Svenskt dialektlexikon : ordbok öfver svenska allmogespråket

Förord till den elektroniska utgåvan

Svenskt dialektlexikon utgavs 1862-1867 och digitaliserades i december 2007 av Joakim. Faksimilutgåvan från 1962 har använts som förlaga. Tyvärr är den, liksom övriga utgåvor, otydlig och svår att få ett bra OCR-resultat av. Här använt exemplar finns på Laholms bibliotek.

Efterordet av Sven Benson från 1962 omfattas fortfarande av upphovsrätt, och visas därför inte.

Hur verket ska korrekturläsas diskuterar vi **här**.

Förord till första upplagan.

Våra dialektsords *härledning* är visserligen en bisak, men då någon måhända torde anse att alltför stor utförlighet häråt egnats i den Ordbok öfver svenska allmogespråket, som härmed offentliggöres, kan det ej vara ur vägen att till det i inledningen (sid. VI—VII om *ordforskning*) anförda, ytterligare bifoga några anmärkningar. Ej sällan har den åsigten uttalats att våra landskapsord blott utgöra ett slags rotvälska, en förvridning af skriftspråket och att de till följe häraf äro föga förtjenta af någon uppmärksamhet. Man har också sett den tanken framstäld att "Sveriges och Noriges munarter endast i de äldsta tider och till en del ännu före literaturens egentliga början någorlunda öfverensstämde med Noriges" P. A. Munch, Fornsvenskans och Fornnorskans språkbyggnad, företalet, sid. V, VI.. Med hänseende härtill och af flera andra skäl, har det ansetts nödigt att något utförligare belysa ordens frändskap. Dervid har den grundsatsen blifvit följd att först anföra det motsvarande ordet i svenska medeltidsspråket och fornnordiskan, derefter ordfränderne i norska och danska munarterna, slutligen några andra slägtingar af indo-europeiska språkstammen. Af en sådan jemförelse framgår att den öfvervägande mängden af våra landskapsord återfinnes i vårt medeltidsspråk, i de flesta fall öfverensstämmer med fornnordiskan, att skandinaviska munarterna hafva bibehållit större likhet med hvarandra än nuvarande skandinaviska skriftspråk, att svenska, norska och danska dialekterna (de Slesvikska deri inbegripna) hafva en nära och innerlig inbördes frändskap, samt slutligen att i synnerhet de svenska och norska ej blott "någorlunda", utan ganska mycket och väsendtligen öfverensstämma med hvarandra. Af jemförelsen med äldre språklemningar af den götiska språkgrenen visar sig att många af de svenska landskapsord, som ej träffas i isländska eller fornnorska språkurkunder, äro af en mycket hög ålder och utgöra lemningar af det urgamla språkarfvet, hvilket af vårt folk i så många stycken med beundransvärd trohet bevarats. Jemförelsen med forn- och medelhögtyskan samt tyska bygdemålen, holländskan, frisiskan, fornengelskan, engelskan, engelska och skotska landskapsmålen, ådagalägger att våra språkfränder i Tyskland, Holland och Stora Britannien utan tvifvel hafva att hemta mången vigtig upplysning ur de fornartade svenska munarterna. Jemförelsen med mœsogötiskan utvisar, att i många fall de götiska orden bättre och trognare hos oss, stundom ensamt hos oss, bevarats.

Vid åtskilliga svenska landskapsord, synnerligen från norra Sverige och Finland, hafva några ord ur de finska tungomålen för jemförelse skull anförts, utvisande ömsesidiga lån mellan Svenskar och Finnar. Ifrågavarande jemförelse bär dessutom vittnesbörd derom att de flesta af de skandinavisk-germaniska ord, hvilka man ansett vara i finskan inkomna ur isländskan, ännu förekomma i svenska allmogemålen. "Då Finnarne på flera håll varit och äro i oafbruten förbindelse med den skandinaviska allmogen, men aldrig med isländare stått i någon beröring, är det naturligt, att de för isländskan och allmogespråket gemensamma skandinaviska ord, som blifvit lånade till finskan, införts ur det senare, icke ur isländskan" *Om Finska språkets kultur-ord.* Ett linguistiskt bidrag till Finnarnes äldsta kulturhistoria, af professor *Aug. Ahlqvist*. (Suomi, tidskrift i fosterländska ämnen. Helsingfors 1866, sid. 69)..

Vid den jemförelse, som på grund af alla dessa skäl meddelats för att belysa våra landskapsords ålder och frändskap, och hvarigenom ej ovigtiga bidrag lemnats till en etymologisk ordbok öfver de skandinaviska språken och vårt kära modersmåls anor, torde det väl hända att en eller annan jemförelse med fog anses mindre riktig; dock vågar man hoppas att de allraflesta skola uthärda en välvillig granskning. Åtskilliga äro i rättelserna anmärkta och skola vid en ny upplaga, om en sådan blir möjlig, ändras.

Med hänseende till dialektordens *uttal*, är i inledningen (sid. V b) något nämndt. Några upplysningar meddelas ytterligare härom.

Vid åtskilliga ord ur *Helsingemålet* anmärkes a) att det smidiga långa *a*-ljudet betecknas med *à* och låter nästan som *ä* i svenska ordet *värn*, t. ex. *kvàra*, qvarnen; b) att *è* uttalas som *ea* eller *eo* (*o* höres obetydligt), t. ex. *bèt*, *slèt*, *skrèt*, (*beot*, *sleot*, *skreot*), imperf. af *bita*, *slita*, *skrita*. Jfr. *Uppränning till en grammatik för Delsbomålet*, utgifven af *Helsinglands Fornminnessällskap*. Söderhamn 1862.

I *Gutamålet* uttalas *g* och *k* alltid med deras egna, hårda och naturliga ljud före hvilket som helst hårdt eller mjukt sjelfljud. Alltså går *g* aldrig såsom i svenskan öfver till *j* före *e*, *i*, *y*, *ä* eller *ö*. Ej heller bortfaller såsom i svenskan *g* framför *i*, utan begge ljuden höras tydligen såsom i danskan. Man hörer i uttalet på Gottland *giausä*, fiskgjuse, *giauta*, gjuta, *giån*, narr, *giorde* o. s. v., icke *jausä*, *jauta*, *jån*, *jorde*. Likaledes förhåller det sig med *k*, som öfverallt behåller sitt egentliga ljud, hvilket uttalas likaså starkt och tydligt före *e*, *i*, *y*, *ä* och *ö* som före *a*, *o*, *u* och *å*, samt går följaktligen aldrig öfver till *tj* såsom i svenskan. Gottländingarne säga icke: *schên*, *schîna*, *schy*, *schärä*, *schön*, utan *sken*, *skina*, *sky*, *skära*, *skön*. Äfven har *ki* eller *kj*, *skj* och *stj* deras ursprungliga ljud. Man säger icke: *tjortel*, *schuta*, *schorta*, *schärna*, utan *kiortel*, *skiuta*, *skiorta*, *stjärna*. *G* och *k* få ej heller före vissa medljud det mjuka biljudet af *i* eller *j*, som i ny-isländskan och stundom i danskan. *Giäst*, hospes, och *kiär*, canus, uttalas som de skrifvas. *L* före *i* höres tydligt likasom i danskan, t. ex. *lius*; men *h* före *i* eller *j* och före *v* är i Gutamålet stumt. Jfr. *C. Säve*, Bemærkninger over øen Gotland, i C. Molbechs Histor. Tidskrift. Kjøbenh. 1843, IV:e bind, sid. 187.

Med hänseende till uttalet af orden i *dalskan*, anmärkes här blott följande:

I dalskan finnes det isl. *đ*, ett aspireradt *d*, med samma ljud som i det lena engelska *th* (t. ex. *with*).

G är hårdt framför *a*, *o*, *u*, *ä*, *ö*; framför *i*, *y* och *ä* uttalas det i de flesta fall som *dj*, t. ex. *gärå* (*djärå*), göra.

H förekomma ej i Öster Dalarne.

K är hårdt framför *ä*, t. ex. *kämiđ*, kommit.

K och *kk* framför sjelfljud uttalas som *tj* och *ttj*, t. ex. *skärå* (stjärå), att skära, *skéđ* (stjéð), sked, *stikka* (stittja), sticka.

W framför sjelfljud uttalas som engelska *w*.

I Vester-Dalskan (likasom i Medelpad och Ångermanland) ljuder *hv* som *gv*, i norra Helsingland som *gw*, i Österbottniskan som *kv*.

I några norrländska munarter, t. ex. Ångermanländskan, uttalas *a* med ett ljud, som sväfvar mellan *a* och *ä*, liknande *a* i engelska ordet *mad*, rasande. Ett sådant *a*-ljud är i några ångermanländska ord utmärkt med *æ*. I nämnda landskapsmål uttalas *â* gutturalt med ett ljud, som sväfvar mellan *a* och *å*, t. ex. *bâlja*, böla. Dersammastädes uttalas *ô* med ett ljud, bildadt af *o*, *u* och *ö*, t. ex. *rô*, röd. Jfr. *K. Sidenbladh*, allmogemålet i Norra Ångermanland, sid. 7.

I *Vesterbottniskan* uttalas *g* framför *e*, *i*, *y*, *ä* och *ö* som *gj*, nästan som *dj*, t. ex. *giv* (djiv), *gernom* (djernom). *Gn* höres framför alla sjelfljud som *gnj*, t. ex. *gnäga* (gnjäga), gnaga,

gnüd (gnjüd), gnida. *J* uttalas stundom som *dj*, t. ex. *jälak* (djälak), elak.

Om uttalet vore mycket att anföra, men dertill kan ej här vara tillfälle, utan måste närmare utvecklas i ljudläran, då en grammatik öfver våra allmogemål utkommer.

Under ordbokens tryckning, som egt rum åren 1861—1867, hafva ett par tusen ord insamlats, hvilka här ej kunnat upptagas. Nyligen äro tvänne förtjenstfulla och utmärkta ordböcker utkomna, som innehålla många vigtiga tillägg. Dessa ordböcker äro *Allmogemålet i Norra Ångermanland* af d:r *K. Sidenbladh.* Upps. 1867; 8:o, 88 sidor. *Om Allmogemålet i Södra Möre härad af Kalmar län*, af d:r *N. Linder.* Upps. 1867; 8:o, 202 sidor. Öfver flera landskapsmål förberedas skrifter till tryckning. Vi hoppas derföre att framdeles antingen i en ny upplaga af denna ordbok eller i ett särskilt tillägg dertill blifva i tillfälle att ganska betydligen föröka den rika språkskörd, som här inbergats. Af de många fornminnesföreningarne inom fäderneslandet har man välgrundad förhoppning att vänta rikhaltiga uppteckningar af allmogemålen, enär vårt fornartade folkspråk utan tvifvel utgör det dyrbaraste bland alla våra rika fornminnen.

Bland äldre handskrifna uppteckningar om svenska landskapsmål har jag under ordbokens tryckning fått kännedom om och haft tillfälle att begagna en vigtig handskrift öfver munarten i Vestmanland, näml. *Idioticum Vestmannicum af Dan. Heweghr*. Handskriften, som förvaras på Vesterås bibliothek, går dock endast till början af bokstafven R.

Svårigheterna vid författandet af en ordbok öfver svenska allmogespråket äro, såsom bekant, ganska stora och många, hvadan det är uppenbart att ett sådant arbete ej kan vara utan brister. Liksom man vid uppodlandet af en vildmark ej kan vänta att genast få allt så uppbrutet, jämnadt och ordnadt, som man gerna skulle önska, utan det får ske så småningom, på samma sätt förhåller det sig äfven med det till största delen ouppodlade språkfältet, som här rödjats, men ännu tarfvar mycket arbete och omsorgsfull vård för att kunna gifva vigtiga och rika skördar. Landskapsordens förklaring, hvilken naturligtvis är af synnerlig vigt, har varit förknippad med ej ringa svårigheter. Ofta händer det att man ej kan vinna kännedom om ordens fulla betydelse. Stundom är det ej lätt att i vårt skrifspråk finna det motsvarande ordet för att uttrycka begreppet. Ljudbeteckningssättet är vid en svensk dialekt-ordbok ganska vanskligt, enkannerligen med hänseende till sjelfljuden. Detta gäller företrädesvis med afseende på *a*, *e*, *o* och *å*. Hvad dessa senare tvänne sjelfljud vidkommer, har det slutna *o*, sådant det höres i *bo***l**, bord, *trođ*, gärdsle, utmärkts med *o*, det öppna *o*, t. ex. i *tóft*, *tókken*, betecknats med *ó* och uttalas såsom *å*. Gerna medgifves att genom förbiseende stundom ej alltid följdriktighet härvid iakttagits. Författaren är ledsen öfver att han valt beteckningen *ó*, tvertemot bruket i de på senare tider tryckta isländska skrifter. När man har sig bekant detta ordbokens sätt att med *ó* beteckna *å*-ljudet, bör dock ej någon förvillelse ega rum. I åtskilliga ord är sjelfljudet *å* användt, der man snarare torde hafva väntat efter vårt betecknings-sätt *ó*, t. ex. (sid. 541) *arve-råg*, *duvo-råg*, *fälle-råg*, alldenstund fsv. *rugher*, *rogher*, fn. *rúgr* dertill gifva en välgrundad anledning, men man har här ansett sig böra följa det i svenska skriftspråket allmänt antagna skrifsättet *råg*. I flera fall har författaren äfven i detta hänseende varit i någon mon beroende af de personers stafsätt, af hvilka uppgifter meddelats. I början af ordboken har vid några svenska dialektord bokstafven *x* blifvit brukad, men sedermera har i stället *ks* användts såsom mera lämplig.

Med hänseende till de endast till formen afvikande orden kunde visserligen en inskränkning hafva egt rum, om vi hade haft en grammatik öfver allmogespråket, till hvilken hänvisningen kunnat göras. Men en sådan grammatik hade näppeligen kunnat upptaga alla de olika former, under hvilka orden i vårt vidsträckta lands många bygdemål förekomma. Sådant tillhörer egentligen ordboken. När det slutna *e*-ljudet i svenskan uti många landskapsmål motsvaras af *ei*, *ej*, *äi*, *äj*, *oi* el. *öj*, har ordboken upptagit alla dessa former, likasom öfverhufvud alla andra tveljud, hufvudsakligen för att visa huru allmännatveljuden äro i nästan alla våra landskap. Den utmärkte språkforskaren P. A. Munch (Fornsv. och Fornnorskans språkbyggnad, sid. 3) har riktigt anmärkt att hufvudsakliga afvikelsen mellan isländskan och fornnorskan samt yngre fornsvenskan, är bruket af tveljud i isländskan och fornnorskan och deras ersättande genom egna långa sjelfljud i fornsvenskan. Men härvid bör granneligen märkas att denna afvikelse gäller blott om bokspråket. Detta är så mycket nödigare att påakta, som författare, hvilka hittils härom yttrat sig, lägga så synnerlig vigt på den omständigheten att tveljuden ej brukas i svenska skrifter. I äldre fornsvenskan eller runspråket gagnas tveljuden allmänt. Hvad svenska allmogemålen vidkommer, har ordboken haft det särskilta ändamål att visa att tveljuden äro vanliga i de flesta af våra landskap från och med Norrbotten till och med Skåne; det är endast i vissa Svea-munarter, som tveljuden mera sällan höras.

Det torde väl stundom befinnas att några af de ord, hvilka ordboken ställt i spetsen, ej alltid äro de, som mest närma sig fornspråket. I sådant fall har något förbiseende egt rum. Men ofta torde ett närmare begrundande af åtskilliga sådana ord upptäcka anledningen, hvarföre slika ord blifvit stälda i spetsen. För att anföra ett exempel, torde det visserligen synas underligt hvarföre ordboken (sid. 728) ställer skånska ordet *teragelse*, m. lakrits, först och derefter uppräknar de i andra bygdemål förekommande formerna *triakel* från Dalarne, *treakel* från Helsingland o. s. v. Man hade här väntat att dalska ordet borde hafva blifvit ställdt i spetsen, helst mht. har *driakel*, plattyskan *triakel*, engelskan *treacle*, men alldenstund ordet härledes af *theriak*, hvilket är bildadt af gr. *ϑηρἰον*, har det ansetts vara mest passande att ställa skånska ordet främst, såsom mest närmande sig stamordet. Under ordbokens tryckning hafva åtskilliga landskapsord tillkommit och under sina stamord upptagits, hvadan de ej kunnat på behöriga ställen i den alfabetiska ordningen omnämnas.

Det skulle för mig ej blifvit möjligt att insamla och offentliggöra den rika språkskatt, som ordboken innehåller, om jag icke haft hugnaden att från alla håll röna ett så kraftigt och välvilligt understöd och biträde. På svenska akademiens tillstyrkan har Kongl. Maj:t år 1859 nådigst beviljat 500 rdr i understöd till en språkfärd genom norra Sverige och sedermera bifallit att 175 exemplar af ordboken för statsverkets räkning inlösas. Jag fullgör äfven ett dyrbart åliggande då jag nämner, att svenska akademien den 20 dec. 1865 till hjelp för det vidlyftiga fosterländska språkverkets tryckning anslagit 1000 rdr. En kär pligt bjuder att tacksammast omtala att, utom de i inledningen (sid. V—VI) nämnde män, som kraftigt bidragit till upptecknandet af ordbokens ordförråd, under tryckningen större eller mindre ordsamlingar välvilligt meddelats: a) från Småland af komminister *J. E. Lagergren* (†); b) från Vestergötland af läroverksadjunkterne d:r *L. J. Versander* och d:r *I. Nordvall*, kyrkoherdarne d:r *A. Varholm* och häradsprosten *Joh. Varholm* samt pastor *A. Joh. Ljungström*; c) från Östergötland af komminister *N. Rosberg* och professor d:r *C. G. Malmström*; d) från Dalsland af pastor d:r *S. Hammargren*; e) från Dalarne och Gestrikland af v. häradshöfdingen *Gust. v. Post*; f) från Helsingland af pastor *Ol. Hallborg*; g) från Vestmanland af fornforskaren v. häradsh. *Rich. Dybeck* och past. *Rob. Blumenberg*; h) från Finland af docenten d:r *A. O. Freudenthal*; i) från Skåne af fotografen *C. M. Tullberg*, kyrkoherden *P. Th. Lindner*, lektor *A. Z. Collin*, docenten d:r *P. O. Olsson*, kantorerne *S. M. Tullberg* (†) och *Paulsson* samt skolläraren *Olof Olsson*; k) från Vermland af kyrkoherden d:r *P. O. Vigelius* och d:r *J. A. Afzelius*; l) från Norrbotten af häradsprosten d:r *O. Viklund*, kyrkoherden *J. Dahlberg* och skolläraren *J. V. O. Bergman.* Med hänseende till de i våra munarter förekommande talrika och i många fall uråldriga växtnamnen hafva synnerligen vigtiga upplysningar alljemnt meddelas af min vördade vän professor *Elias Fries*.

I den allrastörsta och outplånligaste tacksamhetsförbindelse står detta språkverk och dess författare till den ädle man, med hvars namn det är prydt. F.d. kongl. Engelske Chargé d'Affaires **CHARLES MANNERS S:T GEORGE** föddes på Irland den 26 juli 1784 och härstammade från en adlig ätt, som med Vilhelm Eröfraren kommit till Englandfrån Normandi. Af hans förfäder hafva flere innehaft pärsvärdighet och gjort sig såsom krigare eller statsmän af fäderneslandet väl förtjenta. I spädaste år faderlös, åtnjöt han undervisning i Eton's berömda läroanstalt. Efter fulländade studier tjenstgjorde han någon tid i Ostindien. Återkommen till Europa egnade han sig åt diplomatien, innehade diplomatiska befattningar vid Tyska förbundsdagen i Frankfurt, derefter i Stockholm, hvarest han vistades i 10 år till år 1827 och slutligen i Turin. Varm vän af vetenskaper och konster, var det för honom en innerlig glädje att uppmuntra och kraftigt understödja deras idkare. Mycket from och kristligt ödmjuk, kände han granneligen den förbindelse, hvilken ålåg honom såsom af Gud begåfvad med många jordiska håfvor. Hans hand var derföre alltid öppen och man märkte lätt huru glad han var att kunna gifva och hjelpa, trösta och ställa till rätta. Han lade sig synnerlig vinning om att på bästa sätt sörja för sina talrika underhafvande, inrätta skolor och hjelpa de fattiga, af hvilka han var mycket älskad. Valspråket i hans gamla vapensköld var: "In cœlo firmitas" (i himmelen trygghet) och man hörde honom stundom för sina förtrogna vänner uttala sin glädje öfver den påminnelse, som äfven deri låg om ringheten af allt jordiskt och nödvändigheten att söka sin enda trygghet och styrka hos Gud. Efter några dagars sjukdom afsomnade han stilla i Florens den 22 nov. 1864 och hans stoft förvaras i Carrick on Shannon på Irland. Hans efterlemnade enka M:rs Christina S:t George, född Hallberg, är från Sverige.

Jag har denne vördnadsvärde och utmärkte mans frikostiga understöd att tacka för att jag kunnat under några och tjugo år egna mig åt svensk språkforskning och flera gånger under resor i främmande länder inhemta kännedom om dervarande folkspråk. Om detta svenska dialektlexikon har någon förtjenst, tillkommer den hufvudsakligen honom, som hyste det lifligaste deltagande för detta språkverk och frikostigt understödde författaren under dess mångåriga utarbetande.

Vårt folkspråk är hufvudkällan för vårt skriftspråks ordförråd och utan tvifvel en guldgrufva för dess riktande. Liksom det åligger skriftspråket att, såvidt möjligt är, afhålla sig från främmande ord, så måste riksspråket utbildas, uppfriskas oeh föryngras derigenom att det ur folkspråkets rikhaltiga ordförråd upptager och med sig införlifvar de ofta uråldriga, kraftiga och uttrycksfulla ord, som i de flesta af våra landskap ännu brukas. Äfven med tillämpning på vårt tungomål förtjenar Luthers yttrande att påaktas: "Man muss nicht die buchstaben in der lateinischen sprache fragen, wie man soll deutsch reden; sondern man muss die mutter im hause, die kinder auf den gassen, den gemeinen mann auf dem markte darum fragen und denselben auf das maul sehen, wie sie reden".

Svenska landskapsmålen innehålla tusentals särdeles uttrycksfulla ord, som vårt skriftspråk ej använder. En stor del af ifrågavarande ord brukas i nästan alla våra landsorter, utgöra stycken af svenska folkets tungomål, måste derföre nödvändigt anses tillhöra vårt riksspråk och upptagas i en ordbok öfver svenska språket, ehuru de hittils sällan användts i bokspråket eller alls icke fått inträde i den förnäma verldens salar. Det vore derföre icke blott orättvist, utan äfven oklokt och skadligt, om man fortfarande ville i skrift skräda dessa

ord, som nästan i hela vårt land af svenska folket brukas. Det innebure en orättvisa, emedan det i de flesta fall är så beskaffadt med dessa ord att de höra till det dyrbara språkarf, som våra fäder lemnat oss. Det vore äfven oklokt och skulle medföra skada för vårt kära modersmål, enär dessa af många ringa aktade landskapsmål just utgöra det sanna underlaget för riksspråket, föryngrande och riktande det under de vexlande tidehvarfven. Det högre skriftställeriet skulle derigenom komma att sakna många uttrycksfulla ord och skaldernas framställning många träffande bilder samt nödgas, enligt Tegnérs uttryck, måla blott med vattenfärger. Om det högre umgängets ton oförståndigt fortfarande skulle försmå att använda uttrycksfulla, äkta nordiska ord, som talas i folkets ringa hyddor, bör väl detta ej vara något hinder för svenska författare att gagna sådana ord, hvilka med allt fog förtjena att användas.Rikhaltiga malmådror af god metall äro att tillgå i svenska folkspråket. Hvarföre då ej tillgodogöra sig de rika grufvorna, utmynta och, der så nödigt tarfvas, något ompräglа dessa ädla metaller för att låta dem ingå i skriftspråkets rörelsekapital?

Våra landskapsmål gifva äfven förträffliga anvisningar till nya ords härledning ur de gamla språkrötterna, enär, såsom denna ordbok visar, en särdeles betydlig mängd starka verber ännu öfverallt i hela vårt fädernesland äro vid full lifaktighet och det är nogsamt kändt, att dessa verber äro af största vigt, särskilt med hänseende till ordbildningen.

Vårt skriftspråk behöfver och kan renas och riktas, men det rätta och naturliga sättet härvid är att återgå till den gamla äkta svenskans källor i vårt fornspråk och folkspråk. Ett af ändamålen med denna ordbok är att göra den *ena* af dessa rika källor, folkspråkets, tillgänglig. Jag är innerligt och tacksamt glad öfver att detta kunnat ega rum och betraktar det såsom en stor lycka i mitt lif. Måtte kära landsmän flitigt ösa ur folkspråkets källa och låta det komma till en rätt användning till fromma för vårt dyra modersmål! Att göra äfven den *andra* källan, fornspråkets, tillgänglig, är min lifliga önskan. Ordboken öfver vårt medeltidsspråk är nära färdig till tryckning, men om denna nyckel till vår gamla literatur skall kunna offentliggöras, beror till en stor del af det understöd, hvarmed ett sådant verk omfattas af vännerne till vårt modersmål.

Malmö och Tygelsjö, 1867.

Författaren.

*

INLEDNING.

"När man noga vill tillskåda och med renan hug öfverlägga, hvad målet är för en ting, hvad det är för en gåfva af Gud; huru stor, outsäglig, underlig och obegriplig den gåfvan är, så menar jag väl vara värdt, att man andra fåfänga förbigången, slår sig något till denna fåfängan — om det är fåfänga — betraktar Guds underlige verk och högste skänk, dermed han menniskan i denna verlden för all andra kreatur prydt och begåfvat. Målet och bokstafven betjena båda ett ämbete: det ena bär ärende till öronen, det andra till ögonen: äro ädle budbärare och derföre väl värde, att man något uppå dem vänder, att man lärer rätt känna, torfteliga nyttja dem och att man dem med anfödd - beqvämlige färger och yrke, kläder och pryder: — — hvarutaf jag för min del bevekt gerna hafver velat afknäppa några stunder till att använda uppå vårt kära fäderneslands, det svenska tungomålet. Detta säger jag derföre att jag vet vårt mål af oss sjelfvom inföddom vanvördas och föraktas för dess släthet och fattigdoms skull, så säga vi. Deremot fira vi och göra stor högtid af fransyska, spanska och italienska, likasom rika af mykla ord och ordaegendomar; herrlige af prång, glimmande af fagerlek och flödande af socker och sötma. Men huru väl detta anstår och tämer en till ålders kommen alvarsam fru, som, kläder sig efter gamla drägten, att hon behänger sig, här med ett och der med annat, sönderhackadt, fransadt, krusadt, gullbrämadt, allamodiskt plagg, det se och le vi åt alla dagar."

Stjernhjelm.

Snart är ett århundrade förflutet sedan Ihres lilla och med flera väsendtliga brister behäftade svenska dialekt-lexikon utkom. Det har derföre varit en liflig önskan hos alla, hvilka älska vårt uråldriga herrliga tungomål, att erhålla en ordbok öfver svenska landskapsmålen, som meddelade oss en närmare kännedom om våra talrika munarters rika och i så många hänseenden märkliga ordförråd. Ehuru ett sådant arbete alltså med fog anses vara af behofvet påkalladt, kan det måhända tyckas vara för tidigt att utgifva ett verk, omfattande alla svenska munarter i Sverige och Finland och att man heldre borde vänta dermed till dess flera ordsamlingar ur våra allmogemål hunnit utkomma. Fulleligen inser jag att det i sanning är ett stort och dristigt företagande att nu offentliggöra en ordbok öfver svenska allmogespråket och då ett försök härtill härmed lemnas i allmänhetens händer, torde det ej vara ur vägen att på förhand yttra några ord härom.

Under utarbetandet af en ordbok öfver svenska medeltidsspråket, hvarmed jag under en följd af år varit sysselsatt, har det, enär många af våra svenska medeltids-ord ej finnas i de gamla norrœna skrifterna varit vigtigt att undersöka huruvida man ej skulle kunna spåra dem eller deras fränder i våra fornartade, hittills i allmänhet föga påaktade landskapsmål. En närmare bekantskap med dessa, af hvilka några äro de äldsta och märkvärdigaste i Skandinavien, framkallar hos forskaren stor glädje och mycken öfverraskning: glädje öfver att se huru troget vårt folk bevarat den af fäderne ärfda ordegendomen; öfverraskning vid att påträffa de gamla ordformerna och sådana kostliga ord, som man ej kunnat förmoda ännu skola på folkets läppar qvarlefva. Detta kunde och kan ej annat än mana till fortsatta forskningar. Under umgänge med allmogen, genom åtskilliga vidsträckta språkfärder genom hela fäderneslandet och bekantskap med språkforskare, som, förtrogne med allmogemålen, underåratal, dels af egen drift, dels på min uppmaning ur svenska folkspråket gjort ganska omfångsrika och värdefulla uppteckningar, hvilka med den allrastörsta beredvillighet meddelats mig till begagnande, hafva mina språksamlingar ur de svenska munarterna med åren vuxit till ett sådant omfång, att jag ansett det vara min skyldighet att ej längre uppskjuta med att göra fosterlandets och följaktligen språkets vänner dermed närmare bekanta. Man har ofta talat om vårt språks fattigdom. Men det tungomål kan sannerligen ej sägas vara fattigt, hvilket haft råd att afsätta ett sådant ofantligt talrikt ordförråd, som i riksmålet ej användes. Grufvor af ädel metall finnas midt ibland oss, men de äro i allmänhet dels okända, dela föga bearbetade och tillgodogjorda. Utom den rikedom af ord och träffande talesätt, som i sig goda och utmärkta, likväl ej i riksspråket användas, innehålla våra munarter vigtiga bidrag till förklaring och upplysning af fornspråket, för att ej nämna det klara ljus, som de sprida öfver språkets öden och det tillfälle, hvilket sålunda lemnas för riksmålet att utur allmogemålens ordförråd rikta sig. Huru stort dock våra munarters värde än är för en rätt kännedom om modersmålet, så ligger det i öppen dag att deras stora betydelse för bildningens och sedernas historia ingalunda bör förbises, äfvensom att folkspråket belyser sådana svunna tidsåldrar, dit historiens fackla ej kan tränga, lärande oss åtskilligt anmärkningsvärdt om vårt lands äldsta inbyggare och folkstammarnes inbördes förhållande. Allt detta gör det i flera afseenden önskvärdt, vigtigt och lärorikt att hafva en ordbok öfver folkspråket. Men det är jemväl hög tid att genom en sådan för närvarande och kommande slägter söka bevara många af de gamla orden, innan den lifligt tilltagande samfärdseln, folkskolorna och den nya bildningen tillintetgöra många fornord. Den nu samlade språkskatten kunde visserligen betydligen förökas genom fortsatta skördar på det rika och blomstrande språkfältet, om man dröjde med dess utgifvande, men man har äfven i vårt land erfarit att stora och mödosamt förvärfvade språksamlingar blifvit förskingrade eller i något bokförråd ännu ligga okända och obegagnade. En annan omständighet, som har synts mig förtjena någon uppmärksamhet, är den att jag genom mitt ofvannämnda omfångsrika svenska medeltidsglossarium har en vigtig tillgång att genom vårt fornspråk upplysa allmogemålens ordförråd. Och slutligen liksom det för den örtkunnige, som på ängar och hedar, i aflägsna djupa skogar och dalar, på berg eller vid stränderna af floder och sjöar påträffat märkeliga, sällsynta eller hittils obekanta växter, icke blott är en innerlig fägnad att betrakta dem, utan han jemväl känner sig lifligt uppmanad att beskrifva dem med angifvande af de ställen, der de frodas, på det andra örtvänner måtte kunna dela hans glädje, så har jag under vandringen genom det stora och omvexlande svenska språkområdet sökt och funnit många herrliga, hittils föga eller allsicke förut kända vildblommor, hvarom jag gerna önskat meddela några underrättelser, på det att andra också måtte kunna taga kännedom om deras fägring, fröjda sig öfver deras friska liflighet och underbara byggnad samt måhända lifvas af begär att anställa fortsatta undersökningar, innan de pågående nyodlingarne hunnit utplåna den gamla floran.

I betraktande af allt detta och betänkande att såsom Geijer säger, dagen är endast vår, nattens och det slocknande ljusets timma oviss, helsa och krafter gåfvor, som af Herren allena bero, har jag derför gripit verket an, heldre utsättande mig för att lemna det ofullkomligt, än att det skulle lemna mig och ej blifva till något gagn för vetenskapen. Att ett sådant arbete måste hafva brister, ligger i sakens beskaffenhet, äfvensom det är tydligt att någon fullständighet aldrig kan väntas. Företaget har ganska stora svårigheter och det är ingom gifvet att lösa dem alla. Är grunden lagd god, så kunna andra arbeta vidare derpå.

1. Författare, som hafva skrifvit om svenska munarterna.

Allraförst bör här nämnas *Svenskt Dialekt-Lexikon* af *Joh. Ihre*, Uppsala år 1766; 4:o, 200 sidor. Första uppränningen dertill var en af erkebiskop Erik Benzelius gjord samling, som sedermera förökades med bidrag af prester, studenter m. fl. samt utdrag ur några förut tryckta ordlistor. Med hvilken särdeles stor varsamhet man måste begagna sig af detta arbete, hvilket är fullt af misstag och grofva tryckfel, är nogsamt kändt, och anledning är att antaga att den store språkforskaren sjelf ej insamlat många ord, utan består denlilla ordbokon utaf ett sammandrag af andra personers ordsamlingar, gjorda utan all gemensam plan och ej heller ens omskrifna med följdriktig rättskrifning. Många af de meddelade orden äro också numera föråldrade. Der jag stundom upptagit några ord efter Ihre, är källan angifven. På ett par ställen i ordbokens början har detta ej egt rum, och jag har vid närmare efterforskning sedermera funnit att uppgiften ej varit fullt riktig, hvadan nödig rättelse härutinnan vid arbetets slut kommer att meddelas. År 1782 utkom i Stockholm *Dialectus Vestrogothica* af *Sv.*

Hof, 8:o, 334 sidor; ett ganska godt arbete, ehuru blott upptagande ett par af det särdeles skiftande och fornartade vestgötamålet, hvaraf de allraflesta orden ännu äro vid fullt lif. Åtskilliga har jag, oaktadt flitig efterfrågan, ej lyckats återfinna; andra åter höra till eller äro blott ett vårdslöst uttal af riksmålet, hvadan de af mig uteslutits. I *C. J. L. Almqvists* svenska språklära, Stockholm 1840, 8:o, innehåller 13:de kapitlet samlingar ur 10 svenska landskapsmål, sidd. 237—472. Ordsamlingarne från de flesta häri upptagna munarter äro för det mesta blott rena aftryck efter Ihre, Hof och andra tryckta källor, ehuru till en del mycket slarfviga eller stympada. En liten ordlista ur skånemålet (sidd. 263—276) af lektor G. Andersson i Lund är dock tämligen felfritt återgifven. Deremot är det att beklaga att den utförligaste och vigtigaste samlingen, nämnl. om Gotlands-målet af C. Säve (sidd. 404—472) ganska illa medfarits, i thy att den meddelade handskriften blifvit ändrad eller sammandragen, hvarjemte ordlistan lider af svåra och vilseledande tryckfel, så att flera ord allsicke eller med stor svårighet kunna igenkännas. I C. Molbechs Historisk Tidskrift, 4:e bandet, Köpenhamn 1843, sidd. 187—252, finnes intagen en afhandlig af *C. Säve*: "Bemærkninger over öen Gotland, dens indbyggere og disses sprog", men den språkliga delen af ifrågavarande afhandling är tillfölje af de många influtna tryckfelen nästan obrukbar. En *ordbok öfver Helsing-dialekten* utgafs af *C. J. Lénström* i Uppsala 1841, 4:o, 42 sidor och innehåller hufvudsakligen de anteckningar af Helsinge-ord, som rektorn vid Gefle lärdomsskola P. Boling infört i ett med mellansatta blad försedt exemplar af Ihres dialekt-lexikon. Flera af de upptagna orden äro numera föråldrade, andra åter oriktigt återgifna eller genom tryckfel vanstälda, såsom jag vid denna ordlistas genomgående i Helsingland funnit, till följe hvaraf jag derur ej ansett mig böra återgifva andra ord än dem jag sjelf i landskapet hört eller genom andra, med munarten förtrogna personer, vid förfrågningar sedermera funnit vara brukliga och tillförlitliga. I senare tider hafva erhållits goda och tillförlitliga tryckta källor till några munarter, nämnligen *Ordbok öfver Halländska landskapsmålet* af *P. Möller*, Lund 1858, 8:o, 231 sidor, och *Ydremålet* eller folkdialekten i Ydre härad af Östergöthland, af *Leonhard Fr. Rääf*, Örebro 1859, 8:o, 126 sidor. I skriften *Ur Nerikes folkspråk och folklif* af *G. Djurklou*, Örebro 1860, har utgifvaren, sidd. 1—34, meddelat en god ordlista från Öster-Nerike och af föreningen för Nerikes folkspråk och fornminnen har år 1861 i Örebro utgifvits *Allmoge-Ord i Vestra Nerikes bygdemål*, samlade af *Herman Hofberg*, sidd. 16—77, hvilka innehålla tillförlitliga bidrag till kännedom af dervarande munart. I några akademiska afhandlingar äro ordlistor meddelade af *O. U. Arborelius* för Dalarne, Upps. 1813; af *G. O. Hyltén-Cavallius* om Värends-målet (till början af bokstafven L), Upps. 1839; af *J. E. Vahlström* om Upplandsdialekten (16 sid.), Upps. 1848; af *F. Unander*, Allmogemålet i Södre delen af Vesterbottens län, Upps. 1857, 8:o, 47 sid.; af *C. R. Cimmerdahl*, Några upplysningar om folkspråket i Blekinge, Lund 1859, 8:o, 32 sidor; af *T. Viberg*, om Skånemålet, Lund 1860, 16 sidor. Vi hafva dessutom några tryckta ordlistor: *Försök till ordbok öfver Medelpads allmogemål* af *N. D. Augustin*, Östersund 1861, 4:o, 14 sidor (bokst. A—J); hos *A. Hülphers* för de norra landskaperna; hos *A. Fernow* för Vermland; hos *Crælius* för Kalmar län; hos *A. Holmberg* för Bohuslän; hos *A. Lignell* för Dalsland; hos *Axelsson* för vestra Dalarne; hos *J. Allvin* för Vestbo härad i Småland; hos *H. P. Klinghamer* för Skåne. Ett litet, men vigtigt och särdeles upplysande arbete är *De starka verberna i Dalskan och Gotländskan* af *C. Säve*, Upps. 1854, 27 sidor, 8:o. I *J. E. Rydqvists* Svenska Språkets lagar meddelas flera noggranna underrättelser om våra landskapsmål. Beträffande svenska munarterna i Finland finnes en i finska vetenskaps-societetens handlingar tryckt afhandling *Om svenska språkdialekten i Nyland* af *A. J. Hipping*.

Återstår nu att omnämna trenne äldre handskrifna uppteckningar om svenska landskapsmål, hvilka förvaras i k. Vitterhets, historie och Antiqvitets akademiens boksamling och benäget lemnats till mitt begagnande.

a) *Ordbok öfver småländska landskapsspråket*, 4:o, af *J. J. Lagergren,* häradsprost och kyrkoherde i Tofteryd, hvilket gäll han tillträdde år 1803. Han blef 1816 ledamot af götiska förbundet och började kort derefter på J. Rättelse enligt sida 857 Adlerbeths uppmaning sina noggranna och ganska utförliga uppteckningar af småländska munarten, hvilka innehålla mycket märkvärdiga ord, af hvilka flera numera äro föråldrade eller hålla på att ur bruket försvinna. Första samlingen upptager 251 sidor, hvarefter följa rättelser och tillägg sidd. 253—739. Handskriften innehåller dessutom några uppteckningar om munarten i Vestbo, Östbo och Östra härader samt några smärre samlingar till idioticon smolandicum af Tholander, skolmästare i Solna.

b) *Berättelse*, afgifven till, Vitterh., Hist. och Ant. Akademien om provinsdialekten uti Bohuslän år 1843, af *Lennart Åberg*.

c) *Berättelse* till Vitterh., Hist. och Antiqvitets Akademien om Gotlands ännu qvarlefvande uråldriga folkspråk, afgifven den 18 juli 1852 af *P. A. Säve*.

2. Ordförrådets insamling och ordnande.

Ordförrådet är dels af mig från folkets mun upptecknadt, dels hemtadt ur de samlingar, som af språkkunnige personer blifvit gjorda, hvilka ordsamlingar till allra största delen af mig under resor genom hela fäderneslandet blifvit genomgångna. Förut tryckta ordförteckningar hafva likaledes på vederbörliga orter i tjenliga språktolkars närvaro blifvit granskade och, der så nödigt befunnits, rättade. De i svenska munarterna uti Finland förekommande orden har jag deremot ej sjelf haft tillfälle att uppteckna, utan äro mig af personer, som lefva bland folket derstädes och äro fullkomligt bekanta med dervarande svenska folkspråk välvilligt meddelade. Ordbokens titel tillkännagifver att ordförrådet hörer till allmogemålen. Om något ord, som förekommer i svenska riksmålet, i munarterna har ett mycket egendomligt uttal, eller genom sina former, kön eller böjningar visar den ålderdomliga prägeln, har jag ansett det vara tjenligt att upptaga detsamma. *Ajn* eller *ejn* (n. *ajtt* eller *ejtt*) är således t. ex. anfördt för att visa den nära frändskapen med de uråldriga tungorna, fornnord. *einn* (n. *eitt*), moesogöt. *ains*, fornlat. *oenus* el. *oinus*. Samma förhållande eger rum med andra landskapsord, der tveljudet höres. *Dur*, *dyr*, f. dörr, afviker syn- och hörbarligen ej mycket från riksmålet, men ådagalägger deremot huru troget folket bevarat det gamla språkarfvet: fornsvenskan har *dur*, *dyr*, fornnordiskan *dur*, *dyr* el. *dyrr*, fornengelskan *dur* o. s. v. Utländska ord, som onödigtvis göra vårt tungomål så brokigt, användas stundom i folkspråket och oftast mycket stympadt, men jag har ej hållit för ändamålsenligt att öfverhufvud derföre redogöra. Åtskilliga bland folket öfliga personliga förnamn har jag deremot ansett ej vara ur vägen att anföra. Vidkommande anstötliga ord, hvilka i ordboken äro upptagna, bör med Grimm anmärkas att ordboken, om hon vill göra skäl för sitt namn, är ej till för att förtiga orden, utan för att framställa dem. Språkfrändskapen är här särskilt i förvånande hög grad i ögonen fallande. Tolkningen af sådana ord äro dock vanligen på latin framstäld. Af språkliga grunder har jag ej kunnat undgå att upptaga åtskilliga ord, som vid eder och bedyranden användas och hvilka ofta äro af mycket hög ålder. Många af våra uråldriga ortnamn fängsla med rätta språkforskarens uppmärksamhet, hafva derföre ej här förbigåtts, men jag beklagar att jag ej varit i tillfälle att derom lemna utförliga uppgifter.

Vid *ordens ordnande* och uppställning, bör anmärkas att enär alla munarterna äro skiftningar af ett och samma mål har det icke ansetts tjenligt att ordna ordförrådet efter de landskaper, hvari det förekommer, utan uppställa detsamma sålunda att den ordform, som mest närmar sig fornspråket, blifvit satt i spetsen och de andra derefter anförda. På detta sätt är munarternas inbördes förhållande tydligt. Om förhållandet varit sådant att något af våra ålderdomligaste landskapsmål i alla afseenden hade egt de renaste och med fornspråket bäst öfverensstämmande formerna i behåll, så hade det särskilt för likformighetens skull varit mest passande att ställa ett sådant landskapsmåls ord i spetsen, men dels är detta icke fallet, dels saknas i några af de äldsta folkspråkenmånga ord, som i andra förekomma och här således måst upptagas. Munarterna hafva det gemensamt med talspråket att för vighetens skull förkorta eller sammandraga formerna; i sådana fall har stundom någon bokstaf inom klammer blifvit tillagd, men höres numera icke uttalet. Stamorden äro i allmänhet stälda i spetsen, ättlingarne derunder, hvilket utan tvifvel är den ändamålsenligaste och riktigaste anordningen, dels emedan man sålunda har tillfälle att se stam, grenar och blad, och följaktligen öfverskåda ordets lifs- och utvecklingshistoria, dels derigenom undvikes att vid hvarje särskilt ord angifva stamordet. På behöriga ställen äro dock de härledda orden upptagna och hänvisning lemnad till stamordet, der de finnas anförda. Men ehuru tjenlig en sådan lexikalisk uppställning än är, så innebär hon dock enkannerligen för skrifvaren af en svensk landskapsordbok ganska stora svårigheter, enär ordets härledning i sig sjelf stundom är dunkel, eller hos det i munarterna eller fornspråket qvarlefvande stamordet den ursprungliga eller ock en sådan betydelse fattas, som förmedlar öfvergången och till fullo berättigar att inordna ordet under det egentliga hufvudbegreppet, hvilket kan uppspåras. I många fall finnes ej i våra munarter stam- eller rot-ordet qvar, men då ättlingarne och beslägtade fornspråk klarligen ådagalägga att ett sådant ord hos oss funnits, har jag trott mig böra uppställa detsamma, likväl alltid med bifogad uppgift att stamordet numera ej qvarlefver. Så är t. ex. förhållandet med *fal*, adj. blek (sid. 124) och några förlorade starka verber. Ställena, der orden äro hörda och upptecknade, äro angifna, icke blott landskapet utan vanligen häradet, socknen och stundom byen, hvilket ansetts vara nödvändigt, emedan i de större socknarne munarterna skifta ej blott med hänseende till ordens uttal, utan i vissa byar höras uråldriga ord, som af de öfriga sockenborne ej användas, understundom ej ens äro kända. Att månget ord äfven för dem, som äro födda i samma landskap, hvarifrån det är hemtadt, förekommer helt främmande, är visserligen ej att undra öfver, enär efterhand allt flera ord dels försvinna ur bruk, dels blifva mycket sällsynta och ännu höras måhända blott på någon gammal gubbes eller gummas vissnade läppar, hvarifrån de blifvit upptecknade.

Med hänseende till uttalet af orden kommer jag på annat ställe att yttra mig, vill derföre här blott nämna att då bokstafven **L** är tryckt med fet eller så kallad kursiv stil, så utmärkes dermed det tjocka **l**-ljudet, hvilket i många landskaper är så vanligt, och utgör ett tjockt gomljud, uppkommet genom tungspetsens höjning eller anstötning mot gommens främre del. Bokstafven **n** uttalas stundom i gommen med ett tjockt ljud, hvilket i ordboken betecknas med ett fett **n.** Då vokalen *o* är försedd med tonvigtstecken *(ó)* utmärkes att ljudet är *å*. Dubbelt *v (w)* uttalas såsom i engelskan dubbelt *w*; *hwäjt* t. ex. uttalas alltså *hoäjt*.

3. Seder, bruk och vidskepliga föreställningar.

Många af landskapsorden kunna icke förklaras utan att skildra folkets lefnadssätt, hemvanor och vidskepliga föreställningar. Jag har derföre ansett det vara behöfligt att härför redogöra, för så vidt som ifrågavarande föremål genom egendomliga benämningar eller talesätt stå i sammanhang med folkspråket. På detta sätt lemnas ej betydelselösa bidrag till

sedernas historia och en skildring af den folkegendomlighet, som efterhand genom de nya förhållanderna alltmera försvinner.

4. Biträde.

Med hänseende till en svensk landskapsordbok är det obestridligt att en endas flit här omöjligen kan vara tillräcklig. Det har derföre varit för mig högnödigt att från särskilta orter genom män, med allmogemålen fullt förtrogne, erhålla uppteckningar derutur, och det är en kär pligt att till tacksam erinran bevara deras namn, som så välvilligt och kraftigt bidragit till samlandet af denna språkskatts ordförråd.

Hvad Sverige vidkommer, har jag erhållit de omfångsrikaste språksamlingarne af pastor *Joh. And. Linder* på Johannisgård vid Umeå för Vesterbotten, af magister *F. Unander* för norra Ångermanland och södra Vesterbotten, af pastor *M. Löfling* för n. Vesterbotten, af lektor *C. J. af Nordin* för södra Ångermanland, af kontraktsprosten *Jonas Östlund* för Jemtland, af pastor *Svanberg* för Herjeådalen, af pastor *A. G. Sefström* † och d:r *L. Landgren* för Helsingland, af f. d. riksdagsmannen *Bälter Sven Ersson* för Mora, af pastor *E. Rosenius* förElfdalen i Dalarne, af läroverksadjunkten *J. E. Vahlström* för Uppland, af kyrkoherden *Daniel Danelius*, lektor *H. Aminson* och metallarbetaren *Eriksson* för Södermanland, af friherre *G. Djurklou* och d:r *Herm. Hofberg* för Nerike, af pastor *C. Nygren* för norra Vermland, af kontraktsprosten d:r *A. Lignell* för Dalsland och södra Vermland, af d:r *C. W. Skarstedt* och pastorsadj. *Asklund* för Bohuslän, af kammarjunkaren *Leonh. Fr. Rääf* för Östergötland, af lektor *Joh. Andersson* för Småland, af läroverksadj. *G. V. Sylvander* för Kalmar län, af d:r *J. Lidén* för Öland, och af ryttmästaren *P. v. Möller* för Halland. Den utförligaste af alla dessa samlingar är den, som meddelats för Vesterbottniskan af pastorn, L. K. V. O., *Joh. And. Linder.* Att i denna ordbok så många högst märkliga, hittils obekanta, underrättelser kunnat framläggas om folkspråket i ultima Thule, hafva vi uteslutande att tacka denne gamle, vördnadsvärde och lärde språkforskare, som der tillbragt en lång lefnad, af alla nordbor allrabäst är förtrogen med denna munart, under många år derutur gjort de noggrannaste anteckningar och aldrig förtröttats att lemna mig de behöfliga upplysningarne om sådana i höga norden brukliga ord, som jag under mina forskningar der sjelf ej haft tillfälle höra eller om hvilka i ett eller annat afseende uppgifter och rättelser varit erforderliga. Näst Linderska språksamlingarne hafva de utförligaste varit de, som meddelats af Djurklou, Danelius, Vahlström, Aminson och Sylvander. Vigtiga upplysningar om gotländskan hafva välvilligt lemnats mig af professor *C. Säve*.

Beträffande svenska munarterna i Finland, om hvilka språkets vänner här för första gången erhålla närmare och utförligare underrättelser, så hafva vi härför att tacka pastor *Jonas Fr. Berg* i Ingo för Ingo- och öfverhufvud Nylands-målet, läraren vid lärdomsskolan i Gamla Karleby, magister *Alexander Boehm* för Österbottniskan (Gamla Karleby-, Ny Karleby-, Kronoby- och Pedersöre-munarterna), bibliotheks amanuensen d:r *Sv. Gabr. Elmgren* i Helsingfors och pastor *Joh. Jos. Fogelberg* i Pargas för dervarande munart, prosten och ordensledamoten *Frans Petter von Knorring* för Ålandsmålet och pastor *C. J. Roos* i Replot för de talrika uppgifterna om österbottniska dialekterna i Nerpes och på öarne i Qvarken.

Jag ber att desse herrar, utom ganska många andra, hvilka så välvilligt bistått mig vid uppteckningarne af våra munarter, här täckes mottaga den hjertliga tacksägelse, som jag är skyldig deras oförtrutna och otröttneliga biträde.

5. Ordforskning.

Med hänseende till landskapsordens upplysning och härledning har den grundsats blifvit följd att belysa ordet, när det förekommer i våra svenska fornurkunder, i fornnordiskan, norska och danska munarter samt beslägtade tungor af den stora indo-europeiska språkstammen. Någon torde måhända anse att den språkliga jemförelsen upptager väl stort utrymme, men jag önskar i så fall att få fästa uppmärksamhet derpå, dels, att etymologien enligt den historiska språkforskningens lagar med rätta bör anses såsom salt och kryddor för maten, utan hvilka han ej förekommer i allmänhet rätt njutbar, dels att det för mig varit af hufvudsaklig vigt att uppvisa våra munarters nära och märkliga öfverensstämmelse med fornsvenska och medelsvenska tungan samt tydligen ådagalägga, enkannerligen som det någon gång blifvit draget i tvifvel, att alldeles samma eller blott i någon mon olika ord, återfinnas i fornnordiskan eller norrœnan. Visserligen inträffar det att ganska många af landskapsmålens ord icke brukas i våra fornnordiska urkunder, men jemförelsen med moesogötiskan, fornhögtyskan, fornengelskan eller andra uråldriga tungomål visar klarligen att i sådana fall många af våra munarter mycket troget bevarat språkarfvet och att flera slika landskapsord äro af lika hög ålder, som de gamla ord, hvilka finnas i de äldsta isländska skinnböckerna samt att svenska språkets anor sträcka sig långt upp i forntiden. Vårt kära fäderneslands aflägsenhet, egendomliga naturförhållanden och den stora förmonen att vårt land, sedan våra fäder hit från österlanden invandrat, ej varit, såsom förhållandet är med så många andra länder i vår verldsdel, af främmande folkslag, som der bosatt sig och uppblandat den gamla tungan, öfversvämmadt, göra att de gamla språkrötterna och ordformerna här bättre än i de flesta andra länder kunnat så märkvärdigt troget bevaras och bibehållas vid full lifaktighet i den gamla jordmonen. Deraf framstår såsom en följd, hvarpå jag genom den språkliga jemförelsen önskatlägga synnerlig vigt, att våra munarter ej blott märkeligen upplysa den gamla norrœnan och i flera fall bättre än modren bevarat ordens ursprungliga betydelse, utan äfven att svenska landskapsmålen äro i stånd till att i ej oväsendtlig mon sprida ljus öfver fornhögtyskan, fornengelskan och andra ännu äldre tungor af den gemensamma språkstammen. Af främmande språkstammar har jag stundom för jemförelsens skull upptagit ett eller annat ord ur de finska tungorna, då deraf kunnat hemtas någon upplysning för våra munarter, i synnerhet dem, som talas i nordligaste Sverige och i Finland. Någon gång äro några ord meddelade utur de semitiska språken, försåvidt någon frändskap deri kunnat spåras eller någon upplysning derutur varit att finna.

Det torde ej anses vara otjenligt att här kortligen meddela en öfversigt af indoeuropeiska eller indogermaniska språkstammen och dess grenar.

Indo-europeiska eller *indo-germaniska* språkstammen utgöres af följande språkgrenar:

1:o) *Indiska grenen*. Dess grundspråk hafva vi i *sanskrit*, ehuru det ej är den indo-europeiska stammens urspråk, hvilket är förgånget. Det äldsta namnet är *san-s-krĭtam*, neutrum præteriti participii passivi, af *sam*, samman och *kri*, göra, med *s* tillagdt för välljudets skull. Ordet betyder följaktligen egentligen: sammangjordt, välordnadt, smyckadt, fulländadt; eller det klassiska, heliga och rena språket. Äldsta formen af sanskritspråket hafva vi i de urgamla religionsböckerna Vedas. Häraf hafva vi de i Indien brukliga språken och munarterna: *pali*, sanskrits äldsta dotter, nu utdöd; utgör språket för de buddhistiska böckerna på Ceylon och östra indiska halfön; *prakrit*, vulgärspråk, utdödt: *hindi*, *hindostanska*, från början af 11:te århundradet, talas i Behar, Allahabad, Dehli, Agra, i en stor del af Dekan och af alla muhamedaner i Indien och är mycket uppblandadt med persiska och arabiska; vidare *bengalska*, *doguriska*, *mahrattiska* m. fl.

2:o) *Iraniska* eller *medo-persiska grenen.* Iraniska kallas denna språkgren af Iran, en landsträcka söder och sydost från kaspiska hafvet. Dess grundspråk hafva vi ej qvar, men de äldsta iraniska språken äro:

1) *fornpersiska*, det språk, på hvilket de gamla inskrifterna från Darii, Xerxes’ och Artaxerxes’ tider äro affattade och utgör ett slags kilskrift i klippväggar samt väggar af tempel och palatser, hvilka öfver 2000 år legat i ruiner uti Persiens sydvestligaste klipptrakter.

2) *fornbaktriska*, vanligen kallad *zend*, är det tungomål, hvari Avesta, Parsernes heliga skrifter, affattats och antages dess hemort vara östra Persien och Baktrien.

Till iraniska grenen höra vidare *nypersiska*, mycket uppblandadt med arabiska och turkiskt-tartariska, *afghaniska* i Afghanistan och östra Persien, *kurdiska* i Kurdistan m. fl. länder, *ossetiska* i mellersta delen af Kaukasus norr om Georgien, *armeniska*, *georgiska* m. fl.

Dessa båda grenar, den indiska och iraniska tillhöra Asien, och stå i en mycket närmare frändskap till hvarandra än till någon annan af de öfriga grenarne, som finnas i Europa.

3:o) *Grekiska grenen* i sydöstra delen af Europa (Grekland med kringliggande öar och en del af Turkiet) har mycken ålderdomlighet och flera munarter, hvaraf den æoliska och doriska äro mera fornartade än den joniskt-attiska. En dotter af den gamla grekiskan är nygrekiskan.

4:o) *Italiska grenen*, hvars grundspråk vi ej hafva qvar, utan blott dotterspråken, nämnligen i äldsta tiden fornlatinska, umbriska och oskiska. De vigtigaste lemningarne af oskiska tungan hafva vi i koppartaflan från Bantia och den abellaniska stenskriften. Vår kännedom om umbriskan hemta vi af de sju eugubiniska taflorna från Iguvium, det nuvarande Gubbio eller Ugubio. Latinska skriftspråket talades aldrig af folket. Man har fordom betraktat latinet såsom en vanartad dotter af grekiskan eller en blandning af grekiska och italiska tungor, hvilket ej är riktigt, enär latinet är en jämnbördig syster till grekiskan. Jemte ett bildadt umgänges- och skriftspråk står alltid ett folkspråk och detta utgjorde i Latium den s. k. lingua Romana rustica. Efterhand förändrades latinska tungan. Från 9:de århundradet hafva vi minnesmärken af de romaniska språken, hvilka äro: 1) italienska, 2) walachiska eller dako-romaniska, 3) churwälska eller rhætoromanska, 4) spanska (uppblandadt med germaniska, iberiska) och arabiska), 5) portugisiska, 6) provençalska och 7) fransyska med deras munarter.5:o) *Keltiska* eller *celtiska grenen*, hvaraf ej blott grundspråket, utan äfven äldre minnesmärken saknas. Detta tungomål talades af Kelterne eller Celterne, som i den förhistoriska tiden bebodde mellersta Europa, men sedermera undanträngdes mot nordvest. Hos grekiska och romerska författare läsa vi några få uppteckningar af forngalliskan, men de egentliga språkliga minnesmärkena härröra från 8:de och 9:de århundradet samt bestå af glosor och mellanradiga öfversättningar, som af irländska munkar efterlemnats. Den keltiska grenen utgöres af tvenne afdelningar: 1) den *gadheliska* eller *gäliska*. hvartill höra forniriskan, ny-iriskan eller ersiskan i Irland och gäliska eller högskottska i Skotlands

högländer samt den i viss mon afvikande munarten på ön Man:

2) den *kymriska*, som utgöres af *cymriska* eller walesiska i Wales, den numera utdöda *corniskan* i Cornwales och *armoriskan* i Bretagne uti norra Frankrike. Till denna afdelning af keltiskan hörde äfven galliskan i Gallien eller Frankrike och troligen språket, som talades af de gamle Belgerne.

Den gadheliska grenen utmärker sig framför den kymriska genom bättre bevarad ålderdomlighet och renhet.

Grekiska, italiska och keltiska grenarne, som utgöra den sydeuropeiska afdelningen af den indo-europeiska språkstammen, äro inbördes mera beslägtade än med något annat tungomål af samma stam och stå i ålderdomlighet närmast den asiatiska afdelningen.

6:o) *Slaviska* eller *sarmatiska grenen*, hvars grundspråk vi icke hafva i behåll, men fornbulgariskan eller fornslaviska kyrkospråket, på hvilket Cyrillus, Methodius och deras efterföljare från senare hälften af 9:de århundradet öfversatte Bibeln och andra religiösa skrifter, kommer fornspråket mycket nära. *Sydöstra afdelningen* utgöres af 1) *sloveniska*, som talas af de slavoniska invånarne i Kärnthen, Steiermark och Krain; 2) *serbiska*, *dalmatiska*, *illyriska* i Serbien, Dalmatien, sydöstra Kroatien, Bosnien, Herzegovina och Montenegro; 3) *bulgariska*, den mest förderfvade af alla slaviska tungor; 4) *rysska* med dess munarter, bland hvilka den vigtigaste är malorossiskan (i Ukrän kring Kiew). Till *vestra afdelningen* höra: 1) *polska* eller *lechiska* med flera starkt afvikande munarter, såsom *mazuriska* i en del af det forna Masovien och Podlachien samt *kassubiska*. Polska språkminnesmärken finnas från 14:de århundradet;

2) *böhmiska* eller *tschechiska* har i mähriskan (morawsky gazyk) och Ungerns slowakiska munarter mera ålderdomliga former än den egentliga böhmiska dialekten och nuvarande skriftspråket;

3) *öfver-lautziska* och *neder-lautziska*, af hvilka den förra närmar sig böhmiskan, den senare polskan, gå i språkliga minnesmärken blott till 16:de århundradet.

7:o) *Litauiska* eller *lettiska grenen* har blott från de trenne sista århundraderna minnesmärken att uppvisa. Med afseende på det phonetiska eller ljudläran öfverträffar litauiskan alla ännu lefvande grenar af den indo-europeiska språkstammen. Nära befryndad med litauiskan var den gamla preussiskan vid kusten mellan Weichsel och Memel, men detta tungomål utdog i senare hälften af 17:de århundradet. Lettiskan, som talas i Kurland, Semgallen, Lifland och Litauen vid kurländska gränsen är ett till ljud och form yngre språk och står till litauiskan ungefär i samma förhållande som italienskan till latinet.

8:o) *Götiska grenen* utgöres af trenne bigrenar, den *moesogötiska*, *tyska* och *skandinaviska*.

1) *Moesogötiskan* eller *götiskan* (gotiskan) står grundspråket närmast och har man af moesogötiskan kännedom nästan endast genom *Ulfilas'* eller Wulfilas' bibelöfversättning. Biskop Ulfilas var född år 318 och dog 388 efter Chr. Denna tunga, som ej har efterlemnat några döttrar, så framt man ej dit får räkna Ulaniskan på Krim, utdog med östgötiska rikets undergång i Italien.

2) *Tyskan* delade sig tidigt i tvenne hufvudafdelningar, nämnligen *lågtyska* och *högtyska*.

a) *Lågtyskan* förgrenar sig åter i trenne sidogrenar:

α) *Fornsaxiska* eller fornnedertyska är språket i minnesmärkena från 8:de till 11:te århundradet, och talades i landet mellan Rhen och Elbe, med undantag af norra delen, som Friserne innehade. Af fornsaxiskan, som vi känna i synnerhet genom det berömda skaldestycket från 9:de århundradet, *Heliand*, finnas tvenne döttrar, nämnligen : aa) de nuvarande *nedersaxiska* eller *plattyska* munarterna, som i skriftligt bruköfverhufvud höllo sig till 17:de århundradet; år 1622 utkom den sista nedersaxiska bibeln; b) *holländskan*, som delar sig i *flamländska* (nu blott munart) och *nyholländska*.

β) *Fornengelska* eller *anglosaxiska*, hvars literatur i rikedom och värde står vida öfver den fornhögtyska, men mycket under den fornnordiska eller norrœna-literaturen, omfattar tiderymden från slutet af 5:e århundradet, då England underkufvades af Angler och Saxare, till Vilhelm Eröfrarens tid år 1066. Från sistnämnda tid blef fransyska språket mycket herrskande. Genom blandning af dessa tungor har nuvarande engelska språket hufvudsakligen blifvit bildadt.

γ) *Frisiska*, som har trenne afdelningar vest-, ost- och nordfrisiskan. Fornfrisiskan är numera utdöd.

b) *Högtyskan*. Äldsta formen deraf är *fornhögtyskan* (= *althochdeutsch*), som talades af Franker, Allemanner, Schwabare och Bayrare från 7:e till slutet af 11:e århundradet, har många språkliga minnesmärken, mest öfversättningar, och utgöres af en särdeles regelbunden och vacker språkbyggnad med ljudfulla slutstafvelser, hvilka innehålla *a*, *o*, *u*, *i* och *e*, hvilket måhända är fornhögtyskans kännemärke. Fornhögtyskan efterträddes i 12:e århundradet af *medelhögtyskan* (= mittelhochdeutsch), hvaraf schwabiskan bildade hufvudmunarten och var det mål, på hvilket diktades. Vid nämnda tid inträdde en hufvudsaklig förändring i språket: ändelserna förkortades; vokalen *e* blef öfvervägande, formerna vacklande, språkets inrättning öfverhufvud oregelbunden. Medelhögtyskans blomstringstid var 12:e och 13:e århundradet. En jäsning i språket varade till omkring Luthers tid, då *nyhögtyskan* (= neuhochdeutsch) begynte utveckla och ordna sig. Nyhögtyskan är ej någon tysk munart; ingen tysk folkstam talade eller talar detta språk, som bildats småningom genom sjelfva det skriftliga bruket och genom blandning af munarter, hufvudsakligen genom Luthers bibelöfversättning. Vid sidan af medelhögtyskan stod medelnedersaxiskan (= mittelniedersächsisch), men jemte nyhögtyskan finnes ej något nynedertyskt skriftspråk.

De tyska munarterna skifta mycket och kunna delas i två stora afdelningar: *nedertyska* eller *lågtyska* och *högtyska*. *Nedertyska* munarterna äro: a) *frisiska* från Holland till Slesvik; b) *nederrhenska*, c) *westphaliska* och d) *nedersaxiska* eller egentligen s. k. plattyska kring Weser, Hamburg, Lübeck, i Mecklenburg och Pommern. *Högtyska* munarterna utgöras af: a) *allemanniskt-schwabiska* eller de yngre formerna af medelhögtyskan; b) *bayerskt-österrikiska*, c) *frankiska* kring Main och till Thuringerwald samt i tyska delen af Böhmen; d) *thüringska* och *öfver-saxiska*.

3) *Skandinaviskan*, som talas i Sverige, Norige, Danmark, på Island, Færöarne, en del af Orkneyöarne och Shetlandsöarne, i Skotlands lågland, en del af Grönland samt vestra och södra kusten af Finland. Fordom kallades detta språk af de gamle författarne sjelfve *dönsk túnga* och *norrœna*, *norrœnt mál* och utgjorde den gemensamma tungan i Sverige, Norige, Danmark och på Island. Detta mål, som med rätta måste räknas ibland de fullkomligast utbildade och rikaste af alla götiska tungor, har en särdeles märkvärdig och rikhaltig literatur.

Att hela Skandinavien fordom haft den gamla norrœnan till gemensam tunga bevittnas dels af historiska vitnesbörd, dels af sjelfva språket.

Hvad de historiska vitnesbörden vidkommer, anmärkes att Snorre Sturleson i företalet till Heimskringla begynner med dessa orden: ”À bók þessi lèt ek rita fornar frásagnir um höfðíngia þá er ríki hafa haft á norðrlöndum ok á danska túngu hafa mælt, sva sem ek hefir heyrt fróða menn segja”. I Snorra-Edda (Rasks. uppl., s. 146) heter det: ”firir þvi at Fróþi var allra konúnga ríkaztr á norðrlöndum, þá var honom kendr friðrinn um alla danska túngu, ok kalla norðmenn þat Fróþafrið”. Det är obestridligt att på förstnämnda ställe uttrycket dansk tunga äfven omfattar Norrmän och Svenskar, om hvilkas konungar Heimskringla just handlar, och att på senare stället ”öfver hela danska tungomålet” utsträckes till alla dem, som bodde i de nordiska rikena och till alla nordbor. I företalet till Snorra-Edda (Rasks uppl., s. 16) säges: ”þeir Æsir hafa haft túnguna norðr híngat í heim: í Noreg ok í Svíþióð, í Danmörk ok í Saxland”. I Fornmanna sögur (11:e bandet, s. 412) heter det jemväl: ”þat er með sönnu at segja, at túngan kom með þeim (Asíamönnum) hígat, er vèr köllum norrœnu, ok gekk sú túnga um Saxland, Danmörk ok Svíþióð, Noreg ok um nokkurn hluta Einglands”.I Grågås (från år 1118) heter det: ”Danskir eða Sænskr eða Norrœnir, or þierra konúnga velldi þriggja, er vor túnga er”.

Beträffande de språkliga bevisen, så intyga de talrika runstenar, som funnits från Slesviks sydligaste gräns till långt upp på skandinaviska halfön och af hvilka Sverige har ett så utomordentligt stort antal att fornnordiska språket, norrœenan, talades med obetydliga dialekt-olikheter i alla de tre nordiska rikena. Person- och ortnamn lemna samma vitnesbörd. Ju längre vi gå tillbaka i tiden, desto större finna vi språkets öfverensstämmelse vara öfver hela norden. Våra äldsta landskapslagar, t. ex. Vestgöta- och Upplandslagarne, afvika blott i ringa mon från fornnordiskan eller gamla isländskan. Samma förhållande eger rum med svenska skrifter från 14:e och till och med från början af 15:e århundradet. Ett obestridligt vitnesbörd att nordens fornspråk tillhörer Sverige likafullt som Norige och Danmark lemnas af svenska munarterna och det är ett af ändamålen med denna ordbok att frambära detta vitnesbörd.

Det ligger i sakens natur att ett öfver så vidsträckta länder utbredt tungomål icke kan hafva bestått utan att upplösa sig i munarter, hvilka dock hafva varit så litet olika att skandinaverne öfverallt utan tolk varit i stånd till att förstå hvarandra. När vi betrakta runinskrifterna och våra landskapslagar, finna vi deri prof på hvarje landskaps tungomål för de olika tiderna, men skiljaktigheterna äro dock ej särdeles stora. Olikheterna inom våra nuvarande landskapsmål kunna, såsom C. Säve anmärkt, icke sägas vara grundade på forntida skiljaktigheter, utan äro de snarare alster af tiden, såväl när afvikelserna blott höras i uttalet, som när de äfven framträda i ordförrådet. I senare afseendet bero de förnämligast på den

större eller mindre trohet, med hvilken folket å ena eller andra stället bibehållit språkarfvet rent och oblandadt ifrån forntiden. Ju längre man skådar tillbaka på språkets historia, desto ringare äro munarterna till antalet och med föga skiljaktighet utpräglade.

Slaviska, litauiska och götiska grenarne utgöra den tredje afdelningen, den nordeuropeiska, och enär deras språkbyggnad har mindre ålderdomligt än de andra grenarne att uppvisa, så kan man med fog antaga att dessa språkgrenar först skiljt sig från det indo-europeiska urspråket, hvars ursäte troligen har varit höglandet vester om Mustags och Belurtags bergsryggar mot kaspiska hafvet. De vestligaste folken hafva först uttågat, senast Perser och Inder. De af sanskritstammen i Indien anträffade urinvånarne trängdes mot söder och underkufvades småningom, men deras tungomål äro ännu vid lif jemte sanskritdotterspråken i tamuliska, telingiska, canariska m. fl. och höra måhända till den tatariska språkstammen.

6. Svenska handskrifter från medeltiden, som blifvit begagnade för att upplysa svenska landskapsorden i denna ordbok.

De svenska medeltidshandskrifter, som i detta afseende blifvit begagnade och utur hvilka upplysningar meddelats, förvaras på kongl. bibliotheket i Stockholm, gymnsiibibliotheket i Linköping, universitetsbibliotheket i Köpenhamn samt stora kongl. bibliotheket derstädes och äro följande:

Cod. A. 13 = Pappershandskriften på kongl. bibliotheket i Stockholm, A. 13 i mindre folio; består af 161 blad och innehåller: "Ærliga renlifues closter jomfrus Mäktils uppenbarelse". Början och slutet fattas.

Cod. A. 27 = Pergamentshandskrift på kongl. bibliotheket i Stockholm, A. 27, i qvart; inbunden i skinnband och utgör 276 blad, af hvilka det första och sista, äfvensom bl. 10, 117, 118 och 119 äro oskrifna. Innehåller: 1) *Aff gudz pino*; böner om Christi lidande, 9 blad; 2) *S. Bernhardi liber de arte beate vivendi*, bl. 11—116; 3) *Christi pinos historia*, bl. 121—135; 4) *Postilla på alla söndagar i året*. Börjar med 1:a sönd. i adv. och slutar med 24:e sönd. efter trin., som dock ej är afslutad med bl. 275.

Cod. A. 29 = Pergamentshandskrift på kongl. bibliotheket i Stockholm, A. 29, i mindre qvart; inbunden i skinnband och utgör 236 blad. Handskriften är från början af 16:e århundradet, språket uppblandadt med danska ordformer. Innehåller: 1) *Helgonakalender*; 2) *en bönebok*; 3) *J. Mariæ psaltare*; 4) *Tidher af J. Maria*; 5) *Några af Davids psalmer*; 6) *Regula S. Salvatoris*; 7) *Jhesu Christi pijnes thænkilse*; 8) *åtskilliga andra böner*.

Cod. A. 36 = Pergamentshandskrift på kongl. bibliotheket i Stockholm, A. 36, i mindre qvart; består af 187 blad och innehåller *Liber precum pro nonnis Vadstenensibus*. Svenska böner finnas bl. 34—75;de öfriga äro på latin. Handskriften är från medlet af 15:e århundradet.

Cod. A. 37 = Pergamentshandskrift på kongl, bibliotheket i Stockholm, A. 37, i oktav; från senare hälften af 15:e århundradet. Utgör 140 blad och innehåller: 1) *Böner aff wars hærra ihesu christi hælgasta pino;* 2) *böner till J. Maria och andra helgon.*

Cod. A. 38 = Pergamentshandskrift på kongl. bibliotheket i Stockholm, A. 38, i mindre qvart. Från slutet af 15:e århundradet, består af 180 blad och innehåller: 1) *Horæ canonicæ;* 3) *Böner för enskild andakt*.

Cod. A. 49 = Pappershandskrift på kongl. bibliotheket i Stockholm, A. 49, i qvart, inbunden i skinnband, består af 268 blad. Funnen af E. Brenner i Åbo domkyrka och af honom till antiquitets-collegium inlemnad år 1671. Efter mer än 30 års frånvaro återkom denna handskrift julafton år 1849 från Uppsala. Innehåller: 1) *S. Ansgarii hælgha lifwirne,* bl. 1—61 v., utg. i Scriptores Rerum Suecicarum; 2) *S. Gregorius af Armenia,* bl. 63—102 v., utg. af G. Klemming i Svenska Fornskriftsällskapets samlingar; 3) *S. Bernardi formula honestæ vitæ* eller *høffviske lifwerne skipan,* bl. 103—108; 4) *Barlaams saga,* bl. 109— 169; 5) *Örtabok,* bl. 170-177 v.; 6) *Om J. Maria,* bl. 178—188; 7) *De septem sapientibus,* bl. 189—210 v.; 8) *Böner*. Om 15 ställen, på hvilka J. Maria vistades efter Christi himmelsfärd, bl. 211—235 v.; 9) *Ödhmiukhets tekn,* bl. 236—238; 10) *Germani lefverne*, bl. 239—248 v.; 11) *Ödmiuktinna trappa*, bl. 249-—268.

Cod. A. 51 = Pappershandskrift på kongl. bibliotheket i Stockholm, A. 51, i qvart, består af 72 blad och innehåller *Ordinarium ower tither ok gutheligh æmbedæ ok Mæssor sancti Saluatoris Søster*. Handskriften är från år 1450, såsom det uppgifves bl. 67 v.; språket uppblandadt med danska former.

Cod. A. 58 = Pappershandskrift på kongl, bibliotheket i Stockholm, A. 58, i qvart; består af 165 blad och innehåller: 1) *Elucidarius, hulkan diktadhe S:tus Anselmus ok vthtyddes j nadhendall aff brödren Jøns ræk eller budde anno domini* MCDLXXXII, bl. 2—49; 2) *Aff Sancti iuliani et S:ta basilisse hyonelaghi*, bl. 56—66 v.; 3) *Tundalus ok hans syyn*, bl. 67—85 v.; 4) *Guidonis siels oppenbarilse,* bl. 86—101 v.; 5) *Udo,* bl. 102—109; 6) *S. bernardi thenkilse book*, bl. 109 v.—127; 7) *Aff XII gyllene frædagom*, bl. 127 v. —128 v.; 8) *Catharinæ liverne*, bl. 129—165. Början och slutet saknas.

Cod. Ascab. = Codex Ascabyensis. Pappershandskrift i Arna-Magnæanska handskriftsamlingen på universitetsbibliotheket i Köpenhamn, n.o 191 i smal folio. Om innehållet, se Skandinavisk Museum. Kbhn 1798; 1, sid. 257 och följ.

Cod. Gyll. = Codex Gyllensköldianus. Pergamentshandskrift på kongl, bibliotheket i Stockholm, i mindre qvart, skrifven i Vadstena kloster mellan åren 1480 och 1510, består af 207 blad och är en bönbok, dels för offentlig andakt, innehållande några *horæ canonicæ*, dels för enskild.

Gertr. Gill. = S:t Gertruds Gilles matrikel. Pergamentshandskrift på kongl, bibliotheket i Stockholm , aflemnades år 1860 från Stockholms stads archiv; 23 blad äro skrifna, de öfriga oskrifna.

Horol. æt. sap.,
Hor. æt. sap.
eller
Horol. = Horologium æternæ Sapientiæ æller Gudhelika snilles wækkiare. Pergamentshandskrift på kongl, bibliotheket i Stockholm, i större qvartformat, skrifven i slutet af 15:e århundradet och består af 188 blad.

J. M. Yrtagardher
eller
J. M. Yrt. = Jomfru Mariæ Yrtagardher. Pergamentshandskrift på kongl. bibliotheket i Stockholm, A 12, i liten fol., skrifven år 1510 och består af 171 blad.

S. Bern. = Pergamentshandskrift på kongl, bibliotheket i Stockholm, A. 9, i större qvartformat, skrifven i början af 15:e århundradet och innehåller på 184 blad: 1) *S:ti Bernardi hællax kænnedoms ordh;* 2) *S:ti Bernardi bok til sinne syster;* 3) *S:ti Bernardi Thænkilse;* 4) *Aff Jomfru Domicilla;* 5) *Aff sancte Mæktilde;* 6) *Bok the som kallas stimulus amoris;* 7) *Responsoria.*

S. Marg. = Pergamentshandskrift på kongl. bibliotheket i Stockholm, A. 10, i stort qvartformat, består af 216 blad och innehåller: 1) *De sancta Margarita* Regina Scotiæ, s. 1—22; 2) *Lectier* i kyrkan, s. 23—59; 3) *S. Jeronimi liffwærne,* s 59-124; 4) *S. Augustini bref lill Cyrillus om S. Jeronimi död,* s. 124—137; 5) *Cyrilli Svar till Augustinus om Jeronimi lefverne* ,s. 137—196; 6) *Aff wars herra ihesu christi barndome*, s. 196—205; 7) *Christi pina*, s. 206—216.

Spec. Virg. = Jomfrunna Speghil, Speculum Virginum; från latinet öfversatt på svenska af munken Matthias Laurencii Jönecopensis på Vadstena-abbedissan Margareta Claesdotters befallning. Pergamentshandskrift på kongl. bibliotheket i Stockholm, A. 8, 12 ½ tum lång, 9 tum bred; skrifven i senare hälften af 15:e århundradet. Öfversättaren Matthias Laurencii dog år 1486 såsom man ser af Diarium Vadstenense, s. 195.

Stockh. Tänk. = Stockholms Stads Tänkebok. Pergamentshandskrift på kongl. bibliotheket i Stockholm, bestående af 154 blad i mindre folio, innehållande de offentliga beslut som "stadzins scriffuare" på magistratens befallning der infört från år 1474 till 1497.

Sv. Bib. K. = Svenska Bibeln från medeltiden. Handskrift in 4:o på stora kongl. bibliotheket i Köpenhamn.

Sv. Pr. K. = Svenska Predikningar från medeltiden. Pergamentshandskriften n:o 787, 4:o i Arna-Magnæanska handskriftsamlingen på universitetsbibliotheket i Köpenhamn.

Sv. Pr. L. XX = Svenska Predikningar från medeltiden. Handskrift på Linköpings gymnasii-bibliothek, n:o XX in 4:o. Från medlet af 15:e århundradet.

Sv. Pr. L. LIX = Svenska Predikningar från medeltiden. Handskrift på Linköpings gymnasii-bibliothek, n:o LIX, in 4:o. Troligen från början af 15:e århundradet.

Tref. tidh. = Pergamentshandskrift på kongl. bibliotheket i Stockholm, A. 43, in 8:o, skrifven i senare hälften af 15:e århundradet, innehåller: 1) *Tvenne svenska böner*, på 1:a och början af 2:a bl.; 2) *Latinska böner*, bl. 2—43; 3) *The hælga treffaldoghetz thidher wppa swænsko*, bl. 44—188.

7. Förkortningar.

Aasen el. *Aas.* =

Ordbog over det norske Folkesprog, af Ivar Aasen. Kristiania 1850.

adj. = adjektivum.

adv. = adverbium.

afg. = afghaniska.

alban. = albanesiska.

Alex. M. = Alexander Magni historia. Utgifven i Svenska Fornskriftsällskapets samlingar. V. utmärker versens nummer. Någon gång är den äldre upplagan begagnad. Fol. utmärker då bladet.

allm. = allmänt.

Alvism. = Alvísmál.

arab. = arabiska.

arm. = armeniska.

Asp., Bl. Fl. = G. C. Aspegren, Blekings Flora. Carlskrona 1823.

Barl. o. Jos. = Barlaams ok Josaphats saga. Udg. af R. Keyser og C. R. Unger. Kristiania 1851.

Ben. = Mittelhochdeutsches wörterbuch von G. F. Benecke. Ausgearbeitet von Wilhelm Müller und F. Zarneke. Leipzig 1854 ff.

beng. = bengaliska.

Betham, = The Gael and Cymbri or an inquiry into the origin and history of the Irish Scoti, Britons and Gauls &c. By W. Betham. Dublin 1834, 8:o.

bhl. = Bohuslän.

Bib. ov. = Den ældste danske Bibeloversættelse. Udg. af C. Molbech. Kiøb. 1828.

Biærk. R. = Biærköa Rätten. Utgifven af C. J. Schlyter. Lund 1844.

bl. = Blekinge.

Bopp, gloss. sanscr. = Fr. Bopp, Glossarium Sanscritum. Berolini 1847.

Bopp, vergl. gr. = Fr. Bopp, vergleichende grammatik des sanskrit, send, armenischen &c. Zweite ausgabe. Berlin 1857, 1859; 2 band.

bret. = bretagniska.

Br. W. B. eller *B. W. B.* = Bremisch-niedersächsiches wörterbuch. Bremen 1767—1771; 5 band. Första talet utmärker delen, andra eller följande sidan.

böhm. = böhmiska.

Castelli = Wörterbuch der mundart in Österreich unter der Enns von Castelli. Wien 1847.

chald. = chaldeiska.

Cod. A. 13, se sid. IX.

Cod. A. 27, se sid. X.

Cod. A. 29, se sid. X.

Cod. A. 36, se sid. X.

Cod. A. 37, se sid. X.

Cod. A. 38, se sid. X.

Cod. A. 49, se sid. X.

Cod. A. 51, se sid. X.

Cod. A. 58, se sid. X.

Cod. Ascab., se sid. X.

Cod. Gyll., se sid. X.

Craven = *W. Carr*, The dialect of Craven in the West-Riding of the county of York. London 1828, 8:o, 2 band.

cy. = cymriska = walesiska.

d. = danska.

Danneil = *J. F. Danneil*, Wörterbuch der altmärkisch - plattdeutschen mundart. Salzwedel 1859, 8:o.

D. D. = Kyrkoherden magister Daniel Danelii samlingar öfver svenska landskapsmålen. Handskrift.

d. dial. el. *d. d.* = danska dialekterna; enligt C. Molbechs Dansk dialekt-lexikon. Kiøb. 1841, 8:o.

def. = definitum, d. ä. bestämda formen.

Didr. af B. = Didrik af Bern. Utgifven af G. O. Hyltén-Cavallius, i Svenska Fornskriftsällskapets samlingar.

Diefenbach el. *Dief.* = *L. Diefenbach*, Vergleichendes wörterbuch der gothischen sprache. Frankfurt am Main 1851, 8:o, 2 band.

Diez = *Diez*, etymologisches wörterbuch der romanischen sprachen. Bonn 1853, 8:o.

dl. = Dalarne.

dls. = Dalsland.

Ducange = Glossarium mediæ et infimæ latinitatis. Parisiis 1848—1850; 4:o, 7 voll.

Dähnert = Plattdeutsches wörterbuch nach der alten und neuen Pommerschen und Rügner mundart. Stralsund 1781; 4:o.

e. = engelska.

e. dial. = engelska dialekter.

Egils. el. *Eg.* = *S. Egilsson*, Lexicon poeticum antiquæ linguæ septentrionalis. Hafniæ 1860.

F. = Fornmanna sögur. Ed. Soc. Reg. Antiqv. Sept. Hafn. 1825—1837; 12 bd, 8:o.

f. = femininum.

f. = folium, d. ä. blad.

fd. = forndanska = danska språket från medeltiden.

fe. = fornengelska = anglosaxiska.

ffrans. = fornfransyska.

ffris. = fornfrisiska; enligt Richthofen.

fht. = fornhögtyska.

fin. = finska.

fl. = Finland, svenska munarter i Finland.

fl. (Ingo) = Ingo socken i Finland, Nylands län.

fl. (Nerpes) = Nerpes socken i Finland, Österbotten.

fl. (Nl.) = Finland, Nylands län.

fl. (Pargas) = Finland, Pargas socken.

fl. (Qvarken) = Finland, öarne i Qvarken.

fl. (Öb.) = Finland, Österbotten.

fl. (GK., NK., K., P.) = Finland, Gamla Karleby, Nya Karleby, Kronoby, Pedersöre i Österbotten.

Flat. = Flateyjarbók. Kristiania 1860.

Fl. o. Bl. Flor.

| =
|

Flores och Blanzeflor. Ziffran utmärker versen.

fn. = fornnordiska = norrœna = isländska.

Forby = *Rob. Forby*, The vocabulary of East Anglia. London 1838, 8:o, 2 band.

fpers. = fornpersiska.

Fr. af Norm. = Hertig Fredrik af Normandi. Utg. af Gumælius i Iduna. Ziffran utmärker versen.

fr. eller frans. = fransyska.

fris. = frisiska.

Fritzn. = Ordbog över det gamle norske sprog af Johan Fritzner. Kristiania 1862; 8:o.

Frommann = Deutschlands mundarten. Eine monatsschrift, begründet von J. A. Pangkofer, fortgesetzt von G. K. Frommann. Nürberg 1854, ff.

fsax. = fornsaxiska.

fslav. = fornslaviska = kyrkoslaviska.

fsv. = fornsvenska, svenska språket under medeltiden.

g. = Gotland.

gael. = gaeliska.

georg. = georgiska.

Gertr. Gill. = se sid. X.

G. (F.) = ön Fårö vid Gotland.

G. F. G. & F.

|
|

= Gotland och ön Fårö.

gl. d. = gammal danska, efter år 1520.

gl. frans. = gammal fransyska.

GL. = Gotlands lagen. Utg. af C. J. Schlyter. Lund 1852.

gr. = grekiska.

Graff, = Althochdeutscher sprachschatz oder wörterbuch der althochdeutschen sprache, von E. G. Graff. Berlin 1834—1842; 6 band, 4:o. Vollständiger alphabetischer Index zu dem althochdeutschen sprachschatze. Ausgearb. von H.F. Massman. Berlin 1846. Första talet utmärker bandet, andra eller följande sidan.

Gr., Gr., wb. Grimm, wb.

|
|
|

=

J. und W. Grimm, deutsches wörterbuch. Leipzig 1854 ff.

Grimm, gesch. d. d. spr. = J. Grimm, geschichte der deutschen sprache. Zweite aufl. Leipzig 1853; 2 bd.

Grimm, gr. = J. Grimms deutsche grammatik. Göttingen 1822 ff.; 4 band.

Grose = *Francis Grose*, a glossary of Provincial and local words used in England. London 1839; 8:o. *gstr.* = Gestrikland.

G. V. S. = Adjunkten magister G. V. Sylvanders samlingar till en ordbok öfver landskapsmålet i Kalmar län. Handskrift.

Göth. Mag. = Götheborgs Magazin. 1759, 1760.

h. = härad.

Hald. = Biørn Haldorsens islandske Lexikon. Kiøb. 1814, 4:o, 2 bd.

Hall. = The Hallamshire glossary. By J. Hunter. London 1829; 8:o.

Halliwel = *J. O. Halliwell*, a dictionary of archaic and provincial words. London 1855; 8:o, 2 bd.

Háv., Hávam.

}

= Hávamál

Hb. el. *Holmboe* = Det norske sprogs væsentligste ordförråd. Af Chr. Andr. Holmboe. Wien 1852; 4:o.

Hb. (N. o. K.) = Norsk og Keltisk. Om det norske og de keltiske sprogs inbyrdes lån. Af C. A. Holmboe. Kristiania 1854; 4:o.

hebr. = hebreiska.

hind. = hindi.

hindost. = hindostanska.

hl. = Halland.

HL. = Helsinge lagen. Utg. af C. J. Schlyter. Lund 1844.

Hof = Sv. Hof. Dialectus Vestrogothica. Stockholm 1782; 8:o.

holl. = holländska.

Hor. æt. sap. el. *Horol.*

} = se sid. XI.

hs. = Helsingland.

hs. (Bj.) el. *hs. (Bjur.)*

} =

Helsingland, Bjuråkers socken.

hs. (Db.) = Helsingland, Delsbo socken.

Hugsm. = Hugsvinnsmál. Ed. H. Scheving. Viðey 1831.

Höfer = Etymologisches wörterbuch der in Oberdeutschland, vorzüglich aber in Österreich üblichen mundart. Linz 1815; 3 band.

Ibm = Ibidem = dersammastädes.

Id. = idem = detsamma.

Ihre, DL. = J. Ihre, Svenskt Dialekt-Lexikon. Uppsala 1766; 4:o.

Ihre, Gl. = J. Ihre, Glossarium Suio-Gotbicum. Upps. 1769; f:o, 2 bd.

Ing. = Ingelstads härad i Skåne.

ipf = imperfektum.

ir. el. *irl.* = irländska.

isl. = isländska.

J. M. Yrtagarder, se sid. XI.

jtl. = Jemtland.

it. = italienska.

Iw. Iw. o. Gav.

|
|
|
|

=

Ivan och Gavian. Utg. i Svenska Fornskriftsällskapets samlingar. Ziffran utmärker versen.

jfr = jemför.

Jamieson, John Jamieson, an etymological dictionary of the scottish language. Edingb. 1818. Supplement. Edingb. 1825.

Kehrein = Volksprache und volkssitte in herzogthum Nassau. Von J. Kehrein. Weilburg 1860—1862; 2 bd, 8:o.

kelt. = keltiska.

kl. = Kalmar län.

Kon. Styr. Kg. St.

|
}
|

=

Konunga och Höfdninga Styrelse Ed. Scheffer Holmiae 1669. Ziffran utmärker sidan.

konj. = konjunktion.

konj. = konjunktivus.

Kormaks s. = Kormaks saga. Hafn. 1832; 8:o.

lapp. = lappska.

lat. lt.

} = latin.

lett. = lettiska.

lit. = litauiska.

LL = Svenska landskapslagarne.

L—m = Ordbok öfver Helsing-dialekten. Utg. af C. J. Lénström. Uppsala 1841.

L—n = J. Lagergren, samlingar till ordbok öfver småländska landskapsmålen. Handskrift i kongl. Vitterh., histor. och antiqv. akademiens bibliotbek. S. sid. IV.

Lugg. = Luggude härad i Skåne.

m. = maskulinum.

manx. = keltiska munarten på ön Man i Irländska sjön.

mag. = magyariska = ungerska.

med. lat., mlat., mlt.

|
}
|

= medeltidslatin.

mholl. = medeltidsholländska.

mht. = medelhögtyska (= mittelhochdeutsch).

Miklosich = Fr. Miklosich, Radices linguæ Slovenicæ veteris dialecti. Lipsiæ 1845; 8:o.

Mlb., DL. = C. Molbech, Dansk dialektlexikon. Kiøb. 1841; 8:o.

Mlb., Gl. = C. Molbech, Dansk glossarium eller ordbog over forældede danske ord. Kiøb. 1851—1857, 5 häften (A—L); 8:o.

mp. = Medelpad.

M. Rimkr. = Mindre Rimkrönikan, utg. i Scriptores rerum suecicarum. Ziffran utmärker versen.

moes. = moesogötiska.

n. = norska munarter.

n. = neutrum.

nb. = Norrbotten.

nb. (Cal.) = Norrbotten, Neder Calix socken.

nb. (Ö. Cal.) = Norrbotten, Öfver Calix socken.

nfris. = nordfrisiska.

nk. = Nerike.

nom. = nominativus.

ns. = nedersaxiska = plattyska.

nyfris. = nyfrisiska.

nygr. = nygrekiska.

o. = och.

Old. Læseb. = Oldnordisk Læsebog med tillhörende glossarium. Udg. af P. A. Munch og C. R. Unger. Christiania 1847.

Or. o. Tj. = Oroust och Tjörn i Bohuslän.

osset. = ossetiska.

Outzen, Outz.

|
|

=

N. Outzen, glossarium der friesischen sprache. Kopenh. 1837; 4:o.

Ox. = Oxie härad i Skåne.

part. = participium.

pers. = persiska.

pl. = pluralis.

pol. = polska.

port., prt., pt.

|
}
|

= portugisiska.

Pott = *A. F. Pott*, etymologische forschungen auf dem gebiete der indo-germanischen sprachen. Lemgo 1833; 8:o.

p. p. = præteritum participium.

pr.; præs.

|
|

= præsens

pron. = pronomen.

provenç.; prov.

|
|

= provençaliska

præp. = præposition.

præt. = præteritum.

q. v. = quod videas, d. ä. se ifrågavarande ord.

Rdq. = J. R. Rydqvist, Svenska Språkets Lagar. Stockholm 1850 ff.

Reuterdahl, Ordspr. = H. Reuterdahl, gamla svenska ordspråk. Lund.

Richey = Idioticum Hamburgense. Von M. Richey. Hamb. 1754; 8:o.

Richthofen; Richth.

|
}
|

=

Altfriesiches wörterbuch von Richthofen. Göttingen 1840; 4:o. Ziffran utmärker sidan.

riksspr. = svenska riksspråket.

ryss. = ryska.

s. = se.

sard. = sardiniska.

S. Bern. = se sid. XI.

Schambach = Wörterbuch der niederdeutschen mundart der fürstenthümer Göttingen und Grubenhagen. Von Schambach. Hannover 1858; 8:o.

Schmeller; Schm.

|
|

=

Bayerisches wörterbuch. Von J. A. Schmeller. Stuttgart und Tübingen 1827, ff.; 8:o, 4 bd.

Schmid = Schwäbisches wörterbuch von J. C. von Schmid. Stuttgart 1831; 8:o.

schwab. = Schwaben.

Schütze = Holsteinisches idiotikon von J. F. Schütze. Hamburg 1800—1804; 4 band, 8:o.

sdm. = Södermanland.

S. E. = Edda Snorra Sturlesonar, ed. Arna Magn. Hafn. 1848—52; 2 band.

S. F. S. = Svenska fornskriftsällskapets samlingar. Stockholm 1844, ff. Första ziffran utmärker delen, andra eller följande sidan.

S. G. = södra Gotland.

sk. = Skåne.

Skaft. = Skaftavils lek. Utg. af J. E. Rietz. Lund 1849.

skr. = sanskrit.

Skriftspr. = Svenska skriftspråket eller riksspråket.

slav. = slaviska.

slov. = sloveniska.

sm. = Småland.

smdr. = sammandragning.

S. Marg = se sid. XI.

Sm. Kb. = Kristnu-Balken af Smålands-Lagen. Utg. af C. J. Schlyter. Lund 1844.

SML. = Södermannalagen. Utg. af C. J. Schlyter. Lund 1838.

S. Oluffz S. = S. Oluffz Saga på svenska rijm. Utg. af Hadorph.

s:n = socken.

sp. = spanska.

Spec. Virg. se sid. XI.

S. Sk. = södra Skåne, i synnerhet Oxie, Skytts och Vemmenhögs härader.

Stalder = Versuch eines schweizerischen Idiotikon von F. J. Stalder. Aarau 1812; 2 band, 8:o.

St. Rimkr. = Stora Rimkrönikan i Scriptores rerum suecicarum.

sv. = svenska.

Sv. Bib. K., se sid. XI.

Sv. Järt. Post. = Svensk Järteckens postilla. Utg. af J. E. Rietz. Lund 1850. Ziffran utmärker sidan.

Sv. Pr. K., se sid. XI.

Sv. Pr. L. XX, se sid. XI.

Sv. Pr. L. LIX, se sid. XI.

SS. = Scriptores Suecici medii ævi cultum culturamque respicientes. Ed. J. E.Rietz. Lundæ 1842—51; 5 band, 8:o. Första ziffran utmärker delen, andra eller följande sidan.

sup. = supinum.

swz. = Schweitz.

syr. = syriska.

syriän. = syriäniska.

tam. = tamuliska.

t. dial. = tyska dialekter.

Tobler. = Appenzellischer sprachschatz von T. Tobler. Zürich 1837; 8:o.

Tref. tidh., se sid. XI.

tyrol. = Tyrolen.

ul. = Uppland.

UL. = Upplandslagen. Utg. af C. J. Schlyter. Stockh. 1834.

ung. = ungerska = magyariska.

v. a. = verbum activum.

Vadst. nunn. bönb. = En Vadstena Nunnas bönbok. Utg. af J. E. Rietz. Lund 1842.

wal. = walesiska.

vall. = valloniska.

vb. = Vesterbotten.

v. dep. ; v. d.

|
|

= Verbum deponens.

Vemm. = Vemmenhögs härad i Skåne.

vg. = Vestergötland.

vg. (Elfsb.) = Vestergötland, Elfsborgs län.

vg. (Skarab.) ; vg. (Skar.)

|
|

=

Vestergötland, Skaraborgs län.

VGL = Vestgöta lagen. Utg. af H. Collin och C. J. Schlyter. Stockh. 1827.

Wi. = Wichterpal i Esthland.

vl. = Vermland.

vm. = Vestmanland.

v. n. = verbum neutrum.

V. Nk. = vestra Nerike.

wogul. = woguliska.

Våmh. = Våmhus, kapellförsamling till Mora i Dalarne.

VöLusp. = Völuspá.

Ydre = Ydre härad i Östergötland.

zig. = zigenerspråket.

åm. = Ångermanland.

æthiop. = æthiopiska.

ög. = Östergötland.

öl. = Öland.

österr. = Österrike.

—

A.

A 1, förstärkningspartikel. *A-makje*, adv. makligt, sakta. "Kör amakje", köra sakta. Jtl. *Amulä*, adv. mycket mulet, öfverallt mulet. G. (sällan brukl.). D. d. *a, å*, t. ex. *ameget, adyrt, agod* (Mlb., DL. 1); fsv., fn. *of.*

A 2, præp. 1) på, till. "A haugi", på högen. "A skogä", till skogs. G. ; 2) i. "A männä", i morgon bittida. Dl. (Elfd.); 3) åt, till. Dl. Fsv. *a*, på, i, till; fn. *á*; d. d. *å*.

A 3, obest. artik. f. en, "A bok, a piga, a höstra." Vg. "A gait", en get. G. "A kóna". Vb. "A toka". Sm. Jfr *an* 4.

A 4, pron. pers. 1) 1:a pers. jag. "Nu har a't", nu har jag det. Vg., nk., sdm. D. d. *a;* e. dial. *aw* (Brocket, gloss. 9); 2) 3:e pers. nomin. f. hon. Nyttjas ock inskjutet framför nomina propria och några få ord, t. ex. *mor, syster.* "A syster Kass", syster Katharina. "A mor", modern. "A söster", systern. "A Brita, a Sara, a Lovisa". Vb., åm, mp. På samma sätt brukas i norska munarterna *han* och *ho*, t. ex. "han Per och ho Bergit"; 3) 3:e pers. dat. och accus. f., henne. "Säg'a", säg åt henne. Mp. "De ha klent ner'a", de ha förtalat henne. Vg., ög., sm. "Släpp ut'a". Sdm. "Jö betàlar'a". Hs. (Db.); 4) 3:e pers. accus. n. det. "Ain ska allri kuin tro'a, óm inn int ska sia 'ur tokot ä gar manga gånger", en skulle aldrig kunna tro det, om han ej skulle se det huru tokigt det går många gånger. Fl. (Åland).

A 5, genitiv-ändelse i obestämda formen. "Kalla mor, Lassa far, Svanta hustru, Andersa stuga. Gåla-lótt". Nästan allm.

Ă 6, slutändelse för substantivor, utmärkande obest. formen plur. af de substantiver efter 2:a böjningen, som i skriftspråket hafva ändelsen *-ar,* t. ex. "bänkă", bänkar; "hästă", hästar. Vg.

Ā 7, slutändelse för substantivor, utmärkande bestämda formen 1) sin g. fem. nom. och accus., t. ex. "gummā", gumman, "bokā", boken", sängā", sängen. Nästan allm., undant. Sk., hl., g. och trakten kring Stockholm; 2) plur., t. ex. "gummerā", gummorna; "hästā", hästarne; "fätterā", fötterna; "stökka", styckena; "krittera", kreaturen. Vg. m. fl. andra göta-munarter.

AA 1, m. träck. Med detta ord uppmana sköterskorna späda barn att göra deras naturbehof. Allm. *Aa* 2 (el. *aha, äa, äha*), v. n. göra sitt naturbehof; om små barn. "Mor, ja vill *äa*". Sm., bl. *Aka*, v. n. id. N. G. Ns. *a,* m. träck; *aa*, v. n. cacare (Danneil. B. W. B. 1, 1); kärnt. *aa*, m. träck (Lexer, 1).

ABBA, v. a. 1 o. *abba ópp*, reta, uppreta. *Abbas mä*, retas med, reta till vrede. Götal. *Arpa*, Hl.; *arpas*, id. Sk. Fn. *abbask (vid), abbast.*

ABBRA, v. n. 1 1) nappa (på kroken, såsom fisk när man metar). Ög.; 2) lyckas. "Vill dä inte abbra på"? Ög., vg. Jfr *abra på.*

ABBUR, m. aborre: Perea fluviatilis. G. *Aburr*, Kl.; *abbar*, Nb., vb., åm. Fsv. *aghborre*. VGL.; fd. *agborræ*. Abbor-gräs, n. Potamogeton perfoliatum. Ul., fl. (Öb.). *Abórre-gräs,* Óg.; *abbar-gräs*, n. Vb.; *abbórr-kål*, m. Ul. ABEDANK, adj. 1) afsigkommen, utarmad. Hl.; 2) utmattad. N. Sk. Nht. *abgedankt*.

ABE-KaTT, m. apa, markatta. *Ape-katta*, f. Hl. *Abe-katt, ave-katt*, ta. Sk. D. *abekatt*; isl. *apaköttr*, m.

ABER, adj. stark, skarp; mest om lukt. Sk. (Ö. Göinge). Moes. *abrs*, stark; jfr. fe. *abal,* styrka. Abra på (el. *appra pâ*), v. n. 1 anstränga sig, gripa sig an i sina göromål. Sk. (Ox., Skytts h.). D. d. *abre på*. A-BóL (el. *å-ból*), f. gröda, afkastning af åker och äng, i synnerhet råg och korn, som blifvit inbergade, men ännu icke tröskade. "Stor åból i åkrom". Vb.,

nb. N. *åbur. Af, bära.*

AB-SKÓNS, 1) m. ljusskärm. Vg. (enl. Hof; nu föråldr.); 2) n. a) afskyvärdt ting, något förfärligt, vidunderligt. Ul (Rosl.); b) en till seder och uppförande högst föraktlig qvinna. Vb., ög. ; 3) adv. afsides. Vg. (Skarab.). Fsv. *abscons*, ljusskärm. S. S. 1, 91, af It. *abscondere*.

'AD, pron. acc, det. "Ja fikk 'ad. Ha 'ad". Sk. I andra munarter *'at*.

ADADEN, adj. svår, obehaglig. »Den vägen ä så adaden. Träet ä så adadet att lässa». Hl. *Adalt,* adj. dålig. Bhl. Fn. *atadr*, nedsmutsad.

ADAL, adj. ädel, äkta, gammal. Vg., g. Fsv. *aþal, adhal*; fu. *adall*; d. d. *adel, ail,* ypperlig.

ADER, pron. indef. o. räkneord, annan. "Hin adre", den andre. "Di adre (el. d'adre)", plur. de andre. G. "Ejn ader gango", en annan gång. Fl. (Nl.). *Are* (f. *ara*), plur. andre, andra, *Ara* f. sing. andra. "Uti ara stuvan". Ul., sdm., nk., vg., ög., bl. *Ar*, annan. "Den are hästen. Hin are". Kl., bl. *Annar* el. sammandr. *ar* (plur. *adär, arän).* "Hä va int han, hä var ain ar. Giva arom". Vb., nb, *Anin* (f. *aron*, n. *anna*, plur. *ar*). "Aron kvärnen. Aron sidon". Fl. *Åder , åder* el. *änner*, annan, andra. *Ådern*, den andra. Dl. *Andar* och *andarn*, den andra. G. Fsv. *annar* (f. *annur,* n. *annat*; plur. nom. m. *aþrir*, dat. m. *aþrum*, acc. m *aþra)*; fn, a*nnar;* fht. *andar*; fsax. *ôdar*; fe. *odor, oder*; v. *other*; höll. *ander*; d. *anden*; lett. *ohtrs*; lit. *antras*; moes. *anþar*; gr. *ἕτερος*; skr. *anjatara.* Aderst, *ar-stass, ar-stassum*, adv. annorstädes. Vb. *Ar-stans*, Fl. (Öb.); *anner-stans, annor-stäns, ann-stäns, ann-stäs.* Svea-, Götal. Fn. *annarstadar*.

Ader-viller el. *ar-viller*, adj. vida bättre (än) en annan; förträfflig; som vill anses bättre och förnämare än undra. Vb. *Arä-viller, ar-viller*. Hs. (Bj.); *åder-villdär* el. *oder-villder,* Ö. Dl.; *ar-viller,* Dl.; *annä-viller,* Mp.; *anner-hvor-viller*, Jtl.; *anner-viller*, S. Åm.; *arom-viller,* UI. Jfr *villder*, sid. 807 a.

Adru-väis, adv. på annat vis, annorlunda. G. *Åder-vais,* Ö. Dl.; *ar-vis,* Vl. (Elfd.,Fryksd.); *anners-ves, anner-vessa're*, Vg., hi. Fsv. *aþruvis* (VGL. I); fn. *ödruvis*; e. *otherwise.*

Andring, m. yngling af andra årets beväring. Ög.

Anin-hólin, pron. m. endera. Fl. (Öb.).

Anna-dagen el. *äi anna-dagen*, adv. härom-dagen. G. (F.).

Annar-hvar, adj. hvarannan. Hs. (Bj.). *Anna-hvòr* (n. *anna-hvorst*), Hs. (Db.); *anna-hvar*, Gstr.; *anne-hvar*, Vb.; *ann-hvar,* N. Åm. Fn. *annar-hvör, annar hvárr*, en af två.

Annars-ve, adj. rädd, häpen. Vg.

Ann-daner el. *anner-daner*, adj. olika, annorlunda beskaffad. Kl. *Annerdan*, HI., sk.

Annda's i går, adv. i förgår. Ö. Bl.Ann-sjuk, adj. som är missnöjd med det förhandenvarande och ständigt önskar något annat. Sk. (N. Åsbo).

Ann-sómmar, s. *summar.*

Annt-ars, adv. det andra (föregående) året. ”Anntars i fjol”, i förfjor. Bhl.

Ann-tiggia, konj. antingen. Kl. *Annta* o. *anten* (`_ ◡), Kl. (S. Möre); *anntan* el. *entan,* Bl.; *änta,* Vg.; *enten,* Ög., sm., sk. Fsv. *annattvæggia*, *annattiggia*, *antiggia*, *antingia*; fn. *annat tveggja*; fd. *annat tviggja*, *antiggia*; d. *enten;* d. d. *anten* (Kok) ; n. *anten, antan.*

Ann-tôkke *(dell),* adv. lika mycket (dertill); eg. annat sådant (till). N. Åm. *Ann-tókke,* adv. dubbelt så. ”A. välkare”. Mp., sdm. *Annä-tókkä {dill),* lika mycket (dertill), en gång till så mycket A. ”Fing je lik mykke i år sóm i fjol”? B. ”Ve fing annätókkä dill.” Vb. *Ana-tókó,* Fl. (Öb.); *ann-tókke,* Sdm.

Ann-vôrn, adj. olika, annorlunda beskaffad (till form, lynne o. s. v.). Kl. Jfr *vuren.*

Ann-väg el. *ann-väj,* s. sid. 827 b.

Annä, adv. bra. ”Hä gikk sóm annä”. Vb. (Löfånger).

Annä-jerä, adj. endera af eder. Vb.

Annä-vorä el. *annar-vorä,* adj. en af oss. Vb.

Ara-dagen-jaul, m. annandag jul. G. (F.).

Ara-dagen-kvälld, m. annandag (jul, påsk eller pingst) om qvällen. G. (F.).

Ara-dagen-paskar, m. annandag påsk. G. (F.).

Ar-bättre, adj. ännu bättre; eg. bättre (än) annat. N. Åm.

Ar-mer, adj. förmer än andra; bättre. V. Dl.

Ar-stuga, f. 1) närmaste grannstuga eller granngård (i en by). Nk. *Ar-stuva,* Fl. (Nl.), vg., ög.; *ar-stu,* Fl. (Öb.); 2) det rum, som är midtemot hvardags-stugan. Äfven *gäst-stuga, natt-stuga,* Kl.; *ander-stuga, anner-stuva,* gästrum. Ul., sdm., ög. *Anner-stue,* f. sal. Vb.; *issi-stugu,* f. id. Nb. (Kal.).

Arstu-far, m. grannas far, far i grannstugan. Vm. *Astu-far.* N. G.

Arstu-mor, f. mor i grannstugan. Dl. (Husby, Tuna), vm., ul., nk. *Astu-mor,* G.; *astu-faster,* id. (i förtroligare tal). Nk.

Ar-värjo, adv. sällan, då och då. Ul. (Rosl., enl. Ihre). Härledningen af *värjo* är osäker; måhända af fn. *var,* gång (vicis). Rydqvist (3,288) anser att *ar-värjo* qvarstår efter ett *adro hvärjo,* dativen af *annar hvar* eller *hvær,* hvarannan, således: gång efter annan, ungefär det fn. *at öðru hváru,* af och till.

Astu, m. nabo, grannfolk i samma gård. *Astu-bror,* m. *astu-syster,* f. id. (vid tilltal). ”Go da astu-syster”! G.

Astues, n. indecl. nabo. »Astues jär int heima i da". G.

BåL-anne, interj. (eg. bort annat), kan tänka, förstås! tacka för det! N. Åm.

D'arra-far, m. grannfar, far (husbonden) i granngården, Vg. (Skarab.). *D'erra-far,* Sm. (Vestbo), hl.

D'annu, pron. f. sing., den andra. G. (F.).

D'arra-mor, f. grannmor. Vg. (Åh, Väne h. i Elfsb.). *D'erra-mor,* Sm. (Vestbo), hl.

D'arras, grannens. *Te d'arras,* till grannens. Vg. (Skarab.). *Te d'erra,* Sm. (Vestbo).

Hvaraan, pron. hvarannan. Mp. *Hvanân* (pl. *hvarara),* Nk.

I hvarara el. *i hvararum,* adv. emellanåt, då och då, understundom. Nk.

Kwar-adra, pron. hvarandra. ”Thóm khjord rlktit ett' kwaradra”, de körde riktigt efter hvarandra, d. ä. i kapp. Fl. (Ingo skärg.). *Kwann-annin,* (f. *kwararon,* n. *kwartanna),* hvarannan. Fl. (Nerpes).

Äi ann-mórr-kvälld, S. *äi.* ADUGER el. *adu,* adj. begifven på en sak, hågad. G. *Adiger,* 1) id.; 2) som har stor matlust. Ög. Fsv. *adhugher,* lysten, hungrig. Cod. Bildst. s. 343. Med. Bib. 1,183. *Jfr ardugur.*

A-EDE *(a-äde* el. *a-ajde),* n. coll. ohyra, löss och loppor. Bl. *At-ede,* n. ohyra, löss. Sk. (Vemm.). *A-ajde,* n. 1) ohyra. "Aajde åd ópp 'nom"; 2) snyltgäster. N. Sk. Fn. *át,* n. ätning. Jfr *utäe.*

A-FATT, adj. förvänd. Sm. Jfr *fatt.*

AFFEN-TAGE, 1) m. oförmodad händelse. "Hon blir möet sjug å dä kómmer i en sådan affentage att man kan inte veda når dä kómmer"; 2) adv. oförmodadt. Sk. (Ox.).

AFFSE, m. liten bäck. Brukas såsom namn på små bäckar. Vg. (Skarab.). Jfr *ava* 1.

AFTAN, m. afton. Allm. *Aften,* Kl. Fsv., n. *aftan;* fa. *aftan, aptan;* d. *aften;* fht. *âpand, âbant;* nht. *abend;* fn. *æfen;* e. *evening.* Afta-sia, f. aftonsida, då det lider mot aftonen. Hs. (Ljusdal). N. *æftasia.*

Afta-vaL el. *afta-väl,* m. mellanmål som ätes kl. 4—5 e. m. Vb.,åm.,jtl.,nk.,vg. *Afta-vål,* Hs.; *aftä-väl,* Nb. I andra landskap *merafta* el. *mer-aftan.* N. *æftasvæl.* Jfr *val* 2.

Aftnas, v. d. 1 blifva afton. Vg. Fn. *aptnask.*

Aftås, *i går aftås,* adv. i går afton. Fl. (Nl.). I andra munarter: *i afse, i aftes* el. *i jafse.*

Aftä, v. n. sluta aftonens eller dagens arbete. Äfven: "gära afton". G. AG, m. (såsom i riksspr.) ett groft, sträft vattengräs, tillhörande halfgräsens familj: Cladium Mariscus. Växten förekommer med detta namn i Sdm., nk. och på Gotl. *Åg,* m. Öl. Fsv. *ag.* GL. Ag-mör, f. myr der agen växer. N. G.

Ag-tak, n. tak af sådant gräs. G.

Brun-ag, m. Rhyncospera fusca. Nk.

Hvit-ag, m. Rhyncospera alba. Nk. AGA, v. n. o. imp. 1 frukta, hysa fruktan för. "Ja ager för. Dä ager mej. Han agar för att resa den vägen". Ög., sm. *Agas* el. *agjas,* v. dep. n. 1 frukta, förskräckas. Kl. (Stranda, S. Möre). *Agas,* v. dep. n. 1 vara orolig, i spänd sinnesstämning. Mp. Fn. *óttaz,* frukta, rädas; moes. *ogan,* frukta; fht. *egon,* terrori esse; swz. *egen,* hota. Age, m. 1) fruktan, förskräckelse, bäfvan. "Han har ingen age för mor sin". Vg., hl., gstr. *Aga (åga* el. *oga),* m. Hs. (Db.); *aga,* m. "Ha aga för nå'n", vara rädd för någon. Jtl. "Ligg på agan", sofva oroligt. Vb. "Sätta agan ti nån", injaga skräck i någon. N. Åm.; 2) åhåga. "All agen liggje på mäg". Gstr. Fsv. *aghi,* m. fruktan. HL. Alex. 1879, 9976; fn. *agi;* n. *age, aga, ägå,* m,; moes. *agis,* n.; gael. *agh,* m.

Aga-laus, adj. agelös, illa uppfostrad, sjelfsvåldig, ostyrig. Vb. *Aga-löus,* Fl. (Nl.). N. *agalaus.*

Aga-löuson, f. def. agalöshet. Fl. (Nl.). N. *ageløysa.*

Agasam, adj. 1) som väcker fruktan. Vb., jtl., mp. *Ogäsam,* Vb.; 2) försigtig, vaksam. Hs. (Db., Bj.). *Agsam,* Gstr.; 3) mödosam, som fordrar mycken omsorg, uppmärksamhet. "Agasamt arbait". Vb. Fn. *agasamr,* orolig.

Agsamt el. *agesamt*, adv. farligt, äfventyrligt. Jtl., hs. (Db., Alfta).

Agelig (*agjelig* el. *aglier*), adj. 1) förskräcklig, farlig; 2) djerf, vågsam. Kl., sm.—- Fn. *ægiligr,* adj. förskräcklig, fruktansvärd; n. *agaleg,* fht. *egislih,* adj. förfärlig, mht. *egelich, eislich,* fsax. *egeslic,* id.

Ageligt, *aglit,* adv. a) förskräckligt, fasansvärdt. Kl., öl.; b) utmärkt,, förträffligt. "Aglit rart," utomordentligt bra. Öl. — N. *agale,* adv. förskräckligt, förfärligt.

Ager, adj. varsam, rädd, lättskrämd. "Fogeln ä ager", svår att komma på skotthåll. Fl. (Kimito).

Föraga sej, v. r. högligen förundra sig. Kl., bl. AGARN, s. *akarn.*

AGEL, *aglastång,* m. vagnstång. Hl. — Jfr bay. *eichsel,* f. id.; d. dial. *agle,* v. n. vackla, runka.

AGENÅT, *agönåt,* adv. baklänges. "Falla agenåt." Hs. *Åtanåt, åtåbak,* id. Hs. Jfr *ang, angest.*

AGG 1, adj. afvig. "Agg sia," afviga sidan. Nb., vb., mp. "Agsia," id. Hs. (Db., Bj.). — *Agug,* 1) afvig.; 2) baklänges. "Ho gjåkk agug från en," hon gick baklänges från honom, d. ä. hon ville (eller kunde) icke stå honom emot. Hs. (Bj.).

AGG 2, f. 1) bakvatten, motström; det vatten, som i en elf går emot strömen, i synnerhet invid landet; äfven vattenhvirfvel nedanför ett vattenfall. Nb., vb., åm. *Agga,* f. id. Vb. *Aggåström,* m. id. Vb. (Skellefte.) ; 2) våg, som drifves mot stranden. "Sätt int båten i åväders sidon, så aggon driver 'an på steinan." Fl. (Öb.); 3) vågens återfall, hafsvåg, som från land slår tillbaka. "Aggen tog ut honom." Hs. *Agga,* f. id. Neckens magt kallas *aggä.* G. — N. *ag* n., "bølgegang, søgang;" jfr sanskr. *ag,* att hastigt gå. Agga , v. n. ro baklänges, stryka, mynda. Åm. AGGA, v. a. **1** 1) förarga, reta, göra ondt. Kl. *Agg.* Vb.; 2) oroa. Vg. Agg, *aggig,* adj. retsam , grälig, vresig. Hl. — Fn. *agg,* n. gräl, träta; n. *agg,* n. oro, förtret; *agga,* v. a, oroa, ängsla. AGITO, adj. vida kunnig. Vb. — Fn. *ágætr,* ryktbar, berömd; af *á,* alltid, *géta,* omtala.

AGJODHT, el. ÅGJORDHT, adj. mogen. "Korna jär agjodht," kornet är moget. Vb. — Fn. *gerr,* (p. p. af *géra),* absolutus, consummatus.

AGLI(G), adj. vacker, angenäm. Dl. Jfr *eglen.*

AGLIT, adv. medelmåttigt. Dl. (Ihre.)

AGN 1, (pl. *agn),* n. 1) fiskyngel, små fisk. Sdm., nk., vg.; 2) lockbete på krok för fiskar. Skriftspr. — Fn. o. n. *agn,* n. id. Agna, el. Ägna, v. a. 1 sätta agn eller lockbete på krok för fiskar. Ög. (Ydre.) *Agna (angna),* id. Hs. (Db., Bj.). *Angän* (ipf. angnä), id.Vb. AGN 2, f. Ett spikevedsträ säges "klyvas på agn," när klofvet går genom alla årens lager ("på börst" Ul.), men *på flask,* när det ena lagret afskalas efter det andra *("på fless" Ul.).* Vg., ög.

AGNAGJUTA , f. 1) qvarnränna, (qvarndamm ; 2) afdelt, inhägnadt rum. Kl. S. *gjuta.*

AGN-BLÄSO (def. *-on),* f. eg. agn-blåserska; dryfta, vanna. Fl. (Öb.)

AGN-BRÖ(D), n. bröd af agnar, hvilka siktas och i badstuga torkas, samt derefter uppblandas med en ringa del mjöl. Vl. (Elfd., Fryksd.).

AGNLÄTT, adj. (om säd) som blifvit hvit på agnen af frost eller torka. Hl. Jfr fn. *litr,* m. färg.

AGRE, m. hafre. V). (Finnskog.) *Hager,* id. Jtl. (Hallens s:n, enl. R. Dybeck) *Ager,* Avena fatua. Ö. Dl. *Liot~'agär, ljot-'agär,* id. Dl. (Elfd., Mora, Våmh., Orsa.). S. *liot.* Agerbröd, n. hafrebröd. Dl. (Elfd.).

Agertuppa, f. hafre-ax. Ö. Dl. AGSÖNNES, adv. bakfram. "Går du agsönnes, så faller du agenåter." Hs. Jfr *agenåt.*

AHÄLLA, s. *a*, 1.

AIS', v. n. resa orolig till och ifrån. Fl. (Nerpes, Öb.)

AJA SEJ, v. r. 1 klaga, jämra sig. Vg. *Aja se.* Sm., bl. *Aja, åja sej.* Ög., åm.

AJGANES, comm., tillhörande huset, eget folk)(*Lajgänes,* comm. legohjon. "Vör har ain lajgänes." G.

AJKONN, *aikw'onn,* m. ekorre. Dl. *Ikur.* Fl. — Fn. *íkorni,* m. id. Ajkónn-låja, f. ekorrebo. Dl. (Elfd.). AJKA-RUKKÄ, rutten ekved. G. Fn. *eik,* f. ek.

AJMÄ, v.n. 1 utdunsta ångor. G. *Immla,* v.n.id.Kl. Ajm, m. 1) ånga. G. *Åjm.* Bl. — Fn. *eymr,* m. id.; 2) vinddrag, minsta flägt. S. G. AJN, (f. *ain,* n. *ajtt),* adj. och num. en. Vb., g. *Ajn, ain, ein, ojn, oin* (f. *ajna, aina, eina, ojna, oina,* n. *ajt, ait, eit, ojt, oit).* Sm. *Ejn* (i. *ej,* n. *ejtt).* Jtl., *Jenn* (f. *je,* n. *jett).* Dl. *Ajn* (f. *ajn,* n. *ajtt)* Sk. (Bjäre). — Moes. *ains,* fn. *einn* (f.

ein, n. *eitt),* nht. *ein,* lat. *unus,* flat. *oenus, oinus,* id. Jfr *en* 1.

AJN 2, f. en: Juniperus communis. Jtl.—sk. (Bjäre h.). — Fn. *einer,* m. id. Ajna, v. a. 1 beströ med enris. Sk. (Bjäre h.). *Åjne.* Bl. (Östra h.).

Aines-knakå, f. torr gren eller rot af ene. S. G. *Aines-kraklå,* f. G. (Fårö). *Ainäkrakä* f. id. G. Jfr *krake.* AJN-BJÄLLING, s. *ball.*

AJNK (1. *ajntj),* f. enka. Vb. — Fn. *ekkja,* f. id.

AINKUM, adv. förgäfves. G.

AJNLETT, s. *lita* 2.

AJNMELÄ, n. pl. samtal mellan fyra ögon. G. — Fn. *einmæli,* n. pl.

AINMATTE, adv. när man äter fisk eller kött utan bröd; när man äter ett enda slags mat. S. G.

AJNSINNT, adj. egensinnig. Vb. — Jfr nht. *einsinnig,* id.

AJNSNAPÄ, f. morkulla. G.

AJNSTYDING, m. gammal ungkarl. G. — Fsv. *enstöþingr,* m. enstöding, som är ensam; fn. *einstædingr,* m. som är blottad på vänner och hjelp; *einstødr,* adj. ensam, (som står ensam, *ein, stødr,* af *standa,* ipf. *stód,* conj. støða).

AJNSYL, adj. envis. G.

AJNTRÄTEN, *ajnträtu,* adj. envis, enträten. Vb. *Ajntreten.* G. *Enträtten.* Sm. *Enträ.* Vg. — Fsv. *enthrætten, entrætin,* id. (S. S. I, 127; III, 96); *thrætten,* id. (L. c. I, 103). Jfr *trätten.*

AINVARLIHAIT, f. enslighet. "Åi min ainvarlihait," i min enslighet. S. G.

AJN-VITTRA, f. årsgammal tacka, som ej fått lam. G. Jfr *ajnävitter.*

AJNÄ, adv. ännu litet. "Kom hit litet ajnä." G.

AJN-ÄTEN, adj. som vill hafva bättre mat än andra, äta bättre än andra. Vb.

AJNÄ-VITTER, m. gumse, en vinter gammal. G. — Fn. *vetr,* m. vinter. Jfr *envintring.*

AJN-ÖGD, adj. enögd. Vb. *Jen-ögd.* Dl. *Enyed.* Sk. — Fn. *eineygr,* nht. *einäugig, einäuge,* fht. *einougi,* id.

AIRIKR, nom. pr. Erik. G. (F).

AIS, m. is. Dl. — Fn. *iss,* m., nht. *eis,* n. id. Ais-ikkel (pl. *-klär),* m. is-pigg. Dl. (Våmh.)

Ais-koka, f. isstycke, isblock. Dl. (Elfd.).Rättat enligt sida 857Ais-kóv, m. istapp. Dl. Mora). Jfr *kov.* AJSA, f. eldhög, en hop med glöder i spisen. Vg. — Fn. *eisa,* f. a) gnista, glödande aska; b) eld. S. *ysle.*

AJSADER, adj. gången i ax. "Ruen ä ajsader." Bl. (Gemskögs s:n).

AJSEL, m. 1) axel, skulderblad. S. Sk.; 2) axel på en vagn, hjulaxel. S. Sk. Ajsel-skav, n. tjära, smörja kring axeln på ett hjul. S. Sk.

Ajsel-skinne, f. jernskena, hvarmed en vagnsaxel förstärkes. S. Sk. AJSK, adj. ful och stygg. G. — Nht. *eisch,* adj. ful, stygg; ns. *aisk,* id. (Br. W. B. 1, 8), *aisch,* id. (Schütze, holst, idiot. 1, 27; Schambach, 6); jfr gr. *αἶσχος,* n. skam; stygghet, fulhet; αἰσχρὸς, adj. stygg, ful.

AITAR, pl. bitar, stycken. "Stainen gar äi smutar å aitar," stenen går i smulor och bitar. S.G.

AJTEN, adj. salig. "Far ajten," salig far. "Hans ajten," salig Hans. G. — Fn. *heitinn,* kallad (hädan), ɔ: afliden; n. *eiten, eid,* salig, hädankallad; jfr skr. *ita,* gången, p. p. af *i,* att gå.

AJTER, m. etter, var i sår. G. — Fn. *eitr,* n. a) etter; b) var i sår; fht. *eitar,* mht., nht., *eiter,* id. Jfr fht. *eit,* m. eld, *eiten,* v. n. brinna; så framt det ej bör härledas af fn. *éta,* v. a. äta, moes. *itan,* id., hvilket är förhållandet i slav. : *jæd,* mat, *jato,* id.; *jadi,* gift. S. *edder.* Ajter-päusä, m. eg. etterpåse; argsinnt menniska, i synnerhet om barn. G. AJTUL, *ajtel, ätel,* m. körtel i fett kött. N.G. *Ettel, ertel,* m. id. Vl. — Fn. *eitill,* m. a) körtel i kött; b) knast i trä; (troligen af fn. *éta,* v. n. äta); n. *eitel, körtel.*

AJÄMMER, m. klagan, ständig jämmer. Kl. — Jfr fn. *á* el. *æ,* adv. alltid; fe. *a,* id.

AKA 1, (ipf. *ok*, sup. *akit),* v. n. & a. köra, åka. Vg., sm. *Akä (ok, aki).* G. *Aka (ok, äkiđ [ätjiđ]*). Dl.*Åka (ok,åkt).* Ög. *Aka* el. *aga* (ipf. *ok, og* el. *agte,* p. p. *aken* el. *agen).* Sk., hl. *Aga (ok, aget).* Bl. — Fsv. och fn. *aka;* d. *age;* lat. *age-re;* jfr skr. *ag,* att gå. Aka 1, (pl. *akur),* f. skacklar på en kubbvagn ("vagnsväd"). Dl. (Elfd.).

Aka 2, f. litet lass. Sk. — Fsv. *aka,* f. körsel.

Ake-släå el. agesläå, f. åksläde)(*Myggsläde,* f. gödselsläde. Bhl.

Akje, n. lappsläde. Åm. *Akkj,* n. & f. Vb. *Akkja,* f. Nb. (Ö. C). *Akkja* (l. *attja)* f. Jtl. — Fin. *akkia.*

Böi-aka, f. by-körsla. G.

Flytt-åka, f. körsla till hjelp för de flyttande vid fardagen d. 14 Mars. S. Ög.

Thors-aka, f. thordön, åska; föråldradt. G. — Fsv. *toraakt,* n. id. "Kom eth stort toraakt oc liongeller oc slo nidher halffth tomith." Sv. Pr. L. nr LIX, s. 168. (Handskr. på Linköpings gymnasii bibl.).

Timmer-åka, f. körsla till hjelp vid timrets framkörande till byggnad. S. Ög.

Åka, f. 1) liten lastsläde. Vl., ul.; 2) åkdon, fordon. Vl. (Elfd.). *Åke.* Kl. — Jfr gr. *ὄχος,* fn. *eyki,* kördón.

Åkety, *åketoj,* n. fordon, vagnar, skrindor. Sm.

Äkka 1, v.n. 1 resa, färdas. "Äkka te sta'n." Sk.

Äkka 2, f. 1) körsla med hästar (eller oxar), som utgöres af en frälsebonde till herregården eller af en hemmansegare till kyrkoherden utan särskild betalning. Sk., hl.; ög. Deraf *dags-, fere-, lång-, mög-, skjuts-, skóvs-, stads-, torv-äkka.* Sk., hl.; 2) gångedagsverke. *Breväkka.* Sk.; 3) hop, mörja, röra. "Han har råkat ut för e fali äkka. Han har e svår äkka å dras mä." Sm. (Östbo) ; 4) vagnsspår. Sk. (Herrestad); 5) skidspår. Jtl.

Äkke-lag, n. skjutslag, reserv-lag. Hl. AKA, f? orenlighet (eg. i ull.). G. Jfr *aa.*

AKARN, n. ollon. Vg. *Agarn.* Sk. *Akarn, agane.* Bl. *Akare, agare.* Hl. *Aken.* Sm. (Vestbo). *Ekern.* Sk. (Onsjö). — Fn. *ákarn,* d. *agern,* swz. *achern,* fht. *eichila,* fe. *äcern, acorn,* e. *acorn,* id.; jfr moes. *akran,* n. frukt. Akarna-skrika, f. nötskrika. Bl. A-KAST (pl.-ar), n. flöte. G.

AKAVEN, adj. 1) hetsig, ifrig, djerf. Kl.; 2) krånglig, vresig. Sk. (Enl. Klinghammer). — Fsv. *akafvin, akæfvin,* adj. a) häftig. (Rietz, Karl Magnus Saga) ; b) trägen. S. S. I, 103; fn. *ákafr,* ifrig, hetsig. Akavet, adv. oförmodadt skeende, hastigt påkommande, alltför hastigt, brådt. "Dä kom så akavet på. Dä va alltför akavet ad komme mä ded. Dä ä inte så akavet. Vuse akavet (el. akaved)", växa hastigt. Sk. *Akavingens,* adv. id. Sk. — D. dial. *akavet,* id.; fn. *ákafa,* adv. häftigt. ÅKER, m. åker. Vg., sm., bl. *Aker, akr:* G. *Ager.* Sk., hl.— Fsv. *aker* el. *ager;* fn. *akr,* fe *äcer,* fht. *achar, acchar,* nht. *acker,* lat. *ager,* gr. *ἀγρὸς,* id. Ursprungligen synes, såsom Grimm anmärker (D. Wb. I, 172) detta ord hafva utmärkt betesmark, äng,. (alltså af fn. *aka,* v. n., lat. *agere),* dit boskapen drifvits på bete, och sedermera vid öfvergången från herdelifvet till åkerbruk erhållit bemärkelsen af det plöjda,

uppkörda och besådda fältet i motsats till ängen. Agerhöna, f. *agerhöns,* n. pl. rapphöna, rapphöns. Sk., hl., bl. *Aker-hyns,* åkerhöns, kornknarr. G. — Fn. *akr-hæna,* d. *ager-høne,* n. *äkre-høna.*

Agerkål, m. Brassica campestris. Sk., hl. — D. *agerkål,* n. *åkre-kål.*

Aker-löd, f. åkerren. Bl. Jfr fsv. *löt,* f. pascuum.

Akermanni, f. def. sädesärla. G.

Ekra, f. 1) igenlagd åker, åker som får ligga i linda att beväxas med gräs. Dl. *Ekra, egra, äkra, äkkra,* f. id. Hl. *Äkra,* f. id. Bhl. *Äkkra,* f. id. Dls., vg. *Egra,* f. id. N. Sk.; 2) ingärdad liten äng. Sk. — Fn. *ekra,* f. åker; n. *ækra,* f. åker, som är utlagd till äng. AKER 2? klöfverfärg i kort. Hs. (L—m). Akerknekt, m. 1) klöfverknekt; 2) sprätt. Hs. AKK, m. mager häst. Vg., hl. (Skällinge, Värö). Pels-akk, m. en dålig häst, blott värd att pelsas eller huddragas. Hl. — Fn. *eikr, eykr,* m. arbetshäst; (jfr lat. *equus);* gael. o. skot. *each,* häst; hindost. *haik,* id. Jfr *eik, ankarkula.* AKKA, v. a. **1**1) qvälja, oroa. "Samvetet akkar." Hs.; 2) ångra, vilja hafva tillbaka. Vb.

AKKERKULA, f. fotknöl. Hs. (Db., Bj.) *Åkerkula.* Hs. (Jerfsö). — Fn. *ökull* el. *ökli,* m. id. Jfr *ankel.*

AKKO, (def.*-kon),* f. litet fönster, glugg t. ex. i en badstuga. "Släpp opp akkon, så röikjin (röitjin) gar ut". Fl. (Öb., Nyl., Ål.). *Akkå,*, f. en mindre glugg-, eller skåpformig nisch uti en spisel eller kakelugn, vanligen kallad *mur-akkån,* f. def.

Fl. Ingo i Nyl.). — Ordet är i svenska munarterna uti Finland lånadt från finskan.

Akk-fjöle, f. fönsterlucka. Fl. (Öb.; föråldr.). Jfr *fjäl.* -- Fin. *akkuna,* fönster; esthn. *akken, akkan, akn,* id.; ryss. окко, id.; ung. *akna,* lucka; wal. *agen,* rima; arm. *akn,* Öga. AKK-SPITT, Rättelse enligt sida 857 m. hack-spett: Picus. Dl.

AKOMPINGENS, s. *okompan.*

AKTA, v. a. 1) efterse, vakta; om kreatur. "Akta kritera." Nk., sdm. Jfr *vutta, otta;* 2) *Aakt* (ipf. *aktä,* sup. *aktä),* Värdera, gifva akt på, göra afseende på. Vb. -- Fsv. *akta;* a) tänka; b) gifva akt på; fn. *agta,* hafva tillsyn med; nht. *achten* a) anse; b) efterse, vårda. Akt, f. mening, afsigt. -- Fsv. *akt,* id.; fn. *aktan,* f. observatio, animadversio, n. *agt,* f. uppmärksamhet.

Aktel, *akter,* adj. aktsam, varsam. "Akter om sina penga". Vg. (Vadsbo). *Akten,* a) id. Vg; b) kinkig. Dls. -- N. *agtig,* adj. aktsam. AKTAV, *kummä äi aktav,* komma i gräl, strid, missnöje. S.G.

AKTER, m. bak, bakstam. "Komma till akters," aftaga, förminskas. G. Akterskår, n. visst gårdsmärke på hästar, som släppas ute. Öl. AKTIVER, adj. ordentlig, noga aktsam. Kl.

AKU-KALL, m. körkarl, karl som åker och kör. Dl. Rättelse enligt sida 857

AKUR-LAIJÅ, f. en blomma. G. (F.).

ALI, m. svans. "Kyrali," kosvans. -- *Kyr-rumpa,* f. id. Dl. Jfr *halä.*

A**L** 1, m. årder, träkrok, som köres i träde med; ett åkerredskap hvarmed åkerjorden uppluckras. Nb.,vb.,mp.,fl. (Öb.) *Al, klo-al,* id. Åm. *Ardr,* m. plog. -- N. *al,* m. plog, hyp-plog; fn. *arđr;* jfr skr. *hala,* m. plog (af *hal,* att plöja), hindost. *hal* el. *har,* m. plog. S. *år (ärja).*

AL 2, adj. idel, äkta, lutter; vanligen i dålig bemärkelse. "Dä va en al skojare. Dä va en al bon(d)e". Nästan allm. Al-källtring, m. stor skojare.

Al-tjyv, m. stor-tjuf. Sk. -- Fn. *allr*; adj. all, hel; swz. *alle,* id.: "er ist alle blind." (Stalder 1, 95). På samma sätt brukas i latinet *omnis* i st. f. *totus.* AL' 3, v. a. reda nät som skola ligga i sjön. Fl. (Öb., öarne i Qvarken). Anm. Al-, jemte gran- och björkbark nyttjas för att färga näten med.

ALA 1, v. n. & a. 1) föda; uppföda något kreatur; förmera. Sm. (Vestbo). *Al**a**,* (ipf. *ala)* v. a. uppföda (djur). *"Ala opp tiss-ungjen,"* föda upp ett föl. Hs.(Db.,Bj.) "Ala opp svin." Mp. *Äl* (ipf. *ól),* v. a. uppföda. Jtl. *Äl* (ipf. *ol,* sup. *älä),* v. a. föda, afla, frambringa; om lägre djur, som hastigt föröka sig; föraktligt om menniskor. Passiv.: *äläs* el. *aläs* (ipf. *äläsä),* föröka sig; om mask och ohyra. Nb.,vb.åm. *Äl* (ipf. *älä),* v. a. fortplanta, föda. "Ji fikk mäg nager Islan(d)s pära i fjol, å nu ha dem älä å säg helä tunna." Vb. *Ala ut sej,* fortplanta, föröka sig; om menniskor och djur. Nb. (Calix). Ala-gris, m. gris som uppfödes hemma. Åm.

Alan, f. def. könsdelsen på kor. *Ala-juvret,* n. def.; id. Fl. (Ingo). Jfr *bäran.*

Alasam, *alsam, älasam,* adj. fruktsam, som lätt föröker sig. Vb.,åm. *Avelsam.* Vb. *Al**a**nsam,* adj. fruktsam, som ofta föder, har afkomma; eg. om djur, men äfven om menniskor. Hs. (Db.,Bj.).

Ald, n. afkomma, yngel. Vb. *Äld,* id. "Ha äld," uppföda (boskap). Jtl. A**l**dör, n. afföda. Hs. (Db.,Bj.). -- Fn. *eldi,* n. foster; wal. *al,* id.; n. *al,* n. a) uppfostran; a) ungt kreatur som skall uppfödas; *elde,* n. yngel, afkomma.

Aldur, m. ålder. G. *Alder.* Fl. (Nyl.) *Aller* Vb.,hs.,bhl.,vg.,sk. Deraf *gammels-ålder,* m. ålderdom, gamla dagar. G. *Gammels-aller,* id. "Ja tänkte att min grebba skulle hjelpe mej på min gammels-aller. Sk. (Oxie). -- Fsv. o. fn. *aldr,* m. ålder.

A**L**dörvona, f. def. utsigt, hopp om afkomma. Hs. (Db., Bj.). Jfr *vån.* På samma sätt sammansättes i fn., t. ex. *aflvân,* f. hopp om hjelp, undsättning.

A**L**en el. A**L**n, adj. född, uppfödd; välfödd, qvick. "En a**l**n hest," en qvick häst. Hs. (Bj.). -- Fn. *alinn,* p;p. född, uppfödd; n. *alen.*

A**L**sk, *hem-alsk,* adj. hemmastadd. Hs.

Av-ä**L**der, n. a) afföda, såsom lam, kidlingar, föl; b) alster. Jtl.

Go(d)a**L**en, adj. a) eg. välfödd; b) [med negation] af godt sinnelag. "Han ä int go-a**l**en", han har ej godt sinnelag, är ej god att tagas med; han är stark. Hs. (Db., Bj.).

Hem-a**L**en, adj. för mycket hemmastadd, näsvis, oblyg. Hs. (Db., Bj., Jerfsö).

Ill-a**L**ug, adj. eg. illa uppfödd; som har ovana; om kreatur. "Hesten ä så ill-a**l**ug åg illgjolsam." Hs. (Db.)

Äling, m. a) litet barn. Sm. *Skväling,* m. id. Sm. b) liten fisk, fiskyngel. Ög.

Ält, f. brunst; om bockar. *Bokk-ält,* f. Vb.

Ältäs (ipf. *-- äsä),* v. n. vara brunstig; om bockar och gumsar. Vb.

Älva te sej, v. n. tillväxa, tilltaga. Ög. (Enl. Kalén.) 2) gro. Sm., kl. Ala, f. gröda. Kl.

Al-gro, m. spädt gräs. Vb. (Fryksdal.)

Alig, adj. växtlig, frodig. Vg., sm. (Vestbo), kl. *Almig,* id. Vg. (Åsarp i Redvägs h.), ög.

Alma sej, v. r. 1 slå skott, gro, växa; om råg o. d. Sm.

Ål (pl.*-ar),* m. framspirande brodd, af säd, potäter och andra rotfrukter. Sk.,hl.,bl.,kl. *Al* (pl.*-ar*). G. A**L**ö, m. Hs. (Bj.). -- "Havren skjuter långa ålar". Hl. *Visa(r),* m. pl. id. Sk. (Oxie). -- N. *ål,* framskjutande brodd.

Åla se, v. r. 1 framspira, gro, skjuta brodd. "Potatera åla se". Sm. *Åla sej,* v. r., *ålas,* v. d. id. Hl. -- N. *åla,* v. n. spira, gro.

Åla, *ålla, ål,* f. ett i träde liggande, med ogräs öfvervuxet fält, innan det plöjes upp. "Sätt fåren opp på ålan. Jor(d)en ligger i ål." S. Sk. 3) frambringa, åstadkomma. "A **l**a brukning",

frambringa gödsel (af myrjord, hackadt granris o. d.). Mp. -- Fsv. *ala,* v. n. & a. a) föda; b) uppföda. underhålla; fn. *ala* (ipf. *ol,* sup. *alit,* p.p. *alinn),* föda, uppföda, nära; fe. *alan,* föda; moes. *alan,* uppväxa, växa; n. *ala,* v. a. a) nära, föda, uppföda. "Ala till, ala upp".; b) ofta få afkomma; *alast,* växa till; om djur; lat. *alere,* nära, underhålla; gr. ***αλδέω,*** adolesco, eg. göra stor, låta vexa; gael. *al,* uppamma, uppföda (ungar) ; bret. *ala, hala,* v. n. föda ungar; gae. *al,* alimentum, *ala,* nutritio, *altra,* m., nutritorhebr. יאר *jalad,* peperit; jfr skr. *vrd',* växa. tilltaga i ålder, *ard'aj,* att föröka, nära. Anm. af *ala* hafva vi i vårt skriftspråk *alster, alstra, ålder, älska,* m. fl.

ALA 2, v. n. smått låga, flamma upp; om nästan utslocknad eld. Kl.,sm.,bl. *Ala opp,* id. *Ala, arla, ana,* id. "Kolen alar under askan." Kl. *Alas,* v. d. id. "Dä alas ell nu." Sm. (Uppviddinge.) — Fn. *ala,* v. a. upptända. Isl. Bibl. Lev. 6: 12. "Præsturin skal hvern morgun ala elden a þvi".; fe. *ælan*, id; fn. *eldr,* m. eld; *aldrnari,* m. anföres (S.E. II, 486) bland benämningar på elden; jfr Völusp. 51: "geisar eimr við aldrnara", eld rasar mot eld, ɔ: eld härjar överallt; fe. *æled,* eld: d. dial. *ålm,* adj. eldig, liflig; fn. *olmr,* adj. rasande; georg. *ali,* låga. Latinska ordet *olere,* att växa, synes ursprungligen hafva betydt: upptända, såsom man har någon anledning att sluta af *adolescere.* "Adolescunt ignibus aræ". Virg. Måhända är, såsom Ihre (Gloss. S. G. 77) antager, fn. *ala,* upptända, samma ord som *ala* 1, i hvilket fall ursprungliga betydelsen vore a) *upptända,* och de deraf härledda: b) *föda, uppföda;* c) *gro, växa;* d) *frambringa.* Det synes ej heller osannolikt att lifvets början, födelsen, förliknas med elden; man ser ock att den gamle Varro (de lingua L. 8: 10) härleder *ignis* (eld) af *gignere,* att föda. Al-pylter, pl. kakor bakta på glöder. — *Låkakor,* f. pl. id. Sm. (Vestbo). ALA 3, v. n. pissa; om fäkreatur. Dl. *Hala,* id. Sk. (Ingelstad). Al, (aal) m. kreaturs piss. Nb. (Calix), fl. (Öb.) *Al, äl, ärl.* Åm. *Al,* m. kreaturs piss, gödselvatten. Sdm. (Björkviks s:n). *Alen,* m. def. gödselvattnet, vätskan som rinner från gödselhögen. Hl. *Alvatten,* n. gödselvatten. *Alpuss,* m. ställe der gödselvatten samlar sig. Sdm.

Blo(d)halning, f. blodpissning; om kreatur. Sk. (Frosta, Ingelstad).

Ko-adel, m. ko-piss. Ög. — D. dial. *ale,* v. n. att pissa; om boskap; *addel, aiel, ael, al,* gödselvatten, som flyter från kostallen; ns. *adel, eddel, aedel,* (Br. W. B.) nfris. *ael, æel,* id.; fe. *adele,* f. smuts, orenlighet, *atl,* lotium, *adeliht,* adj. coenosus, *adelseád,* cloaca; ns. *âdeln,* "mit mistijauche oder flüssigem koth besudeln," (Schambach, 1); bay. *adel,* m. gödselvatten, *adeln,* v. a. "mit jauche düngen" (Schmeller 1, 26); walach. *udul,* lotium; kelt. *addail,* fæces. Leibnitz, Celtica, 84. ALA 4, (pl. *alor* el. *aler),* f. dragstroppar i en sele. Vl.,dls. *Alder,* pl. selstroppar. Åm. *Ala,* m. selstroppe; den rem som trädes genom skakeln och hvari selstickan sättes. Nb.,vb.,mp. *Ala,* f. id. Dl. Om i st. f rem en jernhasp begagnas, kallas den *al-ösp,* f. Vb. — Fn, *ál, ól,* f. skinnrem.

ALABARKARE, m. 1) förträfflig menniska, en person som utmärker sig i något fall. Nb. (Pite, Lule), åm. *Alabarkar,* m. id. "Hä var'n alabarkar dill å arbeit å dill å fälläs." Vb.; 2) oduglig menniska; ironiskt. Åm. -- Ordet är möjligen befryndadt med dial. *barka,* v. n. springa.

ALA-BYSKJE, *(ala-bystje),* n. coll. små alskog. Fl. (Ingo). Jfr *alarullå.*

ALA-BÅSKA, m. albuske. Fl. (Ingo).

ALA-KNÖJS, *ala-knöjs, m,* 1) utväxt på alträdet; 2) öknamn på en liten skrumpen eller puckelryggig menniska. "Inga dogd han alaknöjsjen ti skåoma*h*kare; han gjáord så ohöfloga skåonar; thom ä komple*h*kt kwarhoggna framman."Fl. (Nyl.)

ALA-RULLA, *ala-rulå, ala-ryllå,* f. albuskar; små alskog. Fl. (Ingo.)

ALAS, v. d. roa sig, prata, narras. Åm. *Älas,* v. d. id. Hs. *Alas, jälas,* id. Åm. *Aljäs,* v.d. id. Jtl. — Jfr fsv. *ale,* spe, gäckeri; fn. *hjala,* v. n. sermones serere, confabulari; s. Spegels Gloss., s. 3. Alster,? sjelfsvåld, narri. Sk.

Älbot, m. den som vill gerna leka med ngn. Dl. ALBOGE, m. armboge. Ög. (Gullbergs h.).*Albugä.* G. Albue. Sk., bl. *Abugå.* Dl. *Alboe.* Hl. *Albåse.* Bhl. — Fsv. *alboghi;* fn. *albogi* (af *alin,* arm, *beygja, buga,* att böja); fht. *elinbogo;* mht. *ellenboge, elenboge;* nht. *ellenbogen;* fe. *elboga;* e. *elbow;* d. *albue;* n. *olbogje, ålbogje,* armboge; wal. *elin,* vinkel, armboge. Abbugå-knaul, m. armbogeknöl. Dl. (Våmh.),

Abbugå-lykja (— *lytja),* f. armboge-veck, vecket i krökningen mellan öfver- och under-armen. Dl. (Våmh.). Abbygä-lykja. (— *lytja),* id. Dl. (Elfd.).

Allbue-spiss, m. spetsen af armbogen. S. Sk. ALDAGS-KUST, m. hvardagsmat. G. — Fsv. *koster, kuster,* m. mat; fn. *kostr,* id.

ALDR, *oldr, auler,* f. grå-al: Alnus incana. Vb. *Alder, arder.* Hs. *Arder.* Vl., åm. (Långsele). *Arre.* Vg.,ög.,sm.

ALDRA, v. n. 1 draga ut på tiden, vara försumlig. Sdm. Jfr *ardra.*

ALD'R ÅT! låtsa icke om, bry er icke! "Ald'r åt, faddjin! jer e en som int e hai." Fl. (Öb.).

ALDRINGEN (n. — et), adj. allsingen. Bhl., vg., ög.,kl.,bl. *Allringen.* Sm.

ALD-SKRÄIKA, f. nötskrika. G. — Fsv. *aldin,* n. trädfrukt, ållon ; fn. *aldin,* n. trädfrukt.

ALE, coll. n. en hop af alar, skogsdunge af altrād. Vg. *Alle,* id. Sk. (Ingelstad), kl.

ALG (def. — *in),* m. sjel-hanne. Fl. (Öb., öarne i Qvarken.)

AL GRÄS, n. Spiræa Ulmaria. Ul. (Rosl.). *Ali-gräs,* id. Fl. (Öb.).

ALIKA, *aleka,* f. 1) kaja. Sk., hl., bl., — D. *allike;* 2) dumt och tillgjordt fruntimmer; skällsord. Sk.,bl.

ALI-KÅMB'L, m. alknopp. Fl. (Öb). Jfr *kummer.*

ALJER, ett slags ljuster, jernredskap med långt skaft, hvarmed ål pä sjöbottnen under is fångas. Ög., hl. (Åljern ?).

AL-KÄRRING, f. honan af alfogeln: Anas glacialis. Sdm. *Alla-källing.* G. Jfr *alle-gubbe, alpese.*

ALL, adj. 1) mycket trött, utmattad (af arbete eller ålder.) Nb., vb., mp., hs. "Han ä så all, att 'an int orkar någå." Fl. (Nyl.).; 2) alldeles förbi, slut. "Dä ä allt", det är slut. Hs.,mp.,ög.,vb. "Maten, säden ä all." Kl. "Drikken ä all", det är slut med drickat. Vl. — Få samma sätt i fsv.; Cod. Ascab. n:o 191, in f:o (Arna Magn. handskriftsaml. i Köpenhamn): "Nu ær thz alt, sagde stekaren tha han swalt, Hwi mon jak swa hikka, læt vtj ok giff mik drikka;" 3) död; a) om boskap. "Kon blev all." "Hestin ä all." Hs., ul., sdm., nb.; b) om menniskor. Hs. (Norrbo s:n), sdm. — Fn. *allr,* adj. omnis, totus; *verða allr,* omkomma, förgås; *(Gróugaldr,* stroph. 5); *vera allr,* vara död. Håvarðs saga Isfirðngs. Hol. 1756, 4:o, s. 57; n. *all,* utmattad, trött; död.

ALLAR, pl. sänken under fisknät. Fl. (Ingo s:n). Jfr *hallar.*

ALLA-STANS, adv. allestädes. Hl., bl. *Allom-stassom, allstass, allstans.* Vb. — Fsv. *allastaþi, allastadz,* id: jfr fn. *öllum stöðum.*

ALL-BOTS-ROT, f. Pimpinella saxifraga. Nb. (Wahlenb.).

ALLDER, adv. 1) alldrig;, "Ander mar," alldrig (eg. alldrig mer). "Allder mar ska hä ske (stje)" Fl. (Nyl.). *Aldr.* Fl. (Öb.). *Allerg.* Hl. *Allär.* Vb.; 2) nej; i svar. Fl. (Nyl.). — Fn. *aldreigi, aldregi, aldrei,* alldrig; n, *aldre, aldri, alder, aller.*

ALLE-GUBBE, m. hanne af alfogeln. G.

ALLEN, adv. alltid. Sm.

ALLEVÄJNE, adv. öfverallt, allestädes. S. Sk. s. *allvägs.*

ALLFARIG, adj. farbar. Kl., sm.

ALLFAR-VÄG, m. landsväg. G. *Allfaraväg, allfarsväj.* Sk., hl. "Der vöjser ej gres på allfarsväj." Ordspr. Sk. (Harjager). *Allfarenväj,* m. allmän stråkväg till lands och sjös. Bhl. —

Fn. *alfarvegr;* d. *alfarvej.*

ALLMENSKA, v. a. fördöme! (lindrig svordom). ”A. ett tókkä tyg!” V. Nk.

ALLMENSKADE, adj. 1) förunderlig, ovanlig. ”Dä va en almenskade bråte”, förunderlig mängd. Nk., sdm.; 2) lättfärdig. ”Du allmenskade skälm.” Sdm. (Rek.). *Elemenskad,* id. Sdm. (Södertörn.)

ALLMODI(G), adj. af stor beskaffenhet. ”A. sä(d).” Ög.

ALLMÄGTIGT, adv. mycket. Bhl. (Oroust o. Tj.).

ALLMÄJA, f. flock, samling af flera personer. Bhl. Jfr fn. *almúgi.*

ALLMÄNHET, f. i uttrycket: *”för allmänheta”,* beständigt, städse. ”Kåk å måsug ä ho fälle, men inte ligger ho för allmänheta”. Nk.,sdm.

ALLMÄNNING, f. allmänhet. Kl. (Tjust). — Fn. *allmenníng,* f. hela folket. S. E. I, 559, str. 3.

ALLMÄNT, adv. i allmänhet, alldeles. ”Dä ä allmänt för litä.” Nk.,sdm. ”Allmänt förskräkklit.” Ög.,hl.

ALLMÄSE, adv. rätt, billigt. Sm.

ALLO 1, f. våg, bölja. Fl. (Nyl., enl. Hipping). — Fn. *alda,* f. bölja; n. *alda, olla,* f. bölja, stor bölja; fin. *aallo,* bölja; sp. *ola;* frans. *houle;* bret. *houle;* wal. *hoewal;* ung. *hullam,* id.; skr. *ullola,* stor bölja.

ALLO 2, n. indecl., buller, oväsen. Hs.— bl. — Ns. *allo,* id.; jfr nht. *hallen,* v. n, ljuda; fn. *hvella,* v. n. genljuda.

ALLO, 3, ablat. af adj. all. ”Ja ä honom trogjen mä allo flit.” ”Stor fara ä dä mä allo.” Sm. *Mä allone.* adv. för alltid, helt och hållet. ”Ä du flyttad mä allone?” Sm. ”Mä allone”, för alltid. Fl. *För allo,* beständigt. Sdm. — Fn. *med öllo,* omnino, omni ex parto. Fornmanna sögur. Vl, 44; fht. *mit allu,* prorsus; fe. *mëd ealle.*

ALLOMBRY, n. pl. allt tillbehör. Öl. (N. Motet).

ALLOMLUNDA, adv. alldeles, på allt sätt, Sm. (Vestbo). *Allomlånnom,* id. Vb. — Jfr fn. *lund,* f. a) sinne, sinnesbeskaffenhet; b) sätt: *marga lund,* på många sätt, *á allar lundir,* på alla sätt.

ALLRINGEN, ingen enda. Sm. (Smdr. af alldrig ingen).

'ALLSA, v. a. 1 snedhugga (stockarne på knutarne af ett hus, så att de passa in i fogningarne). ”Allsa stukkin, allsa åv stukkin.” Dl. (Elfd., Mora). Rättelse enl. s. 857: *Allsa*, läs: *Alsa*.

ALLSMÄGTIG, adj. 1) bestört, hastigt rädd. ”Han ble så a. ve'et.” Sk. (Oxie, N. Åsbo); 2) vanmägtig, ”Hä ä så varmt, så menskjan blir rakt allsmägti.” Fl. (Ingo).

ALLSTINGES, adv. alldeles. Sm.

ALLSTÄDES, adv. beständigt. G.

ALLSÅMÅ, adj. hel och hållen. ”Ji jär lakablaut allsåmå.” Vb. Alsuma, adv. helt och hållet. G. ALLT, adv. redan. Ul.,-bl. — Fn. *allt,* adv. omnino, certe, sane.

ALLT FÖR ETT, adv. alltjemt, stadigt. Vg., ög. sdm.,nk. *Allforett, u(d)forett.* Sk. *Allfritt.* Hl. *Allfräjt.* Vb. *Udforett.* Bl.

ALLT I HVARARUM, adv. esomoftast. Ög. (Gullbergs h.).

ALLTILE, adv. alltid. Fl. (Öb.). — Fn. *alltid.*

ALLTRAJDU, *allrajdu,* adv. allaredan. G.

ALLT UT, adv. beständigt. Öl.

ALLVARS 1) adj. duglig, förståndig. ”Hou e en allvars gröbb, hi'sen Maj;” 2) adv. a) på allvar. A. ”Ljuver 'et?” B. ”Nej, allvars.” Fl. (Öb.); b) alldeles. Kl.

ALLVER (pl. — *vrar),* m. hedar med svag eller ingen skog; öde ställen. G. *Allvare,* m. stenig utmark. Öl. Jfr sv. *alf,* m. grus-och klapperblandad jord under matjorden; eller måhända lapp. *all,* adj, hög, *vare,* berg; *alla vare,* ett högt berg. Allvar-damp. m. större fölunge, som betar på allvaren. Öl. S. *damp.*

ALLVODER, adj. halfannan. *Åv-åder.* Dl. Rättelse enl. s. 857: *Allvoder*, läs: *Alvoder*.

ALL-VÄGS, adv. alltjemt, allestädes. G.— S. *alle-väjne.*

ALLÄ, vid superlativer: allra. ”Allä bäst, allä mest.” Nk.

ALME, coll. m. skogslund af almar. Sk. — Fn. *álmr,* m. alm: ulmus.

ALMYKK, *almöke,* n. Epilobium angustifolium. Vb. *Almök.* Nb. *Almikk.* Åm. (Leddinge), mp. *'Ö-mjök,* (eg. hö-mjölk), id. Dl. Jfr *ömökje.* — Af lapp. *almokke,* enl. Wahlenberg, Fl. Su.

ALNING, m. endast i sammans, med räkneord, t. ex. en *tolv-alning,* m. en bjelke med 12 alnars längd. Sk., hl., bl. — D. *aling, tolvaling,* id.

ALN-STIKKA, f. ett mått af två alnar. Ul. Jfr Ihre, Gl. 798.

ALOR, f. pl. träskor (af al). Kl. (Aspelands, Stranda h.).

AL-PESE, m. hannen af alfogeln: Anas glacialis. Sdm. (Ornö). S. *pese, alle-gubbe.*

AL-SNARJE, coll. n. liten aldunge, bestående af små alar. Sm., hl.

'ALS-TRASA, f. halsduk. *Trasa,* f. id. Dl. (Mora). *Trase, halstrase* (def.-*trasor),* f. id. Hs. (Db.).

'ALV-GÄLLDING, *'alv-gällting,* (hårdt g), m. fargalt med blott en testlkel. Dl. (Våmh.). — Af *alv,* half, *gällding, snöping,* (af *gälda,* v. a. snöpa eller *gäll,* m. testikel). Jfr *gil.*

AMBATAS, v. d. **1** 1) häftigt och kraftigt taga i. Öl.; 2) brottjas, visa sig ostyrig. *Anbatas,* id. Kl. S. *batas.* — Jfr moes. *bautan,* v. a. slå; fn. *bauta,* id.; fht. *amboszen,* v. a. tundere.

AMBOLT, m. städ. Sk., hl. — D. *ambolt,* ns. *ambolt, anebolt* (Schambach); holl. *ambeld,* nht. *amboss,* m.; fht. *anapoz* (af fht. *pozan,* v. a., moes. *bautan,* slå), sammalunda lat. *incus,* f. af *cudere.*

AMBRETT, m. Artemisia abrotanum. Hl. — D. *ambra.*

AMBUL, *ambylä,* n. ämne till hvarjehanda. G. — Fn. *ambod,* n. redskap, arbetstyg; fsv. *anbud,* u, redskap.

AMINNE, n. åmynning. G. — Fn. *mynni,* n. mynning.

AMM-BARN. n. barnhusbarn, Ul.

AMMBRÖSTED, adj. trångbröstad, som har svårt att andas eller lider af andtäppa. Sk. (Oxie, Skytts). Jfr fn. *ángr,* adj. trång.

AMMENIKKA , v. a. 1 ändra något om, göra något i annat skick, ställa, i ordning. ”Stonga de ed grån, me'n ja ammenikkar skaglana, så lista vi voss åsta igen.” Sk. (N. Åsbo).

AMODUG, *amodanes,* s. a 1.

AMPEN, adj. 1) vresig, småsticken, ond, kinkig; om menniskor. Jtl. *Ampette.* Bhl. *Ampet, ampete.* Vl.; 2) envis, otalig. *Ampet, ampete.* Vl., dls.; 3) bekymrad, orolig. Jtl. (Hammerdal), åm. Jfr *amper, anpän.* Ampa, v. n. 1 mistycka något. Åm. AMPER, adj. 1) eg. bitter, sträf (i smak); skriftspr. *Ampårr.* G.; 2) vresig, kinkig, ond. "Amper kvinna." Vb., hs., fl. (Nyl.); 3) sträng. Vb. Deraf *ampernos,* m. ond och sträng qvinna. Sdm.; 4) driftig, oförtruten. Vl. (Fryksd.). — N. *amper,* vresig, egensinnig; fn. *apr,* hård, barsk, sträng; jfr lat. *asper,* frans. *âpre.*

AMPETT, adv. tokigt, narraktigt. Vg.

AMPLÄ, v. n. 1 göra sin flit, äflas. G. — Fn. *ambla,* v. n. fuska på något; d. dial. *ample,* sträfva af alla krafter, vara flitig vid ett (i synnerhet besvärligt) arbete; nht. *ampeln,* v. n. göra sin flit, äflas. (Grimm, Wb. I, 279); ns. *ampeln,* "sich bemühen, seine kräfte immer aufs neue versuchen." (Br. Wb. I. 16.; Dauneil, 4).

AMPUR-TRÉ, n. ett slags oxelträd: Sorbus hybrida. G. (Fårö).

AMPÄLL, m. hundsvott: skällsord. G. — Jfr fn. *ampli.* m. drickskärl; lat. *amphora,* f. kruka, *ampulla,* f. liten kruka.

AN 1, adverbial-ändelse för att utmärka väderstrecket t. ex. *sönnan, östan.*

AN 2, feminin ändelse, utmärkande hustrun till en viss man. *Bergan* (hårdt g), *Bergströman, Vestmarkan, Holman,* Bergs, Bergströms, Vestmarks, Holms hustru. *Stenbakkan,* hustrun till torparen på Stenbakka. Fl. (Ingo).

AN 3, adj. tvär, envis. Jtl. S. *ansammer.* — Jfr. fn. *án,* m. möda, förtretlighet; ir. *an,* adj. ond; elak; *ana,* motgång, olycka.

AN 4, art. indef. en. "An häst," en häst. Åm., sm., g. Jfr *a* 4. — Fe. *an,* en.

AN 5, f. aning. "Ja har nåen an om dä." Sm. — Nht. *ahnung,* id.

AN 6, præp. utan; endast i sammans, *anvakevär;* s. detta ord. — Fn. *án,* præp. utan; fht. *ânu, âno, âne;* jfr osset. *ànæ* el. *ane,* id.; gr. *ἄνευ,* id.

AN, *ang,* m. ångest. Åm. — Fn. *án,* m. möda, besvärlighet.

ANA 1, v. a. 1 älska. Kl. — Fn. *una,* att vara nöjd, tillfrids, *unnusti,* m. älskare, *unnusta,* f. käresta; fsv. *unna* (præs. *an,* ipf. *unte,* el. *wonte)* v. a., a) älska; b) unna; c) förskaffa, tillskynda; fe. *unnan* (præs. sing. *ann,* plur. *unnon),* v. a., a) älska; b) unna, medgifva; jfr skr. *wan,* åstunda, längta efter. Aning, f. kärlek till, känsla för. Kl. ANA 2. v. n. 1 gå långsamt. Kl. — Fn. *andra,* v. n. gå långsamt, vandra; skr. *ant`,* att gå; sp., port. *andar;* catal., provenç. *anar;* waldens, (enl. Raynouard) *annar;* lombard. *anà,* id.; med. lat. *andare.* Om härledningen, jfr Diez, Etym. Wb. d. rom. Sprachen. Bonn 1853; 8. 18—21.

ANA 3, f. gammal gumma. Kl. — Fht. *aná,* mht. *ane,* nht. *ahne,* f. farmor, mormor; jfr fht. *ano,* m. avus (Graff I. 282); mht. *ane, an,* (Ben. I, 37); fn. *ái,* m. proavus, *amma,* f. avia.

ANBATAS, s. *ambatas.*

A-NAID, m. förtretlighet, besvär, påhäng. "Hä a-naid av nåken." S. G. Jfr fn. *ánaud,* f. träldom, förtryck; se *an* 3, *pa-leit.*

AND, oskiljaktig part., emot. Blott i sammans. *andlid, andöva, andfåttes, anglättig, annbakke, annhäls, anskrämmelig, annsöles, anskvätten, ansvara, andvär, annvara,* samt i skriftspr. *anlete.* — Fn. *and,* oskiljakt. part. emot, framför, motvändt; fsv. *and,* (t. ex. *andsvar,* n. gensvar; *andmarki,* m. förfång, skada, *andvarþa,* öfverlemna, *anlit,* ansigte); moes. *and* el. *anda;* fht. *ant, int, in;* lit. *ant;* fe. *and, on;* lat. *ante;* gr. *ἀντὶ,* id.; skr. *anti,* framför. (Lassen, Anthol. Gloss.).

AND, ANN, f. bråd arbetstid vid jordbruket; den för åtskilliga landtliga göromål bestämda tiden; bestämd tid för brådskande arbeten. Vb., hs., sdm. *And, ann* (def. *annen).* Sm. — Fsv. *and, an,* f. (jfr Rdq. 2: 60) ; n. *ånn,* id.; moes. *an,* höst ; *anna,* arbeta, skörda ; fn. *önn* (gen. *annar),* f. sysselsättning, bestämdt avbete, bråd arbetstid; *anna,* a) v. n. att skynda; b) v. a. verkställa, uträtta; n. *anna,* v. n. hasta, skynda. Ands-tid, m. skördetid, bergningstid. Bhl. *Annti(d),* den tid på hvilken mycket och brådskande arbete är för handen, sånings- och bergningstid. Nb.,vb.,mp.,hs.,ul.,sm.

Andväder, n. tjenlig väderlek under bergningstiden. Ög. (Gullbergs h.). *Annvär,* n. id. "Dä ä håken te vart annvär," det är rasande vackert bergningsväder. Nk.

Anmål, n. upphörande med arbetet för dagen. Ul.

Antimme, m. bråd tid för utsäde och skörd. Dls. *Antime.* Jtl.

Gödsel-and, f. den. bråda tiden när gödseln utköres. Sdm.(Ö. Rek.).

Hö-and, *hö-ann,* f. bergningstid för höet. Sdm., ul.

Mella-anna, f. def. tiden mellan slåttern och skörden. Hs. (Db. Bj.).

Själ-and, f. tiden för sjelskytte. Vb.

Skår-ann, (def. — *anna),* f. skördetid. Vl.

Sköl-ann, f. brådskande skördetid. Vb., hs.

Slått-ann, f. slåttertid. Vb. *Slåt-ann.* Vl.

Sädes-and, f. bergningstid för säden. Sdm. ANDA, v. n. 1 blåsa litet. "Äd andar óg blås lite." Dl. (Elfd.,. Våmh.). Anda opp, *ana opp,* v. n. blåsa upp. Bhl. Jfr fn. *anda,* v. n. andas, draga andan. ANDAKT, f. allvar. "Gå på me andakt." Hs. — Jfr. nht. *andacht,* f. attentio, intentio; fn. *akt,* n.

ANDBAKKE, *annbakke,* m. långsluttande backe. Ög. (Ydre). Jfr *and.*

ANDERFÄRD, *anderfäl,* s. *färas.*

ANDERS, adv. annorlunda. Fl. (Nyl.).

ANDERSTANS, adv. annorstädes. Ul.

ANDERSTUGA, f. gästrum. Ul. Jfr *adre.*

ANDFÅA, f. själtåget. Vl.

ANDFÅDD, *annfådd,* adj. andtruten, andtäppt, trångbröstad, som har svårt att andas efter eller under ansträngning i gående, springande eller dans. Nb.,vb.,hs.,fl.(Nyl.),vl.,sm.,hl.,öl. *Annafåd, ankommen.* S. Sk. *Aunnatjykk.* Bl. — Jfr *ande,* spiritus, *fat,* saknande. Ihre, Gl. 440.

ANDFATTES, *annfåttes,* adv. skafötes. Dl. Jfr *and;* n, *andføttes.*

'ANDJ-MÅL, m. hängande man. Dl. (Våmhus). *Aingj-mål.* Dl. (Elfd.). Jfr *standmål.*

ANDKÖVR, adj. som har svårt att andas, lider

af andtäppa. Nk. Jfr *kov;* fn. *andköf,* n. pl. svimning.

AND-LID, f. småningom sluttande backe. Kl. *Annli.* Vg., ög., sm., g., hl., bl. Jfr *and, lid* 1.

ANDLÅT, *annlåt,* n. själtåg, dödskamp. Vl., dls., vg., nk. — Fn. *andlát;* n. *andlåt,* n. id.; af *ande* (fn. *andi), låta* (fn. *láta),* förlora, mista.

ANDO, v. a. göra. "Hva ska du der ando?" Sk. — Ns. *andôn,* (Danneil); nht. *anthun,* id. Jfr fn. *anna,* v. a. fullgöra, verkställa, *annask,* sysselsätta sig med. S. *do* 1.

ANDORN, m. Marrubium vulgare. Nk. *Stjelkborre.* m. id. Nk.

ANDPUSTEN, adj. i. q. *anfådd.* Dl., vl., ul. *Anbösten.* Bhl., vg. (Elfsb.) *Ambösten.* Bhl. (Or. o. Tj.) *Anböstad, anaböstader.* Hl. (Värö). *Andmakin.* Vg. *Ånnaförtröden.* Sk., bl. — N. *andpusten,* d. *åndepusten.* Jfr. dial. *bösta* och sv. *pusta.*

ANDRA, *ånndra* (pl. *an(d)rer, anner, andrar, åndrar),* f. träskoning eller jernskena under slädmedar. Dls., vg., nk., ög. *Andur, andri,* smal träskoning under en med. G. *Anndra,* f. Bhl. *Annra,* f. S. Sk. *Anndrer,* f. pl., id. Ul. *Anndrar,* f. pl. medar under en vagga. G. Anderstang, m. en tjock träskoning under slädmedar, hvarvid sedan jernstänger fästas. Fl. (Pargas i Nyl.). *Annerstång, annstång.* Hs., vm., ul., nk. *Ånderstång* (pl.*-stänger).* Fl. (Ingo i Nyl.) *Aandersteenger,* m. pl. Fl.(Öb.) *Anderstång,* m. den ribba som borras fast på yttre sidorna af en arbetssläde för att (qvarhålla bräderna derå. Vb.

Anndra, *annra,* v. a. 1 slå träskoning under slädmedar. Hs., fl.(Nyl.), nk., sk. (Oxie). "Annra um." Nk. Åndra, ändra. Gestr., sdm. *Annra, ånnra.* Ög. (Ydre). *Andra* (ipf. och sup. *andrä).* Vb.

Anring (pl.-ar), m. jernstång under slädmedar. Vl., dls.

Slid-anndrä, f. jernskena under slädmedar. G.

Vagg-anndrar, f. pl. medar under en vagga. G. (F.).

Ånderstångs-navare, m. nafvare, som brukas när man slår nya trämedar under kälkar. Hs.*Aanderstångs-navare,* el. *anderstångsbórr,* Fl. (Ingo). *Anderstångsnavare,* nafvare som nyttjas när man skall fästa en ribba på yttre sidorna af en arbetssläde för att qvarhålla bräderna derå. Vb. — Fn. *andra,* f. snöskida; (jfr fn. *andra,* v. n. gå, vandra); d. dial. *andre, andring,* träskoning under slädmedar; fsv. *andurstang,* f. en stång, som fästes under slädmedar. VGL.; d. dial. *andre,* v. a. lägga ny träskoning under slädmedar. ANDRIK, m. ankbonde, andhanne. Sk., hl., bl. *And-drakä.* G. — Fn. *andriki,* d. *andrik,* fht. *antrecho,* nht. *enterich.*

ANDROMMA, v. a. annamma; i mildare svordom. "Djäveln andromma! anromma tokkä!" Nk. Jfr *drommer,* m. djefvul.

ANDSLUPPEN, adj. andtruten. Vm., uk. — N. *andsloppen.*

AN(D)SVIKKA, f. tappen till lufthålet på en tunna. Nk.

ANDTAPTR, *andtafter,* adj. andtruten. Nk. — Jfr fn. *töpuðr,* perdens, ex. gr. *ángrtöpuðr,* dolorem perdens.

ANDUR, m. det kortare eller högra snöskidet. Dl. (Elfd.). *Annar,* m. Jtl. mp. *Ander* (pl. *andrer),* m. Vb. *Anner,* m. Hs. (Bjur.). — Fn. *andra* (pl. *öndrur),* f. snöskid. Anders-ölja (pl.-jor), f. skinnrem eller vidja på skidet, genom hvilken foten trädes på skidorna. Nb. (Calix). — Fn. *ól,* f. rem.

And-örja, *ann-örja,* f. första spåret efter ett skidpar, som gått fram i snön. Vb. *Anderspår,* n. id. Nb. (Lule). Jfr *rann-ölj (ränna).* ANDVIDE., n. Andromeda calyculata. Vb. (Enl. Wahlenb.).

ANDVÄR, n. motväder. Vm., nk. — Fn. *andvidri,* n. *andver.* Jfr *and.*

ANDÄLIS, adv. bakvändt, orätt; annorlunda. Fl. (Ingo). Anhäls, baklänges och på rygg. Ög. (Ydre). — Fn. *andhælis,* adv. baklänges, tillbaka, bakvändt, af *hæll,* m. häl. Jfr *and.*

ANDÖVA, v. n. 1, ro sakta, ro mot vind eller ström, för att hindra båten att drifva. Bhl. (Or. o. Tj.), vg. (Elfsb.), hl. (Värö, Kongsbacka). — Fn. *anþæfa, andæfa,* id. (af *and,* emot och *þæfa;* n. *andøva.*

ANFANGA, *anfånga*, v. a. 1, 1) börja. "Ja sa la anfånga arbetet." Sm.; 2) angripa. "De anfangade hvaranna." Sm.

ANNFASLI(G), adj. förskräcklig. Ög. Jfr *and.* Anfasligt, adv. ofantligt, mycket. "A. vakker." Kl. (Tjust), sm. (Uppviddinge). ANFÄKKT, (ipf.*-tä)* v. a. bearbeta, angripa. Vb.

ANG 1, adj. ond öfver något som timat; af grämelse deröfver, otålig: qui angitur de aliqua re. Vb. Angbett, adj. ondsint, argsint; om djur. Vb. — Jfr fn. *ángr,* m. sorg, bekymmer. ANG 2 (pl. *aangan),* m. de finaste strängarne på en rot; hos potatisvexter de som förena rotknölen med utsädet. Fl. (Öb.). — Fn. *ángi,* m.: jfr skr. *ansu,* m. en stråle, rotfiber, trådände.

ANG 3, *angest,* adv. bakfram. Hs. Jfr *agenåt.*

ANGEL, m. metkrok, fiskkrok. Sm., g., bl. — Fn. *aungull;* d. *angel;* n. *ångel,* id.; lat. *uncus,* m. krok, hake; *angulus,* m. vinkel; fht. *angul,* m. metkrok; skr. *vank,* att vara krokig; *ankus'a,* en krum hake. Angeldon, n. metrustning. Sm.

Angla, v. a. 1 fiska med krok (i vak). Sm. (Värend), bl., g. *Ångla.* Sm. (Östra h.) *Angel.* Jtl. *Ångra.* Hs. — Fn. *aungla,* n. *ångla,* nht. *angeln.* ANGER, adj. ängslig, bedröfvad. Vl. (Elfd.). — Fn. *angraðr,* id.; jfr nht. *angst,* f. ångest: anxietas. S. *ånger.* Anger, m. ånger. Vb., hl. — Fsv. *anger,* sorg, ångest; fn. *ángr;* fd. *angher;* lat. *angor.*

Anger-bytt, adj. som ångrar, är misnöjd. Fl. (Öb.).

Anger-öre, n. det som betales, då man ångrar köpet och det går tillbaka. Hs. ANGERMUS, f. näbbmus: Sorex araneus. Kl. — D. *angelmuus,* id.; jfr fn. *ángr,* adj. trång, snäf, eller fht. *angar,* m. äng (Graff I. 350), mht. *anger,* id. (Ben. I, 45).

ANGLE-PI(G)A, f. rödspjuttig, slät flundra: Pleuronectes. Bl.

ANGLÄTT eller *an(d)glättig,* adj. öppen för vinden. Bhl. (Or. o. Tj.). Jfr *gläna.*

ANGSEN, s. *ångse.*ANGÅ**L**ÄS, v. d. vara tvär, ogin; brukas blott i præsens. Jtl. Ängål**L**u, adj. kinkig, elak; om barn. Jtl. Jfr fn. *án,* m. möda, besvärlighet, *ángra,* v. a. plåga, förtreta, eller måhända fin. *angara,* adj. häftig, sträf. ANHARVA, v. a. **1** upprepa. Sm. (Vestbo h.).

ANIG, adj. flitig, ihärdig. Ög. — N. *endig,* adj. flitig; *annig,* id.; moes. *anna,* att arbeta; fn. *anna,* verkställa, fullgöra; jfr *and, ån, arnig.*

ANIN, (f. *aaron,* n. *anna;* pl *aar),* adj. annan. Fl. (Öb.). *Annar* (pl. *arän),* id. Nb.,vb. Jfr *adre* — Fn. *annar* (f. *önnur,* n. *annat);* pl. *adrir* (f. *aðrar,* n. *önnur),* annan. Anin-hålin, endera; maskulint. Fl. (Öb;).

Anna-hårt, conj. antingen,)(*elå.* Fl. (Öb.). *Annä-hårt,* endera, ettdera af två. Vb., jtl. *Anne-holot,* id. Nb. *Anålt,* antingen. Jtl. — Fn. *annar-hvör, annat-hvört,* en, ett af delarne.

Anna thåle meir, dubbelt. A. "Hur maang konar har 'et?" Huru många kor har du? B. "Anna thåle meir än thu", dubbelt så många som du. Fl. (Öb.). *Annätåkkä dill,* en gång till så mycket. Vb. *Anatokå,* id. Fl. (Öb.). ANIS-ROSER, f. pl Saxifraga granulata. Ul.

ANKA, 1 f. 1) eg. and; 2) ett jern på slädmeden i skapnad af ett S, hvarpå skakelkroken trädes. Ög. Jfr likväl *anndra,* f.

ANKA, 2 v. n. 1) *anka* el. *anka på,* ångra, förtryta. Ul.,nk.,vg.,ög.,bhl.,sm.,kl.,hl.,bl. *Anka sej,* v. r. ångra sig. Bl. *Ånka sej,* id. .Sk. *Anka sej,* beklaga sig. Ög.; 2) klaga, jämra sig, låta illa. Vg.; 3) *anka om ngt,* ofta påminna om. Ög.,hl.; 4) *anka ngn för ngt,* vara misnöjd, bära agg till någon. Hl. — N. *anka;* d. *anke;* d. o. n. dial. *ank,* n. bekymmer, oro; ånger, förtrytelse; nht. *anken,* v. n. klaga, jämra sig. (Grimm, Wb. 1, 379); jfr fn. *ánki,* m. a) fel, lyte; b) agg; skr. *anka.* n. fläck, fel; hindost. *ank,* smutsfläck. Ank, n. a) fel, ofullkomlighet. G. b) agg, hat, misnöje, ånger, klagan. Nk.,sm.,hl.,bl.,g. — N. *ank.*

Ankning, *ånkning,* m. ånger, förtrytelse. Sk. (Oxie), vg.

Ankä, adj. obelåten. G. ANKAR-KULA, f. oduglig häst, hästkrake. Vg., bl. *Angargula, angarkula,* f. 1) id. Sdm. *Kampgula,* f. id. Sdm. *Hästgula* (pl.*-ler),* f. id. Nk.; 2) oduglig menniska, odåga. Sdm. (Ornö). — Jfr nht. *(schind)-anger,* skinkmärr; *gaul,* m. häst; medelt, lat. *angarium,* "equicinum et officina, ubi equi sufferuntur"; *angernaco,* equus deterior.

(Legg. Bojor.); gr. *ἄγγαρος,* m. ridande ilbud; (persiskt ord); *ἄγγαρα,* n. pl. stationerna för sådana ilbud. Jfr slutligen lat. *caballus,* m. häst; it. *cavalla,* gr. *καβαλλ-ης,* id. S. *akk, gula.*

ANKIVA, s. *enkiva.*

ANKOMMEN, adj. 1) skämd, halfrutten. Ög.; 2) något drucken. Ög., sk. *Annkummen.* Nk.

ANKONA el. *ankonä,* en mildare svordom. Ul., sdm. "Djäkeln ankonä".

ANKOST, m. 1) körredskap. Jtl.; 2) redskap lösegendom. Ul.; 3) förråd pä virke att deraf slögda körredskap; trävirke till åker- och körredskap Ul. (Rosl.) *Annkost.* Hs. (Bj.). — Fsv. *ankostir,* m. pl. kreatur och redskap hörande till landtbruket; af *anna,* v. arbeta, förrätta arbete som hörer till landtbruket, *koster,* redskap. På samma sätt i fe. t. ex. *antimber,* materia, *andveork,* åkerbruksredskap.

ANKUL, m. fotknöl. G. *Åkul, åkkla.* Dl. *Akkel.* Vl., kl. *Akkla.* Bhl. *Akkle,* n. Dls. *Ankel.* Nk.,ög.,sm.,sk.,hl.,bl. *Ankla,* n. (def. *anklat).* Vg. (Marks hd). *Akker-kula,* f. Hs. (Db., Bj.), *Åkerkula,* f. Hs. (Jerfsö). *Ankla-knyla,* f., Sm. — Fsv. *ankul, ankal,* fn. *ökull,* d. *ankel,* d. dial. *agild,* n. *okkel, okla,* fe. *ancleo, ancleov,* fht. *anchala,* ns. *enkel,* fris. *ankel,* gl.c. *anclowe,* e. *ancle,* e. dial. *ancliff, ankley,* skot. *ancleth, hancleth,* holl. *ankel, enckil,* it. *ancalone, angolo,* id.

ANLAG, *annlag,* n. inbärgade grödan; så mycken säd, som på en gård blifvit på ett år. Vg. — Moes. *an,* höst, *anna,* arbeta, skörda; *lag,* af sv. *lägga,* v. a. ponere, collocare.

ANLAGA, *andlager,?* likhet, jemnårighet. G.

ANLJUST, adv. mycket, stort. "Dä va anljust mä snö." Vb. Jfr *annsjukkt.*

ANMÅL, s. *and, ann.*

ANNA, *annä,* conj. men, utan. "Han kom inte, annä hustra hans kom i ställe." "Dä va inte någe åt kritera i dä hage, anna dä va bare berga." Nk.

ANNA-DAGEN el. *äi anna-dagen,* adv. häromdagen. G. (F.).

ANNA-HVAR, adj. hvarannan. Hs. (Bj.). — Fn. *annarhvör,* en af två.

ANNAKKA, mildare svordom. "Djäkeln annakkä". Sdm.

ANNA-MAD, m. Lemna trisulca. Sk. — D. *andemad.*

ANNAR, s. *anin.*

ANNARSVE, adj. rädd, häpen. Vg. *Illa-ve,* id. Vg.

ANND-RUNI, m. det gräs som vexer upp efter första slåttern. "Äd ar växit anndrunin." Dl. (Elfd.). *Ann-lade,* m. id. Dl. (Ohre).

ANNED, adj. n. 1) eg. annat; 2) andra ringningen till gudstjenst. Sk. (Vemmenhög, Ox.).

ANNE-HÅRT, s. *anin.*

ANNEKUSTA, adv. annorlunda. Öl. Fn. *kostr,* m. villkor.

ANNERLES, *annless* (comp. *annerlesare, anlessare),* adv. annorledes. Nk. *Anderlens.* Ul. *Annlens, annlessäre.* Sdm. *Anneläss, arläss.* Vb. *Annleser.* Karlskoga bergsl. *Anderlees, anderlejs.* Fl. (Nyl.) *Annlessere.* Ög.,hl. *Annelöns,* id. Sk. *Annelönsare,* (compar.), mycket annorlunda. Sk. (N. Åsbo). Jfr *adre.*

ANNERTELESS, adv. annorlunda. "A. gjure hu", annorlunda gjorde hon. Sm. (Enl. L—n).

ANN-FÖR-SI, v. a. anse. Ög. (Ydre), nk.

ANNGUAR (f. — *u,* n. — *utt),* adj. möglig, (dufven, skämd; om kött och fisk-varor. S. G. Jfr *änger,* pl. maskar i kött- och andra matvaror.

ANNIKA, n. propr. Anna. Vg. (Demin.).

ANNORDANT, adv. annorlunda. Sk., bl. *Annerdaner, anndaner.* Kl. Jfr *dan.*

ANNSAMÄ, v. a. sköta (t. ex. kreatur). S. G. — Jfr fn. *annsemi,* f. arbetsamhet, flit; n. *annsæme.* f. omsorg, omhugsan. S. *ansamer.*

ANNSENLI(G), adj. eg. utmärkt; vacker. Nb. (Lule).

ANNT, adv. brådt, skyndsamt. "Jäg hav så annt om tomä." Vb., jtl., vl. — Fn. *annt,* n. *ant,* id.; fsv. *ant, ændt,* skyndsamhet. Rimkr.

ANNTARS, det andra (föregående) året. "Annters i fjol", i förfjor. Bhl.

ANNVAKSIN, adj. 1) sömnlös. Hs. (Db., Bj.); 2) magtlös. Hs. (Norrala). — Fn. *andvaki,* adj, sömnlös.

ANNVANNE, adv. på andra sidan. Kl. jfr *van* 2.

ANNVARA, s. *vara* 1.

ANN-VÄG, *ann-väj,* m. andra körningen af åkern. Ög., nk.

ANNÄ, adv. bra. "Hä var som annä." "Hä gikk som annä." Vb. (Löfånger, Nysätra).

ANNÄMLI, adj. angenäm. "Dä ä en annämli kär." Sm. (Östbo). — Nht. *annehmlich,* holl. *aannemelijk,* id. (Grimm, Wb. I. 417).

ANNÄNNÄS, adv. öfverallt, helt och hållet. Vb.

AN-ORKJE *(anörskje),* coll. n. redskapsämne, ved till redskap. Jtl. *Anverke,* n. Vl. *Anörkjesve(d) (ânörjesve),* m. björk inlagd till torkning att använda till redskap. Jtl. — Af fn. *önn,* (gen. *annar,* pl. *annir*), f. arbete. *Orkje, verke,* n. äro ljudskiften till *virke,* n. ett diminutiv-collectivum af fn. *vidr,* m. a) träd, skog; b) timmer, ved; fe. *andveork,* åkerbruksredskap. (Enl. Ihre).

ANPÄN, adj. 1) orolig, ifrig. G.; 2) högst angelägen om; som har ifrigt begär till. Vb.; 3) nyfiken, lysten. *Anpén.* Ul., ög. — Jfr fr. *en peine.* S. *ampen,* som troligen är samma ord. Anpäs, v. d., *anpäs för,* bekymras för, vara orolig för. Åm. ANREGERA. s. *antokka.*

ANREK, m. kil. vigge. Mp. *Anrejk* (def.-*kje).* m. kil (t. ex. till yx- eller hammarskaft), vigge. Jtl. — Jfr fn. *árétti,* n. kil. Anrejk', v. a. slå kil i (t. ex. ett yx- eller hammarskaft). Jtl. ANRISLA, s.

ANSA, v. n. & a., 1 1) blifva varse. Hs. (Bj., Ljusdal). Ansa ätte, gifva akt på. "Ja kan hvarken ansa eller sansa." Sk. (Oxie, Harjager); 2) bry sig om, fråga efter. "Ansar du dä?" Sk., bl. "Int ansa ja honom." Fl. (Nyl.); 3) sköta om. Dls., ög., m. fl.; 4) bereda. "Ansa to", rengöra lin. Ög. "Ansa te mad", laga mat. Bl. "Ansa för hö", inberga hö. Ög. — Fn. & n. ansa, v. a. gifva akt på, lägga märke till; d. dial. anse, id.; d. ændse; jfr änsa. Se Ihre Gl., an, unna. Ans, f. sorgfällighet. Kl.,m. fl. ANSAMMER, adj. 1) flitig, idog. Nk.; 2) mycket sysselsatt, som har mycket att uträtta. Nk.; 3) besvärlig, svår att komma till rätta med. Nk. Ansamm. Vl.; 4) tvär, egensinnig. Nk. — N. annsam, id.; fn. annsamligr, flitig, besvärlig, annsamr, id.

ANSEL, m. brådska. Bhl. — Jfr fn. anna sèr, skynda sig, hasta. S. annt.

ANSIGTE, n, 1) eg. facies. Skriftspr.; 2) panna, änne. "Han gaa'n en dugti pulsik midt på ansigte", han gaf honom en dugtig smäll midt på pannan. Fl. (Nyl.). Ansegt (pl. def. —

tan), n. kind. "Ho ä så rö å vakker på bå ansegtan." Vl. (Fryksdal).

AN-SINN, adv. för andra gången. Anna-sinn id. G. (F.). Af ann, andra, sinn, gång. S. sinn.

ANSJUK, adj. ful, stygg. "Ansjukt väder, ansigte." Ög. Annsjukt, adj. n. och adv. 1) hemskt, otäckt, styggt, spöklikt. Sm. (Vestbo); 2) särdeles, ofantligt, förunderligt. Ansjukkt. Nk. Jfr. fn. anstyggilegr, vederstygglig, afskyvärd.

ANSKRÄMMELIG, adj. 1) ful. Bhl. (Or. o. Tj.); 2) gruflig, farlig. Sm. (Vestbo). Anskrämligt, adv. rysligt, grufligt. Kl. (Tjust). Anskrämmeli(g)a, id, "A. laj." rysligt ful. Sm. (Östra h.). ANSKVÄTTEN adj. 1) häpen, snart rädd. Vl. Anskvätten, anskvättig Bhl.; 2) förtretlig. Vl., bhl.; 3) ohygglig, hisklig, rysligt ful. "Anskvätten mark." Vl. dls. — Anm. Part. and synes här hafva en augmentativ eller intensiv betydelse.

ANSOT, f. död. "Dä va sjalva ansota." Sm. (Sällsynt, enl. L-n), bl. — Fn. Ana-sót f. languor ex senio contractus. Jfr Ynglinga Saga, k. 29, "þat er siðan köllut Ana-sótt, er maþr deyr verklaus af elli."

ANSTYGG, adj. vederstygglig Hl. (Slättåkra), sm. (Vestbo). — Fsv. anstygger, id. Rietz, Sv. Järt. Post. s. 64, 82. S. F. S. IV, 130. S. Bernh. f. 40; fn. andstyggilegr, id.

ANSYLES, annsyls, adv. 1) mot solens lopp, från höger till venster, vester till öster. Nk. Annsyls, ånnsyls. Ög., sm. (Östbo). Annsöles. Jtl. Annersöles, annsönsj. Vb. nb. Annsöls, annsols, annsjörs)(rättsjörs. Vg. *Annsols, annors)(mä(d)sols.* Vm. *Anners, annsöles)(rättleds.* Vl. *Annsöls.* Fl. (Nyl.) *Annsels.* Fl. (Öb.). *Annsoles.* Mp. *Annsönes.* Hs. *Annsöles, annjöns.* Åm (Nätra). *Ajnsöjles, ansöls.* G. *Annsyrs*, id. Sm. (Vestbo); 2) *Ansuls,* adv. afvigt, bakvändt. Bhl. *Annörs,* baklänges. "Väderkvarnen går ansörs." Kl. *Annsöls,* tvärtemot hvad bör göras)(*rättsöls,* rätt gjordt. Om tåg, rep och snören säges att de äro *ansöls* eller *rättsöls* slagne eller snodde. Fl. (Nyl.). *Annsursj,* id.; säges t. ex. vid gifning av kort, då man ger uppför i st. f. nedåt. Vg. — Fsv. *andsyls*)(*rætsyls;* n. *andsøles;* fn. *andsælis* (af *and,* emot, *sol, sunna,* sol).

ANSVARA, v. a. 1 gensvara. "A. på," svara på. Sm. — Fn. *andsvara,* fe. *andsvarian,* e. *answer.* Jfr. *and.*

ANSÅKKAS, v. d. 1 sucka tungt. Sm. (Vestbo).

ANTABROTAR, m. pl. långt fjerran belägna ställen. Vl.

ANTAS, v. d. 1. *Antas om, efter*, önska sig, åstunda. "Han fikk så mykket som han antades om." Sm., bl. Anter, adj. 1) driftig, arbetsam. Ög., kl., öl. 2) omtänksam. "Han ä inte anter om se." Kl.

Anter, m. driftig omtanka, omsorg, ifver, raskhet och kraft. "Han har ingen anter om dä." han bekymrar sig ej om det. "Han har ingen anter om se." Kl. Jfr wal. *antur,* m. "an attempt, a venture," *anturio,* v. a. våga, företaga. ANTAS VID NGT, *anta sej,* 1 bära sig illa åt. Ög. Jfr *antelig.*

ANTE 1, v. n. 1 jämra, beskärma sig. Vl. (Nordmarks härad). Jfr *antelig.*

ANTE 2, nom. pr. Anders. Nb., bs., ul. fl.(Nyl.).

ANTELIG. *antlig,* adj. 1) stygg, hisklig. Vl. (Fryksd.). ög., sm., (Vestbo); 2) ofantlig. Vl.

ANTERA SEJ, v. r. 1 1) äventyra. Ög.; 2) kläda ut sig på ett obehagligt sätt. Ög.

ANTIGGIA. conj. antingen. Kl. — Fsv. *annattvæggia, antigia,* a) pron. ettdera (af två); b) conj. antingen.

ANTISÄTT, adj. 1) öfverhopad med göromål; 2) häftig. Bhl. Jfr *annt.*

ANTOKKA, v. a. anfäkta, annamma; i svordom. *Anregera, anrisla, kusutta,* id. Fl. (Ingo). Jfr *djäkel, antura.*

ANTOKKE, adv. 1) dubbelt så. "A. välkare."Mp.; 2) dubbelt bättre. Sdm. Af *annat tokket,* annat sådant, ɔ: en gång till så.

ANTURA, v. a. 1, anfäkta, ansätta; i svordom. "Djäkeln antura!" Nk. "Hin anture dej!" Vl.

ANTURAS, v. d. 1 bruka narri, gyckla med underliga åtbörder, antaga ovanliga later, göra sig till (i föraktlig bemärkelse). Vl., nk.*Antura seg,* v. r. id. "Ho anturar seg förfaseligt." Dls. — Smdr. af *äfventyras.*

ANTVÅRLSLA, v. a. 1 öfverantvarda, öfverlemna. Sm. (Östbo). — Af sv. *antvarda,* v. a. id. Antvårsla, f. förvar, förvaring. Vg. *Anvarsel,* omvårdnad. Bhl. ANTÄPPA, *anntäppä,* f. ärttäppa; särskild inhägnad på trädesjorden för rofvor o. d. Nk., sdm. Antäppe-gärsgå**L**, m. 1) gles stängsel kring en "antäppa," som upprifves hvarje år och flyttas; 2) fig. "Han ä som en antäppe-gärsgå*l*, dä ä gammalt stöke, som knapt håller årä ut," säges om en gammal man, som lutar mot grafven. "Ho ä som en antäppegärsgå*l*, en kommer in hvar en vill." Nk. ANVAKE-VÄR, n. ett sådant väder, då det om natten blåser och ej faller någon dagg. "Dä va anvakevär i natt." Vl., dls. — Fn. *án,* præp. utan, *vökvi,* f. vätska; fuktighet.

ANVARA, s. *vara.*

ANVED, m. vridningar invändigt i ett trä, hvarigenom det är svårt att hyfla. Hs. — N. *andvid* el. *anve,* id. Anveug, (n. *anveutt),* adj. som är vindt; om trä. Hs. — N. *andvida, andvidd,* adj., "vredet tværvoxet; om træ." Aasen, 6. ANVINTRING. m. fölunge, två vintrar gammal. Kl., sm. Två-åring, m. id. Kl. (Stranda).

ANVÄRKE, *anvirke,* n. mat, föda. "Han har inte fått något anvärke i sitt liv." Bhl. (kring Uddevalla).

APA. 1, v. n. 1 gapa, stirra, se förvånad på ngn. "Hva apa du pau!" Sm. (Östbo. Vestbo). *Aba.* Hl.

APA 2, v. a. 1 1) hata, förfölja. Hs.; 2) visa ovilja emot, förolämpa. Fl. (Öb.). — Jfr nht. *äfern,* v. a. a) iterare; b) ulcisci; fht. *afarôn, avâron,* mht. *ävern, äfern.* (Ben. I. 73).

APAL, m. apel, vildapel. Ul. *Abull,* m. Bl., S. Hl. *Abúl,* m. Sk., N. Hl. *Abúlaträ, avlaträ,* n. Sk. *Abullaträ.* Hl. *Abel,* m. Bhl. — Fsv. *apald,* f.; n. *apall;* fd. *abild,* m.; fn. *apaldr,* m. id. *(epli,* äpple); fe. *apul, apuldre;* fht. *aphultrá, affaltrâ;* gael. *abhal, ubhal,* wal. *afall,* (pl. *efyll),* bret. *aval,* lit. *obelis.*

APAS MED, v. d. 1 gyckla, skämta, drifva gäck med. Kl. — Fn. *apa,* id.; af *api,* m. apa. Aperi, n. a) gäckeri, narri, gyckel. Vl., vg., kl.*Abberi,* n. Sm. (Östbo), ög. (Ydre); b) spöke. "Dai ha sett aperi." Sm. (Östbo). APPRE, v.a. & n. 1 påhitta, påfinna, vara fyndig. "Appre på", S. Sk. Apper, adj. a) fyndig, skicklig att efterhärma. S. Sk.; b) hastig, sticken. S. Sk.

Appert, adv. oförmodadt skeende, hastigt. "Dä kom så appert på." S. Sk. — Jfr fr. *à propos.* APUNJA, f. apa. Vb. — Fn. *apinia,* f. id.

APÅSYS, adj. näsvis, mal à propos. Sm. (Östbo) sällan brukl. enl. L—n). "Förlåt att ja ä så apåsys, ä kommer te er ve meddaen."

AR 1, adv. tidigt, bittida. *Arla, arä, alä,* id. "Arä å sillä," bittida och sent. G. Deraf i skriftspråket: *arlaregn,* morgonregn. Ar-dags, adv. bittida på dagen. G.

Ar-vaken, adj. 1) bittida vaken. G. — Fn. *árvakr;* d. *årvågen,* id.; 2) lättsöfd. G. — Fn. *ár* n. a) början: *í árdaga,* i dagarnes början, i tidens begynnelse. Völusp. 54; b) adverbialiter; tidigt, bittida; *or,* adv. bittida; *árdegis,* tidigt på dagen, bittida om morgonen; *árliga, árla,* adv. tidigt; (jfr fn. *órr,* adj. ung: parvo natu, juvenis, adolescens; *øri, orri, æri,* adj. compar. yngre, fn. *örla,* v. n. att tidigt stå upp); d. *årle,* tidigt; e. *early,* id.; gr. **ἠρι**, id.; georg. *adri,* id.; moes. *air,* tidig. Jfr sanskr. *aruna,* m. a) i Indernes mythologi namnet på *solens körsven;* b) morgonrodnad; hindost. *or,* upprinnelse, *arun,* dagbräckning; lett. *agrs,* tidig; arm. *or,* dag; fe. *ór,* upprinnelse, början. AR 2, m. örn. *Aren,* m. def. örnen. Vb. *An,* m. G. — Fn. *ari* (def. *arinn,* pl. *arar),* örn (pl. *ernir),* m. örn; (måhända af fn. *örr,* adj. snabb; jfr skr. *ara,* adj. hastig); n. *are;* fht. *aro,arin;* nht. *aar;* fe. *earn;* e. *ern;* bret. *er, erer;* wal. *eryr, erydd;* moes. *ara;* pers. *irûn,* id. — Nht. *adler,* m. örn är smdr. af fht. *adelaro,* m. ädel-örn.

ARAPA, m. tok, fjolle. Vb. — *Ar,* annan, fn. *api,* va. dåre, ɔ: annan dåre.

ARBAJTÄ, *arbodä, arbudä,* v. n. 1 arbeta. G. *Arbait.* Vb; *Arbejta.* Fl. Arbejts-bråkklare, m. en som ifrigt sysselsätter sig med gröfre, särdeles landtmannaarbete. Fl. (Ingo).

Arbejts-girin, adj. mycket arbetsam. Fl. (Ingo). — Moes. *arbaidjan,* v. a. arbeta; *arbaiþs,* f. arbete; fn. *erfidi,* n. id.; fht. *arapeit;* mht. *arebeit, arbeit,* id. ARBYST, n. boge, armborst. Jtl. — Fn. *armbrysti,* n.; n. *armbyst, harbyst, armbyrse,* n?; nht. *armbrust,* f. och n.; mht. *armbrust, armborst, armbrost.* Ordet förklaras vanligen af lat. *arcubalista,* med. lat.

arbalista, prov. *arbalesta;* it. *balestra;* sp. *ballesta;* frans. *arbaleste, arbalête;* ffris. *armburst, ermborst;* holl. *armborst,* d. *armbörst.*

ARDESS, v. d. brås på, artas. S. G. *Adas.* N. G.

ARDR, s. *ärja.*

ARDRA, v. n. 1, uppskjuta, framskjuta, dröja. "Ja har ardra' mä't i dä längsta." Nk. Jfr *aldra.*

ARDUAR, adj. ifrig, bråd på något. S. G. — Jfr wal. *ardres,* "labour, toil, trouble," *arddrud,* adj. "intrepid, very bold," *arddwl,* "a prevailing passion or disposition."

ARG, adj. 1) eg. ond; 2) dugtig, driftig, rask, duglig. *Argare,* compar.; *argast, argest,* superl., bättre, grannare, bäst, grannast. G. "Han ä en arg arbetare. E arg säd." Sm. "Arg att läsa", dugtig att läsa. "Hä var'n arg stint dill å arbait", det var en rask flicka till att arbeta. Nb., vb. "Arg te arbeta." Nk. "Arg i pennen", som skrifver väl och i passande ordalag. "Argt huvud", godt hufvud. Sm.; 3) liflig, qvick; om barn. Hs. (Db., Bj.). — Fn. *argr,* adj. a) veklig, feg; b) ond, elak. Argas, v. d. 1 1) retas. "Kva ska tu argas mä'n?"; 2) förvärras, blifva sämre; eg. om sår, som ej gerna låta läka sig. Fl. (Nyl.). — Fn. *arga,* v. a. reta, upphetsa; *argaz, ergiaz,* förvärras; fht. *argirôn,* v. a. förvärra.Argbigger, m. ondsint menniska, som snart blir vred. Sm. *Argbigge,* m. Ög.,kl.,bl. *Argpigge, etterpigge.* Kl. (Stranda). Jfr *bigge,* m. pojkhvalp; e. *bickerer,* m. trätare.

Argbyla, f. vresig person. Ul.

Arge, n. vrede. "På arge." Sm. "I arge." Bl. — Jfr fn. *urgur,* f. pl. dåligt lynne; nht. *ärger,* m. vrede. (Grimm, Wb). I, 548).

Arge-brita, f. argsint fruntimmer. S. Sk. (Oxie). *Argtjabajna,* id.; mest som skällsord. Sk. (N. Åsbo). *Argsibba,* f. id. Sdm. Jfr *sibba.*

Argt, adv. dugtigt, raskt. "Han arbetade argt å oförtrutet." Kl. ARGUSTA, f. nedersta lagret i korngolf, hvarvid kärfvarne ställas med toppen uppåt för, att sålunda skydda sjelfva kornet från att skadas af markens fuktighet. Jtl. — Jfr ir. *arg,* kornkärfve, *gústal,* skydd.

ARIER, pl. gyckel, spektakel, "De slo å drev arier." Hl.

ARISTER, m. båge, armborst. Dl. *Arist, arster, alster,* m. båge, merendels sådan som gossar bruka att dermed afskjuta pilar. Hs. (Bj., Db.). — Ihre härleder *aristboge* af *orosta,* f. strid, fältslag, fn. *orrosta, orrusta,* f. id. Jfr *arbyst.*

ARK 1, f. liten låda med lock, inrättad vid ändan af ett skrin nära skrinlocket och har skrinets ena ända till en långsida. Vg. *Arka,* f. kista, låda. Ög. Jfr *örk.* — Fn. *örk,* f. kista; d. dial. *ark, ørk;* fe. *earc;* moes., *arka;* fht. *archa* (Graff, I, 467); ffris. *erke;* fin. *arkku;* af lat. *arca,* id.

ARK 2, m. hank, vidja t. ex. i "mjässur" eller i halsklafvar på hästar. Dl. (Elfd., Våmh.).

ARKA, v. a. 1 arbeta. "Han arkar se opp", han arbetar sig upp (till välstånd). Sk. (Vemmenh.). — Jfr fsv. *yrkia, örka,* v. a. arbeta; fn. *yrkia,* id.; d. dial. *ørke*, v. a. a) arbeta, förfärdiga; b) bruka jorden; moes. *aurtja,* m. odlare, som brukar jorden; fin. *arkio,* arbetsdag. S. *yrka.*

ARM, adj. fattig. Skriftspr. *Armästä,* adj. superl. armaste. "Ja visste inta mitt armästä rad", jag visste ej huru jag skulle bära mig åt. G. — Fn. *armr,* adj. a) olycklig; b) fattig; moes. *arms;* nht., holl., d. *arm;* fe. *earm.* Arma se, v. r. 1 beklaga sig, jämra sig. Sm. — Moes. *arman,* hafva medlidande med.

Armahus, n. fattig-stuga. Sm.

Armest, adv. superl, föga, näppeligen. "Armest vädt di", lönar föga mödan. Vb., nb.

Armling, m. beklagansvärd, usel, fattig menniska, usling. Sdm. (Rek.), sm. (Östbo). *Armlinge,* id. Fl. (Nyl.) — Fht. *arming,* id.; n. *arming,* id.

Armlit, adv. fattigt. "Dä ä bleet så armlit för'en." Ög.

Armodå, f. a) fattigdom; b) usel, fattig menniska. "Hä ä ejn a. ti menskja." Fl. (Nyl.). — Fn. *armœeda, f. fattigdom.*

Armosleje , adv. a) fattigt, torftigt. Hs. (Jerfsö); b) ömkligt, bedröfligt. Jtl. — Jfr fn. armædusamlega, mödosamt.

Armoslin, adj. fattig. Hs. (Db., Bj.). Armoslein, adj., id. Jtl. — Jfr fn. armædusamr, adj. mödosam, besvärlig.

Armslig, adj. utfattig. Hs. (Bjur., Ljusdal.). — Fn. armligr, adj. eländig, beklagansvärd. ARMADUR, f. eg. beväpning; beklädning. "Si så, nu har ja hela armaduren på mä", d. ä. nu är jag klädd. Sm. (Enl. L—n). — It. armadura, f.

ARMA-DÄNGE, n. tungt, mödosamt arbete. Nk. Arma-däng. Vm. — Jfr n. armaslit.

ARMHOLK, m. lös-ärm, som om sommaren begagnas af fruntimmer. Ul. (Rosl.), sdm. (Ö. Rek).

ARMKLÄDE, n. 1) näsduk. Sm. Armeklä, id. Vg.; 2) armakläe, n. qvinnohalskläde; ett kläde i allmänhet, som fruntimmer bära i handen när de gå bort eller begifva sig till kyrkan. Sm. Armaklut, m. id. Sm.

ARMKRIK, m. armvik. Vg., sm. Armkrok, m. id. Sm. (Östbo). — Fn. kryki, m. krok, vrå;, d. dial. krig, bugt, krumning.

ARMKROK, m. armbåge. Hs. (Ljusdal).

ARMKVAL, s. kval.

ARMSLITTEN, adj. mycket sliten i armarne; matt, trött i armarne. Hs. (Bj.).

ARMVÄST, m. tröja. Vl. (Elfd.).

ARNA VID, s. orna vid.

ARNE, ären, m. spis- eller bakugnshäll. Hl. Ären, ärn. Sk. Arell. Vg. Arn, ärn, a) eldstaden i en spis, stället i en spis, der elden har sin plats; b) ungsbotten, äril. Sm. — Fsv. arin, ærin, m. eldstad; fa. arinn, m. focus domesticus. (S. E. I, 582, 2), ar, m. id.; (Björn. Hald.); d. arne, spis; n. ar, aren, åre, m. id.; fin. arina, ugnshvalf; Votiska: arina, spishäll, äril; osset. art', eld. Jfr lat. ara f., altare. Beslägtadt härmed är lat. area, f. fri, ledig plats ini huset. "Resedimus in area domus." Plinius, Ep. VI, 20. Jfr sanskr. arani, m. och f. torrt trä, hvarmed man genom gnidning tänder eld, Ars-tykkla, f. bred brödspade; eg. skyffel vid äriln; Dl. (Elfd.). Ars-fjola, f. Hj. Dejspäl, dejspejl, m. Sk. (Skytts, Ingelstads härad). ARNIG, adj. 1) liflig, rask; 2) flitig, Sm. Jfr fn. árna, v. a. a) uträtta, fullborda; b) ernå, erhålla; ern, adj. rask, oförtruten; enn, adj. id.; n. ann, adj. sträfsam, ifrig. S. anig.

ARP, n. 1) smuts, fnas i hufvudet. Ög., bl. Arp, arpe, m. o. n. inbiten gammal orenlighet. "Gammal arp." Sdm. (Selö). Harpe, m. id. Vg. Jfr fn. ar, n. fint stoftgrand. S. larp; 2) segerhufva. Kl.

ARPAS, v. d. 1 egga till vrede, reta genom hånligt tal eller åtbörder. Hl. "Stå inte å arpas mä hongen!" Sk. (Oxie). Jfr abbas.

ARPNAS, v. d. 1 torkas, blifva torrt. "Dä arpnas", det torkas fast. Kl. (Rysby s:n). Arpen, arrpen, adj. 1) hoptorkad, stelnad, sammandragen. "Arpet sår, arpen blo(d)". Ög. Harpen, sammanfrusen, hårdfrusen, hopskrynklad. Vg.; 2) ruggig, ojemn, ofruktbar; om jorden. Ög.; 3) sträf, butter. Sk. (Oxie); 4) karg, argsint. Vb., ög. Jfr arp. ARRÖRELSE, arörelse, f. spöke. Sk. (Oxie). (And-rörelse?)

ARS, m. bakdel på menniskor: podex. Riksspråk. — Fn. arss, m.; fht. ars; fe. ears; e. arse; holl. aars; ns. ars; d. arts, id.; jfr gr. **ὄῤῥος,** *m. gump, stuss,* **ὄνρα,** *f. svans. Arsa, v. n. 1 flytta sig fram, släpa (rumpan); eg. om barn, som på ett lår släpa sig fram. Vl., nk., sdm. (Rek.). Arsa sej fram, flytta, sig fram i sittande ställning. Nk. Jfr asa.*

Ars-gäddå, f. slag på bakdelen (t. ex. då man fallit om kull). G. (F.). Ars-ol, n. bakdelen, sätet på menniskor och djur, arshål. Fl. (Nyl.). — Nht. *arschloch,* n. (Grimm. Wb. I, 565), fht. *arsloh* (Graff 2, 141), holl. *aarsgat,* id.

Ars-staver, adv. baklänges. Ul. (Ihre). — Jfr bay. *ärschling,* mht. *erslingen,* adv. id.

Ars-viska, f. 1) smickrande, krypande menniska; person som är utan aktning och anseende samt löper med sqvaller. Ög. (Ydre h.); 2) efterhängsen menniska. Hs., sdm., nk. — Nht. *arschwisch,* m. = frans. *torchecul.*

As-vältanes, adv. *Falla, kómma asvältanes,* göra en kullerbytta baklänges,)(*kómma huekölles,* falla framåt. Bl.

ARS-UNGE, (aa) m. född samma år som annat barn eller unge. S. G.*Anda-lage,* m. id. N. G.

ART. f. duglighet, god framgång. Ul. — Fn. *art,* f., art, konst; ordet är lånadt från tyskan; eg. grund och mark, af fht. *arjan,* plöja.

ARTIGER, *arti(g),* adj. underlig, egen, konstig, svagsint. Ög., bl. — D. *artig,* bay., *artig,* id.

ARTYKKJEN, s. *adre.*

ARUNGEN, *aróngen* 1, adj., 1) dugtig, rask, ihärdig, ”En arungen kar(l).” Sk. (Ingelstad); 2) vresig, ondsint. Sk. (N. Åsbo); 3) vresig, svår att klyfva: om trä. ”En arongen berkeknabb”, en björkknuta som är svår att klyfva itu. *Rongen, rungen,* id. Sk. (N. Åsbo, Frosta); 4) omedgörlig, svår att handtera; om menniskor. ”Det va ajn arungen påg; der är ingen som kan få rätt på’en”. Sk. (N. Åsbo). — ? Jfr kelt. *ron,* adj. stark, grof, tjock, fet; *ruan* kraftfull.

ARUNGEN, *aróngen* 2, adj. frikostig, gifmild. ”Den kvingan, hon ä allti så arungen; hon gir allti så mied te de fattia.” Sk. (Oxie, Vemm. Järestad, Harjager, Onsjö). *Runger, ronger,* id. Hl. Anm. *Arungen, aróngen* 1 och 2 äro troligtvis samma ord.

ARV, f. Stellaria media. *Vass-arv.* Nk. *Våt-arv.* Bl. *Vann-arre.* Sk. — N. arve.

ARVAKEN, s. *ar* 1.

ARVE, s. *orv.*

ARVES, s. *äred.*

ARVILLER, s. *adre.*

ARV-SOT, s. *sot.*

ARVÄRJO, adv.en och annan gång, sällan, då och då. Ul. (Rosl.; enl. Ihre). Av *ar,* annan; (jfr *adre)* och *värjo,* af fn. *var,* gång: vicis, t. ex. *tys-var, tvis-var,* två gånger, *þris-var*, tre gånger. Jfr skr. *vâra,* 1) m. en mängd; 2) adv. en gång: *vâram vâram,* gång efter gång, ɔ: upprepade gånger, ofta: hindost. بر , *bar,* gång, pers. *váre,* id.; cimbr. *wart,* id.: *an wart,* en gång; gl. preuss. *wârst,* id. — *Arvärjo* utmärker således: (en och) *annan gång.*

ARÄS, v. d. vara ett godt år, med hänseende till skörden, gifva hopp om god skörd. Nb. (Lule). *Åräs.* Vb. Af fn. *ár,* n. a) år; b) årsskörd.

ARÄTT, adj. tröttkörd, uthungrad; om kreatur. ”Ögen ä rent arätta.” Sk. (N. Åsbo, Oxie), hl. — D. dial. *arætt,* id.; (af *avrede,* v. n. illa tillreda, mishandla).

ARATTA, 1) v. a. 1 afrätta; 2) v. n. aflida. Sk. (Oxie).

AS 1 (pl. *-ar),* m. långa bjelkar i en byggnad, som ligga näst kroppåsen. G. — D. dial. *ås,* id.; fn. *ás, áss,* m. stång, bjelke; moes. *ans,* bjelke; tyrol., bay. *ans,* pl. *ens:* ”die balken der fässer.” *(Lori,* geschichte des Lechrains, 140; *Schmeller* I, 84); bay. *ansbaum,* m. asser jugalis. *(Schmeller* I, 84). Jfr zend. *ans'u* en gren. (Journal Asiat. IV, 415), sanskr. *vans'a.* m. en bambusstång.

AS 2 (pl. *as),* n. 1) eg. den döda kroppen af ett djur, som icke blifvit slagtadt. Skriftspr. Ursprungligen betyder *as,* mat; fe. *as,* nht. *áz.* n. id.; likasom sv. *åtel,* af *äta;* jfr lat. *esca,* f. a) spis, mat; b) lockmat, luder; (af *edere,* att äta); 2) oduglig menniska. Allm. Asa 1, v. a. 1 ludra: inescare. Vg., dls. — Nht. *aasen, assen, össen,* id.

Asa 2, v. a. 1 förlöjliga någon, drifva med någon, behandla honom såsom ett as. Hs. (Bj.).

As-fol f. oskickligt, nötaktigt uppförande. Vb. Jfr *fora.* ASA 1) v. a. 1 släpa. ”Asa omkull, ner. Hosebånnet asar ätte de.” Sk., bl., hl., sm.; 2) v. n. glida, gå eller köra långsamt. Hs. — sk. — D. *ase,* släpa, träla; ns. *asen.* As, n. trävinkel, hvarpå årdret släpar på vägen. Sk. (Ingelstad). *Ase,* f. Sk. (Oxie). Jfr *årdröj (ärja).*

Asa, f. körsla som göres på släpdon. Sm.

As-ty(g), n. släde. Bl. (Östra h.).

Bak-asare. m. en som blir efter i arbete eller är långsam i sina göromål. Hl.

För-asa, v. a. 1 försumma. ”F. tien”, försumma tiden. Sm.

För-asad, adj. utsläpad, försläpad. Hl. - D. dial. *foraset,* id. ASEKA, f. åska. Dls. *Aska,* f. Sk. — Fsv. *asikia, asikkia,* f. åska (VGL.; Rietz, S. S I. 272); eg. gudens åkning; fn. *ás,* m. gud. Jfr Rdq. 2: 222. Aska, v. imp. 1 åska. S. Sk.

Ask-regn, n. åskregn. S. Sk. ASKA, v. a. 1 beströ med aska. ”Aska på, aska ned ngt.” Sm.

ASKEFIS, *askepask, askepjesk, askepjäkks.* s. *fäisa.*

ASKE-ONSDAG, m. onsdagen i dymmelveckan, dagen efter fettisdagen. Sk. *Ask-onsdag.* Nb., vb. — Fsv. *Asku-oþinsdagher,* fn. *öskudagr,* nht. *aschermittwoch, aschentag, dies cineris.* Benämningen härleder sig deraf att hvarochen, som den dagen besökte messan, fick aska på sitt hufvud, under det presten uttalade de orden: Memento quia pulvis es.

ASK GRAV, s. *gruva.*

ASKGRO (def. -on), m. utlutad aska. Jtl.

'ASPE, m, hasp. häftlänk för *utaläse* (hänglås). Sdm. (Ö. Rek.) *'Aspa,* f. märla. Ul.

ASPING, m. Cyprinus aspius. Sm. (Kronobergslän).

ASSINT, adv. allsintet, intet. Nb.,vb.,v.dl.

ASSN, n. ett slags bröd uppblandadt med agnar. Dl. (Elfd., Våmh.). Jfr fht. *as,* mat, fe. *as,* id.: armor. *haz,* bröd enl. Wachter; turk. *as,* mat; jfr lat. *esca,* mat. S. *as* 2.

ASTU, *astufar, astumor,* s. *adre.*

'ASTUN Å SIG, adj. hastig af sig. vresig. Dl. (Mora). Jfr *hastiger.*

AS-VOLÄN, s. *vuren.*

ASÄDE, n. högra handtaget på en svensk plog. Sk. (Onsjö). — D. *asæd.* Jfr *lätta* 2.

AT, præp. 1) åt, vid. Vb.; 2) åt, emot. Vl. (Elfd.), hs. (Db.) — Fn. *at.;* 3) brukas stundom såsom a) adj. fiendtlig. ”Denna menniska ä jä så at.” Vl. (Elfd.); b) adv. farligt, olyckligt. ”Månn dä ä at?”ATA

ATU

är det farligt? Hs. (Db.). At-at el. *åt-at,* præp. 1) tillika med; 2) bredvid. Mp.

At-för el. *åt-för,* adv. i vägen, till hinders. "Varä atför, liggä åtför". Mp.

At-mä, adv. bredvid, jemte. Mp.

Atte, konj. förrän, innan. N. Åm. *Atte = at de,* till det, till dess. ATA, v. n. 1 klia smått. Hs. (Db.), fl. (Degerby kapell). Fn. *etia* (ipf. *atti),* reta.

ATALL *(atal, atoll),* adj. 1) motbjudande, förarglig; 2) ytterligt ful. Vl. (Jösse h.). Fn. *atall,* stygg, förtretlig; n. *atall.* Jfr fn. *etja.*

ATAR-HÄLLDE, n. återhållsjärn på en vagntistel (för hästar). G. Af *hallda.*

ATAR-KAITENN, adj. som går och lutar sig bakåt, sätter magen ut; om menniskor. S. G. Jfr *atur-kaivt.*

AT-EDE, s. *aede.*

ATER-GLÅJMÄ, f. gammal flicka; eg. som är glömd. G. N. *atte-gløyma.*

AT-FOL, s. *åt-fol.*

AT-FÅNG (def. *-je),* n. nödhjelpsfoder för boskap, t. ex. björkris, löf, bark af tall, asp, lönn. Jtl. Fn. *atfang,* n. anskaffande af förnödenheter (i synnerhet lifsmedel).

ATING, m. gästabud efter ett ladugårdstaks halmtäckning eller efter slåttern; taktäckningsslåtter-gille. "Han har ating". N. G. *Häus-ating,* m. S. G. Jfr fsv. *ata,* f. mat. S. Bernh. f. 42; s. *eta.*

ATLA, v. n. 1. *Fara å atla,* sträfva, springa hit och dit. Kl. (S. Möre). Fn. *atla, ætla,* v. n. vara i begrepp med, hafva för afsigt, ämna.

AT-NENNEN, *at-nämen,* s. *nimma.*

AT-SIEN (el. *åt-sien),* adj. seende sig före, uppmärksam på, försigtig. N. Vb. Jfr *siå.*

ATT, præp. tillbaka. Dl. N. *att;* fn. *aftr, aptr.* Atanå, præp. strax bakom. Dl. (Lima).

At-óppa, præp. närmast. Vb. (Nysätra).

Atravu, adv. baklänges. Vm. (V. Bergsl.).

Atta, præp. bakom. V. Dl. N. *atta.*

Attare, adj. efterste, ytterste, siste. Vl.

Atta-te, præp. längre bakom, Dl. (Lima).

At-atter-anner, bredvid hvarandra. Vl. (Elfd.).

Atter-að, præp. tillika med, derjemte. Dl. (Mora).

Attmin, præp. bak med. *Attånað,* id. "'An stand attånað mi". Dl. (Mora). N. *attmæ.*

Attåmin, præp. bakom. Dl.

Attär, præp. tillbaka. Dl. ATTE, s. *at.*

ATTÄ (el. *atä),* num. åtta. G. I några munarter *åtte.* Fsv. *atta;* fn. *átta;* fht. ahtô; nht. *acht;* d. *otte;* e. *eight;* lt. *octo;* moes. *ahtau;* skr. *astau.* Attan, num. 1) aderton. Allm. I några munarter: *atan, attän, artan,* i Dalarne *åttiå;* 2) brukas såsom ed. "Dä hva attan hvad du kör"! Götal. Fsv. *attertan, atertan, aþertan;* fn. *átian (áttján).*

Attan-mark, aderton mark, 75 öre. Bl.

Åttan-väggja-rums-hua *(attanväddjarumshua),* f. ett slags mössa hopsydd af 18 klädeslappar. Bl., sk. (Frosta).

Attene, ord. adertonde. S. Sk. *Attne,* Kl., bl. Fsv. *attartandi, atertandi;* fn. *átiándi, áttjándi,* d. *attende.* ATUL, m. åtel. G. (F.). *Atul,* m. S. G. "Han har atul der", säges om någon som ofta går till ett ställe (der han liksom har något i hemlighet förborgadt). Fsv. *atol* el. *atel,* m. Med. Bib. II, 115. Birg. Upp. II, 210. Gl. Ordspr. 307. Jfr *eta.*

ATUR-KAIVT (el. *atur-kait),* adv. (adj., n.) baklänges (liggande). G.

ATER-KAIKTUR adj. baklänges, vidöppen (liggande). G. Fn. *keikr,* adj. med tillbakaböjd öfver-kropp.

AU-BÓR, s. *hav-borg,* sid. 286 a.

AUDING el. *audung,* m. gödsel, dynga. G. Fn. *audr,* m. rikedom, är troligen roten till detta ord. Samma tanke ligger då uti detta ord, som när man i flera landskap kallar en gödselhög för en *gull-hög* (Gotl. *gull-haug)* eller på Gotland säger *kåira gull pa akurn,* köra gödsel på åkern.

AUGE (pl.*-n),* n. öga. Vb., jtl. *Augä* (pl. *augu),* G.; *åga, oga,* Dl.; *aua* (pl. *auen), ua* (pl. *uen), yva* (pl. *yven), öva* (pl. *öven),* Hl.; *ya, ye, iva, öa* (pl. *yen, iven, öen),* Sk.; *öja* (pl. *öjen),* Bl. (Östra h.); *yge* (pl. *yga),* Nb.; *e'ga,* Hs. (Db.). Fsv. *auga, ögha;* fn. *auga;* fht. *auga, ouga;* ffris. *ôge;* nht. *auge;* d. *øje;* holl. *oog;* fsax. *ôga;* fe. *eáge;* e. *eye;* e. dial. *ee* (pl. *een, eyne);* moes. *augô;* lit. *akis;* fpreuss. *ackis,* f.; lett. *azs;* ryss. *okko;* böhm. *oci;* gr. *ὄϰος, ὄϰϰος;* lt. *oc-ulus* (demin. och förutsättande *ocus);* it. *occhio;* sp. *ojo;* frans, *oeil;* skr. *aksi (akshi).* Jfr *öga.* Aug-hvass, adj. som har sträng uppsyn. Vb.

Aug-laus, adj. blind. Vb. Mht. *augenlos;* holl. *oogenlos;* e. *eyeless.*

Augnä-räng, f. ögonvrå. G.

Aug-stark, adj. som har starka ögon. Vb

Aug-stinn, adj. stirrande. Vb.

Egn-lapp, m. eg. ögonlapp; ansigte. Hs. (Db., Bj.).

Ye-lóg, n. ögonlock. S. Sk. Fn. *augnalok* d. *øjelåg.*

Öja-glas, n. pl. glasögon. Öl. AUKÄ, v. a. öka. G. *Auk* (ipf. *auktä,* sup. *aukt),* Vb. Fsv. *auka* (GL.); fn., n. *auka;* moes. *aukan,* id.; lt. *aug-ere,* föröka; lit. *aukti,* växa. Auk, m. ökning på (utsådd) säd; gröda. *Auka-korn,* n. id. G. (F.), Fn. *auki,* m. a) tillväxt, förökelse; b) gröda, hvad den i jorden nedlagda säden afkastar. N. *aukje.* AUL, m. ål (muræna). Bl. Jfr *ål* 1.

AUMBER (f. *aumb,* n. *aumt),* adj. ond. G. *Aum,* adj. öm, ömtålig, lidande af värk. Vb. Fsv. *aumbr* (GL.), *ömber* (SML. Alex. 2901), dålig, usel, olycklig; fn. *aumr,* id. Jfr *öm,* sid. 853. Aum (ipf. *-ä),* v. n. 1) ömma, hysa ömhet; 2) känna ömhet, värk i någon kroppslem. Vb.

Aum-kyl(d), adj. ömkyld. *Aum-kyl* (ipf. *-ä),* v. a. förorsaka att man blir ömkyld. "Ji hav aumkylt mäg". Vb.

Ema sej (el. *emma sej),* v. r. 1 känna ömhet, värk i kroppen. "Kon emar sej i benet". S. Sk. AUN, f. i q. *ån,* f. 1) Bl. (Eringsboda).

AUR 1, m. ör, grus, grof sand, torr grusjord, småsten i åkrar. G. *Öger,* m. stenig strand. Vb. *Öjr,* m. stengrund, klippa. Fl. (Pargas). *Örar,* m. pl., grusiga ofruktbara åkerstycken. Sm., kl., bl. *Ör å sör,* öde och obrukad, oländig, grusig aflägsen mark. Vg., ög. Fsv. *ör,* m. sandigt fält vid en strand; (deraf *Helsingör, Kongsör, Öregrund, Öresund, Skanör* m. fl.); fn. *aurr,* m. grus, sandblandad jord; n. *aur,* m. id.; d. d. *ør,* n. coll. grus, småsten. Strand-aur, m. småsten vidstranden. G. (F.).

Öra, v. a. 1 grusa (väg), laga (väg) med grus. ”Öra vägen”. Sm., kl. AUR 2, n. år (annus). Bl. S. *år* 1.

AUS (ipf. *aust),* v. a. ösa. ”Aus vattnä. Aus ut ovetä”. Vl. *Åisa, äsa,* id. Dl. Fsv. *ösa,* Birg. Upp. II, 216; fn. *ausa;* d. *öse.* Jfr *äsa.* Ausa, f. slef, ösa. Jtl. Jfr *äsa* 2.

Aus-kar, n. öskar, kärl hvarmed vatten öses ur båten. Vb., Nuckö, Wormsö. Fn. *ausker;* n. *auskjer.* Jfr *äs-krälld.* AUSTAN *(östa, osta),* adv. östan, östanefter. Vb. Fsv. *östan;* fn. *austan;* n. *austan,* id. Jfr fsv. (runspr.) *austr,* öster; lit. *aussta,* morgonrodnad; lett. *aust,* att blifva dag. S. *åster.* Austa-dill (el. *östa-dill),* adv. i öster, österut. Vb. N. *austadil.*

Austa-för, adv. österom. Vb.

Austa-no**L**a, adv. nordost. Vb. *Öst-no**l**an,* Fl. (Öb.); *östa-no**l**ä,* Nk.; *ost-no**l**,* N. Åm.

Austan-ätt (el. *östan-ätt),* adv. österifrån. Vb. *Ost-ätt,* N. Åm. *Ä'tt* = efter.

Austa-sónna, adv. sydost. Vb. *Öst-sónnan,* Fl. (Öb.); *östa-sönna,* Nk.

Austa-vär, n. östanväder. Vb. *Östan-vär,* Svea-, Götal. Fn. *austanvindr.*

Östa-före, adv. österom. Vb. N. *austafyre;* fn. *fyrir austan.*

Östall, adv. österut. N. Åm. Ändelsen *all* = till.

Östa-no**L**an-ätt, adv. ifrån nordost. ”Kóm du sönnan-ätt häll' östano**l**anätt”? Vb.

Öst-at, adv. österut. N. Åm. AUSÅS, sockennamn i S. Åsbo h. af Skåne, hette fordom *Achæsaas.* Script. Rer. Dan. 3,519. Namnet skrefs vid reformationstiden *Auisaus.*

AUT, præp, ut. ”Strjok aut”. Dl. (Elfd.). Fsv. *ut;* fn. *út.* Jfr *åit.* Aut-ändes, adv. länge borta (ute). ”Du ir autändes”. Ö. Dl. AUTAR, n. sinnelag, sinneart, art; gry (ämne). ”Dä jär gutt autar äi dänn sórken. Dä jär gutt autar äi dänn sigden”. G. Härledningen obekant.

AUTEN-DAG *(oten-dag* el. *åten-dag),* m. mindre måltid omkring kl. 5 e:m.; merafton. G. *Aten-dags-säup,* m. meraftonsup. G. (F.). Ordet *autendag* är troligen intet annat än en förvridning af fn. *undarn, undurn,* som gått öfver till *unden, unten, oten.* Ändelsen *-dag* är intet annat än en oriktig användning af *-dag* (i mid*-dag).* Jfr *undar,* sid. 780 b.

AV, oskiljaktig partikel, som utmärker en förstärkning; mycket, alltför mycket. Brukas i nedan anförda sammansättningar. Fsv. *of,* mycket, högligen, ganska, t. ex. *ofhögher, ofilla, ofkær;* fn. *of,* mycket, allt för mycket; n. *ov.* Jfr *uv.* Av-bradur, adj. mycket hastig. G. Fsv. *braþer,* hastig.

Av-brat, adv. oförmodadt. G. Jfr *brat.*

Av-gammel, adj. mycket gammal. G. (nästan föråldr.). Fn. *ofgamall.*

Avho(v)li, 1) adj. orimlig, som ej tar skäl; 2) adv. ofantligt, mycket. ”A. dyrt”. G. (F.). AVA 1, m. 1) grund och trång vik (af sjö eller ström). Nb., vb., jtl., mp., gstr., g. *Avi* el. *ave,* m. Dl., hs.; *ave,* m. Åm., vl. Deraf *Horn-avan, Lill-avan, Stor-avan;* 2) större eller mindre vatten samling; fördjupning i marken, der vatten samlas, såsom i kärr, myrar; större vattenpuss. *Ave,* m. ”Dä regnade att en stor ave ble på går(d)en”. Deraf *Avestad,* Vl.; 3) sank äng, som står under vatten. Kl., öl. *Ave,* m. Hl.; 4) vattenhvirfvel (i ström eller å). Kl. (Stranda), sm. (Kinnevald); 5) moln. *Ave,* m. Vg.; 6) en holme eller ö (i en å). *Ave,* m. Vg. (enl. Hof, 85). Fn. *á,* f. å, vatten; moes. *ahva,* f. flod; fht. *aha,* f. flod; mht. *ahe, ach,* f.; swz. *ache, a;* bay. *ach, achen,* id.; ns. *ahe, aa, eë,* vatten, bäck; öster, *ach, ahen,* f. vatten, bäck, flod (Höfer 1,8); kärnt. *ache,* f. vattensamling, träsk (Lexer, 1); swz. *auw,* f. sank äng; nht. (dial.) *ouwe,* f. a) ström, vatten; b) ö; n. *ave,* m. a) vattenpuss; b) liten bugt eller arm af en elf; c) vattenhvirfvel; lt. *aqua,* f. vatten; fr. *eau,* id.; fpers. *âp,* vatten; pers. *av;* kurd. *ave,* id.; skr. *ap,* f. flod, *ava,* f. vatten. Ava 2, v. imp. 1 mulna, teckna sig till regn. ”Dä avar te regn”. Vg. (Skarab.; Kind i Elfsb.), hl. *Ava* (el. *aga),* id. ”Dä avar på”. ”Dä avar (agar) i luften”, molnen samla sig och det liknar sig till regn. Sm. (Östbo).

Häng-ave, m. gungfly, sumpigt ställe. Hl. (Värö), kl. (Stranda). AVA 3, s. *aga* 1.

AVA-ÅT, n. knott: Simulia reptans. Sm. (Vestbo). Jfr *åt.*

AV-BARKNING el. *å-barkring,* f. islossningstid. Sm., bl.

AV-BARTA, v. a. 1 beveka; afråda ifrån. Kl. *Åbärta,* Öl.

AV-DRAG, n. utdrag. ”A. av prestsedeln”. S. Sk.

AVE 1, m. afund, hat. ”Bära ave te nå'n”. Sk. (N. Åsbo).

AVE 2, s. *ava* 1.

AVED 1, m. april månad. ”Hva(d) Thor låter gro, ska Aved av-sno”. Ordspr. Sk. (Ox.). Fr. *avril;* mht. *abrille, abrillc,* april. Jfr *fari.*

AVED 2, adj. 1) afvig; 2) ovillig, obenägen. S. Sk. Fn. *öfugr;* d. *aved.*

AVEL, m. 1) styrka. G.; 2) färdighet, arbetsamhet. ”Vore dä nå'n avel i honom, så gjorde han dä. Lägga mykken avel på nået”. Vm. Fsv. *afl,* n? styrka, kraft. Cod. Bur. s. 12,492; *avil,* m. id. Alex. 5363, 6269; fn. *afl,* n.: n. *avl,* m.; fe. *abal,* styrka. Avels-bru(g), n. 1) åkerbruk: 2) afkastning af en jordegendom. S. Sk.

Avels-mann, m. landtbrukare; bonde. S, Sk. D. *avlsmanð.*

Avla, v. a. 1 1) (såsom i lagspr.) förvärfva, vinna. G., nk., kl.; 2) upparbeta. Vm., nk.; 3) föra eller hafva fram något tungt, hvartill mycken styrka fordras. ”Avla fram sten, stókkar, timmer. Stókken ä så stor att han knappt kan avlas fram”. Vm. *Avla te sej,* föröka sig, t. ex. om bind. Kl. (S. Möre). Fsv., fn. *afla;* n. *avla;* d. *avle.*

Avla sej, v. r. 1 förvärfva sig, ådraga sig, åsamka sig. ”Han avlar sej mera skuld”. Sk.

Avlare, m. den som förvärfvar, förtjenar. ”En god avlare har en god öjare” (= ödare, ödeläggare). Ordspr. Bhl. (Elfs.).

Avliger *(avlig* el. *avli),* adj. 1) kraftig, frodig, ymnig, växtlig. ”Han har inte så värst avliger sä”, han har ej så särdeles frodig säd. Nk.,ög.,vg.,dls. ”Avlig mat”. Sm., ög. *Äblåh,* dugtig, kraftfull. Åland; 2) dugtig, utmärkt. ”Av**l**ier prest”, god predikant. Vg. Fn. *öflugr, öjligr,* stark, kraftig; n. *avlug.*

Avligt, adv. dugtigt, mycket. Vg. A-VELEN (el. *av-velen),* adj. motvillig, ohjelpsam, tvär. Sm.,öl. *A-velig,* S. Sk. *A-villen,* modlös, utledsen. ”Han ä bleen avillen på ad”, har tröttnat. N. Sk. Jfr *viler,* sid. 807 a.

A-VELI(G). (∸◡◡) adj. narraktig. S. Sk. Jfr sv. *apa,* f. simia.

AVELS-BRUG, *avels-mann,* s. *avel.*

AVEN-TOR, adv. (egentl. afvig Thor) bakfatt, olyckligt. ”Dä går a. för honom”. Sm. (Tveta).

AVENTORA, v. n. 1 genom spel på tumanna hand låta slumpen afgöra hvilken skall betala förtäring o. d. Sdm. Af mht. *aventiuren.* Ben. 1, 72.

A(V)-FÄRGADT, adj. n. som ej är svart. Bhl. D. *affarvet.,* brokig.

AV-GUD, m. elak, hård menniska. Sk.,hl.,bl. N. *avgud.*

AV-HAGG, s. *haggä.*

AV-HOVA, adv. utan hof, utan måtta. G. Jfr *hov.*

AV-HÄLL, m. sluttning, aflopp. ”Vattnet har ingen a.” Vg. *Av-hällog* el. *åhällog,* adj. sluttande, om mark. Fl. (Nl.); *å-hälld,* adj. Vg., sm.; *av-hälla,* adj. Ul.; *av-hällut,* adj. n.; *av-*

ländt, adj. n. G.; *å-ländi,* adj. id. Ög. Jfr *hall* 2.

AV-KALL, n. afsägelse (från fastighet). N. *avkall;* d. *afkald.*

AV-KIPPA (el. *kippa av),* v. a. 1 kränga af, aftaga (skorna). Sm. S. *kippa.*

AV-LAGD, p. p. (om en ko) som man ej mjölkar. "Kon ä avlagd". Vm.

AV-LANDS-VÄDER, n. vind från landet. S. G. *Yvvar-lands-vädur,* n. G. (F.). N. *avlandsvind.* Jfr *frålands-vär, väder.*

AVLAS ÅT, v. d. 1 äcklas åt. Ög.(Ydre),sm.

AV-LAT, m. oblat. Ul. *Åv-läte,* n. Vg.; *avlät,* m. Vm. Fsv. *oflete, oflæti,* n. oblat (till den hel. nattvarden). UL. S. S. 1,164. Sv. Pr. K. f. 107 v. 108 v., 113. Sv. Pr. L. XX, s. 144; fn. *ofletr,* f. pl.; *oblata,* f.; d. *ablat.* Jfr *övlät.*

AV-LID, adj. sluttande, lutande utför. Vg. (Valla, Kållands h.). *Av-li(d),* f. sluttande backe, mera sluttande än *and-li(d).* Vg., bl. Jfr *lid* 1.

AV-LITA, *a-lit,* s. *läta* 1.

AV-LYSNING, f. tacksägelse efter en död. Vl. S. *ljos.*

AV-LÄNDT, s. *av-häll.*

AV-LÄNNES, adv. afsides liggande; som ligger illa till; om ställe. Vm. Jfr *land.*

AV-LÅNGER, adj. 1) aflång; 2) långsam, tråkig. I senare betydelsen mest i neutrum och adverbielt. Kl.

AV-LÄTA, v. a. 1) mista. "Jag har inte te avläta", intet det jag kan vara förutan; 2) sälja, aflåta. Vm.

AV·MÄGTUGUR (el. *a-mägtuger),* adj. magtlös, vanmägtig, svag. G. (F.). *A-maigta,* adj, id. Sk. (N. Åsbo). D. *afmægtig;* nht. (Luthers Bibel) *ammechtig;* swz. *amächtig* (Stalder). Jfr *omägtu,* sid. 425 a.

AV·RAD *(av ra, ar red),* m. bete på ängar och åkrar efter skörden. Sk.,hl.,bl., *Avra,* m. Sm. Fsv. *afraþ, afræþe,* n. a) afrad; b) = *avvad.* LL.: d. d. *avred;* e. dial. *averish;* fn. *afrétt,* f. "fælles græsgang, hvorpå kvæget slipper løs". (Fritzner). Avrads smör, n. smör efter sådant bete. Sk., bl. AV-RASKAR, n. pl. afskräden. G. Af *rask* 2.

AVRENGER, f. pl. hädiska ord, smädeord. Sk.

AV·RÄJTA, v. a. inlära. "A. en hund", lära en hund att göra konster. G. D. *afrette;* nht. *abrichten.*

AV-RÄKEN, adj. (eg. p. p.) som vräkt sig ned (att sofva). "Han ligger allt avräken". G. Jfr *räkå.*

AV SKAPA, s. *skapa.*

AV·SKROT, n. skrotmejsel. Kl. (S. Möre). Nht. *abschrote,* f.

AV-SKY, f. fruktan, rädsla. "Han torde ej av bara avsky att hushonnen skulle bli ond". Kl. Nht. *abscheu,* afsky.

AV·SKÖLOR, *av-skörd,* s. *skjärå.*

AV·SLAPP, s. *slippa.*

AV·STILLNING, s. *fär-goa,* under *giva.*

AV-SVÅLA, s. *svärd* 1.

AV·SÄGA, s. *sigja.*

AVUNDS·KNUT, m. sjelfgjord knut på en tråd. Sm.

AVUNDS-TÅTA, s. *tåta* 3.

A·VUREN,, s. *varda.*

AVUT-TVÄRT *(avum-tvärs, aven tvärt),* adv. tvärsaf. G. Jfr *agug.*

AV-VÓRST, m. den bäste vörten då man brygger. Sm. (Östbo). S. *vört.*

AV·VÅRIG, adj. 1) ovarsam, liknöjd; 2) oförvägen, djerf. Kl, Jfr *vara* 1.

AV-VÄJSNINGS-VÄLL1NG, m. eg. afvisnings·välling; mjölvälling som bjudes sista dagen vid ett flera dagars bröllop, G. Jfr. *wälla.*

AV-VÄRAS, v. d. 1 uppföra sig så att det väcker åtlöje eller särskild uppmärksamhet. *Av-värа* f. ett sådant uppförande. Hl. Jfr *vara* 1.

AVYS (el. *a-vyss),* n. liten halmknippe, liten knippe långhalm, halmkärfve. "Ja to ett avys å slängde för ögen". Sk. (Herrestads, Frosta, Ingelstads, Ljunits, Albo). *A-vöst* el. *a-byss,* n. id. Sk. (kring Cimbrishamn). D. d. *buus,* halmknippe. Jfr *halm-busa, a-vöjs.*

AV-ÄLDER, s. *ala* 1.

A-VÖJS, n. takskägg (på halmtak). Sk. (Lugg.). *A vókks,* n. id. Sk. (Ox.; föråldr.). *E. eaves,* takskägg; jfr *hoffs.* A-bysse-bor(d), n. 1) takskägg, nedersta delen af ett halmtak; 2) litet bräde eller ett läkte, hvarpå takskägget eller nedersta delen af takhalmen hvilar. Sk. (Tryde, Ullstorp. Ingelstorp i Ingelstads h.). *Avókksa-läkte,* n. läkte hvarpå takskägget hvilar. Sk. (Ox.; föråldr.). AX, n. (såsom i riksspr.) ax. *Ajs,* Bl.; *äx,* n. Sm. Såsom kollektiv brukas ordet maskulint. "Axen han ä skjål", (alla) axen äro mogna. N. Åm. Fsv., fn., d. *ax;* fht. *ahir;* mht. *aher, âr*; nht. *ähre;* moes. *ahs.*

Ajsader, adj. gången i ax. "Ruen ä ajsader". Bl.

Axa ópp, v. a. 1 plocka ax (på en nybergad åker). Vm.,nk.,ög.

Axare, m. axplockare. Sm.

Axe-bås, n. a) halm efter sädesstrån, som upphämtas sedan den egentliga säden blifvit inbergad. Ög.,kl. Jfr *lösing;* b) skalet, hvari kärnen hos säd sitter. Ög.

Ax-lòt, m. axände. Hs. (Db.).

Ax·löpa 1, v. n. gå i ax; om säd. "Säa ax-löper nu". Ög.,sm.

Ax-löpa 2, f. säd, som är färdig att gå i ax. "Säa står i axlöpa". Sm.

Axur, f, pl. sädesspillning vid inbergningen. Bhl. (nästan föråldr.). AXEL, f. (såsom i riksspr.) skuldra. *Ajsel,* f. S. Sk. Fsv. *axl,* f.; fn. *öxl;* fht. *ahsala;* nht. *achsel;* d. *axel.* Axel·bred, adj. högfärdig. Sm. *Axel-dryg,* Ög.; *axel-drug,* id. Vb.

Axel-lutog, adj. som går med krökt rygg. Fl. (Nl.).

Axla se, v. r. 1 1) rycka på axlarne, skubba sig, vara oroad af ohyra. *Åxla se,* Sm.; 2) visa sig missnöjd. Sm.,ög.,vm.

Axla-skyllra, f. skulderblad. Nk.

Gruv-axli, adj. som har breda och höga axlar. N. Åm. Jfr fn. *grufa,* v. n. böja sig ned.

Kuv-axli, adj. försedd med runda och höga axlar. N. Åm. Jfr fn. *kufr,* m. topp, rundning. AXLA·MÄRKE, n. märke inskuret i kreaturs öron. Vg. Märket liknar en oxeltand. Jfr *aksla-tand,* sid. 723.

AXUL, m. hjulaxel. Fl. (Öb.). *Ajsel,* m. id. Sk. *Axål,* m. 1) id. Fl. (Öb.); 2) tvärträ som framtill förenar skacklarne. Vb. *Axan,* f. 1) id.; 2) tvärträ, som förenar medarne på en skogskälke. N. Åm. Fsv. *axul,* m. axel på åkdon. VGL. II. UL.; fn. *öxull;* lt. *axis;* gr. *ἄξων*. Ajsel-skav, n. torkad smörja kring en hjulaxel. S. Sk. *Axla-bek,* n. Vg. D. d. *axel-skav.* Molbech, Danske Ordspr., sid. 238.

Ajsel-skinne, f. järnskena, hvarmed en vagnsaxel förstärkes. S. Sk.

Axel-märlä, f. ytterste änden af en hjulaxel. G.

B.

BA, *batals,* s. *badda* 3.

BAA 1, v. n. 1 bräka; om får. Sm. (sällan brukl.). E. *baa.*

BAA 2, s. *badda* 3.

BA UD FóR (sup. *batt ud fór),* v. a. umgälla, plikta för, lida vedergällning för något som man sjelf eller andra gjort. Sk. (Harjagers h.).

BABA, m. pappa; i barnspråket. Sm. Ns. *babbe* (B. W. B. 1, 34): churwälsch. *bab;* it. *babbo;* sardin. *babu;* lt. *papa.*

BABBA 1, v. a. 1 se någon stirrande i ansigte ; "Hva står du å babbar på mej ätter"? S. Sk. Starre·babbe, m. stirrare; en som fånigt stirrar folk i ansigtet. Sk. (Ox.,Ing.).

Trade·babbe, m. enfaldig upptågsmakare. Bl. BABBA 2, interj Låt bli! rör inte! "Babba kniven"! Ett ord, hvarmed barn tilsägas att ej röra vid något förbjudet. Allm. D. d. *baba* (Kristiansen, ordb. över gadesproget, s. 5); nht. *babä;* lit. *baba.*

BABBLA, v. n. 1 prata hams, oupphörligt sladdra dumheter; eg. om barn, men äfven om äldre personer. Götal. Nht. dial. *babela,* stamma, tala det man ej kan förstå, sluddra; d. d. *bable;* e *babble;* ns. *babbeln;* swz. *babelen, babbeln;* fr. *babiller;* it. *babollare.* Jfr fn. *babba,* pladdra. Babbel, n. sludder, pladder, prat. Kl. Fn. *babb;* holl. *babel;* fr. *babil;* e. *babbling.*

Babblare, m. pladdrare, pratmakare. Vg. (Vadsbo). *Babbler,* m. Kl. (S. Möre). Ns. *babbeler* (B. W. B. 1, 34); holl. *babeler.* BABE el. *babbe,* m. liten gosse. Sm.,bl. E. *babe* el. *baby,* litet barn; nht. *bube,* gosse; lt. *pupus.* Jfr *bäbba.*

BA-BUSE, m. buse ; (förkortning af *barn-buse).* Dl. Jfr *buse.*

BADA, s. *badda* 1.

BADA·HUGGAR, s. *badda* 3.

BADDA 1, v. n. o. a. 1, 1) jollra, leka, rasa, hafva bullersam lek. Sm. (sällan brukl.). *Bada* id. "Thóm gär int änna ä badar, he val kleint mä läsand når fastförhöre kómber". Fl. (Qv.); 2) mäda. Sm. (sällan brukl.). Fr. *badiner,* skämta, leka; göra narr af.

BADDA 2, 1) v. n. (såsom i riksspr.) gifva stark värme från sig; 2) v. a. värma. "Badda vidjor", uppvärma vidjor vid eld för att göra dem mjuka. Sm. m. fl. Fht. *pahan,* fovere; nht. *bähen,* id.; n. *badna,* halftorka. Jfr *baka, basa, bädä,*

BADDA 3, v. a. o. n. 1, 1) gifva stryk, prygla. "Badda på'n"! Allm. *Baa,* v. a. tröska. "Baa säen". Hs. (Db.,Bj.); 2) göra något med kraft; hastigt och med raskhet uträtta något. "Baddar å trysker. Han bäddar på". Ög.; 3) häftigt springa eller rida. "Badda på dörren. Badda ut. Han kóm baddandes". Allm. Fe. *beatan,* att slå; swz. *battern,* prygla; e. *to beate,* slå, klappa; fr. *battre,* slå; it. *battere,* id.; lt. *batuere,* slå, stöta, klappa. Jfr *bata.* Bada-huggar, m. baddare, stor huggare. Fl. (Qv.).

Badd (el. *bad),* n. 1) slag, stryk. "Du ska få badd". Ul.,vm.,sm.; 2) gång (vicis). "Ett badd", en gång (semel). Vm. Fsv. *badd, badh,* n. a) slag (ictus). Rimkr. 128; b) strid, blodbad. Skaft. 303. Ivan 5700.

Ba (eg. *bad),* n. 1) tidpunkt. Deraf *ba-tals,* adv. tidtals, stundom; 2) anfall, paroxysm. *Längte-ba,* anfall af längtan. *Svemme-ba,* anfall af svindel; 3) tag, nappetag. Vl.

Badu-mann, m. baneman. Fl. (Ingo).

Bäddrä, v. n. slå boll utan sällträ; leka boll. G. (F.). *Väddrä,* id. S. G.

Bäding, m. 1) stor slaga; 2) något ofantligt stort, baddare, t. ex. stor fisk, sjel. N. G.

Harke·bad, n. slagsmål, hårdt napptag. Vm. Jfr fn. *hark,* n. a) stoj, buller; b) träta. BADDUS (el. *badus),* 1) adv. a) hufvudstupa. "Han föll baddus på näjsan". Bl. (Gemshögs s:n); b) ända fram. "Änna baddus". Sm. (Östbo). *Bardus,* id. Hs.; c) genast. "Du ska springa ätter vatten å dä baddus". Sdm. *Bardus,* id. Ög.; Jfr nht. *bardaus,*

BAFF, m. galniug, drummel som pratar dumheter. "Dä ä en räkti baff". *Baffing*, m. halfgalning. Sk. Frosta (Demin.).

Ajsader, adj. gången i ax. "Ruen ä ajsader". Bl.

Axa ópp, v. a. 1 plocka ax (på en nybergad åker). Vm.,nk.,ög.

Axare, m. axplockare. Sm.

Axe-bås, n. a) halm efter sädesstrån, som upphämtas sedan den egentliga säden blifvit inbergad. Ög.,kl. Jfr *lösing;* b) skalet, hvari kärnen hos säd sitter. Ög.

Ax-lòt, m. axände. Hs. (Db.).

Ax·löpa 1, v. n. gå i ax; om säd. "Säa ax-löper nu". Ög.,sm.

Ax·löpa 2, f. säd, som är färdig att gå i ax. "Säa står i axlöpa". Sm.

Axur, f, pl. sädesspillning vid inbergningen. Bhl. (nästan föråldr.). AXEL, f. (såsom i riksspr.) skuldra. *Ajsel,* f. S. Sk. Fsv. *axl,* f.; fn. *öxl;* fht. *ahsala;* nht. *achsel;* d. *axel.* Axel·bred, adj. högfärdig. Sm. *Axel-dryg,* Ög.; *axel-drug,* id. Vb.

Axel-lutog, adj. som går med krökt rygg. Fl. (Nl.).

Axla se, v. r. 1 1) rycka på axlarne, skubba sig, vara oroad af ohyra. *Åxla se,* Sm.; 2) visa sig missnöjd. Sm.,ög.,vm.

Axla-skyllra, f. skulderblad. Nk.

Gruv-axli, adj. som har breda och höga axlar. N. Åm. Jfr fn. *grufa,* v. n. böja sig ned.

Kuv-axli, adj. försedd med runda och höga axlar. N. Åm. Jfr fn. *kufr,* m. topp, rundning. AXLA·MÄRKE, n. märke inskuret i kreaturs öron. Vg. Märket liknar en oxeltand. Jfr *aksla-*

tand, sid. 723.

AXUL, m. hjulaxel. Fl. (Öb.). *Ajsel,* m. id. Sk. *Axål,* m. 1) id. Fl. (Öb.); 2) tvärträ som framtill förenar skacklarne. Vb. *Axan,* f. 1) id.; 2) tvärträ, som förenar medarne på en skogskälke. N. Åm. Fsv. *axul,* m. axel på åkdon. VGL. II. UL.; fn. *öxull;* lt. *axis;* gr. *ἄξων*. Ajsel-skav, n. torkad smörja kring en hjulaxel. S. Sk. *Axla-bek,* n. Vg. D. d. *axel-skav.* Molbech, Danske Ordspr., sid. 238.

Ajsel-skinne, f. järnskena, hvarmed en vagnsaxel förstärkes. S. Sk.

Axel-märlä, f. ytterste änden af en hjulaxel. G.

B.

BA, *batals,* s. *badda* 3.

BAA 1, v. n. 1 bräka; om får. Sm. (sällan brukl.). E. *baa.*

BAA 2, s. *badda* 3.

BA UD FóR (sup. *batt ud fór),* v. a. umgälla, plikta för, lida vedergällning för något som man sjelf eller andra gjort. Sk. (Harjagers h.).

BABA, m. pappa; i barnspråket. Sm. Ns. *babbe* (B. W. B. 1, 34): churwälsch. *bab;* it. *babbo;* sardin. *babu;* lt. *papa.*

BABBA 1, v. a. 1 se någon stirrande i ansigte ; ”Hva står du å babbar på mej ätter”? S. Sk. Starre·babbe, m. stirrare; en som fånigt stirrar folk i ansigtet. Sk. (Ox.,Ing.).

Trade·babbe, m. enfaldig upptågsmakare. Bl. BABBA 2, interj Låt bli! rör inte! ”Babba kniven”! Ett ord, hvarmed barn tilsägas att ej röra vid något förbjudet. Allm. D. d. *baba* (Kristiansen, ordb. över gadesproget, s. 5); nht. *babä;* lit. *baba.*

BABBLA, v. n. 1 prata hams, oupphörligt sladdra dumheter; eg. om barn, men äfven om äldre personer. Götal. Nht. dial. *babela,* stamma, tala det man ej kan förstå, sluddra; d. d. *bable;* e *babble;* ns. *babbeln;* swz. *babelen, babbeln;* fr. *babiller;* it. *babollare.* Jfr fn. *babba,* pladdra. Babbel, n. sludder, pladder, prat. Kl. Fn. *babb;* holl. *babel;* fr. *babil;* e. *babbling.*

Babblare, m. pladdrare, pratmakare. Vg. (Vadsbo). *Babbler,* m. Kl. (S. Möre). Ns. *babbeler* (B. W. B. 1, 34); holl. *babeler.* BABE el. *babbe,* m. liten gosse. Sm.,bl. E. *babe* el. *baby,* litet barn; nht. *bube,* gosse; lt. *pupus.* Jfr *bäbba.*

BA-BUSE, m. buse ; (förkortning af *barn-buse).* Dl. Jfr *buse.*

BADA, s. *badda* 1.

BADA·HUGGAR, s. *badda* 3.

BADDA 1, v. n. o. a. 1, 1) jollra, leka, rasa, hafva bullersam lek. Sm. (sällan brukl.). *Bada* id. ”Thóm gär int änna ä badar, he val kleint mä läsand når fastförhöre kómber”. Fl. (Qv.); 2) mäda. Sm. (sällan brukl.). Fr. *badiner,* skämta, leka; göra narr af.

BADDA 2, 1) v. n. (såsom i riksspr.) gifva stark värme från sig; 2) v. a. värma. ”Badda vidjor”, uppvärma vidjor vid eld för att göra dem mjuka. Sm. m. fl. Fht. *pahan,* fovere; nht. *bähen,* id.; n. *badna,* halftorka. Jfr *baka, basa, bädä,*

BADDA 3, v. a. o. n. 1, 1) gifva stryk, prygla. ”Badda på'n”! Allm. *Baa,* v. a. tröska. ”Baa säen”. Hs. (Db.,Bj.); 2) göra något med kraft; hastigt och med raskhet uträtta något. ”Baddar å trysker. Han bäddar på”. Ög.; 3) häftigt springa eller rida. ”Badda på dörren. Badda ut. Han kóm baddandes”. Allm. Fe. *beatan,* att slå; swz. *battern,* prygla; e. *to beate,* slå, klappa; fr. *battre,* slå; it. *battere,* id.; lt. *batuere,* slå, stöta, klappa. Jfr *bata.* Bada-huggar, m. baddare, stor huggare. Fl. (Qv.).

Badd (el. *bad),* n. 1) slag, stryk. ”Du ska få badd”. Ul.,vm.,sm.; 2) gång (vicis). ”Ett badd”, en gång (semel). Vm. Fsv. *badd, badh,* n. a) slag (ictus). Rimkr. 128; b) strid, blodbad. Skaft. 303. Ivan 5700.

Ba (eg. *bad),* n. 1) tidpunkt. Deraf *ba-tals,* adv. tidtals, stundom; 2) anfall, paroxysm. *Längte-ba,* anfall af längtan. *Svemme-ba,* anfall af svindel; 3) tag, nappetag. Vl.

Badu-mann, m. baneman. Fl. (Ingo).

Bäddrä, v. n. slå boll utan sällträ; leka boll. G. (F.). *Väddrä,* id. S. G.

Bäding, m. 1) stor slaga; 2) något ofantligt stort, baddare, t. ex. stor fisk, sjel. N. G.

Harke·bad, n. slagsmål, hårdt napptag. Vm. Jfr fn. *hark,* n. a) stoj, buller; b) träta. BADDUS (el. *badus),* 1) adv. a) hufvudstupa. ”Han föll baddus på näjsan”. Bl. (Gemshögs s:n); b) ända fram. ”Änna baddus”. Sm. (Östbo). *Bardus,* id. Hs.; c) genast. ”Du ska springa ätter vatten å dä baddus”. Sdm. *Bardus,* id. Ög.; Jfr nht. *bardaus,*

BAFF, m. galniug, drummel som pratar dumheter. ”Dä ä en räkti baff”. *Baffing,* m. halfgalning. Sk. Frosta (Demin.).

BAFFS, adj. indecl. högst orolig, bestört. ”Vare (el. ble) baffs”. S. Sk. *Baffsnas* (el. *baffnas),* v. d. 1 oroas. Hs.,mp.

BAGGE 1, m. 1) (såsom i riksspr.) vädur. *Bäjge,* Kl. ; 2) envis menniska. *Etter-bagge,* Vg. Jfr fn. *bagi,* m. motståndare; *bægja,* v. a. göra motstånd, stöta till sidan. Bagga·taska, f. 1) eg. baggpung; 2) felslaget plommon. Vg. *Bagge-horn,* n. id. Ög.,sm.

Bagge·punga(r), m. pl. 1) (såsom i riksspr.) testiculi arietis: 2) Geum rivale. Ög.,sm.

Horn-baggä, m. rem, hank af läder eller ock järnlänk, som lägges på oxar att hålla fast oket. Sk.,bl. *Horn-bäjg* el. *horn-hånk,* m. Kl. (S. Möre).

Låmma-bäjg, m. årsgammal bagge, bagglam. Kl. (S. Möre). BAGGE 2, m. 1) gosse, yngling. Deraf *vallbagge,* m. vallpojke. Sdm. (Sorunda) ; 2) norrman. Vl. *Bågge,* m. id. Jtl.,hs. (Db.); deraf a) *bågg,* adj. norsk. ”Bägg tobak”. Jtl.; b) *norr-bagge,* m. α) norrman; β) norsk häst. Allm. Jfr *påk, påg.*

BAGNE (pl. *bagnar),* m. gröfre gren som utgår från sjelfva stammen. ”Rå, tórr bagne. Bränna bagnar”. *Bagnen* delar sig i grenar, grenarne i qvistar. Sdm. (Björkvik), vm.,nk. *Bange* ei. *bånge,* m. Sdm. (Ornö, Muskö). Ordet är måhända befryndadt med moes. *bagms,* träd.

BAGRA, v. a. 1 muddra, uppmuddra, genom rensning göra ett farvatten djupare. Vm.,nk.

BAJ, m. träck (efter menniskor). Ög. (Ydre). *Bat,* f. 1) id.; 2) smuts, orenlighet. Vb. *Baja,* v. n. 1 göra sitt naturtarf, gå till stols. Ög. (Ydre). Mht. *baht,* n. träck; kärnt. *pacht,* n. smuts, orenlighet (Lexer, 14); wal. *baw,* träck, gyttja.

BAJL, *bajlä,* s. *belja.*

BAJN el. *bain,* n. 1) ben. Nb., vb.,g.,sm.,bl., hl. *Bejn,* FI. (Nerpes); *båjn,* Bl.; *bäjn, båjn,* Hl.; *bejn, båjn, böjn,* Sm.; *bäjn,* Kl. (S. Möre); 2) fot (crus). G. *Bäjn,* Kl. (S. Möre). Fsv. *bain* (GL.), *ben;* nht. *bein;* d. *ben;* fe. *ban;* e. *bone;* skot. *bain;* moes. *bain.* Bain-stärk, adj. 1) som har starka, stadiga ben; 2) som har många ben. Vb.

Bajna, v. a. 1 1) bena, taga benen ur en fisk. Sm. *Bäjna,* Kl. (S. Möre) ; 2) *bajna av,* taga strömming af (fiskgarn). G. *Bena av,* Bl.

Bajn-gyl, m. liten fisk, som trifves i gölar. G.

Bajni (el. *böjni),* adj. 1) benig; 2) svår, kinkig. Sm. Nht. *beinig,* benig.

Bajn-vid, m. benved: Euonymus europæus. G.

Bajnä av, v. n. 1 springa fort, skynda åstad. G. *Bäjna å,* Kl. (S. Möre); *bena å,* Sk.,bl.; *bajna åsta,* Sk. (N. Åsbo). D. d. *bene, bene af,* id. (Kristiansen, gadespr. s. 15).

Bain-äjs, m. isbana, der man slår kana. G. Jfr för öfrigt sid. 29 a.

Bäjna, v. n. 2 kasta (stenar o. d.) under låret genom skrefvet. En gosslek; äfven *låra.* Kl. BAJSK-LÖK, m. gräslök: Allium Schoenoprasum. G.

BAJSKMÄ, f. beskhet. G. Fsv. *besker,* adj. besk.

BAJSÄ, v. n. rapa. G.

BAJT, n. bete. Nb., vb. *Bajtar,* pl. mulbete, beten. G. Jfr *bita*.

BAJTA VÄRE, s. *vädrä.*

BAJTÄ 1, 1) v. a. hetsa (t. ex. hund på svin eller djur; 2) v. n. bannas på någon. G. Fn. *beita,* v. a. hetsa (af *bita,* att bita); fsv. *beta,* jaga; fe. *betan;* e. *baite;* mht. *beizen.*

BAJTÄ 2, n. bete (för fisk). G. E. *bite. Baitä* 3, v. a. sätta bete på krokar eller anglar. G.(F.).

BAK, m. 1) (såsom i riksspr.) rygg. *Bag,* Sk.; 2) ytbräde af en sågstock. Plur. *bakar* (el. *bakär).* Dl., åm., mp., dls. *Bake,* m. Hs.,vg.,fl.; *bakung,* m. Vg.; *sågbake,* m. Sdm.; *såg·bak, svall,* m. Ög. Fsv. *baker,* m.; fn. *bak,* ri.; fe. *bac;* e. *back.* Jfr Rqt, 2,101. Bakal, præp. o. adv. bakom, baktill)(*frammal.* N. Åm. *Bakal* = bak till.

Bakansh *(bækansh),* adv. tillbaka. ”Te bækansh”, id. N. Åm. I andra munarter *till bakar* el. *till bakars.* N. *till bakes, te bakar, te bakars.*

Baka slag, n. eg. bakslag; afslag. Sm.,fl.(Nl.). *Bak-slag,* n. återgång af handel, man från man. Ög.

Baka-vis, adj. efteråt klok. Vb.

Bak-bitare, m. förtalare. Sm.(Östbo). Fsv. *bakbitare.* Sv. Järt. post.; fn. *bakbitari;* e. *backbiter.*

Bak·bor(d)s·bänk, m. bänk som står bakom bordet (vid norra väggen) i en bondstuga. S. Sk.

Bak-bód, n. återbud, återkallelse. Vg. *Bagbö,* n. Bhl.

Bak·byt (el. *bak·böit),* n. vedergällning. Äfven *bak-bäit* el. *bak-bit),* n. vedergällning. Antagligen äro här tvenne skilda ord: a) *bak-byt,* liksom återbytning, tillbakabyte (vedergällning?) och b) *bak-bäit* el. *bak-bit,* n. återbett, bakbett (ett bett i ryggen?), liksom fn. *bakbit,* n. tadel, bakdantan. Jfr *bak-bitare.*

Bak-fatt, 1) adj. indecl. a) lutande bakat i sin gång: om menniskor. ”Han har en bakfatt gång”. Kl.; b) bakåt böjd, krokig. ”Sabeln ä bakfatt”. Kl., sm.; c) oriktig, illa passande. Ög.,vg.; 2) adv. oriktigt. ”Ta en sak bakfatt”. Sm. Jfr *fatter.*

Bak-fyre, præp. baktill. Fl. (Öb.).

Bak-halig, adj. istadig. Vg.

Bak-hus, n. kammare på andra sidan förstugan. Sm. *Ba-hus,* n. Hl.

Bak-lass, n. lass, som medtages på återfärden från ett ställe, dit man kört med lass. Kl.,bl. D.d. *baglæs.*

Bak·leis, adv. baklänges. Fl. (Pargas).

Bak·li(d), f. norra sidan af ett högland; den delen af ett högland, som lutar från solen. Vb. N. *bak-li(d).* Jfr *lid.*

Bak-lut, m. bakdel (på menniskor och boskap))(*framm-lut.* G. Fsv. *bakluter* el. *bak-lother.* Gl. Ordspr. 607, 970. Cod. A. 27, f. 248; fn. *bakhlutr.*

Bak·lässt, adj. som har för tung börda af varor i bakre delen i jemförelse med den främre; om en kärra. Svea-, Götal. N. *baklest.*

Bak-re'v, m. den träbom i en väfstol, på hvilken varpen upprullas. Kl. *Bag-reve, bag--röve,* m. id.)(*mellan-reve, mellanbom,* m. bommen kring hvilken det väfda lindas. S. Sk.

Bak-rodd, m. (en båts) bakre roddplats)(*framm-rodd.* Norrl.

Baksa, 1) v. a. 1 genom boxning drifva baklänges. S.Sk. Jfr *bassa;* 2) v. n. ändra, återkalla, taga sina ord tillbaka. Hl.,kl.,g. *Baksa sej,* v. r. stiga tillbaka. Bhl. *Baksnas,* v. d. 1 a) åtra sig, rygga, icke våga, draga i betänkande. Allm. *Baksnäs,* Åm.; *baksän* (ipf. *baksnä),* Vb.; *baks' se,* id. Fl. (Öb.). *Bavsa sej,* åtra sig, bryta ett gifvet löfte. Sk. (N. Åsbo); *basa sig,* id. Hl. Jfr sv. *rygga,* af *rygg.*

Baksta'n, m. def. rumpan (podex). Kl.,bl.

Bak·styres·hatt, m. hatt med låg, rund kulle och qvarterbredt skygge, som i vackert väder uppslås baktill, men i regnväder nedvikes. S.Sk. Föräldr.

Bak-svekktä, f. gallrad rand på baksidan af helbens yllestrumpa. Sdm.

Bak-sätt, s. *framm-sätt.*

Bak·tunger, adj. tung i bakersta änden)(*framm·tung.* Om vagn. Nk., vm., hs. *Baka-tong* el. *bak·tong,* Vb. N. *baktung.*

Bak-vatten, n. det (i en utskuren flodbrädd) tillbaka strömmande vattnet. Mp.

Bak·vards el. *bak-vart,* s. *varda.*

Bak·vinn, 1) adv. baklänges. Dl. (EIfd.); 2) f. dans, der man dansar baklänges. Dl. (Lima). *Bak vinna,* f. Hs. (Db.).

Bak-år, f. åra, som hör lill bakrodden. Norrl. *Bak-åra,* f. Vg. N. *bakår.* Jfr *år* 3.

Bassa, v. a. 1 drifva baklänges, i synnerhet nötkreatur. S. Sk.

En-bak, m. större eneggad knif. Kl. *E-bak,* m. Vg.

Flat·bak, m. en som har liten gump. Vm. BAKA, v. a. 1 1) (såsom i riksspr.) grädda, medelst inverkan af stark värme gifva stadighet åt något som bakas. *Baga* el. *bage,* Sk. *Baka* (ipf. *bakte,* sup. *bakt),* Götal.; 2) lägga varmt grötomslag på något sjukt ställe af kroppen. ”Baka mä kryddor”. Götal. *Baga,* Sk.; 3) med hett vatten och enris rengöra träkärl. ”Baka tunnor”; 4) slå, prygla. Vg. *Baka seg,* v. r. värma sig. ”Baka sej i sola”, badda sig i solen. Dls. Fn. *baka,* v. a. uppvärma. Heimskringla II, 122; b) baka (bröd); fsv. *baka,* baka; n. *baka,* a) uppvärma, upphetta, b) belägga med varma omslag; c) baka; fht. *pachan, bachan,* torrere, coquere; nht. *backen;* holl. *bakken;* d. *bage;* d. d. *bake* (Kok); fe. *bacan;* c. *bake,* baka; ns. *sich bakern,* värma sig; skr. *pac (patsch),* koka, bringa till mognad. Bakare, m. 1) bagare. Vg. *Bakara,* m. Kl. (S. Möre); 2) gjuten stekpanna med låga kanter; pannkaksplåt. Vg. Fsv. *bakari;* n. *bakar;* d. *bager.*

Bake-bulle, m. smakebröd då man bakar. Sm.

Bake-kaka, f. 1) smakebröd då man bakar. Sm.; 2) en kaka, som pigan, hvilken bakar, skall hafva. Äfven *skrape-kaka,* f. och är den sista som bakas af den öfverblifna och hopskrapade degen. Föräldrar säga om deras sista barn: ”dä va en skrape-kaka (el. bake-kaka)”. Sm.

Bak·fjäl (el. *bak-fjöl),* f. bred, rund bakspade för tunnbröd. Hs., mp. *Baku-fjol,* Vb.; *baku-fjöl,* Dl.; *baku-fil,* f. Nb. Jfr *fjöl,* under *fela* 2,

Bakster, n. bak, allt hvad på en gång bakas. Hl. *Bakkster,* Vg. (Mark); *bakst, -en,* m. Vb. Fn., n. *bakstr,* m.; d. d. *bagster;* d. *bægt.*

Bak·tavla, f. lågt och bredt bakbord. Kl. (S. Möre).

Baku-brö, n. nybakadt tunnbröd, som gifves att smaka, profva. Nb.,vb.

Baku-kavel, m. brödkafvel (att baka ut tunnbröd innan det lägges i ugnen). Ö. Dl.

Baku-käling el. *baku-käling,* f. qvinna som hjelper till att baka bröd. Nb.,vb. *Bákke-käling.* N. Åm.

Baku-spilja, f. brödspade; en tre alnar lång i änden hvässad stake, hvarmed brödet uttages ur ugnen. Ö. Dl. *Brö-stikka,* f. V. Dl. (Malung); *baku-spjäl, baku-spjälk,* f. Vb. Jfr *spili.*

Baku·stor, m. rund bakkäpp att skjuta tunnbrödet in i ugnen, Ö. Dl., hj. *Baku-stör,* m. Dl. (Ohre). Jfr *staur.*

Baku·tykkla, t. bakspade, hvarmed brödet uttages ur ugnen. Dl. (Elfd.). Jfr *tykkla* 1.

Baku·åsen, m. def. rullen, hvarpå tunnbrödet lindas och inlägges i ugnen. Fl. (Öb.) Jfr *ås.*

Bök-spån, *-in,* m. brödspade, medelst hvilken brödet införes i ugnen. Fl. (Öb.). Jfr *spån.* BAKELSE-BEST, m. ett skällsord. Ög.,sm. Jfr måhända ns. *backbest,* ett ting af ovanlig storlek och tjocklek (Danneil).

BAKKE, m. 1) (såsom i skriftspr.) collis; 2) golf. Götal.; 3) det ställe vid en gård, der veden hugges. Vg. Fsv. *bakki,* m. a) backe; b) brädd (t. ex. af en flod). UL.; n. *bakkje.* Bakka-bkink, m. mindre backe på en väg. Kl. *Bakk brikkä,* f. Sdm.

Bakka-häll, f. sluttning i en backe. Kl. *Bakk·hällning,* G. N. *bakkeheld.*

Bakka-knöl, m. liten brant backe. Kl.

Bakka-rad, f. mindre ås, bestående af mindre kullar. Nk. Jfr *rad* 3.

Bakka-rast, f. hviloställe i långa och svåra backar. V. Nk.

Bakk-bär, n. smultron: Fragaria vesca. Bhl.

Bakke-russ, n. skogshäst. G. Jfr *russ.*

Bakk-havre, m. Avena pubescens. Nk.

Bakk-humla, f. röllika: Achillæa millefolium. Ul. m. fl. Jfr *galen-tåra.*

Bakk-humle, m. brunört: Prunella vulgaris. Sm. (Vestbo). *Jord·humle,* m. 1) id. Dl.; 2) Trifolium agrarium. Sm.

Bakk-krasse, m. Lepidium ruderale. Nk.

Bakk-losta, f. svingel-losta: Schedonorus tectorum. Nk,

Bakk-lupen, adj. (om häst) som vill springa, när lasset i en backe skjuter efter. Vm. *Bakk-rännig,* Hs. (Norrbo); *bakk-ränn,* id. Hs. (Db.,Bj.).

Bakk-ländig, adj. något sluttande; om väg eller mark. Sdm.

Bakk-ländt, adj. backig; som har många backar. "B. trakt". Hs. (Db., Bj.).

Bakk-skval, n. 1) litet vatten som rinner nedför en backe; 2) dåligt dricka. Sm. Jfr *skval.*

Back-staur, m. styttstör i en gärdesgård öfver en backe. G. (F.)- Jfr *staver.*

Bakk-tulpan, f. Pulsatilla vulgaris, Willd. Ul.

Bakkug, adj. 1) backig. Hs. *Bakku,* Vb.; *baketer, bakkier,* Kl.,bl.; 2) som i backar är svår att hålla tillbaka; om häst. Ul.,vm.

Bals·åkers·bakken *(Bal·agers·bakken),* m. def. namnet på en backe i Ö. Grefvie socken af Oxie härad uti Skåne.

Bakk ål, m. orm; skämts. Kl.

Grava-bakke, m. begrafningsplats. N. Åm. Fsv. *grava bakki,* m. graf.

Skur-bakke, m. en på tre sidor med höga kanter försedd träbotten att ligga på vid skurning. Vg. BAL *(bael* el. *bäl),* f. skida, balja. Sk. *Bajl,* f. Bl.; deraf *ärta-bäl,* f. ärtskida, Sk. Fn., n. *bal,* n. balja, skida; nht. *balge,* f. id.; moes. *balgs,* m. säck. Jfr *bälga.*

BAL el. *bäl,* t. balja; litet, öppet, aflångt rundt träkärl att hafva vatten m. m. uti. Deraf *toe-bal,* tvättbalja. Sk. *Balå,* f. balja; så. G.(F.). Nht. *balge;* ns. *balje;* holl. *balie;* d. *balle* el. *ballie;* n. *balje;* e. *pail.* Jfr *bälg.*

BALA, 1) v. a. 1 *bala ner,* sammantrycka, nedtrampa. "Sängen ä så nerbalad. Bala ner gräset". Götal. Äfven *bada ner.* "Bada ner gräset, säden". Kl.; 2) v. n. rifva, skrapa i mullen; om höns. Vg.,sm. *Bäla sej,* Vm. Fn. *bæla niðr,* nedtrycka. Jfr *bale,* sid. 21 a. Ballsa ner, v. a. 1 trampa ner (gräs o. d.). "Ni får inte gå å ballsa ner gräset". Sm., bl. (Östra h.),

Ballta ner, v. a. 1 i q. *ballsa ner.* Sk. (Ox.). D. *baltre, boltre.*

BALDASKA, f. pannkaka. Dls. (nära Venersborg; DD.). — Jfr e. dial. *bal,* en flamma; fn. *bál*, n. bål, fyr; *bálast,* blossa upp; skr. *b'âla,* m. ljus, sken, hindost. *bal-nâ,* att bränna.

BALDERS-BRÅ, *ballerbrå, ballersbrå,* Smdr. *barbrå,* f. eg. Balders ögonbryn: Anthemis Cotula. Sk. (Ingelstads, Oxie, Onsjö). *Ballerbrå,* f. Pyrethrum inodorum. Bl. — Fn. *Baldursbrá,* Pyrethrum inodorum. (O. J. Hjaltelin, Islenzk Grasafræði. Kaupm. 1830, s. 263), (af fn. *brá,* f. ögonbryn; moes. *brahv,* n. [1 Cor. 15: 52]; fht. *brawa,* f.; e. *brow, eye-brow;* skot. *bre, bree;* skr. *b'rû,* id.; jfr *bra* 4); n. *Baldurbrå, Ballebrå.*

BALDUR, s. *bål, bol.*

BALE, m. rede, fogelbo. *Fogelbale.,* m. Bl. (Östra h.), ög. *Hönse-bale,* hönsrede. Ög. *Bäle,* m. rede, fogelbo. Nk. *Bäl,* id. *Gås-bäl,* m. rede, ställe, der gås utkläcker ägg. Sdm. — Jfr fn. *bæli,* n. villdjurskula; *ból,* n. a) säng; b) villdjurskula. Se *bol* 2. Bäla, v. a. 1 tillreda en rede; om hönan. Nk. BALEJA, s. *barn.*

BALGA, f. den del af not eller nät, som sitter mellau begge telnarne. Fl. (Ingo). Jfr *bälg.*

BALIG, adj. regnig, stormig och kall. "Dä ä en balig framtid". Hl. Bal-vär, n. oväder, starkt regn- och blåsväder. Hl. Jfr n. *bala,* v. n. larma, stoja, fara fram med buller; *balen,* adj. besvärlig, mödosam; ffris. *baal,* adj. elak, svag; mht. *bal,* adj. i smsättn. ond, våldsam; jfr moes. *balva-vesei,* f. **κακία**, *balvjan*, **βασανίζειν**. Se *balkut.* BALIND, s. *barlind.*

BALK 1, m. 1) bjelke. "Bäi balk", vid sängbalken. S. G. *Balkä* (pl. *-kar),* m. a) bjelke; b) skiljevägg. G.; 2) afbalkning, mellanvägg, skrank. Vb.,nk.; afdelt rum, tvärträ i en stall eller ett fähus. Sm.; skiljovägg, som hufvudsakligen utgöres af bjelke eller starkt trä. *Båsbalk.* Hl.; brädvägg på logen, som skiljer det rum, der den otröskade säden förvaras, från det, hvari den aftröskas. *Lo(g)balk, balk, bolk.* Bl. (Östra. h.); plank. Hs.; afdelning i en not. *Notbalk.* Hs. (Ihre); 3) rummet bak på ugnen. "Balkjin (baltjin) åp ognin". Fl. (Öb.); 4) remsa på åkern mellan tvenne fåror, som af plogen eller årdret icke blifvit vidrörd; upplöjd del af åkern mellan fårorna. Ul.,nk.,hl.*Balk, bölk, bylk,* m.; deraf *pantoffelbylk,* m. Sk. — Fsv. *balker, bolker,* m. bjelke; fn. *bálkr,* m. skiljerum mellan båsen i en kostall; *bjálki,* m. bjelke; n. *balk,* m. afdelning, stycke; *bolk,* in. skiljevägg; stycke, del, afdelning; d. dial. *balk, balke, bulke,* m. skiljerum; e. dial. *balk, bawk* [=balk 4)]; wal. *bale,* "ridge, a break in a furrow". Balk (ipf. *balkä),* v. a. afbalka, afstänga. Vb. *Balka åv.* Nk.

Balka, *bölka,* v. a. 1 plöja eller ärja så att vissa remsor eller ryggar icke af plogen vidröras. Sk. *Balka, bulka.* "Balka opp te pärer", upprygga till potatissättning. Hl. "Fara opp te pärer", id. Hl. (Värö, Frillesås). — Ns. *balke.*

Böka, v. a. 1 göra eller laga bås i fähus. Dl. BALK 2, s. *ball.*

BALKA, v. a. 1 lägga i hop, i hög. "Balka hopar", lägga i hop, i hög. "Balka bunge", lägga i hop. G. — Jfr fn. *bálkr,* m. hop, skara, mängd, t. ex. *frændbálkr,* m. en mängd fränder, (Egils., 36); n. *balla,* v. a. lägga samman i ett bylte eller en packa.

BALKJÄS, s. *bälga (bälg).*

BALKUT, adj. n. besvärligt, förenadt med möda. Hs. (Db., Bj.). — N. *balkât,* adj. förenad med möda och fruktlöst arbete; *balen,* adj. mödosam, besvärlig; *ball,* n. möda, arbete.

BALKÄ, s. *balk.*

BALL, m. 1) boll. G., sm. "Ball-sta!" boll (har jag), stå! utrop vid bollspel. G.,kl. *Snöball,* m. snöboll. Sm. — Nht., holl. *ball;* fht. *pallo,* m., *palla,* f.; frans, *balle;* holl. *bal* (pl. *ballen);* it. *balla,* id.; gr. **παλλα**, id. (Hesychius); 2) knöl, köttklimp. *Fotball,* planta pedis. Vg. *Foteball.* Sm. (Östbo). *Handball,* handlofve, delen omkring tummen. Vg., sm. *Bäll,* m. fotblad. Ul. — D. *balde, balle, balde hånden, balde under foden;* nht. *fussballen;* e. *ball of the foot,* id.; 3) testiklar, pung: scrotum. Bl. — N. *boll* (pl. *ballar),* id. Balk, m. hård hud, knöl, i handen eller på foten. Sm. — D. *balde.*

Ballting (pl. *-gar),* m. knölarne under tassarne på hundslägtet. Kl.

Ballausen, m. def. gäll-gumse. G. (Lärbro). Eg. *ball-laus,* testiculis destitutus, carens.

Båld-gräis, m. fargalt. Dl. (Elfd.).

Båll-bókk, m. osnöpt bock. Åm.

Båll-ux, m. tjur. Nb. (Calix), dl. (Elfd.). *Bäll-ox,* id. Nb. (Råneå).

Ejn-bjälling, *ejnbällingji* (pl. *-lingar),* m. 1) eg. som har en testikel; kreatur som blifvit illa snöpt, så att det ännu har könsdriften qvar; 2) en till aflelse oförmögen karl. Fl. (Ingo). *Ejnbjälling, ajnbjälling,* m. (djur) som har en testikel. G. (F.). Jfr *bjälle.* BALLA-SKOLAN, f. def. apologist-skolan. Vg. (Skara; föräldr.). Jfr *kritbitar, kritmesar.*

BALLE, *askeballe,* m. en gosse som läser och studerar, men ej går i någon offentlig skola. Vg. (Enl. Hof, s. 86.)

BALLBEN, s. *bel.*

BALLRA, v. n. 1 1) bullra, larma, hålla oväsen. Vg.,sk.; 2) prata fort och mycket, pladdra. Nk. *Ballra på, ballra å sej.* Vg., ög. —sk.; 3) sladdra, prata om, berätta hvad man bort förtiga; skräfla. "Ballra om nået. Hva står du här å ballrar för?" Nk.,sk,,hl.,bl. — Bornh. *ballra,* id.; n. *baldra,* v. n. larma; fn. *baldr,* n. buller; jfr fn. *bella.* Baller, n. 1) pladder, skryt. Sk.; 2) sladder. Ög.

Ballra, f. pladdrerska. Hl. (Värö), bl. *Ballrerska.* Vm.

Ballrare, m. 1)pladdrare. Nk.,vg.,hl. *Ballrer,* m. Bl.; 2) skräflare, storskrytare. Sk.

Ballsa, f. storpraterska, sladdrerska, som går ur stuga i stuga för att förtälja nyheter. Sm. (Östbo).

Ballsa; v. n. 1 prata, tala om nyheter i tid och otid. "Ballsa te Påsk". Sm. (Östbo; enl. L—n).

Ballt, n. sqvaller, dåligt prat. Ög.

Ballta, v. n. 1 sqvallra, prata hams. Ög.

Ballta, f. sqvalleraktig qvinna. Ög. BALLS, m. låga, bloss. *Elds-balls,* m. bloss, eldslåga. "Han går om natten å plokkar krabbor me eldsballsen i handen". Fl. — Fn. *bál* n. 1) bål; 2) eld; h*bálast,* blossa upp; n. *bål,* n. bål, stor eld; e. dial. *bal,* en låga; skr. *bala,* m. ljus, sken; hindost. *bal-nâ,* att bränna, *bâl-nâ,* att lysa, antända, afg. *bala-val,* att lysa. Ballsa (ipf.*-a),* v. n. låga. "Elden ballsa ut genom skorstenen". Fl. (Nyl.) BALLSA v. n. 1 gå; 1) med möda gå (i snö o. s. v). Sm.; 2) vada i snö eller dy. Dls., vg.,sm. *Vallsa,* id. Sm. Jfr it. *balzare.*

BALLSA NER, s. *bala* 1.

BALLSARE, m. kafle, hvarpå repet löper, då skålar svarfvas. Bhl. (Göth. Mag. 577).

BALLSTJERNA, s. *stara.*

BALLSTYRUGER, *ballstyriger,* adj. bångstyrig, ostyrig, våldsam, svår att styra, oregerlig; oftast om hästar eller oxar, hvilka icke låta tygla sig. Nk. *Ballstyri.* Bhl.,sk.,hl.,bl. *Balstöjrug, bangstöjrug.* G. — Fn. *ballstyrugr,* d. *baldstyrig, balstyrig;* n. *balstyren;* ns. *ballstürig,* id. (Danneil). Jfr. *bål, bol.*

BALL-SVATTING, m. liten, liflig och munter gosse om 6 eller 8 år. Sk. (Luggude). Jfr *bälg.*

BALLTA, v. a. 1 bereda illa och osnyggt. "Ballta ihop ätät". Ög.

BALNA, *ballna,* v. n. 1 svälla ut af fukt; om träkärl och virke. Sk.,hl. *Bolna,* G. *Balna, bäla,* Bl. Fn. *bolgna,* v. n. svälla upp; n. *bolna,* d. *bulne ud,* d. dial. *balke,* id.; jfr *buljna.*

BALUN, m. förunderlig tingest. "Dä va me en konsti balun". Sk. (N. Åsbo, Ingelst., Onsjö, Gärds).

BALUNA, f. stort och tjockt fruntimmer. "Den stora balunan vill ha snibb bak på klädningen!" S. Sk.

BALUNNS, m. knöl, kluns, t. ex. i ändan af en käpp. Ög.

BALVÄR, s. *balig.*

BALÅ, s. *bal.*

BAMBÄL, m. tåg, rep. Åland. (Kökar).

BAMM,*-en,* m. stjelk, stam. Vb.

BANAN, interj., uttrycker förundran bestörtning; 1) säges om allt som är vådligt och fruktansvärdt. "Hä var banan!" det var förskräckligt, svårt, fruktansvärdt. Vb.; 2) säges om annat synnerligen utmärkt. "Hä var banan sä stor du jär!" det var märkvärdigt hvad du är stor. "Banan sä rik du jär!", du är då omättligt rik. Vb.— Måhända beslägtadt med fn. *bani,* m. mördare; fsv. *bane,* id.; mht. *bane,* m. förderf; e. *bane,* förderf, gift.

BAND, *(bannd)* n. bundt, kärfve af otröskad säd. Dl.,ul.,sdm. Nio *bannd* utgöra en *snes.* Dl. Af sv. binda, v. a. — N. *band,* id.

BAND, *(bannd)* n. gärdesgårdsbank. Fl. (Nyl.). *Bannde* (pl.*-dar),* id. *Banndar,* pl. vidjor. G. Af sv. *binda,* v. a. Bannd-klyka, f. band af löfqvistar att binda säd med. Ul.

Bannda-knykla, f, gammal, torr gärdesgårdshank. G. (F.)

Bannd-kvistå, f. (stor, vanlig) knif, med hvilken man qvistar upp "banndar" eller gärdesgårdshank. S. G.

Bannd stakje, m. oklufven stake, hvaraf banden till gärdesgårdar tagas. Hs. (Db., Bj.).

Sjelv-vext bannd, n. ung grantelning; begagnas till gärdning. Fl. (Ny) BANDPIL, m. Salix amygdalin. Sk. (Fries, Flora Scan.).

BAND-VIDE, m. Salix lanceolata. Sk. (Ibm.).

BANGEN, adj. i stånd till, capabel, ”Han jär int bangen dill”. Nb. (Calix). Samma ord som följ.

BANGER, *bang, bång, bången,* adj. rädd, modfälld. Vl.,vg.,sk.,hl.,bl. *Bång.* Ul. *Bange.* Vb. *Bangen.* Jtl.,mp.,vg. Fsv. *banger;* d., nht., holl. *bang,* id. Banga sej, v. r. 1 kasta sig af och an af smärta, vara stadd i plågor, nöd. Fl. (Nyl.). *Bangas,* v.d. id. Fl. (Nyl.). Mht. *bangen,* v. n. frukta. BANGLA, v. n. 1 utan framgång arbeta. ”Han står å banglar. Mp.

BANING, *barning,* f. ro, lisa. Hl. Troligen af *bergning.* Jfr *bärga sig.*

BANK, m. molnskockning, samling af moln. Deraf *solbanker,* m. molnsamling kring den nedgående solen. Kl. — N. *bakkje,* m. ”skybanke, en tæt masse af skyer”; fn. *bakki,* m. molnsamling, tjock dimma. Banka se, v. r. 1 uppklarna; om luften. ”Luften bankar se”. Sm. (Enl. L—n). BANKA, v. a. & n. 1 1) klappa på, bulta, slå häftigt. Ul.,—sk., fl. (Nyl.). ”Banka på dörren”. *Bonka.* Hs. *Bunka.* Sm. *Bank* (ipf *bankä),* id. Vb. *Krabba på, larma på,* t. ex. en dörr. S. Sk.; 2) piska upp, aga, ge stryk. Nk. ”Tier du inte, ska ja banke de, grebba!” Sk. *Bannk.* Vb. ”Bank óp'an, så 'an mins'a”. Fl. (Öb.). *Banka* är troligen freqventativum af ett numera försvunnet verb *binga (bang, bungit;* jfr *bängel.* Fn. *bánga,* v. a. slå, stöta; n. *banka;* d. *banke;* swz. *banken, bangen;* mht. *bangen;* e. *bang* id.; e. dial. *bank,* att prygla (Grose); lett. *bunkét,* att mörbulta; moes. *banja,* f. slag; *bani,* eft sår; fn. *ben,* f. o. n. sår; *benja,* v. a. såra; nht. *bangeln, bankeln,* slå, smälla. (Grimm., Wb. I, 1104, 1110,; hindost. *b'onk-nâ,* att slå (en nagel in; arab. باتح, *baka'a,* att slå upprepade gånger. Bank, n. stryk, klapp. Hl.

Banka-nagel, vn. större spik eller jernsprint, genom hvilken vagnskorgen eller dess bottenbräde fästes vid vagnens underrede; jernsprint som förenar ”lea-banken” på en vagn med underredet. Vm.,nk.,sm.,bl. *Lea-bankapinne,* m. id. Nk. *Bank-sprint,* m. id. Vm.

Banke, m. 1) slå, tvärslå på redskap i allmänhet. Nk.; 2) tvärslå under en vagnshäck, slå på en vagnsdel eller kälke, hvarpå korgen hvilar. Ul.,sdm.,nk.,sm.,bl. Däraf *kälk-, slä-, vagn-banke,* m. Nk.; 3) den delen af en vagn, hvari målstakarne fästas. Kl. (Stranda).

Banke-bord, n. tvättsäte, bänk hvarpå man bankar eller klappar linne vid tvätt. S. Sk. — D. *bankebord.*

Bank-släd (def.*-dan),* f. arbetssläde med *bankar* (störar till stöd för lasset); vid sidan. Fl. (Öb.).

Le banke, m. slå på framkärran af en vagn, den främre lösa *banken* på en vagn. Kl. (Stranda), bl. *Lea-banke.* Nk. BANNA, v. a. 1 förbanna. ”Han bannade sej på dä”. Hl.

BANNAS, v. d. 1 svärja, uttala svordomar. Åm., —sk. *Bannäs* (ipf.*äsä).* Vb. — Fsv. *banna,* v. a. 1) eg. hindra, förbjuda under hotelse af straff;

2) bannlysa; förbanna; förebrå.

BANN SATTER (el. *bannsatt),* adj. 1) förbannad, besatt, förryckt. Sk.,hl.,bl.,kl. *Bannaätt,* G.; *bannsad,* id. (vid svordom). N. Sk. 2) elak. Hs. Fsv. *bansatter* (p. p. af *bansætia,* v. a. bannlysa). UL.; fn. *bansettr;* d. d. *bandsad,* förbannad, förryckt.

BANNS•ELAK (el. *bänns-elak),* adj. mycket elak. Jtl.

BAR, adj. (såsom i riksspr.) blottad, naken. *Bar* el. *bär.* Vb.: *bä,* id., blott i sammans, *bä·bent, bä·huvve, bä·nâkken.* N. Åm. Fsv. *bar;* fn. *berr;* d. *bar;* fht. *par;* mht. *bar;* holl. *baar;* fe. *bar;* e. *bare;* lit. *basas;* lett. *bass.* Jfr Grimm, wb. I, 1055. Bara 1, (pl. *baror),* f. fläck, der säd icke vuxit i en besådd åker. Sdm. (Sorunda). Jfr *baring, mista.*

Bara 2, v. a. 1 göra bar, mager, ofruktbar; vanligen om det som gör jorden ofruktbar. ”Bara ud”, utmagra. S. Sk. Fn. *bera,* v. a. blotta.

Bar-baint (el. *bär-bäint),* adj. barbent, utan strumpor. Vb. *Bar-bejna,* Fl. (Nl.); *bä-bent,* N. Åm. Fn. *berbeinn.*

Bar-baka (el. *bar-bakka),* adv. 1) eg. på bar (häst) rygg; utan sadel. ”Ria barbaka (el. barbakka)”. Allm. *Bär-bakka,* Dl. (Elfd.); *bar-brakka,* Ög. (Ydre); 2) *vara bar·bakka* (mest i nekande satser). ”Ho ä inte barbakka”, hon är icke fattig, hon har att skyla ryggen med. Götal. Fn. *berbakt, rida berbakt,* rida utan sadel.

Bar-brótt, adv. utan sadel eller täcke. ”Ria barbrótt”. Sm.,vg.,ög. *Bar-bröttje,* Sm. (Vestbo); *bar-brótta, bar-bródda,* Hl.; *bar-bródda,* Dls.; *bar-bródda (bar-brödda, bar-bröda, bar-brött),* Sk.; *bar-brynt,* Kl. (S.Möre); *bar-bredt,* Nora bergslag. Jfr fn. *brot,* n. veck på kläder.

Bare, *i bare,* adv. utan sadel. ”Rida i bare”. Sm.

Baresta, adv. superi, allenast. Allm. *Bareste,* Nk.: *barsten, bårsten, baresten, barestens,* Sk. D.d. *baresten, barestens.*

Bar•fötter (el. *bar-fätter),* adj. barfotad. Vg. *Bar-fot,* Sk.; *bär-fot,* Vb.; *bar-fett,* Hs. (Db.,Bj.); *bar-fötted,* id. Ög. *Bar-fotad* (i nekande satser), fattig. ”Han ä inte barfotad”. Sveal. Fsv. *bar-fötter.* VGL. I. S.S. 1, 362; *barföter,* VGL. II. Cod. Bur. s. 188; fn. *ber-fætr;* n. *berføtt;* fe. *bärfot;* nht. *baarfuss;* holl. *barrevoets.*

Bar·hovda (el. *bar-huvda),* adj. barhufvad. Nk. *Bar·hoed,* Sk.: *bar-hugga,* Hs. (Bj.); *bä-hurve,* N. Åm. Fsv. *barhofdher.* S.S. 1, 176; fn. *berhöfðaðr;* n. *bærhovda;* nht. *barhaupt.*

Baring, m. bar fläck (i hufvud eller åker). Sm.

Bar-lägga(d) el. *bar-lägged,* adj. barbent, utan strumpor. ”Barlägga i träskon”. S. Sk.

Bar·lästad, adj. som går utan skarbågar eller skidor på snön. Hs. (Bj.).

Bar·skodder, adj. 1) som har skor och inga strumpor på sig. Kl. *Bar-skodd,* Vb. Jfr *kipp·skodd;* 2) (om en häst), som tappat hästskorna. Kl.

Bar-skrabbig el. *barskrabbä,* adj. utfattig, arm. ”Ho ä int barskrabbä”, hon är ej fattig; hon har något till hushållet af hvarjehanda, äfven penningar. Sdm.*Bar·skrabba,* id. ”Han ä ej så barskrabba heller”. Ul.,vm.

Bar-slipersko, adj. barfotad. Sk.

Bar-stjäla (ipf. *barstal,* sup. *barstôle),* v. a. frånstjäla någon allt hvad han eger. Kl.

Bä-näkken, adj. alldeles naken. N. Åm.

Bär·händt, adj. med blottade händer, utan handske. Vb. Fn. *berhendt.*

BARA 3, f. sädeskärfvar, utbredda till tröskning på logen. Vg. *Bärning,* f. G. Af *bära.*

BARA el. *barra,* v. n. o. a. 1 1) beströ med granbarr, strö hackadt granris på golf. Ög.,dls.; 2) *grana barrar,* säges när granen under vintern fäller de yttersta skotten. Ög. N. *bara,* beströ med granbarr. Af sv. *barr,* n. barrträdens blad. Jfr *bår.*

BARA, *bari,* s. *bjära.*

BARBAST el. *barbarst,* adv. eg. barbariskt; ofantligt, förskräckligt mycket. Ul.,vm.,nk.

BARDAL el. *Bardals-mässa,* f. Bartholomæi-messa (den 24 augusti). Dl. (Elfd.). *Bardal-mässa,* Dl. (Mora); *Bar's-mässa, Bass·mässa,* V. Dl.; *Bars-mäss,* Nb., vb.; *Bals·mess,* Vb.; *Bartes·messa,* Vg. Bardal-bukk, m. en bock som förvaras att slagta vid Bardalsmessan. Dl. (Elfd., Asen). *Bukk-bardal,* m. Dl. (Våmh., Skattungbyn). BARDIGER el. baliger, adj. 1) svår, mödosam: 2) (om person), omedgörlig, ogin, ovillig; deraf *stib-barding,* (egentl. *styv-barding),* m. styfsinnt person. Vg. *Balig,* adj. svår, regnig, stormig och kall. ”Dä ä en balig frammtid”. Deraf *balväder,* n. oväder, starkt regn och blåsväder. Hl. *Balet,* adj. ogin, ovillig. N. Åm. N. *balen,* mödosam; jfr fn. *motbarligr,* motstridande.

BAR·FRID, m. öfverbyggd förstuga, förstuguqvist, bislag. Dl. (Elfd., Månsta; sällan brukl.), mp. (sällan brukl.). *Barr-fre,* Dl. (Åsens by i Elfd., Floda i V. Dl.); *bar-fre,* Hj.; *barstu-kvist,* m. Dl. (Elfd.), hj. N. *barfrø,* n. ”udbygning över en dør”; d. d. *barfred,* m. ”frihedssted som banemænd fordom flyede til”. Anm. Sista stafvelsen *frid, fre* är frid, skydd; första stafvelsen *bar* är af fsv. *bæria*, v. a. slå, således skyddsvärn mot slag eller kast.

BARGÄ, v. a. **1** piska, slå. ”Han bärga på'en”. G. (F.). *Bärga,* v. a. vårdslöst eller oaktsamt uttröska nybergad säd. Hs. (Bj.). Fsv. *bæria.* slå, prygla; fn. *berja (barđi, bart),* slå; ”berja halm”, tröska; fd. *baærgha,* slå (Sk. L.); n. *berja,* tröska; *bare,* a) slå; b) tröska; fht. *perian;* mht. *bern;* fe. *berian,* slå; skot. *berry,* a) slå; b) tröska ; lett. *pêrt,* prygla; lt.*ferire,* slå; nygr. ***βαρεῖν***, id.; skr. *barh,* slå, dräpa. Jfr Grimm, wb. 1.

BARK, m. 1) (såsom i riksspr.) ett träds yttersta betäckning på stam, grenar, qvistar. Fsv. *barker, borker,* UL. VGL. SML.; fn. *börkr. borkr;* d. *bark;* n. *bork;* e. *bark,* bark; 2) styfsinnnt, envis och ohjelpsam menniska. ”Dä ä en riktig bark, han ä så snål att han nännes ej hjelpa nåen”. Sk. (Skytts h.). D. d. *baark,* m. ”en vranten gnaven person” (Mlb., DL. 25). Av·barkning (el. *å·barkning),* s. sid. 16.

Barka, 1) v. a. 1 a) afdraga barken (från träd). Hs. *Baark* (ipf.*-ä),* id. Vb.; b) (såsom i riksspr.) lägga (hudar) i barklag till beredning. *Barkä,* id. Åm.; 2) v. n. 1 a) springa med fart, rusa åstad, skynda! ”Han barka å”. Allm. ”Barka på!” spring, skynda! Sm. *Bârke på,* id. Jtl. *Barka i hop,* rusa emot hvarandra, häftigt anfalla, slås. ”De barka i hop”. Svea-, Götal.; b) begynna; om någon rörelse, som sker hastigt eller med kraft. ”De barka te å gnia. De barka te å slås”. Nk. ”Han barka te svärja”. Vm.,sdm.*Barka i,* häftigt fatta uti. Sm. *Barka åsta* (el. *barka sta),* börja på med fart, kraftigt gripa sig an. ”Barka nu åsta!” spring strax! Allm. *Barka i väg, unnan, åv,* sätta sig i rörelse. Nk.,sdm.; *barka i väj.* N. Sk. c) bära sig illa åt. ”Han barkar åsta sóm en tok”, han förhåller sig oklokt. Sm. Jfr *K. Sidenbladh,* Allmogem. i N. Ångermanland, s. 29.Barka·flänga, f. ”Dä går än(d)a åt barka-flänga”, det går alldeles rasande, mycket illa. Ög.,sm.

Barkande, n. anfall; gång (vicis). ”I ett barkande”. Vm.

Barkare, m. garfvare. Vg. (Skarab.).

Barka-skoar (el. *barkna-skoar),* m. pl. ett slags skor af hemberedt läder. Fl. (Öb.). Jfr *äulor.*

Bakk-rämmel (el. *barsk-rämmel),* m. knif att skala barken af träd. Hs.

Bark·tikkel (el. *barsk-tikkel),* m. verktyg liknande ett skohorn, hvarmed barken skalas af träd. Hs. (Db.). S. *tikkel.*

Barks-kuta, s. *kuta.*

Bark·söbb, m. bröd, tillredt af bara bark. Vl. (Elfd.). Jfr *subb.*

Barkun, adj. sträf, kärf. Dl. Fn. *barkandi,* sammansnörpande, (af *barka,* v. a., sammansnärpa); d. d. *bårken,* styf, styfsinnt.

O barkä, adj. 1) eg. ej afbarkad; a) om timmer; b) om hudar och skinn. Vb.; 2) rå, ohyfsad. Vb.,nb.

Snål-bark, m. snål menniska. N. Sk. BARKAN-ROT, f. morot: Daucus Carota. Sk. (Ing.). *Barkena-rot,* Sk. (Vemm., Gärds h.); *barken-rot,* Hl.; *rod* (pl. *rödder),* f. *gula rödder,* f. pl. id. Sk. (Ox.), hl. Fin. *porkkana,* morot; estn. *porkan;* wot. *borkkana;* liv. *borköns;* mordvin. *purkä;* lett. *borkans;* nht. (dialekter i Östersjöprovinserna) *borkane,* id. Jfr A. Ahlqvist, om Finska språkets kulturord, sid. 103 (Suomi år 1866).

BAR-LIND, f. idegran: Taxus baccata. Vg. *Ba-lind,* f. Bhl. N. *barlind.*

BARM, m. (såsom i riksspr.) bröst. Fsv. *barmbr,* m. Gotl. Hist. I. Med. Bib. 1, 285; fn. *barmr;* d. *barm;* fht. *param* (Graff 3, 154); mht., fsax. *barm;* fe. *bearm;* fin. *parma;* moes. *barms,* barm. Barm-skinn, n. 1) ett stycke ludet skinn, som en eller annan bär under västen för att skydda bröstet mot kölden. Vb.,mp.; 2) förskinn, skinnförkläde. Ög.,åm.

Barmäs (ipf.*-ä),* v. r. jämra sig, beklaga sig, yttra missbelåtenhet. ”Barmäsä hä!” ack, så beklagligt! Vb. *Bjärmäs,* v. d. Mp.; *barma sik,* v. r. 1 id. Hs. (Db.). Fsv. *barma sik,* a) beklaga sig. Sv. Pr. L. LIX, s. 78; b) förbarma sig öfver någon. Sv. Pr. L. XX, s. 223. S. Margar., s. 52. Cod. A. 13, f. 150; fn. *barma sér, beklaga sig, jämra sig; mht. barmen, förbarma, ömka sig öfver; nht. (dial. i Sachsen, Schlesien, Kärnt. och Thüringen) barmen, jämra sig. Fsv. barma sik betyder egentl. vara hjertinnerligen rörd, sinu commoveri, gr.* ***σπλαγχνίζεσϑαι***. *Jfr Grimm wb. 1, 1134 barmen.*

Barmeligt, adv. ynkligt, erbarmligt. G. Fsv. barmelika, id. S.S. 1, 103; mht. barmeliche, misericorditer.

Barmheit, f. 1) ömklighet, uselhet; 2) vidunder. ”Hä var barmheita dill kar”, en ömklig, lumpen karl. Vb.

*Er-barmäs (ipf. -ä), v. d. 1 beklaga sig. Vb. Nht. sich erbarmen. BARN, n. (såsom i riksspr.) barn. Bàr (def. bàre, pl. bàr, def. bàra), n. Hs. (Db.); bån (def. bånä, plur. def. båna), Åm., mp., vb.,nb.,fl.; ban (def. banä, pl. bana el. båna), Jtl.,nb.(Ö. Kal.). ”Vara vä bå**n**”, vara hafvande. N. Åm. ”Fä**l**es sóm bana”, gå oförsigtigt till väga. Jtl. ”Många bån, många bên, många fader-vår”, många barn, många böner, många fader-vår. Ordspr. Runö. Fsv., fn., d. barn; fht. parn; mht., fsarx. barn; mholl. baren; fe. bearn; ffris. bern; e. dial. bairn; lit. bernas; lett. behrns; moes. barn; hind.* باو*, bar, id. Jfr fsv. bæra, v. a. föda. Amm barn, n. barnhusbarn. Ul. Fsv. omma, f. amma. S.S. 2, 52. S. Marg. s. 196; fht. âmma; nht. amme.*

Bàr-bresk (def. -skjen, pl. ska, def. -skan), m. spädt barn. Hs. (Db.).

Bar·född, adj. barnfödd, infödd. Vb.,åm. Fn. barnfæddr.

Barna, v. n. 1 föda barn, framföda barn. Svea-, Götal. Bånä, Mp.; bån (ipf.-ä), Vl.; barnas, v. d. 1 Vm.; basla, Sk. (V. Göinge, Harjager); bersla, id. Sm. (Vestbo). Jfr glötta.

Barna-bygge, n. 1) något som är klent och bräckligt gjordt, snart faller sönder; 2) ett barnsligt försök i arbete, slöjd o. s. v. Ög.(Ydre).

Barna·far, m. barnets fader, som bjuder till fadders och ”offrar före” (först) till presten. G.

Barna-fänge, n. barnsbörd, barnsäng. ”Svårt b.”, Sm.

Barna·löid m. barnskara; samling af ungt folk. G.(F.). S. löid.

Barna-ria, barna-rier, s. rid.

Barn-fostrader, adj. uppfostrad såsom barn. Nk.

Bar·kunna, f. barnsängshustru. Dl. (Transtrand). S. kóna.

Barn·kunne·mat, m. förning till barnsängshustru. Dl. (Transtrand). Bån kuno·mat, Fl.(Öb.).

Barn·lagder (barn lagd el. barn-lajd), adj. som har många barn. Sm., kl.,bl. Jfr isl. barnlagnadr, m. barnflock.

Bar(n)·lägje, n. barnsäng. Kl.

Bar(n)·lägje·mad (el. balägjemad), m. förning (vanligast risgrynssoppa, kakor och stek), som de bekanta hustrurna inom slägten eller gilleslaget skicka till en barnsängshustru. Hl., sk.

Barns·förrättning, f. barnförlossning. S. Sk.

Barn·sjuk, adj. som känner förlossningsvärkar; om qvinna. V. Nk. Bån·sjuk, Vb. Jfr fn. barnsýkir, f. pl. födslovärk.

Barn·skete, n. def. 1) eg. sterccus infantum; 2) Galium flavum. Ög. S. skita.

Bar-säng, f. barnsäng. Fl. (Nl.). Bar-sainj, Vb. Fsv. barnsæng.

Bars·öl (el. bas-öl), n. barnsöl, barndopsgille. Svea-, Götal. Barsel, Ul.,kl.; barsel, basel, baselsgille, Sk.; bånsöl, Nukkö. ”Laga till barsel”, om hafvande qvinna. Hl. ”Skola hålla barsel”, id. Ul. Deraf gåll-barsel, n. 1) eg. gästabud utan barndop ; 2) kaffekalas, kaffejunta. Hl. Fsv. barnsöl, barsöl; n. barsøl; d. barsel.

Bassel·säng, f. barnsäng. G. D. barselseng,

*Bå**n**-falek, m. barn-lek. N. Åm. Falek, m. leksak, är troligen sammansatt af fara, uppföra sig, och ändelsen lek.*

Bån-hörding (el. bån hölngje), m. barnpiga, barnvårdare. Fl. (Ingo). Bån-höling. Fl. (Wörö i Öb.). D. d. barnehyrde. Jfr höling.

Bån·laus, adj. barnlös. Vb. Fn. barnlauss.

Bån-moderska, f. barnmorska. Fl. (Nl.). Jfr lios-mor, sid. 407.

Bånog, adj. hafvande (gravida). Fl. (Nl.). Bånot, Fl. (Öb.); bånätt el. bånut, id. "Vera bånätt el. vera vä bån". Vb.; båni, Mp.; bånat el. bånatt, Nb. (N. Kal.,Råneå); bånet, N. Åm. N. bonnåt.

Bånoter (el. bonoter), adj. barnslig; minderårig. Fl. (Pargas i Nl.).

Bån-tåna, s. tåna, BARRE, m. vädur. Sk. (O. Göinge h.). Barren, m. def. klöfverknekt i kortspelet brus-bas. Sk. Jfr brus.

BARSMÄSSA, s. *bardal.*

BARSTU, f. hvardagsrum; kök. Vb.

BARÅN, f. def. bar mark. Då under vinter- eller vårtid snö saknas på något ställe, heter ett sådant bart ställe en *barå.,* Fl. (Nyl.).

BAS 1, m. 1) den bäste, ypperste, förnämste i ett lag eller sällskap. Hl.; 2) förmannen i ett arbetslag t. ex. hos murare o. d. Sthm. Fn. *baztr* el. *beztr,* bäst, (superl, af *godr,* adj. god. Regelbundna positivus finnes i fe. *bat,* adj. god; compar. *bett,* bättre); n. *bas,* m. mästare, anförare; d. dial. *baes,* m. en som i något utmärker sig bland sina jemnlikar; holl., ns. *baas,* m. herre, mästare; ffris. *bas,* m. id.; fslav. *baza,* m. id.; jfr fht. *paz,* bättre; mht. *baz,* id.; skr. *bhad,* gaudere.

BAS 2, adj. rädd. "Han ä ikke bas". Mp.

BAS 3, n, s. *basa* 2 och 3, *bås.*

BASA 1, v. a. & n. 1 1) värma, upphetta, eldtorka, svedja. "Basa vijer", vid eld göra vidjor mjuka. Vm. "Basa plankor, hör". Ög. (Gullbergs h.). "Basa bräder, plankor", göra plankor, bräder mjuka och böjliga genom ånga. Vb.,nk.,hl. "Basa virke". Bl. "Basa hank", svedja vidjor. Nk.,fl. (Öb.). "Basa bann". Fl. (Nl.). *Baså.* Fl. (Ingo i Nyl.). *Båsa.* Nuckö, Wormsö. "Ligga i solen å basa sej". Sm.,hl. "Solen basar så varmt". Sk. *Båså,* v. n. värma, hetta. "Sol båså". Dl. (Mora). *Bäsa,* a) id. Dl.; b) lägga varma omslag af kryddor och smörjelse på en sjuk kroppsdel. Ög. (Enl. Ihre). Base, m. 1) liten jerngryta med skaft; 2) inmurad jernkittel. Ög.; 3) en (vid eld uppmjukad) granqvist hvarmed gärdesgårdar sammanfogas. Ög. (Östkind).

Bas-eld, m. eld, hvarvid vidjorna till en gärdesgård uppvärmas. Kl. (Tjust).

Baska, f. qvinna som verkställer linets torkning i badstugan. Hl. (Harplinge).

Bas-kista, f. torkinrättning, der något upphettas, torkas. Hl.

Bas-panna, f. ställe der plankor upphettas. Bl.

Bas-tunnå, *bas-tråmbå, pas-tråmbå,* f. torkställning, särdeles vid skeppsvarf, der plankor och annat trävirke upphettas. Fl. (Ingo).

Bässjå, f. brasa, eldbrasa. Fl. (Ingo).

Jernbasare, m. jerungn. Sk. (Skanör, Ingelstads h.).

Sol-base, m. solvärme. Kl. (Em i Stranda h., Ryssby i N. Möre). Jfr *badda* 2, *baka.* Nht. *bähen,* v. a. värma; fht. *pahan,* id.; e. *to bash,* torka, värma; d. dial. *batte sig,* genomvärma sig vid ugnens eller solens värme. (Jfr Mlb, D. L. s. 31); skr. *bhâ,* att lysa, skina. BASA 2, v. a. 1 slå, gifva stryk, aga, piska (barn) med ris. "Regnet basar på fönstret. Han ble genombasad. Han basa på'n". Ordet, hvilket jag hört i de flesta landskaper, brukas troligen allmänt och bör i thy fall anses såsom upptaget i riksspråket. N. *baska,* v. n. slå i vattnet, plaska; e. *to bast,* att slå, prygla; bref. *basa, bazata;* wal. *baezll;* ns. (Pommern) *batschen,* id. Bas, n. 1) slag, stryk, rapp, aga som man ger barn med ris, flata handen eller rotting. Vb. —bl.; 2) ett lag säd, utbredd på logan till tröskning. *Basane,* n. id. Hs.; 3) ett uthållet, fortsatt, strängt arbete, rörelse utan afbrott. "I ett bas". *Basane,* n. id. Ög. "Dä gikk i ett basane", på en enda gång. Hs. (Db); 4) en tid bortåt. Ul. Ns. *bats,* slag, stöt; ir. *bas,* id.

"Bask (bassk) m. 1) stryk, hugg. "Dä vankar bassk". Sdm.; 2) slag, släng, litet natthugg. G. *Pjätt, plätt, natte-pjätt,* m. id. S. Sk. D. *bask,* n. smäll, slag; swz. *batsch,* m. handslag.

Baska, v. a. 1 *baska på,* slå någon, gifva någon stryk. D. *baske,* id.; swz. *batschen,* "in die hand schlagen". (Stalder); bay. *ausbauschen,* v. a. prygla. (Schmeller I, 213).

Baska, *baske,* m. hop, hög af ris eller ved, litet lass (med torf, ved, foder). "En baska ris, torv, bränne". *Bask,* m. mängd. "Hela basken", alltsammans. Sk. Jfr nht. dial. *bausch,* m. bundt: "ein bauch stroh". (Grimm).

Bas-stång, m. stor käpp, hvarmed man slår någon. Sk. (Göinge, enl. P. Lovén, de Gothungia, s. 13). It. *bastone;* fr. *bâton.*

Basta 1, v. a. 1 slå, piska. Sm.,vb. Gl. sv. *basta,* v. a. slå (Tegel).

Basta 2, f. stryk. Kl.

Basa ut, v. a. kasta ut. Nuckö, Wormsö.

Utbasad, adj. eg. genompiskad; förtretlig. "Utbasad elak", ganska elak; "utbasad god", mycket god. Kl. BASA 3, v. n. 1 1) löpa, springa. "Basa i väg, sin kos, sta, unna, åv". Nk. "Komma basanes". Nk.,mp. "Han basa ti", han sprang dit. Fl. (Nyl.). *Basa fram, på, åstad,* skynda på, gå fram oeftertänksamt eller oförskräckt. Mp.—nk. *Böjse på, å,* v. n. skynda sig i gående. "Han böjse på så ja konne inte fölle han". S. Sk. Jfr fn. *basa,* v. n. anstränga sig; ns. *basen,* v. a. a) yra; b) gå tanklöst fram; gr. ***βαἰνω, βήσω,*** æol. ***βάσω.*** 2) låta gå; som det vill, gå på vinst och förlust. "Låt dä basa!" Sm. (Östbo). "Låt ä basa!" låt gå! må göra! Vb. "Fritt lät basa!" Nk. *Basa asta,* låta gå på vinst och förlust. Sk. (Oxie); 3) *basa ut,* v. n. rusta ut. "Låt honom basa ut, han blir fälle stadig". Sm.; 4) *basa över,* v. n. gå öfver. "Dä basar (el. brusar) väl över". Sm. Bas, adv. 1) fort, hastigt; 2) dugtigt. "Dä, va bas." Kl.,sm.

Bass, adv. *gå bass på,* gå oförfäradt, rakt på. Sm.,hl. Jfr nht. *für bass gehen.*

Yrbasare, m. vild, yr gosse. Hl,bl. BAKA NER SIG *(basa nårr si;* ipf. *basede,* sup. och p.p. *based),* v. r. smutsa ner sig; säges mest till barn. S. Sk. Basa på, v. a. 1 1) ymnigt öfversmeta,(t. ex. väggar med kalksmörja); 2) ymnigt öfvergjuta (t. ex. vatten på sår). Sk. (Oxie). N. *basa,* v. n. "kline, smøre".

Based, adj. smutsig. "Kausen ä based". S. Sk.

Baska, v. a. 1 frequent., i. q. *basa på,* Sk. (Oxie). BASA SIG, v. r. 1 åtra sig, bryta ett gifvet löfte. Hl. Jfr *baksa* (bak).

BASANES, adj. ansenlig, dugtig. Jtl. Basandes, adv. 1) ansenligt, högligen, mycket. Mp. *Básanes,* id. Jtl. *Basandis,* adv. hastigt, oförmodadt, men uttrycker tillika en rörelse från ett ställe till ett annat. "Han kom thi basandis", han kom dit löpande oförmodadt och med fart. Fl. Jfr basa 3.BASED, s. *basa ner sig.*

BASK, *basa,* s. *basa* 2.

BASKA, s. *basa* 1.

BASKADT, *förbaskadt,* adv. besatt, mycket, högligen. "F. snäll", besatt snäll. "F. tung", ganska mycket tung. Vb. *Förbaskadt,* id. Bhl., sk. O-förbaskadt , adv. alldeles besatt. Vb. (O intens.). BASKE, f. rus. "Ja hade mi en dogti(g) baske i hin da'n". Sk. (Oxie). Jfr nht. *bausch,* compotatio, crapula; *bauschen,* v. n. tumere. (Grimm , wb). 1, 1199); *baus,* f. rus, *bausen,* v. n.; a) svälla; b) ymnigt supa.

BASS, s. *basa* 3.

BASSA, v. a. 1 drifva baklänges, i synnerhet nötkreatur. S. Sk. (Eg. *bak-sa,* af *bak),*

BASSAR, s. *bässa.*

BASSE, m. 1) galtgris, gris. Hl. (Morup); 2) stor, grof och ohyfsad karl; bjesso, tölp. Hs.,nk., kl.,sm.,sk.,hl.,bl. Deraf *bondbasse,* m. öknamn på bönder; allm.; 3) stor oxe. Hl. (Värö); 4) penis virilis. Sm. (Östbo), ög.(Ydre, Gullbergs h.). Fsv. *basse,* m. vildsvin; fn. *bassi,* m. 1) björn, *bersi,* m. id.; 2) vildsvin; d. *basse;* n. *villbasse,* m. Bassed, adj. tölpig. Sk. (Ingelstads h.).

Drönta-basse, m. senfärdig menniska. Sk. (Ingelst.).

Fjöllebasse, *fjöllebass,* m. mindre vetande menniska. Sk. (Ingelst.). Jfr *fjoll.* BASSEN, s. *bässa.*

BASSE-ROVA, f. aflång rofva. G.

BASSLÄ, v. n. 1 *basslä mä ajn,* syssla, pyssla med någon. G.

BASS-MONNAD, adj. lång i synen. Sk. (Onsjö).

BASTA v. a. 1, binda: ligare; i talesättet: "basta å binda". Ul. Fsv. *basta,* v. a. binda med bastrep. VGL. UL. St. Rimkr.; d. *baste;* mht. *besten;* fht. *bestan,* id. (Graff 3, 219).

BASTU, f. 1) torkhus för lin och malt; kölna. Nb.,vb.,sk.,hl.,bl. *Basta,* f. torkhus för lin. Ul., ög.,vg.,sm.,kl.; 2) badstuga. Vb., Runö; 3) en öfvertäckt vagn; ironiskt. Ög.(Ydre). Om kölnan fått namn af badstuga (fsv. *badstofva,* f. balneum), så härleder detta sig från gammal sed, egentligen och ännu bruklig bland Finnarne, att deri bada sig, till hög grad upphetta sig och sedan afkyla sig i snö eller kallt vatten. Det kunde dock vara möjligt att, såsom Aasen förmodar, första stafvelsen kan härledas från det föråldrade *bar,* i våra landskapsmål *bör,* säd, fn. *barr* (Alvismål, 32 str.), hvaraf i norska allmogemålet: *barlog,* m. "maltvand, det vand, hvori korn er udblødet til malt". N. *bastova, bastugu, bastuu,* f. kölna, mälta. Bast-lava , f. badstugubänk, pall. Runö. Jfr esfhn. *lawwa,* bänk, pall.

Bast-skyl, n. taket, som skjuter öfver och frammanför brytstugan. Sm. (Uppvidd.).

Bastu-gallt, s. *gallt.*

Bastu-käring, f. qvinna, som verkställer linets torkning i brytstugan. Sk.(Luggude, N. Åsbo h.). BASU, *baså,* f. näfverlur, vallhorn af trä, som vallhjon bruka. "An let i basån". Dl. (Basun?)

BAT, m. båt. Nb. (Calix), g. Fsv. *bater;* fn. *bátr;* pol. *bat,* id.; it. *batello,* en liten båt; skr. *pota,* m. & f. båt, skepp; hindost. بوت, *pôt,* båt. Bat-segel, n. ett segel till en båt. N. G.

Bat-skut, n. de lösa bräderna på bottnen af en båt. N. G.

Bat-vidar, m. pl. båtbräder. G.

Båta ut, v. a. 1 skjuta ut en båt från landet. Sm.

Båt-län(d)ning, m. hamn för båtar. Hs. D. *bådeleie.*

Båtse, n. båthus, förvaringshus för båtar och fiskredskaper. Sdm.,kl.

Båtsle(d), f. farvatten för en båt. Sm.

Flat-bat, m. båt utan köl. S. G. BATA, f. pisk. "En bata stryk", ett kok stryk. Bl.

BATAS, v. d. 1 vara ostyrig, sjelfsvåldig. Kl.,öl. Jfr fn. *bauta,* v. a. slå; fe. *beatan.* Battig, adj. 1) envis och svår. Bl. (Östra h.); 2) trög, svår. "Battigt väglag". Sm.

Åbatta, *åbakka,* v. a. 1 öfvertala, öfvervinna någon med tal. "Honom kan ingen åbatta (el. abakka). Han låter inte åbatta se". Sm.

Åbattas, v. d. 1 vara envis, envisas, ej låta förmå sig. Kl. Jfr *batta* 1; nht. *betzig, bätzig, batzig,* adj. envis. BATT 1, m. 1) en liten hop, hög. "En batt hö". Sm., bl. Jfr *baska;* 2) kulle på en hatt eller mössa. *Hattabatt,* m. hattkulle. Sm.,bl. Batthätta, f. rund, tätt åtsittande mössa. Sm. BATT 2, *i batt,* drägtig; vanligen om hundar och kattor. Sk.,bl. Jfr *batting.*

BATTA 1, v. n. 1 1) afstå, gifva efter. Kl.; 2) *batta igen,* v. a. sträfva emot. Sm.,bl. Jfr swz. *batten,* betvinga, tämja. (Stalder I, 143).

BATTA 2, v. a. 1 vinna, framtrolla något lyckligt. Bl. Jfr tysk. dial. *batten,* båta, gagna, hjelpa (brukligt i Westerwald, Hessen, Wetterau, enl. Grimm, wb. 1, 1158); nht. *batte,* f. vinst, fördel; mht. *bate,* f. id. Batte-kula, f. en kula (i kulspel), som man troget behåller, emedan hon tros hafva lyckan med sig. Bl.

Batte-peng, m. en penning, som tros locka andra till sig och derföre gömmes. Bl. BATTING 1, m. liten varelse: 1) stut, ung oxe (i tredje året). Sk. (Oxie, Skytts). *Bätting.* Sk. (Ing.); 2) liten häst. "Hästabatting". Bl; 3) litet barn (enkannerligen oäkta). "Hur många battinga har ho? Hon har fått en batting". Ul, sdm.,nk.,hl.; 4) liten gosse. "Pojkabatting". Vm., sm.,öl.,bl. Jfr e. *bantling,* litet barn, barn födt före föräldrarnes giftermål; d. dial. *batting,* som är född på en viss ort, t. ex. *Fejbatting,* m. född på Fejö; nht. *banze,* n. litet barn (Grimm, wb. 1, 1120); moes. *andbindan,* v. a. förlösa, lösgöra; nht. *entbinden,* id. S. *battig.* Vill-batting, m. yrbasare, yr pojke. Sk., hl.,bl. BATTING 2, m. bankovitten, en fjerdedels sk. banko, slant. Sdm.,nk.,ög.,sk.(N. Åsbo). Nht. *batze, batz,* n. ett litet mynt, ursprungligen med en björn i prägeln; mlat, *bacio, bacius, bacenus* (Du Cange I, 528), id.; jfr it. *pezzo,* eller frans. *piêce,* stycke.

BATTNA 1, v. n. 1 lägga ut, svälla ut. Vg., sm.,kl.,hl. (Slättåkra), bl. *Bottna,* svälla ut; om gryn, mjöl. Nk. Jfr *ballna.*

BATTNA 2, v. n. 1 läkas, helas. Dl. (Mora). Fn. *batna,* förbättras, bli bättre; moes. *batan,* att vara god, *bats,* adj. god.

BATTNING, m. ovett. G. Jfr *badda* 3.

BAUG, *bäug,* m. ring, fingerring. "Gullbäug". G. *Bau.* Dagö. Fsv. o. fn. *baugr,* m. ring (af fn. *buga,* böja, äldsta fn. *biúga* [*baug*]); fe. *beag, beah,* ring, smycke; fr. *bague,* fingerring; fht. *boug,* m. armring; holl. *bag,* f. ring. Ordet ej i norska landskapsmål.

BAULÄ, s. *belja.*

BAUR, s. *bur* 1.

BAUS, m. klot, någonting som är rundt G.

BAUTÄ, v. a. 1 fånga (fisk) i isvak. "Bautä al". N. G. Jfr fn. *bauta,* v. a. nedgöra, slå, fälla; moes. *bautan,* slå; fht. *pôzan;* mht. *bôzen,* id.; skr. *bad',* att dräpa.

BAUTER, pl. snaror för sjöfoglar. G. *Bautsnarå,* f. snara för sjöfoglar; lägges på stranden. N. G.

BAVA, v. n. 1 1) skälfva, darra. Vg.; 2) gäsa; om vägar. "Dä ligger å bavar (el. bauvar)", smutsen, gyttjan på vägen liksom gäser eller kokar. Sm.

BEA, s. *bida.*

BEBREVAD, adj. försedd med behöriga rättshandlingar. Sm. Fsv. *bebrefvader.* SFS. III, 1 h.

BEDA (*bette, bett*), v. n. & a. 1) beta. Sk.,hl., bl. *Beita,* id. Fl.(Nyl.); 2) gifva (dragare) foder under resor eller hvilostunder vid körslor. Sk.,hl.,bl. Fn. *beita,* pascere, pastum agere pecus (af *bita,* mordere; moes. *beitan,* id.); d. *bede.* Bedane, n. tiden emellan det man betar dragare. Sk.(Harjager).

Bede, *bete,* n. 1) foder åt kreatur. *Bajde.* Sk. (N. Åsbo); 2) tiden under hvilken dragarne fordras. "Middasbetet". Sk.,hl.; 3) tiden mellan fodertimmarne. Ög.,sk.,hl. *Målsbete,* id. Kl. (Ryssby s:n); 4) liten stund, liten tid. "Sóva ett bete". Ög.,vg.,kl.,sm.,hl. "Du måste va der dä långa betet". "Han sprang bort på ett bete". Vg.,ög.,kl.,sm.,hl. "Dä va ait baite", det var

en stund. Sm. ”På ett bede”, på en stund. Sk. *Bete, böjte.* Bl.; 5) det som göres på en gång, utan uppehåll. ”Han gjorde dä i ett bete”. Ög.

Bedeställe, n. ställe, hvarest man betar under en resa. Sk.,bl. D. dial. *bedested.*

Betatals, adv. här och der, då och då, tidtals återkommande; Ög. (Ydre). *Betals,* id. Kl. *Bytomtals,* id. Kl. (Tjust). *Betomtals,* id. Kl. Jfr *betomdiss.*

Bete-ske(d), n. tiden emellan tvenne kreaturs foder; således om tiden från ottan till frukost, från frukost till middag o. s. v. ”Inte plöjer du opp'ä på ett beteske någä”. Nk.,sdm. S. *skede.*

Betestun(d), f. stund, tid för betande. Sm.

Betning, f. väg.,eller tid emellan hvarje utfordring på resor. Ög.

Bets-for, n. foder till dragare under körslor.Ög. BEDANTA, s. *danta.*

BEDARRA, v. n. 1 blifva lugnt, stilla; om vinden. Sjöterm. ”Vädret bedarrar”. Bl.,hl.,m. fl. Ns.,holl. *bedaren;* n. *bedara seg;* d. dial. *bedare sig, bedarres,* id.

BEDRÖVELE, *bedrevele,* adv. mycket. ”B. hyggele”, ganska roligt. Hs.

BEDUKKSA, s. *dukksa.*

BEFRÖA, v. a. 1 så frön. Sm.

BEGATKE-FATT, n. indecl. gäck, narri. ”Han spelar b. me oss”. Vl.

BEGE (ipf. *begad),* v. a. öfvergifva, upphöra med. ”Ja har begett å sypa”. Hl.,bl. ”Dä beger ja”, det bryr jag mig icke vidare om. Nk. Fsv. *begifva,* d. *begive.*

BEGERNING, f. begäran. Kl.

BEGEVE, adv. mycket. Hs.

BEGGESBÖR, adj. liknöjd, Åm.

BEGLA, s. *böglas.*

BEGÅVA, v. a. 1 gifva bok, ring o. d. åt fästmö. Sm. (Vestbo); nht. *begaben;* holl. *begaven,* v. a. donare. Begåvning, f. fästmansgåfva till sin trolofvade. Dls.,nk. Fordomdags bestod ”begåvningen" i Nerike af psalmbok (”brubok”), silkesdukar (”bru-shalar”), ett par grannt utsydda handskar (”bruhannskar”), ”stykke” och bindmössa. Nu för tiden utgöres begåvningen derstädes af hvarjehanda skänker, lämpade efter vederbörandes tycke och smak. BEGÄNGELSE, m. 1) buller, oväsen. ”Der ä en sådan b.” Hl.,sk. (Onsjö); 2) träta, kif. ”Dä va en faselig b.” Sk.(Ing.); 3) mycket bestyr. Sk.(Oxie).

BEGÄR, adj. begärlig, åstundandc efter. ”Vara begär”, begära, ästunda. Vg.

BEGÄRNING, f. bård eller bräm omkring kläder (t. ex. dukar, kjortlar), väggar o. d. Mp.,vg., bl. *Begärning, bigärning.* Vb. *Bigärning.* G., nk. *Begering.* Hl. Gl. sv. *gerning.* Jfr fn. *girđi,* n. gördel, *girding,* id.

BEGHELPLIGT, adv. 1) nätt och jemnt, i det närmaste hvad man behöfver. Nk.; 2) lagom. Sdm.

BEHÄFT, *behäkkt,* n. villkor, förbehåll, afsigt. ”Han gjorde dä på dä behäftet”. Sk.,hl. *Behäft.* Bl. *Behäjt* Sk. (N. Åsbo). Skot. *beheft, behebt.* (Jamieson).

BEHÄNDIG, adj. underlig, besynnerlig, skygg. Sdm. (Björkvik). Eg. dexter, agilis; af *hand,* manus.

BEHÄNDLI(G), adj. 1) behändig, snäll; 2) lustig. Fl. (Nyl.). *Behändot,* adj. skicklig, nätt, förståndig. ”E behendot folk”, ett praktisk folk. Fl.(Öb.).

BEJ, præp. hos, vid. ”Bej ilingum”, skiftevis. G. Moes. *bi;* nht. *bey.* Jfr *bi.*

BEJLA, v. n. 1 fria. Sk. (Göinge). D. *bejle;* n. *bela;* fn. *bidla,* id. (af *bidja,* v. a. bedja). Bejla-gille, *bela-gille,* n. ja-öl. Sk. (Ljunits). N. *belaveitla,* f. id.

Bel, *bäl,* m. 1) friare. Hs. (Db., Bjur., Norrbo), vg. (Elfsb.). *Bedlare,* id. Den som under året vill hafva många *bedlare,* skall bittida, på skärtorsdags morgon, innan kråkan rört sig, gå till en rinnande bäck och taga 3 gånger ned i vattnet med ett såll, kasta det öfver hufvudet och säga:

”Så många bedlare bålle

Som droppar äro i sålle". Ög. (Rääf, Ydre h. s. 103); 2) fästman. Hs. (Bj.). Fsv. *biþill,* m. friare. (Sm. Kkb.), *bidhil,* id. (Rietz, S.S. II, 242); fn. *bidill;* n. *bel;* d. *beiler;* nht. *beiler;* fht. *bitel* (Graff. 3, 56); mht. *bitel* (Ben. 1. 171), id.

Belare,. m. böneman, som friar för en annan. Sm.(Östbo; sälls.). *Belsmann, bejlsmann,* m. id. Nuckö, Wormsö. N. *belamann.*

Bel-ben, n. fästegåfva, gåfva åt fästmö. Jtl. (Enl. Ihre; nu obrukl.). Jfr *ben* 3.

Bele-grann, adj. som väljer friare. Bhl. (Göth. Mag. 77). Jfr *granner.*

Bel-öl, n., *bel,* n. ja-öl. Fl.(Öb.).

Vall-bäl, m. friare, bi-friare, som besöker

vallflickan vid fäbodarne (eller på ”skogjevall”) och mottages i brist på den rätte eller vanlige friaren. Hs, (Hj.).

BEJRESBLA(D), *bejebla(d),* n. ett bredbladigt ogräs i rågåkrar. S. Sk.

BEJÄJA, v. a. 1 uträtta. Vg. (Elfsb.).

BEKAJÄ, adj. besvärad, behäftad med, bekajad. Vb. Wal. *cau,* v. a. stänga, innesluta, *cai,* v. a. tillstoppa. Jfr *kvi* 2.

BEKANNTING, *bekånnting,* m. bekant person; person med hvilken man är bekant eller umgås. ”Dä ä en av mina bekanntingar”. Sk.,bl. Nht. *bekannte,* m., f. familiaris.

BEKARE, m. ösekar, tvättfat. Bl. Fn, *bikar,* m. bägare; it. *bicchiere,* skål, bägare; gr. ***βικος***, ett lerkärl.

BEKASSE, adv. färdigt. G. (Ihre).

BEKHÄNDT, *beklura,* s. *bik.*

BEKJA, *bekie,* s. *byka.*

BEKOMPLI(G), adj. tjenlig, väl passande. Ög.

BEKLÄPPAD, adj. betungad, hindrad. ”Hon ä så bekläppad me glöttar”. S. Sk. *Snörd,* adj. id. Ibm. Jfr *kläpp,* m. gosse.

BEKRÄNGD, adj. 1) lömsk, illvillig, illistig. Sk.(Ing.,Ox.); 2) tvär, ovillig. Bl. Jfr nht. *bekränken,* v. a. debilitare, violare.

BEKYTTADT, adj. bekymrad, ängslig, orolig. Kl. *Bekyttar.* V. Nk.

BEL, *belare, belben, belegrann, belsmann,* s. *bejla.*

BEL, s. *bil.*

BELA 1) v. n. 1 fattas, fela, brista. Dl.,åm.; 2) v. a. 1 fuska, arbeta illa, bönhasa. N.,hl. *Bel* el. *bäll* (ipf. *-llä),* id. "Han bällä fall vä di, men hä vadht int", han bjöd väl till, men det vardt bara fusk. Vb. N. *bila,* v. n. fela, brista; fn. *bila,* v. a. bryta, skada; skr. *bhil,* att bryta, rifva sönder.

BELABBA, v. a. i orena, nersöla. Hs.,vg. *Belebba sig,* v. r. orena sig. Vg. *Belibba,* v. n. 1) smutsa sig; 2) bära sig illa åt, förse sig. Sdm. Belabbd. adj. sölad, nedsmord. Ög. *Belabbä.* Vb. BELABBA SEJ MED, befatta sig med. Sm. (Östbo). S. *labb.*

BELADDA, v. a. 1 öfverlasta med göromål, betunga. Fn. *hlada,* v. a; 1) cumulare, in cumulum congerere; 2) onerare; fht. *pihlatan;* mht., nht. *beladen,* onerare.

BELAGGD, adj. besvärad, hemsökt "Belaggd med värk", besvärad af gikt. Hl. Ordet brukas i Sv. Bib. Ebr 5: 2, "belagd med svaghet". Fsv. *belæggia,* v. a. omgifva.

BELÉ, v. a. 2 1) eg. gäckande le åt någon; 2) narra, förleda. Ög.

BELE, n. träget arbete. Ög. N.: *bella,* "udståe noget, holde det ud".

BELERA, v. a. vid bedyrande: "Belera me!" sannerligen. Sm. (L—n).

BELEVA, v. n. 1 1) behaga. Sm. (Östbo; föråldr.); nht *belieben;* holl. *belliven,* id.; 2) hända. Sm. (Östbo). Beliven, *belivsam,* adj. belefvad, artig. G. BELEVAD, adj. språksam. *Stor i mund,* id. Dls. Egentl, som har levnadsvett (Syr. 32: 3); ns. *belevet.* (Richey, Id. Hamb. 12); holl. *beleefd.* (af *lefva,* v. n. vivere), bene moratus, qui cum aliis vivere novit.

BELIBBA, s. *belabba,*

BELI(D)A, v. a. tala illa om någon, baktala. "Han har så möet å belia om folk"; brukas endast i infinitivns. N.Hl., Jfr nht. *beleiden,* v. a. förolämpa; fht. *leidón;* nht. *beleidigen,* id.

BELI-HUND, m. dålig, gemen menniska; skymford. Fl. (Nyl.). Af fn. *belja,* f. ko och *hund,* canis; betyder således eg. vallhund, till skillnad frän gårdshund, som hölls i större heder. Jfr *bällhong* (bälg).

BELJA, v. n. 1 1) vråla, ryta, böla; om fäkreatur. Kl. *Bälja, bölja.* Hl. *Bälja*. "Kritura bälja". Sm. (Östbo), bhl., dis. "Den koen, som bäljar, får nåed, men den som tier får inte". Ordspr. Sk. (Harj., Ing.). *Bäli* (ipf.*-ljä).* Vb.,jtl. *Baula.* Nuckö, Wormsö, Dagö. *Böula, beöl.* Wi., Ru. *Bála.* Hs., vg. *Baulä,* vråla, tjuta. G.; 2) tjuta med gråt, högljudt gråta; säges mest om barn. *Bälja.* Bhl. (Elfs.). *Bälj.* Fl.(Öb.). *Böla.* "Hva böler du för, gräbbe". Sk.,bl. Fsv. *bælia,* vråla; fn. *baula, belja;* n. *baula, belja;* fe. *bellan;* e. *bellow;* med. lat. *baulare;* jfr fn. *belja,* f. ko. S. *böl* 1. Bajl, *baul, vajl;* n. tjut, gråt. G.

Bajla, v. n. 1 skrika och ropa efter någon. S.G. BELJE, s. *bälla.*

BELLTA, s. *billta.*

BELUN, *belunsam,* s. *bälla.*

BELUKKSA, v. a. 1 bedraga, lura, narra. Hs., sdm.,nk.,—sk. Nht. *belugsen, beluxen,* v. a. bedraga (af *belugen,* aspicere).

BEMSED, adj. hafvande; om qvinnor. Sk. (Frosta, Lugg.). Jfr *pims.*

BEN 1, n. fot. "De träskona passa inte mina ben". Sk. (Vemm.). Bena, v. n. 1 gå eller springa hastigt, skynda åstad. "Hór ska du bena hän?" Sk; BEN 2 (n. *bent),* adj. grof; om tråd och spånad. "Garnet ä bent spunnet". Sk.(Harj.,Bjäre), hl.,bl., (Lister).

BEN 3, n. redskap; don. *Bain,* id.;, förekommer i flera sammansättningar: *eld-ben,* eld-don; *i(d)-ben,* fiskredskap; *nyst-bain,* nystfot; *ski(d)-ben,* i. q. *ski(d); vävben,* redskap som hörer till en väfstol. Vb. N. *beine,* m. redskap, verktyg; jfr fn. *beina,* v. a. hjelpa, göra färdig; *beini,* m. hjelp; n. *beina,* v. n. hjelpa, tjena.

BEN 4, adj. gen. *Best,* adv. (superl.) genast. "Go best dajt". Dl. (Mora, Våmh.). *Bien,* (compar. *biener,* sup. *bienäst),* adj. gen. "Äd ir så bient". Dl., (Elfd.). *Ben* el. *bäjn* (n. *bent* el. *bäjnt),* id. Jtl. *Bent,* adv. gent. "Gå bent". Dl. (Våmh., Elfd.). Fn. *beinn,* adj. rak, snörrätt; n. *bein,* id. Bena, v. a. rikta. "Ben min byssun", rikta med bössan. Dl. (Våmh.). Fn. *beina,* v. a. dirigere. BENA AV, v. a. 1 afplocka (fisk af garn). Bl.

BEN-BRÄKKA, f. en sjukdom hos fäkreatur, då benen blifva sköra och bräckas itu. S.Sk.

BENBRÖ(D), n. bröd af ben och sädesmjöl. Vl. (Elfd.).

BENDA, v. n. 1 besa; säges då boskapen om sommaren, ansatt af bromsar, springer hit och dit med svansen högt i vädret. Fl. (Nl.). Jfr fn. *benda,* v. a. spänna ut, böja, och torde måhända i anledning af den spända svansen, hafva blifvit användt äfven om kreatur; *bending,* f. 1)

krumböjning; 2) plåga, pina. Se *bänna,* v. n. vara löpsk.

BENE-RASKE-SÖNDA(G), m. Söndagen efter trettondagen; så kallad, emedan alla benen efter julens kötträtter då kokas och tillredas. Ög. S. *rask.*

BENING, m. afhuggen torr gren till bränsle. Ul.

BENKALV (pl.*-var),* m. vad (på benen). Hs. Fn. *kálfi,* m.; d. *kalle;* e. *calf;* skot. *cawf,* id. Jfr hebr. חָלָב, m. *chäläb,* fetme; skr. *cala,* adj. slapp, lös, darrande.

BENKLEN, adj. svag i benen; om druckna. Hs., dl. (Elfd.). *Kni-svag,* adj. id. Dl. (Våmh.).

BENLES, *benlös,* adj. matt i benen. Hs. Fn. *hlessa,* adj. trött, matt.

BENLING, m. 1) eg. skinn som suttit på benen af ett djur. *Bäling, belling,* id. Deraf *bakframbäling.* Vb. Belning, Nk. *Bäling.* Nb. *Bainling.* G. *Bängling.* Åm. (Säbrå s:n). *Bening.* Dl. (Elfd., Våmh.); 2) stöfvelskaft. Vg.,sm.; 3) strumpskaft. Ög.,vg.,sm. (Östbo), bl.)(*föttling.* Ög.; 4) nedre delen af långbyxor, vidfogade med skinn. Ög. Nht. *beinling,* m. = *benling* 1) och 3).

BENMOD, adj. matt, trött i benen. "Hästen ä benmod". Ög. *Benmogen.* Hs.,ul. *Benmoken.* Fl. (Ingo i Nl.). Fn. *módr,* adj. trött.

BENPLAGG, n. skodon. Bhl. (Elfs.). S. *plagg.*

BENRANGEL, n. 1) eg. skelett. Riksspr.; 2) lång och mager menniska. Sdm.

BENVED, m. 1,) Evonymus europæus. Vg.,sk., bl. *Bajnvid.* G. 2) Viburnum opulus. Sm. (L—n). N. *beinve.*

BERAVLI(G), adj. 1) stark, duglig, tapper, ansenlig, hurtig. Nb.,vb.,ul.,ög. *Biravli,* dugtig, rask. Dl. (Mora). *Beravlejn,* stor, ansenlig, storståtlig. Jtl., hj.; 2) som tycker om sig, vill synas vara klok, talar skrytsamt. Hs. *Berävelig,* id. "Berävelig i munn", muunvig. Vg. (Flundre h.). Fn. *birafin,* adj. præstans. (Enl. Gudm. Andreæ Lex.); ns. *beryflich,* nyttig, tjenlig. (Richey, Id. Hamb. 213).

BERGA SIG, v. r. 1 vara nog; brukas impersonelt. "Dä bergar sig". Fn. *björg,* f. 1) hjelp, bistånd; 2) lifsmedel; n. *berg,* f. id.; jfr *bjära sej.* Bergandes, adv. tämligen, ganska. "Hä jä bärgandes kallt". Fl. (Wärö i Öb.). BERGANSKAP, m. 1) verktyg eller någonting att taga i händerna; 2) mat Fl. (Öb.). Fn. *björg,* f.

BERGBLOMMA, f. Viola tricolor. Nk.

BERGFOLK, n. bergtroll; troll som lefver bland bergen. Vl. (Elfd.).

BERGFÄ, n. bergtrollens boskapskreatur, hvilka vallas blott från solens ned- till dess uppgång. Då de ännu äro ute i marken höres *berghunden.* Vl. (Elfd.).

BERGKÄLAD, adj hårdt tillfrusen. Ul. (Rosl.).

BERG-GRO, n. Poa compressa. Nk.

BERGKNALLE, *bergknalte,* s. *knall.*

BERG-KÄLE, m. skarp käle. Ul. (Rosl.), sdm.

BERGMYNTA, f. Clinopodium vulgare. Ul.,nk.

BERGPALLE, m, litet berg, i synnerhet på en väg. Ul.

BERG-RÖR, n. Arundo epigejos. Nk.

BERGS-KLIMP, m. bergsklint. Dl. (Mora).

BERGS-LOK, m. Melica nutans. Nk. Fn. *laukr,* m.

BERG-SYRA, f. Rumex acetosella. Nk., m. fl. Jfr *harefötter.*

BERG-SÖTA, f. rotstocken af Polypodium vulgare. Ul.,nk., m.fl. *Stensöta,* f. id. Nk.

BERG-TJUR, m. 1) trolltjur, tjur bland trollboskapen; 2) envis menniska. Sdm.

BERK, *birk,* björk: Betula alba. Sm.,hl., bl. *Berk. birk, börk, bärk.* Sk. *Berk, bärk, birk.* Hl. *Bjerk.* Nb.,vb. *Bjirk.* Fl. (Nl.). *Bärk..* G. Fn. *björk;* fe. *beorce;* e. *birch;,* fht. *bircha;* mht. *birke, birche;* nht. *birke;* d. *birk;* holl. *berk;* skot. *birk;* lett. *bérse;* ryss. *bereza;* lit. *berzas;* böhm. *brjza;* serb. *breza.* Berke-nisse, m. björkris, mäster Erik. Sm.

Birke-snarje, n. liten björkdunge. Kl.,sm. (Uppv.).

Bygge-berke, n. björk, beredd till slöjd. Ög.

Barke-lo, n. björklake, björksaft. Sk. (Hjernarp i Bjäre h.). Nht. *birkensaft,* m.

Börkja, f. björklake Åm.,dl. (Elfd.). *Bärtsa,* f. Dl. (Åsens by i Elfd.). *Björksöta,* f. Dl. (Våmh.). *Björkå,.* f. Fl. (Ingo).

Börkkä, coll. n. *hjaul-börrkä,* n. ämnesträ till vagnhjul. S. G.

Kjelling-bjerk, f. dvärg-björk: Betula nana. Vb. *Fredags-ris,* n. id. Vb. *Fredags-berk,* f. Sm. BERSA, s. *bäse.*

BERTA, s. *birra.*

BERU, s. *bjönn.*

BERUTELIGT, adj. n. nätt och väl gjordt. Vg. (Kind). Jfr ns. *beryflick,* adj. nyttig, beqväm.

BERÅ(D), n. afsigt, uppsåt, öfverläggning om, förslag till. ”Vara i berå”, vara villrådig , tvehågsen. Nk.—sk. ”Han var i berå att reis bodt. men hä vadht int å”. Vb. ”Vara på beråd”, id. Ul. Fsv. *berad,* n. öfverläggning, öfvervägande; d. *beråd,* id.; ns. *berow.* (Richey, 13).

BERÄTTA, *beretta,* v. a. 2 1) utdela nattvarden åt någon. ”Prosten berätte i da”. Hs.,ul.,nk., vg.,dls.,sm.,sk.,hl.; 2) annamma nattvarden. ”Ja ble berättad i da”. ”Han har berättat”. Hs.,nk., sm.,hl. Fsv. *berätta,* utdela nattvarden (S.S. II, 68); d. *berette,* id.; ns. *berichten,* id. (Richey, Id. Hamb. 13); nht. *berichten,* v. a. & n. id. ”Man hat auch auf die ersten und alten weise, das man die umbstehenden mit beider gestalt bericht hat, bis auf die zeit Cypriani mess gehalten”. *Luthers* deutsche Schriften. (Jena 1563, 2:a del., s. 7.) Berettning, f. utdelandet af nattvarden. Hl., bl.

Berättning, f, skriftemål och nattvardsgång. Vg. (Marks). BERÄVELIG, s *beravlig.*

BERÖMMA, v. n. 2 rymma; om rum. V g.(Marks h.).

BESA 1 v. n. 1 1) skena, löpa häftigt; om boskap, som förföljes af bromsar och söker att med svansen i vädret springa undan dem. Hs.—sk. *Bajsa.* Sm. (Östbo); 2) kättjas, uppföra sig oanständigt. Hs.,ög. (Ydre), sm. *Bessa,* v. n. vara brunstig, löpsk: om hund, räf, varg och flera större vilda djur. ”Hunden bessär (eller bässar)”. Sdm. Fsv. *bisa,* löpa omkring; besa (Reuterdahl, Gl. Ordspr. 666); fht. *pisôn,* kättjas; mht. *bisen, besn;* kättjas (Beneke, mittelh. wb. I, 168), besa; nht. *biesen,* besa; d. *bisse;* ns. *bissen* (Br. W. B.), *bisen* (Schambach); ffris. *besen;* bay. *bisern, bisen* (Schmeller I, 209); swz. *bisen, bysen, biesen,* id.

”das vieh hat gebieset”. (Stalder I, 174); holl. *biezen, bijzen,* id.; i frans. dial. *beser, bezer,* ”se dit des vaches qui mouchent”; fn. *bisa,* summo et rudi nisu moliri. Besare, *besehäst,* m. bommen (i en väfstol) kring hvilken det väfda lindas. Sk. (Ing.).

Bese-knut, m. oriktigt bunden knut (t. ex. på ett kläde), som ej sitter utan springer upp. Sk. (Oxie).

Bese-krämmare, m. kringvandrande krämare. Sk. (Färs, Gärds, Ox.), hl. D. *bissekræmer,* id. Sådana besekrämares kringvandring förbjudes af Gustaf Wasa.

Beseri el. *bess,* n. kåthet, brånad. ”Löpa i bess”, söka efter sängelag, gå otuktiga vägar. Hs.,sdm. Jfr sv. löpsk af löpa, v. n. currere; nht. *betze,* f. a) hynda; b) sköka. BESA, *bäjsa,* f. lax som öfvervintrat i färskt vatten och på stenig botten och derföre är mycket tunn och mager. Hl. (kring Falkenberg).

BESATT 1 adj. prydd. ”Brua va så besatt”, bruden var så prydd (med grannlåter). Sm.

BESATT, 2 adv. ganska, mycket, förvånande. ”Besatt mykke”, ganska mycket (eg. fördjefladt mycket). Hs.—sk. Anm. *Besatt* är eg. p.p. af *besätta,* v. a. a) præsidio munire; b) obsideri a diabolo.

BESE, s. *bäse.*

BESEKNUT, *besekrämare,* s. *besa* 1.

BESERI, *bess,* s. *besa* 2.

BESI(G), adj. arg. elak. *Beset,* adj. tjuraktig, ond, tvär. Sm. Jfr böhm. *bês,* m. djelvul; ryss. *bjes,* id.; pol. *bies,* id.; serb. *bijes,* raseri; illyr. *bés,* id.

BESITTINGEN! Ett slags ed. Sm.,bl.

BESKE(D), n. 1) betyg, prestbetyg. Hs.,ul.,ög., sm. (Vestbo). ”Han kom dänni prästs mä beske”, han kom från prestens med betyg. Hs.(Bj.). Jfr d. dial. *besked,* betyg; nht. *bescheiden,* v. a.; 2) aftal. Sm.(Vestbo).

BESKUTTA, v. a. brukas blott i mildare svordom: ”hin beskutta! beskutta så'nt!” V. Nk.

BESKÄFTIG, adj. 1) sysselsatt, onödigtvis beställaam. Hs—sk.; 2) snäll, klok. Hs.; 3) förståndig, allvarsam; i synnerhet om barn. Ul.; 4) fintlig, fyndig, behändig. Vl.,sm.(Östbo, Vestbo); 5) näsvis, högfärdig, som gör sig till. Sm. (Östbo). Nht *beschäftigt,* p.p. sysselsatt; jfr nht. *geschäftig.*

BESKÄLE, adv. ögonskenligen, tydligen. ”Ja såg honom beskäle”. Hs. Jfr sv. *skilja,* v. a.

BESKÄRMA SEJ, v.r. 1 beklaga sig öfver något, med häftighet (och förtrytelse) omtala något. Ul.,ög.,bl. Jfr nht. *beschirmen,* v. a. beskydda (eg. med sköld).

BESLAGEN, adj. 1) kunnig, skicklig till något Fl: (Ål.); 2) begifven på något. Hs.; 3) förslagen, illistig, slug. Hs. *Beslegjen,* id. Jtl. Fn. *slægr,* adj. slug; nht. *beschlagen,* v. a. a) öfverslå, beräkna; b) bedraga, med list fånga, snärja; *beschlagen,* adj.; a) kunnig, erfaren; b) slug. (Grimm, wb. I, 1574).

BESLYNGÄD, adj. slingrad. Bhl. (Elfs.).

BESLÅ. (ipf.*-slog),* v. a. sätta skinn utanpå (byxor). Ög.

BESMANNS-HÅNGEL, s. *bismere.*

BESMI(D), n. möda, bråk, omsorg. "Med besmi", Hs.,vg.,nk. "Ja hade mykke besmi mä den här vagnen inna ja fikk'n som'n nu ä". Sdm. *Besmide,* id. "Dä va ett fasligt besmide". Ul. (Af besmida).

BESS, *bessa,* s. *besa* 1.

BESSlNG, s. *bita.*

BESTÄLLDT, adj. n. fulländadt, förbi, slut, dödt. "Dä ä beställdt". Ög.

BESVEDD, adj. listig, klippsk, fintlig. Bhl. (Oroust, Tjörn), vg. (Elfsb.).

BESVÄRATR, adj. ledsen, bekymrad. V. Nk. *Besvärän* (beschwärän), id. Mp.

BESYNNLIT, adv. i synnerhet, besynnerligen, enkannerligen. Ul. *Besynnli,* id. Fl. (Nl.) Jfr nht. *besonderlich,* adv. id.; mht. *sunderliche,* id.

BET, s. *bita* 1.

BET Å SLET, s. *bita* 1.

BETA 1, f. innestängd beteshage. Kl. Fn. *beita,* pascere. Jfr *betning.*

BETA 2, v. a. 1 bereda (skinn) med salt, mjöl o. d.; låta köttsidan af skinnfällar surna genom bestrykning med korn- eller rågmjöl. Dl. (Mora, Elfd.), åm., hs., nk. *Betna,* id. Hs.,åm. Jfr nht. *beitzen, beizen,* lägga (hudar och skinn) i alunlag; moes. *beists,* surdeg. (Marc. 8: 15).

BETA 3, f. en syrad massa af drank. Hs. Jfr *beta* 4, *betna.*

BETA 4, f. humle. Vg.,ög. Jfr sv. *bitter,* adj.

BETA 5, s. *betta.*

BETA 6, s. *bita.*

BETA PÅ, s. *maa.*

BETE 1, m. gällgumse, snöpt gumse. Sm. *Bete, bede.* Bl.,sk. *Gäll-bete.* Vg. *Beterbagge.* Hl. *Bajta-väre.* Vg. (Kind.). Jfr d. dial. *bede,* v. a. snöpa: "at bede væderlam". (Mlb. D. L. 677).

BETE 2, n. tallruskor hemtagna till föda åt getterna om vintren. *Betes-ris,* n. id. Hs. N. *beit,* f. ris, friska qvistar som gifvas fäkreaturen till foder; jfr fn. *beita,* v. a. pascere.

BETE 3, s. *beda.*

BETE 4, s. *bita* 2.

BETEL, s. *bita* 1.

BETES-FISK, s. *ma-fisk.*

BETES-GRÖ, n. Poa trivialis. Nk.

BETESKED, s. *beda.*

BETE-SKI(D), f. dörrpost, dörrträ, infodring omkring en dörr, uppstående trästycken, som bilda sidorna af en dörrkarm. Dls., Ö. Nk. *Bete-ske, baite-ske.* Vg. (Marks h.). *Betske,* n. Sdm., Karlskoga bergsl. *Bete-skifte,* n. id. V. Nk. Af fn. *biti,* m. bjelke, tvärbjelke; *skíđ,* n. 1) trä; 2) skida; 3) del af en dörr, "hurð var å skiði", dörren var halföppen. *Rígsmál,* stroph. 14; n. *beite-skji,* f. dörrstolpe.

BETHAKE, s. *bita* 1.

BET-HUND, m. best, öfversittare, huggare, dugtig karl. Kl.

BETNES. *betnos, betnäbba,* s. *bita* 1.

BETNING, m. beteshage. G.

BETNA, v. n. 1 surna; om dricka, mjölk o. d. Åm. *Bettnä,* id. Mp. *Bettän* (ipf. *bettnä).* Vb. Jfr *beta* 3, 4, *bettän.*

BETOMDISS, adv. då och då, stundom. Kl. *Betomtes,* id. Sm. (Östbo). *Bet-omtess,* adv. tidtals återkommande. Ög. (Ydre). Jfr *bete, bede,* stund.

BET-ORD, s. *bita* 1.

BETROENSMÄRKEN, n. pl. def. röda lappar på karlrockar. Vl. (Dalby s:n, enl. N. Axelsson).

BETSELMILA, f. betselstång. Hs. Fsv. *mila,* f.

BETT, *bettel, bettla,* s. *bita* 1.

BETTA 1, v. a. 3 1) binda. Dl.,ög.,vg.; 2) *betta före,* spänna (dragare) för åkdon; Ul.,ög. *Beta opp,* sela på, oka på; om hästar och oxar. "Beta opp oxarne!" Kl.,sm.; 3) *beta ihop,* spänna tillsammans hästar som tillhöra olika personer; säges då t. ex. tvenne grannar sätta hvar sin häst för vagnen, att deraf blifver *helbett* eller *tvåbett;*)(*enbett.* Ul.,ög.; 4) *beta frå,* spänna ifrån. Ög. Fn. *beita (beitta, beitt),* v. a. sela på, oka på: "beita vagn", spänna häst för vagn; "beita yxn fyrir arðr", spänna oxen för plogen. Jfr *enbett, ebett.*

BETTER, adj. 1) illparlg; 2) hurtig, qvick. "Better till att arbeta". Hs. Af sv. *bitter.*

BETTER-ELL, m. viktriol. Dls., vg., ög., sm. *Fittrell.* S. Sk. *Bettrell.* Bhl. (Foss). (Eg. bitter-eld

BETTLA, *bettlare,* s. *bida.*

BETTLIG, s. *bita* 1.

BETTRA DÖ! interj. "Jo, bettra dö!" Jo, (vid vår Herras) bittra död! Bl.

BETTÄN, adj. om kärl, som bibehålla (inbiten) smak af något. Mp. S. *betna.*

BETUSSEN, adj. bedröfvad, bekymrad. Jtl. Jfr *betuttad.*

BETYTTA, v. a. 1 göra någon olägenhet, förtret. "Betytta me!" En lindrig ed. Sm. Jfr *betuttad.* Betuttad, adj. förlägen, rådvill. "Han ble så betuttad". Sm.,sk.,hl.,bl. *Betyddad,* id. Sm. *Bitydd.* G. *Betytt.* Sk. BETYX, f. ovettig menniska, som ofta snäser; mest om fruntimmer. Sm. *Bet-nakke,* m. id. Sm.

BETÄMA, v. imp. anstå, höfvas, passa sig. Sm. (Nästan föråldr.). *Betämi.* Vb. Fsv. tæma, v. n. höfvas; *tæmelikhet,* f. hofsamhet; gl. sv. *betäma,* höfvas (1 Esr. 4: 3); moes. *ga-timan,* höfvas; ns. *tehmen,* id. (Richey, 305); skr. *dam,* domitum esse. (Pott, Etym. Forschungen I, 261).

BETÄMI SÄG (ipf. *betämjä säg),* v. r. förmå sig till, låta sig öfvertalas. "Han betämjä säg dill ä". Vb.

BETÄNKSAM, adj. fyndig, påhittig. "Jen betänksam kall". Dl. (Mora). Af sv. *betänka,* v. a. considerare, cogitare.

BEVEVA, v. a. vefva om, omveckla. Sm. (Nästan föråldr., enl. L—n).

BEVRA, *bivra,* v. n. 1 darra. Sk. (Ox., Skytts). *Bävrä.* G. Fn. *pipra;* d. dial. *bibbre, bævre;* n. *bibra, bivra, pipra,* id.; alla äro iterativer af fn. *bifa,* v. n. att darra; på samma sätt nht. *bebern,* v. n. intremiscere; swz. *bebern,* id. (Stalder 1, 150), af nht. *beben,* tremere; fht. pipên; mht. *biben,* id. Roten är skr. *bhî,* vara rädd.

BEVUREN, adj. fri från, qvitt. "Ja kan inte ble'en bevuren". Sk.,hl.,bl. S. *vuren.*

BEVÅGEN, adj. vågsam, oförvägen, djerf. Sm. (Värend), kl.

BEXAN, f. pl. def. byxorna. Hs. (Db., Bj.). Isl. *buxur;* d. *buxer;* ns. *boxen;* nht. *buxen;* holl. *boksen,* pl. Af fn. *bukkr* m. bock, emedan de gemenligen voro af bockskinn.

BI, præp. vid. Nht. *bei;* fht. *bi;* skr. *abhi.* Bi böjum, adv. byvis. G.

Bi dagum, adv. stundom, somliga dagar. G.

Bi fläkkum, adv. fläcktals: G.

Bi städum el. *Bistäduma,* adv. der och hvar, stundom. G.

Bi tejdum, adv. somliga tider. G.

Bi äilingum, adv. ilvis, stundvis. G. Jfr *bej.* BIA, *bija,* v. a. & n. 2 1) vänta, dröja. Hs.— sk. "Bia lidt". Sk. "Bia me, tess ja vinner komma". Sm. *Baiđa (beđ, biđiđ).* Dl. *Bii* (ipf. *bidde* el. *biä,* sup. *bidt).* Vb.; 2) berga sig, begå sig utan hunger. "Detta ä mat att bija på", efter denna mat blir man ej så snart hungrig. "Du får bija dej på dä der". Hs. Fn. *bída (beiđ, beđit),* v. a. vänta, afvakta; n. *bide, bia;* d. *bie;* moes. *beidan;* fht. *bitan;* mht. *bîten;* fe. *bîdan;* holl. *beiden;* d. *bie,* id.; jfr ir. och gael. *feith,* vänta, bida. Bie, n. väntning. Sm. Fn. *biđ,* n. pl. dröjsmål, uppehåll; d. dial *bid,* förväntan; mht. *bît,* n., *bite,* f. dröjsmål. (Ben. I, 174, 175); fht. *bita,* f. id. (Graff, 3, 64).

Biemån, m. väntetid. "Dä va en lång biemån". Kl.

Bitål, n. väntan, uppskof. Bhl.,hl.(Slöinge). *Bitöl.* Hl. BIBBA, f. myckenhet, mängd. "E fali bibba mä pengar". V. Nk.

BIDA *(bad, bidi),* v. a. bedja. G. *Bida* (ipf. *bad,* sup. *bediđ* el. *bäđiđ).* Dl. *Bea (ba, bedt).* Vg. *Bea, beja, be* (ipf. *bad, böd, bedde,* sup. *bedit, bedt, budet).* Sm. (Östbo). *Be (ba, bedt),* id. Vb. Fn. *bidja (bađ, beđit),* v. a. bedja, begära; moes. *bidjan;* fe. *biddian;* fht. *bitjan;* nht. *bitten;* holl. *bidden;* d. *bede.* Bedsla, v. a. 1 tigga. Ul. (Freqv.).

Beisare, *beisar,* m. tiggare. Fl. (Wärö i Öb, Ingo i Nl.).

Bejsar-gobbe, m. tiggegubbe. Fl. (Ingo).

Bejsar-käring, f. tiggekäring. Fl. (Ingo).

Beiss (ipf. *beiddis),* v. d. tigga, ofta begära. Fl. (öb.,Nl.). *Bejsa.* Fl.(Nl). *Besa,* id. Mp., Rosl. (Enl. Ihre).

Bes, *bais, bäjs* (ipf. *beddes* el. *baist,* sup. *besä),* v. d. tigga, begära allmosor. Vb.

Bettla, 1) v. a. 1 bedja, tigga; dock icke om tiggare. Hl. Fn. *betla,* v. a. tigga; d. *bettle;* nht. *betteln,* id.; fht. *pëtalôn* (Graff, 3, 60); mht. *bettelen,* (Ben. 1, 172); holl. *bedelen,* id.; 2) v. n. 1 vara envis, enträgen. "Hur ja bettlade mä'en, låvte han te sist". Ög,vg.

Bettlare, m. en som ber eller tigger för sig eller andra, men ej är tiggare. Hl. Nht. *bettler,* m. tiggare; fht. *pëtalâri; mht. bëtelære; holl. bedelaar, m. id. I nht. betyder bettler äfven en enträgen bedjare. (Grimm, wb. 1, 1736). BIE, f. geting. Hs. Fn. bý, n.; fht. pia, f.; mht. bie; fe. beo.*

BIEMÅN, s. bia.

BIEN, s. ben 4.

BIER, bir, s. bjor 1.

BIETT, adj. förtennad. Tinn-biett, id. Dl. (Elfd.). Tinn-bitt, id. Dl. (Våmh.).

BIGGA, f. ond qvinna; brukas sällan ensamt. Argbigga, f. arg qvinna. Ul. (Rosl.), sdm. Haltbigga, f. id. Fl. (Ingo).

Etterbigga, f. arg qvinna. Vm.,sdm.

Illsk-bigga, f. ondsint flicka. Sdm., nk. Anm. Bigga är måhända samma ord som begga, bikka, bykka, f. hynda, så att t. ex. argbigga i thy fall eg. betyder en arg hynda. BIGGER, argbigger, argbigge, m. arg, ondsinnt pojke, som lätt retas till vrede. Ul. (Rosl.), sdm., sm.,bl. Etterbigg, m. id. Sdm.

BIGGERA! biggera! Lockelseord på får. Ög. (kring Linköping).

BIGÄRNING, s. *begärning.*

BIHÖVLE, n. bistock, bikupa. Sdm. *Bi,* n. apis; *hövle.* koja, hydda. Jfr *hybele.*

BIK, n. beck. G. *Bikk.* Fl. (Nl.). I andra landskaper *bek, beg, bej.* Fn. o. n. *bik;* d. *beg;* fht. *pech;* nht. *pech;* fe. *pic;* e. dial. *pik;* lat. *pix.* Bekanste, adj. superl., i uttrycken: *bekanste mörkt, svart.* Nk.

Beka-skreva (pl. *-ver),* f. liten låda, hvari beck smältes och förvaras. "Sjön ä lugn å slät som en bekaskreva", sjön är spegelklar. Ög. (Ydre, enl. P. A. Reutersvärd).

Bekhändt, adj. tjufaktig. Ög.

Bekresp, m. becktråd, Vg.,bl.

Bika, v. a. 1 becka, bestryka med beck. G. *Beka.* Vb. Fn. o. n. *bika;* nht. *bichen, pichen;* lat. *picare,* id.

Bikk-luvo, f. becklufva, beckmössa. Fl. (Ingo).

Bik-tat, m. del af ett beckadt eller tjäradt tåg. G. S. *tåt* 3. BIKKING, m. böckling: Clupea harengus. N.G. Nht. *bicking, bickling, bücking, bückling, böckling;* holl. *bocking,* id.

BIKKÄL (1. *bittjäl),* n. notpuls att jaga fisk med. Vb.,jtl. Jfr sv. *pikka,* v. a. minutis ictibus tundere; fht. *pichan,* angripa (Graff, 3, 324).

BIL 1, n. kort tid,, stund, mellantid. Fl. (Tenala). *Bel.* n. Vb.,jtl.,åm.,mp.,dl.,vl. *Bäle,* n. def. id. "Ja ska göra dä vid detta bäle". Ul. (Rosl.). Deraf *sundagsbilä,* n. def. tiden närmare söndagen; säges då man är i början af veckan. Fl. (Tenala). Fn. o. n. *bil,* n. mellantid, tidsrum; d. dial. *bæl,* id.; fht. *hwîla,* en tid, stund; moes. *hveila;* e. *while;* nht. *weile,* id.; hindost. ⊔⊔,*belâ,* en tid, en stund; slav. *kvila,* id;; skr. *velâ,* f. tid, mellanrum; *bhil,* att åtskilja.

BIL 2, m. morbror, farbror. *Byl,* m. id. Dl. (Elfd., Mora). *Bile,* m. id. Dl. (Våmh., Elfd., Orsa); t. ex. "Anders bile", morbror, [el. farbror] Anders. *Bele,* m. id. Dl. (Åsens by i Elfd.). *Bill,* m. id. Runö, Wormsö. Jfr nht. *böhle,* m. morbror, farbror; *böhlenkinder,* n. pl. syskonbarn. (Heinrichs Lex.); sp. *abuelo,* m. morfar, farfar. Bilkona, f. morbrors eller farbrors hustru. Dl. (Våmh.). *Bilkunu,* f. Dl. (Elfd., Mora, Orsa). *Bilkna,* f. Wormsö. *Bilka,* f. Dl. (Ohre), Dagö, Nuckö. *Bika,* f. id. Wi. Jfr *kona.*

Bilkus-mann, m. Dl. (Ohre).

Gumm-bele, m. farbroder eller morbroder, som stått fadder åt någon. Dl. (Elfd.). S. *gumme.* BILA, v. a. & n. 1 1) hugga med *bila;* 2) träla, arbeta. Sm.,hl. Nht. *beilen* v. a. securi cædere, abscindere; mht. *billen,* hugga, hacka; skr. *bhil,* klyfva.

BILA, *bjäla,* v. n. 1 gråta i arghet. Åm. Jfr nht. *billen, bellen,* v. n. latrare.

BILADD, s. *ladd.*

BILARE, n. fåne. G. (F.). Jfr måhända fn. *bila,* v. n. att fattas.

BILL, m. 1) vinkel. Deraf *änges-bill,* m. en äng, som inneslutes i en vinkel af en å eller sjö. Vb.,mp.; 2) ett eggjern, bildadt såsom en vinkel, hvarmed öppnas hål på is. *Isbill.* Nb.,vb., mp. *Bild,* m. id. Nb. (Calix, Råneå). Fn. *bílldr,* m. plogjern, pil, kastspjut.

BILLA, f. litet bo. *Getinge-billa,* f. getingbo. Ög.,kl.(Tjust,Stranda). *Gjating-billa,* f. Nb. (Ö. Calix). *Bylla,* f. 1) litet bo. *Getingsbylla,* f. getingbo. Fl.(Nl.), *Böll,* id. Fl.(Nerpes i Öb.); 2) hylsan som innesluter rommen hos fiskar och kräftor. *Rombylla, kräftbylla,* f. Fl. (Ingo i Nl.). Fn. *bæli,* n. djurkula (af: *ból,* n, id. Jfr *dyll.*

BILLEDE, n. beläte, bild. ”Du bär de ad, så du vällter bå' altare å billede”, säges till någon som välter omkull något. Sk. (Ox.). Fn. *bílæti,* n.; d. *billede,* id.; fht. *biladi;* fe. *bilidh, biledhe.*

BILLING, comm. 1) tvilling. Nb.,vb.,hs.(Bj.); 2) fönsterluft med två fönster. Hs. (Db.). Billings-bar(n), n. tvillingsbarn. Hs.(Bj.). Härledningen oviss. Monne ej nht. *bilfinger,* m, en sjette finger; hvilken benämning Grimm ej vet att härleda, eg. betyder *dubbelfinger?* Skulle *bi* kunna vara samma ord som lat. *bis,* 2 gånger, i sammans, *bi,* t. ex. biceps, bicolor, bifarius, bifidus, bipes? BILLRA, v. a. 1 rifva i små stycken, förstöra i små bitar. Sk. (Harj.). Jfr d. *bidling, billing,* n. småstycke; fn. *bitlíngr,* m. munsbit; *bila,* v. a. bryta, skada; skr. *bhil,* att bryta, rifva sönder.

BILLTA, v. n. 1 1) ihärdigt utföra, träget arbeta på något. ”Ja billtar mä'et”. Ög.,kl. *Bellta.* Vg.,sm.; 2) *billta på,* envisas med att utföra något, fastän stora svårigheter möta. Ög. (Östkind). Fn. *bella,* v. n. vara halsstarrig, envis.

BILLÄ, s. *bjor* 1.

BILÖPARE, m. en som löper med någon, blandar sig i andras göromål. Sm. (Sällan brukl., enl. L—n).

BI-MILLA, mellan byarne. Hs. (Bj.).

BIMMBA, f. liten klocka, bjälla (i hästens grimma). Hs. (Arbrå). *Bimma.* Hs. (Bj.,Jerfsö). Nht. *bimmel,* f. en liten klart ljudande klocka, bjälla; *bimmeln,* v. n. klinga som en liten klocka. Jfr *bingla, bängel.*

BI-MORA, f. def. vise. *Bi-kunung,* m. Runö, Wormsö.

BIMÖDER, *bimödug,* adj. belefvad, god. G.

BINDA (pr. *bitt,* pl. *bindum,* ipf. *batt, bott,* pl. *bundum,* sup. *bundi(t)),* v. a. binda. Dl. *Binda* (pr. *bindur,* ipf. *bant,* pl. *bunda,* sup. *bundi).* G. *Binn* (ipf. *bann,* sup. *bunni, bunnä, bönnä).* Vb. *Bäjnd,* id. Nb. (Ö. Cal.). *Binga (bant, bonged),* v. a. 1) binda; 2) sticka. ”Binga hóser”. Sk.,hl.,bl. Fn. *binda* (pr. *bind,* ipf. *batt* el. *bant,* sup. *bundit),* id.; n. *binda;* moes., fe. *bindan;* fht. *bintan;* mht., nht., holl. *binden;* d. *binde;* e. *to bind.* Bind (l. *bing),* n. strump- och tröjstickning. ”Ta emot bing”, mottaga ull till stickning af strumpor eller tröjor. Hl.

Binda, f. bindel. Sm. Mht., nht. *binde;* fht. *binda,* f.; pol. *binda,* id.

Bindan-grein (def.*-nen),* en vid fot fästad gren, öfver hvilken nätet hänges medan det bindes. Fl. (Öarne i Qvarken).

Bindel, m. ett pannband af siden, hörande till qvinnans högtidsdrägt. V. Dl.

Bindeliv, *bingeliv, binjelyv,* n. 1) lång gammalmodig väst af sämskadt skinn, (vanligen med en rad metallknappar), som går ned öfver länderna och veka lifvet. Sk. (Oxie,Skytts,Bjäre). Detta bindeliv slutades förr med en af blånor uppstoppad valk, kallad *pölsa,* på hvilken kortbyxor (”stakkede böjser”) af bockskinn eller sämskadt skinn hängde. Nicolovius, Skytts h. 22; 2) lifstycke, som fruntimmer nyttja. S.Sk.

Bindsel, m. förstoppning. Bl. *Bindsel, binnelse.* Sk. *Bindelse.* Hl. D. *bindsel;* n. *bindelse,* id.

Bindsel, *bindsle,* n. band, klafve med tillhörande rep eller kedja, hvarmed boskapen bindes i basen. Ög.,vg.— sk. Fsv. *bindsel.*

Bindsle, n. strumpstickning. ”Vill du ta dej på detta bindsle?” Ög. (Hammarkind).

Bindstukk, m. stång ofvan på ett hölass. *Bönstukk,* m. id. Dl. (Elfd.).

Bunn-tröja, f. (af ullgarn) stickad undertröja. *Spedetröja,* f.id. Hl. (Värö).

Bändel, n. smalt linneband. Sk.,hl.,bl. Demin. af band. Fsv. *bandil,* m. band, rep (hvarmed något bindes). VML.

Bänn (def. *-ne),* n. linknippa af 40 häslor. Nb.,åm.,mp.,jtl. Fn. *benda,* f. snöre; d. dial. *bende, bænde,* en knippa (fisk).

Bännd, n. tunnband, G.

Bännda, v. n. 1 slå band på ett laggkärl. G.

Böntåga, f. bindtåg; det rep hvarmed ”bind-stukkin” på ett hölass surras fast. Dl. (Elfd.). Jfr *bann, bånn.*

Bönning, f. det hvarpå man stickar. Bhl. (Foss). BIND-YX, f. bila. G. D. dial. bindøxe; nht. *bindaxt,* f.; lit. *bindókas,* id.

BING, *binge,* m. stor lada, hvari säd eller mjöl förvaras. Nk.,ög.,vg.—sk. Fsv. *binge;* d. & n. dial. *bing,* stor låda; e. dial. *bing,* mjölbing.

BINGE, m. stor hop. ”Heile bingon”. Fl. (Öb.), vb.; 1) sädeshög, *säs-binge.* Sdm.,ög. ”Ein binge mä sä”. Nk.; 2) hög af halm eller hö. *Höbinge, halmbinge* el. *halmbingke.* Sdm., ög. ”En binge mä hö”. Nk,; 3) stapel, hög af bräder. ”Brä-binge”. Ög. Skot. *bing,* hop, hög; fn. *bingr,* id.; gl. sv. *bing,* m. hög, hop. (Gustaf I, bref af år 1549); fht. *pigo,* m. *piga,* f. id. (Graff 3, 324). Bingkeliggen, adj. som legat en längre tid i hög uti ladan och börjat skadas; om säd och halm. Ög. BINGLA, f. liten klocka, bjälla. Dl. *Bingla, pingla, pinka,* f. Hs. Jfr nht. *bengeln,* v. a. slå, piska; *bangen,* v. a. id.; fn. *banga,* v. a. slå. Detta ord synes förutsätta ett förloradt verbum *binga (bang, bungit),* slå. S. *bängel.* Bingla, v. n. 1 ringa med en liten klocka o. d. Bl. Ns. *bingein,* v. r. ”mit kleinen klocken läuten”. (Schütze 1, 104). Jfr *bimmba.*

Hästbingla, f. liten bjälla, som hänger i grimman på hästen, då han är i beteshagen. Hs. BINK, m. fastgjordt sängställe. Öl. Fn. *bingr,* m. säng. *(Krákumál,* ed. Rafn. Hafn. 1826, stroph 13); skot. *bink.*

BINNIKKE-BANND, n. band (t. ex. till ett förkläde. N. G.

BI-POJK, m. eg. by-pojke; friare som går i byarne. Hs.

BIRKE-SNARJE, s. *berk.*

BIRRA, *berra,* f. fruntimmer; i sammans. Argbirra, f. arg qvinsperson. Bl. *Argebigga, stikken-bigga,* f. id. Sm.

Illsk-berra, f. arg flicka eller qvinna. Sdm.,nk.

Stikkenbirra, *stikkenberra,* f. arg och hastig qvinsperson. Sm.

Tórre-berra, *tórrebarra,* f. qvinna som verkställer linets torkning i brytstugan. Sk. (Tryde i Ingelstads h.).

Berta, f. smädeord om ock till en arg qvinna eller flicka. Sdm. (Vingåker), nk. *Illskberta,* f. id. Nk. Jfr *birrug.* BIRRE 1, m. karl. *Berrer, berre,* m. id.; i sammans. Kinkeberre, m.

kinkig karl eller pojke. Sm. *Kinkebirr,* m. id. Kl.,sm.

Stikkenbirre, m. arg och häftig mansperson. Ög.

Stikkenberrer, m. id. Sm. *Arghigger,* m. id. Sm.,bl. Anm. *Birre* kunde måhända vara dimin. af svenska allmogeordet *bur,* m. son; (s. *bur). Birra, berra* af fn. *bura,* f. dotter.

BIRRE 2, m. större telning. Kl., öl. Jfr *bära.*

BIRR-HAN, m. tunntapp. Bhl. Troligen af *bir,* dricka (s. *bjor* 1) och nht. *hahn,* m. kran; nht. *bierhahn,* m. kranen på tappen af ett birfat. Jean Paul, Siebenkäs. I, 75.

BIRRUG, adj. lättretlig, argsinnt. Ul. (Enl. Ihre). Jfr *birra, berra, börräs.*

BISA, f. myckenhet. "En stor bisa". Ul. (Rosl.). *Bisä,* mängd, svärm. G. Jfr fn. *bisna,* adv. mycket. Hb., 93.

BISA, *bise, bisi,* m. nedslående blixt. Wormsö, Runö. *Bisa-bylder,* m. id. Ibm. Bisa-borg, m. tjockt åskmoln. Nuckö, Wormsö.

Bisa-mule, *buldrmule,* id. m. Wormsö.

Bisa-vigg, m. åskvigg. Wormsö, Runö. *Bisikula,* f. id. Runö. Jfr fn. *bysn,* n. pl. under, vidunder; hindost. o. bengal. *bismaj,* öfverraskning; *bîsma,* n. förfäran; *bîsana,* adj. fruktansvärd; skot. *bisming* el. *bysening,* adj. förskräcklig, förfärlig; *bysn,* ett under. B1SE, m. 1) hufvudman, anförare. "Han ä bisen för dem"; "bise på täppan", herre på täppan. Nk.; 2) vise (i en bikupa). Nk.; 3) gubbe. *Bisi.* Fl. (Nl.). Deraf *tomtabise,* m. tomtegubbe. Nk. Jfr *bålabisi, tomtabese, bjässe.*

BISKA-TRE! interj. vasserra. G., bl. Synes vara detsamma som *bittra tre,* ɔ: (vid vår Herras) bittra (= såvra) trä (= kors)!

BISKEDNING, f. besked. G.

BISKÄ NASKN! interj. vasserra. G. *Biskä naskn* är *beska* (ɔ: bittra) *kampen* i örtagården eller på korset; af fn. *hnask,* n. kamp, kämpande.

BISLAG, n. förstuguqvist; med sittbänkar försedt täckt utbygge öfver hufvudingången till en mansbyggnad. Vb.,vl.,vg.,sk.,bl. *Bislaj (bischlaj).* Sm. *Bislav.* "Han står som ett bislag", säges om en som är tyst, orörlig, liksom han stode utom sällskapet. Hl. Nht. *beyschlag,* m.; ns. *byslag.* (Richey, Id. Hamb. 257).

BISMERE, m. besman. S.Sk. *Besmir, bysmär, bissmid.* G. *Bismål,* n. Dl., nb. (Luleå, Råneå). Fsv. *bismari,* m. (WGL.), *bisman,* n. (Biærk. R.; jfr Rdq. 2: 110, 205); gl. n. *bismari,* m. (Norg. Love, II, 167); d. *bismer;* nht. *besemer;* lit. *bêzmênas;* ryss. *bezmen;* pol. *bezmian,przezmian;* böhm. *prezmen,* id.; georg. *bazmandi,* "balance romaine"; it. *peso a mono,* (eg. handvigt, = libra manualis). Besmanns-hångel, (långt å) m. handtag på en jernbesman. Vm. BISOVERSKA, f. 1) frilla; 2) hustru, Sm. Af sv. *besofva,* v. a. concumbere; ordet är efterbildadt nht. *beschlafen,* v. a. "eine frau, ein mädchen beschlafen"; jfr nht. *beschläferin, beischläferin,* f. frilla; fht. *slâfvip,* id. (Graff 6, 801).

BISP. m. biskop. Vg.,sm.,sk.,bl. m. fl. D. *bisp.*

BISSARE, m. stor förskärareknif. Vg. Fsv. *bitsaraknifver,* m. förskärareknif. (Didr. af B. 60), *bidsa,* v. a. skära för; (om kött, bröd o. d.); l. c. Jfr *bita.*

BISSE, s. *bita* 1.

BISTA, v. n. & a. 1 se bister ut, taga på sig en vred, bister uppsyn. "Han biista ut ögonen". Fl. (Öb.). Fn. *bista sig,* id.; *bistaz,* blifva vred, förtörnas. Bista, f. bister qvinna. Dl. (Enl. Ihre).

Bistersynt, adj. barsk, bister. Vl. (Elfd.).

Bistug, adj. bister, vred. Dl. (Enl. Ihre). *Bystug.* Dl. (Mora). Fn. *bistr.* BISÄ, s. *bisa.*

BITA el. *bit* (ipf. *bet* el. *bait,* sup. *bitti* el. *betä),* v. a. bita. Vb. *Baita* (pr. *bait,* ipf. *bet,* pl. *bitum,* sup. *biti).* Dl. *Bäitä* (pr. *bäitur,* ipf. *bait,* pl. *bitu,* sup. *biti).* G. Fn. *bíta* (pr. *bít,* ipf. *beit,* sup. *bitit);* moes. *beitan;* fe. *bîtan;* fht. *bîzan;* mht. *bîzen;* holl. *bijten;* e. *bite;* d. *bide,* id.; jfr skr. *bhid,* findere, rumpere. Beta, v. a. 1 bita sönder i små delar, stycka, dela, bryta i bitar. "Beta brö i mjolka". Nk., ög. *Bötta,* id. Ul. "Bötta rovor", sönderskära rofvor. Sdm. (Ö. Rek.).

Bete, *bite,* (pl.*-ar)* m. 1) bit, stycke i allmänhet. Vg. "Bröbete"; matabefe", köttbit. Nk.; 2) ett stycke väg. "Dä ä allt bradiga beten". Nk. *Betskede,* n. id. Sdm. Jfr fn. *skeid,* bana, lopp; *biti,* m. bit, en mun full; fe. *bita;* fht. *bizzi,* m.

Betel 1, m. betsel; betslets mellanstycke, hvarmed milorna sammanfästas, eller det stycket som lägges i hästens mun. Dls., vg., ög., bl. *Bettel, bettol.* Sm. *Bitul.* Dl. (Elfd., Mora). *Betul.* Ul. *Bettol.* Hs. *Bitel.* G. Bettel. Kl. *Bett, bette,* m. Hs., sk. (Villands). Fn. *bitill, bitull,* m. betsel *(völr,* m. käpp, staf); fe. *bitol;* e. *bit;* swz. *bis, bihs.*

Betel 2, m. huggjern; timmermans- och smeduttryck. Bl. *Bajtel* (pl. *bajtlar).* G. N. o. holl. *beitel,* m. mejsel; ns. *beetel,* "meissel der tischler und zimmerleute". (Schütze, Holst. Id. 1, 85); nht. *beiszel,* m. o. f., mejsel.

Kallbetel, m. skrotmejsel. Bl. Jfr *kallbitare.*

Lök-betel, m. fint huggjern till hål. Bl. (Lok-betel).

Stikkbetel, m. bredare huggjern. Bl.

Bethake, m. en ovettig menniska, som ofta snäser; mest om mankön. Sm.

Betnes, *betnos,* m., *betnäbba,* f. arg qvinna. Ög.

Bett 1, n. *On(d)a bettet,* n. bulnad invid fingerbenet, förorsakad af tagelmasken: Gordios aquaticus. Ög., bl. m. fl. *On(d)a väla,* id. Ög.

Bett 2, n. 1) ohyra, löss på fäkreatur. *Bet.* n. id. Jtl., åm.—sk.

"Här ges sju slags bet: Lus, loppa, gnet, Hängelöss, flängelöss, flatlöss å flåttar".

Bl.; 2) ställe der någon är biten. Nk.

Betta, *bötta,* f. beta, bit. Ul.

Bettla, v. a. 1 betsla (en häst). Ög. (Ydre h.). *Betla.* Öl.

Bettlig, adj. genomträngande, bitande. "En bettlig värk". Ög. Jfr mht. *bizic,* adj. bitande (Ben. I, 193); nht. *beiszig,* id.

Biska, v. n. 1 äta med mycken smak och lust. Hs.,sdm.,ul.,ög. *Biskia,* id. Jtl. (föråldr.). N. *biska.*

Bissa, f. sticken qvinsperson. Sm. Jfr nht. *bissig,* adj. bitande, grälaktig: "bissiges weib." (Grimm, wb. 2, 48).

Bisse, m. liten tand. Kl.,sm.,bl.

Bissig, *bessing,* m. 1) lus. Kl.,bl.,sk.; 2) skämtsamt öknamn på de små gossarne i lärdomsskolans första klass. Sk. (kring Malmö).

Bit, n. bett. G., fl. (Nl.). *Midt i bite;* a) eg. midt i bettet; b) midt i ansigtet. "No ha ja sit nådi lagmanskan förr; hä va i vårast tå ja gikk åt kyrkjon (kyrtjon) å hadd just hunni opp överst på Rompbakken, så kom lagman åkandes å hadd fruen me'sse, å tär fikk ja si 'on midt i bite". Fl. (Nl.).

Bita-gravning, f. enklare graföl, der torr mat (bröd, ost, kött, m. m.) bjudes omkring i färdigskurna bitar. Fl. (Pargas i Nl.).

Bitter, adj. 1) eg. amarus. Riksspr.; 2) ofantlig, förskräcklig, svår. "Bittr te svära, bittert te vara kallt". Nk.

Bitterblad, n. Polygonum Hydropiper. Ul.

Bittersta, adj. superl, minsta, ringaste; tillägges adjektiver för att minska eller öka betydelsen, och brukas endast i nekande satser. ”Aldrig dä bittersta”, allsintet. ”Han ligger hela daga å is inte göra dä bittersta”. Mp.—sk. ”Ja fikk aldri dä bittersta, inte så meet som vann på en syl”. S. sk. *Bitterst,* id. ”Bitterst liten, grann”. Vb. Jfr sv. *bit,* stycke, smula; nht. *bischen,* id.; d. *lille bitte,* ganska liten; ns. *nicht das bitterste,* icke det minsta.

Bitä (pl. *bitar),* m. oxel- eller kindtänder. G.

Bäit, *bait,* n. mulbete. Vb. BITA el. *beta* (pl.*-tar),* m. toft i båtar, bräde i båten, hvari masten står. ”Sessin nider på bitan!” sätt er ner på toften. Fl. (Nl.). *Bitä* (pl. *bitar).* G. Bida, m. Runö, Wormsö. *Bette* (pl.*-tar).* Rosl. *Betta,* m. id. Fl. (Kym.). Fn. *biti,* m. pars navis; n. *bite,* m. bjelke; swz. *biete,* f. puppis. (Stalder I, 170); nht. *biet,* m. prora: *vorderbiet,* prora, *hinderbiet,* puppis. (Grimm, wb. 2, 4). Bakbita (pl. *-tar),* m. toft eller roddbänk bak i båten. Sdm. *Bakbetan,* n. id. Fl. (Öb.).

Frammbita (pl. *-tar),* m. toft i fören af båten. Sdm. *Frambetan,* n. id. Fl. (Öb.).

Midtibita (pl. *-far),* m. toft midt i båten. Sdm. BITNA, s. *bottna.*

BITTERBLAD, s. *bita.*

BITTIBÄR, s. *bära.*

BITTNA SE, v. r. gå för tidigt; om ett ur. Fl. (Öarne i Qv.).

BITTNARE, adv. comp. bittidare, tidigare. *Bittnast,* superl. Fl. (Nl.).

BITTRÄ NADI, interj. nå vasserra. G. Jfr *biskä naskn.*

BI-TUTTUM, s. *tåt* 2.

BITYDD, s. *betutta.*

BITÅL, s. *bia.*

BIVRA, s. *bevra.*

BJÄ, s. *bjer.*

BJÄRA, s. *bära* 2.

BJÄRG, *bjerg,* n. stor och dråplig gerning,

bedrift; ironiskt. Jtl. Jfr fn. *björg,* f. hjelp, bistånd.

BJAUDA, *biauda* (ipf. *baud,* pl. *budu,* sup. *budi)* v. a. 1) bjuda. G. *Bioða* (ipf. *boð,* pl. *buðum,* sup. *buði* el. *bodi).* Dl. *Bju* (ipf. *bo* el. *baud,* sup. *böä,* p.p., *boen).* Vb. *Bju* (ipf. *bö,* conj. *böe,* sup. *butt).* Ög. *Bjo.* Jtl. *Bjua se,* v. r. erbjuda sin tjenst, bjuda till. Sm. *By,* v. a. bjuda. ”By kaffe”. Bhl.,sk.,bl. *By sej te, by te,* försöka; item de vacca lasciva, Sk.,bl. *Böen,* p.p. bjuden. S.Sk. (Ox.); 2) *biaudä av,* bjuda ut någon till täfling. G. Fsv. *biauþa,* bjuda (GL.); fn. *bjóda* (pr. *býð,* ipf. *bauð,* pl. *buðu,* sup. *boðit);* n. *bjoa* (pr. *byd,* ipf. *baud,* sup. *bode),* id.; moes. *biudan* (ipf. *baud* el. *bauþ);* fht. *piotan* (ipf. *pot);* mht., nht. *bieten* (ipf. *bot);* fe. *beodan* (ipf. *beád);* holl. *bieden* (ipf. *bood).*

BJAUR, m. bakstam, bakflake i en fiskarbåt. ”Kambä pa bjauren”, komma på efterkälken. G. Jfr fn. *bjór,* m.; 1) en trekantig afskärning; 2) det öfversta af husgafveln, som i en trekant går upp till ryggåsen. Bjaurä, adv. sist, nederst. G. BJENN, s. *bjönn.*

BJER, s. *bjärg.*

BJESK, adj. besk. ”Milken ä så bjesk.” Sk. (Vemm.). ”Drikkat ä så bjest”. Sk.(Oxie). Fn. *beiskr,* besk.

BJESSMEN, adj. löpsk; om boskap under brunsttiden. Åm. (Ihre). Jfr *besa* 1.

BJO, s. *bjauda.*

BJOR 1, m. öl, dricka. Dl. *Bör.* Hl. *Bier, bir,* m. svagdricka. Sm. *Bir.* Ul.,kl. Fn. *bjórr, bjór,* m. öl; fe. *beor;* e. *beer;* fht. *pior, bior* (Graff, 3, 206); mht., nht., holl. *bier;* fris. *biar, bier;* ns. *beer;* it. *birra,* f.; frans, *bière,* f., rhætor. *bier;* bret. *biér, bér;* gael. *beoir,* id.; slav. *pivo.* Ordet måhända beslägtadt med fe. *bere,* korn; skot. *bere, beare,* id.; moes. *baris,* id.; fn. *barr,* id.; lat. *far* (gen. *farris);* sv. dial. *bör,* m. säd (som skall malas). Jfr för öfrigt wal. *berwi,* v. n. koka, sjuda, *berw,* kokning; bret. *berô,* id.; *berwi, birvi,* v. n. koka, sjuda; gr. ***πῖνον***, dryck, ***πίνειν***, att dricka, ***πιεῖν***, id.; lat. *bib-ere,* id. Billä, n. tunnt svagdricka. *Standa-billä, svagbillä.*)(*starkbillä.* G. Demin.; eg. *birla,* ljudsämdt *billa.* Jfr nht. *bierchen,* n. (demin.) cerevisiola.

Skänkjebjor, m. svagdricka. Dl. *Skänkebör,* m. id. Sm.(Vestbo), hl.(Breared, Fagerred, Veddige). *Skänkebór.* Hl. (Värö). Fn. *skénkr,* m. dryck.

Svagbir, m. svagdricka. *Standbir,* m. id. G. Af förestående synes att Grimms påstående (wb. 1, 1821) att det gamla nordiska ordet *bjor, bir* skulle vara utdödt i Skandinavien, är ogrundadt. BJOR 2, m. bäfver. Dl. (Mora, Åsens by i Elfd.), m. fl. landsk. *Bjur,* m. id. Vb.,dls.,vl. Fn. *bjór, bifr;* n. *bjor;* gael. *beabhar;* fht. *bibur, piper, pipar* (Graff 3, 22); mht. *biber* (Ben. 1, 115); nht. *biber;* lit. *bébrus* (gen. *bébraus);* lett. *bebris;* fe. *beofor;* e. *beaver;* holl. *bever;* d. *bæver:* it. *bivaro;* sp. *bibaro, bevaro, befre;* frans, *bièvre;* ryss. *bóbr;* pol., böhm. *bobr;* lat. *fiber.* Bjur-tänd, *björtändt,* adj. 1) som har långt emellan tänderna; 2) bredtänd, som har hårda, breda, bruna tänder; om hästar. ”Ästin ir björtändt”. Dl.(Våmh.). *Bjurtänd,* bredtänd. Kl. Swz. *biberzand,* m. bronchus, cui dentes prominent. (StalderI,168). Anm. Af *bjur,* bäfver, ha vi flera ortnamn i åtskilliga landskaper t. ex. *Bjurviken, Bjurhem, Bjurkärn, Bjurholm, Bjursbäkken, Bjursätter.* BJUGG, *bju,* m. korn. Hl. *Bygg.* Vl., dls. *By(g).* Sk. *Bägg.* Dl. Fsv. *bjug;* fn. o. n. *bygg;* skot. *bigg;* d. *byg.* Ordet är måhända beslägtadt med fn. *búa,* v. n. att bo, lefva på ett ställe. Be-agnar, pl. kornagnar. Dl.(Färnäs, Nusnäs,Garsås byar i Mora s:n).

Bebröd, n. kornbröd. Dl. (Mora). *Bygbrö.* Sk. (Ingo). Fsv. *biugbröd.*

Bjuggbit, m. ängsnärpa: Rallus crex. Vg. (Vadsbo).

Bjuhalm, m. kornhalm. Hl. *Byhalm.* Sk.

Bjusäd, f. korn. Hl.

By-boss, n. kornhalm. S.Sk.

Bygryn, n. korngryn. S.Sk.

Bygmel, *bymel,* n. kornmjöl. S.Sk.

Bägg-ann, f. skördetid. Dl. *Bägganns-tid.* skördetid. *I bäggannäs,* i höstas (förfluten tid). *I bäggann,* till hösten. Dl. (Mora, Elfd.).

Bäggannsklit, adj. n. höstligt ”Äd ir så bäggannsklit nu”. Dl. (Mora, Våmh.). BJUR, s. *bjor* 2.

BJUR-ÅS, m. taklist, gesims under taket. Kl. Jfr fn. bjór, m. det öfversta af gaflen på ett hus, som i en trekant går upp till ryggåsen; *bjórr,* m., id.: tabulatum superius ædificii a tigno transverso usque ad culmen: ”Rögnvaldr fór upp á fótabrik, er var við þilit, er eingi var bjórinn milli húsanna”. Sturlúnga saga, ed. Soc. lit. Isl. Hafn. 1817—20; 8: 25; n. *bjørlad,* n. gaflen eller den öfversta delen af tvärväggen i en träbyggnad. Jfr skr. *pura,* n. eller f. den öfre våningen i ett hus.

BJÅNNRIG, adj. rödsprängd, rödskäckig. G.

BJÄBBA, v. n. 1) eg. skälla som små hundar. Riksspråket; 2) prata emot, knota. Mp.—sk. *Bjäbb* (ipf. *bjäbbä).* Vb.; 3) sladdra i otid. "Bjäbba om". Ul.,nk. Jfr lat. *baub-ari,* skälla som små hundar; nht. *baffen, bäffen,* v. n. skälla: latrare. Bjäbb, n. 1) eg. tätt och fint skällande. Allm.; 2) gensvarighet, motsägelse med ihärdighet, men utan kraft. Ög.,bl.

Bjäbba, f. qvinna som är fallen för att bjäbba emot. Ög.m.fl.

Bjäbbel, n. motsägelse. Vb.

Bjäbbl (ipf. *bjäbblä),* v. n. prata, bjäbba emot. Vb.

Bjäbbellånnom, adj. trätgirig, fallen för motsägelser, grälaktig. Vb.

Bjäffa, v. n. 1 småskälla; om små hundar. Nk.,ög.,vg.,sm.,bl. Jfr d. *bjæffe.*

Bjäffs, n. tätt och fint skällande. Ög.m.fl.

Bjäffsa, v. n. 2 1) småskälla. Nk.,ög.,bl.: 2) tala utan sammanhang. Ög. BJÄL 1, s. *bjärt.*

BJÄL 2, m. läppsnus, snus som lägges bakom nederläppen. Sdm. Bjäla, v. n. 1 taga, bruka läppsnus. Sdm. BJÄLA el. *bälä,* v. n. bräka; om getter. Mp.

BJÄLA, v. n. 1) tala om det, som bör förtigas, vara talträngd, sqvallra. Dl.,hs.,sdm.,vl.; 2)

prata dumheter, prata i otid. Vl.,dls.,sk. (Bjäre); 3) vara gensvarig, göra otillbörliga invändningar. Nk.; 4) gråta, jämra sig. Ög. *Bjälla.* Hl. D. dial. *biæle,* "vræle, skrige eller hvine høit, som små börn i arrigskab". BjäL,
sc>Bjäller, n. löst prat, sqvaller. Jtl. D. dial. *bialder.*

Bjällerskräpp, m. sqvalleraktig ung mansperson; skämtsamt. Sdm.

Bjällra, v. n. 1 1) prata i otid, sqvallra. Ul.,vm.; 2) *bjällra emot,* käfta emot. Jtl.

Bjällrare, m. pratmakare. Jtl. *Bälla, bjeldr,* id. Eibof. BJÄLLA 1, f. 1 skälla på boskap. Jtl.,vb.—bl. Fn. *bjalla,* f. liten klocka, skälla; n. *bjella, bjödla,* f.; e. *bell,* id.; fn. *bella* (ipf. *ball),* v. n. stöta emot något så att det smäller; *bylja, (bulda, bulit),* v. n. genljuda; n. *bædel, bäl,* kläpp i en klocka. Bjälla., v. n. 1 ringa med en liten klocka. "Nu bjälla dä te midda". Sk. (Luggude, Onsjö).

Bjällband, n. ett af rötter flätadt band, prydt med tofsar, som bjällkon bär vid högtidliga tillfällen. Vl. (Elfd.).

Bjällebrasare, s. brasa.

Bjälle-ko, f. den ko som bär bjällan. Vb. —bl. N. *bjellku.*

Bjäler-kläppa, f. bjälla med kläpp. Jfr Dybeck, Sv. vallvisor.

Bjällsägg, m. halsklafve, rem eller jernlänk der bjällan sitter. Jtl. S. *sägg* 2. BJÄLLA 2, (pl. *bjällur),* f. liten pung eller utvext på ömse sidor om halsen hos vissa getter och svin. Dl. (Elfd., Mora). *Bjälla* (pl.*-ler).* Jtl. *Knepå* (pl. *knepur),* f. id. Dl. (Våmh., Bonäs by i Mora s:n). *Tapla,* f. id. Hj. Anm. *Bjälla* 2 är troligen samma ord som *bjälla* 1, och har utan tvifvel fått benämningen deraf att den liknar en liten klocka eller skälla; eljest bör *bjälla* 2 härledas af *bjälle,* m. knöl. *Knepå* el. *knepa,* f. betyder eg. en knapp. *Tapla,* f. synes eg. betyda liten tapp af fn. *tappi,* m. tapp, propp.

BJÄLLE, m. knöl. *Stor-täi-bjälle,* m. stor-tå-knöl. G. Jfr *knåll, balle.*

BJÄLLTES, v. d. streta emot. Jtl.,hj. Jfr fn. *bella (belda, bellt),* v. n. vara genstridig, motstå; *belldinn,* bångstyrig. Jfr *bjäla.*

BJÄR, s. *bjärg.*

BJÄRA SEJ, v. r. föda sig, hafva sin nödtorft, utkomst. Sk. *Bergj' sä, bäri säg,* id. Vb. Jfr fn. *björg,* f. 1) hjelp, bistånd; 2) lefnadsmedel: "vinna sèr til bjargar", genom arbete förvärfva sitt nödtorftiga uppehälle; *bjarga,* v. a. hjelpa; *bjargaz,* slå sig igenom, hafva sin utkomst; d. dial. *bierge sig,* id.

BJÄRA, *bjere,* m. litet troll med tre ben. G. (F.). *Bjäre,* m. Ög. *Bari* el. *bårå,* m. Dl. *Bäran* el. *baran,* m. def. ett slags underbart väsende, som säges uppkomma genom att sammanknyta 9 slags olika tråd, hvarpå sedan drypes 3 bloddroppar ur venstra lillfingret, hvarefter nystanet får lif. *Baran* är sin husbonde en trogen tjenare genom att draga till gårds mjölk från andras kor o. s. v. Vb. (Unander), åm. Enligt folktron på Gotland framkallas detta troll genom att på en korsväg antända en eld af 9 slags ved. Detta troll anses till besvärjarens tjenst mjölka andras kor, hvarefter det under hemspringandet tjärnar mjölken till smör i sin mage. *Bäran* ɔ: bär-ande; af *bära,* v. a. portare. Jfr *bära* 2. Bjär-smyr, n. säges då någon får mycket smör af korna, i hvilket fall man tror att bjären är i huset. G. (F.).

Bårå-drit, m. 1) eg. träck af en tomtgubbe ("bårå"); 2) så kallas en smutsfläck på väggen af ett fähus och tros vara af en "bårå", föranledd af afundsjuka. Botemedlet anses vara att bränna upp denna smuts i spisen, i hvilket fall man bör iakttaga tystnad, och man tror att den afundsjuke då skall visa sig, kommande in genom dörren. Dl. (Mora, Våmh.). BJÄRBYSSING (pl. *-gar),* m. invånare i Bjäre härad af Skåne. Sk.

BJÄRBOTAMMPAR, m. pl. id. N.Sk.,hl.

BJÄRG, n. berg, backe. G. Bjärr, n. id. Dl. *Bjär, bjer,* n. 1) berg. backe. Vg.,ög.—sk. Fsv. o. fn. *biærg;* d. *bjerg,* id.; 2) i sammans.: odladt stycke jord. *Bjär, bjä, bjed,* id. *Blomsterbjä,* n. blomstersäng. Bl. (Östra h.). *Blomsterbjed.* Sk. *Kålbjär, kålbjed,* n. kålgårdssäng. Sk. *Kålbjär.* Hl.,bl. *Bjä,* n. i a) id. Sm.,vg.; b) qvarter i en trädgård. Vg. *Ärtabjär,* n. Sk. Bjärgabrott, n. bergshall, bergsklippa. Kl. Fn. *brot,* m. fractura. BJÄRMÄS, v. d. beklaga sig, låta illa, yttra missbelåtenhet. Mp. Jfr *barmäs.*

BJÄRT, adj. 1) klar, lysande. Hs.,dl.,vl. *Bjäl,* Vl.; 2) snygg, välklädd. Ul. Fn. *bjartr,* adj. a) lysande; b) glad, utmärkt. (Egils. 57); moes. *bairhts,* klar; n. *bjart;* fe. *beorht;* fht. *berht, berath,* id. Bjärt-ögder *(bjärt-öjder),* adj. som har klara, lysande ögon. Nk. BJÄRUTRAJ, *bjärå,* s. *bära* 2.

BJÄSA, *bjäse, bjäsning,* s. *bås* 2.

BJÄSSE (pl. *-sar),* m. 1) djefvul; 2)björn. Mp., åm.; 3) stor, grof och stark karl. Allm.; 4) mägtig man. Sm., m. fl.; 5) stor och fet oxe. Sdm. Slav. *bjes,* m. djefvul; ryss., böhm. *bjes;* pol. *bis,* id.; jfr *bise.*

BJÄTA, v. n. 1 gnata och upprepa ett och detsamma. Ög. Jfr *bjäffa.*

BJÄTT, adj. högfärdig. Vb. Jfr *bjärt.*

BJÖRKSÖTA, *björkå,* s. *berk.*

BJÖNN, *bjenn,* m. 1) björn. Dl. *Bjärn, bjern, bjenn, bjen.* Vb. *Bjern.* Nb. *Ber.* Hs. (Db.). *Bjenn.* Jtl. *Bjänn.* Herj. Fn. *berr,* m. a) vädur; b) troligen äfven björn; *bera,* f. björnhona; *bersi,* m. björn; *birna,* f. björnhona; *bírningr,* m. björnunge; *björn,* m. björn; n. *bjønn,* id.; ryss. *berlóg,* ett björnhide; nht. *bär;* mht. *ber;* fht. *bero;* holl. *beer;* fe. *bëra;* e. *bear,* björn; 2) *bjönnar,* m. pl. a) eg. björnar; b) trolofvade personer. "Nu ä dä bjönnar i byen". Dl. (Mora). Benämningen af skjutandet i byen (liksom vid björnskall), då de trolofvade åka genom byen. Bera el. *beru,* f. björnhona. Herj.

Binna, f. björnhona. Vb. (Eg. *birna,* ljudsämdt *binna).*

Bjen-lur, *bjern-läur,* m. björnlur, en af den inre björkbarken förfärdigad lur, i hvilken vallhjonet blåser sina låtar för att skrämma bort björn, om han skulle finnas i grannskapet. Vb.

Bjenn-tuss, m. myrbjörn. Jtl.

Bjen-stut, m. Angelica sylvestris. Vb. Fn. *stútr,* m. tut, pik, rör.

Bjönnas, v. d. trolofvas. Dl. (Elfd., Mora).

Bjönn-kall, m. björnhane. Dl. (Våmh.).

Bjönn-källing (hårdt k), f. björnhona. Dl. (Elfd.).

Bjönn-'ona, f. id. (Mora).

Björn, m. 1) eg. ursus; 2) stenvagn af stark byggnad. ”Stenbjörn”. Allm. *Bjånn.* G.; 3) en af de tvenne krokiga käppar, som förena ”banken” på en kälke med medarnes spetsar (”nosar”). Nk.

Björn-amma, f. def. (indef. *björnamm),* magkramp, kolik. Öl.

Björn-hallon, n. björnbär: Rubus fruticosus. Nk., m. fl.

Björn-ost, m. en rätt, bestående af stekt kalfblod, blandadt med mjöl. Vl.

Björnpipa, f. Angelica sylvestris. Vl.,nk.

Björn-ram, m. eg. nedre delen af frambebenet på björnen; Heracleum sphondylium. Nk. BLAA, v. a. 1 på skrå afhugga den breda ändan af ett bräde, då det skall skarfvas, så att ändan bildar en half rät vinkel. ”Ja ska blaa brädan”. Sk. (Tygelsjö s:n). Jfr *blaka* 2.

BLABBA, v. n. 1 spela med slantar, då den ene gömmer en slant och den andre gissar om det är krona eller pil. Hs.

BLADDA, v. a. & n. 1 1) smeta, öfversmeta med smuts, kluddra; 2) säges om större regndroppar och snöflingor t. ex. vid snöslask. ”Dä bladdar på”. S.Sk. Bladaska, f. 1) större och upphöjd smutsfläck; 2) utbredt utslag. ”Munnen står i en bladaska”. Sk., hl. Schwab, *blatsche,* f. (Schmid, 71); e. *bloach.*

Bladda, f. 1) klump af smuts, gyttja. *Bladd,* m. a) id.; b) ett skällsord; 2) strida regndroppar och större våta snöflingor. S.Sk.

Bladd-full, adj. mycket berusad. Ög.

Ko-bladde, *ko-blädda,* f. koträck. S. Sk. Jfr *blage, blaffa.* BLADDRA 1, v. a. flå (hästar). Ul. (Rosl.). Bladdare, m. hästflåare. Ul. (Rosl., enl. Ihre). BLADDRA 2, v. a. & n. 1 prata strunt, sladdra, sqvallra. Ög. *Bladdra, bladdra å sej,* utan eftertanka prata. Sk. *Blarra.* ”Blarra ur sej”, id. Bl. *Blädär* (ipf. *blädra),* v. n. 1) eg. bräka som ett får; 2) prata strunt, sladdra. Nb., vb. Fn. *blabbra,* v. n. läspa, tala så att man ej förstår det; tala såsom en hvilken ej har tänder; d. dial. *blaffre, blabre,* sladdra; e. *to blab, brabble;* lat. *blaterare;* nht. *plaudern, bladern, blattern;* swz. *bladern,* pladdra; gl. sv. *bladdra,* v. n. garrire. (Syr. 21: 27); *bladrare,* m. storpratare. (Es. 29: 24); nht. *plauderer, bloderer,* m. id. (Grimm, wb. 2, 140). Bladder, n. munväder, pladder. S.Sk.

Bladdra, f. sladdrerska. Ög.

Bladdrerska, f. storpraterska. Ål. (Kökar).

Bladdrare, m. storpratare. Bl. (Gemshögs s:n).

Bladdrå, m. väderhane. Ål. (Kökar).

Blarr, m. pladdrare. Bl.

Blarra, f. 1) pladdrerska. Bl.; 2) sjelfsvåldig flicka. Sm. (S. Vedbo). BLA(D)-MÄSSING, m. mycket tunn messingsskifva; nyttjas till ”brudrosor”. Hs. (Bj.).

B**L**AFFA 1, f. 1) träck efter hornboskap, en plätt af orenlig eller obehaglig massa. *Bläffa,* id.; 2) hudsår, Sdm. Jfr *bladda.*

BLAFFA 2, f. 1) sladdrerska, praterska; 2) otymplig, lunsig qvinna. Nk.

BLAFFER, m. 1) sladdrare, pratmakare; 2) otymplig, lunsig karl. Nk. Jfr *bladdra* 2. D. dial. *blaffre,* v. n. sladdra; nht. *blaffen,* v. n skälla; holl. *blaffen,* id.; nht. *blaffer,* m. latrator.

B**L**AFOT, s. *fot.*

BLAGA 1, v. n. 1 lysa och svävfa; eg. om norrsken. ”Dä blagar i skyn”. Hs. N. *blaga, braga,* v. n. lysa, flamma, blossa; arab. برق, v. n. glänsa, skina, lysa; skr. *brâg,* skina, glänsa. Blag, *skyblag,* n. norrsken. Hs. N. *brag,* n. id.; fn. *blik,* m. glans, sken; *blak,* n. sakta blåsande, hviftande; ryss. *blésk,* glans, sken. BLAGA 2, v. a. & n. 1 1) smeta, öfversmeta med smuts; 2) piska, smörja opp, öfverhopa med stryk. S Sk. Jfr *blaka* 1. Blage, f. sammanhängande massa af något våtaktigt eller torrt ämne. ”Spotte en stor blage på góllet”. S.Sk. Jfr *bladda.* BLAGA 3, s. *blaka* 1.

BLAGARN, n. 1) blångarn; 2) grof linväf af blångarn. Vb.,hl.,sk.,sm. *Blargan.* G. *Blåggån.* Bhl. Fsv. *bla, blan,* blånor. (S.F.S. 4, 256); fn. *blágarn.* Blagarnsväv, m. *blagarnslärft,* n. grof linväf af blångarn. Vb. BLAJ, f. 1) lakan. Sk. (N. Åsbo, Bjäre). *Bläa, blaj.* Hl. *Blöj.* Bl.; 2) blöja. *Blöj, ble,* id. Sk. *Blia.* Vg., sm. *Bläa, blaj.* Hl. Fsv. *blæja, blaia, ble;* d. dial. *blee;* n. *bleia;* fn. *blaja, blæa;* mht. *blake, plake;* swz. *blake,* f. groft linnelakan, packlakan; ffris. *blæg.* Blöjert, m. ett slags svep till späda barn. Sk. Jfr *löjert.* BLAJGRÄ, s. *bligd.*

BLAJK, *blajkfäjs, blajkvuren,* s. *bleka.*

BLAKA 1, v. a. & n. 1 1) slå, smälla på; 2) ösa ned, strömma ned; brukas vanligen mest om snöregn. *Blaka på, blaga på.* Sk.,hl. ”Dä blakar som himlen vore öppen”. Kl. *Blaka på, blaka ner, blaska på.* Bl. *Blåka på.* Ög.,sm. Fn. *blaka,* v. a. slå, smälla på; bay. *blachen, blechen,* slå, smälla; lat. *plagare;* n. *blaskra.* Jfr *blaga* 2. Blak, n. starkt fallande regn. Bl.

Blask (pl.*-or),* m. stor snöflinga. Bl. BLAKA 2, v. n. 1 bila timmer, väggar, tälja med yxa slät. Vb. Jfr fn.*blaka,* v. a. plangere, cædere.

B**L**AKKA 1, f. 1) stort blad (såsom kålblad, bladen till näckrosor); 2) stort papper; deraf tidningsblad. *Örebroblakka,* Örebro tidning. Nk. Fn. *blađka,* f. blad.

BLAKKA.,2, f. flat sten på sjöbottnen, nära vattenytan. Ög. *Blakka* står här i st. f. *flakka,* likasom i mht. och nht. *blach,* i st. f. *flach:* ”blach angesicht”, facies plana; ”im blachen felde”. Jfr Gr., wb. 2, 58.

BLAKKA 3, v. n. 1 fara, resa. ”Han blakkar å far jemt”. Sm. Jfr sv. *flacka.* Blakka, f. en som alltjemt är ute och färdas. Sm. BLAKKA, *nattblakka,* f. 1) Caprimulgus europæus. Ög.; 2) en som alltjemt är ute om nätterna och färdas. Sm. Af fn. *blaka,* v. plandere, plangere, deraf *leđrblaka,* f. läderlapp: vespertilio.

BLAKKE, m. *blakka,* f. falsk menniska. Sm.,hl., bl. *Blake,* m. id. Bl. Deraf *falsk-blakka,* f. Kl.,sk.; *falske blakke,* m. ”Din falske blakke!”Hl. Anm. Måhända af Blake, Knut den heliges tjenare, som i Odense förrådde sin herre. Omkring 1575, då Wedel öfversatte Saxos Danmarks historia, fanns enligt Wedels anteckning ordspråket: ”ride på Blakkis häst”, vara förrädare.

BLAKK-EGD, adj. brunögd. Hs. (Bj.). Fn. *blakkr*, adj. svartaktig, mörkbrun.

B**L**AKKR, adj. 1) blek, ljus till färgen. ”Brunblakkr, gulblakkr”; 2) ljusnad, urblekt, som förlorat något af sin ursprungliga färg. Nk. *Blakk,* id. Nb.,vb.,sdm. Jfr n. *blakk,* adj. blekaktig; jfr *bleka, blika, blank* 2. Blakken, m. def. *blakka,* f. häst eller sto, som har en blek svart färg. Nk.,ög. *Blakkjin* (läs: blattjin), m. def. häst af svartbrun färg. Fl. (Nl.). BLAMMERÄ, v. a. 1 tadla. G. Frans. *blamer,* id. Blam, m. kringlöpande rykte. G. Frans. *blame,* m. tadel, förebråelse. BLAMÄ, f. skymt. G. (F.). Jfr wal. *blani.* v. n. ”to cast a splendor”; *blan,* ”splendor, light”.

BLAND, n. råg, korn och hafre. ”Agerbland, kornbland, rugbland”. Dl.

BLAND-DRIKK, m. blandning af mjölk och vatten. Ul.

BLANDOM, i *blandom,* adv. stundom. Sdm.

BLANDSÄ(D). f. 1) korn och hafre. Sdm.,sk., S. Hl. (söder om Halmstad). *Blänning,* m. id. Sk.; 2) vårråg och hafre. Hl. (norr om Halmstad). *Blandkorn,* n. id. Ibm.; 3) vårråg och korn. Vb. E. dial. *blencorn,* hvete, blandadt med råg; *blendings,* bönor och ärter sammanblandade.

BLAN(D)UM, adv. olika, blandadt. "Dä ä allt blan(d)um". Nk.

BLANK 1, adj. grumlig; om vatten. "Vattnet ä blankt". Ul. *Blank* är troligen en utvidgad form af fh. *blakkr,* svartaktig. Blänka, v. n. vara grumligt; om vattnet under fiskarnes lektid. Äm.

Strömmings-blänka, f. Åm. BLANK 2, adj. 1) skinande, glänsande. "Blank himmel", molnfri himmel. "Blankt väder", klart väder. Sm.: 2) klar, färdig. "Ja ä blank att resa me". Sm. Jfr sv. dial. *blek, blikka, bläkka* och sv. *blänka;* nht. *blank,* adj. hvit, klar, (af *blinken,* v. n., likasom *bleich* af *blichen,* v. n.); fe. *blonc;* e. *blank;* holl. *blank;* it. *bianco;* sp. *blanco;* fr. *blanc,* adj. hvit. Blankt, adv. alldeles. "Ja menar ja blankt svälter ihjäl". Vl.

Stå blank, 1) stå brud. "Om sönda ska ho stå blank"; säges eg. om kronbrud. Sm.; 2) stå brudgum. Ul. BLANNA, f. 1) blandning. Mp.; 2) vassla efter ost. Åm.; 3) mjölk och vatten till dryck. Nb.,vb., mp. *Blända,* f. Nb. (Calix). *Blendjo (blentjo),* f. id. Fl. (Ingo i Nl.). *Blann,* f. id. Vb. Fn. *blanda,* f. a) blandning; b) vassla, blandad med vatten; (af *blanda,* v. a. miscere); skot. *bland,* blandning af mjölk och vatten. (Shetlands öarne, enl. Jamieson). Jfr *blänna.*

BLAR (f. *bla,* n. *blat),* adj. blå. G. *Blår, blå* (n. *blåt).* Sk. *Blder* (f. *blå,* n. blått), adj. 1) eg. blå: flavus, cærnleus; 2) ung, späd. "Ett blått bar", ett spädt barn. Hs. (Bj.); 3) knapp, njugg. Jtl.; 4) dålig, mager; om mjölk. Jtl. Fn. *blár,* adj. a) blå; b) öde, tom, ledig; n. *blå,* adj. a) blå; b) ung, späd; c) njugg. Ursprungliga betydelsen af fn. *blar,* adj. har varit svart, t. ex. *bláfeldr,* m. pallium nigrum. (Egils. 59); *blafidradr,* adj. med svarta fjädrar; *bláfjallaðr,* adj. med svart drägt; om korpen; *blágagl,* n. svart fogel; om korpen; *blágammr,* m. svart gam; *blár hrafn,* svart korp; *blámadr,* m. neger; *bláland,* n. Æthiopien, Afrika; jfr sv. dial. *blå mörkret.* Blaunä, m. blånad. G.

Blåa, v. a. 1 1) färga blå; 2) färga från sig. "Klänningen blåar". Sm. *Blåa ner se.* Sm. Nht. *blauen,* v. a. färga blå.

Blå-bejna, adj. som har blå strumpor. "Han te samma blåbejna". Fl. (Ingo).

Blå-binkegräs, n. Cichorium Intybus. Sk.

Blå bond-tuppor, f. pl. Centaurea Cyanus. Dl. (Floda). *Blå sästuppur,* f. pl. id. Dl. (Mora).

Blå-bukar, m. pl. Odon: Vaccinium uliginosum. Nk.,vg.,sm.,bl.,sk. (Luggude h.).

Blå-en, m. def. "En blå", en som ej är klädd såsom Flodakarlarne bruka. V. Dl. (Floda).

Blå-fevel, f. blåsippa: Anemone hepatica. Vg. (Vadsbo). Fn. *fífill,* m. Leontodon taraxacum.

Blå-gubbe, m. Centaurea Cyanus. Vl.

Blå-gull, n. Polemonium cæruleum. Jtl. "Corolla eleganter cærulea præcipue intus in fundo ex auro splendens, unde planta Jemtlandis *Blågull,* aliis etiam *Kosjuss"*. Wahlenberg, Fl. Suec.

Blå-hattar, m. 1) Scabiosa arvensis. Dl. (Floda); 2) Centaurea Cyanus. Ö. Sdm.

Blå-hven, m. Jasione montana. Bl.

Blå-jon, *Blå-Jakob, Blå-Erik, Krink-Jon,* n. ett slags insekt: Callidium violaceum. Lapplands sv. nybyggare. (Enl. prof. J. W. Zetterstedt).

Blå-klätt, m. Centaurea Cyanus. Sm. Jfr fn. *klettr,* m. klippa.

Blå-korn, n. i. q. *blåklätt.* Sk. (Ox.). Jfr *duvestol.*

Blåkulla, f. helvete. Sdm.,vl.,bl.

Blåkunt, m. Echium vulgare. Nk.

Blå-lilja, f. Centaurea Cyanus. Hl. Nht. *blaumütze.*

Blå-läka, f. blåsippa: Anemone hepatica. Sm.

Blålåkker, f. pl. id. Vg. (Vadsbo).

Blå-madra, f. Sherardia arvensis. (Enl. Wahlenberg).

Blå-maj, f. Primula farinosa. Sk. (Ox.).

Blå ringblomma, f. Centaurea Cyanus. N. Bhl. (Enl. R. Dybeck).

Blå-mann, m. soldat; obrukl. Sm.

Blå-mjölk, f. mjölk som är utan grädde. Vb. Jfr *rännmjölk.*

Blå-mängd, adj. något stötande på blått. Sdm.

Blån, (ipf. *blånä},* v. n. blifva blå. "Bröstä ha blånä å sjukdomen". Vb. N. *blåna,* id.

Blåne, *blånne,* m. blånad. Rdq. 2: 192. Fsv. *blani,* m.; fd. *blanæ,* id.

Blånelse, m. kaka att blåna kläder med. Sk.(Ox.). *Blåelse,* id. Bl.

BLänna, v. a. 1 färga blott, gifva linne en blåaktig färg förmedelst s. k. blåkakor. Nk.

Blåsur, adj. (om mjölk) som surnat utan att tjockna. Sk.,hl.,bl. D. *blåsuur,* id.; e. dial. *blowmilk, blew milk.* (Hunter, 105).Blå-tistel, m. Echium vulgare. Bl. *Rävasvanns,* m. *rävarómpa,* f. id. S.Sk.

Blå-tel, m. Melica cærulea. Nk. (Eg. blå-tåtel?.

Blå-topp, m. Centaurea Cyanus. Sdm. (Björkvik).

BLå-vulen, adj. blåaktig, som stöter i blått. Nk. N. *blåvoren,* id. BLAR, *blår,* f. pl. blånor. G. *Blår,* id. Sk. m. fl. Deraf *grann-, grov-, skäktä- blår.* Nk.; ordet utmärker eg. skäfvor; jfr nht. *bleuen,* v. a. att slå: tundere, cædere; fht. *pliuwan* (inf. *plou*); mht. *bliuwen* ipf. *blou),* id.; moes. *bliggvan* (ipf. *blaggv);* lat. *flig-ere,* att slå; e. *blow,* slag.

BLARA, v. n. 1 lysa, glimma. "Dai krunebrua va inte vakker, för hu hade inga ting, som blarade". Sm. N. *blavre,* v. n. flamma, glimma; jfr *blaga.*

BLARR, *blarra,* s. *bladdra.*

BLASA, s. *blåsa.*

BLASK, s. *blaka* 1.

BLASKA 1, v. n. 1 blinka med ögonen. Åm., mp. *Blask* (ipf.*-skä.* Vb.,nb. *Bluska, bloska* Hs. Fn. *blaka,* v. vifta; *blak,* n. viftande. Blask, m. liten sömn, blund. Nb.,vb.,åm. BLASKA 2, v. n. 1 kringstänka eller utspilla flytande ämnen, röra i vattnet, så att det sqvalpar; plaska. Mp.,ög.,sm. *Blaska ner,* v. a. vä'a ner. Nk. S. *blaka* 1, af hvilket detta *blaska* är

frequentativum. Blask, n. våtväder, vått väglag. Ög.,sm.

Blaskig, adj. uppblött. "B. väg". Sm. BLASKÄ 3, v. a. 1 blanda; om kort. Mp.

BLASO, f. brase, eldbrase. Fl. (Qvarkens öar). S. *brasa* 3.

BLASSA 1, f. märke. "Han har en rö blassa i pannan". Hs. Nht. *blasse,* f. fläck i pannan (Gr., wb., 2, 71.; swz. *blasse,* f. födselmärke (Tobler, 56).

BLASSA 2, f. metallskifva. "Messingsblassa, tenblassa". Hs. Demin. af fn. *pláta,* f. plåt. (Hald.).

BLASTER, n. kålrotsblad, blad på jordfrukter, rotfrukter. Sdm., (Sorunda),nk.,bl. *Blast,* m. id. "Potatisblast". Ög. I plur. *blastrar* el. *blästrar.* Nk.

BLAUT, adj. 1) blöt. Vb. *Blåt,* mjuk, blöt. Dl. *Blöt* (n. *blött).* Sk.; 2) svag. "Blaut'n kar" en svag karl. "Blaut i hän(d)ren", svag i händerna. Vb. Fn. *blautr,* adj. mjuk, blöt; n. *blaut;* d. *blød,* id.; mht. *blœde,* svag; swz. *blöd,* id. Blaut-mynnter, adj. lättstyrd; om dragare. S.G. *Lenmynnter,* id. N. G. (F.).

Blet-ländt, adj. sumpig; om mark, äng. Hs.(Bj.). N. *blautlendt.*

Bluttme, m. 1)eg. blöthet; 2) blöt mark. G.

Blåtna, v. n. 1 blötna, mjukna, uppmjuknas. Fl. (Nl.). *Blåttna.* Hs. *Blattän* (ipf. o. sup. *blattnä),* blifva blöt, uppmjukas. N. Vb. *Blotna,* v. n. genomblötas så att något blifver mjukt (t. ex. hård lera) Fl. (Nl.). *Blottna opp,* v. n. töa, smälta. Sm. Fn. *blotna,* v. n. vätas, genomblötas.

Blåtå, v. n. töa. Dl. "Hä'a blåta heile hison vikon", det har töat hela denna veckan. Fl.(Öb).

Blåtåväder, n. töväder. Dl. *Blotvädur.* G. *Blet-vär.* Hs. *Blutt-vär.* Fl. (Pargas i Nl.).

Blödtistel, m. mjölktistel. Bhl. N. *blaut-tistel.*

Blöjtä, v. a. 1) blöta; 2) gifva mycken stryk. G. Fn. *bleyta,* v. a. blöta.

Blöta, f. 1) genomblötning. Vb.,dl.,nk.; 2) bröd, doppadt i kokhett vatten, med smör till. Vb. Kallas äfven *flóttmölja,* f. när flott begagnas dertill i st. f. smör. Vl.

Blöte, *blöde,* n. 1) utblötning, genomblötning, starkt regn. "Jorden har fått blöte av regnet". Hl. *Blöta,* f. Nk. *Blöda,* f. Sk.; 2) kärr, moras. "Hästen har lagt sej i blöde". Hl.; 3) orent, smutsigt väglag. *Blöda,* f. Bhl. (Elfs.). *Blöde,* f. orenlighet, smuts. Bl. (Listers h.). Fn. *bleyta,* f. a) utblötning; b) dy, gyttja; *bleyti,* n. utblötning.

Blötfisk, m. lutfisk. Ög. m. fl.

BLötä-vär, n. starkt regn, ihållande nederbörd. Nk.

Blötögd (g=j), adj. 1) gråtmild, fallen för att gråta; 2) ömsinnt. Sm. BLE 1, m. tecken, fläck. "Han har en ble av den sjukan". Mp. (Enl. Ihre).

BLE 2, s. *bliga.*

BLEGBLÅ, s. *bleka.*

BLEKA, *blika,* v. n. 1 1) skina. *Blika, åblika,* skina på. Hs.; 2) blixtra, ljunga. Vl. *Blikka.* Ul.,ög.,nk.,sdm., Runö, Nuckö, Wormsö. *Blika.* V. Nk. *Bleka.* Vg.,ög.,kl.,sm.,bl., Åland. *Blinka,* id. Hs. (Bj.); 3) säges om hafvet, då det är lugnt och dess yta klart återspeglar föremål: "sjön, havet bleker". Bl. Deraf troligen namnet på landskapet Blekinge; 4) göra märken uti en skog genom barkens afhuggande för att finna vägen genom skogen; afbarka några strimmor i träd för att utmärka gränsen mellan olika skogsstycken. "Bleka ut väjen". Vl.,ög.,sm.,kl. *Blika.* G., V. Nk. *Blikka.* "Ja ska gå före å blikka opp". Ul.,Ö. Nk. *Blekka.* Hs., sdm. *Blekka, bläkka.* Jtl. *Bläkka.* Ul. *Bleka* (ipf.*-ade,* sup. *blekt),* v. a. afskala barken på ett träd eller hugga deri att det må förtorkas eller sörna. Sm.,sk. Fn. *blika* el. *blíkja,* v. a. att skina, lysa; n. *blika,* v. n. "blinke, glimte, glindse"; *blekkja, blika,* v. n. märka träd genom hugg eller inskärning; fe. *blican;* fht. *plichan;* mht. *blichen;* ns. *blêhen,* skina, lysa; mht. *blechen,* v. a. a) "sichtbar sein, bloss liegen; b) sichtbar machen"; *erblechen,* "sichtbar machen". (Ben. mhd. wb. I, 207, 208); fn. *bligda,* bringa till att skina; d. dial. *blege.* "Havet bleger"; n. *blekkja, blika,* märkhugga träd. Blajk, *blek,* n. den feta, köttfria randen i fläsk; rent fläsk "Den gallten va fet, ty han hade ett vakkert blek". Sm. (Östbo). *Blek,* n. "Dä ä så bredt blek". Vg.,ög.

Blajkfäjs, comm. blek menniska; person som är mycket blek och ser sjuklig ut. G.*Blajkfis, blekfis.* Vb. *Blekfis.* Ul.,nk.,ög.,bl., hl. Ns. *blekfiist,* "der bleich aussiehet". (B. W. B. I, 97); d. dial. *blegfis,* m.; jfr fn. *fisblejkr.*

Blajkvuren, adj. 1) bleklagd. Sm. (Östbo). *Blekvolen, blekvulen,* id. Nk.; 2) hafvande: gravida; om fruntimmer. Sm.(Östbo; enl. L—n).

Blegblå, adj. ljusblå. Hl.

Blejk, adj. blek. Fl. (Nl.). *Blajk.* Nb.,vb., sm. *Bleg, blej, blaj.* Sk. Fn. *blejkr;* fht. *pleih;* nht. *bleich;* fe. *blâc, blæc;* e. *bleak;* holl. *bleek;* d. *bleg,* id.

Blejka, v. a. bleka. Fl. (Nl.). Fn. *bleikja.*

Blejsjyvve, f. bleksot, bleksjuka: chlorosis. S. Sk.

Blek, adj. glänsande, stilla, lugn; om sjöns vattenyta. "Sjön ä blek; havet ä blekt". Bhl., hl.,bl. *Blegg,* id. "Kav blegg", alldeles lugnt. Bhl. Jfr d. *blikstille.*

Bleka, f. kalkjord. Jtl. *Blekå, blajkå,* f. id. G.

Bleka, *bleke,* f. sjölugn, stiltje; om hafvets vattenyta. Bl. (Bräkne). *Blek, bleg* id. Bhl *Havblikk,* id. Sk. *Blekt,* f. id. Åland. Jfr fn. *blik,* m. glans, sken; *blika,* f. id.; n. *blik,* n. id.; d. *havblik.*

Bleka, n. för solen öppet ställe. "Vara, ligga i blekä". Vb.

Bleke, n. def. bloss som brukas vid ljustring. "Vara ute på bleke". Nk.

Blekig, adj. lugn, stilla; om hafvets vattenyta. "Sjön ä så blekig". Bl. (Östra h.).

BLekka, f. mindre jernplåt, hvarined man betäcker en spricka eller annan bristfällighet på en båt, ett golf o. s. v. Nk. Af sv. *bleck,* n. tunn metallskifva; fht. *bleh, blech* (Graff 3, 243). nht. *blech,* n.; holl., d. *blik.*

Blekkset, n. def. blink. "Gå ut på blekkset". Ög. Jfr fht. *blechazan,* blinka.

Blek-lett, adj. bleklagd, något blek, som har blek ansigtsfärg. Hs. (Bj.), sm. *Bleklett, blaiklett.* Nb.,vb. Fn. *blejkleitr.*

Blenkän (ipf. *blenknä),* v. n. blekna. Vb. Fn. *blejkna.*

Blik, *blek,* n. blixt. Sm. *Blikk,* m. id. Runö, Wormsö, Nk. *Bleke,* m. id. Vl. *Kornblikk,* n. kornblixt. Ul. *Kornblek,* n. id. Sm. *Sillablek,* n. sillblixt. Bl. *Sillableke,* n. id. Sm. *Blekanne,* n. blixt, blixtrande. "Dä va ett farlit blek el. blekanne". Sm.

BLikk, m. 1) glans, sken; 2) blixt; 3) hugg eller märke i växande träd för att utmärka en väg, rågång o. d. Nk. *Blek,* n. a) id.; b) safven på ett träd, som vårtiden safvas. "Denna tall hade tjockt blek". Sm. *Blaik,* n. id. Sm. (Östbo, Vestbo h.). Fn. o. n. *blik,* n. glans, sken; nht. *blechle,* n. blixt; fht. *blik, plich,* n. id.

BLikka (pl.*-kör),* f. hugg eller märke i växande träd för att utmärka en väg, rågång o. d. Nk. N. *blekk,* m. id.; *blik,* n. id.

BLikkning, *oppblikkning,* f. en rad af träd som man sålunda märkt. Nk. *Blekkning,* f. id. Sm. Jfr fht *lach,* inskärning i träd för att utmärka gräns; irl. *leigheas,* inskärning.

Blikkna, v. n. lugna af, ut. G. (F.). *Bleikna äut,* id. G, (F.).

Blikksa, v. n. 1 blinka med ögonlocken. "Dä gikk så fort te, så ja hann inte blikksa". V. Nk. *Blikkstra,* v. n. 1 id. V. Nk.

BLEK 1, n. afdelning på vägg, tak, golf. "Ett långt blek". Ög.

BLEK 2, s. *bleka.*

BLENA, f. blemma, liten hudblemma, liten knast. Vg.,sk. (Onsjö). *Blena, blåna.* Hl. *Bläjna,* id. "Ja har fått en bläjna på yat". Sk. (Tygelsjö i Oxie h.). *Blajna.* Sk. (N. Åsbo). *Bläjma.* Dl. (Mora). Fn. *blena;* d. *blegn,* id.; swz. *blääsch,* svulst (Stalder I, 181). Blenig, adj. 1) full med blemmor. Hl. *Blemmug,* id. Hs. (Bj.); 2) skabbig. Hl.

Pisseblena, f. blemma på ögat. Sk. BLES, *bläs,* f. hvit fläck i pannan på hästar af annan färg; hvit strimma långsåt främre delen af hufvudet på hästar. Nb.—sk. *Bliss,* id. S. Sk. Fn. *bles,* f; *blesi,* m. id.; n. *bles, blese,* f.; d. *blis;* fht. *blas,* m. (Graff, 3, 257); bay. *blas,* m. (Schmeller I, 238); swz. *bläs, bles.* m.; holl. *bles,* f.; ns. *blesse,* id. (Schambach, 27); e. *blaze,* a) sken; b) bles. Jfr skr. *b'lâs,* att skina. Blesug, adj. Mesig, försedd med dylikt tecken; om hästar. Hs. *Blesu.* Nb., vb. *Blesed, blest.* "De blesta märana". Sk. Fn. *blesöttr;* n. *blesut;* d. *blisset.*

Bläs el. *bles,* m. (def.*-sin),* adj. blesig häst. Nht. *bläs, bles,* m. häst eller hund med hvit fläck i pannan.

Bläsa, f. blesigt sto. Hs.,fl. (Nl.)—sk. BLI 1, *(ble,* sup. *blitt* el. *blett),* v. n. blifva. Nästan allm. *Bläiva* (ipf. *blaiv* el. *blai,* pl. *blivu* el. *blio,* sup. *blivi).* G. *Bli, bi,* id. Sm. *Bli* (ipf. *blikk,* conj. *blinge).* "Ja blikk förkjust", jag blef förskräckt. Sk. (Albo, Torna). *Bli* (præs. *byr,* ipf. ind. *blökk, byttj, bögg,* impf. conj. *bynge,* sup. *bött).* "Ja bögg så förkjust". Sk. (Ing.). *Bli* (ipf. *ble,* conj. *blee, blege,* sup. *blitt).* Ög. Jfr moes. *leiban;* fht *leibjan, liban;* mht. *liben,* blifva öfrig; *beliben, bliben,* blifva qvar; nht. *bleiben.* Fn. *blifa* och sv. *blifva,* äro lån från tyskan.

BLI 2, adj. gles. "Den der skia ho ä för bli". Sdm.

BLID, *blivar,* adj. vänlig, blid, som talar med foglighet och ser vänlig ut. Fn. *blidr,* blid, vänlig, mild; moes. *bleiþs,* vänlig; fsv. *blidher,* id. Bli (ipf. *bliä)* v. n. 1) vara blid. Vb.; 2) töa. Vb.,mp. *Blia.* Hs.,ög.,fl. (Nl.).

Blida, f. 1) blidhet. Sm. (Obrukl.); 2) töväder. Nb.,vb.,fl. (Nl.). *Blia,* f. id. Mp. Fn. *blida,* f. blidhet, vänlighet; moes. *bleiþei,* f. mildhet.

Blidli, *blilli,* adj. blid, vänlig, fägnesam. Hs. (Db., Bj.). *Blisli, blissli,* adj. a) blid, godmodig, vänlig; b) mild; om väderlek. "Blislit ver". Vb. Fht. *blîdlih.*

Blidlien, adv. vänligt, blidt. Hs. (Jerfsö). Fn. *blídlegr,* adj. vänlig; *bliđliga,* adv. vänligt; fsv. *blidlika,* adv. id.

Bliel, m. februari månad. *Blielemånad,* m. id. Sk. (Oxie, Skytts, Ing., Vemm., V. Göinge). "Vänta bärstens te bliel kommer, så få vi nókk annat vär". "Bliel röster sine blår", säges när det snöar i februari. D. *blidel, blidemåned* (i almanachan).

Bliela-låmm, u. lamm födt i februari. Sk. (Oxie).

Blifåll, adj. vänlig. Vl. *Blidfällen,* adj. godlynt, vänlig. Bhl. *Blifallen,* adj. a) id. Dls.; b) glädtig. Vg. (Elfsb.).

Blilätt, adj. med gladt utseende. Dls.

Blimält, adj. blid, vänlig i sitt tal. Bl. Fn. *blidmæltr.*

Bliska 1, v. n. 1 töa. Hs.,ul. (Freqv.).

Bliska 2, f. en liten gåfva, som man ömsesidigt gifver af glädje och vänskap. Hs. (Db., Bj.).

Bliväder, n. töväder. Hs.—ög.

Blyna, v. n. 1 töa. G. BLIGA, *blija,* v. n. 1 stirra, hålla blicken fästad på något, med uppspärrade ögon nyfiket betrakta något. Mp.—sk. *Blii* (ipf. *bliä).* Vb. *Bliga, blija* (ipf. *bleg,* conj. *blege).* Hs. *Blia, ble.* Kl. Fsv. *bliga,* id.; sv. *blicka;* nht. *blichen,* se. Jfr *bleka, blika.* Blielt, m. en som blickar starkt, glor stinnt. Sk. (Enl. lektor G. Andersson).

Blij, m. 1) blick; 2) i plur. äfven ögon.

"Se opp me blijene", se opp med ögonen. S.Sk.

BLIGD, m. vigg (af trä), hvarmed ved klyfves. Ul. *Bläjde.* Vg., ög. *Bläjde, bläe.* Hl. *Bläde.* Sm. *Bläje, bläj* (pl.*jar).* Sk.,bl. *Baljgrä.* G. N. *blegg, bløyg,* m. id.; d. dial. *blare, bleir;* fn. *fleygr,* m. kil, vigg; jfr gr. ***πλησσ-ειν***, att slå, (roten ***πληγ***); moes. *bliggvan,* id. Bläjda, v. a. 1 kila, slå in en träkil. Vg.,ög. *Pligda.* Ul. *Bläda.* Sm. *Bläa* Bl. BLIGSTRA, v. n. 1 blinka. Mp. *Blikksta,* v. n. 1) blinka, vinka med ögonen, hastigt lyfta ögonlocken. Ul. (Rosl.), fl. (Nl.,Öb.); 2) uppbrusa af vrede. Fl.(Öb.). Jfr *bleka, blika.*

BLIG-VOLEN, s. *bliu.*

BLIK 1, m. en kal bergsrygg. Dl. Jfr n. *blik,* n. en blek eller hvit fläck (på klippor, väggar o. d.). S. *bleka, blika.*

BLIK 2, m. någonting fett. "Spanen jär bärä bliken". S. G. Jfr *bleka.*

BLIKK, *blökk,* s. *bli.*

BL1KKNA, *blikksa,* s. *bleka, blika.*

BLIKKSTA, s. *bligstra.*

BLIKU, f. braxenpanka: Cyprinus Ballerius. Fl.(Nl.). *Bläkka, blekka.* Ul. *Braxenbläkk,* f. Rosl. N. *blika, bleke,* f. "et slags ørreder med bleg eller lys farve"; ns. *blecke:* Cyprinus alburnus. (Schambach, 27). Jfr fn. *blika,* v. n. glänsa, skina.

BLINDING, comm. en grå fluga, som stinger: Tabanus cæcutiens. G. *Blinning,* m. 1) id. Ög.,vg.; 2) en person som ej ser sig för; ovarsam och försumlig menniska. Ög.; 3) enfaldig stackare. Sm.

BLINDKORV, m. blodkorf utan fett. G.

BLIND-ST1KK, n. blindbock. "Ta blindstikk", leka blindbock. Fl. (Öb.).

BL1ND-STIKKÅ, f. trollslända. Fl.(Nl.).

B**L**IND-STYRE, n. svag- eller närsynt, menniska; tillmäle till en som förgäfves söker efter något. Ul.,sdm.,nk. *Blindstyre!* säger den som letat upp det en annan icke fått rätt på. Nk. Anm. *Blindstyre* är blindbock till meningen, men betyder troligen eg. *blind-tjur,* af fht. *stior,* nht. *stier,* m. tjur.

BLINDTAKKA, f. blindbock. Hs.,dl.

BLINGRÄ BURT, v. a. 1 bortblanda. G. Blingarr u blångarr., adv. huller om buller; säges om något oredigt, trassladt. S. G. BLINN-BRU(D), s. *brudr.*

BLINNE-B**L**OLÖS, n spöke, buse, skuggan på väggen, hvarmed man skrämmer små barn. Vg.,Ög.

BLIR (ipf. *blirä),* v. n. plira med ögonen. Nb., vb. *Bläjra.* G. Jfr *blura.*

BLIRA, f. blecklyckta med genombrutna väggar. Bl.

BLIRRÄ FOJR AUGU, v. n. säges då det far för ögonen, såsom af hetta om sommaren. G.

BLISA, *bergblisa,* f. oländigt berg, oländig väg. Ul. (Enl. J. E. Wahlström).

BLISKA, s. *blid.*

BLISTER, f. 1) blad af Arundo Phragmites. Strös på golfvet under julhelgen och tros vara det grässlag, som i krubban lades under Jesus-barnet; 2) Salix Pentandra. Hs. (Db., Bj.).

BLISTRA, v. n. 1 1) myssla, hvissla på hästar för att påskynda farten. Hs.,mp.,åm.,fl. (Nl.) *Blistär* (ipf. o. sup. *blisträ).* Vb.jtl. *Blistra. blistr.* Runö, Wormsö. *Blist'r.* Fl. (Öb.); 2) myssla åt hundar. Hs. (Db.). *Blystra, bligstra.* Hs. (Bj.). Fn. *blístra,* v. n. hvissla; jfr fn. *blása* (blés, blasit), blåsa.

BLISTRÅ, f. Galeopsis Tetrahit. Fl.(Nl.).

BLIU, adj. blyg. Nb. (Lule). *Bluv.* Bhl. *Blöj.* Sk. *Blug, blöu.* Vb. Fn. *bljúgr;* fht. *blug* (Graff 2, 247); mht. *bliue* (Ben. 1,214); swz. *blug* (Stalder 1, 187). B**L**ig-vólen, adj. som är blyg af sig. Hs.(Bj). BLO(D), m. & n. blod. Allm. I Svealands munarter är neutrum öfvervägande. *Blog,* m. Nk. Fn. *blóđ,* n.: moes. *bloþ;* fht. *blôt, pluot, pluat;* fe. *blôd,* id.; jfr skr. *plu,* att flyta. Bloa, 1) v. a. 1 befläcka med blod, smutsa med blod. Nästan allm. *Bloga.* Nk; 2) v. n. blöda. *Bloga.* Nk.

Blodbulle, m. rund tunn kaka af rågmjöl och blod. Dl. (Elfd., Mora, Våmh.).

Blodlös, m. spöke. Bl.

Blodrot, *blodsotrot,* f. Tormentilla erecta. Bl. (Aspegr.). *Blogrot,* f. Nk.

Blodrösig;, adj. rödaktig genom blodkärls sprängning. Ul. Nht. *blutränstig, blutrisig, bluträsig,* cruentus.

Blodsjuka. f. rödsot. Hs. (Db., Bj., Ljusdal). *Blosjyve,* f. S.Sk.

Blodskut, n. blodslag. G.

Blodwärk, m. var ur en böld blandadt med blod. Dl. (Elfd., Våmh.). *Blogrot,* n. id. Nk.

B**L**odugr, adj. blodig. Nk. Fn. *blódugr.*

B**L**o-hong, m. stor, arg hund. Sk.

Blu-läupar, m. blodigel. Dagö. B**L**OKA, *blåkka,* v. n. 11) göra, groft och tungt arbete, arbeta strängt (såsom vältra sten o. d.): arbeta klumpigt utan förstånd, gå på med magt och våld. Hs.,ul.,sdm.; 2) göra något med häftighet och ansträngning, göra något träget. "Han b**l**okar å arbetar". "Han b**l**okar å odlar". Nk. *Blokka, blåkka,* id. "Blokka å hugga". "Blåkka å hosta". Hs. *Blåka,* id. "Han blåkär å odlar". Vb.,ög.; 3) häftigt snöa. "Dä b**l**okar å snögar". Nk.,ul.; 4) häftigt regna: "Dä riktigt blokar ner". Nk. Bay. *blokken,* v. n. göra tungt arbete; holl. *blokken,* flitigt arbeta, anstränga sig. Jfr sv. *blokk,* m. truncus. Blókk-arbete, n. mycket groft och tungt arbete. Ög. m. fl.

Blókk-hålla, v. a. med kraft och ihärdighet hålla något. Bl.

Blåkansam, adj. arbetande med magt utan förstånd. Hs. (Db.). BLOKK, n. 1) eg. caudex. Skriftspr.; 2) något ovanligt stort i allmänhet, oafsedt om det är dödt eller lefvande. *Blok,* n. "Dä va ett blok te en oxe". Nk.; 3) i sammans. utmärker något mycket stort. *Blókk-stor,* adj. omåttligt stor, mycket stor. Ul.,sdm. m. fl. *Blåka-stor,* id. Fl. (Nl.). *Blåkmätt.* adj. tvärmätt. Hs. Blókk-stokk (pl.*kar),* m. stockändar, som ligga rundtom den resta kolmilan, för att göra grundlag åt ris och stybbe. Ög. BLOKKA, *blåka, v. n. l 1) häftigt skälla. "Hunden blokkar". Vm., Rosl.; 2) svärja, förbanna sig. "Nu blokkar han på". Sm. "Blokka å svärja". Vg. Jfr nht. blöken, v. n. a) råma; b) skälla. (Gr. wb. 2, 143); gr.* **βληχασϑαι**, *skrika, bräka.*

BLOKKER. f. pl. näckrosor: Nymphæa. Bhl. (Skee s:n, enl. R. Dybeck). Benämningen har afseende på fröhuset. Jfr blokk.

*BLOKKSA, blokks', v. n. klappa i händerna.*Nuckö. Jfr fn. *blaka,* plaudere, plangere. S. *blukksa.*

BLOM (pl. *blommen),* n. blomma. "Stå i blom", stå i blomning. "Gå i blom", slå ut blomster. Sk., hl. *Blom,* m. blomning. Ul. Fn. & n. *blóm,* n.; fn. *blómi,* m.; moes. *blôma,* m.: fht. *pluomo;* mht. *bluome,* blomma; fht. *blôjan, blouhan,* v. n. blomstra.

BLOMMEN (pl. *blómmer),* n. plommon. Sk.,hl. Deraf *kydblommer, gula, rö(d)a blommer.* D. *blomme,* n. id.: fn. *blómi,* m. frukt.

BLOSKA, s. *bluska.*

BLOSLIN, adj. veklig. Dl. (Ihre). Jfr *blaut.*

BLOTA. v. a 1) eg. slagta offerdjnr. Moes. *blotan,* dyrka (Gud); fn. *blota,* a) att offra till afgudar, eg. bestryka (afgudabilder) med blod; b) förbanna; (jfr fn. *rjóđa, skjaldblotr);* fe. *blôtan;* fht. *pluozan.* Deraf *Guds blotting,* ett slags ed. Dl. (enl. Ihre); 2) v. n. 1 *blotta,* förbanna. Brukas sällan ensamt, utan mest i förening med svära. "Han blottar å svär". Nk. *Förblótta sej,* förbanna sig. "Han sor å förblotta sej". Sk. (Tygelsjö). D. dial. *blote,* v. n. svärja, förbanna; *bloten,* svärjande.

BLUKKSTA, v. n. klappa, slå. "Hertan blukkstar", hjertat klappar. Nuckö. Jfr *blokksa.*

BLURA, v. n. 1 till hälften blunda med ögonen, såsom närsynte bruka. Sdm.—bl. E. *to plur.* S.*blir.* Blurskägg, n. den som blundar till hälften med ögonen, såsom närsynte. Sm. BLURRA, v. n. 1 tala så fort att det blir oredigt. Ög. Jfr *bladdra* 2, *burra.* Blurr, *blurrer,* m. storpratare. Sm.

Blurra, f. storpraterska. Sm. BLUSÄ, v. n. 1 se grymt och vildt på någon. G. Jfr fn. *blöskr,* m. skräck, förvåning.

BLYANT, m. blyertspenna. Sk. *Blyans-penn,* m. id. S.Sk. *Blyartspensel,* m. id. Vg. Isl. *blýant,* m.; d. *blyant, bliant.*

BLYSA, v. n. lysa. Ul. *Blåssa, blåsa,* v. n. 1) eg. lysa; 2) ståta; säges om fruntimmer, som i kyrkan äro mycket grannt klädda. Sm. Jfr skr. *bhlâs,* att skina. Blys, *blås, blöss,* n. bloss. Sk. *Bluss,* n. id. "Bluss på himlen", norrsken. Hl.

Blysa, f. vagnslykta. "Di ha blysorna tända". Bl. (Östra h.).

Blås, n. eg. bloss; 2) ett fruntimmer som är mycket grannt klädt. "Ho va alldeles ett blås i körka". Sm. "Kyrkoblås å hemma trås", ordspr.; säges om flickor, som i kyrkan äro mycket grannt klädda, men hemma ganska smutsiga. Sm. Jfr *trås,* n. *(tro* 2). Fsv. *blus, blos,* fackla; fn. *blys;* d. dial. *blus;* fe. *blase;* mht *blas.*

Blåss-hållare, m. förridare. Vg. BLÅ 1, adj. 1) stor, ofantlig. "Han gjorde dä i blå galenskapen". Ul. (Enl. Ihre); 2) i sammansättning utmärkande något stort eller utmärkt. *Blåhålla,* v. a. med kraft och ihärdighet hålla något. Bl. Fn. *blá-,* id., t. ex. *blá-berr,* adj. helt och hållet naken; *bláfátækr,* adj. utfattig; *blágarn,* n. ganska fint garn; *blágirni,* n. småtarmar. K. Erik XI. *Blåfot* har häraf erhållit sitt namn, likasom k. Harald *Blåtand.* I st. f. blå brukas nu *bål* t. ex. *bålstor, bålstark.*

BLÅ 2, s. *blar.*

BLÅA, *blåbejna, blåbinkegräs, blåbukar, blåen, blåfevel, blågubbe, blågull, blåhven, blåjon, blåklätt, blåkorn, blåkulla, blåkunt, blålilja, blålåka, blåmadra, blåmaj, blåmann, blåmjölk, blån, blåne, blånelse, blånna, blåsur, blåtistel, blåtel, blåtopp, blåvulen,* s. *blar.*

BLÅKA, *blåkansam,* s. *bloka, blåkka.*

BLÅKA PÅ, s. *blaka på.*

BLÅKOT, adj. omåttligt stor, ovig. Fl.(Öb., Nl.). Jfr *blókk.*

BLÅNN, *blånna,* s. *blänna.*

BLÅSA (pr. *blås,* ipf. *bles, bläs, blis,* sup. *bläsi),* v. a. blåsa. Dl. *Blasa* (pr. *blas,* ipf. *blès,* sup. *blasi),* v. n. G. *Blasa* (ipf. *blaste),* v. a. id. S. G. *Blåsa* (ipf. stundom *bles,* sup. ofta *blåsi).* Nk. "Han har ngt att blåsa på", han har huskors. Hs. Fn. *blása* (pr. *blæs,* ipf. *blès,* s. *blásit);* moes. *blesan,* id. *Bläsa,* v. n. 2 1) blåsa; om vädret. Vm.,sm.,sk.,hl. *Blesa,* id. Sk.; 2) vara stolt öfver sitt utseende. Ög.; 3) tillverka tackjern. Nora bergsl. Blåsall, adj. blåsig. Vl. (Elfd.). Jfr Rdq. II, 2, 401. N. *blåsall,* id.

Bläsa, f. blåsa, isynnerhet urinblåsa. Sk. D. dial. *blæse;* fht. *blâsa,* f. id.

Bläsig, adj. ifrig. Kl. (Enl. G. W. S—r).

Blässa 1, v. n. 1 skryta. Hl. Jfr nht. *bletten,* v. n. garrire, effutirè. (Gr. wb. 2, 109).

Blässa 2, f. skryterska, pratmakerska. Hl. (Skällinge).

Blässare, m. stor, dugtig karl eller häst. "Dä va en blässare te kar, häst". Sk. (Oxie, Vemm.).

Bläster, m. 1) blåst. Dls.,nk. *Bläster, bläst.* Ul. *Bläst.* Dl. (Mora). *Bläst, blest.* Sk.,hl. *Bläjst.* Bl. *Blaust.* Kl. Fsv. *blæstir, blaster;* fn. *blástr;* fe. *blæst;* d. *blæst;* mht. *blas, blâst,* id.; 2) ställe der myrmalm nersmältes till smidigt jern. Jtl.,dl. BLÅSLYST, f. Melandrum pratense. Nk.

BLÅT, *blåtna, blåta, blåtåwäder,* s. *blaut.*

BLÅTTA SEJ, v. r. begå sig, berga sig. Vl. (Enl. Ihre). *Blottä sȧ.* Jtl. D. dial. *blotte sig,* id.

BLÄDA, *bläa, blä* 1) v. a. 2 afblada, plocka bladen af (t. ex. på kål). Hs.—sk. *Bläddra,* id. Nk. (freqv.). Fsv. *blædhia;* d. *blæde;* ns. *blaên;* nht. *blättern;* 2) v. n. bläddra i bok. Hs.,nk.,ög.,vg.,hl.,sm. Blä-kål, m. kål, afplockade och hopsamlade blad; bladkål. Vg. BLÄDA, s. *bligg.*

BLÄDING, m. ett mindre blad. G. (Demin.).

BLÄDRA 1, f. 1) blåsa. Ul.,sm. (Östbo), Dagö, Wi. *Blära,* f. id. Vg.,sm.,sk.,hl.,bl., Nuckö. *Bladdra,* f. id. Dl. *Blägra,* f. id. Runö; 2) bubbla. "Vannblära", vattenbubbla. Sk.; 3) blemma, liten hudblemma. Sk., sm. *Bladdra.* Dl. *Fnattblära,* f. id. Hl. S. *fnatta. Bläddra,* f. a) sår med hårdnad skorpa. Deraf *sårbläddra, blädder-rosa,* f. (en sjukdom). Nk.; b) utspild tjock vätska eller mos, som bildar en rund platt hög; deraf *ko-bläddra.* Nk. Fsv. *blædra,* f. blåsa, blemma; fn. *bledra, blaðra;* n. *blæra;* d. *blære;* fe. *blædre, blæddre;* e. *bladder;* nht. *blatter;* fht. *plâtara* (Graff 3, 235); mht. *blâter* (Ben. 1, 203); ns. *bledder;* holl. *blaar.* Roten är fht. *blâjan,* flare; nht. *blähen,* inflare, turgidum reddere; fe. *blâvan,* id. (Gr. wb. 2, 61). Blära i sej, v. a. 1 dricka glupskt. Bl.

Blärer, f. pl. Cucubalus Behen. Benämningen af blomfodrets skapnad. Sk. *Duve-ägg,* n. pl. id. Nk. *Tar-alld* (ɔ: tårvållaren), id. G. *Flås-gräs,* n. id. Vm.

Bläre-sten, m. blåsten. Sk., hl. D. *blæresten.*

Blär-ulk, m. 1) den som glupskt dricker. Bl.; 2) som gör sig till, uppblåses; sticken menniska. (Skällsord). S.Sk. Äfven blott *blära,* f. a) id. Sk. (Vemm.); b) tjock-mage, tvärbuk. (Oxie).

Ox-blära, f. oxblåsa. Sk.,hl. BLÄDRA 2, v. a. 1 svänga. "Långkusen blädrar stygnet", ormen rör tungan af och an. Hs. *Blaga,* id. Ibm. Jfr fn. *blaka,* v. plaudere, plangere. *Blädra* 2, eg. hväsa, är beslägtadt med fht. *blâjan, blâhan,* att blåsa.

BLÄDRA 3 (pl.*-ror),* f. tvärbräderna i ett vattenhjul, på hvilka vattnet strömmar. Hs.

BLÄDRING, m. Menyanthes trifoliata. Nk. Af sv. *blad,* n. folium. *Korsblikka,* f.; *munka-kål,* m. id. Nk.

BLÄJDA, *bläjde,* s. *bligd.*

BLÄIVA, s. *bli*

BLÄKKA 1, f. vipa: Vanellus cristatus. G. Jfr fn. *blakkr,* adj. svartaktig.

BLÄKKA 2, f. en jungfru brännvin. Ul. Af sv. *bleck,* n.

BLÄKKEN, ? Paris quadrifolia. *Korsört,* f. Bl.

BLÄKTA, v. n. 1 fläkta, vifta, sakta röra hit och dit, t. ex. en solfjäder. Åm.,mp.,hs.,fl. (Nl.), vg. *Bläksa.* Dls. *Bläkkt* (ipf. o. sup.*-tä),* 1) fläkta, röra hit och dit; 2) fjeska, hafva brådtom, skyndsamt göra något. "Hvo jär ä du nu bläkkt vä?" hvad är det du nu brådskar, bråkar med? Nb.,vb. Fn. *blaka,* v. n. röras sakta fram och tillbaka, vifta; *blakta,* id.; fe. *blâvarz,* blåsa. Bläkkt, n. 1) hastande göromål, brådska; 2) fjesk. Vb. BLÄNGER I VÄLLING, m. den som alltid ser snedt och ond ut. Sm. (Enl. L—n). Af *blänga,* v. n. stirra hotande och argt på någon.

BLÄNKA, s. *blank* 1.

BLÄNNA, v. a. 1 1) blanda. Sk.; 2) mäska till brännvin. Ög. *Blånna,* v. a. blanda ihop (t. ex. till kreatur). Ög. (Östkind). Fn. *blanda* (pr. *blend,* ipf. *blètt,* sup. *blandit),* v. a. blanda. Blening, m. 1) en som är född af olika föräldrar; 2) äfven om kreatur. Fl. (Nl.). Fn. *blendíngr,* m. menniska som är född af olika föräldrar (såsom af ett bergtroll och en menniska).

Blånn, n. mäskning till brännvin. Ög.

Blånner, m. blandning. Vg.

Blänna, f. dryck af vatten och vassla. Jtl. S. *blanna.*

Blänning, m. 1) blandning. G.; 2) blandsäd, korn och hafre. S.Sk. Jfr *fyrblänning.* BLÄRA, *blärer, blärsten, blärulk,* s. *blädra* 1.

BLÄSA 1, v. a. smaka eller först taga af något. "Bläsa höladan, bläsa osten", Åm. Jfr bret. *blaza,* v. a. smaka; cy. *blasa;* gael. *blais,* id.; gael., cy. *blas,* smak; bret. *blaz,* id.

BLÄSA 2, s. *bles.*

BLÄSSA, f. stor smutsfläck. Ul. Jfr. nht. *blasse, blässe, blesse,* f. fläck i pannan: "das pferd hat an dem kopf ein weisse blassen" (Gr. wb. 2, 71). S. *bladda.*

BLÄSSA el. *blässå,* f. strykspån; sticka i form af en dolk eller tveeggad knif, öfverstruken med en deg af finstött sandsten och fett, hvarmed lien under slåtter och skörd hvässes. Fl. (Ingo). Blässa, v. a. 3 hvassa lien på strykspån. Fl. (Ingo). BLÖI'R *(bloiar),* adj. lättrörd. N. G. *Blöi fangen,* adj. id. N. G. Fn. blauðr, mjuk; rädd; fe. *bleád,* rädd.

BLÖJ-KWEITO, f. blyhvitt. Fl. (Ingo).

BLÖJNÄ. v. imp. bli mildt väder. G. Fn. *blýna,* bli varmt.

BLÖTA 1, f 1) lag, framlag af säd på logen; så mycken otröskad säd som på en gång framlägges på logen för att tröskas. "Tröska en blöta". Vg. *Blöda,* f. id. Hl.,bhl. *Lägg,* n. id. S.Sk.; 2) massa, mängd. "Nu skän tro hu luer en blöda". Hl. (Skällinge). Jfr nht. *bleuen,* att slå; fht. *bliuwan* (ipf. *blou);* mht. *bliuwen* (ipf. *blou),* id.: e. *blow,* m. slag, stöt; moes. *bliggvan* (ipf. *blaggr),* slå; lat. *fligere.* Se för öfrigt *plegel.*

BLÖTA 2, *blöte, blötfisk, blötävär, blötögd,* s. *blaut.*

BO 1, n. behof. I sammans, *ha bo,* hafva behof, behöfva. "Du har inte bo å ina", du behöfver ej vara rädd. "Han har inte bo att by te", han behöfver ej bjuda till eller försöka. Sk. *Boet, bot,* n. def. id. "Ja har ej boet", jag behöfver ej. Vg. N. *bo,* id. "Du ha intje bo te gjera da".

BO 2, n. 1) eg. bostad, bohag. Riksspr.; 2) kärnhus. "Kärnbo". Sdm. "Päronabo, äpläbo", Nk. Fn. *bú,* n. a) pecus; b) prædium; c) domus; d) res domestica. Boa, v. a. 1 bygga, göra bo.

Hs.

Boare, *åboare,* m. åbo. Fl. (Nb.). BO 3, *(bodde, bodt),* v. a. 1) iståndsätta, laga. ”Bo hjul. bo ett år”. ”Ta yssen te smeen å la bo'na”. Sk.,hl.,bl.,kl. *Bua,* id. Hl.: 2) göra färdig, i ordning. Sm.,hl. ”Bo säd; säden skall bos”, rensa säd från ogräsfrö m. m. medelst sållning. Hl. *Bo nät,* sätta telnar på nät och andra fiskredskap. Vb.jtl.,mp.,hs.,dl. *Bo te kvarn,* rensa från orenlighet den upptorkade säd, som skall föras till qvarn. Sm. (Vestbo). *Bu senn slått,* rensa slåttermark. Jtl.; 3) älta. ”Bo ler”. Ög.; 4) gnida, gnugga ur. ”Boa frö ur”. Ög. (Östkinds h.); 5) straffa, hämnas på. ”Ja ska bo dek”. Sm. (Vestbo), bl. Fn. *búa,* v. a. & n. 1) bebo, bo; 2) tillreda, iståndsätta, t. ex. ”búa veiðarfæri sin”; *buinn,* p.p. a) beredd, färdig till något; fsv. *boen,<(i> id.: b) prydd; fsv. boa, bo, α) v. a. a) rusta, laga till; b) iståndsätta, laga till; c) inlägga, pryda; β) v. n. a) bo; b) lefva i äktenskap med (qvinna); n. bu, v. a. a) göra färdig; b) pryda; fht. bûan, bûwan, bo; mht. bûwen. S. bygga. Boen, p.p. färdig, beredd. ”Agern är boen att ärjas”. Hl. (Breared). Fn. búinn, id. Jfr gl. sv. farboen, adj. beredd att fara, färdig att resa. L. Petri Post.*

Boen, boven opp, adj. i goda omständigheter. Ög.

Bona 1) v. a. 1 a) laga. reda i ordning. ”Bona husgeråd”. Hs. Buna om, sköta om, ställa på bästa sätt. Hs. ”Han bonar om sej på all vis”. Ul.,sdm.,ög.,bl. Bona um sej, taga väl på sig mot kölden. Nk.,ul.; b) bona nät, sätta telnar på nät. Hs., sdm. (Björkvik); 2) v. n. blifva tät; om en båt. S. G.

Bonad, m. 1) väggprydnad eller lösa tapeter i stugan; enkel målning som om julen plägar upphängas i bondstugorna. Hs.,sm.,sk.,hl.. bl. Bone, m. ett måladt stycke till

väggprydnad. Ög. Deraf *jul-bonad,* m. Sm.; 2) talesätt: "han har ingen bonad", han har ingen ordning i huset. Hs. Fn. *búnadr,* m. hushållning, prydnad, tillbehör, fsv. *bonadher,* väggprydnad: ”tempelsins bonadher riffnade i twa”. (Sv. med. B. 2, 387); fd. *bonit;* n. *buna,* m.

Boning, m. ställning, väsende. Hs. Fn. *búningr,* m. apparatus.

Bonslig, adj. som kan lagas. Hs.

Bo-såll, n. såll,.hvarmed säden rensas. Hl.

Bu, m. rundt skafjern att göra laggkärl släta inuti. Ög.

Bune, m. 1) ordning, ordentlighet; 2) husgeråd. Hs.; 3) allahanda redskap. *Fisk-, fogel-, kör-bune.* Hj.; 4) beklädnad; 5) oordning. ”Kórs, tókken bune!” Hs. (Bj.).

Buner, f. pl. underredan till ett bord: bordsfötter och hela ställningen på hvilken bordskifvan hvilar. *Bor(d)sbuner.* Vb. *Bols-buner.* Åm. Jfr fn. *búna,* f. ox- eller björnfot.

Böna, v. a. 1 rengöra (träkärl med t. ex. *enelag* o. d., som drager ut förutvarande smak och lukt). ”Böna tunnan, baljan, kärl”. Ög., sm.,kl. Jfr *byra.*

Huggebune, m. hufvudbonad. Hs.(Bj.).

Körbona(d), m. körredskap. Hs.(Jerfsö).

Särkjebune *(särskjebune),* m. fruntimmers lintyg. Hs. (Bj.). Jfr *evdel, hängsel, neadel.*

Ubonsle, adv. oordentligt, ostädadt. Hs.(Bj.). *Obonsligt,* id. ”Han har så obonsligt”. Hs.

Ubune, m. oordning. Hs.(Bj.).

Väggjebune, m. tapeter , väf. på väggar. Hs.(Bj.). BOA 1, v. a. 2 värpa (ägg); om höns. Kl.,öl. *Bo.* id. ”Bo ägg”. Runö, Wormsö. Jfr *bo* 2.

BOA 2, v. n. vara sluten och tvär. ”Sitta, gå å boa”. *Boe,* m. sluten, tvär och fåordig menniska. Bl.

BOAN, s. *bud.*

BOBB, m. 1) kort och tjock person; 2) en kort och tjock insekt: Blabs mortisaga?; 3) finne (i ansigtet). Ög.

BOBBA, v. n. 1 stöta emot. ”Bobba te väjs”. *Homma te väjs,* id. Sk.(Oxie,Skytts).

BOBBE, m. tölpig menniska; skällsord. ”Du ä en räkti bobbe”. ”Dä va en bobbe den kompan”. Sk.(Ox., Vemm.). Jfr n. *bobbe,* m. spöke, eller nht. *bobo,* m. podex eller *bube,* skurk. Bóbbed, adj. tölpig, dum. Sk. (Ox., Ing.). BODDA OPP, v. n. 1 blifva lummig; om träd och buskar. Fl. (Parg.). Jfr *bådda ner.* Boddoter, adj. lummig. Fl. (Pargas). Jfr bret. *bôd, bôden,* m. ”touffe, buisson; se dit generalement de 1'assemblage de certaines choses, comme arbres, fleures, cheveux, plumes”; *bôda, bôdena,* v. ”reunir en touppe en buisson”; *bôdek,* adj. ”touffu, buissonieux”, yfvig, lummig; e. *to bud,* knoppas, spricka ut. BODELAND, n. den jord, som hörer hemmanet till och skall bebyggas med lika stor gård. Hs. (Bj.). Jfr *bo 2.*

BO-DRAG, n. stor samling af små maskar, som begifva sig från ett ställe till ett annat. Vg. Jfr *bo* 2.

BODRIK, s. *budrik.*

BOE (pl. *bönner),* m. bonde. Hl, Fn. *búi,* m. landtman, bonde (af *búa).*

BOG (pl. *bogar* el. *böger),* m. l) eg. bog: armus brutorum. Riksspr.; 2) sida. ”På den bogen”. Nk., ög.,bl.; 3) sätt. ”På enannan bog taga saken”. Ög.: 4) lynne, sinnelag. ”Ä du på den bogen, då löns dä inte ta*l*a ve deg”. Nk. Fn. *bógr,* m. a) lacertus; b) armus brutorum; (af *beygja,* v. a. böja): d. *bov, bog*; jfr skr. *b'uga,* m. & f. en arm (af *bhug,* att böja). Bogad, adj. 1) bruten, vrickad i bogen; om hästar. Ul. *Boved,* adj. id. ”Hästen ä boved”. Sk.; 2) benägen, lysten, hogad. ”Ja ä inte boga(d)r dä bittersta te göra någä”. Nk.

Bog-gris, m. 1) den yngste grisen, som har sin föda vid bogen (längst fram). Hs. (Db.,Bj.); 2) gris som knutit sig i växten. *Bo(g)gris.* Vm., sdm.(Ornö); 3) mindre, svagt barn. Hs. (Db., Bj.). N. *boggris.*

Bo(g)kupp, m. puta under bogselen. Dl. (Mora,Elfd., Våmh.).

Bogs-kant, m. ett stycke i seltyg. Vb.

Bog-skeid (pl. id.), n. bogträd. Dl. Jfr *skid.*

Bogskott, n. skott på bogen, ett stycke i selen, hvari dragremmen (”drott”) med ena änden fästes. Hs.

Bogskre, n. kallas det då bogen på häst eller annat kreatur skrider ur led. Hs.

Bove, v. a. 1 sticka ett slagtdjur i bogen. Sk. (Oxie).

Bovna, v. n. 1 knäla, böja sig af skrämsel. ”Hästana bóvnade, när dönan gikk”. Sk. (Tygelsjö s:n). BO-GANG (def.-*gjen),* m. betesmark, mulbete. Vb. (Löfånger). Fn. *bú,* n. boskap: ”höggva bú þegna”, pecora civium mactare. Magnúsar saga hins Góða 17: 6; ”bú allt var inn bundit at miðu sumri”. Sagan af Harald Gráfeld ok Hákoni Sigurðasyni, 17.

BOGLA, f. 1) vattenblåsa, vattenbubbla. G. *Bola,* f. id. Dl; 2) bubbla. G. Jfr fsv. *bolgia, bulgia,* v. n. intumescere; *bulghin,* p. p. tumidus; fn. *bolginn,* id.

BOGNA, v. n. 1 1) krokna, lindrigt kröka sig under någon svår tyngd. Ul.,ög.,nk.fl.(Nl.). *Bångna.* Hs. *Buna,* v. n. bugtas. ”Isen bunar”. Sk. (Vemm.); 2) böja sig af fukt, såsom bräder. *Bognä, bäugnä.* G. *Bågn',* id. Fl. (Öb.). *Bungära,* v. n. krokna. Dl. Bogta, v. a. 1 förmå, mägta med, orka. Fl. (Nl.). Af fn. *buga,* v. a. a) böja; b) få bugt med.

Bogt, m. 1) eg. böjning; 2) magt. ”Komma över bogt mä en”, öfvervinna någon. ”Komma över bogt mä ett arbete”, medhinna ett arbete. Hs.(Bj.). Fn. *bugt,* f. böjning.

Bokna, v. n. 1 gissna, torkas, att det ej häller tätt; om kärl. Sm. Fn. o. n. *bogna,* v. n. böjas, slå bugt; skr. *bhug,* vara böjd.

Bugen, adj. krokig. Ög. Fn. *boginn.*

Bugjet, adj. böjsam, böjlig. Fl. (Öb.). Nht. *bugig.*

Tve-bugen, adj. som har två bugter. Ög. BO-GÅL, m. kyrkogård. Vb.,mp. Deraf *bogålsmur,* m. den stenmur, som omgifver en kyrkogård. Vb.,mp.,ul. Härledningen obekant; jfr. Ihre, Gl. 1, 223, 224.

BOJA, f. ett slags bända, hvarmed höet sammanbindes, då det bäres in i höladorna. Kl. (Madesjö),sm. Jfr *buga.* Af sv. *böja,* v. a. flectere.

BOJSTÄ, v. a. 1) ligga ostadigt; 2) buffla, såsom svin. G.BOKA. v. a. 1 1) stöta, slå. Ul., sdm., m. fl. 2) klappa mjuk. Ög.; 3) sträfva med. "Ja bokar allt mä'et". Sm. Jfr nht.*pochen,* v. a. klappa, slå; d. dial. *boge,* v. a. a) slå, slå in (ett söm); b) prygla. (Hagerup, det danske sprog i Angel. Kbhn 1854, s. 7); mht. *bochen,* stöta, slå.; holl. *benken,* id.; gael. *buac,* v. a. slå eller bearbeta kalk, sand eller lera till murbruk; irl. *bog,* adj. mjuk; *bog,* v. n. uppmjukna; *bogadh,* vekhet; bret. *bouk,* adj. mjuk; *buga,* v. a. trycka, sammanpressa; magy. *bökni,* häftigt slå, stöta. Boken, adj. 1) mjuk och till hälften skämd: a) om frukt (såsom äpplen, plommon, päron, som börja ruttna). Ul.,ö.nk.,g,,bl.,m.fl. *Bunken,* id. V. Nk.; b) om matvaror. Ög.; 2) olustig, trött. Ög.; 3) ej rätt nykter! G.

Bokna, v. n. 1 börja ruttna, blifva skämd; om frukt och matvaror. "Pärona ha boknä". Ög.,ö.,nk.,sdm.,sm. *Bunkna,* id. V. Nk. BOKA-BRÄE, n. bokperm. Sm.

BOKAHULT, s. *hult.*

BOKE, n. coll. bokskog. Bl. *Böke, böge.* Sk., hl. Fn. *beyki, bæki,* n.

BOKKABLAD, n. 1) Menyanthes trifoliata. Dls.,vg.,sk.,hl. D. *bukkeblad;* 2) Convallaria polygonatum. Bl.; 3) Convallaria majalis. Nk., sdm.

BOKKA-HORN, n. mjöldryga: Secale cornutum. Hl.

BOKKBLA-TUPPER, f. pl. Convallaria majalis. V. Dl.

BOKKFARET, s. *bukk.*

BOKK-PORS, m. Ledum palustre. Fl. (Nl.).

BOKKUG, s. *bukk.*

BOKLA, v. n. 1 arbeta, bråka med något. Vg. *Bókkla, bukkla,* id. Sm. *Bökkla,* v. n. krångla, bråka; om kreatur. "Hva bökk*l*ar du ätter?" Vg. (Skarab.). Jfr e. *to buckle;* fn. *baga,* v. a. hindra, göra motstånd; *bági,* m. svårighet, besvärlighet; *bágr,* adj. besvärlig; n. *båg,* adj. svår, oböjlig, till hinder; *bagla,* v. n. bära sig oskickligt åt.

BOKSTADEN, s. *stad.*

BOKVINNA, f. husmoder, matmoder. Sm. Gl. sv. *bo-qvinna,* f. id. (Syr. 26: 2).

BOL 1, m. stam, trästam. Åm. *Bul,* m. a) id.; b) mellersta delen af en klädning. G. *Bål,* m. stommet af en skjorta. Ul.; 2) nedre delen af en särk;)(*opplöt,* öfre delen. Sk.; 3) lifstycke, väst Kl. Fn. *bolr.* S. *bolyxa, båla, bålahus, bålastuga, bålaväggar, boling, böle.*

BOL 2, n. 1) gård med tillhörande jord. Vb., m. fl. Deraf *klokkarbol, prestbol, skolbol;* 2) bördig äng, nära gården. Deraf *husbol, höbol, ängbol.* Sm.,kl.,sdm., m. fl. *Böle.* Jtl.; 3) fogelbo, näste. Hs. *Bole,* n. id. "Fogelbole, råttbole". Sk. Jfr *bale, bäl, billa, bylla.* Fn. o. n. *ból,* n. a) gård på landet; b), säng; c) bo, näste; fsv. *bol,* n. gård, egendom; fn. *bæli,* n. vilddjurs bo. Anm. *Bol, böle* förekommer i Vb. och andra landskaper i många byars namn, t. ex. *Orr-böle, Obbol, Hyngelsböle.* Nöbbele i Skåne har eg. hetat *Nyböle.* Bola, v. n. 1 bygga, göra bo; i synnerhet om foglar. Hs. (Bj.).

Böling, m. boende. *Skredsböling,* m. en som är boende i Skredviks socken. Bhl.

Bölpiga. f. flicka som är bördig till ett hemman eller annan fastighet. Åm.

Enböling, m. ensamt för sig liggande gård eller hus. Kl. Jfr n. *einböle.*

BOL 3, n. 1) eg. bord. Vb.,vl.,bhl. Deraf *bolsbuner,* s. *buner;* 2) botten i en släda. *Släahol.* Vb.; 3) randen på en båt ofvan vattnet; säges ock om hvart och ett särskildt bräde i båtens sidor och botten. Vl.,mp. Deraf *skibol,* n. båtsida. Mp.; 4) hattskärm. Sdm.

BOL 4, s. *byra.*

BOLA, præp. 1) efter; bortom. "B. helgja". efter helgen; 2) ifrån. Vb. *Bolta,* id. N. Vb. (Bort-af). *Båla,* adv. bort, utaf. Vg.

BO-LAN(D), n. det ställe i skogen, hvarest man fällt trän och bränt för att sedan odla marken. Vb. Måhända eg. *bol-land,* af *bol,* n. a) gård med tillhörande jord: villa, prædium; b) boning: habitaculum; eller ock af fn. *bú,* n. a) boskap; b) gård med tillhörande jord.

BOLD, m. *böld.* Dl. *Byll, böll.* Sk. *Bylle.* Kl. *Bód.* Vb. *Bule.* Bl. *Böjd,* m. stor böld)(*pigg,* m. liten böld. Hl. (Värö). Fn. *böllr,* m. böld; (jfr fsv. *bolgia, bulgia,* v. n. att svälla: intumescere); d. *byld,* f.; jfr moes. *uf-bauljan,* uppblåsa; fht. *puilla,* f. papula, pustula. (Graff 3, 96); beng. *pul-an,* att svullna; *pola,* svullnad.

BOLE, s. *bol* 2.

BO-LEGA, f. betalning till "vallgäntan" för boskapens skötsel vid fäbodarne. Hs. (Bj.). Jfr fn. *bú,* n. boskap.

BOLIG, s. *bål, bol.*

BOLING, *bolling,* m. stor käpp, stake. "Dä va inte likt att slå den stakkals glötten me en sådan *boling".* Sk. (N. Åsbo, Vemm.). *Böling,* m. stor, tjock gren. Sm.,bl. *Bäling,* m. afhuggen, torr gren. "Pilebäling". Sk. (Ox.). Demin. af *bol,* m. stam, trästam el. *bål,* f. stor gren.

BOLL, s. *bål, bol.*

BOLLA 1, n. propr. Ingeborg. Sk.,vg.

BOLLA 2, s. *bål* 2.

BOLLE, *bulle,* m. 1) liten bägare, tumlare af tenn, silfver. Hs.,vg.,ög.,sm.,bl. *Bulla,* id. Fl. (Nl.); 2) träskål, svarfvadt kärl. Jtl.,åm.,nk. *Bull.* Vb.; 3) dryckesskål. "Dä va andra bullar, dä va annat malt", det var ändå bättre. Ordspr. Sm.; 4) mindre fat, skål af trä eller ler. V. nk.; 5) gryta. Bhl. Fsv. *bolle, bulle,* m. dryckeskärl, bägare. (Rimkr. S.S. 3, 67); fn. *bolli,* m. ett litet rundt kärl, kopp; n. *bolle,* m. kopp, drickskål; d. dial. *bolle,* "sorte lerkar med øren eller hanke til at sætte mælk i". (Mlb. D.L. 45); fe. *bolla;* gl. e. *bolle* (Halliwel 1, 133); e. *bowl.* Roten är moes. *uf-bauljan,* uppblåsa; jfr fe. *bëllan (beall, bullon, bollon),* svälla, svullna. S. *bälga.*

BOLLEK, m. 1) hushåll, matlag. Vg. (Vadsbo), bhl. *Bullek,* id. Dls.; 2) mantal. Vg, Jfr *bol* 2, 3.

BOLLING, s. *boling.*

BOLLKA, v. n. 1 drieka i stora klunkar, dricka öfvermåttan. "Böllka i se". Sm. *Bólka i sig,* id. Dl. (Elfd.). *Bóka i sig,* id. Dl. (Åsens by i Elfd.). *Glunka i sig,* id. Dl. (Våmh., Elfd.). Jfr *bälga i se,* él. fn. *búlka,* v. n. svälla upp. Böllker, m. en som så dricker. *Storböllker.* m. Sm. BOLLRÖDT, s. *bål, bol.*

BOLL-UX, m. tjur. Dl. (Mora),hj. Jfr n. *boll,* m. testikel. S. *ball.*

BOLM-, i sammansättningar Utmärker något mycket stort. Jfr *bål,* adj. stor. Bolmskalle, m. mycket stor skalle. Ul.

Bolmstark, adj. mycket stark. Ul.,sdm. D. *bom-stærk.*

Bolmstor, adj. ofantligt stor. Dl,

Bolm-tistel, m. Circium lanceolatum. Ul. BOLNÖT, s. *bål, bol.*

BOLSBUNA, s. *buner.*

BOLSTARK, s. *bål* 2.

BOLSTER, n. 1) eg. underdyna. Riksspr. *Bullster.* Sm. Fsv. *bulstær,* m. dyna, (af *bolgia,* v. n. intumescere); fn. *bólstr,* id.; d. *bolster;* jfr *dyna;* 2) bjelke, hvarpå golfbräderna fastspikas; deraf *bólsterstókk,* m. syll. Ög.—sk.; 3) sammanfästade stockar, hvarpå sten, tat eller större tyngre saker köras; deraf bolstervagn, m. en vagn med dylikt bolster på. Hl. Gl e. *bolster,* "the bed of a timber carriage". (Halliwel 1, 193).

BOLT, *strykbolt,* m. stryklod. Bl,sk. (N.Åsbo). Nht. *bolz,* m.; fe. *boltta;* e. *bolt;* fn. *bolti;* d. *bolt.*

BOL-YXA, f. timmermansyxa. Sm. *Bålyxe,* f. Bl. Fsv. *bolöxe,* f. bolyxa, som brukas till träns fällande. SML. (af *bol,* m. trästam); fn. *bolöxi.*

BOMA-RÅTTA. f. ofantligt tjockt och fetlagdt fruntimmer. Sk. (Skytts). *Bómbarusja,* f. id. Sk. (Ox.). Jfr *bommad.* D. dial. *bommerutte,* f. id.

BOMBA, v. a. 1 ringa en klocka. Dl. (Mora). Ordet brukas af barn. *Bomm',* id. Vb. Jfr nht. *bommen,* v. n. sonare, resonare; *bommeln,* v. n. bombilare.

BOMBINA, f. bobin, redskap hvarpå garn uppvindas till varpning. Bl *Bómma,* f. id. Sk. (Luggude, N.Åsbo). S. *bära* 2. Jfr frans. *bobine,* f. spole; *bobiner,* v. a. spola.

BOMMAD, adj. fast, solid; om feta kreatur. "Hästen, kon, oxen ä bommad". Kl,sm.

BOMS, *bomsväv,* s. *bums.*

BONA, *bonad, boning,* s. *bo* 3.

BONDE, m. 1) eg. bonde, jordegare: rusticus, vir proprium fundum habens. Skriftspr.; 2) (gift) man; så säger hustrun om sin man. Sdm. (Sorunda). Fsv. *bonde, bondi,* m. a) bonde, jordegare; b) (gift) man. S.F.S. 4, 325; 7, 115. Cod. Holm. A. 27, f. 127 v. Didr. af B. 296. GL. Tref. tidh. f. 142 v.; e) egare. SML.; fn. *bóndi.* Bon(d)ablygr, adj. mycket tafatt, försagd. Vb.

Bonda ut, v. n. 1 upphöra att vara bonde, blifva utsuten. Sm.

Bondske, adv. på bondvis, bondspråket. Sm. BONERA, v. n. 1 bo, hafva sin boning. "Ja får göra dä utan betalning, för ja bonerar der". "Hvar bonerar du nu?" S. Sk.

BONKA-LAG, n. 1) personer som äta ur samma fat; 2) hvarjehanda gemenskap. Ög. Af *bunke,* m. och *lag,* n.

BONNT, adj. högmodig. Nb. (Calix). *Bunnt,* id. Nb. (Råneå). Jfr e. *bonny,* adj. munter; plump, oskicklig.

BO-NOT, f. en liten not, som drages med 2 båtar. Sdm. (Ornö).

BONS, m. någonting som är rundt; säges om stora runda saker. "Dä va en bons". G. D. dial. *bons,* m. "en tyk bons", ɔ: en drøi, undersætsig karl. (Mlb. D.L. s. 46); nht. *bosseln,* v. kasta klot (vid kegelspel); mht. *bôzen;* ns. *boosseln* (B. W. B. 1, 123), id.; *bunnjes* (Richey, Id. Hamb.); *bunsk* (B. W. B.). Bonsig, adj. stor, rund, åbäklig. G. (F.). BO-PEL, n. husgeråd, lösörar. Sm. (Vestbo). D. *bopæl,* boning.

BO-PIGA, f. fäbopiga. Mp. Fn. *bú,* n. boskap.

BOR, m. borr: Nk.,sk.,hl. *Bur,* m. G. Fn., d. *bor,* m. id. (af fn; *bora,* att borra). Bóra (pl.-*er*), f. 1) borrhåla. Sk.,hl.; 2) långt, smalt hål eller fördjupning. "Sekken bóra snärten gjorde; sekka bórer ja har fått i händerna". Hl. Fsv. *bora, bura,* f. a) borrhål. S.S. 1, 186. Sv. Pr. K. f. 44. Iw. o. Gaw. 4548. S. Bernh, f. 159 v.; "lifsins træ ær ginom borath, badhe qwistane ok bolin, i hwilka burur uthan thu sæther thinna astundilsa føther, tha kant thu ekke taka træsins frukt"; b) litet hål, öppning. Sv. Pr. K. f. 108: "ginom saldzsins boro", genom sållets hål; fn. o. n. *bora,* f. ett smalt hål.

Buren, m. def. bulnad under fotbladet, som anses härleda sig deraf att man trampat der någon nyss förut borrat med en käpp eller surrat omkring på klacken; anses botas genom att borra ofvanför bulnaden afvigt med nafvare. G. Jfr *naverborr.*

Burår, f. pl. borr-spån, det som följer med borren ut vid borrningen. S.G.

Båren, m. def., *bårhällta,* f. en sjukdom i kreaturens klöfvar, hvilken tros uppkomma, då kreaturen gått öfver ställen, der menniskor arbetat på vissa af allmogen helighållna dagar, såsom niondedag jul, "dömmelonsdag" m. fl. Kl,sm. *Bårhällta,* f. id. Ög.

Kisebóra, f. kindgrop. Sm.

Kull-bóra, f. öppning för träckens utgång hos fiskar. Hs. Jfr fn. *kyllir,* m. uter, culleus.

Näsebora, f. näsbor. I flera munarter, enl. Rdq. 2: 216. N. *nasebora,* f.; d. *næsebor.*

Spe-bur, m. liten borr. G. (F.). BORD, n. bräde på ömse sidor om kölen; deraf *tvebörding,* m. som har 2 bord; *trebörding,* m. som har 3 bord o. s. v. Hs. (Ihre). Jfr *bol* 3.

BORDA, f. smalt sammetsband till att sy på kläder eller till hårprydnad för ogifta fruntimmer. Sk.,hl.,bl. *Bóra,* f. Sm. Fn. *bordi,* m. bräm; fe. *borda;* nht. *borte,* f.; n. *bora,* f. bård, band, frans. *bord;* ryss. *bort,* bård, bräm.

BOR(D)AS, v. d. 1 bordsättas, t. ex. vid bröllop och andra gillen, då de närmaste slägtingarne anvisas de förnämsta platserna, allt under mycket krusande. Sk.,hl.

BORDHEDER, *bórdhajder,* m. eg. bordets heder; smörtallrik. N. G.

BOR(D)SKRAV, n. bordskifva. Sk. (Ing.).

BOREDA, f. husgeråd, bohagsting. Vg. *Borede, boraje.* Sm. (Vestbo). *Borea,* f. Bl. *Boree,* n. a)id.; b) persedel, stycke. "Du ä ett ledt boree". Ög.

BOREN, adj. född. Sm. Fsv. *borin, boren, buren,* a) född. GL.; b) beslägtad. UL. (eg. p.p. af *bæra,* v. a. föda); fn. *borinn,* född; e. *born.* Anm. Boren brukas stundom i skriftspråket i den gamla betydelsen, t. ex. *boren adelsman,* adelsman född; för öfrigt i sammansättning: friboren, högboren, välboren, högvälboren.

BORGER, *borg,* adj. 1) stark, rask, fullvuxen. "Han ä en borger karl". Hs.,ul. *Berg,* id. "Jö

ä int berg". Hs. (Bj.); 2) giltig, duglig, dugtig, förträfflig. Vm.,sdm.(Ornö),nk. *Börg,* id. "'Ästin ir börg", hästen är dugtig. Dl. (Elfd.); 3) hulpen, beläten, försedd mod. *Börg, börj.* "Vadt du börj?" fick du? (neml. det du ville hafva, eller låna). "Jär du börj vä så lite?" är du belåten med så litet. Vb.; 4) högfärdig, som tycker sig något vara. Mp. *Borg, börg.* Jtl. *Börg.* Dl. (Mora, Elfd.). Fn. *byrgr* el. *byrgin, borginn,* a) väl försedd, som intet fattas; b) trygg, säker; (jfr *byrgja,* v. a. necessaria subministrare); n. *byrg, burg,* adj. stolt, som bröstar sig, gör sig till; fn. *byrgr,* m. sjelftillit. Ejnbörg, adj. ensam mägtig till (något). Jtl.

Giftborg, adj, giftvuxen. Dl.

Oborg, adj. som ingenting förmår. Ul.

Oborja, f. brydsam ställning, vidlyftighet. "Allri trodde ja ja skulle komma i den obórja". V. Dl.

Talborg, adj. som kan tala för sig, har talförmåga. Hs.,dl. (Elfd.). *Talbörg,* id. Dl. (Våmh.). *Talberg,* id. Hs. (Bj.). *Talbarg,* id. Hs. (Alfta). *Börgtalun,* adj. id. Dl. (Elfd.). BOR(G)STU(G)A, f. benämndes fordom på herregården det rum, der de vapenföre tjenarne samlades, och hvarest äfven gårds- eller borgstugurätten hölls. På större herregårdar

finnes ännu en ”borstua”, der tröskare och andra arbetare samlas. Sk.,hl. N. *borgstova* el. *borrstova;* d. *borgstue;* ns. *borgstuuw.* (B. W. B.).

BORIKA, m. drucken menniska, fyllehund. Vg. (D. D.).

BORK, m. kappe. Ul. *Burk.* Ög. (Enl. Ihre). Jfr *budrik.*

BORKA 1) v. a. 1 tigga; 2) slå dank. Nora.(Ihre). Borka-pojke, m. 1) tiggar-pojke; 2) ung lätting. Nora bergsl. (Enl. Ihre). BORRA, v. n. 1 surra; om ljud, t. ex. af insekter. Sk. (Harjager). Ns. *burrn,* v. n. flyga med bullrande ljud (såsom torndyflar, rapphöns); nht. *burren,* v. n. surra; om flygande insekter. (Gr. wb., 2, 546). Jfr *burra.*

BORR' UT SÄ (ipf. *borrä ut sä),* spänna ut sig, göra sig yfvig; om foglar. *Borräs,* v. d. yfvas; om menniskor. ”Hva borras du ätter?” hvaröfver yfves du? Vb. N. *bora seg,* växa ut, slå ut i blad; om korn.

BORRE 1 (pl.*-rar),* m. kotte af gran och tall. *Fereborre , granborre.* Vg.,Ög.—sk. D., ffris. *borre.*

BORRE 2, m. 1) svin; lockelseord på svin. Dl. (Mora); 2) öknamn i den öfre bergslagen på malmkörare från de i Nerikes ”landsbygd” belägna socknarne. De kallas äfven *enuka-oxar,* emedan bergsmannen med ståndkrage på rocken hånande benämner slättbons fällkrage för *en-uk.* V. Nk. Fn. *börgr,* m. a) fargalt (S.E. 1, 591, 1); b) svin. (Fornmanna-Sögur 6, 365); nht. *borg,* m. galt; gl. tyska (från 1590) *barg,* m, svin. (Grimm., wb. 1, 1133); holl. *barg,* va. id.; fht. *paruc, paruh,* m. galt. (Graff 3, 207); nht. dial. *barch,* m. id. (Grimm, wb. 1, 1125); e. *boar* (läs *bohr),* m. fargalt, galt.

BORRE 3, m. en stel person. Dl. (Enl. Ihre).

BORSTA SIG, v. d. 1 1) resa sig och stå styft upp, resa borster; om onda kreatur, såsom svin, kattor m. fl. Nk.—bl.; 2) bli vred, t. ex. om hund och katt. Hs.—bl. *Borstä säg. Borstäs* (ipf. *-äsä),* id. Vb.; 3) yfvas, vara stolt, öfverraodig, stursk. Mp.,hs.,nk. Nht. *sich bürsten,* setas attollere, erigere. S. *bust.*

BORT, præf., som förenad med adjektiver och adverbier förstärker betydelsen. Deraf *borti-galet,* alldeles galet. Dl. (Mora); *bortskyldig,* adj. skyldig öfverallt, mycket skyldig. Fl. (Ål).

BORTA, præp. bortom, efter. ”Borta (bordhta) medagen”, efter middagen. Vb.

BORTARE, *bortäre, bortre,* adj. comp. den mera aflägsne; fjärmare. *Bortast,* adj. superl, aflägsnast, som är längst borta; den fjärmaste, mest aflägsne. *Bortäste, bortesta,* id. Nk.—sk. N. *burtaste, byrlest.*

BORTBYTING, m. 1) barn, som anses utbytt af trollen. Nk.—bl.; 2) elak menniska. Sm.; 3) döf, blind menniska. Nk.; 4) odugling. Ul.

BORTKLÄDDR, adj. klädd för att gå, fara bort, klädd i bättre kläder. Nk. *Bortklädd,* id. Ög.

BORTKÄLADER, adj. bortskämd, förklemad. Nk.—bl.

BORT-OM, adv. ”Gå bortom åt sej”, göra sitt tarf. Ög.

BORTSKYLDIG, s. *bort.*

BORT-SOREN (1. *bórst-soren),* adj. som försvurit sig, menedig. Hs. (Bj.). S. *svära.*

BORT-ÅT, adv. österut, emot öster. Vg.

BORÅA, v. a. 2 bota, råda bot för; om sjukdom. Sk.(N.Åsbo,Ing.).

BOS-DEL, m. hemföljd. Ög.

BOSE (pl. *-ar),* m. 1) djefvul, hin onde. Sm. (Östra h., enl. L—n); 2) esping. Sm.,bl. *Bos,* m. snok. Kl.(Madesjö); 3) hudafdragare, nattman, rackare. Sdm. (Björkvik), nk.,ög.,vg. Sjelf kallar han sig *häradsmästare,* m. Nk.; 4) en i sitt arbete vårdslös menniska. Ög. (Hammarkinds h.). Jfr *buse.* Bosa-göra, n. något vanhederligt, otäckt göromål. ”Dä ä ett bosagöra”. Ög. (Ydre).

Bos-ört, f. Solanum Dulcamara. Bl. (Wahlenb., Fl.Sv.). BOSKA-JENS, m. lätting, lurifax. Sk. (N.Åsbo, Onsjö). Ordet synes vara ett af de många tilläggsord till *Jöns,* t. ex. dummer-jöns, och sålunda kunna öfversättas med buskarnes Jöns, ɔ: Jöns, som ligger bak buskarne eller gömmer sig der.

BOSKAPA, v. n. 1 hushålla, sätta, föra hushåll. Ög.

BOSS 1, m. tillgjord menniska; ett skällsord. S.Sk. Lat. *bos,* oxe, nöt.

BOSS 2, s. *bås* 1.

BOSSA, *bossa på se,* s. *bås* 1.

BOTA, v. a. 1 1) eg. förbättra, hela. Riksspr.; 2) laga, lappa, flicka. ”Kopparslagaren bota pannan, så nu tätar ho”. Brukas nästan allm. *Böta, böda,* id. Vg.,bhl.—sk.; 3) vedergälla. ”Ja ska' bota deg!” Hs. Fn. *bæta;* fsv. *böta;* n. *bøta;* d. *bøde;* fht. *puozan,* lappa, flicka. (Graff 3, 225); mht. *bäezen,* id.; nht. *bützen,* a) hela, bota; b) lappa, flicka; c) försona. Bot (pl. *böter),* f. 1) eg. förbättring, läkedom. Riksspr.; 2) läkemedel. Fl. (Ingo; i plur. brukas ordet ej der). Plur. *böter,* läkemedel. ”Kund ja få naga böter åt gobbn å pojkin min?” Fl. (Pargas). ”Kan han ej få några böter för dä?” ”Han ä så förträffeligt våker, han har levat ve böter länge”. Vg. (Marks h.). *Bötter,* f. pl. id. ”Vå(d)ils-kól å modersmjölk ä bra bötter för utländska eldn” (en hudsjukdom), Nk.; 3) lapp, klut, lagadt, isydt ställe på

kläder. Pl. *böter.* Dls.,vg.,sm.,kl.,bl. *Bot,* pl. *bötter.* Nb.,vl.,nk.,ög. *Bota,* f. id. ”Skräddarn ha satt e stor bota i böxaskrevä”. Nk. *Böta, böda,* f. Sk.,hl.,bl. Fsv. *bot,* (pl. *böter, bötir),* f. a) förbättring, hjelp; b) bot, böter; c) lapp; *bate,* m. förbättring; *batna,* v. n. förbättras; *bestr* el. *baztr,* bäst; n. *bot* (pl. *bøter),* f. a) förbättring; b) lapp, klut; moes. *batan,* att vara god; *bats,* adj. god; e. dial. *bette,* god; holl. *baten,* gagna, båta; skr. *b'and,* att vara lycklig, god; beng. *badra,* god; *b'adna,* bäst, utmärkt.

Bote-lest, adj. n. som ej kan botas. Hs.

Böde-kvinje, f. qvinna som lappar gamla kläder. S. Sk.

Böde-lapp, m. lapp (att laga med). ”Tigga bödelappar”. S.Sk. N. *boteklut,* m. id.

Bökksa-bot, f. 1) lapp att laga byxorna med; 2) hjelp, vinning. ”Han fekk e bra bökksabot når far hanses blev dö”. V. Nk.

Kela-böder, m. kopparslagare; eg. som lagar (koppar)-kittlar. Sk. (Ing.). Fsv. *kætla böter (ketzla böther),* id. St. Rimkr. Jfr nht. *büsser,* m. refector, reparator.

Kopparbödare, m. kopparslagare. Kl.

Läkeböter, f. pl. läkemedel. Vg. BOTRÄ, n. gamla, vanligen ensamt och nära boningshusen stående träd, som hållas i stor helgd, emedan de tros vara andars tillhåll och icke kunna nedhuggas, utan att bringa sjukdom och förderf öfver den, som skulle våga ett sådant tilltag. Ög., nk. Ett beryktadt boträ är den s. k. ”Vreta-tall” på Vreta gård i Hardemo socken i Nerike. D. *boe-træer,* pl. ”gamle timrer ved stue-huset, hvorunder tomte-gubben har sit tilhold”; n. *buv,* m. spöke; jfr Grimm, Deutsche Mythol., s. 476.

BOTTA, *bötta, butta,* v. a. 1 1) slå, stöta, knuffa till. ”Bäsen böttar”, väduren stångas. Vl. *Botta.* ”Han botta gubbastakkarn i dikä. V.Nk. *Putta, pötta.* ”Ja puttade bara te honom”. Hl. *Putta.* Sk.,bl.,g. *Pötta.* Bhl.,vg.; 2) stöta hål (i jorden), med jernstör hugga hål i jorden för gärdesgårdsstörar. Vl. Frans, *bouter;* it. *buttare;* sp. *bottar;* med. lat. *butare.* Jfr fe. *beátan* (ipf. *beót),* tundere, percutere; e. *beat;* mht. *botzen,* stöta; fht. *pôzjan,* id. (Graff 3, 232).Bottstör, m. jernstör, som brukas att stöta hål i marken. Vl. *Pöttestör, pöttestång,* m. id. Vg. *Pöttestång,* id. Bhl. BOTTA, *stenbotta,* s. *butta.*

BOTTEN, m. 1) eg. botten: fundus. Skriftspr. 2) hafsvik. Kl. (Stranda). Deraf i riksspråket *Bottniska viken, Norrbotten;* 3) den s. k. blindtarmen (cæcum) hos idisslande djur.

Sdm.,nk.,ög. Detta djurs magar äro a) *våmmen,* b) *mångfållan,* c) *krushättan* eller *kungsluvan,* d) *slippran* eller *slappran. Botten* är delad i tvenne afdelningar, a) den egentlige *botten* och b) *bottensbror,* m. (processus vermiformis). Sdm.,nk.,ög.(Ydre). *Bóttningen,* m. def. id. Ög. (Ydre). Jfr *bånnan.* Sv. *botten,* m. fundus, solum, imum; fn. *bótn,* id.; fht. *podam, bodam* (Graff, 3, 86); mht. *bodem* nht. *boden;* fe. *botm;* e. *bottum;* gl. d. *bodn;* d. *bund* lat. *fundus;* jfr gr. **πυθμήν, βυθός**.Botten-skyl, n. så mycken vätska i ett käril att bottnen deraf skyles, Vb. *Skyl-bótten,* m. id. Nb.(N. Calix).

Bottna, 1 v. a. 1 a) uppdika bottnen af ett dike. Ul.,sdm.; b) göra bottnen (t. ex. i en brunn) jemn. Hs.(Bj.); 2) v. n. förslå, vara tillräcklig allm. ”Maten bottnar”, gör att man blir mätt. Sm. *Bittnä.* S. G., fl. (Nyl.).

Bottnaskyldr, adj. säges om ett käril, då det innehåller nätt och jemnt så mycket, att bottnen deraf täckes. ”Ja hitta inte så mykkä bär, så skäppa vardt bottnaskyld en gång”. V. Nk. BOV, *bove, boved, bovna,* s. *bog.*

BOVAGN, m. hövagn, bestående af flake med korg på. Hl.

BRA 1, adj. god. Skriftspr. Följande talesätt höra till landskapsmålen: ”Va så bra!”, var så god. Fl.(Pargas). ”Va så bra å ta te knivana”, uppmaning vid gästabud, då man skall begynna måltiden. S.Sk. Ordet lånadt från nht. *brav,* god, tapper.Bra, adv. visserligen. ”Ja bra”, ja visserligen. Kl. BRA 2, n. 1) rutigt tygstycke; 2) ruta på en matta eller drätt. Hl. D. dial. *brå,* m. pannus linteus compressus. (Mlb., D.L. 48); gael. o. wal. *brat,* m. tygstycke. Såsom bekant är det skottska ylletyget tartan rutigt och mångfärgadt.

BRA 3, f., ögonbryn. Ordet förekommer blott i sammansättningen *Ballersbrå.* Fsv. *bra,* f. ögonbryn. (Cod. Membr. Holm. A. 27, 4:o, f. 8); fn. *brá,* f.; moes. *brahv,* n.; fht. *brâwa, prâwa,* f. *ougebrâ,* f.; mht. *brâ, brâwe,* f.; nht. *braue, augenbraue;* ir. *abhra;* bret. *abrant;* fe. *brúva, bræv, breav;* e. *brow, eye-brow;* skot. *brie, bree;* lit. *bruwis;* fslav. *brüvij;* böhm. *brw, brwa,* f.; ryss. *bróvj,* f.; pol. *brewi,* f.; maced. **ἀβροῦτες**, pl.; gael. *brâ,* m. *(braoi,* pl.); gr. **ὀφρύς·** skr. *bhrû,* f. ögonbryn (af *abhi* och *ruh,* att växa om kring, enl. Pott.)

BRABERA, s. *bravera.*

BRAD, s. *brätta.*

BRADA, s. *bragda.*

BRADDÅ, f. morgonvard, frukostmål (klockan 8—9). ”Jätä braddå”, äta frukost. Dl. (Elfd.). Af fn. *brádr,* adj. hastig; i sammans, tidig, t. ex. *brádgerr,* adj. som tidigt mognar; sista stafvelsen *då* eller *da* synes vara af *dag,* m. dies.

BRADIGER, adj. väl försigkommen, duglig, betydlig. ”Dä, ä bradiga grisen, hopen. Han ä bradiga pojken”. Nk. Fn. *brádgerr;* se nästföregående ord.

BRADUR-BANE, *bradä, brafägen, bråfägen,* s. *bråd.*

BRAGA, v. n. 1 darra, skälfva. Vg. Jfr fn. *bragda,* parum moveri.

BRAGD 1, m. verktyg, redskap. Hs.,ul. (Rosl.); 1) repslagareverktyg. Detta repslagareverktyg består af a) två slår, hvaraf den ena slås fast i en dörröppning, den andra åter föres af en karl fram och tillbaka, så att svänglarne sno omkring; b) med vefven, som hvilar på en ställning, liknande en haspel, slår en annan karl ihop tåget. En tredje karl håller *tottan* (tåtarne) åtskilda med *läggträ* (en sticka med en skåra ofvanpå och två inunder). Sådant repslagareverktyg, äfven kalladt *repkäring,* f., finnes i hvarje gård. Hs.; 2) fiskredskap. Ul.,sdm. *Bragd, bragde* (pl. *-er),* m. fiskkrok. Sm. Jfr fn. *bragd,* n. a) hastig rörelse; b) knut på nätmaskor; (af *bregda, brá, brugdit);* a) förändra, röra; b) binda, knyta.Bragda, v. n. 1 sätta ut redskap att fånga fisk eller annat uti. Hs.

Fiskebragd, m. fiskredskap. Ul.,sdm.Sjö-bragd, m. fiskredskap (såsom störar., nät och not). Sdm. (Dalarö). BRAGD 2, m. under, mirakel. Jtl. Jfr fn. *bragđ,* n. snabb rörelse, listigt påfund, konst.

BRAGDA 1) v. imp. 1 lysa, flamma; om norrsken. ”Dä bragder i nol”. Vl.; 2) *brada,* v. imp. 1 lysa, pråla. ”Dä bradar”. Sk.,hl. Fn. *bragda, braga,* lysa, flamma (Kongsskugg. 46); n. *bragda, braga,* lysa, flamma; om norrsken: mht. *brehen,* lysa (Ben. 1, 235): hebr. ברק, *barak,* att ljunga; skr. *bhrâg,* att lysa, glänsa; hindost. *b'arak,* glans, prakt: arab. برق, baraqa, att skina, lysa: jfr *braga, blaga, bråga. bräga.*Bragd, m. norrsken. Vl. *Bragder,* pl. norrskenets strimmor. Dls. N. *bragd,* n. norrsken: *brag,* n. id.

Vär-bragder, pl. norrskenets flammor eller strimmor. Vl. N. *ve'rbrag.* n. norrsken. (Inderöen). BRAGDE, m. utmagrad häst. Sm.

BRAGDE-NÅL, f. stor synål, som fordom brukats för att dermed åstadkomma en viss brodering med ullgarn. Vg. (Elfsb.). Jfr fn. *bragd,* n. masktag, knut, när man binder eller stiekar: *ábragd.* n. flätning, virkning (af *bregda).*

BRAKA 1, v. n. 1 1) gå baklänges. Sdm.: 2) stå stilla. Sdm. (Enl. Ihre).Brak-lage, n. vana att stanna under körning; om hästar. ”Hästen har braklage”. Sdm.

Brakstånd, n. dagjemning. Sm. (Vestbo). BRAKA 2, v. a. o. n. 1 1) sönderbryta. Vb.; 2) brista, gå i tu, lossna ifrån med en smäll. Vb. *Braka av,* brista af. Fl. (Öb.). Fn. *bráka.* v. a. bryta, försvaga; *brákadr,* svag; 3) rusa åstad med häftighet; uttrycker början af en handling som sker häftigt. Vb. ”Braka te å springa; braka sin kos; braka te å skrika; braka över gär(d)sgåln”. *Braka i väg,* skynda häftigt bort, springa sin väg. Nk. Jfr sv. o. fn. *braka.* v. n. fragorem edere, crepare.Braka-dunt. m. 1) en dugtig stöt. hård puff; 2) crepitus sonorus. ”Han dro dill en brakadunt”, crepitum sonorum edidit. Vb.

Braka-kast, n. 1) eg. att vid brottning hastigt och kraftigt gjordt kullkastande; 2) säges i allmänhet om hvad som raskt, kraftigt och lyckligt samt på särdeles utmärkt eller ovanligt sätt utföres, eller om någon plötsligt och oförmodadt vunnen fördel, eller öckså tvertom. ”Han gjol rätt ä brakakast då'n sköt två björnar med ett skott”. ”Han gjol rätt ä brakakast då bå hästa å lasse for ti sjönom”. Vb. S. *hasavarp.* Jfr sv. *braka.*

Braken, adj. bräckt, bruten. Nk. *Brak,* adj. skör, svag. Fl.(Ingo).

Brak-livad, adj. 1) (om person) som dör i ungdomen; 2) kortlifvad; om fisk. som upptagen ur vattnet snart dör eller om fisk som icke lefver i sump. Fl.

Brakän (ipf. *-knä),* v. a. spricka sönder. Vb. BRAKAR, m. pl. buskar. *Hallonbrakar,* m. pl. hallonbuskar. Fl. (Tenala).

BRAKE (pl. *-kar),* m. vass: Arundo Phragmites; hugges till taktäckning. ”Täkka mä brake”. Sdm. (Ornö). Jfr n. *bråk,* n. uppkastad tång och sjögräs eller andra uppkastade ting vid strandbrädden.

BRAKEL, n. fula buskar, nässlor, tistlar, skräpiga växter. Fl.(Tenala). Jfr *brakar.*

BRAKER, adj. skygg.skensk; om hästar. Åland.

BRAKKA, *braka,* f. dålig, usel koja. Sm.,sk., hl.,bl.,m.fl. Ns. *brakke;* frans, *barraque,* f.; gael. *barrachad,* f. hydda, koja.Går(d)s-brakka, f. liten trång och smutsig gårdstomt. Sk. (Ox.).

Sänga-brakka, f. usel säng. Sk. BRAKKA, *brakkur,* s. *brok* 3.

BRAK-KNUT, m. vrak-knut. hårdknut. Nk.

BRAKKT *(av),* adv. tvärt, hastigt. G. Jfr *braka* 2.

BRAKÄ, m.? elggräs: Spiræa ulmaria. G. Namnet har måhända afseende på örtstjelkarnes träaklighet, helst då de blifva torra. (R. Dybeck).

BRAMA. v. n. 1 brösta sig, ståta, gå högfädigt. Ul. *Brämma,* v. n. ståta med vackra kläder. Ög. (Hammarkinds h). *Blamerä,* v. n; högfärdas. Åland. Fsv. *bram,* n. Ståt. (St. Rimkr. s. 59): d. *bramme.* v. n. pråla, ståta (”bramme med kostelige klæder”); *bram,* skryt; mht. *brangen,* v. n. pråla; nht. *brang,* m. prål; fin. *praman,* v. n. vara stolt, pråla; *prami.* adj. prålig, stolt; hebr. ראם, raam, adj. upphöjd, hög, högfärdig. S. *brämma.*

BRAMBÄR, n. hallon: Rubus Idæus. Hs. Nht. *brame,* f. Rubus Idæus, fruticosus: fht. *pramo,* m.; *prama,* f. (Graff 3, 304): mht. *brame* (Ben. 1, 232); holl. *braam;* fe. *bremel,*

brember e. *bramble.*

BRAMLA, v. n. 1 larma, storma, gräla: vanligen om druckna personer. Sk.(Ox., Bara, Onsjö). Fn. *bramla,* v. n. larma.

BRAN-BÄR. n. hallon: Rubus Idæus. Vb., hs. (Bj.. Jerfsö). *Brannbär.* Nb,,vb.,mp. *Brännbär.* Jtl. *Bryngbär.* Vl. *Bringbär. bringebär.* Bhl., dls.,vl. *Bringelbär.* Vg. (Elfsb.). *Bringebär, bryngelbär, brynglebär, brengebär.* Hl. Jfr fn. *brana.* f. hind; gael. *bru,* id., hvarvid anmärkes att hallonen äfven kallas *hin(d)bär.* Bl.,hl. *Hingbär.* Sk.; d. *hindbær;* fe. *hindberie;* nht, *himheere;* n. *brämbär, bringelbär, brågnbär.*

BRANND, s. *brinna.*

BRANND el. *brann* (pl. *-dar,-nar),* m. 1) (stång. stake. Hs.; 2) giller af stockar, som uppsättas för foglar, harar och räfvar. Hs.,ul.: 3) ett af de trästycken, som utgöra sädesharfven, och hvari jernpinnarne sitta. Dls.,vl.,dl. Fn. *brandr* (pl. *brandar),* m. a) stång, stake: b) bjelke och stolpe i hus och fartyg. (Haid. 103, Egils. 74): n. *brand,* m. afhuggen stock eller trästam: swz. *brand.* m. "holzbloch. armdickes schlageholz": *bränden,* plur. "die zwei hölzer im rauchfange, woran man das fleisch zum räuehern hängt". (Stalder 1. 215); slav. *brjvno,* bjelke.Fogelbranndar. m. pl. ett giller af två små stoekar. Åm.,hs.,ul.

Harbrannar. m. pl. giller för harar. Hs. (Db.).

Rävbrannar. m. pl. giller för räfvar. Hs. (Db.) BRANNKARA. *branndsbons.* s. *brinna.*

BRANKA, s. *bräda.*

BRANNTA. v. n. 1 vara stolt i sin gång; om hästar. Ul. Jfr *brama.*

BRANNTING. s. *bratter.*

BRASA 1. v. a. sammanlöda. *Brasa bjällrer* förfärdiga bjällror eller små skällor till kreatur, Vg. (Skarab.).Bjällerbrasare, m. den som förfärdigar bjällror. Vg. (.Skarab.j. Jfr fn. *brasa,* v. a., att

sammanlöda; *bras,* n. lödning; e. *braze,* att löda; gr. ***βραζειν***, sjuda, koka.

BRASA 2, v. n. 1 braka. S. Sk. Jfr *brata.* Braska, v. n. 1 1) braka. rassla. Ul.; 2) gå sönder. "Dä braskar sönder". Ög. (Östkinds h.). BRASA 3, v. n. 1 elda starkt, göra brase. Ög. *Brassa, brassa på.* Kl.,bl. *Brasa på! brasa ann!* gå på! börja käckt. Ög. *Brasa sej,* v. r, värma sig framför brasan. Mp. *Brasa se.* Sm. Jfr sv. *brasa,* f. focus luculentior; n. *brasa,* v. n. brinna, blossa; d. dial. *brase,* v. n. gifva stark låge, blossa; it. *brace,* koleld; gr. ***βρασσ-ειν***, ***βραζ-ειν***, v. n. sjuda, koka; skr. *bhrâs,* att skina.

BRASKA 1, v. n. 1 1) prunka, ståta, lefva på stor fot, vara slösaktig, lefva öfverflödigt i mat och dryck. Hs., dl.—sk. *Brassa.* Sdm.,öl. *Brasa.* Sm.; 2) skryta, uppföra sig högfärdigt. *Braask'.* Vb.; 3) vara kallt; om vädret. "Väret braskar", det är kallt Vl. Fsv. *braska,* v. n. a) svira, rusta. St. Rimkr. s. 192. "The rytter förtære pa Her Steens taska The baade ruta ok braska", b) ståta, stoltsera. Alex. M. f. 84 v. "The brusa ok braska med sin hoga"; fn. *brasta,* v. n. brösta, vara slösaktig *(brjóst,* n. bröst); d. *braske;* ns. *braasken, braschen;* ffris. *braske,* id.; n. *braska,* v. n. göra sig till. Brask, n. prål. Hs., g.sk. BRASKA 2, s. *brasa* 2.

BRASKE, 1) *i braske, i brå(d)braske,* adv. i hast. "Dä kan ej ske i braske". Sm.,kl.,bl. *Brask,* brådtom. Öl.; 2) *braske,* adv. nyligen, innan kort. Hl.,bl. (Listers h,). Jfr fn. *bráđr,* adj. hastig, skyndsam. S. *brå(d).*

BRASS, m. stor hop, mängd. Fl. (Pargas). Jfr ir. *breas,* m. "a troop, a company, a multitude"; wal. *bras,* adj. stor, grof.

BRASSA 1, s. *brasa 3.*

BRASSA 2, s. *braska* 1.

BRASSE, *brassi,* adv. bra. "Dä va brasse". Sdm. "Dä går brassi nog". N. Ög. *Brassje nókk,* adv. bra nog, temligen, någorlunda. Nk. *Brasse-nókk,* id. Sdm.

BRASSMA, m. braxen: Cyprinus Brama. Vg., ög. *Brassm.* Sm. *Brasme.* Dsl. *Bras.* Bl. Nht. *brassen, brachsen;* frans, *brème.* Braisna-makk, m. trollslända (som användes såsom agn åt braxen). Bl. S. *makk.* BRASTA, s. *brudr.*

BRAT, s. *brå(d).*

BRATA, v. n. 1 1) braka. Vg.,sm.; 2) fjärta. Sm. (Enl. L—n). Brattla 1, v. n. 1 tala mycket och fort. Vg. (Skar.).

Brattla 2, f. en menniska som talar mycket och fort. Vg. BRATTER, adj. brant, starkt lutande, stupande. "Bratter lid, brattr bakke, bratt tak". Vb., åm.,mp.,hs.,nk.,ög.,sm.,hl. "Bratt oppför, utför"; om en backe. Ög. (Hammark.). *Bråt,* Dl. Fn. *brattr,* adj. id. (af *brjóta,* ipf. *braut* el. *brott,* sup. *brotit.* v. a. bryta: rumpere, frangere); n. *bratt.* Brannting, m. höjdsluttning, brink. Kl, Demin. af sv. *brant,* m.

Brattna, v. n. 1 blifva brant; om väg, berg o. d. Nk. N. *brattna.*

Brattfall, n. strömfall. Vb.

Bratt-röstar, adj. som har för hög takresning, röste; om hus. Nk. N. *brattrosta* el. *brattrøyst.*

Bråt, m. brant. Dl. (Elfd.). N. *braut.* f.

Stur-bråt, m. mycket brant backe. Dl, (Elfd.). BRA-TYG, n. något fullkomligt i sitt slag. Ög. (Ydre).

BRAUD, n. bröd. *Bräud, bräjd.* n. id. G. Fsv. *brauþ, bröþ, brödh.* (GL. SS.); fn. *brauđ;* fe. *breád,* id. Jfr skr. *b'arat,* det närande, underhållande. Blåtbrued, n. det inre mjuka af brödet, malle. Dl. (Mora).

Braud-disk, m. aflånga, flata bräden, som läggas på bordet med hvars och ens portion på, G. Fsv. *bröddisker,* m. id. SFS. 2, 45.

Braudhanndi, f. def. 1) eg. brödhanden; 2) venstra handen. *Brö-hanndi,* f. def. id. G. *Brööhåndi* (pl. *bröhändra),* id. Öl. Jfr *gullhanndi, säuphanndi.*

Braud-hajdar, m. eg. brödets heder; smör. G,

Bröda, *bröa,* v a. 1 1) gifva bröd; om säd. Hs.; 2) släppa brödsmulor. "Du bröar ner boret". Sm.

Brö(d)dröjare, m. mjöldryga. S.Sk.

Brö(d)fjäl, f. tunn brödspade att dermed skjuta brödet in i ugnen. Åm. (Nätra, Arnäs). S. *fjäl.*

Brö(d)för, adj. (om barn) som vuxit så pass att det kan föra brödet i munnen. Bl. *Kakför,* id. Sm.

Brö(d)grinn, m. ställning i taket att hafva brödet på. V. Dl.

Bröd-hy, f. frisk, liflig ansigtsfärg (som utvisar att personen äter bröd och ej är sjuk eller svälter). Sm.(Vestbo),

Bröd-häffel, m. stort och tjockt brödstycke. Sk. S.*häffel.*

Brö(d)kaka, f. 1) eg. en kaka bröd; 2) tjenstbefattning, lägenhet, hvaraf god inkomst uppbäres; brödstycke. Sm.

Brö(d)knykk, m. stort och tjockt stycke bröd; omkring fjerdedelen af ett bröd. "Ge mej en bröknykk te ögen". Sk.(Ox., Ing.).

Brö(d)kumma, f. kummin: Carum Carvi. Nk. *Brökumbr,* n. id. Öl.

Brö(d)pinnar, m. pl. pinnar att derpå upphänga knäckebröd. *Brö(d)käppar,* m. pl. id. Ul.(Rosl.).

Brö(d)skuto (def. *-on),* f. spade, hvarmed bröd inskjutes i ugnen. Fl. (Öarne i Qvarken).

Brödspotta, f. helt små fisk, som äro mycket beniga, vid hvars förtärande man måste utspotta bröd. jemte benen. Ul.; 2) allt som ej duger. ”En brödspotta te häst”. Ul. (Enl. Ihre).

Brö(d)tyg, n. hafre som begagnas till tunnbröd. Dls.

Brö(d)täva. f. mun; i föraktlig mening. Ög. S. *täva.*

Brö(d)virke, n. hafrebröd. Bhl. BRAUE, n. pl. troll, spöken. ”Dä ä så möet braue i marken”. Bl. (Östra h.), Jfr bråte? eller fn. *brúni,* m. dvärg. Vsp. 12.

BRAUNE, m, grästorf. ”Bränna braune”, bränna grästorf (vid nyodlingar). Bl.(Östra h.). Jfr *brinna.*

BRAUTÄ, s. *briota.*

BRAVERA, v. n. 1 1) föra ståt, pråla. Sdm., sk. (Ox., Ing.); 2) högfärdas, uppföra sig stolt. Sm.,mp. *Bravér.* Vb.,jtl. Frans, *braver,* v. n. trotsa, pocka, uppföra sig, stolt; it. *bravare.* Bravat, adj. högmodig, sturstk. Sm.(Vestbo). BRAVLA, v. n. 1 prata mycket och utan eftertanke samt med hög röst. Sk. (Bjäre h.), hl. *Brävla,* id. Hl. *Braväl* (ipf. *bravlä).* Vb. S. *vravla.*

BRAXNABLOMSTER, n. Cardamine pratensis; blommar när braxen leker. Nk.

BRE, *bre ut, bre på, brea, breda, bredsel, bree,* s. *brejd.*

BRED, adj. latus. 1) *Stå på breda sten,* eg. lapidi lato insistere; sammanvigas. Ul. Anledningen till detta talesätt är att brudfolket i gamla Uppsala kyrka plägade vid vigseln stå på den breda sten, som der fordom legat öfver k. Erik den heliges graf; 2) *Bred i munn, bred i skedhålet,* adj. som ej kan hålla munnen, utan pratar otillbörligt. Sdm.

BREDA PÅ, *bred å, bredd, bredevidfolk, bredflabbig, bredlavshatt,* s. *brejd.*

BREGALER, *brigaler, pregaler,* pl. hvarjehanda verktyg, i synnerhet på resor. Fl. (Ingo). *Bregaln,* sing. def., *hela bregaln,* hela högen, hela smältan, alltsammans. Hs. *Hela brigale,* id. Ul. Ordet brukas af Bellman, ”Rundt omkring ett löfverk prålar Med tulpaner och bregal”. Jfr fn. *bjargálnir,* f. pl. nödtorft, hvad som fordras till lifvets uppehälle.

BREGDA, v. a. & n. 2 1) ombyta.. Hs.; 2) förebrå, förekasta. Sk. (Tygelsjö i Oxie h.). *Bräja,* id. Sk. (Vemm.). *Bräga,* id. Sm. (Enl. Spegel, Gloss. 66). Fn. *bregda {brá, brugdit),* v, a. a) binda; b) röra från stället; e) förändra, ombyta; d) förebrå, förekasta. (Egils.); n. *bregda, brigda,* förändra; d. *bebreide,* förebrå; med. lat. *brigare,* tvista.

BREJD *(brejdä, brejt)* v. a. 1) breda, utbreda. Vb. *Brajdä,* id. ”Brajdä dok”, duka bord. G. *Braja, brea, bree,* id. ”Braja hören”, utbreda linet (till torkning). Sk. *Braja, brea,* id. ”Braja sängen”, bädda: ”brea boret”, duka. Hl.; 2) särskilda talesätt: *Breda på, bre på,* v. a. slå med eftertryck. Ul., sdm., nk. *Bredå, briedå,* v. a. svepa om, linda. ”Wið ulum breð å krippen”. Dl. (Elfd.) ”Bre ut”, utlägga, göra tillsatser till sanningen. ”Får han bre ut' ä som han vill, då gör han snart ett apälaträ utä hvar enäboske”. Nk. *Bre mä sej,* tala vidlyftigt, skräfla. Ög. Fn. *breða,* v. a. breda, utbreda; moes. *braidjan;* fe. *brædan;* fht. *preitan;* nht. *breiten;* d. *brede,* id. Brajd, m. bredd. Sm.(Östbo). Fn. *brejdd,* f.

Brejder. adj. bred. Fl. (Nl.). *Brajr.* Nb. (Ö. Cal.). *Brej, bräj,* (n. *brett).* Vb. *Braj, bre.* Sm. Fn. *breidr,* adj. id. fsv. *breþer;* moes. *braids;* fht. *preit;* mht., nht. *breit;* holl. *breed;* d. *bred;* fe. *brâd;* e. *brøad,* id.; jfr skr. *prithus;* gr. ***πλατύς;*** lit. *platus;* lat. *latus.*

Breda, f. sammanräfsadt hö, men ej hoplagdt i strängar. Ul. *Brea,* f. Hs. *Bräjdä,* f. utbredning af hö till torkning, "”Håjbräjdä”. G. *Braja,* f. Sk.(Bjäre). *Brea,* f. *bredsel, brä(d)sel,* m. utbredning, en rad af utspridt gräs eller lin. ”Gräset, hören ligger på Bredsel”. Sk. (Ing., Onsjö). *Brea, bree,* f. utbredning (af hö eller säd) till torkning. Bl, *Linbre(d)sle,* n. en plats med utbredt lin. Sdm. Fn. *brejda,* f. utbredning; n. *breide, breidsla, bresle;* d. dial. *bredsel.*

Bredevidfolk, n. inhysing. Fl. (Åland).

Bredflabbig, adj. 1) vidmunnt. Hs.; 2) för bred, som ej har den rätta bredden. Sdm. (Björkvik). S. *flabb.*

Bre(d)lavshatt, m. hatt med breda uppvikta brätten. Sk. (Ing.).

Bresa, v. n. o. a. 1 stå eller sitta bredt med benen. ”Bresä bena”. Vb.,mp.

Breska, v. a. 1 utsträcka, utbreda (benen). ”Breska ut bena”, skrefva med benen. Dl. (Ohre). S. *gävlas.*

Breslan, f. def. slädtäcke. Fl. (Öarne i Qvarken).

Bressla-tjokk, adj. jemntjock öfverallt, så att bottnen döljes. ”Höbrean ä bresslatjokk”. ”Ni ska gö(d)sla bresslatjokkt”. Bl. (Östra h.).

Bräjdäs-rómm, *håjbräjdäs—rómm,* n. stället (rummet) på en äng, der höet är utbredt till torkning. G. (F.).

Höbrea, f. utbredning af hö till torkning. Hs.,bl.

Säd-brea, f. utbredning af säd till torkning. Bl. BREJDVIDERS, adv. 1) bredvid. ”B. arbit”, mellanarbete; 2) adj. indecl. oäkta. ”Brejdviders bon”, oäkta barn. Fl. (Pargas).

BREKA, v. n, skryta. G. Jfr fn. *breksamr,* adj. a) qui assidue rogat, petit; b) loquaculus: ”breksöm brúkðr”.

BRELL1NG, m. brylling, syskonbarn å fadrens sida. Hs. (Bj.). Fsv. *bryþlingi. bryllungi, bröllungi,* n. brylling. GL.,UL.; *bröþungi,* comm. *bröþrunger,* m., *bröþunga,* f. VGL.

BRELLÄR el. *brillär* (ipf. *-rä),* v. n. skina, lysa, glimma. ”Hä brillrä frå ellom mila träa”. Vb.

BREMINSENE! Lockelseord på får. Mellersta Dls., enl. Dybeck, Sv. Vallv., som nämner att *bræi* eller *brei* är på Island en hvardagsbenämning på fåren. *Sene* synes vara detsamma som *söna,* pl. def. fåren.

BREMME, m. kall vind; (vindstöt i allmänhet?) Bhl. (Or. o. Tj.). Jfr fn. *brim,* n. a) bränning, hafsbrusning; b) haf; fe. *brim,* haf; hebr. ראם *ra'am,* (hafvets) brusande; skr. *b'ram,* att hvirfla.

BREMS, m. broms. Oestrus. Vb.,vg.,sm. *Brims,* m. id. Dl.,g. *Broms,* m. id. ”Springa i broms”, springa för insekter; om boskap. Ul. Nht *bremse* el. *breme,* f.; fht. *prëmo.* (Graff 3, 303); mht. *brëme,* f. *brëm,* m. (Ben. 1, 238); fe. *brimsa;* holl. *brem,* id. Jfr sv. *bromma,* v. n. murmurare; gr. ***βρωμεῖν,*** v. n. surra; om myggor; ***βρέμειν,*** surra, hväsa, = lat. fremere; fht. *prëman;* mht. *brëmen,* id. Broms-gussa, f. brömsgunga; ett slags liten kringgunga, förfärdigad af små stickor; den sättes i gång af två flaxande brömsar, hvilka med stjerten blifvit inklämda i de klufna ändarne af den horizontala stickan. Vl. (Elfd.). BREMÄ, bredvid, jemnsides, vid sidan af. Hs. (Bj.).

BREST 1 (ipf. *brestä),* 1) v. a. sprätta sönder hvad som är sydt. Vb. *Bresta opp, sönder,* id. Fl. (Nl.). ”Brest opp'a i sööman”. Fl. (Öb.); 2)v. n. a) brista. Fl. (Öb); b) spricka, mälta; om frö och frökorn. Vb. *Brästa (brast, brusti).* Hs. (Bj.). Fn. *bresta (brast, brostit),* v. n. 1) cum fragore rumpi. frangi; 2) sonare, crepare; 3) deficere.

BREST 2. s. *brist.*

BREV, *bröv* (pl. *-var),* n. 1) eg. bref. Sk. *Braiv.* Sm.(Vestbo). ”Ge brev på”, på det kraftigaste försäkra. Ul.; 2) kungörelser. ”Prästen läser bröven bra”. Sk.,hl. *Brojv, bröjv.* Bl. *Brevera, pappera,* n. pl. kungörelser. Bhl.; 3) ett ark papper. Sk.,hl. Brev-sinnt, adj. som kan läsa skrift. Hs. (Bj.,Db.). N. *brevsynt.* id. BRI, *Bria,* v. a. vrida. Nk.

BRIDÄ (pl. *-dur),* f. vriden halm kring gafvelstängerna på halmtak. S. G.

BRIKKA, v. a. 1 vricka. Nk.

BRIK 1, f. flicka. Dls. (Vallbo h.). N. *brik,* f. ”en pige, som bruger megen stads”. Holmboe, (det. norske sprogs væsendtligste ordförråd, s. 379.) anför detta ord och jemför det med

skr. *b'râg,* att lysa.

BRIK 2, f. 1) bänk, bänkbräde. Vb.,åm. *Brikj* (läs *britj,* def. *britja),* f. bänk närmast inom dörren, vrå vid spisen mellan muren och väggen. Jtl., hj. *Brik, brig,* m. afskrankning mellan taket och bakugnsmuren i ryggåsstugor. Hl.: 2) hylla, nisch, krans ofvantill om spisen, afsats eller inmurad brädhylla öfver spisen, hylla på bakugnsmuren. Vb.,vl.;dls.,vg.,sm.,hl.; 3) hyllan, som står midt emot spisen i ryggåsstugorna och hvarpå tennfat m. m. uppsättas både till nytta och prydnad. Hl. Fn. *brík,* f. bräde, skärm; n. *brik,* f. en kort bänk, i synnerhet vid sidan af dörren: nht. *britsche,* brits. simpelt sängställe i kaserner och vakthus. Brikträ. n. det träd, hvarpå spishvalfvet hvilar. Hl.

Fyrbrik, f. hylla ofvan om spisen. Hl. S. *fyr.*

Pipabrik, f. piphylla. Hl. BRIK 3, s. *brikjat.*

BRIKE 1, n. ordnad vedhög, en i ordning lagd vedhög (”vestabbe”). ”Vea-brike”. Vg, (Elfsb.).

BRIKE 2, n. bekymmer, ledsamhet. Sm. (Vestbo). *Brike å breller,* ledsamhet och besvär. ”Ja hade mykket brike å breller me den saken; ja fikk'en te'et me brike å breller”. Hl. (Breared). Jfr fn. *brek,* n. pl. återupprepade böner (af *breka,* begära, ofta begära, ligga öfver någon med böner, såsom barn pläga. (Fommanna S. 6, 246, var.): n. *brek,* återupprepade böner; frans. *briguer,* v. a. ifrigt bemöda sig om något; *brigue,* f. ifrigt och hemligt bemödande att erhålla något; sp. *brega,* gräl, träta. Beträffande *breller* kan jemföras fn. *brellur.* f. pl. förslagenhet, fint. Jfr *briket.*

BRIKET, adj. n. besvärligt, bullersamt. ”Briket väder”. Åm. Jfr n. *brekjen,* adj. besvärlig genom ideliga böner; moes. *brikan,* v. a. bryta, kämpa.

BRIKJAT, adj. brokig, brokigt fläckig. Wormsö. Brik, comm. oxe eller ko, som har hvitt hufvud med fläckar. Wormsö. *Brikja.* f. def. Ibm. *Brikje (britje),* m. def. id. Nuckö. *Vrit*. m. *vrikja (vritja),* f. def. id. Nuckö, Wi. BRIKKA, *brekka,* f. 1) bröst, bringa. Hs.-sk.; 2) öppet, obetäckt bröst. Fl. (Nl.). Bornholm. *brikka,* f. bröst; fn. *brínga,* f. id. Brikk-stöt. m. stark skuffning för bröstet. Sdm. BRIKKA, s. *bräkka.*

BRILL, m. liten gosse. ”Kan tänkä, han kan varä le(d) mä, så liten han ä pojkje-brill'n (pojtje-brill'n)". Vm.,nk. Jfr *brims.*

BRILLER, tant. pl. glasögon. G.,sk. *Brillor.* Bhl. *Bryller.* Hs.,öl. N. *brillur,* pl.; d. *briller,* pl.; nht. *brille,* f.; gl. tyska *barill,* pl. *barillen* (Agricola, Sprichwörtcr. Frankf. 1576). Ihre vill härleda ordet af it. *briglia,* betsel; men måhända rättare af *berillus,* en genomskinlig sten, som i parmesanska mundarten (enl. Diez) heter *brill* och i äldre tyskan *parill, brill.*

BRIMS, m. ung pojke. Kl. *Bröms, pojkbröms,* m. id. Sm. (Uppviddinge). *Pimms,* m. id. Bl. Jfr *brill, brems.*

BRIM-SIGNÄ. v. a. bekräfta ett nöddop; primsigna. G. Fsv. *brimsigna (brymsigna, brømsigna),* v. a. med korstecknet på panna och bröst teckna den som skulle döpas. (VGL. S.S. 2, 158); fn. *primsigna.*

BRIMÖGD, adj. kisande med ögonen. Kl. Jfr fn. *brimi,* m. eld.

BRIND (def. *brinne,* pl. *brindär),* m. elghanne. Dl. (Elfd.; äfven i Våmh., men der sällan). *Brinn* (def. *brinne),* m. Jtl. *Brinde, breen,* m. def. id. Hj. Lit. *bredis,* elg; lett. *breedis,* id. Mesappierne, ett urgammalt folk i Italien, kallade hjorten *brend,* enl. Snidas: ”***βρένδον γὰρ καλούσι τὴν ἔλαφον Μεσαππιοι***”. I den fornfrans. djurfäbeln omtalas *brichemer,* m. hjort, hvilket ord utan tvifvel härmed är beslägtadt.

BRINGEBÄR, s. *branbär.*

BRING-TAMP, m. stångkoppel. G. Af sv. *bringa,* f. bröst; s. *tamp.*

BRINKE, m. brink, kort men brant backe. Sk. Ns. *brink,* ”eine steigerung des bodens, eine vorspringende anhöhe”. (Schambach, 33); fn. *bríngr,* m. liten höjd: jfr gael. *bruach,* f. ”pricipice, border”; moes. *brikan,* v. a, bryta. Brinkhank, m. 1) brinkhake, ett jern hvarmed lass hindras att löpa tillbaka i backar. Ög.; 2) ett redskap att sätta under kälkarne till minskande af farten utför backar. *Brinkhånk,* m. id. Sdm. *Stängjern,* n. Ög. (Lysings, Memmings h.).

Gatbrink, m. hög kant vid en väg. G. BRINNA (pr. *brid,* pl. *brinnum,* ipf. *brann* pl. *brunnum,* sup. *brunni),* v. n. brinna. Dl. (Elfd.). *Brinna* (pr. *brindur,* pl. *brinne,* ipf. *brant,* pl. *brunnum,* sup. *brunni).* G. *Brenne (brann, brönne),* N. Åm.: *brinn (brann, brånni),* Ume, Bygde, Löfånger. Lule. Calix; *brünn (brann, brönnä),* Skelefte; *brünn (brann, bronne),* id. Lule. *Bränna (brännde. brännt),* 1) v. n. brinna. Vg.,hl.,sk. 2) v. a. a) vidröra; säges då i bollspel man kastar bollen på en af de medspelande. Ul.,sk.(Ox.). *Pukkla, stikka,* v. a. id. Bl.; b) skafva, göra hudlös: om seldon, som skafver hästen. V. Nk. Jfr *liebränna;* 3) talesätt: a) *bränna opp slapran* Ordspr., säges α) då man bränner sig vid drickandet af något hett. Hs. (Db., Bj., Jerfsö); β) förtala sig, yttra något som borde vara hemligt. Hs. *Bränna opp sleven för sig, tala ut med sig.* id. Hs. (Db.). *Bränn opp sleiven,* id. Fl. (Öb.): b) *bränna åv,* v. a. snäsa. Ul., sdm. Fsv. *brinna* (pr. *brinder, brender.* VGL, ÖGL.; ipf. *bran,* sup. *brunnit)* v, n. brinna: *brænna,* 1) v. n, brinna,

S.S. 1, cap. 96. Fr. af N. 243; 2) v. a. a) bränna; b) smälta; fn. *brinna* el. *brenna (brann, brunnit),* v. n. brinna; *brenna (brenda, brendt* el. *brent),* v. a. bränna, uppbränna; n. *brenna (brann, bronne),* brinna; fht., fsax. *brinnan;* a) brinna; b) spruta upp; effervere; mht., nht. *brennen;* d. *brænde.* 'As-bränna, f. halsbränna. Dl. (Elfd.).

Brannd, m. svedjeland. G. Fsv. *brandr,* m. brand, brinnande; fn. *brandr;* id.; nht. *brand,* m. svedjeland.

Brannd kara, f. eldskyffel, eldraka. eldgaffel. Hs. (Db., Bj.). *Brannd-kåru,* f. id. Jtl. *Rida branndkara,* stå i skamvrån. Hs. S. *kara.*

Brannds-bons, m. tjock brandkäpp att röra om elden med. N. G. (Östergarn). S. *bons.*

Branndä, v. a. fånga fisk med ljuster, hvarvid eld upptändes för att locka fiskarne in i nätet. G. (F.).

Brona, m. 1) brinnande; 2) brand. Vb.

Brunnda, v. n. 1 vara brunstig, löpsk; 1) om bockar. ”Bukkin brunndär”. Dl. (Elfd., Mora), åm.,mp.,hs.,sdm.,vg. *Brunna.* Jtl. *Brunne.* Hj. *Brynnda, brönnda.* Dl. (Ohre); 2) om gumsar, björnar, elgar. Hj. N. *brunnda,* v. n. vara brunstig; fn. *brundr,* m. fårens parningsdrift; *brunnsauðr,* m. springbagge; n. *brund,* m. brunst; nht. *brunft, brunst,* id.; jfr skr. *b'rûn,* att åtrå, hafva lust till, längta efter.

Brunnd-tid, m. brunst-tid (för bockar). Dl. (Våmh.). *Brynn-tid.* Dl. (Ohre).

Brynnd-bukk, m. brunstig bock. Dl. (Ohre). *Brönn-bókk.* Hs. (Db.).

Brynndug, adj. brunstig; om får och getter. ”Geti ir brynndu”. Dl. (Ohre).

Brunne, m. stark solhetta. Bhl. Fn. *bruni,* m. brinnande, brand.

Bråna 1, 1) v. a. 1 svedja. Kl.,bl.; 2) v. n. rodna. Fl. (GK. Kb. i Öb.).

Bråna 2, f. antänd fälla, svedjeland. Sm. *Bråne*, f. 1) id. Kl.,bl.; 2) svedjad skogsmark. Kl. I Blekinge utgör *bråne* ändelsen i flera ortnamn.

Brånas, v. d. 1 hafva feber. ”Han brånas så hoit”. Fl. (Öb.).

Bråna-stake, m. stake att sköta om elden med. Bl.

Bråne-råg, m. råg som vuxit på svedjeland. Kl.,bl.

Brån-hult, m. skogsdunge, som vuxit opp på svedjemark. Kl. S. *hult.*

Bränn-ring, m. brandring, trefot af jern. Ög.

Brånä, *-a,* f. halsbränna, magsyra. Mp.

Bränn, f. *brännt,* n. *brännland,* n. afbränd skogstrakt. *Bron, -ä,* n. afbränd ås eller skogstrakt. Vb. *Bränna,* f. 1) svedjeland, afbränd skogstrakt. Vb.,bl.; 2) ett litet i skogen svedjadt stycke land, som vallhjonen svedja för att skydda kreaturen mot brömsar, flugor och mygg. Hs.; 3) utslag, frisel eller nässelfeber. Nk. Fn. *brenna,* f. brand; eld.

Bränne, n. bränsle, ved. Sk.,hl. *Bränne, brände,* n. Vb. D. *brænde,* n.; swz. *brenni,* f. id.

Bränne-rot, f. svartaktig rot på hvitkålsplantor. Ög.

Bränne-sjuka, *bränn-sjuka,* f. hetsig feber. Vl.,kl.(Tjust),sm. (Ö. Vedbo). *Bränn-sjoka.* Dl. *Bränn-suttu,* f. Jtl.

Bränne-verke, n, ved. Sdm. (Ö. Rek.).

Bränn-gräs, n. Epilobium augustifolium. Fl. (Öb.).

Bränn-snauta, f. Orchis ustulata. S. G.

Bränn-sten, *brännesten,* m. svafvel. Vb.,jtl., hj.,hs.,dl.,vl.,ul.,ög.,vg.,dls.,sm.,bl. Fsv. *brænnesten, brænnasten, brennesten.* S.S. 1, 255: 3, 86; fn. *brennistein;* fd. *brændesteen, brannesteen.* (Mlb., Bib. Ov., H. Harpestr.); e. *brimstone,* id.

Bränsull, m. bränsle. ”Brännsull å stängsull”. G. (F.).

Bränn-vavel, m. blötdjur, manet. Benämningen af den brännande känsla man erfar vid dess beröring. Jfr fn. *vajla,* v. n. långsamt framkrypa på buken.

Brännvins-pol. f. brännvinsflaska. Jtl. S. *pul.*

Brännvins-vaL. m. eg. brännvinsvårdare; den som vid bröllop har brännvinet om hand eller under sin vård. Dl. (Floda).

För-bränna, f. det brännvin som fås först ur råämnet och sedan ”klaras”. Ul. (Rosl.). BRIOTA (pr. *briot,* p|. *briotum,* ipf. *brot,* pl. *brutum,* sup. *bruti),* v. a. bryta. Dl. *Brautä;* (pr. *brautur,* pl. *braute,* ipf. *braut,* pl. *brutu.* sup. *bruti).* G. *Bryte (bröt, brötte).* N. Åm.: *brut (bröjt, brutti),* Ume: *brut (bröt, brutti).* Bygdeå: *bryt, (bröt, brytti),* Löfånger: *bryt* el. *bryit (braut. bruttä),* Skellefte; *bryit (bröt, bruti).* Lule: *bröut (bräut. bruti).* Calix. *Bryda (bröd, brödet),* v. a. 1) bryta; 2) v. n. fela, förgå sig. ”Hva(d) so bryder, ska gris betala”. Ordspr. Sk. (Venun.. N. Åsbo), ɔ: Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi. Fn. *brjóta* (ipf. *braut* el. *brott,* sup. *brotit).* v. a. bryta; fsv. *briauta* (GL.), *brytæ* (VGL.): fe. *breotan;* n. *brjota (braut, brote);* d. *bryde.* Bryde-hodda, f. brytstuga. Sk. (Ox.). S. *hodda.*

Bryde-hål, n. hål eller grop i jorden der lin brytes. Sk. (Ox.).

Bryde-gallt. s.*gallt.*

Bryd-före, n. sådant före. då isen ej kan bära häst och åkdon. Sk. (Ox.). D. dial. *brydføre.*

Bryska, f. def. tvärremna uti jern. Nb. (Calix).

Bryt, f. sönderbrutet bröd, som lägges i mjölk. *Brutta,* f. id. Sådan mat kallas *bröd-bryta,* f. Vb.

Bryta sej (ipf. *bröt sej),* v. r. kasta upp, kräka. Bhl. *Bryda sej.* Sk. D. *bryde sig.*

Bryte, m. gärdesgård af fälda trän och grenar m. m. (”bråt-tun”). S. G.

Brytning, f. uppkastning, kräkning. S. Sk.

Bråt, n. 1) bränning i hafvet: 2) skäfvor efter lin och hampa. Fl. (Öb.).

Bråta 1, v. a. 1 1) bryta, klyfva. Vg.; 2) rengöra lin, så att tågorna befrias från skafvorna. ”Bråta lin”. Fl. (Nl.). ”Bråta to”. Götal. N. *bråte.*

Bråta 2, f. klyfta: verktyg, hvarmed lin brytes. Deraf *linbråta,* f. Sm., kl., vg., fl. *Bröta, brota.* Nk. *Bruta.* Ög. *Brutta.* Vb. *Brådda.* Bhl. *Bryde, bröda,* f. Sk.

Bråta 3, f. 1) snufva. *Huvudbråta,* f. Fl.: 2) svår hosta. Fl.

Bråta 4, v. n. 1 plågas af snufva och hosta. Fl.

Bråta kull, v. a. 1 vid brottning stjelpa ikull sin motståndare, Fl. (Nl.).Bratare, m. den som bråtar linet. Fl. (Nl.). Fn.*brjótr,* m. den som bryter.

Brate (pl. *-tar),* m. 1) stor hög af nedfäld skog, hop af kullfallna trän. Hs.—sm. *Bråta. -n,* m. Vb.,mp. *Bröt, -a,* f. Vb.; 2) rishög, uppkastad hög af grenar, rötter. Sdm.; 3) stängsel af korsvis satta, störar, hvarpå unga trän läggas för att skydda mulbete i skogen. Hs. (Bj.). *Bröde, bröte,* m. gärdesgård af ris och trän. Sk. *Bråte.* Hl. (Värö): 4) vild skogspark. Sdm.; 5) svedjeland. Vl.; 6) fiskvase. ris med pålar vid sjöstränder för fiske. Ög. (Ydre); 7) oordnad hop af hvarjehanda skräp, grenar, stenar, m. m., som kastas i en hög eller ”offras”, der någon vid en väg omkommit. Nk.; jfr *bål.* Fn. *braut,* nedbruten skog; fsv. *bråte;* n. *brote.*

Brat-fälla, f. skogshygge, hvarest virket ligger huller om buller, Ög.

Brat-halm, m. små obunden råghalm. Nk.

Bråt-hav, n. upprörda hafsvågor. Bhl. (Oroust o. Tj.).

Brått, n. underlaget för ”vågen” vid stenbrytning; kubben, som ställes under den häfstång, hvarmed man upplyfter tunga saker, såsom större stenar o. d. Bl., fl. (Ingo). *Bröte,* n. Sdm. Jfr *lunnar.*

Bråt-yx. f. 1) gröfre yxa vid skogs rödjande. *Bråt-ix.* Hs. (Bj.); 2) sämre yxa, som nyttjas i kök att sönderhugga ben; 3) oordentligt fruntimmer, som alltid har ostädadt omkring sig. Sm. Fn. *britöx,* f. köttyxa.

Brattla 1, v. n. 1 bråka, krångla. ”Hva bråttlar du ätter? Hästen bråttlar”. Vg. (Skarab.). Jfr fn. *breyta,* v. n. uppföra sig. ”þú breytir úvarliga”. Kormak., 5.

Bråttla 2, v. a. 1 harfva (åkern) något innan sädens såning. *Bröttla,* id. Vg.

Bränta, v. a. bryta. G.

Bröt 1, m. utbruten, afskild, utstakad teg eller lott i skog eller äng. *Skogs-, ängs-bröt,* m. Nk.

Bröt 2, f. för tillfället rödjad väg till gärde. Kl. Fsv. *braut, bröt,* f. farväg. VGL., Runurkund. 797; *bröta,* v. a. rödja mark (till väg. odling eller för byggnader); fn. *braut,* f. farväg; *breyta,* v. a. rödja väg; häraf *Braut-Anundr.*

Bröta 1, v. a. 1 hugga (trän, ris) och kasta i stora hopar. Åm.,vl.

Bröta 2, v n. 1 köra krokharf. Vl.

Bröte, n. ett mödosamt verkstäldt arbete. ”Ja ha just gjort ett riktigt bröte sen aftvaIsdags”. Sdm.

Brötel, m. stenbunden mark,, stenrör, bevuxna med buskar. Ul. *Bröttel,* m. Öl.

Bröt-gille, n. gille efter verkstäld linbrytning. Bl. *Bråt-öl,* n. Sm.,kl.

Kóla-bråta. m. huggen och hopsamlad kolved. Fl. (Nl.).

Risbröte, m., *risbrödagär(d)e,* n. risgärdesgård. N. Sk.

Timmerbröt, m. hop af fäldt eller kullfallet timmer. Vl. BRISA TILL VÄGS, v. n. 1 fara af, rusa fram som en galning. G. Jfr *brisug, brusa på.*

BRISKNA, v. n. 1 börja surna; om mjölk. Vb. *Brissn'* (ipf. o. sup. *-na),* id. Fl. (Öb.). *Bresma,* v. n. surna; om dricka. Hs. (Db.). Brristin, adj. sur; om mjölk. Fl. (Gl. Kb., Kb. i Öb.). BRISTA (pr. *brist,* pl. *brlstum,* ipf. *brast,* pl. *brustum,* sup. *brusti),* v. n. brista. Dl. *Brista* (pr. *bristur.* pl. *briste,* ipf. *brast,* pl. *brustu,* sup. *brusti).* G. *Briste (brast, bröste).* N. Åm.; *brist (brast, bråsti),* Ume, Bygde. Löfånger; *brist (brast, brustä).* Skellefte. Fsv. *brista;* fn. *bresta;* fht. *brestan, prestan.* (Graft 3, 271); mht. *bristen;* fsax. *brestan;* fe. *berstan;* holl. *bersten* el. *barsten.* Bresta, f. spricka a) i huden. Hs. (Db.); b) i jern. Fl. (Nl.).

Brestug, adj. som är sprucken i skinnet. "Jö har brestuga hänne", jag har händer med groft och sprucket skinn. Hs. (Db.).

Brist, m. fotlcd, vrist. Ul.,sdm.,sm. *Brist, brest.* Vg. *Fotbrist.* Ul. Fht., mht. *rist;* ns. *vrist;* fe. *vrist.*

Bryst, n. bröst. Sk., fl. (Öb.). *Braust,* n. G. Fn. *brysti, brjóst;* moes. *brusts;* fht. *prust;* mht.. nht. *brust;* holl. *borst;* fsax. *briost;* fe. *brëost;* e. *breast;* d. *bryst.*

Brystdu(k), m. eg. bröstduk; en bröstprydnad af tyg, beprydd med silfver. Sk. (Vemm.). N. *brøstduk;* d. *brystdug;* nht. *brusttuch;* fn. *brjósta-dukr.*

Bryst-lapp, m. väst med bakstycke af vadmal; brukas om sommaren. Sk. (Ing.).

Bröst-bo**L,** n. eg. bröstbord; skifva af jern eller trä ofvan på borrskaftet, att hålla mot bröstet vid borrning. Ög.

Bröst-lapp, m. ett trekantigt, färgadt tygstycke, fullsatt med rosor af förgyldt eller färgadt papper, som fruntimmer till prydnad bära på bröstet. V. D1.

Bröst-on(d)ska, f. bröstvärk, hosta. Nk.

Bröst-p**L**igg, m. bröstbenets nedersta broskartade del (processus xiphoideus). Trakten deromkring kännes ofta ömmande vid långvariga maglidanden, såsom kardialgi o. d. *Bröstp**l**iggen* tros då vara nedfallen och man lider af "ängsla". Nk.

Bröst-sve(d)e, n. sveda i maggropen, magkramp. (Cardialgia, gastritis chronica). Nk. BRISUG, *brisi,* adj. vresig. G.

BRITSA, v. a. 1 slå. Sm.,kl.(Stranda). Nht. *britschen,* v. a. slå, smälla: "ein kind auf den hintern britschen; den arsch voll britschen". (Grimm, wb. 2, 393); fe. *brittan,* v. a. conterere, fricare; skot. *briss, briz.* Brits, n. stryk. Sm.,kl. BRO, f. 1) anlagd väg (öfver sank mark, genom fyllning med sten eller ock med stockar till underlag). Nk.; deraf *kavel-bro,* f. Vm.; 2) trappa utanför ett boningshus, farstubro. Dl.,fl. *Brona.* f. def. Dls. *Broen.* f. def. Fl. (Öb., Nl.). *Bru,* f. id. Dl. (Elfd., Våmh.). Fsv. *bro,* f. a) eg. anlagd väg (genom fyllning, stock- eller stenläggning o. d.): b) bro öfver vatten. VGL.; deraf *bryggja* f. pons littoreus; (deminut.). UL.; *bryggiu sporþer,* in. ändan af en brygga. SML., ÖGL.; *bryggiu læghi,* n. (skepps) läge vid brygga. Biærk R.; *broa fall,* n. försummelse att bygga eller laga bro. UL., SML.; *broa fiol,* f. förstugubro, eller bro öfver landsvägsgropen utanför gårdsporten. ÖGL. Jfr *fiöl); broa-flokker,* m. den flock som handlar om broar. SML.; *broa gierþ,* f. väglagning; *broan,* f. id. GL.,; *broa namd,* f. nämd, förordnad att besigtiga en bro. ÖGL.; *broa syn,* f. besigtning af en bro. ÖGL.; fn. *brú,* f. a) bro; b) mark, botten. Broa, v. a. 1 1) anlägga eller underhålla en väg. Sm.,sk.,hl.,bl.,g. Fsv. *broa.* v. a. a) anlägga väg. UL., VGL.: b) laga väg. GL.; fn,*brúa,* v. a. anlägga bro öfver flod. träsk: d. *broe;* 2) *broä föjr ngn,* skaffa förargelse åt någon. G.; jfr *brygga för ngn;* 3) *broa för sej,* lägga öfverflödigt för sig (af mat). Bl.

Broge 1, (pl. *-ger),* m. bro öfver en å. Vg. (Elfsb., Skarab.).

Broge 2, pl. afhuggna trän, som läggas öfver myrar och träsk att bana väg. Hs. (Bj.). Jfr *slagde.* I swz. förekommer *brüge,* f. treställning, upphöjning af bräder, golf i stall. (Stalder, 1, 233).

Brogä, v. a. 1 grusa (vägar). "Broga (el. brogä) mä pänga, mä fläsk, mä malt", genom gåfvor af dylika saker till vederbörande tillsyningsmän skaffa sig lättnad i sin väghållningsskyldighet. Nk. Jfr *broa* 1. BRO, *brå,* v. a. 2 krossa, gnugga. "Brå "sunnder", krossa sönder. N. G. Brogga, v. a. 1 krossa. "Brogga salt". Hs. Nht. *bröckeln,* v. a. krossa, söndergnugga.

Broggug, adj. ojemn. "Broggug väg". Hs. BRODDVÄV, m. groft lärft, väf emellan lärft och blaggarn. *Bröddväv,* id. Ög. *Bråss-väv, bröss-väv.* Vg.

BRO-HÄST, m. det trä i en qvarn, på hvilket långjernet hvilar. Sk. (Vemm., Gärds).

BROJA, v. n. 1 1) vara brunstig; om björn, hund, katt. "Björnen brójär". Dl. (Elfd., Våmh.). *Bröja,* id. Dl. (Ohre), *Blåsa,* v. n. id.; om björnen. "Bjenn, han blås". Dl. (Malung); 2) vara kåt; föraktligt om menniskor. Dl. (Elfd.). S. *brunnda.* Måhända befryndadt med gael. *breugh,* v. "to cajole, caress; to sooth" eller nht. *brühen,* v. a. & n. koka, sjuda. (Gr. wb. 1, 24). Broj, adj. löpsk, kåt. Dl. (Elfd., Våmh.). *Bröj.* Dl. (Ohre).

Broj-tid, m. brunst-tid; tiden om hösten då björn, varg m. f1. vilda djur äro brunstiga. Dl. (Elfd.). BROK 1, m. 1) brokig häst. Vb.,mp.; 2) f. a) brokigt sto. Vb. mp.: b) brokigt, mångfärgadt tyg, kläde. Vb.

BROK 2, m. mörk fläck. Fl. (Nl.), Wormsö, Wi.

BROK 3, f. 1) byxor, benkläder. Vb.,jtl. hj.,hs.. dl.,nk.,ög.,vg. Plur. *brokär.* "Hä ä bättre gå en krok, än väta en brok". Ordspr. Hs. (Db.). "Bättre gå en krok, än väät si brok", bättre gå en krok (omkring en sjö), än blöta sina byxor; bättre vara försigtig än ge sig i faran. Jtl. *Brok, -a,* f. Mp. *Brakkur,* f. pl. byxor. Hs.,dl. (Mora, Elfd., Orsa, Ohre). *Brakker* (def. *brakkera),* f. pl. Sm. (Östbo; nästan obrukl.). *Brakkor,* f. pl. Fl. (Nl.). *Brakk,* f. Vb. *Brakka* (pl. *-kur),* f. id. Ö.D1. (Leksand, Orsa, Våmh., Elfd. [Vesa, Eversberg, Dysberg]). V. Dl. (Malung,Nås,Floda). *Brakkä, -a,* f. Mp.; 2) ett lintyg, som lägges emellan benen på små barn. Ög.; 3) ox-sele (af sadelgjordsväf). *Oxabrok,* f. Nk. Fsv. *brok,* f. byxa. (Biærk. R., GL., S. F. S. 1, 3 h.); deraf *broka bælti, brokbælte,* n. bälte, hvarmed byxorna hållas uppe. (Biærk. R.); fn. *brók* (pl. *brækr),* f. byxor, benkläder: n. *brok* (pl. *brök'er), f.;* fe. *bróc, brêk;* e. *breeches;* holl. *broek,* f.: fht. *pruoh.* (Graff 3, 277): mht. *bruoch,* f. (Ben. 1, 270); bay. *bruech,* f. (Schmeller 1, 248): armor. *bragez;* ns. *brook.* (B. W. B.); *brök.* (Danneil): nfris. *brak* el. *bräk* (pl. *braken)* el. *bräke* (pl. *brêk);* ffris. *brok, brek;* irl. *broages;* it. *braca;* sp., port. *braga;* frans, *bragues,* pl.; med. lat. *braca, bracca,* som är lånadt från galliska tungan. Ordet är ursprungligen keltiskt. Brakk-stut, m. slag i stussen (på barn). Åm. (Stigsjö).

Broga-kil, m. ljumske. Sk. (Herrestads h.).

Broken, def. gren. Dl. (Hülph. Dagb. 271).

Brok-kil, m. byxlucka. Hs.(Db.).

Brok-spjäll, n. i. q. *brok-kil.* Hs.(Db.)

Brok-trasa, f. blöja. Dl.

Harabrakka. f. mes, rädd menniska (så att han darrar i byxorna). Vb.

Knebrok. (pl. *knebrökär),* f. kortbyxa. Dl. (Elfd.). *Knibrok.* Dl. (Våmh.).

Kni-brakkur, f. pl. knäbyxor, kortbyxor. Dl. (Orsa). BROKA, f. konstigt fruntimmer, illa kändt fruntimmer. "Har broka nu åter va'tt framme?" Sm. (Enl. L—n). Jfr fn. *broka,* f. qvinna. (S. E. 2, 489); eller måhända it. *brocca,* f. hora.

BROKOG, adj. istadig. Åland. Antingen i st. f. sv. *bråkig,* adj. (af *bråka,* v. n.) eller af mht. *brogen.* v. n. resa sig i höjden. "Das roz begundc sêre brogen, wan er ruort ez mit den sporn". Lanzelet, 409.

BROMBÄR, n. björnbär: Rubus fruticosus. Ul. Nht. *brombeere,* f.; e. *bramble berries.*

BROMLA, v. n. 1 doft sorla (såsom t. ex. en geting). Sk. (Hjernarp i Bjäre h.). Fn. *brumla,* v. n. brumma, (ss. björnar och tjurar): d. *brumle,* sorla (om bi): nht. *brömmeln,* v. n. doft sorla: *brummeln,* v. n. småbrumma (såsom björnar): *brummen,* v. n. brumma, doft vråla, af fht. *prëman,* mht. *brëmen.* v. n. sonitum edere. Jfr *brems.*

BROMMA 1, v. n. 1 skära kanten af (hyflade bräder), kanta. Sdm. Jfr *brun* 1. Brom, m. skarpa kanter, som blifva vid metallers bearbetning, såsom vid borrning, filning, gängning, svarfning m. m. *Grad,* m. id. Sdm. BROMMA 2, v. n. 1 antaga en rosaktig rodnad, början till inflammation. "Ja stötte mej å dä brommar opp". Sdm.

BROMM, s. *brumm.*

BROMS, s. *brems.*

BRONNED, s. *brun* 2.

BRONNLJUNG, s. *brunn.*

BROR-KVINNA, f. svägerska. Hl.

BRORSE, m. lille bror. Nk. (Demin.).

BROSKA, s. *bruska* 1.

BROSKBER, *-a*, f. hönsbär: Cornus Sueciea. Vb.

BROTT 1. adv. bort. "Slinka brótt taiðe". förspilla tiden i sysslolöshet. Dl. (Elfd.). Fsv. *brot,* id. (Kg. Styr. 39): *bröt, brut, bort;* fn. *brott,* eg. *braut,* id. (af *braut*, f. väg). *Braut* heter ursprungl, *á braut* el. *í braut.* t. ex. "Reginn var á braut horfinn". På samma sätt i tyska tungan weg, m. väg. weg, adv. bort. Brótt, *brót,* n. fallande sot: epilepsia. "Falla i brótt (el. brót)", få fallandesot. Sm;,ög. *Brött.* "Falla i brött". Hs.,hj. Fsv. *brot, brut,* n. fallandesot. VGL.; *brotfælles kranktdomber,* m. id. S.F.S. 1. 3; *brotfælles sot, brotfællinga sot,* f. id. Ibm.: fn. *brottfall,* n. fallandesot, af *brott,* adv. bort och *fall,* n. lapsus. Men då *brótt* (eller *braut),* adv. bort, eg. betyder väg, skulle man hafva anledning att antaga det talesättet: *falla i brótt* ursprungligen betyder: falla i väg, gata (af vanmagt eller sjukdom).

Brófall., n. fallandesot. Hs., hj., sm., fl. (Öb.). Fsv. *brutfall,* n.

Bróttfällig. adj. som har fallandesot. Hs. (Bj.),hj.Bróttfälling, m. 1) som har fallandesot. Sm.; 2) usling, stackare; okvädinsord. Vg.; 3) brottslig människa, förhärdad, djefvulsk menniska. Kl.,fl.(Nl.). Enligt allmänna folktron ansågs den epileptiske besatt af den onda anden. Fsv. *brutfællinger,* m. (S.F.S. 4, 205: 6, 120); fd. *brotfællijng,* m. som har fallandesot. (Henr. Harpestr. (D.Magaz. Tredje Række 2, 170).

Bróttmögladt, adj. n. bortmögladt, förderfvadt genom fuktighet. "Ö't ir brottmögladt", höet är förderfvadt af fuktighet. Dl. (Elfd.).

Bróttslig, adj. bräcklig, sjuklig (af fallandesot), vanför. Kl. Jfr fht. *brödi,* (Graff 3. 292), adj. svag, bräcklig. BROTT 2, s. *briota.*

BRUD el. *bru* (pl. *bruer),* f. lintott. "Hörbru, linbru". Vg. (Vadsbo); *Bru, brua, bruva, brygda,* f. id. Bhl. *Brójde, to-brójde,* m. id. Sm. *Brôjde,* så stor linlock som på en gäng. kan tagas uti handen för att svingas. Ög. *Brua,* pl. linlockar. Bl. (Lister). *Brua-get,* f. eg. linlocksget; hopvridna linlockar. Bl. (Ibm.). *Brua,* f. docka af skäktadt eller klyftadt lin, i ena ändan sammanknuten i ett s. k. hufvud, hvarom man håller under häcklingen. Hl. *Bruge,* m. totte på spinnrocken. Vl. *Brögd* (def. *da),* f. lin- eller hamptotte. Jtl. D. dial. *brud, bru.* "En brud hør", en linlock; fn. *brúgdinn,* adj. knuten, bunden, af *bregda (brá brugdit),* v. a. knyta, binda. Brua, v. a. 1 docka (lin) till torkning. "Brua hör". Hl. (Värö). D. dial. *brude.* v. a. "brude hør", ɔ: vlokke den op, eller giøre bruder". BRU(D)R (def. *brura),* f. brud. Jtl.,hj. *Brur* el. *breur.* Vb. *Brur, bru.* Nk. *Braud, bräud.* G. *Brójd.* Dl. "Gå som e brur, gå med mycken värdighet. Jtl. Fsv. *bruþ, brudh,* f. brud; fn. *brúðr,* f. a) sponsa, nova nupta; b) puella, amica, uxor; c) femina; n. *brur, bru, brud,* brud; moes. *bruþs,* svärdotter: ***νύμφη*** fht. *brût, prut, bruot,* brud; *bruta,* svärdotter: nurus. (Graff 3, 293, 294): mht. *brut,* brud. (Ben. 1. 273); fsax. *brûd;* a) brud; b) maka; nht. *braute,* brud; holl. *bruid,* id.; fe. *bryd;* a) nympha, sponsa; b) femina, uxor; c) virgo; e. *bride,* brud; ffris. *'breid;* nfris. *breid, breed;* d. *brud,* id.; frans. *bru,* svärdotter; mlat. *brut, bruta,* id. (Ducange 1, 790); gael., *brideach,* f. "virgin, bride"; deraf *brêideach,* "married woman". Hvad ordets härledning vidkommer, har Bopp fästat uppmärksamhet på skr. *praudhâ,* nupta, sponsa. Detta ord *praudhâ* är part. pass. af *pravah,* vehere currum, auferre, och redan det enkla *vah,* vehere, uttrycker att hemföra en hustru; genom *praudhâ,* den hemförda, utmärkes alltså domum reductio. Benfey åter förmodar att skr. *prî,* att älska, är ordets rot. Jfr Grimm, wb., 2, 331. I svenska medeltidsskrifter förekomma följande sammansättningar: *brudhahus,* n. brudhus, bröllopshus. J. M. Yrtag. s. 184. Horol. æt. sap. f. 49. S. Bern. f. 94 v. Cod. A. 27, f. 261. Tref. tidh. f. 174 v.; *brudhasiæng,* f. brudsäng. S.F.N. 4, 390; *brudhasanger,* m. brudsång, brudvisa. Spec. Virg. s. 4; *brudheliker,* adj. brudlig, hörande till en brud: nuptialis. S.S. 2, 64; *brudkallar,* in. pl. män som åtföljde bruden till brudgummens hus. VML.; *brullop, brudlöp, bryþlaup. bryllaup, (bröþlöpe, bröllöpe, bröllop, brölop).* n. bröllop. VGL.,SML., GL., S.S. 1, 1. Cod. A. 27 f. 259; *brullöpis hus, brødhløpîshus, bryllopshus,* n. bröllopshus. Cod. A. 27, f. 259. St. Rimkr. s, 150; *brulløpis folk,* n. bröllopsfolk. S.S. 1, 56: *brullöpis klædhe (bröllopis klædhe),* n. pl. bröllopskläder. Cod. A. 27, f. 259; *brullöps koster (brølløpis kostir),* m. a) bröllopsmåltid. S.S. 1. 59. Cod. A. 27, f. 259; b) bröllopskostnad. UL.; *brullöps kostnadher,* m. bröllopsmåltid. S.S. 1, 55: *bruþ messa,* f. brudmessa. GL.; *bruþtugha, bryttugha,* f. brudens medhjelperska. VML., GL. Några andra fornsvenska ord intagas här nedan. Brua-fär, f. brudfärd, brudfölje; så kallas bröllopsgästerne, då de samlade och i förening med brudparet färdas mellan brudgummens och brudens föräldrahem. Kl. (Madesjö). Fsv. *bruþfærþ,* f. brudens högtidliga afhemtning till brudgummens hem. VGL., ÖGL.; nht. *brautfahrt.*

Blinn-bru(d); f. brud som ej bär krona. V. Dl.

Brua-näbb, s. *brudtrammsa.*

Brua-stass, m. brudparet och bröllopsgästerne, då de söndagen näst efter bröllopsdagen resa till kyrkan, för att, såsom det heter, visa sig. Nk.,kl.

Brudbrö(d), n. Spiræa filipendula. Ul.

Brude-hóv, m. stort bröllop hos allmogen. Ög. (Fornås), kl. Fsv. *hof,* n. a) furstligt hof; b) gästabud, högtid. S.F.S. 5, 98: "tha thz hoff war offner standit"; fn. *hóf,* n. a) hus, boning; b) tempel; c) hof, furstligt hof; d) högtidligt gästabud; mht. *hof,* m. a) "umschlossener raum bei dem hause; b) inbegriff der zu einem gute gehörigen baulichkeiten; e) hof eines fürsten, die vonehmen personen an dem hofe; d) versammlung der fürsten und edlen am hofe zu einer festlichkeit, zur beratung oder zum gerichte". Ben. 1, 699.

Bru(d)e-svenner, m. pl. tvenne ynglingar, som följa bruden. *Le(d)esvenner,* m. pl. id. Bl. (Lister). *Brursven,* m. marskalk. Vb. N. *brursvein.*

Bru(d)framma, f. brudens medhjelperska, ledsagarinna; en som kläder bruden. Hj.,ul.,sdm. *Bruframmä, -a.* Mp. *Brurframma.* Nb., Wormsö. *Breur-framm.* Vb. *Brudflekka,* f. id. Kl. (Tjust). Fsv. *bruþframma,* f. brudens medhjelperska. UL. HL., af *frama,* v. a. hedra, pryda, t. ex. "Olafr lèt mik framaz með hringum", Olaf lät pryda mig med ringar. Fornm. S. 6, 44, 2; jfr fsv. *fræmd,* f. heder, lycka. S.F.S. 6, 1, s. 253.

Bru(d)goms-pilt, m. yngling, som uppvaktar bruden. Wichterp.

Bru(d)gran, f. Gymnadenia conopsea. Nk.

Brudgomspors, m. Inula Pulicaria. Bl. (Wahlenb., Fl. Suec).

Bru(d)kerare, m. brudkörare, som kör för bruden; "brautfahrer". Dagö, Wormsö.

Brud-lapp, m. en prydnad som bruden bär. Dl. (Lima).

Bru(d)leiare, m. brudledare, brudförare; marskalk vid bröllop. Dagö, Wormsö. *Leiare,* ledare, af sv. *leda,* v. a. föra, ledsaga, (af *lida,* v. n. gå; s. *lida).* Jfr nht. *brutleite,* f. "führung der braut, hochzeit". Ben. 1, 976.

Brudljus, n. Antirrhinum Linaria. Bl.

Bru(d)låt, m. den march, som uppspelas vid brudfolkets gång till kyrkan. Mp. S. *låt.*

Bru(d)mor, f. i. q. *brudframma.* Wichterp.

Brudmän, m. pl. karlar som åtfölja brudfolket vid vigseln och vid bröllopsresor. Sm. (Vestbo). Fsv. *bruþmæn,* m. pl. män som af brudgummen sändes för att hemta bruden hemtill honom. VGL., HL.; fn. *brudmenn,* m. pl. bröllopsfolk.

Bru(d)piga, f. brudtärna, en som betjenar bruden; vanligtvis en slägting. Vm.,ul.,sdm.,nk. *Bräud-päjka,* f. id. G. (F.). *Bru-pika,* f. id. Nuckö. *Brurpiga.* Vb. *Flättade bru(d)piger,* f. pl. brudtärnor med flätor och smycken i håret. Ög. (Ydre h.). N. *brurpika,* f. id.; fsv. *pika, piga,* f. flicka. (Horol. æt. sap. f. 44 v. Spec. Virg, s. 39); fn. *píka;* n. *pika;* d. *pige,* id.

Brudpilt, m. yngling som uppvaktar bruden. Sm. (Vestbo).

Bru(d)pojke, m. i. q. *brudpilt.* Nuckö.

Bru(d)ruskor, f. pl. granruskor, som på långa stänger uppsättas vid en bröllopsgårds alla portar och grinder. Ul.,sdm.

Bruds(h)ållare, m. pl. så kallades fordom tvenne unge män, som redo före brudstassen till kyrkan, hafvande ett grannt strumpeband öfver axeln, i hvilket de buro det hyendc under armen, som borde läggas i brudstolen när vigseln skulle ske. Ett och annat exemplar af dylika hyenden finnes ännu förvaradt hos gammalt folk. Sjelfva den väfnad, hvarmed hyendet ("hyne't") var öfverdraget, kallades *finske, finske-täkke.* Bhl. (Elfs.).

Bru(d)s-mera, f. def. brudframma, brudens gifta följeslagerska. Runö. Jfr *bru(d)mor* s. 56.

Bru(d)stugor, f. pl. "Ga i brustugor", säges om en qvinna, som före sitt förestående bröllop går omkring i byen för att i gårdarne erhålla hjelp att uppsätta sitt bo; en sed, som för ej så lång tid tillbaka öfvades äfven af förmögna mäns döttrar, men numera qvarstår endast bland de fattiga. Fl. (Öb.).

Bru(d)säta, f. brudtärna; fruntimmer som kläder bruden. Sdm.,nk.,vg.,ög.,kl. *Brauđsätå,* f. Dl. (Elfd., Våmh.). *Bruasäta,* f. det fruntimmer som kläder en kronbrud och i bröllopet intager förnämsta rummet näst bruden. Sm. *Brusätta,* id. Sm. (Vestbo). Fsv. *brudsæta,* f. VML. Jfr fsv. *sæte,* m. consessor, qui vicinus assidet, *drotsæt,* m. qui regi assidet.

Brudtämma, f. brudtärna, som kläder bruden. *Brudtömma,* f. id. Kl. *Brudtäma, brutamma.* Sk. (Onsjö, Göinge). *Brudtomma.* Bl. (Östra, Medelstads h.). *Brottmâ,* f. Ög. (Ydre, Gullbergs). *Bruttur,* id. Ul. *Brutamma,* f. a) fruntimmer som kläder bruden och hvilken ofta är en ståndsperson. Sk. (Luggude), hl.; b) talemannens hustru, som sitter bredvid bruden. Hl. Fsv. *bruþumö* el. *bruttu mö,* f. brudsäta, qvinna som kläder bruden. ÖGL.; d. dial. *brudetemmer,* f. den person, hustru eller flicka, som kläder bruden. (Ribe); *brudetamme,* f. qvinna som följer bruden hem. (Moths Ordb.). Anm. *Brottma,* f. brudtärna är antingen af ofvan anförda fsv. *bruþu mö* eller förkortning af *brudmagd,* f. brudtärna, hvilket ord visserligen ej är brukligt, men nht. *magd,* flicka, förekommer i beslägtade tungor; moes. *magaþs,* f. mö; fht. *magad;* fsax. *magath;* ns. *mâget* (pl. *mægte);* fn. *megda,* f.; gael. *maighdean;* fe. *mägđ, maidh;* jfr gotl. *magfärd,* f. brudfärd.

Bru(d)trammsa, f. brudtärna: så kallas hvardera af de tvenne unga, vanligen ej konfirmerade, flickor, som gå före bruden till kyrkan att bana eller trampa väg för henne. Sk. (Harlösa i Frosta, Tryde i Ingelstads h.). *Brua-näbb* (pl. def. *bruanäbben),* f. id. Sk. (Onsjö, Bjäre, Lugg.). *Bräud-näbbar,* f. pl. id. G.

Brurstas, m. brudskrud. Hj. S. *stass.*

Brusta, v. n. 1 gå omkring för att tigga yste, lin m. m. till hjelp vid bosättning: om en fästmö kort före vigseln. "Ja ska snart gå omkring å brusta". Kl. "Gå i brusta", id. Ög. (Ydre; föråldr.).

Bruttebonde, m. brudgummens ledare; den som leder brudgummen fram till brudstolen och altaret. G. (Atlingbo).

Brutt-överskä, *brut-överska, brutt-överstä,* f. brudens ledare, brudfrämja. G.

Bräud-gumme, m. brudgumme. G. *Breurgómm.* Vb. *Brukumme.* Ul. *Brogemann, broggemann.* Sk. *Brugómmól.* Bhl. Fsv. *bruþgome, bruþgummi, bruþkome;* fn. *bruđgomi, bruđgumi;* fht. *brûtigomo,* (Graff 3, 293); mht. *briutegome,* id.; fe. *bryguma,* sponsæ custos, procus. (Math. 9, 15; Ps. 18, 5); e. *bridegroom,* brudgumme; holl. *bruidegom;* nht. *bräutigam;* n. *bruggum;* d. *brudgom;* wanger. *breidgumel,* id. Anm. *Gumme* är fn. *gumi,* m. a) homo, vir; b) vir, feminam ducens in pompa nuptiali; c) sponsus; *gumar,* m. pl. viri, homines; fe. *guma,* m. homo, vir. (Beóv. 146, Cædm. 163, 4); fht. *gomo,* m. vir, heros, procer. (Graff 3, 199); mht. *gomo, gume,* m. vir, homo; e. dial. *gome,* m. man; fsax. *gumo,* m. id.; moes. *guma,* m. ***ἀνὴρ***. Graff uppställer såsom rot skr. *jan,* gignere; skr. *jana,* m. vir. Lat. *homo* är utan tvifvel hit hörande. Aasen (s. 49) anmärker att fn. *gumi,* man, som förekommer i ofvananförda n. *bruggum,* brudgumme, eljest allsicke i norska landskapsmålen brukas. I svenska munarterna deremot lefver detta uråldriga ord dessutom qvar i *gumme,* m. gudfar: compater. Dl. (Elfd.), g.; *gum,* m. id. Runö; deraf *gumm-bele,* m. farbroder eller morbroder, som stått fadder åt någon. Dl. (Elfd.); *gummbrä,* v. n. stå fadder. S. G. I fsv. nyttjas *gumme,* m. i betydelsen gubbe. (Reuterdahl, Ordspr. 627). Fin. *kummi,* fadder är utan tvifvel lånadt från svenskan. Plägseder vid bröllop, s. *fria.*

Bräud-kallå, f. Convolvulus arveusis. S.G. BRUGGA (præs. *ig brugger, du brugger, 'an brugger, wiđ bruggom, iđ brugged, de brugga,* ipf. *ig, du, 'an brugged,* pl. *wiđ bruggedom, iđ bruggeded, de bruggedä,* sup. *bruggt* el. *bruggad),* v. a. brygga. Dl. (Elfd., Mora). *Brägga* (pr. *bräggur,* ipf. *bragg,* pl. *bruggu,* sup. *bruggi).* G. (enl. C. Säve). *Brygga* (ipf. *bragg,* sup. *bryggi).* Nk. (sällan brukl., enl. G. Djurklou). *Brygga* (ipf. *bragg,* sup. *braggt).* "Vi bragg en tår i går". Sk. (Ox.; nästan föråldr.). I Vermland förekommer sup. *bragd:* "ha'n J bragd ännu?" Fsv. *bryggja,* v. a. brygga, tillreda, har utan tvifvel i ipf. sing. hetat *bragg* och i sup. *bruggit,* ty St. Rimkr. 31: 1 läses: "ok bruggo både dag ok nat" och i VML., G.B. 2 heter det: "nw ær bryllöp brugget"; fn. *brugga* (ipf. *-ada,* sup. *-at,* p.p. *bruggin);* n. *brugga, bryggja* (sv. böjn.); d. *brygge;* fht. *briuwan* (ipf. *brou);* mht. *briuwen* (ipf. *brou);* fe. *breóran (breav, bruvon, broven);* e. *brew;* nht. *breuen, bräuen, brewen, brauen;* holl. *brouwen* (ipf. *brouwde).* Den moes. formen saknas, men man har anledning antaga *briggvan* (ipf. *braggv),* likasom *bliggvan* (ipf. *blaggv).* Med detta *briggvan* bör troligen jemföras lat. *frigere,* torka;

gr. ***φρύνειν,*** id. Jfr slutligen ir. och gael. *bruich, bruig,* sjuda, koka. S. Grimm, gr. 2, 321.

Bragd, brygd. Vl. (Enl. Ihre). *Brugg, bryggane,* n. id. Sm.

Brugg-mäsk, m. draf efter brygd. Dl. (Mora).

Bryggerset, n. def. brygghuset. S. Sk.

Bryggsa, f. brygghuspiga. Sk. (N. Åsbo). BRUKA, v. a. 1 el. 2 1) eg. begagna, använda. Riksspr. *Bruk' munn* a) bruka munnen, språka, pladdra; b) vara ovettig. Fl. (Pargas); 2) vara *brukare* (arrendator) åt någon. "Ja brukar hanses gåradel", jag arrenderar hans hemman. Nk. Fn. *bruka;* fe. *brûcan.* Bruk, n. 1) hemmansdel. Kl.,öl.; 2) murbruk. Sdm.—sk.

Bruka-bit, m. 1) liten hemmansdel. Sm.,bl. *Bruks-bit.* Kl.,sm. (Östbo); 2) liten åker. Sm.

Bruka-piska, f. murbruks-slaga, slagträ med en lång böjd jernknif att dermed älta murbruk. Sdm. (Södertörn).

Brukning, f. dynga, gödsel (till jordens häfdande eller brukande). Vb.,mp.,jtl. *Brukkt,* f. id. Vb. Eller skulle måhända detta ord vara beslägtadt med fn. *brúk,* n. "visse (dog ikke de flydende) tings udvidelse ved gjæring?" (Hald.).

Brukningsgeru, adj. mager, som fordrar mycken gödsel; om jord. Vb. Jfr *girug.* BRUMM, n. 1) det yttersta af ris, qvistar; löf och små grenar. Vg.,hl.; 2) agntopparne, vippan, på korn och annan säd; axen, toppen på ett sädesband. Vg. *Brómm,* n. Nk.,ög.,n.hl. *Bremm,* n. id. Sm. (Sunnerbo), s. hl. *Bremme,* n. potatisbräske. Bl. Fn. *brum,* n. knopp på träd; löf och blad, löfkrona; n. *brum,* a. id.; d. dial. *brum,* "blade, blomster og frøknopper på visse planter, som lyng, pors, humle". (Mlb., D. L. 54); fe. *brôm,* m. myrica, scopæ. (Älfrici glossar.); e. *broom,* qvast; ljung; *broomland,* ljunghed; swz. *brôm,* m. "junger zweig an bäumen oder stauden". (Stalder 1, 230); rhætor. *brumbels,* knopp.

BRUN 1, f. bryn, kant vid åker eller äng. Vg., ög. *Brun, bräun,* f. G. *Bryn,* f. rand, kant. "Lyngen rakk te skörtabrynen". S. hl. Fn. *brún,* f. a) ögonbryn; b) kant, rand; n. *brun, bru,* f. kant, brink; skr. *bhrû,* f. ögonbryn. Brynt, m. backe. Fl. (Öb.)

Bryntot, adj. backig. Fl. (Öb.).

Bräunä, v. a. 2 hugga eller stöta af kanten på ett bräde. G. BRUN 2, adj. fuscus: brun. Riksspr. Deraf Bronned, adj svartbrun; om fäkreatur. "Kon ä bronned". Sk. (N. Åsbo).

Brunhven, m. Agrostis canina. Nk.

Brun-kulla, f. Satyrium viride. Jtl. *Brunstollar,* m. pl. id. Jtl. (Enl. Wahlenb.).

Brun-lett, adj. 1) eg. brun till färgen; 2) solbränd. Sm.; 3) mörklagd. Vb. S. *lita.*

Brun-ryllog *(brynrullo, brunryllot),* adj. brunaktig. Fl. (Ingo).

Brunska, v. n. 1 blifva brun. Bl.

Bruntuppur, f. pl. Geranium. Dl. (Floda). S. *tuppa.*

Brunört, f. Prunella vulgaris. Åm. (Enl. Wahlenb.). BRUNN, m. 1) eg. källa, brunn. Riksspr.; 2) vindvak, rand öppning på is. Sdm.,ög. *Brónn,* m. Nk. Fsv. *brunnr, bronnr,* m. a) källa; b) brunn; [af fsv. *bruna,* v. n. rasa fram, fara fram med fart; mht. *brunnen,* v. n. framvälla. (Ben. 1, 270); el. af fht. *brinnan,* v. n. fervere, æstuare. Jfr Grimm gr. 2, 34; 3, 387]; moes. *brunna,* m. brunn, källa: ***πηγὴ*** fsax. *brunno,* m.; nht. *brunnen,* brunn; gael. *bûrn,* n. vatten. Brónn-ljung, m. brunnsvind, brunnsvängel. Sk. (Ox.). *Brännljong.* Sk. (Ing.). *Brännaljung.* Sk. (Onsjö).

Brónnsla-hål, n. vindvak. Nk.

Brunn-rauder, m. 1) källdrag, som ej fryser; 2) mark, som ser fast ut, men dock är lös och äfjig. G.

Brunns-holk, s. *holk* 1.

Brunns-kólv, m. träkrans kring en brunn. G.

Brunns-våg, *brunns-våkkt,* s. *väga.*

Bränn-däkk, n. brunnskar. Sk. (Ing.). BRUNNDA, *brunntid, brynnbukk, brunndug,* s. *brinna.*

BRUN-OST, m. ostkaka. Vg. Jfr. sv. *bryna,* v. a. steka.

BRUR, *brurstas,* s. *brudr.*

BRUS, m. ett kortspel bland allmogen. Wormsö. (Russwurm, § 303). *Brus, bräus,* id. G. *Brus-bas,* m. id. Sk. (Jfr *barren). Bräusen,* m. def. hjerterkung i detta spel. G. Ns. *bruusbart* el. *bräusen,* ett kortspel bland allmogen. Schütze 1, 176.

BRUSA PÅ, v. a. 1 1) utan försyn rusa på. Hs. *Brusa fram,* id. Sdm.; 2) fara ut mot någon, gräla på någon. "Han brusa ej på mej för dä ja läste". Sk. (Ox.). N. *bruse,* v. n. blifva ond; bret. *brouéza,* id.; nht. *brausen,* brusa: æstuare; fe. *brysan,* stöta, slå; e. *bruise,* id.

BRUSE, m. gumse. Jtl.,hj.,hs. (Bj,, Db., Idenor), mp.,åm. (Nätra, Arnäs). Jfr fn. *brúsi,* m. bock; *hrútr,* m. vädur; georg. *berdzi,* m. bock; skr. *vrsni,* m. id. Eller måhända att *bruse,* gumse, heldre skulle kunna härledas af näst föregående *brusa,* rusa på; fe. *brysan,* stöta, slå? Med Wachter och Grimm är ock skäl att antaga det benämningen på *bock,* m. caper, är hemtad från det gamla tyska ordet *bocken,* stöta, slå; holl. *beuken;* sv. munart, *boka,* id., så att bock eg. betyder ett stötande, stångande djur. Bóll-bruse, m. osnöpt gumse. Mp. S. *ball.*

Brus-hage, m. gärdesgård af fälda trän, lagda på korsvis stälda störar, liknande gumsens horn. Åm. (Stigsjö), hs. (Bj.). S. *hage.*

Gäll-bruse, m. snöpt gumse. Mp. S. *gällda.* BRUSI(G), adj. tätt sammanvuxen med qvistar och löf. Dls. Jfr fn. *brúskr,* m. gräs som växer buskaktigt; e. *browse,* små telningar, som skjuta upp om våren; knopp.

BRUSKA 1, v. n. 1 1) knastra; säges om det ljud, som är förenadt med kreaturens tuggning af torrfoder. Nk. *Brosk* (ipf. o. sup. *-kä),* v. n. knastra. "Hä brosk unner tennren". Vb.; 2) äta begärligt; eg. om boskap. "Di bruska å äta just dugtiga tag. Di bruska i seg snällt". Hs.,sdm., nk. *Broska,* id. Ul. Anm. Betydelserna 1 och 2 synas höra tillsammans; eljest kunde måhända för den senare betydelsen gr. ***βρώσϰ-ειν, βιβρώσϰ-ειν,*** äta, förtjena att tagas i betraktande.

BRUSKA 2, v. n. 1 vara bullersam, hålla oväsen. "Barnen leker å bruskar". Vm., v. nk. Möjligen samma ord som *bruska* 1. Jfr eljest sv. *brusa,* v. n. æstuare; ns. *brûschen,* v. n. "rauschen; vom wasser und von der luft". (Schambach); fsv. *brask,*

n. buller, gny. (Alex. M.); ns. *brâschen,* v. n. "laut und lärmend sprechen, so dass man die anderen überschreit". (Schambach).

BRUSNA, v. n. 1 brista. "Äd brusnär å fe mig", det bristar i tu för mig. Dl. (Mora). Jfr *brista.*

BRUSTA, s. *brudr.*

BRUSUG, adj. 1) *rö(d)brusug,* röd och uppblåst i ansigtet; 2) *fribrusug,* a) id.; b) munter till sinnelaget. Sdm.

BRUTKRYDDI, pl. konfektsaker i gästabod. G.

BRUTTA, s. *briota.*

BRUTTEBONDE, *bruttur, bruttöverskä, bruttöverstä,* s. *brudr.*

BRUTTÄUN, s. *tun.*

BRY, v. a. 2 besvära, göra omak, förtret, hinder. Allm. 1). *bryde,* id.; nfris. *bruien, brüien,* "necken, aufziehen". (Outzen, 34); ns. *brüen.* (B. W. B.); *bräden.* (Richey 25, Schütze 1. 167); holl. *bruijen.* Bry, m. o. n. bekymmer, bryderi. Sk.,bl. N. *bry,* n.; bret. *bré;* ns. *brüderey.* (Richey 25); *brüderee.* (Schütze 1, 168).

Brygd, adj. brydd, förlägen. Vb.,mp.,dl.

Brylla, *brilla,* v. a. 1 freqv. göra bryderi, förbrylla. "Dä bryllär ja inte mä", det bryr jag mig icke om. Sdm.,dl.

Bröjdä, v. n. o. a. 1 bry, skämta. G. BRYA, *bryä* el. *bröjä,* f. en liten brunn eller en sådan grop, som göres på marken för att samla vatten åt boskapen. Jfr gr. ***βρύ-ειν,*** v. n. vara full af något, rinna, svalla öfver; bay. *brüel, brähl,* m. träsk, kärr. (Schmcller 1, 257). Antager man, såsom sannolikt synes, med Grimm att sv. brunn bör härledas af *brinna* (jfr *brunn,* s. 58), så är troligt att gutamålets *brya,* i. är beslägtadt med mht. *brüejen* (ipf. *bruote),* v. n. & a. a) brinna, vara het; b) bränna; *bräeje,* f.; nht. *brähe,* f. het vätska. (Ben. 1, 267).

BRYDA SEJ, s. *briota.*

BRYDDJS-TUPPUR, f. pl. Achillæa millefolium. *Per i bakka,* id. Dl. (Elfd.). *Lass i tompt,* id. Dl. (Våmh.).

BRYDEHODDA, *brydföre,* s. *briota.*

BRYDE-GALLT, s. *gallt.*

BRYDSEL, m. omvårdnad. "Der ä ingen brydsel om honom". Hl. Jfr sv. *bry sig om*, vårda sig om.

BRYGDÄ el. *bryggä,* v. a. vika. "Brygg opp böxan". Mp. Fn. *bregda,* v. a. veckla.

BRYGGERAS, v. d. brottas, öfva styrka. Dl. (Elfd.).

BRYNA, v. a. 1 och 2 medelst bryne göra hvass. Riksspr. Fn. *brýna,* id. Brójn-stikk-åmårr, m. eg. brynstickshammare; hammare att slå fast lien vid skaftet. Dl. (Våmh.).

Brun-stikka, f. sticka att bryna lien på. Dl. (Mora.).

Bröjn-stikka, f. Dl. (Elfd., Våmh.). BRYNA FRAMM, v. n. 2 1) springa fram, gå fram raskt, med fart; om starka hästar, som äro raska springare. "De ä rara ög; de bryna framm". Sk.

(Onsjö, Ox.); 2) bryta sig fram, i synnerhet genom hinder och svårigheter. Sk. (Ox.). Fn. *bruna,* v. n. fara fram med fart; *bruna fram,* id. Brynare, m. 1) kraftigt och starkt djur; häst, som är stark och dugtig springare; stark oxe. ”Dä va nåra riktiga brynare te hästa”. Sk. (Onsjö). ”Dä ä dugtiga brynare, dessa studa”. Sk. (Tygelsjö s:n); 2) en som trotsar hinder. Sk. (Ox.).

Brynja, v. n. skjuta lätt fram (genom vattnet); om en båt. ”Båten brynjar bra”, båten skär lätt fram genom vattnet. Fl. (Hütis kapell af Kimito, socken).

BRYNGBÄR, *bryngebär, brynglebär,* s. *branbär.*

BRYNGEL, n. pr. Brynolf. Vg.

BRYSKA, s. *briota.*

BRYST, *bryst-duk, -lapp,* s. *brista.*

BRYT, *bryte,* s. *briota.*

BRÅ 1, v. a. 3 1) öfverstryka med tjära. ”Brå en båt”. Vl.,dls.,nk. *Tjärbrå,* v. a. id. ”Ja får lóv te tjärbrå kälken”. Nk.; 2) *brå kyrkan,* plikta till kyrkan för otidigt sänglag. Vl. Fn. *bráda* och *bræda,* v. a. öfverstryka med tjära (af *brád),* f. a) fett; b) beck, tjära; n. *bråd, brå,* n. kokt tjära, hvarmed fartyg och båtar bestrykas; jfr frans. *brai,* tjära att bestryka fartyg med; skr. *pradeha,* m. smörjelse, af *pra,* præf. och *dih,* att smörja.

BRÅ 2, v. a. 3 1) beslå, belägga, panela. ”Han brår stuga mä nya brär”: 2) ansätta, anfäkta, beherrska. ”Dä ä högfäla som brår'n. Le(d)heta brår pojken”. Nk.

BRÅ 3, v. n. slägtas på, likna. *Brå på* (ipf. *-dde på).* Jtl.,åm.,hs. ”Hä skin som skull ä brå på grönt”, det ser ut som skulle det likna grönt. Vb. *Bråda,* v. n. id. I vissa munarter, enl. Rdq. 1, 129. S. *bråd' op.* N. *brå,* v. n. likna; skot. *brade, braid,* likna till utseende och seder; jfr *brägda.* På-brående, n. ärfd likhet eller fallenhet till kroppen eller själen; säges om vissa egenheter, som inom en slägt fortplantas på efter efterkommande. ”Han har lungsot å dä ä felle ett påbrående etter morbror'n. Han har rödt hår, krokug näsa. lynning te sjungä, å dä ä ett påbrående etter farfar'n”. Sdm. *Påbrå,* n. id. Jtl. BRÅ 4, f. vrå. Nk.

BRÅ(D) (n. *brått),* adj. 1) tidig, hastig, mycket tidig, förtidig. ”Han är så bråd om morna”, han stiger tidigt upp om morgnarne. Vb. ”Han ä inte brå åv sej”, han har ej brådtom. ”Du ska inte vara så brå åv dej!”. Sdm.; 2) (om det) som bör uträttas förr än något annat. ”Dä ä bråäre te körä i åkern än te åkä åt stan”. Sdm.; 3) häftig, som lätt förifrar sig. Mp.,vl.,nk.,sm. ”Var inte så brå på gröten”. Ordspr. Fsv. *braþer, bradher, bradr,* adj. a) hastig, oöfverlagd. S. Bern. f. 75; b) häftig, hastig till sinnet. S. Bern. f. 11: ”bradher til wredhe”; c) brådskande. Kon. styr. 109; fn. *brádr,* adj. hastig, skyndsam; n. *brå,* adj. a) hastig; b) häftig (till sinnet); jfr skot. *brade* el. *braid,* att skynda sig; gr. ***πρωὶ***, adv. tidigt. Bradur-bane, m. hastig död. Sm. (Föräldr., enl. L—n). Fn. *bani,* m. död.

Bradä, *i bradä,* adv. brådt, hastigt. G.

Brat, adv. 1) hastigt. G. *Brå.* Åm. Fsv. *brat,* adv. id.; fn. *brátt,* id.; 2) *brått,* adv. för tidigt, fort. ”Klokka går brått”. Vb. mp.,hs.

Bråas, v. d. 1) hasta, skynda, hafva brådtom. Sm.; 2) vara parlysten; om suggor. ”Soan bråas”. Sm. (Östbo, Vestbo). *Brå,* v. n. id. Sm.; 3) vara lättfärdig, kåt; om qvinnor. *Brå,* v. n. id. Sm.

Bråbehövän, adj. tidigt i behof af. Vb,

Bråbrassk, n. hast, skyndsamhet Nk.,ög., ”Den här snön går inte bort i bråbrasske”.

Bråbär, s. *bära* 1.

Brådta, *bråtta,* v. n. 1 brådska. ”Jor(d)en brådtar så nu om föråret”. Sk. (Ox.), hl.,kl. ”Dä bråttar inga hast, sitter inga käring fast”. Ordspr. Nk.

Brådtjen, adj. yr, ostadig. Öl.

Brådt-åt, adv. brådtom. Kl. Ändelsen *-åt* lägges i Kalmarlän till adverbier för att utmärka en tidpunkt, såsom *efteråt, föråt, senåt.*

Bråfegr, adj. som snart skall dö. Nk. Fn. *brádfeigr,* n. *bråfeig,* id. S. *feger.*

Bråfiken, adj. nyfiken. Vb. Jfr *fika.*

Bråfrejdu, adj. kinkig, elak. Vb.

Bråfång, n. 1) hvad som för tillfället, i hast kan fås. Vb.; 2) hastigt gjordt arbete. *I bråfång,* adv. hastigt. Åm. N. *bråfengje,* n.

Bråfången, adj. lätt att erhålla. Nk. Fn. *brádfengr,* adj. hastigt förvärfvad; *brádfenginn,* som hastigt kan erhållas; n. *bråfängd.*

Bråfångfoder, n. mossor, löf, bark m. m., som vid foderbrist eftersökas, samlas och gifvas kreaturen till föda. Vb. Jfr n. *bråfengje,* n. nödhjelp, något som kan skaffas i en hast och begagnas tills vidare.

Bråfägen, *brafägen,* adj. ifrig. G. Fsv. *bradhfæghin,* adj. hastigt glad. S.F.S. 4, 270, 315, 603.

Bråger, *brågör* (utt. *brågjer, brågjör),* adj. tidigt mogen; om frukter och menniskor. Vb. *Brågjordt,* adj. n. id.; om säd. Vm. Fn. *bráðgerr,* adj. tidigt mogen. (Fornaldarsögur Norðlanda, ed. Rafn. 1, 259); *bráðgörr,* id. (Hald.).

Brågjordt, adj. n. 1) hastigt eller lätt gjordt; 2) säges äfven om mindre sorgfälligt verkstälda arbeten eller hastverk. Nk.

Bråhast, stor brådska. ”Tu vaal int ta te misstykje (misstytje) he hihtje je skriva i bråhaston”. Fl.

Bråhällig, adj. som vid hastigt påseende synes täck och behaglig. ”Den tösen ä bråhällig”. Hl. Jfr *hell, häll,* lycka; fn. *brádvænn,* adj. en som redan gifver godt hopp om sig.

Bråkast, n. 1) träff, vågad gerning. Sm.; 2) *i bråkaste,* med det snaraste. Nk.,vb.; 3) *inte i bråkast,* ej på lång tid. Ul.; *int i bråkaste,* icke så hastigt Fl. (Pargas), nk.

Brårake, n. hastighet; *i bråraket,* adv. oförvarandes, i hast, skyndsamt. Kl.,sm. Jfr *raka,* v. n. skynda; fn. *snarreki,* m. som hastigt uträttar sitt göromål, af fn. *reka.*

Brårase, n. def. hastighet. ”Han kommer inte hit i brårase”, han kommer ej hit så snart. Brukas i nekande satser. *Bråraske,* n. id.; ehuru sällsyntare. Sdm. Jfr fn. *rása,* v. n. löpa, springa; *rás,* f. lopp; fsv. *ras,* f. id. (deraf *vatnras,* f.); *rasker,* adj. snabb; *rasklika,* adv. snabbt; hebr. רָצָא, *raza*, att löpa; skr. *hres,* att gå. S. *raska* 1.

Bråsinnt, adj. häftig till sinnet, uppbrusande. Nk. Jfr fn. *braðlyndr.*

Brå-skött, n. smärta eller lamhet i ryggen på ett djur, hvilken tros uppkomma då det kommer för nära en hvirfvelvind. Nuckö, Wormsö. *Drak-skutt,* n. id. Runö,

Bråspel, n. vågspel. Sm.

Bråstyrt, adv. brådstörtande, mycket hastigt. ”Dä kom så bråstyrt på me resan”. Sk, (Ox.).

Bråstört, adj. brant, tvär. Vl.,vg.,bl.

Brått, adj. 1) hastigt rädd, haj. Dl.; 2) yr, ostadig.

Bråttla mä, v. a. 1 hafva brådt, mycket att göra med en sak. ”Bråttla mä en sak”. Vg. (Vartofta h. i Skarab.).

Bråttlanne, n. brådska. Vg. (Skarab.).

Bråtänkter, adj. som tänker fort, ofta för fort. Nk.

Bråvulet, adj. n. skräpigt. Bhl. (Or. o. Tj.).

Bråvarm, *-en,* m. värme som uppkommer af förtidigt skjutet spjäll. Vb. BRÅD' OP, v. a med någon förtrytelse syfta på något. ”Han bråder óp he thu lög för 'an häromdain”. Fl. (Öb.). Jfr *brå* 3.

BRÅDD, m. 1) ett slags söm hvarmed hästar och oxar skos vintertiden. Riksspr.; 2) med dylik spik försedd läderrem eller brädbit, som fastbindes vid fötterna för att gå på glansis. Vb.

BRÅDDA, v. a. 1 förse med ymnig mat och dryck. Ög. Bråddad, adj. väl försedd med något, såsom upplifvande drycker, förmögenhet. Ög. BRÅD-DÖD, m. kärra med 2 hjul. ”Bråda kärra”, f. id. G.

BRÅDE (pl. *-dar),* m. Acarus terrestris ruber. Linn. Vg. (Sköfde). *Bråe* (pl. *bråar),* m. id. Vg. (Vadsbo h.). *Bråfrö,* n. id. Ög. Anm. Detta lilla djur anses på många ställen åstadkomma den s. k. trummsjukan hos boskap och tror man i Vadsbo att sjukdomen kan botas derigenom att man tager den förste ”bråe” man om våren får se, söndergnuggar honom med någon jord, och sedan gifver detta åt det kreatur, som af denna sjukdom anfalles.

BRÅDTA, *brådtåt, bråfegr, bråfiken, bråfrejdu, bråfång, bråfången, bråfångfoder, bråger, brågjordt,* s. *brå(d).*

BRÅGTA, v. n. 1 hafva upptåg. ”Hvad brågtar du?” G. Brågt, *brägt?* upptåg, gerning. G. BRÅGÅ el. *bräja,* v. n. röra sig litet. ”An byrd å brågå” eller ”bräja”, han begynte att röra sig. Dl. (Elfd.). Jfr *bräga,* som troligen är samma ord; fn. *bragda,* parum moveri. N. *braga,* v. n. vifta, sväfva hit och dit; *brega,* id.; s. *braga,* s. 48.

BRÅHAST, *bråhällig,* s. *bråd.*

BRÅKA, v. a. 3 1) bryta, sönderbräcka, slita. ”Han slo mej vipen å bråkte sönner brystet på mej mä sia knä”. Ög. ”Bråka to”; knäcka och afsöndra skäfven i linet. Ög. *Bråk* (ipf. *bråkä),* id. Vb.; 2) åstadkomma besvär, oreda. Allm. Fn. *bráka,* v. a. a) bryta, knäcka; b) kufva; n. *bråka* (hør); d. *brage, (hør, hamp);* fe. *bracan,* conterere. (Bosw.); e. *brake,* bryta (lin); *braken,* id.; ns. *braken,* id. (Schütze 1, 151); moes. *brakja,* m. brottning, kamp; *brikan* (ipf. *brak),* v. a. bryta; mht. *brichen (brach, brachen, gebrochen);* nht. *breehen,* id. Bråk 1, f. 1) linbråka. Nk.; 2) redskap vid ältning af ler. *Lerbråk,* f. Nk. Ns. *braak,* linbråka. Schütze 1, 151.

Bråk 2, n. (nyttjas endast i bestämda formen *bråkä),* bråck: hernia. ”Ha ondt i bråkä”, Nk.

Bråkasam, adj. bråkig, bråksam, besvärlig, förtretlig. Hs. (Db., Bj.).

Bråkka 1, v. a. & n. 1) bryta. ”Bråkka

sönder, i tu”. Sk.,hl. D. *brokke;* nht. *brochen,* id.; 2) hosta. Sk.

Bråkka 2, f. sönderbrutet eller sönderslaget stycke (af sten). *Stenbråkka,* f. Sk.,hl. D. *brokke;* mht., nht. *brochen,* m.; fht. *proccho.* (Graff 3, 270).

Bråksen, f. större spricka på is, vråk. Hs. (Db., Bj.).

Bråkugr el. *bråkigr,* adj. som åstadkommer oreda, icke lemnar andra i fred. V. Nk.

Bråssla, v. n. 1 småhosta. Ul. BRÅKA TE, v. a. 1 1) vänja till, tämja; om oxar. ”Bråka te stuta”. Ög.; 2) vänja till, inöfva; om menniskor. ”Han ska bråkas te; han ä inte tebråkad”. Ög. (Gullbergs h.). Fn. *bráka,* v. a. kufva; s. *bråka.*

BRÅKARE, m. stor menniska, stort djur. Sk. (Vemm.). *Bräkare,* m. id,. ”Dä va en bräkare”. Sk. (Ing.). *Bräkkare,* m. id. Sk. (Ox., Skytts).

BRÅKAST, s. *bråd.*

BRÅKKA PÅ, v. n. 1 skrika på. ”Bråkka på fäa”; ropa, locka på kreaturen. Ög.,kl.,sm. *Bräkka,* id. Öl. Jfr sv. *bräka,* v. n. balaro.

BRÅKSEN, s. *bråka.*

BRÅLA, v. n. 1 bråka, ifrigt arbeta. ”Han går tär å brålar mä oxana”. Fl. (Ingo).

BRÅNA, *brånastake, bråne, brånhult,* s. *brinna.*

BRÅNGA, v. a. & n. 1 våldsamt tränga på, bryta igenom. ”Brånga isen; brånga sej igenom”. Ög., kl. Måhända frequent. af *bråka,* v. a. bryta, likasom *slångra* af *sloka.* Brång, n. bullersamt besvär. Ög.

Brångar, m. pl. 1) kullfälda trän med vidsittande grenar att tillstänga en väg; 2) torra qvistar, som hindra en väg eller äro svåra att handtera. Ul. *Bångar,* m. pl. id. Ul. (Rosl.).

Brångstyrig, adj. svår att styra, ostyrig, bångstyrig, Ul.,nk. BRÅNNRING, s. *brinna.*

BRÅPANNA, s. *bräda.*

BRÅRAKE, *brårase, bråraske,* s. *bråd.*

BRÅSA, f. en kort stunds sänglag, (dock ej samlag). Hs. (Db., Bj.). *på,* id. Ul.

BRÅSINNTR, *bråskott, bråspel, bråstyrt, bråstört,* s. *bråd.*

BRÅT, *bråta, bråtare, bråte, bråtfälla, bråthalm, bråthav, bråtyx, bråtöl,* s. *briota.*

BRÅTTA, s. *bråd.*

BRÅTTLA, *bråttlanne,* s. *briota.*

BRÅTÄNKTER, *bråvulet,* s. *bråd.*

BRÄDA, v. a. 3 1) smälta. ”Bräda smör”, smälta, skira smör. Sm. ”Bräd tågjen eld blejd eld óg lita tin”, smälta talgen el. blyet eller ock litet tenn. Dl. *Bräa,* smälta (t. ex. talg, ister). Vg.,sk.,hl.,bl. *Brea.* Hl. (Värö). *Brän',* v. a. smälta, skira; om smör och flottiga ämnen. Fl. (Öb.); 2) steka. Jtl. Fn. *bræða,* v. a. a) smälta; b) öfverstryka (med beck och tjära), af *bráð,* n. (enl. Egilson, s. 79), f. (enl. Haldorsen, s. 100); fsv. *bradha,* v. a. smälta, steka; fe. *brædan;* n. *bræde, bræa, bræ;* d. dial. *bræde, bræie, breie, bree,* id.; n. *bræsa,* v. a. steka, tillaga feta saker; ns. *brâen,* steka. (Schambach); *braden, braen.* (B. W. B.); *braden.* (Schütze 1, 144); moes. *breen,* steka. (Krim.); fht. *prâtan, brâtan.* (Graff 3. 284); mht. *braten (briet, gebraten);* nht. *braten,* steka; holl. *braden,* id.; ffris. *breda,* id.; jfr skr. *bhridsh,* bryna, steka. Branka, v. a. 1 steka lätt, bryna. Sk., hl., bl. (Freqv.). D. *branke.*

Bråpanna, f. stekpanna utan fötter. Nk. *Bräapanna.* Sm. (Vestbo). Fsv. *bradhapanna,* f. Sv. Järt. Post. s. 5. S.F.S. 2, ; fe. *brædingpanne, brædpanne;* fd. *bradpande;* holl. *braadpan;* nht. *bratpfanne,* id:

Brädå, f. uppkokt grädde med salt uti. Fl. (Öb.); begagnas som sofvel till kall gröt.

Bräkk', v. a. (ipf. *-kä),* 1) smälta, skira. ”Bräkk smörä”, smälta smöret. Vb..; 2) torka tunnbröd i ugnen. Nb.,vb. *Bräakk.* Jtl.

Bräsa, *brässa,* v. a. 1 steka, sjuda i smör, flott. Sm. (Vestbo). *Brässa,* 1) brunsteka i stekpanna., Nk.;. 2) laga mat, enkannerligen kräslig. Ög. (Östkind). N. *bræsa;* jfr gr. ***βράζειν,*** sjuda, koka; frans. *brasser,* v. a. brygga.

Bräsla, v. a. 1 med varmt vatten sörpa ihop till boskapen. Dl. (Elfd., Våmh.), hj.

Bräslbytta, f. ett ämbar, i hvilket blandas hackelse, mjöl och salt m. m. att dermed stilla kreaturen. Dl. (Elfd., Mora, Våmh.).

Bräsler, *brässel,* n. sörpe: löf, höboss, småfoder, hvarpå varmt vatten slås. Dl. (Tuna, Våmh., Ohre). BRÄGA (ipf. *bräged),* v. n. röra sig, skymta. ”Äd brägär fe ogum”, säges t. ex. då man håller på att svimma. Om man under en varm och klar sommardag ser emot föremål, så synes det liksom något litet smått rörde sig vid föremålet. ”Äd bräger wid rogardn”, det röres, skymtar vid gärdesgården. Dl. (Elfd., Mora). Jfr *brågå.*

BRÄGDÄ, v. n. brås, artas. G. Jfr fn. *bregđa (brá, brugđit), v. a. a) nectere; b) loco movere; c) mutare, hvarvid anmärkes följande talesätt: ”hönd bregðr á venju”, manus ad consuetudinem trahitur, cui quisque studio se addixit, eo natura duce trahitur, quod cui in usu est, id facere amat. Njáls Saga, 78, 1; ”honum bregðr til ættar”, han brår på slägten. Gudmundar Drápa, stroph. 7. (Egils. 77). ”Brå honum til moðor sinna”, han bråddes på sin mor. Agrip., s. 378. S. brå 3.*

BRÄGGA, s. brugga.

BRÄJA, v. a. bryta skäfvorna på lin, då det skall skäktas. Hs. (Bjur.). Bay., schwab., swz. brechen, v. a. (ipf. chte), frangere linum. (Schmeller 1, 245). S. briota.

BRÄJDA, v. a. vrida. G. Jfr fn. bregđa. Bridå (pl. -dur), f. vriden halm kring gafvelstängerna på halmtak. S. G. BRÄJE, n. oväsen, oro. Hs. (Bj.). Jfr fn. bræđi, f. häftig vrede; fsv. bræþi, f. id. VML, af braþer, adj. bråd.

BRÄKA, v. n. 1 1) stå bredt med benen; 2) tala oanständigt, skrytsamt. Sdm. Bräkas, v. d. sitta med vidt uppsperrade ben. Fl. (Öb.). Bräkbyx, m. skräflande, skrytande mansperson. Sdm. BRÄKARE, bräkkare, s. bråkare

BRÄKAS, bräkter, s. bräkä.

BRÄKEN, m. ormbunke: Pteris aquilina. Vb., vg.,hl.,sk. Brägen, bräge, id. Sk. Bräkne, id. Hl.

Brägjen. Bl. Fn. *burkni,* m.; d. *brægne;* e. dial. *braken, brackan.* (Hunter, 137); *bracken.* (Graven, 46); *brakes,* pl. (Forbes 1, 37, Grose, 17); skot. *bracken, braiken, brecken.* (Jamieson). Af sv. *bräcka,* v. a. frangere; moes. *brikan,* id., ”quia fragilis est”, såsom Skinner (Etymol.) förmodar.

BRÄKK, m. lyte, fel, brist. ”Dä har ingen bräkken”, det skall icke underlåtas, skall ske. Ög. Gl. sv. *bräkk,* m. bräcklighet, fysiskt eller sedligt fel. (Laur. Petri Dial. de Missa, s. 95), af sv. *bräcka,* v. a. frangere; d. *brak,* fel; fn. *brek;* n. liten skada; lyte; e. *brak,* m. fel; n. *brek,* f. nöd, skada; mht. *brëche, gebreche,* m. fel, lyte, svaghet. (Ben. 1, 242, 246); nht. *brech,* m. och n. id.

BRÄKKA 1, f. brink, brant backe. Vl.,bhl.,vg., hl. *Brikka,* f. Hs.,sdm.,sk. (Hjernarp s:n i Bjäre h.). Fsv. *brækka,* f. id. VGL., af sv. *bräcka,* v. a. frangere; moes. *gabrikan* (ipf. *ga-brak);* fht. *brechan, prechan* (ipf. *brach* el. *prah.* (Graff 3, 263); mht. *brichen* (ipf. *brach),* id.; fn. och n. *brekka,* f. brink: gael. *braigh,* bergspets: wal. *brig,* berg.

BRÄKKA 2. f. bössa. Bl. måhända af sv. *braka,* v. n. crepere.

BRÄKKA 3, v. n. 2 ösregna, ösa ner. Kl. Jfr gr. ***βρέχειν,*** v. a. fukta, bestänka, beregna eller ock fn. och sv. *braka,* v. n. crepere.

BRÄKKA 4, v. imp. 2. *Bräkka för da'n,* dagas, gry. ”Dä bräkker för da'n”, det dagas. Ög., g. Af sv. *bräcka,* v. a. frangere. Deraf sv. *dagbräckning;* nht. *tagbrechung.* På samma sätt i sp. *el alva rompe, ya quiebran los allores;* gl. frans, *l'aube creva.*

BRÄKKA SE (ipf. *brajte se),* v. r. spy, kräkas. Sk. (Ing.), hl. D. *brække sig;* nht. *sich brecken;* ns. *sich bräcken;* nht. *brechen,* id.: ”der kranke bricht”. (Grimm, wb. 2, 344).

BRÄKKLIG, *bräkkter,* adj. som har bråck. ”Han ä bräkklig; han ä bräkkter”. Hl. Af sv. *bräcka,* v. a. frangere. Jfr nht. *gebrochen,* p.p. herniosus. (Grimm, wb. 2, 343).

BRÄKÄ, v. a. 2 vräka. ”Bräka burt”, vräka bort, kasta bort. G. (F.). Bräkas, v. d. stångas, vräkas; om kreatur. Nk.

Bräkter, adj. stångad, vräkt. Nk. BRÄM, n. eg. kant. Riksspr. 1) skygge på en hatt eller mössa. G.; 2) spets. Hs. ”Brämet på neka”, axen på en sädeskärfve. Vg. *Bram,* n. id. Hs.; 3) den nedre något smalare delen af lielåret, som utgår vinkelrätt från detta, hvarigenom lien fästes vid skaftet. V. Nk. Jfr nht. *bram,* n. margo, fimbria, limbus; e. *brim,* m. rand.

BRÄMMA, v. n. 1 krusa, på ett tvunget sätt visa sig höflig, artig. ”Brämma ej för mej!” *Brämma sej,* v. r. göra sig till, brösta sig. ”Ho brämmer sej”. Vl. Troligen af *brama.*

BRÄMMARE, m. sämre menniska. Sk. (Frosta). Jfr *brama.*

BRÄNNA, *bränne, brännerot, -sjuka, -verke, bränn-snäutå, -sten, —sull, -vavel,* s. *brinna.*

BRÄNNDÄKK, s. *brunn.*

BRÄNNVINS-POL, *Brännvins-val,* s. *brinna.*

BRÄNTA, s. *briota.*

BRÄSKE, n. 1) fan på potäter, *Pärebräske,* n. Bl.,sk. (Gärs, Göinge); *pantoffelbräske,* n. id. Sk. (Onsjö); 2) vattengräs (Equisetum), säf. N. Sk.; 3) torkade löfqvistar (till fåren). Hl. *Löv-kärv,* n. id. Hl. (Värö); 4) ogräs (t. ex. bland säd); 5) dåliga, lumpna mennifkor. S. Sk. Jfr swz. *brätsche,* f. hylsor, skidor af bönor, ärter, nötter; d. dial. *bras,* ogräs bland säd: ir. *brus, bruis,* små grenar; bret. *brous,* skott, knopp; e. *browse,* små telningar, som skjuta upp om våren; fht. *proz,* n. gemma, *prosun,* propagines: *prozzen,* v. n. skjuta skott: ”do sach ich dri winrebe prozzen unde pluon, zuo zitigen perigen sich machen”. (Graff 3 369). Bräska, v. a. 1 afplocka löf, afhugga löfqvistar. Hl. BRÄSLA, *bräslbytta, bräsle,* s. *bräda.*

BKÄSMA, adj. parlysten, brunstig; om bockar. Bhl. (Foss.). Fn. *blæsma,* adj. id. (af *blar,* m. vädur); n. *blesma, bresne,* v. n. vara brunstig; om får och getter; *blesne, bresne,* f. i talesättet: ”laupe blesme”. (Aas. 37); *bresma,* adj. brunstig. (Christie, enl. Holmboe, 16). Jfr *bresa.*

BRÄSSA, v. n. 1 visa sig stor, yppig. Ög. Brässli, adj. 1) yfvig, stor, utbredd. ”Brässli sä”. Ög.; 2) fet. ”Brässli kvinna”. Ög. Jfr *braska* 1, *bräda.* BRÄSSLA, v. freqv. 1 gå eller ligga med utbredda ben. Ul. Jfr *bresa.*

BRÄSTA, v. n. 1 1) spraka. ”Granveden bräster”. Hs.; 2) spricka ut, mälta; om frö, korn, sädesax eller sädesskylar, som gro efter regn. Nb., vb.,åm.,mp.,hs.(Bj.); 3) särskilda talesätt: a) *brästa opp,* α) v. n. gå upp; om det som är hopsydt. Åm.; β) v. a. sprätta upp något hopsydt. Vb. *Bräst* (ipf. o. sup. *-a),* id. Fl. (Gamla Karleby, Kronoby i Öb.); b) *brästa på,* v. n. mot förmodan hända. ”Om dä bräster på att vi ska skjutsa”. Hs. Fn. *bresta (brast, brostit),* v. n. a) cum fragore dissilire, rumpi, frangi; b) sonare, crepere; c) erumpere, emicare; fsv. *bræsta, bresta, brista,* v. n. brista, gå sönder. VGL.; *bræster,* m. brak, knall. (S.F.S. 4, 108); mht. *brast,* id. Jfr *brista.*

BRÄSTE, n. mycket sluttande vattendrag från en ”käll-lok”, myra eller ”tjärn”. Dl. (Elfd., Våmh.). Jfr? fsv. *bræster,* m. brak.

BRÄTTA, v. a. 3 1) vrida tillbaka, böja upp, vika upp (t. ex. ärmarne på en tröja, benen på byxor). Hs.,vm.,sdm.,nk.,vg.; 2) böja (kroppen) tillbaka. Hs.; 3) böja, göra (slädmedar) böjda framtill. *Bräätt'* (ipf. *brättä).* Vb. *Brätta sej,* v. r. a) upprätta sig, då man sitter hopkrumpen. Hs. (Db., Bj.); b) brösta sig. Hs. (Ljusdal). Fn. *bretta,* v. a. a) böja tillbaka: ”bretta segann”, cervicem recurvare. (Haldors.); b) erigere: ”bretta hala sinn”, caudam erigere, opposit. *sveigja,* demittere, metaph. a canibus ducta, i. e. animum efferre, ferociam inducre. (Egils.); *brott,* n. veck på kläder; n. *bretta,* böja upp, vika upp; d. dial. *brætte,* v. a. böja upp, vika upp (t. ex. ärmar, byxor). Brätt 1, n. den uppåt böjda framdelen af ett snöskid eller en slädmed. *Ski(d)brätt.* Nb., vb. *Brettä,* n. Vb.,mp. *Brätta,* f. id. *Ski(d)brätta.* Hs. (Bj.). Fn. *brettr,* tillbakaböjd.

Brätt 2, n. brätte, den ut- eller uppvikta kanten nedomkring på en hatt. S. Hl. *Brätt,* f. Vb. *Brad,* id. Hl. (Skällinge). *Bråd,* n. Hl. (Värö). *Brått,* n. id. Hs. (Bj.), vl. E. dial. *breed,* id.

Brätten, adj. 1) tillgjord. Bhl. (Elfs.); 2) vänlig. Rdq. 1, 437.

Brättog, adj. sjuk, kelen. Vg. *Brättig,* adj.småaktigt noggrann. Vl. *Brättete,* adj. kinkig. Bh1.

BRÄUD-KÅLLÅ, *-nabbar, -päjka,* s. *brudr.*

BRÄUN, *bräunä,* s. *brun* 1.

BRÄUS, s. *brus.*

BRÖDA, *bröd-dröjare, -för, -grinn, -hy, -häffel, -kaka, -knykk, -kumma, -käppar, -mosse, -pinnar, -skuto, -spotta, -tyg, -täva, -virke,* s. *brand,*

BRÖDA, f. s. *briota.*

BRÖDDVÄV, s. *broddväv.*

BRÖDHANNDI, s. *braud.*

BRÖDS-LEV, s. *lev.*

BRÖGD' UPP, v. a. vika upp. Jtl. Jfr fn. *bregda,* v. a. binda; *bretta,* s. *brätta.* Brögd, f. uppvikning. Jtl. BRÖJA, s. *broja.*

BRÖJDÄ, s. *bry.*

BRÖJÄ, s. *brya.*

BRÖMSAS, v. n. knota, morra. Hs. (Db.). Af *bröms,* in. crabro, eller *brumma,* v. n. murmurare.

BRÖMS-KWÄNN, f. brömskaka. Dl. (Våmh.). Jfr *getingkwänn.*

BRÖNNALJUNG, s. *bronnljung.*

BRÖSS-VÄV, s. *broddväv.*

BRÖSTA, *bröstondska, bröstpligg, bröstsved,* s. *brista.*

BRÖT, *bröta, brötafälle, bröte, brötel, brötgille,* s. *briota.*

BU! 1, utrop för att skrämma barn. Allm. Ns. *bu,* id. (Schütze 1, 177). Bua, v. a. skrämma (barn). Dl. (Enl. Dybeck, Sv. Vallvisor, s. 46). Jfr n. *buv,* m. spöke; ns. *bumann,* m. buseman, hvarmed man skrämmer barn. (Richey, 28; Schütze 1, 177). BU 2, s. *bo* 3.

BUA 1, v. n. 1 göra något enträget och kraftigt. ”Han huar å trysker; han buar å gnor”. Ög. Jfr *bo* 3.

BUA 2, f. kamp, strid; om andcliga frestelser och anfäktningar. Hj. Jfr fn. *bugđa,* f. böjning, krumhet.

BUA-KÄR (hårdt k), m. karl från Äppelbo socken. V. Dl.

BUBBA (pl. *-ber),* f. Trollius europæus. Nk.

BUBB**L**A, v. n. 1 1) porla; om ljudet af en kokaude gryta; 2) säges om kalkoners läte. Nk. Nht. *bubbeln;* holl. *bobbelen,* v. n. porla.

RUBÄNS (ipf. *-nsä),* v. d. 1) äflas, väsnas, göra oväsen; 2) häftigt arbeta med något. Vb. Bubäns, m. mycket bråk och oväsen. Vb. BUD 1, m. öfverdelen af en särk. G. *Bo,* m. a) lifstycke, förenadt med kjorteln. Dl. (Elfd., Våmh.); b) bolen af en skjorta, ärmar och kragen undantagna. *Bå, skjortbå.* Vb.,mp. *Bå,* m. skinnlifstycke (för fruntimmer). Hs. (Db., Bj.). *Bön,* m. def. skjorta eller annat plagg, innan ärmarne blifvit insatte. Åm. *Buding,* m. a) skjorta på hvilken krage och ärmar ej blifvit isydda. Sm. (Vestbo), ög.,sdm.,vl. *Båding,* m. Bl.; b) öfverdelen af en särk. Sdm.,nk. *Buing, -a,* m. id.; nedre delen (”neadelen”) kallas *strigel.* Mp.; e) den delen af kläderna, som betäcker bröstet och magen. *Bouding.* Vg. Jfr bay. *bodi,* m. ”der leib oder unterstock eines weiberhemdes”. (Schmeller 1, 224). Jfr e. *the body.*

BUD 2, f. 1) fäbod, betesmarken med boningar belägna fjermare från *bolbyn.* Plur. *budär.* Dl. Plur. def. *buan.* Hs. (Bj.). *Bue,* pl. def. *buân,* Jtl.; 2) fårbod, skjul för fåren (på utmark). *Bua söa-bua,* f. def. sing. Hl. (Frillesås); jfr *söd.* 3) skjul för regn och oväder. ”Taga bua,” begifva sig till ett sådant skjul. Åm.; 4) sjöbod. Bhl. (0roust). Fn. *bú,* n. a) pecus, pecora; b) prædium; c) domus: *búa,* v. a. habitare, incolere: *búfè,* n. pecudes domesticæ; *Bú-Finnar,* m. pl. Finni pecuarii; *buđ;* f. a) habitaculum, domus, ædes; b) commoratio, mansio in aluquo loco; n. *bud, bu,* f. bod; förrådshus; matbod; *bu,* n. kreatur, hornboskap; pers. د # ,ب, bud, boning; ryss. búdka, en liten bod; lett. *bûda,* hydda. Bo-föra, v. a. & n. 1) flytta kreaturen om sommaren till fäbodarne eller skogsvallarne. Hs., mp. *Buffär,* v. n. flytta bo och föra boskapen till fäbodarne. Ö.D1. *Buföra, buffra.* V. Dl. (Nås, Floda). *Buffrä.* Åm. *Buför.* Jtl. *Buföre.* Hj. *Bufför, buffär* (ipf. *buffrä).* Vb. *Buför (bouför).* Fl. (N.Kb. i Öb.). *Buffera.* Hs. 2) säges både om en hustru, som mannen förer i sitt bo och om sakerna, hvilka hon medförer i boet; likväl oftast i förra bemärkelsen. Sm. (L—n); 3) flytta sitt husgeråd. Ul. Jfr fn. *bú-farir,* f. pl. ett hushålls flyttning från ett ställe till ett annat på landet; *bú-ferli,* n. id. "At færa sig bú-ferlum”, att flytta med sitt landtbruk från ett ställe till ett annat; n. *buføra,* v. n. flytta med korna till fäbodarne.

Bu-bakä, f. koja, som allenast täckes baktill; frammantill ligger stockelden. Åm.

Buffers-le**L**an, m. def. lördagen på hvilken man flyttar till fäbodarne. Hs. (Bj.).

Buffring, f. flyttning till fäbodarne. Vb.

Buffringsbok, *-ä,* n. bråk vid en sådan flyttning. Vb.

Bufförning, f. 1) flyttningssaker; lösegendom, som flyttas; 2) flyttning af sådant. Vb.

Buförningan *(bouförningan),* pl. def. flyttningssaker. Fl. (N. Kb. i Öb.).

Bu-piga, f. fäbopiga, vallpiga. Jtl. *Bopiga.* Mp.

Bu-stórsa, f. i. q. *bupiga.* Jtl. S. *storsa.*

Bu-stäl, n. fäboställe. Jtl.

Låis-bua, f. tiden då allmogen med boskapen flyttar till fäbodarne. V. Dl. (Enl. Dybecks Sv. Vallv. s. 47). BUDDA, v. a. 1 tvätta (ett lik). Vl. (Elfdalen, enl. pastor C. Nygren). Jfr fsv. *boa,* v. a. pryda, (se *bo* 3); n. *bu,* v. a. a) göra färdig; b) kläda, pryda, smycka; *budd,* klädd, prydd.

BU(D)-KAVEL, m. en träkafvel med så många kanter, som byamän finnas i byen, och hvilken åldermannen skickar omkring för att sammankalla grannarne. Vb.,mp. Fsv. *buþkafli,* m. af *buþ,* nuntius; *kafli,* baculus. Jfr *kavel* 1.

BUDRIK, m. rund svarfvad träask, burk med lock till. Hl. *Buddrik, boddrik, bodrik.* Sk.,bl. D. *boddike;* fsv. *budhker, butker,* m. dosa, burk. Sv. Pred. på Köpenh:s Univ. bibl. f. 109 v., 112 v.; Iw. o. Gaw.; fn. *buđkr,* m. liten dosa (demin. af *buđ);* ir. *putraice,* kärl; skr. *pâtra,* id.

BUFFA, v. a. 1 1) slå, stöta, knuffa. ”Buffa te en”. Hs.,ul.,nk.,ög.,kl.,g. *Bötta te.* Nk. *Båffa te.* Ög.; 2) stöta (med hornen), stångas; om baggar; äfven *buffla.* V. Nk. *Buffa, bussa,* slå, stångas; om gumsar. Fl. (Nl.). Ns., bay. *buffen,* knuffa,

puffa till. (Schütze 1, 174. Schmeller 1,157); nht. *büffen, puffen,* slå, stöta. Hos Forcellini förekommar ett ord *obpuviat,* ɔ: han slås, hvilket följaktligen förutsätter ett *puviare, puvire,* hvaraf det romaniska *buffare, bouffer* kunde hafva sitt ursprung. Buff, m. stöt, puff. Sdm. Mht. *buf, puf,* m.; nht. *buf, puf* (pl. *büffe),* id. BUFFERA, *buffers-le***l***an,* s. *bud* 2.

BUGA, *boga,* f. ett slags bända, galler eller korg af vidjor att bära hö, ved o. d. med. Hs., mp.,ög.,sm. *Båge, båja.* Sm. *Bugu,* f. Nb.,vb. *Bågu, bågå.* Jtl. *Bug* (def. *-gon).* Fl. (Öb.). *Båga, böva.* Hl. *Buga,* f. en inrättning af två vidjor, hvarmed påsar o. d. bäras öfver axlarne. Nk. *Bue,* m. a) boge; deraf *rejnbue,* m. regnboge. S. Sk.; b) redskap i form af en boge för att draga upp halm och tång på taket, när det skall ryggas. S. Sk. Bugmes, *bogmes,* s. *mes.*

Rygge-bue, m. redskap för att draga upp halm på taket, då det skall ryggas. Sk. (Ox.).

Tångbue, *tångbu,* m. redskap för att draga upp hafstång på tak till ryggning på halmtak. Sk. (Ox.). Gl. sv. *buga,* f. ”En gill buga hö”. Tegels Hist. 2, 160; jfr fn. *beygja, buga,* v. a.

böja; *bugr,* m. böjning; fe. *bugan,* v. a. böja; skr. *b'ug,* att böja, göra krokigt. BUGEN, *bugjit, bugna,* s. *bogna.*

BUGSERA, v. n. freqv. mycket buga sig. Hs., ul. *Bogsera,* id. Hs.

BUK (pl. *buka),* m. barn. Vb. (Nordmaling). Ordet lärer enligt uppgift från orten ofta förekomma i sammansättningar, såsom *lat-buk,* m. en lat pojke; *slarv-buk, sotbuk,* o. s. v. Är troligen sv. *buk,* m. mage. På samma sätt brukas i skånska, danska och plattyska munarterne *bäll, bælle, balg;* jfr *bälga.*

BUKA (pl. *-ker),* f. 1) liten halmkärfve till taktäckning. Hl.,bl.; 2) knippa, börda af halm. Sm.

BUKA-FYLLA, *bukfylla,* f. fyllnad i magen, mätthet; mat eller foder som fyller magen (buken) utan att nära eller styrka. Nk. —sk. *Buk-filla,* f. Hs. *Bukfyll,* f. Vb. N. *bukfylla.*

BUKALÖ, s. *lödja*

BUKA-SORG, f. hunger; skämtsamt. Nk.—sk.

BUKA-TRISSA, f. 1) fruntimmer som har stor mage och äter för mycket. Sm.; 2) storbukig, hafvande qvinna. Sm. *Bäuk-trissä,* f. G.

BUKA-TUNNA, f. karl som har stor mage och äter mycket. Sm.

BUKIG, adj. hafvande. Ög.,bl. *Bukug,* id. Sdm. *Bukut.* el. *buki.* Mp. *Bukki,* id. "Ho ä blea bukki". Ög. (Ydre h.). *Bukot.* Sm. *Bukkug,* adj. a) drägtig; om djur; b) hafvande; föraktligt om qvinnor som äro det i otillbörlig ordning. V. Nk. Jfr nht. *bauchent,* id.: "bauchent weib". (Grimm, wb. 1, 1166); *bauchet,* id.

BUKFALLIN, adj. med infallen buk, utsvulten, tom i magen. Fl. (Nl.). *Bukfalli,* id. Fl. (Nerpes i Öb.).

BUKK, m. bock. Dl. Fn. *bukkr;* n. *bukk;* fht. *pocch.* (Graff 3, 30); mht. *boc;* nht. *bock;* holl. *bok;* d. *buk;* fin. *pukki;* fe. *bucca;* e. *buck;* frans. *bouc;* it. *beeco;* churwäl. *buck;* span. (arag. *boque);* gl. span. *buco;* hind. *bok;* skr. *bukka,* id. Jfr *bruse,* s. 58. Bókk-faret, n. def. brunstighet: om getter. "Geten ä i bokkfaret", geten är brunstig. Åm. Jfr *fara, fära.*

Bókkug, adj. som vill hafva bock, brunstig; om getter. Hs. *Bokksna,* id. Hs. (Db.). Nht. *bockig,* id.

Buck-kvallor, f. pl. Convallaria majalis. Dl. (Orsa).

Fjor-bukk, m. bock, som är född i fjor. Dl. (Elfd.).

Gälle-bókk, m. snöpt bock. Åm.

Lamm-bukk, m. gumse. Mellarsta G. BUKKA (sig till oväder), v. säges när stora svarta moln uppkomma på himmelen och förebåda oväder. G.

BUKKBLADS-BLJOMME, f. lilja. Dl. (Elfd., Mora).

BUKKLERA, v. a. & n. 1 1) lägga i bucklor (t. ex. håret); 2) krusa, på ett tvunget sätt visa sig artig; 3) buga, bocka sig. Sm. Nht. *buckeln,* v. n. kröka, böja sig.

BU(K)KUPPI, m. bukjord. Dl. (Elfd.).

BUKKSÉR, v. n. arbeta med kraft. Vb.

BUKSORK, s. *sork.*

BUKKVALL. m. tjock, fet. karl. "Dä ä en bukkvall". Ul. (Rosl.).

BUKKÄ, v. n. 1 helsa, buga sig. G. D. *bukke;* nht. *bucken, bücken,* v. a. böja; *sich bücken,* buga sig. Bukkserä, v. n. vara kruserlig. G. S. *bugsera.* BUL, s. *bol* 1.

BULA, s. *buljna.*

BULJNA, v. n. 1 svälla ut (af fuktighet). Ög. *Böllna,* v. n. Hl. *Bolna, borna.* Nk. *Bolnä, bolna aut.* S. G. Fn. *belgja,* v. n. & a. svälla upp, uppblåsa; *bolginn,* adj. svälld, uppblåst; *bolgna,* v. n. uppsvälla; *bolga,* f. svullnad; moes. *uf-bauljan,* v. a. uppblåsa; fsv. *bulgin, bulin,* adj. a) svullen, uppblåst; b) högmodig. (S.S. 1, 216); jfr *bälga.* Bul, m. 1) upphöjning, buckla; 2) svullnad, böld. Vb.

Bula, f. buckla, knöl. "Dä ä bula på kopparflaska. Stuten har e bromsa bula på bögen". Nk. Nht. *beule;* ns. *bule.* (Richey, 27).

Bula-mor, f. 1) böldmoder, hylsan kring en böld. Sk. *Gula-mor,* f. id. Sk. (Ox., Skytts). D. dial. *bulmoder,* id.; 2) flugan på ett äpple. Sammandr. af *abulamor.* Sk. (Ox.).

Bulen, adj. i) svullen. Sm.,sdm. *Bålen,* adj. id. "Glötten ä så bålen i hoedet". Sk. (Vemm.). *Bullen,* adj. svullen, utslagen (i hufvudet). Sk. (Frosta); 2) full af bölder. Sm.; 3) utsvälld; a) om träkärl som legat i vatten och utvidgats; b) om säd som ej är torrmogen. Sdm.,sm. Anm. *Bulen* eg. p.p. = fsv. *bulgin,* svullen, nppblåst; deraf synes sv. *bulna,* n. dial. *buljna,* v. n. svälla, vara bildadt.

Bulgig, adj. utsvälld, tjock. Vg. *Bälgug.* Ul. *Buljen, utbuljen,* adj. utsvälld. Ög. *Bólgjin,* adj. vattensjuk, vattendränkt; om jord. Fl. (Öb.). Holl. *bol,* uppblåst, svullen.

Bullk, m. 1) buckla, knöl; 2) tock fåll på tyger. G.

Bullked, adj. knölig, knutig; om garn. "Garnet ä så bullked". Sk. (Ox.). *Bullkug,* adj. knölig, bugtig; om tunna metalliska kärl. Sdm.

Bullking, m. liten knöl, upphöjd strimma. "Där ä så många bulkinga(r) i taket". Sk. (Ox.). (Demin.).

Båla, (pl. *-lur),* f. liten kula, ihålig knapp.

Dl. (Våmh.). Fn. *bóla,* f. bubbla; nht. *beule,* f. svulst.

Bålm, m. utslag, sår. Sk. (Frosta).

Bålning, m. bulnad. Vb.

Vann-bullen, adj. af vatten uppsvälld: om trä. S. Sk. BULL-BRE(D), n. tjock jäst brödkaka. Hs.(Bj.).

BULLE, s. *bolle.*

BULLERBOKK, m. bullerbas, som mycket bullrar och larmar. Sm. (Östbo). *Buller-hake,* m. id. Ög.

BULLER-HEJ, m. en som bara larmar och pratar. Bl.

BULLER-REV, *buller-rajv,* n. löst lif. utsot. Sm. (Östbo). *Bullerrajv,* id. Vg.

BULLER-SÖ, n. soppa, bestående af köttspad, afredt med mjölk, hvari kokas gryn, potäter, kålrötter, m. m. Nk. *Bullersupä,* f. id. Sdm.

BULLER-STEN, m. större småsten, i motsats till den mindre; klappersten. Ög.

BULLER-SUPA, *kalunsen-supa, rotbeta-välling.* f. i. q. *buller-sö.* Nk.

BULLER-URTER, f. pl. Trollius europæus. S.Sk., hl. *Ängabulla,* f. id. Sk. (Ox.). *Ängaknappa,* m. pl. id. Bl. *Daldokka,* f. id. Nk.

BULL-FÅNG, m. kapprock. Hs. Af fn. *bolr.* m. a) stam: b) kropp; *fáng,* n. beklädning. S.E. 2, 494; ns. *bolfanger,* m. regnkappa. Schütze 1. 342.

BULL-HERNING, m. fjerdedelen af en mjuk brödkaka ("bulle"). Hs. (Db.).

BULLSIG, adj. tjock och pösig, ej väl åtsittande. Bl. Jfr härledningen vid *buljna.*

BULSK, s. *böl.*

BULLTA, v. a. 1 1) vefva omkring. Hs.; 2) trumla, välta, köra välten öfver åkern. Bhl.,vg. *Bullt',* id. Vb.; 3) harfva (garn). "B. garn", harfva upp garn till varpning. Sk. (Ox.). Bullt, m. a) väfbom i väfstol. Vb.; b) trumla, vält. Nb.,mp.,dls.,vg.,ög.,sm.; c) gödselvagn. *Bulltvagn,* m. Sm.; d) ökstock, eka af bräder. Kl. (Stranda, N. Möre). *Kana,* f. id. Kl.; e) grof och plump karl. Sm.; f) rusig karl, fyllebullt. Sm.,bl. Jfr fn. *bolr,* m. trästam; bål.

Bullta, f. harfva, bobin. Sk. (Ox.). Jfr *härsa, härse.*

Bullt-hjul, n. hjul med runda pinnar inborrade i st. f. ekrar som äro flata. Sdm. BULLTA 2, v. n. bära ett barn på ryggen. Dl. (Nås, Floda). Jfr sv. *bylte.*

BULLTKLABB, m. klappträ. Vg. *Bullte-trä,* n. Nk. Af sv. *bulta,* v. a., pulsare; jfr lat. *pultare:* "pultare ianuam". Plaut. Poen. 3, 4, 30.

BUMLÄ, *bumblä,* v. n. 1 1) gifva genljud (som t. ex. en tom tunna); 2) bråka, krångla. G. Fn. *bumla, bumbla,* v. n. gifva genljud; "bumblar i tunnuni"; ns. *bummeln,* ljuda, gifva genljud. (B. W. B. 1, 161); nht. *bummen,* doft ljuda. Bummra, f. dombjella. Kl. (Tjust, Stranda). Jfr *bingla.*

Bump, m. slag af handen på en annans kropp, med doft ljud. Sk. (Skytts). BUMM, *bomm,* m. köpmanspacka; skålvestgötars varulass, som köres uppåt landet. *Köpmannsbumm.* Egna skjutsombyten enligt beting ega rum; deraf gårdsnamnet *Bummen,* m. (def., der ombyte sker. Vg. Enl. Hof af sv. *bom,* m. obex, repagulum.

BUMS, *boms,* m. en ylleväfnad. som igenkännes derpå att den ena sidan är slät och den andra *nåkkig* (lurfvig). Hs. Blå-bums, m. sådan väfnad med bred blå botten. Äfven kallad *blåran(d),* f.; användes till förkläden. Hs. (Db.).

Röd-bums, *rebums,* m. dylik väfnad med bred röd bottnen. Äfven kallad *reran* (ɔ., rödrand); användes till lifstycken. Hs. (Db.). Jfr *duran, rostyg.* BUMS, *bumms,* adv. 1) strax, genast. Riksspr.; 2) rakt, ända tvärt på. "Han kom bumms på tjyven". Vl.,nk.,sm.,bl.; 3) oförsynt, skamlöst. Sm.

BUN, adj. stor, grof. Vg. (Elfsb.). Jfr gael. o. ir. *bun,* stam, stubbe; ir. *bunach,* adj. klumpig; *bunsaidh,* adj. stark, fast, solid; gael. *bunailt,* styrka, stadga, fasthet.

BUNA, s. *bogna.*

BUNE, *buner,* s. *bo* 3.

BUNGÄRA, s. *bogna.*

BUNKE, m. 1) hög, hop. Hs.—sk.; 2) hop af långt gräs, groft foder: Poa. *Bunk.* G. *Bunk, bunke, bonk,* m. Hs.; 3) tufva i mosse. *Bunk.* G.; 4) aftröskad kärfve. Bl. (Östra h.); 5) af vinterkylan sammantryckt åkerjord, som om hösten blifvit uppkörd, men på våren ej erhåller annan bearbetning än harfning. "Så på vinterbunke". Ög.; 6) skogsbacke. *Skogsbunke.* Sdm. Fsv. *bunki,* m. hög; deraf *næfrabunki.* UL., VML.; fn. *búnki,* m. hög, hop; *búnga,* f. en äggrund ojemnhet; *búnga,* v. n. protuberare; d. *bunke,* m. hög, hop; nfris. *bunk,* id. (Outzen 36). Bunka i hop, v. a. 1 lägga i hög. Bl. *Bynka i hop,* samla till en oredig massa. Ög.

Bunka-bränd, adj. som tagit skada i högen på sädesloftet; om säd. Sk.,hl.

Bynka-stabba(r), m. pl. Artemisia vulgaris. Sk. (Ox.).

Bynke, n. coll. 1) smått affall, skräp, som blir qvar efter en stack hö, vedstapel o. d. Ög., hl.,sk.(Ox.). *Bönke,* id. Sk. (N. Åsbo); 2) stort ogräs i åker. *Bynke-stabba,* m. pl. S. Sk.

Bånga, f. flera delar, samlade och hoplagda af hvad slag som heldst. "Dä va en fali bånga han hade på dä lasset". Sk. (Ing.).

Bånga i hob, v. a. lägga tillhopa, samla tillhopa på ett ställe. Sk. (Ingelst.).

Sandbunke, m. Artemisia campestris. Sk. (Wahlenb., Fl. Sv.). BUNKEN, *bunkna,* s. *boken.*

BUNN, n. 1) passma, hundrade sked. Vg.,sm., bl.: 2) 50 kast på en garnhärfva. Hl. (Värö). *Tal,* n. id. Sk. Eg. *band,* n. af *binda,* v. a.

BUNNT, m. *Stå bunnt* eller *stå rote,* är ett tillstånd man befinner sig uti efter väl intagen förplägning, att man för en förrättning eller arbete viss tid kan begå sig ("bärga sej"). Sdm.

BUNNTES, *te bunntes,* adv. dråpligt, bra. "Dä va kär te bunntes", det var en dugtig karl. Äfven "dä va funnter te kär". Sm. *Te-bunntes,* är måhända eg. *te botten* (till bottnen), d. ä. i grund. Jfr *funntes, funtus.*

BUNN-TRÖJA, s. *binda.*

BUR 1, 1) m. hus, koja. Hs.; 2) visthus, sädesbod. *Bure,* n. def. Jtl. *Baur,* m. id. Dl. (Elfd.). Fsv. *bur,* m. o. n. a) boning, hus. Deraf *bursven,* m. kammartjenare. S.F.S. 6, 1, 24; *burtompt,* f. tomt att sätta ett hus på. VML.: b) förvaringshus för husgerådssaker; visthus. Gl. Ordspr. 1093. Deraf *fatabur,* n. α) förrådshus. S.F.S. 4, 125: β) skattkammare. S.F.S. 7. 227. J. M. Yrtagardher. s. 259; fn. *fátabúr,* n. förrådskammare

(af *fat,* n. kläder); md. fadebur, id.; fn. *búr,* n. (af *búa,* v. n. bo) a) jungfrubur, fruhus; b) visthus; fht. *bûr,* m. hus. (Graff 3, 18); mht. *bur,* id. fe. *bur,* conclave, casa; d. dial. *buur,* a) "den indre stue, eller værelset indenfov dagligstuen; b) kammer, i sær sovekammer; c) fadbuur, det kammer, hvor konen har sine leerkar, fødevarer, m. m. (Mlb., DL. 61); c. dial. *boor, bour,* "the partour, or inner room throug the kitchen, in which the head person of the family generally sleeps". (Brocketts Glossary, 22); skr. *b`ú,* f. ställe der man uppehåller sig; *b`ú,* v. n. att vara, existera. Sta-bur, n. 1) visthus, visthusbod. Vl. (Öfra Elfdalen). *Stabbur,* id. Ibm.; 2) ett på en stolpe bygdt förvaringsrum för matvaror, hvilka sålunda skola skyddas för rofdjur. På afstånd liknar ett sådant stabur nästan ett dufslag. Vesterbottens Lappmark. *Stabur* är antingen eg. *stabb-bur,* af sv. *stabbe,* m. columna, truncus, eller *stav-bur,* af sv. *staf,* m.; fn. *stafr,* m. staf, stolpe; n. *stabbur,* n.; *stabbud,* f. stolpebod, matbod, som är bygd på korta fötter eller stolpar, så att golfvet ej når marken.

Stop-baur, *stup-baur,* m. visthus, kornbod på stolpar. Dl. (Elfd.). *Stólp-härberg,* n. id. Dl. (Malung).

Unbur (def. *-re),* n. visthus, bod. Jtl. *Unbur* (def. *-rn),* m. bod med vind öfver. "Unburn ä full i hej", boden är full med hö. Vl. (Elfd.). BUR 2, s. *bära.*

BUR 3, s. *bor.*

BUREN, s. *bor.*

BURBAND, s. *bära.*

BURKA, v. n. 1 supa och dricka. Ul. *Burka i sej,* äta mycket. Ög. Jfr *bälga.*

BURKA, *borka,* v. n. 1 slå knogarne samman, slå fingerknog. "Burka näva. Velt'e burka mä me?" vill du slå knog med mig, pröfva hvem som har de starkaste knogarne? Hl. (Värö).

BURKER, m. en tjock äldre man. Sdm.

BURLA, f. bjellra. Kl. (Döderhults s:n). S. *bummra.*

BURNAUSK, adj. bister, grym, ond, häftig. G.

BURRA, v. n. 1 prata mycket och bullrande. Sm. Jfr *borra,* som troligen är samma ord. Burr, *burrer,* m. storpratare, storskräfla. *Blurr, blurrer,* m. id. Sm.

Burra, f. fruntimmer, som mycket pratar. *Blurra,* f. id. Sm. BURRAR, m. pl. kardborrar. G. Nfris. *burre, borre.* (Outzen); d. *burre;* e. *bur,* id.

BURT, adv. bort. Mp. Fn. *burt.*

BURU, s. *bära.*

BURÅR, s. *bor.*

BUS, adv. alldeles. ”Dä ”ä bus, det är omöjligt. Ög. (Fornås). Jfr *busa* 1.

BUSA 1, v. a. & n. 1 1) stöta, häftigt stöta. Sdm. *Busa på,* häftigt slå någon. S. Sk.; 2) gnida, gno. ”Busa kläderna mot bordet”. Sm.,kl., öl., sk., bl. "Oxa busa se mot vägga". Sm. (Östbo): 3) fara fram utan besinning, blindt störta fram. ”Bnsa i väg, komma busandes, busa på”. Nk., sdm.,sm.; 4) blåsa starkt. ”Dä busar i träen: dä busar på från sydost”. Sk. (Ox.); 5) *busa över,* gå öfver, gå för sig. Sm. D. dial. *buse,* v. a. stöta; mht. *biuzen (bôz, buzzen),* slå; *bozzen* (ipf. *biez),* stöta. slå. (Ben. 1, 190); bay. *bôssen.* (Schmeller 1. 211); e. *to butte;* holl. *botsen,* id.: frans, *pousser.* Bus, 1) m. a) eg. stöt; b) gång: vicis. ”I busen”, nu och då. *Bus-vis,* adv. id. Fl. (Öb.). Mht. *bûz,* m. slag, stöt. (Ben. 1, 190); nfris. *bus,* stöt. (Outzen); holl. *bots,* f. id.; 2) strax; lindrigare än bumms. ”Ja sa ått'a, å ho gekk sta bus”. Sdm.

Busbas adv. 1) genast. Ul.; 2) oförmodadt. Hs.; 3) utan krus. ”Han går på busbas; han reste busbas”. Ul.,sm.,bl.

Buska förbi, *buska över,* v. n. 1 gå förbi, gå öfver. ”Dä buska väl förbi, över”, det går väl lyckligen förbi, öfver; saken ändrar sig. Sm.

Bussa, 1) v. a. a) gnida, gno, klå sig; b) stöta. Ul.,ög.,sm.; 2) v. n. kasta kronvägg; ett spel. Ög. (Gullbergs h.).

Bussas, v. d. knuffas; i synnerhet om baggar, men äfven om menniskor. Nk. BUSA 2, s. *bässa* 1.

BUSE, m. 1) djefvul. "Ta mej busen!” En lindrig ed. Nk.,sm. (Östbo). *Bose,* id. Sm. (Östra h.); 2) plågoande, förskräckelse. ”Han ä min buse”. Nästan allm.; 3) spöke, troll, hvarmed man skrämmer barn. Hs.,sdm.,nk.,bhl.,vg.,sm.,sk.,hl. *Källäbusen, mörkbusen, skogsbusen,* m. def. *Brönn-käring,* f. id. Sk. (Onsjö). D. dial. *busemann,* id.; 4) skråpuke, som man uppställer i trädgården och på åkrar, för att skrämma foglar. Sm. *Hampaspöke,* n. id. Sm.; 5) elak menniska, som vill skrämma någon, eller är utklädd, och för hvilken man blir rädd. Sm.; 6) varg. Ul.,sdm. (Sorunda), nk.,kl.,öl.; 7) huggorm. Kl,öl. *Bose,* m. esping. Sm.,bl. *Bos,* id. Kl.; 8) bjässe, stor och stark karl. Hs.,sm.,sk.(Vemm.). Jfr fht. *butz, butze,* m. spöke, fogelskrämma, förklädd djefvul m. m.; mht, *butze,* m. a) ond ande, djefvul; b) förklädd menniska, som föreställer en sådan. (Ben. 1, 286); bay. *butz,* m. id. (Schmeller 1, 229). Jfr mht. *bôzen,* v. a. slå, stöta; ns. *butzeman, busseman, butteman;* nht. *butzenmann, butzemann,* m. fogelskrämma, utklädd menniska. Buse-bett, n. ormbett. Kl.,öl.

Busemann, m. spökgubbe, hvarmed man skrämmer barn. Sk.,hl.

Buslig, adj. 1) ryslig, förfärlig, farlig. Rosl., Åland; 2) ödslig. Vl.

Grå-buse, m. varg. Sdm. BUSKA 1, f. färskt öl (ännu i jäsning); första aftappningen vid ölbrygd; så säges då man vid bryggning t. ex. tager en spann af till bruk för dagen. Hs.,vm.,ul. *Buske,* id. Sdm.(Ö. Rek.),nk., ög.,g.,bl. *Boske,* id. Sk. (Färs h.). *Boskå* el. *båskå.* Fl. (Öb.). Deraf *Jula-buska,* f. Vm.,vg. Ihre (Gl. Sv. G. 1, 294) omnämner frändskapen med lat. *posca* el. *pusca,* f. en syrlig dryck af ättika, vatten och ägg. (Plin. 27, 4, 12; Vegetius); jfr med. gr. ***(φοῦσκα, ”οξος καὶ ὕδωρ θέρμον*”**. (Du Fresne, Gloss.), men *buska* kan ej deraf härledas, emedan i färskölet naturligtvis ej finnes tecken till något surt. Ursprungliga betydelsen af *buska* synes deremot vara; fradga, skum, ett pösande ämne. Hvilken är då härledningen? *Pösa, pjösa, pysa* betyder i våra landskapsmål: a) jäsa, höja sig under jäsningen; b) koka öfver; *pusna,* v. n. svälla; jfr d. dial. *pyse, piuse,* id.; nht. *bauschen,* v. n. svälla, pösa; mht. *buschen,* svälla; *bûsche,* tumor. (Ben, 1,285). Vårt *buska* är troligen härmed beslägtadt och synes eg. betyda: *pösning,* något som genom hetta,

utvecklad af jäsningen sväller och utvidgar sig af denna värme. S. *hväjt—havdä (hvaa).*

BUSKA 2, v. a. 1 1) hugga ned småskog, rödja undan buskar (på en äng). ”Buska å, buska unnan”. Hs.,ul.,ög.; 2) v. n. utsätta buskar och qvistar vintertiden å de tillfrusna sjöarne för att utvisa säkra isvägen. Dls.

BUSKA FÖRBI, *över,* s. *busa.*

BUSKE, m. håret kring genitalia. Ög. Fn. *buskr,* m. 1) buske; 2) styft, tjockt hår.

BUSLIG, s. *buse.*

BUS-LÄGG, *bus,* m. 1) lår, skank; 2) vad. G.

BUSS 1, adj. mycket god. Vl.,ul. *Bussa,* id. ”Du ä bussa!” du är god: ironiskt. Hs. Jfr med. lat. *bussus,* opimus; skr. *bus,* att smycka. Bussen, adv. bra, väl. ”Dä va bussen”. Ög., bl., m. fl.

Bussig, adj. förträfflig. ”Dä ä ett bussigt väder”. Ul.

Bussigt, adv. bra, väl handladt. Sdm. BUSS 2, m. qvarnbuss. ”Buss i kvarnen”, ring i qvarnstensögat. Åm.,ög. Bussa, v. a. 1 ”bussa kvarnen”, kila qvarnstensringen. Åm.,ög.,sm. BUSS, *busse,* m. hund. Dl. (Våmh., Orsa). Jfr skr. *b'asa* m. hund; *b'asî,* f. hynda; ryss. *pes,* m. hund. S. *bykka.*

BUSSA 1, v. a. 1 reta (hunden på folk). ”Bussa hunden på'n”. Nk.,ög.,sm. *Buusa,* id. Hj. *Bussj* (ipf. o. sup. *bussjä),* id. Vb. *Bussa hop,* v. a. hetsa mot; om kreatur och menniskor. Hs. (Bj.). Jfr gl. frans, *bousser;* i. q. *pousser,* v. a. reta.

BUSSA 2, s. *bässa* 1.

BUSSA 3, s. *busa.*

BUSSA KULL, v. a. 1 stöta någon öfverända. Hs. S. *bässa* 1. Jfr frans. *pousser.*

BUSSA(R), m. pl. vänner, kamrater, stallbröder. ”Dai ä goa bussa”. Sm.,bl. ”Lasses pojkji (potji) å våran Erker ä så(d)na bussar”. V. Nk. ”Vara bussa”, vara vän med, kyssa, omfamna. Hs. (Db., Bj.). N. *bussa(r),* id. Jfr fn. *bossi,* m. yngling; nht. *bursch.* S. *buss* 1.

BUSSAS, s. *busa.*

BUSSERUND, m. långtröja. Öl.,bl. *Busaron.* Fl. (Pargas). *Bussarång,* m. kort, hvit skjorta med ärmar, som drages utanpå öfriga kläder. Ög. *Bussaronn,* m. blus af lärft eller bomull, som brukas af arbetsfolk sommartiden. Vb.,mp. D. dial. *busserunde,* ”en trøie, der går neden for skrævet”. (Mlb., DL. 61); ns. *buseruntje.* (Schütze, 1, 187).

BUSSR, m. skälm, dålig menniska. ”Han ä meg en bussr. Den der bussern går inte länge ohängdr”. V. Nk. Jfr dial. *buss, busse,* hund, el. fn. *bossi,* yngling; nht. *bursch.*

BUSSU, s. *bås* 1.

BUST, *byst,* m. borst, svinborst. ”Rajsä byst”, resa borst, blifva ond; säges om djur och menniskor. G. *Böst* (pl. *-or),* id. Fl. (Nl.). Fn. *burst, bust,* f.; fht. *burst, purst,* n. id. Bust, *bost,* m. borste. G. *Börste, böste.* Sk. *Börst.* Vb. Fn. *bursti, busti,* m.; d. *børste.*

Bystes, v. d. 1 a) resa borst; om svin, hundar och kattor; b) om vreda menniskor. Dl.

Bystä si, v. r. 1 vara högfärdig, stursk. G. Jfr *borsta sig.* BUSTÉR, v. n. hålla oväsen, bullra. Jtl.

BUT, m. 1) tjock klabb. "En trä-but", en träklabb”. En but dill stokk, sten”, en väldig stock, sten. Vb.,åm.; 2) stycke, klimp, klump. *Bute,* m. id. ”Når jola ä sur, blir dä såna butär i åkern. En stor isbute i vattne. Jolbute", m. Vb.,vm., sdm.,nk.; 3) öfverhufvud def som är klumpigt och oformligt. "En but dill kall” en stor och tjock karl. Vb. ”Han ä en tjokkbut”. Åm. (Nätra); 4) torr kådig topp af ett furuträd. Sdm. fn. *butr.* m. en tvärt afskuren stumpe (i synnerhet af trä); e. *butt* n. *butt,*, m. afhugget stycke trä, kloss; med. lat. *butta,* f. klump: ”butta terræ” i. e. gleba; bay. *butt, bott,* kort, tjock karl. (Schmeller 1, 224, 226). Buta sönder, v. a. 1 slå sönder i klumpar, stycken. Nk. Fn. *búta,* v. a. truncare, amputare; fe. *beátan,* tundere; e. *to beat.*

Butig, adj. klumpig, full af kokor; om åker. Vm.,sdm. (Ornö).

Butt 1, m. liten stumpe. Dl. Jfr *släkjebutt,* m. pekfinger. Ns. *butt,* m. litet barn. Richey, 30.

Butt 2 adj. tvär, trumpen, ogen, butter. Mp.

Butterbókk, m. tvär menniska. Sm. (L—n). E. *butterbox.*

Butti(g), adj. rund, trind, fyllig. "Hórsen ä så buttia". Sk.,hl.,bl. *Botted* id. Sk. D. *buttet,* adj. undersätsig; ns. *but,* adj. rund, trind, afstympad. (B. W. B.); *butt,* grof plump. (Richey 30); bay. *buttet,* adj. af kort, tjock skapnad; nfris. *butt* el. *bott.* adj. stympad, afbruten. (0utzen, 37).

But-tyre, n. kådig topp af furuträd. *Tallbut,* m. Kl (Tjust), sm. (S. Vedbo). *Törbut,* m. id. Sm. (Uppvidd.).

ButuL, adj. 1) klumpig; 2} trög ohyfsad, obelefvad, butter. Jtl. Jfr nht. *butt, bott,* adj. dum slö; ns. *butten,* adj. a) klumpig, grof: "een butten keerl"; b) dum: "een butten snak", ett dumt prat. (B. W. B. 1, 173); holl. *bot,* dum, slö; sp. *boto,* adj. id.

Halmbut, m. en kärfve af vårsädeshalm. Kl.

Jolbute, m. jordklump. Nk.,vm.

Malmbute, m. malmstycke. Nk.,vm.

Molnbut, m. molnfläck. Sdm. BUTE, nom. propr. f. Butvid. G. (F.).

BUTT (pl. *-ar),* m. skrubba, ett slags flundra. Pleuronectes flesus. G. *Stenpott* m. id. Sdm. (Dalarö). Nht. *butt,* m.; *butte,* f. id., holl. *bot,* id.: ns. *butt.* (Richey, 30).

BUTTA, f. Piggvar: Pleuronectes maximus. Sk. (Abekås). *Botta, stenbotta,* f. ett slags skroflig flundra. Rosl. Ns. *but* (pl. *buten.),* ett slags fisk. (Schambach, 36).

BUTTIG, *butul,* s. *but.*

BY 1 (def. *byin),* m. en främmande. "Båne! jer 'et rädd för byan". Fl. (Öb.). "Byijar ä i grannas", grannen har främmande. Fl. (Kimito s:n i Åbo län).

BY 2, s. *bjauda.*

BYARE, m. 1) byamän, invånare i en by. Vg., sm.,bl. *Bying,,* m. id. Sm.: 2) granne (i en by). *Bying,* m. id. Sm. Fn. *búi.* I Nerike väljer byalaget för året sin ålderman, som med trumma kallar bönderne till bystämma *(hopakomst),* der han förer ordet.

BY-EMELLA, adv. från gård till gård i byarne. "Gå by-emella", tigga. Ög.

BYDI, m. en brockfogel. Bhl. (Elfs.).

BY-DRÄNG, m. bisittare under ordningsmannen i en by. Öl.

BYGGA, v. a. 2 laga, förbättra det som är bristfälligt; 1) laga gamla kläder, i synnerhet strumpor och vantar. Dls.,ög. *Bögga,* id. Vg.;

2) laga nät. "Bygga nät". Mp.,sdm. (Ornö), fl. (Nl.,Öb.): 3) skarfva (i en väf). Ul. *Byygg* (ipf. *byggd,* s. *byggt),* v. a. laga nät, not, men äfven annat. "Bygg selan", bota det bristfälliga i seltyget. "Drängen männ kan bygg (byddj) hä'n bruti", min dräng kan bota hvad han brutit sönder. Vb.,fl.(Öb.). Ordet ar troligen freqv. af *bo* 3. Byggan-kniv, m. en liten knif med ögla, hvaruti långfingret vid nätens lagning trädes, då emellertid nätnålen föres med tummen och pekfingret. Fl. BYGGERASJE, n. bygge, byggningsföretag. Sdm.,nk.,vg.,bl.

BYGGJEN *(byddjän),* adv. i början. "Byggjen a daom", i början af dagen, på morgonen. "Byggjen a vekkun", början af veckan. Vb. (Löfånger, Burträsk).

BYKA (ipf. *bök,* s. *byki),* v. n. byka, rena genom behandling med lut i byk-kar. "Vi hölls å bök". Nk. *Byka,* v. a. böjes der äfven som i riksspråket efter 2:a konjug.; i hs. heter det *bekja* (uttal, *betja),* v. a.; n. *bøkje,* byka; bret. *buga;* nht. *bauchen, beuchen;* ns. *büsken.* (Richey, 26); d. *byge;* gl. frans. *buquer, buer;* e. *to buck,* id. Jfr nht. *bauche, beuche,* byk, tvättning i lut; it. *bucata;* sp. *bugada;* frans, *buée;* armor. *bugad,* id. Ordet är troligen af keltiskt eller romaniskt ursprung. Bekje, n. byk, tvättning i lut. Hs. (Bj.). BY-KARL, m. friare (som går omkring i byarne). Hs.

BYKE, n. samling af dåliga menniskor, pack, gement följe; slödder. Riksspr. *Bökä,* n. Vb. *Bygge,* n. Bhl. Deraf *skättefallsbyke,* n. gement pack, uselt slödder. Sk. (Ing.). S. *skättefall (skaka). Byke* härledes troligen af *bykka,* f. hynda.

BYKKA, f. 1) tik, hynda. V.Nk.,ög.,vg.(Elfsb.). *Bikka.* Ö. Nk. *Bikkja (bittja), bikka.* Vl.,dls. *Bikka (bittja).* Jtl.,hj. *Bekkja (bettja), bekka, begga, bökka, buka.* Bhl. *Bykkja (byttja).* Rosl. *Bökka.* Vg.; 2) dåse, eländig sprätthök. Ög.; 3) näsvis menniska. Ög.; 4) tullsnok; skällsord. *Bikkja.* Vl. Fsv. *bykkja,* f. hynda. VGL.; *bykkiuhvælper, bikiuhvælper,* m. hundvalp; ett skällsord. VGL.; fn. o. n. *bykkja, bikkja,* f. hynda; fe. *bicce, bice;* e. *bitch;* nht. *betze, bätze, petze,* id.; frans, *bichon.* m. namnet på ett slags små hundar. Jfr skr. *bukk.* att skälla. Fru-buka, f. liten knähund. Bhl.

Söppel-bikka, f. liten knähund. *Särka-täva,* f. id. Vb. S. *pyttja.* BYKKÄS, v. d. skygga, bli rädd; om hästar. G. Jfr fn. *bykkja,* f. a) hynda; b) oduglig häst. Bykken, adj. skygg. "Denne häst jär så bykken". N. G.

Bykkt, adj. hastigt rädd eller häpen af skrämsel. G. BYLA, s. *bära.*

BYLKÄS (ipf. *-ktes),* v. d. se under lugg. G.

BYLTA, v. n. 1 hafva mycket att göra med en sak, enträget sysselsätta sig med något. "Han bylta å skrev". Vl. *Byltä* el. *pyltä),* id. Mp. *Bylt', pylt'* (ipf. o. sup. *byltä,* v. n. vara upptagen, sysselsatt af något, arbeta med något, ehuru hafsigt eller mindre nödigt. "Hvo pyylt duvä?" hvad har du för dig? Vb. *Bylta mä,* v. sträfva, arbeta med något. Sm. Jfr fn. *bullt,* n. idelig rörelse; *bylta,* välta om.

BYMPEL, m. 1) liten kagge. G. *Bimpel,* m. liten kagge eller träkärl (till tjära o. d.). Sk.; 2) tjock och fet pojke; 3) lymmel. G.

BYN. m. def. eg. staden. Så kallas Trondheim af Jamtarne. Fn. *býr,* m. köpstad. Jfr *böj.*

BYNKA, s. *böna* 1.

BYNKA, *bynke,* s. *bunke.*

BYNKLA, s. *böna* l.

BYNNA, *bynnas, bynnsam,* s. *bönna.*

BYR, m. god vind, medvind. G. *Bör,* m. Jtl., hs.,vl.,kl. "Komma i börn", komma sig före, hafva lycka. "Vä i börn" eller "gå mä go(d) bör", vara halffull. Jtl. Fn. *byrr* el. *byr,* m. a) god vind, medvind; b) vind (i allmänhet); *bir,* m. medvind. (Hald.); fsv. *byr, bör,* m. a) god vind, förlig vind. Fl. o. Blanz., 626; GL.; b) vind. St. Rimkr., 33: "Tha va börin tværr ok stark"; n. *byr, bør,* m. god vind; d. *bør,* id.; mns. *bor.* n. id.; deraf *borelôs,* adj. utan segelvind. Grimm., gr. 2, 390; af *byrja,* v. n. efferri; fht. *purjan,* id.: "bure dih nortwint!" Börfast, adj. 1) liggande still för motvind eller stiltje. Vb.,hs.: 2) jordfast; om stora stenar. Hs. (Jerfsö): 3) rådlös, som är illa deran. Vb.

Kvarnbörd, m. qvarnvind. Kl.,öl. *Kwärnbörd,* m. 1) qvarnvind; 2) stark blåst, (emedan väderqvarnarne i skärgården behöfva sådan för att sättas i rörelse). "Ja e så oregerli rädd, når karan e ti sjöös i thålonje kwärnbörd, nög". Fl. (Österb:s skärg.).

Motbör, m. motvind. Jtl.,dl.(Nås, Floda).

Nakkbör, m. motvind. Jtl.

Nesebyr, m. motvind med regn och köld (så att det är bistert om näsan). "Di hade bra nesebyr på väjen te sta'n". Sk.(Ox.,Skytts).

Ättbör, m. medvind; eg. eftervind. Dl.(Nås. Floda). BYR, *byra, byra in sej, byrding,* s. *bära.*

BYRA, v. a. 2 med hett vatten och enris rengöra (träkärl). "Byra ut drikkes-tunnan". Sm.,ul. "Byra ur". Sdm. Jfr *böna* 2, *bösta* 2.

BYRI (ipf. *-rja),* v. a. börja. Fl.(Öb.). *Byrà,* id. Dl. *Byrä* 1) id.: 2) första gången insticka knifven i ett bröd att skära deraf. "Byrä braudet". G. Fn. *byrja,* v. a. börja; fsv. *byria,* v. a. id.; *byrilse,* f. början. S.S. 1, 203; md. *byrje, børje,* v. a. börja.

BYRI PÅ, *byris te,* v. n. gifva (hopp om) god årsvext. Jtl. Jfr fn. *byria,* v. n. a) börja; 2) blifva hafvande. Fornm. 1, 250.

BYS, n. bo. *Äikónn-bys,* n. ekorrebo. S. G.

BY-SKRYT, adv. *köra, ro på byskryt,* köra, ro fort genom byame för att skryta. Hs.

BYSMÄR, s. *bismere.*

BYSSA, bössa, v. a. 1 sjunga barn till sömns, vyssa. Vg. (Elfsb.). *Viskja,* id. Vg.

BYSSJNG, m. 1) ungt svin. Sk.,hl. Jfr *hyssing;* 2) dum karl. Sk.,hl.

BYSSJA, s. *bås* 1.

BYSSLÄ, *basslä,* v. n. 1 knåpa. G. S. *pussla.* Fn. *bastla,* v. n. fuska.

BYSTA, f. häkla. Dl. (Mora, Våmh.). Bysta, v. a. häkla. "Du ska byst lajnäd. Ja bystäd lajnäd". Dl. (Ibm.). *Buta,* id. Dl. (Våmh.). BYSTÄ TIL, v. a. puffa till någon. G. *Dysstä te,* knuffa till någon. G. (F.). Isl. *busta,* v. a. slå. (Gislason, D. Orb. 69).

BYSÄ, n. 1) troll, tomtes 2) liten, tjock, osnygg karl. G. S. *bine, buse.* Bysing, m. litet troll. N. G. (Demin.). BYTA (ipf. *böt,* conj. *böte,* sup. *bytt),* v. a. 1) byta, ombyta. Ög. *Byta* (ipf. *böt* el. *bytte,* sup. *byti* el. *bött).* id. Nk. *Byte (böt* el. *bytte,* sup. *bytt).* Åm. *Byt (böt,* sup. *byti* el. *bytt).* Vb. (Ume). *Byyt* el. *byit (baut, bytt).* Skellefte; 2) dela, skifta. Nk. *Byt* (sup. *bytt,* v. a. dela i lotter. "Gitar 'et byt hisin óstin åt bånen?" har du lust att dela denna ost mellan barnen? Fl. (Öb.); 3) dela, hugga sönder (ett slagtadt kreatur). S. G.; 4) särskildt talesätt: "byta åt seg, byta seg opp", vinna på byte. Nk. Fn. *byta (bytta, býtt),* v. a. a) permutare: b) dare, donare, muneri dare; c) adferre; n. *byta;* d. *bytte,* id.; jfr skr. *b'id,* att dela. Byte, n. 1) ombyte. Nk.; 2) delning, skifte, laga skifte. "Landtmätar-byte". Nk.,vg. *Bytning,* f. id. Nk. N. *byte,* n.; *byting,* f. id.

Bytes-lag, n. ett grannskap eller vissa grannar, som öfverenskommit att vara med vid gästabud och medhafva gästabudsmat. Sm.(Vestbo).

Bytes-skål, m. undfägnad efter uppgjord handel. Kl,sm.

Byting, m. 1) barn af troll, som trollen vid ett menniskobarns födelse utbytt emot detta. Allm. *Biting.* Hs. (Bj.). *Buttbitting* (= bortbyting), id. Runö. *Betbån* (= bytbarn), n. id. Wormsö. *Bytesbarn,* n. id. Hs. Enligt folktron i Blekinge flyta bytingar, om de kastas i vattnet, och kan man återtvinga sig det rätta barnet derigenom att man hotar koka eller i bakugnen steka bytingen, då trollen, märkande faran, kasta tillbaka det stulna barnet och återtaga sitt. I allmänhet anser man, att om elden släckes i huset, innan barnet döpes, så kan barnet bortbytas af trollen. Till att förhindra sådant, tjenar Guds ord och stål; 2) näsvis, stygg pojke. Åm.,bl. Äfven såsom smekord: *pojkabyting.* Nk.; 3) liten menniska, liten stackare. Vb.,sdm., ög.; 4) skepnad af mördade barn. Hs. S. *möling.*

Böjtnal, f. eg. bytnål (emedan flickor sinsemellan byta sådana); stoppnål. G. BYTTA, f. jungfru. "En bytta står(k)t". en jungfru brännvin. Ul. Fn. *bytta,* f. situla.

BYTTE-LET, s. *lita.*

BYTTA SEJ NER, v. r. 2 sitta ner, taga plats. A. "Sidd ner!" B. "Ja har inte ti". A. "Åh! du kan väl bytta dej ner ett lidet grånn". Sk. (Ox.). (Bocka sig ner).

BYTTÖL, f. besök på flera ställen under samma resa. "Fara i byttöl", helsa på öfverallt, der man färdas fram. V. Nk.

BYXAN, f. def. köttstycke af oxlåret. Hl. Ns. *de klattrige buxen.*

BYX-HOSOR, f. pl. benen på ett par byxor. Fl. (Öb.).

BYX-MASS, m. liten gosse, som nyss fått byxor. G. *Byxmas,* id. Sdm. (Södertörn). *Mass,* m. liten man, är demin. af fn. *maðr;* fsv. *maþr,* in. man. Jfr *manse (man), mase (mas* 1).

BÅ, *-n,* m. bård, list på tyg. Mp.

BÅBBOR, f. pl. sår, sårnad. Åland. (Kökar).

BÅD, s. *båda.*

BÅ(D)A, v. a. 1 1) buda, gifva bud om något. Bhl.,sk.; 2) förebåda. *Boa* (ipf. *boa).* "Hä boa före sola", dagen randas. Då vattnet i hafvet knappt når öfver en klippa, så att man på afstånd kan af vattnets rörelse skönja att der finnes en klippa, heter det att "hä boar bortåt sten". Vb,; 3) brusa; om vatten framför en båt under segling. Jtl.; 4) betyda. "Ä dä nåed värdt mä dä att kometen ska båa bonnakri?" är det sannt att kometen betecknar bondkrig? Sk. (Tryde i Ing.). Fn. *boða,* v. a. a) significare, repræsentare: b) annuntiare, notum facere. Båda (def. *-an),* m. klippa i hafvet, som endast räcker upp till vattenytan och igenkännes på böljornas brytning deremot. "Hije 'e not bådan, som herrin sir, å tide, åt vester handen, 'e bullerbådan å sillbådan". Fl. (Öarne i Qvarken). *Båda,* m. id. Åland, sdm. (Ornö), *Båd* (pl. *-dar),* m. id. Ög. *Boa,* m. id. Vb. *Båe* (djupt *å, e* knappt hörbart), m.; *bö,* m. id. Bhl.

Båudå, f. rörelse i vatten för fisk eller sjöfogel. *Bäud* (pl. *bäude,* pl. def- *bäudan),* f. brusande vatten för en båt. Jtl.

Kallbådan, m. def. så kallas det yttersta skäret i Ingo s:n af Nyland.

Utbåda, n. namn på ett skär vid Kökar pä Åland. Fn. *boði,* m. a) eg. bebådare, angifvare; b) utropare, härold; e) stenklippa i hafvet under vattnet, mot hvilken böljorna brytas; n. *bode, boe, båe, bådå,* m. = fn. *boði,* m. c). BÅDD, m. hufvud. G. Jfr *fenbuddeter.* Bådde-ko, f. en ko utan horn. N. G. Jfr *bådd.*

Båddug, adj. saknande horn; om oxar, får och getter. G. Jfr ir. *bodog,* ett års kalf eller qviga, således utan horn. BÅDDA I HOP, v. a. röra tillsammans (t. ex. mjöl och vatten). Fl. (Ingo).

BÅDDA NER, v. a. 1 vårdslöst klämma i hop något. "Bådda ner sängen", kasta, vräka sig i en uppbäddad säng så att dynor m. m. komma i olag. Fl. (Ingo). Jfr *bodda opp.*

BÅDIBLAND, *bodibland,* adj. bättre och sämre, af begge slagen. Ul. Fn. *beggjablands,* ex bina materia compositus.

BÅG, adj. envis, tvär, oböjlig, halsstarrig; retsam. Nb. (Lule). *Bäg.* Jtl. (Ragunda), mp. *Båg, bäg, beg.* Vb.,nb.(Ö. Cal.),åm.(Nätra). *Bögun,* envis. "Va int så bögun!" Dl. (Mora, Våmh.). Fn. *bágr,* vansklig, besvärlig; n. *båg,* a) vansklig, hinderlig; b) tvär, ovillig; jfr fht. *bâgan,* v. n. tvista, träta; *bâga,* f. tvist, gräl. (Graff 3, 23). Båg, n. möda, besvärlighet, ansträngning. "Vi hade sådant båg att komma fram". Hl. *Båk,* n. id. "Dä ä ett farlit båk mä dä". Sm. Fn. *bági,* m. svårighet, besvärlighet.

Båga, v. n. 1) med möda och besvärlighet draga sig fram eller komma fram; framsläpa. "Han har bågat sej genom nöd å fattigdom". "Man kan båga sej fram på Åsen, fast der ä möen sny". S. Hl.; 2) *båga på* (ipf. *bågä på),* kosta på, fordra ansträngning, pröfva styrka och tålamod. "Arbäite båga på 'om", det kostade på honom att arbeta; äfven, det pröfvade hans styrka och tålamod. Vb. *Bugå,* v. n. kosta på, fordra ansträngning. "Äd bogär å mi", det kostar på mig. Dl. (Mora, Våmh., Elfd.). BÅGÄS (ipf. *-sä),* v. d. envisas, vara förarglig. Nb. (Ö. Cal., Lule). *Bägäs.* Vb.—mp. Fn. *begiast,* förorsaka besvärlighet; schwab. *bägern,* plåga, oroa. (Schmid, 37); fht. *bâgan,* tvista, träta. (Graff 3. 23); mht. *bagen,* id. (Ben. 1, 78).

Enbäg, adj. envis. Jtl.

Enbänglig, adj. oregerlig, ohandterlig. Ög. (Gullbergs h.). BÅGA. f. liten hög. Ul. Jfr fn. *bugr,* m. böjning, bugt.

BÅGA, *bågu,* s. *buga.*

BÅGG, s. *bagge.*

BÅK, m. träställning med hög stång och tjärtunna att antända såsom tecken att dermed tillkännagifva fiendens ankomst. G. Jfr fe. *beácen* (*beácn*), n. tecken; *beácnjan, bêcnjan,*

utvisa, tillkännagifva; *herebeacen,* n. signum bellicum : fht. *buakan, paukan,* n. tecken; *heripauchan,* n. tecken, fana. (Graff 3, 44); fn. *bákna,* v. n. vinka till, gifva en vink, tecken.

BÅKA, v. a. 1 trycka hårdt eller tungt med armbogarne och öfre kroppen. Sm.,bl. *Båka sej fram,* på sådant sätt tränga sig fram. Bl. Jfr *båga, boka.* Båkkna, v. n. ställa till något mindre ordentligt i sina göromål, göra väsen af sig. ”Hva båkknar du ätter?” Vg. (Marks h.). *Båkna,* v. n. göra väsen af sig. Sm. (Vestbo). BÅKER, m. dumhufvud. Öl. Jfr fn. *bágr,* adj. vansklig, besvärlig; *baga,* f. dumhufvud.

BÅKNA, v. n. 1 tyckas vara större än det verkligen är. Vg. (Elfsb.).

BÅ**L** 1. adj. brunstig; om suggor och kor. Jtl., mp.,hs. ”Kyn ä bå**l**a”. Hs.(Bj.). *Bål, böl.* Nb., vb.,åm. *Böl.* Hj. *Bullus.* Fl. (Pargas). N. *bøl,* brunstig; om hondjur, i synnerhet suggan; *bølast, bøla seg,* yngla; nht. *buhlen,* amare, venere uti; d. *bole,* bola; holl. *boelen.* Bå**l**sugga, f. brunstig sugga. Mp. *Bålå-sugga.* Jtl. *Bölsugga.* Åm.

Bålä, v. n. vara löpsk, brunstig; om suggor. ”Sugga bå**l**å”. Jtl.

Bö**l**sas, v. d. 1 vara brunstig; om suggor. ”Suggan bölsas”. Fl. (Kütis kapell af Kimito s:n). BÅ**L** 2, n. vanligare *offerbål,* n. en hög af qvistar, stenar och hvarjehanda skräp, som af vägfarande hopkastas på ett ställe, der någon menniska förlorat lifvet. Hvarochen, som drager förbi, kastar något på en sådan hög för att sålunda binda *gasten* och göra honom för sig oskadlig. Nk. S. *vårdkast.* Fn. *bali,* m. en hög, liten höjd på jemn mark; jfr pers. بالا , *balâ,* topp, vertex, fastigium.

BÅL 3 (pl. *-lor*), f. stor gren. ”Dä va stora bålor på dä träet”. Kl. Fn. *bolr.* Jfr *boling.*

BÅL 4, n. brätte, skygge på en hatt. V. Nk.

BÅL 5, s. *bol* 1.

BÅL, *bol,* adj. 1) utmärkt djerf, ganska stor, grof, flink. ”Dä ä en bål kar”, det är en djerf, rask, stark karl. ”En bål oxe”, en stor stark oxe. Hl. *Båld,* id. Sdm.,ög.,vg..sm. ”Bol styrka”, stor styrka. Kl. (Ryssby s:n). *Baldur,* adj. behjertad, modig. ”Dä ä en baldur kar”, det är en behjertad karl. Sm. (Östbo, men mycket sällan brukligt. Lagergren säger sig blott tvenne gånger hafva hört detta ord, som bibehållit den urgamla formen och ursprungliga betydelsen); 2) grof, slö i eggen; om knifvar och yxor. ”Yxa ä bål i egga”. Sdm.,ög.,kl. D. dial. *bul,* slö, ej skarp: ”en bul kniv, sax, öxe”; 3) mycken, ansenlig. ”Bolt mä folk”. Kl. *Bo**l**r,* adj. ansenlig. Nk.; 4) utmärkt, förträfflig. G. *Bo**l**r,* id, Nk.; 5) dägelig, fager. *Båld, bûll,* a) vacker, starkt glänsande till färgen. Vg.,ög.; b) vacker, fyllig; i synnerhet om säd. S. Sk. ”Båll färg”, ljus. klar färg. ”Båll hy”, vacker, ljus. något röd hy. Sm. (Östbo); 6) stolt, högmodig. Ul. *Bo**l**r.* Nk. *Bål.* Fl. (Nl.). Fsv. *balder,* adj. käck, djerf. VGL. S.F.S. 3, 1 h.: fn. *balldr, ballr,* a) tapper, stark, mägtig; b) mycket stor, svår, besvärlig; c) skön. välformad. (Hald., Egils.); *balldinn,* adj. mägtig; (jfr fn. *bella);* moes. *balþs,* adj. dristig, käck; fe. *bald, beald, bold,* id.; e. *bold;* fht. *pald, bald.* (Graff 3,108): mht. *balt,* (gen. *baldes*). (Ben. 1. 80): it. *baldo;* gl. frans. *baud,* id.; frans. *baud;* prov. *bautz;* d. dial. *bold,* utmärkt, ansenlig; skön; swz. *buhl, bul, bulig,* prägtig, skön; skr. *bala,* adj. stark, kraftig, tapper; *balagâ,* f. en herrlig, skön qvinna; beng. *bal,* styrka; pers. دالان, *vâlân.* tapper, krigisk; arab. *bâl,* mod; hebr. בעל, *baal. baal,* herre. Se för öfrigt *bälla,* här nedan. Bolig, adj. stark, fet. ”Bolig häst”. Vg.

Båla, *bålinde,* adv. mycket, högligen. ”Båla el. bålinde bra”. Fl. (Ingo).

Bålarbeta. v. n. 1 hafva svårt och tungt arbete. Sm. *Böla,* id. Åm.

Bålarbetare, m. som har svårt och tungt arbete. Sm.

Bålarbete, m. svårt och tungt arbete. Sm.

Bålas, v. d. högfärdas. Fl. (Nl.. Åland).

Bålavójs (compar. *-sare*). adj. stor, groflemmad. Fl. (Ingo).

Båleligen, adv. förträffligt, ganska mycket. Dl. Fe. *bealdlice,* adv. djerft.

Bålfa(r)lig, *bölfalig,* adj. mycket farlig. ”Han ä inte bölfalig”. Sdm.

Bålhagg, *bålagg,* n. dugtigt hugg, slag; säges eg. då man med ett enda slag dödar *kuten* (Phoca marina). S. G. S. *haggä.*

Bålhvater, *bålhvat,* adj. 1) utmärkt prägtig; 2) mycket bra. Ög. S. *hvater.*

Båling (pl. *-gar*), m. bålgeting. Fl. (Ingo).

Bålingi (*bålingji*), m. stark menniska; huggare. ”Ein bålingji till kar”, en stark karl. Fl. (Ingo).

Bålla 1, v. a. 1 1) göra vacker. Vg.; 2) göra röd. Sm. (Vcstbo).

Bålla 2, *de(t) bålla,* bloden. ”Dä bålla går ifrån honom”, bloden rinner från honom. Sm. (Vestbo).

Bållfot, m. räf. Sm. (Vestbo).

Bålnöt, *bolnöt,* n. stor, grof menniska. Vg.

Bållrödt, adj. n. eldrödt. Kl.

Båll-sjuka, f. rödsot. Ög. (Ydre.).

Bål-oli, adj. eg. storordig; plump, ohöflig. Nb. (N. Cal.).

Bålsas, v. d. vara storsint. Sm. (Vestbo).

Bålstark, adj. ovanligt stark. Vb.,bl. *Bölstark.* Åm. Fn. *bolsterkr.*

Bål-stor, adj. ofantligt stor. Vb.—bl.

Bålt, adv. ofantligt, mycket. Nästan allm. Fht. *paldo,* adv. djerft, oförfäradt. (Graff 3, 199).

Bölarbete, n. tungt och groft arbete. Åm.

Förbål, adj. ypperlig, utmärkt. G.

Förbålt, adv. förträffligt, ganska mycket. Sm.,bl.,fl. (Nl.), m. fl. BÅLA 1, f. tjock planka. Sm.,sk. (N. Åsbo). Fn. *bolr,* m. trästam; ns. *bole,* f. (Dähnert): d. dial. *bol,* n. planka, bräde. (Hagerup, det danske sprog i Angel, s. 8).

Båla-hus, n. hus uppbygdt af tjocka plankor. *Bålastuga,* f. id. Hl.

Båla-vägg (pl. *-ar),* m. vägg af tjocka plankor. Sk.(N. Åsbo), hl. D. dial. *bulvæg.*

Böla, f. små träpinnar på en lie, när man hugger korn, blandsäd eller hafre, hvarigenom säden lägges jemnt. *Speda* (pl. *-der)* f. id. Sk.

Bö**L**e, n. coll. 1) panelvirke, klufvet virke (till inre källartak); 2) trävirke till *harf, vällt* o. d. Sdm.

Bö**L**ning f. 1) inre takbeläggning, mellantak; 2) panelning. ”Dä bå blåser å regnar gynum bö**l**ninga”. V. Nk.

Harv-båla, f. de tjocka trästycken af en harf, hvari pinnarne sättas. Hl. *Harv-bäle,* n. id. Sdm. (Ö. Rek.). Jfr Russwurm, § 222. D. dial. *bul,* pl. *buller,* id. BÅLA 2, s. *buljna.*

BÅLA 3, s. *bola.*

BÅLA 4, s. *belja.*

BÅLA-BISI, m. tomtegubben med sitt ena öga, boende på vinden och skyddande gården för tjufvar och annan olycka. Fl. (Nl.). Af *bol* 3, gård (fn. *bol,* gen. *bola,* id.) och *bisn, bysn,* n. vidunder, således eg. gårdens vidunder; eller ock af fn. *boli,* m. spöke, busemann, hvarmed man skrämmer barn. Jfr *bisi.*

BÅLAHUS, *-stuga, -vägg,* s. *båla* 1.

BÅLARBETA, *-arbetare, -arbete,* s. *bål, bol.*

BÅLHAGG, *bålhvater, båling,* s. *bål, bol.*

BALKA, s. *bollka.*

BÅLLMA, v. n. & a. 1 1) utblåsa hvirflar af rök eller ånga; 2) starkt ryka. Vb.,ul.,ög.,hl.,bl., sk., m. fl.

BÅLLMA, *bålma,* v. n. 1 se tvär, arg.ut; gå med hemlig vrede utan att säga något. Sm. (Östbo), bl. *Bälma, bålva,* id. Sm. Jfr moes. *uf-bauljan,* uppblåsa; s. *bälga.* Bållmar, m. en som går och ser tvär ut samt tiger af harm. Ög. (Östkinds h.). BÅL-OLI, *bålsas, bålt,* s. *bål, bol.*

BÅ**L**-SUGGA, *bå**l**å,* s. *bå**l*** 1.

BÅN, *bånhörding, -moderska, -og, -ot, -sjuk,* s. *barn.*

BÅNG, s. *banger.*

BÅNGA, s. *bunke.*

BÅNGAS, v. d. 1 1) bullra, larma, vara ostyrig. Dls.,vg.,sm. (Vestbo); 2) vara retsam. Mp. Fn. *bánga,* v. a. slå, stöta; fsv. *bang,* n. bång: strepitus. (S.S. 1, 1); md. *bangh, bongh,* id. (Mlb., ældste Bib. Ov.); jfr fsv. *bunga,* f. trumma. (S.F.S. 1, 3 h); ns. *bunge,* trumma, (Richey, 29); *bungen,* v. n. trumma; swz. *bunggen,* v. n. slå: "das herz bungget". (Stalder 1, 243). Bångla, f. större skälla, koklocka. Sdm.

Bång**L**a, v. n. slänga och dänga med någon ovig ("bånglug" eller "utskrymd") persedel. Sdm.

Bång**L**ug, adj. (persedel) som är ovig att handtera. Sdm.

Bångsen, adj. vild, yr, ostyrig; endast om kreatur. V. Nk.

Bångsla, v. n. vara ostyrig. Dls.

Bängslet, adj. ostyrig, bångstyrig. Dls. BÅNGE, s. *bagne.*

BÅNGEN, s. *banger.*

BÅNGNA, s. *bogna.*

BÅNLÄGG, m. frambog på nötkreatur. Ög.

BÅNN, n. band. Sm.,kl.,sk. Fn. *band,* n. id. Jfr *binda;* Bånnan, f. def. en del af idisslande djurs mage. Magen indelas i 1) *vommen,* 2) *bånnan,* 3) *nästbånnan,* 4) *vänstran* el. *sladdan* och 5) *kungshättan.* Hl. Jfr *botten.*

Bånnjol, f. band på laggkärl. Ög.

Bånnklä, n. litet kläde eller liten duk, som bindes under de andra på qvinnornas hufvud. Öb. BÅNÅ SUNT, v. a. bryta sönder, bända sönder. Jtl.

BÅR 1, m. 1) backe, stenig höjd. Hs.; 2) småbackig, stenig och oländig höjdsträckning emellan tvenne sjöar eller vattendrag. *Bor* (med långt o-ljud), def. *born,* m. Dl. (Elfd., Mora, Våmh.). Fht. *bor, por,* f. höjd. (Graff 3, 158); mht. *bor,* f. (Ben. 1, 150); nht. *bor,* f. & m. id.; af fht. *purjan, burjan,* efferre, erigere. (Graff 3, 163); fe. *byrjan,* tollere; deraf nht. *borbühne, borkirche, borstadel, borlade, empor* (ɔ: mht. *enbor, enbore).* Borut, adj. n. backigt, stenbundet. "Ä va så borut ätter dåmda wägjin", det var så ojemnt och stenbundet efter denna vägen. Dl. (Mora).

Stenbår, m. en fläck full med sten i åker eller "sval". Hs. (Db., Jerfsö). BÅR 2, n. barr. Dl. (Elfd.), sdm.

BÅRD, n. tråden mellan knutarne i ett fiskegarn. G. (Fårö). Jfr *lid.*

BÅRDA, v. n. 1 1) göra sin flit; 2) ackordera. "Bårda mä någen", söka öfvertala , komma i köp. G.

BÅREN, *bårhällta,* s. *bor.*

BÅR-OLLE, s. *bära.*

BÅRSEL, m. ärende, göromål. "Ja kan ingen bårsel göra", jag kan ingenting uträtta. Dl. (Enl. Ihre).

BÅRÅ, s. *bjära.*

BÅS 1, n. 1) halm. "Ja har fått möet bås, men lite kärne". Sk.,hl. *Bos,* halmkärfve. Öl; 2) ströhalm, dålig halm. Vm.,ög.,hl.,sk.,bl.,fl.(Öb.). *Boss,* id. Sk. *Bås, bos.* Sm.; 3) affall af halm eller hö; skräp. Nk. *Båss,* n. sopor och hvarjehanda lätt och torrt afskräde. Vb. Fsv. *bos (boos),* n. stramentum, festuca; deraf *hö-boos,* n. (S.F.S. 4, 46); n. *bos,* n. skäfvor, agnar, höfrö; smått affall af hö eller halm; jfr skr. *busa,* n. torra stjelkar och skal af korn, gräs o. d.; beng. *b'us'i* id. Bossa, *bossja,* v. a. 1 spilla, tappa halm. "Kan du inte gå, utan å bossa". Sk.

Bossa, *båssa,* f. beklädning eller stoppning under sadel eller loka för att skydda hästen för brytning. Hs.,ul. N. *bosse,* m. puta under en klöfsadel.

Bossa på se, v. a. 1 bylta på sig, taga för mycket kläder på sig. Hs.

Bosu, f. hundbo, svinstiga. Hs. *Busu,* f. a) svinlega. Nb.,dl.,ul.; b) fogelrede. Nb. *Bussu,* f. 1) halmbädd för svin. Vb.; 2) dålig bädd. Vb. (Nysätra). *Busa,* f. 1) lägerställe för vissa djur, såsom hund och svin. "Hun(d)busa, svinbusaV; 2) dålig bädd, osnygg lägerstad för menniskor. Ög. *Bussu,* f. id. Vb. (Nysätra). *Båsä,* n. ställe der hönsen lägga ägg. Mp.Busslä, v. a. 1 med trynet stöta, framvälta halm, laga byssja åt sig; om svin. S. G.

Byskä, n. affall af halmen vid tröskningen. G.

Båsa, *båsa ner,* v. a. 1 beströ med boss, skräpa ner. Nk.

Båssa. v. a. 1 skräpa ner, till. Hs. (Bj.). N. *bosa.*

Båsfor, n. sämre halm. Dl. (Floda).

Båss, *-a*, n. dam. Mp.

Båsuger. adj. oren, full af dam och agnar; om säd. Nk. *Båsug,* id. Hs. (Jerfsö). *Båsot,* adj. ostädad. Fl. (Öb.). *Båssi,* adj. dammig. Mp. N. *bosut,* adj. behäftad med agnar eller bås.

Bössja. f. *bössje,* n. 1) ströhalm under kreatur. Bl. *Byssja,* f. Ul.,ög.,fl. *Båssa,* f. Hs.; 2) ett läger åt svin eller hundar. *Hundbössja, svinbössja.* Sm.,bl.; 3) usel säng. Bl.

Bösja, *bössja,* v. n. 1 1) lägga byssja, strö halm under kreaturen: 2) spilla "boss". Sk.

Bösja ner, v. a. 1 ostäda. ”Här ä så nerbösjadt i stua”. Sm. BÅS 2 (pl. *båsar),* m. stallplats för hornboskap. ”Strö båset i båsen”. Vb.—sk. *Bås,* m. (pl. *bäser),* id. Vg. *Bas,* m. id. G. *Bås,* n. id. V. Nk. Fsv. *bas, bos,* m. id.; deraf *bosbrigþ,* f. våldsamt borttagande af en annans häst eller nötkreatur stallet. VML.; m. *bás,* m.; d. o. n. *bås,* m.; fe. *bôs;* e. dial. *boose.* (Grose); ns. o. ffris. *boos,* id. Jfr hindost. *bâs,* uppehållsställe. Båsa, v. a. 1 sätta kreatur i bås. ”Båsa in”. Sk., hl. *Bäsa,* id. Hj.,mp. *Bjäsa,* id. Åm. Fn. *básа, bæsa;* n. *bæsa;* d. *båse,* id.

Bås-la, f. båsbalk. Hs. S. *la* 2.

Båss, *båss!* ett rop, hvarmed man kallar på kor och oxar, då de skola båsas in. Sk. Lat. *bos,* oxe.

Bäse, n. vidjebindsler, sammanvriden vidja att binda boskap i båsen. *Bjäsning,* f. id. Jtl. BÅSHOLK, *boshólk,* m. brudtjenare, brudsven, som på kronbröllop uppassar bruden. Sm. (L—n).

BÅSLA. s. *bås* 2.

BÅSN, m. pasman. *Basn* (pl. *-när),* m. id. Dl. (Elfd.). N. *basma, basm,* f. id. Jfr skr. *pas,* att binda, hindra. Båssenband, *basnband,* n. band som åtskiljer pasmor. Dl. (Elfd.). BÅSNA, v. n. 1 vara brunstig; om suggor. Dl. (Våmh.). Ordet är måhända bildadt af fsv. *basse,* m. vildgalt, vildsvin, likasom *yxna* af *yxn,* så framt ej *båsna* ursprungligen hetat *bålsna;* s. *bål* 1. Båsen, adj. brunstig; om suggor. Dl. (Mora, Våmh.).

Båssa, adj. id. ”Suddo ä båssa”, suggan är orngalen. Dl. (Ohre). BÅSS 1, m. kotte. *Gran-, tall-båss,* m. Fl. (Wärö i Öb.). Jfr *borre.*

BÅSS 2, s. *bås* 1.

BÅSÄ, s. *bås* 1.

BÅTA UT, *båtlänning, båtse, båtsle,* s. *bat.*

BÅTSMANNS-HATTAR, m. pl. blåklint: Centaurea Cyanus. Benämningen af blommans likhet med en båtsmanshatt eller mössa, enär blomhufvudet är rundt, platt och blått. G.

BÅUDA, s. *båda.*

BÄBBA, f. liten flicka. Kl.,sk. S. *babe.*

BÄDA (ipf. *bädde),* v. a. uppvärma, uppmjuka (vidjor) för eld. ”Bädä banndar”. G. Jfr fsv. *bædhil,* m. bål: rogus. S. Bern. f. 136 v.: ”foghlin fenix hænter sik saman sma qwista oc gor thær af en bædhil”; 1. c. f. 137: ”i nästidh æller bædhlin”; n. *bæd,* f. eldstad. (Aas. 57); nht. *bähen,* v. a. uppvärma; s. *badda* 2.

BÄDDRÄ, s. *badda* 3.

BÄDING, m. 1) stor slaga; 2) öfverhufvud något ofantligt stort, t. ex. stor fisk, sjel. N. G. Fe. *beátan,* att slå; s. *badda* 3.

BÄG, *bägas,* s. *båg.*

BÄGANGEN, s. *bälga.*

BÄGEL, *bögäl,* m. bugt, bygla (skålformig eller kupig). Vb. *Bögla,* f. buckla. Åm.—bl. Af fn. *beygja,* v. a. böja, göra krokig. Bögla, v. a. göra bucklig. Ög. Fn. *beygla,* göra krokig.

Bögli, *buggli,* adj. bucklig. Ög. BÄGGA, f. tacka, får. Ög.,kl.(Tjust). *Bäjsa, bängsa,* f. id. (Demin.). Sdm. Af sv. *bagge,* m. vädur. Bäggelamm, n. honlam. Kl.(Tjust,Stranda).

Bägghus, n. fårhus. Kl.(Stranda). BÄIT, *bäita,* s. *bita.*

BÄKK, m. 1) eg. bäck: rivus. Financial Rikesspr.; 2) vattenpuss, liten vattensamling. Ul. Fsv. *bækker,* m. bäck. Alex. M. v. 1952. S.S. 1, 79, 180; fn. *bekkr,* a) bäck; b) haf (hos skalderna); fht. *bah, pah, bach, pach,* m. bäck; *seopah,* m. träsk: stagnum. (Graff 3, 28); n. *bekk,* m. a) bäck; b) brunn; d. *bæk,* m.; nht. *bach,* m.; holl. *beek,* f. bäck: gr. ***πηγή***, f. källa; hindost. *bah-nâ,* att flyta: skr *vaha,* m. eller *vahâ,* f. elf, flod. Bäkkahästen, m. def. necken, som stundom visar sig i skapnad af en stor hvit häst. Sk., hl.,bl. Man brukar spotta i vattnet, innan kreaturen skola dricka deraf, på det att necken ej skall skada dem. Hl.

Bäkkamannen, m. def. necken. Sk. (Luggude h.).

Bäkka-ros, f. Nuphar luteum. Bl.

Bäkka-svärla, f. svärdslilja: Iris pseudacorus. Hl. Jfr n. *svirla,* v. n. sväfva omkring.

Bäkke-blomma, f. näckrosor: nymphæa. S. Nk. (Enl. R. Dybeck).

Bäkkjedra(g), n. strömdrag. S. Sk. D. *bækkedrag.*

Bäkkjehugge, n. eg. bäckhufvud; stället der vattnet framtränger och bildar en bäck. Hs. (Bj., Ljusdal).

Bäkkjeklev, n. eg. bäck-klyfning: stället der en bäck delar sig. Hs. (Db., Bj.).

Bäkkje-seg, n. en mycket liten, sakta framrinnande bäck. Hs. (Bj., Db., Ljusdal), hj. N. *bekkjesig,* n. id. Jfr *siga.*

Bäkkje-skval, n. liten porlande bäck. Hs. (Bj., Db., Ljusdal). *Bäkkje-skvall,* n. id. Hj. S. *skvala.*

Bäkk-os, n. källdrag, uppgången vattenådra. Kl. S. *os.*

Bäkk-strätta, s. *stritta.* BÄKKER, s. *bäkre.*

BÄKKSTER, s. *baka.*

BÄKLAR, m. pl. händer och fötter som ej kunna röras. ”Ligga mä bäklana i vädra”, vara död.

Fl. (Nl.). Fn. *bækill,* m. en hvars hand eller fot blifvit vrickad eller annars skadad; *bækla,* v. a. förvrida (ett ben); skot. *backle,* förvrida. Bäkjil (uttal: *bätjil),* n. en som uppför sig oskickligt, otympligt. Fl. (Öb.), *Bäkkel.* Nb., vb. *Bökkel.* Åm.

Bäkkellånnom, adj. fubbelaktig. Vb.

Bäkklot, *bäkklig,* adj. ovig. Åm.

Bäkkäl (ipf. o. sup. *bäkklä),* v. n. uppföra sig otympligt. Vb. *Bäkkläs,* v. d. gå ovigt till väga. Åm.—ul. Jfr fn. *bagla,* v. n. bära sig oskickligt åt. BÄKRE, m. gumse. Hj. *Bäkker.* Vb.,åm.,mp.; *bäkker, bjäker, bjäkke.* Jtl.; *bäkke,* id. Vl. Fn. *bekri,* m. vädur; ny isl. *bekra,* v. n. bräka: om får; n. *bekre, bekar,* m. vädur; hindost. *bakrâ,* m. getbock; beng. *bakrâ,* m. id.; it. *becco.* Ballbäkker, *bollbäcker,* m. springgumse. Åm. (Nätra); *bollingsbjäker,* id. Jtl.

Bäkkerharva, f. trekantig harf mod krokiga jernfötter. Åm. (Nätra).

Bäkkkerlamm, n. hanlam. Åm. (Nätra, Arnäs).

Gangs-bäkkker, m. springgumse. Åm. (Nätra). Jfr *gang-sö.*

Gällbäkker, m. gällgumse, snöpt gumse. Åm.,mp. *Gällbjäkker, gällingsbjäker.* Jtl. BÄL 1, s. *bälga.*

BÄL 2, s. *bal.*

BÄL 3, s. *bale.*

BÄLA 1, v. n. 1 tala ovettigt. Dl. (Enl. Ihre). *Bäla sej på nåen,* med ovett, otidigheter öfverfalla någon. Sk. (Onsjö). S. *bjäla,* som troligen är samma ord och synes vara beslägtadt med *bälga,* vredgas; jfr detta ord.

BÄLA 2, v. a. skilja. *Bäla bort,* skilja bort; *bäla ut,* skilja det ena från det andra. Fl. (Ingo). Fn. *bila,* v. a. bryta: frangere; skr. *bhil,* åtskilja.

BÄLA 3, s. *bäle* 1.

BÄLE 1, n. afbalkning i ett höns- eller svinhus, inom hvilken dessa djur hafva sin liggplats. *Hönsa-, svinabäle.* Nk. Fn. *bæli,* n. villdjurskula (af *ból,* n. habitaculum, sedes; cavea ferarum); jfr *bale.* BäLa, v. n. 1 1) tillreda åt sig en liggplats (ett "bäle"); enkannerligen om hemfoglar och svin; 2) säges äfven skämtsamt om menniskor. Nk. Fn. *bælaz.* BÄLE 2, s. *bil* 1.

BÄLG, s. *bälga.*

BÄLGA, v. n. 2 1) eg. uppblåsas. Denna ordets ursprungliga betydelse, som bekräftas af vårt fornspråk, våra språkfränders tungomål och här nedan anförda ättlingar, förekommer numera ej i våra munarter; 2) vredgas, se stinnt ut, vränga ut ögonen så mycket möjligt är. Sdm.,öl. *Bäli.* Jtl. *Bålja.* Hs. (Bj.). *Bälkjäs* (uttal, *bältjäs),* v. d. göra fula åtbörder. Nb., vb. *Bålkä,* id. Åm. Verbet *bälga* har i uräldsta tiden otvifvelaktigt haft stark böjning *(bälg, bulgit).* Fsv. *bulghia,* v. n. uppblåsas, svälla; *bulghin, bulin.* adj. (eg. p. p.) a) svullen, uppblåst; b) högmodig. S.S. 1, 78, 216: 2, 264. Kg. St. 212: *bylghia,* f. a) uppblåsthet. Kg. St. 112; b) bölja. S.S. 1, 96; (jfr gr. ***οἶδμα θαλάσσης,*** hafsvåg, af ***οἰδέειν,*** svälla); bulle, m. rund flaska, dryckeskärl. S.S. 3, 67; *bulder, bölder,* m. böld; deraf *kverkabölder, sarbulder,* m. fl.; fht. *belgan (balg, bulg, bolg),* a) svälla; b) vredgas. (Graff 3, 103); fn. *belgja,* uppblåsa; *belgiaz,* svullna; *bólga,* f. svullnad; *bólginn,* svullen; *bólgna,* svälla; *bulla,* sjuda, koka; mht. *bilgen (balc, bulgen, gebolgen),* a) uppsvälla; b) brusa upp, blifva förtörnad. (Ben. 1, 124); fsax. *belgan (balg, gibolgan),* vredgas; holl. *belgen* (sv. böjn.), id.; *belging,* f. vrede; c. *belly,* att svälla; fe. *bëlgan (bealh, bulgon, bolgen),* a) svälla, uppblåsas; b) vredgas; *âbëlgan, gebëlgan,* vredgas. (Ettmüller, 282); d. dial. *bælle,* se stinnt ut, stirra på. (Mlb. D.L. 64); n. *bolgjen, bolen,* svullen. (Aas. 41); moes. *uf-bauljan,* uppblåsa: ***τυφοῦν.*** (2 Tim 2, 4); jfr skr. *pull,* att blomstra, ursprungligen att svälla; om blomsterknoppen, som håller på att slå ut; *bala,* n. svullnad; beng. *pul-an,* att svullna; *pola,* svullnad; hindost. ?وبا *bulla,* en bubbla; *pûl-nâ,* att svälla; *pola,* en böld; nygr. ***βῶλι,*** kula; *βολβός,* lök; lat. *bulbus,* id. Denna ordstam utgrenar sig vidt, men vi afhålla oss från att anföra flera språkfränder. Bägangen, m. def. magplåga, ref. Vg. (Elfsb.). Af *bälg,* m. mage och fn. *ángr,* m. smärta.

Bälg *(bälj),* m. 1) lädersäck. I denna bemärkelse förekommer detta urgamla ord i *fälbälgin,* m. def. en större påse af skinn, i hvilken mjöl förvaras för *"fälresan",* f. def., resan på sjelfångst. Fl. (Qvarkens öar); 2) mage. "Ja har ondt i bälgen". "Han har en fali bälg". Vb.,dl. (Malung), vm.,ul. (Rosl.), nk.,ög.,sm. *Bäl,* m. id. Sk. (Vemm. m. fl. härader). Fsv. *bælgher,* m. a) eg. svällande, uppblåst hud; b) afdragen hud; deraf *bælskinn,* n. skinn, ovisst af hvad slag, hvilket erlades såsom utskyld; c) lädersäck. VGL.; d) buk; deraf *bælgmord,* n. fosters fördrifvande. VML.; fn. *belgr,* m. a) skinn; b) lädersäck; c) buk; *beli,* m. mage; n. *belg,* m. a) skinn, som är helflått och icke uppskuret på sidorna; b) buk; c) bälg; d. dial. *bælg, bælle, bæll,* m. a) skinn; b) buk; fe. *belg,* m. lädersäck; e. *belly,* m. buk, underlif; fht. *balg, palch, palg* (pl. *belgi, palgi),* m. (Graff 3, 106); mht. *balc* (pl. *belge),* m.; holl. *balg,* m. a) afdraget djurskinn; b) säck; nht. *balg,* m. id.; ns. *balg,* m. skinn. (Schambach); bay. *bulgen,* f. lädersäck; cy. *bulgan, bolgan,* f. id.: *balleg,* f. pung; nät; gael. *balg,* m.; *bulg, bolg,* f. a) lädersäck; b) buk; moes. *balgs* (pl. *balgeis),* m. lädersäck: ***ἀσκός****; mati-balgs,* m. resväska: ***πήρα*** lat. *bulga,* f. a) lädersäck. "Bulgas Galli sacculos scorteos vocant". Festus. Jfr Forcellini, h. v.; b) moderlif. Nonius; frans. *bouge,* buk pä ett fat. Lat. *follis* hänföres ofta hit, men såsom det synes utan grund; jfr cy. *ffol, ffoll.*

Bälga i se, *bäla i sej, bälla i si,* v. r. 2 fylla buken genom glupskt ätande och drickande; äta, dricka med glupskhet. Sk.,hl. *Bälga i seg, sej.* Mp.,hs.,ög.,g. *Bälg i säg.* Vb. *Bälga i seg (*)(*bälga ur seg).* Nk. *Balja i sej,* dricka mycket och häftigt. Bhl. *Bälja,* v. n. Sdm. *Bällma,* id. Vg.,ög.,kl. *Bärgä i sej,* äta glupskt. "Han órkar bärgä i sej". Sdm. D. *bælge;* ns. *balgen,* "den bauch aufbläheu". (B. W. B.1,43).Bälga-rev, n. magplåga, bukref. Nk. *Bälarev.* Vg. *Belsrev.* Sm. (Vestbo). *Bävelrev,* n. id. Bhl.; (nästan obrukl.). *Bäven,* m. def. id.; hos manfolk och hästar. Sk. (Torrlösa i Onsjö h.).

Bälghandskar, m. pl. handskar af groft ludet skinn, utan fingrar. Ul.—kl. *Bälgskinnshandskar.* Ul.

Bälghund, m. storätare; nyttjas såsom klander för glupskhet. Vb.,hs. (Db., Bj.) vg. *Bällhong,* m. drummel. S. Sk. Jfr likväl *belehund.*

Bälg-skvätting, m. sturskt barn, som ej lärt veta hut. Vg.,g. D. dial. *bælsqvatting.*

Bälgstinn, adj. bukstinn, uppblåst. Vb.

Bäl(g)s-ärter, f. pl. frön af Lathyrus heterophyllus: användas såsom botemedel mot bukref. Vg.

Bäling, m. yngel, unge. *Poggebäling,* m. grodunge innan han fått fötter. Sk. (Ox.). *Bälling,* m. fiskyngel. Nb. Jfr *pugga.*

Bäll, *bell,* m. 1) liten gosse; 2) drummel. *Pågabäll.* S. Sk. D. dial. *bælle,* "en pog, pebling, en lille dreng: også som uqvemsord". (Mlb. DL. 64); ns. *balg* (pl. *belgere, belger),* m. "verächtliche oder doch im unwillen gebrauchte bezeichnung eines kindes" (Schambach, 15, Danneil, 10); *balge,* id. (B. W. B. 1, 43).

Bäll (pl. *bällar),* m. våglik upphöjning på mark, väggar och vägar. "Du har gjort bällar på väggen", du har täljt väggen ojämnt. "Du har gjort bällar på vägen", du har laggt eller byggt vägen ojämnt Hs. (Db.). Anm. Enligt Lenström skall *bäll* i Helsingemålet äfven betyda öfversta kanten af hafsvågeu; en betydelse, hvilken jag ej haft tillfälle att höra.

Bälled, *bäled,* adj. bukig. "Ja drakk så ja ble bäled". Sk.,bl. *Bäljut,* adj. id. Vb.

Bäll-olk, m. tvärfylling. Sk. (Ox.). S. *ulk.*

Bälloter, *bället,* adj. skallig, naken, utan hår; endast om djur. Vg. ög. D. dial. *bældet,* skallig, naken, utan fjädrar; e. *bald,* kal, flintskallig, bar.

Bäll-slav, m. magplåga, bukref. Sk. (Ing.). Slav = slag, stöt.

Bällvante, m. ullvante med tumme. *Bällhynting,* m. id. S. Sk. D. *bælgvante.*

Bälunge, m. barn som dricker mycket. "Den bälungen, han balar i se så mied vått ja har". Sk. (Vemm.). *Bäll-unge,* m. 1) id. Sk. (Skytts); 2) styggt barn; skällsord. Sk. (Ox.).

Bög, *böj,* m. skinnsäck. *Bögsäkk,* m. matpåse af skinn. Dl. Jfr prov. *baúc,* kappsäck, koffert. (Diez, etym. wb. 49); gael. *pac, pachd,* m. säck; mlat. *baga,* saccus, arca: *bagagium,* ɔ: frans, *bagage.*

Böglas, v. d. se stinnt ut. Dl. (Våmh., Mora, Elfd.). *Begla,* v. n. stå och gapa. V. Dl.

Bölkes, v. d. se ond, bös ut. S. G. *Byllkäs,* id. N. G.

Bögling, m. en som har stora ögon och ser stinnt ut. Dl. (Mora, Elfd.).

Böglun, adj. som ser stinnt ut. Dl. (Mora, Elfd.). Anm. Till språkroten *bälga* höra dessutom *buljna. bolster, båld.* BÄLING 1. s. *benling.*

BÄLLA (ipf. *bällt,* sup, saknas), v. a. kunna förmå, orka. Dl. *Bäll'* (ipf. *bällt),* id. "Bällt du när'n?" kunde du narra honom? "Ja bäll int", jag förmår, kan icke. Jtl.,hj. *Bäll* el. *bell* (ipf, *lä),* försöka göra något, utan att dertill hafva skicklighet eller förmåga. Vb. Fsv. *bella,* v. a. förmå, kunna. (GL.); n. *bella,* förmå, hålla ut; fn. *bella (belda, bellt),* v. a. a) vim facere alicui: b) resistere alicui; c) opprimere, superare; d) agere, facere. Ordet och dess ättlingar äro beslägtade med de under *bål, bol* anförda. Jfr för öfrigt fht. *baldi,* f. (Graff 3, 110); mht. *belde,* f. dristighet. (Ben. 1, 82); lat. *pollere, valere.* Be'len, *bälen* (def. *-ne),* n. tålamod. Jtl.,mp. *Be'lunn.* "Ja hade ej belunn att vänta". Hs. (Idenor). *Belånn.* Hs. (Bj.). *Bällen.* Hj.

Belunnsam, *belånnsam,* adj. tålig. Hs. (Bj.).

Belånna, v. n. 1 vara tålig, tålsam. Hs. (Bj.)

Bällen, adj, som ej är rådlös. Vb. BÄLLA 2, v. n. 2 skälla. "Bälla på nå'n". Sk. Nht. *bellen;* mht. *billen (bal, bullen, gebollen)* (Ben. 1. 125); fht *bellan,* id. (Graff 3, 91).

BÄLLHYGGE, n. på landet brukligt sätt att sammanfoga timmerna vid knutbygge. I städerna sker det med *tunga* och *kista.* Bl.

BÄLLMA, *bälloter, bällslav, bällvante,* s. *bälga.*

BÄLTE, n. 1) eg. balteum; 2) midja. "Vattnet sto 'an opp te bältet". Sm. Fn. *belti,* n. bälte; fe., e. *belt,* n.; fht. *palz, balz,* m. Det synes antagligt att *Baltiska* hafvet och *Belterna* deraf hafva sitt namn. Bältug, *bältog, bälti, bältet,* adj. 1) brokig; om kreatur som hafva hvit och röd färg: 2) fläckig i ansigtet; om hafvande hustru. "Ho va så bälti; dä utmärkte, att hu va bleen mä'et". Sm. *Strimmi i ansigtet,* id. Sm. BÄMMBIG, adj. tjock och ovig. Ul. (Rosl., enl. Ihre, DL.). Jfr fn. *bumbr,* m. buk, vom; *bumba,* f. trumma; *bambur,* m. stort fat eller kärl: moes. *vamba,* buk; hindost. *pâmpna,* att svälla; lett. *pampt, pumpt,* id. Bämmbå, f. 1) tjockt och bukigt fruntimmer. G. (Enl. Ihre); 2) stygg, obehaglig menniska. S.G. Schwab, *bambel, bampel, bompel,* f. tjockt, lunsigt fruntimmer. (Schmid, 39).

Bämmbä, v. n. 1 dricka sig stinn, förtära våta varor i myckenhet. G. *Bämmba i sä.* Ul. *Bämma i sej,* äta och dricka glupskt. Bl. Schwab. *bampen, bampfen,* id. (Schmid, 40). BÄNA, v. a. dräpa (någon fänad). Norrl. (Enl. Ihre, DL. s. 13). Fsv. *bana,* v. a. döda. S.S. 4. (Karl Magnus): "ællir bana jak liwe thino"; fn. o. n. *bana,* id.; fht. *bana,* f. dödsslag. (Graff 3, 126); e. *bane,* ett gift; moes. *banja,* f. slag, sår: skr. *van,* att slå, såra.

BÄNDA, *bänna,* v. n. 1) spänna, vara trångt, göra motstånd till följe af sin spänstighet, hindra, ej gå lätt. "Rokken bänner över härarne". Ul.—sk.; 2) öppna sig. "Toet bänner i toppänna", det till rötning utbredda linets skäfvor börja lossna, spricka i spetsarne. Ög. (Ydre h.). Fsv. *bända,* v. a. spänna (t. ex. en boge); fn. *benda,* v. a. böja, kröka; n. *benda;* deraf sv. *obändig,* adj. som ej böjes, envis. Bänd, *bänn,* n. 1) klämm, trängsel. "Sitta i bänd", sitta fast att man ej kan komma lös. Ög., sm.; 2) böjning, krok. "Gå i bänd", gå i krok (då något hindrar farten). "Såga går i bänn". Nk.; 3) magplåga, bukref. Sk. (Enl. Ihre, D.L. 13): 4) särskildt talesätt: *sitta i bänn,* om hopfastnade hundar (efter coitus). Ög.

Bändt, adj. n. trångt, ej ledigt. "Dä ä (eller går) blindt". Ul.

Bänna, *bänne, benda,* f. 1) ett fogelgriller som sättes ofvanpå trän. Åm.: 2) en inrättning med spjelar och krokar under taket i stugan eller i visthus att der förvara bröd eller annat. Ög.,bl. *Bänne,* n. hängande hylla mellan 2 sidobräder. Ög. *Bände,* f. hylla. *Brödbände.* Öl. *Ostbände,* ostbur. Sdm. (Ö. Rek.); 3) korg vid klöfjande, ett tunneband med vidjelänkar och öglor, hvari saker fastbindas på hästryggen vid klöfjande. *Bänne,* n. Hs. (Bj.). *Bännä* n. Vb.; 4) vidjekorg såsom vagga på ena ändan af en stång, hvars andra ända är fästad i taket vid gafveln. Vg.,nk. Jfr *bur* 2.

Bännjern, n. ett redskap af jern att böja med. Nk.

Motbändt, adj. n. trögt, motigt. "Dä går motbändt". Ul. (Rosl.). BÄNDAS, v. d. brösta sig, yfvas. Fl. (Öb.). Jfr *bända, bänna.*

BÄNDA IN, v. n. äta dugtigt. G. Jfr *bämmbä.*

BÄNGEL, m. 1) stång.; 2) lång och ovig person. Vb.,ul.; 3) ostyrig pojke, lymmel. Rikesspr. Jfr nht. *bengel,* m. stake; mht. *bengel.* (Beneke 1, 85); holl. *bengel,* id.; ns. *bengel,* "junggesell". (Schütze, 1, 91); nht. *bengeln,* att prygla. Med hänseende till den bildliga betydelsen: *lymmel;* jfr lat. *stipes, caudex, vacerra.* Dessa ord förutsätta ett förloradt verbum *binga (bang, bungit),* v. a. att slå, hvarifrån fn. *bánga,* att slå: e. *bang;* nht. *bangen, bangeln,* id.; *bengeln,* att prygla; *bingeln,* v. n. att ringa med en liten klocka. Hs.; *bingla,* v. a. svänga. Dl.,hs.; *bingla, pingla,* f. liten klocka, bjälla; *bimmba, bimma,* f. id. Dls.; *bångas,* bullra, utan tvifvel böra härledas. Bängla, v. a. & n; 1) visa en stång eller något dylikt högt i vädret. Vg.; 2) vexa i vädret. Sm. (Vestbo); 3) bråkas med något. Vg.; 4) bära sig oskickligt åt. *Bängäl.* Jtl.,vb.; 5) gå ostadigt; 6) handtera något osäkert. Mp.

Bängling, m. 1) lång, smal menniska. Vg. (Marks h.); 2) stursk slyngel, skräfla. Bhl.(Elfs.). (Demin.). Nht. *bengel,* m. slyngel. BÄNGSA, s. *bägga.*

BÄNGSLA, *bängslet,* s. *bångas.*

BÄNK, m. 1) eg. bänk: scamnum. Rikssppr.; 2) sofbänk. Sk.,g. Deraf *fållbänk,* m. säng, som fälles till samman om dagen och uppreses mot väggen. Sk.; 3) molnbädd. "Soli gar i bänk", solen går ned i moln. G. Fsv. *bänk,* m. scamnum. (HL. St. Rimkr.): fn. *bekkr,* m. a) scamnum, sedile, sedes; b) lectus triclinaris. (S.E. 1, 242); e) lectus dormitorius. (Korm. 16, 3); fht. *panch* (pl. *penchî);* nht. *bank,* bänk, f.; bord; fs. *bank,* f.; holl. *bank;* fe. *benc;* e. *bench;* d. *bänk;* it., sp. *banco;* frans. *banc,* bänk; d. dial; *bænke sig,* gå till sängs. (Mlb., DL. 65). Bänka-välling, m. 1) välling af gryn och vatten. Sk. (Ox.); 2) lemningar efter hela veckans måltider, hvilka blandas tillsammans och såsom en rätt förtäras. Sk. (Skytts, Lugg.). D. dial. *bænkevelling,* id. Jfr mht. *banc,* pl. *benke,* f. o. m. bord. "Vone benche ze benche hiez man allûteren wîn scenchen". Hoffmanns Fundgruben 2, 35.

Bänkgylta, f. gråsugga: Oniscus. Hs. Jfr *gylta.* BÄNNA, v. n. 2 springa omkring i brunst: vara löpsk, kåt; om hundar och kättjefulla qvinnor. Ög. (Ydre); måhända beslägtadt med *benda,* v. n. besa; d. dial. *bæn,* adj. brunstig, eller sv. dial. *bända, bänna.* Bänn, n. 1) brunst: om hundar, kattor och vilda djur. "Löpa i bänn". Ög.,hl.: 2) oanständig kärlekshandel. Hl. *Bänj,* id. "Lue i bänj". Sk. (Oxie, Luggude).

Bänne, f. hynda. Vl.

Bänne-bykka, f. löpsk hynda. Dl.,vl. BÄNNT, adv. nödvändigt. "Han sa' att jou bännt skulle kómma". Hs. (Bj.), hj.

BÄNSKA, *bänskas, bänskugur,* s. *böj.*

BÄR, adj. klar, vacker; om röd färg. "Hä ä riktit vaker å bär rö(d)målning". Fl. (Ingo). Moes. *bairhts,* adj. klar; fn. *bjartr,* klar, skinande; *birti,* f. ljus, sken.

BÄRA *(bar, buri),* v. a. 1) bära. Vb. (Ume), nb. (Lule, Calix), nk.,bl. *Bär (bar, börä).* Vb. (Skellefte), åm. *Biära (bar, buri).* Dl. *Bära (bar, båri).* Hs.,fl. (Nl.); 2) föda kalfvar; om kor. Brukas intransitivt. *Bära (bar, buri).* Vl.—sk. *Bära* (ipf. *bar,* sup. *buri, byry, börä).* Vb. *Bära (bar, båri).* Hs.,fl.(Nl.); 3) alstra, frambringa. "Åkern ha buri rog i rog två år på slag". Nk.; 4) sammansättningar med præposition:

a) *Bära dill* (ipf. *bar dill,* sup. *buri, byri* el. *börä dill),* v. a. börja, företaga. "Hä bar dill arbait", man började arbeta. "Hä bar dill å laup", man började springa. "När bär ä dill?" när börjar det? "Hä bärs no sä dill", sådant händer nog. "Hä bar å mot hä för a vörä", det var helt annorlunda än tillförene varit. Vb.

b) *Bära efter,* v. n. passa sig. "Dä bär ej efter". Ög.

c) *Bära fram,* v. a. 1) framföra (en helsning, ett ärende); 2) berätta något i otid, sqvallra. Nk., bl.

d) *Bära för (bar,* sup. *buri för* el. *byri för),* 1) v. n. hända, händelsevis inträffa. "Hä bar för ji mött'n", händelsevis mötte jag honom. Vb. (Löfånger, Nysätra, Burträsk); 2) v. a. föregifva, förebära. "Han bar för", han föregaf, ursäktade sig med. Vb.

e) *Bära i hop,* 1) v. n. α) passa tillsamman, slå in, gå an; β) komma i tvist, slagsmål. Nk., sdm.; 2) v. a. angripa. Sm.

f) *Bära i lås,* v. n. passa. Nk., m. fl.

g) *Bära i sej,* äta glupskt, omåttligt. Nk., ög., sm.

h) *Bära i väg,* begifva sig på väg. Sdm., m. fl.

i) *Bära i väv,* inväfva s. k. *ränning, ibärgarn, väfft.* Sdm.

k) *Bära mot,* v. n. 1) slutta emot; 2) vara motbjudande.)(*bära mä.* Nk.

l) *Bära ner,* v. n. 1) brista; om is; 2) starkt snöa. Nk.,sdm.; 3) starkt regna. Sdm. N. *bera ned,* regna eller snöa.

m) *Bära opp ovett,* taga emot snäsor och förebråelser för andras räkning. Bl., m. fl.

n) *Bära på,* v. n. & a. 1) rusa på, springa på. Ög.,sm.; 2) öfverhopa med något (godt), skänka rundeligen. "De bära på honom allt hvad de kan". Hs.,sm.,bl.; 3) vara rask, tilltagsen. "Ho bär på". Sm.

o) *Bära te,* v. n. 1) lyckas, inträffa. Sm.,nk.:

2) börja med något. ”Nu ska dä felle bära te ändtligen”; 3) fortsätta något som redan är börjadt. ”Nu ska dä felle te bära te igen”. Sdm.

p) *Bära te skogs,* gå olyckligt. Nk.,bl.m.fl.

q) *Bära um,* v. n. lida om, förbida. Nk.

r) *Bära ur seg,* tömma ur sig, utösa otidiga yttranden. Nk.

s) *Bära vid,* v. n. 1) hända, tilldraga sig. Hs. Fn. *bera til,* hända; 2) laga åt sig. Hs.

t) *Bära å sta,* skynda till vägs. Ög., m. fl.

u) *Bära åt,* v. n. vara tillfälle till. Sdm.—sk.

v) *Bäras om,* 1) försöka. Jtl.; 2) misslyckas. ”Dä bars om", det blef intet af. Hs.

x) *Bära åv, i väg,* v. n. fara, afresa. Nk.,m.fl.

y) *Bäras till,* hända, tilldraga sig. ”Dä bärs alltid något till”, man skall alltid ha någon olägenhet. Hs., *Bäras dill* el. *bärs-dill.* ”Hä bärs dill”. ”Sä bärs hä dill”, så går det till. ”Om ä sä bärs dill att du träff'n, sä be'n hels óppå mäg”, om du händelsevis träffar honom, så bed honom besöka mig. ”Hä bärs no sä dill”, sådant händer nog. Vb.

z) *Bära äi til öl,* bära ihop, samla (eg. mat) till gille. S. G. Fsv. *bæra (bar, borit),* v. a. a) bära: portare, ferre; deraf *altarabyrþ,* f. offer (af matvaror) som lägges på altaret. SML.; *bar,* m. bår, likbår. S.S. 1, 66; *færdhabar,* m. bår att färdas på. J. M. Yrtag. s. 76: ”iomfru maria, christi færdhabar ællar slædhe”; b) framföra, visa; deraf *bar,* adj. α) naken. S.S. 1, 34: ”mz barim fotomen”; β) uppenbar. Cod. A. 27, f. 225 v.; c) frambringa, bära (frukt); deraf *bærning,* f. näring. S.S. 2, 71, 81; *bæru træ,* n. ett träd som är så stort att det bär frukt. UL., SML.; *bærghan,* f. näring. S.S. 3, 53; d) föda, framföda; deraf *barn,* n. infans.; *barnabarn,* n. barnbarn. Kg. St. 126; *barnafaþir,* m. barnfader. UL., HL.; *barnagoþs,* n. barngods. UL., HL.; *barnaleker,* m. barnlek. S.S. 1, 14; *barna morþ,* f. L.L.; *barnbyrd,* f. barnsbörd. S.F.S. 6, 134; *barnbyrdha nödh,* f. barnsnöd, 1. 1.; *barndomber,* m. barndom. S.S. 1, 27; *barnfar,* n. pl. barnsäng. GL.; *barnfækt,* m. barnsnöd. S.S. 2, 178; *barnfødha,* f. fädernesland. S.S. 1, 11, 17; *barnhogadher,* adj. barnsligt sinnad. Spec. Virg. s. 293: ”thæn hælge ande hogswalar barnhogadha mænniskior”; *barnlaus, barnlös,* adj. barnlös. GL. S.F.S. 4, 1; 6, 243; *barnsiang, barnsæng,* f. barnsäng. ÖGL. S.F.S. 6, 229: *barnsot,* f. id. UL.; *barntime,* m. barndomstid. S. Bern. f. 169; *barnsøl, barsøl,* n. barnsöl. S.S. 3, 150; *bærnsker, barnsker,* adj. barnslig; e) fördraga. S.S. 1, 128; deraf *bærliker,* adj. dräglig. S. S. 3, 96; fn. *bera (bar, borit);* n. *bæra,* a) bära; b) kalfva; d. dial. *bære,* id.; fht. *beran,* a) bära; b) föda: parere, gignere. (Graff 3, 139); nht. *gebähren,* att föda; fe. *bëran, beoran,* bära; föda; moes. *bairan (bar, berum, baurans),* id. gael. *beir,* bära; lat. *ferre,* bära; gr. ***φέρ-ειν*** , id.; hebr. פָּרָה, *phara,* id.; lett. *behre,* en bärbår; skr. *bhar,* a) bära; b) nära; *bhartr,* m. nutritor, maritus, dominus; *bhâra,* m. börda; zend. *bere,* bära; fpers. *bar,* id.; nypers. بيدن, *byrden,* id. Ban, n. barn, s. sid. 24.

Bitti-bär, adj. som tidigt kalfvar; om ko. Vb.

Bjäru-traj, n. eg. bär-trä; ok. Dl.

Bur, m. son. Detta urgamla ord användes numera, så vidt jag erfarit, blott i en gammal lek:

”Trå, trå trenne Lille bur i bänne. Hvem ska denna roligheten handa? Så släpper ja(g) dej. Hvem ligger dä på?”

Ul.,sdm.,nk.,vg. Fn. *bur* el. *burr,* m. son; *bura,* f. dotter; fe. *byre (byr),* m. son; pers. *pur,* m. id.; osset. *furt,* id.; hebr. בר, *bar,* m. id.; ns. *bûr,* m.: ”bube im kartenspiel”. (Danneil, 29, 257); n. *bur,* m. foster. (Aas., 53); fht. *gebor, gipor, gabor,* m.? proles, soboles. (Graff 3, 157); holl. *borst,* m. yngling; moes. *baur* (plur. *baureis),* m. född (af qvinna): ***γεννητός***. (Matth. 11, 11; Luk. 7, 28); *frumabaur,* m. förstfödling; ***πρωτότοϰος***; langobard., *fulboran,* m., accus., sing. filium legitimum. Leg. Rothar. 154. Hörer skr. *putra,* son, hit?

Bur-band, n. sidoträ på en qvarn. Sk. (Vemm.).

Buru, *bora,* f. ett framlag säd på logen att tröska. Jtl. S. *bara.*

By**L**i(g), adj. bördig. ”B. äng”, Ög. (Ydre). Fht. *barig,* fruktbar. (Graff 3, 148); *birîg,* id. L. c. 3, 156.

Byra, f. börda, så mycket som på en gång kan bäras. Sm.,kl.,sk.,hl. *By**l**a.* Ög. *Bål, böl.* Vb. *Bu**l**a.* Bhl. *Böla.* Nk. *Bölä* (def. *böla).* Mp. *Be**l**a.* Hs. Fsv. *byrþi, byrþe,* börda. VGL., UL.; fn.*byrdi;* n. *byra, byr;* d. *byrde;* d. dial. *byre, byrden;* fht. *burdi, purdi,* (Graff 3, 162); mht. *bürde;* fe. *byrden;* e. *burden, burthen;* moes. *baurþei, baurei,* id. Öfverallt femininum.

Byra in sej, v. r. 2 packa in sig i många kläder. Ög.

Bår-olle, m. benämning pä döden: skämtsamt. A. ”Nókk blir du gift snart”. B. ”Ja, mä Bår-olle”. Nk.

Bär, adj. bar, blottad, naken. Vb. Fn. *berr,* adj. det hvilket liksom bäres i andras åsyn, bar; fsv., fe. *bar;* fht *bar, par,* id. (Graff 3, 151). Hit höra *bara* 1, 2, *baring, barbaka* m. fl. andra sid. 22 anförda ord.

Bära-gumma, f. gudmor, hustru som bär barn till dop. Sm. (Vestbo).

Bärande, adj. drägtig; om ko. Sm. N. *bær,* adj. id. Jfr fe. *unbërende,* sterilis. (Luc. 1, 7, 36); moes. *unbairandei,* f. icke födande: *ού* ***τίϰτουσα***. (Gal. 4, 27).

Bärane, n. kons könsdelar. Hl.,bl. *Bäranne,* n. ”Koa ä sjuk i bärannet”. Sm. *Bärne,* n. Ög. *Bäre,* n. Sk. D. dial. *barend, bærild,* id. (Mlb., D.L. 65); fd. *bærændæ, bærænde.* (Henr. Harpestreng); nht. *bärmutter,* f. uterus, matrix; holl. *baarmoeder,* f. id.

Bär-bytta, f. bytta med lock och grepe på locket. Sk. (Ing.).

Bärhändt, adj. med blottade händer, utan handskar. Vb. Fn. *berhandtr.*

Bäring, f. årsvext. Jtl.

Bärling, m. litet barn, som man måste bära. Sm. Måhända eg. demin. af *barn, bärn,* n. barn, i hvilket fall ordet ursprungligen hetat *bärnling.* S. *barn.*

Bäron, *på bäron,* i kalf; om drägtig ko. ”Koen ä på bäron (el. på börden)”. Fl. Fsv. *byrþ,* f. födelse.

Bärskruv, m. bärskäppa, näfverskrud att plocka bär uti. Vg.,ög.,sm.,bl.

Bärstua, f. i. q. *sommarstua.* Sk. (Skytts h.). Jfr Nicolovius, Skytts h. s. 2.

Bärän, adj. som kan bäras. ”Häddäna jär int bäran, hä jär för mykkjä (myttjä) tongt”. Vb.

Bästu, f. spiskammare. Sk. (Ox., Skytts, Vemm.). *Bästen* (långt ä), f. def. id. Sk.(Ing.). Egentl. samma ord som *bärstua.*

Bö**L**-jern, n. jernstång, som löper rundtomkring under spishufven och hvarpå denne hvilar. Så väl spishufven som *böljernet* hvila åter på den upprättstående *bölstången.* V. Nk.

Bö**L**-mes, s. *mes.*

Bö**L**-åsan, m. pl. def. sparrar någon aln under taket för kläders upphängande. Fl. (Öb.).

Bör, m. bår; deraf *bärbör,* bärbår; *hjulbör, rullebör,* m. skottkärra. Sk.; *trillebör,* m. id. Hl. Fsv. *bar;* d. *bör;* ns. *böhre.* (Richey, 20; Schütze 1, 132); fht. *bâra, para.* (Graff 3, 150); nht. *bahre;* fn. *börur,* f. pl.; fe. *bær,* i.; swz. (Appenz.) *bera;* lat. *feretrum.*

Börd-jenn, n. jernet som sitter fast på den mellersta ”vagnskräppan”. Dl. (Elfd., Våmh.).

Bördä, f. eg. börda; antalet af 24 gärdesgårdsstörar. G. *Varpa,* f. id. N. G.

Bördä-trè, n. stort rundt flöte på fiskegarn. G. (F.).

FinnböLä, f. 1) eg. Finnbörda; 2) något tungt, en hel mängd. A. "Har du nå'n tobak te avlåta?" B. "Ja, om du vill ha en hel Finn-bö lä". Ordet antyder att Finnarne då de fordom här voro bosatta, voro kända för ett starkt folk. Sdm.

Inbyrd, adj. full af dam. Ög.

Nibörn, adj. nyburen, som nyss kalfvat; om ko. Hs. (Bj.).

Oburet, adj. n. ofödt. Sm.,kl. Fsv. *oburin, uborinn,* adj. ofödd. SML., GL.; fn. *oborinn,* id.

Påbäri(g), adj. tilltagsen, benägen att anfalla. Ög.

Regn-byra, f. regnskur. Sk.

Sny-byra, f. snöskur. *Köra,* f. id. "Se så, nu ä den köran förbi". Sk. BÄRGAS el. *bärs* (ipf. *-sä),* v.d. hafva sin bergning. "Han bärs vä litä", han bergar sig med litet. Vb.

BÄRGA SIG, *berga se,* v. r. 1 1) bära sig åt, uppföra sig; 2) göra sig till. "Som krituren berga dåm se", de uppförde sig som kreatur. Fl. (Nl., Öb.). Jfr nht. *berden,* uppföra sig; nht. *gebärden,* id.

BÄRGANVITT, n. vett el. förstånd att nära, föda sig; "födgeni". Hs. (Bj.). Af fsv. *biærgha,* v. a. a) berga, rädda; b) hjelpa (med mat), nära; moes. *bairgan (barg, baúrgum, baúrgans),* v. a. betjena, skydda.

BÄRGSEL, f. afbergning; om hö och säd. *Höbergsel, säsbergsel.* Ög. *Bärsel,* f. id. Sm.

BÄRMA, *bärme,* f. 1) öldrägg, det som blir på bottnen af bryggekaret. Bhl.,vg.,ög.,g.,kl.,sm.,sk., hl.,bl. "Ja har inte utan bärme, å vill låna jär". Bl.; 2) jäst. Sk.,g.,m.fl. Fe. *beorma,* m.; gl. e. *berme;* e. *barm;* e. dial. *barm, barme.* Hunter, Grose); d. *bærme,* jäst; nht. *barme, bärme,* f. drägg, bottenfall; ns. *barm, barme, borme,* a) drägg; b) jäst. (B. W. B., Schütze, Schambach); nfris. *barm, berme,* id. (Outzen). Grimm härleder ordet af t. *beren,* "sich heben, emportragen". (Grimm, wb. 1, 1134); på samma sätt nht. *hefen,* drägg, af *hefen,* v. a. häfva, höja.

BÄRNE, s. *bära.*

BÄRNING, s. *bära, bargä.*

BÄRSE, *bäse,* m. gumse. Vl. *Bäse.* Vg. (Vadsbo), v.nk.; *bäse,* fl. (Pargas); *bäss* (def. *-in).* fl. (Nerpes); *bäss* (def. *-n),* fl. (Kronoby); *bessi* (def. *-n),* fl. (Kökar); *bese,* Sm.; *bäs,* id. Vb. *Bässe,* m. snöpt gumse. Nb. (Cal.). Fin. *pässi,* gumse; (ordet lånadt från nordiska tungan); fn. *berr,* m. vädur. (Egils. 50); jfr moes. *biari,* n. djur: ***ϑηρία.*** (Tit. 1, 12). Bersa, *besa,* v. n. 1 vara brunstig; a) om gumsar. Sk. (Ing.); b) om hjortar. Sk. (Högestad: *bersa,* der nästan föråldr., vanl. *rensa).*

Bóllbässe. m. springgumse. Nb. (Cal.). S. *ball.*

Kóllebässe, m. vädur utan horn. Dls. S. *kolla.* BÄRR (ipf. *bärrä),* v. a. sträcka ut, spärra ut. "Han bärrä ut fingra sin, klona sin". "Tallu bärr kvista sin", tallen sträcker ut sina qvistar. Vb.

BÄRSA, v. n. 1 springa utan egentligt eller nyttigt ändamål. Ul. Jfr *besa.*

BÄSR, *bässar,* m. brudsven som håller pellen öfver brudparet. Dl. (Mora, Våmh.). *Braudsven,* m. id. Dl. (Våmh.).

BÄSSA 1 *(bass, bussit),* v. n. falla, falla tungt. "Han bass i kull (eller omkull)". Sk.,hl.,bl. Jfr gr. ***πίπτω***, fut. ***πεσῦμαι***, falla. Bassar, tant. pl. sämre affall från linet vid dess brytning i brytstugan. Sk. (Ing.).

Bassen, m. def. fall. Brukas endast i talesättet *gå* el. *stå på bassen,* vara nära sin nedkomst, stå på fallrepet. Hl. *Falla omkull, komma i kull,* id. Hl.,sk.,bl.

Busa, v. n. 1 falla ner, t. ex. i sjön på tjock, men skör is; falla ner mellan grofva isstycken. "Busa ner". Sdm.

Bussa, v. n. 1 sjunka undan, bära ned; säges om vägen, då snön på densamma vid starkt töväder blifver så lös att hästarne sjunka ner deri med fötterna. "Vägen bussar mykket svårt". Kl. (Enl. G. V. Sylvander). BÄSSA 2 (pl. *-ser),* f. ett större stycke, tjock skifva (bröd). Hl. *Bässe,* id. Sm.. (Vestbo). Motsatsen är *pajsa,* f. en tunn skifva. Hl. Fsv. *bidzse, bedzse,* v. a. skära för; om kött, bröd o. d. Didr. af B. 6; *bitzare knifver,* m. förskärareknif. Didr. af B. 60; ns. *bitsken,* bit. stycke; bay. *bissen,* m. kilformigt stycke, likt ett afskuret, tjockt stycke bröd.

BÄSSJÅ, f. brasa, eldbrasa. Fl. (Ingo). *Basu,* f. id. Dl. (Malung). Af *basa* 1.

BÄST, *best* m. 1) ett linstrå, sedan det blifvit beredt. Nb.,vb.; 2) beredd lintråd. Nb.,vb. Jfr sv. *bast,* n. cortex; fn. *bast,* n. a) bast; b) töm, betsel; c) ett slags groft tyg. Jfr skr. *pâsa,* m. tåg, snöre, band, af *pas,* att binda.

BÄSTA, f. 1) farmor, mormor. *Bästemor,* f. id. Bhl. *Bästmor,* f. farmor. Hs.; 2) svärmor. Bhl. *Bästamor,* f. id. Hl.

BÄSTE 1, m. svärfar. *Bästefar,* m. id. *Bästefar,* m. farfar. Hl. *Bästfar,* m. farfar. Hs. *Bästefar,* m. farfar, morfar. Vl., bhl. D. *bæstefar,* m. morfar, farfar; *bæstemor,* f. mormor, farmor; jfr frans. *beaupére,* m. a) svärfar; b) stjuffar; *belle-mère,* f. a) svärmor: b) stjufmor.BÄSTE 2,? lind: Tilia europæa. Vg. (En1. Hof. s. 100). Af sv. *bast*, n. certex tiliæ: bay. *bast*, Tilia europæa. (Schmeller 1, 214).

BÄSTU, s. *bära.*

BÄTJA, v. a. 1 1) vräka åstad en större mängd vatten på en gång (t. ex. en full skopa, ett fullt ämbar): 2) utösa en hop ovett. "An bä'jäd yr si mykjy ovit", han vräkte ur sig mycket ovett. Dl. (Mora).

BÄTTRA PÅ, v. a. 1 förbättra, tillöka. Hs.(Bj.).

BÄUKTRISSÄ, s. *bukatrissa.*

BÄUN (def. *-na*), f. bunke (att sila tätmjölk i). Jtl.

BÄVELREV, *bäven,* s. *bälga.*

BÄVIL, *-n,* djefvul. Dl. (Tuna). *Bävel.* Vb. *Bövel.* Fl. (Nl.),kl.,sk.,bl.,m.fl. N. *bovel*, id.

BÖDA, *bödekvinje, bödelapp.* s. *bota.*

BÖG. *bögsäkk*. s. *bälga.*

BÖGD, *böjd*, f. 1) en bygd, några gårdar, den bebygda omkringliggande trakten. "Gå i bögda". Vb.,åm. Däräf *bonnbögd,* f. der bönder bygga och bo. Vb.: 2) gränd i en stad. Åm. Fn. *bygd,* f. bebodd landsträcka, af *byggja,* v. n. bo. bebo.

BÖGE. (*böve*), m. ett litet grund i sjön. N. Hl. Jfr fn. *böggul,* m. fasciculus: fht. *buhil.* m. kulle. (Graff 3, 41).

BÖGGA, s. *bygga.*

BÖGGE, n. propr. Brita. Åm.

BÖGLA, *bögli,* s. *bägel.*

BÖGLAS, *bögling, böglun,* s. *bälga.*

BÖGNA, s. *bogna.*

BÖGUN, s. *båg.*

BÖJ. m. 1) stad. *Böin,* staden (Visby); 2) by; 3) gård. G. Fn. *byr,* m. a) stad; b) bebodd trakt, område, bygd; *bær,* m. a) bondgård; b) by, stad: fsv. *byr, by,* m. a) bostad, (enstaka) gård: b) by; c) stad. By-gutt, n. namnam för barn. M. G. *Böjagutt, böjgutt.* N. G.

Bänskas, v. d. 1) i sitt språk söka likna herrskap, ha förnämt uttal, tala på köpstavis, tala stadsspråk. Hs.,ul.,g. *Bänska,* v. n. Hs. (Idenor). *Benska,* v. n. Fl. (Öb.). *Dänsk* (ipf. o. sup. -*a*). Fl. (G.K. i Öb.). *Dänska, denska,* v. n. Fl. (Pargas). *Denskas,* v. d. id. Fl. (Kütis kapell i Kimito s:n). *Talä burrtifra,* id. "Han talar bänskt," id. G.; 2) uppföra sig stolt. G.

Bänskugur, adj. stadslik, högfärdig. G.(F.).

BÖJA, f. lutande träd, träd med lutande topp. Dl. (Ohre). *Böja,* f. krokigt växande träd som användes till band på kar. Fl. (Öb.). Af sv. *böja,* v. a. flectere.

BÖJD, m. stor böld,)(*pigg,* m. liten böld. Hl. (Värö). Jfr *bälga.*

BÖJS, m. tok, person som bär sig tokigt åt. Bl. Böjsiger, adj. galen, tokig. Bl. (Gammalstorps s:n). *Böjskoger,* adj. id. Fl. (Tenala). BÖJTNAL, s. *byta.*

BÖKE, s. *boke.*

BÖKA 1, v. n. 1) gräfva i jorden, rota som svin. Vm.,nk.,sm. *Bäuk, bauk* (ipf. *-kä).* Vb. *Båka.* Hs.,fl. (Pargas). *Bojkä.* G.; 2) rota; om menniskor, när det ej är någon fart med deras arbete i jorden, eller när de göra det illa. Nk.; 3) träla, arbeta, anstränga sig i arbete. "Ja bökar mä'et". Sm. *Bauk.* Vb.; 4) göra oväsen, åstadkomma något med buller och bång; *Bauk.* Vb.: 5) bringa i oordning, skräpa ner. *Böka ner.* Nk.: 6) säges om hjortar i deras hetta. Ög. N. *bauka. boke,* v. n. a) rota, grafva i jorden: b) bringa något i oordning: *bauk,* m. gräft hål eller gång i jorden. (Aas. 26); fn. *bauka.* v. n. a) famla, fuska obehändigt med något. (Hald.): b) braka: om elden. "blár logi baukar i Baldrshaga". Fornmanna S. 2, 87, 2.

BÖKA 2. s. *balk* 1. (Enl. Ihre. D. L. 23).

BÖKKARE. m. 1) tunnbindare. Sk.,hl.,bl.,sm. I vissa härader i Sk. uttalas det *bötjare. Bökker.* Vg.; 2) kypare. *Bökker.* Bhl. (Elfs.). Fn. *beykir,* m. tunnbindare; d. *bödker;* ns. *böker, bödeker;* nht. *bötticker, böttiger, böttcher,* m. id.; *bottich.* träkärl; mht. *boteche,* m. (Ben. 1, 227) id.; bay. *bottig,* id. (Schmeller 1, 224). Jfr sv. *bytta.*

BÖKKLA, s. *bokla.*

BÖL 1. m. utskuren tjur. Ög.,sm.,kl.,sk.,hl.,bl. *Bulle.* Fl. (Ingo). Fn. *bauli. boli,* tjur; n. *bol;* d. dial. *böll;* e. *bull;* e. dial. *bole, billy;* lit.*bullus;* nht, *bolle, bulle;* ns. *bulle, bull.* (Danneil); *bulle.* (Richey 27, Schütze 1. 180); holl. *bul* (pl. *bullen);* lett. *bollis;* ryss. *vol.* id. I fe. finnes ej ordet, men ättlingen *bulluca.* m. kalf. Jfr skr. *bali,* m. tjur (af *balin,* adj. stark); beng. *balad,* m. oxe; hindost. *bail,* m. oxe; eller ock fn. *baula,* v. n. vråla; fe. *bellan,* v. n. id. S. *belja.* Bulsk, *bulskig, bölsk,* adj. ond som en tjur. G. *Bälk,* adj. tvär, motspänstig som en oxe. Åm.

Böle-hoed, n. tjurskalle; skällsord. Sk.(Ox.).

Bölögor *(böulögor),* pl. tjurögon; i talesättet: "vända bölögor", blänga. Fl.(N.Kb.iÖb.). BÖL 2, s. *bål, bol.*

BÖL 3. s. *bålå.*

BÖLA 1, s. *bål, bol.*

BÖLA 2, s. *belja.*

BÖLA 3, s. *bära.*

BÖLA, *böle,* s. *båla* 1.

BÖLARBETE, s. *bål, bol.*

BÖLE, s. *bol* 2.

BÖLING 1, m. en boskapshjord af större och smärre kreatur. Bhl. (Skee s:n), dls. Jfr Göth. Mag. 1759, s. 190. N. *bøling,* m. id.; Fn. *bú,* n. boskap.

BÖLING 2, s. *bol* 2, *boling.*

BÖLJON. *bölen,* n. pl. Vaccinium uliginosum. Bl. *Böljen.* Sk. (Linnved i Vemmenh:s h). Jfr *måbär.*

BÖLK, *bölka,* s. *balk* 1.

BÖLKA, f. skrynkla. Kl. Fn. *bolga,* f. svullnad; *böllr,* m. kula, boll. Jfr *buljna, bälga.*

BÖLL, s. *bold.*

BÖLLMA, f. fotfängsel (af jern) mellan två hästar, som gå lösa på bete. Sk. (Ox.).

BÖLMES, s. *mes.*

BÖLNING, f. s. *båla* 1.

BÖLPIGA, s. *bol* 2.

BÖLSTÅNG, s. *bära.*

BÖLSUGGA, s. *bål* 1.

BÖLTA, v. a. 1 sönderskära (rofvor). Sdm. (Ö. Rek.).

BÖLÅSAN, s. *bära.*

BÖNA 1, v. a. 1 1) bönfalla, bönligen anhålla. "Böna en". Sdm. (Selö. *Böna för,* bedja för någon. 2) fria för en annan. Ul.; Fn. *bæna,* v. a. a) bönfalla; b) *at bæna e-n til,* öfvertala någon att göra något. F. 10, 387. Bynkla, v. a. 1 freqv. klaga utan anledning eller nöd. bedja och tigga om. "Han bynklade mej över för dä". Sk.,hl.

Bönka, v. a. 1 freqv. enträget och bönfallande bedja. "Ja bönkar honom inte mer om'et". Hl. (Haslöf, Skummeslöf), sk. (N. Åsbo, Vemm.). *Bynka,* v. a. Vg. (Kind). *Bynkä.* S. G. *Bynkja.* "Han bynkjer å klynker, så dä ä oterribelit". S. Sk.

Bönmann, m. den som friar för en annan, friare ombud. Ul.,vb. *Bönamann, bönemann.* Sdm., nk.,sm.,kl.,bhl.,bl. *Bönekär, bönakär, bönmålskär* (hårdt k). V. Nk. *Bönemålskarl,* m. Ög. En ovärderlig och högst vigtig person vid alla frierier. Då en ungersven gjort sitt val af ledsagarinna genom lifvet, begifver sig *bönmålskärn* till den utkorade, der han efter en passande inledning börjar tala om sin hufvudmans förmögenhet, hans "gåladel", hvad han sår och skördar, huru många "kritur" han kan "vinterfö", o. s. v., hvarvid hans utsigt på arf icke må glömmas. När han tror sig hafva satt sin hufvudman i bästa dager, slutas talet med en vänlig förfrågan, om friaren "får lóv att helsa på". Svaras då att han är "välkummen", så

är det att anse som ja på frieriet; i motsatt fall svaras ett bestämdt nej, eller ock lönas *bönemålskärns* vältalighet med tystnad. Nk.

Bönmanns-kväll, m. den afton, då bönmannen varit fästmannen följaktig till presten för lysnings uttagande. Dl. (Floda).

Bönmål, n. förlofning. Vl.

Bönord, n. friareord. Kl. Fn. *bónord,* n. frieri; gl. sv. *bönord,* n. id. Sv. Landsl. af år 1608. BÖNA 2, f. egentl, böna: faba. Riksspr. ”Ho ä trinn som e böna”. Sm. Fn. *baun,* f. böna; fht. *pônâ.* (Graff 3, 127); mht. *bône;* nht. *bohn, bohne;* fe. *beán;* e. *bean;* holl. *boon.* Böna-kniv, m. bönbalja. Hl. (Värö). S. *kniv.*

Fåraböna, f. fårträck; skämtsamt Sk. (Iug.). BÖNA 3, s. *bo* 3.

BÖNKE, s. *bunke.*

BÖNNA el. *bönne,* n. under, något ovanligt, underbart, utomordentligt, väckande beundran eller förvåning. Ordet brukas mest adverbielt eller som interjektjon. ”Hä var bönna!” det var underbart, vidunderligt, undransvärdt, utomordentligt. Vb. Jfr fht. *bauhan* el. *pauhan.* n. portentum, monstrum; *bauhnjan, pauhnen,* renuere, abnuere. (Graff 3, 44). Bynnsam, adj. underbar, förunderlig, som väcker förundran. Kl. (Tjust).

Bönna, v. n. 1 se uppå något med förundran, stå och gapa på något med förundran. Kl. *Bönna på, bynna på,* förundra sig. Öl. *Böönn'* (ipf. o. sup. *bönnä),* se på något med förvåning, bestörtning. *Bönnäs,* v. d. id.; säges egentligen om boskap, dock äfven om menniskor, som dumt och med förundran eller rädsla gapa på ett för dem ovanligt föremål. ”Hvo bönn du ti?” hvad gapar du på? Vb. *Bynnes,* v. d. id.: om boskap. Jtl.

Förbynna sej, v. r. 1 förundra sig, förgapa sig. ”Han står å förbynnar sej”. Kl. (Stranda), sm. Jfr fht. *forapauhan.* n. prodigium, monstrum. (Graff 3, 44). BÖNHÅS, *bönås,* m. klåpare, fuskare, bönhas. Vg. D. *bønhas,* id.: ns. *bäönhaos.* (Danneil); *bönhase.* (Schütze 1, 124); nht. *bönhase,* id.; holl. *beunhaas,* id. ”Eigentlich *bodenhase,* namentlich ein schneider, der kein meister ist, heimlich unter dem dache, auf der bühne, auf dem boden arbeitet, wie ein gejagter hase auf den boden flüchten muss”. Grimm, wb. v. *bönhase.*

BÖR 1. m. säd, mäld; säd som skall malas. Kl. (Enl. G. V. Sylvander). Fn. *barr,* n. korn. (Alvísmal, 32); fe. *bere,* m.; nfris. *berre, bär, bar;* skot. *bear, bere,* id.; e. *barley;* cy. *barllys;* corn. *barliz;* moes. *baris,* m. id.: *barizeins,* adj. ***κρίϑινος***. Bör-vind, m. vind att mala vid. Kl. Eller skulle ordet vara att härleda från *byr,* m., men då blifver en pleonasm? BÖR 2, s. *bära.*

BÖR 3, s. *bjor* 1.

BÖR 4, s. *byr.*

BÖRD, adj. högfärdig, stormodig. stor öfver en sak. Vl. (C. Nygren. Jfr *borg.*

BÖR(D)IG, adj. som kan bördas, underkastad börd. Sm.

BÖRDING, m. en båt med köl, bygd sålunda att brädernas kanter fogas utanpå hvarandra,)(*ökstokk.* En sådan båt kallas *tre-, fyra-börding* efter sidobrädernas antal, hvaraf han är sammansatt. Fl. (Nl.). Fn. *byrdíngr,* m. fraktfartyg, lastdragare, bygd på klink, af *byrdr,* f. börda, last. Jfr *bord.*

BÖRDJENN, *bördä.* s. *bära.*

BÖRELL, m. liten oxe; smeknamn till en tjurkalf om ett halft eller helt år. Vb. (Skellefte). Fn. *börudr,* m. oxe; *berir,* m. id.: skr. *b'aranda.* m. id.; hindost. برد, *barad,* id. (Holmboe, 107).

BÖRFAST, s. *byr.*

BÖRG s. *borger.*

BÖRK 1, n. propr. Brita. Nb.,vb. *Börta, Burta.* Vg.

BÖRK 2, s. *berk.*

BÖRKA I SEJ, s. *burka.*

BÖRKA PÅ SEJ, taga många kläder på sig. Ög.

BÖRKANNA, f. stor kanna, stånka med pip och handtag på locket; stor träkanna att hemta öl uti. Ög. (Gullbergs, Ydre h.). Sannolikt af *bör,* m. öl, dricka; s. *bjor* 1.

BÖRKJA, *börrkä,* s. *berk.*

BÖRLING, m. ung, liten lax om 2 till 5 marker. Hl. (Falkenberg).

BÖRRE, n. propr. Birger. S. Sk.

BÖRRÅ, adj. oborstad, oredig i håret. Fl. (Gl. Kb. i Öb.). Jfr *bärr.*

BÖRRÄS, v. d. 1) vara tvär och sticken Åm.; 2) blifva ond, jäsa upp. Vb. Jfr ir. *borr,* högmod, oförskämdhet: *borran,* vrede, eller troligare af sv. dial. *bölkäs;* s. sid. 73.

BÖRSTE, s. *bast.*

BÖRSTING. m. gröfre medelfint lärft. Fl. Nl.

Benämnningen förmodligen deraf att det tillverkas af blånor, som genom borstning blifvit skilda från lintågorna.

BÖRVIND, s. *bör* 1.

BÖS 1, adj. 1) elak, ond, stygg. Riksspr. Af nht. *böse*; mht. *böse*; fht. *bôsi*, adj.; 2) vild, som far oförväget fram. Sm. Jfr *bose*.

BÖS 2, m. 1) utskuren tjur; 2) tölpaktig person. Kl. (Madesjö). Gr. *βοῦς*; lat. *bos.*

BÖSJA, *bössje*, s. *bås* 1.

BÖSTA 1, v. a. & n. 1 1) slå, klappa, bulta. Bhl.,ög.—sk.; 2) krossa i tu. *”B. salt”*. Hl. (Värö); 3) häkla. Dl. (Hülph. Dagb. 271); 4) ansträngande arbeta, starkt arbeta, så att man flåsar, Dl., ul.,sdm. (Selö), vm.,sm.; 5) vara vid oroligt sinne; Sdm.; 6) föra oljud. ”Han böstar å bråkar”. Nk. Fsv. *bösta*, v. a. klappa, slå, bulta. (S.S 1, 101, 102); deraf *bøstan*, f.; *hiærtabøstan*, hjertklappning; *bøstning*, f. klappning. Cod. A. 13, f. 12 v., 13; fn. *beysta*, v. a. slå, klappa, krossa, *beyrsta*; d. *bøste*; mht. *bozen*, id.; *buz*, *boz*, n. slag, stöt. (Ben. 1, 191). Böstel, m. 1) klappträ. Dls.,vg.,ög.,sm.,kl., hl.,bl. *Böste-trä*, n. id. Vg. *Toe-tóskel*, m. id. S. Sk.; 2) skällsord. Bl. Sista stafvelsen *el* i *böst—el* synes vara fn. *völr*, m. käpp.

Saltböstel. m. trästöt att krossa salt. Hl.(Värö). BÖSTA 2, v. a. 1 skölja (ett kar). ”B. karet; b. ärgen ur kelen”. Sk. (Ox.), hl. Är troligen samma ord som *bösta* 1. Jfr eljest d. dial. *bönse*, v. a. a) slå, prygla; b) *bönse et kar*, skölja karet rent, idet att man skakar vattnet från den ena sidan till den andra. S. *byra*, *böna* 2.

BÖSTE, n. 1) svinbog, frambog på ett slagtadt svin; större fläskstycke. *Svinaböste*, *fläskaböste*, n. Vl.,vg.nk.,sdm,sk.,hl.,bl. *Böjstä*, n. G.; 2) ett skällsord. ”Ditt böste!” Sm. Fsv. *böste*. (Didr. af B. 170, 225) svinbog; fn. *beysti*, n.; d. dial. *bøste*; fin. *pojsti*; ns, *böst*; österr. *bitz*, id.; jfr prov. *peitz*, bröst. (Diez); med. gr. ***βυζίον***, bröst.

BÖSTEL, s. *bösta* 1.

BÖTA, s. *bota*.

BÖTSEL (pl. *bötslar*), m. stor hackelseknif. Fl. (Nl.). Jfr *bissare*, *stampa* 1.

BÖTTA, v. köra hö till vägen; säges om höets framforsling från spridda håll i skogen, på första snö, till en allmännare under hela vintern begagnad väg, der det upplägges, för att sedan i färre omgångar hemföras efter behof och lägenhet. Hj. Jfr *böta* (*bota*), hvaraf det troligen bör härledas, så att det egentligen betyder iordningställa.

BÖTTELET, s. *lita*.

BÖUK (ipf. *-a),* v. n. bullra med doft ljud; om spöken. Fl. (Öb.). Jfr *bu* 1.

BÖVA, s. *buga*.

BÖX-LUMME, s. *lomma* 1.

C.

CIMBER-MARKEN, m. def. Så kallas en landsträcka i sydligaste Skåne utmed hafvet vid Östra Torp och Åby mellan Trelleborg och Ystad: en benämning, som troligen är ett minne efter de gamle Cimrerne, Kymrerne eller Kelterne, som fordomtima varit landets innebyggare.

D.

DA 1, conj. då. G. Fn. och fe. *þá*.

DA 2, s. *dar*.

DAAN, s. *dadan*.

DABB 1, 1) m. a) seg klump af slem eller dylikt. Nk.,ög.,bl. *Dabbe*, m. Hl.; b) den röda (liksom ur näsan hängande) köttklumpen öfver näbben hos kalkoner. Bl.; c) slarfvig, dum och senfärdig menniska; drummel. Bl.,sk.,öl. *Dabbe*, m. Hl.; d) en som smutsat ner sig eller som gör allting oskickligt; ohöfvisk, framfusig karl eller yngling; äfven *dabber*, m. Sm.,fl. *Tabbe*, m. Hl.; 2) n. slarf, oordentlighet. Hl. Dabba, f. slarfvigt fruntimmer, som bär sig illa åt. Sk.,hl.,bl.

Dabba, v. a. 1 nedsmutsa. Sm

Dabba sej, v. r. 1 göra något oskickligt, bete sig tafatt. Nk.,sm.,kl.,bl.,sk. *Dabba ner sej*, id. Bl. Nfris. *daaben*, *daaven*, v. n. bete sig tafatt och narraktigt, (Outzen, 37).

Dabba te, v. n. 1 bära sig oskickligt åt, uträtta något *dabbigt*. ”Han va å dabba te mä ä arbete, å hä sir fullar ut som han sku ha gjort ä”. Fl. (Nl.).

Dabbe, m. penis på fjäderfä. Bhl.,hl.

Dabbe-nosad, adj. snöflande, som talar genom näsan. Sk. (Ingelst.).

Dabbig, adj. 1) tjock, illa beredd, osmaklig. ”Dabbet äta”. Ög.; 2) dum och senfärdig, trög, tafatt, oskicklig. ”Han ä så dabbig”. Bl.,kl. *Dabbig*, *dabbog*, id. Fl. (Nl.). *Dabbed*, adj. tafatt. Sk. (N. Åsbo). Nfris. *daabig*, *daavid*, *dobig*, adj. enfaldig, narraktig. (Outzen, 37).

Snordabbe, m. snörklump. Hl. Jfr e. *to dabble*, v. a. smutsa, orena; *dabbler*, m. stympare; d. dial. *dab*, adj. som är täppt i näsan; *dabe*, v. n. tala såsom en hvilken är täppt i näsan. DABET, *dabetssäkk*, s. *dag*.

DAD, m. fader, pappa; mest i barnspråket. Runö, Wi., fl. (Nerpes i Öb.). *Dadd* el. *dadde*, id. (Gl. Kb., Kr. i Öb.). *Dadd*. ”Dadd'n jär yssi skaogen”, fadren är i skogen. Nb. (Lule, Ö Cal.). *Ded*. Nb. (Ö. Cal.). *Dadde*. Åm.,vl., ul. (Rosl.). *Dädj*. Dl. (Åsens by i Elfd.; föråldr.). *Daddel*. Öl. *Tatta*, id. Dl. (Malung). Bret. *tad*; Benämnningen förmodligen deraf att det tillverkas af blånor, som genom borstning blifvit skilda från lintågorna.

BÖRVIND, s. *bör* 1.

BÖS 1, adj. 1) elak, ond, stygg. Riksspr. Af nht. *böse*; mht. *böse*; fht. *bôsi*, adj.; 2) vild, som far oförväget fram. Sm. Jfr *bose*.

BÖS 2, m. 1) utskuren tjur; 2) tölpaktig person. Kl. (Madesjö). Gr. *βοῦς*; lat. *bos.*

BÖSJA, *bössje*, s. *bås* 1.

BÖSTA 1, v. a. & n. 1 1) slå, klappa, bulta. Bhl.,ög.—sk.; 2) krossa i tu. *”B. salt”*. Hl. (Värö); 3) häkla. Dl. (Hülph. Dagb. 271); 4) ansträngande arbeta, starkt arbeta, så att man flåsar, Dl., ul.,sdm. (Selö), vm.,sm.; 5) vara vid oroligt sinne; Sdm.; 6) föra oljud. ”Han böstar å bråkar”. Nk. Fsv. *bösta*, v. a. klappa, slå, bulta. (S.S 1, 101, 102); deraf *bøstan*, f.; *hiærtabøstan*, hjertklappning; *bøstning*, f. klappning. Cod. A. 13, f. 12 v., 13; fn. *beysta*, v. a. slå, klappa, krossa, *beyrsta*; d. *bøste*; mht. *bozen*, id.; *buz*, *boz*, n. slag, stöt. (Ben. 1, 191). Böstel, m. 1) klappträ. Dls.,vg.,ög.,sm.,kl., hl.,bl. *Böste-trä*, n. id. Vg. *Toe-tóskel*, m. id. S. Sk.; 2) skällsord. Bl. Sista stafvelsen *el* i *böst—el* synes vara fn. *völr*, m. käpp.

Saltböstel. m. trästöt att krossa salt. Hl.(Värö). BÖSTA 2, v. a. 1 skölja (ett kar). ”B. karet; b. ärgen ur kelen”. Sk. (Ox.), hl. Är troligen samma ord som *bösta* 1. Jfr eljest d. dial. *bönse*, v. a. a) slå, prygla; b) *bönse et kar*, skölja karet rent, idet att man skakar vattnet från den ena sidan till den andra. S. *byra*, *böna* 2.

BÖSTE, n. 1) svinbog, frambog på ett slagtadt svin; större fläskstycke. *Svinaböste*, *fläskaböste*, n. Vl.,vg.nk.,sdm,sk.,hl.,bl. *Böjstä*, n. G.; 2) ett skällsord. ”Ditt böste!” Sm. Fsv. *böste*. (Didr. af B. 170, 225) svinbog; fn. *beysti*, n.; d. dial. *bøste*; fin. *pojsti*; ns, *böst*; österr. *bitz*, id.; jfr prov. *peitz*, bröst. (Diez); med. gr. ***βυζίον***, bröst.

BÖSTEL, s. *bösta* 1.

BÖTA, s. *bota*.

BÖTSEL (pl. *bötslar*), m. stor hackelseknif. Fl. (Nl.). Jfr *bissare*, *stampa* 1.

BÖTTA, v. köra hö till vägen; säges om höets framforsling från spridda håll i skogen, på första snö, till en allmännare under hela vintern begagnad väg, der det upplägges, för att sedan i färre omgångar hemföras efter behof och lägenhet. Hj. Jfr *böta* (*bota*), hvaraf det troligen bör härledas, så att det egentligen betyder iordningställa.

BÖTTELET, s. *lita*.

BÖUK (ipf. *-a),* v. n. bullra med doft ljud; om spöken. Fl. (Öb.). Jfr *bu* 1.

BÖVA, s. *buga*.

BÖX-LUMME, s. *lomma* 1.

C.

CIMBER-MARKEN, m. def. Så kallas en landsträcka i sydligaste Skåne utmed hafvet vid Östra Torp och Åby mellan Trelleborg och Ystad: en benämning, som troligen är ett minne

efter de gamle Cimrerne, Kymrerne eller Kelterne, som fordomtima varit landets innebyggare.

D.

DA 1, conj. då. G. Fn. och fe. *þá*.

DA 2, s. *dar*.

DAAN, s. *dadan*.

DABB 1, 1) m. a) seg klump af slem eller dylikt. Nk.,ög.,bl. *Dabbe*, m. Hl.; b) den röda (liksom ur näsan hängande) köttklumpen öfver näbben hos kalkoner. Bl.; c) slarfvig, dum och senfärdig menniska; drummel. Bl.,sk.,öl. *Dabbe*, m. Hl.; d) en som smutsat ner sig eller som gör allting oskickligt; ohöfvisk, framfusig karl eller yngling; äfven *dabber*, m. Sm.,fl. *Tabbe*, m. Hl.; 2) n. slarf, oordentlighet. Hl. Dabba, f. slarfvigt fruntimmer, som bär sig illa åt. Sk.,hl.,bl.

Dabba, v. a. 1 nedsmutsa. Sm

Dabba sej, v. r. 1 göra något oskickligt, bete sig tafatt. Nk.,sm.,kl.,bl.,sk. *Dabba ner sej*, id. Bl. Nfris. *daaben*, *daaven*, v. n. bete sig tafatt och narraktigt, (Outzen, 37).

Dabba te, v. n. 1 bära sig oskickligt åt, uträtta något *dabbigt*. "Han va å dabba te mä ä arbete, å hä sir fullar ut som han sku ha gjort ä". Fl. (Nl.).

Dabbe, m. penis på fjäderfä. Bhl.,hl.

Dabbe-nosad, adj. snöflande, som talar genom näsan. Sk. (Ingelst.).

Dabbig, adj. 1) tjock, illa beredd, osmaklig. "Dabbet äta". Ög.; 2) dum och senfärdig, trög, tafatt, oskicklig. "Han ä så dabbig". Bl.,kl. *Dabbig*, *dabbog*, id. Fl. (Nl.). *Dabbed*, adj. tafatt. Sk. (N. Åsbo). Nfris. *daabig*, *daavid*, *dobig*, adj. enfaldig, narraktig. (Outzen, 37).

Snordabbe, m. snörklump. Hl. Jfr e. *to dabble*, v. a. smutsa, orena; *dabbler*, m. stympare; d. dial. *dab*, adj. som är täppt i näsan; *dabe*, v. n. tala såsom en hvilken är täppt i näsan.
DABET, *dabetssäkk*, s. *dag*.

DAD, m. fader, pappa; mest i barnspråket. Runö, Wi., fl. (Nerpes i Öb.). *Dadd* el. *dadde*, id. (Gl. Kb., Kr. i Öb.). *Dadd*. "Dadd'n jär yssi skaogen", fadren är i skogen. Nb. (Lule, Ö Cal.). *Ded*. Nb. (Ö. Cal.). *Dadde*. Åm.,vl., ul. (Rosl.). *Dädj*. Dl. (Åsens by i Elfd.; föråldr.). *Daddel*. Öl. *Tatta*, id. Dl. (Malung). Bret. *tad*; wal. *dad*; ir. *dhaid*; skot. *daddie;* e. *dad, dada;* est. *taat;* fin. *taata;* brunsw. *taite;* bay. *tat, tatta.* (Schmeller 1, 462); schwab. *datte, dätte.* (Schmid, 116); österr. *datti, datl.* (Castelli, 106); lat. *tata;* gr. ***τάτα, τέττα, ἄττα;*** sp. *taita;* turk. *ata, tada;* swz. *dädi, dädää, dätti.* (Stalder 1, 255; Tobler, 128); ns. *tate, teite, tete, taite, tatte.* (Schambach 224; Br. W. B. 5, 5); ffris. *atha, atta;* skr. *tâta,* fader.

DADAN, adv. dädan. Sm. *Daan, dan, däan, dädena.* Vb. *Dään.* Mp. Fn. *þadan.* Jfr *däna.*

DADD, m. ris, pisk; till barn. S. Sk.

DADDA, f. amma; barnspråk. Ul. (Rosl.), sdm. (Ornö), nk., vg., kl. (Stranda), sm. (Östra h.), bl. (Bräkne). Jfr swz. *dodô,* f. moder; fht. *taan,* dia. (Graff 5, 284); österr. *daien,* id.; moes. *daddjan,* v. a. dia: ***θηλάζειν***. (Marc. 13: 17). Af alla götiska tungor har sv. landskapsordet *dadda,* f. trognast bevarat den moes. roten *daddjan.*

DADDES, interj. utmärkande rysning. "Hi daddes!" S. Sk.

DADRÅ, v. n. 1 svimma. *Dadrå å,* svimma bort, blifva sanslös. Hs. (Bj.).

DA(G), m. 1) dag; allm. *Daj, da.* "Dä ä kar hela daen", det är en dugtig karl. Sm.; 2) frist, anstånd. "Han fikk da te framtiden", han fick anstånd till våren. Sk.,hl. Fsv. *dagher,* m. a) dag; b) dygn; c) bestämd, förelagd dag; d) stillestånd; e) herredag, riksdag; fn. *dagr,* m. dag, ljus; moes. *dags;* fht. *tag, dag;* fe. *dæg;* n. o. d. dial. *dag,* m. a) dag; b) anstånd; ns. *dag, dach,* m. anstånd; moes. *dags,* m. dag, ljus; *ahtáudôgs,* adj. ***ὀκταήμερος***; *fidurdags*, adj. ***τεταρταῖος;*** fn. *dagan,* f. dagning, gryning; *dægr,* n. hälften af en naturlig dag (fe. *dôgor,* m. id.), gifva vid handen att troligen funnits ett numera förgånget starkt verbum *daga* (ipf. *dôg).* Jfr skr. *dah,* att skina, lysa, hvaraf *dagd'â,* f. den trakt, der solen befinner sig; gael. *dagh;* lit., lett. *dag, deg,* urere. Dabet, m. vallbarns matsäcks-förråd för en dag. Deraf *dabetsäkk,* m. säck till detta munförråd. Åm. (*Dag*, *bit*).

Daga av, v. a. döda. S. G.

Dagamann, m. dagakarl. Jtl. *Dajakär,* m. (hårdt k). Sm.

Dagburgit, adj. n. dagens slut, när aftonen inbrutit och dagen slutat. "Dä ä inte dagburgit än". Kl. (Gladhammar i S. Tjust). Jfr fsv. *daghfulghe, daghfulghit,* adj. n. dagens slut, då dagsljuset alldeles upphört. VGL. Sv. Järt. Post. Stjernhjelm härleder detta ord af sv. *fylla,* v. a. implere, Schlyter och Collin (VGL.) af sv. *fylghia,* v. a. följa, efterfölja; rättare härledes ordet af fsv. *fela,, fiæla,* v. a. dölja, betäcka. "Jamsköt som solen fiæler sik". Alex. M.; fn. *fela (fal, fólgit),* v. a. a) gömma. "Fólginn endi lokíns lífs, vitæ consummatæ fluis conditus, finis vitæ impositus. (Ynglinga Saga, 35); b) dölja, förborga; moes. *filhan,* v. a. dölja; fe. *filhan, feolhan,* id. Jfr *solbergning.*

Dagligdags, adv. dagligen, den ena dagen efter den andra. Riksspr. *Dajlidaus, daulidags.* Sm. *Daliadajs.* S. Sk. Fn. *daglega dags.*

Da(g)mena, v. imp. dagsmejan verkar. "Dä damenar i da meet". Sk., *Dameja,* v. imp. id. Sm. D. dial. *dagmilde,* id.

Dagom, adv. dag efter dag. Hs., vb. *Dagomdags,* dag ifrån dag. Vb.

Dagomväg, adv. dagen jemnt för vägen; då dagen nätt och jemnt räcker till för resan. Kl.

Dag-órka,, f. dagsarbete, beting. Nk.,vl. S. *orka.*

Dags-bro, f. dagsrand, den ljusa rand, som visar sig vid östra himlaranden, när dagen börjar gry och föregår morgonrodnaden, hvilken vanligen benämnes med en omskrifning: *"dä röer* (el. *rönner) för sola"*, eller ock säger man: "solen stiger opp på dagsbron". Vl. Anm. *Dagsbro* betyder eg. *dagens bro,* liksom den bro, öfver hvilken dagen tågar, då han om morgonen inbryter. Fn. *dagsbrún,* f. dagsbryn: ora lucis v. diei, i. e. primordium diluculi matutini, lux matutina oriens. Sturl. 3, 30; "en þá var dagat, ok áttu þeir at sjá í gegn dagsbrúninni"; om himlaranden heter det: "sól skrýðir dagsbrún með björtum geislum". (Egils. 93); n. *dagsbrun,* f. gryning.

Dagsens sanning, f. klar sanning, solklar som dagen. Vb.,nl. *Dagssanning.* Kl., fl. (Nl.). Fn. *dagsannr,* adj. solklar, tydlig; *dagsanna,* solklart, tydligt.

Dagshäja, f. dagspillan. G. S. *häjä.*

Dag-slätt, m. så mycket säd eller gräs, som man kan slå på en dag. S. Sk. N. *dagsslätte.*

Dagsmäja, f. solens upptinande verkan under vinter och vår; den mildare luft som inträder vid middagstiden om vintern och tidigt om våren, då solstrålarnes värme verkar upplösande på is och snö; töväder vid middagstiden om vinter och tidigt om våren. Vb.,mp.,ul.,nk.,ög., sm. "I år ha snön gått sin kos me barä dagsmejä", då solen har verkat, men ej töväder med regn. Sdm. *Damidja, dameja,* f. Sm. *Dagsmäja, dagmeja,* f. Kl.,öl. *Dameja,* f. Vg.,sk. *Damea,* f. Bl. *Damena,* f. "Damenan tar meet i da". Sk. *Damening,* f. Sk. (Ox.). D. dial. *dagmildning;* n. *dagsmea,* f. id. S. *meja.*

Dags-rand, f. morgonrodnad, gryning. Nb., vb.,vl. *Dagrand,* f. Dl.,mp.,hs.,sdm.,sm. *Darånn,* f. Sk. (Harj.). *Dagränning,* f. Sm. Fsv. *dagrand,* f. (S.S. 2, 108; S.F.S. 7, 8; J. M. Yrtag., f. 149, 164; Spec. Virg. 89, 209. En Vadst. N. bönb.); fn. *dagrönd;* fd. *dagrand;* n. *dagsrånd,* id. Jfr *rannas.*

Dagsätt, n. skymning, dagens slut, solens nedgång. Vb.,hs.,dl.,vl.,dls. *Dagsatt,* n. "Dä ä inte dagsatt än". Vg., sm. (Sunnerbo). *Dagsatt, dajsatt,* n. Sm. *Dagsättning,* f. id. Ög. Fsv.

dagsatt, adj. n. id. UL.; fn. *dagsetr,* n.; n. *dagset,* n.; d. dial. *dagsæt,* id. Jfr e. ”the sun is setting”, solen går ned.

Dagtruten, adj. i saknad af eller beröfvad dagen; då dagen tryter, fattas; säges då man ej hinner med det föresatta eller bestämda på dagen (t. ex. under resor, arbete). Vg. Jfr fn.*þrjóta (þtraut, þrotit),* v. n. fattas; *þrotinn,* p.p. den för hvilken något fattas; beröfvad, t. ex. *þrotinn elli,* beröfvad ålderdomen, d. ä. bortryckt genom en förtidig död; *þrotinn sigri,* beröfvad segern.

Dagvard, m. frukost. Sm. *Davar, davare.* Sm.,kl,,bl. *Daver, davre,* m. Sk.,hl. *Daver,* m. N.bhl.,öl. *Dagol, dagel,* m. Vl.,vg. *Dagelmål,* n. Vl.,vg. *Dagermål, davermål, dagelmål,* n. Sm. (Östra h.). *Dejle, dule,* m. Bhl.*Dagel, dagle, davel, daval,* m. Ög. *Dagel,* m. id. Dls. *Daver,* m. middagsmat. Vg. (Marks h.). *Daule,* m. ett mål till kreaturen kl. 10 f. m. och kl. 3 e. m. S. Bhl. Fsv. *daghurþer* eller eg. *dagvarþer,* m. frukost. VGL.; fn. *dagverđr,* m. (F.R. 2, 76, 2); *dögurđr,* m. (F.R. 1, 262, 1), id.; af fn. *verđr,* m. a) frukost; b) middagsmåltid; c) mat; *vörđr,* m. mat, föda; *virđr,* m. a) middagsmåltid; b) föda; *væri,* n. föda, mat; n. *dagur, daur, dur, dauremål, dogur,* m. frukost (kl. 10); nfris. *daagerd, daaerd, dauerd, doerd, dogwerd,* id. (Outzen, 39). Björn Hald. öfvers, *verđr,* m. una portio cibi, en portion mat, ett afmätt stycke mat; n. *vor,* m. måltid, en bestämd del eller portion af mat; med anledning hvaraf Hb. jemnför skr. *urd,* att mäta. DAGG, m. 1) eg. dagg: ros. Rikesspr.; 2) liten sup. Åm.; 3) sqvätt, deraf *mjölkdagg,* m. mjölktår. Sdm. (Sorunda; enl. D. D.).

DAGGA, v. a. 1 slå. Sm. E. *to daggle.* Daggare, m. slagskämpe. Sm. (L—n). DAGGBÄNK, m. dimma ifrån sank mark, då man säger att *hwäitä-håpu räidar,* hvita märren (dimman) rider. ”Nau räidar hwäitä håpu da”. G.

DAGGKÅPA, f. Alchemilla vulgaris. Nk. *Daggskål,* f. id. Sdm.,nk. *Dagg-skalar,* f.pl. G. Af sv. dagg = lat. ros.

DAGRA, v. n. 1 stående vackla eller darra)(*stagra.* ”Studen sto å dagra”. Hl. Jfr n. *darla,* v. n. skakas, stå löst och vacklande; holl. *daveren,* v. n. skakas, darra; ns. *dävern,* v. n. id. (B. W. B. 1, 187).

DAIL, m. del. Vb. Fsv. *del,* f. id. Spec. Virg. s. 276; fn. *deild,* f. del, delning; fht. *teil, deil,* m. och n.; fsax. *dêl;* fe. *dæl;* lit. *dalis;* ffris. *deil;* e. *deal;* skot. *dail;* nht. *theil;* ill. *del;* böhm. *dil;* gael. *dâla, dal,* f.; moes. *dails,* f.; beng. *dal,* id. Dail *(dailä, dailt),* v. a. dela. Vb. Fn. *deila,* a) dela; b) tvista, gräla; fsv. *dela,* a) dela; b) tvista. VGL., UL., S.S. 3, 133; deraf *dela,* f. tvist, rättegång. VGL., UL., S.S. 1, 44, 136; 3, 29; Kg. St. s. 11; *delafuller,* adj. trätosam, full af träta. S. Bern. f. 29 v.: ”delaful tunga oc fal mz ether”; *delaktogher,* adj. delaktig. S. S. 2, 24; *dela mal, daila mal,* n. tvistemål. G. L.; *deld,* f. teg (i åker eller äng). UL.; *delda ra,* comm. råmärke mellan tegar. UL.; *delo broþer,* m. vederdeloman. UL.; bret. *dael,* f. tvist, gräl; moes. *dailjan,* dela; skr. *dal,* findi, caus. findere.

Dailakti el. *dailaktu,* adj. delaktig. Vb.

Dela, v. a. o. n. 1 1) eg. dividere. Riksspr.; 2) träta på någon. Ul. *Dejl,* id. “Dejl int på mä!” trät icke på mig. Jtl. *Djelå,* id. Dl.; 3) kackla. ”Hönsen dela”. Hs.

Deles-gärds-gård, m. gärdesgård som går i rågången mellan tvenne hemman. Dls. *Lina,* f. id. Vg. (Vadsbo).

Djela, f. träta, tvist. Dl. DAJ, s. *dänn.*

DAIG, m. deg. G. *Dej,* m. Bhl., sm.,sk. Fsv. *degher,* m. Spec. Virg. s. 135; fn. *deig,* n. deg; *deigr,* adj. a) fuktig, våt; b) mjuk; c) rädd; *deigja,* f. a) fuktighet, mjukhet; b) fruktan; *deigja,* v. a. a) göra fuktig; b) göra mjuk; *digna,* v. n. blifva fuktig; d. *dejg,* m. deg; fe. *dah;* e. *dough,* id.; fht. *teig;* mht. *teic,* m.; nht. *teig,* m.; moes. *daigs,* m. id. Jfr moes. *deigan, digan (dáig, digun, digans),* v. a. bilda, forma. Daigbäint, adj. ömfotad; mest om kreatur. G.

Daighjertä, adj. modlös. G.

Daighólk, m. degtråg. N. G., fl. (Ingo i Nl.).

Daigning, f. mjöl eller kli och vatten (till höns). N. G. *Dainä,* f. id. G.

Daigtändt, adj. omtändt. G.

Degna, v. n. 1 blifva degig; om säden då han är så rå, att han klibbar vid qvarnstenen. Bl. (Gammalstorps s:n).

Dejna, v. n. 1 sätta i deg, bereda deg. S.Sk. D. *deine,* id.

Dejtråj, *dejtrau,* n. degtråg. Sm. *Dejtrau,* n. Bhl. D. *deigtrug;* isl. *deigtrog,* id. (Gislason, 80); fht. *teigtrog.* (Graff 5, 378). *Dejvittjon,* f. def. degtråg. Fl. (Wärö skärg.). *Degtina,* f. id. Fl. (Ingo). D'AINU, pron. f. s. def. den ena. *D'annu,* den andra. G.

DAJTONAD, adv. ditom (från andra sidan). Dl. (Elfd.).

DAKK, adj. trött. Kl. Jfr n. *dakje,* m. ”en doven, senfærdig karl”. (Aas. 60); fn. *dá,* n. dåning, vanmagt. Dakna, v. n. 1 tröttna. Kl.,öl.

Dakne å, v. n. 1 1) tröttna upp; 2) dåna. Öl. DAKKA 1, f. drifva, stor hög. *Snödakka,* f. snödrifva. Vl. (Enl. B. E. Hildebrand).

DAKKA 2, s. *dikka.*

DALA 1, v. n. 1 1) falla. ”Dalla omkull”, falla omkull. ”Dala når”, falla ner. ”Far dala fóre å ja dala ätte i måkkullakórran”. Sk.; 2) luta till nedgång; om solen. ”Solen dalar‴ (eller ”däldar”). Vg.; 3) *dala å, dåla å,* blifva matt;, sömnig. Hs. (Bj., Db.). D. *dale,* falla, sänka sig; i synnerhet om solen; d. dial. *dale,* v. imp. saktna, lägga sig; om ondt väder; jfr hindost. *d'alna,* att luta (dagen lutar mot aftonen); ns. *dalen,* sjunka; holl. *dalen,* v. n. falla; luta till nedergång; om solen. ”De zon begint te' dalen”, solen begynner sjunka. Verbet *dala* har i den uräldsta tiden utan tvifvel haft stark böjning: *dala, dol, dulit,* såsom man kan sluta af här nedan intagna jemförelser. Fsv. *dal,* m. dal. S.S. 1, 9; Horol. f. 20; fn. *dalr,* m. a) boge; b) dal; *dæla,* f. fördjupning, *dæld,* f. liten dal; sjö; fht. *tal, dal,* n. och m. dal; nht. *thal;* e. *dale;* ffris. *dêl, deil.* (Richth. 682); fe. *dâl;* moes. *dal,* n. *dals,* m. *dal;* n. *dal;* nfris. *daal, dâl, däl, deel,* ned, under; ns. *dahl,* id. (Richey, 33); moes. *dalaþ,* ned, nedför: **κάτω, χαμαί**; swz. *tola, dole, tüele,* f. grop, håla, fördjupning; fslav. *dol,* m. foramen; böhm., pol. *dolina,* f. dal; fslav. *dolu,* deorsum; böhm. *dolu,* id. (genet. af *dol,* en dal); bret. *dôl,* m. dal, floddal. Dieffenbach (vergl. wb. 2, 611) anser att grundbetydelsen af moes. *dal* eller *dals,* fissura, fovea, antyder att roten är skr. *dal,* findi. Dalar, m. pl. slaggstycken, som bilda sig vid kol- och tjärubränning. Kl.

Da**L**dokka, f. Trollius europæus. Nk.

Dalkól, n. träkol, som uppkommer efter tjärubränning i s. k. tjärudal;)(*milkol.* Kl.

Da**LL**ta (ipf. *däll,* sup. *dä**ll**t),* v. a. tappa efter sig här och der, spilla. ”Da**ll**ta ätter säg”. Hs. *Dalt* (aa), id. Jtl.

Dulla, v. n. 1 stå osäkert på benen, såsom små barn då de börja lära gå, men ofta falla. *Dull! dull!* säges till små barn, som börjat att

stå. Sm. *Stå dull,* v. n. 1) släppa ett barn handlöst för att låta det ensamt stå. Sm,, ög. (Ydre). *Stå dall,* id. Bl., sk.; 2) säges om drucken karl, som ej kan stå, utan är nära att falla. ”Han står dull”. *Leka dulle,* låta ett barn ”stå dull”. Sm.

Dullra, v. n. 1 1) stå osäkert, vara nära att falla, väga på tvenne sidor; a) om små barn; b) om sjuka menniskor, som ej kunna stå: ”de sto å dullrade”; 2) om ringklockor, som ringas så starkt att de äro nära att gå omkring axeln. Sm.

Dä**L**ja, f. 1) däld, dalsänkning. Hs. (Db., Bj.), hj., nk.; 2) mindre fördjupning i åker. Nk. N. *dæla, dæle,* f. liten grop i en åker.

Dälla, v. a. 1 1) eg. komma någon eller något att falla. På samma sätt afledas flera svenska ord, t. ex. *fälla,* v. a. labefacere, af *falla,* v. n. cadere; 2) nertysta, stilla någonting som är å färde. ”Han vill ha den saken nerdällad”. Sk. (Kjellstorp i Vemm.).

Dälsnä, f. dalsänkning på slät mark eller i skog. Sdm. DALA 2; v. n. 1 drifva sysslolös omkring, gå långsamt, slå dank. Sk. (Ox.). *Dalla,* v. n. id. ”Gå å dalla”. Fl. (Pargas, Ingo). Är detta ord beslägtadt med *dala* 1? Eller bör jemföras nht. *dahlen, dalen,* jocari, nugari, garrire (Grimm, wb. 2, 696); e. *to dally,* a) skämta; b) söla, dröja?

DALA-STEN, m. finare slipsten (från Dalarne).Vb.

DALERN, m. def. djefvulen; euphem. "Dä va dalern!" Mp.—bl. *Däln,* m. def. id. Hs.

DALJ, n. stryk, pisk. "Få dalj". Bl.,hl. (Slättåkra). Dalja, v. a. 1 1) slå. Ja daljade honom dugtigt. Tier du inte, så daljar ja de". Sk. (Ox., N. Åsbo); 2) slå, drifva in. "Dalja in en spik". Sk.; 3) *dalja om,* kringpiska. Bl.; 4) *dalja på nåen,* slå någon med en käpp; säges då ett par sådana slag utdelas. Sk. Fn. *dala,* v. a. stöta, slå en buckla,på ngt; *dala,* f. stöt, buckla; *daladr,* stött, bucklig; hindost. دلنا, *dal-nâ,* att stöta, krossa. DALK (pl. *-kar),* m. 1) knöl i köttet, som ej är öm. Rikksspr.; 2) knöl på hvad som heldst, som ej bör vara; knöl uppkommen af obeqväma underkläder o. d. Sdm.

DALK el. *dallk* (pl. *-kar),* m. 1) seg sammanhängande vätska, klimp. Sk.,hl. "När tösen hade hälat sej, va håret som en dalk". Sk. (Klagstorp i Oxie h.); 2) stackare, slurfver. *Dallker.* Vg. N. *dolg, dolk,* m. klump; *dolget,* adj. a) klumpig; b) senfärdig; bay. *dalken,* m. degig, klibbig massa; schwab. *talg,* m. degklimp; nht. *dalk,* m. a) degig, klibbig massa; mjölmat; b) dum menniska; e. *dolt,* m. stackare; bay. och österr. *dalk, dålk,* m. dum, tölpig menniska. (Schmeller 1, 368; Castelli, 104).

DALLA 1, f. en två alnar hög trästake på fot, hvari lampan hänges, ljuset eller stickorna insättas; hon står antingen på golfvet och flyttas omkring efter behag, eller utgör hon en från taket nedhängande ställning för lampan. Sk.,hl.,bl. *Dalle,* m. id. Sk. (Ox.). *Lampedalla,* f. id. Hl. (Ö. Karup), sk. (Luggude, N. Åsbo). *Lampakäring,* f. id. Hl. (Frillesås). Jfr fn. *dallr,* m. trästam med grenar.

DALLA 2, se *dala* 1.

DALLBAKE. m. egt spene-rygg; det nedersta och mellersta stycket af svinbuken. Vg. *Dalbage,* m. 1) id. G.; 2) halsstycke af ett slagtadt svinkreatur; stället på halsen af ett slagtadt svinkreatur, der det vid slagtandet blifvit stucket, samt det smala stycket, som skäres derifrån upp mellan käkarne. *Dallbage, dallbak.* Sk. (Ox., Skytts, Onsjö, Lugg., Ing.). Jfr *del, däl.*

DALLER, n. dallring, darrning. Vb.

DALLT, m. 1) klimp, klump (af deg eller annat segt ämne). Sdm.,nk.,ög.,vg.; 2) illa beredda och hopfösta födoämnen. Ög. Jfr *dalk.* Dallta, n. 1 1)klimpa i hop. Sdm.,ög.: 2) baka dåligt; om deg. Bhl. (Oroust).

Dalltig, adj. klimpig. Vg. (Elfsb.).

Hopdalltad, adj. hopklimpad. Sdm.,ög. DALMA, v. n. 1 1) skalkas. Hs. (Idenor); 2) lättjas. Hs. (Ibm.). *Dälme* el. *däälm,* v. n. stå och dröna. Jtl.; 3) oaktsamt förhålla sig. Hs. (Db., Bj.). Jfr d. dial. *dalle,* v. n. skalkas, skämta; e. *to dally,* v. n. a) skämta; b) söla, dröja; swz. *dalmen,* skämta, skalkas. (Stalder 1, 260). Da**L**m, m. 1) loj och oskicklig person; 2) fjolle. Jtl. Jfr moes. *dvalman,* v. n. insanire; d. dial. *dalmer,* m. dagdrifvare.

Da**L**mu, adj. 1) osalt, osmaklig; 2) tafatt. Jtl. DALSKA, v. n. 1 tala dalska. Dl. (Elfd.).

DAM, *dama, damma,* f. fru. Ordet användes till en qvinsperson, som man för att smäda vill gifva en titel. "Du dam, du dama, du damma". Äfven säger man: "du fru". Sm. Frans. *dame,* f. fru; fn. *damma,* f. dam, förnäm hustru eller enka; med. lat. *domna;* it. *dama* och *donna;* lat. *domina.*

DAM, *damb, damba, damma, dammbug, dammpen,* s. *dimba.*

DAMMA PÅ, v. a. 1 häftigt slå någon, gifva någon dugtigt med stryk så att det smäller, genljuder. Bl. och fl. st. Swz. *dammern, dämmern,* v. n. & a. a) "laut ertönen; b) heftig schlagen". (Stalder 1, 262); nht. *dämmern,* v. a. "schlagen, klopfen dass es schallt; eigentlich durch schlagen bewältigen, niederdrücken". (Grimm, wb. 2, 710), Jfr nht. *dämmen, dammen,* v. a. a) göra en damm; b) betvinga, kufva, dämpa.

DAMMBO**L**, n. dammlucka. Vb. Fsv. *dambord,* n. id. S. Ol. S. 41. Jfr moes. *faur-dammjan,* v. a. fördämma.

DAMMKÄRR, n. kärr omkring mindre träsksjö. Kl. Fn. *dammr,* m. fiskdam: piscina.

DAMP, m. (ung) häst. Kl.,öl. Deraf *allvaredamp.* S. *allver.*

DAMP, *dampen, dompa, dåmpen,* s. *dimba.*

DAN (f. *dai,* n. *da),* pron. den. "Dan kären", den karlen. "Dai kvinna", den qvinnan. "Da luse", det ljuset. Plur. nom. *daj,* de. "Dai kära", de karlarne; "daj kvinnera", de qvinnorna; "daj djura", de djuren; genet. *deras, dera, dara, dajra, darra;* dativ, *dem, dom, döm.* Sm. (Östbo).

DANN, *dan,* adj. 1) beskaffad, skickad, gjord: besvärlig. "Dä ä för illa dant mä'n. Kors! så dan du ser ut. Hva för dant? Skorna ä inte ens dana. Ä dä dant?" är det tillbörligt? Vb.,hs.,ög., sm.,g.,sk.,hl.,bl. *Danner* (f. *dann,* n. *danat).* "Han ä för danner te supa. Att dä ska vara så dannt å regna!" V. Nk.; 2) förskräckt; rädd, mycket angelägen, ängslig. "Han ä så dann. Han va så dan för'et". Mp.,ul.,sdm.,g.,dls.,ög.,sm.,hl.,sk.,bl. *Danner,* adj. ifrig, rädd, skrämd. "Inte ska du

bli danner för så litä". Nk. Fsv. *dann,* p.p. bildad, formad, inrättad. "En hofwelig riddare ok væl dann"; fht. *than, thon;* nht. *gethan;* fd. *dannes, dandnes, dandæ;* d. o. n. dial. *dan;* fe. *gedon;* holl. *gedaan;* ffris. *den.* Dannera, v. n. 1 passa väl. Dl.,vl.,sk. Deraf *dannerä* (eg. *danneradt),* p. p. beskaffadt. "Hä ä sa dannerä". Mp.

Fördanad, adj. förskräckt. "Ja ble så fördanad". Sk. (Onsjö). DAN, adv. der. Jtl.,hj. Dana, adv. 1) derifrån. "Dana jär ä töja", derifrån är det taget. *Dään-ätt,* id. Vb. *Da**n**, id. Vb. (Nordmaling); 2) derefter, ifrån den tiden. Däna, id. Vb. Ffris. thana, dana, "dannen, von dannen, von da". (Richthofwen, 1067); fsax. thanan. derifrån; fe. þonan, þanan; fht. danan, thanan. (Graff, 5, 49).*

Danbort, adv. (der borta) långt borta, på längre afstånd. Öl.

Danna, adv. der borta. Dänna, id. Nk. Dann, danne. Sdm. (Björkvik). Danne. Ög.,öl. Danner, Kl. Dänna, denne. Sdm. (Ö. Rek., Ornö). Dannasse, dannässe, adv. der (närmare bestämdt än danna, dänna). Dannasse da, der borta. "Dä ligger dannässe i äsken". Nk. DANA NER, v. a. 1 smutsa, fläcka ner. Kl. (Ryssby s:n), sm.,bl. Jfr d. dial. *donnet,* adj. något smutsigt (Jylland).

DANE-KVINN, f. bondhustru. Vb. S. *dannemann.*

DANDRA, v. n. 1 dundra, gifva ljud från sig. "Dä dandrar i logen". Sdm. (Selö). *Dandrä,* v. n. starkare dallra. G.

DANGLA, v. n. 1 1) svinga. "Dingla å dangla"; allm. "Hva ska pojken gå å danglä me lien etter?" Sdm.,nk. *Dangäl* (ipf. *danglä).* Vb. *Dångla,* dingla, sväfva hit och dit. Hs.; 2) vackla hit och dit, gå ostadigt, vacklande. "Han går å dang**l**ar mä bena". Nk.,mp.,fl.(Nl.). "Gå å dangla", säges om en sjuk, som ej har nog kraft att gå med säkra steg. Bl.; 3) gå sysslolös, vara begifven på lättja. Fl. (Nl.), mp. "Dangla å slå", drifva omkring ifrån det ena stället till det andra utan sysselsättning. Ul. (Rosl.). Fn. *dángla,* skaka, svinga fram och tillbaka; d. *dangle;* nfris. *dangeln,* id. (Outzen, 44); e. *dangle,* gå sysslolös. Jfr *danka* 1. Lång-dang-**L**ug, adj. som är lång och går med osäkra och vacklande steg. Sdm. DANGLING, *ljusdangling,* m. smalt ljus, dank. Sm. (Östbo). *Klendank,* m. id. Ög. (Gullbergs h.). Jfr nht *dacht,* m.; fht., mht *dâht, tâht,* n. Grimm (gramm. 2, 44) antager ett förloradt starkt verbum *dagan* (ipf. *dôg),* v. n. att lysa, och betraktar *dâht* såsom eg. betydande det lysande i lampan; skr. *dah, du,* att brinna.

DANK 2, s. *danka* 1.

DANK, *danke,* n. sankt ställe, fuktig mark, däld, fördjupning i marken. Ög.,sm.,kl.,bl. *Dakk,* m. liten dal, sankt ställe. Dls. Fn. *dökk,* f. graf, grop; n. *dokk,* f. sänkning, fördjupning; jfr hindost. *dahak,* en håla, en afgrund. Kärrdank, n. kärr. Ög.,kl. DANKA 1, v. n. 1 1) eg. gå hit och dit utan att göra något, sysslolös drifva omkring, lättjas, slå dank; allm. 2) *danka mä ngn,* lefva otuktigt med någon. "Han dankar mä henne". Sm. N. *danka,* v. n. slå dank; fn. *danka,* v. n. obekymrad gå fram; skr. *tan'k* att gå. Danker, *dank,* m. 1) eg. lätting, oduglig person; allm.; 2) en som gerna gör sin kur hos fruntimmer, kurtisör. Sm.

Dånka (def. *dånka,* pl. *dånke,* def. *dånkán),* f. herrskapspiga, flicka som ej bär Delsbo drägten. Äfven *randpjäska* eller *randsmiska,* f. Hs (Db.).

Dånkbaler, pl. m. danslag, som tillställas af herrskapspigor och gesäller m. fl. Hs. (Db.). Delsboarnes danslag kallas med svenska benämningen lekstugor. DANKA 2, v. a. 1 slå, slå på. Sdm. Fn. *dángla,* v. a. slå; *dángl,* n. slag; hindost. *dâng,* en käpp, klubba. Jfr *dänga.*

DANKA 3, v. n. 1 bära och draga på någonting tungt. Ög. Jfr *kanka.*

DANNEMANN (pl. *-män),* m. gift bonde. Sm. *Danemann,* sjelfrådande bonde, husfader. Vb. Fsv. *dandeman, danneman, dondeman* (pl. *dandæmæn, dandemen),* rättskaffens, hederlig man. Gertr. Gill. f. 9. Rimkr.; isl. *dánimaðr, dándis-maðr, dándemaðr, dáindis madr,* m. id. (af *dáindi,* n. något förträffligt, utmärkt. Hald.; men möjligen äro de isländska orden efterbildningar från danskan); d. *dannemand,* id.; fd. *dannefolk, dandemantzdömme, dandesven, daneswendtzdömme.* (Mlb., Dansk Gloss.); fsv. *dandeqvinna,* f. en hederlig, aktad qvinna. (St. Rimkr. 86); fn. *dándiskvenna,* f; fd. *dandeqvinde,* f. id.; fsv. *dande, dandes, donde, dondes,* adj. ädel, rättrådig, ärbar, redbar. Didr. af B. 32: "hon var badæ fager oc dandes"; gl. d. *dannis, dandnes, dandæ,* adj. ärlig, rättskaffens, ädel; *dandneshed,* f. rättskaffenhet, ärlighet. Jfr Rdq. 2, 2 h. 425.

DANNSIA, adv. på andra sidan. Öl.; s. *dan.*

D'ANNU, pron. f. sing. def. den andra. G.(F.).

DANT, n. förtal, klander. Jtl.,dl.,hs.,vg.,hl., sm. *Dantande,* n.; *dantning,* f. id. Sm. Fsv. *dant,* n. förtal. Rimkr. 99; *dantan,* f. id. S.S. 1, 101; jfr fn. *tönn,* f. tand; *tanna,* v. a. bita, gnaga; skr. *danta,* m. tand; *dans,* att bita; hind. *dant,* tand; lit. *dantis,* id.; lat. *dens,* (gen. *dentis),* id.; wal. *dant,* id.; bret. *dant,* id.; *danta,* v. a. bita; gael. *dant,* m. bit, stycke. Danta v. a. 1 1) tadla, klandra. Hs., dl. *Daant'* (ipf. *-tä).* Jtl.; 2) förtala, smäda. Hs.,vg.,sm. *Daant'* Jtl.,vb. Deraf sv. *bakdanta,* v. a. lasta någon på baken. Fsv. *danta,* v. a. baktala. S.S. 1, 88, 151. S. Bern. f. 153 v.

Bedanta, v, a. baktala. Sm. (Vestbo). DANTE, nom. pr. Daniel. Ög.,sm. *Danil.* Sm.

DAR, adv. der. Sm. *Da,* id. Dl. (Lima), nk. "Da sör i skogen". Fn. *þar;* fsax. *thar;* fht. *thara, dâra;* mht. *dare, dar;* nht. *dar;* e. *there;* n. *dar,* id. Dar ässtår, adv. der någonstädes. G. (F.). DARG, s. *dårg, dårga.*

DARRA, f. gammal gumma. Kl. (Enl. G. W. S). Jfr sv. *darra,* v. n. tremere.

D'ARRASTUA, s. *adre.*

DARTÄ, v. n. 1) fälla, släppa, spilla; 2) cacare. Mp. (Enl. Augustin). Jfr fn. *detta* (ipf. *datt),* v. n. falla;, i senare betydelsen *dríta.*

DARÄ, v. n. säges om vattenytans krusning före, men helst efter storm; bedarra. *Garä,* v. n. id. Mp. Darning, m. vattenytans krusning före, men helst efter storm. Mp. (Enl. Augustin).DAS, *-a,* f. får. Plur. *daser,* def. *dasen.* Vb.

DAS, m. klimp. *Lerdas,* m. lerklimp. *Klass, lerklass,* m. id. Hs. (Db). Jfr *dask* 2.

DASA, v. n. 1 1) eg. ligga och sträcka sig, dra sig, ligga och lättjas. "Ligga å dasa". "Stå opp genäst å ligg int länger å dasa". Riksspr.; 2) rasa. Åm.; 3) lefva otuktigt, kurtisera. "Dasa mä en". Hs.,ul.,nk.,vg.; 4) ställa sig in, vara inställsam. "Han dasar för dä eller dä". Ög. (Östkind). Fn *dasa,* v. n. ligga och lättjas. Orkneyínga Saga. (Hafn. 1780, 4:o; 79 kap.), hvarest ordet brukas om soldater som ligga sysslolösa, sträckande sig framför eldbrasan; *dá,* n. dåning, vanmagt; d. dial. *dase,* v. n. a) "drive, dovne; b) drive tiden bort i ørkesløshed, gå som dagdriver"; *daser,* m. "den som er doven, som intet bestiller;" *dasse,* v. n. "drive skiemt, lefle: den karl kan godt dasse med pigerne". (Mlb. D. L. s. 73); *dose,* v. n. "være dorsk og doven"; swz. *daaschen, dahschen,* v. n. "langsam in seinem ganzen thun und lassen seyn, sich nur mühsam und saumselig bewegen". (Stalder 1, 255); skot. *dove,* v. n. att vara slö, overksam. Daseri, n. otukt. Vg. (Enl. Ihre).

Dasig, adj. trög och lat, saktfärdig. Kl. *Dasoger,* adj. lättjefull, som alltjemt hvilar sig. Fl. (Nl.). *Dåsuger,* adj. trög, sömnaktig, tung i hufvudet. Nk. *Dåsug.* Sdm. *Dåsig,* som har liten fattningsgåfva. Vl. Fn. *dasinn,* adj. lättjefull. (Egils.); *das,* n. matthet, trötthet; *dasaz,* utmattas, tröttas; *dasadr,* utmattad, trött; mht. *däsig,* adj. dum. (Ben. 1, 309); ns. *dösig, düsig,* adj. trött, förvirrad; *dösig,* lat, trött, dum; nfris. *däsig, dasig,* dum. (Outzen, 47. Schütze 1, 241); skot. *daue,* adj. overksam; ryss. *dosúg,* ledighet, ledig tid; n. *das, dos,* n. matthet, svindel; *dusa,* v. n. sitta stilla, vara dåsig; *dasa, dæsa,* v. a. utmatta; d. dial. *dose,* v. n. "være dorsk og doven". (Mlb., D.L. 68).

Daska, v. n. 1 1) vara lat, senfärdig. Sm.; 2) gå sakta, lunka. "Daska å sta". Vg.,ög.,sm.,hl. *Daska* är freqventativum af *dasa.* Jfr fn. *doska,* v. n. dröja, söla; d. dial. *dåske,* v. n. vara trög.

Dasker, m. senfärdig, lat menniska. "Dasker i dagom, dasker i dagninga", gammalt talesätt. Sm. (Östbo, enl. L—n).

Dåse, m. lathund, en till följe af lättja oföretagsam menniska; oduglig menniska, stackare. Jtl.,vl.,vg.,ög.,sm. (Östbo). *Dås, dusse,* m. Sm. Fn. *dasi,* m. lätting: homo desidiosus, otio deditus. S. E. 1, 532.

Dåsk, adj. matt, modlös. Hs.(Bj.),mp. *Dåssk, dåssked,* adj. dåsig. S. Sk.

Dåsma, *dosma,* f. lat och fet menniska. Sm. (Östbo).

Dås-mejs, m. enfaldig stackare. Jtl. *Dåssmer, dåssmerus,* m. id. G. *Dosmer,* m. id. S. Sk. *Dås-måns,* m. trög, håglös menniska. Nk.

Dåsna å, v. n. 1) uttröttas. Kl.,sm.(Östbo); 2) aftaga; om elden. Kl. (Stranda h.). *Dåsma å,* v. n. utsläckas. "Elden dåsmar å", elden släckes. Sm. (Östbo).

Kådåse, m. en som är slapp i vilja och handling. Vl. DASE (pl. *-sar),* m. en Smålänning från Kronobergs och Jönköpings läns skogstrakter; föraktligt. Kl. Måhända samma ord som *dåse,* eller ock *tase.*

DASERI, *dasig, dasoger,* s. *dasa.*

DASK 1, m. liten barnkjortel. Vg. (Mark).

DASK 2, m. dåligt brödberedningsämne. "Degen ä ju bara dask". Sdm. Jfr *das,* m.

DASKA 1, v. a. & n. 1 1) eg. lindrigt slå med flata handen, slå (små barn) med flata handen i ändan, smälla till. Riksspr. *Deska, diska.* Vg.: 2) slå till, dingla till; om ett upphängdt stycke tyg, som af vinden omspolas, så att det slår emot i närheten varande ting. "Hänge å daske". S.Sk.; 3) slå omkull, falla. "Han dask omkull". Sk.,hl., bl. "Daska i bakken". Sdm. Jfr schwab. *dätschen,* v. n. falla. (Schmid. 117); 4) småregna; säges då små lindriga regnskurar falla ner med korta mellantider; följaktligen ej detsamma som *duska,* q. v. Nk. Fn. *daska,* v. a. slå; d. *daske;* n. *daska;* e. *to dask;* swz. *däschen;* skr. *dâs,* id. Verbet har utan tvifvel ursprungligen hetat *diska* med stark böjning: *dask, duskit.* Jfr *disa, duska, dusk, duskug.* Dask, m. 1) eg. obetydligt slag, smäll, litet stryk. Riksspr.; 2) en liten hop (t. ex. af hö). "En bra dask". Bhl.,vg.,sk.,bl.; 3) gång: vicis. "I enom dask", på en gång. Vb. Fn., n., d. *dask,* n. slag; e. *dash,* id.; swz. *datsch,* m. "derber schlag mit der offenen hand". (Stalder 1, 269).

Daskar, m. baddare. Fl. (Öb.).

Daski(g), adj. smutsig, grumlig. Kl.

Grå-daski(g), adj., smutsgrå, skymlig, som stöter på grått, slår om i grått. Ög. *Grådaskadt,* adj. n. id. Ög.

Regndask, m. snart öfvergående, liten regnskur. Nk.,vm.,sdm.,ög.,sm.,g, *Regndaska,* f. id. Hs. (Db., Bj.). Jfr *duska.*

Snedaska, f. litet snöfall. Hs. (Bb., Bj.). DASKA 2, v. n. 1 hafva osedigt umgänge med fruntimmer. "Daska mä'en". Sdm. "Han daskar mä den tösen". Sk.,hl. Är troligen samma ord som *daska* 1. N. *daska,* v. n. id.; d. dial. *daske,* v. n. *daske med en,* "idelig hænge ved en, som barnet ved moderen, en pige med sin kiæriste". (Mlb., D.L. 73); sydtyska munarterna *datschen, dätschen,* v. a. slå med flata handen att det smäller; deraf iterativum nht. *dätscheln,* v. n. "liebkosend und vertraulich streicheln". (Grimm, wb., v. *dätscheln).* Jfr *dasa.*

DATT 1, m. del, mon. "Han ä en god datt större". Sm. Fn. *þáttr.*

DATT 2, m. 1) slag, stöt Hs. (Bjuråker). *Ge datt,* svara, gifva från sig ett ljud, som utmärker fasthet; om något som man slår på. Nk.; 2) natthugg; en lek, som består i ett lätt slag, hvarvid man bemödar sig att vara den siste, som gifver ett sådant slag, för att slippa sofva med datten, "Leka datten, slå datten". Nk.—bl. Fn. *datta,* slå sakta. Jfr *dätta,* sakta vidröra.

DATTA 1, v. n. 1 skakas. Hs.(Bj.). Jfr schwab. *dattern,* v. n. darra. (Schmid 116); e. *to totter,* id.; fn. *datta,* slå sakta.

DATTA 2, v. n. 1 *datta av,* sakta af, tröttna, aftaga i krafter. Bl. (Östra h.), kl. (Ryssby s:n). *Dattas,* v. d. tröttas, tröttna. Sm. *Datta ut,* v. a. uttrötta, hålla ut så länge att motståndaren eller medtäflaren tröttnar. Bl. Fn. *dasaz,* tröttas, utmattas; *datsla,* v. n. halta åstad på grund af sjuka eller lama ben; *dá,* n. dåning, vanmagt; hebr. דָוָה *davah,* att vara sjuk. Dattlugur, *dattlig,* adj. matt, svag, vacklande. G. DATTA 3, v. a. 1 dia, suga. Hl. *Daatt* (ipf. *-tä).*

dia; Vb. Moes; *daddjan,* dia; fn. *totla,* att suga; frans. *téter,* att dia; fht. *taan,* id. (Graff 5, 284); skot. *toot,* att dricka mycket; *taw,* att suga med begärlighet; om dibarnet; swz. *dutteln, tutteln,* v. a. dia. (Stalder 1, 333); bay. *dutten,* id. (Sehmeller 1, 405); gr. ***θάειν***, dia. Datta, *dotta,* f. en liten flicka, Bhl. Nfris. *daat, daadten, doet, doetge, dothe,* f. "ein kleines mädchen, töch'erchen". (Outzcn, 42); ostfriesl. *düt,* n. ett litet barn,

Datte, m. spene, bröst. "Ge datte". Sk.,hl., bl. jfr fn: *táta,* f. sockersudd, hvarpå dibarn få suga; fht. *tutta, deddi,* f. bröstvårta; mht. *tutte, tute.* (Ben. 3,154); schwab. *dutte.* (Schmid, 148); ns. *dütte.* (Schütze 1, 274). Jfr *dadda.* N. *tatte;* gr. ***τίτθη***; hebr. דַּד, tad, id.; swz. *dutte, tütti, tutta, totta,* bröst, bröstvårta. (Stalder 1, 333. Tobler. 142); it. *tetta;* prt., sp. *teta,* id. DATTLA, v. a. 1 tadla. Sk.,hl. D. *dadle.*

DAU-HARRDAR, s. *dauv.*

DAUJORD, *daumark,* s. *däia.*

DAUN, m. stank, ånga med elak lukt. G. *Daun, doun,* m. id. Wormsö, Nuckö. *Doom,* m. id. Fl. (Pargas). *Dâm,* m. lukt, i synnerhet om ångor. Fl. (Öb.). Fsv. *dön (döön),* m. 1) lukt. Sv. Pr. K. f. 56; Horol. æt. sap. f. 17 v.; S. Bern. f. 106 v.; Cod. A. 27, f. 4; Cod. A. 29, f. 31 v.; Cod. A. 49, f. 174 v.; 2) luktsinne. Alex, M. "The hafwa ey skæl, ey thæf, ey döön"; *døna,* (ipf. *dønde),* v. a. lukta. Cod. A. 29, f. 161: "thin hælghe næse thær dønde thæn lukt som gik af— —"; *dønelse,* f. lukt, stank. Cod. A. 29, f. 161; moes. *dauns,* f. lukt, dunst; fn. *daun,* m. lukt, obehaglig lukt; *dauna,* v. n. lukta, sprida lukt; *deyna,* v. n. lukta, stinka: d. dial. *doen,* m. elak lukt, stank; *døn,* m. lukt, dunst af något; *døne,* v. n. lukta till något; *dønse,* v. n. id.; n. *dåm,* m. lukt; *dåma,* lukta; fht. *daum,* m. lukt, ånga. (Graff 5, 140); mht. *toum, doum,* m. ånga, rök; bay. *däm,* m. rök. (Schmeller 1, 371); böhm. *duim, deym,* id.; fht. *daumjan,* utdunsta; mht. *toumen;* bay. *dämen,* id. (Schm. 1, 371); schwab. *däumen,* "durch bettwärme sich eine mässige ausdünstung verschaffen". (Schmid, 121); österr. *dama,* "durch ausdünstung feucht sein". (Castelli, 104); skr. *dhûma,* rök; lat. *fumus,* m. id. Befryndade ord synas vara sv. dial. *dimba (damb, dumbið),* ånga, utdunsta; ryka; ryss. *dúnuty;* fslav. *dunati,* spirare. (Miklosich, Radices linguae Slovenicæ, 25, 26); hind. *dhûni,* f. rök; skr. *dham, dhmâ,* att blåsa. Dauna, v. n. lukta, stinka. G. *Doma,* id. Fl. (Pargas).

Dunkelt, adj. n. styggt, gement luktande. "Hä lofftar dunkelt", det loktar illa. Fl. (Ingo).

Dåm-släppt, adj. n. förfluget, dufvet; om dricka. *Dåmfiri,* adj. id. Fl. (Öb.). DAUV, *däuv,* adj. döf. Vb. Fn. *daufr;* n. *dauv.* Dau-harrdar, adj. som ej vill höra. S. G. *Dövhörd,* lomhörd. Sk. (Ox., Ing.). Jfr *tjokkhåirdårr.*

Dau-äis, m. tunn, klar is, på hvilken man döfvar fisk medelst klubbslag. S. G. *Söin-äis,* m. id. N. G. (F.). DAVER, *davre,* s. *dagvard.*

DEBO, f. deja, mjölkdeja; piga, åt hvilken ladugårdens afkastning är bortarrenderad. Kl. (Tjust).

DEERT, adv. eg. digert; mycket. "Deert mad". Sk. D. dial. *deert,* adv. mycket, betydligt.

DEFSA, v. n. 1 *gå å defsa,* gå och icke ordentligt eller med reda göra hvad man gör. Vg. (Åhs h.).

DEGGE, s. *dägga.*

DEGN *(dejn),* m. klockare, Sk.; (föråldr.). D. *degn,* id., af gr. ***διάκονος***. Degngrunden, m. def. klockare-jorden; så kallas en åt klockaren anslagen löningsjord. Sk. (Tygelsjö, Klagstorp). DEGNA, s. *dajg.*

DEHELLER, *dihäll,* conj. likväl. "Nog lóvade han, men han kóm inte dehäller". Hs. (Af *dess heller).*

DEJKA, f. träsk, liten myrpuss. Dl. Fn. *díki,* n. pöl. träsk. Jfr *dya.*

DEJN el. *Denis,* n. pr. Dionysius. Sk. Dejnsaften, el. *Denisaften,* m. aftonen före Dionysiidagen. S. Sk.

Dejnsdag el. *Denisda(g),* m. Diónysiidag; efter nuvarande stylen den 9 oktober. Efter gamla stylen flyttade fordom pigorna då. S.Sk.

Dejnsmarked, m. Dionysii marknad (i Malmö). S.Sk. DEK, pr. pers. dig. Kl. *Deg.* Hs. (Db.); *dikk.* Hl.: *däk.* Vg.; *däg.* Vb.,dl.; *däk, däg, dej.* Sm.; *deg, dej, de,* id. De brukas när ljudvigten ligger på subjektet eller verbet: "han ha ta**l**t ve de um ä"; men *dej,* då det såsom objekt får ljudvigten: "ha han ta**l**t ve dej óg?" Nk.

DEKER, n. ett tiotal; om skinn. "Ett deker skinn", 10 skinn. Ög.,sm.,bl.,sk., m. fl. *Däkker,* n. id. Bl. (Bräkne). Fsv. *diker,* m. (Stadsl. Kp. B. 14); fn. *tigr, tegr* (pl. *tigir),* m. tiotal; d. *deger;* holl., ns, *deker;* nht. *decher,* m.: "ein decher zobeln". (Grimm, wb. 2, 881); mht. *techer,* m.; schwab *tächer,* n. (Schmid 115); skot. *daiker;* gl. e. *dakir, dickir.* (Jamieson, Supplem. to the dict. of the Scott. lang. 1, 292); moes. *tvgjus,* m.; mlat. *dicora, dacra, dacrum.* (Ducange 2, 724); af lat. *decuria,* f. en afdelning af tio (decem); jfr gr. ***δέκας***. Dekervis, *däkkervis,* adv. i tiotal; om skinn. Bl. DE**L**, *däl* (pl. *-e),* m. spene hos djur, som hafva flera än 4, såsom svin, hundar och kattor. Vg. *Dile* (pl. *-lar),* m. id. Nk. *Del, däl,* m. spene hos suggor. Hl. (Värö). *Del* (pl. *-lar),* m. id. Ög. *Degle,* m. id. Vl.,dls. Fht. *tila, tili,* f. spene, bröstvårta. (Graff 5, 397); gr. ***θηλή***, f. modersbröst, spene, bröstvårta, jufver; (jfr ***θῆλυς***, ***θήλεια***, ***θῆλυ***, adj. qvinlig; ***θάλλω***, pf. ***τέθηλα***, blomstra, svälla); ir. *deala,* m.; *deil,* f. jufver hos ko; *diul,* patta, dia; d. *dæl, dæld,* spene (hos suggor); bask. *thilia,* spene. (Dieffenb. wb. 2, 609); skr. *dhe,* att dricka; zend. *dê,* id. De**L**ka, v. n. 1 freqvent. dia ifrigt, illa och obeqvämt. Vb.

Di**L**ka, v. n. 1 freqvent. dia; om ungar efter djur, som hafva *dilar.* Nk. D. dial. *dilke,* v. n. dia smått som små dibarn; jfr fn. *dilkr,* m. pattelam.

Dä**L**, m. buken på en sugga. Vg. Jfr *dallbake,* som är beslägtadt härmed.

Dä**l**a, v. n. 1 få eller hafva jufver; om suggor då jufret sväller innan de föda. "Soa dä**l**ar", Bhl.,hl. (Värö). *Dä**l**a, de**l**da, dä**l**da,* id. Vg. (Skarab.).

DELA, *delesgärdsgård, djela,* s. *dail.*

DELKA, s. *dil.*

DELLBAKARS, s. *dill, dell.*

DEMESÅ, conj. derföre, af den orsak; uttrycker en slutbestämmelse på en mening. Kl. *Demmeså.* "Ja va tvungen te ha pengar åv'a, för si ja skulle köpa mej e ko demmeså". Denna partikel användes för att gifva mera vigt åt meningen. Sdm. (Ej mycket brukligt). *Demså,* rättså; så blef det. Öl, Måhända smdr. af: "dä ä me de så".

DENA, s. *däna* 2.

DENDERINGE, pron. dem. den der: iste; om den fjärmare. Bhl.,hl. *Dendäre* (f. *dendära,* n. *dädära),* id. Nk.,bl.

DENHÄRE el. *denhär* (f. *denhära,* n. *dähär),* pron. dem. denne; om den närmare. Om den fjermare säges (m. o. f.) *dendär,* (n.) *dähär.* Nk.-bl.

DENNAN, adv. der. Åland. *Denne,* id. V. Dl. S. *däna* 2.

DENSKA, s. *böj.*

DEPP (pl. *-pur),* f. större vattenpöl. *Vattendepp,* f. G. N. *depel, dipel,* m. pöl, samling af dy; jfr nlaus. *depa,* f. håla, fördjupning. S. *dippa.*

DER, conj. om, derest. "Der han gör dä". Sm.

DERAN, adj. passelig. "Han ä deran karl". Hs. Jfr mht. *dære,* adj. passande, utmärkt; *undære,* adj. opassande, oansenlig; *undâre,* adv. inhoneste, incongrue, inconvenienter. (Ben. 1, 307, 308).

DERAVAN, s. *van* 2.

DERNA, adv. bestämda formen af *der.* "Han gjorde så derna". Hl.,bl.,ål. Fn. *þarna,* adv. der, på det stället.

DERRA, *derrafar, derramor,* s. *adre.*

DER SOM, conj. derest, så framt. Sk.,hl.,bl.

DESS, conj. derföre. Sm. (Föråldr., enl. L—n).

DESSEN (f. *dessa),* pron. den der. V. Dl.

DEST, adj. m. svag, sjuklig. N. G.

DETTA (pl. *-ter),* f. löja: Cyprinus alburnus."Bimm, bamm, Tasse! kom fram Mä nors, gers, detter iblan(d)!" Ordspr. — Anm. Tasse ɔ: invånare på Hammar-ön. Vl.

DETTA, *dätta* (ipf. *datt,* pl. *duttom,* s. *duttit),* v. n. falla lätt, falla ner. "Dä detter". Jtl.,mp. (Hafverö), vl., bhl., vg. (Mark), dls. *Dätta* (ipf. *datt,* pl. *duttum,* sup. *dutti).* Dl. *Detta, ditta (datt, duttit).* "Dä datt i tu. Drikkakruset har duttit i tu". Nk.,hl. (Värö). *Ditta (datt, duttit).* Sm. (Vestbo; nästan obrukl.). *Detta* (ipf. *datt* el. *dettä,* sup. *dettä).* Vb. *Datt (däätt),* [ipf. *datt,* sup. *dötti],* v. n. falla ned från en höjd. Hj. Fn. *detta (datt, dottit),* v. n. falla; n. *detta (datt, dotte);* fe. *dëttan (dätt, dutton, dotten),* id. Dett, m. 1) eg. något som fallit efter; 2) tecknet punkt i skrift. *Ditt,* m. id. Vb.,mp.; 3) liten klimp, bit, klick. Mp. Fn. *dettr,* n. ett fall: lapsus; n. *dett,* m. id

Dett el. *ditt* (ipf. o. sup. *dettä* el. *dittä),* v. n. pricka, sätta prick. Vb.

Dutta, v, a. 1 sakta vidröra, stöta till någon. Sm. *Dätta,* id. Åm. *Dötta,* id. "Dött te honom me armbógen!" Vl. *Dudda, dudda emot,* v. a. stöta emot. Sm. Fn. *datta,* v. n. palpare, palpitare; bay. *dutzen,* v. a. stöta, stöta till (t. ex. glas. Schmeller 1, 407); n. *dytta, dutte,* v. a. id.

Dätten, adj. 1) tung. "Pungen ä dätten". Sm. (Vestbo). *Dätter,* id. Vg. (Mark); 2) god, af godt gry. "Jernet, silvret ä dättet". Sm. (Vestra, Östbo h.). DI, s. *din.*

DIBB, *dipp* el. *tipp* (ipf. *-ä),* v. a. lätt vidröra. "Hä var sä mått att'n dippä ti ä", det var så pass att han kom vid det, han knappt vidrörde det. Vb.

DIGER (n. *digelt),* adj, 1) tjock. Dl.,hj.,jtl.; 2) hafvande; om qvinnor. Dl. (Mora); 3) drägtig, a) om sto. Vb.; b) om hynda. *Ungdiger.* Vl.; c) om ko: *kalf-di,* adj. i kalf, med kalf. I Göta rike, enligt Rydqvist. 2, 2, 406. Fn. *digr,* adj. tjock, högmodig; fsv. *digher,* adj. tjock; stor, mycken; moes. *digrei,* t tjockhet, täthet; jfr ns. *digen, dijen,* tilltaga, föröka sig. (B.W.B. 1, 203); skr. *dih* (præs. *digd'e),* v. n. att tilltaga, växa.

DIGLA, *diggälä,* v. n. 1 dregla. Dl. (Elfd.). *Drigla,* id. Dl. (Mora). Diglun, adj. dreglig. Dl. (Åsens by i Elfd.). *Driglun,* id. Dl. (Mora). DIGLA, v. n. 1 blifva blåsur; om mjölk. Dl. (Åsen i Elfd.). N. *digna,* v. n. blifva tjock, mera syrlig; om mjölk. Jfr *diger.* Diglug, adj. blåsur; om mjölk. Dl. (Åsen i Elfd.).

Dinglug, *dinglun,* id. "Mjóken ir dinglun". Dl. (Elfd.). N. *digjen.* DIKE, *dige,* n. vall, jordvall såsom hägnad kring åker eller betesmark. Sk.,hl. D. dial. *dige,* n. jordvall; nht. *deich,* m. vall eller jorddam för att hejda flod- eller sjövattnet; ffris. *dik;* ns. *diek;* holl. o. nyfris. *dijk;* e. dial. *dike;* frans. *digue,* id.; skot. *dike,* stengård. Nht. *deich* är samma ord, men betyder fiskdam; fsv. *diki, dike,* n. a) graf. St. Rimkr. 174; S.S. 2, 247; Cod. A. 27, f. 249; b) fiskdam. VGL. Anm. Fiskdam är endast en närmare bestämning af graf. I fe. och e. betyder *dic* såväl jordvall som graf; fn. *diki,* n. vattengraf; hindost. *digî,* en stor dam; beng. *digi,* dam, vattensamling; lett. *dîkis,* id. Grimm (wb. 1, 904) anmärker med afseende på ordets betydelse att det kommer derpå an, hvad man vid arbetet betraktar såsom hufvudsak, upphöjningen eller fördjupningen; i båda betydelserna användes i med. lat. *fossa* och *fovea.* Dika, *diga,* v. a. 1 uppkasta jordvall. Sk.,hl. D. *dige,* id.; ffris. *dika,* v. a. a) grafva; b) dämma; fe. *decjan,* aggere, cingere; fsv. *dikia,* v. a. dika: incilia fodere. VGL.

Dik-sko, m. en träsko, som brukas då man dikar. Ul.

Stendike, n. *stengård, stenhägnad.* Sk. DIKKA, v. n. 1 1) löpa efter, springa, följa med; om små hundar och barn. *Dikka mä.* Ög. (Gullbergs h.); 2) gå eller resa ofta till ett ställe. Sm. (Östbo); 3) *dikka* el. *dakka,* gå sakta. Sm. *Dakka,* id. Vg. Verbet synes hafva fordom haft stark böjning: *dikka, dakk, dukkit.* Jfr *dakk, dakna, dakne å.* Fn. *dika,* v. n. a) löpa, gå hastigt; b) gå med långa steg; *dik,* n. a) löpande; b) gång med långa steg; mht. *dîhen (dêch, dîgen),* v. n. gå, komma framåt. (Ben. 1, 329); nht. *deichen,* v. n. gå långsamt; schles. *deuchen,* v. n. löpa, springa; i Franken, Schwaben och Schweitz *deichen, dichen, dichelen, teuchen,* v. n. gå långsamt. (Schmeller 1, 352. Stalder 1, 280, Schmid 123); swz. *dîch, tîch,* långsam gång, (Stalder. Tobler 137); skr. *tik,* att gå.

Dick, m. ett barn som springer fram och tillbaka. Sm. (Enl. L—n).

Dikk-ärende, n. täta ärenden. Sm. (Östbo, enl. L—n). DIKS (ipf. *-sä),* v. a. reta hundar, bussa (pussa) dem på. Vb.

DIKSKO, s. *dike, dige.*

DIKT, f. ett lågt ställe, en liten dal. Ög. (Ydre). Jfr fn. *díki,* n. träsk, pöl; s. *dike, dige.*

DIKT, *dikkt, dekkt,* adv. 1) mycket, ymnigt, högligen. Hs;,vg.,sm.,kl. "Han arbetar dekkt, han ljuger dikkt"; 2) hurtigt, flitigt, friskt. "Hålla i dikkt". Sdm. Ns. *degt.* (Richey, Id. Hamb. 34); jfr fn. *þykkr,* adj. tjock; *digr,* adj. tjock, mycken; fht. *diki, dik,* adj. tjock. (Graff 5, 111); mht. *dicke, dic,* id. (Ben. 1, 323).

DIKTA, v. a. 1 sätta hop en skrift, bref o. d. "Nog kan ja skriva, bara ja kunde dikta". Hs. Fn. *dikta,* v. a. uttänka: "eitthvað klókt mun Drottin dikta". (Egils.); fsv. *dikta,* v. a. 1) upptänka, uttänka; 2) uppdikta; 3) skrifva vers; 4) förfärdiga.

DIL (ipf. o. sup. *dilä),* v. n. rinna helt sakta, droppvis, smårinna. Vb. Delkä, adj. fläckig (i ansigtet); eg. om hafvande qvinnor. Åm. Jfr fn. *hvítr hörundsdíli,* m. en hvit fläck i huden.

Dil (def. *-en,* pl. *dila),* m. fläck: macula. Vb. (Löfånger, Nysätra). Fn. *díli,* m. fläck af afstickande färg; n. *dile,* m. pöl, fuktig plätt på marken; *dilet,* adj. våt, fuktig på vissa ställen; om jorden; jfr skr. *tila,* m. fläck; hindost. *til;* beng. *tila* eller *tilak,* id.

DiLka, v. n. 1 freqv. smårinna, framsippra, t. ex. om en källåder eller vårbäck som framsipprar genom vårsnön. Nk. Jfr *tilka (tira* 2), *silka (siga).*

Dilu (n. *-ut),* adj. fläckig, spräcklig. Vb. (Löfånger, Nysätra). Fn. *dílóttr,* adj. fläckig, småspräcklig. DILE, *dilka,* s. *del, däl.*

DILL, *dell,* præp. till. Vb. Fn., ffris., fe., e., d. *til.* Denna præp. synes vara befryndad med moes. *gatils,* adj.; fe. *til,* aptus, bonus; *tëla,* bene, feliciter; fht. *zil,* scopus, stadium. Dillbakars, *dellbakars,* adv. tillbaka. Vb.

Dillbå, n. 1) tillbud; 2) händelse, fara, våda. "Hä var rätt ä dillbå", det var en synnerlig tillfällighet. "Hä var ä fali dillbå", det var en stor våda, hade kunnat aflöpa mycket illa. Vb.

Dillfång, n. redskap, verktyg. Vb.

Dillit (ipf. o. sup. *-tä),* v. a. anmoda. Vb.

Dillrå (ipf. *dillrådd,* sup. *dillrådt),* v. a. förskaffa, förvärfva, uppköpa. *Rå-dill*(ipf.- - *rådd dill,* sup. *rådt dill),* id. "Han har dillrådt säg (el. rådt säg dill) ä hemman", han har köpt sig ett hemman. "Han har rådt säg dill kläa", han har förskaffat sig kläder. Vb,

Dillrå, n. förvärfvad egendom, husgeråd, förnödenhet, redskap. Vb.

Dillängän (ipf *-gnä),* v. a. tillegna. Vb. DILLA, v. n. 1 svänga; om hundars svängande med svansen då de visa sig vänliga. "Si, si på bikka, si hur ho dillar mä rumpä". Nk. Af fn, *díngla,* v. n. hänga och slänga; sv. *dingla,* v. n. id.; fn. *dindill,* n. nedhängande svans hos fyrfota djur; *dindla,* f. id.; *dindla,* v. n. hänga; om svansen hos fyrfota djur; n. *dilla,* v. n. a) dingla, hänga och slänga; b) svänga; om hondens svans.

DILLÄ, *getingdillä,* s. *dylä.*

DILÄ, m. kärnen i djurs horn, hornmerg, qvicka i horn. G, (F.). *Ile,* m. id. G, (Wamblingbo). Jfr ? ir. o. gael. *dealg,* a) tapp, pigg; b) stekspett.

DIMBA (pr. *dimb,* pl. *-bu,* ipf. *damb,* pl. *dumbu,* sup. *dumbiđ),* v. n. 1) ånga, utdunsta ånga af vatten (ej kokande). Dl. (Elfdalen, Mora). *Dummba (damb, dumbiđ),* id. Dl. (Våmh.); 2) ryka. "Äd dimbär upp ur skrauvven", det ryker upp ur skorstenen. Dl. (Elfd., Venj., Mora). *Dimma* (pr. *dimme,* ipf. ind. *damm,* conj. *dumme,* sup. *dummi),* id. Hs. *Düm* (ipf. *dimmä),* v. n. utdunsta. "Hä düm frå vattnä", det uppstiger en dimma från vattnet. Vb. Mht. *dimpfen (dampf, dumpfen, gedumpfen),* v. n. ånga, utdunsta. (Ben. 1, 331); sv. o. fn. *dimma,* f. vapor e terra adscendens, caligo; fsv. *dimba,* f. id. S.S. 2, 241, hvaraf man finner att fornsvenskan bättre än fornnordiskan bevarat rotkonsonanten **b**; fn. *dampi,* m.; d. *dampe,* v. n. att ånga, ryka; *damp,* m. ånga; nht. *dampfen,* utdunsta, ånga, ryka: vaporare; sv. *dam,* n. pulvis; *dämpa,* v. a. a) genom ånga qväfva: suffocare; b) öfverväldiga, hejda; nht. *dämpfen,* v. a. id.; mht. nht. *dampf,* m. rök, dunst; fht. *damf, damph,* m. ånga, dunst; *damfo, dempho, tampho,* m. snufva; *damfjan,* v. a. qväfva: suffocare. (Graff 5, 141); *daum, thaum, doum, toum,* m. dunst, doft. (L. c. 5, 140); mht. *tampf,* m.; d., e., ns. *damp,* m. ånga, dunst, rök; holl. *damp, domp,* m. id.; mht. *daamjan, duomjan,* v. n. utdunsta: vaporare. (Graff 5, 141); öster., bay. *dam,* utdunstning. (Höfer 1, 141; Schmeller 1, 371); pol. *dim,* id.; ryss. *djím,* rök, *djimítj,* att ryka, ånga; lett. *dûmi, rök, ånga; slav. dümz, rök; lit. dûmai, nom. pl. m. af dûma, rök. (Bopp, vergl. gr. 1, 121); skr. tema, m. ånga, fuktighet (af tim, att vara fuktig); d'uma, m. rök. Hvad detta uråldriga märkliga verb dimba, hvarpå C. Säve först fästat uppmärksamheten, slutligen vidkommer, anmärkes att Grimm (gr. 3, 59) af flera anledningar antagit ett förloradt starkt verb dimban, damb, dumbun. Våra munarter, som så troget bevarat så många högst märkeliga gamla ord, hvilka sprida ljus ej blott öfver nuvarande skriftspråk, vårt medeltidsspråk och vår fornnordiska tunga, den ärevördiga norrænan, utan ock öfver våra språkfränders forna och närvarande tungomål, lefver således qvar hos oss och har talrika ättlingar, såsom vi nu skola visa. Dam, f. dimma. Vl. (Elfd.). Damba, f. Dl. (Venjan, Mora, Våmh.). Dumba, f. id. Mora.*

Damb, n. dam. Fl. (Nl.), dl. (Mora). Damp, n. id. Nb. (Ö. Cal.).

Damba, v. a. o. n. 1 damma. Dl., fl. (Nl.). Domma, id. Bhl. Damma, v. n. 1) eg. damma; om stoft och dam. Richsspr.; 2) ryka; 3) lukta. Mp.; 4) springa, (så att det dammar omkring). "Han damma i väg; han kom dammanes". Nk. För att uttrycka de olika skiftningarne af begreppet skynda, springa, eger allmogemålet i vestra Nerike en särdeles rikdom på ord, såsom: barka, basa, braka, damma, drosa, dyka, ꝁå, ljunga, raka, ryka, skrovva, skroppa, sola, svepa, sömma m. fl., hvilka till en del äfven i våra andra munarter förekomma. Fsv. damba, v. n. ryka, utdunsta, ånga. S. Bern. f. 43; "damba och hita af wineno".

Dammbug, dammbun, adj. dammig. "Mjóken ir dammbug". Dl. (Elfd,, Våmh.). Dammbå, id. Fl. (Öb.). Dampen, adj. fuktig; om rum. Sk. (Bara), bl.; *damped.* Sk. (Ox.); *dómpen.* Sk. (Ing.). *dómped.* Sk. (Onsjö, N. Åsbo). Nht. *dampfig, dämpfig,* vaporosus, vapidus; holl. *dampig,* id.

Dimba, f. ånga, imma;. töcken. Dl. (Elfd.); *dumba,* f. Dl. (Våmh.); *dómba,* f. Dl. (Nås). Fsv. *dimba,* f.; fn. *dumba,* f.; lit. *tamsa;* serb. *tama,* id.; ryss. *tumán,* töcken; skr. *tema,* m. ånga, fuktighet; *d'umikâ,* f. töcken.

Dimbun, *dumbun,* adj. dimmig. Ö. Dl.; *dómbut,* adj. n. dimmigt. Dl. (Nås).

Dimmer, adj. 1) mörk; 2) dyster. Detta uråldriga ord qvarlefver i våra munarter i de deraf härledda orden *dimmeldarna, dimmelonsda, dimmultisda, dimmulviggo, dymling, dömmel, dömmern.* Ordets språkfränder äro ej få; vi anföra några deraf. Fn. *dimmr,* adj. mörk; *dymmr,* id. Sólarljoð, stroph. 13. (Sæm. Edda); *dimma,* v. imp. mörkna, blifva mörkt; *dimmleitr,* mörklagd; *dumbóttr,* id.; n. *dim, dym, dum,* dunkel, något mörk; *dimast, dymmest,* blifva dunkel; *dimøygd, dimsynt,* svagsynt; fe. *dimm,* mörk: "deóp and dim". Cædm. 7, 12: "on þis dimme hol". Boeth. 2; *dimlîc,* mörk: *dimness,* f. mörker; *dimmjan, âdimmjan, fordimmjan,* v. a. förmörka; *dimre,* mörk; e. *dim,* mörk, dunkel; ffris. *dim,* mörk. (Richth. 687); fht. *timbar, timbari,* mörk, dunkel: obscurus, caliginosus; *timbarî,* f. dunkelhet: caligo; *nahttimbari,* f. nattmörker; *timbaren,* blifva dunkel. (Graff 5, 428): *demar,* m., *demarunga,* f. dagning: crepusculum. (L. c. 5, 141); mht. *demere,* f. id.; *timber,* mörk; swz. *dimmer,* id. (Stalder 1, 283); nht. *dimper,* a) mörk; b) dyster; *dämmerig,* subobscurus; *dämmer,* m. crepusculum; schwab. *diemer, dumper,* dyster; om vädret. (Schmid 127); österr. *tîmber,* id.; gael. *deimh,* tenebrosus, celatus; fin. *tumma,* dunkel, icke klar; *tummawa,* något dunkel; *tummehdan,* förmörka; *tumpura, tymperä,* dunkelfärgad; esthn. *tummika,* subobscurus (colore); ryss. *témno,* mörk, dunkel; nygr. **ϑαμβὸς**, id.; æthiop. *damana,* att vara mörk och med skyar betäckt. (Hb. 364); pers. *tem,* mörk; skr. *tama* el. *tamas,* n. mörker, dunkelhet; hindost. *d'umlâji,* dunkelhet; hind. *timir,* mörker. Anm. Lat. *tenebræ,* f. mörker, dunkelhet, är utan tvifvel ett med de ofvan anförda beslägtadt ord. Isidori bekanta härledning af *tenebræ* från *tenere* ("Tenebræ, quod teneant umbras") förtjenar tydligen ingen uppmärksamhet.

Dimmeldarna, m. pl. dagarne i dymmelveckan. Hl. Fsv. *dymbildagar.* SML.; fn. *dymildægur;* fd. *dimmeldave,* id. (Elucidarius).

Dimmel-onsda, m. onsdagen i påskveckan. Vm. *Dymmleonsda.* Hl. (Värö).

Dimmel-tisda, m. tisdagen i påskveckan. Wormsö.

Dimmulviggo, f. dymmelvecka. Nuckö, Wormsö. Fn. *dymbilvika.* (Hald.); isl. *dimbilvika.* (Gislason, Dönsk Orðabók. 83).

Dompa, f. fuktighet (i rum). Sk. (Harjager). *Damp,* m. Sk. (Ox., Vemm.).

Domt, f. en smula mjöl. "Giv mäg ein mjöl-dompt". Vb.

Dumm, adj. 1) oredig (till sinnet), olustig, tung. "Dummer i huve". tung i hufvudet. Nk.; 2) inskränkt till förståndet. Riksspr. *Dummer,* id. Nk.; 3) stum, döfstum. Vb.,mp.,bl. *Dumb.* Dl. I riksspråket förekommer ordet i det bibl. talesättet: *döf och dum.* Fsv. *dumbe,* m. stum menniska. S.S. 1, 43; fn. *dumbi, dumbr,* m. id.; *dumbaz,* v. n. blifva stum, förstummas; moes. *dumbs,* adj. stum. I andra götiska tungor förekommer ordet med vidsträcktare betydelse: nht. *dumm,* adj. a) inskränkt till förståndet, dum; b) bedöfvad, förvirrad: "der lärm macht einen ganz dumm"; "der kopf ist mir ganz dumm", likasom i nerkiskan; c) oklok, opassande; d) vild, galen; e) döf; i denna betydelse dock ej i fht. eller nht.; f) stum; samma betydelse i fht., fe., fris. och norska munarterna; jfr e. *dumb,* adj. stum., tystlåten, *to dumb,* v. a. göra stum, bringa till tystnad; *dumbness,* f. stumhet, tystnad; fe. *dumnyss,* f. id.; hebr. ###, *dam,* att vara tyst; g) förmörkad, beröfvad ljuset: "der kobalt ist dumm", säges när glaset deraf ej blir blått, utan svart eller brunt. Hit höra också fn. *dumbinn,* dunkel, mörk till färgen; *dumbóttr,* id. *dumbu-litr,* m. mörk färg; *dumbúngr,* m. disig, töcknig luft; *dumbúngsvedr,* m. id. samt *dimmr* och närbeslägtade ord som ofvan äro anförda. I danska språket betyder *dum* äfven dunkel, matt, utan glans, t. ex. "hans øine blive dumme", hans ögon blifva dunkla, matta; "en dum farve", en färg utan glans; n. *dum,* adj. dunkel, mörk, t. ex. om glas; h) förderfvad, kraftlös: "wo nun das salz thum wird, womit sol man salzen". (Matth. 5: 13, enl. Luther); e. *dumb:* "dumb arm".

Dumming, m. en menniska, som hvarken kommer sig före att tala eller svara. Vg. (Vadsbo). N. *duming,* m. stum menniska.

Dumm-kulla, *dumbkulla* (pl. *-lur),* f. döfstum flicka. Ö. Dl. *Dumba,* f. id. Dl. (Vänjan).

Dumm-rikk, m. dum, enfaldig menniska, dummerjöns. Nk.,sdm.,vg. Ursprungliga betydelsen torde måhända vara en dum hundvalp, om man får antaga *rikk* såsom diminutivum af sv. *rakka,* f. hynda; fe. *räce,* m. hund. Jfr *rakka* 2.

Dummskola, f. skola (institut) för döfstumma. Mp. *Dumbskåjlu.* Dl. (Mora).

Dumpin, adj. 1) matt, svag. Hs. *Dompen,* matt, trött, olustig. Mp.; 2) svårmodig. *Dumpen.* Hj. Detta *dumpin, dompen* el. *dumpen* är eg. p. partic, af *dimba (damb, dumbit),* n. n. utdunsta ånga, ryka, och betyder ursprungligen betäckt, öfverhöljd af ånga, dunst, rök. På samma sätt finner man i andra götiska tungor ättlingar af detta märkliga starka verb i bildlig mening användas med samma betydelse. Såsom exempel härpå må följande anföras: nht. *dumpf,* m. trångbröstighet, asthma; *dumpf,* adj. a) eg. innehållande eller utbredande tryckande, unken och skadlig dunst; b) dyster, bedröfvad, känslolös; *dumper,* adj. a) dunkel, mörk; b) dyster; österr., bay., schwab. *dimper,* adj. id. (Höfer, Östreich, wörterb. 1, 167; Schmeller 1. 372; Schmid 127, 147); e. *dumperish,* svårmodig; holl. *dompig,* dyster.

Dymling, m. dumhufvud. Fl. (Öarne i Qvarken).

Dymling, *dömling,* m. dymmelvecka. ”Dymlingen ä ingången”. Sm.,öl.

Dåm, adj. matt, svag, dof; om ljud. ”Dåmtljud”. Vg.,sm. (Östbo), fi. (Nl.). D. *dum, dump,* adj. dof.

Dåmbjälla (pl. *-lor),* f. 1) liten klocka med matt ljud; begagnas på seldon under vinterföre. Bl. *Dumbjälla,* f. Sm. (Östbo). *Dombjällra,* f. Vl. (Elfd.); 2) Campanula rotundifolia. Sm. (Östbo).

Dån, adj. 1) dunkel, mörk, utan glans. Ög., sm.; 2) matt, svag, dof; om ljud. ”Dånt ljud”, matt, svagt ljud. Sm. (Enl. L—n.). Synes vara samma ord som *dåm.*

Dån-ögd *(dån-öjd),* adj. 1) svagsynt. Ög. (Ydre, Gullbergs h.); 2) som har matta ögon; sömnig. Ög.,sm.

Dämba, f. rykande fors. Dl. (Elfd.,Mora,Venj.).

Dömmel, *dömmeli(g)* (n. *-lit),* adj. helig. ”Dä ä så dömmelit”; det är så heligt, vigtigt. Sm. (Enl. L—n).

Dömmern, m. def. ett spökelse, som tros uppenbara sig under dymmelveckan. Ög. Anm. Beträffande härledningen af *dimmeldarna, dimmelonsda, dimmultisda, dimmulviggo, dymling, dömmel, dömmelig* och *dömmern,* så är det bekant att somliga språkforskare velat härleda dymmelveckan af ofvan anförda adj. *dumm,* stum, emedan kyrkklockorna onsdagen näst före påsk *(”klokna oþens dagher”.* VGL.) då bundos, för att ej gifva ljud under de följande dagarne före påsk. Andra åter hafva ansett att veckan erhållit sitt namn af isl. *dymbill,* m. träkläpp, hvarmed man fordom slog på en trätafla för att sammankalla menigheten till gudstjenst. Mig synes troligast att roten är ofvan omtalta fn. *dimmer, dymmr,* adj. mörk. Det är näml. nogsamt kändt att de större ljusen i kyrkorna utsläcktes dymmelonsdagen och ej tändes förrän påskaftonen, hvadan gudstjensten under denna tid kallades *tenebræ* (mörker). I Frankrike kallas denna gudstjenst ännu *ténèbres.* DIMPA (pr. *dimp,* pl. *dimpum,* ipf. *damp,* pl. *dumpum,* sup. *dumpið),* v. n. falla hastigt och tungt, handlöst, falla omkull eller från en höjd. Dl. *Dimpa* (pr. *dimpur,* pl. *dimpe,* ipf. *damp,* pl. *dumpu,* sup. *dumpi).* G. *Dimpa* (ipf. *damp,* conj. *dumpe,* sup. *dumpet).* Ög. *Dimpe (damp, dampi),* N. Åm., Bygde, Löfånger i Vb.; *dimp (damp, dompi),* Ume; *dimp (damp, dompä),* Skellefte; *dimp (damp, dompe),* Lule; *dimp (damp, dåmpi),* Calix; *dämpa (damp, dompit),* Hs.; *dämpa (damp, dumpit),* Hl.; *dempa (damp, dåmped),* Sk. (Harj.). I förtrolig eller skämtsam stil förekommer *dimpa (damp, dumpit)* allmänt. Fn. *dumpa,* v. n. falla oförmodadt, plumpa i; d. *dumpe i,* id.; jfr d. dial. *dumre,* bullra; *dummer,* buller, stoj. Domp, m. buller. Mp.

Dompa, v. n. o. a. 1 1) falla tungt ned. Mp. *Domp* (ipf. *damp* el. *dompä,* sup. *dompä),* id. Vb. *Domma,* id, Åm.; 2) bulta (i golf eller vägg). *Dimpa.* Ul.; 3) gå tungt, så att ett doft ljud uppkommer. Mp.

Dumpa, v. n. 1 1) dona. ”Dä dumper”. Sm.; 2) dansa klumpigt och oanständigt, tungt och oskickligt dansa. ”Dumpa å skumpa”. Vg., ög. *Dompä,* v. n. skumpa. Åm.

Dumpe-jagt, f. 1) oanständig dans, under hvilken man på ett opassande sätt stampar. Vg.,ög.,sm. (Östbo); 2) otuktigt sällskap. Vg. *Domp,* m. id. ”Gå på dompen”, gå på nattliga besök i mindre ärbart syfte. Vl. (Nordmarks h.). D. dial. *dumpejagt,* m. ”At gå på dumpejagt”, säges om ”de pigelystne mandfolk”. (Mlb., D. L. 87).

Dumplä, v. n. 1 tumla. G. DIN (sing. f. *di,* n. *ditt;* pl., m., f., n. *dia),* pron. poss. *din, ditt.* ”Di pia, di flekka, di kvinna; dia bröer, dia systra, dia kritur”. Sm. (Vestbo, Östbo), nk. *Dänn* (f. *daj,* n. *dätt),* id. ”Dännär kullus traså”, din flickas hufvudkläde. Dl. (Elfd.). *Dän* (n. *dätt).* Vb. Fn. *þinn* (f. *þin,* n. *þitt);* n. *din* (f. *di,* n. *ditt),* id.

DING-HJEN, n. fattighjon, som dygnvis underhålles af sockenmännen. Hs. (Bj.).

DINGLA, v. n. 1 1) eg. hänga löst och slänga hit och dit. Riksspr. *Dingäl* (ipf. *-lä).* Vb, *Dinka.* Vg.,ög.,bl.; 2) gå sjelfsvåldigt, lutande, än hit, än dit. Ög.,sm. Fn. *dingla,* v. n. hänga och slänga; n. *dingla;* d. *dingle;* nfris. *dingele,* id. (Outzen, 44); jfr gr. ***δινέ-ειν***. svänga omkring. Dingli-dang, m. membrum genitale viri. Ög.

Dinkug (n. *-ut),* adj. pipig, hålig, (porös), som ej är utjäst; om bröd och deg. ”Limpo ä din kugä; brö ä dinkut”. Torrt bröd af sådan egenskap blifver *henut.* S. *hen.* Sdm. DINGLUG, *dinglun,* s. *digla.*

DINKELGOD, s. *dynkel.*

DINNA, *dinnan,* adv. dit. Åland. (Eg. dit-na). S. *hinna.*

DIPPA, *deppa, döppa,* v. a. 1 doppa. ”Han doppade hela bröstikket i fittakrokkan”. Sk. (Ox., N. Åsbo, Vemm., Harj.). *Duppa.* Vg.; *duppä.* Mp.; *dolpa.* Ög. N. *dyppa, duppa;* d. *dippe,* id.,; fn., *djúpr,* adj. djup; *dypa,* fördjupa; *dypi,* n. djup; fht. *tiuf, tiufi,* adj. djup; *toufen, doufen,* döpa; *tupfjan,* v. a. doppa. (Graff 5, 385, 391); fe. *dêpan, dypan,* id. (Boswort); *dyppan, dippan,* id. (Exod. 12, 22); e. *to dip,* id.; nht. *tupfen, tüpfen,* id.; *topf,* vas profundum, olla; moes. *diups,* adj. djup; *dáupjan,* doppa, döpa; holl. *dompelen, dompen,* doppa; dyka; gr. ***δύπτειν***, id.; jfr hind. *dûbna,* "to dive, to be drawnd, immerged;" hebr. טָבַע, *taba,* att doppa, trycka ned. Grimm (gr. 3, 48) antager ett förloradt starkt verb *diupan, dáup, dupun,* mergi, fundi. Deft, *-a,* f. djuphet, djup. Hs. (Bj.). N. *dypt, dyft,* f. id.; moes. *diupiþa, diupei,* f. id.

Dippa, *döppa,* f. sås att doppa i; deraf *fiskedöppa, pantoffeldippa,* f. Sk. (Ox., N. Åsbo).

Dipping, m. dykand: Mergus Merganser. ”Han ble våd som en dipping”. S. Sk. Fe. *dopfugel,* m. id.

Dobb' (ipf. o. sup. *dobbä),* v. n. dyka, doppa sig. Nb.,vb. (Nordmaling).

Dobb el *dåbb, dubb,* m. ett flöte, som är fastbundet vid ett tåg, hvilket är fästadt vid det i sjön utkastade nätet; flytande trämärke på nät, utvisande hvarest nätet finnes. Nb.,vb.,jtl.,mp., hs. *Dåbba,* f. G. *Dåbbel,* n. Jtl. N. *dubb'l,* n. a) boj; b) flöte vid fiskgarn; fn. *dubl,* n. id.; *dubba,* v. n. dyka; ns. *dobber,* m. ankarboj. (B. W. B. 1, 218); d. dial. *dober, dobber,* m. flöte vid fiskgarn. Jfr *notkung, våla* 1.

Dóbbel, v. a. förse nät med flöte eller flytande trämärke. Jtl.

Dobb-lina, f, lina, hvari flötet, vettaren, fästes. Nb.,vb.

Dop, n. dykning. *Slå dop,* dyka. Kl. (Stranda). Fe. *dop,* neddoppning.Dopa, v. n. dyka. Kl. (Enl. G.W.Sylvander).

Doppa, *doppe, dyppa,* f. sås att doppa uti. *Pantoffeldoppe.* Sk. *Doppa, döppa,* f. Bl. *Doppe,* n. Hl. *Dopp,* m. V. Nk. N. *duppe,* f.; e. dial. *dip;* d. *dyppelse.*

Dóppe-kópp, m. en kopp kaffe med skorpor till. Bhl. *Dua,* f. doppa, sås. Kl. *Duelse,* f. sås (af mjölk och mjöl). Sm. (Vestbo). D. *dyppelse,* id.; d. dial. *duelse,* id.

Dulpa, v. n. 1 doppa, sänka neder; om simmare och änder. Vg, *Dulpa, dölpa,* Sm. (Östbo).

Duppe-bröd, n. bröd doppadt i fläsk- och köttspad. Vg. S. *flåttmölja,*

Dylpa, v. n. dyka. ”Dylpa sej”, doppa sig. Sm. *Dypa,* v. n. *dypa nör,* dyka ned. Sk. (Ox.). Jfr *dölpa.*

Dypla (pl. *-lor),* f. djupt vattenhål i ängsmark och hagar. G. (F.). Jfr d. dial. *duppe,* f. håla i marken, hvarest vatten samlas. (Mlb., D.L. s. 88).

Dyppje, n. kork på metref. Hs.

Dölpa, v. a. 1 doppa ned under vatten. Ög. (Ydre). Jfr *dälpa,* DISA 1, f. oklar luft, tjocka i luften. Kl.,bl., sk., hl. m. fl. Disug, adj. dimmig, töcknig, disig. G. *Disaktig.* Sdm. (Landsort). D. *disig,* id.; ns. *düsig,* id.: ”düsig weder”, disigt väder. (Br. W. B, 1, 276); tyrol. *düsig,* id. (Fromann, 4, 344). S. *duska* 1. DISA 2, v. a. 1 slå. Vg. (Enl. Ihre, D.L. 31). *Dissa,* v. a. slå till, stöta till; säges om en lerkula i kulspel, då hon stöter till en annan. Bl. *Diska, deska,* v. a. slå. Vg. (Enl. Hof, 103). S. *daska* 1. Disk-om-dask, m. slag, stryk. S. Dl. (Enl. Dybeck, Sv. Vallvisor, 23). DISA, *dise,* s. *tiss.*

DISK (pl. *-ar),* m. 1) tallrik (af trä). Runö, Wormsö. *Dysk,* m. id. Ibm.; 2) allahanda matkärl. Vm. *Disk (disch),* m. fat, käril. Åland. (Kökar). *Diskan,* tant. pl. matkärl, som skola tvättas. Mp.; 3) aflång träkopp. Dl. (Mora); 4) bord. Sm. Fsv. *disker,* m. a) tallrik, fat. UL. S.S. 1, 31, 160; 3, 113; Cod. A. 27, f. 121 v; b) bord. VGL., UL. Fr. af N. 383; S.S. 4 (Karl Magnus); *diskafanter,* m. borduppassare. S. Bern. f. 153 v. *(fanter,* m. famulus); *diskamæt,* m. bordskamrat, bordsgäst. St. Lag. Gifft. B. c. VII, § 2: ”ok ther til bindis tretighi

diskamæth både mæn ok konur". Af *disk* hafva vi i vårt skriftspråk *diska,* v. a. tvätta och renskölja kärl som blifvit begagnade vid en måltid, *altardisk, boddisk, krogdisk, källardisk,* m., *diskbunke,* m., *diskkärl,* n., *diskning, disktrasa,* f., *diskvatten,* n., *disktvätterska,* f., m. fl.; jfr nht. *tisch,* bord; ns. *disch.* (Schütze 1, 223); *disk,* id. (B. W. B. 1, 215); d. dial. *disk,* m. liten träskål. (Angeln, enl. Hagerup); *diske op,* v. a. lägga för af rätterne; fn. *diskr,* m. tallrik, ett litet rundt fat; fe. *disc,* m. id.; nfris. *desk,* "eine schüssel". (Outzen, 43): slav. *djiska,* bräde, bord; lat. *discus,* en rund skifva; gr. **δίσκος**, m. kastskifva. Bre-disk, *bre-dysk,* m. brödtallrik. Nuckö, Wormsö.

Diska, f. 1) disktrase, torkkläde; 2) torr risknippe att dermed skura och rengöra grytor. Sm.

Disk-hylla, f. öppen hylla för kärl. Fl. (Nl.).

Disk-vaska, f. fruntimmer, som vid gästabud tvättar (vaskar) tallrikar. Rosl. *Diskvant,* f. id. Sdm. *Vant* synes vara befryndadt med fsv. *fantir,* m. tjenare. Jfr härledningen vid *fant* 1.

Låka-disk, m. tallrik med saltlake, i hvilken man doppar bröd och potäter. Nuckö, Wormsö. DISKONT-HATT, m. herrehatt, modern hatt; motsats till böndernes bredbrättade hattar. Speord, antydande att man ansåg hattbäraren göra diskontlån. Ordet, numera obrukligt, uppkom vid diskontens upprättande i Malmö i början af detta århundrade och var temligen allmänt i Skåne ända till omkring år 1830.

DISPAS, v. d. 1 småträta, gifva hvarandra speglosor. Sk. (Onsjö, N. Åsbo).

DISS 1 adv. desto, ju. Vb. "Diss mer'n stryker katten, diss mer sätter'n opp rompâ". Ordspr. Nk., sdm.

DISS 1, s. *tiss.*

DISSA 1, 1) v. a. & n. 1 sakta gunga. Mp. *Diis* (ipf. *dissä).* "Diss bånä", vagga barnet. Vb., jtl.; 2) v. imp. svigta. Mp. N. *dissa,* v. n. gunga, darra; mht. *dihsen (dahs, dâhsen, gedohsen),* svinga. (Ben. 1, 330). Dissä, f. gunga. Jtl. *Dissä, -a,* f. id. Mp. N. *dissa,* f. id. DISSA 2, s. *disa* 2.

DISSA, *dissbarn, dissunge,* s. *tiss.*

DISSEMÄLLAR, adv. deremellan, emellanåt V. Nk.

DITA'N, adv. bort till. Dl. (Järna). *Dittan, dittän, dittäna,* adv. dit, der. Vb. *Dittan,* id. Mp.

DITT, s. *detta, dätta.*

DITT Å DATT, 1) hvarjehanda saker, det ena med det andra; 2) det ena eller det andra. "Akta hvarken ditt eller datt". Sdm., m. fl.

DITT-ÄTT, adv. ditåt. Vb.

DIVIDERA, v. n. 1 1) eg. dela; 2) träta, gräla. Sk. (Ox., Skytts). *Dividöjra.* Bl. (Lister).

DIVEL-BAST-TRÄ, n. Daphne Mezereum. Hs. (Bjur.). Divel = djefvul.

DIVIA, v. a. 1 stilla, döfva. "Divia värk". Hs.

DIVIKA, s. *dövika.*

DIVLA, v. n. 1 1) tvista, munhuggas, träta, ordvexla. Hs.,sdm. nk.,vg.,sm. *Divla* el. *dyvla.* Mp.,hs. *Dyvla,* id. "Han dyvlä å svor". Gstr., ul.,vm,sdm.,dls.,bhl.,ög.,sm.,bl. *Diväl, deväl* (ipf. *-lä).* Vb. *Divl* (ipf. *-la).* Fl. (Öb.). *Divlas,* v. d. id. Sk. *Dibbla,* id. Vg. (Skar.); 2) svärja och bannas. *Dyvla.* Vm., sdm., ög. "Han dyvlar å svär". Jfr *dela,* tvista.

DJELA, s. *dail.*

DJEVLAS, v. d. 1 1) lefva som en djefvul, föra otillbörligt larm och oväsen, svärja och ryta, Nk.,sm.; 2) retas. Hs.

DJUR (def. *-ä),* n. 1) eg. djur. Riksspr.; 2) elg. Mp. (Häfverö). *Dyr,* n. a) elg. Jtl.; b) hjort. Äfven *djyr.* Sk. (Frosta); c) villebråd af alla slags fyrfota djur. Bhl. *Djyr,* id. Bl. Fsv. *diur,* n. vilddjur. S.S. 1, 41; deraf *diuragardher,* m. djurgård. S.S. 1, 47; *diurliker,* djurisk. S.S. 1, 114; *diurlika,* adv. djuriskt. Sv. Pr. K. f. 57 v.; *diurshorn,* n. ur- och bisonoxens horn, hvaraf fordom gjordes dryckeskärl. VGL. St. Rimkr. 210, 211; fn. *dýr,* n. a) djur; b) räf; *dýraþrór, duraþrór,* m. hjort; *dýrkálfr,* m. hjort; n. *dyr,* n. djur;

heldst om vilda djur, och förnämligast om hjorten och renen. (Aas., 74); d. dial. *dyr,* n. hjort; fht. *tior, teor, dier,* djur, villdjur. (Graff 5, 447): fsax. *dier;* fe. *deór;* e. deer; ffris. *diar,* id.; nht. *thier,* djur; hjort; moes. *dius,* n. djur: **θηρίον**. Djur-nummen, adj. rifven af vilddjur. Vg. *Nummen* är p.p. af *nimma,* taga; s. *nimma.*

Djyrålt, adj. n. fullt af rofdjur; säges när rofdjur visa sig och göra skada. Dls. Med afseende på ändelsen *ålt,* jfr *blåsallt, fiskolt, folkalt.* DJUVÄR, n. ihålighet i barrträd, kådartad ihålighet i träd eller timmer. Vb. *Dju,* n. id Åm.; deraf *ko-dju,* n. id. Åm. (Nätra.). N. *djuv, dju,* n. håla, fördjupning. Jfr *liodur.*

DJÄKEL, *djäkul,* m. djefvul. Nb.,vb.,mp. *Djäkel.* Nk. *Jäkul.* Fl. (Ingo). Djäklit, adj. n. djefligt. Mp. DJÄLINGE, m. djefvul. Nk. Har väl urspr. hetat *djävlinge,* dem. af djefvul.

DJÄSE, m. djefvul. Vg. (Fröjered). Jfr *bjässe.* Djäsinge el. *jässinge,* m. djefvul; (eg. liten djefvul). Nk., *Jässinge,* m. Sdm. DO 1, v. def. göra. "Dä dor inte ändå", det gör det intet ändå. Sk. (N. Åsbo). Fht. *tuon, tuan, toan, tuoan,* v. n. göra. (Graff 5, 284); fsax. *duan;* nht. *thun;* ffris. *dua.* (Richth. 694); ns. *dohn.* (Richey, 36); *doon.* (B. W. B. 1, 224); nfris. (ön Föhr) *du;* fe. *dôn;* e. *do;* Helgol. *do,* id.; skr. *dhâ,* id.; deraf *dhâtr,* m. skapare. Detta verb, som i de indo-europæiska tungorna har många fränder (jfr Dieff. 2, 622—624), saknas i moes. och fn., men i moes. har man af samma rot *gadêds,* f. gerning, dåd; *missadêds,* f. missdåd, synd; *vailadêds,* f. välgerning; *vaidêdja,* m. missgerningsman; i fn. finnas några ättlingar, hvilka vi här nedan skola anföra, utvisande att ordet äfven i forntiden hos oss varit kändt. Ando, v. a. göra. Sk. Vi hafva redan s. 9 anfört detta ord och nämnt dess fränder i ns. och nht, och begagna tillfället att tillägga att det äfven i fht. *anatuon* (Graff 5, 315) och i fsax. *anduan,* v. a. göra, förekommer. Fn. *anna.* v. a. fullgöra, verkställa, hörer deremot till en annan rot.

Don, n. 1) eg. redskap, något att göra med, tyg, resetyg; hvarjehanda saker. Rikssp. *Don* (pl. def. *dona),* n. id. "Om du hav dona, no hav du vona", om du har verktygen, så kan du nog hoppas verkan deraf, d. ä. uträtta något Detta ordspråk har ock ungefär följande tydning: si pubertate inexhausta et uxore pubere gaudes, proles quoque in spe est. Vb. *Doning,* m. Dl., dls., vg., hl. *Doningar,* m. pl. Nk.,sm.,kl.,g.,bl. "Har du dia doningar i or(d)ning?" Sm. Häraf i riksspr. flera sammans, såsom *elddon, hjuldon, kördon, svarfdon, åkdon.* N. *don,* n.; *doning,* m. id.; 2) art, slag. "Ett don", samma slag. "Dä ä en (el. ens) don", det är lika, detsamma. Bhl., bl.; 3) genitalia. Vb., hs. (Bj.), sdm.,nk., m. fl.; 4) talesätt: *don å väsen.* "Don å väsen te kar", dugtig, braf karl. Kl.

Dona i hop, v. a. 1 samla och iordningställa redskaper m. m. Hs. (Bj.).

Dona mä, v. a. 1 bestyra, syssla med. "Nu har grannas mor fått te dona mä". Ög. (Ydre). *Donas mä,* v. d. hushålla med. Sk. (Ox., Frosta). N. *dona,* syssla, uträtta något i hemmet.

Dona sej sta, v. n. 1 reda sig till resa, göra sig i ordning att färdas. Hs. (Bj.)

Dont, n. verktyg, redskap. S. G. *Domt,* n. verktyg. N. G. N. *dont,* id.

Dådlös, adj, vanmägtig, hjelplös. "Råd- och dådlös", rådlös och hjelplös. Sm. *Dålös,* vanmäktig; lat. Hs. *Dålaus, dåläus,* vanmägtig, klen; lat. Jtl. *Dållés,* a) vanmägtig; b) modlös, modstulen; c) förtrollad. Hs, (Bj.). *Dåläus,* a) vanmägtig, matt, svag; b) illamående. Hj. Fn. *dádlauss,* utan själs- och kroppsstyrka; *dádleysi,* m. mod- och kraftlöshet; *dádleysingr,* m. oduglig menniska, odåga; af *dáð* f. dåd, personlig duglighet, styrka, fht. *tât, tâtì,* f.; fsax. *dâd,* f.; nht. *that;* fe. *dæd,* f.; e. *deed;* ffris. *dêde, dethe;* holl. *daed.* DO 2, v. n. & a. (ipf. *dodde),* 1) *do av* eller *do å,* blitva öfvermägtig, segrande; egentl. genom långvarig envis strid eller brottning utmatta motståndaren. "Studen dodde schyren å". Hl. (Hasslöf, Karup); jfr fn. *doda,* v. n. afmattas, blifva kraftlös; *dodi,* m. svaghet, kraftlöshet; *dodaskapr,* m. vanmagt, kraftlöshet; e. *do off, do away;* 2) *do på,* genom öfvertygande skäl eller finter öfverbevisa. "Ja dodde honom på att han ska ha hinstu grebba". Hl. (Breared).

DOBB, *dobbel,* s. *dippa.*

DOBBEL, v. a. 1 fördubbla; sätta upp dubbelt i spel. Jtl.

DOBBELERA, *dóbblera, dobbla,* v. n. 1 supa och rusta. Sm. Jfr fsv. *dobla,* v. n. spela med tärning, kasta lott om något. Cod. A. 27, f. 129; *dobblare,* m. spelare. Sm. KB.; *dubbil, dubl, dufl,* n. spel med tärningar. Sv. Pr. L. LIX, s. 191. St. Rimkr. 65. GL. fn. *dubl,* n. id.; fsv. *dufla,* v. n. spela med tärning. GL.; fn. *dufla,* id.

DOBBLINA, s. *dippa.*

DODRA, f. Myagrum sativum. *Dår-lin,* n, id. Nk. Nht. *dotter,* m. id.; e. *dodder,* id.; d. *dodder.*

DOG, adv. dugtigt, mycket; tillägges adj. till att förstärka betydelsen. ”Dog snål”, särdeles snål. ”Dog lat”, mycket lat. Vb. Ns. *döger,* adv. mycket. (B. W. B. 1, 221). Jfr *duga.*

DOGG, m. hund. Sm. E. *dog;* jfr gr. ***δάκνειν***, bita.

DOK. n. 1) täcke. Hs., g.; 2) fruntimmers halsduk. Hs. Ffris. *dok,* m. duk. (Richthofen, 686); fn. *dúkr,* m. duk, kläde; jfr skr. *tvac,* betäcka, dölja.

DOKA (ipf o. sup. *dóka),* v. a. o. n. 1) med häftighet slå, stöta till. Mp., fl. (Öb.). *Doka dell* Nb., vb. *Dåka,* v. a. slå, hamra på. Hs., ul. *Dåk'* v. a. slå. ”Dåk i”, ”dåk till”. Fl. (Nerpes i Öb.); 2) kasta med fart. Fl. (Öb.). Jfr fn. *þoka,* v. a. röra från stället. S. *dukå.* Dokkla, v. a. 1 gifva örfilar. Hl. (Slättåkra). Jfr fn. *þukla,* v. a. känna på, handskas med. DOKKA, *dukka*, v. a. 1 binda halmdockor på ryggåsen af halmtak. ”Dokka tak. Sk. Ns. *dokke*, f. halmdocka. (B. W. B. 1, 222).

DOKKNA, s. *dunkna*.

DOKTARE, *dóktererare*, m. läkare, doktor. Sm. Dóktament, *dóktement*, n. läkemedel. Sk., bl.

Dóklamenter, n. pl. id. Bhl.

Dókterera, v. n. 1 bruka läkemedel. ”D. för kollan”. S. Sk. Jfr n. *doktera,* v. a. läka: *dokterskap,* läkedom; swz. *doktern*, v. n. a) gifva läkemedel; b) bruka läkemedel; *dokterzeug*, läkemedel. (Stalder 1, 287).

DOL, s. *dål.*

DOL, *döl,* adj. hvit. Vg. Jfr *däl, däll* 4), som troligen är samma ord.

DOLK, m. spjut. Vb.

DOLKED, adj. ojemn; om garn. ”Garnet ä så dolked”. S. Sk.

DOLMA, s. *dorma.*

DO**L**R, adj. med bleka infallna anletsdrag. V. Nk. Jfr *dulen.*

DO**L**ÖGDR, adj. i. q. *do**l**r.* V. Nk.

DOLMAN, m. vadmalströja, fodrad med fårskinn. Sk. (Ox.). Ung. *dolmány;* böhm. *doloman;* frans. *doliman.*

DOM 1, m. l) smula, bit. ”Ja fikk inte en dom”. ”Dä ä ikke en dom gutt åt”, det duger allsintet. Sm.; 2) *alldri i verldsens dom:* alldrig någonsin i verlden. G.

DOM 2, pron. pers., nom., dat., acc., abl. de, dem. Sthm. m. fl. orter. *Dom, tom,* id. Fl. (Ing.).

DOMDERA, *dumdera,* v. n. 1 1) uppföra sig stolt. Sm. (Östbo); 2) träta och svärja, ryta. Mp., ul.,sdm.,nk. *Dumdera.* G. *Dómdér.* Fl. (Öb.), vb. *Dómedera,* v. n. a) vilja vara öfversittare. Vg.; b) föra oljud. Dls. *Damdera.* Hs. *Dominera,* skrika och svärja. Sk. (Ox.). Af lat. *dominari;* frans. *dominer.*

DOMDIKKA, v. n. 1 prata hams, prata en hop smörja. S. Sk.

DOMHARRE, m. domherre, ledamot af domkapitlet. Sm. Fsv. *domherra,* m. id. St. Rimkr. 65. S.S. 2, l43; d. *domherre,* id.; nht. *domherr,* canonicus.

DOMMA, s. *damba.*

DOMMERNIKKS, m. klöfverknekt; ett kortspel. Sk. (Frosta, N. Åsbo).

DOMMERSÅ, derföre att; sättes vanligen efter orsakssatser. ”Han var sjuker dommerså”, derföre att han var sjuk. Ul.

DOMMÄN (ipf. *domnä),* v. n. domna. Vb. *Domnä,* v. n. blifva dufvet. ”Ölä ä domnä”. Mp. Domnä, m. domning, svimning. Vb. DOMPA 1, s. *dimba.*

DOMPA 2, s. *dimpa.*

DOMT, s. *dimba.*

DON, *dona ihop, dona mä, dona sej sta, doning, dont,* s. *do* 1.

DONA (pl. *-nor),* f. fogelsnara. Allm. N. *dona,* f.; nht. *dohne, done,* f. id.; fht. *done,* f. nervus. (Graff 5, 146); mht. *don,* f. spänning. (Ben. 1, 380); nht. *dohnen, donen,* v. n. vara spänd, utsträckt; fht. *donjan, donên,* id. (Graff 5, 146); mht. *donen,* id. (Ben. 1, 381); moes. *þanjan,* utsträcka. Jemte sv. *tänja,* v. a.; fht. *denjan* m. fl. härstamma dessa ord från ett försvunnet starkt verbum *din (dan, dânen, gedonen).* Grimm, gramm. 2, 56. Jfr lat. *tendicula,* f. snara; skr. *tan,* att utsträcka, utspänna.

DONADER, *donadre,* m. nattamat; så kallas den mat, som gifves till tjenstefolket vid vissa tillfällen, t. ex. om julen, efter qvällsmaten, sedan man ”forat krägjen” och innan man går till sängs; eller också till pigorna (”töserna”) när de suttit länge uppe om vinterqvällarne och arbetat. Sk. (Ox., Skytts). *Nattabid, nöttabid,* m. id. Sk. Anm. *Nader, nadre* = nattvard, nattmåltid: den första stafvelsen *do* är måhända = to, två.

DONG, *dónge,* m. 1) hög, hop. ”Kóldónge, sädesdónge”. Vl.; 2) hög af spånor eller dylikt. Mp.; 3) dynga, spillning; strö som legat under boskap; brunnen fårgödsel. Vb.,hj. *Dunge,* m. gödselhög efter får och getter. Hs. (Bj.), hj. *Dynga* har ursprungligen ej betydt spillning, utan hög, kulle. Fsv. *dyngja,* f. a) hög; b) dynghög. HL. S. Bern. f. 179: ”jak skal visselica sithia a mins hughx dyngio oc skal jak mz skælinne skrapa orenlighetena”; fn. *dyngja,* f. hög, stack; d. *dynge;* n. *dungje;* e. *dung,* dynga: ffris. *dung,* m.; nyfris. *dong.* (Richthofen, 696), id.; fe. *dincg, dyncg,* id.; nht. *dünge;* finn. *tungio,* dynghög, sophög; jfr gr. ***θίν***, m. hög. S. *dyngja*. Ding-grep, m. dynggrep (till gödselhög). Hs. (Bj.). Nht. *dunggabel,* f.; e *dungfork,* id.

Mödding, m. gödselhög. Sk. (Ox., Skytts, Järestads). *Medding.* Sk. (Onsjö, N. Åsbo). *Midding.* Sk. (Ox.). D. *mødding, møgdynge;* n. *moting, metting, mokdunge,* id. *Mödding* är således *mök, mög,* n. spillning, gödsel och *ding* (= fsv., fn. *dyngja,* f. hög). S. *mök, mög.* DONS, *duns* 1, m. det öfre rummet af den i två våningar byggda sängen. Vb.

DONS, *duns* 2, s. *dunt.*

DOP, *dopa, dopp, doppa, doppe, doppekopp,* s. *dippa.*

DORG, *dörj,* f. fisksnöre med krok. ”Torsken ä tagen på dörj”, Bhl.,hl.,bl. Fn. och n. *dorg,* f. id.; d. dial. *dorg, dorre,* id.; gael. *dorgh,* handlina till fiske; nht. dial. (Brandenburg) *darge,* f. krok af messing med vidfästad röd lapp till gäddfångst. Dörja, v. n. & a. 1 fiska med *dorg.* Bhl. Isl. o. n. *dorga;* d. dial. *dorge* (Jylland); *dörja,* (Färöarne); nht. *dargen,* fånga gäddor på krok. DORMA 1, v. n. 1 1) ligga i halfsömn, halfslumra, hålla på att insomna. Vl.,sm.,bl. *Dormä åv.* Mp. *Dólma, dölma.* Sk.,hl.,bl. *Dömla.* Sk. (Ingelst.); 2) dåna, svimma. Vl. *Dörma å,* id. Hs. (Ljusdal). *Dormä åv.* Mp.; 3) dö. Vl. Fn. *dorma,* sofva; n. *dorma,* halfslumra; d. dial. *dolme, dulme;* schwab. *durmen, durmeln;* e. dial. *dorm;* nfris. *duhlme,* id. (Outzen, 51); af lat. *dormire,* sofva. Dormeter, adj. sömnaktig, trög. Vg.,sm.,hl. *Dormig.* Vm.

Dorsk, *(dâursk),* adj. sömnig. Hs. (Bj).

Dölm, m. halfslummer. Sk. (Ox.). D. dial. *dolm, dulm;* nfris. *dulme.* (Outzen, 51). DORMA 2, v. n. 1 föra oljud, väsnas. Ul. *Dórrmä,* id. S. G. S. *durrä.*

DORR, s. *durrä.*

DORRÄ, v. n. svira, gå i sus och dus. Mp. Jfr *dudra, durrä*.

DORT-ÖVER, s. *durt*.

DORV, *dorva, dorving,* s. *torva te.*

DOS, *doss,* s. *dös*.

DOSMER, s. *dase*.

DOSSMA, v. n. 1 aftyna; om eld. Sm. Jfr fn. *dá,* n. vanmagt; *das, dos,* n. utmattning, trötthet, *dasaz,* utmattas, tröttas.

DOSTA 1 v. n. 1 sprida lukt, dofta. "Blommera (el. blumera) dostä". Sm. (Östbo). Jfr nht. *doste,* m. blomsterqvast. (Ben. 1, 386).

DOSTA 2, f. Origanum vulgare. Nk. Fht. *dosta, dost, dosto.* (Graff 5, 232); mht. *doste,* m. (Ben. 1, 386); nht. *dost, doste, dosten,* m,; d. *dost,* id.

DOSTERA, v. n. 1 rida och svänga med en häst. Sm. *Prompera, komstera,* id. Sm. Fsv. *dostera,* v. n. tornera: prælium equestre inire. Fr. af N. 1677, 1699. Fl. o. Bl. 1837; fn. *dustera,* v. n. id. Af fsv. och fn. *dyst,* n. tornering: equestre certamen.

DOTT 1, m. 1) liten hop. "En dott ull". Bhl.; 2) en liten hop gräs, grästapp. Bhl., vg. N. *dott,* m. "en tot, visk"; jfr *svanedotten; detta,* v. n. falla.

DOTT 2, s. *dötta* 2.

DRABBA 1, v. n. 1 fela, brista, fattas. "Dä tar på drabba för mej", krafterna börja fattas mig. Vg. Jfr fn. *drabba,* uppslita, förbruka. Drabbfoter, adj. tungfotad. Vg. DRABBA 2, v. a. 1 råka på. Vg. Jfr d. dial. *drabe,* träffa. (Angeln, enl. Hagerup); nht. *treffen.*

DRABINDA, s. *draga.*

DRADDA, v. n. & a. 1 spilla, flyta droppvis eller kladdvis; sqvalpa. S. Sk. Dradd, m. det som droppvis eller kladdvis spilles eller flyter öfver. S. Sk.

Draffsa, v. a. 1) spilla bort, strö omkring; 2) vårdslösa. "Draffsa å haffsa". Ög. (Gullbergs, Ydre), bl.

Draffs, n. slarf med förspillning. "Draffs å haffs". Ög.,sm. DRAGA, smdr. *draja, draa, dra* (ipf. *dro,* conj. *droe,* sup. *draet* el. *draji),* 1) v. a. a) draga. Nk., ög.,sm.,bl.,m.fl. *Draga (dro, drögjä).* Vb. (Löfånger, Skellefte). *Draga (dro,* sup. *drögji* el. *dregjä).* Vb. (Ume). *Draga (dro,* sup. *drögji).* Vb. (Bygde). *Dra (dro, drögje).* Åm. *Dra (drog, dragji).* Nb. (Lule). *Draa (drog, drö).* Nb. (Calix). *Drågå* (pr. *drar,* pl. *dragum,* ipf. *drog,* pl. *drogum,* sup. *draid).* Dl. *Dräga* (pr. *drägur,* pl. , *dräge,* ipf. *drog,* pl. *drogu,* sup. *drägi),* id. G.; b) innehålla, rymma. "Potta hjänna drag ä stop", denna flaska innehåller ett stop. Vb.; 2) v. n. a) *dräga,* färdas, resa. Vl.,dl.; b) fara vind för våg; om båtar m. m. Fl. (Öb.). Fsv. *dragha* (pr. *dragher* el. *drægher,* ipf. *drog* el. *dro,* sup. *draghit dræghit, dregit, droghet, drahit, dræhet),* draga, bära; fn. *draga* (pr. *dreg,* ipf. *dróg* el. *dró,* sup. *dregit);* fht. *tragan, trakan* (ipf. *truoc, truog);* ffris. *dreiga;* nht. *tragen;* d. *drage;* e. *draw;* moes. *dragan (drog, drogun, dragans);* lat. *trahere,* id.; skr. *drâg,* att utsträcka. *Dragas* (ipf. *drogs,* sup. *dräjäs),* v. d. a) täfla; b) arbeta med, vara besvärad af. "Han drogs vä jola", han arbetade på jorden. "Han drags vä husning", han arbetar med husbyggnad. "Han drags vä krimän", han besväras af snufva. Vb. Särskilda talesätt:

a) "Hva ska so mä sele, hon kan inte dra". Ordspr. Sk.

b) *Dra bete*, α) eg. skaffa hem ris till foder åt getter; β) snarka. Hs.

c) *Dra förtroende te nåen*, hysa förtroende för någon. Sm.

d) *Dra gränje,* α) en slags lek. Hs. *Dra grägna,* id.; Sdm.; β) kasta upp, kräka. Hs.

e) *Dra i hop,* om qvinnor vid conception eller strax derefter. Sdm.

f) *Dra i stru,* fatta ovilja till någon. Hs. *Dra i stro,* tveka, ändra sig. Ul. (Simtuna h.). S. *strug.*

g) *Dra i väg,* aflägsna sig. Sdm.

h) *Dra koa,* mjölka kon. Kl.

i) *Dra krok* el. *fingerkrok,* en lek. Nk., bl. m. fl.

j) *Dra känsel,* tycka sig igenkänna. Mp.

k) *Dra målet,* tveka att säga ut. Hs. *Dra på målet,* tveka, vara obestämd, utlåta sig med obestämdhet. Mp., hs., ög., bl. m. fl.

l) *Dra olund,* draga misstankar. Kl. (Tjust, Stranda). S. *olund.*

m) *Dra opp,* v. a. begagna för första gången; om nya kläder. Ul.

n) *Dra opp en,* bedraga, lura någon. Sdm., ög.

o) *Dra opp i öga,* blifva ond, arg. Hs.

p) *Dra opp i näsan,* blifva ond. Hs.

q) *Dra på,* ifrigt forfara med något. Allm. *Dra på läsning,* läsa dåligt och sakta. Sdm. *Dra på bena,* vara trög, lat att gå. Sdm.

r) *Dra sej,* α) vara högfärdig. Ög.; β) latas. "Ligga å dra sej". Allm.

s) *Dra sej fram,* bringa sig upp. Hs.,ög. *Dra sej opp,* id. Sdm.

t) *Dras om,* strida om, käbbla. Sdm. m. fl.

u) *Dras med,* vara besvärad af, utsatt för. Mp. sdm., bl., m. fl.

v) *Dra slipsten,* högljudt gråta. Hs.

w) *Dra sta me ngt,* börja uträtta något. Sdm.—bl.

x) *Dra stokk, dra fessklum, dra kluns,* knuta, lotta om något. Hs.

y) *Dra te en matäre,* svärja en kötted, svärja groft. Sdm.

z) *Dra timmerstokkar,* snarka hårdt under sömnen. Nk.

å) *Dra te,* α) slå till. Allm. *Dreja te,* id. Sk.. N. *Dreja te,* id.; β) börja. Ög.

ä) *Dra te sta'n,* resa till staden. Bhl. (Tjörn),

ö) *Dra veven,* blifva utan andel i något, blifva tillbakasatt. Nk. *Dra veva* eller *bli mistom,* id. Sdm.

aa) *Dra vona,* α) förtiga, ej vilja ut med. Vl.; β) gifva ett halft löfte. Hs. (Bj.). S. *von. Dra åv,* begifva sig bort. Mp.

bb) *Draga ett,* draga öfverens, komma öfverens. Hs.

cc) *Draga unnan,* v. a. göra bodrägt, då den ena makan hemligen drager undan något ur boet. Hs. (Bj.).

dd) *Draga vid sej,* vara tvehogsen Ul. Draa (pl. *draer),* f. litet lass. "Ja har fått trille fira draer hö". Hl. *Draga,* f. vinteråkdon med hästar. "E hödraga". Ög. Fn. *draga,* f. lass som släpas, t. ex. timmer.

Drabinda, f. Potentilla reptans. Bl. *Drabind (drabing),* f. S. Sk.

Draen, adj. (eg. p.p.) 1) dragen, utdragen; 2) utvuxen, fullvuxen. "Store drane kere. S. Sk.

Drag, n. 1) drag, gång. "I ett drag". Nk.— bl. m. fl.; 2) tidpunkt, veva. "Dä va i drage", det var rätt och jemnt. Nk.—bl. m. fl.; 3) sträckning, trakt. "Dä ä ett drag här över gäle mä glópjol". Nk.—bl.; 4) hustjufnad, bodrägt. "Drag i huse". Nk.,sdm.; 5) fiskkrok, som drages efter båten. Hs.,sdm.,nk.,ög.; deraf *ro drag.* Ög. (Ydre); 6) fjärd, hafsvik. Hs.; 7) strömvatten mellan två sjöfjärdar; deraf ortnamnet *Dragsnäs,* n. vid Sommen i Ög.; 8) smalt näs. Kl. (Jfr d. dial. *drag,* a) "et smallere vandløb; b) en landtunge, som går ud i havet". Mlb., D.L.); 9) liten rännil som rinner fram ur en källa. Dl. (Elfd.); 10) skoning under kölen af en båt. Fl. (Öarne i Qv.), Fn. o. n. *drag,* n. id.; 11) öfverlädret till själskor. Drag göres af barkad kohud, det öfriga af själskinn. Vb.; 12) öfre stockens fogning efter den underliggande i en vägg; mossfog mellan timmerstockarne i en vägg. Vb.,ul.(Rosl.), sdm. Verktyget härtill kallas *husdrag,* n. Vb.; 13) kloverktyg hvarmed stockarne i ett hus sammanpressas. Sdm.

Dragg, m. 1) eg. litet ankare med tre eller fyra armar; 2) en sup brännvin. "Ta sej en dragg". Sdm.

Draglid, f. småningom sluttande backe. Sm. Jfr *lid.*

Dragmyra, f. arbetsam menniska. Sdm.

Dragpåle, m. reslig karl. Sdm. (Enl. Ihre).

Drags-ol, f. dragrem på en kälke. Fl. (Gl. Kb.). På andra ställen i Öb. *dragso,* f.; *dragsile,* f. id. Fn. *ól,* f. rem; *dragseil,* f. dragrep, dragrem; *seil,* f. rep, rem.

Dragspik, *drajspik,* m. 1) stor spik (öfver 5 tum), Sm.,ul.; 2) en menniska som man ofta måste gifva något. Sm.; 3) snattaktig menniska. Sdm. (Björkvik).

Dragspån, comm. person, som drager tillsammans i huset. Ög.

Dra(g)sten, m. slipsten på axel med vef. Bl. (Östra h.).

Dragsäng, m. den delen af sängen, som är närmast golfvet, och drages ut som en låda. Sängens öfre afdelning kallas *häkken,* m. def. (ɔ: *tarre* i Vl:s Elfd.), till hvilken man klättrar upp på en kort stege. Vl. (Gunnarskog).

Dragu el. *drögu,* f. lindraga; verktyg vid linberedning. Vb.

Drahasa-li(d), f. långsluttande backe (der man vid uppgåendet länge drager *hasarne* efter sig). Bl. S. *lid.*

Drangnug, adj. blåsur; om mjölk. Dl. (Garbergs by i Elfd.).

Drangän (ipf. *drangnä),* v. n. gå långsamt, draga ut på tiden, räcka länge. Vb. Jfr fsv. *dragna,* v. n. lente procedere, tardare. S. Bern. f. 128 v.: "mænniskian thænkte ok daghlika wilia gøra synda bætring fore giordha syndher ok draghnadhe swa framtil dødhin ok giordhe enga synda bæthring"; *dragnas,* v. d. släpa. Cod. A. 27, f. 78: "hænne klædhisfald som draghnadhis wppa iordhena"; n. *dragna,* v. n. sträckas ut, blifva längre.

Dra-risp, f, morkulla: Scolopax rusticola. Bl. (Mörums s:n). Benämningen lånad af lätet.

Drassa, v. a. & n. 1 freqv. 1) släpa med sig. "Drassa-mä se". Sm.; 2) tråka. "Han går å drassar i smutsen". Sdm. N. *dragsa, drassa,* v. n. släpa, draga eller bära med möda.

Drassel, *drass,* n. allahanda besvärligheter, krångel. Sm., ög.

Drassla, v. a. & n. 1 1) släpa, draga mycket."Hs., vg.; 2) bringa i oordning, draga i kring. "Drassla i kring". Nk., bl.; 3) bry sig med något. "Drassla inte mä dä", befatta dig ej dermed. Sm. (Östbo); 4) krångla. Ög. N. *drasla,* v. n. släpa, draga.

Drassleri, n. onödigt göromål, oredighet, uppskof. Sm. (Enl. L—n).

Dra-vaLe, m. klumpig, lat och sysslolös mansperson. Sdm.

Dregt, m. tistel på en plog. *Plogdregt.* G.

Dråg, f. 1) dal, sluttande dalsänkning, hvarest vattnet höst och vår framrinner; sidländ mark. Vl.,dls.,vg.,nk.; deraf *Betsdrågen,* ett hemmans namn. Vg.; 2) dalsträckning, beväxt med ringa skog. Vl. *Dråg,* n. id. Sdm. (Ornö); 3) sträcka, streck, trakt, som till jordmånens beskaffenhet skiljer sig från den närmast tilliggande. "Här ä e dråga mä barästa knaperjol". Ö. Nk.

Dråg, n. 1) dalsänkning, sidländ mark mellan höjder; 2) trakt som ofta passeras af menniskor och djur; stråk. "Elgar ha ett dråg i allmänninga"; 3) i. q. *dråg,* f. V. Nk.

Dräga-syslo, f. ett arbete som uppskjutes från dag till dag eller icke fulländas. Fl. (Öb.).

Drägsa, f. dragerska; så kallas i kulspel den förnämsta och bästa kulan, som drager i bo en mängd andra. Bl.

Drägsle, n. litet lass, så mycket man kan draga med sig. Vg.

Drägt 1, f. 1) eg. dragning; deraf *notdrägt.* Riksspr.; 2) pustbete. Sm.

Drägt 2, f, skaklar m. m. hvarmed åkdon och redskap dragas; deraf *harvsdrägt.* Ög.

Drägå, adj. rymlig, stor. Fl. (Öb.).

Drätt 1, m. 1) drag, dragning, uppdragning. "Ja körde hela fåran i en drätt. Vi fikk bra fisk i andra drätten". Sk.,hl. Jfr fsv. *dræt,* f. dragande; deraf *fiska-, kælka-, notadræt;* fn. *dráttr,* m.; fd. *dræt.* (Mlb., Gloss.); 2) dragstång för oxar vid plog eller harf; vagntistel. Vg.,dls., hl.,sk.,kl. *Drätte,* m. id. S. Sk.; 3) draginrättning, skaklar med tillbehör. *Drätt, drätta,* f. Nk. *Drätt,* m. skaklar till kälke. Ul.,sdm.; deraf *pardrätta,* f. Nk. *Drätte* el. *drette,* n. draglina, dragtyg, ett stycke rep eller töm, hvarmed man drager en kälke eller mindre släde. Repet är vanligen dubbelt, så att yglan deraf lägges öfver ena axeln och under den andra armen. Vb. N. *drætte,* n.; d. *dræt;* 4) oskodd släde. Bl. N. *drætte,* n. kort släde, timmersläde; 5) ett stycke väg, som man kör. *Oxdrätt.* Sm.

Drätt 2 (pl.-*ter),* m. 1) hvita, stundom blå och hvita eller blommiga, större linnedukar, hvilka begagnas såsom tapeter i bondstugor. Sk., hl. Deraf a) *bänkadrätt,* m. Sk.; b) *drättadug,* m. Sk. (Göinge). Anm. Öfver dessa drätter fästes *hängklädet,* n. def. Hl.; *hangkläet.* Sk. (N. Åsbo, Göinge) och förhåller sig *drätten* till *hängkläet* som tapeten till borden. *Dra stugan,* kläda stugan med *drätter* och *hängkläde.* S.Hl. Jfr fsv. *dragha,* v. a. öfverdraga. Rimkr. 68: "Thera rænna wand war draghet med ikkorna skin"; *bladragning,* f. klädsel af rum med blått tyg. GL.; fd. *dragning,* f. (Kolderup-Rosenvinge. Gl. D. Love 4, 294); 2) matta. "Dä va en vakker drätt på gullet". Sk. (Ing.); 3) foder (af linne eller ylle) i kläder. Sk. (N. Åsbo); deraf a) *unnerdrätt,* m. en sådan fodring i kläder. Sk. (Ox., Ing.); b) *drätta,* v. a. fodra (kläder) med lärft. "Böjserna ä drättade". Sk. (Ox., Lugg., N. Åsbo, Frosta). D. dial. *drætted,* id.: "et par drættede buxer". (Mlb., DL. 680).

Drätts-oxe, m. dragoxe.)(*gy(d)oxe.* Nk.,kl., Se *drätt* 1 2).

Drättug, adj. drägtig; om stokreatur. Sdm.

Drög, f. kälke, grof oskodd arbetssläde, dragkälke att forsla stockar, sten, kol o. d. Nb.,vb., åm.,hs.,vl.,vg.,sdm.,nk.,kl.,fl. *Dreg,* id. Hs. (Db., Bj.). *Drög,* f. 1) vedsläde; 2) handsläde, hvarmed hö drages från vattensjuka ängar. Dls. *Dråg, -a,* lång släde. Jtl.mp. Deraf *stakadråg,* f. Jtl. *Drög, dröj,* f.; deraf *veddröj.* Sm., sk. (N. Åsbo), bl. *Drög,* n. oskodd kälke med grind att köra hö med under slåttern. G. Jfr n. *drog,* f. kort timmersläde; e. *dray,* släde: it. *treggia;* lat. *traha, tragula,* f. släpdon.Drögmanka, m. en tvärslå öfver en stockkälke. Fl. (Nl.).

Drögspola, f. en gröfre käpp, som stickes genom hål i en "drögmanka" Fl. (Nl.).

Drögsten, m. sten lagom stor att köra på en *drög.* Nk.

Kol-drög, f. grof kälke för kolved. Sdm.

Stakadråg, f. lång släde hvarmed långved hemforslas om vintern. Jtl.

Stendrög, f. grof kälke att dermed forsla sten. Sdm. (Ornö).

Stukkdråju, (pl. *-r),* f. kälke att forsla stockar på. Dl. (Elfd.).

Dröglär, n. narfläder. Vg., bl. *Drögläder, dröjlär,* n. Vg., sm. (Östbo). DRAJTA, s. *drita.*

DRAIVA (pr. *draiv,* pl. *draivum,* ipf. *drev,* pl. *drevum,* sup. *drivid),* v. a. 1) drifva. Dl. *Dräiva,* (pr. *dräivur,* pl. *dräive,* ipf. *draiv,* pl. *drivu,* sup. *drivi).* G. *Driv (drev, dreve* el. *drivi),* id Vb. (Ume); åm. *Driv (drejv, drivä).* Skellefte. *Dryiv (drev, drivi).* Nb. (Lule). *Dräiv (drev, drivi),* id. Nb), (Calix); 2) slå in, t. ex. en spik, kil. Allm. *Driva te,* slå till. Hs., bl. m. fl. *Driva (dröv, drövit),* 1) v. a. plöja. S. Sk.; 2) v. n. a) köra i skridt på åkern. "Hästana bara driva". Sk., hl., sm.; b) gå sakta, slå dank, vanka. Vb.—sk. "Han går bara å driver ladhund". (S. Sk.). *Driva,* v. n. (ipf. *-vä)* duggregna. Fl. (Nl.). *Drivas,* v. d. blomstra; om råg. S. Hl. (Föråldr.). *Dröva* v. n. id. "Nu drövar ruen". Sk. Fsv. *drifva;* fn. *drifa (dreif, drefit),* v. a. drifva; fht *trîban;* fsax. *drîban;* nht. *treiben;* fe. *drîfan;* moes. *dreiban (draib, dribun, dribans);* nfris. *driwwe,* v. a. drifva; *dreie, drye,* v. n. blomma; om råg och hvete; nfris. *dri, dree,* id. (Outzen, 48). Drev, n. 1) mindre drifhjul i mekaniska verk. Sk., hl., m. fl. D. o. n. *drev, driv,* n. id.; 2) smal, på ömse sidor inhägnad, väg i en by eller mellan gårdarne, der boskapen drifves till bete eller vattning. Vg. *Drift, dreft,* id. Sm.; 3) skridt; hästars gång fot för fot. "Köra på drevet", köra i skridt. ."Ria i drev", rida så fort hästen sjelf vill gå. Ög.,sm.,hl.,sk.

Drev, *driv,* n. duggregn, tjock nedslående dimma. Fl. (Nl.).

Drevja, v. n. 1 yra, blåsa i en hög; om snön. "Snön drevjar sej"; snön lägger sig i drifvor. Sm. *Dröva,* v. n. id. S. Sk. Jfr fn. *drif* n. storm.

Drevla, v. n. 1 drifva, gå utan egentligt syftemål. Ul.

Drevnöt, n. lätting, som drifver omkring eller slår dank. Hs., nk.

Dribb, *drebb,* m. sölare, långsam menniska. S. Sk. *Dróbb,* m. id. S. Sk.

Dribba, *drebba,* v. n. 1 vara sölig, långsam, maklig. S. Sk. *Dródda,* v. n. id. S. Sk.

Dribbenos, *drebbenos,* n. lat och sjuklig arbetare. "Dä ä en sådenn drebbenos, han kommer ingen väj; den vill ja inte ha". S. Sk. Jfr *dröslekar.*

Driven, adj. arbetsam, flitig, rask, driftig. Nb., vb.

Drivanne el. *drivane,* adj. 1) driftig, arbetsam. "E drivane menniska". Nk.; 2) adv., endast i sammans. *drivane* eller *snödrivane hvit,* utmärkt hvit;)(*kolbekkande svart.* Mp. N. id.

Driv-mat, m. gammalt tågverke, hvarpå dref plockas ("tesas"). Fl. (Nl.).

Drivning, f. upplöjd mark. S. Sk.

Drävling, m. dragspik. Jtl.

Dröft, m. 1) kreaturs kringirrande; 2) platsen öfver hvilken kreatur drifves; 3) villoväg; om djur. "Gå på dröft". S. Sk.

Dröfta, v. n. 1 drifva omkring, springa omkring. Sk.,hl.

Dröftahund, *dröftehund,* m. hund som gått bort från sin egare och stryker omkring på främmande ställen. Sk., hl.

Dröftakräg, n. kreatur som aflägsnat sig från vångarne i en by och kommit till en annan by. S. Sk. *Driftakräk,* n. Nk.

Dröftamöde, n. så kallades fordom i Skåne det möte, som af häradsdomaren utlyst hölls efter mårtensdag, och till hvilket alla de personer inom häradet borde begifva sig med de kreatur, hvilka från socknarnes gemensamma betesmarker ("fälader") aflägsnat sig och kommit "på dröft" till andra socknar. De rätte egarne hade då tillfälle att återfå sin egendom.

Dröfta-nöt, n. 1) driftfä; 2) menniska som drifver omkring och ingenting gör. Bl. *Driftenöt,* n. Sm.

Dröfta-påg, m. pojke, som ej har något hemvist, utan drifver omkring. S. Sk.

Drovja, f. snödrifva. Vg. *Drevj,* f. Ög. *Dröve* drifva (af snö eller sand). *Snidröve,* S. Sk. *Snjodrivu* (pl. *-r),* f. id. Dl. (Mora). DRAJILJ, f. lång, lögnaktig berättelse. Fl. (Öb.).

DRAKE, m. 1) eg. drake, flygande orm; 2) lyktgubbe; lufteldar vid träskartade ställen. Kl. Draka-bo, n. fördold skatt. Fl. (Ingo).

Draka-ljus, n. ljus-sken, som anses förebåda någon olycka eller någon död. Nb., vb. Jfr *fegljus.*

Drakig, adj. som har en hvit rand långsåt ryggen; tecknad lik en drake på ryggen; om boskap. Sm. *Drakig, draged,* id. "Den dragede studen". Hl., sk. En sådan oxe tilltalas också af körsvennen med namnet *drag,* m. (ɔ: drake). Sk. D. dial. *draget.* DRALLTA, s. *drälla* 1.

DRAMM, m. en sup eller dryck, dugtig brännvinssup. Sdm.,ög. (Gullbergs h.), sk. (Ox., Vemm.). *Drammare,* m. id. Vg. (Enl. D. D.). *Drabbis,* m. id. Sthm, D. dial. *dram,* ett glas brännvin; e. *dram,* en sup. Jfr *dremma, drämma.*

DRANKA, *dranka-bröd, -nöt, -oxe, -supa,* s. *drekka.*

DRAPEL, s. *dräpa* 1.

DRASS, *drassa, drassel, drassleri,* s. *draga.*

DRASSUTT, *drasut,* m. 1) lång, otymplig, grof karl. Vm.,ul.—bl. "Dä va en lång drasut". Vm., ul.—bl. *Drasut,* m. en stor högvext man, eller något annat stort oformligt; säges både om lefvande och liflösa ting. Vb.,mp.; 2) slag, stryk. Sdm. Jfr *sutt* 2.

DRATTA, 1) v. n. 1 a) gå långsamt, släpande, med släpande steg. "Han kommer alltid drattande efter de andra", Sk.,hl.,bl. *Tratta,* id. Sk. (Bara); b) komma en eller få i sänder (så att det blir en flock), gå flockvis. "Folket drattar te kyrkan". Sm.,bl. Fn. *dratta* (eg. *drakta),* v. n. gå med korta och släpande steg. Dratt 1, m. 1) litet barn. "Du lille dratt, (el. dratter)"; 2) ett oäkta barn. Sm.

Dratt 2, m. hop, flock. Sm.DRATTA 2, v. a. & n. 1 1) tappa ur händerna hvad man har. Hs., hl.; 2) spilla, droppa. Sm. *Dradda.* S. Sk., bl.; 3) falla småningom, eller hoptals, falla från en höjd. "Eblenen dratta ner å blästen". Sk. (N. Åsbo), hl. (Harplinge); 4) falla ned; af trötthet, vanmagt falla. "Ja ä så trätt att ja ä fär(d)i(g) att dradda ner". Sk. (Ox., Bara). D. dial. *dratte,* v. a. tappa, låta falla; "dratte et stykke hist og et andet her"; jfr skr. *d'rad,* att falla af. Dradd, m. det som droppvis eller kladdvis spilles eller flyter öfver. Sk. (Ox.). D. dial. *drat,* m. det som hänger ned i en klump.

Dradde-kar, n. en som spiller ut något. Sk. (Ox.).

Dretta, *drettla,* v. a. & n. 1 vara darrhänd och spilla ut något litet af det man bär. "Drettla inte ut mjolken". Sm. (Enl. L—n).

Drettla, v. a. 1 utströ litet i sänder. "Drettla ut säa". Ög.

Drettler, m. en som är darrhänd och spiller. Sm. D. dial. *drathændet,* adj. "som ikke kan holde på hvad han har i hænderne". DRAV, n. mjölblandning åt svin och höns. Ög. *Drävja,* f. id. Nk. *Drävje,* id. Kl. (Ryssby s:n). Fn. *draf,* n. svinföda; *drafna,* v. n. ruttna, förderfvas; *drafinn,* adj. rutten; fsv. *draf,* n. svinföda. S.S. 3, 63; "ætha draff mz svinom i fræmmadha landhe"; n. *drav,* n. mäsk; *drevja,* f. mjuk massa eller röra; isynnerhet malt under bryggning; nht. *träber,* pl. draf, mäsk; lett. *drabbini;* holl. *drab,* f. id.; ryss. *drobina,* affall; fe. *drabbe,* m. bärme, mäsk. Jfr skr. *drâpa,* m. dy, smuts; *drâva,* m. uppblötning, upplösning. Drävja, v. a. 1 blanda mjöl och vatten tillsammans åt höns. *Drava,* id. Ög. *Dräva,* v. n. röra tillsammans mat åt svin och höns. "Vi få dräva i da te svinen å hönsen". Sk. (Ox.). DRAVLA, v. n. 1 1) uppföra sig dåraktigt och högfärdigt. Dl.; 2) prata dumheter, vara ovettig. "Dravla ur sej". Bl. *Drövla,* v. n. tala oredigt och meningslöst, prata strunt. S. Sk. Fn. *drafla,* v. n. tala obegripligt; *drabba,* sluddra, prata utan uppehåll. Dravelskar(l), m. opålitlig, usel karl. Hl. Fsv. *draffwelsman,* m. Rimkr. 77; gl. d. *draffuelsmend,* m. pl. lumpna människor. (Bibl. 1550). DREBBA, *drebbenos,* s. *draiva.*

DREGGELTRUT, m. dreglare, en som har den ovanan att dregla. Nk.

DREJ, m. 1) skräddareredskap att gnida trådar; 2) äfven att pressa emot. Ög.

DREJA, v. a. & n. 1 1) eg. vända, vrida. Riksspr.; 2) svarfva. Sk., hl.; 3) bemöda sig. "Dreja å köra i åkern; dreja å arbeta". Ög. Fht. *drajan,* tornare, torquere. (Graff 5, 238); mht. *dræjen,* a) röra sig i en krets; b) svarfva. (Ben. 1, 387); ns. *dreien,* id. (B. W. B. 1, 244); swz. *draijen;* holl. *draaijen,* id.; n. *dreia,* svarfva. Drejare, m. svarfvare. Sk., hl., bl.

Rókka-drejare, m. spinnrockssvarfvare. Sk., hl., bl. *Rókkamakare,* m. id. Hl. (Värö). D. *dreier;* ns. *dreier,* (Schütze 1, 250. B. W. B. 1, 244); holl. *draijer,* svarfvare. DREJA TE, s. *draga.*

DREJLA, v. n. 1 säges då vid stark solhetta luften, sedd mot fältet eller bakom liggande föremål, har liksom en böljande, fladdrande, strimmig rörelse. Hl. Jfr *dreja.*

DREKKA *(drakk, drukkit),* v. n. & a. 1) dricka; 2) supa, förtära starka drycker. Götaland, (Rdq. 1, 191). *Drikka* (ipf. *drakk,* pl. *drukku,* sup. *drukki).* G. *Drikka* (pr. *drikk,* pl. *drikkum,* ipf. *drakk* el. *drokk,* pl. *drukkum,* sup. *drukkji).* Dl. *Drekke (drakk, drökke),* N. Åm.; *drikk (drakk, dråkki),* Ume, Bygde, Löfånger; *drikk (drakk, dråkkä* [uttal, *dråttjä]),* Skellefte; *drikk (drakk, dråkkä),* Lule, Calix; 3) talesätt: *drekka pä kvälla,* säges om månens uppgång, sednare på aftonen under nedanet. Ög. Fsv. *drikkja* el. *drikka (drakk, drukkit);* fn. *drekka (drakk, drukkit);* fe. *drincan (dranc, druncon, druncen);* fht. *trinkan, drinkan (trank* el. *drank, trunkun);* moes. *drigkan* (ipf. *dragk,* pl. *drugkum,* part. *drugkans).* Dranka, v. a. 1 göda (boskap) med drank. Ög. (Ydre). Jfr fht. *trank, drank,* n. dryck. (Graff 5, 538); fsax. *drank;* ns. *drank.* (B. W. B. 1, 248); holl. *drank;* moes. *dragk, draggk,* n. id.

Dranka-brö(d), n. bröd, bakadt af tjock drank; åts fordom i svåra hungerstider. Sm. (Enl. L—n).

Dranka-nöt, n. 1) eg. kreatur som fodras med drank; 2) dummerjöns; skällsord. Bl. *Drankanöd,* n. id. Sk.

Drank-oxe, m. 1) eg. oxe, som fodras med drank; 2) lat, klumpig karl. Sdm.

Drank-supa, f. ett slags maträtt, som kokades af drank i den tiden, då bönderne hade sin brännvinsredskap i bruk, men numera tillagas denna rätt, ölsoppan, af väl jäst dricka. Dl. (Floda).

Drikka-balering, f. drickablandning, okokt blandning af dricka och mjölk. Sk. (Ing.).

Drikksle, n. blandning af sur mjölk och vatten. Sdm.

Dricks-val, m. den som vid bröllop har svagdrickat om hand. V. Bl. *Källarsven,* m. Dl. (Mora).

Drukkna el. *dråkkna,* v. n. 1 drunkna. Hs. *Drukkän* el. *drunkän* (ipf *-knä).* Vb. *Dräkkja* (pr. *dräkkjer,* ipf. *dräkkte),* id. Dl. (Elfd.). "Ho har dräkkt sig", hon har dunknat. Vl. (Nordmarks h.). *Drokknä* el. *drottnä,* drunkna. Mp. Fn. *drekkja (drekta, drekt),* v. a. dränka; *drukna* (Egils.); *drukkna* (Hald.) v. n. drunkna; fsv. *drukkna,* v. n. id.

Drunken, adj. berusad, af starka drycker öfverlastad. Sm. DREMM, *drämmän* el. *drämn* (ipf. *dremnä),* v. n. smälta, blifva flytande; om salt, snö, smör, socker o. s. v. Nb. (Ö. Cal.), vb. *Dremnä,* id. Mp. *Drimn,* id. Fl. (Qvarkens öar). Fn. *drafna,* v. n. ruttna, upplösas; skr. *drâva.* m. flytning, uppblötning, upplösning; beng. *drava,* adj. flytande. S. *rämmän.*

DREMMA el. *drämma,* v. a. & n. 2 slå, slå till, slå hårdt. "Drämm te om du törs". Vg., ög., sm., bl. "Dremma i en dörr". Sdm., sm. Bay. *dremeln,* v. a. piska upp, slå, bruka käppen. (Schmeller 1 , 489, 490); österr. *dremmel,* n. tjock käpp, prygel. (Castelli, 114); bay. *tremel,* m. id. (Schm. 1, 489); mht. *drumsel,* m. prygel; *drëmel,* m. bjelke, regel [pessulum]. (Ben. 1, 391, 392); fht. *drëmil, trëmil,* m. id. (Graff 5, 531). Roten är ett förloradt starkt verb *driman (dram, gedromen).* Grimm, gr. 2, 55. Nedan upptagna ättlingar tillkännagifva att vårtlandskapsord haft stark böjning *dremma, (dramm, drummit).* Drumm, m. halfrund låda bakpå vagns- eller kärrstolar. Vg. *Drumm, drom, drummel,* m. id. Nk. *Drummel,* m. id. Sdm. *Drómmel,* m. id. Bl. *Pukkel,* m. id. Sk. Fht. *drum, thrum,* m. ände, gräns, rand. (Graff 5, 260); mht. *drum,* n. ändstycke, ände, gräns. (Ben. 1, 391); fn. *drumbr,* m. kort, tjockt trästycke.

Drumma, v. a. 1 1) slå, piska. "Drumma te». Vm., nk.; 2) slå någon i marken, så att han faller tungt. Nk. Jfr mht. *drumen, drümen,* a) v. n. gå, springa i tu, sönder; b) v. a. göra att något går i tu, krossa, spillra; deraf mht. *erdrumen, underdrumen, verdrumen, zerdrumen.* (Ben. 1, 392).

Drump, m. den tjocka ändan på en slaga, hvarmed man tröskar. Ög. *Slagdrómp,* m. Sm. (Östra h.). *Slagdrómp, slagdramp, drumpel,* m. Kl. (Tjust, Stranda). *Drómpel, slagdrumpel,* m. Bl. (Östra h). Anm. Ändelsen *-el* i *drumpel, drompel* är fn. *völr,* m. käpp, staf. S. *drapel, slagval.*

Drunt, m. i. q. *drummp. Slagdrunnt,* m. Sm. (Östbo, enl. L—n).

Drunta, v. a. o. n. 1 1) slå någon med knytnäfven. Sdm.; 2) åstadkomma ett doft ljud. Fl. (GK., Kb., Pedersöre i Öb.).

Dräma-drunt, m. stark fjärt. Nk. Jfr *drita.* DRET. s. *draga, drita*

DRETTA, *drettla,* s. *dratta* 2.

DREV, *drevja,* s. *draiva.*

DREVVEL, m. ett slags utvext ("knävel") under halsen på somliga svin och får. S. Sk.

DRIBB, *dribba, dribbenos,* s. *draiva.*

DR1KKABALERING, *drikksval,* s. *drekka.*

DRILLA 1, 1) v. a. 1 a) vrida, vända. *Drill* (ipf. *drillä).* Vb.: b) locka. "Drilla mä'n". Ög., bl., m. fl.; 2) v. n. snärja någon i talet (t. ex. såsom en advokat, "abekat"). S. Sk.; 3) *drilla skank,* dansa. Ög. Mht. *drillen (dral, drullen, gedrollen),* v. a. vrida. (Ben. 1, 391); nht. *drillen,* v. a. & n. vrida, vända; holl. *drillen;* e. *to drill,* id.: fe. *þyrljan.*

DRILLA 2 (pl. *-ler),* f. jufver hos suggor. "Son färjar snart, hon har så stora driller". Sk. (Lugg.). Jfr *del.*

DRIOG, adj. 1) eg. dryg, som räcker länge. *Drug* (comp. *drugänä,* sup. *drugest).* Vb.: 2) dryg, högfärdig. Dl. *Drug.* Vb. *Dröj,* adj. a) dryg. "Dröj görä", drygt arbete; b) stor, tung. "Dröjt bylte"; c) fet, tjock; d) inbilsk, grötmyndig. Sk. *Ha drygt,* icke trifvas. Fl. (Öb.). Fn. *drjúgr,* adj. a) tillräcklig, talrik: *"drjúg þing",* res copiosa. (Egils.); b) inbilsk, högfärdig; *drýgja,* att förlänga; fsv. *driaugr,* adj. kraftig, gällande; n. *drug, drjug'e, dryg,* adj. a) dryg; b) dristig; jfr frans. *dru,* adj. tjock: "ces blés sont fort drus"; *dru,* adv. i stor mängd: "la plui tombait dru et menu"; fn. *drjúgt,* adv. a) högligen; b) ofta: *drjúgum,* adv. häftigt, starkt: "fara drjúgum", gå med stora steg. (Hýmiskviða, stroph. 6). Dryga, f. drygsel. Ög. N. *drygjelse,* id.

Drygt el. *drögt* (ipf. *-tä),* 1) v. a. förlänga, förnöta (tiden), roa sig "Drögt bort ti(d)en", förnöta tiden. "Drögt däg 'n stånn!" roa dig en stund. Vb. *Drögte bort,* v. a. roa (barn) lugna

(dem). Nb. (Råne, Lule). "Du kan drögt bordht tiin en stånn när mäg", du kan roa dig en stund hos mig, att din väntan ej må blifva för lång och tråkig. Vb. Denna ordets bemärkelse förekommer nu föga. 2) v. n. dröja, vänta. "Jäg få fäll drygt en stånn", jag får väl vänta en stund. Vb.

Drygt, *druvt,* adj. n. tråkigt, ledsamt. Fl. Öb.).

Drygtesam, *drögtesam, drögtsam,* adj. nöjsam, roande, underhållande, umgängsam, treflig. "Hän är sä drögtsam å vara la vä", han är så treflig att vara tillsammans med. Vb.

Drögt sä, v. r. roa sig genom att förnöta tiden. Nb., vb.

DRJOPA (pr. *drjop,* pl. *drjopum,* ipf. *drop,* pl. *drupum,* sup. *drupiđ*), v. n. drypa. Ö. Dl. *Draupa* (ipf. *draup,* pl. *drupu,* sup. *drupi).* G. *Dryp* el. *druup* (ipf. *draup, dräup, dröp, dröip, dröup* el. *drop,* sup. *drupi, dröpä, druppä, drope* el. *druppi).* Vb. *Dröup* el. *dreup* (ipf. *dräup* el. *dropa,* sup. *drupi).* Nb. (Calix). I Vb. brukas verbet äfven aktivt, t. ex.: "druup ein dropa ti skeda", dryp en droppe i skeden. Fn. *drjúpa* (pr. *drýp,* ipf. *draup,* sup. *dropit),* v. n. drypa; fsv. *drypa, dröpa,* id.; *drup, drop,* n. dropp: stillicidium. Cod. A, 27, f. 265: "drupit utkøre(r) mannin v huseno"; 1. c: "mannin utgar v sino huse for drop ok røk"; *drupi,* m. droppe: gutta. S. S. 1, 110; 2, 39; 3, 89; n. *drjupa (draup, drope),* v. n. droppa; fht. *triofan* (ipf. *trouf),* v. n. id.; fe. *dreópan (dreóp, drupon, dropen),* id.; skr. *dru,* att. droppa, flyta.

Drópplug, adj. fläckig. Hs. (Ljusdal), hj. *Drepplug,* id. Hs. (Db., Bj.). *Dröppli,* id.; om boskap. Mp.

Drupe, m. droppe. Dl. (Våmh.). *Drupå* (pl. *-pär),* m. id. Dl. (Elfd.). Fe. *dropa.*

Drupränna (pl. *-nur),* f. takränna. Dl. (Elfd.).

Drupå, v. n. 1 1) droppa; 2) regna. Dl. Fe. *dropjan,* droppa.

Dröpa, v. a. mjölka. "Dröpa koera". Kl., öl. Fn. *dreypa,* v. a. låta droppa; n. *drøypa,* id.

Dröpplä, n. vanligt namn på spräckliga kor. Mp.

Dröpa-skjul, *drópaskjul,* n. ett ställe hvarest man är fri från takdropp. "Dä ä inte drópaskjul i huset", säges när taket ej är tätt. Vg. DRIV, *drivanne, drivane, driven, drivmat,* s. *draiva.*

DRITA *(dret, dretit),* v. n. göra sitt naturbehof. Vl. *Draita* (pr. *drait,* ipf. *dret,* pl. *dritum* el. *dretum,* sup. *dritið),* id. Dl. *Dritå* (pr. *driter,* ipf. *dritäd,* sup. *dritåð),* v. a. orena (med träck, smuts). Dl. (Elfd., Mora). *Dreta, drida* (ipf. *dret* eller *dred;* supin. förekommor icke), v. n. cacare. Bhl. Fn. *drita* (pr. *drit,* ipf. *dreit,* sup. *dritið),* cacare, cacando conspureare; *dreita,* v. a. "dreita e-n inni", obsessos cogere, ut intra ædes alvum exonerent. (Egils.); d. dial. *dritte,* v. n. cacare; n. *drita (dreit, drite),* id.; holl. *drijten (dreet, gedreten);* ffris. *dryten;* fe. *dritan (drát, driton, driten, gedritan);* skot. *to drite;* lett. *dirst,* id.; jfr beng. *d'erite,* v. n. att hafva löst lif, laxera. Drit, m. träck, smuts. Ö. Dl., mp. *Dret,* m. 1) träck, smuts; 2) strunt, struntkarl, skit. Vl. Fn. *drit,* n. träck, exkrementer; n. *drit,* m. id.; e. *dirt,* id.; skot. *dirt,* a) "exkrement; b) a mean insignificant person". (Jamiesson).

Dritsjok, adj. som har utsot; om kreatur. Dl. (Elfd., Våmh,). *Liv-sjok,* adj. id.; om menniskor. Dl. (Mora, Våmh.).Dritsjoka, f. utsot. Dl.

Dritun, adj. träckig, smutsig. Dl. *Dritug,* adj. id. Dl. (Ohre). Fn. *dritinn,* adj. (eg. p. p. af *drita),* (Lokaglepsa. stroph. 57); n. *driten;* skot. *dirtin,* id.

Drunt, m. 1) träck, smuts, orenlighet. Hs. (Bj.), vg., ög., sm.; 2) fjärt. Vb., mp., hs. (Bj.), vm., sdm. (Ornö), nk.; 3) grof, ohyfsad mansperson. *Bon(d)drunt,* Sdm. *Drunt,* m. tjock lunsig karl. Ög. Jfr *dremma, drämma.*

Drunta 1, v. n. fjärta: pedere, tormentum podice explodere. Mp., hs., sdm., vm., nk., vg. (Redevägs h.). *Drunnt* (ipf. *-tä),* id. Vb.

Drunta, f. tjock, lunsig qvinna. Ög.

Elgdrit, m. spillning efter elg. Dl. (Våmh.). DRODDA, v. n. 1 gå långaamt, ej skynda sig. S. Sk. Dródd, m. sölare, långsam menniska. S. Sk.

Dróddekar, n. senfärdigt fruntimmer. S. Sk.

Druddele, n. senfärdigt fruntimmer. "Dä va ett räktit druddele". Sk. (Ox.). DROGNÄ TILL, v. n. 1 1) mulna; om himlen; 2) grumlas; om vatten. G.

DROKSEL, m. trast, koltrast. Bl. (Östra h.). Nht. *drossel, droschel, drostel,* m. turdus musicus; fht. *drosca, drossela, drosgila.* (Graff 5, 265); mht. *droschel.* (Ben. 1, 399); bay. *droschel.* (Schmeller 1, 416); swz. *drostla, drostel.* (Tobler 156); österr. *draschel.* (Höfer 1, 164); fe. *þrostle;* e. *thrush, throstle;* fn. *þröstr;* ryss. *drost;* lat. *turdus.*

DRO*L*, n. sumpig, våtaktig äng. Jtl. *Dro**l**, drö**l**,* f. vattenpuss, vattensamling. Vb. Ladro**l,** n. sank laduäng, sank äng omkring en hölada. Jtl.

Vöttu-drö**l**, f. vattensamling efter regn, vattenpuss. Vb. DROLL, m. djefvul, ond ande. Sk. Jfr fn. *tröll,* n. troll; fris. *troal,* m. djefvul.

DROMMEL, m. 1) lätting, odugling. Vb.; 2) fähund, drummel, drumlig menniska; skällsord. Nästan allm. *Drömlare,* m. id. Sk. (Ing.). *Drummer, drummeli drumm,* m. dum menniska. Sm. Jfr fn. *drumbr,* m. a) träkloss; b) bondtölp. Drómm**l**ug, adj. senfärdig och långsam i sina göromål. Hs. *Drumblun* (n. *-ut).* "Äd e jett drumblut fok", det är ett dåsigt folk. Dl. (Mora). *Drömlig,* id. Åm. *Drummelvu**l**en,* adj. slarfaktig. Hs. *Drummli,* adj. tafatt, ovig. Ög.—bl. Jfr fn. *dræmr,* adj. senfärdig.

Drómlä, v. n. 1 gå långsamt och vårdslöst, gå långsamt till verket; lättjas, slå dank. Åm. *Drommäl* (ipf. *dromlä),* v. n. id. Vb. DROMMEDARIUS, m. dum menniska. Vl., bl. *Drummedari,* m. lat, senfärdig menniska. Sm., bl. *Dumedari,* m. id. Sm. (Östbo). Holl. *dromedaris,* id.

DROMPEL, s. *dremma, drämma.*

DRONN, m. djefvul. "Dronn ska ta dej". Sk. *Drån,* m. id. "Drån ta mej!" Hl., sk. "Ih, dä va drån!" Sk. (Ox.). Jfr fn. *draugr,* m. spöke; n. *drog,* m. id.; nfris. *dros,* m. djefvul. (Outzen, 49); *droos,* m. (B. W. B. 1, 257); holl. *drommel,* m. id.; zend. *druks,* adj. grym; *druks,* m. ond ande; fpers. *druga,* m. id.; skr. *daruna,* adj. fruktansvärd, förfärlig.

DRONNINGA-NÅL, f. eg. drottninganål; stor synål eller knappnål. Sm.

DROPASKJUL, *dropplug,* s. *drjopa.*

DROSIG, *drottig,* adj. 1) tung, lunsig, ovig: 2) hafvande: gravida. Sm. (Vestbo). Jfr *drösa* 2.

DROV, n. grummel (i vin). Sdm. (Sorunda, enl. D.D.). Jfr fe. *drabbe,* fæx; *dröf,* adj. turbidus, sordidus; fsax. *drobi,* id.; fht. *tröbi, druve,* turbidus, feculentus: "druve nuin". (Graff 5, 488); moes. *drôbjan,* v. a. att uppröra; holl. *droeven,* id. Drovugur, adj. grumlig, oklar. N. G. Fht. *trüblicher,* turbidus. (Graff 5, 489). DROVVARE, m, huggare: nyttjas om mankön antingen med föregående adjektiv eller med efterföljande substantiv, hvars bemärkelse derigenom förstärkes. "En lång drovvare, en drovvare te kar". S. Sk.

DRUDA, f. liderligt fruntimmer; skällsord. Sk. (Göinge h., enl. Lovén, de Gothungia, 13). Jfr nht. *drude, drud,* f. hexa, mara; mht. *trute.* (Ben. 3, 124), id. (S. Grimm, wb. v. *drude);* ir. *druadh, drud',* m. trollkarl; gael. *drûth,* f. sköka.

DRUFF, m. stöt, slag, skakande stöt; dock ej om sådana stötar hvaraf blånad och blodvite följa. "Han fikk en druff så han trillä ikull". Sdm.

DRUFFSA, v. n. 1 springa långsamt och tungt. N. Hl. Jfr *drössa.* Draffs, m. långsam, saktfärdig menniska. Hl. (Släp). Jfr. *dröss.*

Druffs, m. so-lunk, lunk. "Köra på druffs". Hl. (Ljungby).

Druffser, m. senfärdig menniska, som går sakta till väga med något. Kl. (Ryssby s;n).

Druffsig, adj. tung och klumpig i sina rörelser, ovig och tafatt, senfärdig. Sm., bl. DRUKKA *drukkna, dråkkna,* s. *drekka.*

DRULA, *dröla,* v. n. 1 1) söla, uppskjuta med verkställandet af en sak, vara lat, håglös. "Han drulade mä'et". "Komma drulandes", komma med benen efter sig. Vb.—bl. *Druul* (ipf. *drulä).* Vb. *Drila,* id. Vm., sdm. *Dräulä,* v. n. vara lat, sofva af lättja. G.; 2) vara butter och tvär. Ög. Fn. *drolla,* v. n. söla, dröja, stå och hänga; *drila,* v. n. id.; holl. *druilen, dralen,* v. n. dröja; nht. *drollen, drolen, trolen,* v. a. & n. a) välta, vända; b) vara trög, lat; frans. *trôler,* a) v. a. släpa eller föra med sig; b) v. n. vara lat, slå dank: "elle ne fait que trôler tout le

long du jour"; e. *to troll about,* id. Drul, *drul, druler,* m. 1) senfärdig, långsam, lat, hoglös menniska. Vb.—nk.; 2) tjock, ovig, lunsig menniska. Mp., vm., ul., sdm., nk. *Drul, dröl, dröler.* Ög., sm., kl., bl. *Dröll,* m. Sk. (Vemm.): 3) sluten, tvär och förarglig karl. Hl. Nht. *drol,* m. tölp; plump, grof karl. (Grimm, wb.); bay. *troll,* m. id. (Schmeller 1,489): schwab. *drol, droll,* m. skälm. (Schmid, schwäb, wb. 142); ns. *troll,* m. kloss: truncus; ett skällsord. (B. W. B. 5, 117); holl. *draler, druiler, drailoor,* m. sölare; *drol,* m. kort, undersätsig menniska; fn. *drjóli,* m. stor och stark träl: e. *droll,* m. gyckelmakare; odugling; gael. *droll,* m. trög, tölpaktig drömmare. (Macleod, Gaelic dictionary 1, 255).

Drulig, *drulug,* adj. trög, långsam, senfärdig. Sdm. *Drulig.* Mp., sm, bl. m. fl. *Dröli(g);* id, Jtl., ög. *Drölinn,* adj. drumlig, dum. Vb. (Nordmaling). Fn. *drollsamr,* adj. senfärdig; holl. *druiloorig,* id.

Drylt' (ipf. *-ta),* v. n. vara långsam, senfärdig. Fl. (Nerpes i Öb.). Nyttjas stundom såsom ett verbum descriptivum: "han dryltar å

gar", han går långsamt och klumpigt Fl. (Gamla Karleby i Öb.).

Dröl, n. söl, långsamhet. Ög. Fn. *droll*, n.; holl. *druiling*, f. id.

Drölla, v. n. 2 slumra. *Drölla* te. Hl. (Veddinge). *Drölla i hop*, slumra in. Vg. (Marks h.). DRUMBHAGG, n. dugtig örfil, slag för munnen. S. G. Jfr *trumm*.

DRUMBÄ, v. n. skalla, ihåligt dona. N. G. Jfr sv. *trumma,* f.

DRUMM 1 (pl. *-ar),* m. stor säck (hvari man förer ull eller andra lätta, men mycket skrymmande varor). *Ulldrumm.* Nk. *Humledrumm, hödrumm,* m. N. Sk. Drummpipa, f. säckpipa. Dagö, Wi. *Drommpip,* f. id. Fl. (Öb.). Vanligen består en sådan säckpipa af själhundsmage, vid hvilkens ena ända munstycket, "taplstukk", en liten flöjt, sättes, och vid den andra ändan trumpeten, "drummen", som städse brummar samma baston. DRUMM 2, s. *dremma.*

DRUMMA, s. *dremma, drämma.*

DRUMMER, *drummeli drumm, drumelvulen,* s. *dromlä.*

DRUNGEN, adj. fuktig, våt; om sank och sur jord. Ul. (Rosl.), sm. (Östbo). Jfr *drunken.*

DRUNKEN, s. *drekka.*

DRUNT, s. *dremma, drämma.*

DRUNT, *drunta.* s. *drita.*

DRUPRÄNNA, *drupå,* s. *drjopa.*

DRUS, *dräus,* n. larm, buller. G.

DRUSKA, s. *drössa.*

DRUSSEL, s. *drösa, drösla.*

DRYARE, m. halfvuxen yngling, men dryg i vexten. "Dä va en dryare!" Sk. (N. Åsbo). Jfr *drovvare.*

DRYFTA, s. *dröfta* 1.

DRYGA (pl. *-gor),* f. mjölöka. Hs. (Bj.). *Meldriga,* f. id. Hs. (Bj.). Jfr *driog.*

DRYKA (ipf. *drök,* conj. *dröke,* sup. *druket),* v. a. slå till, drifva till. "Dryka te'en ett bra slag". Ög.

DRYMTA, s. *dryna* 2.

DRYNA 1, v. n. 1 1) råma sakta, med ett dämpadt ljud, böla (såsom då boskapen längtar efter foder). Vb., dl. *Dröni* el. *dröön* (ipf. *drönä, drönt* el. *dröntä,* sup. *drönä),* id. "Koän dröna i fusä". Vb. *Dröna.* Åm., sdm., nk., vg., ög. *Drönä* el. *rönä.* Mp. *Drynä.* G. *Drönja, drönna.* Sk. *Drönja, dröna.* Hl. *Dråna,* Sm. *Drena.* Hs.; 2) säges om barn som icke tydligt uttala orden, när de läsa; 3) muttra. *Dröön* (ipf. *-nä).* Vb. Fn. & n. *drynja* (ipf. *drundi),* v. n. , svagt böla; d. dial. *drynne, drönne, drøne;* nfris. *dröne,* id. (Outzen, 50); ns. *drunsen,* v. n. långsamt vråla; om kor. (B. W. B. 1, 261); holl. *dreunen,* svagt böla; nht. *drönen, dröhnen,* gifva ett gällt, genomträngande ljud från sig: "seine drönende stimme erschreckte jedermann"; ns. *drönen,* gifva ett darrande ljud från sig. (B. W. B. 1, 250). Ordet finnes ej i fht., mht. eller fe., men är urgammalt, såsom man ser af moes.*drunjus,* m. stämma, skall; jfr skr. *d'ran,* att gifva ljud från sig.

DRYNA 2, v. n. 1 vara långsam, lättjas, slå dank, dröja, vara hoglös, aldrig göra från sig. Vb. *Dröna,* id. Nk., ög., sm., bl., sk. Drunta, f. långsam, och trög piga; skällsord. Ög.

Drunta, v. n. 1 1) vara långsam, senfärdig. Nk.; 2) gå illa, dåligt. Ög. (Hammarkinds h.). N. *drunta,* v. n. söla, icke blifva färdig; d. dial. *drunte, drynte, dronte,* id.

Drunter, *drunt,* m. lat, senfärdig menniska. Nk. *Drökel,* m. id. Vl. D. dial. *dront, drunt,* m. id.

Drynta, v. n. 1 vara sölig, långsam, maklig. S. Sk. *Drymta,* id. Vg., ög.

Drömta, v. n. 1 gå hit och dit, slå dank. Vg.

Drömtenöt, n. 1) driftefä. Vg.; 2) dagdrifvare, kringstrykande lätting, lösdrifvare. Vg., sm. (Östbo, Vestbo). *Drymtenöt,* n. id. Ög. (Ydre).

Dröna, f. sölaktigt fruntimmer. Sdm.

Dröne, m. sölaktig, trög menniska. Kl. (Tjust).

Drönefä, *drönenöt,* n. en långsam menniska, som aldrig blir färdig. Sm.

Dröne-pär, m. långsam menniska. Sk.(Vemm.).

Dröner, m. sölare. Sdm., nk., ög., sm. *Drönnes, drynt, dräus,* m. id. S. Sk. *Druns,* m. id. Bl. Nht. *drone,* f. a) drönare, vattubi; b) trög menniska. (Grimm, wb., v. *drone).*

Dröninger, m. senfärdig menniska. Sm.

Drönjel, m. dumbom, trög menniska. Kl.

Drönsig, *drynti(g), drönti(g),* adj. sölig, trög och dum. Sk. *Drönig.* Hl, bl. *Druntig,* trög, ovig. Ög. (Ydre). Ns. *draehnig,* långsam mumlande i tal.

Drönta, v. n. 1 gå långsamt af lättja. Sk. (N. Åsbo).

Dröntekar, n. lathund, en som går och drönar, latar sig. S. Sk.

Drönuger, adj. långsam, trög, senfärdig. Nk. *Drönut,* trög, lat. Vb. DRYPA BORT, v. a. 1 tappa bort. Hs. Jfr *drjopa.* Drypsyl, m. en slarfver. Hs. DRYPA TE, s. *dräpa.*

DRYPJA, v. n. 1 idssla. Fl. (Ingo). *Dröpja,* id. Fl. (Nl., Öb.). *Dröpja, dröppja,* v. n. l) idissla. Vg., bhl., ög., sm., kl., öl. *Dröpja, dröbja.* Hl. *Dripja.* Runö, Wormsö. *Drövja, dröva.* Sk. *Dröppla.* Ög. (Ydre). *Dröpla.* Fl. (Öb.). Jfr *itästa, jorta;* 2) säges om barn och äldre personer, som tugga smått och äta länge. "Han drövar allti; dä kan inte ta nåen änne". Sk. (Ox., Skytts); 3) *"han går å drövjar* (eller *dröver) allti",* säges på spe om den, som äter mellan de vanliga måltiderna. Sk. (N. Åsbo, Onsjö, Oxie). *Drävja, dravja,* v. n. äta jemnt och samt, utan ordentliga mål. Sm. Fsv. *drypja,* v. n. idissla. S.F.S. 6, 359; moes. *drobjan,* v. a. uppröra, sätta i rörelse. Dröppja, f. 1) förmågan att idissla, idisslande. Ög. *Dröp,* n. Öl. *Dråp,* n. Sm. (S. Vedbo), kl. *Dråpp,* n. Sm., fl. (Ingo). *Dråb,* n. Bl. *Dröp,* n. Ög. (Memmings h.). *Dröb, dröv,* n. Hl.; 2) det som idisslas, tuggan. Ög. *Dröb, dröv,* n. S. Hl. *Dröv,* n.

"Ta drövet från ett får å ge studen". Sk. *Dröpt,* n. "Studen har mist dröptet". N. Hl. (Värö). *Dröpel,* m. Vg. *Dråp,* n. a) id.; b) äfven i bildlig mening om menniskor. "Ja ska slå dej, så du ska mista dråpet". Vg. D. dial. *dröv,* n. "tugge drøv", idissla; fd. *drub,* id.: "twgghæ drwb", ruminare. (Mlb,, ældste Bib. Ov. Lev. 11: 3). DRÅG, s. *draga.*DRÅGAN (def. *-ne),* f. hösåta, höhvolm, sammanräfsadt hö. Jtl. Af sv. *draga,* v. a.

DRÅJMER, m. 1) drömmare; 2) tanklös, lat menniska. G.

DRÅLL, m. sista garnet i räckan ("raii") då det står i sjön. G. Jfr *raii.*

DRÅP, s. *dräpa, drypja.*

DRÅSA 1, v. n. 1 1) löpa, springa tungt. "Dråsa sta". Ög., kl. "Dråsa i väg". Nk.; 2) *dråsa te, dråsa sta,* företaga sig något med skyndsamhet eller på slump. "Dråsa sta å gifta sej". "Dråsa te å skjuta". Nk. Jfr *drösa* 2.

DRÅSA 2, s. *drösa* 2.

DRÅSE, s. *drösa* 2.

DRÄBB**L**A, v. a. 1 ovårdsamt handtera våta varor i hushållet. *Slaska bort,* id. Sdm.

DRÄGA, *drägsle, drägt,* s. *draga.*

DRÄKKJA, s. *drekka.*

DRÄLLA *(drall, drullit),* v. n. 1) falla ned; af trötthet, vanmagt falla. "Han va så trött att han drall". Sk. hl. bl.; 2) falla i sönder, gå i kras. Sk, "Drälla i tu". Bl. *Drälla* (ipf. *drall,* sup. *drällt).* Hl.; 3) falla hoptals. "Uhyran dräller å'en". Sm., bl.; 4) långsamt och oskickligt gå till väga, vara försumlig, långsam. "Komma drällandes; drälla te väjs". Ul., sdm. Drallta, v. a. 1 tappa efter sig litet här och der, spilla. Hs. (Db.; ej mycket brukligt). *Drallt* (ipf. *-tä).* Vb.

Drälla *(drällde, drällt),* v. a. låta af vårdslöshet något falla, tappa efter sig, spilla, slarfva bort, mista. Åm., vm., sdm., nk., ög., kl. "Du drällar mä säa så du ha'**l** assinte mä te kvarna". Nk. *Drälla* (ipf. *drall),* id. Hs. *Dräll* [ää] (ipf. *-lä),* id. "Drääll ätter hö, når man la(d)a", tappa efter hö, när man kör in (hö) i ladan. Nb., vb. Jfr bay. *trielen,* v. n. spilla, slå ut (Schmeller 1, 488); fn. *dralla,* v. n. släpa sig fram bak efter någon. Ihre (Gl. 1, 347) anser att *drälla,* ursprungligen betyder *droppa:* stillare, och att det är freqventativum af *drypa,* likasom *krälla* af *krypa.*

Drällt, m. den som gerna tappar bort. Vb.

Drällta, v. a. 1 spilla, tappa efter sig. Nb., mp., dl. (kring Falun). *Drällt* (ipf. *drälltä,* sup. *drällt),* v. a. tappa bort, förlora, litet här, litet der. Vb. (Freqvent.). DRÄMMA, s. *dremma.*

DRÄNG, m. 1) eg. tjenstedräng. Riksspr.; 2) medhjelpare, biträde. "Prostens dräng", prostens medhjelpare, komminister. Kl. "Landtmäterns dräng", landtmätare elev. Vl. (Elfd.); 3) ogift karl, ungkarl (af bondeståndet). S. Sk. Fsv. *drænger, drenger,* m. a) tjenare (konungs eller enskild persons). S.S. 1, 115: "diæfwlin oc hans drængia"; b) tapper, kraftig man, kämpe. Didr. af B. 107, 117, 126; c) pilt, gosse. Didr. af B. 55, 57; *drængelika, drengeliga,* adv. djerft, manligt S.F.S. 5, 125; *drængliker,* adj. manlig. S.S. (Karl Magnus); *drængskaper,* m. manlighet, hjeltemod. VGL.; fn. *drengr,* m. a) yngling; b) tjenare (konungs eller enskild mans); c) tapper, behjertad man; d) bonde. (Egils.); *drengliga,* adv. tappert; *drengligr,* adj. tapper; *drengskapr,* m. manlighet; n. *dreng,* m. a) tjenare; b) ungkarl, vuxen och ogift mansperson; nfris. *dräng, drieng,* a) tjenare; b) ungkarl. (Outzen, 49). Drängarätt, m. sämre kost, husmanskost. Sm.

Drängsol, f. måne. "Drängsola ä oppe nu". Kl. (Stranda). DRÄNGA, v. n, må illa, hafva småondt. "Han gar u dränger". G. *Drängna,* v. n. id. "Ga u drängna". N. G. Jfr fn. *drengja,* v. a. göra trång, draga tillsamman; *þraungr,* adj. trång. Drängsjaukä, f. hängsjuka., G.

Drängusjaukur (f. *-k,* n. *-kt),* adj. hängsjuk. G. (F.). DRÄNKA, v. a. & n. 2 para sig; endast om tam sjöfågel, såsom gäss och ankor. Nk. D. dial. *drænke,* id. (Slesvig); jfr dl. *dräkkja,* v. a. dränka: submergere; fn. *drekkja;* fe. *drencan,* id. I jutländskan förekommer *drekke,* v. n. med samma betydelse om hönstuppen: "E kok drekker e höns". (Mlb., D.L. 82).

DRÄPA (pr. *dräpur,* pl. *dräpe,* ipf. *drap,* pl. *drapu,* sup. *dräpi),* v. a. 1) slå. G. *Dräpa* el. *dräp* (ipf. *drap,* sup. *dräpä, dripi, dreppä* el. *drippi),* slå ihjel, dräpa. Vb., nb. *Dräpa (dröp, dräpt),* slå till. "Dräpa te'n". Bl. *Dripa sta* (ipf. *drep sta),* id. Hs. (Bj.); 2) förderfva, skämma, förlora. Hs.; 3) döda, dräpa. *Dräpa* el. *drepa* (pr. *dräp,* pl. *dräpum,* ipf. *drap,* pl. *drapum,* sup. *dräpi).* Ö. Dl.; 4) träffande tillrättavisa. I denna sista betydelse med svag böjning. "Han dräpte honom mä hans egna ord". Hl., m. fl. Fn. *drepa (drap, drepit),* v. a. a) slå, piska, gifva hugg; med accus.: "drepa e-n stöngu meðal herða", gifva någon ett slag med en stång mellan skuldrorna. S. E. 1, 310, 2; b) döda; c) vidröra; med dat.: "drepa hendi å kampa", fsv. *dræpa (drap, dræpit),* v. a. döda; n. *drepa,* v. a. a) döda: b) skada, förderfva. Den urgamla betydelsen: slå är försvunnen i norska munarterna och lefver endast qvar i *dribb,* m. stöt, slag; *dribba,* v. n. stöta, slå emot något; fe. *drëpan,* slå; fht *trefan* (ipf. *traf);* nfris. *drepe* (Outzen, 48); ns. *drapen,* id. (B. W. B. 1, 239); e. *drub,* att prygla; jfr moes. *draban,* v. a. att hugga; skr. *drp* att plåga, slå; *trh,* att dräpa; arab. *daraba,* att slå. Dryp, m. örfil. Hs. (Db.). Nht. *draf,* m. stöt, slag. (Grimm, wb., v. *draf);* fe. *drep,* slag. (Beow.); nfris. *dreep.* (Outzen, 48); ffris. *dropa,* id. (Richthofen, 694}.

Drypa te, v. a. 2 slå till någon hårdt och ovarsamt. Hs.

Dråp, m. klumpen på tröskeslagan; den med en tjock klump i ändan försedda rörliga käppen på en slaga. Ög.

Slagdråp, m. den delen af en slaga, hvarmed säden uttröskas. Kl. (N. Tjust), sm. (S. Vedbo). *Drape**l**, slagdrape**l**,* m. Nk. Jfr fn. *völr,* m. käpp. S. *drump (dremma, drämma).* DRÄTT, *drätta, drättadug, drättsoxe,* s. *draga.*

DRÄUS 1, s. *dryna* 2.

DRÄUS 2, s. *drus.*

DRÄVI el. *drävj* (def. *drävja),* f. sumpigt ställe på en myra, sumpig myra, en liten "myrsänka". Vb.

DRÄVLING, s. *draiva.*

DRÖFTA 1, v. a. 1 rensa, rengöra (säd och gryn) från agnar och skal genom skakning; genom skakning rensa det finare mjölet från det gröfre.

Nk., sk., bl., fl., (Öb.). *Dröfta, dryfta.* Hl., ög. *Dryfta.* Åm., vg., g., fl. (Nl.). *Dröfta, dryfta, drofta.* Sm. *Drefta.* Hs. *Drööft'* (ipf. *-tä).* Nb., vb. N. *dryfta;* d. *drøfte,* id.; jfr fn. *dreifa,* v. a. sprida; *dryfa,* v. a. a) drifva; b) sprida. (Gudmundi Andreæ Lex. s. 53), hvaraf sv. dial. *dryfta, dröfta* är freqventativum; fe. *dræfan;* nht. *dreffen,* v. a. skaka, rista. (Grimm, wb., v. *dreffen).* Dröftetróg, n. tråg, såll att sålunda rensa säden. Nk. *Dröftetru,* n. Sk., hl. N. *dryftetrog,* id. DRÖFTA 2, v. n. duga, förslå. "Dä ä kar(l) som dröfter". "Dä dröfter inte", det gör ej tillfyllest. Ög. "Jfr sv. *drifva,* v. a.

DRÖFTA, *dröftahund, -kräg, -möde, -nöt, -påg,* s. *draiva.*

DRÖG 1, n. nöt; skällsord. "Ditt långa drög". Hs., vl; *Dröger,* m. blek, magtlös, senfärdig menniska, som skrider fram. Nk. Fn. *draugr,* m. gengångare, spöke; n. *draug, drog, drauv,* m. id.; d. *drog,* odugling; skot. *draighie,* m. en oduglig, lat menniska; jfr ns. *drog,* m. bedragare, skalk. (B. W. B. 1, 254. Richey, 41); *dregen,* bedraga; ir. *droc,* adj. ond; bret. *droug, drouk,* id.; fpers. *druga,* m. ond ande, dæmon. (Benfey, die persischen Keilinschriften. Leipzig. 1847); zend. *drug,* f. en ond ande, dæmon; troligen af skr. *druh,* a) nocere, infestare, offendere lædere: b) rem malam, perniciosam moliri. (Bopp, gloss. sanscr. 178); zend. *drug,* (p.p. *drukhta),* odisse, nocere, velle, lædere.

DRÖG 2, s. *draga.*

DRÖGER, s. *drög* 1.

DRÖGLÄDER, *dröglär, dröjlär, drögmanka, -spola, -sten,* s. *draga.*

DRÖGT, *drögtesam, drögtsam, dröj,* s. *driog.*

DRÖJSAMMER, adj. senfärdig, som förorsakar dröjsmål. Nk. Af sv. *dröja,* v. n. cunctari. Jfr *draga.*

DRÖKEL, s. *dryna* 2.

DRÖL, *dröla, dröler, drölig, drölin, dröll,* s. *drula.*

DRÖMLARE, m. 1) drummel. Sk. (Ing.); 2) fästman. Sk. (Kjellstorp i Vemm.).

DRÖMTA, *drömtenöt,* s. *dryna* 2.

DRÖNA, *dröne, drönefä, drönenöt, dröner, dröninger, drönjel, drönsig, drönta, dröntekar,* s. *dryna* 2.

DRÖNJE, m. drönare, hanne bland bi, vattubi. Ög. Fht *dreno, treno,* m. (Graff 5, 533); mht. *tren.* (Beneke 3, 85); fsax. *dran;* ns. *drone.* (B. W. B. 1, 256); fe. *dran, dræn;* e. *drone;* d. *drone;* lett. *trannis,* m.; lit. *tranas;* pol. *trad,* m.; böhm. *troud;* ryss. *trúteny;* nht. *drone,* f. id. Ordet är utan tvifvel uråldrigt; jfr skr. *druna,* ett bi; gr. *ἀνϑήνη,* f., *ἀνϑρηδών,* f., *τενϑρηδών,* f. id.; skr. *d'ran,* att gifva ljud från sig. S. *dryna* 1.

DRÖPA (ipf. *-ade),* v. n. vara sen, gå långsam. *Drepa,* id. Ul. Jfr *drjopa.*

DRÖPASKJUL, s. *drjopa.*

DRÖPEL, m. tungspen. Vg. *Dröpel, dröbel.* Hl. *Dröpel, dröbel, drevel, drivel,* m. "Drivelen har fallit ner". Sk. N. *drypel,* m.; d. *drøbel* id.; fsv. *drypil,* m. Cod. A. 49, f. 176 v.: "nætsla sodh, sk(v?)alpas thz længe i munnen, tha dugher thz fore drypil".

DRÖPJA, *dröppja, dröppla,* s. *drypja.*

DRÖSA 1, v. n. 1 vara senfärdig, långsam. Jtl. *Drossa, dråsa,* id. Sk. (Ox.). *Drys* (ipf. *-st).* Fl, (Öb.). *Dråsa,* v. n. 1) id. Bl.; 2) göra något trögt. "Dråsa dej åsta!" Ög. Jfr sv. *dröja,* v. n. cunctari; fn. *drösla,* v. n. gå långsamt och släpande; ns. *dryseln, drieseln,* v. n. söla, arbeta liknöjdt och vårdslöst. (Richey 1, 41. Schütze 1, 254); swz. *treussen,* v. n. söla, uppehålla sig länge vid en sak. Druska 1, v. n. 1 vara senfärdig. Bl.

Druska 2, f. långsam och trög piga; skällsord. Ög.

Dråse, *dröse,* m. senfärdig karl. Bl. *Dråss, dröss,* m. "Dä ä en riktig dröss". Sk. (Ox., Ing.).

Dråsi(g), adj. trög, senfärdig, långsam i sina rörelser. Ög. *Dråsug.* Jtl. *Drösoger.* Fl. (Nl.).

Drö, n. senfärdigt fruntimmer. "Dä ä ett drö te tös". Sk. (Ing.).

Drösla, v. n. 1 1) vara långsam eller slarfaktig i sina göromål. Åm., sdm. *Trösla,* v. n. 1. id. "Han går å tröslar". Hl.: 2) lata sig. "Gå å drösla". Sk. (N. Åsbo); 3) *drösla sej fram,* trögt och ovilligt framgå. Bl.

Drösla, *drösle,* f. fruntimmer som är trögt oeh sjaskigt till att arbeta. Sk. (Onsjö, Oxie). Jfr *drebbenos.*

Dröslekar, n. i. q. *drösla,* f. Sk. (Ing., Skytts). Jfr *häbbekar.*

Drösle-masse, m. sölare, drulig menniska. Bl. Ns. *driesel-maz,* m. id. (Schütze 1, 254). Jfr *mass.*

Drössa, v. n. 1 1) dröja, vara långsam, senfärdig. Sdm., bl.; 2) springa långsamt och tungt. "Nu kommer han drössandes". Sk., bl.

Dröss-has, m. sölare, en som aldrig blir färdig i tide. Sk. (N, Åsbo).

Tröslare, m. långsam och slarfvig karl. Hl. (Haslöf). Ns. *dryseler,* m.; *drieseler.* (Richey 1, 41. Schütze 1, 254); swz. *trysseler, trysser.* DRÖSA 2, 1) v. n. 1 affalla, nedfalla ymnigt, hoptals Sk., hl., bl., vg. "Säen drösar". *Drösa, dråsa.* Ög., sm. *Dråsa.* Kl. *Drosa.* "Säa drosar ur bingen. Di va fälle tjogä um'n, men barsta han hötte te, så drosa di kring'n". Nk. *Dråsa, dråssa.* Hs. *Dröös* (ipf. *drööst).* "Kornä var sä ågjodt då vä skår, att å drösst bodt i nä nea markä", kornet var så moget då vi mejade att det föll på marken. Vb.; 2) v. a. strö ut, slösa. "Ösa å drösa". Ög. D. dial. *drase, dråse,* v. n. affalla, nedfalla i mängd. "Kornet dråsede af negene"; d. *drysse;* n. *drysja,* id.; fe. *dreósan,* falla; swz. *droselen, dröseln, troseln,* id.; ns. *drusen,* falla, falla med buller till marken, (B. W. B. 1, 263); moes. *driusan (dráus, drusun, drusans),* v. n. falla, affalla; *dráusjan,* v, a. nedstörta. Drosan, tant. pl. agnar, Mp. Jfr moes. *drus,* m. fall: *πτῶσις;* skot. *drush,* minuta fragmenta, scoria; fn. *tros,* n. quisquinæ.

Drussel, n. 1) söndergnuggad halm, afskrap af halm, säd, ax, agn; 2) brödsmulor; 3) stickor. G.

Drusslig, adj. söndergnuggad. "Dä jär fasligt drussligt". G. *Drösli,* adj, smulig, grynig."Drösligt smör". Sk. (Lugg.). Jfr e. dial. *drosy,* fragilis. (Dieff 2, 644).

Dråse (pl. *-sar),* m, hög, hop; vanligen om aftröskad, men orensad säd, som ligger qvar på loge. Hs., ul., sdm., nk., vl., ög., sm., kl., hl. "Der ä tjuge skäpper i dråsen". *Dråså,* m. Dl. *Drås,* m. "Hele dråsan". Fl. (Öb.). *Dråsa,* m. Fl. (Nl.). *Dråse, dråsa, drosse,* m. Vb. *Dråssa,* m. Mp. *Dröse, drösse.* "En dröse ru. En säesdröse". Sk., bl. *Drössa.* Åm. Fsv. *drosse, drusi,* m. hög. S.S. 3, 92: "eth sædheskorn mot hela drossan ællar laaren"; n. *drose, drøse, dråsa, dråså,* m. orenad sädeshög.

Dråsa-skåvel, m. en på sidorna med upphöjda kanter försedd skofvel. Fl. (Nl).

Dråså-brä(d), n. bröd, bakadt af dråsen med agnar och allt. *Dråsabrö(d),* n. id. Vl. (Elfd.).

Drös, adj. lätt sönderfallande, illa sammanhängande. Ög.

Drösla, 1) v. n. 1 i. q. *drösa* 2, hvaraf det är freqventativum. "Säen dröslar så meet i höst". Sk., hl. "Dä dröslar au hanom uhyra". Bl.; 2) v. a. a) sålla sakta och litet, sålla (säden) från ax och agnar. Vg. *Drössla,* v. a. id. Sm., fl. (Nl.); b) *drösla bort,* förspilla, slösa. "Han dröslar bort tiden; han dröslar bort många penga; han dröslar mä foret". Sk., bl. DRÖVA, v. a. 2 bedröfva. Ög. Fsv. *drøfva (drøffua),* v. a. bedröfva. S.S. 1, 72. Kon. Styr. 4, 6: 6; *drøvilse (drøffuilse),* f. bedröfvelse. S.S. 1, 9; Cod. A. 27, passim; Cod. A. 29, f. 91; fn. *driúpa,* v. n. bedröfvas, sörja; *driúpr,* adj. bedröfvad; fd. *dröve,* v. a. bedröfva, (Elucidarius); fe. *drêfan;* fht. *truoben;* nht. *trüben;* ns. *dröven,* id. (B. W. B. 1, 259; Schütze 1, 261); moes. *drôbjan,* v. a. röra, skaka, uppröra: *ταράσσειν,* I våra svenska fornskrifter förekommer ordet ock med det tyska prefixet *be.* S.S. 1, 99. Drövelig, adj. bedröflig. Ög. Fd. *drøvfuld;* holl. *droevig;* ns. *dröve, drövt,* id. (B. W. B. 1, 259).

Drövelse, f. bedröfvelse. Ög. Fsv. *drövilsi,* n. id. S.S. 1, 9; Cod. A. 27, passim; Cod. A. 29, f. 91; fd. *drøvels, drövelse,* id. (Harpestreng. Elucidarius); fe. *drêfing,* f. conturbatio. DRÖVE, *drövja,* s. *draiva.*

DRÖVLA, s. *dravla.*

DU, m. dy. Rdq. 2: 304. *Di,* n. Hs. *Döii,* m. dy, träsk. G. *Dö, döe,* m. dy. Dl. (Elfd.). *Döa, döja,* f. *Djyra,* f. Dl. *Dya,* f. 1) kärr. Nk.; 2) sank äng, mad. Sdm. (Sorunda), vg. Fn. *dý),* n.; n. *dy,* n.; *dya,* f. dy. Dikkel, n. gyttja i ett träsk. Dl. (Skattungby). *Dykka,* f. id. Dl. (Elfd.). Fn. *díki,* m. pöl, träsk; n. *dikje,* m. pöl, samling af dy; *dipel, depel,* m. dy, gyttja.

Duig, adj. gyttjig. "Väjen ä duig". Vg. (Vadsbo). *Döun,* adj. dyig. "Äd ir så döut å wäen", det är så smutsigt på vägen. Dl. (Elfd.). *Döjut,* id. Dl. (Mora). N. *dyåat,* id.

Dyng, n. dy. Hl. D. *dynd;* fe. *dung,* id.

Dyngjord, f. dyjord. Hl. *Dungjord,* id. Hs. *Dungjord,* f. våt, tung ofruktbar jord; svartaktig jäsande jordmån. Ög., sm.

Dyngvåt, adj. genomblöt, genomvåt. Sk., hl., bl. *Dyvåt,* Ul., sdm., nk., vg. *Dyngblötr, dyblötr,* adj. id. Nk. Jfr *lungblötr.* d. dial. *dyngvåd,* id.; n. *dyvåt, dyende våt;* d. dial. *dyng, diuns,* adj, våt, fuktig.

Dyttsbottn, m. djup dybotten. Dl. (Elfd.). *Gyr-bott'n,* id. Ibm.

Dö-pot (pl. *-er),* m. träsk, puss. Dl. (Elfd.). *Döjpott.* Mora.

Döttsa, *dyttja,* f. djup dy på botten af ett träsk eller en insjö. Dl. (Elfd.). *Måjrdöj,* m. dy i en myr. Dl. (Elfd.).

Släk-dye, *släkdöju,* m. den sträcka på stranden af en hafsvik der *släke* (hafstång) drifves i land. G. (F.). S. *släke.* DUDDA (ipf. *duddade* el. *dutte,* sup. *duddat),* v. n. & a. hemligen misstänka, gissa. Vg., sm. *Duddas,* v. d. 1 id. "Dä duddas om honom att han har gjort dä". Hl. D. *dutte,* v. a. beskylla: "dutte en något på; pådute"; swz. *dottern, duttern,* v. i. ana: persentiscere. (Stalder 1, 293); *dottern,* v. i. dunkelt erinra sig en sak: "es dottert mir" (Tobler); nht. *dottern,* v. n. subdubitare (Grimm, wb., v. *dottern);* it. *dottare,* v. n. mistänka, frukta; frans. *douter,* v. n. tvifla; holl. *dut,* m. tvitvelaktighet, osäkerhet.

DUDRA, v. n. 1 vara halffull, supa i flera dagar (såsom vid bröllop). Dl. (Elfd.).

DUGA (præs. stundom *dog,* ipf. *dög,* sup. *dugt),* v. n. duga. Enligt Rdq. 1, 279. Fn. *duga (dugda, dugat),* id.; fht. *tugan* el. *tukan,* valere, (præs. *touc, tôht, touc,* pl. *tukumes.* Gr. gr. 1, 882); ffris. *duga* (præs. *doech).* Richthofen, 695; fsax. *dugan* (præs. *dog,* pl. *dugun);* moes. *dugan* (anom. 2 *daug, dugun, duhta).* Dygd, f. egenskapen att duga; duglighet, kraft, must. "Dä ä dygda på soa att ho ligger å äter". "Dra dygda ur maltä". Nk. N. *dygd,* f. id.; fsv. *dygd,* f. kraft, magt. S.S. 1, 67: "jak kænde væl att dygdhen gik af mik". Spec. Virg. s. 276: "gudz dygdh ok gudz wisdom". Cod. A. 29, f. 180.

Då, *dåga,* n. duglighet. "Dä ä intet då i honom". Hs. Fn. *dugr,* m. kraft, dugtighet; n. *dug,* m. duglighet, styrka; ns. *döge,* id. (B. W. B. 1, 220). DUGGA, s. *dögga.*

DUK, m. 1) eg. pannus, mappa. Skriftspr.; 2) en altarkrets af nattvardsgäster. Hs.—bl. *Hängkläe,* n. id. Sm., hl. N. *duk,* id.; fn. *dúkr,* m. a) pannus velanda collo; b) mappa, qua mensa tegitur.

DUKKSA, v. a. 1 lura, narra genom list. Sk., hl., bl. Ns. *duks, duchs,* svek, hemligt bedrägeri. (Dähnert, 94); *duks,* m. arglistig menniska. (Schambach, 53); nht. *duck, tuck* (pl. *tücke),* m. arglistighet, skalkhet; bay. *ducksen,* v. n. umgås med hemligt bedrägeri; *duckeln,* v. n. id. (Schmeller 1, 357). Redukksa, v. a. 1 bedraga. Sk. DUKÅ (ipf. *dukäd),* v. n. bullra, larma. Dl. (Mora). Jfr *doka.*

DUL 1, m. oordentligt hopveckladt linne eller trasor i allmänhet utan afseende på något ändamål. Ul. I ungefär samma mening begagnas ordet *sudd,* m., i synnerhet om blånor, halm o. d.

DUL 2, s. *dal.*

DULARÄ, m. saltkar. G. Jfr fn. *dallr,* m. bytta, kar; cambr. *dwbler,* patina, discus.

DULEN, adj. sjuklig, ofrisk, svag. Kl. *Duller,* id. "Duller i huvet"; oftast efter rus. Sdm. (Ornö). *Duller, dullrig,* sjuklig. "Duller, dullrig i huve", Ul. (Rosl.). *Dul, dål,* adj. oduglig, trög, dåsig.Sm., bl. D. dial. *dull,* halftrött, utmattad. (Mlb., 87); e. *dull,* slö, dum. S. *dull* 1, *dolr.*

DULL 1, adj. kall, liknöjd. "Han ä lika dull". Hs. (Db., Ljusdal). S. *dulen.* Jfr d. dial. *dull,* adj. a) lugn, stilla; b) halftrött, utmattad. (Mlb., D.L. 87); fht. *tuëlan,* v. n. torpere, sopire; moes. *dvals,* dåraktig; ns. *dull,* galen. (Richey, 45. Schütze 1, 267),

DULL 2, m. spaderåtta i "bräus"-spelet. G. *Dulle,* id. Wormsö.

DULLIKÄ, f. liten dufva; locknamn till tama dufvor. G. *Duleka,* f. 1) id. Vg., sm.; äfven *dullka.* Vg.; 2) godt och enfaldigt fruntimmer. Sm. (Enl. L—n); 3) ett fruntimmer som man håller sig till: amica. "Hans duleka (el. dullka)". Sm. Demin. af sv. *dufva,* (fn. *dúfa,* f.) columba; eg. *duvla,* liten dufva; deraf *duvleka, dulleka, dullka,* mycket liten dufva.

DULPA, s. *dippa.*

DULT (ipf. *-tä),* v. n. tulta; om små barn, som börja gå. Vb.

DULTA, *drulta,* v. a. 1 stöta. Hs. (Db.).

DUMM, pron. pers. dem. S. G. *Dumm, duim,* id. N. G.

DUMM, *dumming, dummkulla, dummskola, dumpin,* s. *dimba.*

DUNA el. *dunå* (pr. *dunär,* ipf. *dunäd,* sup. *dunåð),* v. n. dona, bullra. "Skåjrman a dunåð", åskan har bullrat. Dl. (Mora). Fsv. *dynia,* v. n. dona, susa. S.F.S. 4, 38; fn. *dynja, (dunda, dunit),* v. n. dona; n. *dynja,* bullra, dundra; *duna,* id.; fsax. *dunjan,* dona, braka; fe. *dynjan, þynan,* id.; *þunjan,* v. imp. åska; *þunung,* f. larm, brak; jfr lat. *tonare,* åska; doft ljuda. Grimm (gr. 3, 48) antager ett förloradt starkt verb *þiunan, þáun, þunun.* Dun, n. häftigt ljud, don. Dl. *Dun, dyn,* n. G. *Dun, dön,* n. Åm. *Dön,* n. Hl., sk. N. *dun, dyn,* m. id.; fn. *dynr,* m. buller.

Dunder-man, m. eg. dundrande (bölande) man; så kallas tjuren i en hjord. Dyb. Sv. Vallvis.

Dundra, 1) v. n. 1 eg. tumultuari, tonare. Richsspr. *Dunnär* (ipf. *-rä),* id. Vb.; 2) v. a. 1 a) tröska (korn eller hvete) andra gången för att få kärnan fullkomligt befriad från agnborsten. Vm., nk.; 2) *dundra säd,* vid inkörseln slå kärfvarne mot logbalken, så att de lösast sittande kornen falla ur. Ul., ög. Jfr fht. *donarôn,* tonare. (Graff 5, 150); mht. *dunren.* (Ben. 1, 383); nht. *donnern,* id.

Dunk, m. doft ljud, buller (såsom t. ex. af kanonskott). Sm. Fn. *dunkr,* m. doft genljud; n. *dunk,* m. id.

Dunka, 1) v. n. 1 gifva ett doft ljud, såsom då man slår på något. "Dä dunkar i huve". Nk. "Dä dunkar som om man slo på en tönna". Sk. "Dä dunkar i mia öron", det susar, bultar i mina öron. Sm. "Hjertâ dunkar i bröstä". "Dä dunka te når han slog i bakken". Nästan allm. *Duunk* el. *doonk* (ipf. *-kä),* id. "Hä donk i håvunä mätt", det bultar i mitt hufvud, pulsen slår häftigt. Vb.; 2) v. a. 1 bulta, klappa, slå, så att ett doft ljud uppkommer. "Han dunkade honom i ryggen". Vl.—nk. "Han donkä ti döra", han bultade på dörren. Vb. Fn. *dúnka,* v. n. gifva doft genljud; n. *dunka,* v. n. & a. a) gifva doft genljud. (Aasen, 72); b) *stöta.* (Hbe, 379); skr. tung, att slå, stöta; beng. *d'onkan,* att klappa; om hjertat; hindost. *tonkna,* att klappa. Jfr *doka, dåka, dänga.*

Duns, rn. 1) ljudet af något som faller tungt. Nk.; 2) stöt. Hs. (Db.). *Dons,* m. slag som åstadkommer buller. Mp. *Duns, döns,* m. slag. Vb. *Döns,* m. Sk. (N. Åsbo). N. *duns,* m.

Dunsa, 1) v. n. 1 a) braka. Hs.—ög.; b) falla tungt, men brakande ; gifva ett dundrande ljud. Nästan allmänt. 2) v. a. o. n. a) slå så att doft ljud uppkommer. Kl. "Jö tog'n å dunsan i bakken". Hs. (Db.); b) stöta ner, få en stöt. Hs. N. *dunsa,* dundra som när något tungt faller ner. Nuckö.: *dunsa,* v. n. "taumelnd, fallend tanzen". (Russwurm, Eibo-folket 2, 322); d. *dundse,* v. a. slå, stöta till: "dundse en i ryggen"; nfris. *donse, dunsse,* "stampfen, stossen". (Outzen, 46).

Döna, 1) v. n. 1 dona, doft ljuda. Åm., hl,, bl.; 2) v. impers. åska. Bl. *Döna, dönna.* "Dä dönnede mied starkt i hin natten". Sk. (Ox., Ing.). Fn. *dynja,* dona; *duna,* att åska; d. *døne;* n. *dynja,* dona, bullra. Ett svagt verb *dunen,* åska, har troligen funnits i fht., såsom man kan sluta till af ipf. *dunte.* Jfr Grimm, gr. 1, 150.

Döna, *dönna, dönne,* f. åska. "Dä va en stark dönna å lyna", det var en stark åska och ljungeld. Sk. (Ox.). *Dön,* n. id. Bl. Fn. *duna,* f. åska; *reidarduna,* f. id. F. 10, 30; *dunr,* m. id.; n. *dyna,* f. id.; d. dial. *dönna,* f. id. (Bornholm); fht. *donar,* m. (Graff 5, 149); mht. *doner, donre, dunre,* m. (Ben. 1, 383); nht. *donner;* fsax. *thunar;* ffris. *thuner, tonger,* (Richthofen, 1080); fe. *þunor;* e. *thunder;* holl. *donder;* bay., schwab. *donder, dunder.* (Schmeller 1, 377. Schmid 132). Anm. Grimm (wb. 2, 12, 37) anser att de ofvan anförda *donar, duner* m. fl. eg. utmärker en spänning, utsträckning af luften och böra hänföras till nht. *dehnen,* v. a. att utsträcka; fht. *donjan, donén,* id, (Graff 5, 146); mht. *donen,* id. (Ben. 1, 381), hvilket dock ej är sannolikt, enär doft buller, brak är grundbegreppet. Jfr *thordön, thordöna.*

Döneskräll, m. åskknall. Sk. Jfr *skrälla (skrall, skrulli).*

Döneskräpp, m. åskknall. Sk. Jfr *skräppa (skrapp, skruppi).*

Dönnerejn, n. åskregn. Sk. (Ox.). N. *dyneflod,* n.

Dönnesten, m. 1) thorvigg; gamla stenredskap och stenvapen från vår s. k. stenålder. Sk. (Vemm.); 2) en belemnit, (Nautilus). Sk. (Ox.). N. *dynestein,* m.; nht. *donnerstein.* (Grimm, wb. 2, 1244).

Dönsa, 1) v. n. 1 a) gå tungt så att det donar i rummet. "Dä dönser te når han kommer", säges om en tjock och ovig qvinna, som går tungt. Sk. *Döngsa, dyngsa,* id. Sk. (Ing. Bara); b) falla i kull med doft ljud. "Han döns (el. döngs) i kull". Sk. (Ox.); 2) v. a. stöta till; om menniskor, djur och åkdon. *Döns* (ipf. *-sä).* Vb. DUNDER, *dunner, donner,* adj. indecl. utmärkt, af bästa slag, stor; förekommer vanligast i sammans. *donner,* adj. stor, "Dä va en donner boling", stor käpp. Sk. (Vemm.). Dundar-lauk, m. fet knopp: Sedum Telephium. G.

Dunderdon, n. utmärkt don, tyg. Ul.

Dunderhalare, m. utmärkt springare; om hästar. S. Sk. S. *hala* 1.

Dunderkar(l), m. dugtig karl, karl afförmögenhet och utmärkthet. Vg., ög., öl, bl., m. fl. *Dunderkär* (hårdt k). Ul. *Donnerkar.* S. Sk

Dundertyg, n. utmärkt tyg, don. Sm., bl. *Dundertöj,* n. S. Sk.

Dunderverk, n. dråplig gerning. Ul.

Dunder-ög, *dónner-ög,* n. utmärkt häst. Sk.

Dunner-kutta, f. stort och dugtigt fruntimmer. Ög. (Ydre). Kutta är troligen samma ord som *konta, kunta, kutta,* f. vulva. Anm. *Dunder* användes också i tyskan med samma betydelse, såsom man ser af *dundersnett,* adj. ganska vacker, älsklig.

"O wenn i doch das meidli hätt! es isch so flink und dundersnett, so dundersnett, ich wär im paradies". Hebel. Enl. Gr., wb. 2, 1529. DUNDERMAN, s. *duna.*

DUNEMAN, *dyneman,* m. Typha latifolia. Sk. *Dunamannar,* m. pl. Hl. *Dunstókkar,* m. pl.; *kaveldun,* n. id. G. *Kabbar,* m. pl. id. Nk.

DUNDRA, s. *duna.*

DUNGEN, s. *dunken.*

DUNGJORD, s. *dya.*

DUNGNA, v. n. 1 domna, dö bort. S. G. Fsv. *dumma, dofna,* v. n. domna. S.F.S. 4, 141, 272.

DUNK, m. en större lerflaska. Sk. (Gärs, Skytts h.). *Donk,* id. Sk. (Bjäre). *Donk, dunk,* m. kagge, liten tunna. Vg., bhl. *Donke,* id. Vl. (Enl. D.D.). D. *dunk,* m. kagge.

DUNKA, s. *duna.*

DUNKAR, adj. dunkel, ogenomskinlig. G. Fht. *tunkal,* adj. dunkel, mörk, beröfvad ljuset: obscurus, caliginosus. (Graff 5, 434); mht. *tunkel* (Ben. 3, 131); *tunker* (Gr. 2, 1533); fsax. *dunkal, dunkar;* nht. *dunkel;* ffris. *diunk, diunker, dionker* (Richthofen, 688); holl. *donker;* d. *dunkel,* id.; fn. *dökkr,* adj. svart, mörk; *dekkr, deykkr,* adj. id.; *dökkva (dökkta, dökkt),* v. a. förmörka, nedsvärta; n. *dökk, dekke,* dunkel, mörk; om färg och luft; *dökkast,* blifva mörkare; fe. *digel,* mörk. Grimm (gramm. 3, 60) antager såsom stamord ett förloradt starkt verbum *dinkan, dank, dunkun,* obscurari. Dunkla, v. n. 1 vara eller blifva dunkelt. "Dä dunklar för yenen". Sk. (Ox.). DUNKELT, s. *daun.*

DUNKEN, adj. unken, möglad; om spannemål och mjöl. Nk., ög., fl. (Nl.). *Dunkjin.* Dl. (Våmh., Mora). *Dunkin.* Dl. (Elfd.). *Dunken, dungen.* Sm. *Dunken, donken.* Vb. *Dunkjen, dónkjen.* Hs. (Db., Jerfsö). *Dungen,* 1) id. Sdm.; 2) fuktig; om tyger. G. *Dungen,* fuktig; i synnerhet om jord. Ul. Jfr gl. sv. (Kyrk. ord. s. 48) *dunkenhet,* f. fuktighet. S. *dungjord, dyngvåt, unken.* Dunkna, v. n. 1 blifva unken; om spannemål och mjöl, som legat i för stora högar och derigenom tagit skada. Dl. (Elfd.), hs. (Bjur.), nk. *Dunkän* (pr. *dunknär,* ipf. *dunknäd,* sup. *dunknað),* id. Dl. (Mora, Våmh.). *Dókkna,* id. Hs. Jfr nht. *dumpfig,* a) dunstig, fuktig (förenad med unken lukt och smak); b) möglig: situlentus; ns. *dumpig, duffig.* (B. W. B. 1, 265, 271); holl. *dompig,* id.; ns. *dumpfen,* v. n. möglas. (Schambach, 51). S. *dimba, daun.* DUN-KÄRR, n. träsk öfvervuxet med starr (Carex) och Eriophorum. Kl.

DUNS, *kaffe-duns,* m. blandning af kaffe och brännvin. Ul.

DUNS, *dunsa,* s. *duna.*

DUNS, *döns,* m. öfre rummet af en tvåvåningssäng eller s. k. sängskåp. Vb. (Nordmaling).

DUNSTOKK, s. *dyna.*

DUNTA *(dunnta),* v. a. 1 1) slå någon lätt i ryggen. "Dunnta te". Vg., ög., sm.; 2) skaka, slå till. Hs. (Bjur.). Fn. *dynta,* v. a. stöta, skaka något upp och ned: quatere; skot. *to dunt,* slå, stöta, klappa; fsv. *diunga,* v. a. slå, dänga; jfr lat. *tund-ere,* stöta, slå. Dunt *(dunnt),* m. 1) slag, stöt af handen på annans kropp, med doft ljud, i motsats mot smäll. Hs., vg., ög., sm., g. *Duns* m. Hs. *Duns, dons.* Vb. *Duntå,* f. slag, stöt; mest i ryggen. Fl. (Öb.); 2) i. q. *drunt, drump;* s. *dremma,* sid. 98; 3) i. q. *drunt,* m. träck. Sm. (Östbo). Fsv. *dynter,* m. slag, rapp: ictus, plaga. VGL.; fn. *dyntr,* m. skakning, lindrigt stötande upp och ned; *dynt,* n. id.; fe. *dynt,* m. slag; skot. *dunt;* e. *dint,* id. DUR 1, præp. ur. BhL (Tjörn). Fn. *úr, or, ör,* id.

DUR 2, n. dimma. *Duru,* f. id. Vb. Ir. *dur,* vatten; fn. *úr,* n. duggregn. Dura, v. imp. 1 småregna, duggregna. "Dä durar". Ul., sdm., nk., fl. (Öb.). S. *ura.*

Duråväder, n. duggregnigt väder. Fl. (Öb.). DUR 3, s. *dura* 1.

DUR 4, f. dörr. G. *Dyr, dur,* f. Sm.; *döri,* f. id. "Gok gajnum doda döri", gå genom denna dörren. I en del af socknen heter det *dörer,* f. pl. en dörr. "Gok gajnum demda dörer", gå genom denna dörren. Dl. (Mora); *dör,* f. id. Vb., m. fl. "Hunna å herra läta int igen döra". Ordspr. Vb. Fsv. *dur, dyr, dor,* n. pl. och f. sing. dörr. S. S. 1, 152: "vi stam nu i duromen"; fn. *dur,* n. pl., *dyr, dyrr,* f. sing. & n. pl., dörr, dörröppning; n. *dyr, dör,* f. dörr; fht. *turi, tura, duri,* f. (Graff 5, 445); mht. *tür,* n.; nht. *thüre,* f.; fe. *dur,* n., *dura,* i.; e. *door;* fsax. *dur;* ffris. *dor, dure;* holl. *deur,* f.; skot. *dur, dure;* lett. *durris;* lit. *durrys,* f. pl.; böhm. *dwére,* n. pl.; alban, *derrë;* moes. *daur,* n.; ryss. *dvérj;* gael. *dor,* m.; cy. *dôr,* m.; bret. *dôr,* f.; gr. *θύρα* chald. תְּרַע, *tera.* (Daniel 3, 26); arm. *t'ur;* pers. در, *der;* arab. *tura;* osset. *duar,* id.; skr. *dvára,* n. en dörröppning, ingång; *dvâr,* f. dörr, port; beng. *dvâr,* dörröppning; hindost. دوار, *dvâr;* zend. *dvara;* kurd. *deri;* syr. *t'ra,*, id. Dura-las, n. dörrlås. G. (F.).

Dur-ada, *dur-radä* el. *dur-arda* f. dörrkarm. S. G.

Dår-grep, m. dörrhandtag. Hs. (Bj.). *Dörgrepan,* n. Fl. (Öb.).

Döra sej, *dörra sej,* v. r. 1 gå utom dörren att göra sitt tarf. "Han ä så förträffeligt syg att han ej kan döra sej". Bhl., vl. *Gå nol om vägga,* id. Vl.

Döra-bäkk, m. tröskel. Vb. Fn. *bekkr,* m. bänk, rand, list.

Döra-flängjo, f. utsot; skämtvis. Fl, (Ingo, Nerpes). *Döraflängo,* f. Fl. (Kronoby). Jfr *flänga.*

Döra-gumor, f. den qvinna som står fadder närmast gudmodern. Sm.

Döra-gåt, s. *gåt* 1.

Dörfo(g)ning, f. dörrträd. Vg. (Elfsb.).

Dörne, n. ett trästycke, som inhugges uti stockarnes ändar och fönster i trähus, att hindra dem attslå sig. Vg., ög., nk. Deraf a) *nåldörne,*n. ett sådant *dörne* bestående af en stake. Ög.; b) *risst-dörne,* n. ett gröfre tillhugget trästycke, hvars vinkel passas in uti urholkningen på väggen, kallad *risst,* m. Ög. (Ydre h.). Fsv. *dyrni,* n. dörrpost. VGL. S.F.S. 7, 120.

"Sampson vmgrep badha porthana mz theris dyrner oc laasom".

Dörning, f. en på ända stående stock, som med en kant inhugges i *kinnings* ändarne på fönster- och dörröppningar. Nk.

Dörrfång, m. dörrkarm. S. Sk. D. *dørfang.*

Dörr-geritt, m. i. q. *dörrfång.* Sk. (Ox.).

Dörrklä, n. dörrkläde; en handduk af 4 eller 5 alnars längd och en half alns bredd, hvilken fordom hängde dubbel på väggen nära dörren. Dls.

Dörrvippa, f. eg. utsotssprång; utsot. Kl., öl. *Döravippa,* f. Jtl. Jfr *vippa.* DURA 1, v. n. 1 1) slumra in för en stund, småsofva, inslumra för en kort stund. Öl., fl. (Borgå s:n). *Duur* (ipf. *-rä).* Vb. Dura te, id. Sm., kl., sk., hl., bl. *Dura in,* id. Hl., bl. *Dura te, lura te,* id. S. Sk. *Lura.* Dl.; 2) *dura å,* v. n. a) dåna, domna. "Han fikk ett slag så han dura å". Vb.—sk. *Dola å,* id. Bl.; b) afsomna, dö. Kl. Fn. *dúra,* v. n. småsofva; swz. *dauren,* id. (Stalder 1, 273); lat. *dormire;* skr. *drai,* att sofva. Dur, m. kort slummer. Vb. Fn, *dúr,* m. id.

Durig, adj. småsömnig, dåsig. "Han står så durig". Vm. *Duri.* Mp. *Lurun,* id. Dl. (Mora).

Dursken, adj. nedstämd, vid dåligt lynne. Ög. (Ydre). *Dorsli,* adj. nedstämd till lynnet, overksam, hängsjuk: grufsam. Vb. (Ume). DURA 2, v. u. 1 1) räcka, vara, vara ihållig, ihärdig. *Dura ut.* "Han durar ej länge ut dermed". Vl. *Dura, döura, dur* (ipf. o. sup. *duura),* id. Fl. (Öb.). *Durerä,* v. n. uthärda; stå på sig. Mp.; 2) *dura å supa,* långsamt småsupa. Sdm. Mht. *dûren, tûren,* räcka, vara, hålla stånd. (Ben. 1, 406); ns. *duren, düren.* (Schütze 1, 272); *düren.* (Schütze 1, 47. B. W. B. 1, 274); nht. *dauern,* id.; af lat. *durare,* v. a. o. n. a) eg. göra hård, härda (af *durus,* adj. hård); b) fortfara, räcka; it. *durare,* v. n. vara, räcka; roman. *durar* (Raynouard 3, 89); ffris. *duria* (Richthofen, 696); e. *to dure;* holl. *duren;* d. *ture, fremture;* jfr gr. *δηρός,* adj. lång, länge varande; *δηρόν,* adv. länge. Dursam, *döursam,* adj. uthållig, stark. "Dursam häst", en häst, som icke hastigt tröttnar. Fl. (Ingo i Nl., Nerpes i Öb.). DURÁN(D), f. randig linneväf, linnetyg med blå botten och hvita ränder; stundom anbringas blå fläckar på de hvita ränderna. Hs. (Hogdal, Db.). *Duránsväv,* m. id. Hs. (Db., Bj.).

DURANTÉR (ipf. och sup. *-èrä);* v. n. lefva oordentligt, öfva dryckenskap. Vb. (Löfånger).

DURK 1. m. dufhane. Sk., hl., bl. m. fl. D. *durik;* fn. *dúrlki;* nht. *taubert, täuberich,* (dial. *tubbert),* id.

DURK 2, adv. 1) lätteligen, fullkomligen. "Gå durk", lätteligen gå för sig. Vl., sdm.; 2) alldeles. "Dä ä durk omöjligt". Sdm. (Selö), bl. "Ji jär durkbleut", jag är genomvåt. "Hä jär durkä sanninga", det är rena sanningen. Vb. *Durk-blöt,* id. Mp. Nht. *durch.* S. *durt.*

DURRADÄ, s. dur 4.

DURRÄ, v. n. 1 starkt brumma eller surra. G. *Dorr* (ipf. *-rä),* v. n. dona, dundra: om forsar som höras på afstånd. Nb. (Ö. Cal.). *Dorr* el. *döörr* (ipf. och sup. *-rrä),* v. n. a) id.; b) ljudeligen darra, skakas. "Hä dörrä då'n köl ti frus'n jola", det darrade ljudeligen, då han körde på tillfrusna marken. "Hä dörrä ti fensträ, då thorn gikk", fönstret skakades, då åskan gick. Vb. Jfr *dorrä.*

DURT, *durrt,* adv. rakt alltigenom. G. *Durt,* a) rakt; b) strax. Fl. (Öb.). *Durt,* alldeles. Vb). Dort-över, adv. rakt öfver. Sk. (Harj.). DURVA TE, *durving,* s. *torva te.*

DUS 1, adj. stilla, sedig. Sm. Bay., österr. *dus,* adj. stilla, mild. (Schmeller 1, 402. Castelli, 118); d. *taus,* stilla; *dus,* n. stillhet, uppehåll i storm eller oväder; fn. *dús,* n. id.; jfr swz., österr. *dusem, dusam,* adj. stilla, tystlåten. (Stalder 1, 330, 331. Schmeller 1, 402). S. *dusa.*

DUS 2, n. don, susning, buller (af vatten eller blåst). Vb. Gl. sv. *dus,* n. buller, brak. (K. Erik XIV:s krön.); n. *dus,* m. stöt, slag; mht. *doz, duz,* m. don, buller, af mht. *diuzen, (dôz, duzzen, gedozzen),* v. n. dona, bullra; i synnerhet om flytande vatten. (Ben. 1, 372, 373); fht. *diuzan* (ipf. *doz,* pl. *duzun),* stridere. (Graff 5, 236). I fht. har funnits ett förloradt starkt verbum *diosan (dôs, dusun),* såsom man ser af *dôsjan,* v. a. corrumpere; *far-dôsjan,* disperdere; mht. *dôsen, tôsen;* nht. *tosen* och *getöse.* L. c. 3, 988. Jfr schwab., österr. *duseln, düsseln,* v. a. slå, klappa, stöta. (Schmid, 150. Höfer 1, 171). Duså, adj. gäll, klingande; om rösten. Åland. DUS 3, adj. drucken. "Vara dus". Bl. Fsv. *dus,* n. commissatio. (St. Rimkr. 211); d. *daus,* id.: "leve i suus og duus"; tyska dial. *dusen,* v. n.: "schwärmen, im taumel leben"; *duseln, dosseln,* id.: "sie haben die ganze nacht durch gedosselt"; (Bock, Idiot, pruss. 9); ns. *duselig,* adj. berusad. (Schambach, 52).

DUS 4, m. talet två, två ögon i tärningspel. "Dus ess, trojadus, sexdus". Allm. Fn. *daus,* m. id. "Ás ok daus", ess och dus. Sturl. 4, 46; d. *duus;* fht., mht. *dûs,* m. (Graff 5, 229. Ben. 1, 406); nht. *daus;* e. *deuce.* Af gr. *δύας,* f. tvåhet, dubbelhet; lat. *dyas,* talet två; ej af frans. *deux.*

DUS 5, s. *dust* 1.

DUSA, v. n. 1 1) sofva sakta, slumra. Vm., vg., nk., fi. (Nl.), sm. "Dusa in", slumra in: 2) sofva oroligt, hafva en feberaktig sömn. Nk.; 3) hvila sig; till små barn, när de skola läggas i vaggan. "Nu ska barnet dusa". Bl., sk. *Dyssa,* id. Sk. "Dusa, dusa, lilla barn!" Sm. (Östbo). Fn. *dúsa,* v. n. vara stilla, hvila sig, sitta stilla; mht. *dôsen,* v. n. a) vara stilla; b) slumra. (Ben. 1, 386); swz. *duseln, dusseln,* v. n. slumra, halfsofva. (Stalder 1, 269, 331. Tobler, 159); bay. *dusen, dosen,* id. (Schmeller 1, 401); tyrol. *dôsen, eindôsen, eindûsen.* (Fromann, Mundarten 4, 344); ns. *dusken.* (B. W. B. 1, 276): d. dial. *dusme,* id. (Mlb., D.L. 88); n. *dusa,* v. n. uthvila sig, sitta stilla; e. *to doze,* vara sömnig, S. *dus* 1. *duska* 2. Dusa, f. vagga. Sk. (Ox.). Jfr *rukka.*

Dussa, v. a. 1 söfva. Sm., bl. m. fl. DUSEN, adj. bedröfvad, modfäld, nedslagen, nedstämd. Nb. (Cal.). *Duslig.* Hs. (Bjur.), hj. *Duseln.* Hs. (Ljusdal). Swz. *dusem, dusam,* adj. nedslagen, bedröfvad. (Stalder 1, 330, 331); *tûszig,* id. (Tobler, 159); jfr mht. *tûzen.* v. n. stilla sörja. (Gr., wb. 2, 810).

DUSKA 1, v. n. 1 regna smått och ihållande;dugga; om fuktig, dimmig väderlek. Åm., fl. (Nl.), bl. *Duusk* (ipf. *-kä).* Vb, *Dössa,* v. n. 1, id. Åm. Tyrol. *döseln, deislen,* duggregna; *dusel, dussel,* m. duggregn. (Fromann, Mundarten 4, 344); bay. id. (Schmeller 1 402); swz, *duselig,* adj. mörk, icke klar, oren. (Stalder 1, 330); *düsig,* adj. disig, töcknig. (Fromann, 4, 344). Jfr *daska.* Dusk, m. liten regnskur. "Ja fikk en dusk". Sdm., nk., sm., m. fl. *Dask,* m. id. Sm. (Östbo).

Duskeregn, n. duggregn. Sdm., bl.

Dusku(g) [n. *-ut],* adj. dimmig och regnaktig. "Duskut vär". Sdm., vm. *Duskuger* (n. *-ugt).* "Duskuger dag, duskugt vär". V. Nk. *Duski* (n. *-it).* "Duskit vär". Vb.

Duskavär, n. regnigt och dimmigt väder. Nk. DUSKA 2, v. n 1 l) göra litet eller intet, vara senfärdig. Sm. 2) springa sakta och jemnt. Ul. Jfr *dus* 1, *dusa,* v. n., som äro befryndade ord. Fn. *doska,* v. n. dröja, söla; *dosk,* n. dröjsmål, söl; d. dial. *duske,* v. n. dröja, söla; tyska dial. *duseln, dusseln, düseln, düsseln;* swz. *doselen, döselen, dosselen, dösselen,* v. n. a) slumra; b) lefva tanklöst, i godt mak uträtta något, göra sig goda dagar; c) slå dank; d) skrida fram med små steg. (Gr., wb. 2, 1759): ns. *dusken,* halfslumra. (B. W. B. 1, 276). Duska, f. senfärdigt fruntimmer. Sm.

Dusker, m. senfärdig karl. Sm. *Dosk,* m. en ostädad karl. Sk. (Vemm.).

Duski(g), *dusk,* adj. dåsig, tung i hufvudet. Sk., bl. DUSKÅLÄS, v. dricka duskål, brorskål. Vb.

DUST 1, m. stoft, dam; eg. af mjöl. Vg., sm. *Dost, döst.* Sk., hl. *Dyst.* Bl. *Djöst.* Sk. (Ox.). Fn. *dust,* n. stoft (af jord): "dust er á jörðu, dimt er i heimi". Sturl. 6, 15, 8; n. *dust,* f. grand, smula; d. dial. *dyst,* m. mjölstoft; fe. *dyst,* n. stoft; e. *dust,* id.; ns. *dust,* a) id. (B. W. B. 1, 277; Richey, 48; Schambach, 52); b) de fina med mjölet blandade skalen af säd. (B. W. B.); gael., ir, *dus;* skr. *tusta,* n. dam. Dus, *dusing,* m. gammal halm. N. G. *Dos,* smått båss, kort, sönderbråkad halm Dl. (Mora).

Dusta, *dösta,* v. n. 1 damma; om mjöl. Sk., hl., bl. Fn. *dusta,* v. a. nerdamma.

Sag-dus, m. sågspån. N. G. DUST 2, m, 1) strid, slagsmål. "Dä va en hård dust". Vg., sm. (Östbo); 2) motgång, svårighet. "Ja har uthärdat en hård dust". Sm. Fsv. *dyst, dost, diost, diust, döst,* m. a) buller, brak. St. Rimkr.; b) sammanränning vid torneringar eller envig emellan kämpar till häst; fn. *dyst,* n. tornering; *þys,* m. buller, brak, allarm; *þysja (þusta, þust),* v. n. rusa fram, med häftighet bryta fram; *þyss,* m. buller; n. *dusa,* bryta, störta fram, (enligt Hbe, 374); fd. *dyst,* m. tornering; jfr tysk. dial. *dusen, tusen,* slå, stöta emot, ränna emot;

dutzen, stöta; *dutz,* m. stöt. (Gr. wb. 2, 1760, 1773); fht. *dôsôn,* att bullra; skr. *tas,* att kasta, röra sig med häftighet. S. *dysstä.*

DUST 3, m. pust, blåst, väderfläkt. *Dåst,* m. id. Sm. (Östbo).

DUSÅ, s. *dus* 2.

DUTA, s. *dutta* 4.

DUTLA, v. a. 1 byta. Dl. Duttsa, v. n. 1 tuska, schackra. Vl. DUTTA 1, v. a. 1 skylla, beskylla. "De dutta honom". Sm. D. *dutte på,* beskylla för.

DUTTA 2, v. a. 1 lofva, gifva löfte åt. "Han har duttat me". Sm.

DUTTA 3, v. a. 1 dia. Sm. Jfr *datta.*

DUTTA 4, v. a. 1 kalla eller tilltala någon med du. "Vi duttade hvarandra". Sm. *Duta,* v. a. id. S. Sk. Freqvent. af sv. *dua* v. a.; fn. *þua;* d. *dute;* nht. *dutzen;* mht. *dutzen, duzen.* (Ben. 1, 402); fr. *tutoyer;* med. lat. *tuisare, tibissare;* it. *tizzare.*

DUTTA 5, s. *detta.*

DUTTLA, 1) v. n. 1 a) bullra, göra oljud; b) vara i dryckesgille, hålla dryckesgille, rumla. Vg. Tyska dial. *duseln, dosseln,* v. n. rumla. (Gr.wb. 2, 1759); 2) v. a. supa upp, förslösa genom supande. Vg. Jfr *suttla.*

DUV' (ipf. *-vä),* v. a. doppa bröd i flottet af fett köttspad eller grädda. Vb. Jfr *dippa.*

DUVA 1, v. n. 1 kasta sig i vattnet; om fogel eller fisk. Hs. N. *duva,* v. n. o. a. a) böja sig ned; b) doppa, neddoppa; d. dial. *duve sig,* böja sig ned; fe. *deófan, dûfan.* mergi. inundare; skr. *dubh,* dyka.

DUVA 2, v. a. 1 våga. Hs. Duven, adj. 1) modig, dristig, vågsam, tilltagsen. Nb., vb., jtl. "Kom lät oss bróttas, om du jär duven", kom låt oss brottas, om du dristar. Vb. *Duven, duva, duvande,* adj. id. Åm., hs.; 2) hugad till. Vb., mp. "Ä du duven?"

Oduven, adj. ej modig, ej vågsam; räddlifvad. Vb. DUVA 3, f. bedöfning. Wormsö. Fn. *dofi,* m. vanmagt, tröghet. Jfr *duven,* domnad.

DUVBRUDD, m. en art välluktande gräs på fuktig mark. Sdm.

DUVEN, adj. 1) afdunstad, som förlorat sin kraft; förlegad, osmaklig; om dryckesvaror, t. ex. öl, dricka. Vb., jtl., mp., ul., nk. *Duvnä,* id. Vb.; 2) olustig, domnad; om menniskor, som för tillfället ej äro vid vanlig kraft eller friskt lynne. "Han ä så duven i da ätter dansen nästa Petter Pers". Nk., sdm., ul., mp., fl, (Nl.); 3) bedröfvad. *Duvin.* Fl. (Nl.). *Duvan,* adj. id. Wormsö. Fn. *dofinn,* matt, känslolös; *dofna,* v. n "sloves, mattes, tabe krafter, blive doven, uvirksom". (Haldors.); fsv. *dofna,* v. n. domna. S.F.S. 4, 272; *dufvin,* adj. matt. Cod. A. 29, f. 149 v.: "ath jak wari stark och ey dufwin i thyne thiænist"; gael. *dubhach, duibhir,* bedröfvad; *dubhar,* m.; *duibhre,* f. caligo. umbra; cornw. *duwon, duan,* bedröfvelse. Jfr moes. *divan (dau, divum, divans),* vara matt. S. *dåven,* sid. 110, som utan tvifvel är samma ord.

DUVESTOL, m. blåklint: Centaurea Cyanus. Bl., sk. (Ing.).

DVALA, f. duk, hufvudduk, som fordom brukades på de esthländska öarne vid nattvardsgång. Dagö. *Dvaila.* Nuckö. *Dväilda.* Runö. (Enl. Russwurm). Jfr ns. *dwehl,* handduk. (Richey, 50); nht. *zwehle, qwele,* f. duk; ns. *dweele,* id. (Schütze 1, 281); *dwele,* id;. (B. W. B. 1, 283); fht. *dwahila,* f. peplum, mappula, mantile. (Graff 5, 268): frans, *touaille;* ml. *toalia,* f.; it. *touaglia;* e. *towel;* sp. *toualla,* f.; lett. *dweelis,* duk; holl. *dwaal,* f. id. Jfr fht. *dwahan,* två, tvätta.

DVÄLJA, v. a. 2 hindra, uppehålla. Hl. (Slöinge). Fsv. *dvælia,* 1) v. n. dröja. SML. S.S. 1, 9, 62, S. Bernh. f. 1; 2) v. a. fördröja, uppskjuta. Kon. Styr. 96, 124; fn. *dvelja (dvalda, dvalit),* v. a. uppskjuta; *dvala (-aða, -at),* v. a. och n. a) uppskjuta; b) dröja; *dvöl,* f. dröjsmål; fht. *tueljan,*v. a. och n. uppskjuta; dröja; mht. *twalên, twellen, tweln,* id. (Ben. 3, 161). DVÄRG, m. 1) eg. nanus. Riksspr.; 2) spindel: aranea. G. (F.). *Värg,* m. id. S. G. *Värj,* m. id. Sdm. (Thoresund i Selebo h.). *Djörg* (pl. *-är),* m. id. Dl. (Åsens by i Elfd., Orsa, Ohre). *Dyrg,* m. id. Dl. (Elfd.). *Dörg, djörg,* m. id. Dl. (Våmh.). *Djörg* (uttal, nästan som *sjörg),* m. id. Dl. (Mora). *Dvårg,* m. id. Hs. (Db., Jerfsö). Äfven *dårg, värg,* m. Hs. Fn. *dvergr, durgr* (Alvism. 9), m. dvärg; fsv *dværgher,* m. dvärg; deraf deminat. *dwærgkelin,* m. liten dvärg (Fr. af Norrm. 137, 237); *dwærj,* m. dvärg. Alex. Magn.; fe. *dveorg;* e. *dwarf, durgen;* fht. *twerg;* nht. *zwerg;* ns. *dwarf;* holl. *dwerg, dwarch,* id. Af dvärgarnes forntida namn för snille och slöjd, särdeles i smiden, härleder sig benämningen för spindeln. Dvärga-nät, n. spindelväf. G. (F.). *Dyrg-nät, djörg-net,* n. Dl. (Elfd., Våmh.). *Djörg-net,* n. Dl. (Mora). *Dvårgva,* n. id. Hs. (Jerfsö). *Dorgnät,* n. Hs. (Db.). *Dvärgsnät,* n. spindelväf på gräset. Nk., ög.)(*låkkenät,* n. spindelväf, spänd på andra ställen. Ög.

Kupp-dyrg, m. eg. pås-dvärg; stor spindel med äggsäck. Dl. (Elfd.). *Kupp-djörg,* m. id. Dl. (Mora, Våmh.). Jfr *kuppe,* m. påse. DVÖLU, f. dvala. Vb. Fsv. och fn. *dvali,* m. id.; fht *twëlan,* torpere, sopiri; *twalm,* dvala.

DY, pron. neutr. det. Vb.

DYA, *dyblötr,* s. *du.*

DYJA, s. *dögga.*

DYGD, s. *duga.*

DYGNVIS, adv. under flera dygn. Kl. Jfr *dag.*

DYKA (ipf. *dök,* sup. *dyki* el. *dykt),* 1) v. n. a) springa fort. "Han kom dykandes. Han dök åsta. Han dök efter honom". Vl., ul., sdm., nk.—sk. *Dika sta,* oförväget löpa eller kasta sig. Hs. (Bj.); b) hålla oväsen, kifva, träta på ett stormande sätt, skoja och svära. "Dyka å svära. Han dök å färades". Ög., sm., kl., bl.; 2) v. a. *dyka på någon,* hastigt anfalla, rusa på. Ul., vl.—sk. Fn. *dika* (l:a conj.), v. n. a) löpa, springa; b) gå med långa steg. Jfr skr. *tik,* att gå.

DYKKA, s. *du.*

DYL, s. *däl, däll.*

DYLL, s. *dylä.*

DYLPA, s. *dippa.*

DYLÄ, v. a. 2 dölja. G. *Döli.* Ö. Dl. *Dölle,* v. a. S. Sk. Fn. *dylja (dulda, dulit),* v. a. dölja, gömma; *durlast,* döljas; *dula,* f. skjul, litet täcke; fht *delhen,* v. a. dölja; mht. *dilhen (dalch, dulhen, gedolhen),* id. (Ben. 1, 331); jfr skr. *dur,* att skyla. Dyl, m. 2 svulst i tummen. Fl. (Ingo),

Dylare, m. döljare, den som döljer, gömmer. "Dylaren jär inte bätter än skylaren". Ordspr. G.

Dyll, *döll,* f. bo; endast i sammans, *geting-dyll, geting-döll,* f. getingbo. Vb. *Getingdillä, -a,* f. id. Mp. *Getingbylja* (pl. *-jur),* f. id. Dl. (Mora). S. *bol.*

Dåler, adj. dolsk, lömsk. Nk. *Dårsk, dörsk,* id. Vb.

Dölldom, m. hemlighet. "I dölldom". S. Sk.

Döllor el. *döller,* f. tant. plur. jernbeslag på ändarne af något träarbete, t. ex. skaklar, brunnsstänger m. m. Sk. (Tygelsjö i Ox.). D. dial. *dölle,* f. id. (Mlb. 92). Jfr fn. *dula,* f. velamen, stragulum; *dylgjur,* f. pl. insidiæ, occultationes. DYMBEL, m. nagel, smal och rund träplugg, hvarmed stockar o. d. sammanhäftas. Dl. (Mora). *Dymbling.* G. *Dimling.* Dl. (kring Falun). *Dymling.* Vm., sdm., nk. *Dymling, dömling.* Ög. *Dömling.* Vb., hs., dls., vg. *Dumling,* id. Vg. *Dömling,* tränagel, som håller löten i hjulringen tillsammans. Sk. (N. Åsbo). Fn.

dymbill, m, crotalum ligneum; n. *dubling.* Dymla, v. a. 1 med stora spikar eller träpluggar fästa timmerstockar tillsammans. "D. ihop". Vm., nk. *Dymla, dömla.* Ög. *Dömla.* Sm.

Dymle, n. coll. virke, hvaraf man gör tappar att fästa stockarne på hvarandra vid timring. Nk.

Dymlingsbórr, m. borr att göra hål med till dymlingar. Vm., ul., sdm. (Dalarö). DYMLING, s. *dimba.*

DYN, s. *duna.*

DYNA, f. 1) eg. pulvinar, pulvinus. Rikksspr. *Dåjnu* (pl. *-nur),* f. dyna. Dl. (Elfd.); *döjnä,* f. bolster. Fn. *dyna,* f. dyna (af *dúnn,* m. dun); 2) hvarjehanda underbädd af timmer i hus. I plur. *dyno.* Sdm. (Ö. Rek.). Jfr bolster. Dyne-pjås, n. öfverdrag till en dyna. "Der va mien fjär i dä dynepjåsed". Sk. (Vemm.). *Dynepjös,* n. Sk. (Ox.).

Dynevår, n. öfverdrag till en dyna. Sk. (N. Åsbo, Ox.). D. *dynevår,* n. id. Jfr *vara* 4, v. a. bevara, akta.

Dynstokk, m. bjelke under golftiljorna. Sdm. (Ö. Rek.). *Dynstokk, dunstokk.* Vg., sm. Jfr *bolsterstokk.* DYNGJA, f. 1) kreatursdynga; 2) afträdeshus. Dl. (Elfd.). *Skal-aus,* n. id. Dl. (Elfd.). *Skal-ójs,* n. id. Dl. (Mora). N. *dyngja,* f. a) hop; b) gödselhög; fe. *dincg, dyncg;* e. *dung;* ffris. *dung;* nht. *dung,* m.; *dünge,* f. gödsel. S. *dong, donge.* Dynga, 1) v. a. 1 gödsla. Sm.; 2) v. n. göra sitt naturbehof: cacare. *Dynga seg,* vara löslifvad. *Skita seg,* id. Nk. *Dönga säk,* v. r. fjärta, så att elak lukt uppkommer. Vg.; 3) särskildt talesätt: *dynga ur seg,* utösa skändliga ord. Nk. Fe. *dyngan,* v. a. stercorare; e. *to dung;* mht. *tungen.* (Ben. 3, 130); nht. *dungen, düngen,* id.

Dyngbótten, m. gödselvagn. Nk. *Dyngbótt,* m. Vg. *Mebótt,* m. id. Vg. (Vadsbo). S. *mök.*

Dyngdövil, m. tordyfvel. Fl. (Öb.).

Dyngflake, m. gödselvagn. Sdm. (Ornö). S. *flake.*

Dyngflor, m. mockrum i en stall. Vm., nk. S. *flor.*

Dyn(g)kas, f. gödselhög. Jtl. S. *kas* 4.

Dyngkast, m. gödselställe, ställe der gödseln kastas. Ög.

Dyngorm, m. 1) tomtorm, som trifves i gödselhögarne; 2) orenlig, sluskig menniska. Nk.

Dyngrad, m. dyngvagn. Sdm. S. *rad* 2.

Dyngskråv, n. gödselvagn. Vg., sm.

Dyngskåt, n. gödselvagn. Sdm. DYNKEL, m. inbillning. G. Nht. *dünkel,* m. högfärdig mening: nimia de sese opinio; *dünkeln,* v. n. origtigt, falskt inbilla sig; *dünken,* v. n. tro, mena, synas; moes. *þugkjan;* fht. *dunchan* (Graff 5, 172); mht. *dunken* (Ben. 1, 359); fsax. *thunkjan;* holl. *dunken,* id.; nht. *dünkler,* m. arrogantiæ plenus.Dynkelgod, adj. egenkär, inbilsk. G. *Dinkelgod.* Hl. *Gynkelgod,* adj, inbilsk. som handlar efter tycke. "Han gör sej gynkelgod". Sk. (Kellstorp i Vemmenhögs h.). DYPLA, s. *dippa.*

DYR, s. *djur.*

DYRANDEFULL, adj. till brädden full. Vl. Jfr *piggfull, dör, dyrende.*

DYRENDAL, *på dyrendal,* adv. för dyrt pris. "Ja måste köpa dem på dyrendal". Sk. (Ox.).

DYRHUS, n. hedniskt altare. N. Bhl.

DYRING, m. 1) person, som säljer dyrt; som vill hafva väl betaldt för sina saker. "Dä ä en dyring, han tar artan riksdaler för rogen"; 2) sak eller vara som är dyr i inköp. A. "Hva ha du gett för hästen?" B. "Ash! dä ä'n dyring; han kostar tre hun(d)ra". V. Nk.

DYRKJE, f. 1) dyrhet, högt pris; 2) dyr tid. S. Sk. D. dial. *dyrke,* f. dyr tid.

DYRKÄ, v. a. 1 odla; om jord. Mp. Fn. *dyrka,* v. a. splendidum reddere, ornare.

DYRNDOM, m. dyrhet. Sm. (Östra h.). D. *dyredomme,* id.: "betale noget i dyredomme"; = isl. *i dýrum domum.* (Gislason, Orb. 91).

DYRVAS, *dörvs,* v. d. 1) drista, våga, "Ja dörvs int gråt"; 2) blygas. "Dörvs thu int gär hä!" skäms du icke för att göra det! Fl. (Värö i Öb.). Fsv. *dirfvas, dyrfvas, dyrvas,* v. d. djerfvas, drista. S.S. 3, 45. Cod. A. 29, f. 131; fn. *dirfast,* id.; *djarjligr,* djerf, dristig; *djarf* el. *dirfinn,* id. Jfr fht. præt. *gidar, getar,* pl. *gidurrun, geturrun,* våga, drista, töras; *gaturstig.* djerf (Graff 5, 442, 443); fsax. *gidarr, gidarr;* fe. *dearr, dyrstig,* djerf; nht. dial. (Aachen) *dors,* drista. (Dieff. 2, 619); moes. *ga—daursan;* ns. *dorsten* (Dähnert); fpers, *dars,* id.; lit. *drasus,* dristig; gr. *ϑρασύς,* id.; *ϑαῤῥεῖν,* våga; skr. *dhar,* id. Dörve el. *durv,* f. djerfhet, raskhet. "Der ä ingen dörve (el. durv) i honom; han har ingen dörve i sej". Bl. (Bräkne). *Dörve,* f. raskhet, duglighet, kraft. Kl. Fsv. *dirfve, dyrve,* f. djerfhet. S.S. 1, 41, 179; fn. *dirfi, djarfi,* m.; fd. *dyrffwe,* id. (Mlb., Gloss.). DYSI, *dyssia,* s. *dös, döss.*

DYSSTÄ, v. a. 1 skuffa. G. Jfr *dust* 2.

DYTT, m. liten sup. Åm.

DYVLA, s. *divla.*

DÅ, n. åkerblindnässla; Galeopsis Tetrahit. Hs. *Dån,* n. id. Vb. N. *dæ,* i. id.; bay. *daun,* m. id. (Schmeller 1, 375).

DÅ, *dåga,* s. *duga.*

DÅDLÖS, *dåläus,* s. *do* 1.

DÅDRA, f. Camelina fœtida. Nk.

DÅFTA, s. *dåva* 1.

DÅGGE, m. en mask i huden på händerna, som förorsakar klåda. Hs. (Db.).

DÅGN *(dångn)* n. dun. Dl. Fn. *dúnn,* m. (Egils.); *dún,* id. (Hald.). Dågnkuppe, m. bolster. Dl. (Mora). *Daunkupp,* id. Dl. (Våmh.). DÅKA 1, v. n. 1 ånga, lukta. "Hä dåkar så illa å dunkelt". Fl. (Nl.). Dåka, f. ånga, lukt. Fl. (Nl.).

Dåkande el. *dåkane,* adj. el. adv., i talesätten: "i dåkande svett". U1.; *dåkane svettig,* mycket svettig. Hs. (Db.). DÅKA 2, s. *doka.*

DÅL, adj. 1) dum. Sdm,; 2) lat, trög. *Dol.* Kl. *Dol, tol,* liknöjd och tillika dum eller slö. Dl. (Elfd.). *Tol,* id. Dl. (Mora). Fsv. *dol, dul,* a) trög. S.S. 1, 129. Cod. A. 27, f. 15; b) galen. S.F.S. 5, 51; jfr fn. *dul,* f. a) inbilskhet; b) dårskap; *dælskr,* tölpaktig; e. *dull,* slö, dum; moes. *dvals,* narraktig; ns. *dol, doll,* galen; fe. *dole,* dåraktig; skot. *doild,* id. Dol (oo), ipf. o. sup. *dolä,* v. n. vara trög, lat, liknöjd. Vb. (Bjurträsk, Löfånger, Nysätra).

Dålk, adj. dum. JtL, vg.

Dål-måns, m. (i tilltal) drummel! dummer-Måns! dummer-Jöns! Vb., ul. *Dål-måns.* Mp. *Din dål-måns!* din stackare! Jtl.

Döling, m. 1) dum och oskicklig person. Vb.; 2) trög, långsam menniska. Gstr., ul.. sdm. *Dåling, dåjling,* m. lathund. G. DÅL, *dåler, dåll,* s. *däl, däll.*

DÅLJA, s. *dårga.*

DÅLLI(G) (n. *dållet),* adj. dålig, svag, sjuk. *Dölli(g), döli(g),* id. "Dä ä en döli häst som inte rår mä å bära salen". Ordspr. Sk. Fn. *dálegr,* adj. usel, eländig (af *dá,* n. doning,

vanmagt). Den dålige, m. hin onde, djefvulen. Sm. *Den döllige,* m. Sk. (Onsjö).

Dållåsk, adj. något dålig. Hs. (Db.).

Dölliga, adv. dåligt. Sk. (Onsjö). Fn. *dálega,* adv. (Egils.). DÅLER, s. *dylä.*

DÅLSGOD, adj. envis, inbunden, som ej frågar eller rättar sig efter andra; vanligen om djur, t. ex. tjurar, men äfven om menniskor. Sdm. Troligen af *dylä.*

DÅLSK, *dålsker,* adj. 1) lat, trög, försumlig, vårdslös. Vm., ul., sdm., sm.; 2) olustig. Sk. (Onsjö); 3) högfärdig. Vl.; 4) egensinnig. Sk. Fn. *dælskr,* adj. tölpaktig, dum och stolt; *dóli,* m. lat, trög menniska; d. dial. *dolsk,* adj. "dorsk, uden liv og arbeidslyst". (Mlb., D. L. 78); fsv. *döler,* adj. vårdslös. St. Rimkr. 69; *dylsker, dulsker,* adj. vårdslös. S.S. 1, 9; *dylska, dolska,* f. vårdslöshet. Sv. Pr. K. f. 27, 95. S.S. 3, 153. Horol. æt. sap. f. 94 v. Jfr fsv. *dylia,* v. a. dölja, förneka.

DÅLÄUS, *dålös,* s. *do* 1.

DÅM, *dåmbjälla,* s. *dimba.*

DÅN 1, s. *då.*

DÅN 2, s. *dimba.*

DÅNAS, v. d. 1 dåna, svimma. Sm., kl. (Ryssby). Af fn. *dá,* n. dåning, vanmagt.

DÅNGLA, s. *dangla.*

DÅNKA, *dånkbaler,* s. *danka* 1.

DÅN-ÖJD, s. *dimba.*

DÅR 1, n. takfönster. Hl. (Frillesås). *Dur,* n. Hl. (Värö). *Dör,* n. Hl. (Morup), vg. (föråldr.). Jfr moes. *áuga-dauro,* fönster. Dårlur, m. ram för takfönstret. Hl. (Värö).

Dörskru(v), m. trattformig ram kring takfönster. N. Hl. DÅR 2, s. *dör.*

DÅRE, m. stultus. Riksspr. *Sidda dåre,* sitta på understolen; en jullek. Sk. (Luggude). Isl. *dári,* m. dåre, narr. Dåra, v. a. 1 1) eg. göra narr af. Fn. *dára;*2) bedraga. "Han dårar se sjelv". Sm.; 3) spå ondt. "Göken dårade mej", säges när man hörer göken första gången om våren på fastande mage. Hs.—sk.

Dårad, adj. narrad, lurad. Kl.

Dårhet, f. dårskap. Sm. (mindre brukl.). Fsv. *darhet, darheit,* f. id. Spec. Virg. s. 86; S.F.S. 5, 120.

Dårli(g)t, adv. dåraktigt. Sm. (mindre brukl.). Fsv. *darlika.* S.S. 1, 181. DÅRG n. 1) barr, granris. Åm. *Dårg (dårj),* n. granbarr, hackadt granris. Vb. I Mora kallas granris *gråraj̈s,* n.; tallris, *tåll-rajs,* n.: 2) smolk, agnar, afskräde, sopor, skräp. "Som dårg", ganska ymnigt. Ul., fl. (Nl.). Jfr lapp. *duorga,* qvistar af trän; *tuorg,* id. Dörga, v. a. 1 täcka med granris. Åm. (Ihre).

Dörj, *dörje,* n. coll. ris. *Endörje, grandörje, talldörje,* n. en-, gran-, tallris. Åm.

Farstu-dörje, n. granriset i förstugan. "Tjeen på farstudårje", tjena på granriset i förstugan, säges ordspråksvis: a) om dräng, som tjenar hos en enka för ringa lön, i hopp om ägtenskap och dermed följande förmoner af jord eller förmögenbet; b) om piga i enahanda förhållande till en enkling eller ogift bonde. Vb.

Spåndörje, n. coll. spåndynga. Åm. DÅRGA, 1) v. n. 1 a) med skyndsamhet och buller springa. G. *Dorga,* låta gå, låta bära af. Fl. (Pargas i Nl.); b) gräla och föra oljud, väsnas, träta. *Dårga.* Dl. (Elfd.). *Dörga.* Dl. (Ohre). *Dårja.* Ög. *Dålja.* Kl., öl. *Dårma.* Ul., ög. *Dårjä* (ipf. o. sup. *-jä).* Åm. *Dårga, dörja.* Sdm. *Darg* el. *dårg* (ipf. *dårgä* l. *dargjä).* "Ja ha dargjä vä'n den gjänta, men hä gäll int'na". "Han dargjä å larma hele dagen". Vb.: 2) v. a. a) häftigt slå, smälla till. Ul. (Rosl.), fl. (Nl.). "Ja ska dorg dä om örona". (Nl.). *Dårgä,* id, G. *Dörj* (ipf. o. sup. *dörjä),* id. "Dem dörjä å tröskä", de gingo på och tröskade dugtigt. Vb.; b) öfverfylla en tunna med säd genom häftigt inkastande. G. Jfr fn. *dorga,* jaga, sträfva efter att nå något. Dårg, *dårgus,* m. bullrande, stojande menniska. Dl. (Åsen i Elfd.). DÅRGÄNES, adj. öfverfull, bräddfull. G. *Dörgäne,* adj. id. "Han ä dörgäne full". *Dörrfull,* adj. id. G. (F.). S. *dör, dörjen.*

DÅRLUNDOT, *dårlundota, dårlundå,* s. *dör.*

DÅS 1, m. smalt ljus, dank. Hs. (Jerfsö). *Dåse,* m. Jtl., vm., sm. (Östbo). Fn. *dás,* m. smalt ljus; n. *dåse,* m. id.; jfr skr. *dah,* att bränna.

DÅS 2, s. *dös* 1.

DÅSA SEJ, *dåse, dåsig, dåsma, dåsmejs, dåssmer, dås-måns, dåsna, dåsuger, dåssk,* s. *dasa,*

DÅTLIT, adv. ändtligen, för allt i verlden, promt. S. G. Jfr fn. *dátt,* adv. utmärkt.

DÅTT, adj. rädd, förskräckt. "Bli dått", bli rädd, illa vid sig. Jtl. N. *dått,* adj. öfverraskad, angripen af förskräckelse eller förvåning; jfr fn. *dá,* n. vanmagt, dåning. S. *datta* 2.

DÅVA 1, v. n. 1 1) utdunsta, ryka. "Jola dåvar", säges då varma ångor vid annalkande frost uppstiga ur jorden; 2) vara varmt, qvaft, doft i luften. Nk. *Dåva* synes vara beslägtadt med fht. *dawjan, daujan,* v. n. smälta, töa; *gudaujan,* v. a. madefacere. (Graff 5, 233): fe. *þuvan, (þeóv, þeóvon, þaven),* v. n. töa; *þán* (smdr. af *þaven),* fuktig, våt; fn. *þá,* f. upptöande: *þeyr,* m. töväder; jfr skr. *da,* att värma; *dava* el. *duva,* m. hette. Dåva f. dvala. "Björne ligger i dåva", Fl. (Öb.).

Dåva-hågg, n. döfvande hugg, dödande slag. Vb.

Dåven, adj. i) vanmägtig, anfallen af mattighet. Hs. (Bj.), vl., vg.; 2) olustig. Vl. *Duven,* id. Ul. *Döven,* id. Sk. (N. Åsbo); 3) nattstånden, däfven. "Drikkat ä dåvet". Sk. Fn. *dofinn,* adj. a)matt, slö; b) känslolös, overksam: *dofi,* m. a) känslolöshet, domning; b) tröghet; n. *doven,* adj. a) matt, slö; som förlorat sin kraft eller smak: b) mörk, öfverdragen med tunga skyar: om luften; c) trög, lat; d. *doven,* olustig; fn. *daufr,* adj. a) slö, dum; b) nedslagen, bedröfvad; c) döf; d) däfven, osmaklig: insipidus: jfr moes. *divan,* att vara matt: skr. *div,* att vara trög, sömnig. S. *duven.*

Dåvle *(dáuvvle),* adj. n. och adv. 1) långsamt , dystert, otrefligt, tyst, ödsligt. Hs. (Db., Bj.). *Dåvlit,* dystert. Ö. Dl. *Dårli,* id. Mp (Hafverö): 2) mycket. "Dä va dåvvle elakt, grannt". Hs. (Db.). *Dåvligt.* Hj. Fn. *daufligr,* adj. bedröfvad, sorgsen; n. *dauvvleg,* ledsen, ödslig, ensam.

Dåvuger, adj. qväfvande varm, dof: om luften. Nk. *Dåvug* (n. *-vut).* Vm., ul.

Dåvlighet, f. uselhet. "Dä går som bara dåvligheta". Hs.

Dåvna, v. n. 1 1) blifva kraftlös, mattas. Vg., ög.; 2) blifva dufven, vara dufven. Sk. (Ox.), nk. Fn. *dofna,* v. a. a) blifva stel; b) blifva kraftlös, mattas; c) förlora sin kraft, styrka; (om vin); n. *dovna.* DÅVA 2, f, 1) stillastående vatten utan utlopp: 2) fördjupning i marken, der vattnet stannar. Hs. (Hs.). (Bj.). *Dava,* f. fördjupning, däld. Fl. (Öb.). N. *dov,* f. gungfly; fht. *dåha,* i. lera: argilla, testa. (Graff 5, 104); moes. *þaho,* f. id.

DÅV-VÅlEN, adj. något döf. Hs. (Db.). Jfr *vuren* och den ofvan anförda betydelsen af fn. *daufr.* Roten är sannolikt *dåva* 1.

DÅV-VÅLN *(dâuvwåuln),* m. def. något hö som lemnas åt kokreaturen för att mellan hvarje mål stilla (döfva) hungern. Hs. (Bj.). Af sv. *döfva,* v. a. hebetare (fn. *deyfa,* v. a. hebetare, hebetem facere, af *daufr,* adj.) och *vard,* m. cibus. Ordet är således beslägtadt med *dåven.*

DÅÅ, bekräftelseord. "Min dåå! Nej dåå!" Sk.

DÄ, pron. J, ni. Jtl. *Dö,* ni. Hj. Objektformen heter *dekkan, däkkân, ekkan,* pron. eder. Jtl. N. *di, did,* pron. J (när man talar till flera personer); *dikke, dikko, deke, dikkon,* eder; jfr fn. *þit* el. *þid,* J båda (dualis), acc. och dat. *ykkr.*

DÄ, *de,* pron. vanlig förkortning i st. f. det. I dl. *äd* el. *dä,* i vb., nb. och öb. *hä.*

DÄEN, m. def. djefvulen. "Däen ska ta dej!" Sk., bl. *Dänen,* m. def. id. Bl.

DÄGGA, v. a. 1 1) eg. gifva di: lactare. Riks-spr.: 2) smeka, kurtisera; 3) klema. S. Sk. Fsv. *dighia,* v. a. dia: mammam sugere. Cod. A. 49, f. 192; d. *dægge,* v. a. uppföda med främmandemjölk. Af detta verbum hafva vi i riksspråket *däggande djur, däggdjur:* mammalia. Dägge, m. 1) årsgammalt lam Bhl., hl.; 2) lam, som uppfödes (däggas) med främmande mjölk, då lammets moder dödt. *Dägge, degge.* Sk., bl. *Degge, digge,* m. Hl.

Däggebarn, *däggbarn,* n. dibarn. Sm.

Däggjed *(däjjed),* adj. 1) smekande, smeksam; 2) smeklysten; 3) klemande; 4) förklemad, veklig. S. Sk.

Keledegge, *käledägg,* m. ett kelet barn. Bl., sm. D. *kiæledägge.* DÄIA (pr. *där,* pl. *däum,* ipf. *do,* pl. *doum,* sup. *dääd),* v. n. dö. Dl. (Elfd.). *Däja* (pr. 1, 2, 3 pers. *där,* pl. 1 pers. *däjum,* 2 pers. *däjir,* 3 pers. *däja,* ipf. 1, 2, 3 pers. *do,* pl. 1 pers. *doum,* 2 pers. *doir,* 3 pers. *do,* sup. *däjid),* "Du a däjið", du har dött. "I avir däjið.", I hafven dött. Dl. (Mora). (pr. *dåir,* ipf. *do* el. *dog,* sup. *doi,* p.p. *daudar,* m. *daud,* f. *dytt* el. *datt,* n.). G. *Doä* (sup. *doä),* id. "Lambä har doä; lambä jär dadt". N. G. P. p. *doenn* (f. *doi,* n. *doä).* "Lambä jär doä", fåret är dödt. S. G. *Dööj* (ipf. *dodd'* el. *do,* s. *dött),* v. n. dö. Vb. I Nb. förekommer, enl. Rdq. 1, 136, *dauen, dåen,* p. p. död: mortuus, som är det fn. *dáinn,* och i S. G. heter *doenn,* men hvartill spår hos oss hvarken på runstenar eller i andra fornurkunder förefinnas. Fsv. *döa, döia, dögha, dö* (ipf. *do),* v. n. id. Iw. o. Gaw. 2762. S.S. 1, 14, 74. GL.; *dødhugader,* adj. rädd för döden. S.F.S. 7, 229; *dödhga, dödga,* v. a. a) döda. S.S. 2, 21, 23. S.F.S. 7, 22. J. M. Yrtagardher, s. 305. Spec. Virg. s. 233; b) uppsluka, uppsupa; om qvicksilfver. S.F.S. 1 del. 3 h.; *dödhgan,* f. dödande; fn. *deyja* (ipf. *dóg* el. *dó,* sup. *dáit* el. *dóit).* [Oldn. Læseb., s. 154], v. n. dö; *deyda,* v. a. döda; n. *døya,* v. n. dö; fsax. *dójan,* v. n. dö; fht. *tôwjan, touuan, douuen.* (Graff 5, 339); ffris. *deja, deya;* færö. *doiggja,* id. Dau-jord, f. sumpig jord. *Dau-mark,* m. id. G. N. *daujor,* f.

Dö, adj. 1) afsvimmad, afdånad. Sk. (Ox,); 2) magtlös. Åm.

Döa-da(g), m. dödsdag; i talesättet: "ha brö te döa-da", vara säker om sin bergning för lifstiden. Sm., bl. Fn, *dauddagi;* fe. *deáddäg;* d. *dødedag,* id.: "til sin dødedag".

Döaktig, adj. trög, sömnaktig. Hl. (Värö).

Döbakad, adj. 1) eg. ej genombakad; degig; 2) försoffad, försloöad, lat. "Du blir så döbakad, om du ej går ut å rör på dej". Kl., bl., sk.; 3) trög, tung; om vägar, då de om våren hålla på att torka. Sk. (Villands h.).

Döbast, *dö-besta, dö-vest,* n. ett ogräs bland lin: Myagrum sativum. Ög.

Dödbase, m. 1) trög menniska; 2) trög häst. Sm.

Dödevid-skog, m. skog som hugges och begagnas till bränsle)(*bärande skog,* ek- och bokskog. Hl. Jfr fsv. *döþviþer (döfviþer),* m. träd som ej bär frukt. UL., SML., VML.; *döþviþaskogher,* m. skog af trän som ej äro fruktbärande. UL.

Dö(d)ing, m. död menniska, vålnad. Sk. D. *dødning;* n. *dau(d)ing.*

Dödrekk, m. död-drick, drick som en döende njuter till vederqvickelse nära döden. Sm.

Dö(d)rensna(d)t, *dö(d)ressnig,* s. *ressn.*

Dö(d)rånn, f. dödrand (i bröd). "Der ä en dörånn i bröet". Sk.

Dö(d)s-mans-mot, s. *mot* 1.

Dö(d)volin, adj. dåsig, sömnaktig, slapp. Mp.

Dö(d)väling, m. senfärdig menniska. Bhl. Jfr *valer.*

Illdö(d)ing, m. sjelfspilling; störtadt kreatur. Götaland. DÄJKAR(L), m. en dejas man. Ög. (Ydre m. fl. h.).

DÄJKONG, m. en dejas man. Ög. (Ydre h.). Jfr *däka.*

DÄJSA, v. n. 1 digna ned, raglande falla. "Han ble så yr, att han däjsade omkull". Hl. D. *deise,* id.; n. *dejsa,* v. n. tumla, vårdslöst fara åstad; ns. *deisen,* v. n. "schwankend zurückweichen". (B.W. B. 1, 190); jfr nht. *dusel,* svindel; *duseln,* v. n, svindla; ffris. *dusia,* v. n. id. (Richthofen, 696). Grimm antager, ett förloradt starkt verbum *diuse (dós, dussen, diesen),* "im taumel, in bewusstlosigkeit sich befinden". (Wb. 2, 914).

DÄK, s. *dek.*

DÄKA, *däga,* f. flicka, piga. Götaland. *Daiga,* f. id. Hl. (Skällinge). Fsv. *deghia, deia,* f. föreståndерska för en annans egendom. VGL., UL., S.F.S. 4, 867; fn. *deigja,* f. tjenstepiga, trälinna. (Lokaglepsa, 57); fd. *deyæ,* piga; n. *deigja, dæg, deje, deia,* f. fruntimmer som är satt till ett visst arbete; *budeia, sæterdeia,* mjölkpiga; gl. e. *dey,* mjölkpiga; skot. *dey, dee,* id. Jfr fn. *þý* (gen. *þýjar;* nom. pl. *þýjar* och *þýgjar),* n. trälinna, piga; *þýr,* f. id., hvaraf vårt ord synes vara en förträngd deminutivform; moes. *þivi,* f. tjenarinna; fht. *diu, diwa,* f. piga, tjenarinna. (Graff 5, 88); mht. *diu* (gen. *diuwe),* f. id. (Ben. 1, 368). Rudbeck (Atlant. 1, 708) åter förmodar att *deja* ursprungligen betydt amma, sålunda härledande ordet från sv. *dägga,* v. a. lactare; (Jfr fsv. *dighia,* v. a. dia). För denna härledning talar fe. *hlafdiga,* f. matmoder, hustru. Jfr skr. *dohin,* adj. mjölkande; *dohini,* f. mjölkpiga, mjölkdeja (af *duh,* att mjölka); hindost. *dajeh,* f. amma. Jfr *tärna.*

DÄL, *däll,* adj. 1) vänlig, höflig, ljuflig att umgås med. Dl., vg. (Elfsb.), sm. (Vestbo). *Döll, döl.* beskedlig, anständig, förträfflig Sk. (Ing.). *Dyl,* beskedlig. "Dyl tös". Sk. (Frosta h.). *Däl,* from, enfaldig. Dl (Elfd.); 2) vacker, fager. *Däl.* Dl. *Dål, dåll.* Sm. *Dål, daul, dul, däel, döl.* "En dul tös, dräng". Hl. *Dul.* Bhl. *Dål, duler, doul, dåler, döl.* Vg. *Dåller.* N. Sk. *Döl.* Ul.: 3) behaglig, angenäm, treflig. "Äd er så dält tä sjå dig", det är så roligt att se dig. Dl. (Mora), Anm. *Däl* i Mora-målet utgör motsatsen till *dovlin,* hemsk, dyster; 4) dugtig, rask. *Dål.* "Dål häst," ett par dåla oxa". Ul. (Rosl.), sm. Fsv. *dæl (dææl),* adj. vänlig, behaglig, förtrolig. S.S. 1, 78: "hwar thu mat prøva, hwat dæælt oc hemolt the hafdho vmga mz honom"; *dæld,* adj. förtrolig: "Johannes jhesu christi synderlighe oc dælde ven". Cod. A. 29, f. 98; *dælhet, dældhet,* f. förtroligt umgänge. S.S. 3, 142. Spec. Virg. s. 220: "af sins brwdhgoma dælhet ok kærlek"; fn. *dællegleiki,* m.; *dælleiki,* m. id.; *dæll,* adj. a) höflig, vänlig; b) lätt, icke svår; c) gagnlig; n. *dælt* el. *dældt,* adj. n. fritt, otvunget, förtroligt: fe. *deall.* adj. clarus, superbus: d. dial. *doll,* adj.vacker, nätt; swz. *doll, toll,* adj. skön, välbildad; ns. *dull,* id. (Schütze 1, 267); schwab, *toll,* adj. vacker: "ein tolles mensch", ett vackert fruntimmer; "ein tolles haus", ett vackert hus; "eine tolle predigt", en vacker, uppbygglig predikan. (Schmid, 131); lit. *dailus,* habilis, elegans; lett, *dails,* vacker; lit. *dailyti,* v. a. eleganter formare (Dieffenbach, vergl. wb. 2, 667); wal. *dillyn,* elegans, nitidus; jfr it. *attillare,* v. a. eleganter formare. Dält, adv. bra. V. Dl. DÄLA, *dälda,* s. *del, däl.*

DÄLA, s. *dälä*

DÄLLJA, *dälla,* s. *dala* 2.

DÄLPA (ipf. *dalp,* pl. *dulpu,* sup. *dulpi),* v. a. omstjelpa, hvälfva, vända upp och ned. G. *Dölpa* (sup. *dulpi),* v. a. id. Dl. (Venjan). *Döpa* (ipf. *döpte),* id. Dl. (Elfd,). *Dölpa* (ipf. *dalp,* conj. *dulpe,* sup. *dulpet),* v. n. Ög. Jfr fe. *dëlfan* (ipf. *dealf, dulfon, dolfen),* v. a. gräfva. Dulpa, f. fördjupning, håla på väg, i synnerhet i följd af ojämnt snöfall eller vid mycket körande med tunga lass. Vg. *Dälpa,* f. Vl., dls., vm. *Dälpa.* f. Nk. *Dölpa,* f. id. Vl. (Elfd.). Jfr holl. *dëlve,* f. grop, graf.

Dälpig, adj. gropig, full med hålor; om snövägar. Bhl., vg. (Skar.). *Dälpu(g).* Vm. DÄLÄ, f. bräde. G. *Däla* (pl. *-ler),* f. Vl., bhl. (Tjörn). D. dial. *dæll* (pl. *dæller* el. *dæler),* id.; fht *dil, dili, dilo* (Graff 5, 133); mht. *dil,* m. & f.; *dille,* f. planka, bräde. (Ben. 1, 331); nht. *diele;* fe. *dæl, dille;* holl. *deele;* ns. *dële, dele;* skot, *dail;* e. *deal,* id.; jfr. *tildä.*

DÄMI (ipf. *dämt),* v. a. dämma, göra dam, fördämning. Vb. Fe. *demman;* moes. *faurdammjan;* nht. *dämmen.*

DÄMME, n. damm, fördämning. Sk., hl.

DÄNA 1, adv. derifrån, borta. "Just som ja skulle tala ve'n, va han däna". Vg., ög., kl. *Däna, dänna.* Dls. S. *dadan, dana, däna.*

DÄNA 2, adv. der, derstädes. Äfven *dänna, dena.* Vb. *Dännana,* adv. der borta. Sm. (kring Vexjö). *Dänna,* id. "Han står dänna; ho gekk dänna åt". Ög. (Gullbergs h.).

DÄNGJA, *dänga,* v. a. och n. 2 1) slå med eftertryck, gifva täta slag, slänga. "Ja dängde te honom". Ul.—sk. I hs. och fl. (Nl.) *dängja,* i mp. *dängä. Dääng'* (ipf. *dängd',* sup. *dängt).* Vb. jtl., fl.(Öb.). *Deeng* (ipf. *-gd),* vårdslöst kasta. Fl. (Öb.); 2) slänga, fladdra, fara af och an. "Dä hänger å dänger. Dä slänger å dänger". Nk. m. fl. "Svart hänger å rö dänger". Gåta. Fl. (Öb.); 3) bulta (lin), torrbulta (lin). Hs. (Db., Bj.); 4) springa med långa steg. "Komma dängandes". Mp.—bl. *Dänga å, åsta.* Kl. *Dänga på.* Sm. *Dänga å sta.* Ög., sk. "Dänga i väg". Nk. Fsv. *diunga,* v. a. slå, tundere. (VGL.); fn. *dengja;* n. *dängje;* d. *dænge,* id.; e. dial. *dang,* att slå med häftighet; *ding,* att piska; fe. *dencgan,* slå; mht. *tengen, tengeln,* id. Det starka verbet *tingan,* pangere, är förloradt (Grimm, gr. 2, 61); jfr gr. *θενεῖν,* att slå; skr. *tung,* att slå; *dang,* id.; afg. *dâng,* käpp, staf. S. *dunka.* Blå-dänga, v. a. 2 slå blå och brun. Sm.

Dengje, n. slag. Wormsö, Dagö. N. *dengsla,* f. pisk, stryk.

Däng, n. språng, springande med långa steg. Kl.

Dängjil, m. slamsig person. Fl. (G. Kl. i Öb.). Jfr *dangla,* pendulum esse.

Dängling, m. omsmidd och ånyo härdad knif eller lie. Nb., vb. DÄNI (ipf *dänjä),* v. n. 1) ropa högt; 2) larma och träta. Vb. Jfr *dängja.*

DÄNKA, v. a. 2 stänka, befukta. Sm., sk., hl., bl. D. dial. *dønke, dynke,* id.

DÄNN (f. *daj,* n. *dätt),* s. *din.*

DÄNTLAUS, *dänntläus, dänntlöjs,* adj. förarglig i tal och åtbörder, oskicklig, dum. Jtl. *Däntlös,* oskicklig, oanständig, fjeskig. Hj. Ursprungliga betydelsen synes hafva varit: tandlös, den som ej har tand för tungan; af fn. *tönn,* tand (wal. *dant;* skr. *danta;* hindost. *dant,* id.) och *laus,* adj. lös.

DÄNSKA, s. *bänskas.*

DÄRRTÄ, v. n. 1 säges då ett hallt kreatur försöker att träda på det sjuka benet. N. G. Jfr *dätta* 1, *nippä.*

DÄRVÄ, v. a. 1 1) förderfva; 2) förhexa. "Russet jär därvadt". G. (F.). Fsv. *derfva, därfva,* v. a. förderfva. Alex. Magn, St. Rimkr. 207; *dervilse,* f. förderf. Kon. Styr. 11, 144; fht. *derben,* v. a. förderfva; mht. *derben (darp, durben, dorben),* id.; deraf mht. *verdirben;* nht. *verderben,* id. (Ben. 1, 361).

DÄSEN, adj. tung af något, som kan bortgå genom utdunstning eller torka. Vg.

DÄST, adj. andtruten. Hs. (Bj.). Fn. *dæstr,* adj. trött, utmattad af arbete; *dæsa,* v. a. utmatta, trötta.

DÄTTA, *dätten, dätter,* s. *detta, dätta.*

DÄTTA (ipf. *dätte,* sup. *dätti* el. *dätte),* v. n. sakta röra vid någon. Åm. Fn. *datta,* v. n. sakta slå.

DÄUS, adj. indecl. dusyskon. "A u B jär däus". G. D. *duus,* id.

DÄVA TILL, v. a. slå till (med träklubba på isen). "Däva fisk" eller eg. "däv fiskjen", säges när man med en träklubba slår på isen midt öfver en fisk, som deraf dör eller domnar och sedan fångas. Præs. *däver,* ipf. *däväd.* Dl. (Mora).

DÄVEL, *dövel, -n,* m. djefvul. Sk. *Däväl.* Vb. *Dyvel.* Sm. Fn. *difill, djöfull, diell,* m. (Hald.); fe. *deóful (deófl);* ffris. *diovil, divel;* n. *devel;* e. *devil,* id.; af gr. *διάβολς.* Dävlas, v. d. 1 skällas, bannas, föra oväsen. Sk. (Ing.). Bornh. *dævlas.* DÄVIN, adj. fuktig, däfvig. Fl. (Öb.). *Dävelt,* adj. n. id. Vl. Fsv. *dæfin,* adj. fuktig. Spec. Virg. s. 9; jfr fe. *deáv,* m. dagg; e. *dew,* m. id.; gr. *δεύ-ειν,* att fukta, väta; skr. *dih,* irrigare. Dävahet, *dävihet,* f. lindrig fuktighet. Sm. DÖ, *döadag, döaktig, döbakad, döbast, dödbase, dödevidskog, döding, dödrekk, dödrensnadt, dödrånn, dödsmansmot, dödvolinn, dödväling,* s. *däia.*

DÖDOLGER, m. trög, overksam menniska; öknamn. "Han ä en dödolger", han är en trög, livlös menniska. Hs., ög. *Dödólja* eller *dödölja,* f. id. Ul. (Rosl.). *Dödöljä,* f. trög och lat samt i tal och svar fåordig qvinna. Sdm. Jfr fn. *dodalegr,* adj. trög, vanmägtig, eller måhända *dyddylghia,* f. troll. Rietz, S.S. 1, 85.

DÖFTE, *dökte* (pl. def. *döftän, döktän),* f. nedredelen af en särk; denna del är af gröfre tyg. Jtl. Jfr? n. *dov,* f. länd.

DÖGER 1, n. ett dygn. *Jämndöger,* n. ett helt dygn. Vl. N. *døger, jamdøger,* n. id.; fn. *dægr,* n, ett half dygn, 12 timmar (natt eller dag). Jfr *dag.*

DÖGER 2, f. pl. lynne, sinnesart, luna. ”Han va i di goe dögera”. Vl. Dögersgod, *dögergo,* adj. som vid vissa tider är god, vid godt lynne; ombytlig till lynnet. Vl. DÖGGA, 1) v. a. 1 bestänka, fukta. Vg. *Dögga, dygga.* id. "Dögga maltet". Sm. (Vestbo); *dyja,* v. a. id. S. Sk.; 2) v. imp. småregna, regna fint, dugga. Vg. Fsv. *dygga,* v. a. bestänka. S. F.S. 1 del., 3 h.; d. dial. *dygge;* n. *dogga, døggja, deggja;* fn. *döggva;* e. dial. *to deg,* id.; nfris. *duge.* (Outzen, 51); jfr gr. *δεύ-ειν,* v. a. väta, fukta. Dögg *(dödj),* ra. dagg: ros. Sk. (Ing.). *Dogg,* id. Hl. *Dugg,* m. 1) dagg. Vm.—bl.; 2) liten droppe. ”Han får alldrig en dugg”. Sdm. *Dugg,* n. en liten smula. Mp. Fn. *dögg,* f. dagg; fht. *tou, dau,* m.; mht. *tou,* m. o. n.; nht. *thau,* m.; holl. *dauw,* m. id. DÖJA 1, v. a. och n. 2 lida, utstå, hafva ledsamheter. ”Han döjor ondt; ja döjde så me honom”. Sm., sk., hl., bl. D. *døie,* id.; fht. *dúhan,* v. a. trycka: premere (Graff 5, 117); mht. *diuhen* (Ben. 1, 372), id.; bay. *dauhen,* v. a. betvinga; swz. *deuen, deuwen,* lida, utstå (Stalder 1, 276).

DÖJA 2, s. *du.*

DÖJ-FOR, n. *döjning,* f. agnar, höfrö, löf m. m., hvarpå slås hett vatten till foder och sörp åt kreaturen. Vb. Jfr *dödo.* Troligen af *döva,* v. a.

DÖKTE, s. *döfte.*

DÖL, *döling, däling.* m. åbo i en dalbygd, t. ex. *Nordäling, Sundäling.* Dls. N. *døl, døling, daling,* id.

DÖLL, *dölldom, döllor,* s. *dylä.*

DÖLPA, s. *dälpa.*

DÖMMEL, *dömmern,* s. *dimba.*

DÖMLING, s. *dymbling.*

DÖN, *döna, döneskräll, döneskräpp, dönna, dönnerejn, dönnesten, döns, dönsa,* s. *dana.*

DÖNGA SÄK, s. *dyngja.*

DÖNSIG, adj. tjock och ovig. Sk. Jfr nht. *dunsig, dunsicht,* adj. något svullen, uppsvälld: tumidulus; *dunsigkeit, dunsung, tunsigkeit,* f. svullnad; ns. *dunsen,* v. n. uppsvälla. (B. W. B. 1, 271); nht. *aufdunsen,* id. Dönsa, f. tjock, tung och ovig qvinna. Hl. DÖPA, s. *dälpa.*

DÖPOT, s. *du.*

DÖR, *dörjen, durjen, dyrende,* adv. alldeles, fullkomligt, helt och hållet. ”Han tar sej nog dör”, han tager sej nog fram. ”Han går dör me hvad han tar sej för“. “Dä ä durjen omöjligt“, rakt omöjligt. “Dyrende stilla“, helt och hållet stilla. Hl. *Dyrande,* adv. id. “Dyrande full“, till brädden full. Vl. *Dårgänes,* adj. indecl. öfverfull, bräddfull. *Dörgäne,* id. “Han ä dörgäne full“. *Dörrfull,* adj. id. G. (F.). *Dår,* ofantligt, mycket, öfvermåttan. *Dårlundot, dårlundota, dårlundå,* id. Fl. (Öb.). D. dial. *dorgen;* n. *dör, dorgen, dorgende,* ganska,

alldeles; ns. *doer, doerk,* id.; holl. *door,* genom; nht. *durch;* fht. *durah, durih, durh, dur;* mht *durch, dur;* fe. *þurk;* e. *through;* moes. *þaírh,* id.

DÖRA SEJ, *dörabäkk, -flängjo, -gumor, -gåt, dörne, dörning, dörr-fång, -geritt, -klä, -vippa,* s. *dur.*

DÖRJ, *dörja,* s. *dorg.*

DÖRJ, *dörje,* s. *dårg* 1.

DÖRG, m. torn i spänne, sölja. G. F.

DÖRR-SLAG, n. sil (af alla slag). G., bl. Nht. *durchschlag,* m. "küchengerät zum durchseiden, durchsieben"; ns. *dörslag,* id. (B. W. B. 4, 809); holl. *doorslag,* id.

DÖRRSLAGER, *dörslager,* m. mutterhammare; smeduttryck. Bl. Nht. *durchslag,* m. en mejsel hvarmed man slår hål genom jern; ns. *dörslag,* id. B. W. B. 4, 809.

DÖRRVEL, m. örfil. Sm. (Uppv.). S. *torva.*

DÖRVE, s. *dyrvas.*

DÖS, f. hög, hop; 1) stenhop, stenhög från forntiden. Äfven *döss,* m. Dessa *stendösser* hafva gemenligen varit hedniska altarkummel. Sk., hvarest i Skytts härad nämnas *Jelles-dös, Torbiers-dös. Dösse,* f. id. Sk. (Ox.); 2) stack; a) af halm eller hö. Dl. (Orsa), ög., kl. (Stranda); b) af halm eller otröskad säd. Nk., sdm.; c) af hö, upplagdt vid väggen af en lada. Fl. (Öb.). *Dös, döse,* f. sädesstack. Sm.; 3) stor och tjock person, tjock och lunsig qvinna. Ög., sdm. *Doss,* n. klumpig och trög qvinna; föraktligt tillmäle. Ul. Fsv. *dys,* trafve (af säd). HL.; fn. *dys, dis, des,* f. hög, grafhög; d. *dysse,* id.; gael. *dais* (uttal, *dæs),* kornstack; wal. *das,* id.; fe. *tas,* id.; holl. *tas,* hop, hög; frans, *tas,* m. id.: "un tas de blé; un tas de foin"; jfr pers. دز *diz,* en hög, en bergstopp. Dysi, f. mejadt och till torkning utbredt gräs. Nb.,vb. *Dyssj,* f. hop af hö, som skall införas i ladan. Vb). *Hödyssj,* f. Åm. Så kallas i smärre hopar utbredt hö till torkning. Då det nämnligen är litet af hö på en äng, att det ej kan utbredas i sammanhang, så sammanrafsas och utbredes det i smärre från hvarandra skilda hopar.

Dösa, v. a. 1 sätta i stack. Sdm., nk., sm.

Dösande, n. stacksättning. Sm. DÖSSA, s. *duska* 1.

DÖST, *dösta,* s. *dust.*

DÖTTA 1, v. a. täppa till, tilltäppa en öppning. Vl., dls. "Dött igen hålet me trasor". N. *dytta,* v. a. id.; fe. *dyttan* v. a. täppa, tillsluta. Dott, m. 1) mjuk, hoprullad täppning i hål; 2) spjäll utvändigt ofvan på skorstenen. Dls. N. *dott,* m. något som stoppas i ett hål. DÖTTA 2, s. *dutta* 1.

DÖVA, v. a. 1 1) eg. döfva: stupefacere, hebetare. Riksspr.; 2) bringa till stillhet. "Döva ullgarn", genom att fukta det med varmt vatten. "Döva'n!" slå honom tills han blir orörlig. Ög. "Döva fisk", är att strax efter isläggningen, medan isen ännu är tunn och genomskinlig uppsöka fisken, der han står tätt under isskorpan och med ett kraftigt slag af en yxhammare bringa honom i dvala, hvarefter han lätt fångas. Nk., bl. "Döva värk", stilla en kroppsmärta medelst signerier, läsning o. d. Nk. Fsv. *döfva,* v. a. döfva, S.F.S.4, 235: "oc allom döffdho the swa malet at engin gat thungo rørt"; fn. *deyfa;* n. *døyva,* id.; fht. *daubon,* kufva; nht *däuben,* id.; moes. *gadaubjan,* förhärda: πωροῖν. Joh. 12: 40. Dööj (ipf. *-jä),* v. a. tillreda sörpe åt kreaturen. Vb.

Döj-for, n. hvarjehanda småfoder, såsom löf, "skav" (bark), agnar, hackelse m. m., hvarpå kokhett vatten tillslås för beredning af sörpe åt boskap. Vb. *Dödo,* id.; deraf *ko-dödo (kou-dödo),* sörpe åt kor. Fl. (Pargas). DÖVEK, m. tränagel mellan timmerstockarne i en vägg, som inborras under timringen för att hålla väggen lodrät och jämn. *Dövling,* m. id. Vl., dls. Jfr *dövika, dymbling.*

DÖVHÖRD, s. *dauv.*

DÖVIKA, f. svicka, tapp till balja eller kar. Jtl. (föråldr.), sk. (V. Göinge, N. Åsbo, Bara, Villands, Albo). *Döjka.* Sk. (Vemm.). *Döka.* Sk. (Ing., Luggude, Herrestads). *Dödika.* Sk. (Onsjö). *Dyvika,* id. Sm. (Vestra h.). *Divika,* svicka, liten tapp i tunna eller båt. Hs. *Dövik,* id. Hs. (Bollnäs). *Döveka,* 1) svicka; 2) lufthål på tunna eller ankare. Vg.: 3) tappen i hålet på en båt för att släppa ur vattnet. Sdm. (Ornö) bhl. *Dövekka,* lufthål på fjerdingar, ankare och kuttingar. Ög. (Ydre). *Dävikka,* 1) tappen i hålet på en båt. Dl. (Rättviks s:n). *Dävikkja* (uttal. *dävittja),* id. Dl. (Våmh.); *dövikka,* id. Ul. (kring Öregrund). *Dyvikka; dysvikka,* id. Ul. (kring Vaxholm.); 2) trase i hålet på bottnen af en båt, hvarigenom vattnet utsläppes. Dl. (Mora, Våmh., Sollerön). *Dävikkjon* (uttal, *dövittjon),* f. def. svickan på en tunna. Fl. (Nl.). *Dävikjon* (uttal, *dövitjon),* f. def. id. Fl. (Öb.). N. *døvik,* m. lufthål på tunnor; d. dial. *døderik, doik,* tapp eller träpropp i bottenhålet på kar; *ødike,* svicka; *døge,* id.; ns. *döveke,* "ein zapfen in der tonne". (Richey, Id. 38. Schütze 1, 242); holl. *deuuik,* m. Från plattyskan eller holländskan är ordet således till oss öfverfördt. Dövikehål, n. hålet, i hvilket proppen sättes på en balja eller tunna. Sk. (N. Åsbo). *Dökehål,* n. id. Sk. (Luggude, Ing.). DÖV-ÖRA, n. "Slå dövörat te nået", ej lyssna till, ej bry sig om, vårdslösa. Sm., bl. m. fl. *Dåvöra,* n. id. Hs. *Dau'-dirä,* n. id. "Sla dau-åiru mot". S. G. N. *dauv-øyra,* id.

E.

E 1, num. f. en (m. *en,* n. *ett).* "E flikka, e gädda, e hustru, e ko, e piga". Ul., sdm., nk., ög., vg., sm. *Je,* id. Dl.

E 2 (pl. *-ear),* f. tacka, honfår. G. Fn. á (pl. *ær),* f. id.; d. dial. *å (ålam,* honlam. Mlb., D.L. 3); ir. *aoi,* får; fe. *eova;* e. *ewe,* f.; ns. *eï (eilam);* nfris. *ey;* swz. *au, auw, ow,* f.; holl. *ooi,* f. (deraf *ooilam,* n.); lett, *âws;* lit. *awis,* f. id.; gael. *aodh,* m. får, *(aodhair,* m. fårherde); wal. *oen,* f. lam (pl. *wyn);* bret. *oan* (pl. *ein);* tyska dial. (i sydöstra alptrakterna mellan floderna Etsch och Brenta) *oba* el. *owa,* ett får; ryss. *outsa,* f.; fht. *awi,* f. (Graff 1, 505); lat. *ovis;* gr. *ὄϊς;* skr. *ávi,* m. får; *ávi,* f. tacka. Gall e, f. tacka, som ej har lam. G. (F.). S. *galdur.*

Åina, v. n. lamma, yngla; om får. G. *Öna* (ipf. *önde,* sup. *önt).* Vg., ög., sm., sk.,hl., bl. Äfven *önna.* Sk. (Ox., Skytts). *Öna* (ipf. *öna,* sup. *öne).* Öl. *Öna, örna.* Kl. *Lägga,* id. Dl. (Mora). Fe. *eanian,* v. n. lamma; e. *to yean* el. *to ean,* id.

Åjna-full, adj. lamdiger, drägtig; om får. G. (F.). *I-far,* id. Dl. (Mora).

Ön. *Vara i ön,* vara med lam. Hl.,sk. *Vara i jörn,* id. "Fåra ä i jörn". Ög. (Ydre). *Varâ i önt,* id. "Fåret ä i önt". Vg. (Vartofta h.). Deraf *i önt-får,* n., *i önt-takka,* f. Vg., likasom man i landskapsmålen på samma sätt säger; *i far, i föl.*

Önta, *ynta,* v. n. 2 vakta, valla (får). Hl.

Önten, *ynten,* m. def. fårvallningen, fårvakten. "Lämna får på ynten". Hl. E 3, förkortning af pronom. det. "Ha du hört nå'n flås om'e?" Sdm. Jfr *flås.*

E 4, 1) pr. pers. J. Brukas jemte J såsom tilltalsord till dem man vill visa aktning; 2) motsvarar äfven *eder,* såväl pr. pers. som poss. Mp.

E 5 (pl. def. *ean),* f. ö. Hs. (Bj.). *Öj* el. *åj* (def. sing. *öja, åja),* f. id. Jtl. *Öj,* f. id. "Han ten öjen", den der ön. Fl. (Nl.). Fn. *ey,* f. id.

E, *ä,* adv. fullt ut. "E så god som — —". "Han gör dä e så dekkt som nåen annan", han gör det likaså bra som någon annan. Sm., bl. *I,* adv. ju, väl, äfven, lika, fullt ut. "I så god", äfven så god. Vg. "Dä ena ä i så bra som dä andra". Sm. Fn. *æ, æi, ei, e,* adv. alltid, städse. (Egils. sidd. 3, 118); fsv. *æ, e, ee;* fe. *a, e, aye;* nfris. *ae, ea;* fht. *êo, io;* mht. *ie;* moes. *aiv,* id. (i nekande satser: *ni aiv, aiv ni,* aldrig); gr. *ἀεı,* alltid.

E(D) (def. *eä),* n. ställe i en fors, der vattnet strömmar tillbaka. Mp. Jfr *ida.* Egål, m. id. Mp. (Hafverö; enl. Augustin). EDDELIG, adj. idel, ren. "Eddelig osanning". Mp. Jfr fe. *îdel,* adj. splendidus.

EDDER, *eder,* n. 1) etter. Sk. (Ox.). *Ajder.* Sk. (Bjäre); 2) illska. Sk. (Ox.); 3) nagelsjukdom, onda bettet: Gordius aquaticus. Sk. S. *aitr, etter.* Eddernälla, f. etternässla: Urtica urens. Sk. E DI! interj. tvi dig! Sk.

EDRUG, adj. nykter. Vg. (Kind). *Ädryer.* Bl. (Gemshögs s:n). D. *ædru.*

EFFEN, adv. nyss. "Han var effen här". Sk. (Skanör, Falsterbo). N. *effen,* just; nht. *eben;* fht. *ëpano;* mht. *ebene;* holl. *even;* e. *even;* nfris. *even, effen;* ns. *effen, even,* id.: "effen slog de klokk. De sünn is even upgahn". (Richey, 52).

EFFSING, m. 1) ung, liflig och glad pojke; 2) litet och svagt barn, barnunge. "Stakkars effsing". Kl.

4, 235: "oc allom döffdho the swa malet at engin gat thungo rørt"; fn. *deyfa;* n. *døyva,* id.; fht. *daubon,* kufva; nht *däuben,* id.; moes. *gadaubjan,* förhärda: πωροῖν. Joh. 12: 40. Dööj (ipf. *-jä),* v. a. tillreda sörpe åt kreaturen. Vb.

Döj-for, n. hvarjehanda småfoder, såsom löf, "skav" (bark), agnar, hackelse m. m., hvarpå kokhett vatten tillslås för beredning af sörpe åt boskap. Vb. *Dödo,* id.; deraf *ko-dödo (kou-dödo),* sörpe åt kor. Fl. (Pargas). DÖVEK, m. tränagel mellan timmerstockarne i en vägg, som inborras under timringen för att hålla väggen lodrät och jämn. *Dövling,* m. id. Vl., dls. Jfr *dövika, dymbling.*

DÖVHÖRD, s. *dauv.*

DÖVIKA, f. svicka, tapp till balja eller kar. Jtl. (föråldr.), sk. (V. Göinge, N. Åsbo, Bara, Villands, Albo). *Döjka.* Sk. (Vemm.). *Döka.* Sk. (Ing., Luggude, Herrestads). *Dödika.* Sk. (Onsjö). *Dyvika,* id. Sm. (Vestra h.). *Divika,* svicka, liten tapp i tunna eller båt. Hs. *Dövik,* id. Hs. (Bollnäs). *Döveka,* 1) svicka; 2) lufthål på tunna eller ankare. Vg.: 3) tappen i hålet på en båt för att släppa ur vattnet. Sdm. (Ornö) bhl. *Dövekka,* lufthål på fjerdingar, ankare och kuttingar. Ög. (Ydre). *Dävikka,* 1) tappen i hålet på en båt. Dl. (Rättviks s:n). *Dävikkja* (uttal. *dävittja),* id. Dl. (Våmh.); *dövikka,* id. Ul. (kring Öregrund). *Dyvikka; dysvikka,* id. Ul. (kring Vaxholm.); 2) trase i hålet på bottnen af en båt, hvarigenom vattnet utsläppes. Dl. (Mora, Våmh., Sollerön). *Dävikkjon* (uttal, *dövittjon),* f. def. svickan på en tunna. Fl. (Nl.). *Dävikjon* (uttal, *dövitjon),* f. def. id. Fl. (Öb.). N. *døvik,* m. lufthål på tunnor; d. dial. *døderik, doik,* tapp eller träpropp i bottenhålet på kar; *dødike,* svicka; *døge,* id.; ns. *döveke,* "ein zapfen in der tonne". (Richey, Id. 38. Schütze 1, 242); holl. *deuuik,* m. Från plattyskan eller holländskan är ordet således till oss öfverfördt. Dövikehål, n. hålet, i hvilket proppen sättes på en balja eller tunna. Sk. (N. Åsbo). *Dökehål,* n. id. Sk. (Luggude, Ing.). DÖV-ÖRA, n. "Slå dövörat te nået", ej lyssna till, ej bry sig om, vårdslösa. Sm., bl. m. fl. *Dåvöra,* n. id. Hs. *Dau'-dirä,* n. id. "Sla dau-åiru mot". S. G. N. *dauv-øyra,* id.

E.

E 1, num. f. en (m. *en,* n. *ett).* "E flikka, e gädda, e hustru, e ko, e piga". Ul., sdm., nk., ög., vg., sm. *Je,* id. Dl.

E 2 (pl. *-ear),* f. tacka, honfår. G. Fn. á (pl. *ær),* f. id.; d. dial. *å (ålam,* honlam. Mlb., D.L. 3); ir. *aoi,* får; fe. *eova;* e. *ewe,* f.; ns. *eï (eilam);* nfris. *ey;* swz. *au, auw, ow,* f.; holl. *ooi,* f. (deraf *ooilam,* n.); lett, *âws;* lit. *awis,* f. id.; gael. *aodh,* m. får, *(aodhair,* m. fårherde); wal. *oen,* f. lam (pl. *wyn);* bret. *oan* (pl. *ein);* tyska dial. (i sydöstra alptrakterna mellan floderna Etsch och Brenta) *oba* el. *owa,* ett får; ryss. *outsa,* f.; fht. *awi,* f. (Graff 1, 505); lat. *ovis;* gr. *ὄϊς;* skr. *ávi,* m. får; *ávi,* f. tacka. Gall e, f. tacka, som ej har lam. G. (F.). S. *galdur.*

Åina, v. n. lamma, yngla; om får. G. *Öna* (ipf. *önde,* sup. *önt).* Vg., ög., sm., sk.,hl., bl. Äfven *önna.* Sk. (Ox., Skytts). *Öna* (ipf. *öna,* sup. *öne).* Öl. *Öna, örna.* Kl. *Lägga,* id. Dl. (Mora). Fe. *eanian,* v. n. lamma; e. *to yean* el. *to ean,* id.

Åjna-full, adj. lamdiger, drägtig; om får. G. (F.). *I-far,* id. Dl. (Mora).

Ön. *Vara i ön,* vara med lam. Hl.,sk. *Vara i jörn,* id. "Fåra ä i jörn". Ög. (Ydre). *Varâ i önt,* id. "Fåret ä i önt". Vg. (Vartofta h.). Deraf *i önt-får,* n., *i önt-takka,* f. Vg., likasom man i landskapsmålen på samma sätt säger; *i far, i föl.*

Önta, *ynta,* v. n. 2 vakta, valla (får). Hl.

Önten, *ynten,* m. def. fårvallningen, fårvakten. "Lämna får på ynten". Hl. E 3, förkortning af pronom. det. "Ha du hört nå'n flås om'e?" Sdm. Jfr *flås.*

E 4, 1) pr. pers. J. Brukas jemte J såsom tilltalsord till dem man vill visa aktning; 2) motsvarar äfven *eder,* såväl pr. pers. som poss. Mp.

E 5 (pl. def. *ean),* f. ö. Hs. (Bj.). *Öj* el. *åj* (def. sing. *öja, åja),* f. id. Jtl. *Öj,* f. id. "Han ten öjen", den der ön. Fl. (Nl.). Fn. *ey,* f. id.

E, *ä,* adv. fullt ut. "E så god som — —". "Han gör dä e så dekkt som nåen annan", han gör det likaså bra som någon annan. Sm., bl. *I,* adv. ju, väl, äfven, lika, fullt ut. "I så god", äfven så god. Vg. "Dä ena ä i så bra som dä andra". Sm. Fn. *æ, æi, ei, e,* adv. alltid, städse. (Egils. sidd. 3, 118); fsv. *æ, e, ee;* fe. *a, e, aye;* nfris. *ae, ea;* fht. *êo, io;* mht. *ie;* moes. *aiv,* id. (i nekande satser: *ni aiv, aiv ni,* aldrig); gr. *ἀει,* alltid.

E(D) (def. *eä),* n. ställe i en fors, der vattnet strömmar tillbaka. Mp. Jfr *ida.* Egål, m. id. Mp. (Hafverö; enl. Augustin). EDDELIG, adj. idel, ren. "Eddelig osanning". Mp. Jfr fe. *îdel,* adj. splendidus.

EDDER, *eder,* n. 1) etter. Sk. (Ox.). *Ajder.* Sk. (Bjäre); 2) illska. Sk. (Ox.); 3) nagelsjukdom, onda bettet: Gordius aquaticus. Sk. S. *aitr, etter.* Eddernälla, f. etternässla: Urtica urens. Sk. E DI! interj. tvi dig! Sk.

EDRUG, adj. nykter. Vg. (Kind). *Ädryer.* Bl. (Gemshögs s:n). D. *ædru.*

EFFEN, adv. nyss. "Han var effen här". Sk. (Skanör, Falsterbo). N. *effen,* just; nht. *eben;* fht. *ëpano;* mht. *ebene;* holl. *even;* e. *even;* nfris. *even, effen;* ns. *effen, even,* id.: "effen slog de klokk. De sünn is even upgahn". (Richey, 52).

EFFSING, m. 1) ung, liflig och glad pojke; 2) litet och svagt barn, barnunge. "Stakkars effsing". Kl.

EFTERBALSARE, m. som tager enka till hustru. Bhl.

EFTERDAN, *ätterdan, ättendären,* m. def. eftermiddagen, tiden mellan kl. 3—7 e. m. Hl. (Värö). *Ättendar.* Vg.

EFTERHÖST, m. tiden sedan skörden blifvit inbergad. Sk., hl. Efterhöstavåren, m. det. åkerarbetet, rågsånlngen och plöjningen om hösten. Hl.

Efterhöstasnikkare, m. huddragare eller nattman, hvilkens egentliga arbete förefaller på "efterhösten"; skämtvis. Sk., bl. S. *hällnamässosnikkare.* EFTERKYNG, s. *kyng.*

EFTERLAKK, *ättlakk,* s. *lakka.*

EFTERLAGGD, adj. beskattad. "Hans hemman ä hårdt efterlaggdt". Sm.

EFTERLEVERSKA, s. *leva* 1.

EFTERLIGGANDE, adj. snål, som gerna vill slå under sig hvad han kan. Hs. (Alfta).

EFÄNGDER, s. *enfäng.*

EGE, s. *eik* 1.

EGEL, *ägel, äjen,* m. hjertblad, första uppskjutande brodden af säd, sedan hon nyss spirat upp. Sdm. *Eien* (pl. *eiena),* id. Vl. *Ägel, äjel,* m. Nb., vb., jtl., åm., mp., vl., vg. *Äje,* n. id. Hl. (Värö). *Äjen,* n. grand, obetydlighet. "Inte ett äjen". Hl. (Breared). *Äjenne,* n. id. Hl. (Skrea). N. *eiende,* n. sädesbrodd; jfr wal. *eigian,* "to bring fort, to generate"; *eigiol,* adj. "teeming, prolofic". S. *ala.*

EGENNYTTIGER adj. 1) eg. egennyttig. Riksspr.; 2) ogin, otjenstaktig. "Han ä så egennyttiger sa han hjelper inte hustra hem litä på elln en gång". Nk.; 3) lat, trög, som ej vill

använda sina krafter; mest om djur. "Hästen ä så egennyttiger, så han ska stanna i hvareveli bakke". Vl., nk.

EGENTYKKIG, adj. egensinnig, egenkär. Kl. Fn. *einþykkr.*

EGERN, s. *eik* 1.

EGERMANN, m. egare. Hl. (Värö, Slöinge). *Ajgarsmann.* G. F. Fn. *eignar-madr;* d. *eiermand.*

EGGVÄLLA, v. a. 2 ståla eggen (af ett skärande eller huggande, förut stålsatt redskap). "Eggvälla yxen". Vm., sdm., nk. S. *välla.*

EGLEN, adj. vacker, täck, fin; eg. (en) som ser ut att blifva vacker, täck. Jtl. *Igel* (hårdt g), behaglig, angenäm. Hs. *Igglin,* älskvärd, hygglig. Hs. (Db.). *Igelin* (hårdt g), id. Hs. (Db.). Jfr wal. *elgain,* adj. mycket vacker; ir. *aoil,* skön, behaglig; wal. *eglur,* glänsande, lysande. De här upptagna helsingeorden synas gifva vid handen att *igelin, igglin,* o. s. v., äro ett förderfvat uttal af sv. hygglig. Det svenska *y* uttalas neml. i Bjuråker och Delsbo såsom *i.* U-egli, adj. fult, obehagligt. Hs. (Ljusdal). *U-igelin* (hårdt g), adj. ohygglig, otäck. Hs. (Db.). EGN el. *ägn,* v. a. 1 1) uppreta. *Ein,* id. Fl. (NK. i Öb.); 2) *egna efter,* stå efter, eftersträfva, "Ja egnar efter penningar". Ul. (Rosl.). Jfr fn. *egna,* v. a. a) uppreta; b) sätta ut garn, snaror, nät för (af *agn,* n. lockmat, bete).

EGRA, s. *ekra.*

EIG (ipf. *att,* sup. *eigt),* v. a. ega. Vb. Fn. *eiga {átta, átt);* fht. *eigan;* nht. *eigen;* moes. *aigan* (ipf. *aihta),* id.; jfr gr. *ἔχ-ειν.* Eigen (n. *-get),* adj. egen. Vb. Fn. *eiginn;* n. *eigen, eigjen;* fht. *eigan;* nht. *eigen,* id.

Eigendom, m. egendom. Vb. nht. *eigenthum.*

Engän (ipf. *-nä),* 1) v. a. egna åt, till; 2) v, imp. anstå, passa. Vb. Fht. *eiginan,* vinidicare; mht. *eigenen.* EIK 1, f. ek. Vb. *Ajk.* G. Fn. och n. *eik,* f.; fsv. *ek;* fht. *eih;* mht. *eich;* nht. *eiche;* holl. *eik, eek;* fe. *âc;* e. *oak;* d. *eg,* f. Ajka, *aikä,* f. ökstock. Fsv. *ekja;* fn. och n. *ekja;* fd. *ekæ;* d. *ege.*

Ek-arve, m. Melampyrum pratense. *Orretarma,* m. pl. id. Ög.

Eke, n. coll. ekskog, eklund. Vg., bl. *Eke, ike.* Sm. *Eke, ege.* Hl. *Ege, ige.* Sk. Fsv. *eki, eke,* n. UL., SML.; fn. *eiki,* n. id.

Ek-gårrar *{ek-kårrar),* m. pl. små, dåliga ekar. Kl. (Stranda). Jfr *gårtall, går* 1.

Ikorn, m. ekorre: Sciurus vulgaris. Vl., dls., vg. *Ikóne.* Bl. *Igon.* Bhl. *Ek-orning, ikor-ning.* Ög. *Egern, igarn.* Sk. *Ekare, egare.* Hl. Fn. *íkorni* (quasi *eikorri,* tetrao arboris); d. *egern;* fht. *eichorn* (Graff 1, 128); mht. *eichorne, eichorn* (Ben. 1, 414); nht. *eichhorn;* fe. *âcvern;* holl. *eekhoren, eikhoren, inkhoren;* swz. *acherne, eicher.*

Kubb-eka, f. ökstock af en kubb. Bl. *Stokk-eka,* f. id. Bhl.

Vrak-eka, f. stor fiskarbåt, råsegelseka, som begagnas då man "fiskar på vrak". *Smakk-eka,* f. id. Bl. S. *vrak* 1. EIK 2, m. häst. Wi. *Aik,* m. id. Nukkö, Vormsö. *Heik,* m. id. Ber. *Ek,* m. id. Fl. (Nl.). *Ök,* m. id.; m. plur. *öka{r),* hästar och oxar. Ög. *Ök,* m. häst. Mp. *Ök, ög* (pl. *ökar, ögar),* m. ett par dragare med vagn. "Ja har budat fem ökar te å aga in". Sk., hl. *Ök, ög, öj* (pl. def. *öken, ögen),* n. häst. Sk. *Ök, ög,* n. id. Ög., bl., sm. Fn. *eikr, eykr,* m. arbetshäst (troligen af *aka,* vehere och utmärker således den, som bringar något åstad, förer något fram; eller af *ok,* n. jugum); fsv. *öker,* m. ett par dragare; n. *oyk,* m. hast; d. *øg,* id.; nfris. *eek, eik,* f. sto (Outzen, 59); moes. *aikvus;* lat. *equus;* gael. *each;* wal. *echw;* gr. *ἵππος,* häst (af *ἴκκος* och detta af *ἴκπος);* hind. *haik,* m.; skr. *ásva-s* (af *ákva—s),* id. Jfr Bopp, vergl. gramm. 1, 34. Bäst-öj, n. prakthäst. *Hers-öj,* n. (eg. heders-ök, ɔ: heders-hast), prakthäst S. Sk.

Öka, v. n. 1 spänna för (ett par hästar eller oxar). "Har du ökat än?" Sm. (Enl. L—n). Ökadags, adv. kl. vid pass 4 e. m. då oxarne släppas ur oket. Vg.

Öka-vrätten, f. den längd som ett åkerstycke har emellan vändningarne; så lång fåra man kör i åkern utan att vända eller hvila. Ög. (Ydre). EIKLI, *eiklin, eikliheit,* s. *idig.*

EILI-TILL el. *äili till* adv. ständigt till. G. (F.),

EIMA, v. n. 1) flamma, låga. "Un eimar"; 2) ljunga. "Hä eimar", det ljungar. Fl. (Pargas i Nl.). Jfr fn. *eimr,* m.; *eimi,* m. eld; *etmiria,* f. glödande aska; nfris. *eimer, emer* (Outzen, 61); ns. *emern,* id. (Richey, 54); fe. *æmyrie;* skr. *ind',* v. n. att skina. S. *Pott,* Etymol. Forschungen 2, 61.

EJNBJÄLLING, s. *ball.*

EJNBÖRG, s. *borger.*EJS el. *es* (pl. *esar),* f. töm, G.

EJSAND (def. *-di),* f. stor vildand, som tidigt på våren visar sig bland isen. S. G.

EISNA, v. n. 1 hissna. S. G. *Häiskna,* id. N. G.

EISOR, pl. fimmelstänger. Fl. (Pargas i Nl.). *Ejsor, aisor, esor,* pl. id. Fl. (Ingo i Nl.). Ordet är ett lån från finskan; fin. *aisa* (pl. *aisat),* fimmelstänger (gemenligen af rönn); kymr. *ais* (pl. *eisen),* läkten, sparrar, ribbor; gael. *aiseau,* ribba; *ais,* tunnt bräde, takspån; esthn. *ais,* spinnerocksstöd; frans, *ais,* m. bräde, planka.

EIS-SPIT, n. stake med jernpigg uti, då man åker på isläggar (benläggar af häst). G. S. *glässa.*

EK, s. *eik* 2.

EKA, f. orenlighet i ull. Vb. Jfr *aka,* f, sid. 4.

EKARVE, s. *eik* 2.

EKASTA, v. a. 1 förevita. förebrå någon något. "Han ekaste mej för dä ja ä ful". Vl.

EKEN, adj. illasmakande, vämjaktig, osmaklig; eg. om smör o. d. Vg. Jfr nht. *ekel,* adj. vämjaktig, äcklig.

EKEREN (f. *ekere),* pron. Se hvilken! "Ekeren kär han ä!" se hvilken karl han är! "Ekere kona dä ä!" se hvilken flicka det är! Sm. (Enl. L—n).

EKGORRAR, *ekkorrar,* s. *eik* 1.

EKK 1, pron. pers. I. Jtl., hj. *Ekkan,* eder. Jtl. Jfr fn. *ykkurr, ykkar,* vester duorum.

EKK 2 (ipf. o. sup. *ekkä),* v. a. ångra, vara ångerköpt, sakna; säges t. ex. om man ångrar att man sålt, bytt, gifvit bort eller eljest förlorat en sak, som man efteråt saknar och gerna ville återvinna. "Ji ekk hästn ji såld i fjol", jag saknar hästen jag sålde i fjor, ångrar att jag sålde honom. Vb. Jfr fn. *ekki,* m. a) smärta, sorg; b) sorglig sak, det som medför sorg och skada. (Egils., 30); wal. *echur,* sorg; ir. *echt, eacht,* en tilldragelse som uppväcker sorg eller deltagande; ns. *eckeln,* vara förtretad, förargad öfver, ångra. (B. W. B. 1, 285).

EKKE, n. pr. Erik. Mp.

EKRA, s. *aker.*

EKUM, adj. 1) som vill vara fin, snygg, vackert klädd. "'An will wårå ekum". DL (Elfd.); 2) adv. enkom. Dl. (Mora).

EKÄ (ipf. *ektä),* v. n. 1) rida på ord; 2) beständigt gräla om en och samma sak. G. Ett annat ord är *äkä,* v. a. & n. a) orena, nedsmutsa; b) göra sitt tarf; om hundar. G. Jfr *aa,* sid. 1.

EKÄND, adj. lätt igenkänd. Hs. (Bj.). Fsv. *ödhkænder,* id. S.S. 1, 121; fn. *audkendr.*

EL, f. ärla, sädesärla. Säs-el, f. Motacilla alba. Trönu-el, f. Motacilla flava; kommer tidigare än den förra. Vb.

ELA, f. den breda inskärningen under venstra snöskidet. Dl. (Lima).

ELAKING, m. elak, stygg menniska. Nk.

ELD, m.,1) eld. Skriftspr. *Jell,* m. eld. Ul. *Jåld, jeld.* Ö. Dl.; 2) särskildt talesätt: "Lånas eld, beas eld", göra ett kort besök. Hs. Fsv. *elder, eldr;* fn. *eldr;* d. *ild;* fe. *æled;* georg. *ali,* id. Af *ala* 2. Eldbein, *ellbäin, ellbain,* n. eldtyg, elddon, flinta., fnöske och svafvel. Jtl., vb. Jfr fn. *bua,* v. a. tillreda.

Eldflytt, adj. eldfängd; säges t. ex. om blånor, lin o. d. Hs. (Jerfsö). Jfr *flytt,* adj, snabb, lätt (af fljota).

Eldfos, adj. eldfängd. Hs. Jfr fsv. *fos, fus,* adj. begärlig efter, färdig till. S. *fors, forser.*

Eldfot, *ellfod,* m. trefot af jern att sätta grytan på. S. Sk.

El(d)fäng 1, adj. 1) eg. som lätt fattar eld, eldfarlig; 2) häftig till sinnet. Hs. (Bj.).

El(d)fäng 2, n. något som kan användas till eldning. Vb. S. *fänga.*

Eldfästa, f. (rund, kupig) eldskyffel; nyttjas ock att dermed röra i gröt. Hs. (Db., Bj.). *Ejlsfesto,* f. eldgaffel, eldskyffel, hvarmed kol och aska makas i en hög tillsammans om aftonen uti spiseln. Detta heter att "fästa elden". Kolen ligga uti en sådan hög länge obrunna, ofta till morgonen. Den som icke brukar strykstickor, tager af de glödande kolen — "fästade" elden — eld med vanlig svafvelsticka. Jfr fästa.

Eldföre, *ellföre,* n. stål och flinta att slå eld med. Nb., vb., hs. *Eldföre, illföre, eldförsdon,* n. Sm. *Elfördon,* Mp. *Jeldföre.* Ö. Dl. Fsv. *eldføre,* id. UL. S.F.S. 1 del. 3 h.; fn. *eldfæri,* f. pl. id.: n. *eldføre,* n. id.

Eldgläsa, *ellgläsa,* f. utbränd brasa; glöderna i spisen, då spjället är stängdt. Vg. Jfr *glisa.*

Eldgruva, s. *gruva.*

Eldkar, n. kok-kärl af metall. Hs. *Illkar,* Sk. D. dial. *eldkar;* fn. *elld-kér.*

Eldnimm, s. *nimma.*

Eldrot, f. Triticum repens. Nk.

Eldska, *illska,* f. olidlig, brännande hetta, feber. Sk. (Gärs h.).

Elds-tände, n. lätt antändbart ämne, näfver, torrved, hvarmed ved tändes. Fl. (Nl.). *Eldtänne,* n. svafvelstickor, större näfver eller annat antändningsmedel. Hs. (Db.), mp.

Ella, v. a. och n. 1 1) bränna. "Ella ljus"; 2) gnistra. "Hästar slog hovar i stenar så dä ella ättert"; 3) svida, smärta. "Dä presist ellar i fingrär". Nk. Fn. *elda,* v. n. upptända eld; n. *elda,* a) id.; b) svida, smärta.

Ellakapp, m. käpp eller stake, hvarmed halmen föres in i bakugnen till eldning. S. Sk.

Ella-me-dank, m. smalt ljus eller prås att nyttja till att uppgöra eld med på spisen. Kl.

Ellande, adv. Brukas i förening med adj. *röd* och liktydiga ord för att förstärka betydelsen. "Ellande röd". Kl.

Ell-skåt, n. stället der man antänder (t. ex. en kolmila, "tjerudal", eller annat bål af ris, stubbar, m. m.). Vb.

Illare, m. spis. Sk. (Ingelstads h.).

Illhvit, adj. som har en skarp klar färg. Sdm.

Illröd, adj. som har en mycket röd färg. Sdm.

Illsnärp, adj. hastig, qvick. Mp. S. *snarp.*

Illskan, f. def. 1) eld; 2) ånga, andedrägt. "Illskan slår genom taket"; om kreaturens andedrägt som smällt undan ett tunnt snölager på halmtak. Sk.

Jäll-'aus, n. eldhus; så kallas det hus vid fäbodarne, der eld upptändes midt på golfvet på en eldstad hvarifrån röken går ut genom de glest lagda takbräderna. Dl. (Elfd.). *Jeldójs,* n. id. Dl. (Mora). Fn. *eldhús,* n. kök; n. *ellhus, ellus.*

Jeldsol, f. (pl. *-lär),* vädersol. Dl. (Elfd.). *Vedersol,* f. Dl, (Mora).ELE

ELL Jeldäs, v. d. 1 1) lindrigt värmas i elden, men icke upphettas; om jern och stål. Dl. (Mora); 2) glöda, "Äd jeldäs under askun", det glöder under askan. Dl. (Elfd.).

Jella, v. a. & n. 1 elda. Ul.

Jellgaffel, m. eldgaffel. Ul.

Jellglöd, f. eldglöd. Ul.

Jeldjenn, n. eldstål. Dl. (Elfd.). *Jeldstål,* n. Dl. (Mora). ELEMENSKADE, adj. arg, elak, slug, illistig. "Du, din elemenskade skälm". Ög., mp.

ELGJA *(älgja),* f. elghona, elgko. Hj. Fn. *ilgja,* f. id.; fht. *elah* el. *elaho;* mht. *elech,* m.; fn. *elgr,* m.; lat. *alces,* elg; jfr gr. *ἀλκή,* f. styrka, kroppskraft; *ἄλξ* (hvaraf blott dat. *ἀλκί* förekommer), id.

ELGS-BRUDD, m. ängdun: Eriophorum; användes såsom fyllnad i sängkläder. Sdm. (Ö. Rek.).

ELIKE, nom. pr. nyttjas såsom svordom. "Dä va elike!" N. Hl. Ordet synes egentligen betyda: hin onde och är måhända beslägtadt med fn. *eligr,* adj. ond, elak (Egils.); jfr eljest danska *Ulykke,* olycka.

ELING, *skinn-eling,* m. stagg: Gasterosteus. Hl. (Värö).

ELLA 1, adv. eljest. Sk., bl., kl. *Ellas, ellans, ellens, älles,* id. Sk. *Ellas.* Hl. *Elläs.* Vb. *Ellest.* Sdm., sm. *Elliga.* Vl., vg., dls. Fsv. *ella, ællighes, ællis, ællers;* fn. *ella;* fe. *elles;* e. *else;* fht. *alles;* d. *ellers,* id.; alla dessa adverbia härstamma från moes. *alis,* pron. annan: alius.

ELLA 2, v. n. 1) hafva till vana, pläga. "Ja ellar inte å göra så". Sm., hl. *Älla,* id. Sk.; 2) bry sig om, besvära sig med något. "Dä ellar ja inte". Hl. (Breared). Jfr fn. *eljan,* f. arbete, omak, möda; fe. *elian,* v. a. oroa, besvära; moes. *aljanon,* vara ifrig; fht. *iljan, illan,* anstränga sig. Älle, n. vana, bruk. "Dä ä i alle". Sk. ELLEN, f. def. elfvan. Sk. (Ox., Vemm.). Fn. *álfr,* m. (plur. *álfar,* deraf *ljósálfar,* ljusalfver, *dökkálfar* och *svartálfar,* svartalfver); fe. *älf;* mht. *alp,* (pl. *elbe),* genius, dæmon; nht. *elb,* m. genius; ns. *elf* (B. W. B. 1, 302); n. *elv, alv,* m. Ella-kors, n. elfkors; ett litet silfverkors, som bäres på en snodd kring halsen närmast kroppen och ansågs fordom såsom förvaringsmedel mot sjukdomar. Silfret till korset fick ej köpas, utan sammantiggas från 9 olika håll. Sedan man börjat bära ett sådant elfkors, ansågs det vådligt att aflägga dess bruk. S. Sk.

Ellare-dans, m. elfdans; ett slags dans. Sk. (Göinge h.). Äfven i Dalarne talas mycket om elf-dansar eller såsom de i Elfdalen äfven kallas *syrvel-dansar* (ↄ: cirkeldansar). Heldst på ljungslätter, men äfven på berg påträffas cirkelrunda afnötta fläckar och tror man att dansen der trådes. Under dessa dansar ihopspunnos onda anslag, hvarföre man sökte och lyckades uppfinna ett medel att afbryta dansarne. Medlet bestod deri att en väl stålad knif inkastades uti "syrveln", då tråden afskars och dansen för den gången afstannade. I närheten af Efvertsbergs kapell uti Elfdalen skall en sådan dansbana hafva funnits, och blef gamla preststugan på densamma uppbyggd, men det halp ingalunda, utan elfdansen fortsattes, hvadan någon nattro i denna stuga ej kunde erhållas. Den hvita ljungen, en afart af Calluna vulgaris, som der någon gång påträffas, kallas "elvgrån" (elf-ljung) och skall deraf kransar åt elfkungen blifvit bundna.

Ellastråket, n. def. ett slags musik, hvarunder allting dansar utan uppehåll och musiken upphörer ej förr än strängarne afskäras, då ock dansen afstannar. Sk. (Vemmenh.). *Ellaspelet,* n. def. elfspelet; id. Sk. (Onsjö, Ox.).

Elle-bug, m. grod-yngel. Sk. (Hjernarp i Bjäre h.). Jfr? ir. *bugan, bugog,* ett embryo-ägg.

Elle-måsen, m. def. namnet på en stor torfmosse vid Hallandsås. Hl. Den gamla föreställningen antager att elfvorna uppehålla sig vid floder, i mossar och på höjder.

Elvblåst, m. nässelfeber. Nb. (Calix), ög. *Elvablåst.* Bl. *Elvebläster, elvabläst.* Vg. *Eljbläster.* Jtl. *Elgbläst.* Vb. *Ellabläst,* m.; *ella-skud,* n. (elfskott), id. Sk. Mot denna sjukdom användes fordom i Vg. *elvenäver* sålunda, att denna bredbladiga läderaktiga mossa lades, utan att förut torkas, på en het plåt eller annat hett jern, hvarvid den sjuke höll ansigtet eller den lidande kroppsdelen öfver den utdunstande ångan. Sjukdomen tros i Blek. botas derigenom att modren ritar 9 streck öfver sin säng och sedan hvarje morgon tigande och fastande i omvänd ordning utstryker ett. D. dial. *elleskudt,* n.; n. *allskåt;* skot. *elfskot* (Jamiesons Supplem.).

Elv-dans-gräs, n. Sessleria coerulea. Ljus-alfverna tros der hafva dansat. Nk.

Elv-näver, m. Lichen apthosis. Linn. Ul. *Elvenäver,* id. Vg. ELDA, f. efterbörd hos kreatur (såsom får, getter, ston). "Elldan ar int kumið ännu". Dl. (Elfd.). *Elna,* f. id. Om ett kreatur, som blifvit qvitt sin efterbörd, säges att det blifvit "elt", d. ä. helt, heladt. Dl. (Mora). *Hajld,* id. G. (Enl. Ihre). Jfr *häla,* v. a. hylja, betäcka.

ELLING, s. *älling.*

ELLÅV, *ällåv,* num. ellofva, elfva. Dl. (Elfd.). *Elvå.* Dl. (Mora). Fn. *ellifu;* fsv. *ællivu, ællivo, ælliuvu, ællifvo.* (ÖGL. Ul. Cod. A. 27, f. 47); moes. *ainlif;* fht. *einlif* (Graff 1, 317); mht. *einlif, einlef, eilif;* nht. *eilf;* e. *eleven;* fe. *endleofan, endlif;* holl. *elf;* d. *elleve;* ns. *eleve, ölwe, ölwen,* id. Af *en,* unus och *lif* tio. Jfr Bopp, vergl. gram. § 319. Grimm, gesch. d. d. spr. 246. Af detta *lif* hafva vi mht. *zwelif, zwelef, zwelf,* num. tolf. Ben. 1, 983.

ELM (pl. *-mar),* m. rem. *Ok-elmar,* m. pl. remmar uti oket. Fl. (Ingo). Fn. *ól,* f. rem.

EMA, f. hinna, hvarmed mjölk öfverdrages, då hon kallnar. Vb. Jfr moes. *hama,* hud; *hamôn,* betäcka, bekläda.

EMA SEJ, *emma sej,* v. r. känna ömhet i kroppen, hafva en svidande känsla i kroppen. "Kon emar sej i benet". S. Sk.

EMBETSMÄN, m. pl. handtverkare, synnerligast skräddare, skomakare och smeder. "Vi ha embetsmän i huset i da". Sm., kl. *Ämbetskära(r),* m. pl. id. Ög. (Ydre). Fsv. *æmbetsman,* m. a) embetsman; b) handtverkare. UL.; gl. d. *embidzman, embedsman,* handtverkare (Reinike Fos. 1555; f. 225); *æmbetsman,* id. "Gudz Ligoms Lagh i Alburg", af år 1441. Jfr Danske Magaz. Tredje Række 1, 103.

EMBETS-VED, m. ämnesved, materialvirke, virke att deraf förfärdiga redskap. Nb. (Calix), åm.

EMLIG, s. *ömliger.*

EMT

EN

EMMER, *emman,* adv. så mycket möjligt, det mesta. "Spring, min here! emman du tyar". Kl. Jfr nht. *immer.*

EMTER, *ämter,* tant. pl. det som risslas genom sållet af agnar o. d.; tomma ax och smärre stråstycken efter tröskad säd. Sk. (Ox., Gärs). *Emter, ämter, hämter.* Vg., ög., hl., bl. *Hemte(r).* Vl., ög., vg. (Elfsb.). *Elter, älter.* Sk. (Ing.), bl. D. *emter;* d. dial. *hælmter, emter, æmter, ælter,* id. (Mlb., D.L. 667, 685). Jfr fht. *helawa, helewa, helwe,* f. (af *helan,* hölja), agn, sådor. Hämtekorg, m. stor fyrkantig korg med 2 handtag. Ög. (Vikbol., Ydre).

Hämte-såll, n. rissel)(*fåge-såll,* n. ett finare såll att rengöra säden. Vg. (Vättle h. i Elfsb.).

Älter-hudda, f. det rum vid logen, der "älterna" afrisslas. Bl. EMÅ, s. *hejm.*

EN (f. *e*, n. *ett),* 1) adj. och num. en, ett. Hs., sdm., sm. m. fl. *Ann* (f. *ain,* n. *att* el. *ätt).* G. I Delsbo i Hs. heter obestämda artikeln *en,* f. *i,* n. *i,* t. ex. *en kar,* en karl, *i stinta,* en flicka, *i bol,* ett bord. *I* är mycket kort. Räkneordet i Db. heter *èn,* f. *èna,* n. *ètt. Hen* (f. *hen,* n. *hett)* en, ett. Dl. (Elfd.). Jfr *ain* 1. 2) pron. pers. acc. masc. honom. "Tag hit'en". Allm. En (f. *e* el. *ena),* en; brukas såsom fyllnad. "Dä ä en vakker en! Dä ä e vakker e (eller ena)!" Sm.

Eining, m. någon ensam, t. ex. fisk, hare eller dylikt. A. "Ha 'et fa na sillor i näten?" B. "Nain eining ha 'an sitt". Fl. (Öb.). Fht. *eining, ening,* aliquis, quisquam (Graff 1, 329).

Einleis, adv. på samma sätt. Fl. (Öb.).

Einlett, s. *lita.*

Ena 1, adj. indecl. ensam, allena, enstaka. Dl., vl., kl., bl., hl. *Ena, ene.* "Dä ä bäder att va ena barn, än ena ög". Ordspr. Sk. *Ajna.* Sk. (Bjäre). Fsv. *ena.* Biærk. R.; *ene:* "en dag war hon ene i sitt hwss". Didr. af B. 230; d. *ene.*

Ena 2, f. 1) liten fisknot som ej har kil. Nb., vb., hs.; 2) not, som drages från båten. Deraf *lillena, storena.* Fl. (Öarne i Qvarken). Troligen af *ena* 1.

Ena, *ene,* adv. ense. "Bara de ä ena (ene) derom". Sm.

Ena sej, v. r. 1 lägga sig mycken vinning om, enträget bemöda sig om, utan afvikelse följa sin föresats. "Ena sej om (eller på) något". Vl., nk., ög. (Gullbergs h.). Jfr fsv. *ena,* v. a. förena, ena. S.S. 1, 71; fht. *einôn,* förena; *sich einon,* besluta, företaga sig (Graff 1, 331); mht. *einen,* förena (Ben. 1, 422). Om *ena sej,* såsom troligt, är härmed befryndadt, synes det eg. betyda förena alla sina bemödanden så att de afse vinnandet af ett ändamål.

Enardi(g), *enari, enärdi, inärdi, ingnäri,* adj. vresig, ond, kinkig. Sk. *Enaln,* adj. envis. Bhl. (Elfs.). Jfr fn. *einhardr,* adj. constantis et intrepidi animi (Egils.).

Enarva, f. dotter som ensamt ärfver hemmanet; flicka, som då bröder ej finnas, ärfver föräldrarnes hela hemman. Hs. (Bj.). *Land-arva, land-ärva,* f. id. Hs. (Db.), gstr.

Enbak, s. *bak.*

Enbett, *ebett,* adv. el. adj. med en häst, oxe eller ko för vagnen eller släden. Sdm., nk., vg., ög., sm., kl. m. fl. *Einbett.* Vb. Se *betta.*

Einbett-åkdon, n. åkdon för hvilket blott en häst fordras. Vb.

Enbettare, m. enspännare, åkdon med blott en häst. Vm., nk.

Enbetts-kanka, f. litet enbetslass. Kl. (Stranda). S. *kanka.*

Enbett-säng, f. enmanssäng. Kl.

Enbredt, adj. n. som är utbredt öfver hela ängen; om hö, som ej utbredes i strängar eller s. k. "hö-breor". Hs. (Bj.).

Enbyggd, f. enstaka gård eller hus. Kl. (Stranda).

Enbän(d)a seg, v. r. föresätta sig att något skall ske trots alla hinder. "Ja ha enbän(d)t meg på att han ska frå torpä, um dä ska kosta meg all(d)ri dä". V. Nk.

Enbändt, adj. 1) motsträfvig, envis, oefterrättelig. Nk. *Einbendot,* id. "In einbendot geut", en som alltid är emot, motsträfvig. Fl. (Öb.); 2) adv. motspänstigt, motsträfvigt. Nk. Fsv. *enbændher, enbender,* adj. envis, tredsk. S.S. 3, 14. Alex, M.; *enbændogher,* adj. envis. S.S. 2, 151.; (af *bända,* v. a. flectere).

Enbängli(g), s. *bägas.*

Enböling, s. *bol* 2.

Endömmli(g), adj. 1) egen, besynnerlig, "Dä förstår sej ingen på'n, för han ä så endömmli". Sm.; 2) enfaldig, blyg. Sk. (Ox,).

Enersta, adv. alldeles, helt och hållet. "Ja var enersta ensam". Sm.

Enfota, *efota,* f. sqvaltqvarn, hvars axel står rätt upp. Vg., sm. (Östbo, Vestbo). *Enfotakvarn,* f. id. Ög.

Enfäng, adj. 1) envis. Hs. *Efängder,* id. Vg.; 2) segsliten; 3) tröttsam. Hs.

Enfänga seg, v. r. 2 vara envis, "Han bruka enfänga seg". Hs. (Db., Bj.).

Enfängdt, adj. n. otvinnadt, enkelt; om garn. *Enålt,* adj. n. id. Ög.

Enfötingsgräs, n. Equisetum sylvaticum. Vb.

Enhyggd, adj. envis, egensinnig, förtretlig, hårdnackad. Jtl. *Enhägg,* id. Mp. *Ejnhyggd,* folkskygg. Jtl. *Enhygg,* id. Hj. Jfr fn. *einhugadr,* djerf, oförfärad.

Enhållig, adj. enhällig, öfverenskommande. Fl. (Nl.).

EnhäLing, f. det yttersta eller slutet man ändtligen kommit till, sedan man länge dragit ut tiden. Vg. (Hof).

Enka, adj. indecl. enda. "Enka en", en enda. Hs., dls., bhl., vg., nk. *Enke, einkä, ainkä,* enda, endaste. "Hä är nan enke gang han är sinnt!" "Enka dillfällä", enda tillfället. "Einkä gruta ji att, sä mistä ji", den enda smulan jag egde, förlorade jag. Vb. *Enken.* "Nan enken gång", någon enda gång. Mp. "Inka en", endast en, en enda. "Inka nån", en och annan, få. Hs. "Inka fåret; något inka par". "Inka tiden", yttersta tiden, grefvens tid. Kl. *Enka, ynka, önka.* Hl. *Ynka.* Sk., bl. Fsv. *enka,* adj. indecl. en enda. VGL. UL.; fn, *einka,* id.: "einka sonr", ende son. Hugsvinnsmål. Viðey 1831, s. 26; gl. d. *enckæ,* id. (Mlb,, Gloss.); jfr fn. *eink,* n. något eget, utmärkt.

Enka, f. ensam hasselnöt, som ej sitter i klase. Kl.

Enker, *änker,* m. enkling. Sm. (Värend), kl.

EN (Stranda), bl. (Östra h.). *Änk.* Vg. Fsv. *enkil.* Didr. af B. 302; d. dial. *enk* (Mlb., D.L. 101); fn. *ekkil,* enkling (af fn. *ekkja,* f. enka, på samma sätt som nht. *wittwer,* in. enkling, af *witwe,* f. enka).

Enketa, *ynketa,* adv. ganska. Hs.

Enkiva, v. a. 1 1) med täflan förskaffa eller föra ihop; 2) vårda, sköta. Vg. (Gudhems h.). *Enkiva, ajnkiva,* v. a. Hl. (Ölmevalla), *Enkivas,* v. d. id. Vg. (Gudhems h.). *Ankiva,* v. a. uträtta, fullkomligen göra. Vg.

Enkom, 1) adj. a) särdeles lämplig till, väl passande till, för. Vb., jtl.; b) synnerligt god, användbar, förträfflig. "Ha var'n änkom gåss, du kan sätt 'om gjera hvo du vill", det är en användbar gosse till hvilken syssla som heldst du vill anförtro honom. "Hä jär'n änkom häst", en förträfflig häst, ondt efter maken. Vb. "En enkom kär", en karl som förstår att skicka sig väl, är treflig och umgängsam. "En enkom sak", en sak, som är mycket passande och behändig. Mp.; c) öfverens, sams. "Han kunde alldri bli enkom mä kamraten". Kl.; 2) adv. endast och allenast, endast derföre. Riksspr. *Einkom, ainkom, änkom.* Vb. *Enkum, enkummes.* Nk. *Enkomms.* Ög. *Enkommes,* a) adv. id.; b) adj. indecl. af egen beskaffenhethet och eget ändamål; säges både om menniskor oeh saker. Vl. Jfr fn. *einkum* (dat. plur. af *eink,* f.), särdeles, förnämligast, i synnerhet; fe. *ancummum.*

Enkunna, *inkunna,* adv. enkannerligen, synnerligen, särdeles. Hs. *Enkannerlit.* Vb. Fn. *einkanlega;* fsv. *enkannelika.* Kon. Styr. 29. S.S. 1, 22.

Enkunnelig, adj. nogräknad. Hs. *Einkömmelä* (n. *-ät),* besynnerlig, skild från andra. Vb. (Löfånger). *Einkömeli,* envis, egensinnig, svår att hafva att göra med. Vb. *Enkönnä,* id. Vb. (Ume). Fsv. *enkanneliker, enkannerliker,* adj. a) ende: "thæn e. gudh y himerik". Fr. af N. 778; b) särskild: "af — ke renleksins gawo". S.S. 1, 52; c) synnerlig: "han frænnadhe sin — lica vin". S. S. 3, 210; jfr fn. *einkenni,* n. märke (till åtskilnad frän andra ting); *einkunn,* f. id.; fd. *eenkannelig* (Mlb., Gloss.).

Enkälva, s. *kalv.*

Enlemming, comm. 1) ensam son eller dotter. Sk. (Vemm.); 2) ett enda får, som tackan har. Sk. (Ing.). Jfr sv. dial. *ena,* ensam och sv. *lemna,* v. a. relinquere.

Enlett, *enlettader,* s. *lita* 2.

Enling, m. ett ensamt foster, i motsats mot tvilling. Sk. (Ox.). Fsv. *enliker,* adj. 1; ensam. S.S. 3, 30; 2) särskild. Hor. æt. sap. s. 11; fht. *einlik,* simplex (Graff 1, 318); fe. *ânlic,* id. Jfr *enstylling.*

Enlöpare, m. ensam, ogift. Kl. (Enl. G. W. Sylvander). Fsv. *enlöper,* m. ensam, ogift; af sv. *löpa,* v. n. currere; fn. *einhleypr,* ogift. Jfr fe. *ânlepig, anlypig,* adj. enskild, särskild.

En-nätting, s. *nat.*

En-rodd, adj. (båt) som har vind köl och drager sig åt ena sidan. "Båten ä enrodd". Sdm.

Enryven, *inryven,* adj. blygsam. Dls. *Enröjen,* adj. 1) underlig, besynnerlig, envis. Bhl. (Elfsyssel, Or. o. Tj.); 2) mindre vetande. Bhl. (Elfs.). N. *einrjøden,* adj. enfaldig.

Enrådig, adj. envis, som ensam vill råda. Bl. Fn. *einradr;* d. *enrådig.* Jfr fsv. *enræþi,* n.eget råd eller godtfinnande. VGL.; *enradhe,* n. id. S.F.S. 6, 454.

Enrömme, n. enrum, ställe hvarest man är ensam eller icke har mer än en person med sig. Vg. *Ajnrymme,* n. id. G. (F.). Fn. *einrúm,* n. Jfr *entomma.*

Ens, 1) adj. a) lika. "Hästana ä inte ens på färgen". Sk., hl., bl. m. fl.; b) öfverens. "Lägg te en riksdaler så ä vi ensna". V. Nk.; 2) adv. *mä ens,* på en gång, utan uppehåll, i ögonblicket. Nk.—bl. Fn. och n. *eins,* på lika sätt.

Ensammel, adj. ensam. Vg. *Ensammen,* Sdm. Fsv. *ensamin,* id.; fn. *einnsaman;* fd. *ensamen,* (Sk. L.).

Ensamter, adj. ensam, för sig sjelf. V. Nk.

Ensinnt, adj. 1) egensinnad. Sm.; 2) envis. Hs. (Db., Ljusdal); 3) nästan fånig. Sm. (Östbo). Fn. *einsinna,* adj. egensinnig.

Ensk, adj. 1) kinkig, envis; 2) ensidig. Vb.

Ensk (ipf. o. sup. *-skä),* v. n. kinka, envisas om något. *Enskäs* el. *einskäs* (ipf. o. sup. *-sä),* v. d. id.; mest om barn. Vb.

Enskaft, n. entänning, ett slags väf. Hs. (Db., Bj.). *Enskifte,* n. Runö. Fn. *einskéfta,* f. ett slags tunnt väft (enskeftadt) vadmal; n. *einskjefta,* f. id.

Ensli(g), adj. sluten inom sig, nedslagen. "Ho ä blea så ensli te sinnes". Ög. Jfr fn. *einlega,* adv. hemligen; fsv. *enselikket,* f. ensamhet. S.S. 1, 42, 133.

Enstega, adj. indecl. *Enstega väg,* m. väg, skogsväg genom djup snö, der hvarje häst måste trampa den föregåendes spår, för att icke helt och hållet nedsjunka. Mp.

Ensti (n. *-tet),* adj. som är eller bor för sig sjelf. "Ett enstet ställe", ett ställe som ligger afsides, för sig sjelft. Sk. (Ox.).

Enstränges, adv. utan afbrott, oupphörligt. V. Nk.

Enstöding, m. ensling, enstöring, en ensam karl, som förer en enslig lefnad. Nk. *Enstöing.* Vg. *Enstölling,* id. Hs. (Bj.). *Einstöding,* ensling; ensidig menniska, olik andra menniskor. Vb. *Enstölling.* Ög. *Ajnstyding,* gammal ungkarl. G. *Enstylling,* m. a) ensling; b) ett ensamt foster, i motsats mot tvilling. Ög. (Gullbergs h.). *Enstilling,* comm. ensamt stående, omaka varelse; c) man utan qvinna, ungkarl; d) oxe utan make. Nk. *Enstilling,* m. enstående för sig sjelf; om växtstammar. Sdm. *Estön,* n. egensinnig menniska. Vl. *Enstöne,* m. Dls. Fsv. *enstöþinger,* m. ensling; *enstöþings dagher,* m. ensam helgedag, som är utan förhelg. VML.; fn. *enstødr,* adj. ensam (af *ein,* ensam och *stødr,* adj. stående (af *standa,* ipf. *stóð,*

conj. *støða,* sup. *standit,* v. n. stå). (Eg.); *einstøðingr,* m. som saknar vänner och hjelp. (Hald.); n. *einstöing,*

Ensynt, adj. enögd. Sm. Fn. *einsýnn,* adj.; n. *einsynt,* id.

Ensä, adv. ensamt, afskildt. "Äta ensä", äta sofvel utan bröd dertill, eller tvärtom. Vb.

Ensäde, n. åker som alla år besås med säd. Vg., ög.)(*tvåsäde.*

Ensädes, adj. indecl. (åker) som besås hvarje år med säd)(*tvåsädes,* Sm.

Ensädes-gärde, n. gärde, som alla år besås med säd. Vg. (Vadsbo). *Tresäde,* n. åker som hvart tredje år hvilar sig. Ög.

Entomma, f. ensamhet. "Sitta i min entomma". Kl. *Entomme,* n. 1) ensamhet. ""I mitt entomme"; 2) enrum. Ög. "I entomme", a) mellan fyra ögon. Ög.,vg.,nk.; b) i ensamhet. "Ja gikk i entomme", jag gick ensam och tankfull för att ostörd begrunda något. *Entomhet,* f. id. "Ja gikk i min entomhet". Sdm. Jfr *tom,* n. ledig tid.

Entrå, *entråen, entrån,* adj. enträgen, envis. Vg. *Enträ.* Mp. *Enträten.* Nk.,ög. *Enträten, enträtten,* id. Sm. *Ejnträten, ajnträten,* hårdnackad. Vb. *Träjir,* enträgen. Dl. (Mora). Fsv. *enthra, einthra,* adj. envis. Sv. Bib. K. f. 79: "bantzat wardhe thera wredhe, thy at hon ær hardh oc einthra"; *entræten, entrætin, enthrætten,* adj. enträgen, envis. S.S. 1, 127: 3, 96. Sv. Pr. K. f. 20. S.F.S. 7, 208. Cod. A. 27, f. 32, v., *enthrætta,* f. enträgenhet. S.S. 1, 93, 127; *trætten, trættin, thrættin, thræten,* adj. enträgen. Hor. æt. sap. f. 57 v.: "trættit oc idhkit ærwodhe windher all tingh". S. Bern. f. 178 v.: "for thy at thu æst mykit thrættin skalt thu fa af gudhz mildhet hwat thu bedhis"; *trættelika,* adv. enträget. S.S. 1, 140: 3, 112. Hor. æt. sap. f. 57 v. S. Bern. f. 108 v. Cod. A. 49, f. 153; *thrætteliker,* adj. enträgen. S.S. 1, 14; *thrættelikhet,* f. enträgenhet. S.S. 1, 93; fn. *þrá,* n. hårdnackenhet, envishet; *þrár,* adj. envis; *þrátta,* att träta; *þræta,* f. kif; skot. *thra,* genstridig.

Enträgsen *(enträjsen),* adj. envis, omedgörlig, alltför enträgen. Nk.

Entänd, adj. (väf) som har blott en tråd till hvar tand. Bl.

Entänning, m. väf med en tråd i tand. Sm., sk., bl. m. fl.

Entömd, adj. (häst) som vill gå vid ena sidan af vägen; om en illa inkörd häst, som vill gå blott på ena sidan af vägen. Hs. (Ljusdal). *Entöm.* Mp. *Entemd.* Hs. (Bj.). *Eintömd, eintömu, eintömeli.* Vb. *Ejntäumen,* id. Jtl. Af sv. *töm,* m.

En-uk, *enuks-oxe,* s. *uk.*

Enveten, adj. envis. Dls., ög., öl., kl., bl. *Enveten, ereten.* Vl.,vg. *Enveten, eveten, evetten.* Nk. *Enveten, enveden, ingveden, ingvidden.* Sk. *Enveten, ójnveten.* Sm. *Ainveten.* G. D. *enveden.*

Envetenhet, *ójnvójtenhójt,* f. envishet. Sm., hl.,bl. *Envedenhed.* Sk.

Envetnas, v. d. 1 envisas. Sm., hl.

Enveting, m. envis menniska. Dls.,vg.,hl.

Envintring, comm. 1) ett års gammalt kreatur. Ög.; 2) en årsgammal bock. Rosl. (En, vinter). *Tvägga-vintring, trevintring,* m. kreatur som är två, tre vintrar gammalt. Ög.

Envisa, *einvisa,* f. envishet. Sm.

EnväLig, *evälig, eväli(g),* adj. mycket tjenlig, utvald till något enkom. Vg. Af sv. *välja,* v. a. eligere.

Enväring, m. (oxe) som dragit ett år (eller eg. en vår))(*teväring.* Rosl.

Esum, *esummen,* adj. ensam. Dl. (Mora). *Jésum,* id. Dl. (Elfd.). *Eismen,* id. Fl. (Öb.). EN, *än, äm* (n. *-t),* adj. fadd, motbjudande till smaken. Sk. *En, em.* G. *Äner, äm.* Sdm. *Äner, äjn.* Hl. *En,* id. "Dä smakar så ent". Ög. D. dial. *enne, ann;* n. *æm, æmen, æmmen, evjen,* id. Jfr *åmt.*

ENER, m. enris. "Repa ener". S. Sverige enl. Rdq. 2, 47. *Jene,* m. en: Juniperus communis. Hs.,mp. *Ain*, id. G. Fn. *einir,* m. Juniperus; d. *ener;* n. *eine,* id. Ena, v. a. 1 beströ med enris. "Ett enadt golv". Bl.,sm. m. fl.

Enekorn, n. fröhus på enrisbusken. Sdm.

Enestare, m. solsvärta. Bl. ENGER (pl. *engrer),* m. mask (i kött och andra matvaror). Dl. (Mora), vb. *Engr,* m. id. Fl. (Öb.). *Änger* (pl. *-grar),* m. id. Vl.,ög.,sdm.,ul., bl. Fht. *angar, engirinc,* m, kornmask (Graff 1, 350); mht. *anger, engerlinc, engerling,* m. (Ben, 1, 45, 434): nht. *engerling,* m. id.

ENGÅTT, n. örngått. Hs. (Db., Bj.). *Ovdkuppe,* m. id.; eg. hufvudpåse, af *óvd* el. *óvud,* n. hufvud och *kuppe,* m. påse. Dl. (Mora, Våmh.). Fsv. *örnegaat, örnegat,* n. S.S. 2, 1, 15, *örnagat,* n. id. S. Bern. f. 134 v.: "sit örnagat ok dunhøghinde". Af sv. *öra* (gen. pl, *örna),* n. öra och fn. *gát,* n. omsorg. Engåtts-var, *engåss-var,* n. örngåttsvar, öfverdrag på hufvudkudde. Hs. Var = betäckning, skydd, af sv. *värja,* v. a. skydda. ENING, f. ände, slut, utgång. "När dä kom te sista eninga, så va han inte mä". Sm.

ENN, *änn,* conj. att. "Han ba' enn ja sku gå ti", han bad att jag skulle gå dit. *Enn'n,* 1) att han; 2) att man. Fl. (Ingo kring moderkyrkan). Jfr fn. *en* el. *enn,* conj. då, när (Egils. 136); fsv. *æn, en,* conj. 1) om. L.L. S.S. 3, 66; 2) att: "en barn vari". GL.

ENTEN, conj. antingen. Ög.,sm.,sk.,hl. *Entan.* Sk. (Ing., Harj.). D. *enten.*

EPIKURIG, el. *epikuré,* adj. 1) falsk; om menniskor; 2) skygg; om hästar. Vb. (Löfånger, Burträsk, Skellefte). Anledningen till att detta från den ryktbare grekiske tänkarens namn härledda ord, i allmogens mun har den anförda betydelsen, är okänd.

EPPARE, *eppast,* s. *ypper.*

EPPSINGAR, *näppsingar,* m. pl. efsingar, afklippta sluttrådar af varpen till en väf. S. G. Af fn. *efsa,* v. a. afskära: "efsa skör hjörvi", afhugga hufvudet med svärd. Olafs Saga hins Helga (Heims kr. Hafn. in f:o, kap. 192; (af præp. *af);* nfris. *eef:* "der abfall, als von gekämmter wolle, was abgeschnitten oder weggeworfen wird". (Outzen, 54); fe. *efesian,* v. a. afklippa, afskära; *efesung,* f. afklippning.

ER' 1, v. n. ro, föra årorna ifrån sig åt det håll, dit man vill, med båtens bakstam vänd framåt. Jtl. Fn. *æra (ærda, ært)* v. a. ro, (af *ár,* f. åra). Jfr *åra,* v. a. ro.

ER 2, pron. ni; brukas såsom tilltal, äfven till föräldrar. G., V. Dl. Fn. *er* (nom. plur. af pron. *þu),* "vituð er?" förstån I? Volusp. 25, 26; fht. *îr,* pron. pers. I; mht. *ir,* id.

-ER, *-en.* Dessa ändelser i slutet af hemmans eller lägenheters namn utmärka egaren. Då by- eller hemmansnamnet följer omedelbart efter hvartannnat, förkortas gemenligen bynamnet. Sålunda kallas bonden på Hemmingshemman i Rankila by: *Rankil Hemminger;* på Knuts hemman derstädes: *Rankil Knuter;* på Smedshemman äfven derstädes: *Smessen* eller *Smess'n.* Fl. (Ingo).

ERAKTA, v. a. 1 akta, värdera. "Dä eraktar ja inte. Om ja eraktade dä, skulle du få stryk". Sm. Ordet är lånadt från nht. *erachten,* v. a. id.

ERBARMÄS, s. *barmäs.*

ERAKKER, adj. 1) halsstarrig, envis; 2) som är vid elakt lynne. Vg. Måhända att detta ordet är sammansatt af oskiljaktiga partikeln *e,* som tillägges betydelsen af något allmänt eller beständigt (t. ex. *evärdlig,* perennis, *emedan,* semper, donee), samt fn. *rakkr,* adj. rask, verksam, tapper; jfr fn. *rakinn,* adj. beständig.

ERAN *(erann),* pr. poss. eder. Mp. m. fl.

ERDSKJAJD, s. *härd.*

ERHÅGA SEJ, v. r. 1 erinra sig, komma i hog. "Nu erhågar ja mej". Vm. Af fsv. *huger,* m. sinne; första stafvelsen är nht. præfixen *er* (fht. *ar, ir, ur),* som i våra landskapsmål, så vidt jag känner, dessutom endast förekommer i *eraktä, erbarmäs.*

ERJA, *ärja,* f. räfsa; "Ta jon erju", tag hit räfsan. Dl. (Mora).

ERNIG, adj. stadig; om hästar. Vg. (Kind). Fn. *ern,* adj. stark, rask; arbetsam.

ERRA, s. *erta.*

ERRÖ, pron. poss. dina (anhöriga))(*våro,* mina (anhöriga). Hs. (Db., Bj.).

ERSE, s. *yrkja.*

ERSK, *ärsk,* adj. som saknar mod, vilja och kraft; lat. Hs. Jfr? ir. *airis,* v. n. dröja, töfva, göra uppskof.

ERSKJA, *erskjansam, erskjug, erskjödag,* s. *yrka.*

ERTA, v. a. 1 reta. "Erta opp en", reta någon. Jtl., ul., fl. (Nl.). *Ertä opp nan,* uppreta någon; uppegga någon till ett (dåligt) företag. Mp. *Erra opp,* reta upp till vrede. Kl., hl. *Ertas, erras,* v. d. retas. Vg. *Ärtas vid,* id. Hs. Fn. *erta,* v. a. reta; n. *erta, erga;* d. dial. *erre.*

ERTEL, s. *ajtul.*

ERUP, *-arp.* Dessa ändelser i skånska ortnamn äro en sammandragning af fn. *þorp,* n. a) högt ställe, kulle: "þöll, er stendr þorpi á", träd beläget på en höjd. Hávam. 50; b) stad; c) by; fsv. *þorp,* n. enstaka gård, liten by)(*byr.* VGL. GL.; fe. *þorp,* id. *Åkarp,* by i Oxie härad, heter i Skandinaviens äldsta urkunder (Liber daticus och Necrologium Lundense) *Acathorp.*

ESA 1, s. *jäsa.*

ESA 2, s. *isa* 3.

ESLE, *essle, ässle,* n. 1) usling; skällsord. "Dä va ett esle; ditt ässle!" Bhl.,hl.; 2) smekord. "Ditt lilla ässle!" Hl. (Släp). Ordet betyder eg. liten åsna och är diminut. af fn. *ess,* n. åsna (jfr Egils. 142); nht., mht. *esel;* fht. *esil;* fe, *esol;*

ir., gael. *asal;* lit. *asilas;* lett. *ehselis;* moes. *asilus,* åsna. I swz. betyder *esele,* n. liten åsna; nht. *eselein,* n. id.

ESPE, f. asp: Populus tremula. Sm. *Esp,* f, Öl. Fn. *espi.* n.; ns. *espe;* fe. *æspe;* holl. *esp,* f. id. Espe, n. coll. asplund. Sk. Deraf har *Espe,* en socken i Vemmenhögs h. sitt namn, men skrifves ofta oriktigt Espö. ESS 1, conj. om, ifall, så framt, derest. "Ess du vill". Sm.,kl.,öl.,sk.,hl.,bl. Uttalas vanligen *äss* och i kl. *ajs.*

ESS 2, adv. riktigt, rätt, lika. "Ja gör dä ess så godt som han". Kl. Jfr *e, ä.*

ESS 3, nom. pr. Esaias. Fl. (Pargas). *Esse.* Sk.

ET', part. 1) efter; 2) emedan; 3) i sammans, åt, ifrån, ut. *Frammet,* framåt. *Sånnan'et,* söderifrån. *Sår'et,* söderut. *Et'sóm,* eftersom, aldenstund. Fl. (Öb.). *Ett,* præp. efter. "Ett te", efter dig; "ett'n", efter honom; "ett'on", efter henne. Fl. Nl.). *Ettat,* efteråt. N. Vb. S. *ätter.*

ETA el. *äta* (ipf. *åt* el. *at,* sup. *etä, etta, eti, itti* el. *iti),* v. a. pl) äta. Vb.,mb. *Ji***h***ta* (sup. *ji***h***ti,* imper. *ji***h***t,* pl. *ji***h***tin).* Fl. (Ingo, Kimito. **H** är aspireradt). *Jitä* el. *jeta (at, jäti),* G. *Jäta (at, ätid).* Dl. (Elfd.). *Jätå* (pr. 1, 2, 3 pers. *jät,* pl. 1 pers. *jätum,* 2 pers. *jätir,* 3 pers. *jätå,* ipf. 1, 2, 3 pers. *åt,* pl. 1 pers. *åtum,* 2 pers. *åtir,* sup. *jätid).* Dl. (Mora). I andra munarter *äda,* Sk.; *äjda,* Bl.; *ajta,* Sm. (Östra h.); 2) särskilda talesätt: *äta på,* v. a. förtala, banna. *Äta opp, äta ut,* id. "Grannen äter opp mej hos hosbonn, å vill äta ut mej frå bruket". Ög.,bl. Fn. *éta (át, etit);* fsv. *æta.* (ipf *at);* moes. *ïtan;* fe.,

fsax. *ëtan;* holl. *eten;* fris. *ëta, ita;* fht. *ëzan, ëzzan;* mht. *ëssen;* nht. *essen;* e. *to eat;* d. *äde;* lat. *edere;* gr. ***ἔδειν;*** gael. *ith* wal. *ith;* lit. *esti; lett. ehst; ryss. jesty; pol. iesc; böhm. jisti; skr. ad, äta. Eta (pl. etur), f. krubba åt småkreatur; foderhäck, det rum der foder lägges för kreaturen. Dl. (Elfd.). Etu, f. id. Vb. Jeta el. jetu (pl. -ur), f. krubba. Dl. (Våmh.). Deraf get-jetu, f. getkrubba. Dl. (Elfd., Mora); get-jetä, f. id. Dl. (Våmh.); tämbel-eta, f. lamkrubba. Dl. (Elfd.); takk-jetu, f. fårkrubba. Dl. (Mora); takk-eta, f. id. Dl. (Elfd.). Fsv. iæta, f. krubba. S.S. 1, 4, 5; 2, 85; 3, 161. Vadst. Nunu. Bönb. s.1. Sv, Pr. K. f. 14, 17, 79. Sv. Pr. L. XX; s. 60, 61, 86, 100. Sv. Pr. L, LIX, s. 17, 18, 149. S.F.S. 4, 33. 46. J. M. Yrtag., s. 175. S. Bern. f. 62 v., 156. Cod. A. 27, s. 2. Cod. A. 29, f. 34; fn. eta, jæta, jata, f.; n. jøta, æta, f.; moes. uz-êta, m. krubba.*

Jätand åv se, adj. begifven på mat. Fl. (Öb.).

Ådiger, adj. 1), som har god matlust, gerna vill hafva mat. Ådi. Nk. Åig, ofta hungrig, som vill äta mycket, glupsk. "Ja har vatt så åig sen ja va sjuk. Dä ä en åig glytt"Ô. Hl.

(Breared). Åjen, åjen, hungrig. Vg. Ågen (hårdt g), glupsk. Vg. (Flundre h; 2) snål. Ög. (Gullbergs h.). Åjen, åjer, ågen, id. Vg.; 3) flitig, rask. "Ådig häst", equus, cui flagello non opus est. Handskrifna ant. till Spegels Gloss.

Åt (def. åte), n. 1) kräfta (sjukdomen carcinoma). Jtl. Ädet, n. def. id. Bhl. Äten, m. def. id. Vg.; 2) brömsar, flugor och mygg, som oroa menniskor och boskap. Vb.,åm.,jtl.,mp.,dl., vl.,dls.,ul.,sdm.,nk.,fl. (Öb., Nl.). "Åte jiter opp krituren". Fl. At, n. Nb. (Ö. Cal.): 3) löss, loppor, Sdm. (Ornö). Fn. át, n. ätande; n. åt, n. a) ätande, gnagning; b) något som äter eller gnager, såsom mygg m. m.

Åtel, m. 1) eg, as, luder. Riksspr,; 2) skälm. Vg.

Åtla-kött, n. illa saltadt och förskämdt kött, (dugligt till åtel). Ög. (Ydre).

Åtsel, m. ohyra, (litet) frat (eg. på vexter och djur). Sdm. (Sorunda). D. ådsel, ossel.

Ädelg, adj. 1) eg. ätlig; 2) som har sin tillbörliga godhet; om fett fläsk. Ög.

Äta, n. 1) alla slags rätter utom sofvelvaror, hvilka benämnas mat. Ög. 2) mat i allmänhet. "Matäta". Nk; Fsv. æta, f. mat.Fl. o. Bl. 576. Sv. Pr. K. f. 102; fn. *æta, ata,* f.; fd. *æthæ;* fe. *æt;* fht. *az;* d. *æde.*

Ätare, *aitare,* m, en som äter mycket, storätare, frossare. Sm. N. *etar,* m.

Ätare-ko, f. 1) dugtig ko, som har god matlust; 2) storäterska. "Må tro, dä ä en ättare-ko, som vill ha i se". Sm.

Ätare-stokk, m. storätarc. Sm. ETT, s. *ätt.*

ETT Å LIKA, ett och detsamma, likgiltigt. "Hä ä för mej ett å lika", det är för mig likgiltigt. Fl. (Ingo).

ETTA, *etta opp,* v. n. 1 slå upp, slå ut; om hudutslag. Kl. Jfr fn. *etja,* v. a. upphetta, uppreta, pådrifva, eller månhända snarare fht. *eit,* eld (Graff 1, 152); mht. *eit,* m. o. n. id.; fht. *eitjan,* a) glöda; b) bränna, upphetta (Graff 1, 152. Ben. 1, 427).

ETTAT, s. *et.*

ETT-BET, adv. oupphörligen, jämnt, i ett. "Hon grälar å skriker på mej ett-bet". Kl. (Tjust). Jfr *bita.*

ETTEL, s. *ajtul.*

ETTER, 1) n. a) förgift; b) var. Riksspr.; c) arghet, illska. Allm.; 2) adv. ganska, endast; brukas såsom förstärkningsord. "Etter små fiskar. Etter-rasne". Ög. "Etter småfisk". Mp. Fsv. *etir, etar* n. förgift. S.F.S. 4,155; deraf *eterblandader,* adj. etterblandad. S.F.S. 6, 13 (fn. *eitrblandinn); etherfuller,* etterfull, giftig. S.S. 2, 5, (fn. *eitrfullr); etirkar, etarkar,* n. kärl

med etter. S.F.S. 4, 155; *ether orm,* m. giftig orm. S.S. 2, 87. Cod. A. 27, f. 75 v.; *etertænd,* ettertandad, med ettertänder försedd. Cod. A. 27, f. 75 v.: ”manga eterorma ok annor etertænt dywr”; fn. *eitr,* n. a) gift; 2) blodvar; fht. eitar, n. gift (Graff 1, 158); mht. *eiter,* n. (Ben. 1, 428); nht. *eiter,* n.; fe. *âtor,* n.; fd. *etær,* n. (H. Harpestr. 1, 4); d. *edder,* n.; n. *eitr,* n. id. Roten är fht. *eit,* eld; mht. *eit,* m. & n. eld. Etterbigg, s. *bigger.*

Etterbigga, s. *bigga.*

Etterbila, f. argt fruntimmer. Gstr., sdm. *Etterbilla,* f. arg och snarsticken menniska. Ög., sm. *Etterbjäle,* f. argt fruntimmer. Sdm. Jfr nht. dial. (Schles.) *biel,* liten djefvul (Weisse).

Etterblåsa, f. 1) eg. etterblemma. Skriftspr.; 2) argt fruntimmer. Sm., bl. N. *eitreblåsa.*

Ettergadda, *etergadda* (pl. *-dor),* f. röd myra: Formica rubra. Linn. Fl. (Nl.). *Ettergadd,* m. id. Vb.

Etterkoppa, *ederkoppa,* m. en stor spindel: Aranea. Sk. *Etterkopp,* m. Bl. Fsv. *etirkoppa,* stor spindel. Sv. Pr. K. f. 45 v.; fe. *ätorcoppa,* m. (Dav. Ps. 38, 15); e. dial. *attercob* (Grose, Gloss. s. 5); skot. *etter-cap;* wal. *adargop,* id.; jfr nht. *spinnekopp. Etterkoppa* synes egentligen betyda *etterpåse,* af den stora äggsäcken, som spindeln förer med sig. Jfr dalska landskapsordet *kuppe,* m. påse.

Etter-kórv, m. en högst retlig och elak man. Vb.

Etterkula (pl. *-lor).* f. 1) eg. etterböld; 2) argsint menniska. Vg.,sdm. (Södertörn).

Etterkvesa, f. 1) eg. etterblemma; 2) arg och snarsticken menniska. Bl. *Etterkväse,* f. id. Ög. S. *kvesa.* Jfr fn. *eitr-kveita,* f. skurk.

Etter-nos, f. argsint menniska, i synnerhet fruntimmer. Gstr.,nk.,ög.

Etter-pese, m. argsint pojke eller karl. Vg, (Fröjered). S. *pesc.*

Etterpigg, *etterpigge,* m. 1) eg. liten etter-böld; 2) arg pojke eller karl. Vg.

Etterpåse, m. 1) eg. etterpung, ettersäck; 2) mycket ondsint menniska. Mp.—bl. *Ederpåse.* Sk. N. *eitrepose.*

Etterslå, m. kopparorm: Angvis fragilis. Fl. (Ingo).

Ettersmåg, m. varig böld, bulnad (hos hästar). Hs. (Jerfsö). *Ettersmåkk,* m. hettblemmor, som sitta i en plätt samt vätskas och ej gerna vilja gro igen eller läkas. Äfven *småkk,* m. Hs. (Db.). *Ettersmot,* n. id. Sm. S. *smokka.* N. *eitresmog.*

Ettervigge, m. argsint menniska. Sdm. *Ettervigg,* m. Nk,

Etterört, f. Chrysanthemum segetum. Sk., m. fl. 1andskaper. *Sols-vekker, solsikker,* pl.; *fattigmanns-tryssel, Skummeslövs-ört,* f. Sk. *Gul prestkrage,* m. Bhl. *Holgersärter,* f. pl.; *Hålabäkker,* f. pl.; *Skummeslövs-ört,* f. id. Hl. Detta besvärliga ogräs, som för svårigheten att utrota detsamma kallas *etterört,* inkom till Skandinavien år 1624, då Holger Rosencrantz från utlandet lät införa säd till Skottorp i Halland. Då fartyget strandade utanför byn Holabäck (Harplinge s:n i Halland), och byemännen plundrade fartyget samt utsådde den roffade säden spridde sig ogräset, som af denna anledning fått namnet *Holgersörter* och *Hålabäkker. Solsvekker* benämnes örten, emedan hon blommar, när midsommarsolen lyser eller kanske emedan hon, såsom Linné i Skånska resan säger: ”vänder sig efter solen, färdigare än någon annan solblomma”. Jfr fe. *solséce,* solsequium. Namnet *Gul prestkrage* är hemtadt af blomkronans färg; benämningen *Skummeslövs-ört* är lånad från byen *Skummeslöv* nära Skottorp i södra Halland, hvarest örten fordom var allmän. *Fattigmanns-tryssel* heter hon slutligen, emedan den fattige, som icke kan behörigen häfda sin åker, erhåller efter utsädet denna ört i ymnighet; fn. *trys,* n. onyttigt affall, skräp; e. *trash,* id. Jfr Dybeck, Runa, 1845, s. 73.

Ettmära, f. ettermyra: Formica rubra. Dl.

Ettranö, adj. tillägges vissa substantiver såsom t. ex. *köld, vrede* m. fl. för att förstärka betydelsen. Nk. Eg. *ettrande,* förgiftande, pr. part. af fsv. *etra,* v. a. förgifta. S. Bern. f. 170 v.; fe. *ætterjan,* id.; fn. *eitradr,* förgiftad; *eitrkaldr,* adj. mycket kall; om floder.

Ettruger, *ettriger,* adj. 1) etterfull. Nk., sdm. *Ettru* (n. *-ut),* id. Kl.; 2) ond, svidande, svårläkt; om sår. Nk.; 3) illsken, argsint, lätt uppretad. Nk.,sdm. *Ettri(g),* id. Vb.,mp. Fsv. *eterliker,* adj. giftig. Cod. A. 27, f. 135 v.; fn. *eitrliqr;* mht. *eiterin* eller *eiterec,* adj. id. (Ben. 1, 428). ETU, s. *eta.*

EVA, v. a. 1 1) nysta. ”Evä opp”; *vevä,* id.; 2) genom frågor utforska. Mp.; 3) draga åt sig något i hastighet (såsom t. ex. ett rep). Åm.,mp.

EVDEL, m. öfre delen af lintyget. Hs. (Bj.). S. *hängsel, neadel.*

EVE el. *evä,* n. tid, stund, tillfälle. ”Han kom i samma evä”, i samma vefva. Mp. Fn. *æfi, efi,* f. lif, ålder; fht, *êwa, êa,* f. tid; mht. *êwe, ê,* f.; moes. *aivs,* tid; lat. *ævum;* gr. ***αἰών***.

EVEI(G), *evi(g),* adj. hvarenda, hvarje. ”Hvareveli en; hvar evilia gång”. Vl.,mp.,ul.—sk. ”Hvarivigste käft”, hvarenda menniska. Hs. <”i>Evelig, edelig, id. ”Hvaredeliga en”. ”Hä va bara edeligä kälingen ti stugon”. Vb. D. dial. *jyvelig;* ns. *jevelich;* e. *every,* hvarje; mht. *ëtelick, ëteslich, ëtslich,* mången (Ben. 1, 449).

EVEN, adj. hastig, häftig. Jtl.

EVI(G)A FLÄKKEN, *på evi(g)a fläkken,* strax, utan minsta dröjsmål. Sm.,bl.m.fl. *På eviga live,* id. ”Hjelp mej nu å dä på eviga live”. Sdm.

EVINNERLI(G)A, adv. mycket, utmärkt. ”Dä va evinnerlia rart”. Hl.

EVJA, f. 1) sankare sträckning i en äng, vanligen utgående från en å, bäck eller sjövik. Nk.; 2) *evå,* f. dy, gyttja. S. G. *Ävjo,* f. id. N. G., fl. *Evja, sjo-evja,* f. id. Runö. *Ävj, -a,* f. slem, gyttja, som afsätter sig i vatten (källor, pussar eller stillastående vatten); *ävja,* f. af vågorna eller vinden sammanförd hop eller hög (af t. ex. tång) på stranden. Deraf *tång-ävja.* Sk. (Bjäre), hl. (Värö). N. *evja,* f. dy.

EVÄLIG, adj. utvald, god, tjenlig. Vg.

EXING, m. 1) Dactylus glomerata. Sm.; 2) qvickrot: Triticum repens. Vb.; 3) sädesax som är utrensadt. Sm. Af sv. *ax,* n. spica.

EXLIT, adj. n. utmärkt prydligt, ståtligt. ”He va no exlit, häje”. Fl. (Öarne i Qvarken).

F.

FA, s. *få.*

FABEL, m. 1) eg. diktad berättelse. Skriftspr.; trollformel. Fl. (Nl.). Fabbelera, *fabblera,* v. n. 1 tala fabler. Sm. *Fabla,* v. n. tala sagor, trolla efter vissa formler. Fl. (Nl.). Lat. *fabula*, f., *fabulare,* v. a. FABBLA, s. *febba, fibba.*

FABUS el. *fabuse,* m. det som är oformligt, tjockt och klumpigt. ”Fabus dill kar”. Vb.

FAGE, adj. snabb, snar. Sk. (Enl. Ihre, D.L. 40). Ordet nu föråldr. Fage, adv. snart. Sk. *Fägerst,* superl. strax. ”Fägerst han kom hem”. Rosl. (Enl. Ihre, D.L. 38). D. dial. *fage,* v. imp. hasta; *fage,* adv. a) snart; b) hastigt; ir. *fagisg,* adv. nära; gael. *fagus,* adv. nära, nära till hands. FAGER (comp. *fäger,* sup. *fägerst* el. *fägst),* adj. vacker. Hs.,mp. *Fager* (*fägre, fägerst).* Ul., ög. *Fager* (*fäger* el. *fegär, fägst* el. *fegst*), id. Vb. *Fager (fäger).* Fl. (Kb. i Öb.). Fn. *fagr* (*fegri, fegrstr*), lysande, glänsande, vacker; (jfr fn. *fá,* f. glans; *fága,* v. a. rensa, skura, sätta glans på; *fegurd,*, f. glans; *hvítfága,* v. a. göra hvit, polera blank; *hvítfagadr,* hvitblank; *fá,* v. a. måla; fe. *fah,* m. färg; *fâg*, brokig; moes. *faihu,* id.; bay. *fêh,* ”färbig;

mehrfärbig" (Schmeller 1, 518); med anledning hvaraf man har skäl att antaga att ursprungliga betydelsen af ordet *fager* varit: lysande, genom sin vackra färg intagande); fsv. *fagher,* vacker; *fagherprydder,* adj. pulchritudine ornatus. Cod. A. 27, f. 58: "mz — da ænlite"; *fagherlikhet,* f. fägring. S.S. 1, 263; *fægra,* v. a. pryda, försköna. St. Rimkr. 21: "Hans milda hierta ok blida ansvar Thet fægrade alle hans gærningar sva, Som gull ok sölff ther innan sta"; fn. *fegra,* v. a.; fe. *fägerjan,* v. a.; gl. d. *feire,* id. Peder Syvs Ordspr. 2, 173: "at feire den afskyeligste last"; fsv. *fægrindh,* f. fägring. S.S. 1, 39. Iw. o. Gaw 1444. Cod. A. 29, f. 36 v., 148; fn. *fægrindi,* id.; fd. *fæghrænd, fæyrendhe,* id. (Mlb., Gl.); fht *fagar*, vacker; fe. *fäger*; e. *fair*, id. Ordet är beslägtadt med moes. *fagrs,* tjenlig, god. Fagerhet, f. fägring, skönhet. Fl. (Nl.). Fe. *fägerness,* f. id.

Fagerhuva, f. a) eg. en grann mössa; b) andra magen hos idisslande djur. Hs. N. *fagrehuva.*

Fagermätt, adj. a) som låtsar vara mätt. Hs.—ög.; b) noggrann på maten, utan matlust. Kl. S. *förmål* 1.

Fagertal, n. onyttigt, tomt prat. Hs. FAGG, *i faggo,* adv. i faggorna. "Ja har frossen i faggo", jag har känning af frossan. Sdm. "Ji hav febbern i faggom", jag känner hos mig en början till feber. Vb. *Faggor,* f. pl. klor? "Sen han fått'et i sina faggor, så tar ingen den dä". Vg.,nk. (D.D.). *Fagg* el. *faggär,* pl. tant. värjo, gömmor. "Hä jär int i min faggär", det finnes ej hos mig. Vb. Jfr skot. *fangs,* fogelklor; e. *fang*, a) klo, ram; b) framtand; moes. *fahan,* taga, gifva.

FAGN, *fang,* m. famn; börda som bäres i famnen, en famn full. Sm. *Fagn,* m. Vg. *Fang,* m. Hl.,bl. *Fång,* m. id. "En fång ved". Kl. *Fång,* n. så mycket (hö) man kan bära med räfsan eller i famnen. Ög. Fsv. *fagn, fampn,* m. famn: sinus; *fang,* n. börda som bäres i famnen (af fsv. *fa, fanga,* v. a. få; fånga, fasttaga); fn. *fáng,* n. a) omfamning; b) sköte; c) börda som bäres i famnen; d. *fange,* n.: "ett fange ved", så mycket ved, som på en gång kan bäras mellan armarne. Roten är moes. *fahan,* v. a. taga; fht. *fâhan;* mht. *râhen,* id. Fagna, v. a. 1 a) famna, omfamna. Vg.,sm., hl. *Fajne.* S. Sk. *Fämna,* id. G. *Fämmän* (ipf. *-mnä),* kratta i hop (hö) för att bära i famnen. Vb.; b) helsa välkommen. Hj.

Fämi (ipf. *fämjä,* sup. *fämt*), v. a. 1) mäta något med utsträckta armar, hvilket mått anses lika med 3 alnar; 2) taga och bära i famnen. Vb.

Fämning, m. en famn ved, 3 alnar hög och bred. Nk. FAGNA *(fangna),* v. a. 1) fägna, gläda; 2) undfägna. Hs. *Fängän* (ipf. *fägnä*). "Ji vahdt väl fägnä näst prostom", jag blef rikligen undfägnad hos prosten. Vb. Fn. *fagna (-aða, -at),* v. a. a) glädja, med glädje mottaga något; b) med glädje mottaga någon kommande; *fagnaðr*, m. glädje; fsv. *fagna,* v. a. fägna, undfägna (Didr. af B. 18, 210, 245); *fagnadher,* m. glädje. S.F.S. 6, 91; *fægna,* v. a. mottaga någon väl, undfägna. S.S. 1, 97, 213; moes. *faginon,* glädja; fe. *fægnian,* id. S. *fegin.*

FAGOTT, m. sälle, ture. "Lustig fagott". Sk.,

EVEI(G), *evi(g),* adj. hvarenda, hvarje. "Hvareveli en; hvar evilia gång". Vl.,mp.,ul.—sk. "Hvarivigste käft", hvarenda menniska. Hs. <"i>Evelig, edelig, id. "Hvaredeliga en". "Hä va bara edeligä kälingen ti stugon". Vb. D. dial. *jyvelig;* ns. *jevelich;* e. *every,* hvarje; mht. *ëtelick, ëteslich, ëtslich,* mången (Ben. 1, 449).

EVEN, adj. hastig, häftig. Jtl.

EVI(G)A FLÄKKEN, *på evi(g)a fläkken,* strax, utan minsta dröjsmål. Sm.,bl.m.fl. *På eviga live,* id. "Hjelp mej nu å dä på eviga live". Sdm.

EVINNERLI(G)A, adv. mycket, utmärkt. "Dä va evinnerlia rart". Hl.

EVJA, f. 1) sankare sträckning i en äng, vanligen utgående från en å, bäck eller sjövik. Nk.; 2) *evå,* f. dy, gyttja. S. G. *Ävjo,* f. id. N. G., fl. *Evja, sjo-evja,* f. id. Runö. *Ävj, -a,* f. slem, gyttja, som afsätter sig i vatten (källor, pussar eller stillastående vatten); *ävja,* f. af vågorna eller vinden sammanförd hop eller hög (af t. ex. tång) på stranden. Deraf *tång-ävja.* Sk. (Bjäre), hl. (Värö). N. *evja,* f. dy.

EVÄ**L**IG, adj. utvald, god, tjenlig. Vg.

EXING, m. 1) Dactylus glomerata. Sm.; 2) qvickrot: Triticum repens. Vb.; 3) sädesax som är utrensadt. Sm. Af sv. *ax,* n. spica.

EXLIT, adj. n. utmärkt prydligt, ståtligt. "He va no exlit, häje". Fl. (Öarne i Qvarken).

F.

FA, s. *få.*

FABEL, m. 1) eg. diktad berättelse. Skriftspr.; trollformel. Fl. (Nl.). Fabbelera, *fabblera,* v. n. 1 tala fabler. Sm. *Fabla,* v. n. tala sagor, trolla efter vissa formler. Fl. (Nl.). Lat. *fabula*, f., *fabulare,* v. a. FABBLA, s. *febba, fibba.*

FABUS el. *fabuse,* m. det som är oformligt, tjockt och klumpigt. "Fabus dill kar". Vb.

FAGE, adj. snabb, snar. Sk. (Enl. Ihre, D.L. 40). Ordet nu föråldr. Fage, adv. snart. Sk. *Fägerst,* superl. strax. "Fägerst han kom hem". Rosl. (Enl. Ihre, D.L. 38). D. dial. *fage,* v. imp. hasta; *fage,* adv. a) snart; b) hastigt; ir. *fagisg,* adv. nära; gael. *fagus,* adv. nära, nära till hands. FAGER (comp. *fäger,* sup. *fägerst* el. *fägst),* adj. vacker. Hs.,mp. *Fager (fägre, fägerst).* Ul., ög. *Fager (fäger* el. *fegär, fägst* el. *fegst*), id. Vb. *Fager (fäger).* Fl. (Kb. i Öb.). Fn. *fagr* (*fegri, fegrstr*), lysande, glänsande, vacker; (jfr fn. *fá,* f. glans; *fága,* v. a. rensa, skura, sätta glans på; *fegurd,*, f. glans; *hvítfága,* v. a. göra hvit, polera blank; *hvítfagadr,* hvitblank; *fá*, v. a. måla; fe. *fah,* m. färg; *fâg*, brokig; moes. *faihu,* id.; bay. *fêh,* "färbig;
mehrfärbig" (Schmeller 1, 518); med anledning hvaraf man har skäl att antaga att ursprungliga betydelsen af ordet *fager* varit: lysande, genom sin vackra färg intagande); fsv. *fagher,* vacker; *fagherprydder,* adj. pulchritudine ornatus. Cod. A. 27, f. 58: "mz — da ænlite"; *fagherlikhet,* f. fägring. S.S. 1, 263; *fægra,* v. a. pryda, försköna. St. Rimkr. 21: "Hans milda hierta ok blida ansvar Thet fægrade alle hans gærningar sva, Som gull ok sölff ther innan sta"; fn. *fegra,* v. a.; fe. *fägerjan,* v. a.; gl. d. *feire,* id. Peder Syvs Ordspr. 2, 173: "at feire den afskyeligste last"; fsv. *fægrindh,* f. fägring. S.S. 1, 39. Iw. o. Gaw 1444. Cod. A. 29, f. 36 v., 148; fn. *fægrindi,* id.; fd. *fæghrænd, fæyrendhe,* id. (Mlb., Gl.); fht *fagar*, vacker; fe. *fäger*; e. *fair*, id. Ordet är beslägtadt med moes. *fagrs,* tjenlig, god. Fagerhet, f. fägring, skönhet. Fl. (Nl.). Fe. *fägerness,* f. id.

Fagerhuva, f. a) eg. en grann mössa; b) andra magen hos idisslande djur. Hs. N. *fagrehuva.*

Fagermätt, adj. a) som låtsar vara mätt. Hs.—ög.; b) noggrann på maten, utan matlust. Kl. S. *förmål* 1.

Fagertal, n. onyttigt, tomt prat. Hs. FAGG, *i faggo,* adv. i faggorna. "Ja har frossen i faggo", jag har känning af frossan. Sdm. "Ji hav febbern i faggom", jag känner hos mig en början till feber. Vb. *Faggor,* f. pl. klor? "Sen han fått'et i sina faggor, så tar ingen den dä". Vg.,nk. (D.D.). *Fagg* el. *faggär,* pl. tant. värjo, gömmor. "Hä jär int i min faggär", det finnes ej hos mig. Vb. Jfr skot. *fangs,* fogelklor; e. *fang*, a) klo, ram; b) framtand; moes. *fahan,* taga, gifva.

FAGN, *fang,* m. famn; börda som bäres i famnen, en famn full. Sm. *Fagn,* m. Vg. *Fang,* m. Hl.,bl. *Fång,* m. id. "En fång ved". Kl. *Fång,* n. så mycket (hö) man kan bära med räfsan eller i famnen. Ög. Fsv. *fagn, fampn,* m. famn: sinus; *fang,* n. börda som bäres i famnen (af fsv. *fa, fanga,* v. a. få; fånga, fasttaga); fn. *fáng,* n. a) omfamning; b) sköte; c) börda som bäres i famnen; d. *fange,* n.: "ett fange ved", så mycket ved, som på en gång kan bäras mellan armarne. Roten är moes. *fahan,* v. a. taga; fht. *fâhan;* mht. *râhen,* id. Fagna, v. a. 1 a) famna, omfamna. Vg.,sm., hl. *Fajne.* S. Sk. *Fämna,* id. G. *Fämmän* (ipf. *-mnä),* kratta i hop (hö) för att bära i famnen. Vb.; b) helsa välkommen. Hj.

Fämi (ipf. *fämjä,* sup. *fämt*), v. a. 1) mäta något med utsträckta armar, hvilket mått anses lika med 3 alnar; 2) taga och bära i famnen. Vb.

Fämning, m. en famn ved, 3 alnar hög och bred. Nk. FAGNA *(fangna),* v. a. 1) fägna, gläda; 2) undfägna. Hs. *Fängän* (ipf. *fägnä*). "Ji vahdt väl fägnä näst prostom", jag blef rikligen undfägnad hos prosten. Vb. Fn. *fagna (-aða, -at),* v. a. a) glädja, med glädje mottaga något; b) med glädje mottaga någon kommande; *fagnaðr*, m. glädje; fsv. *fagna,* v. a. fägna, undfägna (Didr. af B. 18, 210, 245); *fagnadher,* m. glädje. S.F.S. 6, 91; *fægna,* v. a. mottaga någon väl, undfägna. S.S. 1, 97, 213; moes. *faginon,* glädja; fe. *fægnian,* id. S. *fegin.*

FAGOTT, m. sälle, ture. "Lustig fagott". Sk.,

bl. Jfr sv. *fagott,* m. ett slags blåsinstrument.

FAGÄ (ipf. *fagä* el. *fagdä),* v, a. rensa (ängarne från gamla löf om våren). G. Fn. *fága,* v. a. rensa, polera; fe. *fægjan,* pryda; s. *fäja.*

FAIMAR, m. fimmerstång. Runö. Nht. *fehmerstang,* id. Jfr *femmer.*

FAJE, m. 1) fader. Ög.,öl. *Fajen vånn,* vår far; säger hustrun om sin man. Kl.; 2) husbonde. *Fajte,* m. id. Ög.; 3) gammal gubbe. Sm. (Östra h.); 4) gosse. ”En liten faje”. Ög. (Ydre). *Faje, faite,* äro minskningsord af *fader, far,* m. pater. Nfris, *vaje,* m. lille, käre far (Outzen, 69). Jfr *far.*

FAJLVORDEN, adj. skadad, felaktig. G.

FAJT, *fajta, fajtlagd, fajta-täisdag, fajtvid, fajtvids-skatä,* s. *fejt.*

FAKKSA, v. a. 1 gripa i, med häftighet fatta tag i något, gripa i kragen. ”Han va harm, fakksa i armen å hållt mej”. Sk, (Tygelsjö i Oxie h). Jfr nht. *fahen, fangen*, v. a. taga, gripa; mht. *vâhen;* fsax. *fâhan;* holl. *vaan;* fris. *fân;* moes. *fahan,* id.; skr. *pax,* amplecti, capere.

FAKKT 1, f. hetsig sjukdom, i synnerhet farsot eller annan långvarig och smittosam sjukdom. Fl. (Ingo, Hütis kapell).

FAKKT 2, m. i sammans. *hårfakkt,* m. hårgård, hårets beskaffenhet. ”Hästen har vakker hårfakkt”. Dl. (nedre socknarne). I öfre socknarne såsom Mora heter det *'årgär(d),* m. ”'Ästn a vakker årgär”. Fe. *fæx, feax, fex,* hår; e. *faxed,* hårig; fht.*fahs,* n. hår id. (Graff 3, 446); fn. *fax,* n. a) man: juba; b) stridt hår: seta; n. *fax,* man: juba.

FAKKÄL (ipf. *fakklä),* v. n. göra hvad till intet duger, fuska, göra något dåligt eller odugligt. ”Han fakklä vä di”, han fuskade dermed. *Fikkäl* (ipf. *fikklä),* id. Vb. *Wakkäl* (ipf. *wakklä*), id. Nb. Fakkäl, n. 1) odugligt arbete, strunt, lappri, lekverk, leksak. Vb. *Wakkel,* n. id. Nb., vb.; 2) gyckel. Vb. Jfr måhända fn. *fika,* v. n. skynda, eller fe. *beficjan,* v. a. bedraga; *fâcen,* adj. svekfull. S. *fikkla.*

Fakkälmakar, m. 1) fuskare; 2) gycklare. Vb. FAKLA, v. a. 1 göra. ”Han har ej stort att fakla mä”, han har ej mycket att komma sig före med. Vl. Det synes såsom om ursprungliga betydelsen af detta ord varit *svänga,* röra af och an. Jfr fht.*faclian, faclan,* vibrare, agitare, concutere; nht *fackeln* (Grimm, wb. 3, 1228); nassau *fackeln,* ”sich hin und her bewegen” (Kehrein, 1, 132). I dagligt tal säga vi: han har ej stort att svänga med.

FAKT 1, drift, framfart. Ög. Jfr härledningen vid *fakksa.*

FAKT 2, s. *fjuk.*

FAKTER, *fukter,* tant. pl. 1) underliga åthäfvor. Vl.,ög.,sk.,bl. *Fukter,* id. Hs. (Bj.), nk.,sdm., fl. (Nl.); 2) upptåg, pojkstreck. *Fukkter.* Vb.,ul., nk.,fl.,hl. *Fukkter, fokkter.* Bhl. Dödsfakter, pl. dödsanfäktningar. Vg.,sk.

Fakkser, *faser,* pl. ovanliga åtbörder, som göras med ansigtet och händerna. Fl. (Nl.). Jfr fn. *fas,* n. åtbörd. Monne besl. med t. *fackse, faxe,* f. skämt, narri, plur. *faxen,* upptåg, infall? (Schmeller 1, 508. B. W. B. 1, 334).

Faktera, v. n. 1 uppföra sig, bära sig åt. Hs, (Bj.).

Åfäkta sej, v. r. 1 hafva besynnerliga åtbörder. Ul.

Åtfakkter, tant. pl. åtbörder; mest fula. Vg. Fn. *fettr,* f. pl. opassande åtbörder; d. *fagter,* id.; swz. *fucht,* f. hastig rörelse; skot. *fykefacks,* upptåg; ns. *fikfakker,* vindböjtel. FAL 1, adj. 1) som är till salu, kan få köpas. Riksspr.; 2) ledig, sysslolös. ”Kwänni vert snart fal”, qvarnen blir snart ledig till mäld. ”Kulla er fal”, flickan är ledig till tjenst. Dl. (Elfd., Våmh.). I Mora heter det vanligast *ledin.* ”Kwänni bli snar ledin tä målå åv”, qvarnen blir snart ledig att mala på. Fsv. *faler* (n. *falt);* fn. *falr;* fht. *val;* nht. *feil;* bay. *fail, fal* (Schmeller 1, 523); d, *fal,* fal. Fala, v. a. 1 vilja köpa, bjuda på. *Fala på.* S. Sk., hl.,g. Fsv. *fala,* v. a. id. Fl. o. Bl. 1212; fn. och n. *fala;* d. dial. *fale på, falle på*; fht. *veilon;* nht. *falschen;* bay. *failen, failsen,* id. (Schmeller 1, 523); nassau *fâlsen,* id. (Kehrein, 1, 132).

Falka, v. a. 1 a) eg. vilja köpa, bjuda på. *Falka på.* Riksspr.; b) sigta, måtta, erna. G. Fsv. *falka,* v. a. bjuda på. S.S. 3, 90.

Fal el. *fa'la,* v. n. under lek och skämt försumma sitt arbete. Fl. (Nerpes i Öb.). FAL 2, adj. blek. Detta ord, som ej påträffas i våra svenska fornurkunder, ej heller enbart i våra munarter, lefver qvar i åtskilliga ättlingar, som här nedan anföras. Fn. *fölr,* adj. blek; *fölva,* v. a. att göra blek; fht. *falo* (gen. *falawes),* adj. blek; mht. *val* (gen. *valwes*); nht. *fahl;* bay. *fal, falw* (Schmeller 1, 525); holl. *vaal,* blek, grå; fe. *fealo* (gen. *fealeves); e. fallow;* e. dial, *falewe;* ryss. *polovij;* frans, *fauve;* lit. *palvas;* böhm. *plavy;* pol. *plowy;* lat. *pallidus;* skr. *palita,* id. Fa**L**, n. hvitt, tunnt stoft. Deraf *björkäfa**l**,* n. björkfrö, som vid fröfallningen kringsprides af vinden. Nk.

Falki, m. falaska. G. *Fa**l**ke,* m. falaska på kol som hålla på att slockna. Nk. *Fallke,* m. a) falaska; b) om sjuka menniskor säges: ”han ligger som en fallke”, d. ä. blek, infallen. Sdm. *Falsk, farsk,* m. falaska (t. ex. af brändt papper), Nb.,vb. *Falske* (aa), m. falaska. Ul. *Fa**l**ska,* f. Hs. (Bj.). *Falskå,* id. Fl. (Ingo). *Falskji* (uttal: *fastji),* id. Fl. (Pedersöre i Öb.). *Fåsen, fås'n,* m. id. ”Jelden liv i fåsnan”, det glöder under askan. Dl. (Mora, Elfd.). *Fassna,* f. Dl. (Ohre). *Farssna,* f. id. Dl. (Malung). *Färskä, -n,* m. id. Mp. Fn. *fölski,* m. cineres albicantes; fsv. *falaska,* f. falaska. Spec. virg., s. 43; n, *falkje, falskje, foskje,* m. id.; fht. *falawisca,* f. id.; mht. *valwische;* bay. *falwisch,* m. id. (Schmeller 1, 523); nht. *fahle,* f. Diez, (Etymol. wb. d. rom. spr.) anser ital. *falavesca* för ett omkastadt *favalesca,* af *favilla,* f. lätt, ännu glimmande aska.

Falme (aa), m. återstod af något förbrändt (t, ex. papper). S. G. Fn.*fölnan,* f,; gl. f. *falmisch,* f. favilla. Grimm, wb. 3, 1291,

Falmä, v. n. a) blekna, mista hy, färg; falla i svimning; b) vissna; om vexter. N. G.

Fa**L**na av, v. n. 1 a) sakta slockna; om glödande kol; b) småningom aftaga; om sjuka menniskor. Sdm. *Faln* (ipf. *-nä*), vissna. *Falnä* (ipf. *-näsä*), v. d, id. "Blomma ha falnä sä",blomman har vissnat. Vb. Fsv. *falna,* v. n. vissna, förtorkas. Alex. Magn. 2476. S.S. 1, 147, S.F.S. 4, 152; 7, 117. Tref. tidh. f. 164 v.; fn. *fölna,* v. n. falna, förlora sin färg; fd. *falmæ, falnæ,* v. n. id. (Mlb., Gl.); d. dial. *falme,* v. n. ”aftage, forringes, se dårligere ud” (Mlb., D.L. 105); n. *folna,* v. a. ”visne, svinde hen” (Aasen, 107); fe. *fealvjan,* v. n. flavescere (Boeth. 21).

Fa**L**sne, *farsne,* m. eg. falaska, det som är utfalnadt; brukas endast liknelsevis: ”dä ä som en fa**l**sne, dä håller inte å ta i”. V. Nk.

Farsna, *farsna å,* v. n. 1 bilda falaska, betäckas af falaska. Vm. Samma ord som *falna åv.*

Fåsna, v. n. 1 falna. *Fåsna bort,* falna bort, blifva till intet Dl. (Mora). Anm. Af ofvan anförda rot *fal,* blek, bör troligen äfven *falan* härledas. S. detta ord. FAL 3, m. handtag (eg. ett cylinderformigt och ihåligt, t. ex. på ett halster). Deraf *hastre-fal, risst-fal.* M. och S. G. Jfr fn. *falr,* m. tubus hastilis, cui spiculum inseritur; af fn. *fela,* v. a.

FALA, *falä,* f. smalt täckbräde öfver de bredare brädornas fogar å ett tak. S. G. *Fala* (pl. *falo),* f. tvärbräde på dörrar. Sdm. (Ö. Rek.). Af fn. *fela* [*fal, folgit*], v. a. dölja, gömma, betäcka); s. *fela, fjela,* dölja, betäcka.

FALA, s. *fal* 1.

FALAN, f. def. Falbygden i Vestergötland. Vg. Fsv. *fala,* f. slätt, ljunghed; deraf namnet på staden *Falun* (förkortning af accus. *faluna*), *Nordfalæ, Syndærfalæ, Österfalæ*, norra, södra, östra delen af Falbygden, *Faluköpunger,* Falköping, *faluskæppa, faluköponqs-skæppa,* f. Rimkr. 14. VGL. Jfr *fal* 2.

FALATRAD, adj. utsliten, föråldrad, kraftlös. Sm. Troligen af *fal* 2.

FALKI, *falke,* s. *fal* 2.

FALK-ROSER, *fall-roser,* f. pl. Papaver dubium; Ul.

FALLA (pr. *faldur,* ipf. *fjäll* el. *fjält,* sup. *falli*), v, n. 1) falla. G. *Fålla* (pr. *fåll* el. *fåld,* pl. *fållum,* ipf. *fjäll,* sup. *fällid.* el. *fälled*). Dl. (Elfd.). *Fålla* (pr. *fåll,* pl. *fållum,* ipf. pl. *fällum,* sup. *fällid*). Dl. (Mora, Våmhus). *Falle* (*föll, fölle*). N. Åm.; *fall* (ipf. *föll* el. *fåll,* sup. *fålli, fölli* el. *föllä*). Vb.; *fååll* (ipf. *full,* sup. *fålli* el. *fålle*). Nb. (Calix). ”Hä bars sä dill att då'n

skull gå oppätt steganom på takän, sä fåll'n å braut å säg bainä", det gick så till, att då han skulle gå uppföre stegen på taket så föll han och bröt benet. Vb. Fsv. *falla* (pr. *falder* ÖGL., ipf. *fial* [Runurk. 803], *fal* VGL., ÖGL.; *fioll* UL.; *föll* S. Brig. Upp.; *föl, fiol, full,* i andra medeltidsskrifter; p. p. *fallin);* fn. *falla* (ipf. *fell,* p. p. *fallin);* fht. *fallan* (ipf. *viel);* fe.*feallan* (*feoll*); e.*fall (fell);* holl. *vallen (viel);* d. *falde* (*faldt* el. *föll);* 2) *falla samman,* v. n. magra. S. Sk. *Falla åv,* afmagra., Ul.; 3) *falla i en hög,* blifva högligen öfverraskad och förundrad, Sdm.; 4) *fallä i stävar,* v. n. a) eg. om tunnor, då stäfverne falla ifrån; b) blifva utom sig af förskräckelse, eller af sjukdom blifva alldeles medtagen. G. Fall, n. 1) affall, sluttning. Sk.,hl.,bl. m. fl. N. *fall;* 2) åkervång, skifte. "Vi ska narra toftafallet i da". Sk.,hl. *Fåll,* f. id. Ög., sm.,kl.,hl. D. dial. *fald;* 3) svedjeland, der träden äro fällda till svedjande; afröjd och afsvedd skogstrakt, som sedan besås med säd, gräs eller skogsfrön. Åm.,mp.,hs.,fl., (Nl.), vl.,vm.,sdm.,nk. *Fåll,* n. Dl. (Elfd.). *Fälla,* f. Bl. *Sve fall,* v. a. svedja. Nk., 4) kroppen af ett slagtadt kreatur. "Han köpte hela fallet". Ög.,sk.,hl.,bl. Fn. *fall,* n. död ; 5) rå-egg (då ett eggjern blifvit för mycket slipadt eller brynadt, så att vid begagnandet eggen viker sig). Fl. (Ingo).

Fallbär, n. hallon: Rubus idæus. Hs., dl. (Rättvik). *Fållber,* n. Dl. (Mora, Elfd.). Benämningen deraf att sådana bär vanligen växa på en sådan trakt, der skogen är nedfäld till svedjande ("fåll").

Fall faren, adj. dålig, rucklig, svag. N.G. Jfr nht. *fallfertig,* färdig att falla.

Fallkräk, n. slagtkreatur. Hl.

Fallna, f. anlag, benägenhet, naturgåfva, fallenhet. Kl. *Fall, ~e,* n. id. "Godt fall", god fallenhet för något. Öl.

Fall-sjuka, f. fallandesot (epilepsia). V. Nk. *Fall-sot,* f. id. Åland.

Fallt, adv. på fall, på häll. "Lägg bräderna fallt, så rinner vattnet å dem". Kl.

Fall-valls, m. fallvalk, fallhatt; ett värn kring barns hufvud mot stötar vid fall. Nk.

Fall-änna(r), m. pl. de yttersta garnändarne uti en väfräcka. Sk.

Frånfallen, p. p. som saknar föräldrar och närmare anhöriga; i synnerhet om barn. Sm.,bl.

Fållgård, m. tillfällig gärdesgård kring svedjeland, bestående vanligen af tre med vidjor hopbundna stänger. Sdm. (Södertörn). *Fållrogard,* m. id.; om en sådan trakt, der skogen är nedfäld, och inhägnad, äfven i den händelse att det icke är ett svedjeland, som likväl mera sällan är händelsen, kallas det *fållrogard.* Dl. (Elfd., Mora).

Fållharv, f. harf med leder och träpinnar. Ög.

Fälla 1, f. 1) svedjeland, nedhuggen skog till svedning. Vb.,åm.,ög.,sm.,kl.,bl.; 2) vedhugge. Vb.; 3) ett kullblåst träd. Bl. (Lister). Fsv. *fælla,* f. fäld skog. ÖGL.

Fälla 2, v. a. 2 hugga ned (skog) till svedjande. Ög.

Fälla 3, v. a. 2 1) jämna ut; vanligen om grushögar på vägarne. Bl. (Östra h.); 2) *fälla malt,* mala, sönderkrossa maltkornen. Vl.,vg.,sm.

Fälle, n. 1) trähake på en grind att stänga med. G. (F.);. 2) jernklinka på en dörr. G.; 3) gröpe, bränvinsmäld. Vg.,sm. (Östbo).

Fälle-mark, f. mark tjenlig till svedning. Ög.

Fälle-råg, m. råg som vuxit på svedjeland. Kl,bl.

Fälle-skog (*fälle-skoj*), m. skog, passande till svedning. Ög.

Fälle-ve(d), m. ved, hemtad från ett svedjeland. Sm. (Östbo).

Fällhugg, n. urhuggning till kantens bildande på undersidan af en timmerstock; det på öfra sidan kallas *ópphugg,* n. Nk.

Fällning, f. 1) så mycket som i ett hugg med lie afskäres eller fälles. Ul.; 2) en viss rymd af skog som skall fällas. Ög.

Förfall, n. hinder att färdas. "Förfall på isom", då isen hvarken bär eller brister. "Förfall på vägom",då man hvarken kan nyttja släde eller hjuldon. Vb. FALLE, s. *far* 1.

FALLATEN, adj. vanför, lam G, Jfr fn. *forláta,* v. a. öfvergifva,

FALLERA, *felera,* v. n. 1 1) fela, fattas, brista. "Dä falerar 2 tum i alnen". "Får ja leva å ha helsan, ska dä inte fallera mä betalningen". Hs.—sk. *Faler.* Vb.,fl. (Öb.). *Felera,* v. n. id. Sm. *Falera* el. *felera.* Mp.: 2) taga miste. Fl. (Nl.). Jfr lat. *fallere;* it. *fallire;* frans. *faillir;* mht, *fálieren, failieren;* nht. *fallieren.*

FALLI, adj. förstörd, ruinerad. "Han ä falli". Ul.—sk. "Dä går på fall", det går till undergång, Nk. Falläj, adj. usel, matt, dålig. G. Jfr frans. *fallit.* FALLKRÄK. *fallsot. fallvalls, fallännar,* s. *falla.*

FALME, *falmä, fallma,* s. *fal* 2.

FALS, adj. falsk. Ordet förekommer i följande ättlingar: Fals, n. falskhet, bedräglighet. Kl. Fsv. *fals,* n. a) falskhet, bedrägeri. Sv. Pr. K. f. 37: "then som sannindh forlatir for fals". Fr. af N. 630. S.F.S. 4. 35. Kg. Styr. s. 51; b) falsk vara. UL. SML.; fn. *fals,* n. falskhet, bedrägeri; fd. *fals,* id. (Rimkr. v. 1216, 1495, 4231); fe. *fals,* id,; nht. *valsch,* m. id.; pol. *falsz;* böhm. *fals,* id,; arab. *vals,* falskhet. Anm. Detta gamla substantiv *fals* härledes af fsv. och dial. *fals* adj. falsk. Kg. Styr. s. 40, 182. Cod. A. 29, f. 222. Sv. Pr. K., f. 46; fe. *fals,* id.; lat. *falsus.* I vårt fornspråk hafva vi häraf flera ättlingar: a) *falsare,* m. bedragare, förfalskare. VGL. S.F.S. 4, 19, 27, 102, 521: 6, 241. Cod. A. 27, f. 166 v. Cod. A. 49, f. 149; fn. *falsari,* m. id.; b) *falselikhet, falsklikhet,* f. falskhet. S.S. 1, 93; 3, 113. Sv. Pr. K. f. 25 v.: c) *falshet,* f. falskhet. S.F.S. 7, 243; d) *falska,* v. a. bedraga, vara bedräglig. Skaft. 253; fn. *falsa,* v. a. id.; e) *falslika,* adv. falskt. Sv. Pr. K, f. 67 v.; fn. *falsklega;* f) *fals vitne,* n. falskt vitnesmål. SML.; fn. *fals-vitni,* id. Det ligger väl nära tillhands att antaga det *fals,* falsk, bör härledas af lat. *falsus,* adj. falsk; (jfr lat. *falla,* f. bedrägeri, enligt Festus; *fallo, fefelli, falsum, fallere,* v. n. & a. vara förborgad); men ordets rot är utan tvifvel nordisk, nämnl. fn. *fela* (ipf. *fal* el. *fól,* plur. *fálum* el. *fólum,* p.p. *falinn* el. *fólginn*), v. a. dölja; (jfr Rask, Vejledn. s. 61); fsv. *fela, fiala, fiæla,* v. a. dölja, betäcka: (s. *fjäla, fjela* i denna ordbok). Likasom lat. *falsus,* falsk, härledes af lat. *fallere,* hvars ursprungliga betydelse är: vara förborgad, på samma sätt fsv. och dial. *fals,* adj. falsk af fn. *fela;* fsv. *fela, fiala, fiæla,* v. a. dölja, förborga, betäcka. Likaledes se vi att i vårt språk *dolsk,* adj. utmärker den som hemligen inom sig närer onda afsigter: dolosus och härledes af *dölja,* v. a. occultare, tegere.

Fals-blakka, f. bedräglig menniska. Ög. *Falsk-blakka,* f. falskt, bedrägligt fruntimmer. Sm.,kl.

Falsk-blakk, m. falsk karl. Sm. (Östra h.).

Falsker, adj. 1) eg. svekfull, bedräglig. Riksspr. *Farsk,* adj. id. Vb.,hj.,fl.(Öb.); om menniskor. Fn. *falskr;* 2) osäker. "Isen ä falskr". "Dä ä falskt i bakken", det är lönhalt i backen. Nk. FAM, m. stank, elak lukt. Kl. (Enl. G. W. Sylvander). *Fim,* fin ånga. Norrl. (Enl. Ihre, D.L. 43); ordet nu obrukl. 1). dial. *fam, fams,* "damp, disighed i luften; en tynd disig tåge. der, som rog, driver hen över marken"; *fams,* "ubehagelig lugt, stank" (Mlb., D.L. 105, 106); *fiim,* "kraften, som trækkes af noget, især hvad der bruges till at lave drikkevare" (l. c. s. 110); *fimsk,* adj. unken; om lukt (l. c. s. 112): ns. o. nfris. *fiimsig,* id. (Outzen, 78).

FAMSA, v. a. 1. *Famsa ihop,* hastigt hopsamla i famnen, t. ex. hö, halm. Hs.(Db.). Jfr *kjamsa ihop.* Af sv, *famn.*

FAMMÄL (ipf. *famlä*), v. n. 1) eg. famla; 2) fubbla. Vb. Jfr fn *fálma,* v. n. famla; fht. *folmo,* flata handen; lat. *palma,* f.; gr. **παλάμη**, f. id. Fammel, m. en tafatt, fubblig person. Vb.

Fammelaktu, adj. tafatt, fubbelaktig. Vb.

Fammellónnom, adj. och adv. tafatt, fubbelaktig. Vb. FAN 1, n. blad eller kål af storbladiga växter. Vg.,hl.,sk. *Vann,* m. id. Ul. Fr. *fane,* f.: "la fane d'une planté", bladen på en växt. Päre-fan, n. potatiskål. Sk. *Potatis-vann,* m. id. Ul. FAN 2, *-en,* m. djefvul. Allm. Ordet utgör en sammandragning af fn. *fjandi,* m. a) fiende; b) djefvul (af *fía,* v. a. att hata); fsv. *fiandi, fionde, fiande,* m. fiende. GL, S.S. 2, 22, 105;moes. *fijands,* id. (partic, af *fijan,* att hata); fe. *feónd, fiónd, fiénd,* m. fiende (af *feon, fian,* att hata); d. *fanden,* m. djefvulen: fsv.

fænyn,fennen, m. Didr. af B. 117, 382; *fanden,* m. St. Rimkr. s. 127; ns. *fan'en;* nfris. *fanjen, fannen, fännen* (Outzen, 72). I tyska munarter förekommer *fankel, fankarl, fänkerl,* m. djefvul (Castelli, 123. Schmeller 1, 543), som likväl ej kan anses vara med vårt ord beslägtadt, utan synes egentligen betyda: den gnistor utsprutande, af mht. *fanke* (= nht. *funke*), m. gnista; bay. *fanken,* m. id.; *fankeln, fänkeln* (= nht. *funkeln*), v. n. gnistra (Schmeller 1, 543. Fromann, mundarten 3, 405; 4, 411). Fanken, m. def. djefvulen. Ul., sdm.,fl. (Nl.), nk.,bl. *Fanken, faslingen,* m. id. Sm. (Enl. L—n). *Faenskin,* m. def. id. "Ta mäk faenskin!" Vg. *Fakon,* id. Fl.(Öb.). Deminut.

Fanome, n. helvete; i talesättet: "i fanome". Ul., sdm.

Fansari! fan i våld! "Fansari han hed gjorde!" förbannadt han det gjorde! Fl. (Hütis kapell i Kimito s:n).

Fass, m. djeflunge. "Du lille fass! Hva(d) fassen säger du? Dä va fassen!" Vg. (Enl. D.D.). *Fasen,* id. Ög. (Ydre).

Fändern, m. def. djefvulen. "Nåo fändern ha han liga tär i dikji (ditji) bå langsme å kwartyvi", nog f-n har han legat der i diket både långsmed och tvärtöfver. Fl. (Ingo). Demin.

Fänders-töj, n. fans-tyg. Fl. (Ingo). FAN 3, s. *fenne.*

FANA, f. 1) eg. fana: vexillum, Riksspr.; 2) antalet 5; ett räknesätt, bestående deri att man med krita uppdrager 4 streck och med den femte öfverstryker desamma; brukas vid mätning af salt, säd o. d. "Full fana fem, full fana tie", o. s. v. Sk.,hl. Ns. *fane,* id. (B. W. B. 1, 340); fht. *fano,* m. fana; mht. *van,* m.; holl. *vaan,* f.; fe. *fana,* m.; frans, *fanon, fanion,* m.; isl. *fána,* f.; ffris. *fana, fona,* m.; d. *fane,* id. I moes. har

fana, m. den allmännare betydelsen af kläde, duk, väfnad, lapp; lat. *pannus;* gr. ***πῆνος*** (dor. munarten ***πᾶνος***, hvilka ord synbarligen dermed äro beslägtade. Denna ordets grundbetydelse framträder i fht. *halsfano,* halsduk; *hantfano,* handduk; *sweizfano,* svettduk; *tiscfano,* bordduk. I Bayern och Österrike utmärker *fahn* ännu halsduk, näsduk, slöja och andra delar af qvinlig klädsel (Grimm, wb. 3, 1241). Anledning är ock att antaga att fn. *fáng,* n. tunica, bör härledas från moes. *fana.* (Jfr Egils. 154). S. *fenning.* Fänika, f. liten flagga. G. Fsv. *fænikka,* f. liten fana som bars framför de särskilda afdelningarne i hären. S.F.S. 1, 3 h.; i vår kyrkobibel *fäneka,* f. liten flagga. Es. 33, 23: "alltså skola de ej heller utslå deras fäneko på mastene"; d. *fænikka,* f. FANE, m. halfgalen menniska, fåne. Hl. *Faune.* Bhl. Fsv. *fane.* S.S. 1, 28; fn. *fáni.* Fanta, v. n. 1 leka, skämta, prata tok. Bhl. *Fjanta.* Vm.,nk. *Fjönta.* Dl. (Mora). *Fjantas,* v. d. id. Sm. (Vestbo). Fn. *fána,* v. n. vara narraktig; n. *fantast,* skämta; f. dial. *fanzeln,* id. Reinwald, hennebergisches Idiotikon 1, 30.

Fante, *fjante,* m. fåne, fjolle, tok, som pratar hit och dit. Hl. *Fjanter,* m. Vm.,sdm.,nk., ög. *Fjant, -en,* m. Vb. *Fjante, fjönt.* Sk. (N. Åsbo, Ox.). D. *fante.*

Fjane, m., *fjana,* f. narr, dåre. Hl, D. dial. *fiun,* n. id.

Fjantg, adj. fjollig, halfgalen, småtokig, mycket dum. Nk.,ög. *Fjantig, fjuntig.* Hl.,sm. *Fjantig, fjanted, fjynted.* Hl. *Fjönted, fjynted.* Sk. *Fjönti, fjuntig.* Bl. D. *fjantet;* gl. e. *fonnyd* (Wiclef's, N. Test. Rom.).

Fjóms, m., *fjómsing,* m., *fjómseböjse,* f. en som bär sig dumt eller illa åt; skällsord. S. Sk. Jfr *kloms.*

Fjómsa (*sede, -sed*), v. n. bära sig dumt eller illa åt när man skall göra något. "Fjomse te väjs". S. Sk. *Fjönta,* v. n. 1 id. S. Sk.

Fjumla, v. n. 1) bära sig tölpigt åt. Sm.,kl.; 2) snafva. Kl.

Fjumlig, adj. otymplig, som bär sig dumt åt. Sm.,kl. "Han ä så fjumlig, när han ska handtera yxan". Fn. *ofimlegr.*

Fjumsed, *fjomsed,* adj. 1) fjollig, dum, tölpaktig. "Han bär se så fjumsed ad". S. Sk. *Fjumsig.* Vg. *Fjemsen* (n. *-et*). Vl.; 2) hoptrasslad, invecklad; om saker. S. Sk.

Fjuna, v. n. 1 bära sig tölpigt, otympligt åt. Sm.,kl.

Fjuster, n. en pjåkig, pjunkig, pjålleraktig menniska. Vb.

Fjynting, *fjönting,* m. fåne, fjolle. Sk.,bl.

Fjöntarp, m. ett diktadt bynamn; i talesättet: "född i Fjöntarp", tafatt af naturen, dum. Sk. (Tygelsjö s:n).

Halv-fjant, m. half-tok, pjållig menniska. Nk. *Halv-fanting,* m. id. Vg. FANG, s. *få.*

FANNIG, s. *finna.*

FANOR, f. pl. orenlighet, såsom boss och agnar uti säd. Hs. (Enl. L—m) Ej i Db. eller Bj. Jfr moes. *fani,* n. smuts: ***πηλός***: medellat. *phanus, fangus,* id.; it., sp. *fango;* frans, *fange,* id.

FANT 1, m. 1) skojare, skälm, bedragare; zigenare, tattare. Jtl.,mp.,vl.,dl. (Transtrand); 2) drucken karl. *Fyllfant.* Hj.; 3) fattig stackare, usel tiggare. Vl.jtl. Om någon, som från rikedom eller välstånd, råkar i fattigdom, säges; "han ä bliven fant". Vl. *Fante,* m. tiggare, landstrykare. Hj.,hl.; 4) dåre, mes. Jtl. *Fante, fant,* tok, tölper, galning. Bhl.,dls. Fn. *fantr,* m, skälm, slyngel; slov, *fant,* m. dagdrifvare; n. *fant, fante,* m. landstrykare, fattig stackare, skälm; holl, *vent,* m. ungkarl, tjenare; gl. t. *fanz, fenz, fanze, fenze,* m. skälm, skojare (Grimm, wb. 3, 1320). I fsv. betyder *fantir,* m. a) tjenare. S.S. 1, 12. Iw. 3068; b) tjenare, som följer med sin husbonde i krig. VGL.; ns. *vent,* m. id. (B. W. B. 1, 374). Jfr it. *fante,* m. tjenare, soldat; bay. *fant, fantel,* m. ung menniska (Schm. 1, 545), men med begrepp af en lättfärdig menniska. Det synes troligt att dessa senare ord äro beslägtade med lat. *infans.* Fanta-fora, f. olycka, nöd. Vg. (Mark).

Fantefådt, adj, n. det som kommit i tjufva händer. Hs.,bl.

Fanteri, n. skälmstycke. Mp.

Fantisere, v. n. blifva tiggare, gå och tigga. En bankruttspelarc stod en gång på en bro öfver Klar-elfven, hvari vid tillfället en stor timmerflottning verkställdes, och önskade: "akk! att jag hade pengar för detta timmer". En närstående *fleptut* (spefogel) inföll: "Ja, då sluppe du gå å fantisere". Vl. (Enl. past. C. Nygren). FANT 2 (pl. *-tar*), m. kolmila. Nora bergsl. (föråldr.), sm. (enl. L—n), vg. (Fröjered, enl. D. D.). Fanta-kåk, m. liten kol-mila. Nora bergsl. S. *kåk* 2. FANTASI, f. spöke. Bhl.

FANTAD, adj. skickad, tjenlig. "Han ä ej så fantad". Vl. Jfr *finna* eller *funta* 2.

FAR 1, m. 1) fader. Allm. *Faddjin,* m. def. id. Fl. (Öarne i Qv.); 2) så kallas husbonden af husfolket. Allm. i Sverige och Finland. Fsv. *faþir;* moes. *fadar,* fader (Gal. 4: 6); fn. *fadir;* fht. *fatar;* ffris. *fader;* holl. *vader;* nfris. *vaer, vâr;* e. *father;* fe. *fæder;* gr. ***πατὴρ***; lat. *pater;* skr. *pitr;* beng., tamul. *pita;* fpers. *padar, peder;* zend. *pata;* it. *padre;* frans, *père;* fsax. *fadar,* id. Roten är troligen skr *pa,* servare, nutrire (Bopp, gloss. sanscr. 217). Falle, m. lille far, käre far. Vg. *Falla,* m. Kl. (Far, lille).

Farkänna, v. a. 2 uppgifva såsom barnfader; om ogift qvinna. Nk.

Far-kär, m. husbonde; tjenstefolkets tilltal. Kl.

Fars, m, *farsin,* def. farfader. Fl. (Öb.).

Fars, f. *farson,* def. farmoder, Fl. (Öb.). I obestämda ställningen förekommer ordet icke.

Fars-arv, n. arf efter fader. Nk,

Farsin, m. lille, söte far. "Tala ve farsin vår", svarar hustrun när granne begär låna något af henne. Nk. (Enl, D.D.). (Demin.).

Fars-linda, f. vallbrott; upplöjd lindvall. Nk.

Fars-mor (*fassmor,* pl. *farsmunur*), f. farmor. Dl. (Mora). *Fammuna,* f. id. Dl. (Elfd.).

Far-syster, f. faster)(*morsyster,* f. moster. Hl. *Farsöster.* Vb. *Fasyst, fasist.* Jtl, (föråldr.).

Fasyst-man, m. fasters man. Jtl. *Fasterman, fastersman.* Vm.,nk.,kl.,öl.

FAR 2 s. *fara* 2.

FAR 3, s. *fara, fära.*

FARA 1, v. a. 1 frukta, vara rädd för. Detta gamla verb förekommer i vara munarter numera ej i den aktiva, utan blott i den neutrala och deponentia1a formen. *Fära,* v. n. frukta. "Fära om, fära för". Vg. *Faras för,* v. d. frukta, rädas för. Vg. (Marks h.). Fsv. *fara,* v. a. frukta. St. Rimkr., s. 4. Ville svenske hvarannan troo wara the torffte för uthlændskom aldrigh fara; fe. *færan,* frukta; e. *to fear,* frukta, rädas; gl. d. *fare,* v. n. rädas. Jertegus Post. 1515, f. 137 a; moes. *faurhtjan,* id. Fara, f. 1) fruktan, farhoge. Kl. (Stranda); 2) försyn, aktning. "Bära fara för någon", ha respekt för någon. V. Nk. Ordet brukas ännu i det allmänna talesättet: *det är fara värdt,* res anceps est et quæ timore non careat. E. *fear,* fruktan, räddhoge; fr. *peur,* id.; fd. *fare,* fruktan (Rimkr. v. 869): nfris. *fäer,* id. (Outzen, 69); fe. *fær,* m. a) svek, list; b) fruktan; mlat, *fara,* försåt; moes. *ferja,* m. *ἐγκάθετος*. Luc. 20, 20.

Farka, v. a. frukta, befara. Vg. *Färka,* v. n. frukta, tveka. "Ja färkar om, att — —". Ul. *Fjärka,* 1) tvifla, tveka. Vg. (Valle h.); 2) rädas, frukta. Hs. *Fjärkas,* v. d. 1) sky. Åm., hs.; 2) icke vilja, vägra. Sm. (Vestbo). *Fjärkäs, fjerkäs* (ipf. *-äsä*), v. d. a) grufva sig för, blygas, sky. Nb.,vb.; b) hafva afsmak för; om mat. Vb. *Fjärska fer,* v. n. bära fruktan för. Hs. (Db.).

Farkas, v. d. hafva försyn för, blygas. Vb. *Fjärkas före,* id. Hs.

Farliga, adv. särdeles, ansenligt, utomordentligt, mycket; lägges till adjektiver för att öka bemärkelsen. "Farliga fin, grann, vakker". Kl.,öl. *Farli,* id. "Farli bra karl", Vl. *Falia,* Sk. *Fali,* id. "Fali fattig, ful, ill, liten, stor". Vb.,mp. "Falistor åp se", odrägligt högfärdig. Fl.(Öb.).

Fjärkäsam, adj. som inger fruktan, är motbjudande. "Han jär så fjärkäsam att tala vä". Vb.,mp.

Fårug, adj. blyg. Hj. *Fårut,* adj. id. Jtl. Fht. *forht,* rädd: *forhta,* f. rädsla; fsax. *foraht,* rädd; moes. *faurhts,* id.

Fären, adj. rädd, blyg, förlägen. Vg.,hl. FARA 2 (ipf. *for,* conj. *fore* el. *fure,* sup. *faret,* p.p. *faren* el. *furen*), 1) v. n. fara. Ög., ul. *Fårå* (pr. *far,* pl. *farum,* ipf. *for,* pl. *forum,* sup. *färid*). Dl. (Elfd.). *Fårå* (pr. 1, 2, 3 pers. *fa,* pl. 1 pers. *farum,* 2 pers. *farir,* 3 pers. *fårå,* ipf. 1, 2, 3 pers. *fo,* pl. 1 pers. *forum,* 2 pers. *forir,* 3 pers. *fo,* sup. *fe* el. *ferid*). Dl. (Mora). I den delen af Mora socken, som kallas "Östbygge fjerding", d. v. s. delen öster om Siljan, säges *färi* i supinum, i hela den öfriga delen af socknen säges i samma tempuss *ferid* eller vanligast *fe,* såsom varande kortast och således vigast. *Fära* el. *fär* (ipf. *for,* sup. *förä, furi* el. *fyri*). Vb. *Fåra* (*fåor,fyri*). Nb. (Calix). *Fara* (*fur, furit*). Kl.; 2) v.auxil., som tillägges andra verber. "Fara fäles", börja färdas; "han for färä nolät", han började färdas norrut. "Fara gå", börja gå. "Fara hågg", börja hugga. "Fara laup", börja löpa. "Han för äta", han började äta. "Han for läsa", han började läsa. "Han for ginnäs", han började´ gråta. "Han a förä få säg", han har börjat tillfriskna. "Kraftän a förä miink", krafterna hafva börjat aftaga. Vb. *Fara* nyttjas äfven i Finland (Öb.) utan synnerlig bemärkelse t. ex. i följande talesätt: "Han far å deur" (dör); "han far super"; "he far å val ilakt", det blir elakt, egentligen det förvärras. På liknande sätt brukas i fht. *faran.* Jfr Grimm, gramm. 4, 97; 3) särskilta talesätt: a) *Fara mä,* v. n. förehafva, sträfva med. "Ja far mä å tälger". Ög.; b) *fara med att göra,* göra så der, som man kan, göra något vårdslöst, göra det man icke väl förstår, Vg.; c) *fara ärendet,* uträtta ärendet. Vg.,sm.; d) *fars för,* v, imp. det förefaller, tyckes. "Dä fors för mej som om toppen gol rätt nunnas". Ög.; e) *fära åt* (ipf. *for åt,* sup. *furi* el. *förä åt*), v. n. handla, bära sig åt. "Hä gikk som han for åt", det gick, som han gjorde, betedde sig; utgången svarade emot handlingssättet. Vb. Fsv. *fara* (pr. *far,* ipf. *for,* pl. *forum,* ipf. conj. *fori,* p.p. *farin*); fn. *fara*

(*for, farit*); moes., fe. *faran* (*fòr*); fht. *faran* (*fuor*); nht. *fahren* (*fuhr*); d. *fare* (*for*). Jfr gr. ***πορεύειν, πορεύσθαι***. Atfärd, *atfäl* el. *åtfäl,* f. handlingssätt; vanligen i bemärkelsen af dåligt. Vb. Fn. *atferđ,* f. handlingssätt.

Far, n. smittosam, gångbar sjukdom. Nb.,vb. *Faru,* f. id. Fl. (Nl.). *Farsjuka,* f. id. Åland. Jfr fn. *far,* h. a) fara, förderf; b) farsot, pest.

Farelse, f. något ondt, som anses komma på en i vädret. "Dä va en faslig farelse". Vg. (Elfsb.). *Farall, forell,* n. id. Vg. *Lapperi,* n. id. S. Sk. Fn. *faralldr,* n. pest, farsot. Anm. *Lapperi,* bör troligen härledas af Lapparne, som enligt folktron vålla åtskilliga hastigt påkommande sjukdomar. S. *lappa-skóden.*

Fari 1, m. 1) ett slags fordom brukliga och med två rader knappar försedda rockar, som nyttjades att taga på sig öfver de andra kläderna. Sk. (Villands h.); 2) yttertröja för karlar)(*kryvi,* m. undertröja. Sk. (Ingelstad). Jfr fsv. *fara i sin. klæder,* påkläda sig. Didr. af B. 80: "lat mik fara i min klæder"; 1. c. 257: "och for i sina brynia"; *fara af sin klæder,* afkläda sig. L. c. 158. Jfr här nedan *ifarakläder.*

Fari 2, interj. besitta! Kl. "Hann fari!" id. Fl.(Nl.).

Farin, adj. uttröttad, matt, som ingenting mer förmår. *Utfarin, utfaren,* adj. a) illa faren, illa medfaren. Hs. (Db.), ög., vg. (Läckö); b) utmerglad af hunger eller sjukdom, uthungrad. Ul.,vg.,sm.; c) usel, eländig. Vg.; d) uttröttad, matt. Ul.,fl. (Nl.). Fn. *farinn,* utmattad, kraftlös.

Farnyte, n. resesällskap, ett sällskap på färden, vägen. G. *Farnöte,* n. id. Vb.,sm. (nästan obrukl, i Sm.). *Farnöt,* n. id. "Flokk å farnöt". Ög. Fsv. *farunöti,* n. resesällskap, följe. VGL. UL. ÖGL. SML.; fn. *föruneyti,* id. (af *för,* f. resa, *neyti,* n. sällskap); *förunautr,* m. reskamrat; ns. *faar-genate,* id. (B, W. B. 5, 371). Jfr *nöt* 2.

Far-skjaut, **?** dålig häst, skinkmärr. F. & G. Fsv. *faru skiaut,* n. dragare. GL.; fn. *farar-skjóti,* m. häst; eg. en färds påskyndare, af *skjótr,* adj. snabb; fsv. *skiuter,* id., likasom sv. *häst,* m. af *hasta,* v. n. festinare och lat. *equus,* m. häst, af gr. *ὠκύς,* adj. snabb. Jfr *skjut* 1.Farslä, m. en släde att forsla malm till jernbruken. Vl.

Farstall, m. sämre stall för resandes hästar. Vb. (Nordmaling), jtl,,åm. *Färdståll.* Dl. (Mora). *Fälstall.* Mp. N. Vb. *Färstall,* m. stall der hästar sättas in (t. ex. af dem som färdas till en qvarn). Vm.

Faru-ve(d), m. brotiljor. Vb.

Faränglada(g)en, m. def. dagen efter trettondedagen, då englarne bortforo från Bethlehem. Sm. (Vestbo).

Fere, n. väglag; s. *före,* sid. 130.

Ferel, m. 1) liten väg, besvärlig väg; 2) besvärlighet. "He va en thålon ferel ti kom fram". Fl. (Öarne i Qvarken). *Färil,* m. öppen led för färja och båt mellan isen. Åland (Kökar). Fn. *ferill,* m. liten stig, tvärstig; fe. *färeld* (*fareld*), n. väg (Exod. 12, 27). Ordet saknas i norska munarter.

FlinkfäLu, adj. som färdas fort, flink att färdas. Vb.

FoL, f. a) förning, lass, fora; så mycket som på en gång forslas efter en häst; b) hop, samling af saker och ting. "Stora folä", stora hopen, bra nog mycket. "Hä kosta stora folä", det kostade hela hopen, ej så litet. "Han a vodhtä store fola förmer", han har blifvit hela hopen bättre. Vb.

FoLa, v. a. 1 1) affärda, föra undan. "F. åv", affärda; vanligen på ett mindre artigt sätt. Nk.,sm.,ög.,ul.,hs.,jtl. Fol (ipf. *-lä), a) föra, fortskaffa; b) forsla, framföra. "Fol timmer, ved", m. m. Vb. Folä si av, begifva sig bort. G.; 2) bortskicka, afsända. "Hókó fola hónón hi?" hvems upptåg var det att han kom hit? Fl.(Nl.); 3) följa, leda. "Fola honom hem". Hs. "Fol hem'n". Mp.; 4) fol säg (ipf. folä säg), föra sig an, skicka sig, uppföra sig. "Han fol säg int ill". Vb.*

Fola ner, v. a. 1 förderfva, förskämma, smutsa. Vg.

Fora 1 (pl. -ror), f. 1) resa fram och åter. Kl. Fola, f. ett lass med varor. "Ja har kört rea e fola". Sm. Forä el. folä, -a, f. id. Mp.; 2) gång: vicis. Hs. Forar, f. pl. gånger. G.

Fora 2 (pl. -ror), f. uppförande sätt, åthäfvor. Vb.—sk. Fola, f. a) anständigt uppförande. "Ä dä fola?" är det anständigt? Ög.,sm.; b) bruk, sed. "Hvar har si fola". Sm. Fol (pl. -lär), f. a) åtgärd; b) åtbörd: c) skick. Deraf drängfol, folkfol, kvinnfolkfol, pigfol, pöjkfol, svinfol. Åtfol f. id. Vb. For (pl. foler), f. id. Vb. (Nordmaling). Forar, f. pl. folkvett. "Han har inga forar mä si". S. G. Foler, f. pl. skick, lämpor. Mp. "Dä ä inte folk-fôler". Ul.,ög. "Ä hä folka-folor?" Fl. (Nl.). Deraf karlfora, f. karlaväsende, karlhöfva. Hs. Karafora. Götaland; käringafora, f.; stollafora, f. Sk.; gubbfola, f. "Dä ä inte gubbfola", det är ingen syssla, göromål för gubbar. Vm. Fsv. far, n. a) spår. SML.; b) sätt, sed. VGL. ÖGL.; fora, f. uppförande. S.S. 3, 81; gl. d. fore, f. uppförande. Taussens Postil. 1539 (Sommerd. f. 11, b); fht. fuara, fôra, f. (Graff 3, 597); mht. vuore, f.: bay. fuer, f. id. (Schmeller 1, 556).

Forta sej, v. r. 1 1) skynda, sig. Vg.; 2) gå för fort. "Klokka fortar sej". Ög.—sk. Forsta sej, id. Hs.

FäL (pl. -lor), f. 1) spår, steg, fjät i sand, gräs, snö (efter menniskor och djur). "Ja så fäla efter hästen ett långt stykke". "Göra fäler på golvä". Vb., fl, (Nl., Öb.)—kl. I Vb. brukas fäl

(def. fälän) nästan endast i pluralis, ehuru singularis fäl (def. fäla) någon gång höres. Färd (pl -är), f. Dl. (Mora, Elfd.). Fäl, fal, f. Vl. Fal (pl. faler), f. spår efter djur. Hs. Deraf folk-, får-, häst-, kalv-fälar, f. pl. Fl. (Nl.); kriands-fälar, f. pl. spår efter kreatur. Fl. (Nl.); 2) trampad stig. Kl.; 3) resa, färd. Vb.—ög. "Te fäles", på resor. Ul. "Hastig fäl, går sällan väl". Ordspr. Kl. Fäl (def. -a), f. färd, utfärd; i synnerhet om utfärd till sjelfiske, sjelskytte. Vb. "Han ha föra ti fäla", han har begifvit sig i sjelfiske. Vb. "Far i fälan". Vb., fl. (Öb.). Deraf *fäls, till fäls,* adv. å väg. "Hjelpa till fäls", hjelpa å väg. Kl.; 4) stark fart, hastigt springande, språng. Åm. *Fal*, f. id. "Dä ä ingen fal på hästen". Vl.; 5) mycket bråk och bestyr med något, t. ex. vid tillredelsen till bröllop, bosättning, flyttning, byggnadsinredning. Vb.; 6) buller, oväsen. Vb.; 7) gång; vicis. "Flerade fälor (el. fällor)". Fl.(Öb.). Deraf *anderfäl,* adv. andra resan, för andra gången. Ul.; *på anderfäl,* id. "Han fria till 'on på anderfäl å tå grejp e, fast'en först fikk bakaslag". Fl. (Ingo); 8) särskilda talesätt: a) *e fäl,* adv. utan framgång, olyckligt. "De hade e fäl med sej", det hade ej fart eller framgång. "De fikk e fäl", det fick ej framgång. Kl. (Skogstrakten, enl. Sylvander); b) *måttan fäl, skälig fäl,* adv. måttligt, billigt. Nk.; c) *ta i fäl mä nået,* börja. Ög.

FäLa, v. a. 1 ställa i ordning, utstyra. "Fäla te vagnen (vangen); fäla te redskapen". *Fäla ut,* utstyra. Sdm. *Fälä te,* v. a. förfärdiga, göra färdig. Mp. (Häfverö). *Fäl*, v. a. göra färdig. Vb.

FäLa-folk, n. pl. vägfarande, resande. Ög. *Färas-folk,* id. Hl.

FäLbåt, m. stor båt som nyttjas i sjelfiske. Vb.,fl.Öb.

FäLe-mä, adv. i följe med. "Dä stryker väl åt, i fäle mä". Ög.

FäLeväg, m. resväg. Hs. (Bj.). *Fäl-väg,* m. farväg. Mp. *Färdveg,* m. id. Dl. (Mora). "Ligga ute på fälvägar". Nk.; "på fälväg", på resor. Ul. *Fälaväj,* m. Ög. *Färaväg,* m. KL (Madesjö).

FäLfolk, n. resfolk. Mp. *Färdfolk.* Dl. (Mora).

FäL-fus, adj. som har brådtom att få komma i väg. Mp. N. *færafus,* reslysten.

FäL-gröit, m. eg. resgröt. *Fälmännen* (sjelskyttarne) emottagas vid hemkomsten på stranden af hustrur och barn jemte många andra. På stället kokas gröt, *fäl-gröit,* och man håller *fäl-kalas,* n. vid hvilket tillfälle bränvin och sjelkött icke saknas. Fl. (Öarne i Qvarken).

FäL-kar(l), m. sjelskytt. Fl. (N.Kb.iÖb).

FäL-knäpp, m. resesup. Fl. (Nl.). *Färaknäpp.* Bl. *Färdknäpp.* Dl.(Mora).

FäL-man, m. karl, som är ute och färdas. Mp. *Färdman.* Dl.(Mora).

FäL-mat, m. matsäck. Vb. Jfr *nista.*

FäL-måL, n. 1) måltid före en resa, resfrukost; afskedsmåltid. Nb.,vb.,mp.; 2) sistamåltiden i lifvet. Vb.: 3) framfart; om färdande och uppförande. Mp.; 4) oväsen, buller. "Hva jär ä, för fälmål?" Nb.,vb.

FäLnubb, m. 1) kort respipa; liten tobakspipa med kort skaft. Jtl.,ög. *Fälnabb,* m. Öl. *Färanubb, färenubb, fänubb.* Sm,,kl.; 2) afskedssup. Ög. (Ydre). *Färnubb,* m. Sm.(S. Vedbo). Jfr *nubba.*

Fälryss, m. 1) liten åkskrinda. Vm.; 2) ett slags släde, hvari tackjern m. m. föres. Nk. S. *ryss* 2.

Fålsup, m. sup till afresan, afskedsglas. Nk.

Fär, f. 1) färd, resa. "Da va en fali fär". Sm. "Dä ä inte å färan", det blir intet af. Bl. (Östra h.); 2) sällskap. Bl.; 3) händelse. Sm.; 4) besked, skick. "Der ä inte fär mä hanem. Hl. Fsv. *færþ,* f. färd; fn. *ferđ;* n. *fær;* d. *færd;* fht. *fart* (gen. *ferti*); mht. *vart* (gen. *verte*); nht *fahrt;* fsax. *fard* (gen. *ferdi*); fe. *färd;* holl. *vaard* el. *vaart,* id.

Fära-kär (hårdt k), *fara-kar(l),* m. forbonde, som kör varor. Sm. (Östbo).

Fåra mä, v. n. o. a. 1) fara med; 2) bjuda till, försöka. Mp.

Färas, v. d. 1 1) färdas, fara fram, resa. Sm. (Östbo), kl.,sk.,bl. *Fälas,* Mp.,ul.,ög.,kl.,fl. (Nl.) *Fälläs* (ipf- o. sup. *-sä*). Vb. (Löfånger, Nysätra, Burträsk). *Falas* (ipf. o. sup. *-ast*). Fl. (Öb.). *Fälas, falas,* Vg.,sm. (Östra, Tveta h.), dls.; 2) vara i rörelse, arbeta. "Han färas nókk, men dä tyr inte. te", han sträfvar nog, men det förslår icke. Hl.; 3) hålla oväsen, väsnas, vara oregerlig, ostyrig, fara blindt fram. Kl., bl. (Östra h.). *Färas, fälas.* Sm. (Vestbo). *Fälas.* Hs., ul.,nk.,ög. *Fäläs.* Vb. Fn. *ferdast,* färdas; n. *færast,* id.

Färdar, f. pl. 1) fotspår, spår. G.; 2) buller. G.

Färd-stigar, m. pl. söndertagbara delar till en vagnskarm. G.

Färd-stig-vagn, m. i. q. *färdstigar.* G.

Färe-vägar, m. spindlar. Kl. (Enl. Sylvander). Måhända att vägar stå i st. f. *värgar, dvärgar,* m. pl. spindlar.

För, adj. 1) duglig, skicklig till arbete. Nk., kl.; 2) stark, groflemmad, tjock och fet, försigkommen. Allm, öfver hela Sverige och Fl. (Öb., Nl.). *Fyr.* G. "En får flya som en ä för"; Ordspr. Sk. (Harjager). Fsv. *för,* adj. a) skicklig, i godt stånd. VML. S.F.S. 4, 255; 6, 282.: b) stark. S.S. 2, 242: "föra mæn". St. Rimkr. s. 23: "tuhundrade mæn væl föra"; fn. *fær, færr,* adj. duglig, skicklig; d. *for;* n. *for, för,* id.; skot. *fere, fier, fiere,* "sound, healthy".

a) *Fullför,* adj. α) fullkomligt i stånd till. *Fullfer.* Hs. (Hj.); β) som har fulla kroppskrafter och storlek. Hl. Fsv. *fullför,* adj. α) fullfärdig, tillräcklig. S.F.S. 2, 1 h.; β) stridbar, mycket stark. S.F.S. 6, 384; fn. *fullfær,* som har fulla krafter.

b) *Förane väl,* adv. mycket väl, bra gjordt. Bl. (Östra h.).

c) *Förlek,* m. styrka, grof kroppsbyggnad, storlek. Sm.,bl. Fsv. *förleker, föreleker,* m. styrka, helsa. Sv. Pr. K. f. 65; "nytia thin thima oc förlek skælica". Spec.. Virg. s. 37: sidhan sampson haffdhe misth sin förelek ok synena"; fn. *færleikr,* m. styrka, krafter: gl. d. *förlighed,* f. sundhet, helbregda. Taussens Postil. 1539 (Sommerd. 311, a): d. dial. *førlighed,* f. id. (Jutland); n. *forleikje,* m. duglighet; styrka.

d) *Förna,* v. n. 1 blifva för, blifva stark och fet, lägga ut, utveckla sig i kroppskrafter. Sm., sk.,hl.,bl.

e) *Guför,* adj. i stånd till, mägtig. Kl.

f) *Menför,* adj. svag. Hs. (Norrala). Fsv. *menför*, menlig. S.S. 1, 72; fn. *meinfærr* (Heimskringla); d. *meenfør.*

g) *Oför,* adj. svag. Hs.—bl. Fsv. *oför, uför,* adj. α) ej i godt stånd; om bro. ÖGL. VGL. VML.; β) sjuk. Sv. Bib. K. f. 90. S.F.S. 4, 255; γ) obrukbar (till arbete); om kreatur. HL.; fn. *ófær;* d. *ufør.*

Före, n. eg. väglag. Riksspr. *Fere,* n. 1) id.; deraf *menfere,* n. svårt väglag. Hs. Fsv. *menföre,* n. id. Krist. L.L.; 2) oväsen, bråk. "Hva har du nu fer fere". Hs. (Db.). *För,* n. 1) väglag; 2) smuts, slask. "Hä jär ä fali för ti kökän", det är rysligt osnyggt i köket.; 3) oordning, oväsen. Vb.

Förfara, v. a. genomsöka, genomströfva, undersöka. "Vi ha förfaret hela hultet å inte hitt en ynka stövling". Hl., N. *forfara;* d. dial. *forfare,*

Förfäl, f. (eg. förefärd), syn, som förebådar något, som skall ske. Meteorologiska företeelser anses såsom *förfäl* till krig. Hl., (Skällinge).

Förjo, i *fullt förjo,* adv. i full fart. "Han kom åkandes å dä gekk i fullt förjo". Sdm.

Förskap, m. 1) häst eller sto. Sm.,kl,; 2) ett par arbetsgilla dragare (hästar eller oxar). ”Fin förskap”, goda dragare)(”dålig förskap”. Kl.

För åv, v. n. eg. föra af; ro med ansigtet mot båtens framstam, hvarigenom den roende kommer att föra årorna framåt. Fl. (Öarne i Qvarken).

LikfäL. f. begrafning. Ög. *Ligfär,* f. id. Sk. Fsv. *likfærþ,* f. id. S.F.S. 4, 16; fn. *likför;* n. *likfær.*

Utfars-öl, n. bröllopsmåltid hos brudgummens föräldrar, då kronbröllop hålles. Sm.

Utfär(d), *udfär,* f. begrafning, likbegängelse. ”Han ä te utfärs”, han är på begrafning. Sk. (Villands, Göinge), hl. *Ufär.* Bl.,sk. (Luggude). *Jor(d)fär.* Hl. (Värö): *jolfär.* Ög.(Ydre). Fsv. *utfærþ,* f. likbegängelse. VGL. UL.; fn. *útferd,* id. (Barl. o. Jos. 187); fsv. *utfærþa dagher,* m. begrafningsdag. VGL. SML.; n. *utfær,* f. likbegängelse; fe. *utfær,* n. exitus.

U(t)färagille, n. graföl. Bl.(Gemshögs s:n).

VäLfoL, f. 1) välfägnad; 2) afkastning; inkomst som åtföljer arbete eller tjenst. ”Stodht hemman, men liten välfol”, stort hemman, men liten afkastning. Vb. FARA el. *fära,* v. a. 1) afla. ”Hästen ä färad på den går(d)en”. Hl.,sk. (Ox., Ing., Gärs h.); 2) v. n. yngla, grisa; om suggor. Sk. *Färja,* v. n. id. Sm.,sk.,hl.,bl. Fn. *fara,* v. n. coire, (deraf *kvennafar,* n. scortatio; *samfarast,* coire); fht. *faren,* v, n. coire; d. dial. *fare,* v. n. att grisa; e. *to farrow,* id.; skot. *feryt, feryit,* ”farrowed”. Af *Pauli Diaconi* Longobardiska historia (2:a boken, kap. 9) ser man att hos Longobarderne *fara,* f. utmärkt afkomma, hushåll. På anförda ställe heter det: ”Gisulfus non prius se regimen civitatis et populi susceptnrum edixit, nisi ei, quas ipse

eligere voluisset. Longobardorum pharas, hoc est, generationes vel lineas tribueret”. I Longobardiska lagarne (3:e bok,: 14) stadgades: ”si quis liber homo migrare voluerit aliquo, potestatem habeat infra dominium regni nostri cum *fara* sua migrandi, quo voluerit". Fe. *faru,* f. generatio, familia. (Josuæ bok, Genes. 12: 4). Befryndadt härmed är, såsom det synes, äfven lat. *pario, peperi, paritum* och *partum, parere,* att föda, *parens* samt måhända äfven det förlorade starka fht. verbet *fisan, fas, fesun,* att föda; (jfr Grimm, gr.

3, 52), hvarvid anmärkes att i germaniska tungorna *s* och *r* stundom utbytas. Far, m. fargalt, galt. *Farg,* id. Vb.; *farke,* Åm, (Stigsjö), mp.; *farr.* Fl. (GK., KB. i Öb.); *farre,* Sdm. (Ornö); *färre,* Ul. (Rosl.); *färke.* Jtl.,åm.; *fäkke,* id. Kl. *Faring, -en,* m. fargalt. Vb.; *färk,* m. liten galt, litet svin. Vg. Fsax. *uar* (*var*), m. gris; fht. *farh, farah* (pl. *farihir, ferihir*); mht. *varch* (pl. *verher*); fe. *færh, fearh,* m.; e. *farr, farrow;* swz. *fäck, fähg, färli;* nht. *ferkel;* bay. *fark,* m. ”halbgewachsenes männliches schwein” (Schm. 1, 562); ns. *farken,* id. (Schambach, Schütze, B. W. B.); bay. *fack,* m. ”ein schon erwachseneres ferkel” (Schmeller 1, 509); gl. tyska *varch,* m. gris. (Vocab. af år 1419, enl. Schmeller 1, 562); holl. *varken,* n.; lit. *parszas;* ryss. *porosjá;* pol. *prosie;* böhm. *prase,* id.; finn. *porsas;* lett. *pórsas;* syriän. *pors;* wogul. *boros;* lat. *verr-es,* m. fargalt; it. *verro;* fr. *verrat.* Härmed bör måhända jemföras lat. *vervex, verbex,* m. hammel; *verpa,* f. manslem (Catull. 28, 12); *verpus,* m. snöping (Catull. 47, 4).

Far-nöt, n. tjur. Vg. (Elfsb.). Fsv. *nöt,* n. oxe, eller ko; fn. *naut,*

Far-oxe, m. tjur. Vg. (Elfsb.). Fe. *fearr,* m. id. (Matth. 22, 4); fht. *far, farro,* m. id. (Graff 3, 663); nht. *farr-ochs,* id.

Färig, adj. som eger groningsförmåga, lif: om frö, ägg)(*ufärig.* Bl.

I far, adj. drägtig, a) grisdiger; om suggor. Sk.,bl. *I farr,* S. Sk. D. dial. *i far,* id.; b) lamdiger; om får. Hs. *I farr,* id. ”O ir i farr, issu takkä”, hon är lamdiger, denna tacka. Dl. (Mora, Våmh.); c) om getter. Hs., dl. Jfr *bokkfaret (bukk),* FARBRO-KVENA, f. farbrors hustru. Vg.

FARE, m. april månad. Sk. (Ing., Oxie). "Först kommer Thor mä sitt långa skägg Å lókkar barnen utom vägg; Sedan kommer Fare i fägeskinn Å fäjer barnen både ut å in". Ordspr. Anm. Denna egendomliga benämning på april månad finnes, så vidt jag vet, ej i andra germaniska tungor utom i danskan, hvarest denna månad kallas *fåremåned.* Benämningen synes vara deraf att fåren då pläga utsläppas på bete.

FARELL, *farelse, farin,* s. *fara* 2.

FARING, s. *fara, fära,*

FARKA, *farkas,* s. *fara* 1.

FARKE, s. *fara, fära.*

FARNUTTAS, *färnuttas,* v. a. 1 häftigt skymfa, banna. Sk. (Lugg., Rönneberga, Ing., N. Åsbo). *Färnuttas,* id. Hl. Jfr fht. *farnidarjan,* v, a. fördömma (Graff 2, 993).

FARNYTE, *farnöte,* s. *fara* 2.

FARNÖT, *faroxe,* s. *fara, fära,*

FAR-OL (ipf. *-lä*), v. a. & n. förorda; göra förbehåll. Vb.

FARSKJAUT, n. dålig häst, skinkmärr. F. & G. S. sid. 128, hvarest könet oriktigt angifvits såsom maskulinum.

FARUL, *-l'n,* m. djefvul. Vb. (Eg. var-ulf).

FARYN, f. besynnerligt ting, vidunder. ”Dä va e faryn!” Bhl. (Elfs.). *Förryn,* id. Bhl. (Oroust). *Föryn,* f. underligt ting, en sak att *förundra* sig öfver. ”Makan föryn har ja alldri hört”. Ja så en levandes föryn”. Bhl. (Göth. Mag. 1759, s. 191).

FASA-KUS, m. buse. Fl. (Kb. i Öb.).

FASBÄLG, m. förskräckelse, fruktan, afsky, räddhoge. ”Bära fasbälg för ngn; sätta fasbälg i ngn; få en fasbälg. Ja fikk just en fasbälg i mej te'n”. Sdm. (Selö, Ö. Rek.). Jfr fn. *fasi,* fasa, och sv. dial. *bälg,* m. mage.

FASKJULA (ipf o. sup. *-la*), v. a. öfverskyla, fördölja, ursäkta. Vb. (Löfånger).

FASSNA, f. 1) utslag och hudsjukdomar i allmänhet; 2) äfven inre sjukdom. Anses härröra utifrån och tillsändas af onda magter. Fassna komber från eldin, väddre, vattne å jolen (jaolen). He som komber från jolen e he ilakast; för si han vait he yndjbyggaren e int skonli åv se”. Fl. (Öarne i Qvarken). Jfr *far* 2.

FAST 1, adj. osnöpt. ”En faster fule”, en unghäst, som ej är utskuren. ”Faster galt”, fargalt. "Faster staut", tjur. N. G. Faste-galt, m. fargalt. G. F.

Fästing, m. fargalt. Dl. (Mora, Orsa, Skattungby). Jfr *färk, färke, fäkke,* m. fargalt, diminutiver af *far,* m. fargalt; s. *fara, fära.* Fsv. *faster,* adj. a) fast: firmus, fixus; b)

gällande; c) stark, väl befästad; d) osnöpt; om fäkreatur. GL.; fn. *fastr,* fast; ihärdig; d. *fast;* fe. *fäst,* vigens, firmus; moes. *fastan,* hålla, vakta; ***τηρεῖν***, ***φυλάττειν***, ***φρουρεῖν*** ; gael. *fastaich,* binda, göra fast. FAST 2, adv. 1) dugtigt, kraftigt Sm.,kl.; 2) fort. ”Dä går ej så fasst”. Mp.,hs.,sm.,kl.; 3) hårdt. Hs.; 4) ända: usque. ”Fast från längre tider". Ög., sm. Fsv. *fast, fasta,* adv. a) säkert, fast; b) mycket. S.S. 1, 197: ”af thinom dödh sörghir iak fast oc dröfwis”. S.F.S. 4, 511; 5, 81. Fr. af. N. 819; c) hastigt. S.S. 1, 80: ”the följdhe fast æpte”. Rimkr. ”Ingilbrickt lot tädhan hasta Til Nyköping red han fasta"; d) nästan. Alex. M.: ”stride med Philippo then dagin fast”; fn. *fast,* adv. fast, stadigt, ifrigt, hastigt; *fasta,* adv. häftigt; fd. *fast,* mycket, särdeles, (Kristian Ⅲ:s Recess 1537, kap. 21); fht. *fasto;* mht. *vaste,* adv. valde, firmiter (Graff 3, 714. Ben. 3, 274). Roten är likasom vid föregående ord moes. *fastan.*

FASTA, adj. (af en ändelse), fastande. ”Bå ja å hu ä fasta”. Sm. Fsv. *fastande,* S.S. 1, 81; fn. *fastandi.* Gula þingslög Magn. lagabætis. Havn. 1817, þfb. 3; af fsv. o. fn. *fasta,* v. n. jejunare; moes. *fastan;* fht. *fastên,* id. Fastande, adj. 1) eg. jejunus. Riksspr.; 2) något drucken. ”Han ä inte alldeles fastande”, säges om den, som druckit något, men ännu fullkomligt och i allo reder sig. Nk. Jfr *kaporr,* N. *fastande,* nykter, icke drucken.

Fastelavn, m. fastelagen. Deraf *fastelavns bolle, -månde, -onsda(g).* Sk, Jfr Ihre, Gl. Sv. 1, 438. D. *fastelavn;* nht, *fastelabend* (i st. f. *fastenabend);* ns. *fastelavend* (B. W. B. 1, 359).

Före-juls-fasta, f. adventstid. Vb. FASTHÅLLEN, adj. oryggelig, ordhållen. Hl.Fsv. *fasthalder,* adj. som håller fast i. S.S. 3, 149; fh. *fasthaldr.*

FAST-SÄNG, f. väggfast säng. Jtl.

FASUR, m. 1) jätte, buse; 2) högmodig menniska. Dl. (Elfd., Mora). Jfr fn. *fas,* n. a) åtbörder; b) högmod, stolthet.

FASYST, *fasystman,* s. *far* 1.

FAT, m. 1) eg. fat Riksspr.; 2) fig. "Dä står i fate(t) förn", man har emot honom, att. — Sdm. Fsv. *fat,* n. kärl, fat, hvilket Ihre (Gl. 1, 448) härleder från lat *vas,* utan att sammanställa det med sv. *fatta,* v. a. capere, prehendere, hvilket naturligtvis bör ega rum, såsom ock Adelung gjort med det motsvarande nht *fass,* n. Roten är moes. *fitan;* fht. *fëzzan,* hvaraf *fassôn,* parare, instruere. Grimm, wb. 3, 1358. Fadehjäl, m, kökshylla. Bhl. S. *hjälle.*

Fata, v. a. 1 tömma i (kolen i en kolryss). Sm.

Fata-knalle, m. skålvestgöte, som reser omkring att sälja kärl. Dls.,vg.,sm. S. *knalle* 1.

Fata-skrälle, n. stenkärl. Ög. FATA, 1) v. n. 1 bjuda till, bemöda sig, sträfva med, arbeta med. "Ja fatar allt mä'et". Sm.; 2) v. a. famla. "Den saka, du fatar ätter, ä vu**l**a på annat vis. Ja fatade ätter spinken, men han flöj si kos. Fata i väret". Ög. Jfr n. *fata,* v. n. fuska med något; sv. *fatta,* v. a. capere, prehendere; fsv. *fata,* v. a. id. S. Grimm, wb. 3, 1340 —1347.

FATAS, v. n. 1 brottas. *Pata, patas,* id. Sm. Fsv, *fata,* v. a. fatta i. S.S. 1, 80: "the fatadho han i wredhinne som the tha hafdho oc drogho han vppa en biærghaklint".

FATILL, m. handtag på ett kärl. Hs. (Bj.). Fn. *fetill,* m. a) band: catenula; b) svärdbälte, gehäng; n. *fat,* n. handtag. Jfr. sv. *fatta*, v. a. capere, prehendere.

FATTAN, n. handtag, grepe, skaft (på kärl). Vb.,åm. *Fatan.* Nb.,mp.,hs.,fl. (Öb.); äfven i Vb. *Fatan, fåtån* (pl. *fåtån).* Ö. Dl. *Fatan, fattan.* Ul. (Rosl.). Deraf *grytfattan,* hs.; *grytfatan,* mp.,dl. (Gagnef, Leksand); *grytfåtån,* dl. (Mora), jernkrok, hvarmed man fattar tag i grytan; *kettilfåtån* (hårdt k), dl. (Mora); *ämbarsfattan,* hs. Ordet är öfveralit neutrum. Af sv. *fatta,* v. a. capere, prehendere; jfr *fatill.*

FATTER (*fatt,* f. och n.), adj. beskaffad. "Hur ä han fatter?" Ög. m. fl.

FATTI(G)-LAPP, m. fattig stackare. Bl.

FATTIGMANS-TRYSSEL, s. *etterört.*

FATTLA, v. n. 1 fjärta (likväl så att det följer tunnt med). Verbaländelsen *la* utmärker det freqventativa begreppet. G. *Fattla* synes vara beslägtadt med nht. *fatsch,* m. dy, smuts på vägar. Grimm, wb. 3, 1363.

FATTLIG, adj. 1) eg. som kan fattas med förståndet. Riksspr.; 2) som lätt fattar hvad han (hon) lärer. Bl.

FATTU, adj. fattig. Vb. *Fatin.* Dl. (Mora). Fsv. *fatökr, fatugr, fatiker, fattigher,* adj. fattig; fn. *fátækr,* id.; af *fár,* adj. parvus, exiguus och *taka,* v. a. taga, mottaga: accipere. På samma sätt härledes gr. **δέκτης**, tiggare, af **δέχεσθαι**, mottaga. Af ofvannämnda fn. *fár* härledas på liknande sätt flera ord i fsv., t. ex. *fafænga,* f. fåfänga, *fafængr* el. *fafængir,* adj. fåfäng, Kg. Styr. s. 135. S.S. 1, 13, 27 (af *fænga,* v. a. förvärfva. Kg. Styr. s. 8); *fakunna,* f. okunnighet. Cod. A. 27, f. 190 v.: "fakunna ælla fauizska"; *fakunnoqher,* adj. fåkunnig, okunnig. S.S. 1, 236. S.F.S. 6, 75; fn. *fákunnugr;* fd. *fakunnogh, fakunnugh,* id. (Mlb., Gl. s. 192); fsv. *famaloger, famelogher,* adj. fåordig, tystlåten. S.F.S. 5, 129; fn. *fámálugr,* id.; fsv. *famæghin,* adj. vanmägtig, som har få krafter. S.F.S. 6, 430; (af fsv. *mæghin,* n. magt, kraft. S.S. 1, 193. S.F.S. 4, 106; 6, 44; fn. *magn, megin;* fe. *mægen, mægn;* fht. *magan, megin* [Graff 2, 620], id.); *fanyter,*

faanytter, adj. fåfäng, som är till ringa nytta. Alex. M. v. 6250. S.S. 3, 166, 177; fn. *fánytr,* id.; fsv. *favisker,* adj. fåvitsk. Kg. Styr. s. 18. Spec. Virg. s. 221; fn. *fávis,* id.; fsv. *fåvitska (favizsca, favidzska),* f. okunnighet, fåvitska. S.S. 1, 83, 94 Spec. Virg. s. 221; fn. *fávitska,* id. Fattu-dail el. *föttu-dail,* m. fattigdel, utdelning till de fattige i socknen. Vb. *Fattidél,* m. utdelning af matvaror och penningar till de fattiga inom en socken. V. Nk.

Föttudom, m. fattigdom. "Föttudomen å högfä**l**a spönnäs ti häit-aska". Ordspr. Vb.

Föttumann, m. fattig man. "Rikmanns sjukdom å föttu-manns panköku jär mäst omtala(d)". Ordspr. Vb. FAUK, *feuk,* s. *fyka,*

FAUL, adj. dugtig, stark. "An ir faul", han är stark. Dl. (Våmh.;sällan brukl.). Jfr *för,* sid. 130.

FAUSK, s. *forn.*

FAUT, m. fogde. *Kraunfaut,* m. kronofogde. Dl. (Elfd., Våmh.). N. *fut, faut, fot,* m. fogde; fsv. *foghate, foghoti* (*fogot, foghote, foghot, fougte, fougde, fogte*); fht. *fogat;* gl. tyska *faud,*

faut (Schmeller 1, 511); isl.*fogeti,* id.; lat. *advocatus;* mlat. *vocatus.*

FAXE, m. låsta, rågsvingel: Bromus secalinus. Vl.,vg. m. fl. Jfr fn. *fax,* n. a) man på en häst; b) borst; n. *fax,* a) man; b) fransar; swz. *fachs,* m. dåligt fjellhö (Stalder 1, 348).

FE, n. fä, boskap. Vb. *Fi* (def. *fie*), n. Jtl. I Dl. (Mora) säges *krytyr* (pl. def. *-ri*), n. id. Fn. *fé,* n. a) fäkreatur; b) penningar; c) egendom, gods; fsv. *fæ,* n. a) fä, fäkreatur; deraf *gangans fæ, fæarföling, fæarganger, fæarlæstir, fædödher, fægömare, fæherdhe, fæhiord, fæhus, fælaþi, fælöt, fæmark, fænaþer;* b) gods, saker (af hvarjehanda slag); deraf *fæbot, fælage, liggiande fæ;* c) egendom i allmänhet; deraf *fælat;* d) penningar; deraf *fægiordel, fægæld, fæsak;* e) värde, hvilken betydelse endast förekommer i talesättet: *fæiar bætri, værri,* bättre, sämre i värde. VGL. UL.; moes. *faíhu,* a) boskap; b) rikedom; fsax. *fehu, fe;* fe. *feoh,* a) boskap; b) penningar; ffris. *fia,* n. a) boskap; b) egendom; c) penningar (Richthofen, 736); fht. *fihu;* mht., nht. *vieh,* boskap; fpreuss. *pecku;* lat. *pecus.* Febain, n. nöt, fä. "Du jär ä febain". Vb.

Febo(d), f. upprödjadt ställe i skogen för bete om sommaren för boskapskreatur. Vb. *Budär,* f. pl. id. Dl. (Mora).

Febohjon, n. vallhjon vid sådana fäbodar. Vb.

Febovall, m. den afröjda platsen eller den mark hvarest fäbodar äro belägna. Vb.,jtl.,mp.

Febo-vist, m. & n. ett litet boningshus åt fäbodpigan eller den som vårdar och mjölkar korna. Vb. Bestämda formen heter *febovisten, -sta* el. *-ste.*

Fedröft, f. oxdrift. S. Sk. N. *fedrift,* f.en hop kreatur som man drifver till ett aflägset ställe. Fehoved, n. dumhufvud. S.Sk.

Fekräg, *fekräj,* 1) n. ett nötkreatur; 2) n. coll. nötboskap. S.Sk. *Fä-kritter,* n. Nk.

Fjås, *fjös,* n. fähus, ladugård. Dl. Af detta ord förekomma många skiftningar: *fjös.* Hj., bhl.; *fjäs, fäus* (def. *fjäse, fäuse*), Jtl.; *feus, fos, fojs, fuus, föis.* Nb., åm.; *fäus.* Nb.; *fjus.* V. dl.; *fjus, fys, fyks.* Vl.; *föjs, fyks, fuks.* Hl.; *fägs, fågs.* Hs.; *fägs, föugs.* Åland; *fäjs* (def- *set*). Nk.,ög.,sm.,kl.; *fys.* Vg.; *fjos, fongs, fängs, fakks* (def. *-ä*). Mp.; *fäghus.* Nk.; *fäghus, fäggus.* Sdm. (Thoresund); *föjs* (det. *-se*). Vm.; *föngs.* Åm. Fn. *fjós,* n. id.; n. *fjos, fjøs,* id.

Fjäs-glugg, m. glugg på en stall, genom hvilken spillning utkastas på gödselhögen. Dl. (Elfd., Mora). *Fjäs-glugg.* Dl. (Böle). *Fjösglugg.* Dl. (Malung).

Fjås-lider, n. fähuslider. Dl. (Mora, Våmh., Elfd.).

Fjös-hjäll, m. fähusskulle. Hj. *Fäus-hjäll,* m. lafve i fähuset; nu en slags öfvervåning i fähuset. Jtl. *Fjås-ill,* en hylla vid en vägg i fähuset, hvilken liknar en säng med botten och bräddar. Dl. (Mora).

Fójs! *fójs!* lockelse på hästar. Sdm. (Sorunda). På samma sätt är *bås! bås!* i Skåne lockelseord på boskapen, då han skall in i stallen.

Feläs-väj, m. boskapsväg Vb.

Femat-taskä, *-a,* f. liten väska, hvari vallhjon förvara salt till förplägning för boskapen. Mp.

FläÐ, *flä,* n. boskap (kor, får, getter). Dl. Deraf *Fläds-'op,* m. boskapshop, boskapshjord. Dl. (Elfd., Ohre). Fsv. *fælaþi, fileþi,* n. fä, fäkreatur. VML.SML.GL. Jfr här nedan *fälad.*

Fäfull, adj. högligen öfverlastad af starka drycker. Kl.

Fä-gänta, f. ladugårdspiga. V. Dl. (R. Dybeck, Sv. Vallv.). Jfr *gänta.*

Fä-have, m. 1) eg. fähage; 2) kringgärdad gödselstad. S. Sk.

Fähave-dige, n. stengård eller jordvall kring gödselstaden. S. Sk. (Ox.).

Fälad, m. 1) betesmark, utmark. "Der ä ingen fälad te den går(d)en". Ög.,hl.,sk. *Fälled,* m. id. S. Sk.; 2) trädesåker, gräsbevuxen träda. *Fälled.* Sk. Af fn. *láð,* n. gräsmark; fin. *laidun,* betesmark; jfr ir. *laidh eang,* "a coast or border of the sea". Det ofvan under *fläð* anförda fsv. *falaþi,* n. har ursprungligen betydt betesmark, men sedermera användts för att beteckna den derpå betande boskapen.

Fälas-bet, *felas-bet, felas-bäit, feläs-bäit, feles-bäit,* m. mulbete; *felas-väj, feläs-sti(g),* m. stig eller väg för fä, boskap, hvilken af boskapen upptrampas under vandringen genom skogen från och till hemmet. Vb.

Feläs-tå, n. en på båda sidor afstängd väg genom eller förbi åker för kreatur. Vb. S. *tå.*

Fälads-möte, n. möte af socknens åboar, hvilka då öfverse alla på fäladen eller den gemensamma betesmarken utsläppta kreatur för att förvissa sig derom att inga obehöriga kreatur derstädes befinna sig, i hvilket fall de instängas i en s. k. *in-nams-hage.* Sk. (Ox,, Skytts h.). Jfr *nimma.*

Fäskog, m. skog der kreatur beta. *I fäskog,* adv. i vall. "Gå i fäskog", gå bort med kreaturen till betesmarken, eller hemta dem derifrån. Kl.

Fästing, *(fässting),* m. en insekt på boskapen: Acarus reduvius. Linn. G.,sdm. *Fässing,* m. id. Sm. Jfr *krak-plat.*

Fä-vett, n. litet vett. "Du har la fävettet". du har så mycket vett som ett fä. Sm.

Fa-vuLen, adj. fäaktig. Sdm. FEBB, m. 1) svans. Sk. (Skytts h.; jfr Nicolovius, s. 185); 2) timpen på lappskor. *Fibb, Lappskofibb,* m. id. Åm.; 3) en rak, kort ståltrådsbit, hvassad åt båda ändar, att dermed meta småfisk. Ög. *Fibb,* m. kort spets t. ex. på en halsduk. Ul. Fibbul, m. svans, enkannerligen pä hundar. Fl. (Ingo). FEBBA, *fibba,* v. n. 1 1) bära sig futtigt åt; gå tanklös. "Ja tror du går å fibbar i fåramånaden", säges när man går i tankarne och gör något bakvändt. Sk. (Ox.). Febb, 1) m. den som bär sig futtigt åt; 2) n. futtighet. Sk. (Ox.).

Febbel, m. fubblare. Vb.

Febbla, v. n. 1 stappla. Dls. *Febbla, feppla, fabbla,* v. n. 1) snafva, falla; 2) fela. Hs., vl. *Febbäl* (ipf. *feppäl* el. *fippäll,* v. n. uppföra sig otympligt. Vb. *Fipla,* v. n. 1) vara ovig i händerna, darra i händerna när man vill taga på eller i något; 2) smått skälfva under det man rörer sig. Dl. (Mora).

Feppelhändt, adj. ovig i händerna. Hs.,hj.

Fabbel, *febbel, feppel, fippel,* n. fubblare, tafatt person. Vb. Jfr fn. *fift,* n. fåne; galning; *fifilskr,* adj. narraktig; *fifla,* v. a. göra narr af; *fipla,* v. a. röra vid. FED, *fedebånn, fedja, fedje, fedjeband,* s. *fittje.*

FEG, s. *fejg.*

FEGA, f. 1) duk, handduk. *Raisfega,* f. G. *Han(d)klä,* n. id. S. Sk.; 2) omgång af nattvardsfolk vid altardisken. G.; 3) omskiftning (paroxysm) från feber till köld. N. G. Jfr *fagä, fäja,*

FEGG (pl. *-ar*), m. 1) man: vir. Wormsö, Nuckö; 2) pojke. Hj. Jfr *bigger.*

FEGGA, v. a. 1 reda ut garn, då det är tofvigt eller hoptrassladt och icke genast från härfvan kan spolas ("spiltas"). Hl. *Fekka,* v. a. id. Hl. (Värö). Jfr *fäja.* Fegga, f. en sådan med händerna utredd garnhärfva. Hl. (Kongsbacka). FEGIN, adj. glad, innerligt förnöjd, såvida glädjen visar sig i yttre åtbörder. Fl. (Nl.). *Fegen, fägen,* 1) id. Åm.,sdm.,ul.,vg.,sm,,g. *Fegjen.* Jtl.,hs.,vl.,dls.,ög. *Fägjän, fägjin.* Vb.,mp.v.dl., vm.,nk. *Fagjin,* id. N. vb., ö. dl. *Fägjin.* Fl. (Öb.). *Fejer,* adj. ifrig, liflig. Sm.,bl. (Östra h.). Fn. *feginn,* adj. glad; fsv. *fæghin,* id. S.S. 1, 20, 217. Sv. Pr. L. XX, s. 91. Sv. Bib. K. f. 8 v.; n. *fegjen, fegen, feien;* fe. *fægen;* e. dial. *fain,* id. (*Halliwel,* 1, 345; *Grose,* Glossary). Jfr fsv. *fæghins budh,* n. glädjebudskap. S.F.S. 6, 252; *fæghinsæmia,* f. glad sinnesstämning. Sv. Pr. L. XX, s. 284: tha sagdhe fadherin j rætto fæghinsæmia til syna swena, snarlica hemptir mik fram"; *fæghnis tidhande,* f. fägnesam tidning, glad underrättelse. S.F.S. 4, 257; fht. *gafehan,* glädja sig; *gafeho,* m. glädje; *gafag,* förnögd, glad (Graff 3, 417—419); moes. *fahêds,* f. glädje: *faginôn.* glädja sig; fe. *fægnian;* fn. *fagna,* id.

Fäjänäs (ipf *-sä*), v. d. glädas, fägna sig. Vb.

Fäjänäsam, adj. fägnesam. Vb.

Fäjänsamt, adv. fägnesamt. Vb.

Fäjäs (ipf. *-sä*), v. d. fägna sig, glädjas. Vb. FEJFANG, n. förtret. G.

FEJG, *fajg* el. *fajgur,* adj. bestämd till en snart inträffande död; som snart skall dö, har döden förestående: ej kan undvika ett förelagdt öde. "Däu jäst fajg", du ser ut, som du snart skulle dö. G. *Feg,* id. G. (Atlingbo). *Fajg, faj, feg,* id. Sm. *Feg.* Nb.,vb.,dl.,mp.,sdm.,bhl., Fl.(Öb.Nl.). *Feger,* id. "Hókken kunde tro att han skulle vara så feger". V. Nk. "Du jär int feg", du är ej nära döden; säges till en person, som kommer vid eller kort efter det man talat om honom. Vb. *Fäj,* id. "Ja trodde inte han va så fäj, Hva han va fäj!" Hl. "Enderä ä fälle du feg heller óg ja", säger den ene af tvenne personer, som träffas och varit bekanta, men ej strax igenkänna hvarandra. Sdm. Fn. *feigr,* adj. som är nära döden; fsv. *fegher, faigr,* adj. bestämd till en snart inträffande död. UL. GL. Didr. af B. 288; fsax. *fêgi* (Heliand. 72, 4); fht. *feigi* (Graff 3, 432); mht. *veige,* id.; ns. *fege* (B. W. M 1, 364); fe. *fægi,* adj. a) döende; b) feg, rädd; n. *feig,* adj.

nära döden; som skall dö; holl. *veeg;* bay. *faig* (Schmeller 1, 514); ffris. *fai, fach* (Richthofen, 724); nfris. *feeg, feig* (Outzen, 73); d. dial. *feig;* skot. *fey;* lapp. *faiges* (lånadt från sv.), id. Brå-feg, s. *bråd.*

Fajg-äld, m. troll-eld. lyktgubbe, som tros föreboda någons död. G.

Faig-ljaus, n. draka-ljus, trolleld för någon som snart skall dö. G. (Fårö, Vamlingbo). *Feg-lios,* n. id. Dl. (Mora). *Feg-ljus,* n. ljus eller bloss, som under mörka nätter far fram öfver eller förbi det hus, der någon *feg* person ligger sjuk, men ögonblickligen försvinner; anses såsom ett säkert förebud till döden. Nb.,vb.,mp. Har man sett något sådant *fegljus* vid ett boningshus, så antages för säkert att der någon snart skall dö; men vanligen ses, såsom Unander (Allmogemålet i södra Vb., s. 9) anmärker, *fegljus* ej vid andra hus, än der någon redan ligger sjuk. N. *feigde-ljøs.*

Fegd (def. *-da*), f. instundande död; ett förestående dödsfall, det att någon snart skall dö. "Flikka dör no(g) snart, för ho växer så i fegda (fejda). Den der f lekka får ni fälle inte ha te; dä syns ho växer i fejda. Han äter i fegda". Vm.,sdm.,nk. (Bergslagen). "Han går i fegda; han gör'et i fegda", han a förebodar sin död genom ovanliga gerningar. Ög. "Fäla i fegda", rusa sitt öde till mötes. "Han fiskar i fejden", säges då någon får ovanligt många fiskar, hvilket anses föreboda en snart förestående död. Ul. (RosL). *Fegd,* f. förebud till död eller olycka. Vb. Ordet nyttjas blott i bestämda formen. Fn. *fejgd,* f. förestående död; n. *feigd,* f. ett förestående dödsfall; d. dial. *feigdum,* m. döden.

Feg-märke, n. elakt förebud: malum omen. Vb. FEJGD (def. *-da*), f. 1) eg. krig, fejd. Riksspr.; 2) drabbning; 3) vefva. Jtl. Fsv. *fegþ, fegd, feyd,* f. fientlighet, fejd. VML. St. Rimkr., s. 75; fn. *fæð,* f. fejd; fe. *fæhð,fægð;* d. *feide,* id.; fht. *fêheta, fêhta,* f. strid: pugna (Graff 3, 445). Fegdad, *fejdad,* adj. anfäktad, ansatt, öfverhopad, brydd. "Fejdad me arbete". Vm., vg. (Vadsbo). Detta ord är egentligen p. p. af fsv. *feigda, fegda,* v. a. anfalla, öfverfaila. S. S. 3, 196. St. Rimkr., s. 74:

"The skulle Hanis til Siktuna leigda, At engin skulle honom feigda";

d. *feide* v. n. kriga, fejda: "feide mot sit fødeland", FEJLA, *fäjla, fejle, fejlesäkk,* s. *filu,*

FEJTA, v. n. 1) blifva fet, fetma; 2) bättra sig, återfå sina krafter. Vg. Fn. *feita,* v. a. göra fet, göda; *fitna,* v. n. blifva fet; fsv. *fitna,* id.; n. *feitna.* Grimm (gr. 3, 45) antager ett förgånget starkt verbum *feitan, fáit, fitun,* pinguere. Fejt, adj. fet. Fl. (Nl.), *Fajt, fait.* Vb. Fn. *feitr;* n. *felt;* d. *fed;* fe. *fæt;* e. *fat;* holl. *vet;* fht, *feizt;* nht. *fett,* id. Jfr skr. *pi,* att göda, göra fet; p.p. *pita; piv,* att vara tjock; *pivan,*

adj. fet, tjock; pers. *pî* fett; hindost. *pin,* id.; gr. ***πιώδης*** fet; ryss. *pitátj,* att nära; armen. *ped,* tjock.

Faita-täisdag el. *fäjta-täjsdag,* m. fettisdag, näst efter fastlagssöndag. N. G. Jfr *hwait-täisdag.* N. *feitetysdag.*

Fait-vid, m. torrved, fet ved. G. N. *feitve(d).*

Faitvids-skatä, m. den torra toppen på en tall, som afhugges till *fait-vid.* G. Jfr *skate.*

Fet, *-a*, f. fettma. Vb.

Feta, f. fetthinnan kring mage och tarmar i kreaturen, deraf talg erhålles. Vb.

Fete, n. fett (af olja, talg, tran m. m.). Fl. (Ingo).

Fetpölsa (pl. *-ser),* f. 1) larven af ollenborrar: Melolontha vulgaris. Ög.,sk.,hl. *Fedepölsa,* f. id. Sk. (Bjäre); 2) fet och klumpig qvinna. Ög. (Ydre). Jfr *pölsa.*

Fet-rötter, f. pl. feta, gamla och torra furu-rötter; tjärved. Jtl,

Fet-tagg, m. Stellaria media. Vb.

Fettje (pl. (def. *fettjan),* f. gräsrika stränder vid åar och bäckar. Jtl. Jfr fn. *feiti,* f. fethet; n. *fit,* f. gödslad och gräsrik slätt; fn. *fit,* f. id.

Fett-korv, m. korf, hvari inneslutes fettet af renslagt. Vb.

Fet-vägg, m. mandelbulle, fastlagsbulle. Ög. (Gullbergs). Ns. *heetwege,* id., af *het,* adj. varm och mht., nht. *weche, wegge,* m. ett slags viggformigt bröd. Jfr Ihre, Gl. S. G., v. *hetvegg.*

Fita, f. 1) fetma (hos menniskor och djur); 2) bördighet (på mark). Fl. (Nl.). Fn. *feiti,* f. fetma; n. *feita, feite,* f. fett; *fita,* fetme; fht, *feiztî,* f. id. Deraf a) *By-fitan* el. *bysfitan,* f, def. *α)* eg. by-fetma; *β)* gödselvatten från en by; allt gödande vatten, som från ett bebygdt ställe kan flyta ner öfver ett fält, åker eller äng, ”By-fitan gar allt åt skougen”, gödselvattnet ifrån byn bortrinner allt till skogen. Fl. (Pargas, Ingo); b) *Höst-fitan,* f. def. den fetma och kraft, som ett kreatur af godt sommarbete eger om hösten. Fl. (Ingo); c) *Klö-fita,* f. klöffett Fl. (Ingo). FEL, *fäl,* s. *fäla.*

FELA 1, f. toka, qvinlig fåne. Vg. (Sandhem, enl. D.D.). Troligen samma ord som *vela,* f.; se detta ord; eljest synes det vara befryndadt med fn. *fífl,* n. en tok, galning; *fífla,* v, a. gäcka, narra. So-fela, f. ett oqvädinsord om och till en qvinna. Nk. (Enl. D.D.).FELA 2, s. *fìlu.*

FELERA, v. n. 1 1) fela, fattas. ”Hva felerar dä?” Sm.,bl.; 2) *felera me! belera me!* En lindrig ed eller en försäkran. Sm.

FELKE, *filke,* n. slem (t. ex. på fisk, stenar). Ög. (Gullbergs, Ydre h.). *Felk,* id. Sm. (Östra h.), kl. *Filka,* f. mögel på våta varor, t. ex. vin, öl, Fl. (Nl.). *Fillskä,* f. ett slags mögel, i synnerhet på våta varor. G. Jfr fn. *fyla,* stank; skräp; fe. *fild;* e. *filth,* smuts; *filthiness,* f. smutsighet, orenlighet; fsv. *fylska, fyliskia,* f. a) oren vätska. S.F.S. 1, 3 h.; b) orenlighet. Kg. Styr. s. 59; *fylska,* v. a. nedsmutsa; l. c. s. 110. Jfr fn. *fúll,* adj, stinkande; moes. *fuls;* fe. *ful,* id.; *fylan,* v. a. nedsmutsa; *fûljan,* v. n. ruttna. Eller monne ej kanske heldre våra landskapsord äro beslägtade med t. *fehle,* f. liten hinna: cuticula; ”wann die fehle oder häutlin des hirus verletzet” (Grimm, wb. 3, 1422)? Roten är då troligen fn. *fela,* v. a. betacka, dölja; fe, *filhan;* moes. *filhan,* id. Felki(g), *fellki(g),* adj. slemmig, hal af slem. Ög.,kl.

Filked, adj. smutsig, slipprig af smuts. ”Väjen ä så filked”. Hl. *Filked* (läs: *filtjed*), id. ”Där ä så filked att gå”. Sk. (Ox., Skytts, N. Åsbo). *Filkred,* id. Sk. (Luggude). E. *filthy,* adj. smutsig, orenlig; *filthily,* adv. smutsigt, orenligt.

Fölkå, f. mjölkskorpa som bildar sig på en surmjölksslef. Fl. (Öb.). FELL, s. *filla.*

FELLRA, s. *föla.*

FELOT, adj. felfri (till kroppen), icke ofärdig, lytt. Fl. (Nerpes). *Fälo.* Fl. (Kronoby). *Fälå.* Fl. (Gl. Karleby) Fsv. *færdoger, færduger,* adj. färdig, beredd. St. Rimkr. 412; eg. beredd till färd (fn. *ferđ,* n. a) färd; b) rörelse; *ferđaz,* färdas, resa); deraf sv. *ofärdig,* adj. halt, lam; eg. den som är otjenlig till att företaga en färd; fsv. *ofærdigher, ofærdogher,* adj. svag. UL. S.S. 1, 169.

FELT, adj. n. el. adv. 1) angeläget, nödigt; 2) brådtom, brådskande. ”Fäll var ä felt”, visst var det nödigt. Nb.,vb.,gstr. ”Hä var int felt (el. fält)”, det var ej nödigt, ej af någon vigt. ”Hä jär int na felt (el. fällt) om hä”, det är ej någon brådska dermed. Vb. *Fält,* id. ”Han har inte så fält för sej, att —”. Hs.,mp.,gstr. *Fällt,* id. Hs. (Bj.). Jfr *fälas, färas.* Fältas, v. d. 1 högligen anstränga sig, äflas med. Sm. FEMFINGERS-ÖRT, f. Potentilla argentea. Nk. m. fl.

FEMMA 1, f. lös jord med fin sand och rödlera; oduglig åkerjord, jäsjord. Dls. *Femmjord,* f. id. Dls.,vg. *Fim,* m, *fimjor(d),* f. kärrjord, dyjord. Hl. *Mjeljor(d),* f. id. Hl. (Värö). *Femsand,* m. rödlera blandad med sand, Vg. Jfr fht. *feim,* m. spuma.

FEMMA 2, f. lindrig sjukdom, lättare åkomma. ”Hva ä der för femma på'n? Inte såg ja nåra femma på'n i går”. Nk.

FEMMA SEJ, v. r. 1 skämma ut sig, bära sig illa eller skamligen åt. Vg. Fn. *feima,* v. n. blygas, *feim,* n. blygsel; *feiminn, feimulegr,* adj. full af blygsel.

FEMMER, adj. 1) flink, snabb, rask. Vg. (Elfs.). *Fäm,* id. Vl. (Enl. Ihre); 2) qvick, lustig. *Fimper.* Åm. *Fimper,* adj. munter, fiffig. Vb. *Fimper, femper,* adj. yster, liflig i åthäfvor, lustig. Jtl. Fn. *fimr,* adj. a) hastig, flink; b) behändig; *fuma,* v. n. skynda sig för mycket; n. *fim,* adj. snabb, flink; d. dial. *fim,* id.; *fimmer,* mycket sysselsatt (Jutland); *fimre, firme,* v. n. vara i en hastig, ängslig rörelse (Mlb., D.L. s. 113).

FEMSTENA-RÖR, n. råstenar mellan egorna, bestående af 5 stenar. Vg. m. fl.

FEN 1, n. ofruktbar mosse, sidländ mark, öfver hvilken vattnet står vissa tider på året; sank tallmark; kärrjord, dyjord. Kl. (Stranda, Tjust). Fn. *fen,* n. träsk, kärr, moras; (deraf *fenvotr,* adj. genomvåt; jfr *fúna,* v. n. att ruttna); e. *fen,* kärr, moras, sump; *fenny,* adj. kärraktig, sumpig; e. dial. *vanne,* dy; fe. *fenn,* m. moras; n. *fæn,* n. id.; fht. *fenna, fenni,* f. id.; deraf *fenni-stat,* sumpigt ställe (Graff 3, 522); ffris. *fenne, fene,* m. sumpig betesmark (Richth. 733); holl. *veen,* n.; ns. *fenne* (B. W. B. 1, 374); nfris. *fehn, fenne* (Outzen, 75); wallon. *fanië (fagne),* id.; skot. *fen,* gyttja, dy; moes. *fani,* n. dy; mlat. *phanus, fangus,* id.; sp., it. *fango,* id.; frans. *fange;* prov. *fanc, fanka,* id.; bret. *fank,* m. "fange, ordure”. Jfr skr. *panka,* m. och n. dy, moras; hindost. *pânk,* id.; beng. *pankil,* adj. dyig, smutsig. Af detta uråldriga ord *fen* anse somlige att Finland erhållit sitt namn, en förklaring som synes bekräftad genom landets finska namn *Suomi,* af *suo,* träsk. Fäna, n. starr, sjögräs. Mp. *Fenne,* n. Dl. (Elfd., Våmh.); *fännä.* Dl. (Nås). Deraf *fänvass,* m. Mp. Jfr fe. *fen-cerse,* f. Nasturtium aquaticum. FEN 2, n. 1) agn, borst på korn. Sdm., nk. *Fena* (pl. *-ner*), f. id. Deraf *kornfena,* f. id. Sdm. (Ornö); 2) smula, något obetydligt i allmänhet; i följande talesätt: ”allri fen, icke det minsta. Nk.; ”inte ett fen (el. *skal*)”, id. Ul. (Rosl.). *Fän,* n. smula, det alldraringaste. Sdm. (Björkvik). *Fan,* n. maltfän: putamen s. purgamentum polentæ. Vg. (Enl. Hof). Jfr sv. *fan,* n. de fina, hårlika delarne på begge sidor af röret på en fogelfjäder; sv. dial. *fanor* och fe. *fen,* fjäll.

FENA, v. a. 1 rensa, sprita (ärter, nötter). Sm. Fn. *fína,* v. a. glatta, putsa ren.

FENNE, s. *fen* 1.

FENNE, *fänne* (def. *fänna*), f. snödrifva. *Snöfenna* el. *snöfänna,* f. def. snödrifvan. Jtl. *Snöfäng,* f. id. Hj. *Fan* (pl. *faner*), f. drifva. *Snyfan,* f. snödrifva. Hl. (Vallda). Fn. *fönn* (pl. *fannir),* f. snödrifva, lätt sammanpackad snö; *fenna,* v. imp. snöa; n. *fenne,* f. pl. snömassor, hopdrifven snö; *fonn, fann,* f. sammandrifven snömassa; *fonnut,* adj. full af snömassor; *fenne,* v. a. drifva samman i hopar; jfr? skr, *pind,* att sammanhopa.

FENNING, m. tunnt täcke af lin eller ull, som bönder begagna i st. f. lakan. Ög. Jfr moes. *fana,* m. tyg, duk; fht. *fano,* m. linne. S. *fana.*

FENÄS (ipf. *-sä*), v. d. börja gro, rotbildas, spricka ut; om sädeskom och frö. Ordet förekommer sällan i andra modi och tempora än infinitivus. "Hä håll å fenas. Hä a börja fenas. Hä ta rättnu på fenas". Vb.

FEPPELHÄNDT, s. *febba, fibba.*

FEPPLA 1, v. a. 1 plocka smått, fingra. Ög. (Ydre).

FEPPLA 2, s. *febba, fibba.*

FER, *fere, ferre, ferepära, ferestabb, ferträ, fereäkka,* s. *furu.*FERE, *ferel, färil,* s. *fara* 2.

FERNUTTELIG, adj. ombytlig, obestämd (till lynnet). Sk. (Luggude). Jfr *farnuttas.*

FERRA, v. n. 1 fjeska, i häpenhet springa fram och åter, utan att veta hvad man skall företaga. V. Nk., sm. Ferrer, m. en fjesker. Sm. (Vestbo). FERSKÄN MÄG! interj. tro säkert, visserligen. Hs. (Bj.). *Ferskäna me!* id. Db. (föråldr.).

FERSOREN, *fersvärja,* s. *svära* 2.

FES, *fesjlakk, fes-kärve, fes-nyttu,* s. *fisa.*

FESKEMÅNS, m. fiskmåse: Larus. Vg. (enl. Hof).

FESLA, *fessla,* v. n. och a. 1 1) sladdra, sqvallra, hemligen förtala. Bhl.,hl.,sk.,bl.; 2) fjeska (listigt, mistänksamt). Bhl.,hl. (Slättåkra). D. dial. *fisle,* v. n. sladdra (Outzen); ns. *fusseln,* v. n. "leise und geheim reden" (B. W. B.); swz. *fesla,*

v. n. "auf langweilige weise etwas wiederholen und vorwerfen" (Tobler). Fesla, *fessla,* f. 1) fruntimmer som förer sladder, sladdrerska. Sk.,hl.,bl.; 2) fjesker. Bhl. (Elfs.).

Fesslare, m. sladdrare. Sk.,bl.

Fessle-tut, m. sladdrare, sqvallrare. Sk. D. dial. *fisseltuder,* m. id. (Outzen).

Fessle-tuta, f. sladdrerska. *Sladdermaska, slättemätte,* f. id. Sk. FESSELE, adj. yfvig, fyllig. Hs. (Bj.). U-fessele, adj. n. som icke är yfvigt, fylligt. Hs. (Bj.). Härledningen osäker. FESSING, s. *fässing.*

FESSLA, v. a. 1 kittla, röra litet vid, slå smått, smårifva. "Ge märra-kraken ett riktigt piskärapp, å sitt inte tókken där å fesslä'na i ljusken". Nk.,vm. Fn. *fitla,* v. a. röra litet vid; *fitl,* n. obetydligt vidrörande.

FET, s. *fot.*

FETPÖLSA, *fetrötter,* s. *fejta.*

FET-SEGA, f. ledvatten. Hs. (Db., Bj.).

FETTSIN, *fettseger,* m. klar vätska, som flyter ur sårnader på menniskokroppen. Sdm.

FET-TAGG, *fetvägg,* s. *fejta.*

FEVALL, s. *fjärållder.*

FIA (ipf. *fiäd* el. *figdä,* sup. *figt*), v. a. följa. "An figdä" (eller "fiäd"), han följde. "An figd ónum", (icke: "an figdä onum"), han följde honom; hvaraf således inhemtas att vokalen *ä* i impf. *figdä* bortfaller då objekt följer. "Fi min", följ med. "Au a figt flerum åv grannum bort å kroni tä såjpa", han har följt flera af grannarne bort på krogen att supa. "Flerer åv grannum a fe

bort å kroni å såjpa å dem ar an figt", flere af grannarne hafva farit bort på krogen att supa och dem har han följt. Dl. (Mora). Fsv. *fylgia* (*fylghia, filgia*); fh. *fylgja;* n. *fye* (ipf. *fygde*), id.

FIBB, s. *febb.*

FIBBELERA, v. n. & a. 1 1) skämta, narras; 2) narra, bedraga, Ög. (Gullbergs, Ydre h.). *Fibelera,* id. Ög. Fn. *fífla,* v. a. gäcka, narra, bedraga. Fibbel, m. en person, som man mistror att ej göra en rätt. Sdm. FIBELSTUSS, *fiblestuss, fiblistuss,* s. *fillestuss.*

FIBLER, f. pl. Arnica montana. *Slåtter-gubbar,* m. pl. id. Ög. Jfr fn. *fífill,* m. Leontodon taraxacum; n. *fivel,* m. id.

FIBU, adj. smutsfärgad, grådaskig; om hästar. *Fívut,* adj. gråskymlig, stålgrå; om t. ex. en häst. G.

FIDD, s. *fittja.*

FIDDEVÅNGEN, m. pl. Så kallas vid Falsterbo en *vång* eller ett fält, hvarest under medeltiden vid de stora marknaderna marknadsbodarne voro uppstälda. Ifrågavarande fält har måhända sitt namn af det i d. dial. förekommande *fied,* n. öppen, stor slätt; fn. *fit,* f. gödslad, gräsrik slätt.

FIGGE, nom, pr. Fredrik. Ög. (Ydre).

FIKA, v. n. 2 skynda (eg. till ett ställe). "Fik dej! Fika å fara. Dä fiker inte", Ög. (Ydre), sm. (Vestbo). *Fika, figa.* Sk.,hl.,bl. *Fika, fikta.* Sdm. *Fikas, figas, fias,* v. d. id. "Lad mej se du figs". Bl. *Histra på,* v. n. id. S. Sk. (Skytts h.). *Fyas,* v. d. äflas. "Fyas mä nået". Sm. Fn. *fika,* v. n. skynda sig, hasta; fsv. *fikia,* v. n. & a. a) skynda, hasta hän; b) bruka (jord), använda till sin nytta (ängar, skogar) UL. VML. Kalmar Recess af år 1474, § 25; c) eftersträfva, längta efter, fika efter. *Fikkna,* id. Alex. M. f. 83: "eptir land ok stæder mon tu fikkna"; d. dial. *fige,* v. n. hasta, skynda sig; swz. *fichten;* skot. *fyke,* id.; bret. *ficha,* v. n. vara i ständig rörelse. Brå-fiken, adj. nyfiken. Vb. S. *bråd.*

Fik, n. brådska, hast. Hl. Fn. *fik,* n. hast; n. *fikt,* f. skyndsamhet, stark rörelse; d. dial. *figværk,* n. hastverk.

Fikjen, adj. arbetsam, ifrig. Jtl. *Fikjin* (*fitjin*). Fl. (Nl.). *Fiken,* lysten, begärlig efter något. Mp., vb.

Fiksen, adj. 1) skyndsam, hastig, snabb. Sdm.,ög.,sm.; 2) begärlig efter, åtrående. "Fiksen ätter, på". Ög.,sm.; 3) näsvis. Ög. Fsv. *fikin,* adj. begärlig. Alex. M. Deraf sv. *nyfiken,* adj. rerum novarum avidus.

Fiksnas, v. d. 1 hafva begär till. Sm. FIKANTERI, s. *fyrkanteri.*

FIKKFAKK, n. lek, nojs, skämtsamma upptåg. "Ni kan lätta bli å ställa te någä fikkfakk på söndan". V. Nk. Jfr holl. *fikfakkery,* f. lappri, onyttig, obetydlig sak, sysselsättning; nht. *fikkfackerei,* id.; skot. *fykefacks,* skämtsamma upptåg.

FIKKLA, v. n. 1 låtsa. Ul. Ns. *fycheln,* id.; *fycheler,* m. hycklare (Richey, 56); jfr fht. *feihan,* svekfull; *feihan, feichan,* n. svek, list; *bifehinôn,* bedraga (Graff 3, 440); mht. *veichen,* n. bedrägeri; fe. *fâcen, gefic;* fsax. *fékan,* svek; fe, *fæcn,* svekfull; moes. *bifaihon, gafaihon,* bedraga. Jfr *fakkäl,* b. 124.

FIL, n. och m. 1) grädde. Vb.,åm.,mp.,jtl. *Fäjl,* n. Nb. (Calix, Luleå); 2) tätmjölk, mjölk som sammanlupit genom dertill gagnadt s. k. *täte,* hvartill ursprungligen användts Pingvicula vulgaris, men sedan i dess ställe vanligen ett skedblad af tätmjölken (*filet*). Nb.,vb.,dl. I Vb., nb.,mp.,dl., och vl. är ordet neutrum. Häraf sv. *filbunke,* m. N. *file,* m. a) grädde; b) sur mjölk med grädden på. Filbytta, f. liten bytta med filmjölk. Ul., sdm.,sthm.

Filmjölk, f. oskummad tätmjölk. Norrl., Svealand. *Filmjok,* f. id.; så kallas vanligen all slags mjölk, som när hon fått stå silad ett eller annat dygn framsättes oskummad, utan att gräddan hopblandas med mjölken. Dl. (Mora).

Fulk, m.? sur mjölk, i synnerhet sämre. Nuckö, Dagö. FILA, v. a. 1 1) eg. med fil jämna: limare. Riksspr.; 2) gnida. ”Fila klär”, gnida kläder vid tvätt. S. Sk. Fsv. *fila,* v. a. fila, gnida: ”fila

æller hwæs skælinna ægh mz hælga stwderilsinna flil”; fht. *filôn,* fila; nht. *feilen,* id. Fila u rika, *feila u rika,* v. a. skära med en slö knif. ”Ja får både feilä u rikä”, G. (F.). F1LE, s. *fjäla.*

FILJE, n, båtgarnering. Fl. (Pargas, Kimito, Nagu). Jfr *fjäla.*

FILKE, s. *felke.*

FILLA (pl. *-lor*), f. trase, tvätte-trase. Bhl,hl. *Fell* (pl. *-ler*), m. trase, palta. Vg. N. *filla,* m. lase, trase; fn. *fila,* f. tunnt täcke. Jfr måhända gael. o. ir. *fill,* v. a. svepa, vcekla in; *fillead, flleog,* täcke; bret. *pel,* m. lumpor, trasor, lappar; *pilaoua,* samla lumpor; moes. *fill,* fäll, hud; skr. *vil,* att betäcka, bekläda. S. *fjäla, fela.* Fille-frälse, n. ytterplagg. Vl. (Enl.D.D). Eg. *trase-värn,* d. ä. det som skyddar (*frälsar*) trasorna (*fillorna*).

Fille-kall, m. lumpsamlare. Bhl. (Foss). Jfr *kall.* FILLE-FEM, förkorta, af: fyra eller fem. Sk., hl. Sammaledes: *trellifyra, fillesex.* Sk., bhl. *Tulltri, trellefira, fillesäjs.* Hl. *Fillasäjs, sylleåtta.* Bl.

FILLESTA, n. fullt förstånd. Hs. (Bj.) *Fyllesta,* m. id. Hs. (Ljusdal).

FILLESTUS, adv. vackert klädd. ”Han ä på sin fillestus”. Sk. *Fillestuss.* Bl. *Fiblistuss.* ”Hon vill va på fiblistuss”. Vl. *Fiblestuss,* id. ”Vara på sin fiblestuss”. *Fibelstuss,* på hurtigt vis. Vg. (Kind). *På svängen,* adv. ”Han ä lide på svängen”, han är sprättig. S, Sk.

FILLSKÄ, s. *felke, filke.*

FILTA, v. a. & n. 1 gno tillsammans, slås. ”De filltade å slos. Han ligger å filltar mä'na”. Ög, (Ydre). *Filtas,* v. dep. 1 1) hårdragas, tumla om med hvarannan. Rosl. *Små-slås,* v. d. id.

Sdm. (Ornö); 2) bråka med någon (med handkraft eller ord). Hs. (Bj.); 3) täfla, kappas, brottas. Gstr.,sdm.,sm. *Felta,* v. n. gräla, föra oväsen. Sm. (Vestbo h.). Felt, m. strid, gräl, oväsende. ”Hva ä dä för felt?” Sm. (Vestbo h.). Gl. sv. *filt,* tvist. F. Tegel, Gustaf I:s hist. 1, s. 313: ”att the icke måtte wara Swerige til filtis och skada”; jfr fht. *filljan, uillan,* v. a. percutere, flagellare; *filla,* f. flagellnm (Graff 3, 469). FI-LOKER, tant. pl. f. 1) hvarjehanda tillhörigheter, samling af småsaker, sammanhopade småsaker af alla slag. Ul. (Rosl.), hs., dl. (Kråkberg i Mora s:n). ”Dä ä'nte godt te få rätt på dä'n vill ha bland alla filoker. Du har mykkä filoker i låda dännasse”. V. Nk. ”Mia filoker”. Ög. (Ydre). ”Kórja filokerna dina!” samla ihop dina saker. Fl. (Nl.); 2) gömmor. Ul. (Rosl.), hs. *Filokur,* pl. id. A. ”Har du någe tobaksgu(d)slån i dina filokur? B. ”Nej! ja ha leta bå i lådur å alla fikkur”. Sdm. Jfr fn. *fé,* n. gods, penningar. Hvad *loker* ursprungligen betyder i detta ord är, osäkert. I fn. utmärker *lókr,* m. träl, tjenare.

FILTERI, n. oloflig beblandelse. Sk. (Enl. Ihre, D.L.; ordet nu obrukligt). Jfr holl. *fielterij,* f. bofstycke, skurkstreck.

FILU, *fila,* f. fiol. ”An spilär å filu”. Dl. (Elfd.). *Fi-ur,* f. Dl. (Våmh.); *fela,* 1) id. Nb.,bhl. (Elfs.), sm.; *fel,* f. id. ”Rör på fela!” spela upp till dans! Vb.; 2) dålig fiol. Sm. *Fela, ferla, forla, fejol,* f. fiol. Vl. *Ferla.* Sm. (Östra h.; sällan brukl.). *Fela, fäjla.* Hl. *Fejle,* id. Bl. *Fejla, fäila,* f. 1) fiol; 2) dans, lek, sväng. ”Följe (ɔ: följa) fejlen”, deltaga i leken. ”Fölle fejlan omkring”, hålla leken ut. S. Sk. Fsv. *fiþla,* f. VGL.; *fidhla,* S.S. 3,188. Hor. æt. sap. f. 39. God. A. 27, f. 35. S.F.S. 5, 108; fn. *fiđla;* fe. *fidele;* e. *fiddle;* d. dial. *fiddel;* fht. *fidula;* nht. *fidel;* holl. *vedel;* n. *fela;* fr. *violon,* id. Ordet är troligen bildadt af lat. *fidicula,* f. sammandr. *fidicla,* f. (Prudentius), af *fides,* f. a) sträng; b) stränginstrument; gr. ***σφίδη***, f. tarmsträng. Jfr beng. *vejâlâ,* en fiol. Fila, v. n. 1 spela på fiol. ”Fila på fiolen”. Kl. *Fela, ferla,* id, Sm. *Fejla,* v. n. 1) id. ”Han fejlar på sådannt. Sk. (Oxie, Onsjö); 2) svänga sig lustigt och hastigt omkring, flinkt röra sig; om dans och brottning. ”Fejle om”; 3) raskt, skyndsamt arbeta. ”Han fejlar på raskt”. Sk. (Ox., Skytts h.). E. *to fiddle,* spela på fiol; nht. *fiedeln;* holl. *vedelen,* id.

Filande, n. spelande på fiol. ”Dä ä ett rysligt filande i stugan”. Kl.

Fäjle-säkk, m. en liten påse af kalfskinn, hvari *fäjlan* förvaras. Sk. (Ing., N. Åsbo).

Käfta-fejla, f. trätosam mun. Sk. (Ing.). FILURA, v. n. 1 göra skälmstycken. Sk. (Bjäre). Af sv. *filur,* m. skälm (förvrängning af fr. *filou,* m.); jfr fr. *filouter,* v. a. på ett listigt sätt bedraga eller stjäla.

FIM, *fimjord,* s. *femma* 1.

FIMLA, v. a. 1 fingrera. Ög. (Östkinds h.). E. dial. (norfolk) *fimble,* id.; nht. dial. (Harzgeb.) *fimmeln,* leka med fingrarne (Dief. 1, 374).

FIMPER, s. *femmer.*

FINER, *fin,* adj. 1) eg. fin, icke grof. Riksspr.; 2) vacker, grann, snyggt klädd. ”Fin flekka, fin tös, fint vär”. Vb.—sk. *Fójn,* id. Sk. (Göinge); 3) utmärkt, skicklig, förträfflig. ”Fin prest”, prest med utmärkta gåfvor. Kl,öl; 4) beskedlig. ”Fin man”. Kl. *Fajn,* id. Sm.; 5) nästan omärklig, obetydlig. ”Dä ä fint mä dä”. Nk.,kl. Fn. *finn,* adj. fin, polerad, af godt utseende; n. *fin,* fin; vacker; vänlig; d. dial. *fin,* vacker; nht. *fein;* fr. *fin;* e. *fine.* Finhovader, adj. som har små hofvar; om hästar. Nk.

Finhyllt, adj. som har fin hy, fint skinn. Vb. *Finhylt.* Kl,sm.

Fint, adv. 1) vackert; 2) flitigt. ”Hålla i fint” vara flitig, Sdm.

Finurliger, *finurlig,* adj. 1) grann, väl passande. Vl.,nk.,ög.,bl.,sk.; 2) småklok, påhittig, fiffig. Mp.,ul.,nk.,sk.,hl.,bl.; 3) lustig. Vb.; 4) kinkig, besynnerlig. Vm.,ul.,fi.(Nl.). FINGER, m. och n, finger. Rikssp r. Fsv. *finger;* fn. *fingr;* fht., fsax. *fingar;* fe. *finger;* moes. *figgrs,* m. Fingrarnes namn (barnspråk):

1) I Ångermanland (Stigsjö s:n): a) *tammas-gubben,* b) *slikke-kóppen,* c) *långstången,* d) *gullringen,* e) *lilltingen.*

2) I Dalarne: a) *tiveli-tupp,* b) *släkjebutt (slättjebutt),* c) *langstang* (*laungstaung*), d) *lillmård,* e) *lillpink* (Elfd.). I Mora säger man: a) *tivelitupp* (af *tivling,* m. tumme), b) *släk i butt (släk,* slicka, *butt,* m. litet laggadt träkärl), c) *långstång,* d) *hjertlikan* (deraf att ringfingret kallas *hjertfinger),* e) *lillpink.*

3) I Södermanland (Dalarö): a) *tummetótt,* b) *slikkipótt,* c) *långemann,* d) *gullibrand,* e) *lille Pelle på ändan.* 4) I Vestergötland och många andra landskaper af Götaland:, a) *tumme-tótt,* b) *slikkepótt,* c) *långemann,* d) *stakkars han(d),* e) *lille vikke-vire.*

5) I Skåne: *α*) a) *tumme-tótt,* b) *slikkepótt,* c) *långemann,* d) *havre-häst,* e) *lille präst; β*) a) *ja ä sulten,* b) *ja vill ha mad,* c) *hór ska du ta'et?* d) *i mors skav* (ɔ: skåp), e) *ja si(g)er'et; γ*) a) *lillfingering,* b) *gullfingering,* c) *lång-löpare,* d) *pepper-stötare,* e) *lus-knäkkjare* (uttalas: *lus-knättjare).* I Småland heter ringfingret: *hjertli(g) hand.* Jfr *tär.* Den holsteinska benämningen på de 5 fingrarne är: ”lütje finger, golden ringer, lang meier, pütjenlikker, lüschenknikker“ (Schlitze, 1, 316). Fingane, n. vigselring. Bl. (Lister). *Fingran,* n. ett slags vigselring af förgyldt silfver, på ena sidan bredare och utsirad, med flera derpå fästade, små ringar. Dl. (Lima, Nås).

Fsv. *fingerin,* m. fingerring. Fr. af N. v. 1048; fd. *finghernæ, fingernæ,* n. id. (Michaæls Riimværker; Mlb., ældste Bib. Ov.); fht. *fingeri,* n.; *vingerlin,* n. id, (Graff 3, 529); ns. *fingere,* id. (B. W. B. 5, 369).

Fingar-bur, m. fingerborg. G. Isl. *fingurbjörg.*

Fingarhatt, m. 1) fingerborg; 2) *fingarhattar,* m. pl. Campanula rotundifolia. G.

Fingerera, v. n. o. a. 1 med fingrarne röra vid något. Sm. m. fl.

Fingerhorn, n. vallhorn med många fingerhål. Hs. Ett sådant horn brukas ock i Dl., vl. och vm., och är det egentligen på detta, som de vackra vallmelodierna utföras.

Fingertamd, adj. (en) hvilkens fingrar äro vande till något. Sm.

Finger-tått el. *fingar-tått,* m. fingertuta. G.

Fingrig, adj, som har för vana att fingra på allt, enkannerligen det som ej angår honom. Sdm. FINKER, tant. plur. 1) allahanda smått stekt innamäte af gäss. Sk.,bl. *Grevar,* tant. pl. id. Sk. "Finker i fars hatt, öl å brö(d) i mors hua". Ordspr. Sk., bl.; 2) svinister, sönderskuret och smält till flott. Sk. *Talgfinker,* tant. pl. id. Sk. (Luggude). Holl. *vinken,* m. pl. små fyrkantiga köttstycken.

FINNA el. *fida* (pr. *fid, finn,* pl. *finnum,* ipf. *fann,* pl. *funnum,* sup. *funnid* el. *funnäd),* v. a. 1) finna, träffa på. Dl. (Elfd., Mora). *Finna* (pr. *findur,* pl. *finne,* ipf. *fant,* pl. *funnu,* sup. *funni).* G. *Finn* (ipf. *fann* el. *fant,* sup. *fånni, fönni, fånnä* el. *fönnä).* "Skjut ut gamm släan, no finn 'n makan", d. ä. ingen man så gammal, att han ej kan få sig hustru. Ordspr. Vb. *Fiinn* (*fann*, sup. *fånni* el. *fånne*). Nb. (Calix). *Finna, finga* (ipf. *fant,* sup. *fónged*). "Han har fónged en firestiver på góllet". S. Sk.; 2) särskilta talesätt: *finna åt någon,* a) tadla, tillrättavisa någon. Mp.; a) söka efter fel hos sin nästa. Hs. (Db., Bj.). *Lägga åt,* ifrigt eftersöka, spana efter fel hos sin nästa. Hs. (Db., Bj.). Fsv. *finna* (pr. *finþær.* VGL.; *findær.* S.F.S. 5, 2, ipf. *fan,* pl. *funnum,* p.p. *funnin);* fn. *finna* (pr. *finn,* ipf. *fann,* pl. *fundum,* ipf. conj. *fynda,* p.p. *fundinn*); moes. *finþan* (ipf. *fanþ,* pl. *funþum*); fht., fe. *findan;* nht. *finden;* d. *finde;* e. *to find.* Anm. Då man ser det i våra munarter förekommande ipf. *fant,* pr. *findur* i gotländskan, samt det i fn. och fsv. framträdande *d,* så har man anledning till den förmodan att detta *t* och *d* föreställer det moes. *þ.* Fannig, adj. snäll att finna, förfaren och snäll att göra nåtgot. Vg.

Fyn(d)ling, m. hittebarn. Sm. (Sällan brukl., enl. L—n).

Infinna sej (ipf. *infannt sej),* v. r. 1) eg, se præsentem sistere. Skriftspr.; 2) komma i hog. "Rätt som dä va, så infannt ja mej". Sk. (Oxie). FINNA-KYT, *finnkyt,* n. fnöske. G. *Finneköd,* n. id. Bhl.

FINN-AL, m. *dra finn-al,* är en lek, som består deri att någon sätter eller lägger sig på marken, hvarefter en annan tager honom vid fötterna och springer omkring. Mp.

FINN-BÖLÄ, s. *bära.*

FINNE, s. *forna.*

FINNLONDÅ, adj. finskaktig, liknande det hos Finnarne brukliga "Hett tygji ä så finnlóndå". Fl. (GK., Kb. i Öb.). Fn. *-lundr* eller *-lyndr,* adj. indole præditus; af fn. *lund,* f, a) animus, animi indoles; b) modus, ratio.

FINN-SKOTT, n. 1) trollskott, hastigt påkommande sjukdom (hos kreatur), vållad, såsom allmogen förmenar, af hemligt skott. Finnarne troddes sedan gammalt vara i stånd till en sådan förhexning. Åm.,vg. (Vadsbo). *Finnskót,* n. id. Hs. (Db., Bj.), dl. (Elfd., Mora). N. *finnskot,* n. id.; 2) flera slags sår och bulnader, hvilka såsom oläkliga anses, t. ex. fistel. Bhl. (Elfs., Or. och Tjörn).

FINNSKÄGG, n. Nardus stricta. Nk.

FINÄ, f. finne, liten blemma i ansigtet. Fl. (Nl.). *Skäggfinne,* id. Fl. (Ingo i Nl.). N. *finn,* m.; isl. *finnar,* pl.

FIPLA, v. a. 1 röra vid, fingra på. Dl. (Mora, Elfd.), hs. (Bj.). Fn. *fipla,* v. a.; d. dial. *fiple;* e. dial. *fimble,* id. Fippsa, v. n. 1 med högra handens utsträckta pek- och långfinger slående vidröra en annans utsträckta pek- och långfinger; en lek bland gossar. Vg.,sk,,bl. *Fippsä.* G. FIRA, v. n. 1 gifva efter, släppa löst (t. ex. på en lina). Bhl.—bl. N. *fira,* id. Synes vara samma ord som det fsv. *fira,* v. a. a) gifva vika; b) gå ur vägen för någon. S. Oluffz Saga, s. 3: "Grefwa och Järla the ville at styra Enginn ville androm fijra". FIRABEL, m. den tid en arbetskarl eller handtverkare använder på eget arbete, sedan arbetsdagen eller den bestämda arbetstimman är slutad. Fl. (Nl.). *Fyraben,* m. id. Bl. *Firabel, firaven, fällaben,* m. frihet från arbete, lof. "Ta firavel", säges då arbetaren om aftonen upphör med arbetet och går hem. Kl. *Firabel. firaven,* m. id. "Klokkan 6 få vi föraven". Bl. (Östra h.), "På sista firaven", helt nära slutet; om arbete. Ul. (Rosl.). Nht. *feierabend,* m. a) aftonen före en helg, helig afton; b) frihet från arbetet om aftonen; (af nht. *feier,* f.; fht. *fira,* f., bildadt af lat. *feria);* holl *vieravond,* m. id. Jfr *firig.* Firabels-arbete, n. sådant arbete, som en arbetskarl eller handtverkare gör för egen räkning, sedan dagsarbetet lyktat. Fl. (Ingo). *Fyrabens-arbete.* Bl. Nht. *feierabendsarbeit,* f.

Firabla, v. n. 1 förrätta arbete på sådan tid, Fl. (Ingo). FIRENBENE, f. ödla. S. Sk.

FIRI, præp. o. adv. före, i vägen. Dl. Fsv. *fir, firir, fyri, fyrir,* præp. före, framför. S. *fyri.*

Firi-kävl (pl. *-lar,* hårdt k), m. pinne: 1) selpinne, selsticka. Dl. (Elfd.). *Silå-stikka,* f. id. Dl. (Våmh.); 2) pinne att hopfasta banden på en skinnsäck. Dl. (Elfd., Våmh.). FIRIG, adj. ledig (för en stund) från arbete. Ul. (Rosl.). Nfris. *fierig,* adj. "der sich gerne mag hofiren lassen" (Outzcn, 78,). Jfr nht. *feiern,* v. a. a) fira; b) v. n. upphöra med arbetet; lat. *feriari.* S.
.

FIRR (-a -a), v. a. & n. 1) svänga omkring; 2) svinga sig omkring. "Hä firrar for hónó", det svänger sig, går omkring för honom, d. ä. han är förvirrad, förbryllad. Fl. (GK., Kb. i Öb.). Fn, *firra,* v. a. a) removere (*fjarri,* adv. procul; compar. *firr,* remotius); b) vitare, refugere: c) detrectare, subterfugere. Firrå, f. kalas, tillställning. Fl. (GK., Kb. i Öb.). FISA (ipf. *fes,* conj. *fese,* sup. *fisit* el. *feset*), v. n; fjärta. Ög. *Fäisa,* (pr. *fäisur,* pl. *fäise,* ipf. *fäis,* pl. *fisu,* sup. *fisi*). G. *Faisa* (pr. *fais,* plur. *faisum,* ipf. *fes,* pl. *fisum,* sup. *fisiđ*). Dl. (Elfd.). *Fajsa* (pr. 1, 2, 3 pers. *fais,* pl. 1 pers. *fajsum,* 2 pers. *fajsir,* 3 pers. *fajsa,* ipf. 1, 2, 3 pers, *fes,* pl. 1 pers. *fesum,* 2 pers. *fesir,* 3 pers. *fes,* sup. *fisiđ*). Dl. (Mora). Fn. *fisa;* holl. *vijsten;* nht. *fisten;* bay. *feisten, fisten* (Schm. 1, 577); ns. *fysten, fisseln;* e. *fieste;* frans, *vessir;* lat. *vissire* el. *visire;* it. *vessare;* gr. ***φυσᾶν*** fjärta. Aske-fäis, m. 1) stackare, som sitter hemma vid spisen och gör intet. G. *Askefis,* m. Sdm.,ög. *Askfajs,* m. den som vill sitta i eller vid spisen och värma sig; eg. den som vill sitta med fötterna i spisen. Dl. (Mora); 2) det yngsta bland barnen i ett hus, hvarmed kelas. G. *Askefis.* Vg.,hl.,sm.,sk. (Om härledningen se Verelius, Göthriks Saga, s. 70). *Askepjesk,* m. Sk. (Ingelst.); *askepjask.* Sk. (Vemm.), ög. (Ydre). *Askepjesk, askepjesker,* m.; *kärringgrisen,* m. def. id. Sm. (Östra h.). *Askepjäkks,* m. id. Kl. *Askfis,* m. liten stackare; om barn. Fl. (Nl.). Jfr frans, *cadet cendrillon;* 3) buse. Man brukar i Dalarne (Elfd.) säga till barnen att de skola akta sig, så att ej "askfäisen" tar dem. Nht. *aschenfister,* m. ciniflo, homo

sordidus; holl. *aschevijster,* id.; schwab, *aschenfidle,* n. "ein kuchenjunge, der in der asche brodelt und sudelt" [af *fidle, füdle,* podex; jfr sv. dial. *fo(d)*].

Bo-fis el. *bo-skit,* m. den senast födde af hvalpar, kattungar, kycklingar m. fl. husdjur. Fl. (Nl.).

Fes, m. 1) fjärt. *Fess,* n. id. Hs. (Bj.); 2) träck. Ög. Ns. *fiest,* fjärt (B. W. B. 1, 399); bay. *feist, fish,* m. id. (Schm. 1, 571); gr. ***φῦσα*** f. fjärt.

Fes-kärve, m. skämtsam benämning på en nämndeman, heldst om han är fet. Sdm.

Fes-nyttu, adj. noggrann, laggrann i småsaker; som i otid och onödigt föreskrifver eller klandrar; säges i smädlig mening. Vb.

Fäis-blaikur, adj. blek (i ansigtet) af sjukdom eller räddhoge. G.

Fäis-flakkä, *fäiflakkå,* f. sadeldyna. S. G. *Fejs-flakkä,* f. id. Kl. (Stranda, Tjust). *Fes-flakk,* comm. ett skällsord. Ög.

Fäsnått, adj. illaluktande. Åland. (Kökar). FISK (pl. *-ar*), m. 1) eg. fisk. Rikesspr.; 2) svullnad (i armen); botas genom att lägga fisk derpå. G. Fn. *fiskr,* m. a) fisk; b) muskel i menniskokroppen; c) svullnad: fiskr i júfri å kúm, svullnad i jufret på kor; moes. *fisks,* m. fisk; fht., fsax., fe., ffris. *fisc;* nht. *fisch;* e. *fish;* lat. *piscis;* bret. *pesk;* alban, *pisk,* id. *Pott* (Etym. Forschungen 1, 244; 2, 273) och *Benfey* (Griechisches Wurzellexikon 1, 245) anse ordet vara sammansatt af skr. *pi,* öfver, *sci,* betäckt samt beteckna *squamis obtectus.* Fiskansdrake, m. en uppstoppad andhanne fästad på en brädlapp, för att i vatten nyttjas som lockfogel vid jagt. Nk.

Fiska-nåpa, f. fiskmåse: Larus canus. Sm. Af sv. *nappa,* v. a. räptare.

Fiskare-piltarne, m. pl. def. fiskarnes stjernbild på himlen. Bhl.

Fiskdagar, m. pl., så kallas de dagar, då man börjar binda näten och sköta om fiskbragderna, i synnerhet då någon fisk, heldst i ny, står i almanackan, aldraheldst i februari, då solen

går in i ”fiskarne”. G.

Fisket (utt. *fiskjet*), n. def. eg. fisket; den årliga fisketiden om efterhösten, slutet af oktober och början af november. ”Han ä född i fisket. Ja ska betala pengarna igen te fisket” Sk. (Ingelstad). Benämningen deraf att ålfisket då eger rum. D. dial. *fiskendet,* n. def. i ”den årlige fisketid; den årstid, hvori havfiskeriet især falder”. Mlb., D.L. 113; fn. *fiski,* f. fiske, fiskfångst; fsv. *fiski, fiske,* f. S.F.S. 4, 307. VML.; holl. *vischje,* n.

Fiskjar-nät, n. pl. glesare nät, med hvilka s. k. bad-fisk instänges i vikarna och der fångas. Fl. (Öarne i Qv.).

Fiskjis-góbb, m. eg. fisk-gubbe; fiskare. Fl. (Ibm.). Fn. *fiskimadr.*

Fiskji-spö (utt. *fistji-spö),* n. metspö. V.Dl.

Fiskjä (pl, def. *-ännän*), n. fiskställe. Åland. (Kökar). ”Fiskjännän je hiskapin på nun óg sök brödbitan”, fiskställena är husfolket nu på att söka brödbitarne.

Fisk-måke, m. fiskmåse: Larus canus. Nk. *Fisk-måns* (åå), m. id. Vm.

Fiskolt, *fiskhölt,* adj. fiskrik, hvarest mycken fisk är. Bhl. *Fiskjälä* el. *fiskjäli* (n. *-ät*), adj. tjenlig för fiske. ”Fiskjälä sjö”, en sjö, hvari fisk finnes och kan fångas. ”Fiskjälä vär”, tjenlig väderlek för fiske. Vb. (Löfånger och öfriga socknar i N. Vb.).

Fisk-res, m. 1) innanmäte i fisk; 2) fiskfjäll. Vb. (Skellefte). S. *räs.*

Fisk-tjuv (*fisch-tjuv*), m. Falco haliætus. Vb.

Fisk-tjäder, m. ett träkärl, som användes vid fiskens rensning. Dl. (Elfd.).

Fisk-ånn, f. Mergus merganser. Nk. FISSLA (ipf. *-läd*), v. a. trassla. ”Fissla i hop”. Dl. Fisla, f. trassla (t, ex. på garn).

Fislun (n. *-ut*), adj. trasslig. Dl. (Mora). FISSA, v. n. 1) vara kåt, uppföra sig oanständigt. Vl.,vg.,sm. (Östbo). ”Fissa å dansa”; 2) coire; om fruntimmer. Vg.; 3) hafva lättfärdigt sällskap. Vl,vg. Ordet synes beslägtadt med förlorade starka tyska verbet *fisan* (*fas, fesun*), gignere (jfr Grimm, gr. 3, 52); ns. *fisel,* membrum virile (B. W. B. 1, 396); schwab. *fisel,* id. (Schmid, 193); frans, *vis,* m. id. Fisse-möte, n. otuktigt samqväm, umgänge med lättfärdigt folk. Vg.FITAL, m.? lifsmedel, viktualier, matvaror; bättre slags mat. G. (enl. Almqvist, Sv. gr., 3:e uppl. s, 422). *Fettal,* m. Sdm. Fsv. *fetalie.* S.F.S. 1, 3 h. St. Rimkr. 63: ”hans fetalie lot han them ey spara”; ns. *vetallje, vitallje* (B. W. B. 1, 383); d. *fetallie,* id.; frans, *victuailles.* Deraf fsv. *fetalia,* m, pl. fetaliebröderne, de bekanta sjöröfrarne. St Rimkr., 126. ”K. Eriks Fetalia röfvado hvat the vilde”. Ns. *vitallier, vittallier, vittallienbroder,* var under 14:e och 15:e århundradet benämningen på sjöröfvare (B. W. B. 1, 383; 5, 367, 368).

FITTA, f. vulva, pudendum muliebre. Allm, D. dial, *fitte,* id. Af moes. *fitan,* v. a. föda; *fitandei,* i. födande: ***ὠδἰνουσα***; jfr lat. *fetare,* a) v. n. föda (ungar); b) befrukta; dakorom. *fetare,* v. a. föda; *fetu,* m. barn; *feta, fata,* f. dotter, flicka; swz. *fotz, fotza,* f. vulva mulieris; fn. *fuđ,* f.; fe. *fotz;* mht. *vut, vot,* f. id. synas mig vara beslägtade och hithörande ord; s. *fod.*

FITTA-KRóKKA, f. flottkruka. Sk. (Vemm.).

FITTA-MAD, m. flottmat, brödskifva med flott på. Sk.

FITTJA 1, v. a, 1 binda tillhopa; om oskäktadt lin. Dl. (Elfd.). Ihre (Gl. S.G. 1, 486) anser att *fittja* står i st. f. *vittja* och att det är befryndadt med moes. *gaviþan,* v. a. förena, hvilket väl kan vara möjligt, heldst *v* stundom öfvergår till *f* Men då man tager i öfvervägande följande ord: fn. *fat,* n. a) band; b) kläder; c) kärl, fat; *fataz,* v. n. a) bindas; b) hindras; *fatlaz,* förhindras; *fata,* v. a. kläda; *fet,* n. steg; *feta,* v. n. gå; *fetill,* m. a) band; b) bälte; fht. *vaz,* n. kärl; *vezal,* kedja; *vazon,* v. a. kläda; moes. *fotus,* fot; fht. *vuotz,* id.; fn. *fotr,* m. (jfr lat. *pes, pedica, impedire*); fn. *fiötr* el. *fjöturr,* m. band, fängsel; *fjötra,* v. a. hindra; fht. *vëzar,* compedes; holl. *veter,* m. snöre; fn. *fit,* f. simhinna (på foglars tår): *fitja,* v. a. veckla, falla i veck, så har man anledning nog att med Grimm (gr. 3, 71) antaga ett förloradt starkt verb *fitan* (*fat,* pl. *fétum*). Fed, m., *fedje,* n. pasma i en garnhärfva. Sk. *Fed,* m. Hl. *Fidd,* n. id. G. *Fedja,* f. id. Bl.

Fedja, v. a. 1 indela och hopbinda en härfva i pasmor. Hl.,sk. (N. Åsbo). D. *fedde,* id.

Fitäband, *fidäband* el. *fiddband,* n. band eller tråd, som åtskiljer pasmorna. Sk.,hl. *Fedjeband, fedebånn.* Sk. *Fedjeband.* Hl. *Fedjeband fajteband.* Bl. *Fittjeband.* Dl. *Tal-trå(d),* m. id. Sk. (Ox., Skytts h.). *Båsnband,* id. Dl. (Mora).

Fithalda, f. klamp omkring foten på hästar som flöja. G.

Fit-lajkarä, m. järnring, som förenar den lilla svängeln med den stora, hörande till anspannet för en parvagn. G.

Fittja (pl. *-jor*), f. knippa (af oskäktad hampa eller lin), så mycket (af hampa eller lin), som man kan knäppa om med båda händerna. Deraf *hamp-, linfittja,* f. Hs., fl. (Nl.).

Linfittje (pl. *-jer*), m. linknippor af vid pass 16 tums omkrets, som ställas på åkern parvis till torkning. Sdm. *Fittjer,* f. pl. id. Dl. (Mora). Fsv. *fiti* (accus. *fitia),* n. bundt (lin eller hampa). VML.; d. *fed;* n. *fetel,* m. band; *fittja,* f. en docka tråd; *fete,* m. lock eller docka af trådarne i en väf eller i en haspa; fn. *feti* m. id.; ns. *fisseln),* garnbundt; schwab, *fize,* f. en afdelad garnbundt; ns. *fitz,* id. (Danneil); nassau *fitze,* f. pasma i en garnhärfva (Kehrein, 1,138); fht. *fiza,* f. sölf, skaft (i en väf). FITTJA 2, v. a. 1 1) hemta upp, draga armarne in skiftevis, såsom då man drager in en not. ”Fittja efter”. Hs. (Bj.); 2) nertaga det refvade garnet från refstafven. Fl. (GK., Kb. i Öb.). Af sv. *fatta,* v. a. capere, prehendere; eller måhända samma ord som *fittja* 1.

FITTLÄ, v. n. 1 vara sen, långsam, G. Fn. *fitla,* röra helt litet vid.

FITTRELL, m. viktriol. Sk. (Ox.). *Bitterell.* Ög. (Ydre). *Betterell.* Vg.

FITTRÅ, m. ett slags tvåskaftadt vestgöta-tyg, tvåtråds-halfylletyg, med linnevarp och ylle-inslag. Vg. (Elfsb.). Ordet har troligen ursprungligen hetat *tvitråd* ɔ: tvåtråd.

FIUNDE, m. fiende. Fl. (Värö i Öb.). *Fiendi.* Dl. (Mora). Fsv. *fiandi, fiande, fionde;* fn. *fjandi* (eg. pr. part. act. af *fjá,* v. a. hata); moes. *fijands* (part af *fijan,* hata); fe. *feónd, fiónd, fiend* (part. af *feon, fian,* hata); fht. *fiant* (af *fién,* hata. Graff 3, 380); ffris. *fiand, fiund,* id. (Richthofen, 738); fsax. *fiond, fiund;* d. *fjende.*

FIVUT, s. *fibu.*

FJALLA, s. *fol* 1.

FJAGEL, *fjaqla,* s. *fjuk.*

FJALT, se. *fjälta.*

FJANA, *fjane, fjant, fjanta, fjanting, fjoms, fjomsa, fjomsing, fjomseböjse,* s. *fane.*

FJANTA, s. *fot.*

FJAS 1, n. smått ludd. Ög. Fjasi, adj. smått luddig. Ög.

Fjässkjad, adj. purrig; om hår. "F. i håret”. S. Sk. FJAS 2, n. fjäs. Nb. *Fjås,* n, fåfängt löpande, krus. Vg. Jfr? *fus,* adj. snabb, ifrig. Fjasali, adj. fjäskig. Nb. (Cal.). *Fjäskun,* id. Dl.

Fjask, 1) m. & n. fjäsker, våp, en karl, som nästan till ingenting duger. Vb.,hs.,mp.,sk.; 2) n. våpighet, sjaskighet. S. Sk.

Fjask (aa) ipf. *-kä,* v. n. fjäska, uträtta litet. Vb. *Fjaska,* 1) v. n. 1 bära sig våpigt, sjaskigt åt; säges om dem, som, oaktadt mycken beställsamhet, ej medhinna något; 2) v. a. nedsmutsa, t. ex. en bok, papper, kläder. S. Sk. *Fjässå,* v. n. a) vara fjäskig, fjäska; b) vara fånig. Åland.

Fjaskug, adj. 1) fjäskig, beställsam; 2) opålitlig. Mp.

Fjas-voLen, adj. ostadig. Åm.

Fjosku, adj. som fjäskar men litet uträttar. Vb.

Fjåks, m. fjäsker. Dl. (Elfd.).

Fjås, n. tok, narr, opålitlig menniska. Hs. (Bj.), hj., vb.

Fjåsa, v. n. tala galenskaper, yra. Hs. (Bj.).

Fjäsk, n. 1) halftokig menniska. Ög. *Fjåsker,* m. Sdm.; 2) odåga; 3) fjäsk. Vb.

Fjäskug, adj. fånig, småtokig. Dl.,ul. *Fjåskig.* Sdm., ög. *Fjåso,* adj. id. Fl. (Kb. i Öb.). *Fjåsu,* id. Vb. *Fjåksun,* adj. tölpaktig, som bär sig opassande åt. Dl. (Elfd., Våmh.). FJATTA, s. *fot.*

FJELLRA, s. *fjöla.*

FJELLRAPA, f. Betula nana. Dl. *Kärringris, källingris,* n. id, Jtl. *Klingris,* n. Vb. *Vivang.* Vl. N. *rape.*FJET, *fjed,* m. käle. Sk., hl. *Fjede,* m. id. ”Der ä ännu fjede i joren”. Sk. (Onsjö).

FJETA, s. *fot.*

FJOLA, v. n. i springa med lutande kroppställning samt tillbakadragna och utstående armbogar. Hl. (Skillinge). Jfr? irl. *folabh,* gå, röra sig.

FJOLL, *fjolla, fjollebass, fjoller, fjolleter, fjollra, fjollrig, fjollun,* s. *fol.*

FJOMP, m. 1) oordentlig, slarfvig menniska. Vm.,nk.; 2) fästman, älskare. Nk. (Qvistbro). Fjómpa, v. n. 1 *fjompa ifrå sej,* slarfva ifrån sig. Vm., nk.

Fjómsa, v. n. 1 bära sig tafatt åt. S. Sk. FJOR 1, num. card. fyra. ”Fjor kallär, fjor källingär”. Dl. (Elfd.). Fsv. *fiurir* el. *fiuri* (f. *fiurar, fiura,* n. *fiughur*); fn. *fjórir* (f. *fjórar,* n. *fjögur*): moes. *fidur, fidvôr;* fe. *feóver;* fht. *fior;* fsax. *fior, fiar, fiuwar;* ffris, *fiuwer, fiower, fior;* nht. *vier;* e. *four;* d. *fire.* FjäLings-stykke, n. fjerdedelen af en brödkaka. Hs. (Bj.). N. *fjorungsstykke,* id.

Fjärdung, m. fjerding, $^1/_4$:dels tunna. N. G. *Fjårtung.* S. G. *Fjäling.* Bhl., vg. Jfr fht. *fiordung,* fjerdedel (Graff 3, 673); fe. *feórding, feórđung* m. id.; fn. *fjórđungr,* m; fsv., *fiærþunger, fiorþunger, fiarþunger,* id. LL.

Fyblänning, f. blandsäd af korn, hafre, ärter och vicker. S. Sk.

Fyrbussa, *fyrbuss,* adv. på händer och fötter. ”Gå fyrbuss”. Hs. (Jerfsö). *Firbussa.* Hs. (Db.). *Fyrombus.* Mp). (Häfverö).

Fyrfota, f, 1) ödla. Nästan allm. i Svea och Göta land, äfven på Åland. *Fyrlefot,* m. Bl.; 2) svin. Ög.,sm.,fl. *Fyrfoting,* m. Ög. *Fyrfotar,* pl. id. Vg. N. *firføtta,* f. ödla; d, *firben,* id.

Fyrfotarne, m. pl. def. vargarne. *Gullfotarne,* m. pl. def., *gråbena*(*r*), m. pl., id. Vl.

Fyrfotä(d), adj. fyrfotad. ”Han kom fyrfotä, å näsa ha så när vurti den femte foten”, säges om den, som kommer gående, raglande i rusighet Sdm. Fe. *feóverféte,* adj. fyrfotad.

Fyrmänning, *fjärmänning,* m. slägting i fjerde led. Vm.,nk. Fsv. *fjurmænninger.* VML.; fn. *fjórmenningr,* id.

Fyrskaft, m. ”Springa mä fyrskaften”, med en påse hos grannar insamla antingen allmosor eller lån. Sdm.

Fyrslynt, s. *slind.* FJOR 2, m. 1) hafsvik, redd. Bl. *Fjol,* id. Vg. *Fjär, fjäl,* liten vik, fjärd. Kl. *Fjäl, Fjal.* Vb.; 3) sjö. *Fjör.* Vl. Fn. *fjördr,* m. a) hafsvik; b) haf. S. E. 1, 504.

FJORDBUKK, m. årsgammal bock eller ock bock, som är född under förra året. Dl. (Elfd., Mora). Af fsv. *fjord,* adv. fjor: anno superiore. S. Oluffs. s. 26: ”Thet skeer ey i aar eller än i fiord”; isl, *i fyrra,* id. (sammandr. af *hi fyrra ár);* fht *fert;* bay. *fert, ferten,* idd. (Schmeller 1, 567).

FJORDGET, s. *gejt.*

FJORD-TAKKA, f. tacka, som är född under förra året. Dl. (Mora).

FJUK (ipf. *-kä*), v. n. 1) flyga omkring (såsom dun). ”Hä fjukä dun-fjerän bodhta tjädarn, då ä small”, dunfjädrar flögo från tjädern då skottet small. Vb.; 2) smått snöa. ”Snjön fjuk”, snöflingor flyga omkring. ”Hä fjuk lapphanska”, det snöar lapphandskar, d. ä. stora, lätta snöflingor flyga. Vb. *Fyka* (ipf. *fök,* p.p. *föken*), v, n. 1) flyga omkring (såsom dun eller fjun o. s. v.). Åm., jtl. *Fyka* (*fök, fyki*). Ul. *Fjuka.* ”Dä fjuker i luften”, det far små solgrand. Sm. *Fyka, fyga* (*fök*, p.p. *föken*). Hl. *Fyka, fyga, fyja* (ipf. *fåk föj* el. *fykte,* sup. *fögjet*). ”Sannen (el. sånnen) fyger”. Sk,; 2) häftigt snöa under storm och oväder. ”Snyn fyker”. Sk., hl., sm., öl. *Fåka.* KL; 3) blifva rädd. ”Han fök”, han blef rädd, drog sig undan och försvann. Sm. *Fäuk* el. *feuk* (ipf. *-kä*), v. n. ryka. Vb. Fsv. *fiuka, fyka* (ipf; *fök*), v. n. a) drifvas af vinden; b) flyga. S.F.S. 4, 447: ”han fok fiärran som rakir j wædher”; fn. *fjuka* (pr. *fýk,* ipf. *fauk,* sup. *foket*); d. *fyge* (*fög, föget*); n. *fjuka* el, *fyk* (*fauk, fokje*), id.; bay. *fauchen.* Jfr *fnyka.*

Fauk, *feuk,* m. rök. Nb., vb.

Fjas, n. småsnö och dylikt, som flyger i luften. *Snöfjas.* Hs.

Fjuk, n. 1) solgrand, stoftkorn. Sm.; 2) alla lätta ämnen, som flyga omkring i luften, såsom dun, läderartade frön af växter, m. m.; deraf *snö-fjuk,* n. Vb., vg.; *snöfåg, snyfåg, snifåg.* Sk.,bl. *Fåk,* n. Kl.,öl. ”Snön, som full, jär som ä fjuk”. Vb. *Fuk, fäuk,* n. dam, som flyger i luften)(*stöv,* n. gröfre dam. G. I andra munarter *fyk,* n. (enl. Rdq. 1, 231). Fn. *fjúk, fok, fák,* n. = *snö-fjuk.* Vb.; *feykja,* in auras dispergere; nfris. *schneeefogt,* "schneegestöber" (Outzen, 89); arm. *pok,* impetuosa vis nivium. Hb.

Fjuksopp, s. *sopp.*

Fukt, f. tjocka, dimma. Åland. (Kökar). *Fakt,* f. dunst, ånga (som dunstar af bränvin och andra starka drycker). ”Fakten går av brännvinet; fakta går å ölet”. Sm.,nk.,ög.,vg. *Fåk,* f. stank, stark lukt, stark ånga. ”Ond fåk”. Kl. *Fök,* f. id. Ög. (Ydre), kl. (Stranda). Jfr fn. *fugt,* f. lukt; *fúki,* m. stank; e. *funk,* id.; fn. *fúi,* m. förrutnelse; *fúinn,* adj. rutten; fht. *fûhti,* f. lukt; nht. *feucht,* adj. putridus, madidus; swz. *fäuk,* m. peditus sine crepitu emissus (Stalder 1, 357).

Fukta, *fokta,* v. n. 1 utsprida lukt, dunst. ”Hä foktar som bara fänders-tój å as. Hä fuktar från sig”. Fl. (Ingo). Jfr fht *fûhtjan;* nht. *feuchten.* FJUMLA, *fjumlig, fjumsed, fjumsig, fjuna, fjuntig,* s. *fane.*

FJUNA, s. *funnas.*

FJURU, *fjoru, fjårå,* i. strand, stenig strand vid elfvar och sjöar; strandbrädd, sjöstrand. Jtl. *Fjäru, fjeru.* Vb. *Fjöru* (pl. *-r*), f. id. Dl. (Mora). Deraf *sjö-fjårå,* f. sjöstrand. Jtl. Fn. *fjara,* f. a) strandbrädd; b) ställe, hvarest är ebb eller flod; n. *fjøra, fjera, fjere, fyru,* f. id.; fn. *fjara,* v. imp. vattnet faller ut: recedit æstus; ns. *fjøra, fjera;* lapp. *fjärva, fjärv,* strand, strandbrädd; moes. *fêra,* f. sida, trakt, strand; fht. *fiara,* f. sida: latus; *fera,* f. id. (Graff 3, 579, 668); zig. *parra,* strand; finn. *parras* (gen. *partan*) rand, kant, strand t. ex. vid en å (Renvall 2, 51); magy. *part,* strand; esth. *parras* (gen. *parda*), rand, kant. Holmboe, 132 förmodar, att ordet bör härledas af fn. *fjarr,* adj. aflägsen: remotus, longinquus, betecknande det ställe, hvarifrån hafvet aflägsnar sig; troligare är dock ofvan anförda moes. *fêra.*

FJUSTER, *fjustra,* s. *fane.*FJUTTA 1, v. n. 1 med tvära ryckande tag draga en blåsbälg, så att luften icke är förenad till ström, utan framblåser en *”fjutt”,* m. då och då. Sdm.

FJUTTA 2, s. *fot.*

FJYNTING, *fjönting,* s. *fane.*

FJÅK, *fjåp,* n, våp, narr. Vg. *Fjåp,* n. Sm. *Sjåp,* n. *Mjåse,* m. Vg. (Elfsb.). E. *fop,* id. Fjåkug, adj. halftokig, som ej är vid fullt förstånd. Vb.

Fjåpi(g), adj, enfaldig. Sm. FJÅS 1, m. pig-fästman, tillbedjare. Ul.,hl.,sk. (Ox., Ing.). *Fjäs,* m. älskare, dock ej i fullt höfvisk mening; bänkfriare. Vm.,nk. *Fjås, fjäs,* m. id. Sdm. *Fjös,* m. Vg. (Björsäter, enl. D.D.). Måhända beslägtadt med *fjas* 2 och deraf härledda ord. Jfr *fjanter.* Fjåsa, f. 1) fästmö; 2) i allmänhet flicka, som man tycker om, håller af. Ul.

Fjåsa, v. a. 1 kurtisera. Hl. *Fjäsa,* id. Ul.

Fjässa, v. n. 1 coire. Nk. FJÅS 2, s. *fjas* 2.

FJÅS, *fjös,* n., s. *fe.*

FJÅSA, s. *fjas, fjås.*

FJÄSK, *fjäsker, fjäskig, fjåskug,* s. *fjas* 2.

FJÄDER (pl. *-drar*), m. 1 fjäder: penna, pluma. Riksspr.; 2) *fälla fjädrarne,* fälla modet. Hs. (Db.). *Fjär,* m. a) fjäder, dun, Nk.—sk. *Fjer.* Vb.; b) fjäder i lås, på åkdon. Vg.—sk.; 3) pynt, prydnad. Nk. Fsv. *fiædher,* f. fjäder. S.S. 2, 10; deraf *fiædarhampa,* m. fjäderhamn, fjäderklädnad: pennatum involucrum. S.F.S. 5, 55; fn. *fjaðrhamr;* fe. *fëderhama* (Cod. Exoniensis, ed. Thorpe. Lond.

1842; 217, 14); d. *fjæderham,* id,; fsv. *fiædhradher,* adj. fjädrad: pennis instructus. Cod. A. 27, f. 262 v.; fn. *fjadradr,* id.: *fjödr,* f. fjäder; d. *fjær,* id. Fjäderhöna, f. tjäderhöna. Sm. *Fjärhöna.* Vg. (Marks h.).

Fjädermått, n. Pterophorus Alucita. Linn. (Enl. J. W. Zetterstedt).

Fjädertópp, m. tjädertupp. Sm. *Fjä-urr,* m. id. Dl. (Lima). *Fjärtupp, fjärtópp.* Ög.,kl. *Fjärtóppe.* Sm.

Fjära, v. a. 1 pynta, smycka. Nk. *Borsta opp sej,* utstyra sig. Vm.

Fjärader, adj. pyntad, smyckad. Nk.

Fjärfógjel, m. tjäderfogel. Ög.

Fjär-hane, m. tjädertupp: Tetrao urogallus. Vg.,hl.,bl.,sk. *Fjärhan.* Vl.,bhl. *Fjäran.* Dls. Gl. sv. *fjäderhane,* id. (Bisk. Brasks Calendarium i Link. Bibl. Handl. 1. 266); n. *fjorhane.*

Fjärpenne, m. penna. Vg.,sm. FJÄKKA, *fjäska,* v. n. 1) gå sakta och med möda. Vg. *Fjägga, fjagga,* v. n. gå med små steg. Kl.; 2) ströfva omkring, gå hit och dit. Ul., sdm.,sm. Fjegge (def. *fjeggin,* uttal. *fjeddjin),* m. en dåse, tasker. Fl. (Ingo). Jfr fsv. *piækker,* m. kringstrykare. ÖGL.; deraf *häraþs piækker,* FJÄLA, *fjela,* v. a. 1) dölja, gömma. Kl. *Föla sej,* v. r. gömma sig. "Föla sej för nåen". Sk. (Kjells-Nöbbelöf i Onsjö h.); 2) stoppa, nerstoppa. "Fjäla pölsa", stoppa korf. Sk.,hl. *Fjola,* id.: "fjola inn'en". Hl. (Skällinge). *Fjöla,* v. a. stoppa in mycket och tätt. Ög. *Fjäla i sej mat,* stoppa sig full af mat eller dryck. Ög.,bl. *Fjälla i seg,* id. Vm.,nk.; 3) talesätt: a) *fjäla på sej,* kläda mycket pä sig. Götaland; b) *fjäla på* eller *te sej,* stoppa på sig mer än, eller det som man icke borde. Bl. *Fjälla pä sej,* id. "Han fjälla på sej, sö möet han kom om". Kl. Fsv. *fela, fiæla, fiala,*

v. a. a) betäcka, dölja, gömma. S. Bern. f. 141 v.: "Jak skal goma mik ok fiæla i hans diwpa sarom"; l. l. f. 145: "skyl thik ok fiæla i hans sidha saars kællo". Cod. A. 29, f. 168 v.: "there foodh ær bekrækteth i thæn snare som the hafdhe fiæld"; l. c. f, 179 v., 180; b) gifva lejd. St. Rimkr., s. 125; fn. *fela* (ipf. *fal* el. *fól,* sup. *falit* el. *folget*), a) bevara, förvara; b) gömma, dölja; c) betäcka, omhölja; moes. *filhan* (*falh, fulhan, fulhans*), gömma, dölja; fe. *filhan, feolhan, feolan* (*fealh, falhon, folhen*); fht. *fëlehan, felhan;* fd. *fiælæ, fiæle* (Mlb., Bib. Ov.; Brandt, Elucidarius); n. *fjæle;* e. dial. *feal,* id.; jfr gr. ***φωλέειν***, dölja; lat. *velare,* öfverhölja, betäcka; *se-pelire,* begrafva; magy. *fëlleg,* moln; lapp. *palwa;* fin. *pilwi,* id. Af *fjäla* hafva vi sv. *fjäll,* n. fiskfjäll: squama. Fjäl, *fjel, fjöl,* f. 1) bräde, tillhugget bräde. Sk. *Fjäl, fjöl, fjal* (def. *-a*). Mp. *Fjäl, fjöl.* Fl. (Nl.,Öb.). *Fjäl, fjöl, fjel, fjul.* Hl. *Fjöl,* bräde. Vl.,bhl.,vg.,kl.; a) bräde, hvarpå man sitter under väfning. Sm.,kl.; b) bräde för ögonen på ilskna tjurar. Sm.,kl.; c) sittbräde i afträdeshus. Ög. *Fjäl, fjöl,* id. Sdm.; 2) hylla under taket. *Fjäl.* Vb.,åm. *Fjäl, fjöl, fjal,* tvärbräde i hyllor eller skåp. Vb.; 3) sidobräde på en gödselvagn. Bl.,ög. *Fjäl,* underbräde i en vagn, pl. *fjälar,* sidobräder. G.; 4) stor och bred kakspade, hvarmed tunnbröd skjutas i ugnen. *Fjöl,* bakspade. Hs. *Fjöl, fjal;* deraf *bökufjal, brö(d)fjal.* Vb. *Kakefjäl, kakefjöl,* liten bakspade. Vg. Ordet öfverallt femininum. Fsv. *fiæl, fiol, fiøl,* f. bräde. ÖGL. Biærk. R. S.S. 1, 159. Skaft. 76, 85; fn. *fjöl* (gen. *fjalar*), f.; n. *fjøl,* f.; d. *fjæl,* f. id.

Bag-fjel, f. bakstycke på en vagn. Sk.

Baku-fjö**L.** f. stor, rund brödspade för s. k. tunnbröd. Vb.

Börst-fjälen, f. def. brädet, på hvilket borstas ur hufvudet. Fl. (Öarne i Qv.).

Dyngfjöl, f. dyngbräde, sidobräde på en gödselvagn. Kl.

Fere-fjel, f. furubräde. Sk.

Fjäla-båt, m. ökstock. Fl. (P., NK. i Öb.). *Fjela-bat,* m. id. G. (F.).

Fjäla-gulv, n. brädgolf. Sk. D. *fjelegulv.*

FjäLe-flage, f. brädskifva. Sk. (Ox.).

Fjälsla (ipf. *-slo*), v. a. brädslå. Bl. (Lister),

Fjöla, v. a. 1 förse med pannbräde; om stångliga tjurar. "Tjuren ä så onalig, att ja får fjölan"; deraf *fjölad,* p.p. försedd med pannbräde. Sm.,kl.

Fjöl-bre(d), adj. bred öfver rygg och stuss, men tunn. Ög.

Kara-fjel, f. hylla för kökskärl. Sk. (Ing.).

Kavel-fjäl, f. manglebräde med handtag. Sdm.

Panne-fjöl, f. det smala bräde, som sitter öfverst vid främre delen af en väfstol för att fasthålla sidostyckena. Sk. (Ox.).

Sängfjöl, f. sängbräde. Kl.

Vagnsfjöl, f. vagnsbräde. Kl.

Fjälla, v. n. 1 snöa. "Dä fjällar på dugtiga tag". Vm.

Fjälster, pl, tarmar, som brukas till korf. Deraf *krok-, rak-fjälster.* Nästan allm. i Svea och Göta land. Fsv. *fialster, fiælster,* n. gömställe. ÖGL.

Föl, n. löt, hjullöt. "Ett hjulföl". Sk., hl. *File, hjaulfile,* m.; *filarä,* n. id. G. Deraf *sexfölingahjul,* n. hjul bestående af sex löter. Hl. Fht. *felga,* f. löt, stycke af hjulringen; *felei,*

f. id. (Graff 3, 505); nht. *felge,* f.; ns. *falge, felge* (B. W. B. 1, 337): fe. *felge,* f. id. (Boeth. 39, 7): d. dial. *følle,* m; *folvod,* n. hjullöt. (Mlb., D. L. 145); ffris. *fial,* n. & m. hjul. (Richth. 737). FJÄ**L**INGSSTYKKE, s. *fjor* 1.

FJÄLL, m. en ängsteg, som särskilt tillhör någon och är belägen utom det egna ego-området. Ul. Jfr fsv. *urfiælder,* m. ett stycke jord, som särskilt tillhör någon, utan gemenskap med grannarne. UL., VML.; *urfiælds ra,* comm. råmärke omkring en urfjäll. UL. Ordet synes vara härledt af fsv. *fiæl,* f. bräde, likasom *spjäll,* n. liten åker Ul., kommer af fn. *spjald,* n. tafla; moes. *spilda.*

FJÄLL-STARR, m. en sångfogel: Turdus musicus. Sk.

FJÄLSLA, s. *fjöl.*

FJÄLTA. v. n. 1 löpa smått (som små barn). Ög. Utvidgning af *fjäta;* s. *fot.* Fjalt, m. liten pilt. Hl. (Skällinge). FJÄNSA, *fjensa,* v. a. 1 1) ansa, sköta. Ul.; 2) ordna, ställa i ordning, pryda, utstyra. "Fjänsa opp". Sm.,kl.,bl. Fjänse-töj, n. granlåt för utstyrsel (t. ex. af brudar). Bl. FJÄR, f. gafvel på hus. Ög. Jfr moes. *fêra,* f. sida, del; ir. *feor,* rand, kant, brädd; *fair,* rygg, höjd. Fjär-bräe, n. gafvelbräde, bräde vid takets början och slut, i samma lutning som gafveln. Sdm.

Fjär-mor, f. första gafvelstocken ofvan knutarne. Ög. Jfr n. *ryste-mor,* f. den stock hvarifrån gafveln eller röstet begynner; fn. *mari,* m. stöd: fulcrum, sustentaculum. FJÄR, *fjära, fjär-fogjel, -hane, -tupp, -penne,* s. *fjäder.*

FJÄRA, v. a. 1 med årder, annat redskap eller foten afdela åkern genom fåror till ledning för såningsmannen. Mp. *Fjärå,* id. Fl. (Nl.). *Föra,* id. "Föra opp här!" Sdm.,nk. *Fjärja,* 1) id. Vg.,ög.,sm.,kl.,bl.; 2) beteckna huru bredt den utsådda säden fallit, medelst att draga ett streck i jorden med foten eller en hacka. Hl. (Värö), bl. (Lösen); 3) beteckna medelst ett strecks dragande raderna som skola sås i en trägård. Bl. (Östrah.); 4) uppköra jorden omkring (potäter), hypa. Kl. Anm. *Fjära, fära,* härledes troligen af sv. *fåra,* f., s. *far.* Fjär, *-a,* f. genom fåror afdeladt åkerstycke; teg på en åker, åkerrygg. Mp. *Fjäre,* n. Sdm, *Fjärj,* m. Bl. *Fjärje.* Vg.,sm,kl. *Fjärja,* f. Kl. *Färje,* m. Ul. *Fjerar, fjergar,* pl. Fl. (Nl.).

Fjärje-krok, m. I) det redskap, hvarmed åkern fördelas i "fjärjar" till ledning för såningsmannen. Ög.,sm.,kl.; 2) käpp eller järnredskap, hvarmed såningsraderna i en trägård utmärkas. Bl. *Fjärja,* f. id. Bl. FJÄRKA, *fjärkas, fjärkäsam,* s. *fara* 1.

FJÄRKALL, m. underhjul i qvarn, vattenhjul på sqvaltqvarn. Vl.,dls. *Fjär~kar(l),* m. horizontelt vattenhjul vid sqvaltqvarn. "Han kom mellan vassränna å fjärkaren". Hl. (Virkeh.). Jfr *stamp, skurve.*

FJÄRMER och NÄMMER, adv. 1) mera fjerran och närmare; 2) höger och venster; om förspända dragare. Vg.,sm.,kl.,n.,sk. *Fjärare, nemare* el. *nämre.* G. *Temans*)(*fråmans,* S. Sk. Benämningen deraf att körsvennen går på venstra sidan. Fsv. *fiærmer,* adj. fjermare. VGL., ÖGL.; fn. *fjarr,* adj. id.; fsv. *fiærmer—draga, næmer.* S.F.S. (Vadst. klost. regl.). Fjärmer-oxe, el. *från-oxe,* m. oxe, som drager till höger. Bl. (Östra h.).

Fjär-säjdu, f. def. högersidan)(*nämare säjdu,* venstra sidan om dragare. G.

Fjäru, f. def. högre (hästen). G. FJÄRSPORR, el. *fjärrspórr,* n. fyrsprång, galopp. "Åka i fjärrsporr". Ög.,sm. *Fjäsk-spórr* id. "Ria i fjäsk-sporr". Sm. (Östra h.).

FJÄRU, s. *fjuru.*

FJÄRÅLDER, *fjäråll, fjöråll, fyrålld,* m. fjäril. Ö.Dl. *Fjörald* el. *fjäråld* (pl. *fjöråldär*), Dl. (Mora). Ordet omvexlar mycket i olika munarter. *Fjödarvald, fjådarvall,* m. M. G.; *fjädervall* (pl. *-ar*), m. Ul. (kring Vaxholm), ål.; *fjedurhaldi,* m. G. (F.); *fjärhalldar,* m. Fl. (NK. i Öb.); *fjäralle,* Öl.; *färalde, fäalde,* m. Nuckö, Wormsö, Dagö; *fjald,* m. Runö; *förel, feril, feräl,* m. Vb.; *fervel,* m. Bhl. (Elfs.); *föril,* m. Åm.; *färil,* m. Nb. (Calix, Råneå); *fel, fyller,* m. Hs.; *fela,* f., Sm. (Kinnevall); *ferla,* f. Sm. (Östra h.); *fela,* f., *färle.* Kl.; *fjöder,* m. Hs. (Jerfsö); *flöijell* m. Hs. (Bj.); *fjöril,* m. V. Dl. (Floda); *fäle,* m. Nk.; *fördyela, fierdeila,* Wi.; *feval,* m. Dl. (Lim.); *fjärafalla, fefälle,* i andra munarter, enl. Rdq. 2, 303. Fsv. *fiædhel,* S.S. 2, 144; fn. *fidrilldi, fifrilldi,* n.; n. *fivreld, fyrveld, fivrild, fibrelde, forelde;* wal. *fërfale;* fht. *fifaltarâ, fifaltrâ,* f.; fsax. *vivoldara* (pl. *-an*), f.; fe. *fifealde,* f. (pl. *-dan*); mholl. *viveltre,* f. (Flore, 2958); nht. *feifalter,* m. och f.; bay. *feifalter, zwifalter* (Schmeller 1, 506), i andra munarter i öfra Tyskland *feifalter, pfeipfalter, fifalter,* m. (Grimm, gr. 1, 863; 2:a uppl.). Nämnde författare anser att ordet är bildadt af tyska verbet *falten;* moes. *falþan (faifald),* v. a. veckla, hoplägga: "vom falten der flügel" (gramm. 2, 368) samt måhända innehålla spår till den gamla reduplikationen. Fjärilns namn i it. är *farfalla.* Jfr Grimm, wb. 3, 1440.

FJÄS, *fjäsa, fjässa,* s. *fjås* 1.

FJÄTA, *fjätare, fjäter, fjätt, fjätta, fjätter, fjättra,* s. fot.

FJÄTE 1, m. uppränd väf, trådsamlingen, varpen, då han är färdig att sättas i väfven. Vg. *Fäte,* m. id. Vl.,dls. *Fättja,* f. id. Nk. *Svep,* m. id. Vg. (Elfsb.). S. *värpelänk.* Fn. *feti,* m. manipulus staminum telæ; n. *fete,* m, id. Jfr befryndade ord vid *fittja* 1 och *fot.*

FJÄTE 2, m. den skarpare delen af yxan. Sm. (Vestbo). *Fjätter,* m. id. Ög. (Ydre). Fn. *feti,* m.; n. *fete,* m. id.

FJÄTTE, m. basse, bondbasse. Vg. *Fjätt* (pl. *-àr*), m. karl. Ål. (Kökar).

FJÄTTSAGE, s. *siga.*

FJÖL, *fjölbre(d),* s. *fjäla.*

FJÖNT [öö], (ipf. o. sup. *tä*). v; a. slå till sakta, stöta till helt lätt och hastigt. "Han fjöntä dill 'om vä piska, nävanom", han gaf honom ett lindrigt slag med piskan, näfven. "Han fjöntä'n ti öjrä", han gaf honom ett lätt slag vid örat. Vb.

FJÖNT, *fjönta,* s. *fane.*

FJÖS; m. s. *fjås* 1.

FJÖSBENT, adj. 1) (om fogel) som har fjädrar på benen. "Fjösbent duva, höna". Sk.,hl.; 2) som har vida byxor eller strumpor. Hl. D. *fös,* fan på fjäder; fe. *fæs,* frans.; nht. *fäserchen,* n. fibrilla, floccus.

FLA, f. tjock bark på tall, flarn. G. *Flar,* m. bark på träd. Hs. (Db., Bj.). *Flader,* m. id. Hs. (Lj.). *Flår,* n. 1) tallbark på träd, då han begagnas till flöte på nät. Vg.,sm.; 2) solgrand, fint dam.

Sm. *Flån,* n. flöte på nät. Nk.,ög.,kl.,bl. *Flan,* n. G. (F.). *Flånar,* m. pl. flöten på en not, vanligen af bark eller horn. Nk. *Flanar,* m. pl. Runö. *Flår,* m. 1) tallbark. Vb.: 2) flöte, en af bark eller trä gjord skifva, som fästes vid öfre delen af ett nät. Nb.,vb.; 3) en liten träplätt, trästycke, som fästes om boskapens hals med egarens märke inbrändt. Nb.,vb. *Flar,* m. id. Nb.,mp. *Flar* (pl. *flaer*), f. flöte af bark. Dl. (Elfd.). *Flä,* n. lätt flöte af trä till nät. Sk. (Bjäre h.). *Flä,* f. *fläträ(d),* n. id. "Fläna gör att näringen vakar". Hl. *Fläde, fiskfläde,* m. flöte på fiskredskap. Kl. (Stranda). Fn. *flá,* f. ett litet stycke trä, som bindes vid ena kanten af ett fiskgarn, för att hålla det uppe i vattnet; *flátrè;* n. *flå, flæ* (pl. *flær*), f.; *flø,* m. flöte; *flæ,* n. bark, i synnerhet af gran

och tall; d. dial. (Jutland) *flo, flæ, flotræ,* n. flöte af lätta träbrickor (Seland); *flydholt, flodholt* (Mlb., D.L. 120, 121); ns. *flott-holt,* id. (Richey, Id. Hamb. 60). *Fla,* bark, synes vara beslägtadt med fn. *fljóta,* flyta. Flar-bark, m. yttre bark på träd. Vl.

Flåna, v. a. 1 använda tallbark till flöte. Ög. (Ydre).

Nät-flå, f. flöte, flytande märke på nät. Hj. FLAA, *flanskratt, flaskratt,* s. *flana.*

FLABB 1, m. 1) trut, stor och bred mun. Riksspr. "Kränga flabb", vränga munnen (till försmädligt grin). Stundom femin. "Slå en i flabba", slå någon i ansigtet; 2) stortalig mun. "Håll flabben på dej!" S. Sk.; 3) oförskämd, näsvis menniska; skojare. "Da va en räkti flabb. Du flabbar allti, din flabb!" Sk. (Ox., Ing.). *Flabber,* m. a) storpratare, skräfla. Sdm. (Dalarö), nk.,sdm.; b) osnygg menniska. Sm. (Östbo). D. dial. *flab,* m. mun; n. *flabb,* m.; ns. *flabbe,* bred och hängande mun (Richey, 57. B. W. B. 1, 400); nfris. *flabbs* el. *flapps,* id.: "hul dan flapps!" ɔ: håll truten (Outzen, 80); schles. *flappe,* mun, trut (Weinhold); d. dial. *flab,* m. dum och tillika näsvist oförskämd menniska; skot. *flaff,* m. narr, tosing; e. *flapp,* "extremitas cujusque rei mollis ac pendulæ" (Junii,

. Angl.). *Flabb* är bildadt af lat. *labrum.* n. läpp, med f till föreslag. Flabba, v. n. 1 vara stor i truten. Sk.(Ox.).

Flabba, f. osnyggt fruntimmer. Sm. (Vestbo).

Flabba sej, v. r. öppna munnen; om djur. S. Sk.

Flabba-dra(g), n. kyss. Sk.

Flabbaska, v. a. kyssa. Sk. (Skyttsh.). Ns. *flabben,* id. "sik likken un flabben" (B. W. B. 1,401).

Flabba-tórklä, n. kläde att binda om munnen, när det är kallt. Sk.

Flabber, m. osnygg menniska. Sm. (Vestbo).

FLabbiger, adj. a) bredmundt. Sdm. *Flabbi* Mp.; b) storpratig, som pratar oskickligt. Nk. *Flabbig.* Sdm.,sm; (Vestbo);

Fläbb, m. 1) hängande underläpp; eg. om djur. Hänga fläbb", vara gråtfärdig. "Ta te fläbben", börja att gråta. Dl. (Elfd.), fl. (Nl.) —sk. *Flip,* m. munläpp. Vb.; 2) flik, t. ex. i kanten på kläder, schabrak, stöfvelkragar. Sk., fl.; 3) slok, t. ex. om nedhängande hufvudbonad. S. Sk. Fn. *flepi,* m. hästens underläpp; ns. *fliepe,* hängande underläpp: "de fliepe hangen laten"; e. *flabby.*

Fläbba, v. n. 1) hänga med underläppen, vara nära att gråta. Sk.,bl. *Fläbba, flåba,* v. n. id. "Han fläbbar för ingenting", Hl. D. *flæbe;* n. *fleipe,* id. Jfr *flipa* 2; 2) sitta löst och nedhängande, t. ex. om en klädesflik, hufvudbonad o. d. S. Sk.

Häng-fläbbad, adj. som är nära att gråta. Sk. FLADA, m. liten fjerd, hafsvik. Fl. (Ingo, Lappfjord, i trakten af Sideby). *Flade,* m. id. Deraf *Långviksfladen,* namn på en vik vid Ornö i Sdm. *Flaga,* m. liten fjerd eller vik, synnerligen om den är bevuxen med säf eller vass. Fl, (Kronoby).

FLADDER, *flader,* n. 1) något utan vigt och varaktighet, Ul.; 2) fåfänglighet. Sm. *Fladder,* n. fåfänga (i klädsel). Vb. S. *flätia.*

FLADDRA 1, v. n. 1 pladdra, sqvallra. Bl. *Flarra,* v. n. 1. Sm.,bl. *Fladdär* (ipf. *-drä*), id. Vb. Ns. *flären,* id. (B. W. B. 1, 405). Flarrig, adj. sladderaktig. Ög. FLADDRA 2, f. ostadig, lättsinnig qvinna. Hs. *Flarra,* f. *flarr,* n. yster och sladderaktig flicka. Ög.

FLADDRIG, adj. ostadig, lättsinnig. Hs.,sm.,bl. m. fl. *Fladrun,* adj. id. Dl. (Mora, Elfd.). Af sv. *fladdra,* v. n. vara ostadig, flygtig.

FLADÄ, s. *flater.*

FLAG, *flak,* n. 1) tunn flisa, som lossnar och affaller från järnet när det icke är tätt; afskifvad tunn och liten del. "Järnflag". Åm.,mp.,ög. *Flagu,* f. id. Vb. *Flagä,* f. id. Sdm. *Flagu*

(pl. *-gur*), f. id. "Jennflagu". Dl. (Elfd., Mora., Våmh.). *Flag* (def. *-on*), f. Fl. (Öb.). *Flaga,* f. 1) id. Nästan allm.; 2) en liten smula af något. "En flaga av nageln". Sm. Deremot kallas en sådan flisa, som vid järnets upphettning bildas och under smidningen affaller *glöggspån,* m. Dl. (Mora). *Flagå* el. *flaga,* f. fnugg, något litet afskrubbadt. *Herre-flaga,* f. en herre, som ej har någon egendom eller viss bostad, utan far omkring som ett fnugg, ett agn. G.; 3) en hopvecklad mindre linmassa, lintått. Ungefär 3 flagor spinnas på en dag. Fl. (GK., Kb. i Öb.); 4) en större eller mindre flat, utbred yta; om åker, äng, bröd, haf, is m. m. "Åkerflak, brö(d)flak". Vb. "Ett stort flak (eller flake) te gäle". "Stort ängsflak". "Isterflake", m. då han är färsk aftagen. Sdm. "Isflag", n. isstycke, ett stort stycke is. Vg. "Ut på flakä", ut på öppna sjön; i motsats mot vikar och sund. Mp. *Flage,* f. a) id. "Der ut på flagen", der ut på sjön. Kl. *Flaga,* f. id. "Vara ute

på flagan", vara ute på sjelfva sjön. Vl.; b) ett stycke fält, större eller mindre jämn yta. "En stor flage", ett vidt fält. Ul.,sk.; c) stor sank äng.

Äfven *flagje, flöge,* m. Kl. (Stranda). *Flöke,* n. af sträcka, rad. "Skogarne ligga i ett flöke". Sm.; b) stor jämn åker eller äng; sammanhängande sträcka. Sm. (S. Vedbo), kl.,öl. Deraf *åkerflöke, ängsflöke,* m. Sm. (Vestbo), kl. *Flöge* (hårdt g), n. id. Hl. (Värö); *flöje,* n. id. Hl. *Fnöke,* n. id. Sm, (Kronobergs l.); 4) en bar jordfläck utan grönsvär. *Flag.* G. "Åkerflag". Vg. (Elfsb.). Anm. *Flag, flak* synes vara samma ord som *flake;* roten är antingen verbet *Flaga, flagå,* v. a. flisa, spillra; (jfr n. *flaga,* v. a. fläcka, skiljas åt; *maraflagar,* m. hästflåare , nattman, hudafdragare) eller sv. *fläcka,* v. a. dividere, partiri. Jfr fn. *flaga,* f. spån, flisa; *flag,* n. en bar jordfläck utan grönsvär; n. *flak, isflak,* n. stort isstycke; ns. *flag, flage,* planities. B. W. B. 1, 401; *flak, flag, flage,* ett stycke af en längd eller yta (Richey, 59); e. *flake,* tunn skifva. Flaga el. *flagä,* v. a. 1 flisa, spillra. G.

FLaga seg, v. r. 1 gå sönder så att flingor falla af. "Järna flagar seg", Sdm. m. fl. E. *to flake,* id.

Flager, m. pl. fnas, orenlighet, smuts i hufvudet. Ög.,kl.,bl.

Flaget, adj. som lätt skifvar sig, smular sig; om järn. Hs. (Alfta). *Flagut,* id. Ö. D1. *Flagi(g), flagri(g),* id. Sm. E. *flaky,* adj. id.

Flagna, v. n. 1) spricka sönder, lossna ifrån, så att delar skiljas åt; säges då smärre stycken lossna ur eggen på knifvar, yxor, m. m. "Järnet flagnar". Hs.,mp. *Flangän* (ipf. *flangnä),* id. Vb.; 2) få något att blifva tunnt; sammantrycka, utplatta, klämma. *Flagna, flajna.* "Om du inte tier, ska ja flajna dej. Ja har flajnt min finger mellan två stenar". Hl. *Flajna,* id. Sk. (N. Åsbo); 3) *flagna å* (*flangna å*), v. n. fjälla af, t. ex. om hud. Hs. (Bj.).

Fla(g)tórv, m. torf, som skäres af grönsvären; gröntorf)(*gravtórv,* m. torf som uppgräfves. Sk.,hl. *Svär-tórv,* m. Sk. Isl. *flag-torf,* n. gröntorf, (af *flaga,* v. a. uppskära gröntorf); d. dial. *flag-tørv,* id.; skot. *flag,* "a piece of green sward, cast with a spade". Jamieson. FLAG, *flaga, flage, flagga, flaggbyttä, flaggait, flaggmann, flagermus, flagra,* s. *flioga.*

FLAGE, s. *flåk, flåg.*

FLAIN, s. *flen.*

FLAKA, 1) v. a. 1 spärra ut, veckla, breda ut. "Flaka ut armar, ben". Kl. *Fläka, fleka,* id. "Fläka ut mä bena. Den vägga fläker ut frå de ara". Ög.,sm., kl. Jfr *fläkka.* 2) v. n. gå öppen och bar i halsen eller på bröstet. *Fläka, flóka,* id. Hu flakade (fläkade, flókade)", hon var mycket barklädd. Sm. Jfr fn. *flaka,* v. n. hänga lös (Hald.); *flaka,* v. n. utsträckas, ligga med utsträckt kropp (Egils.); *flakandi,* sväfvande, fladdrande. Flaga, v. n. utbreda sig till en jämn yta. S. Sk. Eller hörer ordet rättare under *flag, flak?*

Flaken, adj. 1) bar, öppen, blottad; om hals eller bröst. "Gå flaken i bringan", gå öppen i bröstet. Vl. "Flaken i bringa". Vm.,sdm. (Dalarö), nk. *Flaken, flaen.* Vg. *Flakig, fiaen.* Kl. *Flåken.* Sm. *Flagen, flaen.* "Flaen i bröstet. Kläderna ä flagna". Bhl.,hl. *Flägen.* Dls. *Fläjen.* Ul. *Flaen.* Sm.,kl.,bl. *Flaen, flåen,* id. Sk. *Flagen,* a) naken; deraf *halvflagen, α*) halfnaken. G.; *β*) okládd. Vl.; b) ofjädrad, halffjädrad. G.; 2) vidöppen, utsträckt: resupinus. "Han låg flaken". Nk. Deraf *vidflaken,* adj. vidöppen. Vg.; 3) öppen för vinden; t. ex. om en trägård. *Flan* (aa). S. Sk.; 4) lättsinnig och hamsig. Kl. S. *flåk.* Jfr n. *flakebringa,* adv. med blottadt bröst, med kläderna upprifna; d. dial. *flaun,* adj. blottad, bar. "Brystet sad flaun pä hende". (Jutland).

Flaksa, v. n. 1 1) fläkta af och an af vädret; 2) hoppa och springa. Hs.; 3) yfvas, föra större stat än man har råd till, vilja vara bättre än man är. Sm. I riksspråket betyder flaksa, v. n. slå vingarne upp och ned; om flygande foglar. Fn. *flaksaz,* sväfva i luften.

Flaksare, m. 1) ostadig menniska; 2) en som yfves, förhäfver sig. Sm. *Flakser, flaks,* m. ostadig och tanklös menniska. Sm.,kl.,fl. (Nl.). Jfr fn. *flökkunarmadr,* m. kringstrykare.

Flaksig, adj. lättsinnig, gapig; i synnerhet om fruntimmer. Vg. (Elfsb.).

Flók, n. 1) ostadig flicka, lösaktigt fruntimmer. Bl. (Lister), kl. *Flóka, fläka,* f. lättsinnigt fruntimmer, som vill vara grann och går barhalsad. "Dä ä en flóka, fläka", det är en lättsinnig, okysk flicka. Sm.; 2) oförståndig, enfaldig menniska. Ög. *Flóg* (def. *-e*), n. lättsinnig menniska. Fl. (Nl, Öb.). Eller skulle *flóg* kanske snarare häriedas af *flioga?* f N. *flak,* n. lättsinnigt fruntimmer; jfr fn. *flakalegr,* adj. lättsinnig; gl. sv. *flåk,* dåre. Kyrko Bib. Vish. 2: 10.

FLókot, *flóket,* adj. 1) narraktig, tölpig. Vl., vg. *Flóki,* id. Ög.; 2) fånig. Vl. *Flókun,* adj. id. Dl. (Elfd., Våmh.). Gl. sv. *flåkot.* Syr. 42: 8. Ordspr. 14: 18.

Flókks, *flaks,* m. 1) lättsinnig mansperson, som vid lekar och ras bär sig gapigt och klumpigt åt. Sdm.; 2) storgaper. G.,sk.

Flóks-i-fat, n. plumphuggare. N. G.

Flóksug (uttal, *flåkksug),* adj. 1)rå, plump, obildad; 2) storgapig. *Sloksu(g),* id. G.

Flóksur, adj. pratsjuk, storgapig. Kl.

Frammflóksuger, adj. plump, djerf. N. G.

Stäur-flóksuger, adj. storgapig. N. G. FLAKE (def. *-en*, pl. *flajar*), m, 1) flätverk; flyttbar stängsel, flätade käppar i form af en fyrkant, såsom stängsel vid gärdesgårdsöppningar, bäckar o. d. Hs.,hl.,bl. *Fläke, flage,* id. "Der gäret tryter, tar flaken ve". Sk. *Flake, fläke, fläge,* m. grind utan gångjern och kastkrok. Vg. (Elfsb.); 2) risknippa. Kl; 3) något af sammanfogadt trävirke; a) hopslagna bräder, botten. Deraf *båt—, kärr—, loge—, slädflake.* Hs.,mp.,nk. *Flaka,* m. *kärrflaka,* m. Nb.,vb.,mp.; b) en större aflång låda af bräder. Ul. Deraf *α*) *dyngflake,* m. dyngvagn, utgörande en sådan aflång låda. Ul., vm., sdm.; *β*) *lortflake,* m. skällsord till en orenlig menniska. Vl.: c) den efter formen på en insjöbåt till sittplats afpassade inredningen i fören och aktern. Deraf *fram—, bakflake. Mellanflaken* är lägre och rummet mellan denna samt *fram—* och *bakflaken* kallas *östa.* Vl.; d) lämm eller lucka af bräder på sidan eller gafveln af en höskulle; på denna lämm, som nedslås, står man, då man mottager det hö, hvilket från hölasset skall läggas i höskullen. *Flaken* utgöres ock af en brädställning på tvenne höga träbockar. Kl. (Stranda); 4) fogelgiller, ett giller med fälla till att fånga stor skogsfogel. *Flaka,* m. Nb.,vb.,mp.; 5) brödhäck. Vg. (Elfsb.); 6) något utbredt och jämnt: a) ett stort,

bredt och jämnt stycke is. *Isflake.* Nk., vg., sm. *Flaka, isflaka,* m. id. Ög. *Is-flank,* m. id. Vg. (Marks h.). E. *a flake of is,* id.; b) nedre fram- eller bakdelen af en skjorta eller lintyg, Vl.; c) flathall. Kl. (Thorsås s:n). *Flaka,* id. Kl. (Stranda h.); d) jämn, slät äng. Sm.,kl.; 7) grannt utsirad nackprydnad för brudar. Dl. (Äppelbo). *Brudlapp,* m. id. Dl. (Lima). Anm. *Flake* är troligen samma ord som *flag, flak;* s. detta ord. Fsv. *flake,* m. plankskjul, som begagnades till skydd för belägrade fästningar emot stenkast af blidor. Kon. Styr. 210 (hvarest *slakum,* såsom Ihre anmärkt, är tryckfel f. *flakum); fn. fláki,* n. något utsträckt och jämnt; d. *flage,* id.; fn. *flátta,* f. utjämnad jord; ns. *flake,* flätverk (B. W. B. 1, 401); *fläke,* id. (Richey, 59); nfris. *flage, flacke,* "eine von zainen, steckern, geflochtene horde, thür &c." (Outzen, 80); e. dial, *flake* (Hunter); *fleaks* (Craven); *fleak* (Grose), skanskorg, boskapsfålla, stängsel vid bäckar; n. *flakje,* m. stor lucka af hopfogade bräder; d. dial. *flag, åleflag,* "et pilegierde, som sættes i stranden ved ålegårde, hvor man fanger strandål"; *flage,* m. a) "en af temmelig tykke pilegrene fletted lav dør, f. ex, til en kålgård eller have"; b) "en låge" (Mlb., D,L. 116); jfr sv. *fläcka,* v, a. dividere, partiri; *flat,* adj. planus, latus. Flaka-dämbo, f. stor flunsig qvinna. Fl. (Öarne i Qv.).

Flaka-fógel, m. fogel fångad under flakagilder. Vb.

Flaka-stig, m. skogsstig, öfver hvilket gildret ställes. Vb.

Vallke-flage, f. redskap af flätade käppar eller vidjor, hvarpå strumpor och sticketröjor valkas. S. Sk. FLAKKA, v. n. 1 1) resa, färdas, rida alltjämnt eller ofta. Riksapr.; 2) vara ostadig. "Flakka å fara i bya", rida och åka på ständiga besök i byarne. Allm. *Flakk* (ipf. *flakkä*). Vb. Fn. *flakka,* v. n. ströfva omkring (F. 8, 240); d. *flakke.* Flakk, n. 1) flackande, ständigt resande. "Dä ä ett farlit flakk". Sm,bl.,sk.; 2) skakning upp och ned. Deraf *flakke-mån.* Ög.

Flakkare, m. landstrykare, ostadig sälle. S. Sk. Fn. *flökkunarmadr,* m. id. (Þorsteins saga Siðu-Hallsonar).

Flakksa, v. n. freqv. 1 resa ofta hit och dit. "Har far å flakksar". Sm. FLAKKS, m. ett slags fruntimmershufvudbonad af linne, som nyttjas om sommaren, ligger utbredd och nedhänger öfver hufvudet. Dl. (Orsa). Troligen af fn. *flaka,* v. n. hänga löst, fladdrande; s. *flaka.*

FLAKRÄ UPP, s. *flioga.*

FLAKKSA, v. a. 1. *Flakksa i,* fatta tag i, anfalla, fatta i kragen. S. Sk. Jfr *fakksa.*

FLAMJORD, f. jäsjord, svart torfartad jord. N. Hl. Fe. *fleam,* smuts, träck.

FLAMMA, s. *fläma.*

FLAMMI(G), *flammsi(g),* adj. som älskar prålande drägt; om fruntimmer, "Hon ä så flammi (eller *flammsi*)". Sk. (Ox.).

FLAMS, *flamsa, flamsig, flamslås,* s. *flana.*

FLAN, *flanar,* s. *fla.*

FLANA v. n. 1 1) vara ostadig. Dl. (Elfd.), hs.; 2) på opassande sätt vara glädtig. Dl. (Mora, Elfd.). Fn, *flana,* v. n. fara obetänksamt fram *flángi,* m. vir procax, petulans, immodestus; d. dial. *flane,* v. n, vara ricklig; om en vagn med rickliga hjul (Mlb., D. L. 117); n. *flana,* v. n; "løbe blindt hen, fare tåbeligt afsted." Flaa, v. n. 1 gapskratta, skratta med vidt uppspärrad mun. Sm.,kl. *Flaa* är en förkortning af *flana;* s. *flanskratt.*

F**L**ams (*flamms*), n, oskickligt och bullersamt uppförande, prat, sladder, skratt, stoj. "Hålla **fl**ams å g**l**in". Sdm.,nk. *Flam,* n. narri, skämt. Sm. (Vestbo; nära föråldr.).

F**L**lamsa (*flammsa*) 1, v. n. 1 1) fara fram ystert och opassande, fara fram obetänksamt och vårdslöst, stimma, bära sig oskickligt åt. Dls.,vm.,nk.,ög.,öl.; 2) prata, sladdra, vara öfverdrifvet glädtig. Vm.,nk. *Flamsa* står i st. f. *flansa;* ovanligt i munarterna är ej att n utbytes mot m.

F**L**amsa (*flammsa*) 2, f. 1) qvinna som beter sig bullersamt och oskickligt; öfverdrifvet glädtigt fruntimmer. Nk,; 2) vårdslöst, slarfaktigt fruntimmer. Vm.,nk,

F**L**amser (*flammser*), m. 1) pratande och sladdrande mansperson; 2) slurfver, som ej gör något ordentligt. Nk.

Flamsig (*flammsig*), adj. 1) vårdslös, oordentlig. Öl. *Flamset* (*flammset*), adj. id. Dls.; 2) som är utan hållning i tal och åtbörder. Vm., nk.,ög.

F**L**ams-lås (*flamms-lås*), n. ungt, sjelfsvåldig och stojande fruntimmer. Sdm.

Flana, f. 1) ostadig, lättsinnig och hamsig qvinna. Hs. (Db., Bj.), sm. (Östra h.); 2) påflugen toka. Hl. (Skällinge). D. dial. *flane,* f. id. Mlb., D.L. 117.

Flane, m. påflugen tok. Hl,dls. Fn. *flanni,* m. homo procax, lascivus; *flángi,* m. id.

F**L**an-hatt, m. ung, sjelfsvåldig och stojande karl, som mycket gycklar och skämtar. Sdm.

Flanka (*flannka*), v. n. 1 1) vara ostadig. Sdm.; 2) hänga och röras hit och dit. Sm. "Ökstókken **fl**ankär på vågo som en spån." Sdm.; 3) fara omkring, flacka, resa hit och dit, ofta ombyta vistelseort. "Flannka av å ann". Vm., sdm.,nk.,ög.,sm.,bl. (Freqvent.). Jfr *flunka.*

Flanker (*flannker*), m. en som ofta reser. Sm. (Enl. L—n).

Flankt, adj. n. eller adv. löst, fladdrande. "Dä hänger flankt". S. Hl.

Flansa (*flannsa*) 1, v. n. 1 vara obetänksam, obetänksamt och vårdslöst fara fram, sjelfsvåldigt och vårdslöst bete sig. Sm., kl., bl. (Freqvent.).

Flansa (*flannsa*) 2, f. obetänksamt och vårdslöst fruntimmer. Sm.,kl.,bl. Fn. *flasa,* f, mulier petulans et immodesta. Grettis saga.

Flansig (*flannsig*), adj. 1) obetänksam, framfusig. Hl.,bl. *Flansig, flansed,* id. Sk.; 2) vårdslös. Sm.

Flan-skratt, *fla-skratt,* n. gapskratt. Sm.,kl.

Flanug, adj. prålig, narraktigt grann. Hs. (Db.).

Flanun, adj. ostadig, yr, flygtig. Dl. (Mora; sällan brukl.). *Flanug* (n. *flanu[g]t*), id. G.

Flanvuren, adj. i. q. *flansig.* G.

Flas el. *flas,* n. öfverdrifvet skämt, narri, oskicklig glädtighet, fåfänga och ohöfviska åtbörder. "Flas å grin". "Ras å flas". Vb.,hs., vl.,vg., ög.,sm. (Vestbo). Fn. o. n. *flas,* n. obetänksamhet.Flasa, v. n. 1 1) handla obetänksamt, vara ostadig, yr, lättsinnig, kåt Åm.,hs.; 2) handla oskickligt och narraktigt i ord, åthäfvor eller gerningar. Vg.; 3) häftigt springa. Hs. (Freqv.). Fn. *flasa,* handla obetänksamt, obetänksamt gå till väga; d. dial. *flase,* v. n. "vise sig kåd, overgiven, letsindig i latter og anden adfærd". Mlb., D.L. 117.

Flasaktig, adj. 1) som gerha leker, rasar. Sm. (Vestbo); 2) lättsinnig, kåt. Vl.

FLasug, adj. ostadig, lättsinnig. Hs., g. *Flasig,* 1) adj. ostadig, lättsinnig, rasig, narraktig. Vl.,vg.,ög. Jfr *gasig.* 2) kåt. Vl.,sm. FLANNING, m. mindre slätt; jämnt fält. Sk. (Ox.). Jfr sv. *flat,* adj.; lat. *planus.*

FLANK 1, m. takplanka på ängslada. Fl.(Öb.). Jfr *flänga.*

FLANK 2, s. *flänga.*

FLANKA, s. *flänga.*

FLANSA, *flansig, flanskratt, flanun, flanvuren,* s. *flana.*

FLÅR, s. *fla.*

FLARK, m. gungfly, hängfly, bottenlös myra; träsk, öfvervuxet med grästufvor, så att det med möda bär en gående. Nb.,vb. *Flärk,* m. id. Åm. *Floj* (pl. *-er*), f. id. Dl. (Mora). Jfr ir. *flir,* v. a.

vattna; ir. o. gael. *fliuch,* v. a. väta, göra våt; *fluich,* adj. våt, fuktig. S. *fliota.*

FLARR, *flarra, flarrig,* s. *fladdra.*

FLARRA, f. sticka, som med ena änden fastsitter vid trädet och vid huggning eller sågning gifver ett skorrande ljud. Ög. Jfr ns. *flarra,* f. "breite schnitte, abgeschnittene scheibe (B. W. B.

1, 403); *flarre,* f. "schnitte oder hieb" (Richey, 59); *flarren,* v. a. "schneiden" (Schutze 1, 321); mht. *vlarre,* f. bredt stycke.

FLAS, *flåsa, flasaktig, flasig, flasug,* s. *flana.*

FLAS, *flasa,* s. *flisa.*

FLASA, v. n. 1 våldsamt, häftigt brinna. Hs., kl. (Tjust). *Fläsa,* id. "Ad fläsär óg brið". Dl. (Elfd.).

FLASK 1, m, ficka (i tröja eller rock). "Ja har aible i flaskena". Bl. (Gemshögs), sk.(Näsums s:n).

FLASK 2, m. ådra i träd: i talesättet *på flask.* Ett spikevedsträ klyfves *på flask*, när det ena lagret afskalas efter det andra. Vg.,ög. Fn. *flaski,* m. ådra i träd. S. *agn* 2.

FLASSLIN, adj. (det) som gör en menniska flat eller förlägen. Hs. (Bj.). Flassle, adv. snöpligt, oförmodadt. "Dä va så flassle". Hs. (Db., Bj.). Af sv. *flat,* adj. förlägen, blygselfull: subtristis pudibundus. FLASÅ, s. *flisa.*

FLATER (f. *flat,* n. *flatt*), adj. flat, jämn. Nk. Fn. *flatr;* n. *flat;* d. *flad;* fht. *flatz;* nht. *flach;* e. *flat;* frans, *plat;* gr. **πλατὺς**; lat. *planus.*

Fladda, v. a. 1 trycka eller slå något så att det blir platt. "Fladda spikhuvet". Bl.

Fladä, f. stort tunnt hvetbröd, som brukas vid bröllop och om julen. G. Nht. *fladen,* m. id.; fht. *flado,* m. *flada,* f. (Graff 3, 771); holl. *vlade,* f. pannkaka.; fsv. *flatkaka,* f. panis tenuior. St. Rimkr. 105.

FLat, 1) flat, jämn mark. Nk. *Flata, flate, flada,* f. åkerfält. Bhl. (Elfs.). *Flät,* f. id. Hs. *Fläda,* f, jämnt, slätt fält eller åkerstycke, Hl. *Flat,* f. *flate,* m. större eller mindre jämnt stycke af åker, äng eller skog. "Ja ska rogså den här flata (eller flaten) i höst". Nk. *Flas,* n. id. "Åkerflas, skogsflas". Vm.; 2) afdelning i ett gärde. "Hveteflat, rågflat". Nk.; 3) bred, stor åkerteg. Ål. *Flått,* f. ett stort och jämnt åkerstycke. Ög. Fn. *flá,* f. slätt; *flöt,* f. liten slätt, jämn plats; d. dial; *flæde,* f. id. (Mlb., D.L. 122); ns. *flite,* f. id. (B. W. B. 1, 423); n. *flot,* n. en flat, jämn

åker; fn. *fles,* f. och n. (pl. *flesjar*), *flös* (pl. *flösur*), f. en slätt (Hald.). Flata, *flada,* f. inre sidan af handen. Bhl. Fht. *flazza,* f. id. (Graff 3, 777).

Flat-bat, s. *bat.*

Flat-bjugg, m. gumrikskorn, tvåradigt korn: Hordeum distichon. *Flattring,* m., *flattringskorn,* n. id. Vg. *Flatbygg,* m. id. Dls.

Flatbädd, m. bred bädd, som tillredes på golfvet och begagnas vid gästabud och andra tillfällen då många menniskor ligga tillsammans. Mp.

Flat-hall, m. kal bergshäll, som föga eller nästan allsicke höjer sig öfver närmaste jordyta. Bl.

Flat-ländter, adj. (om en trakt) med jämn mark. Nk. N. *flatlendt,* id.

Flatmä, m. vidt, flackt fält. G.

Flat-nakkä, m. bonde; ett skällsord på en bonde eller hvem som heldst. G.

Flatt, f. jämn mark. "Mi åkerflatt ligger siare än di". Ög. D. dial. *flatting,* id.

Flattnä, v. n. 1 aftaga, lugna, lägga sig; om vinden. Mp.

Flattra, f. åkerfält. Kl. Fn. *flátta,* f. jämnad mark.

Flat-äskä, f. 1) ökstock. Södra och mell. G. *Ajkä,* f. id. N. G.; 2) mycket bred, flat sked. S. G. FLATT, adj. n. falskt. "Han hade ett flatt ansigte". Sm. (Enl. L—n). Fn. *flár* (n. *flátt*), adj. falsk, listig. "Flått, var undir", svek var derunder; "flått er tilsækja", det är vådligt att nalkas. (Egils.). Detta gamla ord är försvunnet ur norska munarterna.

FLATTÄR, s. *flina.*

FLAUG-ÄLD, s. *flioga.*

FLAUTÄ, f. tvärträdet, som ligger öfver vagnaxeln, hvarpå bottnen hvilar. "Lös-flantä". G. *Flöte,* Åm. *Flaut, flöt,* n. id. Vb.

FLEBBUT, *flebut, flenbuddeter,* s. *flen* 2.

FLEIN, *fleingräs,* s. *flen* 1.

FLEJ, f. flik, klädesflik. S. Sk. Fn. *flík,* f. kläde: pannus (Egils.), eller såsom Ihre (Gl. S.G. 1, 499) antager af fn. *fleygr,* m. kil. Fleja, v. n. 1 flika, sitta löst och nedhängande, t. ex. om en klädesflik eller qvinlig hufvudbonad. S. Sk. FLEJÄ, s. *fliota.*

FLEKA, v. a. 1 smeka, klappa. Vl. (Nordmarks h.). Fsv. *flikra,* v. a. smickra: adulari. Kg. Styr. 51. "Han som ær falskr ok flikrar, han tee blit ok glat anlite"; 1. c. 60; n. *flikra,* id,; fht, *flechen;* holl. *vleijen;* swz, *fläckla,* id.; d. dial, *flegre*; fsv. *flikare,* m. smickrare. Kg. Styr. 115; fht. *flechare;* holl. *vleijer;* d. dial. *flegrer, flegger,* id. Jfr *flikkär.*

FLEKKA, *flekja* (*fletja*), *flekkesa,* f. flicka. Sm. *Flekkesa* är dem. af *flekka,* detta åter dem. af fn. *fljóđ,* n. qvinna. Hávam. 79, 92.

FLEMA (pl. *-mor*), f. tåga af bast, hampa eller lin.Tórr-flemot, adj. n. torrtågigt. "Tórrflemot lejn". Fl. (Ingo), FLEN 1, n, (def. *-nä*), svallis, is-skorpa på marken, gator och vägar; islupen jord. Åm.,mp. *Flen, flain,* m. id. Nb.,vb. *Flen,* m. en sjukdom; 1) rosartad svullnad. Nb.,ög,; 2) svullnad i kojufret. Vb.; 3) magsyra, magkramp, magspänning: cardialgia. Vb.,sdm.,ög.,sm. *Flen,* f. id. "Ja kan inte li meg, når flena sätter te". Nk. *Flen,* n. Mp. (Enl. Augustin); 4) gikt, flygvärk. *Flein,* m. id. Dagö. *Flain,* m. a) id.; b) trät på undre sidan af en krokvuxen tall, (som eljest kallas tjur), hårdt men sprödt. G. Betraktar man dessa ordets olika bemärkelser, så har man anledning att antaga det urbetydelsen varit: något slätt, glatt, hårdt, och derföre sprödt, (som snart brister), utspändt. Jfr fn. *fleinn,* m. spjut, kastspjut (med bred spets); eg. den trekantiga järnudden.

Måhända att första betydelsen är flintspets, hård, glatt, tunn och bräcklig stenspets; derefter metall-, järnspets på pilar och kastspjut och så spjutet sjelft, särdeles om det hade en sig utmärkande bred spets. Flengräs, n. Achillæa millefolium; nyttjas som botemedel mot flen. Vb. *Fleins-gräs*, n. Ranunculus acer; likaledes. Wormsö.

FLlen-hus, n. oöm, knöllik utväxt på något ställe af kroppen (tumor cystrius). Nk. *Fleins-höus,* n. id. Fl. (Ingo).

Flenkorn, n. små hårda knölar; en sjukdom hos barn. Åm.

Flenns-bylle, m. spikböld. S. Hl. Jfr fn. *fleinn,* m. spjut, pil, spetsigt järn; fe. *flæen,* m. spets, gadd. FLEN 2, adj. bar, naken. Förekommer blott i nedananförda sammansättningar. *Flain,* adj. 1) hårlös, skallig; om menniskor. "Kalen jär flain" (el. "flainskallugur"); 2) mjuk i hullet, svag (ehuru ej mager); om hästar, som ej tåla vid strapatser, snart blifva svettiga och trötta och derefter mista hullet G. FLen-buddeter, *flebutt,* adj. flintskallig. Vg. *Flainbåddugur,* adj. id. G. Af *bädd,* m. hufvud. G.

Flen-skallig, adj. skallig på midten af hufvudet. Hs.,mp. *Flenskallu, flainskallu,* adj. id. Vb. *Flamskallugur,* id. G. (F.). N. *fleinskalla;* d. *flenkaldet.* Beslägtade äro n. *flein,* adj. blottad, bar; i synnerhet om träd när barken på något ställe är afrifven; *fleine,* f, ett bart ställe i en skog eller på träd; *fleine,* v. n. blifva bar, t. ex. på hufvudet när håret affaller. FLENA, v. a. 1 flå. Bl. Fn. *flenna,* v. a, raptim retrahere, tumultuarie rapere: "flenna leðr upp at enni".

FLEN-ÖGD, adj. (om en menniska) hvars ögon alldrig stå stilla, utan fara hit och dit. Kl. *Fläng-ögd,* id. Sm. Fn. *flenneygr,* diductis oculis. Fornaldar Sögur Norðrlanda, ed. C.C. Rafn. 1, 393; af fn. *flenna;* s. *flena.*

FLEPA 1, v. n. 1 1) drifva lättsinnigt eller tvetydigt skämt, göra narr af folk. Vl.,dls, *Fleba,* id. Vl.; 2) prata och sladdra utan mening, tala dumheter. Vm.,nk. *Fläpa.* Ög.,sm.; 3) dumt smickra, i otid berömma, tala sött och smickrande. Ul.,ög.,sm.; 4) skratta. *Fleba.* Bhl. N. *fleipe,* v. n. drifva lättsinnigt eller tvetydigt skämt; fn. *fleipra,* v. n. tala obetänksamt. Thorst. Vik. S. c. 23 (enl. Ihre); *fleppinn,* adj. obetänksam. Flep, *fleper,* m. 1) sjelfsvåldig menniska; gaper, som gör narr af folk. Vl.,ul.,öl. *Fläper.* m. Sm. *Flib,* m. Bhl.; 2) narraktig, dum menniska, tölp. Dls.,vg.,ul.,sdm.,kl.,sm. *Fläp, flajp, flajper,* m. Sm. (Vestbo). *Flåp,* n. Vg., sm. *Flep,* n. enfaldigt god, oduglig menniska; förklemad och veklig menniska. Mp.,ög. *Fleip,* m. en som bifaller allt; tasker, slinker. Vb.; 3) dum smickrare, tillgjord menniska. Sm. *Fleip,* m. Jtl.

Flep, n. 1) tölpighet. Sm.; 2) dumt, illa passadt smicker. Sm. *Fleip,* n. id. Jtl.

Fleip-tut, m. spefogel, en som gör narr af någon. Vl.

Flepug, adj. till själshallten svag, efterlåten, som ej är besked med. Sm. *Flepi(g).* Nk.,ög., sm., m. fl. *Flepät,* adj. mesig. Åm.

FLekput, adj. dumt smickrande. Jtl. FLEPA 2, v. n. 1 gråta, smågråta, se ut såsom en, hvilken är nära att gråta. Nk., vg. *Flipa.* Hs.,dl. *Fläjpä.* G. Fsv. *flipa (flijpa),* v. n. gråta. St. Rimkr. 145; n. *flæbe* (Aasen, 101); d. *flæbe,* id. Jfr lat. *fle-re,* att gråta (hvaraf *flebilis,* adj. gråtande); skr. *vilap,* att gråta, klaga. Se slutligen *lipa, flabb.* FLeper, m. en som hänger läpp, är modstulen. Vm.,nk.

FLepiger, adj. gråtfärdig, nedslagen, modstulen. Nk. *Flepi.* Mp., m. fl.

FLlep-trut, *flepertrut,* m. en som ofta gråter och för det mesta utan orsak. Vm., nk. FLERESTANS, adv. flerestädes. Kl.,bl., m. fl.

FLERP (*flerrp*), m. upplöst, sliddrig, kal massa. Ög. Flerpi(g), adj. sliddrig, hal. Ög. FLERPA, *flärpa,* f. rörpipa. Bl. (Gemshögs s:n), sk. (Näsum).

FLES, m. ansigte, panna på en menniska. Dls., vl.,nk.,vm. *Flis,* m. id. Gst. (Enl. Ihre, D.L. 46). *Fleta, -n,* m. 1) ansigte. "Hugg honom i fletan!" Kl. "Ja ga'en på fletan". Sk. (Bara h.). *Flint, flint, -en,* m. id. "Han högg'en i flinten så han stallp". Sm. (S. Vedbo), kl. (Stranda). "Se nåen i flinten". Sm. "Midt i flinten". Vm., sdm.,nk. "Röd i flinten", rödbrusig i ansigtet. Hl. (Slättåkra). *Flins, flint,* m. Bl. *Flainä,* f. id. "Midt äi flainä". S. G.; 2) främre delen af hufvudet, panna, hjesse, skalle. Sm.,kl. *Flint,* id. Vb.,gstr.,sdm.,ög.,sm.,hl. Jfr? moes. *vlits,* ansigte (af moes. *vlitan.* v. a. se); fe. *vlita,* ansigte (*vlitan,* v. a. att se); fsv. *lita,* v. a. se, beskåda. Alex. M.; fn. *lit,* n. pl. ögon; *litaz um,* blicka omkring sig; *lita,* v. a. se, beskåda; n. *lita,* v. n. se på, se efter något (Aasen, 279). Jfr slutligen lat. *vultus,* m. ansigte. Betraktar man nu orden *fleta, flint, flins* samt de ofvan anförda *fles, flis,* så synes *flis* stå moes. *vlits,* m. ansigte, närmast. Det är ej ovanligt att *f* och *v* byta plats; af *vlits* har svenska munarten i Gestrikland ursprungligen troligen haft *flits* och sedan *t* utnötts *flis,* deraf *fles.* Andra landskapsmål hafva *flits* el. *flitts* bildat *flint.* Fleta åter är närmast befryndadt med fe. *vlita,* ansigte. Det gotländska *flainä,* f. hörer, såsom mig synes, näppeligen till den anförda roten, utan snarare till gotl. *fläjnä,* v. n. flina, skratta med uppspärrad mun, i hvilket fall

det upptagna talesättet: "midt äi flainä" egentligen motsvarar hvad i landskapsmålen heter: "midt i grinan". Hufvu(d)fläta, m. ansigte. Sm, (Vestbo h.; sälls.).

Tjur-fleta, m. tjurskalle, tjurhufvud, envis menniska. Kl. FLI, s. *fly* 1.

FLIA 1, s. *fliota.*

FL1A 2, s. *fly* 1.

FLIBB, m. dryck af öl, brännvin, sirap m. m. G. E. *flip* (uttal. *flipp),* engelsk sjömansdryck.

FLIK 1, f. 1) kjortel. Hj.,dl.; 2) kläde om halsen, halsduk. *Halsflik,* f. Hj.; 3) ficka på en rock, rockficka. *Rokkflik.* Vg.,sm. (Vestbo). Fn. *flik,* f. duk, tygstycke. Hákonarsaga Hákonarsonar, 83 kap.

FLIK 2, f. lättsinnig flicka. Kl. Fn. *flik,* f. lättsinnigt fruntimmer; *flika,* v. a. vårdslöst behandla (Hald.).

FLIKA, v. n. spänna ut, böja sig ut. Kl. Fn. *flika,* v. a. utspänna något liksom ett segel.

FLIKA AV, v. a. 1 hastigt afkläda. "Flika skjortan av någon", med hast och såsom med halft våld kläda skjortan af någon. "Flika kläderna av sej", med hastighet afkläda sig. Fl. (Nl.). Jfr *flik* 1.

FLIKKÄR, v. n. gäckas, göra narr af. Jtl. Jfr härledningen vid *fleka,* Flikker, n. 1) gäckeri, gyckel, upptåg, skämt. Mp., åm. *Flekker,* n. id. Jtl.; 2) smicker. Hs. (Rogsta, Tuna). Fsv. *fliker,* smicker. Kg. Styr. 115: "sannind sigia ok ey med flikre fara". FLIMSA, v. n. 1 doppa bröd i flott och äta. Dls.,ög. (Fornås s;n). *Flinsa,* id. Dl. Jfr fn. *flensa,* v. a. slicka; *flensari,* m. snyltgäst, tallrickslickare. S. *flunsa.*

FLINA (ipf. *flen* el. *flinte,* conj. *flene* el. *flinte,* sup. *flint*), v. n. 1) med uppspärrad mun på ett opassande sätt skratta, äfven medelst grin och förvridande af ansigtet. Ög. *Fliin* (ipf. och sup. *flint* eller *flinä).* Vb. *Fläjnä.* G. Detta verbum *flina,* med svag böjning, förekommer i denna betydelse i alla munarter i Sverige och Finland och bör således anses tillhöra riksspråket. *Flira,* v. n. 1 id. Ög. (Gullbergs, Östkinds h.); 2) vara arg och vilja bitas; om hästar, då de lägga öronen tillbaka, "Ja törs inte gå te'n, han flinar så illa". Vm. Jfr *grina;* 3) gråta mycket ofta; om barn. Sk. (Ox.). *Fläjnä,* id. G. N. *flina* (*flein, fline*), v. n. småle; i synnerhet om opassande skratt; *flira,* id. (Aasen, 102); d. dial. *fline, flire,* id. (Mlb., D.L. 120); fht. *flannen;* swz. *flimsen.* I fn. förekommer detta ord ej, men är troligen beslägtadt med fn. *flenna,* v. a. utspänna, utsträcka; *flenna,* f. gap, öppning. Flin, n. opassande skratt med vidt utdragen mun. Allm., och bör derföre anses tillhöra riksspråket.

Flined, adj. fallen för att flina, skrattsjuk, flinig. Sk. D. dial. *flürvoren,* id.

Fline-kar, n. skrattsjuk menniska. S. Sk. (Oxie).

Fline-trissa, f. skrattsjukt fruntimmer; skällsord. Sk. (Ox., Färs, Ing.). *Fline-fitta,* f. id. Sk. (Luggude).

Flis-gröt, m. eg. skratt-gröt. *Flisgröt* säges den hafva ätit, som ej kan hålla sig från skratt. Ög.

Fliss, n. halfqväft, opassande skratt; skratt som sker i tysthet eller hemligt. Vb.,nk., vg. *Fliss, flis, fless,* n. 1) id.; 2) otidigt beröm; 3) öfverdrifven kärleksbevisning. Sm. Ordet ej mycket brukligt. Fn. *fliss,* n. cachinuus creber.

Flissa, v. n. freqv. 1 skratta i mjugg, oupphörligt småskratta, opassande skratta, ofta utbrista i skratt, men med bemödande att hejda sig. Jtl.,vl.,vg.,nk.,sdm.,ul.,hl. *Flissa, flesa.* Dl.

Flesa Hs. *Flissa, flisa.* Ög.,sm. *Fliiss* (ipf. *-ssä*). Vb. *Fles* (ec). "Flikk, ska du fles, når gobbin talar?" Fl. (Öarne i Qv.). Fn. *flissa,* v. n. patulo ore ridere; *flytsa,* v. n. id. (Hald.); d. dial. *flistre,* v. n. "le med undertrykt latter"; *fliinstre,* id. (Mlb., D.L. 120. Outzen, 84); e. dial. *flizzin,* hånfullt skratta.

Flitter, n. löje. Vb.

Flittär (ipf. *flitträ),* v. n. småskratta. Nb., vb. *Flattär* (ipf. *flatträ*), id. Vb. Tyska dial. *flittern.* FLINGA, *flingra,* s. *flänga*.

FLINGANDE, adj. 1) flink, hurtig. "Kom i flinganda fläng!" Vb., vl., vg., ög., sm.; 2) förträfflig, utmärkt vacker. "En flingande flekka", en förträfflig flicka. "Ett flingande åkföre". Sm. Af sv. *flink,* adj. rask, driftig; ns. *flink,* adj. id. och synes ordet från nedersaxiska munarten kommit till oss. I nfris. och några tyska munarter, såsom kring Hamburg, betyder *flink,* adj. till utseende

och väsende intagande, behaglig, liflig (Outzen, 82. Richey, Id. Hamb., B. W. B.), hvarmed bör jemföras ns. *flinkern,* a) v. n. glänsa, lysa i ögonen; b) pryda; fe. *vlite,* prydnad, fägring.

FLINKA PÅ, v. n. 1) springa fort. Hs.; 2) v. a. uppmuntra, drifva på. Sdm.

FLINKA SEJ, v. r. 1 skynda sig. Ög. Af sv. *flink,* adj.

FLINKFÄ**L**U, s. *fara* 2.

FLINNRA (pl. *flinner*), f. flundra: Pleuronectes. Bl.

FLINOG, *flinug,* adj. "Flinog hatt", hatt, som har låga brätt. Dl. (Tuna, enl. Ihre. D.L. 46).

FLINSA, s. *flimsa.*

FLINT 1 (*ii*) [ipf. o. sup. *flintä*], v. a. 1) (med flinta) slå. "Fliint opp ell'n", (med flinta och eldstål) slå eld; 2) fig. slå till. "Han flintä'n vä öjrä", han gaf honom en örfil. "Han flintä dill'n midt i trutn", han slog honom midt på munnen. Vb. Af sv. *flinta,* f. silex; fsv. *flinta,* f. id. 8.F.S. 7, 309.

FLINT 2, s. *fles.*

FLIOGA el. *fljoga* (pr. *fliog,* plur. *fliogum,* ipf. *flog,* plur. *flugum,* sup. *fluji*), v. n. flyga. Dl. (Elfd.). *Flauga* (pr. *flaugur,* plur. *flauge,* ipf. *flaug,* plur. *flugu,* sup. *flugi*), G. I Åm., vb. och nb. höres detta verb under flera skiftningar, hvaraf några må anföras. *Flyge* (*flög, flöje*), N. Åm.; *flyg* (*flöjg, flugi*), Ume; *flyg,* (*flög flugi*), Bygde; *fluug* (*flaug, flugjä*), Skellefte; *fluuv* (*flöuv, fluvi*), Löfånger; *fleug* el. *flööu* (*fleu* el. *fläo, flugi),* Calix. *Fluv (fiöuv, flugi).* Fl. (Öb.). Fsv. *fliuga* (ipf. *flögh,* pl. *flughu*) och i GL. *fliauga,* id.; fn. *fljúga* (pr. *flýg,* ipf. *fló* och *flaug,* sup. *flogit*), v. n. a) flyga; om foglar, m. fl.; b) fly: fugere; n. *fljuga* (pr. *flyg,* ipf. *flaug,* plur. *flugo,* sup. *flogje*); fht. *fliugan;* nht. *fliegen;* fe. *fleógan;* e. *fly;* ffris. *fliaga* (Richthofen, 746); d. *flyve,* flyga; jfr skr. *plu,* att löpa, flaksa. Flag, m. blåst. S. Sk.

Flaga 1, v. n. 1 fladdra för vinden; om upphängda kläder. "Hänge å flage". Sk. (Ox.).

Flaga 2, f. 1) vindpust. *Väderflaga,* f. Gstr. *Flagä,* f. id. "Han fikk ain läjten flagä vind". *Vindflagä,* f. G.; 2) framgång. "Han har flagä". G.

Flage, m. hängande krage, kappkrage. "Ta ner flagen. Dra flagen óver hoedet". Hl.

Flagg, f. vindflöjel. Vb.

Flagga 1, v. n. 1 rasa uti lek, vara yr. G.

Flagga 2 (pl. *-gur*), f. 1) eg. flagga; 2) vindflöjel (på tak). Dl. (Elfd., Våmh.), mp. (Nedansjö), vb. (Skellefte). *Flagga* (pl. *-gor*), f. id. Vg. (Vadsbo). Fsv. *flagga,* f. vexillum nauticum. S.S. 3, 89.

Flagga 3, f. ställning af väf eller spjelor vid låret af en lie för att få säden jämnt liggande åt ena sidan under afhuggningen. *Spilflagga,* f. sådan ställning af spjelor. Dl. (Rättvik).

Flagg-byttä, f. yrhätta. G.

Flagg-gait, f. yrhätta. *Flais-gait,* f. id. G. (F.). Jfr *gajt,* f. get.

Flaggu (n. *flaggut*), adj. yr, ostadig, flygtig. G.

Flagra 1, v. n. 1 1) fladdra, flaksa. *Flaggra,* id. Hl. (Skällinge). *Flakrä upp,* v. n. a) försöka flyga; om fogelungar; b) klänga upp; om gossar. G.; 2) vifta med svansen; om hundar. Sk.,hl. Jfr *viska* 2. Fn. *flögra,* v. n. volitare; d. *flagre;* fht. *flogaron* (Graff 3, 763); fe. *flyccerjan,* id. (Deut. 32, 11).

Flagra 2, f., *flagermus,* f. flädermus: Vespertilio. Hl. *Flagermus.* Sk. (Ox.). *Flågermus.* Sk. (Vemm.), bl. Fn. *flagurmús;* d. *flagermus,* id.

Flaug-äld, m. ansigtsros (stor oeh svidande), reform. G. Fn. *flog.* n. a) flygande (Egils.); b) flygande gikt, häftig smärta (Hald.).

Flog, *flåg,* n. 1) flygande värk. torrvärk, håll å styng. Dls.,nk.,hs.,fl. (Ingo); 2) kolik hos hästar. Bhl.,ög.,kl.; 3) ett slags boskapssjukdom. Fl. (Pargas).

Flóg-för, adj. 1) i stånd att flyga, flygfärdig; om fogelungar. Ög. *Flyg.* Sk. (Malmö). *Flyggen.* G. *Flygd.* "Fugl-ungen ir flygd". Dl.; 2) fig. färdig att begifva sig ut i verlden; om ungdom. Ög. Fn. *fleygr,* adj. flygfärdig; d. *flyg;* fe. *flycge.*

F**L**ogta, v. n. 1 värka häftigt (i hufvudet). Dls. (Ed).

Flóg-värk, m. torrvärk, gikt: rheumatismus chronicus. Nk.,sdm.

Flug-råin; m. snylterönn: Sorbus aucuparia. Så kallas sådan rönn, som växer på gamla höga murar och tros hafva lycka med sig för den, som bär deraf på sig. S. G. *Flåg-rönn,* f. sådan rönn, som växer i stubbar efter andra träd. Ursprungliga meningen har utan tvifvel, såsom den vördnadsvärde fornforskaren L. Rääf anmärker, varit mistel (Viscum album), men öfverflyttats på rönnen. Ög. (Ydre). N. *flogrogn,* m. id. (Aasen, 103).

Flug-sópp, m. flugsvamp. Vb.

Flugt, m. rak linje eller yta i samma plan eller utsträckning. "Husen ligga inte i flugt". Sk.,hl. *Flygt,* m. vidd, omfång. "Huset har en vid flygt". Ul. (Enl. Ihre, Gl. S. G. 1, 508). D, *flugt;* ns. *flugt,* f. (B. W. B.) = sk.,hl.

Flugu-död, m. eg. flug-död; flug-gift beredt af flugsvamp ("skuru-sópp"). Dl. (Elfd.).

F**L**uster, n. 1) eg. flyghål, ingången för bien till en bikupa. Riksspr.; 2) snushög under näsan hos storsnusare; skämtvis. Nk.

Flygtig, adj. ifrig, verksam. "Hä va en flygtig kvinna", det var en ifrig, omtänksam, driftig qvinna. Fl. (Nl.). Eller månhända det snarare är en utvidgad och förändrad form af landskapsordet *flyt, flut,* adj. rask, flitig, som arbetar fort; fn. *fljótr?* I thy fall är roten *fliota;* s. sid. 151.

Flåger, *flåk,* n. flygtighet, lättsinne, flärd. "Dä ä bara flåger mä honom. Hl. Fn. *flog,* n. flygande; *flug,* n. a) id.; b) flygtighet. Jfr *flåk* under *flaka.*

Flågra, v. n. 1 1) flaksa med vingarne, skaka vingarne. Sk. *Flåvra.* Sk. (Ox.); 2) *flågra i kring,* lättsinnigt ströfva omkring. Sk. Är samma ord som *flagra* 1, föregående spalt.

Flåg-ängel, comm. ostyrig person, som är i ständig rörelse. Ög.

F**L**ög 1 n. 1) sjelfva ljudet, da en större fogel t. ex. tjäder, flyger. Man rättar sig derefter för att finna honom; 2) qvinna, som under lekar far ovarsamt fram. Sdm.

Flög 2 n. fluster på bikupa. Ög. (Ydre).

Flög 3, f. (och m.) 1) flagga. Jtl.,ög.; 2) flöjel, vindflöjel. Nb.,vb.,mp. *Flaug,* f. G. *Flöjt* f. Dls.,vg.,sm. *Fluv (flouv),* f. vimpel. Bhl. (Foss). Fsv. *floge,* m. vindflöjel. S. Oluffs Saga, 38; n. *fløy,* f. flöjel; vimpel; ns. *floier,* id. (Schutze 1, 327).

Flög 4, n. brant bergs- eller klippvägg, brant klippa. *Flöv,* n. id. Hl. *Flygg,* n. id. Nb. (Ö. Calix). *Flyggj,* n. id. Vb. *Flåg, flau,* n. brant klippa under vattenytan. Bhl. Fn. *Flug,* n. framspringande och öfverhängande klippa, bergvägg; deraf *flugabjörg,* f. klippa med brant höjd; *flugsjór,* m. haf med ett ofantligt djup (Fornaldar Sögur Norðrlanda, ed. C. C. Rafn. 2, 231); n. *flog, flaug,* n. fjellvägg, en klippa som är så brant att intet kan ligga eller fästa sig derpå; fht. *fluoh,* f. brant klippa (Massmann).

Flöga, v. n. 1 flyga; i synnerhet om snön. ”Dä flöger på”, det flyger snö i luften, det fyker. Nk.

Flög-stång, f. flöjelstång. V. Dl.

Flöj, m. 1) galopp. ”Han rier på flöjen”. Götaland; 2) fläng, lättsinnig hast. ”Dä kan ej gå väl, när dä ska gå i flöj”. Kl.

Flöja, 1) v. a. 2 a) skuffa, skjuta undan. Jtl. *Kuuff,* id. Jtl.; b) drifva (boskapen) att häftigt rusa omkring; om menniskor och djur, som förorsaka sådant. Mp.; 2) springa, hoppa öfver gärdesgårdar; om okynniga husdjur. ”Hästana flöjde över gäret”. Allm. *flöja, flyja.* ”Hästen, tjuren flöjer (el. flyjer)”. Sm. *Flyja.* Ög. Fsv. *flögha, flöghia, flögia,* v. n. a) rusa på, fara fram och åter. S.S. 1, 168: ”en fløgher oc annan skriar. Kg. Styr. 136. ”Ty skulu ungara med lek ok skæmtan rida ok ränna hästom, löpa a fot, ok flögia fram ok ater”; b) hoppa öfver gärdesgårdar; om okynnes husdjur. VGL. ÖGL. UL. S.F.S. 4, 168; fn. *fleygja,* a) v. a. kasta, sända; b) v. n. med häftig fart rusa fram. *Magnús. Saga hins Goda,* kap. 34. ”fleygir hart of hauga hest ór Skâni vestan”.

Flöjig, adj. som flöjer, hoppar öfver(gärdesgårdar); om okynniga husdjur. Ul. *Flöjsen, flöjsker,* adj. id. Nk.

Flöjta 1, v. n. 1 flacka, fara åstad utan egentligt ärende. ”Han ränner här å flöjtar bå tilia a sejnt”. Sk. (N. Åsbo).

Flöjta 2, f. lättsinnigt fruntimmer. Sk.,hl., bl. Swz. *fläute,* f. ”verbuhlte dirne”; *fläuten,* v. n. fladdra.

Flöjted, adj. lättsinnig; om fruntimmer. Sk.

Stinkfly, n. bärfis: Cimex baccarum. (Enl. J. W. Zetterstedt). FLIOTA eller *fljota* (pr. *fliot* plur. *fliotum,* ipf. *flót,* plur. *flutum* el. *flótum,* sup. *fluti*[*ið*]), v. n. flyta. Dl. (Elfd.). *Flauta* (pr. *flautur,* plur. *fiaute,* ipf. *flaut,* plur. *flutu,* sup. *fluti*). G. I Åm.,vb. och nb. brukas ordet under skiftande skepnad. *Flyte* (*flöt, flötte*), N. Åm.; *flut* (*flöjt, fluti*), Ume; *flyt* (*flöt, flytti*), Bygde; *flat* (*flöt, flutti*), Löfånger; *fluut* (*flaut, flutä*), Skellefte; *fleut* (*flöt, fluti*), Lule; *fleut* (*fleut, fluti*), Calix. Fsv. *fliuta* (ipf. *flöt*); fn. *fljóta* (pr. *flýt,* ipf. *flaut,* plur. *flutom,* sup. *flotið*), flyta, simma; n. *fljota* eller */flyte* (pr. *flyt,* ipf. */flaut,* sup. *flote*); fht. *fliuzan* (ipf. *floz*); nht. *fliessen;* fe. *flëotan* (pr. *flyt,* ipf. *fleát*); e. *to fleet;* ffris. *fliata* (pr. *fliot.* Richthofen, 746); fsax. *fliotan;* d. */flyde;* holl. *vloeijen;* lat. *fluere,* id.; skr. *plu,* simma, flyta; jfr lat. rötterna *plu, flu* (t. ex. *plu-i-t, flu-i-t*); gr. roten ***πλυ*** (t. ex. ***πλέω***, af ***πλέFω***). Bopp, vergl. gr. 1, 233. Flejä, v. n. komma att flyta, rinna, 1) säges när solen smälter snön; töa. ”Dä flejär upp äi dag”. G. *Flia,* Ul.; 2) komma något att smälta; säges när man står så nära elden med ett ljus att det smälter. G. *Flia,* v. a. 1 uppvärma något fruset, så att det uppmjuknar, ”Vi ska flia opp'et”. Ul. (Rosl.). Jfr holl. *flauw,* ljum.

Fliot el. *fljot,* f. myr, skogskärr. Dl. (Mora, Elfd., Våmh.).

Fliska, v. n. 1 skynda på, vara flitig. ”Fliska nu på bra, att du kan ble färig”. Sk.(Ing.).

Flita sej, v. r. 1 skynda sig, vara skyndsam, flitig. Vg. Fn. *flýta* (*flýtta, ftýtt*), v. a. påskynda: ”hugsan flýtir lysting ljóta”, tanken föder hastigt ond begärelse, (af fn. *fljótr,* snabb, hastig; jfr sv. dial. *flyt,* sid. 151); n. *flyta,* v. a. & n. a) påskynda; b) hasta, skynda sig: ”flyte seg”; *flitta,* v. n. skynda sig: *flitte på* (Aasen, 102,' 105).

Flo, *floe,* m. 1) sumpig skogsmark, myra, mindre träsk, hvarpå hö växer. Hj.,mp. (Hafverö); 2) tillfällig vattensamling på marken, såsom på en äng eller lågt liggande fält; vattenpuss, pöl. Nästan allm. i Svea och Göta munarter. *Flóge,* m. Dls.,bhl.,vg.,ög. *Fluk, vattfluk,* m. id. V. Dl. *Flukå,* m. Ö. Dl. *Fluka,* f. sumpig, större vattengrop. Ul. ***Flukä,*** f. Sdm. Deraf *gödselflo,* m. Sm. (Östbo); *vassflóge,* m. Dls.; 3) utslagen vätska. ”Der va ajn floe brännevin på bo**l**et”. Hl. Fn. *flói,* m. a) sumpig trakt, kärr; b) tillfällig vattensamling på marken. Sturles. 2, 299: ”vídir flóar”, vidsträckta vattenflöden; n. *floe,* m. vattenpuss; mlat. *flacca,* träsk.

Flo (n. *flótt),* adj. starkt flödande strömmande. ”Hä jär sä flótt, sä vi ä int karra dell å fera främm vä håpen”. Vb.

Flo(d), m. Öfversvämning, när bäckar och åar flöda öfver. Jtl. ”Dä blir oftast flo i sjette uga”. Hl. Fn. *flođ,* n. a) eg. något flytande (af *flóa,* v. n. öfversvämmas): *α*) flod, vatten; *β*) blodflytning; b) haf; n. *flod, flo,* f. öfversvämning; deraf sv. *syndaflod,* eg. den stora floden, öfversvämningen; fht. *sinfluot, sintfluot,* f. (Graff 6, 25), af fht. *sin* adv. alltid, öfverallt; skr. *sanâ,* alltid. Jfr *sihval.*

Flo-skog, m. yngre skog (eg. på sumpig mark), som ej synes kunna blifva till timmer eller gagnsvirke. Sdm. (Ornö).

Flótä-gras, n. Sparganium natans. Sm. (Enl. Wahlenberg, Fl. Su.).

Flóte, m. 1) hopkopplade stockar, bräder o. d., som flottas öfver ett vatten. Ög.; 2) färja. Vg.; 3) flöte, en flytande träbit, som fästes vid nätet att utvisa dess läge. Ög. *Flåtå* (pl.*-tär*), f. flöte af bark. Dl. (Elfd.); 4) *tvätte-flóte,* m. tvättflotte. Bl. Fsv. *floti,* m. flotte. Ul.; fn. *floti,* m. a) flotte; b) flotta.

Flótt-mölja, f. en rätt, bestående af flott med ibetadt bröd; bröd, doppadt i fläsk- och köttspad. V. Dl., vg. *Flótmöli,* f. tunnbröd (kornbröd), doppadt i flott eller fett köttspad och lagdt hvarftals på hvartannat: en begärlig anrättning. Vb. Jfr *duppebröd* (*dippa*).

Flunnka, v. n. 1 1) flyta upp och ner, hit och dit i vattnet, simma. ”Han ligger å flunnkar. Han låg å flunnka i vaka å inte kom dän”; 2) *flunnka av å ann,* fara hit och dit; säges egentligen om dem, som ro på sjön. Ul. (Rosl.), sdm.

Fly, n. & m. 1) kärr, skogskärr, kärrmark. Hs.—hl.,sm. *Flyj,* n. Vb. *Fli,* n. Dl. (Lima); 2) torfbevuxen och vattendränkt äng. Bl., hl.; 3) vattenpuss, vattensamling. ”Dä regnade så dä sto stora vattf**l**yn på väga. Han spótta ett helt fly på golvä”. Nk. Fsv. *fly,* n. kärr, damm. Legendarium 1, 95: ”sidhan togho the then biælkan oc kastadho han wti et fly, tha som heet probatica piscina"; d. dial. *flye, fløde,* m. kärr, moras (Mlb., D.L. 121, 122); nfris. *flüe,* ”tiefer schlamm, koth, wo nichts als rohr und semden wachsen” (Outzen, 83); e. dial. *fleet* (Craven); fe. *flæ;* skot. *flow* (deraf *flowmoss*):

Fly-äng, f. sank äng, mad. Hl.

Gung-fly, *gungs—fly,* n. mosse, som knappt bär den, som går derpå; mosse med en tunn jordskorpa, hvilken betäcker vattnet och gungar när man går derpå. Sdm.,nk.,ög.,sm.,kl. *Hängfly,* n. id. Hs. *Källfly,* n. id. Ög.,sm.,kl.

Flyt, adj. snabb, flink. Jtl. *Flyt, flut,* adj. 1) snabb, dugtig. "En flut häst”, en häst som springer fort, har god gång; *flut gång-fot,* säges den hafva, som går fort, *flutfå**l**u,* adj. som färdas fort: "flutfä**l**u häst”; 2)rask, flitig, flink, som arbetar fort och väl. ”Han jär en flut skrivar", han skrifver fort. "Han jär flut dill arbeit", han arbetar fort, det går raskt ur händerna på honom. ”Flut arbetskarl, flut snikkare”. Vb.,mp. *Fly,* adj. a) snabb, hurtig. ”En fly häst, kar”. ”Han ä fly åv sä”. Hs.,mp.; b) odryg, som snart förtäres, ej förslår; om foder

och mat. Hs. *Flyt,* G.; c) odryg, snart försvinnande; om penningar. ”Penga ä e fly vara”. Vb. *Flöt,* adj. n. för litet. ”Äd var så flöt”. Dl. (Orsa). *Flytt,* id. Dl. (Våmh.), ul. (Rosl.). *Flödigt,* adj. n. odrygt, som snart går åt. ”Brännvine ä f**l**ödigt”. Sdm. Fn. *fljótr,* adj.snabb, skyndsam; n. *fljot,* adj. a) rask, snabb; b) frisk, munter; *flöt,* id. (Aasen, 102); e. *fleet,* adj. snäll, snabb.

F**L**ytt, adv. 1). snabbt, lätt, utan svårighet. ”Dä går f**l**ytt”, det går lätt, obehindradt. Nk. ”Arbbäitä går flytt för 'om”, arbetet går fort för honom, han arbetar raskt. Vb.: 2) friskt, muntert. ”Han lever f**l**ytt så länge dä räkker”. Nk. Jfr *eldflytt.* D.dial. *fløiten,* adv. hurtigt, raskt. Mlb., D.L. 123.

Flyta, v. a. 1) rensa säd medelst såll genom en skakande, svingande rörelse, så att den lättare säden liksom flyter ofvan på. ”Flyta sä(d)en”. Sk.,hl.,bl.; 2) *flyta över,* v. n. vara förnämst. ”Han vill flyta över som flåtet i gryta”. Sm. Fn. *fleyta,* v. a. bringa till att flyta.

Flyte, m. flöte, kork på en metref. Hs. (Jerfsö). *Flot,* m. id. Dl. (Mora). *Flóte,* flöte på fiskredskap. Sm. (S. Vedbo). N. *fljöt,* m. id.

Flyttj, n. virke och timmer som flottas. Vb.

Flåta, v. n. 1 draga sig tillsammans; om sjöar, när de begynna att frysa. Vl,

Fläde, *fiskfläde,* m. flöte på fiskredskap. Kl. (Stranda h.).

Flän, v. n. flyta. "Ska fartyge flän yvi grunne?" monne fartyget (båten) flyter öfver grundet? Fl. (Pargas i Nl.).

Flännä, f. vattenpuss, gyttjefullt ställe i en mosse. G.

Flöta, v. a. 1 skumma (grädden) af mjölken. Vl. (Fryksd.). *Fläta,* id. Dl. (Mora, Elfd.). *Flyde, flydde å, flöde å* v. a. Sk. (Ox.). Fn. *fleyta,* v, a. skumma (fett) från soppan; d. dial. *flyde,* v. a. skumma (mjölk, soppa); ns. *flöten,* v. a. skumma (mjölk). B. W. B. 1, 416. Schütze 1, 328; nfris. *flieten, fletten* eller *flete* (Outzen, 82); e. *to fleet,* id.

Flöter, f. pl. grädde, sur och tjock grädde. Vl.,dls.,dl. (Floda, Lima). *Flöter* (def. *flötan*), f. pl. Mp. *Fläat* (pl. def. *fläutan*). f. Hj. *Fläute* (pl. def. *fläutan*), f. Jtl. *Flete* (men vanligen pl. def. *fletan),* f. Hs. (Bj.). *Flätär,* f. pl. Dl. (Mora, Elfd.). *Flåjt,* f. S. G. och Fårö. *Flöt,* f. Vb.,vg.,ög.,sm.,kl. *Flöt, flöd,* Hl.,bhl.,bl. *Flöd, flödd, flydd, flöe,* f. Sk. Jfr *skomme.* Fn. *flautir,* pl.; d. *flöde;* e. dial. *fleet, fleete* (*Carr,* Craven, 154); ns. *fliete, flot* (B. W. B. 1, 415. Schambach); fe. *flêt,* m. id.; n. *fløyte,* m. tunn grädde.

Flät-ok, m. smörkärna. Dl. (Mora, Våmh.). *Ok* står i st. f. *holk;* s. *holk.*

FLöt-gås, *flet-gås.* m. till hälften arbetad grädde, halftjärnadt smör. Hs. (Db.).

Flöt-tjuv, m. pekfinger; skämtsamt. Hs.

Flöt-tråg, *flet-tråg*, n. bredt, aflångt träkärl att upphemta grädde. Hs.

Små-flödd, f. söt grädde. S. Sk.

Tjärn-fLeter (def. -*fletan*), f. pl. grädde under beredelsen till smör. Hs. (Db., Bj.).

Flöte-boss, n. eg. flytande boss; flyt-tyg, omlindadt af en snodd, som lätt löper ut, när fisken huggit. Bl.

Flöte-töj, n. eg. flyt-tyg; båt, eka. Bl.

Flöt-gås, m. kastade flata stenars studsning på vattenytan; en lek. Hs. *Flat-fisk,* m. id. Bl.

Uv-flyt, adj. alltför odryg, mycket odryg. "Äd var uvflyt", det gick för snart åt. Dl. (Elfd.). FLIP, s. *flabb* 1.

FLIRA. s. *flina.*

FLISA, v. a. 1 afskala, afskära, afhugga skifvor, skärfvor. Hl. Verbet flisa har nu svag böjning, men nedan anförda ättlingar gifva en grundad anledning att antaga att det fordomtima haft stark böjning: *flisa, flas flesit.* Jfr dessutom fn. *flasa* (pl. *flösur*), f. spricka: "margar flösur i eggju", många sprickor i eggen (Egils Saga Skallagrimssonar. Hafn. 1809; 4:o, kap. 38). Fn.

flisia, v. a. skala af, taga barken af; n. *flisa,* v. a. "oprive, splintre"; *flisast,* v. n. "revne, splintres" (Aasen, 102); d. *flise.* Flas el. *flas* (pl. id.), n. 1) skal på jordfrukter (rofvor, potäter). Nb.,vb.,mp.,dl.,hs. Deraf *päronflas, pärflas,* n. skal af potäter; *rotflas,* n. skal af rötter. Dl. (Mora, Elfd.). Jfr *fnas;* 2) fjäll, orenlighet i hufvudet eller på huden. Jtl.,vg. (Marks h.), g.; 3) skorpa på sår, rufva; 4) järnslagg. G.; 5) skida, litet blad. Mp. N. *flas,* n. tunnt skal, små spånor; *fles,* n. skal; *flus, flos, flys,* n. id.; fn. *flasa,* f. fissura, rima (Egils.); *flus,* n. skal, skorpa, bark (Hald.). Jfr *flase, flös* här nedan.

Flasa (ipf. o. sup. -*sa*I, v. a. skala, afskala (t. ex. potäter). Vb. *Flåså* (pr. *fläser,* ipf. *fläsed*), id. Dl. (Elfd.). *Flasa, fläsa, flösa,* a) afskala (såsom potäter o. d.); b) afbarka. Hs. *Flösä,* id. "Fläsä päran", skala potäter. Mp. N. *flasast,* v. n. "revne, splintres"; *flysja,* (ipf. *fluste*), v. a. afskala (Aasen, 100, 105; fn. *flysja,* afskala, afbarka; *flaska,* v. a. splittra; d. dial. *flask,* m. ett lösrifvet stycke af en klädebonad, lapp (Mlb., D.L. 117).

Flase, m. tunnt stycke; skinnstycke; mindre tygstycke. Han skavde åv en stor flase på näven". Sdm.

FLasig,, adj. full med fjäll (i hufvudet eller ansigtet). Vg. (Marks h.).

Flasma 1, f. flisa, afflådt stycke. Bl.

Flasma 2, v. a. flå af. Bl. (Asarums s:n).

Flis, f. 1) en liten afrifven sticka, spillra, skärfva. Vb.,vg.,sm. *Fläis,* f. en liten del af något, flisa. G., vb.; 2) kisel, kiselsten. *Flissten,* m. Begagnas till strykspån ("strygspån") att hvässa liar. S. Sk.

Flisa, f. 1) eg. tunn stenskärfva, som lossnat och affallit från en större sten. Riksspr.; 2) flik. Hs.; 3) hugg, öppet sår. "Ge någon en flisa. Kl.; 4) eggen, bettet på ett åderjern. Sdm. Jfr *flita.*

Fliser, f. pl. sedlar, penningar. Ul.

Fliska, *fliskja,* v. n. 1 freqv. 1) skära upprepade gånger illa och ojämnt på bröd och kött; 2) *fliskja i nåen eller nåed,* gripa i någon eller något. S. Sk. D. dial. *flidske,* v. a. "skære med en stor kniv og store stykker af kiød eller flesk" (Mlb., D.L. 119)

Flister, n. smått fnas i hufvudet, mjell, fnassel. Vb.,jtl.,mp.,åm.

Flister ipf. o. sup. -*stra*), v. n. smått snöa. Fl. (GK., Kb, i Öb.).

Fläsas, v. d. affjällas; om skinnet, t. ex. på handen. "Äd fläsas åv 'anndi". Dl. (Mora, Elfd.). FLISKA, s. *fliota.*

FLISS, *flissa,* s. *flina.*

FLITA (pl. -*tor*), f. bett uti snäppare, åder- och koppjärn. Fl. (Nl.). *Flitä,* f. id. Sdm. Troligen af *flisa,* f. 4), hvarvid *s* öfvergått till *t.* Jfr *flittja.*

FLITA SEJ, s. *fljota.*

FLITTJA, v. a. 1 med täljyxa af klyfva. Hs. (Bj.). Jfr fn. *flysja, flisja,* v. a. afbarka. Flittja, f. det som med täljyxa blifvit afhugget. Hs. (Bj.). FLITTÄR, s. *flina.*

FLO 1, f. 1) hvarf, lager, en hvarftals upplagd hög. "Lägg ve i floa!" Sdm.,ög.,vg., bl. *Flo, floke.* Vl., vg. *Flo, floga,* t "En flo lera". "En flo sä(d)", lager af säd i ladan. Hl. *Floka,* f. litet lager. Vg. (Deminut.). *Flött,* f. hvarf, lager. Jtl.; 2) vedkast, vedhög, vedstapel. *Flo, ve-flo.* Ög.,vg. *Flo, flo-vid, vidflo, vedflo.* G. *Vedflod, ve-floe,* m. Sm. Fsv. *flo,* f. lager: stratum: "flo

pa flo". S.F.S. 1, 3 h. (Per Månsson); fn. *flo* (pl. *flær*), f. id.; n. *flo,* f. id. Jfr *fliota.* Botten-flo, f. nedersta lagret af säd i en lada. Vm.

Flo-tals, adv. hvarftals. Sm. FLO 2, s. *flor.*

FLO, *floe, floge,* s. *fliota.*

FLODDRA, f. ett slags öppning, t. ex. den, hvaruti skaftet till en skyffel insättes. Fl. (Ingo).

FLODI(G), adj. frodig, fet. "Fet å flodi". Bhl., ög.,bl. *Floi.* id. Sm.

FLOG, *flógför, flogta, flogvärk,* s. *fljoga.*

FLOGEL, *flöjel,* n. sammet, plys-sammet. Jtl. *Flójel,* n. G. *Flöjel,* n. Vl.,vg. Fsv. *flughel, flogel.* S.F.S. 1, 3 h. Brynolfs Bisk. Chrön. 78: "han gaf try flughels stykke for sin siæl"; gl. sv. *flogel* (Kyrk. Bib. Ezech. 27, 16); gl. ns. *fluel* (Biblia Saxonica, a:o 1494).

FLOJGA, f. piska. G. Jfr *flioga.*

FLóK, n. 1) det som är hoptrassladt, oredigt. Hs. (Bj.). *Flökt,* n. något hoptrassladt. Jtl.; 2) det som ej duger. Hs. (Bj.). Fn. *flóki,* m. knut; n. *flokje, fløkje,* m. a) knut, förveckling; b) invecklade omständigheter. FLjóka, v. a. 1 göra oredig, trasslig; eg. om garnharfva. "Floka bort garnhärvan". "Floka i hop", trassla i hop. Hs. *Flök',* id. Jtl. N. *flokast,* v. n. sammanvecklas; *flokna,* v. n. id.; fn. *flækja,* id. Jfr gr. ***πλέκειν*** lat. *plicare.*

FLokug, adj. 1) oredig; Hs. (Db., Bj., Jerfsö); 2) (den), med hvilken det ej är besked. Hs. (Bj.). *Flökji,* id. Hs. (Ljusdal). N. *flokjen,* adj. invecklad, trasslig, svår att få reda på; fn. *flókinn,* adj. id. FLóKK, n. 1) linne- eller ylleskaf, sådant som skafvas af linne eller ylle genom nötning; 2) ullfnagg, som affaller från vallmar vid valkstampning. Sdm. Nht. *flocke,* f. fht. *flocko,* m. lanugo; ns. *flog, flok* (B. W. B. 1, 409); jfr lat. *floccus,* m. a) småull: "si quis in veste floccos legit fimbriasve diducit". Cels. 2, 6; b) fnask, fnagg; c) lappri; lett. *plaukas,* m. ylleskaf. Jfr gr. ***πλόκος***. Flókkas, v. d. 1 afskafvas; om linne och ylle genom nötning. Sk. (Ox.). FLóKA, f. flinga. *Snójflókä,* f. snöflinga. G. Jfr nht. *flocke,* i. "Es fiel schnee in grossen flocken: il tomba de la neige par gros flocons"; sv. *flock,* m. hop; fn. *flokkr,* m. id.; fe. *flacea,* pl. snöflockar; ns. *snee-flokke,* f. id. (B. W. B. 1, 410).

FLóMMA (pl. *-mer*), f. ister (hos svin och gäss). *Fetta-flómma, gåsa~flómma,* f. Sk. (Ox,). Ns. *flom,* fett, ister (Danneil); *flómen, flûmen,* pl. id. (Richey, 64. B. W. B. 1, 428. Schambach,Schütze); d. *flomme,* id. Jfr *fliota.* Flómmet, adj. fet. Sm. FLOMMA, v. n. 1 ymnigt nedströmma, nedstörta; om regn. Bhl. Norskt ord: *flauma,* v. n. strömma rikligen, flyta öfver bräddarne (Aasen, 100); beslägtadt med *fliota,* q. v. Flomme, n. ymnigt nedstörtande regn. Bhl. (Elfs., Oroust o. Tj.). Jfr n. *flaum, flom,* m. öfversvämning af elfvar och vattendrag (Aasen, 100); fn. *flóm* el. *flum,* n. vattnets hastiga fart i en bäck eller elf. FLOR, m. 1) stengolf, stora gången mellan båsen tvärsigenom ladugården. Vm.,sdm.,nk.,dls. (Vedbo h.), hl.,sk. Äfven neutrum, enl. uppgift från Luggude och Onsjö h. i Sk. *Flo,* m. Vg., bl. (Östra h.). *Floe,* m. Ul.,ög.,sm.,kl.,hl. (Värö). *Flod,* m. Sdm. (Dalarö, Ornö), ul. (Rosl.). *Floge,* m. Dls.; 2) den ränna i fähuset, i hvilken korna fälla sin spillning. Fl. (GK., Kb. i Öb.). Fn. *flór,* m. stengolf, golf i stall och fähus. Fornaldar Sögur Norðrlanda, ed. C. C. Rafn. Kaupmann., 1829—30; 2, 341; fe. *flór,* f.; e. *floor,* golf; ns. *floor,* stengolf (B. W. B. 1, 428); holl. *vloer,* m. golf, stensättning (deraf *vloering,* el. *vloerlegger,* m.; *vloeren,* v. a.; *vloering,* f. *vloerplank,* f. m. fl.). Ordet *flor,* m, förekommer ock i norska munarter, men betecknar der kostall, fähus. Vårt *flor* är måhända beslägtadt med *flo* 1, *fljota.* Dyngflor, m. mock-rum i en stall, gången der gödseln skoflas undan. Vm.,nk.jtl. (föråldr.).

Fähus-flor, m. Vm.; *fähusflod,* m. Ul. (Rosl.), i. q. *flor.* FLORÄ UPP, v. n. 1 hastigt uppflamma. G. (F.); *fludrä upp,* v. n. hastigt blossa upp, t. ex. om stickor. "Äd fludrär upp". Dl. (Mora). Ns. *flukkern,* v. n. "in eine schnelle flamme auffahren" (Richey, 64. Schütze 1, 328. B. W. B. 1, 429).

FLO-SKOG, s. *fliota.*

FLóSSA 1, v. n. 1 låga häftigt, blossa. "Flóssa opp", blossa upp. Ul. (Rosl.), bl. Monne ordet blott bör anses såsom ett förändradt uttal af sv. *blossa?* I annat fall kan jemföras gr. ***φλόξ***, låge, ***φλόγ-γεος***, brinnande.

FLóSSA 2, v. n. 1 lefva kräsligt, frossa. Ul. (Rosl.). *Flósa,* v. n. vara öfverflödig. "Flósa inte me smöret". Vg. (Skarab.). Samma ord som sv. *frossa,* v. n. På samma sätt säges i landskapsmålen *flodig,* adj. frodig.

FLOTAGRÄS, *flote, flottmölja,* s. *fliota.*

FLUBBIG, adj. ofantligt fet och tjock. Bl.

FLUDRA, v. n. 1 1) sqvallra mycket, narras, skämta med. Dl. (Elfd.); 2) icke kunna sofva for oroliga drömmar. Dl. (Åsens by i Elfd.).

FLUDRÄ UPP, s. *florä upp.*

FLUG-RÅIN, *flugt, flugu-död,* s. *flioga.*

FLUKS, adj. hogad, fallen att göra något. Dl. (Elfd.). *Fluksen,* adj. id. Dl. (Mora).

FLUKÅ, s. *fliota.*

FLUN, s. *flur.*

FLUNDRÄ (m), v. n. 1 fiska flundror. S. G.

FLUNSA 1, f. fet och tjock piga, qvinna med oviga rörelser. Bl.,sm.,vg.,ög.,ul.,vb.,fl.(Nl.) *Flun-sä.* G. *Lunsa*, f. id. Vg. Flunsa, v. n. 1 1) vara tjock och ovig, om fruntimmer, Ög.; 2) lefva öfverflödigt. Bl.Flunsig, adj. fet och ovig, tung, klunsig. Vb.—sm. FLUNSA 2, v. n. 1 1) doppa, doppa bröd i flott och äta. Vg.,sm. *Flimsa,* id. Ög. (Fornås), dls.; 2) äta snålt och plumpt. Vg. (Enl. Hof, 118); 3) falla i vattnet, så att ett plaskande ljud uppkommer. Vm.,nk. *Flumsa.* id. Ibm.; 4) simma eller ligga och vända sig i vattnet. Sm.; 5) gå i vatten, snö. *Flunsä, flånnsä* el. *plumsa.* G.; 2) v. a. skumma. "Flunsa å mjólka", skumma grädden af mjölken. Sm. E. *to flounse,* v. n. kasta sig i vattnet, dyka; holl. *plonzen,* v. a. & n. kasta i vattnet, så att ett plaskande ljud uppkommer. Fluns i flänga, n. ett mycket fett spad med något fläsk och salt, hvari man doppar bröd för att äta. Fl. (Nl.). Anm. *Flängjo,* f. betyder i nyländska munarten en rörelse fram och tillbaka utan uppehåll. Äta *fluns i flänga* är således att äta *fluns* med oupphörligt doppande, innan det feta svalnar. FLUR, m. 1) ansigte, panna. "Midt i fluren". G. "Få något i fluren". Hs.; 2) hufvud. *Flun* (i st. f. *flurn,* m. def.). *Få i flun* el. i *flån,* a) få i hufvudet, begripa. "Du får inte i flån", Ul.

(Rosl.); b) föresätta sig, besluta. Ul.; 3) oordnadt hår; 4) hår. Mp.; 5) nyck, infall. Vb. Flurig, adj. 1) okammad, lurfvig, yfvig. "Flurigt hår". Hs.,mp.; 2) virrig, sjelfsvåldig, ostadig. *Flurrig.* Kl.,bl.; 3) full, överlastad. Hs. FLURR, n. veckad, uppåtstående tygremsa, med hvilken en fruntimmers mössa framtill omgifves. Fl. (Nerpes i Öb.). *Flädr* (def. *fläddre),* n. id. Fl. (Öarne i Qv.). Jfr *flus.* Flurra-luv, f. en så beskaffad hufvudbeklädnad. Fl. (Nerpes). Jfr fn. *flúr,* n. a) blomster; b) utarbetade eller broderade prydnader. FLUS, n. 1) det som ser yfvigt ut, såsom prydnader af spetsar eller rynkade remsor kring mössor och kragar; 2) rosor, bandprydnad; 3) fruntimmersmössa, som bättre fruntimmer nyttja. Hs. (Db.). Jfr fn. *pluss,* m. plys. S. *flåsa, flåssa.* Armflus, n. manchetter. Hs. (Db.). FLUSSA, v. n. 1 vara uppblåst, svälld. Ög. Jfr fn. *flosna upp,* upplyftas. Flussig, adj. uppblåst, svälld. Ög. FLUT, s. *fliota.*

FLUSTER, s. *flioga.*

FLY, v. a. 2 1) anskaffa, förskaffa. "Ja flydde mej ett par träsko i fjor". Sk. (N. Åsbo). "Ja ska fly mej en tröja. Han flydde sej allt pengar". Hl.; 2) öfverlemna, lemna. "Fly mej tömmen!" Bhl.,vg.,ög.,sk.,hl. *Fly, fli.* Bl. *Fli.* "Fli hit!" skicka hit, räck hit (med raskhet). "Fli från sä", göra från sig ett arbete. Mp.,jtl.; 3) laga. "Fly gärdet, vägarne". Bl. (Listers h.). *Flejä.* G.; 4) sköta, rensa, göra rent. "Fli akren väl", väl odla åkern. Mp.; 5) slå, narra, bedraga. Mp. (Augustin). Fsv. *fly, flya* (sup. *flät*), v. a. a) tillställa, laga. Rimkr. "Millan konungen ok rijket var sa flytt". Didr. af B. 188. "Jak skal sa fly at thu skalt faa priis af thenne ferd"; b) förskaffa, bereda. S.S. 2, 1: "at han skulle fly hænne sins fadhers wenskap". Didr. af B. 259; c) gifva, öfverlemna. SML. S.S. 3, 3: "han flyiar alla sina lijmmer til blyghetzsens styrilse"; n. *fli,* v. a. a) behandla, tillaga; b) ordna, pryda, hålla i stånd; c) öfverlemna (Aasen, 102); d. dial. *flye,* id. (Mlb., D.L. 122); ns. *flijen,* v. a. ställa i ordning (B. W. B. 1, 418).

FLY, *flygtig, flyt, flyta, flyte, flytt,* s. *fljota.*

FLY; stinkfly, flyggen, flyggj, flygt, s. fljoga.

FLYTTETAK, n. regnskärm, paraply. Sk. (Harlösa i Frosta h.).

FLYTTE-GRÖT, m. gröt som skänkes åt en af- eller tillflyttande. Ög.

FLÅ 1, v. n. vara orkeslös. Sk. (Gärds h.). Jfr frans, *flaner.*

FLÄ 2 (pr. *flår,* ipf. *flog,* conj. *floge,* sup. *flöji*), 1) v. a. flå; 2) v. n. köra ganska fort. Sm. I den senare betydelsen svag böjning. Fsv. *fla* (ipf. *flog* el. *fladhe,* sup. *fiaghit*), v. a. a) flå,

afdraga huden. VGL. Didr. af B. 136: ”drap honum oc flog hwdana aff hanum”; b) afskala barken på ett trä. Cod. A. 27, f. 74 v.: ”fladhe af barken”; fn. *flá* (*fló, flegit*), v. a. a) flå; b) skada; n. *filå* (*flo, flegje*); fe. *fiahan, flean* (*flóh, flôgon, flagen*), e. *to flay, flea.* Flåare, m. 1) hudafdragare, nattman. Vg. (Marks h.). E. *flayer,* id.; 2) den som kör ganska fort. Sm.

Flåbuse, m. 1) hudafdragare. Riksspr.; 2) den som illa handterar hästar. ”Han kyr som en flåbuse”. Ul.

Flått, m. hudafdragare. Vg. *Flött,* m. id. Bhl. FLÅG, s. *flaka.*

FLÅG, *flåger, flåglus, flågra, flågängel, flåk,* s. *fljoga.*

FLÅG-BRAND, m. 1) den vissnade och kådiga toppen af en tall, som begagnas till tyrved eller bloss. Jtl.—sm.; 2) fig. om sura ben på menniskor. ”Han har fått flågbrand i bena”. Sdm. Jfr gr. ***φλόξ*** (gen. ***φλογός***), låge; ***φλέγειν***, att brinna. Flågbrånns-töre, n. i. q. *flågbrand* 1). Sm. FLÅK, s. *flaka.*

FLÅKA, v. n. 1 drifva hoptals hit och dit; om strömoln. ”Dä flåkar på himmelen”, molnen drifva hit och dit, men samla sig till snö eller regn. Sm. Deraf Flåket, adj. ”Himmelen ä flåket”, det är så många snö- eller regnmoln på himlen. Sm. Troligen af fn, *flokkr,* m. caterva, multitudo; s. *floka, floke.* FLÅKEN, *flåket, flåkun,* s. *flaka.*

FLÅKK [åå] (ipf. *-kä*), v. a. plocka (dun af fogel). ”Flååkk fógla”, plocka foglar. Nb.,vb. *Flåk,* id. Jtl.

FLÅKS-I-FAT, s. *flaka.*

F**L**Å-MAGA(D), adj. 1) kräsmagad. Vg.; 2) som lätt äcklar. Dls.

FLÅMM, n. tillfälligt påkommande, men hastigt öfvergående opasslighet. ”Ja har fått flåmm”. Sm.,kl. (Stranda h.). Jfr *flomma.*

FLÅN, m. ihållande blåst; om en starkare blåst på öppna fältet. Sk. (Ox., Vemm., Lugg.). *Flå,* m. id. ”Dä ä sådan flå i da”. Sk. (Ing.). Jfr *fljoga.*

FLÅNG, *flånga, flångä sej,* s. *flänga.*

FLÅNSÄ, v. n. 1 1) skära stora, ojämna stycken (af kött eller bröd); 2) bära sig ovigt åt. G. Jfr *flå* 2.

FLÅR 1, adj. (n. *flått*) 1) flat, platt; (om kärl); obetydligt lutande, stupande; om tak. Sm. *Flå* (n. *flått*), id. ”En flå tallrik; ett flått fat; ett flått tak”. Jtl.,vg.,ög.,sm.; 2) grund, af ringa djup; om båtar. *Flå.* Jtl.,vg.,hl.,sk. Fn. *flar,* adj. vid, öppen, bred: ”flátt fat”; n. *flå,* id.

Fla-fat, n. ett grundare fat. Fl. (Öb.).

Fla-vatten, n. grundt vatten G.

Flå, f. 1) flatt kärl; 2) flat båt. Jtl.; 3) flata sidan. ”Ligga på flåa”. Ög. FLÅR, s. *fla.*

FLÅRÅ, f. tunn skifva, flisa, ribba, skåra. Flåra av ett bräde”. Sm.,kl.,bl. Af *flå* 2. Flåred, adj. sprucken, vissnad, så att tunna *flager* affalla. ”Hännerne ä flårede”. Sk. (Ox.). FLÅSA, v. n. 1 andas häftigt. Riksspr. Härunder höra: Flås, m. och n. 1) andedrägt. ”Ha täppa för flåset”, hafva svårighet att andas. Sdm. (Björkvik); 2) rykte, spaning. A. ”Kungen reser i da(g)”. B. ”Ja-så! ha du hört nå'n flås om'e”. Sdm.

Flås-full, adj. andtruten Sdm. *Flåsmätt, flåsmätter.* Vm.,nk.,ög.

F**L**lås-stinn, adj. pustande af springande eller häftigt arbete. Sdm. *Flåsa-stinner.* Nk. FLÅSA, f. hudblemma. Vg. (Skarab.).

FLÅSA, *flåssa,* v. n.l blifva ruggigt (genom slitning eller gnidning); afgifva lugg eller låta trådarne blifva lösa; om väfnader. ”Vallmaret flåssar”. Hl. Fn. *flosna upp,* åtskiljas, upplösas; d. *flosses op,* id. Flåss, n. 1) lång, 1ös lugg eller lösa uppstickande trådar på väfnaden o. d. *Flöss,* n. id. Hl.; 2) stoppning på vantar och kläder. Sk. (Vemm.); 3) stickad list med yfviga trådar på vantar. Sk. (Ox.); 4) frans på gardiner o. d. Sk. (Vemm.). *Flöss,* n. id. Hl. (Morup).

Flåssig, adj. som har ”flåss”. Sk.,hl. FLÅTA, *flåte,* s. *fljota.*

FLÅTT 1, m. o. n. 1) fä-sting, ett slags spindel, som lefver på nötkreatur och hundar: Ixodes ricinus. Ög.—sk. D. dial. *flåte,* m.; n. *flått,* m. id.; 2) säges om djur, som äro mycket feta eller bukiga. ”Hästen ä stinn som ett flått”. Hl. D. dial. id.: ”Hesten er så buget som en flåte”; 3) skällsord. *Flåt,* ”Du stinnar å äter just som en flåt”. Sdm. (Ornö).

FLÅTT 2, s. *flå* 2.

FLÄ, *fläblad,* n. blad af Sparganium rectum. Torkade användes de till att binda med. Hl.

FLÄ, *fläträd,* s. *fla.*

FLÄA (pl. *fläar*). f. (bar) fläck i en åker. ”Fläar i åkern”, fläckar i åkern, på hvilka intet växer. Hs. Jfr *flå* 2. Fläug, adj. som har sådana fläckar. Hs. FLÄBB, *fläbba, hängfläbbad,* s. *flabb.*

FLÄDE, *fiskfläde,* s. *fljota.*

FLÄDJA, v. a. 1 hugga det grofvaste af en timmerstock. Sk. Fn. *fletja,* v. a. göra slät, flat. Jfr *flättja.*

FLÄÐ, *fläðs-op,* s. fe.

FLÄIS-KAKÅ, f, brödkaka, som bakas på heta spis-flisen. S. G.

FLÄJÄ, v, a. upputsa, upplaga, reparera, lappa. G. S. *fly.*

FLÄKK, m. ”På fläkken,” adv. på stunden, genast, oförtöfvadt. ”Ja kommer på fläkken”. Nästan allm. *På evi(g)a fläkken, på flygande fläkken*, id. Vg.,nk. ”På eviga fläkk,” id. Sdm.

FLÄKKA AV, *äut,* v. n. 1) hugga af en tunn spån; 2) afhugga barken på trän, som skola fällas, på det att de må lättare torkas. G; (F.). Jfr *flättja.*

FLÄKK-FÖRA SIG, v. r. 2 lemna ifrån sig all sin förmögenhet mot underhåll till dödsdagar. G. Af sv. *fläck,* m. macula, emedan det anses nesligt. Jfr fn. *fletfæringr,* m.

FLÄKKUTTER, adj. fläckig. Nk. Fn. *flekkótr.*

FLÄKT [ää] (ipf. o. sup. *fläktä*), v. n. skynda sig, springa så att kläderna fläkta kring en. Vb.

FLÄMA (ipt *-mäd*), v. a. släthugga, med bred yxa tälja stock eller vägg att de blifva släta. ”Stukkjen eld' väggji ska späntas föst å flämas sä”, stocken eller väggen skall grofhuggas först och släthuggas sedan. ”Du ska fläma”, du skall släthugga. ”Du ska fläm eld' töj väggji”, du skall släthugga eller tälja väggen. Af detta exempel finner man att infinitivi-ändelsen *a* i *fläma* bortfaller när objektet följer. Dl. (Mora). *Fläma* (ipf. *flämedä*), id. Dl. (Elfd.). *Flamma,* v. a, tälja af, släthugga (en vägg). Nora bergsl. (enl. Ihre, D. L. s. 45), Monne beslägtadt med fn. *flæma,* v. a. fördrifva, utstöta?

FLÄN (ipf. *flänna*), v. n. uppspärra läpparne. N. Vb. Jfr *flina.*

FLÄNGA, 1) v. a. 2 a) hastigt afdraga (huden af ett kreatur eller barken af trän). ”Flänga skinnet å haren, flänga barken å trän”. Götaland, b) fläcka i skifvor. Kl. *Flänga åv,* v. a. med snedhugg afhugga det gröfsta af en stock, som skall bilas. Sdm. (Ornö); c) hugga, slå. ”Fläng 'en i skallen, så ligger han still”. Kl.; 2) v. n. a) hastigt färdas (och till den ändan piska, slå, *flänga* på hästarne); rida eller springa fort och häftigt, häftigt dansa. I denna bemärkelse hörer ordet till riksspråket; nyttjas äfven i Fl. ”Thåm flenger op i brusalin, så he je hurrabas”. (Öb.); b) sysslolös drifva omkring. ”Flenger et vägan”, drifver omkring på vägarne. Fl. (Ob.). Fsv. *flængia, flænghia, flenghia,* v. a. hudflänga. S.S. 1, 168, 179. Sv. Pr. K. f. 32, 34; af fn. *flá* [*fló, flegit*], v. a. flå: pellem detrahere); deraf fsv. *flenghilse,* f. hudflängning. Tref. tidh. f. 173; *flængia* (pl. *-ior*), f. hudflängning, slag. S.S. 1, 168, 179; 3, 161. Sv. Pr. K. f. 34, 99 v., 105 v. J. M. Yrtag., s. 196. S. Marg. s. 63. Cod. A. 27, f. 79 v.; fn. *flengja,* v. a. piska, slå med ris; fd. *flænge,* v. a. flagellare (Mlb., Bib. Ov.). Jfr *flå* 2. Flanga,

flanka, flånga, f. tunn skifva. *Snöflanka, snöflånga,* f. snöflinga. *Snökova,* f. id. Sm.

F**L**ingra, *is-flingra,* f. isflinga, tunnt isstycke. Hs. (Db.).

F**L**ång, n. 1) afrifvet, afslitet tunnt stycke. Nk.; 2) spån, sticka. Hl.; 3) jordsträcka, fält. Ul. *Flänga,* f. id. "En flänga jord". Hl.,bl. "En hel flänga". Sk. *Flänge-land,* n. id. "Vi ha ett stort flängeland att hösta i da". Sk. (Ox., Ing.).

F**L**ångä sej, v. r. 2 afrifvas, affalla, affjällas: 1) om huden på menniskor efter sjukdom; 2) om beredda skinn, hvarpå hårsidsytan gerna affaller. "Fårskinna vill gerna flångä sej". Sdm.

Fläng, m. hudafdragare, nattman. Ög. (Ydre). *Märe-flängare,* m. id. Sm.

Flängare, m. rask och driftig arbetare; en som arbetar med raskhet och fortgång. Ög (Östkinds h.).

Flängjo, f. rörelse fram och tillbaka utan uppehåll. Fl. (Nl.). Jfr *fluns i flänga.*

Flänka, v. a. 1 med yxa afhugga en stock på sidorna, så att han upphör att vara rund. Ul. (Rosl.). Jfr *fläma.*FLÄRA OPP, v. imp. 1 slå ut blommor, få utslag. "Dä flarar opp kring munnen". Hl. Troligen beslägtadt med ofvan anförda *florä upp,* blossa upp. Jfr likväl fn. *fleiðr,* n. ett sår hvarest huden är gniden af; *fleiðra,* v. a. stöta, gnaga huden af; n. *fleir,* n. ett slags tjockt skorf eller hudutslag (på hästar).

FLÄSA, s. *flesa.*

FLÄSKA, v. n. 1 förlora en "lira" (den kastade bollens emottagande). Hs.

FLÄSKA-KÄR(L) [hårdt *k*], m. en karl som går efter plogen och uppvälter eller uppfläcker plogskifvan, då hon genom dålig plöjning ej kommit i det rätta läget. Hl. (Värö, Frillesås). Fn. *flaska,* v. a. rifva åtskildt, fläcka i tu.

FLÄSKÄ-SVÄRD, *fläsk-svär, fläske-sväl,* s. *svärd.*

FLÄTI (def. *flätja*), f. 1) småsak, litet grand, ringa gåfva. "Je gjett gån sta å ge tiggarn i lita fläti", jag måste väl gå och gifva tiggaren en liten gåfva. "Dä va bara flätja"; 2) lappri, strunt. "Åh flätja!" å lappri! Jtl. *Flättja,* f. a) onödigt tal. Dl. (Mora); b) fåfänga, flärd, dårskap, lättsinne. Vb. Fsv. *flætia,* f. fåfänghet, fåfänglighet. S.S. 1, 124. Sv. Pr. L. XX, s. 3. St. Rimkr. 186; fd. *flædie, fledie,* id. (Peder Syv, Ordspr. 1, 246); fsv. *flæter,* adj. dåraktig, fåfänglig. Cod. A. 13, f. 152 v.: "aff them flæta oc fafænga kærlekenom, mz huilkom mænniskian ælskar sik siælffwa". Jfr fn. *flár,* (n. *flátt*), adj. falsk, svekfull, bedräglig.

FLÄTT [ää] (ipf. *flättä*), v. a. 1) vända om, upp och ned. "Flätt om stókken!" vänd upp andra sidan af stocken; 2) kullkasta, kasta öfverända. Vb. Jfr fn. *fletta,* v. a. blotta; *Afletta upp,* slå upp; *fletta nidr,* låta falla ned. (Haid.).

FLÄTTJA, v. a. 1 hugga märken i stammen på trän, vid rågång genom skog afhugga barken på de trän, som stå i rågångs linjen. Kl. *Flätja,* id. Bl. Fn. *fletta,* v. a. blotta, göra bar.

FLÄTTRING. m. tvåradigt korn. Ög. *Flattring,* id. Sm. Ihre (Gl. 493) härleder ordet af sv. *fläta,* v. a. nectere, emedan "grana ita junguntur, quasi alterum alteri implicatum esset".

FLÄTÄR, *flöd, flödigt, flöt,* s. *fljota.*

FLÖG, *flöga, flögstång,* s. *fljoga.*

FLÖJ, *flöja, flöje, flöjig, flöjsen, flöjster, flöjta, flöjted,* s. *fljoga.*

FLÖJEL, s. *fjärållder.*

FLÖJTA, v. n. 1 på skämt ljuga. Bl. (Karlshamn). Nat *fleuten,* v. n. mentiri, blande dicere. (Henisch, Thesaurus, 1143); ns. *fleuten,* pl. lögner (Richey, 62, Schütze 1, 326); nassau, *floi,* falskt rykte, lögn (Kehrein 1, 138); moes. *fláutan,* pråla, skryta; *fláutjan,* id.; jfr e. *to flout,* utskratta; moes. *flautan, flautjan,* v. n. pråla, skryta: ***περπερεύεσθαι*** (1 Cor. 13, 4); ***flautands***, p. pr. skrytande: ***κενόδοξος*** (Gal. 5, 26).

FLÖK, n. ett stort lösrykt stycke, bit. Nk., vl. N. *flak,* s. *flake.*

FLÖK, *flökt,* s. *flok.*

FLÖS, *flösa,* s. *flisa.*

FLÖT, *flöta, flöte, flöteboss, flöter, flötetöj, flötgås, flötträg,* s. *fljota.*

FLÖT, *flöte,* s. *flautä.*

FLÖTT, s. *flo* 1, *fljota.*

FNAGGA, v. n. o. a. 1 1) klå och rifva smått på huden; 2) slå gräs, som är smått. Sdm. Fnagg, n. 1) kort gräs; 2) kort hår. Sdm. *Fnugg,* m. id. Sdm. *Fnugg* (*fnjugg*), n. fjun. Vb. FNALLA, 1) v. a. 1 a) småklå, rifva helt sakta med händerna, men ej med naglarne. Hs.,ul., nk.,vg.,ög.,sm.; b) söka efter ohyra i hufvudet! Sm.; c) sakta rifva af, gnida af. Vg.,hl.; d) rensa, göra ren från yttre orenlighet. "Fnalla lorten å dej!" Hl.; e) krafsa åt sig; f) snatta. Vb.; g) slå, piska. Sdm.; 2) v. n. a) smått skynda, öka farten, "gno åstad". "Fnalla hem". "Fnalla på" skynda på. "Fnalla unna". Hs.—sk. *Fnalla sej åsta,* id. "När han så(g), att ja ble ond, så fnallade han sej åsta". Hl.,bl.; b)*fnalla i seg en smula,* äta smått. Nk. *Fnalla på något,* id. Sdm. *Fnalla å äta,* id. Ög. Fnall, n. smula. "Inte fnall", icke det ringaste. Sm. *Fnal,* n. id. "Alldri ett fnal", id. Sdm. (Ärila). FNARRE (pl. *-er*), f. ojämnhet. S. Sk. Fnarred, adj. 1) ojämn; t. ex. om dem som äro koppärriga i ansigtet; 2) grof och ruggig; om huden. S. Sk.

Fnarres, v. d., *fnarre sej,* v. r. 1 blifva ojämn; i synnerhet om huden. S. Sk. Jfr *fnurka, fnurra.* FNAS, *fnasa, fnasel, fnask, fnasker, fnaslig,* s. *fnisa.*

FNATTA, 1) v. a. 1 a) rifva, gnugga, skafva; om menniskor och djur, som hafva klåda. Sm., bl.,sk. *Fnatta sej,* v. r. id. Hs.—bl.; b) smått gnaga eller äta. Kl.; 2) v. n. gå såsom små barn. Ög.,sm.,bl. D. *fnatte.* Fnatt 1, n. 1) klåda, skabb. Hl.,sk.,bl. D. *fnat;* 2) litet grand, obetydlighet. Ul.

Fnatt 2, m. ett gossebarn som börjat gå. "En liten fnatt. Ög.,bl. "Nu fnattar den lille fnatten". Sm.,bl.

Fnattig, adj. skabbig. Hl.,sk. FNIOSA (pr. *fnios,* pl. *fniosum,* ipf. *fnos,* pl. *fnusum,* sup. *fnusi*), v. a. fnysa. Dl. (Mora, Elfd.). *Fnóisa* (pr. *fnóiser,* ipf. *fnóiste,* sup. *fnóist*), id. Ö. Dl., hvarest den svaga böjningen är allmännare än den starka. I Åm.,vb. och nb. olika skiftningar: *fnyse* (*fnös, fnöse*), Åm.; *fnys* (*fnös, fnysi*), Bygde; *fnus* (*fnöjs, fnusi*), Ume; *fnus* (*fnös, fnussi*), Löfånger; *fnus* (*fnaus, fnusä*), Skellefte; *fneus* (*fnös, fnusi*), Lule. *Fnysa* (ipf. *fnös,* conj. *fnöse,* sup. *fnyst*), v. n. 1) fnysa, häftigt utandas genom näsan; 2) mistycka, ogilla, förakta. "Han fnös åt hva ja bö'n". Ög. "Han fneus bara åt deg". Vb. Fn. *fnýsa* (pr. *fnýs,* ipf. *fnaus).* Gloss. till Sæm. Edda; äfven *fnýsa.* (ipf. *fnýsta); fnasa (-aða); fnæisa, (fnæsta):* "eitri ek fhæsta". Fafnism. 18. Ordet är troligen bildadt af fn. *njósa;* fsv. *nyusa,* nysa, af fn. *nös* (pl. *nasar*); fsv. *næsar,* f. pl. näsa, näsborrar. Fniss, n. småskratt. S. Sk.

Fnissa, v. n. 1 småskratta, utbrista i opassande skratt. Sk.,sm.,bl. D. *fnisse.*

Fnissla, v. n. 1 freqv. småskratta. Hs.

Fnistra, *fnystra, fnystra till,* v. n. 1 freqv. småskratta. Sm. *Fnestra,* v. n. hörbart skratta under oupphörligt försök att qväfva skrattet. Bl. *Flittra,* id. Sm. Jfr *flina, flissa.*

Fnos, adj. argsinnt, (fnysande af vrede), lättretad. Hs. (Jerfsö). *Fnöst,* ad[j, uppbragt, ond. "Hon ble fnöst". S. Sk. (Ox.). Jfr *fnas.*

Fnysare, m. 1) stolt man eller stort kreatur. Sk. (Vemm.). *Fnysere,* m. en liflig, qvickhäst, som springer bra. Ög. (Gullbergs h.); 2) huggare. Ög. (Ydre). FNISA (*fnas, fnesit*), v. a. skala, afskala, gnugga? Detta starka, i våra munarter och i riksspråket förlorade verb, förutsättes af här nedan anförda ättlingar. Fnas, n. 1) eg. den gröna hylsa, som omgifver nötfrukter; 2) den yttre bruna betäckningen kring en nötkärna. Dessa båda betydelser tillhöra riksspråket; 3) skal på jordfrukter. Vb.; 4) tunn, fin, hinnig bark. *Tallfnas,* n. den tunna

genomskinliga barken, som sitter ytterst på en tall. Åm.; 5) smolk, fint stoft, grand. Vb., vg, (Kind); 6) lappri, strunt. ”Bara fnas!” bara lappri! Vb.; 7) ogräsfrön, ihåliga (”svange”) sädeskorn och annat afskräde, som frånskiljes vid sädens rengöring och användes till svinmat. S. Sk.; 8) orenlighet i hufvudet. Bl. D. dial. *fnoes,* n. ogräs bland säd. ”Her er meget fnoes i denne rug”. (Mlb., D.L. 123). Anm. Häraf sv. *fnasa,* v. a. afskala fnaset (på nötkärnor); *fnasig,* adj. betäckt af fnas.

Fnasa (ipf. o. sup. -*sa*), v. a. afskala, taga skalet af (rotfrukter). Vb.,hs.

Fnasel, n. skabb. Sdm.

Fnask, n. (demin.) 1) smolk, dammkorn; 2) litet grand, obetydlighet. Allm. ”Inte ett fnask”. Sdm. ”Inte e fnask”. Mp. ”Allri fnask”. Vm., nk. *Fnask,* m. id. ”Allder fnasken". Fl. (Öb.). *Fnatt,* n. id. ”Allri fnatt”. Ul.; 3) snöflinga. Vb.

Fnaska, v. a. o. n. 1. Utom de i riksspråket vanliga bemärkelserna förekomma följande: 1) smyga omkring i löndom eller oförmärkt. Sm, *Fnaask.* Vb.; 2) gå sakta och ostadigt; om barn. Vm.,nk.; 3) snatta, taga något hemligen. Hs.,sm. *Fnaask* ipf. *fnaskä*), id. Nb.,vb.; 4) talesätt: a) *fnaska sej unnan,* draga sig undan (från ett ställe, der man icke får vara). Bl.; b) *dä regnar å fnaskär nir,* det småregnar. Sdm.; ”hä fnask å snjö,” det snöar helt smått och lätt; snö faller i lätta flingor. Vb.

Fnasker, *fnask* 1, adj. 1) småknåpig, som ”fnaskar” (småsysslar, uträttar smärre sysslor, sakta går till väga i företag och göromål). Hs.

Fnasker, *fnask* 2, m. 1) småaktig, obeslutsam, lumpen menniska; om äldre personer. Vm., sdm.,nk.; 2) smekord; om och till barn. ”Du lille fnasker!" Vm.—sk. Deraf *puttefnasker,* m. id. Vm.—sk.

Fnaskus, m. som fnaskar och stjäl. Vb.

Fnis, n. orenlighet i hufvudet. Hs.

Fniska, *fnisska,* v. n, 1 putsa, ställa småsaker i ordning. Ög. *Fneska, fnöska,* v. a. 1 städa, göra grannt. Sm. (Vestbo). *Fnöska opp, fnyska te,* v. a. id. ”Fnyska te ett rum”, *Fnyska sej,* v. r. snygga sig, göra sig grann. Kl. (Stranda). Deraf *fnysken, på fnysken,* adv. med snygga kläder, snyggt klädd. ”Han ä på fnysken”. Sm. (Vestbo). Jfr *fnör.*

Fnissla, v. a. 1 gnugga, gnida. Hs.

Fnissla, f. 1) blemma. Hs.,ul.; 2) skabb. Hs.

Fnäsa, v. a. 1 afskala; om potäter. Hs. (Db.). Samma ord som ofvan anförda *fnasa.* FNOS, s. *fniosa.*

FNUGG, s. *fnagg.*

FNURK, n. murket trä, som antingen liknar mjöl eller kan mellan händerna söndersmulas. Sdm. Jfr *forn.*

FNURRA, v. n. o. a. 1 1) eg. göra en vridning, slå sig i en knut, såsom t. ex. en sträng, som varit spänd. Riksspr.; 2) (om en tråd) sammanbinda sig att man med möda kan upplösa honom. ”Trådan fnurrade sej. I denna betydelse ock hörande till riksspråket. Jfr *kjurra sej;* 3) göra en vridning, visa en nyck, slå en knyck på nacken, blifva ond, vara vred. ”Hon fnurrade te.” Sm. *Fnyrpa sej,* v. r. id. Sk. (Ox.); 4) talesätt: a) *fnurra åstad,* v. n. under misnöjda åtbörder hastigt aflägsna sig. Sm.,bl.; b) *fnurra åv,* v. n. id. Fl. (Öb.). Jfr *furra.* Anm. *Fnurra* synes fordomtima haft stark böjning: *fnurra, fnarr, fnurrit.* Jfr *fnarre.* Fnurr 1, m. 1) knut, hopvridning, som slår sig af sig sjelf på tråd. Vg, *Fnurra* f. id. Sm. ”Dä slo en fnurra på tråden”. Sm. *Fjurra,* f. id. Sm. *Fnyrpe,* f. id. Sk. (Ox.). Jfr *fura,*

kjurra, knurr, knurra; 2) nyck, vridning på hufvudet, uttryckande misnöje; nycker, vurm. ”Han slo en fnurr på sej”, Sm. *Fnurr, fnerr, fnårr, flur,* m. id. Vg.; 3) talesätt: *få något i fnurren* (eller *fluren*); säges om druckna karlar. Ul.

Fnurr 2, adj. stött, misnöjd, ond, vresig. ”Han ä litet fnurr”. Ög. (Ydre), *Fnurri(g},* adj. id. Mp.,ög.,sm. *Fnurrot,* adj. id. Fl. (Öb.). *Fnärr,* adj. id. Mp. *Fnerten, fnärten, fnirpen, fnurpen,* adj. id. ”Hon ä fnerten på ed”. Sk. (Ox., Färs, Skytts h.). *Pärten, perten,* adj. id. Hl.

Fnurrka 1, v. a. 1 skrynkla, göra ojämnt, intrassla. Hl.

Fnurrka 2, f. vresigt och snålt fruntimmer. Sk. (Gärds h.).

Fnurrken, adj. skrynklig, ojämn. ”Fnurken i syna. Fnurken tråd”. Hl.

Fnärräs, v. d. 1) visa tänderna som arga hundar; 2) i vrede grina åt någon; vara vresig. Nb.,vb.,åm. Jfr *gnärräs.* FNUSK, n. fnöske. Vb. *Frusk,* n. id. Vb.,vg. Fn. *fnjóskr,* m. id.

FNYKA, 1) v. imp. a) flyga omkring (om damm), damma, ryka. Ög.; b) snöa smått, småsnöa. ”Snön fnyker ner. "Dä fnyker å snöar". Ög., sm., kl., bl. *Fnyga.* Bhl.; c) regna smått, småregna. Sm. *Fnyga* el. *fnåga,* id. Bl. (Gemshögs s:n); 2) v. n. röra sig. ”Om du fnyker, ska ja slå sönder dej”. Sm. Anm. *Fnyka* är troligen samma ord som *fyka;* fn. *fjúka,* v. n. vento ferri, med hvilket befryndade äro fn. *fûki,* m. stank; mht. *viuhte,* adj. stinkande, fuktig; fn. *fok,* n. snöfyk; fht. *fuhti,* m. lukt; fn. *fnykr,* m. stank, elak lukt. N i dial. *fnyka, fnyga* och i fn. *fnykr* är en tillsats för välljudets skull. Fnyk, n. 1) damm, grand, smula. ”Ja fekk alldri fnyk” Nk.,ög.,sm.,bl. *Fnyk, fnyg,* id. "Inte ett fnyk”. Sk.,hl.,bl. *Fnåk,* n. damm, dammkorn. Kl. *Fnög, fnåg,* n. damm eller fin smuts vid harpning af spannemål. Sk. (Ox.); 2) litet snökorn. Kl. *Snöfnåg,* n. Bl.; 3) tyst rykte, spaning i tysthet om något. *Fnyk, fnök,* n. Vb. D. *fnug,* smula, grand.

Dröfte-fnåg, n. småregn. Bl. (Gemsh.s:n).

Fnykare m. rask, dugtig arbetare. ”Han ä en hel fnykare”. Sk. (Onsjö).

Fnyk-svamp, m. Lycoperdon Bovista, Ög. FNYSA, *fnysare, fnystra te, fnöst,* s. *fniosa.*

FNYSKA SEJ, *fnyska te, fnysken,* s. *fnisa.*

FNÄKRER, m. pl. fräknar. Ög., bl. *Frajn,* (pl. *frajnar*), m. id. Sk. Fn. *frekna,* f.; d. *fregner;* e. *freckle,* id.FNÄRR, *fnärräs,* s. *fnurra.*

FNÖ**L**, m. svulst, som bildar sig emellan knölarne på hornboskap. ”Åt-oxen har fått ondt åv fnö**l**n”. Nk.

FNÖR, adj. grann, utstyrd. Sm. Jfr *fneska, fnöska;* s. *fnisa,* sid. 157.

FNÖR, *fnöre,* n. fnöske. Bl.,sm. Troligen af *forn,* adj. murken, vissnad; s. detta ord. Fnör-ask, f. elddonsask, skörask, att slå eld i med flinta och stål. Bl.,sm. FNÖSKA, *fnöska opp,* s. *fnisa.*

FODSPOR, *fodspor trä,* s. *fot.*

FO(D), *fö,* f. bakdel (på menniskor och djur). Vb. *Fó, -a,* f. Mp. *Fu,* f. Åm. (Stigsjö, Säbrå). Fn. *fuð,* f. cunnus, matrix; *fyðill,* m. membrum virile; n. *fud, fu, fo,* f. a) bakdel, rumpa; b) cunnus, matrix (Aasen, 106, 116); fe *foth,* f. matrix; skot. *fud,* f. a) matrix; b) bakdel, sätet; ns. *fotts,* vulva, matrix (Danneil); bay., schwab. *fud,* f. id. (Schmeller 1, 513. Schmid, 207); hebr. ##, *foth,* id.; schwab, *füdle,* n. bakstuss (Schmid, 207); bay. *füdlein,* n. id. (Schmeller 1, 514); frans. *foutre;* jfr lat. *futuere,* feminam subigere; gr. ***φυτεύειν***, afla. Fókk, m. penis. Bhl.

Fókka, v. n. 1 coire. Bhl.

Fótsa, f. föraktlig, liderlig qvinna; skällsord. "Din stygga fotsa!” Vg.,ög. (Ydre), sk. Ns. *fotsa,* f. vulva (Schütze 1, 332); swz. *fotz, fotza,* f. vulva mulieris; bay. *fotzen,* f. a) id.; b) qvinna; föraktligt; *fétzl,* n. yngre fruntimmer (Schmeller 1, 581); ns. *fot, fotze,* vulva; *fotse, schiet-fotse,* föraktlig qvinna; skällsord (B. W. B. 1, 444); schwab, *foz,* f. vulva mulieris (Schmid, 207). FOG, *fok, snyfog,* s. *fyka.*

FO(G)A, *foa,* v. a. 1 sålla (säd) i ett såll, då slösäden flyter ofvanpå. Vg. (Elfsb.). *Faua,* id. Bhl. Fóge-såll, n. finare såll, vanna, rissel. Vl., dls.,vg. (Vättle h.). Jfr *hämte-såll.*

FO(G)BANK *(fobannk),* m. stor hyfvel med lång stock; brukas vid hyflandet af sådana bräder, som., sedan skola plöjas och*fogas* tillhopa. Bl. (Östra h.). *Fobank, fobänk,* m. Sk. (Ox.). Jfr *banka, robank.*

FóGELBÄR, *fógel olja, fógelsjös, fógeltok, fógling,* s. *fugel.*

FOGNA, v. n. 1 ruttna. Vm. Fn. *fúna,* v, n. id.; *fúi,* m. förruttnelse; *fúinn,* adj. rutten; e. *funk,* stank.

FOGSKE(D), f. smal och aflång murslef till fogning af mursten. Sk. (Ox.).

FOK, n. armfång af hö o. d. Sdm. Fokä åt sej, tillskansa sig, taga för sig af sådana ämnen. Sdm. FOKER, f. pl. matvaror o. d., som hemligen gifvas. Mellersta Ul.

FOKK, *fokka,* s. *fo(d).*

FOKKA, f. fnösksvamp. Hs. Jfr *forn.*

FOL 1, adj. fjollig. Sm. Fsv. *fol* (*fool*), adj. dåraktig. S.F.S. 4, 112. "Jak hafdhe længe alla thøm for fool, som annat hem vænte vara bætre æn thætta". Sv. Pr. K. f. 87;*foli,* m. dåre, narr. GL.; fn. *foli,* m. id.: fd. *fool,* m. id. (D. Riimkr. s. 583); e. *fool,* m. id.; fsv. *foldiærffuir,* adj. dåraktigt djerf. Sv. Bib. K. f. 79. "Banzat ware thera giæld, thy att hon ær foldiærff"; *folska, fylski,* f. a) dårskap, oförstånd. SML. S.S, 1,299. Sv. Pr. K. f. 52 v.: "til synda fylsko". S. Bern. f. 21 v., 39 v. S. Marg. s. 213; b) vrede, hastighet. VGL.; fn. *fólska,* f. id.; fd. *folskæ,* f. id. (Mlb., GL 214; fsv. *folsker, folskir,* adj. dåraktig. S.S. 3, 171, 189, 193. Sv. Pr. K. f. 64 v., 76 v., 81 v. S. Bern. f. 20 v. S.F.S. 4, 260; fn. *folskr,* id. (O1. Hel. Sag.); e. *foolish,* id.: fsv. *folsklika* (*foolslika*), adv. dåraktigt, fåvitskt. Horol. ætern: sap. f. 29. v. S.S. 4 (Karl Magnus S.); fn. *fólsklega,* id. Jfr moes. *drals,* dåraktig; *dvala,* m. dåre, narr. Fjóll, *-ä*, n. halfgalen menniska. Mp.,vb.

Fjólla, v. n. 1 vara fjollig, narraktig. Norrl. *Fjalle,* v. n. bära sig tafatt åt. S. Sk.

Fjóllebass, m. mindre vetande, halfgalen menniska. S. Sk. Jfr *basse.*

Fjóller, m. tok, glad och lustig karl. Nästan allm.

Fjólleter, adj. mycket skämtsam, halfgalen, besynnerlig. Vg., hl. *Fjóllug.* Ul., sdm. *Fjällut.* Vb. *Fjóllrig.* Sdm.,nk. *Fjóllun.* Dl. (Våmh.). *Pjållrig,* id. Nk.

Fjóllra, f. narraktigt fruntimmer, toka. Nk. *Pjållra,* f. id. Nk.

Fyld, f. fjolla. Jtl. FOL 2, s. *fara* 2.

FOLA, *fola ner, fola si av,* s *fara* 2.

FOLK, n. 1) menniska, person. "Hon ä ett hyggeligt folk". Hl. "Prestafolket har kållan". Sk. (Ox.). *Fok, fåk,* n. folk. Dl.; 2) qvinfolk. Vg.; 3) anhörige eller de som höra till huset. G. Fsv. *folk, fulk,* n. a) krigshär; deraf *fotfolk.* St. Rimkr. 205; b) strid, fältslag; deraf *folkvapn, folkvakn, fulkvapn,* n. pl. stridsvapen. ÖGL. GL.; *fylkning,* f. slagtordning. S.S. 4, 33; c) krigare.

Alex. M.; deraf *folkfræls,* adj. fri (menniska), som är berättigad att bära vapen och med andra fria män gå i krig. ÖGL.; d) folk. S.F.S. 4, 140; e) enskilta menniskor. S.S. 1, 4; f) äkta folk. S.S. 2, 224, 243; fn. *folk;* fht. *volk, vulc* (Graff 3, 505); fe. *folc:* e. *folk;* jfr lat. *vulgus, volgus;* slav. *plk, polk, pulk,* turba, agmen. Foku(n), adj. hafvande: gravida. Dl. (Elfd.; föråldr.). "O e min fok", hon är med barn (eg. folk, menniskor), d. ä. hafvande. Dl. (Mora). I Elfdalen säger man ock: "o ir någlund" eller: "o ir krippun", men det anses vara ett mindre städadt uttryck.

Fólkader, adj. anständig, sedig. Ög. (Östkinds h.).

Fólka-fora, f. folkskick; seder, uppförande som anstår folk. Sm.,sk.,hl.,bl. I andra munarter *fólkforer, fólkfoler, fólkfolur.* Allm. N. *folkefærd.*

Fólka-kórv, m. ett sämre slag af köttkorf, som man gifver tjenstfolket. Sm.

Fólka-kärer, adj. tam, spak, from; som älskar menniskors närhet; om kreatur. Nk.

Fólka-liker, adj. som liknar folk; om utseende och seder. Nk.

Fólka-marked, n. kram-marknad. "I uga, som kommer, ä der fólkamarked". Sk. (Ox.).

Fólka-narr,, m. spektakelmakare som gerna gör narr af folk. Sk.

Fólka-slag,, *fólka-slav,* n. härkomst, slägte; slägten med hänseende till dess egenskaper. "Dä ä ett rannt, knudigt, skaligt fólkaslag", det är en smärt, småväxt, lättsinnig slägt. Sk.,hl. "Han ä kommen å ett godt fólkaslag". Ög. "Hanä au ett daulet fólkaslag". *Fólkane,* n. id. "Ja kände 'nom pau fólkanet". Bl. N. *folkeslag,* n. id.

Fólka-sóppa, m. salt köttsoppa med potäter och rötter till tjenstefolket. S. Sk.

Fólka-spaker, adj. tam, spak, som hyllar sig till menniskor; om djur. Nk.

Fólka-stua, f. stuga, der tjänstefolket äter och pigorna slöjda. Sk.

Fólka-vändt, adj. n. besökt af myket folk. "Dä va så folkavändt i kyrkan i da". H1.

Fólke-fär(d), f. slägt. "Dä ligger i folkefären", det ligger i (ɔ: är en egenskap hos) slägten. S. Sk.

Fólke-penninga(r), m. pl. mantalspenningar. Vg.

Fólkfatt, adj. 1) folklig, hygglig, anständig. Vb.,ög.; 2) nedlåtande. Fl. (NK. i Öb.).

Fólkil, adj. folkiisk; om boskap som anfaller folk. Hs.

Fólkis, v. d. giftas. G.

Fólk-löst, adj. blottadt på folk. Hs. (Ljusdal). *Fólklest,* id. Hs. (Db., Bj.).

Fólkolt., *folkhölt,* adj. n. der hvarest mycket folk uppehåller sig, uppfyldt med folk. Bhl. *Fólkut,* id. "Här ä så fó**l**kut". Hs. (Ljusdal).

Fólk-rädder, adj. skygg, blyg, rädd för folk; både om menniskor och kreatur. Vm., nk.,bl. *Fólka-rädd.* Sk.

Fólkslen, adj. som uppför sig skickligt. Hs. (Db., Bj.).

Fólk-varg, m. varulf, Runö.

Svärfólk, n. svärföräldrar. Sdm. FóLÅ (pl. *-lär*), m. fåle. Dl. *Fólle,* m. S. Sk. *Fule,* m. 1) id.; 2) gammalt dåligt fiskegarn. G. "Häuda an fule", eg. taga huden af en fåle; taga *tjänen* (kanttåget på ett fisknät) af ett gammalt fiskegarn. S. G. Fn. *fóli,* m.; *fyl,* n.; fht. *folo,* m.; *fuli,* n. (Graff 3, 476); fe. *fola;* ffris. *folla,* m. (Richth., 749); nfris. *fole,* m.; holl. *veulen,* n.; nht. *fullen, fôlen,* n.; moes. *fula,* m.; gr. ***πῶλος***, id. Fóla, v. n. 1 föla; om ston. Kl. (Madesjö). *Fóla, fólla.* Sk.

Fó**L**afötter, m. pl. hästhof: Tussilago. Vg.

Fólhus, n. hinnan kring ett föl (innan födseln). Åm. *Fölhus.* Sm., kl. *Fölahamm,* id. Sk. S. *hamm.*

Fólå upp, v. a. föda upp: 1) ett föl; 2) får, getter; 3) barn. "Fólå upp krippen". Dl. (Elfd., Våmh.).

Fulsättning, f. (stället i sjön) der man invid landet utsätter gamla fiskegarn. S. G.

Fyllja, *föllja, föllsa,* f. ungt sto af 2—4 år. Ul. *Fylljä.* G. *Föllja,* id. Götaland N. *fylja;* d. dial. *fyllie;* e. *filly.*

Föling, m. föl, ung häst. Kl. (Stranda). *Föling* (*fölinj*), m. id. Fl. (Öb.).

Fölmärr, f. sto som har däggande föl. Sk.

Fölse, m. ett litet föl; (demin.). Vg., sdm.

Fölsa, *fölsa,* f. ett litet märrföl; (demin.). Ul.

Fölsing, m. föl i andra till fjerde året. Götaland, fl. (Öb.).

Fölsta'n, m. def. hinnan som omgifver ett föl: uterus. "Fölsta'n ä fallen ut". Kl. (Stranda). Jfr *gris-sta'n, kalvsta'n.*

Ifóla, adj. drägtig; om sto. Fl. (GK. K.). Fn. *ifylia,* id. FON, f. matvaror, som gäster medtaga eller låta aflemna till bröllop, barnsöl och begrafningar. Hl. (Landa, Värö), bhl. N. *fon,* f. id.; d. dial. *fåen, fån, foen, foon,* f. id. (Mlb., D.L. 102, 123, 124); fn. *forn* (pl. *fórnir),* f. a) föräring, gåfva; b) offer (af *føra,* v. a. föra, framföra: ferre, adferre). Fona, v. n. 1 lemna eller medföra dylika matvaror. Hl. (Värö). N. *fona,* v. n. id. (Aasen, 107).

Fon-säkk, m. i. q. *fon.* Bhl. (Foss.). FONNKALV, *fonsena, fontida,* s. *forn.*

FONSKAP, s. *for.*

FOR, n. foder (hö, halm m. m.) till kreatur. Vb.—sk. Fsv, *fodher,* n. foder: pabulum (S.S. 1, 117); fn. *fođr;* n. *for;* fht. *fotar, fuotar* (Graff 3, 378); mht. *vuoter;* nht. *futter;* swz. *fur, fuhr, fuer* (Stalder 1, 404); bay. *fuer,* f. id. (Schm. 1, 557). Jfr ftv. *føþa, föđha,* v. a. 1) föda, framföda: gignere, parere; 2) uppföda, underhålla: nutrire, alere. Sa väl denna rot, som nedanupptagna ord ur våra landskapsmål, tillkännagifva att sv. *foder* fordom i allmänhet utmärkt föda, näringsmedel. På samma sätt i fe. *fôda,* m. föda för menniskor; *fôdur,* n. foder för kreatur; fht. *fotar,* alimentum, victus; *fuotar,* pabulum; *fuotirra,* f. nutrix. Jfr moes. *fodjan,* v. a. nära, uppföda; *fodeins,* f. näring, föda. Fora, v. a. 1 fodra, gifva foder åt (kreatur). Sk.,bl. m. fl. Fsv. *fodra,* v. a. id. S.S. 3, 249; fn. *fođra;* fe. *fôdrjan;* n. *fora;* d. *fore;* swz. *furen, fuhren, fueren;* bay. *fäeren,* id. (Schm. 1, 557); fht. *fuorôn,* alere, cibare. Jfr gl. frans. *affourer,* t. ex. affourer les moutons.

Forenskap, *fornskap,* m. 1) foder. "Dä står illa te mä forenskapen", vi ha litet foder. Sm.; 2) sjelfva kreaturen. "Gua lóv! forenskapen trivs". Sm. (Östbo), bl. *Fornskap,* m. a. födoämnen. "Dä ä ondt om fornskapen". Vm.,sdm.; b) foder (för kreatur). Sdm.,vl. *Forskap,* m. id. Ög. *Fonskap,* m. a) födoämnen, föda, lifsuppehälle; b) tillförsel af matvaror. Vb.,åm.

Forgivä, f. ett rum i stallet för fodrets skärning och blandning. Sdm.

Fornöt, n. 1) ett kreatur som man åtagit sig att föda; kreatur på utfodring hos en annan person än egaren. Ög.,sm.; 2) våp, dåligt hjon, som ej gör skäl för maten; lat menniska, som ej gör mera än äter. Hs.,sm.

Grann-for, n. torrt grönfoder. Ög. (Ydre). FORA, s. *fara* 2.

FORDA SEJ, v. r. hafva att uppehålla sig med. "Han fordar sej väl". Ul. (enl. Ihre, Gl. 1, 521). Jfr fn. *forđa sèr,* se sig till godo; *fordaz,* id. (Egils., 194).

FORDRÄ SI, v. r, 1 1) gå fort; om klockor. G,; 2) skynda sig. S. G. Fsv. *forþa, fordha, forda,* v. a. a) skaffa åstad, föra, befordra. SML. St. Rimkr. 109. Kg. Styr. 158: "at the skulu hans budskap ok wilia forda ok främia med almoganom"; b) påskynda. S.S. 1, 236: "fordhom os thy oc vi at inganga i the hwilona hwar swa stoor glædhi ompningas vtan vanskilse"; *fordna sik,* v. r. skynda sig. S.F.S. 4, 67: "the skuldo fordna sik oc fara j iudha riket". Didr. af B. 59: "och fordar sik tædan hwat han kunde then wægh till danmark lag"; (af *for,* för: ante, præ, likasom fsv. *fræmja,* v. a. främja, (med framgång) utföra, af *fram;* jfr fn. *forđa* (Egils. 194).

FORGA, v. n. 1 sticka och borra tätt och ofta (der hål är förut). Ul.

FORHUA, f. fodrad hufva; laden vintermössa af hundskinn; kullen af vadmal. Sk.,hl.

FOKHUA SE, s. *förhua se.*

FORHÄMTE, *forhämtä* el. *forhäntä,* n. väst, ärmlös tröja. S. G. D. dial. *foerhemmet,* kort undertröja (Mlb,, D.L. 124); jfr fht. *hemidi;* mht. *hemede;* nht. *hemde,* n. skjorta; *vorhemde.* Beslägtade ord äro anförda vid *hamm.*

FóRK 1, m. 1) högaffel, hötjufva. Vg.,hl.,n.,sk.; 2) stör, pryl, knölig käpp. Vg. *Furk,* m. id. "Ta en furk i näven". Hl.. (Värö); 3) eldgaffel. *Fórkä, ildfórkä.* G.; 4) häfstång (omkring 3 alnar lång) att bända upp med, t. ex. en stor sten. Nk., vg.; 5) bärling, en stör hvarmed man skjuter båtar uppför strömdrag. Vb.,ul.,fl.(Öb.); 6) ett redskap, bestående af en smal stång med ett trissformigt stycke i gröfre ändan, hvarmed man stöter i vattnet för att skrämma fisk att gå på nät och i not. Sdm.,fl. (Ingo). Jfr *pulls.* Fn. *forkr,* m. stång, spjut; d. *fork,* hötjufva; fht. *furca* (Graff 3, 685);

fe. *forc;* e. *fork;* ffris. *furke, forke* (Richth. 751); nfris. *forck;* ns. *forke* (B. W. B. 1, 441); holl. *vork;* swz. *furke, furkle,* f. gaffel, dynggrep; fin. *porkka* [= *fork* 1, 5], af lat *furca,* f. Fórka, v. a. 1 1) med en bärling drifva fram en båt uppför strömdrag. Ul. *Fórk* (ipf. *-kä*), id. Vb.; 2) med en pullsstång stöta i vattnet för att skrämma fisk att gå på nät och i not Fi. (Ingo). Fin. *porkkaan,* id. FóRK 2, m. 1) egentl, troligen en liten tjur, ehuru ordet i denna bemärkelse numera ej förekommer; 2) pojke. Vg. (Sandhem, enl. D.D.). Deraf *lat-fork,* m. lat pojke, yngling. Vg.(Ibm,) Anm. *Fork* synes, såsom ofvan är nämndt, ursprungligen hafva betydt en liten tjur, och vara deminutivum af fht. *far,* m. tjur; fe. *fearr;* moes. *varre;* nht *farr, farre, farren,* id.; jfr nht. *färse,* f. kalf, qviga. På samma sätt *långstörs,* m. fullvuxen yngling. Hs.; *stórssa,* f. flicka, piga. Jtl.; *strek, strekyting,* m. gosse, af fn. *stjórr,* m. tjur. Fórkel, m. en tjock unge. Demin. Ög. (enl. D.D.). Jfr n. *furk,* m. en tjock och fet karl. (Aas., 118).

Fórket, adj. tjock, ovig. Ög.

Fórkje, f. 1) eg. troligen en qviga, ehuru denna bemärkelse ej förekommer i landskapsmålen; 2) flicka. *Förkje* (uttal, *förstje*), f. flicka. Herj. *Fyrkja,* f. piga. Dl. N. *fyrkje,* f. flicka. FóRKA, v, a. 1 1) förmana, varna med ifver. Hs.,dl. *Fark* el. *fórk* (ipf. o. sup. *farkä*), v. a. id. "Han fórkä mäg att ji int skull gå på svag isom". Vb. *Fark* (aa). Jtl. *Fórkä* el. *fórskä.* Mp. *Faûrska* el. *fórska.* Hs. (Db., Bj.); 2) *fórka för,* tala för, anbefalla, rekommendera. Dl. (Husby, Folkärna).

FóRLÅT, m. förlåt; täcke, hvilket hänges såsom sparlakan framför en säng. Dl. (Elfd.). *FoIått,* m. id. Dl. (Mora). *Fóllåtan,* def. sparlakan. Fl. (GK., Kb. i Öb.). Af sv. *for* el. *för, fyrir,* præp. ante, pro; *läta,* claudere.

FORN, adj. 1) eg. gammal; 2) af ålder murken, vissnad och förtorkad. "En forn gren. Ett fornt trä". Sk.,hl.,bl. *Fornad,* adj. vissnad; (eg. p.p. af *forna,* v. n.). Vm. Fsv. *forn,* adj.

gammal. VML. SML.; deraf *forna fæþrini,* n. fädernejord, som ifrån äldre tider tillhört slägten. ÖGL.; *fornhæfþ,* f. gammal besittning. SML.; fn. *forn,* adj. gammal; fht. *firni;* nht. *firn;* fsax. *fern,furn;* fe. *firn (fyrn);* moes. *fairnis,* id.; jfr skr. *prina,* id.; gl. d. *forn,* vissnad: "fornede træer". Danske Lov 2, 22. Den gamla roten till *forn* är försvunnen; Grimm, gr. 3, 62, antager ett förloradt starkt verb *fairnan, farn, faúrnun.* Forn adv. häromdagen, för någon tid sedan. *Forn om dagen,* id. Vl. Fht. *forn,* adv. fordom (Graff 3, 627).

Forna 1, v. n. 1 af ålder förtorka, vissna. "Äppleträet fornar, ess dä inte får sin ans". Bl. (Östra h.), sm. (Vestbo). *Förna,* id. Sm. (Östbo); *fyrna.* id. Bl. (Bräkne).

Forna 2, f. fjorgammalt visset gräs; qvarstående grässtubb sedan förra året; vissnadt gräs från föregående året, som ej afbergats, stundom af den anledningen för att derigenom öka afkastningen följande året af magra myrängar. Vm.,ög. *Förna, gammelförna,* f. id. Vb., hs., ul.,sdm.,nk. *Förna, fönna, fönn,* f. Vb. *Finne,* m. G. *Fynn, fynne* (def. *fynna*), f. Jtl. *Förnska,* f. Ög.,sm. (Östra h.). N. *fonne,* n. id.; fn. *fyrnúngr,* m. id. Aasen, 108, anser att n. *fonne* måhända står i st. f. *forne.* Svenska munarterna utvisa att förhållandet verkligen så är och att roten är vårt *forn,* gammal, som märkvärdigt nog ej finnes qvar i norska munarter.

Fornas, v. d. 1 af ålder förtorka, vissna. Sk.hl. *Fornas, fyrnas,* Hs.,sm.,bl. *Förnas.* Nk. *Fönnäs* (ipf. *-sä*), vissna; om gräs och andra växter. Vb. Fsv. *fornas, fyrnas,* v. d. blifva

gammal. VGL.; fn. *fyrnaz;* d. *fornes,* id. Jfr fsv. *fyrning,* f. a) gammal besittning af jord, som i lång tid tillhört slägten; b) ed derom att man fått jord genom arf. UL.;

fyrnska, f. a) eg. ålderdom; b) hedniska forntidens för de kristna vederstyggliga bruk. GL.; fn. *fyrnska,* f. id.; fht. *fôrnen,* åldras (Graff 3, 663).

Fornkalv, *fonnkalv,* adj. (ko) som ej är drägtig eller i kalf; som går året om utan att kalfva. G, (F.).

Fo(r)nsena, f. i. q. *forna* 2. Bbl. S. *sena* 1.

Fo(r)n-tida, f. ko som är nära försinad. Bhl. (Foss.).

Forsk, m. fornad, murken ved, ruttnadt trä. Dl. (Elfd.), hs. (Bj.); *fósk,* m. Vb. (Nordmaling), hs.; *fausk,* f. N. Vb.; *fäusk,* m. Nb. (Ö. Cal.); *fósk, fösk, föskve(d),* m. Mp. Fn. *fauskr,* m.; n. *fausk,* m. id. (Aas., 90).

Forskun (n. *-ut*), adj. murken, rutten; om trä. ”Trajet ir så forskut”. Dl. (Elfd., Våmh.); fóskug. Hs.; *fóski* Vb. (Nordmaling), mp.; *fauski* el. *feuski.* N. Vb.; *fäuska,* id. Nb. (Ö.Cal.). N. *fauskjen* el, *fausket,* id. (Aas. 90).

Fosk-mel, n. maskmjöl, maskfrat; det maskstungna, som är mellan barken och träet. Hs. (Db.,Bj.). N. *fauskemjøl,* id.

Fönn (ipf. *-nö*), v. n. lemna (gräs) oafliorgadt till nästa år. Der gräsväxten är så gles och ringa att det föga lönar mödan att afberga gräset, såsom på s. k. strå-myrar, lemnas sådan mark oslagen till följando året för att då jemte *förnan* afbergas; detta kallas *fönn,* v. n. Vb.

Lys-forsk, m. skenet af rutten ved i mörkret. Dl. (Elfd. Våmh., Ohre). FORNSKAP, *fornöt,* s. *for.*

FORS, *forser,* s. *fos.*

FORS, m. fors, vattenfall. Rikisspr. *Fóss,* m.

id. Dls., dl, (Maluing). Fsv. *fors,* m. id. ÖGL. Spec. Virg. s. 239; fn. *fors, foss,* m. id.; (jfr fn. *forr,* adj. häftig, hastig); n. *foss;* fd, *fors* (Mlb., Bib, Ov.); skot. *fors;* e. dial. *foss,* fors. (Grose). Fórs-häure, n. def. forshufvud, yttersta randen af en fors, just der sjelfva forsens fall börjar. Nb. (Ö. Cal.).

Fórs-kall, m. strömkarl, näcken. Dl.

Fórs-nakk, m. eg. fors-nacke; yttersta randen af en fors, der vattenfallet börjar. Vb. I Torneå Lappmark finnes ett bekant vattenfall *Muonio-niska,* af fin. *niska,* a) nacke; b) yttersta randen af en fors; lap. *niska,* nacke.

Fórs-sparre, m. ström-stare: Cinclus aquaticus. Dl. (Elfd.). FÓRSK, adj. som sneglar och tittar under lugg. Vb. (Ume). Troligen af sv. *forska,* v. a. indagare, quærere. Jfr fht. *forscal,* nyfiken (Graff 3, 697).

FÓRSKAMMAD, *fórrskammed,* adj. oförskämd. Sk. (Ox.), Bornh. *forskammad.*

FORSKYLL, *fórsyll,* v. a. 1) förskylla, vedergälla; 2) aftjena. Jtl. Fsv. *förskulda, förskulla, forskulla,* v. a. a) inbringa, afkasta. Kg. St. 151; b) förtjena. S. S. 1, 38, 65, 68. Spec. Virg. s. 154; fn. *forskullda,* id.; deraf fsv. *forskullan, förskullan,* f. förskyllan. S.S. 1, 65, 86. S.F.S. 7, 269. S. Bern. f. 4 v.; *forskullilse,* f. id. S.S. 1, 63. Spec. Virg. s. 58.

FORSÄTE, *försäte,* s. *sittja.*

FORTA, v. a. o. n. 1 1) skynda, påskynda. "Gni ätter lita vattn, men forta deg!" 2) *forta på,* id. "Vi ska forta på, annars komma vi inte hem te kvällr". Nk. *Forta sej,* v. r. 1) skynda sig. Vg.; 2) gå för fort; om ur. Klókka fortar sej". Ög. "Klókkan fortar sej". Bl., sk. *Forsta sej.* Hs. Af sv. *fort,* adv. cito (af *fara* 2).

FORTFÄ**L**IGER el. *fortfä***l***i,* adj. rask, skyndsam, fort färdig. Nk.

FORVIS-LÖS, adj. (barn) som förlorat sina föräldrar och af andra måste vårdas. Fl. (Nl., enl. Hipping).

FORÅGÅ, s. *hag.*

FOS 1, s. *fus.*

FOS 2, s. *fjås.*

FOSK, s. *forn.*

FOSTER-KAR, n. sysselkar; kar, kärl der fodret blandas åt kreaturen. V. Dl. (Floda).

FOT (def. *foten,* pl. *fette,* def. *fettan),* m. fot. Hs. (Db.). Fsv. *foter, fotr* (pl. *fötir),* m. fot.; deraf *fotafæste,* n. fotfäste. Cod. A. 49, f. 139 v.: *fotaganger,* m. gång, vandring. Cod. A. 27, f. 271: "utrække(r) nææt til at snæria hans fotagang"; (fe. *feðegang,* id.); *fota il,* f. fotsåla; *fota pall (fota pal),* m. fotpall. Cod. A, 27, f. 253 v.; *fotatrudh, fotetrudh, fota throdh,* id. S.F.S. 4, 542; *fotatvætter,* m. fottvagning. J. M. Yrtag. s. 281, 283; (fh. *fótaþvottr;* d. *fodtvæt,* id.); *fotfolk,* n, peditatus. St. Rimkr. 205; *fotgangare, fotgängare,* m. fotgängare, infanterist. S.F.S, 6, 312; 7, 228; *fotol (fotool),* fotsjuka. S.F.S. 1, 3 h. (fe. *fôtâdl,* f. id. Beda 2: 7); *fotqværn,* f. sqvaltqvarn. VML.; *fotskammel (fodheskammel),* m. fotpall. Cod. A. 29, f. 20; (fn. *fótskemill,* m. pedis scamnum); *fotspor (footspor),* n. fotspår. S.S. 1, 91 (fn, *fótspor);* fn. *fótr,* m. fot; fht. *fuoz;* fe. *fot;* d. *fod;* nht. *fuss;* moes. *fotus;* lat. *pes* (gen. *pedis);* gr. *ποῦς* gen. *ποδός),* id.; lett. *pêda,* f. fot (mått); lit. *pádas,* m. fotsåla; osset, *fad,* spår; cy. *ffod,* m. lägg, skank, ben; fpers. *pâta;* zend. *pâda,* fot; beng. *pad,* ett steg; skr. *pâd,* m. fot; *pâd,* att gå, att sta fast; e. dial. *pad,* att gå; hebr. בָּעַט, *ba'at,* att trampa på, sparka. Hb., 141. B**L**a-fot, m. en karl med stora fdtter. Sdm. Det är bekant att k. Erik XI erhållit af samma anledning tillnamnet *Blåfot.*

Fota, v. a. 1 få fotfäste, få fötter under. Hs. (Bj.). N. *fota,* id.

Fotelask (pl. *-ker),* m. liten stackars fot. "Vi ska värma fotelaskerna", ɔ: de stackars små fötterna. Vg. (kring Venersborg, enl. DD.). *Fotel* är trol. demin., *ask* åter är en försämreändelse, uttryckande det förlängda ordets usla skick i jemförelse med ordet utan denna ändelse.

Fotfallen (f. *fotfalla),* adj. 1) som har ondt i fötterna och svårt för att gå; stapplande, som går illa. Sm. *Fotfallen.* Vb.; 2) drucken. "Hu ä fotfalla". Sm. *Fotfällsen,* adj. som ej går säkert; i synnerhet om druckna personer. Sdm.

Fotlag, n. sätt att gå. Vb. *Fotlaj, fotalau,* n. "Han har godt fotalau", han går fort. Sm.

Fotplanta, f. fotsåla. Sm. (en. L—n). Lat. *planta* (pedis); frans. *plante,* id.

Fotsa, v. a. 1 sparka. Sm. (Värend).

Fotspór, *fodspór,* n. 1) eg. vestigium; 2) fottrampa på en väfstol. "Trena ett fodspór i sänder". S. Sk. Fn. *fótspor,* vestigium.

Fotspórträ, n. det trästycke bak i en väfstol, hvarest fottramporna äro fästade. S. Sk.

Fot-stö(d), adj. som står säkert på sina fötter. Mp.

Fot-öka, t. svickla på en strumpa. Ö1.

Fet, n. fjät, steg. Vb. *Fett.* Hj. Fsv. *fæt* (S.F.S. 5, 60); fh. *fet;* n. *fet,* id. *Fet* el. *fäjt,* n. det under högra snöskidet fästade ludna skinnet. Dl. (Lima).

Fettje (pl. def. *fettjan),* f. benling, skinnet på djurs fötter. *Fötling,* m. id. Sm., bl.; *föttling.* Ög. *Äl(g)s-fetjan,* f. pl. elgsbenlingar. Jtl. N. *fetling, føtling.*

Fjallt, comm. litet barn. Ög.

Fjallta, v. n. 1 springa eller gå med små, men täta steg såsom små; barn. Ög.

Fjanta, v. n. 1 i. q. *fjallta.* Nk.

Fjatta, v. n. 1 i. q. *fjallta.* Vg., bl. *Fjätta,* v. n. 1 id. Ög. (Ydre), sm, (Vestbo); *fjutta,* v. n. 1 id, Sm.

Fjäta, v. n. 1 gå fot för fot, t. ex. vid såning, då en person går med små steg och medelst ena fotens dragning i mullen tecknar huru långt den utsådda säden fallit, för att sålunda gifva en ledning åt såningsmannen. *Fjeta.* Hl. Fn. *feta,* v. n. gå fot för fot. Af de anförda landskapsmålen är *fjeta, fjäta* den ursprungliga formen; deraf skiftningarne *fjätta, fjatta, fjanta, fjallta, fjutta.*

Fjätt [ää] (ipf. o. sup, *fjättä),* v. n. löpa smått, trippa fram och åter, hoppa omkring onyttigt och utan urskiljning, fjeska mycket men uträtta litet, löpa i ogjordt väder. Vb.

Fjätare (pl. *fjättrar*), m. de små stöttorna, som förena slädmeden med bottnen; stöd af järn eller trä, som förbinder meden med banken och hvarpå denne hvilar. G.*Fjät,* f. Ög. (Ydre); *fjätter,* f. Ög. (Gullbergs h.), sdm.,ul., hs. (Bj.); *fjäter,* f. Vg.; *fjättra* (pl. *-rer* f. Nk.; *fjetter* (sing. def. *fjettra,* pl. *fjeitre,* def. *fjettran*), f. Jtl. Fn. *fjöturr* (pl. *fjötrar*), m. band, länk, sammanbindning, fotboja. Hávam. 152; *sleđa fjötrar,* stötsor på en släda. Brynhildarkviđa 1, 15; *fjötr,* m. band. Fornmanna Sögur Ed. Soc. Reg. Antiqv. Septentr. 8, 341; *fjötra,* v. a. sammanbinda; n. *fjetra,* f. "stötte i en slæde, hvormed mederne og overtræet förbindes" (Aas., 98); ffris. *fitera,* v. a. binda, sammanbinda; fht. *fezzera* (Graff 3, 737); fe. *feotur* (*fĕtor*), f. fotboja; *feotorjan,* v. a. binda; nht. *fessel,* fångsel, boja; fsv. *fjætur,* m. fjettrar. VGL. ÖGL. UL. Spec. Virg. s. 245: "læggher tjæturen om sin ben"; fd. *fiætær,* id. Eriks Siæll. L. 2, 21.

Fjetterlag, n. båda fjettrarne med banken på en släde. Sdm.

Fjetterläst, m. den del af fjettrarne som fästes i meden. Jtl.

Fjätträ, adj. senfärdig, trögkörd, lat; om hästar. Vb.

Fytling, *föjtling,* m. häl på en strumpa. G. *Hossehäl,* m. id. Sk.

Förföt, m. foten eller nedre delen af en strumpa, Sm. (Vestbo). *Forföt,* n. Dl. (Elfd.). *Förfett* (pl. def. *-an*), n. Hs. (Bj.). *Förfötter,* m. pl. Sdm.,fl.(Nl.). *Förfötter* (def. *-ttran*), Mp. *Föte,* m. id. Sm.,kl.,bl. *Hoseföte,* m. Bl.; *huseföte,* m. Sm. *Föttling,* m. id. Ög.,sm. Ns. *fötling,* id. (B. W. B. 1, 444).

Förföta, v. a. 2 omgöra nedersta delen på strumpor eller foten på en stöfvel. Sm. *Förfötta.* Hs.; *förföjta.* G.; *förfota* (ipf. *-ade*), Bl. N, *forfötta.*

Förföting, m. den vidstickade strumpfoten. Sm. FOTTA, v. n. 1 bära sig futtigt åt. S. Sk. Jfr fn. *fuđla,* handtera något vårdslöst, gifva bort utan eftertanke; it. *futare.* Fott, m. 1) futtig menniska; 2) futtighet. S. Sk.

Fotted, adj. futtig, lumpen. S. Sk. *Fóte,* adj. dålig. Nuckö, Wormsö, Dagö. *Fótt,* adj. id, Fl. (Nl.). FRA, præp. från. Hl.,vb. *Frau.* Bl. Fsv. *fra, fran,* a) præp. från; b) adv. bort; fn. *frá,* præp. från; fht., moes. *fra;* fe. *fra, fræ;* skr. *pra.* Fragent, adv. afsides, aflägset. Hl. *Frågent.* Vg. FRA, *fraa, fraas, fraa sej, fraed, frahattar,* s. *fraud, fräud.* FRAJIN, s. *frå* 1.

FRAK, *frakk,* adj. 1) god, rask, duglig, stark. "Den ä inte för frakk. Han ä inte så frakk. Fraka stinta". Jtl.,hj.,hs.,vl.,bhl.,vg. *Frauk,* modig. Vb.; 2) ansenlig. *Fraka betan,* långt nog. Fl. (Nerpes). *Fraka bitan,* id. "Hä jär fraka bifan än ti gästgivargålin". Fl. (Värö i Öb.); 3) flink, snabb. Vl.jtl.; 4) benägen att hjelpa, hjelpsam, gifmild. Jtl. *Fräk, frek,* snäll, beskedlig. Dl. (Elfd.). Fn. *frækn,* adj. tapper, behjertad; *frekr,* adj. begärlig, ymnig, stor, ofantlig (Egils., 200); n. *frak, fræk,* adj. utmärkt, dugtig, duglig (Aas., 111); d. dial. fråg, fræg, adj. stor, stark, dugtig (Mlb., D.L. 133); swz. *frech,* adj. a) "frisch, gesund von ansehen; b) gross von körpergestalt". (Stalder 1, 395); nassau *frech,* djerf, oförvägen (Kehrein 1, 144); fht. *frëh;* mht. *vrëch,* id.; e. dial. *frack,* rask, ifrig; skot. *frack, frak, freck,* rask, flink; fe. *fruocno, frôcno,* adv. djerft raskt.

FRAKS, m. våtsäck, väska eller påse af skinn, Ög.,sm. (Vestbo). *Frajs,* m. id. Bl.

FRAKTA SIG, v. r. 1 väl begå sig, berga sig, slå sig igenom, ingen nöd hafva. Hs.(Bj.),nk.,ög. *Frakt' sig,* id. "An frakt' sig bra". Ö. Dl. Fraktä(d), adj. som begår sig. "Nu ä ja fraktä", jag har ätit bra eller tagit för mig af andra behofver, så att jag är belåten. Sdm. FRÄMMAD, *frammed,* 1) adj. o. subst, främmande, främling. Sk. *Främmad,* adj. o. subst. id. "Ja har fått tókket rart främmad. Han ä främmad här i sövnen". Hl.; 2) blyg. "Han ä så frammed åv si". Sk. *Främmadt,* m. 1) främmande, besökande gäster. "Ha di fari än eran främmadt?" Nk.; 2) ett nyfödt barn. "Dä har kommet främmadt i gåren". Sm. "De har fått frömmet". Kl. *Främmän,* adj. n. främmande, 1) om besök af personer, som ej höra till huset; brukas både i god och elak bemärkelse. "Kärt främmän", välkommet besök. "Bäst 'n int visst olä å, fick'n främmän", då han det minst väntade, fick han besök, t. ex. af en våldsverkare, skuldindrifningsbetjent eller annan obehaglig person; 2) om djur eller ohyra. Han fikk främmän ti åkrom", kreaturen inkommo i hans åker. Han hav framman ti kläe", han har ohyra i kläderna. "Han hav främmän ti väggsprygnjän", han har vägglöss i sprickorna på väggen. Vb. Fsv. *fræmende, fræmede, frømede, frømande,* adj. främmande, utländskt (af *fram*); fn. *framandi;* n. *framend;* fht. *framadi, framidi, fremede,* id. (Graff 3, 642).

FRAMMANSKÅR, n. visst märke, som skäres på kreaturens öron. Öl.

FRAMMAT, præp. o. adv. 1) framåt; 2) frampå bygden. Mp. Af fn. och sv. *fram,* præp.

FRAMMFÄR, f. framgång, drift. "Han har inga frammfär mä se", ingen drift. "Dä vill inga frammfär ha för honom", d. ä. framgång, lycka. Sm. *Frammfäl,* f. 1) id. "Ho har ingen frammfäl", hon är långsam i göromål. Sdm.,Ög.,nk.; 2) förmåga att bringa något till ett önskadt mål. Nk. *Främmfal,* f. 1) fortgång, drift. Bhl. (Elfs.); 2) uppförande under resor, på vägar. Hs. (Bj.). *Frammfäl,* f. Vb. Fn. *framför, framferd,* i. framgång, framsteg; n. *framfær,* f. id.; fsv. *framfærdh,* f. a) framresa, framfärd. S.S. 1, 19; b) uppförande. Iw. 20; fn. *frammferd* (Oldn. Læseb,).

FRAMMFÖRSEL, f. fortgång så att något uträttas, drift. Ul. Fsv. *framförelse, framförilse,* f. framförande. VGL. Sv. Pr. K. f. 98; s. *frammfär.*

FRAMMAN-ÄT, adv. 1) framifrån; 2) från nedra landet, söderifrån. Vb.

FRAMMGRUVENES, *frammgruve,* s. *gruva* 1.

FRAMMKAMMARE, m. rum, tillbygdt på sidan om stugan. Ög.

FRAMMLAG 1, n. den på logen till tröskning framlagda säden. Nb.,vb.,mp.,hs. *Förlag,* n. id. Hs.

FRAMMLAG 2, n. "Hålla sej i frammlag", vid gästabud hålla sig framme, så att man hvarken i heder eller undfägnad får stå tillbaka. Hs. (Bj.). Fn. *framlag,* n.

FRAMMLE(D)ES, adv. framdeles. Hl. Fsv. *framleþis;* fn. *framleiđis,* id.; (*framleiđ,* f. resa, väg).

FRAMMLE(D)EN, adj. 1) till ålders kommen, försvagad; om menniskor; 2) yrande. Hs. (Bj.). Fsv. *framlidhen,* adj. a) förfluten. S.S. 1, 27: "i framlidhna timanom"; b) död. GL.; fn. *frammlidinn,* id.

FRAMMLÄNGES, adv. 1) framåt, framöfver. Vm.,nk.; 2) framstupa. Mp. *Frammlängjes,* id. Vb.

FRAMMLÄNNING, m. en som bor längre fram i landet (söderut). Så kallas Ångermanländingarne af Nordmalingsboarne. Vb.

FRAMM-LÄST, adj. för mycket pålassad framtill. Motsatsen är *bakläst*; säges både om åkdon och farkoster. "Slään jär frammläst", släden är tungt lassad framtill. Vb. Jfr *frammsätt, frammtung,*

FRAMM-OM, adv. längre fram. "Gå framm om, stå inte ve döra!" säges gemenligen när någon främmande kommer in i en bondstuga. "Gå framm om å sätt er!" Sm.

FRAMMOT, adv. i jemförelse med. "Kva je karduus tóbakjin (ɔ: tåbatjin) frammot cigaalan?" hvad är kardustobaken i jemförelse med cigarrerna? Fl. (Öb.).

FRAMMRE(D)E, s. *reda* 2.

FRAMMSAGD, adj. utan urskiljning pratande; som säger rent ut sin mening. Sm. (Uppvidd.).

FRAMMSKÄFFT, n. takskägg, något framskjutande del af ett brädtak. Dl. (Mora, Elfd.).

FRAMMSNAR, adj. rask, skyndsam. Kl. Jfr fn. *framr,* adj. a) proprie is, qui in medium processit; b) præstans, excellens, quasi primo loco positus; c) fortis (Egils., 197).

FRAMMSTU , f. gästrum, främmanrum. Fl. (Pargas). *Frammstöuvå,* f. id.)(*situ-stöuvå,* f. arbetsrum. Fl. (Ingo). *Frammstug,* f. 1) förstuga; 2) brygghus. Öl.

FRAMMSTÄNK, *frammstänke,* s. *stinka* 2.

FRAMM-SÄTT, adj. framtill för mycket lastad)(*baksätt;* mest om båtar. Vb.

FRAMM-TALUG, adj. oförsynt gapig, obetänksam, dristig, plump i tal; som säger oförsynt eller rent ut hvad han tänker, ej har tand för tunga. Hs. *Frammtali.* Nk.,sm.,åm. (Nätra). *Frammtalun.* Dl. (Elfd., Mora). *Frammtölu.* Nb., vb. N. *framialande.*

FRAMTER, *framtr,* præp. o. adv. framåt. Dl. (Mora, Elfd.).

FRAMMTIDEN, m. def. kommande våren. Sk., hl.,bl. ”Te frammtiden”, till våren. ”I frammtiden”, i våras, sistlidne vår.

FRAMMTUNG el. *frammtong,* adj. i främre delen tung; säges då man lassar en kärra och lasset i främre delen af vagnen blir för tungt)(*baktung.* Vb.,hs. (Ljusdal), vm. N. *framtung.*

FRAMMÅNAD, præp. framföre. Dl. (Elfd.).

FRANNSTA(D), m. högre tillbyggnad med bjelkar och loft på en ryggåsstuga. Vg. (Flundre h.).

FRANSK, adj. 1) eg. fransysk. Riksspr.; 2) grann, präktig. Sm.

FRASA, v. n. 1 1) surra, dona; låta med ett darrande ljud. Hs.,vg.; 2) knastra, gnistra; om eld; 3) fräsa. ”Hä frasa ti norrskena”, det fräste i norrskenet. Vb. När norrskenet är mycket lågt, höres ljudet deraf såsom då man flägtar med ett stycke sidentyg. Jfr *frässa, frees.* Fraska, v. n. 1 gifva ett svagt praslande, men ihållande ljud, låta i gräset. Ög. (Ydre), sm. FRAT, n. 1) ohyra, löss, loppor, flugor (på kreatur och menniskor). Sm. (Vestbo, S. Vedbo), ög. (Ydre); 2) möss. Kl.,sm.,ög. (Gullbergs h.). Anm. I riksspråket betyder *frat* i allmänhet det som blifvit söudergnagadt af råttor och möss. Moes. *fritan* (*frat, frêtum, fritans*), v. a. vorare; fsv. *fræta,* v. a. a) eg. äta, fräta; b) förtära. Cod. A. 27, f. 59: ”thætta ær madhken som næst gnagher ok altidh fræter”; fht. *frezzan;* nht. *fressen;* fe. *frëtan;* holl. *vreten.* Att detta verb i skandinaviska tungan fordomtima haft stark böjning (*frita, frat, frätit*), synes dels af ofvananförda *frat,* n. samt efterföljande *frit,* n., dels af det i gutamålet förekommande *fritt,* m. liten borr med skruf i ändan; holl. *fret,* n.; nht. *frett, frettchen,* n. id. Frata, v. a. 1 gnaga sönder, förstöra. Ög.

Frit, m. slökorns-fluga: Oscinis Frit (Enl. J. W. Zetterstedt). FRATT, *-in,* m. Vesterbottning. Fl. (Qv.).

FRAUD, s. *frö.*

FRAUD el. *fräud,* f. fradge, skum. Nb. (Ö. Cal.). *Frođa,* f. Dl. (Elfd.). *Frad,* f. Fl. (Ingo). *Fraa, fra* (pl. *fraer*), f. Nk.,ög.,sm.,kl.,sk.,hl.,bl. *Froa, frogge.* Hs. *Fragg, -a,* f., *fragg, -en,* m. Vb. *Frog, frogg,* m. ”Han spyr gröna frogen”. Nk. *Frågga,* f. Vg. *Frå, -ä,* n. a) fradge, skum; b) brusande. *Frö, -n,* m. fradge, skum. ”Tugga frön”; om hästar. *Frös, -ä,* n. id. Mp. *Frös, -en,* m. a) id. Åm.; b) fors. ”Han snöl'n stain midt i frösn”, han kastade en sten midt i skummande forsen. Vb. Fn. *frauđ,* f. skum; *frauđr,* m. id.; *frođa,* f. id. (Hald.); fsv. *fradha,* f. id. Horol. æt. sap. f. 115: ”lös fradha wppa watnit”; fd. *frodhi, frothe,* id. (Harpestr. 1: 21); d.*fråde;* n. *frau,* f. *fro,* m. *frøde,* f. id.; e. *froth,* id. Jfr gr. *ἀφρὸς*, skum, fradge. Frada, v. n. 1 fradga, skumma, lödra. ”Rys-tvålen ä no så bra ti rakantvål, han fradar så dugtit”. Fl. (Ingo). *Fraa,* v. n. id. Sk. (Onsjö). *Froa* el. *froda,* v. n. id. ”Håpen froa”, båten går så fort, att det fradgar, skummar framför honom. Vb. *Fräuda,* v. n. id. Nb. (Ö. Cal.). *Frođa.* Ö. Dl.. *Fraas,* v. d. id. Sk., hl.,bl. *Fraa sej,* v. r. id. Ög.,hl. *Frogä seg,* id. ”Drikka gör seg allt, för dä frogar seg”. Nk. Fn. *freyđa, frođa;* n. *frøya;* fd. *frothes,* id.

Fraed (n.-*dt*), adj. fradgig, som fradgar sig. ”Ölet ä så fraedt”. Sk. (Onsjö, Ox.).

Frahattar, m. pl. fradge, skum, små bubblor kring munnen; blodig fradge för munnen på en döende eller död. Sm.,kl.,hl.,bl. Ordet brukas äfven i singularis: *frahatt,* m. id. ”Skjuta frahatt för munn”. Ög. *Froghatt,* m. id. ”Froghatten sto(d) för munn på'n, når vi svept'n”. Nk.

Frod-mysu, f. ostskum. Dl. (Mora, Elfd.). S. *mesa* 2.

Fröpp, m. skum, uppjäsning som ligger på rinnande vatten. Åm.

Fröppa säg, v, r. 1 skumma sig, blifva skum (på rinnande vatten). Åm. (Nätra). FRAUSA, v. n. 1 frusta. G. (F.). Fn. *frýsa, fryssa* el. *frussa,* v. n. fnysa: fremorem naribus spirare. (Hald.).

FRAUSÄ, *frusa,* v. n. häftigt svälla fram, forssa (mindre starkt). G. Måhända såsom Ihre

(GU 1, 612) förmodar af sv. *rusa,* v. n. effuse ruere; hvarvid *f* tillkommit för välljudets skull.

FRAUSÄ, *fraust-tagen,* s. *frjosa.*

FRE, s. *fri, fre.*

FREA, v. a. o. n. 2 1) beskydda. Sm., sk., m. fl. *Fröja, fräa,* v. a. akta på, bevara, taga vara på. Hl. *Frejda sä,* v. r. försvara sig. Ul; a 2) värna om, skydda (egorna) medelst gärdesgård. ”Vi ha inte hunnit å frea än i år”. Sm. ög. Fsv. *friþa,* v. a. beskydda, freda. SML.; fn. *friđa,* id. (af fn. *friđr,* m., fsv. *friþer.friþr,* m. fred, frid). Jfr fht. *frit-hof,* m. asylum, inhägnadt ställe. Fredu, adj. befriad, fri ifrån. ”Ji ha vodhtä fredu sjukdomen”, jag har blifvit befriad från sjukdomen. ”Nu jär vä fredu kölda”, nu äro vi befriade från kölden. Vb.

Fress-håll, n. stängsel kring egor. Ög. *Fre,* m. id. Ög. FREDAGSBIRK, *fredagsris, frejdag,* s. *frjådag.*

FREGA, v. a. 1 fråga. Ul. *Frega, fräga, fräja.* Sm.,kl. *Fräga* (ipf. *frägde, frägte* el. *frägade,* sup. *frägt).* Sthm.,nk.,vg.,sk.,hl. *Fräga* (ipf. *frägd,* sup. *frägt*). Hav'n na frägt ätter mäg?” har han något frågat efter mig? ”Ji frägd'n int om ä”, jag frågade honom ej derom. Vb. Fsv. *fregna, frægna* (ipf. *fra.* Iw. 1725. St. Rimkr. 9, 47; 3 pl. *frago.* Rimkr. 41); fn. *fregna (frá, fregit* moes. *fraignan (frah, frehun, fraihans);* ffris, *fragja* el. *fregja* (Richth. 759); nfris. *freje;* fe. *fraignan, frëgnan;* fht. *frâgên;* mht. *vregen;* n. *frega,* id.; skr. *prać́h,* att fråga. Frega, *-n,* m. *fråga.* Vb. *Fräga,* m. Sdm. *Fräga* el. *frägen,* m. id. *Frägan* brukas i talesätten: ”hva ä dä frägan um? Dä va alldri frägan um”, o. d. *Frågen* förekommer i uttryckssättet: ”kommer alldri på frägen”, kommer aldrig i fråga. Nk. *Frågen,* m. fråga. Ög. (Ydre). *Frågen, frägen,* m. id. Sm. (Östbo). Fht. *frâga, fraha,* f. fråga; nht. *frage,* i. id. Af ofvan anförda *fregna,* hafva vi fn. *frægr,* adj. ryktbar; *frægđ,* f. ära, ryktbarhet, frägd, m. fl.; fsv. *frægher,* adj. frägdad, berömd. Iw. 3512. Sv. Bib. K. f. 83; n. *fræg,* id.; fe. *gefræge,* id.; fsv. *frægd, fregd,* f. ryktbarhet, frägd. S.F.S. 7, 227. Cod. A. 49 f. 109; fd. *fregdh,* id. (Mlb. Gl. 251); deraf fsv. *vanfrægdh,* f., *vanfrægdha,* v. a., *vanfrægdheliker,* adj., *vanfrægdhilse,* f.; vidare *frægdhas,* v. d. blifva berömd. S.F.S. 4, 124; *frægas,* v. d. id. L. c. 6, 14; fn. *frægaz,* id. Häraf synes att man rätteligen skrifver *frägd, frägdad,* ej *fräjd, fräjdad.*

Fretta, v. a. o. n. 1 1) höra, få veta; 2) utfråga, utforska. Hl. *Fritt* (*ii*), fråga träget, ofta. Jtl. *Frittä,* ofta och onödigtvis efterfråga. G. Fn. *frétta,* a) höra; b) fråga, utforska; n. *fretta,* id.; d. *fritte, udfritte,* fråga, utforska, utfråga.

Frågedagar, m. pl. efterfrågan. G.

Frågs-mål, n. efterfrågan, afgång. ”Frågsmål på säa”. Ög. FREJSTA, v. a. 1 försöka, pröfva, fresta. ”Frejst på!” Fl. *Fräjst* el. *fräst* (ipf. *-ä*), id. ”Hav du frästä kniven?” har du försökt knifven? ”Han frästa no mait, men fikk int na'n fisk”, han

försökte väl meta, men fick ej någon fisk. Vb., nb. Fn. *frejsta, fresta* (*-ada, -at*); fsv. *fresta, fræsta;* moes. *fráisan* (ipf. *fáifráis,*

part. *fráisans*); fe. *frasian;* fht. *fresa;* ffris. *frasa;* n. *freista,* n. *friste,* id. Frejston, f. def. försök, prof. ”Lägga säd i frejston, lägga säd mellan torf för att undersöka huruvida hon är

grobar. Torfven heter då *frejston.* Fl. (Ingo). Moes. *fraistubni,* f. frestelse:, ***πειρασμός***; fht. *freisa,* f. försök; fn. *freistni,* f. id.

List-frejsto, m. förförare. Fl. (Ingo). Fn. *frejstare,* m. frestare. FREK, s. *fräk.*

FREOSA, s. *frjosa.*

FRESS 1, m. hankatt. Nb. (Ö. Cal.), jtl. *Fräs,* m. Hs. (Db., Bj.); *fräs* el. *fräse, -en* el. *-n,* m. Mp; *fres,* m. Vb.; *fresse,* m. Åm.; *fräss,* m. Fl. (Öb.). Fn. *fress, fres,* m.; n. *fros, fross,* m. id.

FRESS 2, v. defect, vara tillfrids. "Ja fress han alldri kómmer". Ög.,vg.,sm. *Fröss,* id. Ja fröss hvilket dä blir". Hl.

FRESSAM, s, *frjosa.*

FRESSMA, f. varblemma, en rispa med nål o. d. Vg. *Frisma,* f. Hl. (Värö), fl. (Nl.); *fresma,* f. Sm. (Östbo); *flissma,* f. id. Vg. Fsv. *fresma, frisma,* f. blodböld. S.S. 2, 264. Rimkr. 126; n. *frisma, flisme, flesme,* f. "been-edder" (Aas., 102, 115).

FRETA, v. a. utmana, egga någon till slagsmål. Nb. (Ö. Cal.). Monne befryndadt med *fry?*

FRETT (ipf. o. sup. *-ä*), v. a. sprätta ut, sprätta bort (med fingrarne). "Frett ut hö", sprätta ut hö. Vb.

FRETTA, s. *frega.*

FREU, *freudot, freudu,* s. *fräu.*

FRI *(fridhe, fridt),* v. a. 1) befria, frälsa, rädda. Vb.—sk.; 2) försvara, skydda. "Kan ingen fri mej för den räli(g)e vären?" Sk.,hl. Af fn. *fría,* v. a. göra lös; befria (af *fri,* adj. fri); n. *fria;* d. *frie,* id.; jfr moes. *freidjan,* skona: ***φείδεσϑαι***.

FRI, *fre* (pl. *frer*), n. frö. Dl. (Elfd., Mora). *Fre* (def. *frett),* n. Vb.,hj.,åm. Fsv. *frø;* fn. *fræ, frjó, frióf;* n. *fre, fræ, frø;* d. *frø;* moes. *fraiv,* n. id. Jfr hebr. פְּרִי, *fri,* fructus (arboris, terræ). Frö 1, adj. fröbar, grobar, tjenlig till utsäde eller fortplantning; förmögen att afla. Säges såväl om växternas frö som om menniskor och djur. Ög.,sk.,hl. "Kornet ä inte frö". Sk. "En böl ä inte frö". Hl. Fn. *frióфr, frior,* fruktbar; jfr fsv. *frölimber,* m. a) proprie membrum seminale; b) membrum genitale masculorum. SML.; wallon. *froy,* leka; om fisk.

Frö 2 (ipf. *frödd,* sup. *frödt),* v. n. mogna, gå i frö. "Hä håll å frö säg", det börjar blifva moget, fröbart. Vb. Jfr fh. *fræva,* v. n. adolescere; *frævaz, frøvaz,* florescere, efflorescere.

Fröa, v. a. 1 beså. "Fröa jola". Ög.

Fröhäv, *frehäv, frögill,* adj. grobar; om dugligt frökorn. Hs. S. *giller, häver.*

Frölle, *fröle,* n. coll. 1) småfrö. Kl. (Stranda); 2) ogräsfrön bland trusken säd. "Ruen ä alldeles fri från frölle". Bl. (Östra h.). *Fröle.* Bl. (Bräkne); *fryle,* n. ogräsfrön i åkern eller i dålig säd. Sm.

Frölön, n. ersättning för utsäde, betalning för gjordt utsäde på ett hemman. Vg. *Frölän.* n. "Få igen frölänet", få så mycket man sått. Fsv. *frölön,* n. ersättning för utsäde. VGL.Ofrö, adj. icke grobar. "Sä'n ä öfrö". Hl. Fsv. *ofrö,* adj. ofruktbar, S.F.S. 6, 132: "iordben skulle wara ofrö til got sædhi"; l. c. 6, 341; fn. *ófrjór,* id. FRIA (ipf. *friäd,* sup. *friad*), v. n. 1) älska, göra nattbesök bos kullan. Dl. *Frii* ei. *frij* (ipf. *fridd,* sup. *fritt* el. *friä*), id. Vb.; 2) fria. "An friad fe je tid sä", han friade för en tid sedan. Dl. (Mora). I vårt riksspråk betyder *fria,* v. n. såsom bekant, begära någon till äkta: procari, virginem ambire, men ursprungliga bemärkelsen har varit att *älska.* Jfr moes. *frijon,* v. a. a) älska; b) kyssa; (deraf bland andra *frijonds,* m. vän; *friaþva,* f. kärlek; *frijons,* f. kyss); fn. *fría, frjá,* v. a. älska; *frí,* m. älskare, man; *friđill,* m. älskare; *frilla* (ljudsämdt i st. f. *friđla,* af *friđill),* f. älskarinna, frilla; *friđr,* m. a) vänskap. Hávam. 51; b) kärlek. Hávam. 90; fht. *friudil, friudilo,* m. älskare; *friudilinna,* f. älskarinna, frilla (Graff 3, 788); ffris. *friudel,* m. älskare; holl. *vrijen,* v. a. & n. a) älska, smeka; b) fria; skr. *prí,* a) behaga; b) åtrå, älska; *prija,* adj. kär, älskad; zend *frî,* att älska; beng. *prijá,* a) adj. älskad; b) m. älskare. Beslägtade äro dessutom fn. *fríđr,* adj. skön, vän; fht. *frît,* id.; holl. *fraai,* adj. id.: "een fraai meisje", en vacker flicka; *fraaiheid,* f. skönhet; fn. *friđa,* pryda, göra vacker; *frinn,* skön; fe. *frig,* f. kärlek; kärlekens gudinna; *frigjan,* älska; hedra; *freód,* f. kärlek, *friónd,* m. älskare, vän; jfr nyslav. *prijatel;* kroat, *prijazen;* serb. *prijati,* älska (Miklosich, 67). Troligen är gr. ***πρίαπος*** hithörande.

FRIGGE-RóKKEN, m. def. eg. Friggas spinnrock; stjernbilden Orions bälte. Vg.,sm.(Vestbo), ög.(Ydre). *Marä-rókken,* m. def. id. S. Sk.

FRIHUGSEN, adj. frihogad, orädd, fri i sitt väsende. Sm. *Frihuad,* Sk.; *frihuse,* Bl.; *frihója,* Sm. N. *frihuga,* id.

FRILA , *frilä,* adv. någorlunda, nog mycket. Jtl.,åm. Fsv. *friliga,* adv. utique, omnino. Rimkr. 37; nht. *freylich.*

FRIMODIGER el. *frimodi,* adj. af friskt, blomstrande och lifligt utseende. "Rö(d)r å frimodiger; friskr å frimodiger. Pojkjen (uttal. potjen) ä så rö å frimodi". Nk.

FRINSKEN, s. *vrena.*

FRJOSA (pr. *frios,* pl. *friosum,* ipf. *fros,* pl. *frusum,* sup. *frusiđ*), v. n. frysa. Ö. Dl. *Frausa* (pr. *fraus,* pl. *frause,* ipf. *fraus,* pl. *frusu,* sup. *frusi*). G. Norrländska munarterna ha flera skiftningar: *fryse* (*frös, frösse*), N. Åm.; *frus* (*fröis, frussi*), Ume; *frys* (*frös, fryssi*) Bygde; *fruus* (*frös* el. *fröus, frussi*), Löfånger; *fruus* (*fraus, frussä*), Skellefte; *freus* (*frös, frusi*), Lule; *freus* el, *frööus* (*freus* el. fräos, frusi), Calix. *Frysa (fros, frusi),* Bl. (Östra h.); *frus (*fröis, frusi), Fl. (Öb.); *fryse* (*frös, frösset*), S. Sk. Fsv. *friusa* el. *frysa* (p.p. *frusin*), id. I St. Rimkr. 35, 2 läses: "winterin haffde ælwena fröst at man matte hona bade ridha oc ga", hvilket, såsom Rdq. 1, 237 anmärkt, synes antyda ett transitivt verb *frösa* (*fröste, fröst*), göra frusen, isbelägga; (jfr mht. *fræren,* v. a. id.). Fn. *frjósa* (pr. *frýs,* ipf. *fraus,* sup. *frosit* v. n. frysa; n. *frjosa* (pr. *frys,* ipf. *fraus,* pl. *fruso,* sup. *frose*), fht. *friusan* (ipf, *fros* el. *fror*); ns. *fresen* (ipf. *fros* el. *froos,* sup. *frasen* el. *fraren.* B. W. B. 1, 450); fe. *freôsan, frysan* (*freás,* e. *freeze;* holl. *vriezen* (*vroor, gevroren*); d. *fryse,* id.; moes. *frius,* n. köld; lat. *frigere,* v. n. stelna af köld; gr. ***φρίσσειν***. Fraust-tagen, adj. af frost angripen; "Axen jär fraust-tagen". G. (Lärbro).

Fress-gådd, adj. frusen af sig, som lätt fryser; om menniskor. Hs. (Bj.).

Fressam, adj. som lätt fryser, ömtålig för köld; om menniskor. Hs. (Db.).

Fróst. m. 1) eg. lindrig köld. Riksspr.; 2) frostsår, kylsår. Vg.,sm. Fn., fht., fe., n., sv. *frost.*

Frósta, v. imp. 1 frysa, vara kallt. "Dä har fróstat i natt". Hl.,bl. *Frosta, frösta.* Sk. Frussta. "Dä frusstar". S. G. Fn. *frysta, frosta.*

Fróstad, adj. skadad af frost. Sm, Fe. *frostig,* gelidus. (Bed. 3, 19).

Frósta-gräl, n, darrgräs: Briza media. Nk,

Fróstbiten, adj. något skadad af frost Ög.,sm.

Fróst-iskå, f. i talesättet: "ta fróst-iskåna ur na", från något borttaga besvärjningen, genom hvilken förfrysningen åvägabragts". Fl. (GK. i Öb,). Anm. Utom *fróst-iskå* förekomma ock *eld-iskå* och *järn-iskå.*

Fróstnimm, adj. som lätt angripes af frost, blottställd för frost; om säd. *Fróstnäm,* adj. id. Sm. *Fressnämn,* id. Hs. (Db.). N. *frostnæm,* id.; s. *nimm.*

Froströk, m. dimma eller utdunstning, som uppstiger från vattnet i stark köld. Nk., m. fl, N. *frostrøyk.*

Frus-ländt, adj. som lätt är utsatt för frost; om åker. "Issn lotn ir frusländt. Dl. (Elfd., Våmh., Ohre). *Frössländt,* id. Hs. (Jerfsö).

Frussta-räim, m. rimfrost. N. G. *Räim-frusst,* m. id. G. S. *rim.*

Fruså, f. frossa. Dl.

Frö ((*frödd, frödt*), v. a. förkyla, ömkyla. "Han har frödt näsan". Vb. *Frö* (*frödd, frödt*), id. "Han har frödd nåsån". Jtl. *Fre,* id. "Fre fettan åv sej", förkyla sig i fötterna. Hs. *Frö sä,* v.

r. förkyla sig, ömkyla sig. Jtl. *Fräda sig,* id. "'An ar frädt sig". Dl. (Elfd., Våmh.). *Frö säg,* id. Mp. Jfr fn. *frerinn,* p.p. af *frjósa.*

Frösen, adj. som lätt fryser, ömtålig för köld; om menniskor. Bl. *Frössen, frössed.* Sk. *Frussen,* id. Vb.

Frössbåren, adj. känslig, ömtålig för köld; om menniskor. "Ja ä rent inte frössbåren ätter den sjugan". Sk. (Ox.).

Frössen lire, m. en som alltid fryser. S. Sk. (Ox.).

Frössgukk, m. som lätt förkyler sig. Hs. (enl. L—m). Ns. *frost-kötel,* m. id. Richey, 67.

Fröss-mykken, adj. som lätt fryser. Hs. (enl. L—m).

Grund-frussta, v. imp. 1 bottenfrysa. "Dä grundfrusstar", det fryser så att det blir bottenis. S. G. FRISK, adj. 1) eg. varande vid god helsa. Riksspr.; 2) helsosam; 3) vid godt mod, munter; 4) färsk; 5) kylig. Vb. m. fl. Friskas te, v. d. 1 tillfriskna. Dl. (Elfd., Våmh.).

Frisk-mat, m. färsk mat, mat som ej smakar af salt. Fl. (Qv.).

Friskon, f. def. regn-, snö- och i allmänhetsött vatten, som rinner till hafs. Fl. (Qv.). Jfr skr. *vrish,* irrigare, pluere. FRISKALARE, s. *skala.*

FRISMA, s. *fressma.*

FRIST, *frest,* f. 1) dröjsmål, uppehåll. Sm.; 2) tid, rådrum, betänketid. Sm. *Frässt,* f. id. "Tio dagars frässt". S. G. *Fräste,* f. en viss tid (t. ex. att försöka en häst eller frökorns duglighet). Hs. (Bj.). Fsv. *frest, frist* (*freest, fræst*). pl. *frestr* (GL.) f. bestämd tid inom hvilken något skall ske. VGL. Iw. 618, 2719. Fr. af Norm. 222. Ålex. Magn. f. 19: "i skaman fræst", i kort tid

hastigt; fn. *frest,* n. dröjsmål, tid, uppskof: "å skömmu fresti", hastigt; *fresta,* v. a. uppskjuta, fördröja; fe. *ferst;* fht., nht. *frist,* f. dröjsmål; ns. *ferst,* id. (B. W. B. 1, 381).

FRIT, s. *frat.*

FRITT 1, m. liten borr med skruf i ändan. G. Holl. *fret,* n.; nht. *frett;* ns. *fritt,* id. (Richey, 66); *frit* (B. W. B. 1, 457). Jfr *frat.*

FRITT 2, conj. om ock, fastän. "Han är no fatti, fritt å han är rik", han är nog fattig, (om ock) fastän han är rik. Vb.

FRITTA, s. *frega.*

FR1TT-AN! adv. eller interj. gerna, välan, må ske! må göra! Vb.

FRIVOLÄN, s. *vuren.*

FRJÅDAG, m. fredag. Dl. (Våmh.). *Frejda.* Vb.,sdm. (Forssa). Fsv. *freadagher, fredagher.* VGL. S.S. 1, 204; fn. *frjádagr;* fht. *frîatag, friietag, frigetag* (Graff 5, 360); nht. *freitag.* Fredagsbirk, f. dvärgbjörk: Betula nana. Sm. *Fredagsris,* n. Vb. (Nordmaling). Jfr *rup—ris.* FRó, adj. glad. Kl.,hs. Fsv. *fro* (*froo*), adj. glad Fr. af Norm. 38, 769. Iw. 1656, 2391; fn. *fró* (Gisl. Orð.); *frór, fravr,* adj. glad; *fró,* f. tröst, glädje; *fróa,* v. a. trösta, hugsvala, skaffa lisa; fht *fro, frou,* adj, glad; nht. *froh, fröhlich;* fsax. *frah;* ffris. *fro* (Richthofen, 767); nyfris. *frolyck* (Epkema, Woordenboeck, 157); holl. *vrolijk,* id.; *vrolijkheid,* f. fröjd; e. *frolick,* adj. glad. Anm. Af detta urgamla ord hafva vi följande ättlingar i fsv.: *frygdh, fröjd,* f. fröjd glädje. S. S.I, 1, 7; (fn. *frygd,* a) kärlek; b) fröjd; nht. *freude,* f. fröjd; fht *fravî,* f.; holl. *vreugde,* f.; d. *fryd,* f. id.); *frygdha,* v. a. fröjda. S.S. 1, 5; *frygdhefulder,* adj. fröjdefull. S.F.S. 4, 271; *frygdheliker, frögdheliker,* adj. id. S.S. 1, 228. Kg. St. 101.

FROA 1, f. 1) fru. Ordet förekommer i nedan upptagna sammansättningar. 2) benämning på ett qvinnligt troll, en skogsfru eller *skogssnua,* som tros hafva sin boning i Froali, Färs härad, Skåne. Froe-aftan, m. aftonen före vårfrudagen. S.Sk.

Froe-da(g), m. vårfrudag, den 25 mars. Sk.,hl.,bl.

Froe-natt el. *frue-natt,* f. natten till vårfrudagen. Sk.

Frua, v. n. 1 uppföra sig såsom fru. Vg.

Frutta, f. fru lilla, lilla fru. Deminut. blandientis et despicientis. Vg. Ordet synes vara bildadt af fsv. *frugha,* f. fru (S.S. 2, 119. St. Rimkr. 10. S.F.S. 6, 89), och har troligen ursprungligen hetat *frugta,* ljudsämdt *frutta.*

Hav-froan, f. def. hafsfrun. Sk. (N. Åsbo). Jfr fsv. *marnunna,* f. a) eg. hafsnunna; b) hafsfru, S. Bern. f. 78. Cod. A. 27. f. 58: fe. *merevif.* Beow. 3037. Vafferda(g)en, m. def. vårfrudagen. Bl. *Vafferda, varfeda, vårfeda, varpeda,* Sm.; *varferdag,* Nk.; *våfferda,* Nb. (Cal.); *vafferda,* Ög.; *vaffreda,* Vg. (Mark, Flundre); *vafferda, vårferda,* Fl. (Nl.); *vårförda,* Sdm.; *varfördajen,* m. def. Dl. (Mora). Fn. *freyja, husfreyja,* f. herrskarinna, fru; *frauva, frouva, frova,* f. (Norges gl. Love 1, 84); fht. *fróWa, frouva,* f.; mht. *vrouwe, vrou;* nht. *frau;* ffris. *frowe, frouwe;* nfris. *frouw;* fsax. *frua;* holl. *vrouw;* d. *frue.* Med hänseende till den skånska benämningen på skogsfrun i *Froali(d),* f. anmärkes slutligen att i fornnordiska urkunder omtalas en sådan skogs- eller bergfru, som kallas "bjarga Freyja", dea montanorum, femina gigas. Fornaldar Sögur Norðrlanda, ed. C. C. Rafn. 2, 185. Jfr *frö.* FROA 2, s. *fraud.*

FRODLIN, *frog, frogne, frogtall, fro-toll, frou,* s. *fräu.*

FROGG, *froghatt,* s. *fraud.*

FROM, adj. fet, fyllig och stark; om menniskor. Hs. (Ljusdal). Fsv. *fromer,* adj. a) tapper. Fr. af Norm. 519. Iw. 2390. Flor. 1829. Kg. St. 196. St. Rimkr. 12, 19. S.F.S. 7, 233. Horol. æt. sap. f. 71; b) nyttig. Kg. St. 147; c) gudaktig, from. S.S. 1, 36; 2, 116; deraf *froma* {*fromma, frome*), f. a) tapperhet. Fr. af Norm. 31, 541, 757. Flor. 1618. Iw. 1848; b) nytta, gagn. Skaft. 3036. Fr. af Norm. 639. S.S. 1, 82. Kg. St. 145. St. Rimkr. 14; c) lycka, framgång. St. Rimkr. 69; *froma,* v. a. gagna, hjelpa. M. Rimkr. 64. Cod. A. 49, f. 127; *fromhet,* f. a) tapperhet. Alex. Magn. v. 878; b) nytta. S.S. 1, 28; c) fromhet, gudaktighet. S.S. 1, 120; *fromlica,* adv. tappert. S.S. 1, 174; fn. *frómr,* adj. god, redlig, oskyldig, hvarvid bör anmärkas att fornsvenska och forndanska urkunder hafva bibehållit den vidsträcktare och ursprungliga betydelsen; fe. *from,* adj. tapper; utmärkt; fd. *from,* adj. a) tapper; b) stark; c) dugtig, duglig; d) utmärkt, förträfflig (Mlb. Gloss., och Bib. Ov.); fht. *frumer,* adj. tapper; ffris. *froma,* f. tapperhet; fht. *vruma,* f. nytta, gagn, hvaraf talesättet i nht "zu frommen", till nytta; fd. *fromme,* f. id. (Michaels Riimv.); nydanska *fromme,* i. id.: "liden frist kan være til stor fromme"; holl. *vrome,* f, id.; fe. *fruman,* v. a. gagna; fht. *fruman,* id.; gl. d. *fromme,* id. Reinike Fos. (år 1555), f. 219, a; fd. *fromhed,* f. tapperhet (D. Riimkr., 1533); e. *frum* (läs: *from*), adj. fet, tjock; *frumness,* fethet, tjocklek. Beslägtade ord äro fn. *framr,* adj. a) eg. den som trädt fram (af fn. *fram,* adv.); b) förträfflig, utmärkt; c) tapper; *frami,* m. framgång, framsteg; *framligr,* adj. utmärkt; *fremja,* v. a. befrämja, föra fram; fht. *vremjan,* id.; fn. *frum,* n. förstling (af afkomma eller gröda); *frums,* m. id., m. fl. Fromma, f. oförskräckthet, duglighet, raskhet. Kl. FROMS, m. det förstfödda af menniskor och djur. Bhl. *Fromsa,* i. förstfödt af honkön; honig förstfödling bland kreatur; hufvudsakligen om kreatur. Vl.,dls. Fn. *frums,* m. förstling (af gröda eller afkomma); *frum,* n. id.; *frumr,* adj. & num. ord. först: i sammans, (moes. *fruma,* adj. den förste: primus), deraf flera fn. sammansättningar, såsom *frumgetinn,* p. p. förstfödd; *frumverr,* m, förste man: primus maritus; *frumgródi,* m. första gröda, m. fl.; moes. *frums,* m. begynnelse; n. *frums,* m. förstfödde; om djur och menniskor; *frumse,* f. ko som har haft

en kalf (Aas., 116). S. *from, frua.*

FROSK, m. svullnad i gomen eller halsen på hästar. Vb.

FROST, *frosta, frostad, frostagräl, frostbiten, frostnimm, frostnäm, froströk.* s. *frjosa.*

FRUNNA, v. n. 1 brumma, surra; om flugor och brömsar. Hs.(Db.).

FRUNTEN, adj. skrynklig, skrumpen, ihopskrynklad. Vg. *Krövted,* adj. id. S. Sk. Jfr e. *frown,* rynka, skrynka.

FRUSK, s. *fnusk.*

FRUSLÄNDT, s. *frjosa.*

FRUTT, adj. tvär, ond. Dl. (Elfd.). *Fruttun,* adj. id. Dl. (Mora). Jfr e. *to frown,* v. n. rynka pannan, se sur och ond ut.

FRUTTA, s. *froa.*

FRY (ipf. *frydd*), 1) v. a. a) utmana, egga någon till slagsmål, brottning, vad o. d. Vb. *Frii,* id. Jtl.; b) våga, hafva mod. "Han frydd säg int gå dill sjöss", han hade ej mod att begifva sig på sjön. *Fry!* ett utmaningsord. "Fry däg hit!" kom hit om du vågar! Vb.; 2) v. n. beklaga sig, jämra sig, klaga. "Han fryr alltjemnt". Mp. (enl. Ihre, D.L. 51; nu obrukl.). Fn. *frýja* (pr. *frý,* ipf. *frýða* el. *frúða),* v. a. a) anse att något fattas någon, tadla, beskylla någon för något; b) uppegga: "frýja e-m með mörgum orðum". C. C. Rafn, Fornaldar Sögur Norðrlanda 1, 142; n.

fry, v. n. "frygte, være ængstlig; især for en vis mangel eller uorden" (Aas., 116).

FRYLLIG, s. *fråll.*

FRYNA, v. n. 2 rynka på näsan, genom grimaser visa sig missbelåten, draga på munnen. Sm., kl.,sk.,hl.,bl. "Hva fryner du ad? Vrensken frynte, när han kom te märren". Hl. *Fryyn,* id.; säges mest om hästar. Vb. Bornh. *fryna;* e. dial. *to frine;* e. *to frown.* Är troligen beslägtadt med fn. *fryja;* s. *fry, frutt, frunna.*

FRÅ 1, adj. bittida mornad, vaken. Hs. *Från,* id. Dl. (Mora). *Frågän, fråjän, frajin,* mornad, rask, klarögd vid uppvaknandet. Vb.,åm. Fht. *fruo, vruo,* adv: bittida; nht. *frühe,* id.; holl. *vroeg,* a) adj. tidig, tidigt mogen; b) adv. bittida ; gr. ***πρωί***, adv. tidigt, bittida. Häraf sv. *frukost,* m. jentaculum. Frå sej (ipf. *frådde sej*), v, r. morna sig. *Frå te sej,* id. "Frå te dej nu! klócka ä mikkja". Hs. (Db.). *Frå til si,* id Dl. (Mora).

Fråläten, adj. 1) otålig som tidt och ofta mycket jämrar sig, beklagar sig vid minsta anledning. Hs. (Db.); 2) som gör många svårigheter, motvillig, ogin. Hs. (Db., Bj.). *Frålåti(g),* id. Sm.

Fråna, *fråna vid,* v. n. 1 morna sig. *Frånas vid,* 1) id.; 2) komma sig, qvickna vid efter dåning. Hs.(Db., Bj.).

Ofrå, *ufrå,* adj. omornad, som ej är rätt vaken, yrvaken. Hs.,hj.,ög. *Öfrår,* id. Mora. *Ofrågän, ofrågjän, ofrajän,* id. Åm. (Nätra, Arnäs), vb. FRÅ 2, adv. på högra sidan. (Eg. fn. *frá,* præp. från, af). Ög.,sm. *Frå dej!* interj. till höger! Tilltalsord till en körsven)(*at dej!* till venster. S. Sk. Fråare, m. dragare på högra sidan. Ög. (Ydre). *Fråoxe, fråstut,* m. id.)(*te-oxe, te-stut.* Sm.,kl.

Fråmanns, adj. höger)(*temanns,* venster; om dragare. "Dra på den fråmanns-töjelen!" "Bruna går fråmanns for hon ä inte lad". Sk.,hl. *Frånmanns,* id.; deraf *frånmanns-óxe,* m. Fl. (Nl.). *Från, frånmanns,* id. Ul.

Från, *frånsi(d)a,* f. högra sidan om tistelstången)(*åt, åtsi(d)a.* Vm.sdm.,nk. *Fråmannssia,* f. id.)(*temannssia.* S.Sk.

Fråning, m. dragare (häst eller oxe), som är van att gå till höger)(*åting,* m. Nk.

Från-oxe, m. den högre oxen)(*åt-oxe.* Sdm. (Björkvik). FRÅ-BREJDU, adj. 1) otålig, kinkig, pjunkig. N. Vb. *Fråbräj,* adj. het, hastig till lynnet; svår att hafva att göra med. Åm., S. Vb.; 2) högfärdig. Vb. Fn. *frábreytinn,* adj. besynnerlig, underlig som ej lefver efter allmän sed.

FRÅBÄRLIG, adj. svår att komma till rätta med. Vg. (Kind), sm. (Vestbo).

FRÅDLIN, *frådväxt, frållen,* s. *fräu.*

FRÅGEDAGAR, *frågen, frågsmål, frägen,* s. *frega.*

FRÅGEN, adj. 1) som snart släpper eller går. Vg.; 2) ogen, ovillig, obenägen. Jfr *fragent.*

FRÅGENT, s. *fragent.*

FRÅHÅLLIG, s. *hallda.*

FRÅHÄND, s. *hand.*

FRÅLANDS-VÄR, n. vind som blåser från land;)(*telandsvär,* n. Sk. (Ox.). S. *avlandsväder.*

FRÅLL, *fröll,* n. hoprynkad, krusig remsa, band på t. ex. en qvinnomössa. G. Fryllig, adj. rynkig. G. (F.). *Kryllig,* adj. id. "Remsan jär så kryllig". G. FRÅLÅTEN, *frålåti(g),* s. *frå* 1.

FRÅLÄGSE, adv. afsides, långt ifrån. Vg. (Skarab.).

FRÅN, m. snille, förstånd. "Da ä inte från i honom", det är ingenting värdt med honom. Vl. Fsv. *frogde* el. *frijde,* f. vishet, lärdom. S. Oluffz S., s. 2: "han nam thär frogde och qwäde mong"; fn. *fröđi, fræđi, frøđi,* n. vetande, vishet; fsv. *fro (froo),* adj. klok. St. Rimkr. 19: "Herr Tyrgel Knutzon, en vijs man ok fro"; fn. *fróđr,* adj. vis, klok, lärd, slug; *fræđa,* v. a. undervisa, lära; moes. *fraþi,* n. sinne, förstånd: ***σύνειϱ***, ***νοῦς***, ***νόημα***, fraþjan, v, a. tänka: ***σωφϱονεῖν***, *froþs*, adj. förståndig: ***φρόνιμος***; *frodei*, f. klokhet, förstånd: ***φϱόνησις***, ***συνέσις***; fe. *frôd,* vis, kunnig; fht. *vruot,* adj. id.; ns. *vrood,* vis, förståndig (B. W. B. 1, 457); holl. *vroed,* vis, klok, förståndig; *vroedheid,* f. vishet, klokhet; *vroedschap,* f. vishet, klokhet; gr. ***φϱαδής***, adj. förståndig; lett. *prâts,* förstånd; lit. *prôtas,* id. Frånlös, adj. som saknar snille, förstånd. Vl. (enl. C. Nygren). FRÅNFALLEN, s. *falla.*

FRÅNSEEN, adj. ovillig, obenägen. Hl.

FRÅ-SKÄLL, adj. 1) blygsam. Dls.; 2) folkskygg. Bhl.

FRÅVIS, adj. tokig, från vettet. Sm. Jfr fn. *fravita,* adj. id.

FRÅ-VREEN, s. *vria.*

FRÅVÄNDT, *fråvännset,* s. *vända.*

FRÄG, *fräger,* s. *fräk.*

FRÄGA, *frägan, frägen,* s. *frega.*

FRÄJA, *fräa,* s. *frea.*

FRÄJD, f.? lukt, väderkorn. "När dä regnat,

sedan haren gått, har hunden ingen fräjd". Kl. (enl. G. V, Sylvander). Synes vara beslägtadt med fn. *frægđ,* f. rykte om något eller ock *fræđi,* f. historisk kunskap eller underrättelse, och således egentligen hafva betydt spaning.

FRÄK 1. adj. 1) glupsk, matgirig. Hs. *Frökjen* (uttal, *frötjän*), adj. matgirig, glupsk, snål; som äter hvad som bjudes honom. Åm.,jtl.; *frökän,* id. Vb.; 2) ej nogräknad, som håller till godo med hvad ingen annan vill hafva. "Den gäntan va fräk som to(g) den fillehunden". Hs. (Db.). Fn. *frekr* adj. a) glupsk; b) begärlig; c) ofantlig, talrik; *frækn,* adj. tapper, behjertad; *frækinn,* adj. rask, liflig, tapper; n. *fræk,* adj. a) glupsk; b) dugtig; *frøkjen,* adj. glupsk, som behöfver mycken mat (Aas., 116); fe. *frec,* glupsk; gl. e. *frek,* ifrig, tapper: "doghty men, that war full frek to fight" (Laur. Minot's poems, written 1352, ed. by Ios. Ritson. Lond. 1825, s. 15); holl. *vrek,* girig; *vrek,* m. girigbuk; *vrekachtig,* girig, ytterst snål; *vrekheid,* f. girighet; fht. *freh, frech,* girig, begärlig (Graff 3, 793); mht. *vrech,* girig, *vreche,* f. girighet; fht. *frechî,* f. id.; port. *so-frego,* girig, glupsk; provenç. *afric,* begärlig; gl. frans. *afrit,* id.; moes. *friks,* girig, *faihu-friks,* penninggirig. Ordet är beslägtadt med *frak, frakk.*

FRÄK 2, adj. besk, bitter. Vl. *Fräg, fräger,* adj. id. Hl. *Frek,* adj. amper, stark; om dricka och jäst, Jtl. N. *fræk,* adj. a) härsken; b) stark, amper.

FRÄK 3, s. *frak, frakk.*

FRÄKEN, *Frädden, Fräkå,* n. pr. Fredrik. (Demin.). S. G.

FRÄKNE el. *fräknä,* m. ormbunke; Pteris. G.

FRÄL, m. flarn, framflöte på noten. Vg. (Elfs.).

FRÄMLU, f. def. högsätet. "Sitä äi främlu", sitta längst fram i högsätet, till heders. S. G. Är befryndadt med fn. *framligr,* adj. utmärkt, förträfflig, ärofull; *framliga* (smdr. *framla*), adv. hederligt, ärofullt.

FRÄMMANSSORG, f. Viola tricolor. Sk. (Bara h., enl. Klinghammer).

FRÄMMERST, adj. och adv. främst, som är belägen längst fram)(*återst.* Vb. Fsv. *fræmbri* el. *frembri,* adj. compar. (af *fram*), främre, superl, *fræmster.* UL. GL.; fn, *fram,* adv., compar, *framar, framarr* el. *fremr,* superl, *framast, framarst* el. *fremst* (Egils., 196).

FRÄMÄ (ipf. *främdä*), v. a. uträtta ärenden. "Främä ett ärende". G. Fsv. *fræmia,* v. a. (med framgång) utföra, främja; fn. *fremja,* fe. *fremjan, freomjan, freman;* fht. *vremjan;* d. *fremme.*

FRÄN, adj. 1) utmärker i riksspr. stinkande, bitter, skarp, rå, genomträngande med hänseende till lukt och smak. I munarterna heter det stundom *fren, från* el. *frön.* "Fren smak, tunga". Sm.,kl.,ul. "Osten ä så från". Bl. (Östra h.); 2) hvass, skarp, a) med hänseende till känslan. "Fröna händer". Sm.,kl.; b) med hänseende till luften. "Dä ä så fränt i lufta", det är så rått, kyligt, obehagligt i luften. Sm.; 3) ondsinnt, snarsticken, häftig och lättretlig. Hs. (Db.), dl. (Mora). *Frön,* id. Hs.,mp.,jtl. *Från,* id. Bl. Härledningen osäker. Jfr Ihre, Gl. 1, 589. Fräne, n. 1) senap. Öl. *Fränt,* m. id. Kl. (Stranda); 2) stridt gräs. Kl. (enl. G. V. Sylvander). FRÄSA *-ste, -st*), v. a. & n. snyta. Bl. "Fräs näsan din!" snyt din näsa. Fl. (Pargas). Jfr *frausa.*

FRÄSING, f. välling, tillredd af sötmadt rågmjöl och vatten, hvaruti finskuret sjelspeck är tillblandadt; tillredes på isen vid sjelfångst och påstås vara en "hygglig mat". Fl. (Ingo). Jfr *frässa,*

FRÄSSA, v. n. 2 steka i smör. Sm. *Frees* (ipf. *frest*), v. n. a) fräsa, sjuda. "Hä fres ti gryta", grytan kokar upp; b) susa och brusa; om en fors; c) yttra misnöje, hårdt tilltala, vara ond.

"Han frest dill'om". Vb. *Fresa,* bannas, vara ond. Mp.,hs. Jfr sv. *fräsa,* v. n. Fres, n. 1) fräsning, susning af stekning i panna; 2) sus och skum af en fors; 3) uppbrusning, misnöje. Vb. Fn. *fræs,* f. hväsande. FRÄTÅ (pr. *frät,* pl. *frätum,* ipf. *frat,* pl. *fratum,* sup. *frätiđ),* v. n. fjärta, släppa väder: pedere. Dl. (Elfd.). *Fråtå,* id. Dl. (Mora). *Frata, fröppa, pröppä* (ipf. *-pä*), v. n. id. Åm. *Fröpp* el. *pröpp* (ipf. o. sup. *-ppä*), id. Vb. Fn. *frata* el. *freta,* v. n. id.; *fretr,* m, fjärt: crepitus ventris; fht. *firz, furz;* lit. *pirdis, perdis, pirdá;* lett. *pirdens;* nht. *farz;* t. dial, *furtz;* fe. *feort,* m.; holl. *vërt;* e. *fart;* gr. ***πορδή***, id.; lat. *peditum,* id.; n. *frata,* v. n. fjärta: fe. *feortan;* e. *to fart;* mht. *vërzen;* nht. *farzen;* ns. *furten, purten* (B. W. B. 1, 470); gr. ***πέρδ-ειν***; lat. *pedere;* frans. *péter;* sp. *peer;* lit. *persti;* lett. *pirst* och *pirdeht;* fin. *pieren;* nordtschudiska *peren, perda* (Acta Soc. Se. Fenn. 6, 99); pol. *pierdziec;* böhm. *prdêti, prdnauti;* serb. *prdnuti;* ryss. *perdjet;* skr. *pard,* id.

FRÄU, *-n,* m. 1) fetma, frodighet i jorden. Jtl. *Fråa, -n,* m. id. Mp.; 2) gödsel, kompostdynga. Jtl. Jfr *fre, fri.* Frodun, adj. frodig, fet, välmående. Dl. (Mora). *Fråll̄en,* adj. frodig. Hs. (Bj.).

Frodväxt, adj. frodig, fet; om menniskor. Dl. (Elfd., Mora).

Frogne el. *frougne* (def. *-nen*), f. frodnad, frodighet, fruktbarhet; om jordmon. "No hav jo**l**a frougnen, om du int snålas vä 'a", nog är jorden fruktbar, om du ej nekar henne gödsel. Vb.

Frog, adj. saftrik, som genom för stark växtlighet blifvit mindre fast till sin byggnad. Måhända smdr. af. *froug.* Vb. (Nordmaling). *Fråda,* adj. id. Nb. (Ö. Cal.). *Fröudu, fraudu, freudu,* adj. 1) saftrik, frodig, fruktbärande; om åker, äng, skog och växter. "Fröudu åker", fet, frodig åker. "Fröudu äng", fet, fruktbärande äng. "Fröudut gräs". "Fröudu jo**l**-mån". *Fröu, freu,* adj. frodig; säges blott om träd och eg. i sammansättningar. "Freu-bjerk". "Freu-tall", en tall, som består mest af ytved, har liten kärna och begagnas ej gerna till byggnadsvirke. "Freu-gran", sämre gran, mera blottstäld för röta. Vb. "Freudu skog, åker, äng". N. Vb. *Freudot,* adj. fet; om åker eller jord i allmänhet. Fl. (Öb.); 2) fet, frodig; om boskap. Vb. N. *fraudig, frøy,* id.

Frogtall, m. tall, som genom för hastig växt blifvit mindre fast. Vb. *Frod-tåll.* Dl.; *frå-tall.* Mp. FRÄUENTIMBAR, n. qvinna i allmänhet, fruntimmer. G. Egentl. jungfrubur, frustuga; derefter fruntimmer,

FRÖ 1, m. det köttiga i hästhofven. Ög. (Ydre).

FRÖ 2, n. pr. guden Frö eller såsom man vanligen i Sverige skrifvit Frey. Att *Frö* varit den svenska formen utvisa nedan upptagna sammansatta ord. Fn. *Freyr,* har ursprungligen betydt herre. Jfr moes. *fráuja,* m. herre: ***κύριος***, *heiva-fráuja,* m. husherre, herre i huset: ***οἰκοδεσπότης*** (Marc. 14, 14); *fráujinôn,* att herrska; *fráujinassus,* m. herrskap; fsax. *frâho, frô, frôhô,* m. herre; fht. *frô,* m. id. (Graff 3, 804); fe. *freá* (i st. f. *freaha,* enl. Kemble), m. id. Af våra fornnordiska urkunder ser man att fn. *freyr* utmärker herre, t. ex.: "freyr foldar", jordens herre, konung. (Håkonar saga hins goða, i Heimskr., ed.. Hafn. 1787; 1:a del., 5:e kap., 2:a stroph.). Bopp anser att moes. *frauja* är en förkortning af *frabuja;* skr. *prabhu,* m. dominus, augustus. Fröja, f. fornnordiska gudinnan Fröja. Fn. *Freya.*

Fröjered, ortnamn i Vg.

Frö-vi, *Frös-vi,* Frös helgedom. S. *vi.*

Frös-lunda, Frös lund. Vm.

Frö-tuna, Frös hem. S. *tun.* Detta ortnamn förekommer i Nerike. FRÖ 3, s. *frjosa.*

FRÖ 4, s. *fre, fri.*

FRÖA 1. f. groda: Rana temporaria. Ög. (Ydre), kl.,bl. *Frö* (pl. *-er*), f. Sk., bl. *Fraud, frod,* f. G. Fsv. *frødh,* f. (S.F.S. 4, 308); fn. *freya,* f., *fröskr, frauskr,* m.; n. *frosk, frausk, frøsk, frjøsk,*

m.; d. *frø;* fe. *frocca;* e. dial. *frosk;* e. *frog;* nht. *frosch;* holl. *vorsch;* lett. *parkskis,* id.

FRÖA 2, s. *fre, fri.*

FRÖ SÄ, s. *frjosa.*

FRÖKEN, *frökjen,* s. *fräk* 1.

FRÖLE, *frölle, frölän, frölön,* s. *fre, fri.*

FRÖN, adj. 1) maskstungen, skadad af torröta ; 2) skör, bräcklig. Vb.—sk.; troligen allmänt. I Delsbomålet *fren; frän,* dl.; *fröin,* fi. (Kronoby, GK. och NK.), men i Nerpes och Nyland *frön.* Ordet är tvifvelsutan en omkastning i st. f. *forn,* gammal; s. detta ord.

FRÖPP, *fröppa säg,* s. *fraud.*

FRÖPPÅ, s. *frätå.*

FRÖS, s. *fraud.*

FRÖSEN, *frössbåren, frössed, frössen, frössenlire, frössgukk, frössländt, frössmykken,* s. *frjosa.*

FRÖSS, s. *fress* 2.

FUBBLA, v. n. 1 1) bära sig oskickligt, tölpigt åt, oskickligt handtera. Nästan allmänt och väl egentl, tillhörande riksspråket; 2) göra dåligt hvad man har för händer. *Fubbäl* (ipf. *-bblä*(, Vb. Jfr *bäkkel, fakkäl, febbäl, klattär, wakkäl, gikkäl;* 3) *fubbla på målet,* säges om rusiga menniskor. "Ja hörde han va lite på röken, så han fubbla på målet". Vg.; 4) med præpos. *te, mä, unda,* m. fl.: undangömma, undansmyga, undandölja. "Han fubbla te seg se(d)laboka". Nk. Anm. De här nedan upptagna *fubb, fubber, fubba,* synas gifva vid handen att den ursprungliga, numera ur bruk

komna, formen varit *fubba,* hvaraf *fubbla* kan anses såsom freqventativum. Jfr fn; *fipla,* v. a. vidröra. Fubb, *fubber,* m. ovig, trög menniska. Sm. *Fubbäl,* m tafatt menniska. Vb. E. *fub,* m. tjock och fet lunser.

Fubba, f. tjock, fet qvinna. Sm.

Fubbel, n. 1) oskickligt beteende, då man har något för händer. Sdm.; 2) senfärdighet. Vl.; 3) dåligt arbete. Vb.

Fubbelaktu, *fubbellånnom,* adj. tafatt. Vb.

Fubbelhändt, adj. som fumlar, oskickligt handterar. Vg.

Fubb**L**ug, adj. som bär sig tölpigt åt; senfärdig och oskicklig på en gång. Sdm. (Thoresund). *Fubblig.* Vg.,nk.,vl. m. fl. S. *fumla.* FUDDA, v. n. 1 göra något långsamt. Sdm., ul. (Rosl.). *Fnudda,* v. n. id. G str., ul. Jfr fn. *fuđla,* v. n, handtera något vårdslöst; ns. *fuddeln,* "nachlässig arbeiten" (B. W. B. 1, 461). Fuddare, m. den som gör något långsamt. Ul. (Rosl.). FUGEL, m. fogel. Vb.,vl. *Fugel* el. *fugl.* G. *Fäul.* G. (F.). *Fugel, ful.* Hl. *Fugl, fuvl, ful.* Bhl. *Fövel, fuel, ful.* Bl. *Fuel, faul.* Sm. (Vestbo). *Feul.* Nb. (Ö. Cal.). *Fuel.* Kl. *Fuul.* Fl. (Öb.). Öfverallt masc. Fsv. *fughel,fughil, foghel,* m. S.S. 1, 129. S.F.S. 4, 111. Sv. Pr. L. XX, s. 203; deraf *fughla galder*, m. spådom med anledning af foglars tlygt. S.F.S. 4, 111; *fughla gildri,* n. giller för foglar. HL.; *fuglaleker,* m. fogellek. UL.; *fuglaren,* m. fogelren; en smal ren, på hvilken foglar kunna sitta, men ingen gångstig eller väg är. UL.; *foglasanger,* m. fogelsång. Horol. f. 39; fn. *fugl, fogl,* m. fogel; fht. *fugal, fokal;* nht. *vogel;* fe. *fugal, fugol;* e. *fowl;* ffris. *fugel;* fsax. *fugal;* holl. *vogel;* d. *fugl;* moes. *fugls,* m. id. Jfr lat. *volare,* att flyga. Fógelbär, n. 1) eg. bär af Prunus avium. Riksspr.; 2) bär af Viburnum opulus. L. Ul.

Fógel-ólja, f. tran, kokad af sjöfogel. Fl. (Nl.).

Fógel-sjös, *ti fógelsjös,* till (på) sjöfogelskytte. "Far ti fógelsjös". Fl. (Qv.).

Fógeltok, m. fogelfängare. Kl. (Stranda). *Tok,* af fsv. *taka,* v. a. taga: capere. Jfr fn. *fuglatekja,* f. fogelfångst.

Fógling, m. i. q. *fógeltok.* Kl. (enl. G. V. Sylvander). Fht. *fogalari,* m. (Graff 3, 439); fe. *fugelere, fuglari,* m. id.

Fugla, v. a. 1 fånga foglar. Hs. (Db., Bj.). *Snara,* v. a. id. Hs. (Db.). Holl. *vogelen,* v. n. fånga foglar; fe. *fugljan, fugeljan;* fht. *fogalôn,* id. (Graff 3, 439).

Fugla-bit, m. ottemåltid, bestående af en munnsbit mat tidigt om morgonen innan man under sommartiden går ut till arbetet. Vg. *Lucæ-bit,* m. en sådan liten måltid om morgonen på Luciæ-dagen. Vg.

Fyle, n. coll. 1) en mängd foglar. Sk. (Ing.); 2) fjäderfä. Nk.,sk.,hl.,bl. *Fugle.* Vg. Fsv. *fyghle,* n. id. Sv. Medelt. Bib. 1, 359: "roca oc kraka ok alt svart fyghle"; fn. *fygli,* n. fogel, men förekommer endast i sammans, *andarfygli,* n. and; *illfygli,* n. skadlig fogel; fht. *fugilî,* n. liten fogel (Graff 3, 439), Anm. Ett annat i våra allmogemål förekommande ord *fyle,* är anfördt under *ful* 1,

Fäul-flakkugur el. *fäula-fläkkugur,* adj. eg. fogelfläckig; som har mörka fläckar eller prickar någorstädes såsom modersmärke eller födslomärke, hvilket tros uppkomma om modern ätit spräckliga fogelägg. G.

Fögl-kass, m. fogelpåse. Fl. (Hütis kapell), FUK, *fäuk,* s. *fjuk.*

FUKKEL, fukel, n. skalkstycke. Fl. (Nl.). *Fukkel,* n. oart, okynne. Sdm.

Fukkla, *fukla,* v. n. 1 begå skalkstycken. Fl. (Nl.). Ns. *fukeln,* bedraga, handla oredligt. (B. W. B. 1, 461). FUKT, *fukta, fokta,* s. *fjuk.*

FUL 1, adj. 1) som har ett obehagligt utseende; i sedligt afseende föraktlig, stygg. Att denna betydelsen, som förekommer i riksspråket, likväl ej är den ursprungliga, visar sig af våra munarter och nedan intagna jemförelse med närbeslägtade tungor. 2) rutten, skämd, sur. "Ful strömming". "Köttet ä fult. Vb. *Fäul,* id. G.; 3) listig. Hs. (Bj.); 4) kåt, brunstig: a) eg. om djur. Vb. *Fäul, feul, fiul.* Nb.; b) äfven om menniskor. Vb. (Löfånger). Fsv. *ful,* adj. ful, skamlig. SML. S.S. 1, 87. S, Bern. f. 51; *forfulna,* v. n. ruttna. Sv. Pr. L. LIX, s. 23: "forfulna oc rothna"; *fylska, fyliskia,* f. a) var: pus. S.F.S. 1, 3 h.: "thet watnit rensar f. aff øghonen"; b) orenlighet Kg. St. 59; fn. *fúll,* stinkande, rutten; *fúlligr,* stygg, barsk; *fýla,* f. stank; n. *ful,* a) motbjudande, af elak smak eller lukt; b) stygg, förtretlig; c) listig; d) vred, bitter; e) kåt; d. dial. *fule, fuvle,* v. n. ruttna; fe. *ful,* smutsig, stinkande; *fûl,* n, stank; *fuljan,* v. n. ruttna; e. *foul,* smutsig; stygg; holl. *vuil,* a) smutsig; b) rutten, stinkande; c) nedrig; fht. *fûl,* stinkande, rutten; mht. *fûl, vûl;* moes. *fuls,* id.; nht. *faul,* a) stinkande; b) falsk, dålig, gemen; c) trög; ns. *fuul,* id. (B. W. B. 1, 462); fht *fûli,* f. ruttenhet; *fûlida,* f. id.; *fûlen,* v. n. ruttna; nht. *faulen,* id. Man finner, såsom Grimm (wb. 3, 1367) anmärkt, att i alla götiska tungomål **l** framträder i detta ord, ehuru denna bokstaf ej kan anses höra till roten, hvilket man ser af sv. interj. *fy;* frans, *fi;* holl. *foy;* gr. ***φεῦ***; nht. *ful, pfui;* lit. *pui;* vidare i fh. *fúinn,* rutten; *fúki,* m. stank; *fúna,* v. n. ruttna; skr. *pûj,* v. n. stinka; *pûti,* stank; lit. *púi* (pr. *puvu),* stinka; lett *puht;* gr. ***πύον***, n. var; lat. *pus,* id. I st f. **l** visar sig deremot **t** i lat. *putere,* v. n. stinka; gr. ***πύϑειν***, id.; lat. *puter,* stinkande, rutten; *putescere,* v. n. ruttna; *putidus,* rutten, stinkande; *putor,* m. stank; *putridus,* stinkande, m. fi.; it. *putire,* v. n. stinka; *putrido,* stinkande; arm. *phut,* rutten; gael. *pûthar,* m. varigt sår; irl. *putar,* rutten, stinkande. Fulakto, adj. ofärdig, behäftad med kroppslyte. Fl. (Pargas).

Fule, *den fule,* djefvulen. "Bevars för den fule". Sm. *Den laje,* id. Sm.

Fulfass, m. 1) djefvul; eg. en liten ful djefvul, enär *fass* utan tvifvel är demin. af *fan,* m. djefvul. Vg.; 2) ful, stygg menniska. Vg. *Fulfasse,* m. id. Sm.

Fulfäla, f. def. svår ledvärk. Kl.

Fulhondin, m. def. 1) eg. den fule hunden; 2) djefvulen. *Han ilak,* id. "Ja så han ilak, å han fångst alldeiles som in stor svartan hond". Fl. (Öb.).

Fuling, *fulinger,* m. 1) ful, stygg, obehaglig, listig menniska. Allm. *Fuling, fulinge, m. Nk. Fäuling. G.; 2) djefvulen, "har du vatt ute för fulingen, råkat på fulingen? Sm. Fu**l**inge, ~n, m. "Ja menar fulingen ha tatt mössan". Nk. Fulingen, fuln, m. def. Ul.; 3) smekord i skämtsamt tal; stygging. Nk.*

Fulkómperska, f. onda bettet; panaritium. Kl. S. komperka.

Fulskap, m. & n. 1) ett slags bulnad i fingrarne, åtföljd af olidlig värk (panaritium). Nk.; 2) utslag. "Råka ut för fulskap". Sm.,bl.; 3) större rofdjur. Bl. (Asarums s:n); 4) löss, ohyra. Kl.

Fultyg, n. i. q. fulskap. "Han har fultygä i fingrar". Nk.

Fuläs (ipf. -sä), v. d. vara brunstig, löpsk; om hundar. Vb. Fuläs el. föjläs (ipf. -sä), id. Nb. (Calix). Fyl (yy), v. n. paras. Jtl.

Fuläst'n, m. def. djefvulen. Vb.

Fyla (ipf. fylte), v. a. banna, skämma ut, snäsa åt någon. "Ja fylte på'n". Ög.,sm.,kl. Deraf hundfyla, v. a. häftigt banna upp. Sm.

Fyle, n. coll. pack, slödder, dåligt folk. Nk., sk.,hl.,bl. Ett annat ord fyle, s. fugel. Jfr fe. fylđ, f. smuts, orenlighet. (Matth. 23, 27).

Fäul-anded, adj. som har stinkande, elak andedrägt. G.

Fäul-bajnt, adj. surbent. G. FULLER, adv. väl, visserligen, troligen, kanske. Vg.,sm. (Östbo), fl. (Nl.). Ful Fl.(Öb.). Fälle, fölle. "Dä ä fälle så". Dls.,vg.,ög.,sm.,kl. Fälle, fölle, folle.

Vl. Fälle. Vb.,sdm.,nk. Föll. Mp. Fsv. fuller, väl: quidem: n. fell.

FULLFLÄTAD, adj. utpiskad. "Fullflätad skälm". Ul. (Rosl.).

FULLFÖR, s. fara 2.

FULL-MYNNTAR, adj. storgapig. G. (Full, mun).

FULL-TAGA, adj. som har full arbetsstyrka. "En fulltaga kar(l)". Sm. Fsv. fultaki, fultaker, fultagher, adj. a) fullkomlig, berättigad. S.F.S. 2, 1 h. sid. 4; 5, 13, 81; b) stark. S.F.S. 7, 77. Didr. af B. 263; moes. fullatojis, fullkomlig (fulls, full, fullkomlig, táujan, göra).

FULL-TÄRENES, adj. som har fullkomlig matlust, äter mycket. S. Sk. — Anm. Det är ganska märkligt att i våra landskapsmål så få sammansättningar med full finnas, då detta deremot ofta förekommer i fn. och nuvarande svenska riksspråket, men vida talrikare i våra svenska medeltidsskrifter, hvarur vi här vilja meddela några:

a) fulbordheliker, adj. fullkomlig. S.S. 3, 93. Fulbordogher, adj. id. Spec. Virg. s. 155.

b) fuldiærvar, adj. mycket djerf. S.F.S. 4, 101.

c) fuldristogher, adj. mycket stridbar. S.F.S. 7, 259.

d) fuldæghliker, adj. mycket dägelig, fager. S.F.S. 6, 101.

e) fulfeter, adj. mycket fet. S.F.S. 6, 236.

f) fulgærþa bönder, fulgærdis bönder, m. pl. bönder som erlägga full skatt. HL.

g) fulgör, adj. fullkomlig. S.S. 1, 2. Fn. fullgér.

h) fulgörla, fullgörla, adv. mycket noggrannt. Fr. af N. 559. Alex. M.

i) fulhærdugher, adj. mycket förhärdad. S.F.S. 4, 300.

j) fuliæmerliker, adj. mycket jämmerlig. Alex. M. v. 3377.

k) fulkomelse, f. fullbordande, verkställighet. VGL.

1) fulkynnogher, fullkyndogher, adj. fullt skicklig. S.F.S. 1, 3 h. Alex. M.

m) fulkænna, v. a. fullkomligt lära. Cod. A. 29, f. 171 v.

n) fullbratt, adv. skyndsammast. St. Rimkr. 79, 90.

o) fullbyr, m. full, verklig by)(þorp. VGL.

p) fullgröner, adj. helt och hållet grön. Alex. M.

q) *fullkön,* adj. mycket djerf. Alex. M.

r) *fullnær,* adv. nästan. St. Rimkr. 96.

s) *fulrasklika,* adv. mycket hastigt. S.S. 4. (Karl Magn.).

t) *fulsighia,* v. a. fullkomligen säga. S.S. 1, 14, 27, 229.

u) *fulsnart,* adv. mycket snart. St. Rimkr. 145. Fn. *fullsnart,* id.

v) *fulltro,* adj. fullt trogen, mycket trogen. St. Rimkr. 120, 201. Alex. M. D. *fuldtro,* adj. id.; fn. *fulltrúi,* m.

x) *fulstarker,* adj. fullkomligt stark. S.F.S. 6, 101. Fn. *fullsterkr,* id.

y) *fulstoper, fullstopper,* adj. ymnig. S.S. 1, 14, 189; 3, 159. Tref. tidh., f. 160. *Fulstopliker,* id. Sv. Pr. K. f. 68 v.

z) *fulstoplika,* adv. ymnigt, öfverflödigt. S.S. 1, 101. Tref. tidh. f. 138.

å) *fulstoplikhet,* f. ymnighet. S. Bern. f. 35, 60 v. Cod. A. 27, f. 202 v. *Fulstopnader,* m. id. S. Bern. f. 181.

ä) *fulsæri,* n. fullsår; plenum v. gravius vulnus. VGL. UL. ÖGL. VML.

ö) *fultiþa,* adj. mogande, till mogen ålder kommen. HL.

aa) *fulltrefvin,* adj. mycket stark. St. Rimkr. 25.

bb) *fulvirþi,* n. fullt värde. VGL.

cc) *fulviter,* adj.mycket vitter, lärd. S.F.S. 6, 101.

dd) *fulvoren,* adj. fullkraftig, fullvuxen. Didr. af B. 321.

FUMBIL, m. hvar och en af de kärfvar, som bilda stommen i en skyl. Fl. (Kb. i Öb.).

FUMM, n. oförstånd, dumhet, yrhet. Vg. Fn. *fum,* n. för mycken skyndsamhet Jfr *fummer.* Fommet, adj. galen. Bhl. (Foss).

Fumma, v. n. 1 1) vara tokig, galen, yra; 2) vara darrhänd, Vg. Fn. *fuma,* v. n. skynda sig alltför mycket.

Fummla, v. n, 1 1) bära sig ovigt åt, slarfva. Hs.—bl. *Fummäl* (ipf. *-lä*), Vb. *Fåmmla.* Fl. (Nl.); 2) vara darrhänd, ej kunna säkert taga med fingrarne. Sm.; 3) gå osäkert, snubbla. *Fjumla,* id. Sm. Jfr ns. *fummeln,* v. n. a) icke gifva sig den erforderliga mödan vid förrättande af ett handarbete; b) famla (Danneil, 59, 261. B. W. B. 1, 467); e. *to fumble,* famla, ovigt handtera; holl. *fommelen.*

Fummel, m. fubblare, tafatt person. Vb.

Fumm**L**ug, adj. som går osäkert, icke väl ser hvart han går. Sdm. *Fåmmlóg.* Fl. (Ingo). *Fummleter, fummlet, fjumlet.* Sm. Jfr e. *fumbler,* m. tölper, ovig menniska. FUMMA, v. n. 1 hemligt fjärta: occulte pedere. Bl.

FUMMEL, m. skomakareverktyg, hvarmed klackar och bottnar putsas. Sdm.—sk.; troligen allmänt ord. Bay. *fummel,* id. Bakoms-fummel)(*randfummel.* Bl. m. fl. FUNDERA, v. n. 1 begrunda, djupt tänka på något. Allm. Fe. *fundian,* "to endeavour to find". Jfr *funnas.* Fundér, n. begrundande, öfvervägande, tvekan. "Ja va i ett sådant fundér hur ja skulle göra". Nk. *Funderer,* f. pl. funderingar. "Ja har mina funderer hur ja ska ställa mina påsar". Sdm.

Funderli(g), adj. djupt tänkande. "Dä ä en möe funderli menniska". Sm.

Funderli(g)t, adv. fintligt. Sm, FUNKA, v. n. 1 pråla, prunka. Vg. (Hof, 123). Jfr fn. *funi,* m. eld; moes. *fôn* (gen. *funins*), n. id.; *funisks,* eldig; port. *fona,* flygande gnista; nht. *funke,* m. gnista; mht. *vanke,* f.; fht. *funken,* m. (Graff 3, 527); holl. *vonk,* f. id.; nht. *funken,* v. n. gnistra, *funkeln,* v. n. id.; holl. *vonken, vonkelen;* d. *funkle,* id.; mht. *vanken, venken,* antända; ns. *funsel,* ett dunkelt ljus (B. W. B. 1, 468); fsax. *fanung,* lanterna. Grimm, (gr. 3, 60) antager ett förloradt starkt verb *finkan, fank, funkun,* gnistra, utsända gnistor. Af detta synes vårt landskapsord *funka* vara bildadt och egentligen hafva betydt lysa, skina. Beslägtade ord äro troligen gr. ***φανεῖν***, lysa, ***φανὸς***, lysande; lat. *funale,* n. vaxfackla; *funus,* n. liktåg, som enligt Servius egentligen betyder "ardens cadaver", samt *fomes,* m. tunder, fnösk. Festus: "fomites . . . alii vocari putant scintillas, quæ ex ferro candenti malleis

excutiuntur”. Döderlein (4, 407) anser oriktigt *funus* bildadt af lat. *ferre.* Af ofvan anförda förlorade starka verb har troligen *fink,* m. fogelslägtet fringilla i anseende till den gula färgen erhållit sitt namn. Fht. *finco, vinco, vincho* (Graff 3, 527); nht. *fink;* fe. *finc;* e. *finch;* holl. *vink,* id.

FUNNA, v. n. o. a. 1 1) gissa sig till något, utgrunda. Sm. (Vestbo). *Fånna,* Sk. *Funnas,* v. d. id. Sm. (Värend), kl.,öl.,bl. (Lister). *Funn,* a) komma under fund med; b) uppvädra, upptäcka. Vb. *Fjuna,* förmoda, tycka sig förstå. ”Han fjunte om'et”. Ög.; 2) besinna, erinra sig. Ja funnade mej inte på namnet. Ja hannt inte å funna mej”. Jfr fsv. *fund,* n. påfund. S.S. 1, 139, 147; 2, 24; *fundogher,* adj. a) fyndig. S.S. 1, 114; b) listig, slug. Cod. A. 27, f. 58 v.: ”o thu fundogher ræfver”. Funnsa, v. n. o. a. 1 (freqv.) tänka på. ”Funnsa på”. Bhl. FUNTA 1, v. a. 1 döpa (barn). Kl. D. dial. *fonte,* id.; föråldr. (Mlb., D.L. 125). Af fsv. *fonter, funter,* m. dopfunt (lat. *fons,* m. källa); deraf *fontkar* (*fundkaar*), n. dopfunt. UL. S.F.S. 6, 87, 434; *font lius,* n. ljus vid dopfunten. Sm. KB. Funnt-fadder (pl. *-ddrar*), m. förtrogen vän. Ög. (Ydre h.). Jfr Ihre, Gl. 1, 619. FUNTA 2, v. n. o. a. 1 1) förfärdiga, bilda, dana. ”Dä ä väl funtadt”, säges om en sak, då hon är väl gjord. Vg.; 2) laga till, bereda. Sm. *Funta sej,* skicka sig väl eller illa, passa sig, komma till pass. ”Dä funtar sej”. Vm.,ul.,nk.,ög., vl. D. dial. *funde,* v. a. laga till, göra färdig; *funde sig,* göra sig färdig (Mlb., D.L. 139); jfr. fsv. *fundr,* m. a) fynd; b) möte. Funtadr, adj. beskaffad, bildad, danad, sinnad. Vm.,ul.,nk. *Fonta,* Hs. (Bj.). *Funtä.* ”Anders har alldri hat te nå'n menniskä; nej! han ä inte så funtä”. Sdm.

Funta se, v. r. 1 kläda sig grann. Sm.,bl.

Funta, f. snyggt klädd flicka. Sm. (enl. L—n).

Funtad, adj. grannt klädd. Sm. (enl. L—n).

Funtes, *funtus, funtos,* adv. grannt, präktigt. ”Må tro, dä va funtes; dä va funtos te flekka”, det var en präktig flicka. *På funtes,* adv. alldeles på ståt. Sm. (enl. L—n).

Funtus, 1) adj. god, dugtig, artig. ”Funtus te kar”. *Funkes,* id. ”Dä ä funkes te kar”, Vl.; 2) adv. väl, bra, dugtigt. Ög. (Ydre); 3)m. a) gunstling. Fl.(Nl.); b) hjelte. Fl. (Öb.). FUNTED,adj.tjurgalen, begärlig efter tjur; om ko. Bhl.(Or. o. Tj.). Jfr *forntida,* s. 106.

FUR, m. fogelmage. Fogelfängare vilja om hösten se efter hvad fogeln har i *furen,* för att derefter spå till vinterns beskaffenhet. Hs. (Db.). *Föringe,* m. örmage (hos foglar). Dl. *Förukuppä,* m, id. Dl. (Elfd.). *Krävu-kuppä,* m. id. Dl. (Åsens by i Elfd.); *krevu-kuppä,* id. Dl. (Mora). Fn. *fúarn, fóarn,* fogelmage, kräfva. *Fuj-arn,* id.; *fúi,* m. förruttnelse. Jfr frans, *fanon,* m. ”wamme oder wampe, der herabhängende häutige theil am halse, unter dem kinne, besonders bey dem rindvieh”. C. F. Schwamm, dictionnaire des langues française & allemande.

FURA 1, v. a. o. n. 1 gnida, gno starkt. Ög. Fn. *furaz,* nötas; n. *fure,* v. a. fricare (enl. Egils. 211).

FURA 2, f. 1) knut, hopvridning på en tråd. ”Dä ha kummet e fura på tråen”, något hinder har kommit i vägen. Sm.,bl. *Fure,* f. S. Sk. S. *fnurr* 1; 2) *furona,* f. def. pl. oredor, trassel på nät. Obestämda formen *furor* ej bruklig. Fl. (Öb.). Fura sej, v. r. 1 fnurra sig; om en tråd. S. Sk., bl.

Fured, adj. hopvriden, knutig; om tråd. S. Sk.

Furg, n. *furga,* f. trassel, knorra, oreda (på en tråd). G. FURKI(G), adj. tjock, ovig, mycket påklädd. Ög.

FURRA, v. n. 1 visa sig ond, snarsticken, vara hastig. ”Han furrade te”. Sm. Jfr *fura* 2, som synes vara beslägtadt. Eller är ordet befryndadt med m, *firra,* f. barskhet, stränghet; *firrulegr,* adj. sträng, *firrin,* id.; *firtinn,* förtretlig; *firraz,* afsky, undandraga sig? Eller med fn. *furr,* m. eld? Furri(g), adj. sticken, hetsig. Bl. (Listers h.). N. *furten,* sticken, förnärmad. FURU (pl. *-r*), f. fur. Dl. *Fyr, fäur.* G. *For.* Vg. *Fer.* Sm.,kl.,hl.,bl. *Ferr, firr.* Sk. *För.* Bhl. Fsv. *fora,* f. fur. VGL.; fn. *fura, fyra;* fht. *foraha, forha* (Graff 3, 678); nht. *föhre;* fe. *furh;* e. *fir,* id. Monne af m. *furr,* m. eld, emedan furträdet är så eldfängdt och häftigt brinner? Fere, n. coll. 1) furuskog. ”Vi ska te feret i da”. Sk., hL,bl.,sm. *Fyre,* n. G.; 2) virke af fur. ”Dä ä godt fere i den sparren”. Sk.,hl., bl.,sm.

Ferepära (pl. *-rer*), f. tall- (eller gran-) kotte. N. Sk.

Fere-stabb, m. furustubbe. Sk. (Lugg.), bl.

Fere-äkka, s. *äkka* 2, sid. 4.

Fer-trä, n. furuträ. Kl.,bl. *Furutraj,* n. Dl.

Foråbläddrå, f. Lappskata: Garrulus infanstus. Fl. (GK., K. i Öb.).

Furu-brö, n. barkbröd, bröd af furubark. Nb. (Ö. Cal.), vb. *Furu, -n,* f. tallbark, tillredd åt boskap till foder, åt menniskor till bröd. N. Vb. *Fore, -n,* t Vb. (Nordmaling).

Furu-fnatt, m. ekorre: Sciurus vulgaris. Dl. (Elfd.; föråldr.).

Furu-gadd, s. *tjerugadd.*

Furu-knarr, m. tillkråka: Picus martius. Dl. (Elfd., Mom).

Furu-laus (pl. *-låiser*), m. en mycket liten fogel, till färgen gulbrun, som åtföljer ekorren och lefver af de frön, hvilka han ur tallkottarne framtvingar. Dl. (Mora).

Furu-lägg (pl. *-är*), m. stor, tjock furustam. Dl. (Elfd., Våmh.). *Stur-tåll,* m. ”stur å diger tall”. Dl. (Åsens by i Elfd.).

Furu-läupning, *foru-läupning,* f. barktagning, barkens aftagande af tallen. Jtl. FUS, adj. ifrig. Vb. *Fos,* djerf, dristig, som vill hålla sig framme. Hs. (Bj.). *Fosin,* rask, snäll i arbete. Fl. (Öb.). *Foss,* häftig, hetsig. Vg. *Fors, forsser,* a) id. Sk.,bl.; b) begärlig

efter. *Fösser,* id. ”Han ä så fösser på”. Hl. *Föster,* adj. ”Han kom så föster”, han hade brådtom för ett ärende. Sdm. Fsv. *fus, fos,* begärlig efter, färdig, beredd till. Iw. 8. karlamagnus oc konung artws til dygdh oc æro waro the fws. Alex. M. v. 32, 65. S. Oluffz S., 69; fn. *fúss,* begärlig, som åstundar, *fúsi, fysi,* f. begär, *fýsa* (*fýsta, fýst*), v. a. uppmuntra, uppegga, eg. göra någon begärlig efter; fe. *fûs* (i st. f. *funs, funđs),* färdig, beredd, snabb; fht. *funs,* beredd, villig, böjd för (Graff 3, 543); n. *fus,* begärlig, villig, hogad; d. dial. *foes,* dumdristig, fräck; *fuus,* häftig, som lätt blifver stött (Mlb., D.L. 124, 140); ns. *fors,* ”ungestüm, streng”; nfris. *foss.* Foss, adv. genast, strax. Vb.

Frammfusen, adj. framfus. Vb.—sk. *Framm-fos* el. *-fus.* Vb. *Frammfusoger.* Fl. (Nl.). Fn. *frammfús;* gl. sv. *framfos* (Laur. Petri Post.); fd. *framfus;* n. *framfus;* d. *fremfusende.*

Frammfusing, m. näsvis person. Vb.

FäL-fus, adj. ifrig, otålig vid en resas (färds) företagande. Vb.

Fös (ipf. *fösa* el. *föst*), v. a. 1) drifva ut någon; 2) drifva på boskap. Vb. *Fójsä.* G. *Fjösa,* id. ”Fjösa ur vägjen, fjösa te nåen”. *Fösa,* lägga eller kasta något löst tillsammans. ”Fösa strömming”. Åm.,hs.

Fös, n. brådska. Vl. (Fryksdal).

Fösejärn, n. pl. sporrar. Vg. *Fójsejan.* G.

Fösj, *mullfösj,* m. mullsloffa. Bl. *Mullfjös,* m. Sk.

Fjös, m. 1) säges om en person, som af brist på egen drift måste fösas åstad eller till något; 2) ohyfsad, ostädad menniska. Deraf *fjösed,* adj.; 3) fjolle. S.Sk. FUSKA, v. n. 1 1) taga något olofligt; 2) handla bedrägligt. Sdm. Nassau *fuschen,* a) ”heimlich entwenden, stehlen; b) besonders im spiel betrügen” (Kehrein 1, 147).

FUSSLA, v. n. 1 1) i hemlighet syssla. Ul. *Futla,* v. n. *futla med ngn,* i hemlighet tala eller bestyra något med någon. ”Han lopp thär hela somaren å futla mä hon pigan; någó måst 'ä bli av tåkó futel”. Fl. (Ingo); 2) öfva hemliga konster. ”Han fusslar mä nået”. Kl. (Stranda). I sednare bemärkelsen säges äfven: ”han har lite smått fnask för sej”. Kl. (Stranda), sm. (Kinnevald). Jfr ns. *funsseln,* v. n. ”heimliches handgeberde treiben. *Wat funsselt he dar?* was macht er da, das niemand sehen soll?” (Richey, 67); holl. *futselen,* v. n. förrätta små,

obetydliga arbeten; bay. *fuseln,* id. (Schmeller 1, 571).

FUTT, m. en helt kort stund. Ul. Jfr *futta.*

FUTTA, v. n. 1 1) hastigt afbrinna. Ul. *Futta på,* tända på, blåsa upp eld. Vg. *Tutta på,* id. Vl.,dls.,bl.; 2) springa och fjeska. Ul.

FUTTEL-LJUS, n. tusensköna: Bellis perennis. Sk. (enl. Wahlenberg, Fl. Sv.). Dennabenämning har jag ej hört, men i stället *putte-lys,* n. id. Sk. (Ox.).

FUTILA, v. a. o. n. 1 1) famla med fingrarne. Ög.; 2) göra något dåligt, bedraga, göra förtret, ledsamhet. Sm.,vg. Jfr fn. *fuđla,* handtera något vårdslöst, gifva bort utan eftertanke. Ordet är beslägtadt med det i vårt hvardagsspråk tämligen allmänt brukliga *futtig,* adj. småaktig, snål, förtretlig.

FUTU, f. mjölkstäfva. Jtl. (Nästan föråldr.). Jfr? irl. *fuidhbh,* f. "a knob, a butch", likasom fsv. *bytta,* f. situla; fn. *bytta, butta,* f. situlus aquarius; af fn. *bútr,* m. stock.

FYKA, s. *fjuk.*

FYL, *fyla,* s. *ful.*

FYLE, s. *fugel, ful.*

FYLGJA, f. vålnad. Dl. (enl. Hülphers; nu obrukl.). Fn. *fylgja,* f. a) eg. följe: comitatus; b) skyddsande: genius tulelaris (af fn. o. sv. *fylgja,* v. a. comitari); n. *fylgje,* f. skyddsande.

FYLLA, v. a. 2 1) eg. fylla: implere. Riksspr. Fsv. *fylla, fulla,* id. (af fsv. *fulþer, fulder*); fn. *fylla, fulla,* v. a.; moes. *fulljan,* id.; 2) nysta garn på slingnålen. G. Fylle, *följe,* n. 1) fullhet. "Månen ä i natt i följe", det är fullmåne i natt. Sk.,hl.; 2) fylleri, dryckenskap. Sk.,hl.,bl. *Fyll,* a) n. V. nk.; b) f. Ö. nk. *Föll, fylla, fölla,* f. id. "I fölla", under rusigt tillstånd. Sm. Fsv. *fylle,* f. frosseri. S.S. 1, 117; fn. *fylli,* i. fullhet, mätthet; *fylla,* f. id.; n. *fylla,* f. a) fullhet; b) fylleri; fht. *folla, follî, fullî,* f. fullhet.

Fylleso, *fulleso,* f. qvinna begifven på att supa. Sm.,kl.

Fylle-poppa, f. i. q. *fylleso.* Nk., sm. S. *puppa.*

Fyllkitta, f. i. q. *fylleso.* Ul. I andra landsorter *fyllkaja, fyllbytta,* f. id.

Fyllning, f. eg. fullhet. "Ligga i hela fyllninga", ligga i sängen med alla gångkläderna på. Sdm. Fn. *fyllíng,* f. expletio.

Fyllsam, adj. begifven på dryckenskap. *Fyllaktu, fyllut,* id. Vb. FYR 1, m. 1) eld, eldbrasa. Vl.,dls.,bhl.,hl.,sm., bl.,sk. "Gör ópp fyr i bastan!" *Kölna fyr,* säges då vaktpojkarne under den kalla hösten tända upp eld på marken för att värma sig. Bränslet är *kas;* s. detta ord. Sk. (Ox.). Detta gamla ord fyr, m. eld, brukas i riksspråket numera ej i denna bemärkelse utom i de krigiska uttrycken: *gifva fyr, ge fyr! fyr!* men qvarlefver i bemärkelsen *fyrbåk, fyrfat, fyrkrans, fyrkula, fyrpanna, fyrpenningar, fyrpil, fyrugn, fyrverk,* m. fl.; 2) eldstad, spis. "Der ä värme på fyren. Der ä eld på fyren". Vl.,bhl.,sm.,kl.,hl.,sk., bl.; 3) häftigt språng, fläng, galopp. "Dä går på brinnande fyren", det går i skenande galopp. "Han körde i fyr". Sdm.,kl. "Ria på fyren (el. fyr'n)", rida i fullt sträck. Ul.,sm. "Hä gikk på fyrn", det gick i galopp. Vb. Deraf *fyrspring,* n. fyrsprång. Sm. (Östbo). *Fjerrsporr,* n. id. Sm. (Östra h.). Anm. Måhända dock att *fyr* i denna tredje bemärkelse rättare bör härledas af fyr 2, så att t. ex. *fyrspring*, fyrsprång, egentl, skulle betyda: sprang för lifvet, i hvilket fall bilden är lånad från djur, jagadt af hunden. Fsv. *fyr,* m. eld; deraf *fyrball,* m. fyrbåll. S.F.S. 1, 3 h.; *fyreskoten, fyreskuten,* adj. eldig, liflig, hurtig. Didr. af B. 14: "han war en liten man ræt fyreskoten"; fn, *furr, forr, fyr, fyrr el. feyrr,* m. eld; deraf *furrunnr,* m. lucus ignis, *fursendir,* m. missor ignis, *furskerđandi,* m. ignem minuens, adterens, *furviđr,* m. columen ignis, *furþverrandi,* m. deminutor ignis, *fyrblestr,* m. violator ignis, *fyrrleynir,* m. custos ignis m. fl., hvaraf man ser att ordet varit i vår äldsta nordiska tunga i allmänt bruk; fht. *fiur,* n. eld, deraf *blicfiur,* blixteld, *erdfiur,* jordeld, svafvel, *hellafiur,* helveteseld m. fl. (Graff, 3, 674—676); nht. *feuer,* n. eld; fsax. *fiur; fe. fyr,* n.; e. *fire;* ffris. *fiur, fior,* n. (Richth. 742); nfris. *fjor* (Outz. 79); holl. *vuur,* n.; d. o. n. *fyr,* m.; gr. ***πῦρ***, n. id. Plato (Cratylus, 288) anser dock att ordet är af skythiskt, d. ä. germaniskt ursprung. Att vårt ord äfven haft latinska fränder, betyga lat. *fervere, fervefacere, fervescere, fervidus, fervor;* måhända att lat. *forceps,* tång, *fornax,* f. ugn, *fornus* el. *furnus,* m. ugn, bakugn, jemväl höra hit. Jfr mlat. *bura,* f. fackla. Diefenbach, vergl. wb. 1, 328. Firstikko, f. strykpsticka, fosforsticka. Fl. (Pargas).

Fyra, v. n. 1 1) brinna väl, gifva god värme. "Tórven fyrar bra". Sk. (Ox.); 2) elda starkt. "Fyra på". Götal. Fht *fiurên,* elda (Graff 3, 677); nht. *feuern,* id.; d. *fyre,* brinna; fe. *fyrjan.*

Fyr-bit, m. en som makar på och håller spiselden i stugan vid magt om qvällarne. Sdm. (Härads och Länna s:r). Gl. sv. *fyrbötare,* m. qui in aula regia ignem accendit (Ihre, Gl. 1, 254, 622); fe. *fyrbêta,* m. eldtändare: califactor, focarius; d. *fyrbøder,* m.; ns. *fürböter* (Richey, 22. Schulze 1, 139); fsv. *böta,* v. a. upptända (eld), antända. Rimkr. 228. Alex. M.; deraf *böta varþer* (*botes varþer*), m. vakt som i krigstider hölls, på höjder, för att genom antändande af uppresta trästaplar tillkännagifva fiendens ankomst. UL.; fe. *bêtan,* v. a. a) percutere, clicere; b) ignem accendere: "þâ hêt he bêtan micel fyr", då befallde han upptända stor eld. Oros. 6: 32; mht. *biuzen,* v. a. antända (Ben. 1, 191); ns. *böten,* v. a. "feuer machen",

anböten, "anzünden", *inböten,* "einhitzen" (Riehey, 22. Schütze 1, 139). Jfr frans, *boute-feu,* m. mordbrännare.

Fyrdon, n. elddon. Sdm.—bl.

Fyrhål, *fyrhull,* n. hål i en spis, der eldningen sker. Sk.

Fyr-kar, n. i. q. *fyrdon.* Vl.,sk.,hl.,bl.

Fyr-sten, m. spishäll, spis-sten. Sm. (Vestbo).

Fyr-stål, n. eldstål. Sk.,bl.

Fyr-tunna, f. litet rundt elddon. Bhl. *Fyr-tönna,* i. id. Hl. (Värö), vg. (Åhs h.), n. sk. (föråldr.).

Fyr-tyg, n. eldtyg, elddon. Vl.,bhl.,sm. (Vestbo), bl. *Fyrtöj,* n. Sk.,hl. Nht. *feuerzeug;* holl. *vuurtuig,* n. id.

Före-kaka, *förre-kaka,* f. liten tunn kaka, som bakas medan det brinner i bakugnen. Sk. (Ing.). *Gruv-gnullta,* f. kaka som bakas på glöderna i *gruvan. Glödkaka, spiskaka,* f. Kl.

För-låg *(förloug),* m. *förlågsstikkor,* f. pl. gröfre ugnstickor. *Lug-ved,* m. id. Vg. Jfr *hyllestikkor.*

Förlyse, n. stickor, som läggas i ugnsgluggen medan brödet bakas, att man deraf må se huru det bakas. Ög.

Perta, f. 1) dank, smalt ljus. Sk. (Ox., Järestad), bl.,kl. *Pert,* m. Sm. *Pirre,* ra. S. hl. Pirra, f. id.; deraf *ljusepirra,* f. Bhl.(Elfs.) samt deminutiverna *perling, pörling,* m. liten dank, litet smalt ljus. Kl. (Madesjö); *purling,* m. Bl. (Östra h.); *pårling, ljuspårling,* m. Sm, (Kronob. l.); 2) sticka, stickbloss. Vl., ög.,sdm. *Pajrta,* f. id. Sk. (Konga s:n i Onsjö). *Perta* (pl. *-fur*), f. smal sticka att lysa sig med. "Kliova pertur". Ö. Dl. (Elfd.). *Pärta,* f. V. dl. D. dial. *pirrel, pirle,* m. ett litet ljus. (Mlb., D.L. 409).

Pertspån, f. takspån af gran eller fur (till taktäckning). Dl. (Mora).

Pert-tak, n. tak af furustickor. V. Dl.

Fyreperta, f. smal sticka af fetved att lysa sig med. Ög.

Tållperta, f. smal furusticka att lysa sig med. Dl. (Elfd.). *Pärtstikka,* f. id. Fl. (Pargas).

Pyr, m. stort kar, med vatten-blandad höns- och hundgödsel, hvaruti lädret lägges att *pyra* (v. a. utdraga kalken). Ul.—sk. Deraf a) *bräkka pyr,* ny skafning på köttsidan efter pyren; b) *stryka pyr,* strykning på utsidan efter pyren. Ög.

Pyra (*-de, -rt*), v. n. 1) brinna sakta och i hemlighet. "Dä pyrer å brinner. Dä ligger å pyr i spisen. Dä har pyrt ut". Hs.,vm.,ul.,sdm., nk.,g.,bl.; 2) glimma under askan, G.; 3) röra i elden. "Hon pyrär äi älden me grisslauen", hon rör i elden med eldskyffeln. G. (F.); 4) ligga i spisen, intet stort göra. Sdm. (Björkvik).

Pyra, f. litet lifligt flickebarn; smeknamn. Sk.,bl.

Pyre, n. litet lifligt, qvickt barn; smekord. "Du lilla pyre!" Sk.,hl.,bl.,sm. (Vestbo), ög. (Ydre), vm.

Pyrig, adj. 1) eldig, liflig, qvick; mest om barn. Sk.,hl.,bl.; 2) sjelfsvåldig, tokig. "Ja menar du ä pyrig". Sk.

Pyrvel, m. liten liflig gosse. G. *Pyrvel, pyrel.* Ul.,nb. *Pirväl, pervel.* Vb. *Pörvel.* Hs. (Db.). *Parvel,* id. Ul. (Rosl.). *Pyrvel,* litet barn. Fl. (Öb.), dl. *Pyril, barnpyril,* id. Fl.(Nl.). *Pirvil,* m. en mindre tjur. Sdm. Men ordet bör måhända rättare härledas af lat. *parvulus.*

PöLa, v. n. brinna täppt och trögt, t. ex. i en tät massa af spånor o. d. Ög. (Ydre). *Möla,* id. Ög.

Rö(d)fyr el. *fyr,* m. hög af hvarftals lagd alunskiffer och kalksten, som påtändes och hvarigenom då skiffern förbrinner, kalken äfven brännes. V. nk. FYR 2, n. liflighet, munterhet, roliga upptåg, gäckeri, löje, gny af lek och skratt. "Driva fyr mä nåen, hålla fyr mä nåen. De höll ett fasligt fyr. Han har så mykke fyr för sej. Dä va ett ledt fyr han drev mä'na". Ordet är allmänt och måste derföre anses tillhöra riksspråket. Brukas äfven i Finland: "kva ä hä för fyr ni ha för er?" Nyland. Ihre (Gloss. 1, 622) förmodar att detta ord bör härledas af lat. "*feriæ,* germ. *feyer,* a quo opifices festorum vigilias *fyrafton* appellant, tempus scilicet, quod lusibus et non semper honestissimis relaxationibus impenditur". Ordet synes mig snarare befryndadt med fn. *fjör,* n. lif, lifskraft; fht. *ferh,* n. själ, lif; fe. *feorh (ferh),* m. och n. id.; gr. ***βίος***, æol. ***βίορ***, id. Ordet förekommer i fsv., näml. i sammans, *fiorlæstinq,* f. lifvets förlust genom våldsam behandling. VGL. Fyras (med någon), v. d. 1 drifva gäckeri (med någon), Sm.

Fyrig el. *fyrer,* adj, liflig, munter. "Tösen ä så fyrig. Dä va en fyrer häst". Sk. (Ox., Ing.). N. *fyrug,* adj. liflig, munter (Aas. 99, 120); d. *fyrig;* holl. *vurig;* nht. *feurig.* FYR 3, m. yngling, gosse, rask pojke. Hj., mp.—sk. "Lustig fyr". Fn. *firar,* m. pl. män, menniskor; fe. *firas,* pl. id.; fht. *virah,* menniska (Grimm, gr. 2, 313); gael., irl. *fear,* m. man; magyar, *férj,* m. man, gift man; fht. *firhi,* n. vulgus (Graff 3, 683); *firahi,* menniskor (Grimm, gr. 2, 310); lat. *vir,* m. man; skr. *vira,* m. id. (af *vri,* att välja, skydda).

FYR 4, s. *fara* 2, (sid. 129).

FYRA, *fyrbit, fyrdon, fyrhål, fyrkar, fyrsten, fyrstål, fyrtunna, fyrtyg,* s. *fyr* 1.

FYRBLÄNNING, *fyrbussa, fyrfota, fyrfoting, fyrfotä(d), fyrmänning, fyrskaft, fyrslynt,* s. *fjor* 1.

FYRE, adv. framför. Fl. (Öb.). Fsv. *firi, fyri;* fn. *firir, fyrir, fyri;* n. *fyre.* Jfr *firi,* sid. 138.

FYRI 1, adj. comp. förre. "Han fyri", den förre)(*han etti,* den sednare. Fl.(Ingo). Fsv. *fyrri* (*firri*), adj. comp. id. VGL. UL.; fn. *fyrri;* n. *fyrre,* id.

FYRI 2, adv. förut. Fl. (Pargas). Fsv. *fyrra* (*förra, firra*), id. VGL. UL. GL.; fn. *fyrr, fyrri;* n. *fyrr,* id.

FYRIG, s. *fyr* 2.

FYRKANTERI, n. gyckel, löje, skämt, begabberi, narri, upptåg. Vl. *Firkanteri.* Vg. *Fikanteri.* Ög. (Ydre), vb. *Fikanteräj.* G. Jfr *fyr* 2.

FYRNAS, s. *forn.*

FYRSKÄNÄ! (Gud) förskona. G. *Färskånä!* förlåt! Gud bättre! Ett slags bön. Jtl.

FYRVERKELI(G), adj. besynnerlig, underlig. "Ja menar du jäst fyrverkeli". G. (Sällan brukl.).

FYR-VITÄ, v. a. utspana. G. Fn. *vita*< (*veit, vissa, vitad*), v. a. utspana, utforska.

FYS, s. *fe.*

FYSSINGEN, m. def. djefvulen. "Hå! fyssingen". Sm. Ordet synes vara bildadt af interj. *fy!*

FYTLING, *föjtling,* s. *fot.*

FÅ (pr. *får,* pl. *fåum,* ipf. *fikk,* pl. *fingum,* sup. *faið),* v. a. 1) *få.* Dl. (Elfd.). *Få* (*får, fåm, fikk, fingum, fängjið*). Dl. (Mora). *Få* (pr. *far,* pl. *fae,* ipf. *fikk,* pl. *fingu,* sup. *faï*), G. *Få* (ipf. *feg* el. *fi,* sup. *fåt*), "Hon gi i brustövå, men inga feg hon tär". Fl. (Ingo). *Få* (*fikk, föö*). Nb. (Calix). I vissa Svea-munarter heter ipf. conj. *fikke,* finge. Rdq. 1, 127; 2) gifva, lemna. "Få me glaset!" Sm. "Få mäg yxa!" Vb.; 3) talesätt: *få säg,* tillfriskna. "Han håll å få säg", han börjar tillfriskna. Vb. Fsv. *fa* (ipf. *fik, fek, fæk,* pl. *fingu,* sup. *faat, fangit, fongit,* imper. *fa*), v. a. a) få; b) förvärfva; c) fasttaga, fånga; d) gifva, lemna. S.S. 1, 83: "sidhan fik han thz (brödbit) apostlomen"; deraf *failse,* f. erhållande. S. Bern. f. 122: "dogher til alla godha thinga failse"; *fanga* (ipf. *fik,* sup. *fangit* el. *fangat*) [utvidgad yngre form af *fa*], v. a. a) få; b) fånga c) öfverlemna; *fanga fæþrini,* n. jord, som man ärft af sin far, i hvars hand den varit aflingejord. ÖGL.; *fangahus,* n. fånghue, fängelse. S.S. 2, 41. J. M. Yrtag., s. 217; *fangaman,* m, fångesman. VGL.; *fangin fæst, fingin fæst,* adj. f. trolofvad enka, som före bröllopet flyttat hem till fästemannen och af honom blifvit häfdad. VGL.; *fangi, fange,* m. fånge. S.S. 1, 228; *fangilse, fængilse, fængelse,* n. a) fångenskap. St. Rimkr. 63; b) fängelse; c) fängslande. SML.; fn. *fá* (pr.

fæ, ipf. *fekk* och *fèkk,* pl. *fengu, fingu* och *fjengu,* p.p. *fenginn, finginn, fánginn*), a) taga; b) gifva, öfverlemna; moes. *fahan* (ipf. *faifah);* fht. *fâhan;* mht. *vâhen;* nht. *fahen, fangen;* fsax. *fâhan, faan;* fe. *foan, fôn;* e. *fang;* holl *vaan;* ffris. *fâ* el. *fân;* d. *få,* id.; alla med stark böjning. Jfr skr. *pac,* tangere; ligare, coercere, *pax,* capere, amplecti. Fang, n. bukref, magplågor af förstoppning eller stranguri; eg. om hästar. S. Vb. *Fang, -a,* f. id. N. Vb.

Fång, n. 1) tag. "Ta fång", brottas. Mp.; 2) tillgång, förråd. "Stå te fångs". *Gårdsfång,* n. förråd till gårdens behof, Nk.; 3) gärdsel, stängselvirke. Nk.,vg.,sm.; deraf a) *fångna-ved,* m. id. Sm, (Vestra h.); b) *fångskog,* m. ungskog, skog tjenlig till stängsel och ved. Vg.,ög.; c) *gålsfång,* n. gärdselfång. Sdm. Fsv. *fang,* n. a) fång, fående; b) laga fång; c) fång, börda som bäres i famnen; d) kamp, brottande; e) pl. *α*) bygnadsvirke, bränsle o. d. som hemtas från skogen; *β*) trävirke i en redan uppförd byggnad. VGL. ÖGL. UL.; fn. *fáng;* n. *fang, fång.*

Fångelig, adj. åtkomlig, som kan erhållas. "Säden ä knappt fångelig för pengar. Dä blir knappt fångeligt att få nå(g)ra vikker i år". Sk.,hl.,bl. Fsv. *fangeliker.* Kg. Styr. 58; d. dial. *fangelig,* "som kan fås, er at få" (Mlb., D.L. 105); fe. *fenge,* adj. åtkomlig, det som kan tagas.

Fången, m. någon som gjort orätt, illa. "Håken fången ha gjort detta? Ja mener fången setter i skórsten, ätter dä inte vell ryke opp". Vl.

Fång-for, n. nödhjelpsfoder åt kreatur; foderväxter, som samlas utom och efter den egentliga höbergningen, sösom löf, mossor, "skav", "‴furu‴", rörvass, hvarjehanda gräs i skogen, ormbunke m. m. Vb.

Fängsen, adj. angelägen om (att erhålla något), lifligt åtrående. Ög.

Fängta, v. a. 1 1) söka häftigt, eftersträfva, göra sig mycket besvär för att få något. "Han fängtar ätter flekkan", han friar enträget till flickan. Sm.,vg.,vl. *Feengt* (ipf. *-tä*), Vb. *Fänta,* id. Sm.; 2) hemta foder här och der åt kreaturen. "Fängta i hop". Vg.,ög. *Fäängt',* fara omkring för att hopsamla mat eller foder. Jtl.; 3) skaffa sig uppehälle, tigga. Hs.; 4) hopsamla, insamla, egentl, gåfvor och skänker; dock icke liktydigt med tigga. Vid inträffad olycka eller tillfälligt behof *fängtar* (el. *fäntar*) man, d. ä. går från hus till hus och insamlar frivilliga gåfvor af penningar, hö, halm, m. m.; hvad man sålunda fäntat, anses (enl. Möller, s. 49) medföra lycka (*häll*). "Ja har fäntat litta te en ko, nu ska ja nókk få nyga 'na". Hl. Fsv. *fænga* (sup. *fænkt*), v. a. förvärfva. Kg. Styr. 8: "Nu ær thet ey wæl möglikt, at en man giti thet alt omhuxat, fanget ok fænkt, thær han ma sik mæd föda ok klæda ok værja"; *fængta,* v. a. besitta, innehafva. L. c. 187: "Ridderskap skal land ok rike byggia ok alt fa ok fængta thet manna liwerne tilhöre"; *forfængta, förfængta,* v. a. förstöra, förskingra. ÖGL. UL. FÅHÄV, *fåhäva,* s. *häva.*

FÅJ, adj. rädd, häpen. G.

FÅK, s. *fjuk.*

FÅKUNNIG, adj. 1) eg. som föga vet och förstår, Riksspr.; 2) fånig, mindre vetande. Hs. (Alfta). Fsv. *fakunnogher,* okunnig. S.S. 1, 236: "huru then hælgde ande kom til apostlanna, ær iak f. att sighia". S.F.S. 6, 75; fn. *fákunnugr;* fd. *fakunnugh, fakunnogh* (Mlb., Gl. 192); n. n. *fåkunnug, fåkunnig,* id. (Aas., 91).

FÅKYNNAD, s. *kynne.*

FÅLL, *fållbär, fållgård, fållharv,* s. *falla.*

FÅLLBÄNK, s. *bänk,*

FÅLLER, *i fåller,* adv. i största hast, i full hast. ”Han slapp å i fåller”. Sk. (Ing.). *I fåler,* id. Sk, (Luggude).

FÅNG, *fångelig, fången, fångfor, fångnaved, fångskog,* s. *få.*

FÅNYTTIGER, s. *njauta.*

FÅR, f. fåra: sulcus. ”Plöja en får”. Sk.,hl., bl. *Far,* f. Bhl. *Fårr,* f. Ul. Fsv. *for,* f. ÖGL.; fn. o. n. *for,* f.; d. *fure;* fht. *furh, furhî,* f.; mht. *furch;* nht. *furche, fahre;* ns. *fare, fore* (B. W. B. 1, 351); fe. *fur, farh;* e. *furrow;* holl. *vore;* swz. *furre,* id. Troligen af *fara* 2. Lat. *porca,* f. den upphöjda jorden mellan tvenne fåror, synes höra hit. Varro R. R. 1, 29: ”Quo aratrum striam vomere facit, *sulcus* vocatur; quod est inter duos sulcos data terra (måhända clatæ terræ) dicitur porca”. En annan förklaring angifver han L. L. 5, 4. Colum. 11, 3: ”Partibus sulcorum imis . . . in summo porcæ dorso”. Fura, v. a. o. n. 1 göra en fåra; fåra. ”Gäddan springer så dä furar i vattnet”. Kl. Fht. *furhjan,* sulcare (Graff 3, 684); schwab. *furren* (Schmid, 211).

Furbalk, m. den upphöjda kanten mellan fårorna i en åker. G.

Fåra-gille, n. så kallas fordom det gille eller gästabud, som innan enskiftet i Skåne var verkställdt, vårtiden under två dagar hölls, sedan på de besådda åkerfälten stora fåror blifvit uppkörda, för att derigenom dels afleda vatten, dels åtskilja de olika tegarne. Sk. (Ox., Skytts, Onsjö).

Plogfår, f. plogfåra. Nk. FÅRA, f. 1) tacka, honfår. Ög. (Ydre), nk.; 2) inskränkt, enfaldig menniska. Nk. Fsv. *far,* n. får: ovis. SML. S.S. 1, 32, 113; deraf *farahiord,* f. fårahjord. S. Marg., s. 60; *farahirdhe* (*faarahirdhe*), m. fårherde. S.F.S. 4, 23; *fara hus,* n. fårahus. S. Bern. f. 183 v.; *farakætta,* f. id. S.F.S. 4, 129; *farskinn,* n. farskinn. Cod. A. 27, f. 110 v.; *for,* m. vädur. Sv. Pr. L. LIX, s. 23: ”sökia eptir sinom forom”; fn. *for,* m. vädur som går i spetsen för hjorden, *fær, for,* m. får, *Færeyar,* f. pl. Färöarne (eg. får-öar); fsv. *Fåroy,* f. Fårön vid nordöstra ändan af Gotland. Det är märkligt att ordet *får,* n. ovis, ej förekommer i tyska munarterna. I fn. utmärker *berr* el. *bæri,* m. en vädur. Jfr hindost. *ber,* ett får; beng. *beri;* gr. ***βάρειον***, id. (enl. Hesychius), pol. *baran;* vädur; böh. *beran;* lit. *baronas,* id.; ung. *bárany,* ett lam, *báránуka,* ett litet lam; sp. *borra,* ett årsgammalt får; *borro,* ett eller två års gammal vädur. Hb., 147. Fåra-gö, f. fårgödsel. Sk.,bl. S. *god.*

Fåra-lår, n. 1) eg. lår af ett slagtadt får; 2) enfaldig, tafatt menniska. Bl.Fåre-tulla, f. 1) eg. får-sångerska, sångerska för fåren; 2) herdinna för fåren. Enl. Dybek, Sv. Vallvisor. Jfr Sv. Fornsånger 1, 387. Af *tulla,* v. n. sjunga; s. detta ord.

Fåre-tungor, f. pl. bladen af Anchusa officinalis. Ul. (Rosl.).

Fårka (pl. *-ker*). f. litet får; smeksam lockelse på får. Demin. Nk. (enl. D.D.).

Får-piga, f. yrfä af skalbaggarnes ordning: Coccinella septempunctata. Nk.

Får-tarmar, m. pl. 1) Potentilla reptans, anserina. Ul.,nk.; 2) Convolvulus arvensis. Ul. FÅRKEN, adj. 1) som längtar efter något. Vb., mp. *Farkån, fårkån, farkän,* id. N. Vb.; 2) begärlig efter mat, glupsk; lysten, t. ex. om hafvande qvinna, som längtar efter ett visst slags mat. Vb. *Förkjen* (uttal, *förstjen),* id. Hj.; 3) (det) som är begärligt, rart, nytt och behagligt. ”Hä var fårkånt för'n dill å få si havä”, det var honom ett nytt behag att få se hafvet. Vb. N. *forkunn,* a) begärlig, lysten; b) läcker, välsmakande; jfr fn. *forkunn,* f. beundran. Fårken-mat, *fårkån-mat,* m. 1) efterlängtad, kärkommen mat; synnerligen rar, på länge ej njuten mat; 2) kräslig spis. Vb. jtl. *Fårkjen-mat,* id. Åm.,mp. N. *forkunn-mat,* m. sällsynt och god mat. FÅRUT, s. *fara* 1.

FÅS VE, v. d. vederfas, komma sig för; om sjuka som tillfriskna. Hs.,ög. *Fås mä,* id. Mp.

FÅSN, s. *fal* 2.

FÅS VID, v. d. vidröra, komma vid. Dl. (Elfd.), hs. (Bj.). *Fåssa vid,* v. a. vidröra, komma vid, skrubba emot. Sdm.,ög.,vg. *Fössa,* id. ”Ja fösste inte vö'n”. Sdm. *Fåssa ve, fåssas ve,* vidröra, hafva att beställa med någon på ett eller annat sätt, mest i ond eller lättfärdig mening. Sm. (Östbo). *Fåsas med,* vara sysselsatt med något, äflas. Fl. (Nl.). Fåss, *foss,* n. beständiga, öfverdrifna kärleksbetygelser. Sm. (enl. L—n, men ordet sällan brukligt). FÅTIA, v, a. o. n. 1 1) med nyfikenhet betrakta. Vg.,dls. *Fädia,* v. n. gapa, glo, ”glana”. ”Han står å fädiar”. Bhl. (Oroust o. Tj.); 2) gäckas. Vg. Fåtier, adj. besynnerlig, underlig, mindre vetande. Vg. (Vartofta i Skarab.).

Fåtisam, adj. 1) nyfiken. Dls.; 2) besynnerlig, underlig. Vg. (Skarab.); 3) fåfäng, onyttig; som forskar efter sådant som till ingenting duger. Vl. FÄGEN, s. *fegen.*

FÄGGA 1, v. a. 1 sopa, städa. K!. *Fäjda,* id. Kl.(Stranda h.;). *Fäja,* v. a. 1 1) eg. städa, göra ren. Skriftspr.; 2) krusa, göra grannt och vackert. ”Fäja för”, krusa för, göra sig grann för, vara artig. Kl. Fn. *fægja,* v. a. a) glatta, polera; b) rensa, skura; *fá,* f. glans, politur; *fá (*fádi, fád), v. a. rensa, skura, putsa; *fága,* v. a. rensa, skura, sätta glans på; mht. *vegen;* nht. *fegen;* n. *fegja;* d. *feje,* id. Likasom lat. *purgare,* v. a. göra ren, af *purus,* adj. ren; sammalunda fn. *fægja,* af fn. *fagr,* lysande, glänsande, vacker. Fäjelse (pl. *-er*), f. sopor, det som bortsopas. Sk.(Ox.). FÄGGA 2, v. n. 1 smekas; om älskande. ”De fägga mä hinannen”. Sk. (Ing.), *Fäggas,* v. d. 1 id. Sk (N. Åsbo, Vemm.). *Fäggä,* v. n. skalkas, leka. G. Jfr fn. *fagna,* v. a. glädjas, glädtigt undfägna; s. *fegin.*

FÄGNING, f. undfägnad. Sdm.

FÄGNESAMLI(G), adj. fägnesam. Sm. Jfr fn. *feginsamlega,* adv. fägnesamt. Barl. o. Jos. 193.

FÄGUS, *fägänta, fähave, fähavedige, fähushill,* s. *fe,*

FÄISA, *fäjsblajkur, fäjsflakkä,* s. *fisa.*

FÄKKE, s. *fara, fära.*

FÄKTIGT, adv. brådtom. ”Dä ä så fäktigt”. Vm. Af sv. *fäkta,* v. n. ifrigt anstränga sig, hafva brådtom.

FÄL, *fäla, fälafolk, fälbåt, fäleväg, fälfus, fälgröit, fälika, fälkarl, fälknäpp, fälman, fälmat, fälmål, fälnubb, fälryss, fälsup,* s. *fara* 2.

FÄL (def. *-la*), f. barnmantel. Öl. (enl. uppgift). Jfr fsv. *fela, fjäla, fiala,* v. a. betäcka, dölja; s. detta ord, sid. 142.

FÄLA, v. n. *fäla vid,* förskräckas. Bhl. (Elfs.). Fn. *fæla,* v. a. förfära, förskräcka, *fæla,* f. skräck, *fælaz,* förskräckas, *fælni,* f. förskräckelse, *fölr,* blek, dödsblek, *felmtr,* förskräckt, *fælinn,* rädd; n. *fæla,* f. fruktan, fasa; moes. *us-filma vairþan,* förskräckas, *us-filmei,* f. fasa. Jfr *fal* 1, *fara* 1. Fel, *fäl,* adj. förskräcklig, hemsk. ”Han ser så fel ut”. Sk.,hl. D. *fæl,* id.; fe. *fær,* förfärlig, ryslig: holl. *fel,* elak, grym, ryslig.

Fälin, *fälen,* adj. modfälld, rädd af blygsel och ovana vid umgänge. Ul.,dls.,vg.,bhl. (Elfs.).

FäLnad, m. rysning, förvåning. Bhl.

FäLnas, v. d. 1 mycket förskräckas, betagas af stor förskräckelse. Hs. (Bj.).

Fält, adj. n. rysligt, förvånansvärdt. Bhl. Fn. *fælt,* adv, pavide. FÄLAD, *fäladsmöte, fälasbet,* s. *fe.*

FÄLLA, *fälle, fällemark, fälleskog, fälleved, fällhugg, fällning,* s. *falla.*

FÄLLBORE (*-redde, -redt*), v. a. bereda skinn med påsittande ull; *Fällboredd,* p. p. sålunda beredd; om skinn. Ög. Af sv. *fäll,* m. skinn; fn. *feldr;* nht. *fell;* lat. *pellis,* id. Fällboredare, m. sämskmakare. Vg.,bl. *Skinnare* (uttal, *skingare*), m. id. S. Sk. FÄLLES, adv. gemensamt, tillsammans. *Fällesbo,* n. gemensamt bo. Sk. D. *fælleds.*

FÄLT, *fältas, fällt,* s. *felt.*

FÄLT-TEKKEN, n. ett bälte af sidentyg med mycket glitter, perlor, guld- och silfverspetsar, utsyningar o. d.; framtill nedgår det i tvenne brednande, nedtill rundade flikar; omkring lifvet endast spetsar. Bl. (Hällaryds, Åryds s:r).

FÄMMÄN, *fämning,* s. *fagn.*

FÄN, s. *fen* 2.

FÄNGA, v. a. o. n. 2 antända, taga eld. ”Dä fänger lätt”. Vg.,sm. (Östbo, men der nästan föråldr.). *Fänga på,* itända, antända. Mp. *Fänja,* v. a. id. Hs. (Db., Bj.).. Deraf i riksspr. *eldfängd, fäng-hål, -krut, -panna, -rör.* Gl. sv. *fänga* (Es. 42: 25). Måhända af fsv. *fanga,* v. a. gripa, fatta, i hvilket fall det egentl, betyder göra att något fattar eld; men troligen af fn. *funi,* m. eld; moes. *fon* (gen. *funins*), id.; mht. *vanken, venken,* v. a. antända (Diefenbach, vergl. wb. 1, 413); ns. *fengen, anfengen,* id. ”Lucht anfengen”, upptända ljus (B. W. B. 1, 372); nht. dial. (Cobl.) *anfangen,* id.; d. *fænge,* id.; n. *fengja,* a) antända; b) smitta. Beslägtade ord äro

troligen gr. ***φέγγος***, glans; ***φέγγειν***, lysa; fe. *fanung,* lanterna; gr. *φᾶνός,* lampa. Jfr *funka.*

FÄNGSEN, *fängta,* s. *få.*

FÄNIKA, s. *fana.*

FÄNNA, s. *fenne.*

FÄNTA 1, f. tjenstflicka, halfvuxen piga, flicka. Vb.,vl.,sdm.,nk.,öl.,sk. *Fänta, fainta, fämta.* Sm. (Östra h.). *Fjännta* (pl. *-tinnan*), id. Åland (Kökar). Jfr fsv. *fantir,* m. tjenare; s. *fant* 1.

FÄNTA 2, s. *få.*

FÄRA (*-ede, -ed*), v. a. 1) göra färdig, laga, iståndsätta, underhålla. ”Fära byväjarna. Fära hosser. Fära mat (mad). Fära en vagn”. Sk.,hl.,bl. *Fälla, fala,* id. Bhl. *Färla,* id. ”Färla landsväjen”. Hl. (Värö); 2) *fära om någon,* vårda, sköta någon. Sk.,bl. N. *færa, fæle,* v. a. förfärdiga, iståndsätta, göra färdig; d. dial. *færde, fare.* id. (Mlb., D.L. 143); jfr *fara* 2. Färekvinna, *färekvinje,* f. fruntimmer, som lagar, lappar kläderna åt någon. Sk. (Ox.); *färekvinga,* f. id. Sk. (Onsjö). *Böde-kvinje,* f. id. Sk. (Ox.).

Färe-kärring, f. gumma som lappar kläderna åt någon. Sk. (Onsjö).

Färe-lappar, m. pl. lappar till lagning af kläder. Sk. (Ox., Bara, Onsjö).

Färe-lön, m. betalning för lappning af söndriga kläder. Sk. (Ox.). FÄRA, *fären,* s. *fara* 1.

FÄRA, *färig, färk, färke, färre,* s. *fara, fära.*

FÄR AD, adv. likgiltigt, lika godt, detsamma. ”Dä ä fär ad. Dä kan va fär ad'et”. Hl. Jfr n. *fær,* f. åtfärd, sätt att fara fram på; ”dæ va bære fær'a” (Aas., 121).

FÄRAS, *färdar, färdstigar, färdstigvagn, färevägar, färil,* s. *fara* 2.

FÄRDI el. *färde,* pl. koppor. G. & F. Färdi-bäkkugur, adj, koppärrig. F. *Färdi-piggugur,* id. G. FÄRG *(färj),* m. 1) ryggträ eller brädkuf på en kroppås. Sdm. (Ornö); 2) stänger, hvarmed näfvern på tak fasthålles. Nk., N. Ul. Fn. *fergja,* v. a. trycka samman, sammanpressa, af *farg,* n. tryckning, pressning. Färg-tak, n. tak bestående af ”färg” och näfver. Ul. FÄRG-MÄRKE, n. trumf i kortspel. Fl. (Nl.). (*Färg,* color, *märke,* n. signum).

FÄRJA, s. *fara, fära.*

FÄRKA, s. *fara* 1.

FÄRM el. *farm,* m. 1) hop, mängd. ”En farm skinn”. Sm.,vg.; 2) en omgång bröd i ugnen; så I mycket bröd som sättes i ugnen på en gång. ”Första färmen i ugnen”. Sdm.,ög.; 3) omgång. ”Den ene färmen folk ätter den are”. Ög. Jfr fsv. *farmber,* m. ett fartygs last. UL.; fn. *farmr,* n. last, i synnerhet ett fartygs last (af *ferja* [*farða*], v. a. föra, bära, sätta öfver).

FÄRRE, m. kringvandrande trashank. Hj. N. *fark,* m. ”en omstreifende person, landløber". Aasen, 89.

FÄRSING, (pl. *-gar*), m. 1) invånare i Färs h. af Skåne; 2) liten häst från Färs härad. Sk.

FÄRSK [*ää*], ipf. *-skä,* v. a. uppfriska. Vb.

FÄSKOG, s. *fe.*

FÄSLAR el. *fetiller, fätlar* el. *fätlär,* m. pl. bärband, remmar (t. ex. i en säck, ränsel). *Bögsfäslar,* pl. Dl. (Mora), hj. *Fässlär,* pl. id. Hs. N. *fatl,* n. band, *fetel, fasl,* m, id.; fn. *fetill,* m. band, bärband; hebr. פָּתִיל, *fatil,* rep, tåg; sard. *fetta,* band.

FÄSSA, v. a. 1 skura, gnida, polera. Vg. (Vadsbo), sm., (Östbo). *Fissa,* id. Vg. (Skarab.). Jfr ns. *fittjen,* v. a. fäja (Richey, 57); t. dial. *fisseln,* ofta putsa, göra ren (Diefenbach, wb. 1, 373); mht. *feiten,* smycka; e. dial. (Craven) *fettle,* id.; moes. *fetjan,* smycka, pryda.

FÄSSING, *fessing,* f. 1) stor säck. Vg.; 2) med halm eller hö stoppad säck, brukad som bolster; halmmadrass. Hs.,dl. (Orsa), nk.,vg. *Fäss,* f. id. Ul. *Fäss* (def. *-a*), *fässing* (def. *-a*), f. id. Mp. *Halmfässing,* f. id. Vg. *Fässäng,* f. id. Dl. (Våmh.).

FÄSSTING, s. *fast* 1.

FÄST, adv. fort. ”Så fäst”, så fort. ”Köra fäster än den are”, köra fortare än den andre. Kl. Fsv. *fast,* adv. a) säkert, fast; b) mycket. Fr. af N. 819. S.S. 1, 197. S.F.S. 4, 511; 5, 81; c) hastigt, fort. S.S. 1, 80; d) nästan. S.F.S. 5,81; fn. *fasta,* adv. häftigt. Magnús saga hins berfætta, kap. 3; *fast,* adv. id.

FÄSTA 1 (ipf. *-ste* el. *-stade,* sup. *-st* eller *-stat*), v. a. 1) göra fast, trolofva, städja. Riksspr.; 2) öfverhölja (elden) med aska. ”Fästa elden”, betäcka glöd med aska, att han håller sig till morgondagen. Dl.—sk. ”Fästa värmen”, id. Sk. (Ox., Ing.). I vissa delar af Skåne bibehålles ännu det urgamla bruket att göra korstecken öfver den sålunda fästade elden för att förekomma olycka; 3) *fästa på,* innefattar en förmåga att uträtta något. ”Han fäster på all slags arbete”, han är skicklig till allt slags arbete. Fl. (Ingo). Fsv. *fasta,* v. a. a) fästa; b) stadfästa; c) trolofva sig med; deraf *fæstesven, fæstimaþir;* d) trolofva med en annan; om giftoman; deraf *fæsta kona, fæsta ruf, fæste mö;* e) fästa (tjenstehjon), förhyra (sjöman); f) utfästa; g) pantsätta (af *faster,* adj. firmus); fn. *festa.* Fäst, adj. (eg. p.p.) 1) hindrad att göra hvad man är anmodad om; 2) hindrad att lemna sitt hem; som ej kan komma hemifrån. Sdm.; 3) upptagen, använd till något visst ändamål; säges t. ex. om en kruka eller annat kärl, hvari något förvaras, så att man för tillfället ej deraf kan begagna sig. ”Sättet, krukan ä fäst”. Sk. (Ox.).

Fästa, 1) fånglina, hvarmed båt fastgöres. Öl. *Fästå,* f. id. Fl. (Ingo); 2) inhägnadt jordstycke. Sk. (Onsjö). *Hejda, lykka,* f. id. Sk.,bl.

Fäste 1, n. band att fästa eller fastbinda med. *Båtfäste,* n. Hs. (Bj.).

Fäste 2, n. förlofningstid. ”Under hela ti(d)en vi va i fäste”. ”Stå i fäste”. Sk.

Fäste-dunnt, m. ett slag i ryggen på en fästman. Vg. (Skarab.).

Fästefólk, n. fästehjon. Ög. —bl.

Fäst-eld, m. öfverhopad eld, nattelden i spisen; en eldbrasa, som sist om aftonen pålägges för att hålla elden qvar öfver natten. Ög., sm., kl. D. dial. *fæste ilden,* ”dølge eller hylle

ildenen om aftenen i aske" (Mlb., DL. 144).

Fäster, m. fästman. Kl. (Stranda). N. *festing.*

Fästing, *kornfästing,* m. fästman, hvilken vintertiden reste omkring i bygden att emottaga gåfvor af säd till sin bosättning. Denna sed är nyligen afskaffad. Vl.

Fästning, f. 1) eg. förlofning; 2) gåfva tillfästmö, bestående af ring, silfverdosa, psalmbok m. m. efter råd och lägenhet. Vb.

Fästpi(g)a, f. fästmö. Kl. (Stranda). N. *festapika.*

Fäst-tykkla el. *fest-tykkla,* f. eldslef, med hvilken, sedan brasan är utbrunnen, askan fästes öfver de glödande kolen, på det att elden må lefva öfver natten. Dl. (Elfd.). *Fäst-panna,* f. id. Dl. (Mora, Våmh., Ohre). Jfr *bakutykkla.*

Fäst-öl, n. det öl, som brygges för de trolofvades bröllop. Bl. FÄSTA 2, v. a. 2 tända, antända. "Fäst i stikku!" tänd på stickan. Dl. (Elfd., Våmh.), hj., Af fn. *fasti,* m. eld; jfr gr. **φώς**, n. ljus. Fäststikka (pl. *-kur*), f. tändsticka. Dl. (Våmh.). FÄ-STING, s. *fe.*

FÄTE. *fättja,* s. *fjäte* 1.

FÄTT, adv. 1) hastigt, skyndsamt. "Dä kommer för fätt på"; 2) brådtom. "Dä ä ej så fätt åt". Sdm. (enl. Ihre, D.L. 401). Jfr *femmer.*

FÄTTE, m. ullpelsen sådan den avklippes fåret och hoprullas. "En fätt ull. Hela fätten". Sk.,hl., vg.,ög. Deraf *ullefätte,* m. Ög.,vg. *Fät, ullfät,* m. Kl. *Fäte, ullfäte,* m. Dls. *Fet,* m. G. (F.). *Fättling,* m. (demin.), id. Vg. Fsv. *ullafæt, ullefæt (ullafææt), m. id. S.S. 2, 184. S.F.S. 7, 87, 88, 178. J. M. Yrtag., s. 178: "ræghnet nidherfyøl i wllafætten"; l. c.: "gedeon fan wllafætten allan fullan mz dag". Spec. Virg., s. 100: "j törra wllafættenom"; fd. ulfæth, wllæfæt, id. (Mlb., Bib. Ov.); fæth, m. id. (Mlb., Herr Michaels Riimv.); d. dial. fæt, m. id. (Mlb., DL. 144); holl. vacht, f. id.*

FÄUK, m. 1) stund, liten stund, sista arbetsstunden på aftonen. Deraf kvällsfäuk, m. Vb. Fäuk, fööjk, fäuke (def. fäuka), f. liten stund, kort stund. "Du kan fäll staan i lita fööjk", du kan väl stanna en liten stund. Jtl. Fök (def. -a), f. en arbetsstund. Öl.,vl.; 2) ett arbete som man skyndar att medhinna på aftonen. Vb. Monne fäuk är beslägtadt med fauk, feuk? S. fjuk.

FÄUKÄ el. fukä, m. o. f. glimmande falaska. G. (Ordet är dock ej rätt säkert, ej heller genus). Antingen af fäuka, fyka, v. n. flyga lätt såsom dam, dun eller måhända befryndadt med fn. feykir, m. eld; skr. pâvaka, m. id. Fäukä, v. n. glimma under askan. G. FÄUL, fäulanded, fäulbäjnt, s. ful.

FÄUL-FLÄKKUGUR, s. fugel.

FÄVETT, fävulen, s. fe.

FÄVRA, f. litenn blemma, blåsa. Vg.,ög. (Gullbergs h.), sm. (Östra h.). Deraf blo(d)fävra, f. liten blodblåsa, såsom t. ex, då man slår sig med en hammare. Vg. (Skarab.).

FÖA-FÖLLA, f. nödtorftig föda. Vg.

FÖDSLA, f. matrix, cunnus. Sdm.,ög. N. fødsel.

FÖES-VÅN, f. födoämne, mat. Sm. S. vån.

FÖGANN, föganna, adv. nästan. Åm.,mp.,hs. Fögann, fögannä. Nb.,vb. Feganna, id. "Feganna så stort". Hs. (Bj.). Smdr. af föga annat än.

FÖG-ÄTEN (föj-äten), adj. som äter föga. Sm. (Vestbo).

FÖJS, s. fös.

FÖL, s. fjäla.

FÖLA, v. a. 2 1) känna med handen, söka efter med handen. Sm.,hl.,sk.,bl. "Föle höns", känna efter om hönsen hafva ägg, snart skola värpa. Sk.(Ox.); 2) i nekande sats: vara slö. "Han fölar inte", han är slö; om äldre eller mycket dumma

menniskor. Sm.,sk. (N. Åsbo). Fsv. föla, v. a. o. n. känna: palpare, sentire. Sv. Bib. K. f. 24: "aller likamen skal wara blöter och lin att føla mz". S.F.S. 6, 79: "siælin skal hawa thæskyns andbudh at føla mz oc kænna"; d. føle; fe. fêlan; e. to feel; ffris. fela (Richth. 731); fsax. gifolian el. gifulian; fht. fôljan (Graff 3, 476); ns. fölen (Schütze 1, 330); nht. fühlen;holl. foolen, id. Ordet, som saknas i fn., har kommit till oss från våra fränder på andra sidan Östersjön. Fellra, v. a. freqvent. 1 sakta och ofta vidröra, pillra. Hs. (Bj.). Fjellra, id. Ul.

Föl, adj. mjuk, tunn att känna på. Hl. D. dial. føl id. (Mlb., DL. 145).

Föleslös, adj. känslolös, som ej har någon känsel. Sk. (N. Åsbo). FÖLA SEJ, s. fjäla, fjela.

FÖLHUS, föllja, föllsa, fölmärr, fölsing, fölstan, s. fölå.

FÖLJES-PIA, f. brudtärna. Rogö.

FÖLJES-POJKE, m. brudsven, marskalk vid bröllop. Rogö. Russwurm, § 289.

FÖNSKE, m. den hinna eller jordskorpa, som ligger qvar öfver marken om våren, sedan snön smält undan. Kl.(Stranda). Fjunske. Kl.(Tjust). Jfr moes. fani, m. smuts, träck; mlat. phanus, fangus; it., sp. fango; frans. fange, f.; provenç. fane, fanha, id.; bret. fank, m. "fange, ordure"; skr. panka, dy, gyttja.

FÖR, förlek, förna, s. fara 2.

FÖR, förstärkningspartikel, tjenar i sammans, att öka ordets bemärkelse, t. ex. författig, ganska fattig. Sm.; förilla, ganska illa. Vg.,sm.; försnäll, mycket snäll; förväl, ganska väl. Sm.

FÖRAGA SEJ, s. aga.

FÖRAKT, m. uppsåt, öfverläggning. "Han gjorde dä inte mä förakt". Sk.,hl. Fsv. foragt, forakt, föreakt, n. a) öfverläggning. VGL.; b) betänksamhet, klokhet. Kg. St 295. S.S. 1, 166; fil. foragt, foracht, öfverläggning, berådt mod (Mlb., Gl. 215); fsv. föreakta, v. a. tilltänka, hafva för afsigt. S.S. 2, 23; föreaktuger, föraktuger, adj. omtänksam, klok. Kg. St. 215, 210. Oförakt, n. utan uppsåt. Sk.,hl. FÖRBARMELI(G)T, adv. bedröfligt, uselt. Vb.

FÖRBASAD, adj. afskyvärd, förbannad. "Förbasad skälm". Hs. (Bj.).

FÖRBEHÅLLEN, adj. förbehållsam. Hl.(Värö).

FÖRBOFFA SEJ, s. blota.

FÖRBOFFA, förbuffa, v. a. 1 1) förvåna. Hs. (Bj.); 2) skrämma, göra bestört. Sk.

FÖRBRÄNNA, s. brinna.

FÖRBÅL, förbålt, s. bål, bol.

FÖRBÅLSAM, förbolsam, adj. 1) blyg, grannlaga, förbehållsam, som ej vill att andra hafva besvär för honom; som undanbeder sig en tjenst. Vb. —hs. Äfven förborsam, förbärsam, förbersam, förbåsam, förbösjam. Norrl.; 2) som vid måltider ej vill taga för sig, utan ofta låter bjuda sig. "Vörän int så förbärsam! sätten je!" Vb. Af sv. förbehållsam.

FÖRDA'N adv, i förgår. Hs. (Bj.).

FÖRDANAD, s. dan.

FÖRDERVADT, adv. lägges till adjektiver att

förstärka bemärkelsen, Fördervadt ful, god, stark, vakker, mycket ful o. s. v. Skall bemärkelsen ännu mera stegras heter det: *ofördervadt,* i högsta mått. ”Ofördervadt sä ful”. Vb. (O intens.).

FÖRE, s. *fara* 2.

FÖRE-JULS-FASTAN, f. def. adventstiden. Nb. (Cal.).

FÖREVAR, s. *var* 1.

FÖREVISKA, *föreveska,* v. n. 1 1) förekomma, hända. ”Han ä finurlig till allt som föreviskar”. Vg.; 2) vara till hands. ”Äta, taga hvad som föreviskar”. Ul. (Nästan föråldr.).

FÖRFALL, s. *falla.*

FÖRFARA, s. *fara* 2.

FÖRFASELI, adv. fasansvärdt; sättes framför adjektiver att förstärka bemärkelsen. Vb.—sk. Skall bemärkelsen ännu mera stegras, heter det *oförfaseli,* i högsta mått. ”Oförfaseli vakker”. Vb.

FÖRFIMRAD, *forfimred,* adj. förskräckt, rädd. S. Sk. *Förkjust,* id. S. Sk. D. dial. *forfimring,* ”forlegenhed, hvori man griber snart efter et, snart efter et andet, uden at kunne flnde det rette (Mlb., D.L. 126); jfr fn. *feiminn,* blygselfull.

FÖRFJÄRTAD, adj. förskräckt. Sk. (Onsjö).

FÖRFÄ**L**, s. *fara* 2.

FÖRFÖT, *förföta, förföting, förföttes,* s. *fot.*

FÖRGRYSA SEJ, s. *gryselig.*

FÖRGÅNGS-GUMMA, *-kvinna, -man, -mor, -öl,* s. *ganga.*

FÖRGÄTA (ipf. *förgat,* conj. *förgate,* sup. *förgätet* el. *förgatt*). v. a. förgäta. Ög. Fn. *geta* (*gat, getit*), komma ihog, erinra. Håvam. 103: ”opt skal góðs geta”, ofta skall man komma ihog (tala om) det goda; fsv. *forgæta,* v. a. förglömma. S. S. 1, 97; fht. *fergezan;* nht. *vergessen;* fe. *forgytan;* e. *to forget,* id. Förgäta, f. förgätenhet. ”Dä har kummit i förgäta”. Sm. (Sällan brukl.). FÖRHABBA SEJ, s. *happ.*

FÖRHADDER, adj. försmädad, missaktad. Vg., sm. *Förhädd,* id. Ög. P.p. af *förhäda,* v. a. försmäda, förtala.

FÖRHAFFAD, adj. medtagen, utmattad, svag. ”Ja ble så förhaffad”. Sk. (Ox.).

FÖRHAVD, adj. allmänt föraktad. Sdm. Af fsv. *forhava,* v. a. förakta. Kg. St. 94: thet ær ok en digr lastr, hwa sik forhawer siælvan”.

FÖRHUA SEJ, *förhuelig,* s. *hug.*

FÖRHÄRDADT, adv. ofantligt, ganska mycket; lägges till adj. för att stegra bemärkelsen. ”Förhärdadt vakker”. Vb., m. fl. Skall bemärkelsen ytterligt stegras heter det *oförhärdadt,* t. ex. ”oförhärdadt vakker”. Vb. (O intens.).

FÖRHÄVDA, v. a. 1 förstöra, slarfva bort. Kl. Fsv. *forhæfþa,* id. ÖGL.

FÖRINGE, s. *fur.*

FÖRJASKED, s. *jaska.*

FÖRJOMPA el. *förjumpa sej,* v. r. 1 förgå sig, göra misstag. Vl.,vg.,ög.,dls. *Förlumpä sä,* göra något dumt. Ul. (Rosl.).

FÖRKASTEN, adj. o. adv. förkastlig, förkastligt. ”Han jär int förkasten”, han är ej att förkasta. Vb.

FÖRKIMMA, *fökimmad, förkimmrad,* s. *kiffta.*

FÖRKIPPAD, s. *kippa.*

FÖRKJUST, adj. 1) förtrollad, förhexad. En bonde begärde af en läkare att han ville bota honom och på frågan hvari sjukdomen bestod, svarades: ”ja ä bleen förtjust”. Sk. (Torna, Skytts). *Förkjusad,* a) id. Kl.; b) bedårad, bedragen. ”Ja tror ja va alldeles förtjust som skulle lätä narrä mej så fasligt”. Sdm.; 2) yr. ”Förkjust i huvet”.

Bhl.; 3) förskräckt, häpen. Ja ble så förkjust”. Sk. (Frosta, Ing., Ox.). Fsv. *kiusa,* v. a. a) tjusa. Iw. 287: ”han sa til mik swa rædhelik som han vilde kiwsa mik”; b) förtrolla, förhexa. Rimkr.

FÖRKUSSLA; s. *kukkla.*

FÖRKVAKKÄL, s. *kvakkla.*

FÖRKVÄLLSE, s. *kvälld.*

FÖRLAG, s. *frammlag* 1.

FÖRLANGA, s. *lang.*

FÖRLEEN, adj. utmattad, uttröttad. Hl. Fn. *leja,* v. a. uttrötta (af *latr,* trött); n. *leita,* v. a.

FÖRLóVA, v..a. 1 borttinga, lofva sig till någon förrättning. Ög.,kl. Fsv. *förlofva,* lofva. Förlovad, adj. 1) bortlofvad. ”Ja ä förlovad på timring te månda'n”. Ög.; 2) afskedad. Vg. FÖRLÅG, *förlågsstikkor, förlyse,* s. *fyr* 1.

FÖRLÄN, n. utrymme, tillfälle. ”Der ä ikke förlän att få mera ny åker; allt ä förut uppgjordt” (ɔ: odladt). Fl. (Ingo).

FÖRLÄNNE, n. tvärland; ett åkerstycke som är plöjdt tvärtför ett annat. Vg. D. dial. *forland* (Mlb., DL. 128).

FÖRLÄSSA, v. a. 3 alltför mycket lassa på, lägga för stor börda på. ”Den lade förlässer heller, än han går tó gånga”. Ordspr. Sk. (N. Åsbo).

FÖRMANN, m. närmaste företrädare i besittningen af ett hemman. En hustrus man i andra giftet, kallar den, med hvilken non förut varit gift: *förmann.* ”Min formann ä begraven här”. Sk. (Ox.). Jfr d. dial. *forkone.* (Mlb., DL. 127).

FÖRMÅL, s. *måla, mäla* 1.

FÖRMÅN, m. försprång, det stycke väg som någon tillryggalagt framför en annan, hvilken färdas åt samma håll. ”Förmån ä dryg”. Ordspr. Mp. *Fermån,* m. id. Hs. (Bj.). *Föremån,* m. id. Vb. *Förmunn,* m. eller *förtak,* n. försprång öfvertag vid ”våg”, ett folknöje af mångfaldiga kroppsöfningar och lekar. S. G.

FÖRMÅS, s. *mås av.*

FÖRNA, s. *fara* 2.

FORNA, *förnska,* s. *forn.*

FÖRNIMMA, s. *nimma.*

FÖRPIKKAD, adj. rasande, utom sig. Ul. Nht. *erpicht.*

FÖRPLUSTRAD, adj. bestört, förvirrad. Kl.

FÖRRUMPLA, v. a, 1 öfverrumpla. Ög.

FÖRRÅDD, adj. förlägen, som kommit i knipa. Hs.,mp.

FÖRSEEN, adj. blyg, blygsam, försynt. Vg. (Elfsb.). *Försin,* id. Fl. (Qv.), kl.

FÖRSKAP, s. *fara* 2.

FÖRSKEDE, s. *skede.*

FÖRSKÄL, s. *skela.*

FÖRSKÄUT, *förskut,* n. visat föresatt mått (särdeles vid plöjning). G.

FÖRSTING, m. nageln hvarmed "drätten" fästes vid oket. Hl. (Torup).

FÖRSTNING, f. början. "I förstningen", i början Nk.,sm.,kl.,sk.,hl. *Förstnä,* m. id. Vb.

FÖRSTYR, 1) m. ordningsman, värd vid bröllop. Bhl. (Elfs.); 2) n. hushållerska. Vl.

FÖRSTÄNKE, s. *stinka.*

FÖRSVIKKAD, adj. mycket hungrig. Sk. (Ox.).

FÖRSVIRAD, adj. genom omåttligt svirande förderfvad. Sk.

FÖRSYN, f. husjungfru. Vl.

FÖRSYNA, v. a. 1 förskingra, förslösa. "Försyna en egendom". Sm.

FÖRTAK, s. *täkka.*

FÖRTA'N adj. 1) magtlös. Sk. (Vemm.). *Fertagjin,* som förtagit sig i arbete, börda. Hs.; 2) andtruten. Sk. (Onsjö).

FÖRTREDEN, m. def. eg. förtreten: i) fallandesot. "Hade han inte hatt den förtreden, så hade han vaed en dogti kar(l)"; 2) koller; om hästar; 3) fånighet. S. Sk.

FÖRTRÄFFELIG, adj. stark, mycket häftig, svår. "Förträffelig huvudvärk". Bhl. "Förträffelig tannvärk". Öl. *Förträffälä,* id. "Förträffälä vär", mycket svårt väder. Vb. Förträffeligt, adj. n. eller adv. högligen, utomordentligt. "F. ful, vakker". Bhl., hl.,g. S. *döra sej.* FÖRTVIFLADT, adv. ofantligt, mycket. "Han har f. brådtom". Kl.

FÖR-TÄLLE, n. ved af sådana furor, på hvilka barken blifvit afskalad om våren. Hs. (Ljusd., Bj.). *För-tälles ve*(*d*), m. id. Hs. (Ibm.). Det är ovisst huruvida ordets första stafvelse utmärker *fur,* fura eller *fyr,* eld. Eger förra fallet rum, så bör *tälle* troligen härledas af sv. dial. *tälla,* fsv. *tælghia,* v. a. tälga: cultro asciare. I senare fallet är *tälle,* n. härledligt af *tall,* fura och veden af en sådan afbarkad tall har blifvit kallad *förtälle,* emedan han är så eldfängd.

FÖRTÄNKA, v. a. 3 1) betänka. "Ja får lóv å fortänka me lite på saka"; 2) ursäkta. "I få lóv å förtänka me". Sm. (Östbo). Fsv. *foretænkter,* p.p. förut öfvertänkt. S.S. 1, 139. Förtänkelse, f. förlåtelse, ursäkt. Vg.,ög., sm. (Östbo). FÖRVANA, *förvanska,* s. *van* 1.

FÖRVARA, *förvaringen, förvarings-order,* s. *var* 1.

FÖRVETA, *förvetta,* s. *vita* 2.

FÖRVETAS, *förvett,* s. *vita* 1.

FÖRVIS (ljudvigt på första stafvelsen), adj. 1) förutseende. Mp. *Förevis,* id. Vb.; 2) öfverklok. "Den som vore förvis, so fore en allri illa". Ordspr. Sm.

FÖRVÅLLA, f. orsak, skuld till. Vb.

FÖRVÄNNE, n. ofarbart väglag; genom djup snö eller oväder ofarbara vägar. "Dä så'nt förvänne i da. Dä ä förvänne ute". Sk.,hl. Jfr isl. *forvinda,* illa tillredd af oväder eller storm (Hald). Det synes dock möjligt att *förvänne* är collectivum och att *vånne* är ljudskifte för *fänne,* snödrifva. S. *fenne, fänne.*

FÖRVÄTTNE, s. *väta* 1.

FÖR-ÅR, n. 1) vår. "I föråret", i våras. S. hl,,sk.; 2) första halfåret. N. hl. (Släp). D. *förår,* vår; holl. *voorjaar;* nht. *frühjahr,* id.; 3) fjol-år, det förra året. Sm.; 4) året före fjolåret. Vb. *Förr-dr,* n. id. "I förr-års", för två år sedan)(*i fjol.* Sdm.,nk. Förr-års-bröd, n. bröd bakadt tvenne år tillbaka. Vb.

Förr-års-korn, n. tvenne års gammalt korn. Vb. FÖR ÅV, s. *fara* 2.

FÖRÄTTRAS. s. *ätt.*

FÖS 1, f. tofs, bandros. Nb. *Föjs,* f. id. Vb.

FÖS 2 s. *fus.*

FÖSSA, s. *fås vid.*

FÖTE, *fötling, föttling,* s. *fot.*

G.

GABBA, v. a. 1 begabba, bespotta. Sm. *Gaabb* (ipf. *gabbä*). Vb. Äfven *gabbenera* el. *gabenera,* id. "Dä ä ej värt att du gabbenera me, för ja tål intet gabenat". Sm. Grabb, n. 1) gabberi, smädelse. *Gabenat,* n. id. Sm.; 2) åtlöje, gäck. Vb. Fsv. *gabba,* v. a. begabba. S.S. 1, 3, 28. S. Bern. f. 180 v. Spec. Virg., s. 119. Sv. Pr. L. n:o LIX, s. 6; fn. *gabba;* fe. *gabban, gabbjan;* fd. *gabba* (Mlb., D. Gloss. 1, 270); skot. *to gab;* it. *gabbare,* id.; nyfris. *gobbjen,* skratta af full hals, gapskratta (Epkema, 179); ffris. *gabbia,* ("verklagen, peinlich verfolgen". Richth., 771); fsv. *gabb, gab,* n. åtlöje, gabberi. S.S. 1, 182; *gabban,* f. Hor. æt. sap. f. 94 v.; *gabbilse,* f. S.S. 1, 168. S. Bern. f. 161; fn. *gabb,* n., *gabban, göbbun,* f.;

fe. *gabbung,* f; fd. *gab;* gl. frans. *gab;* it. *gabbo.* GABBEL, s. *gaffla.*

GADD 1, m. 1) eg. gadd: aculeus. Riksspr.; 2) spetsig, stenig landtunga, utskjutande stenigt skär. Nb.,vb.; 3) smal väg, stråt. *Haregadd,* m. smal väg, der harar gå fram. *Skogsgadd,* m. smal skogsväg. Hs. Fe. *gâd,* n. stimulus, aculeus; e. *goad,* gissel, *gad,* grafstickel; moes. *gazds,* m. gissel, piska: **κέντρον**; gael. *gath,* m. aculeus, spiculum. Gadda, v. n. 1 ut- eller inskjuta gadden eller tungan; om ormar och insekter. Sm.,bl.

Gadda-tistel, m. Sonchus arvensis. Bl. GADD 2, m. *tjerugadd,* m. ved, som innehåller mycken tjära och derföre användes dels till tjärbränning, dels till lysstickor. Vb. N. *gadd,* "fortørrede træer"; ordet obrukl.; *gjedda,* adj. förtorkad; om trä (Aas., 131). Jfr *gadd* 1.

GADD 3 [aa], ipf. *-dda,* v. a. *Gadd säg,* samla sig. "Fiskän ha gaddä säg ti nätä, i vikä", fisken har gått ymnigt på nätet, samlat sig i viken. Vb. I vårt riksspråk hafva vi samma ord, men i talesättet: *gadda sig tillsamman,* congregari. Jfr fe. *gaderian, gädrian,* v. a. församla (Diefenb. 2, 374); e. *to gather;* holl. *gaderen,* id.; fsax. *gador;* fe. *gador;* ffris. *gader;* e.

together; holl. *gader,* adv. tillsamman; fe. *gada,* m. följeslagare, stallbroder, *gegada, gädeling,* m. id.; fht. *gagat,* conjunctus, conveniens (Graff 4, 143); fsax. *gigado,* m. stallbroder; mht. *gate, gegate,* m. par, socius, conjux; nht. *gatte,* m. o. f.; holl. *gade,* m. o. f. make, maka; nht. *gatten,* conjugare, *begatten,* carnaliter conjungi; ns. *gadern, gaddern,* församla: "se gadert sik to samen", de församla sig (B. W. B. 2, 474); schwab. *gadern,* id. (Schmid, 214); fn. *gadda,* v. a, nagla fast, fästa. FÖRSVIKKAD, adj. mycket hungrig. Sk. (Ox.).

FÖRSVIRAD, adj. genom omåttligt svirande förderfvad. Sk.

FÖRSYN, f. husjungfru. Vl.

FÖRSYNA, v. a. 1 förskingra, förslösa. "Försyna en egendom". Sm.

FÖRTAK, s. *täkka.*

FÖRTA'N adj. 1) magtlös. Sk. (Vemm.). *Fertagjin,* som förtagit sig i arbete, börda. Hs.; 2) andtruten. Sk. (Onsjö).

FÖRTREDEN, m. def. eg. förtreten: i) fallandesot. "Hade han inte hatt den förtreden, så hade han vaed en dogti kar(l)"; 2) koller; om hästar; 3) fånighet. S. Sk.

FÖRTRÄFFELIG, adj. stark, mycket häftig, svår. "Förträffelig huvudvärk". Bhl. "Förträffelig tannvärk". Öl. *Förträffälä,* id. "Förträffälä vär", mycket svårt väder. Vb. Förträffeligt, adj. n. eller adv. högligen, utomordentligt. "F. ful, vakker". Bhl., hl.,g. S. *döra sej.* FÖRTVIFLADT, adv. ofantligt, mycket. "Han har f. brådtom". Kl.

FÖR-TÄLLE, n. ved af sådana furor, på hvilka barken blifvit afskalad om våren. Hs. (Ljusd., Bj.). *För-tälles ve*(*d*), m. id. Hs. (Ibm.). Det är ovisst huruvida ordets första stafvelse utmärker *fur,* fura eller *fyr,* eld. Eger förra fallet rum, så bör *tälle* troligen härledas af sv. dial. *tälla,* fsv. *tælghia,* v. a. tälga: cultro asciare. I senare fallet är *tälle,* n. härledligt af *tall,* fura och veden af en sådan afbarkad tall har blifvit kallad *förtälle,* emedan han är så eldfängd.

FÖRTÄNKA, v. a. 3 1) betänka. "Ja får lóv å fortänka me lite på saka"; 2) ursäkta. "I få lóv å förtänka me". Sm. (Östbo). Fsv. *foretænkter,* p.p. förut öfvertänkt. S.S. 1, 139. Förtänkelse, f. förlåtelse, ursäkt. Vg.,ög., sm. (Östbo). FÖRVANA, *förvanska,* s. *van* 1.

FÖRVARA, *förvaringen, förvarings-order,* s. *var* 1.

FÖRVETA, *förvetta,* s. *vita* 2.

FÖRVETAS, *förvett,* s. *vita* 1.

FÖRVIS (ljudvigt på första stafvelsen), adj. 1) förutseende. Mp. *Förevis,* id. Vb.; 2) öfverklok. "Den som vore förvis, so fore en allri illa". Ordspr. Sm.

FÖRVÅLLA, f. orsak, skuld till. Vb.

FÖRVÄNNE, n. ofarbart väglag; genom djup snö eller oväder ofarbara vägar. "Dä så'nt förvänne i da. Dä ä förvänne ute". Sk.,hl. Jfr isl. *forvinda,* illa tillredd af oväder eller storm (Hald). Det synes dock möjligt att *förvänne* är collectivum och att *vånne* är ljudskifte för *fänne,* snödrifva. S. *fenne, fänne.*

FÖRVÄTTNE, s. *väta* 1.

FÖR-ÅR, n. 1) vår. "I föråret", i våras. S. hl,,sk.; 2) första halfåret. N. hl. (Släp). D. *forår,* vår; holl. *voorjaar;* nht. *frühjahr,* id.; 3) fjol-år, det förra året. Sm.; 4) året före fjolåret. Vb. *Förr-dr,* n. id. "I förr-års", för två år sedan)(*i fjol.* Sdm.,nk. Förr-års-bröd, n. bröd bakadt tvenne år tillbaka. Vb.

Förr-års-korn, n. tvenne års gammalt korn. Vb. FÖR ÅV, s. *fara* 2.

FÖRÄTTRAS. s. *ätt.*

FÖS 1, f. tofs, bandros. Nb. *Föjs,* f. id. Vb.

FÖS 2 s. *fus.*

FÖSSA, s. *fås vid.*

FÖTE, *fötling, föttling,* s. *fot.*

G.

GABBA, v. a. 1 begabba, bespotta. Sm. *Gaabb* (ipf. *gabbä*). Vb. Äfven *gabbenera* el. *gabenera,* id. "Dä ä ej värt att du gabbenera me, för ja tål intet gabenat". Sm. Grabb, n. 1) gabberi, smädelse. *Gabenat,* n. id. Sm.; 2) åtlöje, gäck. Vb. Fsv. *gabba,* v. a. begabba. S.S. 1, 3, 28. S. Bern. f. 180 v. Spec. Virg., s. 119. Sv. Pr. L. n:o LIX, s. 6; fn. *gabba;* fe. *gabban, gabbjan;* fd. *gabba* (Mlb., D. Gloss. 1, 270); skot. *to gab;* it. *gabbare,* id.; nyfris. *gobbjen,* skratta af full hals, gapskratta (Epkema, 179); ffris. *gabbia,* ("'verklagen, peinlich verfolgen". Richth., 771); fsv. *gabb, gab,* n. åtlöje, gabberi. S.S. 1, 182; *gabban,* f. Hor. æt. sap. f. 94 v.; *gabbilse,* f. S.S. 1, 168. S. Bern. f. 161; fn. *gabb,* n., *gabban, göbbun,* f.;

fe. *gabbung,* f; fd. *gab;* gl. frans. *gab;* it. *gabbo.* GABBEL, s. *gaffla.*

GADD 1, m. 1) eg. gadd: aculeus. Rikesspr.; 2) spetsig, stenig landtunga, utskjutande stenigt skär. Nb.,vb.; 3) smal väg, stråt. *Haregadd,* m. smal väg, der harar gå fram. *Skogsgadd,* m. smal skogsväg. Hs. Fe. *gâd,* n. stimulus, aculeus; e. *goad,* gissel, *gad,* grafstickel; moes. *gazds,* m. gissel, piska: ***κέντρον***; gael. *gath,* m. aculeus, spiculum. Gadda, v. n. 1 ut- eller inskjuta gadden eller tungan; om ormar och insekter. Sm.,bl.

Gadda-tistel, m. Sonchus arvensis. Bl. GADD 2, m. *tjerugadd,* m. ved, som innehåller mycken tjära och derföre användes dels till tjärbränning, dels till lysstickor. Vb. N. *gadd,* "fortørrede træær"; ordet obrukl.; *gjedda,* adj. förtorkad; om trä (Aas., 131). Jfr *gadd* 1.

GADD 3 [aa], ipf. *-dda,* v. a. *Gadd säg,* samla sig. "Fiskän ha gaddä säg ti nätä, i vikä", fisken har gått ymnigt på nätet, samlat sig i viken. Vb. I vårt riksspråk hafva vi samma ord, men i talesättet: *gadda sig tillsamman,* congregari. Jfr fe. *gaderian, gädrian,* v. a. församla (Diefenb. 2, 374); e. *to gather;* holl. *gaderen,* id.; fsax. *gador;* fe. *gador;* ffris. *gader;* e. *together;* holl. *gader,* adv. tillsamman; fe. *gada,* m. följeslagare, stallbroder, *gegada, gädeling,* m. id.; fht. *gagat,* conjunctus, conveniens (Graff 4, 143); fsax. *gigado,* m. stallbroder; mht. *gate, gegate,* m. par, socius, conjux; nht. *gatte,* m. o. f.; holl. *gade,* m. o. f. make, maka; nht. *gatten,* conjugare, *begatten,* carnaliter conjungi; ns. *gadern, gaddern,* församla: "se gadert sik to samen", de församla sig (B. W. B. 2, 474); schwab. *gadern,* id. (Schmid, 214); fn. *gadda,* v. a, nagla fast, fästa.GADD 4, m, *ettergadd,* m. Formica rubra. Linn., små myror, som hoptals vistas i tufvor och under stenar. Vb. Ordet är troligen beslägtadt med näst föregående.

GADD 5, m. endast i sammans. *matagadd,* m. matpåse, matknyte. Hl. (Harplinge). *Matagadd, madgadd,* m id. Sk. (Ox., Skytts, Ing.). *Matagalla,* m. id. Fl. (Ingo). Fn. *gaddan*, n. liten påse, nätväska; ns. *gadder-wark,* n. opus reticulatum (B. W. B. 2, 474); gael. *gad*, m. *gâdan, gaidean,* vidja (att binda med); bret. *gadan,* f. id. Jfr fn. *gadda,* v. a. fästa tillsamman samt närbeslägtade ord, anförda under *gadd* 3.

GADUNG, f. åstundan. G. Fsv. *gadhung,* f. begär. Rimkr. 110; fe. *gâd,* n. åstundan; ns. *gadung,* f. (B. W. B. 2, 474); holl. *gading,* f. åstundan, önskan; d. dial. *gedd, gied,* lust, åtrå; fd. *gædes,* v. d. tycka om, finna behag i (Rimkr. af 1495, v. 878); fn. *geđjast,* att behaga, *getast,* finna behag i, samtycka. S. *gattna, gattne, gätning.*

GAFFLA 1, v. n. 1 1) med uppspärrad mun skratta, häftigt skratta; 2) prata stortaligt, drygt, dumt, lättsinnigt tala. "Gaffla om något", prata om något, som bör förtigas. Hs.—ög. *Gaffla sig,* v. r. 1) häftigt skratta. Vl.—ul.; 2) prata drygt och dumt. Ul.—sk.; 3) prata om det som bör förtigas. Sdm. *Gaffläs,* v. d. retas, tvista, skämta. Mp. (Enl. N. D. Augustin, s. 10). Ns. *gaffeln,* skratta

högt; fn. *gèyfla,* vränga, uppspärra munnen; fe. *geáfl* (pl. *geáflas,*) m. svalg. Bond-gaffel, m. storskräflande bonde. Bl.

Gafflare, m. 1) som skrattar med uppspärrad mun; 2) storpratare. Ul. GAFFLA 2, v. a. 1 1) slå. "Ja gafflade honom"; 2) tillegna sig, rifva till sig. Ög. (Hammarkind, Östkind). Jfr. fht. *gabala, gabela, gabila,* f. gaffel: furca, furcilla (Graff 4, 127); nht., holl. *gaffel.*

GAFFLING, m. gaffel. S. Sk. Demin. af sv. *gaffel;* fht. *gapala,* f. (Graff 4, 127); mht. *gabel,* f, (Ben. 1, 509); nht. *gabel,* f. id.; af sv. *gifva;* fht. *geban;* mht. *giben,* v. a. dare.

GAFFS, n. skräp, det som är odugligt; ovärdig hopblandning. Ög., kl. Gaffsa, v. n. 1 opassande hopblanda. Ög.

Gaffsi(g), adj. som på ett opassande sätt hopblandar. Ög GAFSIG, *gaffsig,* s. *gap.*

GAGER, adj. öfverdådig, obetänksam, förflugen, näsvis. "Gager i gana", stor i mun. Hs. (Db.). Fn. *gagr,* opassande, oskicklig; *gaguryrði,* n. pl. opassande ord; *gaga,* v. a. bespotta; måhända, såsom Fritzner (Ordb., s. 186) förmodar, eg. skälla på. Jfr fn. *gagarr,* m. hund: "gagarr er skaptr þvi at geyja skal" (Egils. Lex.).

GAGN, n. 1) eg. nytta: commodum, lucrum. Rikksspr.; 2) i sammans., ämne, virke, medel; det man har till hands att afhjelpa sina förnödenheter i hushållningen. *Gagnsbräde,* n. bräde (vanligen 1 ¼ tum tjockt) att deraf slöjda, snickra. *Gagns-fång,* n., *gagns-trä,* n., *gagns-vara,* f. redskapsvirke. Hl. *Gagns-vara,* f., *gagns-töj,* n. id,. Sk. (Onsjö, Ox.). *Gagnsvirke,* n. Sk.,bl. *Gagnstimmer,* n. stockar tjenliga till virke)(*byggetimmer, låga.* Nk. *Gagn-ved,* m. i. q. *gagns-timmer.* Nk. Fsv. *gagn* (*gaghn*), n. gagn, vinst. SML., UL., GL. S.S. 1, 47; *gagna,* v. a. gagna. S.S. 3, 21; *gagnliker,* adj. nyttig. S.S. 1, 22, 27; fn. *gagn,* n. a) gagn; b) tjenst, välgerning; c) seger; d) redskap, bohag; det man har för handen att afhjelpa sina förnödenheter i hushåll eller på resa. "Gagn brann greypra þegna". Haralds saga hins Harðråða, kap. 76. (Heimskr. Havn. 1783, s. 142); d. *gavn,* n. gagn; nfris. *gâgen,* n. id. Roten är moes. *ga-geigan,* vinna: ***κερδαίνειν***. Gagnegod, *gagnesgod,* adj. 1) tjenlig att begagnas; som börjar kunna göra nytta. Sdm.,sm., bl.; 2) matnyttig. Sm.,bl.

Gangenlaus, adj. ogagnelig, onyttig. Vb. Fsv. *gagnlös;* fn. *gagnlauss,* id. GAJGUL, m. drägel. G. (F.). *Gaigel,* m. G. Gajgla (ipf. *gajglä*), v. n. drägla. G. och F. GAIL, *gailä ör si,* s. *gel, gäl.*

GAJMALDUR el. *gajmaldar,* n. öppet fält, der intet skygd mot blåst finnes. G. (Fårösund). *Gajmaldä,* f. id. S. G.

GAIN, adj. vidöppen. "Pa gain", adv. vidöppet, helt öppet; om en dörr. "Dure står pa gain". G. S. *sprang.* Af fn. *gína* (ipf. *gein* el. *ginda,* sup. *ginit*), v. n. gapa, stå öppen; *gin,* n. gap, munnens öppning; fht. *gínôn, ginên, geinon,* v. n. gapa (Graff 4, 106); mht. *ginen, gënen* (Ben. 1, 527); nht. *gähnen;* fe. *ginan (gân, ginom, ginen*), id.; jfr gr. ***χαίν-ειν***, gapa, uppspärra munnen.

GAJNUM, præp. genom. Dl. Fn. *gegnum, gjögnum.*

GAISE, n. pr. Gertrud. S. G.

GAJST, m. 1). bitande väder; 2) högfärd. G. Fn. *gustr,* m. blåst, kall blåst, *gjóstr,* m. kall vind, *gjósta,* v. n. blåsa kallt, *gjóstugr,* kallt blåsande, *gusta,* blåsa; nht. *geist,* m. Jfr *gåsa.* Gajsta-riven, *gajst-raiven,* adj. väderbiten, el. egentl, uppdrifven (röd och svnllen) i ansigtet efter rifvande blåst. G.(F.). *Gaist-riven,* id. G.

Gajstugur, adj. blåsig och kall, bitande. F. GAJT, *gajta, gajta-hjärna, gajtkilling, gajtsvanglä,* s. *get* 1.

GALA *(gol, galit),* v. n. 1) eg. canere; om tuppens och gökens läte. Riksspr. *Gala* (ipf. *gol,* conj. *gole,* sup. *galt*). Ög. *Gålå* (pr. *galär,* pl. *galum,* ipf. *gol,* pl. *golum* el. *galäd,* pl. *galädum,*

sup. *gäli* el. *galad*). Dl. *Gala* (pr. *gal,* pl. *gale,* ipf. *gol,* pl. *golu,* sup. *gali*). G. *Gäla* (*gol, göli*), N.Åm.; *gala (gol, gäli),* Ume; *gåla (gål, gåli),* Bygde; *gala* (*gol, gölä* [hårdt g]), Skellefte; *gala* (*gol, gala*), Calix; 2) vara sömnlös, tala om nätterna då andra sofva. Fl.(Nl.); 3) skrika, gräla: *gala nåen óver,* mycket gräla på någon. "Han gol mej óver". Sk. (Ox.). Fsv. *gala* (*gol, galit*), v. n. a) sjunga; deraf *nætergal,* m. Sylvia philomela; b) gala (som tuppen). S.F.S. 4, 159: "hanin gool". Hor. æt. sap. f. 58; c) sjunga trolldomssånger; deraf *galder,* trolldom: incantatio. Sv. Pr. K. f. 48 v.: "galdra ok andra diæfwls konster". Cod. A. 27, f. 166: "troldom oc dyæfuls galdrom". Cod. A. 49: "han tok alla sina bøker mz hvilkom han plæghadhe øwa sin truldom oc sina galdra". S.F.S. 4, 104, 494; *galin,* adj. (eg. p.p.) a) förtrollad, rasande. SML. S.S. 1, 80; b) dålig, elak. Alex. M. f. 109; *gæld,* f. a) galenskap, raseri. S.S. 1, 143, 149, 150. Sv. Pr. K. f. 45: "i thine vredhis gæld"; f. 67 v., 68 v., 79 v. Cod. A. 27, f. 101: "lasta gæld", furor vitiorum. Cod. A. 49, f. 151; deraf *howdhgiæld,* f. huvudraseri. Cod. A. 49, f. 151; b) vrede. S. Bern. f. 30: "giæld ælla vrede". S.F.S. 4, 344: "hedhin giæld"; c) oväsen, buller. En Vadst. nunn. bönb., s. 23; *gældafuller, gielda fuldir,* adj. full af raseri. S.F.S. 4, 538; *gælniska (gelnisca),* f. raseri. S.S. 1, 149; 3, 178. Sv. Pr.

L. XX, s. 149, 243. Sv. Pr. L. LIX, s. 11, 74. Sv. Järt. Post s. 106. S. Bern. f. 106 v., 143 v. Spec. Virg., s. 21. S. Marg., s. 97, 98; *gælnas,* v. d. galnas. Spec. Virg., s. 221; *gælniskaper,* m. i q. *gælniska.* S. Bern. f. 160 v.; fn. *gala*

(*gól, galat*), v. n. o. a. a) gala, skrika, tjuta; b) utsäga trollformler, trollord; genom trolldomssång åstadkomma; fe. *galan* (*gôl, gôlon, galen*), sjunga; mht. *galen* (ipf. *guol*), id.; *gal,* m. sång (Ben. 1, 457). Galen, adj. 1) eg. vansinnig gjord genom trollsång; 2) vansinnig. Riksspr. *Gölut,* adj. galen, tokig. Vb. *Göulå* el. *gälin,* adj. id. *Göli* (hårdt g), adj. id. "Han for göli väg", han reste orätt väg. "Hä var göli gjodht", det var illa gjordt. Nb.,vb.; 3) brunstig. Sdm. "Märra ä hingstgala, häst-gala". Ög. Fn. *galinn,* a) rasande, våldsam; b) rasande af kärlek.

Göulas (ipf. o. sup. *göulast*), v. n. skämta. Fl. (Öb.).

Göulri, n. galenskap, skämt, raljeri. Fl.(Öb.). GALBÄNK, *gallbänk,* s. *gavel.*

GALDUR, adj. ofruktsam; om ko det år hon ej kalfvar. G. *Gald.* Fl. (Öb.). *Gall.* Vb.,hs., mp.,vm.,nk. *Gälld* (hårdt g), id. "Kyri ir gällda ad mi i år", kon går gåll för mig i år. Dl. (Våmh.). *Gåll,* a) id. Nk.,ög.,vg.,bhl.,sm.,kl.,bl., sk.,hl.; b) om svin. Ög.; c) om får som ej har lam. Bhl. (Elfs.). *Gald,* id. "Gald e", tacka som ej har lamm. G. Fsv. *galder,* adj. ofruktsam. S.S. 1, 121: "gaalt oc ofructsamt"; *galdviþer,* m. träd som ej bär frukt. ÖGL.; *galnöt,* n. gallko: vacca sterilis. VML.; fn. *geldr,* ofruktsam; om ko; *geldaz,* blifva gåll, sina af: siccescere, lac amittere; fd. *gold,* ofruktsam; om qvinna. "En man — — hafwendhe hwsfrw gold ællær owær barnbyrdh"; d. *gold,* a) ofruktsam: "en gold ko; malke en ko gold"; b) ofruktbar: "golde marker; golde strå; golde ax; gold gren" (= vattenskott); d. dial. *gield,* ofruktsam; om ko (Mlb., DL. 159); n. *gjeld,* a) id.; b) om djur af hankön: snöpt (Aas., 132); swz., bay. *galt,* ofruktsam; om ko; schles. *gelde;* nassau *gell,* id. (Kehrein 1, 157); fe. *gelde;* e. dial. *gelde,* id. (Craven); skot. *yelt, yell,* sterilis,impotens; böhm. *galowe,* id.; schwab. *gall, gelt,* adj. ofruktsam; om får; *gältvieh,* n. om kor (Schmid, 217). Det torde vara möjligt att roten till detta ord är fn. *galli,* m. fel, lyte: nævus, vitium, och att såsom Ihre förmodar detta *galli* eg. skulle utmärka ett sådant fel, som uppkommit genom någon förhexning, i hvilket fall det bör härledas af fsv. *galder,* fn. *galdr,* m. trolldom, magisk sång. Jfr gälda 2. Gald-ko, f. ko, som icke har kalf eller mjölkar = "ku, summ gar gald". G. *Gållko,* Vg., sm.,kl.,bl.,sk.; *gallkyr,* f. Dl. (Mora); *gallku.* Hs.; *gäll-ku.* Dl. (Rättvik); *gallko,* a) id. Vb., mp.,dl. (Ohre), vm.,sdm.,; b) ringfingret. Sdm. Fn. *geldku;* n. och d. dial. *gjeldku;* skot. *yeldcow;* ryss. *jælovajæ,* id.

Gall-grund, n. ofruktbart stengrund; klippa i hafvet, som ej är bevuxen med hafstång ("höter"), utan sjöbottnen kring grundet är sandig eller stenig. Fl. (Ingo).

Gallsnö, m. tunn och lätt snö som faller tunnt och saknar kraft, d. ä. som faller utan verkan på föret)(*trindsnö,* Nk.,ul.(Rosl.).

Gall-strand, f. ofruktbar strand, som består af sand och klappersten och hvarpå ej något fodergräs växer. Hs.,sdm.,vl.,dls.,vg.,ög.

Gall-tupp, m. hönstupp, som till fortplantning är otjenlig. Ordet sällan brukl. Sdm.

Gyllta, f. 1) snöpt, gillad sugga, "snitteso‴. Hl. *Gyllt,* f. id. Sk. (Vemm.); 2) ung, halfstor sugga, som ännu ej fått grisar. Jtl.,vl. nk.,vm., sdm.,ul.,ög.,kl.,hl. *Gyllt, gyllta,* f. id. Sk. *Gyllta, gylltra,* f. id. Bl. *Gyllta, göllta, gyllter,* f. årsgammal sugga, som första gången grisar. Sm. (Vestbo). *Gyllta, göllta,* f. id. Vg. *Gyllter,* f. id. Bhl. (Hjertrum). Deraf *gyllte-grisar,* m. pl. grisar efter en sådan sugga. Vg. Fn. *gilta,* f. so; *gulta,* f. id.; *gyltr,* f.; *gyltar griss,* sogris; d. dial. *gylt,* f. a) "ung so eller sogris der förste gång er drægtig eller har faret; b) ung gildet sogris" (Mlb., DL. 185); fe. *gilte;* e. dial. *gilt, ilt;* fht. *galza, gelza, geilza,* f. ung so (Graff 4, 198); nht. dial. *gelze, gelz, gilze, gilz,* f. snittad so (Kehrein 1, 158).

Gålla, f. hanstånd af hampa. Hl. (Frillesås). *Gållerhamp,* m., *gållrer,* f. pl. id. Vg. *Gallre,* m. Sdm. D. dial. *galder, galderhamp* (Mlb., DL. 153); ns. *geljehemp,* id. (B. W. B. 2, 497). Gåll-gåen, adj. (ko) som ej kalfvat under loppet af ett år. S. Sk.

Gållna, *gollna,* v. n. 1 blifva eller vara ofruktsam. "På sidden gållnar kornet. Kvinnan har skämt körna så de gollna". Kl. N. *gjeldna, v. n. blifva ofruktsam; om kor.*

Gållra, v. a. 1 Gållra hampan, samla hanstånden af hampan från honplantorna. Götal. D. dial. galdre, id.

Gåll-streppa, f. ko som icke kalfvat på ett eller två års tid, men fortfar att mjölka. Sk. (Ox., Skytts, Onsjö). Jfr strippa. D. d. gold-strippe. GALGE, m. 1) eg. patibulum. Riksspr.; 2) en

”gista” att derpå torka ärter m. m. Ul. Fsv. galgi (galghi), m. galge. UL. VML. S.F.S. 7, 184; deraf galgastadher (galghastadher), m. galgeplats. S.S. 1, 184; fn. galgi, m. galge; fht. galgo, m. (Graff 4, 185) mht. galge, m. (Ben. 1, 458); fsax. galgo; fe. galga (gealga); ffris. och moes. galga, m.; d. galge; nht. galgen, m.; e. gallow; holl. galg, f. id. Det är troligt att pol. galaz, nederlaus. galus, mag. gally, gren: ramus, höra till denna språkslägt. Grundbetydelsen af galge synes derföre vara gren. Hos Germanerne var det en gammal sed att upphänga brottslingar i en gren. ”Proditores et transfugas arboribus suspendent”. Tacitus, de mor. Germ. c. 12. I våra landskapslagar omtalas också straffet: hængia a gren. UL. Den äldste galgen var derföre, såsom Fritzner (Ordb., s. 188) anmärker, utan tvifvel ett trä, hvars topp eller gren böjdes mot jorden, och derefter genom sin egen spänstighet drog upp i

luften den med repet om halsen dertill fästade personen; den uppresta galgen var i likhet härmed inrättad, såsom en vippebom. Galg-ristäre, m. mycket lång karl; skämtsamt. G. GALL, f. större hafsvik, fjord. Kl. (Tjust). Jfr fn. gálm, f. bugt: sinus.

GALL, gall-blåst, -kallt, -väder, s. gälla 1.

GALL-JAGT, f. fåfängt spring. G. Jfr d. dial. gallejagte, v. n. ”løbe vildt omkring og blive meget overgivne”; om barn i deras lekar (Mlb., DL. 153).

GALLM, *gallma, gallpa, gallra, gallraja, gallratta*, s. *gälla*.

GALSTRUG, adj, härsken. *Gåstrugur,* id. G. Ns. *galstrig,* id. (Richey, 69. Schütze 2, 9. B. W.B. 2, 478). Jfr fn. *gall,* n. galle.

GALT, m. den under lafvarne framskjutande, genombrutna delen af torkugnens mur, hvarigenom röken och värmen framtränger. Sk. (Ox., Villands), hl. Bastu-galt, m. hålet, i hvilket man eldar uti en brytstuga. Sk. (Onsjö, Luggude). *Brydegalt,* m. id. Sk. (Ox., Frosta). GALTA-KNAPP (pl. *-ar*), m. Spiræa Filipendula. Sk. (Gärds h.).

GAMBAL el. *gåmål* (comp. *gamblär,* sup. *gambläst*), adj. gammal. Dl. *Gammal* (comp. *gamlänä,* sup. *gamläst*), Vb. Fsv. *gamal* (*gamul*), adj. a) gammal. S.S. 1, 11; 2, 13; 3, 187. S.F.S. 6, 67; b) af en viss ålder. GL.; fn. *gamall* (f. *gomol* el. *gömul*); fe. *gamall;* d. *gammel.* Gamblas, v. d. 1 åldras. Dl. *Gammläs* (ipf. *-sä*), 1) åldras, föråldras; har mera afseende på det yttre än åren; 2) förnötas; i senare betydelsen; om saker och ting. Vb.

Gambäl gössä, m. 1) eg. gammal gosse; 2) gammal ungkarl. Dl. (Mora).

Gambäl-keling (hårdt g), m. gammal kärring. Dl. (Mora).

Gambäl lerk, m. hin onde. Dl. (Elfd.). *Gambal Jerk,* m. 1) eg. gamle Erik; 2) hin onde. Dl. (Mora). *Gammel Jerk,* Dl. (Rättvik). *Gammel Erke* (*Erske*). Hs. (Db.). *Gâl Jâk.* Wormsö. *Gammäl'n,* m. def. Vb. *Gamlin,* m. def. ”He va nu gamlin, så tu ha vaali feit”. Fl. (Nerpes i Öb.). *Gambel Erik.* Fl. (NK. i Öb.). *Han gambel, gambel Eirå, gambelmann,* m. Fl. (GK. Kronoby i Öb.). *Jerker,* m. id. Sdm. (Sorunda). *Lerk* synes stå genom ljudskifte i st. f. Jerk, så framt det möjligen ej skulle vara beslägtadt med *led,* stygg. N, *Gamle-Eirik,* m. hin onde. Jfr *ljot.*

Gamla, f. 1) gammal hustru; så kallar vanligen en gammal man sin gamla hustru. ”Mi gamla”, min gamla hustru. Sm. (Östbo). *Gamlon,* i. def. gamla gumman eller värdinnan i en gård eller ett torp. Fl (Ingo); 2) ålderdom. Hs. (Bj.). N. *gamla,* f. gammal qvinna.

Gammelförna, s. *forna* 2, sid. 160.

Gammeln, m. def. 1) gubben, den gamle gubben; uttryck af vördnad. Vg.,ul. *Gamuln,* m. def. id. Fl. (Nl.); 2) så kallar en gammal hustru sin gamle man. *Gammeln* el. *gamlen.* Sm. (Östbo); 3) en äldre bistock, hvarur svärm kommit. ”Svärmen föll på gammeln”, d. ä. svärmen flög tillbaka på den gamla kupan. Ög. N. *gamlen,* m. gubbe.

Gammelsalder el. *gambelsaldur,* m. ålderdom; smeknamn. G. Jfr sid. 5.

Gammkall, m. gammal karl, gift eller ogift. Vb. *Gammp kall,* m. gammal karl, gubbe. Dl. (Elfd.). *Gambäl kall,* id. Dl. (Mora).

Gammkulla, *gammpkulla,* s. *kulla* 2.

Gammpkälling (hårdt k), f. gammal kärring. Dl. (Elfd., Våmh.). *Gammbel-killing,* (hårdt k), f. id. Dl. (Mora). GAMMA, f. krubba. *Ko-gamma,* f. kokrubba. Sk. (Tygelsjö i Ox.). D. dial. *gamme,* f. ”en simpel krybbe for heste eller kvæg, der sættes på jorden” (Mlb., D. L. 153). Jfr D. V. S. Ordb., *gam.*

GAMME, m. det framskjutande taket på ängbodar (”ängj-budär”), under hvilket kokas. Dl. (Elfd.). Jfr n. *gamma,* f. jordhydda, Finnhydda; fn. *gammi,* m. id. (Egils. 221); ryss. *jama,* hål i jorden.

GAMMING, m. ung stut i tredje året, som ännu ej dragit. Sk. (Frosta). *Batting,* m. id. S. Sk.

GAMP, m. tok, narr. *Gampa,* f. toka. Hl. Jfr *gams, gan* 1.

GAMS (*gamms*), n. lättsinnigt, dumt prat och skämt, sladder med ostädade kroppsrörelser. Ög. (Ydre), sm. (Östbo, Vestbo), hl. (Slöinge, Harplinge s:r). *Jams,* n. id. S. hl., sk. (Bjäre). *Gans,* n. id. Sm. Fsv. *gaman, gamman,* n. a) glädje, gamman. Fr. af N. 1094, 2112. Didr. af B. 147; b) glädtighet vid gästabud. S. Ol. Saga på Sv. Rijm, s. 16; c) spe, åtlöje. St. Rimkr. 58, 69. S.F.S. 5, 114; fn. *gaman,* n. skämt, glädje, lustighet; n. *gaman,* n.; fd. *gamen,* n. (Rimkr. 3310); d. *gammen* id.; fht. *gaman,* n. (Graff, 4, 206); mht. *gamen,* m. & n. id. (Ben. 1, 460); swz. *gammel,* m. ”lärmende freude, ergetzlichkeit, wobey es lustig zugeht” (Stalder 1, 418). Jfr *gamp, gan* 1, *gas* 2. Gamsa (*gammsa*), v. n. 1 prata tok, gyckla lättsinnigt, skratta. Ög.,sm. (Östbo), hl.,bhl. *Gaams* (ipf. *-sä*), id. ”Dem sat å gamsä heilä ättermedagen", de suto och pratade tok hela eftermiddagen. Vb. *Jamsa,* id. Vg.,hl.,sm. Fn. *gama,* skämta, *géms,* n. ohöfviskt skämt; fe. *gamenian,* roa sig, leka; swz. *gäumelen,* leka (Stalder 1, 417).

Gamsa, f. lättsinnig pratmakerska. Ög.

Gamser, m. lättsinnig pratmakare, pladdrare. som ej vet hvad han säger. Sm.,ög. *Jamser,* m. id. sm. D. dial. *gams,* m. obetänksam sladdrare, pratmakare (Mlb., DL. 154).

Gamsi(g), adj. som pratar lättsinnigt. Ög. (Ydre). GAMSA, v. n. 1 mumsa, tugga trögt, långsamt och med svårighet, såsom t. ex. då man mistat tänderna; om menniskor och djur. ”Gamse på nåed”. Sk. *Gemsa,* Sm.,kl.,vg.; *gimsa,* Ög.,nk., sdm.; *jamsa,* Hs.,ög.,sm.,bl.,sk.; *jomsä,* Åm.; *jaams* (ipf. *-sä*), Vb.; *jammla,* Mp.,hs.; *jumla,* id. Hs. (Db.); *jåmsa,* id. Dls. *Gimsla,* v. n. 1) tugga dåligt; 2) säges om hästars tuggning under det att de dricka vatten, hvarvid något vatten rinner tillbaka. *Gimsa,* v. n. ej säga ut hvad man bör. Sdm. *Jamsä,* v. n. uttrycka sig stammande och med osäkerhet. ”No stog'n å jomsä å jämsä, men int fekk'n fram na ol”. Mp. ”Jamsa på ola”, leta efter orden. Vg. (Kind). D. dial. *gamse,* v. n. tugga långsamt och smått (Mlb., DL. 154); fn. *kiamsa,* röra kindbenen; skr. *gam,* att äta (Bopp, gloss.). Jfr *gummsa.*

GAN 1, adj. galen. Åm. (Nätra och på andra ställen; ordet ej mycket brukligt). Jfr fn. *gal,* n. ett slags trolldom, *gan,* n. id.; gael. *gon* att förhexa genom ett ondt öga; ir. *gonod,* förhexning; hind. *gân,* m. trollkarl. Vi sammanställa här följande ord, som utan tvifvel höra till denna språkrot. Gansla 1, v. n. 1) skämta gyckla; 2) lefva oanständigt, vara slarfvig. Hl.

Gansla 2, f. oanständig, slarfvig menniska. Hl.

Gant, *gante, ganter,* m. 1) tok, galning. Vg., dls.,dl.,ul.; 2) narr. Ul.,sm.,g.,sk. (N. Åsbo), bl. Fn. *ganti,* m. narr, *ganta,* f. narraktigt fruntimmer.Ganta, v. n. 1 galnas, gyckla, rasa, skämta. Bhl. (Foss), vg. (Väne h.), sm. (Östbo), dl. (Lima).

Gantas, v. d. 1 skämta, skalkas, rasa, narras med, vara rolig. Åm.,hs.,dl.,vg.,bhl.,hl.,sm.*Gantäs* (ipf. *-sä*), id. Vb. Fsv. *gantas,* gyckla, skämta; gl. sv. *ganteri,* n. skämt (Laur. Petri Post); fn. *ganta,* skämta, gäckas med, *gant,* n. skämt, gäck, *gantalegr,* löjlig, *gantalæti,* n. pl. öfverdrifvet skämt; d. dial. *gante,* v. a. narra, gäcka, *gantes,* v. d. skämta, gyckla, *gant,* skämt, lek, *ganteri,* id.; n. *gantast,* gäckas, drifva skämt; e. dial. *gant,* lustig, skämtsam; swz. *gänterlen,* ”zänkeln”.

Ganting, m. halftokig menniska. Demin. af *gant* Sk. (Vemm.).

Gantsam, adj. skämtsam. Dl. (Lima.).

Gantum, adj. fånig, halftokig. Dl. (Våmh.).

Gjån, m. narr. G. (enl. Ihre, DL. 56).

Gjånä (ipf. *gjåndä*), v. n. 1) bete sig som en narr, bära sig åt som en tok; 2) lättfärdigt skämta. G.

Gjånugur, adj. yr och obetänksam. G. GAN 2, f. 1) gap, inre delen af munnen, gom. Ög.,sm.,kl.,sk.,kl.,bl.; 2) mun. ”Gager i gana”, stor i munnen, dryg. Hs. ”Han ä stor i ga**n**o”, han är högljudd, talar något stursktt. Vb., mp. ”Höger i gane”, stortalig. Fl.(Nl.); 3) gäl (på fiskar). Hs.,dl.,vg.—sk. *Ga***n**, *-a,* f. id. Vb.,mp.; deraf *fiskgan.* N. *gan,* n. a) hufvud och inelfvor af sill eller annan småfisk; b) fiskgäl; fn. *gin,* gap. Gana, v. n. 1 1) gapa, se i vädret med öppen mun och tillbakaböjdt hufvud. ”Gana i väret”. Ul.,vl.—sk. *Gana* (pr. *ganur,* ipf. *gan,* sup. *gani*). G.; 2) stå och undra på något. ”Gana på”, begapa. Ul. Fe. *ganjan, geonan,* gapa; nht. *gähnen;* fn. *gina* (*gein, genit*), id., jfr gr. ***χαίνειν***, id. S. *ginnäs.*

Gangsa, v. n. 1 slänga otäckt med nacken (såsom ett fräckt fruntimmer). Vg.

Gangsla, v. n. 1 se sig omkring under arbetet, icke vara flitig. Hl. (Skällinge, Värö).

Gangsle, n. skymford, i synnerhet till ett ”gangslande” fruntimmer. Hl. (Frillesås). GANGA (pr. *går,* pl. *gångum,* ipf. *gjikk,* pl. *gjingum,* sup. *gängjiđ*), v. n. 1) gå. Dl. (Mora). *Gå* (ipf. *gjikk,* pl. *gjikkum,* sup. *gaiiđ*). Dl. (Elfd.). *Ga* (pr. *gar,* ipf. *gikk,* pl. *gingu,* sup. *gaï*). ”Ga til körkur”, gå till kyrkan. G. (F.). *Ga* (*gi, gangji*). Fl. (Ingo). *Gå* (ipf. *gikk,* conj. *gikke,* sup. *gått,* imp. *gåkk*). ”Nog gikke dä an, om — —”. Sdm. *Ga* (*gikk, gakk*). Vb. (Löfånger); 2) leka; om fiskar. Dl. Fsv. *ganga* (ipf. *gik, gek, gæk,* sup. *gangit* el. *gengii*), 1) v. n. a) *gå;* b) vara gångbar, i bruk (om mynt, mått, vigt); 2) v. a. verkställa (vissa juridiska handlingar): *eþ ganga.* UL. VGL. ÖGL.; 3) *gangas,* pass. el. *gånga sik,* vara utgången, ej finnas. GL.; *ganga kæpper,* m. vandringsstaf, staf. S.S. 2, 48; *gangans fæ,* n. (letande) fäkreatur. UL. VML.; (fe. *gangende feoh,* id.); *ganganz foter,* m. id. VML,; *gangare,* m. gångare, passgångare. St. Rimkr. 11; (fn. *gangari,* m. häst. Unger, Didrik. af B.); *gangdagher, gangdagr,* m. gångdag; så kallas vissa böndagar (måndagen, tisdagen och onsdagen före Kristi himmelsfärdsdag) då processioner anställdes omkring gårdarne med kors, vigvatten och helgonbilder samt under böners läsande. HL. GL. Sv. Pr. L. XX, s. 222. Cod. A. 51, f. 58 v. J. M. s. 268; (fn. *gángdagr;* fe. *gangdäg;* gl. d. *gangdag,* id. Taussen, Sommerpost. f. 56); *ganger, gangr,* m. a) gång: itus, iter. UL. VML. S.S. 2, 143; b) gångstig. GL.; c) sedvanlig gång, sedvana. K. Karl VIII:s förordn, vid slutet af Biærk. R. s. 51 (Hadorphs uppl.); d) anfall. Alex. M. v. 3317: ”the giordho a persos hardhan gang” (fn. *gángr*); *gang-fempni?* förmåga att gå. GL.; *gangkleþi,* n. pl. gångkläder. GL.; *gangol,* adj. som ofta går; förekommer i sammans. *brunngangol* (*brungangol*), adj. fontivagus; *bygangol, nærgangal;* (fn. *gaungull,* adj. som ofta går; mht *gengel,* deraf *irregengel, nahtgengel, vuozgengel,* m. fl. Ben. 1, 477); *gangostafver,* m. vandringsstaf. S.F.S. 1,2 h. s. 9); *gangs eþer,* m. ed i hufvudsaken)(*takseþer.* UL.; fn. *gánga* el. *ganga* (pr. *geing* el. *geng,* ipf. *gékk,* pl. *gėngu,* sup. *gengit,* p.p. *genginn*); fe. *gangan* el. *gân* (*geóng, geng, geóngon, gêngon; gangen, gân*); fht. *gangan, gân,* (ipf. *giang*). Graff 4, 65; mht. *gangen, gân, gên* (*gienc, giengen, gegangen*). Ben. 1, 462; fsax. *gangan* el. *gân;* ffris. *gân;* ns. *gân* (Richey, 69); nht. *gehen;* moes. *gaggan* (anom. præt. *gaggida*); lett. *gâ;* skr. *gâ,* gå. Enl. Grimm är mht. *gân* en sammandragning af *gangen,* fht. *gangan;* Bopp åter, stödjande sig på skr. *gá,* att gå, anser *gân* för den ursprungliga formen; 4) talesätt:

a) *Ga burrt mä byxuner,* gå och göra sitt tarf. G.

b) *Ga me, dö* dö, förgås. Fl. (Öb.). Fn. *ganga, ganga af,* dö.

c) *Ga ti bärskogs,* gå till skogen att plocka bär. *Ga ti fårskogs,* gå till skogen att söka får.

Ga ti lövskogs, gå till skogen att bryta löf.

Ga ti vidiskogs, gå till skogen att skära vidjor. Fl. (Öarne i Qv.).

d) *Gå an, α*) gå på. ”Gå an mä arbet', gå på, ifrigt arbeta. Hl. Jfr e. *go on;* nht. *angehen,* börja; *β)* träffa in, slå in, hända, infalla. ”Dä gikk an att han do som ja sa'”. Kl. ”Tinget går nu på”. Dls.

e) *Gå dill,* gå till döden, afrättas. Vb.

f) *Gå i examen,* gå i nattvardsförhör. Bl. (Östra h.).

g) *Gå i go för nåen,* gå i borgen för någon S.Sk.

h) *Gå i skog,* sjunka ned, gå ned; om solen. Kl. Jfr Rimkrönikan: ”til dess sol gar ned til vidh”.

i) *Gå någon i magen,* blifva förargad. Hs.—bl.

j) *Gå på lykke fromme,* gå på en lyckträff. ”Ja gikk på lykke fromme hit för att råke dej”. Sk. (Tygelsjö).

k) *Gå på sårtåen,* eg. gå på såriga tåen. ”Dä går på sårtåen”, det vill ej gå fort. Hs.

l) *Gå till skogs,* vara i grund förstörd, fullkomligt förolyckas. ”Dä lilla han hade, har gått till skogs”. Kl.

m) *Gå ut med jula,* göra besök i julhelgen utan att undfägnas. Hs.

n) *Gå vä,* dö. ”Han gikk vä”. Vb.

o) *Gå vakkert,* gå tyst. Bhl.

p) *Gå åt dej!* homma dej! utrop till hästar, Sdm.

Förgångs-gumma, f. qvinna som vid gästabud biträder vid uppassningen, Ul. *Förgångs-mor,* f. qvinna som vid gästabud sätter fram maten. Sm. (Vestbo).Förgångs-kvinna, f. en qvinna, som går före en hustru, som skall kyrkotagas, att låta upp stolsdörren för henne i kyrkan. Sv. (Östbo).

Förgångs-mann (*fergångsmann*), m. karl, som går förut eller i spetsen vid ett arbete och skall hafva tillsynen med de andra. Hs. (Db., Bj.)

Förgåns-öl, n. kyrkogångsgille. Sm.

Gakk-mä, m. 1) oduglig medföljare, en följeslagare af ringa värde. Vg. *En~gå-me,* m. id. Ul.; 2) medföljare för sällskaps skull. ”Dä ä en gakk-mä den dere”. Vl.

Ganga (pl. *-gur*), f. 1) gång: itus; 2) gång: vicis. G. *Gaunga* (pl. *gaungur*), f. id. Dl.; 3) *kummä ör gangur,* komma vilse. S. G. Fn. *ganga,* f. gång, fart; fe. *gang,* m. gång, resa; lett. *gangis,* gång, genomgång; moes. *gaggs,* m. *gagg,* n. gång, gata.

Gang-fisk, m. lekfisk, fisk som leker. Dl. *Gångfisk,* m. id. Hs. (Db.).

Gang-sö, m. tjur. Benämningen deraf att hela byen håller en sådan tjur, som går omkring för att underhållas. Hs. (Jerfsö). Fsv. *söþer,* m. a) får; b) fäkreatur. S. *sö* (pl. *sör*).

Gangur, *gangårr,* f. pl. betesmark, der kreaturen gå. ”Vör ha goä lambä-gangårr, vi ha goda fårbeten. S. G.

Gungsa, *gussa,* v. n. & a. 1 gunga. Nk.

Gungsa, *góngsa,* f. gunga; repgunga. Nk., sm., vg.

Gussa, f. gunga; slänggunga. Nk.

Gälinn, *gâlin, gâlen, gâli, gâlätt,* adj. färdig att gå, färdig att företaga ett arbete, att fara; till reds, i synnerhet resfärdig. ”Jär du gålinn el. gåli?” är du färdig. ”Han jär gåli stig opp”, han är färdig att uppstiga. ”Han jär gåli döj”, han är nära döden. *Reisgâli,* adj. resfärdig. Vb. *Galler,* färdig. Vb. (Löfånger); *gallä,* id. Vb. (Burträsk); *gâlis, gâli,* id. Fl. (Öb.). *Gâllin* (n. *gålli*), adj. tillredd, i ordning. ”Laga gålli maten. Har du maten gålli?” Hs. (Db.; föräldr.). Deraf *ugålli,* adv. i oordning. Hs. (Db.). *Gâlejn,* adj. färdig, eg. att gå eller annars göra något. Jtl. *Gâle, gālet,* färdigt. Wormsö, Wi.; *golki, golkit,* id. Runö, *Gâllendr, gållen, gållet,* färdiggjord. Nuckö (enl. C. Säve, Gutn. urk. XXVII). *Gâll,* som är tillreds, färdig. Hs.

(Bj.; ej mycket brukligt). *Gollet,* adj. id. Hs. (Db.); deraf *gâlle, gâulle,* adv. i ordning, tillreds; *ugâlle, ugâulle,* adv. i oordning. Hs. (Bj.). Det är ovisst om ordet hörer hit.

Gånge-le'n, f. def. stora gången i en kyrka. Kl. S. *led, gänge* 2.

Gånge-rea, *gång-rea,* f. fötterna och benen, "Han ä dåli i gångrea", han har svårt för alt gå. Sm. (Östbo, Vestbo). *Gångrea,* f. id. Vg.

Gång-le(d), n. dagsverk, som göres turvis af en socken vid offentliga byggnader, t. ex. kyrkor eller på prestbol. "Gå i gångle" eller "gå på gångle". Mp.,hs.,ul. Deraf *gångledsfolk,* n, Mp.

Gång-ås, m. axel på större hjul, t. ex. qvarnhjul. Bl. (Östra h.).

Gängd, adj. öfvad skicklig. "Han ä gängd mä att snikkra". Sm. Jfr fe. *genge,* adj. valens.

Gänge 1, n. 1) umgänge, bekantskap. "Der har han möet sitt gänge. De ha miet gänge mä enannen". Sk. (Ox., Skytts). *Gängse,* n. id. Sk, (Ox., Ing.). *Gängjö,* n. umgänge. Hs. (Bj.). Deraf *gängelig, gängsen, gängsnas;* 2) samqväm, gille, kalas. Sdm. (Sorunda), kl.; 3) samling af personer, bjudna till förrättande af ett arbete mot välplägning och dansnöje. Deraf

slåttergänge, n. Ög.,nk.; *spinnegänge,* n. Nk. Jfr fe. *gehge,* n. conventus: "þät väs Hereveard and his genge". Chron. Sax. 1070.

Gånge 2, n. 1) smal gränd i en by. Sk. (Frosta, Järestad, Onsjö, N. Åsbo); 2) midtelgång i en kyrka. "Läsa på gänget, undergå offentligt förhör före konfirmationen. Hl.; 3) smal gång från en stall till foderlogen, Sk, (Skytts); 4) afstängdt rum i fähuset för späda kalfvar, då de kunna sticka hufvudet genom "gängeträet" och äta på logen. Sk. (Ox.); 5)

ledstång, staket vid en bro. Sm.,bl.; 6) tröskel. *Dörragänge,* n. Sk. (Ox.). D, dial. *gænge,* n. a) smal väg upp lill en gård eller by; b) smal ingång från stallet till foderlogen (Mlb., DL. 186).

Gänge-lav, n. s. *lav.*

Gängeli(g), *gängjeli(g)* adj. 1) umgängesam; 2) medgörlig, som man kan få göra med hvad man vill. S. Sk.

Gängla 1 (pl. *-ler*), f. 1) stylta. Sm.,ög. *Gängl* eller *gängäl,* (pl. *gänglän* f. id. Vb., åm.; 2) lång, smal qvinna. Sdm.

Gängla 2, v. n. 1 1) uppresa, bygga något så löst och vacklande (gängligt), att det ej står fast utan ramlar; slarfvigt, ovaraktigt uppresa något. Vg. *Gjängäl* (ipf. *-glä*), id. "Han gjänglä fäll dill ä så godt han kónnt, men hä ramlä ne alltihopän". Vb.; 2) gå ostadigt och osäkert; om sjuka. Brukas blott i præs. Sm. *Gingla,* v. n. vackla. Deraf *ginkelös,* adj. lös i fogar och ledgångar. Ög.

Gängsas, v. d. 1 umgås, pläga umgänge med någon. "Han gängsades möet här i huset förr". Sk. (Ox.).

Gängsen, adj. 1) tillgänglig. "En gängsen kar(l)". Nk.; 2) omtyckt. "Vara gängsen", vara gerna sedd, omtyckt. Mp.; 3) begärlig, gångbar. "Di mörka hästar ä allt mykke gängsnare, mera begärliga, lättare att afsätta, Nk. Jfr fht. *gengi,* adj. gångbar, bruklig, allmän Graff 4, 101); mht. *genge* (Ben. 1, 476); nht. *gänge,* id. GANGEL, *gângel,* m. stor gren på trän. *Ekegangel,* m. Bl. (Östra h.). *Gãnder,* m. gren på ett trä. Öl. Jfr fn. *gandr,* m, stor käpp (Egils. 764); wal. *cang,* stor gren; ir. *geagh,* gren af ett trä, *geagach,* grenig; fn. *göndull.*

GAUNGSA, *gangsla,* s. *gan* 2.

GANK, m. mager och utsvulten häst. Dä ä en gammel gank". Kl. (Sevede, Stranda, Tjust).

GANNES, adj. sårad, anskjuten. "Ja sköt haren gannes". "Han slog sä gannes", han slog sig förderfvad. Vl. (Elfd.). Jfr skr. *gand,* att skada, dräpa.

GANSKA, *ganske,* adj. hel, oafbruten. "Hela ganska ver(l)den". Sm. "Ganska den natten fikk ja ingen döhn". *Ganskeli(g),* adj. id, "Hela den ganskelie ti(d)en". Sk. (Ox.). Fsv. *gansker*

(*ganszker*), adj. hel, oafbruten, Didr. af B. 160; "the waro borto en gansksan dag". Alex. M. v. 2477: "en ganzskan dagh ij ginom all stodh the striidh opa then wall". Fht. *ganz, ganzer,* adj. integer (Graff 4, 221);

mht. *ganz,* adj. a) hel, icke delad; b) fullständig, fullkomlig (Ben. 1, 479); nht. *ganz.* Jfr mholl. *gansen,* sanari, sanare (Dief. 2, 386).

GANSA, *gansla,* gant, gantas, ganting, gantun, s. *gan* 1.

GANTHUS, n. afträdeshus, Åm.,hs.,vm. (Siende h.; föråldr)., sdm.,vg. *Gantset* (smdr. af *ganthuset*), n. def. id. Dl. (Floda). *Skamhus,* n. id. Ibm. Härledningen osäker. Jfr fe., gl. e. *gong,* m. a) eg. gång; b) afträde: latrina. (Diefenb. 2, 372); fe. *gangpytte,* f. latrina, *gangsell,* m., *gangtûn,* m. id. Mag. *gancj* el. *ganaj,* gödsel, dynga, *ganajlani,* förrätta sin nödtorft, *gáneji,* träckig, smutsig, *ganéjdomb,* gödselhög, höra utan tvifvel ej hit.

GAP, n. 1) eg. hål, öppning. Rikssppr.; 2) öppning på en gärdesgård; ett ställe på en gärdesgård, som kan öppnas genom några runda stängers utdragande. Ög.,vg.,sm.,bl. Fsv. *gap*. n. a) öppning, stort hål. S.S. 1. 198: "gapit a grafwinne". Didr. af B. 327. ÖGL.; b) utfall. St, Rimkr.. s. 150: "Norges mæn strax ett gap giordo; *gapa syn,* f. besigtning af gärdsgårdar, eller egentligen af de der befintliga bristfälligheter. ÖGL.; fn. *gap,* n. hiatus. Gapa, v. n. 1 1) eg. vidöppna munnen. Riksspr.; 2) gäspa. Sm.; 3) skräfla, storprata. Sm.,sdm. Fsv. *gapa,* v. n. a) gapa (med munnen); b) gapa (af förvåning). Alex. M. v.

2291; fn. *gapa,* v. n. a) hiante ore intueri, torvo et minaci vultu intueri; b) cum stupore spectare; d. *gabe;* nht. *gaffen.*

Gapa-gobbin, m. def. gubben som gapar. "Han gapagobbin me tom stor skorna". Fl. (Ingo).

Gaphals, m. 1) skrikhals. Allm.; 2) en person, som pratar och skräflar, ej kan tiga med hvad han vet. Nk. m. fl. Jfr fn. *gapsmuðr.*

Gapsen, adj. högst förundrad eller förskräckt. G.,vg. (Marks h.). *Gafsoger,* adj. dum; som står med gapande mun. Fl.(Nl.).

Gapsig, adj. 1) storordig; 2) gapig. Hs.—bl. *Gafsig, gaffsig,* id. Ul.(Rosl.),sdm.(Björkvik). N. *gapen.*

Gap-stänger, f. pl. stänger i öppningen på en gärdesgård. Sm. *Skyttelstänger,* f. pl. id. Sm. (Östra h.). *Gapskyttel,* m. en sådan stång. Ög.

Gap-tratt, m. skrikig och orolig pojke. Sdm.

Gapuger, adj. 1) med gapande mun och stirrande ögon, dum; 2) som pratar och skräflar, gapig. Nk. *Flabbig,* id. Sdm.

Skyttel-gap, n. öppning på gärdesgård för att tillfälligtvis köra derigenom. Ög. (Ydre). GARD (pl *-är*), m. gård. Dl. Fsv. *garþer, gardher,* m. a) gärdsgård. VGL. UL.; b) inhägnad plats; deraf *fiskigarþer, humblagardher, kirkiugarþer, laxagarþer, vargagardher; c) gård, byggnader, hus och hem. S.S. 1, 120; deraf manngarþer, garþhunder; d) gård, landtgård; e) slott; f) kongligt palats, hof; deraf gardsmæstare, gardsrætter; g) krigshär. S.F.S. 1, 3 h.;*

fn. garðr; moes. gards, m. hus; fht. garto (karto), m. sepimentum; hortus; fe. geard, m. sepes, terra circumsepta, mansio, habitaculum. Gard-snok, m. orm i dyngstack, (der läggande ägg). S. G.

Gardstaur, m. gärdslestör. Dl. (Elfd.). Gardstår, id. Dl. (Våmh.). Gardstör. Dl. (Malung).

Gar(d)står-par, n. gärdslestör-par. Dl. (Våmh.).

Gardä, m. liten trädgård. G. Fht. garto, m. trädgård (Graff 4, 250); garte, m. (Ben. 1, 483); gael. gâradh, gârradh, m. sepes; hortus; ns. garden, garen (B.W.B. 2, 488); nht. garten, m. trägård. Jfr lat. hortus; frans. jardin; lit. zardis, id.

Gars-haued, n. 1) eg. gärdsgårdshufvud; 2) fyllnaden uppe och nere af trolar eller gärdsleträn intill grindstocken eller stör-paren i en gärdesgård ("tun"); den ena i 45 graders lutning, den andra vågrätt. Gards-vinklå, f. id. G.

Gars-mann, m. husbonden i granngården. G. (F.).

Gars-nåkk, m. gammal, orkeslös gubbe, som går hemma vid gården. G. (F.).

*Garsvar, m. eg. gårdsväktare; gårdshund. G. Gårdvar, m. id. Sk.,bl. Gå***l***va***l***, m. id. Vb.,ul.,ög. Går(d)svar, m. äldre person, som på en gård har uppsigt med dertill hörande saker. Hs. (Bj.). N. garvor, m. gårdshund.*

Gate-gård, m. gata, väg, omgärdad på båda sidor. Nk. Fsv. gata, f. a) gång, resa; deraf Eriksgata; b) väg. VGL. UL. GL. S.S. 1, 178; c) gata: platea. Biærk. R.; fn. gata, f. via, iter, semita; fht. gaza; mht. gazze; nht. gasse; lett. gatwa; moes. gatvô, f.; skr. gatvâ, iter.

*Gå***L***a-papper, n. lagfartshandlingar, fastebref, rörande en gård. Ög. (Ydre), vg.*

*Gå***L***fallin, adj. (om egendom) der gärdesgårdarne äro nederfallna eller i obestånd. "Thär ligger allt gålfallit". Fl. (Nl.).*

*Gå***L***före, adv. gård ifrån gård, ur hus i hus. "Gå gå***l***före", gå från gård till gård. Mp. Gå***l***förä, id. Vb.*

*Gå***L***-kummin, f. Matricaria Chamomilla. Sdm.*

*Gå***L***-milla, adv. mellan gårdarne. "Han orkär nätt å jämnt gå gå***l***-milla". Sdm.*

*Gå***L***sam, gå***l***asam, adj. som löper gård från gård. Hs. (Db., Bj.).*

*Gå***L***s-natan, n. gammal sed i huset (vare sig ond eller god). Vb.*

Gåra-del, m. hemmansdel. Nk. m. fl.

*Gårdbo, m. granne, som bor i samma gård eller å samma hemman. Vg. Gårsbo, Kl.; gå***l***sbo, Öl.; gårding., gårdbo, gårbo, gårboe, id. Sm., bl.; gå***l***bo, id. Ög.*

*Gårdfara, gå***l***fara, v. n. resa gård från gård. Vg. Fara gå***l***fare, id. Hs.*

Gårfari, m. handlande, krämare, som far gård från gård. Sm.

Gårdmann, m. undantagsman. Bl. (Gemshögs s:n).

Gårds-fång, n. det som till gårdens bruk erfordras. "Han har ve(d) te gårds-fång", till gårdens behof. Nk.

Gårds-gev, f. hvarje gårds eller trakts af ålder bestämda öde. "Dä kunde ej annat vara, dä ä gårdsgeven. Hs. Jfr giva.

Går(d)sgne, s. gne.

*Gä***L***a, f. en dans i långsam polkett-takt; af någon likhet mellan de tvenne dansaude och ett par som gä***l***a (gärda). Nk. (Qvistbro bergslag).* Gär(d)a, v. a. 1 kringstänga med gärdesgård, uppföra stängsel kring egor. Sm., bl. *Gä***l***a.* Bhl.,vg.,nk. m. fl. *Gjä***l*** (ipf.-***l***ä).* Vb. Fsv. *gærþa, giærdha, gærda, gierþa* (p.p. *gærþer*), v. a. a) gärda, bygga gärdesgård. VGL. ÖGL. UL. S.F.S. 4, 215. Hor. æt. sap. f. 84 v.j b) kringgärda, omgifva. Cod. A. 27, f. 79 v.: "utvalda manna vægher skal gærdhas mz dröfvilsanna thornom"; fn. *gerða;* d. *gjerde;* fsax. *gurdian;* holl. *gorden;* fe. *gyrdan;* moes. *bi—, uf—gairdan* (*gard, gaurdun, gaurdans*), omgärda. Gär(d)e, n. 1) gärdesgård. Sk.,hl.,bl. *Gjärsgå***l***, gjäläsgå***l***. Vb.; deraf stöjngäre, n. stengård. Bl.; 2) inhägnad slåtteräng, inhägnad gräsmark. Sm. (Östra h.), kl. Gjå***l***, gja***l*** (def. -a,*

*inhägnad af odlad jord, gärde; deraf baitesgjä***l***, f. beteshage, korngjä***l***, korngärde, råggjä***l***, råggärde, säs-gjä***l***, f. sädesgärde. Vb. Gö***l***e, n. svedjeland. "Bränna gö***l***e". Sdm. (Södertörn, Björkvik). Fsv. gærþi, gærþe, gierþi, n. gärde: ager vel pratum consæptum. VGL. ÖGL. UL. GL.; fn. gerdi, n. gärdesgård; d. giærde; n. gjære, id,*

Gärdwidja (pl. -jur), f. gärdesgårdsvidja. Ö. Dl.

Gärdsel-sto, f. märken efter en upprifven gammal gärdesgård, som länge synes såsom en strimma på marken. Gärsgårs-sto, f. id. Nk. Gärsgårs-stoman, n. id. Vm.,sdm. Fsv. gærþsla, f. gärdsle. ÖGL.; fn. stöđ, f. locus, ubi quis stat, statio. S. stod 2.

*Gärdsel stök, n. afbrutna gärdselstänger och störar efter en upprifven och nedrutten gärdesgård. Nk.,vm.,sdm. S. stök. Gärdsel-trind, m. gärdslestake, stör. Kl. Gjä***l***tro(d), n. gärdsle; deraf haga-tro(d) (def. hagatrodä), n. gärdsle, gärdselstång. Vb. Jfr trinna, trod.*

Gärd-slaski, f. gärdselskid, klufvet virke till stängsel. Nk.

Halv-går(d), n. halft hemman. Nk. m. fl. GARN 1, n. garn: filum, netum. Riksspr. Häraf förekomma i våra munarter följande sammansättningar: Garnhyffsa, s. hyffsa.

Garntola, f. Achillæa millefolium. Dl. (Lima).

Garnvinda, garnvinna, f. nystfot. Sm.; garnvinna, garnvinge, f. Sk.; garnvina, f. Ög.,vg.,hl.; garnvinga, i. id. Bl. D. garnvinde; nht. garnwinde; e. dial. garnvindle, id.

Knórre-garn, n. för hårdt spunnet garn, så att det går i "knorror". Bl. S. knurr.

Mingle-garn, n. ojämnt spunnet garn, än för groft, än för fint. Bl. GARN 2, m. sjö, haf. Ordet förekommer i åtskilliga nomina propria, såsom Gammelgarn, Rungarn, Vestergarn, Vängarn, Östergarn. Jfr moes. garinnan, confluere.

GARP (pl.-ar), m. mager och utsvulten häst. "En ful garp". Kl. (Stranda, N. Tjust). Jfr gael. gabhar, m. häst; ir. gearrán el. garrán, m. arbetshäst.

GARPA, karpa, v. n. 1 1) smattra; om änders gällare läte. S. Sk.; 2) gräla, kälta; skräfla, skryta. "Had sidder du å karpar för?" Sk. (Ing.). Garpa, skryta, skräfla. Kl.,sm. (Värend); kärpa (hårdt k), id. "Karpa käror", tala allvarsamt, disputera. Sm. (Vestbo). Karpa, v. n., garpas, v. d. storprata, skräfla. Hl. Karpa, v. n., garpas, karpas, v. d. id. Vg.,sm. (Östbo); karpas, v. d. id. Sdm. (Ornö). Gaspa, gasma, glasma, id. Sm. (enl. L—n). Karpas, v. d. vara bångstyrig, stångas; om kreatur. Vg. Fn. karpa, v. n. kifva, träta; n. garpa, skryta, skräfla; e. dial. kerp, skälla, banna; lat. carpere, tadla. Jfr skr. karv, att vara stolt, garba, m. stolthet, garp, tadla. Garper, m. 1) trätgirig menniska. Ul.; 2) storpratare, pratmakare. Sm. (Östbo). Hasper, m., käringa-haspa, f. id. Sm. N. garp, m. skräflare.

Garpsen, karpsen, karpsam, adj. pratsam, talför. Sm.

Karp, n. prat, förtroligt tal. Vg.,sm. Fn. karp, n. skryt, prålande.

Karpanne, n. ryck, tag. "Du får allt ta i än ett karpanne". Vg. (Skarab.).

Karper, adj. rask, ifrig (i arbete), som tager i; om menniskor och djur. Vg. (Skarab.). GARS-HAUED, garsnåkk, garsvar, s. gard.

GARV, adj. 1) djerf, dugtig, modig; stark och tilltagsen; tidigt försigkommen ; om barn och ungdom. Vb.,åm.,mp., fl. (Öb.); 2) arbetsam. Vb. Jfr fsv. gar, gör, gjör, gjor, adj. (eg. p.p.) gjord,

beredd, färdig (Rdq. II, 2, 412); fn. görr, a) p.p. id. (formen görfr förekommer i sammans. ógörfr, adj.); b) adj. fullkomlig, rätt; fe. gearu (gearav, gearo), adj. färdig. Bed. 5, 2. Oros. 5, 14.

GAS, m. gås. G. Gås (pl. gäsär), m. id. Dl. (Elfd.). Gäsä (pl.-r), m. "Gäs'n", gåsen. "Jen gäsä", en gås. Dl. (Mora). Gås, m. 1) eg. anser. Riksspr.; 2) en person som går med fötterna inåt.

Sm.; 2) dum, långhalsad karl. Gåse, m. Sm. Gås (def. gåsa), f. a) smör. Jtl.,hj.,åm. "Gås å kakä", smör och bröd. Mp.; deraf gåsa-kaku, f. smörgås. Fl. (Nl.); gåsklining, f. smörgås. Jtl., åm.; jfr klina. Anm. För att förstå anledningen till benämningen, bör nämnas att bordsmöret för högtidliga tillfällen pressas i Herjedalen i en med konstiga prydnader, föreställande fogelfjäder, utskuren träform, så att det får någon likhet med en gås, anser. Smörfiskar med fjäll och fenor omgifva merändels den ståtliga fogeln på bröllopsbordet. Af gås, f. smör kommer ock mån—gås, f. ett ko-namn, benämningen på en ko. Norrl., enl. R. Dybeck, Sv. Vallvisor, s. 47; b) ett rundt smörstycke af ungefär en specie riksdalers storlek, hafvande en med tummen i midten gjord fördjupning. Ett sådant rundt smöratycke, som med tummen utbredes till smörgås, erhåller hvar och en, hvilken är i maten, d. ä. hörer till hushållet, af det nykärnade smöret. Nb.,vb.,mp.; c) smörgås. Vb.,mp.,jtl. (föråldr.); deraf flótta-gås, smulta-gås, m. brödskifva med derpå utbredt gås-flott. Bl.; gås-stut, m. smörgås. Jtl. Fsv. gas, f. gås: anser. ÖGL. GL. St Rimkr., 95; deraf gasabogher, m. gåsbog. UL.; gasagarþer, m. gärdsgård i vatten till instängande af gäss. VML.; fn. gas, f. gås: anser

femina; fht., mht., nht. gans, f.; fe. gôs, f., gandra, m.; e. goose, f., gander,

m.; ns. goos, f. (B.W.B. 2, 529); slov. gós; pers. qâz; arm. g'az; osset, gâz; lat. anser (i st. f. hanser); äfven ganta (Plin. X, 27); gr. ***χὴν****; skr. hans, id. Gasar-ägg, n. gåsägg. G. (F.). Äldsta fn. gásar-egg; isl. gæsar-egg, id.*

Gasse, m. 1) gåskarl. Sk.,hl.,g.; 2) fet galt; 3) fet karl. Sm. Fn. *gassi;* d. *gasse,* m. gåskarl.

Gåsa-bakken, m. def. *Ligga på gåsabakken,* säges då mannen under hustruns barnsängstid ligger i särskild säng. Anledningen till detta talesätt är den, att då gåsen ligger på äggen får gåskarlen ligga ute eller på ”gåsabakken”. Sk.,hl.

Gåsa-gång, m. Så kallades fordom i Skåne före enskiftet den gång omkring byen, hvilken vid Mårtenstiden hölls af bondhustrurna för att hos åboar och husmän undersöka huru många gäss hvar och en hade, med hvilka märken dessa kreatur voro försedda samt om de tillhörde deras rätte egare. Nicolovius, Skytts, h., s. 60.

Gåse-ralle, s. *ralle.*

Gås-fot, m. 1) eg. fot på en gås; 2) en person, som anlitas om att uppgöra giftermål. Sdm. (Ornö).

Gås-smör, n. gåsfett. Vg. (Mark).

Gäs-tändt, adj. 1) tandig; om skrifpeunor, då vid uppsprättningen tänder visa sig i skåran. Ul.,vg.,sm.; 2) som har söndriga tänder (dentes serrati). Sm. (enl. L—n).

Gäsling, m. 1) eg. gåsunge. Riksspr. Fsv. *gæslinger;* d. *gæsling;* e. *gosling;* e. dial. *gesling;* skot. *gaislin;* ns. *gossel, gosselken* (B.W.B. 2, 530); *gösselken,* id. (Riehey, 78); 2) *gräsgäsling,* m. ung oerfaren karl. Vg.; 3) *gäslingar,* m. pl. de ulliga blommorna på pilträdet. Vg.,sk.,hl. *Palmer,* pl. id. Sm.,hl.,bl. F. dial. *geslins, palms,* id.; bay. *palmen,* id.

Gäss, m. pl. 1) eg. gäss: anseres. Rikssprr.; 2) det hvita skummet eller fradgan på böljorna, då de af häftig blåst uppröras. ”Dä blåser så att der går gäss på vattnet”. Kl.,bl. GAS, *gasig,* s. *gäsa.*

GASA (ipf. o. sup. *gasa*), v. n. gapa. ”Gasa åkring se”, gapa omkring sig. Fl. (Öb.). E. *to gaze,* se stinnt på, uppmärksamt bekika. Jfr *gosma.*

GASPA, v. n. 1 skämta och skratta opassande, öfverdrifvet: bära sig vettlöst åt. Ög. (Gullbergs, Ydre h.). *Gaasp* (ipt *-pä*). Vb. Jfr *gassma, gäsa.* Gasp, n. högljudt prat, skämt, gyckel. Vb.

Gaspus, m. den som pratar galenskap, narraktighet. Sdm. GASSA, v. a. & n. 1 1) starkt uppvärma (i solen eller framför eld), bränna. ”I da(g) ä dä så varmt så dä riktigt gassar på ryggen. Sola gassar”. Vm.,sdm.,nk.; 2) insmörja (huden eller något annat framför elden). Sdm.; 3) gifva stryk, slå. ”Ja ska gassa te dej”. Vl.,vg. *Gassa sej,* v. r. 1) uppvärma sig. ”Han gassar sej i solen”. Allm. *Gasa* el. *gassa säg* (ipf. o. sup. id.). ”Gassa säg framför bròsum. Gassa säg ti sola”. Vb.; 2) godta sig, lata sig. Ul.,kl.,hl.,sk. Jfr ns. *gasseln,* v. a. ”das brot, wann es noch roher teig ist, auf einem brett mitten in den heissen ofen schicben”. B.W.B. 2, 490. Gass, n. hugg, bestraffning. ”Han fikk gass”. Vl.,sdm., m. fl.

Gasseli(g), adj. som gerna ligger och latar sig. ”Du har gasseli(g)t. Dä ä en gasseli(g) kar(l)”. Sk. (Ing.). GASSE 1, m. rågsvingel. Sk.,hl. Gass-frö, n. ogräsfrö i säd. Ög. GASSE 2, m. trä, som är knutet i växten. Bl. (Medelstad). Gassig, adj. småväxt och dålig; om skog. Bl. GASSMA, v. n. 1 1) skratta högt och opassande. Hl. (Värö), bhl. *Gassma, gɫassma,* id. Vg.; 2) grina åt, göra narr af. ”Hva gassmar du ätter?” Vg. Jfr gr. ***χασμάομι***, gapa, uppspärra munnen. S. *gasa.*

GASSMU, f. 1) öppning (t. ex. på en klädning, gärdesgård); 2) cunnus, pudendum muliebre. G. Jfr gr. ***χάσμα***, n. gapande öppning.

GASSTRUGER, s. *gallstrug.*

GAST, m. 1) eg. ande, spöke. Riksspr.; 2) skrikande barn. Sdm.; 3) en som lefver bullersamt och öfverdådigt. Vb.,mp.; 3) stor lång karl. ”Dä ä alldeles en gast”. Sm. Nht. *geist,* m. ande. Jfr Dief. 2, 398. Gasta, v. n. 1 1) skrika, vråla, gråta högljudt (såsom en gast). Ul.,nk.: 2) lefva bullersamt och öfverdådigt. Hs.,mp.

Gasta-krysst, adj. gastkramad; så säges den vara, som efter nattsömn känner sig öm och liksom hårdt kramad öfver hela kroppen. Botemedlet tros vara att man släpper 3 glödande kol emellan lintyget och kroppen ned i en skål vatten; eller ock att man smälter bly öfver hufvudet och låter det falla i vatten. Bl.

Gasta-kyss, n. kyss af en gast; säges den hafva fått, som på läppen eller nära munnen har någon sårnad. Bl.

Gaste-blóss, *gasteblöss,* n. irrbloss, lyktgubbe. S. Sk.

Gast-låten, adj. högröstad. Hl. (Släp).

Gastrera, v. n. 1 väsnas, hålla oväsen, larma. Hs. *Gastrér* (ipf. *-rä*), id. Vb. GATEGÅRD, s. *gard.*

GATT, n. 1) öppning, hål, genomgång. ”Svinen går genom gattet på gäret”. Hl. *Gât,* hål. Nuckö; *gad,* id. Wormsö; 2) utloppet ur en vik, öppning åt ett större vatten; sund. Ul.,ög. g. m. fl. ”Norra gattet, södra gattet” vid Fårösund. Deraf *Kattegatt.* Fn. *gat,* n. hål; n. *gat,* n. hål, skåra; d. dial. *gat,* n. skåra, öppning; fe. *geat, gat,* n. öppning, port; mht. *gat,* n. öppning, håla (Passional. 28, 83); ns. *gat* (B.W.B. 2, 491); *gatt* (Richey, 71), n. öppning, in- eller utlopp i större vatten; holl. *gat,* n. id.; gael. *cadh;* e. *gate,* port, grind; e. dial. *gat,* öppning, gap (Forbes 2,129); hindost. *gât,* en genomgång, pass, defilée. Gâte, n. trångt mellanrum mellan 2:ne hus. Sdm. GATTNA, v. n. 1 tycka om, hafva smak, tycke för. Bhl. Jfr *gadung, gäding, gätning, ged.* Gattne, n. smak, tycke. Hl. (Föråldr.). GAU, adj. 1) stark, dugtig. ”Dä va en gauer kär”, dugtig karl; 2) häftig, svår. ”Vinden ä gau”. Bhl.

GAUK, m. gök. Jtl. *Gauk, gok,* Jtl.; *gokko,* Nb. (Ö. Cal.); *gauk, gäuk,* Runö, Wormsö. *Gök,* m. 1) id. Rikssprr.; 2) ett järn eller trä på ett årder, som går ifrån mullstocken igenom krokstången. "Järngök, trägök". Ög. (Ydre); 3) humlestängel, som nyss börjat utskjuta. Sdm.; 4) kaffe blandadt med bränvin. Nästan allm. *Gök, gög,* m. id. Sk. Fn. *gaukr,* gök; fe. *geac;* mht. *gouch;* nassau *gauch* (Kehrein, 152). Gauk el. *geuk* (ipf. *gok* el. *gaukkä,* sup. *gokkä* el. *gaukkä*), v. n. 1) gala; om gök och hönstuppen. ”Gauken gaukkä”. *Gokk* (ipf. *-kä*), id.; 2) sjunga, ropa, prata ideligen ett och detsamma, ”Han gaukä hela väjen han for”, hansöng och ropade under hela vägen, der han färdades; 3) härma göken. Vb.

Gaukpigä, f. en fogel som tros ligga ut gökens ägg. G.

Gauk-päit, m. göktyta: Jynx torquilla. G.

Göka, v. n. 1 adulterare. Nk.

Göke-böxor, f. pl. Orobus vernus. Sm. (Östbo).

Gökedagen, m. def. Så kallas S. Marcusdagen eller den 25 april, emedan göken omkring den tiden först låter höra sig. Vg. (Elfsb.). *Gökedaen,* m. def. id. Sm. (Östbo).

Göke-mat, m. Orobus vernus. Sm,bl.

Gökendal, m. skalk, skälm. Vg.,nk.

Göksbett, n. Equisetum arvense. Åm. (Enl. Wahlenb.). GAUP el. *gäup* (def. *gäupa*), f. lodjur. Jtl. *Göpa* (hårdt g), f. Vl.,dls.,bhl. *Gjöpa, gjöba.* Vg. Deraf *varge-, katte-, räve-göba.* Bhl. (Göth, Mag. 191). N. *gaupa,* f. lodjur; fn. *gypa,* f. slukhals.

GAVEL (pl. *gavlar*), m. 1) eg. gafvel: frons ædificii. Rikssprr. *Gövvel* (pl. *gövlar;* hårdt g), id. Sk.,hl.,bl.; 2) tvärbräde i en vagn eller släde. ”Fram-, bak-gavel”. Nk.,vg.; 3) vid, stor öppning. ”Ställ döra på gaveln”. Vb. m. fl.; 4) talesätt: ”dä brann i gaveln”, han blef förtretad öfver något. Sdm. Fsv. *gafl,* m. gafvel: fastigium, frons ædificii. GL. S.S. 2, 91. S.F.S. 7, 230; *gavil* (pl. *gaflar*), m. id. Biærk. R.; fn. *gafl;* fnt. *gëbal, gibil,* n. (Graff 4, 127); mht. *gebel, gibel,* m. (Ben. 1, 491); nht. *gibel, gipfel;* c. *gable;* holl. *gevel;* d. *gavl;* mlat. *gabalum;* moes. *gibla,* m. gafvel. Gavla, v. n. 1 öppna dörren på vid gafvel (så att värmen utsläppes). Ul. (Rosl.). ”Stå inte å gavlä me' dörrä, ungär!” Sdm.

Gävling, m. tillbyggnad på gafveln af en laduvägg att förvara halm uti. *Dróppfall,* n. id. Hs. GAVERNIKK, *te gavernikk,* adv. förgäfves. ”Dä har ja gjort te gavernikk”. Sk. (Ox.). "Lue gavernikk el. gabernick", löpa förgäfves. Sk. (Skytts).

GE, s. *giva.*

GE(D), *gedig, gealöser, geaviller,* s. *gäta* 2.

GEEBB (ipf. *-bä*), v. n. motsäga. Vb. Jfr *bjebba, gabba.*

GEGAL, *gegan,* m. tåtel: Aira cæspitosa, flexuosa. Åm. (Nätra). *Gegål* el. *gegar,* m. id. Vb.

GEJT (hårdt g), adj. n. eg. böjdt; säges om högra snöskidets upphöjning på midten. Dl. (Lima).

GEL el. *gäl* (*gjäl*), adj. 1) yr. Åm.,jtl.; 2) glad, munter, liflig. *Gjäl.* Vb. *Giller,* mycket glad öfver något väntadt. Kl.,sm.,jtl.,hj. *Gill,* sällskaplig, artig, gentil. Vl.; 3) kåt, okysk, brunstig. Jtl. *Gjäl,* id.; om folk och fä. Vb.,mp.,hs. *Gail,* kåt, okysk. G. *Gil,* brunstig; om kattor. Hs. (Db.). Nedan anförda språkfränder ur de götiska tungorna berättiga oss att anse ofvananförda ord samt de sammanstälda ättlingarne såsom hörande till samma ordstam. Fht. *geil,* adj. petulans, ferox, elatus, lascivus, *geili, geilin,* f. superbia, petulantia, jactantia, pompa, *argeisilon,* v. n. insolescere (per licentiam). Graff 4, 182, 183; mht. *geil,* adj. a) kraftig, genom kraft vild, yppig; b) glad, munter; *geile,* f. a) öfvermod, yppighet; b) munterhet, glädje, lustighet; c) fruktbar mark; d) testikel; *geilheit,* f. a) styrka, tapperhet; b) kättja; *geilen,* v. a. & n. a) göra glad; b) glädja sig; c) vara öfvermodig; d) vara glad; *geilliche,* adv. gladt, muntert; *geilsen,* v. n. glädja sig; fe. *gâl,* lättsinnig, kättjefull; fsax. *gêl.* kättjefull: nht. *geil,* id.; schwab. *geil,* glad (Schmid 225); holl. *geil,* a) vällustig; b) yppig; ”een geil wijf” en vällustig qvinna, ”geile gedachten”, okyska tankar; ”de bok is een geil dier”, bocken är ett brunstigt djur; ffrans. *gale, galle,* f. lætitia, voluptates, epulæ; sp., pg., it. *gala,* f. fastus, urbanitas; ffrans. *galer, galler,* v. n. öfverlemna sig åt glädtighet, fira en glad fest; fn. *gáll,* m. öfverdrifven glädje; n. *gilde,* f. glädje, *gildast, gilda seg,* glädja sig; d. dial. *gield,* brunstig; om kattor (Mlb., DL. 158); fe. *gûlian, gŷlian,* glädja sig, jubla; mlt. (anno 1351) *galare,* öfverlemna sig ät glädje, slå sig lös; moes. *gáiljan,* v. a. glädja, göra glad: ***εὐφραίνειν***; jfr gr. ***γελάω***, skratta. Gail, m. gaper; deraf *storgail,* m. storgaper. G. *Gäler,* m. en gäck. Sm.

Gailä ör si, v. r. skamlöst utsäga allt som kommer en före. G. *Gela,* v. n. 1 prata och skräfla. Sdm.

Gelig, adj. skrattsjuk. ”Vara gelig”. Sdm.

Gilla sig, v. r. roa sig, muntra sig. Kl.,sm.

Gäl, n. skämt, narri. Sm.

Gälas, v. d. 1 skämta, leka, tokas. Mp., jtl.,sm. GEMEN, adj. 1) gemensam, allmän. ”Te gement bru(g)”, till gemensamt bruk. S. Sk.; 2) nedlåtande, vänlig, artig; säges om personers af högre stånd tal och umgänge med allmogen, eller underhafvande. Allm., ehuru ordet något olika uttalas: *gemajn.* Vg. (Mark), fl. (Nl.); *gemäin,* fl. (Öb.); *gemain* (*djemain*), Vb.; *gimajn,* G.; *gömöjn* (*djömöjn*), id. ”Vår prost ä så gömöjn; han ä så nedri(g) att hókken som hälst kan tala mä'en”. Bl. (Bräkne). *Gemen* el. *gemenslen,* id. Mp. Fsv. *men,* adj. allmän. Rimkr. Alex. M.; moes. *gamáins,* gemensam; d. dial. *gemeen,* nedlåtande, vänlig (Mlb., DL. 158); swz., bay. *gemain,* id. Gemenhet, f. allmänhet, allmoge, gemene man. ”Han kan så väl mä gemenheta”. Mp., nk.,dls.,vl. *Gemenskap,* f. id. Vg.,ög.,sm. (Östbo, Uppv.). GEMSA, s. *gamsa.*

GEMÅL, n. hustru; så kallar gemene man sin hustru. ”Gu(d)s fre, far! ä ditt gemål hemma?” Kl.

GEMÖT, n. lynne, sinnesstämning; umgängesätt. ”Han har ett godt gemöt”. Vl. (Jösse h.). *Gemött,* n. id. Hl. (Varberg). D. *gemyt;* nht. *gemüth.*

GENA, v. a. 1 1) gå en kortare väg för att hinna eller möta någon. Mp.,vl.,bl. *Gina,* id. Ul. *Gäjnä,* v. n. gå i förväg. *Gäjn,* adj. rak. G.; 2) stå emot, mota, hindra. Vg.,kl.,bl. *Ginna,* id. ”Dä ä ingenting som ginnar”. Sk. (Ox.). Af fsv. *gen,* f. egentligen möte, deraf *i gen,* emot; fn. *gegn,* emot; *gegna,* v. a. a) möta, gå till mötes; b) motstå, strida emot. Af fsv. *gen* hafva vi i vårt medeltidsspråk åtskilliga sammansatta ord, som ej förekomma i vårt nuvarande riksspråk eller finnas i munarterna. Vi anföra här några:

a) *genbyrdha,* adj. indecl. motsatt. Sv. Bib. K. f. 23 v.: ”nw wardhom wi swara genbyrdha skælom”. S.F.S. 6, 79, 88.

b) *geneþer,* m. ed som i rättegång af endera parten aflägges emot en å andra sidan aflagd ed, eller för att bestyrka motsatsen af hvad vederparten med sin ed bekräftat. VGL.

c) *genfasta,* f. fasta som föregår vissa högtider. UL. VML.

d) *genganga,* v. a. genom ed förneka. ÖGL.

e) *gengærþ, gingærd,* f. *α* sammanskott af lifsmedel som skickades biskopen till mötes under hans resor; äfven det underhåll, som kyrkoherden lämnade honom, då han kom till socknen. VGL. UL.; 2) sammanskott af lifsmedel till konungen eller hans länsman, samt det af honom, då detta sammanskott gjordes, hållna gästabud. HL. SML. S. Oluffz saga, s. 43; 3) dylika sammanskott, som ursprungligen äfven blifvit gjorda åt konungen under hans resor, hafva sedermera blifvit förvandlade till en årlig skatt. VGL. St. Rimkr. s. 134; 3) krigsgärd. St. Rimkr. s. 47.

f) *genkor,* n. knot. S. Bern. f. 30.

g) *genkorra, genknorra,* v. n. knota. Spec. Virg. s. 260. Cod. A. 27, f. 23.

h) *genkorran,* f. knot. Sv. Pr. K. f. 88 v. S.S. 3, 173, 174. Horol. æt. sap. f. 84 v. Cod. A. 27, f. 25, 161 v.

i) *genkorrande,* adj. knotande. S.S. 3, 173.

j) *genkorrare,* m. knotande, missnöjd menniska. Cod. A. 27, f. 25.

k) *genkøka,* v. n. knota, S. Bern. f. 63: ”æn wi byriom at genköka, kifwa, dela och thrætta mællan os”. Jfr *motkøka,* v. n. knota. S. Bern. f. 63 v: ”wadhelikit ær os at motkøka, at wi skulum ey wanlika forga i klostreno swa som the fordharwadhos i økninne”. S. sv. landskapsordet *kåuka, kåka.*

l) *genkøkan,* f. knot. S. Bern. f. 63 v.: "wi skulom gøma os af mot tuskan och genkøkan”.

m) *genkøpare* (*geenkøpere*), m. återlösare. Cod. A. 29, f. 154.

n) *genliker* (*genligher*), adj. gen, kort. Spec. Virg. 56.

o) *genløsare,* m. återlösare. Cod. A. 29, f. 14.

p) *genmot* (*genmoth*), adv. gentemot. Stockh. Tænk. f. 22 v.

q) *genmæli, gin meli,* n. motsägelse, invändning. VGL. UL. GL.

r) *gensighia,* v. a. säga emot, gensäga.

s) *gensighiare,* m. motsägare. S.S. 1, 90.

t) *gensighilse,* f. motsägelse. S.S. 3, 166.

u) *genskikka,* v. a. skicka emot. Cod. A 27, f. 12: ”oc först hon aff ær førdh all dødelichetz smitter, tha geenskikke hænne till ewynnelighe salighetz deel”.

v) *gensta, ginstan, genstan,* adv. genast. UL. VGL. S.S. 1, 9. Didr. af B., 98.

x) *genstridh,* m. motstridighet. S. Bern. f. 32 v.: ”mz olydhno oc genstridh korra mot sinom forman".

y) *genstridha,* v. a. strida emot. S.S. 3, 20, 26.

z) *genstridilse,* f. motstridande. S.S. 3, 26.

å) *gensægn,* f. gensägelse. S.S. 1, 176. Sv. Pr. K. f. 89 v.

ä) *gentrætteliker,* adj, enträgen. Spec. Virg. s. 274: ”mz thinom gentrættelikom atspörilsom”.

ö) *genvart* (*genvert*), præp gentöfver, midtemot. S.F.S. 4, 315; fn. *gagnvart,* id.

aa) *genvarta,* f. bröstvårta hos manfolk. S.S. 1, 248.

bb) *genwærd, ginwærdha, genwærdha,* f. motsträfvighet, vedervärdighet. S.S. 1, 76, 101; 3 70, 71. Kg. Styr. s. 19.

cc) *genwærdas,* v. d. vara motsträfvig, krånglig. S.S. 3, 116.

dd) *genwærdogher, ginwærdogher,* adj. *α*) vidrig. S.S. 1, 77, 169; *β*) olydig. S.S. 3, 145. Gena vägen, adv. eg. raka vägen; strax. ”Dä kunde du sagt gena vägen”. Kl. *Gina vägen.* Ög.

Genbit, m. genhugg (i figurlig bemärkelse). Kl. Af sv. *bita,* v. a. mordere.

Gendrifta el. *gendriftig,* adj. bångstyrig. Sm.

Genfär(d), m. gengångare, vålnad. Sk.,hl., bl. *Gäjnfärd.* G. D. *gjenfærd,* id.

Genfarja, f. brudkläderska; vanligen brudgummens äldsta gifta syster. Bl. (Bräkne,Östra h.). *Ginfirja, ginfera, ginfria, jymfria,* f. brudtärna, vanligen en hustru i till brudgummens farbror, morbror eller annan nära slägting. Nuckö, Wormsö.

Genhöfta, v. a. 1 1) stå emot, möta, hålla tillbaka. Vg.,mp. *Genhöft* (ipf. *-tä*), v. a. möta, hindra, göra motstånd. Vb.; 2) stöta emot. Sm. (Vestbo). Gl. sv. *genhöfta,* v. n. vara motspänstig, motsätta sig. Sv. Bib. Job. 11: 3; jfr fn. *heipta,* v. n. animo violento agere; *heipt,* f. ira permanens, odium, atrox.

Genhöt (ipf. *-tä*), v. a. svara spotskt och ohöfligt. Vb.

Genkast, n. gensvar. Sm. (Sällan brukl.).

Genkasta, v. a. svara tillbaka. Sm. (Sällan brukl.).

Genstridiger, adj. motstridig, envis. Nk.

Genstörtling, *genstörtinge,* m. genstörtig el. gensträfvig menniska. Sm.

Genvu**L**en, adj. genstörtig. Hs. *Genvö**l**ug,* id. Sdm. GENEDI(G), adj. nedlåtande, nådig. Sk. *Genädi(g).* Hl.,bhl. *Genagen,* id. Bhl. Nht. *gnädig, geneigt,* nådig; d. dial. *genegen,* gunstig, bevågen; fn. *hneigdr,* id.

GENEDRI(G), adj. i. q. *genedig,* Sk. (Färs, Ing.).

GENOMA, adv. högligen. ”G. rar”. Sm.,bl. Af sv. *genom,* præp.

GENOMPINANDE, adj. kallt genomträngande. ”G. blåst”. Sdm.

GENÅS, m. större tälgknif. Jtl. *Gönås,* m. id. Vg. Detta ord förekommer i kapellanen Påfueldh Andreæ berättelse af d. 26 mars 1625 och säges benämningen leda sitt ursprung från en knifsmed vid namn Lasse i Gönås, som af Gustaf I fått tillstånd att slå ett kronomärke på de knifvar han tillverkade och hvilka af smedens hemvist kallades *gönåser.* Nämde Lasses efterkommande fingo sedermera af Gustaf II Adolf uteslutande rättighet att nyttja kronstämpel på de af dem förfärdigade gönåser och förbjödos alla andra vid 40 marks vite att sätta detta märke på sina knifvar, på det skilnad måtte vara mellan godt och odugligt arbete. S. Öppet bref och privilegium på någre Gönåse smeder. Jönköping d. 28 dec. 1616. Riksregistr. år 1616, f. 590. Jfr G. Adlersparre, Historiska saml. Stockh. 1793; 1, 100; 2, 389.

GEPA, v. n. 1 1) göra fula miner, grina åt, göra narr af. Hj.,mp. *Geejp,* id. Jtl.; 2) prata och skräfla. Sdm. *Gäpa.* Vg. Fn. *geipa,* v. n. sladdra, *geipun,* f. sladder, prat; n. *gjeipa,* v. n. göra fula miner, *gjeip,* m. sura miner. Jfr *gipa.* Gep, m. gäck, narr. Mp.,hj.

Gepas, *gejpes,* v. d. 1 gäckas. Mp.,hj.Gepug, adj. pratsjuk, gapig, som ej kan hålla munnen. Sdm. (enl. Ihre, DL., s. 33). GER, *gär,* m. ås af mindre höjd, men betydlig utsträckning. Sk.,hl. Deraf *Geravallen,* m. def. namnet på en höjdsträckniug i södra Skåne. Swz. *kar,* ”kahler fels, oder ein grosses felsstück in einem brachboden, oder eine strecke voll klippen auf einem hochgebirge, wo zwischen durch etwas gras wächst" (Stalder 2, 87); wal. *careg,* sten; ir. *carreg;* fe. *carr,* id.; fin. *kari,* klippa, skär; pers. *char, chara,* sten; turk. *carea,* marmor; arab. *kar,* stor sten; arm. *kar,* sten; slav. *karse,* klippigt ställe; skr. *giri,* berg.

GERA 1 (ipf. och sup. *gera*), v. n. 1) ånga, utdunsta hett och starkt ifrån glöd; osa. Vb.,åm.; 2) hetta, bränna. ”Hä gera neätt halsen”, det hettar nedefter halsen. Nb.,vb.,mp. Gera (uttal. *djera*), m. 1) ånga, badstu-os, ugnsos. Nb. (Pite), vb.,åm. *Gjara,* m. id. Nb. (Calix). *Gäran,* m. os af glöder. Jtl.,mp. *Gerr,* n. Hs.; 2) halsbränna. Nb. (Calix), vb. Fn. *gér,* n. jäsning, *géran,* f. id.

Gerrug (n. *-ut*), adj. 1) osig; ej ren och sund; om badstuguvärme. ”He lufte gerrut”, det luktar osigt; 2) yr. ”Gerrug i skallen”. Hs. (Db.). GERA 2, v. a. 1 1) ursprungligen omgjorda; 2) slå gjordar eller band kring träkärl, Sm.,hl.,sk. *Gjora,* id. Sk. (Ing.). *Bånna,* id. ”Bånna kar”. Sk. (Ox.). *Gilla, id. Vg. 2) sammanfläta öfra randen på en risgärdesgård. Bl. Fn. girda, v. a. omgjorda, omgärda; fsv. giordha, omgjorda; n. gyra; fsax. gurdian; holl. gorden; fe. gyrdan; nht. gärten; moes. gairdan, id.; jfr pers. gird,*

omkring; hindost. girdâ, ring; gernâ, att inhägna; beng. geran, id.; gera, ett hägn. Jfr gjora sej, gärda (gard). Gere, n. 1) tunneband. Sk.; 2) den öfre sammanflätade randen på en risgärdesgård. Bl. Fn. girdi, n. gördel; fe. gyrd, band, vidja; d. dial. gire, tunnband; skot. girr, gird, gyrd (Jamieson).

Geres-käpp, m. bandkäpp. S. Sk. GERDRAGEN, s. gir.

GERE, m. 1) ursprungl. kilformigt stycke; 2) nedanstycke af ett fruntimmers-lintyg; deraf särka-gere, m. Sk.,bl.; 2) nedra delen, vecket eller kantningen af lintyg eller kjortel; deraf skörte-gere, m. Sk.,hl.,bl. Gera, f. id. ”Geran ä smutsig”. Sk. (Onsjö). Fn. geiri, m. trekantigt tygstycke, kil; geirr, m. spjut (eg. den trekantiga spjutspetsen); d. dial. gære, m. klädningsflik (Mlb., DL. 186); mht. gêre, m. a) kilformigt stycke, spjell i kläder; b) nedre delen af en klädning nedanom höfterna (Ben. 1, 499); ns. gere, m. kilformigt stycke i ett fruntimmerslintyg (Richey, 72. B. W. B. 2, 499); schwab. gere, geren, gairen, m. a) skört; b) en yta, som slutar i en spets t. ex. ”gerenacker” (Schmid, 228); holl. geer, f. kilformigt linnestycke; swz. gêren, v. a. ”schräge schneiden”; ns. gere, m. ”eine zwerchfuge in der tischlerarbeit, wann zwei stücke holz an den enden schräg geschnitten und im winkel an einander gefuget werden” (B. W. B. 2, 499); frans. giron, m. sköte; it. gherone, id. Roten synes mig vara fn. geirr, m. spjut (eg. den trekantiga spjutspetsen); fht. gêr, ker, m. telum, missile, tridens; deraf fisker (eg. fiskker), m. tricuspis (Graff 4, 225); fe. gâr, spjut; jfr holl. aalgeer el. elger, m. ålgaffel, ålljuster; moes. gairu, m. **οϰόλοψ** *(2 Cor. 12, 7); skr. cara, caru, pil: sagitta. Geret, adj. randig, hvitrandig. Gjöri(g), randig; om träslag. ”Almbrädan ä så gjöri”. Vg.*

Gerig, gered, adj. som har hvit ljumske; om ett nötkreatur, som för öfrigt är rödt eller svart. Sk. (Ox., Skytts). Ger, m., gera, f. oxe, ko på sådant sätt betecknade. Sk. (Ibm.).

Gira, v. a. sammanfoga snedskuret trä i hörn på tafvelramar o. d. Sdm.

Giring, m. 1) snedskärning i ändan på ett bräde, bildande en vinkel af 135° och en af 45° emot brädets kanter. Nk.; 2) snedskuren sammanpassning i hörn på tafvelramar o. d. Sdm.

Girmärke, m. en vinkelhake till en 135 graders vinkel. Nk.

Gäring, gering, m. 1) ett hörn af två bräder, sammanfogade så att de bilda en half rät vinkel. S. Sk.; 2) ruta. ”Golvet ä lagdt i gering”. Vg. Gair, kil, trehörnig bit. Nuckö.

Gärings-mått, n. ett mått af trä, utgörande en half rät vinkel; brukas af snickare. S. Sk.

Gärings-gulv, gerings-gólv, n. rutgolf; så kallas ett trägolf, hvilket är så lagdt att bräderna från alla 4 sidorna i ett qvadratiskt rum bilda vid sammanfogningen en half rät vinkel. S. Sk. GERIG, gern, gernom, geru, gerun, s. gir.

GERNING, s. gära.

GET 1, f. 1) eg. get. Riksspr. Gajt (def. -i), f. G. Gjait, gjeit (pl. def. gjaittera). Sm. Gjött (def. gjótta, pl. gjótte, def. gjóttan), id. Hs. (Db.). 2) hopvriden krans af tågor. Bl. Fsv. get,

geit, gait, f. get. GL.; deraf geta hæeptur, f. pl. inrättning hvarigenom get, då hon går ute på marken, hindras att göra skada. HL.; fn. geit, f. get; n. gjeit, f.; fht. geiz, gaiz, f.: mht. geiz, f.; nht. geiss,

f.; holl. gejt, f.; nfris. giet; fe. gât, m. & f. bock, get; e. goat, m. & f. id.; e. dial. gate, gat, bock, get; wall. gate, gade, gadde, f. get; moes. gaitei, f.; gaits, f. id.: lat. hædus, hædus, hedus, m. bock; cy. gid, f.; jfr hebr. גְּדִי *gdi, m. killing.*

Gajta (ipf. gajta), v. n. rasa, leka. S. G.

Gajta-hjärna, f. (el. m.?) eg. gethufvud; rasigt, yrt barn, G. (F.).

Gajt-killing, m. 1) killing, kid; 2) mycket rasigt barn. G.

Gajt-svanglä, f. dålig vagn: gammal usel träaxlad vagn. G. (Ihre, DL. 54).

Gjeita here, gjaita haire, m. getherde. Sm. (Vestbo,Östbo); gjöita höire, id. Sm. (Sunnerbo).

Getbärs-trä, n. valbjörk: Rhamnus catharticus. Bl. *Getappel,* m. id. Ul.

Geten, adj. sträf; om styf ull, som har någon likhet med gethår. Bhl. N. *gjeita,* id.

Get-eta, s. *eta.*

Getun (*gjetun*), adj. ledsam, förarglig, förtretlig. "An ir så gjetun". Dl. (Elfd., Våmh., Mora).

Get-klöving, m. getkål: Menyanthes trifoliata. Dls.

Get-stabb (pl. *-ar*), m. get-svans. Åm.

Get-typp, f. entita, en fogel af messlägtet: Parus palustris. Vb. (Nordmaling).

Get-vaLig, adj. motspänstig, ogin, ovillig. Sdm.Stajn-Gajt, f. stenkrus. Anledningen till benämningen troligen deraf att hon lemnar dryck, liksom geten mjölk. G. GET 2 (pl. *getter*), f. tanke, sinne; förekommer endast i uttrycket: "inte ha alla gettera hemma", 1) vara tankspridd; 2) begrunda något. Vm.,nk. Fn. *geđ,* n. sinne, sinnesstämning; d. dial. *gied* (pl. *giedder*), tanke, eftertanke: "at have sine giedder samlade" (Mlb., DL. 158). Jfr *ge(d), gät.* GET 3 (*gjet,* def. *gjeta* eller *gjejta*), f. bröstvårta, qvinnobröst. Vb. jtl. "Suga gjeta", dia. Hj. Jfr fsv. *gæta, giata,* v. a. a) mottaga, erhålla, finna; b) afla. VGL.; fn. *geta* (*gat, getit*), v. a. a) mottaga, erhålla, bemägtiga sig (jfr lapp. *kät,* hand); b) afla, få barn; e) gifva, skänka; *geta,* f. föda, näring: "glaðr varð gera bróðir getu", vargens broder vardt glad öfver maten. Kormaks saga. Kphnm 1838, kap. 16; *getnađdr,* m. a) aflelse; b) afkomma; fe. *gëtan, gitan,* v. a. a) mottaga, erhålla; b) afla. Jfr *gäta* 2.

GETA, *getar, getsel,* s. *gäta* 1.

GETUNG, m. geting. Vg. (Skarab). *Gjatning.* Nb. (Ö. Cal.). Fsv. *getanger,* m. S.F.S. 6, 297. Getingböla (pl. *-lur*), f. getingbo. Dl. (Elfd.); *getingbylja* (pl. *-jur*), f. Dl. (Mora); *getingbyla,* f. Dl. (Ohre), ul.; *getingbila,* f. Dl. (Våmh.); *getingabilla,* f. Vg.; *gjatning-bille,* f. id. Nb. (Ö. Calix). *Getingbilä,* f. 1) getingbo; 2) arg och snarsticken menniska. Sdm. S. *bol* 2.

Getingdillä, *-a*, f. getingbo. Mp. S. *dylä.*

Geting-kwänn, f. getingkaka. Dl. (Elfd.). Jfr *brömskwänn.* GEUD, *göud* (hårdt g), m. tok, galning. Vb., nb. *Geut,* m. tjurhufvud, envis skalle. Fl. (Öb.). Geudu, *geudut, göudu, göu, göut* (hårdt g), adj. tokig, fjollig. Vb. *Geudat* (hårdt g), adj. id. Nb. (Calix). *Gåut, gut,* adj. dum. Åm. (Själevad). *Gäulot,* adj. tokig. Fl. (Öb.).

Göuäs (ipf. och sup. *-sä*), v. d. 1) tokas, gyckla, skämta; 2) tala och handla enfaldigt och barnsligt. Vb. Ordens härledning osäker. Jfr fn. *gauta,* v. n. prata, gyckla; *gautun,* f. nugatoria jactatio (Egils. 226); mht. *giuden, göuden, geuden,* v. n. pråla, slå stort på; (deraf nht. *vergeuden,* v. a. förslösa); *giudel,* m. prålare (Ben. 1, 538, 539); hindost. *gâûdî,* en dåre. S. *gog.* GEUD (hårdt g), m. större talgljus, som beredes derigenom att sämre talg stöpes i en luftstrupe, hvilken är tagen af ett boskapsdjur. Ett sådant ljus nyttjas i ladugården. Vb.,nb.

GEVLA 1, v. a. o. n. 1 1) tugga illa, långsamt. Vg., fl. (Nl.). *Gövla,* id. Kl. *Givla,* v. a. tugga på något som man ej vill svälja. "Givla på tuggbussen". Ög. *Gepla,* id. "Gepla om bussen". Fl. (Ingo); 2) gå på med munnen, hafva svårt att få fram orden, stamma; 3) säges äfven om den , som har svårt att läsa rent och måste emellanåt stafva sig fram. Nk. *Gjäivl',* v. n. prata i vädret. "Kwa star 'et ther å gjäivlar?" Fl. (Nerpes). Fn. *geyjta,* vränga munnen; gapa, v. a. gapa, *geipr,* adj. öppen, gapande. Jfr *gipa.* Gevel, m. mun, trut. "Håll geveln på dej!" Vm., nk. Nht. dial. *gefl,* m. mun; föraktligt. Lexer, Kärntisches wb. 111.

Gövler, m. en som äter sakta. Kl. (Ryssby). GEVLA 2, s. *gävlas.*

GIFT, *giftas, giftas-vån,* s. *giva*

GIFTBORG, s. *borger.*

GIGA, v. a. 1 stänga glest, stänga eller gärda med störar i korsvis. Åm. *Giig* (uttal. *djiig;* ipf. *-ä*), v. a. 1) stänga glest; 2) stödja en gärdesgård med s. k. *gigstörar.* Vb. Gighage el. *gighaga,* m. en glest uppförd gärdesgård; gles stängsel; egentl. till skydd för hästar och kor. Åm. (Nätra), vb.

Gigstör (pl. *-ar*), m. något krokig stor, hvarmed gärdesgård stödjes, och med sin öfra ända fastbindes med samma hank, hvarmed gärdesgårdens störpar sammanbindas. Vb.,nb. (Cal.). GIGAL-VÄXTER, f. pl. Lathyrus pratensis L. Ul.

GIGÄ, m. haka. *Ejstur-gigä,* m. isterhaka. G.

GIKKÄL (ipf. *gikklä*) v. n. 1) lösligen uppsätta något, färdigt att ramla ned, gildra; 2) bygga ovaraktigt, resa upp i vädret utan stöd. Vb. Jfr *giga.* Gikkel, n. 1) så kallas allt sådant arbete; gillerverk; 2) ruckel, ostadigt verk, som lätteligen sönderfaller, nedramlar. Vb.

Gikkelverk, n. ostadig byggnad. Vb.

Gikkellånnom, adj. gilleraktigt, illa hopsatt, ovaraktigt. Vb. GIL, *gill, giller, gilla sig,* s. *gel.*

GILJA 1, v. n. 1 fria. Sm. Fsv. *gilia,* v. a. förföra (qvinna) till otukt, lägra. VML.; fn. *gilja,* v. a. id.: "gilja konu". Ordet är beslägtadt med fn. *gæla,* v. a. smickra, uppmuntra, *gala,* v. a. mulcere blandis verbis; *gælingarorđ,* n. smicker. Fornmanna sögur. Hafniæ 1825 ff.; 8, 23. Giljare, *gillare,* m. friare. Sm. (Vestbo; ordet ej mycket brukl.).

Giljare-val, n. friareval, trolofning. Sm.

Gilje, n. frieri. Sm. GILJA 2, f. hålväg, bergsväg, högländt mark mellan tvenne berg; bergspass, skogspass. Bhl. (Vikorne, Elfs., Or. och Tj.), Fn. *geil,* f. mellanrum, klyfta, *gil,* n. liten bergsklyfta, fördjupning mellan berg, *géila,* v. a. skilja från hvartannat, göra gång emellan; n. *gil, gjel, gjyl,* n. & f. "en dyb og langstrakt bjergkløft, i sær en dyb rendesom er fremkommen ved stenskred" (Aasen 129); e. dial. *gill,* bergsklyfta, trång dal; skot. *gil, gill,* håla, klyfta, trångt pass; mht. *giel,* m. gap, svalg (Ben. 1, 511); irl. *gil,* n. bergsklyfta; *gilaid, giolaid,* trång dal, bergsklyfta; hindost. *gil,* en väg; beng. *gali,* id.; pers. *gileh,* en väg mellan två berg.

GILLA, s. *gälda* 2.

GILLE, *giller, gilles-folk, -gård, -lav, -gilling, gillingsland—äng,* s. *gälda* 1.

GILLRA, v. n. 1 1) eg. sätta ut giller för att fånga vilda djur eller foglar. Riksspr.; 2) bygga ovaraktigt. *Gillär* (ipf. *gillrä*). Vb. "Gillra frå sej", säges t. ex. om en vårdslöst uppsatt gärdsgård. Vm., sdm. (Björkvik). Gillriger el. *gillrig,* adj. 1) ostadig, vacklande, utan fasthet; om ting. Vm.,nk.,bl.; 2) osäker, slipprig. Sm. GIMA, f. öppning till en bakugn. *Ugnsgima,* f. id. Ul. *Gim,* m. id. Hs. (Db.). *Gimman* el. *gimmen,* n. öppning till en bakugn, främsta delen i hvalfvet af en bakugn, Nb. (Calix), vb.,åm. (Nätra, Arnäs).

GIMAN, n. öppning med giller i en fiskhomma. Bl. Fn. *gima,* f. öppning, spricka; *gíman,* n. id,; (af *gima,* v. n. att gapa: dehiscere), Jfr prakr. *gimb',* att gapa. Hb. 156.

Gimmer-tåg, n. ett snöre, som utspänner hatten uti en fiskhomma. Ög. (Ydre). GIMBER, f. ett ungt får, som ej haft lam. Ul. (Rosl.), g., ål. *Gimmer,* m., *gimra,* f. Hl. *Gimmer,* f. Sdm.,dls.,bhl.; *gimrä,* f. Nk.; *gemmer, gemra,* f. Vg.; *gimra,* f. Ög. (Gullbergs h.); *gymmer,* f. Ög. (Ydre); *gimmer, gemmer,* f. id. Sm. Fn. *gimbur,* f., *gimbla,* f. lam; *gimbill,* m. id.; *gumarr,* m. gumse, vädur (Skalda. S. E. 1, 588); n. *gimbr, gymbr,* f. ungt får som icke har fått lam; d. dial. *gimmer,* f. id.; e. *gimmer,* f. "a female sheep from one to two years"; syr. *emer,* lam. Jfr gr. **χἵμαρος**, f., **χἵμαιρα**, f. get. Gimmerlam, n. hon-lam. Hl.,ul.,sdm.,dls.,bhl. *Gimmerlam, gömmerlåm,* n. id. Sk.: *gömmalåm,* n. Bl. Fn. *gimbrarlamb;* n. *gimbrelamb;* d. dial. *gimmerlam.*

Gymmer-unge, comm. lam efter en årsgammal tacka. Ög. (Ydre). GIMLA, v. n. 1 röra läpparne på ett opassande sätt. ”Ho gimlär mä mun”, hon har oanständiga rörelser med munnen. Sdm. Jfr *gimsa, gimslä, gamsa.*

GIMMA, f. *agnegimma,* f. utbyggnad vid logen, deri agnar förvaras. Hl. *Agnakimme,* f. id. Hl. (Värö, Frillesås).

GIMME, m. kätte, får-, föl- eller kalfstiga. Hl. (Fauräs h.). Fn. *geimr,* m. ställe, der något förvaras; *geyma,* v. a. göma, förvara; fe. *gêman, gŷman,* v. a. id.; fsv. *göma,* v. a.; d. *giemme,* id. Jfr *gåjmä.*

GIMMELIG, adj. vacker, skön. ”En gimmelig glytt, hyssert. Hl. (Veinge). Jfr fn. *gim,* n. eld, *gimsteinn,* m. (= fsv. *gimsten,* m.) ädelsten (eg. eldsten, lysande sten); *gimlir,* m. glans; e. *gim, gimmy,* adj. nätt, putsad.

GIMPA, s. *gump.*

GIMSA, *gimsla,* s. *gamsa.*

GINNÄS (ipf. *-ä*), v. d. 1) gråta. Nb., vb. *Ginna,* v. n. id. Nb. (Calix); 2) vara okynnig. Åm. (Nätra). *Gjännäs* (ipf. *-ä*), v. d. grina; vilja bitas; om hästar. Vb. Af fn. *gina,* v. n. att gapa. Jfr ordfränderna vid *gain.* Ginnes-geru, adj. som tidt och ofta gråter. Vb.

Ginnet, adj. okynnig. Åm. (Nätra). GIPA, v. n. i 1) gapa. ”Gipa å lipa”. Ög.; 2) smågråta. *Giip.* Jtl.; 3) ej hafva tand för tunga, tala utan urskilning och eftertanke. *Gip* (ipf. *gipä* el. *gapä*). Vb. Fe. *geapan, geapjan,* v. n. gapa: hiare. S. *gepa, gipa.* Gipa 1, f. mungipa. Ög.

Gipa 2, f. 1) stryta, hvari fisk bäres. *Fiskgipa,* f.; 2) aflång bytta. *Mjölgipa,* f. Mp.,åm.

Gippa 1, v. n. 1 freqv. gapa, glappa, vara otät, ej passa tillhopa, ej falla intill. ”Skon gippar”, säges då skon ej tätt sluter till foten. Nk.

Gippa 2, f. spricka, remna, som förorsakar att något gippar. Nk. GIPPA, v. n. o. a. 1 & 2 1) gifva sig undan hoppa, upp i säges då en öfvervigt genom hastig fart gör sig gällande. Man står t. ex. på en planka, som med andra ändan ligger något upphöjd; en

starkare tyngd nedfaller hastigt derpå, att man blir hastigt, uppkastad (”gippad”). Sdm. ”Bräet gippade”. Ög.,nk. *Gippa opp,* id, Sm. *Gispa, gispa opp,* id. Kl.; 2) falla. ”Gippa ikull”. Ög. Jfr *gumpa, guppa.* Gipp, m. trampa på svarfstol. Ög. GIR, adj. girig. G. Fsv. *giriliker, giruliker,* girig, ifrig. S. Bern. f. 106; *giri* (*gyry*), f. girighet, omåttligt begär. S. Bern. f. 62: ”alt thz i wærldinne ær, ær køtzens giri, øgna giri och lifsins hogfærdh”. S.S. 1, 15, 46; 3, 26; *girnilse,* f. begär. S.S. 3, 168. Spec. Virg. (passim.); *girugher, girugr, giroger,* adj. a) begärlig. S.S. 1, 115. Spec. Virg., s. 65: ”girogh til andhelika thinga wndherstandh”; b) girig. VGL. Kg. St. 48, 72; *girughet,* f. girighet. S.S. 3, 125; fht. *giri, gër,* adj. begärlig (Graff 4, 225); mht. *gir, gër,* begärlig, åstundande (Ben. 1, 530); ns. *girig,* a) begärlig; b) girig (B. W. B. 2, 511). Gerdragen, adj. ifrig, hetsig (i selen); som drager ifrigt; om hästar. Ög.,kl. Fn. *gerr,* begärlig (Egils. 234).

Geri(g), *giri(g),* adj. 1) snål, girig, såsom i richsspr. *Geru.* Vb. *Girugur.* G.; 2) flitig i arbete, tidigt och sent i arbete och verksamhet, ottevaken. Ög.,sk.,hl.,bl *Geru,* id. Vb. *Gerug* (uttal. *djerug*), id. Dl. (Malung). *Geren,* id. Sm. *Gerun, gjärun,* id.; deraf *morgongerun,* adj. morgongirig; som står tidigt upp om morgonen. Dl. (Elfd.). *Giri,* adj. flitig, mån om att begagna tiden. ”Han e giriare än ar, men int e an små åv se”, han är arbetsammare än andra, men icke är han girig af sig. Fl. (Öb.).

Gern, adj. ifrig, villig. Hs. Fn. *gjarn, girn,* adj. begärlig, villig; fe. *georn,* id.; fht. *gerni, gern,* id. (Graff 4, 232); mht. *gërne, gërn,* begärlig, eftersträfvande (Ben.1, 534); moes. *gairns,* begärlig, girig, *faíhu—gaírns,* penninggirig.

Gernom, adv. gerna. Vb. *Gernomt,* adv. id. Mp. Fsv. *gærna;* fn. *gjarna, gjarnan;* fht. *gerno;* mht. *gërne;* nht. *gern,* id.

Girigas, v. d. vara girig, visa sig girig. Sm. Gl. sv. *giragas.* Sv. Bib. Es. 56: 11.

Girna, v. n. 1 vara ifrig. G.

Girnas, v. d. 1 i) vara ifrig, villig, begärlig; 2) åstunda. Hs. Fsv. *girnas,* åstunda efter, längta efter. Alex. M. S. Bern. f. 62 v. Kg. St. 110. S.S. 1, 43, 89, 104; 3, 183; fn. *girna,* v. imp. åstunda; ”mik girnir”, jag åstundar; *girni,* f. begär; *girnd,* f. id.; *girnaz,* vara begärlig efter; gl. d. *gire,* v. n. vara begärlig efter, eftersträfva (Tanssens Vinterpost., anno 1539); *girnes, gyrnæs,* v. d. id. (Mlb., Bib. Ov.); fe. *garnan, geornjan,* åstunda; fht. *gerôn, gerên, geran,* id. (Graff 2, 230); mht. *gëren,* id. (Ben. 1, 532); moes. *gairan* (*gáir, gaírum, gaírans*), v. a. begära, *gairnjan,* v. a. id.; schwab. *geren,* v. a. id. (Schmid, 228); nfris. *giere* el. *giren,* id. (Outzen, 96); ns. *giren,* id. (B. W. B. 2, 511); *gyren,* id. (Richey, 74).

Girväxt, adj. som växer fort; frodig, stark till växtligheten. Hs. *Gervuxen,* id. Dls.,vg.,ög. *Gervuxen, girvaxen,* id. Hl. *Girväxter, girvuxen,* 1) smal och lång, högvuxen; eg. om trän. ”Skogen ä girväxt, för han står för tätt”: 2) spenslig. ”Pojken ä girväxt (el. girvuxen)”. Nk.

Mókkels-geru, adj. girig, som aldrig, får nog. Vb. På fn. skulle det hetat *mikils-gjarn.*

Svettgiri el. *svettgere,* adj. (begärlig efter att —), fallen för att svettas. Vb.

Tórknings-geri, adj. begifven på mycken torkning; om hö, som har svårt för att torkas Vb.Varrs-girugur (eg. *världs-girugur*), adj. ifrig att träla och arbeta såsom en denna verldens träl. G. GIRA, v. n. 1 1) stå vacklande, vackla å ömse sidor, ragla; om druckna menniskor. Bl., g., ros!.; 2) kränga; om fartyg. ”Fartyget girar”. Giring, m. orkanlik blåst. Sjömansspr. GIRA, *giring, girmärke,* s. *gere.*

GIS, *gis!* (hårdt g). Lockelse på svin. Nk.,vg., sk.,bl. Af sv. *gris,* m. porcellus.

GISNA, v. n. 1 gistna, blifva otät (genom torka); om laggkärl, båtar, o. d. Sk.,hl.,bl. *Gistas,* v. d. 1 id. Sm. *Gistän* (ipf. *gistnä*), v. n. id. Vb. Fn. *gisna,* v. n. spricka, remna, blifva otät; *gisnan, gisnun,* f. remna, spricka; *giá,* f. gap, remna (Hald.); *giá,* v. n. gapa: hiscere (Gudm. Andreæ); n. *gisna,* v. n. blifva otät: om träkärl; d. *gistne;* swz. *gienen;* e. dial. *to gizzen,* id. Gissen, adj. gistnad, otät af torka; läck; om laggkärl, båtar o. d. Nk.,sk.,hl.,bl. Fn. *gisinn;* n. *gisen, gjesen;* d. dial. *giesten, gisten,* id.

Gista, v. a. o. n. 1 torka; om nät. ”Gista nät”. Mp.,hs.,ul. *Giist* (ipf. *-ä*). Vb. Jfr ns. *geest,* ”ein land, das hoch und trocken liegt”)(*marsch* (Richey, 72); fe. *gist,* m. blåst, storm; fn. *gióstr, gustr,* m. kall vind.

Gista (pl. *-tor*), f. upptill klufven, grenig, el. med inborrade pinnar försedd och i marken nedslagen påle eller stör, hvarpå not eller nät upphänges till torkning. Allm. vid Norrlands och

Svealands kuster. *Gist* (pl. *-er*), f. Vb. *Gäist,* f. id. G. *Gistra,* f. stång med inborrad pinne att derpå upphänga nät vid fiske och vargskall. Ög.

Gist-stabb, m. stolpe med tvärträ att på dervid fästade krokar (*gistkrokar,* m. pl.) upphänga nät till torkning. Åm.

Gist-vall (pl.*-ar*), m. ställe vid sjöbodarne, der näten på stakar upphängas till torkning. Vb. *Gistvall. gistervall,* m. Åm.

Gist-väder, n. torkväder, tjenligt för torkning af nät och fiskredskap. Ul. (RosL). *Gist-vär,* n. id. Vb. GISPA, v. n. 1 1) gapa, gäspa. Nk.,hl. (Morup, Värö); 2) gapa, öppna sig; säges om ett brunstigt sto, då det genom öppnandet af vulva visar sin brånad. Sk.,hl.; 3) kätjas, vara kätjefull; om honor. *Kispa,* id. S. Sk. Fn. *géispa.* v. n. gapa, spärra upp munnen; *gapa,* v.

n. att gapa; skr. *gab',* id. S. *gipa.* Gispe el. *kispe,* f. 1) lättfärdigt fruntimmer; 2) brunstigt hondjur. S. Sk. GISSA (pl. *-sor*). f. gåta. Fl. (Nl.). *Gissan,* n. gåta. "Jö ska sätta deg e gissan", jag skall sätta på dig en gåta. Hs. (Db.). Ns. *gissing* el. *gissung,* f. gissning (B. W. B. 2, 514). Jfr *gissuger.* Gissanbok, f. gåtbok. Hs. (Db.). GISSEL (def. *gissla*), f. piska. Öl. Fsv. *gisl,* f. gissel, piska. ÖGL. S.S. 1, 168. Sv. Järt. Post., s. 165; fn. *géisl,* m. käpp, som skidlöpare bruka; fd. *geyssel,* piska (Herr Michaels Rimv.); fht. *geisela, geisla,* f. id. (Graff 4, 274); mht. *geisel,* f. (Ben. 1, 495); nht. *geisel,* f. id.; slav. *gézl,* staf.

GISSUGER, adj. fyndig, som lätt förstår att lösa en gåta, eller gissar säkert och lyckligt till något. Nk. *Gissug,* id. Nb.,sdm.,ög. *Gjissn,* adj. som gissar lätt och träffar det rätta. "Hä var kvatt sä gjissn du var", det var märkvärdigt så rätt du gissade. Vb. Jfr *gäta* 2.

GIS-TÄNDT. adj. som har glesa tänder. Vg. Jfr fn. *gisna,* v. n. remna, blifva otät, *gisnan,* f. remna, spricka; *giá,* f. gap, remna.

GIVA el. *gi* (pr. *gir,* pl. *give,* ipf. *gav,* pl. *gava,* sup. *givi*), v. a. 1) gifva. G. *Gjäva* (pr. *gjäv,* pl. *gjävum,* ipf. *gav,* pl. *gavum,* sup. *gjivið*), Ö. Dl. *Gev, ge, gi* (ipf. *gav* el. *ga,* sup. *gevä, givi*). Nb.,vb. *Ge* (ipf. *ga,* conj. *guvi,* sup. *gett*). Sdm. *Geva* el. *ge* (*ga, gevet* el. *gett*). Vg. *Ge* (ipf. *ga,* sup. *gået* el. *gått).* Hl. Anm. Imperfektum *ga* har stundom bemärkelsen af att låta verkställa eller göra. "Han ga vänd' linda tär", han lät vända linda der. "Han ga gör' ä", han lät göra det. Fl. (Ingo). Fsv. *gifwa, giva* el. *giefa;* fn. *gefa* (pr. *gef,* ipf. *gaf,* sup. *gefit*); fht. *geban;* mht. *giben;* nht. *geben;* fe. *gifan, geofan* el. *geofjan;* moes. *giban,* id.; 2) talesätt:

a) *ge drikkat,* efter jästens tillsättning genom ösning bearbeta drickat. Bl.

b) *ge i gen.* Folktron i Nerike anser en mängd åkommor härleda sig från några fiendtliga menniskor eller väsenden, som antingen i luften eller vattnet tillskynda de sjuka dessa lidanden. Ett vidskepligt sätt att blifva det onda qvitt är att *ge i gen,* hvilket sker på flera sätt, såsom t. ex. att man vid bölder bestryker en träpinnne med böldens var och inborrar densamma i ett växande trä; eller afskjuter man ett skott, hvari något af den sjukes kropp (såsom hår, naglar) befinna sig, o. s. v.

c) *ge lissmun,* eg. gifva lilla mun; kyssa. Hs. *Gjävå lislan.* Dl.

d) *ge på,* v. a. göda, feta. "Ge på studana". Sk.,hl.,bl.

e) *ge te,* i nekande sats; om flytande ämnen, som hämmas i sitt lopp. "Dä vill inte ge te". Sdm.

f) *geva dill,* v. a. ursäkta, förlåta. Vb.

g) *ge vä säg,* lugna sig, låta sig öfvertalas. Vb.

h) *gjävå um,* bry sig om, akta. Dl. (Elfd.). FäLgoa, f. eg. färdgåfva; så kallades en gåfva, som en utflyttande broder och någongång syster fick af den, hvilken öfvertog hemmanet. *Av-stillning,* f. id. Hs. (Db.). S. ***fäl,*** f., sid. 129.

Gev 1, f. 1) så stor börda hö eller halm, som på en gång gifves åt boskapskreaturen till ett mål. Hs.,ul.,sm.,kl.,öl. *Gev* (def. *gevan,* pl. *gevar*), f. "Hon sveipar gevan". Fl.(Nl.,Öb.).

Gjev, gjäv, f. Vb.,åm. *Geva,* f. Sm. (Östbo). *Gevd,* f. Hs. (Bj.). *Giv,* f. Ög. Deraf *kalvagiv,* f. Ög.; *ko-giv,* f. Nb., ög.; *kogjäv,* f. Vb., mp.; *middagsgev, morgongev,* f. Fl. (Nl.); *oxa-giv,* f. Ög.; 2) det rum, hvarifrån boskapen fodras. Ul. (Rosl.). Fsv. *gif, gæf, giaf,* f. a) gåfva (det som gifves). Kg. St. 172. Sv. Bib. K. f. 35 v.; b) gåfva (kontrakt). VGL. SML. UL.; c) städja för arrenderad jord. ÖGL.; fn. *gjöf, gift,* f. gåfva, föräring; d. dial. *giev. giæv, gift,* f. så mycket foder, som på en gång gifves at ett kreatur; fht. *geba, giba, gebi, gift,* f. gåfva (Graff 4, 120, 124); mht. *gëbe, gift, gâbe,* f. (Ben. 1, 507, 508, 510); fe. *gëof, gift,* f.; ns. *gift* (B. W. B. 2, 506); moes. *giba,* f. id.

Gev 2, f. lycka, öde (godt eller ondt). Hs. (Bj.). Fn. *gæfa,* f. lycka; fe. *gyfe,* id.

Geva, v. a. 1 hoplägga *gev,* fodra kreaturen. Sm.,kl.,bl. (Östra h.). *Giva,* id. Ög.Geves, *tell gevess,* adv. till skänks, för intet. Vg. (Valle h.). *Tell gäves.* Ul. *Te gengjens, te gäingens,* id. Sk. (Tygelsjö). *Till givnings.* Hs. (Db., Bj.). Fsv. *til gifwins.* S.F.S. 7, 369; gl. sv. *til gieves.* Sv. Bib. (Num. 11: 5); fe. *to gife,* id.

Gift, *lambgift,* f. hus på fältet, der fåren om vintern fritt ingå för att få foder och skydd. *Baggägift, gymragift.* G.

Giftas, ringar, tyger m. m., som köpas för ingående af ett giftermål. Ul. *Skänkas,* id. Ul. (Rosl.).

Giftas-vån, f. hopp, utsigt att blifva gift. Hs. (Bj.). S. *vån.*

Gift-borg, s. *borger.*

Gipt, adj. gift. Dl.

Gyvta se (ipf. *gyvte,* sup. *gyvted*), v. r. gifta sig. S. Sk.

Gyvtesjuk, adj. giftesjuk. S. Sk.

Gårdsgev el. *gårdsgävd, -a,* f. olycksöde, som vidhänger en gård. "De kunde ej annat vara, dä ä gårdsgeven (el. gårdsgävda)". Hs. (Bj., Db.).

Gåv-öl, n. trolofning; så kalladt af de gåfvor, som fästmannen gifver åt sin fästmö. Fl. (Nl.).

Gäver el. *gäv* (*gjäver, gjöv*), adj. 1) ypperlig, förträfflig, stor. Dl.,nk.,kl.; 2) lycklig. Vl., g.; 3) kostbar. Hl.; 4) vacker. Ul., ög., dls., vg., bhl. "En gäv däka". Sm.; 5) inbilsk, stolt, stursk. G.; 6) bruklig. "Dä ä så gäv å gängse", det är allmänt kändt. *Gävert,* id. "Dä ä så gävert". Vg. (Åhs h.); deraf a) *gjiväst,* adv. superl, vanligen, merändels, oftast. Vb. *Gjävast.* Åland. *Som gjävast,* som snarast, i en hastig vändning. "Han sko som gjävast ha vali ti ast, ha int henje god (gåod) förtjensten komi". Fl. (Öb.); b) *gävt,* adj. n. *α*) kostbart, dyrt. Hl.; *β*) välkommet, rart. Ög.; c) *smågäv,* adj. stilla, saktmodig. Bhl. Fsv. *gæfver, gæver* el. *geefver,* a) ypperlig. S.S. 1, 70; 3, 160. Cod. A. 27, f. 43 v. Sv. Järt. Post. s. 58; b) bruklig. S.S. 2, 150; 3, 91; *æ gæwast,* adv. vanligast. Hor. æt. sap. f. 136; fn. *gæfr,* adj. a) som bringar lycka, helsa (Egils.); b) saktmodig (Hald.); n. *gjæv,* a) gifmild; b) kostbar, af mycket värde; c) god, utmärkt, dugtig; d) inbilsk; d. dial. *giev, giæv,* a) rask, dugtig till arbete; b) kostbar, kostlig; c) vacker; nfris. *geve,* god, giltig; bruklig (Outz., 95); ns. *geve,* id. (B. W. B. 2, 506).

Gävmild, adj. gifmild. Dl. (Elfd.).

Göv, f. i sammans.: 1) *gå på göv,* om svin och gäss, som vinterfödas, i motsats till dem som gödas och slagtas; deraf 2) *göv-gäss,* m. pl., *göv-svin,* n. Sk. (Ox.).

Ogev, f. olycka. Hs. (Bj.). Fn. *ógæfa,* f. id. (Egils.).

Väl-goa, f. vänskapsskänk, traktering. Deraf *stemne-välgoa,* f. rapp af stenar, slag och knifvar. Hs. (Db.). GJAUSA (ipf. *gjaustä*), v. n. vara ostadig, rasvild, yr. G. Gjausugur, adj. yr, rasvild, ostadig. G.

Gjauså el. *gjausä,* f. 1) rasigt, yrt qvinfolk; 2) fiskgjuse. S. G.

Giausur-ägg, n. fiskgjuseägg. F. Hvad dessa gotländska ord vidkommer, anmärkes att betydelsen af verbet *gjausa* ej är den ursprungliga, utan blott en öfverflyttad eller figurlig. Det är samma verb som fn. *gjósa* (*gaus, gosit*), v. n. a) eg. utsända något med kraft och hastigt, t. ex. vatten, eld: "logi, eldr gaus or husum". *Haralds saga hins harðráða,* 34 kap., 4 stroph. *Magnus saga hins berfætta,* 9 kap., 1 stroph.; b) fara till, upp, af skräck, oförmodadt. Deraf *gjósorðr,* adj. verba effundens, immodice garralus; *geisa, geysa,* f. femina gigas; *geisa, geysa,* v. n. a) cum impetu ferri, ruere, sævire, furere; de igne, fluvio, mari; b) vehementer in cursum concitare; *geystr,* p.p. a) vehementer incitatus; b) impetuosus, acer promptus (Eg. Lex.); *geysir,* m. sprutande källa på Island, m. fl. andra ord. Af ofvannämnda fn. *gjósa,* hafva kommit gotl. *gjausa,* v. n., *gjausugur,* adj., *gjausä,* f. a) rasigt, yrt, ostadigt qvinfolk; b) fiskgjuse, hvilket senare eg. är samma ord, men anledningen är en annan och troligtvis den: att, när denna stora fiskroffogel slår ned i hafvet efter sitt byte, så yr och sprutar vattnet omkring honom. Skrifsättet *gjausä* (med *gj*) är således utan tvifvel det rätta, och *ljuse* (med *lj*) är ett rent misstag. Beviset hemtas deraf att i det gotl. *gjausä,* f. höres verkligen både *g* och *j,* men de, som skrifva *ljuse,* låta aldrig *l* höras. Dessutom kan ordet *gjausä* förklaras, såsom här blifvit antydt, men någon förklaring till *ljuse* är ej känd. GJO, f. lur, spejande, lurande håll, sakta smygande för att speja eller lyssna. "De gikk på gjo efter för att se". Kl.,bl. (Östra h.). *Gjå,* f. id. "Han går på gjå ätte sin kvinne. Han gikk på gjå ätter dóm". "Rie

på gjå", säges om en som på något afstånd rider efter ett ridande sällskap, hvartill han ej hörer, liksom för att lyssna. Sk. (Ox., Skytts). Jfr fn. *gá,* f. uppmärksamhet, aktgifvande (af *gá,* pr. *gái,* ipf. *gáđa,* sup. *gáđ,* v. a. gifva akt på); *gáđr,* försigtig; skot. *gay,* uppmärksamhet.

GJOLA, s. *gåul.*

GJORA SEJ, v. r. 1 1) eg. omgjorda sig; 2) uppskörta sig; om fruntimmer, då de uppfästa kläderna kring sig. "Nu ska ni väl gjora er innan ni går ut". Sk. (Ing.). Fsv. *gjordha,* v. a. omgjorda. S.S. 1, 162; d. *gjorde;* fsax. *gurdian;* fn. *girđa;* fe. *gyrdan;* holl. *gorden;* mht. *gürten;* moes. *gairdan,* id. S. *gärda, girda.* Gjora-list, m. gördel, list som skördefolket lindar hårdt om magen. *Gjora-bån(d),* n. id. Sk. (Ing.).

Gjording, *gjoling,* m. groft rep (af nöthår) att binda om något med, t. ex. hö. Sdm. *Gjoling,* 1) id. Vg.,ög.; 2) groft band kring träkärl. Ög.

Gjort, f. det yttre skal eller hylsa, hvari bokollonen inneslutas. "Gjorten sprikker, nu faller snart bögóllonen". Sk. (Ing.). *Kåhrt,* f. id. Sk. (Lugg.). *Håhrt,* f. id. Sk. (N. Åsbo). Fn. *gjörđ,* f. gördel, bälte; gael. *giort, girt,* f,; bret. *gouriz,* m.; e. *gird, girth,* f. id.; lit, *qurta,* f. (sadel) gjord; moes. *gairda,* f. id.

Gjyrđ, f. sadelgjord. Dl. (Elfd.). GJORD, s. *gör.*

GJOTA (pr. *gjot,* pl. *gjotum,* ipf. *got,* pl. *gutum,* sup. *gjutiđ*), v. a. gjuta. Dl. (Mora; i Elfdalskan sv. böjn.). *Giauta* (pr. *giautur,* pl. *giaute,* ipf. *gaut,* pl. *gutu,* sup. *guti*), G. *Gjuta* (ipf. *gjöt,* conj. *gute* el. *gjöte,* sup. *gutet,* p.p. *guten*).

Ög. *Gjuta* (ipf. *gjöt,* sup. *gjutet, gótet,* p.p. *gjuten, góten*). Vg. *Gjute* (*gjöt, götte*) N. Åm.; *gjut*(*gjöt, gutti*), Ume, Bygde; *gjut* (*gjöt, gutti*), Löfånger; *gjut* (*gjöt, guttä* [hårdt g]), Skellefte; *gjeut* (*gjöt, guti*) Lule; *gjot* (*gäot, guti* [hårdt g]). Calix. Fsv. *giuta* (ipf, *gööt,* p.p. *goten*), v. n. o. a. a) flyta, rinna; deraf *floþgiuta,* f. stigbord, damlucka. ÖGL.; b) gjuta: fundere. Skaftavil. 2, 707; deraf *giutare,* m. *α*) gjutare: fusor, metalli liqvandi artifex; *β*) krukmakare. Spec. Virg. s. 265: "thu herra æst war fadher, wi ærum trækkin, thu war giutare, wi ærum ok alle thinna handa gærninga"; *got,* n. stöpform. S.F.S. 1, 3 h.; c) utgjuta: effundere. Alex. M. v. 1693; deraf *urgytia,* f. slöseri. Kg. St. s. 88; *utgiuta,* v. a. utgjuta: effundere. S.F.S. 7, 220. S.S. 2, 146. Cod. A. 27, f. 219 v.; fn. *gjota;* fht, *giuzan;* mht. *giuzen;* nht. *giessen;* fsax. *giutan;* fe. *geótan;* holl. *gieten;* d. *gyde,* id.; moes. *giutan* (*gáut, gutun, gutans*), gjuta, gjuta in; *ufar-giutan,* gjuta

öfverfull, låta rinna öfver, *us-gutnan,* flyta ut. jfr gr. ***χεύειν***, att gjuta; mlt, *gota,* canalis. Gjuta, f. qvarnränna. *Agnagjuta,* f. qvarnränna, qvarndam. Kl.

Bro-gjuta, f. täckt afloppsdike. Vg. (Skarab.), sdm. (Sorunda, enl. D.D.). Holl. *goot, geut,* f. ränna, rännsten, rör; fn. *gjóta,* f. håla, gap.

Kvarngjuta, f. qvarnränna. Kl. (Stranda), sm. (Kinnevald).

Gyttlare, *gjöttlare,* m. gördelmakare. Sk. (Torna, Skytts). GJULPA, v. n. 1 slaska sig, gå i vatten: om snön. då han går i vatten. Kl. Jfr *gölp.* Gjulpen, adj. (eg. p.p.) slaskig. Kl. (Stranda). GJÅN, *gjåna,* s. *gan* 1.

GJÄJOT, *gjejet,* adj. n. gråtigt; om barn, som lätt gråter. Hs. (Bj., Db.). Jfr fn. *geyja* (*gó, geyjat*), v. n. a) skälla; b) bespotta.

GJÄLPA, f. den öppning på not-isen. der man upphemtar fisknoten. Öppningen på isen, hvarigenom noten neddrages, heter *kasta,* f. Vb.

GJÄVÅ, s. *giva*

GLABB, n. illa beredt, vidhängande ämne. Ög. Glabba, v. a. illa bereda; särdeles om matvaror. "Glabba ihop, glabba te". *Glabba ve,* vidlåda, klibba vid. Ög.

Glabbi, adj. Ög. GLA(D), adj. 1) eg. glad. Riksspr.; 2) ljus, öppen. Hs. (Bj.); 3) glänsande, som har fin bark, glattbarkad. "Issn tålln e glad", denna tallen har fin bark. Dl. (Våmh.); 4) öppen, som ej sluter tätt tillsamman; t. ex. om en dörr. "Döra ä gla". Vg. (Kåkind). Fsv. *gladher, gladr,* glad. Kg. St. 61. S.S. 1, 20, 47, 179; *glaþlika, gladlika, gladhelika,* adv. gladt. SML. VML. S.S. 1, 6, 7; *glædhi, glädi,* f. glädje. S.S. 1, 1; 3, 148. Kg. St 29; fn. *glađr,* a) glad; b) lysande, skinande: "glaðast gull"; deraf *glađsendir,* m., *glađsheimr,* m.; nfris. *gläy,* ljus, klar, glänsande (Outzen, 96); ns. *glad,* vacker, täck, prydd "ene gladde deren", en vacker flicka (B. W. B. 2, 514); *glatt,* id. (Rich., 75); ffris. *gled,* glatt: "a glede ise" (Richth. 776). Jfr lat. *læt-us,* adj.

glad; fn. *hlæa* el. *hlæja,* v. n. a) le, glädja sig; b) glänsa; skr. *hlâd,* a) glädja; b) vara glad. Glaas, v. d. 1 glädjas, vara glad. "Ja glaas derav". Sm. (Kronob.:s län, mera sällan i Jönköpings län). Fsv. *glædias,* v. d. id. S.S, 1, 75.

Gladas, *glaas,* v. d. 2 gå neder; om solen. "Sola glaas". Vg.,sm. (Östbo, Vestbo). *Gläas,* id. Sm. (Ibm.). *Gladas, glass, gläss,* id. "Sola gladas, gläss", solen håller på att gå ned. "Sola ä gladder, solen är nyligen nedgången. Hl. (Fauràs h.). "Solen ä gladd. Bhl. N. *gla,* v. n. gå ned; om sol och måne; e. *go to glade.* id. (enl. Ihre, Gl. 1, 682). Ordet, som förmodligen ursprungligen betydt lysa svagt, är troligen att härleda af fn. *glađr,* glänsande, med afseende på den nedgående solens sista strålar. Jfr *glana* 1.

Gladbark, m. glatt, fin bark (på tallträn); *kart-bark,* m. grof, tjock bark. Dl. (Ohre).

Gla(d)hå**L,** n. sista garahvarfvet på en väfbom (då man blir glad öfver att väfnaden snart slutar). Ul.

Gladlett, adj. gladlynt. Sm. (S. Vedbo). Jfr fsv. *lita,* v. a. a) se, beskåda. Alex. M. Deraf *lit,* m. utseende. Cod. Bur. s. 193: "licamans lit"; l. c. s. 144: "ok skapaþe hænna lit ok lat sva væn utan", och skapade hennes utseende och skick så fagra utvertes; b) tillförse sig, lita, nöjas; *liter, let,* m. färg. S.S. 1, 39; det i sammansättningar förekommande adjektiva

leiter, i nuvarande riksspråk *-lett* (fn. *-leitr*), [att se, anse, -aktig, -vulen], t. ex. *rödlett, ljuslett*, m. fl.

Gladmälter, adj. glad, rolig i tal. G. Fn. *glađmæltr,* id. Af fsv. och fn. *mæla,* v. a. tala.

Gla(d)rörder, adj. rusig. Nk.

Glad-yppen, adj. alldeles öppen; 1) om sjö, då isen är borta. Ul. (Rosl.); 2) om dörr. *Gla ippen.* Hs.

Glafängder, adj. gladlynt. Ög.

Glaippna, f. vak. "Han for midt i glaippna". Hs. (Db.).

Glatte, adv. glädtigt. Hs.

Glatt, adv. idel, alldeles, rent, fullkomligt. "Glatt öppet". Mp. *Glatte,* id. "Dä ä glatte skamm", sjelfva djefvulen. Sm. Schwab, *glatt,* adv. helt och hållet, "er ist glatt ein narr worden" (Schmid, 232); bay. *glatt,* id.: "du bist e glatter narr" (Schmeller 2, 95); nassau *glatt,* id.: "das ist glatt gar nicks" (Kehrein 1, 165); ns. *glad,* id. (B. W. B. 2, 514).

Glask, adj. glad. Sm. (Östbo),

Glavär, adj. glädtig, gladlynt, fryntlig. Jtl., mp. Fn. *glađværr,* id.; n. *glaværug,* id. Af fn. *glađr,* lætus, hilaris, *værr,* placidus, tranquillus, jucundus.

Glädi, f. glädje. Vb. Fsv. *glædhi, glædi,* f. id.; fn. *gleđi,* f.

Glä(d)skap, m. glädje. Sm. (Östbo; nästan obrukl.). Fsv. *glædskap* (*glædzskap*). S.S. 3, 147; gl. d. *glædskaff* (Bib. 1550. Tob. 9, 12); fe. *glädscipe,* id.

Glädta, v. a. göra glad. Hs. (Db.).

Glädtas, v. d. skämta, småskämta. Hs. (Db.).

Glätt, adj. glad. Åm. (Nätra; mindre brukl.).

Solgladning, f. solnedgång. Vg. (Elfsb.). *Sola-glaning,* f. id. Vg. (Skarab.). N. *solaglad,* GLAFFSA, v. n. 1 1) äta slukande, med glupskhet äta, sluka i sig; eg. om hundar och svin. Åm.,sdm.,sm.,sk.,hl. *Glaaffs* el. *glääffs* (ipf. *glaffsä* el. *gläffsä*), Vb.; 2) äta långsamt och´ länge. "Han sidder å glaffsar bagätte å kan inte bli fär(d)i(g)". Sk. (Ox., Onsjö); 3) *glaffsa*

ur sej

allt hvad man vet, icke veta tiga, vara alltför öppenhjertig; tala utan urskilning. Hs., sm. Fn. *glaupsa,* fabulari, nugari, jactare. Jfr *gliopa, gläppa.* Glaffs 1, m. 1) en som uppför sig oskickligt. Mp. *Glaffser.* Sm.; 2) en som äter långsamt och länge. Sk. S.

Glaffs 2, n. onödigt, opassande prat. Fl. (Nl.).

Glaffsi(g), adj. 1) glupsk. Vb.; 2) plump, otidig, obetänksam, som uppför sig ellor talar oskickligt. Vb.,mp. *Glaffsug,* id. Hs. (Db., Bj.). GLAMA, 1) v. n. 1 a) gladt och muntert språka med någon, samspråka. Öl. *Glåmå* (ipf. *glåmäd*). Dl. *Glamma.* Vm.,ul.,ög.,sm.,bl.; b) vara stortalig. Ul.; 2) v. a. beskratta, utskratta. Hl. (Slöinge). Fsv. *glama,* v. n. a) bullra; deraf *vapnaglam,* n. vapenbuller. Alex. M.; b) glädja sig; fn. *glama.* v. n. garrire, obstrepere; *glamm,* n. strepitus, crepitus, fremitus; *glamra,* v. n. strepere, crepere; ir. *glam, glaim,* skrik, rop; n. *glama, glamra,* v. n. bullra, larma. Glamun, adj. språksam. Dl. (Elfd., Mora).

Glams, n. muntert samspråk, glam. Sdm. *Gläm,* n. narr, spe. ”Göra gläm å nåen”. Vg. (Elfsb.). GLANA 1, v. n. 1) skina svagt. ”Sola glanar”, solen skiner genom moln. Ög.; 2) gå ned; om solen. Vg.; 3) se eller stirra med tanklös blick, se stinnt på något. Dls.,bhl.,vg. (Kåkind), hl.,sk. ”Hon satt å glanade i fönstret”; 4) söka att se någonting i mjugg, glutta. Hl. (Skällinge). Fn. *glana,* v. n. klarna upp; om vädret; *glansa,* v. n. glänsa, vara blank; n. *glana,* v. n. a) klarna upp; b) stirra, kika; d. dial. *glane,* v. n. stirra, glo; schwab. *glaunen,* ”schielen” (Schmid, 233); jfr gael. *glainne, gloin,* f. glas; cy. *glân,* ren; vacker. S. *glo, glona, gluna, glyna, glina* 1, *gläna.* Glana, f. våp. Hl.

GLaning, f. sista framskymtandet af solen vid nedgången. ”Nu ä sola i glaninga”. Vg., bhl. Deraf *solglaning,* f. solnedgång. Vg.; *solglaing,* f. Dls.

Glanni, m. påflugen narr. Bhl. Fn. *glanni,* m. vir petulans, procax. S. E. 2, 496.

Glansk, adj. 1) skinande, glänsande, blank. Ul.,sm. m. fl.; 2) hal. Sm. *Glansk, glank, glakk* el. *klank,* adj. a) glatt, hal; b) ren, idel, lutter. ”Barä glakkä dyngja”, bara rena lorten. Vb. Jfr mht. *glinzen* {*glanz, glunzen*), skina; *glanz,* adj. glänsande, lysande; s. *glant* (*glänta*2).

Glanskhet, f. glans. Sm. (Östbo). GLANA 2, v. n. 1 börja surna; om mjölk. Sdm. Ordet är troligen samma som *glana* 1, ehuru begreppsöfvergången ej är nog tydlig. GLaner, adj. 1) blek, gulblek; 2) tunn, vattenhaltig, blåsur; om mjölk; 3) skämd, rutten; om vatten, då det tillika får ett blåaktigt i regnbogens färger skiftande utseende. Nk.

GLanmjölk, f. blåsur mjölk. Vl.

GLavatten, n. vattensamling, som uppkommer efter regn, töväder eller öfversvämning af sjö och stannar qvar på vägar och ängar; pölvatten. Sdm.,nk.,ög.,kl. GLANT, s. *glänta* 2.

GLAPA el. *gläpa* (ipf. *-pa*), v. n. 1) vara öppen, stå på glänt; om dörrar och annat. ”Hä gläpa (el. glepa) ti barmän på 'om”, det var öppet (obetäckt) i barmen på honom. Vb.; 2) *glapa* (ipf. *glapte*), vara talträng, lösmunnad. ”Ho glapte om 'et allt i hop”. Ög. Jfr *glipa, glerpa, glåpa.* Glap, n. öppning, hål. Vb.,mp.,jtl. N. *glap,* n.

Glaper, m. talträngd menniska, storpratare. Ög. GLAPP, adj. lös, som ej tager tätt; om skrufvar. Sdm.

GLAPPA, v. n. 1 1) ej hålla väl till i fogningarne, utan skrida från hvarandra. ”Axeln glappär i hjula; 2) öppna. ”Hva går du å glappar i dörra etter! Sdm. N. *gleppa* (ipf. *glapp),* v. n. glida ut, komma ur lag. Glappug, adj. 1) som sitter löst, ej är stadigt; om axlar och sammanpassningar, der för stort rum finnes. Sdm. *Glappot, glappet.* Ög.; 2) *glappug i mun,* som ej kan tiga. Sdm. (Ornö, Björkvik). N. *gleppen,* som lätt glider; fsv. *glapran,* f. obetänksamt tal S.S. 2, 270.

Glapun, adj. gapig, nyfiken. Dl. (Elfd.). Äfven i Mora, men der sällan brukl.

Gläffsa (ipf. *gläffsäd*), v. n. glappa; om sko. ”Skon gläffsär”. Dl. (Elfd., Våmh.).

Glöpu(t), adj. vidt öppen, obetäckt. ”Glöput i barmen”. Vb. GLARAUEN, *glaryven,* n. pl. glasögon. Hl. *Glaryen, glaryven, glaröven, glasyen.* Sk. (Ox., Bjäre). *Glaryven.* Bl. Fsv. *glar, glas,* n. glas. S.F.S. 4, 350; 7, 356; fn. *gler,* n. id.

GLARVA, v. n. 1 tala otydligt; om barn. *Glarva, glurra,* tala otydligt, tjockt och oredigt. Ög. Glurre, m. en som talar tjockt, otydligt. Ög.

Glurvet, adj. som har ett tjockt, oredigt uttal. Ög. GLAS, n. 1) eg. glas. Riksspr.; 2) fönster. Vb., hs.,dl.,jtl.,fl. (Öb.). *Gläs,* n. Hj. *Glasset,* n. def. id. Bhl. (Or. o. Tj.). Mht. *glas,* n. a) glas; b) fönster (Ben. 1, 545); n. *glas,* id. Glasare, m. glasmästare. Hl. Nht. *gläser.*

Glashage, m. trägård utanför fönstern. Bhl.

Gläs-bräe, n. fönsterbräde. Hj. GLASSMA, v. n. 1 gapskratta. Vg.

GLATT, s. *glad.*

GLATTA, s. *glinta.*

GLAVÄR, *gla yppen,* s. *glad.*

GLEMMA (el. glimma), v. a. 2 glömma. Sk. *Glämma.* Vg. Fsv. *glöma.* S.S. 1, 34; 2, 72. S. Bern. f. 91; d. *glemme;* fn. *gleyma.* Glemme, f. glömska. ”Slå i glemme”, glömma bort. Sk. *Glömme,* f. id. Hl.,bl. D. *glemme.* f., *glömska,* f.; fn. *gleymska,* f. id.

Glemsel, m. glömska, förgätenhet. Sk. D. *glemsel.*

Glemsk, adj. glömsk. Sk. *Glömskjin.* Ö. Dl. Fsv. *glömsker;* fn. *gleymskr.* GLENA, v. n. 2 1) lysa, skina. ”Solen glener”. Vl.,dls.,vg. *Glenna, glänna,* id. ”Solen glenner (el. glänner)”. Sm. (Östbo). *Gläjna,* id. ”Nu blir dä snart regn, sola gläjner te”. Vg. *Glena upp,* v. n. klarna upp; säges då en klar fläck visar sig på en mulen himmel. Dl. (Elfd., Våmh.); 2) skratta; vanligen på ett opassande sätt. Vl, *Glina,* id. ”Glina å flina”, oanständigt skratta, rasa. Sm.,sdm. Jfr e. *gleen,* glänsa; fn. *Glenr,* m. solens man, som utan tvifvel af ett i fn. förgånget verb *glena* har sitt namn. S. *glia, glana* 1, Glena, f. ljus rand vid horizonten; klar strimma, som på en mulen himmel uppkommer vid horizonten; ljus fläck mellan molnen påhimmelen. Vl., dls. *Glina,* f. Kl. Jfr *glänta,* f. D. dial. *glene,* ett klart sken i skyarne; *glinning,* en liten klar fläck på en mulen himmel.

Glenning el. *glänning,* f. (sol)nedgång; deraf *solaglänning,* f. Sm.

Glens, n. 1) skratt. Sdm.; 2) gäckeri, skämt. Ul., sm. *Gläns,* id. ”Han gjorde bara gläns deråt". Vg.,sdm.,mp. *Glent,* id, ”Göra glent”, begabba. Ul.; 3) något som är utan värde. ”Dä aktar ja inte gläns”. Sm. Fsv. *glens,* n. skratt; hån; fn. *glens,* n. lättfärdigt skämt.

Glin, n. grin, oanständigt skratt. ”Glin å flin”. Sm.

Glänna, f. 1) soligt ställe; ett för solen öppet ställe. ”Huset står i glännan”. Ul.; 2) större öppning mellan träden. Kl. (Stranda). N, *glenna,* f. mellanrum, ett bart och öppet ställe i skogen. GLERPA, v. n. 2 ofta öppna och sluta. ”Springa å glerpa i dörren. Glerpa mä ögonen”. Sm. Jfr *glipa.*

GLERRP, n. 1) vissa foglars läte, såsom svalors m. fl.; 2) oredigt tal. Ög. (Ydre). Glerrpa, v. n. om foglars läte. Ög. (Ydre). GLI, n. fiskyngel, små fisk-ungar. Mp.,hs.,ul, sdm., ög., kl. *Glir* el. *gly,* n. Vb. *Gläjr* (def. *-ä*), n. Nb. (Ö. Cal.). *Gri,* n. id. Sdm. (Vingåker). Fiskgli, n. fiskyngel. Ul. (Rosl.).

Gli-håv, m. håf till att fånga fiskyngel eller småfisk till bete. Kl. (N. Tjust).

Små-gli, n. en hop småbarn. Hs. (Db.). GLIA 1 (ipf. *gle,* sup. *glitt*), v. n. 1) glida. Sk.,sm. *Gläida* (ipf. *glaid,* pl. *glidu,* sup. *glidi*), a) skrida, långsamt fara; b) fara sin väg. G.; 2) sakta rinna. ”Bäkken knappt glier”. Sm. Fsv. *glida,* a) glida; b) fara sin väg. St. Rimkr. 153; mht. *gliten* (*gleit, gliten*), glida (Ben. 1, 549); nht. *gleiten;* fe. *glidan,* id.; e. *to glide,* framskrida; rinna sakta; ns. *gliden, glien,* ”sanft fortschleichen" (B. W. B. 2, 517); n. *glide.* Glidd el. *gledd,* m. fart, gång; i talesättet *komma i glidd* el. *gledd,* 1) komma i växt; om säd, rotfrukter o. d., som växa. ”Säen har kommit i gledd. Turnipsen har kommit i glidd”; 2) fig. a) komma sig före, komma i bättre vilkor. ”Ja får tåla me, te min bror kommer lite i glidd”; b) ”komma i glidd” el. ”komma på glidd mä nåed”, komma i gång med något. S.Sk.

Glässa, f., *glässa-pigg,* m. jerndobbsko i *glässa-staken,* m. def. med hvilken man åker på *"aisläggar"* (af hästläggar). N. G. Jfr *eis-spit.* GLIA 2 (ipf. *glidde*), v. n. lysa, glänsa, gifva sken ifrån sig: 1) om elden. "Ellen gliar i spisen". Sm.; 2) om snön i solsken. Hs.; 3) om metallers glans. Ul. *Gli* (ipf. o. sup. *glia*), id. Fl. (Öb.). Fn. *gljá,* v. n. glänsa; jfr gael. *glê,* ren, tydlig; *glinn,* f. ljus; luft. Gler, adj. leende. Mp. Fn. *glær,* adj. ljus, klar. GLÄA, f. 1) ett glänsande och stillastående streck på sjön. Vg.,kl. (Stranda). *Gläja,* f. id. Vg. (Skar.); 2) ett glänsande streck på himmelen. *Glä,* f. id. Sm. (Vestbo). Jfr *glena.*

GLIM *(glimm),* n. glimt, hastigt sken. Deraf *sillaglim,* n. sillblixt. Sk. (Ox., Ing.). Fsv. *glim,* hastigt sken, glimmande. Spec, Virg. s. 237: "aff malmsens sken æller aff swærdszins glim"; fsax. *glimo,* m. glans; fht. *glimo, gleimo,* m. (Graff 4, 289); mht. *gllme, gleime,* m. (Ben. 1, 548); fe. *gleám,* m.; e. *gleam,* id. Glema (ipf. *glema*), v. n. glimma, tindra, glänsa. Vb. *Glemma,* Åm. *Gläma.* "He glämar i spisin". Fl. *Glämä, glämmä* (ipf. *-d*). Mp. Mht. *glimen* (*gleim, glimen*), glimma, glänsa; *glimmen* (*glam, glummen*) (Ben. 1, 548); ns. *glimmen, glimmern* (B. W. B. 2, 518); nht., holl. *glimmen,* id.

Glima-klakk, m. glimmande nipper, såsom bröstnålar, ringar, örhängen m. m. Fl. (Nl.), S. *klakk.*

Glimma-byss, f. gevär, musköt. Nb. (Ö.Cal.). *Glemabyss,* f. Nb. (Neder Cal.).

Glimmer, n. glans, skimmer. Vb.

Glimmer (ipf. *-mrä*), v. n. glimra. Vb.

G<Lims, n. 1) glest växande fräken och sjögräs; 2) glest växande gräs. Sdm.

Glims, adv. *Slå glims,* misslyckas. Hs. *Ta glims,* taga miste. Sm. *Tugga glims,* gå miste om det man väntat sig. Sdm. Jfr e. *glimpse,* hastigt sken, skymt.

Glimstra, v. n. 1 blinka, tindra, blänka, skimra. "Han glimstra mä öja. Stjernera glimstra. Dä glimstrar i spiseln, i fönstret". Ög. Holl. *glinsteren,* id.

Glimänd, adj. glimmande. Dl. (Elfd.). Nht., holl. *glimmend;* e. *gleamy,* id. GLINA, v. n. 1) ursprungligen lysa, skina. Denna ordets betydelse är visserligen icke funnen bland våra munarter, men förutsättes af nedanupptagna *glinner* samt bekräftas dels af ofvananförda *glena,* v. n., som blott är ett förändradt uttal af ordet, dels deraf att man i Vl., enl. Ihre, säger om ett kärl, när sprickor deri uppstått, att det *glinar;* 2) skratta grina. Dl. (Elfd.), sdm. "Glina å flina". Sm. Nht. *glinzen, glinzern;* holl. *glinsen,* glänsa. Glin, n. skratt. Sdm.

Glinner, n. glitter, det som lyser. Sdm.

Illglin, n. ilskt grin, hånlöje. Dl. (Elfd., Våmh.). GLING, adj. hal, halkig. Deraf a) *glinghal,* adj. mycket hal. Ul.; *glinghal, glingande hal,* id. Hs.; *g<lingande hal,* Vm.; *klingande hal,* Sdm.; b) *glingar-ais,* m. blankis. Dl. (Våmh.). Jfr *glinta.*

GLINT, s. *gläna.*

GLINTA el. *glänta* (pr. *glinter,* ipf. *glant,* conj. *glunte,* sup. *glunti*), v. n. 1) halka, slinta. Hs. *Glänta* (ipf. *glant,* conj. *glunte,* sup. *glunti*), id. Mp.,hj. *Glätta* (pr. *glätt,* pl. *glättum,* ipf. *glatt,* pl. *gluntum,* sup. *glunti*), id. Dl. (Vänjan, enl. C. Säve, St. Verb. s. 16). *Glätta* (pr. *glätt,* pl. *glättum,* ipf. *glatt,* pl. *wiđ glattum, ir glattiđ, der glattå,* sup. *gluttäđ),* id. Dl. (Elfd.). *Glänta*

(ipf. *gläntä*), a) halka, falla på hal is; b) slinta. "Gräddsnipa gläntä ur hanna". Nb.,vb. *Glinta,* halka, slinta. Öl.; 2) halka ifrån en, misslyckas, slå fel. Hs. *Glänta* (ipf. *glatt*), id, "Dä glatt dä", det misslyckades. Vl. Det synes sannolikt att detta verbs ursprungliga betydelse varit: att skina, vara blank, och att det sedan betydt vara hal, hvarifrån öfvergången till den nu, gängse: halka, slinta, är uppenbar. Grimm, gr. 3, 50 antager ett förloradt starkt verb *glintan, glant, gluntun,* att skina, lysa, hvilket troligen just är det, som ännu hos oss qvarlefver. Glant, adj. hal. Kl.GLIOPA (pr. *gliop,* pl. *gliopum,* ipf. *glop,* pl. *glupum,* sup. *glupiđ),* v. a. sluka. Dl. (Elfd.). *Gläupa* (pr. *gläupur,* pl. *Gläupe,* ipf. *glaup,* pl. *glupu,* sup. *glupi*), id. G. *Glupa* el. *glypa* (ipf. ind. *glöp* conj. *glöppe,* sup. *glöppi*), id. *Glupa ti se* (sv. böjn. 1), glufsa. Hs. *Glupa* (ipf. *glöp,* conj. *glöpe,* sup. *glupi,* p.p. *glupen*V v. a. o. n. sluka; vara glupsk i mat. "Glupa i sej". Ög. (Ydre), vg. *Gluup* (ipf. *glupä*), sluka. Vb. *Glåpa,* v. n. 1 1) sluka, svälja. "Glåpa i sej". Nk., kl. (Stranda); 2) spy utan kräkning. Jtl., mp. *Glåpa, glöpa.* Åm. Jfr *glåpa.* Att detta verb fordomtida i fn. haft stark böjning synes af fn. *gliúpr,* adj., *glúpna* (= *gliupna*), v. n. och *gleypa,* v. a. sluka; n. *glupa* (*glaup, glope*), v. n. a) gapa, gripa med munnen; b) sluka; *gløypa*

(ipf. *-te*), v. n. gapa; sluka; d. dial. *glubbe, glubbe i seg.* Gluffa, v. n. 1 äta snålt. Ul.

Gluffi, n. storätare. "Ett stort gluffi". Sdm., fl. (Nl.).

Gluffsa, v. n. 1 vårdslöst och häftigt sluka i sig. Mp.,hs.,ul.,ög.,vg. *Gluuffs* (ipf. *-ä*). Vb. *Gluffs i si,* id. Ö. Dl.

Glupal, adj. snål, som utan all blyghet tar för sig. Vl.

Glupen, adj. glupsk. Vg., sdm. *Glupug,* id. Hs. (Db.). *Glupin.* Fl. (Öb.). *Glups,* id. Dl. (Mora). *Glusp, gluspun,* id. Dl. (Våmh.). N. *glup.* id.

Gluspa i se, sluka i sig. Dl. (Våmh.).

Glåp, n. 1) gap. "Komma i glåpet", oförmodadt komma i någons åsyn. Sdm.; 2) glupskhet, glupsk matlust. "Slå glåpet å sej", tillfridsställa första matlusten. Kl. (Stranda). N. *glup,* n. gap. GLIP, m. en större fiskhåf, gjord af garn såsom en korg. Ul.,vg.,kl.,hl. *Glip, glyp, gliphåv, glyphåv,* m. id. Sk. (Ox.). *Glåip,* m. G. Troligen af *glipa,* v. n. gapa, vara öppen. D. dial. *glib, glibe,* m.; n. *glip,* m.; ns. *glipp* (Richey, 411). Glipa, v. n. 1 fiska med en fyrkantig håf (gliphåv ei. glyphåv), som är fästad på ett långt handtag. Håfven hålles i vattnet och fisken drifves in af en person, som går i vattnet och slår (pulsar) deri med en stång. Hl.,kl. (Stranda). *Glipa, glypa,* id. Sk. D. d. *glibe,* v. n. id. GLIPA el. *gliip* (ipf. *glep* el. *glipä*), v. n. 1) gapa, vara öppen. "Jakka gliip ti sömmen", jackan är så illa sydd, att det lyser genom sömmen, eller han har lossnat, så att en öppning uppkommit. Vb. *Glipa,* v. n. 1 gapa, vara öppen. Hs. (Db.); 2) stå på glänt, vara halföppen. "Lappen lägg int om na, om hä glip i barmen". S. Vb. *Glipä* (ipf. id.), v. n. id. Mp. *Glepa* (ipf. o. sup. *glepa),* id. N. Vb. N. *glipe* el. *gløype,* v. n. gapa, vara öppen, icke sluta tätt tillsamman. Ordet synes vara beslägtadt med *gliopa.* Glip, n. gap, öppning: 1) svalg på ett rofdjur. Hs.,vg.,hl. (Breared); 2) stor mun, svalg. Ög.,vg.; 3) remna. Hs. *Glipp,* n. remna, öppning. Fl. (Ingo); 4) Öppning; eg. om kläder, söm. Vb.; 5) snål och glupsk menniska. Hl. (Breared); 6) otidig, förolämpande person; en som gör narr af andra. Vl. *Glib, glyb.* Hl. (Skällinge). *Glep.* Sm. *Glip, glipare,* m. id. Vg. *Glaip,* n. narraktig menniska, som ej utan skäl är föremål för åtlöje och med hvilken drifves. Ö. Dl.

Glipp, n. skälmstycke, puts. Sdm.

Glippa, v. n. 1 1) ofta öppna en dörr och springa ut och in; 2) vara talträngd, öppna munnen i tid och otid. Sm. *Glepa* el. *gleppa* (ipf. o. sup. *gleppa*), v. n. tala öfverdådigt, gifva glåpord. Vb.

Glipper, m. 1) den som ofta öppnar en dörr och springer ut och in; 2) talträngd menniska. Sm. (enl. L—n).

Glispa 1, v. n. 1 1) gapa, vara öppen; om dörrar, som ej gå igen. Vl.,vm.,sdm. (Inderö); 2) glida undan, falla ned. "Hanen på bössan glispade". Vg. I senare bemärkelsen måhända beslägtadt med nfris. *gleppe, glippe,* v. n. glida, ej stå fast (Outz., 98).

Glispa 2, f. 1) liten strimma, spricka på väggen. Sm. (Vestbo); 2) remna, skråma. Sdm. GLIPPA, v. n. fattas, brista. Vg. *Gleppa,* id. Sk.

GLIRA el. *gliir* (ipf. *glirä*), v. n. 1) ursprungligen lysa, gifva sken ifrån sig. Denna betydelse lefver nu ej qvar, men förutsättes af nedan upptagna ättlingar samt af fn. *gler*, n. glas, *glær,* adj. ljus, klar, *glæra,* f. litet bloss, *glæring,* f. gnistring; 2) plira med ögonen. Vb. N. *glira,* v. n. a) vara öppen, så att man kan se igenom; b) plira. Glira, f. 1) ljusstrimma, en solstråle mellan molnen. Hl. (Värö); 2) liten strimma, spricka (på väggen), hvarigenom ljuset intränger. Sm. (Vestbo, Östbo).

Gliring, m. halfklart stickord. "Han ga dej en gliring; försto du den?" Sm.,sk.,hl.,bl. GLISA (ipf. *gliste*), v. n. 1) glimta; om eldglöder i askmörjan. "Ellen gliser". Sm. *Glysa,* id. Ög.,sm.; 2) glindra, glittra, gifva ett hastigt sken, lysa genom öppning eller springa. "Solen gliste te. Dä gliser genom dörren". Sk.,hl.,bl.,hs. "Ramnen ä så svórt att han glis". Sk. (Onsjö). *Glisa, glysa, gläsa.* Sm. *Glesa.*, Ög. *Glisa, glysa,* gifva sken ifrån sig (såsom glas, is, vatten o. d.); skimra. Ög. *Gläsa* (ipf. *giäste*), a) lysa klart, gifva ett klart sken; om ljus

eller glödande kol. ”Ellen gläser. Glöerna gläsa”. Vg.,sm.; b) ljusna upp, klarna; om vädret, då t. ex. en ljus strimma på en mulen himmel visar sig i söder. ”Dä gläser opp”; c) se skarpt omkring sig. Bhl. (Elfs.); d) lysa, tindra; om rofdjurs ögon. Vg.(Skarab.); 3) klarna upp; om ljusning mellan två moln.. ”Glisa upp”. Dl. (Våmh., Elfd.). ”Glisa opp.” Hs.,mp.; 4) titta. Fl. (Öb.). *Glysa,* nyfiket betrakta, se noga på något. Hl. (Vallda); 5) småle, le i mjugg. Hs.,ul.,bhl.,vl.,sm. *Glissä,* id. Mp. *Glusa,* id. Vg. *Glis* el. *gliss* (ipf. *-sä*), id. Vb.; 6) gäcka, göra åtlöje af, hånle. ”Han gliste tännan”. Jtl.,nb. Fn. *glyssa,* v. n. gnistra, *glysligr,* adj. lysande; *glissa,* v. n. småle, bele; fht. *glîzan* (*gliz, gleiz*), glänsa, glimta (Graff 4, 290); mht. *glizen (gleiz, glizzen)* Ben. 1, 549; nht. *gleissen;* ffris. *glisa* (Richth. 776); schwab. *glizzen, glizzern* (Schmid, 234); nht. *gleissen;* swz.

glitzen; fe. *glisian, glisnian;* e. dial. *glizzen,* id.; n. *glisa,* v. n. a) lysa igenom, vara otät, öppen; b) hånle, GLesa, *gläsa, ellgläsa,* f. koleld, utbränd, men ännu glimmande brasa; en hop eldglöder i spisen efter en brasa. Vg.,sm. (mot Blekingsgränsen). Jfr sid. 116, spalt 2.Glis 1, f. 1) svagt sken (såsom en glöd i eldmörjan). Sm.; 2) remna, spricka, öppning; bland annat t. ex. mellan två moln. Nb.(Ö. Cal.), vb. (Nordmaling), åm.

Glis 2, m. löje, åtlöje, spe. Sm., vg. Fht. *glitz, glizzo,* m. glans (Graff 4, 290, 291); mht. *glitz,* m., *glitze,* f. id. Ben. 1, 550); n. *glis,* m. hånlöje; schwab, *gleys, glys,* m. sken; hyckleri (Schmid, 233).

Glis 3, adj. 1) genomskinlig, tunn. ”Papperet ä glist, Bl. (Bräkne, Östra h.); 2) gles, ej tät. Vb., vg.,sm.,kl.; 3) tunnt besådd el. bevuxen. ”Glis åker”. Vb. Ihre (Gl. 1, 687) härleder *glis,* rimosus, af fn. *glidna,* v. n. åtskiljas, spricka.

Glisepanner, f. pl. så kallades fordom de två främsta brudpigorna för det glitter, hvarmed de behängdes. S. Sk. S. Nicolovius. Fn. *glis,* n. qvinnoprydnad.

Glis-mask, m. lysmask: Lampyris noctiluca. Sm.,bl *Glisemark,* m. Sk. (N. Åsbo). *Glysmask,* m. Vg. (Surte s:n i Elfsb.). *Lus-mark,* m. id. Vg. (Skarab.).

Glispa, f. liten strimma, spricka (på väggen), hvarigenom ljuset intränger. Sm. (Östbo, Vestbo).

Glis-tänd, adj. som har glesa tänder. Kl. *Glis-tändt.* Vm.

Glis-ögd, adj. glädjeblickande, gladögd; som har vänliga glada ögon. Sm.,kl.,bl.

Glystär (i st. f. *glystra;* ipf. o. sup. *glysträ*), v. n. glimma, glindra, tindra, ”Hä glystär gönom fönsträ borta el(d)en ti spisen”. Vb. Nht. *glistern;* holl. *glinsteren.*

Gläseligt, adv. ovanligt, ogement. Kl. Fn. *glæsilega,* splendide, ornate.

Gläsig, adj. som skrattar åt både likt och olikt. Bhl. (Elfs.). GLITTER-MISS, f. soldatmössa (glittrande såsom fältjägarnes). Nb. (Ö. Cal.). Fn. *glita,* v. n. glänsa, skina; *glitra,* v. n. glittra; fsax. *glitan;* fe. *glitmian;* bay. *glitzen,* id. (Schm. 2,96); moes. *glitmunjan,* glänsa.

GLO, f. 1) mindre hafsbugt)(*gall,* större hafsvik, fjord. Kl. (Tjust); 2) mindre hafsbugt med grundt vatten och äfjebotten, bevuxen af säf och andra sämre grässlag; deraf *sjöglo,* f. en sådan

hafsbugt: *glo-slåtter,* m. slåtter på en sådan grund vik. Kl. (Stranda); 3) långgrundt ställe. *Glo, gro.* Ög. (enl. Ihre). Jfr fn. *glær,* m. haf, *glæta,* f. vätska, *glot,* vatten, i sammans. *glotkullir,* m. uter, aqua repletus (Egils. 253).

GLO el, *gloa* (*glodde, glott*), v. n. 1) lysa, skina. *Gloa.* Sm. *Glo.* Sk.,hl.,bl.,öl. ”Lyset glor illa; lyset glodde hela natten. Dä gloer unner grydan. Nu bynger dä föstan å glo”. Sk.; 2) lysa, pråla, vara bjärt; om färger. Hl. (Skällinge). ”Dä va aglit hva dä kläe glor”. Öl.; 3) stirra, se stinnt på någon eller något. Riksspr. Fn. *glóa,* v. n. a) glänsa, skina; b) blifva ljus, blank; fe. *glôvan, glâvan,* lysa; e. *to glow,* att låga, brinna; e. dial. *to glow,* stirra; fht. *glôjan,* glöda (Graff 4, 291); mht. *gläejen,* v. n. o. a. glöda; uppglödga (Ben. 1, 551); ns. *gloien,* glöda (B. W. B. 2, 519); d. d. *gloe* lysa, glimra; n. *gloa* el. *glo,* id. Ihre (Gl. 1, 688) upptager *gloa,* v. n. splendere och *glo,* v. n. attentis oculis videre, såsom tvenne olika ord, jemförande det senare med gr. **λάω**, jag ser, blickar; men rätta förhållandet är tvifvelsutan att de utgöra samma ord och att ursprungliga betydelsen: skina, lysa, öfvergått till den deraf härledda: beskåda, stirra. På samma sätt ser man i våra munarter att *glisa, glysa, glora,* glindra, lysa, glimta, äfven betyder: titta, se noga på något. Ordet har talrika ättlingar, af hvilka flera bildats genom en utvidgning eller förlängning. GLo (pl. *glör*), f. glöd. Vg. *Glöv* (pl. *glöver* el. *glör*), m. id. Sk., hl. *Glo* el. *gloa* (def. *gloan*), f. 1) glöd; 2) ljus. ”Ska ja låta gloan glo?” skall jag låta ljuset brinna? Sm. (Hallaryd). Fsv. *glöd,* f. glöd. Alex. M.; fn. *glóð* (pl. *glæðr*), f. glöd, brinnande kol; n. *glod* el. *glo* (pl. *glør*), f.; milt. *gluot,* f.; nht. *glut,* f.; fe. *glêd,* m.; e. *glede;* celt. *glo.*

Gloande, adj. glödande. Hl. *Gloanne* el. *gloane.* ”Han va så gloanne hed”. Sk. (N. Åsbo, Bjäre). Fsv. *glöiande.* S.S. 3, 84; fn. *glóandi;* d. dial. *gloende;* mht. *glüendic* (Ben. 1, 551); nht. *glähend;* ns. *gloinig,* id. (B. W. B. 2, 519).

Glogsa el. *glokka,* v. n. 1 se eller stjäla sig att se något i hemlighet. Sm. Jfr fn. *glugga,* se noga efter, stirra på; schwab. *glozzen,* stirra, se stinnt (Schmid, 234).

Glo-hett, adj. glödhett. Kl.,sm.

Glo-eld, m. sken af rutten ved i mörkret. Sm. (Östbo). D. dial. *gloetrøske,* rutten pilved, som lyser i mörkret (Mlb., DL. 169).

Glo-gruva el. *gloäskja,* f. glöd efter nedbränd brasa. Vl. (Jösse h.).

Glo-kaka, f. ett i hast tillredt brödämne, som stekes i ”gloäskjan”; en kaka, som är gräddad på glöd. Vl. *Glökaka,* f. Sm.,kl. *Glö-köku* (glökköku), f. Nb. (Ö. Cal.). *Ló-kaka,* f. id. Vg. (Skar.).

Glo-kake-hök, m. snyltgäst; en sådan person, som antingen inställer sig att äta, der han vet man bäst kokar, eller ock en som kommer objuden i ”Olsmässkroken” och får nöja sig med hvad huset förmår. Vl.

Glomma, v. n. 1 1) se stinnt på något, se sig omkring. Vl.,nk.,sdm.; 2) stå och lättjas, ingenting göra. Kl. *Glåma,* v. n. stirra på något med uppmärksamhet eller förvåning, stinnt och med utspända ögon. Hs. *Glåm,* id. ”Glåm int hit! Hva står du dan å glåm ätt för sla?” Jtl., mp.

Glona, v. n. 1 se noga på, stirra. Vl., sdm. *Gloon* (ipf. *glonä*), id. Vb. *Gluna,* v. n. 1 1) stirra, titta på, se under lugg, se med begärlighet. Ul. ”Had sidder du å glunar ätte?” Sk. (Ing., Järestad). *Glyna,* id. Hl. (Skällinge); 2) glo illa. ”Han sidder der å glunar”. *Glumna,* id S. Sk. *Glona, gluna,* id. Hs. *Glona,* id. Vl. D. dial. *glyne.*

Glongrä, v. n. 1 glindra, lysa något litet. Åm. *Glongär* (ipf. *glongrä*), id. Vb.

Glora, v. n. 1 1) glimma, lysa med liten låge. Ög.,bl. *Glöra,* id. Sm.; 2) brinna dåligt. ”Dä glorar i spiseln”, Ög.; 3) stirra, se stinnt. Sdm. *Glåra,* titta, se oförmärkt. Sm.; 4) *glora upp,* v. n. taga sig, bryta fram; om eld. ”Ellen glora upp”. Sm. Fn. *glóra,* v. n. glimta; n. *glora,* v. n. a) tindra, glimta, lysa; b) stirra; ns. *glören,* glimma, glöda (såsom kol utan låge); deraf *anglören, dörglören,* m. fl. (Rich,, 76); swz. *gloren, glaren,* glänsa, skimra (Stalder 1, 451); e. dial. *to glore, glour,* ”to stare with earnest and angry eyes” (Forbes 2, 133);e. *to glare,* a) glänsa, blänka, glimma; b) se skarpt på; holl. *gloren,* glimma.

Glo-rakå, f. raka, att föra glöder ur ugnen med. G. *Grorakå,* f. id. G. (F.). *Glödrägo,* f. id. Hl. (Kb., P. i Öb.). *Glövaraka,* f. eld-raka. Hl. Ordet uttalas på Gotland äfven med ljudomkastning *grolaka,* hvilken form återfinnes i Estsvenskans *grullåk* (def. *-a*), f. eldskyffel, eldspade. C. Säve, Gutn. urk., s. XXXI. Fn. *glód,* f. glöd, *raka,* f. raka, skrapa; fsv. *glödraka,* f. eldraka. Alex. M.

Glosa, f. rökhål på en kolmila. Sm. (Östbo).

Glosig, adj. försedd med *bles* eller hvit rand i pannan; om hästar. Kl. Jfr *glåsug.*

Glosma, v. n. 1 glo. Bl. (Gemshögs s:n).

Glossa, v. n. gifva sken ifrån sig, glimma; om kol i spisen, som ehuru utbrunna och tilltäckta, ännu glimma. Fl. (Nl.). *Glåsa,* v. n. 1 1) lysa, flamma, blossa. ”Nu glåsar dä i spisen”. Kl. (Stranda); 2) lysa, vara grann; om tyger, kläder. ”Detta tyget glåsar mä slöga färger”. Hs. (Db., Bj.). Fn. *glossa,* v. n. blossa, flamma; *glossi,* m. a) eldslåge; b) glans, sken; mht.

glosen, v. n. glöda, glänsa; *glose,* f. glöd; glans (Ben. 1, 551); bay. *glosen, glosten, gloschen,* v. n. glimma (Schmeller 2, 95); swz. *gloschen,* v. n. glänsa, glimma; *glose,* f. eldgnista (Stalder 1, 455, 456); ns. *glosen,* v. n. glimma; n. *gløsa* el. *glossa,* a) blossa upp; b) stirra, se sig om; *glosa,* v. n. se sig om; gr. ***γλαύσσειν***, lysa, glänsa. Jfr kelt. *glas,* glaucus, lividus, leucophæus.

Glotta el. *glutta,* v. n. 1 titta oförmärkt, se in genom öppning, smyghål. Allm. I några munarter heter det *glötta, glytta.* N. *glytta, glette;* e. *to glot;* schwab. *glotzen* (Schmid, 234).

Glo-ögd adj. med uppmärksamhet betraktande. Jtl.

Glugg el. *glogg,* m. 1) eg. glugg, öppning. Riksspr. Fn. *gluggr,* m. a) fönster; b) öppning, glugg; 2) ögon. ”Titta unner (onger) glugg”, se under lugg, kasta sneda blickar. Se opp mä gloggene!” S. Sk.; 3) kreatursmärke i örat. G.,öl.

Glugg (ipf. *-ä*), v. a. borra hål (på takved, hvarmed hus täckas). Vb. *Glygga,* v. a. 1 hugga hål, med huggjärn göra ett fyrkantigt hål i en bjelke o. d., hvari en tapp skall inpassas. Sk. (Ing., Lugg.), g. *Glögga,* id. Hl., bl. D. dial. *glove, gløkke,* id. (Mlb., DL. 170, 171). Deraf *glygga* (uttal. *glyddja*), f. ett sådant fyrkantigt hål. Sk. (Ing., Lugg.).

Glugg el. *glogg,* m. januari månad. Sk. (Köpings, Tryde, Ullstorps socknar i Ingelstads h.; Torna h.). D. *glugmåned,* m. id. Ordet kommer antingen af ofvan anförda *gluggr,* m. fönster, såsom Grimm (gesch. d. d. sprache) förmodar, i hvilket fall *glugg* eg. betyder fönstermånad, ehuru anledningen till benämningen är okänd, eller ock, hvilket måhända är troligare, af fn. *glugg* el. *glygg,* n. vind (Egils. 253) och betecknar vindmånad, den månad, då den kalla vinden herrskar.

Glugga, v. n. 1 glödga, småningom taga eld. Hs.

Gluggning, f. sätt att genom ett hål på isen hugga ål och aborrar, då man ser fisken. På öppet vatten kallas det *skrä.* Bl.

Gluna, f. 1) ett fruntimmer som kisar. Sk. (Järestads, Ing., Lugg.). *Glyna,* f. id. Hl.; 2) ett fruntimmer, som af arghet glor illa. Sk. (Ox.).

Glåmug, adj. som har stora ögon och ser stinnt ut. Hs.,ul. *Glåmut,* adj. 1) id.; 2) sorgsen. Dl.; 3) gulblek, blek och mager; som har ett utlefvadt utseende. Hs. (Bj.). *Glåmog* (n. *-ot*). Fl. (Nl.). *Glåmmet,* a) id. Ög. *Glåmiger.* Nk. *Glåmu.* Nb.,vb.,jtl.; b) fläckig i ansigtet; mest om hafvande qvinnor. ”Hu ä så glåmmet; hu ha nyss blett mä't”. Sm. I senare bemärkelsen jfr fn. *gláma,* f. hvithet; *glámbles,* f. hvit bles i pannan, *glámblesóttr,* hvitblesig; om häst, *glámeygdr,* som lider af ögonsvaghet.

Glåming, m. 1) som har stora ögon och ser stinnt ut; 2) mycket senfärdig menniska. Dl. (Elfd.).

Glåsa, f. ljusning: 1) den ljusstrimma, som på mulen himmel visar sig vid himlaranden, bebodande en klar dag. Kl.; 2) större ljusöppning mellan träden. Kl. *Glesa, glänna,* f. id. Kl. (Stranda); 3) smal dalsträckniug genom skogen. Kl. Ihre (DL. 68) anför *hagloss,* ”hvit lysna på himmelen”. Ul. Jfr fn. *hárr,* adj. hög; *glossi,* m. glans, sken; fe. *gloss,* klarhet.

Glåsug, adj. lysande; om tyg med granna färger. Hs. (Db., Bj.). Jfr fn. *glæsilegr,* lysande.

Glöbaka(d), adj. (om kaka) som är gräddad på glöd. ”Glöbaka kåku”, f. en kaka gräddad på glöd. Vb.

GLö(d)os, n. syrsättning på metaller, då de nyss tagits ur elden. Sdm.

Glögg, m. glödgadt vin el. bränvin. Vb.

Glö-hoppa, f. 1) glödbakad kaka. Nk.,kl. (Sevede h.). *Glödhyppja,* f. Hs.. *Glöhyppa,* f. id. Mp. *Glögläffsa,* f. Sm.,kl. *Spis-kaka,* f. id. Sm. *Glö-hyppe,* f. a) id. Vb.; b) yrhätta, yster flicka. Nb. (Calix).

Glör (pl. *-er*), f. 1) öppning eller fläck, som bildas mellan isstycken på isar; 2) öppning mellan infruset timmer, som vintertiden ligger i ett vattendrag. Vb. (Nordmaling). Jfr n. *glor,* n. en öppen eller bar fläck (i skog).

Glöva-tång, m. eldtång, eldgaffel. Sk. (N. Åsbo), hl. GLOKKS m. storgaper. G.

GLOKKSÄ, v. n. säges om grodan, då hon mumsar och käxet går, innan hon spyr vattnet ut. *Kinnä,* v. n. id. S. G. Jfr nht. *kinn,* haka, käx.

GLOMMA, *glommig,* s. *glo, gloa.*

GLOMMÄR (i st. f. *glommra;* ipf. *glomrä),* v. n. ljuda, klinga; om glas, bjellror och metaller. Vb. Fn. *glumra,* v. n. larma, bullra; klinga; *glumr,* m. buller; n. *glymja* (ipf. *glumde*), v. n. bullra, genljuda. Glomma (pl. *-mer*), f. bjellra. Vb.

Glommertyg *(glommertyj*), n. bjellertyg. Vb. GLONGÄ el. *glungä* (pl. *-är*), m. blomma på gräs, buskar och trän. G. Glonga, v. n., *glungas,* v. d. blomstra. ”Rygen glongar”, rågen blomstrar. ”Glungas äut”, blomma af. ”Nu har de glungats äut”, nu ha de afblommat, utblommat. G. GLONGÄR, *glongrä,* s. *glo, gloa.*

GLOP, n. starkt snöande. Vg., ög., sm. *Glåp,* n. Dls. GLopa, *glåpa,* v. imp. 1 starkt snöa, snöa och regna mycket på en gång. Vb.—sm. ”Dä *glåper* nu å snöger”.

Glópptals, adv. hoptals; om snö och regn. Sm.

Glóffs, m. snöslagg på sjöar och kärr. Sdm.,nk.

Glóffsuger, adj. betäckt med vattendränkt snö. ”Sjön ä så glåffsuger nu”. Nk.

Glóp-regn, n. snöglopp. Mp. GLOPA, *glopa ur sej, glophund, gloppmund,* s. *gläppa.*

GLOSA, *glosig, glosma, glossa,* s. *glo, gloa.*

GLO-SO'N, f. def. ett väsende, kändt i allmogens vidskepelse under bilden af en sugga (måhända Frös galt), åt hvilken man ännu vid skördandet af åkrar, fruktträd o. s. v. plägar lemna några strån, frukter m. m. såsom offer. Sm. (Värend, enl. Hyltén-Cavallius).

GLOTTA, *glo-ögd,* s. *glo, gloa.*

GLOTTEN, adj. hungrig, snål eller begärlig efter mat. Vg. (Enl. Hof, 135). Jfr e. *glutton,* m. sväljare, frossare, *gluttony,* f. glupskhet; frans. *glouton,* glupsk.

GLUDRA, *gludär,* v. n. 1 1) gurgla. Dl. (Elfd.). *Glåddra,* id. Hs. (Bj.). *Glådra,* id.; 2) tala oredigt. *Glådra.* Dl. (Lima); 3) spela; om orren. ”Órren gludrär”. Dl. (Elfd., Ohre). *Glådra.* Dl. (Lima).

GLUFFA, v. n. 1 1) låta som svin, när de vid fara kalla hvarandra tillsamman. Äfven *gloffa, glåffa.* Sm.,sk.; 2) mucka, knysta, tala ett ord. ”Gluffa ej!” tig, tala ej ett ord! ”Gluffar du, slår ja dej”. Sm.; 3) upprepade gånger hosta. S. Sk. D. d. *gluffe,* v. n. a) låta som svin; b) bita, snäsa åt (Mlb., DL. 170).

GLUFFA, *gluffi, gluffsa,* s. *gliopa.*

GLUFT, f. liten öppning, glugg. Jtl. N. *glott,* n. öppning, mellanrum.

GLUGG, *gluggning,* s. *glo, gloa.*

GLUGG-SKJUTEN, adj. 1) narrad. ”Ja tänkte ja skulle träffa syster mi i sta'n i da, men ja vardt gluggskjuten”; 2) blottställd, förlorad. ”Nu ä du gluggskjuten”, nu är du fast; säges vid framställningen af något lindrigt obehag, som väntar en. Sdm.

GLUKKA, v. n. 1 1) säges om en vätska, som då hon utflyter ur ett kärl uppehålles af väderbubblor. ”Dä glukkar i svekka”. Ög.; 2) säga halfva ord och afbrutna meningar. ”Spring ut å glukka inte!” Sm. Jfr sv. *klunka.*

GLUNA, s. *glo, gloa.*

GLUNK, *glunka,* s. *gruna.*

GLUNT, *glunter, glont,* m. pojke, större gosse, storväxt pojke om 12--16 år. Vb.--sm. N. *glunt, glynt;* d. d. *glunte.* Glunta-skutt, n. långt språng, hopp. Ög.

Glynting, m. pojkslyngel. G.

Glytting, *-en,* m. en liten pojke; vanligen med bibegrepp om dåliga egenskaper, i synnerhet om drängar och pojkar, som utmärka sig genom okynne, lättja o. d. Vb. GLUSA, v. n. 1 hosta, harkla upp spottklimpar. "Han glusar å spóttar å gólvet". Vg. (Vadsbo).

GLUSP, s. *gliopa.*

GLUTRA, v. n. 1 säges då ännu blott litet vatten om våren står på sumpen i ett träsk (hvilket ännu ej hunnit sjunka af). "Vattna glutrar uppa sumpen". G.

GLUTTA, v. n. 1 ofta flyta upp och ned; om menniskor och annat. Ul. (Rosl.). Jfr *glöta.*

GLUTTER el. *glutträr,* n. surnad mjölk, halflupen filmjölk; filmjölk, som börjat upplösas i vassla. Dl. (Elfd., Mora). *Glötter,* n. Vb. Deraf *glutterskyr* (uttal, *glutterstjyr*), n. Dl. (Elfd., Mora). S. *skyr.*

GLY, n. gäckeri, gyckel, begabberi. "Göra gly", göra narr af, begabba. Vl.,dls.,bhl. *Glyt, glut,* n. id. Vg. *Glyt,* n. id. Ög. Fn. *glý* n. a) glädje; b) skratt (af fn. *hlæa, hlæja,* v, n. le,

glädja sig); *glotta,* v. n. smila, le; gr. **γελᾶν**, att skratta; fe. *gleó,* glädje; e. *glee,* id. Glu-hund, m., *glu-hunda,* f. karl, fruntimmer, som drifver gäck med andra menniskor. Vg. *Glyhund,* m. Dls.,bhl.(Elfs.),

G**L**yta el. *gluta,* v. n. 1 gifva speord. Bhl. (Hisingen).

G**L**ytaktig, adj. försmädlig, som görr narr af andra. Vg.

G**L**ytefugel, *gl**u**tefugel, gl**u**fugel,* m. spefogel, försmädare. Vg. *Glytefógel,* m. Sm.

Glyter, m. begabbare. Vl.

G**L**öhöker el. *gl**ö**hök,* m. 1) spefogel, begabbare, försmädare. Sdm.,ög.,sm. *Gluhök.* Vg.; 2) öfversittare, som träter och öfverfaller en annan med speord; vanligen i skämtsam betydelse. Sdm. GLYGGA, s. *glögga.*

GLYSTER, adj. oförvägen, hastig och obetänksam. Vb.

GLYSTÄR, s. *glisa.*

GLYTT, *glött,* comm. barn. Vg.,ög.,sm.,sk. hl., bl. Jfr *glunt.* Glötta, v. n. 1 föda barn. "Hon har glöttat i da". Bl. (Gemshögs s:n). Jfr *barna.*

Glötta-lässt, adj. som har många barn. "Den stakkals kvingan ä allti så glöttalässt; hon ä så betuttad mä de många glöttane, så hon ved inte sitt rå". Sk. (N. Åsbo, Onsjö, Vemm.). *Barnalässt,* id. Sk. (Lugg.).

Glötted, adj. barnslig. S. Sk.

Läse-glött, comm. läsebarn, nattvardsbarn. S. Sk. GLÅDDRIG, s. *glâtra.*

GLÅFFS, s. *glop.*

GLÅMA, *glåmiger, glåmog,* s. *glo, gloa.*

GLÅPA, *glåper, glåphuggare, glåpig, glåp-o**l**,* s. *gläppa* 2.

GLÅPA, s. *gliopa.*

GLÅRRP, n. tjock, illa gjord blandning. Ög. S. *glabb.*

GLÅSA, *glåsig,* s. *glo, gloa.*

GLÅTRA, v. imp. 1 snöa och regna på en gång. Fl. (Öb.). Glåddrig, adj. rörig, uppfyld med vattendränkt snö; om sjö. "Dä ä så stöpigt å glåddrigt på sjön". Sdm. (Ornö). Jfr *glåffsuger, mäskiger.* GLÄDI, *glädskap, glädtas,* s. *glad.*

GLÄDO, f. litet träsk. "He je en glädo óvan me liden, som pa va foll me fógglar". Fl. (Qv.). Jfr fn. *glær,* m. haf, *glæta,* f. vätska, *glot,* vatten, i sammans. *glotkullir,* m. S. *glo,* f.

GLÄFS, n.? 1) fälla, sax. "Rävgläfs", räfsax. Hs. (enl. L—m). Ordet, som icke finnes i Delsbomålet,

bomålet, är af mig ej hördt. 2) spjäll, lock. "Lägga gläfse på stryte", lägga locket på skorstenen, Vl. (enl. Ihre, DL. s. 57). Ordet är af mig ej hördt. N. *glefs* el. *glefsa,* f, sax hvari djur fångas; räfsax. Jfr *gläfsa.*

GLÄFSA, v. n. 1 1) skälla; om små hundar. Rikisspr.; 2) tala obetänksamt, vara näsvis och ovettig. Allm. Fn. *glepsa,* dentibus arripere; n. *glefsa, glepsa.* Jfr *glaffsa, gliopa.* Gläfs 1, m. munn: föraktligt. Ög. *Gläfsa,* f. id. Fl.

Gläfs 2, n. 1) öppnande af munnen, försök att bita; om hundar. *Glaffs,* n. Nk.; 2) bitande, nappande med munnen. "I ett gläfs", i ett bitande, i en munsbit. Sm. *Glaffs.* Nk.

Gläfsa (pl. *gläfse,* def. *gläfsan*), f. den stång på väfstolen, mot hvilken bommens kuggar häfta, och som tryckes opp, när väfven skrufvas opp på *brusen.* Hs. (Db.).

Gläffser, *glaffser,* m. ovettig menniska. Sm. (Östbo).

Gläffs-namn, n. öknamn. Vm. GLÄGG 1, m. drägg; ostvassla, tunnt dricka. G.

GLÄGG 2, adj. liflig. Fl. (Kb., NK. i Öb.). Jfr fn. *glöggr,* flitig, noggrann; n. *glögg,* skarpsynt, insigtsfull, noggrann.

GLÄIDA, s. *glia* 1.

GLÄMSKJIN, s. *glemma.*

GLÄNA, v. a. 1 något öppna (en dörr). "Glän upp döra lite!" Dl. (Elfd.). "Täpp upp dörä lite!" id. Dl. (Våmh.). Fn. *glenna,* v. a. utsträcka, utspänna; *gleidna* el. *glidna,* att skiljas åt; jfr n. *glenna,* f. mellanrum, ett bart och öppet ställe i skogen. S. *glena, glana* 1, som utan tvifvel är samma ord, så att *gläna* ursprungligen betyder *lysa,* hvilket bestyrkes af nedan anförda ättlingar. An(d)glättig, adj. öppen för vinden. Bhl. Jfr *and,* part. insep.

Glänt, m. 1) skymt. "Ja så en glänt å'en". Sk.,bl.; 2) liten öppning. *Glätt,* m. id. "Han gjorde en glänt (el. glätt) på dörra". Vl.,mp. Deraf *å glänt,* något öppen; om dörrar. "Döra står å glänt". Sm. *I glänt,* id. "Dören står i glänt". Sdm. *På glint,* Ul.; *på glött,* Vg.; *på glätt,* Vl.; *på glint, glött, glytt,* Sm.; *på kläm, på klämt,* id. Sk. (Ox.). I riksspr. säges: *på glänt.*

Glänta (ipf. *glannt* el. *glännte,* sup. *glännt*), v. n. o. a. 1) lysa, framskymta. Mp.; 2) ljusna på himmelen. Fl. (Ingo); 3) tändas ånyo; om eld, som slocknat. Fl. (Ingo). *Gländ,* id. "He gländer ópp". Fl. (Öb.); 4) något litet öppna, halföppna, vara något litet öppet. "Glänta på dörren". Nästan allm. *Glätta,* id. Vl.,nk.,sm. Anm. *Glänta* böjes i Sthm oftast efter l:a konj., i landsorten merendels efter den andra; ipf, *glannt* el. *glännte,* sup. *glännt* brukas i Ög.

G**L**änta, f. 1) ljus strimma eller rand mellan molnen. Sdm.,fl. (Ingo); 2) liten öppning vid en något öppnad dorr; 3) väggspringa. Sdm.

Glätta, 1) v. n. 1 a) lysa; b) börja synas på afstånd. Mp.; 2) v. imp. klarna; om vädret, då skyarne skilja sig åt och klara fläckar eller öppningar visa sig mellan dem. "Dä glätter på". Nk. Jfr n. *glette, glytt, glott,* en klar fläck mellan skyarne. GLÄNN (pl. *-er*), m. 1) mad eller lågländt ställe vid sjön, hvarpå vattnet uppstiger och om vintern fryser; 2) lågländ trakt

vid någon sjö, der fisken brukar uppstiga om våren. Ög. Glänn-not, f. fiskredskap till att fiska gäddor på glännor 1) Ög. GLÄNNA, *gläns,* s. *glena.*

GLÄNTA 1, 1) glada. Falco Milvus. Sk. *Glänta, gläna, glära,* f. id. Hl. D. *glente,* id.; 2) lättfärdigt fruntimmer; skällsord. Sk. D. dial. *glinte,* id. (Mlb., DL. 169).

GLÄNTA 2, s. *glinta.*

GLÄPPA 1 (ipf. *gläppte*), v. n. öppna sig; blifva en öppning eller spricka. "Dä gläpper", säges då en söm eller knapp går upp, så att en synbar öppning visar sig. Vg.

GLÄPPA 2 (ipf. *glapp* el. *gläppte,* sup. *gluppit* [obrukl.]), v. n. & a. prata oeftertänksamt, omtala det som bör förtigas; säga mera än vederbör. "Dä glapp (el. gläppte) ur honom", han omtalte hvad han bort hålla inne med. VI., dls. *Gläppa ur sej,* id. Sdm. (Ornö). *Gläppa, gläpa, gloppa,* id. "Gläppa fram, gläppa ut dä eller dä". Sm. *Gläpa, glåpa,* id. Vg. (Mark). *Glåpa,* v. n. 1 vara ovettig, gifva speglosor. "Glåpa nu sta igen!" börja nu åter att vara ovettig. Sm. (Östbo). *Glåpa ur sej*, 1) vara ovettig, säga otidigheter, använda opassande uttryck. Nk.,ög. *Glåp ur säg,* id. Vb., jtl.; 2) omtala det som bör förtigas, i otid tala om. Hs.,ög. *Gläpas,* v. d. 1 tala obetänksamt, gäckas. "Gläpas inte mä Guds ord". Ul. (Rosl.). Gl. sv. *gläppa* v. n. tala obetänksamt (Kyrk-Ordn. s. 6); fn. *gleipa,* v. n. garrire, nugari; *glappast,* göra något obetänksamt; *glappi,* m. prålare; *glop* el. *glöp,* n. pl. oaktsamhet; slav. *glup,* adj. dåraktig. *Gläppa* 1 och 2 äro troligen samma ord: a) öppna sig; b) Öppna munnen för mycket, ej hafva tand för tungan. Jfr *glapa.* Glopa, f. ovettig, oförskämd qvinsperson. Sm.

Glophund, m. ohyfsad, plump karl. Ög. (Ydre).

Glopmund el. *gloppmunn,* m. 1) en som talar plumpt; 2) en som ej kan tiga. Sm.

Glup-o**L**ig, adj. stortalig. Vl.

Glåper, m. glop; dåraktig, oförskämd (vanligen ung) menniska. Sm. Fn. *glópr,* m. narr, dåraktig menniska.

Glåphuggare, m. oförskämd, tilltagsen person. Sdm.

Glåpig, adj. tafatt. Sdm.

Glåp-o**L**, n. glåpord. Dls.,vl.,ög.,sm. m. fl.

Gläpig, *gläpmunnt,* adj. pratsam, pratsjuk. Kl.

Gläpp, m. el. n. obetänksamt ord, knyst. "Låt mej inte få höra en enda gläpp". Sm.,kl. GLÄRGLUGG, m. fönster (på äldre byggnader, enkannerligen vid fäbodar). Hs. (Bj.). Fn. *gler,* n. glas, *glergluggi* m. glasfönster.

GLÄSA, *gläseligt, gläsig,* s. *glisa.*

GLÄSSA, *glässa-pigg,* s. *glia* 1.

GLÄTT, *glätta, glättin,* s. glad.

GLÖDHOPPA, *glögg, glögga,* s. *glo, gloa.*

GLÖHÖK, s. *gly* 1.

GLÖP (ipf. *-ä*), v. a. blanda tillsamman, röra i hop hvarjehanda. Vb. Glöp, i sammans, *kälaglöp,* n. käl-lossning. "Nu ä dä i sjelva kälaglöpet". Sk. (N. Åsbo), hl. Jfr fn. *gliupr,* adj. a) som lätt dragervätska till sig; b) mjuk; bret. *glûb, gléb,* adj. fuktad, blöt GLÖPUT, s. *glapa.*

GLÖR, s. *glo, gloa.*

GLÖTÅ, v. a. o. n. 1 1) röra i vatten, plaska i vatten. "Ligga på sjön å glöta i vattnet", vara beständigt ute på fiske, Nk. "Han glöter alltjemt i vattnet", han älskar att fiska. Ul. "Han glöter å glöter på sjön". Sdm. (Skärgården), fl. (Nl.). *Glööt* (ipf. *-tä*), id. Vb.; 2) uti något flytande ämne upphemta några spridda kroppar, som dels sjunkit, dels flyta. "Ska du glötä ärtra ur vällingsfate!" Sdm.; 3) skumma: a) om mjölk. "Glöta mjölk". Nk.; b) om flott. "Du glöter i dej allt flottet". Hs.; 4) åka uti en blöt och nästan bottenlös väg. Sdm. Jfr fn. *glæta,* f. vätska, *glær,* m. haf, *glot,* vatten, i sammans. *glotkullir,* m. 5. *glo,* f.

GLÖTTA, s. *glytt.*

GNADD, m. svidknott; ett slags liten mygga: Ceratopogon pulicaris. Nb. (Lule, Råne), vb. På lappska kallas hon *mueiva.* E. *gnatt,* mygga; jfr fn. *gnaddr,* m. spiculum.

GNAGA (ipf. *gnog,* sup. *gnagji* el. *gnägji* p.p. *gnägjen*). v. a. gnaga. Hs. (Bj.). Jfr Rdq. 1, 169. *Gnågå* (pr. *gnar,* pl. *gnagum,* ipf. *gnog,* pl. *gnogum,* sup. *gnaid*). Ö. Dl. *Gnjäga* el. *gnäg* (ipf. *gnog,* sup. *gnöge* el. *gnägä*), N. Åm.; *gnäga* (*gnog, gnigi*), Ume; *gnäga* (*gnog, gnägi*), Bygde, Löfånger; *gnäga* (*gnog, gnögä*), Skellefte; *gnaga* (*gnog, gnigi*). Calix. *Gnava* (ipf. *gnov,* conj. *gnove,* p.p. *gnaven*), 1) id. Hs.,nk.,ög.,fl. *Gnava* (ipf. *gnov, gnagde, gnavde, gnavade,* sup. *gnavit* el. *gnavt*), id. Sm. *Gnava* (ipf. *gnov* el. *gnajde,* sup. *gnavit* el. *gnavt*), id. Vg. *Gnava* (ipf. *gnavede,* sup. *gnaved*). Sk.; 2) snålas. "Gnava å skava". Ög.; 3) ideligen kälta. "Gubben gnov på mej frå måra te kväll". Ög.; Hs. id. Fsv. *gnaga* (*gnagha*), v. a. gnaga. S.S. 3, 96. S.F.S. 5, 124. S. Bern. f. 101. Cod. A. 27, f. 100; fn. *gnaga* el. *naga* (1:a konj.); fe. *gnagan* (*gnog, gnâgon, gnagen*); fht. *nagan* (ipf. *nuoc*). Graff 2, 1014; nht. *nagen;* n. *gnaga* (*gnog, gnegje*); d. *gnave;* e. *to gnaw;* holl. *knagen,* id. Gnag, n. 1) otidig, besvärlig, enträgenhet; efterhängsenhet; 2) oupphörligt smågräl. Vb. Fn. *gnag,* n. gnagande.

Gnager, m. en person som gnatar. Sdm.

Gnageri, *gnaveri,* n. snålhet. Sm.

Gnagig, adj. gnatig, svår att tillfridsställa; som man ej kan göra till lags. Sdm. *Gnagun,* efterhängsen; förtretlig. Dl. (Elfd.).

Gnatta, v. n. 1 gnaga. Kl.

Gnav, n. småkältande, gnat. "Käringgnat å skoskav". Hs.

Gnaven el. *gnaved,* adj. skrikig; om sjuka barn, som äro oroliga. S.Sk. D. *gnaven,* vresig.

Gnavspån, comm. den som mycket kältar eller oupphörligt tigger om en sak (såsom t. ex. ett barn). Ög.

Gnuver, m. snål menniska, snåling. Vm., sdm. (Björkvik), kl. GNALL 1, n. kall, blåsig väderlek med frost, i synnerhet vårtiden. *Globb,* n. id. Fl. (Nl.). Jfr *gallblåst, gallkallt, gallväder,*

GNALL 2, adv. mycket, dugtigt. "Gnall halt", mycket halt. Kl.

GNAPAS, v. d. 1 gnabbas, smågräla. Åm. *Gnäpas, gnäpjas,* id.; om barn. Hs.,åm. *Gnäpas,* id. Vb.,dl. Ns. *gnappen,* gnabbas. B. W. B. 2. 522; holl. *kabbelen,* gnaga; ns. *gnabbeln, begnabbeln,* id.

GNARKA, v. n. 1 1) knarka; 2) vara missnöjd, förklara sig missnöjd, knorra. *Gnurka,* v. n. 1 id. Sm. *Gnärräs* (ipf. *-ä*), v. d. föraktligt, försmädligt skratta, grina åt någon eller något. Vb. *Gnarras,* id. Åm. Ns. *gnarren,* v. n. a) "knarren; b) murren, verdriesslich seyn"; *gnurren* "murren, brummen" (B.W.B. 2, 522). Jfr *gnattár.*

GNASA, v. n. 1 småskratta, fnittra. "Hon gnasar så meet". S. Sk. *Gnåsa,* v. n. 1 skratta groft och rått. Bl. Gnassla, v. n. 1 smågnägga. Dl. (Elfd., Våmh., Ohre). *Gnossla, gnåssla,* v. n. 1 1) smågnägga. Hs. (enl. L—m), åm. (Heljum); 2) småskratta. Hs. GNASKA, v. n. 1 småäta; mest om grisar som afgnaga gräs. "Gnaska i sej". Bl. Jfr *naska.*

GNASS, s. *gnetta.*

GNATAKTI(G), adj. gnatig, som smågrälar, gnatar. Sm. *Gnatiger, gnetuger.* Nk.; *gnatuger.* Fl.(Nl.); *gnatu, gnetu.* Vb. D. dial. *gnaddrig.* Gnater, *gneter,* m. gnatare, gnatig

menniska. Sm.,nk.

Gnit, n. nagg, ovilja. ”Ja har nået gnit till honom”. Åm. (Själevad). GNATTA, s. *gnetta.*

GNATTÄR el. *gnittär* (ipf. *gnatträ* el. *gnitträ*), v. n. småskratta, fnittra, under lek och skämt skratta. Vb. *Gnittär,* id. Nb. *Gnitra,* id. Åm. (Själevad). *Gnaddra,* id. Sk. (Ox., Skytts h.). Ns. *gniddern,* småle (B.W.B. 2, 524). Jfr *gnodda gnasa, gnesa.* Gnadder, n. obehörigt skratt. S. Sk.

Gnaddre, comm. den som småskrattar. S. Sk. *Gnatär,* m. id. Åm. (enl. Ihre).

Gneitt, adj. lekfull. Mp.

Gnitter, n. ljudeligt och glädtigt småskratt, fnittrande. Vb. GNAUP (pl.*-er*), m. bergsklint, hög bergtopp. *Gnajp,* m. id.; deraf *Wesgnajp,* m. namnet på en hög bergsklint i Elfdalen nära Dalelfven. Dl. (Elfd.). *Gnup, bergsgnup* (pl.*-er*), m. bergsklint. Dl. (Malung). *Knuv,* m. 1) bergsklint, bergspets; 2) toppen af en jordhöjd. Åland. Fn. *gnúpr,* m. bergspets, bergstopp; *núpr,* m. id.; *gnýpa, gnipa, nýpa,* f. id.; *gnæfa,* v. n. att stå upp i vädret, resa sig högt, framskjuta; *gnæfr,* adj. upprest, hög; e. dial. *knap,* toppen af en höjd; skot. *knop,* något framskjutande; n. *knabb,* m. bergstopp, afrundad klippa, *knipp, nobb, nibba,* id. S. *nipa* 1.

GNE 1, f. 1) vana, sätt. ”På gamla gne”, på gamla viset. Ög.,sk. (Torna); 2) ond vana, elakt bruk. ”Dä ä di gamla gne”, det är din gamla vana. Vg., sm. Måhända af sv.*gnida,* v. a. tergere, fricare, så framt det ej snarare kan anses beslägtadt med wal. *gnaws, naws,* m., *gnaw,* m., *nawd,* f. natur, egenskap, vana; *gnawd,* m. vana; gael. *gnath, gna,* m. vana, sed, *gnath,* adj. van; wal. *gnodi,* v. ”to make or become common, to habituate”; *gne,* form, natur. Jfr Leo, Ferienschriften 1, 16.

GNE 2, n. hora,, lösaktig, qvinna. Vl.,ög. *Gne, gned,* n. id. Sm. (Östbo). Jfr gael. *gnae,* qvinna, *gnais,* cunnus, *geneth,* flicka; ir. *gnae,* qvinna; gael. *gin, gein,* att föda: gignere, *gein,* f.

conceptus, progenies; wal. *gennid,* m. födelse; skr. *gan,* att föda: gignere, *gnä,* qvinna. Gne-hora, f. gathora, mycket lösaktig qvinna. Vl.

Gne-tävä el. *gne~tevä,* f. lösaktig qvinna. Sdm. S. *täva.*

Går(d)s·gne, n. osedligt umgänge mellan dräng och piga, som tjena i samma gård. Hs. (Bj.). GNEKA (ipf. o. sup. *gneka*), v. n. gifva ett knarrande eller gnisslande ljud ifrån sig; säges t. ex. a) när man öppnar en dörr som knarrar och gnisslar i gångjärnen. Vb.,åm.; b) när det ute

knarrar och gnisslar i något genom blåst. Vb.; c) när man körer på hård snö. Åm. Jfr *gnu.* Gneggel, n. smågräl, ideligt gnat. Nk.

Gniks el. *gniiks* (ipf. o. sup. *gniksä*), v. n. 1) knarra; om gångjärn. Jtl.; 2) träta, ej gifva med sig, tugga om samma sak många gånger. Vb. N. *gniksa,* knarra.

Gnäkksta, v. n. 2 knaka; om något som spricker. Ul. GNESA, v. n. småskratta, fnysa. G. *Gnissa,* id. Sk. (Ox.). *Gnissla,* v. n. 1) id. Hs.; 2) smågnägga. Åm. (Leddinge). Ns. *gnesen,* v. n. skratta, hånle (B.W.B. 2, 523); nfris. *gnisse, gniesen,* småskratta (Outz., 99). Jfr *gnattär.* Gnessa, *gnissa,* f. fruntimmer som gerna fnittrar. Sdm. GNETTA, v. a. 1 stycka sönder i små bitar, Hs. (Db.). Ordet är måhända att härleda från *gnida. Gnattä,* f., *gnutta,* f. äro troligen ättlingar och gifva vid handen att verbet fordom haft stark böjning: *gnetta, gnatt, gnuttit.* Jfr mht. *kniten* (*knat, knöten, gekneten*), knåda. Gneta el. *gnetä,* f. liten smula. ”E litä gnetä”. Sdm. *Gnet,* f. något obetydligt, smått. Nk. *Gnetä* (def. *gneta*), f. liten del af något, ett grand. ”Ge mä e lita gnetä. Inte e gnetä”. Mp.

Gnatt, m. fnask, litet fnas. *Gnass,* m. ”Alldrig gnassen”, icke det ringaste. Ul. (Rosl.).

Gnatta el. *gnattä,* f. grand, liten smula, obetydlig del af något. ”Han åt e lita gnattä. Vänta e lita gnattä. Vri(d) på stenen e lita gnattä”. Sdm.,vm. D. d. *gnat, gnatting,* m. grand, smula, en ganska ringa del (Mlb.. DL. 172).

Gnettrande, adj. obetydlig, helt liten (ej större än en gnet?) ”Gnettrande smått”, ovanligt smått; så litet att det knappast synes. Nk.

Gnetä sej, v. r. smula sig. ”Yxa, ho gnetär sej”, ur yxeggen brista små korn. Sdm.

Gnutta, f. grand; stoft. Sdm. (Sorunda). *Gnuta,* f. id. ”Inga gnuta”. Hs. GNIA, v. n. 2 bullra, stimma, hålla gny, buller, samt leka, rasa. Hs. (Db.,Bj.), vl. *Gni* Mp. *Gnea.* Hj. *Gnias,* v. d. rasa leka. Hs. (Bj.). Fn. *gnia,* stridere, strepere; *gnyja,* id. Gne, n. buller, oväsen, stim, ras. ”Fasligt gne”. Hs. (Bj.), vl. GNI(D)A (ipf. *gne,* sup. *gnitt*), v. a. 1) gnida, skubba. Sk. *Gnaiđa* (pr. *gnaiđ,* pl. *gnaiđum,* ipf. *gneđ,* pl. *gniđum,* sup. *gnidiđ*), Ö. Dl. *Gnäida* (pr. *gnäidur,* pl. *gnäide,* ipf. *gnaid,* pl. *gnidu,* sup. *gnidi*), G. *Gnia* (*gne, gnii*). Nk. *Gni* (ipf. *gne,* sup. *gnide* el. *gnitt*), N. Åm.; *gni* (*gne, gnidi*), Ume, Bygde, Löfånger; *gni* (*gnei, gnidä*), Skellefte; *gnid* (*gned, gnidi*), id. Lule; 2) vara girig, snål. Riksspr.; 3) springa fort, skynda sig. Hs.—sm.; 4) spela dåligt på fiol. Allm. *Gnikä,* id. G.; 5) färdas sakta. ”Han gne åsta”. Sm. (Vestbo). *Gnije,* gå sakta. ”Gå å gnije”. S. Sk. Det´ tyckes som *gnia* i sistnämnda bemärkelse står i st. f. *gli(d)a.* Fsv. *gnida,* v. a. fricare; deraf *gnidning,* f. frictio, politura. Horol. æt. sap. f. 75; fn. *gnúa* (pr. *gný,* sup. *gnuit* el. *gnuđ*), gnida; fe. *gnidan* (*gnäd, gnidon, gniden*), id.; fht. *gnitan* (*gnit, gneit*), id. (Graff 4, 296); mht. *gniten* (*gneit, gniten*), id. (Ben. 1, 552); n. *gni* el. *gnika,* id. Gne, n. språng. Vm. (Fellingsbro).

Gnek, n. sammanlopp, tillopp. Sm.,kl.

Gnessa, v. n. (freqvent.) gnida sig ofta på något. Hs. (Norrala).

Gniande, n. fyrsprång. ”I gniande”. Hs.

Gnidsten, m. 1) eg. glättsten. Riksm.; 2) girigbuk. Bl. (Gemshög).

Gnijare, m. senfärdig menniska. S. Sk.

Gniing, m. gnidare, girigbuk. Bl. *Gneter, gnekare,* m. id. Vg. *Gnie,* m. id. Bl. (Gemshög).

Gnikkstä, v. n. 1 vara skamlöst girig, tyst tigga under sniken väntan att få något som är för handen, t. ex. bränvin. Sdm.

Gnisker, adj. småaktig snål, nidsk. Nk. GNIDD (pl. *-er*), f. gnet, lusägg. S. Sk. *Gnett* (def. *-a*), f. Mp. *Gnjet,* f. Vb. Fn. *nit,* f.; n. *gnitr, gnit, gnet,* f. (Aasen), *knit, knet,* f. (Hb.); d. *gnid,* n.; fe. *hnitu;* e. *nit;* fht. *niz,* f.; nht. *nisse,* tant. pl.; ns. *nette, nete, nisse;* slav. *gnida;* lett. *gnides;* arm. *anidz;* gr. ***κόνις*** (gen. ***κόνιδος***), id.

GNISSA, *gnisala,* s. *gnesa,*

GNISTRA (pl. *-rur*), f. 1) eldgnista. *Eldgnistra,* f. ”Ja stötte mej så ja såg tusen gnistrur för ögo”; 2) liten smula. Sdm. Fn. *gneisti,* m. a) gnista; b) eld; *neisti,* m. gnista; n. *gneisti, neiste,* m. id. mht. *ganeist, ganeiste, geneist, gneist, gneiste,* f. o. m. gnista; *geneisten, gneisten,* v. n. gnistra, utkasta gnistor (Ben. 1, 461, 462). Ordets härledning dunkel. Ihre (gl. 1, 693) fäster uppmärksamhet på lat. *nidere,* glänsa, stråla, hvaraf *renidere,* återstråla. Grimm (gr. 2, 40) sammanställer det med fn. *gnesta,* v. n. crepare, cum crepitu collidi vel frangi.

GNISTÄR (ipf. *gnisträ*), v. n. gnälla; om hundar, då de begära mat. Vb. N. *gnistra, gnista* el. *knista,* id.; fn. *gnista,* v. n. hvina, gnälla: ”gnista tennr”, skära tänder.

GNITTÄR, s. *gnattär.*

GNO 1 *(gnodde, gnott*), 1) v. a. a) eg. gnugga. Riksspr.; b) slå, piska. Nästan allmänt. ”Ja ska gno dej”; c) lura, narra. ”Gno opp'en”. Ög.; d) ideligen och strängt utkräfva, taga ut sista skärfven, klå. ”Han höll å gno'n dillas 'n gnodd ut sista styvern å 'óm”, han fortfor att ideligen anstränga honom, till dess han fick ut sista styfvern af honom. Vb.; 2) v. n. a) löpa, springa fort, ila fram. ”Ja fekk gno hela vägen. Gno åstad”. Nästan allm. i Sverige och Finland. *Gno sej,* v. r. id. ”Gno dej, min here!” Kl.; b) värka; om något lidande, som ännu ej alldeles upphört. ”Hä gno(r) än ti tännren”, det värker ännu i tänderna; c) ej ännu vara tillfridsställd, nöjd; med hänseende till något obehagligt. ”Hä gnodd än ti 'óm att a Lisa gav 'óm kórgen”, han hade ännu ej kunnat glömma den förtreten att Lisa gaf honom korgen. Vb.; d) träta, svära för sig sjelf. Sdm.; e) morra. Hs. (Db.). I dessa 2:ne senare betydelser troligen i st. f. sv. *gny,* v. n.; d) *gno mä nået,* ifrigt sysselsätta sig med något. Bl. e)

gno på saka, draga i betänkande. Sm. Fn. *gnúa,* v. n. gnida; n. *gnua,* id. Gnubba, v. a. 1 gno, skubba. Bl. Nfris. *gnobba,* v. n. id.; om hästar när de fnatta sig med tänderna; d. d. *gnubbe,* id.

Gkugg, n. skafning, stick. ”Ett gnugg i mi sia”. Ög.

Gnugga, v. n. 1 (freqv.), 1) springa eller köra fort. "Han gnuggar på". Hs.; 2) vara snål. "Gå å gnuggä". Sdm.

Gnugger, m. snåling, som ej vill ut med hvad han skall gifva. Sdm. GNO 2 *(gnodde, gnott*), v. n. coire. Sdm.,ög. Ordet hörer kanske till samma stam som *gno* 1, men det torde ej synas för vågadt att antaga frändskap med följande ord: gr. ***γι-γνώ-σκειν*** (aor. infin, ***γνώναι***), a) känna, lära känna; b) känna; om ägtenskapligt samlag; lat. *co-gno-scere;* it. *conoscere;* frans. *connoitre;* e. *to know,* id.; jfr skr. *gan,* gignere. S. *kona.*

GNOS, f. vängåfva; gåfva, som fruntimmer gifva åt karlar. Kl. (Stranda). Fn. *hnoss,* f. dyrbar, vacker och lysande sak; brukas särskildt om utmärkta skänker (F. 7, 49); *hnyssa,* v. a. a) gynna; b) pryda, smycka. Jfr *knosor.*

GNOSPA, v. n. 1 1) äta häftigt och ifrigt. Bl.; 2) snylta, vädra. "Han går å gnospar. Ög. (enl. Ihre, DL. 60). Jfr ir. *gnos,* mun, näbb.

GNOSSLA, s. *gnasa.*

GNU (ipf. *gnudde*), 1) v. n. a) ljuda, dona. Åm. *Gnu* (ipf. *gnudd*), id. Vb. jtl. mp.; b) brumma, knota, vara missnöjd, obelåten. Vb.; 2) v. imp. hvina, susa; om blåst. "Dä gnur". Mp. *Gny* (ipf. *gnydde*), v. n. 1) smågnägga. "Hästen gnydde". Hl.; 2) beklaga sig, jämra sig. "Alltid gnyr hon. Han gnyr för allting". Sk.,hl.; 3) smågråta; om barn. S. Sk. Fsv. *gny* (*kny*), v. n. knota, hålla oväsen. S.F.S. 7, 29; fn. *gnjóđa* (ipf. *gnođ*), v. n. fremere; *gnauđa, gnyđja,* id. (Egils. 257); *gnýja* (*gnúda, gnuđ*), v. n. bullra, susa, hvina; *gnudda,* v. n. sorla, brumma; *gnauđa,* v. n. bullra, dona; n. *gny,* v. n. mumla, mucka; skr. *knû,* att ljuda, gifva ljud. S. *kny.* Gnódd, m. 1) den som gnäggar; 2) den som högt och på ett opassande sätt skrattar. S.Sk.

Gnódd, *gnóddinje,* n. 1) gnäggande; 2) opassande skratt. S.Sk. Fn. *gnudd,* n. murmur.

Gnódda, v. n. 1 1) lindrigt gnägga; om hästar; 2) högt skratta. S. Sk. Fn. *gnudda,* v. n. murmurare. Jfr *gnattär.*

Gnola, v. n. 1 1) eg. sjunga smått (mellan tänderna). Riksspr.; 2) bedja träget såsom barn pläga. Åm. *Gnool* (ipf. *-ä*), v. n. a) eg. gnola; b) tala i eller om en sak, som ännu ej är fullt känd eller afgjord. "Dóm gnola fäll nalta ti ä, men hä jär int na dill å liit óppå", de talade väl något derom, men det är ej något att lita på. *Gno,* v. n. id. *Gnjöl* (ipf. *gnol*), v. n. gnälla af missnöje. Vb.

Gnu, n. 1) ljud, bullrande ljud; om strömfall. Vb.,åm.; 2) susning, hvinande. "Dä ä é fali gnu". Mp. Fsv. *gny,* n. buller. St. Rimkr. 162, 168. Sv. Järt. Post. s. 155; fn. *gnýr,* m. a) röst, ljud; b) buller, brusande, susning.

Gnullt, *gnöllt,* n. 1) skrik, grymtning (af svin); 2) enträgen bön. Sm. (Östbo).

Gnullta, v. n. 1 grymta (som svin). Vg. *Grullt,* id. Jtl. *Gnullta, gnölta, gnylta, knylta,* v. n. 1) id.; 2) enträget, oupphörligt bedja. Sm.

Gnulort, m. 1) ett slags skogssnufva; så benämnd af sitt läte; 2) en menniska, som jämnt gnolar, klagar och jämrar sig. Vl.

Gnur, v. n. knota, knorra. Jtl. Jfr *gnar,* knot, klagan. Skaftav. 2818.

Gnylltra, v. n. 1 tala halfhögt med ondska, knota, brumma. "Jämnt går du å gnylltrar". Ög.

Gnyst, m. 1) buller, svagt don. "Dä hördes ej den minsta gnyst". Sm. *Knyst,* m. Vg.,bl.; 2) hemlig, tyst underrättelse. Sm.

Gnysta, v. n. 1 mucka, knysta. "Gnysta, om du törs!" Sm.

Gnägga, v. n. 1) eg. gnägga: hinnire. Rikssprr. *Knäja,* v. n. id. Hs. (Db.); 2) storskratta, gapskratta, hånle. Dl. (enl. Hülphers, 201). *Gnäggä,* id. G. Fn. *gneggja;* fe. *hnegan;* e. *to neigh;* holl. *neijen,* id.

Gnäll 1, n. 1) eg. gnällande ljud; klagolåt. Riksspr.; 2) ihärdig bön. Sm. Fsv. *gnall,* n. strepitus, sonitus. St. Rimkr. 179.

Gnäll 2, n. hastigt påkommande värk i en ledgång, stickning; gammal torrvärk. Sk.,hl. D. d. *gneld,* n. id.

Gnälle-pipa, f. en person, som aldrig är nöjd, klagar och gnäller för allting. Nk.

Gnäll-spån, f. en som alltid gråter och jämrar sig. Sdm. *Gnällspån,* f. o. n. id. Nk. *Gnäll-span*, m. efterhängset, gnällande barn. G.

Gnällta, v. n. 1 (freqv.) Lita illa, gräla. Nk.

Gnälltång, m. i. q. *gnällspån.* Sdm.,nk.,vg., ög.,nk.,bl.

Gnäll-vinge (pl. *-gar*), m. knipand: Fuligula clangula. Nk.

Gnälla, (ipf. *gnall* el. *gnällde,* pl. *gnullo* el. *gnällde,* sup. *gnulli* el. *gnullet*), v. n. 1) hafva ett gnisslande, skärande ljud. Åm.; 2) skrika gällt; om svin. Åm.; 3) gråta och jämra sig med utstötande af gälla klagoljud. Riksspr., hvarest svag böjning (*gnällde, gnällt*) brukas. I munarterna höres stark böjning. *Gnälla* (pr. *gnäll,* pl. *gnällum,* ipf. *gnall,* pl., *gnullum,* sup. *gnullid*). "Krippen ar gnullid". Ö. DL; *gnälla* (pr. *gnäldur,* pl. *gnälle,* ipf. *gnall,* pl. *gnullu,* sup. *gnulli*), G.; *gnälla (gnäll, gnällt).* Ög., sk,; *gnälle* (*gnall, gnölle*), N. Åm.; *gnäll* el. *gnjäll* (ipf. *gnall,* pl. *gnälld,* sup. *gnulli, gnålli* el. *gnöllä*), Vb.; *gnäll* el. *gneel* (ipf. *gnall,* sup. *gnällt* el. *gnellt*), id. Nb. N. *gnella* (*gnall, gnolle*), v. n, a) skrika med ett skarpt och hvinande ljud; b) klaga och bullra. Ordets rot är tvifvelsutan *gnu, gny,* v. n. ljuda, dona, hvina, hvaraf det är freqventativum. Ihre (gl. 1, 691) anmärker också med fog att svenska verbal-ändelserna *-älla, -illa, -alla* uttrycka något som ofta sker eller det freqventativa begreppet t. ex. *drälla,* ofta falla, falla hoptals, af *drjopa,* v. n. drypa, *krälla,* kräla, af *kriopa,* krypa, knäfalla, *kvilla* (eller eg. *kvidla,* Vg., kl.), klaga, jämra sig, af *kvida* (fn. *kvida*), klaga, vara rädd; *ralla,* sqvallra, af fn. *ræda,* säga, sm. *rada,* v. n. prata mycket.

Gnöla, v. n. 1 1) småböla. Kl.; 2) jämra sig smått,; ifrigt småbedja, tigga om något. Götal. "Han gnöla mej över; ja kunde inte slipp'an." Sk. *Gnaula,* id. N. G. *Gnåla,* id. Mp. *Gnjol* el. *gnjööl* (ipf. *gnjölä* el. *gnjöld*), v. n. a) gnola, mumla; b) lägga efter och begära, ej gifva sig tillfrids förrän det erhålles. Vb. Jfr *gnola.*GNUBBA, *gnugg, gnugga,* s. *gno* 1.

GNUS, *gnusa, gnusa sej,* s. *knusa,*

GNY *(gnydde, gnytt*), v. n. förslå, räcka till. "Dä gnyr inte me arbetet. Dä vill inte gny". Sm., hl.,bl. *Kny, gry, gly,* id. "Dä gryer inte. Dä har into grytt. Dä glyr inte. Dä knyr ej. Dä vill inte gly". Sm. Knótta, v. n. 1 förslå, bottna, blifva tillfyllest. Bhl. *Knötta,* id. "Dä knötter snart". Vl. GNYLTA, f. tufva. Hl. (Föräldr., enl. P. Möller).

GNYST 1, m. utbygge vid loge eller lada; afstängdt foderrum i en ladugård. Sm. *Gnyste, gnöst,* m. id. Ög. Jfr? fn. *gnæfa,* stå upp i vädret, resa sig i vädret, *gnafr,* adj. hög, som reser sig i vädret.

GNYST 2, s. *gnu.*

GNYST 3, s. *knusa.*

GNÄGGA, s. *gnu.*

GNÄPAS. *gnöpjas,* s. *gnapas.*

GNÄRRÄS, s. *gnarka.*

GO(D), 1) eg. god. Riksspr. "Gå i go för nåen", gå i borgen. Sm., m. fl. *Gor (godar*), god. N. G.; 2) i stånd till: capax. "Ho ä go ti å gära". Mp. Fsv. *goþer, godher,* adj. a) god; b) i godt stånd; c) skicklig, tapper; d) ädel; e) lätt: "eig g. at thra". VGL.; deraf *godhlekir, godelekir,* m. godhet. S.S. 1, 5, 40, 45. Sv. Pr. K. f. 28 v., 29 v., 58. Kg. St. 285 (fn. *góþleikr,* id.); *godhgærning, godgærning,* f. god gerning, välgerning. VGL. S.S. 1, 10. Tref. tidh. f. 48 (fn. *góđgerning,* id.); *godhet,* f. godhet. S.S. 2, 53; *godlynder,* adj. godlynt. VGL. (fn. *gódlyndr,* id.); *godhsgirugher,* adj. girig efter gods eller egodelar. Cod. A 27, f. 92 (fn. *godgjarn,* id.); *godhviliande,* n. god vilja. S.F.S 4, 34; *goþs, goz, godz,* n. a) gods, egendom; b) jordagods, gård. VGL. UL.; fn. *gódr,* adj. god; fht. *guat, gout;* mht. *guot;* nht. *gut;* fsax., fe., ffris., nfris. *god;* holl. *goed;* e. *good;* moes. *gods,* id. Goaktig, adj. 1) välvillig.

Mp.,vl.,vg. *Goaktug* el. *goaktun.* Dl. *Goakti* el. *goaktu.* Vb., jtl.; 2) gifmild, frikostig. Mp.,hs.,vl.,sm.,sk. *Goaktu,* Jtl. Han tar ej vare på sin lön; han sypper liaväl inte säl, men han ä så goakti å spenderer på andre". Sk. (Ox.). *Goärig,* adj. id. Kl.

Gobon, *gobon(d)en,* m. def. åskan. "Gobonen dönar". Hl. *Gofar, goffar, goefar,* m. "Goffar går; goefar kör". Sm.,ög.,nk.,vl. *Gofar, guffar,* m. "Guffar kör". Kl. *Gogubben,* m. def. id. Vg., sm., v.dl. *Gomor,* f. "Gomor går". Vl., dls. *Gumor,* f., *goa,* f. (def. *goan).* Vg. *Gumor, gomor, gomora* el. *gomåra,* "Gomor el. gomoran går. Gomor dönar. Gomåm går. Gomor kör. Gumoran går". Sk.,bl. *Goa* (def. *goan*), f. "Goa går". Nk.,ög.,bhl.,hl. Deraf *gomora-dask,* m. litet åskregn. Bl. (Gemshögs socken).

God, m. kyss. *Godan,* m. def. kyssen. Dl. (Mora).

Go(d)a**L**en, S. Sid. 4.

Goda sig, v. r. godta sig, göra sig goda dagar. Hs. *Godä si.* G.

God-dill-gangsga, adj. hjelpsam. Vb. (Löfånger och öfriga socknar i norra delen af Vb.).

Go(d)edas-gris, m. goddagspilt. Sm.

Go(d)e-nisse, m. tomtegubbe; drägten säges vanligen vara grå kläder och en röd *pikkelhua,* bringar *häll* der han uppehåller sig och hjelper vid åtskilliga husliga göromål, enkannerligen vid kreaturs utfodring, men fordrar en viss uppmärksamhet af sitt värdfolk, emedan han är mycket *lunagod.* Hl.,sk.,bl. *Nissen,* m. def. id. G. D. *godenisse.*

Go(d)far, m. 1) farfar. Vl. (Elfd.), hs.,mp. *Goffa,* Jtl.; 2) morfar. Hs. (Bj.); 3) svärfar. *Goffa,* Hj.; 4) hedersbenämning till äldre männer. Mp. D. dial. *godfader,* svärfar; n. *gofar,* id.

Go(d)för, adj. mägtig, duglig, skicklig till. "Han ä ej go för att —— ——". Hs.,ul. *Go(d) till,* id. Vg.

Godhällig, adj. som har lycka med sig. "Dä ä godälligt i lagården", alla kreaturen trifvas väl. "Godhälligt bak, godhällig lagårdspiga, resa, kärning". Sm. (Vestbo). S. *häll.*

Go(d)lik, adj. (vanligen i nekande satser), duglig, fullt god, lika god. Ul. (Rosl.), Åland (Kökar). "Pójkjin (uttal, pójtjin) ä nog så golik rej att'n kann kör lass". Fl. (Nl.). "Han jär golik", lika god. Vb. "Pójken ä så golik så han kan köra hästa. Drängen va inte golikäre än han måtte ställa sej på knäna, inna han kunde resa rygg me säs-tunna". Sdm. Fn. *gódligr,* utmärkt.

Go(d)mill, adj. giftmild. Kl. (Tjust).

Go(d)mjölk, f. söt mjölk. Hj.

Go(d)mor, *gommor,* f. 1) farmor. Vl.,hs.,jtl., mp.; 2) mormor; 3) hedersbenämning till äldre qvinnor. Mp. N. *gomor,* farmor, mormor.

Go(d)nåt, f. 1) eg. god natt; afskedshelsning om qvällarne. Dl. (Mora); 2) helsning, afskedshelsning. "Bjuda gonåt", a) taga farväl af någon; b) hålla afskedspredikan. Hj. *Gonätter,* f. pl. helsningar, önskningar om goda dagar. "Helsa många gonätter!" Jtl.,hs. (Hafverö), mp. Detta gamla talesätt leder sitt ursprung från den tiden, då natt betecknade hela dygnet och natten ansågs såsom första delen deraf. Härpå grundar sig det vanliga talesättet; "inom natt och år". N. *gonatt* (pl. *gonæte[r]*), id.

Go(d)s el. *goss,* 1) n. förmögenhet i penningar eller bohag. Riksspr.; deraf *barnagods,* n. förmyndaremedel. Sk., hl.; 2) m. lyktgubbe. "Gods brið." Dl. (Elfd.); deraf *gosdrakje* (uttal. *gosdratjé),* m. id. Dl. *Gossell,* m. id. Dl. (Malung). *Godsjell,* id. Dl. (Rättvik).

Go(d)skap, m. godhet. Sm. (Nästan obrukl., enl. L—n).

Godslig, *goslig* el. *godslen,* adj. mild. "Han ä godslen tåv sej". Hs. *Góskli,* adj. god, hygglig. Dl. (Transtrand). *Gósklin,* glad och artig, välvillig. Ö. Dl. *Gósklig,* id. Hj. *Gosslin,* id. Hs. (Bj., Db.).

Go(d)stånnen, adj. som ger sig god tid (goda stunder}; långsam i sina göromål. Jtl.

Go(d)tali(g), adj. vänlig i sitt tal. Sm.,m.fl.

Gódtä (def. *-ta*), f. alla slags sötsaker. Mp. *Gódta,* f. id. Vb.

God-tómmad, adj. som har godt om ledig tid. Sm. Jfr *tom,* m. ledig tid.

Godvelen, adj. välvillig, välmenande, gifmild. Vg.,sm,,hl.,sk. *Godvelen, goveli.* Bl. *Govålen, govären.* g. *Goärig,* Bl. Fn. *gódvlliugr, godviliadr,* godvillig, välvillig; fsv. *godviliader, godhviliogher, godvilior,* välvillig. S.S. 1, 49, 97. Kg, St. 114.Go(d)viljä (dof. *ja*), f. gåfvor, mutor. Mp. Fsv. *goþvili, godhvili, qodvili,* m. a) godhet, välvilja. VGL. Kg. St. 40. S.S. 1, 47, 68; b) fri vilja, samtycke. LL.; fn *gódvili,* m. välvilja.

Go(d)vär (def. *-ä*), n. mild och blid väderlek, töväder. Mp.

Gominne, n. vängåfva. Vg. |

Gon (oo), v. n. *gonäs,* v. d. lättjas, moja sig, godta sig, ligga och latas. Vb. (*Gona sej,* v. r. 1) id. "Liggä å gonä sej". Allmänt. *Gonä säg.* Mp.; *goon säg* (ipf. *-nä säg*), Vb.; 2) säges om frukt, som nedtagen från träet ligger och mognar. Sdm.

Gona, v. a. 1 blifva god, bättras, förbättras. Ög.,sk.,hl.,bl.

Gonnar, *gonnär,* tant. pl. troll. Dl. (Elfd.).

Gonån, adj. gifmild. S. Sk.

Gonätär, f. pl. sötsaker, bakelser, konfekt, Vb. *Gódt,* n. namnam, sötsaker, såsom socker. russin o. d. Vb.

Go-vigg, m. 1) åskvigg; 2) vanlig benämning på gamla stenvapen, vanligast dock flintmejslar, hvilka minnesmärken från stenåldern stundom påträffas vid gräfning i jorden. Folktron föreställer sig att hvarje gäng åskan slår ned, en sådan vigg följer blixten och nedtränger i jorden till 7 famnars djup, hvarifrån han småningom höjer sig tills han på sjunde året kommer upp emot ytan. Förr än efter sju års förlopp får han ej komma i dagen och fåfängt är att gräfva på ett ställe, der åskan slagit ner, i hopp att finna viggen, ty för hvarje spadtag man tager, sjunker han lika långt stycke ner i jorden och kan ej påträffas förr än de 7 föreskrifna åren tilländalupit. Bådana goviggar tillskrifvas många underbara egenskaper. En bit af en sådan, fint sönderstött i en stenmortel, anses såsom botmedel mot gikt. En govigg, lagd i en mjölbingc, gör mjölet drygare och afskräckor råttor, Nk.

Guttar, namnam. G. *Gódte* (pl. *-r*), m. russin. S. Sk. Swz. *guteli,* n. "süsses naschwerk für kinder" (Stalder. 1, 505).

Gö *(gödde, gödt*), v. a. 1) feta på (slagtkreatur). Riksspr.; 2) gödsla (åker). Allm. *Göa.* Sm. Fsv. *gøþa, gødha,* v. a. a) göra god. Ul.; b) göda (kroppen). S.S. 3, 26; c) gödsla (jord). VGL. Spec. Virg., s. 272. Deraf *fåragö,* f. fårgödsel. "April snö ä så go som fatti(g)mans fåragö". Ordspr. Sk. (Harj.); *göska,* f. gödsel. Dl.

Gödslig, *gösli,* adj. frodig; om växande gröda. "Kornet ä gödsligt". Sm. (Vestbo).

Götta, v. a. 1 göra ljumt, uppvärma något. "Göttadt vatten", något varmt vatten. Vg.,sm. *Götta se,* v. r. värma sig, sticka händerna i värmen. Sm.

Göttet, adj. n. ljumt. "Dä ä så göttet", det är så ljumt, varmt och godt. Sm. (Östbo).

Ogo(d) [neutr. *ogodt*], adj. för god, afundsvärd, skadlig. "Hä var int ogódt 'óm", det var ej för godt (för mycket) åt honom; han förtjente det väl. Brukas både i god och ond bemärkelse. "Han fikk en riksdaler till skänks, å hä var int ogódt 'óm", d. ä. det var ej oförtjent. "Han fikk stryk, hä var int ogódt 'óm", han fikk stryk, som han väl förtjente. Vb. GOG, *-en,* m. narraktig, löjlig, tokig menniska. Vb. (Nordmaling). *Gäug* (hårdt g = *ghäug*), m. id. Nb. (Ö. Cal.). Jfr fn. *gagr,* adj. opassande, oskicklig; *gagurlega,* dåraktigt, *gaguilegr,* dåraktig, *gaguryrði,* n. pl. opassande ord; swab. *gugel,* m. narrkappa; *gagelfahr,* f. stor lustbarhet (Schmid, 247); mht. *gogel,* adj. "ausgelassen, üppig" (af mht. *giegen,* v. n. "ausgelassen sich hin und her bewegen". Ben. 1, 540); bay. *gogel,* adj. lascivus, luxuriosus (Schmeller 2, 21); swz. *geigler, geiggler,* m. odugling; *gögel,* m. "laffe, läppischcr

junge" (Stalder 2, 437, 462); fht. *gougal, goukal,* n. gyckel (Graff 4, 134); mht. *goagel, goukel,* n. gyckel, narraktigt väsende (Ben. 1, 539); *giege,* m. gäck. Grimm (gr. 3, 50) antager såsom ordets rot ett förloradt starkt verb *giugan, gáug, gugun.* Jfr *kukkla* och de befryndade ord, som der anföras samt *geud.* Gogi, adj. rolig, löjlig. Vb. Jfr *geudu.*

Gukkel, n. narraktig menniska, våp. "Han ä ett gukkel." Hs. (Db.).

Gukklug, adj. våpig. Hs. (Jerfsö). *Gukklu* el. *gukklig,* adj. 1) smågalen. Hs. (Db., Bj.); 2) opålitlig. Hs. (Db.). GOLA el. *gåla* (ipf. *-la*), v. a. blåsa litet, sakta. "Hä gåla å blås västa", vinden är vestlig. "Hä gála varmt", luftdraget är varmt, "Hä gåla kallt", det blåser kallt. Vb.,nb. *Gåla,* id. Åm.,mp. *Gåra* (ipf. o. sup. *gåra*), 1) blåsa; 2) ryka; a) om ångan från en kokande gryta; b) om ångan från ett varmt föremål. "Han jär så varm, att dä gårar å honom". Vb. Fn. *gola,* v. n. blåsa: flare, spirare; *gol,* n. flägt, vind; *gola,* f. kall vind; *gjóla,* f. id.; e. *gale,* stark blåst; ir. *gal,* vindstöt; *gula,* v. n. blåsa litet. Jfr lt. *gelu,* n. frost, *gelare,* v. a. & n. låta frysa, stelna; *gelidus,* adj. iskall; lit. *gelumá,* f. sträng köld; lett. *gale,* tunn is; skr. *gala,* adj. kall; hindost. *gôla,* en kall vind (som kommer hvetet att vissna).

GOLKA, v. n. 1 hicka. S. Sk. Jfr *gylka.*

GOLV, n. 1, eg. golf. Riksspr. *Gólv, gulv, gull,* n. Sk. *Góv,* n. id. Ö. Dl.; 2) mark, jord. *Gulv* el. *gull.* "Falla på gullet". Sk. *Gål,* id. "Slå i gålet", falla till jorden eller i backen. Bl.; 3) den delen af en lada, der den otröskade säden inlägges. "Ja har tre gólv me havre". Hs.,ul., nk.,ög.,hl.,sk. Deraf *ärtagólv,* den afdelning i ladan, der ärtorna förvaras. Sk.; 4) de tvenne inbundna större öppningarne på en "vävsölv", omfattande skaftkäpparne. Sdm. Fsv. *golf, gulf,* n. a) mellanrum; deraf *staurgulf,* n. stör-par (i gärdesgård). GL.; b) golf: pavimentum; fn. *gólf,* n. a) golf; b) kammare, rum (i ett hus); d. d. *gulv,* n. afdelning af en sädeslada, der den otröskade säden lägges (Mlb., DL. 184); n. *golv.* Gólva, v. n. 1 lägga golf. Hs. (Bj.). *Tilja,* v. n. 1 id. Hs. (Db.).

Golv-fiske, m. pl. golfbjelkar, golfstockar. Jtl.

Gólv-standar, m. objuden bröllopsåskadare. Fl. (Öb.). GOMP, *gompa,* s, *gump.*

GORM, s. *går.*

GORM, *korm* el, *kårm,* m. 1) renstygn, en insekt som lägger sina ägg i renarnes hud: Oestrus Tarandi. *Górm-stikkar,* m. id. Vb. *Kårm,* m. id. Nb. (N. Cal.). *Kvårm,* m. id. Nb. (Ö. Cal.); 2) ärr på renhudar efter renstygnet. Vb. Denna insekt, som i Torneå Lappmark af finska nybyggare kallas *parma, gormstikkar* el. *batteboske* och af Lapparne *spehta, patta påske, patta påskeje* el.

pattok (d. ä. bak-stickare, af *patt, patta,* ars, säte, *påsketet,* v. a. stinga; *påsketeje,* sammandr. *påskeje* = stickande, den som sticker), lägger sina ägg under renens hud på ryggen och sidorna, ej i näsborrarne såsom nosstynget (Oestrus Trompe). De ur dessa ägg utkläckta larver kallas, då de i maj månad äro fullvuxna och färdiga till förpuppning af Lapparne *kurbma, gurbme* el. *kurmut, kormot.* Ordet är urgammalt och har talrika fränder, hvaraf vi här anföra några. Fin. *kärmet,* orm; *kermeinen* el. *kärmehinen,* full af ormar; moes. *vaurms,* m. orm; fht. *wurm,* m. orm, mask (Graff 1,1043); fsax. *wurm;* fe. *vurm, vorm, vyrm,* m. id.; e. *worm,* m. mask; fn. *ormr,* m. orm; d. *orm,* m. orm mask; n. *orm,* m. a) orm; b) mask; deraf *kvitorm, skolorm; korme,* en insektlarv, som uppkommer i huden på kor och andra djur (Aas., 233. Hb., 271); lat. *vermis* (ursprungl. *quermis;* jfr Bopp, vergl. gr., 2:a uppl. 1, 2, 109), m. mask; skr. *krimi*, m. insekt; mask; mahratt. *kirima,* m.; zig. *kirmo, gérrmo* (pl. *gerrmê*), m. mask; hindost. *kirm,* orm; pers. ?[farsitecken]? kirmiz; buchar. *girm,* m.; kurd. *kermi;* lit. *kirminis,* id.; osset. *k'alm,* m. mask; orm (Sjögren); alban., *krimb,* m. mask; fornslav. *ćrümnüii;* ryss. *ćévy,* m.; illyr., pol., böhm. *ćerv;* ir. *cruimh,* id.; cy. *gweryn,* m. mask i ryggen på hornboskap; bret. *garv,* m. mask. Bopp anser att skr. *kram,* att gå, är ordets rot, hvadan skr. *krimi,* m. insekt, mask, kan anses såsom en försvagad form af *krami.*

GóRMA, v. n. 1 1) eg. gräla för ingenting, kälta, skrika, tala mycket och högljudt. Riksspr.; 2) häftigt gråta. Vg. (Hof). Jfr fe. *gearmjan, girmian,* v. n. rugire. Ps. 37: 8; irl. *gairm,* gräla, ropa; bret. *garmi,* id. Górmer, m. grälmakare; storpratare. Sm., nk. *Górmare,* m. Sdm.,sk. *Górmhals,* m. Sk. (Lugg.). *Górmihej,* m. Sk. (Vemm.).

Górm-stake, m. grälmakare. Sdm.

Górmut, adj. trätgirig, kinkig. *Gvórmät,* adj. 1) grälaktig, trätgirig, kinkig; 2) oredig, som talar utan sammanhang. Vb. GOSA (ipf. *gosa*), v. n. prata, sladdra. Vb. (Nordmaling). *Gåsä,* v. n. 1) vara stortalig; 2) predika. Mp. Jfr. isl. *gussa,* v. n. eg. smattra som en gås; sladdra, löpa med sqvaller. S. *guse.*

GOSIL, m. qvidda: en liten fisk. Dl. (Mora). *Gårsil,* id. Dl. (Lima).

GOSMA, v. n. 1 se i vädret, gapa. Sm. (Vestbo, Östbo). Jfr *gasa.*

GóSSASAM, adj. (flicka) som heldst besökes om nätterna af drängar. *Gangsen,* id. (af *ganga*, v. n. gå). Hs. (Bj.).

GóSSATÖS, s. *tös.*

GóSSKVADD, s. *kvadd.*

GRABBA, v. n. o. tól gripa groft oeh häftigt, häftigt och starkt gripa i; gripa med hela handen. Brukas allm., så att det bör anses höra till riksmålet. Swz. *grapen,* v. n. & a. "mit prüfender hand zufühlen" (Stalder 1, 472); ns. *grabbeln,* gripa (Richey, 79. B.W.B. 2, 532); skr. *grabh,* att gripa, taga. Grabb, f. grof hand. Kl. *Grabbur,* f. pl. grofva händer. Sdm. Bret. *kraban,* f. a) öppna handen; b) klo; fn. *greip* (af *gripa*, v. a.), f.

Grabba-näve, m. 1) stor hand. Nk. *Grabbnäva,* m. id. Fl. (Öb.); 2) dugtig näfve full. Vm.,nk. Eljest *grabbnäve,* m. id. Allm.

Grabbatag, *grabbtag, krabbatag, krabbetag,* n. 1) ett fullt tag med hela handen; 2) rik fångst. Allm. Bret. *krabanad,* m. "griffade, ce qui peut etre contenue eritre les griffes".

Grabbla, v. n. 1 (freqv.) 1) ej med säkerhet kunna taga i något; 2)ovårdsamt handtera. "Du grabblar så möet att dä går sönder". Sm. E. *to grabble,* larma, ovårdsamt handtera.

Gramma i, v. a. o. n. 1 1) gripa i; 2) taga mycket och oförskämdt. "Han grammar i fatet". S. Sk. Jfr gael. *gream,* f. *greim,* m. apprehensio; morsus.

Grams, m. en hand full. "Jö tog fulla gramsen". Hs. (Db.).

Gramsa, v. n. 1 taga med fulla handen. Hs. D. *gramse;* ns. *grapsen,* "mit einem geschwinden griff zu sich reissen oder raffen" (B.W.B. 2, 536); it. *gremire.* GRAD, m. tvärslå, som infälles i ett bräde. Sm.,kl. m. fl.

GKAJN, *grajnä,* s. *gren.*

GRAMS (ipf. *-ä*), v. n. 1) äta begärligt, snålt; 2) äta fort så att det knarkar mellan tänderna. Vb. *Gramsa,* v. n. 1 äta något som krasar, t. ex. äpple. *Krasma,* v. n. id. Sk. Jfr bay. *gramen, grameln, gramezen,* "die zähne hörbar übereinander reiben, knirren, knirschen; auf haite brodrinden, knochen &c. beissen" (Stalder 2, 109); fht. *gramizôn, gremizôn,* v. n. fremere, rugire; fht. *gram,* adj. vred (Graff 4, 322); bay. *gremsen,* v. n. "streben, begierig seyn" (Schmeller 2, 110). Höra gr. ***γράειν***, gnaga, äta (Callimachi fragm. 250), ***γραίνειν***, id. (Hesychius) hit? Grams, m. en som äter hastigt, så att det krasar. Hl. GRAN, *grangräs, granstaver,* s. *gro.*

GRANDA, *granna,* v. a. o. imp. 1 1) skada, göra skada. "Dä ä litet som grandar". Vm.,sdm., vl.,sm. *Grauna,* id. "Dä ä lita som graunar öjat, men ändå mindre som graunar själa". Kl.; 2) väcka förargelse, förorsaka harm, ledsnad. Ög. (Ydre), m.fl. *Gråna,* id. Sk. (Ox.). Fsv. *granda,* v. a. skada, göra skada. Alex. M.; fn. *granda,* v. a. a) skada, förolämpa: b) förorsaka sorg, bekymmer för någon: "auðar Þella, sú er mèr grandar" (Kormaks Saga. Hafn. 1832; 3 kap.. 8 stroph.); fd. *grande,* v. a. skada. Jfr fe. *grindan,* mala, sönderkrossa; lett. *grandu, grandit,* v. a. slå, sönderkrossa. Grand *(grånn, graun*), n. skada. "Dä gör mej inte grann". Sm.,kl. Fn. *grand,* n. a) skada; b) sorg, bekymmer. GRANNER, *grann,* adj. 1) fin, smal, smärt, klen, spenslig. "Grann säd," finkornig säd. Nk., Ög. "Grann trå(d)". fin tråd. "Grannt garn", finspunnet garn. Vb.,fl.,sdm. m. fl. Compar. *grannänä,* superl. *grannäst.* Vb. "Grann ved", fin, dålig ved. Ög.: 2) noggrann, nogräknad, snarsticken. "Vara granner på't. Ög.-—sk. *Grån,* hushållsam i smått. "Mån å grån". Sk. (Ox.). Fsv. *granner,* adj. a) fin, finstött, S.F.S. 1, 3 b.: "mz granno pwlffwer", med fint krut; "malandis honom swa som grannasta myöl"; b) noggrann. Hor. æt. sap. f. l30 v.: "huar en granner oc sniællir ranzsakare maa lætlika finna oc forstaa". Spec. Virg. s. 3: "i hwat granne athwakt the ærn wakaskolande". Cod. A. 27, f. 202: "profue mannin sik stælfuan mz granne ransakan oc æti sua af thy brødheno". S.S. 3, 74; *granlika,* adv. noggrannt, granneligen. S.S. 1, 203; 2, 6; 3, 13; *granliker,* adj. noggrann.

Hor. æt. sap. 1 141 v.; fn. *grannr,* adj. a) spenslig, klen; b) sönderkrossad; c) liten; fd. *grann,* noggran; d. *grand,* id.: ”et grandt syn”; d. d. *granner,* uppmärksam, liflig; n. *grann,* a) fin, tunn, smal; b) nogräknad. Ihre (gl. 1, 716) åtskiljer sv. *grann,* sirlig, prydlig och *grann,* noggrann, anseende det förra vara lånadt från kelt. *glan,* prydd, prydlig, det senare åter böra härledas från fn. *greina,* v. a. åtskilja, hvilket ej är förhållandet, utan utgöra de samma ord. Samma begreppsöfvergång finna vi i *fin;* s. sid. 137. I gael. utmärker *grinn,* adj. prydlig, sirlig. Hvad ordets rot vidkommer bör måhända jemföras fe. *grindan* (stark böjning), v. a. söndermala, krossa; e. *to grind* (ipf. *ground*), v. a. mala; egga, slipa; fn. *grand,* n. grand: granum; holl. *grint,* f. greftmjöl; grof sand; lett, *grandu, grandit,* v. a. slå; sönderkrossa. Bu-grann, adj. nödbedd. Öl.

Granna, v. a. 1 pryda, anstå, behaga. ”Dä grannar honom inte”. Sm.

Grannas, v. d. 1 1) vara nogräknad, vara alltför fin, nätt på en sak; krusa, taga litet för sig, vara nätt på maten. ”Grannas på maten”. Vl.-—sk.; 2) vara tillgjord. Hl.; 3) bära granna kläder, vara grann. Fl. (Nl.).

Grannelin, adj. som har fin komplexion. Hs. (Db.).

Grannforad, adj. som är nogräknad på foder. ”G. ko”. Ög.

Granngerning, f. grannlåtsdocka; fint, behagsjukt fruntimmer. Hs. (Db.), ul.,ög.

Granngivlit, adv. tydligen, för visso. G. Fn. *granngiafilega,* sollicite; gl. d. *grandgiffuelige,* noggrant. (Vedels Saxo, 197); d. *grandgiveligt,* tydligt.

GrannhåLug, adj. som har liten mynning; om skjutgevär. Sdm.

Grannkaka, f. hvetebröd. Vl. (Fryksdalen).

Grannlaggd, adj. finbildad i ansigtet; finhyad. Ög.,sm.,öl.

Grannlåts-verk, n. 1) utsiradt, utsmyckadt arbete; 2) arbete, som väl är vackert för ögat, men för spensligt att med fördel användas. Nk.

Grannmatad, adj. matväljande, grätten, kräsen. Ög.

Grann-nyttja, f. behagsjuk flicka; flicka som gerna är grann. Hs. (Db.).

Grann-nyttjelig, adj. behagsjuk. ”Vara grann-nyttjelig”, göra grannt. Hs.

Grannt, 1) adj. n. noga, tydligt. ”Ja ser dej grannt”. Allm. från Vb. till Sk. och i Finl.; måste anses höra till riksmålet. 2) nyttjadt såsom substantiv: brudskänk. ”Di ska ’le in åt sta’n Pålsmässeda’n å köpa grannt”. Nk.

Granntbrö(d), n. fint bröd (af siktadt mjöl). Ög.,sk. (Ing.), hl. (Värö). *Granntebröd,* n. Hl. (Harplinge).

Granntykken, adj. nogräknad. Kl.

Grannvar, adj. granntyckt, grannlagad. *Granval*, id. Vl. *Grannvär, gränvär,* id. Jtl. N. *grannvar,* id.

Grannväder, n. vackert, soligt väder. Nk.

Grann-äten, adj. 1) som äter litet. Nk.; 2) matgrann, nogräknad i afseende på mat. Ög.,nk. *Grannjiten,* id. G.

Grand, v. a. skräda (mat). ”Gränd matin”, skräda, rata maten. ”Bäjsaren ska gränd matin; får ’an brö, så ska e va smöre óp”. Fl. (Öb.).

Grännelig, adj. smånätt, småtäck. ”Ho va så grännelig”. Hs. (Db., Ljusdal). GRANNE, m. granne: vicinus. Riksspr. Fsv. *granni* (pl. *grannar, grannæ, grænnar, grænnæ*), m. granne, pl. invånare i en by eller grænd. LL.; fn. *granni,* m. granne; stallbroder (af *g,* præfix, och *rann,* n. hus); d. d. *grande, granne,* m. bonde i en by (Mlb., DL. 174); moes. *garazna,* m. granne, af *razn,* n. hus). Af det fn. *rann,* n. hus hafva vi sv. *ransaka,* v. a. efterspana stulet gods i ett annat hus. Grannars, adj. som tillhör grannarne. Vb.

Grannhälle, n. grannskap. Sm. (Vestbo, Östbo). Jfr *gränd.*

Grann-mor (def. *-a*), f. hustrun i nästa stuga. ”Gakk te grannmora!” Sm.

Gränd, f. grannlag, inbegreppet af alla grannarne (en eller flera byar). ”Finströms, Persby gränden”. Åland. Fsv. *grænd,* f. id.; fn. och n. *grend,* f. grannskap. GRAR, s. *grå.*

GRAS, n. gräs. Dl. Fsv. *græs, græss,* n. gräs. S.S. 1, 154. S.F.S. 4, 90; deraf *græsbitare,* n. gräshoppa (eg. gramen depascens). S.F.S. 7, 90; *græsgarder* (*gresgarder*), m. kryddgård. Didr. af B. 161; *græshoppa,* f. gryllus. S.F.S. 7, 346; *græsfari,* m. husvill; eg. en som flyttar ut på gräset eller bara backen. ÖGL.; *græsrot*, f. gräsrot. S.S. 1, 130; 2, 2; *græsspæri, græspari,* m. grässparare; så kallas antingen den, som inhägnar sin betesmark, eller den, som utan att hafva med gärdsgård omgifvit densamma, der intager andras kreatur; *græssæti, gressæti, græssætti, græsæti,* m. husman, inhyseshjon, som ej har del i byns egor; *græsvægher,* m. ängsväg, på hvilken höet inköres. VGL.; *græsvæxter,* m. gräsväxt. S.F.S. 6, 422; fn., fsax., holl., nht. *gras,* n.; fht. *cras;* fe., d. *gräs;* e. *grass;* nfris. *gers, gärs;* fe. *gears;* e. dial. *gars, gerse;* ffris. *gars,* n.; gr. ***γράότις***, f. id. Måhända af fn. *gróa* (*græ, grèra* och *greyra*), v. n. gro, grönska. Skr. *ghâsa,* m. foder: gramen, af *ghas,* att äta: edere, talar deremot för härledningen af *gras,* från skr. *gras,* vorare. Grimm (gr. 3, 44) uppställer ett förloradt starkt verb *grasan* (*gros*), virere, crescere. Grasa, v. a. 1 upprycka ogräs (ur trägårdar och potatisland). Hs. (Db., Bj.). N. *grasa,* v. n. luka, rensa (en åker) från ogräs.

Gräsa, v. n. 1 äta gräs på marken, beta; om boskap. Kl. Fn. *gresja;* fe. *grasjan;* d. *græsse;* nht. *grasen,* id.; jfr skr. *gras,* vorare.

Gräsja el. *grässja,* v. a. 1 hafva eller lemna gräsbete åt. ”Ja ska gräsja en ko å två får hos hanem”. Sk. (Ox., Skytts, Ljunits).

Gräsje, *grässje,* n. gräsbete, sommarföda (för ko eller får). ”Hon ska ha grässjet mä”. Sk. (Skytts h.). D. *græsning.*

Grässjed, adj. gräsbevuxon. S. Sk.

Gräs-svard, m. grässvål, den gräsbevuxna ytan af marken. *Grönsvard,* m. id. Nk. Fn. *gras-svördr;* e. *grænsward;* d. *grønsvær,* id.

Gräs-änk, *gräs-änker,* m. 1) gift man, hvars hustru är borta på någon färd eller vistas borta; gräsenkling. Vg.,sm. (Östbo); 2) så kallas en gift man under tiden, då hustrun efter ett barns födelse ännu icke blifvit kyrktagen; 3) fästman, hvars fästmö dött. Vg. (Skarab.).

Gräs-änka, *gräs-enka,* f. 1) eg. en hustru, hvars man är borta på någon färd eller vistas borta.Rikspr. D. d. *græsenke;* nht. *strohwittwe;* 2) fästmö, hvilkens fästman dött. Vg. (Skarab.); 3) lägrad piga, ogift, liderlig, för sig sjelf boende piga. Ul.,nk.,sdm. E. dial. *grace~widow,* f. lägrad piga: ”a woman who had a child for her cradle, ere she had a husband for her bed” (Moor, Suffolk words and phrases, s. 154); ns. *graswedewe,* f. id. (Schütze 2, 63). GREBBA, *gräbba* el. *gröbba,* f. piga, flicka. Sk.,hl.,bl.,sm.,kl. *Gräb* (def. *-bba*). Öl. *Gräbbe* Nb. (Calix). *Gröbb* (def. sing. *gröbbon,* pl. *gröbbor*). ”Nerpes-gröbbor gildar int óp thårde spel;

klarinetten ska ’e va”. Fl. (Öb.). I södra Skåne kallas förnämsta pigan *tös,* den mindre pigan *grebba* el. *gräbbe.* ”Nu vill hon inte tjena som grebba länger, hon vill va tös”. Bornh. *gröbba.* Jfr *gräbbe.*

GREBO, s. *kribo.*

GREGGA, v. n. 1 gucka med knäna. ”Gå å gregga”, gå med styfva ben, mödosamt släpande sig fram. Kl.,sm. (Vestbo h.). Swz. *griggen,* v. n. a) ”die beine aus einander sperren; b) mit ausgesperrten beinen gehen”. Stalder 1, 480.

GREGGE, m. krångelmakare, krånglig, bakslug karl. Hl.,sk. (Ing.).

GREIM (ipf. o. sup. *-a*). v. a. sluka. *Greim i se,* sluka i sig, kasta i sig. Fl. (Kb., GK. i Öb.).

GREJ(D) el. *gräj(d)* [ipf. *grejd* el. *greddä,* sup. *grejt* el. *gredt*], v. a. reda ut, ordna; utbreda, t. ex. lin innan det lägges på rocken, reda ut en hoptrasslad garnhärfva. Vb. *Greda, grea.*

Åm. *Gre* (*gredde, gredt*). a) id. Hs. (Db., Bj.), hj., bhl. "Gre på rókkhugge", breda ut och linda linet på rockhufvudet. Hs. (Db.); b) kamma. BhL; 2) taga reda på en sak. "Han greddä ut saka". Vb. *Gräja,* v. n. arbeta mycket med något, syssla. "Ja har gräjat hela da'n. Hva gräjer du mä?" Hl. Fn. *greida,* v. a. a) reda ut, utveckla; b) kamma (af *reida,* v. a. med præf. *g*); n.

greida, greia; e. dial. *graithe,* parare, vestire; gael. *grêidh,* parare (corium, edulium). Dief. 2, 429. Grei, n. sele (till häst). Hs. (Db.). Greje, sele, i synnerhet till oxe. Hj. N. *greje.*

Greja (pl. *-jer*) f. göromål, bestyr. Vl. *Grejer* el. *gräjer,* f. pl. 1) samling af redskaper, effekter. "Ja ska saj ätter i mina gräjer". Hl.; 2) småsaker; brukas mest om båtskeppare, när de hafva allt, som hörer till en båt i ordning. "Alla grejerna ä färdiga". Bhl.,dls. *Gräje* el. *reä,* n. allahanda redskap. Mp. N. *greide, greia,* f.; fn. *reidi,* n. armamenta navis; nht. dial. *gerei,* n. "das gesammte schiffergerähte" (Kchrein 1, 159); holl. *gereide, gerei,* n. redskap.

Gre-kam, m. eg. redkam; ett redskap, hvarmed garnet utredes, när väf upprännes. Hs. N. *greidekamb,* redkam.

Greleje, adv. klarligen, redigt. Jtl. Fn. *gridlega,* facile.

Gre-tråd, m. begynnelsetråd på en härfva. Bhl. (Elfs.).

Gräjna, f. reda, redighet, ordning. Jtl. N. *grein,* f. id.

Gräjnsamt, adv. redigt, tydligt. Jtl.

Ogrejdu, *ogredu,* adj. oredig, outredd, trasslig. Vb. *Ugre,* id. Bhl. (Vikorne). *Ogreug,* 1) id.; 2) som åstadkommer oreda. Hs. (Db., Bj.).

Ugrea, f. 1) oreda, förveckling. "Ställa te ugrea", ställa till förargelse; 2) tvist, oenighet. "Han ger inga ugrea", han gör ingen oreda, tillställer ej gräl. Hs. (Db.). N. *ogreide,* f. GREN (pl.*-ar*), f. vinkel, som tvenne från samma punkt utgående skott på ett träd bilda med hvarandra. Kl. I riksmålet betyder gren, ramus, såsom bekant, äfven skref, vinkeln mellan benen. *Grajn,* f. id. G. *Greinar,* pl. begge låren tillsammantagna. "Breidin ut greinana", breden ut låren. Fl. (Nl.). Fsv. *gren,* f. a) gren:, ramus. S.S. 2, 111; b) stråle: "hon sprider af sik liusa grenar". Alex. M.; (af fsv. *grena,* v. a. dela. Alex. M. v. 2481: "hans folk togh sik fast att grena"); fn. *grein,* f. a) gren; b) åtskilnad, söndring, *greina,* v. ä. dela, åtskilja m. m.; bay. *grid, gridl,* f. skref (Schm. 2, 125). Jfr. gr. ***κρίνειν***, skilja, söndra. Greis-yvi, adv. grensle. "Sessin greisyvi"., sätten eder grensle (med låren på hvar sin sida). Fl. (Nl.).

Grena, v. n. 1 skrefva med benen. "Grena ut mä knäa". Allm. *Grajnä,* id. G.

Grensla, v. n. 1 skrefva med benen, stå med ett ben på hvarje sida. Kl.

Gresa, v. n. skrefva, stiga bredt ut med benen. Hs. (Db., Bj.), bl. *Gresä.* Mp. *Gresa, gressja,* id. Sm. Jfr bay. *grätschen,* v. n. "mit auseinander gesperrten beinen gehen" (Schm. 2, 125). GRENÄS el. *gräinäs* (ipf. *-ä*), v. d. komma öfverens, blifva sams. "No grenäs vä om häddäna", nog komma vi sams om den saken. Vb. Fn. *greina,* v. a. a) dela, åtskilja; b) förstå; c) säga, framställa, berätta. Jfr Egils. Lex. poët. 268. På samma sätt se vi att gr. ***κρίνειν*** betyder a) skilja, söndra; b) afgöra, bilägga stridigheter.

GREP el. *greip* (pl. *-ar*), m. ungt sto, märr (af ett till tre eller fyra år). Vg. (Flundre h.). *Grebja,* f. sto. Sk. (Nästan föräldr.). Fsv. *griper,* m. a) fäkreatur. VGL. K. Magni förordn, af 1335; b) träl; c) lösörepersedel af något värde. VGL. ÖGL. S.F.S. 6, 414: "hwar man wil hawa all siin thing godh, swa som godhan hæst, godha gripe oc godh klædhe"; fn. *gripr,* m. a) kostbar sak, dyrbarhet; b) fäkreatur; *stórgripir,* stora kreatur (i synnerhet om hästar och hornboskap). Haldors. Detta uråldriga ord lefver ej qvar i norska munarterna. Gripa-tand, m.eg. kreaturs tand; så kallas de tänder, som hos barn växa på sned ur munnen, om de ej utryckas innan nya tänder komma i stället. Fl. (Nl.).

Ung-grep (pl. *-ar*), m. ungt sto. Vg. (Flundre h.). GREP, *grepel, greve, grevling,* s. *gripa.*

GRESA, s. *gren.*

GRESSLA 1 (pl. *-lor*), f. brödspade, redskap hvarmed man sätter in och tager ut bröd i ugnen. Nk.,vg.,sm.,hl.,sk.,bl. *Grisslä,* f. id. G. *Grisla* el. *grislo,* f. id. Fl. (Nl.). *Grisslau,* m. eldskyffel (af järn). G. Af sv. *grädda,* v. a. baka; n. *grissel, grisl,* f. bakspade: d. *grissel,* id. Jfr gael. *gréidh,* v. a. steka (bröd); cy. *graid,* hette, värme; *greidyll,* m. halster; e. *gridiron,* id.; cy. *greidiaw,* att brinna, torka.

GRESSLA 2, v. n. 1 sträfva, arbeta för att öfvertyga och intala. "När ja länge hade gresslat mä'n, så —— ——". Ög. (Ydre). N. *grisla,* v. n. syssla, beställa.

GREST, *grist,* adj. gisten, otät; om kärl, som läker eller dörr som ej sluter tätt till, Åm.,jtl.

Grest, a) id.; b) gles: α) om skog, der det är långt emellan träden. Vb.,mp. *Grist, grisst,* id. Dl. (Elfd.), hs., (Db.), ul. *Glis,* id. Ul. (Rosl.); β) om väfnad. Mp. *Gristot* el. *grist* (n. *grisst),* id. Fl. (Nl.). *Gristot* el. *gristin,* id. Fl. (Öb.); c) sällsynt. "Hä jär grest mela tókkna kara", det är ondt om (brist på) sådana män. Vb. Fn. *grisinn,* adj. otät, tunn; n. *grisen, gresen,* id. Björn Hald. anser att *grisinn* bör härledas af *gras,* n, gräs, hvilket icke synes vara troligt, utan snarare af fn. *greina,* v. a. dela, åtskilja; jfr fn. *glidna,* att åtskiljas; *glidsa,* divaricatus. Greis-tand, m. gigeltand. Dl

Grestna el. *gristnä,* v. n. 1 gistna; börja vara otät; om kärl, Åm. *Grestän* (ipf. *grestnä*). Vb. *Grästnä.* Mp.

Grisu, f. spricka, liten rand. Fl. (Ingo). GREVAR, tant. pl. qvarlefvor af smält talg och ister. Riksspr. *Gröjvar,* m. pl. Bl. (Mörums s:n). *Gråivan,* id. Fl. (Öb.). I Vb. förekommer ordet i sg. *grev,* m. qvarlefva efter smält talg; användes som sofvel till potäter eller bröd. D. *grever, tællegrever,* pl. qvarlefvor efter smält talg; fe. *garevan;* ns. *greeven* (Schütze 2, 66), *greven,* pl. (B. W. B. 2, 541); nht. *grieben, griefen, greifen,* pl.; nassau *griebe, greibe, kriewe, kreiwe,* f. (Kehrein 1, 173); bay. *griebm, groibm, gruibm,* m. (Schm. 2, 99); fht. *griupo, griebo,* m. (Graff 4, 310); mht. *griebe,* m. id. (Ben. 1, 569). Roten är troligen det förlorade starka verbet *griuban* (*gráub, grubun*), pigere, coquere, som af Grimm (gr. 3, 987) uppställes.

GREVE (def. *grevän*), m. eg. grefve. Ordet brukas för att uttrycka värdet, dugligheten, märkvärdigheten af något. "Hä var grevän", det var märkvärdigt. "Grevän te kar!" dugtig karl. "Grevän så gódt! hvad det är godt! "Grevän så väl gjordt! det är rigtigt väl gjordt. Vb. Fsv. *grewe, grefwe, græfve,* m. a) föreståndare; deraf *stupogrefve, stupugrevi, stupogreffwe,* m. en stadsbetjent, som hade inseende öfver verkställigheten af straff och tillika var fångvaktare. Biærk. R. S.S. 1, 76, 258; 2, 34; 3, 85. S.F.S. 4, 519. Sv. Pr. K. f. 103. Cod. A. 27, f. 267: "mz helfuitis stupugrewom"; b) anförare, krigsanförare; deraf *hærgræfve,* m. S.F.S. 7, 27; c) grefve. S.S. 1, 34; 2, 33; deraf *margrefve* (*margreffue*), m. markgrefve, konungslig domare öfver ett gränsland. S.F.S. 5, 31; *undigrefve* (*undhegreffue*), m. undergrefve, underanförare. S.S. 2, 33; fn. *greifi,* m. höfding (öfver stad eller visst landsområde). Olafs saga hins Helga. (Heimskringla. Havniæ 1778. Tom. 2, s. 14); fht. *grafo, grafio,* m. præses, tribunus, princeps militiæ, procurator, comes (Graff 4, 313); mht. *gräve,* m. grefve, högre verldslig domare, föreständare öfverhufvud (Ben. 1, 567); fe. *gerêfa;* ffris. *grêva.* Ordets härledning osäker. Grimm anser att fht. *grâfo,* är smdr. af *giravo,* af fht. *râvo, râfo,* m. bjelke, måhända äfven hus (jfr fn. *ræfr,* n. tak) och eg. betydt kamrat, stallbroder.

GREVJA, *grevning,* s. *gräva*

GRIFT, m. benrangel. "Han ä mager som en grift. Efter sin sjukdom så(g) han ut som en grift". Bl. Ns. *rifft,* id.: "he is so mager als een rifft" (Richey, 210); *rif, rift,* id. (B. W. B. 3, 489); nht. *rippe,* refben; deraf *gerippe,* benrangel. Jfr fsv. *rif* el. *riff,* n. a) refben. S.S. 1, 270. Sv. Pr. K. f. 34, 40. Didr. af B. 181: 18. Tref. tidh., f. 187; b) spant; de trän som, lika refben, gå från ett fartygs köl uppåt sidorna. GL.; fn. *rif.* n. refben.

GRILLA, v. n. 1 hafva griller, underliga, inbillade föreställningar: vanas species sibi fingere. Sm. *Grillär* (ipf. *grillrä*), v. n. 1) grubbla, ej hafva reda på. "Hä grillrä för'n", det svävfade oredigt i tankarne för honom; 2) prata oförståndigt, prata tok, ej vara rätt vid sina sinnen. Vb. Af nht. *grillen,* f. pl. griller; isl. *grillur,* f. pl. id. N. *grilla,* v. n. hafva griller. Grillra, adj. grubblande. Nb. (Råne). N. *grillut.*

Grills-kötte, m. tokig, befängd menniska. Dl. (Lima). S. *kutte.* GRIMA 1, f. i sammans. *lammagrima* el. *låmmagrima* (pl. *-mer*), f. stekt fårhufvud. Sk.,hl.,bl. D. dial. *lammegrimer.*

GRIMA 2 (pl. *grimor* el. *grimer*), f. fläck eller smutsstreck i ansigtet. "Dä va en räli grima du har i synen". Sk. N. *grima,* f. fläck eller streck, i synnerhet i ansigtet; d. *grime,* id.; fsv. *grima,* f. mask för ansigtet; deraf *grimu maþer,* m. eg. maskerad person; skogsröfvare. VGL.; fn. *grima,* f. a) mask (för ansigtet); b) hjelm; *grimu-madr,* m. karl, som har mask eller

hjelm på sig; holl. *grins, grijns,* f. mask (för ansigtet); fe. *grima,* f. id.; nfris. *grime,* mask, mörka streck i ansigtet, som vanställa utseendet; ns. *grimmeln,* v. n. blifva smutsig, förlora sin rätta färg (Richey 80); *grimmeln, begrimmeln,* v. n. id. (Schütze 2, 67). Utan tvifvel har såsom stamord hos oss funnits ett verb *grima,* v. a. orena, smutsa ner: inquinare, hvilket äfven af Serenius anföres, men af mig är ohördt. Jfr o. d. *to grime,* "to mark or daub with soot" (Brockets gloss., s. 86); gl. d. *grime,* v. a. svärta, göra svart (Moths Ordb.); holl. *begriemen,* id. S. *lipa i grimm, liper-i-grimm.* Grima, f. get som i pannan är tecknad med svarta strimmor. Hs.

Grimgeta, f. ett getnamn, utmärkande en sådan get, som är strimlig i hufvudet. Sådana getter hållas för mycket goda och merändels är *bjällgeten,* af detta slag. Jtl. Jfr Dyb., Sv. Vallv. I fn. är *grimr,* m. namn på en bock. Dropl. Sag. 1. 32 kap.: "hafr vârn kalla þær Grim, ok er honum brynnt i skjólunni".

Grlmig, *grimmig,* adj. 1) smutsig, brokig af smuts i ansigtet; 2) brokig i hufvudet; om boskap, som har hvita ränder i hufvudet. Ordet allmänt i hela landet. Formerna omvexla. *Grimig,* Vb.,vl.,vg.; *grimug,* Hs.; *grimmig, grimlig, grimsig,* Kl.; *grimlig, grimlet, grimmeter, grimlog, grillet,* Sm.; *grimig, grimed,* Sk.; *grimlig,* Bl.; *grimmet,* Bhl.,dls.; *gremmli,* Ög.; *grinter,* Vg.; *grillig,* Ul. (Rosl.); *grilliget,* id. Vg. (Fröjered, enl. D.D.); *grelugur,* smutsig, oren, ej klar. G. (F.). "Gå å tvätta dej, du ä så grimed i synen. Den rö(d)grimede studen". Sk. N. *grimut;* d. *grimet,* smutsig, strimmig i ansigtet; ns. *grimmelig,* smutsig (B.W.B. 2, 542. Schütze 2, 67. Richey, 80).

Grimla, *grimmla,* f. smutsrand i ansigtet. Kl.(Tjust). *Gremla,* f. id. Ög.

Grimmel, m., *grimmla,* f. namn på en oxe eller ko, som har färgstreck i hufvudet. Bl.

Gringled, adj. brokig, randig. "En gringled shal". S. Sk. GRIMI, n. oväsen, buller, träta. Fl. (Nl.). Jfr mht. *grimmen* (*gram, grummen*), v. n. a) rasa afvrede, smärta eller hat; b) tjuta (Ben. 1, 573); fe. *grimman* (*gramm, grummon, grummen*), rasa; fsax. *grimmian,* id.; moes. *gramjan,* vredgas; fn. *grimmaz,* rasa, visa sig hård och grym; fsv. *grimber, grymber, grymbir,* grym, hård, elak. VGL. Kg. St. S.S. 1, 99, 177; *grymelika, grymmelika,* adv. grymt, förfärligt; Didr. af B. 249. S.S. 2, 1. Sv. Pr. K. f. 85; *grymelikhet, grymlikhet, grymlighet,* f. grymhet. Sv. Pr. K. f. 85, 86 v. S.S. 1, 203. Sv. Pr. L. XX, s. 12. Cod. A. 27, f. 269. Tref. tidh. f. 46 v,; *grymhet,* f. grymhet. S.S, 1, 77. Spec. Virg., s. 221; *grymmeliker, grymmeliger,* adj. grym, bister, S.S. 2, 96. S.F.S. 5, 1; *grymoghet,* f. grymhet. Skaftav.; *gramer* adj. rasande, vild, vredgad; *gram,* a) odjur. S.S. 1, 45. S.F.S. 4, 28, 887; b) vildsint menniska. Alex. M. v. 632; *gramska,* f. raseri. Spec. Virg., s. 81: "wredhin mz sinne gramsko bedreffwer thin hogh"; *gramsker,* adj. vred, gramse. Spec. Virg., s. 75.

GRINA (ipf. *gren,* sup. *grint*), v. n. gråta, halfgråta. Ög. *Grina* (ipf. *-ade* el. *-te*), 1) id. Mp., hs.,nk.,hl.,fl. (Nl.). *Gränna.* Dls. *Gränga.* Vm. *Grägna, gränja.* Sdm.; 2) skratta, vanligen på ohöfviskt sätt, med långt uppdragen mun. Riksspr. *Graina* (pr. *grain,* pl. *grainum,* ipf. *gren,* pl. *grinum,* sup. *grinid̄*), Dl. *Gräina* (pr. *grain,* pl. *gräine,* ipf. *grain,* pl. *grinu,* sup. *grini*), G. *Grin* (*grine, grine*), N. Åm.; *grin* (*grint, grint*), Ume; *grin* (*grint, grini*), Bygde, Löfånger; *grin* (*grint, grinä*), Skellefte; *gräin* (*gren,grini*), Calix. *Gränia, gränga, grägna* el. *gränna.* Sm. (Östbo), vg.,

bhl.,hl.,nk.,sdm.; 3) vara arg, ilsken; om hästar, som vilja bitas. Sdm. (Ornö), Wormsö. *Gräni* (ipf. *gränjä*), v. n. rynka på näsan; visa tänderna, morra. *Gränjäs* (ipf. *-ä*), v. d. rynka näsan åt, grina illa åt, blifva ond. Vb.; 4) gnägga. *Grenja.* Sm. Fsv. *grina* (*griæna*), v. n. grina: dentes nudare ridendo v. irridendo. S.F.S. 4, 19: "g. tannom"; *grænia, grænna,* v. n. tjuta, vråla. S.F.S. 4, 246: "diæfla mödde han mykit ther han sat ok græniadho thannum gen hanum". Iw. o. Gaw. v. 4459; fn. *grína* (*gríni, grinda*), v. n. a) grina, blotta tänderna under skratt; b) skrika; om grisar: "grina munde grisir, ef galt a böl vissu"; n. *grina* (*grein, grine*), v. n. a) förvrida ansigtet, slå rynkor på näsan; b) opassande skratta; fht. *grinan,* v. n. tjuta, skälla (Graff 4, 328); mht. *grinen* (*grein, grinen, gegrinen*), v. n. a) uttrycka sin ovilja genom att förvrida munnen; b) knota (Ben. 1, 576); *grîn,* m. skrik, gnäggande: "das ors erhuop einen sô hôhen grin" (Parzival, von Wolfram v. Eschenbach. Berlin 1833; s. 155); e. dial. *grene,* vråla; d. d. *græne,* jämra sig; fe. *grânjan,* id.; swz. *greinen, grynen,* sakta gråta, lipa (Stalder 1, 481); holl. *grijnen,* gråta, skrika; knota; ns. *grynen,* skratta (Richey, 80); *grienen,* id. (Schütze 2, 68. B. W. B. 2, 543); westph. *grinen,* gråta; nassau *greinen,* id. (Kehrein 1, 173); bay. *greinen,* id. (Schm. 2, 111); kärnt. *grein,* v. n. knota; gnälla (Lexer, 123); e. *to grin,* skratta; sp. *gridar,* gråta; nfris. *grine,* skratta, hånle (Outzen, 106). Gresa, v. n. 1 grina, låta illa om sig. Hs. (Db.). *Grisa,* v. n. le. Dl. (Orsa). *Gräsas,* v. d. 1) hånskratta, skratta af ilska. Dl. (Elfd.); 2) gråta. Dl. (Elfd., Orsa).

Gresug, adj. som gerna gråter. Hs.

Grinfär(d)i(g) adj. skrattsjuk. Sk. (Lugg.).

Grin-olle, m. grinig karl, gyckelmakare. Allm.

Grinvarg, m. 1) en som grinar, ser illa ut. Ul.; 2) en som i tid och otid gråter, "lipsill". Sdm. (Ornö).

Gräjnu, f. ansigte. G.

Gränntuar, adj. spefull. S. G. GRIOPA (pr. *griop,* pl. *griopum,* ipf. *grop,* pl. *grupum,* sup. *grupid̄*), v. a. grofmala, gröpa. Dl. *Grup* (ipf. *-ä*). Vb. *Grypa* el. *gröipa,* id. G. N. *grupe* el. *grjupe* (*graup, grope*), krossa, mala groft.

GRINDKOV, s. *kov.*

GRIND-NAR, f. sidostolpe af en grind, i hvilken spjelarne äro fästade. Dl. (Mora, Våmh.). S. *nar.*

GRIND-VIPP, s. *vippa* 2.

GRIPA (ipf. *grep,* conj. *grepe,* sup. *gript*), v. a. gripa. Ög. *Graipa* (pr. *graip,* pl. *graipum,* ipf. *grep,* pl. *gripum,* sup. *gripi*), Dl. *Gräipa* (pr. *gräipur,* ipf. *graip,* pl. *gripu,* sup. *gripi*), G. *Gripe* (*grep, grepe*), N. Åm.; *grip* (*grep, grippi*), Ume, Bygde; *grip* (*gräip, gripi*). Löfånger; *griip* (*greip, gripä*), Skellefte; *gryip* (*grep, grippi*), Lule; *greip* (*grep, gripi*), Calix. Fsv. *gripa,* v. a. 1) gripa, taga, fånga. VML. S.F.S. 4, 133; deraf a) *agripa,* v. a. tillgripa. SML.; b) *agriper, agreper,* m. *α*) tjufgods, som vid ransakning blifvit funnet i någons hus. SML. GL.; *β*) kläder eller annat, som man tager från den som blifvit gripen å bar gerning i vissa brott, såsom hor, skogsåverkan eller stöld. VML.; c)*agripslaus,* adj. hos hvilken tjufgods ej blifvit funnet. GL.; 2) fatta, förstå. Cod. A. 27, f. 50: "gudhomen i sino walde ok skipilsom ofwergar alt thz manzliken vnderstandilse formogho gripa"; l. c., f. 101 v,; deraf *ogripliker,* adj. obegriplig, ofattlig. S.F.S, 2, 1 h. s. 70. S.S. 2, 43. Cod. A. 27, f. 53 v. Cod. A. 29, f. 38 (fn. *ógripanlegr,* id.); fn. *grípa* (ipf. *greip,* sup. *gripit*), v. a. gripa med handen, taga; fht. *grifan, crifan* (Graff 4, 314); mht. *grifen* (*greif, griffen, gegriffen*). Ben. 1, 570; nht. *greifen;* fsax. *gripan;* fe. *gripan* (*grâp, gripon, gripen*); ns. *gripen* (B. W. B. 2, 543); holl. *grijpen;* e. *to´gripe;* frans. *gripper;* n. *gripa* (*greip, gripe*); d. *gribe;* moes. *greipan* (*gráip, gripum, gripans*), id.; jfr skr. *grab,* att taga. Ihre (gl. 1, 729) anser att sv. verbet gripa, prehendere, kommer af ett i vår tunga fordom brukligt ord *grip,* f. hand; fn. *greip,* f. id.: "bera gull å báðum greipum" (Fóstbræðra saga, 25 kap., 2 str.); men det motsatta förhållandet eger rum; *greip,* f. hand, af *gripa,* v. a. gripa, taga. Grep, f. handtag. Hs. *Grepa, -n,* m. id. Vb. *Greve,* m. id. S. Sk.; deraf *dörr-grep,* f. dörrhandtag. Hs. Fn. *greip,* f. handtag (Hald.).

Grepel, m. 1) grytgrepe, handtag i gryta. Vg. (Skarab.); 2) grepe, dynggrepe. Vl.,vg. *Greppel,* m. Dls.; *grippel* (pl. *grippler*), Bhl. (Elfs.); *greve* (pl. *grevar*), m. Sk. (Onsjö); *grep* (pl. *-ar*), m. Sdm., nk. Nfris. *greep, grepe,* m. dynggrepe (Outz.,103); ns. *grepel, hand-grepel,* m. handtag: ansa, manubrium (B. W. B. 2, 544); n. *greip,* f. grepe; d. *greb,* id.

Grevling, m. spillning af fäkreatur i en stall. S.Sk. Hörer ordet hit, eller är det beslägtadmed fht. *griffa,* stall (Graff 4, 319), eller fsv. *griper,* m. fäkreatur?

Grip, f. göppen: manipulus. Sm. Fn. *greip,* f. a) mellanrummet mellan fingrarne; b) hand, göppen; n. *greip.*

Grip-näve (pl. *-var*), m. fulla handen, hvad slutna handen kan inrymma. "Ta en gripnäve". Ög., sm. *Grep-näve.* Vg. GRIS, m. porcellus. Riksspr. *Grajs,* m. id. Dl. (Mora). Fsv. *gris,* m. gris: porcellus. GL. Alex. M. v. 1912. St. Rimkr. s. 95; deraf *grisa smugha,* f. ett litet hål på en gärdesgård, genom hvilket grisar kunna inkomma)(*svina smugha.* UL.; fn. *gris,* m. gris; d. *gris;* skot. *gris,* id.; gr. ***γριζων***, id. (enl. Hesychius); ***γρῦ***, svinens grymtande ljud; ***γρύζειν***, grymta; om svin. Grajs-tann, m. 1) eg gristand; 2) gigeltand. Dl. (Mora).

Grisa, v. n. 1 ligga inne och draga sig, ligga i sängen och vräka utan att vara sjuk. "Han ligger å grisär, drar sej". Sdm.

Grisa ner sej, orena sig. Sdm.

Grisaktig, adj. osnygg. Sdm.

Grisa-kutte, m. liten och mager gris. Bl. (Östra h.).

Gris-bukig, adj. gris-stinn; drägtig; om suggor. Nk.

Gris-sta'n, m. def. uterus hos en sugga. Kl. (Stranda). Jfr *fölstan, kalvstan.*

Gris-ti(d), adj., *i gris,* adv. drägtig; om suggor. Vm. Jfr *tidd.* GRISKER el. *grisk,* adj. 1) häftig, djerf, oförskräckt; begärlig efter något, snål. "Hästen ä grisker både att äta å att dra. Han ä så griskor på'et". Sk.,hl.,bl.,vb. *Gresk,* id.; 2) omensklig, barbarisk. Sk. N. *gresk,* präktig, ypperlig; d. *gridsk,* girig, snål; fn. *griđ,* f. häftighet, *gridugligr,* adj. häftig; e. *greedy,* begärlig, snål; it. *gretto,* girig; skr. *gridh,* begära, åstunda, *gri,* sluka; slav. *greti,* att sluka; moes. *gredus,* m. hunger. Jfr *grådug.*

GRISSLAU, *grisslä,* s. *gressla.*

GRISTNA, *gristot,* s. *grest.*

GRO *(grodde, grott*), v. n. 1) eg. germinare. Riksspr.; 2) värka, förtryta. "Dä gror i 'an", hoc ei dolet. Allm. Deraf ordspr.: "når dä bittia gror, så så sent". Sm. Fsv. *groa,* v. a. gro, växa. GL.; fn. *gróa* (pr. *græ,* ipf. *grèra* och *greyra,* sup. *gróit*), v. n. id.; fht. *grûen, grôen,* grönska (Graff 4, 298); fe. *grôvan* (*greóv, greóvon, groven*); e. *to grow;* ns. *groien, grojen* (B. W. B. 2, 547); ffris. *growa, groia* (Richth., 787); holl. *groeyen;* n. *gro;* d. *groe,* id.; jfr skr. *ruh,* att gro, växa. Gran (pl. *grän*), f. gran: Pinus Abies. *Gränera,* pl. def. granarne. Sm. *Gran* (pl. *gränar*), f. Nk. *Grän,* f. Nb., vb., ul., fi. (Nl., Öb.). Fn. *gran,* n. gran; fsv. *gran,* S.F.S. 4, 904.

Gran-gräs, n. Equisetum silvaticum. Mp.,m.fl.

Gran-mor, s. *mor* 2.

Gran-ränge, n. smala, spensliga och böjliga grangrenar, som användas till band på kar. Nk. S. *rång* 1.

Gran-staver, m. tät ungskog. Hs. (Db.).

Gran-tvagu, f. granviska. Dl. (Lima). *Gråtwåga,* f. id. Dl. (Våmh.). S. *tvaga.*

Groa-bete, n. bete på gräs, uppvuxet efter slåttern.Bl.(Gemshög),sk.(Näsum). Af. *groe,* m.

Gro-bla(d), n. Plantago major. Riksspr. *Groblakka,* f. id. (Demin.). Nk. Benämningen deraf att man tillskrifver växten en läkande kraft, att befordra "groningen" (läkningen). N. *groblad, grorablokke.*

Groda, f. en del af den oplöjda åkern, hvarpå gräs växer. Ul. Jfr Ihre, Gl. Sv. G. 1, 752.

Groe, m. 1) nyvälle, ungt gräs, uppvuxet efter slåttern. Hj.,dl. (Malung, Lima)—bl.; 2) uppspirande sädesbrodd. Vl.; 3) grodd, mask i torsk om sommaren. Hl.

Groer, *gråer,* pl. barr, unga skott på nålträd. Hl. *Gråe* (pl. *gråer*), m. barr (på tall). Sm. (Östbo). Deraf *enegråer,* pl. de yttersta skotten af eneris. Hl. Jfr bay. *grossen, grotzen, grössing,* m. "sprosse, wipfelsprosse vom nadelholz" (Schmeiler 2, 126).

Groska i sej, snaska i sig, förtära omogen frukt, i synnerhet morötter och andra rotväxter. Sm.

Groske, n. 1) första grödan eller det gräset, som om våren först uppväxer. Vg.; 2) det första gröna, som visar sig om våren; grönsaker. *Äta groske,* äta grönsaker. *Groske-ty(g),* n. Sm. (Östbo); 2) efterslåtter, gräs uppvuxet efter slåttern. Sk. (Ing., N. Åsbo), hl. Fn. *groska,* f. de i jorden liggande rötternas vegetation om våren; växande gräs.

Groskig, adj. omogen; om frukt. Sm.

Grys, v. d. gro, utspira brodd. "Kornet, pantoftlerna grys". Sk. (Ox., Skytts h.).

Grå-rais, n. granris. Dl. (Orsa).

Grae, m. affallen barr. Sm.,kl.,bl.

Gran-segel, *gransegel, gransigel* (pl. def. *-glen*), n. pl. åror; skämtsamt. Fl. (Nl.).

Gränskriko, f. nötskrika. Fl. (Kb. i Öb.).

Gräntåsskå, f. kärrgroda. Fl. (Öb.). S. *tåssk.*

Gröe, m. 1) grodd. "Ta gröe", börja gro. S. Sk.; 2) gröda. "Tillia gröe ä dölli gröe, men sajn gröe ä go gröe". Ordspr. Sk. Fn. *gróđr* el. *gródi,* m. grodd; gröda.

Gröe-var, n. tjenlig väderlek för grödan, årsväxten att gro; omvexlande regn och solsken, *Groevär,* n. id. Sk. *Grovär,* n. Nk.; *groddeväder,* n. Sdm.

Grö-hull, n. läkhull, kött som lätt läkes efter undfången skada. "Han har godt gröhull". Vb.,nk. *Gre-hull* Hs. N. *grohold,* n. id.: *græđa,* v. a. läka, bota.

Grölig, adj. grobar. "Havren ä grölig". Hl.

Gröling, *grölling,* m. omogen, grön frukt. kart. Ög.,sm.,hl.,sk.,bl. Deraf *grylling, gróuling,* m. litet barn. Sk.,hl.,bl.; *pójkagröling,* m. liten pojke. Nk.

Grönn, adj. grön. Sk. Fsv. *gröner;* fn. *grænn, græn, grøn;* fht. *gruoni;* mht. *grúene;* nht. *grän;* fe. *grêne;* ns. grön (B. W. B. 2, 547).

Gröna l, v. n. 1 börja blifva grön, börja grönska. "Ängarne börja gröna". Sm. Mht. *gruonen,* v. n. blifva grön, grönska (Ben. 1, 580); fn. *grønaz,* id. (Egils., 274); bay. *gruenen,* v. n. gro, fatta rot; växa, tilltaga (Schm. 2, 112).

Grön 2, f. grönska. Sm. Jfr nht. dial. *grüene,* f. "die grüne farbe, fläche (Lexer, 125).

Gröne, n. ljung: Erica vulgaris. Ög. *Grön,* n. Hs.; *gråne,* n. id. Dl. (Elfd.); *graun,* m. id. G.Grön-pil, f. Salix amygdalina. Sk. (Fries, Fl. Scan.).

Grönske, m, 1) grönt slem (i källor och stillastående vatten); 2) fig. När rågen är nära mogen, säges stundom: "om dä vurte regn, så dä kunne skölja grönsken åv rågen". Sdm.

Grönskólling, m. ung menniska, hvilken, såsom man säger, ännu ej blifvit torr bakom öronen. Sk. (Luggude, Gärds h.).*Grönn-onge,* m. id. Sk. (Oxie).

Grönsvär, m. gräsmatta; grönsvål. Allm. *Gråjnsvärd.* G. D. *grønsvær.*

Grönt, n. grönsaker. "Stuva grönt". Sm., bl.,sk.

Grönsvide, n. Salix nigricans. Sk. (Fries, Fl. Scan.). GROBBÄ, *groffel,* s. *grov.*

GROFFA, *gröffa,* v. n. 1 smågrymta, småskrika, med långt uppehåll mellan hvarje läte. Sk.,hl.

GRÓLLTA, v. n. 1 smågrymta, skrika sakta; om grisarnes skrik efter suggan. "Grisen grólltar". Bhl.,hl. *Grullta,* Vg.; *gryllta,* Bl;; *grullta, gnullta, gnyllta.* Sm. Jfr mht. *grillen* (*gral, grullen*), skrika, gifva ett gällt ljud från sig. Ben. 1, 573..

GRÔ-MARK, f. jäsjord. Nk. Genom omkastning troligen i st. f. *går-mark;* s. *går.*

GRÓMM, s. *går.*

GROMMA el. *grumma,* v. n. börja förvandlas till smör. "Fleian grumme", grädden löper ihop till smör. Hs. (Db.). Jfr *gorm.* Grom, adj. som börjar förvandlas till smör; om grädde. Hs. (Bergsjö).

Gróma, f. grädde, som börjar skära sig till smör, då hon tjärnas. Hs. (Bj.). GRONGA, s. *grunna.*

GROSA, 1) v. a. 1 a) smickra, öfverdrifvet berömma. Hl.,sk. (Ing.). *Grossa,* krusa för, göra väsende af. "Ja ska väl grossa honom". Sm. (Östbo); b) smeka, kela med (kreatur). *Grösa.*

Bl.; 2) v. n. skämta, gyckla, prata tokigheter. ”Grossa me töserna”, skämta mod flickorna. Kl. Jfr mht. *grôzen,* v. n. blifva stor, tilltaga; *græzen,* v. a. göra stor: ”des wart sin lop gegræzet” (Ben. 1, 580); it. *grossare.*

GROSKE, *groskig, groska i sej,* s. *gro.*

GROSSEL, *grosslig,* s. *grut.*

GRóSSHANDLARE, m. kringvandrande krämare, som på landet utbjuder hvarjehanda kramvaror. S. Sk. (Ox., Skytts h.).

GROTÄS (ipf. *-ä*), v. d. hota, uttala hotelser, yttra ondt uppsåt. Han grotäsä ti'ä, att'n skull slå i häl'n”. Vb.

GROV, adj. 1) eg. grof. Riksspr. *Grop* (n. *grovt,* compar. *gropänä,* superl. *gropäst*), grof, tjock. Vb.,mp. *Grótt* (compar. *gróttäre*), a) grof, tjock. Sdm. (Thoresund), vb.; b) grof, grofhyad. ”Dä ä e grott menniska”. Sm. ”Han ä så grótt”. Hs. (Bj.). ”Ho var sä grott i syna”; c) ful, stygg. ”Hä var likkul'n grótt'n kar”, det var då en ful och grof karl. Vb.; 2) hafvande: gravida. G.,fl.(Öb.). Fsv. *grofver,* adj. a) grof: rudis, crassus. S.S. 1, 16, 65; b) svår, vigtig: gravis. St. Rimkr. s. 204: ”grofva beskyllningar”; deraf *groflika,* adv. groft. Horol. f. 91 v.; fn. *grófr,* grof, plump; d. *grov;* nht. *grob;* holl. *grof.* Jfr holl. *groot gaan,* eg. gå stor; vara hafvande; swz. *gross,* hafvande; ns. *groot,* stor. S. *groa.* Groven, adv. mycket, fasligt. ”Dä va groven”. Hs.,mp.

Grov-hylt, adj. grofhyad. Sm.

Gróv-lett, adj. som har grof hy, grofva anletsdrag. Vb. GRUA, *gruva,* s. *gräva.*

GRUBBLA, v. n. 1 halfhögt yttra sitt misnöje, puttra. Sdm. (Dalarö). Jfr *grummsa.*

GRULLTA, s. *grollta.*

GRUM, adj. 1) grym, stygg. ”Han ä så grum å sej”. *Grómm,* id. Sk. *Gröm, grem.* ful, stygg. Vl.; 2) dugtig, god, ypperlig. Jtl. *Gröm,* a) id. ”En gröm prest”, en ypperlig, god predikant. Hj.; b) dugtig, vacker, välklädd. ”Ho va så start gröm”, hon var så utmärkt vacker. V. Dl. Fn. *grimmr,* grym; fsv. *grimber, grymber, grymbir, grøm,* id. S.S. 1, 99, 177. Kg. St. 72, 73; *grummeliker,* id. Fr. af N. v. 1090; *grymelika, grymmelika,* adv. grymt, förfärligt. Sv. Pr. K. f. 85. S.S. 2, 1, 5. Didr. af. B. 249; *grymelikhet, grymlikhet, grymlighet,* f. grymhet. Sv. Pr. K. f. 85, 86 v., 101, 103. S.S. 1, 203. Sv. Pr. L. XX, s. 12. Cod. A. 27, f. 269. Tref. tid. f. 46 v.; *grymhet,* f. grymhet. S.S. 1, 77. Spec. Virg. s. 221; *grymmeliker, grymmeliger,* adj. grym, bister. S.S. 2, 96. S.F.S. 6, 1; *grymoghet,* f. grymhet. Skaft. v. 1398; fht. *grim,* grym (Graff 4, 323); mht. *grim, grimme,* rasande; fe. *grim,* grym; d. *grum,* id. 1 mht. finnes det starka verbet qvar *grimmen* (*gram, grummen*), a) rasa af vrede, smärta; b) tjuta, vråla och i fsv. har troligen äfven förekommit *grimma* (*gram, grummit*), rasa, vara vild. Grómma, *grumma,* adv. farligt, mycket, särdeles. ”Dä va grómma grannt”, det var mycket vackert. ”Dä ä grumma vail dóm emelen”, de hålla mycket af hvarandra. *Förgrummande,* adv. ganska mycket. ”F. arti(g)t”, högst besynnerligt. Bl. D. d. *grumme,* adv. högligen, mycket.

Grómma ópp, v. n. 1 starkt mulna; om hotande åskmoln. ”Dä grómmer ópp i sydvest". *Grumma,* v. imp. id. Sk.

Grymaktig, adj. grym till utseendet, ful. Vg.

Grymfärdeli(g), adj. i. q. *grymaktig.* Ög. *Grömfärdeli(g),* id. Vg.

Grymsyttinge el. *grömsyttinge,* m. ful, grof menniska. ”Dä va en grymsyttinge”. Vg. (Elfb.).

Grumhejta, *gromhejta,* adv. mycket (väl, bra). Jtl. *Grymheta, grömt, grömmare,* adv. mycket, ganska mycket. Hs.

Grymlig, adj. grym, bister till uppsynen. Sm. *Grömmeli(g).* Ög.

Gräum', v. n. fara häftigt eller vårdslöst fram. ”He gräumar på sjön”, säges då hafsström eller storm prässar vågorna mot hvarandra. Fl. (Öarne i Qv.).

Grömfärdeligen, adv. grymt, ganska mycket. Vg.

Grömse, adj. 1) grym till utseende, ful, stygg; 2) vred. Vg. GRUM, *grummsa,* s. *grunn.*

GRUM, *grums, grumsi, grunk, grunkig, gräumot,* s. *går.*

GRUMÄ, 1) v. a. krossa, grusa sönder (med ett knastrande ljud), t. ex. ett ägg, en tallrik; 2) v. n. braka, knastra. S. G.

GRUNA, v. a. 2 1) förmoda, gissa. ”Ja grundte la dä”. Hl, (kring Varberg). *Grunna,* v. n. o. a. a) ana, ”Ja grunnar att dä ä välle så som du tror”. Ög. (Ydre); 2) begrunda, öfverlägga. Allm. *Gruunn* (ipf. *-ä*), id. Vb. *Grunna,* id. ”Hva

grunnar du på?” I denna bemärkelse allm. *Grónga,* v. imp. ångra, gräma sig. ”Dä gróngar mej så meet”. Sk. (Ox.). Fn. *gruna* (*-ada, -at*), a) misstänka; b) tvifla; *grunda,* betänka, öfvervägas n. *grunda,* id. I fsv. förekommer ej verbet, utan blott ättlingar: *grundeliker,* adj. betänksam, eftertänksam. S.S. 2. 162; *grundogher,* adj. id. S.S. 2, 163. S.F.S. 5, 1; moes. *ga-runi,* n. rådslående; fe. *gerûna,* m rådgifvare; e. dial. (Craven) *run,* ”to suppose, to conjecture”. Grummsa, v. n. 1 1) omtala till halfs och i tysthet. Ög.; 2) halfhögt yttra sitt misnöje med något, puttra. Nk.

Grundfull, adj. 1) som har god fattningsgåfva. ”Han liar ett grundfullt huvud”, han har en snäll fattningsgåfva. Nk.; 2) tankfull. Ög.

Grunn, m. misstanke; underrätteise som föranleder misstanke. Hs. (Ljusdal). ”Få liten grunn om nå'et. Ul. (Rosl.). *Grån,* m. id. Hs. (Bj.). *Grunk,* m. dunkel, oredig underrättelse genom ryktet; löst rykte eller berättelse utan någon viss sagesman. ”Ja ha hört en grunk om att böndra ska få bränna”. Sdm.,vg., ög.,bl. ***Glunk,*** m. id. Ul.,sdm.,vg.,ög. *Glunk, glonk,* m. id. Sm.,fl.(Öb.). *Grymt* (troligen n.), misstanke. G. Fsv. *grun,* m. mistanke. VGL.: fn. *grunr,* m. id.; n. *grunk,* m. förmodan.

Grunka, v. n. 1 tala i mjugg, säga eller berätta något, som man ej vill skola blifva så allmänt bekant. Kl.,bl. *Grunkä.* G. *Grunkas,* v. d. 1. ”Dä grunkas om att -- --”. Bl.,ög. *Glunka.* Sdm.,vl.,hs.,fl.(Nl.). *Grunka, glunka, grunkas, glunkas, glonkas.* Sm. *Glonka.* Sk. *Glunk* el. *glonk* (ipf. *-ä*). ”Han glonkä nalta i dy”, han lät förstå något derom. Vb.

Grunnad, adj. välbetänkt. Sm. (Vestbo).

Grunnersam, adj. fundersam, eftertänksam. Kl. *Grunni(g),* id. Ög.

Grunning, f. öfverläggning, betänkande. ”Han sitter, står i grunninga. Dä har ej kummet me i grunninga”. Sm.

Grunnrik, adj. tankfull, djupsinnig. Sm.,kl.

Grunnrikt, adv. eftertänkeligt, minnesvärdt. ”Den presten lärer möe grunnrikt”. Sm.

Missgrunsam, adj. mycket ledsen, bedröfvad. Sk. (Ox.).

Missgråna(d), m. 1) misstanke; 2) ovänskap. Fl. (Nl.). GRUNDFRUSSTA, s. *frjosa.*

GRUNKA, v. imp. 1 sammandraga, småningom samla, hopa. ”Dä grunkar te regn. Dä grunkar ópp te regn”. Sk.,hl.,bl. *Gronka,* id. Sk. Grunker, tant. pl. hopsparade och gömda penningar eller saker af värde. ”Gubben har allt gamla grunker”. Sm.,kl.,sk.,hl. *Grunkkar.* G. *Grunkar, grunklor,* pl. Bl. D. *grunker,* pl. id.; gl. d. *grunke,* ”en dynge, hob af noget; mest om penge” (Moth). Fn. *grú, grúi, krú,* n. stor myckenhet; ns. *grummel,* mängd (Schütze 2, 76. B. W. B. 2, 552). GRUSER, tant. pl. något som är illa eller dåligt gjordt. ”Nu ha han gjort gruser igen”, nu har han gjort något dåligt. ”Ej små gruser”, dugligt arbete. Sdm.

GRUT, n. grus, småsten. Sk., hl. *Grud,* n. id. Sk. *Gryt,* n. 1) sten, stenart med afseende på dess beskaffenhet; 2) stor samling af sten; stenrös, naturlig samling af mycken sten. Deraf *stengryt,* n. stenig trakt. Rikssp. *Grut,* f. *grutä,* n. smula, liten del af något. ”Sötat ji ge mäg nalta pela grut Gu(d)slån”, söta ni, gif mig en smula mat. ”Hä var no gódt den gruta hä var”, det var nog godt, den smulan det var. Vb. *Grutä,* n. id. Åm. *Gräut,* n. id. Nb. *Kråta,* f. id. Dls.,vl. *Grut,* f., *gruta,* f. eg. smula: något litet af födoämne, matbit. ”Ja ha int äti en

Gu(d)s gruta i da", jag har ej ätit det ringaste i dag. Fl.(Öb.,Nl.). Fsv. *gryt,* n. sten, stenar (Alex. M. v. 1552): deraf de många ortnamnen i Sverige på *gryt;* fn. *grjót,* n. stenar; n. *grjot,* n. a) sten, stenart med afseende på beskaffenheten; b) sandsten; c) klappersten: fe. *greót,* m. grus; e. *grit,* id.; gael. *grioth,* småsten; grusgraf; wal. *grut, grud,* m. grus; skot. *grete,* småsten och grus; d. dial. *grud,* n. id.; *gryt,* n. smula, obetydlighet (Mlb.. DL. 179, 182); fht. *grioz, krioz, griez,* m. sandkorn (Graff 4, 345); mht. *griez, grûz,* m. a) korn, kiselgrus, sandkorn; b) det ringaste, minsta, grand (Ben. 1, 577, 578); nht. *gries,* grus; ns. *grut,* n. id. (B. W. B. 2, 555); holl. *grut,* f. gryn, det ringaste; *gruis,* n. grus; lett. *grauds,* m.; lit. *grúdas,* m. granum; lett. *grûzi, gruesi, grausli,* pl. grus; pol. *gruz,* m. id. Grimm (gr. 3, 49) uppställer för fht. ett förloradt starkt verb *griutan* (*gráut, grutun*), krossa, hvilket i mht. hetat *griuzen* (*gróz, gruzzen*). Ben. 1, 577. I danska munarterna (Jutland) förekommer *grotte* el. *grutte,* v. a. krossa: "att grotte sin hånd; att grotte korn, malt"; ns. *grüsen, grüsseln,* v. a. krossa i ganska små stycken (B. W. B. 2, 554); lett. *grust,* v. a. stöta, stampa; moes. *ga-kroton,* v. a. sönderkrossa: **συνϑλᾶν** (Luc. 20, 18); jfr gr. **κρούειν**, slå, stöta, **κροαίνω**, slå. stampa. Hit hörer slutligen fe. *meregreot* (Matth. 13, 45); fht. *merigrioz, marigreoz* (Graff 4, 345), perla, eg. hafsgrus; häraf lat. *margarita,* f. perla, hvilket ord Plinius (Hist. nat. 9: 35) räknar bland utländska ord: "ne apud barbaros quidem, inventores ejus, aliud (nomen) quam margaritæ". Grössel, n. smålk, smulor (i våtvaror). Vl.

Grösslig, adj. grumlig, med smolk uppblandad. "Grösslig mjölk". Vl. *Grösslet,* adj. id. Dls.

Grudi(g), adj. grusig. "Jor(d)en ä så grudi(g)." Sk. (Ox.). D. d. *gruet;* gl. d. *grudtet,* id. (Moth).

Gruta se, v. r. 1 äta något litet om morgonen. Fl. (Nl., Öb.).

Grutlugur, adj. kornig; om smuligt smör m. m. G. (F.).

Grut-lös, adj. 1) fastande; 2) uthungrig. Fl. (Nl.).

Grysma, f. smula, liten bit, litet stycke. Hl. *Grysma, grysna,* f. id. "En grysna smör". Sk.

Grysma sej, v. r. 1 smula, mosa sig. Hl.

Grysmig, adj. som lätt söndersmulas. "Pärerna ä grysmiga". Hl. *Grysmed, grysned,* id. "Smöret blir så grysnedt". Sk. (Onsjö, Ox.). Schwab, *grieselicht,* kornig , grusig (Schmid, 243).

Gryssen, *grössen,* n. litet grand. Sk. (Ox.). D. d. *gryssen, gryssel, grøssel,* liten smula, litet korn (Mlb., DL. 181); ns. *grüsseln, grüsselwark,* små bitar (B. W. B. 2, 554).

O-gruta, adj. fastande; som icke ätit. "Thóm byrja kall honde för ogruta-Kais, för hon alti'le͡o säir he 'on ha jiti". Fl. (Öb., Nl.). GRUVA, adj. indecl. framstupa. Åm. (Själevad). *Gruve.* "Han ligger gruve". Åm. (Arnäs). "Ligg a gräu", ligga framstupa. Nb. (Ö. Cal.). *Gruva,gruve,* id. Bhl. *Ligga Å gruve,* ligga framstupa med "hännan unner flabba" (händerna under munnen) för att hvila sig eller sofva. Hs. (Db.). *Å gruve,* uppnedvänd; om kärl. Hs. *Å gruv,* framstupa, med bröstet nedåt. Fl. (Nerpes i Öb.). *Å gru,* id. "Ligg å gru". Fl. (GK., Kb. i Öb.). Fn. *grúfa,* f. cubatio in ventrem proni; n. *å gruve,* framstupa, med bröstet nedåt (= isl. *á grúfu*);

skot. *grufe, groufe: "on groufe,* flat, with the face towards the earth" (Jamies.). Jfr gr. **γρῦπός**, böjd, **γρῦπόειν**, böja, göra krum. Framm-gruvenes, adv. framstupa. "Ligg f." Vb. *Frammguve,* adv. id. Mp.,sm.,kl.,öl. *Frammhuve,* adv. id. Kl. (Stranda).

Gruv-axli, *gruv-axlu* el. *gruv-axlä,* adj. som har höga och breda axlar, så att sådana personer synas gå något framlutande; anses såsom kännetecken på ovanlig kroppsstyrka. Vb.jtl.

Gruve, v. n. ligga framstupa. Dl. Fn. *grufa,* v. n. böja sig djupt; n. *gruva,* id. I danska munarterna förekommer äfven detta ord; *grue,* v. n. om plogjärnet, när det hvälfver nedåt med näsan och yttersidorna (Mlb., DL. 179). GRUVA SEJ, v. r. 1 1) eg. fasa för något, vara ängslig för. Riksspr.; 2) jämra sig; om svin. Sdm. Fsv. *grufva sik,* horrere. Didr. af B. 224, 344; fht. *grûen, ingrûen* (Graff 4, 300); mht. *grûwen,* grufva sig; nht. *grauen,* id.; mht. *griuwelich, griulich,* adj. gruflig (Ben. 1, 584); n. *gruva, grue,* frukta; skr. *gur,* att vara rädd, skrika af förfäran. Förgrua se, v. r. 1 sörja i förtid. Ja förgruade me långt fórud innan (ingan) ja miste'na. Sk. (Vemm.).

Grusam, adj. som grufvar sig, rädd. Sk. N. *gruvsam,* rädd; mht. *griuslich,* ryslig. Ben. 1, 585.

Grusamt, adj. n. gruffligt. Fl. (Nyl.).

Gruver, m. som alltjemt grufvar sig, aldrig är nöjd med något. Sdm. GRY, v. imp. 2 förslå, räcka till. "Dä gryr inte", det förslår ej. "Dä der gryr", det der förslår. Sdm. Jfr *grynna* 2.

GRYAD, adj. bister, kinkig. Hl. (Slöinge). *Gryselig,* adj. ryslig, gruflig. "Dä va gryseligt". Sk. (Vemm., Gärds), hl. N. *grysja,* v. n. rysa; fe. *greósan* (*greás, gruron, groren*), rysa; *grisenlic* (*grysenlic*), *grislic*, adj. ryslig; *grýre,* m. förskräckelse, fasa; ns. *grislik* (B. W. B. 2, 538), *gräslich* (Richey, 79); schwab. *grüselicht,* id. (Schmid, 243); ns. *gräsen,* v. n. rysa (B. W. B. 2, 538. Richey, 79); schwab. *greuseln,* v. n. förskräckas (Schmid, 242); kärnt. *grausn si,* v. r. rädas; känna äckel; *graus,* m. förskräckelse; *grûsl,* m. rysning; *grûsln,* v. n. rysa (Lexer, 123, 126); gael. och ir. *gris,* f. fasa. Förgrysa sej, v. r. 2 mycket förskräckas, förvånas. "Hon förgryste sej, når hon så'ed", hon förvånades mycket, när hon såg det. *Förgryst,* p.p. satt i bestörtning. S. Sk. GRYFFEL, m. grof, stor och tjock karl. Ul. (Rosl.). Jfr *grov.*

GRYFFLÄ, v. n. 1 grymta (såsom svin). S. G. N. *gryla.*

GRYFFSA, f. smal gren med korta qvistar (att dermed nedmylla råg på ett stenbundet svedjeland). Dl. (Våmh.). Gryffsa, v. a. 1 med en sådan gren nedmylla råg på ett svedjeland. Dl. (Våmh.). GRYLLING, s. *gro.*

GRYMAKTIG, *grymfärdelig, grymheta, grymlig, grymsyttinge,* s. *grum* 1.

GRYN, n. 1) eg. gryn, litet korn: granum. Rikssprr. *Gryna,* f. ett gryn, något litet. "E gryna mjöl, smör". Ög.; 2) hjertunge. "Mitt lilla gryn!" Nästan allm. Fn. *grion,* n. pl. gryn; jfr fe. *grindan,* v. a. söndermala, sönderkrossa; e. *to grind* (ipf. *ground*), v. a. mala; fn. *grand,* n. grand; holl. *grint,* f. greftmjöl; nfris. *grinne, grönne,* söndermala. Gryn-kuppä, m. korf. Dl. (Mora, Elfd.). S. *kuppä.* GRYNNA 1, f. grundt vatten, grundt ställe i sjö. Hs.,ul.,sdm. Fsv. *grund,* n. a) grundt ställe: locus vadosus. St. Rimkr. s. 11; b) djup. Alex. M. v. 2216. 8.F.S. 4, 137; fn. *grunn,* n. a) locus vadosus; b) fundus, imum; *grunnr,* m. fandus, imum; n. *grynna,* f. grund, bank. Grynnä upp, v. a., *grynnä upp,* t. ex. en fiskebåt, ɔ: så litet uppdraga båten på landet, att han blott vidrör bottnen med förstäfven, men för öfrigt är flott. S. G. GRYNNA 2, v. n. 1 nå botthen, bottna; räcka till, vara nog, förslå. *Gryna, grönna,* id. "Dä grynnar ej för honom", det förslår ej för honom Sm.,vg. "Dä grynner ej i dej", du blir ej mätt. Ög. *Grynna till,* räcka till, förslå. Sm. Af sv. *grund,* m. botten; fn. *grunnr,* m. id. Jfr *gry.*

GRYPÄ, s. *gräva.*

GRYSELIG, s. *gryad.*

GRYSMA, *grysma sej, grysmig, grysna, gryssen,* s. *grut.*

GRYT, f. säkerhet. Kl. (Enl. G. V. Sylvander). Fsv. *griþ, gruþ,* f. a) allmän fred och säkerhet. UL.; b) i synnerhet säkerhet, som utlofvas af den, emot hvilken någon förbrutit sig, eller af hvilken han annars befarar fiendtlighet. VGL. UL.; deraf *agrud,* f. kränkning af lofvad fred och säkerhet. VML.; *gruþspiæll,* n. pl. kränkning af lofvad säkerhet. ÖGL.; c) gislan St. Rimkr. s. 41; fn. *grið,* n. pl. fred, säkerhet; fd. *gruth,* id. (Eriks Siæll. L. 2, 10); fe. *grið,* fred; e. dial. *grith,* id., *grith,* ynnest, beskydd.

GRÅ el. *grår* (n. *gråt*), adj. 1) grå. Sk. (Ox.). *Grar* (f. *gra, n. grat*), id. G.; 2) gammal. "Ja ä gråer". Sm.m.fl.; 3) kall. "Grå vinter, grått i vädret". Hs. m. fl.; 4) bister, förtretad, ond. "Han ä lite gråer", litet ond. "Ble grår i synen", bli mörk i hogen. S. Sk. Fsv. *gra,* adj. a) grå. Hor. æt. sap. f. 126 v.: "graa j hofde"; deraf *gra skinn, graskin, gra skin,* n. gråverk, ekorreskinn. VGL. UL. St. Rimkr. s. 125; *grahærotter,* adj. gråhårig. S.S. 2, 95. S.F.S. 4, 245; b) något vred. Alex. M.; fn. *grár,* a) grå; b) elak, stygg; fht. *grâw, grâ* (Graff 4, 297), grå; mht. *grâ, grâw* (Ben. 1, 560); nht. *grau;* fe. *græg;* e. *gray;* holL, *graauw;* d. *grå,* id. Gra-baggä, m. lus; skämtvis. G.

Gra-vajling, m. kråka. G.

Grå-bak, m. bonde; skämtvis. Får ofta heta så af egen hustru. Sdm.

Grå-ben, m. varg. Vg.,bhl.,kl. *Gråbening,* m. id. Ul. *Grå-buse,* m. id. Sm. *Gullfötter, -tassar,* m. pl. vargar. Vg.

Grå-bond, m. gråsugga: Oniscus asellus. Fl. (Öb.).

Gråe, m. liten blåst, vind som krusar vattenytan (så att hon blifver grå). Hl. Fn. *gráði,* m. vind. S. E. 2, 486, 569; *gráð,* n.lindrig vind, som krusar vattenytan; n. *gråe,* m. id. Gråen, m. def. 1) djefvulen; 2) vox mirantinm. "Dä va gråen!" Nk.

Gråer, pl. löss. Sm. (Östra h.).

Grå-fy**L**, m. gråsparf. Jtl. Jfr *fugel.*

Grå-gubbe, m. gråhårig gubbe. Dl. (Elfd.).

Grå-hyskig, adj. gråaktig, smutsgrå. Ul. (Rosl.). S. *hyskig.*

Grå-kwaiglu, s. *kvaiglu.*

Grå-kynär, f. pl. eg. grå kor; grankottar; barnspråk. Dl. (Elfd.).

Grå-kópj (def.-*a*), f. hök. Öl.

Gråla, f. glada: Falco milvus. Vg. (enl. Hof). *Gräla,* f. id. Vg. (Marks h.).

Grå-lek, m. När barn vid sina lekar blifva oense och börja gråta, uppkommer *grålek* i st. f. lek. Mp. (Enl. Augustin). Jfr fn. *gráleikr,* m. ondska; (*leikr* är här ändelse).

Grålókk, m. blåsippa: Anemone hepatica. Vl. Fn. *laukr,* m. a) lök; b) grönskande, saftig ört. S. *hvitlókk.*

Grå-lysning, *-a,* f. dagbräckning, medelskymning (om morgonen). Sdm.

Grå-maggor, f. pl. löss. Vl.

Grå-mas, m. varg. Sdm. S. *mas* 1.

Gråna, v. imp. 1 dagas. Vg.,fl.(Nl.). *Grynas,* v. d. id. Hs., g. N. *gråna,* id.; *gråning,* f. dagbräckning; nht. dial. *grauwezn, grâwezn,* v. n. dagas (Lexer, 122).

Grå-órre, f. orrhöna. Åm.

Grå-pjesk, m. varg. Sdm.

Gråtass, m. 1) varg. *Gråtasse, gråtusse,* m. id.; 2) gammal man, som är klädd i grå kläder. Sm. GRÅÐA, f. mindre fors i en elf, der vattnet forsar något litet mellan stenarne. Dl. (Mora). *Gråa,* f. id. V. Dl. Fn. *gráð,* n. a) "aviditas, grådighed; b) fluktuatio maris, små sobølger". (Hald.).

GRÅDU(G), adj. glupsk, svulten; som har god matlust efter föregången svält; glupsk af sådan orsak. Vb. *Grådi(g).* Ög.; *gråog,* id. Vl. Gråden, m. def. matlystnad. Vl. Fsv. *gradh,* f. begärlighet efter mat. S.S. 1, 124: "opuækt matlustan oc gradhena"; *gradiger, graduger,* adj. glupsk. Kg. St. 108. S.F.S. 4, 343; fn. *grádr,* m. a) begärlighet, glupskhet; b) häftighet; *grádugr,* begärlig, glupsk; *grædgi,* f. glupskhet; d. *grådighed,* f. glupskhet, *grådig,* glupsk; n. *grål,* m. stark matlust; *grålig,* glupsk; fe. *grædig;* e. *greedy;* fsax. *grâdag,* id.; holl. *graag,* begärlig, hungrig, *graagheid,* f. glupskhet, stor matlust; begär; ns. *grag* el. *gra,* glupsk: "gra in't eten wesen", hafva god matlust (B. W. B. 2, 532) ; fht. *grâtag, gratach,* adj. inhians (Graff 4, 311); moes. *gredus,* m. hunger: **λιμός** (2 Cor. 11, 27), *gredags,* hungrig, *gredon,* v. imp. hungra: "gredoth mik", mig

hungrar. Roten synes vara skr. *gri,* sluka, el. *gridh,* begära, åstunda; jfr skr. *gridhnu,* begärlig. S. *grisker.* GRÅE, *gråer,* s. *gro.*

GRÅEN, m. en samling af små maskar eller kryp (larver), som i en sammanhängande massa skrida fram. Nk. Fn. *grú, krú,* n. mängd; jfr *grål.*

GRÅITÄ, *gråit-flabb,* s. *gröt.*

GRÅL, m. hop, mängd; 1) en hop af småfisk,

fiskyngel. Vg. (kring Venersborg); 2) en hop menniskor, i synnerhet pojkar. Jtl.,mp. *Grol, smågrol,* n. 1) småfisk; 2) en hop af småbarn. "Dä va ikke annat än små-grol på dä kalaset". Vl. *Gråle,* m. en hop (t. ex. af små fisk, barn, maskar). Ög. *Gräl,* m. småfisk, fiskyngel. Vg.,nk. (enl. D.D.). *Grall,* m. a) en hop folk; b) brudstass. Sk. (Ing.). *Gräl,* n. sammanblandade, hoprullade saker. Vg. *Gröl,* n. id. Ög. *Ung-grålen,* m. def. ungdomen (D.D.). Fsv. *graal,* m. en hop folk. Cod. A. 27, f. 69: "ey arghas af thera æptedome, vtan mit i graalenom, thz ær ibland wranga mæn gudhi frawænda ok genwærdhogha ok kallas thy graal at thera lifwærne ær skæmeliket". Fn. *grú, krú,* n. mängd; e. *crew,* hop, rote (af folk). Jfr *gräla* 1.

GRÅLA, *grålek, grålókk, grålysning, gråmaggor, qråmas, gråna, gråórre, gråpjesk, gråtass,* s. *grå.*

GRÅN, s. *gruna.*

GRÅNA, v. n. 1 gifva ifrån sig ett doft ljud (t. ex. vid påstötning, såsom då man bultar på en tom tunna); genljuda. "Dä gråna i döra". Nk., sdm. "Dä grånar i skogen". Ul. (Rosl.). Jfr fn. *grenja,* v. n. tjuta, bullra, sorla; e. dial. *grene,* att vråla.

GRÅTA (pr. *gråt,* pl. *gråtum,* ipf. *gret* el. *grit,* pl. *gretum* el. *gritum,* sup. *grätið* el. *gräteð*), v. n. gråta. Dl. *Grata* (pr. *gratur,* pl. *grate,* ipf. *gret,* pl. *gritu* el. *gretu,* sup. *grati*). G. *Gråta* (ipf. *grät,* conj. *gräte,* sup. *gråtet*). Ög. *Gråta* (ipf. *gråt,* sup. *gråti*). Bl. Fsv. *grata* (ipf. *gret* el. *græt,* pl. *gretu* el. *græto,* ipf., conj. *græte*); fn. *gráta* (*græt, grèt, grátit*); fe. *grætan* (*grêt, grêton, græten*); fsax. *griotan; d. græde;* e. dial. *grete;* moes. *grêtan, greitan* (*gáigrot, gáigrotun, grêtans*), id. Gråt-färduger, adj. gråtfärdig, som är nära att gråta; djupt bedröfvad. Nk.

Gråtosad, *gråtoset,* adj. som gerna gråter, gråtig. Sm. *Gråtun.* Dl. (Elfd.). *Grättun.* "Krippen e så ogóskli grättun". Dl. (Våmh.). *Grätt,* skrikig, otålig. Vl. *Grätten,* 1) gråtmild, knarrig, kinkig, vresig, lätt förolämpad. Dls.,vl.,nk.,bhl.,hl.; 2) matgrann. Mp., bhl.—sk. *Gräen,* id. Hl. (Värö). Fn. *gretinn,* barsk, *grættr,* bedröfvad; n. *gretten*, vresig, misnöjd; schles. *graetig,* förtretlig, knarrig (Weinhold, 29).

Gråt-só(d), n. afskedsmåltid. Hs. (Rengsjö).

Gråtän, adj. beklagansvärd, som är att gråta åt. Vb.

Grädda, v. n. träta, söka gräl. Sdm.

Grättas, v. d. gråta litet. Dl. (Mora).

Grättnas, v. d. vara ratsam på mat. Ög.

Gröta, v. a. förarga, förtreta. Sm.,dls. Fsv. *gröta,* v. a. bedröfva. St. Rimkr. 18, 2: "wy viliom ey marskins hierta gröta". Cod. Bur. s. 508: "mik gröter at glæþi". St. Rimkr. 37, 1: "en man war aldreg swa illa grötter"; fn. *græta* (*græti, grætta, grætt*), v. a. förorsaka tårar, åstadkomma gråt hos någon; *grøta* (*grøti, grøtta, grøtt*), v. a. id. F. VII, 42, var. 3; ffris. *grêta, bigrêta,* provocare, accusare (Richth., 783); bay. *gräten,* v. a. förtreta (Schm. 2, 124). GRÄBBE, m. gosse. Ul. (Enl. Ihre, DL. 61). Troligen föråldradt ord. Jfr fn. *greppr,* m. man. (Sæm. Edd. 1, 528, 558). S. *grebba, kläpper, kripp.* Grävlinge, m. 1) liten gosse; 2) liten karl. Sm.GRÄDDJENN, n. järn (liknande ett våfflejärn) att baka järnbröd på. Dl. (Mora). Af sv. *grädda,* v. a.

GRÄE, s. *gro.*

GRÄJA, *gräje, gräjer, gräjna, gräjnsamt,* s. *grejd.*

GRÄJM, n. sot; brand i säd. *Grim,* n. id. G. Fn. *krím,* n. a) rimfrost; b) sot; fe. *krym,* sot.

GRÄIPA, s. *gripa.*

GRÄLA, v. n. 1). Måhända att detta ord är freqventativum af *gräva,* v. a. fodere, så att ursprungliga betydelsen egentligen är: gräfva ofta; 2) undor sökandet efter något kasta hit och dit, hvälfva om, hopröra, hopblanda. ”Gräla inte så ihop’et, utan ha hvart för se”. Vg. (Elfsb.). *Kraka i hop,* v. a. 1 id. Vg. (Skarab.); 3) gräla. Riksspr. I denna betydelse har, enl. Unander (allmogem. s. IX), verbet i norra Ångermanl. stark böjning: *gräl, grol, grälä;* 4) vara löpsk; om hyndor. Dl. (Elfd.). Ns. *gröhlen,* v. n. larma, bullra (Richey, 81. B. W. B. 2, 549). Grälor, f. pl. bannor, förebråelser. Fl.(Nl.). Ns. *gegröl,* larm, skrik (B. W. B. 2, 549. Richey, 81); *graal,* larm. tumult (B. W. B. 2, 532).

Gräl-siäppa, f. löpsk hynda. Dl. (Elfd.). S. *siäppa.* GRÄLA I HOP, s. *grål.*

GRÄMES el. *grämjäs* (ipf. *-äsä*), v. d. gräma sig, sörja öfver något, ängslas. Vb. Fsv. *gramer,* adj. a) vredgad, gramse; b) bedröfvad; *gramska,* f. raseri. Spec. Virg. s. 81: ”wredhin mz sinne gramsko bedrøffwer thin hogh”; *gramskr,* adj. vred, gramse. L. c. s. 75; *græmia,* v. a. gräma, förtörna; fn. *gremja,* v. a. id.; moes. *gramjan,* vredgas. Grämja, f. förtret, harm. ”Slå grämja på en”, orättvist beskylla någon för något. Nb. (Lule). Fn. *gremi,* f. vrede.

Grämse, adj. svårmodig, grubblande. Bl. (Listers h.). GRÄN, *grän-ris, -segel, -skriko, -tåsskå,* s. *gro.*

GRÄND, s. *granne.*

GRÄNI, *gränjäs, gränna, gränntuar,* s. *grina.*

GRÄSA, *gräsja, gräsje, gräsjed, gräs-svard, gräsänk, gräsänka,* s. *gras.*

GRÄSGÄSLING, s. *gas* 1.

GRÄTTEN, *grättas, grättnas, grättun,* s. *gråta.*

GRÄVA (pr. *grävär,* pl. *gräve,* ipf. *grov,* pl. *grovu,* sup. *grävi*), v. a. gräfva. G. *Gråvå* (pr. *grav,* pl. *gravum,* ipf. *grov,* pl. *grovum,* sup. *grävið*). Dl. *Gräva* (ipf. *grov* el. *grävde,* sup. *gravi* el. *grävd).* Nk.; *gräva* (ipf. *grov,* conj. *grove,* sup. *graft*). Ög.; *gräva* (*grov, gräve*), N. Åm.; *grava* el. *gröv* (*grov, grövi*), Ume; *gräva* (*grov, grävi*), Bygde; *gräva* (*grov, grivi*), Löfånger; *gräva* (*grov, grövä*), Skellefte; *gräva* (*grov* el. *grävde; grävi*), Lule; *gråva* (*grov, grivi*), Calix; *grava* (grävde, gräft), Sk., bl. Fsv. *grafa, grava* (*grafva, græva*), ipf. pl. 3 pers. *grovo*); v. a. a) gräfva. S.S. 1, 173: ”the growo grafwena minne siæl”. S. Bern. f. 25 v. St. Rimkr. 207. VML. GL.; deraf *graf, græf,* f. grop, graf. S. Bern. f. 25 v.: ”han læt vp graf oc grof vp hona oc fioll j the graf". S.S. 1, 66, 198; *grava bakki,* m. brädden af en graf. UL. HL.; *gravalighre,* n. ett till fiskverks anläggande tjenligt ställe, troligen sådant, der vattnet är djupare och bottnen bildar en grop)(*vasalighre.* SML.; *gravare,* m. gräfvare. S.F.S. 4, 646; *grip,* f. graf. Tref. tidh. f. 152: ”thu wille wærdoghas att hwilas j trange grip som annor lik”; *gript, grift,* grift, graf. S.S. 1, 208; 3, 186. VML.; *gröpa,* v. a. urhålka: excavare. S.S. 1, 80; 2, 88; 3, 96; b) nedgräfva. VML.; c) begrafva. VGL. UL. S.F.S. 4, 7; d) ingräfva, inrista (bilder i sten o. d.); deraf *begrafva;* v. a. id. Alex. M.; fn. *grafa* (*gref, gróf, grafit*), v. a. gräfva; p.p. *grafinn,* exsculptus; fht. *graban;* mht. *graben;* nht. *graben;* holl., ns. *grâven;* fe. *grafan;* e. *grave;* ffris. *greva;* d. *grave;* moes. *graban* (*grof grobun, grabans*), gräfva; mlat. *gravare;* sp. *grabar;* pg. *gravar;* frans. *graver,* v. a. gravera: sculpere. Grav, f. 1) eg. grop, graf. Riksspr.; 2) däld. Dl. Fht. *grab,* n.; fe. *græf;* fsax. *grav.*

Grava-bakk, m. kyrkogård, begrafningsställe. Vb. *Grabakk,* m. id. VI. (Elfd.).

Gravbalk, m. jordremsa emellan tvenne grafvar för att hindra vattnet att komma på gräfvarne. Nk.

Gravi, adj, gropig; om väg. Mp.

Gravning, f. graföl, begrafningskalas. ”Tu ska va bra å kóm te vór på grävning”, var god och kom till oss på graföl. Fl. (Pargas).

Grav-syll, f. spisbräde. Vb. (Nordmaling). *Grav,* spisel, *syll,* bräde.

Grevja, f. däld. Hs. (Db., Bj.).

Grevning, m. gången mellan båsraderna i en kostall, hvarifrån spillningen utföres. Sk. (Ox., Skytts, Vemm.). D. d. *grevning, grævning,* id. (Mlb., DL. 176).

Grip, m. grop. ”Dä går i gripen mä lasset”. Kl. E. *grip,* liten grop; fsv. *grip,* f. graf. Tref. tidh. f. 152; s. ofvan.

Grób, m. grop, dike. S. Sk. *Grór,* f. Vb. *Gröb,* m. Hl. (Värö). *Grop* (pl. *gröper*), f. grop. Fl.(Nerpes). Fn. *gróf,* f., *gröf,* f.; d. d. *grob, grov;* fht. *grôba,* f.; mht. *gruobe,* f.

Gróba, v. a. 1 gräfva (grop). Sk. (Ox.); *gróva,* id. Sk. (Onsjö).

Groppä (pl. *gröppur*), t hålighet, grop på vägen. Sdm. *Grubbå,* f. urhålkning. Fl. (Öb.). Jfr nht. dial. *groppet,* adj. ojämn; om väg. (Lexer, 124).

Gruva, f. eldstad framför ugnen; stället i spisen der askan ligger, det innersta af spisen, askgrop framför ugnen. Åm.,dls.,bhl.,ög.,sm.,öl. *Grua,* f. Sk.,hl.,bl., NukkÖ, Wormsö. *Gruva, grova, askgrova, spisgrova.* Vg. *Grov* (def. *-a*), f. Jtl. *Gräua,* f. G. *Askgrav, askgråv,* f. grop för askan framför ugnen. Sdm. *Askgrav,* f. Dl. (Våmh.). *Baku-grav,* f. Dl. (Elfd.). *Gruv* (def. *-n*), f. Fl. (Nerpes); *gräve* (def. *-n*), f. Fl. (Öarne i Qv.). D. d. *grue,* ”ildsted, arne, arnested”; n. *gruva, grue,* id.; nht. *aschengrube,* f.

Gryvel, n. coll. små gropar. Kl. *Gröppel,* n. coll. många smågropar eller håligheter på vägen. Sdm. Mht. *grübel,* m. hålighet: ”ez vriuset mich vil übel an miner hende grübel” (Ben. 1, 563); ns. *gruppe,* liten grop, vattenfåra på åker (B. W. B. 2, 553); nfris. *grüppel.*

Gräft (ipf. *-ä*), v. a. gräfva med hacka (*gräv*). Vb.,åm.

Gräusnä, f. spis, eldstad. G.

Gräv, n. hacka med smal spets; jordhacka, som nyttjas vid potäters upptagning. Vb.,mp., jtl.,åm. Detta redskap nyttjas af fattiga föratt nedmylla, rensa frän ogräs o. s. v. Deraf *pärgräv*, n. potatishacka. Mp. Fn. *gref,* n. hacka; n. *græv,* n. id.

Grävling, m. gräfsvin. Vm.,nk.,vg.,hl.,sk. *Gravsvin,* n. Sk. (Ox., Ing.); *gravso,* f. Sk. (Ox.). D. *grævling.*

Grävlings-hö, n. Lathyrus pratensis. Nk. (Enl. Wahlenberg. Fl. Su.).

Gräväl (ipf. *grävlä*), v. a. gräfva, söka. Vb.

Gröft, m. grop. Sk.,hl. D. *gröft.*

Grööp (ipf. *-ä*), v. a. hålka, göra ihålig. Vb. *Grypä.* G. *Gröpa,* v. a. 2 utgräfva, utskära, urhålka. Nb.,bl.

Gröp-hövel, m. spunthyfveL Bl.

Gröp-järn, n. urhålkningsredskap af järn. Fl. (Pargas).

Gröpning, f. den genom spuntning blifvande fördjupningen. Bl.

Gröp-yxa, f. sylyxa. Bl.

Gröv (ipf. *grov* el. *grövd,* sup. *grövä*), v. a. gräfva, gropa; mest om dikes-gräfning. Vb.

Gröv-skóvel, f. dikesskofvel. Vb. GRÖ, *gröevär, gröhull, grölig,* s. *gro.*

GRÖMFÄRDELIG, *grömfärdeligen, grömsyttinge,* s. *grum* 1.

GRÖNA, *gröne, grönn, grönpil, grönsjuka, grönske, grönskólling, grönsvär, grönt, grönvide,* s. *gro.*

GRÖP, *gröpa, grophövel, gröpjärn, gröpning, gröppel, gröpyxa,* s. *gräva.*

GRÖT, m. gröt. Rikksspr. *Gråit,* m. id. G. Fn. *grautr,* m. id.; d. *grød,* id. Origtigt härleder Ihre (gl. 1, 739) sv; *gryta,* f. olla, af *gröt,* m. puls; roten är fn. *grjót;* n. sten, emedan denna rätt ursprungligen kokades i urhålkade stenkärl, innan metallernas bruk var kändt. Gråit-flabb, m. 1) en som skorrar, läspar; 2) glupsk menniska. G.

Gråitä, v. n. läspa, skorra (d. ä. tala såsom man hade gröt i munnen). G.

Gröt-hövel, m. näsvis, oförsynt menniska, som tar skeden öfver hela fatet. Dls.,vg.

Gröt-malla, f. grötkräkla, grenig tallqvist att röra i gröten med. V. Dl. *Gråit-malla,* f. id. G. *Gröt-tåra, gret-tåra,* id. Hs.(Db.,Bj.).

Gröt-vigge, *gröta-vigge,* m. liten, tjock och fet gosse. Sm. (Enl. L—n). GRÖVLA, v. n. 1 ej kunna gå, ligga och sparka; om barn och fulla karlar. Sdm. Jfr *kravla.* Grövlä, f. en liten flicka, som ej kan gå, utan sprallar. Sdm. GUBBE, m. gammal man. Riksspr. *Gammel gubben,* m. def. hin onde. Sdm.(Ornö). S. *gumme.* Gubba, f. gumma. Runo, Wormsö.

Gubba-knarr, m. knarrig, kinkig gubbe. Bl., hl. (Karup).

Gubba-knórr, n. 1) kokadt dricka, jämnadt med mjöl. Sk.(Bara, Torna h.); 2) pl. kakor af hvetemjöl, mjölk, socker och ägg. Sk.(Onsjö). *Gubbaknórrar,* pl. id. Hl.

Gubbaskrälle, s. *skrälle.*

Gubbis, *-en,* m. liten gubbe. Sdm.,nk.,vg.,sk. Ordet brukas i Sdm af de yngre om gubben i huset, mest af sonen om fadren. ”Gubbisen vill så ha’e”.

Gubb-stol, m. stol af en urhålkad furustubbe, i hvilken gubbar bruka sitta. Dl. (Elfd., Mora, Våmh.). *Kabbstol,* id. Mora. GU(D), m. Gud. ”Gu bäre uss!” Gud nåde oss. Vg. (Södra Elfsb.). ”Gu sinne!” Gud välsigne! Sdm. Fsv. *guþ, gudh;* fn. *guđ;* fht. *godt, god, kot;* fe., e., ffris. *god;* moes. *guþ,* id. Guda sig, v. r. 1 vara eller vilja synas vara gudelig och andägtig. Vg.,dls.,sm.

Guda ut sej, v. r. 1 kläda sig prålande eller öfverlastadt (likt afguda- eller helgonbilder). Sk.,hl.,bl.

Gu(d)sbo**L**s-läsning, f. ungdomens läsning till den första nattvardsgången. Ög. (Ydre h.).

Gu(d)s-dö(d), interj. utmärkande förundran. Åland.

Gu(d)sfre(d)! Guds frid; helshingsord. Nästan allm. *Gu(d)s yn(d)e,* (Guds ynnest), *Gu(d)s hälle,* (Guds lycka), id. Hl.

Guds-lån, n. 1) Guds gåfvor, födoämnen i allmänhet. Vb.—sk. *Guss~lån,* n. spannemål. Fl. (Öb.); 2) årsväxt. Nb. (Råneå); 3) i nekande satser: smula, något litet. ”Inte ett Guss lån”. Nästan allm. N., d. d. *Guds lån.*

Guss-penning, m. städselpenning till tjenstehjon. Öl. Fsv. *goþs pænningar,* m. pl., *Guds pæninger,* m. ett slags fästepenning, som vid köp af lös egendom stundom gafs till kyrkan eller de fattige. Biærk. R. S.F.S. 1, 3 h.; fd. *gudz penning,* ”penge, som gives på hånden; fæstepenge”; d. d. *Gudspenge,* pl. ”fæstepenge, som gives tienistefolk” (Slesvik); e. dial. *Godspenny,* ”money given to a servant, who engages to serve a master for a term” (Hallamshire gloss. 44); nht. *gottespfenning;* frans, *denier de dieux;* it. *denario di dio.*

Jus-minne, *jussminne,* n. köpskål, undfägnad efter slutadt köp eller byte. Hs. (Db.), åm.,hj., nb. *Jukksminne,* n. id. Vb. GUD, *gutt,* m. pojke. Hl.. *Gutt,* m. id. Vg. (Marks h.). *Gut,* m. id. Vb.,jtL,dl. (Särna), mp., vl. *Göit,* m. barn. Åland. (Kökar). N. *gut,* m. pojke; d. d, (Slesvik) *gud, gued,* id.; finn. *kotti,* gosse, pojke. Jfr *kutte.* Gång-gutt, m. pojke som går omkring. Bhl.

Små-gutt, m. liten gosse. Dl. (Elfd.).

Vall-gud, m. vallpojke. Hl. (Värö). GUDA, f. hålväg, smal väg eller gång mellan två gärdesgårdar. Sk. (Harjager, Onsjö), kl. Jfr gael. *geodha,* trång däld.

GUDINGE, m. ejderhanne. Ög. *Gudunge,* m. id. Sdm.; *gudinge, gudunge,* m. id. Fl. (Nl.).

GUGA, s. *guva.*

GUKK, m.1) liten hop, hög, hvolm. Hs.(Db.); 2) liten klimp, klick. Mp.

GUKKA 1, v. n. 1 hemligen omtala. ”De gukkar om att han ska göfta se mä’na”. Sk. (Ox., Skytts, Onsjö). *Gokka,* id. Sk. (Lugg.). *Gugga,* id. ”De guggar te att -—”. Sk. (Ing.) *Gukkas,* v. d. 1 id. Bl. *Gokkas,* id. Sk. (N. Åsbo). *Gokka,* v. n. 1) tala gåtlikt om en sak. ”Gokka ur sej”; 2) gissa, utfundera. ”Ja kan inte gokka te dä”. Vg. (Elfsb.).

GUKKA 2, v. n. 1 böja knän fram och tillbaka. ”Gukka mä stolen”, sitta och gunga på stolen. Sm.

GUKKA, *gukhu—råg, gukku-skor,* s. *kuku.*

GUKKEL, *gukklig, gukklug,* s. *gog.*

GUL, adj. gul. Riksspr. *Gål.* Fl. (NK., Värö i Öb,). Fsv. *goler.* Spec. Virg. s. 119. Iw. o. Gaw. 263; fn. *gulr;* fht. *gëlo* (Graff 4, 181):

mht. *gël* (Ben. 1, 497); nht. *gelb;* nht. dial. (Kärnten) *gel* (Lexer, 112); fe. *gealeve, geoleve;* e. *yellow,* id.; lt. *gilvus, gilbus,* ljusgul; ryss. *geltji* el. *góltoi,* gul; it. *giallo;* sp. *jalde;* frans. *jaune,* id. Grimm (gr. 3, 55) uppställer ett förloradt starkt verb *gilan, gal, gelun, gulans,* flavere. Gula-låker, n. kabbalök: Caltha palustris. Hl. Fn. *laukr,* m.

Gula-rod, m. morot: Daucus Carota. Sk.,hl.

Gulbening, m. den som första gången besöker en stad, marknadsplats eller auktion och skall bestå ”en gulbenskanna”. Vl.

Gulbens-kanna, *gu**l**benskannä,* f. dryckeskalas, traktering, när något nytt fås, ett köp afslutes, ett ställe (t. ex. stad, marknad) första gången besökes. Vl.,sdm. *Gålbens-kanna,* f. id. Hs. (Db.).

Gulbens-kär (hårdt k), m. en som första gången reser på en trakt och derföre måste bjuda på något. Mp. (Häfverö).

Gul-hviva, f. Primula veris. Enl. Wahlenberg, Fl. Su. S. *hviv,* hufvudbonad.

Gul-spink, m. talgoxe: Parus major. Sm.,bl.

Gul-säve-urta, f. Iris germanica. Sk.

Gul-vide, m. Salix undulata. Sk. (Fries, Fl. Scan.).

Gul-ört, f. Sinapis arvensis. Ul.

Göling, m. 1) gröngöling: Picus martius; 2) näsvis pojke. Sm. (Östbo).

Guld, n. guld. Riksspr. Guldets namn är troligen af den gula färgen, likasom pers. *zer,* guld, af *zerd,* adj. gul. Jfr skr. *gaura,* a) adj. gul; b) subst. n. guld. På samma sätt synes lt. *aurum,* n. guld, ursprungligen hafva hetat *gaurum.* Fsv. *gull, gul,* n. guld. VGL. UL. ÖGL.; deraf *gulboen, gullboin,* adj. guldbroderad. S.S. 1, 252. S.F.S. 5, 75 (fn. *gullbuinn); gulboklare,* m. guldpokal. Spec. Virg. s. 175; *gulbokstaf* (*gwlbokstaff*), m. guldbokstaf. Cod. A. 13, f. 4 v.; *guldbonadher,* m. gyllen-kläder: vestitus auro intextus. S.F.S. 4, 803; *gulgærning,* f. guldarbete. UL.; *gulkar,* n. guldkärl. S.F.S. 4, 283. Hor. æt. sap. s. 10; (fn. *gullker.* Breta sögur, s. 180. Ann. f. n. Oldh. 1848); *gullad, gullat,* n. gyllene hufvudprydnad (fn. *gullhlađ*). GL. S. Oluffs saga, s. 15; *gullbelte,* n. guldbälte. S.F.S. 4, 581; *gullbradz, gulbradz,* gullprydnad, hörande till klädedrägten. Cod. A. 27, f. 82 v.: ”tholumodh ær swa som lyusande karbunkulus i gulbradzom ok swa som skinande gymsten”. Hor. æt. sap. f. 89 v.; *gullfingrini,* n. gullring. VGL.; (moes. *figgragulþ,* n. id.); *gullhofwud,* n. guldhufvud, kapitäl af guld. Alex. M.; *gullindi,* n. gyllene bälte. S.F.S. 7, 256; *gullklimp,* m. gullklimp. S.F.S. 4, 574; *gulklokka,* f. guldbjellra. Cod. A. 13, f. 4; *gullkrona,* f. gullkrona. S.F.S. 4, 228. St. Rimkr. s. 121 (= fn. *gullkóróna*); *gulkædhia,* f. guldkedja. S.F.S. 7, 95; *gullmynt,* n. guldmynt. S.S. 2, 256; *gullnæt,* n. (fiske)nät af guld. S.F.S. 4, 307; *gullæple,* n. gulläpple. St. Rimkr. s. 150 (fn. *gullepli*); *gulpæl,* guldtyg: pannus auro textus. Fr. af N. v. 466; *gulringher,* m. gullring. S.S. 2, 186; *gulringsfinger,* n. ringfinger. Cod. A. 13, f. 152 v.; *guldris,*

n. guldspira. S.F.S. 7, 187; *gulslingadher,* adj. virkad med guld. S.S. 3, 66; *gulsmiþer, gulsmedher,* m. gullsmed. UL. S.S. 2, 120. S.F.S. 7, 124; (fn. *gullsmiðr*); *gulsnøre,* n. guldsnöre. Spec. Virg. s. 57. Cod. A. 13, f. 4; *gulspan, gulspænne,* n. gyllene spänne. S.F.S. 7, 255, 260, Spec. Virg, s. 57; *gulstaver,* m. guldbokstaf. S.F.S. 4, 7 (fn. *gullstafr*); *gullsten,* m. ädelsten. Alex. M.; (fht. *goldstein,* id.); *gulwandher,* m. gullkäpp. S.S. 2, 100; *gulwæfrer,* m. gyllenduk: pannus auro textus. S.F.S 4, 112, 302; *gulæmbare,* n. gullämbare. S.S. 2, 185; *gyllenstycke,* n. gyllenduk. S.F.S. 5, 8, 97; *gylning,* f. förgyllning. GL. (fe. *gylding*); *gylter, gyltr* (p.p. af *gylla,* v. a. förgylla), förgylld. S.S. 1, 300; 2, 168. Fl. o. Bl. v. 530. Iw. o. Gaw. v. 1664. Kg. St. s. 113. S.F.S. 4, 282. St. Rimkr. s. 11, 150. S. Bern. f. 2. GL.; fht. *golth, colt;* fsax., fe., e., ffris. *gold;* nfris. *gôl, gul;* moes. *gulþ,* n. guld. Häraf:

Guldsmed, m. 1) eg. aurifaber. Riksspr.; 2) en skalbagge: Scarabæus auratus. Ul.

Gullabröd, n. vispbröd, glänsande af sammanvispade ägg. Vg. *Glasbröd,* n. id. Hs.

Gulla-vär, n. klart och vackert väder. Vg., sm. (Östbo).

Gullben, n. varg. Vg. *Gullben,* n., *gullfot,* m. Sm. (Vestbo). *Gullfötter,* m. pl. vargar och räfvar. Kl. *Gullfot,* m. varg. Bhl.,dls.,vg.,nk. ”Kallar du mej varg, Skall ja(g) vara dej arg; Kallar du mej gull, Skall ja(g) vara dej hul(d)”.

Gullblôma, f. Anthemis tinctoria. Nukkö. *Gulleblommor,* f. pl. Chrysanthemum segetum. Bl. *Etterört,* f., *Hålabäkker,* f. pl, id. Sk.

Gullfingrä, m., *gullfinger,* n. ringfinger, närmast lillfingret. Vb. *Gyllerfängrä, gyllerfeingrä,* n. id. Nb. (Cal.). *Góllfinger,* n, id. Nk. Fe. *goldfinger,* n.

Gullhanar, m. pl. Corydalis pumila. Koch. Ul.

Gullhandi, f. def. högra handen; utrop till barn. G. Jfr *bröhandi, säuphandi, vakkra hanna.*

Gullhöna, f. J. Mariæ nyckelpiga: Coccinella 2 & 7 punctata. Allm. *Gullhena,* f. id. Wormsö. *Jes-vallpika,* f, (eg. Jesu vallflicka), id. Dagö. *Jes-hena,* f. (eg. Jesu höna), id. Wormsö. *Gullkóddå,* f. (eg. liten gullko), id. *Gulipo,* f. id. Fl. (GK., Kb., P. i Öb.).

Gullibrand, m. ringfinger. Nk. N. *gullbrand,* m.

Gullkana, f. spricka åt alla håll på svag is, uppkommen genom tryckning. Ög. S. *kana* 2.

Gull-kas, in. vackert, guldgult barnhår. Man brukar detta ord vid tilltal till barn, sedan de blifvit väl kammade, äfven om håret har annan färg. Ordet användes dock mest såsom ett för barn smickrande utrop *gull-kas!* i motsats till *kladd-vas!* Vg. Uttrycket *gullkas* erinrar om det fagergula hår, hvilket så högt värderades af fordno så i nord som söder, der Homerus besjungit *ξανϑὸς Μενελάος* och Pindarus (N. 3, 41) *ξανϑὸς 'Αχιλεύς.* Fin. *kassa,* krusigt hufvudhår; nordtschudiska *kaas* el. *kasa,* hårfläta (Acta Societ. Scient. Fenn. 6, 88); skr. *kêsa,* hår (Bopp, vergl. gr. 1, 427);

Gullkasa, v. a. kamma; säges smekande, när man skall kamma små barn. ”Nu ska ja gullkasa dej”. Äfven säges då; ”gullkas! gullkas!” Vg. (Elfsb.).

Gullklókka, *gulklókka,* f. Trollius europæus. Runö.Gullklókker, f. pl. öronringar af guld. ”Hon braskar me’ gullklokkor i öronen”. Sk. (Ox.).

Gullkulla, f. Trifolium agrarium. Vg. (Eg. guldhufvud; s. *koll*).

Gullstol, m. ett säte, som två personer bilda derigenom att de hålla hvarandra korsvis i händerna. ”Sitta el. bäras på gullstol”, säges då ett barn sitter på två personers korsvis sammanhållna händer. Nk.,g.,bl.m.fl. D. d. *guldstol,* id.

Gull söta du! ömt uttryck vid tilltal. ”Gull söta du! hjelp mej!” Sdm. *Gulla söta däg!* id. Mp.

Gylla, *gjölla,* v. a. 2 eg. förgylla; berömma det som intet är värdt. Vg. Jfr fn. *gyllingr,* m. smickrare.

Gyllene klöver, m. blad af blåsippan (Anemone hepatica), hvilka begagnas såsom sårläkande. Ul. GULA, f. ett gammalt stokreatur; skinkmärr. Sm. (Östra h.), öl. *Kula,* f. id, ”Gammal kula”. Sk.,hl.,bl.,m.fl. *Strupknuta,* f. id. Nk. *Gule* (pl. *-r*), m. gammal häst "Den gamle gulen". Sm. (Östra h.), kl. (Stranda), öl. *Hästkuler,* m. pl. gamla hästar. Kl. Nht. *gaul,* m. häst; ns. *gûl,* m. id.; holl. *guil,* f. a) ungt sto; b) dumhufvud; lat. *caballus,* m. häst; deminutivum af lat. *cabo,* som

enligt Isidorus är ”grandis caballus”; nht. dial. *koob*, häst (enl. Döderlein, Lateinische synonyme und etymologien 6, 43); gr. *ϰαβάλλης,* m. häst (enl. Hesychius: ”***εργάτης ἵππος***)". Jfr *ankargula,* s. 10. Avun(d)sgu**L**a el. *åven(d)sgu**l**a,* f. afundsjuk, egennyttig menniska; föraktligt. Sdm. (Nästan föräldr.). GULLA, s. *gälda*

GUMMA, f. tacka, honfår. Sm.,kl.,öl. Det synes troligt att detta ord, likasom fn. *gumarr* (S. E. 1, 588, 3) och sv. *gumse,* m. vädur, härledas af fn. *gumme,* m. man, hvarom nämnes här nedan. Hos Virgilius kallas gumsen: arics, ovis maritus. Jfr *gimber.* Gummelamm, *gummlamm,* n. tacklam. Sm. (Uppviddinge), kl. (Stranda, Tjust). *Sö-lamm,* n. id. Ög. (Ydre). Jfr *saud.* GUMME, m. 1) eg. man. Denna ordets ursprungliga betydelse, som finnes qvar i sv. *brudgumme,* m. brudens man, bekräftas af fornspråket och våra munarter; 2) gudfader, karlfadder. Dl. (Elfd.), g. *Gum,* m. id. Runö. *Gubbe,* m. id. Dl. (Mora); 3) nom. pr. ett vanligt karlnamn i Blekinge och Småland. Fsv. *gubbe,* m. gammal man, gubbe (Reuterdahl, Ordspr. 627); fn. *gumi,* m. a) homo, vir; b) vir, feminam ducens in pompa nuptiali; c) sponsus; fe. *guma,* m. homo, vir; fsax. *gumo, gomo;* fht. *gomo;* mht. *gume, gomo,* id.; e. dial. *gome,* man; fsax. *gum-kunni,* menniskoslägte; fe. *gum-cyn,* id.; moes. *guma,* m. man; *gumakunds,* adj. manlig (till könet); lat. *homo,* m. man, menniska. Det är troligt att det urgamla ordet *gumme* haft en biform *gumbe* (jfr fsv. *dumbi, stumbli, stubbi),* hvilket genom ljudsämjning af *mb* blifvit *gubbe*, och att det qvinliga motstycket *gumma* äfven hetat *gumba,* hvaraf *gubba,* f. gumma. Runö, Wormsö. N. *gubbe,* m. karl; fin. *kummi,* fadder (lånadt från nordiska tungan). S. *gubbe,* sid. 220. Gumma, f. 1) hustru. ”Min lilla gumma!” smeksamt. Allm.; 2) gudmor, qvinnofadder. Dl. (Elfd., Mora), g., Runö. N. *gomme,* f. hustru; e. dial. *gome,* f. gudmoder (Dief., wb. 2, 417). Enär *gumme* ursprungligen betyder man: homo, vir, är det otvifvelaktigt att den qvinliga vederliken *gumma,* f. häraf är bildadt och ursprungligen betydt qvinna. Derföre misstager sig Diefenbach (l. c), då han förmenar att sv. *gumma,* f. som i vårt riksspråk betyder gammal qvinna: vetula, ej är befryndadt med *gumme,* m. man.

Gumm-bele, m. farbroder eller morbroder, som stått fadder åt någon. Dl. (Elfd.). S. *bil* 2, s. 32.

Gummbrä, v. n. stå fadder. S. G. (enl. P. A. Säve).

Gummoran, f. def. gudmodern; ett vanligt tilltal till alla äldre qvinnor. Bl. (Östra h.). GUMBARE, *gumbar-stain,* m. ankar-sten (med tåg och klubba) vid fiske på grundt vatten. S. G. (enl. P. A. Säve). Gumbrä, v. n. sålunda fiska. S. G. (enl. P. A. Säve). GUMP, m. 1) eg. bakdelen på menniskor. Riksspr. *Gomp,* m. id. Vb.; 2) liten gosse, som springer i skjortan; smeksamt. ”Min lille gump (el. gumper)!” Sm. Fn. *gumpur,* m. podex; fht. *goffa,* f. rumpa: clunis. Gimpa, v. n. 1) eg. vrida med gumpen; 2) sages om hvarje dylik vacklande rörelse. S.Sk. (Ox.). Betraktar man mht. *gimpen* (*gamp, gumpen*), v. n. hoppa, springa; drifva spektakel; *gampen,* id.; *gumpen,* v. n. hoppa, springa, dansa (Ben. 1, 526), och tager i öfvervägande våra landskapsord *gimpa, gumpa, guppa* m. fl. synes det vara sannolikt att i fsv. fordom funnits ett starkt verb *gimpa, gamp, gumpit,* hoppa, springa. Formen *gamp* eller dess ättlingar äro dock ej spårade.

Gumpa, v. n. 1 springa och vicka med bakändan: cursitare, nates jactando; springa omkring tungt och ovigt. Allm. *Gomp* (ipf. *-ä*), skumpa, guppa. Vb.,jtl.,fl. Bay. *gumpen,* v. n. ”sprünge, lustige sprünge machen” (Schmeller 2, 43); kärnt. *gump'n,* id. (Lexer, 127); öster., swz. *gumpen,* id. (Höfer 1, 337. Stalder 1, 495).

Gumpa-kärra, f. liten kärra, som brukas till mergling o. d. Sk. D. *gumpekærre.*

Gumpdryg, adj. 1) bred öfver gumpen. Ög., m. fl.; 2) lat och beqväm; om menniskor. Sdm.

Gupp, n. 1) hopp. Sm.; 2) galopp. Öl.

Guppa, v. a. 1) hugga af svansen, stubbsvansa. Vg.,sm. (Vestbo); 2) hämnas, skada. ”Ja ska guppa dej”; om stark hämnd. Dls.,vg.

Guppa, f. siklöja: Coregonus albula. Dls.

Guppen, m. def. stubbsvansad häst. Bhl.

Gupphuggen, adj. stubbsvansad. Sm. (Vestbo). *Guppig,* adj. id. Bhl. GUMMRA, v. n. 1 smått gnägga; om hästar. Vg., sm. (Vestbo). S. *homra.*

GUMMSA, v. n. 1 tugga sakta och länge med tandlös mun. Bl.,kl,,m.fl. *Gämmsa,* v. n. 1 id. Ul.; *gämmsla,* v. n. 1 id. "Sitta ä gämmsla". Nk., sdm.; *gämla,* v. n. 1 id. Jtl. *Mummsa,* v. n. 1 id.Bl.,m.fl. Af sv. *gom,* m. palatum; fn. *gómr,* m.; fht. *guomo, goomo;* nht. *gaum;* fe. *goma;* e. *gum,*

id.; jfr d. *gumle,* v. n. tugga; skr. *gam,* att äta. S. *gamsa.*

GUNGSA, *gussa,* s. *ganga.*

GUNNE, *Gonne,* n. pr. Gunilla. Öl. Jfr fn. *Gunnr,* f. bellona. Vsp. 28.

GURRING, s. *går.*

GURKA, f. 1) eg. gurka: cucumis. Riksspr.; 2) liten fet flicka ellor gumma. "Dä ä e lita gurka". Sm. *Görka,* f. tjock, ovig qvinna. Ög. Nht. *kurke,* gurka. Górki(g), adj. tjock och ovig; om qvinnor. Ög. GURKÄDRAJARÄ, m. korkskruf; eg. korkutdragare. G.

GUSA, v. n. 1) lysa på afstång. Hs. (Db., Ljusdal). *Gläsa,* v. n. id. Hs. (Db.); 2) se bra ut, hafva ett vackert utseende; om menniskor och tyger. Hs. (Ljusdal).

GUSE, m. tok, narr. Hl., sk. (Bjäre). Jfr fn. *gussa,* v. n. sladdra, prata tok; af *gassi,* m. a) gås; b) oblyg sladdrare. S. *gosa.*

GUSLA SEJ, v. r. 1 utan skälig anledning jämra och beklaga sig. "Dä ä en rikti(g) gusla; hon guslar sej allti". Sk. (Onsjö, Torna). Jfr *gysa, gåsa sej.* N. *guse,* v. n. rysa vid. Gusla, f. fruntimmer, som utan skälig anledning jämrar och beklagar sig. Sk. (Onsjö, Torna).

Guslig, *kuslig,* adj. pjunkig, pjåskig. "Dä ä sä gusligt". Sk. (Ljunits, Ing.). *Kusli(g),* adj. som jämrar sig för allt. Vb. GUSLA, *gusleri,* s. *kukkla.*

GUSSPENNING, s. *gud.*

GUST, *gusten, gustig,* s. *gåsa.*

GUTE (pl. *Gutar*). m. Gotländing. G. Fsv. *Guti* (pl. *gutar*); fn. *Gotar, Gautar,* m. pl. Gutland, n. Gotland. G. Fsv. *Gutland.* GL. GUTT, s. *gud.*

GUTTAR, s. *god.*

GUVA, v. imp. 1 blåsa. *Góva* el. *gvóva,* id. "He gvöve värst ur basto", det ångar varmt ur bastun. Hs. *Gova, gåva* el. *guuv* (ipf. *vä*), v. n. blåsa; ånga ifrån sig, imma, afdunsta. "Hä gova kallt, varmt", det blåser kallt, varmt. "Hä gåva så godt", det dunstar så godt. Vb.,nb. (Calix), fl. (Öb.). "He gåvar åv hästin", det ryker från hästen (nämnl. då han är varm). Fl. (Öb.). Fn. *gufa,* v. n. utdunsta, ånga; *kæfa,* v. a. qväfva; n. *gova,* v. n. ånga, ryka. Guva, f. vind, väderil. Hs. (Bj.). *Guvä,* f. ett regnmoln som hastigt far öfver himlen. Åm.

Guvta, v. n. 1 blåsa. Mp. *Gååfft* (ipf. *gåvtä*), v. n. dofta, lukta. "Hä gåvtä så godt", det luktade så godt. "Hä gåvtä bara bränvina bothi mónnom å'n", det luktade bara bränvin från hans mun. Vb.

Gäla (ipf. o. sup. *gåla*), v. n. blåsa. "Hä gåla nalta". Vb.

Gåva, f. ånga (från en kokande gryta), imma. Hs.,åm. *Gåva, gåve, guvu, guve,* f. id. Nb.,vb. *Gåv,* f. id. Fl. (Öb.). *Guga,* f. id. Åm.(Själevad). Fn. *gufa, geyfa,* f. ånga, dunst; n. *gova, govu,* f. id. Jfr gr. *καπνός*, rök: lett. *kûpêt,* v. n. ryka, ånga; lit. *kwêpes,* ånga, *kwepti,* att ånga, osa.

Gåvla, v. n. 1 dunsta. Hs. (Norrala).

Rig-gåva, f. orkan. Dl.

Vär-guva, f. hastigt påkommande blåst, väderil. Hs. (Bj.). *Vär-iling,* m. id. Hs. (Db.). GUVVEL, n. en som ej riktigt kan gå; ragglig varelse; om folk och fä. Hs. (Db.). Guvvlug el. *guvvlet,* adj. som ej kan gå riktigt, ragglig. Hs. (Db.). GVADD, s. *kvadd.*

GVAL 1, s. *kval.*

GVAL 2, s. *val.*

GVALV, s. *hvälva.*

GVAM, s. *vamb.*

GVANN, s. *vand.*

GVARJ, m. varg. Vb.

GVAVÄL (*vaväl* i st. f. *vavla*), v. n. prata, sladdra. Vb. N. *vavla.*

GVERJ, f. vidja, vriden björkqvist. Vb. Jfr frans. *verge,* f. vidja; lat. *virga,* f. tunn, grön gren, vidja (af *virere,* v. n. grönska).

GWIMSA, *gwinsame,* s. *hvimsa.*

GVORK, *gvorkdag, gvorkliten,* s. *orka.*

GVORMAT, s. *gorma.*

GVóRR, m. orre: Tetrao tetrix. Vb. Fn. *orri,* id.

GWÄKJA, v. n. 1) bräka; om får och getter; 2) skrika; om barn. Hs. (Db.). Gwäk, m. skrikig barnunge. Hs. (Db.). GWÄLLA, s. *hvälla.*

GWÄLVA, s. *hvälva.*

GVÄTT, *gvätta, gvättu,* s. *hvättja.*

GYGGLÄ, v. n. gurgla. G. Jfr? fn. *gjögl,* n. vatten. GYKKLA, s. *kukkla.*

GYLKA, v. n. 1 hicka (såsom rusiga pläga). Sm.,bl. S. *gölka.*

GYLLA, *gyllene klöver,* s. sid. 222.

GYLPÄ, v. n kräkas; eg. bryta sig när man skall till att kräkas. G. D. *gylpe,* id.

GYLLTA, *gylltegris, gyllter, gylltra,* s. *galdur.*

GYMMER, *gymmer-unge,* s. *gimber.*

GYNGA, *gyngna,* v. n. 1 kräla i stor myckenhet. "Dä alldeles gyngnade". Sm. (Kinnevald), hl. (Stranda).

GYNKEL, *gynkjel,* m. påse eller säck att plåcka ax uti. Sk. (Oxie, Vemmenhög, Luggude h.). Hos Ihre (DL., 65) anföres från Gotland *gynke-säkk,* taska; ett numera föråldradt ord.

GYNKELGOD, s. *dynkel. dynkelgod,* sid. 108, 109. *Dynkel, dynkelgod,* anföres hos Ihre (DL. s. 36) och Almqvist, sv. gr. s. 420, men äro likväl osäkra ord, som numera troligen ej höras.

GYNNA 1, v. a. 1 1) eg. favere. Rikssppr.; 2) smickra. Bhl. (Elfs.). Ordet är troligen lånadt från tyskan; fht. *unnan* (ipf. *onda*), concedere, dare, tribuere, *gaunnan,* unna (Graff 1, 271);

deraf nht. *gönnen,* id.; fht. *unst,* m. ynnest, gunst; nht. *gunst,* id. (*g* är följaktligen præfix); holl. *gunnen,* v. a. gynna, förunna; ns. *gunnen,* id. (B. W. B. 2, 557); fsv. *unna* el. *undha* (pr. *an,* ipf. *unte* el. *wonte,* imper. *un*), v. a. a) älska. Alex. M. v. 2596: "parmenius swa heet en man philippo læke han illa an"; deraf *avund,* f. ovänskap, fiendskap. LL.; *avundas,* v. d. mistycka, förtryta. ÖGL.; *avundsfullir* (*afwndzfullir, awnzfullir*), adj. afundsfull. Sv. Pr. K. f. 27 v., 29; *avundsiuker* (*affwndhsywker*), adj. afundsjuk. S.S. 3, 164. Hor. aet. sap. f. 180 v.; b) unna, låta få eller behålla, medgifva. UL. SML. GL. Hor. æt. sap. f. 137. Didr. af B. 12, 58, 112. Alex. M. v. 2622; c) förskaffa, tillskynda VGL.; fn. *una* (uni*, unda, unat*), vara nöjd, glädja sig, njuta; *unna* (*ann, unna, unnt* el. *unnat*), v. a. a) gynna, älska; b) medgifva; n. *unna,* v. a.

unna, tillstädja, medgifva; d. *unde,* id.; fe. *unnan,* v. a. a) älska; b) medgifva; moes. *ansts,* f. gunst, nåd; fht., fsax. *anst* f. id.; fn. *ást,* f. kärlek, ynnest; *vann,* adj. vacker, vän. *vinr,* m. en vän; skr. *ven* el. *van,* att älska; *vanas,* n. behag; *vena,* m. älskare; beng. *vanât,* vänskap (= fn. *vinátta*); pers. *an,* behag; lat. *venustas,* f. vänhet, behag; *Venus,* f. kärlekens gudinna.

GYNNA 2, v. a. 1 gödsla. Sk. (N. Åsbo, Järestads, Gärds, Oxie h.). Ordet är troligen samma som föregående: s. *gynna* 1. Jag kan likväl ej underlåta att fästa uppmärksamhet på följande, som måhända torde vara befryndade med detta svenska landskapsord och dess ättlingar. Dakerom. *gunoin,* m. gödsel, dynga; *gunoire,* v. a. gödsla; slov. *gniti;* illyr. *gnjeti;* slov. *gniliti;* ryss. *gnity,*

att ruttna; fslav., ryss. *gnoi;* pol. *gnoj,* m. gödsel, dynga; slov., pol. *gnoj,* var, varig böld; mag. *geny,* var; moes. *gund,* n. id. Gynning, m gödsel. Dl. (Ohre), sk. (Gärds, Järestads, Lugg., N. Åsbo, Ox.). *Gjönn,* f. id. Vg. *Göning,* m. id. Vb.

Gönings-kas, f. gödselhög. Vb. (Skellefte). S. *kas* 4. GYNNE, n. väft, stickadt eller flätadt öfverdrag till ett stolsäte. Sk. (N. Åsbo, Ing.). *Gynge, gjönne,* n. id.; deraf *stolgynge,* n. sådan stoldyna. Sk. (Vemm., Skytts h.). *Gjönne, stolagjönne,* n. id. Sk. (Lugg.), bl. *Göinge,* n; stickadt eller väft ylletäcke, som lägges på stolar eller bänkar. Sk. (Ox., Gärds, Vemm.). I Skåne är det på många ställen brukligt att den, som förrättar auktioner på landet, får till skänks den stoldyna. på hvilken han vid sådana tillfällen sitter.

GYNNA (inf. *gynndä*), v. a. begynna. "Dä gynnar bleikna pa vatnet". G. Gynning, m. begynnelse. G. Dessa ord hafva uråldriga språkfränder, af hvilka några här skola anföras. Fe. *gynnan, ginnan,* v. a. begynna: fht. *bi-ginnan, in-ginnan;* nht., holl.,

nfris. *beginnen;* fsax. *biginnan;* e. *begin;* ffris. *biginna* (en gång utan præf. *gundt,* begynnte): d. *begynde;* moes. *du-ginnan* (*gann, gunnun, gunnans*), id. Man har anledning att antaga frändskap med gr. ***γί-γνεσϑαι***, a) blifva; *α)* födas; *β)* uppstå; *γ)* inbryta; om tid; b) gestalta sig annorlunda; c) gå, komma; lat. *gignere,* föda, frambringa; gael. *gin, gein,* id.; cy. *gennid,* m. födelse; lit. *gymis,* m. id.; skr. *gan,* gignere; *gantu,* m. creatura, animans; *ganitr,* m. genitor. Ihre (gl. 1, 162) deremot omfattar Junii åsigt, som tvifvelsutan ej är riktig, att *gynna,* begynna, är att hänföra till fe. *ganga, gan,* gå, likasom lat. *ingredi,* ingå, äfven betyder, inlåta sig i, begynna: ingredi in orationem. Cie. Phil. 7, 3; ingredi in sermonem, Cæs.; vere ingresso, vid vårens början. Luc. 10,224; ingredi dicere. Cie. Att. 15, 11, erinrande om att vi i svenskan säga *ingång,* m. begynnelse, af *ingå,* v. n. begynna. GYSA (ipf. *gyste*), v. n. rysa. G. Jfr n. *guse,* v. n. rysa vid: "han gusa a kvide mot di" han har icke mod dertill; d. *gyse,* v. n. rysa; *gys,* n. rysning; nfris. *guwsje,* v. n. rysa vid, grufva sig för; moes. *us-geisnan,* förskräckas, förvånas *usgáisnan,* förskräcka, bringa ur fattning. Jfr *gåsa sej, gåse.* Gysning, f. rysning, G. GYTTLARE, *gjöttlare,* s. *gjota.*

GÅ, jemte deraf härledda ord, s. *ganga,*

GÅFT, *gåkken, gåkkna ti,* s. *gäpn.*

GÄJ, s. *gö.*

GÅJMÄ, v. a. gömma. "Gåima bo", eg. gömma bo; leka gömma; en barnlek. "Tälä-gåime" m. id. "Tälä-stulenn", id. *Spytt-vägg,* f. id.; eg. då man spottar för sig på en vägg, der boet är. G. *Gäma.* Dl. *Gimma* (*gimde, gimt*). S. Sk. Fsv. *gøma,* v. a. a) iakttaga, gifva akt på. UL. S.S. 1.4. Kg. St. s. 30; b) bevara, taga vara på. 5.5. 1, 3. Cod. A. 29, f. 117 v.: "værna ok gøm alla troande a thik; c) förvara, bevaka. Kg. St. s. 48, 157. Sv. Pr. L. XX, s. 60): "gomande sith fæa"; (af *göm* [*gööm*], m. uppmärksamhet. St. Rimkr. s. 30. S. Oluffs saga, s. 60); *gøma,* f. a) förvar, vård. VGL. UL. S.S. 1, 68, 105; deraf *landgøma,* f. landets förvarande eller skyddande (för fiendtligt infall). UL.; *siælagøma,* f. själavård. Sm. Kb. Sv. Bib. K. f. 87 v.: *siælagømare,* m. själasörjare. Cod. A. 49, f. 240; *vangøma,* f. vårdslöshet. LL.; b) vakt. St. Rimkr. s. 20; *gømare, gömari,* m. vårdare. S.S. 1, 62; 3, 24. Sv. Pr. K. f. 44. Sv. Pr. L. LIX, s. 14. Cod. A. 29, f. 147; deraf *α) kirkiugömari,* m, kyrkvärd. ÖGL,; *β) klædhagömare,* m. klädvårdare, garderobvårdare. S.S. 3, 15; *gømerska,* f. vårdarinna, bevararinna. Hor. æt sap. f. 87: "iomfrudomsins gömerska"; *gømilse,* f. vård. S.S. 1, 10; *gømin,* adj. sorgfällig. UL. (= fn. *géyminn,* sollietus, qui fide custodit); *gömogods,* n. gods, nedsatt i förvar hos någon. Spec. Virg. s. 136; n. *gauma,* v. a. gifva akt på, lägga märke till; *gaum,* m. uppmärksamhet; fn. *gaumr,* m. id.; *geyma,* v. a. bevaka, vakta, beskydda; fht. *goumen,* attendere, animadvertere, procurare (Graff 4, 205); swz. *gaumen, gomen,* förutse, gifva akt på; vakta (Stalder 1, 430); fe. *gyman, geómian, gêman,* vakta, ombesörja; fsax. *gômian, gômean;* skot. *yeme;* nordengl. *goam,* "to look after, provide for"; bay. *gâumen,* gifva akt på, bära omsorg för (Schmeller 2, 47); d. *giemme,* gömma; moes. *gaumjan,* se, blifva varse; lett. *gaumâ nemt,* varseblifva, *gaumêt,* gifva akt på, *gaumigs,* uppmärksam; skr. *çam,* videre, conspicere. Gömgäten, adj. som gerna gömmer något. *Gömsen,* adj. id. "Han ä inte gömsen". Sm. (Östbo).

Gömmer, m. förbehållsam, sluten person. Sdm.

Gömsl, f. gömställe, förvar. Vb. *Gömsle,* leken "kurra gömma". Kl.

Vånga-gömmare el. *vångagemmare,* m. ängvaktare; den som har uppsigt öfver ängarne under sommaren, då kreaturen äro på bete å byns samfälda ängar. Sk. S. *vång.* Fn. *geymir,* m. vårdare; fd. *gømere;* swz. *gäumer* (Stalder 1, 431); bay. *gaumer,* id. (Schmeller 2,47). GÅL, *gålbenskanna,* s. *gul.*

GÅ**L**Å-PAPPER, *gå**l**fallin, gå**l**före, gå**l**kummin, gå**l**-milla, gå**l**sbo, gå**l**sam, gå**l**va**l**,* s. *gard.*

GÅLEN, *gåli, gålin, gålis, gåll, gålle, gålätt,* s. *ganga.*

GÅLL, *gålla, gållerhamp, gållgåen, gållko, gållna, gållra, gållstreppa,* s. *galdur.*

GÅLL (ipf. o. sup. *-a*), v. n. spotta slem. Fl. (Nerpes, Kb., GK., NK., P. i Öb.). Af fn. *gall,* n galle; fht. *galla* (Graff 4, 180); fe. *gealla;* jfr gr. ***χολὴ***.

GÅLÅS, adj. liknöjd, vårdslös. Dl. (Mora, Elfd., Lima). Fn. *gálauss,* id. (*gá,* f. [af *gá, gáda, gád,* v. a. aktgifva]; *lauss,* adj. lös); jfr holl. *gade,* f. omsorg, uppmärksamhet.

GÅMSÄ, adj. sprättaktig. *Gåmsättär,* adj. id. Åland. (Kökar). Jfr *gams.* Gåms-härr, m. sprättig herre. Åland (Kökar). GÅNDER, s. *gangel.*

GÅNGA, *gånge-le'n, gånge-rea, gångfisk, gång-led, gångås,* s. *ganga.*

GÅNN, i talesätten: *min gånn! nej gånn!* ja, min sann; vid bekräftelse. Sk., bl.

GÅR, n. 1) smuts, gorr i kreaturs inelfvor eller tarmar; orenlighet, i synnerhet affall vid slagt. Nb. (Ö. Cal.), vm.,nk.,ög.,fl. (Nl., Öb.), bl. (Värö). *Gor, gur, gör,* n. Dl.; *gäur, gur.* n. G.; *gor, gårr,* n. Vb.; *går, gor,* n. Sm.; *gör, gur,* n. Åm.; *görr,* n. Vg.; 2) var, blodvar. Nb.,vb.,mp.,hs.,vm.,sdm., vg.,sm.,kl.,hl. *Gaur, gur,* G.; *gör, gur,* Åm.; 3) jäst. Sk. (Karaby i Harjagers h.); 4) strunt. "Hä va bara gårä", det var bara strunt, odugligt. Vb.; 5) något som är mycket styggt. "Ditt går!" du som är så elak! du stygging! Sdm.; 6) blötjord, jäsjord. Nk.; 7) sammansatt med andra ord ökar det bemärkelsen och betyder: alldeles, helt och hållet. Nb.,vb.,jtl.,mp.,hs.,ul.,sdm.; deraf a) *går-blöt,* adj. alldeles genomblöt. Mp. *Går-bläut,* Nb.; *går-blot,* Vb.; *går-blet,* Hs. (Db., Bj.); *gărr-blöt,* Ul. Fn. *gorrblautr;* n. *gorblaut,* id.; b) *går-elak,* adj. rysligt, elak. Sdm.; c) *går-lat,* adj. genomlat. Nb.,vb.,jtl.; d) *går-lärd,* adj. spräng-lärd. Mp.; e) *går-mätt,* adj. öfvermätt. Sdm. (Björkvik); f) *går-snål,* adj. genomsnål, smutsigt snål: sordide tenax. Nb.,vb.,jtl.; g) *går-snäll,* adj. mycket snäll. Sdm.; h) *går-stark,* adj. ofantligt stark; om menniskor och redskap. Sdm.; i) *går-stinn,* adj. mycket stinn. Sdm.; k) *går-stygg,* adj. gement stygg. Nk.,sdm. *Gårande stygg,* id. Sdm. (Dalarö, Björkvik). Fsv. *gor,* n. gorr, det som finnes i kreaturs tarmar. VGL.; deraf a) *gorbötir,* f. pl. böter för sår eller dråp å kreatur. VML.; b) *gorbötning,* f. i. q. *gorbötir,* VML.; c) *gorkætti,* m. gömställe, der stulen boskap af tjufven förvaras. ÖGL.; d) *gorunda,* v. a. såra (fäkreatur) så att tarmarne skadas och gorret kommer ut genom såret. SML.; e) *gorvargher,* m. boskapsdråpare; så kallas den som hugger ned annans boskap. VGL.; f) *gorþiuver* (*gör þiufver, gur þiufver*), m. boskapstjuf; fn. *gor,* n. den till hälften eller helt och hållet smälta födan i kreaturs inelfvor; fd. *gur,* n. id. (Skåne L. 9: 8); d. d. *gor,* n.; n. *gor,* n. id.; fht. *gor,* n. dynga (Graff 4, 236); mht. *gor,* n. id.; *gorach,* n. gödselhög (Ben. 1, 530); swz. *gur, guhr,* m. "dunger, frischer koth des rindviehs" (Stalder 1, 498); nht. *gare, gahre,* f. dynga; ns. *gâre,* id. (B. W. B. 2, 484); fe. *gor, gore,* a) exkrementer; b) blod, blodvar; wal. *gor,* m.

blodvar; ir. *gaorr,* smuts i inelfvorna; e. *gore,* blodlefver, lefrad blod: frans. *gourme,* "ausbrechende unreinigkeit" (Diez, wb. d. rom. spr., s. 647): holl. *goor,* adj. förderfvad, härsken, sur; *goorachtig,* smutsig; *goor mensch,* m. smutsig menniska; sp. *gormar,* v. a. utspy; e. dial. *to gorm,* nedsudla; baskiska *gorotza,* dynga; fin. *kura,* träck, flytande gödsel; *kurainen,* träckig; skr. *gû,* göra sitt naturbehof; hindost. *gûr,* gödselhög, *gûrâ,* sopsmuts; pers. *göh,* menniskoträck; kurd. *ghu,* orenlighet, träck; arm. *go,* träck; georg. *gubn,* id. Beslägtade med vårt ord är slutligea *guano,* fogelträck. Grimm (gr. 3, 57) förmodar att fht. *gor*, gödsel, hörer till fn. *gjósa,* eructare, hvilket icke är troligt, utan är det snarare befryndadt med mht. *giren* (*gar, gâren, gegorn*), v. m jäsa (Ben. 1, 529); nht. *gähren,* id. Jfr *gäras.* Gara-il, *-ä,* n. häftig, regnig väderil. Vb.

Gara-ver, *-ä,* n. fult, regnigt väder, oväder. Vb. *Górmväder,* n. obehaglig väderlek med regn, snöyra och storm. Fl. (Ingo).

Górm, m. 1) blandning af smuts och gorr;. orenlighet, innanmäte i fisk; deraf *fiskegórm,* m. Vb.,åm.,mp.; *grómm,* m. id.; deraf *fisk-, sillgrómm,* m. Vg.,sm.,kl.,bl.; 2) gyttja; 3) hvarjehanda våt blandning, oredig massa. Sdm. (hvarest ordet är neutrum); deraf *hopgormä,* v. a. 1 blanda samman till en oredig massa. Sdm.; 4) skräp, strunt, odugligt ting. Kl. (Stranda); 5) illa gjordt arbete. Vb. *Grum,* n. a) innanmäte i fisk (det som icke duger till mats); b) bottensats. G. *Grómm* (def. *-en*), m. grums, det fasta som fälles ur en flytande blandning; bottensats. Vb. (Nordmaling); *grómmäl,* n. id. N. Vb.; deraf *kaffe-grómm,* m. Vb. (Nordmaling), mp.,ul. Fn. *gormr,* m. a) dyig jordmån; b) innanmäte i fisk; *gróm,* inbiten smutsfläck; *grómr,* adj. smutsig; *grotti* el. *grutr,* m. bottenfall af fisktran; n. *gurm,* n. dy, grums.

Górma, v. n. 1 vara fult väder med regn, snöyra och storm. "Hä blåser å górmar obarbariskt". Fl. (Ingo).

Grunk, n. grums. Bl.

Grunkig, adj. grumsig. Bl.

Gryms, n. grums. Fl. (Nl.).

Gräumot, adj. grumlig. Fl. (Öb.).

Gåra, v. n. 1 växa hastigt; om trän. "Trät gårar å växer". Fl. (Öb.).

Gåra i sej, v. r. 1 äta glupskt och utan afseende på matens godhet. "Han gårär i sej hva(d) som heldst". Sdm, N. *gora,* v. n. ideligen äta, proppa i sig.

Gåras, v. d. 1 varas. Hs. *Gura säg,* v. r. 1 id. Åm. (Själevad).

Går-bälg, m. stor mage. Åm. (Ihre, gl.). *Gårvampel,* m. id.; skällsord. Nk. (Enl. D.D.). E. *gorbelly.* S. *vamb.*

Går-jord, f. blötjord, jäsjord. Vm. D. dial. *gurr, gor,* id.

Gårka, f. lös myrjord. djup dy på bottnen af en sjö. Åm. *Gurk, görsj,* f. id. Hj.

Gårker, adj. undersätsig;,: om unga manspersoner. Sdm. (Björkvik).

Går-kóa, f. sämre kåda, som ej duger att tugga. Mp. S. *kvåda.*

Går-lapp, m. Lapp, som användes att taga huden af kreatur. En sådan bor vanligen i hvarje socken. Hs.

Går-mark, m. 1) jäsjord, lerjord, som vid stark fuktighet kommer i jäsning; 2) sumpig mark. Nk.

Gåårm (ipf. *-ä*), v. n. 1) röra i smutsen; 2) ifrigt syssla med något, som dock ej duger eller mislyckas; göra dåligt arbete. "Han skull gårm å gjera ä yx-skaft, men hä vadht int för'n", han skulle försöka att göra ett yxskaft, men det blef ej (ɔ: lyckades ej) för honom. "Hvo gårm du vä?" hvad gör du för strunt? "Han gårmä å skull gjera ä skibäin, men hä vadht int för'n". Vb.

Gåro(g), adj. frodig, yppigt växande; om skog. *Gårså(g),* i.d (Kb., GK., P.).Går-påse, m. föraktlig benämning på en menniska som äter mycket, men till arbete är föga duglig: klumpig, smutsig, dålig menniska i allmänhet. Vm.,sdm.,nk.

Gåkra, v. n. 1 bära sig illa åt. Bhl. (Foss).

Gårra, m. struntkarl, lortkarl; dum menniska. Bhl. (Foss).

Går-skog, m. skog på sumpig mark, utan fullhet och kärna. Sdm.

Går-tall, m. martall, krokig tall utan fasthet och kärna. Vb.,sdm.,vm.,nk.,kl.,fl. (Öb.).

Går-tistel, m. Circium arvense. Ul.,sdm.

Gårug, adj. smutsig, oren. Nb. (Råneå). *Gåri(g),* adj. varig, full med orenlighet. Mp.,k1. *Gårut,* adj. 1) orenlig, smutsig. "Han jär gårut i syna"; 2) dålig, elak. "Hä jär en gårut kar". "Du har en gårut häst". "Gårut arbäitar", dålig arbetare. "Gårut vär"; 3) sjuklig. "Gårut dill helsen". "Ji jär int an gårut dill helsen", jag är något klen till helsan. Vb.

Goru(g), adj. 1) varig; 2) oren. Sdm., nk.; 3) vedervärdig. "Dä ä änna gorut te si på". Nk.

Gårut, adv. orent, dåligt. "Hä jär gårut gjodt", det är illa gjordt. Vb.

Gäurung (el. *guring*), m. 1) ung, omogen tall, utan fasthet och kärna; 2) pojksqvalp, omogen, kraftlös yngling. G.

Görbräkka (hårdt g), v. a. 2 stånga (kreatur) så att gorret går ut; om kor, får, getter. "Dóm har görbräkkt kona". Deraf *görbräkkt,* p.p. stångad, så att gorret framtränger genom såret Dl. (Ohre).

Gör-tjuv, m. boskapstjuf, som stjäl kreatur. Åm.

Slipgår, n. hvad som slipas bort af stålet. Vm.,vg. (Mark), kl. (Stranda). *Slipgör,* n. id. Hs.

Slipstensgår, n. smuts, orenlighet på en slipsten. Sm.,kl. (Bräkne).

Ugåligt, adj. n. mycket smutsigt, osnyggt. Hs. (Jerfsö, Norrala). U = o intens. GÅRA, f. safrand i trän; spricka, rand, strimma i trän. Vl.,dls.,vg.,ög.,nk.,sdm.,vm.,hl.,sk. *Gardar,* m. pl. safringar i trän. G. Fn. *gari,* n. spricka; n. *går, gåre,* m., *gåra,* f.; d. d. *gåre,* id. Gårig, adj. full med sprickor; strimmig; om trän och stenar. Vm.,nk.,kl.,sk.,bl. N. *gårut,* id.

Grov-gårig, adj. som har grofva sprickor; om trän. Sk.,bl. GÅRA-DEL, *gårdbo, gårdfara, gårdfari, gårdmann, gårdsfång, gårdsgev, går(d)syne, gårdsvar,* s. *gard.*

GÄRRÄ, *gurre,* m. gosse. Dl. (Efvertsberg och Dysberg i Elfd.). *Gårg* el. *gurg* (def. *-en*), comm. 1) gosse eller flicka; 2) plur. *gurgan,* barn i allmänhet. Hj. N. *gorre,* m. gosse; ns. *gör, göre,* litet barn; *gören-wark,* n. barnslighet, barnlek; *görensnak,* barnsligt prat (Richey, 78. Schütze 2. 53. B. W. B. 2, 528); nfris. *gör,* flicka (Outzen, 101); e. *girl,* id. Jfr swz. *gorsch,* m. barn (Stalder 1, 465); bret. *gour,* m. menniska, person.

GÅS, *gåsabakken, gåsagång, gåsakaku, gåseralle, gåsfot, gåsklining, gåssmör, gåsstut, gåständt, gäsling, gäss,* s. *gas* 1.

GÅSA, v. n. 2 blåsa, ånga, ryka, gifva en stark lukt eller värme från sig, utdunsta. Vg.,fl. (Öb.). *Gösa.* Dls. Fn. *gosa,* v. n. blåsa, pusta; *gustr,* m. vind, flägt; *gjósa,* eructare, effiare; n. *gosa,*

v. n. blåsa, pusta: *gjosa* (*gys, gaus, gose*), v. n. utströmma; om luft och vätska. Gust', v. n. 1 blåsa sakta. Jtl. Fn. o. n. *gusta,* v. n. blåsa, flägta.

Gust *(gåust*), m. het luftström (från en bakugn). Nb. (Cal., Råneå). N. *gust,* f. a) vindpust, luftström; b) en hudsjukdom (*alvgust* = elvblåst); fn. *gustr,* m. kall blåst, *gióstr,* m. id.; fe. *gâst,* m. halitus, spiritus: ir. *gast,* vindstöt.

Gusten el. *gustig,* adj. uppsvälld och gulblek i ansigtet: af sjukdom pussig, utan lifaktig ansigtsfärg. Sk. *Gusten,* adj. id. G., hl. Deraf *gulgustig,* adj. id. Sk. (Järestads h.).

Gåsa, f. 1) imma, ånga; 2) dimma. Fl. (Kb. NK., P. i Öb.). *Gåse,* m. id. Fl. (Kb. i Öb.). N. *gosa,* f. luftström: varm luftström.

Gåsi(g), adj. qvalmig. "Gåsit el. gåset vär". Ög. GÅSA SEJ, v. r. 1 rysa. Ög. N. *guse,* v. n. rysa vid. Jfr *gysa, gåsa.* Gåse, m. rysning. "Dä gekk en gåse över mej". Ög. *Gust, kust,* m. fasa, vidrig känsla vid att åse något. Vb. GÅSÄ, s. *gosa.*

GÅT 1 (def. *-a*), 1) dörrpost, falsen i en dörrkarm. Nb.,vb.,åm.,mp.,hs.,fl. (Öb.); 2) fogningen mellan två stockar i en vägg. Vb., dl.: deraf a) *döragåt,* f. svärd af trä, som insättes i den till dörröppningen afskurna träväggen. Vb.,fl. (Nl.); *dörigåt,* f. Fl. (Öarne i Qv.), *dörqåtane,* id. Fl. (Nerpes i Öb.); *dörrgåt,* f. Hs. (Db.); *dörgåt,* f. Mp. *Gåten* insättes i de mot dörr- och fönsteröppningarne afhuggna stockändarne, på det att de ej må vika åt någondera sidan, utan qvarhålla väggen lodrätt. *Svärd* kallas *enkel gåt,* f.; *dubbel gåt,* f. kallas *klöver-gåt,* f. Vb.: b) *filligåt,* f. är lika tjock som uthusväggen, i hvilken dörrkarmen slås in. Hs. (Db.); c) *fönstergåt,* f. fogning mellan stockarne vid fönster, att väggbjelken (*spri.* Hs. [Db.]) ej skall bugtas. Vb.,hs. Ordets böjning i Db. är denna: sing. def. *gåta,* pl. *gette,* def. *gettan.* Fn. *gátt* (pl. *gáttir*), f. a) dörr: "gáttir allar", hela dörren, hela ingången till huset. Hávam. 1; b) dörrpost. Finni Johannæi hist. eceles. Isl. 1, 496: *gáttar trè;* n. *gåt,* f. dörrfals, ram som omsluter kanterna af dörren; *dyragått,* f. fals i en dörrkarm, ramen som omsluter kanterna af dörren; fsv. *dorogæthi,* n. pl. dörrkarm. Sv. Pr. L. LIX, s. 151: "ther kunde iak oc ey inkoma förthy ath dorogæthin gingo badhin til saman oc stendde (stengde) mik alzstingx vte"; fn. *dyragætti,* n. pl. sublimen, cum limine et postibus"; *gætti,* n. cardo januæ, postis.

GÅT 2, n. löpskhet; om hundar och vilda djur. "Löpa i gåt": eg. om vilda djur, men äfven om karlar. Ög. *Gät,* m id. "Gå i gät", om brunstiga vargar. Sm. Fn. *gjóta* (ipf. *gaut,* p.p. *gotinn*), v. n. att föda, bringa foster till verlden; *geta* (*gat, getit*), v. a. a) erhålla, få; b) föda, afla: "geta börn". Vafþr. 33; *got,* n. fiskrom, fisklek; n. *got,* n. id.; *gyta,* v. a. o. n. utgjuta rom; om fisk; jfr skr. *gâta,* m. afkomma; hindost. *gót,* slägt, stam.

GÅT 3, s. *gäta* 3.

GÅT(A), v. n. 1 vara tvungen, finna sig föranlåten till, skola. "Gåtar 'an, så vill 'an". Fl. (Nerpes i Öb.).

GÅTE, s. *gatt.*

GÅUL, *gäul* el. *gjöjl,* v. n. 1 böla. "Kynnan

gjöyl", korna böla. Jtl. *Gjöla,* v. n. 1) böla, råma med gällt läte. Sm.,hl.,bl.; 2) tjuta; om vargar; 3) storgråta. Åm.; 4) knaka; om isen, som under stark köld spricker. "Sjön gölar". Sm. *Gjöl* (ipf *-a*), v. n. gråta, låta illa. Nb.,vb. Fn. *gaula,* böla, vråla; n. *gaula,* id.; d. d. *gaule,* skrika, gifva hals; ns. *gaulen,* tjuta, skrika (Schütze 2, 185); *jölen,* sjunga (Richey, 104); e. dial. *gowl;* bret. *gwéla,* gråta; gael. *guil,* gråta, tjuta. Gjöl, n. gråt, tjut. Vb. Fn. *gól,* n.; n. *gaul,* n. id.; ns. *gejaul,* tjut, *hunnengejaul,* hundtjut (Schütze 2, 185); ir. *gol,* gråt, tjut; hindost. *gul,* skrik. GÅV-ÖL, s. *giva.*

GÄALÖS, *gäalöshet,* s. *gäta* 2.

GÄDDPIGA, f. gäddunge. G. *Gäddslyngä,* f. id. Sdm. *Gädde-skotta,* f. liten (skuttande) gädda. Bl. (Mörrums, Asarums s:r). Fn. *gedda,* f. Esox lucius; d. *giedde;* nfris. *gêd;* skot. *ged, gidd;* gael. *gead, geadas,* m. id.

GÄDING, m. den som är i ens tycke. "Han ä ej min gäding", han är ej i mitt tycke. Sdm. D. dial. *ganning, ganding,* "det är min ganning", det är något efter min smak (Mlb., DL. 153); fris. *gadelik;* ns. *gaadlick,* adj. "bequem, was sich zu einer person oder sache schickt" (B. W. B. 2, 474); fsax. *gaduling;* fht. *gatulinc, geteling,* m. frände; *gagat,* conjunctus, conveniens (Graff 4, 143); mht. *getelinc, getling,* m. a) frände; b) stallbroder, kamrat, *gate, gegate,* m. socius, conjux; nht. *gatte;* n. *gade, gåding,* m. make; fe. *gädeling,* m. följeslagare; mht. *getelich,* passande (Ben. 1, 488); nfris. *gâdlik,* id.; holl. *gading,* f. lust, önskan; "dat is mijne gading niet", det passar, anstår mig icke, jag har ej lust att köpa det; moes. *gadiliggs,* m. frände. Jfr *gadung, gattna, ged, gätning.*

GÄJA, s. *gö.*

GÄJGÄ, f. 1) giga, fiol; 2) rökt fårlår; 3) stor tjock, lättfärdig qvinna; skällsord. *Lang-gäjgä,* f. G. Fn. *giga,* f.

GÄJN, *gäjnä, gäjnfärd,* s. *gena.*

GÄJSKÄREJ, n. vidskepelse. S. G. Härledningen obekant. Jfr fg. *geiski,* m. fruktan; *geiskafuller,* adj. full af fruktan (Egils. 231).

GÄIST, s. *gisna.*

GÄKKIG, adj. narraktig. Vg. (Skarab.). Af fsv. *gekker,* m. dåre, gäck. Alex. M.; deraf *gækka,* v. a. bedraga, bedåra. S.F.S. 7, 364; *gækkas,* v. d. gäckas. S.S. 3, 18; fn. *gikkr,* m. gäck; fht. *gouch,* m. id. (Graff 4, 133); mht. *goch, giege,* m. id.; nht. dial. (Nassau) *geckig,* adj. narraktig (Kehrein 1, 154). Jfr mht. *giugen,* v. n. sich schnell und ausgelassen bewegen" (Ben. 1, 539),

GÄL 1, s. *gäras.*

GÄL 2, s. *gära.*

GÄL, *gälas, gäler,* s. *gel.*

GÄLL, s. *gälda.*

GÄLA, s. *gard.*

GÄLDA 1 (ipf. *gallt,* pl. *gulldo,* sup. *guldi*), v. a. gälda, betala. G. *Gjälla* (ipf. *gjällde,* conj. [veder] *gulle,* sup. *gullet),* id. Ög. *Gulla* el. *gulda,* (sup. *gulldit*), id. Sm. *Gjälla* (ipf. *gallt,* sup. *gullit* el. *gållit*), v. n. 1) gälla; om varor. "Skolle va en skalk, han sveg når dä gallt". Ordspr. Sk. *Gäll* (*gall, gölle*), N. Åm.; *gäll* (*gall, gålli* el. *gällt*), Ume.; *gäll* (ipf. *gallt*), Bygde; *gääll* (*gallt, gölla* [hårdt g]), id. Skellefte; 2) förmå, förslå. "Han skönnä säg bästä'n kónnt, men hä gallt int". "Hä gallt int plut vä 'om", det förslog ej att prata med honom. "Hä gäll int", a) det kan ej hjelpas, måste ske; b) låter sig ej göra, är omöjligt. Vb. Fsv. *gælda, gialda, gielda, gælla* (ipf. *galt,* pl. *gullo,* p.p. *guldin*), v. a. o. n. a) betala, undgälla, ersätta; b) hålla, uppfylla; c) böta; d) mista för begånget brott; e) gälla (i värde). S. Bern. f. 13: "swa mykit gældher gudz rike"; *ater giælda,* v. a. vedergälla. VGL.; *gæld, giæld,* n. a) betalning, ersättning; deraf *atirgæld,* n. betalning, vedergällning. VGL. UL.; b) gäld, skuld; c) böter; deraf *fæ-, mord-, spor-, vaþa-, þings-gæld,* n.; d) straff; *gilda, gilla,* v. a. göra gällande; b) sätta i stånd, vidmagthålla: *g. bro;* c) godkänna, gilla; d) göra gild, bestämma böter för en sak eller någon dräpen; *gilde, gildi, gild,* n. a) (land)gille, afgift; deraf *landgild,* n.; b) förhållande eller värde, i afseende på beloppet af böter, som i ett visst mål skola erläggas. SML,; deraf *af-, ater-gildi,* n.; c) den egenskap, att någon är gild, eller att böter ega rum för honom (om han dräpes). ÖGL.; *gilder,* adj. a) gällande, giltig; deraf *köpgilder;* b) i godt stånd (om gärdesgård, bro m. m.); c) för hvilken skall bötas; deraf *ugilder;* fn. *gialda* (*galt, goldit*), v. a. betala, vedergälla; återgifva;

fullgöra; n. *gjelda* (*galdt, golde*), v. n. a) gälla, vara giltig; b) utkräfvas, blifva nödvändigt; fht. *geltan;* mht. *gelden;* fsax. *geldan;* fe. *gëldan, gildan;* e. *yield;* ffris. *gelda;* d. *gielde;* moes. *gildan* (*gald, guldun, guldans*). Gille, n. stort gästabud, såsom vid bröllop, begrafning o. d. Allm. *Gäll,* n. gästabud. Vb. Fn. *gilde, gille,* n. a) gille, brödraskap; deraf *gillesbrodher,* m. gillesbroder. Cod. A. 13, f. 45; *gillestufva,* f. gillestuga, gillesbrödernes hus. St. Rimkr. s. 79. Sv. Pr. L. XX, s. 248; b) gästabud, (dryckes)gille. S. Bern. f. 87. Cod. A. 27, f. 142; deraf *drykkia gille, drinkara gille,* n.; fn. *gildi,* n. a) skatt, afgäld; b) vedergällning, ersättning; c) dryckesgille; d) öl, dryck; fe. *gild, geld,* n. brödraskap; mlat. *gilda, gulda;* frans. *gueude,* f.; nht. *gilde,* f. id.; d. *gille,* n. gästabud; moes. *gild,* n. skatt, afgift.

Gilles-fólk, n. pl. gäster vid ett gille. Sk.

Gilles-går(d), m. gård der bröllop eller begrafning firas. Sdm.,hl.,sm. D. d. *gildesgård.*

Gilles-lav, n. gilles-lag, umgängeskrets af fränder och grannar, som bjudas när gille hålles. Sk. D. d. *gildeslaug.*

Vid andra mindre gästabad tillägges det ord, som tillkännagifver anledningen, t. ex.

Bröt-gille, n. gästabud vid linbråkning. Bl.

Höste-gille, n. gästabud efter skördens inbergande för husets folk och andra, som deltagit i skördarbetet. Sk.

Klene-gille, n. gästabud efter lerväggars ”klinande”. Sk. D. dial. *klinegilde.*

Köre-gille, n. gästabud då grannar, fränder och vänner hulpit med körslor t. ex. efter timmer vid byggnadsarbete. Bl.

Ler-gille, n. i. q. *klene-gille.* Sk. (Ox.).

Mök-gille, n. gästabud för dem, som hulpit till att utköra gödseln på åkern. Sk. D. d. *møggilde.*

Rese-gille, n. gästabud, då takresningen vid nybyggnad är uppsatt. Bl.

SköL-gäll, n. gästabud, som husbondenefter skördens slut anställer för sitt tjenstefolk. Vb.

Så-gille, n. gästabud för tjenstefolket efter slutad såning om våren. Sk.

Giller, *gilder* el. *gill* (n. *gillt* el. *gildt*), adj. 1) eg. giltig, duglig. Rikssp.; 2) Stark. ”En giller häst”. Hl.; 3) snäll, beskedlig. ”Ejt gildt bån”, ett snällt barn. Fl. (Pargas); 4) grann, välklädd. ”En gill tös. En giller kar”. Bhl. (Elfs.), vg.,hl.,sm. (Vestbo). Fsv. *gilder,* se ofvan; fh. *gildr,* stor, utmärkt, förträfflig; d. d. *gild,* a) duglig, rask; b) mild, vänlig; n. *gild,* a) giltig, gällande; b) dugtig, duglig, stark; c) förträfflig; d) prägtig, prydlig. Gilling, (pl. *-gar*), m. ett mått (hö och halm om 40 lispund). ”En gilling hö”, ett godt lass hö; är i hvart hörn uppmätt 5 alnar lång, 3 alnar hög och 2 alnar bred. Åm. *Gilling* (def. *-gjin,* pl. *-ga,* def. *-gan*), m. Hs. (Db.).

Gillings-land-äng, m. så stor äng att deraf kan skördas en gilling hö. Hs. (Alfta).

Gällalös, adj. skuldfri. Hl.

Gallare, m. gäldenär. Sm.,hl.,sk. Mht. *geltære,* m. (Ben. 1, 524); bay. *gelter, gelder, gelderer,* m. id. (Schmeller 2, 41).

Gälla-snärder, adj. invecklad i skuld. Hl. GÄLDA 2 (*gällde, gällt*), v. a. snöpa, gälla. Fl. (Ingo). *Gäld* (ipf. *-a*), Fl. (Öb.). *Gääll* (ipf. *-ä*), Vb. *Gilla* (*-de, -t*). Sk.,hl., bl. Fsv. *giælda, gælda* (p.p. *gælder*), v. a. id. VGL. ÖGL.;

galter, galtr, m. galt SML. VML. GL. S.F.S. 4, 900; *gældinger,* m. troligen i allmänhet snöpt kreatur; galt. ÖGL.; fn. *gelda;* n. *gjelda;* d. *gilde;* e. *geld;* swz. *galzen, galzeln,* id. (Stalder 1, 418); jfr gael. *caillidh,* snöpa. Ordet är troligen beslägtadt med fsv. *galder,* adj. ofruktsam; fn. *gelder,* id.; s. *galdur,* sid. 182. Man kunde eljest måhända, enligt Ihres åsigt (gl. 1, 640), kunna taga i betraktande sv. *gäll* (hvaraf *bäfvergäll*), m. testiculus; på liknande sätt afledas sv. *barka,* v. a. decorticare, af bark, cortex; *skinna,* v. a. deglubere, af *skinn,* pellis, och skånska landskapsordet *stena,* v.

a. rensa, (klöfverfält) från sten, af *sten,* lapis. Læbe och Gabelentz jemföra moes. *gilþa,* f. skära: **δρέπανον**. Gäld-bässe, m. snöpt gumse. Fl. (Ingo). *Gällbagge,* m. id. Vg. *Gälldgumse* (hårda g), m. id. Dl. (Elfd., Orsa). *Gällgumse* (hårda g), m. id. Dl. (Våmh., Mora).

Gällad, adj. (eg. p.p.) 1) snöpt; 2) säges om mager ost af skummad mjölk. Fl. (Ingo). Jfr *gällen.*

Gälld-bukk (hårdt g), m. snöpt gumse. Dl. (Våmh.). *Gällding-bukk* (hårdt g), m. id. Dl. (Ohre). N. *gjeldbukk.*

Gäldingji, m. snöpt kreatur. Fl. (Ingo). *Gälling,* m. 1) gällgumse, snöpt gumse. Öl.; 2) snöping. Jtl.,hj.,åm.,sdm.,nk.; 3) stackare; oqvädinsord om den, som inga krafter har. Nk. D.

gilding; n. *gjeldung,* stut, snöpt oxe; e. *gale,* id.; ir. *gillin,* snöping; gr. ***γάλλος***, snöpt.

Gälld-ux (hårdt g), m. snöpt tjur. Dl. (Våmh.). Gälld-uxe (hårdt g), m. id. Dl. (Elfd., Mora). *Gällings-oxe,* m. id. Dl. (Rättvik). *Gäll-oxe,* m. id. Åm.

Gällen, adj. sur, som öfvergår till löpning; om mjölk. Sdm.

Halv-gälling, m. hingst med en sten. Jtl., åm.,mp.

Kätt-gällingji, m. snöpt oxe eller kalf. Fl. (Ingo). Jfr *kätte.*

Tjur-gälling, m. snöpt tjur. Ög. (Ydre). GÄLLA 1 (pr. *gälle,* ipf. *gall,* conj. *gulle,* sup. *gulli*), v. n. 1) skalla, ljuda starkt, genljuda, ropa, skrika. Hs. (Enl. C, Säve, St. verb. s. 25). På andra ställen skall, enl. Rdq. (1, 194), ipf. *gall* också förekomma. *Gääll* (ipf. *-ä*), Vb. I andra landskapsmål heter ipf. likasom i riksmålet *gällde.* ”Dä gällde i örhinna”. Sdm.; 2) isa i tänderna. ”Dä gäller i tänra”, lindrigare förebud till tandvärk. I denna betydelse sv. böjn. Sdm. Fsv. *gælla,* v. n. ljuda. Reuterdahl, Gl. Ordspr. 837: ”siællan gællir hund vidh beenshugh”. Cod. Bur. s. 8: ”öpte oc gal”. St. Rimkr. 32, 1: ”swerdin klwngo ok bredhan gall”; 1. c. 4, 2: ”swerdin bitu ok hielmane gullo”; (jfr Rdq. 1, 193, 194); fn. *gella* (ipf. *gall,* pl. *gullu*), ljuda, gifva ljud från sig; fht. *gellan* (3 pers. pl. ipf. *gullin,* tinniebant. Graff 4, 178); mht. *gellen* (*gal, gullen, gegollen*), ljuda, skrika (Ben. 1, 519); nht. *gellen,* starkt ljuda; fe. *gillan, gëllan* (*geall, gullon, gollen*), tinnire, stridere; kärnt. *gelln* el. *gilln,* v. n. ljuda starkt, skrika hårdt (Lexer, 114); öster. *gillen,* id. (Höfer 1, 300); schles. *gillen,* högljudt skrika, sjunga (Weinhold, schles. wb. 27); ns. *gillen,* a) v. n. ljuda, klinga: ”de oren gillet mi”, det klingar i öronen på mig; b) v. a. åstadkomma ett genomträngande, skärande skri; om svin, hundar, sågar, barn (B. W. B. 2, 511); e. *yell,* tjuta, gnälla som ett barn. *Gälla* är beslägtadt med *gala.* Gall, n. klingande röst, genomträngande stämma. Mp. *Gäll,* n. klar och späd qvinlig röst. Åm. Deraf *hundgall,* hundskall. Mp.

Gallblåst, m. kall, genomträngande blåst, utan nederbörd. Ul. (Rosl.). D. dial. *galm,* m. stark blåst (Mlb., DL. 153).

Gall-kallt, adj. n. blåsande kallt, utan nederbörd. Ul. (Rosl.), sdm. (Landsort).

Gall-väder, n. kallt genomträngande väder. Sdm.,nk.,ög. Jfr *väderkalle, gola.* I fn. betyder *gallharðr,* adj. sträng, bitter.

Gallm, m. skrik, rop, larm. Vb. Fsv. *gall,* n. starkt skri. Alex. M. v. 3340.

Aff thz jæmber ok aff thz gall Aff thz roop ok manna fall The hördho et roop ok jæmirlikt gall Alexandrum ropadho the thusand fall.

Fn. *göll,* m. klang; swz. *gell,* m. id. (Stalder 1, 439); schwab. *gal,* m. id. (Schmid, 216); österr. *gall,* id.; fht. *galm,* m. ljud, genljud (Graff 4, 179); mht. *gëlm, galm,* m. id. (Ben. 1, 519); holl. *galm,* m. skall, ljud, genljud; *vreugdegalm,* m. fröjderop; nassau *galm,* m. skall, ljud (Kehrein 1, 150); kärnt. *gell,* m., *gellar,* m. skrik, genljud (Lexer, Kärntisches wb. 111); bret. *garm,* m. skrik.

Gallma, v. n. 1 1) skrika, ropa hårdt, larma. Vg.,ög. *Gaalm* (ipf. *-ä*). Vb.; 2) tjuta; om kattor. *Gälma.* Åm. D. d. *golme,* skrika, tjuta (Mlb., DL. 173).

Gallpa, v. n. 1 1) skrika med full hals, ropa hårdt, skråla. ”Hva gallpar du för (el. ätter”)? Sk. *Gaalp* (ipf. *-ä*). id. Vb.; 2) gräla, hårdt gensäga, ständigt knarra. ”Allti har hon

nået att gallpa för. Gallpa i häkkenfält, din pevernikk, ella ska ja koransa de!” Sk. (N. Åsbo). D. dial. *galpe,* a) bullra; b) tjuta; om ugglan (Mlb., DL. 153); m. *gjalpa, gjálfra,*bullra, larma emot; mht. *galpen,* v. n. skälla; om hundar; *gilfen* (*galf, gulfen*), a) blifva tydlig, klar; om färger och ljud; b) blifva högljudd, skrika högt, jubla; (Ben. 1, 460, 518); fe. *gelpan,* gloriari, superbire; ns. *galpen, galpern, galfern,* tjuta (B, W. B. 2, 477); e. *to yelp,* skrika, skälla, bjäbba.

Gallra (ipf. *gallrä*), v. n. skalla, starkt genljuda. ”Han skrek så dä gallrä etter”. Sdm. Jfr fn. *gallr,* adj. sonorus, stridulus, clangens. (Egils. Lex.).

Gallraja, f. stormande, bullersamt, skojaktigt fruntimmer. Sk. (Ox.); *galraja,* f. Sk. (Lugg.); *gallerajte,* f. Sk. (Skytts); *galenratta,* f. id. Sk. (Ing.); *galratta,* f. yrhätta. Sk. (N. Åsbo), *gallratta,* f. Sk. (Ox.). I vissa munarter häntyder detta ord på stammen *galen,* adj. vild, yr.

Gallskrika (ipf. *-skrek*), v. n. skrika starkt och häftigt, Mp.—sk. Måhända allm.

Gäll-ljud, n. genljud, återskallande ljud, echo. Sdm.

Gäll-ljudt, adj. n. gällt genljudande; som ger starkt genljud. ”Dä ä gäll-ljudt”. Vm.,nk.

Gäll-rakkjen (uttal. *gäll-rattjen* el. *gell-rattjen*), m. def. skallhunden. R. Dybeck, Sv. Vallv. S. *rakka* 2. GÄLLA 2, v. a. 1 gäla, uttaga gälarne och inelfvorna af fisk. Sk. *Gälna,* v. a. 1 id. Hl. D. dial. *giælle, gielde.*

GÄMLA, *gämmsa, gämmisla,* s. *gummsa.*

GÄNGD, *gänge, gängelav, gängelig, gängla, gängsas, gängse, gängsen,* s. *ganga.*

GÄNNAN, m. djefvul; lindrig ed. ”Ih! dä va gäunan”. Sk.

GÄNTA, f. flicka, ung flicka, piga. Åm.,mp.,vl., vm.,sdm.,ul.,ög.,sm.,kl. *Genta* el. *gente,* f. id. Hj. *Gänt,* t id.; ofta i föraktlig mening. Vb. *Genta* (def. *genta,* pl. *gente,* def. *gentan*), f. flicka, piga. Hs. (Db.). Fn. *génta,* f. ancilla petulans; *getta,* f. puella, puellula; n. *gænta, gænte, gjinte,* f. piga; wal. *geneth,* f. flicka; skr. *gani,* f. qvinna; hindost. *gani,* f. tjenstepiga; afgh. *ginah,* f. piga. Fä-gänta, ladugårdspiga. V. Dl. GÄPN (hårdt g), f. den ihåliga handen, (när fingrarne äro till hälften inböjda), en handfull (med båda händerna). Dl. *Göppen, gökken, gönkän* (hårdt g; def. *gönkna* f. id. Vb. *Gökkn, göfn,* f. en handfull. Åm. *Gökn* (hårdt g), f. id. Nb. *Göfft,* f. id. Mp. *Göpa,* f. id. Bhl. *Gåffen,* f. id. Hs. *Gaupma,* f. så mycket som tages med begge händerne. N.G, *Gauken* (def. *gauknen*), m. id. S. G. *Gåft,* f. 1) den fördjupning, som bildas af den halföppna handen; 2) så mycket som deri kan rymmas; deraf *näva-gåft,* f. Vb. (Nordmaling). *Göpning,* f. det rum som två sammanhvälfda händer innesluta och så mycket deri kan rymmas. Vg. *Göping,* f. id. Bhl. *Geve, gevning,* f. id. S. Sk. Fsv. *göpn,* f. a) göpen: manus concava; 2) så mycket som deri rymmes: quantum vola manus capi et comprehendi potest. Hor. æt. sap. s. 10: ”bættre ær en fuller neffwi i handhom, sen twå fulla göpnar i wanom”; fn. *gaupn, gupn,* f. den ihåliga handen; en handfull; n. *gaupn, gauvn,* f. id.; d. d. *gøve, gøvve, giøben, giøbn,* id.; nfris. *gauf,* m. id.; skot. *goupin, gowpen, gowping,* id.; fht. *coufan,* den ihåliga handen; mht. *goufe,* f. id.; swz. *gauf, gauff,* m. ”handvoll; so viel als beyde hohle hände in sich fassen mögen” (Stalder 1, 429); bay. *gauffen, gauffel,* f. id. (Schm. 2, 17); ns. *göpse,* ”eine doppelte hohle hand voll (B. W. B. 2, 528); schwab. *gaufel,* en god handfull (Schmid, 222); kärnt. *gôfe,* f. *gôjl,* f., *gâfale,* n., *gépale,* n. id. (Lexer, 113, 117); e. dial. *gaupen,* två händer fulla; österr. *gaufe.* id. (Höfer 1, 277); hebr. הֹפד, den ihåliga handen, כפף, kaphaph, kröka, böja, כַּף, ihålig hand; arab. *hofna,* en handfull; æthiop. *hafân,* id.; skr. *kûpa,* m. ihålighet, något håligt. Jfr gr. ***γαυζός*** (enl. Galenus äfven *γαῦσος),* adj. krum, böjd (Hippokrates); ***γαυσόω***, v. a. göra krum, böja (Hesychcius). Gauka el. *gaukna,* v. a. 1 taga en göpen, en handfull. G. (F.). *Gåkkna ti,* v. a. 1 id. Hs. (Db.). *Gäpna,* v. a. 1 id. Dl. *Göpna,* v. a. 1 id. ”Göpna påsen!” tag en göpen ur påsen! Ög.,sm.,sk. Fn. *gaupna,* v. a. id.; n. *gaupna* el. *gauvna,* v. a. id.; d. d. *gøvne,* id. (Mlb., DL. 187); nht. dial. (Kärnten) *gôfn,* v. a. gifva med full hand (Lexer, 117).

Gäp-näva, m. båda händerna fulla. Wi. *Gauk-näva,* m. id. Runö, Wormsö. *Gyk-näva,* m. id. Nukkö. GÄR, s. *gäras.*

GÄRA (ipf. *gjorde* el. *gjole,* sup. *gjort*), v. a. 1) göra. Vb.,hs.,vg.,dls.,fl. *Gera* (uttal, *djera;* ipf. *gjol,* sup. *gjohdt*), id. ”Ji gjol ill mäg vä knivom”, jag gjorde mig illa (skar mig) med knifven. Vb. *Gära* (p.p. *gärrdur* el. *gårrdur*), neutr. *garrt* el. *gärrt*), G. *Gär* (ipf. *gjord*), Fl. (Qv.). *Gärd.* Dl. *Göra* (ipf. *gjole,* sup. *gjórd*), v. a. a) göra; b) förfärdiga, laga; c) verka, uträtta, förorsaka; d) läka. bota. ”Göra en frisk”. Nk. *Göra* (*gjorde, gjort*), v. a. värpa; om höns. ”Hönsen göra”. Sk.,hl. ”Om lärkan vill göra så stora ägg som tranan, så sprikker gompen”. Ordspr. Sk.; 2) talesätt: a) *göra bå(d),* skicka underrättelse, bodskap om. Hs. (Bj.); b) *gärå gärdä,* sticka strumpor, vantar; *gärd sukkur,* sticka strumpor. Dl. (Mora); c) *gära lust,* leka, roa sig. Hs.; d) *gärå visst,* göra aftal. Dl. (Elfd.); *gera visst,* trolofvas; bestämma giftodagen. Hs.; e) *gära åt, α)* genom vidskepelse och hexeri söka återställa stulet gods; *β)* bota krämpor genom utsägande af vissa trollformler. Dls. *Göra åt,* id. Vg.,vl.,hs. *Göra åt,* id. ”Han gör åt för hvasst”, såsom då man nedsväljt en synål, knappnål eller annat hvasst. *Pussla åt,* id. Vl.; f) *göra bórt,* läka el. häfva en genom hemliga fiender ådragen sjukdom. Nk.; g) *göra igen,* genom trollkonster återskaffa förlorade saker. Ul.,nk.; h) *göra gagn pä något,* använda, göra slut på något. Hl. (Hasslöf); i) *görr ut,* v. a. *α)* betala, utgöra. ”Göra ut me skattera”; *β)* förstöra, ruinera. ”De göra alldeles ut mä honom”. Sm.; j) *göras gammal,* åldras. Sk.,hl. Fsv. *gera, giera, gæra* el. *gøra* (ipf. *görþi, görþe* el. *gierþi,* sup. *gört,* p.p. *gör, gor, görd* el. *gar*), v. a. a) göra; på runstenarne: *kara, kera, kira, kiara, keara, kirva, kiarva, kerva, kaurva, gierva, iara,* göra; b) gifva, erlägga, utgöra; deraf *skiuta gærþ;* c) arbeta (metall); d) skicka: ”mæn till þings g.” (UL.); deraf *gengærþ; gørare,* m. görare, verkställare. S. Bern. f. 108; *göriska,* f. görerska, verkställarinna. J. M. Yrt s. 102. Spec. Virg. s. 109: ”dygdhinna göriska”; *görla, giörla, giorla, görlika, görlica, giorliga,* adv.

noggrannt, fullväl, noga. UL. S.S. 1, 32, 119. Sv. Pr. L. XX, s. 22. Didr. af B. 173, 207. Cod. A. 49, f. 196. St. Rimkr. s. 94; fn. *gera, gerva* el. *görva* (ipf. *gerda,* sup. *gert,* p.p. *gerdr, gerr, görr* el. *gorr*), v. a. a) göra; b) skicka: ”låta gera eptir lækni”, skicka efter läkaren, tillkalla läkaren; c) trolla; deraf *gerningar,* f. pl. veneficia. Håkonar saga, 324, 1; d. *gjøre,* göra; n. *gjera,* id.; fht. *garaw, garo,* paratus, promptus, *garaliko,* adv. fullkomligt: in toto, funditus, radicitus; *garawjan,* v. a. parare; *garôn, garén,* id. (Graff 4, 238—246); mht. *garwen, gerven,* id.; e. *gare,*

göra, åstadkomma; fe. *gearve,* paratus; pers. *kerden,* att göra; hindost. *karnâ,* id.; beng. *karan,* id.; zend. *kere,* id.; skr. *kṛ* och *kṛv,* id. GäL (*gjäl*), f. sed att göra något, plägsed, vana. ”Hä jär gjäla", så är seden. "Hä jär allti gjäla hä”, det är alltid så vanligt. Vb.,nb. N. *gjær* (i st. f. *gjerd*), f. a) gerning; b) sed, sätt, manér att göra något på; c) beskaffenhet, form.

Gärd, f. 1) gerning. G.; 2) strumpor eller vantar, som man håller på att sticka. Dl. Fsv. *garþ, gærd,* f. a) gerning, göromål. Rimkr.; b) i sammans. görande; deraf *siunættings-gærþ, sættar-gærþ;* c) utskyld; deraf *gengærþ,* f. VGL.; d. *gjærd, gjærde,* gerning, görning: ”det er noget i gjærde; han har noget i gjærde”; n. *gjær,* f. gerning.

Gärning, f. 1) eg, gerning. Riksspr.; 2) göromål, handarbete, qvinnoslöjd. ”Hon gör sin egen gärning”, hon arbetar åt sig sjelf. ”Hon förstår alla slags gärningar” (handarbeten). Ög. —— sk. Fsv. *gærnlng, giarning,* f. a) görande. S.S. 1. 10; deraf *brødhgærning,* f. brödbakning. S.F.S. 7, 234; *forgærning,* f. förgörning genom gift eller trolldom. ÖGL.; *forgærninga drap,* n. dråp genom förgörning. UL.; *forgærninga man,* m. trollkarl. S.F.S. 4, 196; b) gerning, i synnerhet brott. ÖGL.; deraf *ogärning,* f. *α)* eg. malefactum. S. Marg. s. 197; *β)* förgörning genom förgift eller trolldom. ÖGL.; c) handtverksarbete ; deraf *gærninga man* el. *gærningis man,* m. handtverkare. VML. UL.: *gærnings folk,* n. handtverksfolk. UL.; *gærnings sven,* m. handtverkssven. Sv. Pr. L. XX, s. 248; d) verkan (af läkedom), läkekraft. S.F.S. 1, 3 h.: ”økya theras gærning j lækedommenom”.

Gärum, *äi gärum,* adv. i görningen. S. G.

Gör (*gjör*), *göl* (*gjöl) el. gjol* (i st. f. *görd*), adj. mogen; om bär eller säd. ”Åkren är gjol”, åkern är mogen till skörd. Vb. *Gjord,* id. Dl. *Gjórs,* id. Nb. (Ö. Cal.). Deraf *ågjord,* adj. mogen; om säd. ”Kornä skin no vara ågjodt”, kornet synes nog vara moget. Vb. Fn. *görr* (p.p. af *göra*), a) gjord; b) fullkomlig. Hit hör också *ger,* mognad; i talesättet: ”rågen går i ger”, rågen börjar sätta frukt, kärna. Kl. Jfr n. *gjerast,* v. n. mogna.

Göre, n. 1) gerning, göromål. Kl.,sm.,bl. *Göra,* n. id. ”Ett fa(r)lit göra”. Allm.; 2) handarbete, såsom spånad, stickning o. d. ”Gumma kóm hit häromdan me lite göre, å då ba ho te få mir, för dä ä så roligt te ha någe te å hålla händer på, sa ho”. Sdm.

Görning (def. *-a*), f. 1) görande, som håller på att göras. ”Dä står i görninga”, säges om något förslag, som håller på att uppgöras och verkställas. Sdm.; 2) trolleri. ”Här ä många görningar te”. Sm. (enl. L——n).

Åtgärning, f. läkemedel, botemedel. Vg. (Flundre h.), bhl. N. *åtgjær,* f. botande, kur. GÄRAS, v. d. jäsa. Bl. *Göras,* id. ”Drikkat ölet görs. Degen göres ej”. Ög.,sm.,sk.,hl.,bl.,fl. (Nl.) *göra* el. *göra sig,* v. r. id. Vl.,ög. *Görä sej,* id. ”Drikkä håller på ä gör sej nu”. Sdm.; *göra säk,* id. Vg,; *göra se,* id. ”Drikkat gör se”. Sm.; *ga,* v. n. id. ”Drikkat gar”. Fl. (Öb.). N. *gjerast* (ipf. *gjorest*), v. n. a) tillberedas; b) mogna; c) jäsa; d. *gjære,* v. n. jäsa; fht. *jerjan* (Graff 1, 611); mht. *giren* (*gar, gáren, gegorn*), v. n.; nht. *gähren;* ns. *gören* (B. W. B. 2, 528); bay. *geren, giren,* id. (Schmeller 2, 62). I fn. hafva vi *géran,* f. jäsning, *géradr,* jäsande, *gérugr,* adj. full at bärme, hvilka ord förutsätta ett fn. *géra,* v. n. (1 konj.) jäsa. Jfr bret. *gôi,* v. n. jäsa; *gôr,* m. qväfvande hetta.

Gär, m. jäst. Sm.,öl.,sk.,hl.,bl. *Gärd,* f. id. G. *Gäl,* m. 1) id. Sm.,ög.; 2) färskt dricka, som ännu jäser. Ög. *Göre,* n. jäst. Fl.(Nl.). *Göranne,* n. jäsning. ”Drikkat ä i görannet”.

Görning (def. *-a*), f. ”Drikkat skämdes i görninga”. Sm. ”Vara i görning”, börja komma i jäsning. Vb. D. *gjær,* jäst; n. *gjær,* f., *gang,* m. id. (Aasen, 124, 134); *ganga,* v. n. eg. gå; jäsa; isl. *ger,* n. jäsning, *geran,* f.; ns. *göre* (B.W.B. 1, 528); nht. *gährung,* f.; bay. *ger, gir,* f. id. (Schmeller 2, 62).

Göre-kar, n. kar, i hvilket drickat står medan det jäser. Sk. (Ox.).

Görja, f. 1) eg. troligen jäsning. Eller hörer detta och följande ord snarare till *går* (sid. 225)? 2) röra; sages om svåra vägar, då smutsen liksom jäser. ”Dä ligger som e görja”, det

ligger som en röra, en med vatten blandad lera. Kl.

Görj (*gjörj*), f. dy, gyttja, orenlighet, smuts på marken. Vb. *Gjörsa, gersa, gerja,* f. gyttja, dy, myrjord. Hs. (Db.). *Gjörsja,* f. id. Mp. *Gjyrsa,* f. id. Nb.(Ö. Cal.).

Görsug el. *gersug* (n. *gersugt*), adj. gyttjig. ”He är så gersut i källa (el. i dikje), jö kan int drikka”. Hs. GÄR(D)A, *gär(d)e, gärdvidja, gärdselsto, -stya, -stök, -trind, gärdslaski,* s. *gard.*

GÄRE, *gäring, gärings-mått, -gulv,* s. *gere.*

GÄRLÖS, s. *gäta* 2.

GÄRMA (hårdt g), v. a. 1 med en ”käkksa” slå af agnarne på linet innan häcklandet. Dl. (Mora, Elfd.). *Gälma* (hårdt g), id. ”Gälm' lajne, hampa”. Dl. (Elfd.). Af sv. *gar,* adj. Gärma (hårdt g; pl. *-mur*), f. häckla. *Klyffta* (pl. *-tur*), f. id. Dl. (Våmh.). *Gälma* (hårdt g; pl. *-mur*), f. id. Dl. (Elfd.). GÄRNING, s. *gära.*

GÄRSING (pl.*-ar*), m. invånare i Gärds härad af Skåne. Sk.

GÄRS-SVEV, m. ygla i ändan på en tråd. Sk. (Tygelsjö). Jfr *svepa,* v. a. veckla om.

GÄSA, v. n. 1? rasa i lek, rusta. Nb.,åm. Rdq. 1, 157, upptager *gasa* i samma bemärkelse. Fn. *geisa* el. *geysa* (*–ada, -at*), v. n. cum impetu ferri, ruere; sævire, furere (Egils.). Gas, n. 1) stoj, skrik (af glädje). Vb.; 2) ystert prat och skämt, gyckel, upptåg. Sm. (Sällsynt ord). Lind tar ett subst. *gas,*upptåg, gyckel, som alltså är samma ord. Jfr *gasp, gaspa, gaspas, jäsa.*

Gasig, adj. rasig, bullersam i sitt uppförande. Vb.

Gäsa-pannä, f. yrhätta; som rasar i lek. Åm.

Gäsasam, adj. som gerna rasar, rustar. N. Vb. GÄSL, *gäslkall, gäslkulla, gäslkuppä, gäslpiga, gäslrakk, gässl'n-ban, gässl'n-bälte,* s. *gäta* 1.

GÄSLING, *gäss,* s. *gas.*

GÄSPER, m. gäspare. ”Nu har herr Gäsper kommit, snart kommer Jon Blund”. Vm. Af sv. *gäspa,* v. n. oscitare (bildadt af *gapa,* v. n. hiare).

GÄSTA, v. n. 1 vara på gästabud. Skriftspr. Fsv. *gæsta,* v. a. hospitari, af fsv. *gæster, gester,* m. a) främling. SML. Biærk. R.; b) gäst, främmande person. S.S. 1. 68; deraf *gæstabudh, gæstahus, gæst hion, gæstning;* c) hyresgäst. Biærk. R.; fht., mht., nht. fsax., holl. *gast,* m. gäst (Graff 4, 268. Ben. 1, 485); fe. *gest;* fn. *gestr;* d. *giest;* moes. *gast;* fslav. *gosty;* slov., ill. *gost;* ryss. *gostyja;* böhm. *host;* pol. *gość;* öfverlaus. *hosc;* nederlans. *goséj;* lat. *hospis,* gäst; *hostis,* fiende, ursprungl. främling. Gässbö (p.p. *gässböen*), v. a. bjuda till gäst. S. Sk.

Gästabåds-kar(l), m. en som gerna äter och drickar godt och vill vara med i glädtiga lag. Ög. (Ydre).

Gästerera, v. n. 1 vara gäst hos någon, besöka någon såsom gäst. ”Han kom å gästererade hos mej fille sex dar. Han har hele ugen, se'n han kóm hem bórstens gått å gästererat hos sina känningar”. Sk. (Ox., Järestads h.).

Gästeri, *gesteri,* n. kalas. Bhl. (Elfs.). GÄT 1, s. *gåt* 2.

GÄT 2, s. *gäta* 2.

GÄTA 1 (hårdt, g; ipf. *gätäd*), v. a. vakta (kreatur) på bete, gå i vall med kreatur. Ö. Dl. *Gjäta, gjeta.* Hs. *Gjätä,* Mp. *Gäda,* Bhl. *Gjet* (*gjetä, gett*), v. a. id. Nb.,vb.,jtl. *Get ut,* v. a. vänta ut; akta, lura på. Vb. Fsv. *gæta* el. *gieta,* v. a. a) vårda, vakta: custodire. VGL. ÖGL. GL.; deraf *gætska,* f. beskydd, förvar. Kg. St. s. 132; *gætsla,* f. vård, förvar. VGL. GL.; b) hafva: ”gæta vitskuti”, i. q. *æga vitskuti.* Sm. Kb.; n. *gjæta,* v. a. vakta, passa på; gå i vall med kreatur; *gjæte på,* lura efter något, lura på något (= *get ut,* Vb.); fn. *gæta* (*gætta, gætt*). v. a. vakta, se efter, bevaka; af fn. *gá,* v. a. gifva akt på, se efter; deraf *gát,* n. omsorg; nfris. *giette.* v. a. vakta, passa på (Outzen, 95). Gjetare, comm. vallhjon. Åm. *Gjetar.* Nb., vb. *Gjetar* el. *gjätar.* Mp. Fsv. *gætir,* m. vaktare; n. *gjætar,* m. vallhjon.

Gjetar-gut, m. vallpojke. Vl. N. *gjætargut.*

Gjetar-gjänt, f. vallflicka. Vb. *Gjätgjenta.* f. id. Hs. N. *gjætargjenta.*

Gjetar-pójk, m. vallpojke, vaktpojke. Vb.

Gjetar-stint, f. vallflicka. Vb. S. *stinta.*

Gjet-bälte el. *gjät-belte,* n. bälte, som vallhjon bruka på fäbovallar och i hvilket hänger *kniski* och *släkje~taska.* Hs. (Db.). *Gässl'nbälte* el. *gessl'n-bälte,* n. id.; dervid hänga *gessl'n-kniven* och *gessl'n-väskan.* Jtl.

Gjäsla (pl.*-or*), f. betesmark (som på en dag kan afbetas). Hs. (Bj.). *Gäsla* (hårdt g; pl. *gäslar*), f. id. ”'An ir å gäslum”. Dl. (Elfd.).; deraf *fäbo-gjät,* f. betesmark vid fäbodarne; *hemgjäsla,* f. betesmark närmast hemmet; *vall-gjäsla,* f. = *fäbo-gjät.* Hs.

Gjäterska, f. vallpiga. Jtl. *Gjetersk,* f. id. Nb. (Lule).

Gjät-hjon, n. vallhjon. Hs. (Voxna).

Gäsl-kall (Hårdt g), m. vallhjon (karl eller qvinna). Ö. DL. *Gjät-kar,* id. Hs. (Bj.). Fn. *gætslumadr,* m. vaktare; n. *gjätl,* m. herde, vallhjon.

Gäsl-kulla (hårdt g), f. vallpiga. Dl. (Elfd.). *Gjät-kulla,* f. id. Hs. (Voxna).

Gäsl-kuppä (hårdt g), m. vallherde-säck. Dl. (Våmh., Mora).

Gäsl-lag (hårda g), n. boskapshop. ”Jett sturt gäsl-lag”. Dl. (Våmh., Mora).

Gäsl'n-ban, *gässl'n-ban* el. *gessl'n~ban,* n. vallbarn. Jtl. *Gäsl-bån,* n. id. Hj.

Gäsl-piga (hårda g), f. vallflicka. Dl. (Mora).

Gäsl-rakk (pl. *-är*), m. vallhund. Dl. (Mora). Anm. I Österdalarno uttalas *s* som står i st. f. *t,* med ett lindrigt läspande ljud. GÄTA 2 (ipf. *gat,* conj. *gette,* sup. *gåtit* eller *gätat*), v. a. eftersinna, gissa. Vg. *Gjätå* (ipf. *gätäd*), id. Dl. *Gätta* (ipf. *gatte, gätte* el. *gättede,* sup. *gätted*), id. ”Kan J gätte hór mied ja har ged fór ditte härre ögjet?” S. Sk. *Gäta* el. *gäda* (ipf. *gat* el. *gad*). Bl. *Gätta* (ipf. *gätte*). Hl. *Gäta getta, gitta* (ipf. *gätade* el. *gätte,* sup. *gättat, gättit* el. *gätt*), Sm. *Gitta.* Bhl. Fsv. *gæta* (pr.

gæter, giater el. *giæder*), v. a. a) eg. mottaga, erhålla, finna; b) afla. VGL.; c) gissa. S.S. 1, 176. ”Divinare nihil aliud est, quam ignotas veritates, vel, quid contineant proposita ænigmata, invenire”. Ihre. Deraf *gata,* f. gåta. S.F.S. 7, 115; fn. *geta* (*gat, getit*), v. a. a) erhålla, mottaga, bemägtiga sig. Ursprungliga betydelsen är måhända, såsom Egils. s. 235 anmärker: taga i händerna; jfr lapp. *kät,* hand, *kätatet,* v. a. handtera med händerna; b)föda, afla, få barn; c) gifva; d) ombesörja; e) impers. pass. med dativus, behaga: ”mèr gezt at þvi”, mig behagar det; f) med part.

pass. eller supinum: kunna; g) med genitivus: *α*) omtala, omnämna. Håv. 103; *β*) gissa; fht. *gezan,* erhålla (Graff 4, 276); mht. *gizzen* (*gaz, gâzen, gëzzen*), v. a. frambringa, erhålla (Ben. 1, 543); fe. *gëtan* el. *gitan* (*geat, geáton, geten*), a) förvärfva; b) afla; e. *get,* erhålla; d. *gjette,* gissa: *gide,* gitta, kunna; n. *gita* (ipf. *gat,* sup. *gjete* el. *gote*), v. a. a) nämna, omtala: b) gissa; c) sätta, antaga; lett. *geedu,* förmoda, sluta; moes. *bi–gitan* (*gat, getun, gitans*), v. a. finna.: **ἑυρισϰειν**. Grimm (gr. 3, 51) uppställer ett förloradt starkt verb *gidan, gad, gédun,* jungere. Ge(d), n. sinne, grälaktigt sinnelag. ”Ja så! ä han nu i dä der ge?” Sdm. *Gät,* n. 1) sinne, lynne. ”Allt som gätet tar honom”, allt som det kommer honom i sinnet. ”Onda gätet”, det vrånga, onda sinnet. Sm. (Vestbo), ”När ho ä i dä gätet, ä dä inga vån att tala mä'na”. Ög. (Ydré, Gullbergs h.)t 2) agg, groll, hemligt hat. ”Ha gät te nåen”. Kl. Fn. *geđ,* n. sinne; fe.

gihđu el. *gehđu,* f. tanke, omsorg; fht. *ket,* sinne; hindost. *gat,* sinne.

Gedig, adj, orolig till sinnet, elak. "Barnet ä så gedigt". Sdm. (Björkvik).

Gea löser, adj. 1) flygtig, ombytlig, ostadig till sinnet Nk.,vg. *Gäalös,* id. Vm.,sm.,hl.*Gärlös,* id. Kl. *Gälös,* knarrig egensinnig. Ög.; 2) vårdslös. Nk.,vg. *Gia-lös,* ricklig, lös i fogningar; om vagnar o. d. Vg. D. dial. *gieløs, geiløs,* ostyrig, tygellös (Mlb., DL. 159); fht. *këtilôs;* mht. *gët-lôs,* amens, furens.

Gea-viller, adj. ostadig, ombytlig till sinnet, som ej vet hvad han vill. Vg,,nk. *Gäviller,* id. Hl. *Gärvill,* id. Vm.

Gäalöshet, f. ostadighet (till sinnet). Sm. (enl. L——n).

Gäten, adj. 1) fintlig, påfinningsrik; 2) som kan spå. Sm.

Gätt, *på gätt,* adv. på en slump, på måfå. "Göra på gätt". Ul.,vg. Fsv. *gæth,* gissning. St. Rimkr. s. 11: "thet veet jak ey, vthan pa gäth".

Gätta, f. gåta. Sk. (St. Åsbo). Fn. *geta,* f. gissning.

GÅTA *[gjäta]* 3 (pr. *gjät,* pl. *gjätum,* ipf. *gat,* pl. *gatum,* sup. *gjätiđ*), v. a. säga, berätta, nämna, omtala. "'An ar gjätið um äd", han har omnämnt, omtalat det, "Gjät um äd jässn!" tala om det än en gång! stickord till den, som ofta traggar om en sak. Dl. (Elfd., Åsen, Våmh.). *Gjäta* (ipf. *gat,* sup. *gettä*), v. a. id. "Hä jär mykke gettä om den karn", det är mycket berättadt om den mannen, han är namnkunnig. "Han gat int om ä", han sade intet derom. "Hä jär na vodt gettä om den saka". Vb.,nb. (Lule, N. Calix). Af den språkliga jemförelsen vid *gäta* 2 visar det sig att i fornnordiskan det egentligen är ett och samma verb. I fornsvenskan, likasom i nuvarande riksmål och våra munarter, har det sönderfallit i skilda bemärkelser. Fsv. *gæta,* v. a. med genitivus: erinra sig, omtala. VGL.: "giättit", erinradt, omtaladt. Alex. M.; deraf *forgæta,* v. a. förgäta, förglömma. S.S. 1, 97 (= fe. *forgëtan;* nht. *vergessen;* e. *forget*); ns. *güten,* v. a. förkunna förut, varna (B.W.B. 5, 382); jfr skr. *gad,* tala, säga (Bopp, gloss. sanscr. 100); pol. *gadaé,* tala; ir. *gadh,* röst: vox. Gidde, f. underrättelse, kunskap, spaning. "Höra gidde", höra af någon eller något. Bhl. (Foss.).

Gåt (def. *-on*), f. rolig historia, sqvaller. Fl. (Öb.). *Gåtä* (def. *gåta*), f. berättelse, saga. Mp.

Gäten, adj. 1) namnkunnig, berömd. "Han ä så gäten å sej". Vg.; 2) omtyckt. Vg. (Marks h.).

Vi-gäten, adj. vidt namnkunnig. Vg. (Skarab.). GÄTNING, f. behag, tycke. "Ät om dä ä i er gätning", ät om det behagar er. Vl. *Gättning, gattning,* f. sinne, tycke, hog. Sm. (Vestbo). Fsv. *gætnader,* m. behag, nöje. Hor. æt. sap. f. 80: "huilka mik waro til gætnat, quæ mihi placuerunt; gl. d. *gled,* id. Taussens Postil. f. 59 b.: "sa vfornøyeligt er menniskens kiøn, att ingen kan staa til att giøris til giedts"; n. *gjete,* i talesättet: *te gjetes* el. *te gjetna's,* efter ens behag; fsv. *gætas* el. *gietas,* v. d. vara till nöjes. GL.; fn. *getaz* (impers. pass. af *geta,* s. ofvan), behaga.

GÄUA SIG, v. r. 1 luta sig framåt eller tillbaka. "Gäua sig framm el. gäua sig tilbaka". G. Gäu-härdugur, adj. kutryggig, som går med krokig rygg och sänkt hufvud. G. (F.). *Häuhärduar,* adj. id. S.G.S. *härd.*

Gäuugur, adj. lutande. *Framm-, bakgäuugur,* fram-, bakåtlutande. G. GÄUR, *gäurung,* s. *går.*

GÄVILLER, s. *göta* 2.

GÄVLAS (hårdt g), v. d. 1 skrefva med benen "An gävläs". Dl. (Elfd., Våmh., Ohre). *Gevla* (hårdt g), v. n. 1 id. Dl. (Malung).

GÄVLING, s. *gavel.*

GÄVMILD, s. *giva.*

GÖ (gödde, godt), v. n. skälla; om hundar. Götaland. *Gåi* (pr. *gåir,* pl. *gåie,* ipf. *go,* pl. *gou,* sup. *gol* el. gåiï), id. G., hvarest på andra ställen det med sv. böjning heter *gåia, gåjde, gåit* (C. Säve, St. v. s. 15). Fsv. *gø* (ipf. *gødde*) S.S. 1, 144: "the goddo mz gæld". Alex. M. v. 1271: tho en hund ma mykith gö ther kan ængin man aff dö. Fn. *geya* (pr. *gey,* ipf. *gó,* sup. *geyat*), v. n. & a. a) skälla;. om hundar; b) bespotta, göra narr af; n. *gjøya* el. *gjøy* (ipf. *go* el. *gjøydde,* sup. *gått*), v. n. skälla; d. *gjö,* id. Gejug el. *gejet,* adj. grälig, kinkig. "Bare är gejet", barnet är kinkigt. "Fillehundan plä vara gejet", fyllhundarne pläga vara gräliga. Hs. (Db.).

Gö, n. skall, hundskall. "Longa honga gö", Lunds hundars skällande. Sk. (Toma). *Gåj,* n. a) id.; b) oväsende. G. Fsv. gøyan, f. hundskall. S.S. 3, 34; fn. *gey,* n.; n. *gøying,* f, hundegått, f.; d. *gjøen,* id.; fe. *gayhund,* m. en skällande hund.

GÖ, *gödslig, göska,* a. *god.*

GÖING (pl.*-ar*), m. invånare i Göinge härader i Skåne. Sk.,bl.

GÖIK (ipf.*-ä*), v. n. sjunga som Lapparne. Vb. Är icke samma ord som *gauk* el. *geuk,* s. sid. 188.

GÖJA, f. februari månad. *Gyja,* f. id. "I da rister Gyja sin skinnkjortel", säges då snön yrar. Sk. (N. Åsbo, Luggude). N. *gjø,* f. den andra nymånen efter nyår, innefattande slutet af februari och början af mars. Fn. *gói* och *gæ.* Aasen, 135. Egils., 227.

GÖK, *göka, gökéböxor, gökedagen, gökendal, göksbett,* s. *gauk.*

GÖKKELLÅNNOM, adj. fallen för gyckel, gyckelfull. Vb. *Göjled,* adj. id. S. Sk.

GÖKN, *gökken, gökkn, göping, göpning,* s. *göpn.*

GÖL, *göla,* s. *gåul.*

GÖLING, s. *gul.*

GÖLKA el. *gylka,* v. n. 1 spy, kasta upp. Kl. *Gölgä,* v. n. äckla i magen. S.G. (enl. C. Säve). *Göljas,* v. d. 1 kräkas. Fl. (Nl., Åland). *Gölp* (läs: *djölp*), id. FI. (Öb.). Jfr fh. *olga* el. *elgja hálsinn,* försöka att kräka (Hald., 179).

GÖLP (*gjölp*), m. 1) ihålighet (i trä, sten m. m.); 2) ett eggjärn att urhålka med. Vb.; 3) skogssjö, träsk, som ej har utlopp. Vb.,nk.,kl. *Gölg,* id. Sdm, Fsv. *göl,* m. vorago, gurges. Spec. Virg., s. 239. GöLpa, f. 1) fördjupning, håla, grop på vintervägar. Nk.; 2) djupare ställe i åar. Kl.; 3) liten göl. Hs. (enl. L——m). Gö Lpuger, adj. gropig, hålig. "Vägen ä så gölpuger i da". Nk. GÖLUT, *göulas, göulri,* s. *gala.*

GÖMGÄTEN, *gömmer, gömsen, gömsl, gömsle,* s. *gåjmä.*

GÖPA, s. *gaup.*

GÖR, *göra, göre, görning,* s. *gära.*

GÖRA SIG, *göranne, göre, görekar, görj, görja, görsa, görsug,* s. *göras.*

GÖR, *görbräkka, görbräkkt, görtjuv,* s. *går.*

GÖRN *(gjörn),* n. garn, ullgarn. Sk. *Gör,* n. färgad ullgarn. Hl. (föråldr.). Isl. *garn,* n. garn, tråd; fht., mht. *garn,* n. garn; fe. *gearn,* id.; d. dial. *gjørn,* n. ullgarn, jfr fn. *gera, gøra,* v. a. göra, förfärdiga. Holmboe, s. 157 jemför skr. *gârn,* att vrida, tvinna; hindost. *girni,* ett redskap, hvarmed snören tvinnas.

GÖRPÄ (ipf. o. sup. *görpä*), v. n. göra något illa eller vårdslöst. Åm.

GÖSKA, s. *god.*

GÖT, m. Vestgöte. S. Bhl. Fsv. *Götar,* m. pl. Göter i allmänhet, Öst- och Vestgöter (i Sverige). VGL.; *Götland,* n. Göta rike. S.F.S. 6, 3; *götha mal,* n. götiskt tungomål, svenska. S.S. 2, 83; fn. *Gautar,* m. pl. Göter, invånare i Göta land. Göske, adv. götiska, vestgötska. ”Han talar göske”. Sm. (enl. L——n). GÖUT, *göuäs,* s. *geud.*

GÖVLA, *gövler,* s. *gevla* 1.

H.

I vissa landskaper i Sverige och Finland (t. ex. Södermanland, Uppland, Nyland) utelemnas bokstafven *h* i början af orden, men tillägges stundom der han icke borde finnas. ”Ge ö å avra å akkelse åt ästen, så får an ull. Ä va nu en rasandes arm, att ja sku stöt min harm”, ”Håtta hår”, åtta år. ”Åll an(d) för åle”, håll handen för hålet. ”Huns-ål”, ugnshål. Fl. (Ingo i Nl.). I östra Dalarne höres ej denna bokstaf.

HABBA, v. a. & n. 1 1) glupskt och begärligt sluka, sluka fort.; i synnerhet om större djur. ”Han habba dä i se som dä hade vatt en hong”. Sk. (Ox., Vemm.); 2) skälla; om hundar. "Den hongen habbar allti natt å da”. Sk. (Vemm.). Jfr *haffa.* Habber-gasja, f. 1) inmarig qvinna, som biter omkring sig. Sk. (Ox.); 2) osammanhängande tal. Sk. (Vemm.). HABBA-LYKKA, *habba sig,* s. *happ.*

HABBLA, v. n. 1 1) tala under stammande; 2) gå osäkert, snubbla. Sm. (Östbo). Habblare, m. 1) stammare; 2) en som går osäkert. Sm. HABBLA, *kärrnghabbla,* f. elak kärring. Sdm.

HABÖJS, m. hastigt påkommande storm eller stormby. G.

HADDA, f. grytgrepe, grytkrok; egentl, ett järn med led midtpå och krok på båda ändarne att dermed lyfta kokgrytan i och ur eldstaden. *Grythadda,* f. Vg.,dls.,bhl.,hl.,bl. *Hadd,*

Grythadda, m. id. Nb.,vb.,åm.,fl. (Öb.). *Hadd,* m. krok, örat på grytor som inmuras. Vb. Fn. *hadda,* f. circulus ferreus, ansis lebetis utrimque insertus, *halda,* f. ansa orbiculata (af *halda,* v. a.

hålla); n. *hadde, hadd, hodda, holle,* f. ”hank, bøile på gryder og kjedler” (Aasen, 176).

HADDER, pl. bannor. Bhl. Jfr fsv. *hadh* (*haad, had, hat*), n. hån, smädelse. S.S. 1, 179. Sv. Pr. K. f. 17, 70 v. Flor. o. Bl. v. 1712; deraf *hadhelika,* adv. skymfligt. Didr. af B. 321. Fl. o. Bl. v. 1593. Cod. A. 29, f. 222; *hadhning* (*hanning*), f. hån. S.S. 4 (Karl Magnus); Alex. M. v. 2173; *hadvet,* hån. S.S. 1, 186; *hadhveta,* v. a. håna. S.S. 1, 169, 177. S. Marg., s. 175. Sv. Järt. Post., s. 83; *hadhvetilse,* f. hån. S.S. 1, 116. Hor. æt. sap. f. 59 v.; *hadsfullir* (*hadzfullir*), adj. hånfull. Sv. Pr. K. f. 97; fn. *hađ,* n. hån.

HADENGA, f. visa; eg. smädevisa. Sk. Af fn. *hađ,* n. hån, smädelse. *Denga,* f. sång, är beslägtadt med holl. *deun,* m. sång, visa; *deuntje,* n. liten sång, visstumpe: ”eenen deun zingen; een deuntje zingen”; mht. *doenen,* v. n. modulari. Grimm, gr. (1, 950).

HAFFA, v. a. 1 gripa, taga fast. Vg. Fsv. *haffa,* v. a. röfva, plundra. S.F.S. 1, 3; ns. *happen,* ”schnappen, begierig seyn” (Richey, 88); schles. *happen,* id. (Weinhold, 33); s. *hapsa.*

HAG, n. 1) gärdesgård i skogsmark och kring svedjeland; för tillfället uppsatt gärdesgård, bestående af stockar och ris, eller ock sneda korsstörar utan vidjor. Hs.,gstr.,ul.,sdm.,ög.,vg.,sm.,kl.,fl. (Nl.). *Hage,* m. id. Åm. *Hag* (def. *-an*), m. id. Fl. (Öb.); *haga* (def. *-n*), m. id. Nb.,vb.,mp.; *hågå,* m. id. Hj.; 2) inhägnad af qvistar med öppningar, i hvilka snaror eller gilder sitta och hvari foglar och harar fångas. *Ryp-hag,* n. en sådan inhägnad för att fånga ripor. Vb.; 3) flera näts sammansättning, Hs. *Hage, have,* m. a) eg. inhägnad plats; deraf *fä-have,* n. inhägnad gödselstad. Sk.; b) trägård. Sk,hl. bl.; deraf *havasager, havavaror,* f. pl. grönsaker, trägårdssaker; *fröjtehave,* m. frukttrågård; *kålhave,* m. kålhage. Sk. Fsv. *hagh,* n. gärdesgård. UL. ÖGL.; fn. *hagi,* m. a) hage; b) betesmark; n. *hagje, haga,* m. id.; fe. *hag,* gärdesgård; mht. *hac,* m. a) ”einhegung; b) dichtes gebüsch”; *hege,* m. ”zaun, hecke” (Ben. 1, 605, 606); holl. *haag,* f. id.; nht. *hag,* m. id.; swz. *hâg* (pl. *hêg*), ”eine einfriedigung, besonders eine kunstlose von stangen oder latten” (Tobler); bay. *hag,* m., *gehag,* n. id. (Schm. 1, 162); nfris. *hâg, hage,* inhägnad plats (Outzen, 111); ns. *hagen,* häck, lefvande inhägnad (B. W. B. 2, 560); deraf ns. *hage-doorn,* hagtorn; mht. *hagedorn,* id. Forågå, m. eg. förhage; i vattnet utgående stängsel mellan tvenne egor. D. (Mora).

Haga, *haua,* v. a. 1 gärda upp en gärdesgård. Sm. Fsv. *hægna;* fn. *hægna;* nht. *hegen.*

Hagasam, adj. som flöjer öfver gärdesgårdar eller sönderbryter gärdesgård och åstadkommer ohägn; om okynnes kreatur, t. ex. hästar, getter m. fl. Vb.

Haga-sto, m. randen i jorden efter en nedrifven gärdesgård. Vb. Fn. *stöđ,* f. locus, ubi quis stat.

Haga-stör, m. gärdesgårdsstör. Nb.,mp., hs. (Bj.).

Haga-vi(d), m. ved af en gammal rutten gärdesgård. Hs. (Bj.).

Ha(g)-gård, m. gärdesgård. Vg. (Mark), hl. *Haggard, haggål,* id. Bhl. N. *hagegard, haggar,* m. gärdesgård mellan hagar. GÖRA SIG, *göranne, göre, görekar, görj, görja, görsa, görsug,* s. *göras.*

GÖR, *görbräkka, görbräkkt, görtjuv,* s. *går.*

GÖRN *(gjörn),* n. garn, ullgarn. Sk. *Gör,* n. färgad ullgarn. Hl. (föråldr.). Isl. *garn,* n. garn, tråd; fht., mht. *garn,* n. garn; fe. *gearn,* id.; d. dial. *gjørn,* n. ullgarn, jfr fn. *gera, gøra,* v. a. göra, förfärdiga. Holmboe, s. 157 jemför skr. *gârn,* att vrida, tvinna; hindost. *girni,* ett redskap, hvarmed snören tvinnas.

GÖRPÄ (ipf. o. sup. *görpä*), v. n. göra något illa eller vårdslöst. Åm.

GÖSKA, s. *god.*

GÖT, m. Vestgöte. S. Bhl. Fsv. *Götar,* m. pl. Göter i allmänhet, Öst- och Vestgöter (i Sverige). VGL.; *Götland,* n. Göta rike. S.F.S. 6, 3; *götha mal,* n. götiskt tungomål, svenska. S.S. 2, 83; fn. *Gautar,* m. pl. Göter, invånare i Göta land. Göske, adv. götiska, vestgötska. ”Han talar göske”. Sm. (enl. L——n). GÖUT, *göuäs,* s. *geud.*

GÖVLA, *gövler,* s. *gevla* 1.

H.

I vissa landskaper i Sverige och Finland (t. ex. Södermanland, Uppland, Nyland) utelemnas bokstafven *h* i början af orden, men tillägges stundom der han icke borde finnas. ”Ge ö å avra å akkelse åt ästen, så får an ull. Ä va nu en rasandes arm, att ja sku stöt min harm”, ”Håtta hår”, åtta år. ”Åll an(d) för åle”, håll handen för hålet. ”Huns-ål”, ugnshål. Fl. (Ingo i Nl.). I östra Dalarne höres ej denna bokstaf.

HABBA, v. a. & n. 1 1) glupskt och begärligt sluka, sluka fort.; i synnerhet om större djur. ”Han habba dä i se som dä hade vatt en hong”. Sk. (Ox., Vemm.); 2) skälla; om hundar. "Den hongen habbar allti natt å da”. Sk. (Vemm.). Jfr *haffa.* Habber-gasja, f. 1) inmarig qvinna, som biter omkring sig. Sk. (Ox.); 2) osammanhängande tal. Sk. (Vemm.). HABBA-LYKKA, *habba sig,* s. *happ.*

HABBLA, v. n. 1 1) tala under stammande; 2) gå osäkert, snubbla. Sm. (Östbo). Habblare, m. 1) stammare; 2) en som går osäkert. Sm. HABBLA, *kärrnghabbla,* f. elak kärring. Sdm.

HABÖJS, m. hastigt påkommande storm eller stormby. G.

HADDA, f. grytgrepe, grytkrok; egentl, ett järn med led midtpå och krok på båda ändarne att dermed lyfta kokgrytan i och ur eldstaden. *Grythadda,* f. Vg.,dls.,bhl.,hl.,bl. *Hadd,*

Grythadda, m. id. Nb.,vb.,åm.,fl. (Öb.). *Hadd,* m. krok, örat på grytor som inmuras. Vb. Fn. *hadda,* f. circulus ferreus, ansis lebetis utrimque insertus, *halda,* f. ansa orbiculata (af *halda,* v. a.

hålla); n. *hadde, hadd, hodda, holle,* f. "hank, bøile på gryder og kjedler" (Aasen, 176).

HADDER, pl. bannor. Bhl. Jfr fsv. *hadh* (*haad, had, hat*), n. hån, smädelse. S.S. 1, 179. Sv. Pr. K. f. 17, 70 v. Flor. o. Bl. v. 1712; deraf *hadhelika,* adv. skymfligt. Didr. af B. 321. Fl. o. Bl. v. 1593. Cod. A. 29, f. 222; *hadhning* (*hanning*), f. hån. S.S. 4 (Karl Magnus); Alex. M. v. 2173; *hadvet,* hån. S.S. 1, 186; *hadhveta,* v. a. håna. S.S. 1, 169, 177. S. Marg., s. 175. Sv. Järt. Post., s. 83; *hadhvetilse,* f. hån. S.S. 1, 116. Hor. æt. sap. f. 59 v.; *hadsfullir* (*hadzfullir*), adj. hånfull. Sv. Pr. K. f. 97; fn. *hađ,* n. hån.

HADENGA, f. visa; eg. smädevisa. Sk. Af fn. *hađ,* n. hån, smädelse. *Denga,* f. sång, är beslägtadt med holl. *deun,* m. sång, visa; *deuntje,* n. liten sång, visstumpe: "eenen deun zingen; een deuntje zingen"; mht. *doenen,* v. n. modulari. Grimm, gr. (1, 950).

HAFFA, v. a. 1 gripa, taga fast. Vg. Fsv. *haffa,* v. a. röfva, plundra. S.F.S. 1, 3; ns. *happen,* "schnappen, begierig seyn" (Richey, 88); schles. *happen,* id. (Weinhold, 33); s. *hapsa.*

HAG, n. 1) gärdesgård i skogsmark och kring svedjeland; för tillfället uppsatt gärdesgård, bestående af stockar och ris, eller ock sneda korsstörar utan vidjor. Hs.,gstr.,ul.,sdm.,ög.,vg.,sm.,kl.,fl. (Nl.). *Hage,* m. id. Åm. *Hag* (def. *-an*), m. id. Fl. (Öb.); *haga* (def. *-n*), m. id. Nb.,vb.,mp.; *hågå,* m. id. Hj.; 2) inhägnad af qvistar med öppningar, i hvilka snaror eller gilder sitta och hvari foglar och harar fångas. *Ryp-hag,* n. en sådan inhägnad för att fånga ripor. Vb.; 3) flera näts sammansättning, Hs. *Hage, have,* m. a) eg. inhägnad plats; deraf *fä-have,* n. inhägnad gödselstad. Sk.; b) trägård. Sk,hl. bl.; deraf *havasager, havavaror,* f. pl. grönsaker, trägårdssaker; *fröjtehave,* m. frukträgård; *kålhave,* m. kålhage. Sk. Fsv. *hagh,* n. gärdesgård. UL. ÖGL.; fn. *hagi,* m. a) hage; b) betesmark; n. *hagje, haga,* m. id.; fe. *hag,* gärdesgård; mht. *hac,* m. a) "einhegung; b) dichtes gebüsch"; *hege,* m. "zaun, hecke" (Ben. 1, 605, 606); holl. *haag,* f. id.; nht. *hag,* m. id.; swz. *hâg* (pl. *hêg*), "eine einfriedigung, besonders eine kunstlose von stangen oder latten" (Tobler); bay. *hag,* m., *gehag,* n. id. (Schm. 1, 162); nfris. *hâg, hage,* inhägnad plats (Outzen, 111); ns. *hagen,* häck, lefvande inhägnad (B. W. B. 2, 560); deraf ns. *hage-doorn,* hagtorn; mht. *hagedorn,* id. Forågå, m. eg. förhage; i vattnet utgående stängsel mellan tvenne egor. D. (Mora).

Haga, *haua,* v. a. 1 gärda upp en gärdesgård. Sm. Fsv. *hægna;* fn. *hægna;* nht. *hegen.*

Hagasam, adj. som flöjer öfver gärdesgårdar eller sönderbryter gärdesgård och åstadkommer ohägn; om okynnes kreatur, t. ex. hästar, getter m. fl. Vb.

Haga-sto, m. randen i jorden efter en nedrifven gärdesgård. Vb. Fn. *stöð,* f. locus, ubi quis stat.

Haga-stör, m. gärdesgårdsstör. Nb.,mp., hs. (Bj.).

Haga-vi(d), m. ved af en gammal rutten gärdesgård. Hs. (Bj.).

Ha(g)-gård, m. gärdesgård. Vg. (Mark), hl. *Haggard, haggål,* id. Bhl. N. *hagegard, haggar,* m. gärdesgård mellan hagar.Hag-let, f. boskapslöt, löt bredvid gården, hvarpå boskap släppes. Åm.

Hak-luta, f. def. yttre platsen kring gårdarne i en by. Vb. Måhända eg. *haglut* (= hag-lott).

Hägn, f. inhägnad mark för kreatursbete; bete; betesmark, beteshage. Vb.

Ris-hage, m. gärdesgård af fällda trän. Åm.

Ski(d)-hage, m. gärdesgård af klufna gärdslen. Jtl.

Smet-hag, n. gädesgård af sotbrända trän ur en fälla. Ög.

Tri-tro-hage, *två-tro-hage,* m. gärdesgård af tre eller två jämnbredt gående gärdslen. Åm.

Hägda, v. a. o. n. 1 1) bespara, spara. Åm., hs.,hj. *Hejgd,* id. Jtl.; 2) ej förhasta sig, hålla måtta. Hs. (Db., Bj.), hj. Fsv. *hægha,* v. a. vårda, skydda. VGL.; mht. *hegen,* v. a. a) omgifva med hägnad; b) bevara (Ben. 1, 606); d. *hæge,* v. a. freda; ns. *heegen,* spara, gömma (Schütze 2, 119); n. *hegda,* a) spara, vara sparsam; b) hålla måtta.

Hägda, f. sparsamhet Hs. (Bj.). *Häggd,* f. "Mä el. utan häggd u måt", med eller utan hejd och måtta. G. HAGALEN, adj. girig, snål. Han ä så hagalen, han kan inte få nókk". Sk.,hl. Bornh. *hagaln;* d. *havesyg;* nht. *habsüchtig,* id. (Hafva, galen).

HAGGA (pr. *haggur,* pl. *hagge,* ipf. *hjägg,* pl. *hjäggu,* sup. *haggi,* p.p. *huggen*), v. a. hugga. G.; *ågga* (pr. *ågg,* pl. *åggum,* ipf. *hjägg* el. *ägg,* pl. *hjäggum* el. *äggum,* sup. *äggjiđ,* p.p. *äggjin [ädjin].* Dl. *Hogga* (ipf. *hjygg* el. *hjögg,* sup. *hoggit*). "Han hjygg'an", han högg honom. Bl. (Östra, Bräkne). *Hågge* (*hög, högge*), N. Åm.; *hågg* (*hågg, hâggi*), Ume, Calix; *hugg* (*högg, hâggi*), Bygde; *hugg* (*högg, huggi*), Löfånger, Lule; *håågg* (*hågg, håggä*), id. Skellefte. Fsv. *haukva,* v. a. hugga. Runurk. 1091: "litu haukva haili þaisi", läto hugga denna häll; *aukva,* l. c. 958; *hakva,* 1. c. 69; *akva,* l. c. 292; *hukra,* l. c. 1448; ipf. *hiak,* l. c. 132: "hiak merki"; *hiuk,* l. c. 626: "hiuk runar"; *hugga,* v. a. hugga. VGL. ÖGL.; *hagga,* GL.; ipf. *hiog,* ÖGL.; *hiögg,* UL., pl. *hioggu,* ÖGL.; p. p. *haggvin:* "þa en torfa ier manni af haufþi haggvin". GL. 19: 56; *huggin,* VGL.; *hoggin,* VML.; fn. *höggva* (pr. *högg,* ipf. *hjó* el. *hjóg,* conj. *hjyggi* el. *hygga,* sup. *höggvit,* p.p. *höggvin* el. *höggin);* fht. *hauan* el. *hauwan* (ipf. *hiu* el. *hio*), Graff 4, 705; mht. *houwen* (*hic, hiewen, gehomuwen*), Ben. 1, 720; fe. *heavan.* Av-hagg, n. 1) ett järn, (fastsatt i smedjekubben), att hugga af med. G.; 2) en bitande, påflugen menniska. S. G.

Bål-hagg el. *bål-'agg,* n. dugtigt hugg, slag; säges eg. då man med ett enda slag dödar *kuten* (Phoca marina). S. G. S. *bål, bol.*

Hagg-vann, m. urhålkad stock, stor vattenho för boskap. G.

Hoggst, n. ställe i skogen, der man hugger ved eller timmer. *Timmer-hoggst, ve(d)hoggst,* n. Vb.

Hoggster, m. skog, tjenlig till fällning. *Timmerhoggster,* m. Hs. N. *hogstr, hogst,* m. a) huggande; b) ett uthugget ställe i skogen.

Hugg, n. eg. hugg; tid, tillfälle. "Då skedde justament i dä hugget". Ög.

Huggdriven, adj. som ej frågar efter huru han slår till; oförvägen. Vb.,mp.

Hugg-o**L**, n. speord, speglosa. Sdm.

Hugg-stabbe, m. huggkubb. Sdm.

Hågg-fus, adj. böjd för, snar att slås, hugga till. Hj. N. *hoggfus,* id. S. *fus.*

Håggligt, adv. väl träffadt, träffande. Vb.

Hågg-tu**L**u, adj. eg. huggtålig; som tål stryk, ej frågar efter eller gnäller öfver slag, stryk eller huggsår. Vb.

Ishógg, n. långa hvassa hakar på hästskor (mot vintern). Hs. (Db.). HAGRÄ, m. hafre. G. *Hagre* (*hagrö*), m. id. "Gren hagrö", omogen hafre. Hs. (Db., Bj.). *Hagra,* m. Ul. *Ager,* m. id. Dl. (Mora). Fsv. *hagri,* m. GL.; i VGL. *hafra,* m. accus. sg.; fn. *hafr* (pl. *hafrar*), m., *hafri,* m. id.; n. *havre,* m., *hagre,* m., *hævre,* f., *hægre,* f. id.; d. *havre,* m.; fht. *habaro, haber, habro,* m. (Graff 4, 760); mht. *habere, haber,* m.; fsax. *havoro,* m.; nht. *hafer, haber,* m.; holl. *haver,* f.; wal. *hafar,* m. id. Jfr Grimm, gesch. d. d. spr. 1, 66. Havre-Erik, m. Eriksdagen, den 18 maj, då hafren bör sås. Kl.

Havre-resp, m., *havrebjällra,* f. hafreax. Vg.

Havre-sval, s. *sval.* HAITÄ, f. stund. G. Jfr *hia* 1.

HAJD, f. stor, obebyggd skog. G. *Häj,* f. hed, sandhed, sandig slätt. Vb. *Haj,* f. hed. Sk. (N. Åsbo), vg. *Hed, he,* f. högländt sandmo bevuxen med skog. Vl. Fsv. *hedh,* f. hed. S. Bern. f. 4 v.: "Jak ær hedhanne blomster ok dalanna lilia"; l. c. "swa som hedhin mz blomster prydhis ok blomstras"; fn. *heiðr,* f. skog, bergig skogstrakt. S. E. 1, 586, 2; *heiði,* f. öken, hedemark; d.

hede, f. hed; n. *hejd, hej,* f. fjällslätt, skoglös fjällmark; moes. *haiþi,* f. fält: *ἀγρός*; fht. *heida,* f. hedblomma: thymus, myrica (Graff 4, 809); mht. *heide,* f. slätt, obebodt land, hvarpå gräs, vilda blommor och enstaka trän växa (Ben. 1, 647); bay. *haid,* f. a) id.; b) hedblomma (Schm. 2, 150); fe. *hæð,* f. hedblomma; deraf *hæðfeld,* m. fält; e. *heath,* ljung, ljungmark, hed; nht. *heide,* f. id.; holl. *heide, hei,* f. hed, hedblomma; ns. *heide,* f. a) hedblomma; b) hedmark; c) skogigt land (Richey, 93). Hajdä-knykling, m. krokig tall. G. HAJMGÄRRDAR, *hajmlärdårr,* s. *hejm.*

HAJNA, v. n. 2 förtvina, tråna, täras. "Han går å hajner. Han hajner bórt". Hl. (Breared). Fe. *hýnan* (*ý* = aj), v. a. skada, förderfva, *hýne,* adj. usel, eländig, *húne* (*ú* = au), tvinsot.

HAJNBAKT, *hajnbröjnä,* s. *hen.*

HAJTA el. *haita* (pr. *haitur,* pl. *haite,* ipf. *hait,* pl. *hitu,* sup. *haiti*), v. n. heta, kallas. G. *Hajta,* id. "Hva hajter hajren?" hvad är gossens namn? Sm. (Östbo). *Hajta,* v. a. gifva tillkänna att man

hittat upp något. G. Fsv. *heita, haita, heta,* a) v. n. heta, kallas. Biærk. R.; b) gifva namn, kalla. VML,; deraf *up haita,* v. a. c. dat. lysa upp, offentligen kungöra (kreatur, som man tagit i förvar). GL.; *uphaitslu soyþr,* m. kreatur, som någon tillvaratagit och upplyst. GL.; fn. *heita;* n. *heita;* fht. *heizan, heizzan;* fsax. *hêtan;* fe. *hâtan;* holl. *hêten;* ffris. *hêta;* moes. *haitan,* heta, kalla, ropa.

HAJÅ, *hajä,* v. n. hägra (på sjön), "Dä hajar upp". G. Jfr *häva, hakla upp.*

HAK, n. ingående vinkel eller hörn. "Rågången har ett stort hak". Riksspråk. Fn. o. n. *hak,* n.

Häke, n. hörn på ett yxbett. *Åthäke,* n. det hörnet på ett yxbett, som är åt skaftet; det andra hörnet kallas *näsa,* f. Sdm. HAKA-SKJÖTT (def.-*a*), f. strid, täflan, äflan. "No(g) val hä hakaskjötta om Gu(d)s gåven i jår", nog blir det äflan om spannemålen (el. äringen) i år. Vb. Jfr sv ordspr. "Nog blir det kattor om kålen".

HAKE 1, m. 1) eg. hake: uncus. Riksspr. Fn. *haki,* m. id.; 2) bössa, skjutgevär. Bl. Fsv. *hakebøssa,* f. hakbössa: sclopetum gravior. St. Rimkr., s. 179. Benämningen deraf att dessa bössor vid afskjutningen hvilade på en hake el. gaffelstång, nedsatt i jorden; gl. d. *hage,* m. "hagebøsse", deraf *hageskytte,* m. hakskytt (Tegels. hist. 1, 176), krigsman till fots, som förde och nyttjade en hakebössa (Mlb., gl. 1, 320, 321); nht. *hakenbüchse,* f.; gl. frans, *haquebuse;* ny frans. *arquebuse,* f. Häkkel, f. 1) häkla, linhäkla; 2) tadel. Vb. *Hägla, häjle,* f. 1) linhäkla; 2) förtalerska; 3) mager varelse af honkön (menniskor eller boskap). S. Sk.

Häkkäl, v. a. 1) häkla. Vb. *Hägla, häjla,* id. Sk.; 2) tadla. Vb. *Häjla,* id. Sk. *Häkla upp.* G. *Häkksa,* id. Hs.

Häkkelmakar, m. 1) en som gör häklor; 2) tadlare, smädare. Vb.

Häkta, 1) v. a. 1 a) dröja. "Häkta säk", uppehålla sig, dröja. Vb.; b) ej räcka till. "Häkta fast", ej kunna reda sig. Åm.; 2) v. imp. hindra, mota, emotstå. "Dä häktar (el. häjtar)

inte för honom att få sin vilja fram". Hl. Fsv. *hækta,* v. a. hålla fast. Spec. Virg. s. 223. HAKE 2, m. tapper, modig man. "Dä va en hake; dä va haken". Sm. "Hake råkär make", säges om den som finner sin motståndare. Sdm. Fn. *hákr,* m. häftig och grof karl (Hald.); *haki,* m. sjökonung (Egils.).

HAKK 1, m. drägt, som med en krok fasthakas i harfven. "Harvs-hakk". Vg. Jfr *hak.*

HAKKA, v. a. o. n. 1 1) eg. genom täta hugg eller hackknif smått sönderdela, med hacka arbeta åkerjord m. m.; begabba, smäda. "Hakka på någon". Riksspr.; 2) kälta. Sdm.; 3) hosta oupphörligt, men svagt. Nk.; 4) stamma. Sm. m. fl.; 5) icke kunna läsa rent. *Happla,* v. n. 1 id. Sm. Fht. *hakjan,* v. a. hacka, sticka (Graff 4, 762); nht. *hacken;* fe. *haccan;* e. *hack;* frans. *hacher,* id.; fn. *hiakka,* v. a. hacka, slå tidt och ofta; jfr fsv. *hakva, haukva,* v. a. hugga, hvaraf det måhända är freqventativum; s. *haggä.* Hakk, n. föremål för begabberi. Vara hakk för någon". Ög. (Gullbergs h.).

Hakka, f. liten ho hvari man hakkar något (t. ex. kött eller korf). Sm.

Hakk-bar, n. hackad barr af gran att strö under boskapen. Hs. (Ljusdal).

Hakk-del, *hakk-tel,* m. qvarnhacka, hvarmed qvarnstenar hackas. Vb.

Hakke-dalla, f. litet tråg att hacka kål, kött m, m. uti. Bl. Fn. *dallr,* m. bytta.

Hakke-kål, m. torkade blad af rotkål, som vintertiden hackas och kokas med gryn och kött. Ög.

Hakker, m. en som smädar el. träter jemt. *Sarger,* m. id. Sm.

Hakk-hosta, f. oupphörlig, men svag hosta. Nk., m. fl.

Hakk-kykkling, m. 1) eg. kyckling, som hugges af andra kycklingar eller hönan; 2) person, hvilken alla snäsa och vilja åt. Sm.

Hakkla, v. n. 1 1) stamma, tala oredigt; ej veta hvad man skall säga eller göra. Dls.,vg., sm.,ög.; 2) hosta, harkla. Sm.

Hakkslä, *kärrng-hakkslä,* f. elak qvinna. Sdm.

Hakk-spett, m. 1) eg. Picus. Riksspr. *Hakkspink,* m. Nk. *Hakkspit, hakkspik,* m. id. Vb.; 2) lång och mager menniska. Sm.

Häkksa, v. a. 1 smäda. Hs. (Db., Bj.).

Löv-hakk, m. löfknif, knif att hugga af löf till boskap. Sm.,kl. HAKKS, m. mindre fartyg, skuta (med en mast). Vb., nb. *Hakksä* (def. *hakksa*), f. id. Mp. (enl. Augustin). Fin. *haaksi,* fartyg, farkost.

HAKLA UPP, v. imp. 1 säges då det hägrar eller då man ser långt till sjös. G. (F.). S. *hajå.*

HAKU, *häku, höku,* f. haka: mentum. Vb. Fn. *haka,* f. id. Jfr sv. *hake,* m. uncus. Hage-tjókk, adj. nära nedkomsten; på slutet af det hafvande tillståndet. Hl.

Haka upp, v. a. 1 böja hufvudet tillbaka. Kl. HAL, adj. 1) hård. Vb.,bhl.,vg. *Hal* (*halare, haläst*), id.; 2) hårdhändt; 3) hårdsinnad, styfsint, hårdhjertad. Vb. *Hål,* a) häftig, öfverdådig. "Hål te arbeta, hål te äta". Hs. (Db.); b) lätt; om slädföre. "Hålt före", lätt slädföre)(*ohålt före.* Hj. Fsv. *hardher, hardr,* a) hård; b) sträng, hårdsinnad. S.S. 1, 44; 2, 148. Kg. St. s. 47. S.F.S. 4, 301; deraf *harda,* adv. mycket. St.

Rimkr. s. 129; *hardhet,* f. a) hårdhet. S.S. 2, 136. J. M. Yrt. s. 202. Spec. Virg. s. 276; b) förhärdelse. S. Bern. f. 126 v.: "ilhærdhzkan æller hardhet"; *hardheliker,* hård, grym. S.S.

1, 100; *hardhelika, hardelika, hærdelika,* adv. a) hårdt, strängt. S.S. 1, 106, 116, 181. S.F.S. 4, 35; *harþlika,* id. ÖGL.; b) tappert. S.S. 4, 34; *harþlyndar, hardhlynder,* hårdsinnad. S.F.S. 4, 395; *hardhna,* v. n. hårdna, blifva hård. S.S. 2, 58; *hærþa, hærdha, herþa,* v. a. a) göra hård, härda (järn). S.F.S. 5, 75; b) förhärda. Sv. Pr. K. f. 15 v. S.F.S. 4, 504; 6, 286; c) framhärda, envist fortfara i ett förehafvande. GL.; *hærdha,* f. hårdhet. Tref. tidh. f. 149: "bundin widh hænne (studhena) mz swa myklo hærdho at thina signadha hænder oc fingra swlnadho"; *hærduger,* härdad, kraftig. Kg. St. s. 205; *hærdska* (*hærdzca*), f. hårdhet. S.S. 1, 162. Hor. æt. sap. f. 144. Tref. tidh. f. 45; *hærdskofuldir* (*hærdzskofuldir, hærdzscofull*), hård. S.S. 3, 162. Sv. Pr. K. f. 21 v., 50, 66; *ilharder, ilhærdhir,* elak. Sv. Järt. Post. S.F.S. 4, 300. Hor. æt. sap. f. 138 v.; *ilhærdha, ilhærda,* v. a. förhärda. J. M. Yrt. s. 30, 31, 57; *ilherdoger,* elak. Sv. Pr. L. LIX, s. 90. Sv. Järt. Post. s. 138; *ilherdskr* (*ilherdzsk, ilhærdzsk, ijlhærzskir*), illskefull. S.S. 3, 83. Sv. Pr. K. f. 53. Sv. Pr. L. XX, s. 44, 102. Sv. Pr. L. LIX, s. 16. Sv. Järt. Post. s. 51; *ilhærdska,* f. illska. S.S. 2, 148; *ilhardska,* v. a. förhärda. J. M. Yrt. s. 60: "i. sith hiærta"; *ilhærdskofuller,* ondskofull. Sv. Pr. K. f. 12; *ilhærskelika,* adv. ondskofullt. S.S, 2, 148; *ofharþlika, ofhardelika,* adv. alltför hårdt. ÖGL. S.S. 3, 26; *ofhardher,* adj. alltför hård. Cod. A. 38, f. 105 v.; fn. *hardr* (*hörd, hart*), hård; n. *har;* fht.

harter; fe. *heard;* moes. *hardus,* id. HaL el. *häl* (ipf. *-ä*), v. a. draga till hårdt. Vb.HaLia, v. a. o. n. 1) göra hård, härda. "Smeden halar lian". Vg. (Vartofta); 2) uthärda, fördraga; om köld. Bhl. (Elfs.). *Hälä,* id. Mp.; 3) springa starkt. Jfr *halare.* S. Sk. *Häla,* v. a. 1 1) härda (järn, stål). Sdm.,ög. *Häl* (ipf. *hälä),* id. "Häl stålä". Vb.,fl. (Öb.); 2) döpa. Sdm.,ög. (Gullbergs h.). *Hära,* v. a. o. n. 1 id. "Ja ber I vill häre mej en glött". Sk. (nästan föråldr.); 3) uthärda, sta ut med. Hs., sdm.,kl. "Han hälä ut ä rikti", han uthärdade det fullkomligt. "Han hälä heele vekun vä dy", han uthärdade dermed hela veckan. Vb. *Hära å,* id. "Hära å mä'at", stå ut med det. Bl. (Östra h.). *Hära ve,* v. n. lefva med svagt lif, vara mycket skröplig; om menniskor. Sk. (Ing.); 4) vänta på en sak. "Bara du kónn hä l vä dy dill åt årä"; bara du kan vänta derpå till nästa år. "Du gjett häl änn en stónn", du måste vänta än en stund. Vb. Fn. *herda* el. *herdda,* v. a. härda (järn, stål, svärd); n. *hæra, hæle,* hålla ut, uthärda.

HaL-balig, *hål-balig,* adj. svår, styfsinnt, förtretlig att komma till rätta med. Vg. *Hål-bälln,* adj. 1) hårdagad; 2) elak, tvär. Jtl. N. *harbar,* adj. hård, sträng.

HaLi-bett, *hål-bett,* adj. (om dagglöst gräs) hvarpå lien endast med svårighet biter. Vb.,mp.

HaL-remas (ipf. *halremäsä),* v. a. handtera hårdt och ovarsamt, hårdt tvinga. "Vål int halremas vä hästom!" låt bli att illa handtera hästen! Vb.

HaLi-sten, m. mindre brynsten (för knifvar). Vg. *Harsten, hassten,* m. Sm. (Östbo); *harsten,* Ög.; *ha-sten, här~sten,* Bhl.; *häre-sten,* id. Hl. (Ljungby). Jfr d. dial. *hare,* v. a. hvässa (lien); ns. *haren;* nassau *hâren* (Kehrein 1, 187); nfris. *hare,* id.

HaLän, def. eg. den hårde; hin onde. Vb.

HaLäst, adv. superl, *som haläst före,* kort före, närmast före. "Som haläst före jul", kort före (hardt när) jul. Vb. *Hålest,* adv. närmast. "Hålest at nanting", tätt intill (närmast) någonting. Mp.

HåL-sevd, adj. som sofver hårdt, är svår att väcka. Hs. (Bj.). N. *harsvefd.*

HåL-år (def.*-ä*), n. hårdår, missväxt-år. Mp. Fn. hallár.

HääL (ipf.*-ä*), v. a. draga hårdt till, ihop. Vb. Jfr *hal.*

Häla på, *hära på,* v. imp. 2 1) vara besvärligt, kosta på, kännas efter. "Dä härer på å lässa sten". Hl. *Hära på,* id. Sm.; 2) vara farligt. "Dä hälar på. Dä häl ej på". Bhl. (Elfs.). Fn. *herða sik,* anstränga krafterna, sträfva af alla krafter; n. *hærde på,* v. n. hålla på, icke gifva efter.

HäLning, *härning,* m. afgörande ögonblick, när det gäller. "Dä ger sej i härningen". Hl. *Härding,* m. allvar, påkänning. G.

HäL-tåg,, n. tåg, rep, hvarmed något hårdt tilldrages eller bindes. Vb. HALA 1, v. n. 1 halka, slinta. Sm.sk.,bl. Af fn. *háll,* adj. hal. Haalk (ipf *-a*), v. n. 1) eg. halka, slinta, glida; 2) smyga sig in, fram; 3) med möda och försigtighet dra sig fram. "Han halka säg fram sä gódt 'n kónd". Vb.

Halk-li(d), m. en backe, som är isbelagd och hal. Sm.

Halku(g), adj. något hal, slipprig, halkig Vb. *Hålki(g).* Sm. N. *halkat.*

Hålke, f. halka, slipprighet. Vg. HALA 2, s. *ala* 3.

HALARE, m. 1) stark, kraftfull karl. Sk.,hl., bl.; 2) stark springare. Sk. Fn. *halr,* m. man; bonde; fe. *hæle,* m. man. Jfr *hälande* (*häla* 1).

HALJUT, adj. som går illa klädd. Vb.

HALL 1 (pl. *hallar* el. *häller*), f. stor sten el. klippa, häll. Nk.,vg.,sk.,hl.,bl. Fsv. *hall, hal, hæll,* f. häll. Med. Bib. Arb. 1, 325; 2, 113. S.S. 1, 109. Cod. Bur. s. 419; fn. *hallr,* m. sten; pl. *hallar* el. *hallir,* stenar, S. E. 1, 384; *hella,* f. flat sten; moes. *hallus,* m. klippa, sten. Halla-klämma, f. bergs- eller klippklyfta. Hl.

Hallar, m. pl. genomborrade eller med näfver omvikna, runda eller platta småstenar eller sänken, som bindas vid nedre kanttåget (täln) af ett nät. Sdm.,gl.,fl.(Qv.), Runö.*Allar,* m. pl. id. Fl. (Nl.).

Halla-band, n. band, som äro fästade vid *hallarne* på nät. G. (F.).

Hallbórre, m. Sedum acre. Bl.

Hall-bär, n. hallon: Rubus Idæus. Nk.

Halling, m. klippstycke. Kl. Deraf namnet på Hallingsbergs socken i Kalmar län.

Hälla, f. köks- eller spis-häll, som i allmogens kök består af en stor flat sten. Hl. *Halla,* f. Bhl. *Älle,* f. Dl. (Mora). Fsv. *hælla,* f. häll, flat sten. S.S. 1, 110; fn. *hella,* f.; n. *hella,* f. id.

Häller, m. utklippa. "Ja stog under en häller". Bhl. Fn. *hellir,* m. klipphåla; n. *hellar, hillar, heller,* m. grotta, klipphåla, skjul under en klippa. HALL 2, adj. hällande, lutande, sned. "Håpen är hall", båten står snedt. Vb. *Hällt,* adj. sluttande; om marken. Sdm. Fn. *hallr,* adj. sluttande, lutande; n. *hall;* fht. *hald* (Graff 4, 892); fe.

hald, heald, halde; d. d. *hald,* id.: "vejen var hald, der hvor vognen væltede" (Mlb., DL. 190). Halla, v. n. 1 slutta, luta. "Bakken haller". Vl.,bhl. "Åkern hallar åt diket". Ög. Fn. *halla,* v. n. luta; fht. *haldên* (Graff 4, 894); fe. *heldan, healdan;* skot. *heild;* d. *helde,* id.

Hall-mängd, adj. sluttande, ojämn, oländig, svår; om mark, väg och andra föremål. "Vägen ä så hallmängd. Dä ä så hallmängdt om pängar". Kl.

Håll-läst, adj. som är tyngre på ena sidan; icke i jämnvigt; om lass eller börda. Vb.

Håll-sätt, adj. ojämnt lastad; om båt, när lasten nedtrycker ena sidan. Vb.

Hälla, f. sluttning. "Han har byggt ett hus på hällan". Sk.,hl. D. dial. *helde,* f. sluttning; schwab. *halde,* f. bergsluttning; tht. *halda,* f. id. (Graff 4, 894).

Hälla, v. n. 2 1) eg. luta emot, hafva lutande läge. Riksspr.; 2) förflyta, gå öfver. "När dä hällde över midda'n". Ög. (Gullbergs h.); 3) närma sig, nalkas till, lacka åt. "Dä häller mot jul". Bl.,sk.

Hälla på, v. a. 2 tadla, häckla, förklena. Kl.,sm. hl.,sk. *Häla på,* beskylla någon för något (ofta med bibegreppet att derigenom sjelf befria sig frän misstanke). "Han ville häla på mej att ha huggit träet". Sk.,hl.

Hälle, *å hälle,* adv. lutande. Hs. *På hälln,* id. Fl. Fn. *á hellum;* d. d. *på helde,* id.Hällning, *på hällning,* adv. nära slutet; "på hällningen". G., m. fl.

Åhällog (n. *åhällot*), adj. sluttande; om marken. Fl. (Ingo). HALL 3, f. trakt, der ej synnerligen stor skog förekommer. Vb. Troligen beslägtadt med *hall* 1.

HALLDA (pr. *halldur,* pl. *hallde,* ipf. *hjällt* el. *hallt,* pl. *hjälldu,* sup. *halldi*), v. a. 1) hålla. G. *Halld* (*hulld, hulldi*), fl. (Öb.); *hallda* (ipf. *hulld* el. *hullt,* sup. *haldi*), fl. (Nl.); *ållda* (pr. *ålld,* pl. *ålldum,* ipf. *hjällt.* pl. *hjälldum* el. *hjälltum,* sup. *ålldid* el. *ällded),* Dl.; *halla* (ipf. *hull,* sup. *halle,* p.p. *hallen*), Hs. (Db.); *hååll* (ipf. *höll* el. *hull,* sup. *hulli* el. *höllä*), Vb.; *hååll* (ipf. *hul* sup. *håle,* Nb. (Calix); 2) hålla för, anse, förmoda. "Ji håll hä jär int sä felt", jag förmodar att det ej är så angeläget; 3) väga. "Stålä hull tjvå mark", stålet vägde 2 *[skålpund?].* Vb.; 4) talesätt: a) *hald i lag,* hafva olofligt umgänge med. "Kwa läuper 'et 'et häde utskóte? Thåm sair he' ni halder i lag"; b) *hald suggon i öra,* uppskjuta ett arbete från den ena dagen till den andra. Fl. (Öb.); c) *hålla sej illa,* sörja ooh jämra sig öfver något. Vl.; d) *hålla vä sä,* vara oviss, tvehogsen. Ul. "Hä håll int vä", det står ej bi, det går sönder. Vb. Fsv. *halda* el. *halla* (ipf. *hælt,* VGL., *hiolt,* UL. ÖGL., pl. *hioldu,* p.p. *haldin*), hålla; fn. *halda* (ipf. *hélt* el. *hèll,* sup. *haldit*); n. *halda* (*heldt, halde*); fht. *haltan;* fsax. *haldan;* fe. *healdan;* e. *hold;* d. *holde,* id.; moes. *haldan* (*haihald, haihaldun, haldans*), vakta, beta: ***βόσϰειν, ποιμαίνειν***. Fråhållig, adj. som ej håller sig från något. Sm.

Haldung, f. återhållsamhet, ståndaktighet. Fl. (Hütis kap.).

Halldur, m. bindsel kring foten på en häst, som flöjer. G. *Hälla,* f. 1) id. Åm.,vg.,ög. *Hilla,* f. id. Sk.,hl. *Hällä* (def. *hälla*), f. id. Mp.; 2) på häst eller get. Sm. *Hällä,* f. på får.

Sdm. Fsv. *hælda,* f.; fn. o. n. *helda;* fht. *halte;* d. d. *hilde;* ffris. *hilde, hielde;* nfris. *hield, hild,* id. Olika slag äro följande:

a) *fårahilla,* f. fårkoppel. Sk.

b) *gång-hälla,* f. om ena bak- och frambenet på ett får. Vg. (Vadsbo, Valle h.).

c) *hópp-hälla,* f. om halsen och ena bakbenet på får. Vg. (Ibm.). *Hopp-hilla, springhilla,* f. om begge framfötterna på en häst. Bindes deremot ett trästycke om hästens ena framfot, heter det *trä-klóss,* m. eller *slank,* m. S. Sk.

d) *nikkhälla* el. *nekkhälla,* f. då en bakfot och en framfot hopbindas på hästen (af sv. *nicka,* v. a.). Sm. *Nikk-hilla,* f. id. Sk.

e) *sejdu-hallda,* f. då fram- och bakfötterna på häst, får eller get äro sammanbundna. G.

f) *skäkk-hälla,* f. då grimskaftet bindes i framfoten på hästen; jfr *skakk.* Sm. (Vestbo).

g) *ögahilla,* f. hästfjetter. S. Sk.

Hilla, v. a. 1 påfästa en *hilla,* "Hilla ett par ög", koppla ihop ett par hästar, d. ä. med rep eller jernlänk binda ihop den ena af framfötterna på hvardera hästen. S. Sk. *Hälla,* v. a. 1 påfästa en hälla, a) på hästar. Åm.,vg.,ög; *Heilla,* id. Bl.; b) på getter. Sm. Fsv. o. n. *helda;* d. *hilde.*

Hilla si, v. r. 1 med fötterna snärja sig. S. Sk.

Hills-böjel, m. bygel på en hilla. "Den ena hilleböjelen ä gåen i tu". Sk. (Ox.).

Hópp-hälla, v. a. 1 sätta en *hópp-hälla* på får. Vg. (Vadsbo).

Halldafaster, adj. snål. G.

Halldä-lag, n. då fiskrarne hafva hvardera lika mänga garn på båten och dela den fångade fisken lika. G.

Hullelet, adv. alldeles, helt och hållet. Vb.

Hullerät, adv. helt nära intill, bredvid. "Hullerät ati (el. atvä) väggjom", alldeles bredvid väggen. Vb.

Hullung, m. hulling (på fiskkrok). Fl. (Ingo).

Håll, n. 1) styrka, varaktighet, uthållighet. "Der ä inte håll i aspe". Hl. "Hä jär int na håll i dä garnä", det är ingen styrka i det garnet; det garnet, går lätt af. Vb.; 2) hejd, återhåll. "Ja fekk inte håll på hästana". Sk.,hl.,bl. m. fl.; 3) sysslande, arbete med. "Smeen ä nu i håll me nyeln". Sk. (Ox.).

Hållen, m. def. ordhållighet. "Lóven ä go, men hållen ä bätter". Mp.

Hållen el. *hullän,* adj. (eg. p.p.) 1) ansedd, väl eller illa ; 2) underhållen, skött, väl eller illa. "Hästn jär ill hullän", hästen är illa vårdad. Vb.

Håll-fot, m. stycke af skosulan midt under foten. S. G.

Håll-gänge, n. ledstänger vid en bro, broräck. Sm.

Hållhett vatten, n. vatten ej hetare än att handen kan hållas deri. Hs.

Hålli(g), adj. sparsam; noggrann. Fl. (Qv.). *Hull,* sparsam; snål. Vb.; *håll,* id. Fl. (GK., K., P.).

Hållit, adv. a) sparsamt; 2) noga. "Thåm skådar hållit en fiskan hjer. Fl. (Qv.). *Hållit, hullit, hollilet,* id. Fl. (GK., NK., K., P.).

Håll-kärring, f. ett redskap, som fasthåller det, hvilket täljes med bandknif. Ul.

Hållning, f. undantag, underhåll af ett hemman. Vg.

Hälla, f. liten bundt, knippa af lin eller hampa, så mycket som kan omfattas (hållas) med handen. "Linhälla, hamphälla". Åm. (Själevad). Jfr d. d. *helle,* "fem bruer hør, som ere sammenbundne i enderne med en knude, når man ikke vil krandse dem" (Mlb., DL. 202). S. *hälge.*

Ihållen, adj. ihållig, ihärdig. Nk.—sk. *Ihållsen,* id.

Ohull, adj. slösaktig, vårdslös. "O. om pänninga". Nb.,vb. HALLING, m. Halländing. Sk.,hl.

HALMBUSA, f. halmkärfve. Kl. (Stranda).

HALMHÄLJE, s. *hälg.*

HALM-VRÄKA, v. a. 2 lägga tak af halm på så sätt att lösa halmen utåt hela taket fasthålles endast genom tyngden af pålagda vårdträn (*hängslen* el. *takhängslen,* tant. pl.) ned till tafcskägget. Sdm. (Ö. Rek.).

HA**L**RUTA el. *haluta.* f. ofruktbar, bar backe; hård, stenig omgifning kring en gård. "Komma på ha**l**rutan", komma på bara backen, gå från hus och hem. "Han hav kömmä på ha**l**uta", han har kommit på bar backe, blifvit utfattig och husvill. Vb. *Hal-uta* = hård yta.

HALS, m. 1) eg. hals. Riksspr.; 2) förhus, smal ingång. *Källar-hals,* m. Hs.—sk,; 3) näthörn. Fsv. *hals,* m. hals. VML.; fsax., fe., nht., holl., d., moes. *hals,* m.; fn. *háls,* m.; lat. *collum,* n. id.j deraf fsv. *halsband,* n. a) halsband. Spec.

Virg. s. 57. S.S. 3, 208; b) halsjärn. S.F.S. 6, 377; *halsben,* n. halsben. S.F.S. 4, 105; *halshugga,* v. a. decapitare. S.S. 1, 74; *halsjern,* n. hallsjärn. St. Rimkr. s. 47; *halsmog, halsmugh,* n. öppning på kläderna kring halsen. S.F.S. 6, 181; *halsrep,* n. rep om halsen. S.F.S. 4, 245; *halsörgin,* v. a. vrida halsen om på någon. S.S. 2, 118. Halsa, v. a. 1 omfamna, falla om halsen. "Han halsade mej". Sm. (Östbo; sälls. ord), fl. (Pargas). *Halsas,* v. d. 1 omfamnas. Ög., g. Fsv. *halsas* (Rimkr. s. 77); fn. *hálsa;* fht. *halsjan, halsèn, halsôn* (Graff 4, 928); mht. *halsen* (*hiels, gehalsen,* Ben. 1, 617); ns. *halsen;* fe. *halsjan;* gl. e. *to halse;* bay. *halsen, halsnen,* id. (Schmeller 2, 183).

Halsa-bast, n. nacke, nackmusklerna på boskap. Sk. (Ing.). Fsv. *halsbast,* n. nacke. S.S. 3, 131. S.F.S. 6, 262; n. *halsbast;* fd. *halsbast* (Mlb., Bib. Ov.).

Hals-bólle, m. fruntimmers halskrage. Sk. (Ox., Vemm.). *Halsfräs,* m. id. Sk. (Vemm.).

Halsbråjnä (uttal. *hasjbrånä,* def. *-na*), f. halsbrånad, magsyra: cardialgi. Mp.

Halsflik, f. halsduk. Jtl. *Halsflik* (*hasjflik*), id. Mp.

Halspänning (uttal. *harspänning*), m. på ett fruntimmers halskedja fästade silfver-riksdalrar. Kedjan är utsirad med flera silfverlöf och ej sällan finner man derpå svenskt, ryskt, tyskt och gammalt romerskt mynt. Hs. (Bj.).

Halsrakka, f. strupe. "Han ska ha't i halsrakkan på sej"; om fyllhundar. Vg., nk. (enl. D.D).

Halsslet, n. halskläde, halsduk. Vb., åm. Fn. *slet,* n. slitning; utslitet plagg.

Hals-sutta, f. halssjukdom. Jtl.

Hals-trasa, f. halsduk. Nk. *Halstrase* (def. *-so*), f. Hs. (Db.). *Halstråsu* (*hasjtråsu*), f. Mp. Deraf *snorhalstrasa,* f. näsduk. Hs.

Halsä, v. n. omkring half fångst vid strömmingsfiske; säges när nätet drages upp med *halsen* (nät-hörnet) först. "Vör ha fat halsä i da". G.

Hälsa, n. halsband, vanl. *hund-hälsä.* S. G. Fsv. *helsi,* n. halsband; n. *helse, hælse, halse,* n. halskedja, halsring i synnerhet för hundar); mht. *halse,* f. halsrem på en hund (13en. 1, 618). HALSTÖR, *halstaver,* m. mager lax, som öfvervintrat i färskt vatten. Hl. (kring Falkenberg enl. Möller).

HALTA, f. halthet. Hs.,sk.,hl.,bl. *Hälta,* f. Vb., ög. Deraf *klöv-hälta,* f. ömhet i klöfvarne. Ög. Fn. *helti,* f. halthet; n. *helta,* f; fht. *halzi,* f. id.; fn. *haltr,* adj. halt: claudus; kärnt. *helze,* f. sjukdom

i klöfvarne hos hornboskap (Lexer, 138); moes. *halts,* adj. lam: ***χωλός***.

HALVER, adj. half. H1. *Alv.* Dl. Fsv. *halver,* id. VML.; deraf *halfdödher, -femti, -garþer, -gildi, -gærþa, -hundare, -inter, -hundaris bro, -iamplange, -mark, -markaland, -naþa, -træþe, -pænninger, -syster, halfthundrad, hælfninger, halftræt, -træþe, halfva, halfva flere, halfvo fæghere, halföre;* fn. *haljr;* fht. *halb,* half; mht. *halp;* fsax., ffris., holl., e. *half;* fe. *half, healf;* moes. *halbs,* id. Hadhta, f. hälften. *Hadht om hadht,* till hälften. ”Ve ska deel hadht om hadht”, vi skola dela hälften hvardera. Vb.

Halvaning, m. halfannan styfver, bankovitten. Nk.

Hal(v)dan, adj. 1) halffärdig, ej fullgod. ”Den föste va bra nókk. men den andre va haldan”. Sk. (Vemm.). *Halvdann* (n. *-nnt*), id. Sm.; 2) (den) som i sättet att kläda sig och i bildning närmar sig ståndspersoner. Sk. (enl. Klinghammer).

Halvdelen, adv. till hälften. ”H. bra, dåligt”. Vb.

Havhussing, S. *hyss, huss*.

Hal(v)kar, *halkar,* m. halfdräng. ”Nu föst tjenar Måns som halkar; hit te däjs ha han tjent som påg”. Sk.

Halvfuri el. *halvförä,* adv. 1) halfvägs (eg. till hälften faret); 2) halfgjordt arbete. Vb.

Hal(v)hundra, num. femtio. Sk.,hl.

Halvkjuling, *halvkulsing, halvköling,* s. *kallt.*

Hal(v)läkks, m. ung lax, liten lax under 4 eller 5 marker. Hl. *Öre* (pl. *öra[r]*), m. id. Hl. (Värö). Fe. *læx,* m. lax; fn. *lax,* m. id.

Hal(v)na(d), m, hälft; hälftenbruk. *Te halnas,* till hälften. Ög.,vg.,sm.,sk.,hl.,bl. Deraf *hallna-bi, hallna-får.* Sk.,hl.; *halnabonde,* m. hälftenbrukare; *halnas-bruk,* n. hälftenbruk. Vg. Fsv. *hafnaþer;* fn. *halfnadr,* m. hälft.

Halv-órdä, adv. säges om Gotlands (vanligen) södra invånare, som än tala utan *h* före vokal (såsom t. ex. *ólme* i st. f. *holme)* eller ock stundom tillägga h före vokal (såsom t. ex. *hägg* i st. f. *ägg*). ”Tala halvört”. S. G.

Halv-pränta, adv. till hälften som en tryckt bok. ”Han talar halvpränta”, säges om den, som inblandar ovanliga ord i sitt språk. Fl. (GK., Kb., P. i Öb.).

Halv-slösinger, m. halfvuxen pojke. Ul.

Halv-smått, n. (eg. adj. n.) groft lärft. Fl. (Nl.). Jfr *börsting, verke.*

Hal(v)stöding, *halstöing,* m. halfvuxen pojke. Sk. *Halvstörring,* m. Kl.,sm. *Halv-stövling,* m. id. S. G.

Halv-tros, m. halfplank, 1 1½ tums tjocka bräder. Nk.

Helm, m. half del. ”En å en helm”. Kl. Fn. *helmingr,* m., *helming,* f. half del (eg. trol. *helfingr*); n. *helming,* m. id. HALÄ, m. 1) stjert. G. *Ålå,* m. a) svans; b) stjert. Dl.; 2) snibb (i ett kläde). ”Sätt en knappnål i halän”. Sk. (Rönneberga). Fsv. *hali,* m. svans. VGL. ÖGL.; *hale,* m. id. Iw. o. Gaw. v. 4467. S.F.S. 6, 284; deraf *halataghl,* n. tagel, hästsvans. VGL.; *hæsta hale,* m. hästsvans. S.F.S. 4, 735; fn. *hali,* m. svans; n. *hale,* m.; d. *hale,* m. id. Grimm (gr. 3, 41) antager ett förloradt starkt verb *halan, hól,* draga, släpa. Ålá-älla, f. ödla. Dl. *Årå-ylla,* f. id. Mora. *År-illa, orm-illa,* f. id. Rättvik. HAM 1, m. skugga, vålnad, hamn; om menniskor, genom sjukdom och lidande aftärda; Fl. (Ingo). *Hambli,* m. hamn, vålnad. Fl. (NK. i Öb.). Fn. *hamr;* s. *hamm.* Hamblas (inf. o. sup. *hamblast*), v. d. vålnaden visar sig. ”Hä hamblas å ’an”, hans vålnad visar sig. Fl. (NK. i Öb.). HAM 2, m. knäveck. I våra munarter förekommer detta gamla ord i sammans. *hamboge,* m. knäveck. Öl.: *hammarböja,* f. id. Ög. (enl. Ihre, DL. 69). I riksspråket säges: *följa i ham och häl, ha någon i ham och häl efter sig,* calci poplitique

fugientis quasi inhærere. Fe. *ham, hom*, knäveck; e. *ham*; fht. *hama, hamma*, f. (Graff 4, 945); mht. *hamme*, f. (Ben. 1, 625); holl. *ham*, m. id.; fsv. *hamulboge*, m. id. S.F.S. 6, 429: ”plagha thik værstom boldom i knæm oc hamulboghom”; d. d. *hambøit* (pl.*-er*), id.; n. *hombot, humulsbot, hummelsbot*, f. id. Beslägtade härmed äro nht. dial. (Nassau) *hamme*, m. ”der hintere theil der sense, wo sie am stiele befestigt ist” (Kehrein 1, 183); swz. *hamme*, f. id.; *hammen*, v. a. ”einem thiere den fuss aufbinden” (Stalder 2, 16); bay. *hammen,* m. ”der hinterschenkel Eines geschlachteten schweines” (Schm. 2, 191). Jfr kelt. *ham, cam,* krum, böjd; gr. ***κάμπτ-ειν***, att böja. Hammla, v. a. 1 1) eg. afskära knäsenorna på någon. Denna ursprungliga betydelse förekommer nu ej; 2) stympa, qvista ett trä; afhugga stora grenar intill stammen (af ett växande trä), Ög.,kl,sk.,hl.,bl. Deraf *hammlad,* adj. afhuggen, stympad; om trän. Ög.; 3) *hammla på nåen,* slå någon, gifva någon stryk. Kl., bl.,sk. *Hómmla,* v. a. 1 slå, piska. ”Han hómmlad’n dugtigt”. Sk. (Ox.). Deraf *hómmel,* m. stryk. Sk. (Ox., Ing., Vemm.). Fsv. *hambla,* v. a. genom lemmars stympning göra någon ofärdig. ÖGL. S.F.S. 4, 172; deraf *hamblan,* f. lemmars stympning. UL. SML.; fn. *hamla,* v. a. stympa; fht. *hamalon,* id. (Graff 4, 945); mht. *hamelen,* id.; fe. *hamelan,* hasa, afskära knäsenorna; e. *to hammel, hamble, hamstring,* id.; jfr fht. *hamal,* adj. stympad; mht. *hamel,* id.

Hammel (pl. *hammlar*), m. 1) svängel, hvari draglinorna på fordon fästas. Sk.,hl.,bl.; 2) ett slags kälke för timmers utsläpande ur skogen under vinterföre. Sm.,bl. Fn. *hamla,* f. liten stång el. bjelke (af *hamla,* v. a. stympa); d. *hammel,* m. svängel; n. *hummel,* m. id.

Hammel-krok, *hammelkrog* (pl.*-ar*), m. järnkrok, hvari svängeln fästes vid en vagn, släde, plog eller harf. Sk. N. *hummelkrok.*

Hammel-tyg, n. tvärträet med svänglar till plog eller harf. Sk.,hl. HAM el. *håm,* n. tafatt person, våp. Nb.(Cal.). Hamat el. *håmat,* adj. tafatt. Nb. (Calix). *Håmot,* adj. våpig, fjollig, tokig. Fl. (Öb.). *Håmlig,* våpaktig. Hs.

Hambloter, *hamloger, hamloter*, adj. 1) fjollig, småtassig. Fl. (Pargas); 2) stapplande; om gammalt kraftlöst folk. ”Góbbin ä gamal å hamloger (el. hambloter)”. Fl. (Ingo, Sjundeå). *Hamblog,* svag, darrande på händerna. Fl. (Öb.).

Hamla, v. n. 1 1) vara tafatt, bära sig oskickligt åt, med möda göra något. Vb.; 2) gå med osäkerhet. Mp.; 3) famla, känna sig före med händerna såsom blinda, undersöka något medelst fingrande. Åm., hs., sm., fl. (Pargas). *Hammäl* (ipf. *hammlä*). Vb. *Hambel* (ipf. *hambla,*) famla. Fl. (GK., K. i Öb.). *Hama ett,* v. a. 1 efterhärma, söka att likna. Fl. (K. i Öb.).

Hammel el. *hâmmel,* m. tölpaktig, otymplig menniska; drummel, odugling. Vb.,åm. *Hams,* n. id. Vb. Nht dial. (Nassau) *hampel, hambel,* m. ”guter tropf, der keinen eigenen willen hat”; (Hessen) *hamballi,* m. id. (Kehrein 1, 184); bay. *hamballe, haimpel,* m. id. (Schmeller 2, 197); kärnt. *hampele* el. *heampele,* m. fånig menniska (Lexer, 132); fin. *homppa, humppa* el. *humpio,* oskicklig, odoglig menniska, tölp.

Håmä, v. n. 1 uppföra sig otympligt; stå handfallen. Mp. Jfr fin. *hahmuan,* osäkert och stapplande göra något. HAMM, m. eg. betäckning, omhölje: efterbörd hos kreatur, hinnan som omsluter fostret: secundinæ. ”Kon har inte släppt hammen”. Deraf *fölahamm, kalvahamm.* Sk.,hl.,bl. I norra Halland och södra Vestergötland (Vättle, Marks h.) *fölle-havn,* m. I södra Skåne *kalva-mor, föla-mor,* f. I norra Halland heter det ock *hams,* m.; deraf *föla-hams* el. *fula-hams,* m. (Värö, Frillesås). Efterbörden hos kor benämnes jemväl *läjer* (def. *läjre,*) n. Hl. (Värö). Jfr *fölhus, kalvhus.* Fsv. *hamr, hamber* (*hampner*), m. a) kläder, beklädnad; deraf *klostershamber* (*closters hampner*), m. klosterlig klädedrägt. S.S. 2, 30: ”klædh i closters hampn ællar abitum”; b) fjäderbeklädnad; deraf *fiædar hampn,* m. S.F.S. 5, 55; c) skepnad, utseende, hamn. VGL.: ”i trols ham”. S.S. 1, 29: ”takande vppa sik thrælsins ham”; l. e. 1, 85: ”brudhgomma ham”; *hamning,* f. skepnad, hamn. Alex. M. I fsv. hafva vi utan tvifvel haft roten till detta ord nämnl. *hama,* v. a. bekläda, betäcka; hvaraf fsv. *afhama,* v. a. afrifva, afflänga (huden). Cod. A. 38, f. 98: ”thit klænasta køt afhamadhes”; *afhama sik,* v. r. vanskapa sig. Cod. A. 27, f. 248: "omøghelikit ær at the magho koma for gudz asyn som sik afhama ok skamskapa mz ohøfnisklikom klædhom”; fn. *hamr,* m. a) induviæ, exuviæ; speciat. induviæ plumatæ, pennatæ v. alatæ, quibus vestiuntur alites; b) forma, præsertim

adscititia: "trölls hamr", forma gigantis, Vsp. 36; *hams,* m. a) exuviæ, vestis serpentum; b) habitus corporis, externa species; *hamaz,* ikläda sig: "at hamaz i arnar líke", ikläda sig örnsskepnad. Ed. Sæm. 2, 31: n. *ham,* m. a) hud, betäckning; deraf *ormeham;* b) utseende; c) vålnad, hamn; d. d. *ham,* m. efterbörden hos sto och ko ("fölham, kalveham"); nfris. *ham,* id. (Outz., 113); moes. *hama, ham*, kroppens omhölje, hud; *hamôn,* v. a. betäcka, inhölja, bekläda; deraf *gahamôn,* v. a. bekläda; *af-hamôn,* v. a. afkläda, aflägga; *ana-hamôn,* v. a. ikläda; *and-hamôn sik,* afkläda sig; fe. *hama, homa, hom*, m. betäckning, hölje, hud; *hamjan,* v. a. betäcka; *cylde-hama,* m. hinnan, hvari fostret ligger; *heorthama, hearthama,* m. præcordia; *hæman,* coire, nubere; *hæmed,* coitus, nuptiæ; (jfr sv. *betäcka;* fr. *couvrir;*) gl. e. *hame, haums,* hud; e. *heam,* efterbörd; fht. *hamo,* m. hud, omhöljnad; deraf *lihhamo,* m. kropp, kött; *hemidi,* n. camisia, tunica (Graff 4, 933, 938): mht. *ham,* m. hud, omhöljnad, betäckning (Ben. 1, 624); ns. *hamen* el. *hamm,* efterbörd hos kor (Schütze 2, 96); fin. *hahmo* el. *hahmu,* yttre gestalt; skugga; esthn. *hamme,* skjorta; mag. *hám,* ytterhud; fruktska1, frukthylsa. Grimm (gr. 3, 55) uppställer ett förloradt starkt verb *himan, ham, hêmun, humans,* tegere, involvere. Svenska dialektorden *hamma, hams, hamsa, hemla, hemling,* höra till den försvunna svenska roten *hama,* v. a., hvarom ofvan är nämndt. Tager man derjemte i betraktande vesterb. *ema,* f. hinna (s. sid. 117), det i småländska munarten och i fn. förekommande *himin,* m. himmel, som egentligen betyder betäckning (jfr *himin*), sv. dial. *himla, hemla*, v. a. panela, Vg.; fn. *hem,* n. hud; *hum,* n. mörkning; sv. dial. *hum,* n. dunkelt begrepp, otydlig föreställning (hvaraf verberna *humma, hummas*), så är

det troligt att äfven i fornskandinaviska tungan funnits det starka verbet *hima* el. *hema, ham, humit,* betäcka, omhölja. Att äfven i danska och norska tungorna detta urgamla verb *hima,* betäcka, hölja, har funnits, är anfördt vid ordet *himin.* I svenska landskapslagarne förekommer *hema, haima,* v. a. hysa, härbergera, men ordets ursprungliga betydelse har troligen varit betäcka, skydda. Jfr *heim.*

HAMMA, v. a. 1 1) ordna, städa, hyfsa; eg. om kläder och rum. "Ja ska hamma mej lite innan ja går ut. Hamma ópp häbbart. Hamma mitt hudaklä". Vg.,hl.; 2) laga, reparera. Vg. (Marks h.). Af fsv. *hamr, hamber;* s. *hamm.* N. *hæma,* v. a. pryda, göra rent; *hæma seg,* pryda sig. Hammelig, adj. hyfsad, städad, väl klädd. Hl. N. *hæmeleg,* renlig, ordentlig. Jfr *hårhamm, hårhams.* HAMMAR 1 (pl. *hammrar*), m. 1) skogbevuxen stenbacke, stenig skogsbacke, skogbevuxen, stenig bergsås. Vb.,mp.,nk. *Hammare,* m. Ul.; 2) stenbunden, ofruktbar backe, högländig, hård och

stenig mark. Nb.,vb.,åm. Deraf *stejn-hammar,* m. Nb. *Hammare* el. *hämmare* (def. *hämmarn,* pl. *hämmare,* def. *hämmaran*), m. klippor, heldst vid sjöar och strömmar. Jtl.; 3) i hafvet, utskjutande tvär landtudde. *Hamare,* m. G. (F.). Af detta ord hafva vi många svenska ortnamn: *Glanshammar, Hammarby, Häradshammar, Målhammar, Rödhammar, Stenhammar, Stora Hammar, Lilla Hammar, Thorshammar, Östhammar,* m. fl. Fn. *hamar* (pl. *hammrar*), m. a) klippa; b) hammare; n. *hamar, hammar,* m. brant klippa, bergvägg; *hamarskant,* m. kanten på en klippvägg. Hammar-band, n. hamn- eller strandmur, vid hvilken fartyg lägga till för att lossa eller lasta; frans. *quaie.* Bl., m. fl. HAMMAR 2 (pl. *hammrar*), m. 1) eg. hammare: malleus. Riksspr.: 2) baken eller nacken på yxor eller liknande redskap. *Ykkshammar.* Nk. N. *hamar,* id.; 3) ett stycke trä, som användes till sidslå i en skrinda eller stege. *Skrindhammar, steghammar.* Nk. Fn. *hamar,* m. hammare; fht. *hamar;* nht. *hammer;* fe. *hamer, hamor,* id,; jfr skr. *han,* att slå, eller *mṛd,* att krossa; lat.

malleus, m. hammare; frans. *marteau,* m. id.; lett. *âmers,* m. id.: hindost. *martol,* id. Hammar-patron, m. brukspatron. Vg.,sm. (Vestbo).

Hammar-skäl, n. hammarslagg. Sk.,hl. Fsv. *hammerskæl,* n. id, S.F.S. 1, 3 h.; d. *hammerskæl.* HAMMEL, *hammelkrok, -tyg,* s. *ham* 2.

HAMMEL, s. *ham, håm.*

HAMN 1, f. betesmark. "Ha kreatur i hamn", hafva kreatur utlejda på (främmande) bete. Dls. (enl. R. Dybeck, Sv. vallv.). "Hästen går långt uti hamnen". Bhl. (Foss.). N. *hamn,* m. och f. gräsbete: "gå i hamn", gå på bete; *hamnegang,* m., *hamning,* f. gräsbete; fn. *höfn,* f. bete, betesmark; nfris. och angeln. *ham, hamm,* m. inhägnad plats (Outzen, 113); ns. *hæm,* m. inhägnad äng skog (B. W. B. 2, 573); holl. (dial.) *ham,* m. ett inhägnadt stycke land; mht. *hamit,* n. inhägnad (Ben. 1, 625). Ordet är troligen befryndadt med verbet *hama,* betäcka, skyla, hvarom är nämndt vid *hamm,* sid. 239. Fälles-hamm, f. samfälld betesmark. Bhl. (Elfs., Vikorne, Or. o. Tj.).

Hamnes-mark, f. betesmark. Bhl. (Ibm.).

Hamnkrytter, *hamnkräk,* n. pl. boskap, som går på betesmarken. Dls. HAMN 2, m. 1) eg. hamn: portus. Riksspr.; 2) större stycke mellan tvenne sömmar på en kjortel skjorta o. d. Mp. Fsv. *hamn, hampner,* m. hamn; fn. *höfn, hafn;* mht. *hap, habe* (Ben. 1, 601); nht. *hafen;* fe. *häfen;* e. *haven;* frans. *havre.* Ihre härleder *hamn,* portus, af fn. *hafna,* v. a. hämma sv. dial. *hamna.* "Portus locum indicat, ubi mitescunt venti, et maris æstus eoercetur". Hamna, v. n. 1 1) eg. inlöpa i hamn: navem in portum adpellere. Riksspr. Fn. *hafna,* id.; 2) gå in med båten baklänges i rännan till båthamnen ("länningen"). G. (F.). *Hämna,* id. S. G.; 3) ro baklänges. Sdm. (Dalarö, Ornö). HAMNA, v. n. 1 1) stadna af, upphöra; om regn, "Vädret hamnar av". Ul.; 2) hämma båtens fart, sväfva med årorna för att återhålla båtens fart. Ög. Fn. *hafna,* afstå, återgifva. Af detta *hamna,* stadna af, upphöra, anser Ihre (gl. 1, 775) att *hamn,* m. portus, bör härledas. S. *hamm* 2. Jfr likväl Diefenb., vergl. wb. 2, 400.

HAMNÄ, v. n. 1 fälla hår. Mp. (Häfverö). Åf fn. *hamr,* m.; s. härledningen vid *hamm.*

HAMPA, f. cannabis. Riksspr. "Dä ä hampa som håller", säges om en sak, som är benig att uträtta. Sdm. Fsv. *hampa,* f., *hamp,* hampa; fht. *hanaf;* mht. *hanef, hanf;* nht. *hanf;* holl. *hennep;* gr. ***κάνναβις***. Hampe-täkling, m. bofink: Fringilla cannabina. Vg. *Hamptätting,* m., *hamptikka,* f. id, Ul. *Hampspik,* m. id. Sdm.

Hamp-selär, m. pl. elaka saker att dragas med, utreda. Sdm.

Hamp-tjekar, m. kärrmes: Parus palustris. Fl. (NK. i Öb.). HAMPA SEJ, s. *happ.*

HAMS (pl. *-ar*), m. 1) skida, skal af skidfrukter. *Hamsa,* f. (pl *-sor*), f. id. "Bönerna sitta i hamsa". Hl. (Kongsbacka); 2) skal, hylsa på sädesax. Nk.; 3) fruktfoder på hasselnötter. Nk.,hl. (Värö). Deraf *nödahams,* m. Hl. (Ibm.). *Hamsa,* f. id. "Vill du tena nötter, så må du vänta te hamsera bli tórra". Hl. (Viske h.). *Has* (pl. *-er*), m. id. Vg. *Nöda-bukk,* m. samling af 5—6 nötter, växande i en klunga. Hl. (Frillesås); 4) i. q. *homm.* Hl. N. *hams,* m. skal, hylster; fn. *hams,* m. hud, skinn; gl. e. *hame, haums,* hud, skinn: cutis (Dief. 2, 525); bay. *hosen,* pl. hylsa, skida, skal af skidfrukter (Schm. 2, 250). Roten är det urgamla *homa,* v. a., hvarom nämnes sid. 239. Hamsa, v. a. 1 1) afskala den gröna hylsan på nötter. "Hamsa nötter". Nk. *Hasa,* id. Vg.; 2) plocka ner (nötter) i hast. Hamsa ner nötter". Nk. N. *hamse,* afskala. HAMSA, v. n. 1 1) fingra på, handtera, hanna. G.; 2) hafsa, vara slarfvig, oordentlig, oaktsamt gå till väga; prata osammanhängande. Allm.; 3) leka och slänga med en katt. G.; 4) talesätt: a) *hamm mä,* må, befinna sig så der. "Ja hamsar mä'et", jag mår så der. Sk. (Ox.); b) *hamsa nåen hem,* anstalta om att någon begifver sig hem. Sk. (Ox., Skytts h.); c) *håmsa efter,* v. a. gripa efter något oskickligen. Vg. Roten är måhända sv. *hand,* f. manus, likasom i fn. *hampa,* kasta något hit och dit mellan händerna, utan tvifvel är att härleda från fn. *hönd,* f. hand. Eller skulle roten till *hamsa* vara fn. *hams,* m. hud, skinn? Jfr

hamm. N. *hamsa,* v. n. famla efter ord, vara förlägen för att uttrycka sig; fin. *homsaam,* göra något vårdslöst, *homsu,* vårdslöst, äro troligen lånta från svenskan. Förhamsed, adj. förvirrad, medtagen, utmattad. "Ja va nästan förhammsed". "Når ja får hoste, blir ja så förhammsed". S. Sk.

Hams, 1) n. slarf och oordentlighet; dumt, osammanhängande prat. Allm. *Trams,* n. id. Sk.; 2) m. a) odåga, tafatt stackare. Vb. *Hamser,* m. narr. Nk.; b) en som känner för sig med händerna. Åm.

Hamsa, f. slarfvigt fruntimmer, med hvilken det ej är något besked; toka, fruntimmer, som pratar dumheter. Nk.—sk.

Hamsk-böjse, *tramse-böjse,* f. en som pratar dumheter, *Hamse-hosa,* f. id. Sk. (Lugg., Ox.). [*Böjse*, f. byxa; *hosa,* f. strumpa].

Hamse-kódd, m. en som pratar dumheter. Sk. (Lugg.).

Hamselig, adj. som kan handteras)(*ohamselig.* Hs.

Hamseri, n. besvär, krångel. Sk.

Hamse-ty(g), n. allt hvad som är oordentligt. Hm.

Hamsig, *hamset,* adj. slurfvig; pratande hams. Hl. *Hamsig, hamsed, tramsed,* id. Sk. HAMSA SE, v. r. 1 kläda sig, snygga upp sig; "Hu hamsar se illa. Hamsa de väl!" Sm. *Hamsa ópp se,* snygga upp sig. Hs. (Db.). Af fsv. *hama,* v. a.; s. *hamm.* Uhamselin, adj. osnygg. Hs. (Db.). HAN, pron. pers. m. han. Gen. *hans, hanses, hases, hasas, hasa;* dat. *honom, honem.* Sm. *Han* (f. *ho* el. *hu,* n. *dy).* Vb. Fsv. *han;* fn. *hann.* Han der, *hon der, hä der,* den här, det här. Fl. -Öb.).

Han däna, f. *hon däna,* n. *häddäna* el. *dydäna* (pl. *demdäna,* gen. *handänas* el. *hansdäna,* f. *hennarsdäna,* pl. *deräsdäna;* dat. och abl. *honomdäna, hennardäna, häddäna,* pl. *demdäna*), den der, det här. Brukas äfven förkortadt: *handän, hondän, häddän* el. *dydän,* pl. *demdän,* den der, men mindre vanligt. Vb.

Han grå, m. vargen. Åland.

Han i vattnet, m. näcken. Vg.

Han själver, m. mannen i huset, husbonden. *Ho själver,* f. hustrun i huset, matmodren. Vg. *Er,* pron. pers., "im munde der frau vorzugsweise, der mann im hause, so wie umgekehrt *sie* oder *is,* die frau im hause". Bayern, Schmeller 1, 91.

Hanna, v. a. 1 kalla någon *han.* "Ja kallade honom ej du (eller duade honom), utan ja hannade'n". Sm.

Han vand, hin onde. *Han värre, värrman,* m. id. Fl. (Öb.). Fsv. *vander,* adj. ond, elak. SML.; fn. *vândr.* HANA, *hanabjelke, hanevagel,* s. *hane.*

HAND, f. 1) eg. hand: manus. Riksspr. *Hann* (def. *hanna,* pl. *hänne,* def. *hännan*), f. id. Hs. (Db.). *Hånn,* f. id. Sm.,kl.,sk. *Handi,* f. def. handen. *Braudhandi,* f. def. eg. brödhanden; venstra handen, hvarmed man tager bränvinsbrödet. *Säuphandi,* f. def. eg. suphanden: högra handen, hvarmed man fattar supen. G. *Hjartli(g) hånn,* f. ringfingret. Sm.; 2) ett gifvet qvantum lin, såsom enhet för denna varas styckeräkning. 24 händer = 1 limme = ½ lisp. lin; 2 händer = en *lókk.* Sm., kl. Fsv. *hand,* f. hand; fn. *hand, hönd;* n. *hand, hånd, hønd;* fht. *hant;* nht, fe. e. *hand;* d. *hånd;* moes. *handus,* id. Fråhänd, adj. 1) vänsterhänd: 2) vis sådan sinnesbeskaffenhet att man ej kan göra något. Sm. *Fråhåndt,* adj. aflägse belägen. Sk.

Handarg, *handharg,* adj. fingerklådig. Hs. (Jerfsö).

Handball, m. inre nedre delen af handen, Vg.

Handelig, adj. 1) beqväm, lätt att handtera. Hl. *Hännelig.* Sk.; 2) händig, skicklig att göra något. Sk.,bl. *Hännug,* Vb., jtl. *handig,* Sdm.; *hånnier,* Vg.,sdm. Fn. *hentugr;* swz. *handlig, hantli,* "gewandt, geschickt" (Stalder 2, 18); e. *handily, handy.*

Handell, *hannell, hannil,* m. en handfull (lin); så mycket (af uppdraget lin), som man kan hålla i handen. Hs.

Handfallen, adj. händig. G.

Handfara (ipf. *-for*), v. a. handtera, röra något med handen. Kl.,bl.

Handgangäs (ipf. o. sup. *-ä*), v. d. vara i handgemäng, slås. N. Vb. (Löfånger m. fl. s:r).

Handhall, n. trähandtag på dörrar och byttlock. Hs. *Hannhåll,* n. id. Vb. Jtl. D. *handhold;* fn. *handarhalld,* n.

Handhel, m. s. *häl.*

Handhövlig, adj. 1) beqväm, passande för handen; 2) händig. Hs. N. *handhøvelig.*

Handkläde, n. hvit näsduk. Ul. Fsv. *handklæþi, handhklædhi,* n. handkläde. UL. Spec. Virg. s. 57; fn. *handklædi;* n. *handklæ,* id.

Handmå**L**, n. upphörande med arbetet för dagen. Sdm.

Handpa**L**a, v. a. 1 handplagga. Vg.

Handrepas, v. d. 1 gifva ett handslag. Sm.

Handrepes, adv. med handtag. "Ta handrepes mä nåen". Öl.

Hand-sama, v. a. 1 handtera. G. Fsv. *handsama,* v. a. gripa med händerna, fasttaga. UL., VML.; fn. o. n. *handsama.*

Handska, v. a. 1 taga fatt. "H. ätter". Åm. (Själevad). *Han(d)skäs* (ipf. *-ä*), v. d. 1) pröfva hvarandras styrka, brottas; 2) täfla om egandet af något. Vb.

Handsko, m. handske. G. Fe. *handsco;* fht. *hantscuoh* (Graff 4, 970); nht. *handschuh;* fn. *handskor,* m.; fsv. *handski,* m. SML.

Hand-slöger, adj. händig, snäll att göra något arbete. Vm.,sdm.,vg. *Hannslög.* Dls. D. dial. *handslöu.*

Hand-spik, m. liten stör, hvarmed timmerstockarne bäras af timmerkarlarne parvis. Hs. (Db.). N. *handspik,* f. käpp, hvarmed tunga saker lyftas och flyttas; d. *håndspig,* id.; ns. *handspeke,* vectis (Riehey, 87); nht. *speiche,* f. spak: vectis; holl. *spaak,* f. id.; e. *hand-spike,* båtshake.

Handsöl, n. 1) eg. haudpenningar, afbetalning på förhand vid köp. Nära allm.; 2) köpskål. Vb.; 3) drickspenningar. Nk. Fsv. *handsöl,* n. S.F.S. 1, 3 h.; e. *handsel;* d. *handsel.* Af fsv. *sælia,* vendere.

Handthama, v. a. 2 1) handtera: manu tractare. Säges i allmänhet om allt hvad man med handen nyttjar för att verkställa något. *Handthama* penna, kniv, sax, yxa, plog, oxe, häst m. m. *väl* eller *illa.* Vb.,nb.; 2) tämja. Vb. (enl. Unander).Hank, handkafle, "Dra hank", draga handkafle; en lek. G.

Hanklä, *hankle,* n. handske. Nukkö, Wormsö. *Hanklä,* n. ullvante. *Bälghankle,* n. skinnvante med en tumme. G. D. d. *hanklær, hankl´r,* handskar (Mlb., DL. 187).

Hanna, v. a. 1 handtera, vidröra. Kl.,sk. *Hannda,* Sk.; *hånna,* Sm.,sk. Fsv. *hanna,* id. S.S. 1, 5, 45; fd. *hannæ,* id.

Haknka, v. a. 1 hand efter hand harfva till sig, varpa in (t. ex. tåg, not). Bl.

Hannkå, f. liten hand; säges till små barn. (Demin.). S. G.

Hanntaks-öl, n. 1) trolofnings gästabud, förlofningskalas. Vg. (Vadsbo, Vartofta), sm, (Östbo); 2) kyrkogångsgille, gästabud efter en hustrus kyrkotagning. Vg,

Hann-ten, f. sländten, hvarpå spanns innan spinnrocken kommit hos oss i allmännare bruk. Vg.

Hannväl, m. plejelskaft; den delen af en slaga, som man håller i handen. Vl.,dls.,vg., sdm.,nl.,kl. *Hånnval,* Nk.,ög.,kl.,sm.; *hannōl, hanōl,* Sk.; *handōl, hannel, hanel, hångel,* Bl. Nedre delen af en slaga kallas *drumpel, slagval,* Kl.; *sla-ōl, sla-vōl,* Sk.; *dängel, slagdängel,* Vl.: *slagklump,* m. Vm.; *slave,* Bl. (Bräkne). Skinnremmen i öfra änden af handolen heter *plejeshilla,* f. Sk. (Ox.); *hólla,* f. id. Vl. Spiken, hvarmed plejelshillan är fästad, benämnes *sömmhoed,* n. och den runda skinnlappen kring sömmhufvudet kallas *snål,* m. Sk. (Ox.). D. d. *håndvol, handel, hannel,* m. plejelskaft; n. *handvol,* id.; fn. *völr,* m. käpp.

Hann-vete, m. ledstänger på en bro. Vg. Fn. *viti,* m. index.

Hann-veva, f. handvänning, ögonblick. "I en hannveva". Bl. Fn. *handar-veif,* n. id.

Haträ sä, v. r. 1 eg. handtera sig; snygga, putsa sig. Mp.

Henda, v. a. efterkomma. "H. bud", efterkomma ens begäran. Hs. *Hända* el. *hänna sitt ärende,* uträtta sitt ärende. Vg. (enl. Hof), ög. Fn. *henda,* gripa, taga fatt.

Hånna, v. a. 1 Öfverlemna. "Hånna hit mi ykks!" Ög.

Hånna-klåe, m. 1) klåda i händerna; 2) kitslighet. "Har du hånnakläe?"; 3)stryk. "Har du fått lite hånnaklåe?" Sm. N. *handeklå.*

Hånn-emella, adv. mellan händerna; från den ene till den andre. Ög.

Hånn-fång, m. handtag (t. ex. på en liten skoffa). Sk. (Onsjö).

Hånn-klimp, m. kroppkaka. Öl.

Hånn-käpp, m. skaft, på slagan. Dls.,vg.

Hånn-vidd, m. handtag på en plog. Sk. (Vemm.). *Hånn-vete,* Vg. *Hånnvedje.* Sk. (Onsjö). *Hannve(d),* id. Sk. (Villands h.). D. d. *håndved,* n. id.; fsv. *handviti,* m. plogstyre. ÖGL. Jfr fn. *viti,* m. index.

Händuger, adj. händig; som har mycken färdighet i handaslöjd. Nk. Moes. *handugs,* behändig, skicklig; fn. *höndugr, hendugr.* HANE, m. tupp. Rikssprr. *Hana,* m. id. Vb.,fl. Wormsö. ”Når hönan vill för hanen gala, å kvinnan för mannen tala, dä kan inte gå i lås. Presten å honnen (höngen) tjena fön mä monnen (möngen), klókkaren å hanen ha samma vanen”. Ordspr. Sk. Fsv., fn. *hani;* d. och n. *hane;* fht., fsax. *hano;* mht. *hane;* nht. *hahn;* fe. *hana;* nfris. *hân;* d. *hane;* moes. *hana,* m. tupp; krim. *ano,* f. höna; serb. *honak,* m. tupp: esthn. *kanna,* f. höna; arm. *ho,* f. id. Grimm (gr. 3, 42) uppställer ott förloradt starkt verb *hánan, hôn,* att sjunga. I fn. har troligen också funnits ett sådant starkt verb *hana,* att sjunga; Jfr fn. *hæna,* v. a. att locka (Munch och Unger, Norr. gr., s. 73), *hæena, høna,* f. höna; mht. *hanen,* att ropa. Beslägtadt är lat. *cane-re,* att sjunga; wal. *cana,* id., *can,* sång; skr. *kan,* att gifva ljud, ljuda: sonare. Hana-bjelke el. *hanevagel,* m. öfversta tvärträet, som sammanhåller sparrarne af en takresning. Benämningen deraf att hanen med hönorna vanligen flyga dit upp att hvila öfver natten. Sm.,sk.,hl.,bl. *Hanabalke, hanavagul, hanevagel,* m. id. G. *Hane-spänne,* n. id. Sk. (Frosta). Ns. *hanebalken,* id. (Richey, 87. B. W. B. 2, 576). S. *vagel.*

Hana-fjed, n. tuppfjät. Sk. (Onsjö, Ox.).

Hane-kåmm, m. eg. tuppkamm: så kallas blomman Primula auricula. Sk.,bl. I isl. betyder deremot *hanakambr,* m. Rhinantus crista galli. Hjaltelin, Islenzk Grasafræði, s. 230.

Hanikk, *hanikke,* m. hylsan, i hvilken tunntappen sitter. G. *Hånnikkå,* f., *täutå,* f. id. F. Benämningen af vredets beskaffenhet som i äldre tider utgjorde en liten hane el. tupp af metall. Fin. *hana,* tapp, *hanikka,* tunntapp; nht. *hahn,* m. id.; ns. *häneken,* id. (B. W. B. 2, 576).

Hynar-ägg, n. hönsägg. G. (F.). Fn. *hænuegg.*

Hyns (pl. def. *hynsi*), n. pl. höns. G. Fsv. *höns,* id. Cod. A. 27, f. 262 v. Sv. Pr. L. XX, s. 231; fn. *hæms;* d. *høns.*

Hynsu, *hynsi,* adj. fjollig som en höna. G.

Höna, f. 1) eg. gallina. Rikssprr.; 2) enfaldig menniska. Sk.,hl.,bl., m. fl.

Hönsa-bana, m. bolmört: Hyoscyamus niger. S. Sk. (Ox.). *Hönsbane, hönsebane.* Sk. (Ing.). Fsv. *bani, bane,* m. dödare, dråpare; fn. *bani,* m.; fe. *bana,* id. *Hönsabana* betyder således *hönsdödare.* Roten är såsom bekant mycket giftig.

Hönse-stera, f. skälfva; en sjukdom hos ålderstigna, då de darra med hufvudet. Vg.

Höns-vagel, s. *vagel.*

Kópp-hane, m. öfversittare. ”Jens va den värste kópp-hanen”. Sk. HANG, *hangla, hank, hanka, hankasärk, hanker, hanketyg, hankuger,* s. *hänga.*

SAN(KT) HANS NATT, f. midsommarsnatt. På vissa ställen eger ännu den vidskepelsen rum att lakan utbredas på kyrkogårdens grafstenar för att upphemta den dagg, som midsommarsnatten faller och anses det vara ett godt botemedel mot vissa sjukdomar att ligga på ett sådant lakan. Denna natten böra kreaturen vara ute på bete och tros då blifva feta. Sk. (Tryde, Ingelstorps s:r i Ingelstads h.).

SAN(KT) HANS-URTA (pl. *-ter*), f. Arnica montana. Benämningen deraf att hon blommar omkring *San(kt) Hans da(g)* eller midsommarsdagen. Sk.,bl. *Missummarsurta,* f. Bl.; *hórsafibla,* f. Hl. (Skällinge); *hästfibler,* f. pl. Sm. Fn. *fífill,* m. Leontodon Taraxacum; n. *fivel,* id.

HAPLI(G), adj. 1) utomordentlig; 2) ful, stygg. ”Hapli stygg menniske”. G.

HAPP, n. lycklig händelse, lyckträff, oförmodad, gynnsam tilldragelse. ”Dä ä ett happ om —— ——"

”På ett happ beror dä”. Vg.,sm.,hl.,bl. Detta ord är alltså icke, såsom Ihre (gl. 1, 786) antagit, försvunnet ur bruk. Fn. *happ,* n. god lycka, framgång; n. *heppa,* f. lycka; e. *hap,* tillfällighet, slump; gael. *hab,* händelse; *hapus*, adj. lycklig. Förhabba sej, v. r. 1 förhasta sig, tillfälligtvis misstaga sig, genom förhastande misstaga sig. Sk.,hl.,bl. *Förhabb' säg* el. *förhapp säg,* id. Vb.

Habba sig, v. r. 1 oförmodadt ske, slumpa till, lyckas. Sm.,bl. *Hampa sig,* 1) id. Ul., sdm.,vm.,ög.,vg.,sm.,kl. *Haamp säg,* id. Vb.; *hampä säg,* id. Mp.; *happas, happa se,* id. Sm. (Östbo); *håpa sej,* id. Ög. (Gullbergs h.); *hobba sej,* id. Kl.; 2) passa sig, passa för tillfallet, komma till pass, bära sig. ”Dä hampar sej inte i stykke”, det passar ej tillsamman. Nk.,sdm., vm.,fl. (Nl.). *Hamp säg,* id. ”Hä hampä säg ill”, det passade sig illa. ”Hä hampä säg väl att du kom”, det kom väl till pass att du anlände. Vb., hvarest detta verb äfven förekommer i följande bemärkelse: forma sig, blifva skaplig, likna sig att blifva något, hvartill det är ämnadt. ”Hä håll å hamp säg”, det börjar få sin form, det synes blifva något deraf. Denna betydelse synes förutsätta att i det senare fallet fsv. *hamr, hamber, hamper,* m. skepnad, utseende, är roten. Jfr *hamm. Happa,* v. n. 1 hända, lyckas, slumpa till. ”Dä kan happa”. Hl. *Habba,* id. Sm. (Vestbo). *Hómple sej,* v. r. gå an. ”Dä hompler sej”, det går an. *Hómple te väjs,* vårdslöst gå till väga. S. Sk. E. *to hoppen,* hända, tilldraga sig, *to hap,* id.; n. *heppe,* v. n. slumpa till, händelsevis inträffa.

Habba-lykka, f. oförmodad lycka, ovanlig lyckträff. Sm.,bl. *Håp-lykka,* f. Ög.,kl.

Häppe-gläpp, m. lyckträff. Bhl.

Ohapp, n. olycka. Ög.,bhl. Fn. *óhapp,* n. id. Hávam. 119.

Ohappande, *ohappanes, uhappande, uhappanes,* adv. oförmodadt och mot ens önskan. Sm. *Uhappandes, oförhappandes,* Sk.; *oförhappandes,* Vl.,vg.,ul.; *oförhabbanes,* kl.,bl.; *oförhappenäs,* Vb.; *uhappa,* id. Hs. (Bj.).

Ohappli(g), adj. oförmodad, öfverraskande. Fl. (Öb.). Fn. *óhapplegr,* olycklig.

Oheppelia, adv. olyckligt. Sm. Fn. *oheppilega,* id.

Själ(h)äppe, adv. ovanligt, oväntadt, sällsamt. ”Dä ä själäppe om han kommer”. Vl.,dls.

Själhäppe, *själhäpen,* adj. sällsam, besynnerlig. ”Dä ser själhäppet ut. Dls.,bhl.

Själäppesamt, adj. n. osäkert, vanskligt. Vl. Fsv. *siællan,* adv. sällan. S.S. 1, 12; s. *själlan.*

Uhappas, v. d. 1 misslyckas, olyckas. Hl.

Vanhapp, n. felslagen förhoppning, oförmodad olyckhändelse. Kl. *Vanhäppa,* f. olycklig händelse, olycka. ”Han ha dött i e vanhäppe”. Vl., ul.

Vanhappas, v. d. 1 mislyckas. Bhl. *Vanhäppas,* id. Ul.

Vanhappigt, adj. n. vanskligt, som lätt misslyckas. Hl. *Vanhappet, vånhappet,* adv. olyckligt, olycksfullt. Ög.,sm.

Vanhäppen, adj. förtretlig, ängslig, olycklig. Bhl. *Vånhäppeter.* Vg. HAPPA 1, v. a. 1 draga tillbaka, rygga (hästen med kördonet). Vl.,dls. Jfr fn. *hopa, opa,* vika tillbaka; *öfugr,* adj. baklänges; n. *apa, åpå,* v. n. att gå tillbaka; *hopa* (*hoba, hobba*), v. n. gå baklänges, flytta tillbaka; mest om hästar (Aasen, 178); d. dial. *hoppe sig,* gå baklänges; rygga (en vagn). Mlb., DL. 216; ns. *huppen, to rägge huppen,* "mit pferden oder wagen zurück weichen" (Richey, 100). Jfr gr. ***ὀπίσω***, adv. baklänges; skr. *apa,* præfix, bort, från.

HAPPA 2 (ipf. *happä*), v. a. härma, apa efter någon i handling, tal eller åtbörd. *Haapp* (ipf. *-ä*), id. Vb. *Håpa efter,* id. Hs. Haplä, v. n. 1 göra efter hvad en annan nyss gjort; taga efter, säga efter, bjuda till att efterhärma; allt på ett otympligt och oskickligt sätt. Mp. *Happla,* 1) id. Vl.; *happäl* (ipf. *happlä*), id. Vb., jtl.; 2) stamma. Sm.

Happmakar, m. efterapare, efterhärmare. Vb. HAPPLOT, *håpplå,* adj. vårdslös, hafsig, ovan vid ordentlighet. Fl. (Öb.). *Happlot, hopploger,* id. Fl.(Nl.).

HAPPSA, v. n. & a. 1 hafsa; sluka. G. *Håppsa i si(g),* sluka i sig. N. G. Jfr *haffa,* sid. 233, hvaraf det måhända är freqventativum. Happsug, adj. hafsig, slarfvig, G. HAR 1, n. hår. G. *'År,* n. id. Dl. Fsv. *har,* n.; deraf *hardrag,* n. hårdrag: vellicatio capilli. GL.; *hardraga* (*hardragha*), v. a. draga någon vid håret. Cod. A. 27, f. 237 v.: "jak var

hardraghin mz thera fingra"; *harflæta* (*haarflætta*), f. hårfläta. S.F.S. 4, 119; 7, 174; *harklædhe,* n. hårkläder, tagelskjorta. S.S. 2, 59, 142. S.F.S. 4, 118; 7, 228. S. Bern. f. 47 v.; *harknifver,* m.

rakknif. S.F.S. 5, 84; 7, 111; *harkrank,* m. mygga. Spec. Virg. s. 148: "the siladho harkrankin ok swolgho camelin"; *harlokker* (*harluker*), m. hårlock. S.F.S. 4, 550; *harløser,* adj. skallig, utan

hår (på hufvudet). Cod. A. 27, f. 178: "harløs skalle"; *harsækker,* m. säck af hår eller tagel; lintyg af tagel. S.S. 2, 142. Spec. Virg. s. 131;*hærotter,* adj. hårig. S. Bern. f. 15: "ey bør thæsso hærotta hofdheno klædhas mz dyrom klædhom"; *hæruter* (*hæruther*), id. Cod. A. 49, f. 189; *grahærotter,* adj. gråhårig. S.S. 2, 95. S.F.S. 4, 245; *kamela har,* n. kamelhår. S.S. 3, 121; fn. *hár;* fht., nht. *har;* fe. *hær;* e. *hair;* fris. *her,* id. Har-skatä, m. smal hårtest G.

Har-skerd, f. hårfäste. G.

Har-tat, m. hårtest. G. *Hårtuss,* m. id. S. Sk. Af *tat,* m. tåt, fn. *þáttr.*

Håra, f. hårmatta. Sm.

Hårfakkt, m. *hårfäl,* f. hårväxt; hårets utseende (t. ex. på varg- och räfskinn). "Vakker, ful hårfäl". Hs. *Hårfäl,* f. Mp. *Hårfakkt,* m. "Hästen har vakker hårfakkt". Dl. (Nedra socknarne).

Hår-fila (*-lede, -led*), v. a. draga någon i håret. S. Sk.

Hår-f**L**ökje, n. hårtofva, då håret sannnantofvats och är svårt att kamma. Hs. (Ljusdal).

Hårgard, *hårgär,* m. hårfäste, hårrot, den rundtomkring gående linien af hufvudhårets gräns emot ansigtet. Sm. *Hårgå**l**,* m. Jtl.,vb.

Hår-gä**L**, f. 1) hårets utseende, färg, beskaffenhet; säges både om menniskor och djur. Vb. *Årgär,* id. "Äst'n a vakker årgär". Dl. (Mora); 2) sätt att putsa håret. Vb. S. *gå**l**,* f. sed, bruk.

Hårhamn, *hårhams,* m. det skick, hvari håret ligger på ett kreatur eller luggen på kläde. Vl. Jfr *hamm, hamma.*Hårkrank (pl. *-ar*), m. ett slags stor mygga: Tipula pratensis eller hortorum. Linn. Sm.,kl. *Harkrankje* (uttal. *harkrantje*), m. id. Fl.(Nl.). *Hårkrånk,* m. id. Sdm. Jfr *krank.* Fsv. *harkrank,* m. mygga. Spec. Virg. s. 148 i "the siladho harkrankin ok swolgho camelin".

Hårnot, m. kamning, ohyras bortborstande eller bortkammande från hufvudet. "Draga hårnot", 1) kamma sig; 2) luggas. Hs.

Hårpung, m. litet rus. Ög. (Ydre).

Hårrem, f. hårets beskaffenhet och läge på hästar och andra kreatur. "Di märr har slät, vakker, tät hårremm". Ög. (Ydre). *Hår-rema, hår-rejma,* f. narf (på läder), yttersta inre huden. Jtl.

Hår-röskas, v. d. 1 rycka någon i håret. Kl.

Hår-skäl, n. hårfäste. Sdm. *Hårskjöl* (uttal. *hårstjöl*), n. id. Fl. (GK., K.).

Hår-stryk, m. hårbindel, strykband, hvarmed håret strykes upp och fästes tillhopa öfver hjessan. Sdm.,ög.,sm.

Hårhvena, f. liten hårlock, några få hårstrån, särdeles i pannan på en menniska. Sk.,hl. Jfr *hvena.*

Hära, f. ängborst: Nardus stricta. Åm.,hs. (Db.), dl. *Hera,* f. Vb.,mp. Jfr fn. *hæra,* f. grått hår.

Härukall, m. gråhårig gubbe. Dl. (enl. Ihre, DL. s. 66; nu obrukl.). Fn. *hærukarl, hærukall,* id.

'Årsträ, n. hårstrå. Dl. (Mora). HAR 2, n. stengrund, klippgrund af uppstående stenar. Vb.,åm.,hs.,ul.*Sten-har,* m. id. Hs. (Ljusdal, Bollnäs). *Häru, härru,* m. klippgrund, liten holme. Åland (Kökar). Deraf flera ortnamn: *Harbo, Harnäs.* Monne af fn. *hárr,* adj. hög: altus?

HARE, m. hare: lepus. Richsspr. *Äri,* m. id. Dl. (Elfd.); *ärå,* m. id. Dl. (Mora); *härа,* m. id. Vb. Fsv. *hare,* m. hare. S.F.S. 4, 771. Hor. æt. sap. f. 60 v.; *hæri,* m. id. ÖGL.; *heri,* m. id. GL.; deraf *hæra sik,* v. r. gömma sig såsom en hare. St. Rimkr. s. 38; fn. *hèri,* n. hare; d. *hare;* n. *hare, hara, hårå;* fe. *hara;* fht., mht., nht., holl. *hase,* id. Hara-brakka, m. mes, pultron. Vb.

Hara-fall, n. giller som utsättes för harar i deras kryphål. Bl.

Hara-huk, *härа-huk,* m. en som i likhet med haren hukar sig ned af rädsla; feg stackare. Vb.

Hara-popå, f. blomhufvudet af röd och hvit klöfver. Fl. (GK., K. i Öb.).

Hare-fötter, m. pl. 1) Gnaphalium dioicum. Sm.; 2) Rumex acetosella. Nk.

Hare-gräs, n. Aira cæspitosa. S. Sk.

Hare-väder, n. blåst om våren. Öl.

Har-fota-blomster, n. Rumex acetosella. Nk.

Har-gök, m. Primula veris. Sm. (Östbo).

Har-hjertä, adj. harhjertad, räddlifvad. Vb.

Har-ull, m. Eriophorum polystachion. Ul., sdm. HARD-BÄNNTA, s. *hård.*

HARG *(harj*), m. 1) eg. benämning på de bland forntidens folk hos oss brukliga och fordom heliga stensättningar eller altare. I vissa trakter säges *hórv,* t. ex. Odenstens hórvan vid Veborm på Öland; 2) plats, uppfylld af naturligen hopad sten. Ög. *Harg, horg,* m. id. Sm.; 3) stenhög, upplagd såsom sjömärke. G. En egendomlig betydelse har det urgamla ordet horg i några landskapsmål: *hórge* (*hórje*), m. a) en tät bevuxen skogsdunge af ung skog. "Der va en hórge", der var så tät ungskog, (att jag ej kom fram); b) samling af något. "En hórge mä blomster. En hórge mä bär. Der va en hórge mä kejsarakruner", der (i trägården) funnos många kejsarekronor. Sm.,ög. N. *horg,* f. mängd, hop, flock; om menniskor och djur. Benämningen deraf att en mängd menniskor samlades vid horgarne. Fsv. *harg,* m. altare eller afgudatempel, hvarest offerdjur offrades. Deraf benämning på flera ställen i Sverige: *Thorsharg* (nu Trosa), *Östraharg, Vestraharg;* fn. *hörgr, haurg* (pl. *hörgar*), m. a) ara, tumulus, scopulus, eminentia, quicquid struis instar extuberat; b) ara, strues lapidea, supra qua victimæ sacrificatæ sunt; c) sacellnm, deabus vel nymphis sacrum (Egils. 380); *hörga,* f. bergshöjd (Hald.); n. *hòrga,* f. id.; fe. *hearg, hearh,* m. a) altare, tempel; b) afgudabild; fht. *harug* (*harac, haruch*), m. helig skog, helgedom, offerställe; *harugari,* m. haruspex (Graff 4, 1015). Lat. *argei* (gen. *argeorum*), m. pl. loca sacris faciundis destinata. Liv. 1, 21; wal. *careg,* lapis; ir. *carraig,* saxum, äro måhända beslägtade. Harrge, *illharge,* n. oländig mark med sten, snår o. d. Sm. (Östbo).

Harg-stenar, m. pl. hedningarnes offerställen. Jfr Vallman, undersökning om svenska monumenter från fornåldern. Vitterh. hist. o. antiqv. ak. handl. 14, 111, 175.

Stenharge, m. plats, uppfylld af stenar. Sm. *Stenharg, stenhie,* n. id. Sm. (Östbo), kl. (Stranda). *Sten-arre,* m. stenhop, stenig strand vid en elf. Dl. (Garberg i Elfd.). *Ste-arr,* m. id. Dl. (Våmh.). HARG**L**A, v. n. 1 vara arg, bitas; om hundar som slås. Sdm.

HARJA (*harrja*), v. n. gifva ett starkt och fult anskri. Ög. *Härja,* id. Ul. (Vaxholm). Fht. *harên,* v. n. ropa; deraf *anaharên,* invocare, *biharên,* conclamare, *forharên,* proclamare;

foraharo, m. härold (Graff 4, 978). Dessa ord äro troligen av samma rot som gr. *κήρυξ*, m. härold. Harjane *(harrjane*), n. starkt och fult anskri. Ög. HARK 1, n. 1) besvärlighet, möda. "Dä ä sådant hark. Me(d) nöd å harke". Sm.,hl.,bl. "Me(d) harke", med svårighet, nöd. Sk. *Härsk,* n. id. "Mä härsk", knappt. Hs.; 2) uselhet, krassligt tillstånd. Hs.,ög. *Harke,* n. elakt följe, byke, pack. Ög.,bl. Fn. *harki,* m. fattigdom, elände (af *harđr,* adj. hård; besvärlig); n. *hark,* n. a) möda, besvärlighet; b) svaghet, sjuklighet; *herkje,* n. a) knipa, trånghet; b) byke, pack; d. dial. *hærk* el. *hærke,* m. möda, nöd. Harka, v. n. 1 1) göra något och ej hafva krafter dertill. Hs.; 2) vara krasslig. Ög.; 3) med svårighet gå. "Ja går å harkar". *Härka,* id. Sm. *Härska,* a) vara sjuklig; b) krafsa sig fram i fattigdom och sjukdom o. s. v. Hs. (Db.). *Haalk* (ipf. *halkä*), v. n. hjelpa sig fram såå godt man kan. "Han halkä vä, di en ti", han halp sig fram en tid. *Halkä säg fram,* id. Vb. N. *harka,* v. n. släpa sig fram, med möda slå sig igenom; fn. *harka,* v. m blifva hård, uthärda.

Harkad, adj. illa utkommen för; betryckt. "Harkad för otrohet, skuld" o. s. v. Ög.

Harkig, *härskug, härskot, härskugvulen,* adj. krasslig, sjuklig. Hs. *Hårken,* id. Vl. N. *harkjen,* adj. id.

Harkla, v. n. 1 vara krasslig. "Hon ä så hon harklar óppe". Sm.

Harkómskär, n. stark träta mellan tvenne partier. Sdm.

Härskt, adj. n. ledsaml, svårt. "Dä va härskt". Hs. HARK 2 (*haark,* ipf. *harkä*), v. n. 1) komma i beröring med något, så att det knarrar dervid. "Hä harkä helä vägjen han for"; 2) sakta farten på skidor utföre en backe, medelst rännstafven, som hålles så att han plöjer djupt i snön. Jfr *häri;* 3) rackla, harkla upp slem. Vb. *Harka,* v. n. 1 harkla, hosta ofta, men ej häftigt. Sm., mp. *Harka ópp,* id. Vg. Af fn. *hark,* n. buller,

knarrande. Ns. *harken, up harken,* id. (B. W. B. 2, 598); d. d. *horke,* v. n. hosta såsom gammalt folk. Ordet finnes märkvärdigt nog i nord-tschudiskan: *harkutan,* v. n. hosta, krakla, harkla. Acta Societ. Scient. Fenn. 6, 83. Hargla, v. n. 1 harkla. Sdm. *Harskla, härskla,* v. n. 1 id. Hs. *Härska, harska säk,* id. "Härska å spåtta". Vg.; *härska sej.* Kl., sm.,ög.,ul.; *härsk sä,* id. Åland. HARKA, *harkla,* s. *harv.*

HARKER, *hörker,* adj. 1) frisk, rask, liflig, flink. Vl.,vg.,ög.,nk.,sdm.,sm.,bl. *Hyrk, hyrker,* id. Sm.,sk.; *hurk,* id. Sk.; *härker,* id. "Gubben ä harker". *Hösker,* rask, dugtig. Sm.; 2) som har lätt att fatta; om barn. *Hurk.* Hl.,n.,sk. *Hörk,* modig, dristig. Vb. Jfr fn. *horskr,* adj. klok; behjertad; rask, dugtig: "horskr kar"; *hoskr,* adj. a) tapper, ädelmodig; b) berömd; *hoska,* v. n. duga, vara till gagn; fht. *horsc, horsker,* adj. hurtig, rask, modig; klok (Graff 4, 1039); fe. *horsc,* id.; flat. *horctus:* "horctum et forctum veteres pro *bono* dicebant". Festus. Harka, f. synes betyda duglighet, förträfflighet. Ordet förekommer i vissa talesätt: "hä var harka dell kar, dell häst", det var en förträfflig karl, häst. Vb. Fn. *harka,* f. kropps-och själsstyrka.

Harka sej, *härka, hurka, hörka sej,* v. r. 1 tillfriskna, repa sig, återfå krafter. Hl. *Hårka se.* N. Sk.; *hörkna sej, hyrkna sej, hyrkna vid,* id. Sm.

Hórk, m. tjock pojke eller dräng. Sk. (Ox.). D. d. *hork,* m. liten gosse. HARKLUT, *harklit,* adj. n. ojämnt; om väglag, då det ofvanpå djup smuts hastigt fryser. G. *Harkled,* adj. id. "Vägjen ä så harkled". Sk. (Ing.). N. *hurklet,* hård och ojämn: om jorden; fn. *hark,* n. buller; *harka,* f. a) hårdhet; b)stark frost; af *harđr,* hård.

HARM, adj. förargad, harmsen, missnöjd. Sk. hl.,bl. Fsv. *harmer,* adj. harmsen, förtrytsam. Didr. af B. 98, 305; *harma,* v. a. sörja öfver. VGL. S.F.S. 5, 110: 6,410; *harmber,* m. a) sorg. S.S. 4, 52. S.F.S. 4, 18, 256, 504. Didr. af B. 289; b) harm, förtrytelse. SML. S. Bern. f. 37 v.: "hwar wredhe och harmber bygger"; *harmelika* (*hærmelica*), adv. sorgligt, rysligt. S.F.S. 4, 114, 117, 504; *harmeliker,* adj. a) sorgsen. Fl. o. Bl, 1270; b) sorglig, bedröflig. S.F.S. 4, 289; *harmsfulder, harmfuller* (*harmsfuldar*), adj. a) full af sorg, sorgsen. S.S. 4, 51; b) full af vrede. S.F.S. 4, 501. S. Bern. f. 56. Cod. A. 27, f. 241; *harmshand,* f. en af vrede styrd hand. UL. VML. HL.; *harmslagin,* adj. a) träffad af sorg. Kg. Styr. s. 75; b) full af vrede. S.F.S. 4, 557.

Cod. A. 49, f. 239 v.; *harmæggia,* v. a. egga till vrede. Kg. St. s. 147; fn. *harmastr,* superl, ganska bitter: *harmr,* m. sorg, jämmer; n. *harm,* adj. harmfull, förargad ; nfris. *härm,* adj. id. (Outzen, 116); d. d. *harm,* adj. id. Harmes-gäll (def. *-a*), f. Nemesis divina. Hs. (Db.).

Harmgiruger, adj. lättretlig, häftig till sinnet, ondsinnt, elak. Vm. *Harmgirig,* adj. 1) id. Sdm.,nk.; 2) oförtruten, ifrigt verksam. "Han gikk på å arbeta så harmgirigt". Sdm.

Harmgirut, adv. häftigt, våldsamt. "Barne skriker så harmgirut". Vm.,nk.

Harmig, adj. ifrig, hetsig i selen; om hästar. Kl. (Stranda). Jfr *gerdragen, kång.*

Harmt, adv. förargligt, ledsamt. Hl. *Harst, härst,* id. "Han gjole härst", han harmade sig mycket. Hs. (Db., Bj.).

Harmut, adj. harmsen, förtretad. Vb. HARP el. *härp* (ipf. o. sup. *-ä*), v. n. strama, vara stel, styf. "Hä härp i halsen". Vb. (Bygde). Jfr fn. *harpa,* v. a. trycka samman. Harp, i talesätten: *harp å snarp,* "leva harp å snarp", lefva indraget och torftigt)("leva sus om dus, leva höjs å flöjs". Bl. *Harp óm snarp,* id. "Enten hösomflös eller harpómsnarp". Bl. (Gemshögs sm).

Harpa-snärpa, f. ytterlig sparsamhet. V. Bl.

Härpesnärp, adj. högst sparsam, girig. Ög. HARPA, f. gammal, ful kärring. *Kärringharpa,* f. Sdm. (Björkvik), sm.,kl.; 2) kärring, som pratar mycket; 3) trollpacka. Sm. (Östbo). Jfr fn. *harpa,* v. a. a) trycka samman; b) tadla; *herpa at,* gifva skarpa förebråelser; *munnharpa,* f. femina gigas (quasi ore contorto v. distorto). S. E. 1, 552. Jfr *arpen,* s. 13. Ballharpa, f. sladderkärring. Sm., kl. (Stranda). Jfr *ballra.*

Tann-harpa, f. gammal vresig kärring. Sm. (Uppviddinge). *Tannhaspa,* f. id, Bl. HARPA I HOP, v. a. 1 draga eller sy löst tillhopa. Vl.,ul.,sdm. Fn. *harpa,* v. a. trycka samman. Jfr *herpa.*

HARPE, m. yttre huden, ytan af huden (t. ex. i ansigtet, på händer och ben). "Han stötte harpen av benet". Vl.,dls. Jfr *arp.*

HARPÄL (ipf. *harplä*), v. a. varpa det som skall väfvas. Vb. S. *rev.*

HARR, *härr,* m. herre. Vb. Fsv. *hærra, herra, herre;* fn. *harri, herra* (af fn. *hárr,* adj. hög; comp. *hærri [hæri],* högre); færöarne *harri;* d. *herre;* fht. *hêrro* (af *hêriro,* adj. compar. högre, *hêr, hêri,* adj. hög. Graff 4, 991); fsax. *herro;* ffris. *hêra;* fe. *hearra;* e. dial. *har,* herre; deraf fsv. *herradagher, hærradagher, herredagher,* m. herredag. S.S. 2, 125. St. Rimkr. s. 199; *herradomber,* m. herradöme. Kg. St. s. 70; *herradöme,* n. id. S.S. 1, 41; *herra hof* (*herra hoff*) herredag. S.S. 2, 125; *herras,* v. d. herrska. S.S. 1, 28, 72. Harriste, interj, utrop af förvåning. Hs. (Db.).Harr-kar(l), m. 1) herreman; 2) dugtig, förträfflig karl. Vb.

Harr-stu, f. herrestuga, sal. Vb.

Herr, *på herr,* präktig. Ul. (Rosl.).

Herra-don, n. något förträffligt. Ul. (Rosl.).

Herrans händer, f. pl. Orchis maculata. Sk.,bl.

Herra-tyg, n. någonting utmärkt. "Dä ä herra-tyg te hórs". Sm.,bl.

Herredag, m. riksdag. Vg.

Herre dö! interj. utrop af förvåning och smärta. Kl. Eg. (vår) Herre(s) dö(d)!

Herre-gårds träl, m. torpare under en herregård. Sdm. (Björkvik).

Herre-kål, m. Ophioglossum vulgatum. Nk. *Läke-tunga,* f. id. G.

Herrä-säj, n. krystadt, mindre naturligt språk; ett slags efterapning af de bildades, med främmande ord späckade, samtalsspråk. Nk.

Hersk el. *härsk* (ipf. o. sup. *-ä*), v. n. tala förnäm svenska, efterapa herrskapsspråket. Fl. (GK., K., P. i Öb.). Jfr mht. *hêrisch, hêrsch, herrisch,* adj. "nach art der herren" (Ben. 1, 668).

Hersk, adj. 1) pyntad; 2) behjertad. Sk. D. d. *hersk,* pyntad, prålande.

Herrskaplig, adj. präktig. "Dä blir en herrskaplig äring i år. Dä ä herrskapliga vägar vi nu ha". Äfven: "dä ä herrskap te vägar". Sk.,kl. HARRD-NOM, s. *nimma.*

HARRD-TRAVEN, s. *hård.*

HARSA SÄ, v. r. 1 på sätet långsamt släpa sig fram. nästan i sittande ställning. Ul.,sdm. Eg. *arsa sä,* af *ars,* q. v.

HARSTEN, s. *hal.*

HARTER, *harnter,* adj. förargad, förtretad. Blir du harnter?" Vg.

HARTKORN, n. Benämningen förekommer ännu vid bestämmandet af qvarnräntor och löses hartkornet efter 17 skilling banko tunnan. Jfr 1778 års rusttjenstbok på Malmö landskontor.

HARTT (ipf. o. sup. *hartta*), v. a. afskala (bark på trän). Fl. (P. i Öb.).

HARV (pl. *-ar*), m. rifva, räfsa till hö. Ul. *Härv* (pl. *härvo*), m. id. Sdm. (Ö. Rek.). *Harra,* f. räfsa. Jtl., hs. *Härv,* f. id. Vb. *Harre,* m. harf. Sk. Fsv. *harva,* f. harf. ÖGL. VML. SML.; *harver,* m. id.; deraf *akerharver,* m. åkerharf. SML.; *harva,* v. a. harfva. UL.; *harvukialki,* m. kälke, på hvilken harfven föres. ÖGL.; *harru tindi,* m. harfpinne. ÖGL.; *hærri,* f.? harf, räfsa;

anhærvi, f.? räfsa (till hopsamlandet af höet). SML.; fn. *herfi. herv,* n. harf; d. *harv;* n. *horv;* e. *harrow;* gr. ***ἁρπάγη***, f. harf (af ***ἁρπάζειν***). Harka, f. kratta, ett slags räfsa (att nedkratta rågen på svedjeland). Hs.,sm. *Harkä* (def. *harka*), f. id. Mp. *Harkla,* f. id. Gstr. *Harklä,* f. stor, grof trägårdsräfsa med järntänder. G. *Harklå,* f. id. Fl. (Nl.). *Härska,* f. grof räfsa (för spånor, kol o. d.); deraf *spånhärska,* f. Hs.; *kåharkla,* f. Fl. (Nl). N. *harka,* f. rifva; ns. *harke,* f. räfsa (B. W. B. 2, 598. Richey, 88); holl. *hark,* f.

Haark (ipf. *-ä*), v. a. kratta bort, undan. Vb. Freqvent. af sv. *harfva,* v. a. Fn. *harka saman,* sammanskrapa; ns. *harken,* v. a. räfsa (B. W. B. 2, 598. Richey, 88).

Harre-tann, m. pinne på en harf. S. Sk.

Harva, v. a. 1 1) eg. harfva. Riksspr. *Harra,* id.; 2) räfsa. "Harva (el. harra) joren i haven". Sk. *Häärv* (ipf. *-ä*), v. a. räfsa (hö). Vb.

Harv-böle, n. träverket i en åkerharf, utom träpinnarne. Sdm. *Harv-kjäl,* n. id. Ul.

Harv-kringlä, f. ett träredskap, hvarmed hästarne spännas för en harf. G. HARVETA, *herveta,* v. a. 2 banna, gifva förebråelser, tillrättavisningar. "Herveta ópp en". Sdm. (Björkvik), ög.,vl.,sk. *Harvaja,* v. a. 1 hårdt näpsa, aga, tillrättavisa. "Om du inte tiger, ska ja harvaja dej". Kl. Fn. *hardr,* adj. hård; *vita,* v. a. tadla, förebrå.

HARVETRÄ, *harvträ,* n. härfvel. Hs.,vg. *Harrträ,* n. id. Vg. *Häre-trä,* n. 1) ett bräde med 2 uppstående pinnar, som fruntimren fordom brukade i st. f. haspan för att härfva spunnet lingarn; 2) sqvalleraktig menniska. "Dä va ett häreträ te kärring; hon häre omkring å köre å se så meed hon ved". Sk. (N. Åsbo h.). Jfr fn. *hverfa,* vända, sno omkring.

HARÄ, n. mellangärdet (diaphragma) i ett kreatur. G. Jfr moes. *hairþra,* n. pl. inelfvor.

HAS 1 (pl. *-ar*), m. 1) knäveck. Sdm.,sm. (Vestbo), sk. "Han ä styv i hasana"; 2) smalben. Vg.; 3) ben. "Dra hasera, efter sej". Sm. "Gå inte å dra på hasera!" Ög. "Dra på hasana". Sk. Fsv. *hase,* f. knäveck vid bakfötterna (på hästar). Didr. af B. 188: "hæstin bugnade wider nider i hasen"; fn. *hásinar,* | pl. knähasar: nervi poplitis; n. *hase,* m. a) knäsenor, hälsenor; b) knäledet på djurs bakben; mht. *hahse,* f. "kniebug an den hinterfüssen, namentlieh der pferde"; *hähsenen,* v. a. "die sehnen an den füssen durchschneiden" (Ben. 1, 612); fht. *hahsanôn,* v. a. subnervare (Graff 4, 800); fe. *hôhsin* (pl. *-a*), nervi poplitis (*hôh,* poplex, calx, *sin,* nervus). Dra-hasa-li(d), f. långsluttande backe (vid uppgåendet för hvilken man liksom drager eller släpar på benen [hasarne]). Bl.

Hasa (ipf. o. sup. *hasa*), v. a. afskära senorna i den bakåt böjda delen af ett djurs bakben. Vb.

Hasa, 1) v. n. 1 gå och draga fötterna efter sig. "Den hasande kóm lik fort sóm den rasande". Ordspr. Vb.,ul. "Du går å hasar mä dina gamla skor". Kl. (Tjust). *Hasa* (ipf. o. sup. *hasa*), 1) v. n. a) gå illa, dra fötterna efter sig; b) gå i strumplästen. Vb.; 2) v. a. 1 a) sätta fängsle på boskapens fötter (att hindra honom från att flöja). Ög.,sm.; b) köra bort, drifva på (boskap). "Hasa getterna". Vg.,vl., åm.

Hasa (pl. *hasor* el. *haser*), t gamla utslitna skor (på hvilka baklädret är nedtrampadt). "Dä va gamla haser te skor". Kl. (Tjust). *Hasur,* f. pl id. Sdm.

Smal-hased, adj. smalbent; om menniskor. Sk.(Ox.). HAS 2, slut. "Nu har ja fått has på'et". *Hass,* id. Sk. (Ox.). D. d. *has,* "at få has på noget", få slut på, få bugt med något; n. *has,* "att få has på nogen", betvinga någon; *hæs,* hvila, stillhet.

HAS 3, adj. sträf; om ull. "Ullen ä så has". Ul.

HAS 4, s. *hams.*

HASA el. *häsä,* m. gärdesgård af öfver hvarandra fällda oqvistade trän. *Trashage,* m. id. Jtl.

HASA-VARP, n. en ovanlig tilldragelse; ett stort vågsamt företag, lyckligt eller olyckligt: 1) stor fångst (t. ex. af fisk). "Hä var rättä hasavarp du gjol den gånga"; 2) stor förlust, olycka: bådadera såsom beroende af slump. Vb. Frans. *hazard.*

HASE, m. stycke. *Kötthase,* m. större köttstycke; (större än bit). Sdm.

HASKA, v. n. 1 förstöra, förspilla, förslösa, skämma bort, Fl. (Nl.). *Haask* el. *hask* (ipf. o. sup. *-a*). 1) v. a. id. Fl. (Öb.); 2) v. n. göra odugligt arbete. Vb. *Hosk* (ipf. o. sup. *hoskä*), v. n. slarfva, hafsa, t. ex. vid höslåtter och räfsning. "Dóm hosk å slå sä il". Vb. (Bjurholms s:n). *Haska ifrån sej,* hafsa. Sdm. Ordet tyckes vara lånadt från fin. *haaskan,* v. a. förderfva, göra onyttig; skämma bort. Hasket, adj. n. oordentligt, hamsigt. "Dä ser rätt hasket ut". Kl. *Hoski* (n. *-t*), adj. slarfvig, slarfaktig. Vb.

Haaskå, adj. slösaktig. Fl. (GK.). Jfr fin. *haaskaas,* slöseri.

I häsk, adv. till spillo. Fl. (Nl.). HASKE, m. fara. Ordet, nu obrukligt, lefver qvar i nedan upptagna ättlingar. Fn. *háski,* m. fara. Haskliger, *haskeli(g),* adj. förskräcklig, hisklig. Vb.,hj.,hs.,vm.,ul.,sdm.,fl. (Nl.). *Häskjelig,* 1) eg. fruktansvärd; 2) förträfflig. *Ohäskjelig,* id. Hs. O intens. Fn. *haskasamligr,* farlig; nnt. *hesslich.* Jfr *häskelig.*

Häskjele, adv. 1) eg. hiskligt; 2) mycket. Hs. N. *häskjele, heskjelege,* id.

O-hasklig, adj. förskräcklig. Ul. (Rosl.). O intens.

Hask (ipf. *-a*), v. n. skynda, löpa efter för att upphinna eller förfölja. Vb. *Haska på,* v. n. skynda på. Ög. *Haska ut en,* skynda på någon att han blir färdig. Kl. HASPA, f. 1) haspel, knäpphärvel. S. Sk. *Haspel-härvel,* m. id. Vb.; 2) sladdrerska; fruntimmer som uppdiktar och utsprider sladderhistorier. S. Sk.; 3) gammal kärring. "En gammal haspa". Sdm.,sm. Jfr *harpa.* Haspa, v. n. 1 1) eg. haspla (garn); 2) uppspinna och utsprida sladderhistorier. "Lue å haspe", löpa med sladder. S. Sk. HASSEL-BRÓDD, m. Anthoxanthum odoratum. Wahlenb., Fl. Sv.

HASSEL-óRRE, m. Corvus guttatus. Nk.

HASSLA, v. a. 1) eg. med hasselstänger (*heslistengr*), utstaka eller omhägna en stridsplats för envig. Denna ordets ursprungliga betydelse finnes endast i fn. Kormak: "út frå reitum skulu vera stengr fjórar, ok helta þat havslor; þat er völlr haslaþr, er svâ var gört". Egils saga Skallagrímssonar. Hafn. 1809, kap. 52: "en er menn kvomu i þann stað, er völlrin var haslaðr, þå voru þar settar upp heslistengr allt til unmerkja, þar er så staðr var, er orrostan skyldi vera". 2) med lie utmärka gränsen vid slåtter af samfälda ängar, hvilket sker då man med en lie afhugger

gräset i rågången. "Hassla märket". Bhl.,hl. *Hakka skägne,* id. Hl. (Värö). S. *skägne.*

HASSLE, n. coll. hasselskog: hassel-ved eller virke. Hl. *Hässle,* n. hasselskog. Sm.,sk.,hl. Fsv. *hæsle,* n. hasselbuskar. SML.; fn. *hesli,* n. id.; fht. *hasalahi,* n. id,

HAST (långt, bredt a-ljud), m. smuts, träck. Vg. (Skarab.). Anses för ett finare uttryck än *skit,* m. Hasta (långt, bredt a-ljud), v. n. 1 göra sitt natur-tarf. Vg. (Skarab.). HASTER, *hastårr,* m. mycket stort halster. G. Fht. *harst,* f. eraticula, frigidorium (Graff 4,1042); nht. *harst;* fe. *herst, hearste,* id. Jfr gl. holl. *harsten,* v. n. steka (enl. Ihre, gl. 1, 771); fht. *harten,* v. a. göra hård, härda.

HASTIGER, *hastig,* adj. 1) eg. hastig, skyndsam. Riksspr.; 2) som snart blir ond, lättretlig, uppbrusande. Sdm.,nk. "Han är int hastig presten vánn". Vb. *Hasto,* id. Fl. (Pargas). *Astun åv se,* id. Dl. (Mora). *Hastmodig,* adj. id. Sdm.,nk. Fsv. *hastoger,* a) hastig. Cod. A. 13, f. 26 v.; b) häftig. St. Rimkr. s. 127 (af fn. *hasta,* v. a. festinare. S.S. 2, 117): fn. *höstugr,* häftig; n. *hastig, hastug,* a) hastig; b) uppbrusande; ffris. *hâstig,* hastig, häftig; ns. *hastig,* id. (Richey, 90); n. d. d. *hastmodig,* häftig, uppbrusande; e. *hasty,* id.

HAT, n. klåda. G. Jfr n. *hata,* m. sveda, smärta; fe. *hætu,* f., *hât,* m. hetta, värme. Jfr *heiter, hatt* 1. Hata, v. n. 1 klia. G.

Hatä-påjl, m. knöl eller böld som kliar. G. HATT 1, adj. n. varmt. "Dä va hatt". G. Jfr *hat.*

HATT 2, m. 1) eg. betäckning för öfre delen af en sak, t. ex. sädesskyl. Rikssp r.; 2) sädesskyl. Ög. (Finspångs l.). Fsv. *hatter, hattir,* m. hatt: fn. *höttr, hattr,* m.; d. *hat;* fht. *hôt, huot,* m. id.; nht. *hut,* m.; fe. *hæt,* id. Jfr fht. *huotjan,* v. a. nht. *hüten,* v. a. vakta; fht. *huota,* f. fängelse, *huotari,* m., *huotil,* m. väktare. Måhända att *hat* är, såsom Graff (4, 800) förmodar, den försvunna roten och haft betydelsen: betäcka, skydda. Jfr skr. *cha-d,* tegere. Hatta, v. a. 1 1) eg. betaeka (en sädesskyl) med hatt. Rikssp r.; 2) uppsätta sädesskylar. Ög. (Finspångs 1.).

Hatta-batt, m., s. *batt* 1.

Hatta-skórpa, f. gammal skorpig hatt. Bl.

Hattebär, *hättebär,* n. smultron: Fragaria vesca. Vg.

Hatte-to, n. sammanvalkad ull till en hatt; filt. Nk. N. *hatte-tov,* n.

Hatt-nek, f. nek, som trädes på stören för att skyla den undra, i neker bundna säden. Ög. HATUG, adj. hatfull. Hs. (Db., Bj.).

HAUGAR (f. *haug,* n. *haugt;* compar. *håigar* [lika i alla genera], superl. *håigst* [lika i alla genera]), adj. hög. G. *Haug* (n. *-t*); compar. *haugänä,* superl. *haugäst.* Vb. Fsv. *högher,* adj. a) hög. S.S. 1, 46, 73; *haur* (n. *haut*), id. GL.; b) stor, vigtig, svår. VML. Hor. æt. sap. f. 134; deraf *haut,* adv. högt. GL.; *höghborin,* adj. högboren, ättstor. S.S. 2, 29; *högbælle,* n. höghet, majestät. Spec. Virg. s. 49. Cod. A 27, f. 274; *högheliker,* adj. hög, upphöjd. S.S. 1, 40. Hor. æt, sap. f. 134; *höghelika,* adv. högligen. S.S. 1, 31; *höghelikhet,* f. höjd. S.S. 1, 73, 91; *høghfærdh,* f. högfärd. S.S. 1, 30, 116; *höghfærdhas,* v. d. högfärdas. S.S. 1, 68, 116; *höqhfærdugha seg,* v. r. id. Cod. A. 29, f. 169; *höghfærdogher,* adj. högfärdig. S.S. 1, 13, 261; *höghia,* v. a. höja, öka, upphöja. VGL. UL. VML.; *högmodogher,* adj. högmodig. S.S. 1,13; *höghmæle,* n. a) högmål. S.S. 2, 6, 45, 75, 121, 154. S.F.S. 2, 1; b) grof lifssak. ÖGL.; *höghmässa,* f. högmessa. S. Marg. f. 18 v.; *högmöda, högamod, hoghamodh,* f. högmod, högfärd. Kg. St. s. 113, 121. Iw. 458; *högmödelika,*

adv. högfärdigt. Kg. St. s. 121; *högmöden, högmödugr,* adj. högmodig. L. c.; *höght,* adv. högt, mycket; *högsæte* (*högsæthe, höxsæthe*), n. högsäte, hedersbänk. Didr. af. B. 318; *högtiþ, höghtidh,* f. a) högtid, större fest. UL. S.S. 1, 8. S.F.S. 6, 462; b) högtidlighet. Krist. LL. Gipt. B. kap. 68; *högtidha,* v. a. högtidlighålla. S.S. 2, 125. S.F.S. 7, 270; *höghtidheliker, högtideliger,* adj. högtidlig. S.S. 1, 70, 233. J. M. Yrt. s. 252; *högtidhelika,* adv. högtidligen. S.S. 1, 48; *högtidhes daghar,* m. pl. högtidsdagar. UL. S.S. 1, 135. Spec. Virg. s. 273; fn. *hárr* (f. *há,* n. *hátt*), adj. hög; fht.,fsax. *hôh;* mht., nht. *hoch;* fe. *heáh, heág;* e. *high;* d. *høj;* holl. *hoog;* ffris. *hâch, hâg;* moes. *hauhs,* id. Grimm (gesch. d. d. spr. 675) uppställer ett förloradt starkt verb *hiahan, hauh,* attollere. Haug, m. hög. Vb. Fsv. *haugr, högher,* m. a) hög, kulle; deraf *dynqiohögher,* m. dynghög. S.S. 1, 116; b) grafhög. ÖGL. Sm. Kb, CL.; deraf *höghabyr,* m. gammal by, som ända från hedniska tiden varit bebygd. VGL. ÖGL.; *æta högher,* m. ättehög. Sm. Kb.; fn. *haugr,* m. hög, kulle; grafhög; fht., mht. *houc,* m.

Haug-mèltur, adj. 1) eg. som talar högt, högmält)(*lag-mèltur;* 2) stortalig, skrytaktig. G. D. *høimælet,* högmäld.

Haug-spännare, m. eg. stolt ryttare; fadder- eller bröllopsbjudare. G.

Haug-täids-blaså, f. högtidsdrägt, förnämsta klädespersedeln. N. G. *Högtidsblåsa,* f. id. Bl.

Haug-vattna, adv. då vattnet är högt)(*lag-vattna.* N. G.

Högbena, f. långbent spindel: Aranea longipes. Vg. (Elfsb.).

Hög-mat, *hög-mad,* m. ett stort bröd med derpå i en hög uppstaplade stycken af fläsk, kött, korf, som julafton utdelades till hvarochen af tjenarne i ett hushåll på landet. Sk. (Ox., Skytts h.).

Hög-stol, m. förnämsta stolen i en bondstuga, vanligen ställd i hörnet mot öster. Sm. Fht. *hohstuol* (Graff 4, 778).

Hög-säng (def. *hög-sängja*), f. öfversta afdelningen af en tvåvånings-säng. *Tarre,* m. id. V. Dl. *Haug-säng,* f. id. Vb.

Högti(d), *höjti,* m. 1) eg. högtid. "Görre nåen höjti", krusa någon. S. Sk.; 2) lappri. "Dä va inga höjti". Sm. (Östbo). *Högti åt!* lappri! stor sak! Vg. *Hygti hä!"* stor sak i det! Ul. (Rosl.).

Högtida, *höjtia, hötia,* v. a. 2 krusa (t. ex. vid gillesbord). Sm.,hl.,sk. "Dä ä inte värdt att höti'an så möet". Sk. "Dä ä inte värdt å höjtia lort, ella krusmentera för alepinna", det är ej värdt att krusa för alla. Ordspr. Sm. (Östbo). "Han låter höjtia på sej". Bl.

Högti(d)s-grann, adj. som gerna låter krusa sig, *högtida* sig. Sm.,bl.

Högvär, *höjvär,* n. klart, vackert väder efter regn. Sm.

Höja, v. n. 2 vara hög, stå hög och framskjutande; med höjden öfverskjuta; om dem, som genom längd eller intagen ställning höja sig öfver eller öfverskjuta andra. "Stå å höje", stå hög och framskjutande. Sk. (Ox.).

Höjna, v. n. 1 1) höja sig. "Himlen höjnar", luften klarnar. Sm.,kl.; 2) stiga i höjden. "Röken höjnar". Kl. Jfr *hya opp.* HAUK, *häuk,* m. hök. Vb. *Hauk,* m. id. G. Fsv. *höker,* m. id. VGL. VML. Didr. af B. 351; deraf *hòka funder,* m. fynd af hökar. VGL.; fn. *haukr,* m. hök; n. *hauk;* fht. *habuh, hapuh, hapuch, habich, hauc* (Graff 4, 754); nht. *habicht;* fe. *hafne, hafoc;* e. *hawk;* ffris. *havk* (Richth., 801); nyfris. *hauck* (Epikem., 196); nfris. *hafk, höfk* (Outzen, 111); holl. *havik;* ns. *havik, haavk* (B. W. B. 2, 607); fin. *haukka,* id. Hauk-väder, n. mycket svårt väder; hundväder. G.

Höka-röv, f. 1) eg. anus accipitris; 2) omöjligt eller opassande sätt och ställe. "Kómma i hökarövva. Ta 'et i höka-rövva". Ög. "Du ä så óppsluppen, så du kommer la i hökaröva inna kvällen". Sm. HAUS, s. *hös.*

HAUST, m. höst. G. *Åst, öst,* m. id. Dl. *Håist,* m. skörd. G. Fsv. *höst,* m. höst; deraf *höstnatt,* f. nox auctumnalis. St. Rimkr. s. 99; *hästþing,* m. räfsingia-, fierdings- och häradsting, som hölls om hösten)(*var þing.* VGL.; fn. *haust,* n. höst; n. *haust,* m. & n. id. Hest-ko, f. ko som kalfvat eller skall kalfva om hösten. Hs. (Db.). N. *haustbæra,* f. ko som skall kalfva om hösten. HAUTER, pl.? blåstång, hafstång: Fucus vesiculosus. G. *Höter, höjter,* Fl. (Pargas); *hötter* el. *ötter,* Sdm. (Dalarö,Ornö); *häuter,* Nukkö, Wormsö; *käuter,* id. Dagö. Fin. *hautera,* hafstång. Jfr *klöter.* Höter-ör, m. stengrund, klippa i hafvet, bevuxen med hafstång. Fl. (Ingo). S. *aur.* HAVBÓR(G), *aubór,* s. *häva.*

HAVD, adj. nyttjad; om kläder o. d. Hs. (Db., Bj.). Af sv. *hafva,* v. a. habere. Jfr *sletten.*

HAVDE, m. grepe, handtag. *Dörrhavde,* m. Vl. N. *hav,* n. hank, handtag. Jfr *hadda.*

HAVDUM, den (högra) sidan, der man vid slåtter hugger in med lien. Oftast: *i havdum* (gammal dat. pl.). Motsatta sidan kallas *äutränningi,* f. def. G.

HAVE, *havasager, havavarer, fröjtehave, kålhave,* s. *hag.*

HAVE, m. vagnshäck. Sk. (Tygelsjö; nästan föråldr.). D. *have,* id. Jfr *håvar.*

HE el. *hä,* adv. huru? hvad? Vb., m. fl.

HE, s. *hä* 1.

HEBBÄL, m. tafatt person. Vb. Hebbäl (ipf. *hebblä*), v. n. vara tafatt. Vb. HEDEN, adj. 1) eg. hednisk; 2) odöpt, okristnad. Vg.,ög. *Heen* (f. *hea*), id. "Barnet ä än heet. Flikka ä hea". Sm.,bhl. *Häjen,* 1) id. "Glytten ä häjen". *Hajen,* id. Hl.; 2) ej kyrkotagen; om barnsängshustru. Vg.,hl. *Hea,* adj. f. id. "Kvinna ä hea". Sm. (Östbo), bhl.; 3) *höjet skinn,* n. hud å ett nyfödt barn, hvilken småningom affjällas. Hl. (Viske h.). *Hejdningshöud,* f. id. Fl. (Ingo). Fsv. *heþin,* adj. odöpt; om barn. VGL. UL. (af fn. *heid,* f. folk, nation; på samma sätt gr. ***ἐθνικός***, adj. af ***ἔθνος***, n. folk; lat. *paganus,* adj. af *pagus,* m. by); d. d. *hedenbarn,* n. odöpt barn; fn. *heiđinn,* adj. hednisk; n. *heiden,* adj. a) hednisk; b) odöpt; om barn; c) icke kyrktagen; om hustru; moes. *haiþno,* f. hedninna; *haiþi,* f. fält, mark: ***ἀγρός***; bay. *haid,* m. hedning; odöpt barn (Schmeller 2, 151). He(dn)ing, m. 1) odöpt barn. "Ja har en heing i huset". *Häjen* el. *hajen,* m. id.; 2) *rida heing,* rida hedning; ett vidskepligt bruk. då ett odöpt barn sättes till häst, för att få lycka(*häll*) med hästar eller blifva en skicklig ryttare. En häst, som fått *fång* (kolik), botas om den, som *ridit heing,* rider derpå. Hl. (enl. P. Möller, Hall. Ordb., s. 71).

Hednings-hår, n. håret på ett, nyfödt barn. Hs. (Bj.). *Heninga~hår,* n. Nk.,bl. N. *heidningshår,* id. HEJ, n. 1) lust, lustbarhet. "Der va ett faslit hej", der var idel lust och gamman; 2) fryntlighet, artighet mot personer, som man vill visa uppmärksamhet. S.Sk. Jfr sv. interj. *hej!* utrop, som uttrycker glädje, ifver, lustigt mod; fht. *hei, heia,* id.

HEJA (*häja*), *hejda* (*häjda*), f. inhägnad: 1) inhägnad löfskog och äng. Bl.; 2) inhägnad äng. Sk.,hl.,bl.; 3) inhägnad liten åker, vret, gärde. Bl. *Hejl,* m. instängd beteshage; inhägnad som nyttjas till höhöstnad. "Pelle hejl", namn på en inhägnad äng; så kallad efter en åbo Per Johnsson, som före enskiftet egt denna äng. Bl. (Gemshögs s:n). Mht. *heie,* f. inhägnad skog; *geheie,* n. inhägnad skog och äng (af *heien,* v. a. vakta, skydda, vårda). Ben. 1, 649; bay. *gehai,* n. inhägnad skog, äng; *haien,* v. a. vakta, skydda, vårda (Schmeller 2, 128, 129).

HEJDA, 1) v. a. 1 göra att någon stannar i sitt lopp; återhålla. Rikssp r.; 2) v. n. vara njugg. "Hejda på gåsa", vara njugg på smöret. Mp. N. *hegda,* v. n. vara sparsam; *hegd,* f. sparsamhet; *hegden,* adj. sparsam. Heja, f. kläpp att binda rep fast på ett lass. *Rajb-heja,* f. Sk. (N. Åsbo). HEJKO, nom. pr. Henrik. Nb. (Ö. Cal.). Fin. *Heikko.*

HEJL, adj. hel, sammanhängande. Finl. Fn. *heill,* adj. a) hel: integer, totus; b) sund, frisk; c) trogen, uppriktig; fsv. *hel* el. *heil,* a) hel: totus; b) oskadd, i godt stånd; c) frisk, helbregda.

S.S. 1, 67, 113, 187. Sv. Pr. L. LIX, s. 20. GL.; d) lycklig; e) trogen. Rimkr. s. 125: "swa som konungen hade sagt, Med heelom vilja ok söta akt"; deraf *hela,* v. a. a) hela, läka. S.S.

1, 63, 67; b) återställa, ersätta. UL.; *helafuller,* adj. helsosam. Sv. Pr. L. XX, s. 294: "thin helafulla nadh"; *helagher,* adj. a) helig: sanctus. Sv. Järt. Post. s. 133; b) helig)(söcken: festus, VGL. ÖGL.; *hælagher, hælægher, hælager, hailigr,* adj. a) helig. S.S. 1, 36, 74. S. Bern. f. 4 v.; b) helig)(söcken; c) fredlyst. GL.; *helaghet,* f. helighet. Sv. Pr. K. f. 11 v.; *hælaghet, hæloghet, helgheit,* f. id. S.S. 1, 17, 40. Sv. Pr. L. LIX, s. 16. S. Bern. f. 1; *helare, heilari,* m. frälsare. Sv. Pr. K. f. 10, 89. Sv. Pr. L. XX, s. 53, 105. Sv. Pr. L. LIX, s. 18. S.S. 1, 47, 75. Tref. tidh. f. 45 v.; *helasamer,* adj. helsosam. Sv. Järt. Post. s. 123; *helawagher, helevagher,* m. a) helande vatten, balsam. S.S. 1, 122. S.F.S. 3, 1 h. Hor. set sap. f. 89: "hanogxflytande ordh sötare owir alt hanog oc helenagh". Cod. A. 27, f. 43 v.: "liten helewagher ær dyrare oc gæfware æn mykin ætikkia". Cod. A. 13, f. 98: "wiin aldra søtast som owirgaar honogh oc helewagh". Cod. A. 29, f. 41 v.: "thw æst en vælskapt vijnstock ok gifuer af thik lefuendes vijn som helewogh"; b) brukas i bildlig betydelse om bönen. J. M. Yrt., s. 208: "O Maria, for them thin son wtgot blodhen, thu for them ilæt oatherwændhelika helewagh [sens bon ellar værdugasta bon]". Anm. De inom klammer satta orden äro af annan hand tillagda med följande förklaring: "ær mærkhiandes ath iblandh israels almogha kallades thera dyrasta røkilse thymeana, ok vptændes thz nar praesten badh til gud dyrastha bøner før almogans nagre største nødh, ok thy lik(n)as hær saadhana bøner vidh helewaghor"; (fn. *heilivâgr,* m. liquor medicus, af *heill,* adj. och *vâgr,* m. sinus, mare. Jfr nht. dial. *heilvag* el. *heilige wag,* heligt vatten. Montanus, die deutschen volksfeste, volksbräuche und deutscher volksglaube 1, 12); *helbrigdelikhet, helbrygdelikhet,* f. helsa. Sv. Pr. K. f. 77, 106. S.S. 2, 107. S. Bern. f. 9 v. Cod. A. 27, f. 234; *helbrigdha, helbregda, helbrygda,* f. helsa. S.S. 1, 64, 122; 3, 55. Sv. Järt. Post. s. 79. S.F.S. 1, 3 h.; *helbrigdær, helbregda, helbrygþa,* adj. helbregda, sund. UL. S.S. 1, 63, 113, 157; *helbrygdoghet,* f. helsa. S.Bern, f. 11, 20; *helghon,* n. (aflidet) helgon. SML.; *helgis brut,* n. a) helgbrott, ohelgande af helgdag eller heligt rum genom arbete eller brott; b) böter för helgbrott. GL.; *helna, haibna,* v. n. blifva hel, läkas; om sår. GL. S.F.S. 2, 1 h., s. XIV; *helsa, hilsa, hælsa,* v. a. a) göra helbregda, bibehålla vid helsan, skydda. Didr. af B. s. 239: "Gud helsa tidrik konung"; b) helsa, önska helsa eller välgång. S.S. 1, 17, 33, 187; 2, 95. S.F.S. 5, 102; *helsa, hailsa,* f. a) helsa, sundhet. S.S. 1. 68. S.F.S. 4, 39. GL.; b) helsning, tillönskan af helsa. Cod. A. 27, f. 184 v.: "barnit rørdhis mz glædhi swa brat som hon (elizabeth) hørdhe marie helso"; l. c. f. 253: "the ælska — -- første stolana i kirkionne ok helsor a gatumen ok at kallas mæstara af mannom"; *helsamer, helsamber,* adj. helsosam. S.S. 1, 85, 91. Sv. Pr. K. f. 50, 74, 83 v., 87. Sv. Bib. K. f. 34, 60. Cod. A. 27, f. 82 v.; *helsamliker,* adj. id. S.S. 1, 90; 3, 57; *helsamlikhet,* f. helsa. Hor. æt. sap. f. 89: "helsamlikhets drykker"; *helsan,* f. helsning. S.F.S. 4, 32; *helsare,* m. frälsare. Sv. Bib. K, f. 77. S.F.S. 4, 2, 239. Cod. A. 29, f. 98; *helso vers,* m. helsningsvers. S.F.S. 4. 26; *hælaghsmal,* n. upphörande med arbete aftonen före en helgedag. Spec. Virg. s. 274: "thu mat sidhan læggia pænnan owir ena sidho oc swa mat thu gora hælaghsmal"; *hælgh, hælgþ, hælghþ, hælghd, helg,* f. a) helg, högtid. VGL. ÖGL. UL. S.F.S. 6, 461; b) fred, säkerhet. GL.: *hælgha, helga,* v. a. a) göra helig. S.F.S. 7, 369; b) freda, skydda. GL.: *hælgha daghar, hælghu daghar,* m. pl. helgdagar. VGL.; *hælga likama dagher,* m. andre thorsdagen efter pingst, då, enligt katholikernes bruk, Kristi lekamens fest firas, och det invigda brödet kringföres i högtidlig procession för att tillbedjas. UL. J. M. Yrt. s. 266; *hælga lekama dagher; hælgha þorsdagher, helghi þorsdagher, hælgha torsdagher,* m. Kristi himmelsfärdsdag. VGL. ÖGL. J. M. Yrt. s. 268: *hælgh hion,* n. pl. personer som åtnjuta särdeles frid och säkerhet. VML.; *hælghi aptan, hælgapton,* n. helig afton. ÖGL.; *hælghi domber,* m. helgedom, helgonens qvarlefvor. VGL. Sm. Kb. S.S. 1, 284; 2, 116, 117. Didr. af B. s. 376; *hælghis bot,* f. böter för brott emot allmän fred och säkerhet, t. ex. dråp. VGL.; *hælghudagha bardaghi, hælgha bardaghi,* m. slagsmål på helgedag. ÖGL.; *hælghudagha brut,* n. sabbatsbrott, arbete å helgdag. ÖGL. UL.; *hælghuna mæssu dagher,* m. allhelgonadag. VGL.; *hælgilse,* f. a) helgedom, tempel. S.F.S. 7, 229; b) helgedom (i templet). S.F.S. 7, 229: "thit hælga mønsther oc all thin hælgilse æru nidher troden oc besmittadh"; c) kyrkans välsignelse. Sv. Pr. L. XX, s. 317: "liggia j hordom forsmande kyrkionna helgilse"; *hælnampn,* n. heligt

namn. S.S. 2, 170; n. *heil,* adj. a) hel, sammanhängande; b) hel, all: totus; c) stor, betydlig; d) sund, frisk; fht. *heil,* adj. salvus, sanus; bay. *hail,* id. (Schm. 1, 169); fe. *hal, hæl,* id.; e. *to hail,* v. a. helsa, *hale,* adj. sund, frisk; *whole,* adj. hel, all, hel och hållen; holl. *geheel,* adj. hel, odelad; *heelen,* v. a. & n. hela, blifva frisk; nht. *heilen,* v. a. hela; moes. *hails,* adj. sund, frisk; *haljan, gehailjan,* v. a. hela, läka; *gahailnan,* v. n. blifva helad, botad; *hails!* hell: ***χαῖρε!*** *gahails,* adj. hel: *ὁλόκληρος; unhails,* adj. krank; slav. *ćjel,* adj. hel, frisk; lit. *czelas,* hel. Ihre (gl. 1, 841—846), anser sv. *hel,* totus, vara ett olika ord med *hel,* sanus, bene valens, men såsom mig synes utan tillräcklig grund. Heladt, *häladt,* adj. n. 1) eg. heligt)(söckent. Bl.; 2) som har frihet från sysslor eller arbete. "Vill du snart ha häladt? Han har häladt". Sk.,bl.,sm.,kl.

Hel-bett, adv. med ett par hästar. "Köra helbett")("köra enbett". Ög., m. fl.

Helg, f. 1) helg, högtid. Rikssp r. *Hjógd,* f. helg; deraf *jol-hjógdi,* f. def. jul-helgen; *pingst-hjógdi,* f. def. pingst-helgen; *påsk-hjógdi,* f. def. påsk-helgen; *stur-hjógdi,* f. storhelgen (julen, påsken, pingsten). Dl. (Mora). Fn. *helgi,* f. helgedag; 2) marknad. "Resa till okshelgen". Höstmarknaden i Filipstad kallas *okshelga,* f. def. Vl.

Helgdags-stuga, f. gäststuga. Ul.

Hel(g)s-mess, *hers-mess,* f. allhelgonadag. Nk. *(H)elgonmässdag,* m. Dl. (Mora). *Hällnamässa.* f. id. Sk. (Vemm.). *Hällemosse,* f. id. Sk. (Ox.). Deraf *hällnamässe-snikkare,* m. hudafdragare, nattman; skämts. Sk. (Ingelst.). Benämningen deraf att utgamla hästar vid allhelgonatiden dödas af nattmannen, hvars egentliga arbete då inträffar. Jfr *efterhösta-snikkare.* N. *helgamyss, helgjemess;* fn. *allra heilagra messa,* f. id.; d. *hellemisse*

Hel(g)s-mål, *hers-mål,* n. aftonringningen i landtkyrka på lördags- och högtidsaftnar. Nk., ög. *Helgsmål, hällsmål,* n. id. Sdm. *Hersmål,* n. a) tiden efter solnedgången, då allt arbete på landet upphör; b) arbetstidens slut för dagen. Hl.,ög.

Heliga-dóppare-dagen, m. def. julafton, då middagsmåltiden utgöres af jul-limpan, som doppas i flottet af den kokta julskinkan. Kl. *Dóppare-dagen,* m. def. id. Bl.

Heli(g)-thorsdag, m. 1) Kristi himmelsfärdsdag. Nb.,vb.,vg.,sm. *Kristi thorsdag,* m. id. Dls. N. *heillage-tosdag, helgje-tosdag, heil-tos-dag;* fn. *helgi þórsdagr,* id.; 2) skärtorsdag. Vg.

Hell, n. o. f. lycka, trefnad. Sm.,kl. *Häll,* Sk.,hl.,bl.,vg. *Hel,* Bhl. *Hill, hell,* id. "Han har hill mä sej. Han har gódt hell mä kreatur". Ög. (Gullbergs, Ydre h.). I södra Skåne var fordom brukligt att nygift folk skulle söndagen efter bröllopet infinna sig i kyrkan för att "hemta häll" eller nedkalla öfver sig himlens välsignelse. Nicolovius, Skytts härad för femtio år

sedan, s. 171. Fsv. *hæll, hel,* n. a) lycka. Rimkr. s. 147; b) godt förebud, tecken. VML.; fn. *heill,* n. förebud, tecken (godt eller ondt); *heill,* f. lycka, välgång; d. *held,* n. lycka; n. *heil,* id.; i talesättet; "lat da mæ heilo standa" (Aasen, 166); fht. *heil,* n. salus, omen; *heili,* f. salus (Graff 4, 864); mht. *heil,* n. lycka; fe. *hæl,* n. salus, omen, *hælu,* f. salus.

Go-hällig, adj. 1) lyckosam; som förorsakar välgång eller trefnad. Sm. (Vestbo); 2) som har tycke med sig. Bhl.,hl.

Heil-haldin, adj. hel och hållen. Fl.

Hella, v. n. 1 kläda väl, anstå. "Den rókken hellar väl". Sk. (Frosta h.). D. *helde,* v. n. kläda; föråldr. (Mlb., dansk ordb. 1, 428).

Hellas, *hällas,* v. d. 1 lyckas)(*misshällas.* Hl.,sm. (Vestbo).

Helli, *hällig,* adj. lycklig, gynsam, som har lycka med sig. Kl.,sm. (Vestbo), öl.,sk.,hl., bl.)(*uhällig,* Sk.; *ohällig, misshällig,* Hl. D. *heldig,* lycklig.

Helsken (n. *helsket*), adj. som lätt ger missväxt. Sm.

Hällsam, adj. lyckosam. Sk. D. d. *heldsom.*

Hällt, adv. lyckligt. Hl.

Miss-häll, n. olycka. Sk.,hl.,bl.

O-hell, n. olycka, missöde. Kl. *Ohäll,* Bl.; *ohel,* Bhl.; *uhäll,* Vg.,sm.,sk; *ohill,* n. id. Ög. Fsv. *ohel* Rimkr. s. 387; fn. *uheill,* f.; mht. *unheil,* n. (Ben. 1, 651); d. *uheld,* id.

U-hällas, v. d. 1 olyckas. Sm. (Vestbo) *Ohällas,* id. Bl.

Van-hel, *van-hil,* t missöde, misshugg. Bhl. (Vikorne).

Helsesam, adj. höflig, som gerna helsar. Bl. (Gammalstorps s:n).

Hóla-männ, *hólaste-männ!* å bevars! Ett slags lindrig ed. Bhl. (Tjörn, Elfs.). *Hillemänn!* Sk. eg. *helga män, helgaste män!* vid alla helgon! D. d. *hillemænd;* d. d. *hilligsmænd* (= helige Guds mænd). Jfr *vasällamän.*

Hólla tri! interj. ja, sannerligen. Öl. Troligen egentl. *helga trä,* ɔ: (Kristi) helga kors, eller *helga tre*(*ehighet*).

Häli(g), adj. helig. "Få hälit", blifva ledig från arbete. Ög.

Jelbrygd, f. helsa. Dl. HEIM, n. 1) hem; 2) vistelseort, boningsställe. Vb.,hl.,fl. *Haim, häim,* n. id. Vb. Fsv. *hem, haim,* n. a) hem, hemvist, boning. Biærk.; b) kloster; deraf *Gudhem, Varnhem;* c) verld. S.F.S. 1, 2 h. Schröder, Leg. S. Helenæ, s. 11. ÖGL. Kg. St. s. 16, 131; d) denna verlden, detta lifvet. S. Bern. f. 58 v.: "litith wærdh æru thæssa hemsins pino widh komaskolande æro". Cod. A. 27, f. 84 v.: "umskipta langa skærsloeldz pino i stunta ok lætta thæssa heems bætring". På samma sätt säges i fn.: *Þessa heims,* i denna verlden, i detta lifvet. Barlaams ok Ios. saga. Deraf fsv. *hema, haima,* v. a. hysa, härbergera. UL. VML. SML. GL. Roten är troligen det förlorade fornskandinaviska *hema, hima,* betäcka, skydda, tegere, tueri, som utan tvifvel af fordno haft stark böjning, och är roten icke blott till *heim,* n. hem, fsv. *hamber,* m. beklädnad, omhölje, fn. och sv. dial. *himin,* m. himmel, utan äfven till sv. dial. orden *hamma, hams, hamsa, hemla, hemling, hum, humma, hummas*. Jfr *hima*. Fsv. *hema, haima* förekommer i beslägtade tungor: fn. *heima,* v. a. hysa, härbergera: "hýsa ok heima útlægan man". Guleþings l.; d. *hjemme,* v. a. id.: "hjemme en fredløs"; fd. *heme, hemæ,* v. a. id.: "ath engen husæ eller hemæ eller fordeytingæ noger frijdlös man". Dipl. af år 1396; fht., mht. *heimen,* id. (Ben. 1, 655). I fsv. hafva vi vidare följande hithörande ord: *hema föder,* adj. a) hemmafödd;

b) som hemma uppfödes eller underhålles. VGL.; *hema giorþer,* adj. hemgjord. SML.; *hema haghi,* m. inhägnad hage. HL.; *hema hion,* n. pl. trälar (egentl. husfolk). UL. VML.; *hema kona,* f. trälinna. VML.; *heman,* n. hem. S.S. 1, 200; 2, 47, 121. Vadst. Nunn. bönb. s. 4. S. Oluffz saga, s. 65. Sv. Järt. Post., s. 64. S.F.S. 7, 289. J. M. Yrt. s. 272; *hembuþ,* n. tillsägelse till någon hemma i hans gård. HL.; *hembyggilse,* f. a) hembygd. J. M. Yrt. s. 272; b) hemvist. S. Bern. f. 154; "thy rædhis mik at wi thakom hærbserghe ok hembyggilse mz honom (lucifer)"; *hem bæra,* v. a. hembära, hemföra.; *hem dræpin,* adj. dräpen hemma i sitt hus. UL. *hemes næn,* m. pl. husfolk. S.S. 3, 4; *hemfara, haimfara,* v. n. hemfara, fara hem. St. Rimkr. s. 56. GL.; *hemfriþer, hemfridher, haimfriþr, haima friþr,* m. hemfrid. VGL. UL. SML. St. Rimkr. s. 10; *hemfylgdh, hemfylgh, hemfölgdh,* f. hemföljd: a) egentl. hvad af föräldrar gifves åt dotter vid hennes giftermål. VGL. S.F.S. 6, 228; b) äfven hvad vid dylikt tillfälle gifves åt son. VGL. UL. ÖGL.; *hem fylghia,* v. a. följa hem; säges om det som gifves såsom *hemfylgd.* VGL.; *hemfylgia (hemfölghie),* f. a) hemföljd, som gifves åt qvinna vid hennes giftermål af hennes närmaste slägtingar. VML,; b) i. q.*hemfylgdh,* a) & b); *hemfærd,* f. hemfärd, hemresa; *hem födder,* adj. hemma född eller underhållen. SML.; *hemföra,* v. a. hemföra. VML.; *hemföþa,* f. bevisning derom, att en träl, eller ett fäkreatur blifvit födt hemma hos någon viss person. ÖGL. UL.; *hemföþo eþer,* m. ed, hvarigenom den, hos hvilken en träl eller ett fäkreatur blifvit klandradt, intygar att trälen eller kreaturet är hemmafödt. ÖGL.; *hemganga,* v. a. hemgå, gå hem. S.S. 2, 152; *hemganga,* f. hemgång: securitatis doraesticæ violatio. Biærk. R.; *hem giva,* v. a. gifva såsom *hemgæf.* VGL.; *hemgæf,* hemgift: a) gods som af föräldrar gifves åt son vid hans giftermål)(*hemfylgd;* b) äfven hvad vid dylikt tillfälle gifves åt dotter. VGL.; *hemgava,* f. id. VGL, S.F.S. 4, 805; 6, 338; *hemgift,* f. id. VGL.; *hemgærþ,* f. bevisning derom, att en sak blifvit förfärdigad hos en viss person. UL. VML.; *hemkoma,* f. hemkomst. S.S. 4 (Karl Magnus); *hem kynni,* n. pl. hemvist. VGL.; *hemlof, haim luf,* n.? hemförlofning, lof att gå hem. St. Rimkr. s. 14. GL.; *hemlösa,* v. a. igenlösa (pant). UL.; *hemohus,* n. hemvist, boning. SML.; *hemol, hemul, heimul,* adj. tillegnad, försvarad (om en rättighet). LL.; *hemsokn,* f. a) hemgång: securitatis domesticæ violatio. VGL. UL. ÖGL. SML.; b) stöld, begången hemma i någons gård. HL.; c) böter för hemgång. GL.; *hem stæmpna,* v. a. hemma hos en annan förelägga honom en viss tid att fullgöra något; *hemstæmpning,* f. tillsägelse hemma hos en annan, hvarigenom honom föreläggves en viss tid att fullgöra något. HL.; *hemsökning,* f. i. q. *hemsokn.* UL.; *hemula,* v. a. a) i allmänhet tillegna, försvara; b) hemula, försvara föryttrad jord, då hon klandras. VGL. UL. ÖGL.; *hemuld, hemold, hemult, hemul,* f. hemul, försvar för eganderätt (till jord eller lös egendom) eller någon annan rättighet, hvilket vinnes genom rätt fångesmans uppgifvande. ÖGL. SML. UL.; *hemuls eþer,* m. ed, hvarigenom säljaren bestyrker den skedda föryttringen, och försvarar köparens rätt. ÖGL.; *hemuls man, hemolman,* m. hemulsman, den som till en annan föryttrat en sak, och vid uppkommet klander skall försvara den skedda föryttringen. ÖGL. SML. VML. HL.; *hemull,* m. id. ÖGL.; *hemvägher,* m. hemväg. Alex. M. v. 290; fn. *heimr,* m. a) hem, boning; b) verld; *heimi,* m. hem, boning; n. *heim,* m. id.; fht. *heim,* m. hem, boning, fäderneslan (Graff 4, 946); d. *hem,* n.; bay. *haim,* m. & n. hem (Schmeller 2, 192); swz. *heim, ham,* n. hus, boning, omhägnad plats der boningen står; fädernesland (Stalder 2, 32); fsax. *hêm,* f. hem, boning; ffris. *hêm, him,* m., *hême,* f. kringhägnadt ställe; by; fe. *hâm, hæm,* m. hem; by; e. *home,* hem; e. dial. *hame,* id.; nht. dial. (Kärnten) *hâm, hoam,* m. & n. hem, fäderne-hem (Lexer, 138); moes. *haims,* f. by: ***κώμη***, *anahaims,* adj. hemmavarande: ***ἐνδημῶν***, *afhaims,* adj. frånvarande: ***ἐκδημῶν***. Heim, *haim,* adv. hem, hemåt. Vb., fl. (Nl.). "Han jär int haim", han är ej hemma. "Hvórs jär du haim?" hvarest bor du? Vb. Fsv. *heim, heym, haim, hem,* adv. id. VML. SML. S.S. 1, 25; fn. *heim;* n. *heim,* id.; kärnt. *ham,* id. (Lexer, 138).

Heima, *haima,* adv. hemma. Sm. *Heima,* fl. (Nl.); *heim, haim,* id. "Jig går haim". Vb. *Hjómma,* id. Hs. (Db.). Fsv. *heyma, haima, hema,* adv. hemma. ÖGL. VML. SML. GL. S.S. 1, 205; fn. *heima,* adv. id. (eg. subst. genet.); fht. *heime* (Graff 4, 947); mht. *heime;* fsax. *hême;* n. *heima, heime,* id.; nht. *daheim,* id.

Heiman, adv. hemifrån. Fl. (Öb.). *Heima, haima, hema, heimanätt,* id. Vb. *Hemman, hemmanätter,* id. Mp. *Emå,* id. "A du fe (el. feri) emå i dag?" har du farit hemifrån i dag? Dl. (Mora). Fsv. *heman,* adv. id. LL. Fr. af N. v. 1239; *haiman,* id. GL.; fn. *heiman;* fht. *heiminan,* id. (Graff 4, 954); n. *heima.*

Heimans-flikko, f. flicka, som blir hemgift, d. ä. hvilkens man får stanna i hennes föräldrars gård, hvilket inträffar då inga söner finnas eller dessa äro mycket unga. Fl. (NK. i Öb.).

Heimans-gröbb, f. enda dotter som ärfver hemmanet. Fl. (Öb.). *Gårds-kulla,* f. id. Dl. (Mora). *Hemmans-doter,* f. enda eller äldsta dottern i ett bondhus, som ärfver hemmanet. Vb.

Heimat, *hemät,* adv. hemåt. Vb. *Heimette,* fl. (Nl.); *hemat,* Mp.; *emat,* Dl. (Elfd., Mora); *jemat,* Dl. (Våmh.); *hemåtter,* id. Nk.; *haimätt,* hemefter. Vb. N. *heim-atte,* hem igen.

Heim-gjord, adj. hemma tillverkad. Fl.(Nl.). N. *heimagjor,* id. *Heim-gärrdar, haim-gärrdar,*Haimlärdårr, adj. a) eg. hemlärd; b) id. N. G.

Heimär-vä, adv. vid, när eller i hemmet. Vb. *Heimvör, heimveder,* fl. (Öb.); *hejmve,* id., fl. (Nl.). *Hemmave,* adv. vid eller nära hemmet, på egorne. A. "Ä husbonn hemmave?" B. "Ja, han ä på gäle". Nk.

Hem, n. hemman. "Helt hem, ½ hem, ¼ hem". Nk.

Hem-a**L**en, adj. för mycket hemmastadd, näsvis. Hs. Fn. *heimalinn,* född och uppfödd hemma; n. *heimalen,* adj. "uerfaren, tåbelig af mangel på omgång med folk". S. *ala.*

Hem-färdiger, adj. färdig att resa hem. Nk. N. *heimfærug.*

Hem-fö(d)ing (pl. *-a[r]*), m. 1) hemmavarande vuxet barn. "Vi ha så månge hemföinga attvi inte tränge frammade dränga å töser"; säges af de bönder, som hafva vuxna barn hemma. Sk. (Ox., Bara); 2) en som jemnt varit i sina föräldrars hus. *Hemföding* el. *hemföinge.* Sm. D. d. *hiemfødning.*

Hem-för, adv. hemåt. Kl.,bl., m. fl. Jfr fn. *heimför,* f. hemfärd.

Hem-huldt, adj. n. hemtrefligt, behagligt i hemmet, husligt; om ett ställe. "Här i huset ä så hemhuldt". S. Sk., hl. *Hemålt* el. *hemmelt,* id. Bhl. (Elfs.). N. *heimholdt,* adj. n. "hjemligt, förtroligt, familiært; om omgang og opførsel". Aasen, 167).

Hem-kómma, f. det gästabud, som hålles hemma, sedan ett nygift par kommit hem. *Hem-kómmst-el,* n. id. Hs. (Db., Bj.). *Heimkómm-öl,* n. id. Vb. Fn. o. n. *heimkoma,* f. hemkomst; fsv. *hemkoma,* f. id.

Hem-ledes, adv. vid eller i hemmet. Hl.; *hemlees, hemvändes,* id. Sk.; *hemlöjs,* id. Bl. D. d. *hjemleds.*

Hemlig, adj. 1) hemmastadd; som uppförer sig på ett främmande ställe, såsom vore han i sitt eget hem. "Han ä hemlig der i huset". Ul., vg. *Himsliger,* adj. hemmastadd, husvan. Fl. (Nl.); 2) bekant, förtrolig. "Han ä så hemli; hu ä så hemlia", han, hon är så förtrolig. Sm. (Östbo). *Häimli,* id. Fl. (Nerpes). Fsv. *hemele,* n. hem, boningsort. S.F.S. 6, 373; (fn.

heimili, n.; mht. *heimliche,* id. Ben. 1, 654); *hemeliker, hemelikr,* adj. a) eg. hörande till huset; förtrogen, förtrolig. S.S. 1, 14, 38, 43, 50, 51 &c.; 2, 27, 153; 3, 17. Fr. af N. v. 748, 1533. Cod. A. 13, f. 155: "mista gudhz høllist oc hemelikan kærlek". Kg. St. s. 93, 99. Hor. æt. sap., f. 71; b) särskild, enskild: "taka i hemeik waern", in singularem protectionem accipere. K. Magnus förordn, af år 1280; c) hemlig, fördold. Biærk. R. Kg. St. s. 99;*hemelika, hæmelika,* adv. a) förtroligt. S.S. 1, 62, 170, 215, 217. Fr. af N. v. 1075. Sv. Bib. K. f. 76. Kg. St. s. 41; b) hemligt. S.S. 1, 36. Kg. St. s. 176; *hemelikhet, hemmelighet,* f. vänskap, förtrolighet. Sv. Pr. K. f. 113: "han hafde swa storan kærlek ok hemelikhet thil en præst". Hor. æt. sap. f. 176 v. Cod. A. 27, f. 88. S. Marg. s. 96: "wil man ey wardha fatadher i skørlifnatz snaru, tha flye quinno hemelikhet oc lioftalan". Kg. St. s. 93; *hemol, hemul,* adj. förtrogen. S. Marg. f. 175: "ey for thy at han ær thik meer hemul æller kunnogher"; fn. *heimilegr,* adj. förtrolig. Barl. o. Ios. 87, 179; mht. *heimelich, heimlich,* adj. "zum hause gehörend, nicht fremd, vertraut" (Ben. 1, 653); fht. *haimelicher,* adj. domesticus (Graff 4, 951); swx. *heimelig, heimelich,* "freundlich, traut, wohl bekannt" (Stalder 2, 34); bay. *haimlich,* adj. a) förtrogen, förtrolig; b) tam (Schmeller 2, 194); d. *hiemlig,* som hörer till, passar för hemmet.

Hemlighet, f. könsdelar. Fl. (Nl.).

Hemmans-lagar, *-n,* m. delegare i ett hemman; en som har hemman i lag med en annan. Vb. Fn. *-lagi,* m. af *laginn,* p.p. af verbet *leggja,* t. ex. *felagi,* m.

Hemma-titet, m. öknamn. Hl. (Enl. Möller, s. 72).

Hemme**L**s-tyg, n. (brukas nästan endast i plur. def. *hemme**l**s-tyga*), testiklarne, scrotum. "Hemme**l**styga ha sullnä". Nk. *Hemmelty(g),* n. genitalia. Sdm. Gl. sv. *hemmelting,* n. coles membrum genitale.

Hemsker, *hemsk,* adj. 1) något förskräckt, försagd, modstulen, bäfvande för något okändt. Vg.,ög.,nk.,ul.,vl. *Hemsker, heimsker,* id. Sm. (Östbo); 2) fånig. Hs.; 3) illamående, matt i följd af en qväfvande tryckning öfver bröstet, åtföljd af ångest och kallsvett. Ög. "Ja vet ej hur dä ä fatt; ja ä så hemsker å dan". Kl. "Han va litta hemsker (hemskjer), fast han ej va riktig sjug". Sk. Fsv. *hemskr,* adj. a) blyg, S.S. 1, 140; b) underlig till mods. Iw. o. Gaw. v. 430 ff.; c) dum, slö, dåraktig. L. c. v. 4173. S.F.S. 4, 9, 500, 613; *hemska* (*hemsca*), f. a) blygsamhet. S.S. 1, 57, 182; b) dumhet, dåraktighet. Iw. o. Gaw. v. 4219; *hemskas,* v. d. blifva blyg, förlägen. S.S. 1, 96; fn. *heimskr,* adj. dåraktig, oförståndig. Hávam. 20; *heimskligr,* adj. "som tyder (eller synes at tyde) på dumhed". Gislason, Dropl. saga. Vocab. s. 72; fd. *hæmsk,* pavore stupens: "war iek swa rædughe ock hæmsk". Cod. Reg. 4:o, 1586, f. 50 b.; d. dial. *hemsk, hiemsk,* adj. stolt, högmodig.

Hem-söka (ipf. *-kte*), v. a. besöka, helsa på. Sdm. Fn. *heimsækja,* id. (enl. Eg.).

Henta, *hänta,* v. a. 1 hemta, föra hem. Sk., hl. Fsv. *hæmpta, hæmta, hænta,* id. VML. UL. ÖGL.; n. *henta;* d. *hente,* id.; fn. *heimta,* draga till sig, få igen.

O-hemsker, *o-hemmelskr,* adj. främmande, obekant. Nk. HEJN, *hen,* f. liten fin brynsten, fin slipstensbit att bära i fickan. Jtl. *Hejn, hain,* f. id. Runö, Wormsö. *Hen,* f. 1) id. Bhl.,dls.,vg.,nk., sdm.,ul. *Hen, he,* f. id. Sm. *Brynhen,* f. id. Nk.,ul. (Rosl.). *Hajnbröjnä,* n. id. G.; 2) brynsticka. Kl. (Stranda). Fn. *hein,* f. fin slipsten; *heinbrýni,* n. id.; n. *hein,* m. & f. id.; fe. *hân;* e. *hone, hoan,* id. Deraf danska konungen Harald Heins tillnamn, emedan han var så vek till sinnet. Hena, v. a. 2 hvässa, bryna (lien) med *hen* eller brynsticka. Ul.,nk.,kl. (Stranda). N. *heina,* id.

Henigt, adj. n. degrandigt, stålbakadt, segt; om bröd. "Henigt brö". Nk.,kl. *Hajnigt,* id. G. (F.); *hajnbakt,* id. G. *Henugt,* id. Sdm,nk. *Flammi(g)t,* id. Kl. (Stranda). Jfr Mlb., DL. s. 224. HEJRA, v. n. 1 flämta, pusta. Han hejrar ätte ånnen". Sk. (Ox., Skytts h.). D. dial. *hirre,* v. n. med svårighet andas. Mlb., DL. 212. Jfr *hira.*

HEJSLE-UV, *-en,* m. hornuf: Strix Bubo. Bl. (Gemshögs s:n), sk. *Hässlehuv,* m. id. Kl. (Stranda); *häselhu'n,* m. def. id. Sm. (Uppviddinge). Jfr d. *häslig,* adj. ryslig, stygg.

HEITER el. *heit,* adj. het. Fl. *Heit.* Vb. Fsv. *heit,* adj. id. Sv. Pr. L. LIX, s. 31; *heter,* id. Alex. M. v. 2577; deraf *heteliker,* adj. begärlig. S.S. 2, 82, 153; *hetelika,* adv. a) varmt; b) innerligt. S.S. 1, 43. 69, 85, 109; *hitna, hetna,* v. n. blifva het. S.S. 1, 166, 215. Kg. St. s. 139. S.F.S. 7, 357; fn. *heitr;* n. *heit;* fht., mht. *heiz;* nht. *heiss;* fe. *hat;* fsax., ns., ffris., holl. *hêt;* e. *hot;* d. *hed,* id. Het-fotad, adj. snabbfotad; om hästar och menniskor. Hs. (Db., Bj.).

Het-nät, *-ä,* f. brännässla: Urtica urens. Mp. S. *nätla,* Nht. dial. *heiter-, hitter-, eiternessel,* id. (Dief. 2, 548).Hiti, m. hetta. G. *Iti,* m. id. Dl. *Hita,* f. id. Fl. Fsv. *hiti, heti* (*hithy*), m. id. S.S. 1, 37, 101, 127; 3, 24. Leg. S. Hel. s. 7. S.F.S. 1, 3 h.; 7, 357; fn. *hiti,* m. a) hetta; b) eld; *hita,* f. hetta; *heita,* v. a. göra het; *heita,* f. uppvärmning, kokning; *hitna,* v. n. blifva het; n. *hite,* m. hetta; fht. *hizza, hiza,* f. id.; ns., holl. *hitte,* f.; ffris. *hette,* f.; fe. *hætu, hât,* m.; e. *heat;* d. *hede,* id.; moes. *heito,* f. feber; jfr skr. *idda,* n. hetta; *heti,* f. flamma, låge; gr. ***αἴϑος***, n. hetta, brand; fht. *eit,* eld; lit. *kaitra,* f. glöd, hetta. HEJTA, v. n. 1 vårda om, fråga efter, bry sig om. "Han hejtade ej slaget. Sm. Jfr mht. *hien,* v. a. akta, vårda, skydda.

HEL el. *häl,* f.? död. Ordet brukas adverbielt; *i hel,* i hjel. G., fl. (Öb.). *Slå i häl,* slå i hjel. Vb.; *slå i hål* el. *slå häl,* id. Mp.; *slå häl nåen,* id. Bl. (Östra h.). Fsv. *hæl, heel,* död: mors. Skaftavil, v. 372. "Sla til hælia", slå i hjel. VGL. ÖGL. UL. SML. S.F.S. 4, 182: "leion slet han til hælia"; Alex. M. v. 1192: "folk ok fæ slaar han til hælia"; l. c. v. 1206: "ok thik darium siælfwan hæl at sla"; l. c. v. 2035: "tappom wi the sla os ij hæl"; deraf *hælraþ, hælræþ,* n. pl. råd eller andra ord eller gerning, hvarigenom man tillskyndar någon döden, utan att dock sjelf dräpa eller vid dråpet vara behjelplig. VGL.; *hælslæghin,* adj. ihjälslagen. SML.; *hælviti,* n. helvete. S.S. 1, 190 (eg. döds-straff: locus suppliciorum infernalium); *hælvan,* f. förmodan om nära förestående död. ÖGL.; fn. *hel,* f. a) dödsgudinna; b) de dödas hemvist, underjorden: orcus; c) död, mors, nex: "drepa i hel", ad necem usque verberare, cædere; "lemja til heljar", id.; *helja,* f. underjord, dödsgudinnans boning; fd. *hel,* f.? död: "til hæliæ". Er. Siæll. Lov. II, 66, 31; d. d. *hel,* f. död (Mlb., DL. 200); n. *hel,* f. död; i uttrycket *i hel,* ihjel; fht. *hella,* f. helvete, dödsrike; fe., ns. *helle,* f.; fsax., holl., nfris. *hel,* f.; e. *hell;* moes. *halja,* f. ***ᾅδης***. Grimm m. fl. språkforskare jemföra härmed skr. *kâli,* f. ett namn på indiska gudinnan Durga, hustra till Sivas (förödelsens gud); hindost. *kâl,* a) död; b) dödsengel; jfr skr. *kâla,* m. svart färg. Bopp (gloss. 71 ff.) anför gael. *ceal,* m. "death and every thing terrible". Det kan väl vara möjligt, enär det ej är ovanligt att *k* går öfver till *h;* men måhända att roten till vårt ord är att söka inom den götiska språkstammen. Vi hafva nämnl. fht. *helan* (*hal, hol*), v. a. betäcka, hölja: tegere, celare, hvaraf *gaholan,* occulere, *farhelan,* celare, occulere, abscondere, velare, *hala,* f. tegmen; *haljan, heljan, hellan,* velare, *heli,* f. velamentum, amictus, *helid,* n. tugurium, *helm,* m. galea, *hulja, hulla,* f. velamen, *hulsa,* f. siliqua, *huljan,* velare, operire, *hol,* carus, inanis, *holi,* f. cavea, tegumentum, m. fl. (Graff 4, 839—847); fe. *helan,* v. a. betäcka, dölja; nht. *hehlen,* id.; i svenska munarterna *häla, häla sig,* dölja, dölja sig, skydda sig, jemte flera andra ord, som anföras under *häla* 1. Det synes derföre troligt att fn. *hel,* f. de dödas hemvist, underjorden, har sitt namn deraf att underverlden i döljer eller gömmer de döda. Hel-bräkk, m. dödlig åkomma. G.

Heli-ro, f. tiden, då den sjuke synes blifva något bättre kort före döden. Mp.

Hel-knäkk, m. bane, hvaraf man ljuter döden. Ög.

Hel-vite, n. helvete. Nk. Fsv. *hælviti,* n. helvete; fn. *helviti,* n.; d. *helvede;* fht. *hellawizi,* id. (Graff 4, 860).

Hill-sjel, m. sjelfdöd, uppfluten sur sjel. Fl. (Värö i Öb.).

Häla se el. *hella se,* v. r. 1 dö, aflida. Sk. (Ox., Skytts b.).

Häl-dugg, m. döds-svett; den svett, som dödsarbetet utpressar. Sk. (Skytts h.).

Häljan-brote, f.? dödskamp, själtåg; den sista kampen mellan lif och död. Sm. (Vestbo). *Halbröta,* f. id. "Han håller nu på att dö, för halbröta går". Vl.

HäLje-mur, m. lus-sjuka; löss, som talrikt infinna sig hos vissa menniskor kort eller längre tid före dessa personers död. Hs. (Ljusdal). *Häljes-mor, -n,* m. id. Hs. (Bj.). *Helj-morn,* m. def. id. Mp. *Häljes-mo, Helje-mo, häljemo* (def. *-n*), id. Hs. (Db.). Fn. *mor,* n. ganska små insekter. Jfr n. *helmaur</> el. hellimaur, m. klåda, som stundom infinner sig kort före döden (Aasen, 170); maur, m. klåda, kliande. HELA, s. hil.*

HELADT, helbett, helg, helgatrefaldighetsblomma, helgs-mess, helgsmål, heliga doppare dagen, helig thorsdag, hell, hella, hellass, hellig, helsken, hällsam, hällt, helna, helsesam, hälig, s. hejl.

HELIKA, hilka, s. häla 1.

HELJARE, m. stor karl. Bl. Fn. halr, m. man; fht. helid, m. soldat; fe. hæled; mht. helet; nht. held, m. hjelte. Jfr häla 1.

HELLAST, adv. eljest. Kl. Hellest. Vg. (Marks h.); hellis, helies, id. Bhl. Fsv. ællast, id. ÖGL.; n. hellest, helst, ellest; fn. ellegar, ella, id.

HELL1G, adj. storätande. "En hellig kar". Hillig, adj. som äter gerna och mycket; om den, som håller till godo med både bättre och sämre föda)(grätten. Sm.,bl. Jfr bay. hellig, adj. a) trött, utmattad; b) hungrig, törstig (Schm. 2,172); gl. nht. hellhungerig, adj. uthungrig. (Promptuarium af år 1618, anfördt af Schmeller, 1. c.).

HELM, s. halver.

HELMA, s. häla 1.

HELVÅG, m. bärvergäll Kläkk-bäver-gäll, m. id. Jtl. Jfr helavagher, sid. 249.

HEM, hemalen, hemfärdiger, hemföding, hemför, hemhuldt, hemkarl, hemkomma, hemkommstel, hemkomm-öl, hemledes, hemlig, hemlighet, hemmans-doter, hemmanslagar, hemmatitet, hemmave, hemmels-tyg, hemmel-tyg, hemsker, hemsöka, hemväg, hemvändes, s. hejm.

HEMLA, himla, v. a. 1 panela, underpanela. Vg. (Elfsb.). Af det gamla nu försvunna verbet hema, v. a. betäcka, dölja, skyla. Gl. d. hemle, v. a. öfverdraga loftet öfver bord o. d. i en sal vid bröllop eller andra högtidligheter med dukar. D. Magaz. 5, 75. Jfr den språkliga jemförelsen vid hamm, himin. Hemling, hemmling, f. 1) panelning. Vg. (Flundre h. i Elfsb.). Tróssning, f. id. Vg. (Skarab.); 2) underpanelning af ett tak. "Vi ska lägga in hemmling". Vg. (Vadsbo h.). HEMTE, s. emter, sid. 118.

HEN, hena, henigt, henugt, s. hejn.

HENA, f. 1) ung get, som ännu icke killat eller födt kid. Hs. (Norrbro). *Hèna* (pl. *hène,* def. *hènán),* f. id. Hs. (Db.). *Henna, hänna,* f. id. G.; 2) ungt får, som ännu ej lammat; får, som ej fått lam under loppet af ett år. Sk. (Ox., Skytts, Harjagers h.). Fn. *haudna, hadna,* f. ung get; n. *hana, hane, haune, haine, håna,* f. id.; swz. *hatle,* f. get, *hateli,* n. ung get (Stalder 2, 25); schwab. *hattel, hättel,* f. get; kärnt. *hettla,* f. id. (Lexer, 140); gr. *όννῄ,* f. id. (enl. Hesychius); lat. *hædus,* id.; lett. *auns,* m. vädur; skr. *hudu,* m. bock. Hän-getter, f. pl. getter, som ännu icke killat, och således icke mjölka. Norrl. (enl. R. Dybeck, Sv. Vallv. s. 46).

Hänne-kid, *hämma-kid,* n. getkid. Hl. N. *hanekid, hainekid, hanekje,* n. id. HENA, *hjena, hännä,* s. *här.*

HENIGT, *henugt,* s. *hejn.*

HENTA, *hänta,* s. *heim.*

HERA 1, m. Nardus stricta. Vb.

HERA 2, s. *hira.*

HERE, m. gosse, ung bonddräng. Kl.,bl.,sk. (Göinge, N. Åsbo). *Here, hajre, höjre,* Sm.; *here, hajre, hele,* Hl.; *here, hele, häle,* Ög.; *hele, häl,* Sdm. (Selö); *hele,* Vl.; *hajle,* Vg. (Marks h.). Jfr fn. *hirdir,* m. vaktare, herde, af *hirda,* v. a. vakta, förvara, gömma; fsv. *hirþi,* m. herde. VGL. UL.: af *hirþa,* v. a. vårda, vakta; deraf *hirþ,* f. hoffolk; *hirþgarþer,* m. hof: aula. ÖGL.; *hirþingi,* m. herde. ÖGL. VML.; *hirþman,* m. drabant. UL. SML.; *hærdi lös, hærdis lös,* adj. vårdslös, liknöjd. VGL. (fn. *hirdulaus*); *hiorþ,* f. hjord (eg. af nötkreatnr). ÖGL. UL.: *hiorþa hug,* n. dråp å annans boskapshjord. VGL,; *hiorþ gata,*f. fägata; *hiorþ hunder,* m. fähund, vallhund. ÖGL. SML.; *hiordh hunder,* id. S.F.S. 6, 385; *hiorþ löt,* f. betesmark. ÖGL. SML.; *hiorþ valder,* m. id. UL. SML.; fht. *hirti,* m. herde; mht. *hirte;* nht. *hirt;* fsax. *hirdi, herdi;* ns. *hêrde;* d. *hyrde;* fe. *hirde, hyrde, hierde;* e. *herd;* holl. *herder;* ffris. *herdere;* moes. *hairdeis,* m. id. Heringe, m. yngling. Sm. *Håling,* m. id. Vb.

HöLing, m. 1) vallhjon: a) herde, vallgosse; b) vallflicka. Dls., fl. (Öb.). *Höling, hölling, huling*, m. vallhjon. Bhl; *höle,* V. DL; *håling,* Vl.; *vallhöle,* Vm.; *vallhörding, vallhölngji,* Fl. (Ingo); *fähöling,* id. Fl. (Öb., Nl.); *hyre,* m. herde, Hl.; *hyre, höre,* id. Sk.; 2) pojke. *Pójkhöling,* m. pojke af omkring 10—15 år. Sdm. Fn. *hirdingi,* m. herde.

Ill-heringe, m. elak gosse. Sm. HERJA, v. a. 1 1) hindra; 2) insnärja, inkrångla; 3) förarga. Kl. Jfr *hirta sej.* Herjeri, n. 1) hinder, besvär; 2) förargelse. *Herj,* n. id. Kl. HERPA, v. a. o. n. 2 rycka, draga, sticka; om rufvor och ärr. S. Hl. (Snöstorp). *Snärpa,* v. n. 2 id. Sk. (Ing.). D. dial. *hærpe,* v. n. draga, rycka i lederna; vid giktvärk; *herpe,* v. n. smärta, värka, sticka, t. ex. i en svullen finger (Mlb., DL. 237, 684). Jfr *harpa.* Herpning, m. dragning, ryckning. Hl. Fn. *herping,* m. sammandragning, sammantryckning. HERR, *herradon, herranshänder, herratyg, herredag, herre dö, herregårdsträl, herrekål, herräsäj, hersk, herrskaplig,* s. *harr.*

HERS el. *härs* (ipf. o. sup. *-a*), v. a. reta. Fl. (GK., K.). Jfr fin. *härsytän,* v. a. reta, hetsa, tussa; *härnään,* v. a. id. Herrser, m. häftig, obetänksam person, Ög.

Herrsi(g), adj. häftig, obetänksam. "Herrset å verrset", adj. häftig, snarsticken; vankelmodig. Ög. Jfr bret. *her,* adj. oförvägen, obetänksam. HERS-VÅLEN, m. def. 1) den finaste anrättningen vid ett gästabud. Hs. (Db.); 2) den del af framsatt mat, som för hederns skull qvarlemnas på fatet. "Jöu lemna hersvålen". Hs. (Db.,Bj.). Fsv. *varþer,* m. mat.

HESSEN, *hessenhjern, hessenhjerna,* s. *hissen.*

HEV, *hevvar,* s. *häva.*

HIA 1, v. a. 1 1) bedraga, narra. Sdm.,vg.,g., sk.,hl.; 2) uppehålla, hindra. "Hia mek ej!" Sm. (Vestbo). *Häjä,* id. G. *Hia sej, hi sej* (ipf. *hidde sej*), v. i gifva sig till tåls, tåla sig, bärga, styra sig. "De hidde sej ej förr än de kóm i gräl. Ja kan inte hia mej för myror". Kl. (S. Möre, Tjust). "De kunde ej hi se", de kunde ej begå sig, uthärda. "Ja kan ej hi me", jag kan ej styra mig. Sm. (Östbo, Vestbo). Fsv. *hia,* v. a. bedraga (Chron. Episc. Linc. s. 139); d. d. *hie,* id. (Angeln); nfris. *heije,* narra; fin. *hiiaan,* a) bedraga, narra; b) fördröja, hindra; *hiiaari,* bedragare; prånglare; fn. *hia, heia,* v. n. dröja, vänta, bida, *hia,* v. n. lefva i stillhet. Dags-häiä, f. tidspillan. *Täid-häiä,* f. id. G.

Heane, n. lättja. "Stå i heane", vara lat. Hs.

Hieri, n. bedrägeri, svek; prångleri. "Dä ä bara hieri. Han prakkar sej fram mä hieri". Sk. (Oxie, Gärds), bl.

Hieri-byke, *hieri-pakk,* n. bedrägligt skojarepack. Bl.

Hyss, n. skälmstycke, skalkstreck, pojkstreck, narraktigt upptåg, spratt. Allm. *Hys,* S. Sk.; *huss,* Sm. (östbo). Jfr fe. *hysian,* bedraga; göra narr af.

Häiäräi, n. uppehåll. G. HIA 2 (ipf. o. sup. *hiä*), v. n. hojta, ropa högt, ropa häj. Vb.

HiHsta, v. n. 1 skria. "Han hihsta å för som then ilak", han skriade och for fram som hin onde; säges om fulla personer, som under skri åka mycket fort. Fl. (Vörö i Öb.).

HIA 3, v. n. 1 1) känna rysning, skälfva af köld eller fruktan. "Stå å hie", stå och skälfva. S. Sk. Jfr *hikja;* 2) svimma. Vb. (Löfånger). Jfr *hir.*

HIA 4, s. *hikja.*

HIALÖS, adj. 1) oförvägen, obetänksam, hejdlös. H. Fn. *hiklaus,* adj. djerf, oförvägen, af *hika,* v. n. dröja, vara tvifvelaktig, villrådig; 2) ängslig, villrådig, otålig. *Hielös,* id. Sk. *Hejalös,* id. Bl. I den sednare betydelsen är ordet måhända beslägtadt med fe. *higeleás,* adj. sorglös, tanklös: incurius, negligens, af fn. *hige, hyge,* sinne, håg. Jfr *hug.* Från Hall. (Morup) uppgifves *hiad,* adj. orolig, het, hvilket synes vara fn. *hikadr,* adj. tvifvelrådig. Jfr *higen.*

HIBEN-TORN, s. *hypen.*

HIDADDES, interj. usch! förskräckligt. S. Sk.

HI(D)E, n. 1) eg. ide. *Hid, hi,* n. id. *Björn-hi,* n. Vb.,åm.,jtl. *Orm-ie,* n. Ög. *Räv-hie,* n. Sm. *Hi, hy, i* (def. *-ä*). n. Mp. "I sängen såg ut som i ett hie". Sm. *Hidda* (pl. *hidde,* def.

hiddán), f.; deraf *bèrhidda,* f. björnhide. Hs. (Db.); 2) usel koja, illa beryktadt ställe, skojarenäste, tillhåll för pack, tjufvar. Ög.,sm.,sk.,hl.,bl. *Häjd,* n. gömme, skyle. Åland (Kökar); 3) moras. Ög. (enl.

L. Fr. Rääf, Ydre målet, s. 33). Fsv. *hiþi,* n. id. ÖGL.; fn. *hið,* n. gömställe, hide för björn eller orm; *hiðbjörn,* m. björn som ligger i hide; *bjarnar híð,* n. björnhide; *hýdi,* n. gömställe för vilda djur: *idi,* n. boning; *úlfidi,* n. vargens boning; skog; n. *hide, hie,* n. hide. Jfr fe. *hydan,* v. a. dölja, gömma.

HIGA, v. n. 2 häftigt åtrå något, med begärlighet eftersträfva. Sk. (N. Åsbo). N. *hika;* d. *hige;* holl. *hijgen,* id.; fe. *higan,* contendere. Higen, *hien,* adj. som hyser stort begär efter något. Sk. (N. Åsbo, Harj.). *Hejen, häjen,* adj. 1) ifrig, begärlig efter något; benägen, fallen för. "De va inte så hejene på'ed heller". "Hejen te butte", fallen för byteshandel. "Hejen te falle", benägen att falla; som lätt faller, Sk. (Ox., Skytts h.); 2) orolig till sinnet. "Du ska inte va så hejen på'ed". Sk. (Torna). D. dial.

higen, begärlig efter något (Mlb., DL. 209). Jfr *häken.* HIGGA, s. *hug.*

HIGNA, s. *igna.*

HIKJA, v. n. 1 andas hårdt, flåsa; om hundar. Åm. *Hia,* v. n. 1 andas hårdt, draga efter andan; vanl. om hundar. Vb.,åm.,hs. D. d. *hige, hie,* id.; fe. *higjan,* aspirare.

HIKKER el. *hiker* (ipf. o. sup. *hikkra*), v. n. småskratta. Fl. (GK., NK., K.).

HIKSNA, v. n. 1 svindla, få svindel, hisna; säges t. ex. om den, som från ett torn eller brant berg ser ned på marken. Sdm.,nk. Jfr *igna.*

HILA, f. rimfrost. Hs. *Ila,* f. id. "Äd ar wärit diger ilu i nåt", det har varit stark rimfrost i natt. Ö. Dl. *Hela, vinterhela,* f. id. Vm.,nk. Fn. *hèla,* f. rimfrost; n. *hela,* f. id. Jfr *häla* 1. Hela, v. imp. 1 betäckas med rimfrost; rimfrosta. Nk. *Hlla, ila,* id. Hs. (Db., Bj.). *Ila,* id. "Äd ar ilat i nåt". Dl. (Elfd., Mora). *Hilas,* v. d. 1 id. Hs.(Db.). Fn. *hèla;* n. *hela,* id.

Hél-frusen, adj. betäckt med rimfrost. Vm., nk. N. *helefrosen,* id.

Helu(g) el. *heli(g),* adj. betäckt med rimfrost. Vm. (Bergsl.). Fn. *hèlugr,* id. Rígsmál, stroph. 34. I n. munart. *hela,* adj. id.; *helut,* adj. gråskymlig; om hästar. HILL, s. *hejl.*

HILLA, *hilla si, hilleböjel, hopphilla, nikkhilla, springhilla, ögahilla,* s. *hallda.*

HILLA, v. a. 1 1) med svek narra. "Han har hillat dä på mej. Ja ble vakkert hillad". Sk.,hl.,bl.; 2) locka, öfvertala. "Hilla en åsta". Hs. (Bj.). Fn. *heilla,* v. a. fascinare; *heillir,* f. pl. fascina, talismata.

HILLDRUAR, adj. retlig, ond, svår att komma öfverens med. S. G. Fn. *Hildr,* f. a) stridens gudinna: Bellona; b) strid; fht. *hilt, hiltia,* f. id. (Graff 4, 912); fe. *hild,* f. strid; fsax. *hildi,* id.

HILLEMÄN. s. *hejl.*

HELLIG, s. *hellig.*

HILLIKA, *hilk,* s. *häla* 1.

HILLSKO? Androsace septentrionalis. Enl. Retzii Fl. occ, s. 45.

HIMA, v. n. & imp. 1 1) svindla. "Hä himar mej för ögona el. i huvude". Fl. (Pargas). *Häima.* G.; 2) söla, vara långsam. "Tu står tär å himar". Fl. (Nl.). Fn. *hýma,* v. n. vara obeslutsam, villrådig, dåsig, af *húm,* n. mörker, skymning (Hald.); *hýmaldi, himaldi,* m. qui torpens aliquo loco hæret (Eg.); fin. *himiä,* adj. dunkel; *himmi,* dunkelhet; *himu,* mörkning, skymning; *himennän* el. *himmennän,* fördunkla; *huimaan,* v. n. svindla: "päätäni huimaa", mitt hufvud fattas af svindel; *huimitan,* v. n. svindla, få yrsel; n. *himla, himble,* v. n. blunda, falla i sömn; *hem,* n. hinna, tunn betäckning. Monne ej alla dessa ord höra till den fornåldriga, nu försvunna, roten *hima, hema,* v. a. betäcka, dölja? S. *hamm* 1. Är detta förhållandet, såsom mig synes sannolikt, så har *hima,* svindla, ursprungligen betydt omtöcknas till sinnena, så att man förlorar sansen. Jfr *dumpin,* sid. 89. Himoter, adj. 1) plågad, ansatt af svindel; 2) drucken. Fl. (Pargas).

Håvu-häima, f. hufvudsvindel. Fl. *Hau-häima,* f. id. S. G.

Hävu-häimugur, adj. som har hufvudsvindel. Fl. *Hau-häimuar,* id. S. G. HIMIN, m. himmel. Sm. (enl. L—n). *Himil* (pl. *himilir* el. *himblär*), m. Dl. (Elfd.). *Himil,* m. Fl. (Ingo). Fsv. *himin,* m. himmel. VML.; deraf *himilsfærds dagher,* m. himmelsfärdsdag. S.S. 1, 234; *himilsliker,* adj. himmelsk. Spec. Virg. s. 287; *himilstiærna,* f. stjerna på himmelen. S.F.S. 6, 345; *himiltungil, himmeltungil, hymeltungil,* n. himmelsklot. S.S. 1, 275. Sv. Pr. L. XX, s. 17, 21. Sv. Pr. L. LIX, s. 3. Sv. Bib. K. f. 13. S.F.S. 4, 153; 6, 45. Alex. M. v. 44. S. Marg., s. 127. Cod. A. 49, f. 127 (fn. *himin-túngl,* fe. *heofontungol,* id.); *himiriki, hymiriki,* n. himmelrike (fn. *himinríki, himiríki;* n. *himmerikje;* d. *himmerige,* id.); *hymelbla* (*hymelblaa*), adj. himmelsblå. S.S. 2, 187; fn. *himin, himinn,* m. himmel. Alvismál, stroph. 12, 13. Vafþrúðnismål, stroph. 23; *hifinn,* m. id. (Fornmanna sögur, ed. Soc. R. Antiqv. Sept. IX, 517, var. lect. 1): fsax. *himil;* mht. *himel;* nht. *himmel;* ffris. *himul;* nfris. *hemmel;* holl. *hemel;* fe. *heofon, heofun, heben* (Beda 4, 24); e. *heaven;* ns. *heven;* fd. *himmæn* (Harpestreng, Stenb. 42); d. *himmel;* moes. *himins,* m. id. Hvad nu fn. *hifinn,* fe. *heofon, heofun, heben,* o. *heaven,* ns. *heven,* vidkommer, anmärkes att de höra till roten fn. *hefja* (*hóf, hafit*), v. a. häfva, höja, upplyfta; fe. *hefan, hebban;* e. *heave;* moes. *hafjan* (*hof, hofun, hafans*), id., och äro således af helt annat ursprung än det urgamla i småländska munarten, i fsv. och i fn. förekommande *himin,* moes. *himins.* Grimm har med hänseende till detta ord jemfört gr. ***ἦμαρ***, n., ***ἡμέρα***, f. dag, Bopp hänvisar till skr. *kam,* att lysa, skina, men en sådan slägtskap är ej sannolik. Ordets rot är utan tvifvel en helt annan, nämnl. det numera försvunna verbet *hema* el. *hima,* v. a. betäcka, skyla, hölja; s. *hamm* 1, *hima.* På samma sätt bör skr. *wjâman,* himmel, härledas af roten *wje,* v. a. att betäcka: tegere. (Jfr Pott, etymol. forsch. 1, 230). *Himin,* m. himmel, betyder derföre ursprungligen: betäckning, omhölje, hvilket bekräftas af fornnordiska urkunderna, ur hvilka några exempel må anföras. *Himinn Odins,* Odins sköld. Sæm. Edd. II, 428; *Göndlar himinn,* stridsgudinnan Göndlas sköld. Hávam. 234; *mergs himinn,* mergens betäckning, benet. L. c. 258; *himinn loga* (den husliga) eldens täckelse, taket. Sæm. Edd. 1, 298; *heila himinn,* hjernans hölje, hufvudskålen, hufvudet. L. c. II, 499, 5. Af detta försvunna verb *hima,* skyla, betäcka, hafva vi fn. *himma,* f. hinna (Hald.), som måhända är beslägtadt med gr. ***ὑμήν***, m. hud, liten hud, hölje, hvaraf ***ὑμένιον***,

n. liten hud m. fl. Att äfven i danska och norska språket detta urgamla verb *hima* funnits, ser man af d. *himmerige,* n. himmelrike; d. d. *hime,* a) tunn hinna på vätskor, t. ex. på mjölk och dricka; b) luden hinna på matvaror o. d.; *hime,* n. liten hud m. fl. Att äfven i danska och norska språket detta urgamla verb *hima* funnits, ser man af d. *himmerige,* n. himmelrike; d. d. *hime,* a) tunn hinna på vätskor, t. ex. på mjölk och dricka; b) luden hinna på matvaror o. d.; *hime,* v. n. sätta en sådan hinna; *himet,* p.p. möglig, öfverdragen med en luden hinna (Mlb., DL. 210); n. *him,* n. hinna, tunnt hölje: a) tunn snöbetäckning; b) tunn skybetäckning; *hima,* f. tunnt och nästan genomskinligt skytäcke; oklarhet i luften utan egentliga skyar; *hima,* adj. tunnt belagd med snö; *himen,* adj. oklar, tunnskyad; *himla,* adj. försedd med loft; om ett hus; *himling,* f. a) panelning under ett tak; b) loft (Aasen, 173). Att verbet äfven i danskan och norskan fordom haft stark böjning, har man anledning förmoda af d. d. *ham,* hinna kring fostret (på kalfvar och föl); *hum,* slemaktig vätska, som en viss årstid finnes på ängar (Mlb., DL. 192, 222); n. *ham,* m. hud, skin: *ormeham,* m.; *hamm,* m. hud, utseende; klädedrägt; *hams,* m. skal. hylster. Jfr *ema, hemla, himla.* Gammel-himmeln, m. def. den rena, blåa himlen. "He blir vakkerst vär, he glise på gammelhimmeln". Hs. (Db.).

Himmels-tekn, n. 1) norrsken. Vg.,ög.,sm.; 2) regnboge. Sk. (Skytts,Harjagersh.); 3) hvarje ovanlig meteor, såsom stjernfall, elddrakar, vädersolar, St. Elmseldar. Vg.,ög.

Himmla ópp sej, v. imp: 1 klarna efter regn; om luften. Sdm.

Himmla-befängder, adj. alldeles befängd, tokig, rasande. Svea, Göta land.

Himmla-väder, n. svårt väder. Ul.,bl. *Herrans väder,* n. id. Ul.—sk. D. *himmelveir.*

Himmlinga-säng, f. säng med uppstående stolpar, med eller utan tak, vid ändarne försedd med väggar, i ena ändan med skåp och undertill med lådor. Sk. (Ox., Skytts h.). D. *himmelseng,* säng med himmel öfver. HINN (f. *hi,* n. *hint* el. *hitt,* pl. *hina*), pron. dem. den der, den andre. Hl. *Hin* (n. *hint,* pl. *hina*). Sm.,kl.,sk.,bl. "På hin van ån", på andra sidan ån. "På hi sia", på andra sidan. "Hin dan", i förrgårs. "Hint året". Fsv. *hin* (f. *hin,* n. *hint,* pl. *hinæ*), pron. a) den andre, den der. Didr. af B. 110: "hin swarade". S.S. 1, 85: "i hinom stora stormenom"; b) såsom förstärkande artikel i tilltal. Didr. af. B. 286: "tw hin ille hund bida mik"; deraf *hindradagher* (i st. f. *hin annar dagher*), m. dagen näst efter giftarqvällcn. VGL. ÖGL. UL,; *hindradags gæf,* f. morgongåfva; så kallad, emedan eganderätten dertill ej tillföll hustrun förr än de nygifte kommit *baþi a en bulster ok ena blea.* VGL. ÖGL.; *hingat, hinget* (*hingadh, higat*), adv. hit. S.S. 1, 270. Fr. af Norm. 1257. S.F.S. 1, 2 h. GL.; *hinnugh,* adv. dit, åt det hållet. VGL.; *hinvægh, hinvagh,* præp. cum gen. på andra sidan om. LL.; fn. *hinn* (*hin, hitt*), ille, alter; *hingat,* adv. hit, här; *hinnig* (af *hinn veg*), adv. hit; n. *hin* (f. *hi,* n. *hitt,* pl. *hine*); a) den andre (af två); de öfriga; b) den förre, föregående. Hinn el. *hin,* m. den onde. "Hin onde". Allm. *Hinken,* m. def. id. Mp.,sdm.,nk.,ög.

Hinna-stugan, f. def. närmaste grannstugan. Sm. *Hin-stuan,* f. def. id. Sk.,hl.,kl.,öl. Jfr *derra stuan.*

Hinsen-här, m. en oxe, som drar på venstra sidan ("tesidan"). Kl.

Hissa-för, adv. der längre borta. Nb. (Cal.).

Hissa-till, adv. på andra sidan. Nb. (Cal).

Hisse, adv. der borta. "Hisse i rón", der borta i vrån. *Isi,* adv. der. Nb. (Cal.).

Hissed, adv. der borta. "Han bor hissed. Han gikk hissed hän". "Hissed å här", här och der. Sk. (Ox., Vemm.). Fn. *hissig* (måhända af *hins vegar*), adv. der, der borta; d. *hist, hisset;* nassau *hister, histet, histig,* adv. på andra sidan (Kehrein 1, 198). Jfr *issen.* HIN(D)-BÄR, n. hallon: Rubus Idæus. Bl. *Hinbär, hingbär,* Hl.: *hinnebär, hingbär,* id. Sk. Mht. *hintber* (Ben. 1, 104); nht. *himbeere;* d. *hindbær;* e. dial. *hind-berries* (Carr, Craven dial. 1, 226). "Forte sic dictum, quia inter hinnulos et cervos in silvis et saltibus crescunt". *I. Ray,* a collection of english words not generally used: 4 th ed. London 1768.

HINDER-TYG, n. ett remtyg, som begagnas i st. f. ryggrem i vanliga seltyg, och hörer egentligen till *rank-don.* Vb. Jfr fht. *hint,* præp. bak, efter; *hintana,* bakifrån, *hintar,* bakom, *hintaro,* adj. bakre; holl. *hinder,* præp. bakom; fe. *hind* (i sammans, *hinveard,* bakifrån); moes. *hindana.* adv. bakom, på andra sidan: ***πέραν***.

HINK 1, m. en stolpe med häfstång m. m., hvarmed vatten upphemtas ur brunnen. Nästan allm. Ihre (gl. 1, 876) anser alt *hink* måhända ursprungligen hetat *hvink,* af *hvikka,* v. n. instabili motu ferri. Deraf *hink-emmär, hink-flygjel, hinkstolpe,* m., *hinkstång,* f. allt hörande till en hink. Vb. *Ink,* m. id. Sdm.,ög.,vg. Inka, v. a. 1 uppfordra vatten med detta redskap, hinka. Ög. HINK 2, s. *hinka.*

HINKA, 1) v. a. i hindra, uppehålla; 2) v. n. dröja. Vm.—sk. *Hinka sej,* v. r. id. Götaland. Fn. *hinkra,* v. a. dröja, uppehålla; *hindra,* v. a. hindra, uppehålla; *hika,* v. n. dröja. Hinkelse, f. hinder, försummelse. Sk. (Frosta). *Hink,* n. dröjsmål, uppehåll. Vm.-sk. Fn. *hik,* n.id.

Hinkig, adj. förorsakande dröjsmål, uppehåll. "Hinkig väderlek". Vg. (Vadsbo), vg. HINNA (pr. *hindur,* pl. *hinne,* ipf. *hant, hunnu,* sup. *hunni*), v. a. hinna. G. *Inna* (pr. *inn,* pl. *innum,* ipf. *ann,* pl. *unnum,* sup. *unnið*), Dl. (Orsa). *Hinn* (*hann, hönne*), N. Åm.; *hinn* (*hann, hånni*), Ume, Bygde; *hiinn* (*hann, hånnä*), Skellefte: *hinn* (*hann, hinnä*), Löfånger; *hinn* (*hannt, hunni*), Lule; *hiinn* (*hiint, hint*), Calix. *Hinna* (ipf. *hann,* conj. *hunnte,* sup. *hunnit*), Sdm. (Länna); *hinna* (uttal. *hinga,* ipf. *hannt* el. *hinde* [utt. *hingde*), sup. *honged* el. *hingd*), id. "Hór ska man kónne hinge me' så mied?" S. Sk. *Hinna* (ipf. *hant, hinde* el. *hinte,* sup. *hint*), id. Svealand, hvarest infinitivum stundom heter *hinda.* Verbet *hinna* finnes hvarken i fsv. eller fn., men deremot fsv. *inna,* v. a. a) hinna, upphinna; b) vinna, förvärfva; c) göra, verkställa; på 1500-talet förekommer *hinna,* v. a. upphinna, t. ex. i en pappershandskrift af ÖGL. Detta gamla *inna* är, såsom Rdq. 1, 177 anmärkt, samma ord som *hinna,* hvilket senare otvifvelaktigen är i norden urgammalt, såsom våra munarter utvisa. Ihre anför att i Helsingmålet *vinna* brukas i samma mening som *hinna;* det har visserligen sin fulla riktighet, likasom samma förhållande eger rum i flera andra

v. n. sätta en sådan hinna; *himet,* p.p. möglig, öfverdragen med en luden hinna (Mlb., DL. 210); n. *him,* n. hinna, tunnt hölje: a) tunn snöbetäckning; b) tunn skybetäckning; *hima,* f. tunnt och nästan genomskinligt skytäcke; oklarhet i luften utan egentliga skyar; *hima,* adj. tunnt belagd med snö; *himen,* adj. oklar, tunnskyad; *himla,* adj. försedd med loft; om ett hus; *himling,* f. a) panelning under ett tak; b) loft (Aasen, 173). Att verbet äfven i danskan och norskan fordom haft stark böjning, har man anledning förmoda af d. d. *ham,* hinna kring fostret (på kalfvar och föl); *hum,* slemaktig vätska, som en viss årstid finnes på ängar (Mlb., DL. 192, 222); n. *ham,* m. hud, skin: *ormeham,* m.; *hamm,* m. hud, utseende; klädedrägt; *hams,* m. skal. hylster. Jfr *ema, hemla, himla.* Gammel-himmeln, m. def. den rena, blåa himlen. "He blir vakkerst vär, he glise på gammelhimmeln". Hs. (Db.).

Himmels-tekn, n. 1) norrsken. Vg.,ög.,sm.; 2) regnboge. Sk. (Skytts,Harjagersh.); 3) hvarje ovanlig meteor, såsom stjernfall, elddrakar, vädersolar, St. Elmseldar. Vg.,ög.

Himmla ópp sej, v. imp: 1 klarna efter regn; om luften. Sdm.

Himmla-befängder, adj. alldeles befängd, tokig, rasande. Svea, Göta land.

Himmla-väder, n. svårt väder. Ul.,bl. *Herrans väder,* n. id. Ul.—sk. D. *himmelveir.*

Himmlinga-säng, f. säng med uppstående stolpar, med eller utan tak, vid ändarne försedd med väggar, i ena ändan med skåp och undertill med lådor. Sk. (Ox., Skytts h.). D. *himmelseng,* säng med himmel öfver. HINN (f. *hi,* n. *hint* el. *hitt,* pl. *hina*), pron. dem. den der, den andre. Hl. *Hin* (n. *hint,* pl. *hina*). Sm.,kl.,sk.,bl. "På hin van ån", på andra sidan ån. "På hi sia", på andra sidan. "Hin dan", i förrgårs. "Hint året". Fsv. *hin* (f. *hin,* n. *hint,* pl. *hinæ*), pron. a) den andre, den der. Didr. af B. 110: "hin swarade". S.S. 1, 85: "i hinom stora stormenom"; b) såsom förstärkande artikel i tilltal. Didr. af. B. 286: "tw hin ille hund bida mik"; deraf *hindradagher* (i st. f. *hin annar dagher*), m. dagen näst efter giftarqvällcn. VGL. ÖGL. UL,; *hindradags gæf,* f. morgongåfva; så kallad, emedan eganderätten dertill ej tillföll hustrun förr än de nygifte kommit *baþi a en bulster ok ena blea.* VGL. ÖGL.; *hingat, hinget* (*hingadh, higat*), adv. hit. S.S. 1, 270. Fr. af Norm. 1257. S.F.S. 1, 2 h. GL.; *hinnugh,* adv. dit, åt det hållet. VGL.; *hinvægh, hinvagh,* præp. cum gen. på andra sidan om. LL.; fn. *hinn* (*hin, hitt*), ille, alter; *hingat,* adv. hit, här; *hinnig* (af *hinn veg*), adv. hit; n. *hin* (f. *hi,* n. *hitt,* pl. *hine*); a) den andre (af två); de öfriga; b) den förre, föregående. Hinn el. *hin,* m. den onde. "Hin onde". Allm. *Hinken,* m. def. id. Mp.,sdm.,nk.,ög.

Hinna-stugan, f. def. närmaste grannstugan. Sm. *Hin-stuan,* f. def. id. Sk.,hl.,kl.,öl. Jfr *derra stuan.*

Hinsen-här, m. en oxe, som drar på venstra sidan ("tesidan"). Kl.

Hissa-för, adv. der längre borta. Nb. (Cal.).

Hissa-till, adv. på andra sidan. Nb. (Cal).

Hisse, adv. der borta. "Hisse i rón", der borta i vrån. *Isi,* adv. der. Nb. (Cal.). Hissed, adv. der borta. "Han bor hissed. Han gikk hissed hän". "Hissed å här", här och der. Sk. (Ox., Vemm.). Fn. *hissig* (måhända af *hins vegar*), adv. der, der borta; d. *hist, hisset;* nassau *hister, histet, histig,* adv. på andra sidan (Kehrein 1, 198). Jfr *issen.* HIN(D)-BÄR, n. hallon: Rubus Idæus. Bl. *Hinbär, hingbär,* Hl.: *hinnebär, hingbär,* id. Sk. Mht. *hintber* (Ben. 1, 104); nht. *himbeere;* d. *hindbær;* e. dial. *hind-berries* (Carr, Craven dial. 1, 226). "Forte sic dictum, quia inter hinnulos et cervos in silvis et saltibus crescunt". *I. Ray,* a collection of english words not generally used: 4 th ed. London 1768.

HINDER-TYG, n. ett remtyg, som begagnas i st. f. ryggrem i vanliga seltyg, och hörer egentligen till *rank-don.* Vb. Jfr fht. *hint,* præp. bak, efter; *hintana,* bakifrån, *hintar,* bakom, *hintaro,* adj. bakre; holl. *hinder,* præp. bakom; fe. *hind* (i sammans, *hinveard,* bakifrån); moes. *hindana.* adv. bakom, på andra sidan: ***πέραν***.

HINK 1, m. en stolpe med häfstång m. m., hvarmed vatten upphemtas ur brunnen. Nästan allm. Ihre (gl. 1, 876) anser alt *hink* måhända ursprungligen hetat *hvink,* af *hvikka,* v. n. instabili motu ferri. Deraf *hink-emmär, hink-flygjel, hinkstolpe,* m., *hinkstång,* f. allt hörande till en hink. Vb. *Ink,* m. id. Sdm.,ög.,vg. Inka, v. a. 1 uppfordra vatten med detta redskap,

hinka. Ög. HINK 2, s. *hinka.*

HINKA, 1) v. a. i hindra, uppehålla; 2) v. n. dröja. Vm.—sk. *Hinka sej,* v. r. id. Götaland. Fn. *hinkra,* v. a. dröja, uppehålla; *hindra,* v. a. hindra, uppehålla; *hika,* v. n. dröja. Hinkelse, f. hinder, försummelse. Sk. (Frosta). *Hink,* n. dröjsmål, uppehåll. Vm.-sk. Fn. *hik,* n.id.

Hinkig, adj. förorsakande dröjsmål, uppehåll. "Hinkig väderlek". Vg. (Vadsbo), vg. HINNA (pr. *hindur,* pl. *hinne,* ipf. *hant, hunnu,* sup. *hunni*), v. a. hinna. G. *Inna* (pr. *inn,* pl. *innum,* ipf. *ann,* pl. *unnum,* sup. *unnid*), Dl. (Orsa). *Hinn* (*hann, hönne*), N. Åm.; *hinn* (*hann, hånni*), Ume, Bygde; *hiinn* (*hann, hånnä*), Skellefte: *hinn* (*hann, hinnä*), Löfånger; *hinn* (*hannt, hunni*), Lule; *hiinn* (*hiint, hint*), Calix. *Hinna* (ipf. *hann,* conj. *hunnte,* sup. *hunnit),* Sdm. (Länna); *hinna* (uttal. *hinga,* ipf. *hannt* el. *hinde* [utt. *hingde],* sup. *honged* el. *hingd),* id. "Hór ska man kónne hinge me' så mied?" S. Sk. *Hinna* (ipf. *hant, hinde* el. *hinte,* sup. *hint*), id. Svealand, hvarest infinitivum stundom heter *hinda.* Verbet *hinna* finnes hvarken i fsv. eller fn., men deremot fsv. *inna,* v. a. a) hinna, upphinna; b) vinna, förvärfva; c) göra, verkställa; på 1500-talet förekommer *hinna,* v. a. upphinna, t. ex. i en pappershandskrift af ÖGL. Detta gamla *inna* är, såsom Rdq. 1, 177 anmärkt, samma ord som *hinna,* hvilket senare otvifvelaktigen är i norden urgammalt, såsom våra munarter utvisa. Ihre anför att i Helsingmålet *vinna* brukas i samma mening som *hinna;* det har visserligen sin fulla riktighet, likasom samma förhållande eger rum i flera andraaf våra munarter (jfr *vinna),* men deraf följer icke att man derföre kan anse dem vara samma ord. Deremot har man skäl att antaga att vårt *hinna* el. *hinda,* är moes. *hinþan, us-hinþan, frahinþan* (*hanþ, hunþun, hunþans*), v. a. tillfångataga, ***αἰχμαλωτίζειν, αἰχμαλωτεύειν***; fe. *hentan, gehentan,* förfölja, taga, gripa; d. dial. *hinne,* v. a. upphinna (Mlb., DL. 211). Af detta moes. *hinþan,* hafva vi måhända sv. *hand,* f. (manus, qua capimus).

HINNA, *hinnan,* s. *hit.*

HINNASTUGAN, *hinsenhär,* s. *hinn.*

HIPA, v. a. 1 1) gapa, gapa af undran, sitta och gapa. Hs. (Db.), vg. "Sitta å hipa"; 2) andas hårdt, draga efter andan, andas tungt och med svårighet. Hs.,åm. *Hiip* (ipf. *-ä*), v. n. draga hårdt efter andan, af häpenhet öfver något. "Hip ätter aan", kipa efter anden. Vb.,jtl. "Hipä ätter aän", id. Mp. 3) snyfta, "Hipa å lipa", snyfta och gråta. Ög., hvarest enl. L. Fr. Rääf (Ydrem. s. 113) verbet har den starka böjningen *hipa* (*hep, hipt*); 4) skämmas. "Sitt der å hipa!" Sm. (Östbo). Hip, m. stöt, som förorsakar ett starkt andedrag. Ög.

Hippen, adj. 1) andtruten; 2) bestört, häpen. Hs. (Db.). *Hippin,* Vb.; *hippen,* Sk. (Ox.); *hipse,* Sk. (Frosta, Ingelst.); *hipsen,* Sm.; *hipsen, hipsig,* häpen, rädd. Vg.; *hippsi, hibbsi,* ifrig, het, vågsam. Bl. N. *hipen,* adj. "forhippet, nysgjerrig" (Aasen, 174). HIRA, 1) v. n. 1 a) vara yr, att man börjar falla öfverända; vackla, vara nära att falla omkull. Vl., m. fl. *Hera,* id. "Hera på sne, ned, i kull". Vg.,ög.,sm.,kl. *Hirra te,* id. "Han slog te mej så ja hirrä te". "Springa å hirrä", säges om druckna personer, som ragla, vackla hit och dit. Sdm.,nk.,vm.; b) rysa af köld eller plötslig skrämsel. Mp.; 2) v. imp. det rycker, ränner i, genomgår (kroppen eller en kroppsdel), gifver känsla af eller förebud till yrsel, svimning. *Hiir* (ipf. *-ä*). "Dä hirä i tännren". Åm. "Hä hir i tännren", det ränner i tänderna. "Hä hirrä dill i króppom", det gick en rysning genom kroppen. Vb. N. *hira,* v. n. a) vara dåsig, gapa; b) vara skröplig, sjuklig; *ires,* v. d. a) vara orolig till sinnet; b) vara sjuklig; d. dial. *hurre, hyrre,* v. a. hvirfla, snurra, svinga omkring. Jfr *hirr.* Hira, *hire,* f. förvirring. G. *Hera,* f. svindel, raglande. Ög. N. *ir,* m. oro i sinnet, ängslan.

Hirning, f. rysning af köld eller plötslig skrämsel. Mp.

Hirrug, adj. a) stapplande; b) förvirrad. G. *Hirrig,* a) förvirrad, tankspridd, oredig (till sinnet). Bl. *Häurot,* adj. yrvaken, halfvaken. Fl. (Öb.); *hyrog, hiroger,* yrvaken, yr i hufvudet, id. Fl. (Nl.); deraf *sömn-häurot,* yrvaken, som just vaknat. Fl.(Öb.); *sömns-hyrot,* id. Fl. (Ingo); b) fjäskig. S. G. N. *hiren,* adj. dåsig.

Hirset, adj. yr, hetsig, häftig. Ög. HIRKENPIRK, m. Hypericum perforatum. Sk., g. *Pirk,* m. Sk. *Midsómmars-blómster,* n. Dls.

HIRR el. *hurr* (ipf. o. sup. *hirrä* el. *hurrä*), v. n. 1) rulla hastigt utföre, halka fort och lätt: rapido curso ferri. "Han hurrä utför bakken". "Vagnen hirrä neför bakken", vagnen rullade med fart utföre backen. *Hurr* (ipf. *-ä*), id.; 2) den känsla man erfar vid sådana tillfällen. "Hä hirrä ti mäg". Vb. Jfr *hira,* hvarmed det är befryndadt.

HIRTA SEJ, *herta sej,* v. r. 1 1) Stadna, hastigt hålla sig tillbaka, hejda sig, hastigt afbryta sitt förehafvande. "Ja hade så när förtalat mej, om ja ej hirtat mej". Ög.,vg.,sm.,kl.; 2) lugna sig, sakta af; säges då man häftigt sprungit, starkt arbetat eller fort kört. Bl. (Östra h.). *Härta sej,* hastigt stanna, a) om en, som i vredesmod vill slå till, men besinnar sig; b) om häst, som börjat skena. Fl. (Nl.). *Herta, hörta,* v. n. göra uppehåll, stadna. "Prostin je bra ti predik, bare int han sku hört allt ett lite, tå'an skådar i kladdin", -- -- då han ser i konceptet. Fl. (Öb.). Fn. *hirta,* v. a. hejda, tillbakahålla; *hirtaz,* afhålla sig. Ordet saknas i norska munarterna.

HISA, *hissaför, hissatill, hissed,* s. *hinn.*

HISKE, *hiskje,* s. *hyde.*

HISKELIGT, adj. i) eg. rysligt, på ett hiskligt sätt. Riksspr.; 2) ganska mycket. "H. vakker, rik" o. s. v. Allm. Skall bemärkelsen stegras heter det *ohiskeligt,* adv. alldeles ofantligt.

"Ohiskeligt ful". Vb. På samma sätt förstärkes bemärkelsen af *hisklig,* adj., då man i Småland säger *ohiskli(g)* (*ohischli*), adj. ofantligt hisklig; (O intens.). Jfr *haske.*

HISSEN, *hissenhjern,* s. *issen.*

HISSE-PÅK, m. springpojke, som skickas med bud och ärenden. Sk.,hl. *Vise-påk,* m. id. Hl. (Slöinge). Af sv. *visa,* v. a. ostendere; *hetsa,* dial. *hissa,* v. a. ineitare.

HISTA, s. *hysta.*

HISTRA PÅ, v. n. 1 gripa sig an i sina göromål, skynda sig. "La mej nu se att ni kan histra på, så dä kan ta slut". Sk. (Skytts h.). Rappa på, id. Bl., m. fl.

HIT, interj. 1) eg. adv. hit. Riksspr. *Häjt,* id. Nb.(Ö.Cal.); 2) utrop till dragare, oxar eller kor, då de skola gå till vänster. Kl.,sk. Hittan, adv. hit. Vb. (Nordmaling). *Hinna, hinnan,* id. Åland. S. *dinna.*

Hitan-före, adv. hitom, på denna sidan om. Vg.,ul. *Hitan-för,* Fl.(Nl.); *hita-för,* id. "Hitaför bakken". Nk. N. *hidtafyre.*

Hitare, *hitre,* adj. compar. den närmare af två)(*bórtare, bórtre.* Nk. *Hitär* el. *Hiträ,* adj. den som är hitanför, närmare. Vb. N. *hidtare, hitre.*

Hitaste, adj. den närmast belägne, närmaste hit. Vg. *Hitersta,* id. Nk.,ög. N. *hidtaste.*

Hit-dilläs, adv. härtills. Vb.

Hiterst, adv. närmast hit. Vb. *Häjterst,* adj. superl, närmast. G.

Hitrame, præp. hitom. Hs. (Db.).

Hit-ätt, adv. hitåt. Vb. HITI, s. *hejt.*

HITT, m. fynd, något som är funnet. "Ja hittade en hitt", jag fann ett fynd. *Hitta,* f. id. "Ja hittade (el. hitte) e hitta". Sm. N. *hitt,* m. Af sv. och fn. *hitta,* v. n. invenire. Deraf sv. *hittelön,* m. merces ob rei deperditæ inventionem.

HITTEKS-DÖD! interj. "Å, hittersdöd". Sk. (Kjellstorp i Vemm. h.). *O piller dö(d)!* Sk. (Tryde i Ing. h.). (Bitter död).

HITTUG, adj. 1) fyndig, som har lätt att utfinna, gissa t. ex. betydelsen af en gåta. Hs.(Bj.); 2) fintlig, förslagen, uppfinningsrik. Vb. N. *hitten,* adj. id. Af sv. o. fn. *hitta,* v. a. invenire.

HIVA, v. a. 1) slänga, kasta. Hl. *Hiv* (ipf. o. sup. *-a*), fi.; *hyva,* id. Vb.,sk. (Ox.); 2) hissa upp.Sk. (N. Åsbo), fl. (Sjundeå i Nl.). *Hyva,* hissa häfva. Sdm. D. *hive;* n. *hiva,* slänga, kasta. Jfr *häva.* Hyvd, f. ställe dit gödsel utkastas; gödselrum. *Stall-hyvd,* f. rum för stallgödseln. Vb. HJALA, *hjäla,* v. n. 1 tala, prata, pladdra, snacka. "Du hjälar som ójn faune", du pratar som en fåne. Bl. *Hjäla,* id. Sm.,kl.,sk. (Göinge). *Hjölå,* id. Dl. (Mora); 2) narras. Dls. Fn. *hjala,* v. n. sermones serere, miscere, confabulari; d. d. *hjalre,* v. n. pladdra, prata. Dessa ord saknas i norska munarterna. Hjal, n. tal, prat; sorl af menniskor, synnerligen en mängd barn. G. *Hjäl,* n. tal. Sm. Fn. *hjal,* n. loqnela, sermo; *hjald,* n. loquela, sermo, sonitus; *hjaldr,*

m. sonitus.

Hjälsam, adj. pratsam. Sm. HJALL, *hjelm, hjelma, hjelmig, hjäl, hjällatyg, hjälbjelke, hjälle, hjällning, hjällestång,* s. *häla* 1.

HJAN, *hjana,* s. *hjädan.*

HJELPA (pr. *hjelpur,* pl. *hjelpe,* ipf. *halp,* pl. *hulpu,* sup. *hulpi*), v. a. hjelpa. G. *Hjelpa* (ipf. *halp,* conj. *hulpe,* sup. *hjelpt,* p.p. *hulpen*), Ög.; *hjelpa* (ipf. *hjalp* sup. *hjelpt*), S. Sk.; *hjelpa* el. *hjölpa* (ipf. *halp, hjelpte, hjölpte,* sup. *hulpit, hjulpit, hjelpt*), Nk.; *(h)jåpa* (pr. *[h]jåpär,* plur. *[h]jåpum,* ipf. *[h]i]jåpäd,* pl. *[h]jåpädum,* sup. *[h]jåpat),* Ö. Dl.; *hjòlpa* (ipf. *hjòlste, hjòlst*), Hs. (Db.). Fsv. *hialpa* (VGL. ÖGL. Cod. Bur.), *hiælpa* (UL.) [præs. conj. *hialbi, hilbi.* Run-urkunder 162: "kuþ ilbi", 430: "koþ hilbi", 847: "kuþ helbi", 415: "kuþ ilbi"; ipf. *halp,* pl. *hulpum* el. *holpum,* sup. *hulpit;* fn. *hjálpa* (pr. *help,* ipf. *halp, hjalp* [F. 8, 306, 329; 9, 288], pl. *hulpu,* conj. *hylpi* el. *hélpi,* sup. *hólpit*); deraf fsv. *hialp, hiælp, hielp,* f. hjelp. S.S. 1, 190. GL.; *hiælpare,* m. hjelpare. S.S. 1, 229. Cod. A. 27, f. 85 v.; *hiælparædhe, hielperedhe, hiælprede,* f. a) hjelpreda. S.S. 2, 30; b) undanflygt, svek. Förbund mellan Sverike ok Norige, Lödöse 9 febr. 1441; *hiælpirska,* f. hjelparinna. J. M. Yrt. s. 183; *hiælpogher,* adj. hjelpsam. S.S. 1, 172; fht. *helfan* (pr. *hilf,* ipf. *half,* pl. *hulfun*), hjelpa. Graff 4, 918; mht. *hilfan* (*half, hulfen, geholfen*), Ben. 1, 680; fsax. *helpan* (*halp, hulpun, giholpan*); fe. *helpan* (*healp, hulpon, holpen*); ffris. *helpa, hilpa, hulpa,* ; holl. *helpen* (*holp, geholpen*); nht. *helfen* (*half, geholfen*); e. *help;* d. *hjelpe;* n. *hjelpa, hjølpe, helpe* (ipf. *hjelte*); moes. *hilpan* (*halp, hulpun, hulpans*). Hjelp-dagar, m. pl. sådana dagsverken, som af landtbönder, torpare och inhyseshjon under andtiden utöfver de bestämda göras till gården eller husbonden. Fl.(Nl.).

Hjelpe-sven, m. medhjelpare vid en qvarn; andre möllesven. Sk. (Ox.).

Hjelp-rå(d), n. hjelpemedel, tillflygt. Vb. HJER, *hje, hjenn, hjennar,* adv. här. Fl. (Qv.). *Hjär,* id. Bl. (Östra h.), dl. (Våmh.), fl. (Ingo i Nl.; Åland). *Hjänna,* id. Vb. Fn. *hèr,* id. Hjår-åv, adv. härifrån, hädan. Fl. (GK., K, P.). HJERTA, n. hjerta: cor. Riksspr. *Hjársta* (def. *hjársta,* pl. *hjársta,* def. *hjárstan*), id. Hs. (Db.). Fsv. *hiærta, hiarta,* n. hjerta, S.S. 1, 14. S.F.S. 6, 53; deraf *hiærtablod,* n. hjerteblod. Horol. f. 183 v.; *hiærta bøstan,* f. hjertklappning. Cod. A. 13, f. 12 v.; *hiærta rot,* f. hjerterot. S.F.S. 4, 272; *hærtelika* (*hiertelika*), adv. hjertligen. S.S. 2, 114. S.F.S. 4, 140; *hærteliker,* adj. hjertlig. Cod. A. 37, f. 7 v.; *hiærtogher,* adj. behjertad. Cod. A. 27, f. 77: "göra thik hiærtoghan i genwærdhoghom thingom"; fn. *hjarta;* fht. *herza;* mht. *herze;* nht. *herz;* fsax. *herta, herte;* holl. *hart;* nfris. *hert;* fe. *heorte, heort, hiorte;* e. *heart;* ffris. *hirte;* d. *hirte;* moes. *hairto;* gr. **καρδια, κραδία,** f. **κέαρ**, n. enligt Benfey af **κεαρδ**; lat. *cor* (gen. *cord-is*); lit. *szirdis,* f.; lett. *sirds;* ryss. *serdce;* böhm. *srdce;* pol., ill. slov. *serce,* n.; gael. *cridhe, croidhe, cri,* m.; skr. *hṛd, hṛdaya;* ved. *hârdi;* hind. *hi, hiyâ, hirdâ;* osset. *zärdä, zärde, zarda;* afgh. *zir, ziru, zirre.* Hjartans-fröjd, f. liljekonvalje: Convallaria majalis. Sm. (Östbo, Östra h.). Jfr fsv. *hiærtans frygdh,* f. Melissa officinalis. S.S. 1, 124; d. *htertens frygd,* f. id.

Hjerte-blómma, f. Parnassia palustris. Vl., dls.

Hjert-finger, n. ringfinger. Dl. (Mora). *Hjertli(g)-hand,* f. id. Ög.

Hjerte-korn, n. hjertunge; smekord till ung flicka, älskarinna, hustru. Bl. *Hjertekorn, hjeltekorn,* n. id. Vg. I isl. brukas ordet *korn,* n. granum, för att bilda minskningsord, t. ex. *fiskakorn,* n. små fiskar, *korna-barn,* n. ett spädt barn, *korn-úngr,* adj. mycket ung.

Hjert-kipped, adj. som har hjertklappning. "Ja ble så hjertkipped å förfimrad". S.Sk. S. *kippa* 1. HJOL, n. hjul. Dl. *Hjövel, hjogel,* n. id. Bl. (Östra h.). Fsv. *hiul,* n. S.F.S. 4, 510. Horol. f. 57; i Skånelagen heter det *hiughl;* deraf *iarnhiul,* n. järnhjul. S.F.S. 4, 510; *hiulmæstare,* m. hjulmästare. S.F.S. 4, 510; fn. *hjól,* n. hjul; *hvel,* n. a) hjul; b) klot; fe. *hveol,* hjul; e. *wheel;* e. dial. *qvele;* holl. *wiel,* id.; *wieltje,* n. litet hjul; slav. *kolo,* hjul; n. *hjul, kjul,* id. Jfr fn. *hvelfva,* v. a.

hvälfva: subvertere, invertere; *hveldr* (i st. f. *hvelfdr*), p. p. hvälfd, bågig; *hvoll,* m. rundhet. S. *hvälva.* Hjol-knapp (pl. *-är*), m. hjul-ek. Dl. (Elfd.). *Hjol-pinne,* m. id. Dl. (Våmh., Mora).

Hjol-nål, f. järnpinne, som håller hjulet fast vid axeln. Dl. (Elfd.). *Kjärr-sakks,* m. id. Dl. (Orsa). *Hjul-vardr, hjul-vål,* id. Nk.; *hjul-vål,* m. id. Ög. Fn. *völr,* m. käpp.

Hjul (ipf. *-ä*), v. n. trilla som ett hjul. Vb.

Hjul-bänk, m. träet, hvari hjulaxeln infälles och hvarpå vagnskorgen hvilar. Sk.,bl. *Hjul-marr,* m. id. Hl. (Värö, Frillesås). D. dial. *hjulbænk,* id.

Hjul-bör, s. *bör.*

Hjull (ipf. *-ä*), v. n. vagga, vara rank, kränga. "Båten hjullä". Vb.

Hjullra, v. n. 1 hvälfva, vackla liksom ett klot. Ög.

Hjullri(g), adj. vacklande. Ög.

Hjult (ipf. *-ä*), v. n. freqv. gå vaggande och stapplande som ett barn. Vb. HJOGD, s. *hejl.*

HJON el. *hjun,* n. person, menniska, man eller qvinna. Vb. *Hjun,* n. id. Åm. Deraf *arbetshjun, tjenstehjun.* Vb.,åm. Fsv. *hion,* n, pl. (i sing. förekommer ordet äfven. UL. Kp. 4: 11; ÖGL. Vaþ. 32: 3) a) man och hustru. S. Oluffs saga, s. 27: "warda hion", connubio jungi; b) man ooh fästeqvinna. VGL.; c) tjenstehjon, husfolk. ÖGL. S.S. 1, 1; 3, 245; d) i allmänhet personer, menniskor. "Bitir hundir hion". VML.; deraf *gæst*

hion, n. pl. gäster. Ul.; *hema hion,* n. pl. a) eg. husfolk; b) trälar. UL. VML.; *hiona,* n. en af någons husfolk. UL. VGL. ÖGL.; *hiona fælag,* n. hjonelag, ägtenskap. ÖGL.; *hionagardher,* m. gård eller hus, der tjenstehjon bo. S.S. 3, 243, 247. St. Rimkr. s. 80; *hiona lagh,* n. a) hjonalag, ägtenskap. Sv. Bib. K, f. 26. S.F.S. 6, 27, 329. S.S. 1, 59; b) samlag mellan makar. UL. VML.; *hiona mali,* m. en penningafgift till presten af legohjon. HL.; *hiona span,* f.? en annans husfolks lockande till hustjufnad. HL.; *hionavighning,* f. vigsel. HL. SML. VML.; *leghu hion,* n. pl. legohjon. VGL. UL. SML. HL.; fn. *hjón,* n. pl. a) makar, man och hustru; b) husfolk. I prosaiska skrifter förekommer ordet äfven i sing. och skrifves stundom *hjun,* likasom i svenska munarterna; jfr fu. *hjú,* n. pl. hushåll, husfolk. Ordet är urgammalt; n. *hjun,* n. man och hustru; fht. *hîwo,* m. make; *hîwa,* f. maka; *hîwjan, hîjan,* gifta sig; *hîwî,* n. ägtenskap; *hîrât,* n. id.; *hîwunga,* f. id.; *hiwiski,* n. familj; *hiun,* n. pl. makar; bröllopsfolk (Graff 4, 1063—1068); mht. *hiwe, hije, hîe,* a) make; b) tjenare, slaf (Ben. 1, 695); fsax. *hîwa,* f. maka; fe. *hivan,* m., *hîven,* n. familj; *hivung,* f. ägtenskap; ffris. *hiuna, hiona, hîna,* pl. makar, familj; holl. *huwen,* v. a. gifta sig, ingå ägtenskap; moes. *heiva,* f. familj, i sammans. *heira-frauja,* m. husets herre; **οἰκοδεσπότης**. Flera fränder anföras vid *häske,* q. v. Hjona, v. a. 1 viga, sammanpara till makar. Sm. Deraf *samman-hjona,* v. a. 1 id. Sm. (Nästan föråldr.).

Hjunslig, adj. lämplig, passande för hvarandra; säges om trolofvade personer eller gift folk, som passa väl för hvarandra. "Ett hjunsligt par". Vb. N. *hjunsleg.* HJON (def. *-a*), f. brynsten. Jtl. (enl. Ihre, DL. s. 72, som blott anför bestämda formen). Ordet, nu nästan obrukligt, är troligen lånadt af finskan. Fin. *hion* el. *hiwon,* v. a. hvässa, bryna; *hiotan,* v. a. låta slipa; *hiwun, hiwoitan,* v. n. afskafvas. Jfr *hejn.*

HJORDNAD, m. kreaturs vaktande på betesmarken. "Gå i hjor(d)nad", gå och vakta kreaturen. Sk. (Onsjö, Harjagers, Frosta, Ingelst. h.). Fsv. *hiorþ,* f. hjord; fn. *hirding,* f. vaktande, bevakande (af *hirða,* v. a. vakta, bevaka); n. *hjuring, hyring,* m. fävaktare, herde.

HJORD-NÖT (pl. *-ar*), m. boskapsherde; medhjelpare till boskapshjordens vaktande. Så kallades vid början af detta århundrade den gosse eller dräng, som skulle biträda herden ("höre'n") vid boskapshjordens vallning på den gemensamma betesmarken innan byarne blifvit enskiftade. Två sådana medhjelpare uppbudades dagligen från byen såsom biträde åt herden. Sk. (Tygelsjö i Ox.). Af sv. *hjord,* f. grex och fsv. *nöter,* m. stallbroder, kamrat. ÖGL. Alex. M.; fn. *nautr,* m. kamrat (af *njóta, naut, notid,* v. a. använda, nyttja, njuta); fht. *ganôz, ganôzi, ganôzo,* m. kamrat; mht. *genôz, genôze;* nht. *genoss, genosse;* fsax., ns. *genôt;* ffris. *nât;* nfris. *genoat,* id.; fe. *geneat, geneatmann,* m. tjenare; landtman; boskapsherde; n. *nøyte,* m. kamrat. Aasen, 343.

HJÅ *(hjådd', hjått),* v. n. andas häftigt, flåsa efter ansträngning, vara andtruten. "Han hjår tungt". Nb.,vb.,åm. (Själevad). *Hja,* v. n. id. N. Vb.

HJÄDAN, adv. härifrån, hädan. Åland (Kökar). *Hjäda,* id. Vb. *Hjan,* id. "Ga hjan, seger ja dej, å sta inga hjär å nårka". Fl. (Nl., Öb). *Hjan* el. *hjanhjennar,* id. Fl. (Qv,). *Hjan, hjana, hjäna,* id. Vb. *Hjehjena,* id. N. Vb. (Löfånger, Nysätra, Burträsk). *Sjan,* id. Nb. (Ö. Calix). Fn. *hèdan,* hädan. Hjäda-för, adv. hitom. Vb.

Hjädan-óm, adv. på denna sidan om. Vb.

Hjädab-ätter, härifrån, härefter. Vb. HJÄL, *hjäla, hjälsam,* s. *hjala.*

HJÄLT, *hjällt,* s. *häla* 1.

HJÄNNE, *hjänna,* pron. denne, denna. Vb.

HJÄR, *hjäråv,* s. *hjer.*

HJÖRN, n., *hjörna, hjörne,* f. hörn, vrå. Sk. *Hjörna,* f. Hl.; *hjörne,* f. Bl. Fsv. *hyrna,* f. hörn. VGL. ÖGL.; deraf *enhørna,* f. ena hörnet, kanten. S.S. 1, 160; *hyrnasten,* m. hörnsten. S. Marg. s. 212; *hyrnustokker,* m. hörnstock, hörn af ett hus. VGL.; fn. *hyrna,* f. hörn; *horn,* n. id; fe. *hyrne,* f.; d. *hiørne,* n. id.; bret. *korn,* id. Om-hjörnes, adv. hörn om hörn, diagonaliter. "Vi bo ómhjörnes. Måla klä(d)et ómhjörnes". Hl. HO 1, interj. rop af vallherdar och andra personer i skogen. *Hój!* id. Sm., m. fl. Isl. *hó,* fårherdarnes rop. Hoa, v. n. 1 1) ropa ho! ropa hårdt, sammanropa boskapen. Sm.,bl.; 2) ropa till någon på afstånd i en skog, eller skrika för att få rätt på någon, som man ej vet hvar han är; skrika, skråla. "De hoade ute; hva kan stå på? Hoa så dä lullar i skogen". *Hójta,* id. Sm. *Hoa, hója,* Ög.; *hoa,* Hs., hl.; *huja,* Bhl.,hs. (Db.); *hója,* id. Åm.—sk. *Hója, hójta,* ropa, gifva nödrop. Vb.—sk. *Hójt* (ipf. o. sup. *a*), skrika, ropa. Fl. (Öb.). *Hyyt* (ipf. *hytä*), v. n. skrika, ropa, t. ex. i skogen för att gifva tecken eller erhålla hjelp; ropa efter båt eller färja från andra stranden o. s. v. Vb. Fn. *hóa,* v. n. ropa, för att drifva boskapen tillsamman; n. *hua;* d. *huje,* id.; fin. *huudan,* v. n. skrika, larma; frans. dial. *houter, houtier,* id.; e. *hoot,* skrik.

Hoane, *hójane,* n. starkt rop. Ög.

Hójstra, v. n. 1 ropa *hój.* Hs. HO 2, m. 1) urhålkadt stycke trä till att deri slå vatten, drank o. d. Riksspr.; 2) qvarnränna, vattenränna eller s. k. sump till en sqvaltqvarn. *Kvarn-ho,* m. Vb.,åm. Jfr fsv. *holagh,* n. träverket, hvarpå vattenrännan i en qvarn hvilar; underlag för qvarnrännan. VGL.; (*ho,* alveus, *læggia,* ponere).

HO, *hu,* pron. pers. hon. Vb.,vg.,sm. *Ho,* sdm. (Ö. Rek.), nk.,ög.,vl. (Dalby i Elfd.); *hu,* mp., bhl., dls.; *o,* dl.; *ha,* ög., g.; *hun,* S. Sk.; Böjningen skiftande: gen. *hännars,* dat. o. acc. *hänner,* Vb.; gen. *henna, hasa,* sm.; gen. *hennars* el. *hennas,* acc. o. abl. *henna* el. *hennar.* Dat., accus. och abl. förkortade *'on.* "Han ga åt 'on", han gaf åt henne. "Han dängd 'on", han slog till henne. "Han feg åv'on", han fick af henne. "Han to (utt tåo) e å hennar", han tog det af henne. Fl. (Ingo). Gen. *hinga* el. *hingas,* dat. *hinge,* förkort, *-na,* accus. *hinge,* S.Sk. I casus obl. *a* el. *na.* "Säg at a", säg åt henne. Mp. Fsv. *hun* (gen. *hænnær, hænnæ,* dat. *hænni,* acc. *hana, hanæ*); fe. *hon, hun;* n. *hun, ho, hu,* förkort. *o, u, a* el. *ha.*

HOA, v. n. 1 med samlad kraft andas på något så att det öfverdrages med ånga. "Hoa på rutan, skeda". Nk.,vg. (Elfsb.).

HOA, *hoabönder, hoadagsverke, hoagods, hoeri, hogård, hoahie,* s. *hove.*

HO-BAL, m. högsommar, tiden då solen om sommaren är högst på himmelen; tiden mellan andtiderna, vårarbetet oeh slåttern samt mellan slåttern och skörden. Bhl.,dls. *Stora hobaln,* m. def. tiden mellan plöjningen och slåttern; *lilla hobaln,* m. def. tiden mellan slåttern och skördanden. Bhl. (Foss m. fl. socknar). *Hovil,* högsommar. Hs. (Bj.); *hovel,* m. id. Hs. (Jerfsö); *huvell,* m. tiden mellan *säs-anna* el. *vår-anna* och *slått-anna.* Mp. I Hs. (Jerfsö) delas sommaren i *hoveln, mellan-anna* och *anna. Hovel,* f. tiden mellan *slått-anna* och *säs-anna.* Vb. (Nordmaling). *Huvul, hovoll,* f. id. Jtl. *'Åvel* el. *åvväl,* f. id. *I åvläs,* vid midsommaren. Dl. (Elfd.). *I åvälls* el. *i åveln,* id. Dl. (Åsens by i Elfd.). N. *håball, hobball, hobboll, håvoll,* m. midsommar; tiden mellan plöjningen och slåttern. Ordets härledning oviss. Ihre (gl. 1, 754) jemför svenska landskapsordet *hå* el. *håv,* gräs, som uppväxer efter första slåttern. Jfr fsv. *hafal* (gen. *hafallar*), f. höst: auctumnus. GL. Ihre (DL. 73) som från Bhl. uppgifver formen *hogball* och från Dalsland *högbale,* tillägger att ordet ursprungligen lärer hafva betydt *den höge Balder,* "liksom den höga och mägtiga solens rätta sysslotid".

HóBB (pl. *-ar*), m. bördig fläck på åker (t. ex. der rågen växer tjockare) eller äng. *Hóbbe, hubbe,* m. id. Sm., kl. *Hóbbe,* m. skogsbit. Kl. (Stranda), sm. Hóbbutr el. *hóbbi(g),* adj. full af bördiga fläckar. "Rågen ä farligt hóbbutr el. hóbbi" Sm.,kl. *Flåkig,* id. Sm. (Sunnerbo h.).

Hubbóm-tals, adv. fläckvis, med "hobbar" här och der. Kl. (Tjust). HOBBA, *hubba,* 1) v. a. 1 sparka. "Ja hobbade te'n". Bl.; 2) v. n. vara trubbig, tvär, frånstötande i tal och åtbörder. "Hóbbe omkring sej", vara frånstötande. S. Sk. Hóbb, m., *hóbbe,* f. frånstötande menniska. S. Sk.

Hóbbed, adj. frånstötande. S. Sk. HODDA, *hudda,* f. 1) skjul, lider. Sk.,hl.,bl.; 2) fängelserum; deraf *tjyva-hodda,* f. fängelse. Bl. Fht. *hutta,* f. tugurium, umbraculum, casa; custodia; mht., nht. *hütte,* f. hydda; ns., holl., frans. *hutte,* f.; e. *hut,* id.; moes. *heþjo,* f. kammare.

HóDT, conj. om, huruvida, antingen. "Ji vait int hódt'n jär heim", jag vet ej om han är hemma. "Ji vait int hódt hä jär sannt", jag vet ej om det är sannt. "Hodt hä jär sä hell sä", antingen det är så eller annorlunda. Vb. Deraf *annä-hódht* el. *annä-hórt,* conj. antingen.

HóFS el. *hóffs,* f. och m. takfot, takskägg, nedersta kanten af ett tak. Nästan allm. i Götaland; uttalas stundom *höfs, öfs, oks* (Värö i Hl.); *öffsing,* m. S. Hl. Deraf *öfsadróp,* n. takdropp. Vg. (Skarab.); *oksedrópp,* n. id. Bhl. Fsv. *ops, ups,* f. nedersta delen af taket (i sammans. *opsadrup, upsadrup,* n. takdropp. VGL.); fn. *ups,* f. nedersta delen af taket; *ufs, ups,* m.; d. dial. *ås, ous;* e. *eaves;* e. dial. *easings,* pl. (Hunter); skot. *easing,* id.; fn. *upsar dropi,* m. takdropp; n. *ufsedrope,* m. id.; mht. *obese,* f. id.; ns. *oese, ese,* a) "die dachtraufe ohne rinne; b) das unterste

ende des dachs" (B. W. B. 1, 319; 3, 273); *oker* (pl. *okern´*), "der scharfe winkel den der unterste theil des dachs mit dem boden oder söllerboden macht" (B. W. B. 3, 261); fris. *oke,* takrand

(Benner, Gloss. Fris. ms.); fe. *efese,* margo, ora suggrunda; ffris. *osedroptha,* m.; mholl. *osendrup;* holl. *oosdrup;* mns. (Sachsenspiegel) *ovese;* jfr fht. *opasa, obisa,* atrium, vestibulum, doma; mht.

obese, f. id.; moes. *ubizva,* f. portik: ***στοά***.

HóFTA, v. imp. 1 upphöra; om regn. Sk. D. *hofte,* id. Jfr *hätta* 2.

HOGAS, *hogbiten, hoglig, hogsa, hogsnas, hogstolen,* s. *hug.*

HOGGST, *hoggster,* s. *haggä.*

HOGLIG, s. *hov* 1.

HOGSTALL, m. enkeman. Bhl.,vl.,dls. N. *hogstall,* m. enkeman; fht. *hagastalt, hagustalt* m. coelebs (Graff 4, 762); fe. *hæg-steald,* m. coelebs; tyro; nht. *hagestolz,* m. gammal ungkarl.

HOJSTRA, s. *ho* 1.

HóKKEN (f. *hókka,* n. *hókket,* pl. *hókka*), pron. hvilken, hvad för en. Jtl,hs.,nk.,ög.,kl;,öl.,bl. *Hókken* (f. *hókkar,* n. *hókkä;* gen. *hókkens,* f. *hókkars,* n. *hókkäs*), Vb. *Hókken* (f. *hókka,* n. *hókket,* pl. *hókkena*), Sm. *Hukkin,* Vg.; *hykken* (uttal. *hyttjen*). Sk. (Ing.); *hókjin* (uttal. *hótjin),* fl. (K., P.); *hókan,* fl. (Öb.); *hókon,* id. Fl. (Sjundeå i Nl.); *'ókken* (pl. id.). "'Okken var he allt?" hvilka voro de? Hs. (Db.). Fsv. *hvilikin, hvilikr, hulkin, holkin, hulikin,* pron. a) hurudan; b) hvilken; c) hvilken som heldst. LL.; deraf *hvilika léþ,* adv. på hvad sätt som heldst. UL.; *hulkaledhis,* id. S.S. 1, 30; *hvilika lund, hvilka lund, hvilkalunda,* adv. id. UL. Legend. S. Catharinæ, ed. Schröder, s. 9; *hulkalund,* adv. id. VGL.; fn. *hvílíkr,* hurudan? *(hvi,* hvad? hvi? *líkr,* adv. lik);

fht. *hwèolîh,* qualis; fsax. *huilic;* fe. *hvylc, hvelc, hûlik;* e. *which;* ffris. *hwelik, hulk;* nfris. *hock;* n. *hokken, okken* (pl. *hokke*), id. Hókan-deir el. *hókan-deil,* pron. hvilkendera. Fl. (Öb.). *Hókkendera,* m., *hókkardera,* f., *hókkäderä,* n.; gen. *hókkenderas, hókkarderas, hókkäderäs.* Vb. *'Okkedera* (f., n. id.). Hs. (Db.).

Hókkä-vorä, hvilkendera af oss el. hvardera af oss. "Hä kóm på ett ut hókkävorä sóm få na", det är oss likgiltigt hvilkendera af oss får henne. "Given óss hókkävorä 1 rdr", gifven oss hvardera 1 rdr. Vb.

Int-hókan-deir, ingendera. Fl. (Öb.). HOKSAMO. *Äi hoksamo,* adv. på höft, af en händelse, eller ”utan vit u vilä”, utan vett och vilja. G. (F.).

HOKSTÄ, v. n. 1 hosta ihållande, för jämnan. S. G. Jfr *häiksta.* Hokstä, f. ihållande hosta. G. HOKA, v. n. 1 famla efter något (i talet); vara obeslutsam, tvifla. G.

HóL, m. skogsbacke. Dl. (Tuna, enl. Ihre, DL.). *'Ol,* m. id. Dl. (Mora). Fn. *hóll,* m. kulle.

HOLAMÄNN, *holastemänn, hollatri,* s. *hejl.*

HOLGERS-URTER, *Holgers-örter,* f. pl. Chrysanthemum segetum. S. Hl. S. *etterört.*

HOLK, s. *hål* 1.

HóLKA, *hylka,* v. n. kräkas, spy. Sm. (Östbo). Jfr *gylka.*

HóLKAS, v. d. 1 slå sig, blifva vind af fuktighet. Ul. Jfr *hål* 1. Hólkig, adj. som blifvit vind af fuktighet. Ul. HóLKER, *hulker,* m. yngling, halfvuxen dräng. Hs.,vg.,ul.,sdm. *Jólk, hólk,* m. gosse. Vl. (Enl. Ihre, DL. 81). S. *jullter.* Jfr? fn. *jóð,* m. barn.

HOLL, *holli, hollit,* s.

HOLLUT, adj. fjollig, ej rätt vid sina sinnen.

Nb. (Calix). Ordet lånadt ur finskan. Fin. *hullu,* adj. galen, vansinnig; *hulluus,* galenskap.

HóLLÄNDARE, *hollännare,* m. 1) arrendator af ett mejeri eller holländeri. Sk. (Vemm., Ing.); 2) brödknif. Sk. (Vemm.,Ing.,Ox.,Skytts,Gärds h.).

HóLME (pl. *hólmar*), m. 1) eg. liten ö. Riksspr.; 2) backe i en kärräng. Nk.; 3) ett mindre åkerfält, som omgifves af ängar eller djupa gropar; 4) en mindre äng, som omgifves af åkrar eller djupa gropar. Sk. Fsv. *holmber,* m. a) holme, (liten) ö; b) instängd, afskild plats. VGL. UL.; c) utstakad plats för envig; deraf *holmganger,* m. envig; *holms tompt,* f. nybygge, anlagdt på byns betesmark; så kalladt för sin enstaka belägenhet, och derföre att egaren hade *inga vitu utan garþs,* eller var afstängd från delaktighet i byns egor. VGL.; fn. *hólmi,* m., *hólmr,* m. a) ö; b) stridsplats för envig; n. *holm* el. *holme,* m. a) liten ö; b) en fläck eller stycke åker eller äng, som åtskiljer sig från den kringliggande marken, t. ex. liten ängsbit, en åker; liten oslagen äng; d. dial. *holm,* m. id. Hólmi(g), adj. som har fläckar, hopar; om säd. ”Säa ä hólmi”. Ög. HOLORNE, s. *orne.*

HOLT, m. mindre, rund trästock. Blott i sammans, *mangle-hólt,* m. rund stock, hvarom linnet vid manglandet svepes; *stry(g)-hólt, strye-hólt,* m. en mindre stock, hvarmed sädesmåttet strykes, då man uppmåler säd. S. Sk. Jfr ns. *holt,* n. a) trä; b) skog; *holten,* adj. af trä (B. W. B. 2, 652); nht. *holz,* n.; fnt. *holz,* n. a) trä; b) skog. Jfr *hult,* som är samma ord.

HOLTE-BLOMMA, s. *hult.*

HOMANN, m. 1) person af värde; så kallas t. ex. en resande i jemförelse med skjutsbonden. *Hamann,* m. id. Åm.; 2) raskt, dugtigt, tilltagset fruntimmer. ”Hon ä en riktig homann”. Hl. (Renneslöf, Skummeslöf) N. *håmann,* m. a) fullmägtig som går fogdens ärenden; b) ungkarl;, c) stolt, hersklystet fruntimmer. Ursprungliga betydelsen synes vara *stor~man,* en stor, mägtig man, af fn. *hárr,* adj. hög, såframt man ej kan antaga att det är fsv. *hofman,* m. hofman: aulicus. Biærk. R.; fn. *hofmaðr;* mht. *hovéman;* d. *hofman,* id.

HO-MEJA, *ho-mäja,* f. utbygge på ett tak med en lucka eller fönster. Sk.,hl.,bl. *Hov-midja,* f. id. Sm. Fsv. *hogmeyd,* f. utbygd öppning på ett tak, vindskupa. Didr. af B. 326. I Kyrkobib. *hofmäja,* f. Ezech. 40: 9.

HóMMA (pl. *hómmor*), f. ryssja, fiskredskap af nät, spändt öfver byglar. Deraf *fiske-, ål-hómma,* f. Götaland.

HóMMA SEJ, v. r. 1) flytta bakdelen åt ena sidan; om hästar. ”Hómma dej” Ul.,sdm.,nk., bhl.,sk.,hl.,bl. *Humma sej,* id. Vg.,sm.,kl. *Hemma sej,* id. Nb. (Lule). *Hóma,* Hs.; *humma,* G. *Homm* el. *hómm* (ipf. *-ä*), v. a. o. n. a) styra (hästen) baklänges; b) gå baklänges. Vb.,mp.; 2) flytta sig till sidan; om menniskor; 3) vara höflig, foglig, beskedlig; om menniskor. ”Han har ej lärt hómma (el. hómma sej)”. Sm. (Östbo), bl. N. *homa, homme seg,* v. n. gå baklänges, flytta sig tillbaka; om hästar; d. d. *humme, humme sig,* id.; ns. *humme* (B. W. B. 2, 669); fin. *humma,*

interj. stalldrängens rop till hästen, då han skall flytta sig; *hummatan,* v. a. styra en häst baklänges; af fn. *höm,* f. länd, bak (på en häst); deraf *hama,* v. n. om hästar, när de vända bakdelen mot oväder.

HóMMA TE VÄGS (*väjs,*) v. n. 1 stöta emot. *Hóbba emot,* v. n. id. Bl. *Bóbba te väjs,* id. S. Sk.

HóMMAL, f. humla: Bombus. Vb. N. *humble, humla;* fht. *humbal;* mht. *humbel;* nht. *hummel,* m.; fe. *humbel,* id. Jfr e. *to húm,* att snurra, brumma; fn. *humma.* Hómmel-mjö(d), m. humlemjöd, honung som humlorna samla. Vb.,mp. *Hummél-mö,* m., *hummel-söta,* f. id. Hs. (Db.). HóMMEL-VINDA, *hómmel-vinna,* f. humle-ranka. Hs. (Bj., Db.). Isl. *humall,* m. humle. Jfr *humlekoppa.*

HOMPLING, s. *hump.*

HóMRA, v. n. 1 smågnägga; om hästar då de få foder, eller någon bekant häst eller skötare nalkas. Sk.,hl. *Hómmär,* id. Jtl. N. o. d. dial. *humre,* id.; e. dial. *hummer,* gnägga; jfr fn. *humma,* v. n. admurmurare. Hómring, f. smågnäggning. Sk. (Ox.). HOMÄ (ipf. *homä*), v. n. 1) blåsa sakta; 2) famla efter något i talet; 3) stappla i mörkret. G.

HONEKA, f. hona. Bl. (Östra h.), sm.(Östbo). Demin.

HONGT, *hångt,* adj. n. ledigt från, fritt från, tomt. ”Här har inte vatt hongt fór fólk i da. Dä har vatt så hongt fór själhonga i sómmer”, S. Sk. D. d. *hång,* id. ”Der har aldrig været hångt for folk i dag” (Mlb., DL. 188).

HóNING-GRÄS, n. Galium verum. Vg.

HOP, 1) m. på ett ställe samlad mängd (af menniskor, djur, saker). Riksspr. *Hóv,* m. hop, mängd. ”Dä va en fali hóv”. S. Sk. Deraf *hóv-óm-dróv,* adv. huller om buller, utan ordning eller reda. Bl.; 2) præp. hop, ihop; i sammans. Riksspr. Fsv. *hop,* m. hop. S.S. 1, 2; deraf *hopom,* adv. hoptals. S.S. 1, 167; fn. *hópr,* m. hop, flock; fht. *huuf, hûfo,* m. hop: cumulus; nht. *haufe,* m.; fe. *hŷpe, heápe,* m.; holl. *hoop,* m. id.; d. *hob.* Jfr ryss. *kopá,* en hop, mängd; lit. *kaupas;* lat. *copia,* f. id. Grimm (gr. 3, 48) uppställer ett förloradt starkt verb *hiupan, háup, hupun,* congerere, tumere? Hopa-göra, n. gemensamt arbete; göromål, arbete, som flera grannar hafva tillsammans. Ög. (Ydre), sm.

Hopa-hang, n. gemensamt deltagande, gemenskap. ”Ha hopahang i handel”. Sm. *Hop-hånk,* n. id. Öl.

Hopa-kómst, f. sammankomst för byalaget, bystämma. Nk.

Hopa-mark, f. 1) mark som eges gemensamt af flera egare; 2) sådan mark, som vid laga skifte undantages till fyllande af gemensamma behofver, såsom ”grustag” (grustägt), ”lertag” (lertägt). Nk. N. *hopemark.*

Hopa-pängar, m. pl. penningar, som egas gemensamt och finnas i by-kassan. Nk.

Hopa-stykke, n. egor, som man har tillsamman, tillhopa. G. (F.).

Hop-górmä, s. *går.*

Hopingen, *på hopingen,* adv. tillhopa, tillsammans. ”Göra något på hopingen”. Kl.

Hop-ligge, s. *liggja.*

Hypa, f. liten hö- eller klöfverstack af omkr. 8 L# (Lispund). Sk. (Frosta).

Hypa, v. a. 1 sätta (klöfver) i små stackar. Sk. (Frosta). HOPA, *håpa* (*håopa*), v. n. 1 ro en farkost, så att roddaren framför sig ser målet, åt hvilket

båten bör stäfva, skjutande årorna ifrån sig och ej såsom vid vanlig rodd dragande dem till sig. Fl. (Ingo, Pargas). *Höp* (ipf. o. sup. *höpa*), id. Fl. (GK., K.).

HóPPA, v. n. 1 hoppa: salire. Riksspr. *Huppa,* id. Sm. (vissa socknar i Östra h,). Fe. *hoppan;* fht. *huphjan;* mht. *hoppen, huppen, hüpfen;* nht. *hüpfen.* Hóppe, m. hare. Bhl.

Hóppe-tóssa, f. 1) groda. Nk.—sk. *Hópp,* m. id. Nk.; 2) så kalla barn ett litet hoprulladt papper, som då det ställes på bordet hoppar till såsom en groda. S.Sk.; 3) yrhätta, glad och munter flicka. Nk. N. *hopp,* m. groda. S. *tossa.*

Hóppsogr, adj. som springer och fjäskar. Fl. (Nl.)

Hóppug, adj. som hoppar öfver (gärdesgårdar); om okynniga hästar, getter. Hs. (Db.). *Huppsam,* adj. id. Mp. (Tuna).

Hyppel, n. behagsjukt våp. Jtl.

Hyppja, v. n. 1 (freqv.) 1) ofta och såsom små barn hoppa; 2) utan eftertanke taga sig något före, obetänksamt företaga; bära sig barnsligt åt. Hs. *Hyppja sta.* Ul. (Rosl.); *höppja åsta,* göra föraktade och misslyckade försök. Vg. (Vartofta h.); 3) göra sig till, fjäska. "Han springer å höppjer". Sdm.; 4) vara artig för, kurtisera (en flicka). "Han hyppjer lite för henne". Ög. (Ydre).

Hyppjer, adj. fjäskaktig, onödigt beställsam. Hs. (enl. L——m).

Hyppjig, adj. lättsinnig, lättfärdig. *Halvhyppjig,* adj. något lättsinnig, lättfärdig. Jtl. (Hammerdal). HORA, f. 1) fruntimmer; så kallas damerna i kortleken: *hjerter-hora, klöver-hora, spader-hora.* S.Sk. D. dial. *hore,* f. id. (Jutland); n. *hora,* f. id.; 2) liderligt fruntimmer, sköka. Riksspr. Fsv. *hora,* f. sköka; *hor,* n. adulterium; deraf *horbarn,* n. a) barn, afladt i hor; b) oäkta barn. S.S. 1, 98; *horbot,* f. böter för hor. UL.; *hordomber,* m. hordom. LL. m. fl.; *horkarl,* m. adulter. GL. Biærk. R. S. Bern. f. 39 v.; *horkona,* f. qvinna, som begått hor. ÖGL. Biærk. R.; *horkonu barn,* n. barn, afladt i hor. ÖGL.; *hormal,* n. a) mål, som angår hor; b) hor. ÖGL. Sm. Kb.; *horsak,* f. horsak, anklagelse för hor; *hor siang, horsiæng,* f. a) eg. säng, der hor begås; b) sjelfva brottet. ÖGL. VML. UL.; *horstakka,* f. stympad horkona; så kallas qvinna, hvilken för begånget hor, hår, öron och näsa blifvit afskurna. UL. VML.; *hortuta, hortugha,* f. horkona. VGL.; fn. *hórr,* m. horkarl; *hóra* v. a. hora; *hóra,* f. sköka; fht. *huorra, huora, hour,* f.; nht. *hure;* fe. *hûre, hôre,* f.; ns., d. *hore,* f.; holl. *hoer,* f.; e. *whore,* f.; finn. *huora,* f. id. (lånadt fr. sv.); jfr moes. *hors,* m. ägtenskapsbrytare; *horinon,* v. n. hora. Enligt Verelius har fn. *hora,* f. egentligen betydt tjenstepiga; en uppgift, som hos andra lexikografer saknas. Ordet är möjligen beslägtadt med fht. *horo, horaw,* n. träck, smuts (hvaraf *horawin, horawig,* adj. träckig, *horawigjan,* v. a. smutsa med träck); fe. *horu, horh,* träck, gyttja; en förmodan, som vinner något stöd deraf att af fn. *saurr,* m. smuts, träck, härledes på liknande sätt fn. *saurlífi,* n. okysk lefnad, skörlefnad. På samma sätt utmärkte i latinet *stuprum,* f. horeri, ursprungligen hvarje skamlig sak. "Stuprum pro turpitudine antiquos dixisse apparet". Festus. Andra etymologer hafva framställt den åsigt att *hora,* f. sköka, bör härledas af sv. *hyra,* v. a. mercede conducere, på samma sätt som lt. *meretrix,* f., af *merere* och gr. ***πόρνη***, f. af ***περνάειν***. Hora ópp, v. a. 1 utropa någon för hora. Hs.(Db.).

Hore-piska, f. lättsinnig flicka, som mycket springer efter karlar. Sm. S. *piska.*

Horsk, adj. kättjefull. Ög.

Hors-skeven, m. def. engelska sjukan. *Dåliga sjukan,* f. def. id. Bhl. Benämningen härrör deraf att, när ett spädt barn fick se en sköka, så ansåg man det blifva med denna sjukdom behäftadt. HORG, *horge,* s. *harg.*

HORK, s. *harker.*

HORN, n. 1) eg. horn: cornu. Riksspr. *Hónn,* n. horn. G. *Hwónn,* n. Dl.; 2) yttersta udden av ett näs. *Asphome,* n. def. Nk.; 3) träet, i hvilket räfspinnarne äro slagne. Sm. (kring Eksjö). Fsv. *horn,* n. a) horn; b) hornboskap; c) stridslur; d) dryckeshorn. LL.; e) naglar: "synis a (barni) horn oc har". UL. VML. SM. Kb. Måhända dock att horn i den sistnämnda bemärkelsen bör hänföras till *harund,* hud. Deraf *diurshorn,* n. ur- och bisonoxens horn, hvaraf fordom gjordes dryckeskärl. VGL. St. Rimkr. s. 210, 211; *hornband,* n. ett slags hälla, som brukades på oxar, och hvars ena ände bands vid en bakfot och den andra vid hornen. GL.; *hornblæstir,* m. blåsning med stridslurar. S.S. 4, 40; *hornfæ,* n. hornkreatur. VGL.; *horn gata,* f. fägata. VGL. ÖGL.; *horn stokker,* m. en stock eller träklabb som bindes vid hornen på nötkreatur för att hindra dem att göra skada. HL.; fn., fht., mht., nht., fsax., fe., e., ffris., d. *horn,* n.; moes. *haurn,* n.; gr. ***κέρας***, n.; lat. *cornu,* n.; frans. *corne,* f.; cy., cornw., bret. *corn,* m.; fornkelt. *karn* (***κάρνον, τὴν σαλπίγγα***, hos Galaterne, enl. Hesychius); chald. אברק, *karna;* hebr. קֶרֶן *keren;* syr. *karno;* arab. *qarnun;* æthiop. *k'arn,* horn. Hónn-bagge, m. ek-oxe: Lucanus Cervus. G.

Hónn-nukkä (pl. *-kar*), m. litet horn; framstickande hornspets. G.

Horn-bagge, m. rep, läderrem eller järnlänk, som lägges om hornen på oxarne för att dermed fästa oket. Sk.,bl.

Horn-kabbel, m. horntygel på oxoket. Sm. (Kinnevald), kl. (Stranda). HORNIG, adj. full med finnar i ansigtet. G. Jfr fsv. *harund,* f. hy. GL. S.F.S. 6, 79, 213; fn. *hörund,* n. a) hud; b) kropp; deraf *hörundbjartr,* adj. ljushyad, *hörundmjukr,* mjukhyad, finhyad.

HóRS, n. 1) häst eller sto. Götaland, Runö. I norra Halland (Frillesås) säges *hórsch* (pl. *-a*), häst; i Sm. *örs,* n. sto; i södraSk. *hóss,* n. gammal häst. *Hórsa,* f. sto. Vg.,ög.jtl.; *härsa,* f. id. Åm. *Russ,* n. häst. G., bhl. (Tjörn). *Russa, ryssa,* t. sto. Dls. (enl. Ihre, DL., 143); 2) plump qvinna; skällsord. G. Fsv. *hors,* n. a) sto)(*hæster.* VGL. St. Rimkr. s. 96, 208: b) häst eller sto. VML,; *hyrsa,* f. sto. VGL.; *ross, rus,* m. häst. GL.; deraf *horsafødha* (*hørsafødha*), f. hästfoder. S.F.S. 4, 601; fn. *hors, hross,* n.; fe. *hors,* n.; fht. *hros, ros,* n.; nht. *ross,* n.; e. *hors;* ffris. *hors, hars, hers, ros,* n. häst (Richth. 797); fsax. *hros, hers,* n.; nfris. *hors,* häst (Outz., 136);

nassau *huss,* n. häst, isynnerhet unghäst; *husschen,* n. föl (Kehrein 1, 205); *hors,* sto; *føllhors,* fölsto; n. *hors, horsa,* f. sto (sällan brukligt ord); *rossa,* f. id.; *hors,* n. lösaktigt fruntimmer; d. d. *hors,* n. häst; frans. dial. *harousse,* f. dåligt sto; fd. *ros,* n. häst; fornpreuss. *russas,* id.; frans. *rosse,* skinkmärr; *roussin,* m. hingst; mit. *runsinus, runcinus, ronchinus;* it. *ronzino,* m. liten häst; bref. *ronse,* m. häst; sp. *rocin, rocinante,* skinkmärr, Don Quixottes bekanta häst. Hvad ordets rot vidkommer, anmärkes slutligen att i skr. betyder *arus'a,* m. häst, *arus'â* eller *arus'î,* f. sto, *hres,* v. n. att gnägga. Bakke-russ, n. häst som går ute hela året. G.

Hórsa-bär, n. Cratægus oxyacantha. Bl.

Hórsa-fibla (pl. *-ler*), f. 1) Hieracium. Ög., vg.,sm. (Östbo); 2) Arnica montana. *Hästfibla,* i. id. Sm.

Hórsa-föl, n. sto-föl. Hl. N. *horsefyl;* d. *horsføl.*

Hórsa-gräs, n. Ononis arvensis. Enl. Wahlenb., Fl. Sv.

Hórsa-gök, m. 1) enkel beckasin: Scolapax Gallinago. Allm. *Hórs-gauk,* m. Runö; *hórsi-gnägja*, f. id. Dagö. *Róss-gukhu,* m. id. Dl. (Våmh.). Benämningen deraf att denna fogels läte liknar en hästs smågnäggande ("hómring"). Fn. *hrossagaukr;* n. *rossegauk;* d. d. *horsegjøg, horsegnarre;* skot. (Shetland) *horsegouk, horsegowk,* m. id.; 2) en som talar eller sjunger hest. Sm. (enl. L——n).

Hórsa-hår, n. tagel (på en hästs svans eller man). Sk. (Onsjö, N. Åsbo, Lugg.), hl. Fn. *hross hár,* n.

Hórsa-mann, m. stalldräng. Sm. (Sällan brukl., enl. L——n). Jfr e. *horseman,* m. ryttare.

Hórsa-pära, f. hästgödsel. Sk. (Gärds, Harjagers, Villands h.). *Hósse-parrer,* f. pl. id. Sk. (Ox.). *Hórsa-mög,* n. Sk. (N. Åsbo); *hóssa-mög,* n. id. Sk. (Ox.).

Hórsa-reva, f. pisksnärt (af hästtagel). N. Sk.

Hórsa-ruga, f. liten hög af spillning på marken efter en häst. Sk. (N. Åsbo).

Hórsa-skärra, f. 1) hästskramla. Sm.,sk., bl. *Hórsa-skjurra,* f. Vg.; *hórsse-skramla,* f. id. Sm. Isl. *hrossa-skella, hrossa-skreppa, hrossa-skrapa,* f. id. (Hald.); 2) pratsam menniska.

Sm.

Hórsa-hvinerna, pl. def. Odens jagt; ljudet af vissa flyttfoglar om våren. Sk. (N. Åsbo), hl. Jfr fn. *hvína,* v. n. hvina; *hvínr,* m. vindens häftiga susning.

Hó(r)se-kanna, f. eg. hästkanna; köpskål vid hästbyte. Vb.

Hó(r)se-spónnere, m. 1) eg. hästspanare; karl som är ute och söker efter bortkomna hästar; 2) hästprånglare; så kallas på skämt äfven den mansperson, som är ute och spanar upp någon blifvande hustru åt n annan. S.Sk.

Hórs-hovi, adj. brunstig; om häst. *Hórsså,* adj. id. Fl. (P. i Öb.).

Hórs-häst, m. hingst. Fl. (Öb.).

Hórs-kónung, m. Asclepias Vincetoxicum. Öl. *Tulke-gräs,* n. id. G. *Orm-stings-rot,* f. Fl. Wahlenb., Fl. Suec.

Hórs-märs-ord, n. pl. oqvädinsord. Kl. *Hórs-mars-or.* Sm.; *hóss-mes-ol,* n. id. Öl.

Hórs-re(d)e, n. seldon och skaklar för en eller flera hästar. Öl.,kl. S. *rede*

Hórssa, v. n. 1 1) gnägga. Hs. *Hórskja,* id. Jtl.; 2) storskratta, gapskratta. Hs.,mp.,vl. *Hóskjä,* id. Mp. (Häfverö); 3) leka, ha roligt, hoppa och dansa. Hs. (Db.). N. *horsa,* v. n. a) springa med ston; om hingst; b) gå på lättfärdiga äfventyr.

Hórssa, f. fruntimmer som gerna skrattar. Hs.

Hórsser, m. mansperson, som mycket skrattar. *Flin-olle,* m. id. Hs.

Hórs-skraka, f. Mergus merganser. Fl. (K.).

Skogs-russ, n. skogshäst, som går ute öfver vintern. N. G. HORSSKEV s. *hora.*

HóRVA, f. inhägnad liten åker eller äng: 1) inhägnad liten åker, mindre gärde. Sm.,kl.,öl. *Hörva,* f. Kl.; *hurva,* f. id. Nukkö; deraf flera ortnamn, t. ex. *Kólhorva.* Sm.; 2) grästäppa, liten lycka, betesmark (der tillförene varit svedjeland). Ög. (Ydre), sm. (Uppvidd.). Hórves-mark, *hórvel-mark,* n. gräsmark, hagmark. Kl. HóRVEL, *hurvel,* n. ställe der höns och gäss ligga ut sina ägg. Ög. (Ydre).

HOSA, *håsa, hossa, hosse* (pl. *-ser*), f. 1) strumpa. Jtl.,dls.,vg.,ög.,sk.,hl.,bl. *Hussa* (pl. *-ser*); *håssa*, Bhl.; *häusä,* G.; *hosur,* pl. Fl. (Nl.); 2) *hosor,* pl. byxor. Hs. *Hosur,* pl. id. Fl. (Nl.); *husor,* pl. byxor; blott i sammans. *bykks-husor,* pl. byxor, samt i talesättet: *me husor å skoan,* d. ä. påklädd. Fl. (GK., K., P.). *Oså, ósu, ósa* (pl. *ósur*), f. långbyxor. Dl. (Elfd., Mora, Våmh.). *Lång-brakkur,* f. pl. id. Dl. (Mora). Fsv. *hosa, husa* (pl. *hosor, husur*), f. a) strumpa; b) benkläder. S.F.S. 6, 414. S.S. 1, 257; 2, 281. Fr. af N. v. 88, 154. Deraf *brynia hossor,* pl. Didr. af B.; fn. *hosa,* f. strumpa; fht. *hosa,* t caliga (Graff 4, 104); mht. *hose,* f. a) "hose, bekleidung der beine sammt den füssen: b) die bekleidung für den untern theil des beines vom knie abwärts bis zum knöchel" (Ben. 1, 718); kärnt. *house,* f. byxa (Lexer, 144); nht. *hosen,* pl. byxor; fe. *hos,* calcaneum, *hosa,* f. caliga; deraf tillnamnet för Vilhelm Eröfrarens son Robert *Courthose* (brevis ocrea); e. *hose,* strumpa; byxor; *hosen,* pl. strumpor; *hosier,* m. strumpväfvare; strumphandlare; d. d. *hose* (pl. *hoser*), f. strumpa; n. *hosa,* f. id.; ns. *hose,* f. (Richey, 89. B. W. B. 2, 601); nfris. *hose, husse,* f. (Outz., 117); frans. *chausse,* f.; holl. *kous,* f. id.; fin. *housu* (pl. *-sut*), byxor; cy. *hosan,* strumpa; gael. *osan,* id. Hóse-band, n. strumpband. Vg.,vl. *Hóse-bånn, hosse-bån,* Sk.; *häusä-band,* id. G. N. *hoseband;* d. d. *hosebång;* ns. *hasenband* (B. W. B. 2, 602); holl. *kousenband,* id.

Hóse-förföta, *hose-förföda* (ipf. *-e*), v. a. för-fota (strumpor). "Förföde hosser", id. Sk.

Hóse-föte, n. nedre delen af en strumpa. Sm. D. *hosefod.*

Hóose-kona, *hosse-kóna,* f. 1) qvinna, som för betalning stickar strumpor. Sk. (Ing.,Skytts h.). D. d. *hosekone;* 2) qvinna, som ej kan göra annat än stikka strumpor; föraktligt. "Dä ä bórsten en hossekóna". Sk. (Skytts h.).

Hóse-läst, m. strumpsock, strumpfot. Dls. (V. Ed.). N. *hoseläst.*

Hóse-skaft, n. strumpskaft. S. Sk. D. d. *hoseskaft.*Hóse-sókk, m. strumpsock. Sk., bl. D. d. *hosesokk;* ns. *hasen-sökken,* m. pl. (Richey, 89).

Hóse-speda (pl. *-der*), f. strumpsticka. S. Sk. S. *Speda.*

Hósse-stómme, n. strumpskaft. S. Sk.

Hóse-töj, *hosse-töj,* n. ullgarn till strumpor. Sk. (Oxie, Onsjö). *Sukk-spunå,* m. id. Dl. (Mora). HOSK 1, adj. vacker. Sk. (enl. Ihre, DL., s. 73; nu troligen föråldr.). Fn. *hoskr, horskr,* adj. a) klok, vis, behjertad; b) vacker, täck: "en horska mær", en täck mö. Hávam. 96; "it horska man", en vacker flicka. Håvam. 102.

HOSK 2, s. *haska.*

HOT 1, n. stör-par, ett par af de i jorden nedstötta gärdslestakarne. "Hur mång hot ä gärdsgården?" Ög. (Memmings, Lysings h.). En famn är vanligen mellan hvarje *hot.* "Ja har hägnat 50 gärsgåra-hot", d. ä. 50 famnar. Sm. *Höt,* n. id. Kl. Monne *hot, höt* ursprungligen hetat *hvot, hvöt,* af fn. *hvetja,* v. a. hvässa? jfr fn. *hvatr,* adj. hwass. I så fall vore grundbetydelsen en hvässad, spetsig stör. Jfr fn. *hvöt,* f. incitamentum, incitatio, *hvötuðr, hvotaðr,* m. qui pungit, transfodit. Hota, *höta,* v. a. 1 med järnstång göra hål i jorden för störar till gärdesgårdar, "Hota gärsgål". Ög. *Hutta,* 1) v. a. a) id. Sm.,kl., hl.; b) stöta ofta. "Hutta te", gifva en stöt. "Hutta in", sticka in. Ög.,sm.; c) ljustra (efter ål eller annan fisk) genom en isvak. "Hutta fisk". "Påta fisk", id. Bl.; 2) v. n. röra sig upp och ned. Sm.

Hutt, m. stöt, litet slag, lindrig skuffning. Bl. *Hytt,* m. o. n. 1) id. "Gör te en liten hytt!" säges om något, som obetydligt bör flyttas eller sättas i rörelse; 2) liten hjelp, liten handräckning. "Hjelp mej ett lite hytt!" Sdm. (Ärila s:n).

Huttning, f. ett sätt att hugga fisk (t. ex. abborrar och ål) genom isvak. Bl. HOT 2, n. 1) sjukdom af pleuresisk natur; merendels hos boskapen. Hs. (Bj.); 2) skärf eller magsjuka. *Hog-bett,* n. id. Mp. *Houg-bett,* n. id. Jtl. N. *hugbit, haubet,* n. id.

HOTT, *hodd,* m. liten hopkrympt menniska. "Den lille hodden". S.Sk.

HOTTER, m. hin onde. Sk. (Grefvie i Ox. h.).

HOV, n. vett, förstånd, måtta. Riksspr. Fsv. *hof,* n. måtta, sedighet; af fn. *hæfa,* höfvas, passa sig; n. *hov,* n. måtta. Frå-hóv, adj. slösande, frikostig. Vb.

Hovli(g)a, adv. skäligen, tämligen, försvarligt. "Hovlia bra". Vg.,ög. *Holia, holians,* Hl.; *holia, holians, holiens,* Sk.; *holia,* id. Bl., sm. D. d. *houle, houele.* Måhända dock af fn. *hoglega,* adv. måttligt.

Hov-löst, adv. ofantligt. Fl. (Öb.).

Hov-nätt, adj. som tager måttligt för sig (af mat och dryck). "Han ä så hovnätt i sin kóst")(*tunghållen.* Sk. (Ox.).

Hovsam, adj. fintlig)(*o-hovsam.* Mp. Fsv. *hofsambr, hofsamr,* återhållsam, sedig. VGL. Kg. St. 57; fn. *hófsamr,* måttlig.

Hoväs (ipf. o. sup. *-ä*), v. d. förstå, märka, beräkna ungefär, förstå huru något ungefär bör vara, göras, se ut eller innehålla i mått och vigt. JtL "Hoväs mått sóm ligg ti pótte däna", gissa, beräkna ungefär huru mycket den der flaskan rymmer. Vb.

Mag-hov, n. måttlighet i förtäring af mat Sdm.

U-hovlen, adj. omåttlig. Hs. (Db., Bj.). Fn. *óhóflegr,* id.

U-hovli, adv. utan hof, alltför mycket Hs (Db.). HOV, *hovbära, hoven,* s. *häva.*

HOVE, n. def. eg. hofgården, herregården; i talesättet: ”gå te hove (el. hoa)”, gå till hofgården; göra hofveriarbete. Sk.,hl. Fsv. *hof,* n. a) furstligt hof. S.F.S. 4, 19. Didr. af B. 125, 126. Kg. St. 151; b) rådsamling. Alex. M. 3821; c) tornering. Rimkr. s. 82; d) gästabud, högtid. S.F.S. 5, 98; 6, 236; deraf *hofman,* m. a) hofman. Biærk. R.; b) ryttare, stridsman, som tjenar till häst och

i full rustning. S.S. 2, 76. St. Rimkr. 79, 96. *hofmæstare, hoffmæstare,* m. a) höfding för hofmännen, anförare för rytteriet; b) hofmästare. Cod. A. 49, f. 127 v.; *hofmæstarinna* (*hoffmesterinna*), f. hofmästarinna. S.S. 3, 206; *hofmæsterska,* f. id. S.S. 3, 206; *hofva,* v. n. fira en fest, kalasa. Alex. M. St. Rimkr. s. 18; *hofvander,* adj. praktfull. Sv. Järt. Post. s. 59; *hofvare,* m. hofman. L. c. s. 59. St. Rimkr. s. 61; *hofvasin, hofvasinne,* n. hird, hoffolk. Skaft. v. 3104. S.F.S. 5, 13; *hofvera,* v. n. pråla, ståta. St. Rimkr. 210; *hofveran,* f. prål, ståt. Spec. Virg. s. 185; *hofverk* (*hoffwærk*), n. ridderliga öfningar, idrotter. S.S. 2, 22, 24. S.F.S. 5, 87. St. Rimkr. s. 149, 162, 190; fn. *hóf,* n. a) hus; b) tempel. Monne roten ej är fn. *hefja* (*hof, hafit*), tollere? Hoa el. *hova,* v. n. 1 göra dagsverke på någon herregård. Sk.

Hoa-bonde (pl. *hoa-bönder*), m. hofveribonde, bonde som utgör dagsverke till herregården. Sk.,hl. D. *hovbonde.*

Hoa-dags-verke, n. dagsverke vid herregården. Sk.

Hoa-goss, n. hofveri-gods. Sk. (Lugg.).

Hoa-hie (pl. *-n*), n. dålig hydda, som bebos af hofveribonde. Sk. (Lugg.).

Ho-gård, m. herregård, der frälsebönder förrätta dagsverken. Sk., hl. Fsv. *hofgardher* (*hoffgordh*), m.; fn. *hófgardr,* m. slott, borg; fd. *hoffgaard,* m. herregård; d. *hovgård.*

Honing, f. hofveri. Sk. D. *hovning.*

Hov-riddare, m. brudsven. Sdm.,bhl.,vg.,hl. *Hovrättare,* m. id. Sdm. Fsv. *hofriddare,* m. riddare vid ett furstligt hof. S.S. 1, 104. Spec. Virg. s. 121. HO(V)EGÄR, *hoekolls, hoetag, hordes, hovustärk, hovusvag,* m. fl, sammans.; s. *häva.*

HOVEL, *hovil, hovoll,* s. *hobal.*

HOVIG, adj. stenbunden; om mark. Kl. (Stranda). Hóf-jord, f. stenbunden mark. Kl. (Stranda). HOVVÄ, *huvvä!* interj. hu! Vb. *Hua! huga!* id. Mp.

HU, s. *ho, hu.*

HUD, f. hud: cutis. Riksspr. Fsv. *huþ;* fn. *húđ;* fht. *hût;* fe. *hyd;* e. *hide;* lat. *cut-is,* Jfr fe. *hydan,* v. a. betäcka. Deraf Hud-dragare, m. hudafdragare, nattman. Vg.,nk.

Hu(d)-flängare, m. i. q. *huddragare.* Sm.

Hya sej, v. r. 1 hudas; om sår. Bl.

Hyd’, v. a. taga skinnet från späcket på en sjel. Fl. (Qv.). *Hyda,* v. a. afdraga huden utan att göra någon öppning på densamma. Ul. *Hy, hya,* v, a. 1) flå af huden. Hs,; 2) slå (barn)

med ris. Vb.,vl. *Hya,* id. Åm. *Höida,* v. a. 1 taga huden af, flå (en ”kut”, sjel). F. *Häuda,* v. a. ge barn ris. *Häuda an fule,* eg. taga huden af en fåle; taga *tjänen* (kanttåget på ett fisknät) af ett gammalt fiskegarn. S. G. (Vamblingbo). *Hyda av,* v. a. (med qvast, borste eller vift) i hast afrödja smuts och orenlighet från ett föremål. ”Hyda å dambe å råskje (läs: råstje) å jakkon”. Fl. (Ingo). Fn. *hýda,* v. a. a) taga huden af; b) slå (barn) med ris.

Hydan-kniv, m. en stor något krokig knif att dermed taga skinnet från specket på sjelhundar. Fl. (Qv.). HU(G), m. håg, minne. ”Komma i hu. Sk., bl. Fsv. *huger, hugher, hogher, hughi,* m. håg, sinne. Iw. 196. Kg. St. s. 47. S.S. 1, 11. S.F.S. 6, 91. Spec. Virg. s. 293. Rimkr. s. 124;

deraf *hugmod, hogmod* (*hoffmod, homod*), n. a) tapperhet. S.F.S. 5, 105, 106; b) förolämpning, oförrätt. Didr. af B. 298; *hughmodogher,* adj. högmodig. Sv. Järt. P.; *hugmoder,* adj. id. Didr. af B. 169; *hugmöda,* f. högmod. Kg. St. 93, 94; *hoghamodh,* n. id. Iw. 458; *högmödogur,* adj. högmodig. Kg. St. 43; *hugna,* v. a. hugna. S.S. 1, 14; *hugnare,* m. hugsvalare. Sv. Pr. K. f. 53. Cod. A. 27, f. 181; *hugnaþer, hugnadher,* m. hugnad. S.F.S. 4, 1, 17. S.S. 1, 2; *hughneliker,* adj. hugnelig. S.S. 1, 32; 2, 13. Horol. f. 45; *hughro,* f. sinnesro. S.F.S. 4, 347; *hughrædde,* f. fruktan. S.S. 1, 121. Kg. St. 197; *hughrædder,* adj. rädd. S.S. 1, 143, 150; *hughranna,* f. sinnesbeskaffenhet, lynne. S.F.S. 6, 144; *hugskot* (*hogxskot*), n. hugskott, ingifvelse. S.S. 2, 85; *hugstor,* adj. högsint, högmodig. VGL. Cod. A. 27, f. 65 v.; *hugsvala,* v. a. consolari. S.S. 2, 10, 18; *hugsvalan* (*hogxsvalan*), f. consolatio. S.S. 2, 86; *hugsvalidse* (*hogxsvalilse*), f. id. S.S. 2, 86; *hugsvalivska* (*hogxsvalivska*), f. hugsvalerska, tröstarinna. S.S. 2, 19; *hugsvaloger,* adj. tröstelig, vederqvickande för sinnet. Horol. f. 9 v.: ”hugsvaloga nærvarilse”; fn. *hugr,* m. sinne; fht. *hugi, hugu,* m. håg, sinne, förstånd; *hogazjan,* tänka; mht. *höge,* a) sinne, tänkande ande; b) erinring (Ben. 1, 726); fsax. *hugi;* fe. *hyge, hige;* holl. *heug,* m. sinne; d. *hu,* m. håg, sinne; moes. *hugs,* m. sinne, förstånd. Grimm (gr. 3, 50) antager ett förloradt starkt moes. verb *hiuhan, háuh, haúhun,* upphöja, upplyfta: attollere. Jfr moes. *háuhs,* adj. hög; fn. *haugr,* m. hög, upphöjdt ställe på marken, *hárr* (*há, hátt*), adj. hög, högt. För-hua sej, v. r. 1 grufva sig, föreställa sig något såsom mycket svårt, rädas att göra något. Sk.

För-huelig, adj. rädd för att arbeta; som drager sig undan för arbete eller att gifva sig ut i ruskigt väder. ”Dä ä en förhuelig påg, tös. En förhuelig menniska ä mied sämre än en lad”. Sk. (Ox., Ing., Frosta),

Higga, v. n. draga till minnes, betänka. ”Ja higgade (el. higgde) me inte”. Sm. *Hóga,* v. n. minnas. Bhl.,dls.; *huga.* Bl. Fn. *huga,* tänka, betänka; fht. *hugjan,* id.; mht. *högen,* tänka; *gehügen,* tänka, erinra sig; fd. *huge,* tänka, mena (Jydske Lov); d. d. *houe,* id. (Mlb., DL. 219); nfris. *huwggje,* tänka, erinra sig, (Outz., 132); ns. *högen,* erinra sig (B. W. B. 2, 643); holl. *heugen,* v. imp. tänka, erinra sig; moes. *hugjan,* tänka, mena, tro.

Hógas, v. d. 1) trifvas, vara trygg. ”Han hógas inte på den orten”. Hs.,mp.; 2) icke vara mörkrädd. Mp.; 3) längta efter, tycka om, hafva lust till, gerna vilja hafva. Jtl. *Hógäs* (ipf. *-ä*). ”Hógas du gå dill stadom?” har du lust att gå till staden? Vb.,nb. *Hógas* (ipf. *-t*), id. ”Hógas jät”, hafva begär efter att äta. Fl. (Öb.).

Hóg-biten, adj. 1) som har ondt i hågen; 2) ångerköpt. Hs. (enl. Ihre, DL. s. 73).

Hóglig, adj, behaglig, angenäm, efter håg och tycke. ”Hä jär mäg int hógligt”. Vb. Fn. *hógligr,* adj. beqväm, tjenlig; *hógligt,* adj. n. lätt; *hógr,* adj. mild, behaglig, hvilket är samma ord som fn. *hægr, högr,* adj. beqväm.

Hógsa, *hugsa,* v. n. 1 erinra, komma i håg, tänka efter. Ög.,vg.,bhl.,dl.,g. *Ugsa,* Dl.; *hógsa, huska, hoska, housa, houa,* Hl.; *hussa, husa, huska,* id. Sk.; *hógs* (ipf. och sup. *-a*), a) gifva akt på; b) ämna, ärna; c) komman i håg. Fl. (Öb.); *hugsa se,* påminna sig. Sm. *Hógsä sej,* hafva lust till, vara hågad. ”Ja hógsär mej te gå ut å skjötta e stunn”. Nk. (Qvistbro). Fsv. *hugsa, huxa, hoxa,* v. a. tänka. VGL. Fr. af N. 495. Flor. 153. Kg. St. 13, 32; *huxan,* f. begrundande, eftertanke. VGL. S.S. 2, 83. Sv. Pr. K. f. 19 v.; *huxilse, hoxilse,* f. id. S.S. 1, 13, 26. Sv. Pr. K. f. 101; fn. *hugsa,* tänka, öfverväga; d. *huske,* komma i håg; d. d. *huse, håvse;* n. *hugsa.*

Hóg-ränna, v. n. 2 hafva i tankarna. Dls.

Hógsen, adj. hugfälld. Vb.

Hógsnas, v. d. 1 längta, hafva hela sitt sinne, sin håg vänd åt något.

Hóg-stólen, adj. modlös och svag (genom förment förtrollning); om kreatur. Hs. (Bj., Db.). N. *hugstolen.*

Hugsan, f. minne, eftertanke. Sm. Fsv. *huxan,* f. begrundande, eftertanke. VGL. S.S. 2, 83. Sv. Pr. K. f. 19 v.; *huxilse, hoxilse,* f. id. S.S. 1, 13, 26. Sv. Pr. K. f. 101; fn. *hugsan,* f. id.

Hugsen, adj. minnesgod. Öl. N. *hugsen,* id.; d. d. *houen,* id.

Hugs-laus, adj. minneslös, slösint. G.

Hu-kómmelig, adj. minnesgod. ”Dä ä en h. tös”. Sk. (Ox.). *Hukömlig* (hårdt k), id. Bl. *Hukómmen,* adj. id. Sk. (Ox., N. Åsbo, Vemm.). D. d. *hitkommen.*

Hygd’, v. n. 1 börja förstå; om små barn. Jtl.

Hygga sej, v. r. 1 1) blifva hygglig, förbättras; blifva ordentligare i sitt lefnadssätt. Nk.,sk. *Högga se,* visa sig hygglig. Vg. 2) kläda sig med omsorg. Sk.

Hygge, *hyje,* n. förstånd, begrepp om en sak. ”Han har gódt hygge”. Hs. *Hygga,* f. id. ”Han har ingen hygga”. Fl, (Ingo). Fsv. *hyggia,* f. sinne: animus. UL. VGL.; fn. *hyggja,* f.; n. *hyggje,* n. a) sans, medvetande; b) uppmärksamhet; nfris. *huwggenis,* minne, åtanka (Outz., 132); fd. *hygælse, hyggæls,* sinne (Harpestreng, Lægeb. 1, 51; Stenb. 1).

Hyggja, v. a. och n. 1 1) gynna, vara hygglig mot folk, vara öm om någon. *Higgja.* Hs. (Db.). *Hygga sej óm,* vårda sig om. Ög.; 2) roa. ”Sätt er ner óm ni hyggs”. ”Hyggja bar”, roa barn (så att de ej gråta). Hs. (Db.). *Hyygg* (ipf. *-ä*), v. a. 1) omhulda, omvårda; 2) sluta sig till, hålla sig till någon, hysa förtroende för. ”Hon hyggä säg dill ’óm”, hon höll sig till, hade förtroende för honom. Vb. *Hyggja sä* (el.*hygga sej*). Ul.ög.,sm. *Hyggä sä ti nan,* id. Mp.; 3) lugna, trygga; medelst god behandling göra (ett husdjur) tryggt, att det trifs väl. ”Hygg en häst, hund, ko”, d. ä. genom sin behandling förekomma att djuret trår efter förre egaren och rymmer; laga så att det trifs i det nya hemmet. ”Lagålspiga ha hyggä kon, sä a ha vadti sä trevän å äskjän”, ladugårdspigan har omhuldat kon, så att hon trifs väl och är tam och vänlig. Vb. *Hyggäs vid,* hafva längtan efter någon. Mp. N. *hyggja,* v. a. hålla af, tycka om; *hyggja seg,* glädja sig af något, befinna sig väl; *hyggje,* n. glädje, välbefinnande; fn. *hyggja til e-s,* animum convertere ad aliquid; ns. *högen,* v. a. glädja; *sich högen,* förnöja, roa sig (Richey, 96).

Kómm-i-hu, n. minne. S.Sk. HUGSTER, s. *hagga.*

HUKA, v. n. 1 1) böja sig ned och sitta på huk. Riksspr. *Hue,* id. S. Sk. Fn. *húka;* n. *huka, hukje;* d. *huge;* ns. *hûk’n;* nfris. *hûk,* id. (Outz., 133); nassau *hokken,* id. (Kehrein 1, 109): 2) aftaga; om månen. ”Månen hukar”. Bhl. (Elfs.). Huken, adj. hopkrumpen, nedlutad. Nk.

Huk-ryggi(g); adj puckelryggig. Vb.

Hurukes, adj. som sitter krokig, med nedböjd och lutande kropp. Vg.,ög. HUKK, m. mindre landtudde. Bl. m. fl. *Häuk,* m. hög i hafvet utskjutande landtudde. G. D. *huk,* m. hörn, vinkel; ns. *huuk,* m. vinkel, hörn (B. W. B. 2, 655. Richey, 99); holl. *hoek,* m. a) vinkel, hörn; b) landtudde.

HUKKRA, s. *huttra.*

HUKKÄL, *hökkäl* (ipf. *-klä*), v. n. vara tafatt. Vb.

HULA, *hula sej av, hulker,* s. *häla* 1.

HULL, *hullelet, hullerät, hullung,* s. *hallda.*

HULLD, n. hull. G. Fsv. *hold, huld, holl,* n. a) hull, kött. VGL. S.F.S. 6, 98; b) kropp. Alex. M.; fn. *hold;* fe. *hold;* d. *huld;* af fn. *hylja,* v. a. hölja, betäcka. Jfr *häla* 1. Hullsjå, adj. mager; som lätt afmagrar; om hästar och andra djur, som ej tåla stor ansträngning förrän de afmagra. Vb. (Löfånger, Nysätra). *Hullstjel,* adj. som ej blir fet; om hästar. Hs. (Db.).

Hull-stark, adj. stark till hullet; om kreatur, som i det längsta bibehålla sitt hull, sin fetma. Vb.

Hull-åt, n. hudlöshet i munnen. Vb. HULD, adj. välvillig, bevågen. Riksspr. *Hull,* adj. 1) som har god vård om. ”Hull om båna; hull om kräka”; 2) hushållsaktig och sparsam. ”Hull om sitt; hull om styvern”. Vb. Fsv. *hulder, holder,* adj. a) huld, trogen. Alex. M. 2756. S.S. 2, 23; b) trogen; fn. *hollr,* id.; fht., fe. *hold;* moes. *hulþs.* Ordet är troligen befryndadt med *häla* 1. Deraf Hulla, v. a. 1 omhulda, vara god emot, vara mån om. ”Hulla någon. Hulla óm någon”. Kl. Fn. *holla,* v. a. gynna, hjelpa; fsv. *hylla,* v. a. a) göra huld. VGL.; b) hylla. St. Rimkr. s. 97; c) omhulda, vårda. S.F.S. 7, 270; fht. *huldjan;* mht. *hulden.*

Hylla, *hölla,* v. a. 2 omhulda, vårda. Hl. *Hyll* (ipf. o. sup. *-a*), v. a. id. ”Hyll båna”, sköta barn; 2) förvara, lägga i förvar. Fl. (GK., K., P.). *Hyllas, hyllas vid,* tala vänligt vid någon, vara vänlig mot. *Hillas ve,* v. d. 1 id. Hs. (Db.).

Hylla sig, v. r. 1 berga sig, sköta sig. ”Han hyllar sig bra”. Hl. (Ljungby).

Hyllest, f. ynnest. G. *Hylleste,* n. vård, omhuldnad, tillflygt. ”Han har sitt hylleste hos mig”. Hl. Fsv. *hyllest, hyllist,* f. välvilja, huldhet. Hl. S.S. 3, 10, 24. S.F.S. 7, 260. Tref. tidh. f. 154; *hyllæ, hylle,* f. vänskap, välvilja. Alex. M. v. 3211; fn. *hylli,* f. huldhet, ynnest; *hollusta,* f. trohet; n. *hyllest,* f. gunst, välvilja; fht. *huldî,* f.; mht. *hulde,* f.; gl. d. *hyldest,* f. id. (Vedels Saxo, 232); d. d. *hyllest,* ”tilhold, husly”; moes. *halþei,* f. välvilja. Hyllär (ipf. *hyllrä*), v. a. 1) smickra, tala vackert med barn eller ömtåliga personer för att förmå dem till hvad man vill. ”Han hyllrä vä’óm, dilliss han fekk hä ’an villt”, han ställde sig väl in hos honom, till dess han fick det han åstundade, (vann sin afsigt); 2) smeka och fara vackert med kreatur. Vb.

HöLäs (ipf. *-ä*), v. d. skryta af, öfver; berömma. Då verbet brukas transitivt tillägges præp. *a.* "Höläs a 'óm", berömma honom, skryta med honom. ”Han höläs int å martnän”, han rosar ej marknaden. Vb. (Löfånger, Nysätra m. fl. socknar i N. Vb.).

O-hull, adj. 1) ovårdsam, bristande i omvårdnad. ”Ohull vä båna”, som vanvårdar barnen. ”Han jär ohull vä allt hä’n hav"; 2) slösaktig. ”Han jär int an ohull vä päninga. O-hull vä Gu(d)slånä. Ohull vä bränvinä”, d. ä. super gerna bränvin. Vb.

O-hylld, adj. illa försedd. "Huset ä ohylldt". Hl. (Ljungby). HULT, *holt,* n. 1) skogsbacke, skogslund, skogsdunge. Riksspr.; 2) hög framspringande backe. Vb. Fsv. *hult, holt,* n. skogslund, liten skog. GL.; fn. *holt,* n. a) kulle (omgifven af skog); b) skog; n. *holt,* n. skogslund; d. *holt;* e. *holt,* id.; fht. *holz,* n. skog, skogslund. Jfr lat. *salt-us,* m. id. S. *holt.* Boka-hult, n. boklund. Sm.

Hólte-blomma, f. Cornus suecica. Götaland. *Svinbär,* n. id. Vb. *Skrubbär,* n. id. Bhl. Wahlenb., Fl. Sv.

Hólte-mjälla, f. Melampyrum pratense. Dl. *Nykkel-gräs,* n. Vl. Jfr *oragräs.*

Hulta, v. a. jaga. ”Hulta en lo”. Ul. (Rosl., enl. Ihre). Ordet är nu troligen föråldradt. HULT OM BULT, adv. huller om buller, sammanblandadt, förvirradt. Sdm., vg. *Humbl óm drumbl,* Dl. (Elfd.); *hummel um drummel,* Sdm., nk.; *dumbl um rumbl, rumbl um dumbl,* id. Dl. (Våmh.). Nht. *holter polter;* ns. *hulter pulter* (Richey, 100); *hulter de bulter* (B. W. B. 2, 669); e. *hurly burly,* id.

HUM, m. misstanke, dunkelt begrepp, otydlig föreställning, ungefärlig, men oviss kunskap om något. Riksspr. I munarterna är ordet stundom neutrum. ”På ett hum el. på en hum”, på måfå, på försök. ”Göra nået på ett hum el. på en hum”. Sm. *Hymt,* m. id. Ul. (Rosl.), g. (F.). *Hammel,* m. id. Mp. (Häfverö). Fsv. *humi,* m. dunkelt begrepp, misstanke; deraf *huma mal,* n. mål som grundar sig på osäker misstanka. ÖGL.; fn. *húm,* n. mörkning; fn. *humótt,* f. oviss kosa. Om stamordet är anfördt vid härledningen af *hamm.* Humma, v. n. 1 misstänka, gissa, tala i tysthet om något. Sm. (Östbo), kl.,vg. *Humma sej te,* id. Sm. (Kronobergs h.).

Hummas, v. d. 1 få hum om, lösligen misstänka, gissa. Sm. *Håma efter,* v. a. 1 skaffa sig hum om något. Hs. HUMLEKóPPA (pl. *-por*), f. humleknopp. Vg., sdm.

HUMLIG, adj. ovig. Fl. (Öb.). *Humlet,* adj. ovig, som har svårt att gå eller taga med händerna. *Fumlet,* adj. id. Sm. Jfr *hum, håm,* s. 239.

HUMMA, v. n. 1 säga *hum.* Bl.

HUMMEL-RÅKKSNA, s. *ressma.*

HUMP 1, m. ett stycke (jord, skog, äng). *Skogs-hump, ängs-hump.* Sdm.,ög. (Gullbergs, Ydre h.). *Hubbe, håbbe,* m. ett stycke skog, skogsbit. Kl. Fsv. *humper,* m. urfjell, ett från en bys öfriga egor skildt jordstycke. ÖGL.; holl. *homp,* f. ett stort, tjockt stycke (kött, bröd, o. s. v.); nht. *hump,* m. id. Jfr *håp* 2. Humpla, v. a. 1 afstycka, skära (bröd) i oregelbundna större stycken. Bl. (Gemshög). Gl. holl. *hompen,* v. a. abscindere partes extremas (Dief. 2, 530).

Humpling, m. stort och tjockt stycke. *Bröd-humpling, ved-humpling.* Sm.,kl.,bl. *Hómpling,* id. ”Sikken en hómpling bröd”. *Brödhómpling,* Sk., hl. *Hompel,* m. id. Sk. (Ox., Onsjö);

hympling, m. id. Kl.

Hympel, m. pojke, icke fullvuxen. Sdm. HUMP 2, m. fållbänk. G.

HUMPÄ, v. n. 1 rida dåligt, skumpa. G. *Hómpa,* id. S. Sk. D. *humpe,* v. n. gå besvärligt, med haltande steg; nht. *humpeln.* Hump, *ump,* n. smågalopp, stampande; skutt, språng. S. G. HUND, m. hund. Riksspr. I Sk. uttalas det *hong* (med djupt utdraget o-ljud). Fsv. *hunder,* m. id. LL.; deraf *hunda-hvælper,* m. hundhvalp. Sv. Pr. L. XX, s. 279; *hund bit, hunds bit,* n. hundbett. GL.; *hyndsima,* f. hynda. ÖGL.; fn. *hundr,* m. hund; fht., mht. *hunt;* nht., fsax., fe., ns., ffris. *hund;* e. *hound;* moes. *hunds;* lat. *canis;* it. *cane;* frans. *chien;* ffrans. *kiens;* alban. *κέν;* gr. *κύων* (gen. *κυνός*); lit. *szu* (gen. *szuns*); lett. *suns;* skr. *svâ* (gen. *sunas*); zend. *spâ* (acc. *spânem*); ir. *cu* (gen. *con*); cy. *ki.* Grimm har velat härleda *hund* (canis = qui capit feras) af moes. *hinþan* (*hanþ, hunþun, hunþans*), v. a. tillfångataga, men ehuru lockande denna härledning än är, heldst hon synes vinna stöd af fe. *huntian,* v. a. jaga: venari; e. *to hunt,* id.; fe.

huntere, m. jägare; e. *hunter,* id., så antyda de ofvan anförda formerna af det vidt utbredda djurnamnet en annan rot. Froe-hund, *froare-höng,* m. eg. frue-hund; knähund. Sk. (Ox.).

Gå**L**a-hunn, m. hund som löper från gård till gård. Hs. (Db.).

Honga-gröbba, *hunna-grebba,* f. padd-unge. Sk. (Ing., Frosta).

Honna-röv, m. eg. hundrumpa; så kallas ett slags kortspel. "Lilla, långa honna-röven". Sk. (Onsjö).

Hunda, f. hynda. Fl. (Ingo). Mht. *hundinne,* f.; nht. *hündin,* f. id.

Hunda-gädda, f. Gasterosteus. N. hl.

Hunda-mat, m. gemen och otäck menniska. Fl. (Nl.).

Hundan, lindrig ed. Kl.,hl.,sk.,bl. *Hunndingen,* Ög.; *hunningen, hunna,* Sdm.; *hunn, hunnar,* Nk.; *hunna,* Vg.,ög.; *hundrik,* Sk.; *hunnanskin,* Vg.; *hunnsingen,* id. Vm.,nk.,kl.,bl. Anm. *Hunndingen, hunnsingen, hunnanskin* äro deminutiver.

Hunda-tand, m. Coronopus depressa. Enl. Wahlenb., FI. Suec.

Hunda-teja, f. Chrysanthemum leucanthemum. N. hl. Jfr fsv. *hvita-tighæ,* kamomillblomma; dl. *hvite-teya,* f.; dls. *hvite-tega,* f. Anthemis cotula (Runa 1845, s. 14).

Hund-fatt, adj. 1) skamlös, oförskämd, lik en hund; ofantlig; 2) adv. oförskämdt, orimligt, högligen, svårt. Allm.

Hund-fu**L**, adj. oförskämd i tilltag. Sdm.

Hund-fötter, pl. Hieracium dubium. Vl. Wahlenb., Fl. Sv.

Hundsk, adj. skamlös, oförskämd, stygg. Ög.——sk. Holl. *hondsch,* hundaktig; grof, orenlig, nedrig.

Hunna-bång, *honga-bång,* n. hundars skällande, oväsen af hundar. Sk. Fsv. *bang,* n. bång, buller. S.S. 1, 1; fn. *báng;* fd. *bangh, bongh,* id. (Mlb., Bib. Ov.).

Hunnsa, v. a. 1 gå illa åt någon; aga, hålla efter. "Hunnsa åt, ópp'en. Hunnsa te'n". Ul. (Rosl.), ög. (Ydre), bl.

Hunn·soning, f. sådan försoning eller vänskaps återställande, som är lik hundarnes, d. ä. icke länge varar. Vg. Fsv. *sona,* v. a. försona; *sona,* f. försoning. S.F.S. 3, 1 h. S. *sona.* HUNE, i talesätten: *göra hune på någon, driva hune,* göra stor skada, öfvervåld. Hl. (Hööks h.). Jfr fe. *hynan,* v. a. skada, förderfva; *hýnđ, hýnđe,* f. oförrätt, skymf, skada. S. *hyna.*

HUNGER-KVARN, f. ett don i luften, likasom af gående qvarnstenar hvilket tros föreboda dyrtid och hungersnöd. Ög.

HUNGER-TYTTER, f. pl. de första tröskljud, som höras om hösten. Ög.

HUNT Å (ipf. o. sup. *huntä å*), v. n. lomma af, springa bort; om björnar. Vb. (Bjursholm). Jfr fn. *húnn,* m. björnunge; n. *hun, hyn,* m. id.

HUPA, v. a. 1 ämna, föresätta sig utan att verkställa. G.

HUPPA, *huppleken, huppsam,* s. *hoppa.*

HURLA (pl. *-ler*), f. tio sädeskärfvar, som sammansättas i en rund hög på åkern. Råg och hvete sättas i *hurler,* men vårsäd i *travar.* Hl. D. d. *hurl, hörle,* f. klunga, tät samling, flock (Mlb., DL. 223, 242); e. dial. *hyle,* tolf sädeskärfvar. (Grose). Hurla, v. a. 1 sätta *hurler.* Hl. HURRA, v. imp. 1 1) snurra i kring, svänga i kring, hastigt kringvrida, hvirfla omkring. Sk.,hl., bl., m. fl.; 2) hvina, gifva ifrån sig ett hvinande ljud, såsom då något är försatt uti en häftig rörelse. "Dä går så dä hurrar ätter". Allm. "Ho spinner så dä hurrar ätter". Sdm.; 3) dona, bullra med ett skakande ljud. "Han slo dörren i, så dä hurra ve'et". Sk.,hl. m. fl. *Hurr* (ipf. *-ä*), v. a. vältra ned (timmer) utför en elfsbacke (hvarvid ett doft ljud uppkommer). Vb. *Hurrä i väg,* v. n. fara åstad med häftig fart. Mp. *Hurr,* v. a. utkasta (ankaret). Runö. *Hurr* (ipf. *hurrä*), v. n. åka kälkbacke. Vb. D. *hurre,* v. n. gifva ett surrande ljud; *hyrre,* v. a. svänga, snurra omkring; n. *hurra,* bullra, gifva ett doft ljud; e. *to hurry,* skynda hufvudstupa; fn. *hurra,* knarra, då man går fram på hårdt frusen snö eller jord; *hverfa,* v. n. snurra ikring, göra en plötslig

rörelse, i synnerhet ned en förändrad rigtning; fsv. *hverfa,* id. Alex. M.; mht. *hurren,* v. n. hastigt röra sig (Ben. 1, 734). Jfr *hvirra.* Hurr, m. 1) hastighet, åtföljd af ett knarrande eller doft ljud, såsom t. ex. när en timmerstock ramlar ned på underlagda spiror utför en elfbacke. Vb.; 2) kälkåkning. "Ta sä en

hurr i hurrabakken". Vb.,mp.; 3) talesätt: *hä gekk som en hurr,* det gick ganska fort. Vb., mp., m. fl.; *i ett hurr,* i hast. Nk. E. *hurry,* hast, brådska.

Hurra, f. 1) *kaffe-hurra,* f. kaffepanna; 2) *kärrng-hurra,* f. kärring, hustru; skämtsamt. Sdm.

Hurra-bakke, *hurr-bakke,* m. kälkbacke, backe, der man åker kälke. Mp.,vb.

Hurre-buss, m. 1) duglig karl. "En hurrebuss dill kar, dill arbait". Vb.; 2) välklädd, snygg dräng. "Dä ä en rikti hurrebuss", Sk. (Skytts h.); 3) lustig, tokrolig menniska, Sm.; 4) dugtig örfil. *Hurrenbuss,* m. id. Sk.,bl.

Hurrebussa-vind, m. hvirfvelvind. Hl. *Hurrabuss,* m. id. Vb.

Hurrel, m. hvirfvel, S. Sk. *Hurvel, -n,* m. 1) dugtig örfil. Vb.; 2) dugtig sup. Mp. Fn. *hvirfill,* m. hvirfvel.

Hurrel-vind, *hurrel-ving,* m. hvirfvelvind, hastigt susande vindkast, Sk. *Hurrevind,* m. Bl.; *hurrenvind,* m. id. Hl.; *vär-koka,* f. id. Nk. D. d. *hurrelvind.*

Hurring, m. dugtig örfil. Vm.

Hurrum-hej, m. lustig sväng, dans. "Gå mä en hurrumhej", gå som en dans; om raskt arbete. S. Sk.

Hurv, m. slarf, vårdslöshet (med bibegrepp af hastighet). "Dä går på en hurv". Hl. *Hurr,* m. id. "Dä gikk i en hurr", Sk.,bl., m. fl.

Hurva, v. n. 1 slurfva, göra något med vårdslös hastighet, göra något fort och vårdslöst. "Hurva te, åsta". Ög.,sm.,bl. "Dä hurvar å", man hjelper sig fram någorlunda. Ög.

Hurva, f. 1) oredig sammangyttring, oredig hop, myckenhet. Sm.,bl.; 2) litet stycke i sädesåkrar, som genom vårdslös såning eller gödning blifvit tätare eller frodigare bevuxet med säd. Ög. (Ydre).

Hurvig, adj. 1) vårdslös, slurfvig. Sm. *Hurrig.* Bl.;2) oredig. Sm.,bl. HURRVÄS (ipf. *-äsä*), v. d. darra rysa af köld; rusta på sig. Vb.,nb. Jfr *huttra, huska.*

HURUKES, s. *huka.*

HUS, n. 1) eg. hus: domus. Riksspr. *Häus,* n. hus; pl. *häusar,* fähusen. G. *'Åis,* n. hus. Dl. *Huset,* n. def. a) salsrummet, den stora stugan i en bondgård. Bl. (Bräkne, Östra h.), sk.; b) det inre rummet på ena sidan om förstugan, der kistorna förvaras. Sk. (Gärds h.); 2) afdelning, rum i en byggnad. A. "Hur många hus ä i söndra längan?" B. "Drängkammare, fårhus,

fähus, härbergshus, huggehus, tórvhus". Sk.,hl. Fsv. *hus,* n. a) hus: domus; b) stor och ansenlig byggnad, lofts-byggnad (till skilnad ifrån *stufva,* som blott hade ett enda stockverk). Didr. af B. 5; c) slott,

borg, fäste. Fr. af N. 479, 598. St. Rimkr. 10. Didr. af B. 349. Kg. St. 208; deraf *Bagæhus, Malmöhus, Örbyhus,* m. fl.; d) torn: *klokna hus,* n. klocktorn. VGL.; *husabyman* (*husu byman*), m. konungens fogde, som troligen bott på en konungens gård ((*husabyr*), men haft en annan och lägre befattning än konungens länsman. VML.; *husa legha,* f. hushyra. Biaerk. R. (== fn. *húsaleiga,* f. Bjorgvinar býjarskipun); *husalös,* adj. a) obebygd, utan hus. VGL.; b) husvill. S.F.S. 4, 267; *husarmber,* adj. husarm, husvill. S.S. 2, 175; *husa skiul,* n. gömställe i eller bakom ett hus. UL.; *husbrut,* n. uppbrytande af hus, inbrott. ÖGL. SML. (= fn. *húsbrot, húsbraut*); *husbondalös*, adj. utan husbonde, fe. Oluffz fe. s. 57; *husbonde,* m. a) bonde, jordegare; b) (gift) man (= fn. *húsbóndi,* husfader); *husfolk,* n. inhysesfolk. UL. (fn. *húsfolk,* n. tjenstefolk); *husfougte,* m. slottsfogde. St. Rimkr. 82; *husfru, husfrua, husfrugha, husfru,* f. husmoder, (bondes) hustru. UL. VML. St. Rimkr. 18, 19. S.F.S. 4, 1. Kg. St. 85; *hus-froya,* GL.; på gotl. runstenar *hus-fraua, hus-froia, husfroua, husfrou,* hustru (== fn. *húsfreyja,* f. fru; *húsfrú,* f. husmoder); *husfrudömi,* m. husmoders stånd, värdighet och rättigheter. UL.; *huskona,* f. a) trälinna. ÖGL.; b) träls hustru. VGL. (fn. *húskona,* f. husmoder); *huskunu barn,* n. barn, afladt med trälinna. ÖGL.; *huslykel,* m. husnyckel. HL.; *huslös,* adj. husvill. S.F.S. 4, 267; *hustru,* f. i. q. *husfru,* S.S. 1, 17. S.F.S. 7, 253. Spec. Virg. s. 136; *hus þiauþ,* n. husfolk, tjenstefolk. GL.; *hussætis folk, hussætu folk,* n. inhyses folk. UL.; *hussætu maþer, hussætis man,* m.

husman, inhyseshjon, som ej har del i byns egor. UL. ÖGL.; fn., fht., fsax., fe., ffris., moes. *hus;* nht. *haus;* holl. *huis;* e. *house;* ung. *ház,* hus. Husa, v. a. 1 1) bebygga, bygga (hus). Åland. *Huus* (ipf. *-ä*), id. Vb.; 2) hysa, härbergera. Sm., sk.,hl.,bl. *Huus,* id. Vb. Fsv. *husa,* v. a. a) bebygga, bygga hus; b) hysa, härbergera. UL. SML. ÖGL.; fn. *hýsa;* mht. *hûsen,* id.; fe. *hûsjan,* härbergera; ffris. *husa;* ns. *husen,* a) bo; b) härbergera (B. W. B. 2, 676); d. *huse,* hysa, härbergera.

Husa-ly, *hus-ly,* n. hemvist, uppehållsställe. Sk. (Gärds h.), bl. S. *ly.*

Husare (pl. def. *husarne*), m. husman, Sk.,hl.

Husa-vara, n. hemvist, bostad, härberge, uppehållsort. "Hu ska få husavara hos me, hon skall få vara i huset hos mig. Sm.,ög.*Husavara, husavära, husvära,* n. Vg.; *husavarelse,* f. Sk.; *husavarning,* m., *husvära,* n. Hl.; *husning,* f. id. Sm.

Husbergera, v. a. 1 härbergera, hysa. Nk.

Husbonde-håll, n. den afgift, som enligt vedertaget bruk innehafvare med lifstidsstädja af annexhemman ("prestbon(d)ahemman") betala till en ny kyrkoherde vid dennes tillträde till pastoratet, Sk. (Ing.). D. *husbondhåll.* Jfr Mlb., dansk ordb., s. 468.

Hus-mask, m. larv till natt-sländan (Phryganea rhombica), som vistas i vatten, der han bildat omkring sig ett litet hus eller fodral, sammansatt af små trästickor, säfbitar, hoplimmade sandkorn o. d. Med framkroppen utsträckt kryper masken omkring i vattnet på bottnen och fångar rof Allm.

Husning, f. litet hus, backstuga. Vg.

Hussa, f. huspiga. Bl.

Hus-tóft, f. hustomt; tomt, på hvilken ett hus är uppfördt. Sk. (Ox.). N. *hustuft;* d. *hustoft.*

Hustru-skålen, m. def. brudens (och brudgummens) skål. Vg.

Hus-vist, f. husrum, boningsrum. Vb.

In-åisäs, adv. inhyses. Dl.Häus-as, n. stort as; skällsord. G.

Häus-ryftä, n. kroppås. G.

Häus-vagn, m. öfvertäckt vagn. G. HUSKA, v. n. 1 rysa, känna rysningar. Hs. (Db., Ljusdal). *Huskäs* (ipf. *-ä*), v. d. rysa, afsky. Vb.,mp. Jfr kärnt. *husch'n,* imp. frysa (Lexer, 146); bay. *huscheln,* v. n. darra af köld (Schm. 2, 253). S. *huttra, hurrväs.* Huskug, adj. som börjar att känna köldrysningar. Hs. (Db., Bj.). *Huski,* adj. ohygglig, otreflig, ruskig, osnygg. Vb.,mp. *Huskut.* Jtl. HUSS, s. *hyss.*

HUSSA, v. n. o. a. 1) ropa, skrika. Hs.; 2) hetsa, reta. "Han hussade hundane på me". Sm. *Huss* (*-a, -a*), id. Fl. (GK., K., P.). N. *hussa,* v. a. skrämma eller jaga med stoj och rop; kärnt. *huss'n,* v. a. hetsa (Lexer, 146); bay. *hussen,* v. a. hetsa, reta: incitare (Schm. 2, 253), Jfr *hyss, huss.*

HUSSERT, s. *hyssert.*

HUT-FATT, *hut-full,* adj. hutlös, oförskämd. Ög.

HUTT, *hutta, huttare, huttning,* s. *höta.*

HUTTLA, v. n. o. a. (i richsspr.) 1) narra, bedraga ; 2) vara senfärdig och förtretlig. Allm. Kärnt. *hud'ln,* a) v. n. "übereilt und schlecht hundeln, arbeiten; b) v, a. einen schlecht behandeln" (Lexer, 145); e. *to hudde.* Huttel, n. gäckeri, bedrägeri; huttleri. Vg.,sm.

Huttlare, m. 1) bedräglig karl, som man ej kan lita på. Vg.,sm.,bl.; 2) långsam, senfärdig menniska. Vg. (Vartofta). HUTTRA, v. n. 1 darra af köld eller feber, hacka tänderna af köld. Vm.,nk.,ög.,kl.,bl. *Huttra, huddra,* Hl. (Värö); *huddra,* "huddra å frysa", Vg. (Vartofta); *hóddra, hödra, hódra, hódda,* id. "Stå å hodde", stå och frysa; säges om en som fryser och derföre kryper ihop. Sk. *Hukkra,* v. n. darra af köld. Hs.,mp. *Hukkär* (ipf. *hukkrä*), v. n. 1) darra af köld; 2) smågnägga, "homra"; om hästar. Vb.; 3) skratta i mjugg. Vb.,nb. Jfr *huttra, huska.* Swz. *hottern,* v. a. o. n. skaka, darra (Stalder 2, 57); ns. *hudern,* skakas af köld. (Schambach, 87); d. d. *huddre,* darra af köld eller feber. Hott, *hodd,* m. liten hopkrympt menniska. "Den lille hodden". S.Sk. Bör ordet hänföras hit? HUULA, v. n. klarna upp. Åland.

HUV, s. *häva.*

HV uttalas stundom såsom 1) *kw,* t. ex. *kwa,* pron. hvad. Fl. (Ingo); *kweit,* adj. hvit. Fl. (Ingo); *kwit,* id. Vl. (Elfd.); *kwar,* adj. hvar, hvarest. Fl. (Ingo); *kwaradra,* hvarandra (Österb.); *kwass,* adj. hvass. Vl. (Elfd.); *kvila,* v. n. hvila. Dagö. Wi.; *kwila,* f. hvila. Vl. (Elfd.); eller 2) såsom *gw,* t. ex. *gwass,* adj. hvass; *gwina,* v. n. hvina; *gwit,* adj. hvit. Hs. (Db.); *gwitt,* adj. n. hvitt. Åm.

(Stigsjö); *gwimsa,* v. n. bära något ovarligt, så att det sqvalpar ur; *gwólv,* n. hvalf. Hs. (Db.); *gwättja,* v. a. Hs. (Db.); *gwätt,* v. a. hvättja, hvässa. Vb.; *gwälla,* v. n. genljuda. Hs.; *gwann,* m. mullvad. Vb.

HVA? huru? "Hva gammal jär du? huru gammal är du? "Hva mikä jär dä?" G.Jfr *hvo.*

HVAA, f. fradge. "Ornen tuggar hvaa". Vg. (D.D.). Moes. *hvaþo,* f. skum: ***ἀφρός***. Luc. 9, 39; *hvaþjan,* skumma: ***ἀφρίζειν*** Marc. 9, 18, 20; fin. *wahto* (gen. *wahdon*); esthn. *wahto* (gen. *wahha), wat* (gen. *watto*), skum: spuma; finn. *wahtoan, wahtuan, wahdun,* v. n. skumma, fradga; esthn. *wahhutama,* id. Det är ganska märkligt att detta urgamla ord, som ursprungligen hetat *hvaþa* el. *hvadha,* hvarvid det aspirerade *d* bortfallit, ännu finnes qvar i våra landskapsmål. Inom hela den indo·europeiska stora språkstammen påträffas det eljest icke, såframt ej mht. *auzwademen,* utdunsta: evaporare (Vocab. a. 1419, anfördt af Schmeller 4, 22) kan anses vara härmed befryndadt. Af keltiskan hörer måhända hit gael. *cothar, cobhar, cuthar, cubhar, cothan, othan, uthan,* m. skum: spuma.

HVAIV el. *hväiv* (ipf. *-ä·* v. a. 1) svänga, vifta. "Han hväivä hattn högt ópp i värä. "Hväivä käppen kring hóvu"; 2) kasta, slänga. "Hväivä kull kalln midt å gólve", svängde, kastade

kull gubben midt på golfvet. "Han vadht så sinnt att "n hväivä glasä ti spisom", han blef så ond att han slängde glaset i spisen. Vb. Hveiv, f. 1) svängning; 2) vef, t. ex. sågvef. Vb. HVAKKA, v. n. 1 småskälla; om hvalpar. Hs. Fn. *hváa,* v. n. småskälla (Haid.). Jfr *hwäkja.*

HVARARUM, *i hvararumr,* adv. emellanåt, ibland. Nk.

HVARD, i talesättet: *gå i hvard* el. *i hvart;* om en såg, som skär i bugt i st. f. att göra rakt skår. Nk. Jfr fn. *hverfa* (*hvarf, horfit*), v. n. vända, vrida sig; *hverfr,* adj. sned, skef. Hvarkant, m. bugtad kant. Nk. HVARGES, adv. ingenstädes, hvarken hit eller dit. G. Fsv. *hvarghi, hvarghin,* adv. ingenstädes. S.S. 1, 69, 262. Didr. af B. 106. Alex. M. Sv. Järt. Post.; fn. *hwergi,* id. (af *hvar* och *gi,* nekande part.); fht. *hwergin, wergin,* id. (Graff 4, 1201).

HVARNA, *hvana,* adv. hvarifrån. "Hvarna wara ji?" hvarifrån är ni? "Hvarna kom ji?" Vb.

HVARS, *hvórs,* adv. hvarest. "Hvars jär du?" Vb. Fn. *hvars,* id. Völusp. 20.

HVARSKENDERÄ, adj. hvilkendera; ingendera. Vb.

HVAR-STANS, adv. nästan öfverallt. "Nået lite hvarstanns". Ög.

HVART-ÄTTER, adv. 1) efter hvartannat. Mp.,ög.; 2) allt eftersom. "Skatera äter opp bära, hvart ätter di blir mogna". Nk. "Hvartätter dóm kóm, ställdes dóm ópp". Vb.

HVARV, *hvarva,* s. *hvärva.*

HVARVEL, *hvarrvel,* m. trä-vred för en dörr. Vg. (Flundre). *Hval,* m. id. Vg. (Mark); *hvórel,* m. id. Sk. (Oxie, Skytts h.); *hvórel, hvar,* m. id. Sk. (N. Åsbo); *hval,* m. id. "Vri hvalen för dören". Sk. (Lugg.). Af fn. *hverfa* (*hvarf, horfit*), vända, vrida; d. d. *hvarre,* sno omkring; *hverre,* vända, vrida. Jfr fht. *hwerban,* reverti, torqueri, rotari; *hwarbjan,* volvere, rotare; fe. *hverfjan, hvearfjan,* volvere. S. *hvärva.*

HVASA, v. n. 1 dundra, susa. "Ja ska slå dej att dä ska hvasa i dej". Hs. (enl. L——m). *Gwasa,* v. imp. 1 id. "Jö slog'n, så he gwasa ti'n". Hs. (Db.).

HVASKE, conj. hvarken. Hl.,bl. *Hvasken,* Vl., vg.,ög.,nk.,sm.,g.,sk. (Villands h.), fi. (Pargas); *hvórskjen, hórskje,* Jtl.; *hvarske,* id. Vb. Fsv. *hwaske, hvatske* (*hwazske, huazka*), *hvacke*, id. S.S. 2, 267. Kg. St. 22. Sv. Pr. L. XX. s. 260

HVASSMA, v. n. 1 gifva ett skärrande eller gnisslande ljud, (såsom t. ex. då man kör ibland småsten). Der ä så möen strandmal på vägjarna, sä att dä hvassmar når man kör". Sk. (Ing.). Af sv. *hvass,* adj. acutns.

HVAT, *hvater, hvatt, bålhvat, morhvat,* s. *hvättja.*

HWEBBA (*hoebba,*) v. n. 1 gräla, vara otidig på någon. Hl. D. d. *hveppe,* v. n. skälla som små hundar; isl. *hveptsa,* anfalla med skällsord.

HVEILA, f. tid, stund; timme. G. Moes. *hveila,* f. tid, stund, timme: ***ὥρα, χρόνος, καιρός***; *hveilan,* upphöra: ***παύεσθαι*** Col. 1: 9; *avahveilan,* vederqvicka: ***ἀναπαύειν****; gahveilains,* f. ro, rast: ***ἄνεσις****,* fht. *hwîla, wîla,* f. stund, timme (Graff 4, 1224); mht., ns. *wîle;* fsax. *huîl, huîla;* fe. *hvîl, hvîle;* e. *while;* holl. *wijle, wijl;* nht. *weile,* f. tid, stund, ledighet, rast; (jfr fn. *huila;* v. n. hvila: quiescere; *hvild,* f. hvila, ro); pol. *chwila,* f. stund; böhm. *chwîle,* f. id.; skr. *velâ,* f. tid. S. *bil* 1, *hvila sej.*

HVEKA (ipf. *hvekä* v. n. vackla, svigta af och an, hit och dit. *Hvekkel* (ipf. *hvekklä*), v. n. id. Vb. Fn. *hvika,* v. n. a) vackla; b) darra af fruktan; *hvikan,* f. darrning, fruktan; *hvik,* n. vacklande, vikande undan; fe. *vægan,* v. n. vackla; d. *hvege,* vackla, vara ostadig. Hvekal, adj. som svigtar af och an. Vb. Fn. *hvikull,* adj. ostadig, flygtig: vagus, fluxus, inconstans.

Hvekal-lånnom, adj. a)svigtande, vacklande; b) obeslutsam, obestämd. Vb.

Hvikkel, m. vacklande, villrådig, opålitlig person. Vb. HVEL (ipf. *-ä*), v. a. rulla tillsamman, hoprulla. Nb.,vb.,mp. *Hvela,* id. Åm. *Hveell* (ipf. *hvellä*), 1) v. n. vända omkring, t. ex. vingarne i en väderqvarn, öfre qvarnstenens rörelse, hjulets kring sin axel; 2) v. a. hvälfva omkring, bringa något i en sådan rörelse. Vb. Jfr fht. *wellan* (ipf. *wal*), välta; lat. *volvere;* moes. *at-valvjan,* uppvälta: ***προςκυλίνδειν****, afvalvjan,* afvälta: ***ἀποκυλίνδειν****;* fe. *vealvian,* volvere, volutare. S. *hvälva.* Hvel, m. något hoprulladt, hopviket; hoprullad linnelapp el. linneskaf i ett sår att hämma blodet, eller det som sår rensas med. Nb., vb.,åm.,vm.,ul.

Hvell, f. hvirfvel. *Väder-hvell,* f. 1) väderhvirfvel; 2) ett slags på spetsen af en stång upprest väderhane, med vingar såsom på en väderqvarn att dermed skrämma foglar. I st. f. qvarnstenar drifver han tvenne små hamrar. Vb. Fn. *hvel,* n. hjul, klot; fris. (Wangeroge) *weeile, weyl,* hjul (på en spinnrock). HVEN, f. sank mark, sidländ ort. "Dä ä e hven. Gå å slå på hvena". Sm.,kl. Jfr *fen.*

HVERVELEIKÄ, s. *hvärva.*

HVIJA, v. n. 1 skrika gällt och häftigt. "Han hvijar sådannt". Sk.,hl.,bl. Fn. *hvía,* v. n. gnägga; om hingstar; fht. *hweion,* v. n. gnägga (Graff 4, 1223); nht. *wiehern,* id.; jfr skr. *ve,* att ropa. Hvi, n. gällt skri; om barn eller grisar. Sk.

Hvina (ipf. *hven,* sup. *hvint*)), v. n. 1) hvina. Riksspr. I östgötamålet förekommer conj. *hvene. Hwaina* (pr. *hwain,* pl. *hwainum,* ipf. *hwen,* pl. *hwinum,* sup. *hwiniđ*), hvina. Ö. Dl.; *hväina* (pr. *hväin,* pl. *hväine,* ipf. *hvain,* pl. *hvinu,* sup. *hvini).* hvina, tjuta. G.; *gwin* (ipf. *gwen* el. *ven,* sup. *gwinä*), Vb.; *gwina* (ipf. *gwen*), Hs. (Db.); *hviin* (ipf. *hvain,* sup. *hvina*), Vb. (Skellefte); *hvein* (ipf. *hven,* sup. *hvini*), hvina. Nb. (Lule); 2) gråta, jämra sig, gifva ett gällt eller pipande skri. I denna bemärkelse med svag böjning. Hs. "Glöttana hvinte". Sk. (Ox.). "Grisen hwiner (hoiner)". Sm. *Hviin* (ipf. *hvinä*), v. n. spela, leka, paras; om foglar a) i synnerhet om orre och tjäder, "Órrn hvinä", orren lekte. Vb. *Hväin* (ipf. *hväinä*), id. Nb. (Calix); b) äfven om hönstuppen. Mp. Jag har trott mig berättigad att ställa detta verbum *hvina* under *hvija,* v. n. skrika gällt och häftigt, hvilken betydelse utan tvifvel är äldre och ursprungligare, än den, som fn. *hvía;* fht. *hveion,* hafva. Ordets fränder, af hvilka några här anföras, äro talrika. Fsv. *hvina* (*hvijna*), v. n. grymta. Alex. M.; *hvinan,* f. grymtning; fn. *hvina* (*hvein, hvinit*), hvina; om svärd. S.E. 1, 428, 5; om pilar. S. E. 1, 282, 3; *kveina,* v. n. klaga, jämra sig; *kvein,* n. jämmer; *kveinka,* v. n. jämra sig tidt och ofta; *kveinkan,* f. gråt; *veina,* jämra sig; fe. *vânian,* tjuta, gråta; e. *whine,* hvina, gnälla,

pipa, qvida; fht. *weinôn,* gråta, klaga; nht. *weinen,* id.; nfris. *quinen,* klaga; hafva en tärande sjukdom (Outz., 268); moes. *qvainon,* gråta, begråta: ***πενθεῖν***. Jfr för öfrigt *kvi* 1.

Gwinare, m. en som gråter af elakhet. Hs. (Db.).

Hvin, *-ä,* n. fogellek. Vb.,mp. *Hwäin,* n. id. Nb. (Cal.).

Hvined, adj. gnällig, pipig; jämmerlig, eländig, modlös. S. Sk.

Hvinka, v. n. 1 klaga, jämra sig. Wormsö, Nukkö. D. d. *hvinkle,* v. n. kny, mycka, gifva ljud från sig (Mlb., DL. 228). Jfr *kvi, kvinka.*

Hvin-tjädar, m. en tjäder under lektiden. Vb.

Tiädär-hwäin, n. 1) tjäder-lek; 2) tjäderjagt. "Vara uppa tjädär-hwäin". Nb. (Lule). HVILA SEJ, v. r. 1 1) eg. hemta hvila: quiescero. Riksspr.; 2) gå till den sista hvilan, dö, aflida. "Han har hvilat sej". Hs. (Ljusdal). Fsv. *hvilas,* v. d. hvila sig. VGL. S.F.S. 6, 71; 7, 211. S.S. 1, 20; *hvila sik,* v. r. hvila sig. S.F.S. 4, 19; deraf *hvila,* f. hvila: requies. S.S. 1, 20, 131; *hvilestadher,* m. hvilostad, hviloställe. Cod. A. 29, f. 166; *hvilostadher,* m. id. Horol. f. 72, v.; *hvilodagher,* m. hvilodag. S.S. 1, 135; fn. *hvíla,* a) v. n. *α*) ligga (till sängs): cubare. Korm. 19: 6; *β*) hvila; b) v. a. gifva hvila, vederqvicka; *hvílaz,* hvila, hvila sig; d. *hvile;* n. *kvila, kvile seg,* hvila, uthvila sig. I några götiska tungor förekommer ordet, näml. moes. *hveilan,* upphöra: ***παύεσθαι****, gahveilan,* a) v. n. upphöra; b) v. r. uppehålla sig, qvardröja: ***ἐπαναπαύεσθαι****; anahveilan,* v. a. vederqvicka: ***ἀναπαύειν****; gahveilains,* f. ro, rast: ***ἄνεσις****; unhveils,* adj. rastlös, oupphörlig: ***ἀδιάλειπτος*** fht. *hwilôn,* manere (Graff 4, 1227); nht. *weilen, verweilen,* dröja, uppehålla sig; ffris. *hwila;* nfris. *weile,* id.; holl. *verwijlen,* v. a. & n. dröja, fördröja, uppskjuta, uppehålla sig; e. *to while off,* söla bort tiden. Betraktar man de moesogötiska orden, har man anledning att antaga att svenska och fornnordiska verbet *hvila* ursprungligen betydt: göra uppehåll, göra ett uppehåll i arbetet och att roten

är moes. och gotländska *hveila,* f. tid, stund, timme. S. detta ord. Hvil, adj. uthvilad, som har fått nödig hvila; otröttad. Vb.,hs.,sm.,sk.,hl.,bl. *Hväjl,* id. Nb. Fsv. *hwil,* id. Iw. 2615; d. d. *hviil,* id.; gl. d. *hviil* (Vedels Saxo, 350); n. *kvild,* id.

Hvilo-reda, f. J. Mariæ sänghalm: Galium verum. Enl. Fries, Bot. ntfl. 2, 80.

Hvil-ske(d)e, n. mellantid till hvila. Sm. S. *skede.*

Hvil-strucka, *hvilstruka, hvilstrukku,* f. hvilostnnd under arbete för hästar som gå med lass; så kallas det stycke väg en häst går med tungt lass eller på dålig väg till dess han måste hvila. ”Hä snjödd å blåst sä hä gikk bara i hvilstrukkän”, det snöade och blåste så att man ej kunde komma fortare än några steg i sänder, mellan hvarje gång hästen måste hvila. Vb.,nb. S. *struku.* HVIMSA, v. n. 1 bära sig oredigt åt, vara yr. Hs. *Gvimsa,* v. n. 1 röra sig ostadigt, ragla, bära något (flytande ämne) ovårligt, så att det sqvalpar ur. Hs. (Db.). Fn. *hvima,* v. n. röra sig hastigt; n. *kvima,* v. n. sväfva hit och dit, röra sig ostadigt (såsom insekter, foglar o. d.); *kvimsa,* v. n. tumla om, löpa från det ena till det andra. Hvimmer-kantig, adj. yr i hufvudet, villrådig. Ög. (Ydre). *Hvimmerkant,* id. Vg.: *hvimmelkant,* id. Vb. I riksspråket säges *hvimmelkantig.* D. d. *hvimmelhovedet.*

Hvimsen, adj. yr i hufvudet. Åm.,vb. (Nordmaling), nb. *Hvimsk, gvimsen,* N. Vb.; *hvimsker,* Vg.; *hvemm,* id. Vl. D. d. *hvims,* id. HVIN, *hvina, hvined, hvinka,* s. *hvija.*

HVIRRA, 1) v. a. 1 hastigt svänga eller kringvrida. Sk. (Ing., Gärds h.); 2) v. n. a) runka häftigt med hufvudet. ”Han hvirrar så mä huet”. Hl.,sk. *Hverra,* id. Sk. (Harjager), hl.; b) hvirfla. Kl. Fn. *hverfa* (*hverfđa, hverfl*), v. a. vända, vrida omkring; *hverfa (hvarf, horfit),* vända sig; *hverfande hvel,* svängande hjul. Hávam., 85; fe. *hveorfan,* verti, rotari; ffris. *hwerwa,* id.; fht. *hwerban,* torqueri, rotari, versari; *hwarbjan, hwerben,* volvere, rotare; fn. *hvirfla,* id.; d. *hvirre,* sno eller vända något hastigt rundtomkring, eller till begge sidor. Hverla, v. n. 1 yra. Vg.

Hve**L**a, v. n. 1 1) vara yr, oviss, villrådig. Ög.,vg.; 2) göra något utan besked, tafatt, bakvändt; vara hvimmerkantig. Bhl.,hl. ”Gå å hve**l**a", vara fånig, icke hafva besked med sig, vara hvimmerkantig; 3) vanka af och an. Vg.; 4) fara vilse i skogen; eg. om får. Vl.

Hve**J**a, f. 1) virrig person, som yrar. Vg. (Vättle h.); 2) pjåk, fåkunnig menniska, våp, sjaska. ”Hu ä aj liden hvela”. Bhl.,hl.

Hvirred, adj. oredig (till sinnet), förvirrad, besynnerlig. Sk. *Hverret,* yr, svindlande, förvirrad, besynnerlig. Hl.

Hvirre-panna, f. oredig menniska. Sk.,bl., m. fl.

Hvirre-slua, f. yrbasare, ”villelapp”. Sk. (Frosta).

Sö-hvela, f. får som mycket springer omkring och bräker. Dls. S. *sjoda.*

Anm. Ofvan anförda ord: *hve**l**a, hvirred, hvirrepanna, hvirre-slua, sö-hvela* höra utan tvifvel till ifrågavarande stamord. Skrifvas de deremot utan *h*, är ingen bärledning bekant.

HWISA el. *hwiså,* v. n. 1 hviska. ”’An hwisär bara”. Dl. (Elfd., Mora). Hviskla, v. n. 1 hviska. Dl. (Mora, Våmh.). Fn. *hvískra, hvísla,* id.; fsv. *hvisk,* n. hviskning. S.S. 2, 238. S. Bern. f. 29 v. (== fn. *hvískr,* m.); *hwiskan,* f. ? id. Cod. A. 13, f. 14; *hviskare,* m. hviskare, den som hviskar. S. Bern. f.

29 v.; fht. *hwispalôn,* hviska (Graff 4, 1239); fe. *hvispijan, hvistlan;* e. *to whisper,* id. HVISP, m. strykstícka, hvarpå lien hvässes. Sm. *Hvispe-stikka,* f. id. Ög.,sm. (Tveta h.). Hvispa, v. n. 1 stryka, hvässa lien med *hvispen.* Sm. HVISP, *väder-hvisp,* m. häftig väderil, liten orkan, som snart öfvergår; litet skydrag, som sätter i rörelse och lyfter från marken lättare saker. ”Hä kóm en väderhvisp som flättä takä bótta lödun”, det kom en väderil, som aflyftade och kastade ned taket från ladan. Vb. Måhända beslägtadt med fn. *hvina,* v. n. hvina.

HVIT, adj. hvit. Riksspr. *Hväitar* (f. *hväit,* n. *hvitt*), id. G. *Kweit,* fl. (Ingo skärgård); *kwit, gwit,* fl. (Nerpes); *kwit,* id. Vl. (Elfd.); *gwitt,* adj. n. hvitt. Åm.(Stigsjö); *gwit,* id. Hs. (Db.). *Den hväite,* m. snön. G. (F.). Fsv. *hviter, hvitr,* hvit. S.S. 1, 206. S.F.S. 7, 363. GL.; deraf *hvitleker,* m. hvithet. S. Bern. f. 15, 22. Cod. A. 27, f. 131: ”hans klædhe af hvitlek skinande swa som snio”; *hvitna,* v. n. blifva hvit eller blek (fn. *hvitna,* id.); *hvit skin* (*hwiitskin*), n. hermelinskinn. Iw. 203; fn. *hvitr,* hvit; fht. *hwiz;* mht. *wiz;* nht. *weiss;* fsax. *huit;* fe., ffris. *hvit;* e. *white;* ns. *wit* (B. W. B. 5, 276); *witt,* id. (Richey, 343); d. *hvid;* n. *kvit;* moes. *hveits,* id.; skr. *svéta,* adj. hvit; *svit,* att vara hvit; pers. *sepid* el. *sefid,* hvit; jfr lith. *szwitwaras,* hvitt bleck, blankt bleck; slav. *cvi-ta-ti,* lysa (Kopitar, gl.). Gwit-messe (pl. def. *-n*), f. vassle-fradga. Hs. (Db.). Jfr *messa.*

Hwajtad, n. hvete. Dl. (Mora). *Hwede* (läs.- *hoede*), Bl.; *hvede, hvedde,* m. Sk.; *kweit,* svenska nybygget vid Berislaw i Ryssland, enl. Russwurm § 200; *kwöit,* Dagö; *gwete,* id. Jtl. (Ragunda); *gwite,* n. Hs. (Db.). Fsv. *hvete,* m. id.; deraf *hveteax,* n. hveteax. J. M. Yrt. s. 5 (fn. *hveitiax,* id.); *hvete brödh,* n. hvetebröd. Sv. Pr. L. XX, s. 231 (fn. *hveitibrauđ,* id.); fn. *hveiti,* n. hvete. S.E. 1, 508; fht. *hwaizi, weizi, wezi, weize,* m. (Graff 4, 1244); mht. *weize;* nht. *weizen;* fsax. *hueti;* ns. *weten* (B. W. B. 5, 242); fe. *hvæte;* e. *wheat;* e. dial. *zwete;* holl. *weit,* f,; nfris. *wit, wite* (Outz., 402); d. *hvede;* n. *hveite,* m. och f.; moes. *hvaiteis,* m., *hvaiti,* n. hvete: ***σῖτος;*** lith. *kwtys,* m. hvetekorn; pl. coll. *kwecziei,* hvete; lett. *kweesihi,* id. Detta sädesslag synes af det hvita kornet hafva erhållit sitt namn, hvartill stöd särskilt hemtas af keltiska tungorna: cy. *gwenith,* m. hvete; cornw. *guanath;* bret. *gwiniz,* m., *gunec’h,* m. id., af cy. *gwynn,* adj. hvit; corn. *gwyn;* bret. *gwenn,* id.

Gwit-treja, f. hvit rock (utan krage); Delsbodrägt. Hs. (Db.).

Hwait-bråd, n. hvetebröd. Dl. (Elfd.).

Hvete-gallt, m. ett slags mindre hvetebröd. Öl.

Hvet-ring, *hvejt-ring,* m. hvetekringla. Jtl. *Gwet-ring,* id. Jtl. (Ragunda).

Hvide-vev, f. hvitsippa; Anemone nemorosa. Hl. *Hvita-vevel,* f. id. Vg. (Gudhems h.); *hvit-fevel,* f. id. Vg. (Vadsbo); *hvite-bjälle,* f. Dls.; *hvit-låkkor,* f. pl. Vg., dls.; *hwait-tuppur,* f. pl. Dl. (Orsa); *hvit-hverv,* f. Sm.; *kälu-bliommä,* f. Dl. (Mora); *fagningä-blomä,* f. G. Benämningen *kälu-bliommä* med afseende å blommans blomstringstid vid källossningen; *fagningä-blomä* deraf att örten står i blomma vid *fagningä-täid,* d. ä. då ängarne skola *fagäs* el. rensas om våren från fjorårets vissnade gräs, löf och qvistar. Jfr Dybeck, Runa 1845, s. 69. N. *kviteveis, kvitvise,* f. id. (Aasen, 254). Jfr fn. *fifill,* m. lejontand i Leontodon Taraxacum. *Vev* i halländska *hvide-vev* är beslägtadt med *viva* i sv. *gullviva.*

Hvid-sua (pl. *-uer*), f. blindnässla: Lamium album. Sk. (Ox.).

Hvissli, adj, illa färgad. Hs. (Db., Bj.)

Hvita klokker, f. pl. Linnæa borealis. Mp. *Hvita dókkur,* f. pl. Vm. (Åkerbo h., enl. Dybeck). *Små rais-bliommä,* f. Dl. (Elfd.). *Knarrgräs,* n. Dl. (Floda), *Vind-gräs,* n. Åm. *Gikkte-gräs,* n. Vm. *Törrvärks-gräs,* n. Ul., norrl. *Ben-värks-gräs,* n. Fl. (Öb., enl. Linné, Fl. Sv.). *Ro-halt-gräs,* n. användes mot krämpa, *halthet i ron* (höften). Vb. *Vre-gräs,* n. nyttjas till omslag om vridna el. vrickade leder. Ög. *Klå-gräs,* n. Jtl. Jfr Dybeck, Runa 1849, s. 13, 14.

Hvit-bindel, m. eg. hvit bindel; band af hvilken färg som heldst, hvilket bäres endast af gifta qvinnor. Dl. (Äppelbo).

Hvite-tisdag, m. 1) första tisdagen i fastan, efter hvilken *hvit-maten* fordom tog sin början. Sm.,hl. *Hvita-tisdag,* kl.; *hvide-tisdag, hvede-tisdag,* id. sk.; *hväit-täisdag,* id. g.; 2) första tisdagen i dymmelveckan. Vg.,vb. Fsv. *hvite-tisdag,* (Nord. Calendarium, i Handl. rör. Skandin. hist. 5:e band). D. *hvidetirsdag.*

Hvite-tega, f. surkullor: Anthemis cotula. S. Dls. (enl. Dybeck). *Hvite-teya,* f. Dl. (enl. Fischerström).

Hvit-glygg? Spergula arvensis. Vl. Wahlenb., Fl. Sv. *Knut-arv,* id. Bl.

Hvit-hóvda, f. (kon) med hvita hufvudet; ko-namn. Vm,

Hvit-(h)ylld, adj. ljuslett; om menniskor)(*mörk(h)ylld*. Sdm. S. *hull.*

Hviting, m. Cyprinus Leuciscus. Wormsö, Nukkö.

Hvit-k**L**årbok, s. *klar.*

Hvit-lagd, adj. ljuslett; om menniskor. Sm., bl. *Hvid-läjd,* id. S. Sk.; *hwäjt-lagd,* id. Dl. (Mora).

Hvit-kulla, f. Chrysanthemum leucanthemum. Mp. *Hväjt-knektar,* m. pl. Dl. (Mora); *hvide-piger,* f. pl. N. Bhl.; *Pärs-mäss-tuppor,* f. pl. Dl. (Lima); *krågå-kullur,* f. pl. Dl. (Mora); *kråg-tuppor,* f. pl. Dl. (Särna); *präst-kragä,* m. G.; *liv-vådäa; värrer-fated,* n. def. id. (eg. vårs Herras fat). Dl. (Elfd.).

Hvit-låkk (pl. *-er*), m. hvitsippa: Anemone nemorosa. Vl.,dls. (V. Ed), vg. (Vadsbo). *Hwit-låkk* (läs: *oitlåkk*), m. id. sm. (Östbo). Fn. *laukr,* m, a) lök; b) hvarje grönskande och flaftfull ört: ”grund, gróin grønum lauki”. Völusp. 4.

Hvit-mat, m. mjölkmat, smör, ost, mjölkrätter, pannkakor, ostkakor, våfflor. Brukas såsom förning vid bröllop. Vg.,ög.,sm.,hl.,bl. Fsv. *hvit mater,* m. mjölkmat: lacticinia, quod lacte confectum est S.F.S. 2, 1 h.; fn. *hvitumatr;* gl. d. *hvidmad* (Jertegus Postil. 1515 f. 88 a); fe. *hvitmête.*

Hvit-männt, *hvitmänntadt,* s. *männta.*

Hvit-skinn, n. lekatt-skinn. Jtl. Fsv. *hvit-skinn,* n. *hermelinskinn.* Iw. 203.

Hvit-söndag, *hvite-söndag,* m. första söndagen i fastan. Vg.,sm. I fall förmiddagen på *hvit-söndagen* är torr, anses bergningstiden under kommande sommaren blifva torr och

tvärtom. Vg. (Vadsbo). Deraf *hvitsöndags-marknad* i Lidköping vid början af fastan. Fsv. *hvite-söndag,* m. Rimkr. 163.

Hvit-tikka, f. en svamp, som begagnas till nåldyna. V. Dl. *Nål-tikku,* f. id. Dl. (Mora). S. *tikka.*

Hvitt-inte, n. svafvelsyrad zink-oxid: Sulphas albicum. Nästan allm. *Gwitt-inte,* id. Åm. (Själevad).

Hvit-virra, f. hvitsippa: Anemone nemorosa. Bl. *Hvit-vira,* f. id. Sm.

Hvit-visil, f.? Parnassia palustris. Liljeblads Flora. Retzii Fl. occ, s. 489

Hvit-ägg, n. ägghvita. Sm.

Hwäjt-fyråll, m. hvit fjäril. Dl. (Mora).

Hwäjt-kläÐ, n. brudpell. Dl. (Mora, Elfd.).

Hväit-luar, adj. hvitaktig, i hvitt gående. S. G.

Hväitma, m. ägghvita. N. G. (F.). *Hväite,* m. id. S. G.

Hväitä håpu, f. egentl, hvita märren; en mycket hvit, lågtstrykande dimma, som om sommarqvällarne synes öfver ängar och sidländta ställen. G. Jfr *daggbänk.*

Kwit'n, m. def. den hvite hästen; hästnamn. Fl. (Nl.). HVIV, *viv,* m. 1) qvinlig hufvudbonad; 2) brudslöja. Vg.; 3) ett hvitt utsydt kläde, näsduk, som bruden håller i handen. Bl.,sm. (mot Blekingska gränsen). Fsv. *hvif* (*hwiff*), m. slöja, qvinlig hufvudbonad. Sv. Pr. K. f. 108 v.: "j sinom hvifve som hon hafde a sino hofde"; 1. c. f. 109. J. M. Yrt. s. 237: "thu bant thina læppa mz rødhum hwiffwe". Spec. Virg. s. 63. GL. S.F.S. 2, 1 h.; gl. d. *hviv* (*viff, hviff, huif*), m. o. n. slöja, hufvudkläde till att betäcka håret; *hvive,* v. a. omhölja hufvudet, taga hufvudkläde på sig (Mlb., D.G. 1, 374); d. d. *hviv,* m., *hvivklæde, hvövklae,* n. hufvudkläde, i form af en solhatt, som fruntimmer svepa om hufvudet, för att beskydda ansigtet mot vinden och solen (Mlb., DL. 229); holl. *huif, huive,* f. hufva, *huiven,* v. a. betäcka (hufvudet); fin. *huiwi,* a) halskläde, halsduk; b) qvinnors hufvudbonad (Helenii ordb., s. 95; ordet lånadt från nordiska tungan). Roten är moes. *bi-vaibjan,* v. a. omlinda, omvira: <i**περιβάλλειν, περικυκλοῦν;</** jfr moes. *veipan* (*vaip, vipun, vipans*), v. a. bekransa: ***στεφανοῦν***, *vaips,* m., *vipja, vippja,* f. krans: ***στέφανος***. S. *veiv, vira.* Vive-törklä, n. ett fyrkantigt, grannt utstyrdt hvitt kläde, som fruntimmer bära öfver kluten. Bl. HVO, adv. hvad? huru? "Hvo jär ä?" hvad är det? "hvo sä?" hvarföre så? "hvo då?" huru då? Vb. Fn. *hvad?* hvad?

Hvoda, adv. hvadan, hvarifrån. Vb. Fn. *hvadan?* id.

Hvonni, *hvors,* adv. hvarest, hvarthän. Nb. (Lule). Fn. *hversu,* huru? HVOLM, s. *hvälva.*

HVORADER, pron. hvarandra. Vb.

HVOREL, s. *hvarvel*

HVóRR, m. orre. Vb.

HVORS, a. *hvars.*

HVóRSINN (f. *hvòrsi,* n. *hvòrsitt*), hvarsin. Hs. (Db.).

HVORSKE, adv. hvarken, eller. Vb. Hvórske-derä, *hviske-derä,* pron. ingendera. Vb.

Hvórske-jerä, pron. ingendera af eder. Vb.

Hvórske-vórä el. *hviske-vorä,* pron. ingendera af oss. Vb. Jfr *hyssji.* HWÄJ, m. en sjelfvuxen knöl på ett trä, som begagnas till träkoppar. Nb. (Cal.).

HWÄKJA eller såsom det vanligen uttalas *gwäkja* (*gwäkte, gwäkt*), v. n. 1) bräka; om getter och får; 2) skrika; om barn. Hs. (Db.). Jfr *hvakka.* Gwäk, m. skrikig barnunge. Hs. (Db.). HWÄLLA el. *gwälla* (pr. *gwälle,* ipf. *gwall,* conj. *gwulle,* sup. *gwulli*), v. n. återskalla, genljuda. *Skwälla,* v. n. genljuda. "He skwälle i kersa". Hs. (Db.) *Hwäll* (ipf. *hwall,* sup. *hwullid* el. *hwällt*), id. Dl. (Mora). Fn. *hvella* (ipf. *hvall*), v. n. klinga, ljuda; d. d. *hvelle,* v. n. ropa högt, *hveldre,* v. n. ropa och stoja, så att det kan höras långt bort; *hvæl,* n. skrik, starkt ljud (Mlb., DL. 226, 229, 230). Verbet saknas i norska munarterna, hvilka enligt Aasen, s. 249 blott har *kvell, kvedl'e,* adj. som har en fin och gäll stämma. Fht. *hëllan* (hall, *hullun*), v. n. ljuda (Graff 4, 855); bay. *hellen,* id. (Schm. 1, 171); nht. *widerhallen,* id.; kärnt. *hell'n,* id. (Lexer, 138). Jfr fn. *hall, höll,* f. aula (quæ resonat); fe. *hëal, hëalle;* fht. *halla,* f. id. Hwäll, adj. genljudande, gäll. "Hwäll i ljoði". Dl. (Mora). *Gwäll,* adj. dugtig, grof, stark. "Den der hästen ä inte så gwäll". *Skwäll,* adj. genljudande. Hs. (Db.). Fn. *hvellr,* adj. gäll, klangfull, klingande; bay. *hell,* id. (Schm. 2, 172); kärnt. *hell* id. (Lexer, 138). HVÄLP, m. hvalp. Sm. *Rakk-unge,* m. id. Dl. (Mora). Fsv. *hvælper, hvelper, hvalper,* hvalp. VGL. S.S. 1, 103. Sv. Pr. L. XX, s. 274; deraf *bykkiu hvælper, bikiu hvælper,* m. hundhvalp; ett skällsord. VGL.; *hunda hvælper,* m. hundhvalp. Sv. Pr. L. XX, s. 279; fn. *hvelpr,* m.; fe. *hvelp, hveolp, hvealp,* m.; e. *whelp,* m.; fsax. *hvelp,* m.: d. *hvalp,* m.; n. *kvelp,* m. id.; fht. *hwelf, welf,* n. unge af ett vildt djur, t. ex. af apa, lejon, tiger (Graff 4, 1227); holl. *wulp,* m. unge af ett lejon eller björn. Hvälpa, *väpa,* v. n. 1 hvalpa. Sm. *Wäpa,* id. Dl. *Unga* (*ungäd, ungad*), v. n. id. Dl. (Mora). N. *kvelpa;* e. *to whelp,* id. HVÄLVA (pr. *kvälvur,* pl. *hvälve,* ipf. *hvalv,* pl. *hvulvu,* sup. *hvulvi*), v. a. hvälfva. G. *Gvälva* (pr. *gvälv,* ipf. *gvalv,* sup. *gvulvi*), id. V. Dl. *Hvälva* har svag böjning i Ö. Dl.). *Hvälva* (ipf. *hvalv,* p.p. *hvulven* el. *hvälvd*), id. Ög.; *hvälva* (ipf. *hvalde, hvarde* el. *hvärde,* sup. *hvald, hvard, hvärd*), id. Nk. *Gvòlva* (eller såsom det vanligen uttalas *gvälva;* pr. *gvòlve,* ipf. *gvòlde,* sup. *gvòlst,* p.p. *gvòld*), id. Hs. (Db.). Fn. *hvelfa* (sv. böjn.), v. n. a) hvälfva, bygga som ett hvalf; b) vända om, omhvälfva; *hválfa* (sv. böjn.), v. n. omhvälfvas; jfr fn. *hvel,* n. klot; hjul. Att detta verb fordom i fn. och fsv. haft stark böjning synes af ättlingarne fn. *hvâlf,* n., *túngla hvâlf,* n. stjernornas kammare, hvalf; himmelen; *hvolf,* n. hvalf. *hvolf kirkju,* kyrkohvalf; fsv. *hvalf,* n. hvalf. Run-urk. 1738: "gerþi þita hvalf"; l. c. 1742: "litu kiera stain hvalf". Grimm (gr. 3, 58) har med anledning af några ur götiska tungorna förekommande ord förmodat att i moes. fordom funnits ett starkt verb *hvilban, hvalf, hvulbun.* Våra uråldriga landskapsmål besanna denna förmodan. Gvalv, adj. rund, trind. Vb;

Gvólv, n. hvalf. Hs. (Db.).

Hvälm, *hö-hvälm,* m. hösåte, höstack. Vm., nk. *Hvólm,* m. id. Åm.,nk.; *hólm,* m. id. Ul. Fsv. *hvælma,* v. a. hvålma, stäcka (hö). VML.; gl. sv. *holm* (pl. *-ær*), m. höstack. "Otta holmær uthi ett sommerlass". Stjernmann, acta publ. 1, 341.

Hväl-sten, m. hvalfsten, sten, som vid täckta stendiken lägges (hvälfves) ofvanpå sidostenarne. Sk. (Ox.).

Hvälvo, f. 1) däld; 2) ett mellan kullar beläget träsk. Fl. (Öarne i Qv.). HVÄNNÄS (ipf. *-ä*), v. d. grina, visa tänderna och vilja bitas; om hästar. Vb. *Hynas,* id. "Hästen hyns". Ul. (Rosl.).

HVÄRVA el. *hväärv* (ipf. *hvärvä*), v. a. 1) i allmänhet gå omkring, vända sig omkring. Denna ursprungliga betydelse, som bekräftas af fornspråken, brukas numera ej i våra munarter, utan blott i *gwälva* (ipf. *gwälde,* p.p. *gwäld*), v. a. hvälfva, bergtaga; säges om kor och hästar, då trollen omringa dem. "Kon är gwäld, kon är omringad och förvillad af trollen. Hs. (Db.); 2) kringgå (ringa) en björn, som ligger i idet. Vb. Fn. *hverfa* (*hvarf, horfit*), v. n, a) vända sig; b) begifva sig till, gå; moes. *hvairban* (*hvarb, hvaurban, hvaurbans*), vandra, gå: ***περιπατεῖν;*** *hvarbon,* id.; *bihvairban,* tränga omkring: ***συνέχειν´***. Luc. 8, 45; fht. *hwerban,* verti, reverti, rotari, *hwarbjan,* id. (Graff 4, 1229, 1233); fe. *hveorfan;* gl. d. *hverve,* vända, vända om; förvända. Hvarv, n. hvarf, omgång. "På nytt hvarv. ånyo, åter. "Hon ä gift på nytt hvarv". Fl. (Ingo). *Hvarva,* f. omgång. Ul. *Hvärv,* n. omgång med kläder;

en hel klädedrägt. "Han fekk helä hvärvä", han blef klädd från hufvud till fot. Vb. Deraf *ann-hvarv,* n. andra gången, andra resan. "Han skjutsa annhvarvä te sta'n i aft'n". V. Nk. Fht. *hwarba,* f. a) rörelse: "tiu natura habet iro unarba ane den unillen": b) gång: vicis; (Graff 4, 1235); mht. *warbe,* f. gång: vicis; fe. *hvëarfum, hvyrfum,* adv. vicissim; mholl. *waerf,* hvarf, gång: "ene waerf".

en gång: semel; "drie waerven", tre gånger; gl. e. *wharf,* id.: "the first wharf, the third wharf".

Hvärve-laikä, f. ett par små väderqvarnsvingar (leksak), som sättas på en stång, käpp, å taken till barnens nöje. G. Jfr *värleka.* HWÄSA, v. n. andas tungt. Dl. (Mora). *Gväsa,* v. n. 1 id. Hs. (Db.). Fn. *hvæsa,* id. Gwäs, m. andtäppa. "Jö har sprungje så jö har fått gwäsen". Hs. (Db.).HVÄTTJA (ipf. *hvätte*), v. a. hvässa, bryna på våt sten, Allm. *Hvetja,* Kl,; *hvätta,* Mp.; *hvättja, hvettja,* Ul.; *hwättja* (uttal, *oättja,* ipf. *hwätte*), Bl.; *hväddja, hvädda* (ipf. *hvätte, hvädde,* sup. *hvatt*), Sk.; *hväddja, hvädja* (ipf. *hvätte,* sup. *hvatt*), "Hvädja lien. Han har hvatt lien". Hl.; *hvätt* el. *gvätt* (ipf. o. sup. *hwättä* el. *gvättä),* Vb,; *gvättja* (ipf. *gväkkte*). Hs. (Db.); *hvätja,* id. Fl. (Nl.). Fsv. *hvætta* (ipf. *hvatte*), v. a. hvässa: acuere. S.F.S. 5,44; fn. *hvetja* (*hvatta, hvatt*); fe. *hvettan;* e. *whet;* fht. *hwezjan* (Graff 4, 1239); nht. *wetzen;* gl. d. *huette* (Taussen, 5 Mos. 6, 7); d. d. *hvedde, hvæde* (Mlb., DL. 224, 229); holl. *wetten;* n. *kvetja, kvetje* el. *kveta* (ipf. *kvatte,* sup. *kvatt*), id. Aasen, 251. Att detta verb äfven i våra munarter haft stark böjning, bestyrkes häraf samt af följande: Bål-hvater, *bålhvat,* adj. utmärkt prägtig, dugtig; mycket braf. Ög. (Gullbergs, Ydre).

Hvater el. *hwat (oat),* adj, 1) eg. hvass, skarp, såsom man ser af fn., men denna bemärkelse förekommer numera ej i munarterna; 2) skicklig, förträfflig; 3) flink, hurtig. "Han ä inte så möet hvater å sej. Hvater säd. Du ä en hvater pójke". Sdm.,nk.,ög.,vg.,kl.,bl. Fn. *kvatr,* a) hvass: "hvatr brandr", hvasst svärd. S.E. 1, 610, 1; b) snabb, rask; c) dugtig, behjertad; *hvata,* skynda, påskynda; fe. *hvæt,* strenuus; e. dial. *whate,* eldig, rask; n. *kvat,* id.

Hvatt, adv. utmärkt, särdeles, ofantligt, omåttligt, märkvärdigt, förunderligt, ömkligt, svårt, bedröfligt, hiskligt o. s. v., allt i förhållande till det, som är i fråga. "Hä var då hvatt sä fet, ful, liten, mager, stor, vakker du jär". "Hä jär likkul hvatt om däg, din stakkar!" det är dock bedröfligt med dig (synd om dig), stackars gosse! "Hä var då hvatt sä frussen du jär!" det är då ömkligt så ömtålig för köld du är. "Hä var då hvatt sä hóngru du jär", det är svårt att du är så hungrig. "Han jär hvatt sä sjuk", han är illa sjuk. "Hä har då hvatt sä stygg han jär", han är rysligt ful. Ordet ökar betydelsen, måttet, vigten eller värdet af det, hvarom frågan är. Vb. "Dä va för hvatt, allt för hvatt", det var mycket, förskräckligt. Sm. Hvettja, f. mjuk brynsten (att hvässa lien). Sm. (Hallaryds s:n). *Hvätta,* f., Vb.; *hvätja, hvätjo,* f. Fl. (Pargas); *hvättjå, kvättjå,* f. id. Fl. (Ingo i Nl.); *kvätja,* f. Fl. (Sibbo m. fl. i östra Nl.); deraf *blå-kvättjå,* f. brynsten af skiffer; *gvätt,-a,* f., *gvättu, -n,* f. mjuk brynsten. N. Vb.; *hväddja,* f., *hväddjesten,* m. Hl.; *hvättjesten,* m. Sm.; *hvättsten,* m. Ul.; *hväddje-sten, hväss-sten, hvass-sten,* m. Sk.; *hväddestöjn,* m. id. Bl. Fe. *hvætstan;* fd. *hvætesteen* (Harpestreng, Steenb. 40, 41); d. *hvættesteen* (Baggesens Ungdomsarb. 1, 61); d. d. *hvedsten, hvædsten, hvedsten;* e. *whet-stone;* nht. *wetzstein;* n. *kvatstein, kvasstein,* id.

Hvättje-stikka, f. sticka att bryna lien på. Hs. *Stry(g)-spån,* m. id. S. Sk.

Mor-hvat, adj. mycket förträfflig, ypperlig. Ög. (Ydre). S. *mol.* HY 1, f. knott, den minsta arten af myggslägtet: Ceratopogon pulicaris. Nb.,vb. Ordet är troligen lånadt från finskan. Fin. *hydeh,* mygga. Jfr ir. *cu,* m. ett mal, *cuil,* f. fluga, knott. S. *my, svidar.*

HY 2, v. a. 2 byta utan mellangift å någondera sidan; mest om småsaker, som barn byta sinsemellan. Sk. (Ox.), D. d. *huie, hue,* v. a. byta: "vil du hue kniv med mig?" (Mlb., DL. 221. Äfven detta ord är förmodligen lån ur finskan. Fin. *huijaan,* bortbyta, fuska (med hästar); *huijari,* hästbytare, hästprånglare; *huijaus,* byte, schackrande. Hyska, *höska,* v. a. 1 byta (hästar, klockor o. d.). "Vill du hyska hórs?" Sm. *Hvska,* id. Bl. * ' HY, *hya, hya sej, hyding,* s. *hud.*

HYA OPP, v. imp. klarna upp efter regn eller snö. "Hä hyar ópp. Hä ha snyt så obarmhertigt, men nu bjynder hä hya ópp". Fl. (Nl.). jfr fn. *heiđa,* v. imp. klarna upp.

HYBBIKA, f. ett hazardspel. "Sala hybbika. Sdm. *Hybbika, hyppeka,* id. Sk. "Sala på rota", id. Sdm. D. *hyp.*

HYBBELE, n. dålig koja, ruckel. G.,hl. Fn. *hiábyli,* n.

HYDA HOP SIG, 1) bo tillsaraman; 2) säges äfven om löst folks ägtenskap. Sdm. (enl. Ihre DL. 77). Jfr *hyde.*

HYDDA, v. a. o. n. 1 1) pryda, göra grann, uppsnygga. "Dä ä så hyddadt", det är så prydt, pyntadt. Sk.,bl. "Nu, må tro, hyddar hon sej". Hl. (Slöinge, Harplinge s:r). *Hydda óm sej,* göra sig grann. Bl. *Hädda,* v. a. 1 städa, pryda, putsa. "Der ä allti så häddadt". Hl. (Veinge i Höks h.). *Hädda sig,* v. r. pryda sig, göra sig grann. Sm.; 2) *hydda óm,* sköta, vårda, vara mån om. "Han hyddar bra óm sin gamla mor". Sm., hl., sk.; 3) *hydda ópp, hydda på,* förbättra, sätta i godt stånd. "Vi ska hydda på vägen. Han har hyddat ópp sina hus". Hl. "Hydda ópp ómkring sej". Sk.; 4) *hydda sej,* y, r. berga sig, begå sig, draga sig fram. "Ja ska hydda mej". Vg.,hl.,sm., kl. *Hytta sej, hudda sej,* id. Vg. (Elfsb.); 5) *hydda mä nåen,* vara mån, sorgfällig om, skicka en godbit till. Sk.(Ox.). Gl. sv. *hydda sig,* begå sig, hjelpa sig fram (Schibboleih); Kyrko-ordn. 1571: "at fyra eller sex personer sig theruti (siukstufworna) hydda och behjelpa kunna"; d. d. *hytte,* v. a. passa, sköta, iståndsätta; n. *hytta sig fram,* "komme frem med vanskelighed".

HYDDELI, *höddeli,* adv. någorlunda. Vg. (Skarab.).

HYDDÄ, f. en liten murad nisch i väggen nära spisen, hvarest strumpor o. d. instoppas att torka. G.

HYDE, n. löst folk, pack, pöbel. Vm.,sdm.,nk. *Ye,* n. 1) personer eller hjon, som höra till ett hushåll; eg. tjenare, arbetsfolk, undantagsfolk. Han har så möet ye att föda"; 2) löst folk af drängar, pojkar o. d. "Här var en hajl hób å ye i lördaskväll. Der ä allti ye på gästgivaregåren". Hl. *Hie,* n. pack, byke. Ög.,kl. Jfr fn. *hiú,* n. pl. husfolk, tjenstefolk; fe. *hiv,* m. hus. Hiske, n. elakt följe, skojarpack. Hs. (Bj.). *Hiskje,* n. id. Hs. (Db.). Fsv. *hiskepr,* m. familj, hus, husfolk. GL.; fn. *hyski,* n. familj; ffris. *hiske;* n. *hyskje,* familj; följe, sällskap; ns. *hisch,* husfolk. Öfriga ordfränder anföras vid *häske*.

Ill-hie, n. elakt pack, följe. Ög. Fsv. *ilhyde.* Legend. 1, 582: "fanta ok ilhyde sputtadhe hans knæfal ok fasto".HYDING, m. pojke, yngling. *Gósshyding,* m. id. Ul. Jfr *hynting.*

HYFFSA, f. större eller mindre sammantrasslad del, t. ex. af band, tråd o. d. *Garnhyffsa, tråhyffsa,* f. Kl.,sm.

HYGGA SEJ, *hygge, hyggja,* s. *hug.*

HYGRU, m. 1) högra handen; 2) högra hästen. G.

HYKA, v. n. draga sig undan (af skrämsel). "Hyka för nået". Sm. Fn. *hika,* v. n. vika tillbaka.

HYKKÄL (pl. *hykklän*), m. häl. "Vakt hykklän diin", akta dina hälar. Vb. *Hykklar* (*hikklör*), m. pl. "Setta å hikklönö", sitta på hälarne. Hs. (Bj.). N. *hykjel,* m. knähas, knäled på djurens

bakben; *Hykje,* v. n. huka sig ner, sätta sig på huk. Jfr ns. *hakke,* häl (B. W. B. 2, 565. Richey, 85). Hikkla, v. n. 1 sitta på hälarne. Hs. (Db.). HYL, *hylka,* s. *häla* 1.

HYLA, v. n. 2 1) tjuta. Sk.,hl.,bl.,sm. *Häulä,* G.; *yla,* id. Åm. *Hyyl* (ipf. *-ä*), v. n. tjuta, ropa. Vb.; *håila,* ropa. Fl. (Pargas); *dila,* tjuta, gråta. Dl. (Mora). *Hyla över en,* ligga öfver någon med enträgna böner. Sk. (Ox.); 2) hastigt rygga tillbaka af förskräckelse, genom rädda åtbörder (blinkning o. d.) uttrycka en hastigt öfvergående förskräckelse for något. Bl. (Östra h.); 3) rysa af köld eller illamående. Sm. Fn. *ýla,* tjuta; d. *hyle;* n. *hyla, yla;* mht. *hiulen* (Ben. 1, 692); nht. *heulen,* id.; ns. *hulen,* v. n. a) tjuta; b) säges äfven om en hastig rörelse från ett ställe till ett annat: "idt snuft'r dör, dat't huult un brummet", det går så hastigt att luften hviner (B. W. B. 2, 667).

HYLL, m. fläderbuske, flädert rä: Sambucus Ebulus. Sk., bl., g. *Hill,* m. Ög.; *höll,* Vg. *Hylle-träj,* n. Bl.; *hölle-trä,* n., *hyllä-tre,* n. id. G. *Fäul-bom,* m. G. Fsv. *hyll,* m. id.; deraf *hylla-rod,* f. rot på en hyll. St. Rimkr. s. 208: "När Lybske blifver Dansken god, tha væxer fiken a hylla-rod". D. *hyld;* n. *hyll;* schwab. *holder;* bay. *holler,* m.; fris. *hill;* kärnt. *hollder,* m. (Lexer, 143); fht. *holuntar, holder, holdir,* m. (Graff 4, 880); nht. *holunder,* m. id. I södra Sverige har man sedan gammalt med vördnad ansett hyllen, så att man haft och ännu har undseende för att hugga ned ett sådant trä. *Hyllefruen* var en gudomlighet, som ända till senare tider stått i aktning hos allmogen. I Danmark kallades denna träets gudomlighet *hylmoer* eller *hyldekvind* och förtäljes att träet har namn af gudinnan *Hildi* (Thiele, danske folkesagn 2, 283). På många ställen i

Skåne hyser allmogen fruktan för att sitta eller ligga under ett hylleträ, emedan man då kan blifva *hylle-blåst* (*hylleblåster*), adj. d. ä. få ett rödfläckigt utslag på kroppen. Har detta egt rum, så att man fått *hylleblåst,* m. eller *hylleskåll,* n., så fördrifves sjukdomen derigenom att man tigande, stundom efter solnedgången, tvättar sig i nymjölkad mjölk och under

fortsatt iakttagande af tystnad slår denna mjölk ut under det ifrågavarande hylleträet eller ock någon annan hyll (Onsjö h.). Eller ock flintas med stål och flinta öfver den sjuke af en sådan person, som är född på en thorsdag eller söndag. (Ingelstads h.). Hylle-blommor, f. pl. Sk.,hl. *Hylläblómstar,* n. G. D. *hyldeblomst.*

Hylle-bössa, f. liten bössa, som gossar göra af hyllegrenar. *Tólla-bössa,* f. id. Sk.

Hylle-mos, m. mos af hyllebär. HYLLA, *hylla sig, hyllest, hyllär,* s. *huld.*

HYLLIKA, s. *häla* 1.

HYLLTA, *höllta,* f. en liten lykta, som under tröskningen brukas på logen. Stundom är hon utan glas och består af tvenne brädbitar, fastspikade vid väggen och vettande utåt logan i en vinkel; på en liten brädlapp, utgörande botten, sättes ljuset eller lampan. Sk. (Ox.). Af fsv. *hylia,* v. a. hölja, betäcka. *Hyllta,* f. är deminutivum af ett förutsatt hylla, f. betäckning, skydd, hölje (för ljuset).

HYMJA, f. ett litet gästabud, bestående af få rätter och gäster. Ög.

HYMJA, *hympja, himpja,* v. a. 1 snörpa i hop, tråkla i hop, så att de skiljda styckena gå tillsammans; vårdslöst laga hål (påkläder); om kläder, pjexor. "Himpja hop ä!" Hs. (Db.). *Hyma ihop,* id. "Hyma ihop ett hål". Ul.; *hymi* (ipf. och sup. *hyma*), id. Fl. (Öb.). *Härа ihop,* id. Ul. (Rosl.). *Hömja,* v. a. 1) id. "Hömja hop"; 2) *hömja på,* skyla, öfverskyla nakenheten med trasor. Sdm. Troligen samma ord som följande.

HYMMA, *hyma,* v. a. o. n. 1 dölja; hemligen förehafva. Sdm.,bl. *Hömja,* v. a. ställa sig angelägen om att dölja något, hålla afsides. Sdm. Hymmel, n. eg. fördöljande; hemlighet, tysthet. Ög.,kl.

Hymmla, v. a. o. n. 1 1) dölja, undangömma. Ög.,kl.; 2) handla hemligt Ög.

Hynstjo, *hynstjå,* f. hemlighus. Fl. (NK., GK., K.). HYMPEL, s. *hump* 1.

HYMPÄ-GYMPÄ, n. något påsigt (i kläder), intrassladt. G.

HYMSUG, *hymset,* adj. 1) slarfvig, oordentlig, t. ex. om en slarfvig arbetare; 2) något ostadig; säges t. ex. om en häst, när han springer än åt ena, än åt andra sidan. Hs. (Ljusdal). Jfr fn.

hýma, v. n. vara obeslutsam, dåsig; af *hum,* n. crepusculum (enl. Hald.).

HYMT, s. *hum.*

HYNAS, s. *hvännäs.*

HYNNES-PIGA, f. eg. hyendepiga; brudtärna, så kallad emedan det tillhörde brudtärnorna att på brudpallen lägga hyenden framför brud och brudgum. Hl. *Stol-piga,* f. id. Bhl.

HYNS, *hynsu,* s. *hane.*

HYNTING, m. 1) stor pojke, halfvuxen yngling. Hl. *Hynting, hònting,* m. id. "Dä va en hel hynting te påg å inte va äldre!" Sk.; 2) knubbig gris. Sk. (Ing.). Jfr fn. *húnn,* m. a) björnunge; b) pojke; n. *hyn,* id. S. *hyding.* Påga-hynting, m. stor pojke. Sk. HYPA 1, v. a. 1) slå. *Hypa te,* slå till. Sk., bl.; 2) slå, föra, jord omkring stängeln af en växt, t. ex. potäter, kål. "Hypa pantóffler, pärer, kål". Sk.,bl. D. *hyppe,* id. Hyp, n. dugtigt slag. "Han ga'en ett hyp". Sk. HYPA 2, s. *hop.*

HYPEN, n. pl., *hypa, hyba,* f., *hyben,* n. pl. njupon: Rosa canina. Hl. *Hyven,* n. pl. Sk. Deraf *hibentorn,* m. Bl.; *hyventorn,* m. id. Sk. Mht. *hiefe,* njupon; fe. *hiope, heope;* e. *hip;* d. *hyben, hybentorn,* id.; fsv. *hiuponathorn,* id. Iw. 261: "hans haar var hwast hiwpona thorn. Jfr Rdq, 2, 215.

HYPPJA 1, f. sköte. Jtl. Fn. *hypja,* f. tegmen, vestis, af *hjúpr,* m. velamen. Hyppja, v. n. 1 bära något i skötet, bära något framför sig i kjorteln, förklädet. Jtl.

Höppika, *köpika,* f. sköte. Jtl. (Brunflo). Demin. HYPPJA, *hyppjer, hyppjig,* s. *hoppa.*

HYR, m. glödande aska, eldmörja. "Hyren äi gränä", glödande askan i spisen. G. (F.). *Hyr, ask-hyr,* Dl. (Våmh.); *yr,* m. Dl. (Elfd.); *ask-öjr,* f. id. Dl. (Ohre). Fn. *hyrr,* m. a) eld. S.E. 1, 508,3. Njáls s. 131,1: b) värme: "hyrr gat hrimi fjör". Vafþrúðnismål, stroph. 31; n. *hyr,* m. eldighet, liflighet; moes. *hauri,* n. kol, koleld: **ἄνθραξ**. Rom. 12, 20; plur. *haurja*, kolmängd: **ἀνθρακιά**; pers. *hir,* m. eld; arm. *hur,* m. id.; hebr. איר, m. *ur,* eld, וֹרָה, f. *ura,* ljus. Ps. 139, 12, אוֹר, *ur,* v. imp. ljusna, dagas. Genes. 44, 3; hiph. האיר, *heir,* a) upplysa, göra lysande. Ps. 77, 19; b) upptända eld. Es. 27, 11; arab. ####, harr, hetta; skr. (ved.) *háras,* n. låge, flamma. Hyra ópp, v. n, 2 ljusna upp, klarna upp; säges då regn eller snöfall upphörer och klart väder åter inträder. Fl. (Nl.). Jfr fn. *hýrr,* adj. a) ljum; b) vänlig, blid; fht. *hiuri,* adj. mild, vänlig (Graff 4, 1014): mht. *hiure,* id. (Ben. 1, 693).

Hyrdä el. *hördä,* v. a. 1 lägga aska på elden (eldkolen) så att han må hålla sig brinnande till morgonen. *Hördä ner,* v. a. 1) id. "Ja ska hörda ner branden att han skal halldä jällden"; 2) i allmänhet öfverhölja, nedgräfva. G. (F.).

Hyroger, adj. yr: liflig. Fl. (Nl., kring Lovisastad). HYRK, *hyrkna sej, hyrkna vid,* s. *harker.*

HYRPA, *hörpa,* v. a. 2 1) draga ihop, snörpa. Vg.,sm.; 2) rynka ihop ovårdsamt: Åm.,vl. *Höörp* (jpf. *-ä*), Vb.; *hirspa,* id. Hs. (Db., Bj.); 3) samla, spara. Sm. (Vestbo). N. *hyrpa,* v. a. draga samman i rynkor, knipa in (t. ex. kanten eller fållen på kläder); fn. *harpa,* v. a. trycka samman, sammanknipa.

HYSA, v. n. 2 förslå, vara tillräcklig, uppnå, gå upp emot, duga. "Dä hyser inte mot mitt". S. hl., sk. D. d.*hyse, hysse,* id. Jfr sv. *hysa,* v. a. inrymma i hus. Hyst, adv. väl, bra. "Dä ä inte så hyst för grannas". Ög. (Ydre). HYSING (pl. *-ar*), m. rep, snodd, smal snodd. Dls.,vg.,sm.,bl. *Hussing,* id.; deraf *hussings-snor* el. *hyssings-snor.* Vg. D. *hyssing;* nfris. *hüsing, hüsling,* snöre till säckband o. d. (Outz., 134).

HYSKA, s. *hy* 2.

HYSK, *hysken,* n. vristkil af läder; hopfästade skinnlappar att lägga på skomakareläster. Bl.,sk. *Hysk,* sm.,g.; *hösk,* sdm.,vb.; *hysker,* f. pl. id., ög. D. *hösken, hysken;* n. *husk,* m.; fin. *hoskeh,* id. Hysken-sätt, n. flera hysken tillsamman att lägga på en skomakareläst)(*lös-hysken.* Bl., m. fl. HYSKJI, *hyskjut,* adj. gråskymlig, skiftande mellan 2:ne färger. Jtl. *Hiskjug,* id. Hs.(Db.). *Yskji* (läs: *yssji*), adj. id. Vb. Grå-hyskjig, adj. gråaktig, smutsgrå. Ul. (Rosl.). HYSS, *huss,* m. svin. Sm. (Östbo, Vestbo). *Huss, hyss!* utrop, hvarmed man drifver på svinen. Vg.,dls.,vl.,ög. *Hys, hys!* id. Sdm.,nk. *Hyser, hyser!* id. Ög. (Memmings, Lösings h.). *Hyssa!* id. Sdm., vg. *Hiss, hissa!* id. S. Sk. *Huss!* id. Hs. (Norrbo), ul. Gr. **ὗς**, svin. I Bayern säger man äfven: *huss! huss!* när man vill bortjaga svin, fjäderfä o. d. (Schm. 2, 253). Jfr *hussa.* Hyssing, m. ett års gammalt svin, ung galt. Sm.,vg. *Hussing,* m. 1) id. Vg. (Läske h.); 2) yngling. Deraf *halv-hussing,* m. halfvuxen dräng. Vg. (Elfsb., Skarab.). *Hising,* m. Sk. Jfr *hyssert.*

Hysäre, m. ung galt. *Gallt-kullt,* m. id. Sdm. HYSSA, v. a. 1 kasta med lätthet. "Hyssa bórt käppen. Hyssa i väret". Vl.—bl. *Hyssja,* id. "Hyssja i väret". Vm. Fn. *hossa,* v. a. kasta sakta i vädret; ns. *hüschen, hüsken,* skaka (B. W. B. 2, 677); frans. *hausser,* upplyfta i höjden. Hyss, n. kast. "Ett långt hyss. Sm. *Huss,* n. 1) kast, träff. Sm.,sdm. "Dä kommer an på ett huss (el. en huss)". Sm.: 2) språng, hopp, lång väg. Sdm.; 3) spratt, knep, skalkstycke. Bl. Fn. *hoss,* n. sakta skakning.

Hyss-öl el. *hiss-öl,* n. 1) En gammal plägsed var och eger ännu stundom rum att brudgummen upplyftades och bars på armarne vid gifvet tillfälle och då dracks skålar. Detta kallades *hyss-öl* el. *hiss-öl* Sm. (Vestbo); 2) det gille som de i en by inflyttade nya tjenarne göra efter flyttningstiden för de i byen förutvarande tjenarne. Sm. (Östbo).

Hysta 1, 1) v. a. 1 a) kasta upp i vädret, slunga. Nk.——bl.; b) gunga. Hs. *Hista.* Hs. (Db.); c) sakta röra ett lindebarn fram och tillbaka för att söfva det; hyssa. Sm. Ns.

hüssen, "einsäuseln, einwiegen, wie man die kinder durch ein sanftes rütteln mit singen oder säuseln in den schlaf bringet" (Richey, 101).

Hysta 2, f. gunga. Fl. (Lappträsk i Nl.). HYSSERT (pl. *-ar*), m. frodig, stark pojke. "Dä ä en riktig hyssert te påg! Hl. (Veinge). *Hyssert,* m. lång, stor karl. Sk. (Vemm.). Fe. *hyss,* m. yngling ("stripling, a male". Bosworth).

HYSSJI el. *hvyssji,* adj. ingendera af tvenne. Vb. Hyssji-derä el. *hyssji-därn,* adj. ingendera af dem båda. Vb.

Hyssji-jirä, ingendera af eder. Vb.

Hyssji-vorä, ingendera af oss begge. Vb. (Löfånger, Nysätra). HYSS-ÖL, s. *hyssa.*

HYST, s. *hysa* 2.

HY-STOL, m. ländstol, belagd med ett hyende eller örnegått. *Dyn-stol,* m. id. Sm.

HYT (ipf. o. sup. *-ä*), v. n. skrika, ropa. "Hyt åt nan". Vb. Jfr *ho.*

HYVA, s. *hära.*

HYVD, s. *hiva.*

HÅ 1, m. haj: Squalus acanthias. Hl. N., d. *hå;* fn. *háfr, hár,* id. S.E. 1, 580, 1, 2.

HÅ 2, f. gräs, som uppväxer efter första, slåttern. Hl. *Håv,* m. id. Vg.,sm. (Vestbo, Östbo, Mo h.). Fn. *há,* f.; n. *hå,* id. Jfr *håi.* Hå-bete, n. bete på höstgräset. "Der ä godt håbete". Hl. (Värö, Frillesås). *Håv-bete,* n. Sm. (Vestbo). N. *håbeite,* n. id.

Hå-slätta, f. slåtter af det gräs, som uppvuxit efter första slåttern. "Der ä god hå-slåtta". Hl. (Värö, Frillesås).Håvde, m. stubbryggen mellan tvenne lieskåror af en afslagen äng eller åker. Vg. (Valle h.). *Håvd, hovd,* id. Nk. *Åv-ragg,* m. id. Vm., ul. *Ragg,* m. id. Vm.

Håvda, *hovda,* v. a. 1 icke jämnt afmäja hö eller säd, utan låta en längre stubb qvarstå mellan lieslagen. Nk. HÅ, *håband, håfta, håkjejp, håkrok, håveja,* s. *häva.*

HÅBB (pl. *-ar*), m. 1) hop; 2) knöl. G.; 2) bergtopp. G., vb. (Nordmaling). Deraf *berghåbb,* m. id. Vb. Jfr fht. *hovar,* m. gibbus; fe. *hofer;* nht. dial. (Nassau) *hübel, hoppel,* n. liten kulle (Kehrein 1, 203).

HÅI, n. hö. G. *Höj,* id. Vb.,hj.,fl. Fsv. *hö,* n. S.F.S. 7, 345. St. Rimkr. 211. Cod. A. 27, f. 274; *hoy,* n. GL.; deraf *hölass,* n. hölass. St. Rimkr. 66; *hölaþa,* f. hölada. HL.; fn. *hey, höy;* fht. *hawi, hewi, hewe, houwe, hou;* mht. *höuwe, houwe, höu, heu;* nht. *heu;* fsax. *houwe;* nfris. *hau;* holl. *hooi;* fe. *heâg, hég, híg, hiég, hŷg;* e. *hay;* ffris. *hai, hû, hé,* id.; moes. *havi,* gräs. Roten är sannolikt fht. *hauan, hauwan,* fe. *heavan,* fn. *höggva* (ipf. *hjó* el. *hjog,* sup. *höggvit),* hugga. S. *haggä.* Ett beslägtadt ord är *hå* 2. Håi-häkk, m. höskrinda, höhäck. G.

Håi-källing (def. *-i*), f. hela hösamlingen i ett fähus. G.

Håimd, el. *håind,* f. särskildt afplankadt rum i fähuset, der hö förvaras. G.

Håi-mulä, f. hö-frö, boss. *Håi-mul,* n. id. G. Fn. *moli,* m. smula.

Håi-slet, f. höslåtter. G. Fsv. *hoyslet,* f. id. GL.

Hö-brea, f. sammanräfsadt och till torkning utbredt hö, till mängden så mycket att deraf blir en liten stack (*såten*). Sm. (Östra h.).

Hö-båga, *-n,* m. inrättning af vidjor, hvari man lägger hö, för att bära det på ryggen, vanligen från "marsen ti fångsa", d. ä. från logen till ladugården. Mp.

Hö-frö, n. Polygonum viviparum. *Fröfylla,* f. id. Jtl.

Hö-föra, f. en stång med tvärträ och upphöjd båge vid ändan att föra eller skjuta höet in på skullen. N. Sk.

Hö-grinder, m. pl. häckar på en hövagn. Vg. (Vättle h. i Elfsb.).

Hö-hvólm, m. höstack. Ög. (Gullbergs h.).

Höja (*höje*), v. n. 1 torka och insamla hö. Hj. *Höi-gera* (läs: *höi-djera*), v. a. eg. göra hö; berga hö. Fl. (GK., K.). N. *hoya,* v. n. id.; ns. *hauen,* torka gräset (B. W. B. 2, 605); nht. *heuen, heu machen,* inberga hö; holl. *hovijen,* id.

Höj-stärk (n. *höjstärt*), adj. eg. höstark; som gifver mycket hö. "Höjstärt ängsland", bördig äng. Vb.

Höj-såton, n. liten höstack. Fl. (Ingo). *Hö-såta,* n. id. Ög. Fn. *heysáta,* f. id. S. *såta.*

Hö-kórgar, m. pl. häckar på en hövagn. *Hökorge-grinder*, m. pl. häckar rundtomkring på en hövagn. Vg. (Vadsbo). S. *håvar.*

Hö-kuva, f. liten höstack. Kl. (Stranda). S. *kur.*

Hö-körat, n. def. eg. hökörandet; höanden, höbergningen. "Vi ha lökkta hökörat". Vm.,nk.

Hö-vevel (pl. *-lar*), m. rep (af hampa eller bast), hvarmed hölasset ombindes. Sk. (Vemm.). *Höväl, höväle,* m. Sk. (Ox., Ing.); *höväling,* m. Sk. (N. Åsbo, Lugg.); *höväle, höväling,* m. Kl.; *vävling,* m. id. Vg. Af sv. dial. *vävla,* v. a. omlinda. D. d. *høvævel.* S. *vöväl.*

Hö-väder, n. 1) eg. godt bergningsväder för hö. Nk., m. fl. N. *høyvær,* n. id.; 2) i allmänhet godt, förmånligt väder. Nk. HÅK, m. kåk, straffpåle för spöstraff. Nb.,vb.

HÅKA, *i håka,* i förlägenhet. "Stå i håka", vara i förlägenhet. Hs. (Db.). Jfr *häkigt.*

HÅKEN, m. hin onde. Ul.,sdm. *Håkkens, håkksen,* id. Sdm.

HÅL 1, adj. 1) urhålkad, ihålig. Vb.,hs.,sm.,g., hl. "Grana ä hål. Ve'en ä hål". *Innhòl,* adj. id. Hs. (Db.); 2) ihålig. "Unner håla himmeln". Sm.,bl., 3) djup, tjock. "I håla skogen". Bl.,sm., kl.; 3) tom, uthungrig, glupsk. Hs.,vl. Fn. *holr,* ihålig, tom; n. *hol,* a) ihålig: b) uthungrig: "hol å hækjen", glupsk; fht., mht. *hol;* nht. *hohl,* ihålig; fe. *hol,* id.; fsv. *hola,* v. a. urhålka. S.F.S. 5, 43. Cod. A. 13, f. 129; fn. *hola,* v. a. id.; moes. *ushulon,* v. a. id. S. *häla* 1. Hål-isare, m. ett snickare-järn till urhålkning. Ög. (Ydre). Fn. *isarn,* n. järn.

Hålk (pl.*-ar*), m. något urhålkadt. 1) urhålkad rund trästam till kärl; urholkadt kärl. Sdm.,sm.,sk.,hl.; a) hvarje cylindriskt träkär!, äfven af tunnbindare arbete. Sdm., m. fl. Deraf *deg-hålk,* m. stor bytta, i hvilken deg syras. Fl.; *tjärn-hålk,* m. smörjärna. Jtl.; b) stor trälåda; deraf *dranka-hålk,* m. Hl.; *mjöl-hålk,* m. Kl. (Stranda); c) kopp, brännvinsbägare. Hs. (Bjur.); 2) bladet eller röret, som omsluter axet eller blomstjelken. "Kornet har gått i hålk". Sk., hl., bl.; 3) träkrans kring en brunn. *Brunnshålk, sauds-hålk,* m. G.; 4) källa i en träskartad omgifning. Hl. (Slöinge), sk. I Ullstorps by af Ingelstads h. uti Skåne finnas två källor, som kallas *hålka(r)ne. Hålken,* m. def. är namnet på en surbrunn i Ydre h. af Östergötland. Benämningen deraf att urhålkade runda stockar begagnades och begagnas för att från källor afleda vattnet. 5) storätare, glupsk menniska. "Han ä en riktig hålk". Sm.,kl.; 6) tjock, fet pojke. Sdm.; 7) drinkare; öknamn. Ög. (Ydre). N. *holk,* m. kärl; d. d. *holk, hulk,* m. a) större urhålkad trästam; b) öppen brunn; c) röret eller bladet, som omsluter sädesaxet; d. *holk,* m. a) ihålig träknubb, som lägges öfver ett källsprång; b) blad som omsluter ett ax; *hulke, brøndhulke,* trävirket af en brunn öfver jorden.

Hålka i sig, v. r. 1 dricka omåttligt. Sm.

Hålke, hölke, n. 1) litet kärl. *Sókker-hölke,* n.; 2) litet urhålkadt trästycke. *Smörj-hålke,* n. N. hl. *Hälkä,* f. stor träkanna. G. Fn. *hylki,* n. litet kärl.

Hålker, m. stor pojke: stort gossebarn. Ul.,nk.

Håll-brussjan, f. def. bröstgropen. "Ja har så ondt i hållbrussjan". Sk. (Kjellstorps s:n i Vemm.).

Hål-skog, m. stor, djup skog. Sm. *Håla-vägjen,* m. def. vägen öfver forna skogen *Hålaveden,* i Säby och Egeby socknar af Ydre h. i Östergötland. Jfr *hol.* HÅL, *hålke,* s. *hal* 1, 2.

HÅLA, v. n. 1 det drar, sträfvar; om både helsa, sorg, beslut och förmögenhet. "Dä hålar mä'n". Ög. (Ydre). S. *hal* 1.

HÅLABÄKKER, s. *etterört.*

HÅLBALIG, *hålbett,* s. *hal* 1.

HÅLING, s. *here.*

HÅLL, *hållen, hållfot, håligänge, hållhett vatten, hållig, hållit, hållkärring, hållning,* s. *hallda.*

HÅLLS-BÄR, n., *hållsbärsbuske,* m. Viburnum opulus. Ög.,dls.

HÅLLS-KNóPPAR, m. pl. Saxifraga granulata. Ög. (enl. G. Wahlenb., Fl. Suec.). *Lärftsblómmor;* f. pl. id. Bl.

HÅL-TAPP, m. kran på en tunna. Vb. (Skellefte).

HÅM, *håmat, håmlig, håmmel, håmä,* s. *ham, håm.*

HÅMA EFTER, s. *hum.*

HÅMIG, adj. slemmig, möglig och illaluktande; om kött o. d., som skäms om sommaren. Ul. *Åmnig,* id. Rosl. Jfr fin. *homet,* mögel, *homehdun,* v. n. möglas, *homehdutan,* v. a. låta möglas.

HÅN, adj. skamfull, förlägen, blyg; försmädlig. "Han ble så hån ve'ed. Dä ä så hånt". Sk. D. d. *hån,* skamfull, blyg; fht. *hôn, hôni,* humilis, infamis (Graff 4,689); mht. *hæne,* id. (Ben. 1, 707); fe. *hean;* moes. *hauns,* adj. förnedrad: ***ταπεινός***. Jfr fht *hôh, huoh,* m. hån, hånleende, *hôhôn,* v. a. håna, bespotta, *hônlî,* hånlig (Graff 4, 686--689); fr. *honteux,* skamlig. Hån-full el. *hång-full,* adj. skamflat. "Ja ble så hånfull". Sk. (Ing.). HÅNG, *hångel, hånglå, hångspeta,* s. *hänga.*

HÅNGT, s. *hongt.*

HÅNNIKKÅ, s. *hane.*

HÅP 1 (pl. *-ar*), m. båt, forsbåt; båt, tjenlig att begagnas på elfvar, der forsar äro. Vb. *Håp, hop,* m. id. Nb. (Ö. Cal.); *håp, huåp,* m. båt. Runö. *Hovä,* m. ekstock. Fl. (GK.). Finskt ord. Fin. *haapio,* ekstock (af urhålkad asp). På samma sätt bildadt är sv. *eka,* f. ekstock, af *ek,* Qvercus robur; fn. *askr,* m. fartyg, farkost. S.E. 1, 582, 2; fht. *asc,* m. id.; fe. *äsc,* m. id.; deraf *ascomanni,* m. pl. sjöröfvare (Adam. Brem. 212); fe. *äscmen,* id.

HÅP 2 (pL *-or*), f. urfjäll, ett från en bys öfriga egor skildt jordstycke; jordlott som senare blifvit införlifvad med byen eller gården, antingen genom byte, gåfva eller köp eller ock genom nyodling skilts från de gemensamma utmarkerna och skogarne samt tillagd en enskild hemmansdel. Kl. Fsv. *haper?* ÖGL. S. *hump.*

HÅPA, s. *hopa.*

HÅPA EFTER, s. *happa* 2.

HÅPA SEJ, *håplykka,* s. *happ.*

HÅPÄ (def. *håpu*), f. sto, märr. G. *Håppa,* i. id. Sk. D. *hoppe,* f. sto; fris. *hoppa;* fin. *hepo* (gen. *hevon*), häst; nord-tschud. *hebo,* sto; häst; estn. *hobbo,* häst; e. *hobby,* liten häst, klippare; dakorom. *epa,* sto; sard. *ebba,* id.; nht. *hop,* liten häst (barnspråk); kelt. *hobbin, hobben, hobbye,* häst; gr. ***ἵππος***, häst. Man kan således icke godkänna Ihres (gl. 1, 897) mening att *håppa,* f. sto, bör härledas af sv. *hoppa,* v. n. subsilire, saltitare.

HÅRA, *hårfakkt, hårfila, hårflöke, hårfäl, hårgard, hårgäl, hårhamn, hårkrank, hårnot, hårpung, hårremm, hårstryk, hårtuss, hårtäst,* s. *har.*

HÅR(D), adj. 1) eg. hård. Riksspr.; 2) sur, syrlig. "Maten ä hår. Drikkat ä hårdt". Ul., sm.,öl. *Hå***l**, id. Vg. S. *ha***l** 1. Hard-bännta, f. snöre, som bindes så hårdt öfver bakskanken på ett får, att det må äta sig in och hindra det från att flöja. G.

Hard-nom, s. *nimma.*

Hard-traven (*harrd-traven,* f. *-vi,* n. *-vä*), adj. tungtrafven; som stöter; om häst eller sto. S. G.

Hård-leken, adj. hårdlekt; alltför hårdhänd i lek. Hs.,nk. Fn. *hardleikinn.*

Hår(d)na, v. n. 1 surna, blifva sur. "Drikkat å hårnadt". Sm. *Hå***l***na,* v. n. 1 id. Vg.

Hård-spännt, adj. n. säges om hårdt vinterföre. Åland.

Hård-ve(d), m. Lonicera Xylosteum. Sk. (enl. G. Wahlenberg, Fl. Su.).

Hår-pös, m. harts. Vg. *Harpåjs,* m. blandning af såpa och tjära att smörja fartyg med. G. Fn. *harpeis,* harpix, m. harts; ns. *haarpeus,* id. (Richey, 83). Af fn. *hardr,* adj. hård.

Sista stafvelsen synes beslägtad med gr. ***πίσσα***. f. a) beck (hårdt eller flytande); b) tjära; lat. *pix,* f. id.

Hår-smör, n. osaltadt smör. Hs. (Db.).

Härda sej, v. r. 1 tilltaga; om köld. Sm.

Härsl, *härdsel,* f. härdning. G. Fn. *herdsla,* f. härdning; n. *hærsla,* f. id.

Härslä-vatten, *härlä-vatten,* n. vatten, hvari järn blifvit härdadt. G. N. *hærslevatn.* HÅRK (pl.*-ar*), m. stång eller spak, hvarmed man på grundt vatten skjuter fram båten; bärling. Vb. S. *fork.* Håårk (ipf. *hårkä*), v. a. medelst bärling skjuta en båt uppföre en flod eller på grundt vatten. *Hårk sä fram,* v. n. på detta sätt fårdas med båt. Vb. HÅRNE, m. häck på en hövagn, flack spjelvagn till hö- eller sädeslass. Sm. (Östbo). Hol-hårne, m. en sådan häck med uppstående skalmar. Sm. (Östbo). HÅS 1, adj. hes. Vb., jtl. Fsv. *heser,* adj. id. Tref. tidh. f. 151; fn. *hás;* fe. *has;* nht. *heiser heisch,* id. Hesa, f. heshet. Ög. Fn. *hæsi,* f. id. HÅS 2, m. lindrig regnskur. Sdm. (Länna, Öfver-Selö). Ordet uppgifves från Härads socken i Sdm. vara neutrum.

HÅSA, s. *häsja.*

HÅSKÄ, v. n. 1 smeka. Sdm. (Strengnäs skogsbygd och Öfver-Selö).

HÅT [åå] (ipf. *håta*), v. n. stamma. Fl. (Nerpes). *Håtist* (ipf. och sup. *-a*), id. Fl. (K.).

HÅTT 1, m. 1) art, beskaffenhet. Åm. N. *hått,* m.; fn. *háttr,* m. sätt, skick; 2) obetydlighet, mon. "Ömsa den der staken en liten hått!" Sdm. Jfr F. 10, 402. Eljest heter det i fn. *hót,* n. något, en ringa mon.

HÅTT 2, pron. hvad. Dls. (enl. Ihre, DL. 68). N. *hått,* id,; fn. *hvat.*

HÅTTA, *hötta,* s. *häva.*

HÅTTE, m. invånare i norra Bohus län. Deraf *Håtte-bygden,* f. def., *Håtte-flikka,* f. *Håtte-pólska,* f., *Håtte-spelman,* m. Bhl. Jfr fn. *hárr* (*há, hátt*), adj. hög.

HÅVAR, m. pl. höga häckar på en hövagn. *Håv-häkkar,* m. pl.; *håv-bor(d),* n. id. Vg. Håve-vagn (pl. *-ar*), m. hövagn med höga häckar (*håvar*), Vg.

Håv-kärra (pl. *-ror*), f. kärra med höga häckar att derpå köra hem säd från åkern. Vg. (Vadsbo).

HÄ, pron. 1) det. Vb., fl., v. dl. "Hä finns likmång kalv-huda, som ko-huda", en ung kan likasåväl dö som en gammal. Ordspr. Vb.; 2) hvad? huru? Vb.,ög.,bl.,g. *Hö?* id. Kl.,bhl.

HÄBBA, v. n. 1 1) hänga med nosen; om kreatur, som tyckas stå och falla i sömn; 2) vara sömnaktig, trög och långsam i sina göromål; lägga armarne i kors, ingenting göra. ”Stå å häbbe”. Sk. (Ox., Ing., Onsjö). Häbba, f. tafatt fruntimmer. Sk. (Ing., Onsjö),

Häbbed, adj. tafatt; mest om fruntimmer. Sk,

Häbbe-kar, n. långsamt, slarfvigt fruntimmer. Sk. (Ox., Ing.).

Häbbel, *hebbel,* m. tafatt menniska. S. Sk.

Häbbere, m. lat, trög menniska. Sk. (Onsjö).

Häbbe-ree, n. ett fruntimmer, som föga duger till sina sysslor. Sk. (Ox.). *Häbbe-raje,* n id. Sk. (N. Åsbo). HÄBBAR, *häbbare, häbbär,* s. *härberge.*

HÄ(D)A, adv. hädan. Vb. *Häja,* Hs. (Db.), v. dl.; *hädahjäna,* id. Vb. *Häjanette, häjanå,* adv. hädanefter. Hs.(Db.). Fn. *hèđ,* adv. hädan, af hèr. Hänne, adv. bort, hädan. *Vara hänne* el. *hän,* vara afsvimmad, sanslös. ”Han var en times tid rent hänne, så kóm han se fóre igen. Han lå hela förmiddan hän”. Sk. D. d. *henne,* borta.

Hän-ta(g)en, adj. 1) matt, medtagen, svag. ”I aftes va han så häntaen”. Sk. (Ox., Onsjö); 2) borttagen, lam. Sk. (Harjager). HÄFFEL (pl. *häffla*[*r*]), m. stort och tjockt stycke; endast i sammans. *brö(d)häffel,* m. ”Han vre(d) å en stor bröhäffel”. Sk. (Ox., N. Åsbo), hl. *Häffling, brö(d)-knykk,* m. id. Sk. (Ox.). Häfflå a, v. a. 1 afskära ett stort och tjockt stycke (bröd). ”Han häfflade å en stor bröhäffel”. Sk. (Ox., Ing.). HÄFTA, 1) v. a. 1 a) eg. löst fästa. Riksspr.; b) sätta hälla på (en häst). Hj.; c) hindra, uppehålla. Hs. *Hääfft* (ipf. *-ä*), v. a. hindra. ”Ji vadht häfftä sä ji int kónd fära dill bröllope”. Vb.; 2) v. n. a) vara hindersamt, förhindras. ”Dä haftär i tale för honom”, han har svårt för att tala. Motsatsen är: ”han har inte munnhäftä”, f. Sdm.; b) dröja, vänta. ”Ja häfter väl än en uge, innen (läs: ingen) ja går dit ópp”. Sk. (Ox.). Freqv. af sv. *hafva,* v. a. habere. Fsv. *hæpta, hæfta, hepta,* v. a. a) fasthålla, qvarhålla. VGL.; b) innestänga, fängsla. VGL. ÖGL. S.F.S. 4, 117; c) inställa, afbryta, ej låta fortfara: ”hepta tiþir”. GL.; deraf *hæpta,* f. fängelse. Biærk. R.; *hæpti, hæfte, hæfti,* id. ÖGL. UL. S.F.S. 4, 111. Spec. Virg. s. 47; *hæptur, hæftur,* f. pl. hälla eller annat fängsel, hvarmed kreatur som går ute på marken, hindras att göra skada. *Geta-, nöta-hæptur.* Biærk R.; fht. *heftjan,* v. a. binda, fastgöra; mht. *heften,* id. Häfta, f. hälla mellan båda frambenen på en häst. Hj.

Häfta, f. 1) förstoppning, hårdt lif. Götaland. Brukas stundom i Svealand, t. ex. Nk, *Bindsel,* m. id. Sk.; 2) urinstämma (hos hästar). Sm. (Vestbö).

Häfte-tróll, n. gråsugga: Oniscus asellus. Benämningen deraf att denna insekt, torkad och stött till pulver, anses vara ett läkemedel mot förstoppning. Vg. HÄGDA, s. *hag.*

HÄJA, *häa,* f. mästerstycke, storverk, vågstycke; ironiskt. ”Dä va ókkså en häa att göra så!

Ja, må tro, dä va en häja mä dä”. Sk.,hl.,b!. *Stahäja,* f., *stahäjanne,* n. id, ”Dä va ett falit stahäjanne”. Sk. (Bara). *Häja, storhäja,* f. något mycket rart, utmärkt. ”He va storhäja”. Fl. (Öb.). Jfr fn. *hæđ, f. a) höjd; b) höghet, förträfflighet (af hárr, adj. hög), eller heyja, v. a. göra, verkställa, uträtta.*

HÄJARE, m. 1) storväxt, dugtig, rask, stark karl. Kl. Häjar, -n, m. dugtig, stark karl eller häst. ”Hä var häjarn dill häst”. Vb.; 2) dugtig sup. Hs.,ul.

HÄJGÄ, v. n. 1 ragla, stappla som ett barn. G. Jfr fn. hika, vika tillbaka; hejkja, nedtrycka, böja ned.

HÄIKSTA, v. n. 1 hosta till (för en gång, till tecken åt någon). G.

HÄISKNA, v. inchoat. 1 börja att hissna. N. G.

HÄI8KÄ, s. häsja.

HÄJÄ, s. hia 1.

HÄKEN, adj. ifrig, flink att arbeta. Vg. (Vadsbo). N. hækjen, begärlig, flitig; d. d. hægen, begärlig, ifrig efter något (Mlb., DL. s. 234). Jfr higa. Deraf illhäkjen, adj, som är mycket angelägen om något. Hs. (Jerfsö).

HÄKI(GT), adj. n. farligt. ”Dä ä inte häki”. Sdm. Jfr fn. hækilegr, adj. farlig, hækilega, adv. farligt.

HÄKKA, v. a. 1 lassa i en häck. Häkka i)(häkka ur. Sm.,kl.

HÄKKA-SULA (pl. -ler), f. tvenne med järn beslagna trän, hvilka i st. f. hjulpinnar sättas på bakaxeln af bondvagnar och på samma gång stödja häckkroken. Sk. S. sula 2.

HÄKKA-VRANGEL (pl. -glar), m. krökt trä, som sammanhåller höhäckarne. Bl. (Östra h.). Häkk-vrång, m. id. Kl.

HÄKKÄL, häkkelmakar, s. hake 1.

HÄKKSA (-a, -a), v. a. smäda. Hs. (Db., Bj.). Häkks, n. smädelse. Hs. (Db.). Jfr hakka. HÄKTA 1 (-a, -a), v. a. 1 förmå. Hs. (Db.).

HÄKTA 2, s. hake 1.

HÄL, häla i hop, s. hänga.

HÄLA 1, v. a. 1 1) dölja, gömma. ”Hvar ska ja häla mej?” 2) skydda, berga, försörja. ”Ja ska häla dej så godt ja kan”. Hl.; 3) berga, rymma, förvara. ”Han lässte så möet han kunde häla”. S. hl. Hälla, id. ”Han lässte så mied han kónne hälla”. Sk. (Ing.). Häla sej, v.r. 1 1) skydda sig (mot köld, oväder). ”Häla sej för kölden, ovädret”. Sm.; 2) uppehålla sig, berga sig.

”Stuan ä så gammal, att en knafft kan häla sej i’na. Ja kan inte häla mej för’n, så ondsinnt ä han”. Sk.,hl. bl.,sm. Fht. helan (hal, hol), dölja, gömma, betäcka, heljan, huljan, id.; mht. hilan (*hal, geholn*), förborga, hålla hemlig; bay. *helen* (pr. *hil,* ipf. *hall,* p.p. *geholen*) Schm. 1, 170; nht. *hehlen, verhehlen,* dölja; fsax., fe. *hêlan;* holl., ns. *helen,* id.; d. *hæle,* dölja: ”hæle med tyve”; d. d. *häle sig,* a) dölja, gömma sig; b) berga, begå sig (Mlb., DL, 235); n. *hela,* ”hæle (med tyve)”, ”helar å stelar”; lat. *cela-re, oc-cule-re,* dölja, öfverhölja, betäcka; moes. *huljan,* id.; cy. *hulio,* att betäcka, öfverhölja; skr. *hul,* id. (enl. Pictet). Att detta märkvärdiga och uråldriga landskapsord *häla* äfven funnits i fsv. och fn. är utan allt tvifvel, såsom ättlingarne utvisa: fsv. *hæle,* n.

gömställe. Kristoph. LL. h. 39: *hælad, hælædh,* mo. o. n. hjelte, kämpe (måhända eg. galeatus miles). Fr. af N. 1327. Flor. 1836. Skaft. 1776; *hold,*

huld, n. hull, kött. VGL.; fn. *hilma,* v. a. betäcka, hölja; *halr,* m. man; *hæli,* n. tillflygt, gömställe; *hold,* n. kött; kropp; *hollr,* m. välvillig, huld; *hulda,* f. betäckning, hölje; *hjálmr,* m. a) betäckning; b) hjelm; *hylja* (*hulda, hulit*), hölja, betäcka, dölja; *hylli,* f. ynnest. Verbets böjning har sannolikt fordom varit stark såväl i fn., fsv. som äfven i våra landskapsmål. Helika, *hilka,* f. 1) hufvudbonad för fruntimmer; fruntimmerskråka, fruntimmersmössa af lärft, som brukas om sommaren för att förekomma solbränna. Jtl. *Hilka,* f. id. Åm.,vm., ul.,sdm.,nk. *Helik, sol-helik,* f. (pl. *-e,* def. *-kán*). Hs. (Db.); *sol-ilka* (ipf. *-kur*), f. Dl. (Mora, Våmh.); *hilk,* f. Nb., vb.; *hyllika, hölka,* f. Sm., kl.; *hylka,* f. id. Ög.; deraf *hölka sek,* v. r. 1 taga på sig ett sådant hufvudkläde. Sm. (Vestbo); 2) liten barnmössa af eget. slag för att förekomma solbränna. *Hillika,* Sm. (Östra h.); *hòllika,* f. Vg.; *ilka,* f. id. Sdm.; *hilkå,* f. barnmössa. Fl. (Öb.). N. *hylk, hylik, høllik,* f. undermössa, barnmössa; d. d. *hylleke,* f. id.; fht. *hulja, hulla,* f. duk, hvarmed fruntimmer betäcka hufvudet (Graff 4, 847); mht. *hülle,* f. id. (Ben. 1, 680); nassau *hille, hillche,* f. ett slags fruntimmersmössa (Kehrein 1, 166); ns. *hülle,* f. mössa, fruntimmersmössa (Richey, 100. Schütze 2, 166); fin. *hillika, hilkku,* linnehufva, barnmössa (lånadt fr. sv.).

Helma, 1) v. a. 1 täcka (tak). Kl. Fn. *helma, hylma,* öfvertäcka, skyla. F. 6, 384. 2) v. n. lindra, förtaga värk, svullnad; endast om sårnader, värk- och smärtstillande läkemedel. ”Nu har dä helmat lite”, nu har värken eller svedan lindrats eller något aftagit. Sk. (Ox.). Fn. *hilma,* v. a. betäcka, dölja; d. *helme,* v. n. upphöra, afstanna.

Helmter, tant. pl. tomma ax och smärre stråstycken efter tröskad säd; smått halmboss. Kl. D. d. *hælmter,* id.; fht. *helawa, helewa, helwe,* f. agnar, sådor; n. *hylma, helma,* f. halmstubb. S. *emter.*

Hjall, m. ett slags hinna eller nät, som stundom betäcker rågbrodden, då snön om våren aftinat. Vb. Fn. *hjalmr,* m. eg. betäckning, hölje.

Hjelm (pl. *-ar*), m. 1) omhölje, hylster, (hvari häfrekornet sitter). *Havra-hjelm,* m. Hl. (Ölmevalla, Värö, Frillesås); 2) fristående skjul eller tak, hvarunder säd och hö förvaras. *Sädes-*

hjelm, m. Allm. Fsv. *hiælmir, hiælmber, hielmer, hælm,* m. hjelm: galea. S.S. 3, 154. Didr. af B. 296. Rimkr. Alex. M,; fn. *hjálmr,* m. a) betäckning, hölje: "kalla (skal) hjálma hjálm, hatt eþa fald". S.E. 1, 420; b) hjelm: galea; c) hvälfd betäckning: "sólar hjálmr", solens hvalf, himmelen; "tiggi sólar hjálms", himmelens konung, Gud. S.E. 1, 320, 3; "hjálmr lopts", luftens hvalf, himmelen. S.E. 1, 314; *byghjálmr, heyhjálmr,* m. sädeshjelm, höhjelm; fht, fsax., fe., ffris., e., holl., nht., ns. *helm,* m. hjelm; moes. *hilms,* m., *hilm,* n. hjelm; medelt, gr. **ἔλμος**; mlat. *helmus;* sp., pg., it. *elmo;* ffrans. *healme, hialme;* frans. *heaume;* prov. *elm;* cy. *helm,* f. stack. Ordets ursprungliga betydelse: omhölje, betäckning, som finnes i fn. och svenska landskapsmål, saknas i fsv. och i norska munarterna.

Hjelma, v. a. 1 upplägga (löf) i hässja; om löftägt. "Hjelma löv". Sm. Cy. *helmu,* att stacka.

Hjelmig, adj. brokig i hufvudet; om boskap, som har hvitt hufvud, men färgad kropp. Dls.. ög.,sm.,kl.,bl. *Hjelmig, hjelmed,* Hl.; *hjelmig, hjelmog,* Fl. (Nl.) *hjelmed,* id. Sk. Deraf *hjelm,* m., *hjelma,* f. namn på en sådan oxe eller ko. Sk., m. fl. Fn. *hjálmóttr* (Hald.). d. d. *hjelmet;* nfris. *jalmig, jalmi, jalmet,* id. (Outz., 136); kärnt. *helm,* m., *helma,* f. namn på en hjelmig oxe eller ko (Lexer, 138).

Hjälla, v. a. 1 upplägga ett loft (*hjälle*) af lösa stänger (*hjällestänger,* f. pl.) eller bräder ofvanpå bjelkarne öfver loge eller stall. Sk. N. *hjella;* d. d. *hialde,* id. Hjälle, *hjelle* (pl. *-lar*), m. rum eller ställning, der något förvaras: 1) skulle, höskulle; rummet ofvan om det vanligtvis upphöjda bjelklaget öfver loge eller stall, hvarpå halm, hö o. d. upplägges. Dls.,vg.,sm.,hl.,sk. "Kornslaven ligger på hjällen". Hl. *Hjällning, stallhjälle.* Sk. *Hjäll,* m., *fäus-hjäll,* m. *Hjäll* (def. *hjäll'n,* pl. *hjällar*), m. *'Ö-hjälln,* m. def. höskullen. Dl. (Elfd.) Jtl.; deraf *hjälla-ty(g),* n. på skullen upplagda stänger eller flakar, hvarpå hö eller halm lägges. Sk.; 2) rum under taket, hvarest man ligger. Deraf *fjås-hjäll* (def. *fjås-hjäll'n),* m. rum med säng under fähustaket, der pigorna, som vakta boskapen, ligga. "Gantas min kullum a hjällum". *Hjäll-gång,* m. frieri. Dl.; 3) hylla, stänger eller ställning under taket i stugan, hvarpå allahanda saker till förvarande eller torkning uppläggas. Dls.,bhl.,vg.,ög.,sm. Deraf a) *bråd-hjälla, -n,* m. ställning, hylla i taket, hvarpå brödet uppsättes att torkas. Utom vid högtiderna, hvartill *bullan* bakas, begagnas i Ö. Dl. allmänt s. k. tunnbröd, liknande ett gråpappersark , ehuru till formen cirkelrundt. Dl. (Elfd.). *Bröd-hjäll,* m. id. Åm.; b) *fat-hjäll,* m. hylla der kärl uppsättas. Bhl., c) *hjälle-stång,* f. *α*) stång uti ställningen i taket, hvarpå kärl o. d. upphängas. Ög.,bl. (Östra h.); *β*) tvärbjelke vid spismuren i ryggåsstugor, hvarpå ofta en ställning, lik en ledstång, är fastgjord. Hl. (Vinberga); d) *mjölk-hjäll,* m. hylla der mjölkkärlen sättas. Bhl.; e) *ost-hjälla, -n,* m. ställning, hvari ost torkas. Fl. (Ingo); 4) en ställning af flera våg- och lod-rätt hopfästade läkten med hög fot att på åkern topphänga och torka foderväxter, ärter, löf o. d. Kl. Deraf *löv-hjälle* el. *löv-hjäll,* m. löfhässja. Nk. 5) vågrätt på stolpar hvilande stockar, försedda med pinnar eller qvistar, på hvilka strömmingsnät hängas till torkning. *Hjälla, -n,* m. Fl. (Öarne i Qv.); 6) *hjäl,* m. den närmast dörren belägna delen af en ryggåsstuga, egentligen från den s. k. *hjäl-bjelken,* m. def., innefattande spisen och rummet der frammanför. Hl. (Slättåkra). *Hjälle, -n,* m. id. Sydligaste Halland. Fsv. *hjælle,* m. logeloft. Kristoff. LL. 35: 1: "hænger lin æller hampa å ung æller hiælle"; d. d. *hiald, hild, hill,* n. höskulle, stänger öfver fähuset (Mlb., DL. 206, 210); n.

hjell, hjall, hille, m.. a) skulle, loft i lador och fähus; vanligen af lösa stänger eller bräder, som läggas på bjelkarne; deraf *fjos-hjell, løde-hjell;* b) hylla (på en vägg eller under loftet); c) ställning af stänger till att torka fisk på.(Aasen, 175); fn. *hjallr* el. *hjall,* m. a) upphöjning; b) ställning, bislag att torka något uti; c) hydda, hvari fisk o. d. torkas; ns. *hille,* "der ort über den viehställen, wo gemeiniglich das gesinde und die kinder schlafen, und wo heu, stroh, feurung u. s. w. hinauf geworfen wird" (B. W. B. 2, 631); bay. *hüller, hille,* f. öfversta rummet under taket på ett boningshus eller foderlada (Schm. 2, 174); kärnt. *hille, hilde,* f. id. (Lexer, 141); holl. *hild,* f. höskulle. Ihre (gl. 1, 866) härleder ordet *hjälle* af fn. *hárr,* adj. hög: altus. För denna härledning talar visserligen den skiftande betydelse, i hvilken detta ord förekommer, utmärkande *upphöjning, något upphöjdt, högt,* men om fn. *hárr,* är roten, skulle väl i någon munart rot-konsonanten *r* framträda.

Hjält, *-en,* m. ring på hjulaxeln invid axelbänken. *Aksel-hjält.* S. hl. *Hjällt, -en,* m. träet på en vagn, der axeln ligger. Sk. (Lugg., Ing.). *Käpp-stókk,* m. det trä som ligger ofvanpå *hjällten.* Sk. (Ing.). Deraf *hjällta-gäre,* n. i. q. *hjällt.* Sk. (Lugg.). Fsv. *hiælt, hielt, hælt,* m. och n. knapp på svärdsfästet, svärdsknapp. ÖGL. S.F.S. 7, 76. Didr. af B. 16, 93, 98 &c.; fn. *hjalt,* n. id.; fd. *hiælt* (Mlb., Bib. Ov.); d. *hialte,* n. fht. *helza,* f. (Graff 4, 930); mht. *helze,* f.; fe. *helt, hielt;* e. *hilt;* it. *elza;* böhm. *gilce.*

Hula el. *hyla* (ipf. *hulade, hylade, hulte* el. *hylte*), v. n. 1) gömma sig undan, gå så att ingen kan se honom; 2) skrymta, handla bedrägligt. Sm. *Hula,* v. n. 1 1) gå lutad, luta framåt med krökta armar. Vg.,sm.,kl.,hl.; 2) släpas fram, i synnerhet neråt på något annat underliggande. Vg. Jfr moes. *huljan,* tillhölja, betäcka, förborga; fht. *huljan,* hölja.

Hula sej av, v. r. 1 gömma sig för, draga sig undan. Kl.

Hulker, *hylker,* m. 1) en som flyr undan; 2) opålitlig menniska. Sm.

Hyl, n. 1) ide; egentl, om räfvars kulor. *Hul,* n. id.; *rävhul,* n. id. *Lya, räv-lya,* f. id. Sm. *Huld,* n. hide, bo för djur. Bhl. (Or. o. Tj.); 2) usel koja. Sm. Jfr fht. *helid,* hydda. (Graff 4, 844).

Hyler, m. 1) en som söker gömma sig och ej vill visa sig; 2) krånglare, falsk menniska. Sm.

Hälande, *hälanne,* n. mod (att skydda, försvara sig), beslutsamhet, raskhet. "Gódt, dåligt hälanne". Sm.,kl.,bl. (Lister). Hof (Dial. Vestrog. s. 154) anför ur vestgötamålet *hälande,* adj. flink, tapper, men detta ord är troligen numera föråldradt; månhända detsamma som *hällande,* adj. mycket stor, ofantlig. Hl. Beslägtadt härmed synes vara ofvannämnda fsv. *hælad, hælæd,* m. och n. hjelte, kämpe; fht. *helid;* fe. *hæledh,* id., hvilka ord Ihre ansett böra härledas af fn. *hæla* (*hælda, hælt*), v. a. prisa, berömma, så att ursprungliga betydelsen skulle vara: en frägdstor man, men jag anser att ordet snarare hörer till vårt verbum *häla,* fht. *helan,* skydda, försvara, betäcka, hvadan egentl. bemärkelsen förmodligen har varit: a) med hjelm skyddad man; b) skyddande, försvarande; c) modig, behjertad man. Samma grundbetydelse har troligen fn. *halr,* m. man.

Hölj (pl. *-ar*), m. 1) djup göl i sjö eller å. Äfven *hulj,* m. Vg.,hl. *Hölj, höl,* m. id.; deraf flera ortnamn: *Karét-höl,* m. nära Källby i Höje å vid Lund; *Vinne-höl,* m. nära Araslöf. Sk. *Höl,* m. id. Bl.; *hölja,* f. id. Ög.; *helja* (pl. *helje,* def. *helján*), f. tvärdjup vattengrop i en sank äng. Hs. (Db.): 2) litet träsk. Kl. (Tjust, Stranda), bhl. D. d. *høll, hyll,* n. djupt ställe i å eller bäck; n. *hyl, høl,* m. a) djup göl i elf eller bäck; b) litet träsk; fn. *hylr,* m. djup: gurges; bay. *hül,* f. fördjupning i marken uppfylld med vatten (Schm. 2, 174).

HÄLA 2, *häl***l***ning, hä***l***-tåg,* s. *hal.*

HÄLA SE, *häldugg, häljanbrote, häljemur,* s. *hel.*

HÄL-BEN, n. tvärträ öfver en släde. Bhl. (Elfs.).

HÄLGE, *halje,* f. kärfve. *Halmhalje,* f. halmkärfve. Ul. (kring Uppsala). N. *holgje,* m. bundt af hö. Jfr *hälla,* f. sid. 237, som månhända är samma ord.

HÄLL, *hällas, hällig, hällsam,* s. sid. 250.

HÄLLA, *hälla på, hälle, hällning, hällt,* s. *hall* 2

HÄLLA, *häller,* s. *hall* 1.

HÄLLANDE, adj. mycket stor, ofantlig. Hl. (Kidron). Jfr fsv. *halla,* adv. mycket. Iw. 4147. Fr. af N. 1351. S.F.S. 6, 40.

HÄLMT, *hemt,* adj. n. mildt och ljumt; om regn. "Dä ä så hemt i väret". Bl. (Gemshögs s:n). Jfr? d. d. *helm,* adj. stilla, lugnt.

HÄLSÄ, s. *hals.*

HÄMTER, *hämtesåll,* s. *emter.*

HÄN, *häna,* s. *härna* 1.

HÄNA, *häna-re, häne,* s. *här.*

HÄNDELIG, adj. tillfälligtvis inträffande; som kan hända. "Om dä vore händeligt att —". "Om så händeligt vore att du reser". Sm.,sk. Af sv. *hända,* v. n. accidere. D. *handelig,* id. (Mlb., dansk ordb. 485).

HÄNGA (pr. *hängur,* pl. *hänge,* ipf. *hank* [pl. *hungu?*], sup. *hungi*), v. a. och n. 1) hänga. G. *Hänga* (pr. *häng,* ipf. *hång,* sup. *hängt*), V. Dl.; *häng* (ipf. *hang,* sup. *hönge* el. *hängt*),

N. Åm.; *häng* (ipf. *hang* sup. *hångi* el. *hängt*), Ume; *häng* (*hängd, hängi*), Bygde; *häng* (*hangd, hängi*). Löfånger; *hääng* [läs: *hääηj*] (*hang, hängt*), Skellefte; *hänga* (ipf. *hang,* conj. *hängde,* sup. *hängt*), Ög.; *häng* (ipf. *hang*), id. Fl. (Öb,); 2) vara något sjuk. "Han går å hänger". Sm.,bl. Fsv. *hængia* el. *hangia* (pr *hængir.* VGL.; *hængær.* UL.; ipf. *hængde*. Cod. Bur. s. 170); fn. *hánga* (ipf. *hèkk* och *hángði,* sup. *hángit*), v. n. hänga; *hengja* (*hengda, hengt*) v. a. id.; fht. *hâhan* (ipf. *hiene,* pl. *hiengin*), *hangjan, hengjan*; mht. *hahen;* nht. *hengen, hangen, henken;* fe. *hangjan, hongjan;* e.

hang; ffris. *hangia, hingia;* nfris. *hingen;* d. *hänge,* v. n. (ipf. *hang* el. *hængte);* n. *hanga,* (ipf. *hekk, hikk* el. *hång,* pl. *hingo,* sup. *hengje, hångje, hungje*); *hengja* (sv. böjn.); moes. *hahan* (*haihah, haihahun, hahans*), id. Hang, *hång,* adj. 1) sniken, snål; eg. efter födoämnen. Hl.,sk.; 2) hungrig. Sk. (Ljunits h.). Jfr fn. *háng,* n. begär; nht. *hang;* e. *hank,* id.

Hangel, m. trög och senfärdig menniska; stackare, odugling. Vb. Jfr *hångel.*

Hangla, v. n. 1 hänga efter någon, vara efterhängsen; visa någon sin tillgifvenhet genom att närma sig på ett oanständigt sätt; ohöfviskt rasa med (en flicka). Kl.,hl. *Hångla,*

Nk., ög.; *hangla, hångla,* id. Sk. *Hanka,* v. n. 1 smekas, kurtisera. "Han hankar mä alla flekkor". Sm.,nk.,sdm. *Hånglä,* v. n. hänga efternågon, vara efterhängsen; visa någon sin tillgifvenhet genom att närma sig, dock på ett otympligt sätt. Mp. *Hangäl* (ipf. *hanglä*), v. n. 1) id. "Han hanglä ätt mäg, dilläs ji gatt giva 'nom hä'n enskäsä", han förföljde mig, gaf mig ingen ro, till dess jag nödgades gifva honom det han envisades om. Vb.; deraf *hanker,* m. en som håller sig till könet, kurtisör. Sm.; 2) dingla; 3) vara matt och klen till helsan, gå vacklande af eller efter sjukdom. "Han jär nu sä pass bättär, att'n kan gå å hangäl". 4) med möda draga sig fram. *Hängäl* (ipf. *-glä*), id. Vb. *Hangla sej fram,* med möda draga sig fram. Sdm. *Hänglä säg fram, hankä* (*hangkä*) *säg fram*, id. Mp. *Hängla,* v. n. 1 a) vara halfsjuk, hängsjuk. Vg. *Hängslas,* v. d. 1 id.; b) till följe af sjukdom gå med matthet. Äfven *skrangla.* "Gå å hängla, gå å skrangla". Sm. *Hängla, hångla,* v. n. 1 långsamt, besvärligen och eländigt göra något Vg. *Hångla,* v. n. 1 draga ut på tiden; hafva fördrag, tålamod. "Kära! hångla me meg lite", haf fördrag med mig ännu en tid. Hs. (Db.).

Hank 1, m. 1) eg. det hvarmed något hänges: ligula, habena orbiculata. Riksspr. *Hånk,* m. hank. Sk.; 2) vidja, som bildar handtag på byttor o. d.; 3) ok, ställning af trä, som lägges öfver skuldrorna för att underlätta bärandet af tunga bördor. Mp.; 4) ett enskildt sölf i en väf. Bl. *Hånk,* m. 1) handtag; 2) ringen i ett oxok, hvari tistelstången instickes. G. Fsv. *hanker,* m. hank: annulus v. vinculum vimineum, quo in sæpe continentur perticæ. ÖGL.; fn. *hánki,* m. ligula, habena orbiculata; n. *hånk,* f. grepe, handtag (på kärl). Deraf a) *hanka,* v. a. o. n. 1 sätta hankar i något. "Hanka ópp väven, garnet". Sm.,sk.; b) *hanka-särk,* m. ett slags fruntimmers lintyg med hängslor öfver skuldrorna. Sk.; c) *hånka,* v. a. 1 göra hankar till gärdesgårdar. Nk.; d) *hånk-bytta,* f. α) ämbare. Jtl.; β) ämbare, hvarmed vattnet vindas upp ur en brunn. Ög.

Hank 2, n. svårighet, besvär, möda. "Dä ä tókke hank å bråk i denna vä**l**a". Nk. "Mä hank". Sm.,bl. "På hank". Ög.

Hanka 1, v. n. 1 1) pracka sig fram, hjelpa sig fram. Allm. *Hanka sej fram, hånka sej fram,* med möda draga sig fram. Svea och Götaland. "Hanka mä ett arbete", trögt fullborda ett arbete. Sm.; 2) vara sjuklig litet emellanåt. Nästan allm. Deraf a) *hanker,* m. stackare, som med svårighet drager sig fram. Ög. (Ydre); b) *hankuger, hånkuger,* adj. α) mödosam, besvärlig. Sm.,ög.; β) sjuklig, skral, klen; om menniskor. Nk. *Hankig,* id. Vm.; 3) dröja. "Dä hankar óm lett", det dröjer något. Sk. (Vemm.). Jfr fn. *hángsa,* v. n. dröja, vara långsam (Haid.). S. *hinka.*

Hanka 2, v. n. 1 färdas, flacka (hänga på åkdon under ideligt färdande). "Han ä allti ute å hankar. *Hånka,* id. Sm. Deraf a) *hanker,* m. en som mycket färdas, flackar omkring. Sm.; b) *hanke~ty(g), hånke-ty,* n. ett sällskap som flackar omkring på dåligt sätt, med dåliga hästar och vagn. Sm. (enl. L—n).

Hång, n. raft, takved; de långa smala trän, som hänga på halmtak för att fasthålla halmen. Deraf a) *tak-hång,* n. id. Vm.,nk.,ög.,öl.; b) *hång-speta* (pl. *-tor*V f. pinne, på hvilken sådana stänger hänga. Ög. (Spegels gloss. 175); c) *hänglä,* n. coll. i. q. *hång,* n. G.; *hänge* (pl. *-n*), n. id. Sdm. (Södertörn); *hänglar, henglar,* m. pl. id. Wormsö, Nukkö; *hängare,* m. id. Dls.

Hångel, m. en person, som i följd af sjuklighet eller svaghet går vacklande, eller för sin längd synes gå ostadigt. Vb.,jtl.

Hånglogr, adj. vacklande; om en högväxt menniska, som ej går stadigt. Fl. (Nl.). Fn. *hengilegr,* vacklande.

Häl (pl. *-ar*), m. pinne: 1) nagel af trä, dragspik. *Hel,* m. id. G. "Dóm a släi hälan igönom a, så e ska halldes". Fl. (Öb.); 2) pinne att derpå upphänga något. Jtl. Fsv. *häl,* m. pinne, plugg. ÖGL.; fn. *hæll,* m. hake, krok; n. *hæl,* m. tjuderpinne; fht. *hahala, hahela, hahila, hahel, hahla, hala, haal,* f. krok (hvarpå kitteln hänger öfver elden); cremacula (Graff 4, 772; af fht. *hahan,* moes. *hahan,* v. a. hänga. L. c. 4, 764, 772); mht. *hahel,* f. hänghake, kittelhake; nht. dial. (Westerwald) *höl, feuerhöl,* f. id.; (sieg.) *hähl,* f. hänghake; gl. nht. *häl* eller *hool,* ferramentum camini (Dasypodius); swz. *häle* el. *hiele,* f. a) "bogen an einem kessel oder an einem andern geschirre, der über und über geht; b) stange, kette (von eisen) in schorstein, woran man einen kessel, topf über's feuer hängt" (Stalder 2, 14); bay. *hâhel, hal,* f. id. (Schm. 2,166); holl. *haal,* f. ett redskap af järn, nedantill försedt med en hake eller krok, vid hvilken ett kärl eller kittel hänges öfver elden; e. dial. *hale,* kittelkrok. Ihre (gl. 1, 805) härleder detta urgamla ord *häl* af sv. *hålla,* v. a. retinere. Detta kan ej vara förhållandet, såsom de fornhögtyska formerna lära oss.

Befryndade äro kelt. *hoel,* m. pinne, nagel; gr. ***ἧλος***, m. nagel, pinne, hvilket senare ord vanligen härledes af ***ἵημι***.

Hand-hel, m. handpinne på en plog. G.

Häla ihop, v. a. 1 sammanfoga (bräder el. timmer) med träpinnar. Sdm. (Värmdö, Ornö).

Trä-häl, m. tränagel. Vb. (Skellefte).

Tör-häl, m. tjuderpinne. Sk. (Ox.). Fsv. *tiuþer hæl, tiuþer hell,* m. id. ÖGL. VML.; fn. *tióður hæll;* d. d. *tyrhæl, tøirhæl,* id.

Varsp-häla, pl. tant. rännträn vid varpning af väf. Hs. (Db.).

Vrang-häl, *bo***l***-häl,* m. tränagel, träpinne, hvarmed vränger och bord i fartyg sammanfogas. "Slå i hop be**h**ta-knän me' häl". Fl. (Ingo).

Häng-ave, m. gungfly. Hl. (Värö). S. *ave.*

Hänge-dynga, f. sump, moras, hvari kreaturen lätt kunna sätta sig fast. Sk. Fsv. *hængedy,* n. hängdy: locus palustris. St. Rimkr. 25; d. *hængedyng.*

Häng-klä(d)e, n. 1) lång, hvit eller brokig, lärftsduk, hvarmed stugans väggar på högtidsdagar klädas. Sm.,öl.,hl.,bl. *Hängkläe, hängklä, hangkläe,* n. id. Sk. (Ing., Gärds, Bjäre). *Hangklä,* n. lång handduk. Vg.,ög.; *hangkle,* n. id. Ul.,sk. Deraf *li(g)-hangkle,* n. hvit lång handduk till att bära en likkista, S. Sk.; *tórk-hängklä,* n. lång handduk. Bl. (Östra h.); 2)

altardisk af nattvardsgäster; hvarf, omgång af nattvardsgäster. Sm.,kl.,sk. (Skytts m. fl. härader). Jfr *drätter.*

Hänglig, adj. ej rätt frisk. Vg., m. fl.

Häng-lås, n. 1) eg. ett slags rörligt lås. Riksspr,; 2) mycket efterhängsen menniska. Ög.,sm.; 3) våp, person som ingenting uträttar; drumlig menniska. Hs. (Db.).

Häng-läpad, adj. eg. hängläppig; som har hängläpp; nedslagen, ledsen. Ög.

Häng-revad, adj. mager, infallen; om boskap med hängande eller utböjda refben. Sm., sk.,hl.,bl.

Hängsel, f. smala linneband öfver axlarne, som uppbära nedre delen af lintyget ("neadeln"). Hs. (Bj.).

Hängsel-sjuk, adj. hängsjuk. Ög., fl. (Pargas). *Hängsle-sjuk,* Bl.; *hänge-sjug,* id. Sk.

Hängsen, adj. som hänger efter. Deraf *på hängsen, ve(d)-hängsen,* adj. besvärlig med sitt sällskap och sina fordringar. Sm.,sk.,hl.,bl.

Häng-sjukdom, m. hängsjuka. Sm.

Hängsla (pl. *-lor*), f. gångjärn. S. Sk. *Hängsle,* n. id. Hl. D. *hængsel;* ns. *hængsel.*

Hängslig, adj. hvit kring hals och bröst; om hundar. Sk.,hl. *Grinsled, hvitt-grinsled,* adj. id. Sk. (Lugg.).

U-hången, adj. snål, glupsk. Vg. *Ohång,* Kl.; *uhangen,* Bhl.; *ohången,* id. Öl. *Ohång,* snål, girig. Sk. (Vemm.). *Uhang, uhång, uhanged, uhångi,* adj. vild, ostyrig; merendels om djur eller barn. "Ett uhångt kräj. Han ä så uhång. Dä va en uhang ónge. Dä va en faselit uhångi glöttónge". Sk. "Ohång menniska, tjur". Kl. *Uhangi,* adj. som gör skada. Bhl. D. d. *uhång,* vild, ostyrig, orolig. HÄNNE, *häntagen,* s. *häda.*

HÄNNES-GERNING, f., *hänna-gång,* m. rosen: erysipelas. Vg. (Föräldr.). *Hänna-gång, hännes-gång,* m. id. Sm. (Östbo).

HÄPEN, adj. 1) i riksspr.: plötsligt och i hög grad bestört, förskräckt: attonitus; 2) otillbörligt skyndsam och på något begärlig. Vg. (Hof, 156). Häplin, adj. förfärlig. Hs. (Db.; sällan brukl.).

Häpli (långt ä), adv. förskräckligt, förfärligt. "De ä häpli te hera eller si", det är förfärligt att höra eller se. *U-häpli,* adv. id. Hs. (Db.). O intens. Ihre (gloss. 1, 815). Jfr sv. *häpen,* adj. attonitus, med gl. e. *awhäped,* adj. förskräckt, hvilket Skinner härleder af fe. *wafjan,* stupere, horrere. HÄPJA ETTE, s. *happa* 2.

HÄPPE-GLÄPP, s. *happ.*

HÄR, adv. här. Riksspr. Fsv. *hær;* fn. *hèr,* id. Jfr *hjer.* Hena, adv. här. Nb. (Ö. Cal.). *Hena, hjena, hjänna,* Vb.,mp.; *hjena,* Nb. (Pite); *häna, hana,* id. "Häna (hana) jär ä", här är det. Vb.; *hännä,* id. Mp.,vm.,sdm. *Ä hännä,* det här)(*ä dännä,* det der. Mp. *Hänne,* här. Ul.; *hännar, hanna, henna, hennase, hanasse.* id. Nk. *Hennena,* just här. Kl. Fsv. *hærna,* här. Iw.; fn. *hèrna,* id. Jfr Grimm, gr. 1 (2:a uppl.). s. 794.

Här-näst, adv. senast, sist. "Takk för härnäst!" Ög. (Ydre).

Här-óm-sistens, adv. för en tid sedan. Kl., bl. *Häromsisterse,* id. Sdm. HÄRA, v. n. 1 svida, hafva härsken smak. "Dä härar i halsen", säges t. ex. då dåliga potäter o. d., som man förtärt, åstadkommit en obehaglig, svidande känsla i halsen. Bl. (Östra h.). *Gära,* id. S. Sk. Ordet har troligen ursprungligen betydt: hvässa, vara hvass, skarp. Jfr ns. *haren;* d. d. *hare,* v. a. hvässa; om liar.

HÄRA, *härukall,* s. *har.*

HÄRBERGE, n. 1) handkammare, rum der vissa saker förvaras (t. ex. kistor, sängkläder, ull, lin o. d.). *Härbäre,* id. Sk. (Ox.); 2) kammare, der gästerna ligga; gästrum, nattstuga. *Häbbar.* Sm.; *häbbare,* id. Vg.,hl. *Härbergshus,* n. a) gästrum; b) rum der kistorna förvaras. Sk. (Gärds, Ljunits h.), hl. *Häbbär, -ä,* n. visthus, visthusbod, förrådshus, spannemålsbod. Mp.; *hebbar* (def. *-e,* pl. *hebbra,* def. *hebbran*). Hs. (Db.); *häbbar,* Sm. (Vestbo); *häbbär, hebbär,* Vb., Åland; *häbbare,* Hl. (Värö); *ärbär,* id. Dl. Öfverallt neutrum. Deraf *stólp-härrbrä,* n. def. visthus på stolpar. Dl.(Leksand),gstr. Fsv. *hærbærghi, herbergi,* n. a) gästrum. UL. Sm. Kb.; b) rum der vissa saker förvaras; deraf *korn-, mat-hærberge,* n.; *hærbærghia,* v. a. härbergera. S.F.S. 4, 15; (fn. *herbergja,* id.); c) i allmänhet rum. GL.; deraf *sömpnhærberghi,* n. S.S. 1, 12; af fsv. *hær,* m. a) stor skara, mängd. S.F.S. 6, 303; *humblo hær;* b) krigshär; deraf *hærfærþ, hærfærdh,* f. härfärd. SML. VGL. S.F.S. 6, 308 (fn. *herferđ,* id.); *hærgræfve,* m. krigsanförare. S.F.S. 7, 27; (mht. *hergrâve,* id.); *hæria,* v. a. a) med här anfalla, bekriga, härja. Fr. af N. 229. Alex. M.; b) med våld borttaga, bortföra; plundra. VGL. ÖGL.; (fn. *herja,* id.); *hærklæda,* v. a. väpna. S.F.S. 6, 180; (fn. *herklæđaz,* väpnas); *hærskaper,* m. o. n. a) här. S.S. 1, 246; b) furstligt följe. Kg. St. 104; c) härskara (af änglar). S.S. 1, 49. Cod. A. 27, f. 4. S.F.S. 4, 39; d) herravälde. S.F.S. 7, 48; *hærskiolder,* m. a) härsköld; b) krigshär. S.F.S. 7, 60; *hærskip,* m. krigsskepp, kaparefartyg. VGL.; *hærspets,* m. slagtordning. J. M. Yrt. s. 122; *hærstrata,* f. allmän landsväg. Alex. M. 3689; *hærtakin,* adj. tillfångatagen i krig. UL. (fn. *hertekinn,* id.); *hærtogha döme* n. hertigdöme. S.S. 2, 75; *hærtughi, hærtugi,* m. hertig; eg. krigshärens anförare. ÖGL. UL. S.F.S. 4, 16; (fn. *hertugi*); *hærvapn,* n. pl. krigsvapen. VGL.; (fn. *hervopn,* id.); fn. *herbergi,* n. a) härberge; b) kammare; fht *heriberga, heriperga,* f. härberge, hus i hvilket främlingar utan eller mot betalning mottogos (Graff 3, 175); mht. *herbërge,* f. id. (Ben. 1, 161); fe. *herebërga,* f. id.; ffrans. *herberge;* frans. *auberge;* it. *albergo;* sp., pg. *albergue.*

HÄRD (pl. *-ar*), f. skuldra. *Hä***l** (pl. *-ar*), f. Vb., Ö. nk. *Härdo,* f. Fl.; *ärdä* (pl. *ärdär),* f. id. Dl. *Härdar,* f. pl. skuldror. Sm.,g.; *härar,* f. pl. Sk.,hl.,bl.; *hä***l***ar, ha***l***ar,* f. pl. Vg.,ög.,vm.,sm., bhl. Fsv. *hærþ* (pl. *hærþar*), f. skuldra. Cod. Bur. s. 73: "þin bla siþa ok bloþogh hærþ". ÖGL.; deraf *hærþa mattul* (*hærda mantol*), m. mantel, slängkappa. ÖGL.; fn. *herđr* el. *herđ* (pl. *herđar),*

f. skuldra; n. *hær* (pl. *hærar*); d. d. *hære,* f.; fht. *harti,* f. (Graff 4, 1026); mht. *herte,* f. (Ben. 1, 607); fin. *hartio* (pl. *hartiot* el. *hartiat*); lapp. *hardo;* n. *hær* (pl. *hærar),* f. id. 'Erd-skajd (pl. *-er*), f. axelblad. Dl. (Elfd.).

Hä**L**ad, adj. som har goda skuldror, stark. Sm.

Hä**L**a-kista, *ha***l***a-kista,* f. öfre delen af ryggen mellan skuldrorna. Vg. (Laske h.).

Hä**L**a-lytter, adj. krokig öfver skuldrorna, med böjd rygg, krokryggig af ålder. *Ha***l***a-lytt, hä***l***a-lytter,* id. Vg. (Vadsbo); *häralytter, hä***l***-lytt, hala-lytter, hal-lutter, hal-lut,*

Sm.; *här-lytt, häl-lytt,* Ög.; *hä***l***-lytt, hä***l***-luter,* id. Kl. N. *hærelut,* id.Hä**L**i-öga, n. axelled. Vb. *Hä***l***-yg,* n. id. Nb. (Cal.).

Härda-bred, *härа-brójer, ha***l***a-bre,* adj. axelbred, bredskuldrig. Sm. *Härabred, härebred,* Sk.; *härabre, härabröj,* Bl.; *hä***l***abred,* Vg.,ög.: *ha***l***ebre,* Dls.; *ha***l***bred,* Vl. *ärđbred,* Dl. (Elfd.); *är-bred,* id. Dl. (Våmh.). Fsv. *herdabredher* (Didr. af B. s. 295); fn. *herdabreiđr;* n. *hærebreid;* d. *hærdebred.*

Härdä-milla, adv. mellan skuldrorna. G.

Här-skilja, f. rummet mellan skulderbladen på en menniska. *Här-skillra,* f. id. Ög.

Krok-ä**L**i, adj. krokig öfver skuldrorna och ryggen. Dls.

Kul-harter, adj. krokryggig. Vg. (Elfsb.). HÄRDING, *häresten, härsken,* s. *hal* 1.

HÄRI (ipf. *härjä*), v. n. harkla med rännstaf i snön, då man ränner på skidor utföre en backe, för att hejda farten. Vb. Jfr *harv*.

HÄRJA, s. *harrja.*

HÄRKA, *härska, härskt,* s. *hark.*

HÄRKEN, *härkjän,* adj. ömtålig, som tar illa vid sig vid minsta vidröring eller sår)(*häggtålu.* Vb.

HÄRMA, v. a. 1 omtala, eftersäga. "Dä ä ingen ting att härma ätter". Ög., sk. Fn. *herma*, v. a. förtälja, berätta; *herma eptir,* efterapa; n. *herma, hærme,* v. a. förtälja; *herma ette,* efterapa andras tal och åtbörder. Härmelse, f. berättelse, saga. Mp. (enl. Ihre. DL. 66). N. *herm,* n. utsaga, berättelse. HÄRMES-GÄLL, s. *harm.*

HÄRNA, f. 1) skalle, hufvud; hårmassa, luf. "Taga en i härna", taga någon i håret. "Få i härna", få rus. Hs.,mp. *Häna,* f. id. Åm.; 2) den del af djurets hud, som betäcker pannan. Nb. (Ö. Cal.), mp. *Härn, hä***n***, ha***n**, f. 1) panna; 2) den del af djurets hud, som betäcker pannan. Vb.: deraf *kalvskinns-häna,* f. Åm. *Hänna, hanna,* f., *kalvhänna,* f. Dl. (Ohre); *hänna,* f. Jtl.; *anna* (pl. *-nur*), f. id. Dl. (Våmh.). N. *henna, hedna,* f. skinnet af ett djurs hufvud. Aasens förmodan (s. 171) att n. *henna* står i st. f. *herna,* bekräftas af våra munarter. Fsv. *hærne,* m. hjerne. Tref. tidh. f. 165: "wælsignadh wari thit hælga hwffwodh, haar oc ænne, hærne, oc hwffwdh skaal"; *hiærne,* m. a) hufvudskål: deraf fd. *hiernpanna,* f. hufvudskål. Skånske Lov (Orbodamal, Thorsens uppl. s. 233): "æn vm man huggir swa at gar gøman hiernpanna til hinna, tha bøde han fari siex mar"; fsv. *hiern skal,* f. hufvudskål. GL.; b) hjerne. S.S. 2, 63. St. Rimkr. 84. Tref. tidh. f. 188; deraf *hiarna hinna,* f. hjernhinna: dura

mater. HL.; *hiærna hwarf,* n. ett slags sjukdom, hufvudyra, yrsel. S.F.S. 1, 3 h.; fn. *hjarni,* m. a) hufvudskål. Ynglinga saga, kap. 33; b) hufvud: "hjarna mænir", hufvudets topp, hjessen. S.E. 1, 282, 3; c) hjerne. Sturlúnga saga. Kaupmannah. 9, 52. Verelius uppgifver äfven fn. *huarn,* hufvudskål, men man känner ej hvarifrån denna ordform är hemtad. Fht. *hirni,* n. hjerne; *hirniscala,*

f. hufvudskål (Graff 4, 1035); mht. *hirne,* hjerne; nht. *hirn;* d. *hjerne,* id.; bay. *hirn,* n. panna, hufvud: "aufs hirn fallen", falla på pannan, hufvudet; deraf *hirnbätzlein,* n. en knäpp

med fingren på pannan; *hirnhäublein,* n. ett slags fordom bruklig fruntimmersmössa (Schmeller 2, 238); moes. *hvarnei*, f. el. *hvarni,* n. hufvudskål, endast i sammans. *hvarneins staþs,* hufvudskalleplats. Våra landskapsmål, fornspråk, norska och bayerska munarterna samt moesogötiskan gifva vid handen att sv. *hjerne,* m. cerebrum, ursprungligen betydt hufvud, hufvudskål. Jft lt. *cranium,* n. hufvudskål; gr. **κρανίον**, n.; deminut. af **κράνον**, n.; **κάρα**, n., **κάρηνον**, n. id.; arm. *krhunkn;* cy. *creuan,* f. id. Härnäs, v. d. 1 luggas. Nb. (Cal.). HÄRPA-SNÄRPA, *härpe-snärp,* s. *harp.*

HÄRSA, v. a. 1 harfva upp (garn). "H. garn", harfva garn till varpning. Bl. (Bräkne). Jfr *härv.* Härse, m. harfva. Bl. (Ibm.). HÄRSJA, v. n. 1 lysa, t. ex. om tyger. Sk. (Ing.). Jfr *hyr.*

HÄRSK, *härska, härskt, härskug, härskugvulen,* s. *hark* 1.

HÄRSKA, *härskla,* s. *hark* 2.

HÄRSKNE, *-n,* m. (eller f.?) härsknad; egenskap att vara eller kännas härsken; om smör, grädda o. s. v. Deraf *kall-härskne, -n,* härskenhet som bildas i smör af grädda, hvilken afsatt sig i låg värmegrad. Vb.

HÄRSL, *härslä-vatten,* s. *hård.*

HÄRS-MASK, m. en oräknelig samling af tätt vid hvarandra krypande fluglarver af Sciara Thomæ, hvilka framskrida i en bred, lång och bandlik rad. Vidskepelsen diktar att härsmasken, som på tyska kallas *heer-wurm* och i norra Sverige *silv-skred* (*sölv-skred*), antingen bebådar krig och olyckor eller ock, der han framskrider, utvisar nedgräfda skatter, såsom guld, silfver, penningar m. m. Ög. m. fl. landskaper. Jfr J. W. Zetterstedt, Resa genom Umeå Lappmark år 1832, sid. 255--256.

HÄRS-SVEP, *härrs-svep,* n. i hast gjord rännsnara. "Han slog härrs-svep". Sdm.

HÄRSÄ, s. *hors.*

HÄRT, *härrt,* adv. i talesätten: *härt å tvärt,* hit och dit. Ul. "Han svarte mej härrt å tvärrt", d. ä. han var ond och missbelåten. "Dä gikk härrt å tvärt". Sdm. "Pa härrt u tvärt", härs och tvärs, vårdslöst. N. G. *Härt* är troligen sammandr. af sv. *häråt.*

HÄRV (ipf. *-ä*), v. a. varpa (en väf). Vb. *Härvä,* v. a. 1 uppvinda garn från rullen pä härveln (haspeln). Mp. Härv-trä, n. varpträ. Vb. D. d. *harreträ,* n. garnhaspa; fris. *hærre,* v. a. vrida omkring. HÄRVILS-HORN, n, kortbyxor med spännen vid knäna. Sdm. (Öfver-Selö).

HÄS (pl. *-ar*), m. stack: 1) mindre höstack. Vg., hl. *Häs, hes,* m. (aflång) höstack; *häsj,* m. Sk.; *häjs,* m. id. Bl.; 2) halmstack. *Halm-hes,* m. Sk. *Häjs,* m. Bl. Fsv. *hæs,* m. höstack. St. Rimkr. 27; d. *hæs.* Häsa, v. a. 1 stacka (hö). Hl. (Morup). *Hässja,* id. Vg.

Häs-gård (pl. *-ar*), m. gård, inhägnad plats der sädes- och halmstackarne förvaras. S. Sk. HÄSJA, *hässja,* f. torkställning; ställning att torka foderväxter, säd eller lin på. Häsjan bygges i flera landskaper af stolpar eller bjelkar med inskärningar tvärt öfver, hvari stänger vågrätt insättas till lagom afstånd från hvarandra för att lemna rum åt sädeskärfvarne eller annat, som torkas. De byggas efter råd och lägenhet, antingen enkla, dubbla eller flerdubbla, till den storlek och längd, som af behofvet påkallas, och förses vanligen med tak, stundom med loge derunder. Norrland, Svealand. *Häsi,* f. id. Vb. *Äsja,* f. id. Dl,(Mora). N. *hæs,* f., *hesja,* f.; fin. *haasia* el. *haasio,* häsja för ärtor, hö m. m. (lånadt från sv.). Deraf a) *bark-äsa,* f. häsja att derpå upphänga afskalade barkskifvor till torkning såsom foder åt boskapen. Dl. (Elfd.); b) *hässja,* v. a. 1 upphänga i häsja hö eller säd till torkning. Allm. *Häsi* (ipf. *hässjä*), id. Vb.; *ässja,* id. Dl. (Mora). N. *hesja,* v. a. id.; *hæsa,* a) v. n. torka, genom en stark och långvarig torka, i synnerhet af vinden; b) v. a. torka starkt, genomblåsa; fin. *haasioitsen,* v. på häsja torka ärter, hö (lånadt från sv.). *Häsja,* f. torkställning, synes förutsätta ett äfven i sv., likasom i norskan, brukadt verb *häsa,* v. a. att torka, hvaraf *häsna,* v. n. torka, vissna, är en ättling. Om *häs,* m. stack, hörer till samma rot, så är dess ursprungliga betydelse: till torkning upplaggd hop eller hög. c) *hässje-sta(d),* n. stöd, lång spira, hvarmed häsjor stödas, så att de ej må störtas af storm. Åm.; *häsi-ståd,* n. id. Vb.; d) *hässje-stänger,* f. pl. tvärstänger på en häsja. Åm.;

e) *lin-hässja,* f. häsja för torkning af lin. Hs.; f) *äss-krakje* (läs: *äss-kratjé*), n. de stänger i en häsja, hvarpå spjelarne läggas. Dl. (Elfd.); g) *äss-yrkjä* (läs: *äss-yrtjä*), n. virke till en häsja. Dl. (Elfd.).

HÄSKE (pl. *-n*), n. hushåll, matlag. "I hin går-(d)en bor två häsken. Der va tie häsken på gillet". Sk.,hl. *Häske,* n. id. "I dä huset bo 3 häsken". Bl. (Gemshög). *Häsk, häske* (läs: *hässj, hässje*); *heske*, n., *häskap,* n. id. "Häskapet ä stort". Kl. *Hiskap,* matlag; deraf *brö-hiskap.* Runö vid Estland (enl. Russwurm, § 210). I Skåne (Ing.) säges äfven *håll,* n. "Der va fem håll på gillet". Fsv. *hæskaper. hæskap, hiskepr* m. familj, hus, husfolk. VGL. ÓGL. GL. S.S. 1,144; fn. *hiúskapr,* m. ägtenskap, *hyski,* n. familj, husfolk; *hús,* n. hus; *hjú,* n. pl. familj, husfolk; d. d. *hæske, hedske, hidske, hiske, hæskend,* n. hushåll, familj; Bornholm *hæskje;* gl. d. *hædske;* fd. *hæskap,* n. id. (Siæll. L. 1, 6); n. *hyskje,* n. familj, sällskap; ffris. *hiske, hiskthe,* n. familj

(Wiardas wb., s. 190); fe. *hivisc, hivscipe,* familj, slägt, husfolk; *hiven,* n. familj, *hivung,* f. ägtenskap; (af *hiv,* m. hus); *hivisc fäder,* m. husfader; fht. *hiwiski, hiiske, huske,* n. familj; *hiwiska* (*hiuuisca*), f. id.; *hiwisclih,* huslig; *hiwjan, hijan,* gifta sig; *hiwi,* n. ägtenskap; *hirât,* f. giftermål: *hiwo,* m. make; *hiwa,* f. maka (Graff 4, 1063--1068); mht. *hiwische, hiwiske, hiusche,* n. familj, husfolk; *hiwe, hije, hie,* make, maka; *hiwen* (*hije, hie*), gifta sig (Ben. 1, 694, 695); ns. *hisch,* n. familj, husfolk (Dähnert); moes. *heiva-frauja,* m. husherre: **οἰκοδεσπότης**. Bopp (gloss. sans. 350) lägger skr. *çi.* jacere, dormire, till grund.

HÄSKEN, adj. ostadig, ojämn; om väderlek. Sm.,bl.

HÄSKJELIG, s. *haske.*

HÄSNA, *hesna,* v. n. 1 torka, vissna. "Kornet häsnar", kornet blir hvitt och kärnlöst af för mycken torka. Hl. (Värö, Frillesås). N. *hæsa,* v. n. torka. Jfr *häsja.*

HÄSSLE, s. *hassel.*

HÄSSEN-HJERNA, s. *hinn.*

HÄSSJA, *häsja,* v. n. 1 flåsa häftigt, af öfverdrifven ansträngning; andas tungt. "Häsja å blåsa". Mycket utbredt ord. *Hässj* (ipf. *-ä*), id. Vb. *Håsa,* v. n. 1) id. Ög.,kl.; 2) susa, brusa. "Hä håsar i skogji. Fórse håsar", Fl. (GK.). N. *hæsa,* v. n. pusta, vara kortandad; *hæs,* n. stillhet; hvila. Jfr *hås,* adj. hes; *häsna.* Häiskä, v. a. 1 flåsa tungt, draga efter andan. G.

Hässjande, n. flåsande, pustande. Sdm. N. *hæsing,* f. HÄSLA, f. lindocka, en knispa af 2 näfvar bråkadt lin. Sdm.,sm.,fl. (Hl.). *Äsla* (pl. *äslur*), f., *läjn-äsla,* f. Dl. (Mora): *häsl* (def. *-on*), f. Fl. (Nerpes); *häslo* el. *häslä,* f. id. Fl. (K., NK.). *Lin-knåkkå,* f. flera hässlor hopvridna. Fl. (GK.); *knåkka* (pl. *-kor*), f. id. Fl. (Ingo); *hör-dukka,* f. id. S. Sk. HÄST 1, adj. snäll, beskedlig. "Dä ä ett häst barn". Sk. (Hököpinge s:n i Oxie h.; föråldr.). Fn. *hæstr,* adj. superl, af *hárr,* hög, förträfflig.

HÄST 2, m. häst: eqnus. Riksspr. *Hist,* id. Vb.. Åland (Kökar). Fsv. *hæster, hester,* m. a) häst eller sto. SML. S.F.S. 7, 363; b) häst)(*skiut.* SML. Deraf *hæstafoþer, hæstafodher,* n. hästfoder. UL. SML.; *hæsta hale,* m., hästsvans. S.F.S. 4, 735; *hæsta korn,* n. hafre. ÖGL. SML.; *hæsta köp, hæsta kaup,* n. hästköp. UL. HL. SML. GL.; (fn. *hesta kaup,* id.); *hæsta man,* m. hästman. Alex. M.; *hæsta sven,* m. stallmästare eller stalldräng. VGL. S.F.S. 5, 99: *hæst bak,* n. hästrygg. SML.; *hæstfyl,* n. hästföl. fåle)(*marfyl.* ÖGL.; *stodh-hæster;* fn. *hestr;* d. *hest.* Hästa, v. a. 1 betäcka: coire, salire: om hästar. Sk. (Ox.).

Hästa-pung (pl. *-ar*), m. Iris germanica. Sk.

Häst-botare, m. hästläkare. Sm.

Häst-fibler, f. pl. Arnica montana. Sm. *Nys-blad,* n. Ög. *Vill ringblomma,* f. Nk. *Burmänner,* m. pl. Bhl. *Hå-växster,* f. pl. Vg.

Häst-fólk, n. pl. rytteri. Sk. m. fl.

Häst-fännä, Equisetum sylvaticum. Dl. (Särna); *ästfännäd.* Dl. (Elfd.).

Häst-gröning, f. Equisetum sylvaticum. Jtl. *Gran-gräs*, n. Mp.

Häst-kulor, S. *gula.*

Häst-ros, f. Primula farinosa. Dl. (Rättvik). HÄSTRÄ, adv. någorstädes. G.

HÄTTA 1, v. n. 1 1) finna något farligt eller vågsamt, draga i betänkande. *Häjta,* id. "Ja häjtar inte för att göra dä. Ja häjtade ve att slå te'en". Kl.; 2) våga, sträfva. *Häjta,* id. "Häjta å föjta", våga och fäkta. "Han häjtar å föktar nog för att". Hl. (Breared). Fsv. *hæta,* v. n. våga, äfventyra. UL. Alex. M v. 1991; fn. *hætta,* blottställa för fara; *hætta, hætting,* f. fara: *hættiligr, hættligr,* adj. farlig; fd. *hætte,* våga, blottställa (Jydske Lov. 3, 18); e. d. *to heed,* id.; n. *hætt,* n. fara, vågspel, *hætt,* adj. n. farligt, vådligt; fin. *hætte,* fara; lapp. *hete,* id. Jfr *hätä.*

HÄTTA 2, v. n. 1 klarna upp; om luften. Kl. "Nu hättar dä i väjret". Bl. (Bräkne). *Hättna,* Bl. (Bräkne); *häjta,* id. Sk. (Gärds). Fsv. *hæta, heta,* v. a. hålla upp, afstå. ÖGL. Didr. af Bern; fn. *hætta,* id.; d. d. *hæte, hætte,* v. a. hålla tillbaka; *hæte,* v. n. och imp. afstanna; om regn och snöväder: "det hæter; regnen hæter" (Mlb., DL. 239). Jfr fn. *heiða*, v. imp. klarna upp, blifva klart; om himmeln, skyarne. Hätti(gt), adj. n. upphörande, afstannande med regn. "Nu ä dä hätti", nu håller det upp att regna. Sm.HÄTTA 3 (pl. *-tor*), f. mössa, karlmössa. Riksspr. *Ätta,* f. id. Dl.; 2) fruntimmersmössa, hufvudbonad för gifta fruntimmer. Dl.,sk.; 3) *få något i hättan,* få ett rus. Allm. Fsv. *hætta,* f. mössa, hätta, capuchon (dem. af *hatter,* m. hatt); deraf *hættelös,* adj. som saknar hätta eller hatt; så kallades k. Albrekt af Meklenburg. Dalin, Sv. hist. 2, 580; fn. *hetta,* f.; d. *hætte,* f. Hätta över, v. a. 1 öfverhölja. Bl. (Gammalstorps, Gemshögs s:r).

Hätten-tärna, f. ett slags fisktärna med svart hufvud: Sterna Hirundo. S. Sk.

Pikkel-hätta, f. yllen spetsmössa för manfolk. Bhl.,sm. HÄTTA 4, pron. detta. "Hätta ä min hätta", detta är min mössa. Bl.

HÄTTA SIG, v. r. 1 hejda sig, hålla på att säga något, men i detsamma besinna sig. Kl. (Madesjö s:n), sk. (Harjagers h.). Jfr härledningen vid *hätta* 2.

HÄTÄ, f. nöd, fara, brådska. Fl. (GK., K.). Fn. *hætta,* f. fara; n. *hætt,* n. id.; fin. *hätte,* fara; lapp. *hete,* id. Jfr *hätta* 1.

HÄUK, *-en,* m. tungspene. G. (F.).

HÄUROT, s. *hira.*

HÄUS, *häusas, häusvagn,* s. *hus.*

HÄVA (pr. *hävur,* pl. *håve,* ipf. *hov,* pl. *hovu,* sup. *hävi*), v. a. 1) häfva, höja, vräka. G. *Häva* (pr. *häv,* ipf. *hov,* sup. *hävi*), V. Dl. (I Elfd. har *häva* svag böjning). *Häva* (ipf. *hov,* sup. *hävt*), Ög.; *häva* (ipf. *hov* el. *hävde,* sup. *hävit* el. *hävd*), Nk.; *häve* (ipf. *hov* el. *ho,* sup. *häve*), N. Åm.; *häva (hov, hyvi),* Ume; *häva (hov, hävi),* Bygde, Löfånger; *häva* el. *hä* (*hov, hävä*), Skellefte; *häva* (ipf. *hov* el. *ho,* sup. *hevi*), Lule; *häva* (*hov, hävi*), Calix. "Häva hö", kasta in höet (i ladan). Ul. "Hä öpp döra!" öppna dörren! "Hä gen döra!" tillslut dörren! Mp, "Häv ä ti ellom!" kasta det i elden! "Häv ónna hä söm står i vägjom!" skaffa undan det som står i vägen! Vb. "Hä tå dä kläan!" kläd af dig! "Hä på dä skjorten!" tag på dig klädningen! "Hä tå lassä!" lassa utaf! Mp.; 2) talesätt: a) *häva på,* v. n. falla ymnigt; om snö. Bl.; b) *häva ud,* v. a. vräka ut. Sk.; 3) passiv. *hävas,* gäsa; om deg. "Degjen vill inte hävas i da". Sk. (Vemm.), bl. *Hövs,* id. Sk. (Ox.). *Häva sig,* v. r. 1 a) id, Hl.; b) förhäfva sig, högfärdas. Sdm. (Björkvik). Fsv. *häfia, hævia,* v. a. a) upplyfta. ÖGL. (B.B. 23): "hæfær liþ ur hurruku", lyfter grind ur hake; b) begynna. VGL. 4, 10: "þa hæfs i uargs næsi", då börjas i Vargsnäs; c) utstöta, förkasta. Kg. St. 294; fn. *hefja* (*hóf, hafit*), häfva, lyfta; fht. *hafan, hefjan, heffan, hewan* (ipf. *hôb, huob*). Graff 4, 814; mht. *heben* (*huop, huoben, gehaben*). Ben. 1, 643; nht. *heben;* ffris. *heva* (*hof, geheven*). Richth., 813; fe. *heafjan, hefan;* e. *heave;* ns. *heven;* n. *hevja* (svag böjn.); moes. *hafjan* (*hôf, hôfun, hafans*), id. Frö-hav, adj. frönyttig. Hs. (Db.).

Få-häv, adj. 1) oduglig; 2) fåfäng, dum, enfaldig, tölpig, handfallen. Hs. (Db., Bj.), mp. N. *fåhäv.*

Få-häva, f. oduglighet, oförstånd. Hs. (Db., Bj.).

Hav-bór(g), *aubór,* m. sandbank, sandrefvel vid hafsstranden; hafsstrand. Sk. (Ing.). Synes vara eg. haf-borg, hafvets borg. Fsv. o. fn. *haf,* n. mare, altum.

Hov (pl. *-ar*), m. samling af neker (vanligen 60), som under skördetiden uppresas och ställas i en rad på åkern för att torka. S. Sk. D. d. *hov, høv,* m. id.; fht. *hûfo,* m. strues, acervus (Graff 4, 833).

Hove, n. hufvud. Vg.,sm. *Hove, huve,* Nk,; *hövå,* Fl. (Öb.); *óvvud,* Dl.; *hoed,* Sk.,hl.bl.; *haude, häue,* n. id. G.; *hugge* (def. *hugge,* pl, *hugga,* def. *huggan*), n. id. Hs. (Db.). "Den som inte har 'ed i hoeded, han får ha 'ed i benen", den som icke använder omtanka vid sina sysslors uträttande, skaffar sig derigenom ofta dubbelt besvär. Ordspr. Sk. (Harjager). Fsv. *hovoþ, huvuþ, hovuþ, hovod, hofd,* n. hufvud; fn. *höfuð;* fht. *houbit, houpit, haubit;* nht. *haupt;* holl. *hoofd:* fe. *heáfud, heáfod, heáfd, heófd;* e. *head;* nfris. *haude, haud, hood, hoed;* ns. *höfd, höved;* d. *hoved;* moes. *haubiþ;* lt. *caput,* id.

Fórs-häuv, n. forshufvud, der forsen börjar. Nb. (Cal.).

Hoe-gär, *hoegäre,* n. hufvudgärd i en säng. Sk. *Hóvugjä***l**, *huvugjä***l** f. Vb. *Hovgjäl,* f. Fl. Fsv. *hofdagærdh,* f. S.S. 2, 168; *hofþagærþ,* Cod. Bur. s. 522; n. *hovugjær,* f.

Hoe-kólls, *hue-kulls,* adv. hufvudstupa. S. Sk. *Hue-kölls* (hårdt k), id. Bl.

Hoe-tag, *hove-tag, hue-tag, ho-tag,* n. gifta fruntimmers hufvudbonad. *Klut,* m. id. Sk.

Hovda-mål, p. minnessten på en graf. Sm. *Huvmål,* n. id. Öl.

Hovde, m. 1) begynnelse af en gärdesgård, der han sammanfogas med en annan; 2) gärdesgårdsfogning, der olika hägnadsstycken stöta ihop. Vg.

Hóvdes, adv, på hufvudet, hufvudstupa. Nk.

Hóvu-stärk, adj. som kan gå hvar och huru högt som heldst utan att svindla)(*hóvusvag.* Vb. N. *hovudsterk,* id.

Hua, v. a. 1 slå någon på hufvudet. "Träffar ja dej, så ska ja hua dej". Sk. (Ox.).

Hua sej, v. r. 1 1) vara sysslolös, stå hopkrumpen med hufvudet nedböjdt mot axlarne; 2) draga sig undan att arbeta. "Hva står du der å huar dej för?" Sk.

Hue-slags-kamp, *hueslagskula,* s. *kamp, kampe.*

Hu-fimska, f. yrsel, svindel. "Ja ha fått e tókka hufimska". V. Nk.

Hu-fimsker, adj. hufvudyr, svindlande., V. Nk. (Sällan brukl.). *Huv-yr,* id. Fl. (Värö i Öb.).

Hu-flätta, f. den från hufvudet afflådda huden på ett slagtadt kreatur. Ög. *Huv-flått,* m. id. V.Nk. N. *hovu-flått,* m. id,

Hugge-hö (pl. *-ar*), f. öfversta stången eller gärdslet på gärdesgårdar)(*fot-rö.* Hs. (Jerfsö, Db.).

Hugge-vill, *hugg-vill,* adj. yr i hufvudet. Hs. (Db.).

Huggu-lag, n. hufvudlag, hufvudstol på en häst; den till betslet hörande rem, som lägges öfver hästens hufvud. Hs. (Bj., Db.). *Häu-lag,* n. id. G. *Huv-la,* n. id. Ög. (Ydre). D. d. *hovedlad.*

Hugg-villd, f. yra. "Tala i huggvilla". Hs.

Hu-härdig, adj, som har kort och något framlutande hals jemte breda skuldror. G. S. *härd.*

Huv, m. 1) eg. betäckning, litet rundt tak. Riksspr.; 2) öfverbyggnad öfver en gödselstad.Vb.,mp.; 3) sjelfva stället, der gödseln samlas; gödselrum. Vb. (Nordmaling). *Hövd,* f. id. N. Vb. Fsv. *huver,* m. det öfversta af en byggnad, tak.

Huvegr, adj. yr, svindlande. Nk.

Huve-röska, *huve-röskja,* v. a. 1 lugga, draga i håret. Nk.

Huve-skullt, *-en,* m. hufvudskål, hufvud. Nk. S. *skollt.*

Huvu-bråta, f. snufva. Ul.,fl. *Hub-bråta,* f. id. Ul. *Huv-bråte,* f. id. Sdm. S. *bråta* 3.

Huvu-fläta, f. panna, ansigte. "Ho har vakker huvu-fläta", hon har vackert ansigte. Sm. (Vestbo). S. *fles.*

Huvu-smuttä, f. öppning på en skjorta vid halsen. Jtl. *Hals-hull,* n. id. S.Sk. *Hu-smot,* f. öppning på qvinnolintyg vid halsen. Hs. (Bj.). N. *hovudsmotta,* f.

Huvu-tylla, f. hufvudyrsel, svindel. Jtl. N. *hovudtulla,* adj. förryckt.

Hya se, v. r. 1 kläda sig på hufvudet; om fruntimmer. Sk. (Ox.).

Häus-as, m. kroppås. S. G.

Häu-härduar, adj. kutryggig. N. och S. G.

Hövda, v. a. 1 skära hufvudet af. Hs.

Hövding, m. kulle, utstående sandmo. Bhl. (Elfs.).

óvd-kuppä (pl. *-r*), m. hufvuddyna. Dl. (Mora). *Oges-kuppä,* m. id. Dl. (Våmh.).

Hovvol, *hovvel,* n. sölf i en väf. Dls. Isl. *hafald, höföld,* n. pl. sölf i en väf; n. *hovald,* n. id.; isl. *haf,* n. upplyftning.

Hyva, adj. o. adv. dugtig, dugtigt, bra. "Hyva råg. Dä ä hyva". Nk. (Kils s:n). HÅ 1, adj. hög. Ordet förekommer i ortnamn, t. ex. *Håtuna* i Uppsala län, *Håby,* Bhl., och i namn på höga berg, t. ex. *Hå-fjell,* n. i Ödeborgs socken på andra sidan Ellnesjön af

Dalsland. Fn. *hárr* (*há, hátt*), adj. hög: altus.

HÅ 2 (def. *håa,* pl. *håar*), f. årfäste, årtulle, roddtulle; det i båtsidan fastsatta och öfver relingen något upphöjda trästycke, mot hvilket åran stöder sig då man ror. Nb.,vb.,åm.,hs.,ul. *Ha,* f. id. Nb. (Cal.). Fsv. *har,* m. a) eg. årtulle; b) ett visst område, hvars inbyggare stodo i gemensam ansvarighet för krigstjenst till sjös och dit hörande utskylder. ÖGL.; fn. *hár,*

hárr (pl. *háir* el. *háfir),* m. årfäste, roddtull: "'háfa rafn"', roddtullarnes korp; skepp. Olafs saga Tryggvasonar, 41; lapp. *håme,* årtulle. Ordet saknas i norska munarterna. Hå-band (nn), n. en ygla af vidjor eller tåg, som under rodd fasthåller åran vid roddtullen. Nb.,vb.,mp.,ul. *Habänd* (nn), n. id. Nb. (Ö. Cal.). *Hå-veja,* f. id. Hs. (Ljusdal); *hå-oija,* f. id. Åm. Isl. *háband* (Verelii Index), *hömluband,* n. id.

Hå-kjejp, *hå-kjejk* (def. *-a*), f. ett trästycke, som sitter i öfre båtkanten, mot hvilket åran under rodd stödjer sig. Jtl. *Hå-kjep,* f. id. Åm. *Hå-krok* eller *'å-krok,* m. id. *Rodd,* m. id. Sdm. (Dalarö). *Hår-pinne,* m. id. Dl. (Mora).

År-håv (pl. *-ar*), m. årtull. Nk.

Håfta, *håffta,* v. imp. 1 uppklarna, höja sig; om luften. Sk. (Ox., Harjager). *Håvda,* id. Hl. D. d. *hofte,* id.

Häv, m. börda; något som man lyfter. "Dä ä en karahäv att löfta dai stena". Sm.

Havd-stuga, f. hedersrum, den bästa stugan i gården. Ul. (Rosl.). Fn. *hefd,* f. värdighet, heder; *hefða,* v. a. berömma, hedra.

Hävel (def. *-n,* pl. *hävla,* def. *hävlan*), m. häfvel, hvarmed hö bäres. Hs. (Db.).

Hävel-stång (pl. *-stänger*), f. häfvel, lång stång hvarpå höhvolmar inbäras i ladan, då marken är oländig. *Lässe-stång,* f. id. Sm. Jfr fsv. *hæfli,* m. hötjuga. SML.

Häver el. *häv,* adj. 1) dugtig, duglig, beqväm, i stånd till. Mp.,hs.,ul.,dls.,fl. "Häver däka", dugtig piga. Sm.; deraf *fröhäv,* adj. duglig, tjenlig till utsäde. Hs.; 2) rask, stark, dristig, modig. Hs.,sdm.,nk.,vg.,ög.,sm.,kl.,vl. *Hèvvar* (f. *hev,* n. *hevt*), dugtig, ansenlig, braf. G.; 3) stor, mägtig. Jtl.; 4) hygglig, städad, galant. HI. (Voxtorp); 5) beskäftig, sträfsam, verksam. Hs.,ul.; 6) stolt, högmodig, högfärdig, som förhäfver sig öfver något. Vb.—sm. "Han tykks vara häskjeli häv (el. hev) å stor i rea". Vb. *Häv åv se,* högmodig. Fl. (Öb.). Deraf *ärnes-häv, äränäs-hev,* adj. a) beskäftig i att uträtta sitt ärende; b) högmodig, belåten öfver uträttadt ärende. Vb. Fsv. *hæfver,* adj. ansenlig, utmärkt. S. Oluffs s. sid. 8; fn. *hæfr,* adj. a) tjenlig, passande; b) utmärkt, förträfflig; c) tapper; n. *hæv,* a) mägtig, förmögen, rik; b) god, utmärkt, duglig; c) rask, sträfsam; ns. *hevig,* adj. a) eg. vigtig, tung, svår att lyfta; b) stor; häftig (B. W. B. 2, 629); fht. *hebig, hevig,* tung, svår (Graff 4, 825).

Häviger, adj. dugtig (i arbete). Ul. (Rosl.). *Hävlig,* adj. 1) duglig, skicklig. Vm.,sdm.; 2) braf, hederlig. Hs.; deraf *hävligt,* adv. bra. "Ikke så hävligt", icke så bra. Vm.

(Fellingsbro); 2) högmodig, stolt. Hs. *Hävliger,* id. Nk. *Hävvlin,* präktig, dugtig, stor, stark. Hs. (Bj., Db.). *Hävelig,* adj. bruklig, brukbar. Vg.

Hävna, v. n. 1 svullna. Sm.,bl. *Hauna, håvna,* id. Sk. N. *hovna* el. *hovne,* id. Deraf a) *håven,* adj. svullen, uppsvälld. Sm.,hl.; *håven, hauen, häven,* id. Sk.; *häven,* id. Bl.; b) *hövelse,* f. svullnad. "Dä stakkars skrået! han har sådan hövelse i maven". Sk. (Ox.). D. *hoven, svullen, hovenhed, svullnad, hævelse, id. HÄVAR, adj. blygsam. Dls. Fsv. hæfva, v. n. höfvas; fn. hæfa, id.*

HÄVD, f. gödsel. Ul. N. hævd, f. id. Jfr sv. häfda åkern, agrum colere et stereorare.

HÄVDER, f. pl. åthäfvor. Ög.(Gullbergs h.). Jfr häva.

HÖBBLA, v. a. 1 förvara, berga. "Ja kan inte hëbbla't". Hl. (Skällinge).

HÖBREA, höbåga, höfrö, höföra, högrinder, höhvolm, höja, höjstärk, höjsåton, hökorgar, häkuva, hökörat, hövevel, hoväder, s. håi.

HÖFFSA, v. a. 1) eg. hyfsa, städa, pryda. Riksspr.; 2) höffsa ópp, slå, basa. "Ja ska höffsa ópp dej". Vg. D. d. høvse, id. Hoffs, f. hyfsning, städning, prydning. "Dä ä inga höffs på en". Dls.,vg.,nk.,sm.

Höffsliger, höffselig, adj. snygg, städad; mest om personer. "Dä ä en höffsliger kär. Take vardt höffsligt se'n tegle kóm på stuga". Nk.,ög.,vg.,dls. HÖFFT (ipf. -ä), v. n. gissa till, träffa lagom, afpassa något så nära man kan. "Han höfftä dill ä bra no lögom". Vb. Höffta till, v. n. på en höft bestämma, gissa. Nk.,sm.

Höfftä, adv. särdeles, väl träffadt, lagom. Vb. HÖGER-STYVT, n. märke i högra örat på kreatur, som släppas i bete på utmarken. *Högerglugg,* m. id. Ö1. Jfr *styva, glugg.*

HÖGMAT, *högstol, högsäng, högtid, högtida, högtidsblåsa, högtidsgrann, högvär, höja, höjna,* s. *hangar.*

HÖIDA, s. *hud.*

HÖLJ, *hölka, höllika, hölka sek,* s. *hala* 1.

HÖLÄS, s. *huld.*

HÖMJA, s. *hymja, hymma.*

HÖNSA, v. a. 1 1) göra gästabud för mottagen tjenst. HI. (Slöinge); 2) gifva undfägnad, traktera; säges om en nykommen persons undfägnad åt sina vänner. Ög., m. fl. *Hööns* (ipf. -*ä*), v. n. ställa till gille och dans. Det bar varit sedvänja, att den som första gången besökte marknad i Lappmarken skulle *hönsa.* Voro de flera, så delades kostnaden dem emellan och desse kallades då

höns-ungar, m. pl. Vb. 2) betala, hafva omkostnader, plikta. "Han får nog hönsa för dä". Götaland. Hönsing, f. undfägnad, traktering af en nykommen person åt sina vänner. Ög. N.

hans, m. dryckesgille, som en resande består för sina reskamrater, när han första gången har kommit till ett främmande ställe; *hansa.* v. n. undfägna sina reskamrater af en sådan anledning (Aasen, 159); d. *hønse;* holl. *hanzen,* v. n. dricka af en stor bägare *(hansbeker* el. *hanzébéker);* bay. *hansen, hansnen. hänseln,* v. a. undfägna vid intagandet i ett sällskap eller lag (Schmeller 2, 216); nassau *hansein, hänseln, hohnseln,* id. (Kehrein, 1, 186); ns. *hänsen,* v. n. under vissa plägseder intagas i ett sällskap eller lag, hvarvid den intagne personen skulle bestå undfägnad och tömma en stor bägare (*hönse-beker*); äfven om sjömän, som första gången komma under dagjämningslinjen (B. W. B. 2, 593): fht. *hansa,* f. skara, mängd; fe. *hôs, hôsu,* f. id. Beow.; mht. *hanse,* f. a) brödraskap, gille: sodalitium; b) tull för inkommande varor; deraf det bekanta hanseatiska förbundet af handelsstäder; mlt. *hansia,* f. tull för inkommande varor; moes. *hansa,* f. mängd, skara. HÖNSA-BANA, *hönsebär, hönsestera,* s. *hane.*

HÖNTING, s. *hynting.*

HÖPPÄL, n. stackare, lymmel. Vb. Jfr *ham, håm.*

HÖR, m. lin. Vl.,bhl.,vg.,sm.,kl.,bl.,sk.,hl. Fsv. *hör,* m. lin. SML.; fn. *hör, hörr;* n. *horr;* d. *hør;* fht. *haru, haro* (Graff 4, 987); mht. *har;* österr. *har* (Höfer 2, 3); bay. *har,* m, (Schm. 2, 224); kärnt. *hår,* m. id. (Lexer, 134). Monne ej befryndadt med fn. *hár,* n. hår? Höra-bru, *hör-bru,* f. linhässla, en docka lin. Vg. S. *brud.*

Hör-berra, f. qvinna som bryter lin. Sk. (Ljunits). S. *tórre-berra,* sid. 33.

Hör-blår, f. pl. blånor af lin. Sk.

Hör-brydning, f. gerningen att bryta hör. Sk. D. *hørbrydning.*

Hör-bryta, *hörbryde,* f. redskap hvarmed lin brytes. Sk. D. *hørbryde.*

Hör-dókka, *hördukka.* i. liten sammansnodd bundt af häkladt lin. Sk. D. *hørdukke.*

Hör-frö, n. linfrö. Sk. D. *hørfrø.*

Hör-garn, n. linnegarn. Sk.,bl. *Hörgan,* n. id. G. D. *hørgarn.*

Hör-häkla (pl. *-er*), f. linhäkla. Sk. D. *hørhegle.*

Hör-kärring, f. Myagrum sativum. Wahlenb., Fl. Suec.

Hör-jord, f. jord som är tjenlig till linodling. Sk. D. *hørjord.*

Hör-krans, m. sammanvriden krans af flera dockor lin. S. Sk. D. *hørkrans.*

Hör-land, n. lin-land, åker der lin är sådt. Sm. *Höra-land,* n. id. Sk. D. *hørland.*

Hör-lókk (pl. *-er*), m. i. q. *hördókka,* Sk. D. *hørlok.*

Hör-silke, n. Cuscuta europæa. Wahlenb. Fl. S.

Hör-stjelke, f. linplantans stjelk. Sk. D. *hørstilk.*

Hör-stua, f. liten bundt af lin, uppstäldt på marken till torkning. Sk.

Hör-tave, m. en af de fina trådar, hvari linstjelken delar sig, när linet brytes och skäcktas. Sk. D. *hørtave.*

Hör-tått (pl. *-ar*), m. en del af en linlock, som vrides om ”rókkehoed” för att spinnas. Sk. D. *hørtot,* id. HÖRK, *hörker,* s. *harker.*

HÖRPA, s. *hyrpa.*

HÖS, *-en* (pl. *hösar*), m. 1) hufvudskalle, öfre delen af hufvudet. Åm.,ög.,vg.,sm.,kl.,öl.,bl. *Hös, ös,* m. ”Han slo mej på ösen”. Sk.; 2) piphufvud. Åm. *Haus, höus,* m. id. Vb. Fsv. *høs,* m. hufvud, hufvudskål. SML. Iw. 253: ”örsa hös”. Alex. M. v. 651. S.F.S. 4, 133, 255; fn. *hauss,* m. id.; d. d. *høs;* n. *haus,* hufvudskål. Häst-hös, m. hästskalle. Vg.,sm.,öl.

Jula-hös, *julhös,* m. svinhufvud, som under jultiden är framsatt på bordet. Monne ett minne af Frös galt? Sm.,bl.

Svin-hös, m. svinhufvud. Ög.,vg.,sm.,kl.,bl. *Svinahös,* m. ett halft svinhufvud. Sm. (Östbo). D. d. *svinehøs,* id. HOSA, v. a. 2 ösa, tömma. Sdm. (Ö. Rek., Björkvik). *Höös* (ipf. *höst*), id. Vb. Holl. *hoosen, osen,* id. Hös-gös, m. lättsinnig slösare. Sm. *Ösen gös,* m. id. Ög. (Fornås s:n). *Öse-gös å härrpe snärrp,* comm. slösaktig i betydande fall, snål i smått. Ög. (Ydre). Jfr fn. *gjósa* (*gaus, gosit*), spruta ut (Egils.); *gusa,* id. ”Est itaque *hös-gös,* ille qui id agit, ut hauriat, et hausta mox effundit”. Ihre, gl. 1, 917.

Hös-óm-flös el. *hösómfös,* adv. slösaktigt. ”Når du tar te nået, ä dä allti så hösomfös”. Kl. *Hösomflös, ösomplös, ösomflös, höjs å plöjs,* id. ”Leva höjs å flöjs”. Bl. *Hösomflös, ösomflös, ösomplös, hösomplös,* id. Sm.

Hös-óm-flösa, v. a. 1 misshushålla genom oordentlighet. Kl. *Ösa å slösa,* v. a. id. Sdm. (Björkvik), Ög.

Höst, m. stället i en båt, der man öser ut vattnet. Hs. S. *öst* 1. HÖT, *höta,* s. *hot* 1.

HÖTER, *höter-ör, hötter,* s. *hauter.*

HÖVA, f. väl afpassad tid och handling. ”Dä va hans goa höva”, det var hans lycka; det kom i grefvens tid. Hl. N. *høve,* n. id.; fn. *hæfa.* v. s. träffa, nå, uppnå.

HÖVELI(G), adj. tillbörlig, passande. ”Hovella kläer”, anständiga kläder; kläder som höfves, Sm.HÖVELSE, s. *häva.*

HÖVVEL (pl. *hövlar*), m. hyfvel. Fn. *hefill;* mht. *hobel, hovel;* nht. *hobel;* ns. *hövel, hovel;* nfris. *hawel, häwel.* Sims-hövvel, m. gesimshyfvel. Sk.,bl. Deraf *plattsims-hövvel, snesims-hövvel.* Bl.,sk.

Stråk-hövvel, m. strykhyfvel. Ög.,bl. *Stråke,* m. id. Bl.,sk.

Tjur-hövvel, *tjur,* m. föres af två arbetare. Bl.

Hövla, v. a. 1 1) eg. hyfla. *Höbla,* id. Sk. (Vemm.); 2) banna upp. ”Hövla på nåen. Sm.,bl.

Hövvel-krökka, *hövvelnäsa,* f. det krokiga handtaget vid ändan af en hyfvel. S.Sk. HÖVÄL, *höväling,* s. *håi.*

I.

I 1, fem. af obestämda artikeln. ”I flikkä”, en flicka. Sdm. ”I stinta”, id. Hs. (Db.). Jfr *en.*

I 2, præp. till. ”Han ä gången i La”. Sk. (Ox.). Fsv. *i,* till.

I 3, s. *e, ä.*

I 4, s. *ig.*

IA 1, interj. ve! ”O ia mej!” Hl. N. *eia,* ack, ve; nht. *ey.* Ia sej, v. r. 1 jämra sig, skrika af smärta. Hl. N. *eia sig;* fn. *æa,* id. (Hald.). IA 2, s. *iđa.*

IBB, n. pr. Jeppe. Sk. Deraf *Sankt Ibb, Sankt Ibbs* socken på ön Hven.

I-BÄR, i kalf. ”Koa ä i bär. Sm. Jfr *bära.*

I-BÄRE, n. inslag i väf)(*ränning.* Ul. (Rosl.), sdm.,gstr. I-bär-garn, n. 1) inslag i väf; 2) fig. födoämnen. Sdm. I-BÄRLIG, adj. som har god matlust. Vg. (Vättle h. i Elfsb.).

I-BÄRSLA, f. förtäring; allt hvad man förtär, men särdeles det man super eller dricker. Vg.

IĐ el. *ir,* pron. pers. I (två eller flera). Dl. (Elfd., Mora). Fn. *iđ, iþ,* I båda, I begge; fsv. *ir,* pron. I (två eller flera); *it,* I (två). ÖGL.; fht. *ir;* fsax., ffris. *gî;* fe. *ge;* ns. *ji;* e. *you;*

moes. *jus,* I: ***ὑμεῖς*** lett., lit. *jûs;* fpreuss. *jous;* skr. *yuva.* IĐar (f. *iđu,* n. *iđut*), pron. poss. eder, edert. Dl. (Elfd.). *Idr* (n. *idart;* gen. *idar,* dat. *idron,* acc. *idran*), id. Fl. (Nl., enl. Hipping, s. 1137). Fsv. *iþar,* pron. eder. ÖGL.; *idhur, idhar,* id. S.S. 1, 127, 149; fn. *yđarr;* fht. *iwar;* moes. *izvar.* IĐA el. *iđå,* f. tillbakaströmmande vatten i en elf, vattnets tillbakaströmmande i en elf när dess lopp af något hindras. Ö. Dl. *Idå,* f. id. Nb. (Calix), fl. (GK.). *Idu, -n,* f. id. Vb. (Ume, Vännäs). Deraf *it-iđa,* f. id. Dl. (Mora), *upp-iđå,* f. bakvatten i en elf, som går ett stycke upp vid sidan af elfven. Dl. (Elfd.); *upp-iđ-vatten,* n. id. Dl. (Våmh.). *Ia,* f. Vl.; *ea, ópp-ea,* f. Hs.; *e(d),* n. id.; deraf flera by-namn, såsom *Långe(d)* i Nordmaling. *Ia,* f. vattenhvirfvel. Vg. Fn. *iđa,* f. a) vattenhvirfvel: gurges aquæ in se contortæ, vortex; b) haf. S. E. 1, 575; n. *ia, ea,* f. strömning eller hvirfvel i vatten; den tillbakagående strömningen eller bakvattnet i bugterna af en elf; d. d. *iid, ide, ie,* ebbström; moes. *id,* tillbaka, åter; fsax. *idur,* åter; jfr lt. *iterum,* id.; fn. *iđ, eđ,* id.; (deraf *iđgjöld,* n. remuneratio).

ID-BAIN, n. fiskredskap, nät, not o. d. Vb. *Iben,* n. id. Åm. S. *ben* 3.

IDEN, adj. flitig, arbetsam. Sm. *Iđun*, id. Dl. (Elfd.). *Ien* (comp. *inare,* sup. *inast),* Hl,; *idug, idu* (comp. *idugare,* sup. *idugast),* Vb.; *idig,* Kl.,sm.; *iken, ikjen,* Hs.; *iken,* Gstr.,sdm.; *eiklin, eikli,* id. Fl. (Pargas); *iligän* (*iliggän*), adj. högst flitig, ihärdig, vid sina göromål. Vb. Fsv. *iþ, idh, id,* f. a) arbete. Rimkr. företalet: ”at hwar komme åter til sin id”; b) flit. GL.; *iþia, idha,* v. a. a) arbeta. Alex. M.; b) beflita sig, vinnlägga sig om (att göra något): ”iþia barn kristna”. Sm. Kb.: *idan,* f. arbete, göromål. S.F.S. 5.104; *idhelika, idelik,* adv. ideligen. Alex. M.; *idhin, idhen, idin,* adj. flitig. S.S. 2,14. Sv. Pr. K. f. 9, 60 v. Kg. St. 53. Tref. tidh. f. 165; *idhkeliker,* adj. idkelig. S.S. 1, 42, 104. Sv. Järt. Post. s. 77. Horol. f. 57 v. S. Bern. f. 65 v.; *idhkelika, itkeliga,* adv. idkeligen. S.S. 1, 17; 2,14; *idka,* v. a. idka: exercere, studiose urgere. Kg. St. 31; *idken,* adj. flitig. Horol. f. 57 v.; *idhkna,* v. a. idka. K. Kristoff. St. L. K.B. kap. 21; *idhn, idn,* f. a) arbete. S.S. 1, 26; b) öfning. S.S. 1, 33; *idhna, idna,* v. a. arbeta, idka, utöfva. S.S. 1, 31, 52, 93, 125. Cod. A. 27, f. 230 v.; *idhnan,* f. arbete, flit. Sv. Bib. K. f. 28 v. S.S. 1, 125; *idhnilse,* f. öfning. S.S. 1, kap. 46; *idhogher,* adj. idog, flitig. S.S. 1, 116; fn. *iđ,* f. a) arbete; b) flit; *iđinn,* flitig; *iđja,* f. flit; *iđia,* v. a. arbeta; *iđka,* v. a. öfva, vinnlägga sig om; *idkan,* f.

öfning; *iđni,* f. flit; *idjusamr,* flitig; *iđn,* f. i. q. *iđ;* n. *idig,* flitig; d. d. *idig, igen;* skot. *ydant, ithand, ythen,* id. Jfr skr. *jal,* att arbeta, vara flitig; *jatna,* m. flit, ifver, ansträngning, uthållighet; pers. *îder,* städse. Idogsnas, v. d. 1 uthärda med. Sm. (Vestbo).

Idäs el. *is* (ipf. *iddäs* el. *isä,* sup. *ist*), v. n. orka, hafva hog för att verkställa något. Vb. *Idäs, iäs, is* (ipf. *iddes*). ”Han ä så lat så han inte is klå sej”. Sdm. *Ias* el. *iss,* id., i andra landskaper. IDER, m. ånger. Sm. (Sällan brukl.). Gl. sv. *ider,* id. Kyrkobib. och i gamla bönerna uti evangeliiboken; fsv. *iþrughi, idhrugi,* m. id. S.S. 1, 141. Sv. Pr. K. f. 19, 46. Sv. Pr. L. XX. S. Bern. f. 17. Cod. A. 29, f. 120; *idraköp,* n. ångerköp, köp som man ångrar. ÖGL.; *iþras. idhras,* v. d. cum gen. ångra. ÖGL. S. Bern. f. 18; *idhrilse,* f. ånger. S. Bern. f. 17 v.: ”hoxens (hogsens) idhrilse”; l. c. f. 18: ”taranna idhrilse ær syndanna forlatilse”. Cod. A. 37, f. 12 v.; *idhrughas,* v. d. känna ånger, ångra. S. Bern. f. 17: ”hwar en syndare forstar sik tha sokias af warom hærra nar han idhrughas til tara”; *idhrugher,* adj. ångerfull. Cod. A, 49, f. 15; ”mz idhrugho hiærta”; fn. *idran, idrun,* f. ånger; *idras,* HÖVELSE, s. *häva.*

HÖVVEL (pl. *hövlar*), m. hyfvel. Fn. *hefill;* mht. *hobel, hovel;* nht. *hobel;* ns. *hövel, hovel;* nfris. *hawel, häwel.* Sims-hövvel, m. gesimshyfvel. Sk.,bl. Deraf *plattsims-hövvel, snesims-hövvel.* Bl.,sk.

Stråk-hövvel, m. strykhyfvel. Ög.,bl. *Stråke,* m. id. Bl.,sk.

Tjur-hövvel, *tjur,* m. föres af två arbetare. Bl.

Hövla, v. a. 1 1) eg. hyfla. *Höbla,* id. Sk. (Vemm.); 2) banna upp. ”Hövla på nåen. Sm.,bl.

Hövvel-krökka, *hövvelnäsa,* f. det krokiga handtaget vid ändan af en hyfvel. S.Sk. HÖVÄL, *höväling,* s. *hâi.*

I.

I 1, fem. af obestämda artikeln. ”I flikkä”, en flicka. Sdm. ”I stinta”, id. Hs. (Db.). Jfr *en.*

I 2, præp. till. ”Han ä gången i La”. Sk. (Ox.). Fsv. *i,* till.

I 3, s. *e, ä.*

I 4, s. *ig.*

IA 1, interj. ve! ”O ia mej!” Hl. N. *eia,* ack, ve; nht. *ey.* Ia sej, v. r. 1 jämra sig, skrika af smärta. Hl. N. *eia sig;* fn. *æa,* id. (Hald.). IA 2, s. *iđa.*

IBB, n. pr. Jeppe. Sk. Deraf *Sankt Ibb, Sankt Ibbs* socken på ön Hven.

I-BÄR, i kalf. ”Koa ä i bär. Sm. Jfr *bära.*

I-BÄRE, n. inslag i väf)(*ränning.* Ul. (Rosl.), sdm.,gstr. I-bär-garn, n. 1) inslag i väf; 2) fig. födoämnen. Sdm. I-BÄRLIG, adj. som har god matlust. Vg. (Vättle h. i Elfsb.).

I-BÄRSLA, f. förtäring; allt hvad man förtär, men särdeles det man super eller dricker. Vg.

IĐ el. *ir,* pron. pers. I (två eller flera). Dl. (Elfd., Mora). Fn. *iđ, iþ,* I båda, I begge; fsv. *ir,* pron. I (två eller flera); *it,* I (två). ÖGL.; fht. *ir;* fsax., ffris. *gî;* fe. *ge;* ns. *ji;* e. *you;*

moes. *jus,* I: ***ὑμεῖς*** lett., lit. *jûs;* fpreuss. *jous;* skr. *yuva.* IĐar (f. *iđu,* n. *iđut*), pron. poss. eder, edert. Dl. (Elfd.). *Idr* (n. *idart;* gen. *idar,* dat. *idron,* acc. *idran*), id. Fl. (Nl., enl. Hipping, s. 1137). Fsv. *iþar,* pron. eder. ÖGL.; *idhur, idhar,* id. S.S. 1, 127, 149; fn. *yđarr;* fht. *iwar;* moes. *izvar.* IĐA el. *iđå,* f. tillbakaströmmande vatten i en elf, vattnets tillbakaströmmande i en elf när dess lopp af något hindras. Ö. Dl. *Idå,* f. id. Nb. (Calix), fl. (GK.). *Idu, -n,* f. id. Vb. (Ume, Vännäs). Deraf *it-iđa,* f. id. Dl. (Mora), *upp-iđå,* f. bakvatten i en elf, som går ett stycke upp vid sidan af elfven. Dl. (Elfd.); *upp-iđ-vatten,* n. id. Dl. (Våmh.). *Ia,* f. Vl.; *ea, ópp-ea,* f. Hs.; *e(d),* n. id.; deraf flera by-namn, såsom *Långe(d)* i Nordmaling. *Ia,* f. vattenhvirfvel. Vg. Fn. *iđa,* f. a) vattenhvirfvel: gurges aquæ in se contortæ, vortex; b) haf. S. E. 1, 575; n. *ia, ea,* f. strömning eller hvirfvel i vatten; den tillbakagående strömningen eller bakvattnet i bugterna af en elf; d. d. *iid, ide, ie,* ebbström; moes. *id,* tillbaka, åter; fsax. *idur,* åter; jfr lt. *iterum,* id.; fn. *iđ, eđ,* id.; (deraf *iđgjöld,* n. remuneratio).

ID-BAIN, n. fiskredskap, nät, not o. d. Vb. *Iben,* n. id. Åm. S. *ben* 3.

IDEN, adj. flitig, arbetsam. Sm. *Iđun*, id. Dl. (Elfd.). *Ien* (comp. *inare,* sup. *inast),* Hl,; *idug, idu* (comp. *idugare,* sup. *idugast),* Vb.; *idig,* Kl.,sm.; *iken, ikjen,* Hs.; *iken,* Gstr.,sdm.; *eiklin, eikli,* id. Fl. (Pargas); *iligän* (*iliggän*), adj. högst flitig, ihärdig, vid sina göromål. Vb. Fsv. *iþ, idh, id,* f. a) arbete. Rimkr. företalet: ”at hwar komme åter til sin id”; b) flit. GL.; *iþia, idha,* v. a. a) arbeta. Alex. M.; b) beflita sig, vinnlägga sig om (att göra något): ”iþia barn kristna”. Sm. Kb.: *idan,* f. arbete, göromål. S.F.S. 5.104; *idhelika, idelik,* adv. ideligen. Alex. M.; *idhin, idhen, idin,* adj. flitig. S.S. 2,14. Sv. Pr. K. f. 9, 60 v. Kg. St. 53. Tref. tidh. f. 165; *idhkeliker,* adj. idkelig. S.S. 1, 42, 104. Sv. Järt. Post. s. 77. Horol. f. 57 v. S. Bern. f. 65 v.; *idhkelika, itkeliga,* adv. idkeligen. S.S. 1, 17; 2,14; *idka,* v. a. idka: exercere, studiose urgere. Kg. St. 31; *idken,* adj. flitig. Horol. f. 57 v.; *idhkna,* v. a. idka. K. Kristoff. St. L.

K.B. kap. 21; *idhn, idn,* f. a) arbete. S.S. 1, 26; b) öfning. S.S. 1, 33; *idhna, idna,* v. a. arbeta, idka, utöfva. S.S. 1, 31, 52, 93, 125. Cod. A. 27, f. 230 v.; *idhnan,* f. arbete, flit. Sv. Bib. K. f. 28 v. S.S. 1, 125; *idhnilse,* f. öfning. S.S. 1, kap. 46; *idhogher,* adj. idog, flitig. S.S. 1, 116; fn. *id,* f. a) arbete; b) flit; *iđinn,* flitig; *iđja,* f. flit; *iđia,* v. a. arbeta; *iđka,* v. a. öfva, vinnlägga sig om; *idkan,* f.

öfning; *iđni,* f. flit; *idjusamr,* flitig; *iđn,* f. i. q. *iđ;* n. *idig,* flitig; d. d. *idig, igen;* skot. *ydant, ithand, ythen,* id. Jfr skr. *jal,* att arbeta, vara flitig; *jatna,* m. flit, ifver, ansträngning, uthållighet; pers. *îder,* städse. Idogsnas, v. d. 1 uthärda med. Sm. (Vestbo).

Idäs el. *is* (ipf. *iddäs* el. *isä,* sup. *ist*), v. n. orka, hafva hog för att verkställa något. Vb. *Idäs, iäs, is* (ipf. *iddes*). "Han ä så lat så han inte is klå sej". Sdm. *Ias* el. *iss,* id., i andra landskaper. IDER, m. ånger. Sm. (Sällan brukl.). Gl. sv. *ider,* id. Kyrkobib. och i gamla bönerna uti evangeliiboken; fsv. *iþrughi, idhrugi,* m. id. S.S. 1, 141. Sv. Pr. K. f. 19, 46. Sv. Pr. L. XX. S. Bern. f. 17. Cod. A. 29, f. 120; *idraköp,* n. ångerköp, köp som man ångrar. ÖGL.; *iþras. idhras,* v. d. cum gen. ångra. ÖGL. S. Bern. f. 18; *idhrilse,* f. ånger. S. Bern. f. 17 v.: "hoxens (hogsens) idhrilse"; l. c. f. 18: "taranna idhrilse ær syndanna forlatilse". Cod. A. 37, f. 12 v.; *idhrughas,* v. d. känna ånger, ångra. S. Bern. f. 17: "hwar en syndare forstar sik tha sokias af warom hærra nar han idhrughas til tara"; *idhrugher,* adj. ångerfull. Cod. A, 49, f. 15; "mz idhrugho hiærta"; fn. *idran, idrun,* f. ånger; *idras,*v. d. ångra; moes. *idreiga,* f. ånger, *idreigon,* ångra. Jfr fn. *idrar,* f. pl. inelfvor. På samma sätt brukas i N. T. ***σπλαγχνίζεσθαι*** i betydelsen *känna medlidande,* af ***σπλάγχνα***, inelfvor. Idras, v. d. 1 våndas, trängta, längta efter. Sm. (enl. L——n). *Itra sig,* v. r. 1 ångra sig. Kl. (enl. G. V. S.). IDRÓTTA, v. n. vara sysselsatt. Sm. (enl. Ihre, DL. 79). Fn. *iþrótt,* f. konst, handtverk, färdighet, idrott. Jfr fn. *id,* f. arbete; flit; *þróttr,* m. tapperhet, styrka, krafter.

I-DRÄGTIG, adj. drägtig; om ko. Ul. (Rosl.).

IDÄL, adj. okunnig. Dls. (enl. Lignell, Grefskapet Dal, s. 109).

——IE. Ändelsen ——*ie*, som förekommer i flera skånska ortnamn, är en sammandragning af *höghe.* I medeltidsurkunderna Necrologium Lundense och Liber daticus skrifves t. ex. *Arrie,* Ares-höghæ, *Gessie,* Ges höghæ, *Grefvie,* Græfhoghæ, *Fosie,* Foshöghæ.

I-FARA-KLÄDER, *i-färds-kläder, i-färs-klär,* pl. dagliga gångkläder; sådana kläder, som man färdas i. Sm. (Vestbo), vg. Fsv. *ifaruklædhe,* n. pl. kläder. Sv. Pr. K. f. 3: "kropsins jfaruklædhe". Cod. A. 27. f. 162. Sv. Järt. s. 113; *ifara*, v. a. påkläda sig. S.F.S. 2, 1 h.; *iföra,* v. a. ikläda. S.S. 1, 214.

IG, *ik,* pron. jag. Dl. *Jeg,jig,ji,i,* Vb. *Jö,* Nb., hs. *Je,* Bhl. *Jak,* id. Vg.,sm. Fsv. *ik, iak;* fn. *ég, ek;* fht. *ih;* nht. *ich;* moes. *ik;* lat. *ego;* gr. ***ἐγώ***.

IG (n. *iggt*), adj. hemsk, dyster. Hs. (Db.).

IGEL, m. sädesbrodd. Vm. S. *egel.*

IGEL-KóTTA-SO, f. igelkott: Erinaceus europæus. Nk. Isl. *ígull,* m. id.

IGEL-TÄND, adj. som har tänderna sittande i oordning. Ul. (Rosl.).

IGELIN, adj. hygglig. Hs. (Db.). U-igelin, adj. ohygglig, otäck. Hs. (Db.). IGNA, *ina,* v. n. 1 hisna. Sk., hl. *Igna, higna,* id. Bl. *Hikks'n* (ipf. o. sup. *hikksnä*), v. n. hisna, häpna. Vb. Igne-full, adj. rädd i eller för en fara; (den) som anser det för farligt, hvilket icke så är. Sk. (Harjager).

Ineli(g)t, *igneli(g)t,* adj. n. det som gör att man hisnar. "Dä ser så inelit ut". Sk.,hl.,bl. Jfr fe. *ége,* f. fruktan, förskräckelse; mht. *ege,* f. id.; skr. *eg,* rädas, darra. Jfr *aga,* s. 2. I-HÅLLEN, *i-hållsen,* s. *hallda.*

IJA, *ia,* v. a. 1 kalla någon I, ni. "Ja vill inte att I ska ia me, utan dutta (el. dua) me". Sm.bl. D. d. *ite* el. *itte,* id. (Slesvik); n. *ia,* id.

I JEDANS, adv. nyss. N. G. I andra landskaper: *ijåns,* Sk.,bl.,kl.,fl., m. fl.; *ijåns, ijånses, ijånst,* Vg.; *i åns, i ans,* id. Hl.; i *jånsnes, i jånse*, Ög.; *jånstis,* Fl. (GK., K.); *i jås,* Dl. (Elfd.); *i jåss,* Våmh.; *i jånst,* Nb. (Cal.); *jönst, jönstes,* Ul.; *jönstis,* id. Fl. (Pargas). Fsv. *jadans, aþans,* id. GL. Skaftav. v. 27; fn. *ádan,* id.; bornh. *i åns,* id.

IKKEL (pl. *ikklär*), m. pigg, spets. Dl. Ais-ikkel, m. ispigg. Dl. (Elfd.). D. d. *egel, egle,* m. istapp; e. *icicle;* nfris. *jökkel, jögel,* id.

'Onns-ikkel, m. qvickan i hornet (på får, getter, kor, oxar). Dl. (Elfd.). IKKER, pron. eder. Dl. (Mora, Orsa). Fn. *ykker.*

IKORN, n. ekorre: Sciurus vulgaris. Fl. (Sjundeå m. fl. socknar i Nl.).

IKT, *ekt,* f. gikt. Sm.,öl.,ög.,bhl. Fn. *ikt,* f.; d. d. *igt;* mht. *gihte, gegihte,* n.; nht. *gicht,* f.; holl. *gicht, jicht;* d. *gigt,* id. Troligen af fsv. *ganga* (ipf. *gikk*), v. n. gå. Ikt-värk, *ikta-värk,* m. giktvärk. Sm.,kl.,öl. *Ekta-värk,* Ög.; *itta-värk, gitta-värk,* id. Bl. IKT (*ikkt*), adj. n. ödsligt. "Ikkt ställe", ödsligt ställe; en plats, der ugglors och vargars läten genljuda och troll tros ega sina hemvist. Hs. (Db., Bj.). Af sv. *ökn,* m. locus desertus.

IKTA (*ikkta*), v. n. 1 hicka. Dl. (Elfd., Mora). Fn. *ikta,* id. Ikta (*ikkta*), f. hicka. Dl. (Elfd.). IL 1, n. och m. 1) häftig vindstöt. Riksspr., men der masc. *El,* id. Nk.; 2) obehaglig, hastigt öfvergående känsla i kroppen. "Dä går en il över me"; 3) hastig förändring i sinnelaget. "Dä va en il som kom över honom", han fick hastigt ett annat sinne. Äfven säges: "dä kum en urr åt'n". Sm.; 4) lynne, sinnesstämning. "Han jär på vrang ilä eller han jär på ä vrångt il". Vb. "Han ä på

ond ilä", han är på sin onda sida, ej i den goda lunan. Mp. Fn. *el,* n. väderil; nyisl. *jel,* n.; n. *el,* n. id.; d. d. *il, el.* Ila, v. n. 1 1) blåsa hårdt. Hs.; 2) blåsa kyligt. "Dä ilar i lufta". Sm.

Ilig, adj. 1) ombytlig; om väderlek; 2) fig. som har ombytligt, ojämnt lynne. Vb.

Iling, ilning (pl. *-ar*), m. 1) hagel- eller regnskur. Sm.,sk.,bl. *Eling, iling,* id. Nk. D. *iling,* id.; 2) hastigt utbrott af värk, smärta. *Fróss-iling, svett-iling,* Ög.——bl.; 3) rysning. "En iling gikk över mej". Sk. m. fl.

Ilinga-tals, adv. rycktals. "Dä kómmer åt en ilingatals". Ög.

Ilinga-väder, n. ilig väderlek, byväder, än solsken, än regn. Sm. *Ilingvär,* n. Sk.,ög.; *ilningsvär, ilingavär,* id. Bl. D. *ilingsveir.*

Ilninga-regn, *ilinga-regn,* n., *regn-ilning,* n. byväder. "Ilingaregn å kärringaträta vara så länge ver(l)den står". Sk. D. *iilregn* (D. V. Ordb.). IL 2, f. fotblad. Ö. Dl. Fsv. *il* (pl. *iliar*), f. fotblad, fotsåla. S.S. 1, 190. Horol. f. 19 v. Spec. Virg. s. 231. Cod. A. 27, f. 5. Cod. A. 29, f. 34 v. Tref. tidh. f. 166; deraf *ila,* v. n. ila, skynda, eg. springa så fort att fotbladen under språnget vändas upp. St. Rimkr. s. 79; fn. *il,* f. fotblad; n. *il,* m.; fe. *il,* f.; d. d. *il;* nfris. *eel,* id. Jfr skr. *il,* att gå. Il-bråds-makk, m. krypande insekt, liknande en tordyfvel, hvilken tros förorsaka värk och sår (*ilbråds-sår,* n.) i foten, om man kommit att trampa på honom. Dl. (Våmh., Elfd.).

Il-bråte, m. värk i fotbladet och hälen, förorsakad enligt folktron af en *ilbrådsmakk.* Dl. (Våmh.); *il-wärks-makk,* m. Dl. (Mora).

Il-hastug, adj. hastande i ilande fart. Hs.

Il-wärk, m. värk i fotbladet. Dl. (Mora, Våmh.). *Stygg-wärk,* m. id. Dl. (Elfd.).

Tå-il, f. fotblad nära tårna. Dl. (Elfd.). ILA 1, v. n. 1 dröja, uppskjuta, söla. "Han går å ilar". Bhl.,sm.,hl.,sk. *Yla,* id. Sm. "Ila kommer aldri te hvila", en sölare får aldrig slut på det han har för händer. Gammalt allm. ordspr. Fsv. *ila, ijla,* v. n. dröja. Rimkr. s. 151: "oc bad om nattena alle gaa til hwijla thy han wille eij længre med förræderij ijla". Jfr fe. *eldan, ealdjan,* dröja, uppskjuta; fht. *altjan, elten,* v. n. id. (Graff 1, 201); *alt,* adj. gammal.

Ilka, v. a. o. n. 1 1) långsamt röra eller flytta. "Kan du ilka dej fram! Vi ska nókk ilka stókken bórt". "Ilkje benet", leda foten flera gånger. Sk.,hl.; 2) vara i jämn och lindrig skakning, såsom t. ex. vid sakta gungande; 3) vara jämnt sysselsatt, sträfva med, arbeta på; vara i jämn rörelse, men ej hinna någon väg, antingen af dolskhet, matthet, skröplighet eller ohåga. "Han ä så flitig, han ilkar på beständigt". "Gå å ilkje", knappt orka gå eller röra sig. *Ilkjes,* v. d. 1 id. S. Sk.; 4) långsamt sammandraga till regn. "Dä ilkar ópp sönnan från". S. Hl. (Hasslöf). D. d. *ilke,* a) v. a. röra, sätta i rörelse; b) v. n. gå tungt; om gamla hästar.

Ilsam, adj. sölig, långsam. Sk., hl.

Ilsamhet, f. dröjsmål, uppskof. Sk.,hl. Fsv. *ila,* f. dröjsmål. Rimkr. s. 447: The wille thet utan ijla Thet k. Karl skulde i Stokkholm hwijla.

ILA 2, s. *il* 1.

ILA 3, s. *hil.*

I LELL, *i läll, i löll,* conj. likväl. "Dä går väl för sej i lell". Sk.,hl. *I läl, i låll, i lål,* id. Bl. *Iligeväl,* id. Sk. D. *iligevæl.*

ILLER (n. *illt,* comp. *illare,* sup. *illast*), adj. ond, elak, vred, arg, uppretad. Dl., sm. m. fl. *Ill, il* (n. *illt*), id. "Han iles onga", hin ondes ungar. "Ja har illt i fotom", jag har ondt i fötterna. Illt om styvra", brist på pengar. "Han har illt uti säg", han är bekymrad. "Han har illt ini säg", han har magplågor. "Ji hav illt hóvudä", jag har hufvudvärk. Vb. "He tar illt", det gör smärta. Fl. (Nerpes och Replot i Öb.). "Ja har illt i magan". Fl. (Nl.). *Illter,* adj. ond, förtretad. "Ja ä så illter på'n". Ög. (Gullbergs h.). "Skrika illt", skrika gällt, genomträngande. Sdm. Fsv. *ilder* (n. *ilt*), adj. a) ond. S.S. 1, 297. Didr. af B. 161; b) svår: "illt ær vid eghandan dela". UL.; deraf *ilbragd,* n. illistigt påfund. VGL.; *ilfundogher, ildzfundogher,* adj. illfundig. Spec. Virg. s. 219. Cod. A. 27, f. 66; *ilfundoghet,* f. illfundighet. S.S. 2, 148; *ilgærning,* f. illgerning. S.S. 1, 175; *ilgærningisman,* m. illgerningsman. S.S. 1, 175; *ilhardher, ilhærdhir,* adj. elak. Horol. f. 138 v. S.F.S. 4, 300; *ilhærdha, ilhærda,* v. a. förhärda. J. M. Yrt. s. 30: "ilhærdha idhur hiærta mz olydhno"; l. c. s. 31, 57; *ilherdoger,* adj. i. q. *ilharder.* Sv. Järt. Post. s. 138. Sv. Pr. L. LIX, s. 90; *ildherdsker* (*ilherdzsk, ilhærdzsk*), adj. illskefull. S.S. 3, 83. Sv. Pr. K. f. 53. Sv. Pr. L. XX, s. 44; *ilhærdska (ilhærdzska, ilhærska),* f. illska. S.S. 2, 148, 151; 3, 147. Sv. Pr. L. LIX, s. 182. J. M. Yrt. s. 57. Horol. f. 136. S. Marg. s. 51; *ilhærdsku* (*ilhærsku*) v. a. förhärda. J. M. Yrt. s. 60: "ilhærska sith hiærta"; *ilhærskelika,* adv. ondskefullt, illskt. S.S. 2, 148; *ilhærdzskofulder,* adj. illskefull. Sv. Pr. K. f. 12; *illa,* adv. a) illa: male; b) mycket. S. Oluffz s. sid. 26; *ilkloker,* adj. illslug. S.S. 2, 70. Cod. A. 27, f. 70; *ilklokhet,* f. illslughet. S.S. 2, 101; *illa,* v. a. a) tillvita, lägga till last; b) klandra, anställa klander. VGL.; *illaliker,* adj. onskefull. Iw. v. 4993; *illaluktande,* adj. som luktar illa. S.S. 2, 133; *illan,* f. klander. VGL.; illa *viliaþer,* adj. illvillig. ÖGL. VML. SML.; *illgærningis man,* m. brottsling, illgerningsman. HL. UL.; *ilraduger,* adj. illrådig; som råder till ondt. Didr. af B. 242; *ilska,* v. a. klandra, anställa klander. Sk. L.; *ilskas* (**ilzskas**), v. d. blifva vred, S.S. 2, 231, S. Marg. s. 168; *ilsklika* (*ilzsklica*), adv. illskefullt. Sv. Pr. K. f. 25, 60 v. Cod. A. 27, f. 203 v.; *ilskohet,* f. illska. S.S. 3, 7; *ilvili,* m. illvilja. Biærk. R. Kg. St s. 11, 53. S, Bern. f. 127. Tref. tidh. f. 154 v.; *ilviljas,* v. d. tvista. Sk. L.; *ilviliogher,* adj. illvillig. Cod. A. 27, f. 202 v.; *ilz dömi,* n. elakt efterdöme. VML.; *ilz öki,* n. olyckshändelse. VML.; fn. *illr,* adj. ond; d. *ild;´* n. *ill;* fht. *ubil, upil, ubel;* mht., nht. *übel;* fsax. *ubhil, ubil;* fe. *yfel, eofel, ebul;* e. *evil;* moes. *ubils.* Folk-ill, adj. folkilsken; om boskap. Vb.

Illa, adv. 1) eg. illa: male. Riksspr.; 2) mycket, särdeles. "Ikke just så illa". Ul. "Illa kallt. Illa snedt", Nk.; 3) ovanligt "Int illa stor". Hs. Deraf *ill-fin, ill-god, ill-liten, ill-stor,* mycket fin o. s. v. Sm. (Vestbo).

Illa, v. a. 1 göra illa åt någon, förtreta. Fl. (Nl.). N. *illa,* v. a. vredgas, fatta ovilja mot.

Illa-bäråt, adj. som när sig illa åt. Bl.

Illa-hållen, adj. stadd i nöd, plåga, sjukdom eller motgång. "Han ä rakt illa hållen me ä surbejne, å så har'n inga på matasidon". Fl. (Ingo).

Illa-råden, adj. som illa rår med sig, halfsjuk, olustig. Sm.

Illa-ve', adj. rädd. "Ja va likasóm letta illave'd, för daj sa' att der spöga". Sk. (N. Åsbo).

Illa-vuren, adj. otjenlig, oläglig, illa beskaffad. *Illvulen,* id. Allm.

Ill-battig, adj. gensträfvig, krånglig, stygg, stursk. Sm.,kl.,hl.,bl. *Illbåtig,* illistig, krånglig; äfven om husdjur. Vg. *Illbasig,* ostyrig; om hästar. Bl.

Ill-battighet, f. envis gensträfvighet. Sm., kl.,bl.

Ill-batting (pl. *-ar*), m. argsinnt och bångstyrig menniska el. djur. Sm.,kl.,öl. *Ill-båting,* id. Ög.; *illbase,* m. id. Sm.,bl.

Ill-bita (pl. *-tur*), f. ovänskap, hämndfullhet. Fl. (Nl.).

Ill-bitin, *illbitug,* adj. ondskefull, hämndfull, ovänlig. Fl. (Nl.).

Ill-bundi(g), adj. illistig. Vb.

Ill-byste, n. 1) elagt, styggt djur; 2) elak, lättretlig menniska. Nk. N. *illbyste,* n. id., af *bysta seg,* resa borsterna.

Ill-drótta, v. n. 1 hutla, styra och ställa illa, söla. "Han illdróttas så länge me betalningen tills han får länsmannen i stugan. Han går å illdróttar så att ingenting blir gjordt". Hl. (Breared). Jfr fh. *dröttr,* m. trög menniska; *dratta,* v. n. tarde se trahere.

Ill-fatt, adj. n. olyckligt, illa beskaffadt. Kl.

Ill-fredig, adj. 1) otålig, ängslig (illa tillfrids); 2) ifrig. Gstr.

Ill-gjord, adj. förtrollad. Fl. (Nl.).

Ill-grann, adj. granntyckt. Gstr.

Ill-grunn, m. misstanka. "Dra ill-grunn" misstänka. Vm. (Bergslagen, Söderbecke). Fn. *grunr,* m. misstanka; *gruna,* misstänka, tvifla.

Ill-gärde el. *illgäle,* n. okynnighet; om kreatur som bryta gärdesgårdar eller flöja deröfver. "God häst, men går i illgäle". Fl.(Nl.).

Ill-gärs-full, adj. som bryter gärdesgård eller flöjer deröfver. Fl.(Nl.). *Illgälot* (läs: *illdjälot*), adj. id. Fl. (Öb.).

Ill-gärs-kräk, n. ett sådant kreatur. Fl.

Ill-görsam, *ill-gärsam, ill-gersam ,* adj.ondskefull, okynnig; som gör illa, skada. Vb., mp. *lll-gjorsam,* id. "De illgjorsama gjóttan", de okynniga getterna. Hs. (Db.). *Ill-gärdig,* id. "I. ko". Gstr. Fn. *illgördasamr.*

Ill-harmeli(g)t, adv. mycket, högligen. "Illharmelit ful, rolit, vakker". Ög.

Ill-here (pl. *-rar*), m. 1) barn bortbytt af trollen, byting; 2) litet, vanskapligt, elakt barn. *Illheringe,* m. id.; 3) tjufpojke. Sm.,kl.

Ill-hógad, adj. 1) orolig. Hs.; 2) som har ondt i hogen; 3) som ej har hog, lust till. Vb.

Ill-hugga, v. a. 1 förskräcka, skrämma från ett företag (genom förespeglade mödor och besvär). Hs. (Db.). Jfr n. *illhugast, illhågås,* ängslas, vara orolig.

Ill-hugga, adj. indecl. skrämd, rädd; som har ondt i hogen. Hs.(Db.). N. *illhuga,* ängslig, orolig.

Ill-hviande, n. gällt rop, gallskrik. Hl. (Ljungby). S. *hvija.*

Ill-häkjen, s. *häken.*

Ill-hälig, adj. mycket härdig, som tål väl vid. Hs.

IL-hälning, f. yttersta nöd. "Kómma te ilhälninga". Hs. (Db., Bj.).

Ill-härа, f. ondskorf (tinea capitis). Ög.,sm. S. *har.*

Ill-kjipplig, adj. bedröflig, ryslig. Hj.

Ill-marig, adj. bakslug, illistig, krånglig. Nästan allm. I några landskaper *illmarug, inmarig, inmarisk.* Jfr fsv. *mær,* adj. ryktbar.

Ill-mark, f. oländig, stenig och mager mark. Sm. (Vestbo),vg.

Ill-marughet, f. illistighet. Dl. (Elfd.).

Ill-módd, adj. förskräckt, illa till mods. Nk.

Ill-mutt, m. illska, elakt sinne, okynne, motsträfvighet; säges a) både om elaka menniskor och djur; b) äfven om elaka sårnader, som med svårighet läkas och ofta återkomma. "I såret sitter illmutt". Fl.(Ingo,Karis,Pojo m. fl.).

Ill-märke, n. nosmask; en sjukdom hos hästar. Vg. S. *mark,* m. mask.

Illor, f. pl. ovänskap, hämndfullhet. Fl. (Nl.).

Ill-paraktig, adj. illistig, illparig. Vg.

Ill-pass (def. *-e*), n. knep. Hs. (Db.).

Ill-piskad, adj. ohjelpligt ondskefull; om en menniska. som straff och varningar oaktadt, fortsätter i sin ondska. Hs. (Bj.).

Ill-plikktug, adj. illistig. Norrl.

Ill-rot el. *ilrot,* f. qvickrot: Triticum repens. Nk. Wahlb., Fl. Sv.

Ill-råkk, adj. bakslug, falsk. Dl. (Elfd.).

Ill-sinnä, adj. illa sinnad. Vb.

Illskas, v. d. 1 vredgas. Fl. (Nerpes och Replot). Fn., n. *illskast,* id.

Illske-sinnter, adj. elak, illsken. Nk.——sk.

Ilsknas, v. d. 1 blifva illsken. Sm. m. fl.

Ill-skórv, m. skorf: tinea capitis. Sm.

Ill-skriva (ipf. *-skrev*), v. n. skrifva ganska illa. Sm.

Ill-slindig, adj. bakslug. Sdm.

Ill-snediger, *illsnidig, illsnedi,* adj. illistig. Nk.,ög.,sm. *Ill-snidu,* a) id.; b) som gör nidingsverk i löndom. Vb.

Ill-snedighet, f. illslughet. Sm.

Ill-snikktug el. *ill-snikkti,* adj. a) eg. som med knif eller yxa hemligen förstör eller skadar något, som tillhör en annan; b) som gör andra förfång, spratt. Vb. S.*snikk.*

Ill-snyro, f. öfverdådig, sjelfsvåldig flicka. "Honje ill snyron va**l** ti et spitakel i kapele"´. Fl.(Qv.).

Ill-stor, adj. mycket stor. Sm.(Vestbo).

Ill-stä(d)sse, adj. indecl. istadig; om hästar som stå envist stilla, så att de ej kunna fås ur stället. "Hästen är illstässe". Deraf *illstädsevana,* f. en sådan ovana. Hl.

Ill-svinn, adj. högst angelägen; orolig, bekymrad för något, Vl. Fn. *svinnr,* klok; n. *svinn,* försigtig.

Ill-sätt, adj. orolig. Dl.(Elfd.).

Ill-trivas (ipf. *-vdes*), v. d. vantrifvas. Hj.

Ill-tyg, n. 1) odjur. Vg.; 2) elakt följe, pack. Nk.; 3) djefvulskap, spökeri. Sm.; 4) skräp, bråte. Vg.

Ill-tykkji (uttal, *illtyttji*), n. misstycke. Fl.

Ill-tykkt, adj. ledsen. Fl.(Nl.).

Ill-tyske, n. 1) möss, råttor; 2) spöke. Sm.

Ill-tägas, v. d. 1 vara bekymrad öfver sin bortovaro och längta hem; hafva onda aningar. Mp.

Ill-tega 1, f. orolig längtan, aningar som beboda mötande besvär. Hs. (Db., Bj.).

Ill-tega 2, adj. indecl. full af oroliga aningar; ängslig. Hs.(Db.).

Ill-var, adj. som är på sin vakt, anar fara; försigtig och misstänksam, anande försåt. "Han ä så illvar; dä går inte an te kóm åt'n"; säges både om menniskor och djur. Hs.,mp. S. *var* 1.

Ill-veder, n. oväder, regn och storm. Fl. *Ill-vär,* n. Vg. Fn. *illvidri,* n.; n. *illvær,* n. id.

Ill-vett, n. våldsamt, oförväget sinnelag. Sm.

Ill-vettig, adj. våldsam, oförvägen till sinnelaget. Sm.(Vestbo).

Ill-vitting (pl. *-ar*), m. elak menniska. Sm.,kl.

Ill-vu**L**en, *illavu**l**en* (f. *-la*), adj. 1) genstörtig, omedgörlig. "Has hustra ä e illavu**l**a menska". Ög.; 2) som illa passar, stöter ögat, ser illa ut; olämplig, oduglig. Allm.

Ill-vu**L**ing (pl. *-ar*), m. 1) elaking; 2) vanskaplig menniska. Nk.

Ill-låt, n. olåt, bannor, gräl. Vb.,jtl.,hs., vl. N. *illelåt,* n. klynkande, klagan.

Ill-låten, adj. som gör oljud, bannas och svärjer. Vb.

Ill-ögd, adj. som ser ond ut. Åm. (Nätra).

Skakel-ill, adj. ond i skaklarne, som ej tål skaklarne vidröra benen; skenig; om hästar. Vb. ILÄMDIG, *ilämder,* adj. lamdiger. Vg.

I-LÄTES-KÄRL, *i-läts-kärl* (*ilätiskaell*), n. större kärl (såsom ankare, såar, tunnor), hvari något slås. Vg. (Vadsbo). Fsv. *ilæte,* n. kärl, korg. S.F.S. 4, 211, 236; 6, 235; fn. *ilát,* n. kärl; fsax. *ilât,* id.

IMIST, *ömmist,* adv. ömsom. Jtl. Fn. *ýmist;* n. *imist, ymist.*

I-MJÓLKES-STóLKAR, m. pl. Epilobium angustifolium. Nk.

IM, n. fiskunge, fiskyngel. Vb. *Im* (def. *-im'en,* pl. *ima,* def. *iman*), id. Hs. (Db.).

IMMER, adv. 1) alltjemt, städse. "Immer regn". Kl.,bl. Deraf *immerdikkt,* id. Sk.; *immermer,* oupphörligt fortsatt; *immervärre,* allt värre och värre. Ög.; 2) ganska mycket. "Immertidt, immertätt, immeråt, ganska ofta, mycket tätt Hl. *Immerst,* adv. i skenande. *Immerstforst,* blixtsnabb. Hs. (Db.).

IM-PUNNER, præp. o. adv. under. Mp. *Ipunner.* Vl.

IMT, m. 1) idissling; 2) tuggan, som idisslas. "Förlora imten"; om sjuka kreatur. Dls. Imta, v. a. o. n. 1 idissla. Dls. IMÄ el. *imästä,* adv. det mesta. G.

IM-ÖRT, f. Epilobium angustifolium. Dl. (Särna).

IN, pron. han. Åland (Kökar). Fsv. *hinn,* den.

IN-BRÄNNARE, m. större böld. S. Sk.

IN-FÖR-KAMMAR, m. ett rum innanför köket eller hvardagsstugan. Vb.

-ING, *-inge,* slutändelse i ortnamn, t. ex. *Kämpinge, Keglinge,* i Sk., *Bälinge, Grödinge, Gåsinge, Huddinge* i Sdm., *Blädinge* i Sm. Wal. *ing,* slätt, fält.

INGAN, adv. ingalunda. Vb. *Inga,* adv. id. Fl. (Nl.).

INGAR-STASSOM, adv. ej på något ställe. Vb.

INK, *inka,* s. *hink.*

INKA, v. a. 1 ömka. Hs. (Db.). Inkjelin, adj. ömklig. Hs. (Db.). IN-LÄGG, n. 1) inlaga, supplik; 2) lagsökning för skuld. Ög.,vg.

INGEN (f. *inga,* n. *inte,* pl. *inge*), ingen. Hs. (Db.).

IN-MYNDT, adj. (menniska) på hvilken tänderna saknas, så att läpparne vetta inåt. Fl. (Ingo). [In, mun].

INN 1, part. att. "Säj ått inn, inn ska skynd sä", säg åt honom att han skall skynda sig. Äfven *änn.* "Säj ått 'ähn, änn 'ähn lagår sä hjään", säg åt henne, att hon begifver sig bort härifrån. Åland (Kökar).

INN 2, f. orrhöna. Dl. (Våmh.). *Ynn,* f. id. Dl. (Elfd.).

INNA, adv. inifrån. Vb. Fn. *innan,* id.

INNA-DILL, adv. innantill. Vb.

INNA-LÖS, adj. som har utsot. Ög. *Lös-lived,* id. Sk.

INNA-MÄ(D), adv. innanför, bredvid på inre sidan. "Ja ställde öksa innamä gärsgå**l**n". Nk.

INNAN-BETT, *innanbitt,* n. cardialgi. Fl. (Nl.).

INNAN-ÄTT, adv. inifrån. Vb.

INNA-TE, adv. innantill. Hs. (Db.). *Inåtil.* Dl.(Elfd.).

INNA-VE, adv. invändigt. Hs. (Db.).

INNE-PIGA (pl. *-gor*), f. huspiga, kammarjungfru, tjensteflicka, hvars göromål är inom huset. Sdm.,nk. D. d. *indpige.* Jfr fsv. *innan,* adv. innantill, intrinsecus: "innan i husi". UL.; fht. *inna, innan* (Graff 1, 295); mht. *inne,* inne, invändigt (Ben. 1, 750); nht. *innen;* moes. inna, ***ἐντός***. Jfr följ.

INNERS, adj. indecl. inhyses. Ög.,kl. Fsv. *inni,* n. hus; deraf *innis-maþer, innis-man,* m. inhysesman, husman. VGL. UL. S.F.S. 6, 333; *ingesinne,* n. hushåll. Fr. af N. 217 (mht. *ingesinde, gesind* id., af fn. *sinni,* n. följe, sällskap); fn. *inni,* n. hus, boning; jfr moes. *inna,* ***ἐντός***, *innakunþs,* huslig: domesticus. S. Grimm, gr. 3, 34. Vi sammanställa här några beslägtade ord. Inna-döme, n. husgerådssaker, bohagsting. Hs. (Ljusdal), vb. *Innademe,* n. Hs. (Bj.); *innedymä, innadöjme, indöjmä,* n. id. G. Ns. *ingedöm,* id. (Danneil, 89); *ingedömte,* id. (B. W. B. 2, 696. Richey, 103).

Inners-fólk, n. inhyseshjon. Kl. Fsv. *innisfolk,* n. inhysesfolk. SML. Spec. Virg. s. 65: "Sit thiænista ællir innis folk".

Innes-vara, *inners-vara,* f. boning, vistande; endast i tales.: till *innersvara,* adv. inhyses. "Ja bor till innesvara hos —— ——". Kl.,ög. Fsv. *invara,* f. vistande. S.F.S, 4, 208: sua gör iak þætta hus hælaghat ok rent af diæfla sör ok inuaru".

Inners-varer, m. inhysesman; en som bor inhyses. Ög. Det torde vara möjligt att sista ordet i denna sammansättning *varer* är fn. *verr,* m. karl, man; lt. *vir;* moes. *vair;* lett. *wirs;* fe. *ver, veor;* e. dial. *ver;* skr. *vira,* man.

In-vidier, n. pl. husgeråd. Öl. Fsv. *inviþi, invidur,* pl. id. UL. SML.

In-vännes-varor, f. pl. husgeråd. S. Sk. Jfr *vara.* IN-MASKÅ, f. "Bindä inmaskå (innmasskå)", då man knyter två i st. f. en maska i nätet. G.

INNUG, adj. flitig, arbetsam. Vm. *Inug,* id. Sdm. Fsv. *inna,* v. a. göra, verkställa. S.S. 4 (Karl Magnus).

INRA-ME, præp. inom. Hs. (Db.).

IN-RÄISA, v. a. med risgärdesgård ("räis-täun") inhägna. G. (F.).

INSKÖTT, s. *skötning.*

IN-SLINDIG, adj. förledande, lismande. Sdm.

IN-SOT, s. *sot.*

IN-STUGA, f. stuga, hvari man bor. Deraf *instu-kammare,* m. Sdm.

IN-TAKA, f. intaga, oskift mark som inhägnas till odling. Vg. Fsv. *intaka.* f. VGL.

INT' ANN, adv. tämmeligen, något, ej så litet, bra nog; nyttjas som affix till adjektiver för att något höja bemärkelsen. "Han jär int' ann latvo**l**än", han är tämmeligen fallen för lättja. "Han

jär int' ann svaglig å säg", han är något svag af sig (till arten). "Han jär int' ann fliti", han är bra flitig. "Hä jär int' ann kallt", det är tämmeligen, bra nog, kallt. "Ji jär int' ann krank", jag är något illamående. Vb.

INTE INGENTING, allsintet. Vl. (Elfd.).

I OHÄGG, adv. alldeles, öfvermåttan. G.

I PJÄTT, s. *pjätt.*

IPPER, s. *ypper.*

IS, m. is: glacies. Riksspr. *Ais,* m. id. Dl. Fn. *iss.* Jfr sid. 3. Is-bark, m. is-skorpa på snö. Vb.

Is-bark (ipf. *-ä*) eller *is-vell* (ipf. *-ä*), v. a. valla slädmedar i köld med vatten, att deraf bildas en glasering af is, så att släde må glida lättare. Vb.

Is-brändt, adj. n. (om trä) som har benägenhet att spricka åt sidan, då det är vindt. "Bórra sakta för träet ä isbrändt". Kl.(G. V. S.).

Is-but (pl. *-ar*), m. stort isstycke. Ul.,vm., m. fl. S. *but.*

Is-drev, n. drifis. Sm. D. *iisdrev, iisdrift.*

Is-flingra, f. isflinga. Hs.

Is-glänna, f. blank is emellan med snö öfvertäckt is. Fl. (Ingo).

Is-hógg, s. *hagga.*

Is-ikkel, s. *ais-ikkel.*

Is-klakje, s. *klake.*

Is-kuli, m. ett litet fyrkantigt isstycke, som gossar nyttja att skrinna med i st. f. kälke. Fl. (Nl.). Jfr fin. *kuli,* rullstock; *kuljen,* v. n. framskrida, vandra.

Is-lägga, f. islägg; glattadt läggben, som bindes under foten, hvarmed gossar med tillhjelp af en broddkäpp (*aispaik,* m. Dl.) hastigt skjuta sig fram öfver isen. Ul.,sm.,bl. *Aislägga* (pl. *-gur*), f. id. Dl.Is-nööt (ipf. *-nött*), v. n. draga is-not, hvarmed fisk fångas under isen. Vb.

Is-pigge, m. 1) eg. pigg af is: stiria; 2) fig. hård, känslolös menniska. "Du is-pigge!" Sm.

Is-pipa (pl. *-por*), f. is-pigg. Åm.,gstr.

Is-raun, *äis-raun,* m. el. f. isbark; isstycken som vräka i sjön. G. Fn. *hraun,* n. lava; sten.

Is-stikkel, m. istapp. Hs., fl. (Ingo). Fn. *stikil,* m. spets af horn, hornspets. Jfr *stikkla.*

Is-sår, m. is-sörja. Jtl. S. *sör.*

Ve-is, m. frusna regndroppar, ej i form af hagel, utan som skärfvor, hvilka ibland falla om vintern. Bhl. ISA el.*esa,* v. n. 2 värka, sticka (i tänder eller sår). "Dä isar (esar) i tännera. Tännera isa. Dä isar (esar) så skräkklit". Sm.,vg.,ög. *Isa,* id. Sk. (Ing.). *Äjsa,* id. "Dä äjste så te i tännorna". Hl. (Breared). Jäsa, id. "Dä jäser i tännera". Hl. (Värö). Fn. *æsa,* v. a. uppegga, upphetsa, *ærr,* adj. delirus; mht. *eisen,* v. imp. känna rysning.

ISA, f. delfin. Bhl. (Foss). N. *ise,* f. id.

I SEG, adj. död, förlorad, förstörd; förkommen. "Nu ä farfar i seg. Stölvera ä snart i seg". V. Nk.

I SISTERS, adv. nyligen, för en tid sedan. Vg. *I sisterse,* id. Sdm.

I-SMORDER, adj. förtrollad, förhexad. "Dä ä ismordt", säges om något, som går en emot, och då den mindre gynsamma utgången skylles på någon ovän, hvilken medelst trolleri föranledt densamma. Nk.

ISNA-ÖRA (pl. *-ren*), n. eg. ox-öra: Anemone pulsatilla. Sk. (Ing.). *Ysner,* pl. id. Hl. *Yksner, öksner,* pl. id. Vg. (Hof, 323).

ISPEN-KóRV, m. fläskkorf. Ul. Isl. *ispen,* f. ändtarmen af kreatur, fylld med fett (Hald.).

ISSEN (f. *issu,* n. *ittä*), pron. denne, denna, detta: ille, illa, illud. G. *Issn* (sing. f. *issu,* n. *ittađ;* pl. m. f. *isser,* n. *issu*), id. Dl. (Elfd.). *Isen* (sing. f. *isu,* n. *ita;* pl. m. f. n. *ise*), id. Dl. (Mora). *Issen* (sing. f. *isso,* n. *itta;* pl. m. f. *isser,* n. *isso*), id. Dl. (Orsa). *Hisa* (f. *hiso,* n. *hisi*), id. "Hisa kar", denne karl. "Hiso grättsjö", denna flicka. "Hisi bol, detta bord. Fl. (Esse). *Hisan* (f. *hison,* n. *hitt,* pl. *his*), id. Fl. (K.). *Hissen, hessen,* denne, denna. Kl. Fn. *þessi* (f. *þessi,* n. *þetta,* pl. n. *þessi, þessur*), hic, hæc, hoc; moes. *is,* han; *ïta,* det; skr. *êsû, êsâ,*

êtát, iste, ista, istud; zend. *aisô, aisa, aitad.* id. (Bopp, vergl. gr. 2, 133). Jfr it. *esso,* gl. it. *isso;* sp. *ese;* port. *esse;* prov. *eis;* wal. *insu,* pronom., af lat. *ipse,* sjelf; gl. sp. *essi,* af *ips' hic,* just denne. Hissen-hjern, *hessenhjern.* pron. den här. Kl. *Hessenhjerna,* id. Bl.)(*hinhjern,* den der. Kl. *Ässenhje'n,* den här. Dl. (Järna). Fn. *hérna,* adv. här.

Äss-sinne, adv. på denna sidan. Dl. (Järna). ISSJE, adj. n. kulet. "Issje väder. Dä ä issje ute". Hs.

IST, *yst,* öster. Mp. Ista-ve, adv. östervid. "Istave löo", östervid ladan. Hs. (Db.).

Istra-me, adv. österom. "Istrame löo", österom ladan. Hs. (Db.).

Istan-ette, adv. öster ifrån. Hs. (Db.).

Ista-vär, n. östlig vind. Hs.

Ist-ute, adv. österut. Hs. (Db.).

Ist-ått, adv. österut. Hs. I STA, *på stan,* adv. i afton. Hl. *I sta,* id. Sk. (N. Åsbo). *På stan,* om en stund. Hl. Gl. sv. *på staden,* strax: statim; isl. *í stad,* id.; d. d. *i sted,* i afton; n. *i stad,* strax.

ISTAS, v. d. 1 vara bångstyrig, istadig. "Hästen, marra istas". Sm.,ög.

ISTRA (pl. *-ror*), f. isterhinnan (på slagtkreatur). "Istran vägde ett pund". Sk.,hl.,bl. Isl. *ístra,* f. adeps, arvina.

I-STÄ, adv. åstad. G.

ISTÄD, n. stegbygel. G. Fsv. *istæþ, istaþ, istad.* VGL. Flor. v. 535. Didr. af B. 15 &c.; fn. *istad;* fd. *istede,* id.; n. *istig,* n.

ITRA-ME, præp. utom. Hs.(Db.).

I TRÄG, adv. med berådt mod; tredskande. "Han gör dä bara i treg". Vl. Fn. *tregr,* ovillig.

ITÄSTA, v. n. 1 idissla. Ö. Dl. *Itjersta,* id. V. Dl. (Äppelbo). Itästä, f. 1) idissling. Dl. (Elfd.). *Itiesta,* f. id. Dl. (Våmh.); 2) sjelfva tuggan, som idislas. "Kyrä ar tappat itästun a mi". Dl. (Elfd.). IV-AKKSLAD, adj. som ofvan midjan går i lintyget. Ög. (Gullbergs h.). I fsv. betyder *ivin axlaþer,* adj. med capuchon nedfälld öfver axlarne. UL. SML.

I-VALN, adj. säges om en yta, då hon kring kanterna är högre än på midten. "Syrka stannar kvar i tegen för han ä ivaln. Bol-skiva ä ivaln". Nk.

IVER-GÅNG, m. smittosam sjukdom i ett hus. Sm.

IVLAS, v. d. 1 1) anstränga sig, sträfva med något. Sm.kl.; 2) färdas, resa. Kl.,bl.

IV-ORD, n. 1) hädelse mot Gud; tvifvel (om religionens sanningar). "Tala inga ivord!" tala ej hädelse, yttra ej tvifvel om Gud. Kl.; 2) hårda utlåtelser. Kl. Fn. *eford,* n. a) undantag; b) tvifvel; *ef, if,* n. tvifvel.

IVRIGER, adj. 1) eg. ifrig. Riksspr.; 2) girig. Sdm.; 3) rädd; vanligast för en för ögonen stående fara. "Når ja såg'en gå ut på isen, så vardt ja så rädder å ivriger". Nk.,sdm. Iver-sinnt, adj. som har sådant sinne. Sdm.

Ivrighet, f. ifver, häpnad, förskräckelse. "Ja gne ifrå alltihop i ivrigheta". V.Nk. IVÄLIG, *ivälen,* adj. svag. "Ivälen å spä(d)". Åm.

I-'ÅLLDAD'N, adj. efterhängsen, envis. Dl. (Elfd.). S. *hallda.*

J.

JAA, v. n. o. a. 1 jaka, bifalla. "Han jaade". Sm. Fn. *jáa,* bejaka; fsv. *jaka,* v. a. jaka, samtycka. S.S. 1, 45; deraf *iakvæþi,* n. yttradt bifall. UL.; bay. *jehen,* v. a. tillstå (Schmeller 2,

267). Jakare-ord, n. samtycke, bifall. Vg.,dls., sm. *Jak-or(d),* n. id. Sm.; *ja-ol,* n. id. Hs.

Jakare-öl, n. trolofningsgästabud. Vg.,dls., sm. *Ja-öl,* n. id. Sk.,bl. D. d. *ja-gilde.* Is-nööt (ipf. *-nött*), v. n. draga is-not, hvarmed fisk fångas under isen. Vb.

Is-pigge, m. 1) eg. pigg af is: stiria; 2) fig. hård, känslolös menniska. "Du is-pigge!" Sm.

Is-pipa (pl. *-por*), f. is-pigg. Åm.,gstr.

Is-raun, *äis-raun,* m. el. f. isbark; isstycken som vräka i sjön. G. Fn. *hraun,* n. lava; sten.

Is-stikkel, m. istapp. Hs., fl. (Ingo). Fn. *stikil,* m. spets af horn, hornspets. Jfr *stikkla.*

Is-sår, m. is-sörja. Jtl. S. *sör.*

Ve-is, m. frusna regndroppar, ej i form af hagel, utan som skärfvor, hvilka ibland falla om vintern. Bhl. ISA el.*esa,* v. n. 2 värka, sticka (i tänder eller sår). "Dä isar (esar) i tännera. Tännera isa. Dä isar (esar) så skräkklit". Sm.,vg.,ög. *Isa,* id. Sk. (Ing.). *Äjsa,* id. "Dä äjste så te i tännorna". Hl. (Breared). Jäsa, id. "Dä jäser i tännera". Hl. (Värö). Fn. *æsa,* v. a. uppegga, upphetsa, *ærr,* adj. delirus; mht. *eisen,* v. imp. känna rysning.

ISA, f. delfin. Bhl. (Foss). N. *ise,* f. id.

I SEG, adj. död, förlorad, förstörd; förkommen. "Nu ä farfar i seg. Stölvera ä snart i seg". V. Nk.

I SISTERS, adv. nyligen, för en tid sedan. Vg. *I sisterse,* id. Sdm.

I-SMORDER, adj. förtrollad, förhexad. "Dä ä ismordt", säges om något, som går en emot, och då den mindre gynsamma utgången skylles på någon ovän, hvilken medelst trolleri föranledt densamma. Nk.

ISNA-ÖRA (pl. *-ren*), n. eg. ox-öra: Anemone pulsatilla. Sk. (Ing.). *Ysner,* pl. id. Hl. *Yksner, öksner,* pl. id. Vg. (Hof, 323).

ISPEN-KóRV, m. fläskkorf. Ul. Isl. *ispen,* f. ändtarmen af kreatur, fylld med fett (Hald.).

ISSEN (f. *issu,* n. *ittä*), pron. denne, denna, detta: ille, illa, illud. G. *Issn* (sing. f. *issu,* n. *ittađ;* pl. m. f. *isser,* n. *issu*), id. Dl. (Elfd.). *Isen* (sing. f. *isu,* n. *ita;* pl. m. f. n. *ise*), id. Dl. (Mora). *Issen* (sing. f. *isso,* n. *itta;* pl. m. f. *isser,* n. *isso*), id. Dl. (Orsa). *Hisa* (f. *hiso,* n. *hisi*), id. "Hisa kar", denne karl. "Hiso grättsjö", denna flicka. "Hisi bol, detta bord. Fl. (Esse). *Hisan* (f. *hison,* n. *hitt,* pl. *his*), id. Fl. (K.). *Hissen, hessen,* denne, denna. Kl. Fn. *þessi* (f. *þessi,* n. *þetta,* pl. n. *þessi, þessur*), hic, hæc, hoc; moes. *is,* han; *ïta,* det; skr. *êsû, êsâ,*

êtát, iste, ista, istud; zend. *aisô, aisa, aitad.* id. (Bopp, vergl. gr. 2, 133). Jfr it. *esso,* gl. it. *isso;* sp. *ese;* port. *esse;* prov. *eis;* wal. *insu,* pronom., af lat. *ipse,* sjelf; gl. sp. *essi,* af *ips' hic,* just denne. Hissen-hjern, *hessenhjern.* pron. den här. Kl. *Hessenhjerna,* id. Bl.)(*hinhjern,* den der. Kl. *Ässenhje'n,* den här. Dl. (Järna). Fn. *hérna,* adv. här.

Äss-sinne, adv. på denna sidan. Dl. (Järna). ISSJE, adj. n. kulet. "Issje väder. Dä ä issje ute". Hs.

IST, *yst,* öster. Mp. Ista-ve, adv. östervid. "Istave löo", östervid ladan. Hs. (Db.).

Istra-me, adv. österom. "Istrame löo", österom ladan. Hs. (Db.).

Istan-ette, adv. öster ifrån. Hs. (Db.).

Ista-vär, n. östlig vind. Hs.

Ist-ute, adv. österut. Hs. (Db.).

Ist-ått, adv. österut. Hs. I STA, *på stan,* adv. i afton. Hl. *I sta,* id. Sk. (N. Åsbo). *På stan,* om en stund. Hl. Gl. sv. *på staden,* strax: statim; isl. *í stad,* id.; d. d. *i sted,* i afton; n. *i stad,* strax.

ISTAS, v. d. 1 vara bångstyrig, istadig. "Hästen, marra istas". Sm.,ög.

ISTRA (pl. *-ror*), f. isterhinnan (på slagtkreatur). "Istran vägde ett pund". Sk.,hl.,bl. Isl. *ístra,* f. adeps, arvina.

I-STÄ, adv. åstad. G.

ISTÄD, n. stegbygel. G. Fsv. *istæþ, istaþ, istad.* VGL. Flor. v. 535. Didr. af B. 15 &c.; fn. *istad;* fd. *istede,* id.; n. *istig,* n.

ITRA-ME, præp. utom. Hs.(Db.).

I TRÄG, adv. med berådt mod; tredskande. "Han gör dä bara i treg". Vl. Fn. *tregr,* ovillig.

ITÄSTA, v. n. 1 idissla. Ö. Dl. *Itjersta,* id. V. Dl. (Äppelbo). Itästä, f. 1) idissling. Dl. (Elfd.). *Itiesta,* f. id. Dl. (Våmh.); 2) sjelfva tuggan, som idislas. "Kyrä ar tappat itästun a mi". Dl. (Elfd.). IV-AKKSLAD, adj. som ofvan midjan går i lintyget. Ög. (Gullbergs h.). I fsv. betyder *ivin axlaþer,* adj. med capuchon nedfälld öfver axlarne. UL. SML.

I-VALN, adj. säges om en yta, då hon kring kanterna är högre än på midten. "Syrka stannar kvar i tegen för han ä ivaln. Bol-skiva ä ivaln". Nk.

IVER-GÅNG, m. smittosam sjukdom i ett hus. Sm.

IVLAS, v. d. 1 1) anstränga sig, sträfva med något. Sm.kl.; 2) färdas, resa. Kl.,bl.

IV-ORD, n. 1) hädelse mot Gud; tvifvel (om religionens sanningar). "Tala inga ivord!" tala ej hädelse, yttra ej tvifvel om Gud. Kl.; 2) hårda utlåtelser. Kl. Fn. *eford,* n. a) undantag; b) tvifvel; *ef, if,* n. tvifvel.

IVRIGER, adj. 1) eg. ifrig. Riksspr.; 2) girig. Sdm.; 3) rädd; vanligast för en för ögonen stående fara. "Når ja såg'en gå ut på isen, så vardt ja så rädder å ivriger". Nk.,sdm. Iver-sinnt, adj. som har sådant sinne. Sdm.

Ivrighet, f. ifver, häpnad, förskräckelse. "Ja gne ifrå alltihop i ivrigheta". V.Nk. IVÄLIG, *ivälen,* adj. svag. "Ivälen å spä(d)". Åm.

I-'ÅLLDAD'N, adj. efterhängsen, envis. Dl. (Elfd.). S. *hallda.*

J.

JAA, v. n. o. a. 1 jaka, bifalla. "Han jaade". Sm. Fn. *jáa,* bejaka; fsv. *jaka,* v. a. jaka, samtycka. S.S. 1, 45; deraf *iakvæþi,* n. yttradt bifall. UL.; bay. *jehen,* v. a. tillstå (Schmeller 2, 267). Jakare-ord, n. samtycke, bifall. Vg.,dls., sm. *Jak-or(d),* n. id. Sm.; *ja-ol,* n. id. Hs.

Jakare-öl, n. trolofningsgästabud. Vg.,dls., sm. *Ja-öl,* n. id. Sk.,bl. D. d. *ja-gilde.*JAGA (pr. *jagur,* pl. *jage,* ipf. *jog,* pl. *jogu,* sup. *jagi*), v. a. o. n. 1) jaga. G. *Jaga* el. *jäga* (ipf. *jog* el. *jägde,* sup. *jägt*), Ög.; 2) fara med stor fart. G. Fsv. *iægha,* v. a. jaga. Stephens, Legend. 1, 378, 614); deraf *iæghare,* m. jägare, S.S. 2, 51. Spec. Virg. s. 241; *iækt,* f. jagt: venatio. S.S. 2, 235; 3, 53. Cod. A. 49, f. 239; fn. *jaga;* mht., nht. *jagen;* d. *jage* (ipf. *jog,* i vissa talesätt. Mlb., dansk ordb. 531). Jag-slidä, n. bättre (nu gammalmodig) bondsläde. G. N. *jageslee,* m. liten ressläde.

Jagt (ipf. o. sup. *-ä*), v. n. jaga, fara eller gå omkring på jagt. Vb., jtl. *Jagt* (ipf. *-a*), id. "Herran jagtar bara ti luste se". Fl. (Öb.).

Jäga (*-a, -a*), v. n. kälta, begära. Hs. (Db.).

Jakka, v. n, 1 färdas, flacka omkring. ”Han a jövnt ute å jakkar”. Sk. (Ox.). Nht. dial. (Nassau) *jacken, jackern,* v. n. ”mit den pferden schnell fahren” (Kehrein 1, 209); bay. *jauken,* v. n. id. (Schmeller 2, 267). JAGGA, v. n. 1 gå med osäkra steg såsom ålderstigna. Sm.,kl. (Ryssby s:n).

JAKKS-MÄSS, f. Jakobsmessa, Jakobsdagen. Vb.,nb.

JALLA, v. n. 1 1) jollra; 2) dagdrifva. Hs. (Db.,Bj.). Jallug, adj. som sysslolös drifver omkring. Hs. (Db.). JALMA, v. n. 1 1) jama; om kattor. Åm.,mp., hs. *Jalm* (ipf. *-ä*), id. Vb. *Jalmäs* (ipf. o. sup. *-ä*), id. Vb.,åm.; 2) låta illa, väsnas; om menniskor. Vb. Fn. *jálma,* strepere, stridere, crepare. Jalm, n. 1) jamning, kattekrik; 2) skrik, olåt, fult läte. Vb. Fn. *jálmr,* m. buller, stoj; gr. **ἰάλεμος**, m. klagosång. Euripid. Ph. 1034. JAMA, v. n. 1 isa sig; säges när sjön fryser, så att tunn is lägger sig på vattnet. ”Sjön jamar”. *Ama,* m. id. Jtl. Jfr? wal. *iâ,* m. is; *iâin,* adj. isig, mycket kall; *ienaut,* v. n. blifva kall, frysa.

JAMBAR, n. (el. m.?) 1) jämmer; 2) sorl af högljudt tal. G. Fsv. *iæmber, iæmmer,* n. jämmer. St. Rimkr. s. 59. S.F.S. 7, 223; fht. *jâmar, âmar* (Graff 1, 596); mht. *jâmer, âmer* (Ben. 1, 768); nht. *jammer;* d. *jammer,* id.; n. *jammer,* m. a) jämmer; b) larm, stoj. Jambrä, v. n. 1 1) jämra; 2) sorla, glamma. G. *Jämmer si,* 1) jämra sig; 2) uttrycka sin förundran eller förvåning. Dl. (Mora) N. *jamra.*

Jämmer-dal, m. som jämrar sig och klynkar utan skälig anledning. Sk.(Skytts h.). *Jämmerhank,* m. id. Ög.

Jämriger, adj. missnöjd, som alltid beklagar sig. Nk. JAMN, adj. jämn: æquus. Hs., vg., sm. *Jämner, jävn,* adj. 1) jämn, slät, flat; 2) likadan öfverallt; 3) stadig, uthållig; om menniskor. ”En jävn kär”. Nk. *Jömn, jövn,* 1) jämn; 2) trög, lat. ”Tösen ä så jömn; dä kómmer ingen väj”. S. Sk. Fsv. *iamner, iæmner, iampner, iæmpner, iemn*, adj. a) slät, jämn; b) jämngod. S.S. 1, 171; c) lika, enahanda; d) jämnskyld. LL.; deraf *jamfast, iæmfast,* adj. hel, full. S.S. 1, 267; *jamfast,* adv. lika mycket. Schröder, Leg. S. Helenæ, s. 6; *iamfulder, iæmfuller,* adj. jämnstor, jämngod; *iamfædra føddir,* adj. jämnårig med fadern. Schröder, Leg. S. Hel. s. 10; *iamgilder, iæmgilder,* adj. lika gild, för hvilken (t. ex. om han blir sårad) skall bötas lika mycket (som för en annan). VGL.ÖGL.UL.; *iamka,* v. a. c. dat. a) jämka (arfslotter); b) qvitta; *iamkan,* f. jämkning; *iamkunder,* adj. jämnskyld, lika nära beslägtad. UL.ÖGL.; *iamkyrnis mæn* (*iamp* el. *iæmpkyrnis mæn*), m. pl. gode män, valde till att skifta arf emellan arfvingar. VGL.; *iamlanga dagher,* m. den dag då ett år förlidit. VGL. ÖGL. UL.; *iamlanga offer,* n. årligt offer; *iamlanga þing,* n. ting, som hålles efter ett års förlopp. VML.; *iamlangi* (*iamlængi, iæmlangi, iemlangi, iamplangi, iæmlængi*), m. eg. lika längd; a) den tid eller dag på följande året efter det något skett; då lika stor del af året förflutit, som på den dag hvarifrån tiden räknas; årsdag; b) ett års tid. VGL. ÖGL. UL.; *iamlanger, iæmlanger, iemlangr,* adj. lika lång; *jamlika, iæmlika,* adj. ständigt. S.F.S. 1, 3 h. s. 15; 6, 65; *iamliker, iæmliker,* adj. jämnlik. Sv. Järt. Post. s. 159. UL.; *iam mikel,* adj. lika mycken. GL.; *iamna, iæmna* (*iampna, iæmpna*), v. a. jämna. VGL. Kg. St. 93; *iamarf,* n. arf som i vissa fall delas i lika hufvudlotter, då fars eller mors föräldrar eller syskon ärfva. UL. ÖGL.; *iamnarvi, iamnarva,* adj. pl. indecl. samarfva, lika berättigad till arf. VGL.; *iamnaþa eþer,* m. ed derom, att jämkning af arfslotter blifvit rätt verkställd. UL. VGL.; *iamnaþar eþer,* m. en ed, hvarigenom den brottslige, då han erlade böter, försäkrade att han i lika fall skulle nöja sig med upprättelse af målseganden, som han nu gaf honom. VGL.; *iamnaþa skipti,* n. jämn delning, då lotterna anses jämngoda. UL. ÖGL.; *iamnaþer, iampnaþer, iæmnaþer, jæmnader,* m. a) jämnlikhet. VGL. ÖGL. UL. Kg. St. 188,189; b) jämkning. UL.: *iam nær* (*æm nær*), adj. lika när (i slägt). ÖGL.; *iampnunger, jämninger* (*iampninger*), m. jämning, jämnlike. S.F.S. 5, 102. Alex. M.; *iamnskylder* (*iamskylder, iamn-, iam-, iampn-, iamp-* el. *iæmpskilder*), adj. jämnskyld, lika nära beslägtad. VGL. UL.; *iamnærvingar,* m. pl. arfvingar som äro jämnskylde med den döde. ÖGL.; *iamskiala, iamskila, iomskila,* adj. indecl. lika i afseende på bevisning (om två vederparter, som båda lagligen gå ed). SML. VML.; *iamt* (*iæmth*), adv. jämnt, lika. VGL. ÖGL.; *iamtrøster,* adj. lika säker, fast S.F.S. 4, 424; *iamvæl, iemvel*(*æm væl*), adv. lika väl. L.L.; *iamvælþogher, iæmvældogher* (*iamvalþoghar, iæmvallogher*), adj. lika mägtig. S.F.S. 4, 63; *iæm burin, iemburin,* adj. af lika börd, jämnlik i börd. GL.; *iæmchristen,* m. medkristen. S.S. 1, 60,114. S. Bern. f. 1; *iæmfatiker* (*iæm fatöker*), adj. lika fattig. S.F.S. 4, 153; *iæmfrom,* adj. lika tapper. S.S. 4 (Karl M.); *iæmfædra,* adj. lika med fadern. S.F.S. 6, 33; *iæmför,* adj. lika duglig eller skicklig. ÖGL.; *iæmföra,* v. a. dela i jämngoda delar; *iæmföri* (*iamföri*), n. delning i jämngoda delar. UL.; *iæmgamal,* adj. lika gammal. Sv. Bib. K. f. 6 v.: *iæmhemeliker* (*jemhemeliker*), adj. lika förtrolig. S.F.S. 4, 320; *jæmkær,* adj. lika kär. St. Rimkr. s. 9; *iæmlænge,* adv. lika länge som. Sv. Bib. K. f. 1; *iæm nær* (*iamnær, iæmpnær, æm nær*), adj. lika när (i slägt). ÖGL. UL.; *iæmpgærna,* adv. lika gerna. S.F.S. 6, 178; *iæmpn arf* n. arf som delas i lika hufvudlotter emellan fars och mors föräldrar eller andra slägtingar. UL.; *iæmp manga,* adj. indecl. lika många. Sv. Bib. K. f. 76; *iæmpmykin,* adj. lika mycken. L. c. f. 34; *iæmpnonger,* adj. jämnlik. S.S. 1, 35; *iæmpnaþa hænder,* f. pl. opartiska, goda mäns händer eller förvar.

UL.; *iampstor*, (*jempnstoor*), adj. lika stor. St. Rimkr., 65; *iamredder,* adj. lika utrustad. Didr. af B. 97; *iæmskött* (*iæmsköt, iæemskyt*), a) conj. så snart. S.S. 2, 21, 42, 95. Alex. M.; b) adv. genast. S.F.S. 6. 155; *iæmsæll,* adj. lika säll, lycklig. S.F.S. 4, 248; *iæmvalloghet,* f. lika magt. J. M. Yrt. s. 3; *iæmvidha,* adv. lika vidsträckt. Sv. Bib. K. f. 5 v.; *iæmværþogher* (*iæmværþoghar, iæmværdhogher*), adj. lika värdig, af lika värdighet. S.F.S. 4, 50. S.S. 1, 254; *iæmevogher,* adj. lika evig. J. M. Yrtag. s. 75; fn. *iafn,* adj. jämn, jämngod,jämnlik; fht *eban, epan;* mht., nht. *eben;* fsax, *ebhan;* holl. *effen;* ffris. *ivin, iven;* fe. *even, efen, æven;* e. *even;* d. *jevn;* moes. *ibns.* Jamli(g), 1) adj. jämn; 2) adv. a) jämnt, lika mycket. Mp.; b) för jämnan. Hs. (Db.).

Jam-aller, m. lika hög ålder. Hs.

Jamna 1, f. ihärdighet (i arbete). ”Jamnan drar”, ihärdighet hjelper, ett jämnt och oafbrutet arbete har god och säker framgång. Mp.,hs. N. *jamne,* m. jämnhet, ihärdighet i arbete.

Jamna 2, *-n,* m. lummer; Lycopodium complanatum. Dl.,hs. *Jamn, jämn, -en,* m. id. Vb. *Kråkfots-ris,* n. id. Hs. (Db.). Fn. *jafni,* m.; n. *jamne,* m. id.

Jamnan, för *jamnan,* adv, städse, alltjämnt. Mp.,hs. *För jämnan,* id, Ul.—bl. *För jövnan,* id. S.Sk. Fn. *jafnan, fyrir jafnan,* id.

Jämn-broder, m. helbroder, Vl.

Jämn-f**L**odt, adj, n. jämnhögt, jämnflödigt; om vatten. ”Vattnet står jämnf**l**odt i dikena". Nk., ög.

Jämnse, *i jämnse,* adv. jämnsides, bredvid. ”De ha två varelser i jämse”. Sk.(Albo,Järestad).

Jämn-syskon, n. hel-syskon. Vg.

Janka, 1) v. a. a) göra jämn, jämka. Hs. *Jänka,* id. Ul.—bl.; *jänk,* id. Vb.; b) sakta flytta sig sjelf eller någon sak; maka. ”Ja jankar så fort ja hinner”. Sm. *Jänka,* id. Sdm.,vg.; 2) v.n. a) vara tvehogsen; b) klaga, jämra sig. Sm.,ög.; c) gå långsamt. Sm.,bl.

Jank, 1) n. a) onödigt besvär. G.; b) tvekan; c) jämmer, klagan; 2) m. långsam gång. Sm.

Janker, m. en som går långsamt. Sm.

Jänk, n. 1) långsamhet i sysslor. Sdm. (Ornö); 2) varsamhet. Bl.,nk.,sdm,

Jänker, m. 1) medlare, bemedlare. ”Han ä en go jänker”. Sm.; 2) knarrig menniska. Ög.

Jänkjeli(g), adj, jämnkande, fredstiftande. S.Sk.

Jänkig, adj. kinkig, med hvilken måste jänkas (medlas). Nk.—bl. Kl. *Jänkuger,* id. Nk. *Jankig,* id. Sdm.

Jömd el. *jemd,* f. slät mark, jämn väg utan backar. Fl.(Ingo). N. *jamna,* f. jämn och slät mark.

U-jamn, adj. ojämn. Hs. (Db.).

Miss-jamn, adj. ojämn. ”Marken ä missjamn. Dä vardt lite missjamnt”, om hyfling. Hs. (Db.), JAMSA, s. *gemsa.*

JAMTE (pl. *jamtar*), m. Jemtländing. Jtl.,gstr. *Jämte,* m. id. Dl., (Ohre). Fn. *Jamtr,* pl. *Jamtar;* n. *Jamt,* id.

JANGKEN el. *jannkå,* n. propr. (dimin.) lille Johan, Janne. S. G.

JANGLA, v. n. 1 onödigtvis bråka, småtvista. Hs. (Db.).

JANN-DAGEN, adv. häromdagen. G.

JARG (ipf. *-ä*), v. a. tugga på något segt. Vb.

JARMA, v. n, 1 vråla, skrika, beklaga sig. Fl. (Nl.). *Järmäs* (ipf. *-ä*), beklaga, jämra sig, låta illa. Vb.—mp. Fn. *jarma,* bräka; *jarmr,* m. a) bräkande; b) tjutande, gråt; d. d. *jærme,* jämra sig (Slesvik); n. *jerme,* v. n. bräka. Järmesam, adj. jämrande, otålig. Vb. JASKA, v. n. 1 1) gå matt och långsamt. Ög., bl.; 2) ingenting uträtta. ”Dä ä en visper, han bara jaskar omkring”. Sdm.,hs.; 3) vara narraktig, fjålla. Hs. *Jaask* (ipf. *-ä*), v. n. 1) göra något i hast och utan öfverläggning. ”Han jaskä dill å giftä säg”; 2) förvärfva, erhålla något händelsevis. ”Han jaskä säg nalta dill bästn”. Vb. Nfris. *jaske, juske,* v. n. ”nachlässig und schluderig mit seinen sachen umgehen (Outz., 137). Jask el.*jasker,* m. en som saknar fart och drift i sysslorna. Hs. (Db.), bl.

Lev-jask, m. en ung björn som blott slår getter och får. Hs. (Db.). JASKA TILL, v. a. 1 nedsmutsa, illa eller slarfvigt handtera något. Hl.,bl. D. *jaske.* Jasked, adj. nedsmutsad, illa handterad. Hl. D. *jasked.*

Jasker, m. nedsmutsad, slarfvig menniska. Sk. (Ing.). JAURÄ, v. n. hålla oväsen. G. Jfr ns. *jaulen,* v. n. ”stöhnen, heulen”. Schütze 2, 185.

JAUV! jo! jo visst. G. N. *jau.*

JE el. *ji,* pron. ni. Vb.

JE, s. *ig.*

JEDAMEJ! interj. trösta mig! (Gud) nåde mig! ”Jedamej, så du bär dej åt!” Kl.,bl.

JEDER, *jeran* el. *jer* (n. *jedert, jeret* el. *jert*), pron. poss. eder. Nyttjas när man tilltalar en äldre person eller ock någon okänd. ”Är ä jedert bån? Jeran ko. Jer häst. Jedert får”. Vb. *Jerån, jerän,* pron. poss. eder. Sdm. *Jer, jeran* (n. *jert, jerat,* pl. *jera*) id. Hl.

JEGAR, m. 1) utväxt på trä (t. ex. björkstam), der det varit såradt; svallved omkring ett sådant ställe; 2) ett slags gräs: Poa pratensis. Vb.

JEGÅL, m. den delen af hårdvallsgräs, som är närmast marken. Vb.

JELDSOL, *jeldäs, jella, jellgaffel, jellglöd, jeldjenn, jällaus,* s. *eld.*

JEMAT, *jemtär,* s. *hejm.*

JEN, m. enbuske. Vb. Fn. *einer,* m.; d. d. *jen,* id. S. *ajn* 2. Jen-buske, m. enbuske. Mp.,åm.,vb. *Jenboska,* m. Dl.

Jen bär, n. enbär. Vb.

Jen-lag, n. afkok på enbär. Vb. JENN, s. *ajn* 1.

JERJ, f. mjölktistel: Sonchus alpinus. Vb. Från Lappskan.

JERKA, v. n. 1 vara mån om, sysselsätta sig med, arbeta med. ”Ja jerkar väl mä’et”. Sm. Jfr fn. *jarg,* n. Jerken, m. en som jämnt visar sig hafva brådtom. Sm.

Jerkesam, adj, flitig, arbetsam. *Perkesam,* adj. id. Sm. JERKER, n. propr. Erik. Sdm.,dl., m. fl. *Jerk.* Vb.

JESKA SIG, v. r. 1 himla sig, göra sig till. Sdm. — (Jesus).

JESUM, s. *esum,* sid. 120.

JETA, *jita,* s. *eta.*

JETTA-DÖ! ett slags lindrig ed af bekräftelse. Kl.

JETTA KO TRE! interj. åh bevars! Vl.,dls.

JETTER, *jätter,* n. det fasta jordlager, som vidtager näst under alfven, och oftast består af

grus och småsten; grusig jord. Sm.,kl.,öl.,sk. (Göinge). Jetter-grund, *-en,* m. sådan stenbunden grund. Sm.,kl.

Jettri(g), adj, stenbunden; om åker. Sm.,kl.

Sten-jätter, n. stengrus, småsten blandad i åkerjordens öfriga beståndsdelar. Kl. JO, n. propr. Jon el. Jonas. Jtl.

JOE (pl. *joân*), m. maskar i ost. Jtl. Jfr fn. *jóđ,* n. afkomma, barn; yngel; ir. *i,* afkomma; *iochd,* pl. barn.

JOGA, v. n. 1 gå långsamt af lättja. Ul.

JOGA-BLUND, *-en,* m. sömn; Jon blund. Sdm., ög. *Jogablund, jogarblund,* m. id. ”Jogablund kómmer å lägger bly på ögonlókken”. Nk. *Joga,* f. id. ”Joga kómmer på’n”. Sdm.

JOHANNIS-GRAS, n. Hypericum quadrangulum. Dl. (Elfd.).

JOKKA, 1) v. a. 1 hopröra, hopblanda. ”Jókka ihop gröt å välling”. Ul.,sdm.,kl.; 2) v. n. syssla med en sak utan att få henne ur händerna. V. Nk. Jókk, n. opassande blandning af något vått ämne. Sdm. *Jókkä,* f. blöt massa; gyttja. G. JOL, f. jul. Dl. *Jäul,* id. G. Fsv. *iul,* n. pl. jul. SML.; *iaul,* n. pl. id. GL.; deraf *iula aptan, iula apton,* f. julafton. VGL. UL. ÖGL. (fn. *jóla aptann,* id. F. 4, 480); *iula dagher,* m. juldag. VGL. S.S. 1, 5 (fn. *jóladagr,* id.); *iula friþer,* m. a) allmän fred under julhelgen, från julafton till tjugonde dagen. VGL. ÖGL.; b) frihet från lagsökningar under julhelgen, från julafton till tjugonde dagen. UL. SML. HL. (fn. *jólafriđr,* id. Cod. Membr. arnam. n:o 60, in 4:o); *iula nat,* f. julnatt S.F.S. 4, 33 (fn. *jóla nótt,* id.); *iula otta,* f. julotta. VGL.; *iula tidh,* m. jultid. UL. (fn. *jólatiđ,* id.); *iula timi,* m. id. UL.; fn. *jól,* n. pl. jul; n. *jol, jul,* f. id.; fe. *ærra* och *æftera geóla, geohól,* november och december; skot. *yule,* jul; moes. *fruma jiuleis,* m. november (Calend. goth.). Ihre (gl. 1, 1005) anser, troligen med rätta, ordet beslägtadt med fn. *hjól,* n. hjul, emedan festen firades midvinters vid vintersolståndet, då årstiden likasom vänder sig. Esthn. *joulo ku,* månaden

december; lapp. *joula passe,* julmånad; troligen lån ur nordiska tungan. Jula v. n. 1 lefva friskt om (såsom om julen). Bl. N. *jula seg,* lefva i sus och dus. Jul-altare, m. matskott till presten vid jultiden; så kalladt till skilnad från *altare-mat,* m. d. ä. ost med brödkaka, som kyrkogångshustrun medförde i kyrkan, då hon kyrktogs Vg., sm. (Vestbo). Nästan föråldr. *Kvinnoaltare,* m. var fordom i några landskap (t. ex. Vestergötland och Bohuslän) en ur kyrkoväggen ini en af fruntimmersstolarne utskjutande häll, med duk försedd, å hvilken kyrkogångshustrun offrade ofvannämnda *altaremat* hvilken gåfva tillföll tjenstgörande presten. I Wetterbergs samlingar af eccles. författningar rörande Göteborgs stift finnes intagen en häradsrätts-dom att presterne må sin altaremat behålla.

Jul-blóss, n. bloss af torrvedsstickor, som fordom brukades på landet under färden till julottan. Bl. (Bräkne h.).

Jule-galt, *-en,* m. ett stort och aflångt bröd, som hela julhelgen öfver ligger på bondens bord oskuret. Ög.,sm.

Jule-gris, m. 1) den gris, som gödes till julen och hvaraf skinkan ätes på juldagen. Sdm., nk., m. fl.; 2) den som kommer objuden om juldagen för att helsa på någon. Sdm. (Dalarö). *Jul-galt,* m. id. Sdm. (Rek.).

Jul-krona, f. en krona af halm eller såsom förhållandet är i Jemtland af fina träspjelor och hänger i taket under julen. Norrl.

Jul-hös, s. *hös,*

Jul-kórs, n. ett kors af trä, merendels rundtomkring så täljdt, att spånor qvarsitta och bilda ett slags löfverk. Sådana julkors resas i Sveriges nordligare landskaper i på gården sammanförda högar af snö, äfvensom i sista vedlasset, som för julen blifvit hemfördt. Julkors ristas mer allmänt öfver förstugudörren och å dörrarne till uthusen. Man tror sig med

dessa kors afhålla de s. k. *jule-svennerne,* hvilka, i skepnad af resliga män, klufna ända upp under armarne, förmenas uppehålla sig på sjöar, men mot jultiden framkomma till bebodda ställen, der i synnerhet barn, äfvensom äldre, hvilka störa jule-friden, äro för dem utsatta. R. Dybeck, Runa, 1844, s. 117.

Jul-stång, f. stång, prydd med granrisvippor, hvilken vid jultiden uppreses invid husknutar och portar. V. Dl.

Jul-sugga, f. en som juldagen objuden gör besök. Fl. (Nl.).

Jul-sugga, v. n. 1 objuden göra ett sådant besök. Fl. (Nl.).

Jaul-raká, vedtrafve, ämnad till bränsle öfver julen. G. JOLA, f. 1) orenlighet, smuts; 2) oordning, förvirring. Hl. (Skällinge). Jfr fn. *jóla,* v. a. besmutsa, nedsöla.

JOLJAS, v. d. 1 känna behof att kräka. Ul. Jólla, jóllka, v. n. 1 1) hafva svårt att svälja, låta som om man kände benägenhet för kräkning. Nk.,vm.,sdm.; 2) hafva svårt att utföra sitt tal. "Han står å jóllkär"; om en offentlig talare. Sdm. JÓMPA, v. n. 1 hoppa upp och ner, såsom då man rider. Sk. (N. Åsbo). E. *to jump.*

JONG, *brónns-jóng,* m. brunnsvind, brunnstång med dertill hörande svängel att draga upp vatten ur en brunn. *Brónn-jung, bränn-jóng, bränna-jong*, m. id. Sk. *Jung,* m. G. Sidan 58 är ordet skrifvet *brónn-ljung,* men det synes vara rättare att ej nyttja l. D. *junge.*

JONGE el. *junge, -n,* m. sämre bordsknif, liten matknif. Jtl.,vb.,mp.,åm.,hs.,dl.,vl.,bhl. *Junga,* m. liten knif, som bäres vid bältet inom samma hölster som "pukkon"; brukas mest vid måltider. Fl. (GK., K., P.). *Jonge,* m. liten matknif, buren jemte tälgknif och syl i slida vid högra sidan af byxlinningen. Vl. *Jonga,* m. Gstr. Fn. *júngi,* m. den runda delen af ett knifsblad; n. *jungje,* m, bordknif, matknif; fin. *junki,* tälgknif.

JOR(D), f. jord. Allm, *Jol* 1) jord; 2) graf. "Far'n skal dill joln åt helgän", fadren skall begrafvas nästa söndag. Vb. Fsv. *iorþ, jordh, iord,* f. a) jord. VML. S.S. 1, 49; b) jord, mark; c) jord, fast egendom, L.L.; deraf *iordabok,* f jordebok. S.S. 3, 246; *iorþa, iordha, iorda,* v. a. begrafva. S.F.S. 4, 274, 296. S.S. 1, 146. St. Rimkr. s. 179; *iorþ aign,* f. jordegendom. GL.; *iorþa awærkan,* f. åverkan å annans jord. ÖGL. UL. HL.; *iorþa dela,* f. jordatvist. ÖGL. UL. SML.; *iorþa fastur,* m. pl. gode män (*fastar,)* som voro närvarande vid köp o. s. v. af jord; *iorþa gipta,* f. arrende af jord. UL.; *iorþa*

klandran, f. klander af jord. SML.; *iorþa köp,* n. köp eller skifte af jord. ÖGL. UL. SML. HL.; *iorþalagh,* n. pl. lagen angående jord. Sm.Kb.; *iorþalösn,* f. lösen af jord. UL.; *iorþa panter,* m. fast pant. HL.; *iorþa ran,* n. inkräktning af annan jord. VGL. ÖGL,; *iorþa skipti,* n. a) jordaskifte. UL. ÖGL. SML.; b) delning af egorne i en by emellan jordegarne. VGL.; *iorþa tal,* n. jordegendomars värde, utmärkt genom benämningen *markland* o. s. v. UL.: *iorþattari,* m. jordegande. ÖGL.; *iorþa værn,* f. ed, hvarigenom klandrad jord af innehafvaren försvaras. ÖGL.; *iorþa værþ,* n. köpeskilling för såld jord. VGL.: *iorþa væþsætning,* f. pantsättning af jord. UL.; *iorþbro,* f. mindre bro af jord. HL.; *iorþeghandi,* a) jordegande)(*landboe.* VGL.; b) subst. m. jordegare. VGL. UL.; *iorþæghande,* m. id. SML.; *iorþriki, iordrike,* n. jordrike)(*himiriki, hælvite.* VGL. UL. SML. S. S. 1, 221 (fn. *jarđriki,* id.); *iorþægha*, f. jordegendom. SML.; *iordhdyn* (*iordön*), n. jordskalf. S.F.S. 4, 543; 7, 358 (fe. *eord đyne,* id.); *iordhhus,* n. jordkällare, underjordiskt rum. S.F.S. 4, 296, 314 (fn. *jarđhús*); jordkupa, f. skansverk af jord, uppkastadt emot byssoskott. S.F.S. 1, 3 h.: *iordsliker,* adj. jordisk. S.S. 1, 118. Horol. f. 161 v. (fh. *jarđligr,* id.); fn. *jörd, jarđ,* f. jord; fht. *eratha* (Kero), *aerdha, erdha, erda;* mht. *erde;* ffris. *erde, irthe, erthe;* fsax. *ertha, erda;* nht. *erde;* ns. *eerde;* holl. *aarde;* fe. *eorde, yrdh;* e. *earth;* d. *jord;* n. *jor;* moes. *airþa;* pers. *gerd;* turk. *jer.* Lt. *terra,* f. och kelt. *tir,* synas vara beslägtade och måhända uppkomna genom ljudomkastning, så framt man ej kan betrakta *terra* såsom uppkommet af lt. *torrere* och eg. beteckna det torra landet. Jfr slutligen gr. ***ἔραζε***, adv. pa jorden, af hvilket ord man har slutat till ***ἔρα***, f. jord. Om hebr. אֶרֶץ, *erez,* jord, hörer hit, är osäkert, äfvensom ordets ursprung. JoLa-byte, n. utbyte af jord. Nk.

JoLa-goss, n. skatter fördolda i jorden (i ättehögar, stenkummel o. d.). Nk.,sdm.

JoL-byggar, m. smått, gråklädt folk, som tros bo under jorden. Jtl.

JoLe-pige, *jolägen-tös,* f. dotter som ärfver hemmanet. Jtl. N. *joragjenta, jorataus,* id.

JoL-krypar, *-n,* m. löfsångare. Fl. (K.).

Jorda-jämkare, *-n,* m. landtmätare. Sm. *Jorajänkare,* Nk.; *joljänker,* id. Ög.

Jor(d)a-fär, f. begrafning. KL,bl. *Jolfäl, jolafäl,* f. id. Ög. Fsv. *iordhafærdh,* f. id. S.S. 3, 211. S.F.S. 4, 37; fn. *jarđarför,* f.; n. *jorfær,* f.; d. *jordefærd,* id.

Jord-bröta, f. obanad väg genom mark eller skog. Kl.

Jor(d)-bär, n. smultron: Fragaria vesca. Riksspr. *Jolber,* Vb.; *jolbär,* Jtl.,mp.,dls.,vg., ög. Fsv. *jordbær,* n. Peder Månssons St. R.; fn. *jarđarbær.*

Jor(d)-gubbe, *-n*, m. potatis. Nk.

Jor(d)-gubba-pråm, *-en* m. potatisvagn. Nk.

Jor(d)-humla, *-n,* f. Achillæa millefolium. L. Ul.

Jor(d)-kronor, f. pl. Glechoma hederacea. Nk.

Jor(d)-krypare, *-n,* m. en lira (i bollspel), som går långs utmed marken. Bl.

Jor(d)-löpa, *-n,* f. liten gran eller tall, som växer lågt och utbreder sig långsutmed jorden, innan han skjuter upp. Användes till band på träkärl. Vm.

Jor(d)-mor, *jore-mor,* f. barnmorska, jordegumma. Sk.,hl. *Jole-gumma,* f. Vg. Fsv. iordagumma, f. id. J. M. Yrt. s. 329; n. *jormor,* f. id. Man har ansett att benämningen deraf uppkommit att då ett barn blifvit framfödt, det genast nedlades på marken af den biträdande barnmorskan, hvarpå fadren, om han godkände detsamma, upptog det för att vattenösas och få namn. Dock är det ej osannolikt att, enligt Ihres åsigt (gl. 1, 999) dessa ord ursprungligen hetat *jodmor, jodgumma,* af fn. *jođ,* n. barn, afkomma, son, dotter: "ala jóð, framföda barn. Rigsmál 8. Jfr fn. *jóđungr,* adj. i barnaålder, *jóđsjúk-kona,* f. barnsängshustru, *jóđsótt,* f. födslosmärtor. Jor(d)-målare, *-n,* m. 1) landmätare. Sk. (Ox., Skytts h.). *Joramålare,* m. id. Bl. D. *jordmåler, landmåler,* id. S. *måla.* 2) lyktgubbe; sken på fuktig mark. Benämningen deraf att folktron föreställer sig att det är vålnaden af orättfärdiga landtmätare, som efter döden ej hafva någon ro, utan gå och mäta ånyo på marken. Sk., bl. *Ängamålare,* m. id. Bl.

Jor(d)-pära (pl. *-rer*), f. potatis. Sk.,hl.,bl. *Pära* (pl. *-rer*), f. id. Hl.,bl. *Jolpärer,* f. pl. Vg. (Mark). Joläpple, n. id. Dls.,vl. Deraf *jordpäru-ris,* n. potatisfan. Dl.; *jordpäru-strunk,* m. Dl. (Rättvik); *jolpära-kål,* m. Ög.; *päronrais,* n. id. Dl. (Elfd.); *joläppleland,* n. potatisland. Vl. N. *jor-eple,* n. potatis.

Jore-linne, n. linne, lakan till svepning af lik. Sk. (Ox.).

Jor-skäl, n. jordskyld, afgift för brukande rätten af jord. Bl.

Jor-sla(g), n. fläckar på väf och tyger, som legat på fuktig mark och derigenom blifvit *jordslagna.* "Räkkan har bleet jorslauen, har fått jorslav". Sk.(Ox.). D. *jordslag.*

Jor-svala, f. Hirundo riparia. Sk.

Jor-öl, n. begrafningsgille. Sm.,bl.

Jor-äplen, n. pl. jordärtskockor. Fries, Bot. Utfl. 2, 95.

Under-jordisk (def. *-a,* pl. *-ske,* def. *-skán*), f. ett troll som bor i jorden, Hs. (Db.). JOLK, s. *holker.*

JORTA, v. a. o. n. 1 idissla; om nötkreatur. Bhl. (Vikorne), vl. (Nordmarks h.), dls. *Jart, järt* el. *järtä* (ipf. *jartä* el. *järtä).* Vb.,åm.,mp. *Jäärt, jäält,* Jtl.; *järva, jälta,* id. Hs. *Järmta,* 1) id.; 2) äta långsamt. "Kva siter 'et sjer å järmtar 'et?" Fl. (Nerpes). *Jämter* (ipf. o. sup. *jämtra*), idissla. Fl. (GK., P.). *Järpter* (ipf. o. sup. *järpta*), id. Fl. (K.). Fn. *jórtra,* idissla; n. *jorta,* id. Jfr beng. *gâor,* idisslande; *gâorkátan,* idissla.

Jart, *-en,* m. 1) idisslande; 2) det som boskapen stöter upp för att omtugga. ”Kon ha mistä jarten”. Vb. *Järt,* m. Åm.,mp.; *järv,* m. id. Hs. När kon ej kan idissla, tager man

tuggan från ett får och gifver henne åt kon. Fn. *jórtr,* n. a) idisslande; b) tuggan som idisslas; n. *jort,* f. id.; ir. *ger,* idisslande; jfr hebr. גֵּרָה *gera,* f. föda, som ett idisslande djur åter uppdrager och omtuggar. Levit. 91, 3. Deuter. 14, 6.Järv-tapp, n. något hö till idissling. Hs. (Db., Bj.). JOTA, nom. propr. Johan. Nb. (Cal.).

JUKA, *juka ut,* v. a. 1 lurande utspeja. ”Nu ha ja ändtligen jukä ut’a”. Sdm.

JUKKA, v. n. 1 hoppa upp och ner, röra sig upp och ner, ”Sitt inte å jukka på stolen”. Vg., ög.,sm. Jfr e. *to jog,* a) v. a. stöta, pådrifva; b) v. n. långsamt röra sig framåt; d. d. *juke, jykke,* v. n. rida omkring på en gammal häst som stöter. Jukker, m. ett barn, som ej är stilla. ”Du ä en liten jukker”. Sm.

Jukksa, v. n. hoppa, guppa som en hare. Hs. (enl. L——m). Ordet är af mig ej påträffadt. JUKKEN, s. *unken.*

JULA, *julaltare, julbloss, julegalt, julegris, julhalm, julstång, julsugga,* s. *jol.*

JULLRA, v. n. 1 skymma för synen, se oredigt, svindla. ”Dä jullrar för ögera”. V. Nk. Jullrugr, adj. oförmögen att tydligt åtskilja föremålen; yr, svindlande. ”Ja ä så jullrugr i huvä”. V. Nk. JULLER, m. liten gosse. Vg.,sm. Jfr *holker.*

JULLTA, v. n. 1 gå illa som ett litet barn, liksom haltande. Sm.,åm. *Julta,* f. liten flicka. Vl. (enl. Ihre).

JUMFRU, f. 1) eg. jungfru. *Jomfre* (def. *jomfro,* pl. *jomfre,* def. *jomfren*), f. id. Hs. (Db.); 2) vessla: Mustela herminea. Sm. Fn. *júngfrú,* f. virgo. Jumfru-dans, *jomfru-dans,* m. I forna tider har man haft till lek att i sådan ordning lägga stenar, den ena efter den andra på marken, att det hela utgjort ett slags labyrint. En sådan labyrint, der han ännu är bibehållen, kallas *jomfru-dans,* Fl.(Öb.).

Jomfru marie brudgran, f. Satyrium conopseum. Vl.

Jumfru marie bär, n. Rubus saxatilis. Ul.

Jumfru marias kåpa, f. Alchemilla vulgaris. Mp. *Rynkblad,* n. Dl.(Leksand); *kärringöron,* n. Dl.(Ohre); *ståkka,* f. Jtl.; *dagg-skalar,* pl. G.

Jumfru marie rókk, m. Orchis maculata. Dls. *J. Marie nykklar,* m. pl. Sm. *Santä Pärs nykäl,* m. G. *Guds hand,* f. Dl. (Mora). *J. Marias å Skams hand,* f. Dls. Jfr Dybeck, Runa 1845, s. 76.

Jumfru marias vaggegräs, n. Galium verum. Vg. *Jómfru Maräiä sänghalm*, m. G. *Jumfru Majas sänghalm,* m. Sm. (Vestbo). *Moregräs,* n. Dls. *Jomfru-ris,* n. id. Kl. (Stranda), sm. (Kinnevald).

Jumfru-tvål, m. Polygonum Hydropiper. L. Ul.

Jumfru-öga, n. Myosotis scorpioides. L. S. Sverige, enl. Fries, Bot. utfl. 2, 91. JUMLA, v. n. 1 tugga klent. Hs. (Db.). Af sv. *gom,* m.

JUNG-VÅT, adj. genomvåt, genomblöt af regn eller svett. Sdm. (Över-Selö).

JUNKER, m. 1) högfärdig lymmel. Vg.,sk.; 2) lätting. Vl., sm. *Junkrar,* m. pl. Orchis maculata. Den vissnade (fjoråriga) löken heter *skams-hand,* den friska, jungfru *Marias-hand.* Dls., m. fl. Fsv. *iunkhærra, iunkherre, iunkar,* m. a) junker, yngling af ädel börd. S.S. 1, 155. *Ungare,* m. id. Kg. St. s. 105; b) prins. HL.; fn. *júnkæri, jónkæri,* m. id.

JUNKA, v. n. 1 gå sysslolös. Sm. *Junkerera,* v. n. 1 vara lat, ingenting göra, slå dank; vilja vara herre. Sm.,vm. Jukker-släns, m. 1) högfärdig junker, lymmel. Sdm. (Selö), vg.,sm.; 2) dagdrifvare, lat menniska. Sdm.,vm.,sm. Jfr sv. *släntra,* v. n. gå sysslolös; nht. *schlentergang,* m. overksamt lif; fn. *slen,* n. vanmagt, kraftlöshet. JUNTE, nom. pr. Johan. Ul. (Norra Rosl.). *Jutt,* id. Fl. (NK.). *Juss,* id. Fl. (Ingo).

JUR, n. jufver. Allm; *Jaur,* n. G. Fn. *júfr, júgr, iúr,* n. (Sn. Edda, s. 280); n. *jur,* n.; fht. *ûtar,* m.; nht. *euter,* n.; nfris. *jader, jüdder, jidder* (Outz., 136); fe. *uder;* e. *udder;* e. dial. *yure;* d.

yver; holl. *uier,* m.; lt. *uber;* gr. ***οὔθαρ***, n.

JURIST, adj. bedräglig. Ordets betydelse grundar sig på allmogens misstrogenhet för herremän i allmänhet och lagskipare i synnerhet. Vb. (Löfånger, Nysätra).

JUSKA, v. n. 1 småspringa; om små barn. G., vm. *Jusk* el. *jösk* (ipf. *-ä*), id. Vb.,åm.

JUS-MINNE, s. *Gud.*

JUTE (pl. *Jutar*), m. dansk. *Jutar,* m. pl. norrmän. Hs. (Bjur.).

JUTUL, *jottel, juttul,* m. 1) hin onde; 2) fiffig, behändig menniska; klippare. Jtl. Jfr fn. *jötun,* m. jätte; n. *jutel, jutul, jøtel,* m. id. Om ordet rättare skrifves *(l)jutul,* så vore det troligen beslägtadt med dl. *ljot’n,* m. def. hin onde.

JYDDER, f. pl. små mygg. Sk. (Ox.).

JYDE-PóTTE (pl. *-r*), f. ett slags med glasur öfverdraget kokkäril af ler. Benämningen deraf att de komma från Jutland. S.Sk.

JYNNTA, v. n. 1 gå fort och ojämnt. ”Se hór hon jynntar åv”. S. Sk.

JÅK, n. enfaldigt tal. Gstr. Jåkig, adj. dum, enfaldig. Gstr. JÅLLA, v. n. jollra. Dl.,hs. Jfr *hjal.* D. d. *jolle,* id.; n. *jåla,* v. n. bära sig narraktigt åt. Jåller, m. fromsint narr. Hs. (Db.). Jfr n. *jåla,* i, narraktig menniska.

Jållug, adj. småtokig. Dl. *Jålun,* adj. id. Dl. (Elfd.). JÅMA, v. n. 1 1) vara långsam, trög, tafatt Hs.,gstr.,vm.; 2) ej komma sig för att tala. Ul. Jfr d. d. *jame* el. *jamme,* prata dåraktigt, vravla. Jåm, m. dum, tafatt karl. Hs., vl. *Jåmer,* m. Gstr.

Jåma, f. tafatt qvinna. Gstr.

Jåming, m. senfärdig menniska. Hs. (Db.).

Jåmug, adj. 1) senfärdig. Hs. (Ljusdal). *Jåm,* adj. id. Hs. (Bj.); 2) nötaktig, fäaktig, dum, tafatt. Ul.,gstr. *Jåmug, jåmun, fjåkug,* id. Dl. (Våmh.). *Jåmun*, id. Dl. (Elfd.). *Jåmut,* adj. fjollig; som jämrar sig öfver ingenting, grufsam; tafatt, rädd. Vb. *Jåmu,* id. Jtl. JÅP, n. småfjollig, mycket enfaldig, tafatt person. Vb. Jåput, adj. fjollig. Vb. *Jåpet,* adj. id. Åm., dls. JÅPER, m. snål menniska. Hs.——sm. Snål-jåper, m. smulgråt, snål menniska. Nästan allm. *Snåljobb,* m. id. Sk.,bl.

Snål-jåpa, f. snål qvinna. Ög.——bl. Jfr *göpa,* f. lodjur; *gaupa.* JÅR, *-ä,* n. år. Vb.

JÅRA, v. n. 1 seka; idkeligen hålla på med, oupphörligt äska. Hs. (Bj.). Jår, n. sek. Hs. (Bj.). JÅSA, v. n. 1 pladdra. Hs. (Bj.).

Jåsug, adj. pladdrig. Hs. (Db.). JÅTTRÄ el. *jåttär,* v. n. lalla som små barn. Vb.

JÄDER, m. kant på en väf. Vm. Fn. *jadar.*

JÄKA, v. n. 1 skämta, raljera. Sm. Jäker, m. en som ofta har onyttigt tal för sig. Sm.

Jäkeri, n. skämt. Sm. JÄKKEL (pl. *-klar),* f. oxeltand. Nb. (Cal.), vb., åm., mp., vl. *Jäkksl* (pl. *-är*), f. Dl. (Elfd.); *jäsl* (pl. *-är*), f. Dl. (Våmh.); *esl* (pl. *-är*), f. Dl. (Mora); *akkslär,* f. pl. Hj.; *jäkksler,* f. pl. Dls. Fn. *jakksl* (pl. *-ar*), m. kindtand; n. *jakle, jaksle, jæksle,* m.; skot. *asil, asil-tooth, assal-tooth;* e. dial. *assle-tooth* (Grose), id.

JÄKLAS, v. d. 1 krångla. Hs.(Db.). Jfr *djäkel.*

JÄLDÄ, f. sto, märr. G. Fn. *jalda,* f. id. Grettis saga. Kbhn 1853; 12:o, 49, 5. Kormaks saga, 20 kap. 1 stroph.; e. *jade,* f. skinkmärr. S. *jälk.*

JÄLET, n. def. den smala remsan på buken af en sugga omkring spenarne; smältes och brukas till *ulesmullt* el. vagnssmörja. Hl. (Värö). S. *ula.*

JÄLK, m. hingst. Vg. (Åhs h. i Elfsb.). Fn. *jór,* m. häst; *jálkr,* m. snöpt häst; n. *jalk, jelk,* m. id.; bret. *éol, éal,* m. föl; *éalan* el. *alan,* v. n. föla; *jađ, jô,* comm. ridök; frans. dial. *jojo,* häst; lit.*jóju,* equo vehor. Bopp.

JÄLLST, adv. heldst. Dl. (Våmh.). *Älst,* id. Dl. (Mora).

JÄLSAM, *jälsu,* s. *hejl,*

JÄLSEN, adj. ängslig, rädd. Ordet brukas heldst i nekande sats. ”Je e int jälsen jeg”, jag är icke rädd. Jtl.

JÄLTA, v. n. 1 kälta. Hs. (Db.)

JÄMMER SI, *jämmerdal, jämmerhank, jämriger,* s. *jambar.*

JÄMTER, s. *jorta.*

JÄNK, *jänka, jänker, jänkjelig, jänkig,* s. *jamn.*

JÄNKE, n. spöke. Vg. (Hof., s. 164). *Jänkeri,* n. id. Sm. (Östbo). Skrifves måhända rättare *gänke, gänkeri,* af sv. *ganga,* v. n. gå (igen).

JÄR, præs. af *vara,* v. aux. vara; esse. Vb. *Järsst,* 2 pers. pr. sing. G. (F.). *Jässt,* id. S. G.

JÄRK (ipf. *-a*), v. n. klandra, gnata. Fl. (Nerpes). *Järga,* id. Vm. Jfr fn. *jargr,* n.

JÄRMÄS, *järmesam,* s. *jarma.*

JÄRT, *järtä, järmta, järva, järpter,* s. *jorta.*

JÄRN, n. järn. Riksspr. *Jàr,* n. id. Hs. (Db.). Fsv. *iærn, iarn,* n. a) järn; b) järnboja. S.F.S. 4, 111; deraf *iarnblæsare,* m. järnblåsare, masugnsegare. VGL.; *iarn boghi,* m. järnboge (hvarmed skällan bindes vid halsen på en ko). SML.; *iarn byrþ,* f. järnbörd. ÖGL.; *iarnbyrþa mal,* n. mål, deri sanningen borde utrönas genom järnbörd; *iarnhiul,* n. järnhjul. S.F.S. 4, 510; *iarn hatter,* m. järnhatt, hjelm. SML.; *iarn huggin, iarn hoggin,* adj. huggen med (äggjärn). UL.SML.; *iarnstang* (*iarnstong*), f. järnstång. S.F.S. 5, 28; *iærnbærgs malm,* m. järnmalm. S.E.S. 1, 3 h.; *iærndör,* f. järndörr. St. Rimkr. s. 194; *iærnhæll* (*iarnhal*), m. järnhäll. S.F.S. 4, 419; *iærnhalster,* n. järnhalster. S.S. 2, 21; *iærnkædia,* f. järnkedja. S.S. 2, 89. S.F.S. 5, 28; *iærnkætil,* m. järnkittel. S.S. 1, 260; *iærnkæx,* n. järnkrok. S.S. 2, 63; *iærnlänker,* m. järnkedja. Alex. M.; *iærnrist,* m. järnrist S.F.S. 4, 343; *iærnspiker,* m. järnspik. S.S. 1, 186; *iærnspika stadher,* m. ställe hvarest en järnspik varit inslagen. Cod. A. 27 f. 133 v.; *iærnsveppa,* f. järnpiska. S.S. 3, 25; *iærnvigg,* m. järnvigge. S.S. 3, 25; fh. o. n. *jarn;* fær. *jadn;* d. *jern;* fe. *iren, irene;* e. *iron.* Jar-skro, n. järnskrot. *Skro-jär,* n. id. Hs. (Db.).

Järna, v. a. 1 järnbeslå. Nk. Fsv. *iærna,* v. a. id.; deraf *iærnader,* adj (eller p.p.) järnbeslagen. Kg. St. s. 209. S.F.S. 7, 79; n. *jarna,* v. a. järnbeslå.

Järn-basing, m. järnknif. Kl.

Järn-brö(d), n. kakor som stekas på järn. Jtl. N. *jarn-brö(d).*

Järn-gräs, n. Ononis arvensis. Vg. (Gudhems h.).

Järn-ört, f. Capsella Bursa Pastoris. Dl. (Hedemora). JÄSA (pr. *jäs,* pl. *jäsum,* ipf. *jas,* pl. *jasum,* sup. *jäsiđđ),* v. n. jäsa. Dl. *Jäsa* (ipf. *jas,* conj. *jase,* sup. *jässi*), id. Hs.; *esa* (ipf. *as,* sup. *essä*), id. Vb. Mht. gisen (jas, jâren, gejesen, v. n. jäsa (Ben. 1, 535); fht. *jesan* (jar, jâr), id. (Graff 1, 611); jfr *gäras.* Äro *gas, gasig, gasa,* sid. 230 härmed beslägtade? S. Rdq. 1, 157. Jäse-mjölk, f. sammanlöpnad mjölk. Sm. JÄSA, s. *esa.*

JÄSIKEN, m. def. hin onde. Mp. Jfr *djäsinge.*

JÄSK, m. ormbunke: Polypodium. Vb.

JÄSKA SEJ, v. r. 1 taga illa vid sig, jämra sig, yttra oro (af vidskeplig bäfvan). Vm.,sdm. *Jöska sej,* id. Sdm.

JÄSN, *jässn,* adv. en gång. Dl. (Mora, Våmh., Elfd.). Af dl. *jen,* num. en, fsv. *sinn,* gång: vicis. S. *sinn.* D. d. *jesind,* adv. en gång.

JÄTA, *jätå,* s. *eta.*

JÄTTA, v. a. 1 samtycka, jaka. Bhl. (Vikorne). Fsv. *jata, jatta, jætta,* v. a. a) bejaka, bifalla. GL.; b) lofva. VGL. S.S. 1, 249, 252; fht. *gajâzan,* v. a. bejaka, bifalla (Graff 1, 570); d. *jætte;* d. d. *jatte,* id.

JÄTTE-KAST, n. forntida stenrör. Dls., m. fl.

JÄTTE-KÖRKA, f. eg. jättekyrka; så kallas lemningarne efter forntida skansar. Sdm.

JÄTTER, s. *jetter.*

JÖRP, *-ä,* n., *jörp, -a,* f. 1) något hopblandadt af flera slag (med bibegrepp af slask och smet); 2) illa lagad mat. Vb. *Jörpa,* f. gyttja, dy, blöt jord. Kl. (Viske h.). N. *gyrma, görme,* f. grums, dy, mudder. Jörmig, *jölmig,* adj. grumlig, gyttjig. N. Hl., bhl.

Jörp-göra, n. slaskigt, smutsigt göra eller arbete. Vb. JÖSSE, m. hare, Allm. N. *jase,* m. id.

K.

KABB (pl.*-ar*), m. en ställning, hvarpå garn refvas och hvaraf sedan s. k. *vävränning* eller varp tillredes. Vb,nb. Jfr *kabba* här nedan. Kabb (ipf. *-ä*), v. a. refva garn för att deraf sedan väfva. Nb.,vb.

Kabb-stol, m. hvari kabbarne insättas. Vb. KABBA 1, v. a.,1 hugga af. Hs. *Kabb* (ipf. *-ä*), id. Vb. *Kapä, kappä av,* id. G. *Kapa,* v. a. 1) id.; 2) taga, nappa åt sig. Allm. N. *kabba,* afhugga; e. *to chip,* hugga sönder; frans. *couper;* gr. *κόπτειν*. Jfr *kampa.* Kabb (pl. *-ar*), m. 1) kort stockända; träkubbe till underlag, när man klyfver ved. *Huggkabb, håggkabb.* Vb.,åm.,hs.,kl. *Kabbe, huggkabbe,* m. id. Hs. *Kabb* (def. *-an*), m. id. Fl. (Nerpes); 2) säte, stol (bestående af en stockända). *Sitta på kabben.* Om en yngling och flicka beträddes med att hafva legat tillsammans vid bröllopslag, sattes de fordom morgonen derefter en stund på kabben såsom straff för att skämmas. Vb.; 3) *kabbar,* m. pl. urhålkade träklossar på fisknät, genom hvilka dessa med en stång utskjutas i sjön. Sdm. (kring Strengnäs). N. *kabbe, kubbe,* m. kubbe.

Kap, n. fångst, byte. Allm. ”Du gjol rätt ä kap”, du gjorde en stor fångst. Vb.

Kibbe, m. stock, sågstock. M. Hl. Gael. *ceap,* stock; wal. *cippyl,* id. KABBA 2, f. en gammal stor gryta; begagnas af sjelskyttarne såsom spis att deri göra upp eld. Fl. (Munsala s:n i Öb.).

KABBA 3 (pl. *-bor*), f. skida med frukt uti, ärtskida, bönbalja. ”Bönstånden ä fulla me kabbor”. Hl. Swx. *käbe,* f. ”die noch grüne schotte der erbsen” (Stalder 2, 79).

KABBA 4, v. n. vara trög, gå smått af lättja. Sk. (Lugg., N. Åsbo, Ox.). Kabbed, adj. trög, lat. Sk. KABBAR, m. pl. Typha latifolia. Nk.,sdm. (Öfver-Selö). *Dunstókkar,* m. pl. G. Jfr

duneman, kasedun. Kabb-leka, f. Vg.; *bäkkje-bliommä,* f. Dl. (Mora): *klåd-blomstri,* Dl. (Orsa); *skabb-blomster,* n. Vg.; *tórsk-blomma,* f. Dl. (Lima); *näkktuppor,* f. pl. Dl. (Gagnef); *påsk-tuppor,* f. pl. Dl. (Leksand); *gul-nakke,* m. Sdm. (Södertörn); *smörfånga,* f. Norrl.; *fólunge-fötter,* m. pl. Vm.; *tri-mjölks-gräs,* n. Åm. Jfr Dybeek, Runa, 1845, s. 67.

KABUSA, f. fodrad manshufvudbonad om vintern, med flikar att fälla ned öfver ansigtet och öronen. Sk. (Ox., Ing., Vemm.). *Kabusa, kapusa,* f. id. Bl.

KAFFE, -n, m. gammal gubbe. Sk. Jfr *kall.* Kaffe-skägg, n. ängborst: Nardus stricta. Sm. *Stål-gräs,* n. Sk.; *finnskägg,* Dl. (Särna, Idre), dls.; *hära,* f. Åm.; *fnjugg,* n. Nk. KAFFA, v. n. 1 slänga armarne från ena sidan till den andra, t. ex. vid sädens afmejande. Sk. (Ox.). Jfr *kava* 2.

KAGA (ipf. o. sup. *kaga*), v. n. ragla. *Kagär* (ipf. *kagrä*), v. n. darra. Vb. Kagär-händt, adj. darrhändt. Vb.

Kagär-lånnom, adj. som plägar darra, vara darrande. Vb. KAGE (pl. *kage,* def. *kagan*), m. stubbar, trästycken, störar i marken. Jtl.

KAGER-NÄV el. *kagernev,* m. efterhängsen menniska. Vb. (Nysätra).

KAGG el. *kagge* 1 (pl. *kaggar*), m. 1) snöpt tjur. Vg.,hl. *Tjur-okse,* m. id. Vm.,nk.; 2) ondsinnt menniska. Hl.

KAGG el. *kagge* 2 (pl. *kaggar*), m. kort och krökt handtag på ett lieskaft. Nk.,ög.,kl.

KAJA 1, f. (def. *kajan*), venstra handen. Sk., hl. (Karup), bl. *Kajtu,* f. def. G.; *kjäva,* f. Bhl., dls.,hl.; *keva* (hårdt k), f. Vg.; *kjepa, kjeva,* f. Vl.; *skjeva,* f. ”Håll inte skjia i skjeva!” håll ej skeden i venstra handen! Hl. (Släp); *skjaiva,* f. id. Hl.(Morup). I dalmålet säges *wister-’andi,* f. def. Mora. N. *kjeiva,* f. venstra handen; d. d. *kæjtan,* f. def, id. (Bornholm); *kej, kau,* adj. venster; om handen: fris. *key,* id.; ir. *ciotan,ciotog,* venstra handen. Kaj-händ, adj. vänsterhänd. Hl.,bl. *Kajhånd, kajhåned, kajhändt, kajin,* Sk.; *kajthanded,* G.; *kjevhänd,* Bhl., dls.; *kjevhändter,* Hl.,nk.; *kevhändt,* Vg.; *kjevhänd, kjephändt,* Vl. *skjavhänd,* id. Hl. (Morup). D. *keithånded;* d. d. *kavhånd, kavhåndet, kavhanne;* n. *kjeivhendt,* id.; lt. *scævus,* adj. vensterhändt; gr. ***σκαιός***, adj. venster, på venstra sidan; ***σκαιά*** (scil, ***χείρ***), venstra handen; slav. *schouiza,* id. (Dobrowsky, Institut, linguæ slav., 309); gael. *ciotach,* venster; skr. *savja,* id. (Bopp, gloss. 371). Benfey (gr. wurzellex. 1, 619) anser att skr. *savja* står i st. f. ett ursprungligt *kh’avja.*

Kajtä, v. n. 1 skrifva på sned; skrifva illa, (liksom med venstra handen). G. N. *kjeva,* v. n. id.

Kjev el. *kjeiv,* v. n. 1 gå snedt på skor, trampa skor sneda. Jtl.

Kjeva, adj. indecl. venster. ”Kjeva handen”. Bhl., hl. (Värö).

Lätta-kaja, f. vensterhändt menniska; försmädligt. N. Sk. S. *lätta.* KAJA 2, f. Katharina. Fl. (Ingo).

KAJME, m., *kajma,* f. som har samma namn som en annan; namne. ”Han ä min kajme. Hon ä min kajma”. Sdm.,vm. Af fin. *kajma,* id.

KAJMUT, adj. n. slemmigt. N. G. Nht. *kahm,* m. mögel; holl. *kaam,* f. id.

KAJNÄ, v. n. bära sig ovärdigt åt, komma fram på tvären. G.

KAIPA 1, v. n. 1) frusta, flämta, draga efter andan. Dl. (Elfd., Våmh.). *Kipa* (*kjipa*), v. n. id. ”Kipa ätter ånn”. Nk.; 2) grufva sig för, rysa för; eg. vid badning. Dl. (Elfd., Mora). Jfr *kippa* 1. Kaipen, adj. flämtande, pustande. Dl. (Elfd., Våmh.).

Kaip äi munnen, adj. munvig. G. *Kjäip i mönnin,* id. Fl. (Qv.). KAIPE, f. Allium Scorodoprasum. G. *Kep* id. Bhl. En förvridning af *Cepa.*

KAJSA 1, f. Karin, Katharina. Allm.

KAJSA 2, s. *kåra* 3.

KAKE-FJÖL, *kakför, kakpalt, kakskuta, kakstad, kaksäkk,* s. *kaku.*

KAKK, *kakke* (pl. *kakkar*), m. pinne, hvarmed seljärnet fästes vid skakeln. *Sela-kakk* el. *selakakke,* m. Sk.,bl. Jfr fn. *klakkr,* m. pinne.

KAKKA 1, v. a. 1 slå, piska. ”Kakka å slå!” Hs. *Kaakk* (ipf. *kakkä*), v. a. 1) slå, hugga i små bitar. Vb.; 2) knacka, slå lätt på något. Jtl. ”Kakk nalta på spiken! Hä hakkä på döra”. Vb. N. *kakka, klakka*. Kakk-spett, m. hack-spett. Jtl. KAKKA 2, v. n. 1 göra sitt naturtarf: alvum exonerare. Jtl.,gstr.,vm.,sdm.,ög.,kl. m. fl. *Kakk* (ipf. *-ä*), id. ”Bånä a kakkä på gólven”. Vb.; *kókka,* Sk.; *kukkä,* id. ”Krippen ska kukkä”. Dl. Fn. *kúka;* ny isl. (i dagligt tal) *káka;* d. *kakke;* bay., holl., ns. *kakken;* kärnt. *kakk’n;* e. *to cack;* lett. *kakkaht;* fin. *kakkan;* lapp. *kakkertet;* lt. *cacare;* gr. ***κακκά-ειν***; bret. *kac’ha,* id.; ir. *cachaim,* ”I go to stool”. Kakk, n. träck. Ög. (Ydre), m. fl. Nht. *kakke;* ns. *kakk;* holl. *kak, kaksel,* n.; kärnt. *kakk,* m.; fin. *kakka;* lapp. *kakker;* it., sp. *caca,* f.; frans. *caca,* m.; ir. *cac,* m.; bret. *kac’h, kaoc’h* m.; gr. ***κάκκη***, f. (Aristoph. Pax, 162). Jfr skr. *s’akrl,* träck, hvars rot *s’ak* synes vara att härleda från *kak.* Bopp, vergl. gr. 1, 316.

Kakka ner sej, smutsa ner sig, orena sig. ”Barnet har kakkat ner sej”. Vg. (Vättle h.), Göteborg. KAKKÄL (ipf. *kakklä*), v. n. göra dåligt, bräckligt arbete. Vb. Kakkel, n. odugligt verk; barna-verk. Vb. KAKKEL-ON (pl.*-ar*), m. 1) eg. kakel-ugn; 2) järnugn för att uppvärma rum. Dess delar kallas *fram-stikke, si(d)e-stikke, óver-stikke,* f. Sk. D. *kakkel-ovn;* ns. *kakkel avn* (B. W. B. 2, 713. Schütze 2, 209). Kakkel-ons-ben, n. ben på en järnugn. Sk.

Kakkel-ons-bänk (pl. *-ar*), m. en liten säng eller soffa, som står vid järnugnen. Sk.

Kakkel-ons-legja, f. hyra för en järnugn. Sk.

Kakkel-ons-sten (pl.*-ar*), m. liten rund sten, som ligger på järnugnen att taga i handen och värma sig med då man kommer in i stugan, efter att hafva varit ute i köld. Sk. KÂKKNE, m. båtländing, båtställe. G. Est-svenska *kâkks* (def. *kâkksn*), id. C. Säve, gutn. urkunder, XXXI.

KAKK-SÄKK, m. ”Bära en kakk-säkk”, bära någon på ryggen såsom de fattige stundom bära sina barn, sålunda att barnet, med ansigtet vändt mot den bärandes nacke, håller honom om halsen samt har sina ben grensle om hans lif. Detta sätt att bära kallas vanligen: *bära någon kasbakk.* Vl. (Fryksdalen).

KAKU, *-n* (pl. *kaku,* def. *kakän*), f. kaka, bröd. ”Gi mäg två kaku!” Vb. *Kake, -n* (pl. *kaker,* def. *kaken*), f. id. Vb. (Nordmaling). *Köko,* f. Nb. (Ö. Cal.). *Kake, kaga* (pl. *kaker* el. *kager*), f. id. ”Dä ä bäder att heda mor å ha nåed att baga, än heda fru å ha ingen kaga“. Ordspr. Sk. (N. Åsbo), Fn. *kaka;* n. *kaka, kaku;* d. *kage;* e. *cake;* fht. *kuocho,* m.; nht. *kuchen.* Jfr hindost. *kâk,* hveteskorpa; *kâgina,* äggkaka; *kûkû,* pannkaka. Kage-stapp, m. brödpick. Bhl. *Stapp,* m. id. Bhl. (Elfs.).

Kake-fjöl, f. liten bakspade. Sm. *Kake-fja**l**,* f. id. Vg. S. *fjäl.*

Kak-för, adj. nog stor att kunna mata sig sjelf; om barn. Vg., ög., sm. S. *för.*

Kak-palt, m. i. q. *palt-bröd.* Vm. (Vestra bergsl.).

Kak-skuta (pl. *-ter; sk* hårdt), f. liten spade, hvarmed bröd skjutes in i ugnen. *Bak-skuta,* f. id. Ul.

Kak-sta(d), *kake-sta,* m. mage; skämtsamt. ”Dä kliar i kaksta’n. Dä svier i kaksta’n”. Allmänt. ”Hä kli (eller klöj) ti kaku-stan". Vb. N. *kakestad.*

Kak-säkk, m. förning; gåfvor som medföras till bröllop, barnsöl och begrafningsgillé, och utgöras af ett fat bakelse, en hvetekaka, gorån och en flaska mjölk. Sdm.

Stann-kaka, f. mjölkaka; ett slags tjock kaka, som gräddas i s. k. *mull-öga,* ätes med saffranssås och utgör en anrättning vid gästabud. Gstr. KAL, *kallgård,* s. *kål.*

KALA 1, v. n. frysa, käla. Detta gamla verb har i fornsvenskan utan tvifvel haft stark böjning: *kala, kol, kalit,* hvaraf i munarterna *kalen,* p. p. frusen. Sm. Hit höra troligen *kala,* v. n. 1 1) blåsa smått. A. ”Blåste dä på sjön?” B. ”Dä kala litet”; 2) hålla på i sakta mak; brukas för att utmärka en lindrighet i väderleksförhållanden. ”He kale å regne. He kale å blåse”. Hs. (Db.), *Kåla* (ipf. o. sup. *kåla*), v. n. blåsa litet. Vb.; *käulä,* v. n. 1 id. G. *Kula i,* v. n. 1 blåsa upp; om en liten väderil. Ul. (Rosl.). Ursprungliga betydelsen har troligen vant: frysa, vara kall, och derefter blåsa kallt, kyligt samt slutligen blåsa sakta. Deraf *kul, vär-kula, vär-kuling,* se längre ned. Fn. *kola* (*kol, kalit*), v. n. frysa; *kalinn,* p.p. forfrusen; *kula,* v. n. a)

blifva kall; b) lufta, blåsa; fht. *chalan* (ipf. *chuol*), frysa; fe. *célan, cælan, câljan,* id. Äfven i fe. har verbet sannolikt haft starka böjningen *calan, côl, colôn, calen.* Jfr fe. *câljan,* frysa, *ceald, cald,* adj. kall, kylig; *côljan,* frysa. Kalder el. *kald* (aa), adj. kall. Fl. *Kåld* (n. *kåldt*), 1) id. Dl. *Kåller,* id. "Bättre ligga hemma på ugnen å äta kåller palt, än -— -—". Ordstäf. Ög. *Kåll,* Sm.,vg.; *kål,* id. Nb. (Ö. Cal.); 2) amper, besk. "Wóstn ir så kåld". Dl. (Elfd.). Fsv. *kalder, kaller, kaldr,* adj. a) kall. S.F.S. 6, 84; 7, 338. S.S. 3, 149. GL.; b) kallsinnig. Alex. M.; fn. *kaldr,* adj. kall; fht.

kalt, chalt; mht., nht. *kalt;* n. *kald;* d. *kold;* fe. *ceald, câld, cŷld;* moes. *kalds;* lit. *szaltas;* lett. *salts,* id.; lit. *szálti,* frysa; skr. *kil,* att vara kall; *gala,* a) adj. kall; b) subst. n. köld; It. *gelidus,* adj. frusen.

Kall, m. torr, kall blåst. Vg. Fn. *kal,* m. kall vind.

Kalla, adv. kallt. "Dä blåser kalla". Ög.

Kallda, f. frossa. N. G. *Kallden* (– ◡), m. def. S. G.; *kåld* (def. *-a*), f. Öl.; *kalla,* f. Vl.,dls.,bhl.,bl.; *kalla, kålla, kålla-sjuga.* f. Hl.; *kålla,* f. Vg.,sm.,sk.; *kåla,* f. id. Sk. Fsv. *kallo sot, kalla sot,* f. S.S. 1, 65. S. Marg. s. 142. Cod. A. 49, f. 173; fn. *kalda,* f.; n. *kolda,* f.; d. *kolde,* f.; ns. *koolde,* n.; swz. *kalt,* n. frossa.

Kalld-gatu, f. def. vintergatan. G.Kalle, *-n,* f. köld. Hs. *Kållde,* f. id. Hj. Fn. *kaldi,* m. köld; n. *kalde,* m.; fht. *chalti;* ffris. *kalde, kelde;* nfris. *kjelde,* f.; fe. *cêle, cyle,* m. id.

Kall-flina, v. n. o. a. 2 hånligt le, kallt förlöjliga. Hs.—vm. Jfr n. *kaldjlir,* m. hånlöje.

Kall-gräs, n. Pedicularis palustris. Benämningen deraf att örten trifves bäst på kall jord. Ul.

Kall-härskne, s. *härskne.*

Kall-jord, f. fuktiga ställen, som om nätterna utdunsta en kall dimma. Ul., m. fl.

Kall-kvistare, m. en dryck friskt vatten, i synnerhet efter rus. Sdm.

Kall-källa, f. en källa, som hela året igenom har kallt och ymnigt vatten och ej fryser om vintern. Vm.——vl.

Kallo, f. käle i marken, åkern. Fl. (Pargas). *Kjallme,* 1) id.; 2) syra i trän. Hj.

Kallset, adj. n. kulet, något kallt, ruskigt. Vg.,dls. *Kallset, kollset, kullset,* adj. n. id. Sm.

Kall-vättne, n. källsprång. Bhl.

Kolna, v. n. 1 rysa. "Dä kolna i mej, när ja hörde dä". Vm. Fn. *kolna.*

Kul, m. liten väderpust, frisk vind i seglen. Ul.,vm. *Kulare,* m. id. Ul. D. *kule,* id.; n. *kul,* f. svag blåst; fn. *kul;* n. *kula,* f. kall blåst.

Kyll, *-en,* m. 1) köld. Sk.,hl. *Kjuld,* m. id. Vg.; 2) frossa. "Ja tror att ja får kyllen". Sk. (Ox.). Fsv. *kyld,* m. köld. S.S. 1, 180. ryss. *cholód,* id.

Kyll-sjug, *kyll-sjuv,* adj. förkyld. "Han ä bårstens kyllsjuv". Sk. (Ox.). *För-frösen,* id. Sk.

Kyll-sjuga, *kylla-sjuga, -n,* f. förkylning. Sk.,hl.

Kåll-hälta, *-n,* f. spatt (hos hästar). Vg.

Kållsklin, adj. 1) eg. frusen; 2) känslolös, obeveklig, kärlekslös. Dl. (Elfd.). KÄLA, f. tillfrusen mark. Vb. Kälas (pr. *käls,* ipf. *käldes*), v. imp. frysa. "Dä käls i vattnet", vattnet fryser. "Dä käldes i mej", jag frös. Sm., kl. *Kääll* (ipf. *källä*), v. imp. isa, ila, värka (i tänderna). "Hä käll i tannom". Vb. Fht. *kaltên,* frigidum fieri; nht. *kälten.*

Kälen, *kälad,* adj. (eg. p.p. af *käla,* v. n. frysa), genomfrusen. Ul. *Kälen,* adj. frusen, stelnad. "Kjortelen har blitt så kälen". Kl.,ög. *Kölen,* adj. kylig, frusen, af köld hopkrumpen. Sm.,bl. Fsv. *kolin,* frusen. S. Bern. f. 89: "nordhan wædhrit ær kalt och gør man kolnan och walen"; n. *kalen,* id.; fht. *chuolî,* adj. kylig: subfrigidus.

Käle, m. köld, förfrusenhet. "Han har fått käle i bena". Ög. (Ydre).

Källda (hårdt k), f. källa. Dl. (Mora). *Källdä,* f. G.; *källdå,* f. Fl. (GK., K., P.); *killa,* f. id. Sk., hl., bl. *Käll,* f. 1) källa; 2) brunn. Vb.; *kila,* f. brunn. Nb. (Lule, Calix). Fsv. *kælda, kælla,* f. källa. VGL. S.S. 1, 79. S.F.S. 4, 100, 188; fn. *kelda,* f. källa; *kila,* f. kallt vatten; d. *kilde,* f. id.; d. d. *kiæld,* brunn; e. d. *keld,* källa; fe. *cyle,* m. brunn.

Kille-spräng, n. källsprång. Sk.

Kille-värsle, n. sumpig källa, der vattnet icke har aflopp, utan flyter öfver en större yta. Sk.,hl.

Käla-blomå, f. kabbalök: Caltha palustris. Fl.(Öb.).

KäLa-bränna, f. fläckar på marken, der gräs eller sädes-roten frusit bort genom svallis. Vb.

Källd-ärvi, m. Ranunculus aquatilis. Dl. (Elfd.).

Källe-buse, m. brunns-buse; ett förment vidunder, som tros bo på bottnen af hvarje brunn och för hvilket man skrämmer barnen för att under deras lekar hålla dem från brunnarne. Nk. D. d. *kieldmand.*

Källe-roning, m. källsprång, källåder; äng som gungar då man går derpå. Sm.,kl.(Ryssby s:n). Af sv. *rinna,* v. n. fluere.

Käll-fly, n. med mossa öfvervuxen källa, som flödar öfver kringliggande mark. Ög.

Käll-gang, m. liten rännil, som framrinner ur en källa. Dl. (Malung). D. *kildegang.*

Käll-seg (def. *-gje*), n. källdrag, källåder. Hs. (Db.); gstr. *Källsåg, kall-soug,* n. id. Vg.

Käll-tórska, f. groda. Ul.

Käll-vind, m. brunnshink. Ög. (Lysing). Käll-våg, m. id. Ög. (Memming).

Källmig, adj. något kylig och fuktig; om väderlek. Ul. *Källmet,* adj. n. id. "Källmet i vädret". Ög. Brukas ofta i förening med *kallt.* "Källmet å kallt". Kl. *Källmug,* adj. frusen. Hs. (Bj.).

Köllsig, adj. kylaktig, något kall. Vg. Fht. *chuol;* mht. *küel;* holl. *koel;* e. *coolish.*

Köll-skär, adj. ömtålig för förkylning; om menniskor. Sk. (Ox.). D. *kuldskiær,* id. Jfr fn. *skjarr,* adj. pavidus, timidus, qui detrectat, aversatur.

Köl-näm, adj. lätt utsatt för frost; som lätt tager frost; om åker. "Åkern ä kölnäm". *Kölfängd,* adj. id. Sm. *Kyll-nimmel,* adj. id.; om menniskor. Sk. (Ox.). S. *nimma, fänga.*

Tann-käll (kj), m. rysning, värk i tänderna. Vb. (Skellefte).

Väder-kalle, m. kall, genomträngande blåst. Smd. (Ornö).

Vär-kula, f. orkan, häftig blåst Sm. (kring Eksjö). *Vind-kula,* f. id. Vg. D. *veir-kule,* frisk, strykande vind.

Vär-kuling, m. liten väderil, liten häftig vind. Sk. (Ox.). KALA 2, s. *kara* 2.

KALE 1, s. *kara* 2,

KALE 2, s. *karl.*

KALKA, adj. bar, skallig; säges om sådant som förut med någonting varit bevuxet, ”Kalka i hovu”, skallig. Fl. (Qvarkens öar). Fht. *chalo, chalaw,* adj. kal (Graff 4, 382); mht. *kal* (gen. *kaloes*), id. (Ben. 1, 780); lt. *calvus,*

KALK-OS, n. af garfvare för läderberedning begagnad kalk. Fl. (Nl.).

KALK-PISKA, f. kalkslaga; stake med aflångt järn, i ändan liknande en knif, att dermed slå kalk. Sdm.

KALL 1, m, lodrätt stock med skoflar, som drifver en sqvalt-qvarn. Vb.,åm. N. *kall, kvenna-kall,* m. id. Jfr d. *kalle-kværn.* S. *karl.*

KALL 2 (pl., *ar*), m. Ordet, som äfven heter *kalla* (pl. *kallar*), betyder kulle, förhöjning, upphöjning på is, mark eller vid sjö och ström. Sdm. *Kalla,* m. 1) på stränderna hopad is och snö. Fl. (Ingo); 2) en ur hafvet uppstående kal klippa, som utgör en uppehålls-ort för fiskare. Fl. (Qvarkens öar). Fin. *kalla,* cumulus glaciei ruptæ; *kallio,* klippa, hälleberg; wal. *col,* kulle, berg;

lt. *collis,* kulle. I tyska ortnamn förekommer stundom *kall,* m. ”schroffer fels”, t. ex. *Kallenfels, Kallenberg* (Mone, celtische forschungen, s. 98). Is-kall, m. den sluttande och något upphöjda delen af isen, som bildar sig när sjelfva ismassan på sjöar spruckit och sjunkit undan. Sdm. (Ornö). *Is-kallar,* m. pl. Fl. (Ingo). ” Land-kalla, m. det isband, som qvarblifver vid stränderna sedan isen spruckit ooh sjunkit undan (skjutit). Fl. (NK.). *Land-kalle* eller *land-kalla, -n,* m. 1) åbacke, hög kant invid å eller sjö. Sdm.,fl. (Nl.); 2) vall, fast mark utmed sank äng, Sdm. (Sorunda); 3) då under sträng vinter sjöbottnen vid stränderna är genomfrusen eller käladd, kallas han *kalla* eller *land-kalla.* Fl. (Ingo).

Snö-kallar, m. pl. på stränderna hopad snö. Fl. (Ingo). KALL 3, s. *karl.*

KALL 4, s. *kala* 1.

KALLDA, *kalld-gatu, kalle, kallflina, kallgräs, kallhärskne, kall-jord, kallkvistare, kallo, kallset, kallvättne,* s. *kala* 1.

KALLE 1, m., *palta-kalle,* m. matta, tillverkad af gamla kläder. Sk. (N. Åsbo). *Kluda-kalle,* m. id. S.Hl. (Karup).

KALLE 2, s. *karl*

KALM, m. stenröse, stenkummel; vanligast ättekullar och kämpegrafvar. G., bl. Deraf *stajn-kalm,* G.; *sten-kalm,* Bl. Nordtschud. *kalm,* graf, grafkulle (Acta societ. Fennicæ 6, 87); lapp. *kalme,* graf: sepulcrum, som de hedniska Lapparne fordom hade i skogarne och på berg; finn. *kalmisto,* ättekummel i skogarne hos de hedniska Finnarne.

KALME-ROT, *kalmare-rot,* f. kalmus: Acorus Calamus. Retzius, fl. oec. 1, 5. *Flägg,* id. Sk.

KALÓSS el. *kaluss,* m. hufvud, eg. den hårbevuxna delen af hufvudet; luf. ”Han to’en i kalóssen”. Sk. (Ing.,Onsjö). S. *kaluv.* Kalóssa, *kalóssja, kalussja,* v. a. 1 draga någon i håret eller luggen. Sk. (Ing., Onsjö). KALUN 1, n. innanmäte (hjerta, lefver, lungor och vomb) af slagtkreatur, eg. af hornboskap och får. Sk.,hl.,bl. < i>Kålun, kållun, id. Sk. *Lappakålun,* n., *al-manakkan,* f. def. en af magarne hos idisslande djur mellan *vomben* och *slöddran. Moelösan* går till *lappakålunet,* Sk. (Ox.). *Kaläun,* n. slarfsylta. G. D. *kallun,* n.; ns. *kalunen;* nht. *kaldaunen,* pl. inelfvor; mlt. *calduna;* böhm. *kaldaun, kaltaun,* id.; gael. *caolán,* tarm, pl. *caoláin,* innanmäte af slagtkreatur; bret. *kaloun,* f. hjerta. Kållún-soppa, *kållún-sue,* f. soppa, kokad på kött och hackad kallun. Sk. (Ox.). D. *kallunsuppe.* KALUN 2, m. *på nykter kalun,* på fastande mage; om morgonen. Ul. *Kalur,* m., *på nykter kalur,* id. Sdm. Jfr *kaluv.*

KALUV, m. öfre delen af hufvudet med håret; håret på främre delen af hufvudet. Allm. *Kalú* el. *kalúr* (∪ –), m. id. ”Ta’an i kaluen!” lugga honom! Sk. *Kaluffs,* m. id. Ul. (Rosl.). *På nykter kaluv,* vid redigt begrepp. Fe. *calvere,* m. hufvudskål, *caluv,* adj. skallig, af lt. *calva,* f. hufvudskål; *calvaria,* f. id.; *calvus,* skallig; jfr fin. *kallo,* hufvudskål. Kaluvas, v. d. 1 hårluggas, lufvas. Vg. KALV 1, m. 1) kalf. Riksspr. *Kall, kal,* m. id. ”Jula-gris å påska-kal gör bonnen gal, men jula-kal å påska-gris gör bonnen vis”. Sk.(N. Åsbo). *Kåv,* id. Dl.; 2) kil eller förlängning på en not, der fisken stannar vid uppdragningen. ”Dra ópp kalven”. Allm. *Kåv,* id. Dl.; 3) liten sjö intill en större, med hvilken den med in- eller utloppet är förenad. Vb.,vm. Äfven i Dl., t. ex. *Björken, Björk-kalven.* 4) en rund vedcylinder midt i ett trä rundtomkring kärnan. Hs. (Db.), gstr. Fsv. *kalver,* m. kalf. LL.; deraf *kalfs fostre, kalva fostre,* m. en som uppföder kalfvar. UL. ÖGL.; *hiortkalver,* m. hjortkalf. Horol. f. 82; fn. *kálfr,* m.; d. *kalv,* m.; fht. *chalp,* n.; *kalba,* f.; mht. *kalb,* n.; nht. *kalb;* fsax., holl. *kalf;* fe. *cealf;* e. *calf,* id.; moes. *kalbo,* f. qviga; ir. *colpa,* f. ko; n. *kalv,* m. En-kälva (hårdt k), f. ko, som kalfvat en gång. Sm.

Fede-kal, m. gödkalf. Sk.

Kalva-bukr, m. ung kalf, som ej gerna vill växa utan knutit sig i växten. Nk. Jfr *stutabukr.*

Kalva-hus, *kalv-hus,* n. hinnan kring en ofödd kalf. Sm.,kl.,vm.,åm. Ns. *kalver-huus,* id. (Schutze 2, 215). Jfr *fölahus.*

Kalv-blom, f. Achillæa millefolium. Fl. (Öb.).

Kalvetr (n. plur. *kalveta*), adj. kalfvad, född; om kalf. ”Kalveta i skogen å hemburna i en hämtakorga”; om barn, som ej ha folkvett. Ordstäf. Ög.

Kalv-hjortron, n. Rubus cæsius. Ul. Busken kallas *kärring-tarmar,* m. pl. Sk.

Kalv-huvud, n. Anthirrinum Orontium. Sk. (Retzius, fi. oec. 1, 59).

Kalvig, adj. som har en större eller mindre vedcylinder (*kalv*) i sig. ”Träet ä kalvigt”. Fl.Öb.).

Kalv-ko, f. ko som nyss kalfvat. Ul. (Rosl).

Kalv-kåta, f. 1) eg. kalfhydda; 2) hinnan kring en ofödd kalf. Fl.(GK.;NK.). Fin. *kota,* a) hydda; b) involucrum foetus.

Kalv-mage, m. löpe. Vb. *Kalla-leve,* m. id. Sk.(Ox.).

Kalvog, kalvig, adj. drägtig; i kalf. Fl. (Nl.).

Kalv-rev, f. Lycopodium clavatum. Ög.

Kalv-rumpa, *-n,* f. Hieracium piloseila. Sm.

Kalv-skinn, n. 1) eg. kalfskinn. Riksspr. *Kalsking,* n. id. ”Den der inte vill ly(d)a far å mor, han får ly(d)a trómmor å kalsking”. Ordspr. Sk.; 2) korg vid frieri:

Fem gå**l**ar ja gekk Fem kalvskinn ja fekk; Ha ja gått en gå**l** täll Ua ja fått en full fäll”. Hs.

”Få kalvskinn”, få afslag vid frieri. Ul.,vm. ”Fa kalvskinne (läs: kalvstjinne)”, id. Fl. (Öb.). *Kåv-skinn* (läs: *kåv-stjinn*), id. ”Gävå kåv-stjinn”, gifva korgen, då någon ångrat ett tilltänkt giftermål, i hvilket fall skänkerna (t ex. ring, näsduk o. d.) gifvas tillbaka. ”O ar faið kåvstjinn. An ar faið kåvstjinn”. Dl. (Elfd., Vämh.). *Käskinn,* n. id. ”Få kåskinn", få

korgen. Jtl. Jfr *ge skinn, re skinn;* 3) stryk. ”Han har fått kalvskinn”. Ul. (Rosl.).

Kalv-skinns-brev, n. pergamentsbref. Hs.

Kalv-skito-bär, n. jungfrubär: Ribes alpina. Fl.(Öb.).

Kalv-skånk, *-en,* m. 1) eg. kalfskank; 2) smalt ben; spefull benämning på bonddrängarnes smala ben. Sdm.Kalv-sta’n, m. def. hinnan (uterus) kring en ofödd kalf. Kl. (Stranda), ul. Jfr *fölsta’n.*

Kalv-stinn, adj. drägtig; om ko, då drägtigheten i yttre måtto blifver synlig. Nk.

Kalv-tung, adj. i. q. *kalvstinn.* Nk. N. *kalvtung.*

Kalvug, adj. som har en frånskiljbar vedcylinder (”kalv”) omkring kärnan; om ett löst trä. Hs. (Db.). KALV 2, m., *bejn-kalv, en,* m. vad. Fl. (Ingo). *Ben-kalv* (pl. *-ar*), m. id. Hs. Fsv.

kalfvi, m. vad. S.F.S. 5, 52; n. *kalv;* d. d. *kall* el. *kalle;* e. *calf* (of the leg); gael. *calpa,* m. id.; *calpannach,* adj. som har tjocka vador. Jfr skr. *ćala,* adj. slapp, lös, dallrande.

KAL-VARP, s. *varp* 1.

KAMM (pl. *-ar*), m. 1) eg. kam. *Kammb.* DL., g., fl. (Nl.); *kåmm.* Sm., kl., sk. *Kämp,* id. Nb. (Ö. Cal.); 2) kroppås, öfversta spetsen på ett kyrktak. Vb.,hs.,ög.,vg.,fl. *Kammb, kyrkkammb.* Dl.; 3) pl. *kammar:* Geranium cicutarium. Sk. Fsv. *kamber,* m. a) kam. S. Bern. f. 81; b) tuppkam. S.F.S. 4, 306; c) takås, ryggås. VGL.; deraf *kyrkiokamber,* m. Sv. Pr. L. XX, s. 253; fn. *kambr,* kam; n. *kamb;* fht. *kamp, champo,* m. (Graff 4, 403); mht. *kamp,* kam, m., *kambe,* f. (Ben. 1, 783); kärnt. *kamp,* m. (Lexer, 154); fe. *camb;* e. *comb;* e. dial. *kaam;* skot. *kaim,* id.; skr. *kankata,* kam. Gred-kamm, m. eg. red-kam; redskap, hvari väf-varpets pasmar och trådar inläggas för att redigt och otrassladt omläggas väfbommen. Vb. *Gre-kamm,* m. id. Hs. Jfr *grejd.*

Kamm-bräder, f. pl. bräder, som täcka kroppåsen. Vg.

Kamm-foder, n. 1) kamfodral. Sm. *Kammfor,* n. id. Vb.; 2) plånbok. Hl.

Kamm-äksing (pl. *-ar*), m. Cynosurus cristatus. Wahlenb., Fl. Suec.

Kämme-kamm, *komme-komm,* m. fin hår-kam. Sk.

Kämla (pl. *-lor*), f. kardad och hoprullad ulltapp; flera ullkardor sammanlagda. Ög.,sm.,kl., bl. *Kämmner,* f. pl. Kl. *Kämme* (pl. *-r*), f. kardad ull. Sm., kl. En sådan ulltapp af 10—12 kardor kallas katt, m. Sk.

Kämma (pl. *-mor*), f. famn hö, som bäres i famnen; ett fång hö, som man räfsar ihop (”kämmar ihop”) och tager med ena handen och räfsan. *Hö-kamma.* Kl.,dls.,vm.,sdm. *Kämmla* (pl. *-lor*), f. id. Vg. *Kammba* (pl. *-bur*), f. så mycket hö som bäres med räfsan till höhässjan; ungefär 2 pund. 24 kammbur utgöra ett enbettslass. Dl. (Elfd.). *Kämmba* (pl. *-bor*), f. id. Dl. (Särna); *Kjams,* m. famnfull; så mycket (t. ex. af hö eller halm), som famnen inrymmer. Hs.(Db., Bj.). N. *kjemba,* f. knippa hö.

Kämma, v. a. 2 kamma. Bhl.,kl. sk,,hl.,bl. *Kämba* el. *kåmma,* Sm.; *kämmba,* Dl.; *keemm* el. *käämm* (ipf., *-ä*), Vb.; *kåmma* (ipf. *kämmde,* sup. *kämmt*), Ög.; *kammba,* id. Fl. (Nl.). Fsv. *kæmba,* v. a. kamma. S.F.S. 5, 87, 524; fn. *kemba;* d. *kjæmme, kæmme;* n. *kjemba;* fht. *kampjan;* mht. *kemmen, kemben;* nht. *kämnen;* fe. *cemban* (Älfr. gr. 28); e. *comb;* e. dial. *kem* (Craven 1, 260); lt. *comere,* id.

Kämmba, v. a. 1 draga tillsammans hö (till höhässjan). ”Du ska kämmba ena kammba”. Dl. (Elfd.). *Kjamsa i hop,* v. a. räfsa ihop (hö). Sdm. *Kjamsa i hop,* v. a. hastigt hopsamla i famnen (t. ex. hö, halm)). *Famsa i hop,* id. Hs. (Db;). *Kämsa,* v. a. 1 hopsamla hö på ängen genom hackande med räfsa framför ena foten, med hvilken man skjuter på. Ul.

Kämmba i hop, v. a. 1 hyfla kam på bräder till golfläggning. G.

Raid-kammb, m. kam som brukas i en väf, hvari väfvarpets pasmar och trådar läggas för att redigt och otrassladt omläggas väfbommen. G. Jfr *gredkamm.*

Re-kåmm, *ree-komm, ree-kåmm,* m. grof kam att reda ut håret med. Sk. *Släng-kamm,* m. Ul.,sdm.; *släng-kåmm,* m. id. Öl. KAMM el. *kåmm,* adj. 1) bråd, brådskande. ”Den kåmma tiden stundar”. ”Hava kammt eller kåmmt óm”, hafva brådtom. ”Ja har kåmmt om tid. Kåmmaste ti(d)en ä ve bergsla”. Sm.,kl. ”Ja har så kåmmet. Dä ä så kåmmt”. Sm.,kl. ög.; 2) angelägen. ”Dä ä kåmmare att göra dä än ett annat”. Sm. Fsv. *kamber,* adj. bråd, brådskande: ”præster later sik annat kamære vara; nu later præster sæ kamære bondæ æn barn”. Sm. Kb. 9: 2. Ordet är troligen befryndadt med *kam,* ipf. kom, Dl. Jfr n. *kjem* el. *kjøm,* adj. kommande; deraf *snarkjem, seinkjem.* Kamma sig, v. r. 1 skynda sig. Sm.

Kåmmt, adv. brådt, brådtom. ”Ja har kåmmt óm tid. Inte har du så kåmmt?” Kl.,öl.,sm. KAMMAR-KÄRRING (pl. *-ar*), f. värdinna; en af de qvinnor, som vid bröllop eller graföl böra ega tillsyn öfver det i skafferiet förvarade matförrådet. Hs. (Db., Bj.).

KAMMERS, n. liten, kammare bredvid stugan. Sk.,hl. *Kammars,* id. Bhl. Deraf *kiste-kammers,* n. kistekammare, kammare der kistorna med kläder förvaras. Sk. Fsv. *kamare, kammar,* m. kammar. S.S. 1, 32; deraf *kammara-mæstare,* m. kammarherre. S.Bern., 113:. ”kammara mæstara enna iomfru domicilla keysarins domiciani syster dotter”; *kammenær* (*kæmmenær*), m. kammarherre. St. Rimkr. s. 19. Fr. af N. 412; *slapakamar,* m. sofkammare. S.S. 4 (Alex. M.) [fe. *slæp,* m. sömn; fht. *slapan,* v. n. sofva; fsax. *slapan;* ffris. *slepa;* moes. *slepan;* nht. *schlafen,* id.]; *sompnkammare,* m. sofrum, sängkammare. Ul.; *sængha-kamare, sanghia-kamare,* m. id. S.S. 2, 168, 180; fht. *chamara,* f. kammare (Graff 4, 400); mht. *kamere, kamer,* f. a) sofkammare; skattkammare (Ben. 1, 782); nht. *kammer;* d. d. *kommers,* n. kammare, litet rum; ny isl. *kamers,* n. id.; it. *chiambra;* fr. *chambre;* lt. *camera, camara,* f. hvalf i en kammare; gr. **καμάρα</**, *f.*

KAMP 1, m. stort och jämnt fält, slätt. Ög. (Fornås i Gullbergs h.). Kampen, m. def. namnet på en slätt nära Linköping. Nfris. kamp, m. ”ein für sich liegendes stück land oder feld”

(Outz., 153); ns. kamp, m. inhägnadt fält (Schambach, 96. B. W. B. 2, 731); holl. kamp, m. fält, åker; gr. **κάμπος** *planities, locus planus (enl. Hesychius;* **κάμπος, ἱππόδρομος, Σικελοὶ κάμπειος δρόμος***) lat. campus, m. jämnt, slätt land, slätt; deraf campicursio, f. velitatio militum; it. campo, slätt; frans. champ, id. Såsom härmed beslägtade ord äro kamp 2 med dess ättlingar.*

KAMP 2, m. 1) stridh Riksspr.; 2) täflan, kapp. ”Ria i kamp, springa kamp, springa i kamp”. Ög., sm. Fsv. kamp, m. strid, kamp. ÖGL. S.F.S. 5, 78; kapp, n. täflan. Alex. M. v. 2483; fn. kapp, n. täflan, strid; fe. camp, m. id.; fht. champ,

kamp; nht. *kampf,* m. strid, envig, är möjligen samma ord som *kamp* 1. På samma sätt i lt. *arena* (af *area,* f. fri, öppen plats), f. strid (Flor. 4: 2, 18); *campi-doctor,* m. exercermästare. Vegetius. I tyskan utmarker *feld* både fält och strid, likasom vi säga: *draga i fält, hemma och i fält.* Kampa, v. n. 1 1) springa eller rida, i kapp. ”Kóm ska vi kampa bórt te grinna!” Ög.,sm.; 2) täfla, kappas. Ög. *Kampas,* v. d. 1 kappas, täfla. Sm.,bl. *Kämpas,* Sm.,vg.,nk.; *kämpäs,*

G.; *käppas,* Hs., nk.; *käppäs* (ipf. *-ä*), Vb., jtL; *kåppas,* id. Dl. (Mora). *Kappas,* v. d. 1 1) eg. täfla. Riksspr.; 2) slås. Sm. (Vestbo). Fsv. *kæmpa, kampa,* v. n. kämpa, strida. S.F.S. 5, 75; fht. *kamfjan, chemfan,* id. (Graff 4, 406); fe. *campjan* (Beda 1, 15); mht. *kempfen,* id.; fn. *keppa,* täfla; mlat. *campire,* strida.

Kapp-hane, m. 1) eg. stridslysten tupp; 2) öfvermodig menniska, som vill göra sig till och väsnar. Sk. (N. Åsbo, Frosta, Ing.). *Påkkhane,* m. id. Sk. (Ox., Skytts h.). Holl. *kamphaan,* id.

Kapp-hågg, n. huggning i kapp. Vb.

Kampajti, adj. 1) mycket stark; modig; 2) stursk. Bl. *Kämpen,* adj. stark, frodig.; om barn. Hl. (Breared).

Kämpa-säd, f. råg och hafre, som sås blandade och växa tillsamman på en och samma åker; tros växa bättre, varande liksom i kamp (täflan) att blifva högst. Vg. *Kamp-sä(d),* f. id. Ög.

Kämpe, m. 1) eg. kämpe. Riksspr. Fsv. *kæmpe,* m. heros, athleta. S.S. 1, 14, 29. Alex. M. S. Marg. s. 62; fn. *kempa,* f.; d. *kjæmpe,* m.; fht. *kamfo, kamfjo,* m. (Graff 4, 467); nht. *kämpfer;* fe. *cæmpa;* holl. *kamper;* mtl. *campio,* m. id.; 2) Plantago major. *Kämpe-gräs,* n. id. Nk. N. *kjempe, kampe, kampe-gräs.* KAMP 3, m. klappersten (i åker), små rundaktiga stenar. Sm. (Vestbo). *Kamper, kampersten,* m. id. Sk.,hl. *Kamperstain, kåmpersten,* m. id. Sk. N. *kamp, kampestein.*

KAMP 4, m. 1) häst. *Kampe,* m. id. ”En bra kamp, en usel kamp, en dugtig kamp”; 2) mager, gammal, dålig häst, som ej kan springa fort. Allm.; 3) talesätt; *en kamp dill häst,* en stor häst; *en kamp dill kar(l),* en mycket stor karl. Vb. D. d. *kamp, kamper,* en gammal häst; n. *gamp,* m. häst; fin. *kamo,* arbetshäst; fn. *kapall,* m. häst: *”brimis kaplar”,* m. pl. hafvets hästar, skepp (*Placidus drápa,* ed. Sv. Egilsson, stroph. 49); gael. *kapull,* m. häst (Dief., Celtica 1, 118); e. dial. *capul,* id.; lat. *campæ,* m. pl. ”equi marini, quin etiam quivis ingens piscis, caudam sinuoso motu flectens, ut delphini, cet.” (Forcellini lex.); gr. **ἱππόκαμπος**, m. a) sjöhäst, ett fabelaktigt hafsdjur af hästskapnad med böjd fisksvans (Philostratus); b) ett slags fisk. Ælismus, de animalinm natura 14, 20 (ed. Schneider); lat. *hippocampus,* m. sjöhäst (Plin. 32, 11, 53). Sådana sjöhästar (ett slags delphiner) kallades af Romarne *campi marini* (Martialis epigramm. 9, ep. 42) : ”Campis dives Apollo sic marinis Sic semper senibus fruare cygnis”, (h. e. delphinis); it. *campi marini.* Bruks-kamp, m. häst som nyttjas vid ett järnbruk. Vl.

Hu(d)-kamp, *-en,* m. gammal häst, som är färdig att dödas och flås. Vg. *Rakkare-kamp,* m. id. Sdm.

Hue-slags-kamp, *-en*, m. dålig häst, som blott duger till att genom slag på hufvudet döda. Vg. (Vadsbo). *Ut-slags-kamp,* m. id. Vm. *Hue-slags-kula, -n* , f. id. Vg. (Vadsbo), jfr *ankargula, guler.*

Kamp-krakå, f. hästkrake, gammal häst. Sdm. Jfr *krake.*

Kamp-gula el. *kampgulä,* f. gammal häst. Sdm. Jfr *gule, kula, ankargula.*

Spatt-kamp, m. gammal häst, som har spatt. Vg. (Skarab.). KAMPA, v. a. 1 afhugga, afqvista (löf till föda åt kreatur). Hs. N. *kampa.* Jfr *kabba* 1. Kamp-löv, n. afqvistadt löf (till foder åt kreatur). Hs. KAMS, m. palt af blod och mjöl, blodpalt; cirkelrund och plattad palt af blod, potatis och lefver. Norrl. *Kamså,* m. i mjölk stufvad palt. Fl. (GK.) Fin. *kamsu,* palt; lapp. *kamsa,* blodpalt, blodkorf; n. *kams,* m. ett slags bullar af fisklefver och mjöl.

KANA 1, v. a. 1 afskära; med yxa afbarka ränder längs efter trän för att befordra deras hastigare torkning. Sdm. Kana (pl. *-nor*), f. 1) spån efter knif; tvärspån; hyfvelspån. Nb. (Ö. Cal.), gstr.,hs.,ög. *Kana,* m. Vb.,mp.; *karna,* f. id. Vb. (Nordmaling); *kanu* el. *kano* (pl. *-r*), fl. (Nb., Öb.); *kåna,* Kl. (Stranda), sm. (Östra h.); 2) snöflinga, som faller då luften är mild. *Snökana, snökåna,* f. Sm. (Östbo, Östra h.).

Hyvel-kana, *hövel-kana,* f. hyfvelspån. Sdm., Ög.,kl. (Stranda), sm. (S. Vedbo). *Hyvelkåna,* f. id. Kl. (Stranda).

Kanu-bakka, m. spånbacke. Fl. (Nl.).

Kanu-röte, n. multnade spånor efter vedhuggning; spånmylla. Fl. (Ingo). S. *röte.* KANA 2, v. n. 1 1) skrilla, glida fram öfver hal is med fötterna tätt slutna såsom små barn göra. Sdm.,ög.,vg.;vl.,sk.,hl.,bl. ”Åka på isen släpsula”, id. Sdm.; 2) kasa, halka, slinta. ”Kana ner”. Sm.,bl.,sk.; 3) *kana å,* dö. Sk. (N. Åsbo). Gull-kana, f. genom tryckning uppkommen spricka åt alla håll på svag is. Ög.

Kana, f. 1) isbana, skrillbana. ”Slå kana, stryka kana, åka kana”. Allm. i Svea och Göta land. 2) ett slags böss-pipa med en platt bana på öfre delen längs sigtlinien. Sdm.

Kan-is, m. is der man kan slå kana. Vg. KANA 3 (pl. *-nor*), f. kappsläde, släde för en häst. Sm.,kl.,sk.,hl.,bl.,g. D. *kane,* kappsläde. Jfr fsv. *kana,* f. båt. Alex. M.; fn. *kani,* m. ett slags båt; nht. *kahn,* ekstock; fr. *canot;* lt. *canna,* f. farkost (Juvenal. 5, 89), af gr. *κάννα*, f. rör: arundo, hvaraf de i början förfärdigades. Jfr Plinii hist. nat 7, 21. Kane-före, n. slädföre. Sk. D. *kaneføre.* KANA 4, v. n. 1 högmodigt blicka omkring sig, brösta sig. Fl. (Värö i Öb.). Fn. *kanna,* bese, noga undersöka. Jfr *kana* 5, som är samma ord.

KANA 5, v. a. 1 1) Utse, utvälja, tillegna sig (med bibegrepp: på förhand, t. ex. ett lam, en qviga, o. s. v., som skall för framtiden tillhöra en); 2) i tanken utse, för sig uppgöra, t. ex. ett giftermål. ”Kana ut en hustru, en man åt någon.Kana ut ett giftermål. Kana ut att något skall gå så eller så”. UI. Fn. *kanna,* v. a. bese, utforska, utransaka.

KANE, m., *brö(d)-kane,* m. brödstycke i allmänhet, med bibegreppet: stort)(*brö-bit,* m, litet stycke bröd. Ul. Jfr *kana* 1.

KANG (pl. *-er*), m. lång, nedhängande löf- eller barrqvist; en af fruktens eller bärens tyngd nedböjd gren. Vb. *Kånga, kånge,* f. bärklase. Hs. N. *kank, kånk,* m. id. Bjerk-kang, m. qvist af hängbjörk. Vb.

Bbanbers-kang, *branbär-kang,* m. qvist med hallon på, hallonstjelk, som böjer sig under tyngden af frukt. Vb.

Bär-kang, m. bärklase. Vb.

Dårj-kang el. *darj-kang,* m. hängande granrisqvist. Vb.

Kanga, v. a. 1 afhugga (löf), afqvista. Åm. *Kaang* (ipf. *-ä*), v. a. Vb.

Kangla, v. a. 1 hugga af löf till kreatur. Åm. *Kångäl* (ipf. *glä*), v. a. id. Jtl.

Löv-kang, m. lång, nedhängande löfqvist. Vb. KANGEL 1 (pl. *kanglar*), m. kotte af furu el. gran. ”Stora kanglar”. Åm.,bhl. *Kångel* (pl. *kånglar*), m. Fn. *köngull,* m. kotte; n. *kångel, kångul,* m., *kångle, kungle,* f.; d. *kongel,*ceangail, f. klase: "a bunch of gropes, berries", af *ceang,* v. a. att binda; *ceangalt,* m. paket, bundt. Jfr *kang, kjägäl.*

KANGEL 2, s. *kangla* 2.

KANGLA 1, v. n. 1 hålla sig till det andra könet; säges både om män och qvinnor. Hl. (Skällinge). Jfr *hanglä.*

KANGLA 2, v. n. 1 göra ett arbete dåligt, göra en sak flera gånger utan att hon blir väl gjord. Hl. (Skällinge). *Kangäl* (ipf. o. sup. *kanglä*), 1) id.; 2) med möda göra något; brukas i förening med ett annat verb, hvarmed det sammanbindes genom *óg* (och); 3) gå vacklande och med mycken svårighet, t. ex. efter sjukdom såsom en tillfrisknande. ”Han a vodhtä sä mått dill säg nu, att’n ändteligen jär sä kangäl säg frå sängja dill spisom”, han har nu blifvit så pass förbättrad, att han ändtligen kan vackla från sängen till spisen; 4) dingla, hänga vid. Vb.; 5) bära med möda och ansträngning. Fl. (Öb.); 6) famla med händerna efter något. Åm. Jfr *kångla.* Kangel, n. hinder, krångel. Sm. (Vestbo).

Kangla, f. 1) en dålig arbetare, slarf. Hl.; 2) lat menniska, vräkling. Fl. (Öb.). *Kangel,* n. 1) en person, som går mycket illa eller af kroppssvaghet ej förmår gå upprätt och säkert; 2) som ej kan göra något dugligt; odugling. Vb. KANGRO, m. spindel: aranea. Nb. (N. Calix). *Kångro,* Jtl.,hj.,mp. (Njurunda); *kangero, kangerövel,* Hj.; *kangero, kangerovel, kangerövel, kångerövel,* Vb.; *kångero,* Mp.; *kängro* (hårdt k), Nb. (Ö. Cal.); *kangerot,* Nb. (Pite); *kranghövel,* id. vb. (Skellefte). Öfverallt masculinum. Ordet lånadt från finskan. Fin. *kanguri, kankuri,* väfvare; *kangas,* väf; fn. *köngulló, köngul-vafa, kangul-vafa, köngulrofa, köngrvafa, kangulrova, gaungullo,* spindel; n. *kångro, kånglo, kångle, kingel,* f. id.; mht. *kanker,* m. ett slags spindel; ns. *kanker,* m. spindel (Danneil, 95); nfris. *kunker,* id. (Outz., 173); ns, *kankelbein,* långbent spindel: Phalangium opilio (Schambach). Kangro-väv, m. spindelväv. Nb. (Cal.). *Kangerots-väv,* m. Nb. (Pite); *kangelväv,* m. Sm. (Vestbo), bl. (östra h.); *kångelväv,* m. Vg.; *kangro-nät,* n. Jtl.,nb. (Cal.); *krang hövelnät,* n. id. Vb. (Skellefte). N. *kångle-væv, kånglo-væv, kångro-væv,* m. spindelväf; fn. *köngullóarvef, kangulvavo vef,* m. id. (Barlaams saga). KANGS, adj. yr, lekfull, yster; om barn, som, förmaningar oaktadt, svärma omkring och lufvas med sina jämnåriga. Hs. (Bj.). *Kång, kånger,* adj. 1) qvick, liflig; 2) modig, yr; om hästar. ”Hästen ä kång”. Kl, (Tjust, Stranda), sm. (Öst-bo); 3) löpsk, kåt. Kl. Kang-vis, adj. 1) sjelfklok; 2) frågvis, vettgirig; om barn. Vb. (Löfånger).

Kångäs, v. d. 1) göra narr af, skämta med någon på opassande sätt. Mp.,hj.; 2) göra tvärtemot. Jtl. KANIFFLÄS, s. *karnyffla.*

KANK, s. *kanke.*

KANKA, *kånka,* v. n. 1 1) gå långsamt. Fl. (Kymito), Wormsö, Nukkö; 2) med möda bära något mycket tungt, släpa eller draga något tungt, som kommer en att vaekla. ”Kånka å bära. Kanka å släpa. Kanka på ungen. Han kånkar å bär”. Mycket allm. *Kaank* el. *kåånk* (ipf. *kånkä*), id. ”Han kånka å bar hä’n vórkä”, han sträfvade och bar hvad han förmådde. ”Hon kånka å bar pojken heele vägjän”. Vb.; 3) vackla hit och dit. Nk.; 4) rida sakta eller illa, sitta ostadigt till häst. Ul., sdm.,ög.,sm.; 5) resa af och till, flacka omkring, företaga onödiga färder. Sdm.; 6) vara försumlig, lat, drifva sysslolös. ”Der gekk han å kånka te sent”. Sk. (Vemm., Ox.). Jfr moes. *gaggan,* v. n. gå; fht. *gangan, kancan,* id. (Graff 4, 69); skr. *gâ, ćanć,* id. Kank, n. bärande eller släpande af något tungt. Ög.

Kanka-ball, m. nattjägare; karl, som ifrigt jagar efter fruntimmer. Fl. (Ingo). Jfr *ball*

Kanke, m. sämre häst, som går långsamt; med möda släpar sig fram. Kl.,bl.

Kanke-ruka, f. liten klump som bäres på ryggen. ”Du sitter sóm e kanke-ruka!” Ög. (Ydre).

Kankla, v. n. 1 söla, försumma, spilla bort tiden. ”Vi hade nókk kómmit så fort sóm ni, men vi kanklade på kruet”. Sk. (N. Åsbo). *Kånkla, kunkla, konkla, kongla,* v. n. vara lat, spilla bort tiden, drifva fåfång. ”Han går å kunklar”; om försumlige arbetare. Sk. (Onsjö, N. Åsbo). ”Kongla bórt tiden. Di konglade hid å did”. Sk. (Ox., Skytts h.).

Kanklare, m. sölare, som ej blir färdig. Sk.

Kankle-påse, *-n,* m. sölare. Sk. (Lugg.), *Kånkle-raja, -n,* f. Sk. (N. Åsbo). *Kånkle-raj, -en,* m. Sk. (Lugg.). *Kånkla, -n,* f. id. Sk. (Onsjö, Lugg.).

Kankleri, n. söleri. *Kånkel,* n. id. Sk.

Kånkled, adj. lat, trög, sölig. Sk. (N. Åsbo). KÅNKA SEJ, v. r. 1 sno sig, vrida sig; om garn. ”Garnet kankar sej”. Sm. (Östra h.). Kank, m. knyck. ”Slå en kank på nacken”. Bl. *Kanns,* m. id. ”Slå en kanns på nakken”. Ög. KANKE, s. *kanka.*

KANKE, *kånke,* m. hönstupp. Åm. *Kånke,* m. id. Jtl. *Kank,* m. id. För att söka efter en drunknad person medtages på båten en *kank,* hvilken då båten kommer öfver stället, der den drunknade ligger, tros gala ocb dymedelst tillkännagiva att kroppen der finnes. Vb. Ordet synes vara en utvidgad form af *kókk* (*kåkk*), m. tupp.

Jfr fin. *kana,* höna; nordtschud. *kana,* id. (Acta Soc. Scient. Fenn. 6, 87).

KANKOR, f. pl. de åsar uti en eldris, på hvilka sädeskärfvarne lodrätt uppställas till torkning. Fl. (Ingo).

KANN (ipf. a. sup. *kannä*), v. n. när mjölkafsöndring börjar hos kor och andra hondjur någon tid före nedkomsten med foster, sägas de *kanna.* N. Vb.

KANNE-BLAD, n. näckros: Nymphaea. S. Nk. *A-kanna,* f. id. Sk. Benämningen af fröhusens likhet med förr brukliga kannor.

KANNE-STOLEN, m. def. en hylla på sidan af spiseln der kannor, tallrickar stå. Vg. (Elfsb.).

KANNóPSI, adj. förmäten, förnäm. G. (F.). Jfr *kana* 4.

KANN-SKóTT el. *kannskòt,* n. 1). ”Sätta sej i kannskòte", vid ett gästabud sätta sig på ett sådant ställe att drickeskannan eller bränvinsskålen, som äro i omlopp, nödvändigt skola blifva erbjudna. Hs. (Db.,Bj.), vm. ”Komma i kannskòte, a) komma i vägen för dryckeskannan, då hon skjutes ikring bland en hop gäster; b) träffas af en oförmodad lycka. Hs. (Db.); 2) sällskap. ”Ja kóm i kannskótt mä dom”. Sdm.

KANOR, f. pl. ålar på mältad säd. Vm. (Herv. Id.). Moes. *keinan,* gro.

KANS, m. 1) gynnande tillfälle, utväg, möjlighet, antaglighet att något lyckas. ”Ja ser ingen känns. Han så sej ingen kanns. Der ä ingen kanns för’et. Här ha vi god kanns”. Bhl.,kl.,sk.,

hl.,g. ”Vi så oss omöjli kanns ti ligg ópp mot stórmen, å vind va knapp”. Fl. (Nl.); 2) täflan. ”Nappa kanns mä’n”, försöka krafterna med honom. Ög.,vm. N. *kans*, m. ”leilighed, bekvem

anledning”; d. *kands;* holl. *kans,* f.; ns. *kans, kansse,* f. gynnande tillfälle, beqväm anledning (B. W. B. 2, 733); frans., e. *chance,* f.

KANT, m. rull; endast i sammans. *tobaks-kant,* m. tobaksrull. Vg.

KANTA, v. a. 1 göra jämn, kanthugga; om bräder o. d. Hs. Db. (Bj.). Kant-trissa, f. en trissa som begagnas att kanta bräder med vid sågverk. Vb. KANTA SEJ, v. r. 1 vara högfärdig, vara på sin kant, gå stolt; om fruntimmer. Sk. (Ing.). Jfr frans. être sur son quant, se mettre sur son quant, brösta sig, vara högfärdig.

KANT-GRÄS, n. Sparganium ramosum. Svealand. *Svärd-gräs,* n. id. Nk.

KANT OCH KLAR, adj. 1) alldeles färdig, resfårdig; 2) alldeles utfattig, utan ringaste tillgång. Sm.,vb. D. *kant og klar,* fullkomligt färdig.

KAPP, m. kopp. Dl. (Elfd.). *Kappe* (pl. *kappar*), m. liten bägare, tumlare, supkopp af silfver, tenn eller horn. Ul.,sdm.,nk.,ög., vg. (Vadsbo). Deraf *bränvins-, horn-, silver-, tenn-kappe,* Sdm., nk.,ög. Fn. *koppr,* m. kopp, skål; fht. *koph,* m. skål, kruka; nht. *kopf, kapf,* kopp; lat. *capis,* offerskål med ett öra (Ldv. 10: 7); lit. *kupka,* en bägare; it. *coppa,* id.; ryss. *kubok,* en pokal;

arab. *kûb,* en kruka; osset. *koppa,* ett vin- eller bränvinsglas; skr. *kûpa,* m. en flaska; hindost. *k’appar,* ett lerkärl.

KA-PURR, *på ka-purr,* adv. på halft rus. Ög., vg.,sm. *På kapórrn,* id. Sdm.,nk. *På kapórr,* 1) id. Vm.,ul.; 2) fort; om körande. Ul.

KAPUT, *kaputt,* (∪ –) adj. 1) förderfvad, förstörd. "Hästen ä kaputt. Göra kaputt". Vb.—bl.; 2) drucken. ”Han ä kaput, på kaputt”. Sm. Mht. *kaput,* ruinerad, förstörd; d. *kaput;* ns., kärnt. *kapút;* frans. *être capot.*

KAR (pl. *kar*), n. kärl, större eller mindre af trä, lera, porslin. Sk.,hl.,bl. *Kar,* n. tallrik, Öl. I riksmålet betyder *kar,* n. stort, vidt laggkärl. *Kael,* n. kärl, träkärl. Vg. Fsv. *kar,* n. a) kista eller skrin, eller i allmänhet något hvari saker inläggas och förvaras: ”i luktu æller læstu kari ark æller kistaÎ. VGL.; b) kärl (af ler, sten, silfver o. s. v.). HL. Alex. M. S.S. 1, 40. Cod. A. 27, f. 18; deraf *kar-bad,* n. bad i ett kar. S. Marg. s. 197; *fontkar,* n. dopfunt. UL. S.F.S. 6, 87, 434; *silfkar,* n. silfverkärl. VGL.; fn. *ker,* kärl; fht, mht., bay., schwab., swz., österr. *kar;* fe. *cere;* d. *kar;* n. *kar, kjer;* moes. *kas,* n. kärl. Jfr skr. *karíra,* m. o. n. en vattenkruka; hindost. *gara,* id.; pers. *gere,* kruka. Bäre-kar, n. ett mindre träkärl. Bhl.

Eld-kar, n. eldkärl. Sk.,hl.

Karla-kar(l)a(r), m. pl. skålvestgötar. Vg.

Kara-bunka, m. käril, disk-bunke. Fl. (Öb.).

Kara-fjel, f. hylla för kärl i köket. Sk. (Ing., Ox.). S. *fjäl.*

Kara-hylla, f. hylla i stugan, der kärlen uppsättas. Kl.,öl.,sk. *Karahyllo, karhyllo,* f. Fl. (Nl., Öb.); *karahill,* f. Hs.; *karahöll,* f. id. Bl.

Kara-klut, *kar-klut,* m. disktrase. Sk.,öl D. *karklud.*

Kara-kulla, f. fruntimmer som vid ett större gästabud tvättar kärlen (fat, tallrikar m. m.). Hl. *Karapiga,* f. id. Fl. (Nl.); *kåra-nilla,* f. id. Sk. (Tryde i Ing.); *kara-slaskerska,* f. id. Sk. (Lugg.); *kara-slaskerskja, kara-tvätterskja,* f. id. Sk. (Onsjö); *slabba-kókk,* f. id. Sk. (Ox.). S. *kulla.*

Kara-lase (pl. *-sar*), m. disktrase. Kl.,sm., sk.,bl.

Karale, *karle, kärel* (hårdt k), n. litet träkärl. Hl. *Kårale,* n. id. Sk.; *karal,* n. id. Sm. (Vestbo), vg.,bl.; *kjörål,* n. id. Bhl.; *kralld,* n. id.; deraf *kopär-kralld,* n. kopparkärl; *trai-kralld,* n. träkärl. Dl. Fsv. *kæralde,* n. kärl. VML.; deraf *trækæralde,* n. träkärl. Cod. A. 27, f. 41; fn. *kérald,* n. kärl; n. *kjerald, kjarald,* n.; bay. *kärlein* el. *karle,* n. (Schmeller 2, 302); steyerm. *karl,* n. (Lexer, 155).

Kara-roddå, m. fat-tvättare; så kallas de manliga uppassarne vid gästabud, som aftaga maten från borden och tvätta faten. På alla bondbröllop utgöres betjeningen af karlar och är af tre slag. Det förnämsta utgöres af s. k. *skaffara,* som skola se till att alla komma till bords och äta sig fullkomligt mätta. Det andra slaget kallas *kókka(r),* m. pl., hafva bestyr med matredningen och rätternas framsättande på bordet. Det tredje och minst aktade slaget består af *kara-roddåna* (m. pl. def.) som taga maten bort från borden och tvätta faten. Alla tre slagen kallas gemensamt *skaffara.* Fl.(GK.,K.).

Kara-råska (pl. *-skor*), f. fat-tvätterska, diskerska. Så kallas de kärringar, som vid bröllop aftaga maten från borden och tvätta faten. Fl.(NK.). S. *rask, råsk.*

Kara-vann, *karevann,* n. diskvatten, vatten att tvätta upp kärlen. Bl.,sk. *Karvatten,* Hl.; *kärvatten,* G.; *karvattn,* Hs.; *kjärolvattn,* id. Jtl. D. *karvand,* n. id.

Kara-vaska pl. *-ske,* åef. *skán*), f. fruntimmer som vid kalaser tvättar kärlen. Hs. (Db.). *Käravaskerska,* f. id. G. S. *vaska.*Kars-ört, *kar-söta*, f. Spiræa ulmaria. Benämningen deraf att orten begagnas vid bryggd. Wahlenb., Fl. Suec.

Krälld-kall, m. 1) tunnbindare; 2) försäljare af laggkärl. Dl. (Elfd., Mora). *Läggär* (pl. *-er*), tn. id. Dl. (Mora).

Kåra-tapp, m. sil-tapp. Jtl. Föråldr.

Ler-kar, n. lerkärl. Sk.,hl.

Sue-kar, n. sopp-skål. Sk.

Trä-kar, n. träkärl. Sk.,hl.

Tvätte-kar, n. tvätt-skål. Sk.

Wóst-krälld, n. ost-kärl. Dl. (Mora). KARA 1, v. a. 1 1) hopskrapa, samla, föra tillsammans. *Draga ihop.* Allm. ”Skara ellen å se”. Sm. *Kara* (ipf. o. sup. *kara*), v. a. id. ”Kara ell'n onna gryta”, föra elden undan grytan. ”Kara hop brö-bita å häv dem ti kórgen”, för ihop brödbitarne och lägg dem i korgen. ”Hvor ain kara unner sin gryt”, hvar söker sin fördel. Ordspr. Vb.; 2) *kara sej fram,* sträfva att förbättra sina vilkor. Dls. N. *kara,* v. a. raka, skrapa. Ihre (gl. 1, 1030) anser att *kara* står i st. f. sv. *raka,* v. a. corradere. Brannd-kare (pl. def. *-n*), f. ugnsraka hvarmed eldkol och bränder föras ur ugnen. Hs. (Db., Bj.). *Brannd-kåru,* id. Jtl.; *kare, eld-kare,* id. Mp.; *ugns-kara,* f. id. Gstr.; *eld-kara,* f. eldgaffel, brandstake. Hs.

Kare (def. *kàre,* pl. *kàre,* def. *kàren*), f. ugnsraka. Hs. (Db.).

Karg, adj. 1) idog. Kl.; 2) sträng, hvass. ”E karg kärring”. Nk.; 3) (i riksspr.) snål. Fsv. *karger,* adj. snål. Didr. af B. 19; deraf *karughet, karghet,* f. snålhet; Alex. M. Sv. Järt. Post. s. 85. KARA 2, v. a. 1 karda. Sm.,vg.,nk. *Kåra,* id. Kl.; *karä* (ipf. *-ä*), Vb.; *kala,* Dl. (Mora); *karla,* id. Dl. (Ohre, Malung). *Kala* (*-a, -a*), v. a. 1) id.; 2) sno spindlarne (*kalan*) på *repbragdet.* Hs. (Db.). Fn. *karra;* n. *kara;* e. *card;* sp. *cardar;* fr. *carder;* lt. *carere.* KaLe (def. *-n,* pl. *kala,* det. *kalan*), m. spindel i repbragdet. Hs. (Db.).

Kara (pl. *-ror*), f. karda, ullkarda. Sm.,vg., nk. *Kåra,* f. Kl., sm.; *kår,* f. Vb.; *karla* (pl. *-lär*), f. id. Dl. (Elfd.). N. *kara,* f.; d. *karde,* f. id.

Kardu-nällk, f. kardnubb i kanten af kardan. G.

Kardu-klue, *kardu-bluk,* m. det fyrkantiga brädet af kardan. G.

Kardu-tann', m. kard-tanden af ståltråd. G. KARA SIG, v. r. 1 klyfva sig i ojämna delar; om trän. Dl. (Elfd.). S. *kåra* 1. Karut, adj. n. som ej lätt låter klyfva sig; om trä. Dl. (Elfd.). KARGE, m. örmage (hos foglar). Vg. *Karve,* m. id. Sdm. (Öfver-Selö). *Kroge,* m. id. Vg. (Skarab.).

KARK, m. o. f. ett af rensenor flätadt snöre eller tåg för att binda om bräder, lass med fogel eller andra med skinn omgifna varor. Nb.,vb. *Kalk,* id. Vb. *Kark-tåg,* n. Nb. (Cal.). Kark' (ipf. *-ä*), v. a. med rep binda fast bördor, eller i slädar instufvade och med skinn under försegling betäckta varor. Nb.,vb. *Kaalk,* id. Vb. jfr lapp. *karet,* v. a, binda; *kares,* band; *karts, kartsa,* rem. KAR(L), m. 1) karl. Allm. *Kär* (pl. *kära;* hårdt *k*), m. id. Nk.,sm.,kl.,bl. *På käravis* (hårdt *k*), adv. på karlavis. Ibid.; 2) gift man. ”Min kär”. Bl. *Kall,* m. a) karl, man. Dl.; b) gammal man, gubbe. Vb.,åm.,jtl.,vg. *Kalle,* m. a) karl. Sk.; *kale,* m. id. Bhl.,hl.,sm. (Vestbo); b) tiggare. Sk. (Bjäre h.). Fsv. *karl, kall,* m. a) karl. VML. S.S. 1, 4. S.F.S. 4, 135. Homil. 19: 1; 25: 2; b) enskild man)(*kununger.* Sm. Kb.; *kale,* m. gubbe. S.F.S. 1, 3 h.; deraf *karlkyn,* n. mankön. S.F.S. 6, 386, 478 (fn. *karlkyn,* id.); *karmaþer, karman,* m. stark karl. VGL. S.F.S. 4, 100, 119, 521 (fn. *karlmaþr,* id.); *kerldi,* n. a) mankön; b) menniska (man eller barn) af mankön; *kerldis maþr,* m. mankön. GL.; *qvættokarl,* m. röfvare, som ligger i försåt för att röfva. Ansg. lifværne; *stafkarl,* m. a) eg. en man som går med staf; b) stackare, tiggare. LL. (fn. *stafkall*); fn. *karl, kall,* m. a) man; b) gubbe; n. *kall,* id.; d. *karl;* fht. *charl, charal,* karl; mht. *karl,* make, man; fe. *carl;* nht. *kerl,* karl; lapp. *kalla, kalles,* a) gubbe; b) gift man. (Från sv.). *Hönsa-kar,* m. höns-tupp. Vg. (Marks, Flundre h.). *Kål,* m. hane (bland sjöfoglar). Fl. (GK., K.).

Kal-gata, f. allmän landsväg. G.

Kara-kar el. *kära-kar* (hårda k), m. utmärkt dugtig karl. Allm.

Kara-märke, n. så kallades det bomärke, som hvarje bondgård i Skåne fordom hade och hvilket användes dels att dermed märka kreaturen, dels vid torfskärning och dikesvallar m. m. Ännu ser man sådana karamärken, utskurna i gräsvallen nära landsvägen vid Skanör. D. d. *karmærke.*

Karas, *käras* (hårdt *k*), v. d. 1 tycka sig någonting vara, vara stolt, fräck. Sm.

Kara-tag, n. 1) dugtigt tag, t. ex. vid lyftning af börda. Allm.; 2) manlig bedrift Fl. (Nerpes och Replot).

Kar-hund, *kal-hund* (läs: *karhong, kalhong*), m. hanhund. Sk.

Kari, *käri, kärakti(g)* [hårdt k], adj. karlaktig, rask. Sm. *Karug, karig,* högfärdig, stolt. Vm.; *karug,* id. Gstr. (Årsunda). *Karuger,* karlaktig. ”Han vill vara så karuger, säges om en, som ehuru han ännu icke är karl, likväl vill anses för sådan; mest om sjelfkär ungdom. Vm.

Kar-katt, m. han-katt. Sk.

Karl-fora, *karl-fola,* f. karlaväsen, uppförande som anstår en man. Hs. *Karafol,* f. Vb.; *karafora,* f. id. BL, m. fl.

Kar-musken, adj. dristig, djerf, karlavuren. Jtl.

Karsker, adj. 1) rask, käck, manligt stark. Nk.,sm.,sk.; 2) osmaklig, vämjelig. *Okarskt,* adj. n. osmakligt. ”Smöret ä okarskt”. Ul. (Vaxholm). O intens. Fsv. *karsker,* adj. a) stark, tapper, rask. Cod. A. 49, f. 198. S.F.S. 7, 260; b) frisk, sund. S.S. 2, 8; deraf *karskeliker,* adj. stark, mycken. Sv. Pr. L. XX, s. 246; *karskhet,* f. manlighet, raskhet S.S. 2, 26; *karskleker,* m. id. Sv. Pr. L. XX, (s. 286 (fn. *karsk-leiki,* m. id.); fn. *karskr* (quasi *karlskr*), adj. alacer; d. *karsk;* swz. *kärsch,* rask, stark (Stalder 2, 89).

Kar-vuren, adj. högmodig, stolt Bl. *Kära-vuren, käravulen, käravolen* (hårdt k), manlig, karlaktig. Sm.; *karavolän, karavulen,* id. Vb,Källing (hårdt k), f. hustru; kärring. Dl.,g. *Kärling, källing, käling,* f. id. Vb. *Källing,* f. kärring. Sm.,kl. (Stranda); *kälg* (def. *-en*), f, Fl. (Öb.); *kjeling,* f. id. Nb. (Ö. Cal.). *Keling* (def. *-gjin*), f. 1) id.; 2) ett redskap, hvarpå notlinor upphaspas. Fl. (Ingo). Fsv. *kærling,* f. a) qvinna; b) kärring. VML.; fn. *kérling, kéllíng,* f. kärring; n. *kjering, kjelling,* f. a) hustru; b) kärring; lapp. *kalgo,* hustru (lån fr. sv.).

KäLing-krok, m. krokben, när benet sättes framför en annan att han må falla. Detta heter äfven *Lappkast,* n. hvilket senare ord oftare och allmänt brukas. Vb.

Kalling-'att, m. mössa, som hustrur bruka. Dl. (Våmh.).

Källing-ris, n. Betula nana. Jtl.

Käling-sögu, f. kärring-saga, sådan som gamla qvinnor berätta för att roa barn. Vb.

Kära-galen (hårdt k), adj. galen efter karlar. Nk.

Kärring, f. 1) (i riksspr. gammal qvinna); 2) hustru (af hvad ålder som heldst). Hs. Jfr *källing;* 3) hona bland sjöfoglar. Sdm.,fl.(Öb.). *Kärrnj,* f. id.; deraf *knipis kärrnjen, skrakra kärrnjen,* f. def. Fl. (GK.); 4) vef i en stock att sno rep med. Jtl.; 5) en uppståndare, i hvilken allmogen fäster de furustickor, som nyttjas i stället för ljus. Vg.

Färe-kärring, f. qvinna som lagar gamla kläder. *Färe-kvinge,* f. id. S. Sk. Kammar-kärringar, f. pl. de två närskylda qvinnor, som vid bröllop utdela af det i bestämdt rum (kammare) insamlade och förvarade födoförrådet. Åldrigt bruk. Hs. Jfr n. *kleve-kona.*

Kärringa-bagg, en rätt af kokta potäter, som äro skalade rå. Sk. (enl. Klinghammer).

Kärring-dink, m. en äldre hustrus sista barn. Vg. *Dink* synes vara beslägtadt med fn. *dilkr,* m. pattelamm, i hvilket fall *dink* eg. väl betyder en liten diare.

Kärringe-riksdag, m. sqvallrande och trätande samling af kärringar. Dls.

Kärringe-ruka, f. Ajuga pyramidalis. Nk., m. fl. *Tak-gran,* f. id. Bl.

Kärring-fis, m. ett slags svamp: Lycopedon Bovista. Allm. Isl. *kérlíngar-elldr,* m. id.

Kärring-gaffel, m. gammal gumma; föraktligt. Hs. Jfr *gaffla.*

Kärring-gris, m. yngsta barnet. *Mors-gris,* m. id. Ög.

Kärring-knut, m. knut, som ej är riktigt och säkert slagen, utan lätt upplöses. Hs.—nk. N. *kjerringeknut,* id. Jfr *krokskank.*

Kärring-rygg (pl. *-ar*), m. rotstocken af Nuphar luteum. Ul., m. fl.

Kärring-själ, f. nattfjäril. Ul.,sdm. I Sm. (Östra h.) betyda *kärrnga-själa(r),* f. pl. små nattfjärilar. Hvilken nattfjäril som härmed menas, kan man ej angifva. Det är troligen ej *Psyche graminella* (Bombyx atra Linn.), hvilken är ytterst sällsynt hos oss. Jfr gr. ***ψυχή***, f. a) ande, lif, själ; b) fjäril, som man brukade såsom sinnebild af själens lif och odödlighet, i anseende till fjärilens förvandling ur larv oeh puppa; It. *anima.*

Kärring-tand (pl. *-tänder*), m. 1) (i richsspr.) Lotus corniculatus. *Kärrng-tuppor,* f. pl. id. Dl. (Floda); 2) Primula veris. Bl.

Kärring-tarmar, m. pl. Convolvulus arvensis. Hl.

Stor-kär (hårdt k), m. ganska förnäm karl. Sm. KARM 1, *-en,* m. vagnskorg, som bonden begagnar att sjelf åka uti. HI. Deraf *karmvagn,* m. vagn försedd med en sådan vagnskorg. Ög.,sk. hl. Lat. *carpentum,* n. tvåhjulig vagn; fht. *carmentum,* n. id.; fsv. *karm,* m. täckt vagn; d. *karm.*

KARM 2, *-en.* m. 1) eg. omfattning, kant, hvaraf *dörr-, fönster-, spis-karm.* Richsspr.; 2) ryggstöd (i stolar, soffor, slädar m. m.). Vb.; 3) bokperm. Dls. ”Tala utom karmana”, ej tala Guds ord. Dl. (Garberg i Elfd.); 4) brödskal. ”Brö(d)-karm”. Bl. (Gemshög), sk. (Näsum). D. *karm.* Av-karma, v. a. 1 afdela, afskranka. Hl. Fn. *karma,*

sc>Av-karmning, f. afdelning, afskrankning i ett hus. Hl. KAR-NOBEL (pl. *-blar*), m. slyngelaktig karl, stygg och elak karl. Kl.,bl. *Kar-nöbbel,* m. N. G.; *kan-nîbel,* m. S. G,; *kar-noffel, kar-nyffel,* m. Sm.,ög.,vm.; *kar-niffel,* m. Kl.; *kar-nibel,* m. id. Fl.(Nl.). Nht. *karnoffel.*

KARNYFFLA, v. a. 1 1) piska på, slå med knuten hand, örfila upp. Vl.,ul.,ög. *Karniffla,* id. Hs.; *karnuffla,* id. Bl.; *karnabbas,* v. d. slås, träta. Fl.(Nl.); *karniffläs* (ipf. *-ä*), v. d. brottas, bångstyras, hårdragas; om pojkar. Vb.; 2) dugtigt banna upp. G. N. *karnefle,* slå med knuten hand; d. d. *karnifle;* ns. *karnüffeln,* v. a. genomprygla (Dähnert, Schütze); *karniffeln, karüffeln,* med

knuten hand stöta eller slå (Schambach, 97); *karnuffeln,* smdr. *knuffeln,* genomprygla (B. W. B. 2, 743); kärnt. *karniffl'n, kaniff'n, koniff'n,* id. (Lexer, 155); bay. *karniffeln,* id. (Schm. 2, 330). Jfr e. *to cornub.*

KARP, m. bokperm. *Bok-karp.* m. G. Jfr *karm* 2.

KARP, *karpa,* s. *garpa.*

KARPA óPP SEJ, repa sig, förbättras till sin lefnadsställning, repa sig. Kl.,vm.

KARS, *karse,* s. *kasse.*

KARSINA, f. afstängning med pålar och nät i elfvar för att fånga lax. Karsinan utgör en fyrkantig instängning på ena sidan af kungsådran, bestående af 13—15 alnslånga nedstötta och fast sammunbundna pålar, intill hvilka laxnäten anbringas och hvarifrån likaledes en pålarm eller s.k. *skaft* sträckes till stranden af elfven. Vid dess yttre mot strömmen stående sida har karsinan en öppning för laxen att ingå, hvilken stänges med nät då man *kälkar* efter den lax, som ingått. Denna byggnad måste hvarje höst upptagas oeh hvarje vår ånyo byggas. Nb.,vb. Af fin. *karsina,* afstängning, kätte; *lohen karsina,* afstängning för laxfångst; *karsinoitsen,* v. a. afstänga, förvara i kätte.

KARSK, *okarskt,* s. *kar(l).*

KART, m. 1) mindre sten, Vi ska ta opp den här stenkarten ur jol**a**. Dä ä bra jo**l**, men dä ä kartar der å hvar”. Nk.; 2) hoplagda smärre stenar till märken i åkern. Öl.

KART el. *kate,* m. den grofva eller yttre barkytan på näfver af gamla björkar. Sm.,kl. Kart-bark, m. den grofva barken på björk och tall. Dl. (Elfd.), vm. *Staddun-bark,* m. id. Dl. (Våmh.))(*gladbark*. Kart-björk, f. björk med tjock bark. Vg.(Skarab.), kl. (Stranda), vm. *Katebjörk.* Kl. (Tjust); *kåtbjörk,* id; Sm. (Jönk:s l.).

Kart-näver, m. 1) näfver med skorf och knölar; 2) sådan näfver, som tages af trän, hvilka förut varit afbarkäde. Sdm.

Katig, adj. skroflig; om den grofva barkytan på näfver. Sm.,kl. (Tjust). *Karti(g),* id. Karti näver”. Ög.

KARST (pl. *-a,* def. *-an*), m. träbit som sättes under spikhufvudena då tak af mindre torra bräder uppspikas. Hs. (Db.).

KARTA, 1) v. a. 1 rifva, klösa, klå. Sdm.; 2) v. n. a) klättra, speta uppför krypa uppför berg, i trän o. s. v. ”Karta opp på väggen. Karta ópp i ett trä”. Nk.,sdm.(Ornö); b) krypa på händer och fötter. ”Karta i kring på gólve”; om små barn. Nk.; c) *karta sej ópp,* komma upp, vinna framgång. *Karta sej fram,* id. Nk.,vm.

KARTIG, s. *katig.*

KART-MÅLARE, m. landtmätare. Sm.

KARUG, s. *kar(l).*

KARUSSA (pl. *-ser*), f. ruda: Cyprinus carassius. Sk. D. *karuds* el. *karudse;* nht. *karausche.*

KARV 1, f. korg (att bära t. ex. fisk i), större och gröfre korg. Bhl. (Elfs., Vik.), Nora bergsl. *Kórv,* m. id. ”Ja har en pölsa i kórven”. HI. (Harplinge); *kórv, kórr,* m. id. Sk. Fsv.

karfva, f. korg. S.S. 2, 68; fn. *karfa, körf,* f.; d. *kurv;* ns. *korv* (B. W. B. 2, 853); mht., nht. *korb;* fht. *chorp, chorb, corb,* m. (Graff 4, 486); e. dial. *corf;* lit. *kurbas;* ryss. *kórob;* lat. *corbis,* id.; æth. *karabo,* vidjekorg.

KARV 2, n. kummin: Carum Carvi. Bhl. *Karve,* id. Dl. (Lima, Särna). N. *karv, karvi,* n.

KARVA 1, v. a. 1 1) eg. sönderskära smått, skära sönder i små bitar. Richsspr. *Kaarv* (ipf. *-ä*), id. Vb.; 2) göra utskärningar i trä. Nk. N. *karva,* skära i små stycken; d. *karve,* id.; fe. *ceorfan,* sönderskära smått; e. *carve,* skära före; sticka i koppar; bildhugga; holl. *kerven,* sönderskära smått; nht. *kerben;* ns. *karven* (B. W. B. 2, 744). Karv-stikka, *-n,* f. karfstock, hvarpå genom en inskärning af streck med rödkrita eller bläck upptecknas dagsverken och andra tjenstbarheter, eller ock renkreatur som en Lapp sköter åt en annan. Vb. Nht. *kerbstock, kerbholz;* ns. *karfstok* (B. W. B. 2, 744). KARVA 2, v. a. 1 arbeta, göra. ”Karva till en häkk. Ja fikk karva mä honom en lång stund, innan ja fikk i kull honom”. Kl. Fsv. *gera, gæra,* göra: på runstenarne *kera, kara, kerva,*

kiarva, id. (Liljegren, Runlära, 78, not. 5); fht. *garwên, garawén, garawjan,* præparare, ornare (Graff 4, 243); mht. *garwen, gerwen;* pers. *kerden.* Karv, n. arbete. ”Dä ä ett rysligt karv”. Kl. KARVA 3, *-n,* f. läderbandet som sammanhåller hand- och slag-valen på en slaga. Hl. (Morup). *Hilla, plejelshilla,* f. id. S. Sk.; *plejel-hilla,* f. Hl. (Karup).

KARVE, s. *karge.*

KARVEL, m. stycke timmer eller bjelke, hvarpå något hvilar. Vb. Jfr *karva* 1.

KARVLIG, adj. som gerna vill äta; säges ofta om den, som äter mer än vanligt. Sdm. (Strengnäs södra skogsbygder).

KAS 1, interj. bort! Utrop, då man bortdrifver eller skrämmer bort kattor. ”Kas katta!” Allm. *Kass,* id. Sm.,bl. Måhända af *kasa,* v. a. köra

bort, skrämma bort; (s. *kasa* 3) eller ock att *kas* här egentl. betyder katt; jfr fin. *kasi,* katt; nordtschud. *kasi,* id. (Acta Soc. Scient. Fenn. 6, 88).

KAS 2 (pl. *kasor* el. *kaser*), f. tunn spån, hyfvelspån. Hs.,vl.,kl.,hl. *Kasa* (pl. *kaser*), f. id. Nk. Jfr *kasa* 1. Hövel-kaser, f. pl. hyfvelspån. Vg. KAS 3 (pl. *kasor*), f. och m. 1) hop, hög, samling af hvarjehanda, såsom stubbar, ved, ris för att brännas m. m. Vb.,mp.,jtl. *Kas* (pl. *~ar*), m. id. G.,åm.; *käs* (pl. *-ar*), m. id. Nb. (Ö. Cal.); *kase* (pl. *-r*), m. Dl.; *kasa* [‾] pl. *kasar,* m. id. Gstr., ul. *Kasar av sten,* jättekast. Fl. (Nl.). *Kase* (def. *kasen,* pl. *kasa,* def. *kasan*), rishop. Hs. (Db.); 2) liten hög af stickor, små stenar m. m. att utmärka stället, der bollen stannar i pärkspel. G.; 3) liten stack. *Maur-kas,* m. myrstack. Hj. *Mår-kas,* m. id. Åm.; 4) liten torkad ruka (spillning) efter fäkreatur; begagnas på den skoglösa slätten af fattigt folk till bränsle. *Kas, kase,* m.; deraf *kokase,* m. Sk. D. *kokase,* id.; 5) en famn ved (10 qvarter hög och bred, 6 qvarter lång). Dl. (Kopparberg). *Kas* (pl. *-ar*), m. id. Nk.; 6) hög af

qvistar, stubbar och annat skräp på ett svedjeland, som samlas att förbrännas. *Kase* (pl. *-sar*), m.; *kås* (pl. *-ar*), m. Hs.; *kasa* (pl. *-r*), m. id. Fl.(Nl.); deraf 7) ett sålunda brändt och

derefter besådt svedjeland. Dls.,vl. *Kåse* (pl. *kåse,* def. *kåsen*), litet svedjeland. Hs. (Db.). I den 7:de bemärkelsen är ordet måhända snarare härledligt af *kasa* 4. Fn. *kös* (gen. *kasar*), f. samling, hop: congeries; n. *kos, kås* (pl. *kasir*), a) hop, samling; b) samling af nedhuggen skog och buskar, som utspridas och uppbrännas på ett jordstycke för att göda jorden; c) besådt svedjeland; fin. *kasa,* hög, hop, *puu-kasa,* vedhög; ryss. *kostér,* timmerhop, en hop af torra trän; skr. *kaksa,* m. samling af torra trän. Jfr *kås* 1. Dyng-kas, m. dynghög. Åm. *Dingkasa,* m. id. Hs. (Bj.).

Gönings-kas, f. gödselhög. Vb. S. *gynna* 2.

Kasa, v. a. 1 lägga i hög, samla i hög. "Kasa ved, kasa kornband. Åm.,mp. *Kasa* (ipf. o. sup. *kasa*), id. "Kasa korn-kärvar", hopsamla 12 kornkärfvar i hvar kase på åkern; en sådan kase kallas skyl. Vb. *Kasa,* v. a. id. Nb. (Ö. Cal.); *kåsa i hop,* v. a. id. Nb. (Lule); *kasa i hop,* v. a. id.; om ris och trän. Fl. (Öb.). *Kasa svedjor,* bära hop högar af ved och ris på ett jordstycke och bränna dem. Hs. Fn. *kasa,* v. a. lägga i hög, sammanföra till en hög; n. *kasa,* v. a. a) id.; b) nedbryta hopvis, i synnerhet trän; fin. *kasan,* v. a. hopa, samla i hög.

Kas-föra, v. a. 2 sammanföra ris m. m. i hopar på svedjor för att uppbrännas. Fl. (Ingo).

Kysling, *köjsling,* m. liten hö- eller kornstack. G.

Kyslä, v. a. 1 lägga samman (hö) i små stackar. "Kyslä i hop håi". G.

Ris-kas, f. en större rishög. Vb.,åm. (Arnäs s:n). *Ris-kas* (def. *-an*), m. Fl. (Nerpes); *rais-kas,* m. Dl. (Elfd.); *raiskase,* m. id. Dl. (Våmh.).

Spån-kas, f. spånhög. Vl.

Val-kas, f. hög af hopstapladt timmer och skräp. Vb. S. *val* 1.

Valbórgs-kase (pl *-sar*), m. högar af ris och stockar, som brinna valborgsmessoafton. Ul. KAS 4, f. mos, *créme. Bära-kas, ranbärs-kas,*

f. smultron och mjölk. G. (F.). Fn. *kássa,* | tunn mjölgröt, välling; slav. *kasa,* gröt; ung. *kása,* id.

KAS 5, m. hår; endast i tales. *gullkas,* m., *gullkasa,* v. a.; s. sid. 221--222. Till de der anförda jemförelserna tilläggas följande: lit. *kassà,* hårtuss; lat. *cæsaries,* f. hufvudhår.

KASA 1 (pl. *-ser*), f. 1) tunn skifva. "Stekta fläskkaser", stekta fläskskifvor. N. Hl.; 2) snöflinga. *Snökåsa,* f. id. Sm. Jfr *kas* 2.

KASA 2, 1) v. n. a) långsamt glida, slinta, halka. Nk.--sk.; b) slå kanor. Nk. *Glia kana,* id. Sk. (Malmö). Jfr *glia* 1. 2) v. a. släpande vidröra en yta; skrapa, skrubba vid. "Kase mä

benet". S. Sk. Swz. *käsen, kesen,* v. a. draga, släpa (Stalder 2, 91); kärnt. *kas'n,* adj. glatt, jämn; *kâs'n,* v. a. göra glatt, jämn (Lexer). Kas-don, n. kort kälke till att forsla kubbar ur skogen. Bl. (Östra h.). *Halv-drög* (*halv-dröj*), m. id. Bl.

Kas-fyr, m. podex. G.

Kavvsa, v. n. 1 1) glida långsamt framåt; 2) småningom draga sig fram. "En får kavvse sej fram, så gódt en kan". Sk. (Ox., N. Åsbo). KASA 3 (ipf. o. sup. *kasa*), v. a. 1) köra bort, skrämma bort; säga kas! Om kattor. Allm. *Kasa efter en,* förfölja någon, jaga efter någon. Vb.,vm. *Kasa ätt ngn,* id. Fl.(Nl.); *kas ett',* id. Fl.(Öb.);

2) i allmänhet bortskrämma. "Kasa bort hönsa!" Nk., m. fl. "Kasa hjäda hunna!" kör bort hundarne! Vb. Jfr fr. *chasser.* S. *kas* 1. Deraf Kas, subst. *Köra kas me(d) en,* förfölja någon. Hs.,vm.,vg. *Göra kas på ngn,* göra ända på någon. Sdm. *Ta kas på en,* 1) hålla efter någon, hålla någon i styr, få någon att tiga. Sdm., ög. (Ydre); 2) blifva någon öfvermägtig, t. ex. vid brottning eller rättegång. "Han to kas på'n". Sdm.,ög. (Gullbergs h.).

Kashej, n. undersökning med buller och bång. "Köra kashej", anställa undersökning, förfölja, springa efter. Ög. *Kasej,* "Ja körde kasej óm saken. Ja körde kasej mä'n". Sm. (Vestbo). "Köra kas-rak", id. Ög.

Kas-hut! interj. vet hut! Ög. KASA 4, v. a. 1 bränna, värma. "Kasa sig", värma sig. Dls.,vm. Jfr gr. *καίω*, attiskt *κᾰ́ω*, fut. *καύσω*, brinna, antända, *καῦσος*, m. brännande hetta, *καῦσις*, f. forbränning; skr. *kâs*, glänsa. Bopp, vergl. gr. 2, 362. Kasug, adj. het, varm. "Här ä så kasugt inne". Vm. (Herv. Id.).

Kase, *-n* (pl. *kasa,* def. *kasan*), m. sängvärme. Hs.(Db.).

Kåsna (pl. *-ner*), f. ticka. *Björk-kåsner,* f. pl. björktickor.

Kåsne (pl. *-r*), f. ljusbrand. *Ljus-kåsner,* f. pl. id. Nora bergslag (kring Nora, enligt uppgift från orten). KASA TÅV *(-a, -a)*, v. n. göra ifrån sig barnsbörd. Hs. (Db.).

KASE (pl. *kasar*), m. mudd, fäll af fårskinn; eg. åt barn. De af män och qvinnor nyttjade fårskinnspelsarne användas oftast såsom täcken på barnens vaggor. Hs.(Bj.). Jfr fin. *kasukka,* lång klädnad el. pels. S. *kasung.*

KASET, *kaseter,* adj. yr, kåt Ög. (Gullbergs h). *Kasset,* adj. id. Kl. S. *kåsa.*

KASE-VIA, f. Glyceria aquatica. Vg.

KAS-GUBBE (pl. *bar*), m. blomkolfven af Typha angustifolia & latifolia. Ul.

KAS-JAKKA, f. 1) vid öfvertröja. G.; 2) gammalmodig qvinnodrägt, nästan som en kappa. I Kalmar län bestod den fordom af en svart mantel som qvinnorna vid högtidliga tillfällen kastade öfver sig. (Enl. G. W. S.). *Kass-jäkka,* i. Ög (enl. Ihre, DL. 87). Fin. *kasukka,* fotsid mantel; fr. *casaquin,* m. kort öfverrock; e. *cassock,* underrock, koftan; it. *casacca;* sp. *casaca;* nht. *kasakin,* Ihre, gl. 1, 1038. S. *kasul.*

KASK, m. blandning af kaffe och bränvin; en bland allmogen allmänt gängse dryck, i synnerhet vid köld. Vb.,dl.,vl. (Fryksdalen).

KASKTNN, n. förkläde af skinn, förskinn. Nk. (Qvistbro bergslag).

KASSE (pL *-sar*), m. 1) (i riksspr.) korg af bast eller rep; grofbundet nät af bast eller snören. *Kass,* m. a) id. Vg.,sk.; *kasse, karse,* m. id. Ög.; b) korg af näfver och "tågur", hvari barnen bäras när modren går ur huset; deraf *näver-kasse, kripp-kasse,* m. Dl. (Mora). *Kjersa* el. *kersa* (hårdt k), f. påse, heldst af fin not. Fl.(Nl.); *kjörso, -n,* f. ett vid båge fästadt nät, hvari fisk bäres och väges. FI. (Qv.); *kärrsa,* f. påse af not, nottrasa. Ög.; *kärrse,* f. nätpåse, hvari fisk bäres. Bl. *Kars,* m. ask, låda af näfver, nät el. *tåger* (fina trärötter) att bära fisk i. Vb. *Karse, hö-karse,* m. korg af böjligt trä (t. ex. vide) att föra hö uti. Vm.,ög,; 2) baklåda på sikten af en qvarn. Sk. (Vemm.); 3) liten påse eller utväxt under hakan på får, som hafva vattusot. Vg. (Vartofta, Valle h.). Moes. *kas,* kärl; fn. *kassi,* m. skrin, låda; d. *kasse;* n. *kass,* m., *kase,* f. korg att bära på ryggen; *kjessa,* f. korg, fiskkorg; fin. *kassi,* nätpåse; ung. *kas,* korg; It. *cassis,* f. nät; it., prov. *cassa,* f.; fr. *caisse,* f. kista, låda; slav. dial. *kas,* korg; gael. *cêis,* f. id. Fisk-kars, m. nätpåse för fisk. Vb. *Fisk-kjersa* (pl. *-sor*), f. id. Fl. (Ingo, Pojo).

Karsare, m. gårdfarihandlare, som går omkring med påsen på ryggen. Vg. (S. Vadsbo). *Karse, gasse,* m. id. Vg. (Vartofta).

Karse-landet, n. def. Marks och Kinds härader i Elfsb. Vg. (S. Vadsbo, Vartofta h.).

Kersoger, adj. 1) drägtig; om djur; 2) hafvande; om qvinnor. "Inga va bruden någó reputerlig, hon gikk kersoger rej (el. redon)". Fl. (Nl.).

Smör-kars, m. smörask. Vb.

Sten-kasse, m. en påse med stenar hvarmed en bröllopsgäst fordom tvingades att dansa, då han ertappades spela något puts med *kammarkärringa,* värdinnan, och undangömde matförrådet. Hs. (Db.).

Strömmings-kars, m. påse af notgarn eller näfver till att bära strömming i. Vb.

Ulla-kass, m. nät att förvara ull uti. N. G. KASSUK, m. hårlugg (i vänligare tal). G.

KASTA, 1) v. a. 1 a) eg. kasta. Riksspr. *Kässt* (hårdt k), id. Nb.(Ö. Cal.); b) rengöra från agnar den tröskade säden genom att kasta henne med skofveln. Sk.,hl. *Kaast* (ipf. *-ä*), id. Vb.; 2) v. n. a) få missfall; om menniskor och djur. Kl. (Madesjö), sdm.,ul.: b) byta osedt, utan att förut undersöka egenskaperna hos det man får för det man gifver. "Kóm, ska vä kast hanska, vanta!" kom, låt oss byta handskar, vantar! Vb., fl.(Öb.); c) talesätt: *kasta ut.* Då någon menniska enligt rådande fördom anser sig *råkat i,* d. v. s. angripits af hastigt påkommande krämpor, hvilka

hon förmenar vara en följd af onda andars inverkan , så skall det vara ovilkorligt nödigt för helsan att skafva smärre kåror af tre slags metall, hvilka hon inom 8 dagar efter den yppade sjukdomen bör under vissa ords utsägande kasta öfver venstra axeln någon aftonstund, sedan folket insomnat. Detta kallas *kasta ut* Hs. (Dl)., Bj.). Fsv., fn. *kasta;* d. *kaste;* e. *cast.* Kast 1, n. 1) e g. ett kast, handlingen att kasta: jactus. Rikasspr.; 2) gång: vicis. "I första kastet", med allraförsta. Hs.; 3) hög, hop, uppkastad hop. KL., ög. *Gödselkast,* n. gödselhög. Kl.; 4) en hög vid allmänna landsvägen af grenar och qvistar, hvilka förbigående vandrare ditkastat öfver det stället, der en menniska blifvit ihjelslagen eller vådligen omkommit. Kl. *Vdrdkast,* n. id, Kl.,sm.; 5) lycklig händelse, påhitt, väl träffadt. Hä var rätt ä kast", det var en synnerlig lyckträff; 6) spratt, skalkstycke. "Han gjol mäg rätt ä kast", han gjorde mig just ett spratt. Vb.; 7) brottningsförsök att pröfva vighet och styrka. "Ta i ett kast"; om täfling vid brottning. Hs. (Bj.); 8) omkullstörtning. *Lappkast,* n. ett eget sätt, hvarpå en Lappman vid brottning i ett ögonblick kullstörtar en äfven i styrka öfverlägsen menniska, som ej förstår att akta sig derför. Vb. Fsv. *kast,* n. a) kast: jactus; b) strid, täflan. M. Rimkr.; c) sjökast. Biærk. R.; *kaster,* m. hög, stapel. VGL. St. Rimkr. 37; deraf *kastlaþa, kastlæggia,* v. a. lägga i kast. VGL.; *kastning,* f. kastning,

nedkastning. S.S. 3, 85; fn. *kast,* n. jactus: "koma i kast við e-n", congredi cum aliquo. Njals saga, 150; *köstr* (gen. *kastar*), m. vedhög.

Kast 2 (def. *kasta*), f. stället, öppningen på not-is, der noten neddrages. *Hjalp* el. *hjälp* (def. *-a*), f. den öppning på isen der noten uppdrages. I dagligt bruk förekomma dessa ord sällan annorlunda än med bestämda artikeln. Vb.

Kasta 1, f. liten skofvel hvarmed säd rensas. Vb.

Kasta 2, f. hop, hög; så mycken säd som man efter tröskningen rengjort på en gång. "E rågkasta". Nk. *Kastning,* f. id. Sm.,kl.,sk. *Kast,* m. upplagd hög eller hop af ved, timmer m. m., t. ex. *spån-kast,* m., *ved-kast,* m.; säges dock mest om ved; deraf *kast-ved,* m. klufven ved, som är lagd i kast; ved-trafve. Vb. *Kast,* m. hög, stack; deraf *myr-kast,* m. myrstack. Ög.

Kast-klabb, m. 1) person, som skickas att uträtta hvarjehanda ärenden, som andra undandraga sig. Hs.,vm.,sdm.; 2) barn, som börjar kunna gå ärenden och uträtta småsysslor. Sdm.

Kast-käpp, m. 1) ringa aktad menniska. "Vara kastkäpp", ej få sköta sina bestämda sysslor, utan visas hit och dit att uträtta det som andra ej vilja göra; vis-pojke. "Hvem vill vara kast-käpp åt dej?" hvem vill uträtta alla dina hundärenden? Vm. N. *kastekjepp.*

Kast-räka, -m, f. kastskofvel; liten skofvel för en hand, hvarmed man kastar säd på logen. DL,ul. *Kast-raka, kast-rakä,* f. id. Sdm. (Ö. Rek., Södertörn). Jfr *räka.*

Kast-vikdå, f. ett slags haspeldon (likt en skärkrona eller ett par varpar), som vågrätt sättes fast i väggen. S. G. KAST-LÖSER, f. pl. Adonis vernalis. Öl. Benämningen af socknen Kastlösa, hvarest blomman växer.

KASUL, m. lång, rakskuren jacka, som räcker till knäet; liknar en säckpaletot, men har ståndkrage. Fl. (Värö i Öb.). Jfr mlat. *casula,* f. ett slags presterlig drägt; ns. *kasel,* messdrägt (B.W.B. 2, 748). S. *kasjakka.*

KASUNG (pl. *-är*), m. pels, pelströja, (klädesplagg för karlar och fruntimmer). Ö.Dl. Fn. *kausúngr,* m. tjock öfverklädnad. Eg. 457. Jfr gr. ***κάσας, κασᾶς*** eller ***κασῆς***, m. hvilket ord

Arcadius (24, 1) förklarar vara ***τό πιλωτὸν ἱμάτιον***. Synes vara beslägtadt med gr. ***κῶας*** (smdr. ***κῶς***), n. mjuk, ullig fäll; ullskinn. S. *kase.* Kall-kasung, m. karlpels. Dl.

Kassungs-bó(Ð), *-en,* m. fruntimmers skinntröja. Dl. (Elfd., Mora, Våmh.).

Kvinnfóks-kasung, *-en*, m. fruntimmerspels. Dl. (Elfd., Mora, Våmh.).

Källing-kasung (hårdt k i båda orden), m. skinnpels, som en hustru nyttjar. Dl. (Mora).

Laung-kasung, m. lång skinnpels att om vintern nyttja öfver de andra kläderna. Dl. (Elfd.).

NiÐå-kasung, m. skinnkjortel; så kallas endast en sådan skinnkjortel, som qvinnor nyttja och hafva utseende samt begagnas såsom kjortel. Dl. (Mora). KATE, *katebjörk, katig, kåtbjörk,* s. *kart.*

KATHOLSK, adj. galen. Vg. Lt. *catholicus.*

KATIG el. *kartig,* adj. 1) rask och kry, dugtig, braf; tilltagsen, djerf, dristig, modig. Nästan allm. "Dä ä en katig man", det är en dugtig, djerf man. "Dä ä katigt kva dä blåser i sómmar". Nk. "Han ä inte rätt katig", ej rätt duglig. Ög. (Ydre). "En katig kar", duglig karl. Ul., kl.,sm. "Dä ä en katig tös", ganska rask, ihärdig piga. Sm.,öl.,bl. *Katug, katog,* Sm.; *katug,* id. Sdm. (Lunda s:n). *Katu,* dristig, modig. Vb. "Han börjär bli så kartig, så han kan gå", om ett litet gossebarn. "Han börjar bli så kartig, så han sitter óppe"; om sjuka. Sdm.; 2) arbetsam, stridig, flitig att försvara sin rätt; styfsint, stolt. Hs.--bl. *Katun,* besvärlig, svår, kinkig. Dl.; 3) slug, klok. *Katug.* Sm. Jfr fn. *kátr,* glad, liflig. S. *kåt.* Katet el. *kàtet, kàtött,* adv. ovanligt, öfvermåttan, utmärkt. Hs. (Db., Bj.). KATISA, *kattisa,* f. katsa, konstgjord fisk-pate af spjelor och vidjor för att med håf fånga lax eller sik. Nb.,vb. *Kattis, kats,* f. id. Vb. *Kattes, -n,* f. fiskredskap af spjelor hopbundna med vidjor

i form af en matta, hvilken reses på ända i ringlar och faststötes vid botten. Hs. (Db.). Fin. *katitsa, katiska* el. *katsi,* "nassæ species piscatoriæ ex assulis erectis". Renvall. Jfr e. *to catch,* fånga, gripa; *catch,* fångst, byte; lt. *captare* (i äldre språket *capsare*), gripa, af *capere.* Katis-ved, m. störar, som nedsättas i en elf för att i en katsa fånga lax eller sik. Vb. (Skellefte). KATT (pl. *-or*), m. 1) eg. katt: felis. Rikspr. "Slå katten ur tönnan", en ännu i S. Sk. bruklig barbarisk lek under fastlagstiden. *Katten, kattingen,* m. def. "Ta me katten (el. kattingen)", en lindrig ed. Sm., bl.; 2) penningpung, vanligen tillverkad af kattskinn. Vb. I denna betydelse femin.; 3) kardad och hoprullad ulltapp, innehållande omkring 10 till 12 kardor. Sk.; 4) råstklabben öfver kroppåsen; den öfversta och minsta stocken i rostet, hvarpå kroppåsen hvilar. Ul.,sdm.; 5)

talesätt: *flå katt,* häftigt kräka, särdeles under rusigt tillstånd. Fl. (Ingo). Fsv. *katter,* m. katt. ÖGL. UL.; fn. *köttr,* m.; fht. *chazza,* f.; mht., nht. *katze,* f., *kater,* m.; lit. *katas;* lett. *kattins;* georg. *kati;* lt. *catus* (Palladius); bret. *kaz,* m.; gael. *cat;* fr. *chat;* it. *gatto;* ryss., pol. *kot;* turk. *kady;* arm. *citto;* fin. *katti;* lapp. *katto,* id.; ns. *katte,* f. a) katt; b) lång penningpung af skinn (B. W. B. 2, 752); d. *kat, pengekat.* id.; schwab. *katze,* f. penninggördel (Schmid, 307). Katta-stövla(r), m. pl. Primula veris. Sk. (Luggude, N. Åsbo).

Katt-ballar, m. pl. Geum rivale. Retzius, Fl. oec.

Katte-gull, n. 1) eg. kattguld, guldskimrande glimmer. Allm.; 2) brons eller annan metall, hvilken lyser som guld. Nk.

Katte-leka, f. 1) Valeriana officinalis; 2) Nepeta Cataria. Wahlenberg, Fl. suec.

Katt-flinta, *-n,* f. qvartssten, hvit flinta. Ul.,sdm.,nk.

Katt-kall, m. katt-hane. Vb.

Katt-klókkor, f. pl. blåklockor; Campanula. Fl.(K.,P.).

Katt-os, n. ett litet bröllop, som firas på lördagsafton med några få gäster. Fl. (Öb.).

Katt-rakande, *katte-rakanne,* n. buller, stoj, förföljande och jagande på skämt och allvar. Sdm.,sm. (Vestra h.). *Katterak,* n. id. Sm. (Ibm).

Katt-rómpa, f. Verbascum nigrum. Sk. Wahlenb., Fl. suec.

Katt-sur, adj. stinkande såsom katt-piss; om illa skött osyradt bröd. Fl. (Nl.).

Katt-yven, n. pl. 1) eg. kattögon; 2) Myosotis scorpioides. Sk. (Ox.).

Katt-ögel, f.- kattuggla: Strix Aluco. Vb. *Katt-egla,* f. Hs. (Db.).

Kiss (def.*-a,* hårdt k), f. katthona. *Kiss* (def. *-en*), m. katthane. Vb., jtl. *Kisse, kiss* (hårdt k), m. katt; smeknamn, då man lockar på en katt. Allm. *Kissa* (hårdt k), f. katthona. Åm.,vg. Fn. *kisa,* f. katt; n. *kiss,* lockenamn på katt; d. *kis;* fin. *kiss,* id.; *kissa* el. *kissi,* katt; nht. dial. *kitze,* f. id. (Grimm, gr. 2, 341).

Kissel-full, adj. drägtig; om kattor. G.

Kisse-pusen, *katte-pusen, katte-pysen,* m. def. kattunge. Sm. S. *pyse.*

Kiss-ong (hårdt k), m. kattunge. Vb.

Källa, v. n. 1 källa, föda,ungar; om kattor. Sm.,sk.,bl. *Kässla, kissla,* Ög.: *kesla, kittsla,* Sdm.; *kässla,* Nk.; *kissla,* Ul.,sdm.; *käkksla,* Nk.,sm. (Vestbo); *kisslinga,* id. Vm. Öfverallt mjukt k. N. *kjetla, kjisle, kjøtle,* id.

Kätta, f. katthona. Sk.,hl.,bl. *Kattisa,* f. id. Hs. Fn. *kétta,* f.; n. *kjetta,* f. id.

Kättel. "Vara i kättel", vara med ungar; om kattor. Sm. KATTA, *Kata, Kåta,* nom. pr. Kathrina. Nb. Kärnt. *Katte.*

KAUM, n. jämmer, olåt. G. Kauma (ipf. *kaumdä*), v. n. jämra sig. F. KAUPÄ, v. a. 2 köpa. G. *Kèpa* (ipf. *kjóffte,* sup. *kjófft),* id. Hs. (Db.). Kaup, n. köp. G. *Köup,* id. Fl. (Nl.). Fsv. *köp, kaup,* n. a) köp och skifte; b) värde, pris; c) den köpta saken. VGL. ÖGL. UL. GL.; deraf *kaupmanna skapr,* m. köpmansvaror; *kaupmaþr,* m. köpman. GL.; *köpman,* m. id. UL, SML. S.S. 1, 175; (fn. *kaupmadr,* id.); *kaupskip,* n. handelsfartyg. GL.; *kaupungr,* m. handelsställe. GL.; *köpunger,* m. id. UL. ÖGL.; *kaupa, köpa,* v. a. a) i allmänhet afsluta köp eller skifte, och således äfven föryttra; b) i synnerhet köpa eller tillskifta sig; c) leja, betala; d) i inskränktaste bemärkelse, köpa. LL.; fn. *kaupa;* fht. *kaufjan* (Graff 4, 372); nht. *kaufen;* fe. *ceápjan* (Luc. 19, 13. Oros. 5, 7); *cêpan, cŷpan,* id. (Ps. 43, 14. Joh. 2, 16); jfr It. *caupo,* m. krämare; gr. **κάπηλος**, m. id. (Benfey 2, 158); *köpamal, köpmal,* m. mål som angår köp; *köpari,* m. köpare. ÖGL.; *köpavin,* m. *vin* som var närvarande vid köp; *köpa vitni,* n. vitnesbörd om lagligen förrättadt köp; *köpe* (*köpæ*), m. köpare (fn. *kaupi,* id.); *köpe iorþ, köpo iorþ,* f, genom köp förvärfvad jord. VGL.; *köpenskaper, köpskaper,* m. köpenskap, handel. UL. J. M. Yrt., s. 333. Kg. St. 109 (fn. *kaupskapr,* id.); *köperska,* f. köparinna. Cod. A. 27, f. 81 v. Horol. f. 87; *köpfastar,* m. pl. gode män (*fastar*), som voro tillstädes vid köp angående jord. UL.; *köpfærþ,* f. resa i handelsärender (fn. *kaupferđ,* id.); *köpfest,* f. stadfästelse af jordköp med föreskrifna formaliteter. VGL.; *köpgilder,* adj. a) berättigad att afsluta köp. ÖGL.; b) gångbar i köp, kurant; om mynt: *mark köpgild.* UL.; *köpi,* m. a) i allmänhet en som deltager i ett köp; således äfven säljare och köpvitne; b) i synnerhet köpare. LL.; *köplagh,* n. pl. lagar angående köp. Sm. Kb.; *köpskatter* (*köpinskater*), m. a) handelsvaror, handelsgods. UL. Cod. A. 27, f. 185 v.; b) köpenskap, handel. ÖGL. S.S. 1, 107; *köpvitni,* n. vitne vid köp (och skifte). UL. SML.; *köpu eghn,* f. köpt jord. ÖGL.; *köpþing,* n. a) sammankomst för att handla, torgdag, troligen hållen på en viss dag i veckan. UL.; b) marknad; *köpþinga friþer,* m. marknadsfred i Strengnäs från fredagsaftonen efter askonsdagen till aftonen första söndagen i fastan. SML.; *köpörar,* m. pl. saker, som köpas; varor. UL. (fn. *kaupeyrir*), id.); fn. o. n. *kaup,* n. köp; fht. *chouf;* mht. *kouf;* nht. *kauf,* id.

Kaup-slagä, v. a. köpslaga. G. Fsv. *köpslaga,* id. S.S. 3, 118. Alex. M. v. 3693 (fn. *kaupslaga,* id.); deraf *köpslagan,* f. handel, köpslagan. S.S. 3, 146. Spec. Virg. s. 67.

Köb-man, m. köpare. "Der va i hin ugan en köbman te gåren". Sk. (Ox.). Fsv. *köpu man, köpa man,* m. köpare)(*sæluman.* VML.; n. *kaupar,* m. köpare; fe. *ceápmann,* m. mercator. Älfr. 30.

Köp-rev, n. upprifvande af köp, brytande af ett afslutadt köp. Bl. Fsv. *köpruf,* n. id. VGL.

Köp-sta(d)s-gods, n. all grannlåt, som ej fås hemma. Hs. Fsv. *köpstaþer* (*köpstadh, köpstad*), m. a) handelsställe; b) stad. VGL. UL. Sv. Pr. L. LIX, s. 41 (fn. *kaupstađr);* deraf *köpstaþs maþer,* m. stadsbo. SML.; *köpstads man,* m. id. St. Rimkr. 74.

Köpsta-klädd, adj. herreklädd, klädd såsom stadsbor eller ståndspersoner. Sk.,hl.,bl. "Köpstaklädd i monnen (mongen)", talande såsom ståndspersoner. Sk. (Ox., Onsjö).

Köpstelig, *köpsted,* adj. köpstadslik; såsom ståndspersoner äro och hafva för sedvana. Sk. (Ox., Skytts h.).Köp-sven *(kjepsven*), m. handelsbetjent. Hs. (Bj.). N. *kaupsvein, kjøpsvein,* id. KAUS, *kausä,* s. *kås* 2.

KAUT, *kauta,* s. *kuta* 2.

KAVA, *käva* el. *kävja* (ipf. *kov* el. *kåv,* sup. *kavit*), v. a. betäcka; qväfva? AH anledning är förhanden att antaga det ett sådant starkt verb fordomtima funnits i vårt tungomål. *Käva* (*kävde, kävt*), v. a. och n. qväfvas, hålla på att mista andan. "Ja ä så kävter óm ånnen". Sk. (Onsjö). *Köva* (ipf. *kövde*), v. a. och n. qväfvas. "Hostan kjöver mej; ja ä så kjövd". Hl.,sm.,ög.,vg.,bhl.,vl., nk. *Kyva,* v. a. 2 qväfva. Ul. *Köva,* v. imp. "Dä kövar i bröste", det kännes qväfvande i bröstet. Nk. Fn. *kéfja* (*kóf, kafit*), v. a. qväfva; *kæfa;* n. *kjöva,* qväfvas. Våra munarter och fornnordiskan sätta utom allt tvifvel att det uppställda starka verbet *kava, käva* eller *kävja* haft betydelsen qväfva, men det synes vara sannolikt att ursprungliga bemärkelsen varit att betäcka, hölja öfver. Till detta antagande föranledes man af svenska landskapsorden *kav,* n. haf (vattnet som betäcker de stora djupen), *kavring,* m. täcke, sängtäcke; *kove* el. *kåve,* m. hydda, stuga, rum (der man har skydd), hvilka ord vi tro oss berättigade att under ofvan anförda rot uppställa. Man har äfven skäl antaga att i fornengelskan fordom funnits ett starkt thema *cafan* el. *cefjan* (*cóf, côfon, cafen*), a) betäcka; b) qväfva. Jfr fe. *ceaf,* n. tegmen frumenti, palea; *cäfjan, cefjan,* phalerare; *becäfjan,* tegere, *ymbecäfjan,* vestire; *ceqfl,* m. rostrum, faux; *côfa,* m., *cupa,* cubile. Kav 1, n. hafsdjup. "Dä gikk ner i kavet mä dóm". Hs.,kl. Fsv. *kaf,* n. id. Dr. Margaretas gårdsr. § 18: "springa a kaf". Karl Knutsons gårdsrätt; fn. *kaf,* n. haf, hafsdjup; n. *kav,* n. id.

Kav 2, adv. 1) hufvudstupa, ända ned. "Han språng kav i se'n", hufvudstupa i sjön. Hs.(Db., Bj.). Vg.,dls. id.; 2) alldeles, helt och hållet, rakt, mycket. "Kav utan", alldeles utan. "Gå kav från en". "Vädret va kav emot oss". "Kav ensam", alldeles ensam. "Ja ble kav rädd", mycket rädd. "Gården ligger kav uppunner klätten", alldeles under bergstoppen. "Kav omöjligt", alldeles omöjligt. "Kav rutten", alldeles rutten. "Hä jär kav allt", det är alldeles slut. "Dä ser kav-ännä som tjära". "Kav utfattig", alldeles utfattig. "Kav-mört", kol-mörkt. "Kav-slut", alldeles slut. Vb.--sm. N. *kav,* adv. ganska, alldeles. Jfr fn. *kaf lodinn,* toto corpore hirsutus.

Kava 1, v. n. 1 förstoppas, tillslutas och hindras i sin gång. "Dä kavar i halsen". Vg. (Skarab.).

Kava 2, v. n. 1 1) arbeta med händer och fötter för att hålla sig ofvan vattnet, simma med svårighet, svänga med armarne för att komma i land; vid badning. Allm. "Kava i vattnet"; om en klen simmare, som ej rätt förstår huru han skall bete sig. Vm. "Han föll i sjönom, men kava säg dill lands". Vb.; 2) under rodd svänga otympligt med årorna. "Kava mä åra"; 3) famla med händerna, taga efter något med handen. Nk. *Käva,* id. "Han kävve efter dä me handen"; 4) hjelpa sig fram med händer och fötter, kräla, t. ex. uppför ett berg, i djup snö. "Kava säg fram genom snödrivan. Kava säg óppåt berga mela bakka å steina". Vb. "Kav ópp dej n gröpa!" Ög. "Kava sej ópp", kräla sig upp, på händer och fötter krypa upp. Vg. "Kava åt säg", samla före åt sig med händerna. "Han kava åt säg allt hä 'an såg, allt hä 'an nådd". Vb. "Kava åt sej", id. Sdm.; 5) flacka omkring, färdas; föraktligt. "Kava på vägarne, kava på hästryggen", sages om dem, som oupphörligt och onödigtvis äro ute och färdas. Kl.,bl. Fn. *kafa,* v. n. dyka; *káfa,* v. n. omvälta: volutare; n. *kava,* v. n. a) famla med händerna; b) sträfva med, hafva besvär med; d. d. *kaute,* v. n. arbeta med händer och fötter för att slippa lös.

Kävja (*-a, -a*), v. n. ifrigt arbeta. Hs.

Kavring 1 (pl. *-ar*), m. 1) täcke, sängtäcke, hvars ränning utgöres af groft garn och inslaget af sönderklippta klädesremsor, eller ock af nöt- eller get-hår. Sm.,kl.,bl.; 2) noppigt sängtäcke med en mängd ur nopporna hängande trådar. *Lasa-täkke, kluta-täkke,* n. Bl. E. *covering,* täcke.

Kavring 2 (pl. *-ar*), m. 1) tvebakadt surt rågbröd eller ugntorkad limpa. Sk.,hl.,bl.; 2) limpa af kornmjöl. Bhl. (Vikorne). D. och n. dial. *kavring*.

Kov el. *kåv,* n. 1) andtäppa, svårighet att andas; qvaf. Hl.,sm.,vg.,bhl,,dls. *Kjöv,* n. id. Bhl.; .2) lungsot. "Han har ondt å kåvet". Vg., sm. (Östbo, Vestbo), sk. (Onsjö). Fn. *kóf,* n. andtäppa; n. *kov,* n., *kjøva,* f. id.; ns. *köven,* hosta (B. W. B. 2, 859).

An(d)-kjövr, adj. som har svår bröstvärk, med svårighet andas. Nk. *Kjovd,* id. Ög.,dls., bl. Ns. *kövisch,* som har hosta (B. W. B. 2, 859).

Koven el. *kåven,* adj. 1) qvaf, qvalmig. "Dä ä kovet (el. kåvet) i luften. Dä ä så kåvet". Sm.,vg. *Kuven,* id. "Kuvet i väret". Hs. ög.; 2) tungsinnt. Bl.; 3) obeslutsam, villrådig. Vg. (Vättle h.). N. *koven,* qvalmig, trångbröstad.

Kovna el. *kåvna,* v. n. 1 qväfvas, hålla på att qväfvas, storkna. ”Ja va så länge under vattnet att ja höll på att kovna”. Vg.,hl.,sm.,sk. (Onsjö), bl. *Kåuna,* id. G. *Kåvn* (ipf. o. sup. *-ä*), v. n. qväfvas, slockna. ”Elln a kåvnä ti spisom”. Vb. *Kwåven,* v. n. qväfvas, mista andan. Dl. (Elfd., Våmh.). *Kvamma* (*-a, -a*), v. n. Hs. (Db.); *kvamma,* Fl. (Öb.); *kvämnä,* Åm.; *kvamn* el. *kvammän* (ipf. *kvamnä*), id. Vb. *Kvämma,* v. n. 1 vara qvalmigt, känna qvalm. Hl. (Karups s:n). Detta *kvamma, kvämma* står i st. f. *kvavna, kvävna.* I fsv. har troligen funnits ett förloradt starkt verb *kvava* (kvov*, kvavit*) samt *kvævia* (*kvav, kvævit*), qväfva. Jfr Kdq. 1, 174.

Kvämmig, adj. qvalmig. Hl. *Kvammen,* id. Sm. N. *kvamt,* adj. n. qvalmigt.

Köve el. *kåve* (pl. *-var*), m. 1) hydda, lågt och oansenligt hus. ”I den bär koven bor ja. Husa ä inte mökke mä; dä ä nå’ra kovar”. Nk.,sdm.; 2) litet rum utan eldstad, vanligen beläget innanför stugan. Vl.,vg.,nk.,sm.,bl. *Kuvi, kuve* el. *kuvå,* m. liten kammare, der de bästa kläderna hänga; vanligen ett litet rum med ingång från hvardagsstugan. Ö. Dl. *Kova,* m. kammare, förstugukammare. Jtl. *Köve,* m. skräpkammare, skrubb, kyffe. Bhl.; *kåve,* m. id. Ög. Fsv. *kofvi* el. *kovi,* m. kammare. Fl. o. Bl. v. 1233. Iw. v. 836, 4489, 4492. Alex. M.; fn. *kofi,* m. hydda; n. *kove,* m. kammare; d. d.*köve,* a) liten hydda; b) sängkammare; nfris. *kaaf, kofe,* a) liten hydda; b) spiskammare (Outz., 151); fe. *cofa,* casa, cubile; e. *cove,* id.; ns. *kave* el. *kåven,* kätte (för kalfvar, svin (B. W. B. 2, 755). Hit hörer troligen arab. *qobbah,* eller med artikel *al qobbah,* hvalf, kammare, hvilket ord öfvergått till sp. *alcoba,* sofkammare; fr. *alcore*. KAVATER, *kavat,* adj. 1) rask, dugtig, hartig. Fl.(Nl.),kl.; 2) stolt, högmodig, dryg. Allm.; 3) fintiig, slug. Vb. Jfr *hvater*.

KÅVE, m. kaxe, huss. Vg.(Skar.).

KAVEL (pl. *kavlar*), m. 1) trind stock; 2) mangelstock. Allm. *Kläd-havel* (pl.*-kavlär*), m. id. Dl.(Våmh.); 3) hårdnad i huden på handen (genom strängt arbete). Bl. Fsv. *kafli,* m. kafle. SML.; fn. *kafli,* m. kafle: bacillus; n. *kavle.* Jfr gr. ***καυλός***, m. stängel, skaft på växter; lt. *caulis;* lett. *kauls,* id. Dun-kjävle, m. Typha latifolia & angustifolia. Vg.,sm.

Kavel-don, n., *kavél-präss,* m. handmangel. Fl.(Nl.). *Kavél-ben, kavel-bain,* n. id. Vb.

Kavel-gräs, n. Phleum alpinum. Dl.(Särna).

Kavel-sik, m. sik (Coregonus Lavaretus), så rensad vid saltning att buken blifvit uppskuren och innanmätet uttaget)(*fläkkt sik.* Nb.(Cal.). Benämningen deraf att han är rundad, ej fläckt.

Kavla 1, v. a. 1 *kavla av, kavla åv,* 1) afhugga något trindt. ”Kavla av en stókk. Kavla ved”. Sm.,bl.; 2) afrunda ett trästycke, så att det får utseende af en kafvel. Nk.

Kavla 2, v. a. 1 mangla. N. Hl. *Kavel,* id. Dl. Fn. *kéfla*.

Kavle-bräde, n. med handtag försedt bräde, hvarmed kläderna, rullade på *mangelstókk,* m. manglas. Dl. (Elfd., Våmh.). *Kav’l-fjöl,* f. id. V.Nk.

Kävle, m. liten trind käpp, cylinder, som rullas öfver tunnbröd för att släta det innan det i ugnen gräddas. *Bake-kävle,* m. Vg.,dls. Fn. *kéfli.* n. baculus teres, cylindrus; n. *kjevle,* n. = *kävle*.

Kävling (pl. *-ar*), m. l) kort afhuggen stock, kubb. Sdm.,sm.,bl. *Käbbling,* m. liten käpp, pinne. Sm. (Vestbo); 2) ett oklufvet stycke af en gren, som huggits till ved. Ul.,sdm.,ög.,vg.; 3) stut, ung oxe. Gstr.,ul. Jfr Ihre, gl. 1, 1016.

Kävlinga-bro, f. kaflebro. Ög. KAVELL UM KRING, adv. rundt omkring. ”Han trall kavell um kring”. S. G.

KAVERA, v. n. 1 1) slå omkring sig med armar och ben, vara orolig i sina rörelser. Vl.; 2) högfärdas, yfvas, vara stor på sig. ”Sitta å kavera på en häst”. Vg. Jfr *kavater.*

KA-VIS, adj. munvig. Mellersta Jtl. *Kjö-vis,* id. Hj.

KAVLA 1, v. a. 1 byta. ”Kavla hórs”. Sm. (Vestbo), bl. (Gemshög),sk.(Näsum).

KAVLA 2, s. *kavel*.

KAVRING, s. *kava*.

KEBBA, *kebbet,* s. *käbbas*.

KEBBUT, adj. fet. Vg.(Skarab.).

KE(D), adj. (neutr. obrukligt) ledsen, utledsen utträkad. Ög.,g.,hl.,sk. *Kjój. kjöj.* Bl.; *kjeer. kjójer, kjajer,* id. Sm. D. *kied;* n. *kjeid,* id.

Ke(d)a, v. a. 2 göra ledsen, utledsna. ”Han kan kea ut ’en”. Sk.,hl.,bl. *Kena, kjójna,* v. a. id. Sm.; *kesna,* v. a. 1 id. ”De ha kesnat ut mej”. Kl.,sk. D. *kiede,* id.; jfr skr. *k’id* att bedröfva.

Kessam, adj. ledsam, tråkig. Sm.,kl.,sk.,hl.,g. *Kesåmt,* adv. ledsamt. S.Sk. D. *kiedsom.*

Kessamhet, f. ledsamhet, förtret. Sk. KEDDING, m. liten kedja af silfver till prydnad på en fruntimmerströja. Sk.(Vemm.,Skytts härad).

KEGA, f. 1) knippa; 2) litet lass (hö eller halm). UI. (Rosl.). Jfr *keva* 2.

KEJA, s. *köga.*

KEJS (pl.*-ar*), m. en vid en stång fästad stor järnkrok, som begagnas att undanrödja timmer o. d. i åar att laxfisket deraf ej hindras. Bl.N. *kjeks,* m. ett redskap hvarmed man upptager fisk ur vattnet; d. d. *keis.* Jfr *käksi*.

KEKA (ipf. o. sup. *keka*), v. a. o. n. 1) tugga på något, som är mycket segt; 2) ideligen, oupphörligt arbeta med något; oupphörligen kinka, gnälla efter, begära något; gräla länge och tråkigt om samma sak. ”Han keka sä läng vä mäg, sä ji gatt få ’om ä i lykkt’n”, han tråkade så länge med mig, att jag slutligen måste gifva honom det. ”Han keka vä di hele vekun”, han arbetade hela veckan dermed. ”Han keka i dy hele da’n”, han grälade derom hela dagen. 3) draga sig långsamt fram; gå sakta, köra sakta. ”Hästen keka fot om fot i oföre”, hästen gick långsamt, fot för fot, i det dåliga väglaget. Vb. *Keka,* v. n. 1 a) tveka, kinka, vara obeslutsam; b) med svårighet dragas med någon. ”Ja kekade mä’n”. Sm.

Kek, n. kink, krångel. ”Dä ä ett farlit kek”. Sm. *Kekke**l**,* n. bryderi, ledsamhet. Vg.(Skar.). *Kikkel,* n. gnat, gräl. Vb.

Kekal, *kekal-lónnom,* adj. som går, drar sakta; trög. ”Han jär int an kekallónnom häst’n diin”, han är tämligen trög på foten din häst. Vb.

Kekk**L**a, v. n. 1 hafva bryderi och ledsamhet. Vg. N. *kiekla,* v. n. kifvas, träta. KEL, *kelaböder, kelapikkare,* s. *kätell.*

KELA, v. a. klema, smeka. Riksspr. D. *kiæle,* id. Jfr gr. ***κηλέ-ειν***, smeka, lugna, stilla. Kele-dask, m. kelet barn. *Kele-dägge, kele-gris,* m. id. Sk. *Kele-gris,* m. minsta gossen eller barnet, som mest åtnjuter föräldrarnes kärlek. Bl.,sm,,nk,, m. fl. D. *kiæle-dægge*.

Kele-kótte, m. yngsta barnet, med hvilket mest kelas. Bl.

Kelen, adj. 1) som gerna vill smeka och smekas; om barn. Sk.,hl.,bl.; 2) förklemad, veklig. Sk. *Kelu,* id. Vb. D. *kiælen*.

Kelka, v. a. 1 smeka, klema med. S.Sk.

Käling, comm. älskling, barn med hvilket kelas. S.Sk.

Källugur, adj. tam, spak. G. KEMELIS (def. *-en*), f. en liten ”skrinda” innehållande nattfoder för dragare och sättes ofvanpå lasset. Vb.

KEP, m. mungipa. Hs.(Db.).

KEPA, *skakel-kepa,* f. skakelpinne; 1) ett trästycke med inskärning på midten att fästa selen vid skakeln på en släde. Vm.,nk.; 2) sticka, som håller skaklarne fästade vid modarne på en kälke. V. Nk.

KEPP-NÄSETER, adj. näsvis. Vg. (enl. Hof, 168). *Käppnäsad,* adj. id. Sk. (Onsjö).

KERG, *kerga, kergig, kerk,* s. *käras*.

KERK, *kerka,* s. *kärka*.

KERRA, v. a. 1 uppresa. *Kerra sej ópp,* resa sig upp, stå upp, höja sig, t. ex. om en stör. Sdm. (Selö). *Kirra* (*kjirra*), v. n. 1 uppspira ur marken. Sdm. Fn. *kérra* (*kérta, kért*), v. a. uppresa, lyfta i vädret; *kértr,* upprest: erectus. Kerta sej ópp, resa sig upp med hufvudet; om en orm. "Ormen kertar sej ópp me' huve." Sdm. (Selö). KERRSING m. ett fordom af qvinnor mycket brukligt tyg. Ög. (Ydre).

KERS, *vassekers?* "rörtopp"; nyttjas till stoppning af bolstrar och dynor. Vg. (Vadsbo).

KERSA, *kersoger,* s. *kasse*.

KERS-KÅL, *kirs-kål,* m. Ægopodium Podagraria. Ul.,ög. Jfr holl. *kers,* f. krasse.

KERTA el. *kärta,* f. Cyprinus Ballerus. Linn. Vm.

KES, *kese, kesmus, kesvatten,* s. *käs*.

KESA 1, v. n. 1 besa; om boskapen, då han plågad af värme och flugor hastigt kringlöper, derunder sättande svansen i vädret. Riksspr. *Kees* (ipf. *-ä*), v. n. 1 lustigt hoppa och springa omkring; om kalfvar; 2) gå ostadigt. Vb. N. *kjese,* id.; lapp. *kesatet,* v. n. draga sig undan, fly. Hb., 381 jfr hindost. *k'ez,* hoppande, springande, löpande. Kesa-brakk, *-a,* f. en som går ostadigt. Vb. (Nysätra). S. *brakka*.

Kes-fluga, f. fäfluga, styng. Hs. (Db., Bj.). *Kes-flugu,* f. id. (Mjukt k). Dl. (Mora). KESA 2 (ipf. o. sup. *kesa*), v. n. 1) klifva; 2) med möda draga sig fram. Vb.

KESA 3, v. a. o. n. 2 1) utse, utvälja, utkora; rösta, votera. Åm.,sm.,hl.,g. *Kjes* el. *kjäis* (ipf. *-st*), id. "Han kjäst åt se hon vakkrast flikkon i byen". F´l. (Qv.). *Kjusa,* id. Mp. (enl. Ihre, DL. 90). *Kjusa, kjosa,* id. Sm.; *kejsa,* v. a. id. "Den ske(d)en har ja kjejsat te den lilla gräbban." Sk. (Tygelsjö s:n); 2) smeka, hålla af. "Modren kesar góssen". Sm.; 3) med klemighet skrämma bort; om barn. "Du ska inte kesa me unga!" Sdm.; 4) *kesa samman,* v. a. förekommer blott i præteritum och säges om 2:ne personer, som blifvit gifta och haft tycke för hvarandra från barndomen: "de två ble kjesta samman frå barndomen, derför skolle de ha enandra". Sk. (Kjellstorp i Vemm. h.). Fsv. *kesa* (*keysæ*), v. a. välja, utvälja. Skaft. 377. S.F.S. 7, 267. Didr. af B. 325. Rimkr. 67, 120. Alex. M. f. 94 v.; fn. *kjósa* (pr. *kýs,* ipf. *kaus,* sup., *kosit*); *kostr*, m. val; n. *kjosa* (*kaus, kose*); fht. *kiusan, chiosan;* mht. *kiusen* (*kos, kurn, gekorn*. Ben. 1, 823); fsax. *kiosan;* fe. *ceósan* (*ceás, curon, coren*); ffris. *kiasa,* id.; nfris. *keren, kesen,* "kiesen, wählen, unterscheiden" (Outz., 157); ns. *kösen* (B. W. B. 2, 856); höll. *kiezen* (*koos, gekozen*), välja, utvälja; Id. *kese, keise;* d. d. *keise;* e. *choose;* fr. *choisir;* swz. *auskiesen;* moes. *kiusan* (*káus, kusum, kusans*), id. Jfr Rdq. 1, 235, 236.

KESSLE, *kessel-vinn,* s. *kätell*.

KETA (ipf. *keta*), v. a. kittla. Vb.,åm. *Kitta* (hårdt k; ipf. o. sup. *kitta*). Hs. (Db.); *kisla,* Sdm.,nk.; *kisla, killa,* Vg.; *killa* (uttalas: såväl *kjilla* som *khilla*), Sm.,kl.,hl.; *killa* (*khilla*), Sk.; *killa* (*kjilla*), id. Bl. Fsv. *kitsla,* v. a. a) kittla;

b) fig. blandiri, permulcere. S.S. 1, 124; fn. *kitla,* kitla; n. *kita, kjeta, kitla, kisle;* d. *kildre;* fht. *kizilón, chizilón;* nht. *kitzeln;* fe. *citeljan;* holl. *kittelen;* ffrans. *catiller;* lat. *titillare,* id. Ketall, *ketali, ketu, ketalónnom* (k = kj), adj. kittlig, som kan kittlas. Vb. *Kjetall,* Åm.; *kjesslug,* Hs.; *killen* (*kjillen* el. *khillen*), Hl.; *kjillen,* Sk.; *khillig,* Sm.; *khillig, kjikklig,* Bl.; *kjetot,* Fl. (Öb.); *kjitall,* id. Vl.; *kjittål,* id. Dl. (Elfd., Våmh.); *kittin* (hårdt k), id. Hs. (Db.); *kjisluger,* a) id.; b) kitslig. Vm., nk.; *kjislug,* id. Sdm. N. *kitlug, kising, kitall;* d. *kilden,* kitlig.

Ketill-og (pL *-ur*), m. större hvitfläckig fluga med svarta vingar, som mycket oroar kreaturen. Dl. (Elfd.). KETA, *käta,* v. n. 1 smågräla. Riksspr. *Kjyta,* v. n. 2. "Han kytte på'n". Bbl. Fn *kíta,* v. n. träta, munhuggas; *kýtaz,* id.; n. *kyte,* gräla, skälla; jfr mht. *kiuten* (ipf. *käte*), v. n. prata. Ben. 1, 831. Ket, *kät,* n. smågräl, ständiga påminnelser och anmärkningar om samma sak. Kl.,bl. Fn. *kítíngr,* m.

Kyter, *kyder, kydder,* f. pl. bannor, förebråelser. Bhl.

Käter, m. den som smågnatar. Sm.

Kätig, adj. fallen för att smågnata. Sm. KEUK, s. *kåuka.*

KEVA 1 (*kjeva,* ipf. o. sup, id.), v. n. 1) gå illa, gå och draga benen efter sig. Vb.; 2) ligga och försöka resa sig upp; om kraftlöst bemödande att frigöra sig; äfven om rörelse i vattnet att berga sig. Sdm.; 3) *keva på,* skynda. Sdm. (Ornö). Jfr *kava* 2.

KEVA 2 (def. *-n*), f. 1) liten börda; 2) knippa; 3) en del af en hoptrasslad garnhärfva. Vb. Jfr *kiffs, kippa,* f., *kega.*

KEVAN, s. *kövan.*

KIA, v. n. 1 flåsa, draga efter andan; eg. om kreatur efter häftigt lopp. Ög.

KIBB, *kibbis, köbbes,* s. *ku*.

KIBBE 1, n. pr. Kristoffer. Vb.

KIBBE 2, s. *kabb*.

KIBBER-LÄTT, *kiver-lätt,* adj. ömtålig, ömskinnad. "Kon ä så kiverlätt", säges om ko, som sparkar, då hon mjölkas. Sk. (Frosta, Ing.).

KIDDE, m. 1) kidling, ung get. Ög.,sm.; 2) barn-unge; ung gosse, som vill göra sig klokare än han är; pojkhvalp. Ög.,sm.,bl. *Kille* (hårdt k), m. a) kidling; b) liten gosse; smeknamn. Sm. *Kjedde,* m. a) kidling; b) gosse i nedersta klassen af gymnasium. Vg. (Skara). Fsv. *kidlinger,* m. kidling. UL.; (demin. af *kip, kidh,* n. kid. UL. ÖGL. Sv. Pr. L. XX, s. 285); fn. *kidlingr,* m. kidling; å. *killing;* n. *kidling,* id.; fht. *chizzi,* n. kid; mht. *kitze, kiz,* n. id. Kelug, adj. som är *tidd;* om get Hs. (Db.).

Kill, f. kidlinghona. Vb. *Kilå,* f. get. Fl. (Replot i Öb.).

Killing-blomma, f. blåsippa: Anemone hepatica. Dl. (Lima), g.

Killing-dans (hårdt k), m. en rätt af uppkokad råmjölk efter getter. Dl. (Rättvik).

Smor-kidde (p. *-dar*), m. snörig pojke. Bl. KIFFS, f. något som är hopsamladt och sammanknippadt, t. ex. ärtris, "hummeltågor", kålblad o. d. Vb. Jfr *kippå,* f.

KIFTA, *kiffta,* v. n. 1 flämta, flåsa, andas hårdt; a) om menniskor. "Ja har sprungi så ja

kiftar. Kifta ätter ån'n". Vg.,ög.,sm.,kl.,bl.; b) om hornboskap, får och hästar. Kl. (Madesjö); c) om foglar, som af sjukdom eller i dödsnöd öppna näbben och tyckas liksom insupa luften. Fl. (Nl.). Jfr sv. *käft,* m.; *kippa* 1.

KIK, *kikk* (*kjik, kjikk,* pl. *-er*), f. spene (hos hyndor, kor). "Väpen ålldär i kjika å disär". Dl. (Elfd.). *Kiikk, ko-kiikk,* f. Vb.,åm. Kik el. *kikk* (ipf. o. sup. *-kä*), v. a. dia. "Kalven kjikä kon". Vb. KIK-I-RAMMEN, liljekonvalje: Convallaria majalis. Åm. Wahlenb. Fl. suec.

KIKKLóT, adj. ostadig, som ej står säkert; utnött; säges t. ex. a) om utnötta gångjärn. Fl. (Nl.); b) om bord. "Bɶ ä kikkló(t)". Fl. (Öb.).

KIKKR, *kikkär,* f. klimp, kluns, mjölklimp i mat (t. ex. gröt, soppa, välling), då han ej nog sorgfälligt blifvit vispad. Nb.,vb. *Kikkrär,* pl. id. Åm. Fn. *kekkr,* m., *kikki,* n. id. Jfr lat. *cicer*. Kikkri el. *kikkru,* adj. klumpig, med mjölklimpar blandad. "Kikkri gröt". Nb.,vb. KIKKU, *-n,* f. jäslera. *Ler-kikku,* f. Vb. (Ume). Jfr fin. *kiikun,* v. n. röras af och an, gunga, vaggas.

KILA, v. n. 1 springa fort, skynda åstad. "Kila å, av, på, i väg". Allm. i hvardagsspråket. D. d., n. *kile;* ffris. *kilen;* ns. *kilen* (B. W. B. 2, 770); swz. *kilen,* id. (Schmid, 100); skr. *cel, kel,* gå, röra sig.

KILLA, *killesprängl, killevärsle,* s. *kala*.

KILLA, *killen,* s. *keta*.

KILLE, s. *kidde*.

KILLER (hårdt k), f. pl. får; lockelseord. Ög. (Ydre), sm. Jfr fh. *kind* (pl. *kindr*), får, lam.

KIL-SKO (pl. *-r*), m. fruntimmersskо utan klack, men med ett litet läderstycke innanför sulan. Fl. (Öb.)--bl. Sv. *kil,* m. cuneus; figura cuniformis.

KILT. s. *käras*.

KILTA 1 (pl. *-ter*), f. 1) (i fornspr.) sköte; 2) mindre börda (t. ex. af hö eller annat), som bäres i skötet eller förklädet. Hs. (Db., Bj.), åm. (Stigsjö). Jfr *kylt* 2) svep, barnlinda. Hl. (Fjäre). Fsv. *kilta,* f. sköte: gremium, sinus. VGL.; fn. *kélta, kjalta, költa,* f. id.; *kilja,* f. tegumen, vestis. F. 6, 362, 2; fd. *kilta,* f. sköte: "i barmæ sinum ællær i kiltu sinni". Skånske L., cd. Thorsen, s.

62; moes. *kilþei,* f. moderlif: ***γαστήρ***. Luc. 1,31; *inkilþo,* f. hafvande: ***ἔγκυος, συνειληφυῖα***; d. d. *tiald,* yllekläde närmast blöjan, hvari ett spädt barn svepes. Kilta, 1) v. n. 1 bära något i skötet, förklädet. Hs. (Db., Bj.); 2) v. a. svepa, linda (barn). Hl. (Fjäre h.), vg.,bhl.

Kilter-band, n. band, hvarmed de uppskörtade kläderna hopbindas kring skötet. G. I), *kiltebånd;* fn. *kiltíng,* f. id.

Kilträ si(g), v. r. 1 1) uppfästa kläderna på sig, skörta upp sig; säges när fruntimren binda något upp kjorteln G. *Gjora sej,* id. Sk. (Ing.); 2) trasslas i hop, blifva oredig. "Tra-härvan kiltrar si". N. G. D. *kilte, opkilte, kilte si op,* id.; slesv. *kiltsted, kiltested,* n. det ställe, hvarest fruntimmer uppskörta sina kläder; skot. *to kilt, kilt up,* v. a. uppskörta.

Kiltar, n. oreda, osämja. G.

Kiltrug, *kiltruar,* adj. trasslig, oredig.

Kålltring (pl. *-ar*), m. barn. Vg. Fe. *cild, cyld,* n. barn (deraf *cildhâma,* m. uterus); e. *child,* barn. Jfr *kulla, kullt, kullsing, kyl,* som utan tvifvel, äro beslägtade ord.

Små-källting, m. litet barn, liten gosse. Nk. *Små-källtring,* m. id. Vg. (Skarab.). KILTA 2, v. n. 1 med bila hugga en stock jämn och rät. Nk.

KILTA 3, s. *käras*.

KIM 1, m. sot. Ög. (enl. Ihre, DL. 89. Gl, 1, 1063). Ordet, som finnes qvar i ättlingen sv. *kimrök,* är nu troligen föråldradt. Mht. *kien,* m. "kien, fackel"; nht. *kien,* m. id.; *kienruss,* kimrök; ns. *keen-rook,* id. (B. W. B. 2, 759), *keinrauch* (Schambach, 98). Kimme sej, v. r. sota sig, sota ner sig. Ög. (Ihre, DL. 89. Gl. 1, 1063). KIM 2, m. grodd, brodd på malt. *Malt-kim* (*mahlt-kimm*), m. maltgrodd, de svarta groddarne af maltet, när det torkas på kölnan; det fina stoftet af dessa groddar, då det males på qvarnen. I senare fallet kallas det ock *malt-göst,* m. Sk. (Ox.). D. *kime* el. *kiim,* m. grodd på säd; *kime,* v. n. gro, skjuta fram grodd; fht. *kimo, chimo, kim,* m. grodd; *keimen,* v. n. gro; (Graff 4, 450); mht. *kim,* m. grodd; *kimen,* v. n. gro; nht. *keim,* m. grodd; *keimen,* v. n. gro: ns. *keim,* m. grodd; *kimen,* v. n. gro (B. W. B. 2, 771, 772); holl. *kiem,* f. grodd; *kiemen,* v. n. gro; fsax. *kinan,* v. n.; ffris. *kinia,* v. n. id.; moes. *us keian* (*kai, kijnn, kijans*), v. n. uppspira: ***φυῆναι*** *keinan,* v. n. gro, växa: *βλαστάνειν.* Marc. 4, 27. Bopp jemför skr. *gâye,* nascor, af *ganye; gánman,* n., *gániman,* m. födelse; lt. *germen* (i st. f. *genmen*), grodd. Bopp, gloss. sanscr. 134. Beslägtade ord äro bret. *kin, égin, hégin,* m. grodd på korn; skott på trän (germe des grains; bourgeon des arbres); *kina, égina, hégina,* v. a. gro, utskjuta skott (germer, bourgeonner). Le Gonidec, dictionn. celtobret. 91, 272; gael. *cinn,* v. n. fieri, crescere; slav. *ćyn,* incipere.

KIM 3, n. 1) tuppkam; 2) den krokiga framdelen af slädmeden. Hl. (Breared). Jfr *kamm.*

KIMB (pl. *-bar*), m. tunnstaf, del af ett laggkärl, skilda stycken i sidorna af ett träkärl. Fl. (Nl., Öb.); *kimbe, kimme* (pl. *kimbar, kimmar*), m. id. Sdm. (Sorunda); *kimme* (pl. *-ar* m. 1) id. Ul.— sm.; 2) stäfvernes öfverskott öfver bottnen på ett laggkärl. Nk. *Kimm,* m. liten brädlapp. *Bräd-kimm.* G. Ns. *kimm,* m. kant, lagg på ett laggkärl. (B. W. B. 2, 772); *kijmer,* m. tunnbindare (Richey, 115); *kiemer,* m. id. (Schütze 2, 254); *kim,* f. framskjutande kant af ett laggkärl; holl. *kim,* f. a) id.; b) horizont; d. d. *kimer,* m. tunnbindare; c. *chimb,* "the end of a barrel or tub" (S. Johnsons dictionary); fin. *kimpi,* tunnstaf. Det synes vara troligt att i fornskandinaviska tungan funnits ett numera förgånget starkt verb *kimba, kamb, kumbit,* förena, sammanbinda? Jfr ofvananförda *kimb,* vidare *kammb,* m. kam: pecten. Dl.,g.,fl.; fn. *kambr;* fe. *camb;* fht. *kamp;* mht. *kamp,* m., *kambe,* f. id.; fn. *kumbl,* n. kam; crista; *kuml,* n. grafhög; hs. *kummbel,* n. uppkastad stenhop på grund i sjön. Kimma 1, f. balja, större träkärl med lock, hvari mjöl, smör o. d. förvaras. Vg.,ög.,sm.,kl., bl. Deraf *bir-kimma,* f. öltunna. Vg. Fe. *camb,* fat: dolium (Bosworth). Jfr *kippa* 2.

Kim-stav (pl. *-ar*), m. tunn-staf. Vb. KIMMA 2, v. n. 1 klämta genom att slå slag

på slag med kläppen på ringklockans kant eller föra kläppen kring kanten. Götaland. *Kimba.* id. Ul. D. *kime;* e. *chime,* id.

KlMMA 3, 1) v. n. 1 andas häftigt af ansträngning, med svårighet andas, flåsa. Sm.,kl. Jfr *kifta.* 2) v. a. utmatta. Sm. (Vestbo). För-kimma, v. a. 1 alldelas uttrötta, utmatta, göra kraftlös. HI. (Värö), sm. (Vestbo).

För-kimmad, adj. (eg. p. p.) utmattad, uttröttad. Sk.,hl. *Förkimrad,* id. Sk. (Ing.).

Kimma ut, *ut-kimma,* v. a. 1 alldeles uttrötta, utmatta. Ög.,sm.,bl. "Kimma ut se", arbeta, springa, så att man knappt kan andas.

Kimma å, v. n. 1 dåna bort, svimma. Sk. (Ox.).

Ut-kimmad, adj. vanmägtig, af ansträngning alldeles medtagen. Ög.,kl. KIMNING (def. *-a*), f. den delen af väggen som är på båda sidor om spiseln. Jtl. Jfr *kinning*.

KIMMRA, v. a. 1 egga, reta. "Kimmra ópp". Sk. (Ljunits h.).

KINA, v. n. 1 1) gapa, dumt betrakta; ej bruka sinnen, förstånd, minne. "Gå å kine", gå tanklöst. "Kina i varet. Hva står du å kiner ätter, gräbbe? Hon kina rätt i väret". Sk. (Ox, Skytts, V. Göinge). Jfr fe. *cinëan,* v. n. gapa: hiare (Bensonii, vocab. anglos. Oxon. 1701); fht. *chinan,* dehiscere, patescere; mht. *kinen,* dehiscere. 2) *kina å,* dåna, svimma. Sk. (Ox., Skytts, N. Åsbo), hl. (Ö. Karup), N. *kjena,* v. n. blifva vanmägtig. Kined, adj. tanklös, slö. Sk. (Ox.).

Kine-får, n. 1) eg. får, som gapar; 2) enfaldig och dum menniska. Sk. (Ox.).

Kine-kar, n. mycket dum menniska, dumhufvud. Sk. (Ox.).

Kined-öj, n. 1) eg. häst, som ser sig omkring; 2) dumhufvud. "Du ä ett kined-öj". Sk. (Ox.). KIND 1, m. och n. barn. Sm., kl. "Liten kind", litet gossebarn. Dls. "Sóv, sóv, lilla kind! Stor i rumpan sóm en grind; Faddrar haver du många: En i Skåne, en i Lund; Fyra å tjugo i Valdemarssund Förutan prester å djeknar". Kl. (enl. G.W.S.). "Sóv, sóv, liten kind! Snart kómmer mor hem; Far går på krogen, Mor går i skogen. Ja ska ge dej sókker å kaker, Sóm dej väl smaker, Gullsko å spänne, Så att du ska sóva länge". Kl. (Tjust), sm. (Kinnevald, Östra, Östbo, Sunnerbo h.). *Könn,* n. barn, litet barn. "Mitt lilla könn! Akta könnet!" *Gósse-könn,* n. gossebarn. *Kvinn-könn,* n. flickebarn. Kl. *Kinn,* m. litet barn. "Kóm, min lilla kinn!" Sk. (Ox.; nästan föråldr.). Fn. *kind,* f. a) barn, afkomma; b) stam, slägte; fht. *chind, chint, kint,* n. barn (Graff 4, 455); mht. *kint,* n. id. (Ben. 1, 818); fsax., ffris., holl., nht. *kind,* n. barn; n. *kind,* m. barn; smeknamn, som ofta förekommer i vaggvisor, t. ex.: "tig no still, du liten kind!" Jfr mht. *kinnen* (*kan, kunnen*), afla, föda. Grimm, gr. 2, 34; gesch. d. d. spr. 901.

KIND 2. Detta ord förekommer ej sällan i svenska ortnamn, särdeles i Göta rike, t. ex. *Kinda, Banke-, Björke-, Hammar-, Hane-* och

Skär-kinds (fsv. *Skærkind*) härader i Östergötland, *Kinds, Kinna-, Frö-* (fsv. *Frökind*) och *Kå-kindts* (fsv. *Cakind,* VGL.) härader i Vestergötland; på Gotland finnes *Vest-kinda* socken. I Norige äro *Heitkind, Jerkind, Kolkind.* Detta *kind* har troligen ursprungligen betydt: folkstämma, mindre afdelning af ett helt folk, och derefter öfvergått till att beteckna

landet, der en sådan folkstämma bor. Jfr C. Säve, Ynglinga sagan, s. 46. Holmboe (antiqv. tidskrift. Kiøb. 1854, s. 314) förmodar att detta *kind* är samma ord, som förekommer i slutet af flera ortnamn i Turkestan, såsom *Taschkend, Khokend, Samarkend, Jærkend* m. fl. I moes. hafva vi *kindins,* m. häradshöfdinge, ståthållare: ***ἡγεμών***, hvilket är bildadt af antagligt moes. *kinþs,* f. på samma satt som *þiudans,* konung, af *þiuda,* ett (stort) folk och fn. *þiódann* af *þioð.* Jfr *kind* 1.

KIND 3 (pl. *-er*), f. kind. Riksspr. Fsv. *kind, kinn,* f. id. S.S. 1, 176. Gl. Ordspr. 686. St. Rimkr. 12, 28. Horol. f. 46 v. Tref. tidh., f. 165; fn. *kinn,* f. kind; fht. *chinni, kinni,* n.; nht.

kinn, n.; fe. *cinne,* n.; e. *chin;* moes. *kinnus,* f.; lat. *gena,* f. gr. ***γένυς***, f.; bret. *gén,* f. id. Af ifrågavarande i riksspråket brukliga ord kind, förekomma i landskapsmålen följande ättlingar: Kimning, f. kinben på häst. Ög.

Kinn-bain, n. kindben, kind. Vb. Fsv. *kindben, kinben,* n. id. Biærk. R. S.S. 1, 168; 2, 134. Horol. f. 71; fn. *kinnbein;* fe. *cinbân;* fht. *kinnibein,* id. (Graff 4, 451).

Kinn-bain (ipf. *-ä*), v. a. bila (en timmerstock) på två sidor, der han skall intimras i husknut; tälga ändarne af (en timmerstock), så att han nedgår i timmerskyran på knuten af det hus, som upptimras. *Kinning,* m. den afskrädning af en stocks begge sidor, som göres på det han må nedgå i *knyt-skyren.* Timmermansspråk. Vb. *Kinda, kinna,* v. a. 1 id. "Kinna å stókken". Hs. (Db.), vm.,sdm.,nk.,ög.

Kind-feter, adj. för trind vid knuthugget; om en stock. "Stókken ä för kinnfet; ja får kinna å'en". Vm.

Kind-hos, m. tinning. Ul. S. *hös.*

Kind-kjälke, m. kindboge (kindkäke). Åm., gstr. *Kindkjäkö,* m. id. Jtl. Fn. *kinnkjálki,* m. id. Fornmanna sög., ed. Rafn. 3, 24.

Kind-klämma, f. sjukdom, då käkarne ej äro lediga och munnen ej väl går upp. Hs.

Kind-sim, m. en rem, som sättes under halsen på oxar, då de stå i ok. Sdm. (Mörkö). S. *simme*.

King', v. a. 1 ringa (svin). "Kjing svina". Jtl.

Kinka (pl. *-or* el. *-er*), f. kind. "Glötten ä nu så fed å kinkema så rö(d)a". Sk. (Tygelsjö).

Kinna 1, v. n. säges då grodan mumsar och käxet går, innan hon spyr vattnet ur sig. S. G.

Kinna 2, v. a. 1 göra ett utbygge (*kinning*) i en å för att hindra flåtar att törna mot land eller sten. Bl.

Kinning, m. 1) så kallas den afskrädning af en stocks begge sidor, som göres på det han må nedgå i *knut-skyran,* hvilken åtgärd kallas *kinnbain* (ipf. *-ä*), v. a. Se detta ord här ofvan. Vb.; 2) de afhuggna stockar i ett trähus, som med sina ändar bilda fönster och dörröppningar; 3) halfvägg, smal vägg vid sidan af en dörr el. mur; vägg, som blott på ena ändan är med knutar fästad vid yttervägg; deraf *fönsterkinning*Sdm.,nk,; 4) utbygge, afledare i å för att hindra flåtar att törna emot land eller sten. Bl. N. *kinnung* el. *kinning.* Kinninga-bete, m. stock uti en mellanvägg med knuthugg endast i ena ändan. Nk.

kinn-stakar, m. pl. stakar som tjena till fäste för en *kinning* i en å. Bl.

Kinn-vatten, n. bakvatten vid en qvarn. Bl.

Kjunk (def. *-en*), m. käft. "Slå'an på kjunken". Bl.

Ut-kindt, adj. med utstående kinder; fet, plussig. Fl.(Ingo). KINDA, *kynda,* v. a. 1 upptända eld. Vg.,sm. *Kvända,* v. a. tända. G. Fn. *kindr, kyndr,* m. eld. (Islendinga sögur. Kjøbenh. 1847; 2, 211. S. E. 2, 486); *kinda, kynda,* v. a. upptända; e. *to kindle,* upptända; brinna; mht. *künden, künten, zunten,* upptända (Ben. 1, 914); kärnt. *kent'n,* v. a. tända, uppvärma (Lexer, 157); bay. *kenden,* uppvärma; *ankenden,* antända (Schmeller 2, 308); lat. *in-cendere,* id.; *candere,* lysa, skina; *candela,* f. ljus; fe. *candel;* e. *candle;* fht. *chandal, kentil;* it. *candela;* frans. *chandelle;* lapp. *kintel,* id.; skr. *ćanda,* n. hette, värme; *ćand,* lysa, tända (Westergaard, Rad.). Beslägtade ord äro troligen lapp. *kana,* eldtände: quod igni alendo sive exsuscitando aptum est; bret. *kander,* m., "blancheur éclatant; splendeur"; *kann,* adj. "blanc, brillant, éclatant" (Le Gonidec, 68). Kvinsel, *kvinsle,* n. torrved , småstickor, hyfvelspånor att tända upp eld med eller att tända på tobakspipan. "Hvar är kvinslet? Har du inte kvinsel?" Sm.(Östbo,Uppviddinge),kl., öl. På samma sätt bildas sv. *bränsle* af *bränna,* v. n. N. *kvende,* spånor att tända eld med.

Kvinssla, v. a. 1 tända upp eld med små stickor. Sm.(Uppviddinge),kl. *Ympa ell,* id. Kl. (Stranda, Tjust).

Kyndel, m. bloss. Vl. (Elfd.). Fn. *kyndill,* m. ljus: candela; fin. *kynttilä* el. *kynttylä,* id. Deraf fsv. *kyndilmæssa* (*kyndilmessä, kindilmessa*), f. kyndelmessa, så kallad deraf att kyrkljusen då invigdes för hela året (fn. *kyndilmessa*). LL.; *kyndilsmæssu-dagher,* m. kyndelsmessodagen, d. 2 febr. VGL. S.S. 1, 5; *kyndilþing,* n. ting, som hölls vid kyndelsmessotiden. UL.

Kyndel-mil, m. så stor vägsträcka, som tillryggalägges under det att ett påtändt bloss brinner. Vl. (Elfd.). Axelson, Vandring i Elfd. s. 70.

Kynnils-mässa, *kyngesmässa, kynjelmosse,* f. kyndelmessa. Sk. KINGS, m. 1) liten kulle, knöl; 2) ojämnhet i kanten af en väf; ojämnt klippt bugt. Hs. (Db., Bj.), gstr. (Ockelbo). *Kinns,* m. knöl eller rundning (på foten). Sdm. Jfr fin. *kenkku,* liten kulle. Kingsa, v. n. 1 väfva ojämnt, så att kanterna ej äro jämna. Hs. (Bj., Db.).

Kingsig, adj. full af ojämnheter, knölar, t. ex. om ett bräde eller en väg. Hs. KINK 1 (pl. *-ar*), m. 1) vridning, hopslingring af tvenne länkar på en kedja, hvarigenom hon ej löper i blocket. "Dä kóm en kink på kedjan, vi få stoppa". Hl. *Kinka,* f. ofrivillig knut på ett snöre o. d. Bhl.,hl.; 2) ett slags fiske med krok. Ög. (Gullbergs h.). Fn. *kengr, keingr,* m. krok, hake, böjning; *kíngja,* v. a. o. n. vrida eller böja halsen; n. *kyngje,* v. n. id.; e. dial. *kink = kink* 1, 1); ns. *kinke,* f. ofrivillig vridning på ett skeppståg. (B. W. B. 2, 774); holl. *kink,* f.

Sel-kinka, f. selpinne, krok att fösta selen med. Vg.(Falköping). KINK 2, s. *kinka* 3.

KINKA 1, v. n. 1 1) vara kinkig, otålig, öfverdrifvet laggrann. Riksspr. (i hvardagligt tal); 2) klema med barn. Sdm.; 3) hafva bryderi, ledsamhet, förtret. *Kinkja.* Sk.; 4) bära något med

svårighet. "Ja kinkar mä 'et". Sm.,bl. *Kjeka,* id. Sm. *Kiink* (ipf. *-ä;* hårdt k), id. "Han kinka å bar sä mått'n var sä", han sträfvade fram och bar så mycket han förmådde. Vb. Jfr fn. *kveinka,* v. n. jämra sig tidt och ofta. Kink-blåsa, f. person som ständigt kinkar. Allm.

Kinke-berre, *kinke-birr,* s. *birre* 1.

Kinkel-god, adj. sticken, snarsticken, granntyckt. Sm.,kl.

Kinken-jes, m. kinkigt barn. Ög. Jfr Dalin, svensk ordb. 1, 820.

Kinker, m. kinkig menniska. Sm. m. fl.

Kinkesam, adj. svår att göra till lags. Sm.

Kink-lås, n. kinkigt barn. Sdm.,nk.

Kink-påse (pl. *-sar*), m. i. q. *kink-blåsa.* Allm. KINKA 2, f. 1) i allmänhet kallades fordom så de små böne- eller skrifteklockorna. Sm. (enl. L—n); 2) minsta tornklockan. Sk.(Lund). Kinka, v. n. 1 ringa med minsta tornklockan (vid eldsvåda). Sk.(Lund). Jfr fn. *kinka,* v. a. skaka. Hb., 217. KINKA 3, v. n. hänga och slänga. Åm. "Kinka i galgen". Vm. *Kink* (ipf. o. sup. *-a*), v. a. o. n. gunga. Fl. (Öb.). Jfr fn. *kinka,* v. a. skaka; fin. *kiekun,* v. n. gunga, skaka; slov. *kinkati, kinkniti,* hänga, sväfva af och an; gr. ***κινεῖν***, v. a. sätta i rörelse. Kinka, f. gunga, Fl.(Öb.).

Kinkomby, m. galge; ironiskt. Åm. *Kinkeby,* m. id. "Hä bär åt kinkeby", det leder till galgen, det går på tok. Fl.(Nl.). *Kinkeby,* m. id. Vg. (Hof, 166). "Gå till kinkeby!" Vm.

Kinksa, v. n. 1 hänga och slänga, sitta ostadigt. "Ho satt å kinksa å gärdsgå**l**n". Nk. KINKA 4, s. *kind* 2.

KINN 1 (ipf. o. sup. *-a*), v. n. disputera. ”Kinn emot”, förneka, bestrida. Fl. (P., NK.). Kinta, v. n. 1 småträta, gnabbas. Vg.(Mark). *Kintas,* v. d. id. Vg.,dls. KINN 2, adj. vacker, nätt, behändig, lätt, t ex. om åkdon. Dl.(Äppelbo). *Könn, kynn,* adj, 1) vacker, hygglig, behaglig. Sk. *Kön,* adj. artig, tillgifven; om qvinnor, Ul.; 2) beskedlig. ”Dä va en könn å rar man. Hon har en gammal, könner man”. Sk. I alla dessa munarter uttalas k mjukt = *kj.*. E. *kind,* vänlig, höflig; fe. *cynde,* id.; bret. *ken,* adj. ”beau, joli”; *kéned, géned,* f. ”beauté”;

d. *kön,* adj. a) vacker, täck; b) artig, höfvisk; e. dial. *kony,* ”canny, fine” (Halliwel); esthn., fin. *kaunis,* vacker, täck. Kintelin, adj. älsklig, som ser söt ut; i synnerhet om barn, men äfven om flickor. Hs. (Db.).

Kintele, adj. liflig, qvick, frisk; om barn. Hs.(Bj.). KINNA 1, v. a. 1 kärna (smör). Dl.,g. *Kinn'.* Jtl.; *kjorna,* id. Bl. Fn. *kirna;* n. *kinna;* fe. *cernan;* e. *churn;* fht. *kirnjan;* ns. *karnen;* holl. *kernen,* id.Kinn-mólla, f. kärnstaf. Dl. (Mora, Elfd.). *Kinn-malla,* f. id. Dl. (Rättvik).

Kinn-ok (def. *-okjen;* läs: *otjen*), m. smörkärna. Dl. (Elfd., Mora, Våmh.). *Kinnórk,* m. id. Dl. (Rättvik), *ok* = *holk,* q. v. Fn. *kirna,* f.

Kinn-skyr (läs: *kinn-stjyr*), n. kärnmjölk. Dl. (Elfd., Mora). *Kinn-mjalk* (aa) m. id. G. *Kjorn-sypa,* f. id. Bl. (Östra h.). Ns. *karn-melk;* holl. *kerne-melk,* id.

Kånna, f. smörkärna. G. Fsv. *karna;* fn. *kina;* n. *kjinna;* lett. *kerne;* e. dial. *kirne;* holl. *kern;* nht. *kerne;* ns. *karne;* fin. *kirnu.*

Kärn-tyl, n. kärn-staf. Vm. Fsv. *tol,* n. redskap. UL. VML. SML.; derav *fiski-tol,* n. fiskredskap; fn. *tól,* n. redskap; n. *tøle(r),* pl. redskaper; fe. *tol;* e. *tool.* KINNA.2, s. *kind* 3.

KINNHÄSTAR, *kinnhajstar,* m. pl. klimpar i soppa. Bl.

KINTA, *kintas,* s. *kinn* 1.

KINTELIN, s. *kinn* 2.

KIP', v. n. pipa; om kycklingar och foglar i allmänhet. Jtl.

KIPA, s. *kaipa*.

KIPPA, v. n. 1 1) hastigt draga, rycka. ”Båten kippade te sidan. Kippa efter anden”. Hl. I andra munarter *kipa, kaipa;* s. *kaipa* 1. 2) röra på sig, darra. Sm.; 3) inveckla, insnärja. *Hopkippa.* Dl. (Ihre, DL. 90) ; 4) binda hop i knippen. ”Kippa i hop”. Hs. (Db., Bj.), Fl. (Nl.); 5) taga på sig (skor) utan att draga upp bakläderet; 6) gå med sådana skor. ”Kipp skon på. Kippa på sej en sko. Kippa ner skona. Han går å kippar”. Allm. *Kiipp* (ipf. *-ä*), v. n. gå med skor på bar fot utan strumpor och med nedviket eller nedtrampadt bakläder. ”Jäg kippä óppa mäg skon”, jag påtog mig endast skorna. Vb.; 7) lägga (sele) på en häst; 8) *kippas,* v. d. hafva små ryckningar eller spasmer. G. *Kippis* (ipf. o. sup. *kippist*), v. d. rädas, vara rädd. Fl. (K., P.); 9) *kippa pä sej,* säges om foglar och andra djur, då de hålla på att dö och med något sparkande tillkännagifva att någon lifsgnista ännu är qvar. *Kiffta på sej,* id. Sdm. Fsv. *kippa,* v. a. a) hastigt draga, rycka. VGL. ÖGL. S.S. 2, 100, 137; b) draga; *kippas,* v. dep. dragas, brottas, tvista. ÖGL.; *opkipa, oppkippa,* v. a. uppdraga. S.S. 2, 11, 155, 157. J. M. Yrt. s. 253: ”sancta birgitta oppkipt i them hælga andha”; *up kippa,* v. a. uppdraga. ÖGL.; fn. *kippa,* v. a. draga hastigt; *kippas vid,* darra; *kippa upp,* bundta samman; n. *kippa;* d. *kippe,* a) v. a. rycka, draga hastigt; b) v. n. hastigt röras. Er-kipped, adj. häpen, förvirrad. ”Hon ble så erkipped”. Sk. (Ox.).

För-kipped, adj. utmattad, uttröttad. Sk.

Hjert-kipped, s. *hjerta*.

Kippa (pl *-por*), f. bundt, knippa. Nukkö, Wormsö. *Kippä,* f. id. G. *Kippa,* f. bundt, knippa, t. ex. några sammanbundna eller sammanväxta blommor eller andra mindre växter. Dl. (Mora). *Kippe,* n. knippe. ”Vara i samma kippe”, vara i samma sällskap, anse den ena bofven lika ond och straffbar som den andra. Hs. (Db., Bj.). Deraf *akks·kippa,* f. axknippa. Åm. N. *kippe,* n. knippe, bundt; n. *kippi;* lapp. *kippa, kippo,* id.; jfr *kiffs*.

Kippe, adv. utan strumpor i skor, stöflar m. m. ”Gå kippe i skoen”. Kl.,hl. (Skällinge, Värö), bl.

Kipped, adj. nära att falla. ”Den översta stenen va så kipped; dä så ut sóm den skulle falla”. Sk. (Klagstorp i Ox.).

Kippla, v. a. 1 inveckla, insnärja. De kippla in sej mer å mer”. Kl.

Kipp-skodd, adj. 1) barfotad i skorna. Vb., m. fl. *Barlägged,* adj. id. S. Sk.; 2) som går med nedfällda bakläder på skorna. Allm. N. *kippeskodd.* KIPPEL (pl. *-plar*), m. 1) pinne, som lägges i munnen på föl, kid oeh lam, så att de ej kunna dia. VI.; 2) taggig vidjegrimma som sättes på kidlingar för att afvänja dem. *Kippel* (def. *-n,* pl. *kippla,* def. *kipplan*). Hs. (Db.). Fn. *kefli,* m. rund käpp; n. *kjevle,* n. liten pinne; e. dial. *kevel,* en pinne som bindes i munnen på lam, att de ej kunna dia. Kippla, *keppla,* v. a. o. n. 1 sätta bett (*kippel*) i munnen på föl, kid och lam, att de ej kunna dia. Hs.,ög. *Kippi,* id.; om kid och renkalfvar. Jtl. Fn. *kéfla,* v. a. sätta bett i munnen på lam: ”kéfla lömb”; n. *kjevla,* id.; om kid. KEPP-SILÄ, m., *sma silar*, m. pl. sämsta slags selar, med en tvärbom under hästens hals. G.

KIRMA, f. liten släde. Ul. *Kirma, körma,* f. FI. (Nl.); *kerma,* f. id. Åland; *kirrmå,* f. bred ressläde. Fl. (Öb.). *Kerma,* f. ett visst stycke i en släda eller vagn; öfversta slån vid sidan, å hvilken sätet fästas. Vg. (Vadsbo), vl.,nk. *Kerm,* f. öfre kanten på en vagnskorg. Ög, *Kärm, -en* (pl. *kärmä,* def. *kärmän;* hårdt k), m. karm på res- och gödselsläde. Jtl. Fin. *kirma* el, *kirmu,* a) slädkorg; b) slädskärm.

KIRR, n. sorl; qvitter. Vb. Jfr mht. *kirren* el. *quirren* (*kar, kurren*), v. n. gifva ljud från sig, skrika (Ben. 1, 821); ns. *kirren,* id.; om höns när de se en roffogel (B. W. B. 2, 775); fin. *kirraan,* id.; om höns när de vurpit; kärnt. *kiern, kirn, kirrn,* v. n. gällt skrika, gråta (Lexer, 158). S. *kvira.* Kirrig el. *kirrog,* adj. knarrig, otålig, kinkig; särdeles om barn, som är oroligt och ständigt gråter. Fl. (Nl.). *Grinot,* adj. id. Fl. (Nerpes i Öb.). KIRRA 1, v. n. 1 1) svänga rundt omkring. ”Kneveln i klokkan kirrar omkring”; 2) trilla rundt omkring. ”Han fikk på köften, så han kirra omkring”. Sk. (Ox., Skytts h.). Jfr lapp. *kirtet,* v. n. svänga omkring.

KIRRA 2, s. *kerra*.

KIRSER, pl. körsbär: Prunus Cerasus. Bl. (Östra h,). *Kyssebär, kössébär,* n. id. Sk. Fht. *kirsa,* f.; mht. *kërse,* f.; nht. *kirsche,* f.; fe. *cyrse,* f.; holl. *kers,* f.; frans. *cerises,* pl.; e. *cherries.* pl. id.; gr. ***κέρασος***, m. körsbärsträ; lt. *cerasus,* id.; fsv. *kirsedrank, kyrsedrank,* m. körsbärsdryck, körsbärsvin. St. Rimkr. 21. Spec. Virg. s. 113: ”wän ok kirsedrank”.

KIRS-KÅL, s. *kers-kål*.

KISA 1, v. n. 1 blicka kärligt med halft tillslutna ögon. Riksspr. Deraf Kisaktig, adj. kärögd. ”Ho ä så kisaktig”, hon kastar kärleksfulla blickar. Sm.

Kise-bóra (pl. *-ror*), f. kindgrop. Sm.,bl. (Gemshögs s:n), sk. (Ö. Göinge). *Kishåla,* f. id. Sm.

Kis-fägjen, adj. som står oeh myser med munnen åt något, hvilket han hoppas få. Vm. S. *fegin.*KISA 2, v. a. o. n. 1 sträfva, anstränga sig. ”Kisa fram mä den stenen! Kisa på!” Sk.,bl.

KISLA, *kisluger,* s. *keta*.

KISPA, *kispe,* s. *gispa*.

KISS, *kissa, kisse, kisselfull, kissepusen, kissong, kissla,* s. *katt.*

KISTE-KAMMERS, s. *kummers.*

KISTE-NAGEL (pl. *-glar*), m. mindre böld, spikböld. Nk.,vg.,dls.,hl. (Kolfstorp, Värö, Ö. Karup). I Halland lägger man barn i en kista före dopet, på det att kistenaglar må förekommas.

KISTENE, n. propr. Kjersti. Sk. (Ox., Skytts h.). *Kitta,* 1) id. Hl.,sk. (Ing.), bl. (Bräkne), ög. *Kitt,* id. Fl. (Öb.); 2) skällsord till fruntimmer; mest i sammans, t. ex. ”hon ä en räkti snål-kjitta”. S. Sk.

KITTA (*kjitta,* ipf. o. sup. id.), v. n. smyga sig fram. Hs. (Db.). Jfr *kuta, kytta*.

KITTA 3, s. *keta*.

KITTA 4, s. *kätte*.

KJAGGLA, v. n. 1 1) tugga illa och långsamt, mumsa; 2) gnata, ständigt knota öfver samma sak. Vg. Jfr *käk.*

KJAMS, *kjamsa i hop,* s. *kamm.*

KJARNE, m. kärne. Vg. *Kännä,* id. G. Fsv. *kiarni, kiærni,* m. id. S. Brig. Up, 1, 13. Sv. Med. Bib. 1, 268, 300. GI. Ordspr. 861; fn. *kiarni,* m.; d. *kjærne;* fnt. *kerno;* mht. *kerne, kern.*

KJAS, n. kelande; smekord, joller. N. Hl. Jfr fn. *kias,* n. smicker: adulatio; *kiasa* el. *kiassa,* v. a. kela, smickra.

KJAVA el. *kjeva* (ipf. o. sup. *kjava* el. *kjeva*), Y. n. springa, småspringa. "Kjava ti snön". Vb.

KJEKJEN, adj. djerf; efterhängsen. Jtl.

KJEV (läs: *tjev*), n. kådigt trä, fura. Jtl. Kjev-ve(d), m. kådaktigt stycke af tall. Jtl. KJEV, *kjeva,* s. *kaja* 1.

KJINTELE, *kjintelin,* s.. *kinn* 2.

KJOL (def. *-en,* pl. *-ar*), m. 1) öfverrock. Vm.; 2) lång mansrock med ståndkrage och vida skört, som stundom nyttjas af äldre bönder vid högtidliga tillfällen Sk. (Ox.,Skytts,Torna,Ing.h.), hl. *K* höres i detta ord ofta hårdt i Skånemålet. N. *kjol, kjole,* m. öfverrock; fn. *kjoll,* m.; d. *kjole,* m. id. Jfr *kjorsle*.

KJOLV (def. *-in*), m. isbill, redskap att hugga hål på isen med. *Väkarin,* m. def. id. Fl. (Qv.). Jfr *kolv*.

KJORSLE (def. *kjorseln,* pl. *kjorsla,* def. *kjorslan*), m. kjortel. Hs. (Db.). *Kjosl,* m. id. Dl. Delsboqvinnan har 3 slags *kjorslar:* 1) *vönndagskjorseln,* hvardagskjorteln med enkla rynkor på vanligt vis; 2) *lagnkjorseln,* med 3 eller 4 tums bred hop-pinnad massa af fina rynkor under linningen baktill. Under denna rynkestad lägges den öfriga delen af kjorteln i breda veck, som kallas *lagne* (*lagn,* f. sing.), hvilka bildas och slätas med strykjärn. Af den ifrågavarande rynkstaden kallas en sådan kjortel vanligen *sma-rynke-kjorséln;* 3) *lagdkjorseln,* hvars hela bakre del utgöres af en massa rynkor, som gå från linningen ända ner till den röda listen nedantill. Tre våder rynkas i hop till en enda bredd och så snart denna praktkjortel är nyttjad drager Delsboskan 6 eller 7 trådar genom alla rynkorna och pressar ihop honom, så att han skall behålla formen. Dessa långa rynkor kallas endast *rinkjor,* f. pl., men ej *lagder,* såsom Lénström uppgifvit. Fsv. *kiortil, kiurtil, kiortel, kurtil,* m. a) rock. S.S. 1, 176; 3, 208. GL.; b) kjortel. SML.; fn. *kyrtill;*; d. *kjortel;* fe. *cyrtel.* Kjökel, *kjökel-säkk,* m. ficka, byx-ficka; kjortel-säck. Vg. (Vadsbo). KJUL, *kjule, kjulp,* s. *kyl* 1.

KJULP (pl. *-ar*), m. ax-skott; stjelken hvarpå axet bildas; om säd. "Säden står i kjulp", säden håller på att gå i ax. "Gå i kjulp". Bhl.

KJURRA (pl. *-ror*), f. fnurra på en tråd; knut som slår sig af sig sjelf på en tråd. Vg.,sm. Jfr *köra,* f. Kjurba sej, v. r. 1 sammanbinda sig, att man med möda kan upplösa honom. "Tråden kjurrade sej". Sm. KJURÄN, m. pl. def. läkten i kornladan, hvarpå säden upplägges. Åm.,ul. *Kjöran,* m. pl. def. id. Hs.(Db.,Bj.).

KJUS, m. hörn af en säck eller påse. Hl. (Voxtorp).

KJUSA (pl. *-sor*), f. aflång, trång dal mellan berg eller höjder. Allm. *Kjösa,* f. id. Ul. *Kås,* f. id. Kl. (Södra Möre). Deraf har troligen Tjust härad sitt namn. Fn. *kjós, kvós,* f. trång dal, den innersta ändan af en dal eller klippklyfta. Skogs-kjusa, f. skogsdal, dalsänkning i skogen; dal, bevuxen med skog. Sdm.(Ornö).

Åker-kjösa, f. åker belägen i en dal. Ul.

Äng-kjusa, f. äng, belägen i en dal. Kl. KJUTTRA, v. n. 1 *kjvttra å tuttra,* darra, rysa af köld. Vg.

KJYTTJE, s. *kusse*.

KJÅGA, *kjågig, kjåka,* s. *tjå* 1.

KJÅK, *kjåke, kjåkelänk,* s. *käke*.

KJÅKE (def. *kan,* pl. *kjåkar*), m. kälke. "Ränn å kjåkam", åka kälke. Dl.(Våmh.,Östnor,Orsa). *Kjåkje,* m. id. Dl.(Elfd.). *Kjalk,* m. id. Vb. Fn. *kiálki,* m. kälke.

KJÄGÄL (def. *kägla*), f. kotte af gran eller tall. *Grankjägäl, tållkjägäl.* Vb. (Nordmal.), åm.

KJÖKEL, *kjökel-säkk,* s. *kjorsle*.

KJÖL, m. sumpig slåttermark, ofta belägen flera mil från hembygden, vid foten af skogbevuxna berg; myrslog af större vidd. Ö. Dl., hs. *Kjäl,* m. Jtl.; *kjöl, kjäl,* m. id. V. Dl. *Kjöl, kjal, kjel,* m. högländ trakt, ofta bevuxen med skog. Vb.,åm. Fn. *kjölr* (gen. *kjalar*), m. a) köl; b) bergås. Deraf namnet på *Kölen* el. Seveberget N. *kjol,* m. a) fjellrygg; b) grässlätt på ett fjell. Jfr fsv. *fiat kiol,* m. flatt land eller sjö på höjden af en bergsrygg. HL. KjöL-mark, f. sådan mark. Hj.

KjöL-slog (pl. *-ar*), m. aflägsen sumpig äng, vid foten af ett skogbevuxet berg. Dl. KJÖR, n. 1) eg. utslag på små barn; 2) klåda. Jtl.

KJÖSA, f. Agrostis spica venti. *Åker-kjösa,* f. id. UI. Wahlenberg, Fl. suec.

KLABB 1 (pl. *-ar*), m. klippa eller holme i hafvet; bergsklack i sjön, som tidtals ligger under vattnet. Ög.,vg., Åland (Kökar). *Klabbe, öklabbe,* m. id. Kl. (Stranda), sm. (S. Vedbo). N. *klubb,*

m. "bjergpynt"; mht. *klapf,* m. klippa (Ben. 1, 834); kärut. *klapf,* m. "grosser, abschüssiger fels"

(Lexer, 159); bay. *klapf, klopf,* m. klippa (Schm. 2, 361). Jfr *kåbb*.

KLABB 2 (pl. *-ar*), m. 1) eg. kort, men tjockt trästycke. Riksspv.; 2) mindre sågstock. Gstr. *Klabbe,* m. id. Hs. *Klåbb,* m. a) kubbe, stockända. Fl.(Öb.); b) ett stort flöte på fiskgarn, der repet bindes fast. N. G.; c) frodigt och klumpigt barn. "Ho je in thålin klåbb" Fl. (Öb.); 3) klump, kloss af trä eller annat ämne. *Ve(d)klabb,* m. Sdm. *Klubb,* m. palt. Dl.; *klobb,* m. id. Jtl.; 4) kort och tjock pojke. Vb.; 5) grof, ovig menniska. Sm.,bl.; deraf *klabfet, stokkfet,* adj. Vb. Horn-klabb (pl. *ar*), m. till sammanlänkning af dragoxar. Sdm.

Klabb-strömming, m. stor strömming, som fås sent om hösten; kallas så af *klabbarne,* som uppbära noten. Hs. (Db.). KLABBA, v. a. o. n. 1 1) eg. klena på, smeta, stryka på. "Klabba lim på spisen. Målaren klabbar på hela högar me färg". Riksspr.; 2) uträtta eller göra något illa. Bl.,kl. *Klabba ti väjs.* Sk.; *klabba åsta,* Sm.; *klabba mä nået,* Vg.,kl.,sk.; 3) hänga vid; om snö. Nk.—sk. *Klåbb* (ipf. *-ä*), v. n. klibba, fastna vid. "Hä klåbbä unnär hästfotom. Hä klåbbä unnär slädameja". Vb.; 4) *klabba ópp,* hosta upp (slem). "Hon klabbar ópp så meed". Sk. (Onsjö); 5) *klabba på,* piska, slå. Vm., nk., m. fl.; 6) *klabba ner sej,* smutsa ner sig. Nk.—bl. Klabbare, m. den som uträttar eller gör något illa; fuskare, klåpare. Sk.

Klabb, n. fusk; det som uträttas eller göres illa. "Dä ä bara klabb". Sk.,hl.;bl., m. fl.

Klabba, f. fruntimmer som uträttar eller gör något illa. Bl.

Klabbed, adj. 1) klibbig; 2) klåpig; 3) grof, otymplig. Sk. *Klabbig.* Bl. N. *klabben;* d. *klæbende,* klibbig, vidhängande.

Klabbe-dask, m. 1) en som gör något illa. Vg.; 2) stryk, hugg. Vl.,vm.,nk.,vg.,sk. *Klabask,* n. Ög.

Klabb-sme(d), m. fuskare. Sk. (Ox., N. Åsbo). KLADD 1 (pl. *-ar*), m. 1) ett stycke deg eller annat råämne, som ännu ej erhållit sin tillbörliga form. Vb.; 2) våt lerkoka. Fl. (Ingo); 3) fläck, sudd. Ög.; 4) fuskare, klåpare. Vb.—vm. *Kladder, kladdare,* m. id. Ög.; 5) klimp; det som är af ringa storlek eller antal. "En kladd ru, gröt, smör, ler, fólk, pengar". Sm.,sk.,hl. *Klådd,* m. id. Hl. *Klodd,* m. klimp, kluns af snö eller lera. Fl. (Ingo). Ns. *kladde,* orenlighet, smuts (B. W. B. 2, 779); holl. *klad,* f. fläck, smuts; d. *klad*. Kladda, v. a. o. n. 1 1) kludda, nedsmutsa, klåpa. "Kladdar å skriver. Han kladdar mä'et". Sdm.,vm.,ög., m. fl.; 2) trycka ned, hop; klämma. *Klaadd* (ipf. *-ä*). "Kladd int ne sängkläa!" Vb.; 3) slå. "Kladda på en".

Vm. Ns. *kladdern, kladden,* kludda (B. W. B. 2, 779).

Kladdig, adj. 1) eg. smutsig, nedsmord. Riksspr.; 2) slarfvig, palltig; 3) berusad. Vg., ög.,sm., m. fl. *Kladdi* el. *kladdu,* a) grof, otymplig; b) rusig. Vb.

Kladdrig, adj. ojämnt, fläckvis bebyggd; om en stad, der stora mellanrum finnas mellan husen. Vg. (Vadsbo).

Kladd-verk, n. fuskverk, odugligt arbete. Sm. m. fl.

Klådda, v. n. 1 klimpa vid: om snö eller lera. ”Hä ä jämmerli svårt att fälas hä klåddar så unde hästföttren”. Fl. (Ingo).

Klåddog (n. *-ot*), *klåddig* (n. *-t*), adj. om sådant väglag. ”Föret ä så klåddot”. Fl. (Ingo). KLADD 2, ung häst (omkring 2 år gammal), som ännu ej blifvit utskuren. Sk. (N. Åsbo, Bjäre), hl.,vg. D. d. *klodd, kloit,* m. unghäst, föl.

KLAFFA, v. a. 1 tadla, baktala. Sm. (enl. L-n). Nht. *klaffen;* gl. d. *klaffe* (Kingo). Klaffare, m. tadlare. Sm. (enl. L—n). Gl. sv. *klaffare,* m. id. Sv. Bib. (Ordspr. 26: 20); d. *klaffer,* id.; mht. *klaffare, klaffer,* m. pratmakare (Ben. 1, 835); nht. *klæffer,* id.; slav. *klaffar,* id. KLAFFSA, v. n. 1 om smutsigt väglag, i synnerhet om vintem, då snön håller på att vända sig i vatten. Nk. Klaffsuger, adj. i. q. *gloffsuger.* Nk. KLAGA, v. a. 1 anklaga. Fl. (Pargas). *Klava,* v. a. klaga, klaga öfver. Sk. Fsv. *klaga,* v. a. o. n. a) klaga; b) klaga på el. öfver någon. S.S. 2, 20; c) förkunna, säga. Rimkr. 156; fn. klaga, v. a. anklaga; fht. *klagôn, klagjan, klagên,* id. (Graff 4, 549); nht. *klagen,* id. Klavens-löst, adv. oklanderligt. S. Sk. KLAJSUG, s. *klessig.*

KLAIVA (pr. *klaiv,* pl. *klaivum,* ipf. *klev,* pl. *klivum,* sup. *klivid*), v. n. klifva. Dl. *Kläiva* (pr. *kläivur,* pl. *kläive,* ipf. *klaiv,* pl. *klivu,* sup. *klivi*), id. G. *Klyv* (*kläu, klivi*), id. Fl. (Öb.). Fsv. *kliva, klifva,* id. UL. Cod. Bur. s. 134. S.S. 1, 90. St. Rimkr. 192; fn. *klifa* (*kleif, klifit*), n. kliva. Klev, n. stätta, ställe på en gärdesgård der man klifver öfver. Sm.,öl.,sk. (Onsjö). *Klöv,* n. id. Bl. *Klevstätta, klivstätta,* f. id. Sm.,ög. *Klyvstätta,* f. id. Ul.

Klissa, v. n. 1 klifva ofta, klättra. ”Klissa över gäret”. Vg.,hl. *Klissa, klyssa,* id. Hs.

Kliv, n. steg; eg. steg af den, som står i beredskap att öfverskrida ett råmärke, stiga öfver en hägnad. ”Dä ä ett kliv milla live å döden”. Nk.

Klufsa (*-a, -a*), v. n. klänga, klifva. Hs. (Db.). KLAK, *klag,* adj. 1) skör, klen, spröd; lätt afbrytlig. Sk. *Klaker, klager, klök,* Hl.; *klak,* Ög., sm.,kl.; 2) böjlig; t. ex. om käppar. Sk. (Onsjö), bl.; 3) sjuk, svag, magtlös. Sk. (Harjager, Onsjö), sm.,ög. *Klök,* svag, oförfaren. Vg.; 4) smärt och smidig. ”En klag å grann kar”. Sk. (Ox.,Skytts, Onsjö). Fn. *klökkr,* adj. a) böjlig; b) svag, rädd; n. *klökk,* mjuk, späd; svag. Klökk-spunnen, adj. ojämnt spunnen. ”Klökk-spunnet garn”. Hl. (Värö). KLAK, *klåk, klök,* adj. frodig, fet. ”Klak säd, åker. Klak kalv, klök säd, klök stut”. Sm. *Klåk,* 1) bördig, väl gödslad; om åker. Kl.,öl.,bl.; 2) frodig, växtlig; om gröda. ”En klåk väkst”. Kl.,bl. *Klåk, klök,* a) id. ”Klök sä, åker”. Ög.,sm.; b) fet; om barn och kreatur. ”Klökt barn”; c) mägtig, stark; om foder, mat. Ög. *Klök,* kry, munter. Sm. (Vestbo). *Klak,* stark, storväxt. ”Han ä klak”. Bl. (Gemsh.), sm. Klåka, v. a. 1 göra bördig och fet, gifva saft och must; om jorden. Kl. KLAKE, m. 1) tillfrusen orenlighet på gator. *Krake,* m. id. Ög. *Klaka,* halka, isgata. Fl.(GK.); 2) frusen mark utan snö, käle i jorden. Hs.,gstr.,ul.,vm.,ög.,bl. *Kiage, klave,* m. id. Sk. (Ox.). *Krake,* m. id. ”Dä ä inte lätt å åka i tókken krake. Dä ä elakt att färdas i kraken”. Hs.,vm., sdm.,nk.,vg.,sm.,bl. *Krak* (def. *-an*), m. id. Fl. (Öb.). Fn. *klaki,* m. frusen mark, is; n. *klakje,* m. isklump; frusen mark; d. *klag, klage,* m. käle i jorden. Is-klakje, m. isbelagd väg. Hs. (Bj,),gstr.

Klakug, adj. frusen och knagglig på ytan; om mark, som är frusen och utan snö. Hs. *Klaku,* Gstr.; *klaki.* ”Vägja ä klakia”. Ög.; *klaki, kraki,* Sm.; *klaken,* Vl.; *krakuger, kraka,* Nk.; *kraki,* id. Vm.,sdm.,vg.,sm.;kl. N. *klaka,* adj. id.

Kraka, v. n. 1 frysa, käla. Dl. (Lima). N. *klaka,* id.

Krak-före, *kraka-före,* n. knaggligt väglag. Vm.,sdm.,nk.,ög.,sm. *Kraka-före,* n. id. Fl. (Ingo).

KrakkLa, v. n. 1 i dålig vagn färdas på dåliga vägar vidt omkring. ”Resa å krakkla. Han har så mökke rest å krakklat, å lika dåligt ä dä”. Vg. (Skar.). Jfr *knakkla* 2. KLAKK 1 (pl. *-ar*), m. 1) framskjutande bergshöjd, högsta toppen på ett berg; bergsklippa. Dl., hs.,gstr.,vm.,hl.; deraf *bjär[g)s-klakk,* Dl.; 2) upphöjning å marken; deraf flera ortnamn i Dl. och Hs., t. ex. *Djurmo klakk* i Gagnef, *Gimaberkes klakk* i Tuna. Fsv. *klakker,* m. bergsklippa; *bærgh-klakker* m. J. M. Yrt. s. 243; fn. *klakkr,* m. uppstående klippa; gael. *clach,* m. sten, klippa; ir. *cloch,* f. id.; n. *klakk,* m. bank i sjön.

KLAKK 2 (pl. *-ar*), m. klump. Deraf *klakk-gås,* m. smörgås, hvarpå smöret är lagdt i en klump för att sedan efter behag utbredas. Kl. Ns. *klak,* klump (B. W. B. 2, 782).

KLAKK 3, m. 1) eg. klack: calcaneum. Riksspr.; 2) *först på klakken å se'n på tå;* en dans, som kallas *masurka,* bruklig fordom hos allmogen, och spelades till denna dans en egen melodi, beledsagad af sång, som började med dessa ord: *först pä klakken se'n på tå, så ska man dansa mazurka* Vb. f 3) stocken eller stjelken, hvarpå kålen växer. Ög. *Klakke,* m. id. Kl. Klakka, v. a. 1 afblada; om rofvor och rötter, då bladen afskäras. Ög.,sm.,kl.

Klakka ned, v. a. 1 kippa ned, lägga, trampa ned bakstycket på skorna. Sm. KLAKK 4 (ipf. *-ä*), v. a. stöta, bulta, knacka. ”Klakk på döra !” Vb. Jfr *kläkka* 1, *kakka.*

KLAKK 5, s. *kläkka* 1.

KLAKKIG, adj. hornlös. Dl. Jfr Sahlstedts ordb. Klakk-kyr, f. ko utan horn. Dl. (Mora, Elfd.). *Klakk-ku,* f. id. Dl. (Ohre). Jfr *klakk* 1.

Klakk-stjenna (eg. *klakk-stjerna*), f. namn på en viss ko (utan horn och med stjerna i pannan). Dl.(Mora).

Klakk-wónnad, adj. som ej har horn; om ko. ”Issu kyri e klakk-wónnad”. Dl. (Mora). KLAM, adj. kram; om snö. Hs. D. *klam,* a) något fuktig; b) kram; om snö; ns. *klam,* a) fuktig, genomfuktad (Schambach, 101); *klamm,* adj, kram: ”der schnee ist klamm” (B. W. B. 2, 784. Schütze 2, 275); nfris. *klum,* fuktig (Outz., 164); e. d. *klam,* id.; fn. *kramr,* mjuk, kram. Jfr e. dial. *clam,* v. a. fukta. Jfr *kram,* under *krima.*

KLAMM, *klammer, klammra,* s. *klämma.*

KLAMMRA, v. n. 1 bullra, hålla oväsen. Sk. (Ox., Vemm.). Jfr d. *klamre,* v. n. bullra; lt. *clamare,* v. n. skrika, ropa.

KLAMM el. *klammän* . o. sup. *klamnä*), v. n. spricka sönder, gå sönder; om trä som klyfves stenar, som kilas, eller om is. *Klammär* (ipf. o. sup. *klammrä*), v. n. remna, spricka sönder. *Klåvan klammrä*, plankan sprack sönder. Vb. *Klåmn* (ipf. o. sup. *-a*), v. n. spricka sönder, gå upp i sina fogningar. ”He klåmnar ypi”. Fl.(Nl.). Fn. *klofna,* v. n. findi. S. *kliova.* Klamm-ve(d) el. *klamn-ve(d)*, m. huggen och klufven ved, antingen lagd i kast eller ej; famnved)(*lång-ve(d),* m. Vb. (Ume). KLAMP (pl.*-ar*) [mm], m. 1) tjock stock. Mp.; 2) klumpigt mindre trästycke. Allm.; 3) mindre träkloss, som sättes om foten på gäss, hästar, kor, oxar för att hindra dem i gången. Sk.,g. *Kläpp,* m. id.; 4) träskoklack. Sk.; 5) toffel af trä med en rem öfver fotvristen; nyttjas ofta af smeder. Kl.; 6) klimp, klump af segare våta ämnen. ”En jor(d)s-klamp”. Sk. (Ox.); 7) snöboll, som vid blid väderlek fastnar under skorna eller kreaturens fötter. Sm.,bl. *Klampe, klåmp,* id. Sk. (Ox.). *Tamp,* m. id. Sk. (Onsjö); 7) järngryta med skaft. Ög. (Ydre); 8) tölp. Vb. Ns. *klamp,* klump (B. W. B. 2, 787); d. d. *klampe.* Klampa, 1) v. n. 1 a) stampa och klumpigt gå med träskor, grofva skodon o. d. ”Gå å klampa. Klampa sta nu!” Sdm.,vm.,nk.; b) klacka, lägga klack på träskor. S.Sk.; c) fastna i stora klumpar under fötterna: om kram snö. ”Klampa ve. Klampas i sko”, när snön fäster sig under hästfötterna. Ök.,nk.,vm. *Klåmpa,* v. n., *klampa ve, klampa unner* (*onger*). Sk. *Klampa sej,* v. r. id. ”Snön klampar sej, att man ej kommer fram”. Sm.,bl. D. d. *klumpe,* id.; 2) v. a. *klampa sko,* slå de skodda hofvarne mot hvarandra; om springande hästar. Vm.,nk.

Klampar, m. en som har sig uppdraget att justera bjelkar, plankor och bräder. Vb. *Klamparé,* m., *däl-dragare,* m. id. Göteborg.

Klampug, adj. otymplig, tölpig. Vb. KLANK el. *klakk,* adj. ren: purus, merus. *Glank* el. *glakk,* adj. id. ”Glank is”, alldeles ren is. Vb. (Nordmaling).

KLANKA, v. a. o. n. 1 1) ofta klandra, ogilla, tadla; beklaga sig, jämra sig onödigtvis: klynka. ”Klanka på”. Nk.,vm.,ög.,vg.,sm.,fl. (Ingo). *Klaank* (ipf. *klankä*), id. Nb.,vb.,fl.(Öb.); 2) ofta begära, tigga något. Kl.(Ryssby s:n). Jfr *klynka*. Klank, n. 1) klander, tadel, oupphörliga påminnelser; 2) enträgen bön. Vm.—sm.; 3) prat, sqvaller. Fl.(Ingo).

Klanke-lås, n. en som mycket klagar och enträget beder. Sm. KLANNT, m.knöl, 1) knöl på ett berg; backe, klint. *Bakke-klannt,* m. bergsbacke, klint. Ög.; 2) knöl eller hårdnad på

någon kroppsdel; hård knöl i handen, förorsakad af starkt arbete. Nk. (Kumla). *Träl,* m. id. Nk. (Sörby); 3) knöligt, oformligt trästycke; mindre träkloss. ”Träklannt”. ”Di där klanntår brinner intä ut i kväll, sóm du ha laggt på ill’n”. Nk.; 4) ovulig mansperson. *Klannt-varg,* m. id. Sdm. KLannta, v. n. 1 1) hugga med en slö yxa; klumpigt hugga, uthugga stycken ur större trän. ”Klannta sönner lita på illn”; 2) slå, dänga med något groft tillhygge eller knytnäfven. ”Han klanntar å slåss. Sdm.,nk.KLantig, adj. knölig (i händerna). Nk. (Kumla).

Klanntring (pL *-ar*), m. skojaktig, oredig mansperson; lösdrifvare. S. Sk.

KLanntug, adj. ovulig; om manspersoner. Sdm. KLAPP, se *klippa.*

KLAPPA, v. a. 1 1) eg. slå; Riksspr.; 2) med en trästicka stryka lie eller handskära; hvässa. Sm. (Vestbo); afhugga (löfqvistar) till foder åt lam. ”Klappa löv, grejner”. G. Fsv. *klappa,* v. a. a) klappa: permulcere, demulcere. S.F.S. 4, 119, 350. S.S. 2, 99; b) banka på (en dörr). S.F.S. 7, 131. Spec. Virg. s. 260; c) afhugga. GL.; fn. *klappa,* v. a. a) slå: cudere, tundere: ”hörnrum klappat”, malleis cusum (fabricatum), Fornaldar sögur Norðlanda, ed. C. C. Rafn. Kaupm. 1829; 1, 417; b) klappa: palpare: ”klappa um”; c) genom slag urhålka; d) ofta upprepa något, förebrå; e) fullborda; fht. *klophôn,* pulsare, *klaphôn, klaphjan* (Graff 4, 555, 556); nht. *klopfen;* fe. *clappjan,* id. Jfr *klippa.* Klappa, f. fin eggsten. Benämningen deraf att sedan man brukat *sännan* tager man till en *klappa,* hvarmed man sakta slående eller klappande stryker lien. Bl.

Klappa-stikka, f. brynstieka till en lie. Sm. (Vestbo).

Klappe-tórv, s. *torv*.

Klapp-fisk, m. 1) eg. stockfisk; 2) stryk. ”Få klappfisk”. Sm., m. fl. ”Få klappe-dask”, id. Vg.

Klapp-käpp (pl. *-a,* def. *-an*), m. klappträ. Hs. (Db.).

Klappsä, v. a. 1 smälla. G.

Klapp-trä, n. styrksticka till eggjärn. Sm.

Klämta, v. n. l) eg. klämta: admoto pistillo campanam tundere. Rikısspr.; 2) *klämta ner sola,* verkställa den vanliga aftonklämtningen vid solens nedgång. Nk. *Kläppa,* v. n. 1) klämta. Dl.,hs. (Db., Bj.), vm.; 2) slå i sko; om hästar. ”Hästen kläppar i sko”. Vm. *Kläppta,* klämta. Dl. (Mora, Elfd.); *kläffta,* id. Dl. (Våmh.). Jfr fsv. *klampta,* v. a. klämta. ÖGL.; kärnt. *kleppan,* v. n. larma (Lexer, 160); fe. *clipjan, cleopjan, clypjan,* clangere, clamare. KLAPUR, n. klapperstenar, runda stenar; småsten, gatusten. Hs.,vm.,g. *Klappar,* m. id. Vb. Klapper-jord, f. jord som är full af klappersten. Sm.

Klappru, adj. stenig, höljd af småsten. Vb.

Klappuraktig, adj. full af småstenar. Kl. . KLAR, adj. 1) egentligen: lysande, klar, ren. *Klår,* id. V. Dl., nb. (Ö. Cal.); 2) förgylld eller försilfrad; i sammans. *klår-bindel,* m. pannband, som bäres af brudpigor; *klår-brö(d),* n. sådant tjockt rågbröd, som är bestruket med ihopkokad vört och sirup, så att det skiner blankt; *hvit klår-bok,* m. psalmbok med hvita permar, utsirad med guld, rödt och blått. Dl. (Äppelbo, Floda, Järna, Nås); 3) färdig till något, resfärdig. Sm.,bl. I sjömansspråket mycket brukligt: t. ex. ”göra klart att vända”. ”*Klar* å farand gålis", som ligger på sitt yttersta, är färdig att dö. Fl. (GK.); 4) utblottad på penningar. Sm. (enl. L—n); 5) matt, svag. Hj. Fsv. *klar* (*klaar*), adj. a) lysande. S.S. 1, 42, 85; b) vaeker. S.S. 1, 268; 2, 11. Flores, 96. Sv. Pr. L. XX, s. 48: ”en quinna væn ok klar‴; c) klar, ren. S.S. 2, 90, 123; fn. *klár,* klar, ren, oblandad; n. *klår* el. *klar,* a) klar, blank; b) förödd, som har fått slut; c) utmattad, trött; d) utlefvad; mht. *klâr,* a) klar, glänsande b) skön. (Ben. 1, 836); lt. *clarús,* a) lysande, glänsande; b) tydlig, uppenbar; fr. *clair;* it. *chiaro;* e. *clear;* ns. *klaar,* a) lysande; b) ren; c) färdig, redo (B. W. B. 2, 792). U-klar, adj. olycklig. Hs. (Db.). KLASE 1 (pl. *-sar*), m. 1) svingel i råg: Bromus secalinus. Nk., Nora bergsl.; 2) klump, koka. *Lerklase,* Sk.,hl.,bl. *Klas,* m. id. Sk. (Ox.), *tase,* m. id. *Mög-tase.* Sk.(Ing.). *Klass,* m. klimp; *ler-klass,* m. lerklimp. Hs. (Db.). Fsv. *klase,* m. klase: racemus. Alex. M.; fn. *kiasi,* m. a) förening, sammanfogning; b) klase; n. *klase,* m. klump, klase. Klasa, v. a. 1 kasta, slunga (med jordklimpar) mot någon» S. Sk.

Klasas, v. d. 1 1) uppbrytas i kokor vid plöjningen af hård åker; b) slåss med jordklimpar eller jordtorfvor; om pojkar. S. Sk.

Klas-bär, *klason,* n. Rubus saxatilis. Sm. *Tågbär,* n. id. Vb. *Kobär,* n. Sk.

Klasig el. *klased,* adj. klumpig, full af jordklasar; om upplöjd åker. ”Joren ä så kiasig”. Sk. KLASE 2 (pl. *-sar*), m. öfverlägsen menniska, utmärkt man. ”En klase att arbeta. Dä va en klase te prest”. Sm. Jfr *knase,* som är den egentliga formen.

KLAS-JÄRN, n. ett tvågrenigt järn, som begagnas vid golftiljors hopsättande. Fl. (GK.). Jfr fn. *kiasi,* m. förening, sammanfogning; *klasa,* v. a. sammanlappa.

KLATR, *klatter,* n. 1) lappri, sak af ringa värde. Dl.,ög.,g.; 2) dåligt, slurfvigt, illa sammanfogådt, misslyckadt arbete. Vb.,mp.,hs.,ög.; 3) bråk möda, krångel. Vb.,jtl. Fn. *klatr,* n. odugliga ting; n. *klatr, klatter,* n. möda, arbete; d. d. *kladder,* det som ej duger; ns. *klätern,* pl. lumpor, gamla söndriga kläder. Klater, m. 1) svag, kraftlös, veklig menniska. ”Dä ä en klater”. Kl.; 2) odugling. Öl. *Klattrar,* m. klåpare, som gör dåligt arbete. Vb.

Klatersam, adj. besvärlig, krånglig. Vb.

Klatersamt, adv. besvärligt, krångligt, mödosamt, prackigt. *Klateraktit,* adv. id. Vb.

Klatter-verk, n. dåligt arbete. Vb.

Klatra, v. n. 1 kluddra, skrifva illa. Mp. *Katär* el. *klattär* (ipf. *klaträ* el. *klatträ*), v. n. 1) göra dåligt arbete. ”Hvo klattär du vä?” hvad är det för strunt du arbetar på? Vb.,mp. *Klatträ,* id. Ög.; 2) bråka, krångla, hafva besvär och möda med. ”Hva klatär du i?” hvad är det du krånglar i? Vb.,mp. N. *klatra,* kluddra, arbeta långsamt och dåligt. KLAU, f. *klo.* G. *Klo* (pl. *kloir, klänir*), f. Dl. (Orsa); *klo* (pl. *klöner*), f. id. Dl. (Våmh.); *klo* (pl. *klor*), f. id. Götaland. *Klo,* f. magref, flen; uppstigningar af vatten i munnen; deraf *brännvins-klo, vatten-klo,* f. id. Ög.,sm. Fsv. *klo* (pl. *kiør*), f. klo. Sv. Pr. L. XX, s. 288: ”mz sinom kløm”. S.F.S. 6, 82; fn. *kló* (pl. *kloer*), f.; n. *klo* (pl. *klør*), f.; fht. *kloa, klowa,* f. (Graff 4, 541); mht. *klâ,* f.; bay. *klou,* f. (Schm. 2, 348); nht. *klaue,* f. id. Jfr *kliova*. Klometrar, m. pl. klor, fingrar; föraktligt.”Tar du hit, så hugger ja dej på klometrarne”. Sdm. (Öfver-Selö, Vingåker).

Klona, v. a. 1 klösa, rifva. ”Kattorna klonas. Katten klonade mej på handen”. *Klona åt sej,* rifva åt sig. Vm.

Klona sej, v. r. 1 klifva, klänga. ”Klona sej dppför väggen”. Vm.

Klora 1, v. a. 1 rifva, klösa med klor eller naglar. Ul. *Klor* (ipf. *-a*), v. a. kittla. Vb. Fn. *klóra,* v. a. klå, rifva; n. *klora;* gl. d. *klore,* id. (Moths ordb.)

Klora 2, adj. kittlig. Vb.

Klå (ipf. *klog,* conj. *kloge,* sup. *klöji* el. *klöji),* 1) v. a. klå, rifva med naglarne. Hs. *Klöi* (ipf. *-a*), Vb.; *klauä,* id. G. Fsv. *kla,* v. a. id. (Gl. ordspr. 6, 25); fn. *klá* (*kló, klegit*), id.; 2) *klå* (*klådde, klått*), v. n. springa. ”Klå i väg. Klå ätter någon. Klå å”. Nk.,sm.,fl. m. fl.

Klå-bett, adj. lättfärdig. Ög.

Klådiger, *klåen,* adj. 1) eg. som gerna vill rifvas; 2) lysten, begärlig; 3) orolig, ostyrig. ”Hästen ä så klåen”. Nk. KLAUAR, *klautar, klauv,* s. *kliova.*

KLAVE (pl. *klavar*), m. halsband af trä eller järn, hvarmed boskapen hålles bunden vid båset. Rikesspr. *Klav-band,* n. id. Vl. Öfre delen af ett sådant halsband, nämnl. det som hvilar på djurets nacke, kallas *åvril.* Dls. (Rölanda s:n). Fsv. *klave,* m. VGL.; fn. *klafi,* m.; n. *klave,* m.; d. d. *klav, klave;* ns. *klave,* m. id. (Schutze, 2, 269). Jfr *kliova.* Klava, v. a. 1 binda boskapen med klave. Vb.— bl.

Klava-naut, n. ett boskapskreatur vid den ålder att det ej behöfver gå löst i kätte utan kan *klavas* i bås. Vb. N. *klavenaut,* n. id. S. *naut*. KLAVA, *klavenslöst,* s. *klaga.*

KLAVES, n. pr. Klas. Sk.

KLAVRA SEJ óPP, v. r. 1 smått, men flitigt klänga uppför. Sk. (N. Åsbo). Jfr *kliova.*

KLAVSE, *klavs,* s. *kliova.*

KLEFFSA, v. n. 1 klema, vara öfverdrifvet och småaktig öm mot barn. Ög.

KLEKK, *klekknamn,* s. *klikk*.

KLEMA 1, v. a. 1 stryka på, smörja på, stryka öfver. Mp.,hs.,dl.,ul. m. fl. *Kläima,* v. a. 1) stryka öfver, tillstoppa med deg eller andra mjuka ämnen; 2) talesätt: *kläim yvi me slefven,* stryka öfver med slefven, komma en som förtalat sig till hjelp. Fl.(Öb.). *Kleem* (ipf. *-ä*), v. a. bestryka: a) bestryka eldstäder med lera eller lerbruk, så att elden ej förtär eller grusar teglet. "Klema spisen, kakelugnen"; b) bestryka fogarne i en timmervägg för att förekomma luftdrag. Nb. , vb. *Klena,* v. a. 1) smeta, stryka, öfversmeta, bestryka. Riksspr. *Klaina,* id. Sm.; *klina,* breda smör på bröd. Jtl.,åm.; 2) öfverstryka väggar med lerbruk. Emellan *löshultet, syllen* och *lejden* inpassas stakar, omkring hvilka halmband flätas och derpå klines af fruntimmer leran, hvilken ältad af karlarne frambäres. *Klena, klina, klajna,* Sk.; *klena, klajna,* id. Hl. *Lerslå,* v. a. id. Sk. (Onsjö); 3) förtala, förklena. "Klena ner en. De ha klent ner 'an". Sm. Jfr fht. *farklenjan,* v. a. besudla: "mit peche unt mit firnise die zeinen si verchlenite" (Graff 4, 559). Det är dock möjligt att detta *klena,* förklena, snarare bör härledas af sv. *klen,* adj. liten: parvus. I mht. betyder *kleinen,* v. n. blifva liten; *verkleinen,* v. a. göra lite förklena (Ben. 1, 838). Fn. *kleima,* v. a. nedsmörja; *klina,* v. a. öfverstryka, nedsmörja; n. *kleima klime, kleina, klina,* v. a. klina, smörja på, klistra; *kleina,* tillklina; nedsöla; d. *kline;* fht. *kleimjan, bikleimjan,* plasmare, contaminare (Graff 4, 557); *klinan* (*klin, klan*), v. a. smörja; *gaklenan, biklenan,* id. (L. c. 4, 558); mht. *klinen* (*klan, klanen*), v. a. smörja, stryka på (Ben. 1, 843); fe. *clæman,* id. (Genes 6, 14), *beclæman,* glutinare (Somner, dictionn. anglos.), *ofercliman* (ipf. *oferclâm*), oblimare. Orosius, 3, 9; *clám,* n. lutum. Exod, 1, 14; lt. *linere,* v. a. smörja, bestryka, besmörja. Gås-klining, m. smörgås. Jtl. *Klingås,* m. id. Ul.; *klengås,* m. id. Dls.,vm.

Klena, f. 1) en kladd smuts. "Nu fikk hästen en klena". Sk. (Onsjö); 2) föraktligt uttryck om en samling saker eller personer. "Hela klena följdes åt". Ög. N. *kleina,* f. fläck, t. ex. på kläder.

Klene-gille, *kline-gille,* n. undfägnad efter byggnadsarbete, då väggarne öfverstrykas med lerbruk. Sk.,hl. *Lergille,* n. id. Sk. (Onsjö).

Klening, *-en,* m. smörgås. Vb.,dls.,bhl. Fn. *kliningr,* m. öfversmörjning; n. *klining,* m. smörgås.

Kleta, v. a. 1 1) bestryka, smörja, betäcka med färg, rappning o. d. Ordet brukas om mindre konstfärdige. 2) *kleta pä vägga,* a) smutsa väggen; b) betäcka något hål efter affallen rappning med ny; 3) *kleta ner sej,* smörja ner sig (med ler). Nk.

Klinare, m. som arbetar med att klina väggar. Sk. D. *kliner*.

Kline-ler, n. ler som brukas till klining af väggar. Sk. D. *klineler,* id. KLEMA 2, v. n. 1 behandla med alltför stor ömhet och omsorg. Riksspr. *Klajm,* id. Nb.(Ö. Cal.). Häraf i landskapsmålen: Klem, n. klemande; kel. *Klemeri,* n. id. Sm.

Klemer, m. en som klemar. Sm.,vm. KLEN, adj. 1) eg. liten, svag, späd, dålig. Riksspr. *Klen* (n. *klennt*), id. Hs. (Db.). *Klien,* sjuk, dålig (i mindre grad). "Klein i asim", sjuk i halsen. Dl.(Våmh.). *Klajn,* klen. Nb.(Ö.Cal.); 2) blåsur; om mjölk. Dl. (Mora, Våmh.). Jfr *dinglug, drangnug.* Fsv. *klen, klein,* a) klen, späd. S.S. 1, 13, 21. Horol. f. 173 v. S. Birg. Up. 1, 37; b) fin: subtilis. Horol. f. 109 v.; "klenasta miøl". Spec. Virg. s. 99: "bisso (bysso), thz ær the klenasta læroftena"; fn. *klèn,* liten, späd; n. *klen;* fht. *kleini,* klen, liten; mht. *kleine,* a) klen, ringa; b) tunn, mager (Ben. 1, 837); nht. *klein,* liten; d. *klein,* id.; fe. *clæne, cléne,* mundus, purus. Ps. 74, 7. Klen-dank, m. smalt ljus, dank. Ög. S. *dangling.*

Klen-modu(g), adj. klenmodig. Vb.

Klen-smak, m. dålig smak. Dl. (Garberg i Elfd.).

Klen-äten, adj. litet förtärande, som äter litet. Ög.

Klen-ögd, adj. svagsynt. Vb.

Kliensklin, adj. eg. ofta klen; sjuklig. Dl. (Elfd., Våmh.). *Klensklin,* id. Dl. (Mora)

Klin-håv, id. liten med grepe försedd skoffa, som brukas i brygghus. Sk. (Ox., Onsjö). KLENA, *klenegille, klening,* s. *klema* 1.

KLEPPED, *kläpped,* s. *klipa*.

KLESSA VID, v. n. 1 hänga vid, t. ex. om klister, slem. Vl.,dls. N. *klesse,* id.

Klessi(g), adj. vidhäugnnde. "Dä ä så klesset sóm klister". Ög. *Klajsug,* degig, klibbig. G. N. *klessen,* mycket mjuk och klibbig; fn. *klessa,* f. fläck, orenlighet. KLETT (pl. *-ar*), m. klippa, mindre berg, klint. Vl.,bhl.,vm. *Klett, klätt, klitt,* m. id. Dl.,hs. Fn. *klettr,* m. klippa; n. *klett,* m. klint, bergtopp; skot. *clett,* m. en klippa i hafvet, avskild från klipporna på fasta landet; fe. *clit;* gr. ***κλιτύς***, f. kulle. Detta gamla ord *klett* är roten till sv. *klättra,* v. n. per loca ardua eniti, scandere montes; nht. *klettern,* id.

KLEV 1, f. 1) högt och brant berg, brant backe. Ög.,sm.,vg.,vm.,dls.,nk., m. fl. Deraf *stenklev,* f. stenbacke. Vg.; 2) bergsklyfta, bergsrefva, bergpass. Vl.,dls. *Klaiv,* f. id. Sm.; *kleiv,* f. id. Fl. (Pargas); 3) träng och brant bergsstig, brant stig eller väg uppför ett berg eller bland klippor. Nk.,vg.,ög.,sm. *Kliv,* n. id. G. Ordet härledes troligen af fn. *klifa* (*kleif, klifit*), v. n. klifva. Fn. *kleif,* f. klippa, kulle; *kleifar,* f. pl. bergsklyftor, klippiga backar; *klif,* n. brink; klippstig; fsv. *klöf,* f. klyfta: fauces (riparum vel rupium). VGL.; n. *kleiv,* f. a) brant backe på en väg; b) brink eller bergsrygg, hvaröfver en väg går; ns. *klif, klef,* n. brink, brant backe (Schambach, 103); fsax. *clif,* n. berg, klippa; fe. *clif, cliof,* n. id.; holl. *klif,* n. brant klippa, sluttning af en brant höjd; lat. *clivus,* m. kulle.

KLEV 2, n. hushåll, anhöriga. "Takk för mej å mitt klev! Ja ska kómma mä hela klevet". Nk. *Klöv,* n. slödder, pack. G. Jfr fe. *cleofan,* hänga vid. klibba vid; e. *cleave,* hänga vid.; d. *klæbe ved,* id. S. *klibb.*

KLEV, *kleva, klevsal, klyv, klyv(h)äst, klyvkräll, klyv-väg,* s. *kliova.*

KLIA, s. *kläja*.

KLIBB (ipf. *-ä*), v. n. klibba vid, fastna vid, t. ex. om kram snö, som fastnar vid kördon. Vb. *Kläja ve, kläja onner* (*onger*), klibba vid, under. S. Sk. Fht. *klîban,* hänga vid, fastna, klibba vid; *gakliban, kleibjan; klebên, klebjan* v. n. klibba vid; *kleib, kleb,* klister (Graff 4, 542—546); fe. *clifan (clâf, clifon, clifen),* hänga vid, fastna vid; *clifjan* el. *cleofjan* (sv. böjn.); e. *cleave;* mht. *kliben* (*kleip, kliben, gekliben*), id. (Ben. 1, 841); nht. *kleben;* holl. *kleven,* id. Klebbi(g), adj. 1) seg, vidfastnande; 2) svag. "Pójken min ä klebbeter att äta", har klen matlust. Ög. (Ydre).

Kläjed, adj. klibbig, t. ex. om bröd. S. Sk. KLIE (pl. *kliar*), m. klipsk person, klippare, skälm. "Han ä en stor klie". Götal. *Klit,* m. 1) rask, flink, dugtig karl. "Hä var klit'n dill kar". Nb.,vb.: 2) slug, illistig person. Vb. Jfr *krie, kriare.*

KLIFS (def. *-on*), f. klase, bärklase. Fl.(Öb.).

KLIFSA, *kliffsä,* f. hög, hop, mängd, i synnerhet om pengar och papper. Sdm. *Kleffsa,* f. (sedel)packe, bundt som hänger i hop. Sdm. (Sorunda, enl. D.D.). *Klisse* (def. *klisse,* pl. *klissa,* def. *klissan*), f. klunga. *Klysse,* n. klunga, klase. Hs. (Db.). Jfr *klibb.*

KLIJ, s. *kläja.*

KLIKK (pl. *-ar*), m. 1) eg. liten smula af något mjukt, smörjigt, klibbigt ämne. *Lerklikk, smörklikk, grötklikk.* Riksspr. *Kläkk,* m. id. "En kläkk gröt". Bhl. (Foss); 2) jordklimp; mindre jordstycke. Kl.; 3) liten hög eller hop af något. "Ja fikk en klikk bränne". Hl. *Klekk,* m. id. "En klekk hö i ladan". Vl.; 4) tår, skvätt. "Dä går ännu en liten klikk (uttal. *klittj*) på ankaret". Sk. (Bunkeflods s:n); 5) litet stycke väg, bit, stump. "Ja kör alldri en klikk mer". Kl.; 6) fläck, förorsakad genom beröring med något mjukt, smörjigt eller klibbigt ämne. Nk.,ög.(Gullbergs h.), bl.(Bräkne). *Klekk,* m. id. Ög.(Ydre). *Klikk,* m. fläck; liten smutshög. Fl.(Nl.); 7) fläck på ens goda namn och rykte, skamfläck; förtal, öknamn. "Dä ä lätt att få en klikk. Han har fått en stygg klikk på sej". Sdm.,vm.,nk.,bl., m. fl. *Klekk,* m. id. Vl.,vg. *Klekk, glek, gläk,* m. id. "Dä ä lätt att få sej en glek". Ög. *Kläk, gläkk,* m. id. Kl.; *klekk, kläk,*

klaik, m. id. ”Sätta klekk (eller klaik) på nåen”, utskämma, förtala någon. Sm. (Östbo). Fn. *klikkr,* m. fläck; *klækr,* m. fel, förseelse, vanart; *klæki,* f. fel, odygd, skam; d. *klik,* fläck; fel, lyte; ns. *klik, kliks,* liten smula af något klibbigt ämne (B. W. B. 2, 783); fe. *cleac,* m. fel. Klekka, v. a. 1 smutsa. ”Klekka ner sej”, nedsmutsa sig. Ög. (Ydre). *Klekka, kläcka,* v. a. 2 tillvita, förebrå någon något, sätta fel på något, orättvist klandra. Sm. *Kläka,* v. a. 2, id. S.Hl. Fn. *klikka,* v. a. sätta fläck på; *klækja,* v. a. tillvita, påbörda någon en last eller förseelse; mht. *klecken* (ipf. *klacte*), v. a. nedsmutsa; nht. *klecken, beklecken* (ipf. *-kte*), v. a. id.

Klekke-namn, *kläkenamn,* n. skymfnamn, öknamn. Vl.,dls.,vg. *Kläknamn, klägnamn,* n. id. HI. Fn. *klækisnafn,* id. F. 2, 69.

Klikkut, adj. n. styckadt, kringspridt i stycken eller bitar. ”Dä ä så klikkut mä åkerjoren ve dä hemmanet”. *Klittrigt,* adj. n. id. Hl.

Kläk-or(-d), *kläks-or, klaik-or, klekk-or, klikk-ord,* n. skällsord. Sm. *Gläk-ol,* n. id. Ög.(Gullbergs h.). Fn. *klækis-orđ,* id. F. 5, 136. KLIKKA 1, v. n. 1 halka. ”Klikka utför". Hs. (enl. L—m). Klikk-skor, m. pl. skridskor. Ul. KLIKKA 2 (pr. *klikke,* ipf. ind. *klakk,* ipf. conj. *kluki,* sup. *klukkji*). v. imp. mislyckas, slå felt. Hs. I andra munarter sv. böjn. ”Dä klikkade el. klekkade”. Ul.,sm.,bl.,fl. Dä tebåt klikkte för ’en”. Nk.,ög. För-klikkadt, p.p. förgjordt, i olag, icke såsom sig bör. ”Dä ä förklikkadt”. Vm.

För-klikka sig, v. r. 1 förgå sig, göra något galet. Vm.(Ihre,DL. på Vesteerås biblioth.).

Klikk, m. klickning; fel, miste. ”Dä slo inte klikk”. Bl. KLINA, s. *klema* 1.

KLINGA (pr. *kling,* pl. *klingum,* ipf. *klang,* pl. *klungum,* sup. *klungjiđ* [*klundjiđ*]), v. n. klinga. Dl. *Klinga* (ipf. *klang*), id. Ög.,bl.; *kling* (*klang, klungi*), Vb. (Ume); *kling* (*klang, klingi*), Vb. (Bygde, Löfånger); *kliing* (*klang, klängä*), id. Skellefte. Fsv. *klinga* (ipf. pl. *klungo* el. *klingado*), id. St. Rimkr. 32: 1: "swærdin klwngo"; 1. 1. 19: 1: "klingado"; fn. *klingja,* v. n. (sv. böjn.),

id.: n. *klinga* (*klang, klungje*) el. *klyngje* (ipf. *klång*); d. *klinge* (ipf. *klang*); fht. *klingan;* mht. *klingan* (*klanc, klangen, geklungen*) (Ben. 1, 843); fe. *clingan* (*clang, clungon, clungen*); lt. *clangere*. Klingande, adj. ”Klingande före”. Allm.

Kling-halt, adj. n. mycket halt. Ul.*kligande halt*, Sdm. *Glingande halt,* Vm.; *gling’alt,* id. Dl. (Mora).

Kling-ris, n. dvergbjörk: Betula nana. Vb.

Klinka, v. a. 1 bulta, slå (så att det klingar). Vg. *Klinka på,* id. Sk. (Onsjö). *Bösta på,* id. Sk.

Klinki-rink, n. stoj, gräl; om barn. Sdm.

KLånk, m. ett bullrande, skramlande påhänge. Vm. (Dybeck, sv. vallv. s. 46). KLINGER, *klingerlaggd, klingerlett, klinglug, klingrug, klingär,* s. *kring*.

KLINHÅV, s. *klen*.

KLINKA, v. n. 1 bullra med klinkan på en dörr. ”Porten klinkar”, någon söker taga upp klinkan på porten. Sm. (enl. L—n). Af fn. o. sv. *klinka,* f. pessulus. Mht., ns. *klinke,* f.; nht. *thürklinke,* f.; lit. *klingis,* id.

KLINT (pl. *-ar*), m. knöl eller rundning på fot eller hand. Sdm.(Öfver-Selö). Jfr *klannt*.

KLIOVA (pr. *kliov,* pl. *kliovum,* ipf. *klóv,* pl. *kluvum,* sup. *kluviđ*), v. a. klyfva. Dl. *Klauva* (pr. *klauvur,* pl. *klauve,* ipf. *klauv,* pl. *kluvu,* sup. *kluvi*), G.; *klyva* (ipf. *klöv* el. *klóv,* conj. *klöve,* sup. *klyft,* p.p. *kluven*), Ög. (Ydre); *kliva* (*klev, kluvi*), id.”Kliva i tug”, klyfva i tu. Hs. (Db.); *klyve* (*klöv, klöve*), N. Åm.; *klyv* (*klöv, kluvi*), Ume; *kluv* (*klöv, kluvi*), Bygde, Löfånger; *kluuv* (*klauv, kluvä*), Skellefte; *kliuv* (*klöv, kluvi*), Lule; *kleuv* (*kleuv, kluvi*), id. Calix. Fsv. *klyfva, klöfva* (ipf. *klöf*), v. a. klyfva. Alex. M. S.S. 4, 38; *kliufa,* id. GL.; n. *klyva, kluve* (*klauv, klove*); fn. *kljúfa* (*klauf klofit*), v. a. klyfva; fht. *kliuban* (*klaub, klub, klob*). Graff 4, 546; mht. *kliuben* (*kloup, kluben, gekloben*). Ben. 1, 845; nht. *klieben, kleuben;* fe. *cleófan* el. *clûfan* (*cleáf, clufon, clofen*); e. *cleave;* holl. *kluiven* (*kloof, gekloven*), id. Jfr lit. *lupti,* skr. *lup,* klyfva.

Klauar, f. pl. klöfvar. *Sma-klauar,* f. pl. lätt-klöfvar (på kreatur). *Stor-klauar,* f. pl. de egentliga klöfvarne. S. G. *Klauv* (pl. *klauva,* def. *klauvän*), f. klöf (på kreatur). Vb. N. *klauv,* f.: d. *klov*.

Klautar, m. pl. stora och oformliga händer och fötter. G.

Klauv, adj. det som lätt itnklyfves; klyfbar. Hs. *Klóv,* adj. id. Ög.

Klavse (pl. *-sar*), m. redetråd på en härfva, som delar henne i vissa delar. Hl. (Ö.Karup). *Klavse, klause, klövse,* m. id. Sk. *Taffse,* m. id. (snodd af garnet); *bunntrå(d),* m. id. (snodd af blår). Hl. (Värö, Frillesås). D. d. *klaus,* ett stycke garn eller en viss mängd af spunnet garn; en fätt garn.

Klausa·bånn, n. band som bindes om ett garnstycke. Sk. (Ing.).

Klavv, m. gaffelformigt don, på hvilket fiskanglar hängas, då man skall bära dem. N. G. *Klaive,* m. id. S. G.

Klev, f. o. n. klufven eller tvådelad börda på häst; börda på hästrygg, fördelad i två lika delar å ömse sidor. Ög.,sm. *Klev,* f. Hs,; *klyv* (pl. *-ar*), f. Dl. (Mora); *klöv* (pl. *-är*), f. Dl. (Elfd.). *Klöv,* n. ”Rida på klövet”, om gårdfarihandlande. Bhl.,vm.,bl. *Klev, klaiv,* Sm. *Klövja,* f. Vb. Fsv. *klyf* (*kliff*), f. id. VGL. S.S. (Karl Magnus): ”fyra kliff bly”; fn. *klif* (p. *klifiar*), f. *klyf* (pl. *klyfiar*), f.; n. *klyv,* f. id.

Kleva, *klöva,* v. a. o. n. 1 klöfja, föra varor på hästryggen, i brist af väg för hjuldon. Kl.,hl.,ög.,åm. *K/evja,* Hs.,sm.; *klövi* (ipf. *klövjä*), id. Vb. Fsv. *klyvia, klivia,* v. a. id. VML.; fn. *klifja, klyfja;* n. *klyvja*.

Klev-sal (pl. *-ar*), m. klöfsadel; sadel af trä, som begagnas till klöf]ande. Vb—kl.

Klyv-(h)äst (pl. *-ar*), m. klöfhäst; häst som nyttas till klöfjande. Dl. Fsv. *klæfiahæster* (*clæffuia hesther*), m.; fn. *klifjahestr,* m. id.

Klyv-kräll (pl. id.), n. laggkärl till att deri förvara fi&k, då fisken forslas på hästryggen från någon sjö. Ett sådant kärl rymmer omkring 15 kannor. Dl. (Elfd.). S. *kar*.

Klöv-don, n. pl. klöfsadel med tillbehör. Dl. (Elfd.). S. *meis*.

Klöv-meis, m. två vidjekorgar på klöfsadeln. Jtl. N. *klyv-meis,* f. id.; fn. *meiss* el. *meis,* m. korg. S. meis.

Klöv-väg (pl. *-ar*), m. klöfjeväg väg, der man endast kan färdas fram med häst, ridande eller klöfjande, men ej med kördon. Åm.*Klyv-väg,* m. Dl. (Elfd.); *klevjeväg* (uttal. *klevjeväj),* m. id. Hs.

KLo-drag, n« rättighet till mulbete i skogsmarken. ”Hava klodrag”. Hs.

Klóv, n. öppning, klyfta; i tales.: ”få klóv på”, finna passande ställe att klyfva något. ”Dä ä inge klóv på den här stubben”. Nk. ”Der ä ej klöv i stenen el. träet”, det låter ej jämnt och lätt klyfva sig. Vg.

Klóva, f. hållet hvaråt trä eller sten låter klyfva sig. ”Dä ä inga klova på den här sten”. Ög. (Ydre). D. d. *klov,* n.

Klóv, adj. rättklufven; t. ex. om gran. Hs. (Db.).

Klóve 1 (pl. *-var*), m. klämma: prelum; består af ett trästycke, hvars ena ända man klufvit till litet ofvanför dess andra ända, som är oklufven. Kl. N., d. d.*klove*.

Klóve 2, m. frånklufvet stycke af trä o. d. *Klóff,* m. id. Sm.; *kluff, klöff,* m. id. Hl. *Klyft, klöft, klövning,* m. 1) id. Sk.; 2) benägenhet att klyfvas jämnt. ”Der ä go klyft i träet, stenen”. Hl. *Klóft,* f. en frånskild del af ett trä eller en sten. Hs. (Db.). *Klóft,* m. 1) klyfning (i ändan af käpp, stång); 2) grenarnes klyfning, delning från stammen. Bl.,sk.;

3) snärtpinne, hvarom *snälingjen* vikes; deraf *snärteklöft.* S. Sk.

Klófta, v. a. 1 klyfva i *klofter.* "Klófta spinge". Sm.

Klóv-länd, adj. så fet, att landen stiger upp som valkar på ömse sidor om ländkorset. Kl.,sm.

Klóvna, v. n. 1 spricka, remna, klyfvas. Nk.

Klóv-står, m. gärdesgårdsstör af klufvet trä. Nk.

Klyfta, v. a. 1 bryta, häckla (lin). "Klyfta lin". Hs.,dl. (Våmh.). *Klifta,* id. "Klifta lin". Fl. (Ingo); *klöfta,* id. Sm.; *klöfta, klöfsa,* id. Vg.

Klifta, f. linbråka, redskap vid linberedning. Fl.(Ingo). *Klöfsa,* t. id. Vg.

Kltfte-fall, *klöfte-fall,* n. grofva blånor; det gröfre linet som klyftats eller brutits. *Skäkkte-fall,* n. id. Sm.; *skätte-fall,* n. id. Sk.

Klysa, f. 1) öppning: apertura; 2) cunnus. Ög.(Ydre).

Klysna, *klyssna,* f. vinkel på ett trä, der grenarne dela sig. Dl. (Våmh., Orsa, Ohre), vm."Klysna i ett trä", då det från stammen klyfver elg i stora uppgående grenar. Vm.

Klåmn (ipf. o. sup. *-a*), v. n. spricka sönder, gå upp i sina fogningar. "Ho klåmuar ypi". Fl. (K.). Fn. *klofna,* findi.

Klöft-hage, m. klufven haka. Sk. (Ox.).

KLöv-hallta, f. sjukdom i klöfvarne (på hornboskap), som yttrar sig i en haltande gång. Vm. *Klöv-hällta,* f. Sdm.,nk.

Klövvna, v. a. 1 freqv. klyfva i flera smärre delar. "Klövvne bränns". S. Sk.

Klövning (pl. *-ar*), f. 1) frånklufvet stycke, klufven del. Sk. *Klöving,* id. Bl.; 2) i allmänhet stycke. "En dugt klövning"; om ett stort stycke bröd. S. Sk. Fe. *cleófung,* f. sectio.

Tsvi-klöuvä, adj. tveklöfvad. Vb. KLIPA el. *klip'* (pr. *klip,* ipf. *klep,* conj. *kleppe,* sup. *kleppi*), v. a. knipa. Hs. (Hogdal, enl. C. Säve, st. verb., s. 21). *Kliip* (ipf. *kleip,* sup. *klepi*), v. a. nypa hårdt, klämma till. "Klip i hop", hålla igen hårdt, t. ex. munnen. Jtl. Fn. *klipa* (*kleip, klipit*), v. a. knipa; n. *klipe,* v. n. id. (sv. böjn.); swz. *klupen,* id. (Stalder 2, 111). Klepped, *kläpped,* adj. Hörer detta ord hit? Betydelsen är: nödställd, fattig, stadd i penningknipa; säges om den som fattas penningar till dagligt bröd. "Ja ä så kläpped i denna tiden; ja kan ej hjelpe min gamla mor". Sk. (Tygelsjö).

Klippé, f. liten halmkärfve, sammanbunden efter tröskningen. Sk.,hl. *Kläpp,* m. otröskad sädeskärfve. Fl. (Öb.). N. *klipe,* f. en handfull.

Kläpp (pl. *-ar*), m. 1) fotboja, ett järn, hvarmed en *hilla* fastbindes om benet på en häst; 2) träklafve om halsen på boskapskreatur, då de äro tjudrade på marken. Sk.; 3) hake, hvarmed fiskare hugga i fisken, då han fångas. Bhl. (Elfs.). KLIPPA (ipf. *klapp,* sup. *kluppit*), v. a. 1) klippa. Sdm., m. fl. *Klyppa* (ipf. *klöpp* el. *kliffte,* sup. *kluppit* el. *klifft,* p. p. *kluppen*), id. Nk. *Klippa* (ipf. *kliffte*). Hs. (Db.); 2) *klippa te*, slå till. Svag böjn. Fl. (Sjundeå i Nl.). "Ja klippte te'n, så han vände benen i väret. När han klippte te på óljeverket, va dä så fönstern ville gå ut". Ög. *Kleppa te,* trycka af (ett gevär). Sm. Fsv.

klippa, v. a. a) klippa. GL.; b) afhugga. St. Rimkr. 208: "jak kliffte ok hufvud aff så mången man"; fn. *klippa,* v. a. klippa; *klippa,* f. segmentum; n. *klippa* el. *kluppe;* d. *klippe;* fe. *clypan;* e. *clip;* skot. *clepe,* klippa. Klippning, m. skinn, hvarifrån ullen eller håret är afklippt. Vb. Fn. *klippingr,* m. id. KLIRPA 1 (pl. *-por*), f. liten trästicka, som barn bruka klämma fast vid ögonlocken för att kunna hålla sig vakna. Sm.,bl. Jfr *klippa.*

KLIRPA 2, v. n. klinka, sakta spela; spela dåligt på fiol eller klaver. "Klirpa på". Sm.,sk. (Onsjö), bl.,g. Ns. *klimpern* (B. W. B. 2, 804); d. *klimpre,* id.

KLIRRA, v. n. 1 svagt skrälla. G. D. *klirre;* nht. *klirren*.

KLISPR, adj. slug, klippsk, listig; klok, förfaren. Nk.

KLISSA, *kliv,* s. *klaiva.*

KLISSE, s. *klifsa.*

KLISSEL, s. *kläja*.

KLISTER (ipf. o. sup. *klistra*), v. descript. "Hä klistrar å snögar". Fl (K.).

KLIT, s. *klie.*

KLITA, f. krita. Nb.,mp.,jtl.,dl.,gstr.,fl. (Sjundeå). *Klit* (def. *-ä*), n. krita; eg. ett stycke krita. "Giv mäg klitä!" Vb. *Klit* (def. *-a*), f. id. Vb. (Nordmaling). Nht. *kreide;* fin. *kliitu;* lapp. *klit;* lat. *creta,* f. Kliit (ipf. *klitä*), v. a. hvitlimma med krita. Vb. Fin. *kliituan*.

Klit-haus, m. kritpipa. Vb. S. *hös.* KLITTA, v. n. 1 gräla, kifva, gnata. Hl. (Getinge). Fn. *klida,* på ett oangenämt sätt ofta upprepa samma sak. Jfr *kreta* 2.

KLODRAG, *klóv, klóva, klóve, klóvländ, klóvna, klyfta, klyftefall, klåmn, klöfthage, klövning, klövvna,* s. *kliova.*

KLOA, v. a. urhålka. Deraf *klo-stólpe,* m. urhålkad stolpe. Ög. (Ydre).

KLOBB-HJUL, s. *bullthjul.*

KLODD, *klodda, kloddog,* s. *kladd.*

KLOKKA el. *klåkka,* v. n. 1 1) skrocka; om hönor, som ligga på ägg eller kalla på sina kycklingar. Vg.,sm.,bl. *Klukka,* id. S. Sk. *Klykka,* id.; om hönor, då de vilja ligga på ägg. Nk.; 2) om grodors bubblande i vattnet. Ög. Fe. *cloccjan,* glocire (Somn., dict. agl.); d. *klukke;* ns. *klukken* (Schütze 2, 287); e. *to clucke,* skrocka. Klukk-sjauk, adj. eg. liggsjuk; pjunkig, G. KLóKKA, 1) eg. klocka. Riksspr.; 2) kolt; fruntimmers- eller barn-klädning utan ärmar. Bhl.,hl., sk. D. d. *klokke;* swz. *klosche,* id. Fsv., fn. *klokka, klukka,* f. klocka. Klókkare m. 1) eg. klockare. Riksapr. Af sv. *klocka,* i. campana; 2) träbommen under en väf, hvarpå det väfda upprullas. Sdm.(Värmdö). *Klókkar, -n,* m. id. Fl. (Öb.); *klókkar-stókken,* m. def. id. Fl. (Ingo). *Under-revan,* m. id. Ibm.

Klókkar-tuppur, f. pl. blåklockor: Campanula. Dl. (Floda). *Skäll-tuppor,* f. pl. Dl. (Järna). *Salu-klukkur,* f. pl. Dl. (Elfd.). *Salu-skälla,* f. Dl. (Mora). KLOKKNA, s. *kläkka.*

KLOKLING, m; en som inbillar sig vara mycket klok. Sm.

KLOMMA, s. *krodda*.

KLOMP (pl. *-ar*), m. klabb, stockände; klump. Åm. Fn. *klumbr,* m. klump. Klómmer, m. otymplig, tafatt menniska; drummel. Vb.,mp.

Klómmer-gär(d)sgår(d), m. gärdesgård, bestående af stora grofva, korsvis satta, vedträn, hvarpå grofva stockar läggas. Sk. (N. Åsbo).

Klómmru, adj. drumlig, otymplig. Vb.

Klómmär (ipf. *klommrä*), v. n. drumla, bära sig otympligt åt; försöka att göra något, hvilket dock blir odugligt. "Han klómmrä fäll vä di, men hä vadt int nan ting bothi di". Vb.,jtl.

Klomsakk, m. 1) en som bär sig dumt och tafatt åt; 2) fuskare. S. Sk. KLOMSEN, *klomsin, klomsoter, klumsun,* s. *klämma*.

KLONGA, v. n. 1 klänga, klättra, draga sig eller sträfva upp på något högt. "Klonga uppför väggen". Vg.,vl.,bl. *Klongra, klungra,* v. n. 1 klättra, klifva. "Herana klungra i träet". Sm.,hl. *Klynga,* id. "Klynga se ópp ad nåen". S. Sk. *Klongär* (ipf. *-grä*), v. n. 1 1) med möda och i fattigdom draga sig fram; 2) vara i rörelse, ehuru

sakta och svagt, i anseende till sjuklighet; 3) brinna svagt; om eld. Vb.

KLONK, s. *klukka*.

KLONKA, v. n. 1 skrika som en korp. Sm. Fn. *krúnka,* v. n. id.; *krúnkr,* m. korp; *krúnk,* n. korpskrik.

KLOR (ipf. *-ä*), v. n. 1) gå sakta, framskrida; 2) med möda draga sig fram; säges såväl om rörelse, hclsotlllstånd, som bergning m. m. Vb. Klorig (n. *-ret*), adj. skral, sjuklig. Vb. (Nordmaling).

Klor-maur, m. arbetsmyra, arbetsam menniska, som arbetar träget som en myra, men mycket sakta. Vb. KLORA, s. *klau*.

KLOSA (pl. *-ser*), f. klimp i soppa. Sk. (Ing.). D. d. *kløse,* klimp i soppa; mht. *klôz,* m. klump, frånskild massa (af mht. *kliuzen, kloz, kluzzen,* v. a. klyfva, rycka åtskildt. Ben. 1,847).

KLóSSA (pl. *-sor*), f. 1) eg. stor groda: Rana Bufo. Nästan allm. *Klópsa,* f. id. Fl. (Ingo). *Pogga,* f.; 2) klumpigt och tölpaktigt fruntimmer. Sk. Ordet är beslägtadt med *klosa* Klóssa,, v. n. 1 1) låta som en groda. Sm.; 2) bära sig oskickligt åt. Ul.

Klósse-gräs, b. flugblomster: Antirrhinum Linaria. Wahlenberg, fl. suec. KLOTR (def. *-ä*), n. klot, t. ex. *jol-klotr,* n. jordklot. *Klot* (def. *-ä,* pl. *-är*), n. kägla. "Slå klotär", spela käglor. Vb. *Kloter* (def. *klotra,* pl. *kloter,* def. *klotran*), f. kägla. Jtl. *Kloter (klåoter*), n. klot. Nb. (Ö. Cal.). Fsv. *klot,* n. a) klot; b) knapp på handtaget at ett svärd. S.F.S. 5, 71; fn. *klot,* n. id. Kloter-bóll, m. kägelklot. Vb.

Kloter-myl, m. 1) ett cylindriskt trästycke af 1/2 till 1 1/2 alns längd och 3 tums tjocklek till kägelkastning; 2) boll. Jtl.

Klot-välling, m. en rätt bestående af små mjölbollar kokta i mjölk. Dl.(Lima). *Klimp-välling,* m. id. Dl.(Nås).

Klotär (ipf *-trä*), v. n. slå käglor. Vb. KLOVE, *klovländ, klovna, klovstår,* s. *kliova*.

KLUBB (pl.*-ar*), m. 1) klump, större knubbformig massa. Sk.; 2) palt. Jtl.,dl. (Elfd., Mora). *Klubbe, -n* (pl. *klubba,* def. *klubban*), m. klimp. Hs. (Db.); 3) hvetemjölsklimp med sirapssås. Dl. (Lima); 4) tätt sammanpackad hop, t. ex. af menniskor. Vg. (Hof, 174); 5) liten backe, "hympel". Fl.(GK., K.); 6) tung, ovig menniska. S. Sk. Bänkji-klubbe (def. *-n,* pl. *-ba,* def. *-ban*), m. klimp, kokad af vatten och malt till grötform; ätes af tillfrisknande sjuklingar utan mjölk. Hs. (Db.).

Strömmins-klubbe, m. strömming inlindad i kornmjölsdeg och kokad. Hs. (Db.).

Klubbed, adj. 1)klumpig, oformlig; 2) ovig, tungfotad. Sk.

Klubb-välling (def. *-gjin*), m. mjölkvälling med klimpar af kornmjöl. Hs. (Db.).

Set-klubbe. m. sötklimp; klimp af kokadt malt, rågmjöl och vatten. Hs. (Db.). KLUKKA, v. n. 1 sqvalpa så att ett ljud höres, t. ex. då en flaska, innehållande någon vätska, skakas. Fl. (Nl.). *Klonk* (ipf. *-a*), id. Fl. (Nerpes i Öb.). Ns. *klukken,* v. n. "schluchen". B. W. B. 2, 812.

KLUKKA, *klukksjauk,* s. *klokka*.

KLUMP (pl. *-a,* def. *-an*), m. stock. *Sågklump,* m. sågstock. Hs. (Db.). Holl. *klont,* f. klump kloss; ns. *klunt,* m. klump. Klumpa, v. a. 1 hugga af trästycken till ett vedträds längd. Ög. Anm. Tager man i öfvervägande sv. *klimp,* m., *klimpa sig,* v. r., *klimpig,* dial. *klamp, klump,* så synes det sannolikt att roten är ett numera i vårt språk förloradt starkt verb *klimpa* (ipf. *klamp,* pl. *klumpu,* sup. *klumpit*). KLUMS, m. virrig, oredig karl. Sk. (Ox.).

KLUFSA, s. *klaiva*.

KLUMSEN 1, adj. mycket hungrig, betagen af hunger. Vb.,hl. (Breared). *Klomsen, klomse, klumse,* adj. a) id. "Han va alldeles klomsen; han hade inte fåed nåed ad äde sen i går móres" Sk. (N. Åsbo); b) förvirrad, rådlös, villrådig. Sk. (N. Åsbo, Ox., Ing.). N. *klumsa,* mållös, stum af förskräckelse eller kramp; jfr fe. *clumjan,* comprimere.

KLUMSEN 2, s. *klämma*.

KLUNGRA, s. *klonga*.

KLUNK (pl. *-ar*), m. stor klimp, t. ex. i ölost, soppa. Ög. *Klonk,* m. id. Vg. Deraf *usteklunkar,* m. pl. Ög.

KLUNN (pl. *-a,* def. *-an*), m. klabb. Hs. (Db.).

KLUNS (pl. *-ar*), m. 1) stor knut, knöl (på tråd, rep, snärt. Sk.,hl.,bl. *Klons, klöns, klyngs,* m. id.; deraf *snärtaklöns,* m. tjock ända på en piskrefva; 2) klumpig, ovig karl. *Klóms klums,* m. id. Sk.; 3) storändan af en slaga. *Slag-drunnt,* m. id. Sm. Ns. *klütsken,* liten klump, bit (Richey, 126).

KLUT (pl. *-ar*), m. 1) eg. stycke af något slags tyg. Riksspr.; 2) qvinlig hufvudbonad. Götal.; 3) halsduk, nattkappa. Ög.; 4) klädespersedel. Kl. Fsv. *kluter,* m. klut, lapp; fn. *klútr,* m. pannus velando capiti; n. *klut,* m. klut, litet stycke; halsduk; d. *klud*. Klaut-'ok, m. så kallas en smörkärna, då hon begagnas att rengöra sönderklippta strumpskaft o. d. Dl. (Åsens by i Elfd.).

Klautun, adj. slarfvig, klädd i trasor (klautär). Dl.(Våmh.).

Kluda-kalle, s. *kalle* 1.

Kluta ut, v. a. 1 påkläda alltför mycken grannlåt. Ög.

Klutare, m. 1) lumpsamlare. *Klâit-kall,* m. id. Dl. (Mora); 2) stackare, prackare; en slarf som icke stort duger. Vg.,vm. KLYFT, *klyfta, klyftefall,* s. *kliova*.

KLYNA, f. träklubba. Hl. (Fjäre h.).

KLYNGA, f. 1) klyka, tvådelad gren. Kl.,sk., hl.,bl. *Klynna,* f. id. Ög. (Ö. Tollstad), sm. *Klynne,* f., *klöfted gren,* f. id. Sk. *Klynne,* n.klof: fissura. Vg. (Vartofta h.); 2) skref: commissura femorum. *Stredaned,* n. def. id. Sk. (Vemm.). Jfr *kliova*. Gröta-klynga, f. att röra gröt med. Bl.

Klynnig, adj. månggrenig; om trän. Sm.,bl. *Klynged,* id. Sk.

Säja-klynna, f. tjuga. Bl.

Tåta-klyhga, f. klyka att hafva blånor på vid spinning. Bl. KLYNGON el. *klyngen,* n. blåbär: Vacciuium myrtillus. Sk. (Onsjö, N. Åsbo, Lugg.) Jfr sv. *klunga,* f. racemus. *Klynke,* n. oordnadt bylte af kläder eller trasor. "Ta hela klinket!" tag hela högen af trasorna! Vg. (Vartofta h.).

KLYNKA, v. n. 1 beklaga sig, låta illa. Vg.-sk.

KLYPPA, s. *klippa*.

KLYSA, s. *kliova*.

KLYSJA, f. klump af något blött och fuktigt. Nk. N. *klysa,* f. id.

KLYSNA, *klyv,* s. *kliova*.

KLYSSE, s. *klifsa*.

KLYV-STÄTA, s. *klaiva*.

KLÅ, *klåbett, klådiger,* s. *kliova*.

KLÅ, f. stör, hvarpå säden uppstickes på marken att torka. Bl. Jfr sv. *klo,* ungvis.

KLÅBB 1, s. *klabb* 2.

KLÅBB 2 (ipf. *-ä*), v. n. klibba vid, fastna vid. ”Hä klåbbä unnär hästfotom”. Vb. Jfr *klabba*.

KLÅDRA 1, v. n. 1 sjunga, lalla, börja tala; om barn. Ög. (Gullbergs h.).

KLÅDRA 2, f. sångtrast: Turdus musicus. *Klåra, kledra, klera,* f. id. Sm.; *klödra,* f. id. Ög.

KLÅK, s. *klak*.

KLÅMN, s. *kliova*.

KLÅNK, s. *klinga*.

KLÅNN-PADDA, f. grodunge med svans utan fötter. Hs. (Db.). Jfr fn. *klumbr,* m. klump.

KLÅP, m. 1) gröfste ändan af en vidja. Ul.; 2) dum, okunnig menniska. Sm.; 3) n. stackare, som ej kan uträtta något; klåpare. Vb. Jfr fn. *klápr,* m. groft kärl eller redskap.

KLÅSS, adv. mycket nära, tätt intill. ”Klåss intill”. Hl. (Falkenberg, Kongsbacka). D. *klos;* n. *klåss;* e. *clos,* id.; jfr fn. *klús,* adj. arcte conjunctus; fe. *clýsan,* v. a. claudere, finire; lt. *cludo* (pf. *clusi*).

KLÄE, n. kläde, tyg. Sk. Fsv. *klæþi, kleþi, klædhe,* n. a) kläde, tyg. VML. UL. GL. VGL. Cod. Bur. s. 141; b) plur. kläder. VML. GL. VGL. Alex. v. 6337. S.S. 1, 185; fn. *klædi;* d. *klæde;* fe. *clad;* e. *cloath;* mht. *kleit;* nht. *kleid.* Klä(d)s-ust, m. ost utan löpe. V. Nk.

Klä(d)-säkk (pl. *-ar*), m. kappsäck. Vl.,vg., ög.,sm.

KLÄGG, m. bröms: Tabanus. Dis. *Klägge,* m. id. Vg. Fn. *kleggi,* m.; n. *klegg;* skot. *cleg,* id.

KLÄIMA, s. *klema* 1.

KLÄJA, v. n. klia. Dl. (Mora, Elfd,). *Klööj* (ipf. *klöjä* el. *klidd*), Vb.; *klia* (ipf. *kläide,* sup. *kläjt*), Kl. Fsv. *kleya.* Reuterdahl, Gl. Ordspr. 625; fn. *klæa;* n. *kleia,* id. Jfr *klau*. Klij, m. klåda. Bhl. *Klee,* m. id. Sk. (Harj.). Fsv. *klaþi,* m.; fn. *kládi*.

Klissel, *klesel,* m. klåda, kliande. ”Ja fekk sådann fórfaseli klissel i hoed”. Sk. (Ox., Harj.).

KLÄK, *kläka, kläkenamn, kläkk, kläkord,* s. *klikk*.

KLÄKKA 1 (pr. *kläkker,* ipf. *klakk* el. *kläkkte,* sup. *kläkkt* el. *klakkt*), v. imp. blifva ögonblickligt rädd, känna en ögonblicklig sprittning eller hjertklappning till följd af skrämsel eller annan öfverraskning. Ordet, som är mycket allmänt i de flesta landskaper, brukas vanligen blott i ipf. *Kläkka* (pr. *kläkkur,* ipf. *klakk*). G. *Klääkk* (ipf. *klakk* el. *kläkkte*), Vb. *Kläkka* (ipf. *-kte*). ”Dä kläkkte i mej”. Sdm. *Kläkk* (ipf. *kläkkt*), id. ”He kläkkt i me”. Fl. (Nerpes). *Klakka,* v. imp. id. ”Ja ble så rädd att dä klakker i mej”. Sk. (Ox.). Detta verbs ursprungliga bemärkelse är ej lätt att angifva. N. *klekka* (ipf. *klakk*), v. n. blifva hastigt rädd; fn. *klekkva, klökkva, kleykkva* (ipf. *klökk,* pl. *klukko*), v. n. röras i själen, blifva modfålld, snyfta (af *klekkr* el. *klökkr,* adj. a) böjlig, som låter böja sig: ”hinn klökkvi málmr”, Olafs saga hins helga. 247, 2; b) fig. rörd till sinnet, bedröfvad. Eyrbyggja saga, Hafh. 1787; 19 kap. 8 stroph.). Ihre (gl. 1, 1076) upptager ett verb *kläkka,* v. n. knäppa: ”det kläkker i isen”, det knäpper i isen. Jfr fn. *klaka* (pr. *klek,* ipf. *klak* eller *klok*), clangere (Björn Hald). I Vb. förekommer *klakk* (ipf. *-ä*), stöta, bulta, knacka. Höra dessa ord hit? Klakk, m. plötslig förskräckelse, hastig skrämsel, bäfvan. Sk. (Ox.). *Kläkk,* m. id. ”Ja fikk en sådan kläkk, att —”. Hl.,sm.,vm. m. fl.

Klókkna el. *kluvna,* v. n. 1 börja gråta, blifva rörd till tårar, ej kunna tala för gråt. Hs. (Db., Bj.), hj. Fn. *klökkna,* v. n. tappa modet, blifva rörd. KLÄKKA 2, v. a. 2 smälta (t. ex. smör, talg o. d.). Fl.(Öb.),mp. (enl. Ihire, DL. 90). *Kläkkja,* id. Åm. *Klääk* (ipf. *kläkkä,* sup. *kläkt*), v. a. smälta, upphetta till smältning. ”Klääkk talgen, smörä”. Vb. Kläkk·bäver-gäll, m. upplöst bäfvergäll. Jtl. Jfr *helvåg*. KLÄKKA 3, v. n. 2 förslå, vara nog, bottna. ”Dä kläcker inte”, det förslår ej. Ul.,sdm. Fsv. *klækka,* v. n. förslå, räcka till. St. Rimkr. 64; deraf sedermera bildadt sv. *erkläkkelig,* adj. tillräcklig; d. *klækkelig,* adj.; *klække,* v. n. förslå, räcka till; fht. *klykjan,* v. n. vara tillräcklig: ”ni klekent mir zi heiti thio liebun arabeiti” (Otfrid V, 7, 52); mht. *klecken,* v. n. a) bryta, rifva; b) vara tillräcklig, förslå (Ben. 1, 831); kärnt. *klekk'n, klökkn,* v. n. vara tillräcklig (Lexer, 160); schwab, *klekken,* id. (Schmid, 317); ns. *klikken,* vara tillräcklig (B. W. B. 2, 784), *verklikken,* id. (Richey, 122).

KLÄKKLING (pl. *-ar*), m. kråkbär: Empetrum nigrum. Hl. (Värö). *Klöklingar, kräklingar,* m. pl. Vg. (Elfsb.); *kråk-öger,* n. pl. Vg. (Skarab.); *lóppe-ris,* n. id. Sk. Jfr *klak, klag.*

KLÄMMA, v. a. 2 trycka hårdt: premere. Riksspr. Här nedan anförda ord gifva anledning att antaga att detta verb fordom haft hos oss stark böjning: *klämma, klamm, klummit.* Fn. *klemma,* v. a. (sv. böjn.) klämma, trycka; mht *klimmen* (*klam, klummen, geklummen*), v. a. trycka fast, samman (Ben. 1, 842); nht. *klemmen,* id. I fe. har troligen fordom funnits ett starkt verb *climan* (*clam, clêmun, clumen*), sammantrycka, förena. Jfr L. Ettmüller, lex. anglos. 391. Klam, m. 1)klofve, ett hopspänningsredskap. Def. *klamen,* pl. *klama,* def. *klaman.* Hs. (Db.). Deraf a) *gre-klam,* m. hvarmed varpen (*varspen*) drages på väfstolen. Hs. (Db.). I andra Helsinge-socknar *grekam,* m.; i södra Helsingland nyttjas endast en grof väfsked; b) *kinn-klam,* m. påssjuka (hos menniskor). Hs. (Db.); c) *laskklam,* m. sadelmakares syklofve. Hs. (Db.); d) *linklam,* m. hvari linet inspännes och vältas i sjön för att rötas (*ritas*). Hs. (Ljusdal). Detta redskap brukas vanligen ej i Db., hvarest linet ”stenas ner” på *linflöten,* d. ä. flåten, på hvilken linet ligger, sänkes med derpå lagda stenar ned under vattenytan. e) *mun-klam, nosklam,* m. spännes på hästnosen, hvarigenom hästen blifver spak och låter sko sig. Hs. (Db.); f) *ski(d)-klam,* m. väfskedsklofve. Hs. (Db.); g) *snikkar-klam,* m. hvarmed limmade trästycken af snickare drifvas ihop. Hs. (Db.); h) *vallakkare-klam*m. som af vallackare spännes om hästens *skap,* då hästen skall snöpas. Hs.(Db.); 2) klafve, halsband af trä eller järn, hvarmed boskapen bindes i fähuset Uttalas *klamm.* Sk., hl.,bl. Fe. *clamm,* m. band, fängsel; snara. Jfr moes. *klamm,* n., *klamma,* f. snara: **παγίς**.

Klammer (def. *klammrä*), n. 1) klypa, skrufställning, press, hvarmed något klämmes eller pressas, t. ex. det verktyg, som snickare nyttja, då de sammanlimma något. Jtl.,vb.,hs. ”Sätta klammer på hoplimmade bräder, sätta klammer óm en mur”. Hl.; 2) en i ändan klufven käpp, hvari man fastar dödade ormar, när man vill bära dem från ett ställe till ett annat. Hj. m. fl.; 3) stenrör. ”Hästen här fått foten i ett stenklammer. Vägen ä sóm ett klammer”. Hl., vl. Fn. *klömbrur,* f. pl. skrufställning; n. *klåmbr,* f. klämma, redskap att knipa och klämma med; d. *klammer,* id.; mht. *klamme,* f. ”beklemmung, beengung, haft, fessel” (Ben. 1, 842); nht. *klammer,* f. tenaculum.

Klammra, v. a. 1 med *klammer* pressa något ihop. Hs.

Klummsen, adj. halfstelnad och styf af köld; frusen och stel i händerna. Nb.,mp.,hs. (Db.), ul.,sm. *Klumsun,* id. ”Klumsun i nävun”. Dl. (Elfd., Våmh.); *klâumsen,* id. Hs. (Bj.); *klömen,* id. Jtl.; *klomsen,* id. Vb.,åm.; *klómsin,* fl.(Öb.); *klomsoter,* id. Fl. (Pargas); *klummshändt, klömmhändt,* id. Jtl.; *klummerhändt,* id. Vg.(Skarab.). Jfr fe. *clumjan,* v. a. sammantrycka. S. *krumsen.*

Klämma (pl. *-mor*), f. 1) trång plats mellan tvenne berg; trång väg, gränd (der berg klämmer ihop gatan). Deraf *bergklämma,* f. id. Bl. (Karlshamn); 2) smal gång mellan tvenne hus. Sk.(Ox.). Jfr kärnt. *klamme,* f. klippigt berg. Lexer, 158.

Klämmel, m. en fyrkantig lång träram, som öfver hölasset fasthåller höet. Sdm. (Ö. Rek.), vm.,ul.,nk. *Klämming,* m. id. Nk. Jfr *krämmel.*

Klämmer el. *klemmer,* n. ställe på ett berg, der flera stenar rasat ner och bilda en klyfta, som är tillhåll för vilda djur. Vg. (Vättle h.).

Klämmsel, m. 1) kolik; 2) all slags sjukdom i underlifvet. Sk.,hl. D. d. *klæmsel.* KLÄNG-BORRE, *klänk-bórre, klänke-bórre,* m. Arctium Lappa. Bl.,sm.,ög. *Snar-bórre,* m. id. Sm. Af sv. *klänga,* v. n. hålla sig fast.

KLÄPP 1, m. fröknopp på potatis. Ög. Fn. *kleppr,* m. knuta.

KLÄPP 2, m. 1) barn; stundom i mindre god betydelse. Vb.,jtl.,åm.,hs.,gstr.,vm.,ul.,fl. (Öb.); 2) liten gosse. Ul.—kl. N. *klebb,* m. gosse; d. d. *klæp, klep,* m. ett kelet barn; nht. dial.

(Nassau) *klepper,* m. liten gosse (Kehrein 1, 228). Efter-kläpp, m. det barnet, som födes sist, eller ock sedan fadren är död. Vm.

Hors-kläpp, m. horunge. Norrl. KLÄPP 3, m. 1) höjd, bergshöjd. *Berg-kläpp,* m.; 2) del af en by, då han ligger högt och skild från hufvudbyn. Vb. Jfr fn. *kleppr,* m. knuta: nodus.

KLÄPP 4, s. *klipa*.

KLÄPPA, v. n. 2 framkasta ett ord om något, ej kunna tiga. Sm. Troligen samma ord som *gläppa* 2. Kläpp el. *gläpper,* m. en som ej kan tiga. Sm.

KLÄPPA, *kläppta,* s. *klappa*.

KLÖDRA, s. *klådra* 2.

KLÖFSE, f. en bandstump af hopvikna trådändar. Sk. (Ox.). S. *kliova.*

KLÖFTA, *klöfte-fall, klöft-hage,* s. *kliova.*

KLÖK, s. *klak*.

KLÖKAS el. *klöks,* v. dep. 2 vara nära att kräka, vilja spy. Götal. *Klyka, klöka,* v. n. id. Sm. *Klöka sej,* v. r. id. Ög. D. *kløge, kløges, klørge sig,* id. Klökning, f. kräkning. Ög.--bl. D. *kløgelse*. KLÖKLINGAR, s. *kläkkling*.

KLÖSU, f. en besvärlig och efterhängsen qvinna. Vb. (Ume).

KLÖTER, *klöder, klör,* pl. blås-tång, klo-tång; Fucus vesiculosus. Sveriges Östra kust. Jfr Fries Bot. utfl. 2, 81. D. d. *klyder, klør.*

KLÖTTER, n. boskap. Vb. Jfr *kritter.*

KLÖVER-HOTT, *-en* (p]. *-hottar*), m. liten klöfver-stack. S.Sk. Jfr *kott.*

KLÖV-HALLTA, *klövning, klövvna,* s. *kliova.*

KNABB (pl. *-ar*), m. pinne, afhuggen liten gren, egentl. efter löfbrott. "Hugga knabba". Ög.

KNABBA 1, v. a. 1 1) stöta lätt, knacka. "Knabba på dörren, fönstret. Knabba rutan i tu". Götal.; 2) slå, piska. Sk. Knabb, m. bestraffning med knogen. Bl. KNABBA 2, v. n. 1 springa fort. "Knabba på!" Sm.,kl. Jfr *knapla, knapp* 1.

KNABBA 3, f. mun (när det är fråga om dess bruk till talande); föraktligt. "Håll knabban på dej!" Sk.

KNABBAS, v. d. 1 munhuggas, småträta, gnabbas. Sk. *Knäbbjas,* id. Ög.(Ydre).

KNABBE (pl. *-bar*), m. 1) knubb, klabb. Sm.; 2) liten undersättsig och stark karl. Ög.,kl.,bl.; 3) tjock och fet oxe el. tjur. *Stutknabbe, tjurknabbe.* Ög. (Gullbergs, Lysings h.), vm.

KNABER, s. *knaper*.

KNAGG (pl. *-ar*), m. 1) eg. liten knöl, knuta. Riksspr.; 2) liten kulle. Vb.,hs.; 3) knaggigt handtag på en lie. *Knagge,* m. id. Ul.-sk. *Li-knagg,* Sdm.; *leknagg,* Sk.; 4) stark menniska. "Dä ä en knagge te va stark". Sm. Jfr e. *knag,* knöl på trä eller hjorthorn; s. *kagg* 2. Knagge-bagge, m. 1) stark menniska; 2) knarrig, ej medgörlig menniska. Sm.

Knaggel, n. 1) ojämnheter; 2) småsten, groft grus. Vb.

Knaggig, adj. 1) knölig, knutig, knagglig. "Grenen ä knaggig. Vägen ä knaggig". Sk.,hl. *Knavvlig,* id. Hs. (Db.); 2) qvistig, knölig. Ög., sm.; 3) mager, så att benen synas; om kreatur. Hl.; 4) knarrig, ej medgörlig. Sm. E. *knaggy,* knölig; ns. *knakerig,* mager (*knake,* knota). Dähnert.

Knaggli, adj. 1) eg. ojämn, stenig, knagglig. Riksspr.; 2) hinderlig, krånglig, besvärlig; som har någon svårighet med sig. "Han fikk ä knagglit erän", han erhöll ett svårt uppdrag. "Hä jär int an knagglit vä den saka", den saken har nog sin svårighet. "Knagglit arbait". Vb. KNAGGE, m. kotte af gran eller tall. Vg. (Mark). Jfr *knagg.*

KNAIV, *knaiv-skjged, knaiv-skjeds-gäddå,* s. *kniv*.

KNAK, adj. rak, styf; om personer. Vb.,mp.

KNAKA (ipf. *knaka*), v. a, stöta, skada, trampa in stickor, spik, glasbitar m. m. i fotsulan.

"Knaka sä i foten. Jeg hav knaka mäg, kärä tag ut hä som sitt i sårä. Ji var sta å knaka mäg", jag råkade stiga på något, som stack mig i foten. Vb. Knakå, f. sticka, spik, glasbit o. d. som man rännt 1 foten. Åm. KNAKKLA, v. n. 1 färdas, resa; merendels i föraktlig mening. "Knakkla sej åsta". Vg. Jfr *krakkla.*

KNAL 1, adj. dålig, skral, knappt tillräcklig, fattig. "Dä ä knalt för honom". Sdm., vl. (Elfd.), sk. (N. Åsbo). Jfr *knällt.*

KNAL 2, adj. snygg, vacker, ståtlig. Hs. (Db.).

KNALL el. *knalle* (pl. *-ar),* m. bergspets, liten brant höjd, liten backe, litet berg. "Der ä en stygg knall å köra ópp för". Vm.—sk.; deraf *bakk-knall, bakka-knalle, berg-knalle. Knallt* (pl. *-ar),* m. bergspets. Bhl., hl. (Värö). Knöl (pl. *-ar),* m. bergstopp, enstaka berg. Mp. D. d. *knold, knalt;* n. *knoll;* fe. *knoll;* e. dial. *knoll;* wal. *cnol.* Knall-hård, adj. stenhård. Ög. KNALLA 1, v, a. 1 1) bulta, småningom slå. Hs.; 2) gnaga, äta på. Vg. Mht. *knillen (knal, knullen, geknollen),* v. n. ljuda, knalla (Ben. 1, 853).

KNALLA 2, v. n. 1 1) gå sakta, åka sakta, drifva omkring. "Knalla sej åv. Knalla i sakta mak. Knalla på, unna, åsta". Svea- och Götaland; 2) göra något i sakta mak, småningom göra något. "Ja går å knallar. Ja knallar mä'et". "Han knallar i sej", han äter sakta. "Han knallar efter magta", han arbetar efter förmåga (långsamt). Ul., sdm., vm., nk., ög. *Knaall* (ipf. och sup. *knallä),* v. n. a) gå sakta; b) springa smått; c) i sakta mak göra något. "Han knallä säg hejmät vägjen. Han knallä ti säg nalta mat". Vb.; 3) smått snatta. "Han knallar å stjäl". Sdm. (Vingåker); 4) säges i allmänhet om något som går sin jämna gång. A. "Har går dä för deg nu för ti'n?" B. "Åjo, dä knallar". C. "Hur står dä te mä helsa?" D. "Å jo, takkar; dä knallar te". Vm., nk. Fata-knalle (pl. *-lar),* m. skålknalle, skålvestgöt, som vandrar omkring i landet och svarfvar fat och skålaf. Vg. (Skarab.), bhl.

Knallare, m. knalle, gårdfarihandlande från Vestergötland. Hl. (Värö).

Knalle-byggd, *-a,* f. Vestergötland, knallarnes hembyggd; skämtsamt och föraktligt. Nk. KNALLE 1, m. i sammans. *vinterknalle,* m. liten sträng vinter. *Vinter-knuta,* f. id. Sk.

KNALLE 2 (pl. *knallar),* m. liten hård bit. "Bröd-knalle, ost-knalle". Vm.

KNALLE 3, s. *knall.*

KNALLTA, v. a. och n. 1 coire. Ul.

KNAPE 1 (pl. *-par),* m. 1) knut, torn på en vidjelänk, hvarmed han hopfästes. Hs. (Db., Bj.); 2) fäste för skotet på en båt. *Knap,* m. id. Ul. (Rosl.); 3) byttpinne. Hs. (Db.). *Knapp,* m. pinne, byttpinne. Nb. (Ö. Cal.). *Knappar,* m. a) id.; b) den träkrok på li-orvet, i hvilken man håller med högra handen. Vb. *Knap* (pl. *-ar),* smärre uti väggar, klädhängare och åtskilliga redskap inslagna, vanligen med hufvud eller knapp försedda spikar eller dubbar af trä eller metall, hvarpå något hänges eller fästes. *Knagg* (pl. *-ar),* m. id. Fl. (Ingo). *Knappe,* m. pinne, som sättes i ett hål att stänga dörr eller grind. Ög. Jfr *knäppa, knäppe, knäppane, knäpping.* Fsv. *knaper, knapper, knöper,* m. a) knapp. VML. S.F.S. 2, 1 h.; b) vred eller annan dylik inrättning, hvarmed dörrar hållas stängda. VML.; deraf sv. *knäppa,* v. a. claudere; fn. *knappr,* m. knapp. Grimm (gr. 3, 49) antager ett förloradt starkt verb *kniupan, knáup, knupun,* nodare. Knapp-tåg, n. Juncus congloraeratus. "Panicula in globum nucis avellanæ magnitudine contracta, unde Svecice *knapp-tåg"*. Wahlenb.

Knapp-tång, f. Fucus vesiculosns. Wahlenb. KNAPE 2 (pl. *-par),* m. sup. Sdm. *Knapp,* m. id. "En knapp i västen". Bl. *Knäpp,* m. id. S. *fälknäpp,* sid. 129. Fsv. *nap, napp,* m. bägare. Alex. M. v. 2301. S.S. 2, 107; fn. *nap;* fe. *nappe, hnæp;* fht. *naph, napf, hnapf* (Graff 4, 1130); fsax. *nap;* nht. *napf;* gl. frans. *hnap;* it. *nappo;* skot. *nappie,* bägare, skål.

KNAPE 3 (pl. *-par),* m. skolgosse i trivialskolans öfversta eller 4:e klass. Vg. (Skara; föråldr.). Jfr nht. *knabe,* m. gosse; ns. *knape,* m. id. (B. W. B. 2, 818); fn. *knapi, knappi,* m. liten tjenare, uppassare; fsv. *knape,* m. väpnare. Jfr *knaperherre.* Knape-läkksa, f rektors-klass, 4;de klassen i trivialskolan. Vg. (Skara; föråldr.). KNAPE 4, m. myndig man, kaxe. Sm. (Vestbo). Knaper-herre (pl. *-rar),* m. herreman (eg. af ringare adel) med mindre förmögenhet; halfherre, som tycker sig vara litet mer än han är; föraktligt. Sdm. (Öfver-Selö), nk. Fsv. *knape,* m. knape: armiger, nobilis inferioris ordinis. St. Rimkr. 212. Historien om knapadelns tillkomst berättas sålunda i Nyland. Då hin onde befolkade landet med adelsmän, förde han dem uti en större båt till kusten. Vid utlastningen begagnande ett stort ös-kar, *karade* (hopsamlade) han uti flera hvarf adelsfolket tillsammans och slungade dem till lands, hvarvid de, som vägde mest, togo god fart och nedföllo på aflägsna trakter. Men då utlastningen var verkställd, märkte han ännu några små *källtringar* (barn) krypa i kölvattnet, hvilka han samlade i ös-karet och kastade uppåt landet. Lätta såsom fjädrar, föllo de genast på stranden, tätt vid *vatustaden,* hvarifrån de ur *blöton krakklade* sig upp och spridde sig sedermera öfver landet. Från dem härstamma frälse- och ofrälse knapar och *knapherrar,* hvilkas förnämsta tillhörighet är herretiteln. KNAPER, n. coll. småsten, runda stenar (t. ex. i en åker). *Knapel* (def. *knaple),* n. Hs. (Db.). *Knaper-sten,* m. id. Hs.—vg. *Knaber,* n. coll. id. "Åkern ä full mä knaber. Knaber ä godt väg-fylle". Hl. (Värö). Deraf *Knaberhyttan,* f. def. namnet på ett hemman vid foten af Hallandsås, Hjernarps socken i Skåne. Jfr *klapur.*

KNAPP 1, adj. hastig, snabb. Jtl., hj., ög. N. *knapp,* rask, snabb, flink; d. d. *knap;* ns. *knapp,* id. (B. W. B. 2, 819); holl. *knap,* behändig skicklig; *knapheid,* f. hastighet, snabbhet. Knapla sej åsta, v. n. 1 skyndsamt begifva sig åstad. "Vi ska knapla oss åsta, innan dä blir mörkt". Bl. (Östra h.). *Knäppa sej,* skynda sig bort. "Knóppe dej te kos!" Dls., vl., vg., sm. *Knåpa sej,* id. Vg.

Knapp-'ändun, adj. flink, vig. Dl. Knapp-andun, id. Dl. (Elfd., Våmh.). *Knapp-hänni,* fintlig, som vet utvägar; behändig. Sm., vm.N. *knapphendt,* rask, flink till handarbete; holl. *knaphandig,* flink, rask.

Knapp-hännit, adv. 1) skyndsamt, i hast; 2) fintligt, behändigt. Sm. D. d. *knaphenne,* skyndsamt.

Knapp-hännighet, f. behändighet, färdighet att göra något i hast. Sm. Holl. *knaphandigheid,* id.

Knapps, adv. hastigt, på stunden. ”Knapps va han der”. Vm.

Knappt, adv. hastigt. ”Köra knappt”. Mp.

Knóppa seg, v. r. 1 skynda sig. Dls. (Vedbo h.), vg.,sm. KNAPP 2, adj. 1) stark; 2) styf, stel. ”Knapp i fingrarne”. Gstr,(Ockelbo). Jfr *napper*.

KNAPP 3 (pl. *-ar*), m. liten brynsten, hvarmed lien hvässes på samma sätt som med strykspån. Sm. *Knappa,* f. id. Ög. Knappa, v. a. 1 slipa; om liar. Ög. KNAPP 4 (pl. *-ar*), m. testikel. Hs.,hj.,dl. *Ball,* m. id. Gstr. Jfr *knape* 1. Knappra, v. a. 1 snöpa (ett djur); eg. genom att krossa testiklarne. Sdm. KNAPP 5, s. *knape* 1.

KNAPPE-KAR(L) el. *knappe-kär* (hårdt k), m. ståndsperson; så kallade bönderne i allmänhet ståndspersoner eller dem, som ej äro bönder och bruka knappar i kläderna i stället för häktor. Vl. (Ihre, DL. på Vesterås bibl.).

KNAPPO, f. förknappning, brist. ”Han liver rakt på knappon (d. ä. han svälter), för bå fisken å brö ä fauks (slut) för han”. Fl.(Nl.). Af sv. *knapp*, adj. angustus. Brännvins-knappo, f. brist på brännvin. Fl.(Nl.). KNAPPÄR (ipf. o. sup. *-prä*), v. n. 1) knapra med tänderna. Vb. (Nordmaling). *Knåppär* (ipf. o. sup. *-prä*), id. ”Han sat å knåpprä på ’n kakubit. Gejta knåpprä på barkjen (läs: bartjen). Fógjeln knåpprä ti’n sókkerbetta”. 2) fingra på något, småknåpa; om små-arbete, som går mycket petigt och långsamt. Vb. Holl. *knappen,* v. n. knapra, knaka, gnissla.

KNAPUL, *-n,* m. venerisk sjukdom. Fl.(Ingo). *Knapult,* m. id. Fl. (Kimito). Jfr *knåpe.*

KNARK, m. gammal skral och knarrig gubbe. G. Jfr *knarrka*. Knark-rygg, m. 1) krokryggig, skral menniska; 2) knarrig, gnatig menniska. G.

Knarkug, adj. 1) knarrig (om en vagn); 2) knarrig, gnatig (om en menniska). G. KNARR 1 (pl. *-er*), m. liten farkost att fara öfver en elf med. *Knórr,* m. id. Vl.; liten trågformig båt eller eka. Nk. (Qvistbro). Fn. *knörr* (gen. sing. *knarrar*), m. fartyg, handelsfartyg; *knarri,* m. id.; fe. *cnear,* m. ett litet fartyg.

KNARR 2, adj. rak, styf i nacken; som bär hufvudet högt. Vb.,nb. *Knärr,* id, Nb. (Lule). Jfr fn. *hnár,* hög, upprest; *knár,* adj. tapper, manhaftig.

KNARR 3 (pl. *-ar*), m. hackspett; vanligare *tör-ve(da)knarr.* Vb. *Trä-knårr, törvedaknårr,* m. id. Nb.(Ö. Cal.).

KNARR 4, m. en svaghet i lederna, som förorsakar ett knarrande ljud; ledvärk af lyftning. Ög.,hs. *Knärr,* m. id. Åm.

KNARR-GRÄS, n. Linnæa borealis. Dl.(Floda). *Små-rais-bliommä,* f. Dl.(Elfd.).

KNARRKA, v. n. 1 1) eg. knarra, hafva ett knarrande läte. Freqvent. af *knarra,* v. n. stridere. Rikssp r.; 2) tugga sådant (t. ex. hårdt bröd, socker m. m.), som knarrar mellan tänderna. *Knaark* el. *knårk* (ipf. *-ä*). Vb.; 3) säges om en sakta rörelse. ”Knarrka, på, unna. Kómma knarrkannes”. Nk.; 4) coire. Ög. Jfr *knirka*.

KNARRVE (pl. *-var*), m. 1) rigel, stängsel, liten bom af trä; 2) pinne att derpå upphänga brödkakor. *Knarrvel* (pl. *-vlar*), m. id. Vg. N, *knarve,* m. knapp af läder (i skinnkläder).

KNARR-VULEN, adj, knarrig. Ög.(Ydre).

KNARST (pl. *-a,* def. *-an*), m. skakelträ, ursågadt på båda sidor. Hs.(Db.).

KNARSTUG, adj. 1) knölig; 2) ihärdig. Hs. (Db.).

KNART, m. kart, omogen frukt. Vg.,ög.,sm. N. *knart,* id. Jfr *knort*.

KNAS 1, n. svårighet, kinkighet; tungt arbete. ”Dä ä knäs att slå å gräset i sommarhettan”. Sm.,kl.,nk. KNASA (ipf. o. sup. *knasa*), v. n. 1) med möda gå, framskrida; om sjuklingar, tillfrisknande eller gammalt folk, ”Han håll å knasa på gólvä”, han börjar gå i sakta mak på golfvet. ”Han kan armäst knasa säg bothi sänga”, det är med stor möda han kan jänka sig ur sängen. ”Han knasa framm åt vägjom”, han skred fram på vägen. ”Gobben knasar änn”, gubben är på benen ännu; 2) vara senfärdig i alla sina göromål. Vb.; 3) *knasa på,* anstränga sig, kosta på. ”Dä knasar på att lässa sten. Han knasar bra på”. Hl.,sm.,bl. Fn. *knosa,* sträfva af alla krafter.

Knaseli, *knasalónnóm,* adj. senfärdig; som *knasar* makligt, sakta. Vb.

Knasigt, *knosigt,* adv. mödosamt, svårt. Nk.

Knask, n. grand, något högst obetydligt. ”Int knaskje. (läs: *knastje*) heldr”, icke ett grand. Fl.(Öb.). *Knask,* m. id. ”Alider knasken”, icke det ringaste. Fl.(Ingo). Jfr *fnask*.

Knask (ipf. *-a*), v. n. 1) vara senfärdig i sina göromål. ”Knask i båskan”, samla gräs, som vuxit i buskarne; 2) *knask i se,* äta något smått. Fl.(Öb.).

Knasla el. *knassla,* v. n. 1 1) arbeta smått och efter beqvämlighet, knåpa. Vl.,bhl.,vg.,sm.; 2) vara i dålig belägenhet. Ög.

Knasli(g), adj. som är i dålig belägenhet. Ög. KNAS2, f. läkerhet, goda kräsliga saker. Vm. (Herveghr, Id.). Måhända i st. f. fsv. *kras,* f. läkerhet. Knasa sej, v. r. 1 förtära allahanda goda saker. Vm. KNASA, v. a. o. n. 1 feminam subigere, coire. Ul.,ög. Knas, n. coitus. Ög.(Ydre). KNASAS, v. dep. 1 klia. ”Tär va ett litet sår; när hä nu ha bynnt bättras, så knasas e baketter”. Fl.(Ingo).

KNASE (pl. *-sar*), m. 1) dugtig, styf, stark karl. ”Dä ä en knase te å arbeta”; 2) rik, dråplig karl. ”En dugtig knase, en rikor knase”. Vl.—sk. *Knas,* m. id. S. Sk.; 3) säges äfven om ting af synnerligt värde, gagn, godhet, brukbarhet o.s.v. S. Sk. Jfr ryss. *knjás,* m. adelsman; fslav. *knansi,* m. furste; pol. *knjaz,* m. id. (lånadt ur ryskan); slov. *knéz,* m. furste; serb. *knez,* m. id.

òlaus. *knjez,* m. herre; ulaus, *knez,* m. id.; *knezer,* m. herrskare; medelt. gr. *κνέζης*. Knast, m. en person af någon betydenhet. ”En rier knast, en någorlunda rik person. S.Sk.

Knes, m. 1) högdragen sälle. Sk.(Ox.), vm.; 2) styfsint menniska, som ej gifver efter. Du ä mej en kneser”. Vm. KNAST (pl.-ar), m. 1) knuta i bräder, plankor eller bjelkar. Allm.

Knast, knåst (*knåhst*), m. id.; 2) finne (i ansigtet eller på andra delar af kroppen. Sk. D. *knast;* ns. *knast* (Richey, 129); holl. *knoest,* m. id. Knastig, adj. 1) som har knastar; om timmer. Allm.; 2) svår, kinkig, grälaktig; i synnerhet om on kinkig husbonde. Sk.,hl.,bl. Ns. *knastig* (Richey, 129) = 1). KNASTRA, v. a. 1 slå sönder. "Han knastrar sönder alla glasen". Vm.

KNATRA 1, v. n. 1 1) braka. "Dä knatrar å brakar i skogen". Vm.; 2) knarra; om snöns gnäll, då man går eller åker på starkt frusen, snö. Bl.; 3) knastra; äta ben eller något torrt. Ög. *Knattra,* Vl.

KNATRA 2, v. n. 1 småle. "Han knatrar så gódt. Vm. (Herv., Id.). *Knattra,* id. (enl. Spegels gloss., 227). Jfr *knesa, knikkär, knåttra.*

KNATT, s. *knott*.

KNATT, n. groft grus på åkern. Deraf *knattig,* adj. grusig. "Knattig åker". Sm.(Vestbo).

KNATT el. *knatte* (pl. *knattar*), m. bergspets, öfversta klinten af ett berg. Vl.—sm. *Knaks,* m. id. Dl. (Elfd.). *Knött,* m. mindre backe. Bl. Deraf *berg-knatte,* m. litet berg. Nk.-sm. Fn. *knjótr,* m. mindre backe.

KNATTE (pl. *-knattar*), m. 1) i allmänhet den som är småväxt, liten. Nk.—bl.; 2) liten gosse, Nk.; 3) litet djur af undersätsig växt. "Dä ä just en knatte te tjur-unge". *Gris-knatte,* m. Nk. —sm.; 4) liten kutting; 5) mindre sten. *Stenknatte;* 6) liten sup, "Ta en knatte te; dä blåser väl å når du kommer ut". Nk.; 7) *stå i knatt,* växa långsamt; om trän, menniskor och kreatur. Sm.,kl. *Stå i stammpen,* id. Sk. (Ox,). Jfr *knyta*. Knatti(g) (n. *knattet*), adj. småvuxen, dvergartad; om trän, menniskor eller kreatur. "Knattet berke, fere". Sm.,ög. *Knatt-vuksen,* Ög.; *knatt-väkst,* id. Kl.

Knattet, adv. 1) smått, dåligt. A. "Takk för go fägnad! B. "Ja, Gu bärom óss, vi havom fägnat er småfärt å knattet"; 2) fattigt. "Dä ä knattet för honom". Sm. KNAUTSTEN, s. *knyta*.

KNAV, n. stackare, elak sälle; skällsord. "Ett uselt knav". Ordet förekom under hösttinget 1848 vid Sköllersta i Nerike, då en bonde från Svennevad stämt en annan derföre att denne oqvädat honom med detta ord. På domarens fråga: "kan någon i nämnden upplysa hvad detta ord betyder?", erhölls ett nekande svar. "Jo, min nådig lagman", inföll käranden, "nog ä dä

ett sket-ord likka". Detta bejakade nämnden. Ordet är alltså ohöfviskt, ehuru egentliga betydelsen är okänd. Beslägtade härmed äro troligen: Knavel, m. elak sälle. Ög.

Knavi(g), adj. snattaktig. S. Öl. KNAVEL, m. 1) stör, stake. Ul.; 2) handtag på liefästet. Plur. def. *knavlan.* Fl.(Öb.).

KNAVLE-GRÄS, n. Scleranthus annuus & perennis. Svealand. Wahlenb.

KNA-VREKKA, f. ett knäppe att vrida för en dörr, ett lock o. d. Ög.(Ydre). Jfr *knape* 1.

KNAVÄR (ipf. o. sup. *knavrä*) 1, v. a. lägga en sammansättning af hvassa träpinnar i munnen på kalfvar och kidlingar att de ej må dia modern. Vb.

KNAVÄR (ipf. o. sup. *knavrä*) 2, v. n. 1) gå sakta, långsamt. "Han knavrä å gikk, dilläs han vadht all", han gick i sakta mak till dess han tröttnade; 2) arbeta långsamt. Han knavrä fäll vä di, men hä gått int val för 'óm", han pysslade väl dermed, men det ville ej blifva för honom; 3) knapra, tugga på torrt bröd. Vb.

KNEBEL, *knevel* (pl. *-blar* el. *-vlar*), m. kläpp i en ringklocka. Hl. *Knebel, knibbel, knevel, knävvel,* m. id. Sk. På några ställen, t. ex. i Ingelstads h. skrapar man rost af knäveln för att i vatten intagas såsom botemedel mot vissa sjukdomar. När denna rost skall afskrapas, bör man tigande gå till och från ringklockorna, under tystnad afskrapa rosten samt gå 7 gånger baklänges. D. *knevel,* ns. *knepel* (B. W. B. 2, 822); *knêwel* (Schambach, 106); nht. *knöppel.*

KNEBLE, *knevle,* s. *knöpple*.

KNEGGLA, v. n. 1 träta om lappri; säges eg. om gnidare, som äro ledsamma att hafva att göra med. Vm. Jfr *knekkel*.

KNEJSA *(-sede, -sed*), v. n. vara reslig; sätta hufvudet högt i vädret; säges 1) om hästar, som föra sig väl; 2) om menniskor, som brösta sig, visa sig stolta. "Hon knejsar", hon sätter näsan i vädret af högfärd. "Bevars! hva knejsar du ätte? De ä så knejsennes". S.Sk. D. *knejse*. Knejs, m. reslig gestalt. S.Sk.(Ox.).

Knejsed, adj. reslig. S.Sk.(Ox.). KNEKK, *knekka, kneks, kneksa,* s. *kni*.

KNEKKEL, n. förebråelser, oupphörligt gräl. "Dä ä tókke knekkel på'en för jävnan, så en kan dö ve'et". Nk. Jfr *gneggel, kneggla*.

KNEKS, *knekks* (pl. *-ar*), m. liten backe, kulle; upphöjning på vägen vintertiden, så att släden hoppar än upp än ned under åkandet. *Knegs, knigs,* m. id. Nb.,vb.,jtl. *Knikk,* m. liten backe eller tvär böjning på en väg. Fl.(Nl.). Kneksi (n. *-it*), adj. backig, ojämn; om väg. Vb. KNEKT (pl. *-ar*), m. 1) (i riksspr.) gemen soldat. *Knektar,* m. pl. Pedicularis palustris. Bl.; 2) ett dragträ till oxar; sitter i *drätten. Knegt, knejt,* id. Sk. (Skytts, Vemm.). Fht. *kneht,* m. a) gosse; b) tjenare; c) soldat (Graff 4, 576); mht. *knëht,* m. a) gosse; b) tjenare; c) ung man, som bildar sig till riddare; fe. *cniht, cneoht,* m. a) gosse; b) tjenare. Knekta, v. a. o. n. 1 1) betjena, uppvakta, bedja med många böner om lån eller bidrag. "Ja får löpa å knekta óm mina pengar". Ul., vm.,sdm.,ög.,sm. *Kneksta,* id. Hs. (Db., Bj.); *kniksta,* id. Sdm. (Ornö), fl. (Ingo); 2) göra sig Ödmjuk, vara ödmjuk, krusa för någon. Hs., fl. (Pargas), ög.,sm. *Kniksta,* Fl.(Ingo). *Knäkktä,* G.; *knikkta,* Sm. *Kneekt* (ipf. *-ä*), v. n. ödmjukt och ifrigt anhålla om något. "Han knektä å ba sä innerligen". Vb. I detta verb förekommer den ursprungliga betydelsen af *knekt,* tjenare. Gl. sv. *knekta.* Job 11 19; 19, 17.

Knikta-fólket, n. def. soldathopen. Sm.KNEPA (pl. *-ur*), f. knapp. Dl. (Elfd., Våmh.). *Knöp* el. *knep* (pl. def. *knepan*), m. id. Hs. Jfr *knape.*

KNEPEL, s. *knippel* 1.

KNES, s. *knase*.

KNESA, v. n. 1 småskratta, skratta i mjugg. Dls.,vg. *Knissa,* id. Bhl. N. *knisa,* skratta.

KNETA, v. n. 1 vara mycket nogräknad i smått. *Gneta,* id. Vm. Knetig, adj. som är besvärlig att göra med. Vm. KNETTLE, n. små, tätt liggande föremål; vanligast om en hopad mängd småsten. Ög.(Ydre).

KNEUS, s. *knös* 1.

KNEVA 1, v. a. 1 hindra, hämma (i utveckling eller arbete). *Knójva,* id. "Han knevar mej, så att ja ej kan arbeta. Barnen knójvas i väksten". Sm.,bl. Fn. *knýja* (*knuđa, knúđ*), v. a. tvinga, trycka, slå. Kneva, f. sjukdom, som hämmar växten (t. ex. engelska sjukan). Bhl.

Knevel-händt, adj. frusen om fingrarne så att man ej fritt kan röra dem; valhändt. Vg. (Vättle h.), bhl. *Knävel-händer,* Bhl., N. Hl.; *knevle-händt, knövel-fingrad,* id. Bhl.

Kneväl (ipf. *knevlä*), v. a. hopkrama; hoptrassla. Vb.

Knävra, v. a. 1 tvinga. "Torkan knävrar säden". Sdm.(Sorunda). KNEVA 2, s. *kni*.

KNI 1, n. knä. Dl. *Kne,* Vb.; *knej,* G.; *knaj, knäj,* Bl.; *gnä,* n. id. Bhl. Fsv. *kni,* n. id. GL,; *knä,* n. a) knä. VGL. S.S. 1, 162; b) slägtled. ÖGL. VML.; fn. *knè,* n. knä; n. *kne,* m.; fht. *chniu, kniu, kneo;* mht. *knie;* ffris. *kni;* nfris. *knei;* holl. *knie,* f.; nht. *knie,* n.; fe. *cneó, cnio, cneov,* n.; e. *knee;* moes. *kniu,* n.; lat. *genu;* gr. **γόνυ**; skr. *g'ânu,* n. id. Knega (ipf. o. sup. *knega*), v. n. i) gå med krokiga knän, lutande och långsamt; draga med möda och ansträngning, t. ex. om en häst, som går med tungt lass uppför en backe; äfven *kniik* (ipf. *-ä,*). "Han for fära kniik nolät vägjom", han började tråka fram norr efter vägen. Vb. (Skellefte). *Knega,* v. n. 1 svigta med knäen. Vm.; 2) med möda och arbete draga sig fram, bereda sig uppehälle samt bergning. Vb. *Kneka,* v. n. 1) eg. af mattighet sjunka på knä. Allm. *Knikå,* Dl.; *knika,* Fl.(Nl.); *knäas,* id. Sm.; 2) göra eller uträtta något långsamt eller med svårighet; köra smått, såsom med tungt lass; söla, vara lat. Sm.,kl.,hl.; 3) med svårighet och möda draga sig fram. "Han knekar sej igenom". Sk.,hl.; 4) vara villrådig, obeslutsam. "Kneka inte längre!" Sm.; 5) *kneka emot,* streta emot. Vl. *Kneva* (ipf. o. sup. *kneva*), v. n. a) gå med krokiga knän; b) gå och vinka åt ömse sidor; om hjulbenta personer. Vb. Swz. *knieken,* v. n. halta.

Knej-bord, n., *knej-snald,* m. knäskål. G. *Knä-snoll,* m. id. Fl.(Ingo). Fsv. *kni-borþ,* n. knäskål: patella. GL.; jfr fn. *borð,* n. bord; sköld.

Knek (pl. *-ar*), m. 1) knä; krök; om väg. Vl. *Knikk,* m. tvär böjning på en väg. Fl.(Nl.); 2) större träkrok, som fästes i väggen och hvarpå något upphänges. Sm.,hl. (Värö). *Kneg,* m. id. Sk.; 3) *komma på kneken,* a) komma på obestånd. Riksspr.; b) säges äfven om den, som supit så, att han går med krokiga knän, eller ej kan stå upprätt. Vb.

Knékka, v. n. 1 gunga fram och tillbaka på en stol, ranka. Sm.

Kneks (pl. *-ar*), m. hastig nigning (för att helsa). "Göra en kneks". Sm. Ns. *kniks* m. knäböjning (B. W. B. 2, 824).

Kneksa, v. n. 1 hastigt niga. Sm.,bl.

Knia, v. n. 1 böja knän af magtlöshet. Dl. (Elfd., Våmh.). *Kni* (ipf. o. sup. *-a*), v. n. knäböja. Fl. (GK., K.). *Knejä, knelä,* v. n. gå med svigtande, böjda knän. G. *Knäla,* id. Bl.; *knälla,* id. Sk. *Knia med,* v. n. streta med. Sm., kl. *Kniig* (ipf. *-ä*), v. a. draga tungt, med ansträngning. "Han knigä ópp lasse på bakkän". Vb. Fht. *kniujan,* genuflectere (Graff 4, 576); mht. *kniewen, knien;* nht. *knien;* d. *knæle;* e. *kneel;* holl. *knielen.*

Kni-bälte, n. strumpband. Dl.(Orsa).

Knina-blome, f. Linnæa borealis. Fl.(GK.,K.)

Kni-skål (def. *-i*), f. knäskål. Dl.(Mora).

Kni-wikk (läs: *kniwittj*), n. knäveck. Dl. (Elfd., Våmh.).

Knä-fattiger, adj. svag, matt i knäna; uttröttad. Nk.,sdm.

Knä-gräs, n. Equisetum fluviatile. Retzius, fl. oec. 1, 232.

Knä-sveg, n. knäveck. "I knäsveget". Nk. Jfr *svigna*.

Knä-svigte, n. en som svigtar på knäna, går ostadigt. Fl.(Nl.). KNI 2, v. a. 2 1) nita, böja. "Kni spiken"; 2) öfvervinna; stinna. "Kni åt sej. Kni sej te. Han to nókk för nókk, men en ann gång ska ja kni'n igen". Ög.(Ydre). Jfr fe. *cnidan* (*cnâd, cnidon, cniden*), cædere. Kni-naigjel, m. nitnagel. Ög.(Ydre). KNI 3, s. *kny.*

KNIFFEL, *kniffla,* s. *knippel* 1.

KNIFSA, s. *kniv*.

KNIKKJE, s. *knäkka*.

KNIKKSA el. *knikksa till,* v. n. 2 stöta eller råka vid något så att ett ljud höres. "I den här grundvaln (ɔ: alven) finns mykke små sten; då man kör hörs dä huru bilden knikksar till el. huru dä knikksar till mot bilden". Fl.(Ingo).

KNIKKÄR (ipf. *-krä*), v. n. småskratta. Jtl. Ns. *gnikkern,* id. (B. W. B. 2, 524). Knikker, n. småskratt. Jtl. KNIKS, *kniksa, knikser,* s. *knykka*.

KNIP 1 (*knep, knepi*), v. a. knipa. Vb. (Ume). *Knäipa* (pr. *knäipur,* pl. *knäipe,* ipft. *knaip,* pl. *knipu,* sup. *knipi*), G.: *kniip* (*kneip, knipä*), Skellefte; *kneip* (*knep, knipi*), id. Calix. *Knäupä,* v. a.

nypa, taga uti. S. G. Nht. *kneifen* (ipf. *kiff*); lit. *knébju;* lett. *knebt.* id. Knaip-kål, m. Molinia fluitans. Dl.(Elfd.).

Knepig, adj. knipslug, förslagen. Vm.,nk. *Knipen,* adj. id. Sk.(Tygelsjö).

Knip, n. i sammans. *vinterknip,* n. kort, men sträng vinter. Sdm.

Knip, adv. bestämdt, rent af. "Dä ä knip omöjligt. Knip lagom". Sdm.

Knip-behändig, adj. knipslug, som umgås med illpariga ("knepiga") handlingar. Sdm.

Knip-okse, m. hannen af knip-anden: Fuligula clangula. Sdm.(Ornö). *Knaipe,* m. knipand. Dl.(Elfd.).

Knippa, v. a. 1 1) göra dubbel, sammanböja, sammanlägga dubbel, lägga i veck. *Knippader,* adj. sammanlagd i veck. Hl.(Viske,Himble h); 2) *knippa ópp,* taga upp kläderna om sig. Sm.Knipsa, *knifsa,* v. a. 1) hastigt knipa; 2) nypa, slå. "Han knispa te'n, å dä just regalt". I denna senare betydelse nyttjas ordet endast såvida blott ett enda slag, men detta dugtigt, utdelas. Nk,; 3) i ett hugg eller hastigt afhugga. G., bl.

Knip-stomm, m. en urhålkad trä-cylinder med betäckning i båda ändar och öppning på sidan, hvilken fastbindes vid en trästam, hvari knipan (Fuligula clangula) lägger sina ägg. Den beskattas under tiden efter hand, dock så att alltid ett eller två ägg qvarlemnas. Vb.

Knip-tagjen, adj. stark, rask. "Knip-tajna hera", raska ynglingar. Sm. KNIP 2, m. bergsklint. Ordet förekommer i *Hjorta-knipen,* m. def. en smal bergvägg i Skärali af Onsjö härad i Skåne. S. *gnaup*.

KNIPPA (pl. *-por*), f. 1) backe, höjd. *Bakk-knippa,* mindre backe. Vm.; 2) ojämnhet å vinterväg, vållad af snö, som under mycken körning blifvit sammanförd. *Gloppor* el. *groppor,* f. pl. id. Vm. "Hugga knippor", taga bort ojämnheter och gropar, när vägar lagas om vintern. Hs.—vm. Jfr *knip* 2. Knippu(g), *knippig,* adj. gropig, hålig; om vinterväg. Vm. KNIPPEL 1 (pl. *-plar*), m. 1) eg. stor käpp, knölpåk. Rikssp. *Knepel, kniffel, knyppel,* m. id. Vg. *Knyppel,* m. id. G.; 2) (torr) gren, som blåst ner från trän i skogen. Bl. (Bräkne h.); 3) klippare, skälm. Sk,hl.,bl. *Kniffler,* m. id. Sm. Gl. sv. *knippel;* d. *knippel,* stor käpp; nht. *knüppel.* Kniffla, *kneffla,* v. a. 1 slå, basa. Vg. *Knöffla,* id. Dls.

Knipplingar, m. pl. små, runda vedträn. Bl. KNIPPEL 2, s. *knöpple*.

KNIRKA, v. n. 1 knarka; om frusen snö, torrt läder, skodon m. m. Sk. D. *knirke;* ns. *knirken,* v. n. knarra; mest om skodon (Schambach, 106). Knirk (1. *knirkj*), m. knarrande. Sk.

Knirsa el. *knarrsa,* v. n. 1 knastra; om det ljud, som uppkommer, då man går på hårdt tillfrusen snö. "Hä ä så kallt att snön knarrsar under föttren". Fl. (Ingo). KNISP, adj. kåt, brunstig; om folk. Hs. (Db.). Knispa, v. a. o. n. 1, coire; egentl. om kattor. Sdm.—sm. Jfr *kispa, gispa.*

Knispanne, n. coitus. Ög.

Knispare, m. otuktig karl, horefux. *Horeknispare,* m. högst otuktig karl. Sm.

Knispä, f. lättsinnig och näsvis ung qvinna, Sdm. *Knispa,* f. elakt, snålt fruntimmer. Hl. (Slättåkra). KNISPA 1, v. a. 1 afdraga (skinn) af mindre djur; i föraktlig mening om s. k. orena djur; ofta om kattor. Sdm. (Strengnäs, Öfver-Selö).

KNISPA 2, v. n. 1 1) skära eller bita i sten eller stenhårda ämnen. "Knispa mä tännerna"; 2) gnissla; om ljudet som deraf uppkommer. S.Sk.

KNISSLA (ipf. o. sup. *knissla*), v. n. flina, ej våga skratta högt. Hs. (Db.). Jfr *fnissla, kny.*

KNIV, m. 1) eg. knif. Rikssp. *Knaiv,* m. id. Dl.; *knejv,* m. id. Nb. (Ö. Cal.); 2) balja, fröbalja. Deraf *böna-kniv,* m. bönbalja, *ärta-kniv,* m. ärtbalja. Benämningen af likheten med en knif. Hl. (Värö). Fsv. *kniver, knifver, knifr,* m. a) knif. ÖGL. VGL. GL. S.S. 1, 95; b) kort svärd. Alex. M.; fn. *knifr;* fe. *cnif;* e. *knife;* ns. *knief* (B. W. B. 2, 823). Knaiv-skjed (läs: *knaiv-stjed*), n. kniffodral. Dl. (Elfd.). D. *knivskede*.

Knaiv-skjeds-gäddå, f. liten gädda. Dl. (Våmh.).

Knifsa, v. a. 1 (med knif) afskära. "Knifsa av". Hs., m. fl. Nht. dial. *knipsen* (Idiot. pruss.).

Kniva-köp, n. slagsmål (eg. med knifvar). Sm. (Vestbo).

Knivas, v. d. 1 slås (eg. med knifvar). ”De knivas å slås”. Sm. (Vestbo), vm. D. *knives,* slås med knifvar (Moths ordb.).

Kniv-drag (def. *-gje* eller *-gji,* pl. *-drag,* def. *-draga*), n. knifhugg. Hs. (Db.).

Kniv-ske-don, n. knifskiddon; en metallkedja med vidfästad knif i grannt utsiradt fodral. Dl. (Floda).

Kniv-ski(d)a, f. lie-hylster; omhölje (af näfver) kring en lie. Hs. (Db., Bj.). KNO 1 (pl. *-ar*), m. knoge; knytnäfve. ”Slå knoana i borde”. Fl. (Nl.), sk., m. fl. *Knok,* m. Vb.; *knok, knauk,* m. Nb. (Calix); *knokjil* (1. *knotjil,* m. Dl.; *knugge,* m. Hs. (Db.); *noä,* m. id. G. Fn. *knúi,* m. condylus digiti; n. *knue,* m. id. Ben-knoka, f. benknota. Hs. (Db.).

Knjokel (pl. *-är*), m. 1) knoge. Dl. (Mora). *Knjokel* (pl. *-ar*), m. id. Dl. (Elfd.); 2) fotknöl. Dl. (Mora).

Knóga 1, v. n. 1 flå huden af ett djur med knogarne, aflossa huden genom att skjuta den knutna handen under densamma. Nk. *Knoga* (ipf. *knoga*), v. a. 1) flå (skinn af kreatur).

Knova, knoa (ipf. id.), id. ”Góbbin knoa skinne å märren”; 2) afskafva (bark af trän). Fl. (Ingo).

Knoga 2, v. n. 1 1) arbeta med något, som tager de svaga kraftema i starkt anspråk; arbeta långsamt, men jämnt. ”Knoga mä arbete. Knoga å dra. Han knogar å arbetar; knogar å läser”. Hs.—sm. *Knugg* (ipf. *-a*), verb. descript. göra något sakta. ”Han knugg å arbeit”, han arbetar sakta. Fl. (GK., K.); 2) vara flitig och mån samt med litet arbeta sig fram. ”Han knogar sej fram”. Allm. *Knoog* (ipf. *knogä*), id. ”Han knoga säg fram i sin föttudom”. Vb.,jtl.; 3) röra sig sakta, men dock efter hvad krafterna förmå. ”Han kom knogannes”. Nk. ”Knoga åsta”, id. Sm.,kl.; 4) hushålla något för starkt i smått, öfverdrifvet spara. ”Knoga ihop, knoga med”. Allm. *Knoga* betyder egentligen, såsom Ihre (gl. 1, 1108) anmärkt: manibus genubusque eniti.

Kkoger, m. en som öfverdrifvet sparar, hushållar, tager vara på äfven det minsta och mycket flitigt använder tiden. Nk. Vanligen säges *knogare,* m. Allm.

Kogiger, adj. 1) arbetsam, sparsam; 2)för mycket knog, öfverdrifvet sparsam. Nk.

Knoka, *knåka,* v. a. 1 trycka ner, hopklämma, ligga hårdt på. ”Knåka ihop kläderna. Knåka ner sängen”. Vg.,ög.,vm. *Knåka,* ”Knåka te; knåka ihop”. Bl.; *knåga,* ”Ja knågade

brystet”. Sk.; *knukä,* id.: ”knukä ner”, trycka ner. S. G.; *knökka,* id. Dls.,vl. D. *knuge;* nfris. *knuke* (Qutz., 166).

Knokkel (pl. *-klar*), m. 1) utståendebenknota; 2) i allmänhet hvarje framstående kant eller upphöjning; knöl. S.Sk.

Knokkel el. *knökkäl* (imp. *-klä*), v. a. gnugga tillsammans, hopskrynkla. *Knoväl* el. *knòväl*ipf. *-vlä*), id. Vb. *Knukkla,* v. a. 1 skrynkla ned, ihop. Vg. *Knukkla, knókkla, knykla, knykkla,* Kl.,sm.; *knokkla,* Vm.; *knykkla,* Ög.; *knögla,* id. Nk.

Knoktjin, adj. frusen om händerna), knogarna Gstr. (Årsunda).

Knokä, f. benknota. G. Fsv. *knoka,* f. benknota. S.S. 1, 125. Kg. St. 198; d. *knok, knogie* el. *knokkel,* m.; fe. *cnucl;* holl. *knokkel,* m.; mht. *knocke,* m.; nht. *knocken,* m.

Knos (ipf. *knoddes*), v. d. slås med knogarne eller knytnäfven; vid knytnäfvekamp. S.Sk.

Knukklig, adj. skrynklig. Vl.,dls.,vg.

Knykkla, f. skrynkla. Fl. (Ingo).

Knykel, *knykling,* m. en mager stackare. G.

Knykked, adj. mycket mager. Sk.(Ox.).

Kkyklä ner. v. a. 1 alldeles nedslå till marken, gifva stryk. G. E. *to knuckle.*

Knöga-valen, adj. frusen om knogarne, händerna. Bl. KNO 2 (pl. *kno*), n. afståndet mellan långfingerns knoge och mellanled; långfingerns halfva längd. ”Ja binger trille fira kno om dan”, jag stickar tre eller fyra halfva fingerlängder. S.Hl. I Halmstad-trakten utgöres ett *kno* af 24 hvarf kring strumpan. *Noä,* n. ett mått ifrån tummnageln till första leden. G. *Knoge,* m. ett mått från en led till en annan på en finger; vid strumpstickning. Sdm. Jfr *kno* 1.

KNÓDA, *-n,* m. mängd, tätt sammanpackad massa; hög. ”Gåla ti’n den bynom ligg sóm ti en knóda”, gårdarne i den byen ligga liksom i en massa. ”Huså i grannars gåln stå i en

knóda”, husen i granngården stå sammanpackade. Vb. Jfr n. *knoda,* f. stor degklump; sv. *knåda,* v. a. depsere; fht. *knet, gaknet,* n. massa (Graff ´ 4, 581).

KNÓDD (pl. *-ar*), m. handelsbetjent. Allm.

KNOE, m. 1) i allmänhet allt som är litet och smått; 2) liten gosse eller flicka; 3) litet träd. Kl.

KNOGA, *knoger, knogiger, knoka, knokkäl, knokä,* s. *kno* 1.

KNOKKA, f. hopflätad eller hopvirad bundt (af lin), hopveckladt till förvaring. *Linknokka,* f. Fl.(Ingo). *Linknokkar,* plur. Gstr. Ns. *knokken,* id.: ”*een knokken flass,* ein zusammen gedrehetes gebündel flachs” (B. W. B. 2, 829); *knukk,* subst. id.; *knukken,* v. a. bundta (lin). Richey, 132.

KNOKKÄL (ipf. *-klä*), v. n. göra lapprisarbeten, som ej duga eller löna mödan. Vb. Jfr *knoga* 2, under *kno* 1.

KNOLER, tant. pl. potäter. *Noler, toler,* tant. pl. id. ”Ä tolera kokta än?” Vg.

KNOLL (ipf. *-ä*), v. a. rulla tillhopa: göra knollrig. Vb. Ns. *knullen,* v. a. rulla tillhopa, ovårdigt sammantrycka. B. W. B. 2, 831. Knóla (pl. *lor*), f. hyfvelspån. Gstr. (Årsunda).

Knóllär (ipf. *knóllrä*), v. a. krusa (hår), lägga det i lockar. Vb.

Knóllrug, adj. krusig; om hår eller ull som är lång och krusig. Sdm. Jfr *knottrug.* KNóLLT, m. stycke, klump. t. ex. af jord lera. S.Hl. Nht. *knolle,* f. Jfr *knåll.*

KNOPA, v. a. o. n. 1. coire. Ul.,sdm.,ög,

KNóPPA SEJ, s. *knapp* 1.

KNóPPAS, v. dep. 1 med tänderna gnaga hvarandra på halsen; om hästar. Sk.(Ox.). D. *knubbes,* id. Jfr *knabba* 1.

KNORLA, s. *korla.*

KNOKLING (pl. *-ar*), m. någonting omoget och dåligt. *Äppel-knorling, barna-knorling,* m. Sm., bl. Jfr kärnt. *knorre,* m. något som ej uppnått den rätta växten (Lexer, 163). S. *knort.*

KNóRR 1 (pl. *-ar*), m. 1) eg. cirkelrund krökning. ”Slå knorr på svansen”. Riksspr. *Knurr,* m. id. ”Simmen slår sej i knurr”. Sm.,bl.; 2) en prydnad bakpå en fruntimmerströja. Sk. (Vemm.); 3) talesätt: a) *på knórren,* rusig. ”Han ä på knórren”; b) *slå näsa i knórr,* visa sig ond och tvär. Sdm. Knórra, f. 1) något som är hopviket: a) hopviken järnstång. *Järnkrökä,* f. id.; b) liten knippa af upptagna ärter från åkern. Sdm. *Knurra,* f. knut som slår sig af sig sjelf på tråd. Sm.,vg. *Knurr,* m., *knórra, kurra,* f. halfögla på tråd eller rep af för stark snodd; deraf *tving-knórrer,* f. pl. den ena dylika invid den andra. Ög.

Knórra sej, v. r. 1 knyta sig, trassla sig. Vm.—bl. ”Linan har knórrat sej”.

Knórrig, adj. knutig; om garn. Bl. KNóRR 2, m. en dryck af kaffe, brännvin och socker. Sdm.,nk.,fl.

KNóRRA, s. *korra* 2.

KNóRT (pl. *-er*), m. 1) kart, liten omogen frukt. *Äppelknórt* Sm.,bl.; 2) ett slags små mygg. Hs. Jfr *knott.* 3) liten ojämn utväxt, t. ex. på trän eller i bräder; knast. Sk. *Knórrt,* m. litet

nystan. Nk.,ög.; 4) liten menniska, barn. Sk. D. *knort,* liten ojämn knuta, t. ex. på trän; nht. *knorren.* Jfr *knart*. Knórtig el. *knórted,* adj. som har knastar; t. ex. om bräder. Sk.(Ox.). D. *knortet,* id. KNOSA, *knåsa,* v. a. 2 1) krossa, sammantrycka. Vb.—sk. *Knusa,* id. Vg.,sm.,bl. *Knusa, knåsa,* a) id. "Knåsa salt". Sk.; b) skaka. "Kållan knåste mej". Hl.; c) förkrossa, förödmjuka; d) tämja. Sk. *Knusä, knuskä,* v. a. a) besegra (i slagsmål); b) förkrossa. G.; 2) slå någon med gröfre tillhygge. Sdm. Fsv. *knosa, knusa, knussa,* v. a. krossa. S.S. 1, 87, 101; 3, 126. S.F.S.

4, 346. Cod. A. 27, f. 58 v.; fn. *knosa, knúsa,* v. a. id.; *knúska,* v. a. krossa, knäcka; d. *knuse;* n. *knusa, knuska;* fht. *knusjan, chnussan* (Graff 4, 573); mht. *knüsen, knüssen;* fe. *cnysan, cnysjan, cnisan;* ns. *knusen* (B. W. B. 2, 832), *verknusen* (Schütze 2, 309); holl. *kneuzen,* id. Knjóstr, n. knoster, grof slägga, som brukas till att sönderslå stenar o. d. Dl. I andra munarter *knöster, knyster, knyst,* n.

Knos, n. stryk. "Han fikk knos". Sdm.

Knóstra, v. a. 1) eg. sönderslå med knoster. Riksspr. *Kneustra,* id. Fl. (Öb.). *Knöstra, knystra,* id. Sm.; 2) slå, piska. "Ja ska knóstra honom". Sdm.,vm.

Knusa, f. något slags hastigt öfvergående väderlek. "Tórkeknusa, vinterknusa". Sdm.

Knystra, v., n. 1 hota med ett slag. "Ja knystra åt'en". Ög.(Ydre). KNOSA el. *knose,* f. fruntimmer som är dugtigt i sina göromål, arbetar raskt. "Dä va en knose te kärring. Dä va en knose te tös". Sk.(Ox.).KNOSE (pl. *-sar*), m. 1) knöl, utväxt; kula; bulnad; 2) mindre knubbe, som är svår att få sönder och derföre kastas hel på elden. Emedan de brinna långsamt, begagnas de gerna af allmogen under de långa vinteraftnarne och kallas *kvälls-knosar*. Sdm. (Öfver-Selö, Björkvik, Vingåker m. fl.); 3) kort och tjock karl; 4) kort och tjockt kreatur. Jfr fe. *cnos*, n. nodus. L. Ettmüller, Lex. anglos. 397.

KNOSOR, pl. kringlor och finare bakverk. Kl., sm. (Uppvid.). *Knos*, *knose*, m. ett slags karameller, vridna i spiral. Nk. Jfr *gnoser*.

KNOT, m. knapp. *Käpp-knot*, m. käpp-knapp, kryckan eller handtaget på en käpp. Sk.

KNOTA, v. n. 1 sätta upp hufvudet, stoltsera; om hästar. Hs. (Db.).

KNóTT 1, n. 1) eg. ett slags mycket små myggor: Simulia reptans. Rikssp. *Knätt*, n. Sm.,kl.; *knatt*, n. id. Kl. *O-knött*, n. Sm.; 2) smekord till barn. "Du jär ä litä knótt". Vb.; 3) vedernamn för frälsebönder; deraf *frälse-knótt*, n. Nk.

KNóTT 2, *knätt*, n. någonting som är litet; tillfogas substantiver. *Knótt* brukas om ting, *knätt* om lefvande varelser. *Plommon-knótt*, n. litet plommon, *ägga-knótt*, n. litet ägg; *hele-knätt*, n. liten gosse; *lamma-knätt*, n. litet lam. Hl. (Skällinge). *Knot*, n. id.; deraf *äpple-knot*, *nyst-knot*. Sm. *Knotter*, n. kart. Vb.

KNOTTRUG, adj. 1) eg. knottrig, full med knottror; t. ex. om potäter, hud; 2) mycket kort och starkt krusad; om får. Om ull eller hår är långt och krusadt, heter det *knóllrugt*. Sdm.

KNUBBE (pl. *-ar*), m. 1) eg. kort knutig stock. Riksspr.; 2) stor knöl. Hs. *Knóbb,* m. a) id.; b) fet, undersätsig menniska. Sdm.—sk. *Oks-knubb,* m. liten oxe. Hs.,vm. Ns. *knubbe,* m. "ein grobes knotiges stück holz" (Richey, 132). Knubbelin, adj. trind, fet. Hs. (Db.).

Knubbig, adj. 1) knölig. Hs. m. fl. *Knåbblug,* adj. knölig, ojämn. G.; 2) kort, men mycket fet. Riksspr.

Knybbel, m. 1) större vedträ eller knubb, som är qvistig och ej kan klyfvas; kort och knölig käpp. Ög. (Ydre).*Knyffel,* m. knölig käpp. Vm.; 2) liten och tjock oxe. *Knyppel,* m. Ul. *Stut-knybbel,* m. Sdm. (enl. Ihre, DL. 95). *Oks-knyffel,* m. id. Vm. *Tjur-knyffel;* m. kort och tjock ung tjur. Sdm. Holl. *knobbel,* m. knuta (på hand eller gren).

Knybbla, v. a. 1 slå. Ög. (Ydre). *Knyffla,* id. Vm. KNUGG, s. *kno* 1.

KNUGGA, v. a. 1 krossa; om salt. Ul. Jfr sv. *gnugga.*

KNUKKLA, *knukklig, knykkla,* s. *kno* 1.

KNULA (pl. *-lor*), f. 1) knöl. *Fotknula,* f. fotknöl. Nk. *Knyla,* f. knöl. Ög. (Ydre); 2) svullnad. "Ja fekk e stor knula i skallen". Nk. Nht. *knaul.*

KNUPLÄ, v. n. 1) fingra, peta på något. "Knuplä mä någo", knåpa med något, smått arbeta, småsyssla. G. Ns. *knuppeln,* knöppla. B. W. B. 2, 831.

KNUPP-TÅDÅ, f. thimothej: Phleum pratense. Dl. (Elfd.).

KNURR, *knurra,* s. *knorr* 1.

KNUSA, *knuska,* s. *knosa.*

KNUSSLIG, adj. smutsigt snål. Götaland. *Knausi(g),* id. G. Af sv. *knussla,* v. n. vara smutsigt snål; nht. *knausern*.

KNUTA, *knutarv, knuta-skalle, knutfodra, knutfolk, knutkarl,* s. *knyta*.

KNUTTE-PAR, *knöttepar,* n. pl. skälmstycke; listigt, skälmaktigt påfund; skalkstreck. Bhl. *Knöttepar,* Dls.,vg. (Åhs h.); *knuttepar, knöttepär, knöttepör,* id. "Han har gjort mej så många knuttepar". Hl. (Viske, Himble h.). *Knöttefall,* id. Bhl. Fn. *knittr,* m. konst, knep; *póróttr,* adj. eländig, usel; *skalkapör,* n. pl. skälmstycke; fsv. *par,* n. a) konst: artificium. Fr. af N. 433; b) svek. Alex. M. v. 1284. Cod. A. 27, f. 66; "mz klokom radhom ok ildzfundoghom paromn". D. d. *par,* påfund, infall; n. *por,* n. puts, skalkstreck.

KNUV, s. *gnaup*.

KNUVA, v. a. 1 1) kufva, trycka, undertrycka, med knuten näfve hota mot någon. Vl.--bl.; 2) hålla, behandla strängt. Bl. Fn. *knýa* (*knúða, knúđ*), v. a. nödga, tvinga, trycka; fe. *cnûvan* el. *cneóvan* (*cneav, cnuvon, cnoven*), böja, tvinga.

KNY *(knydde, knytt*), v. n. o. a. gny, gifva ett ganska litet ljud eller hostande från sig; gifva från sig ljud som uttrycker missnöje. "Han knyddde inte ett ord. Han knydde inte alls". Dl. —sm. *Kni* (*knidde, knitt*). Hs. (Db.). S. *gnu*. Knystra, 1) v. a. 1 förtaga lusten hos någon att knysta. "Knystar du, så ska ja knystra dej!" Vl.; 2) v. n. 1 gifva ljud. "Knystra, om du törs!" Ög. (Ydre), vm.

Knytt, n. svagt ljud, mummel. A. "Har du hört någe låte på hur dä ska ble?" B. "Nej, allre ett knytt". Nk.

Knåtter, n. 1) ljud hos vissa foglar; 2) halfhögt tal. Ög. (Ydre); 3) smått gräl, knot. Vb.

Knåttra 1, v. n. 1 1) hafva ett skrockande läte, t. ex. om hundar, som vädra. Nk.; 2) småskratta. Ul. (Rosl.).

Knåttra 2, v. n. 1 sakta vidtalas, språkas vid. "De sitta å knåttra te hopa". Ög.,vm.

Knåttär (ipf. *knåtträ*), v. n. yttra missnöje, obelåtenhet; smågräla, puttra, knota. Vb.

Knätt, 1) n. ett kort och svagt ljud. Ög.; 2) m. knäpp, ljudet af perpendikeln i en väggklocka. Vb.

Knätta (ipf. *knatt,* conj. *knätte,* sup. *knätt*), v. n. 1) prassla, knäppa, gifva något litet ljud från sig. "Hela natta hördes inte knätta". Ög. (Ydre). *Knätta* (*knatt, knutti*), id. Mp. (vid Helsinge gränsen, enl. C Säve, st. verb. s. 25). Äfven i andra landskaper, t. ex. Vl., vg.,nk.,vm.,sm.,bl., men med sv. böjn. "Dä knätter inte ur'n", han låter ej det minsta höra sig. Vm. *Knätt* (ipf. *-ä*), v. n. knäppa; om fickur och väggklockors tik-tak. "Klókka knätt", klockan går. Vb.; 2) öppna munnen för att tala. Sv. böjn. "Han toles ej knätta". Ög.,sm.; 3) prassla, knäppa. *Knätta* (pr. *knätt,* ipf. *knatt,* sup. *knutti*). Mp. (mot Hs.).

Knättar (ipf. *knätträ*), v. n. smågräla. Vb.

Knöös (ipf. *knösä*), v. n. knysta, knota, muttra. Vb. KNYBBEL, *knyffel, knyppel,* s. *knubb.*

KNYKEL, *knykked, knykling,* s. *kno* 1.

KNYKKA, v. a. 2 1) eg. hastigt, och häftigt rycka, rycka till. Götal.; 2) slå. Kl. Knykk, m. ett stort stycke, t. ex. af bröd. *Brö(d)knykk.* Sk. (Ing.).Kniks, m. knyckning (med hufvudet). Sk. (Ox., Ing.).

Kniksa, v. n. 1 knycka med hufvudet. Sk. (Ox., Ing.). Fsv. *knixa,* v. n. id. S.S. 3, 130.

Knikser, adj. högfärdig, stursk. Sk. (Ing.). *Knókk,* adj. id. Bl.,sm. (Vestbo). KNYKKLA, s. *kno* 1.

KNYL-HAVRE, m. Avena elatior. Svealand. "Ob radicem plerumque nodosum". Wahlenberg.

KNYPA, v. imp. 2 hafva små ryckningar i huden. "Hä kómmer på'on i solgångjin óm mórnarna hädänn; hä knyper å nåpplar i skinne å skinne blånar bórt". Fl. (Kimito). Jfr *knåpe.*

KNYPPEL, s. *knippel* 1.

KNYST, *-en,* m. knota, knöl. *Fotknyst,* m. fotknöl. Hl. *Nakke-knyst,* m. nackben, nackbenets utskjutning. Sk. (Ox.). *Knysta* (pl. *-tor*), f. benknota. *Kindknysta,* f. kindkota, *ryggknystor,*

f. pl. ryggkotor. Sm. Holl. *knoest, knuist,* m. knota; knuta, utväxt. Jfr *kno* 1.

KNYSTRA, s. *knosa, kny.*

KNYTA (ipf. *knöt,* sup. *knytt,* p.p. *knuten*), v. a. 1) knyta. Ög. *Knuut* (ipf. *knaut,* sup. *knuttä*), Skellefte; *kniut* (*knöt, knuti*), Lule; *kneut* (*kneut, knuti*), Calix. *Knåita* (pr. *knåiter,* sup. *knåitađ*). Dl. *Knytta,* v. a. 1 a) sticka (strumpor, nät o. d.). Sk.,hl.; b) knöppla. Kl; 2) *knyta sej,* afstanna, misslyckas. "Knyta sej i väksten. Dä knöt sej för'en". Ög. (Ydre). Våra munarter gifva grundad anledning att antaga i fsv. themat *kniuta* (*knaut, knutit*). Fsv. *knyta,* v. a. knyta, troligen med svag böjning. Cod. Bildst. s. 289: "af knyttu bande. Fn. *knyta* (*knýtta, knýtt*), v. a. knyta. Från ett numera förgånget fn. *kniuta* el. *hniuta* med stark böjning härstamma troligen fn. *knútr,* m. knut, *knöttr,* m. boll, *knýti,* n., knýtill, m. bundt, *hnyt, hnot,* f. en nöt, *knotur,* f. pl. articulatio dorsi & costarum spuriarum; *hnöttr,* m. klot; kula; *hniótr,* m. backe, höjd. Jfr Rdq. 1, 226. D. *knytte,* v. a. knyta; fe. *cnyttan, cnytan,* id.; ns. *knütten,* v. a. sticka (strumpor). Richey, 133. Knaut (pl. *-er*, m. knut. Dl. (Elfd.). *Knåit* (pl. *-er.* Dl. (Mora). Fsv. *knuter,* m. a) knut: nodus. St. Rimkr. s. 212; b) knut (i trähus). HL.; fn. *knútr,* m.; fe. *cnotta,* m. knut; nht. *knote;* lt. *nodus.*

Finn-knut, m. ett mycket gammalt sätt att bygga trähus. Sdm. (Elma, Vältersta).

Lakks-knut, m. (byggnadssätt), då ingen *utknut* (vanlig timmerknut) finnes. Sdm.

Åvunds-knut, m. eg. afunds-knut; tillfällig trassling vid handtering af garn. Sdm.

Knaut-sten, m. sten som lägges under husknuten. Dl. (Elfd., Våmh.). *Knåitsten,* id. Dl. (Mora).

Knuta 1, f. 1) eg. nodus, tuber. Riksspr.; 2) en lill växten liten flicka. Sm. (Östbo). *Knude,* f. hopkrympt menniska. S. Sk.

Knuta 2 *(-a -a)*, v. n. infinna sig objuden på bröllopsgården för att se bruden och *glupa tisse* bränvin, åskåda dansen, eller knifhuggas. Hs. (Db.). Jfr *knutfolk, knut-kar.*

Knuta 3, v. a. 1 förse med knut; om hus som timras. *Knuta um,* v. a. 1 förse med ny knut, d. v. s. vid ombyggnad af ett trähus afskära de gamla knutarne och hugga knuthuggen längre in på stocken. Nk. *Knuta óm,* id. Sdm.

Knut-arv, f. Spergula arvensis. Bl. "Herba valde nodosa". Wahlenb.

Knut-fodra, v. a. 1 brädfodra knutarne på ett hus. Vm.—bl.

Knut-fodring, f. brädfodring inskränkt endast till knutarne. Nk.—bl.

Knut-fólk, n. pl. menniskor som vid bröllop vistas utanför huset såsom åskådare. Hs. (Bjur.). *Knutare,* m. pl. id. Hs. (Gnarp).

Knut-friare, m. en som smyger sig fram (till husknutarne) för att fria. Sdm.

Knut-kar(l), m. karl som vid bröllop vistas utanför bröllopshusct. Hs. (Bj.).

Knuta-skalle, *knut-skalle,* m. den yttersta ändan af stocken, som sticker utom väggen på en byggnad. Nk.

Knut-öl, n. *Drikka knutöl,* säges om hästar, som få stå ute och svälta, under det att deras egare eller vårdare innanför taga till bästa. Sdm. (Thoresund).

Knyta, f. omlindade eller med omslag försedda mindre föremål. "E trollknyta". Ög.

Knyte, n. 1) (i riksspr.) knyte; 2) småväxt fruntimmer. Vm.; 3) en liten argsinnt qvinna. Ög.

Knytning, f. knipplad spets, virkning. V. Dl., sm. (Vestbo). *Knyttning.* Öl.

Knytt, adj. 1) knuten. "Knytt näve". Svealand.; 2) knuten i växten, liten. Ög. *Knötter,* adj. id. Bl. *Knötten,* adj. liten till växten, liten och nätt. "Knötten häst, knöttet korn". Sm.,vg.

Knytte, coll. n. småskog, kratt. Kl. Jfr *knatte.*

Knöttet, adj. n. 1) litet, ej tillräckligt; 2) fattigt. "Dä ä möe knöttet för 'an". Sm. (Vestbo, Östbo). Jfr *knattet*.

Knött-händt, adj. nätt i händerna till smått arbete. Sm. (Vestbo).

Kärring-knut, s. *karl*. KNÅBBLUG, s. *knubbe*.

KNÅKA, s. *kno* 1.

KNÅLIN, adj. 1) munter, pigg, rörlig af sig; eg. om dem, som varit sjuka, men kommit sig något före; 2) morsk. Hs. (Db., Bj.).

KNÅLL, m. knöl. *Stora-täiå-knåll,* m. stortå-knöl. N. G.

KNÅPA, v. n. 1) vara sysselsatt med något smått arbete (*knåp*), småpyssla med något, som fordrar mera tid än konstfärdighet; 2) långsamt förrätta något, vara långsam, sölig. Allm. i hvardagsspr. "Han knåpar i sej", han äter. "Han knåpa i sej hela bröstykket. Knåpa sej fram, av, hit, i väg, åsta. Knåpa sej sin väg". "Kvarna knåpa", qvarnen gick mycket sakta. Vb.; 3) *knåpa av,* dö. Åland. Knåpa-mat, m. matpersedlar, som fordra tid och tålamod; något hvaraf man ej kan äta sig mätt utan mycken tidspillan. Vb.

Knåpa-mes, m. en stackare, som ingenting får ur händerna, ingenting uträttar. *Knåp,* n. en som trögt och långsamt gör något arbete. Vb. *Knåper,* m. id. Nk.,vm.,mp.

Knåp-göra, n., *knåp-syssel,* f. göromål, som fordrar tid och tålamod. Vb.

Knåpsam, adj. 1) som alltid har något för händer; 2) senfärdig, långsam. "Dä ä knåpsamt arbete". Vm.

Knåpuger, adj. som gör någonting långsamt. Nk. KNÅPA SEJ, s. *knapp* 1.

KNÅPE, m. skabb, klåda, smått utslag, Fl. (Tenala). Jfr *knapul, knypa.*

KNÅPPÄR, s. *knappär.*

KNÅRA, v. n. 1 vara sysselsatt med något småarbete. "Han sitter å knårar mä hä". Nb. (Pite).

KNÅTASAM, adj. fallen för missnöje; smågrälsam. Vb.

KNÅTTER, *knåttra,* s. *kny.*

KNÄAS, *knäfattiger, knäla, knälla, knäsveg, knäsvigte,* s. *kni* 1.

KNÄBBJAS, s. *knabbas.*

KNÄJA (*-a -a*), v. n. gnägga. Hs. (Db.). Jfr *kny.*

KNÄKKA (pr. *knäkk,* pl. *knäkkum,* ipf. *knakk,* pl. *knukkum,* sup. *knukkjid*), 1) v. n. knäckas, brista itu. Dl. *Knäkka* (pr. *knäkkur,* pl. *knäkke,* ipf. *knakk,* pl. *knukku,* sup. *knukki*), id. G. *Knäkka* (ipf. *knakk* el. *knäkkte,* sup. *knäkkt*), id. Ög.; 2) slå sönder, bryta itu. *Knäkka* (ipf. *knajte,* sup. *knajt*). "Ja knajte rudan". Sk. (Ox.). Fn. *kneykja,* v. a. reprimere, refringere, ad nihilum redigere; d. *knække* (ipf. *knak* el. *knækkede*), v. n. brytas itu; nht. *knacken;* holl. *knakken;* e. *to cnack.* Knikkje (ipf. *knikkjede,* sup. *knikkjed*), v. a. knäcka eller krossa (senap) på en s. k. *senapsknikkje.* Sk. (Ox.).

Knikkje el. *senapsknikkje,* m. litet redskap af trä, till utseendet liknande en träsko, hvari senap krossas eller males. Den lilla trästöten, som har utseende af en mortel, kallas *lållare* eller *senaps-lållare.* Sk. (Ox.).

Knäkk, m. 1) bane hvaraf man ljuter döden. *Hel-knäkk,* m. id. Ög. (Gullbergs h.); 2) brödnagg, sågtandadt verktyg af järn att krusa bröd med. Vg.,ög.—sk.,fl. (Nl.). *Bröd-knäkk,* m. id. Fl. (Nl.), vg. *Krus, -en,* m. id. Sk.; deraf *krus-bröd,* n. Fl. (Nl.).

Knäkke-gräs, n. Equisetum. Sk. KNÄLL, n. afbräck, skada. Förekommer i följande talesätt: a) *få knäll,* lida afbräck, skada. Sk. (Tygelsjö s:n): b) *taga knäll,* id. "Han ha tagji knäll", *α*) han har blifvit svårt skadad (t. ex. genom förfrysning); *β*) afsigkommen; *γ*) förtorkad; om växter. Sdm. D. d. *kneil,* adj. knäckt, remnad, bruten. Jfr *knal* 1, *knällt.*

KNÄLLT, adv. knappt, näppeligen. A. "Får du 20 tunnor på ditt hemman i år?" B. "Dä ska bli knällt". S. Hl. Jfr *knal* 1.

KNÄPANE, n. handtag. *Döraknäpane,* n. dörrhandtag. *Gräpane,* n. id. *Ämbarknäpane,* n. handtag på ett ämbare. Fl. (Öb.). Jfr *knape* 1, *knäppe.*

KNÄPP (ipf. *knäfft*), v. a. 1) fatta i, fatta tag i. "Han knäff'n i luvän", han grep honom i håret; 2) sprätta med fingren. "Han knäff'n på näsan", han knäppte honom på näsan. Vb.

KNÄPPA, v. a. 2 1) (i riksspr.) sammanfästa (klädesplagg) med knappar. *Knäppa* (ipf. *knäffte),* id. Hs. (Db.); 2) *knäppa foten,* sammanhugga fot- eller underhvarfvet på ett trähus. Ög.; 3) *knäppa en knut,* Bl.,vg.(Elfsb.); *knäpp' i'op knauta,* knäppa ihop knuten, hopfoga de understa stockarne eller *syllur* på ett trähus, när man skall bygga det. Dl. (Elfd., Våmh.). N. *kneppa,* id.; fn. *kneppa,* v. a. böja, knipa tillsamman. Knäppa (pl. *-por*), f. kjortel. Sk. (Gärds h.), bl. (Hellaryds, Åryds s:r). *Underknäppa,* f. underkjortel. N. Sk. *Kyrke-knäppa,* f. kjortel, som brukas i kyrkan. Bl.

Knäppa, *kalv knäppa* (pl *-or*), t. mindre träklafve för kalfvar. Sdm.

Knäppe, n. 1) ett *läse* medelst träfjäder på äskor o. d. Ög.; 2) hörn på en gärdesgård; ställe der 2:ne gärdesgårdar stöta tillsamman; skarf på en gärdesgård. Sm.,ög. *Knäpp, gär(d)sknäpp,* m. id. Vg.

Knäpping 1, m. selpinne. *Selknäpping,* m. Sm.

Knäpping 2, m. så mycket man kan hålla mellan eller rymma i ena handen. Hs. (Db., Bj.). *Knäpp-näve,* m. id. Sdm. KNÄRR, s. *knarr* 2 & 4.

KNÄSTA (pr. *knäste,* ipf. *knast,* conj. *knuste,* sup. *knusti*), v. n. knysta, knittra. Hs. (enl. C. Säve, st. verb., s. 25). *Knässta* (pr. *knässter,* ipf. *knasst,* conj. *knasst* el. *knässte,* sup. *knässt*), id. "Dä knasst i mi tann". Ög. (Ydre). Fn. *gnesta* (ipf. *gnast*), v. n. crepare, cum crepitu collidi vel frangi. Jfr *kny, knätta.* Knässt, n. svag knakning. Ög. (Ydre). KNÄTT, s. *knótt*.

KNÄTT, *knätta,* s. *kny.*

KNÄUPÄ, s. *knip* 1.

KNÄVEL-HÄNDER, s. *kneva* 1.

KNÄVLING, m. ett slags motbok af trä, en aln lång och ett tum tjock, försedd med det hemmans bomärke (*karamårkë*), som den tillhörde, och hvarå medelst särskilda inskärningar utmärktes uraktlåtenhet vid stängsels underhållande eller vårdslöshet vid kreaturs lössläppande i annan mans åker, för hvilka förbrytelser böter, hvilka vid mårtenstiden redovistes, skulle erläggas. S. Sk. (Föråldr. ord). Jfr Nicolovius, 27. S. *knavel*.

KNÄVRA, s. *kneva* 1.

KNÄVAL-GJERA (ipf. *-rä*), v. n. göra skälmstycken och nidingsverk. Vb. Af sv. *knäfvel,* m. djefvul.

KNÖGEL, n. dåligt skick och tillstånd. "Dä ä bara knögel mä hans arbete. Han dras allti mä knögel". Hl. Jfr fn. *hnauk.* n. ledsamt, mödosamt arbete. Knögla, v. n. 1 dragas med *knögel.* Hl.

Knöglare, m. en som drages med *knögel.* Hl. KNÖJSK, adj. högfärdig. G. Knöskjer, m. högfärdig menniska. Sk. (Onsjö). KNÖL 1 (pl. *-ar*), m. dräng. Sthm.

KNÖL 2, en sup brännvin. Ihre, D.L. på Vesterås bibl. Knö**L**, adj. rusig (af bränvin). Vb.,bhl. *Knölig,* id. Bl.

Knöla, v. n. 1 som oftast taga sig en sup, för- och eftermiddag. Ihre, D.L. (v. Jacobssons anteckn.). KNÖL 3, s. *knall*.

KNÖLA, v. a. 1 slå, prygla (med knölpåk el. käpp). "Knöla óm", Fl. (Ingo), "knöla på". Sdm. m. fl.

KNÖLLSTER-BÄR, n. Cornus suecica. Fl. (K., P.).

KNÖP, n. litet rundt trådnystan. Sdm.,vm., gstr. *Garn-knöp,* n. garnnystan. Sdm.

KNÖPPEL, s. *knaper*.

KNÖPPLE, n. fröhus, fröhylsor pä lin. Sm.,kl. *Knöpple, kneple, kneble,* Bl.; *knipple, kneble, knevel,* Hl.; *knipple, knehle, knevle, knirle* (pl. *-ar*),

id. Sk.; *knippel,* id. Bhl. Demin. af sv. *knopp,* m. gemmma arboris. Knevla, v. a. 1 afrifva fröknopparne på lin. "Knevle hören". Äfven säges: "riva kniviarne å". Sk. Ox.). D. *kneble,* id. "Kneble hør"-

Knöppla-bynke, n. fröskal efter lin. Bl.

Knöppling, m. linknopp. Sm. KNÖS 1 (pl. *-ar*), m. i) liten kulle, upphöjning på marken. *Bakk-knös,* m. liten backe. Hs.—ul., m. fl. *Knös, knaus, kneus, knos, gnos,* m. id. Vb.; *knäus,* m. id. Jtl.; 2) knöl (t. ex. på en björk). Kl.,vg.; 3) knut. *Garnkneus, huskneus,* m. Vb.; 4) svullnad. Hs.; 5) fig. (den som höjer sig öfver andra), förmögen man, stor, märkelig karl, knase, "En rik knös". Allm.; 6) starkt kreatur. Sdm.; 7) hin onde. Kl. (Tjust), öl.,sm. (Kinnevald). N. *knaus,* m. klippa, bergshöjd; d. d. *knøs,* m. liten hög eller höjd på heden; fn. *knaus,* m. klump; fsv. *knös,* m. högfärdig menniska. Iw. v. 257. Alex. M. v. 651. Knösing, m. tämligen stor varelse. Vl. D. d. *knøsing.* KNÖS 2, adj. bister, ond på någon eller öfver något. Sk. (Vemm.).

KNÖS 3, i tales. "Han får gå te knös; hon får vara te knös"; om äldre karl eller fruntimmer, som ej blifva gifta. Sk. (Ox.).

KNÖSK, n. fnöske, fnösksvamp: Boletus fomentarius. Vl. *Knöske,* n. id. Nk.; *knöske* (läs: knöstje), n. id. Fl. (Vörö i Öb.). N. *knjosk, knjøsk, knøsk, knosk,* m.; fn. *hnjóskr.*

KNÖSKJER, s. *knöjsk.*

KNÖTT, s. *knatt*.

KNÖTTA, s. *gny*.

KNÖTTEN, *knöttet, knötthändt,* s. *knyta*.

KNÖTTEPAR, *knbttepör,* s. *knuttepar*.

KNÖVÄL (ipf. o. sup. *knövlä*), v. a. skrynkla ihop. Vb. D. d. *knøve,* ”knuge”. Jfr *kno* 1.

KO, *koa, ko-adel, -bibbä, -blinna, -blädda, -bär, -patta,* s. *ku*.

KóBB (pl. *-ar*), m. mindre klippa, som icke öfversköljes af vattnet. Sdm., fl. (Kökar på Åland, Nl., Öb.). *Kubbe,* m. id. Fl. (Ingo).

KOBBEL, m. gräns-sten, der strängen, som uppdrages mellan egorna slutar; landtmätarelinea. Sm.,kl. Jfr *kumbel*.

KODA el. *kodå,* f. den ordning, uti hvilken flere, som ega boskap, valla honom på betet. Fl. (Fagerviks bruk i Ingo). Koda, v. n. 1 iakttaga sådan ordning vid boskapens vallande. Fl. (Ibm.). KóFFSA, f. 1) slarfaktigt fruntimmer; 2) vanartigt, liderligt fruntimmer; skällsord. Vb.,ul. (Rosl.), vm.,sdm. *Kófsa,* f. smutsigt, orenligt fruntimmer. Hs. Jfr det beslägtade *kåss.* Nht. *kebse,* pellex.

KóGA, s. *koka, kogsa*.

KóGLA, v. n. 1 1) kakla; om höns, i synnerhet när de vurpit. *Kóvla,* id. ”Nu har hönan gjort, nu kóvlar hon”; 2) högljudt prata och öfverrösta hvarandra; om fruntimmer, som flera på en gång prata. Sk. Jfr frans. *coqueliner,* gala. Kógel, n. högljudt prat af flera fruntimmer, som dervid öfverrösta hvarandra. Sk. (Ing.). KJóLD, f. liten ho. G.

KóJT, *kójta, kójtanne,* s. *kuta*.

KOK, s. *kåuka*.

KOKA, v. a. o. n. 1 & 2 1) (i riksspr.) koka: 2) vara i jäsning; illgöras, ”Må tro, dä kokar i ’an dä ja sa’”. Allm.; 3) *koka ihop,* a) öfverenskomma om något ondt; b) anrätta, tillreda, bereda sig. Allm. Fsv. *koka,* v. a. koka. S.S. 1, 124; 3, 54; fht. *kochjan,* v. a. koka; nht. *kocken;* fe. *ceócan;* e. *cook;* lt. *coquere.* Kók (def. *-on*), f. ställning, på hvilken en gryta hänges vid ”fatane” öfver elden. Fl.(Öb.).

Koke-för, n. ett kok fisk; säges då fiskrarne blott fått så mycket. Bhl. N. *kokefør,* adj.

Kókka, f. kokerska. Bhl. *Kókk,* f. köksqvinna, kokerska, som förestår matens kokning vid gästabud. Sk.(Ox., Skytts, Ing.). *Kok-mor,* f. id. Ul.,vb. *Kókk-mor,* f. id. Runö. N. *kokke,* f.

Kókkelera, v. a. 1 laga mat. ”Hon kan kókkelera å lava hva för mad som hällst bå te stora å små”. Sk.(Vemm.).

Kok-pung (pl. *-ar*), m. fisk-korg, så stor att han rymmer ett kok fisk. Kl.

Kok-trana, f. en i allmogens bostäder å spisen anbragt ställning af järn med en utgående arm, på hvilken grytan vid kokning hänges öfver elden, och hvilken ställning medelst en vid yttre spiskanten fästad axel vrides efter behag till och ifrån elden. D1. (Särna). *Trånå,* f. id. Dl. (Elfd.). Af sv. *trana,* f. grus, för likheten med lång hals.

Köke-mästare, m. värd, föreståndare vid bröllop. Bhl. *Kògemästare,* m. 1) id. Sk. (Luggude); 2) talman vid bröllop. Bl. Gl. sv. *kökemästare,* Kyrkobibl.; n. *kjøke-meister*.

Vär-koka, f. väderhvirfvel, som drifver sanden upp i vädret. Nk. KóKA, *kóga,* v. n. 1 koxa, titta, sätta näsan i vädret, se i höjden. ”Kors! hva di öken kóka!” Hl. *Kóga,* id. Sk.,bl.; *kogå,* Dl.; *koija,* id. Ög. N. *kaga,* id.; d. *kåge*. Kóged, adj. 1) uppnäsig, som sätter näsan i vädret; 2) högdragen. Sk.

Kokks-rädd, adj. skygg; i synnerhet om hästar. Vb.

Koks, n. syn, ögon; ansigte. ”G**l**ittande g**l**a i kokse”. Dl. (Husby s:n), ”Slå en i kokse”. Vm.,ul. KóKK (pl. *-ar*), m. tupp, hönstupp. ”Många kókkar óm en höna". Vl.,dls.,bhl.,vg. (Flundre h.), hl.,g. *Kókke,* m. id. Sm. (Rydaholm). Fn. *kokr,* m. tupp. S.E. 2, 488; fe. *cocc;* e. *cock;* frans. *cocq;* d. d. *kok;* fin. *kukko;* holl. *kokke;* wal. *cocos;* ung. *kakas,* id.; gr. ***κικκός***, m. tupp, ***κικκα***, f. höna (Hesychius); it. dial. (Piemont) *coca,* f. id.; slav. *kókot,* höns; skr. *kukkuta,* m. tupp. Jfr *kanke*. Kjukklung (pl. *-ar*), m. kyckling. Åm. (Själevad); *kökling,* m. id. Vg.; *kylling,* m. id.; deraf *hana-kylling, hane-kylling,* m. hönskyckling. Sk.,hl. N. *kjuklung, kjukling,* m. kyckling; d. *kylling,* m. id.; fn. *kjuklingr,* m. unge: pullus; nht. *küchlein,* n. kyckling.

Kókka, v. n. 1 hoppa. ”Han kókkade över gröften. Vill du kókka i höet?” Hl.,sm.,bl. *Kókka, gukka,* id. *Gukka,* v. n. 1) id. Hs.; 2) kråma sig och böja halsen såsom tuppen när han galer. Sm. D. *kokkes,* v. d. slås såsom två tuppar (Moths ordb.).

Kókke-sö, n. hönssoppa. Bhl. Jfr *sjäda*.

Kyllinge-kinn, m. 1) eg. kycklinge-barn, liten kyckling; 2) litet barn; smeknamn. ”Kóm min lille kyllinge-kinn!” Sk. (Ox.). S. *kind* 1.

órre-kókk, m. orrtupp. Bhl. D. d. *ouerkok,* id.KóKKA 1, f. en puppa af fjäril eller annan insekt. Hl. (Slöinge). Jfr gr. ***κόκκος*** m. fruktkärna; skr. *kóca*, ägg.

Kókka 2, s. *koka*.

KóKKA 3, s. *kakka*.

KóKKA 4, s. *kókk*.

KOKKEL (pl. *kokklar*), m. koka, jordklimp. Vg. *Kokkä* (pl. *kokkur*), f., *kokla* (pl. *koklor*), f. Nk.; *kogel*, m. Hl.; *koggel*, m. Bhl. Fn. *kökkr*, m. jordklimp; *köggull*, m.; fin. *kokkara*, id. Kókkel-bom, m. åkertrumla. Bhl. *Kókklabullt*, m. id. Vg.

Kukker-älla, f. sädesärla (som hoppar på kokorna eller torfvorna). Hs. (Db.). *Kokhälla*, f. id. Sdm. KóL, m. 1) ursprungliga betydelsen af detta ord i fornspråket synes, såsom Ihre (gl. 1, 1118) antagit, hafva varit *eld.* Ordet har likväl ej enbart i denna betydelse påträffats i fsv., men nedan upptagna ord ur våra munarter gifva anledning att antaga nämnda betydelse varit den ursprungliga. 2) i nuvarande riksspråk betyder det: pruna, carbo. *Kul*, *käul*, n. kol. G. *Kull´*, m. id.; deraf *stenkull*, m. stenkol. Sk. Fn. *kol*, n. carbo. Kóla, f. kolmila. Gstr.

Kóla-bråta, m. kolved. Fl. (Ingo).

Kóla-grav, f. kolbotten, ställe på marken der kolbränning egt eller eger rum. Dl. (Elfd.).

Kólande el. *kólanne*, adv. såsom kol. "K. mörkt, svart". Götaland. N. *kolende*, id.

Kólna, v. n. 1 svartna. "Dä kólna for ögonen". Vm. (Herv., Id.).

KóLsne,, m. ljusbrand, förkolnad veke på ljus. Nk.

Kólstrad, adj. lindrigt angripen af eld; kolad blott till ytan. Kl.

Kól-vass, m. Scirpus lacustris. Svealand. "Ob colorem". Wahlenberg.

Kylla, *kölla*, v. a. 1 göra upp eld, tända på, lägga i ugnen, elda. Vg. *Kylla*, v. a. 1 id. "Kylla eld", tända upp eld. Bhl. *Kölna*, v. a. 1 id. "Kölna i kakkelonen", tända upp eld i kakelugnen. Sk.,bl. "Kölna fyr", tända eld på *kas* för att värma sig; om vaktpojkar, då de om hösten vakta kreaturen. Sk. D. d. *köllna*, v. a. tända upp eld (Bornholm); fe. *cylne*, ugn; e. *kiln*, id.; lat. *calere*, v. n. glöda, vara het, *calescere*, glöda, råka i hetta, *calidus*, varm, het, *calor*, m. värme, hetta, *culina* eller *colina*, f. kök. *Nonius*, (ed. Lips. 1826, p. 55) åberopar Varro, sägande: *Varro de vita populi Romani libro primo*: "colina, dicta ab eo, quod ibi colebant ignem"); hindost. *cûlha*, ett eldställe; hebr. קָ?ה, torka vid eld, steka; niph. part. något brändt, d. ä. brand, antändning, brännhetta; skr. *ǵval*, lysa, brinna; lett. *kwêle*, glöd; hindost. *koelâ*, kol; beng. *kajla*. id.; fn. *kol,* n. a) kol: carbo; b) fyrfat; *koljarn,* n. eldstål, hvarmed

ur flintan slås eld; *kolbytur*, m. fyrbötare, som upptänder eld. Hættil Hægns hist., s. 4; *kola*, f. lampa; n. *kola*, f. tranlampa; fsv. *kolbrænna*, m. kolbrännare: carbonariua. VGL.; *koleldh*, m. koleld. S. Marg. s. 197; *kulsvarter*, adj. kolsvart. Sv. Pr. L. XX, s. 288 (fn. *kolsvartr*. id.); *kulsvarf (kol svarff)*, n. den olyckshändelse, då man, hustru och deras barn på en gång blifva innebrända. ÖGL.; d. *kol*, *kull*, kol; fe. *col*; e. *coal*; fht. *cholo*; mht. *kol*; nht. *kohle*.

Kylle-stikka (pl. *-kor*), f. smal, torr ugnsticka att dermed upptända eld. Vg. (Frökinds m. fl. härader))(*förlåg*, m. gröfre ugnsticka. Vg.

Kölle, *kylle*, n. tändstickor att lätt tända upp eld med; torrved. Vg. *Kölne*, n. bränsle. "Bär in kölne, så att du kan kölna i kölnan". Sm.,sk.,hl.,bl.

Kölne-hus, n. kölna, torkhus, malthus. Sk. (Ox.). Fsv. *kölna*, f. VGL.; d. *kjölle*; n. *kylna*, *kjone*, f. id. KOLA 1, v. n. 1 1) krypa; om ormar. *Kila*, v. n. id.; 2) *dä kolar i kroppen*, det kryper i kroppen; säges om känslan, som förorsakas deraf att man intager något starkt, t. ex. bränvin. Sdm.

KOLA 2, v. n. 1 ropa högt i skogen, med rösten eller med tillhjelp af horn, i synnerhet till boskapen. Hs., Ö. Dl.*Korla*, id. V. Dl. (Lima). Fn. *korra*, sjunga for barn. Jfr *kull* 1. Kul-wónn, n. vallhorn; horn, med hvilket man i vallskog ropar till kreaturen. Dl. (Mora).

Kull-lúa, v. n. sjunga under det man vallar kreaturen. Hs. (Db., Bj.). KOLA 3, s. *korla*.

KOLA AV el. *å*, v. n. 1 1) eg. dö. Riksspr. (i hvardagligt tal). *Kora å*, id. Kl.; 2) svimma, blifva sanslös. Vm.,ög.,fl. (Öb.). *Kool* (ipf. *-ä*), Vb.; 3) tyna af. Bl. Fin. *kuolen*, v. n. a) dö; b) fig. domna, förlora kraft och styrka: *jalka kuolee*, foten domnar; c) vissna; *ruoho kuolee*, gräset vissnar; *kuolia,* död, liflös; esthn. *kolima*, *koolma*, dö; votjak. *kulini;* syrj. *kulünü*, id.; fin. *kuolettan*; esthn. *koletama*, döda; finn. *kuolo*, *kuollo*, *kuolema*, död: mors; karel. *kualim*; mordvin. *kulomo*,

kalomo; syrjän. *kulem*, *kolem*; votjak. *kulon*; vogul. *kalam*; ostjak. *kalol*, *kul*, id.; ung. *kolt*, mortuus. Andra ordfränder anföras under *kväla*.

KOLA-BKÅTA, *kola-grav*, *kolande*, s. *kól*.

KOLK, s. *kålk*.

KóLL, m. 1) öfre delen af hufvudet. Vg. *Kulle*, m. hjessa. Bl. *Kulla*, f. id. G.; 2) kulle, den delen af en hatt, som betäcker hjessan. Vg.; 3) toppen af en kolmila. *Kull*, m.; deraf *kull-vö(d)*, m.)(*under-rings-vö(d)*, m. Sdm. Fsv. *kolder*, m. hufvudskål, hufvud. VML.; fn. *kollr,* m. a) id.; b)spets, topp; *koll,* m. id.; n. *kolle,* m. bergtopp; pers. *qulle*, id.; beng. *kuli*, hjernskål; hindost. *kallah*, hufvud; ryss. *golová*, id.; sp. *cholla*, hjessa; gael., ir. *coll*, hufvud; nacke; fpreuss. *gallu*, hufvud; hindi *kalla*, id. Kolla 1, f. 1) ko som saknar horn. Vg. *Kulla*, f. id. A. "Hvarföre fikk kulla inga horn?" B. "Jo, för ho skulle inte stånga å se dem". Sm.; 2) elgko. Vl. Fn. *kolla*, f. ko som saknar horn; jfr gr. ***κόλος***, adj. a) stympad, med afbruten spets; b) med afbrutna horn eller utan horn,***γένος βοῶν***. Herod. 4, 29; n. *kolla,* f. ko som icke har horn; *hjortkolla*, f. hind, *elgskolle*, f. elgko.

Kolla 2, f. mjölkstäfva, upptill vid, nertill afsmalnande, med handtag på sidan, utan lock. Vl.,dls.,vg. *Kóll-bötta*, *kólle-bötta*, f. id. Vg. (Elfsb.). *Kullbytta*, f. mjölkbytta med ett handtag. Sm. (Vestbo). *Kóllstop*, n. bytta, mjölkbunke utan öron eller handtag. Hl. Jfr *lókke-bötta*. N. *kolla*, f. mjölkkärl, *kollbytta*, f. id.; *kollut*, adj. afstympad, rundaktig i toppen; fn.*kolla*, f. kärl utan öron eller handtag; beng. *kulĭ*, ett lerkärl, i form af en hufvudskål.

Kólle-bese, *kóllebese-katt*, m. flintskalling. Vg. (Kålland).

Kólle-bässe, m. vädur utan horn. Vl.,dls. Jfr *bärse*.

Kólle-bötta, f. kullerbytta. Vl. *Kulltebytta*, f. Kl.; *kullterbytta*, f. id. Dl.

Kólle-mössa, f. en liten mössa utan skygge, som blott betäcker sjelfva kullen af hufvudet. Vg. *Pikkel-hätta*, f. id. Sm.

Kólleter, adj. som är utan horn, kullig; om boskap. Vl.,bhl.,vg.,hl. *Kullet,* adj. 1) id. "Kulleta koen". Sm. *Kóllut,* id. Hj.; 2) kullrig. Sm. *Kullugur,* som är utan horn. G.;*kulen,* id. Sk. (Ing.). *Kullug,* adj. 1) utan horn. Hs.

Kóllig, id. Vl. (Elfd.); 2) skallig; med afklippt hufvudhår. Hs. (Bj.); 3) fig. om på någon kropp eller pjes någon prydnad o. d. fattas, som egentligen borde vara der, säges han vara *kullug.* Sdm. Fsv. *kulloter,* adj. a) kullrig. S.F.S. 1, 2 h.; b) som saknar horn. Gl. ordspr. 1079. Med. Bib. 1, 355; fn. *kollóttr,* a) skallig, med afklippt hår. Orkn. Saga 66, 1; b) som saknar horn. Sturl. 9, 28; n. *kollut, kollette,* id.

Kóll-körka, f. kyrka utan torn. Vg. (Kållands h.).

Kóllon, *päron-kóllon,* n. fröhus på potäter. Fl. (Ingo).

Kóllra (pl. *-rer*), f. runda flöten af näfver på nät. Ul. (Rosl.), sdm. (Dalarö, Landsort). *Póllra,* f. id. Ul. (Värmdö); *nävertuta,* f. id. Sdm. (Dalarö).

Kóllro, f. trissa, rund träbit; leksak åt barn. Fl.(Öb.).

Kóllta, v. n. 1 falla omkull. Vg. *Kullta,* f. id. Ög.,sm.,bl.

Kulla, v. a. 1 afklippa hår; klippa håret på barn. Åm.,hs. *Kuull* (ipf. *-a*), 1) afklippa hår; 2) afklippa ull. "Kull fåra". Vb. Gl. sv. *kulla sig.* Kyrko Bib. Es. 22, 12; skot. *coll,* v. a. afklippa hår.

Kuller-aktu, adj. som har lätt för att knllra el. falla, rulla omkring, utföre. Vb.

Kull-fusa, v. a. 2 öfverfalla någon så att han faller omkull. Bl. (Lister).

Kull-kyr, f. kullig ko; ko, som saknar horn. Dl. (Elfd.). *Kulle-ko,* f. id. Ög. *Kull-ko,* f. id. Vm.

Kullru, *kullrut,* adj. 1) eg. kullrig, upphöjdt rund; 2) ovig, som lätt faller omkull. Vb.

Kullsing (pl. *-ar*), m. större sten, som dock kullrar för åkerredskapen. Ög.

Kullting, *kullter-sten,* m. kullersten. Sk. D. d. *koltring.*

Kulltra, v. n. 1 falla omkull, trilla omkring hals öfver hufvud. Vg.,ög.,bl. KóLLER, m. 1) (i riksspr. yrsel hos hästar); 2) sinnesyra, frånvaro af förstånd. Allm. Kóllra, v. n. 1 vara tokig, prata eller begå galenskaper. Allm. Nht. *kollern*. KóLP-DJUP, n. brådjup, tvärdjup. "Han föll i sjön just der kólpdjupet tar vid". Vm.(Herv.,Id.). Måhända att ordet ursprungligen hetat *kólk-djup.* Jfr holl. *kolk,* f. afgrund, tvärdjup.

KóLPIG, s. *kullpuger.*

KóLSTRAD, *kólvass,* s. *kól.*

KóLTA-BYTING, m. litet barn, som går i kolt Sm.

KóLV (pl. *-ar*), m. 1) pil. Vb. "Komma sóm en kolv", komma som en pil, komma med brådskande fart, i brådskande ärende. "Han kóm sättandes sóm en kolv". Sdm.; 2) stången, vid hvilken oxarne spännas. Sdm. (Ornö); 3) vanligt petrifikat i flodlägrig kalksten (Ortoceratit). Nk.; 4) fig. stickord. "Han ga mej kolvar att bita på". Vl. *Kóv* (pl. *-är*), m. a) pil. Dl. (Mora, Elfd.); b) spjäle i en grind. Dl. Fsv. *kolfver,* m. a) klubba. Rimkr.; b) pil. Didr. af B. 117, 380; fn.

kólfr, m. a) clava, ferrum obtusum, quo se jaculatores exercebant; b) jaculum, spieulum. Ais-kóv, m. istapp. Dl. (Mora).

Grind-kóvär, m. pl. de runda spjelorna i en grind. Dl. (Elfd., Mora, Våmh.).

Kórs-kóv, m. den runda spjelen, som sitter snedt eller tvärsöfver en grind. Ö. Dl.

Mära-kólv, s. *marr*.

Skótt-kólv, m. 1) eg. ett slags grof, tung pil, hvarmed man fordom sköt; 2) spe-ord, glåpord. Vb. KóM , n. drift, framfärd. "Dä ä ej något kóm me honom», han kommer sig ej före, är ej driftig. Sdm. (Björkvik). Hörer ordet till *komma* eller *kamm, kåmm?*

KOMAL, s. *ku.*

KOMAR, s. *kummer* 1.

KóMBLOGR, *kumlog,* adj. ostadig på fötterna, stapplande. "Trög å kumlog". Fl. (Nl.). *Kómloter, kumlog* el. *kumlig,* adj. fumlig, ovig; trög, långsam. Fl. (Pargas, Ingo); *kummlug,* ovig. Hs. (Db.); *kummlig,* id. Hs. (Norrbo). Fin. *komfelo,* stapplande, oskicklig varelse. Jfr n. *kumb,* m. kloss; *kumla,* f. klump. S. *kummbel.*

KóMMA (ipf. *komm,* conj. *kumme,* sup. *kummet*), v. n. 1) komma. Ög. *Kumå* (pr. *kumb,* pl. *kumbum,* ipf. *kam,* pl. *kamum,* sup. *kumiđ*). Dl. (Elfd.). I Orsa socken och i Efvertsberg i Elfd. heter supinum *kämiđ. Kuma* (pr. *kumbur,* pl. *kume,* ipf. *kvam* el. *kåmm,* pl. *kvamu, kamu* el. *kåmu,* sup. *kumi*). *Kor,* 3 pers. sing. præs. i st. f. *kumbur:* "han kōr nå", han kommer just nu. *Kort,* 2 pers. sing. præsens: "kōrt däu?" kommer du? G. *Kómma* (ipf. *kómm,,* sup. *kumi* el. *kommä*), id. Vb. (Löfånger), nb. (Lule). I vissa munarter heter prses. ind. *kömer;* 2) gro. "Dä har kommit", säges om korn, som beredes till malt, då det börjat gro. S. Sk.; 3) laga att någon kommer, förhjelpa utur. "Ja komm hónóm ur gälden". Ul.,; 4) talesätt: a) *kómma för sums,* slarfvas bort. Hs. (Db.); b) *kómma ihop, kómma samman,* gifta sig. "När ska I kómma ihop?" Sk.,hl. D. d. *komme sammen,* id.; c) *kuma til körnings,* komma sig, taga sig igen (efter sjukdom eller dåning). N. G.; d) *komma åt i deme,* förlora själsförmögenheterna, blifva barn på nytt; om mycket gamla personer. Hs. (Bj.); 5) *kómmäs* el. *kómms* (ipf. *kómdäs,* sup. *kómmässä),* v, d. slippa fram, in, igenom; få rum att gå in, igenom. "Hä var så fullt vä folk i stugan, sä jig inte kómdäs in". "Hä var sä smikkfullt vä folk, att'n armäst kómdäs fram", det var så fullpackadt med folk, att han med stor möda kunde tränga sig fram. "Döra var sä trång att I int kómdäs in", dörren var så trång att jag ej slapp in. "Hä jär sä tjett mela dem, sä du int kómms fram". Vb. *Kómmas,* v. d. 1 få rum. "Vi kómms int alleúmma i de här stuggo", vi få ej alla rum i den här stugan. Hs. (Db.). Fsv. *koma* el. *kuma* (pr. *kombær* el. *kumbær,* ipf. *kom* el. *kum,* pl. *komum.* p.p. *komin* el.*kumin*. I Runurk. 2010 heter ipf. ind. *kvam*, 2011 *kam*; GL. 20: 16 *quam*; pl. Gotl. Hist. 1: 12 *quamu*; ipf. konj. *qaumi*. L. c. 3: 14; 3 pers. pl. *quamin*. L. c. 4: 6); fn. *koma* (ipf. *kom* el. *kvam*, pl. *komom* el. *kvámom*, sup. *komit*);, 655); mht. *quiman* (*quam*, *quâmen*. Ben. 1, 898); nht. *kommen´*; ns. *kamen* (ipf. *quam*. B. W. B. 2, 723); fe. *cuman*, *cviman* (ipf. *cam*, *cvam*); e. *came*; d. *komme;* moes. *qviman (qvam, quemun, qvumans),* id.; deraf fsv. *koma* el. *komma*, f. ankomst. S.S. 1, 20, 47. S.F.S. 4, 139. Det är troligt att fsv. fordom haft *kvima* och fn. *kvema*, att komma. Komma, f. frihet; beqvämlighet. "Han njuter sin komma". Sm.

Kómman å faran, adj. resande. Vb.

Kvèmbårr (f. *kvèmb*, n. *kvèmbt*), adj. 1) beqvämlig. N. G. *Kvèmar*, adj. id. S. G.; 2) böjlig, mjuk; om tyger. G.

Kvèmbt, adv. litet, ringa. "Vör fa kvembt håi äi ar". G.

O-kvembårr, adj. obeqvämlig. G. Fsv. *quæmer*, adj. beqväm, lämplig, passande. S.S. 1, 57, 96, 121. S.F.S. 1, 3 i (Sjö-kons. 106); deraf *bequæmer*, adj. skicklig, i stånd till. S.S. 1, 124; *bequæmeliker*, adj. beqvämlig, passande. S.S. 2, 52; *quæmeliker*, adj. id. S.S. 1, 150, 295; 3, 252. Sv. Pr. K. f. 48; *qvæmlagh*, n. beqvämlighet, ledighet. S.F.S. 1, 3 h.; fn. *kvæmr*, adj. behaglig; skot. *queem*, nätt; passande (Jamieson); fe. *cyme*, passande; *cymlic*, id. Likasom nu dessa ord härledas af fn. *koma* (ipf.

kvam) = fht., mht., fe., moes. *quiman*, på samma sätt It. *conveniens*, passande, af *convenire*. KóMPAN, *kumpan* (pl. *-er*), *kómping*, *kómpinj*, *kumping* (pl. *-ar*), m. halfvuxen dräng, mellandräng. Sk. *Komping*, m. id. Ög. *Kumpan*, m. kamrat. G. Fsv. *kompan*, m. kamrat, stallbroder, kompanjon. S.S. 1, 215; 4, 35. Fr. af N. 708. Cod. A. 29, f. 41 v. Flores; deraf *kompanliker*, adj. kamratlik, broderlig. S. Bern. f. 29: "hwar ær kompanlikin ælskoghe"; 1. c. f. 102 v.: "wælviliogher och kompanliker til iæmchristin". Cod. A. 27 f. 102. Cod. A. 13, f. 13 *kompanligher*, id.; *kompanskaper*, *kompanaskaper*, m. stallbroderskap, stallbrödralag. S.S. 1, 27, 42; 3, 107, 123. Sv. Pr. K. f. 55 v., 84. Sv. Pr. LXX, s. 6, 30. Sv. Järt. Post. s. 53. Horol. f. 68 v. Spec. Virg. s. 292. Cod. A. 27, f. 185 v. Cod. A. 29, f. 157. Cod. A. 13, f. 108 (fn. *kompánaskapr*); *komperni*, n. sällskap. Fr. af N. 19, 552, 1232; fn. *kompán*, m. kamrat, stallbroder; fd. *kompan*, *kompæn* (Bib. Ov.); mht. *kumpân*; ns. *kumpaan*, *kump* (B. W. B. 2, 896); *kompaan*, *kumpaan* (Schütze 2, 316); nht. *kompan*; bay. *kámpl* (Schmeller 2, 301); gl. frans. *compain*; it. *compagno*; frans. *compagnon*; fin. *kumpani*, id.; d. d. *kompen*, *kumpen*, halfvuxen yngling. Diez (wb., s. 108) härleder *compagne* af lat. *panis*, bröd, på samma sätt som moes. *ga-hláiba*, m. kamrat, af *hlaibs*, m. bröd; Grimm åter af *pagus*, m. by; mlt. *accompagnare*; frans. *accompagner*, gå med någon genom landet, ledsaga honom i landet.

KóMPRESKA, f. 1) trätgirig, oförskämd, liderlig qvinna; skojerska. Vm.—ög.; 2) trollpacka. Ög. Jfr frans. *commère*, f. gement fruntimmer, sqvallerkärring.

KóMPÅS, m. kompass. Bhl. Fn. *kompás*.

KóMSÄNSER, tant. pl. goda vänner; personer som väl komma öfverens. Nk. Måhända eg. *komsämser*, af *komma sams?*

KóNA (pl. *-nor*), f. 1) qvinna; i god bemärkelse, Sm. (Vestbo), ög. (Ydre). *Kuno*, f. Nb. (Cal.); *kunu*, f. Fl. (Nl.); *kuna*, *kóna,* f. id. Runö; 2) ungt fruntimmer, flicka, piga; i god bemärkelse. Vm. (Bergsl.), sm.,kl.,öl. Brukas i denna bemärkelse numera blott af äldre personer, då de tala till eller om unga fruntimmer. "Ä kónera hemma?" äro flickorna (pigorna) hemma? Sm. (Östbo). *Kunna*, f. flicka. Åland; 3) gift qvinna, hustru. Jtl.,hj. *Kón*, f. id. *Farbror-kón*, farbrors hustru; *morbror-kón*, f. morbrors hustru, moster. Hj. *Farbro-kóna*, *mobro-kóna,* f. id. Jtl. (Nästan föråldrade), *Kunu* el. *kunó*, f. hustru. "Kunu hans", hans hustru. Nb. (Lule, Calix). *Kuna,* f. hustru. G. 4) (i riksspr.) liderligt fruntimmer; deraf *kóna-krópp*, *kónsa;* s. längre ned. Fsv. *kona* el. *kuna*, f. a) qvinna)(maþer. S.F.S. 4, 211. Kg. St. s. 118. Alex. M. Cod. A. 49, f. 135; b) hustru. S.F.S. 4, 2, 137, 138; fa. *kona*, f. a) qvinna; b) hustru; *kon*, *kvon*, *kvân*, f. id.; n. *kåna*, *kone*, hustru; d. *kone*, id.; fe. *cvén*, a) id.; b) drottning; *cvéne*, qvinna; e. *queen*, drottning; fht. *quëna*, *chëna*, *quina*, *quen*, f.qvinna; hustru (Graff 4, 677); mht. *kon*, *kone*, f. hustru; fsax. *quân*, *quena*, f. hustru; skot. *queyne*, *quean*, flicka; schwab. *kon*, f. hustru (Schmid, 323); kärnt. *kon i konleute,* ägta makar (Lexer, 164); moes. *qvens*, *qveins*, f. qvinna; hustru; *qvino*, f. id.; *quineins*, *qvinakunds*, adj. qvinlig; lapp. *kånno*, *kåno*, *kådno*, qvinna; *dannekånno*, hederlig qvinna; *konno*, hustru; gl. preuss. *ganna*, *genna*, hustru; fslav., ryss., slov., ill., böhm. *zena*; pol. *zona*, id.; ir. *gean*, qvinna; arm. *gin*, hustru; gr. *γυνή*; dor. *γάνα*, id.; afgh. *ǵini*, f. flicka, jungfru; Vedas *gnâ*, id.; skr. *ǵani*, *ǵanî*, f. qvinna, *ǵâni*, f. hustru; zend. *ghénâ*, f. id.; skr. *ǵan*, afla; födas. , Hosse-kóna, f. qvinna som för betalning stickar strumpor. Sk. (Ox., Skytts, Ljunits h.).

Kóna-krópp, m. skamlös menniska; hora. Jtl.,hj.

Kónsa, f. lättfärdigt fruntimmer. Ög.,nk.

Kónnta, f. en qvinna, merendels af elak art. Deraf *rall-kónnta*, f. qvinna som är benägen för sqvaller; *ress-konnta*, f. qvinna som är benägen för lek och ras. Hs. (Db., Bj.). Måhända att detta *kónnta* snarare är samma ord som *kunnta*, *kónnta*, f. vulva. S. *kunnta*.

Kunu-fólk, n. qvinfolk. Vb.

Kunu-hjon, n. qvinfolk. Fl. (Nl.).

Kvän, n. 1) qvinkön; 2) hona. "Kal u kvän". G.

Kvänäs, v. d. giftas. G. Fsv. *quænas*, v. d. gifta sig; säges om mannen. M. Rimkr.; fn. *kvænaz*; fd. *kvænæs*, id. (Jydske L.). Jfr moes. *qvenjan*, id.; p. p. *unqveniþs*, ogift: *ἄγαμος*. 1 Cor. 7, 8.

Käuna mädrå, f. den qvinna, som biträder bruden vid bröllopet och är näst brudframman i heder. G.

Sjo-kuna, f. sjöjungfru, hafsfru, med fiskstjert och långt svart hår. Runö.

Skole-kóna, f. en qvinna, som sköljer kläder. Dls. (V. Ed).

Sóna-kunå, f. sonhustru. Fl. (Qvarkens öar; GK., K., P,, NK.). *Sunäkunu,* f. id. Dl. Fsv. *sonakona*, f. id. 8.F.S. 6, 177, 364; fn. *sonarkona*; d. *sennekone*; fd. *soneqwen* (Mlb., Bib. Ov.).KONING 1, m. konung. Hs. (Db.). Fsv. *kononger, konunger;* fn. *konungr;* fht. *kuning* (Graff 4, 444): fe. *cyning, cynig.*

KONING 2, f. Origanum vulgare. L. Ul. Fd. *kunung,* Origanum (Harpestreng).

KONSTRA, v. n. 1 genom trolleri åstadkomma något. "Konstra bort värk". Nk.

KÓNNT, s. *kunnt* 2.

KÓNNTA, s. *kunnta.*

KÓNTRA, v. n. 1 göra eller säga emot. "Han kóntrade mä mej. Han ä mykket att kontra". Ög., vg. *Kóntär* (ipf. *kóntra),* v. n. motsäga, tvista, disputera; gräla. Nb., vb.; jtl. *Kóntra sej,* v. r. blifva vidrig, svår. "Om tiderna kóntra sej, så få vi meet för sä(d)en". S. Sk. Lt. *contra,* emot. Kótär-kórv, m. grälmakare. Vb.

Kóntär-lónnom, adj. grälaktig. Vb.

Kóntär-nóbb, m. halfrusigt tillstånd. "Vara på kóntärnåbb". Ög. (Gullbergs h.). KÖPA, v. n. 1 titta, se i vädret. Dls. *Koop* (ipf. *kopä),* gapa på, begapa; se på något, utan begrepp om hvad det är; uttrycket antyder förakt för och dumhet hos den som *kopar.* Vb. Fn. *kopa,* v. n. sitta tyst och begapa. Hávam. 17: "kopir afglapi, er til kynnis kömr", dåren gapar då till besök han kommer; n. *kope,* v. n. gapa, kika, titta efter något. Kop, m. storgapare; ohyfsad person; otidig, ovettig lymmel. Vb.

Kopig el. *kopet,* adj. dum, fånig, fjollig. Vl. (Fryksdalen). N. *kopen,* obstupescens (enl. Egils. 474). KóPAR, m. koppar. Vg. *Kóver,* m. Sk. Fn. *kopar.* Kóppar-bödare, S. *böta.*

Kóppar-malla, s. *malla.*

Kópper-smed, m. kopparslagare. Sk.

Kóver-kar, n. kopparkärl. S. Sk. KOPATTAR, *kokvitta,* s. *ku.*

KöPP (pl. *-ar),* m. kärl: 1) kok-kärl af metall. Hl.; 2) laggkärl. Sk. (Bjäre). Fn. *koppr,* m. litet rundt kärl utan öron eller handtag; fe. *cuppa,* id.; e. *cupp,* kopp; fht. *choph,* kärl; lit. *kupka,* bägare. Kóppa, v. n. 1 dricka. "De kóppade óm hela natten," de drucko hela natten. Vm. (Herv. Id.). KÓPPA (pl. *-por),* f. humleklase, frukten på humleväxten. Nk.

KóPP-LÅNGT, adj. n. ostädadt. Hs. (Db.).

KÓPP-HANE, s. *hane.*

KÓPP-STÄTTA, f. stätta som medelst små trappor eller stegar leder öfver toppen eller ryggen af en gärdesgård. Hl. (Veinge). Fe. *copp,* topp: apex.

KOPUGUR, adj. häftig, liflig. "Sjåen jär så kopugur i da"; säges om hafvet, då böljorna gå häftigt och brusa efter en dyning. G. (F.).

KORA 1, v. n. 1 klaga, qvida, jämra sig. Åm. *Kor* (ipf. *-ä),* id. Vb. (Ume); *köur* (ipf. *-a),* id. Vb. (Löfånger, Nysätra); *keur* (ipf. *-a),* id. Vb. (Skellefte). Fht. *charôn,* klaga, sörja (Graff 4, 465); mht. *karen,* id. (Ben. 1, 788); fe. *cëarjan,* id.; moes. *kara,* f. sorg, omsorg, *karon,* bekymra sig, *kaurjan,* besvära, oroa; fht. *chara,* f. sorg (Graff 4, 464); mht. *kar,* f. sorg, klagan (Ben. 1, 788); deraf nut. *charwoche, charfreitag;* fn. *kaur,* n. knot, brummande; *kaura,* v. n. knota, mumla; fsv. *korra,* v. n. knota (jfr *korra, kurra* 2); skr. *kur,* sonum edere; *kárá,* f. sorg; hind. *kurkná,* gråta, sörja. Grimm (gr. 3, 57) antager ett förloradt starkt verb *kairan (kar, kérun, kaúrans),* bedröfvas, hemsökas af sorg. S. *kvira,* som troligen är samma ord. Korrå, adj. bedröfvad, ledsen. Fl. (GK., K., P.). KÓRA 2, i sammans. *ut-kóra,* v. a. o. n. 1 utsprida, berykta, vidt och bredt omtala. "Dä ä så ut-koradt". Sk. (Ox., Skytts h.).

KORA 3, s. *kåra* 1.

KORANSA, *koräjsa,* v. a. 1 1) banna, skämma ut; 2) slå, piska opp. Sk. *Kurransa,* id. "Ja ska kurransa dej, så du lyder". Kl. *Koransa,* 1) id. Ög., sm., bl.; 2) hålla i styr. "Ja ska in å koransa mä dóm". Vm. Ns. *karantzen, kurranzen,* piska, prygla (Richey, 109. B. W. B. 2, 738), hvilket ord troligen uppkommit genom förvridning af mlat. *carena* el. *carentia,* f. 40 dagars botöfning (genom fastor, gisslande o. d.), af lat. *quadragena.*

KORANT, m. frisk och lustig dans. "Spela ópp en lustig korant". Vm. (Herv., Id.). Af gamla musikaliska termen *corende, currente.*

KÒRE, f. smygväg mellan hus. Hs. (Db.).

KÓRJA, v. a. 1 1) lägga i förvar, undan, samla ihop, skaffa undan. Vanligen säges: *kórja bórt.* "Hä va nu väl en (ɔ: att) Gu(d) ko´rja (el. kórja bórt) han gammel gobbin"; 2) skaffa bort orenlighet, städa. *Kórga,* id. Fl. (Ingo). *Kórj* (ipf. *-a),* v. n. o. a. 1) skaffa undan; 2) taga vara på. Fl. (Nerpes och Replot); 3) rensa bort orenlighet. Fl. (Öb.). Jfr fin. *korjata,* v. a. samla ihop, taga i förvar, borttaga, städa. S. *kara* 1.

KÓRKNA, s. *kvärk.*

KÓRLA, v. n. 1 sjunga i vallskog; om vallkullor, som locka på boskapen och sjunga vallåtar. Dl. (Lima). Jfr *kola* 2. Fn. *korra,* v. n. sjunga för barn.

KORM, s. *gorm.*

KORN, n. 1) eg. korn. Riksspr. *Kónn,* n. id. G.; 2) all slags säd, såsom råg, korn, hafre. Sm. (Vestbo); 3) det som är smått. Deraf *hjertekorn,* n. hjertunge; smekord. Vm., bl. *Hjerte-korn, hjelte-korn,* n. id. Vg. Jfr s. 258 b. Fsv. *korn,* n. a) korn i allmänhet, kärna; b) säd. S.S. 1, 46. S.F.S. 6, 90, 240; c) korn. S.F.S. 7, 210; d) hafre; fht., mht., fsax., ffris. *korn;* fe., e. *corn;* moes. *kaurn,* n. korn, säd; fslav. *zryno;* ryss., ill., slov. *zerno;* böhm. *zrno;* pol. *ziarno,* n. granum. Jfr skr. ǵr̄, conteri. En beslägtad rot är skr. *curna,* m. pulvis, *ćûrn.,* krossa, mala. Bopp, gloss. sanscr. 127. Korna 1, v. n. 1 uppbära presttionden i spannemål. Kl.

Korna 2, v. n. 1 stelna; om våta varor, som antaga fast gestalt. "Talgen, oljan kornar. Lampan har kornat". S. Sk.

Korn-blikk, s. *blikka.*

Korn-bonden, m. def. åskan. "Kornbonden går", det åskar. Vl. *Korn-bonn,* m. id. Ög.

Korn-knekt (pl. *-ar),* m. en på ändan grenig stör att dermed lyfta kornbauden upp ooh ned, eller kasta dem upp på *kjurän,* skullen öfver en loge. Åm.

Korn-snes (pl. *-ar),* m. 1) kornskyl. Jtl. (Ragunda). *Kwónn-snes,* id. Ö. Dl.; 2) kornstång. Mp., hs., gstr.

Korn-tistel, m. Serratula arvensis. Retzius, Fl. occ. 2, 674.

Korn-tjuv (pl. *-ar),* m. gråsparf. Hj.Korn-vån, f. det som är af säd. "Ja har ej småkt kornvån på tjå dar", jag har ej ätit något af säd på två dar. Sm. (Vestbo). *Kor-von (von* uttal. med djupt o), f. hopp, utsigt att få korn. Hs. (Db.).

Kor-tunna, f. en tunna korn. "Jö löste i korntunna på aktion", jag ropade in en tunna korn på auktion. Hs. (Db.).

Körna *(kjörna),* v. a. 1 rensa agnarne från det tröskade kornet medelst omtröskning. Götal.; äfven *kölna,* Ög.; *köla,* Hl.; *köna.* Dls. D. d. *kiørne, kørne;* ns. *kornen* (B. W. B, 2, 854).

Köening (pl. *-ar),* m. så mycken tröskad säd, som på en gång kan *körnas* el. rengöras från agnarne. "Vi ha nu på loen te tre körningar". Sk. (Ox.). D. d. *kiørning,* id. KORNA, v. n. 1 se sig omkring, titta. Kl. *Kōna,* v. n. id. Sdm. (Länna). Fn. *kanna.*

KÓRP 1 (pl.*-ar),* m. 1) eg. korp: Corvos Corax. Riksspr.; 2) roffare, prejare. Sm. Fsv. *korper,* m. Corvus. Horol. f. 162; fr. *corbeau;* gr. *óραξ.* Kórp-gluggar, m. pl. ögon; försmädligt. "Se ópp me kórpgluggarne!" Sm. *Kórp-lukkor,* f. pl. id. "Slå upp kórplukkorna! Dls., vl., vg.

Kórp-ny, n. den måne, som är närmast efter *kråk-nedanet.* Ul. KóRP 2, m. Melampyrum arvense. Bl. Wahlenberg, fi. suec. Troligen samma ord som *korp* 1. I andra landskaper kallas örten *kråk-hvete, kórp-hvete.*

KóRR, kórv, s. *karv.*

KÓRRA, *kurra* 1, f. större dyig vattenpuss, som saknar aflopp; pöl i närheten af en gödselhög. Sk., hl., bl., kl. Möddinga-kórra, f. gödselhåla. Sk. *Möka-kurra,* f. id. Hl. KóRRA, *kurra* 2, v. n. 1 1) gifva ett sorlande, porlande ljud; bullra smått. "Dä kórrar i magen. Dä kurrar i halsen på honom"; 2) spinna; om katten. "Katten kórrar (el. kurrar)"; 3) låta i örat.

"Kurra en i örat"; 4) knarra, knota. Hs.— sk. Fsv. *korra,* v. n. knota. S.S. 1, 151. Horol. f. 83. S. Bern. f. 30 v., 63. Cod. A. 27, f. 207; deraf *korrofulder,* adj. knorrande, knotande, knorrisk. Cod. A. 27, f. 87 v. Cod. A. 49, f. 255 v.; *korroger,* adj. i. q. *korrofulder.* Horol. f. 83: "thinum korrogom mwnne"; *korromal,* n. knot. Cod. A. 27, f. 14: "læt aldregh korromal af thik høras"; fn. *kurra, kura, knurra,* v. n. susa, brumma; fd. *kwrræ* (Mlb., Bib. Ov.); n. *kurra* (som dufvor); schwab. *kurren,* knarra; knota (Schmid, 334); skr. *kur,* att gifva ljud från sig, ljuda. Kurr, n. 1) buller (i magen). G., bl.; 2) kurrande (af dufvor). G.; 2) ett skrik i örat. Sm.

Kurring, m. örfil (så att det susar i örat). Kl. (Stranda). *Kurril,* m. Ul. Jfr *surring.* KóRRA 1, v. a. 1 hoprulla. *Kórra sej,* v. r. 1 1) blifva skrynklig. Ög.; 2) sno ihop sig, slå sig i knutar; om garn. Ul. *Kurra,* rulla. Wormsö. Kórra, f. hoprullad sak. *Näver-kurra,* f. hopkrympt näfver. Ög. *Kurra,* f. hoprulladt flöte (af näfver) på nät. *Flarnkurra,* f. af tallflarn; *näverkurra,* f. af näfver. Fl. (Nl.). *Kórre,* m., *näver-kórre,* f. tnnn, hopkrympt skifva af näfver, Ög. (Fornås s:n); *näver-kurra,* f. Ög. (Ydre); *nävers-kórra,* f., *nävers-nóppa,* f. id. Nk.

Kurra el. *kurrå,* f. rulle, trissa. "Kasta el. slå kurra". Fl. (Nl.). *Kurre, kyrre,* m. rulle; kula, knapp. Wormsö, Nukkö. Fin. *kurru,* trissa, kastskifva. KÓRRA 2, v. a. 1 koka (kläder). "Kórra klär"; koka kläder i lut. Sk. (Ox., Gärds, Ing.), bl. *Knórra,* id. Sk. (N. Åsbo).

KÓRRA 3, *kurra,*

KöRSA SEJ, *kórs-blikka, kórs-näta, kórs-skank, kórs-träde, kórs-ört,* s. *króss.*

KóR-STEN, *kórr-stejn,* m. spis, eldstad. "Han satt å varmd se i kórrstejn". Fl. (Kimito).

KORT el. *Kånne,* n. propr. Konrad. 8. G.

KÓRT Å (ipf. *kórtä å),* v. a. afkorta, minska, förkorta. "Han ha kórta å tömmen," han här gjort tömmen kortare. "Kórt å löna", minska å lönen. Vb. Af fn. *kortr,* adj. kort.

KÓRTA, f. litet trådnystan. Bl. (Vikorne), dls.

KÓRTENE, n. mån-qvarter. Hl. (Snötorp).

KÓ(R)T-SKIVA, f. första stycket, som skäres af ett bröd eller ost. Åm. (Stigsjö), jtl.

KÓRT-VILLIG, adj. skämtaktig. Ög. (Gullbergs h.). Af nht. *kurzweilig.*

KÓRV-STIKK-BUSKE (pl. *-kar),* m. Prunus spinosa, hvars tornar begagnas att hopfästa korfvar. Ul.

KORÄJSA, s. *koransa.*

KOSA, s. *kås* 2.

KOSEN, s. *kås* 4.

KOSITTA, *kosmör, kossa, kosse, kussa, busse,* s. *ku*.

KóSMA, v. n. 1 trolla, hexa, utöfva signeri. Sdm. Jfr *kusla.* Kósma, f. signerska, trollkona. Ög. (enl. Spegels gloss. s. 235). KOSSA 1, f. groda: Rana temporaria. Nk.

KOSSA 2, s. *ku.*

KÓS-SPOL, m. skottspole. Hs. (Db.).

KOST el. *kåst* (pl. *-ar),* m. 1) qvast. Vl.—sk. *Kåst* el. *kaust,* m. Bl.; 2) knippa. *Mejramskåst.* Nk. Fsv. *kast (kaasth),* m. qvast. S.F.S. 1, 3 h.; *quæsti,* m. id. VGL.; d. *kost;* mht *quast,* m., *queste, koste,* m. & f.; jfr lat. *castula.* Björke-kåst, m. björkqvast. Nk.

Krydde-kåst, m. blomsterqvast. Sm. *Krydda- kaust,* id. Bl.

Kåsta-skaft, *kåste-skaft,* n., *kåsta-stake,* m. qvastskaft. Sk. D. *kosteskaft.*

Urta-kåst, m. blomsterqvast. Sk., hl. *Urta- kaust,* id. Bl. KÓSTA, v. n. 1 1) skynda, springa. "Hva kóster du ätter? Ja ska ut å kósta". Ög.; 2) fara, resa ofta, flacka. "Kósta omkring". Sm. *Kusta,* v. n. 1 färdas, resa. "Han kustar omkring". Sm.; 3) färdas i oanständiga ändamål; om otuktiga qvinspersoner. "Hon kóstar omkring". Sm. Jfr *kuta, kvista.*

KÓSTA SEJ, v. r. 1 1) anstränga sig. Hs., gstr. (Årsunda); 2) hålla på att kalfva. Sm. Fsv. *kosta sik* el. *kusta sigh,* v. r. anstränga sig. S.S. 1, 119, 173. S.F.S. 6, 226, 227. S. Bern. f. 2 v.: "kastar sigh widh hop ok ræddogha"; *kostoger,* adj. a) kraftfall. S.S. 4: "starke ok kostoghe men"; b) som fordrar ansträngning, svår (att göra). Horol. f. 130; c) kostelig, dyrbar. S.F.S. 6, 264; fn. *kosta,* insumere, impendere: "afis kostubu", viribus adniti (Eg., 474); fht. *kostôn, kostjan,* v. a. försöka, pröfva (Graff 4, 518).

KÓSTAL, adj. påkostande, besvärlig. Dl. *Kóstli,* id. "Dä ä ett kostlit arbete", Ög. (Fornås).

KÓSTERA, v. a. 1 bestå kost, gifva kost. Sk. (Ox.).

KÓST GERU, adj. som behöfver eller fordrar stort underhåll; hvilken det är kostsamt att underhålla; säges både om menniskor och kreatur. Vb.

KÓST-HALL, adj. behöfvande mycken mat. Vb. (Löfånger, Nysätra).

KÓST-HÅLL (ipf. *-ä),* v. a. underhålla, bespisa. "Han gatt kósthåll lannmätarn när säg", han nödgades förse landmätarn med spisning hos sig. Vb. Jfr fsv. *koster (kuster),* m. a) kostnad, bekostnad. Sv. Bib. K. f. 63. S.F.S. 4, 285; 6, 216; b) kost, föda. S.S. 1, 32, 124. Kg. St. s. 91; *kosthald,* n. kosthåll. S.S, 3, 251; fn. *kostr.*

KOTA 1, f. stället i ett qvarnhjul, der nålen hvilar. Hs. (Db., Jerfsö). *Nål-dyna,* f. id. Gstr.

KOTA 2, s. *kåta* 2.

KOTÓDER, adj. 1) eg. försedd med kotor; 2) som har rygg till, förmåga till att bära eller uträtta något. "Ä du så kótader du?"1 har du rygg till det, har du förmåga dertill? Nk. *Kota(d),* adj. 1) förmögen på pengar; 2) i stånd, dugtig till förrättningar. Sdm.

KOTIG, adj. utmagrad, mager så att benkotorna synas. Kl.

KOT-KYA, s. *bya.*

KÓTT el. *kóttug, kóttig,* adj. småväxt. "En kóttig gris", gris, liten och hopkrumpen. Vm. (Herv., Id.). Jfr *kvant* 1, *kvatt, kudd.* Kótte, m. mindre gris, griskullting. Dl. (Elfd.). KÓTTE (pl.*-tar),* m. vän. "De ä stora kóttar", Vg. (Kind). Jfr frans. *coterie,* f.

KÓTTÅ, f. tall- eller gran-kotte. N. G. *Kóttet* (pl. *kóttlar),* m. id. Sdm. (Södertörn).

KOV, *kove, koven, kovna, kvåmmen, kvämmig,* s. *kava,*

KOV, s. *kolv.*

KÓVA (pl.*-vor),* f. 1) flinga, snöflinga. "Snön faller i stora kóvor". *Snö-kóva,* f. snöflinga; 2) klimp. *Mull-kova,* f. mull-klimp. Vg., sm., bl. Fn. *kof* n. litet snöfyk.

KOVENT, m? svagdricka. G. (F.). Isl. *kófenta, kufenta,* f. id.; ns. *kovent,* m. svagdricka, det af andra afkoket beredda drickat (Schambach, s. 110). Benämningen deraf att de egentliga munkarne och nunnorna behöllo för sig sjelfva första afkoket, men bestämde det andra för klostrets öfriga invånare (ɔ: conventus).

KOVÄLE. s. *kövan.*

KRABBA 1, v. n. 1 i) krypa, kräla; 2) gå el. röra sig långsamt, knappt komma ur fläcken (af vanmagt, oförmåga). "Gå å krabba"; säges om dåliga hästar. S. Sk.; 3) bära sig

obehändigt åt, göra något illa och oskickligt. "Han gör ingenting te gagns, utan krabbar alltid". Sm., bl.; 4) med svårighet dragas med, knappast kunna gå ut med en sak. "Han krabbar mä'et så gódt han kan". Sm., kl., sk. (N. Åsbo h.). Isl. *krabba,* v. behandla något obehändigt; n. krabba, v. n. krypa, krafla; holl. *krabben,* id. Krabb, n. obehändighet, någonting oskickligt och illa gjordt Sm., bl.

Krabba sej fram, v. n. 1 draga sig fram med svårighet, men ärligt. Sm., bl. *Krafsa sej fram,* id. Hs.

Krabbed, adj. n. dåligt. "Dä ä krabbed för en". Sk. (N. Åsbo).

Krabbelin, m. 1)vårdslös menniska; 2) dålig häst. Sm. (Kronobergs 1.).

Krabber, m. dålig arbetare; oskicklig menniska. Sm., bl. *Krabbare,* m. id. Sm. *Krabbe* m. krälare, sölare. Sk. (N. Åsbo, Bjäre, Ox.).

Krabbig, adj. obehändig, oskicklig. Bl.

Krabb-händt, adj. som har krokiga fingrar. Sm.

Krabbla, v. n. i krypa. Sm. Ns. *krabbeln,* v. n. a) "die füsse wie eine krabbe bewegen; b) auf händen und füssen herum kriechen, wie die kleinen kinder" (B. W. B. 2, 860). KRABBA 2 (pl. *-ior),* f. 1) eg. kräfta: Cancer. Riksspr.; 2) senfärdig menniska. Ög., sm.; 3) liten häst; föraktligt. Ög. Fn. *krabbi;* fe. *crabba,* m. kräfta; nht. *krabbe,* f.; holl. *krab,* f. Kräveka, *krävika,* f. kräfta: Astacus fluvia-tilis. Vl., nk., ög., vg., dls. Jfr *krebs.* KRABBA 3, f. kratta. Hl. Jfr *kraffsa.*

KRABBA 4, v. a. 1 röra uti någonting med händerna. Fl. (Nl.). Fn. *krabla,* v. a. röra vid.

KRABBA-TAG, s. *grabb.*

KRABB-SALTARE, m. 1) den som har dåligt näringsfång; 2) odugling. Ög., sm., kl.

KRADE el. *krate,* m. ställning på spinnrocken, vanligen af en mångqvistig, skalad och tillputsad gren, hvarpå blånor läggas. N. Hl.

KRADIG, adj. ihärdig, noggrann i arbete. Hl. (Skällinge). *Kratig,* ihärdig. Bhl. (Oroust o. Tj.).

KRĀDŬGŬR, adj. munter, rask på nytt, då man tillfrisknat. G.

KRAFSA 1, v. n. o. a. 1 1) rifva. "Krafsa fälla", med kratta nedmylla (säd) i svedjeland. Ög.; 2) skrapa. *Krafs.* "Kraffs gryton". Fl. (Nerpes); 3) *krafsa te* el. *åt sej,* draga till sig. Ög., vm. Fht. *krawjan, krawên, krawôn,* kranen, kratzen (Graff 4, 585); n. *krafsa;* fn. *krabsa.* Krafs, n. 1) småsaker af ringa värde. "Ja har allt mitt lilla krafs mä mej"; 2) i hast sammanräfsadt skräp. Svealand.

Krafsa, f. kratta. Ög. N. *krafse.*

Krafsor, f. pl. 1) fötter på höns; 2) smutsiga fingrar. Fl. (Nl.). KRAFSA 2, v. n. 1 1) krypa hit och dit; om barn; 2) gå eller röra sig långsamt, knappt komma ur fläcken. S. Sk. Jfr *krabba* 1. Krafs, m. sölare. S. Sk. KRAFT 1, m? underjordisk grotta; ordet förekommer endast i *kraft-kyrka,* krypta eller underjordisk kyrka under Lunds domkyrka och Heligkors-kyrkan i Dalby. Fsv. *kræft (kræfft).* M. Rimkr: Oc læto han uthaff thæn hæft Oc aff kommerlichom kræfft. Fe. *cruft;* e. *croft, undercroft;* holl. *kroft, krocht;* d. *kraft;* mlt. *croftum;* gr. *κρύπτη.*

KRAFT 2. "Sätta på kraft", säges om en nek, som sättes ned ensam och utbredd på ändan för att torka. Vg.

KRAG 1, n. skum; perlor på brännvin, som tillkännagifva dess styrka. Hs. (Db., Bj.). Kragas, v. d. 1 fradgas; om brännvin. Hs. (Db.). KRAG 2, s. *krake* 1.

KRAGE (pl. *-gar),* m. 1) eg. krage. Riksspr. *Krave,* m. id. "Ta kären i kraven". Nk.--sk.; 2) nattkappa. Dl. (Floda). N. *kragje, kraje;* d. *krave,* krage. Ihre (gl. 1, 1151) anser att sv. *krage* eg. betydt hals: collum. Derför talar *kraveklud,* m. halsduk. I holl. har *kraag,* m. betydelsen af a) hals, strupe; b) halskrage. Kambrissa-krave, m. krage af kambrik. Nk.

Kragas, v. d. 1 hugga hvarandra i kragen. Hs. (Db.).

Krava-tak el. *krava-taj,* n. kragtag. "Ta ett krava-tak". Sm.

Krave-klud, m. halsduk. Sk.

Presta-krave, m. prest-krage. Sk. KRAJLÄ, s. *krilla.* KRAK 1, s. *kräka.* KRAK 2, s. *krake* 1.

KRAKA 1, v. n. 1 harkla. "Kraka å spotta". Sdm. *Kraaks* (ipf. *-ä),* v. d. hosta, hosta upp något som fastnat i halsen. Vb. *Krakas,* v. d. 1 hosta med någon ansträngning. Fl. (Nerpes).

KRAKA 2, *krakän, krankän* (ipf. *-knä),* v. n. nedböjas, falla omkull; säges om säd, som, mycket tunn eller brådmogen eller ock efter långvarig torka ej håller sig upprätt på strået. *Krakna,* id. Vb.

KRAKA IHOP, s. *gräla ihop.*

KRAKE 1 (pl. *-kar),* m. 1) eg. mindre, smal trästam, på hvilken korta stumpar af grenarne kvar-sitta och hvilken användes till ställning att derpå hänga ärter, bönor m. m. Deraf *ärt-krake, bönkrake.* Svea- och Götaland; 2) stör, hvarpå sädes-kärfvarne upphängas att torka,. Sdm.--bl.; eller hvarpå bröd o. d. upphänges. Ög. (Ydre); 3) grenar, ris- och trä-stycken, som tillsammans fastnat på bottnen af en sjö eller å. Nk.; 4) risgärde. *Krage,* m. Sk. (Ljunits); 5) fig. svag stackare, som ej har några krafter; gammal oduglig gubbe; 6) utmagrad, eländig häst. Allm. *Krage,* m. id. Sk.; deraf *häst-krake, räva-krake,* m. Allm. Isl. *kraki,* m. stör; n. *krakje,* n. = *krake* 4) & 5); ns. *krakke,* eländig häst (B. W. B. 2, 862. Schütze 2, 34!). Krag el. *krak,* n. en lätt skärm af spjelar, näfver eller buldan vid nedra ändan af lie-orvet. när korn hugges för att böja säden jämnt åt ena sidan. Vb., åm., mp., hs.

Kraga, v. n. 1 sätta risgärde i vatten. Sk. (Ljunits).

Kraka, v. a. i 1) sätta (säd) på stör till torkning. "Kraka säd, ärter". Svea, Göta 1.; 2) upphänga (brödkakor, "hål-kakor"). Ög. (Ydre).

Krake-märr, f. ett slags galge af triangulärt uppstapplade "slågor", på hvilka bönor upphängas till torkning. Bhl. (Elfs.).

Krakligr el. *kraklogr,* adj. svag, usel, sjuklig; om menniskor. Fl. (Nl.). *Krakerli(g),* id. Åland. *Krakig,* adj. sjuk. Vl. Fn. *krakligr,* gracilis. (Eg., 476).

Krakkla sej fram, v. n. 1 med svårighet komma fram. Fl. (Nl.).

Krakuger, adj. öfverfylld af risqvistar. Nk.

Krekje, n. arm på spinnrock. Hs. (Bj.).

Kräkla el. *kräkkla,* f. 1) eg. ett taggigt och knöligt redskap af trä, hvarmed gröt omröres. Riksspr.; deraf *gröt-kräkla,* f. Ul., sdm. m. fl.; 2) mångqvistig gren att fasta blånorna på då man spinner. Ul., nk., ög. *Kraka(r),* m. pl. id. Ul. *Krångla,* f. id. Ög.; 3) halfalnslångt trästycke med korspinnar att sätta mellan hästar, då de vilja trängas. Nk., ög., kl. *Kräggla, krångla,* f. Ög.; *kräggla,* f. Sk. (Skytts); *kraka(r),* m. pl. id. Ul. N. *krekla* = *kräkla* 1. KRAKE 2, *kraka, krakföre, krakkla, krakuger,* s. *klake.*

KRAKĒL (–), n. träta, bullersam tvist, slagsmål. Allm. Ns. *krakél,* n. bullersam tvist (Dänne!!, 114); swz. *grageel,* n. vildt larm (Stölder 1, 469); holl. *krakeel,* n. träta; deraf *krakeelachtig,* adj. grälig; bay. *kragell, kregell,* n. larm, träta (Schmeller 2, 382); jfr fht. *kragil,* garrulus (Graff 4, 584). Kräkla, *krakéla,* v. n. 1 gräla. Sdm. *Kräkla,* id. Vm.; *krägla,* v. n. 1 id. Sk. Holl. *krakeelen;* bay. *krakkeln, kragellen, kregellen* (Schmeller 2, 381, 383); d. d. (Bornholm) *krægla,* id.; d. *kregle.*

Krakla, f. trätosam menniska, grälmakarc. Ög., vm. *Krägla,* f. id. "Du ä en krägla i spel". *Kregei-makar,* m. id. Sk. Bay. *krakkler,* m. id. (Sclimeller 2, 381).

Kräklig, adj. grälig. Vm. (Herv., Id.). KRAKK, m. flyttbart (lång-)säte: bänk, ursprungligen af ett enda klufvet furuträ och då försedd med blott tre ben af sjelfva träets grenar. Vl. N. *krakk,* m. liten stol utan dyna och ryggstöd. Jfr *kränka* 1, som synes vara samma ord.

KRĀK-PLĀT, s. *kröka.*

KRAKUR-ÄGG, s. *kråka.*

KRAL, *krall, kralla, krallare, kralli(g), kralluger,* s. *krilla.*

KRAM, n. n. sing. hvarjehanda slags varor, som tillhöra minuthandeln. Riksspr. *Kräm,* n. id. Sm. Isl. *kram,* n.; d. *kram;* n. *kram;* mht. *kram,* id. Kräma, v. n. 1 drifva minuthandel, gå omkring och utbjuda varor. V g., sm. *Krämma,* id. "Han krämmer på marrten". Vg. (Laske h.). Ns. *kramen,* v. n. drifva minuthandel (B. W. B. 2, 863); swz. *krämern,* id. (Stalder 2, 127).

Krämare, m. 1) eg. kramhandlare, liten småhandlare på landet, som har fast boningsplats)(*gróss-handlare,* m. liten småhandlare, som med påse och ett litet skrin vandrar omkring med kramvaror. S. Sk.; 2) hästprånglare. *Häst-krämare;* 3) den som kor för strängt med hästar (såsom en *häst-krämare).* Vg. Fsv. *kræmare,* m. krämare. Horol. f. 90; deraf *kræmara bodh,* f. krämarebod. S. Bern. f. 159; d. *kræmmer,* m. krämare; mht. *kramære, krâmer;* nht. *kramer,* id.

Krämare-hus, n. strut, hvari krämaren infattar peppar o. d. Sk. *Krämer-häus,* n. G. D. *kræmmerhus.*

Krämmeska, *krämmesa,* f. 1) krämerska; 2) hustru till en kringresande krämare. Vg., sm. KRAM, *krama, kramm, krammad, krammel,* s. *krima.*

KRAMA (ipf. o. sup. id.), v. n. famla i mörkret. Hs. (Db.).

KRAMAS, n. 1} allahanda grannlåt, småsaker, fransar; utsyningar på kläder, handskar. Ul., vm., nk., ög., sm.; 2) oredig hop af något, skräp. Nk. *Krams,* n. allahanda småsaker. Sm. Jfr *kram.*

KRAMP, *krampa i hop,* s. *krimpa.*

KRAN 1, m. säng- eller bord-täcke. Vanligen är det mångfärgadt, randigt eller rutigt, icke fodradt, utan en enkel, tjock och stadig ylle-väfnad. Vb.

KRÄN 2, m. klädhängare. Vg.

KRANGNA, s. *krona.*

KRÄNK 1 (pl. *-ar),* m. ett slags stor mygga; Tipula pratensis eller hortorum. Fi. (Öb.), S. G. *Krank* är troligen beslägtadt med sv. *kräk,* n. Har-krank, m. id. Sm,, kl. *Harkrankje,* m. Fi. (Ni.); *hårbrånk,* m. id. Sdm. S. sid. 244.

Mygg-krank, m. stick-mygga: Culex pipiens.Fl. (Öb., enl. J. W. Zetterstedt). *Lång-snyte,* m. id. Vb. Jfr *snyte.* KRÄNK 2, adj. sjuklig. Riksapr. Fsv. *kranker,* adj. a) sjuk. S.S.|1, 91, 178. S.F.S. 7, 218; b) besvärlig, bedröflig. St. Rimkr. s. 35: "jak tror the hafdo en krankan jul"; c) ond. UL. VML.; fn. *kránkr,* sjuk, svag; n. *krank;* fr. *cranc;* d., nht., holl. *krank,* id. Deraf i munarterna: Kranklig, adj. dålig, svag. liten, obetydlig. Kl. Mht.*kranclich, krenclich,* svag, fattig. Ben. 1, 875.

Kränkt, n. ovänskap, groll. "Dä har komit något krånkt mellan dem". "Dä har blitt något sjukt mellan dem", id. Vm. (Herv., id.).

KräkklI(g), adj, svag, krasslig. Sm. (Bondstorp i Östbo). *Kräketr,* adj. sjuklig, krasslig. Ög. KRÄNKT, adj. n. 1) det som icke är, hvad det bör vara; förtrolladt, förhexadt "En ska spótta tre gånger, når dit ä någä kränkt, plä di säj.". Nk.; 2) spökaktigt. "Se nået kränkt". Ul., ög., sm., kl. *Kränk,* n. "Der ä krånk i huset". Sdm., vm. Ordets härledning oviss. Monne samma ord som kränk 2? I ns. betyder *kranckt* djefvul, som må hända är samma ord (Richey, 138). Jfr fe. *crane,* adj. döende. L. Ettmüller.

KRANS, m. 1) eg. krans: sertum. Riksspr.; 2) gästabud med dans hos trolofvade på första lysningsdagen. Fl. (Öb.). Fsv. *krans,* m. corona. St. Rimkr. s. 210. J. M. Yrt. s. 19; fn. *krans;* fht. *chranz;* nht. *krantz;* d. *krands.* Kkansning, m. brädkrans kring en brunn. Dl. (Mora). KRAPP 1, n. halfsmält snö, isglotter, som ännu ej hunnit frysa till fast is. Vm. (Herv., Id.). Fn. *krap,* n. halfsmält snö; *krepja,* f. regnaktig snö. Krappa el. *kröppa,* v. n. 2 säges när vattnet i strömmar fryser ihop till en ismörja och hindrar strömmens fart. Vm. N. *krapa, krava,* v. n. isas, beläggas med en tunn is. Jfr *krava* 1, *krätta.* KRAPP 2, *krappa, krappe,* s. *krimpa.*

KRAPÄ, v. n. 1 känna sig före i mörkret med händerna. G.

KRAS, f. läckerhet. "Fägna en mä allahanda kras". Vm. (Herv., Id.). *Krås* (def. *-ä),* n. 1) bakelse, efterrätt af bakverk o. d. Vb.; 2) doppa, ett slags mos af mjöl och mjölk. Sm. (Vestbo). Fsv. *kras, krase,* f. a) läckerhet, läcker mat. Rimkr. s. 211. S.S. 3, 53. Sv. Pr. K. f. 99 v. 8.F.S 4, 412; b) herrlighet, ljuflighet. S.S. 1, 86, 99, 108. Sv. Pr. K. f. 63. S.F.S. 4, 159. J. M. Yrt. s. 124: "mz astundelikom krasom". Horol. f. 68: "himerikis rike, krasanna paradys"; fn. *krás,* f. läcker mat; n. *krås;* n. *kræsæ* (Mlb., Bib. Ov.); d. *kræs,* n. id. (föråldr.). Kräsen (f. *kräsa,* n. *kräset),* adj., läcker, kräsmagad, som tycker om läckerheter. *Kräen* (f. *kräa,* n. *kräet),* Sm.; *kräsen, kräen,* H1., *kräsen, kresen, kröen,* Sk.; *kräen,* Bhl., dls., vg., ög. Fsv. *kräseliker,* kräslig. S.S. 1, 42, 79; 3, 9. Kg. St. s. 200; fn. *kræsinn;* d. *kræsen,* id.

Kräs-meser, *kräs-möjser,* pl. godbitar, läckerbitar. "Hon gör inte annat än lavar kräs-mäjser". S. Sk. Fsv. *krasmæti,* n. kräslig mat. Kg. St. s. 110. KRASA, 1) v. a. 1 krossa sönder, slå i kras, sönderslå. Sdm., vg., sm. *Krasa*(-a, -a), id. Vb.; 2) v. n. a) säges om ljudet, som uppkommer då något går i kras. Sk.; b) låta i halsen. "Dä krasar i honom", dödstecken hos en döende. Sm. *Krasä si, krasä upp,* hosta upp slem, G. Jfr fn. *krassa,* v. a. perfricare, dilacerare, *krass,* n. dilaceratio; fht. *chrazón,* v. a. lacerare (Graff 4, 586); e. *to crash;* moes. *ga-kröton,* v. a. sönderkrossa.

KRASE (pl. *-sar),* m. klase: 1) blom- och bärklase ; 2) *nöt-krase,* nötklase, samling af flera nötter i sina hylsor, Sdm.

KRASKA I SEJ, v. a. o. n. 1 äta på någon frukt, hvarvid ett krasande ljud uppkommer. "Kraska i sej frukt". Sk.

KRASLA, *krassla,* v. n. 1 1) med svårighet taga sig fram, kämpa med svårigheter. "Krasla sej fram". Götal.; 2) göra något med möda. "Krassla sej ur sängen". Hs. "Krassla seg te körkä". Nk.; 3) vara krasslig, sjuklig. Götal.; 4) hushålla illa. Sm. Krasslar, m. 1) usel stackare; 2) dålig arbetare, som ej har sin utkomst. Vb. KRASPA, v. n. 1 krafsa. Bl., g.

KRATE, n. 1) afskrap, affall; skräp. Sdm., nk.; 2) ogräs; småfoglar; 3) allehanda smått. Sdm.

KRATIG, s. *kradig.*

KRATT, n. sing. (brukas ej i pluralis), det som är smått: 1) småskog, busksnår (mest af ek). Sk.; 2) smått och sämre utplock (t. ex. af potäter). Bl. Ns. *krat,* småskog (Schützc 2, 344); d. *krat.* Kratta (pl. *-tor),* f. liten, dålig märr; skinkmärr. *Häst-kratta, märr-kratta.* Svea och Göta land.

Kratte (pl. tar), m. liten, dålig häst. Bl.

Kratta på, v. n. 1 springa smått, springa utan något lidande lopp; mest om små hästar. "Kratta på". Nk.— bl. *Krötta,* id. Sk. (Onsjö). KRATTA, v. a. 1 1) rifva, klösa, klå. G. *Krattas,* pass. rifvas, hårdragas, slås. Vg., g.; 2) nedmylla (säd) i jorden. "Kratta ner säa". Vm., sm., kl., bl.; 3) räfsa. Allm. Fht. chrazôn, v. a. lacerare; moes. *ga-krôton,* v. a. sönderkrossa; lt. *cratire,* "cratibus terram in pulverem resolvere et semen jactum obruere". Plinius. Kratt, m. liten ekstam med grenklykorna till några tum qvarsittande; brukas att nermylla säden på svedjor *(brånar),* der man icke kan använda harf. Bl. *Kratta,* f. id. Kl. KRAUM, *kröum, krööm* ipf. *kraumä* el. *krömä),* v. n. 1) qvida; om sjuka; 2) beklaga sig, vara otålig, yttra missnöje, knorra; låta illa öfver lappri. Vb. N. *kraune,* v. n. a) vara rädd för eller ovillig till något; b) klynka, jämra sig; *kraunen, kraumen,* adj. a) ömskinnad, ömtålig, klagande, klynkandc; fn. *krauma,* v. n. sakta koka, puttra. Kraum-lås, *kröm-lås,* n. 1) lås som knarrar; 2) person som alltid kinkar; missnöjd menniska, som ofta talar om sina motgångar och olägenheter. Vb.

Krömmel, m. som grufvar sig för allt, låter illa vid minsta olägenhet; laggrann, grufsam stackare. Vb.

Krömmel-aktu, *krömmel-lónnom,* adj. som grufvar sig för allt, tar illa vid sig. Vb. KRAVA 1, v. n. 1 1) förstoppas, tillslutas och hindras i sin gång. "Dä kravar i halsen. Dä kravar i 'an". Dls., vg., sm. (Östbo) 2) isas, förstoppas och hindras i sitt lopp af is; om vatten. "Dä kravar", säges när vattnet genom frost afstannar i loppet, så att qvarnar och hamrar ej kunna drifvas. Vl., vg. "Vattnet kravar i åen". Vm. "Sjön kravar", utmärker vattnets benägenhet i sjön att sätta sig i fast form, under det att

det frambringar de förata osammanhängande kristallerna. *Ränna* (ipf. *rännde),* v. a. "Sjön ränner", innesluter begreppet af fortsatt *kravning* till dess krystall slutit sig till krystall och deraf uppstått den fasta yta, som kallas *gling-is,* glans-is, ha-l-is. "Sjön rännde i går". Vl. N. *krava, krapa,* v. n. isas, beläggas med en tunn is-skorpa. Jfr *krapp* 1, *krappa.* Krav, n. ismörja, när vattnet stelnar tillhopa och ännu ej hunnit till fast is. Vm. (Herv., Id.).

Krav-is, m. 1) is, som hårdnat tillsamman af sådant *krav;* sammanhopad is i en å, som hindrar vattnets lopp; is, hvilken laggt sig under annan is till hinder för vattnets lopp. Vl., dls., vg., ög., vm.; 2) skrofis, skroflig is. Sm. (Östbo). N. *krave,* m., *krav,* n. tunn is-skorpa på vattnet; d. d. *krav, kravl,* små-is, som sätter sig vid tångarter på hafsbottnen, innan hafvets yta tillfryser; jfr fn. *krapi,* m. snöslask.

Kravla, v. n. 1 rossla, hosta öfta och smått besvärad af slem. "Dä kravlar i bröstet". Vm. KRAVA 2, v. n. 1 jäsa; om jord vid vårtiden. "Jola dogor inte te råg, för ho kravär". *Krava seg,* v. r. 1 id. "Jola kravar seg". Nk.

Krav-jol, f. jäs-jord. Nk.

Kravla, v. n. 1 sjuda, porla. "Äd kravlär i grytun". Dl. (Elfd.).

KRAVA 3, v. a. 1 grofskäkta (lin))(*klöfta,* v. a. finskäkta (lin). Det förra verkställes af karlar, det senare af fruntimmer. Hl. (Harplinge). Jfr fht. *krawjan, kramên,* v. a. carpere.

KRAVA SEJ FRAM, v. n. 1 med svårighet taga sig fram. "Han kravar se fram". Sm. (Östbo). Jfr *krafsa.*

KRAVE, *krave-klud,* s. *krage.*

KRAVIL, m. dålig, eländig häst. Vm. (Herv., Id.).

KRAVLA 1 s. *krava* 1 & 2.

KRAVLA 2, s. *krilla.*

KREBS, *kräbs, kräfs, krabbs, krövs,* m. kräfta: Astacus fluviatilis. Sk. Fht. *chrëpazo,* m. (Graff 4, 588); mht. *krëbez* el. *krëbeze,* m. (Ben. 1, 877); nht. *krebs,* m. id. Jfr gr. *κάραβος,* m. hafskrabba. S. *krabba* 2. Kräfsa el. *kreusa,* v. n. 1 fånga kräftor. Sk. D. *krebse;* mht. *krebezen* (Ben. 1, 878); bay. *krebssen,* id. (Schmeller 2, 378). KREDA, *kreden,* s. *kreta* 2.

KREDDA, v. a. 1 kristna, döpa till kristen tro. Kl, (skogstrakten, enl. G. V. S.). Af lt. *Credo* (jag tror), såsom den apostoliska trosbekännelsen kallas; isl. *kredda,* f. religiös tro.

KREGA, s. *krik.*

KREKA, s. *kräka.*

KREKJE, s. *krake* 1.

KREKTA, *krekte,* s. *krik.*

KREL, *krelug,* s. *krilla.*

KREMMEL, s. *krima.*

KREOPA, s. *kriopa.*

KREPSK, s. *kripinsk.*

KRETA 1, v. n. 1 1) tälja, skära i trä; mest om barn eller fuskare. "Han kretar på yks-skaftet. Grannen kretar me att göra en vagn. Kreta te nået". "Kreta me nået", göra något illa och oskickligt. Sdm., nk., sm., kl., bl. *Kreta, kröta,* v. n. tälja eller skära i trä, såsom barn bruka. Ög. *Kråta,* v. n. a) tälja med knif hvarjehanda, som fordrar tid och tålamod. Vb., hj., jtl., sdm., nk., kl.; b) göra sådant oskickligt. Vb., ög., bl. "Pojken kråtar på en pinne, kan ej tälja redigt". Sm.; c) skrifva illa (af okunnighet). "Kråtar å skriver". Ög., bl.; 2) *kreta ner,* v. a. nedskräpa med spånor under täljning. "Han kretar på träbiten tills han kretat ner både bord å bänkar". Nk., sm., bl. Fn. *krota,* v. a. utskära, gravera; *krátan,* n. utskuret arbete; n. *krote, krite,* v. a. utskära med åtskilliga figurer. Kredare, m. sämre snickare. Bl. (Gemsh.).

Kråt, n. smått och illa verkstäldt arbete. Ög.

Kråta (pl *-tor),* f. 1) det som blifvit aftäljdt. "Kreta e lita kråta åt mej!" Nk.; 2) grand, något litet. Bhl. KRETA 2, v. n. 1 1) reta, förtreta. *Kreda,* id. Hl.; 2) käbbla, småträta, ofta göra anmärkningar. Vm., ög., sm. *Krota,* v. n. 1 knota, tadla. Vg. Fn. *kritr,* m. oenighet, tvist; *krita,* v. n. knota, mumla; ns. *kreet,* kif, häftig ordvexling; *kriddeln, kreeteln,* v. n. tvista, gräla (B. W. B. 2, 863, 864); schwab. *kretten,* id. (Schmid, 327); holl. *kreten,* reta. Jfr skr. *ćrit,* offendere, lædere. S. *kri.* Kreden, adj. krånglig, envis. Hl. *Kretig,* adj. 1) grälaktig, envis, krånglig, Sdm., bl. *Kretug.* Vm.; 2) småaktigt snål. Sm. *Krettli(g),* adj. ondsinnt. Ög. D. d. *kreden, kredden, kridden,* egensinnig, stridig, hårdnackad; ns. *kriddelig,* trätlysten, kittslig; *kriddsk,* förtrellig (B. W. B. 2, 869, 870); schwab. *krittig, krittlig,* trätlystcn (Schmid, 327).

Kreta, f. gnatig qvinna, som jämnt småträter. Sm.

Krete-bagge (pl. *gar),* m. krånglig och envis menniska. Bl.

Kreter, m. gnatig karl, som alltid gör anmärkningar. Sm. Schwab. *krittler,* m. trätlysten menniska (Schmid, 327).

Krete-tyg, n. vanskliga, besvärliga och svaga ting; små barn, ungar o. d. Sm.

Kretla, v. n. 1 tvista, smågräla. Bl. *Krettla,* v. a. klandra, tadla, anmärka. Ög.

Kretta, v. n. 1 knysta. "Kretter du, så får du en óppsittare»." Sm.

Krettel, m. ogin, motstridig menniska, som ständigt klandrar. Sm., ög.

Kruttelakti(g) l adj. krånglig, trätsam. Sm., vg.

Kruttla, v. n. 1 knorra. Vg. KKETTA (pr. *kretter,* ipf. *krätte,* p.p. *kråtten),* v. n. spira, skjuta rötter. "Kornet ä kråttet i agern". Hl. (Morap).

KRETTEL (pl. *-tlar),* m. uppsvälld körtel. Ög., sm., bl. *Krittet, kretel,* m. id. Sm., ög.

KREVU el. *krävå* (pl. *-vur),* f. öfre delen af eller Öfverbygguaden Öfver en förstuguqvist. Dl. (Mora, Våmh., Orsa, Skattuugby). Krevu-stukk el. *krevu-stop,* m. stolpe, som uppbär förstuguqvisten. Dl. (Våmh., Mora). KREVEL, s. *kräla.*

KRI *(kridde, kritt),* v. n. tvista, disputera. "Han krir mä me om dä". Sm. Jfr fn. *krita,* v. n. knota, mumla, brumma; ns. *kriten,* v. n. "ein zankendes geschrey erheben, schrien wie die eigensinnigen oder zankendcu kinder; *kriddeln,* v. n. tvista, gräla (B. W. B. 2, 869); lapp. *krittjet,* v. n. id. Hörer ordet till roten skr. ćrit, offendere, lædere, vexare? S. *kreta* 2. Kri, m. träta, ovänskap. Hj., sm., öl. *Kret,* id. Sdm. Fn. *kritr,* m. oenighet, tvist; mht. *krit,* m. buller, strid, tvist (Ben. 1, 884); ns *kreet,* tvist, häftig ordvexling (B. W. B. 2, 868); holl. *kreet,* m. starkt skri.

Krie (pl. *kriar).* m. krånglig, envis, inmarig menniska. Ög., bl. *Kriare,* m. något bakslug menniska, inmarig menniska. Sk. (N. Åsbo, Vemm., Ing.), hl. Ns. *kriddeler,* m. grälaktig menniska (B. W. B, 2, 869). Jfr *klie,* som troligen är samma ord.

Kri-hårig, adj. motsträfvig, hårdnackad, som envist påstår sin sak. Ög., sm., kl., öl., bl.

Kriig, adj. motsträfvig, egensinnig. Sm. *Krier,* id. Kl. KRIA, v. a. begära, fordra, t. ex. mat. Åm. (Stigsjö). *Kri ikring, kri ätter, kri sej te,* v. a. forskaffa. "Ja ska kri mej te ko-for". Sdm. Fn. *krjá,* v. a. åtrå, söka att få, åstunda. Jfr *krå.* Krier, adj. snål, girig. Kl. (G. V. S.). KRIAKT1G, adj. flink, snabb. *Krialig,* adj. id. Vg.

KRIAND, *kriands-måsa,* s. *kriter.*

KRI-BO, n. oredig mängd, tät hop, svärm. "Ett helt kribo av getingar, nässlor" o. d. "Räkna kriho", leka kurra gömma; en barnlek, då en skall uppsöka oeh räkna hela hopen af de öfriga medlekande. Sm., öl,, kl., hl., ög. "Leka krebo, räkna grebo", id. Sm. (Östra h.). Jfr fn. *krú, grú,* n.; *grúi,* m. en stor mängd, oredig mängd.

KRIK (pl. *-ar,* m. o. f. 1) böjning, vrå, hörn i ett rum eller på fältet. *Krig,* f. id. "I kriga", i kroken, hörnet (af ett rum). Hl. (Värö). *Krik,* m. vret, täppa. Sm.; 2) liten äng mellan åkrarne. Sdm.; 3) inhägnad skogsdunge; 4) liten sjövik. Kl.; 5) ort, aflägsen krok, vrå. "Vi ä allt lykklia, som bo i denna krika"; 6) belägenhet tillstånd. "Gu nåa den, söm kommer i daj krika". Sm. Fn. *krýki,* m. vrå, krok; d. *krig,* vrå. hörn, bugt; n. *krikje,* m. krok, böjuing; afkrok; skot. *crykes,* pl. "angles, corners"; e. *creek,* liten sjövik. Arm-krik, m. armvik, böjningen af armen, armbogen. Vg., sm.

Krekt, m. trång, instängd plats; täppa. Sm.

Krekta, v. a. 1 1) instänga. "Krekta en åker"; 2) inskränka. "Ja ä krektad", jag saknar utrymme. Sm. *Krökta,* v. a. 1 instänga, tränga. "Ja sitter så kräktad". Bl. *Kriga,* v. a. 1 genskjuta, drifva i ett hörn, en vrå, t. ex. för att fasttaga ett kreatur, som är löst. Hl. (Viske h.). *Krega,* v. a. 1 bringa i trångmål; tvinga. Bhl. (Or. o. Tj.). *Krikta,* v. a. 1 köra i en *krik.* Hl. (Slöinge). *Kritta,* v. a. 1 1) tvinga inom en viss gräns; säges då vallhjonen tvinga kreaturen att beta inom ett visst fält; 2) fig. om den, som i sina handlingar ej eger frihet. Hl. (Breared). Jfr fsv. *bekrækta,* v. a. inkräkta, underkufva. S.F.S. 7, 232. Cod. A. 29, f. 166 v. S.S. 1, 72; fd. *bekrektæ* (Mlb., Bib. Ov.); ns. *bekrechtigen,* id. (B. W. B. 5, 413). d. d. *kreite, krægte,* tvinga, få magt med.

Ols-messe-krika, f. def. i. q. *Olsmesso-kroken,* qv. v. Sm.

Ärm-krik, m. armhål. Vg., sm. KRILL, s. *kring.*

KRILLA (ipf. *krall,* sup. *krullit),* v. n. krypa, kräla. Att detta starka verb fordom funnits i vårt språk, inses af följande. *Krilla,* 1) v. n. 1 pilra, kitla, sticka i huden. Vi säga i riksspr. uti samma betydelse: krypa. 2) v. a. 1 löska, borttaga lössen från en menniskas hufvud. "Lägg huve i mitt knä, så ska ja krilla dej". Nk. D. *kriile,* v. n. pilra, klia, sticka i huden; deraf *krillesyge;* d. d. *kreile,* v. n. krypa åstad. Krilla, f. messling. Jtl., hj., vl. N. *krilla,* f. id.

Kral, *-ä,* n. coll. 1) öfverhufvud det som krälar; 2) insekter. Vb. D. d. *kravl,* n. småkreatur, små kycklingar, ällingar.

Krall, n. bräcklighet, uselhet, dålighet. "Dä ä bara krall mä'n". Nk.

Kralla, v. n. o. a. 1 1) krypa på händer och fötter, krypande uppklättra. "Kralla opp för en mur; kralla kring". Sk., hl. *Kravla,* a) id. Sdm.; b) kräla; om en ensam. Jfr *kråla. Krabbla,* krypa. Sm.; *krajla,* krypa med möda; om yrfä, rusiga menniskor. Sk. *Kraväl* el. *kräväl* (ipf. *kravlä* el. *krävlä),* v. n. a) krypa på händer och fötter, klättra. "Han krävlä óppför stegan, óppför bärga"; b) med möda taga sig fram, uppnå något. "Han krävlä säg fram genom väla i sän föttudom". Vb. "Han kravlar å arbetar", arbetar efter förmåga. "Kravla sej ur gälden", arbeta sig småningom derutur. "Kravla sej ur sängen", repa sig, så att man kan gå uppe. Vm. m. fl.; 2) bärga sig någorlunda. "Han krallar sej fram". Sdm. ,nk., ög.; 3) vara bräeklig, sjuklig, dålig. A. "Hur står dä te mä helsa?" B. "Dä krallar unna", Nk. "Dä krallar te". Sdm. "Han krallar oppe", han Ur frisk och går oppe, ehuru ej med vanlig kraft. Nk.; 4) kittla. "Dä krallar i kagesta'n". Sk. (N. Åsbo). Brukas äfven i aktiv betydelae: "ja kralla'na lite i hannen". Sk. (Lugg.); 5) smyga sig till, snatta. Rdq. 1, 195. *Kralla sej te,* samla hop, förvärfva så småningon. Sdm.; 6) talesätt: *kralla å gå,* med svårighet gå; säges a) om barn eller b) om äldre menniskor, som varit sjuka. Sdm.; *kralla i seg,* äta något litet. Nk.; *kralla sej fram,* köra smått. Sk. Jfr e. *crawl,* krypa, kräla; d. *kravle,* med svårighet krypa; n. *kravla.*

Krallare, m. en som med svårighet tar sig fram; stackare. Ög. Jfr e. *cravler,* en krypare, ett kryp.

Krallugr, adj. sjuklig, skral, dålig. "Han sóm va så horker, å nu ä han så krallugr". Nk. *Krallug, kralli(g),* id. Sdm., ög.

Kraul, m. eg. krypare; stackare. Vb.

Krel, *-en* (pl. *krela,* def. *krelan),* m. klunga, hop af ormar, fä, folk, som kräla eller hvimla om hvarandra. "Dóm såt hop å slog hela krelen". Hs. (Db.).

Krelug, adj. som med möda orkar röra sig; klen, sjuklig. Hs. (Db.).

Kreväl, *kråväl,* m. en som har svårt för att gå; senfärdig i allt; stackare. Vb.

Krul el. *kröl,* m. en krypare, som krusar och bockar men dervid ser under lugg. Vb.

Krylas i hop (ipf. *krylast i hop),* v. d. draga sig till samman, krypa i hop. Fl. (Närpes).

Krylla, v. n. 1 kräla, hvimla. "Dä kryllar sóm på en myrstakk". Ög.

Krylle, f. krälande hop, krälande samling, t. ex. ormar, insekter. "En hel krylle". *Kryll, krill,* f. id. Hs. *Kryl* f. id. Rdq. 1, 195. *Krylle,* n. coll. hvarjehanda smått. "Krylle i säa", små ogräsfrön i säden, Ög.; deraf *bar-krill,* f. en hel mängd barn. Hs. (Db., Bj.).

Kråla, v. n. 1 kräla, hvimla (såsom myror). Bl. *Kråjlä,* id. G.Kråjl, m. krälande hop. *Ban-kråjl,* m. en stor mängd barn. G.

Krål-mygga, f. Simulia reptans. Vb., nb. Vestindiens beryktade mosquitos höra utan tvifvel till detta slägte.

Krålla (pr. *kräll,* pl. *krälla,* ipf. *krall,* pl. *krullu,* sup. *krullið,* v. n. kräla, hvimla. Dl. *Kräla* (pr. *kräle,* ipf. ind. *kral,* ipf. konj. *krale,* sup. *kräli),* id. Hs. *Kräle* (ipf. *kral,* sup. *kräll* el. *krëlt),* N. Åm.; *kräll (krall, krällt),* Ume, Löfånger; *kräll (krallt, krält),* Bygde; *krääll* (ipf. *krall,* sup. *krällt* el. *krölä),* Skellefte; *krääll (krääld, krält),* nb. (Calix). *Krälla (krällde, krällt),* nk., vm. *Kraul* eller *kcröol* (ipf. *-a).* Vb.

Kröla, v. n. 1 1) bära sig ovigt åt; 2) vara krasslig. Hs.

Kröler el. *krel* m. (i arbete) senfärdig menniska. Hs. Af dessa ord visar det sig att i vårt modersmål fordom funnits det starka verbet *krilla, krall, krullit.* Häraf har åter ett nytt starkt thema *kralla, krall, krullið* bildat sig, såsom det stundom sker i de götiska tungorna. I fn. *kriála* och *kræla* sker böjningen efter 1:a konjugationen, såsom förhållandet är med *kräla* i vårt riksspråk. Jfr *krulla.*

KRIMA (ipf. *kram,* sup. *krumit),* v. a. o. n. 1) böja, klämma; 2) vara böjlig, mjuk, våt?. Detta starka verb har visserligen icke påträffats inom våra munarter, utan är troligen försvunnet ur bruk, men nedan upptagna ättlingar berättiga oss att här uppställa detta thema, som har sin motsvarighet i mht. *krimmen, tram, gekrummen,* v. a. trycka, krama, klämma. Ben. 1, 881. I fe. har troligen äfven fordom funnits ett verb *criman (cram, crâmon, crumen),* böja, bryta. Jfr L. Ettmüller, lex. anglos. 398. Af detta fornåldriga, nu försvunna, *krima, kram, krumit,* är *krimpa (kramp, krumpit)* en utvidgad form. Kram el. *kramm,* adj. 1) möjlig att hopkrama; om fuktig snö, som låter lätt krama sig till snöbollar eller är så mjuk att det dryper och rinner från taken. Allm.; 2) våt)(*glatt.* "Ja ä så kram óm hännerna", säges då händerna äro våta. Sk. (Ing.); 3) säges om åkerjorden, när hon är full af våta kokor och sålunda svår att plöja. "Joren ä så kramm. Dä ä så krammt att driva i da". S. Sk. Fn. *kramr,* adj. mjuk, till hälften flytande; n. *kram,* mjuk; om snö. Hörer moes. *qvammiþa,* f. fuktighet, saft: *ἰκμάς* (Luc. 8, 6) hit?

Krama, v. a. o. n. 1 1) eg. klämma. Riksspr.; 2) blifva kramad (eller klämd) af troll eller spöke. Sdm.; deraf *krammader,* p.p. Vg.; *kramad,* Vm. Jfr fn. *kremja (kramda,kramit),* contundere.

Kramla, v. a. 1 krama; om älskande. Vm. (Herv., Id.).

Kramm 1, n. rysning i kroppen, uppkommen enligt folktron derigenom att man blifvit kramad af någon gast. Vg. (Skarab.), *Mot,* n. a) eg. möte; b) id. "Ja har kummit ut för ett elakt mot." Vg. (Elfsb.).

Kramm 2, adj. 1) trång, snäf, knapp. "Krammer tid", knapp tid; då man har brådtom; 2) styf. "Han ä så kramm i armarna"; säges då man har många kläder på sig. Sk. (Ox.). D. d. *kram,* adj. trång, snäf, knapp (Mlb. DL. 295).

Krammad, p.p. hastigt sjuk (enligt folktron genom gastkramande). Förmenas botas derigenom att man öfver den sjuke stöper bly eller tenn. Vl., nk.

Krammel, *lin-krammel,* m. trästycke, hvarvid linknipporna fästas i vattnet när de rötas. Dl. (Tuna, enl. Ihre, DL.). *Krämmel* el. *krämil,* m. hötvång: 2 förenade stänger, hvarmed höet fasthålles på ett hölass. Ul. *Kremmel,* m. id. Sdm.

Kremmen, m. kram snö, som klibbar vid åkdon och hästarnes hofvar. "Slään set fast i kremmen", släden har fastnat i kram snö. Vb. (Skellefte). N. *kræma,* f.

Krim, *-en,* m. snufva (då näsan dryper). Vb., åm. *Krime,* m. Hs., jtl., hj.; *kräjme,* m. Nb. (Ö.C.); *kröjme,* m. id. Nb. (Lule). Fn. *krím,* n. slem, var; n. *krim,* n. snufva.

Krim-sutt, f. snufva. Hs. (Db.). N. *krimsykja,* f. id.; fsv. *sot,* f. sjukdom.

Krimta, v. a. 1 tryeka tillhopa, vrida. "Krimta kläder", tvätta och vrida kläder. Vm. (Herv., id.).

Krimug, adj. slemmig i näsan: som besväras af snufva. Hs. *Krimig,* Hj.; *krimut,* Vb., jtl.; *kräjmfull,* id. Nb. (Ö. Cal.). N. *krimfull,* id.

Krum, adj. 1) eg. (i riksspr.) krokig; 2) högmodig. Sm. *Kråm,* id. Sk. (N. Åsbo). Fht. *krumb* (Graff 4, 609); mht. *krump* (gen. *kruimbes);* nht. *krumm;* fe. *crumb;* bret. *kroumn.*

Krum-bagge, *krómm-bagge* (pl. *-gar),* m. vresig menniska. Sk. (Onsjö, Luggude). *Krómling* (pl. *-ar),* m. id. Sk. (N. Åsbo, Luggude, Onsjö). Jfr *krokebagge.*

Krum-halsed, *króm-halsed,* adj. som kråmar sig. Sk. (Ox.).

Krum-kniv (pl. *-ar),* m. en stor krokig knif att skära till skomakareläster. Bl.

Krumla, v. n. 1 falla, snafva i backen. Sm., kl. (Stranda).

Krumma, v. a. 1 böja, göra något krokigt. "Krumma en gren". Sk. (Ox.). D. *krumme;* fht. *ga-krumbjan* (Graff 4, 610); nht. *krümmen;* n. *kruma;* bret. *kroumma,* id.

Krumma sej, v. r. 1 brösta sig, bete sig stolt. Vg., sm., kl. m. fl.

Krummaser, f. pl. förvridning af ansigtsdragen; allehanda underliga åtbörder och ansigtsuttryck. Sm. Nht. *krumase.*

Krumme, m. sing. det inre mjuka af brödet. Nk.—sk. *Kromme,* m. id. Sk. *Krumma,* f. G. Fsv. *kruma,* f. id. God. A. 49, f. 172 v.: "man stampar sinaps frøø ok krumona af hwijt hwætebrødh"; nht. *krume,* f.; fe. *crume* f.; e. *crum;* holl. *kruim,* f.; d. *krumme,* id.; fn. *krumr,* m. saften, kärnan af en sak.

Krummel-fingrad, adj. som har krokiga fingrar af köld, halfstelnad af köld i händerna. Bhl. *Krummel-händt,* Vg., sm.; *krumm-händt,* Vg. (Flundre, Vartofta h.); *krummen* (ursprungligen troligen *krumen,* p.p. af det förlorade starka verbet *krima, kram, krumit).* id. Vg. I andra munarter heter det *krummsen,* Ög., vg., sm., kl., bl.: *krumla,* id. "Han ä krumla i hännerna". Kl. (Högsby).

Krumme-lur, m. 1) krokig figur. Allm.; 2) konstiga strekar. Vm., sm., sk.

Krummsna, v, n. 1 blifva frusen om händerna, så att fingrarne styfna. Vg., ög., sm. (Östbo).Krum-näsed, *króm-näsed,* adj. kroknäsig, som har krokig näsa. S. Sk. D. *krumnæset.*

Krum-snabel, *króm-snabel,* m. krokig näsa; spefullt eller skämtsamt uttryck. S. Sk.

Krämma (ipf. *-made),* v. n. milla; om väderleken, då snön är kram, "Vädret krämmer i da. Dä krämmer starkt. I da bittia krämde dä te lite". Kl, "Dä krämmer på nu". Ög. *Kräma,* id. "Dä krämer på", det blir mildare i luften. Sm. (Östbo). Jfr n. *kræmast* el. *kramast,* blifva fuktig, sjunka samman; om snö. Anm. De ur norska munarterna anförda *krim, kram, kramast, kruma,* göra det sannolikt att det starka themat äfven der fordom funnits.

Krämta, v. a. 1 krama. Dl. (Elfd., Våmh.). KRIMPA (Ipf. *kramp,* sup. *krumpit),* v. a. sammandraga, krympas, vara krokig, krum: contrahere. Att detta starka verb, som är uppställdt af Rydqvist och C. Säve, motsvarar mht. *krimpfen* (ipf. *krampf,* pl. *krumpfen,* p.p. *krumpfen),* v. a. trycka: premere; ns. *krimpen,* id. (B. W. B. 2, 874); holl. *krimpen,* id. och hvaraf i vårt riksspråk sup. *krumpit* ännu är brukligt, fordom funnits i vårt fornspråk och våra munarter, utvisas af nedan upptagna ättlingar. Äfven i fe. har troligen funnits ett starkt verb *crimpan (cramp, crumpon, crumpen),* rynkas, sammandragas. Jfr L. Ettmüller, lex. anglos. 399. Kramp 1, adj. 1) krokig. Fl. (Nl.). *Krampur,* id. G.; 2) tvär, tvärt afskuren. Fl. (Nl.).

Kramp 2, m. 1) sadelboge. Hs.; 2) krokig, böjd ställning; i talesättet: "sätta på kramp"; om sädeskärfvar, som sättas böjde med utbredd stubb. Sm. (Vestbo).

Krampa, v. a. 1 böja något styft. "Krampa ihop". G.

Krampe, m. sendrag; kramp. Vg., vm., sm., sk., bl. *Krappe,* m. id. Vg. Fe. *cramp,* m.; fht. *chrampho,* m.; ns. *kramp,* m. id. (B. W. B. 2, 875).

Krampen, adj. som har kramp. "Han ä krampen i benet". Sk. (Ox.).

Krapp, adj. trång, snäf, knapp. "Krapp stuva. Krappa skor". Dis., bhl., vg., sm. (Vestbo, Östbo), hl. *Krappur,* id. G. Fn. *krappr* (troligen i st. f. *krampr),* adj. a) trång, snäf; b) svår, olycklig; n. *krapp,* trång, knapp, snäf; d. *krap,* trång, knapp, svår (föråldradt ord); deraf *krapslået tougværk,* "som er snoet for stærkt og derved blevet svagt"; *krapsø,* f. "säges om havet i skibssproget, der hvor det danner korte, tæt på hinanden folgende bølger (topbølger)" (Mlb., d. ordb.); d. d. *krap,* trång, snäf (Mlb., DL. 296); holl. *krap,* trång, knapp.

Krappa el. *kräppa,* v. n. 2 vara trång, inknipa, förknappa, tränga. "Rókken, tröjan krappar". Vg., hl. *Kräppa,* v. a. o. n. 2 klämma, tränga, strama. Vg. Af föregående *krapp.* Fn. *kreppa (-ta, -t),* v. a. sammandraga; p.p. *kreptr:* "kreptir lófi", manus contracta (Egils.); n. *kreppa,* v. a. a) böja, sammantrycka; b) inknipa, göra smalare.

Krópp, adj. krokig. Dl. (Elfd.).

Krumpen, adj. stelnad af köld, frusen om händerna, så att fingrarne äro krokiga. "Ja ä så krumpen om fingrarna". Bl., vg. Fsv. *krumpna,* v. n. bii krumpen, krumpna, blifva ofärdig. ÖGL. Biærk. R.; *krumpin, krompin,* adj. krumpen, ofärdig. ÖGL. S.S. 1, 176; 2. 114; d. *krumpen,* krokig, sammankrympt; fn. *kropna,* v. n. stelna af köld, blifva krokig; deraf p.p. *kropinn* (så framt det ej är af *krjúpa,* v. n. krypa): "kropnir knúar", krumpna knogar. Sæm Edda, s. 101 v. 8.

Krympa, f. sammandragning; i talesättet. "Dä kommer en krympa på'n", säges då någon hastigt blir vred. Sk. (Ox.).

Krympa sej, v. r. 2 ömma sig vid något, t. ex. då man har ondt i magen. Sk. (Ox.). D. *krympe sig,* id.

Krymp-mån el. *krömp-mån,* m. hvad som af kläde, bräder o. d. hopkrymper eller minskas till ytan, eller hvad som utöfver behofvet till vidden af något såsom färdigt tages större, för att efter krympning eller torkning hafva erforderlig yta. Vb.

Krypling (pl. *-ar),* m. krympling, ofärdig meuuiska; liten stackare. Kl. *Kröpplingr,* Nk.; *kröppling,* Bhl., vg., sm., bl.; *kröbling,* Sk., hl.; *krevling,* Sk. (Ing.); *kruling (krulingj),* id. Sk. (Ox.). Fsv. *krymplinger;* fn. *krypplingr.* n. *krypling;* mht. *krüpel,* m.; nht. *krüppel,* m.; e. *cripple;* d. *krøbling,* m. krympling; holl. *kreupel,* adj. lam, ofärdig.

Kryppas, v. d. 1 gå krokig. Dl. (Elfd.).

Kryppog el. *krypput,* adj. krokryggig; eg. puckelryggig. Jtl. Jfr fn. *kryppa,* f. puckel.

Krämp (sup. *krämpt),* v. a. minska, draga in. "Krämp in staten". Fl. (Öb.).

Krappa 1, f. 1) ett pass, trång väg; 2) trångmål, beträngd ställning, då man har svårt att reda sig. Bhl.

Krappa 2 (pl. *-ur),* f. stöd till en "vagnsflake", som sammanhåller (hoptrycker) sidorna på en vagn, hvarmed hö, säd o. d. hemköres. Dl. (Elfd.). Fn. *kreppa,* f. a) sammandragning, sammanböjning; b) trångmål, knipa. Anm. Rdq. (1, 202, 203) erinrar om att i vårt språk ännu brukas sup. *krumpit* och i landskapsmålen på sina ställen ipf. *krömp,* hvilket senare synes förutsätta en infinitivus *krlumpa,* men likasom af imp. sang blef *söng* (fn. *saung, söng),* kan af *kramp* blifvit *krömp,* heldst i fall såsom troligt är *krimpa* öfvergått till *krympa.* I riksmålet hafva vi *kramp,* m., *krampa,* f., *krympa,* v. a. o. n. 2, med flera deraf härledda ord. Möjligen hörer hit också *kripp,* m. litet barn. Dl. I betraktande af allt detta, hafva vi tillräckliga skäl att uppställa det ofvananförda starka verbet *krimpa, kramp, krumpit.* KRIMS-KRAMS, n. 1) allehanda småsaker; lappri; 2) grannlåter på kläder. Allm. D.

krimskrams.

KRINDSA, s. *kring.*

KRING, m. krets, ring; boge. Nk. Fsv. *kringer,* m. krets. VGL. SML. (af *ringer,* m. id., till hvilket ord för välljudets skull *k* blifvit fogadt); deraf *kringhvorfwin,* adj. kringfluten. Alex. M.; *kringlæggia,* v. a. belägra, belägga. S.F.S. 7, 30; *kringskorin,* adj. kringskuren, inskränkt, begränsad. Sv. Bib. K. f. 87 v.; n., ns., nfris., holl. *kring,* krets.

I kring, adv. omkring. "Hjule vill inte gå i kring". Nk.

Klinger, f. kringla. Vb. *Kling, -a,* f. id. Öl. *Klinge,* f. trissa. Vl.

Klingrug (n. *-rot).* adj. 1) rund. Hs. (Db.). *Klinglug,* Hs. (Jerfsö); *klinglu,* id. Dl. (Malung); 2) svekfull. Hs. (Db.). *Kringelt,* adj. rundt. Ög. (Ydre).

Klingär (ipf. *-grä),* v. a. o. n. 1) kullra, rulla omkring. Vb., nb.; 2) falla, tumla i kull. "Klingär i kull". *Krill* (ipf. *-ä),* v. n. rulla som ett klot. Vb.

Kringel, m. krets, ring. Vg., sm. *Krindsa,* f. id. Dls. *Kringla,* f. krets, det som är rundt. Fsv. *kringla,* f. krets. Sv. Bib. K, f. 13; fn., fd. *kringla,* f.; n. *kringel,* m.; bay. *kringel,* m. id. (Schmeller 2, 389).

Kringel-krok (pl. *-ar),* m. rund krok, krumbugt; mest i flertal. Nk. *Kringli-krokar, kringeli-krokar,* m. pl. Sk., bl., m. fl.

Kringel-mad, f. sank äng, som rundtomkring är omgifven af skog och berg. Sm. (enl. L—n).

Kringer-ikring, adv. rundtomkring flera gånger. Bhl. (Foss).

Kringla, v. n. 1 kröka sig, gå i krokar. Sm. (Vestbo).

Kring-lagder, adj. *trindlagd;* som har ett rundt ansigte. Nk.—bl. *Klingerlagd, klingelagd,* id. Vl. (Elfd.).

Kringlig *kringlog* el. *kringlet,* adj. rund som ett klot. Sm., bl., hl. *Kringlug,* rund, trind. Hs. (Db.), vm,; *kringlig,* Dl. (Leksand); *kringlun* (n. *kringlut),* Dl. (Elfd., Våmh., Orsa), hj,; *kringlett,* trindlagd (i ansigtet). "Klinglett i ogum", som har rundt ansigte. Dl. (Mora); *klingerlett,* id. Vb. (Nordmaling), mp,, hs., hj.)(*långlett* Fsv. *kringlutter,* rund. Iw. 4458: "kringlutfer nædhan som ett hiwl". Legend, s. 1002; fn. *krínglóttr,* id. I norska munarterna brukas *kringleitt,* adj. som har rundt ansigte.

Kringling (pl. *-ar),* m. krökning, bugt. Hl.

Kring-lópp, n. krets-lopp; så kallas hos får en sjukdom, hvilken, uppkommen genom hjernans förvissnande, yttrar sig derigenom att de löpa i en krets. G. *Kring,* n. id. "Fåren ha dött bort av kringet". Vm.

Kring-sjuka, *-n,* f. en sjukdom hos kreatur, då de springa rundtomkring. Allm. *Kring-sot,* f. id. Nk.

Kring-skodd, adj. 1) eg. beslagen på alla sidor. Sm. m. fl.; 2) beslagen på alla 4 fötterna; om hästar. S. Sk.; 3) munvig. Sm.

Kring-synt, adj. 1) som ser sig omkring; 2) uppmärksam, försigtig. Sm.

Kringt, adv. omkring. "Se kringt óm se". Sm.

Kring-tändt, adj. munvig. Vg. Jfr fn. *ord-kringi,* munvighet. Harblj. v. 47.

Kring-tänkt. adj. omtänksam, Bl.

Kring um, adv. omkring, rundtom. Nk. Fsv. *kring um, kring om.* VGL. SML.; fn., n. *kring um,* id.

Krisse, m. krets, rundel. Ög. Jfr *krindsa,* f. här ofvan.

Rundt um kring, *rundter i kring,* adv. rundt omkring. Nk. KRINGR, adj. snabb, skyndsam, rask. Nk. *Kring,* id. Vb., jtl., mp., hs., dl. ul. (Rosl.), vm., sdm., Ög. *Kräng,* id. Nb. "Kringr i käften, i ola, i måle". Nk. "Kring i munnen", som talar fort. Vm., sdm. I Vb. heter kompar. *kringänä,* super!. *kringäst.* Fn. *kringr,* rask, hastig; n. *kring,* id. Kringa sig, v. r. 1 skynda sig. Hs.—ög. *Kring sä,* id. Jtl. *Kring si,* id. Dl. "Kring di!" skynda dig! Dl. (Mora).

Kring-fotader, adj. snabbfotad. Vm., sdm., nk.

Kringt, adv. 1) fort, raskt. "Dä går så kringt". "Tala kringt", tala fort och flytande. Vb. Jtl., sdm., nk., fl. (Åland). *Krin(g)t,* raskt, kort. "Tal krint", tala kort. d. ä. som en svensk. Fl. (Öb.); 2) ofta. Dl. (Elfd.), hj. N. *kringt,* fort, raskt. KRIOPA (pr. *kripp,* pl. *kriopum,* Jpf. *króp,* pl. *krupum,* sup. *krupið),* v. n. krypa. Ö. Dl. *Kräupa* (pr. *kräupur,* pl. *kröupe,* ipf. *kraup,* pl. *krupu,* sup. *krupi),* G.; *krype (kröp, kröppe),* N. Åm.; *kryp (kröp, kruppi),* Ume, Bygde, Löfånger; *kruup (kraup, kruppä),* Skellefte; *kryve* el. *krue* (ipf. *kröv* el. *kru,* sup. *kröved* el. *krued),* id. Sk. *Krypa sej* (ipf. o. sup. *krypa sej),* göra sig till. Fl. (GK., K.). *Kråva,* v. n. krypa; om barn. Vg. Fsv. *krypa* (ipf. *kröp).* S.F.S. 4, 710; 6, 171. Horol. s. 15. S. Marg. 198; fn. *krjúpa* (pr. *krýp,* ipf. *kraup,* pl. *krupom,* sup. *kropit);* fe. *creópan (creáp, crupon, cropen);* fht. *krifan* (Graff 4, 598); n. *krjupa* (pr. *kryp,* ipf. *kraup,* sup. *krope);* d. *krybe (krøb, krøbet),* id. Krip, m. skinnkjortel med dervid af samma slag fastsydt lif utan ärmar; brakas af äldre och yngre. Hs. (Db., Bj.).

Kripe (pl. *kripa,* def. *kripan),* n. en lång och trång stuga. Hs. (Db.). *Krype,* n. kyffe, liten koja. Vg., sm., vm.

Kru, n. krälande djur, kryp. S. Sk. D. *kryb,* n.

Kryb, m. undertroja. Hl. (Värö, Frillesås). *Kryvi, krivi,* m. svart lång manströja med flera knappar. Sk. (Herrestads h. Föråldr. ord). *Skinn-kryv,* m. undertröja af skinn. Sk. (Kjells Nöbbelöf).

Kråpe, *kraupe,* m. smyga, trångt rum mellan tvenne hus. Hs. (Bj.). N. *krop,* n. id.

Kröbale, n. krypfän, små kryp. Hl. *Ale* är deminutiv-ändelse. KRIPINSK, *krippäjnsk,* adj. klippsk, illistig; tredsk. G. *Krepsk,* id. Sm., vm. Ns. *kribbisch,* "jachzornig"; *kribbeln,* "zum zorn reitzen" (Richey 138, 139); holl. *kribbig,* förtretlig, tredsk, *kribben,* gräla; jfr lt. *in-crepare.*

KRIPP (pl. *-ar),* m. litet barn (gosse eller flicka). "Krippen ar gnulli", barnet har skrikit. "Krippen e så ogóskli skamper". Ö. Dl. (Elfd., Mora, Våmh., Orsa m. fl.). Ordet kan möjligen härledas af sv. dial. *krimpa,* q. v.

En vaggvisa från Orsa i Dl. lyder så: ”Tussa lulla bannuma! *Bannuma*, barnena. Gret’n sit uppå jannuma. *Jannuma*, af *jann* (pl. *jannän*, *jannuma*), n. järn. *Gret’n* (gröten) finnes redan kokad och färdig, att af de afresande förtäras, i järngrytan, hängande öfver elden på spetsen af det svängjärn, som är fästadt vid den spiseltaket uppbärande järnstolpen. Hvört skum vir floga? Väst evr skoga; Dar sjunga sulor. Dar gölå gökär, Dar växa lökär: Lökar; en läckerhet för dalfolk. Anm. Visan som i språkligt hänseende ej är af mycket värde, vittnar om dalspråkets järnålder. Hvart annat ord är lånadt af svenskan. I det antydda väderstrecket vesterut från Orsa finnes intet lockande hvarken för små barn eller andra, att det ju icke finnes bättre i Orsa. Och slutligen är det i visan hvarken meter eller rim; men allt detta oaktadt lär visan sjungas öfverallt och tjenar till ändamålet. Dar ir dält varå å små-krippuma, Jen löngan summor-dag".Krippad, p.p. född. "I dag ir idä (h)jåpärä krippad, so ir Christus". Dl. (Elfd., enl. Joh. Eenberghs handskrifna uppteckn. från 1600-talet i Stockholms kgl. bibl.). Ordet nu troligen föråldradt.

Kripp-trasu, f. barnhalsduk. Dl. (Mora).

Krippug, adj. hafvande: gravida. Dl. (Elfd.). *Krippig,* id. Dl. (Våmh.); *kripp-diger,* id. Dl. (Ohre). I samma betydelse säges äfven: "’ó ir min fok" (hon är med folk); "’ó ir diger", "’ó ir på syten", "ó ir på syt-väg". Dl. (Våmh.).

Kripp-’ätta, f. barnmössa. Dl. (Elfd., Våmh.). KRISK 1, adj. något syrlig eller beskaktig; om äpplen. *Kresk,* id. Nk.—sk.

KRISK 2, adj. rask, oförskräckt. "Krisk på sig". Vg., kl,

KRI-SKO, m. skridsko. Vg., sm., kl., bl.

KRISSE 1, m. knippe (t. ex. af bär eller blommor). S. G. Jfr *klisse.*

KRISSE 2, s. *kring.*

KRISTENDOM, m. 1) eg. kristendom. Riksspr.; 2) kristligt dop. "Ha fram te kristendomen". Hl. Fsv. *kristindomber,* m. a) kristendom; b) dop. ÖGL. UL. Sm. Kb.; fd. *kristindom,* dop. Skåne L.

KRISTNINGA-BARN, n. barn, som skall döpas. Nk. Fsv. *kristning,* f. dop. UL. SML.

KRIT-BITAR, m. pl. 1) eg. bitar af krita; kritstycken. Riksspr.; 2) så kallades fordom gossarne i apologist-skolan. Vm. *Kritmesar,* m. pl. id. Wexjö.

KRITER, *kritter, kretter, kretur, kritur,* n. 1) eg. kreatur; 2) husdjur, såsom oxar, kor och får. Allm. *Klöttär* (pl. *klöttra),* n. boskap, hornboskap, i synnerhet kor. Vb. *Kriand,* n. id. Fl. (Nl.); 2) lefvande varelser i allmänhet, små kryp. "Få si! hva har du för kriter i skjortä?" Nk. Fä-kritter, n. boskaps-kreatur. Nk.

Kria-gård, n. fähus. Runö.

Kriands-måsa, f. renmossa. Fl. (Nl.).

Kriter-hop, m. boskapshjord. Dl. (Ohre).

Livs-kriand, d. kalf, ämnad till påläggning. Fl. (Nl.). KRITTEL, s. *krettel.*

KRODDA, v. a. 1 fånga (ål) medelst på snören uppträdda maskar. Snöret hålles i handen och får en jämn upp- och nedgående rörelse. N. Hl. *Klomma,* v. a. 1 id. S. Hl.

KROE (pl. *kroar),* m. kräfva, den främsta magen bos korn- och froätande foglar. Vl., ög., hl., sk., bl. *Króve,* m. Sm.; *kroge, krove,* id. Vg. "Vara stor i kroen", vara stor på sig. Sk. D. *kro;* fe. *croppa;* e. *craw;* fht. *kroph, kropf;* nht. *kropf;* ns. *kropp,* (B. W. B. 2, 879); holl. *krop,* m. id. Kro i sej el. *kroa i sej,* v. r. 1 stoppa i sig, äta omåttligt, godta sig med mat. "Nu, må tro, kroa glöttana i sej". S. Sk.

Kroa-stinn, adj. 1) tjock i kräfvan; om gäsllngar och ällingar, som sluka mycken mat. S. Sk. *Kroed,* adj. id. "Ällingen ä så kroed". Sk. (Ox.); 2) uppblåst, stolt, som bröstar sig öfver hvad han uträttat. Hl. (Skällinge). *Kräv-stinn,* id. Nb.—sdm.; 3) säges om tjockhalsade personer, som med afmätthet framsäga hvarje ord. Hl.

Kro-fylle, n. starkt mål, god förplägning med mat. S. Sk.

Kro-fylling (pl. *-ar*), m. storätare, frossare. S. Sk.

Kro-fyllt, adj. uppblåst, högfärdig. Sk. (Ox.).

Kro-stor, adj. 1) eg. stor i kräfvan; 2) uppblåst, högfärdig. Sk. (Ox.).

Kro-älling (pl. *-ar*), m. 1) eg. älling (andunge), som är tjock i kräfvan, då han slukat mycken mat; 2) uppblåst, stolt menniska. S. Sk.

Kråvas, v. d. 1 skryta med sitt mod eller sin styrka. Fl. (Öb.).

KROG, m. krog. Riksspr. *Kro,* f. Nk. *Kru,* n. Sk., hl. Fsv. *krog.* St. Rimkr. s. 208; *krogara-hus,* n. id. L. c.; d. *kro;* d. d. *kru,* n.; ns. *kroog;* isl. *kró,* f. id. Kro-för, adj. som har så mycket penningar att han kan besöka krogen. "Dä ä’nte lönt å fara te sta’n, når ’n inte ä kroför". A. "Ä du kroför?" B. "Ja har assintä". Nk. Jfr *för.*

Krua-mann, m. krögare. Hl. *Kru-mann,* Sk.; *kroare, kruare, kröare,* Sm.; *kröer,* m. id. Nb. (Ö. Cal.). D. *kromand.*

Kru-kvinna, f. krögares hustru (eller en enka, som håller krog). Sk. (Ox.). D. *krokone.* KROK (pl. *-ar),* m. 1) i allmänhet hvad som är krökt eller krokigt. Riksspr.; 2) hake, hasp. Dl.; 3) vrå, hörn. "Käppen står i kroken". Allm.; 4) årder, träkrok. "Köra krok", ärja. *Ärje-krok.* "Sätta krok i joren". Svea- och Götaland; 5) fig. listigt påfund och undanflygt. "Hva ä dä för krokar du gör?" Hl., sk.; 6) stackare. "En ynkeli kroker". Vm. Fsv. *kroker,* m. a) krok, fisk-krok. S.S. 3, 182; b) båtshake. GL.; c) krökning; d) omväg; e) försåt, list. VGL.; fn. *krókr,* m. a) krok, hake; b) vrå; *kró, krá,* f. vrå; d. *krog;* n. *krok;* e. *crook;* fr. *croc,* m. Av-krok, m. 1) afsides belägenhet. "Huset ligger i en av-krok"; 2) omväg, afväg. "Göra en avkrok". Götal. Fn. *afkrókr;* n. *afkrok.*

Kamp-krokä, f. mager häst. Sdm.

Kroka 1, v. n. 1) sätta krok eller hasp för en dörr. Sm.; 2) plöja med trästock (*krok*). Vg. (Kind); 3) göra en omväg, gå omväg. Sm., hs.; 4) krångla. Sm. N. *kroka.*

Kroka 2, f. stängsel af krokigt trästycke att vrida för dörr, grind o. s. v. Ög. (Ydre)

Kroka 3, f. def. hand. Ög. (Ydre).

Kroke-bagge (pl. *-gar*), m. krånglig och envis menniska. Bl.

Krok-humla (pl. *-lor*), f. Oestrus bovis. Ög.

Krokig, adj. 1) som går i krok. Riksspr. *Krokug,* id. Dl. Malung), sdm.; 2) krånglig, envis. Sm., bl. *Kroket,* id. "Kroket i munna, i ora". Sm. *Króged,* id. Sk.; 3) svår att läsa innantill; svårfattlig. "Krokig läsning, bok; kroket namn". Sm., bl. *Krokot,* id. "Krokota ord". Ög. (Ydre). Fsv. *krokoter,* adj. a) krokig. S.S. 2, 8; b) förvänd, usel. S.S. 2, 146; fn. *krókóttr,* krokig; d. *kroget,* id.

Krokna, v. n. 1 1) eg. blifva krokig. Riksspr. *Krönkän* (ipf. *krönknä*), v. n. id. "Ryggen góbbom ha krönknä", gubbens rygg har blifvit krokig. Vb. Fn., n. *krokna,* id.; 2) icke uthärda. "Han kroknade ve sitt beting"; 3;blifva missnöjd. "Ho kroknede i näsa, när ja sa så". Ög. (Ydre).

Krok-skank, m. i uttrycket: "sätta krok-skank för en", under brottning sätta sitt ben bakom medkämpens för att dymedelst fälla honom. Nk.

Kröka, v. n. 2 1) eg. göra krok, gå i krok. Riksspr.; 2) vara begifven på dryckenskap. "Kröka på armen", id. Allm. "Kröka armen", id. Vm.

Te krogs, adv. till omväg, ur vägen. "Dä ä en mil te krogs". Hl. D. d. *til krogs,* id. KROKLI, adj. 1) skrynklig; 2) oredig, utan ordning. Fl. (Nl.). Jfr fn. *hrokkin,* n. skrynklig. S. *krökla, kröklot.*

KROM-BAGGE, *kromling,* s. *krima.*

KRONA, f. 1) eg. krona. Riksspr. *Kruna,* f. a) id. Bhl., vg., sm., sk.; b) öfversta delen af hufvudet, hjesse. Sk. *Krangna,* f. a) krona; deraf *åmkrangna,* f. halmkrona som hänger i taket till prydnad). Dl. (Elfd., Våmh.); b) krona eller huf på en skorsten. Dl. (Elfd.); 2) stång att hänga kläder på. Dl. (Lima). Fsv. *krona, kruna,* f. a) krona. S.S. 1, 98; b) kronan, staten, den kungliga magten. SML.; c) den runda, rakade plätten i hufvudet hos katholska andliga. HL.; d) hårprydnad hos jungfrur. St. Rimkr. s. 11; e) sår. L. c. s. 48; deraf *krona, kruna, kröna,* v. a. kröna. S. S. 1, 181, 235. St. Rimkr. s. 25. Sv. Pr. L. XX, s. 241. SML. GL.; fn., n. *kruna,* f. krona; nht. *krone;* e. *crowne;* fr. *couronne,* id.; af lt. *corona.* Krena (krennte, krennt), v. a. kröna. Hs. (Db.).

Kron-bo(d), m. kronohärberge eller kronan tillhörigt magasin. Vb.

Krcn-fójt, m. kronofogde. Dl. (Mora).

Krono-rättare, m. kronofjerdingsman. Vg.

Kron-penningar, m. pl. *mantalspenningar.* Nk.

Krune-bru, f. kronobrud, som bär krona. Sm.

Krune-bröllop, n. krono-bröllop, då bruden är kronobrud. Sm.

Kryn (ipf. *krynä,* sup. *krynt*), v. a. kröna, sätta krona på laggkärl till tecken att de äro fullmåliga eller riktiga. Vb. *Kryna,* id. Fl. (Ingo). Fn. *krýna,* kröna.

Krynar, m. som kröner kärl. Vb. KRÓPP (pl. *-ar*), m. 1) eg. kropp. Riksspr. *Krupp,* G.; 2) menniska. "Dä ä ja inte krópp te". Allm. Fsv. *kropper,* m. kropp; deraf *kropfylle,* n. frosseri. S.S. 3, 24; *kroplytter,* adj. som har lyte på kroppen. S.F.S. 6, 370; *kropsrörelse,* f. kroppsrörelse. S.S. 2,143; fn. *kroppr,* m. kropp; d. *krop;* nht. *körper;* fr. *corps;* lt. *corpus.* Króppa-bötare, m. fältskär, chirurg. Sm. (Vestra, Uppvidd.), kl.

Krópp-dryg, adj. groflemmad. Fl. (Nl.).

Kröppäs (ipf. *-ä*), v. d. likna sig till kropp, få sin rätta skapnad; 2) passa väl, tillsammans. "Hä kröppäs int". Vb. KRÓPP 2, m. det öfversta af ett tak. "Han sitter óppe på króppen". Vm. (Herv., Id.). Öfversta delen af skogen *Käglan* kallas *Kägla-krópp,* Fsv. *kroppa-damb* (*kroppadampn*), m. cistern el. behållningsrum för att uppsamla regnvatten på taket af en befästad borg. St. Rimkr. s. 126; e. *crop,* "the highest part or end of any thing" (S. Johnson); skot. *crap,* "the highest part or top of any thing"; fe. *cropp,* m. spica; fr. *croupe,* f. öfversta spetsen af ett berg eller höjden af ett tak; gr. *κορυφή,* f. a) hjesse, öfversta delen af ett hufvud; b) bergspets. Iliad. 2, 456; c) öfverhufvud det högsta. Pind. Ol. 2, 14; jfr gr. *κόρυς,* f. hjelm. Króppa, v. a. 1 lägga halm på kroppåsen. Sdm. (Ornö).

Krópp-ås-öl, n. undfägnad åt timmermän, när de rest upp kroppåsen på ett tak och dymedelst fullbordat husets upptimring. Vb. *Krópp-ås-kanna,* f. id. Nk. I andra landskaper säges i samma betydelse *lykte-kanna,* f., *tak-öl,* n.

Krubb-ås, m. kroppås, takås. Dl. (Elfd.). *Krupp-ås,* m. id. Dl. (Våmh.).

Krubb-ås-stuga, f. ryggåsstuga. Dl. (Elfd.). KRÓPP 3, m. Epilobium angustifolium. Sk. Måhända beslägtadt med *kropp* 2 i anseende till växtens höjd.

KRÓPP 4 (pl. *-ar* el. *-er*), m. 1) kokad klimp af mjöl och vatten (i soppa). Nk., hl., vg. (Väne h.). *Króppa* (pl *-por*), f. id. Sdm., vm., hl. (Värö; *kröpa, kråpa,* f. id. Ög.; *króppning* (pl. *-ar*), f. id. Dis., vl., vg., nk.; deraf sv. *krópp-kakor,* f. pl.; 2) blodpalt. Hl. (Breared), kl., öl. *Kröpa, kråpa,* f. id. Ög. Króppan-brö, n. palt- eller blodbröd. Fl. (Öb.). KRÓPP 5, s. *krimpa.*

KRÓPPA 1 (pl. *-por*), f. ruda: Cyprinus Carassius. Vg.

KRÓPPA 2, s. *krópp* 2 & 4.

KRÓPPIG, adj. rask, liflig. "En króppig gubbe". Sm.

KRÓPPÅS-ÖL, s. *krópp* 2.

KROSKUR, adj. högmodig. G.

KRÓSS, n. 1) kors; 2) en börda hö af omkring 2 Lpund, korsformigt inknuten i ett täcke af hästhår; gifves årligen till kapellanen i Elfdalen enligt en gammal pastoralie-förening från 1600-talet. "Jet króss ö" el. "jet ö-króss". Dl. (Elfd.). *Kryss,* n. 1) kors. "Krypa till krysset", blifva ödmjuk, återvända till sin pligt. Sm., g., bl.; 2) korsformig inskärning och sammanbindning vid träarbeten; skåra, uti träkärlets laggar, hvaruti bottnen insättes. Ög.--sk.; deraf *kryss-järn,* n. järnredskap till detta ändamål. Ög.; *kryssning,* f. inskärning eller fals i laggarne på ett träkärl och hvari bottnen insättes. Nk.; 3) korsformig träställning, hvarpå dörjen uppnystas. Bhl. Fsv. *kross, kruss, kors,* n. kors. S.S. 1, 30; fn., n. *kross,* kors; fht. *chrûzi, chrûci, chriuzi, krûzi,* n. (Graff 4, 621); mht. *kriuze;* nht. *kreuz;* d. *kors;* fr. *croix;* lt. *crux,* id. Korsa sej, v. n. 1 1) (i riksspr.) göra korstecken; 2) grufva sig, yttra högsta grad af bestörtning. "Ja kórsar mej för'et". Allm.

Kors-blomma, f. örtslägtet Polygala. Wahlenberg, fl. succ.

Kors-blicka, f. Menyanthes trifoliata. Nk.

Kórs-näta (pl. *-tor),* f. blindnässla: Lamium album. Vg. §. *näta.*

Kórs-skank, m. "Slå kórs-skank", af rus eller naturfel vingla med fötterna. Ög. (Ydre), m. fl.

Kórs-träde, n. de hvarandra korsande vattenfårorna på en åker. Ul. (Vendels s:n, enl. R. Dybeck, Runa 1844, s. 89).

Kórs-ört, f. Galeopsis versicolor. Bl. (Aspegren, Bl., fl.). KROTA, s. *kreta* 2.KRÓTTLA, v. a. 1 hoppröra, inveckla, insnärja, hopkrångla. Kl. (Stranda). *Kruttla,* v. n. 1 skrifva obehändigt och oredigt t. ex. i böcker. Sm. Króttel, n. hopprörd samling af hvarjehanda. Sm., kl.

Króttlare, m. en som gör en sak dåligt; fuskare. Sm. (Kinnevald).

Króttligt, adj. n. hopprördt, inveckladt, inkrångladt. Sm. KRU, *kruamann, kruare, krukvinna,* s. *krog.*

KRUBBE-BITARE m. 1) eg. krubbitare, häst som har ovanan att bita i krubban. Riksspr.; 2) snål karl. Ög., m. f1.; 3) stackare. Sm. Ns. *krubben-biter,* m. a) krubbitare; b) odugling, stackare. (B. W. B. 2, 882).

KRUBB RAK, n. (af hästar) ratadt foder, som qvarligger i krubban. Ul. Jfr *räkå.*

KRUKER, m. stackare, kruka. *Kruke-lerus,* m. id.; i talesättet: ”du ska vara ännalätter, du krukelerus!” Nk.

KRUL, s. *krilla.*

KRULLA, v. a. 1 knorla, knolra. Götal. Ordets bemärkelse gör att man måhända ej kan hänföra det till det uppstälda themat *krilla, krall, krullit.* Nht. *krullen.* Kruller, pl. knorlor, kruser. Vg. KRUM, *krumhagge, krumhalsed, krumkniv, krumla, krumma, krumma sej, krummaser, krummelfingrad, krummelhändt, krumme, krummelur, krummen, krumhändt, krummsna, krumnäsed, krumsen, krumsnabel,* s. *krima.*

KRUNA, *krune-bru, krune-bröllop,* s. *krona.*

KRUNGÄ, m. klimp, fyllning i en stekgris. G. Fn. *krugr,* m. knöl.

KRUPP, s. *krópp* 1.

KRUSA, v. a. 1 1) eg. göra krusig. Riksspr. *Krusa ner,* v. a. 1 skrynkla ner. Fl. (Ingo); 2) utkrusa bröd m. m. Sm. D. *kruse,* v. a. göra krusig; nht. *kräuseln.* Krus, m. ett tunnt järn med taggar, hvarmed bröd krusas. Vg., sm. *Kruse,* m. refflad brödkafle. Vg. (Vartofta h.).

Krusa, f. krusning på kakor, gjord med en *krus,* ”Hu gjore så många kruser på bröet”. Sm. (Östbo).

Kruse-dulla, *krusi-dulla,* f. 1) en med mycken grannlåt utstyrd qvinna; öknamn; 2) cunnus. Ög. (Ydre).

Krusera, v. n. 1 visa sig artig, krusa. Hs. *Krusamentera, krusmentera,* id. Sm.

Krusering, f. kruserligt uppförande. ”Dä va farlia kruseringa(r)”. Sm.

Krusersam, adj. kruserlig. Hs.

Krus-hätta, f. en af magarne (den tredje) hos hornboskap. Nk. *Mång-fållan,* f. def. id. Sdm., nk., vg. *Krus-kuppen,* m. def. id. Dl. (Våmh., Ohre).

Krusi-duller, pl. prydnader, sirater. Ög.

Krus-huva, f. 1) eg. krusig fruntimmersmössa; 2) fruntimmer som är svårt att göra till lags. Vm. (Herv., Id.).

Krus-huvud, adj. 1) eg. (i riksspr.) krusigt hufvud; 2) besynnerlig menniska, svår att göra till lags. Svealand.

Krusi(g) el. *krusug,* adj. brokig: spräcklig; som har flera färger. ”Krusuga band”. V. Dl. *Krusugr,* id. Nk.

Krus-klädd, adj. brokigt klädd: som bortlaggt bruket af den vanliga drägten och kläder sig på köpstadsvis; om fruntimmer. Dl. (Våmh.). Jfr *slimse-klädd.*

Krus-kål, m. Scabiosa arvensis. Ög.

Krus-läppog, adj. tyckmycken; fin i smaken. Fl. (Nl.).

Krus-mjuk, adj. öfverdrifvet höflig och ödmjuk. Ög. KRUT, n. 1) ört. ”Ja känner krutet, sa hin ende om näslan”. Ordspr. Vm. (Herv., Id.). *Kräut,* n. id. G. Deraf sv. ordspr.: ”ondt krut förgås ej”, eg. ogräs är ej lätt att utrota; det onda varar alltjämnt; 2) slag, art. ”Av elakt krut”. Hs. Troligen af sv. *gro,* v. n. germinare. Fsax. *chrûd,* f. ört; fht. *chrut,* n. (Graff 4, 594); mht. *krût,* n. a) ört; b) kål (Ben. 1, 890); nht. *kraut,* n. ört; ns. *krut, kruud,* n. a) ört; b) ogräs; holl. *kruid,* n. ört; jfr gr. *χόρος,* ört.

KRY 1, adj. (utan neutrum i sing.) rask, liflig, munter. Riksspr. *Kry* (f. *krya,* n. *krytt*), id. Sm. D. *kry,* modig, trotsig; swz. *krutig,* rask, munter, trotsig (Stalder 2, 139). Kryna el. *kryna te,* v. n. 1 tillfriskna. Vg., ög., sm., bl.

Krysam, adj. frisk, helsosam. ”Gubben ä krysam. Dä ä krysamt att lögja sej”. Sm., bl. KRY 2, v. n. 2 kräla, hvimla, förekomma i stor mängd; i synnerhet om insekter t. ex. myror. Ul., vl., nk. N. *kry, kru,* v. n. id.; af fn. *krú,* m. en stor mängd. Jfr *kråla.*

KRYB, s. *kriopa.*

KRYDDOR, f. pl. 1) eg. kryddor. Riksspr.; 2) läkemedel. Hj. Fsv. *krydda, krydde, kryde,* n. krydda: aroma. Stads L. Kp. B. 33, 34. S.S. 1, 204. M. Rimkr. föret,: ”ther væxa uti the öfwermærkis kryde, som wæl smaka i bækar och i gryte”; fn. *krydd,* n.; fht. *chrut;* ns. *krud;* nht. *kraut,* ört; holl. *kruid,* n. ört, kryddor, kryddörter. Jfr *krut.* Krydda, v. a. 1 gitva någon läkemedel. *Krydda sig,* v. r. taga in läkemedel. Hj.

Kryde-bólle (pl. *-lar*), m. hvetbulle. Sk. (Ox.). KRYKKA-VYSTARE, m. krympling, som brukar kryckor; stackare. Sm. *Krykka-vyst,* m. id. Öl. (Norra Motet).

KRYKKJIL (uttal. *krytjil*), m. odåga, stackare. Fl. (Öb.).

KRYKKLÅ, adj. bräcklig, svag. Fl. (Öb.).

KRYLAS, *kryl, kryll, krylla, krylle,* s. *krilla.*

KRYMPA, *krympa sej, krymp-mån,* s. *krimpa.*

KRYNK (ipf. *krynktä,* sup. *krynkt),* v. n. torka in. dragas tillsamman, minskas, krympa ihop. Vb. S. *krimpa.*

KRYNTA el. *krönte,* f. mindre kruka med ett öra, men utan tut. Sk. (Ox., Skytts, Järestads, Ing.). *Krymta,* f. Sk. (Ljunits). *Kóbba, kubba,* f. id. Sk. (Onsjö).

KRYPE. s. *kriopa.*

KRYPLJNG, *kryppas, kryppog,* s. *krimpa.*

KRYSS, *kryssjärn, kryssning,* s. *króss.*

KRYSSA, *krösa,* v. a. 1 krossa. ”Kryssa salt”. Sk. (N. Åsbo, Ox., Ing.). *Gnia* v. a. 2 id. ”Gnia salt”. Sk. (Ox.). *Krösa,* v. a. klösa, sönderrifva. Sm. Jfr *krasa.*

KKYVE, s. *kriopa.*

KRÅ, v. a. 2 1) äska, fordra, ofta och enträget bedja om något; ligga öfver någon för att få det man vill hafva. Jtl.; 2) *krå i hop,* med yttersta flit och snålhet spara tillsamman. Sk. (Konga iN. Åsbo). Fn. *krjd,* v. a. åstunda, begära, söka att få. Ordet saknas i norska munarter. Kråe,ju. 1) arbetsam, sträfsam karl. Bl.; 2) girigbuk. Sm.

Krå *kråen* el. *kråer,* adj. 1) arbetsam, flitig, trägen. "Han ä så kråër på'ed". Sk. (Ing.), bl. *Kräjen,* id. Ög. (Gullbergs h.); 2) snål, girig; mest i fråga om tid. Sk. (N. Åsbo), bl. (Lister. Östra h.). KWÅJL, *kråjlä,* s. *krilla.*

KRÅISÄÐ, n. def. tinningarne tillika med näsan; ansigte. Dl. (Klfd.).

KRÅKA, f. 1) eg. Corvus cornix. Riksspr. *Krååk* (pl. *krååkän* [uttal. kråtjän]). f. Vb.; *kraka,* f. id. Nb. (Ö. Cal.); 2) snorkluns. Allm.; 3) en del af hästfoten; 4) en klåss med inborrad stake, som fastspikas på väggen vid timring för att derpå lägga ställningen. Sdm.; 5) refbensspjäll (på svin). Sm., ög. (Ydre); 6) en som talar illa om folk; deraf ordspr.: "kråkan ropar sitt eget namn" Sm. Fsv. *kråka, krage,* f. kråka. S.F.S. 6, 359. Horol. f. 60 v.; fn. *kráka;* n. *kråka;* d. *krage;* fht. *chrâ, chraâ, kraia;* mht. *krâ, kraje;* fe. *crâve;* e. *crow;* nht. *krähe.* Jfr fsv. *kria,* v. n. skria; bret. *kria,* id.; skr. *kruç;,* id. Kkakur-ägg, n. kråkägg. G. (F.).

Kråka-hall (pl. *-ar),* m. skiffersten. *Kråkeberg,* n. *kråke-brö,* n. alunskiffer. Vg. *Kråkebrö,* n. Ög.

Kråke-dans, m. en lek, då man hoppar hopkrumpen, med händerna om knäna. "Hoppa krysse", id. Sm. I andra landskapcr säges: "hoppa kråka".

Kråke-gull, n. kattguld. Vg., sm. N. *kråkegull,* id.

Kråke-nedan, n. nedanet i maj månad. Ul., ög., vg., sm.

Kråk-fötter, m. pl. 1) Ranunculus repens. Bl. (Aspegr., Bl., fl.); 2) Menyanthes trifoliata, Vg.; 3) Comarum palustre. Ul.; 4) Inula salicina. G. (Wahlenb.). *Kråk-fotär,* m. pl. Lycopodium clavatum. Dl. (Elfd.).

Kråk-korn, n. björnmossa: Polytricum commune. "Capsula quoque maxima magnitudine rusticis *sparv-havre, gukka-råg, kråk-korn, kråk-hvete".* Wahlenberg, fl. suec.

Kråk-näbb (pl. *-ar),* m. märke i hörnet på en bok eller skrift. Ög. (Ydre).

Kråk-skrämsle, n. hampspöke, fogelskräm-nia, gjord af gamla kläder till utseende at en menniska, med något för vinden rörligt, såsom tunna pertor eller fladdrande band i händerna. *Korn-góbbe,* m. id. "Han har frusit (ɔ: lidit af frossa) allt från helgon (el. *helgo-messa* ɔ: allhelgonatiden), å nu har vi pingst. Kar'n ä så blakk å åfallin, så'n sir ut sóm ett kråkskrämsle". Fl. (Ingo).

Kråk-syra, f. Rumex acetosella. Wahlenb., fl. suec.

Kråk-trä, n. en inrättning, hvarpå en gryta hänges öfver elden i spisen. Ul. (Rosl.).

Kråk-ärt, f. Vicia cracca. Bl.

Kråk-ört, f. Pinguicula vulgaris. Retzius, fl. oec. 2, 501. KRÅLA, *krål-mygga,* s. *krilla.*

KRåNGEL, n. bränvin eller kognak i kaffet. Nk. Krångla, v. n. 1 slå brännvin eller kognak i kaffet. Nk. KRÅNGLA 1, v. n. 1 1) krypa, med möda komma fram. särdeles på ojämna och krokiga vägar; 2) skrifva illa och oordentligt. Vg. (enl. Hof, 184).

KRÅNGLA 2 (pl. *-lor),* f. stolpe med inborrada pinnar, på hvilka ledskyttlar läggas. *Le-krångla,* f. Ög. Jfr *krake.*

KRÅNGLA 3, s. *krake.*

KRÅNGLA 4, s. *spindelkrångla.*

KRÅNK, s. *krankt.*

KRÅS 1. n. don dubbla magmuskeln (hos foglar), som sönderkrossar maten, G.

KRÅS 2, slem, spott. Hs. Kraslig, adj. som hostar upp mycket slem. "Han ä så krasli i brystet". S. Sk. *Kråsig,* adj. besvärad af slemspottning. Hs.

Kråsa, v. n. 1 1) hosta upp slem. Hs. (Db.); 2) rossla i bröstet; anses såsom dödstecken, "Dä kråsar i brystet". Ög., nk. KRÅS 3, s. *kras.*

KRÅSA-SÓPPA, *krås-sóppa,* f. svartsoppa, kokad på gåskrås. Sk. D. *kråsesuppe,* id. *Hvitkrås-soppa,* f. Sk. (Ox.).

KRÅT, *kråta,* s. *kreta* 1.

KRÅVA 1, v. a. 1 röra och rifva inuti något, särdeles med handen och fingrarne i en lefvande kropp. Vg., sm. (Östbo). Jfr nht. *krauen.*

KRÅVA 2, s. *kriopa.*

KRÄA SEJ, s. *kröna.*

KRÄEN, s. *kras.*

KRÄFT-STENS-LAV, m. en laf-art; Lichen parellus. "Scutella tam crassa et quasi calcarea ut inde succicum nomen *kräft-stens-lav".* Wahlenberg, fi. suec.

KRÄG, *kräj, kräk,* s. *kräka.*

KRÄGEN, n. Prunus spinosa. Sk. (Färs, Frosta).

KRÄGLA, *kräkla,* s. *krakel.*

KRÄIJA, v. n. skria, skrika. Åland (Kökar). Fsv. *kria, krija,* v. n. skria, ropa. Sv. Bib. K. f. 72 ; deraf *kreyare (kreyiare),* m. härold. S.S. 1, 76; mht. *krien,* v. n. skrika, ropa; swz. *kraien, kreien;* e. *to cry;* frans. *crier;* bret. *kria,* id.; fd. *kreer, kreyer,* m. härold (Mlb., Bib. Ov.mht. *krîerer, kroijier,* id.; swz. *kruyer, kreyer,* m. "lauter schreyer" (Stalder 2,126); lapp. *krai,* buller, gny; *krajet,* v. n. ropa, bullra, göra oljud.

KRÄJEN, s. *krå.*

KRÄKA (pr. *kräkur,* pl. *kräke,* ipf. *krak,* pl. *kraku,* sup. *kräki),* v. n. kräla. G. *Kräka* (pr. *kräke,* ipf. ind. *krak,* konj. *krake,* sup. *kräkkji),* Hs.; *kräka (krak, kräki),* N. Åm.; *kräka* (ipf. *krak,* sup. *kräkt),* l) krypa; 2) kräla. Fl. (Öb., Nl.), hj. *Kråka* (ipf. *kräkte),* v. n. 1) krypa, röra sig sakta och med svårighet. "Gubben kräker fram på krykkera". *Kreka,* id. "Ho krekte nyss ur sänga". Ög., sm., kl.; 2) kräla, hvimla; mest om maskar. "Der va så många menniskor, att dä riktigt kräkte. Dä kräker över allt". Sdm.—sk.; 3) med möda göra något, bemöda sig efter yttersta förmåga. "Ja kräker så godt ja kan". Sm. (Östbo). N. *kreka (krak, krekje),* v. n. a) krypa, kravla; b) hvimla; nht. *kriechen,* krypa; fht. *kriuchan,* id. (Graff 4, 591); gl. sv. *kräka,* id.; fn. *kreika,* gå sakta. Krak-plat, m. ett slags insekt (Acarus reduvius), då han är tom och platt. S. G. Jfr *fästing.*

Kräk, n. 1) (i riksspr.} litet djur, i synuernerhet krälande djur; 2) litet barn, som ej kan gå, utan kryper; 3) svag, vanlottad, oförmögen varelse; 4) boskapskreatur. Allm. *Kräg-, kräj,* n. id. Sk.; krik (pl. def. kriki), n. id. G. *Krak* (def. *-kje),* n. kreatur. Hs. (Db.). Deraf *småkräk,* n. pl. getter, får. Gstr. D. *kræ,* n. djur, kreatur.

Kräka ve, v. n. 2 tillfriskna, komma sig före igen. Vg. KRÄKE-TORN, m. Rhamnus catharticus. Vestra Sverige. Wahlenberg, fl. suec.

KRÄKETR, *kräkklig,* s. *krank* 2.

KRÄKKLA, *kräkla,* s. *krake* 1.

KRÄKLA, s. *krakel.*

KRÄKLING (pl. *-ar),* m. Empetrum nigrum. Wahlenberg, fl. suec.

KRÄK-MAGE (pl. *-ar),* m. som har lätt att kräkas vid något obehagligt. Sdm.

KRÄLLD, *krälld-kall, wóst-krälld,* s. *kar.*

KRÄLLA, s. *krilla.*

KRÄLLTA, v. n. 1 småträta, ofta påminna om en sak. Vg., ög, Krällt, n. gnat, källt. Ög.

Krällti(g), adj. gnatig. Ög. (Ydre). KRÄMA, *krämarehus, krämmeska,* s. *kram.*

KRÄMMEL, s. *krima.*

KRÄMP, s. *krimpa.*

KRÄNA SEJ, s. *kröna.*

KRÄNGA 1, 1) v. a. 2 vända ut och in, vända afviga sidan utåt; om kläder o. d. "Kränga strumpor". Allm. "Blir du villad av skogs-snuan, så kräng tröjan å läs Fader vår avigt". Sm. D. *krænge,* id.; 2) v. n. 2 vara myndig, stursk, krånglig. "Han går der å kränger. Han kränger allti, kan inte få dä te pass". Sk. (Ox.). Kränga sej, v. r. 2 brösta sig, kråma sig, visa sig vrång. S. Sk.

Kränge, n. vrång, vresig, förarglig menniska. Sk. (N. Åsbo).

Kränge-hals, m. stursk, krånglig, vresig, inmarig menniska. Sk. (Ox.).

Krängi, adj. krånglig, krihårig. Ög.

Stor-krängare, m. i. q. *krängehals.* Sk. (Ox.). Jfr d. d. *kræng.* KRÄNGA 2, v. n. 2 förvärfva med rätt och orätt. "Kränga sej te". Ög. Jfr *krå.* Kränger, adj. 1) flitig, arbetsam; 2) tilltagsen, som vet taga för sig och snålar från andra. Vg. (Vadsbo). KRÄNKA 1 (p. *-kor),* f. 1) en pall med 3 eller 4 pinnar under; liten stol utan ryggstycke. G.; 2) ställning för tunnor, såar; deraf *byk-kränka,* f. Nk., ög., fl. (Nl.). *Kränkjå* (läs: *kräntjå),* f. pall med höga fötter. Fl. (GK., K.). Fin. *krenkku,* bänk med fyra ben; n. *krakk,* m. liten stol utan ryggstöd; *krekkje,* n.

KRÄNKA 2 (pl. *-kor),* f. liten knippa (af lin). Hs., ul.

KRÄPLA, v. n. 1 1) förorsaka trassel; 2) prata, sladdra; 3) gräla. Fl. (Nl.). *Kräpla,* v. n. gräla, tvista. Vm. (Herv., Id.). Jfr *kripinsk.* Kräpla, f. trätosam menniska; en som alltid lägger sig i trätor. Vm. (Herv., Id.).

Kräploter, adj. 1) sladdrig, fallen för onyttigt prat. *Kräploger,* id. Fl. (Ingo); 2) grälig. Fl. (Pargas). KRÄPPA 1, v. n. 2 blifva mildare; om snön och vädret "Dä kräpper på", det blir mildare i luften, snön blir mera kram. Sm. Jfr *krapp, krappa.*

KRÄPPA 2, s. *krimpa.*

KRÄSEN, *kräsmeser,* s. *kras.*

KRÄTT, n. svagt ljud af en menniska. Ög. Krätta, v. n. gifva ett svagt ljud. Ög. (Ydre). KRÄTTA, v. n. 2 säges om strömmande vatten då det befinner sig vid fryspunkten och framrinner långsammare än eljest. "Kvarna vill mä nö gå för vattna krattar". V. Nk.

KRÄVA 1 (ipf. *krav* el. *kravde,* konj. *krove* el. *kravde,* sup. *kraft* el. *kräft),* v. a. kräfva. Ög. *Krävi (krävd, kräft),* v. a. 1) kräfva; 2) söka; om läkemedel. "Meklamäntä kräv mäg",

läkemedlet verkar på mig. "Hä kräv mäg", jag vill spy. Vb. *Kräva,* v. a. o. n. 2 vara brunstig, tjurgalen; om ko. "Kon kräver okse". Sdm. (Ornö). *Kravja,* id. Hs. (Db., Bj.). *Kräva sig,* v. r. 2, säges om barn när de veta säga till om naturens tarf. Vg. Fsv. *kræfia, krævia,* v. a. med accus. el. genit. a) tillsäga, uppmana; fn *krefja (krafda, krafit* el. *kraft),* fordra, begära, bedja; n. *krevja* (ipf. *krov* el. *kravde,* sup. *kravt),* kräfva, fordra; fe. *crafian;* e. *crave;* d. *kræve.* Grimm (gr. 3, 51) antager ett förloradt starkt verb *kriban, kraf, krêbun.*

KRÄVA 2, f. 1) (i riksspr.) kräfva (ventriculus avium); 2) mage; skämtsamt. "Han har krävan full"; 3) bröst. "Slå en i krävan". Vm., m. fl. Kräv-stinn, adj. 1) som har kräfvan full; om foglar; 2) öfvermätt. Ul.; 3) som skjuter fram bröstet, kråmar sig; uppblåst, högfärdig Vb., vm., sdm., nk. *Kräv-hög, kräv-dryg,* id. Vm.; 4) matgrann, kinkig på mat. Sdm. Jfr *kroe.* KRÄVEKA, s. *krabba* 2.

KRRÄVÄL, s. *krilla.*

KRÖBALE, *kröblinq,* s. *kriopa.*

KRÖFTA el. *kryfta,* v. a. 1 1) skrynkla mycket. Hl., sm., sk., bl.; 2) krusa (vid tvätt). Sk. (Ing.). Jfr *krimpa.* Kröfted, adj. skrynklig. Sk. KRÖKLA (pl. *-lor),* f. skrynkla. Bl. Kröklot, adj. 1) ojämn, skrynklig; 2) krumpen. ofärdig. Fl. (Öb.). KRÖLA, *kröler, krölig, krölug,* s. *krilla.*

KRÖMMEL, *krömmel-aktu, krömmel-lónnom, krömmellås,* s. *kraum.*

KRÖMSKA, s. *kröna.*

KRÖMTA (i st. f. *krymta),* v. a. 1 gnugga (linnekläder) vid tvätt. Vg. Jfr *krimpa.*

KRÖNA el. *krönna,* v. a. o. n. 2 1) krysta, trycka fram orden, tala i halsen. "Han sto der å krönte". Hl. (Karup). *Kråna* (ipf. o. sup. *kråna),* v. a. krysta. Fl. (Öb.); 2) småhosta. småharkla. Sk. (Gärds h.). *Kräa, kräna sej,* id. Ög.; *krönska,* Sm.; *krömska,* id. Bl.; 3) göra sitt naturbehof. Sk. (Onsjö, N. Åsbo). Krönsk, adj. stolt. Sk. (Luggude). KRÖNIKA, f. en mindre stång med ett bukigt tvärträ i ändan att lyfta upp stockar och stenar med. Vg., vm. Nht. *kranich, krahn,* m. id. *Kranich,* m. trana, med sin långa hals och näbb har gifvit anledning till benämningen.

KRÖNKÄN, s. *krok.*

KRÖPA, s. *kropp* 3.

KRÖSA, s. *kryssa.*

KRÖSEN, n. lingon: Vaccinium vitis idæa. Allm. Eljest *kröser,* Dls., bh1.; *krösä* (pl. *-ser)* f. Nk.; *krösebär,* n. Dls.; *kröjson, kröjsonbär, klöjson,* n. Fl. (Nl.). Krösna-mos, n. lingonmos. Sm. KRÖST (ipf *-ä),* v. a. o. n. krysta. *Kröst säg,* v. r. brösta sig, yfvas. Vb.

KRÖTT, m. liten hopkrympt varelse. S. Sk.

KU el. *kyr* (pl. *kynär* el. *kiner,* uttal. *tjyr, tjynär, tjiner),* f. ko. Dl. *Ku* (pl. *kyn,* def. *kynan),* Jtl.; *ku* (pl. *kyner),* Bhl.; *ko* (pl. *kör),* G.; *ko* (def. *kon,* pl. *ko* el. *kji,* def. *kon* el. *kjin),* Hs. (Db.); *ko* (pl., *kyr),* Åm.; *ko* (pl. *kjöer),* Kl., sk.; *ko* (pl. *kjö),* Ög.; *ko* (pl. *kjö* el. *kjör* Vg. Fsv. *ko,* f. ko (pl. *köör,* Alex. M. 4957. Sv. Med. Bib. 2, 146); fn. *kú* el. *ký́r* (pl. *ký́r);* n. *ku* el. *kyr* (pl. *kyr;* d. *ko* (pl. *köer);* fht. *kô, kua* mht. *kuo;* nht. *kuh;* fe. *cû* (pl. *cŷ;* e. *cowe* (pl. *kine);* lett. *gôws;* arm. *gov;* osset. *gog, gok;* pers. *gȧv;* hindost. *gȯ,* f. id.; zend. *gaus;* skr. *gô,* bos, af *gu,* sonum odere. Kaut (pl. *kautårr),* f. ko- eller oxfot. G.

Kibb, *kibbis, kóbbes, -en,* m. kalf; smeknamn. Sk. *Kibb,* G.; *kubbe, kybbe, köbbe,* id. Hl. D. d. *kippe.*

Koa, v. n. 1 vara sömnig, lat. oduglig. "Koa middag". Sdm. (Selö), vm.

Ko-adel, m. ko-piss. Ög. S. *ala* 3.

Kóbb, m. kalf; lystrings- eller tilltals-ord till nötkreatur. *Kóbbås,* id. S. Sk.

Ko-bibbä, f. liten hög af träck efter en ko. *Småkkä,* f. id. Sdm. *Ko-blädda,* f. id. Sk. (Onsjö, N. Åsbo). Jfr *bibba, bladda.*

Ko-blinna, f. ris och grenar på gärdesgårdar för att hindra kreaturen att hoppa öfver. Kl. (Stranda), sm.

Ko-bonde, m. tjur. I vissa landskaper. Ihre gl. 1, 234. På liknande sätt säges i riksspr. anke-bonde, m.

Ko-bås, m. afbalkning i fähus, der kon står. Sk.

Ko-bäinä, adj. kobent. Vb.

Ko-bar, n. Rubus saxatilis. Sk. *Klasbär, klason,* n. id. Sm.

Kódda, f. qviga. Kl. (Stranda). *Kudda,* f. 1) id. G., fi. (Åland, Nl.); 2) ko. Fl. (Nl.). *Koddå,* f. id. Fl. (Öb.). *Kudda, kydda,* f. id. Nukkö, Wormsö.

Kódd-kalv (pl. *-ar),* m. qvigkalf. Kl. (Stranda).

Koed, adj. koig; om mjölk när hon har lukt af kon. Sk.

Ko-fålla (pl. *-lor),* f. på betesmarken inhägnad plats, dit korna drifvas då de skola mjölkas. *Mjölk-bakke,* m. id. Sk. (Lugg.).

Ko-kómmendant, m. 1) ko-herde. Sk. (Ox., Skytts, Ing. h.); föraktligt; 2) dum och öfvermodig menniska. Sk. (N. Åsbo).

Ko-kvitta, f. sädesärla. Hs.

Ko-make, m. tjur. Hs. (Db.). Föråldr. ord.

Ko-mal, m. smörtionde. N. Vb. Fn. *máli,* m. stipendium.

Ko-måkka (pl. *-kor),* f. ensamt liggande spillning efter ko, fallen på en gång. Vg., dls. Jfr *måkka,* under *mök.*

Ko-okse (pl. *-sar),* m. tjur. Sdm. (Björkvik), ul. (Värmdö).

Ko-paim, m. ko-herde; herde som vallar kor. Fl. (Nerpes). Gr. *ποιμήν,* m. herde; fin. *paimen,* herde; *paimenan,* vårda, valla (kor) som en herde; lett. *piemu* (gen. *plemenies),* herde.

Ko-patte (pl. *-tar),* m. 1) eg. ko-spene; 2) Geum rivale. Sk. (Lugg., Onsjö). *Ko-pattar,* m. pl. Erica Tetralix. Skanör. S. *patte.*

Ko-piss, n. Leontodon Taraxacum. Retzius, fl. oec. 1, 354.

Ko-plada, f. Caltha palustris. Sk.

Ko-rannta, f. dålig ko. Ul. (Rosl.). S. *rannta.*

Kose, n. def. kostallet (smdr. af *ko-husef).* S. G.

Ko-sitta, f. liten ko; smek- och lockelsenamn på en ko. *Ko-syta,* f. Nk,; *ko-sytta,* f. Dls., vg., sm.; *ko-söta,* f. Ög.; *ko-sötera, ko-sytera,* f. pl. def. Sdm., kl. *Sötera,* f. pl. def. id. Kl. Synes eg. betyda: söta ko, så framt ej senare ordet är fsv. *söþer, soþr,* m. a) får; b) fäkreatur. Jfr *sö.*

Ko-smör, n. Lotus corniculatus. Sm.

Kossa, f. 1) qvigkalf. Sm., bl.; 2) liten ko; smek- och lockelseord. Vb.--sk. Vanliga kolockningcn i Sdm., vm., nk. m. fl. är: "ko, kossuna mina, kom!"

Kosse, m. liten tjurkalf; lockelseord. Ög.--bl. *Kusse,* Vg. Fn. *kusi,* m. tjurkalf; n. *kuss,* locknamn till korna; bay. *kusi* el. *kus,* id. (Schmeller 2, 337). -- Hit bör ock hänföras *kuse,* m. julbröd, kaka af ovanlig skapnad, i form af kalfvar och bockar. *Julkuse,* Ul.--bl.

Ko-tjur, m. fullt utvuxen tjur)(*tjur-unge.* Sdm. (Ö. Rek.).

Ku-lek, m. ko-låt, sång för korna. Dybeck, sv. vallv., s. 49. S. *lek.*

Kull-kyr, f. ko utan horn. Dl. (Elfd.). *Klakk-kyr,* f. Dl. (Mora). S. *kóll.*

Ku-låma, s. *låma.*

Kurra, f. liten ko: lockord. Nk.

Kurre, m. tjurkalf. Vm., nk.

Kussa, *kossa,* v. n. 1 kalfva. Sm. (Vestbo), kl. (Stranda).

Kusse-kalv, m. qvigkalf. Ög. (Ydre).

Kyr-ali, f. ko-rumpa, ko-svans. "Kyrali stand i wädrä". Dl. (Elfd.). *Kyr-rumpa,* f. Dl. (Mora); *kyr-skati,* m. Dl. (Våmh.). S. *skate.*

Lisse-ko! *liss-ko!* liten ko! Smek- och lockord åt kor. Norrl. Dybeck, sv. vallv., s. 47.

Tóng-ko, f. drägtig ko. Benämningen deraf att hennes gång är tung. Hs. KUA, s. *kuv* 1.

KUBA, f. rund eller aflång korg med tvenne handtag. *Päre-kuba,* f. potatis-korg. Hl. (Värö). Fn. *kúpa,* f. ett rundt kärl. Jfr *kupa, kypa.*

KUBB (pl. *-ar),* m. 1) eg. (i riksspr.) kort afhugget stycke af en stock. Uttalas i folkspråket vanligen *kóbb.* 2) vält. Bl. (Östra h.); 3) större båt med flat botten att deri forsla varor. Sk. (Villands, Frosta). Fn. *kubbr,* m. ett stycke af en trästam; n. *kubb.* Kubba, v. a. 1 jämna åkerjorden medelst körning med vält. Bl.

Kubba av, v. a. 1 hugga af (en stock) i korta stumpar. Vg., sm., vm. Fn., n. *kubba;* e. *to chippe,* id. Jfr *kabba.*

Kubbug, adj. fet, fyllig, undersättsig. Sdm. *Kubbet,* id. Sm. N. *kubben, kubbet.*

Kumpa, v. a. 1 afhugga kubb eller någonting rundt i flera delar eller kumpingar. Sm., bl. *Kumpla,* v. a. 1 id. Bl.

Kumping (pl. *-ar),* m. afhugget stycke af en stock; kafling. Sm., bl. *Kumpllng,* m. id. Bl. KUBBE, *-n* (pl. *kubba,* def. *kubban),* m. qvist, stjelk. Hs. (Db.). En-kubbe, m. enris-stjelk. Hs. (Db.).

Vi-kubbe, m. vide-stjelk. Hs. (Db.). KUBB-SÄL, m. spräcklig sjel: Phoca vitulina, L. Bhl. *Vikare-själ,* m. id. Ul. *In-bótten-själ,*

m. id.; så kallad af sin vana att besöka de inre vikarne (bottnarna). Bl.

KUDD (pl. *-ar),* m. 1) liten pojke; 2) liten varelse; om fullvuxna, men små personer. Hs. *Kvadd,* m. liten pojke; liten varelse; ofta i föraktlig bemärkelse. Nb., vb., åm., jtl., hj., vl. *Gvadd,* m. id. Åm.; *kvant,* m, id. Vb., vm., sdm., ög., g. *Kvatt,* m. liten pojke. "En liten kvatt". Deraf *går-kvatt, kvatt-mage,* m. skällsord på en pojke. Vm. (Herv., Id.). Jfr *går.* Fn. *kundr,* m. son. S.E. 1, 534, 564, 2 (af *kun* = *kyn,* n. slägt); *kunnr,* adj. född, härstammande, i sammans. *álf-kunnr,* härstammande från elfvornas slägt, *As-kunnr,* född af Asarnes ätt. Jfr moes. *gumakunds,* adj. manlig (till könet): *ἄρσην; himina-kunds, ufarhimina-kunds,* adj. himmelsk; *kuni,* n. slägt; *kuns, kons, kunds,* adj. beslägtad; fn. *káð* el. *koð,* n. ett spädt foster; *barna-káð,* n. spädt barn; slav. *ćado,* ett barn; n. *kate,* m. halfvuxen gosse; gl. d. *qvant,* m. en ung menniska; föråldr. ord (Moth); nht. *kind,* n. barn; skr. *ǵâta,* barn, afkomma; eg. p.p. af *ǵan,* att afla; födas; hindost. *kunvar,* son. Góss-kvadd, m. liten pojke. Ul.

Pójk-gvadd, m. liten pojke. Åm.

Stimm-kudd, m. ostyrig pojke. Hs. Jfr *stimma.*

Tuggu-kvådd, m. ett barn som diar länge; gammalt dibarn. Dl. (Mora, Våmh.). Jfr *tugga.* KUDDE (pl. *-dar),* m. skida, (ärt)skida. *Ärt-kudde* el. *ärte-kudde,* m. Ög. Fe. *codd,* m. väska; e. *cod,* a) skida; om skalfrukter; b) pungsten; nht. *schote,* f. hylsa: fr. *cosse,* f. id.; e. dial. *cod,* pung; hindost. *k'utti,* id.

KUDDER-VALLSK el. *kódder-vallsker,* adj. 1) underlig, besynnerlig. Sk. (Ox., Skytts, Gärds, Ing.). *Köder-vallsk,* id. Sk. (Lugg., Harjager). *Pudder-vallsk,* id. Sk. (Ox.). *Kutter-valsk,* adj. rotvälsk. G.; 2) oredig, oregerlig, ostyrig. Sk. (Vemm., Frosta); 3) som ej tänker innan han talar, utan "bladdrar å sej". Sk. (Kjells-Nöbbelöf i Onsjö h.). Senare stafvelsen i detta ord är tvifvelsutan det i fsv. förekommande *valsker,* adj. italiensk. S. S. 1, 227 (fn. *valskr,* i||; af fsv. *val, vall (vaal),* m. främling. Fl. o. Bl. 147 (Cod. F.): "the hafdho bookmaal numith swa at bodhe for klerke och sa for vale kunne the thieris maal fuld vel talæ". Alex. M. v. 1413: "thz kan ængin til fulz at tala hwarte greka æller wala". L. c. v. 2700: "Mik standa til badhe greka ok waal". Deraf fsv. *valla,* v. n. resa. Cod. Ascab. (Arnæ-Magn. handskriftsaml. på Köpenhamns univ. bibl.), f. 133 v.: "wallade til then hælghe graf". Alex. M. v. 1516, 1687, 3856; i sv. munarterna *valla,* v. n. vandra af och an, irra (fe. *vealian,* v. n. resa); *Valland,* n. Italien (fn. *Valland,* n. id.); *utval,* m. utlänning. Fl. o. Bl. 147 (Cod. C); sv. dial. *ut-väling,* m. id. Hl.; deraf vidare i sv. riks-spr. *vallfart,* m., *vallfärd,* f. *vallfärdas,* v. d., *valnöt,* f. m. fl.; fe. *veal,* m. främling; kärnt. *walsch,* m. a) främling; b) italienare; *walsch'n,* v. n. tala på främmande språk (Lexer, 249); swz. (Appenz.) *wältsch,* adj. främmande, i synnerhet med hänseende till språket; *wältscha,* v. n. tala obegripligt (Tobler); *walen, waalen,* v. a. o. n. a) tala, så att man ej begriper det; b) tala ett obekant tungomål; *waale,* f. person som så gör (Stalder 2, 431); fht. *walah, walh,* m. a) Romare; b) främling (enl. Gr., gcsch. d. d. spr. 323 eg. Gällas, m. en Gallier); *walahisc,* adj. romersk, latinsk; *walahisca,* adj. romerska tungomålet (Graff 1, 841, 842). Hvad åter första stafvelserna i ordet *kudder-vallsk, kódder-vallsker* el. *kutter-valsk* vidkommer, anmärkes att swz. *kuder-welsch* el. *kuder-weltsch* betyder rotvälsk. "Er redet kuder-weltsch; er kuderwellschet", han talar ett språk som man ej förstår; nht. *kauder-wälsch,* id.; holl. *koeter-waalsch,* adj. a) rotvälsk; b) obegriplig. Med hänseende till härledningen uppställer Stalder (2,431) en gissning. "Vielleicht sollte es" (kuder-welsch) "ehe *kurwelsch,* womit man das romansche, d. i. die sprache der alten Rhätier bezeichnet, gesprochen werden, als ein aus *Churwalen* abgeleitetes wort". Sannolikare är dock att *kudder, kodder, kutter,* är beslägtadt med ns. *qvaddern,* v. n. prata dumheter; wfris. *quadern;* brunsw. *köddern,* prata, snacka; holl. *koeteren,* v. n. a) tala rotvälska; b) tala obegripligt; *koeteraar,* m. a) stammare; b) som talar rotvälska; schwab. *kudern,* v. n. tala hastigt och obegripligt (Schmid, 330). Eller hörer nht. *kauderwälsch* till bay. *kaudern, kauten,* v. n. o. a. drifva byteshandel, schackra; hvaraf *kauderer,* m. byteshandlare, schackrare, kringvandrande krämare från Italien? Jfr Schmeller 2, 281.

KUDE-KUSK, m. bottenmus, ett slags fisk: Aspidophorus cataphractus, Lin. Sk. (Kullen). *Horn-uggla,* f. Sk. (Abekås).

KUFFA, v. a. 1 1) hufva. Sm.; 2) stöta till, hårdt stöta. Og., vm., m. fl. *Kuuff* (ipf. *-ä),* v. a. stöta till. Vb. Freqv. af sv. *kufva,* v. a. supprimere. E. *to cuff,* skuffa någon, örfila; ns. *kuffen,* id. Kuff, m. knuff, stöt. Vb. —vm. KUGG *(kuugg,* ipf. *-ä),* v. a. narra. "Nu ha du vohdtä kuggä", nu har du blifvit narrad. Vb. *Kugga,* v. a. preja. "Bli kuggad". Dalin, Sv. ordb. 1, 878. Fn. *kúga,* v. a. kufva, tvinga.

KUJA, v. n. 1 ropa i vallskog. Vm. (Bergsl.) Dybeck, sv. vallv. s. 46. Jfr fn. *hóa,* v. n. ropa för att drifva boskapen tillsammans.

KUK (pl. *-ar),* m. membrum virile. Allm. Ns. *kukuk!* "ruft der pöbel huren nach" (Schütze 2, 364).

KUKKER-ÄLLA, s. *kokkel.*

KUKKLA, 1) v. n. 1 a) trolla, bruka trolldom. Hs. (Db., Bj.), hj., ul. *Kókkel* (ipf. o. sup. *kókkla),* id. Fl. (Öb.). *Gykkla,* v. n. 1 id. Fl. (Nl..). Jfr *kusla.* b) qvacksalfva, plåstra med. Hs. *Kokkäl* el. *kókkäl* (ipf. *kokklä),* v. n. id. Vb., mp. Kokla, v. n. 1 qvacksalfva, plåstra med. "Hur länge han koklä mä bene, så vardt dä bra". Nk. Jfr *kvakkla* 2; 2) v. a. 1 hemligt uppgöra, svekfullt anlägga, smida ränker, ställa till något orättrådigt, ställa till oreda eller ovänskap mellan menniskor; säges om tvenne eller flera i samråd. "Detta allt har ni kukklat ihop i går kväll. Dä usla förslaget har kukklats ihop av bedragare. Hva stån I å kukklen ihop?". Kl., sm. (Vestbo). *Kókkla ihop,* id. Hs., vl., dls., vg., sm. *Kokla ihop,* id. Nk., ög., fl. (Nl..). *Kokkäl* el. *kókkäl* (ipf. *klä,* a) samråda, öfverlägga; heldst om gyckel, lustiga upptåg eller skalkstycken. Vb. *Kukklä,* v. n. 1 tala i smyg; sakta samråda. G. Fsv. *koklare* m.

trollkarl, taskspelare, gycklare. S.F.S. 4, 101,

105. S. Bern. f. 76 v. S. Marg. s. 171, 172. Cod. A. 49, f. 152; *kokilskaper,* m. svartkonst. S.S. 1, 260; *koklan* f. id. S.F.8. 4, 461; *koklara konst,* f. id. S.F.S. 4,102; fn. *kukl,* n. taskspeleri, gyckleri; *kuklari,* m. taskspelare; *kuklariskapr, kuklaraskapr,* m. svartkonst; gl. sv. *kockleri,* n. id. Kyrkobib. (Visb. 17: 7); lapp. *koglar,* subst. naturkunnig, som kan allehanda konststycken; gl. d. *bekunkle* v. a. bedraga. D. Magaz. 2, 157: "kunde wi all then gandske werd bekunkle"; d. *kogle,* v. a. o. n. utöfva taskspeleri; förblinda, förtrolla genom sådana konster; *koglen,* hexeri, trolleri; *kogler,* m. trollkarl; *koglerske,* f. trollqvinna; *kogleri,* n. hexeri; fht. *gaugal, goukil, goukel, coukel,* n. trolleri; *gaugalari, gocalari, choukelari,* m. taskspelare; *gaugaljan, gaugalôn, bigaugaljan, bigaugalon,* v. a. incantare, fascinare (Graff 4, 134); mht. *gougel, goukel,* n. taskspeleri; *gougelære, goukelære,* m. tasksspelare, trollkarl (Ben. 1, 539, 540); nht. *gaukler,* m. id.; ns. *kukeln,* v. n. "gaukeln"; *verkukeln,* v. a. "durch ein blindwerk einen andern schein geben, listiger weise etwas vor einera verbergen" (B. W. B. 2, 891); slav. *kauklar,* m. taskspelare; böhm. *keyklar,* m.; pol. *kuglartz,* m.; fr. *jonqleur,* m.; it. *giocaliere,* m. id. Måhända af lt. *jocus,* m. skämt, *joculator,* m. gycklare. Jfr mit. *cauculator,* m. taskspelare. Gr. (gr. 3, 50) antager ett förloradt starkt verb *giugan, gaug, gugun.* S. *gog,* sid. 208. Kókkel, *kukkel* el. *kökkel* (hårdt k), n. narrspel, lappri. *Kukkel,* n. trolldom, signeri. Hs. (Db., Bj.), hj.

Kókkel-korn, n. ett slags pulver mot löss. Sk. (Frosta).

Kokk'l-góbb, m. trollkarl. Fl. (Nerpes). *Kók'l-gubb,* m. id. Fl. (GK., K.).

Kukkel-fus, *kunkeli-fus,* n. narri, bedräglig tillställning. "Göra kunkelfus", dolosis artibus aliquem decipere. Vg. *Kunklefus, kunklefars,* n. sällsamt upptåg, konster. Ög. *Kukkeli-fus,* upptåg, konster. "Hvad ä dä för kukkeli-fus ni har för er?" Vm. (Herv., Id.). *Kompläfuser,* pl. konster. Sdm. Det synes som ordet skulle i synnerhet syfta på taskspeleri. Ns. *kunkkelfuse,* förvirring, arglistighet: "he maket kunkkelfusen" (Riehey, 144); *kunkelfuse,* id. (Schütze 2, 366); *kunkelfuse, kunkelfuserije.* arglistig förvirring, anläggning (B. W. B. 2, 897). Jfr *fus.* KUKKU-VALL, m. hanrej. "Göra en till kukkuvall," göra någon till hanrej. Vm. (Bergsl., enl. Herveghrs Idioticum Vestmannicum). E. *cuckold,* hanrej; frans. *cocu,* m. id. Enl. Leibnitz, Collect. etymol. 1, 110, skall *cwcwallt* i Wales betyda corniger. Göken *(kukku)* lägger sina ägg i en annan fogels (ärlas eller sångares) näste, hvarest de utkläckas och ungarne uppfödas. Bör ordet deraf härledas? I våra munarter och vårt fornspråk betyder *ala,* v. a. föda, nära, uppföda. I så fall skulle *kukku-vall* eller kanske ursprungligen *kukhu-al,* utmärka en som uppföder, underhåller göken.

KUKU, m. gök. Allm. *Kukku,* Fl. (Nl.); *gukku* (pl. *-er),* Dl. (Elfd., Malung), hs.; *gukku, kukku,* Vm.; *gukka,* Dl. (Våmh.); *guku,* Vb. Mht. *gouch,* m. id. (Ben. 1, 558). Jfr *gauk.* Gukka, v. n. 1 1) gala; om göken. "Gukka gukkar", Dl. (Våmh.); 2) talesätt: "jö ska dra tä de, så he ska gukka i påsen på de", jag skall slå dig, så att det skall ropa som gukku i magen på dig. Hs. (Db.). Mht. *gouchen,* id. (Ben. 1, 558). Den, som råkar komma under ett trä, hvari göken sitter, tros kunna önska hvad som heldst, med säker förhoppning att önskan uppfylles. Göken rådfrågas ock om åtskilligt, t. ex.:

"Guku på kvist, Säg nu för visst, Höra mång år, Ji ogift går".

Eller: "Höra mång år, Ji leva får".

Gukku-råg, m. Didymodon purpureus, Hook, m. fl. fruktbärande mossor. Ul.

Gukku skor, m. pl. Cypripedium calceolus, L. Ul. (Rosl.). KUKULERA, *kukelera,* v. n. 1 gå och drifva som en sysslolös herre; njuta sin beqvämlighet. "Han sitter hemma å kukulerar". Sm., m. fl. Holl. *koekeloeren,* v. n. lefva ensam.

KUKU-MAFFEN, adv. mycket bra, särdeles dugligt; förträffligt. Vb.

KUL, m. knöl, kula. "Ha en kul på ryggen?"; Vm. (Herv., Id.). *Kula,* f. knöl. *Åker-kula* (pl. *-kule,* def. *-kulàn),* f. fotknöl. Hs. (Db.). Fn. *kúla,* f. knöl, svullnad. Kula, v. n. 1 1) gå krokryggig. "Han går å kular". Hs., vm.; 2) *kula i väg,* springa; *komma kulannes,* komma springande. Nk.

Kule-påk (pl. *-ar),* m. knölpåk, försedd med upphöjningar på sidorna till följd af afhuggna qvistar. Vg. *Kul-påk, kul-fórk,* m. id. Vm.

Kul-ryggig, adj. krokryggig. Vm. *Kul-rygget,* Sm., vm.; *kjill-ryggi,* id. Nb. (Lule); *kulharter,* id. Vg.

Kulug (n. *-lut),* adj. krokig, framlutad. "Gå kulet". Hs. (Bj.). KUL, *kula,* s. *kala* 1. KUL, *käul,* s. *kol.*

KULA, f. skinkmärr; dålig häst. Dls.—sk. *Häst-kula,* f. Kl.—sk. S. *gula.* Hue-slags-kula, f. dålig häst, som blott duger till att gifva ett slag i hufvudet, så att han dör. Vg. (Vadsbo).

Skót-kula, f. dålig häst, som endast duger till att skjutas ihjel. Nk. (Kumla). KULA, *kull-lua, kulu-wónn,* s. *kóla* 2.

KULING (pl. *-ar),* m. mindre bränvinskärl (mindre än halfankare). Sdm.

KULL 1, m. 1) doft ljud; 2) rykte. Hs. (Db.). Jfr *kóla* 2, *kålt.*

KULL 2, m. kull, barn af samma gifte. Riks-spr. Deraf *vive-kull,* m. ett antal af 4 barn af samma föräldrar. Sk. (Ox.). Af *vive,* f. vipa; Vanellus cristatus. Sk. Fsv. *kolder, koller, kulder,* m. a) kull, barn af samma gifte; b) kull, barn i första eller senare giftet; c) slägtingar på fädernet eller mödernet i motsats sinsemellan; d) kull (af vargungar). L.L.; d. *kuld,* n. a) barn af samma gifte; b) kull (af grisar). S. *kyl* 1, 2.

KULL 3, s. *kóll.*

KULLA 1 (pl. *-lor),* f. hon-får. Kl. (Stranda), sm. (Östra, Vestra, Vestbo). Är det ett smeksamt uttryck i st. f. *kulla* 2, f. flicka? Eller står ordet i st. f. *kura,* f. får?

KULLA 2 (pl. *-lur),* f. flicka, piga. Dl., hs. *Kulla* (pl. *-lor),* f. piga. Södra Sm. (mot gränsen af Blekinge). Häraf har såsom bekant MargaretaFridkulla erhållit sitt namn. N. kulle, f. flicka, fruntimmer. Jfr sv. dial. *kullt,* m. gosse. Brun-kulla, f. Satyrium nigrum. Jtl. (enl. Wahlcnb., fi. suec).

Gambäl-kulla, f. gammal flicka. Dl. (Mora). *Gamp-kulla,* f. id. Dl. (Elfd.).

Kara-kulla, s. *kar.*

Kulla-maj, f. fästmö; smekord. Egentl.. min flicka. Dl.

Kullta, f. liten flicka, litet flickebarn. Deminut. Sdm. (Ornö), nk., vg.

Liss-kólla, f. liten flicka. Dl. (Leksand).

Mjók-kulla, f. flicka som mjölkar korna. Ö. Dl.

Mor-kulla, f. flicka från Mora. Dl. (Mora). KULLA, *kullfusa, kullot, kullra, kullugr, kullta, kallte-bytta,* s. *koll.*

KULLBAS el. *kulbars,* m. vanlig gers: Acerina vulgaris. Göteborg, Ystad. Grå-länning, hörk, pinn-hórk, m. id. Sk. (Nilssons fauna 4, 28).

KULL-BÅRA, f. öppning för träckens utgång nos fisk. Hs. Jfr ir. *cul,* "the back of any thing"; fr. *cul,* m. podex.

KULLER, m. 1) knöl. Hs.; 2) liten backe. Hs., ul. Jfr *kóll, kul.* Kullt, m. liten kulle. Kl. KULLONG, m. snäckskal, som fastsitta vid stenar i hafvet N. Hl. Jfr isl. *kullda-skél,* f. ett slags snäckskal.

KULLP, n. 1) ovig, lunsig menniska; 2) kort och tjock qvinna. *Kullpä,* f. ovig, lunsig qvinna. Sdm. Kullpugr, adj. bukig, inböjd. Nk. *Kólpig,* id. Vm. *Kullpig,* bukig. Vg. KULLT (pl. *-ar),* m. 1) liten gosse. "Góss-kullt". Hs.--sm. I andra munarter *kullting, kull-tinge, kulising, kullsinge.* 2) halfvuxen galt eller gris. Ul., vm., ög., kl., sm. Äfven *kullting, kullsing.* Jfr e. *child,* barn; sp. *chulo,* liten gosse; d. d. *kol-tring,* m. halfvuxen karl; moes. *kilþei,* f. uterus. Gallt-kullt, m. halfvuxen galt. Sdm.

Gris-kullt, m. gris, som är nära årsgammal. Vm. *Grisa-kullting,* m. id. Nk.

Halv-kullsing, m. 1) halfvuxen gosse. Sm., kl. *Halv-kjöling,* m. Vg., fl. (GK., K., P.); *halv-kjuling, halv-kjóling,* m. id. Vb.; 2) halfvuxen galt. Kl., sm., bl.; 3) halfvuxet kreatur. Bl.

Jämn-kullsing, m. pojke af lika storlek eller ålder (som en annan). Sm., bl.

Kullta, v. n. 1 springa smått som små barn. "Han kuilta åv dit". Vm., sdm.

Kullting-båd el. *kulltinge-bu(d),* n. bud som springer efter barnmorskan vid förlossningar. Sdm. (Björkvik).

Kullt-svin, n. gris, årsgammal eller yngre. Gstr. KULLUA, *kul-wónn,* s. köla 2.

KULL-VÖ(D), s. *kóll.*

KULP el. *kullp* (pl. *-ar),* m. klunk. "En kulp drikke". Sk. Jfr *kålk.* Kulpa, *kólpa,* v. n. 1 1) klunka, dricka en klunk. "Kulpa i sej. Kulpa te brö", dricka till ett brödstycke. Sk. (N. Åsbo, Ox., Ing.); 2) svalla; om blodet i ådrorna. "Dä kulpar ve halsen". Sk. (Ox.).

Kulp-vis, adv. i klunkar. "Bloet kóm kulp-vis å brystet". Sk. (Ox.). KULUG, s. *kul.*

KUL-ÖGD, adj. bestört, häpen (då ögonen liksom vilja tränga sig ut). Sdm.

KUM (n. *kummt),* adj. dyster, ängslig. "Dä ä kummt", det är långsamt och dystert, otrefligt. Hs.ñ (Db.). *Kummen,* adj. bekymrad, ängslig, orolig. "Han va så kummen, når vargar to koa. Ja ä så kummen för pängar". Nk., sdm. *Ve-kómmen,* adj. id. "Ja ä så vekómmen för pängar". Bl. Fht. *kûmjan, kûmon, sih kumjan,* sörja; *bichumjan,* v. a. beklaga; *chumo,* adv. knappt; *kûmig,* adj. svag. (Graff 4, 396, 397); mht. *kûm,* adj. svag, sjuk, eländig; *kûmic,* id.; *Kûmen,* v. n. vara svag och eländig; *kûme,* med möda och nöd (Ben. 1, 998, 999); swz. *kum, kumig,* adv. obehagligt, sjukligt (Stalder 2, 142); ns. *kûm,* adj. svag, sjuk (B. W. B. 2, 893). Jfr *kummer.*

KUMA, *kumå,* s. *kómma.*

KUMMBEL, n. märke: 1) sjömärke; uppkastad stenhop på grund i sjön, till märke för sjöfarande. Hs., dl. *Kómmel,* n. sjömärke, spir-båk. Fl. (Ingo); deraf *Kumlinge* (fordom *Kumblinge)* socken på Åland; benämningen af de derstädes till sjöfarandes efterrättelse uppresta *kummel.* 2) märke i land under fiske; 3) märke på kreatur medelst en tråd, rem eller halsband, men ej medelst att skära dem i öronen, ty då heter det att *märrkä mä knäiv slag. Kymmbel,* n. id. Deraf *kummblä* el. *kymmblä,* v. a. 1 sålunda (utan knifslag) märka kreatur. S. G. Fsv. *kumbl, kumbel,* n. märke. Ruurk. 1248: "Tusink karþi kumbel"; 1. c. 875. "let kiara kumbl"; 1. c. 485: "brutar kuml", vägkummel, på en väg upprest märke; deraf *bokumbel, bokumbæl (boskumbel),* n. bomärke, ett tecken hvarmed egarne af en viss gård plägade märka sin boskap och audra tillhörigheter till skilnad från andras. UL.; fe. *cumbul, cumbel, cumbol,* n. tessera militaris, signum militare; fn. *kumbl,* n. crista, insigne galeæ, vel potius signum, galeis clipeisque impositum; *kuml,* n. tumulus sepulcralis; *kumbldys,* f. id. *herkumbl,* n. insignum militare. Jfr lt. *cumul-us,* m. hög, hop. Ordet saknas i norska och danska munarter.

KUMMER 1 (pl. *kummrar),* m. frö-knopp (på lin och löfträn). Hs. *Kummer, komar, kommär,* m. (han- eller hon-) hänge på löfträn. Vb., nb. *Kummrar,* m. pl, id. (på björk). Ög.; *kumbre,* pl. id. (på al och björk). Fl. (Öb.)i deraf *asp-kommär, bjerk-komar,* m. Vb.; *lin kummer,* m. Hs. N. *kumar,* m. löfknopp på trän. Jfr *ali-kåmbl.*

KUMMER 2, n. sorg, bedröfvelse. Sk. (Vemm.). Fsv. *kymber,* n. bekymmer. St. Rimkr.; d. *kummer;* e. *cumber,* id.; mht. *kumber,* m. betryck; *kumbern,* v. a. bringa i nöd (Ben. 1, 910); fsax. *kûmian,* v. a. sörja; e. *to cumber,* v. a. bekymra, oroa; nht. *kummer,* m. bekymmer. Beslägtade ord anföras vid *kum*. Kymmra, v. n. 1 bekymra. "Dä ska inte kymmra mej. dä kymmrar mej inte". Sk. (Tygelsjö, Klagstorp). "Dä kymmer mej inte". Kl. (Tjust, Stranda), sm.

Kymmrad, adj. bekymrad. "Lika kymmrad", lika nöjd. Nk., vm. KUMMLUG, s. *komblogr.*

KUMMÅ-RAIS-BLIOMMÄ, f. kummin: Carum Carvi. Dl. (Elfd.).

KUMPA, *kumping, kumpling,* s. *kubb.*

KUMPAN, *kumping,* s. *kompan.*

KUNGS-HATT, *-en,* m. en del af vommen hos boskap. Ul., sdm.KUNGS-HÄTTA, *-n,* f. en af magarne hos nötkreatur och får. Ög., vg, *Kongs-luva,* f. id. Vg. Jfr *mångfållan.*

KUNKELFUS, s. *kukkla.*

KUNNA (pr. *kann,* pl. *kunnum,* ipf. *kundä,* pl. *kundum,* sup, *kunnað),* v. anom. kunna. Dl. *Kunna* (pr. *kann,* pl. *kunnu,* ipf. *kundi* (pl. *-du),* sup. *kunnat* el. *kunt),* id. G. Fsv. *kunna,* v. a. a) veta, förstå, känna. S.S. 1, 28; b) kunna; deraf *kunder,* adj. känd. Fr. af N. 1489. Iw. o. Gaw. 363; *kungöra,* v. a. kungöra, göra kunnigt. S.S 2, 6. Horol. f. 53; *kungörelse (kongyrilse),* f. bekantgörande, kungörelse. Cod. A. 27, f. 153; *kunleker,* m. kunskap. S.F.S. 4, 90; *kunna,* f. kunskap. Sm. Kb.; *kunnist, konnist, konst,* f. kunskap, förstånd. S.S. 1, 245. SML.; *konsteliker,* adj. konstig, underlig. Spec. Virg. s. 280: "Gudz wnderstandh ær sannerligha mykit mæsterlikit ok konstelikit"; *konstogher,* adj. konsterfaren. S.S. 1, 248; *kunnogha, kunnuqha,* v. a. kungöra, tillkännagifva. UL. SML. S.S. 1, 67, 149, 172. Fr. af N. 329. Sv. Pr. L. XX, s. 221. St. Rimkr. s. 94; *kunnogher, kunnugr, kunogher,* adj. kunnig, känd. S.S. 2, 95. Kg. St. s. 193. S. Bern. f. 175; *kyndogher,* adj. kunnig, klok. Alex. M. v. 263; *kyndoghet,* f. a) kunnighet, kunskap. Sv. Pr. L. XX, s. 257. Sv. Pr. L. LIX, s. 142. Spec. Virg. s. 87; b) slughet. Ansgarii 1., s. 35; *kyndskaper (kønskaper),* m. kunskap, bekantskap. S.S. 1, 50, 53; *valinkunder,* adj. utvald, hederlig. ÖGL.; fn. *kunna,* v. a. känna, veta; kunna; fht., fsax., fe. *cunnan;* mht. *kunnen;* e. *can;* nht. *können;* ffris. *kona, konna;* n. *kunna;* d. *kunne,* kunna; moes. *kunnan,* känna, veta. Grundbetydelsen är måhända a) lysa; b) se; jfr skr. *kan,* att lysa, skina; lt *cand-ere;* kelt. *can,* vara lysande, ren, hvit. Jfr *känna* 1. Kans, adj. skicklig, mägtig till. G.

Kónnu, adj. kunnig. Deraf *skriv-kónnu,* adj. skrifkunnig; *väga-kónnu,* adj. som hittar vägen. Vb. Fht. *kunnig;* nht. *kundig.*

Kunnskap, m. 1) eg. kunskap; 2) vittne. "Taka kunskap". G.

Kunnt, *-en,* m. kunskap, underrättelse, spaning, kännedom. Fl. (Nl.). "Han har fat kunnten um dä". G. D. d. *kynde;* fht. *kunna,* f.; nht. *kunde,* f. kunskap.

Kunnta, v. n. 1 sqvallra. Hs. (Db.). *Kónniä,* id. Hj.

O-kunnug, *okunnun,* adj. okänd, obekant, främmande. Dl. *Okónnu* (n. *-tt),* Jtl., hj.; *oknug, okknug, oknu,* Vm. Fsv. *okunnoger,* adj. obekant, okänd. S.S. 2, 72, 82, 147. Horol. f. 119 &c.; fn. *ókunnugr.* KUNNING, m. kotte. *Talle-kunning,* m. tallkotte. G.

RUNNS, adv. blott, man. "Gör kunns dä! Kör kunns på!" Sk. (Ox., Skytts, Torna). *Känns,* id. Sk. (Harj.). D. *kun.*

KUNNT (pl. *-ar),* m. en af näfver eller "tågor" flätad väska, rensel, som bäres på ryggen och begagnas till matsäck, kappsäck m. m. *Näver-kunnt, fiske-kunnt.* Mp., dl., vm., sdm. *Kónnt, näver-kónnt,* m. Vb. *Kunnt, kónnt,* m. Fl. (Nl., Öb.). *Kónnt, kunns, kónns,* m. a) id. *Näver~kunns, näver-kónnt.* Mp., åm. (Själevad, Arnäs), dl., vb. *Kunns, mat-kunns,* m. id. Gstr.; b) ett urhålkadt trästycke, med öfverdrag af skinn, utgörande Lappbarnens vagga. Deraf *barn-kónnt,* Vb. *Kunnt,* m. a) säck (af skinn) att bära på ryggen. Vl., vm.; b) näfverrensel. Nk., vl. Fin. *konti,* rensel, flätad af näfver; lapp. *kånte,* vagga på det sättet gjord, som Lapparne bruka. Fisk-kunt, in. en af näfver flätad påse att bära fisk uti. Vm. (Bergs!.).

For-kónnt, m. större korg alt bära foder i till kreaturen. *Skrukk,* m. id. Mp.

Kónnta, v. n. 1 bära en näfver-rensel. Fl. (Nl.).

Kónnt-gubbe, m. en invånare från Archangel, som i en *kónnt* bär omkring handelsvaror, likasom "knallarne! från Vestergötland. Fl. (Nl.).

Lókk-kónnt, m. rensel, korg med lock på. Mp.

Spili-kunnt, m. korg eller rensel af spjelor. Dl. (Mora).

Trave-kónnta, f. en penningpung af skinn. Sk. (Ljunits h.). KUNNTA, f. vulva, pudendum muliebre. *Kónnta,* f. id. Vg., g., sk., bl. *Kutta,* f. Nb,, vb., åm., hs., dl., vm., sdm., nk., vg.;

kuta, f. Vg.; *kute,* f. id. Ög. Isl. *kunta;* d. d. *kunt, kunte;* gl. fris. *kunte* (Westphalen. Ostfrisl.); ns. *kute* (B. W. B. 2, 898); *kunne* (Schambach); *kutt* (Danneil, Schütze 2, 369); mht. *kunt, kunte, cünne* (Ben. 1, 914, Ziemann, 200); e. dial. *queint;* e. *cunt;* fin..*kutta;* ir. *cuithe;* fr. *con;* esthn. *kohtu, kohta;* lt. *cunnus;* gael. *coinne,* id.; skr. *cjuti,* f. vulva (af *cjut,* kasta sitt vatten); *kunda,* vulva; hindost. *gon,* id.; osset. *gvin,* id. Jfr *kóna,*

KUNSING, m. blod- eller mjölpalt. Hl. (Breared).

KUNU-FÓLK, *kunuhjon,* s. *kóna.*

KUPA 1, f. mjärde. Dl. vg. Fn. *kúpa,* f. rundt kärl, skål; n. *kupa,* f. id.; nht. *kufe,* f. kar. Jfr *kypa* 2.

KUPA 2, f. liten stuga; dålig bostad. Sdm.

KUP-HÄLIG, adj. som är något krokig öfver skuldrorna. Nk. Ihre (gl. 1, 1177) anför *kup-ryggog,* adj. gibbus, quasi qui dorsum convexum habet. Af sv. *kupa,* f. tuber, quicquid convexum est. Jfr gr. *κῦφος,* n. krökning, puckel.

KUPPA (pl. *-pur),* f. koppa: variola. Dl. (Elfd., Våmh.). Kupp-erun, adj. koppärrig. Dl. (Mora). KUPPÄ (pl. *-r),* m, 1) påse, väska af skinn eller tyg. Dl. (Elfd., Mora). *Köppe* hårdt k), m. id. Dl. (Lima); 2) kudde. Dl. Jfr fin. *koppa,* korg, *kopsa,* näfverkorg; gael. *cobhan,* korg; lt. *covinus;* gr. *κόφινος,* id. Etter-kóppa, f. stor spindel: Aranea. Sk.

Kjol-kuppä, m. kjortelsäck. Dl. (Mora).

Kupp-djörg. m. spindel med äggpåse. Dl.

Nål-kuppä, m. nåldyna. Dl. (Elfd., Mora). KURA 1, v. n. 1 1) huka sig ned och gömma sig; skyla, gömma sig. "Han står å kurar i vrån". Svea- och Götaland; 2) sitta framlutad och hopkrumpen, luta hufvudet mot bröstet. Sk., hl., bl., m. fl. *Kuur* (ipf. *-ä),* id. Vb.; 3) hvila, ligga tyst och stilla, halfsofva, i synnerhet i en något lutad ställning. "Han ligger å kurar. Han sitter der å kurar". Hj.--sk.; 4) vara overksam och dåsig. "Sitta hemma å kura". Ög.--sk. *Kurä, käurä,* v. n. sitta vid spisen för kölds skull; ingenting göra, vara olustig. G. Fn. *kúra,* v. n. vara i ro, ingentiug göra; *kyrr* el. *kyr,* adj. lugn, stilla. "Sitja kyr", sitta stilla; *kvirr,* adj. lugn, stilla; færöiska *kvirr,* adj. lugn; d. d. *kure,* v. n. "skjule sig (nemlig ved at dukke eller sætte sig ned i skiul af noget". Mlb., DL. 305); d. *kure,* v. n. hålla

sig i stillhet: "sidde hjemme og kure" (Moth); n. *kura,* v. n. a) luta med hufvudet, böja hufvudet ned mot bröstet; b) hvila, ligga stilla, sofva; i synnerhet i en något lutad ställning: mht. *kurre,* adj. tam, mild; nht. *kauern,* sätta sig ned på huk; e. dial. *to cower down,* luta sig ned; moes. *qvairrus,* adj. stilla, lugn: *ἤπιος.* 2 Tim. 2, 24. Kur 1, f. stillhet, styr. "Hålla i kur", hålla i styr, laga att någon håller sig stilla. Vm. (Henr., Id.). Jfr fn. *kyrd,* f. lugn, ro, stillhet.

Kur 2, m. 1) litet från väggen öfver trappan till ett boningshus framskjutande tak; förstuguqvist Dl. (Äppelbo), m. fl.; 2) (såsom i riksspr.) betäckning af läder öfver en vagn.

Kura-bo, n. 1) gömställe, hviloställe. "Han ligger i kurabo". Ordet brukas af barn; 2) hydda, koja. "Ja bor här i kura-bo, men ä nöjd". Sm.

Kura-gömme, en lek. Vb., sm., bl. *Kurra-gömma, kurra-bo-gömma.* Nk., ög. Leken tillgår så, att en *kurar,* d. ä. går afsides, under det att de andra gömma sig på skilda håll.

Kura-måla, f. spis, eldstad, der man sitter oeh knrar. "Ja setter här ve kuramåla". Sm. (Östbo). Jfr *mäla* 2.

Kurig el. *kurat,* adj. sömnig. Jtl. *Kuren,* adj. olustig, hängsjuk; enkannerligen om bakrus. Hj. N. *kur,* m. a) lutning med hufvudet; b) nedslagenhet, ånger: *kuren,* adj. a) nedböjd, som lutar med hufvudet; b) nedslagen, tyst, svårmodig. KURA 2, f. hon-får, tacka. Sm., bl. (Gemshögs s:n), sk. (Näsums s:n). Gael. *caor, caora* el. *caoradh,* ett får; *caera* el. *caoire,* coll. får; manxiska *keyrrey,* ett får (Leo, ferienschriften 2, 280); gl. ir. *caor* (pl. *caoire),* f. får; *caorlann,* får-fålla; ir. *caorach,* adj. "any thing belonging to sheep"; fin. *kari* el. *karitsa,* lamm; *karko* el. *karkko,* id.; *karo,* gumse (Renvall 1, 163, 164); sp. *carnero;* ptg. *carneiro,* id.; kurd. *karik,* lamm.

KURLDÄ, s. *kvard.*

KURLA, v. a. 1 knorla, göra knorlig. Sm. (Östra h.). E. *to curl,* v. a. lägga i lockar, krusa ; *curl,* hårlock; d. d. *kurre,* f. knorra, fnurra på tråd; *kurle,* id.

KURRA 1 (pl. *-ror),* f. 1) band på en slaga; läderbandet, som sammanhåller slagvalen och handvalen på plägeln och vrider sig kring handvalen. *Präjelrkurra,* f. Dls., vg. (Mark); *präla-kurra,* f. Hl. (Värö, Frillesås); *präjels-kurra,* f. id. Bhl.; 2) sjelfvriden knut på hårdtvinnadt garn. Vl., dls. Jfr d. *kurre,* knut, ojämnhet på tråd; ir. *cor,* v, a. vrida, sno; *cor,* vridning, snoning.

KURRA 2, f. 1) liten usel koja. "Min lilla kurra". Sm.; 2) fängelse. Äfven *kórra,* f. Allm. Är ordet beslägtadt med *kura* 1, skyla, gömma sig, eller ir. *corrack,* boja, fjettrar?

KURRA 3, s. *kórra, kurra* 2 (sid. 347), *korra* 1.

KURRA-GÖMMA, *kurrabo-gömma,* s. kura 1.

KURRANSA, s. *koransa.*

KURRE 1 (pl. *-rar),* m. hund; ett hundnamn. Hvar och en hund, hvars namn man ej känner, kallas *kurre.* Sm. *Kurre,* m. hundnamn. G. E. *curr,* gårdshund, hundracka, bondracka; fin. *koira,* a) hund; b) svinhund, stygg menniska; *koiramas,* adj. hundsk, elak, *koiruus,* elakhet, gemenhet; esthn. *koer,* hund; lapp. *kåire,* a) hund; b)illsken menniska; turk. *chaur,* hund.

KURRE 2 (pl. *-rar),* m. 1) skämtsam benämning på ekorren: Sciurus vulgaris. Götal.; 2) litet lifligt gossebarn. "Du lille kurre!" Sm.; 3) ture, liflig yngling. "Lusti(g) kurre"; 4) *rummel-kurre,* m. rumlare, rumlande sälle. Allm. Jfr *kurre* 1.

KURRE 3, s. *ku.*

KURRIG, adj. frusen, så att man krymper sig och darrar af köld. Sdm. (Dalarö). Jfr *kura* 1.

KURRIL, *kurring,* s. *kórra, kurra* 2, sid. 347

KURRP-BÓLLD, m. qvarkböld. "Ästin ar falð kurrp-bólld". Dl. (Elfd., Våmh.).

KURS, m. 1) eg. (såsom i riksspr.) kosa på sjön; 2) ett förehafvande eller bemödande i afseende på förvärf. Fl. (Nl.). Af fr. *cours,* lt. *cursus,* Deraf Kursa, v. n. 1 "Han ha övergivi sjön å svänger se å kursar på lande å har go förtjenst mä dä". Fl. (Nl.).

KURSK, m. kork. Hs. (Db.).

KURTA, v. a. 1 1) tvinga, insnärja, omgifva med spioner. Hl. (Breared); 2) tvinga, ansätta med arbete. Deraf *kurtad,* p.p. Sm. (Vestbo).

KURTS, adj. högfärdig, stolt. Vb. Måhända af sv. *kort,* adj. brevis. Jfr sv. *kort för hufvudet.*

KURUT, s. *kura* 1.

KUSA 1 (pl. *-sor),* f. vulva, pudendum muliebre. Götal. N. *kuse,* f. id. Jfr ir., gael. *cos,* f. "a hollow fissure, crevice, hole"; holl. *kous,* f. moderskida; skr. *kósa,* f. a) gemma floris; b) vagina. Kuse-lókk, n. Rhombus hirtus. Sk. (Rå, Kullen). KUSA 2, v. n. 1 1)ligga i en ödmjuk ställning; om hundar; 2) visa sig undergifven, visa räddhoga. "Ja ska lära dej kusa". Sdm., vm., ög., m. fl. N. *kusa seg,* böja sig ned; ir. *cus,* v. a. böja; bay. *sich guschen,* "sich schmiegen, bücken" (Schmeller); ns. *kuzen* (B.W.B. 2, 903); nht. *kuschen;* fr. *coucher.* Jfr *kuskja.*

KUSE 1 (pl. *-sar),* m. 1) en som sätter farhåga i någon; -husbonde, herre, förman. "Han ä kusen i huset. Han ä deras kuse", den de rädas för. Vm., nk., ög., vg., vl. *Kus,* m. id. "Hä står ill dill ti huse, der ingen jär kus". Vb.; 2) stark, förmögen man, som anses mer än andra; den förnämste. Allm. *Kus,* m. id. "Hä va kusen dill kar!" det var en dugtig karl. Vb. "Dä va kusen te kär", id. "Dä va kusen te prest!" Jtl. "Dä va kusen te kniv". Vm. Äfven om kreatur. "Hä var kus'n dill häst, okse". Vb.; 3) hin onde (i mildare bemärkelse). Nk.; 4) namn på några djur: a) krypande yrfä. Vb., hs., jtl.; deraf *skärp-kuse,* m. skalbagge. Jtl.; b) orm. *Lång-kuse,* m. Jtl., hs; c) björn. Hs., hj.; d) varg. Jtl., v. dl., vm.; 5) någonting dugligt,

förträffligt. "Dä va kusa!" det var bra, förträffligt. Sm. (Östbo). "Dä vä kus!" id. "Ja har kus te hemman", jag har ett hemman, som är utmärkt framför andra. Hl. Fsv. *kuse,* m. förman, Öfverman. "Thz ær ok ondt i thy huse "Thær ængin ær rætzl æller kuse". Jfr *kusla.*

Fasa-kus, m. buse. Fl. (NK.).

Kusa-verk, n. dråpligt, förträffligt verk. Sm. (Östbo).

Kuse-mann, m. mägtig, myndig man. Sm.

Kuster, adj. braf, dugtig, rask. "Du ä kuster te kar". Kl. *Kustus,* id. Kl. (Stranda).

Kusterera, v. a. 1 befalla, råda öfver. Sk. (Vemm., Ing.). *Kustenera,* id. Sk. (Harjager, Gärds h.).

Skär-kuse, m. dugtig prest, som kan *skära*

opp eller läsa lagen för åhörarne. Vm. (Herv., Id.). KUSE 2, s. *ku.*

KUSEN, adj. 1) ödslig, tom. Jtl.; 2) modfälld. Nb. (Råneå, N. Cal.). N. *kusen,* adj. ryslig, stygg. Jfr *kusla, kusligr, kås* 4.

KUSKA, v. n. 1 1) springa. "Han kuskar å springer", löper fort. Gstr., vm., ul. (Rosl.), sdm. (Björkvik); 2) skynda, hasta. Sdm. (Ornö). Jfr *kuta.*

KUSKJA, v. a. 1 tvinga mod hot, förmå till något. "Han ä lät kuskjad. Han kuskjade mej å göra dä. Spetoren kuskjar hoabönderna". Hl. *Kuusk* (ipf. o. sup. *kuskä), kuuskj* (ipf. o. sup. *kuskjä),* v. a. tvinga till tystnad, lydnad; nedtysta; med hotelse förmå till, qväsa. "Kuusk hundar. Kuusk menniskor", qväsa dem. *Kuus* (ipf. o. sup. *kusä),* v. a. id. Vb. *Käusä* (hårdt k), v. a. underkufva, betvinga. *Under-käusä,* v. a. id. G. Fsv. *kuska,* v. a. a) nödga (med öfvertalande eller hotelser). VGL. ÖGL. S.F.S. 4, 26; 6, 102, 297; b) slå. S.F.S. 4, 511; deraf *kuskan,* f. nödgande (med öfvertalande eller hotelser). ÖGL.; d. *kuske,* v. a. a) tvinga med hot att ligga eller hålla sig stilla (t. ex. en hund); b) kufva, tvinga till lydnad. Jfr d. *kyse* (ipf. *køs, kysede* el. *kyste),* v. a. skrämma, förskräcka; d. d. *kiuselse,* skräck. S. *kusa* 2.

KUSLA, v. n. 1 1) trolla, signa, hexa; 2) läsa bort sjukdomar genom trollord. Ög., sm., bl. *Gusla,* v. n. 1 id. Hl. Troligen af fsv. *kjusa,* v. a. förtrolla, förhexa. Fht. *farchiosan,* reprobare, exprobare, spernere; mht. *verkiesen,* non curare, rejicere,; ölaus, *koslować,* fascinare; böhm. *kouzliti,* id.; *kouzlo,* n. fascinatio; pol. *gusla,* f. id.; *guslarz,* m. trollkarl. Jfr *kås* 4, *kukkla.* Förkusla, v. a. 1 förtrolla. Sm.

Kuslare, m. trollkarl. Sm. Ölaus. *kozlar,* m. trollkarl.

Kusle-bön, f. trollformel, trollord. R. Dybeck, Runa 1849, s. 37.

Kusleri, n. hexeri, trolleri, signeri. Sm. (Vestbo), bl. *Gusleri,* n. id. Hl.

Kusligr, adj. ohygglig, hemsk, otreflig, som nppväcker fasa. "Dä ä just kuslit te vara ensamter. Dä ä kuslit te tänka på, sennamer". Nk. "Här ä så kusligt inne. Kusligt väder". Vm., ul., hs. *Kusli* el. *kuseli,* adj. fruktansvärd att se eller höra; fruktan injagande. Vb. *Kuslit,* adj. n. hemskt, otrefligt, t. ex. att gå ut i mörker. Sdm., og. "Dä ä allt kuslit å gå i mörke sköven". Sm. *O-kusligt,* adj. n. id. (O intens.). Hs. *Kusled,* adj. id. Sk. (N. Åsbo). Jfr n. *kusele,* adv. rysligt, hemskt. KUSLIG, s. *guslig.*

KUSS (pl. *-ar),* m. kyss. Hl. Fsv. *kus, koss,* m. kyss. S.S. 1, 175. S. Bern. f. 159 v.; fn*koss;* fht. *kus, chus;* mht. *kus;* nht. *kuss;* fe. *coss;* e. *kiss;* gl. e. *cose;* slov. *kus;* wal. *cus;* d. *kyss,* id.; skr. *kus,* att kyssa, omfamna.

KUSSA, *kusse, kusse-kalv,* s. *ku.*

KUSSE, m. liten hund; hundnamn. G. *Kjytje,* m. hund. Dl. (Elfd., Särna). Jfr hindi *kutta,* hund; mag. *kutya,* hvalp; *kutyótska,* en ganska liten hvalp; *kutyák pajtájok,* hundbo; osset. *khudz,* hund; lett. *kucca,* hynda; illyr. *kucska,* id.; *kucsina,* f. stor hund; lett. *kuccens,* hvalp; esthn. *kutsik, kutsikas;* syrjän. *kücjan,* id.; lapp. *kausjo,* hynda; bret. *ki* (pl. *chas),* m. hund; *kiez,* f.hynda.

KUST, m. fasa, obehaglig känsla vid att åse något. "Han hade en tókken kust mä sej". Vl. Jfr *kusligr, kuse* 1.

KUSTA 1, v. n. 1 vara ett slags uppassare för att tända upp eld och säga till om en viss tid. Förmögnare skolgossar eller gymnasister höllo sig fordom med en lägre och fattig skolgosse, som skulle förrätta dessa göromål. En gosse kallades *kust,* m. (af lt. *custos,* m. vaktare, vårdare) och hans göromål att *kusta.* Sm. Jfr. S. Ödman, hogkomster från hembygden, s. 76.

KUSTA 2, v. n. 1 kosta, vara värd. Sm. *Kustä,* id. G.

KUSTA 3, s. *kósta.*

KUT 1 (pl. *-ar),* m. sjelhund, Phoca: 1) gammal sjel. *Käut, -en,* m. G.; 2) ung sjel. Vb., ul., fl. *Kut, kute,* m. Åm. *Käut,* G. Fin. *kuutti,* ung sjelhund. Vårt landskapsord synes ursprungligen hafva betydt hund. Jfr hindi *kutta,* hund, mag. *kutya,* hvalp, osset. *khudz,* hund. Andra beslägtade ord anföras vid *kusse.* Gha-käut (pl. *-ar),* m. stor sjelhund, som går långt ute till sjös. G.

Kuta, v. n. 1 para sig; yngla; om sjelhundar. Åm. m. fl. kustlandskaper i norra Sverige. Jfr fin. *kutuinen,* leka, para sig; om fiskar.

Kuting, *själ-kuting* pl. *-ar),* m. ung sjelhund. Ul. (Rosl.). Deminut.

Käut-stummp, m. halfva fiskar som kuten lemnar på näten. S. G.

Själ-kut (pl. *-ar),* m. sjel-unge. Ul. (Rosl.). *Sjal-kut,* m. id. Vb.

Anm. En gammal, nu obruklig, aftonbön på Fårö vid Gotland har följande lydelse:

"Gud bevare vår lälomä landä, Gud bevare vår käutomä strandä! Gud give att månge store skip matte strandä I nat på ore lejlä landä!" KUT 2 (pl. *-ar),* m. 1) knöl, puckel på ryggen. Vb. "Han har en kut på ryggen». Vm.; 2) rygg. "Slå en i kuten", slå någon i ryggen. "Få på kuten", få stryk. Vm.

Kuta, v. n. 1 1) kröka sig, gå krokryggig. Ög.; 2) gå och bära något på ryggen, nedtyngd deraf. Sdm.

Kut-halet, adj. krokryggig, som är något krokig öfver skuldrorna. Dls. *Kut-hälig,* id. Vm. Jfr *kup-hälig,* hård.

Kut-ryggugr, adj. puckelryggig. Nk. *Kutryggu,* id. Vb.

KUT 3, n. dåligt dricka. Ul.

KUTA 1, v. n. 1 springa, löpa häftigt, springa fort och med hopp, skynda sig mycket. "Kuta på! Springa å kuta. Kuta i väg". Åm., mp., hs., vm., ul. *Kuta, kutta,* Dls., sdm.; *kutta, kjytta,* Vl.; *kutta,* Dl. (Malung); *kuut* (ipf. *kutä),* Vb., nb.; *keut* (ipf. *-ä),* Nb.; *kut, kjyt,* Jtl.; *kåjta,* Dl.; *kojt* el. *kåjt* (ipf. *-ä),* Vb,; *kåjta,* Sdm., vm., nk., vg.; 1) id.; 2) färdas, resa omkring; vanligen med bi-begrepp af vårdslöshet, oordentlighet. "Han kåjtar å far omkring just som en skojaret Nk., Ög., sm. *Kåjt* (ipf. *-a),* löpa häftigt. Fl. (GK.); *kjytta,* id. "Kjytta över dike. Han kom kjyttannes. Kytta sta, i väg". Nk., vm.; *kåta do,* springa bort med dugtig fart. "Skåh! hon katar åv". Fl. (Öb.). N. *kuta,* v. n. löpa, springa, skynda sig mycket; jfr skr. *gûti,* f. hastighet, löpande; *gu,* att löpa, skynda sig mycket. Kjytt, adv. hastigt. Hj.

Kut, *kåjt,* n. språng, hopp, springande med hastighet. "Ta jen kåjt yvyr gatu". Dl. *Kut,* m. id. Vb. "Ria på kuten", rida i fyrsprång. Vm. "En Pelle såt på hästa sinnom å rej i fullane kut". Pelle satt på sin häst och red i fullt sporrstreck. Jtl. "Ta kuten", springa i fyrsprång. Hs. (Ljusdal). *Kjytt* n. "Han tar kjytt, så han kan kjytta över små tak. Han to ett kjytt över gärsgåln". *Kutanne,* n.; *kyttanne,* n. id. Nk., vm. *Kåjt, kåjtande,* n. ständigt resande, flackande. Ög., sm. N. *kut,* m. språng, hopp.

Kutande, adv. i fyrsprång. Hs. KUTA 2, s. *kåta.*

KUTE, s. *kunnta.*

KUTTA, s. *kunnta.*

KUTTE (pl. *-tar),* m. liten gosse. *Kótte,* m. id. "Hvar enda kutte", hvarenda person i hela hopen. Svea, Göta land. Fin. *kotti,* gosse, pojke. Jfr *gutt,* m. pojke, *kytta,* f. flicka. Kel-kuttte, m. kelen liten gosse; keldask. Sm.

Kutting (pl. *-ar),* m. liten fet och tjock gosse. Sdm. (Björkvik).

Kyttare, m. liten gosse. Ul. *Pójk-kyttare,* m. liten gosse omkring 6—10 år. Sdm.

Kytter, m. pojke, liflig pojke. Vm.

Kytting, m. 1) liten gosse. *Pójka-kytting.* Sdm., nk.; 2) liten stackare, Sdm. (Björkvik).

Strek-kytikng, s. *strek.* KUTTERVALLSK, s. *kudderrallsk.*

KUTT-LUKKÄ,f. braxenpanka. Sdm. Jfr *kunta.*

KUTTRA, v. n. 1 darra af köld. Vl., dls., uk., sdm. *Kutträ,* id. G. S. *huttra.* Kutuer, adj. frusen; om menniskor. G. KUTTRÄ, v. n. 1 1) tala sakta, i smyg. *Kudrä, käudrä,* id. G. *Kuttra i hop,* hålla förtroligt samtal. Vg., sm,; 2) sjuuga doft (som en domherre). G. Jfr nht. dial. (brunsw.) *köddern,* prata, snacka. Kuttrer, m. en som talar mycket. Sm. KUTTS, s. *kåta* 2.

KUV 1 (pl. *-var),* m. hösåte, höhvolm; liten spetsig hög (af hö). "Lägga hö-kuvar", lägga hö i små stackar. Vg. (Mark), hl., sm., bl. *Hö-kuva,* f. Kl. (Stranda); *kuve,* m. Gstr.; *kopå* m. id. Fl. (Öb.); *kua,* f. id. Bl; *kypa* (hårdt k), f. id. S. Sk. *Kue,* m. åtta sädeskärfvar på åkern sammanstälda i en rund hög. Hl. (Värö, Frillesås). Fn. *kufr,* m. topp: convexitas; lit. *kaupas,* hög, hop; pol. kupa; slav. kup, m., kupa, köpa, f. id.; lett. kops, m., köpa, f. liten hög; lit. kupeta f. höstack; wal. *cop,* m. spets, höjd. Kuva el. *kuvva,* v. a. 1 lägga i hög, sätta (hö eller kärfvar) i små högar. "Kuva höet". Gstr., vg. (Mark), sm., hl. *Kua,* id. Hl. (Värö, Frillesås), bl.; *kypa* (hårdt k), id. Sk. (Ox.). N. *kuve, kue.* KUV 2, *-en,* m. Öfre delen af ryggen. "Han fekk å kuven, så han stula å hugge". Hs. (Db., Bj.). N. *kuv,* m. a) rundaktig topp; b) puckel. Troligen samma ord som *kuv* 1. Kauv-ryggad, adj. puckelryggig, krokryggig. Dl. (Elfd.); *kåjv-ryggn,* Dl. (Mora); *kuvryggig* Dl. (Ohre); *kuv-ryggad.* Hs.; *kuv-ryggi,* id. Åm.

Kuva, v. n. 1 kröka ryggen. Hs. (Bj.).

Kuv-aksli, adj. som har höga skuldror och framlutande hals. Åm. KUV 3, m. ett litet tak öfver källardörr, brunn m. m. Ög. (Ydre). Jfr *kava,* betäcka.

KUVEN, s. *kava.*

KUVI, *kuvå,* s. kava.

KVA, pron. hvad. "Alder pass'n på kva'n jilter, ja kwanda hed va orm-órlor", aldrig passar han på hvad han äter, jag vånde det vore ormödlor. Fl. (Ingo). N. *kva,* pron. hvad, hvilket; fn. *kvat,* id.; moes. *hva,* hvem; osset, *ka* lit. *kas,* skr. *ka's* Jfr Bopp, vergl. gr. 2, 203.

KVABBA, v. n. 1 1) dallra, dallra litet vid skakning. "Han ä så fet så han kvabbar". HI. *Svabba,* v. a. 1 id. Sk. (Ox.); 2) det *kvabbar* äfven då man går i kärr. Hl. Fn. *kvapa,* dallra af fetma; *kvap,* n. mjuk fetma; n. *kvæpe, skvapa,* darra, rista; e. dial. *qvappe* darra, skakas; e. *to quaver,* darra; d. *kvabre,* darra af fetma (Mohs ordb.); d. d. *kvappe,* v. n. "Vandet kvapper, når det skyder bobler af hængedyng; frossen morads eller lis, når man træder ell. gynger derpå" (Mib,, D.L. 425); ns. *quabbeln,* darra af fetma (B. W. B. 3, 388); wfris. *qvabben;* bay. *quabeln,* id. (Schmeller 2, 402); nht. *schwappeln,* id. Jfr skr. *kap,* darra, rista. Kvabb, m. något som är tjockt och fett: 1) tjock och fet karl med pussig fetma. Sk. (Gärds, Ing.); 2) påsig utväxt. Sk. (N. Åsbo); 3) tjockt dricka. Vm. Ns. *quabbe,* f. "die hangende haut an der kehle des rindviehes" (B. W. B. 3, 367); holl. *kwab* el. *kwabbe,* f. id.

Kvabba, f. tjock och fet qvinna med pussig fetma. Sk. *Skvabba;* f. id. Vg. Ns. *quahbe* f. tjock och fet menniska; e. *squab,* id.

Kvabba-So, *kvabb-so,* f. honan af Cyclopterus Lumpus, hvilken fisk har ett kvabbigt kött. Hl., sk.

Kvabbig, *kvabbed,* adj. som har lös och mjuk fetma; mycket lös och geléaktig. Hl., sk. *Svabbed,* adj. id. Sk. (Ox.). Fn. *kvapalegr;* d. *kvabbet;* ns. *qwabbelig* (B. W. B. 3, 388).

Kvabbot, adj. fet och tjock. "En kvabbot gris", tjock gris med stor mage. "Kvabbot drikka". Vm. (Herv., Id.).

Skvabb, n. löst och fett hull. Vg. Fn. *kvap,* n. KVABBLA, v. n. 1 vämjas: fastidire. Sm. D. d. *quabe,* id. Jfr *kvabba* 1. Kvabbel, n. 1) det som är vämjeligt. Sm.; 2) svag, utblandad dryck. Vb. KVAD, *kvada,* s. *kvåda.*

KVADD, s. *kudd.*

KVADDA, v. a. 1 1) krossa, söndertugga eller bita, dock icke så att delarne skiljas åt, hvarföre det endast användes om djurs bett o. d. »Vargen hade så kvaddat kon i halsen, att köttet inte kunde brukas". Hl. "Han föll frau taget å blöj kvaddader". Bl.; deraf *sönder-kvadda,* v, a. 1 id. Hl., bl.; 2) mörbulta, slå blånad eller blodvite. "Ja a kvaddad över hela kroppen". Hl.; 3) nedtrycka, hoptrycka. "Ligg int å kvadd ne sänga!" ligg ej och tryck ned den uppbäddade sängen! Vb. "Siä flugan så hon kvaddar fast ve väggen". Sm. Ns. *quaddern,* "quatschen, kneten"; *quetten, quedden,* "drucken, quetschen" (B. W. B. 3, 390, 406); lt. *quatio, (quassi, quassum, quatere),* skaka; slå, stöta, krossa; d. *kvæste,* v. a. tillfoga utvärtes skada genom stöt, slag, skott o. d.

KVADRIK el, *kvaddrik* (pl *-ar),* m. 1) liten regel för en dörr. Sk. (Järestad); 2) träpinne, som fästes genom handtaget eller grepen på en

träspann. Sk. (Ox., Skytts, Onsjö h.). *Kvader* eller *kvadring,* m. pinne, hvarmed hillebygeln *(hitteböjelen)* fästes om foten på en häst. *Hille-kvader,* m. id. Sk. (Lugg.).

KWAILA (pl. *-lur*), f. kotte. Dl. (Mora, Orsa). *Kwäglu,* f. Dl. (Elfd.). Grå-kwaiglu, f. grankotte. Mora, Orsa. *Grå-kwäglu,* Elfd.

Tåll-kwaila, f. tallkotte. Mora. *Tåll-takka* (pl. *-kur*), id.; eg. tall-får. Elfd. (Garberg). KVAKKLA 1, v. n. 1, vara nära att kräka, qväljas. Ög., sm., bl. Jfr *kvikk.* Kvakkel, n. vämjelse. Sm. (Vestbo).

Kvakkel-magad, adj. 1) eg. som är fallen för att kräkas; som ej tål all mat; matgrann. Ög., sm. (S. Vedbo); kl. *Kvekkel-magad,* id. Sm. (Kronob. l.). Jfr *vemmel-magad;* 2) som icke utan vämjelse kan höra talas om ohyggliga saker. Ög., bl. *Svakkel-magad,* id. Sk. (Ox.).

Kvakker, adj. 1) matgrann. "Kvakker på mat". Sm. (S. Vedbo); 2) motsträfvig, motvillig. "Han ä så kvakker å vill inte dit". Kl. KVAKKLA 2, v. a. o. n. 1 1) qvacksalfva. "Kvakkla mä sej". Vg., vm.; 2) handtera eller sköta vårdslöst och oförståndigt. Vg. "Kvakkla bórt sin sak", skämma bort henne. Vm.; 3) vara villrådig. Sm. (Östbo, men sällan brukl.). *Kvakkäl* (ipf. *-klä),* v. n. 1) mycket bruka läkemedel. "Han kvakklä vä säg"; 2) vara ostadig, ombytlig; jfr *vakkäl;* 3) förlora, förskingra, pracka bort genom vankelmod och lättsinne. "Han kvakklä bódht all sin kläa". 4) göra det som ej duger. Vb. Jfr fn. *kvakl,* n. fåfängt försök att bota; n. *kvakla,* v. n. fuska med något; d. *kvakle,* v. n. a) handla utan fasthet och duglighet; befatta sig med sådant som man ej rätt förstår; b) qvacksalfva; ns. *quakkeln,* v. n. utan öfverläggning börja en sak, sedan utan det rätta allvaret bedrifva densamma och slutligen lättsinnigt dermed upphöra (Schambach, 163); *quakkeln,* v. n. a) vackla; b) tala obetänksamma ord som man ej kan hålla (B. W. B. 3, 390); holl. *kwakkelen,* v. n. a) vara ombytlig; b) vara slösaktig; jfr fe. *cwacian,* v. n. darra; e. *to quake,* id.; *to quack,* qvacksalfva; nht. dial. (Preussen) *quakkeln,* v. n. qvacksalfva (B. W. B. 3, 392). För-kvakkäl säg (ipf. *-klä säg*), v. r. skada sig genom förtäring af för många eller otjenliga läkemedel. Vb. D. *forquakle,* v. a. förderfva genom origtig behandling: "forquakle sin helbred"; ns. *verqvakkeln,* v. a. förderfva, förstöra: "sien geld verquakkeln" (B. W. B. 3, 391). Jfr *kukkla.*

Kvakkel, n. vingleri, konster. "Han har mykket kvakkel för sej". Vm.

Kvakklare, m. qvacksalvare. Vg. (Flundre h.); 2) vinglare, kraslare. Sm., vm. Ns. quakkeler, m. obeständig, lättsinnig menniska; *quakkel-haftig,* vankelmodig (B. W. B. 3, 391); jfr d.

kvakleri, n. vacklande handlingssätt, utan fasthet, kraft och duglighet.

Kvakksalvare, m. 1) eg. en som fuskar i läkekonst. Rikssp.; 2) fuskare i allmänhet. Sm. D., ns. *kvaksalver;* e. *quack-salver;* nht. *quacksalber;* holl. *kwakzalver,* qvacksalvare. KVÄKA (ipf. *kvakä* el. *kvaktä),* v. n. smattra som en anka. G. Fn. *kvaka,* qvittra; e. *to quack,* smattra som en anka. Jfr *kvikk.*

KVA**L**, *kva**l**ar, kva**l**band,* s. *kvard.*

KVAL-BIT el. *kval-beit,* m. 1) mycket seg köttbit; 2) i allmänhet om allt föddoämne, som är svårt att tugga och svälja. Vb. Jfr *kväla.*

KVALDRUNG, m. testikel. G.

KVALL, *kvallbukig, kvallig, kvallskog, kvalltammp,* s. *kvilla.*

KVALLMT, *kvalma, kvalsam, kvalster,* s. *kväla.*

KVA**L**-STÅNDEN, adj. lat, trög, oöfvad. Vg. (Vadsbo). Måhända i st. f. *kvar-stånden,* som står qvar ɔ: lat.

KVAM, s. *kómma.*

KVAMMA, *kvammän, kvamm, kvämna, kvämmig,* s. *kava.*

KVAN, s. *vann* 3.

KVANDA, s. *vånna.*

KVANKEL-MO(D)I(G), adj. vankelmodig. Sm.

KVANN, pron. hvar. Fl. (Öb.). *Kvan,* id. Fl. (Hütis). N. *kvann, kven,* hvem, hvilken; fn. *hverr* (nomin.), *hvern* (accus.). Kvan då, hvar då. Fl. (Hütis).

Kvannan, adv. hvarifrån. Åland (Kökar). *Kvadan,* id. Fl. (Hütis).

Kvann'et, hvarifrån. Fl. (Öb.). KVANNE, f. Angelica archangelica. Dl. N. *kvann* el. *kvanne,* f. id.; isl. *kvönn,* f. id.; færöarne *kvön,* f. id.

KVANS-VÄJS, adv. på skämt; på spe. G. *Kvant-vis,* adv. "med konst eller illgrepp, för ett skens skull". Vg. (enl. Hof, 230). Gl. sv. *på quansvis,* adv. a) på skämt, på narri. Tegel, Gustaf I:s hist. 1, 104; b) falskeligen. S.F.S. 1, 3 h.; d. *qvantvis,* adv. på skrymt, för syns skull; ns. *quansvis,* för skens skull (Danneil, 165); *quants-wies, quants-wise,* id. (B. W. B. 395); holl. *kwans-wijs,* id.; mholl. *quansis,* id. (Gr., gr. 1, 503); nfris. *qwaanten,* v. n. skämta, gyckla; *quantig,* skämtsam (Outzen, 264); ns. *quant,* m. a) lustig menniska; b) sken, narri; handling, hvarmed ej är allvar; *quänteln, quäntern,* v. n. göra för skens skull (B. W. B. 3, 394); holl. *kwant,* m. skalk, skälm.

KVNT1 1. "Stå i kvant", stadna i växten, ej fort växa. Hs. (Bj,). "Stå i kvåt eller i kvöten", id. Hs. (Db.). Jfr *kvatt.*

KVANT 2, adj. qvick, liflig. Sm. (Vestbo). *Kvanter, kvantig,* adj. liflig, glad, frisk, frodig; om barn. Hl. D. d. *kanter,* adj. glad, lustig; rask; ns. *kantig,* adj. munter, liflig: "he is all wedder kantig", han är åter frisk och munter (Richey, 108); *kantig,* adj. a) munter och stark; b) modig, dristig (B. W. B. 2, 734).

KVANT 3, s. *kudd.*

KVANTIG, adj. 1) otålig, missnöjd; 2) qvalmig; 3) regnig; om väderlek. Sdm. (Björkvik). Är detta ord befryndadt med fn. *kvantadr,* adj. a) hindrad, icke fri; b) oviss, tvifvelaktig? Eller är ursprungliga, numera försvunna, betydelsen egentl. ond, elak? Jfr fsv. *qvant* (n. *qvat),* adj. ond. S. S. 3, 130; ns. *qvaad,* id. (Richey, 197); *qvaad,* id.; *qvaadheit,* f. ondska, vrede; *qvaad-aardig,* elak, af elak sinnesart (B. W. B. 3, 388, 389); mholl. *qwaet;* holl. *kwaad,* id."een kwaad wijf", en elak qvinna; holl. *kwintig,* egensinnig. Om härledningen jfr Grimm, gr. 2, 606.

KVAP (pl. *-ar),* m. brädbit med en uppstående pinne att uppehålla nätet och utvisa dess läge på sjön. Ög.

KVAR 1, pron, hvar. Fl. (Nl.). N. *kvar,* id.; fn. *hverr* (plur.), *hvárr* (dual).Kvar 2, adv. hvar, hvarest. Fl. (Ingo). N. *kvar,* id.; fn. *kvar,* id.; lit. *kar,* hvar? hvarthän?

Kvar-adra, pl. hvarandra. "Thorn khjord riktit ett kwaradra", de körde riktigt efter hvarandra, d. ä. i kapp. Fl. (Ingo). N. *kvarandre.*

Kvar-ättan, adv. allt efter det. Fl. (Nl.). KVAR 3 (n. *kvart*), adj. tvär. "Ejn kvar hand", en tvärhand. Fl. (Ingo). KVAR-HUGGIN (läs: *kvar-huddjin*), adj. tvärhuggen. Fl. (Ingo).

Kvart-yvi, præp. tvärtöfver. "Han ha liga tär i dikje (läs: *ditji*) bå langsme å kvartyvi", han har legat der i diket både långsmed och tvärtöfver. Fl. (Ingo). KVAR 4 (n. *kvart*), adj. återstående, öfverblifven. Brukas blott i neutrum: *kvart,* återstående, öfverblifvet Vb., sdm. (Lunda s:n). Fsv. *kvar, guar, qvar, qvær, qver* (neut. *kvart*). VGL. II Addit. 7, 26. S.S. 1, 181, 197; nom. pl. m. *quarri,* VGL.; *qwarrir,* VML.: *quarre.* S.S. 1, 107, 221, 225; nom. pl. f. *quarra,* L. c. 1, 80, 156, 157; nom. pl. n. L. c. 1, 193; accus. sing. m. *quarran,* L. c. 1, 84; accus. sing. f. L. c. 1, 199, adj. qvar, stilla, tyst; gl. d. *qwær,* id. (Michaels Rümv.); fn. *kyrr,* stilla; *kuirr:* "fruin la kuirr oc vakande" (Strengleik, handskr. s. 77); n. *kvar, kurr,* id.; moes. *qvairrus,* adj. stilla, lugn: *ἤπιο.* Denna neutrala form *kvart* af adj. *kvar* saknas i danska munarter. Kvaring, f. stadnande. Bhl.

Kvar-varan, adj. 1) som är qvar; 2) öfrig, qvarblifven. Vb. KWARD, m. bred fall, linning (vid ärm eller hals på skjorta. Dl. (Mora). *Kurldä,* m. halslinning på en skjorta, skjortkrage. G. *Skjort-kward,* m. id. Dl. (Mora). *Kva**l*** (pl. *kva**l**ar*), m., *hals-kva**l**, skjort-kva**l**, ärm-kva**l**,* m. id. Gstr., vl. *Kva**l**, gva**l**,* m. Vb.; *kva**l**e* (pl. -**l***ar*), m. id. Vm. (Fellingsbro). Dessa linningar äro vanligen, t. ex. i Gestrikland, halftums breda band med inväfda figurer, af färgadt, oftast rödt eller blått garn. Tätt under *hals-kva**l**en* och midt på bröstet på fruntimrens lintyg äro vanligen begynnelsebokstäfverna till egarinnans namn utsydda med stora drag och utsirade med rankor eller kronor. *Kåle*, m. kantband (att kanta med), bräm. Vg. N. *kvare*, m. bredt band, som tillsys på kanten af kläder; d. d. *kore,* id.; ns. *quarder, quadder,* m. "ein quersaum: eine einfassung gewisser kleidungs-stücke, vermittelst eines saumes oder bandes, vornemlich eine solche, die man um den hals oder leib, und vor der hand zuknöpfen kann"; *hemde-quadder,* m. "die einfassung, der saum eines hemdes, der um den hals schliesset und vorne an den ärmeln" (B. W. B. 3, 390); *quarder, hals-quarder,* m. "kragen oder band am hemde um den hals"; *hand-quarder,* m. "einfassung des endes der ärmel an hemdern, womit sie hinter der hand geschlossen werden" (Richey, 199). Jfr wal. *cord,* snöre, snodd; *corddi,* v. a. vrida, sno; ir. *cor,* snöre; bret. *korden,* f. snöre, streck, lina (af lin, hampa o. d.) (Le Gonidec, dict. celto-breton, 105); holl. *koord,* f. snöre, tåg; lt. *chorda,* f. sträng, snöre; fr. *corde,* f. snöre; gr. *χορδή*, f. tarm, tarmsträng; *χόλιξ*, f. tarm. Anm. Fin. *kaulus,* a) halskrage; b) halsöppning på en skjorta, hörer utan tvifvel ej hit, utan härledes af fin. *kaula,* hals; lt. *collum.* Kvala, v. a. fålla. Hs.

Kva**l**-band, n. kantband kring ärmlinningarne. *Ärm-kva**l**er,* m. pl. id. Vl. (Elfd.). KVARKA 1, v. n. 1 tveka. "Han sto der å kvarka". Öl. Jfr *kvar* 4.

KVARKA 2, f. den smala delen af en sko-sula under *hål-foten.* Sdm. N. *kverk,* m. fotblad. Jfr *kvärk.*

KVARKA 3, *kvórsbòlde,* s. *kvärk.*

KVARN-SEGEL, s. *kvärn.*

KVART, s. *kvar* 4.

KVARTER, n. en fjerdedels tunna, rymmande omkring 12 kannor. Dl. (Elfd.). N. *kvartel.*

KVAS, n. små afhuggna qvistar, småris (som lätt brinner upp). "Dä ä bara kvas, sóm svórrar å, så snart en tuttar på'ed". Sk. (N. Åsbo). D. *kvas,* n. id.

KVASA 1, v. n. 1 plaska, sqvalpa; säges a) om ljud af vatten när man är våtskodd eller klappar kläder vid tvätt; b) om ljud af en vätska som tryckes innesluten t. ex. under huden. Ög., nb. (N. Cal.). D. *kvase* el. *kvasse,* v. a. "knuse noget for at udtrykke saften deraf"; e. *to quash*, sqvalpa; jfr *gvasa, kvasa,* s. 269.

KVASA 2, v. n. 1 långsamt och sakta växa. "Träet står der å kvasar". Kl., sm.

KVASS, adj. hvass. Vl. (Elfd.). Fn. *hvass.*

KVAST (pl. *-er*), m. tofs. Hl. D. *kvast;* ns. *quest,* id. (B. W. B. 3, 406).

KVATT, m. 1) omoget trä. Vg. Jfr *skvatt* 2. 2) mindre gris, gris-kullting. *Gris-kvatt,* m. id. Dl. (Leksand). *Kwått* (def. *kwått'n,* pl. *kwåtter),* m. 1) mindre gris; 2) begagnas stundom såsom speord om personer. Dl. (Mora). Jfr *kudd.*

KVAV, n. 1) ursprungl. qväfning; 2) tryckning för bröstet, svårighet att andas. Vb.—sk.; 3) segt slem, som dervid upphostats. G.; 4) qvalm (i luften). Sm. Fn. *kvef,* n. hosta, snufva; n. *kvæv,* n. a) svårighet att andas; b) snufva, förkylning. Af sv. *qväfva,* v. a. S. *kava.* Kvavna, v. n. 1 qväfvas. Vm. (Herv., Id.). KVAVER, n. sumpig plats kring en källa. *Värdsel* (pl. *värdsler*), id. Hl.

KVE, s. *kwið.*

KVEDRAG, s. *kvekdrag.*

KVEG, *kvegställd, kvegsånn, kvek, kveka, kvekast, kvekk, kvekka ópp, kvekktänktr,* s. *kvikk.*

KVEISL, s. *kvisl.*

KVEK-DRAG, n. hosta (qvarka) hos hästar, qvickdrag. Sm. *Kvedra,* n. Sk. (Vemm.); *kvedrag,* n. id. Ög. Möjligen är bokstafven *r* utnött, så att det egentligen hetat *kverk-drag.* S. *kvärk.*

KVEM, pron. hvem, hvilken. Fl. (kring Lovisastad). *Kveim,* id. Fl. (Hütis). N. *kveim* el. *kvem,* id.; fn. *hverr* (nomin.), *hvem* (accus.), *hveim* (dat).

KVEMAR, *kvembårr,* s. *kómma.*

KVERELERA, *kverla, kverlan,* s. *kvira.*

KVESA 1 (pl. *-sor*), f. liten blemma, utslag, blåsa. Ög., hl., sk. *Kvesa, kvisla,* t, Sm.; *kviså,* f. Fl.(Öb.); *kvissla* (*kvischla*), f. Nk., ul.; *kvesla,* f. Nk., vg., hl.; *kvisslä* (pl. *-lur*), f. Sdm.; *kvissel,* f. Vb., åm.; *kvisel* (def. *kvislon*), f. id. Fl. (Öb.) *Kvesa* el. *kvejsa,* f. 1) fulslag: panaritium. Vb. *Kveiså,* f. id. Fl. (Öb.); 2) koppor: variolæ. Vb. *Kväis* (pl. def. *-en*), f. id. Åm. *Kwisa,* f. varblemma; plur. *kwise* (def. *kwisan*), koppor. Hs. (Db., Bj.). *Kvejse* (pl. def. *kveisan* el. *kveisän*), id. Jtl. I dalmålet säges *blajma,* f. blemma. N.*kvesa* el. *kvisa,* f. blemma, varblemma; *kveisa,* f. a) id.; b) koppor; isl. *kveisa,* f. böld; d. d. *kvesel,* blemma; na. *kvesel,* id. (Richey, 200. B. W. B. 3, 407). S. *kvesa* 2. Kves-är, n. ärr efter smittkoppor. Hs.

Kvissli, adj. som har blemmor, utslag på huden. Vb. KVESA 2, f. litet sår (genom uddhvasst vapen eller knif). Vg. (enl. Hof, 231). Synes vara samma ord som *kvesa* 1. Jfr sv. *qväsa,* v. a. 2 gifva skrubbsår, blånad, genom slag, stöt; deraf *kväst,* adj. något litet sårad. Vg. (Flundre h.), ul., m. fl.; d. *kvæste,* v. a. tillfoga utvärtes skada genom stöt, slag; ns., holl. *quetsen;* nht. *quetschen,* id.; moes. *qvistjan,* v. a. förderfva, döda; fht. *quist,* f. smärta.

KVI 1 (pl. *-er*), f. inhägnad: 1) fålla, fäfålla, hvari boskapen om sommaren insläppes för att göda åkern. *Kvia, kvea, kveja* (pl. *kvier, kveer, kvejer*), f. Vl. (Elfd.). *Kvi* el. *kvia,* f. id. Vm. *Kya,* f. id. Vm., ul.; deraf a) *kot-kya,* f. instängd plats utanför fähuset. V. Dl.; b) *rov-kya,* f. gärde, der rofvor sås. Vg. (Skarab.), vm.; 2) kringgärdadt åkerstycke. Bhl. *kviar, kväjar,* f. trång körväg mellan tvenne gärdesgårdar; deraf *kväjä-minne,* n. mynningen på en sådan körväg, der gärdesgårdarne börja eller sluta. G. *Kojan* (pl. *-a*), fäväg. Fl. (Qvarkens öar). *Kyar,* f. pl. fäbovallar. Dl. (Äppelbo). *Kyå,* f. liten inhägnad; kätte. Fl. (Öb., Nl.). Fn. *kvi,* f. septum ovile, claustrum ovium; n. *kvi, kvie, koe,* f. inhägnad plats, der man samlar boskapen, eller låter honom ligga om sommarnätterna; *kve,* f. inhägnad kring säterhusen; fsv. *qvi,* f. trång väg mellan två gärdesgårdar. GL.; fin. *kuja,* gata, väg mellan tvenne hägnader.

KVI 2, s. *kvia.*

KVIA (ipf. *kve*[*d*] el. *kvidde*), v. n. jämra sig med svaga klagande läten, qvida. Sm. m. fl. *Kväida* (pr. *kväidur,* pl. *kväide,* ipf. *kvaid,* pl. *kvidu,* sup. *kvidi),* G. *Kvi* (ipf. *kvidde*), v. n. o. a. 1) vara missbelåten, qvida, oroas. "Han kvidde på att han sålde öket"; 2) missunna, afunnas. "Dä kvir du på att ja har häll". Hl. *Kvea,* id. "Han kvear mej maten. De kvea att ja har dä". Kl. *Kvea* el. *kve* (pr. *kvear* el. *kver,* ipf. *kvidde,* sup. *kvett*). Sm. Fsv. *quiþa,* frukta, qvida. Cod. Bur. s. 18: "min son hui ræþes þu sua dighart ælla quiþe"; 1. c. s. 20; fn. *kviða* (ipf. *kveid* el. *kvidda,* sup. *kviðit),* frukta, vara rädd; fe. *cwiðan,* klaga, sörja; n. *kvide* el. *kvia, kvie* (sv. böjn.), v. n. grufva sig för, ängslas; d. *kvide,* v. n. klaga; föråldr. ord. Jfr *kvinka, kvira.* Kve-buk el. *kvee-buk,* m. missunsam menniska. Sm.

Kvia, f. klagan, qvidan. Sm. Fsv. *quidha, quida,* f. a) smärta. S.S. 1, 173. Alex. M. v. 1888; b) klagan. S.F.S. 6, 393; c) nederlag. S. Oluffs S., s. 19; deraf *quidofulder,* adj. full af smärta. S.F.S. 6, 430; fn. *kvíða*, f. fruktan; n. *kvide,* f. olust, motvilja; d. *kvide,* f. *qvidan.*

Kviansam, adj. tidt och ofta otålig. Hs. (Db., Bj.). N. *kvidesam,* ängslig, modlös.

Kvidder, adj. plågad, pint, ansatt. "Säa blir oävligt kvidder av tórka". Kl.

Kvid-fóglar, m. pl. glador eller ormvråkar (Falco Buteo), som pipande flyga omkring (då säden matas). Hs.

Kvidla el. *kvilla,* v. n. 1 (freqvent.) sakta jämra sig, med dämpad röst qvida. Kl., vg. *Kvilla,* id. "Barnet kvillar". Ög., sm. (Östbo, S. Vedbo), kl. (N. Tjust); *kvela,* id. Kl. (Stranda). *Kvill* (ipf. *-ä*), id. Vb. Mht *quilen* (*qual quâlen, gequoln*), v. n. vara beklämd, i nöd; lida ständigt pinsam smärta. Ben. 1, 896.

Kviill (ipf. *-a*), v. n. drilla, sjunga; om foglar. Vb.

Kvilla el. *kvillan,* f. små klagorop, jämrande. *Kviller,* n. id. Sm.

Kvillater, adj. kinkig, gnällig, qvidande; om barn. "Kvillatr å otålig". Kl. (Stranda). *Kvilletr,* Ög.; *kvillig,* id. Kl. (N. Tjust).

Kvillra, v. n. 1 klaga, jämra sig; mest om små barn. "Barnet kvillrar". Nk., sm. (Vestbo, S. Vedbo), kl. (Tjust).

Kvillrugr, adj. qvidande, jämrande. V. Nk. *Kvillrig,* id. Sm. (Vestbo).

Kvillsam, adj. besvärlig, svår; om väderlek. Bhl.

Kvääk, v. n. beklaga sig. Öl.

O-kveanes, adj. indecl. utan afund, utan att missunnas; väl unnadt. "Kan ja få detta okveanes?" Sm., kl. KWIÐ (pl. *-är*), m. buk, mage. "Ig swäidär i kwiðim", jag svider i magen ɔ: jag har ondt i magen. Dl. (Mora, Ohre). *Kvej,* m. qved. Nb. (Ö. Cal.). *Kve,* m. underlif, qved. "Sull'n över kve'n". Nk. Fsv. *qviþer, quidher, quider,* m. a) qved; uterus. Vadst. Nunn. bönb. s. 1. Sv. Pr. L. XX, s. 292. S. Bern. f. 39; b) buk, mage. VGL. GL. S.S. 3, 23. Sv. Pr. K. f. 11, 24. Fr. af N. v. 1146. S.F.S. 7, 76. S. Bern. f. 41. Cod. A. 49, f. 137 v.; fn. *kvidr,* m. a) mage; b) qved; id. *qwidh, qwyth* (Mlb., Bib. Ov.); fe. *cvidh,* qved; fht. *quiti,* id.; moes. *qviþus,* m. a) buk; b) qved. Kvedu, adj. hafvande: gravida. Vb., nb. Fn. *kvidugr,* id. (Eg., 487). KVIDLA, s. *kvia.*

KVIKK, adj. 1) lefvande. "Barnet va kvikkt (el. kvekkt)", barnet är lefvande, icke dödfödt. Sk. "Barnäð wa kvikkt". Dl. (Mora). Säges också om kreatur, såsom kalfvar m. m. Sm. "Kvikkt å dödt", boskap och husgeråd, all lösegendom. Vb.; deraf i riksspr. *qvick-tionde;* 2) lätt flytande; om fett. *Kvek.* Jtl. Fsv. *qvikkr, qvikr,* adj. lefvande. LL. S.S. 4, 50. Sv. Pr. L. XX, s. 208; deraf *qvika,* v. n. röra sig, lefva; *qvikfæ,* n. kreatur. VGL.; *qvikleker,* m. liflighet. S. Bern. f. 168 v.: "licamsins qvikleker"; *qvikna,* v. n. qvickna, qvickna vid. Horol. f. 178; *qvik tiund,* f., *qvik-tiundi, kviktiundi,* m. L. L. Sv. Pr. L. XX, s. 209; fn. *kvikr,* adj. lefvande; n. *kvik,* id.; d. *kvik,* id. (föråldr. ord); fht. *quek,* lefvande, liflig; mht. *quec;* nfris. *quick, queck,* id. (Outz., 265); holl. *kwik,* lefvande, liflig; flytande; fe. *cvic, cveoc;* e. *quik, quick;* moes. *quius,* lefvande; *ga-qviunan,* v. a. göra lefvande, återuppväcka: *ζωοποιεῖσθαι, ἀναζῆν;* lett. *dzîws;* fslav., ryss., ill., slov. *ziv;* pol. *zywy;* böhm. *ziwý,* id.; skr. *gîv,* lefva; fpreus. *giw-a-si,* du lefver (= skr. *giv-a-si);* lit. *gywa-s,* adj. lefvande; zig. *giv,* lefva; bengal. *gî,* id.; zig. *gîvo,* lefvande; hind. *gi,* m. lif; lt. *vivo,* af *gvivo,* jag lefver; gr. *βίος,* af *γίος* i st. f. *γιϝος,* lif. Jfr Bopp, vergl. gr. 1, 237. Grimm (gr. 3, 52) antager ett förloradt starkt verb *qvikan, qvak, qvêkun,* movere, vigere. Att så varit förhållandetbestyrkes särskildt af vårt fornspråk och dess ännu lefvande munarter: fsv. och fn. *qvika,* v. n. röra sig, lefva; *kvikk,* adj.

lefvande, liflig, flytande; *kvakä,* v. n. smattra som en anka. G.; *kvakkel,* n. vämjelse. Sm.; *kvakkla,* v. n. qväljas, vara nära att kräkas (röra sig i magen). Ög., sm., bl.; *kvek,* n. fäkreatur. Bhl., vl., jemte flera andra, som här nedan anföras. Kvej-söll, n. qvicksilfver. Sk. (Vemm.). Fn. *kvikasilfr;* nht. *quecksilber;* fht. *qvechsilbar, quecksilubar;* holl. *kwikzilver;* fe. *cvicseolfer;* e. *quicksilver;* d. *queksölv.*

Kvek, n. fäkreatur. Bbl., vl. Ffris. *kuic;* fsax. *quiccafè;* fn. *kvikfè;* d. *kvæg,* id.; fsv. *kviki,* m. (lefvande) kreatur. ÖGL.

Kveka, v. n. sätta mjölk i jufret; om kor och får, då de börja få mjölk i jufret. Vg. (Kind).

Kve-kast (ljudvigten på sista stafvelsen), n. väg, vid hvars sidor jordvallar äro uppkastade för att derigenom hindra boskapskreaturen *(kveget)* att gå in på åkern. Sk. (Klagstorp i Ox.). Föråldradt ord.

Kvekka ópp, v.a. 1 upplifva, uppmuntra. Sm. E. *to quicken;* d. *kvæge,* vederqvicka, upplifva.

Kvekke, m. qvickrot: Triticum repens. Nk., sm. *Kveka,* f., *kvik-tåg,* id. Vm. N. *kvika,* f.; d. *kvæk-græs,* n.; ns. *queke,* f.; fe. *cvice,* gräs; e. *quick-grass;* nht. *quecke,* f.; holl. *kweek,* f. id.

Kvekkna, v. n. 1 visa lif, gifva tecken till lif; om fostrets första rörelse i moderlifvet. "Barnä ha kvekkna. Dä kvekkna för en månä sen". Nk.

Kvek-lera, f. fin lera, starkt genomdränkt och uppmjukad af källådror. "Fastna i kveklera". Hl. D. d. *kvekleer.*

Kvek-sand, m. fin sand mycket genomdränkt af källådror. Hl. *Kvegsand, kvegsånn,* m. id. Sk. (N. Åsbo).

Kvie-ko, f. ung ko, som kalfvat en gång. Sk. (Vemm.).

Kvik-bent-da(g), m. vårdagjämningsdagen den 21 mars, då man tror att alla ormar och maskar qvickna vid. *Makk-bent-da(g),* m. id. Runö, Wormsö. S. *makk.*

Kvikk, m. 1) den inre delen af ett horn; den mjuka benspetsen, som uppfyller det inre rummet af ett horn. Vb. *Kveke,* m. id. Ög.; *kvekke,* m. id. Kl. *Stäle,* m. id. S. Sk.; 2) det inre ömma hornet af hästhofven. Vb. *Kveke,* m. Sk. (Ing.). N. *kvik,* n. id.; fn. *kvika,* f.

Kvikka, f. jäst. Runö. Fn. *kvikur,* f. pl.; n. *kveik,* f.; d. d. *kvæger,* id. Jfr cy. *chwig,* "fermented"; bay. *kikk, kekk, kikel,* n. surdeg (Schmeller 2, 280). Begreppet, som ligger till grund för benämningen, är: något uppfriskande, vederqvickande.

Kvikka sej, v. r. 1 skynda sig, vara liflig och rask (vid ett företag). Hs.—sk.

Kvikkende, n. kreatur. Fl. (Pargas). Fn. *kvikindi,* n.; n. *kvikjende,* n. id. Jfr Rdq. 1, 417.

Kvikk-horn, *kvekk-horn,* n. vallhorn, gjordt af ett horn, som fallit af ett lefvande kreatur under stångning, och tros dess ljud hafva en underbar verkan, enkannerligen om hornet vid stångningen blifvit upptaget innan det hunnit så nedfalla, att det vidrört jorden. Dybeck, sv. vallv. s. 47.

Kwikk-ställd el. *kwekk-ställd,* adj. rask i sina vändningar, liflig. Bl. (Östra). *Kveg-stålld* id. Bl. (Lister).

Kvikk-sänke, n. källdrag under en väg eller i sidländ mark. "Der ä riktigt kvikksänke på vägjen". Sk. *Kvegsänke,* n. id. Bl.

Kvikk-tänkt, adj. 1) som har lätt fattningsgåfva, redigt hufvud. Nk.; 2) fyndig, som har lätt för att språka. Sdm.; 3) färdig att hastigt göra ett arbete eller uträtta en sak)(*ofjun.* Sm. (Uppvidd.), kl. (Tjust).

Kvinkän (ipf. *kvinknä),* v. n. qvickna vid, komma till lifs. Vb.

Kväjnändä, f. qviga. G. Fsv. *qvighandi, qvigændi, qvigande,* n. a) stut; b) qviga. UL. SML. HL.; fn. *kvigindi, qvigendi.* KVILA, v. a. o. n. 1 *hvila.* Dagö, Wi. N. *kvila;* fn. *hvila.* Kvila, f. 1) hvila; 2) hviloställe; ställe att hvila eller rasta på. Vl. (Elfd.). N. *kvile.* KVILLA v. n. 2 rinna upp, välla upp, välla fram ur jorden. Kl. Mht. *quillen (kval, kullen, gequollen),* v. n. (Ben. 1, 898): fht. *quellan (qual, quullun, quollan).* Graff 4, 655; nht. *quellen,* id. Det synes vara sannolikt att vårt svenska landskapsord fordom haft stark böjning: *kvilla, kvall, kvullit,* och ursprungligen betydt svälla, svälla upp: intumescere; hvaraf sedan den nuvarande bemärkelsen: välla upp, rinna upp. Till denna förmodan föranledes man af nedan upptagna ord ur svenska munarterna. Att äfven i fe. ett starkt verbum *cëllan (ceall, cullon, collen),* svälla, uppblåsas, fordomtima funnits, synes troligt, då man tager i betraktande: *cille (cylle)*, m. a) större lerkärl med bred botten; b) buk; *cellod,* adj. eller p.p. rund; *calla,* m. behjertad man; *cealljan,* skrika; *collen,* adj. uppblåst. Jfr L. Ettmuller, Lex. anglos., 380. Kvall, *-en* (pl. *kvallar),* m. 1) upphöjning på en yta; knöl; deraf *fot-kvallar, is-kvallar,* m. pl. Sm., kl.; 2) omogen tall utan kärnig ved)(*tjur.* Ög. *Kvall,* f. omogen fur eller gran. "Ena kvall"; 3) omogen ved. "Dä ä bara kvaller". Vg. (Vartofta h.).

Kvall-buki(g), *kvall-bukki,* adj. med utstående buk; om häst. Ög.

Kvallig, adj. 1) bukig; om drägtig märr. Sm. (Kinnevalds h.), sdm. (Sorunda s:n); 2) kärnlös, omogen; om ved, skog. "Feren, stókken ä så kvallig". Sm., kl. "Skogen ä så kvallig". Ög.

Kvall-skog, m. kärnlös skog; om barrträn, som växa knöliga, krokiga och kvistiga samt tillfölje deraf svårklufna blott till bränsle användas. Ög. (Ydre), sm., kl. (Stranda).

Kvall-tammp (pl. *-ar),* m. afhuggen såg- eller vedstock, som är nästan kärnlös. Sm. (Kinnev.).

Kvill, f. 1) vattendrag; gren af en å eller bäck. Kl. (Tjust, Stranda), sm. (Vestbo); 2) stället, der en liten å flyter in i en större. Sm. (Östra h.). Jfr *kvisl.* KVILLA, *kvillan, kvillater, kviller, kvillra, kvillrig, kvillsam,* s. *kvia.*

KVIMSANE, adj. raglande. Hs. (Db.). S. *hvimsa.*

KVINKA, v. n. 1 qvida, jämra sig. Fl. (Nl.), Wi. *Hvinka,* id. Nukkö. N. *kvinke,* id.; fn. *kveina, kveinka;* n. *kvina,* id.; nfris. *quinen,* klaga, vara sjuk (Outz., 268); holl. *kwijnen,* vara sjuk; ffris. *kvinka,* tvina, vissna bort; bay. *quenken,quenkeln,* sucka (Schmeller 4,88); kärnt. *kwienz'n,* qvida (Lexer, 170); ns. *quinen,* klaga (B. W. B. 3, 408); cy. *cwyn,* m. gråt, klagan; *cwyno,* gråta; jämra sig; moes. *qvainon,* gråta, begråta; *πενθεῖν* fe. *cvinan* (*cvân, cvinon, cvinen*), tvina; *cvincan* (*cvanc, cvuncon, cvuncen*), aftyna, vissna bort. Jfr *kvia.* Kvinklig, adj. 1) sjuklig, opasslig. Sm.; 2) aftynande; t. ex. om ett sjukt barn. Bl. KVINNA, f. 1) eg. qvinna. Riksspr.; 2) hustru; uttalas ofta *kvinge.* S. Sk.; *kwinne,* Bl.; *kvenna,* Sm. Fsv. *qvinna, qvenna,* f. qvinna. LL.; fn. *kvinna,* f. qvinna; fe. *cwen;* fht., fsax. *quena;* d. *kvinde;* moes. *qvens, qveins, qvino,* f. qvinna, hustru. Jfr *kóna.* Kvinn-fólka-lip, n. gråt af fruntimmer. Sm.

Kvinn-fólks-menskä, n. qvinna. *Kvinne-mennskä,* n. id. G.

Kvinn-hjon, n. qvinsperson. Fl. (Pargas).

Kvinno-altare, s. *julaltare.*

Kvinnsk, adj. kättjefull; om manfolk. Vm. (Herv., Id.).

Kvinn-timbar, n. fruntimmer; (stundom på skämt). G.

Kvinna-mässä, f. kyndelsmessa; troligen blott en skämtsam förvridning af *kyndels-mässa.* G.

Kvinn-mäss-knåbben, m. def. oväder omkring kyndelsmessotiden. G. *Kyndelsmässo-knutar,* m. pl. id. S. Sverige.

Kvinnsa, f. qvinfolk. Kl. (Stranda).

Kvinn-sida, f. eg. qvinnosida; hvad som hörer till hustrun eller fruntimren på gården. ”Hä jär int ann dåligt vä kvinnsida i den gåln”, i den gården råder en dålig, overksam, sjuklig eller slösaktig hustru (allt efter omständigheterna), o. s. v.; mannen har litet eller intet biträde af sin hustru eller sina fruntimmer eller blir genom deras förvållande till sin jordiska välfärd förstörd. Vb.

Kvinnsku, f. 1) mödom; 2) äkta hustrus ära. Norrl. (enl. Ihre, D.L. 101). Fsv. *qvinska,* f. qvinlig heder. Biærk. R. 15,4; fn. *kvennska*, f. a) mulieritas; b) pudor muliebris. (Egils.).

Kvinnsl, n. qvinna, qvinfolk. Ög. KVINSEL, *kvinsla, kvinsle,* s. *kinda.*

KVIRA, v. n. 1 qvida, jämra sig, klaga. Åm. *Kviir* (ipf. *kvirä*), id. Vb., mp. *Kviir, kvär* (ipf. *-ä*), id. Jtl. Mht. *quiren* (*quar, quâren*), v. n. sucka (Ben. 1, 898); fht. *queran* (*quir, quar, quâr*), id. Graff 4, 679; fe. *cëarjan,* klaga; fn. *kæra,* id.; österr. *quirren,* skrika, gråta (Höfer 2, 362). S. *kora* 1, som troligen är samma ord. Jfr *kvia.* Kverla, v. n. 1 1) jämra sig, qvida, t. ex. om ett litet sjukt barn. "Barnet kverlar"; 2) skrocka; om hönor då de vilja värpa. "Hönera kverla". Sm. Jfr *kvidla.*

Kverlan, f. jämrande, klagan; t. ex. om ett litet sjukt barn. Sm. Jfr *kvillan.*

Kvirrig, adj. som jämrar sig. Mp.

Kyrlot, adj. otålig, knarrig. Sm. KVISL (p. *-är*), f. gren: 1) gren eller arm af en elf, som åter faller ut i elfven. Äfven *kweisl* el. *kwaisl* (pl. *-är*), f. Dl. (Elfd;, Våmh.); 2) dynggrep. Äfven *kvill, kvi**ll***, f. Jtl., hj. Fn. *kvísl,* f. gren; n. *kvisl, kvitl,* f. a) gren eller arm af en elf; b) dynggrepe; isl. *taðkvisl*, f. dynggrepe. Af detta gamla ord *kvisl,* f. gren ha vi det fornnordiska namnet på floden Don (Vanais) *Vana-kvisl.* Jfr *kvill.*

KVISLA, *kvissli,* s. *kvesa* 1.

KVIST 1 (pl. *-ar),* m. 1) eg. böjlig smågren. Riksspr.; 2) visp eller grötkräkla. Vg. *Gröde-stikke* (läs: *gröde-stittje),* f. id. Sk. (Ox.). Fsv. *qvister,* m. qvist: ramusculus. S.S. 2, 111. Alex. M.; deraf *löf-qvister,* m. löfqvist. Cod. A 27, f. 58 v.; *vinqvister,* m. vinqvist. S.F.S. 6, 235; fn. *kvistr,* m.; n. *kvist,* m. gren. Kvista, v.a. 1 l) eg. (såsom i riksspr.) afhugga qvistar af trän; 2) skilja åt. "Kvista tarmarne", skilja tarmarne från kött; 3) *kvista ryggen,* hugga ryggraden ur ett slagtadt kreatur. Vm. (Herv., Id.).

Kvist-fógel, m. fogel, som sitter i trän på qvistarne och icke på marken. Ög.

Kvistig, adj. 1) eg. full af qvistar. Rikssp.; 2) svår att behandla, svårfattlig, kinkig. Allm. KVIST 2 (pl. *-ar),* m. utbyggnad öfver förstugu-trappan; bislag. Allm. N. *kvist,* m. utbyggning på ett tak.

KVISTA, v. n. 1 springa, löpa. "Kvista sin kos, kvista i väg, kvista te sta'n, kvista å". Allm. N. *kvista,* id. Hörer hit skr. *cest,* se movere, ire, adire? Jfr *kósta.*

KVIT, s. *hvit.*

KVITTRA (pl. *-ror),* f. ett litet stycke; afslagen mindre del af en sten; grus-sten. *Sand-kvittra, sten-kvittra,* f. Kl. (Stranda).

KVIVA, v. a. 1 omlinda, knyta (kläder, eg. schalar) om sig. Fl. (Öb.). Nästan obrukligt ord. Jfr sv. *vefva,* v. a.

KVIVLA, v. n. 1 tvifla. Fl. (Nl.). *Kvivl,* id. Fl. (Qvarkens öar). Fht. *quifalôn,* tvifla (Kero, enl. Bopp, vergl. gr. 1, 112).

KWÅ, num. två. Fl. (Ingos skärgård). *Kvau,* Kl. Fht. *quei* (accus. n.), num. två (Kero, enl. Bopp, vergl. gr. 1, 112). Kvänne, num. ord. tvenne. Kl. KWÅDA, f. kåda. Dl. *Kvadå,* f. G.; *koa,* f. Vb., hs.; *koe* (def. *koä),* f. id. Jtl. Fn. *kvoða,* f. id. Grå-kwåda, f. grankåda. Dl. (Mora). *Gräne-kvadå,* f. G. (F.).

Går-koa, f. sämre kåda, som ej duger att tugga. Mp. *Giru-kwåda* (läs: *djiru-kwåda),* f. Dl. (Garberg, Mora); *gyri-kwåda* (läs: *djyri-kwåda),* f. id. Dl. (Orsa).

Ko-gär (mjukt g), n. eg. kåd-bildning; ställe på ett barrträ, der man med knif eller yxa gjort en inskärning eller afbarkat en liten bit, så att saften kan stanna der och bilda kåda. Jtl. Af *gära* v. a. göra, bilda.

Ko-lobb, m. ett redskap, hvarmed liar hvässas, och består af en på båda sidor rännformigt urhålkad trästicka, hvari är gjuten en blandning af kåda och sand, som sedermera tillhårdnar och begagnas såsom bryne. Dylikt verktyg för samma ändamål bestrykes äfven med kokhett beck, hvarpå strös fin sand och kallas *strykstikka.* Vb.

Ko-skate, m. kådig, vissnad topp på en tall. Hs. (Norrbo). S. *skate.*

Kvad, n. ett slags kitt, utgörande en kådaktig massa, som vid näfvers bränning afskrapas i vatten, tuggas och blifver ett spänstigt ämne, hvilket åter värmes vid eld och användes att hopfästa sönderslagna lerkärl. Sdm. *Kväd,* n. Åm.;

kväe (def. *kväe,* pl. *kväa,* def. *kväan),* n. Hs. (Db.); *kved,* n. id. Vm. (Herv., Id.). Kväda, v. a. 1 med sålunda beredt kitt limma ihop lerkärl. "Kväda hop". Åm. *Kväa,* v. a. id. Hs. (Db.).

Läkj-kwåda, f. läkekåda; kåda som användes att stryka på sår, t. ex. då man skurit sig. Dl. (Garberg, Mora).

Späng-koa, f. grankåda som allmänt tuggas af fruntimmer. Mp. *Spänn-koa,* f. id. Vb. (Åsele). *Tugg-kwåda,* f. id. Dl. (Elfd.).

Tåll-kwåda, f. kåda af tall. Dl. (Mora). KVÅL, n. tvål. Fl. (Ingos skärgård).

KVÅNGJIN, p.p. tvungen. Fl. (Ingos skärgård).

KVÅNT (pl. *-ar),* m. kort, kubbigt trästycke, som afhugges från en större bjelke. Sdm. (Selö).

KVÅT, s. *kvant* 1.

KWÅTT, s. *kvatt.*

KWÄÐÅ (pr. *kwäð,* pl. *kwäðum,* ipf. *kwað,* pl. *kwaðum,* sup. *kwädið),* v. a. sjunga (en visa), qväda. Dl. *Kwäa* (ipf. *kwa,* sup. *kwäi),* id. Hs. (Db.). *Kväa* (ipf. *kvad, kva, kvadde* el. *kvädde),* sup. *kvatt* el. *kvätt),* 1) id.; 2) skrocka; om höns, då de skola värpa. "Hönera kväa". Sm. Fsv. *kuæþa* (ipf. *kvaþ,* ÖGL.; *koþ,* VGL.), v. a. säga; deraf *iakvæþi,* n. yttradt bifall. ÖGL.; *okvæþi,* n. något som är otillbörligt att säga; *okvæþins orþ (okvæþings orþ),* n. oqvädinsord; *okvæþis orþ,* n. id. ÖGL.; fn. *kveða (kvað, kveðit),* v. a. a) säga, påstå, berätta; b) dikta (vers); n. *kvede* el. *kvea,* sjunga, qväda; fe. *cwæðan;* fnt. *quedan;* mht. *queden;* fsax. *quedhan, quethan;* ffris, *queda, quetha;* moes. *quiþan;* skr. *kat,* att säga, tala; beng. *katan,* id. Jfr lt. *in-qua-m.*

KVÄ-FLASK, adv. framstupa. "Han fol kvä-flask". Fl. (Värö i Öb.). Ursprungligen måhända *kväd-flask* el. *kved-flask.* S. *kwið,* mage.

KVÄJNDÄ, s. *kvikk.*

KVÄLA (ipf. *kvalde),* v. a. 1) plåga, qvälja. "Dä kväl mi"; 2) strypa. G. *Kwäla* el. *gwäla (-a, -a),* v. n. gnälla, jämra sig. Hs. (Db.). Fsv. *kvælia* el. *quælia* (pr. *qvæl,* ipf. *qvalde),* v. a. a) oroa, besvära (med rättegång). UL. HL. S.S. 2, 153. Didr. af B. 338, 7; b) klandra, väcka tvist om. ÖGL.; deraf *kval,* n. a) qval, oro. S.F.S. 4, 256; b) tvist, klander. ÖGL.; *qvala lös,* adj. fri för tilltal eller ansvar. UL. VML.; *oqvalder,oqvælder,* adj. a) oroad, oqvald. Cod. A. 27, f. 20: "thu mat stundom thær af koma til fafænga ok syndelika thanka som thit samwit blifwir ey oqvalt af"; b) oklandrad, om hvilken ej anställes rättegång eller åtal. VML. SML.; fn. *kvelja (kvalda, kvalit),* v. a. a) oroa, ängsla; b) döda; fht. *quelan* (ipf. *qual);* mht. *queln,* oroas, ängslas; fsax. *quelan,* a) id.; b) dö; *quelmian,* döda; fe. *cvelan, cvylan,* omkomma, förgås, dö; d. *kvæle (kvalte, kvalt),* v. a. döda en lefvande varelse genom att hämma andedrägten; *kvæle,* v. a. plåga, oroa; fd. *qual,* m. död; deraf *qual-drik,* m. giftig, dödlig dryck (Harpestreng); d. *kval,* m. plåga, oro; fe. *cvelian, cvellan,* v. a. döda; e. *kill,* id.; *quail,* kufva, dämpa; moes. *ana-qval,* n. lugn, ro. Kvalkä-bär, m. 1) eg. qväljande bär; b) Viburnum opulus. *Kålkon?* så kallas hela busken. G. (F.).

Kvallmt, adj. n. 1) eg. qväfvande; 2) qvalmigt. "Kvallmt i väre". S. Sk.

Kvallma, f. den tunga luften, då det börjar snöa. Öl.

Kvalna å, v. n. 1 domna af; deraf *åkvalnad* adj. afdomnad. Nk. Jfr e. *qwalm,* svimning, dåning.

Kvalsam, adj. qvalmig; om luft. Jtl.—sm. *Kva**l**samer,* besvärlig. Nk. "Kvalsam väderlek", då man för ofta inträffande regn om sommaren ej får göra sitt arbete utan uppehåll. Vm.

Kvalster, n. 1) ett slags spindel: Acarus. Riksspr. *Kvallster,* n. N.G.; *kvaster,* n. id. S. G. D. d. *kvoister;* ns. *qualster;* holl. *kwalster,* id.; 2) segt slem i bröst och hals. Hl. D. *kvalster;* ns. *qvalster* (B. W. B. 3, 393); holl. *kwalster,* id.

Kvälansam, adj. jämmersam. *Kvälug* eller *kvälet,* adj. id. Hs. (Db.).

Kvällma, v. n. 1 uppstiga, intränga i stora och täta hvirflar; om tjock dimma, rök och ånga. Ög. KVÄLLD, m. qväll, afton. Dl., g. *Kväll,* n. Sm. Fsv. *qvælder, quæld,* m. o. n.; fn. *kvölld, kveld,* n. För-kvällse, adv. i förgår på aftonen. Ög.

Kväll-fläkse (def. *-ksa),* f. flädermus: Vespertilio. Jtl. *Kvälls-fnaska,* f. Dl. (Floda); *kvälls-bläkkta,* f. N. Åm.; *kväll-läppa,* f. Jtl., mp.; *skinn-wajn* (läs: *stjinn-wajn),* m. id. Hj. Fe. *quælderædæ, cueldehrede,* id.

Kvall-pjälten, m. def. Jon Blund. Hs.

Kväll-ringa, v. n. 2 ringa med klockan i kyrktornet vid solnedgången under sommaren. Hl.

Kväll-ruka el. *kväll-ruk,* f. liten hvila på qvällen. "Sitta kvällruk", taga sig en liten sömn i skymningen, innan man tänder ljus. Vg. (Vättle h.). "Sitta mösje", id. *Huka,* v. n, id. Vg.

Kvälls-feuk el. *kvälls-fäuk,* m. sista arbetet på dagen och hvarmed brådskas. Vb. (Skellefte). Jfr *fäuk,* f. en stund.

Kvälls-for, n. nattfoder åt boskapen, sista fodergifningen för dagen. Nk.

Kvälls-göra, n. qvällsarbete, något lättare arbete, som verkställes vid skenet af spiselden. "Te sy ä intä nå kvällsgöra". Nk. *Kvälls-gjera,* n. id. Vb.

Kvälls-huk, *kvälls-hugg,* m. skymning. "Sitta kvällshugg", sitta i mörkret nedhukad någon stund om aftonen, innan man tänder ljus. "Månen sitter kväll-huk", är ännu ej uppgången (ɔ: tager sig liksom en liten aftonsömn). Bhl. "Månen sitter huk". Dls.

Kväll-si(d)an, f. def. längre fram på eftermiddagen. Vb.--hl. N. *kveldside.*

Kväll-sitta (ipf. *-satt),* v. n. arbeta inne vid ljus om qvällen. Bhl., hl.

Kväll-säte, n. 1) aftonskymning; 2) tiden då man går till sängs. Sm. "Göra kvällsäte", arbeta hemma vid ljus eller lågans sken från spisen under vinteraftonen, sedan alla utsysslor äro undangjorda; om fruntimmren då de spinna m. m. Ög., sm. I andra landskaper *kwäll-sättå, kväll-sätta,* f., *kväll-sete,* n., *kvälld-sitä,* n. N. *kveldseta.*

Kvälls-sömnu, adj. sömnig om aftnarne; som ej gerna håller sig vaken på qvällen. Vb. *Kvälls-sómnug,* Ul.; *kväll-sevd,* id. Hs. (Db.). Fn. *kvöllsvæfr;* n. *kveldsvævd* el. *kveldsvæv,* id.

Kvälls-vökkän, adj. som ej vill sofva pa qvällen. *Kvälls-vak,* id. Vb.

Kväll-tafsa, f. flädermus. Sdm.

Kvälläs (ipf. *-ä,)* v. d. blifva afton, blifva skumt. "Hä håll å kvällas. Hä kvälläs brådt", det är kort dag. Vb. Fsv. *qvældas, qvællas,*Id. S.F.S. 6, 69. Cod. A. 27, f. 132; fn. *kvelda;* n. *kvelda, kveldast;* d. *kvælde;* nfris. *lväle, quale,* id. (Outz., 263).

Sola-kvällning, f. solnedgång. Sm. (Östbo). KVÄLLMA, s. *kväla.*

KVAN, *kvänas,* s. *kóna.*

KVANDA, s. *kinda.*

KWÄNN, *kwännbuss, kwänndamm, kwännkall, kwännlaude, kwänn-oga , kwänn-siägla, kwänn-snes, kwänn-taut,* s. *kvärn.*

KVÄPPA, v. n. 2 qväfva. Sdm.

KVÄRK; n. hals, strupe. G., vg. (Föräldr.). Fsv. *qverk,* f? hals; *qverka,* f. halssjukdom. Cod. A. 49, f. 173: "then drykkir ær mikit helsam fore manz quærka"; deraf *qverka-bölder,* m. strupböld, böld i strupen, halsen. S. Oluffz saga, s. 58: "hennes enda son fik qverkaböld"; fn. *kverk,* f. hals, strupe, svalg; n. *kverk* el. *kværk,* f. strupe, hals (nästan blott om strupe hos fiskar); nfris. *querke,* strupe (Outz., 266); fin. *kurkku* el. *kulkku,* strupe, svalg, hals; fht. *querca,* f.; nht. *gurgel* f.; fr. *gorge,* f.; it. *gorgia;* lapp. *karas, kirs;* georg. *horhi;* osset. *kurk* el. *qur;* æthiop. *guira'e;* böhm. *krk;* lit., lett. *gerkle;* ryss. *górlo;* e. dial. *gorge,* strupe; fr. *carcon,* m. ett halsjärn; skr. *kṛka,* m. strupe. Den smalaste delen af Bottniska viken, Qvarken, har häraf erhållit sitt namn. Jfr fin. *meren kurkku,* a) sund; b) Qvarken. Kórkna, n. n. 1 storkna; få något i luftstrupen, då man äter eller dricker något hastigt. Sm., kl. (Tjust, Stranda). *Sóllna,* id. Sm.

Kvark, m. halsböld (hos hästar). "Hästen har en kvark mellan käkarne". Hl.

Kvórs-bólde, m. qvarkböld. Hs. (Db.),

Kvarka (ipf. *kvärkte),* v. a. strypa. G., bl. Fn. *kyrkja* (i st. f. *kvirkja);* n. *kverkja, kyrkja;* d. d. *kverke;* nfris. *kverke* (Outz., 266); ffris. *querka, querdza* (Richth., 882); ns. *querchen;* lapp. *karket,* id. KVÄRN, f. qvarn. Fl. (Värö, GK., K., P., NK., Kimito, Naga). *Kwänn,* f. Dl.; *kvänn,* f. G. Fsv. *qværn, kværn, quarn,* f. qvarn. LL.; fn. *kvern,* f. qvarn; n. *kvenn,* f.; fht. *quirn,* f.; mht. *kürn, kürne,* f.; nfris., e., holl. *quern;* ns. *queern;* d. *kvärn;* fe. *cveorn, cvyrn,* f. id.; moes. *qvairnus,* m. a) qvarnsten; b) qvarn, i *asilu-qvairnus, μύλος ὀνικός.* Marc. 9, 42; lit. *gvina,* f. handqvarnsten; lett. *dzirna,* f. qvarn; handqvarn; gael. *carn,* m. handqvarn. Jfr skr. *gar,* v. a. sönderkrossa. Bopp, vergl. gr. 1, 126. Kvarn-kall, m. den upprättstående hjulaxeln med skoflar i en sqvalt-qvarn; skofvelstocken i en sqvaltqvarn. Vb. *Kwännkall,* m. Dl. (Elfd.); *kwänn-klubba,* f. Dl. (Våmh.); *kall,* m. id. Mp. N. *kvenna-kall.*

Kvarn-strut, m. qvarnskruf, hvarifrån säden nedrinner i qvarnögat. Vb.

Kwänn-buss, m. qvarnbuss. Dl.

Kwänn-damm, m. qvarndamm. Dl. (Elfd., Våmh.). *Kvänndamm,* id. G. Fsv. *qværnadamber,* m. SML.; n. *kvennadam.*

Kwänn-låvå, m. qvarnlafve. Dl. (Elfd,). *Kwänn-lauðe,* m. Dl. (Åsens by i Elfd.); *kvänn-lave,* m. id. Dl. (Malung).

Kvänn-oga, n. qvarn-öga. Dl. (Elfd.).

Kwänn-snes, m. järnet i ett qvarnöga. Dl. (Elfd.), hj.

Kwänn-sjäglað, n. def. järnet som kringförer löparen i en qvarn. Dl. (Garberg i Elfd.). *Kwänn-siägla,* n. id. Dl. (Våmh.). *Kwàr-siggel,* n. id. Hs. (Db.).

Kwänn-taut, m. ränna i en qvarn, hvari man slår säden. Dl. (Elfd.). *Kvänn-träutt* m. id. G.; *kvàr-tut,* m. id. Hs. (Db.).

Pever-kvarn, f. pepparqvarn; liten smal och aflång trädosa med en trämortel, hvarmed peppar krossas. Sk. (Ox.). KVÄRT-OMVÄG, m. genväg. KL.

KVÄS, v. n. 2 tala med hes röst, hväsa. Fl. (Öb.).

KVÄSA, v. a. 2 tysta, tvinga någon att tigs. Sm.

KVÄTTJÅ, s. *hvättja.*

KVÄVA, v. a. 2 1) (i riksspr.) beröfva andedrägten; göra att något upphör; 2) *kwäv i* el. *kwev i,* sätta årbladet emot för att hejda båten, då han går framåt. Fl. (Öarne i Qv.); 3) *kväv sä,* qväfva sig, återhålla andedrägten, d. ä. dyka. Nb. Fsv. *qvæfwia, quæffva,* v. a. hämma. UL. S.S. 1, 93. I fsv. har troligen funnits ett förloradt starkt verb *kvævia (kvav, kvæit),* vexlande med *kvava (kvov, kvavit),* qväfva. Jfr Rdq. 1, 174. Fn. *kefa (kóf, kafit).* S. *kava,* s. 315 a, hvarest beslägtade ord äro anförda.

KYA, s. *kvi* 1.

KYBBE, s. *ku.*

KYJA, f. vik af en sjö, sjö-vik. "Ro rätt åt kya!" Kl. (Tjust, Stranda), öl. Jfr *kvi* 1.

KYKKEN, n. kök. Sk. (Bjäre h.). D. *kjøkken;* fe. *cycene.*

KYL 1 (hårdt k; pl. *-ar),* m. barn, litet barn. Dl. (Leksand, Gagnef). *Kjul,* m. id. Dl. (mot gränsen af Vestmanl.); *kjul* el. *kjule,* m. id. Dl. (Tuna). Fe. *cild, cyld,* n. barn; deraf *cildhäma,* moderlif: uterus; e. *child,* barn. Jfr sv. *kull,* m. barn af samma gifte; sv. dial. *kulla,* f. flicka; *kullt,* m. gosse; moes. *kiþei,* f. moderlif. Gósse-kjöling (pl. *-ar),* m. gosse mellan 10 och 15 år. Vl.

Halv-kjuling, m. halfvuxen dräng. Vg. (Vadsbo).

Kjulp, m. halfvuxen pojke. Hs. (Db., Bj.).

Kjörning, m. liten gosse. "Lät pókjä-kjörningen (pótjä-kjörningen) följa mä!" Nk. (Kumla). *Kyring, pójk-kyring,* m. id. Kl.

Pójk-kjuling m. halfvuxen dräng. Vg. (Vadsbo). KYL 2 *(kjyl),* f. 1) stor mage, buk. Nb., vb.; 2) påse, säck (vanligen af skinn) att bära mat uti; deraf *mat-kyl,* f. Nb. (Öfver Calix). *Köjla, mat-köjla,* f. id. Nb. (Nedre Calix, Lnle). *Kylla,* f. scrotum, pellis quæ testiculos continet. Dl. (Våmh.). *Köll,* f. id. Vb. Fn. *kyllir,* m. a) säck, lädersäck; b) scrotum. S.E., ed. Rask, pag. 223; lit. *kullys,* m. id.; lett. *kullite* (demin.) liten säck; fe. *cyl, cyll,* m. säck; wal. *cylla,* m. mage; lett. *kulla,* f. påse; fht. *kiulla, kiula, chiulla,* f. taska, pung (Graff 4, 387); ryss. *kuly,* f. säck: alban. *kulétë,* liten säck; holl. *kul,* f. penis; skot. *culls,* testiklar (hos vädur); fin. *kulli,* a) membrum genitale viri; b) scrotum; lt. *coles,* m. penis (Celslus 6, 19); gr. *κωλῆ,* id. (Aristophanes, Molnen, 989); lt. *euleus* el. *eulleus,* m. lädersäck; gr. *κολεός* (jon. *κουλεός),* m. skida; hindi *kol,* påse; skida; skr. *k'alla,* m. en lädersäck till vatten. Kyll-bukk, m. osnöpt bock. Dl. (Orsa, Skattungby).

Kyll-gumse, m. osnöpt gumse. Dl. (Ibm.).

Kyll-uks, m. tjur. Dl. (Våmh.). KY**L** 3, s. *kyle.*

KYLA, s. *kylla* 1.,

KYLE, m. knöl. *Ky**l**,* m. 1) böld; 2) knöl på ryggen. "Slå en över ky**l**an". Åm., vb. Fn. *kyli,* m. böld; n. *kjyle,* f. knuta eller svullnad på kroppen.

KYLL, *kyllsjug, kylla-sjuga,* s. *kala.*

KYLLA 1, f. klubba (att slå ned tjuderpinnen). *Kölla, köla, töla, tjör-köUa;* äfven *tör-töla,* f. f. (föråldr.), id. Sk. *Kyla,* f. klubba (till murbruk). Hl. *Kölva* el. *kölvå,* f. en med pik skodd käpp, som begagnas vid skridskoåkning; öfre ändan deraf är ofta försedd med en nedåtvänd med hulling skodd spets eller krökt harpun, som begagnas vid utterjagt och kallas *ótter-gadd,* m. Fl. (Ingo). *K* uttalas öfverallt mjukt. Fsv. *kylfva,* f. klubba. Iw. o. Gaw. v. 4529; fn. *kylfva,* f.; d. *kølle;* mht. *kiule* f. (Ben. 1, 822); ns. *küle,* f. nht. *keule,* f. id.; osset. *qil,* en klubba, tjock käpp. Kölna, v. a. 1 slå, dänga till; törna emot. "Kölna'n på skallen! Kölna mot väggen". Sk. (N. Åsbo). KYLLA 2, s. *kyl* 2.

KYLLA, *kylle-stikkor,* s. *kól.*

KYLLING, s. *kókk.*

KYLLÄ, f. en samling (af något smått lefvande) i en klunga. *Gäjting-kyllä,* f. getingbo. G. Jfr *kyl* 2.

KYLLÄR el. *kjöllär* (ipf. *-llrä),* v. a. knyta ihop ett bylte, en samling af allahanda saker. Nb., vb. Kylls el. *kjölls,* f. o. n. bylte, innehållande hvarjehanda saker; oordnad samling af något. Vb. *Kylls,* n. något oredigt, löst hängande. G. *Kyllsa,* f. 1) klunga, hop, hög. "E kyllsa mä getingar". Nk.; 2) oordnade veck på kläder. "Dä sitter allt i en kyllsa". Vm., nk.; 3) slem-klimp, slem-massa, som uppkastas i sjukdomar. Nk.; 4) knippa (af något sammanhängande); hoprörd och invecklad massa. Ul. (Rosl.), sdm., 8g., vg. Äfven *köllsa,* f. id. Vg., ul. Deraf *tarm-kyllsa, tras-kyllsa,* f. Sdm.

Kyllsa, v. a. 1 1) röra ihop. "Kyllsa ihop". Ög.; 2) skocka sig, draga sig tillsammans i oordentliga veck; om kläder. "Dä ä förfaseligt hva dä ha kyllsa ihop sej". Nk. *Kyyls* (ipf. *kylsä),* v. a. knyta vårdslöst ihop något. Vb.

Kyllsuger, adj. som sitter i oordentliga veck; rynkig, t. ex. om gångkläder. Nk. *Kyllsi,* id. Ög. *Kylsi,* knutig, knölig. *Kyllsu,* påsig, ojämnt hängande. G. *Kölsi,* a) pösande, utstående. Vg.; b) intrasslad, ojämn; om garn. Sm. KYLT, f. börda. Vb. *Kylte,* n. bylte, knippa. Hs. Jfr *kilta* 1.

KYLTA, f. oredigt, hoptrassladt garn, som ej kan upplösas. Åm. Jfr *kyllsa.* Kylt *(kyylt,* ipf. *kytä),* v. a. o. n. 1) knyta vårdslöst ihop något. "Hvo jär ä du kyylt å byylt vä allt för sla?" 2) bära något tungt. Vb. *Kylta* el. *kyllta,* v. n. 1 1) knyta vårdslöst ihop. "Kyllta ihop". Ög.; 2; gå trögt och långsamt med något. "Kylta mä nået". Åm.; 3) tala oredigt, ntan besked. Åm., vg. (Kind). KYLVÄ, v. n. 1 ej tala redigt, slabbra. G.

KYMMRA, *kymmrad,* s. *kummer* 2.

KYNDIG, *kyndilä, kynnig,* s. *kynne.*

KYNG (pl. *-ar),* m. 1) värk hos en barnaföderska. "Ho hade starka kynga i sitt barnafänge". Ög., sm., kl., bl.; 2) hastigt och häftigt sjukdoms- anfall, häftigt påkommande smärta (t. ex. håll, hosta). "Kyngarne komma åt (el. sätta åt) honom. Du får väl tåla de mä kyngarne. Må tro han har allt sia kyngar". Sm., kl., öl., bl. *Kång* n. id. "Dä kommer såna kång på barne". Nk., vm.; 3) hvarochen svår stund eller belägenhet. "Dä va en farlig kyng". Sm.;. 4) stund, liten tid; hvarf, omgång, omskifte. "En kyng i fjor. Ja va der bara en kyng", en liten stund. "Ja trassk första kyngen. Låt oss tröska än en kyng! I eftermidda ha vi tósskat två dugtia kyng". Ög., sm. kl., hl. (Breareds s:n), sk. (Ox.). *Känn,* n. id. "Bia ett litet känn!" Sk. (Ox.); 5) häftig anfall af regn; regnskur. "Mellan kyngarne", under uppehållen mellan regnskurarne. Sm. D. *kynder,* pl. värk hos en barnaföderska; fn. *kyniaz,* aflas, födas; fht. *koennan,* propagare (Graff 4, 451). Jfr beslägtade ord anförda under *kynne.* Barn-kyngar, *barsel-kyngar,* m. pl. födslovärk. Sm.

Efter-kyng, m. eftervärk. Sm., öl.

Hoste-kyng, n. häftigt anfali af hosta. Sk. (Ox.).

Kynga-tals, adv. rycktals, då och då, med vissa mellanskof; om sjukdomsanfall. Sm., bl. *Kyng-tals,* id. "Dä kommer kyngtals åt'n". Ög. *Kynge-vis,* adv. id, "Sjugdommen kommer i kynge-vis". S. Sk. KYNGE, n. knippa, bylte. Ul. Jfr *kynk*

KYNGES-MÄSSA, s. *kinda.*

KYNK (kyynk; ipf. -ä. Båda bokstäfverna *k=k* i ordet kärlek), v. a. rynka ihop i bucklor och veck; sy slarfvigt. Vb.

KYNNE, n. 1) anlag, medfödt anlag; lynne, sinnesart. "Godt, ondt kynne". Hs., gstr., vl., ög., sm. (Vestbo). *Könn,* n. sinne, sinnelag. Vb.; deraf sv. *okynne,* n., *okynnig,* adj.; 2) husfolk, familj. "Han har stort kynne. Takk för mej å mitt kynne!" Sm. *Kjunne,* n. en hop folk. Sm. (Vestbo). Fsv. *kynne, kynni,* n. art, sed. Sv. Med. Bib. 1, 391. Cod. Bildst. s. 880. Gl. Ordspr. 373; deraf sammans. *okynne,* n. okynne: malum ingenium. Kristoph. LL. BB. k. 47; n. *kynde,* n. sinnelag; *kynd,* f. a) art, natur, beskaffenhet; b) slägt; d. d. *kynd,* natur, seder; karakter; fn. *kynni,* n. a) sinnesart; sedvana; b) gästvänlighet; c) frände, slägtingar; d) hus: "låta loga leika um kynni". Fornaldar sögur Norbrlanda, ed. C.C. Rafn. 2, 273, 3; *kyn,* n. slägt, kön; *kynd,* f. slägt, afkomma; ns. *kunne,* familj: "kind und kunne mitbringen"; mht. *künne,* n. slägt, familj, frändskap; fht. *kunni,* n. slägt, afkomma, frändskap (Graff 4, 438); holl. *kunne,* f. slägt, kön: "de zwakke kunne", qvinkönet; fe. *cyn, cynn,* n. slägt; *cynd, gecynd, gecind,* f. anlag; e. *kin,* slag, slägte; art, natur; kön; slägting; moes. *kuni,* n.: gr. *γένος,* n.; lt. *genus,* n.; gael. *cine, cinneadh,* m. slägt, familj. Likasom lt. *ingenium,* n. medfödd sinnesart och beskaffenhet, härledes af lt. *gignere* (hvars gamla grundform är *genere,* Varro hos Prisc), v. a. föda, afla, på samma sätt vårt *kynne,* af mht. *kinnen (kan, kunnen),* v. a. afla. Jfr Grimm, gr. 2, 39, gesch. d. d. apr. 901. God-kynt, adj. som har god sinnesart, godmodig. Vl. N. *gokjynt,* id.

Kyndig, *kynni,* adj. 1) som är af stolt sinnelag; stor på sig, inbilsk, som tycker om sig sjelf. *Kynnig, kjonnig,* id. Sm. (Vestbo, Östbo), bl. *Kyndo(g),* id. Fl. (NK.); 2) myndig,tilltagsen; obehörigt forskande i saker, som ej angå; mest om fruntimmer. Sdm., gstr.; 3) egensinnig, nyckfull, ombytlig till lynnet. Kl., ög. *Kyndug,* som skräder maten; om menniskor och husdjur. G. Fn. *kyndugr,* listig, trotsig; n. *kyndug, kyndig,* a) stolt, trotsig, spotsk; b) besvärlig. Beslägtadt härmed är fsv. *kyndheit,* f. djerfhet. Sv. Pr. L. LIX, s. 11; *kenhet,* f. id. S.S.

2, 270; 3, 1. St. Rimkr. s. 23; *kyndoghet,* f. slughet. Ansg. lifv. Kyndilä, f. qvinna, som forskar i saker, hvilka henne ej angå. Sdm.

Kynnad, adj. 1) som har husfolk. "Hur kynnad ä ni?" huru mycket folk har ni? 2) som har talrikt husfolk. "Vi ä så kynnade att vi kan göra dä". Sm. Deraf

Fåkynnad, adj. som har föga husfolk. Sm. KYPA 1, v. a. taga vatten med en skål. G. (Ihre).

KYPA 2 (hårdt k), f. rundt kärl af halm till att förvara gryn o. d. *Gryn-kypa,* f. S. Sk. Fn. *kupa,* f. rundt kärl. Jfr *kupa* 1.

KYPA 3, s. *kuv* 1.

KYPARE, m. tunnbindare. Bhl. E. *cooper.*

KYR, *kyr-ali, kyr-rumpa, kyr-skati,* s. *ku.*

KYRKA, f. 1) kyrka. Riksspr. Uttalas vanligen *kjörka.* I Hs. (Db.) *kjersa,* i Ö. Dl. *kjörkja* (uttal. *tjörtja),* i Sk. *kjerke, kjarke, kjarkje, kjärkje;* 2) talesätt: *slå kyrka,* kallas vid slåttern, när man börjar med yttre sidorna af en fyrkant och slutar i midten. Ög. Fsv. *kirkia, kyrkia,* f. a) kyrka, tempel. S.F.S. 6, 87; b) församling)(*kruna.* S.S. 1, 1; fn. *kyrkja, kirkja,* f. kyrka; d. *kirke;* fe. *cyrice;* fht. *chiriha;* nht. *kirche;* holl. *kerk;* e. *church,* id.; gr. *κυριαακη.* Kjerse, *te kjerse,* adv. helgedags; i talesättet: *te erse å kjerse,* helgdags och hvardags = "heldas å vóndas". Hs. (Db.).

Kjerse-bÅt, m. kyrkobåt, farkost med fem eller flera par åror att användas på färd till och från kyrka. Hs. (Db.).

Kjerse-gå**L,** m. kyrkogård. Hs. (Db.). Fsv. *kirkiugarþer.*

Kyrke-grime, m. kyrko-tomte. Allmogen föreställer sig stundom att om en helgedom icke skulle kunna skadas af onda andar, så borde han byggas på något *lefvande* eller en lefvande varelse der inmuras. Sk., hl., bl. *"Genfärden* af detta djur visar sig ofta för menniskor och bestraffar ett oskickligt uppförande i kyrkan, förjagar också okristna *strand-välingar* ur kyrkogården, hvilka sedan kringflyga i skepnad af *natt-ramar".* H1. Möller, s. 105. D. d. *kirkegrim.*

Kyrke-krydder, f. pl. sockergryn, som i en dosa medföras till kyrkan. Sm.

Kyrke-pikker, m. kyrkostöt; så kallades fordom den gubbe, som under gudstjensten gick omkring med en lång staf, på hvilken var en liten bjellra, för att väcka de sofvande. Sk. (Ing.). S. *pikka.*

Kyrke-värje, *kyrka-värjare,* m. kyrkovärd. Hl. *Körke-värj,* m. Sk. (Ing.). Fsv. *kirkiuværji, kirkiuværiandi,* VGL. UL. SML.; fn. *kyrkiuveriari;* n. *kyrkjaverja;* d. *kirkeværge;* e. *church-warden,* id. Af sv. *värja,* v. a. försvara, skydda.

Kyrk-kläder, m. pl. de bästa gång-kläderna, som begagnas när man går till kyrkan. Allm. Dit höra *kyrk-jakkon, hatter, -stövlarne,* m. m. Fl. (Nl.); i svenska landskaper *kyrk-hatt, kyrk-plagg, kyrk-rókk,* m. fl. Fsv. *kirkiu klæþi.* n. pl. UL. SML.

Kyrk-län, n. församling. Fl. (GK., NK., K., P.).

Kyrko-grann, adj. noggrann i sin kyrkogång; som ofta går till kyrkan. Sm. *Kyrkosam,* id. Allm.

Kyrko-gångs-kvinna, f. kyrkogångshustru, som kyrktages. *Körkjegångs-kvinna,* f. id. Sk.

Kyrko hatt, *kyrk-hatt,* m. kyrkhåf. Kl., öl. *Pung, pong,* m. id. Penningarne som inläggas heta *tavle-pängar.* Sk.

Körke-balk, m. kyrkogårdsmur. Sm. (Vestbo). vg.

Körke-gull, n. kyrkogolf. "Stå pa körkeguilet", säges om nattvardsbarnen, då de i kyrkans kor konfirmeras. Sk.

Körke-herre, m. kyrkoherde. Sm. m. fl. Fsv. *kyrkoherræ,* id.

Körke-middaG, m. så dags, som man kommer ur kyrkan om söndagarne. "Da ä körkemiddas-dags". Vm. (Herv., Id.).

Körke-sti, *kärkje-sti,* m. stig, genväg till en kyrka. Sk.

Körko-herrSka, f. kyrkoherdes hustru. Sm. (Sällan brukligt ord).

Kyrk-släde, ra. den bästa släden som brukas vid färd till kyrkan. Sdm.

Körk-stugu el. *körk-vist,* f. stuga eller hus nära yrkan i s. k. *kyrko-städer,* m. pl., der allmogen, som bor långt ifran kyrkan, har sitt härberge vid kyrkobesök och förvarar sin helgdagsdrägt. Härtill hörer äfven stall, antingen särskildt bygdt, eller i förening med stugan under ett tak. Vb., nb. S. *vist.* KYRLOT, s. *kvira.*

KYSA, v. a. 2 betvinga, nedtysta, qväsa. Hl., sk. (N. Åsbo). Fsv. *kysa,* v. a. qväfva (St. Rimkr. s. 194); d. *kyse,* v. a. skrämma, göra rädd.

KYSLING, *kyslä,* s. *kas* 3.

KYSSEBÄR, s. *kirser.*

KYT, n. kött. G., sm., fl. (Pargas). *Kyd,* n. id. Sk., bl. "Da ä inte i kläerna skóred, udan dä ä i kydet bórred", säges om någon, som liknar föräldrarne i handlingssätt. Ordspr. Sk. Fsv. *kyt,* n. kött. Stads L. Kp. B. 19; *köt,* id. S.S. 1, 81; fn *kjöt, kvetti;* d. *kjød.* Kyd-ög, n. lat qvinna; skällsord. Sk. (Ox.).

Kyt-snäjpä, f. tunn mjölvälling, kokt på lammben. G.

Kött-gå**L**, m. köttsida på hudar. Hs. (enl. L—m).

Kött-meta, f. ett lårstycke af ett kreatur. Hs. (Db.), vm.

Kött-mäta, v. a. skilja lårstycket af kött från benet att det kan torkas. Hs. Jfr fh. *meita,* v. a. skära. S. *måta* 1.

Åtla-kött, n. förskämdt, illa saltadt och ansadt kött och derföre blott dugligt till åtel. Og. (Ydre). KYTA 1, v. n. byta. "Kyta å byta", ofta och obetänksamt byta, handla och byta på ett opassande och mindre redligt sätt. "Byta å kyta", id. Dl.—sk. "Kjita å bita", Hs. (Db., Bj). "Köjtä u böjtä", G. "Kyt å byt", Vb. "Byta å tyta", id. Rosl. Mht. *kiuten, küten,* v. a.byta; *kut,* n. byte (Ben. 1, 920); bay. *kaut,* m. id. (Schm. 2, 342); ns. *kütebüten,* v. n. byta på ett opassande sätt (Richey, 29); *küten und büten, kütjebüten,* id. (B. W. B. 2, 902); *kutbüten,* id. (Dähnert); bay. *kauten,* byta; *kaut,* m. byte (Schmeller 2, 342); e. *cheat,* bedraga.

KYTA 2, *kyter,* s. *keta.*

KYTTA 1, f. flicka. "E lita kytta". Nk., vg. (Elfsb.). Ordet är beslägtadt med *kutte,* m. gosse.

KYTTA 2, v. n. 1 *Kytta fram,* framskymta, hastigt skjuta fram. "Fógeln kyttar fram ur hålet". Sm. N. *kyte (kaut kote),* v. n. a) skjuta fram, komma upp t. ex. om fiskar och andra sjödjur när de skjuta upp i vattenbrynet; b) löpa, springa. Jfr *kuta* 1.

KYTTA 3, v. a. 1 svedja, bränna svedjeland, antända högar af ris och torf för att genom askan göda jorden. Sm. (enl. L-n). Ordet är troligen af finskt ursprung. Fin. *kytö* öfverhöljd brinnande eld; *kytö-maa,* svedjeland; *kydön* el. *kyden,* v. n. brinna fördoldt, i synnerhet om svedjande; *kydötän* el. *kyttään,* v. a. svedja. Jfr Ihre, gl. 1, 1186.

KYTTARE, *kytter, kytting,* s. *kutte.*

KYTTRA, v. a. 1 veckla, svepa. Kl. Jfr n. *kyrva,* v. a. svepa, veckla. In-kyttra, v. a. 1 inveckla, hoppacka. Kl. (Stranda).

Hop-kyttra, v. a. hopveckla. Kl. KYVA, s. *kava.*

KÅBBÅ, f. sköka. Fl. (GK.).

KÅFFTÄ, v. n. 1 Springa. Vm. *Kååfft* (ipf. *håfftä),* v. n. springa; om qvinnor. "Ho kåfftä å lópp fram å dillbaka". Vb. Troligen af *kuta* 1.

KÅG el. *kåk* (pl. *-ar),* m. liten enmastad segelbåt Bhl. Deraf på Nukkö i Estland flera ortnamn: *Kogg-näs,* en landtudde, *Kogg-ham(n),* ett landningsställe, *Kogg-kro, kogg-stain.* Russwurm, § 146. Fsv. *kogger,* m. ett slags bredt fartyg, i fram- och bakstammen rundadt. Rimkr.; fn. *kuggr,* m. större handelsfartyg (S.E. 1, 582); *kuggi,* m. id.; d. *kog* el. *kogge,* m. ett litet fartyg med flat botten; d. d. *kåg,* id.; holl. *kog,* f. ett slags fartyg, i fram- och bakstammen rundt; fr. *caque,* f. id.; nht. *kogge,* f. id.; gael. o. ir. *coca,* båt; e. *coch-boat,* båt, julle; fht. *kocko,* m. ett slags fartyg (Graff 4, 361); mht. *koche,* f. (Ben. 1, 857); gl. fr. *cogue;* sp. *coca;* bret. *koked,* m. "esquif, petit canot" (Le Gonidec, dict. celtobret. 101); it. *cocchio, cocca, cucca,* litet fartyg; mlt. *cogo, coqua.*

KÅGER, n. pack, byke, skojaresällskap. "Ja undrar att han vill hysa ett sådant kåger". Hl. (Kungsbacka).

KÅJS! *kåjs!* lockningsord till lam. G. N. *kås,* f. lockenamn på får. Monne ordet är beslägtadt med lt. *ovis* (fn. *á),* f. får, i hvilket fall det i gutamålet blifvit starkare aspireradt?

KÅJSÄ, s. *kås* 2.

KÅJTA, s. *kuta* 1.

KÅJUG, adj. näsvis. *Näs-kåji(g),* id. Vm. (Herv,, Id.).

KÅK, m. liten kolmila. Hs., Nora bergsl. Fanta-kåk, m. liten kolmila. Nora bergsl. Jfr *fant* 2. KÅKER, adj. afmattad, hängsjuk; olustig, nedslagen. "Di såg så kåka å mosuga ut. Han går óppe, men ha vari kåker i flera dar. Han ha vari kåker länge, fast han intä ha lega förrn i går". Nk. Jfr fn. *kúgadr,* a) utmagrad; b) tvungen kufvad; af *kúga,* tvinga, kufva. S. *våker.*

KÅKU-SKÖTING el. *haku-sköting,* f. förestående brödlöshet, då det börjar blifva slut på brödet så att man snart måste baka nytt. Jtl. Af *kaku,* brödkaka och *skööt',* v. a. fästa ihop, skarfva.

KÅL, m. 1) eg. *kål.* Riksspr. *Kal,* G.; *kaul* Bl.; 2) blad och stjelk på allahanda jordfrukter. "Pära-kåla ä kölda", potatisstjelkarne äro frusna. Og., vg., vl. "Potatis-kå**l**. Kå**l**'n på rovera". Nk., 3) *göra kå**l** på nån,* slå någon förderfvad. Nk., m. fl. Fsv. *kal,* m. kål; i allmänhet grönsaker. S.S. 1, 20; 2, 147. Spec. Virg. s. 13. Biærk. R.; fn. *kál,* n.; d. *kål; fe. cawl;* e. *cole;* fht. *kol, koli;* nht. *kohl;* sp. *col;* hind. ##, *kallâ,* kål. Kall-går(d), m. kålgård, köksträdgård. Ög., sm., bl. *Kall-gå**l**,* m. Öl. Fsv. *kalgarþer,* m. kålgård. Biærk. R.; fn. *kálgardr;* d. *kålgård;* n. *kålgår,* id.

Kaul-bjär, n. kålhage. Bl. S. *bjär.*

Kål-knabb, m. kålstock. *Kål-strånk,* m. id. Vg.

Kål-orm (pl. *-ar),* m. kålmask, larven af kålfjäriln (Papilio brassicæ). Sk. S. *orm.*

Kål-stelk, m. kålstjelk. Vg.

Kål-supare, m. kamrat af lika ålder och vilkor; skämts. Allm.

Kål-vass, m. Scirpus lacustris, L. Ul. KÅL el. *kol,* n. ett slutet sällskap att roa och förpläga sig i all förtrolighet; nöje, tidsfördrif i ett slutet sällskap af några få personer. Vb. N. *kule,* n. sammankomst till lek och lustighet. Kåla el. *kola* (ipf. o. sup. *kåla* el. *kola),* v. n. leka, roa sig tillsamman vänskapligen utan buller. N. Vb., nb. (N. Calix). *Kura,* Nb. (Lule). KÅLD, s. *kala* 1.

KÅ**L**E, s. *kward.*

KÅLK (pl. *-ar),* m. en drick, så stor man kan nedsvälja. "Taga stora kålkar". Ul., vl., sm. *Kulk,* m. id. Vg., sm. Det synes ej osannolikt att *kulk, kålk* ursprungligen betydt strupe, svalg och derefter en så stor dryck, som på en gång går genom strupen eller svalget. *Kulk, kålk* har i så fall egentl. hetat *kurk, kårk* af *kvärk,* hals, strupe, Gotl.; fsv. *qverk,* f. hals; fn. *kverk,* f. hals, strupe, svalg. I detta antagande styrkes man af d. *kulk,* a) "strube, spiserør, svælg; b) såmegen vædske, som på engang bringes igiennem svælget" (Mlb., dansk ordb.); holl. *kolk,* f. svalg; fin. *kurkku* el. *kulkku,* strupe, svalg. Kålka, v. n. 1 dricka med stora klunkar, i stora tag; dricka med begärlighet i stora klunkar så att det hörs. Hs., vl., ul., nk., ög., sm. *Kullka,* id. Vg., sdm. *Kulka,* id. Dls. D. *kulke,* id. Jfr *kórkna,* v. n. storkna.

Kålker, *kulker, kålk,* m. stordrinkare. Deraf *brännvins-kålk, drikkes-kålk, fylle-kålk,* m. Äfven *hólk, brännvins-hólk.* Sm. KÅLKON,? busken Viburnum opulus. G. (F.).

KÅLL, *kålla, kållhälta, kållsklin,* s. *kala.*

KÅLL (ipf. o. sup. *-a),* v. a. trassla. Fl. (GK., NK., K., P.).

KÅLL-BYTTA, *kållstop,* s. *kóll.*

KÅLLK el. *kalk* (pl. *-ar),* m. lax-not, utan kil. Nyttjas i s. k. *karsina,* en laxfiske-byggnad af finsk uppfinning. Kålken, hvilken har samma längd med karsinans bredd, kastas vid dess öfre sida och drages utföre strömmen emot densatta pålväggen af det i tvenne båtar fördelade manskapet, hvarefter kålken, i hvars garn laxen fastnat, upphemtas i den ena båten. Nb., vb. S. *karsina.* Jfr ir. *colgan,* lax. Kållk el. *kålk* (ipf. *-ä),* v. a. med en sådan not fånga lax. Nb., vb. KÅLLPA, v. a. 1 fiska med krok uti en isvak. Sm. (Kronob.).

KÅLLÄ, f. kjortel, underkjortel. G.

KÅL-ORM, *kål-stelk,* s. *kål.*

KÅLT, m. kläpp (i en skälla). Hs., åm.

KÅLÅ, adj. 1) sotig; 2) ankommen, rörd. Fl. (GK., K.). *Kolo,* id. Fl. (P.).

KÅM 1 (n. *kåmmt),* adj. 1) illa saltad, äcklig. "Kettet ä kåmmt"; 2) *kåm i magen,* säges om en, som efter brännvinssupande äcklas och önskar sig saltad mat. Ils. (Db., Bj.).

KÅM 2, adj. icke glänsande, dunkel, blek; om en mulen himmel, svagt brinnande ljus, anlupet silfver eller stål, och nästan om alla färger, utom den högröda. Fl., hj. Jfr fn. *káma,* v. a. besudla, smutsa; *kám,* n. smutsfläck; e. dial. *coom,* adj. smutsig; holl. *kaam,* f. möglig hinna på dricka, ättika; nht. *kahm,* m. id.

KÅMJÖNA-BLOMMOR, f. pl. kumminblommor. Sk. (Onsjö).

KÅMM, *kåmma, re-kåmm,* s. *kamm.*

KÅNG, n. 1) plötsliga, skoftals påkommande anfall af vanmagt, konvulsioner, dåning o. d. "Flekka blir änna blå um läppar, när kångä kemmer åt'na". Nk.; 2) ostyrighet hos bästor. Ög. (Ydre). Jfr *kangs, kyng.* Kånga, v. n. 1 vara ostyrig; om hästar. Ög. (Ydre). *Kångstera, kónstera,* v. n. 1 id. "Hästen kångsterar". Sm. KÅNG, *kånger, kångäs,* s. *kangs.*

KÅNGA, *kånge,* s. *kang.*

KÅNGLA, v. n. 1 1) bära sig ovigt åt, så att något går långsamt; 2) onödigtvis sysselsätta sig. Troligen samma ord som *kangla* 2. Kångel, n. onödig, tidsödande sysselsättning. Ul. KÅNGEL-VÄV, *kångero, kångerövel, kångro,* s. *kangro.*

KÅNKA, *kånkla, kånkled, kånkle-raja,* s. *kånka.*

KÅNKE, s. *kanke.*

KÅPA, f. 1) läderdyna med eller utan messingsplåt, utgörande ryggdelen på en sele. Sdm., nk.; 2) *kåpa på näbb,* snäsor. Sdm.

KÅPE-KJORTEL, m. lifkjortel; barndrägt. Ög., vg. sm.

KÅPP, m. klimp. Dl. (Elfd.). Ir. *caob,* id.

KÅPPAS, s. *kamp* 2.

KÅPPL;*(-a, -a),* v. n. slå kullerbytta, falla omkull. "Faron je int stor når góssan kåpplar å bäinen står i vädre; hur e vill ha se ti stul på hovo, ha vi int frälsta än". Fl. (Öb.). Jfr nht. *kopf,* n. hufvud.

KÅRA 1, f. liten kur, koja. *Fot-kåra,* f. då man i köld stoppar väl om fötterna med sängtäcket. Hs.

KÅRA 2 (ipf. *kåra),* v. discript. göra något långsamt. "Kåra å lappa", långsamt lappa. Fl. (GK., K., P.). Är det samma ord som *kåra* 4, v. a. skära, tälja smått, eller *kåra* 3, v. n. blåsa litet?

KÄRA 3, v. n. 1 blåsa helt sakta, blåsa litet. "Dä kårar ópp sej å bler stórm". Vl., vg., kl., sm. *Karra,* v. n. 1 id. "Ä karrar å blåser lite amått, så vattne en smnlo krusar sej". Fl. (Nl.). N. *kåra,* v. n. bliåsa litet; om en svag vindpust på hafsytan. Kajsa! *Blås kajsa!* vanligt utrop af skärkarlarne, då de sätta upp seglen och tillönska sig god vind. "Kajsa friskar", vinden friskar.

Kare, f. små-våg, liten bölja på sjön. G.

Kåre (pl. *-rar),* m. l)eg. liten vindpust, krusning på hafsytan; frisk vind i seglen. Riksspr. *Kåra,* f. id. Vb.; 2) rysning (i kroppen). "Dä gikk ända en kåre över ryggen". Sdm. (Björkvik). "Ja känner en kall kåre i mej". Vg. "Dä rann en kåre över mej". Vm. *Kåra,* f. id. Vb. Jfr *kårna.* Fn. *kári,* m. a) vind; b) vindens gud, Fornjoters son; n. *kåre,* m. liten vindpust; georg. *kári,* vind; lt. *caur-us (corus),* m. nordvestvind.

Kåring, m. liten vind. Ög. *Kårring,* m. id. Sm. Deminut. D. *kuling,* frisk, strykande vind.

Kårna, v. imp. 1 känna rysning. "Dä kårna i mäg", en kall rysning genomgick mig. Vg.

Vind-kåre, m. vindflägt, vindpust. Kl.

Vädur-kårä, f. liten vindpust, krusning på hafsytan. N. G. KÅRA 4, v. a. 1 1) skära, tälja smått med med knif (eller yxa). Sm. (Vestbo), mp., jtl. *Kora* (ipf. o. sup. *kora),* v. a. tälja. Vb.; 2) *kåra ur,* v. a. hugga (kärl) ut ur hela stockar, genom urhålkning förfärdiga (kärl t. ex. byttor o. d.) af hela stockändar. Sdm. N. *kaura,* v. n. skära spånor, skära i vedträn, på det att de lättare må kunna antändas. Jfr gr. *κειρειν,* skära, afskära; afhngga; *κουρυειν,* v. a. afskära (skägget), barbera. Kåra (pl. *-ror),* f. tunn spån, hyfvelspån. Nk. *Kåre* (pl. *kåre,* def. *karán),* f. id. Hs. (Db.). *Kåre,* m. id. Jtl. *Köla* (pl. *-lor),* f. spån. Gstr. (Ockelbo). N. *kaure, kåre,* m. id.; lapp. *kara,* spånor, hyfvelspånor; *kora, korr,* skåra, skal. Beslägtadt är troligen gr. *κσυρα,* f. skär, skärning, afskärning.

Kåre, m. 1) stor knif. Vl., dls.; 2) svärd. Sk. (Ihre, gl. 1, 1053; nu föråldr.). D. *kårde,* svärd, värja; isl. *korði*, m.; n. *kåre,* m. id.; fin. *kuuras,* knif (J. A. Lindström, om den keltisk-germ, kult., s. 193); lapp. *korr,* liten knif, knif af ringa värde; sp. *corte,* knif; holl. *kortelas,* f. kort och bred sabel; gl. sv. *kurtelas,* id. (Sigismunds hist. 1, 424); böhm., pol. *kord,* svärd; ung. *kard,* svärd, sabel; ryss. *kórtik,* ett litet svärd; osset. *kard,* a) knif; b) svärd; gr. *κουρις,* f. a) rakknif; b)ullsax; afg. *câra,* stor knif; beng. *curi,* knif; hindost. *kârd,* id.; skr. *karttari,* f. a) knif; b) litet svärd, af *krit,* att skära, hugga. KÅRA 5, s. *kara* 2.

KÄRA-TAPP, s. *kar.*

KÅRDE, n. 1) as; 2) oduglig menniska. Kl. Jfr fn. *kar,* n. smuts.

KÅRE 1, m. safring i trän. Sdm. Jfr *kåra* 4.

KÅRE 2, s. *kåra* 3 & 4.

KÅRE, *kåring, kårna,* s. *kåra* 3.

KÅRGA, s. *kórja.*

KÅRM (pl. *-ar),* s. *gorm,* sid. 208.

KÅRNA, *Kåta,* n. pr. Katharina. Sm.

KÅS 1 (pl. *-or),* t. sammankastade stenrader eller utgräfningar vid stranden, hvaremellan båtar uppläggas. N. Sk., hl., bl., kl. *Ro-gång,* m. id. Sm.(Uppvidd.). Deraf *öke-kåsa,* f. def. en sådan *kås* för uppläggande af ekor. Kl. Flera ortnamn ha häraf erhållit benämning, t. ex. *Abbekås* i Skifvarps socken i Vemmenhögs h., *Kåseberga,* mellan Löderup och Valleberga i Ingelstads h. af Skåne. Jfr *kas* 3, der ordets härledning och fränder omtalas.

KÅS 2 (pl. *-ar),* m. skål. *Kaus,* m. id. Kl. *Kåsa,* f. Vg., dls., öl.; *kausä,* f. id. G. *Kås, kaus, kåvs, körs* (hårdt k), m. mindre lerkärl med utseende af en skål och ett öra. Sk. *Kaus,* m., *kousa,* f. skål. Bl.; *kaus, kous,* f. id. Runö, Nukkö. *Kövs* (hårdt k), m., *kåjs, kåsa, kåksa,* f. 1) lerkärl med ett öra; 2) skålformigt öskar. Hl. *Kåks,* m. mindre lerskål med öron. Bhl. *Kjöksa,* f. skål. Vg. (Elfsb.). *Kosa,* f. 1) liten kopp eller tumlare, heldst med tvenne vågräta öron, af metall eller trä, som nyttjas i st. f. brännvinsglas; deraf *Lapp-kosa,* f. och är hos Lapparne vanligen af silfver med löfverk kring brädden, men är stundom af trä, hvilket då ofta är mycket väl och konstfärdigt arbetadt. Åm., vb., nb. *Kosa,* f. tumlare. Dl. (Mora), vm.; 2) skål af silfver med vågräta öron. Ög. (Ydre); 3) skopa, öskar. Vm. (Nora), vl. *Kåjsä,* f. öskar. G. D. d. *kous, kouse,* lerkärl med ett eller två öron; *kousken,* n. kruka med ett öra; *kovsken,* liten skål; n. *koks,* f. a) lerkärl med öra; b) skålformigt öskar med handtag;, holl. *kous,* f. ett slags dricksskål; ns. *kausse,* öskar af trä (B. W. B. 2, 755); *kowse* (Dähnert, 251); lett *kauss, kausis,* skål, bäcken; lit. *kauszas,* m. skål med öra; öskar; esthn. *kaus,* skål; slav. *casa,* f. dryckskärl; e. dial. *cuskin,* id.; lapp. *kokse,* slef; *silba kokse,* silfverbägare; *kautia,* skål; moes. *kas,* n. kärl: *σκεῦος, κεράμιον;* gr. *χόος,* sammandr. *χοῦς,* m. krus, stop; hebr. כוֹס, f., *kås,* bägare; chald., syriska och arab. id.; afg. *kâsa,* kopp, skål; gael. *cascar,* m. bägare; ir. *casc,* kärl (Pictet, 106); skr. *kaksa,* skål, vigtskål; *kosa,* m. o. n. dryckskärl.

KÅS 3, m. håll, led, rigtning, kosa. "De ska gå at den kåsen". Sk. N. *kos,* m.; d. *kås,* id.

KÅS 4, m. fånig, svagsinnt menniska, tok. Vb., mp. *Kås,* n. id. Hs. (Db.). Kåsa, v. n. 1 prata tok, gyckla, narras. *Kåsas,* v. d. 1 id. Hs. (Db., Norrala). *Skjåsa,* id. Bhl.

Kåsa, f. halfgalen qvinna. Hs. (Idenår).

Kåse-rè, n. tokighet. Hs. (Db.).

Kåset el. *kåsut,* adv. galet, oriktigt. "Rätt eller kåse". Hs. (Db.).

Kåsing (def. *-gjin,* pl. *kåsinga,* def. *kåsingán),* m. narr. Hs. (Db.).

Kåsug el. *kåsèt,* adj. tokig, fånig. De konjunktiva formerna äro *kåsugan* (f. *kåsuga,* n. *kåsut); kåsetan* (f. *kåseta,* n. *kåset).* Hs. (Db.). *Kåsut,* adj. id. Jtl.; *kåsot, kåsig,* id. Åm.; *kåsätt, kåsut,* id. N. Åm., mp., vb., nb. *Kåsu(g),* yr, yster; om barn. Gstr. (Ockelbo). *Kåsogr,* som bär sig oskickligt åt. Fl. (Nl.). *Kåsen* (n. *kåset),* adj. 1) förtrollad, förgjord, bakvänd. Vg., ög. (Ihre, gl. 1, 1054, 1068). "Dä ä liasóm dä va kåset"; 2) stel, förlamad genom skrämsel, köld eller sjukdom; hängsjuk. "Han ä så kåsen. Ja ä så kåsen i hännerna". Hl., vg. *Kåsen, kossen, kusen, kussen,* 1) förtrollad, förgjord, bakvänd, oefterrättlig. "Pågen ä rent kåsen, bär se åd sóm en stölle". Sk. (N. Åsbo); 2) frusen; 3) lam. "Ornen ä kossen i benen" 4) olustig, illamående. Sk. (Gärds, Ox. Skytts). *Kusen,* adj. modfälld. Nb. (Råneå, N. Cal.).

Kås-vulen, adj. narraktig. "He är kåsvule te blådra óm gamla tie". Hs. (Db.).

Anm. *Kås* 4 med ättlingar böra troligen härledas af fsv. *kiusa,* v. a. a) förtrolla, förhexa. Rimkr. "Gud vet om the swenske æro nu kyste"; b) tjusa (eg. genom magisk sång). Iw. o.

Gaw. 287:

"han sa til mik swa rædhelik som han vilde kiwsa mik".

Jfr *kusla,* v. n. trolla, *kósma,* v. n. id. Rdq. 1, 235, 236. KÅSINGA-MARK, *kåsninga-mark,* m. tvestjert: Forficula auricularia. Vg. S. *mark,* mask. *Kåsning, kåsing* synes vara beslägtadt med ofvananförda fsv. *kiusa,* v. a. förhexa, förtrolla. Jfr *kuse.* Kåsninga-blåst, adj. uppblåst; om hornboskap. Orsaken till sjukdomen tros vara att korna med gräset ätit vissa larver (s. k. *åmmor);* botemedlet är då att gifva kreaturet in en *kåsningamark.* Vg. KÅSNA, *kåsne,* s. *kasa* 4.

KÅSS, n., *kåssa,* f. 1) smutsigt, orenligt fruntimmer. Hl. (Skällinge); 2) långsam, senfärdig menniska. Hl. *Kars,* n. senfardigt fruntimmer. "Dä ä ett riktigt kavs". Sk. (Gärds).

KÅSTA, s. *kósta.*

KÅT el. *kåter,* adj. 1) glad, liflig. Vb. Jtl. dl., hl. *Katar (katarr),* id. G. "En dänn pöjkjen (utt. *pöjtjen)* ä kåt å slug te å läsa inna". Jtl.; 2) munter, yster, ostyrig; om hästar, kalfvar och andra djur, som hoppa och leka. "Kåt häst. Fol'n ä kåtr, så ja menar ja inta kan hållän". Vb., hj., ög., nk. *Kåter, kått, kåd,* id. Sk., hl.; 3) frodig, kraftig; om växter, åkrar. "Kåt jord, åker". Sm., kl., sk., hl.; 4) begärlig efter något. Nk.; 5) (i riksspr.) kättjefull. Fsv. *kater,* adj. a) glad, upprymd. S.S. 3, 207. Fr. af N. 375, 1054. Skaft. v. 2974. Iw. o. Gav. v. 2841. St. Rimkr. s. 57, 110. Sv. Järt. post. s. 142. Didr. af B. 168; b) sjelfsvåldig. M. Rimkr. s. 265; c) kättjefull. Horol. f. 64: "sköra oc kata nwnnor"; deraf *katlika,* adv. kättjefullt. Horol. f. 65 v.; fn. *kátr,* glad, liflig; d. *kåd,* a) lustig, öfvergifven, vild; b) lättsinnig, oförskämd; c) kättjefull; n. *kåt,* munter, lustig. Grimm (gr. 3, 51) uppställer ett förloradt starkt verb *kitan, kat, ketun.* Käta 1, v. a. 1 förlusta, förnöja. "Kat sig", hoppa af glädje; säges äfven om den, som springer derföre att han länge varit stilla och är angelägen att fritt få röra sig. Dl. (Elfd., Våmh.).

Käta 2, f. liflighet, ifver. "Arbeta kätä ör si", arbeta ifvern, kättjan bort. S. G. Fsv. *kæti, kæte,* f. a) glädje, munterhet, yrhet. UL. S.S. 1, 42, 288. Sv. Pr. K. f. 32. Sv. Pr. L. XX, s. 54, 286. S.F.S. 5, 376. St. Rimkr. s. 107. S. Marg. f. 8 v. Vadst. Klost. R. s. VII; b) kätja; deraf *kætis qvinna,* f. sköka. Cod. A. 27, f. 92: "skøra kætis qvinnor"; fn. *kæti,* f. glädje, munterhet; n. *kjæta,* f. id.

Käta 3 (def. *-n),* f. gödande saft, must i jorden; gödselvatten. "Kätan rinner från ladugåren ner i ängen". Sm., kl. *Käte,* m. Sm., kl. *Käde,* m. id. Hl. Fn. *keita,* f. gammal urin.

Käta 4, v. a. 1 gifva saft och must åt (jorden), göra bördig och fet; göda. *Kätja,* id. Kl. "Stubben sóm ruttnar kätar ifrån sej". Sm.*Käda,* id. "Gammal sena kädar, när den blir nerplöjd". Hl. Munn-katarr, adj. munvig, talför, ej svarslös. S. G. *Munn-kåt,* id. Ög., bhl. KÅTA 1, f. hydda, mindre ansenlig stuga. Vb., hs., sm. (Östbo), kl. (Stranda). *Kåt* (def. *-on),* f. Fl. (Öb.). I riksspr. nyttjas detta ord blott såsom benämning på Lapparnes tjäll. Fn., n. *kot,* n. hydda; fe. *cóte, cyte;* mht. *kote;* nfris. *kate, katef;* holl. *kot;* ns. *kate;* westph. *kötte* (B. W. B. 2, 750); *kot,* f.; e. *cot;* d. d. *kodde, kådd;* wal. *cwtt;* fin. *kota,* id.; ryss. *kut,* vrå i en kammare; slov. *kót,* krok, vrå; hindost. *kutir,* hydda, koja; *koṭi,* litet hus; skr. *koṭa,* m. id.; *kûṭa,* m. och f. hus. Kutur, m. fattig inhyses menniska, som bor i en koja. Fl. (Nerpes i Öb.). *Kåtur,* m. id. Fl. (GK., K.); *kyttar,* m. id. Fl. (NK.). Fn. *kotúngr,* m. fattig bonde; fsv. *kotkarl,* m. a) eg. fattig bonde, husman; b) fattig stackare. S.F.S. 4, 471, 617; 6, 136, 185, 232; ns. *köter,* m. "der besitzer einer kötherei, kothsasse" (Schambach, 110); *käter,* m. id. (B. W. B. 2, 750); mht. *kotar,* m. id. (Ben. 1, 866); fin. *koturi,* som bor i koja; mlt. *cotarius.*

Kåta-lag, n. de som bebo samma kåta. Vb., nb. KÅTA 2, v. a. o. n. 1 1) tälja smått med knif, snickra. Allm. ord från Vesterb. till och med Blekinge och Finl. (Nl.). *Kutå,* v. a. tälja smått med en knif. Dl. (Mora). *Kuòta,* id. Hs. (Db.). *Köta,* a) tälja smått med knif eller yxa. Vb., åm. *Käta,* id. Gstr. (Årsunda); b) tälja, hugga af. Vl., vg., ul. *Kat,* afbarka (trän). Fl. (Öb.) ; 2) göra utskärning i träarbete. Sdm.; 3) i synnerhet om barns täljande (blott för täljats skull, utan afsigt att derigenom åstadkomma något); 4) visa ringa skicklighet i snickareyrket. *Kota,* id. "Fälle kotär han, men inte blir dä nå å". Nk.; 5) *kåta ur,* urhålka. "Kåta ur hoar", urhålka hoar af hela stockar. Sdm. *Kätä* (hårdt k), v. a. skafva (håret af en kalkad hud). "Kätä håret av". G. Fn. *kuta,* v. a. tälja med en liten knif; n. *kutte,* att afhugga; e. *to cut,* skära, hugga; e. dial. *kette,* id.; hindost. *kâtnâ,* att skära; beng. *käṭan,* att skära, hugga; pers. ####, afskära, afhugga; skr. *kuṭ, kutt,* att skära; hind. *käṭnâ,* id. Kuta el. *kytti,* m. knif. Ordet brukas vanligen endast i sammans, *barks-kuta,* m. barkknif, knif att afskafva barken från granträn. Dl. (Ohre). *Läp-kytti,* m. id. Dl. (Elfd.); *läpskuta,* m. id. Dl. (Skattungby); *kytti,* m. id. Dl. (Åsens by i Elfd.). Fn. *kuti,* m. liten kuif; fr. *couteau,* m. knif; hind. *kâṭṭan,* id.

Kutts, m. afhuggen bit. *Järn-kutts, trä-kutts,* m. Sdm.

Kåt, m. en ringa snickare. Åm. KÅTA 3, f. nom. pr. Katharina. Vb., sm.

KÅUKA, *kåka,* v. n. 1 gifva rop åt boskapen; ropa sångvis åt vallade kreatur, locka på boskapen med ett slags sång; ropa, hojta i vallskog; om vallkullor. Hs. (Illsbo). *Koka,* Hs. (Db.). *Kok* (ipf. *-ä),* Vb. (Nordmaling): *keuk, käuk, kauk* el. *köuk* (ipf. *-ä;* hårdt k), N. Vb., nb.; *kauk,* Jtl.; *kaöke,* id. Hj. *Kåkä hann,* ropa och med handen på långt håll gifva tillkänna att man vill tala med någon. Åm. N. *kauke,* v. n. hojta, ropa; ns. *kâken,* v. n. "in länge gehaltenen tonen schreien, gatzen" (Schambach); jfr bret *koaga,* v. n. "croasser, crier comme les corbeaux". Käuk, n., *käuking* (hårdt k), f. sjungande lockning till boskapen. Jtl. N. *kauk,* n. rop, hojtande. KÅUVE, m., *kåba,* f. kåpa; en sorgdrägt, brukad af enka vid mannens begrafning, bestående af en svart kåpa med stora veck, som kastas öfver den sörjandes hufvud och axlar, *Hätte-kjortel,* m. id. Hl. (Värö).

KÅV, *kåven, kåvna,* s. *kava.*

KÅVA, s. *kövern.*

KÅVE, m. hafstång: Zostera marina. Bl. (Wahlenb., fl. su.).

KÅ-VIS, adj. 1) frågvis, pratsam, munvig. Jtl., åm. A. "Hva ä dä?" B. "Kävis". Detta svar antyder att man ej vill svara rätt på frågan, och *kåvis* utmärker således i detta fall: det angår dig ej. Sdm. *Kavis,* Jtl.; *kjö-vis,* id. Hj.; 2) näsvis. Hs. (Bj.), ul.; 3) småqvick, naiv; om barn. Ul.

KÄBBA, v. a. 1 smågräla, gräla om obetydligheter. Sk. *Kebba,* id. Sm. *Käbbas,* v. d. 1 id. Sk., hl., bl. Ns. *kibbeln, kabbeln,* id. (B. W. B. 2, 765. Schütze 2, 208). Kebbet (f. *kebba),* adj. näsvis, ovettig. "Han ä kebbet. Hu ä kebba". Sm. (Östbo).

Käbb, 1) m. smågrälare, käbblare. Sm., sk.; 2) n. oaflåtligt tvistande om småsaker. *Kjövl,* n. id. Sk. (Ox.). KÄFS, m. fisk-håf. Bl. (Östra h.). Käfsa, v. a. 1 fiska med håf. Bl. (Östra h.). KÄFT (pl. *-ar),* m. 1) eg. käft: maxilla. Riks-spr.; 2) mun; föraktligt; 3) menniska. "Hvar äveliga käft", hvarenda person. Allm. "Hvor evige käft", id. "Hä fanns int'n käft häjm". Vb. N. *kjæft,* f. id. Fsv. *kæfter,* m. käft. S.S. 2, 63; fn. *kjaptr;* m. id.; jfr fe. *ceovan,* mandere, manducare; fht. *kiuwan,* id. Käfs, n. näsvist motsägande. Allm. i förtroligt tal.

Käfsa, v. n. 1 1) skälla; om hundar och hvalpar. Sm., vm.; 2) på sturskt sätt säga emot, gnabbas. Allm. *Käffs* (ipf. *-ä),* id. Vb. Holl. *keffen,* id. Käfsande, n. i. q. *käfs.* Allm.

Käfser, m. en som oupphörligt smågrälar. Götal. Fn. *kepsir,* m. en som säger emot; holl. *keffer.*

Käfta, v. n. 1 1) munhuggas, på ett sturskt sätt motsäga. "Käfta emot". Allm. *Käft* (ipf. *-a),* id. Vb.; 2) skråla, skrika. Nk. *Käfta ópp,* gapa, öppna mannen. Ög. *Käft ópp,* id. Vb. Fn. *kiafta,* v. n. röra käkarne; prata; n. *kjæfte,* larma, skälla ut.

Käfta 2, v. a. i vid linberedning, med ett slags mindre *bröta* ytterligare befria linet från *skäver,* Nk.

Käfta 3, f. verktyg för att käfta lin. Nk.

Käfta-fejla, f. trätosam mun. "Å! hållt käfta-fejlan på de en gång!" Sk. (Vemm.). S. *fejla.*

Käftament, n. kind och mun. "Ja slog te'n på käftamente så han kände'e". Sdm.

Käftas, v. d. 1 munnhuggas. Sdm., nk. *Käftäs* (ipf. *-ä),* id. Vb. N. *Kjaftast.*

O-käftig, adj. som mycket skräflar. Ul. O intens.; fn. *of,* nimis.

Ópp-käftig, adj. 1) gensvarig. Allm.; 2)

stormodig, stursk. Sm., bl. *Åv-käftig,* trätlysten,

argsinnt. Sdm.

KÄGAS, v. d. 1 vara ifrig. Hs. (Db.). KAGG, adj. kättjefull, begärlig efter älskog. Hs. KÄGLA, *käjla,* v. a. 1 uppsätta (torf) i små högar (käglor) till torkning. "Käjla tórv". Sk. (Ing.). D. *kægle,* id. (Moth).

KÄGLA SEJ, v. r. 1 stegra sig: om hästar. Sk. (Ox., Ing.).

KÄGRA-BUSKE, m. Ledum palustre. Götaland. "Ob usum contra tussin ferinam". Wahlenberg, fl. suec.

KÄKE (pl. *-ar),* m. käk. *Kjåk, kjåke,* $m.; *kjåk,* id. Vl., vg., bl. Fn. *kjálki;* n. *kjakje;* fe. *ceave;* pol. *szczeka,* f. Kjåke-länk (pl. *-ar),* m. kindked. Vg.

Kjåk-rem (pl. *-ar),* m. remmen på betslet, som går under käkarne. Ög. *Kek-rem,* m. Vb. *Käk-band, käks-band,* m. Ö. Dl. *Kek-band,* id. Vb.

Käggla, f. en som ofta småträter. Sm.

Käka, v. n. 1 tala emot, gräla. Vg. (Mark), sm. (Vestbo). *Keek* (ipf. *-ä),* id. Vb. *Käkla,* v. n. id. *Käkla mot.* Mp., hs. *Käggla,* id. Sm., vg. N. *kjekla;* ns. *käkeln* (B. W. B. 2, 718).

Käkel, n. oredigt och med ondska blandadt tal mellan flera personer. Fl. (Nl.). Ns. *käkelije* (B. W. B. 2, 718).

Käkka, v. n. 2 gifva ljud ifrån sig; eg. om gäss när de gå i sällskap. "De käkka som dä va en lyng gäss". Sk. (Ox.). D. *kække.*

Käkkra, *kägra, käga,* v. a. 1 pålägga kindkedjan (på hästar). Sk. *Käkra, kägra,* Hl.

Käks, *käkks, käksande,* n. gräl, upprepande af ett och detsamma i trätosam ton. Allm.

Käksa, *käkksa,* v. n. 1 1) med munnen hastigt nappa efter något. Hs.; 2) i trätosam ton alltjemt upprepa ett och detsamma. Allm. *Käkks* (ipf. *-ä),* id. Vb.; 3) *käksa fromme,* taga för sig det man icke kan gå ut med, försöka sin lycka, komma fram i otid, tala eller göra något obetänksamt. Vg. (Skar., Elfsb.). Ihre (gl. 1, 1052) betraktar *käksa,* altercari, såsom freqvent. af *kifva,* id. KÄKKA, 1) v. a. o. n. 2 fatta tag i, hugga fast i, fastna. "Nåla käkkte i näven. Metakroken ha käkkt i kraken". Nk., vl.; 2) *käkka sig,* rispa sig på något hvasst, t. ex. en krok. Vl.

KÄKSI, n. båtshake. G. *Käks, kekks,* m. harpun till sjelfangst. Runö, Dagö. *Käks, -ä,* n. mindre båtshake. G. *Käksa, -n,* f. id. Dl. (Floda). *Käkksa* (pl. *-se,* def. *sán),* f. en trekrokig ram, hvarmed torfven drages upp ur diket. Hs. (Db.). Fsv. *kexi, kejs,* m. båtshake. GL.; fin. *keksi,* id.; n. *kjex,* m. ett redskap hvarmed man upptager fisk ur hafvet. Käks fast, v. a. haka fast. "Käks fast!" haka fast! utrop vid timmerflottning. Vb. KÄL 1, n. 1)hufvud på en räfsa; räfsans tvärträ hvari pinnarne sitta. *Räfse-käl,* n. Ul., ög., kl. 2) travirket, hvari pinnarne på en åkerharf sitta. Ul.

KÄL 2, m. skaft. *Spad-käl,* m. spadskaft. Sdm. (Björkvik).

KÄL 3, m. rund, urhålkad list i snickararbete. Allm. *Käll,* m. id. Ög. Käla ur, v. a. 1 urhålka. "Käla ur kubben te en ho". Nk. "Källa ur en stókk". Vm.

Källa, v. a. 1 göra en inrundad list i snickararbete. Ög.

Käll-hövvel, m. hyfvel till en sådan list. Bhl;, Göteborg, m. fl.

KÄLAD, *kälablomå, kälabränna, kälas, kälda källeroning, källfly, källgang, källmig, källseg, källvind,* s. *kala* 1.

KÄLE, n. propr. f. af Käll, lt. *Kilianus.* Sk.

KÄLEN, adj. kinkig; om barn. Sk. *Kälut,* otålig, id. Jtl.

KÄLL, n. täcke: 1) yllesvep kring lindebarn. Sk. (Ing.); 2) *hästkäll,* n. hästtäcke. Åm. N. *kjell, tjell,* n. sängtäcke; fn. *tjald,* n. a) tält; b) förhänge: aulæum; d. d. *tiald,* ylleкläde, närmast blöjan, hvari ett spädt barn svepes.

KÄLL 3, s. *källen.*

KÄLL 4, s. *käl* 3.

KÄLLA s. *katt.*

KÄLLARE, m. källare. Riksspr. Fsv. *kællare,* m. a) källare. S.S. 3, 61. S. Bern. f. 7 v.; b) vinkällare. St. Rimkr. s. 125; fn. *kallari;* d. *kjelder;* fht. *kelre;* mht. *kellære, kelre,* m.; fe. *cellera;* lt. *cella.* Deraf i landskapsmålen: Källar-byrn, m. eg. källarbjörn; den som vid gästabud tappar upp dricka ur källaren och bjuder det kring. Ul.

Källar-hals-båsk, m. Daphne Mezereum. Vb.

Källar-vå**l**, f. flicka, som har hand om öl och dricka vid bröllop. Ordet böjes såsom ett maskulinum, men är femininum. Hs. (Db.). KÄLLE-BUSE, s. *kala* 1.

KÄLLEN, adj. blåsur; om mjölk, som ej löpnat. Ul., ög. (Gullbergs h.). *Källig,* Kl. (Stranda, Tjust); *gäll,* id. Ul. (Rosl.); *käll,* 1) id. Kl.; 2) sur och frusen. "Käll ved", ved som är vattenbyrd och frusen. Vm. Ns. *keller,* blåsur; om mjölk (Richey, 415). Jfr *kala* 1. Källna, v. n. 1 blifva blåsur; om mjölk. Kl., ög. Ns. *kellern,* v. n. löpna; om mjölk (Idiot. ditmars. 415). KÄLLGANG, s. *kala* 1.

KÄLLING, *källing-att,* s. *karl.*

KÄLK, m. märg. "Drikka kälk i bena". Vg. Kälk-ben, m. gröfsta benläggen af oxar, hvars märg användes till smörja och klyfda benet till *is-lägga,* f. ett slags skridskor. Vg. KÄLLDSUG, *källsåg,* s. *kala* 1.

KÄLLTING, *källtring, småkälltring,* s. *kilta* 1.

KÄLL-TÓRSKA, s. *kala* 1.

KÄLLTRING, s. *käras.*

KÄLLUGUR, s. *kela.*

KÄLP, *kjelp,* m. 1) handtag i ett ämbar; 2) käpp, pinne att taga uti. Vg. Fn. *kilpr,* m. hank, hvarmed handtaget fästes till ett ämbar.

KÄLTA 1, v. n. 1 smått hosta. "Han går jämt å kältar". Hs., vm. Fn. *kelta, költa,* v. n. hosta.

KÄLTA 2, v. n. 1 skälla; om hundar. "Hunden står å kältar". Vm. (Herv., Id.). Fn. *gélta,* v. n. skälla: latrare. Kält-hosta, f. liten hosta; småhosta. Hs., vm. KÄMJA, v. n. 1 prata hit och dit om samma sak. Sk. (Ox.). Fn. *kiammi,* m. käke.

KÄMMBA, *kämmekåmm,* s. *kamm.*

KÄMPAJTI, *kämpasäd, kämpe, kämpen, kämpäs, käppäs,* s. *kamp* 2.

KÄM8A, v. n. 1 med svårighet tugga. Ul.

Gämmsla, id. Rosl. Fn. *kiamsa,* v. n. röra käkarne; *kiammi,* m. kindben.

KÄNN, n. stund, en mindre obestämd tid. "Bia ett litet känn! Ett litet känn större". Sk. (Ox., Ing.) D. d. *kjende,* id.; n. *kjent,* m. smula, grand.

KÄNNA, v. a. 2 1) eg. känna: agnoscere, cognoscere. Rikysspr.; 2) tangere, coire. "Känna sin hustru". Sm. *Kännä* (hårdt k), id. G. *Kännas,* v. d. 2 märkas, synas. "Der hänne känns inga mennisker". S. Sk. Fsv. *kænna, kiænna, kenna,* v. a. a) känna, igenkänna. S.F.S. 4, 285. Spec. Virg. s. 276; b) känna, genom sinnena erfara; c) lära, inhemta: discere. S. Oluffs s.; d) lära, undervisa: docere. Alex. M.: "swa kænner nöd nakna kono spinna"; c) tillvita, beskylla. VML. GL.; *sik kænna,* a) angifva sig, bekänna på sig; b) vilja tillegna sig, påstå något vara sitt. LL.; *kænnas,* v. d. erkänna. Kg. St. s. 39. S.S. 1, 194. St. Rimkr. s. 304; deraf *kænnare,* m. lärare. S. Marg. s. 76: "en falsker kænnare ær swa som tvææggiat swærdh" (fn. *kennari,* id.); *kænna,* f. a) kännedom, kunskap. Fr. af N. v. 1185. Spec. Virg. s. 265: "thu haffdhe aff ophoffweno gjorth mænniskionna sinne beqwæm at wufa thina kænno"; 1. c. s. 274: "sannelika scrifftinna kænna, ær adams biltlagdoms lykta"; 1. c. s. 276; b) undervisning. GL.: "lerþra manna kenna"; *kænnedomber, kennidombr,* m. lärdom, undervisning. GL. S.S. 1, 60, 138, 216; 3, 105. S.F.S. 4, 151; 6, 93. S. Bern. f. 1. S. Marg. s. 71; *kænnefadher,* m. lärofader, lärare. S.S. 1, 64. Sv. Pr. K., f. 11, 101. Sv. Järt. post., s. 49. Sv. Pr. L. LIX, s. 35. Cod. A. 29, f. 119 (fn. *kennifadir); kænnepilter,* m. ung lärjunge. Cod. A. 27, f. 12 v.; *kænneswen,* m. lärjunge. S.S. 2, 20; 3, 174. Sv. Järt. post. s. 58. Cod. A. 29, f. 33, 120; *kænnilse,* f. kännedom. S. Bern. f. 131: "Cognicio sui, thz ær hafva sina eghna kænnilse"; *kænnirliker, kænneliker,* adj. igenkänlig. Iw. o. Gaw. v. 2142. S.F.S. 4, 245; *kænnirska,* f. lärarinna. Cod. A. 27, f. 81 v.: "dröfwilse ær tholomodhsens kænnirska"; fn. *kenna,* v. a. a) känna, förstå, veta; b) märka, se; c) lära, visa; d) tillskrifva, tillräkna, beskylla; ffris. *kenna, kanna;* d. *kiende,* känna, veta; nht. *kennen,* id.; fht. *kichennan,* v. a. föda; moes. *kunnan,* känna, veta. Jfr *kunna.* Kännare, m. den som är bekant med någon. "Ja ä 'ntä kännare mä'n". Nk.

Känne, n. bokmärke, veck i en bok för att återfinna ett visst ställe. Sk. (Ox.). N. *kjenne,* n. kännemärke; d. *kjende,* n. id.

Kännes-god, adj. som lätt känner igen. Sm. (S. Vedbo).

Känning (pl. *-ar),* m. äldre bekant, kamrat, umgängesvän. "Han har känningar hvar han kómmer". Hs.—sk. N. *kjenning,* m.; d. *kynding,* id.

Känning, m. hafsklippa. Åland.

Känning, f. kunskap. Sm. Fsv. *kænning,* f. kännedom, undervisning. S.F.S. 7, 126; fn. *kenníng,* f.

Kännsam, adj. 1) lätt igenkänd; 2) känslofull, öm. Sm.

Känsel, f. igenkännande, erinran af äldre bekantskap och umgänge; minne af någon. "Draga känsel. Ja to känsel på tjyven. Ög. (Ydre). A. "Känner du igen meg? B. "Vänta! låt meg dra käns'l på deg". Nk. N. *kjensla,* f.

Kännskap, m. bekantskap. Hs. (Alfta). N. *kjennskap.*

Känn-spak, adj. som lätt igenkänner förut sedda personer; om menniskor. Riksspr. I landskapsmålen säges ordet äfven om hundar. "Hongana ä så kännspaka". Sk. Fsv. *kænne-spaker,* id. S.S. 1, 109; n. *kjennespak;* d. *kjendespag;* e. dial. *kens-specced,* "having some particular mark or speck by which any thing may be easily distinguished" (Carr, Craven 1, 261); skot. *ken-speckle,* "having a singular appearance, so as to be easily recognised or distinguished from others" (Jamieson). Carr och Jamieson misstaga sig om härledningen. Jfr fsv. *spaker,* adj. vis; fn. *spakr,* adj. id., hvilket ord i skandinaviska munarterna blott i ofvannämnda sammansättning samt i sv. dial. *minnes-spak,* adj. minnesgod, förekommer.

Kännst (hårdt k), f. 1) kännedom; 2) känsel. G.

O-kännare, m. som är okunnig om något. Fl. (Nl.). KÄNNA 1, s. *kjarne.*

KÄNNA 2, s. *kinna* 1.

KÄNÄ, *känn, käna* (hårdt k), f. gås; lockelse-ord på gäss. G. Gr. *χην,* gås; fht. nht. *gans,* f.; gael. *gein;* skr. *hans,* id. Jfr Plinius, 10, 22, 27: "(anseres) o Gcrmania landatissimi. Candidi ibi, verum minores, gantæ vocantur".

KÄPP, m. l)käpp: baculus. Riksspr. *Kjöjp,* m. id. Nb. (Ö. Cal.); 2) talesätt: "gå mä hvita käppen å nerslagna hatten", bjuda till fadder. Ög. (Ydre). Fn. *keppr,* m. käpp. Käppe-knot, m. käppknapp. Vg.

Käpp-häja, f. öglan på *hövälingen,* som trädes öfver lass-stången *(lass-meden).* Sk., hl. KÄPP-NÄSIG, adj. näsvis. Vm. Jfr fn. *képpa.* v. n. certare, contendere. S. sid. 317 a.

KÄPÄ, f. haka. G.

KÄR, adj. 1) eg. älskad. Riksspr.; 2) talesätt: *hålla kär,* styra en farkost tättinvid (ett land eller en udde). *Hålla landet för kärt,* segla, ro, styra för nära landet. Ul., sdm., m. fl. I samma bemärkelse nyttjas också verbet *kära.* "Kära landet", hålla närmare landet, då man ror, seglar eller färdas på is. Åm. Jfr litus ama, hos Virg. (Æn. 4, 163). Fsv. *kær,* adj. kär. SML. Horol. f. 43 v. Cod. A. 27, f. 260 v.; fn. *kærr;* d. *kjær;* lt. *carus;* fr. *cher;* kelt. *car,* id. Kjessa, f. fästemö, fästeqvinna; käresta. Sk. (Vemm., Ing.).

Käre hjertanäs, 1) interj. ack! 2) adv. för all ting. "Käre hjertanäs gi mäg nalta mat!" Vb. *Käre hjertanes ät!"* Bl.

Kärlighet, f. kärlek; tycke för en flicka, ledande till frieri. Vg. Fsv. *kærlikhet, kärlighet,* f. kärlek. S.S. 2, 60. Cod. A. 29, f. 10 v. St. Rimkr. s. 152. KÄRAS, v. d. 1 envist påminna, träta. Kl. Fsv. *kæra,* v. a. a) klaga. Fr. af N. v. 1475. S. S. 1, 55. Alex. M.; b) kära, anställa åtal eller rättegång. LL.; fn. *kæra,* klaga; n. *kjära;* gl. d. *kæræ* (Mich. Riimv.); d. d. *kære;* lt. *queri,* klaga; jfr hindost. *ǵer,* klagan. Kerga, *kärga,* v. n. 1 ofta gräla, smågnata inom hus utan att finna gensvar. Sdm,, vm., ul. *Sarga,* v. n. id. Rosl. *Kärga* är freqventativum af fsv. *kæra,* klaga.Kerg, *kärg,* n. 1) gräl, gnat, osämja. Sdm. *Kerk,* n. ordvexling. Sm,; 2) olåt. Sdm., gatr.

Kergig, adj, 1) knarrig; 2) olåtig. Sdm. *Kärgug,* id. Vm.

Kälta, *källta,* v. n. I 1) smågräla, tidt och ofta påminna. Allm. i hvardagsspr.; 2) begära ofta och enträget, tigga. *Killta,* v. n. 1 ligga öfver en med enträgna böner om en småsak, som ej gerna kan medgifvas. Sdm., nk. Fsv. *kælta.* S.S. 1, 127. *Kälta* är troligen freqventativum af *kära,* klaga, så framt det ej snarare bör härledas af fn. *kilja,* v. n. träta: "kiljar kvân ok olja". S.E. 2, 481, 2.

Kält, *källt,* n. 1) eg. idkeligt påminnande om något; kältande. Allm. i hvardagsspr.; 2) idkeligt smågräl, gnatande. Allm.; 3) ifrig bön, tiggande. Nk., sm. *Killt,* n. id. Sdm.

Kältra, v. n. 1 vara skamlös i ord och seder. Sk. Nfris. *keltern, sich keltern,* "ein zügelloses grobes mani branchen" (Outz., 156); gl. d. *kieltre, keltre,* oblygt tigga.

Kältring, m. 1) gnatare. Ög.; 2) tiggare, stackare. Vb. -- sk. I riksspr. utmärker ordet: en skojare, nedrig menniska; zigenare. D. d. *kieltring,* a) tiggare; b) skojare; zigenare (Mlb., DL. 265—267);. nfris. *keltring,* m. landstrykare, zigenare.

Kältug el. *trå-kältug,* adj. en som är alltfor envis i sin begäran. Vm. (Herv., Id.). Jfr *trå* 1. KÄRRING, *kärringa-hagg, kärring-dink, kärringe-riksdag, -ruka, kärring-fis, -gaffel, -gris, -knut, -rygg., själ, -tand, -tarmar,* s. *karl.*

KÄRKA, v. n. 1 draga något med ansträngning, svårighet. Åm. *Kerka,* v. n. göra något med svårighet, dragas med, släpa och draga. Ög. Kerk, n. 1) mödosamt arbete. Ög.; 2) krångel, svårighet. Sm. KÄRLEKS-ÖRT, f. huslök, taklök: Sedum Telephium. Wahlenberg, fl. suec.

KÄRN, s. *tjärn,*

KÄRN-FIL, n. kärn-grädda, vispad grädda. Vm., åm. Jfr *kinna* 1.

KÄRN-GÅS, m. bröd med påklinadt nykärnadt smör. Sm.

KÄRN-HELT, adv. begärligt, gerna, ifrigt, häftigt. "Han äder dä så kärn-helt", säges om den som äter med begärlighet hvad som lägges för honom)(*kräsen.* S. Sk.

KÄRN-TYL, s. *kinna* 1.

KÄRR-DANK *(kärr-dangk},* n. fuktig mark. Ög. Ydre)

KÄRR-FYLLE, n. kärrfylla; de stora höstregnen, som fylla kärren med vatten. Sk.

KÄRR-HÄSTÄR, m. pl. kärr-skalmar. Sdm. (Björkvik, äfven trakten kring Trosa). Monne *hästär* är beslägtadt med nht. *ast* (plur. *äste),* m. gren på ett trä, i hvilket fall h är satt framför, såsom brukligt är i vissa kustlandskaper?

KÄRRSA, s. *kasse.*

KÄRR-TJETAR, m. kärr-mes: Parus palustris Fl. (GK., K., P.).

KÄRR-TÖREL, m. Euphorbia palustris. Svealand. Wahlenberg, fl. suec.

KÄRV, adj. 1) eg. sträf för känsel och smak. Riksspr.; 2) torr; om hjulaxlar, då smörja fattas; 3) motvillig, som ej har håg att göra hvad han bör. "Dä går kärvt te arbetä". Sdm.

KÄRVA I HOP, v. a. 1 binda ihop i bundtar. "Kärva ihop löv te får". Hl. (Värö). Af fsv, *kærve,* kärfve, bundt. S.S. 1, 99; fnt *kerfi,* n.; d, *kærv;* fht. *garba, karpa,* f.; nht. *garbe,* l; holl. *garf,* f.; fr. *gerbe,* f.

KÄSA (ipf. *käsäð;* hårdt k), v. n. flämta pusta. Dl. (Mora, Elfd.). Käsend (hårdt k), adj. flämtande, pustande. "An e så käsend". Dl. (Mora, Våmh.). KÄSE (pl. -r; hårdt k), m. löpe; eg, stycke af en kalfmage, som begagnas för att få mjölken att löpna. Dl. (Elfd., Våmh.). *Kjäs, kjes,* m. Hs., vb.; *kese,* m. id. Mp., åm. Fn. *kæsir,* m. löpe, stycke af en kalfmage, som begagnas för att få mjölken att löpna; n. *kjæse,* m. id.; holl. *kaasleb, kaaslebbe,* f.; swz. *haslab, kaslebb,* id. (Stalder 2, 91). Jfr nht. *käse,* ost; holl. *kaas;* ns. *kees;* kernt. *kâs* (Lexer, 155); lt. *caseus,* id. Kjäs-mage, m. stycke af en kalfmage, som begagnas till löpe. Hs. (Db., Bj.).

Kjäs-mus, *-a,* f. färsk-ost, nyss beredd ost, innan han ännu är sammanpackad. Hs. *Kjesmus,* f. id. Jtl., mp.

Käs-wattn (hårdt k), n. vatten af *käse,* som slås i mjölk. Dl. (Elfd., Våmh., Mora och Orsa Finnskogar), hj. *Kes-vatten,* n. id. Hs. Fht. *chasiwazar, chesewazer, casewazzer,* n. serum, tenucla (Graff 1, 1129); nht. *käsewasser,* n.; kärnt. *kaswasser,* n. (Lexer, 155); holl. *haaswei,* f. id. KÄSSLA, *kätta, kättel,* s. *katt.*

KÄTA, *käte,* s. *kåt.*

KÄTA, *käter, kätig,* s. *keta.*

KÄTEL, m. kittel. Vg. *Kel* (pl. *-ar),* m. Sk.; *käl,* m. Bhl.; *kessle* (def. *kesseln,* pl. *kessla,* def. *kesslan),* m. id. Hs. (Db.). Fsv. *kætil, kætl,* m. kittel. S.S. 1, 260; fn. *ketill,* m. kittel; d. *kedel;* n. *kil, kjel;* fht. *kezil;* nht. *kessel;* ffris., holl. *ketel;* fe. *cetil, cytel;* e. *kettle;* moes. *katils;* fin. *kattila;* lit. *katilas;* lett. *katls;* böhm. *kotel;* ill. *kotal;* mag. *katlan;* ryss. *kotël;* gr. *κοτνλη;* hindost. *ketlî,* id. Kela-böder, s. *böta.*

Kela-pikkare, m. kopparslagare. Sk. (Ing.). Af sv. *pikka,* v. a. minutis ictibus tundere.

Kessel-vinn (pl. *-a,* def. *-an),* m. lyftarm af trä, hvarpå kittlar hänga öfver elden under kokning. Hs. (Db.). KÄTTE (pl. *-tar),* m. litet afstängdt rum: 1) afstängdt rum för kalfvar, föl, får och svin. *Kalvkätte, fårkätte.* Allm. *Kätt, kett,* m.; *får-, kalv-, svin-kett,* Vb.; *käffte,* m.; *får-, kalv-käffte,* Vm., sdm., nk.; *kätt,* m. Kl., sk.; *kitt,* m. Nb. (Pite); *kitte,* m. id. Vl.; 2).den lilla delen af ryggåsstugan, som liksom afskiljes af tvärbjelken vid spismuren och innefattar platsen framför spisen intill dörren. Hl. *Kytte,* m. a) liten inhägnad kring åker. Dl. (Elfd.). *Kitta,* id. Dl. (Ohre); b) täppa; inhägnad, uppodlad mark; c) liten inhägnad kring några buskar (för att freda dem för kreatur, såsom kor och getter). Dl. (Elfd.). *Käfte,* n. gömställe, smyghål. Kl. Fsv. *kæfte,* n. gömställe. VGL.; *kætti, kietti,* m. a) litet rum. ÖGL. S.F.S. 4, 129; *gorkætti,* m. gömställe, der stulen boskap af tjufvar förvaras. ÖGL.; b) vagga. GL.; fn. *keta,* liten afdelning eller vrå i ett hus (Hald.); fe. *cete,* cella; d. d. *kiette, kiætte,* "en smal krog, et indelukke, aflukke ved huset" (Mlb., DL. 269). In-kättad, adj. instängd. Ög.

Kätta, v. a. 1 *kätta av,* afstänga, afplankaett litet rum). Kl. Gl. sv. kætta, v. a. innesluta, omringa. Tegel, Gustaf I:s hist. 1, 277.

Kätte-kalv, m. kalf som står i kätte. Ög.

Trå-kitta, m. större inhägnad af odlad mark. Benämnes stundom *trå* och utmärker ett gärde eller en större slog-vidd, afhägnad frän omgifvande tägter. Dl. (Särna). KÄTÄ, s. *kåta* 2.

KÄUDRÄ, s. *kutträ.*

KÄUK, *käuking*, s. *kåuka.*

KÄURÄ, s. *kura* 1.

KÄUSÄ, s. *kuskja.*

KÄUT, *käut-slummp*, s. *kut* 1.

KÄV, ost-skum. Dl. (Elfd.). *Frod-mysu*, f. D1. (Mora). Keva, v. a. 1 skumma. "Ig ar kevat mysu". Dl. (Elfd., Våmh., Mora). KÄVA, *kävja* s. *kava*.

KÄVLE, *kävling,* s. *kavel.*

KÖIPÄ, v. n. taga upp vatten eller annat flytande ämne, t. ex. med handen eller en skål. G.

KÖJTÄ U BÖJTÄ, s. *kyla* 1.

KÖJÄS (ipf. *-ä),* v. d. känna leda, vilja kasta upp; kunna behof af, förenadt med bemödande till, att kräka, ehuru det ej vill gå löst. Nb., vb., jtl. *Köjis* (ipf. och sup. *köjist),* id. "Hä köjis mej". Fl. (Öb.). *Kjåvjes,* id. Nb. (Ö. Cal.). *Keja(kejde, kejt),* v. n. vilja kräkas. Hs. (Db.). Jfr lapp. *kåkot,* v. n. vämjas; *kåkotes,* vämjelse.

KÖLA, *kölla,* s. *kylla* 1.

KÖLING, s. *kullt.*

KÖLLA, *kölle, kölne, kölnehus,* s. *kól.*

KÖLLSIG, *köll-skär, köl-näm,* s. *kala* 1.

KÖLSI, s. *kyllä.*

KÖLVA, f. bugt, t. ex. på en vägg o. d. Nk.

Kölva seg, v. n. 1 slå sig i bugter, bugta sig. "Vägga ha kölva sej alldeles för obegripeligt". Nk. *Kjilva sej,* id. Vm.

Kölvuger, adj. bugtig, ojämn; om dörrar, is o. d. Nk. *Kjilvi(g),* id. Vm. KÖNKI, adj. knutig, full med knutar och ojämnheter; om tråd och garn. Vb. Jfr *kings.*

KÖNN, n., s. *kind* 1.

KÖNN, adj. s. *kinn* 2.

KÖP-REV, *köpstads-gods, köpsta-klädd, köpstelig, köp-sven,* s. *kaupä.*

KÖRA, f. oreda på garn eller tråd. Bl. Jfr *kjurra.* Körig, adj. oredig, hoptrasslad; om garn eller tråd. "Garnet ä så körigt". Bl. (Bräkne h.).

Körsa, f. liten oredig sammangyttring på garn eller tråd. Bl. KÖRANDE, n. *I ett körande,* på en gång, utan afbrott, i en tidsföljd. "Dä gikk i ett körande". Vl., sk. *Köre,* n. id. "I ett köre". Ög. (Ydre). Af sv. *köra,* v. a.

KÖRMA, s. *kirma.*

KÖRNA, *körning,* s. *korn.*

KÖRNING, f. pors: Myrica gale. Vg. (Valle h.).

KÖRRA, v. n. 1 rysa. "Han körrar å fryser". Fl. (K.).

KÖTT-GÅ**L**. s. *kyt.*

KÖTT-KÄKKLING, m. grå-sparf. Vb. (Nordmaling).

KÖUK, s. *kåuka.*

KÖVAN (*kjövan, kjövern,* n. knähund, mops. Hs. *Kjevan,* n. Hs. (Db.), åm. (Arnäs); *kjevan, kjövan* (ljudvigt på sista stafvelsen), n. Vb.; *kjivan,* n. Nb. (Cal.); *kjövan,* n. Jtl.; *kåven,* n. Dl.; *kåv-vå**l**,* m. Bhl.; *kjävling,* m. Fl. (Öb:s skärg.). Fsv. *köværne,* n. liten hund, knähund. ÖGL. fn. *kovarni,* m. *kovan,* id. Hák. Frostuþingsl. 13: 21: þad er kovan, ef maðr tekr hendi sinni um hálsinn, so at saman taki fingurinn"; fd. *köfæn rakke,* m. id. (Skåne L. 9: 21): skot. *cowan,* id. Af fsv. *kovi,* m. kammare, hydda, *vara,* v. a. vakta.

KÖÖRM *(kjöörm,* ipf. *kjörmä,)* v. n. sy illa, hoptrassla och rynka det man syr. Vb. Jfr *kÖörp.* Körm *(kjörm), kårm,* n. syarbete, som är mycket illa och oskickligt gjordt. Vb. KÖÖRP *(kjöörp,* ipf. *kjörpä,)* v. n. sy illa, hoptrassla och rynka det man syr. "Skräddarn a körpä hop tröja min, sä ji armäst römmäs ti'a", — — si att jag näppeligen rymmes i henne. Vb.

L.

'L, förkortning af *felle,* conj. väl, fuller, t. ex. *ska'**l**, = ska felle, få'**l** = får felle, ha'**l**, = har felle, tror'**l**, = tror felle*. Sdm. I andra munarter *la,* id. "Du går 'la mä mej? Ja ser 'la. Vi ska 'la dä". Vg., ög., sm., kl., bhl., hl.

LA 1, n. sidenband. "Blått la, grönt la, silkesla". Sm. *Gyllen-la,* n. med guld inväft sidenband, som bäres på håret. Sk. (Ing.). Fn. *hlað,* n. band till prydnad, smycke; *gullhlað*, n. med guld invirkadt eller besatt band till hufvudprydnad: fsv. *gullad*, n. gyllene hufvndprydnad. GL.; n. *la,* n. brudsmycke, ett slags praktfull hufvudprydnad, som bäres af brudar. Af fn. *hlaða*, v. a. a) cumulare, b) construere.

LA 2 e1. *lad* n. 1) skedklofve, slagbord, redskap på en väfstol, hvari skeden sättes *Ske(d)-la, väv-la.* Vm., nk., ög., bl. *Sla(g)-bor(d),* n. id. Sk.; 2) afbalkning, afstängning: balkarne på båda sidor om kornlogen eller båsen; deraf *bås-lad,* n. den afbalkade plats, på hvilken boskapen befinner sig i ladugården. Vb., hs.; *la-band,* n. den kedja eller vidja, som håller *traljen* fästad vid väggen i en kobås. Nb. (Lule). *La-bänd,* n. id. Nb. (Ö. Cal.); 3) sida t. ex. af en mur. *Mur-la,* n. Vb.; 4) ställe på ett skidgärde, der skidorna lätt kunna aftagas och återläggas för att t. ex. släppa kreaturen igenom. Bl. Fn. *hlað*, n. septum, agger; af *hlada*, v. a.

LA 3, adj. lilla. "Hör, Stina-la!" "Kirsti-la!" Kjersti lilla! Vg., sm.

LA 4 (præs. *lar,* ipf. *lo,* sup. *ladt* el. *laid,* imper. *la* el. *lav,)* v. a. låta. "La va!" Bhl., hl., sk. "Lav oss göra dä!" Kl "Ja lo'en få lajen", jag lät honom få lien. Hl. "La te-stå", vänta, göra anstånd. "Ja far la te-stå mä dä si länge". "La fór", spänna för (t. ex. en vagn). "La frå", spänna ifrån. "La över", hölja över. Sk. D. *lade,* låta; fn. *lata;* moes. *letan.*

LA 5 (ipf. *lo,* sup. *ladt,)* v. a. o. n. gjuta, hälla i; strömma. "La i glaset. Dä regnade så dä lo ett litet rum). Kl. Gl. sv. kætta, v. a. innesluta, omringa. Tegel, Gustaf I:s hist. 1, 277.

Kätte-kalv, m. kalf som står i kätte. Ög.

Trå-kitta, m. större inhägnad af odlad mark. Benämnes stundom *trå* och utmärker ett gärde eller en större slog-vidd, afhägnad från omgifvande tägter. Dl. (Särna). KÄTÄ, s. *kåta* 2.

KÄUDRÄ, s. *kutträ.*

KÄUK, *käuking*, s. *kåuka.*

KÄURÄ, s. *kura* 1.

KÄUSÄ, s. *kuskja.*

KÄUT, *käut-slummp*, s. *kut* 1.

KÄV, ost-skum. Dl. (Elfd.). *Frod-mysu*, f. D1. (Mora). Keva, v. a. 1 skumma. "Ig ar kevat mysu". Dl. (Elfd., Våmh., Mora). KÄVA, *kävja* s. *kava*.

KÄVLE, *kävling,* s. *kavel.*

KÖIPÄ, v. n. taga upp vatten eller annat flytande ämne, t. ex. med handen eller en skål. G.

KÖJTÄ U BÖJTÄ, s. *kyla* 1.

KÖJÄS (ipf. *-ä),* v. d. känna leda, vilja kasta upp; kunna behof af, förenadt med bemödande till, att kräka, ehuru det ej vill gå löst. Nb., vb., jtl. *Köjis* (ipf. och sup. *köjist),* id. "Hä köjis mej". Fl. (Öb.). *Kjåvjes,* id. Nb. (Ö. Cal.). *Keja(kejde, kejt),* v. n. vilja kräkas. Hs. (Db.). Jfr lapp. *kåkot,* v. n. vämjas; *kåkotes,* vämjelse.

KÖLA, *kölla,* s. *kylla* 1.

KÖLING, s. *kullt.*

KÖLLA, *kölle, kölne, kölnehus,* s. *kól.*

KÖLLSIG, *köll-skär, köl-näm,* s. *kala* 1.

KÖLSI, s. *kyllä.*

KÖLVA, f. bugt, t. ex. på en vägg o. d. Nk.

Kölva seg, v. n. 1 slå sig i bugter, bugta sig. "Vägga ha kölva sej alldeles för obegripeligt". Nk. *Kjilva sej,* id. Vm.

Kölvuger, adj. bugtig, ojämn; om dörrar, is o. d. Nk. *Kjilvi(g),* id. Vm. KÖNKI, adj. knutig, full med knutar och ojämnheter; om tråd och garn. Vb. Jfr *kings.*

KÖNN, n., s. *kind* 1.

KÖNN, adj. s. *kinn* 2.

KÖP-REV, *köpstads-gods, köpsta-klädd, köpstelig, köp-sven,* s. *kaupä.*

KÖRA, f. oreda på garn eller tråd. Bl. Jfr *kjurra.* Körig, adj. oredig, hoptrasslad; om garn eller tråd. "Garnet ä så körigt". Bl. (Bräkne h.).

Körsa, f. liten oredig sammangyttring på garn eller tråd. Bl. KÖRANDE, n. *I ett körande,* på en gång, utan afbrott, i en tidsföljd. "Dä gikk i ett körande". Vl., sk. *Köre,* n. id. "I ett köre". Ög. (Ydre). Af sv. *köra,* v. a.

KÖRMA, s. *kirma.*

KÖRNA, *körning,* s. *korn.*

KÖRNING, f. pors: Myrica gale. Vg. (Valle h.).

KÖRRA, v. n. 1 rysa. "Han körrar å fryser". Fl. (K.).

KÖTT-GÅ**L**. s. *kyt.*

KÖTT-KÄKKLING, m. grå-sparf. Vb. (Nordmaling).

KÖUK, s. *kåuka.*

KÖVAN (*kjövan, kjövern,* n. knähund, mops. Hs. *Kjevan,* n. Hs. (Db.), åm. (Arnäs); *kjevan, kjövan* (ljudvigt på sista stafvelsen), n. Vb.; *kjivan,* n. Nb. (Cal.); *kjövan,* n. Jtl.; *kåven,* n. Dl.; *kåv-vål,* m. Bhl.; *kjävling,* m. Fl. (Öb:s skärg.). Fsv. *köværne,* n. liten hund, knähund. ÖGL. fn. *kovarni,* m. *kovan,* id. Hák. Frostuþingsl. 13: 21: þad er kovan, ef maðr tekr hendi sinni um hálsinn, so at saman taki fingurinn"; fd. *köfæn rakke,* m. id. (Skåne L. 9: 21): skot. *cowan,* id. Af fsv. *kovi,* m. kammare, hydda, *vara,* v. a. vakta.

KÖÖRM *(kjöörm,* ipf. *kjörmä,)* v. n. sy illa, hoptrassla och rynka det man syr. Vb. Jfr *köörp.* Körm *(kjörm), kårm,* n. syarbete, som är mycket illa och oskickligt gjordt. Vb. KÖÖRP *(kjöörp,* ipf. *kjörpä,)* v. n. sy illa, hoptrassla och rynka det man syr. "Skräddarn a körpä hop tröja min, sä ji armäst römmäs ti'a", — — si att jag näppeligen rymmes i henne. Vb.

L.

'L, förkortning af *felle,* conj. väl, fuller, t. ex. *ska'l, = ska felle, få'l = får felle, ha'l, = har felle, tror'l, = tror felle*. Sdm. I andra munarter *la,* id. "Du går 'la mä mej? Ja ser 'la. Vi ska 'la dä". Vg., ög., sm., kl., bhl., hl.

LA 1, n. sidenband. "Blått la, grönt la, silkesla". Sm. *Gyllen-la,* n. med guld inväft sidenband, som bäres på håret. Sk. (Ing.). Fn. *hlað,* n. band till prydnad, smycke; *gullhlað*, n. med guld invirkadt eller besatt band till hufvudprydnad: fsv. *gullad*, n. gyllene hufvndprydnad. GL.; n. *la,* n. brudsmycke, ett slags praktfull hufvudprydnad, som bäres af brudar. Af fn. *hlaða*, v. a. a) cumulare, b) construere.

LA 2 el. *lad* n. 1) skedklofve, slagbord, redskap på en väfstol, hvari skeden sättes *Ske(d)-la, väv-la.* Vm., nk., ög., bl. *Sla(g)-bor(d),* n. id. Sk.; 2) afbalkning, afstängning: balkarne på båda sidor om kornlogen eller båsen; deraf *bås-lad,* n. den afbalkade plats, på hvilken boskapen befinner sig i ladugården. Vb., hs.; *la-band,* n. den kedja eller vidja, som håller *traljen* fästad vid väggen i en kobås. Nb. (Lule). *La-bänd,* n. id. Nb. (Ö. Cal.); 3) sida t. ex. af en mur. *Mur-la,* n. Vb.; 4) ställe på ett skidgärde, der skidorna lätt kunna aftagas och återläggas för att t. ex. släppa kreaturen igenom. Bl. Fn. *hlað*, n. septum, agger; af *hlada*, v. a.

LA 3, adj. lilla. "Hör, Stina-la!" "Kirsti-la!" Kjersti lilla! Vg., sm.

LA 4 (præs. *lar,* ipf. *lo,* sup. *ladt* el. *laid,* imper. *la* el. *lav,)* v. a. låta. "La va!" Bhl., hl., sk. "Lav oss göra dä!" Kl "Ja lo'en få lajen", jag lät honom få lien. Hl. "La te-stå", vänta, göra anstånd. "Ja far la te-stå mä dä si länge". "La fór", spänna för (t. ex. en vagn). "La frå", spänna ifrån. "La över", hölja över. Sk. D. *lade,* låta; fn. *lata;* moes. *letan.*

LA 5 (ipf. *lo,* sup. *ladt,)* v. a. o. n. gjuta, hälla i; strömma. "La i glaset. Dä regnade så dä loner". Hl., sk. Fe. *hladan (hlôd, hlôdon),* a) lägga i hög, lasta; b) ösa. Exod. 2, 19: "hlöd väter".

LA 6, se **'l.**

LA, *laa, laräkka,* s. *lada.*

LA SEJ (ipf. *lo sej,* sup. *lad sej,)* v. r. städja sig, lega sig, antaga tjenst för år eller halfår. "Ja ska la mej te höre". Sk.

LABB 1 (pl. *-ar,)* m. 1) grof hand, arbetsnäfve. Allm.; 2) stor fot (hos djur). Vb., vm., vg., sm.; 3) fig *labb dill kar,* m. storväxt karl. Vb. Fn. *lámr,* m. hand. S.E. 1, 542; *löpp,* f. fotblad; fot på rofdjur; n. *labb,* m. fot, djurfot; d. *lab,* id.; gael. *lâmh,* f. hand; ir. *lam,* id.; wal. *llawf,* "the palm of the hand"; gr. *λόβαι,* hand (Hesychius); hindost. *lap,* handens ihålighet, när han böjes för att hålla vatten; ryss. *lápa,* djurlabb, tass; pol. *lápa,* f. hand; tass; böhm. *dlapa,* f. tass; mag. *láb,* fot, *lábatska,* liten fot, *láb-talp,* fotblad; fin. *lapa,* armus, scapula. Labba, v. a. o. n. 1 1) taga med handen, gripa, hugga i. "Labba tass", taga hvarandra i handen; skämtsamt. Vm., nk. *Laabb* (ipf. *labbä,)* v. a. gripa, taga, hugga i. Vb.; 2) vidhänga, fastna vid. Ög.; 3) röra vid, blanda sig uti något. "Labba inte mä'et längre!" befatta dig ej vidare dermed. Vb. Det synes troligt att detta verb i våra munarter blifvit bildadt af ofvan anförda *labb* 1. Ursprungliga roten är skr. *labh,* v. a. taga, gripa, som har sin motsvarighet i gr. *λαμβάνω* (aor. *ἔ-λαβ-ον,* infin. *λαβ-ειν,* perf. *ει-ληφ-α),* taga, fatta, gripa, hvaraf *λαβή,* f. allt hvarmed man kan fatta, gripa något; grepe, handtag; *λάβ-ιον,* n. (demin. af *λαβή); λαβ-ίς,* f.; *λαβίδιον,* n. id. med flera andra ättlingar.

Labbed, adj. som har stora händer. Sk. (Ox.).

Labb-bét, m. örfil. Nb. (Cal., Råneå, Luleå). Jfr n. *labber-dus,* m. ett dugtigt slag. LABB 2, n. propr. Lars. Nb. (Cal.).

LABBA 1, v. a. 1 smutsa ner, orena. "Labba ner sej", orena sig, bära sig illa åt. Ög. Jfr gael. *láb,* m. dynga, smuts. Be-labbd, adj. nedsmord. Ög

Labba, f. smutsig, osnygg och oordentlig qvinna. Sdm.

LABBA 2, s. *labbb* 1.

LABBELÄNDSKA, f. uppblandadt, obegripligt språk. "Labbeländska sóm ä hvasken tyska eller svenska". Nk., vm. Måhända eg. lappländska. Jfr n. *labbelensk,* adj.

LABBRA, v. n. 1 prata, tala mycket i fåfänga, drafla. Hs., vg., sm. Ns. *labbern,* "verliebt schäkern" (Schambach, 117). Jfr *slabbra.*

LAD, s. *lada*.

LA-BET, m. 1) matsäck (för vallhjon och arbetsfolk); 2) mellan måltid för barn. N. Åm.

LADA , v. a. 1 1) upplägga i hög, lägga i en viss ordning, stapel. "Laa ve, säd". *Laa* el. *la,* id. Sm., ög. *Laa, lava.* Bl.; *lava,* id. "Lava bränne". Sk.; 2) lägga i lag, inlägga säd eller hö i ladan, aflässa säd eller hö i ladan. "Lada in säd". Ul. "Lada hö. Hvem ska laa (el. la) säa?" Sm. *Lådå* (ipf. *läđäd,* pl. *läđädum,* sup. *låđåđ),* id. Ö. Dl. *Laa,* Hl; *lada* (ipf. o. sup. *lada,)* v. a. inlägga, inbärga i hus eller lada; säges ej blott om säd, hö och halm, utan äfven om annat, som man vill förvara för åverkan af regn, röta m. m. såsom ved, bräder, hvarjehanda redskap o. d. Vb.; 3) ladda. Bhl. Fsv. *laþa, ladha, lada,* v. a. a) lägga i hög; deraf *aflada*, v. a. lägga i särskild hög; *kastlaþa,* v. a. lägga i kast, stapla. VGL.; b) införa (säd) i lada. VGL. SML.; c) lasta (fartyg). Fl. o. Bl. 18, 491. Spec. Virg. s. 258: "thz skip hwilkit formykit ær ladhit"; fn. *hlaða (hlóð, hlaðit),* a) cumulare, in cumulum congerere; b) struere, construere; c) onerare; n. *lada,* id.; fht. *hlatan;* fsax., fe. *hladan;* nht. *laden;* moes. *hlaþan.* Be-ladda, v. a. 1 betunga. "Beladda se mä nået", betunga sig med, befatta sig med något. *Beladdad,* betungad. Sm. *Bi-ladd,* bekajad, betungad. G. Fn. *hlaðinn,* p.p. lastad, som har börda. Lad 1, n. hög, stapel (af ved m. m.); bunke af säd i ladan. Ög., sm., bl. *Lod,* n. höstack, gjord att stå till vintern. Fl. (Nerpes). Deraf *sten-la,* n. mindre stenar, upplagda på större för att utvisa tegar i äng och andra egor. Ög. (Ydre); *ved-la* el. *ved-lad,* n. vedstapel. Sm. Fn. *hlađ,* n. stack, hög; n. *lad.*

Lad 2, n. log-golf; den lada eller det ställe i ladan, hvarest den otröskade säden förvaras. Bl. (Östra h.). D. d. *lad,* n.

Lad 3, n. laddning (i en bössa), skott. "Inte lad äi råirä", inget skott i bössan. N. G.

La(d)a, *la,* f. 1) lada, sädeslada. Allm. *Låđ* (pl. *-đur,)* f. Ö. Dl.; *läđå,* f. Fl. (GK., K. P.); *lödo,* f. Fl. (Esse); *ladu, lödu, löu, leudu*, f. Vb. I andra landskaper *lo;* 2) fähus, fälada. Sk. Fsv. *laþa,* f. lada. VGL.; fn. hlaða; n. *løde, lodo, lade;* d. *lade;* e. dial. *lath, lathe.*

La(d)-skifte, n. den delen af väggen, som går intill dörren på en hölada. Sdm.

LaÐu-flakji (pl. *-flakjir),* m. bottnen på en vagn att köra säd, hö o. d. hem. Dl. (Elfd.). *Vagns-flakji,* m. Dl. (Våmh.); *lad-flaka, lanings-flaka,* m. id. Dl. (Rättvik).

La-gulv, n. sädeslada. Allm. *La-gull,* n. id. Sk. *Loa-laa,* f. id. Sm.

La-går(d)sa, f. ladugårdspiga. Sm.

La-räkka, f. lada. Bl. (Östra h.).

Ladd, adj. brydd, bekymrad. G.

Lad-ten (pl. *-er),* m. laddstock. Dl. (Elfd.). *Lad-tejn,* m. Jtl.; *la-tejn,* m. fl. (Öb.); *ladd-ten,* m. id. Ög. N. *lad-tein.*

Lassa-med, s. *med.*

Lass-stång, f. stången som ligger öfver ett lass hö, klöfver eller säd för att kunna fastare ombinda det. Hl., sk. (Bjäre h.). Fsv. *læssistang,* f. SML.

Lassa-rum, n. så stor ängslott, som erfordras till ett lass hö. "Ja har tio lassarum äng te hemmanet". Hl. Fsv. *lassarum.*

Lass-hälla, f. hylsa som sättes öfver kälkstakarne för att sammanhålla lasset. Ul., sdm. *Läss-hälla,* f. id. Sdm.

Lå-drol, n. sank laduäng; så stor äng, att höet deraf kan inläggas i den derpå uppförda ladan. Jtl. S. *drol.*

Lädda 1 (pl. *-dor),* f. låda, liten låda vid ena ändan ini en kista. Hl. *Läddika* (pl. *-kor),* f. Sk., hl., bl., kl. *Loddeka,* f. Vg,; *ledika,* f. Sk. (Lugg.); *löddika,* f. Kl.; *lädeka,* f. Sm.; *lärk* (def. *-a),* f. Sm. (Vestbo), hl.; *lärka,* f. Vg.; *lerik,* f. Vb.; *lädika,* f. N. G.; *larskå,* f., *larikå,*

f. id. S. G.; *larka,* f. liten låda; deraf *slälarka,* f. Ög. Fsv. *ladikka,* f. liten låda. S.F.S. 1, 3 häft.; d. d. *lædike;* nht. *lädchen;* ill. *ladica;* mag. *lada,* dimin. *ladika,* id.; ryss. *larik,* liten kista.

Ladda 2 (pl. *-der*), f. häck, sidostycke till en höstvagn. Sk. (Luggude, Bjäre). D. d. *lætter* el. *leirer;* fe. *hlædre;* holl. *ledder.*

Lädde-häkk, m. vagnskorg till en höstvagn, sammansatt af tvenne *lädder.* Hl. (Harplinge). *Lädde-vöjn,* m. häckvagn. Sk. (Lugg.).

Läder, m. två på något afstånd med hvarandra hopfästade sparrar, som läggas på underredan af en vagn, då man forslar större gråsten eller rundkärl; deraf *sten-läder,* m. Sk. (Ox.), bl.

Lässa (ipf. *lässte,)* v. a. lassa, lägga lass på kördon. Allm. Fsv. *læssa,* VGL.; fn. *hlessa* (af *hlass,* n.); d. *læsse;* n. *lessa.*

Läss-'ävvel {pl. *-ävvlar,)* m. trästång på en släde för att dermed fastare kunna fastbinda höet. Dl. (Våmh.).

Löd', *löda ópp,* v. a. vinda upp t. ex. sten o. d. Fl. (Qv.).

Lödo, f. grof stång, eller sparre, med hvilken någonting vindas upp. Fl. (Qv.).

Lödu rensl, f. rissel att rengöra spannemål med. Vb. (Skellefte). LADDER, f. pl. gamla skor. Bhl. (Elfs.). *Läddor,* f. pl. sockor, bundtskor. Åm. *Lodde* (def. *loddan),* pl. ett slags skor af vadmal, stoppade med ull eller blånor och försedda med lädersulor. Jtl.*Lattikka,* f. toffel utan klack. Sk. (Harj. V. Göinge); *lättikka,* f. id. Sk. (N. Åsbo, Ing.).

LADI(G), *lading, lade,* m. vår, vårtid. *Langaladingen,* m. def. den långa (magra) våren. *Fysste ladigsdagen,* första vårdagen ɔ: den 22 februari, hvilken också kallas *Pär-hit-stain.* G. *Låding, låing, låig,* (def. *låjen,)* m. vår, vårtid. Hs. (Db., Norrbo); *låig, låe* (def. *låen),* m. Hs. (Ljusdal), v. dl.; *låe* (def. *låen),* m. Hs. (Bjur.); *lading,* m. Åm.; *låding,* m. id. Vm., vl. *I lådigs,* i våras (förfluten tid). Dl. (Sollerö, Ohre, östra och södra delarne af Mora), vm. (enl. Herv. Id.); *i lådigas,* id. Dl. (Husby); *i låin, i lådi* el. *i låigs,* id. V. Dl. *A lådig,* till våren (framtid). Dl. (Mora); *te lådin,* id. V. Dl. Fsv. *laþigs,* adv. om våren. GL. I Worms kalender står vid 23 febr. eller Petri åminnelsehögtid ordet *ladih,* adv. om våren, i motsats till högsommaren i slutet af juli. Jfr fht. *lenzo, langez,* m. vår, *lenzi-manot,* vårmånad, *lanzic,* adj. vårlig (Graff 2, 242); nht. *lenz,* m. f.vår; fe. *lengten (lencten,)* m. id.; holl. *lente,* f. vår; *lentachtig,* adj. vårlig, *lentachtigheid,* f. vårlig beskaffenhet, *lentebloem,* f. vårblomma, m. fl.; slav. *ljeto, leto,* sommar. Ladis-dign, adj. svag; om hästar som äro födde före Philippidag (1 maj). "Russet jär ladisdign". N. G.

Ladis-digna, f. en svaghet hos hästar, som äro födda före Philippi dag. "Russet har fat ladis-digna". N. G.

Ladis-sväjkjen, adj. om våren utmagrad och svag af brist på foder; om hästar och boskapskreatur. *Ladis-sviken,* id. "Russet jär ladis-sväjket". N. G.

Låes-ko, f. ko som kalfvar om våren. Hs. (Db., Norrbo, Ljusdal, Jerfsö). LAFFS, m. 1) dålig fotbeklädnad; 2) förbindning om foten. Ög. *Laffsa* (pl. *laffsor* el. *laffser),* f. 1) socka, strumpsocka. Sm., nk.; 2) utsliten, nerkippad sko. Nk. *Sko-trasa,* f. id. Sdm.; 3) oordentligt, osnygt fruntimmer. *Slaffsa,* f. id. Nk. Jfr *labb* 1. Laffsa, v. n. 1 1) gå illa, tungt; eg. i strumpsockorne. Sm., ög.; 2) gå släpande, draga benen efter sig. "Gå å laffsa". Sm., bl. LAFT, f. vinkelrät afsats vid öfversta delen af en mur eller klippvägg, som sålunda bildar liksom en hylla eller lafve. N. Hl. N. *laft,* hörn i en träbyggnad, eg. stockarnes sammanfogning i hörnen.

LAG 1 {def.*-en,*) m. 1) eg. vatten, vätska; afkok, hvari något är kokadt. Riksspr. *Lòg,* m. id. Hs. (Db.); *lo,* m. id. Hl. Deraf *bryggelag, enelag,* m. fl. Riksspr. *Jen-lag,* m. enelag; *hummellag,* m. afkok på humle. Vb.; 2) saft, som flyter af trän eller pressas ur bär; deraf *bjerk-lag, bärlag, brannbärs-lag, åkerbärs-lag,* n. Vb. *Lög,* n. 1) vätska. *Bärke-log,*) björksaft. Sk. (Bjäre); 2) varmt vatten, hvari något är kokadt, eller som slås på malt vid brygd. "Nu leger loget i pannan, nu få vi mäska". *Humle-log,* n. S. Sk.; *fåra-log,* n. det varma vatten, hvari får tvättas. Ög. (Ydre). Fsv. *lagher,* m. vätska, dekokt. (Rdq. 2, 145); fn. *lögr* (gen. *lagar,*) m. a) vätska; b) haf; *lá,* f. vatten, bölja; n. *lag, log,* n. vätska, afkok; d. d. *løv, lou,* id.; fht. *louga,* f.; mht. *louge,* f.; nht. *lauge,* f.; slav. *vlaga,* vätska. Vi anföra härunder åtskilliga befryndade ord. Laka, v. a. o. n. 1 1) rinna, flyta sparsamt, smått. Vb. "Björkera börja å laka". Sm.; 2) komma något att rinna, tappa ur. "Laka ur potatismjöl". Sdm. "Laka björkelag". Sm. "Laka på", ösa på, späda på. Ul. *Laka* (ipf. *laka,)* v. a. förse med saltlake. Vb.; 3) tvätta, byka. "Laka byk". Sdm., vg., vl. *Laga,* id. Hl. (Morup, Landa). Fn. *laga,* v. n. rinna, framflyta; n. *laga,* v. a. öfvergjuta med vatten, i synnerhet kokande.

Lak, m. byk. Rdq. 1, 152.

Laka-blaut, *lakk-bleut, lök-blaut,* adj. genomblöt, så att det rinner af en. *Lakk-vot, lök-vot, lökäna-vot,* adj. id. Vb. *Lakkene-våt,* id. Vm.

Lakka, v. n. 1 rinna, flyta droppvis. "Svetten lakkar åv'en. Dä lakkar ur brännvinspipan". Vl., nk., vm., sdm., sm., sk., hl., bl., fl. "Börka lakkar". Sm.; *laakk* (ipf. *lakkä,*) id. "Han arbaitä sä schvett'n lakkä". Vb.

Lakk, m. lank, det slags sämre bränvin, som sist går öfver ifrån bränvinspannan. Hs., vl., vg., bl. *Ätte-lakk* el. *ätte-lank,* m. id. Sm., bl. Fn. *lakr,* m. långsamt droppande; *lakra,* v. n. rinna sakta.

Läka (pr. *läke,* ipf. *lak* el. *läk,* konj. *lake*, sup. *läkji,)* v. n. sippra ut, sakta framrinna genom springa eller hål; läcka. Hs. *Läkkja* (pr. *läkk,* pl. *läkku,* ipf. *lakk,* pl. *lukku,* sup. *lukkjiđ,)* Dl.; *läkka* (pr. *läkkur,* ipf. *lakk),* v. imp. G.; *läka* (ipf, *lak* el. *läkt,* sup. *lökke),* N. Åm,; *läka* {*lak, likki),* Ume, Calix; *läka (lak, läki,*) Bygde; *leka (lak, likki),* Löfånger; *lääk (lak, lekkä),* Skellefte.; *lek (lekkte, lekkt),* Lule; *lek* (ipf. *lak),* id. Fl. (Öarne i Qv.). Fsv. *læka;* fn. *leka (lak, lekit,*) v. n. droppa; d. *lække,* id.; fe. *leccan,* irrigare; ns. *lekken,* rinna, droppa (B. W. B. 3, 50). Jfr Rdq.3£ 152.

Lok, m. 1) det som läkt, runnit ut; litetvattenflöde, som uppkommer derigenom att det läcker t. ex. genom taket eller derigenom att vatten hälles ut. Vb., nb., hs., jtl., dl.; deraf *vattu-lok,* vattuflöde på sådant sätt uppkommet. Dl., mp. *Vöttu-lok.* "Hä lak frå takä, sä hä sto vöttuloken ätter ä på gólvä." *Lök,* m. id. Vb.; 2) f. en ränna på golfvet, der våtvaror spillas. Hs.

Lok-romm, n. ställe i en ladugård, der spillningen och urinen bortrinner. Vb. (Nordmaling).

Lakan, n. öppning å käril, hvarigenom det läcker. Hs.

Läkil, m. hål i damm för vattnets utrinnande. Hs. (Db.). *Lekil,* m. id. Gstr.

Läkka, v. a. 1) tappa, tappa ur. "Läkka björkelag"; 2) destillera. "Läkka brännvin. Ä dä läkkadt (el. läkkt)?" Sm.

Björk-läkka, f. björksaf. Sdm.

Läkke-tratt, m. distiller-tratt. Sm.

Lög 1, f. 1) tvättvatten, badvatten. Vg., sm. *Löga,* f. badvattcn. ”"Om lögan ä varm, får du tvätta barnet". Kl. *Löga, lögja,* f. id.; deraf *fåre-löga.* Ög.; 2) kokhett vatten, hvari slagtade svin skållas. Ul. *Löga,* f. id. Nk. Fn. *laug,* f. bad, badvatten; fsv. *lögh,* f.

Lög 2, m. sjö; förekommer i sjöars namn t. ex. *Lilla Lög, Stora Lög.* Dls. Mälarens gamla namn, i fn. (hos Sturleson) *Lögrinn (Loginn, Lauginn), Lögaren* hörer hit; ordet betyder således egentl. sjön, så kallad i anseende till sin storlek. Fn. *lögr,* m. a) vätska; b) haf; *lögir, logir, lægir,* m. haf; fe. *lacu, lac,* m. sjö; lt. *lacus,* m.; frans. *lac,* m.; it., sp. *lago,* m.; e. *lake;* Schwab. *lache;* ns. *lake,* f.; bret. *louch,* f. id.; fht. *lacha,* f. träsk (Graff 2, 110).

Löge-tråg, n. tvätt-tråg. Vg., sm.

Lög-da(g),, m. lördag. Fl. (Öb.). *Laudag,* S. G.: *lov-dag,* id. Dl. (Mora); *ljorda,* Sk. (Lugg.), bl. Fsv. *löghardagher, löghardagher.*. VML. ÖGL.

Löge-vatten, n. vatten, i hvilket nyfödt barn tvättas. Sm. Fn. *lauga vatn,* badvatten. LAG 2, s. *ligga.*

LAGA 1, v. a. 1 slå, piska. Hs., kl. *Laga óm,* id. Hs. *Lagga, lagga óm,* id. Sdm., bl. Jfr fn. *lag,* n. stick, slag (Hald.).

LAGA 2, s. *lag* 1.

LAGA 3, *lagd, lage, lagle,* s. *ligga.*

LAGE-MÅN, f. möjlighet att kunna lagas. Ög. (Ydre).

LAGG (pl. *-ar),* f. det yttersta af något, kant: 1) (såsom i riksspr.) kant på träkärl (laggkärl); 2) kant, brädd, strand (af kärr, sjö, å, vattensjuk äng m. m.). *Kärr-lagg, kärra-lagg, måss-lagg, måssa-lagg, myre-lagg, sjö-lagg, skogs-lagg, å-lagg, äng-lagg.* . "Han sto ve lagga", han stod vid brädden, t. ex. af en å. Svea-, Götaland; 2) plur. *laggar* el. *lagger,* små, torra, fasta holmar i måssar och kärr. Kl. (Stranda). Fn. *lögg* (gen. *löggvar),* f. lagg på träkärl; n. *logg* (pl. *legger),* f. id. Jfr *ligga.* Lagg (ipf.*-a),*) v. a. lägga, hopsätta stäfverna på laggkärl. Fl. (Öb.). *Lagg* (ipf. *-ä),* id. Vb.; *lågga,* id. Dl. (Elfd., Våmh.). Fn., n. *lagga,* id.

Laggande, adv. till yttersta brädden fullt; om träkärl. Kl.

Laggare, m. tunnbindare. Dl. (Husby), vm., vg., sm. I Ö. Dalarne säges *låggär* (pl. *-är,*) (Elfd., Mora, Våmh.), *lagger* (Orsa), *lagqbanndar,* Gagnef; i Nerike *lagg-bindare,* m. N. *laggar,* id.

Lagg-kara(r), m. pl. vestgötar som fara omkring med laggkärl. Vg. (Vadsbo).

Lygge (pl. *-gar),* m. skåra, som tunnbindaren skär i ändarne af tunnstafvarne och hvari bottnen infälles. Sk. (Ox.). D. *lugge* el. *lug,* id. (Moth).

Lägg-wiÐ (pl. *-ir),* m. trä, tjenligt att deraf förfärdiga laggkärl. Dl. (Våmh., Elfd.). LAGGA 1, v. n. 1 springa. "Han laggar å springer. Ja sa väl lägga å". Sm. Jfr *lakka.*

LAGGA 2, s. *laga* 1.

LAGGE-TRÖJA, f. lång rock, utgörande bergslags-drägt i trakten af Linde. *Laggare,* m. den som så är klädd. Vm.

LAGG-SO, *laggsugga,* s. *ligga.*

LAG-MÈLTUR, adj. lågmält)(*haug-mèltur.* G.

LAGN, *lags-man,* s. *ligga.*

LAGS-VÅN, s. *vån.*

LAG-VATTNA, s. *ligga.*

LAIÐA (pr. *laið* pl. *laidum,* ipf. *led,* pl. *liðum*, sup. *lidid),* v. a. 1) lida. Ö. Dl. *Läida* (pr. *läidur,* pl. *läide,* ipf. *laid,* pl. *lida,* sup. *lidi),* G.; *lia* (ipf. *le,* sup. *lei,* p.p. *leen),* id. Hs. (Db.); 2) förlida, lida, gå; om tid. Ö. Dl. *Lia* el. *li* (ipf. *le,* sup. *lidt),* 1) v. a. tåla, tycka om. "Ja kan inte lia dä. Han ä godt lien". Sk., hl., bl.; 2) v. n. a) gå, framskrida. "Tiden lier". Allm.; b) gå fort, hafva drift. Götaland. Fsv. *lidha, liþa,* a) v. a. lida, tåla. S.S. 1, 174; deraf *lidilse,* f. lidande. Horol. f. 17; b) gå, lida. SML. VGL. UL.; c) förlida. GL.; fn. *líða* (*leið, liðit),* procedere, vergere, labi, ferri, tolerare, pati; fht. *lidan;* nht. *leiden;* moes. *leiþan.* Jfr Grimm, gr. 3, 15. Dief., wb. 2; 131. Rdq. 1, 212.

a) Lida: pati. Le(d) el. *laj,* adj. som man lider af: 1) *led*, ful; 2) stygg, förhatlig; 3) ledsen, förargad. Allm. Fsv. *leþer, ledher, leid,* a) ful. Sv. Pr. L. LIX, s. 23; b) ledsam. UL.; fn. *leiðr;* fht., nht. *leid;* mht. *leit,* n. *leid, lei;* d. *led;* frans. *laid.*

Lajheit, f. otäckhet. Sm. (Östra h.).

Lajs, v. d. ledas, hafva ledsamt. G.

Leden, adj. äcklig. Bhl.

Leding, *leing,* m. 1) ful, stygg menniska. Svea-, Götaland; 2) djefvulen. Sm. *Den lee* el. *den löje,* id. Sk. (Onsjö, N. Åsbo). *Löjens-ty,* n. 1) eg. djefvulstyg; 2) hastigt påkommande sjukdom. *Dråens-ty,* n. id. Bl.

Leis, adj. ledsen. Fl. (Öb.). *Letter.* Sm., nk.

Leska 1, förtretlighet, arghet; förargelse. "Leskan dryper av honom", om en förtretlig menniska. "Skölja leskan av sej", om förtretliga menniskor, som äro i vattunöd. Hs. (Bj.).

Leska 2, f. förtretlig, förarglig menniska. Ul. (Simtuna h.).

Leskas, v. d. 1 vara led, förtretlig, stygg. Hs. (Db.).

Leskug, adj. förtretlig. Hs.

Letta, f. leda, afsmak, motvilja. "Ha letta för äta. Känna letta för e menniska". Nk.

Le-vis, adj. led, elak. Ul.

Leidu-gån, adj. ledsam, förtretlig. Dl.

b) Lida: ire, procedere.

Led, n. arbete i en viss ordning eller omgång, hvartill socknemän uppbudas. Vb.

LeÐ, f. väg, kosa, håll. Dl. I andra munarter *le,* f. "Vill du åt dai lea?" vill du åt det hållet? "För'en på lea!” visa honom vägen!" "I ä kummen ur lea", ni har gått vilse. Sm. Deraf *nor-leen, öster-leen, synner-leen,vesterleen*, f. def. norra, östra, södra, vestra trakten eller byarne, S. Sk. *Led,* f. sätt. "På den leen". Sk., hl., bl. Fsv. *leþ, ledh, led,* f. a) väg, resa. VGL. ÖGL. UL. Fr. af N. 847, 943. Iw. 2798; deraf *bata leþ, dagsledh, framleþis, leþsund, ledhsagare;* b) sätt. VGL. UL. ÖGL. HL. Fr. af N. 544, 1296; deraf *allaledhis, annurlidz, hvilika-, sama-, um-, sær-leþis:;* fn. *leid,* f. väg, resa; n. *leid, lei,* f.

Bya-led, f. bylag, flera åboar i en by. Ög. (Ydre).

Laid (def. *-i),* f. trakt (på landbacken). "Av laidi" eller ""”ör laidi", adv. ur gränserna, bort(-kommen). *Leid* (def. *-i),* f. en viss trakt (på vattnet, till sjös). S. G.

Lee-sven el. *le-sven,* m. 1) ryttare, som följer brudfolket på färden till och från kyrkan. Hl.; 2) den gifte eller ogifte karl, som följer brudgummen vid bröllop och är taleman dervid.

Sk. (Onsjö); 3) marskalk vid bröllop. *Hovriddare,* m. id. Bl. N. *leidesvein.*

Lianne n. skyndsamhet, fortskridande, drift. "Han har inte lianne mä se". Sm., bl., ög.

Lidliger, adj. som raskt (med lidande hand) arbetar. Fl. (Ingo).

Lid, m. 1) eg. led: articulus. G. *Lid* (pl. *-ir),* n. Dl.; 2) tråden mellan knutarne i ett fiskegarn. *Bård,* m. id. N. G. Fsv. *liþer,* m. led. SML. UL. GL. Biærk. R.; fn. *lidr;* fe. *lid;* fht. *lid;* mht. *lit* (gen. *lides);* nht. *glied;* ns. *lid* (B. W. B. 3, 63); moes. *liþus.*

Lea-lös, adj. 1) lös i lederna, vriden i lederna. Nk.--bl.; 2) utan kraft i lederna. Hs. Fn. *liðlauss.*

Le-bannk (pl. *-ar),* m. det trä, hvarpå bottnen i en vagn hvilar. I lebannken äro fästade *stylter,* som hålla sidobräderna. Nk.

Le-bannka-pinne el. *lea-bannka-pinne,* m. i. q. *banknagel.* Nk.

Ledali (n. *-t),* 1) eg. försedd med leder; 2) säges om kärror, åkdon m. m., som genom nötning och skakning ge efter i fogningarne. Vb.

Le(d)-brå, f. den utskärning i framdelen af en vagn, hvari skarfstången fästes. Nk.

Le(d)-kinn, n. kedja, medelst hvilken klafven, hvarmed kreatur bindas, fästes i väggen. Nk. *Skag,* n. id. Sdm.

Le(d)-mjuker, adj. mjuk, smidig i lederna, vig. Nk. D. *ledmyg;* n. *lidmjuk.*

Le(d)-sage, n. vätska i lederna på en menniska. Vg. Jfr *siga.*

Lida-lausårr (f. *-laus,* n. *-laust),* adj. gänglig. N. G. Jfr *lealös.*

Lidiger, adj. 1) ledig, smidig, lätt; 2) ledig, fri från sysselsättning. Nk. *Lidun,* Ö. Dl.; *lidin,* Fl. (Ingo); 3) som är i saknad af, brist på något. "Låna mej en tólv-skilling, ja ä ännä lidiger". Nk. Fsv. *liþugër, liþoger, lidogher,* adj. a) eg. den som kan ledas eller som går lätt och otvunget i ledfogningen; b) ledig, fri. UL. ÖGL. Fl. o. Bl. 1821. S.S. 1, 96, 131; c) ledig, ej tillsatt; om en syssla. S.S. 2, 46; fn. *liðugr;* fe. *lidig;* mht. *ledec, lidig;* nht., d. *ledig.*

Lidja, v. n. 1 vara rörlig, ledig; om gångjärn o. d. Fl. (Ingo).

Lisamer el. *lisam,* adj. 1) mild, vänlig, nedlåtande, "Vår pastor ä så lisamr te tala ve". Nk.; 2) sällskaplig, sådam som man gerna umgås med. Vl.

Li sej, v. r. vara belåten, glädja sig i sitt sinne. "Ja tykker han ska li sej, når han fikk de ara ti löpa sóm en tok". Nk. Jfr *lika.*

Rätt-leds, adv. med solens lopp. Ög. LAJE, s. *lid* 2.

LAJGÄNES, legofolk)(*aigänäs.* G.

LAJHEIT, *lajs,* s. *laida.*

LAIKA (pr. *laikur,* ipf. *laik,* pl. lika, sup. *laiki),* v. n. leka. G. *Läka* (pr. *läk,* pl. *läkum,* ipf. *lek,* pl. *lekum,* sup. lekjið), id. Dl. *Leka,* v. n. o. a. 2 1) (i riksspr.) roa sig med lek; 2) spela, musicera. "Leka på horn". Vm. ; 3) dansa. Dls.; 4) koka jämnt och sakta, koka så att det bubblar. "Gryta leker". Dls., vg., sm., kl., bl. *Lega,* id. "Nu leger dä, nu ska vi ta'et", om kokande kärl. Äfven; "nu spelar vannet i grydan". Sk.; 5) vara nära att koka öfver; om vatten i ett käril. "Nu leger dä på brädden; slå ej mer i!" Sk., hl.; 6) sjuda, koka. "Leka vört". Vg. (Mark), ög. (Ydre). "Vörten leker". Vm. "Leka te bryggning". Vg. (Vadsbo). Fsv. *leka* (ipf. *læk* Cod. Bur. s. 157, 182. Jfr Rdq. 1, 164), leka, spela &c; fn. *leika (lèk, leikit),* leka; mht. *leichen,* springa, hoppa; fe. *læcan,* leka, *lâcan,* hoppa, leka; nfris. *leechen, leege,* id.; moes. *laikan,* hoppa. Laik-lage, m. lekkamrat (för barn). Norra Gotl. (Fårö). Jfr fsv. *leka,* f. leksyster. Fl. o. Bl. 1355; Iw. 3773. Cod. A. 27, f. 10. S. Marg. f. 2 v.; fn. *leika,* f. id.

Lek, m. 1) melodi. Sm. "Spela en vakker lek". Vm. (Bergs!.); 2) dans. "Ska du gå på lek i kväll?" Götal. Fsv. *leker,* m. a) spel. Horol. f. 56; b) dansmelodi. Didr. af B. 138; c) dans, danslek. L. c. 130, 140; d) strid. St. Rimkr. 15; fn. *leikr;* mht. *leich;* d. *leg,* lek; fe. *lâc;* moes. *iaiks,* dans.

Lekare, m. musikant. *Órg-lekare,* m. orgelnist. Sm. Fsv. *lekari, lekare,* m. spelman; gycklare. VGL. ÖGL. Fr. af N. 286. Kg. St. 145. S.S. 1, 34. S.F.S. 5, 106; fn. *leikari.*

Lekan(d)e, n. på tjudret en ögla af järn, som kringlöper fritt att det ej snos. Ul.—sk. *Lekan, tjuder-lekan,* n. Vb.; *lekkjen,* n. Hs. (Db.); *läkend,* n. Ö. Dl. D. d. *lægend, lægu;* n. *lejkjende.*

Leken, adj. (eg. p. p.) lekfull. Rdq. 1, 164. *Legen,* id. "Den grebban ä liaså legen å se som en legen källing". Sk. (N. Åsbo. Vemm.).

Lek-pykke, n. leksak. Sm., bl. *Lek-bygge, leke-bygge,* n. id. Kl., ög.

Leksen, adj. lekfull. Vm.—bl. *Lekse,* id. Sk.

Lek-stua, f. dansstuga. Allm. D. d. *leegstue.*

På lekande brädd. "Stå på lekande brädd". vara nära att rinna öfver. Sdm. -sk. *På läkkande brädd,* id. Vg. (Mark). Jfr *mavande, tillranne, läka,* sid. 387. LAJK-SKÅRÅ, m. likskara, likprocession. Dl. *Lejk-skreda,* f. id. Nb. (N. Cal.). Jfr *skrida.*

LAJM-WATT'N, n. klister, hvarmed garn under väfning bestrykes. Ö. Dl.

LAJMÄ, s. *limme* 2.

LAJS, s. *laida.*

LAIST, *laiskt,* m. läst. G. Fn. *leystr,* m. sål, sock; fe. *lâst, læst, hlæst,* m. spår; e. *last,* läst; moes. *laists,* m. spår, *laistjan,* följa, gå med; *ἀκολουδεῖν,* fe. *læstan,* id.

LAIT, s. *leit.*

LAKA 1, v. n. 1 upptina, smälta upp. "Laka ópp". Bl. *Lakna,* id. "Isen har laknat ópp". Sm., kl., bl. Jfr fn. *hlá,* v. n. töa, smälta; *hláka,* f. töväder. S. *laka* 2, som måhända är samma ord. Laken, adj. (eg. p.p.) upptinad. Sm., bl. LAKA 2, s. *lag* 1.

LAKA-STIKKO, f. ett slags träkrok, på hvilken lake fångas under isen. Fl. (Qv.).

LAKE, m. hanblommor på al, björk och hassel. Hl. Gl. sv. *hesle-laki.* Runa, 1848, s. 37.

LAK-GÅRD, *laka-pate,* m. stängsel af störar i sjön för att fånga lake. Nb. (Lule och de norra socknarne). S. *pate.*

LAKK 1, adj. 1) lös. "Lakk gröt". Åm.; 2) slak, nedhängande, ej spänd eller spänstig, t. ex. om lina, båge. "Lina jär lakk". Vb., åm., mp. "Bågan jär lakk", bågen är mjuk, lätt att spänna. "Stinn opå lakk-lina däna!" spänn det der slaka tåget (repet)! Vb. E. *lank,* lös, slapp.

LAKK 2, m. fel, tadel, klander, förtal. Förekommer i riksspr. i tales.: *lägga lakk och lyte på.* I Småland säges äfven: *lägga lakk på sin nästa,* dikta eller säga allt hvad nedrigt är om sin nästa. Fsv. *lak,* fel, vank. Alex. M. v. 3211: "Alexandro honom tha tilldrak Mz got wijn, thz hafdhe ey lak." D. d. *lak,* fel, brist; Nassau *lakk,* m. fel, vank, obotlig kroppsskada (Kehrein, 1, 253); ns. *lak,* m. fel, vank, tadel (B. W. B. 3, 4); holl. *lak,* m. förtal, smädelse: "iemand eenen lak op den hals werpen"; e. *lack,* brist; skot. *laik,* vank, fel. Lakka, v. a. 1 förtala, smäda, belacka. Sm. *Lakk* (ipf.*-ä),* id. Vb. Holl., ns. *laken;* ffris. *lâkia, lackia,* tadla; moes. *laian, lean* el. *lehan,* smäda; fht. *lakan,* tadla (Graff 2, 97); fe. *leahan, leán,* id. Jfr skr. *lagh,* förakta, ringa akta: vilipendere.

Läkkug, adj. ojämn; om tråd. Hs. (Db.). LAKK 3, s. *lag* 1.

LAKKA, 1) v. n. 1 a) springa. "Lakka te sta'n. Lakka efter. Tiden lakkar". Allm.; 2) v. imp. 1 lida, stunda. "Dä lakkar snart te kvällen". Sk., hl., bl. N. *lakka,* gå, skrida; d. *lakke.* Ihre (gl. 2, 2) anser ordet vara befryndadt med gr. *λάξ,* adv. med hälen, foten stötande, hvaraf *λαϰτίξειν,* stöta med foten. Detta *λάξ,* förmodar Benfey (2, 316) stå i st. f. *ϰλάξ,* lat. *calx,* häl.

LAKKE-MOS, subst, oböjl. blånelse-kaka. Sk. (Skytts, Vemm.), D. *lakmos;*; ns. *lakkmoos, lakkmuus* (B. W. B. 3, 2).

LAKKERA, *lakkera!* lockelseord på svin. Vg. (Hofva s:n i norra Vadsbo h.).

LAKS, m. 1) eg. lax: salmo. Riksspr. Deraf *laks-börling,* m. ung lax. Hl. (Falkenberg); 2) knut på en byggnad utan knuthufvud; den jämna ytan af en husknut)(*knuthuvud. Laks-knut,* m. Nk., ög., sm., kl. Laks-pate, m. större inhägnad i elfvar för att fånga lax. Åm. S. *pate.* LAKNA, s. *laka* 1.

LALLA, v. n. 1 vandra omkring onödigtvis, slå dank. Fl. (Nl.). Fn. *lalla,* v. n.

LAMA, s. *lamer.*

LAMB, n. får. G. *Lambä* (pl. *lambär),* lam. Ö. Dl.; *lemb,* n. Nb. (Ö. Cal.); *låmm,* n. id. Kl., sk.; *lämm,* f. årsgammalt tackfår. Vl. Fsv. *lamb, lamb, lam,* n. a) lam. ÖGL. UL. S.S. 1, 3; b) får. GL.; fn., fe., fsax., moes. *lamb;* fht. *lamp*; holl. *lam;* nht. *lamm, lam;* fin. *lammas* (gen. *lampaan),* får; wal. *llamp,* lam; gael. *luan,* id. Måhända att *lamb* har sitt namn af lifligheten i rörelse. Jfr hindost. *lâmp,* språng, hopp; wal. *llam,* språng, *llamu,* springa; bret. *lamm,* m. språng, hopp, *lammer,* m. hoppare, en som tycker om att hoppa; *lammet,* n. n. hoppa Lamb-unge, m. lam. G.

Lambä, v. a. o. n. 1 lamma, framföda lam. G. *Lämma,* Bhl.; *läämm* (ipf. *-ä),* Vb.; *låmma,* Sm., sk.; *låmmsa,* id. Ög. Kärnt. *lammen*, *lempern*, id. (Lexer, 172); ns. *lammen* (B. B. W. 3, 9).

Lamm-deger, adj. drägtig; om tacka. Sdm., ul. *Lamm-diger,* id. Vb.; *lamm-degä,* id. "Takka ä lamdegä". Sdm. Ordet brukas i sv. kyrkobibeln.

Lamma-grimmma (pl. *-mer),* f. stekt, fläckt fårhufvud. Sk. D. d. *lamme-grimer,* pl.

Lamma-låm, n. lamunge af ett lam. Sm.

Lammra, f. honlam. Dl. (Orsa).

Lamm-takka, f. 1) eg. tacka, som har lam. *Lamm-takk,* f. tacka som är drägtig. Nb.(Cal.); 2) en moder som är flat mot barnen. Hs.

Läm-takk, f. drägtig tacka. Vb.

Anm. I alla dessa munarter uttalas m såsom dubbelt. LAMER, adj. 1) förslappad, utmattad. "Lamer å trött av resan. Kl. *Lammen,* adj. öm i lemmarne (efter gående, ridning). Åm.; 2) foglig, beskedlig. Kl. Fsv. *lambir,* adj. lam: contractus. S.S. 1, 184. S.F.S. 4, 235; fn. *lamr, lama* (Grágås. Havniæ 1829; 2, 286); d. *lam;* fe. *lama, loma,* paralyticus; fht. *lam;* mht. *lahm.* Grimm (gr. 3, 41) upställer ett förloradt starkt verb *laman, lôm*, remittere, recedere. Måhända att ett sådant starkt verb fordom äfven funnits i nordiska tungan. Jfr fn. *lama,* v. a. försvaga, *lama,* v. n. halta. Sm.; *lómme,* m. länd. Hs.; *lomma,* v. n. springa, gå sin väg. Svea och Götal.; *lumra,* v. n. halta smått. Hs., ög.; *lómmer,* adj. trög, långsam. Vb.; *lumra,* v. n. sakta uträtta något; *lämä,* v. a. slå, prygla. G.; fn. *lemja,* id.; fe. *hlemman,* id. S. *lämma.* Lama, v. n. 1 halta. "Hästen lamar". Sk. (Herrestads h.). *Lemma,* id. Gstr. D. d. *lamme,* halta; *lam,* adj. halt; fe. *lam,* adj. Beda 5, 5.

Lam-rikk, adj. ofärdig, lam. Vl., dls.

Lamster, adj. styf i lederna. Jtl. *Lämster,* adj. lam. Åm. *Lamsen,* adj. matt, vanmägtig. Jtl. *Lämmen, lemmän,* öm i fötterna eller andra leder efter stark ansträngning. Vb., åm.; *lämin,* id. Fl. (Öb.). LAMMRING (pl. *-ar*), m. smal remsa af söndrigt klädesplagg. Sk. (Ox.).

LAMMÄR, s. *lamra.*

LAMPA 1, f. en öppning, som tillfälligtvis göres på en gärdesgård, der icke vanlig inkörsel är, och således ej led eller grind. Vg. (Skarab.).

LAMPA 2, f. bänk, fästad vid sängen i en stuga. Sm.

LAMPA-DALLA, *lampa-kärring,* s. *dalla.*

LAMPE-BLÓKK, m. liten träkloss, på hvilken lampan eller ljuset ställes. Sk.

LAMPRIKK, m. hafsnejonögon: Petromyzon marinus, Lin. Marstrand. *Sugare, anprejare,* m. id. Skåne (vid Kullen). Nht. *lamprete,*, f.; e. *lamprey,* id.LAMRA, v. n. 1 larma något, slamra, Sk. *Lammär* (ipf. *lammrä,* id. Vb. Lammer, n. slammer. Sk. LAMSEN, s. *lamer.*

LANA 1 (pl.*-nor),* f. ett slags fiskredskap af träspjelor i strömmar och åar för att fånga lax. Lanan är vanligen aflångt fyrkantig med en inåt vänd mjärde, hvarifrån vattnet utströmmar. Kl. (Stranda), ög., vm., sk. Fsv. *lana,* f. ett slags fisknät i strömmar. ÖGL.; e. *lan;* fin. *lana,* ryssja, mjärde. Jfr bret. *liamm,*, m. "lien, attaché, ligature"; *liamma,* v. a. "lier, attacher avec un lien" (Le Gonidec, dictionn. celto-breton, 308).

LANA 2, f. förstuga; rummet utanför fähuset. Dl. (Tuna). *Lane, låne,* m. 1) förstuga eller rummet utanför fähuset; 2) gång mellan fähuset och foderrummet. Vm. *Låna,* f. förstuga. Hj. Fsv. *láni,* m, förstuga. HL.: n. *lån,* f. svale på sidan af en byggnad; jfr e. *lane,* gränd, trång gata; deraf *Drury-Lane* i London.

LANA 3, v. n. 1 lugna, blifva lugnt, gifva efter, hålla på att sluta; om värk, regn. "Tannvärken lanade. Regnet lanar". Vl., dls. "Blåsten, vädret lanar av". Vm. N. *lana,* id.; fn. *hlána,* blifva mildare, mindre kallt.

LAND, n. land. Riksspr. Fsv., fn. *land.* Deraf i munarterna: Landa, v. n. 1 1) (i riksspr.) eg. lägga till vid strand med fartyg eller farkost. *Lända,* id. Sdm. (Ornö); 2) slutas, lyktas. "Gu(d) vet hvartut dä landar". Sm. Fn. *lenda,* v. a. o. n. a) adpellere navem ad terram; b) exitum habere; fsv. *lænda, lenda;* fe. *lendjan, lendan.*

Land-ager, s. *agre.*

Lan(d)a-löser, adj. isfri vid land. "Sjön börjar bli lan(d)alöser". Allm. N. *landlaus;* d. d. *landløs.*

Lan(d)a-märke, n. gränsmärke mellan landskaper. Hl. Fsv. *landamærki;*; fn. *landamerki;* d. *landemærke;* fe. *landmearc;* e. *land-mark.* Jfr *mark* 2.

Land-fära, v. n. 1 uppdraga tvärfåror vid ändarne af en åker. Ul.

Land-kalle, s. *kall* 2.

Landsa, f. färja (att dermed från en ö sätta öfver till fasta landet). Sdm. (Dalarö, Ornö).

Landt-mätare, m. 1) eg. landtmätare. Riksspr. *Landt-mjätare,* id. Sm.; 2) sådana insektlarver, som hafva fötter i båda ändar och derigenom kunna åstadkomma en egen stigande rörelse framåt. Sdm.

Landt-mätare-byte, n. laga skifte genom landtmätare. Nk.

Lann-rek, m. solrök. Hs. (Bj.). N. *landmo,* id.

Land-ärva,, s. *enärva.*

Länning, f. landningsplats vid å eller sjö för fiskarbåtar; båthamn. *Lening,* f. id. *Båtlänning,* f. Vb., nb., jtl., mp. *Bāt-länhing,* f. G. *Båt-sta(d),* m. id. Åm. (Sollefteå). Fn. *lendíng,* f. a) landning; b) landningsplats; hamn; kernt. *lent,* f. id. (Lexer, 177).

Ny-land *(ny-lann),* n. nyligen odlad jord. Vb.

Ópp-land, n. Vestergötland i motsats mot *inland.* S. Bhl.

Ópp-länning, m. invånare från inre delen af landskapet. Hs. LANER, *lankrok,* s. *länär.*

LANG, adj. lång. Sk., dl. (Malung), fl. (Öb.). g. *Laung,* Dl. (Elfd.). Fsv. *langer,* adj. lång; långvarig; fn. *langr;* fht., fsax., holl., d. *lang;* fe. *lang, läng, leng, long;* ffris., e. *long;* moes. *laggs;* lt. *longus.* Läng-ärsar (— — #) particp. "Han gikk lang-arsar", han gikk motvilligt, liksom dragande bakdelen (arsen) efter sig. G. (F.).

Lang-käik (hårdt k), n. lång-kik, d. ä. då vägen är så rak att man kan se *(kika)* långt. S. G.

Langsa, adv. långsåt. "Langsa allan väg", långsåt all väg. N. G.

Lang-san, *langå-san,* adv. längesedan. Fl. (Öb.).

Lang-snoen, adj. 1) långsam att löpa och vända; 2) länge ondsinnt. G.

Lang-sómmeli(g), adj. långsam. Sk. Fsv. *langsamer,* adj. långsam. S.S. 2, 142. S.F.S. 4, 231.

Lang-toed, adj. 1) långullig; om får; 2) långhårig; om menniskor. Sk. S. *to* 2.

Langum, adv. långsamt, trögt. G.

Lang-vitä, m. stången mellan fram- och bakvagnen. G. Nassau *langwitt, langwid, langwed,* f. id. (Kehrein 1, 255); fht. *lang-wid, lancwit*, f. vinculum plaustri; *wetan, ga-wetan,* v. a. conjungere, consociare (Graff 1,738, 745); mht. *lancwid,* f. vinculum plaustri.

Långa, v. n. 1 dröja, draga ut. "Tiden långar". Sm. (sällan brukl.). Gl. sv. *långa,* id. Gamla sv. psalmb. n:r 205; fsv. *langa,* id.

Långa-galeja, f. långt, groft fruntimmer. Bl.

Långas, v. d. 1 blifva långsamt och ledsamt. Ög.

Lång-avig, adj. länge vred (i hat). Vg.

Lång-bänk, m., *lägga på långbänken,* uppskjuta, låta komma i förgätenhet. Vb. Jfr Ihre, gl. 2, 42.

Lång-danglug, s. *dangla.*

Långe 1, adv. redan, längesedan. "Ja ha långe vari der. Han va länge åken". Nk. Fsv. *lango,* längesedan. S. Bern. f. 1 "lango ær at thu badh mik skrifva thik".

Långe 2 (def. *-n),* m. den siste i leken, den som i spel kommer längst från målet; den i kägelspel som får kasta sist. Ul., vm.

Långe-mann, m. långfinger. Ög., bl. m. fl.

Lång-fastan, f, def. fastlagen. "Hålla en ting som hunden långfastan", hålla sitt löfte illa. Vm. (Herv., Id.).

Lång-fredags-björk, f. dvergbjörk: Betula nana. Sm. Benämningen deraf att man trodde att detta träd, som fordom säges hafva varit resligt; blifvit förbannadt sedan bödelsknektarne bröto qvistar deraf för att dermed hudflänga Frälsaren.

Lång-gruva, f. köksspisel. Vg., sm. S. *gruva.*

Lång-halm, m. råghalmskärfve. Sk., hl.

Lång-halå, f. 1) lång väg, lång resa; 2) arbete, som fordrar lång tid för sitt utförande; säges äfven om något, som om just icke af vårdslöshet, dock af mindre giltiga anledningar blifvit uppskjutet eller försummadt. "Han båten ha komi rakt i långhalån. Han ena dagen ha gått sóm han annan. Ja ha int komi me till, fast just inga annor heller ha blivi uträtta, meninga ska'n få rottna på stapeln heller". Fl. (Ingo). Jfr sv. *förhala.*

Lång-hyllan, f. def. "Ta på långhyllan", tappa bort, gömma så att det ej hittas igen. Hs.

Lång-hål, m. vrak, nöt. Hs. (Bj.). Af fn. *langr,* lång, *halr,* m. karl.

Lång-härst, adj. långhårig. Hs. (Bj.). N. *lanqhært.*

Lång-kómte (pl.*-tar),* m. långväga resande, som kommer långt borta ifrån; främling. Kl. *Lång-kómling* (pl.*-ar),* m. id. Sm.

Lång-kål, m. en rätt af stufvad grönkål. Sk., hl. D. *langkål;* isl. *lángkál.*

Lång-kärring, f. ett slags mattväf. Hs.

Lång-le, adv. långsamt, tråkigt. Hs. Fn. *lánglega,* id.

Lång-ledes, *långlejäs* (ipf.*-ä),* v. d. vantrifvas, finna tiden lång, ha ledsamt. Vb. *Langlajdes,* G.; *langleiss,* fl. (Pargas); *långlejes,* Jtl.; *långless,* Vg., ög., bl.; *långleas,* id. Sm.

Lång-lett, adj. som har aflångt ansigte)(*kringlett.* Vb., mp., hs. *Lång-lätt.* "Läng-lätt i ogum". Dl. (Våmh.); *lang-lett,* id. "Langlett. i syna". Fl. (Pargas). Fn. *langleitr;* n. *lang-leitt.*

Lång-ljud, n. lur, gjord af löfträns bark och begagnad af herdar under vallgång. Kallas äfven *al-horn,* n. då det är förfärdigadt af albark. Fl. (Nl.). D. d. *liud* el. *lyd,* "et hult stykke træ til at blæse i for at give lyd". Mlb., DL. 328.

Lång-lundi(g), adj. långsam, trög. Ög. Jfr *lund*.

Lång-lur, m. ett blåsinstrument af två urhålkade, träspjelor, vanligen 2 alnar långa, och sammanhållna medelst omlindad näfver. Nyttjas i vallskog af vallhjon. Jtl., åm. Fn. *lúdr,* m.

Lång-må**l**, n. i talesättet: *på lång-mål,* i längden, när det varar länge; innan slutet. "Dä bär seg inte på långmå**l**". Nk. "Dä duger inte på långmå**l**e(t). Ja hinner nog på långmå**l**. Han ger sej på långmå**l**". Sdm. (Ornö).

Lång-nakkog, adj. långhalsig. Fl. (Nl.).

Lång-näbba, f. dumt fruntimmer. Sk. (Onsjö).

Lång-näsug, adj. eg. långnäsig; skamflat. Vm.

Lång-pinna(r), m. pl. *lång-fing,* m. Ononis spinosa. Sk. (Ox., Skytts h.). *Ljung-pinnar,* m. pl. id. Bl.

Lång-rumpor el. *lång-rómpor,* f. pl. 1) räfvar; 2) vargar. Götal.

Lång-sinnt, adj. 1) som icke lätt glömmer oförrätter, länge bärer agg, hat. Riksspr. *Lang-sinnt,* id. G. N. *langsint,* id.; 2) tålig, som ej lätt blir ond. Sm. D. d. *langsindet,* id.

Lång-skrangliger adj. lång och mager, skranglig; om menniskor. Sdm. *Lång-skrångliger.* Nk.

Lång-slutu(g), adj. långsluttande. "Lang-slutu bakka". Dl. (Malung).

Lång-ståndig, adj. som står länge sint; om ko. Nk.

Lång-stång, *-a,* f. långfinger. Jtl., vb.

Lång-särk, m. vanligt fruntimmerslintyg. Öl.

Lång-tjog, n. långtågor; de längsta och finaste lintågorna. Nk. (Bergslagen).

Lång-tröja, f. gammaldags karl-tröja. Ög. (Vånga s:n).

Lång-ull, m. ullen, som klippes om hösten, sedan man hemkommit från fäbodarne. Dl. (Mora). *Lang-ull,* id. Dl. (Elfd.).

Lång-vagn, m. stången mellan fram- och bakkärran på en höst-vagn. Sk., bl. *Lång-vogn,* m. id. Sk. *Lång-stång,* f. id. Kl. Ns. *lang-wagen* (Schambach, 118); *lange-wage* (B. W. B. 3, 11); nassau *langwagen,* id. (Kehrein 1, 255).

Lång-väkt, adj. länge hämndfull, långsint oförsonlig. Vg., dls., vl., dl., sm. (Östbo), kl. *Lång-rekjen,* id. Hs. (Db., Bj.). Fsv. *langwreken, longwreken,* adj. som länge ihogkommer oförrätter och hyser långvarigt agg. Didr. af K 169, 174: *langwrækt,* f. långvarigt agg. Cod. A. 27, f. 224: "wredgas mot honom af ilzsko mz langwrækt". Sv. Pr. K. f. 73. Af fsv. *wraka* eller *wræka,* hämnas.

Lång-äkst, adj. (säd) med långa ax)(*stutt-äkst.* Hs. (Bj.).

Lång-ögd, adj. sömnig. Hs.

Länga v. a. 1 köra med plog eller trästock efter längden; om åker. "Länga en åker". Motsatsen är *sneda* eller *tvära*. Vm.

Längas, v. d. 2 längta, tråna. Sk., hl. Fsv. *langa,* v. a. längta. Fr. af N. 1374. Iw. o. Gaw 220. Alex. M. 1849. Cod. A. 36, f. 47. Skaft. 2919, 3114; fn., n. *langa;* fe. *langjan, længjan;* e. *to long;* fht. *langen;* nht. *verlangen;* nfris. *länge* (Outz., 178); ns. *längen;* d. *længes;* d. d. *længe.* (Slesvik).

För-langa, v. a. 2 begära, åstunda. S. Sk.

Längna, v. n. 1 vinna tillökning i längd. Hl. Fsv. *længa, længia,* v. a. förlänga. Fr. af N. 308. S. Oluffs saga, s. 18; fn., n. *lengja;*; fe. *lengjan.*

Läng-sea, adv. längesedan. Vb.

Längta, v. n. 1 blifva längre, förlängas. "Dagarna längta". Hs., jtl. *Längt* (ipf.*-ä),* id. "Daga längt mot vårn". Vb. LANGA, f. fisknät. Vb., åm. Langän (ipf. *langnä,*) v. n. sätta ut fisknät. Vb. LANKA, v. n. 1 1) gå illa, med en vacklande och småhaltande gång. Nk., vg., ög., sm.; 2) gå sakta, gå smått. Sdm., sm. Det synes troligt att fordom i vårt språk funnits ett numera förloradt starkt verb *linka, lank, lunkum,* vrida, böja sig, vara vacklande, mjuk. Jfr sv. *linka,* v. n. 1 halta smått, dial. *lanka,* v. n. gå med en vacklande gång, *lanka,* f. anka, *lanker,* m. dagdrifvare, *lunk,* m. mjölklimp i soppa, sv. *lunk,* m. half passgång, *lunka,* v. n. 1 a) gå i lunk; b) *lunka av,* gå bort, *länk* m. catena; fn. *hlekkr,* id. I fht. har fordom lefvat ett starkt förloradt verb *hlinkan, hlank, hlunkun*, torquere, flectere. Grimm, gr. 3, 60. Lanka (pl.*-kor),* f. anka. Bl. (Bräkne h.), ög., vg., sdm. (Ornö). "Lankera, lankera!" lockelse på ankor. Nk. Ir. *lacha,* f. anka.

Lanke-bonde, m. andrik. Bl. (Bräkne).

Lanker el. *lanke,* m. dagdrifvare, lätting. Sm. *Lanke,* m. id. Sk. (N. Åsbo). LANN, n. piss. Vl. Fn. *hland,* n.; fe. *hland, hlond,* n.; e. *lant;* n. *land,* n. piss. Lanna, v. n. 1 pissa; om boskap. "Oksen lannar". Vl. E. *to lant,* blanda med piss. LANN-REK, s. *land.*

LANNTER, m. l) ett slags kortspel, hvari knektarne äro högsta korten. Allm. Fr. *lansqueret;* e. *lant;* 2) *spela lanter mä någon,* a) på ett fint sätt narra någon; b) drifva gäck med någon. Sdm.—sk. *Driva lanter mä nåen,* id. Sm.,kl.;3) *slå lanter,* slå dank, sysslolös drifva omkring. S. Sk.

LAPA, s. *läpe.*

LAPP 1, m. 1) eg. lapp, liten bit af tyg eller skinn. Riksspr. *Läpp,* m. lapp, klut, stycke. *Pappers-läpp,* papperslapp; *kläs-läpp,* klädesklut. Vb.; *bräd-läpp,* liten brädbit, liten träkloss. Bl.; 2) nattkappa (för mankön). Nk. *För-lapp, nattkapp-lapp,* m. id. Vm. Fn. *lappi, leppr,* m. lapp; fht. *lappa;* nht. *lappen;* fe. *lappa;* holl. *lap;* lit. *lopas.* Jfr skr. *lup,* scindere. Lappa-kålun, n. bladmage; en af magarne hos idisslande djur. S. Sk. Jfr *kalun.*

Lappa, v. a. 1 1) (i riksspr.) hopsy med lapp; 2) *lappa prest-byksorna,*, plikta för otidigt sänglag med sin fästeqvinna. Hs.

Lappe-nal, f. stor nål, med hvilken man lappar, lagar nät. G. (F.).

Lappe-tórv, *lappe-tór,* m. torf af grönsvärd, som skäres till bränsle. Härvid nyttjas en *rissare,*, m. stake med en knif i ändan. S. Sk.

Lapp-simm, n. ett söm med bredt hufvud att slå under trätofflor. S. Sk.

Lapps-vån, f. möjlighet att lappas; om kläder som äro så söndriga att de ej kunna lappas. "Dä ä ingen lappsvån". Ul. Jfr *vån.*

Lapp-taska, f. sqvalleraktig person. Ög.

Läppe, m. mindre skinnlapp å en spinnrock. i hvilken rullen är fästad. Nk. Deminnt. D. d. *læp,* lapp; færö. *lepi,* id.

Läpping, m. mindre lapp. G. Deminut.

Läpp-skaka, f. flädermus. Åm. LAPP 2, m. invånare i Lappland. Riksspr. Deraf i våra landskapsmål: Lappa-skód el. *Lappa-skudd,* n. 1) eg. Lapp-skott; 2) rheumatiskt styng i länderna. Sk. (Onsjö). *Lapp-skótt,* n. 1) id. Sk. (Ing.); 2) böld. Fl. (Nl.).

Lappa-skóden, adj. (eg. p.p.) som har rheumatiskt styng i länderna. "Han ä Lappa-skóden". Sk. (Onsjö). *Lapp-skódd,* adj. id. Sk. (Ing., Herrestads h.). Lapparne, för trolldom ansedde, hafva länge ansetts kunna med sina giftiga pilar skjuta på aflägsnaste håll.

Lapp-il, m. väderhvirfvel. Fl. (GK., NK., K., P.).

Lapp-kórg, m. af *tågor* (furu-rötter) flätad korg af det slag, som Lappar, ströfvande omkring (mest såsom nattmän), till afsalu förfärdiga. Gstr.

Lapp-kvid (pl.*-an),* m. orkan. Fl. (Öb.).

Lappri, n. spöke, trolleri. Sk. (Ox.), sm. (Östbo).

Lapp-sko-dos, f. ett slags starrgräs: Carex vesicaria. Dl.(Elfd.). *Sko-dos*, f. id. Dl. (Våmh.). Af Lapparne kallas det *kabmak-suoine,* sko-gräs, emedan det brukas i skodon.

Lapp-tóssa, *Lapp-töjka, Lapp-kjäjta,* f. Lapp-qvinna. Jtl.

Villarpa-skót, n. eg. vilda Lappars skott: i) skrofler. *Skóttet,* n. def. id. Kl.; 2) hastigt påkommande värk, som fås då man under bar himmel "råkar ut för" något trollskott. Bl. LARIKÅ, s. *lada.*

LARING, *larring,* m. litet vindkast. Bhl. Jfr m. *lára,* v. a. försvaga, matta.

LARKA, v. n. 1 1) småspringa, lunka, lufsa. "Larka åsta. Kómma larkanes". Vm., sdm. (Ornö); 2) åka smått. Sdm.; 3) småningom utföra, uträtta något. Bhl. (Vikorne). Jfr *larva, laska.* Lark, n. lopp, smålunk; om hästar. "Gå, springa i lark. Köra i smått lark". Sdm., vm. LARKER, m. halfvuxen pojke. Sdm.

LARPA, v. n. 1 vara osnygg, slarfvig. "Gå å larpa". Ög. Larp, m. mindre snygg eller väl tillagad mat. Sdm. (Inderö).

Larpa, f. osnygg och slarfvig qvinna; osnygg och i matlagning orenlig qvinna. *Lort-larpa,* f. Sdm., vm., nk., nk., ög.

Larpig, adj. smutsig, oren, ovårdig. Sdm. (Inderö). LARSKÅ, s. *lada.*

LARS-MÄSSE-RÅG, m. sommar-råg. Bl.

LARS-VINN, s. *leröft.*

LARV 1 (pl. *-er),* m. 1) trasa; om kläder och skodon. Sm.,kl.; 2) stackare. Vg. (Vadsbo). Fn. *larfr,* m. söndrigt kläde; n. *lurva,* f. id. Larva, v. n. 1 i armod draga sig fram. Fl. (Ingo).

Larvi(g), adj. trasig, söndrig. "Klärna, stövlana ä larvia". Sm.,kl. *Lurved,* id. Sk. N. *larvet.* LARV 2, s. *larva* 1 & 2.

LARVA 1, v. n. 1 springa smått och illa; om små barn eller små djur. "Barnet larvar åsta. Haren larvade av, sedan han fått skóttet". Allm. "Ho ä ändtligen så stor, så ho kan gå å larvä för sej sjelv". Sdm. *Lurva,* druligt springa. Bl. Jfr *larka.* Larv (pl. *-ar),* m. litet barn, liten gosse om två eller tre års ålder. "Hvars ä den lille larven?" Mellersta Sverige.

Larva, f. liten flicka om två till tre års ålder. Sm. LARVA 2, v. n. 1 1) ej tala rent, prata oredigt som barn; 2) pladdra, prata utan uppehåll. Hs. Jfr holl. *larien,* sladdra, prata. Larv, n. 1) prat. Hs.; 2) oreda. Sdm.

Larva (pl. *lárve,* def. *lárvan),* f. pladderaktig menniska. Hs. (Db.).

Lärvug, adj. sladdrande, pladdrig. Hs. (Db.). LAS-BASE, s. *lase.*

LASE (pl. *-lasar),* m. 1) duk; liten sidenduk, som bruden bär vid högra sidan af lifvet. Sk. (Ing.); 2) klädnad, drägt; mest om fotsid klädnad. *Hvórdags-lase,* m. hvardagsklädnad; *körke-lase,* m. kyrkdrägt. Sk. (Ljunits h.); 3) söndrig linneklut, sönderrifvet klädesplagg; trasa. Pl. *lasar,* söndriga kläder. Götal.; 4) trashank, stackare. Ög., sm.; 5) den innersta fransade magen hos idisslande djur. Sk. (N. Åsbo). *Las-base,* m. id. Ög. (Ydre). D. *las* el. *lase* (pl. *laser),* trasa, sönderrifvet klädesplagg; fn. *lasinn,* adj. rifven, skadad; swz. *latz,* m. lapp, sönderrifvet stycke. Kara-lase, m. disk-trasa. Sk.

Lasa el. *sönder-lasa,* v. a. 1 slita, rifva sönder i trasor. Vg., ög.

Lasa-kavring, s. *kavring* 1.

Lasa-krämare, m. lumpsamlare. Sm., sk., hl. *Lasa-sankare*, m. id. Sk. (N. Åsbo). Jfr *sanka.*

Lasa-matta (pl. *-tor),* f. matta väfd af sönderklippta och hopsydda smala trasor. Sk.

Lasa-täkke, n. i. q. *kavring* 1. Bl.

Lasig, adj. trasig. Götal. *Lased,* id. Sk. D. *laset.*

Lassmig, adj. söndrig, i dåligt skick. "Vagnen ä lassmig". Hl. LASK, s. *laska* 2.

LASKA 1, v. n. 1 springa smått, sakta. "Laskadej å sta! Laska på!" Mycket allmänt ord. *Lask* (ipf.*-ä),* id. "Han laskä noŀätt vägjom", han lunkade norrut efter vägen, "Han kóm laskän sånnanätt". Vb. Troligen samma ord som *larka.*

LASKA 2, v. a. 1 (såsom i riksspr.) sammansy sidosömmar på handskar, skodon; hopsy remtyg till skodon. *Laask* (ipf. o. sup. *laskä*), v. a. 1) sy käng-skor, ett slags skor af smordt läder, som nyttjas at allmogen; 2) skarfva (timmer, rep). Vb. Lask, m. 1) sömm, skarf; eg. på skor och remtyg, men äfven om annat, som lagas och skarfvas med sömm. Vb.; 2) skarf på timmer, järn, rep. Nb. (Cal.), vb. Fn. *laski,* m. kil eller remsa som sys in i klädningsstycke; n. *laskje,* m.; ns. *laske,* id. (B. W. B. 3, 16).

Laska, f. spanning, laskning. Hs.

Lask-klamm, m. syklofve. Hs. (Db.).

Lask-sömm, m. stickning korsvis i eggarne af skinn. Ög., sm. LASKET (*lassket),* adj. mycket fet, köttfull, som har hängande fett kött; om menniskor och djur. S. Sk. D. *lasket,* id.

LASSA-MED, *lassme, lassarum, lasshälla, lass-stång,* s. *lada.*

LASSE (pl. *-sar),* m. 1) svin. Bl., k.; 2) galt. Ög. Jfr *nasse.*

LASS-I-TOMT, m. eg. Lasse i tomten: Achillæa millefolium. Dl. (Mora, Våmh.). *Pär-i-bakka*, m. id. Dl. (Elfd.).

LASSMA, v. n. 1 tröttna. Bhl. (Elfs.). Jfr fn. *lasinn,* a) skadad, rifven; b) trött; *lasna,* v. n. skadas.

LAT, adj. (i riksspr.) trög (i arbete). *Lat* (komp. *latänä,* sup. *latest),* id. Vb. Fsv. *later.* S.S. 3, 39. S. Bern. f. 67; fn. *latr;* fht. *laz;* nht. *lass;* fe. *lat, lät;* fsax. *lat;* d. *lad;* holl. *laat;*; e. *late;* moes. *lats.* Lata, v. n. 1 vara lat, latas. Sm. *Letes,* v. d. id. G. Moes. *latjan,* v. n. dröja; fe. *latjan, letjan,* dröja; mht. *lazzen,* vara lat; fn. *lataz,* id.; fsv. *lætia,* a) v. a. fördröja, hindra. ÖGL.; b) passiv. fortröttas. Spec. Virg. s. 120: "jak bidher tik at thu ey læthias æn ytherligarin uttrykkia om thænn madhkin". Cod. A. 27, f. 11 v.: "lætias i hans tiænist".

Lata-sluger, adj. (om en) som, då flera arbeta tillsammans, drager sig undan och icke uträttar så mycket han bör. "Han ä olikt latasluger på samlagsarbete". Fl. (Nl.).

Lat bänk, m. "Ligga på latbänken, slå sig på lättja. Sveal.

Late, f. lättja; lättjan personifierad. "Om all din late vore i min pate". Bl.—nk. Fsv. *læti,* f. lättja. S.S. 1, 215; 3, 26, 35, 139. Vadst. Klost. R. s. VII. Sv. Pr. K. f. 59 v.: "lætin ær squaldrins modher". S. Bern. f. 67: "læti ær siælinna ovin". Cod. A. 27, f. 199; *lati* (*lathi),* f. lättja. S.S. 3, 96; fn. *léti;* n. *lete;* fht. *lazi* (Graff 2, 298); mht. *lazze* (Ben. 1, 9-42).

Lat-klubb, m. lathund, liknöjd menniska. Dl. (Elfd.).

Lat-klövar, m. pl. små klöfvar under fötterna på oxar, kor, får och svin. Hs.—sdm.

Lat-skiva, f. sista stycket som skäres af ett bröd eller ost. Åm. Jfr *kórt-skiva.*

Lat-stókk (pl. *-ar),* m. ganska lat menniska. Sm. Jfr *rök-stókk.*

Lat-stóŀing, m. lat menniska. Vb.

Lat-voŀän, adj, lättjefull. Vb.

Lat-vrak, n. mycket lat menniska. Vb. LA-TEN, s. *lada.*

LATER-SKEN el. *later-skin,* n. norrsken. Nb. (Råneå, Ö. Cal.). *Låtter-sken,* n. Nb. (Piteå); *latra,* f. Nb. (Ö. Cal.); *låtre,* f. id. Nb. (N. Cal.). Jfr wal. *lathr,* adj. "glittering, glaring, glossy"; *lathru,* v. a. "to make glaring, glittering"; *lethrid,* "flash, gleam".

LÄTTER, *latterlig, lattermill,* s. *läa.*

LATTIKKA, s. *ladder.*

LATTRA (pl.*-tror),* f. 1) flöte (liten brädbit) på fiskredskap; 2) uppstoppad fogel, fastgjord vid en liten brädbit, som begagnas vid fogeljagt på sjön. Kl. Fht. *latta,* f. asser, tegula (Graff 2, 167); mht. *late;* nht. *latte.*

LATÄ (*let, lati),* v. n. gifva ljud, ljuda. G. *Låta* (pr. *låt,* pl. *låtum,* ipf. *let,* pl. *letum,* sup. *letið),* id. Dl. *Låta* (ipf. *let,*) v. n. tala. Gstr. "Han let int na óm den saka", talte ej derom. Vb. Fsv. *lata, læta;* fn. *láta;* n. *låta;* nht. *läuten;* holl. *luiden,* ljuda. Jfr Rdq. 1, 160. Låt (pl. *-ar),* m. ton, ljud, spel eller sång utan ord; melodi. Vb., nk. *Slåt, slått,* m. Vb.; *slått,* m. id. Nb. Deraf *brur-låt,* Jtl.; *gång-låt*, marsch utförd på säckpipa, fiol el. dylikt. Dl.; *tiggar-låt,* bröllopsmelodi, då insamling göres åt brudgum och brud. Dl. (Leksand); *fäŀ-låt,* m. marsch som spelas, då brudgummen inträder till bruden för att ledsaga henne till vigseln. Vb.; 2) dans. Gstr., dl. I vissa socknar finnas egna låtar; så t. ex. *Leksands-låten,* som dansas af en karl och två kullor, hvilka oafbrutet svänga omkring på ett ställe. Fn. *læti,* n. pl. ljud.

Låta, f. blås-pipa. Bhl.

Låte, n. 1) klang, ljud i ett musik-redskap. "Dä ä rart låte i den fejoln". Nk. *Läte,* n. id. Sdm.; 2) rykte, hviskning. "Dä ha ja inte hört någe låte på" (el. "um"). Nk. *Låte, läte,* n. id. Sdm.

O-låten, adj. beskedlig, stilla, som ej skriker. Sm. (Vcstbo).

O-läte, n. olåt, oljud, gräl. "Söka oläte". Sdm.—bl. LAUP (pl. *-ar),* m. 1) bark (af gran), som afskalas trädet då det löper och begagnas till boskapsfoder, garfning eller till underlag i tjärdalar vid tjärubränning. *Löp,* m. id. Tallbarken deremot kallas *furu.* Med omsorg behandlad beredes deraf mjöl så väl för menniskor som boskap, Barken af asp gifves åt boskap och kallas *skav*. Vb. *Låp, gran-låp,* m. granbark. Åm. *Lòp* (def. *lòpen,* pl. *lòpa,* def. *lòpan),* m. en afflådd stor granbark, hvarmed tak täckes. "Jö har lift en lòp". Hs. (Db.); 2) en fjerdedels tunna; sädesmått. "Ajn laup säd. Ajn säd-laup". G. (F.). *Löp,* m. skäppa, mått. Vg.; 3) korg, *Låp, så-låp,* m. såningskorg. Dl. (Orsa). *Så-löp,* m. id. Dl. (Skattungby). *Säja-löbe,* m. a) såningskorg; en halfkorg, som brukas vid sädens såning. Äfven *säja-löpe,* m. Bl. (Bräkne). *Sä-löb, säe-löb, säe-löv, sä-löv,* m. id. Sk. (Ox., Ing., Skytts h.); b) fig. så kallas de tjocka hårflätor, som flickor bruka hafva bak i nacken hopfästade (i likhet med en liten korg). Sk. (Ox. Ing.). Fsv. *löper,* m. a) korg (ursprungligen troligen gjord af bark). Fl. o. Bl. 1302, 1307, 1329, 1333. Cod. A. 27, f. 233 v.: "huru mykit æst thu skyllogher minom herra? han sagdhe: hundradha løpa olio"; b) ett mått af en fjerdedels tunna. *Laupr,* m. GL.; fn. *laupr,* m. a)korg; b) ett mått för smör; n. *laup*, m. id.; d. d. *løb, løv,* korg; n. *sålaup,* m. såningskorg; fe. *leáp,* m. Jfr gr. *λέπος,* n. bark, skal, *λέπις,* f. *λόπος,* m. id. Bär-löp, m. liten korg eller strut af näfver till bär. Vg.

Foru-läuping f. barktagning af tall. Jtl. *Förö-löpning,* f. id. Hj. Fsv. *löpning,* f. afbarkning. SML.

Läp-kytti, *läps-kuta,* s. *kåta* 2.

Läp-låga (pl.*-gur*), f. tallträ, som är fäldt till att deraf taga barken att användas såsom boskapsfoder. Dl. (Elfd.). Jfr *låga, ligga.*

Läp-låg-wiÐ, m. ved af sådana tallträn som blifvit huggna till en *läp-låga.* Dl. (Elfd.).

Läp-tåll, m. tall, som skall afbarkas för att torka till ved. Dl. (Ohre).

Läpa (pr. *läpär,* ipf. *läpäd,* sup. *läpad*), v. a. o. n. 1) afbarka, taga barken af trän. ”Wið ulum umstad óg läp dåndar tåll’n”, vi skola åstad och afbarka denna tallen. Dl. (Elfd.). ”I skum åstad å läp dånda tåll’n”. Dl. (Mora). *Löpa,* id. Dl. (Garberg i Elfd.), hj., hs. *Lipja* (*lifte*, *lift*), v. a. id. "Jö ska sta å lipja. Jö lifte några talla å grana". Hs. (Db.); 2) släppa barken; om trän. Ö. Dl. *Löpa,* id. ”Nävren löper”. Vb., åm. ”Berska löper”. Hs. *Lipja,* v. n. id. Hs. (Db.). *Laupa,* id. G. (F.). Fsv. *löpa,* v. a. afbarka. UL. SML.; deraf *barka löpa, barka löpning,* f. afbarkning; *næfra löpning,* f. afflående af näfver. SML.; n. *laupa,* v. n. lossna; om bark på trän. Jfr gr. *λέπ-ειν,* v. a. skala, afskala, *λέπ-ιξειν,* id.; lett. *lupt,* v. a. a) beröfva; b) afskala; lit. *lupti,* skala. S. slutligen följande ord. LAUPÄ (pr. *laupur,* pl. *laupe,* ipf. *laup,* pl. *lupu,* sup. *lupi*), v. n. löpa, springa sakta. G. *Lopa* (pr. *lop,* pl. *lopum,* ipf. *läp,* pl. *lépum,* sup. *lepið),* Dl. 1) löpa; 2) rinna. *Löpe* (*lópp*, *löppe*), löpa, N. Åm.; *löjp* (*lopp*, *luppi*), Ume; *löp (lópp, luppi(,* Bygde; *löp* el. *löup (lópp, luppi),* Löfånger; *löjp* el. *laup (lópp, luppä),* Skellefte; *löup (lópp, lupi),* Lule; *lepa (lefte, left),* Hs. (Db.); *löba,* Bhl.; *löba, löve, lue,* id. Sk. Fsv. *laupa,* löpa; *löpa (lop, lupit),* a) id.; b) rinna; fn. *hlaupa;* n. *laupa;* fht. *hloufan;* mht. *loufen;* fsax. *hlôpan;* nht. *laufen;* holl. *lôpen;* fe. *hleápan;* e. *leap;* ffris. *hliapa, hlâpa, lâpa;* d. *løbe;* moes. *hlaupan;* skr. *lep.* Lepa, v. n. 2 löpna, ysta sig; om mjölk. Hs. (Bj.).

Lop 1 (def *-en*), m. buske (mest björkbuske), hvarpå höet drages upp ifrån sanka slåtterängar. Vb.

Lop 2, m. det främre köttet under buken och ljumsken på kreatur. Hs. (Db.).

Lopen, adj. mjuk, lös; om vägar vintertiden då töväder inträffar. ”Vägjen jär lopen”. Vb.

Lóppe-ris, n. Empetrum nigrum. Sk. Af sv. *loppa,* f. Pulex irritans (af *löpa,* v. n. currere).

Lópp-sup, m, sup, som vid bondhögtider förtäres sedan man laggt sig på nattbädden. Sdm.

Låipa upp (ipf. *låipte*), v. a. rispa upp (något stickadt). N. G.

Löb, n. ett skifte vid murning. Sk. (Ox.).

Löp, n. 1) spring. Allm. i hvardagsspråket; 2) bana i en backe, utför hvilken stockar nedkastas. Vb. Fsv. *laup, löp,* n. lopp; förekommer endast i sammans. *bruþlaup, bruþlöp,* n. bröllop; *ivir löps,* till öfverlopps; fn. *hlaup,* n. lopp.

Löpare, m. en som springer med sqvaller. Sm.

Löp-ell, m. vådeld, skogseld. Sm.

Löpsa, v. n. 2 skena. Sk., hl. *Våld-lue,* id. Sk.

Löve, *leve,* m. löpe (hos kalfvar) till ystning. Sk. *Löpare,* m. Dl. (Gagnef); *lippje,* n. Hs.; *löpper,* m. id. Sdm. Deraf *kalla-löve,* m. id.; *löves-bäl(g), leves-bäl(g),* m. löpe (hos svin) till ystning. Sk. (Onsjö, Ing.). Fn. *hlaup,* n. löpnad mjölk; mht. *lap,* n.; nht. *lab,* n. löpe; ns. *laf,* n.; holl. *leb,* f.; fe. *cese-leb;* kärnt. *labe,* f.

Ny-löpe, n. nytt gräs som växer upp efter första skörden. Sdm. (Björkvik). Jfr *nyvälle, hå* 2. LAUSA (pr. *lausur,* ipf. *laus,* p.p. *lusin),* v. a. göra lös; luckra upp (jord). G. *Lösa,* v. a. 2 1) eg. (såsom i riksspr.) göra lös; 2) släppa (kreatur lösa) i vall. Hs. *Lisa,* id. "Vi ska lisa vikka ette de här", vi skola släppa ut (kreaturen) nästa vecka. Hs. (Db.). "Lösa o**l**", släppa boskap på vall (o**l**). Vg. (Elfsb.); 3) köpa, betala. "Ja majtar inte lösa en skäppa ru". Sk., hl. *Lòsa,* id. "Jö löste i kortunna på aktion", jag ropade in en tunna korn på auktion. Hs. (Db.). Fsv. *lösa;* fn. *hysa;* d. *løse;* fe. *hosian, lêsan, lŷsan;* e. *loose;* fht. *lôsen, losjan,* lösa, befria; jfr moes. *fra-liusan (-laus, -lusun, -lusans),* förlora; gr. *λύ-ειν.* S. *lisa.* Laus, adj. lös. G., vb. *Lös,* 1) eg. fri, ledig; 2) ostadig och flyktig. "Lös på tråen". Götal. Fsv. *lös;* fn. *lauss;* n. *laus;* mht. *lôs;* fe. *leás;* moes. *laus.*

Laus-hólk, m. bandet öfver en fruntimmersmössa. G.

Laus-krut, n. löskrut. Vb.

Laus-strèmming, m. strömming som faller af näten i båten. N. G. *Laus-stremmunge,* m. id. S. G.

Les-bett, adj. (äng) som är lätt att slå eller afmeja)(*hå**l**-bett.* Hs. (Bj.) N. *lausbeitt.*

Les-knitt, adj. löst knutet, utan fast knut. Hs. (Bj.). N. *lausknytt.*

Les-livad, adj. löslifvad. Hs. (Bj.). *Lös-lyved,* id. S. Sk.

Les-milla, adj. eg. lösmyllad; lätt att plöja; om jord. Hs. (Bj.). N. *laus-myldt.*

Lisli (komp. *lisligare),* adv. för godt pris. Hs. (Db.).

Lislin, adj. ej kostsam (som kan köpas, betalas [*lisas*]). Hs. (Db.).

Lösen, f. löst lif, utsot. S. Sk. Fsv. *lösn,* f. id. (Harpestr. Läkeb.). Jfr Rdq. 2, 84.

Lös-fä, n. ett i vallskog bortkommet boskapskreatur. Dl. (Tuna). Dybeck, sv. vallv., s. 42.

LöS-gläfster, adj. som ej kan styra sin tunga, säger mer än han bör. Nk., sdm., ög.

Lös-hult, n. tvärträ som insättes mellan tvenne stolpar i korsvirkshus. Sk., hl. *Si(d)e-bånn,* n. id. Sk. De sålunda uppkomna fördelningarne kallas *spruns,* n. Hl. D. d. *losholt.*

Lösingar, m. pl. vargar. Kl. (Stranda).

Löske, adj. indecl. lös och ledig: 1) om hästar, då de ej äro spända för åkdon, utan gå eller springa bredvid. "Hästarne gå, springa löske". Allm.; 2) om oxar. "Kör studana löske!" Bl. Fsv. *losker,* adj. indecl. a) lös, rörlig; b) ledig, ogift; c) lös, som ej har viss boningsplats; kringstrykande. L.L.Löske-dags-verke, n. dagsverke af en lös och ledig person, utan häst och

vagn. Kl.

Lös-munnt, adj. som talar om allt hvad han vet. Sm.

Lösning, m. det lösa, som faller af vid sädesbergning och ej kan bindas i neker. Sk. *Lösing,* m. 1) id. Ul., g.; 2) kärnlösa korn, som vid mältning flyta ofvanpå vattnet. Nk.

Lösnings-mål, n. den tid då man släpper kreaturen ut på bete. Hs.

Lös-rakka, f. hund som ej är bunden. Sm.

Lös-sövd, adj. som sofver löst, lätt vaknar. Sm.

Lösungar, *lesungar,* m. pl. fäkreatur som ej bära skälla, men höra till samma *skälle-ko.* Hs.

Löst 1, f. brist, behof; endast i sammans. *brö-löst, penning-löst,* f. Vb. *Lösa,* f. id. "Dóm lever i brölöson, penglöson, vattenlöson". Fl. (Nl.). Fsv. *løsa,* f.

Löst 2, adj. n. (brukas som subst.) penningar, lösegendom. "Ja har inte löst hos me", inga penningar. "Han har möe löst", mycken egendom. Sm.

Lös-vuren, adj. lösaktig, kättjefull. Sm.

Ol-les, adj. löftesbrytande; som ej håller ord. Hs. LAUSUN, s. *lus* 1.

LAUT, *laut-tå,* s. *lauta.*

LAUTA (pr. *laut,* pl. *lautum,* ipf. *lot, låt* eller *lut,* pl. *-um,* sup. *lutið,* p.p. *lutin),* v. n. 1) luta. Dl. (Elfd.). *Låita* (pr. *låit,* pl. *låitum,* ipf. *lot,* pl. *lotum,* sup. *lutið),* Dl. (Mora). *Luta* (ipf. *lutte),* id. Kl.; 2) *laut mot,* eg. luta emot; bära uppåt; om en brant backe; *laut ätter,* bära utföre; om en backe, som går utföre. Ö. Dl. *Luuss* (ipf. *lussä),* v. d. luta sig ned. "Luss ne däg!" luta dig ned! "Luss ópp huvunä!" lyft upp hufvudet! Vb. Fsv. *luta* (ipf. *lutte.* S.S. 1, 141, 162; *löt,* Alex. M.; *lutadhe,* Sv. Bib. K. f. 69 v.); fn. *lúta (laut, lotið),* fe. *lûtan (leát, luton, loten);* e. *lout;* n. *luta;* d. *lude,* id. Anm. Dalska *au* motsvarar vanligen fn. *ú,* t. ex. *'aus,* hús, *baur,* búr. Lautänd, adj. lutande. Dl. (Elfd., Våmh.).

Luta, *luda,* f. 1) skjul som stödjer sig (lutar) intill ett annat hus; 2) kalfhus med blott en rad sparrar. Sk., hl. D. d. *lude*.

Luten, adj. (eg. p.p.) redobogen, böjd för att göra något, färdig till, sinnad. "Är du luten att byta hästar?" Allm. *Luten, lutten, låten,* Vb.; *läuten,* G.; *låten,* nöjd, belåten. Sk.

Lutur, adj. lutande. "Han går gammal å lutur." Sm. Fn. *lútr,* fe. *leát.*

Löt (pl. *-ar),* f. 1) en liten ouppodlad gräsbevuxen dal mellan åkrar, hvilken begagnas till bete eller att först aftmeja till grönfoder. Ul.; 2) betesmark, utmark, utjord. Hs.—sm. Brukas äfven i ortnamn på obebodd mark. Sdm.; 3) fägata. Sm. (Hultsjö s:n af Vestra h.); 4) fägård; plats, mark, utom och vid ladugården, der boskapen får fritt gå till och ifrån, och hvarifrån han drifves till betesmarken. *Leut, laut,* f. id.; deraf *laut-tå,* n. inhägnad väg derifrån till utmarken. Jfr n. *naut-tå.* Vb. Fsv. *löt,* f. betesmark. VGL. ÖGL. UL. VML. Biærk. R.; *laut,* f. id. GL.; deraf *fæ-, gen-, hiorþ-löt, ta-laut;* fn. *laut,* f. a) liten dal, fördjupning; b) gata väg; c) jord, land.

Mot-luta, f. långsluttande backe, uppför hvilken man kör. Dl. (Ohre).

Ut-löt, f. betesmark vid och omkring en by Hs. (Db., Bj.). LAV, *lava te,* s. *liggja.*

LAVA 1, s. *lada.*

LAVA 2, s. *läpe.*

LE (pl. *-ar),* m. lie. Sk. *liå, ljå* el. *ljo* (pl. *liår, liåar, ljoer* el. *ljåar),* Dl. (Våmh. Elfd.); *ljå* (def. *-in),* Jtl.,hj.,hs. (Norrala); *lej,* Hl., sk. (N. Åsbo, Bjäre); *leje,* Vl.; *löj,* Bl.; *lö* el. *ljö* (pl. *-r),* id. Bhl. Fsv. *le, lee* (Alex. M. 3354, 5295. St. Rimkr. 29: 2); äldsta fn. *le* (Grágás 1, 501); fn. *ljár;* d. *le, læ;* n. *ljå;* ns. *lehe* (Richey, 150. B. W. B. 3, 46); nfris. *lee* (Outz., 181). Le-kall (pl. *-ar),* m. i) eg. lie-karl; 2) Pedicularis palustris. Dls. *Lie-varg,* m. Nk., sm,; *gras-varg*, m. id. Dl. (Mora). Benämningen afser troligen örtens motsträfvighet mot lien.

Le-kar(l), m. lie-karl. S. Sk.

Le-knagg (pl. *-ar),* m. det knaggiga handtaget på ett lieskaft; det främre kallas *framm-knagg,* det bakre *bak-knagg.* S. Sk. *Le-knagg,* Hs.; *liknagg,* Åm., sm., kl.; *liaknagg,* Vg.,dls.,bl.; *liknagge.* Ul., vg.; *likagg, liakagg,* Nk.,ög.,kl.; *örv-krok,* m. id. G. D. d. *leknag.*

Le-lår, n. den delen af lien, som fästes vid lieskaftet. Sk. *Li-lår.* Kl. D. d. *lelår.*

Le-ring, m. järnring, som håller fast lielåret vid skaftet. S. Sk.

Le-skaft, n. skaft på en lie, hvarmed man slår gräs. S. Sk.

Le-töj, n. lietyg. S. Sk.

Lia-bränna, *lie-bränna,* v. a. 2 med lien afhugga gräset på en äng så nära att gräsroten skadas af solhetta eller frost och då liksom uppbrännas. Allm. *Ljå-bränna, ljo-bränna,* Dl. (Elfd.); *li-bränna* el. *skalla,* id. Dl. (Ohre). Deraf *lie-bränna,* f. sålunda skadad gräsmark. Sdm., nk.

Lia-löpe, n. 1) slåtter andra gången på året; 2) efterslåtterns gräs. Ög., sm., kl., bl. *Lia-löpa,* f. id. Ög., sm. Jfr *groe.*

Lia-mus, f. jordtofs som upphugges med lien. Bl.

Lia-plugg, m. liten plugg eller kil, som sättes i ringen vid lieskaftet för att fästa lien. Hl. (Värö). *Li-kil,* m. Dl. (Mora); *ljå-vägg,* m. id. Dl. (Elfd.).

Lia-rank, m. darrning, som angriper ovana slåtterkarlar efter ansträngande slåtterarbete. "Han fikk lóv å sluta mä å slå, för han fick så ondt å liaranken". Nk.

Lia-tått, m. vidja hvarmed lien fästes vid sitt skaft. Bl. (Östra h.). *Li-tåt,* m. Kl. (Stranda).

Lie-fara (ipf. *-for),* v. a. med lie slå (gräs). "Han ä bara en ópptórkad börstbakka, men no måst han äntå liefaras". Fl. (Ingo).

Lie-sko, m. näfverfodral för liar. Hs. *Li-sko,* Mora.

Li-hakk, m. kort lie t. ex. att *hakka* (afskära) ärter med. Ög.

Li-katt, m. litet handtag på ett lieskaft. *Li-worvs-bukk,* m. id. Dl. (Mora).

Li-stikka, f. stryk-sticka till liar. Allm. *Brójn-stikka.* Mora.

Li-te, n. fästet på en lie. Hs. (Db.).

Li-tåg, n. smal rot af gran eller björk att binda lien fast vid skaftet. Nk.

Liå-órv, n. lieskaft. Dl. (Åsens by i Elfd.), jtl. *Liå-urv,* Dl. (Våmh., Elfd.); *li-worv,* Dl. (Mora); *ljå-wórr,* Dl. (Orsa); *li-órv,* Åm.—sm.;*li-warv,* Dl. (Rättvik); *li-ärv,* Vm., sdm., nk. N. *ljåssorv.* S. *órv.*

Ljå-bruman, n. böjningen på en lie, der han fästes vid skaftet. Dl. (Elfd.). *Li-broman,* id. Dl. (Mora).

Ljå-ring, m. ring som fasthåller lien vid skaftet. Dl. (Elfd.). *Li-ring,* Dl. (Mora); *ljå-kāk,* m. Dl. (Åsens by i Elfd.); *li-'ólk,* m. id. Dl. (Mora). D. d. *leeholk.*

Mäge-le (⏑ ⏑ —), m. lie att mäja säd med. Sk. (Onsjö). *Böla* el. *speda,* f. ställning af träpinnar på en lie, när korn, blandsäd och hafre huggas. S. Sk. Jfr *mäj* 1. Slå-le (—́ —), m. lie att slå gräs med. S. Sk. LEA-LÖS, *lebannk, lebannkapinne,* s. *laida.*

LEBB 1 n. 1) snibb, yttersta hörnflikcn af något tyg; 2) hängöra på hundar. Vb.

LEBB 2 (*leeb,* ipf. *lehbä),* v. n. hänga ned. "Hilka lebbä neät hassjom", hufvudklädet hängde nedåt halsen. Vb.

LEBKE-STELK, f. libsticka: Liguaticum levisticum. Vg. *Loa-stikka*, f. id. Sk.,sm. På många ställen i Skåne eger den plägseden rum att midsommarsafton binda en tråd kring *loastikkan* eller *pianerna* (pionerna) för att förekomma att dunsterna af dessa blommor ej måtte blifva skadliga för menniskor och djur. Jfr *limmburstukk.*

LED, *ledali, ledbrå, leden, leding, ledkinn, ledmjuker, leesven, leis, leska, leskas, leskug, letta, letter,* s. *laiđa.*

LED, *leda, ledatöj,* s. *lit.*

LEDDE, *lede, lekrångla,* s. *lid* 2.

LEFJASK (def. *lefjaskjen,* pl. *lefjaska,* def. *lefjaskan),* m. en ung björn som blott slår getter och får. Hs. (Db.).

LEFSA, s. *lev.*

LEGA, f. renta, intresse. Jtl. Fn., n. *leiga.*

LEGA-LÉS (⏑ ⏑ —́), adj. ledig från arbete, utan sysselsättning; fåfäng. Hs. (Bj.).

LEGD, s. *liggja.*

LEGEM (def. *-et),* n. lekamen. Sk. (Vemm.). Sällan brukl. Fsv. *likami, likame,* m. lekamen, kropp. UL. SML. VGL.; fn. *likamr, likami,* m.; n. *likom;* d. *legem* el. *legeme;* fe. *lichama, lichoma;* fht. *lichamo, licham;* mht. *licham, likhname;* nht. *leichnam.* I fn. betyder *lík,* n a) kropp, kött; b) lik; *hamr,* m. klädnad, hölje, hamn.

LEGRÄ, *legä,* s. *liggja.*

LEJD 1, f. 1) ledighet, tillfälle. "Hade du lejd att hjelpa mej, så vore dä bra". Vl.; 2) pl. *lejder,* uppskof. "Dä ger inga lejder", det tål ej uppskof, "Ja ska ud mä kruneskatten, å dä ger inga lejder". Hl. (Breared).

LEJD 2, *lejdakorn, leje, lejer,* s. *liggja.*

LEJ-PENNING, m. städsel. Vb.

LEIT el. *lait* (ipf. *lett, leitä* el. *laitä,* sup. *leitä),* v. a. leta, söka. *Leet* (ipf. *letä),* id. Vb.; *laitä,* id. G. Fsv. *leta, laita,* v. a. a) begära, bedja. HL. Ærfd. B. 1; b) leta, söka. GL. S. Bern. f. 35. SML.; c) undersöka. VGL. ÖGL. UL.; fh. *leyta;* n. *leita;* d. *lede.* Jfr Rdq. 1, 104. Skinn-laitning, f. "Halldä skinn-laitning", eller "att skinn-laitä", v. n. är en fri öfverenskommelse inom socknarne på Gotland, att då någonting saknas tillåta allmän undersökning i husen. G. Af sv. *skinn,* n. emedan mest får stjälas och slagtas och skinnet då röjer tjufven. LEK, *leka, lekare, lekande, leken, lekpykke, leksen, lekstua*, s. *laika.*

LEKIL, s. *lag* 1.

LEKKEN, adj. 1) begärlig, lysten efter god mat; mest om hafvande qvinnor. Hl., sm.; 2) snål. Vg. Jfr sv. *läcker,* adj. delicatus; fht. *lecchôn, lechôn,* slicka; fsax. *liccôn, leccôn;* fe. *liccian;* e. *lick,* id.; moes. *bi-laigon, ἐπιλείχειν.*

LEKSA, f. plogtorfva; skifva, som uppvändes af plogen och lägges åt sidan. Bhl.

LEKTÅ, s. *liggja.*

LE-LATE, adv. i lä utmed landet. "Fara lelate", segla i lä utmed landet. Nb. (N. Cal.).

LELL el, *läll,* konj. likväl. Vl., hj., hs., vm., ul., nk., sm. N. *lel, lell.*

LEM, m. lem. Riksspr. Fsv. *limber.* SML, UL.; fn. *limr;* d. *lem;* fe. *lim.* Lema (ipf. o. sup. *lema)* eller *lemm (-ä*, *-ä),* v. a. sönderdela lem från lem af ett slagtkreatur utan att krossa något ben; eg. om renslagt, dervid detta alltid iakttages. Vb. Fn., n. *lima;* d. *sønderlemme.*

Lema-laus, *lemma-laus,* adj. ej mägtig bruket af sina lemmar; lam i hela kroppen, krumpen. Vb. *Läma-läus.* Jtl.

Lemma-läster, adj. (eg. p.p.) sönderslagen, mörbultad, lemlästad. Hl. Fsv. *læsta,* v. a. stympa, förderfva; *lima-lastr,* m. lemlastning, lyte på lem. GL.; fn. *lim-leysta, lim-lesta,* lemlästa.

Lemma ópp sej, v. n. 1 återfå sina fulla lemmars bruk. Bl.

Lemm-stita (ipf. *-stitte,* sup.*-stitt),* v. a. stöta en lem så att det ej går hål, men i stället svår och farlig värk uppkommer. Hs. (Db.). LEM-FÄLLIG, adj. mild, eftergifven, icke hård eller sträng. "En lemfällig menniska". Sk. (Ox.). D. *lemfældig.* Synes vara samma ord som *lenfällig.*

LEMJA, *lång-lemja* (pl. *-je,* def. *-jan),* f. lat flicka. Hs. (Db.). Lemjug, adj. latvulen, som drar sig undan arbete. Hs. (Db.). Jfr *lyma.*

Limjas, v. d. 1 vara lat. Hs. (Db.). LEMME, s. *limme.*

LEMM1NG (pl. *-ar),* m. lemmel: Lemmus borealis. Hs. *Lymälld,* n. id. Dl. (Elfd.). N. *lemende,* id.

LEMMÄN, s. *lamer.*

LEMNA, s. *liv.*

LE-MUS (— —́), f. kramp; krampaktiga ryckningar, "Dä ä lemus han har i ögona". Sdm. (Ornö), nk., ög.

LEN, adj. 1) eg. slät, fin, behaglig för vidrörandet. Riksspr.; 2) lindrig, ej tung: om arbete. "Lent arbait". Vb.; 3) lat. "Dä ä en sådan "lenerpels", stor lätting. Sk. (Ox.); 4) matt, svag. Vl.; 5) talesätt: *len i skägge(t),* belåten, glad. Sdm.; *lent i magen,* om mat, hvaraf man känner sig må väl. Sdm. Fsv. *liner,* adj. len, lindrig. S.S. 1, 61, 100. S. Bern. f. 53; fn. *linr;* n. *lin;* fe. *lid;* fht. *lind;* lt. *lenis.* Lena 1, v. n. 1 lindra, gifva efter, minska, aftaga. Allm. *Lina, leina,* id. G. *Leen* (ipf. *lenä),* v. a. lindra, lätta, gifva efter. "Lena på strängen!" gif efter på tömmen! sträck ej så hårdt på tömmen! "Len på voga!" lätta på häfstången. Vb. Fsv. *lina,* lindra, mildra. S.S. 1, 187, 197; 3, 68; fn., n. *lina,* lindra, försvagafht. *lindjan,* mollire; fe. *linjan;* fd. *leene* (Mich. Riimv.).

Len-fällen, adj. 1) lättböjlig, medgörlig; 2) försagd. Bhl. *Lenfällig,* 1) eftergifvande. Sk. (Ox.); 2) stilla, senfärdig. Kl.

Len-mynnter, adj. lättstyrd; om dragare. G.

Len-mälter, s. *mäla* 1. LENA 2, ? kulle, hög. Detta urgamla ord förekommer i åtskilliga ortnamn t. ex. i Vestergötland och Uppland. Moes. *hlains,* m. kulle. Jfr fht. *hlinjan, hlinên, hlinôn;* mht. *lenen;* nht. *lehnen;*; fsax. *hlinôn;* holl. *lenen;* fe. *hlinjan, hleonian, hlionian;* e. *lean;* d. *læne,* luta, hälla, stödja sig mot; däraf sv. *länstol;* fn. *læna, bjarg-læna,* f. umbraculum montis v. rupium (Hald.); lt. *clin, in-clin-are,* luta; gr. *κλίν-ειν,* a) böja, göra krum; b) luta: *ἡμέρα κλίνει,* dagen lutar. Soph. Aiax. 131; c) bringa något raktstående i en lutande ställning; deraf *κλῖτύς*, f. sluttning, kulle. Hom. Il. 16, 390.

LENA 3, s. *lina* 1.

LENING, s. *land.*

LER, n. 1) eg. ler. Riksspr. *Lejr, lajr,* n. id. Hl., bl.; 2) *leret,* n. def. den lilla murade upphöjningen öfver en järnugn i boningsstugan. Sk. (Ox., Ing.). Fsv. *ler,* n. ler; deraf *ler-giutare*

(*leer-gyutare*), m. krukomakare. Cod. A. 27, f. 126 v.; fn. *leir,* m. & n. ler. Konúngs Skuggsja. Sorö 1768, 4:o, sid. 416, 423; n. *leir.* Ler-bena, f. ljungpipare: Charadrius apricarius. Sdm.

Ler-blad, n. Tussilago Farfara. Dl. (Wahlenberg, fl. sv.).

Ler-gille, n. i. q. *klene-gille.* Sk. (Onsjö).

Lerja, f. lergrund, åkerlera. Sk, hl. N. *leira,* f. id.; fn. *leira,* f. locus limosus.

Ler-kikku, f. jäs-lera. *Kikku-ler,* n. id. Vb.

Ler-klint, adj. som är klinad med ler, har klinade väggar; om hus. Sk. D. *leerklinet.*

Ler-trana, f. en fogel af vadarnas ordning: Charadrius apricarius; vistas på trädesgärden. Sdm.

Ler-älta, f. 1) hoptrampad lera till *rå-sten;* 2) smutsigt väglag. "Der ä sådan lerälta att gå". Sk. LERA 1, f. 1) dam på hästar; 2) bölder i huden på hästar. "Äd slar aut lera å ästem". Dl. (Elfd., Mora, Våmh., Ohre, Malung), hj. *Lere,* f. Dl. (Åsens by i Elfd.). Är ordet beslägtadt med fn. *leir,* m. lutum? Ler-knöl, m. böld i huden (på en häst). Dl. (Ohre), hj. *Ler-knójl,* m. id. Mora.

Lerun, adj. dammig; om hästar. Dl. (Elfd., Våmh.), hj. *Leru* el. *leri,* id. Dl. (Malung). LERA 2, s. *lira* 1.

LERK el. *lirk* (pl. *-ar),* m. dyrk. Svea, Göta 1. Lerka el. *lirka,* v. a. o. n. 1 dyrka upp (en lås). Allm. *Lirkja,* id. Sk. LERKA, v. a. 1 söka att småningom utan häftighet uträtta något, söka med goda lämpor förmå någon till något; genom smicker öfvertala. "Lerka mä'et. Lerka mä en. óm du lerkar mä hästen, så går han". Allm. *Leerk* (ipf. *lerkä),* id. "Ho lerkä vä óm dilläs ho fikk ä". "Han lerkä sä länj vä di sä ä vahdt för'n", han arbetade så länge och försigtigt dermed att det slutligen lyckades för honom. "Han lerkä vä farbrorom, sä'n fikk testamäntä". "Han lerkä ut saninga", framlockade sanningen. Vb. *Lerkas,* v. d. 1 id. Sdm. N., d. d. *lirke,* id. Jfr fn. *lerka,* stöta, slå; tvinga. Lerk, *lerkanne,* n. lock, varsam behandling. "Dä va ett lerk mä'et". Ög. LERPA 1, f. skrynkla. Vg., sm. (Vestbo).

LERPA 2, v. n. 1 göra något tafatt, svagt, utan besked. Ög. Lerpet, adj. tafatt, utan besked, Ög. LERÄFT, *lerätt, lärt,* n. lärft. Vb. *Läritt, lärt,* Nk.; *lärret,* Gstr.; *lerät, lärt,* G.; *läret,* Ög., dl. (Malung); *läred, läret* (— ⏑), Sk.; *läritt,* n. Vg. Fsv. *lerept, lareft, læript, lærept, lærift, læropt,* n. lärft. ÖGL. VML. HL. GL. Spec. Virg. s. 68. Cod. A. 27, f. 258. S.F.S. 4, 902; fn. *lèrept,* f. lärft (*lè,* partic. demin., *ripti,* n. linne); n. *lereft;* d. *lerred, lærred.* Lärs-vinn (pl. *-a,* def. *-an),* m. vefstol, hvarmed saluväf hoplindas. Hs. (Db.).

Lärets-räkkje, f. lärftsräcka. S. Sk.

Lärittä-skjorta, f. lärftsskjorta. Nk. *Lärets-skjorta,* f. Sk.

Lärittä-särk, m. lärftssärk. Nk. *lärets-särk,* m. Sk.

Lärs-garn, n. lärftsgarn. Nk. *Lärets garn,* n. Sk.

Lärs-trå, n. lärftstråd. Nk. LESAGE, s. *laida.*

LESSKA, v. a. 1 locka medelst förespeglande af större fördelar. Hs. (Db., Bj.). Jfr *lerka.*

LESSMEN. "Ligga sóm lessmen", ligga väl, så att det ser bra ut och icke stöter ögat; t. ex. om en väl plöjd åker med raka fåror och fri från kokor. Nk.

LESTA SEJ, *lista sej,* v. r. 1 1) gå sakta, smyga. "Lesta sej bórt, lesta sej efter, fram", smyga sig bort, fram; följa sakta efter. "Lesta sej hem", sakta gå hem. "Lesta sej åsta". *Lista sej,* id. Sk., hl. *Lista på,* v. n. 1 skynda sig. Sk. (Harj.); 2) någorlunda draga sig fram, berga sig. "Ja lestar mej holia bra fram". Vg., hl., sm., sk. Moes. *laists,* m. spår; *laistjan,* följa, förfölja; fe. *læstan,* följa; fsax. *lêstian.*

LET (kompar. *letarä,* sup. *letäst),* adj. 1) lätt. G. *Ljett,* id. Hä går vä ljett lag", det låter sig lätt göra". Vb., mp., åm., jtl. (Ragunda); 2) icke dyr, billig. G. Fsv. *lætter,* lätt. S.F.S. 4, 257; deraf *lætlikhet,* f. lättfärdighet. Sv. Pr. K. f. 57; *lætlynde,* n. vänligt sinnelag. Cod. A. 27, f. 20 v.; *lættelikhet,* f. vänlighet, saktmodighet. L. c. f. 275 v.; *lættilse,* f. lättnad. S.S. 1, 116. S.F.S. 6, 264. Horol. f. 96. Spec. Virg. s. 264; fn. *lèttr;* n. *lett;* d. *let;* fht. *lihti;* mht. *lihte;* nht. *leicht.* Let-boen, adj. tunnklädd. G. Fn. *buinn,* klädd.

Let-färdig, adj. 1) lättfärdig; 2) lättfotad, vig; 3) oförvägen. G. *Lättfärdig,* 1) liflig, gladlynt; 2) välvillig. Kl.; 3) snabb i rörelse, qvick, rask. Öl. *Lättfäri,* id. "Din kvinga ä holians lättfäri", din hustru är tämligen rask i sitt arbete. Sk. (Skytts h.). D. d. *letfærdig,* smidig i lemmarne, lätt till att färdas.

Letä, f. häfstång, lyftverk t. ex. till stenarne i en qvarn. G. N. *lettetre,* n. id.

Ljett, adv. lätt, utan svårighet. Vb.

Ljetten, *kvärn-ljetten,* m. def. qvarnlätta, hvarmed man lättar qvarnen. Åm. (Nätra). N. *lette-tre,* n. *Lätan,* n. en inrättning, hvarmed en qvarn ställes högre eller lägre. Hs.

Läte, n. simblåsa (hos fiskar). Bl. (Östra h.)*Lätte,* n. id. Sm. (Uppvidd.); 2) flöte på strömmingsgarn. Fl. (Nl.). *Lete,* n. G. (F.). Jfr *lätte* 2.

Lätta (ipf. *lätte),* 1) v. a. a) lyfta. "Han har lätt ópp vagnen. Hon lätte på täkket"; b) göra lättare (under en börda); c) till hälften öppna. "Hon lätte på dörren, fönstret"; 2) v. n. hålla upp, upphöra, blifva lindrigare; om väderlek. "Dä lätte snart mä regnet. Dä lättar mä kölden. Dä lätte på". Svea, Göta land. *Letä,* v. a. lätta, underhjelpa. G. Fsv. *lætta,* v. a. lätta, göra lätt. S.S. 1, 32. Gl. Ordspr. 503. Cod. A. 27, f. 84 v.; fn. *lètta;* d. *lette;* fht. *lihtjan* (Graff 2, 161); mht. *lihten* (Ben. 1, 917).

Lättaktig, adj. vig, behändig, snabb. Vg. (Elfsb.).

Lätt-björn, n. det trä som den mindre ändan af en qvarnaxel hvilar på. Sk. (Vemm.).

Lätt-bläsen, *lättbläsig,* adj. 1) lättrogen, lättlockad. "Lättbläsig att låna bórt penga. Han ä så lättbläsig att supa"; 2) pratsjuk, som ej kan tiga. Kl., sm.

Lätte 1, adv. utan lass, utan börda. "Han ok lätte hemåt". Nk. "Åka i lättning", utan lass. "I tomningom", id. Sdm.

Lätte 2 (pl. *-n,* n. flöte på fiskgarn; en träbit af en alns längd, 4 tums bredd och 2 tums tjocklek, försedd med hål i ena ändan att dervid fästa skötarne. Sdm., ul. *Skött-lätte,* n. Sdm. (Ornö).

Lätt-fällig, adj. lättfärdig, lättsinnig. Kl.

Lätt-fängd, adj. 1) lättfotad, snabbfotad; rask. Sk. (Ox., Frosta), sm.; 2) händig, behändig. Sm. N. *lettfengd,* flink, rask.

Lätt-färdig, adj. välvillig, benägen. Kl.

Lätt-hållen, adj. lättfödd. Bl.

Lätting (def. *lättingjin* [uttal. *lättindjin),*] m. lätt moln, som far för vinden. Fl. (Öb.).

Lätt-lindig, adj. vig, snabb. Vg. (Mark).

Lätt-livad, adj. glad, munter. Mp. N. *lett-liva.*

Lätt-låten, adj. liflig, glad. Åm. (Själevad, Arnäs). Fsv. *lætlatugher,* vänlig, lättlynt. S.F. S. 4, 243.

Lätt-låten, adj. släpphändt, som låter narra sig. Hs. (Db.).

Lättna, v. n. 1 1) blifva lätt. Allm. *Ljettn* (ipf. *-ä),* v. n. id. Vb.; 2) klarna; om luften; 3) jäsa. "Degen lättnar". Svea, Göta l.

Lätt-nimmel, s. *nimma.*

Lättning, f. lättnad, lindring. "Lättning i sinnet", glädje öfver en undviken olycka, på hvilken man varit beredd. Sdm.

Lättsam, adj. gladlynt, munter. "Dä ä en lättsam man i umgänge". Vm.

Lätt-sinnad, adj. som är vid godt lynne, ej lägger något på sinnet. Sm.

Lättslen, adj. glad, umgängessam. Hs.

Lätt-tunga, adj. indecl. utan lass. "Köra lättunga". Vm.

Lätt-tunge, m. lätt börda, mindre delen af en börda. "Dra lätt-tungen", sysselsättas med mindre svåra arbeten. Hs. (Db., Bj.).

Lätt-velen, adj. lättvillig. Ög.

Lätt-villig, adj. medgörlig; som gerna och villigt går åstad att uträtta ärender. Sdm.--sm.

Lätt-vind, adj. lätt erhållen, verkstäld, förmådd. Hl. *Lättvindiger,* 1) lätt att bearbeta, som ej kostar stor möda eller mycket arbete; 2) vig, snabb, behändig. Nk., vg. *Lättvinni,* hjelpsam, tjenstvillig. N. *letvinna.*

Lätt-vist, adj. som är villig att göra hvad som ålägges. Sm. *Lättvist* el. *ljettvist,* som utan svårighet går dit man sänder honom. Vl.

O-lätt, adj. 1) tung; 2) hafvande: gravida. Vg. Fsv. *olættr,* a) tung. Kg. St. 156; b) hafvande. Biærk. R. S.F.S. 6, 336; fn. *óléttr,* id. LET, *leta, letta, lettbytta,* s. *lit* 3.

LETA, v. a. 1) eg. (såsom i riksspr.) söka; 2) vittja; om fiskredskap. "Leta rössjan, långreven, laks-karet". Vl. Jfr *leit.*

LĒTÍN (— —́) gäck, spe. "Göra letín å nåen", göra narr af någon. Sk. (Tygelsjö). Jfr *läa.*

LETTA, *letter,* s. *laida.*

LETÄ, s. *let.*

LEV (pl.*-ar),* m. bröd, aflång limpa; aflång kaka af mjukt bröd. *Hvete-lev, jula-lev.* Ög., vg., sm., öl., bl.; *löiv,* m. Bl.; *bröd-lev,* m. Dls. (V. Ed); *brö(d)s-lev, tunnbröds-lev,* m. Bhl. Fsv. *lever, levar,* m. brödkaka. VGL. ÖGL. VML. HL. S.F.S. 4, 417; 6, 90; fn. *leifr, hleifr;* n. *leiv;* fht. *hlaib, hleib, hleip;* mht. *leip, leib;* nht. *laib, leib;* d. d. *lev, leve;* fe. *hlâf;* e. *loaf;* nfris. *lif, laf* (Outz., 186); skot. *laif, laef;* fin. *leipä;* ryss. *k'ljéb;* lett. *klaibs, klaips;* böhm., pol. *kleb;* estn. *leib, lewwa;* ill. *hleb;* wend. *kljeb;* nord-tschud. *leib* (Acta soc. scient. Fenn. 6, 92); karel. *leibe;* gael. *leob, leoib;* lap. *laipe;* lt. *libum;* mlt. *leibo;* gr. *λίβον;* moes. *hlaifs.* Monne befryndadt med moes. *liban,* fn. *lifa,* fht. *lêpen,* v. n. lefva (panis ad vitam sustentandam necessarius)? Jfr skr. *lepa;* m. föda. Lefsa, f. ett slags tunnt och mjukt bröd. Ög. *Läfsa, läffsa,*, f., *tunn-bröds-läffsa,* f. Bhl. N. *lefsa.*

Läffsig, adj. ej väl jäst; om bröd som har stålrand. Vg. (Flundre, Marks h.).

To-lever, s. *to* 2. LEVA 1 *(levde, levt).* v. a. 1 lemna, lemna efter sig. "Leva efter sej". Hs., vg., bhl. *Leva (leväđ, levađ),* Dl. (Mora); *lejva,* Fl. (Pargas, Ingo); *leva, lejva, läva;* id. Sm. (Vestbo); 2) gifva efter, upphöra, lindras. "Värken lävar". Sm., hl. Fsv. *lefva, leva, laifa,* lemna. VGL. GL. S.S. 3, 38, 46; fn. *leifa,* lemna, få öfrig; *lifa,* vara öfrig; fht. *leibjan, liban;* mht. *liben,* blifva öfrig (deraf mht. *beliben, bliben,* nht. *bleiben, leiben);* fht. *leibjan,* lemna öfrig; fe. *lifan,* förblifva; *læfan,* lemna öfrig; moes. *lejban;* gr. *λείπ-ειν;* lt. *linquere, linqui.* Efter-leverska, f. enka. Sm., bl. Fsv. *eptirlifvirska (eptirliffuirska),* f., *efterlefva (effterleffva),* f. enka. Stockh. Tænk. f. 29 v., 138 m. fl. andra ställen; d. *efterleverske;* fe. *lâf,* f. id. På samma sätt mlt. *relicta,* f. enka (af *relinquere,* qvarlemna, efterlemna).

Levur, f. pl. öfverlefvor, qvarlefvor, lemningar. Dl. (Elfd.). *Leivor,* f. pl. Fl. (Pargas); *levder,* f. pl. Hs. Isl. *leifar,* f. pl.; fht. *leiba, áleiba,* f.; mht. *leibe, áleibe;* fsax. *lêbha, lêva;* fe. *lâf;* e. *lave;* ffris. *lâva;* moes. *laiba,* f.

Lävinsk, adj. eftergifven. Hl.

Å-lejva, f. qvarlefva, öfverlefvor. Fl. (Ingo). Fht. *áleiba,* f.; mht. *áleibe.* LEVA 2, v. a. spara. Ö. Dl. N. *liva,* spara, skona; fn. *hlífa.*

LEV-SPÄNNE, s. *löv* 1.

LE-ÅS, *le-äs,* m. stock, som ligger midtpåsaxarne under taket af en ryggås-stuga. Bhl. N. *lidås, le-ås,* m. långbjelke på sidan under ett tak.

LI, *-ä,* n. efterbörd (hos kor). Vb. (Säfvar). *'Elna,* f. id. (Mora). Jfr fht. *hlit,* n. täcke, hölje (Graff 4, 1115); mht. *lit,* n. (Ben. 1, 1012); fe. *hliđ,* n. (Matth. 27, 6), id.; *hlidan,* betäcka, hölja.

LI, *lia, lianne, lidalausårr, lidiger, lidja, lisamer, li sej,* s. *laiđa.*

LI, s. *liauda.*

LIA-BRÄNNA, *lia-kagg, -löpa, -löpe, -mus, -plugg, -rank, -tått, lie-fara, -sko, li-hakk, -katt, -kil, -stikka, -te, -tåg, liå, liå-órv, ljå, liå-bruman, ljå-ring,* s. *le.*

LIAUDA (pr. *liaudur,* pl. *liaude.* ipf. *laud,* pl. *ludu,* sup. *ludi),* v. n. ljuda. G. *Lioda* (pr. *liodär,* ipf. *liođäđ,* sup. *liođađ),* Mora; *lya* (ipf. *löd),* Sm., hl.; *ly* (ipf. *lydde* el. *lódde,* sup. *lyd* el. *lódded),* S. Sk.; *löda,* id. Bl. Fsv. *liuþa, liudha;* fn. *hlióda* (sv. böjn.); fht. *hlûtjan;* nht. *lauten;* ffris. *hlûda;* fe. *leóđan;* d. *lyde;* n. *ljoa, ljøde.* Ljuv, n. ljud (i klocka eller musikaliskt instrument). Sdm. Fsv. *liuþ,* n. ljud. UL.; fn. *hlióđ, lióđ.*

Ly *(lydde, lydt),* v. n. 1) höra efter, lyssna. "Ly åt, ätter, på". Vb.--ög. *Li (lidde, lidt),* id. Hs. (Db.); 2) stå och väga, vara ostadigt; om väderlek. "Dä står å lyr mä väre i da". Nk., vm., sdm.; 3) anstå, höfvas. "Huru lyr dä mej?" Äfven *lu.* "Dä lur väl". Vl.; 4) vara stämd; om musikaliska instrumenter. Hs. Fsv. *lyþa, lydha, ludha,* a) höra; b) lyda; fn. *hlýđa,* a) höra; b) lyda; c) höfvas; n. *lya, lyde,* lyssna.

Lyas el. *lyss* (ipf. *lyddes),* v. d. 1) lyssna, lyssna till, höra på; 2) efterhöra, göra sig underrättad om. "Ja ska lyss te hur dä ä mä'n"; 3) helsa på i förbigående eller förbifart. "Dä ä längese'n du lyddes te hoś vårt". Allm.

Lydt, adj. n. ljudligt, emottagligt för ljud; lugnt, vindstilla, så att ljud på långt håll kan höras. "Dä ä så lydt i väret att man kan höra klókkorna på långt håll". Sk., hl. "Hä jär så lydt att klókkän höres ända hit frå stadom. Nola-lydt, sonna-lydt". Vb. N. *lydt.*

Ly-hörd, adj. begåfvad med god hörsel. S. Sk. D. *lyhørd.*

Ly-hört, *ly-hurt,* adj. n. i. q. *lydt.* "Här ä så lyhurt i da att man gódt kan höra hur åen dönar". Hl. (Värö). *Lyhört,* id. Bl.

Ly-hål, n. ljudhål (i ett kyrktorn). Sk. N. *ljodhol;* d. *lydhul.*

Lymma, v. n. 1 lyssna. "Lymma på kukku", lyssna på göken. Fl. (Nl.).

Lysta, v. n. 1 lyssna. Ul. *Ljustra,* v. n. lyssna, stå på lur. Sdm. Fe. *hlystan,* lyssna; fn. *hlust,* f. a) hörselgång; b) öra; c)hörsel; *hlusta til,* lyssna; fht. *hlusteren, hlustren,* id.

Låna, *lâuna,* v. n. 1 lyssna, stå på lur. Hs. (Db.). *Löra,* v. n. 1 id. Vg. (Kind).

LIAUSTUR, s. *lystre.*

LIAUTA (pr. *liautur,* pl. *liaute,* ipf. *laut* [pl. *lutu?* sup. *luti?]),* v. a. ljuta, få. "Han liautur aldri liva; han laut aldri liva", han får, fick aldrig lefva. G. (Säve, st. verb. s. 23). *Liut, ljut, liout* el. *lieut* (ipf. *lieut* el. *lööut,* sup. *lieuti* el. *luti),* v. n. de£. satt framför en infinitiv, utmärker detta verb: nödgas, tvingas af inre eller yttre nödvändighet, böra. "Je ljut gå", jag måste gå, bör väl gå. Nb. (Cal.). *Ljuut* (ipf. *ljeut,* sup. *ljutä* el. *ljuti),* id. Vb. *Ljeutas,* v. d. id. "Han ljentas full tag", han fick (måste) väl taga. "Du ljeutas full ga", du måste (bör) väl

gå. Fl. (Värö i Öb.). *Lyta* (pr. *lyter,* ipf. *löt,* sup. *löte).* "Ja lyter resa. Han löt bli hemma. De ha lote gjort dä". Vl. (Nordmarks h.). *Lyta* (ipf. *löt),* id. "Ja lyter gå", jag måste gå. Dls. Fsv. *liuta, lyta* el. *liuta* (ipf. *löt* el. *laut,* sup. *lutit),* v. a. a) få: "döþ liutæ". UL.; "lyta *döþ.* VML.; "laut norþarsta þriþinng", fick på sin lott nordligaste tredjedelen". GL.; "som skapa löt". SML.; "þær döp aff lutit". UL.; b) mottaga arf, ärfva: "þa liautr dotir". GL.; c) uppnå, upphinna. Alex. M. v. 2375; d) detta ord sättes stundom framför ett annat verb till betecknande af en tillfällig händelse: "huat þe hælder liuta sælia æller köpa". VML.; fn. *hljóta* (pr. *hlýt,* ipf. *hlaut,* pl. *hlutom,* sup. *hlotit)* el. *ljóta (laut, lotit),* a) få, (genom lott) erhålla, uppnå; b) nödgas, tvingas till; n. *ljota* (pr. *lyt,* ipf. *laut,* sup. *lote),* v. n. nödgas, nödsakas, vara tvungen till; fht. *hliozan;* mht. *liuzen;* fe. *hleótan,* sortiri; fsax. *hliotan,* sortiri, obtinere. Bonn-lòt, m. bondhemman. Hs. (Db.).

Lota, v. n. 1 emottaga andras kreatur att föda mot en viss del i afkastningen. Nk.

Lota el. *lotta te,* v. n. 1 komma, falla på ens lott eller del. Vg. *Lóta te,* id. "Dä har inte lótat me te". *Lyta te,* id. "Gu(d) vet, hva sóm kan lyta te me". Sm.

Lóta-får, n. får bortlemnadt på ett slags hälftenbruk. "De ä lóta-får". Sm. *Lóta-sör,* f. pl. id. Vg.

Lóta-kutte, m. litet lam af en fåra, som man har till leges. Sm.

Lotta el. *låtta,* v. n. 1 bortlemna till lottningsbruk. Nk. *Låta,* v. n. 1 1) id. "Han har fåra te låta". Sdm., hl., sm.; 2) taga mot barn på ackord. Hl.

Lótt-bruk, n. brukning af en jordegendom mot halfva afkastningen. Dls. N. *lutbruk,* id. Jfr fn. *byggja jord til hlutar.* Frostaþingsl. 2, 27.

Lótt-fälle, n. del och lott i något. Hs. Fn. *hlutfall,* n. lottkastning.

Lóttning, *lotning,* f. ett slags hälftenbruk; vanligen om får som bortlemnas, då den som lemnar föda och skötsel tar hälften af ullen samt en viss lösen för lammet, om sådant faller. *Lote,* m. id. Nk. *Lótninq,* f. id. Hl.

Lut, m. lott, del. G. *Lot* (pl. *-ir),* m. åkerskifte, åkerteg. Ö. Dl. Fsv. *lutr, luter, loter, lotir,* m. a) lott, lika del; b) del i allmänhet; c) andel; d) sak. LL.; fn. *hlutr* (pl. *hlutir* el. *hluti),* *hlotr;* fht. *hlôz;* mht. *lôz, luz;* fe. *hlot, hlyt, hliet, hléat;* ffris. *hlot;* n. *lut;* d. *lod;* moes. *hlauts.*

Luten el. *lóten* (f. *luta* el. *lóta),* adj. af ödet bestämd; som har fått en viss lott af ödet. "Han va inte luten (el. lóten). Hon va inte luta (el. lóta)", quasi a fato determinata, prædestinata. "Dä to ej, för ho va ej luta (el. lóta)". Sm. Detta *luten* el. *lóten* är egentl. præt. part. pass. af fn. *hljóta* och motsvarar fn. *hlotinn.*

Lyta, f. en viss portion af något. "Han har fått stor-lyta", bästa delen, broderlotten. Sm. Fn. *hlýt,* f. sak.

Löte, n. 1) del af en tid; tidpunkt, stund. "Ve detta löte", vid denna tid på dagen, vid denna tiden. Vg. *Löt, löjt, let,* n. "Vä hä lötä". Vb. (Nordmaling). *Lötene,* n. "Ja va der

ett lötene". Vl. *Löta* el. *löda* (pl. *löter, löder),* f. "Ja ska ud å köra en löta. Hanen har galt tre löder". Hl. (Breared, Hasslöf); 2) del, stycke af något (t. ex. af en väg, skog, åker eller hjul). *Löit, löjt, väga-löjt,* n. väg, stycke. *Hjul-löjt,* n. ett stycke af en hjulring; *skogs-löit,* n. liten skogsdel, liten skogstrakt. Vb. Fn. *leyti,* n. a) del, hvad som tillkominor en; b) tid; (jfr Fritzner, ordb., s. 274); n. *leite.*

Löjtom el. *löitom,* adv. 1) på en del ställen, på somliga ställen, delvis, styckevis, här och der. "Löjtom var vägjen slät, löjtom kniksu", på ena stället var vägen slät (jämn), på det andra backig. Vb. (Burträsk, Löfånger, Nysätra). I södra Vesterbotten säges *lötom,* adv. id. "Lötom jär ä bra å lötom jär ä skrabbit höj på lägda". I samma betydelse brukas der *fläkkom—fläkkom;* 2) stundom, tidtals. "Löjtom var ji frisk, löjtom sjuk". Vb.

Lötes-god, adj. till lynnet ombytlig. Vl.

Mar-undas-löte, n. tiden mellan klockan 11 och 12 på dagen, då hästarne på sommarbete samla sig i klunga samt då stå och hvila eller sofva. Vl. *Af und* el. *undarn,* m. middag, *löte,* stund. *Mar-undas-löte* betyder derföre egentligen: häst-middags-stund. Jfr *undar.*

Ópp-löt, m. öfversta delen eller lifstycket på bondqvinnornas lintyg, som vanligen är af finare lärft. Sk., hl., bl. *ópplöd, óppled*)(*närdel,* Sk.; *upp-lot*)(*nar-dail,* Vg. (Mark); *óppltt*)(*närdel,* Vl.; *ópplä,* id. G. Fn. *ópphlutr,* m. lifstycke; n. *upplut;* d. d. *opled, oplod.*

Ökte-löte, n. arbetstid på dagen. Vl. Jfr *ökt.* LIBB, nom. propr. Elisabeth. Fl. (K., P.).

LI(D) 1, f. 1) fjällsida, skogbeväxt sluttning af ett fjäll, berg eller höjd. Det ligger i begreppet af denna benämning i Vb. att liden bör vara antingen tillgänglig för odling eller åtminstone bära gräs och nyttig skog. Många byar och bostäder hafva häraf namn, t. ex. Asplidcn, Björkliden, Storliden m. fl. Vb. Sammalunda i andra landskaper. *Gran-li,* f. sådan sluttning bevuxen med gran. Vb., åm. *Läjd* el. *löjd,* f. id. *Gran-läjd* el. *gran-löjd,* f. Nb. (Ö. Cal.); 2) backsluttning, brant backe. "Lien ä brant, liarna ä svåra". Svea, Götaland. Fsv. *liþ, lid, lidh,* f. backe, bergsluttning. VGL, Rimkr. 201. Alex. M.; fn. *hlíđ* (pl. *hlíđir),* f.; n. *lid,* f. id.; *leide,* v. n. vara sluttande; om mark och fjäll; d. *lid, lide,* backe, sluttning, bergssida; fe. hliđ, f.; fht. *hlita,* f.; mht. *lite* f. (Ben. 1, 1013); gr. *κλιτύς* f. jfr fe. *hlidan,* efferri; tegere. And-lid, f. småningom utför sluttande backe. Kl. *Ann-li,* f. Vg., ög., sm., g., hl., bl. Jfr *and* 1.

And-lidt, adj. sluttande, ojämn; som bär uppför; om mark. "Andlidt mark. Kl.

Bak-li(d), f. norra sidan af ett högland. Vb. N. *bakli(d).*

Drag-lid, f. backe, som bär uppför; der hästarne måste draga lasset. Kl.

Hälle-li, f. eg. sluttande backe; stället på himmelen, då solen börjar lnta till sin nedgång. "Sola ä på hälle-lia". Vg. (Vadsbo).

Skene-li, f. 1) brant backe, hvaråt hästarne snart kunna skena. Vg., sm.: 2) stället på himmelen, då solen börjar luta till sin nedgång. "Sola ä på skene-lia", solen går snart ner. Sm.

Å-lian, f. def. sluttningen mot å; åkant. Kl. Fsv. *a liþer,* f. pl. bergsluttningar mot å. HL. LID 2, f. sida, kant "På näppast lide", på yttersta kanten. Fl. (Öb.). Fsv. *lid,* f. sida. Alex. M. Rimkr.; fn. *hlid* (pl. *-ar),* f.; n. *lid,* f. id. Lidå-kuppä, *lidu-kuppä,* m. sido-väska; en väska hvari vallhjon förvara sleke för boskap, sysaker o. d. Dl. (Mora). *Lidu~kupp,* m. id. Dl. (Elfd., Våmh.). Väskan, som hänger vid ett band, hvilket går omkring halsen, är ofta rätt prydlig och begagnas äfven vid andra tillfällen. LID 3, n. 1) led eller grind af gärdselvirke, som är hopsatt med vidjor och ej går på gångjärn. Dl., g., fl. (Pargas). *Lid,* n. id. Ö. Dl. I andra landskaper *le* el. *laj;*; 2) större öppning på en gärdesgård. G. Fsv. *liþ, lid,* n. a) led, grind. VGL. ÖGL. SML.; b) större öppning på en gärdesgård)(*svina smugha.* UL. GL.; fn. *hlid,* n. a) port, led; b) större öppning på en gärdesgård: "hlið heitir til þess er 10 faðma er långt". Guleþingslög, Hafniæ 1817, p. 391; n. *lid, li, le,* n.; d. *led,* n. id.; fe. *hliđ,* n. dörr; fht. *hlit,* n. operculum (Graff 4,1115); gr. *λῖτη,* f. dörr. Grimm (gr. 3, 15) ställer ordet i samband med fe. *hlidan*, tegere, hvadan *lid, led* eg. utmärker betäckning, (stängsel) af en öppning på gärdesgården. Ordets aspiration i några fornspråk afråder oss från att härleda *lid* af fn. *líđa,* fht. *lidan,* moes. *leiþan,* gå. Det synes eljest naturligare att häraf söka härledningen, i hvilket fall *lid* ursprungligen skulle betydt genomgång, genomfart. Gång-led, n. liten grind för gående personer. Vb.

Ledde, m. liten grind, t. ex. en trädgårdslucka. Sk. (Ox., Harj.). *Lede* el. *lee* n. id. Kl., sm., bl.

Le-hål, *le-hull,* n. öppning på en gärdesgård, hvarigenom man kan kora, men hvarvid led el. grind saknas. S. Sk.

Le-krångla, f. stolpe med inborrade pinnar, på hvilka ledskyttlar läggas. Ög.

Le-stabbe, m. grindstolpe. Sk. (Bjare).

Le-stólpe, m. grindstolpe. Allm. Fsv. *lip-stolpi.* ÖGL.

LiÐ-skjyssl', *-n* (pl. *-är),* m. skyttlar, skottstänger att skjuta in i grindstolpcn af en skyttlagrind. Dl. (Elfd.). *Le-skyttel,* m. id. Ög.

Li-māru (— — ⌣) (pl. *-är),* f. grindstolpe, stolpe till en skyttlagrind. Dl. (Mora, Elfd.). Fn. *mari,* m. påle, uppståndare, stöd.

Liss-mid, n. led utan ledstakar, med tvenne störpar i stället och jemväl ett tredje midtpå. S. G.

Liss-meli el. *lids-meli,* n. 1) en öppning af obestämd vidd i en gärdesgård (ej just för ett led), eller mellan träden i en skog, särdeles om dermed lemnas en lång utsigt; 2) märke på skogen då man är ute och fiskar. G. (F.). Af fn. *mela,* mäta, måla. Fsv. *liþsmeli,* n. vidden af ett led eller grind. GL.

Lyft-led, n. gärdesgårdsled, så gjordt att ett störpar står fast i marken, men det andra är inborradt uti en flyttbar kloss, hvarigenom det hela kan lyftas å sido såsom en grind. Ög. LID 4, *lida-lausårr,* s. *laida.*

LIDEN, *lidt,* s. *liten*.

LIDIGER *lidja, lidliger,* s. *laida.*

LI(D)-KÖP, n. köpskål, handsöl. Sm., hl., sk., bl.Äfven *lit-köp,* n. Bl. Ordet förvränges stundom till *liv-köp,* n. Kl. Fsv. *liþköp,* n. dryckesgille till firande af ett afslutadt köp. Biærk. R.: (af *liþ,* fruktvin, moes. *leiþus,* m. id., och *köp);* mht. *litkouf, leikouf, leitkouf;* nht. (dial.) *leikauf;* ns. *lidkôp;* schwab, *lidkauf, leikauf, leukauf* (Schmid, 357); öfverlaus. *litkup;* estn. *likops,* id.

LIDLING, *-en,* m. liderlig, utsväfvande karl. Vb. (Nordmal.). Smdr af *liderling* (af sv. *liderlig,* adj.), eller ock står *lidling* i st. f. *ledling,* af *led,* stygg, elak.

LIDÅ-KUPPÄ. s. *lid* 3.

LIFTING, s. *lyfta.*

LIGA, s. *lika* 1.

LIGGA (pr. *ligg,* pl. *liggum,* ipf. *låg,* pl. *lågum,* sup. *laiđ),* v. n. ligga. Dl. *Liga* el. *ligga* (pr. *ligur,* pl, *lige,* ipf. *lag,* pl. *lagu,* sup. *ligi),* G.; *ligg* (ipf. *låg,* sup. *lega, legä* el. *ligi),* Vb., nb.; *ligga* el. *lega* (ipf. *lå, lai,* pl. *luge,* sup. *legat, liggat, ligget, lugget),* Sm. I Stockholm och kringliggande nejd heter supinum *lågat*. Fsv. *liggia* (pr. *ligar* el. *liggær,* ipf. *la* el. *lag,* pl. *laghum*. konj. *laghi,* sup. *lighat);* fh. *liggja* (ipf. *lág* el. *lá.* sup. *legit);* fht. *liggan;* nht. *liegen;* fe. *liggan; liggëan;* fsax. *ligan, liggian;* holl. *liggen;* d. *ligge;* moes. *ligan,* ligga; jfr gr. *λέγειν,* ligga, lägga: *λαγϱός,* läger (Hesiod.); n. säng; *λόχος,* m. ställe der man lägger sig; bakhåll; *ἄλοχος* sängkamrat, maka; lt. *lectus,* m. säng; *lex* (gen. *legis),* f. lag; *locus,* m. ställe. Hop-ligge, n. då fiskegarnen i sjön hoptrasslas af strömmen. G. (F.).

Lag, n. A) 1) lager, en viss massa, som ligger jämnt utbredd öfver en annan. "Móss-lag". Nk., m. fl.; 2) det i lador inlagda höet eller den otröskade säden, eller ock halmen deraf. "Bär mäg hit'n knipp bothti halm-lage", bär hit till mig en knippe halm af halmlaget! Vb.; 3) så mycken på en gång utbredd sädeshalm, som på en gång tröskes. Ul.; 4) sällskap, församling, vanligen för kort tid eller visst ändamål. Allm. Deraf *grav-öls-lag,* n. Vb.; *gilles-lav,* n. gilleslag. Sk.: *kåta-lag,* n. de som bo i samma kåta eller koja. Vb.; *sómmar-lav,* n. sammankomst, som om sommaren hålles af ungdom söndagsaftnarne för att roa sig. Sk. B) 1) sätt, skick, beskaffenhet, egenhet. "Gódt lag te att feta". Nk. "Hur te lags?" på hvad sätt? Ul. "Hästen har dä läge att han skenar. Skenlag"; 2) måtta. "Dä regnar mer än hov å lag". Hs.; 3) sångröst; melodi. Hs. (Bj.). Fsv., fn., n. *lag.*

Laga, f. maka. "Säng-laga". G.

Lagd (def. *lagda,* pl. *lagde,* def. *lagdán),* f. mindre rynka på kyrk-kjorteln. Lagderna gå från linningen ned till den röda listen. Hela kjortelns bakdel utgöres af sådana lagder, och så fort kjorteln aftages genomdrages hela den rynkade bakdelen mod trådar så hårdt som möjligt att rynkorna må behålla sin form. Hs. (Db.).

Lage, m. 1) hylla, af bräder förfärdigad ställning, hvarpå lin, malt o. d. upplägges i en badstuga att torkas; lafve; 2) stort tråg, hvari ler, kalk, grus eller sand arbetas samman till murning och rappning. *Ler-lage,* m. Nk.

Lagg-so, f. gris-sugga. Vg.

Lagg-sugga, f. en sugga, som lägges till eller behålles öfver vintern. Vg.

Lagle, adv. näppeligen. "Han kommer lagde i da". Hs.

Lāg-mèltur, adj. lågmält)(*haug-mèltur.* G. *Låg-mjält,* id. Vb. S. *mäla* 1.

Lagn 1, n. 4 stycken trådar i en väf, hvilka läggas tillsamman och vexelvis gå på ofvan och nedanom der insatta spjälor. Hs. (Bj.).

Lagn 2, n. ett på logan till tröskning utbredt lager sädeshalm. Fl. (Ingo). *Läggd,* f. Sk. (Ox.); *legjer,* n. id. Sm.

Lagn 3 (def. *lagna,* pl. *lagne,* def. *laqnán),* f. bredt veck eller rynka på *lagn-kjorseln.* Hs. (Db.). S. *kjorsle.*

Lag-sammer, adj. som är lagom; ordentlig ordinär. Ul.

Lags-mann, m. bolagsman i handel eller arbete. Hs. (Hj.). Fn. *laqs-madr,* m. kamrat, stallbroder. Jfr Isl. Bib. Luc. 5, 10.

Läg-vattna, adv. då vattnet är lågt)(*haug-vattna.* G.

Lava te, v. n. 1 1) eg. laga till (barnsöl); vara hafvande och nära att föda; om qvinnor. Hl.; 2) vara nära att kalfva. Sk. D. d. *lave til.*

Lavdera, v. n. 1 lägga samman matvaror och penningar till majgille. Sk.

Lega, *läga* f. 1) synlig plats der någon legat. Sdm.; 2) rum eller fläck, der ett djur plägar att ligga; 3) afbalkning i ett svinhus. Nk.

Lègrä, n. eg. säng; läger. *Undar-legrä,* n. def. brädbottnen i en säng. G. (F.).

Legu, *-n,* f. liggande säd, af regn eller storm nedböjd på åkern. Vb., nb. *Legä,* f. id. "Dä ä e stor legä i den der åkern". Sdm.

Lejda-korn, n., *lejda-säd,* f. af regn nedslaget växande korn eller säd. Vg.--sk. "Lejdasä gör ingen man arm". Ordspr. Sk. D. d. *leiesæd.*

Leje, n. ströhalm (under svin). Bl. *Lejer,* id. Sk (Bjäre). *Lägå, sväina-lägå,* f. svin-läge. G.; *svin-lega,* f. id. Sdm. D. d. *leir;* n. *lega;* fn. *leg,* n. locus ubi quis jacet; *lega,* f. cubile, lectus.

Lèktå, f. täcke på sänghalmen. S. G. *Läg-gitto,* f. id. N. G. (F.). Fsv. *legwita,* f. ett stycke vadmal eller lärft, som lägges i en säng mellan halmen och sängkläderna. GL. *Vat, vet,* pannus.

Ligge, n. (def. *liggnen).* "Gå på ligge", sägas drängarne då de på prof ligga hos pigorna. Hs. *Prov-ligg,* n. id. Norrl.

Ligg-sjauk, adj. f. liggsjuk; om höna som vill ligga ut ägg. G.

Lå, m. fördjupning i sjö. "Lån mellan revlarne". Hl. (Skummeslöf). Fn. *låg,* f. fördjupning, liten dal; gael. *lag, log,* fördjupning, göl.

Låga (pl. *-gor),* f. en i skogen, under jorden, i myror eller på bottnen af sjöar liggande kullfallen stam; nerblåst eller afsågad halfrutten trästam i skogen: vindfälle. Allm. *Laga,* f. G.; *låg* (pl. *-än),* f. Vb., nb.; *lågo* (pl. *-r),* f. id. Fl. (Öb.); *lejer,* f. id. kullblåsta trän i skogen. Kl.; deraf *birk-låqa, björk-låga, ek-låga, fur-låga,* f. Kl.; *läp-låga,* f., *läplåg-wið,* m., s. *laup; skav-låg,* f. fäld och afbarkad tall. Hj. Fn. *lág, log,* f. afhugget eller nerfallet trä: "log heitir oc trè þat er fellr i skógi". S. E. 1, 410; n. *låg,* f., *lega,* f.

Låg-rista, adj. byggdt med låg takresning. Hs. (Bj.). N. *lågrosta,* id.

Lägd 1, f. 1) däld, lågt liggande äng vid foten af en höjd. Ö. Dl., fl. (NK., K., P.). *Läjd,* f. Gstr., ul.; *läggd,* f. id. Hs. (Db.); deraf *stur-lägd,* f. en stor sålunda belägen äng. Dl. (Garberg i Elfd.); 2) linda, igenlagd åkerteg, som bär gräs. Nb., vb., åm. Fn. *lægđ,* f. dal.

Lägd 2 (uttal. *läjd),* m. öfversta timret i yttre vaggen på ett hus, längs med och under taket. Sk. D. d. *leid.*

Lägd 3, f. rand, märke på tyg eller kläder, der tyget fordom haft ett veck. G. *Läj,* f. id. Sk.

Läger, n. lider. Sdm.

Läger-stad, m. likstol. Vg., vl., dls. Fsv. *lægherstaþer, lægherstadher,* m. a) grafställe, begrafning. S.F.S. 7, 202; b) afgift till presterskapet för grafställe och begrafning. UL.

Lägg, m. 1) bestämd tiderymd. "Dä ä en vakker lägg te jul"; 2) viss trakt af en socken. *Vest-läggen,* m. def. vestra delen af socknen. Vl. (Nordmarks h.). Jfr Ihre, gl. 2, 25.

Lägga (ipf. *la* el. *laggde,* sup. *laggt),* v. a. 1) eg. lägga, försätta i ett liggande läge. Allm. 2) anlägga. "Lägga bo, väg". Nk.; 3) slå, piska. "Han la'n på örat. Ja ska lägga óm dej". Allm. 4) talesätt: α) *lägga för,* a) bjuda; b) uppduka, berätta, omtala: "han la för tókka historier, så maken har en fäll allri hört". Sdm., nk. "Han lä int na óm ä", han talte ej något derom. "Hav'n laggt óm ä na?" har han yttrat något derom? Vb.; β) *lägga i väg,* skyndsamt begifva sig åstad; γ) *lägga näsan i vädret,* dö. Allm.; δ) *lägga óm,* sköta om, fråga efter. "Ja lägger inte deróm". Hs.; ε) *lägga på,* v. a. uppföda (kreatur). Allm.; ζ) *lägga på lädret,* dugtigt genomprygla. Vm.; η) *lägga rå(d),* rådslå. Nk.; ϑ) *lägga till,* börja. "Dä la till å regna". Hs.; ι) *lägga velna ve,* vinnlägga sig om. Hs.--vm.; ϰ) *lägga å,* springa. Allm. Fsv. *læggia;* fn. *leggja;* fsax. *leggian;* nht. *legen;* fe. *legan;* d. *lægge;* moes. *lagjan.*

Lägg-kniv, m. fällknif. Sm., kl. D. d. *læggekniv.*

Lägg-so, f. kolmila, hvari veden ej reses, utan lägges såsom i en kast. Vm. (Bergsl., enl. Herv. Id.).

Lägna 1, adj. osmaklig genom längre brist på salt; om fisk, kött. Hs.

Lägna 2, v. n. 1 börja att skämmas, surna i tunnan; om fisk och kött genom brist på salt. Hs. (Db.). *Langn,* id. Jtl. N. *legna,* id.

O-laga (ipf. id.), v. a. bringa i olag, oordning. Vb.

O-lagligt, adv. ur lag. Hl. Föråldr.

O-lagsam, adj. svår att göra i lag. Vb.

O-lögom, adv. 1) opassande. "Hä va olögom gjodt"; 2) alltför mycket, omåttligt, orimligt. "Olögom rik, stygg". Vb.

Ópp-lega, *-n,* m. snö som ligger uppå trädens qvistar vintertiden. Vb.

Över-liggare, m. vinterliggare; bikupa, som legat öfver vintern. S. Sk. LIK 1, n. lik: corpus mortuum. Riksspr. Fsv. lik, n. a) lefvande kropp; b) lik, död kropp. Lik-fäL, f. likfärd. Vb.

Lik-fära-gille. n. graföl. Kl., bl. *Udfära-gille,* n. id. Bl. *Lik-öl,* n. id. Sm. (Vestbo).

Lik-hall, m. liksten, grafvård. Vg., sm. (Östbo).

Lik-spån, f. talg, som flyter ut från ljuset och kröker sig likt en hyfvelspån; anses betyda dödsfall i slägten. Nk. N. *likspon,* m.

Lik-sto, f. afgift till presten vid begrafning. Ul. Fsv. *liksto,* f. likstol. UL.; af *stuþ,* subsidium, tributum.

Lik-särk, *jore-särk,* m. den särk, som en död qvinna iklädes. Sk. D. *liigsærk.* LIK 2, n. tåg, hvarmed ett segel är kantadt. "Lä-lik, stående lik". Allm. i sjömansspr. D. *lig,* n.; e. *leeches of a sail,* id.; fn. *lik,* n. S.E. 1, 584. Lika, v. a. 1 sätta kanttåg på segel. Sjömansspr.

Likna (pl. *-er),* f. notens längd mot tälnen. Sdm. (Ornö).

Likna, v. a. 1 sätta telnar (kantsnoddar) på not. "I da ska vi likna den noten. Tälnorna ska liknas ve”" Sdm. (Ornö). LIKA 1, v. a. 1 1) behaga, tycka om. "Dä likar honom ej. Dä likar ja inte. Om dä likar dej. Maten likar honom ej". Allm. i Svea och Göta 1. *Laika,* id. Mora. *Lik* (ipf. *-a).* id. "Ja likar int åt a", det smakar mig ej. Fl. (Öb.). ”Den rike vet int hvad den fattige likar". Fl. (Ingo). *Liga, lia,* id. "Dä liar ja gódt óm". Sk.; 2) passa sig. "Dä likar sej ej väl". Ög., ul., fl. Fsv. *lika,* v. n. tycka om, behaga. Fr. af N. 1152. S.S. 1, 177. Didr. af B. 115; fn. *lika;* n. *lika;* fht. *lîchen* (Graff 2, 120); mht. *lichen* (Ben. 1, 970); nht. *gleichen;* fe. *lîcjan;* ffris. *lika;* fsax. *lîcon, gilîcon;* ns. *lîken;* e. *like;* holl. *lijken;* moes. *leikan,* id. Den dunkla ursprungliga betydelsen af moes. *leikan* har troligtvis varit en annan, måhända: förena, hopfoga. Jfr Grimm, gr. 3, 16, n:o 183. Miss-lika, v. a. o. n. 1 1) misstycka, ej tycka om. Kl., vg. (Laske h.), bhl., vm., hs.; 2) vämjas, qväljas, vilja kräkas. "Kvinna börjar misslika, derför kan en veta huru dags dä ä; hon har börjat bli mä’et". Sm.; 3) *mislikas vid något,* tycka illa om något, få afsmak för något. Hl. (Breared). Fsv. *mislika,* v. a. misstycka, misshaga. Sv. Bib. K. f. 86 v. S.S. 2, 210; fn. *mislika;* n. *mislika;* mht. *misselichen* (Ben. 1, 970); fe. *mislîcjan.*

Miss-likje, n. qväljning, benägenhet till kräkning. Sm., kl.

O-lika, v. a. 1 ogilla. "Ja olikar dä alldeles". Vm. *O-liik* (ipf. *-ä),* v. a. 1) id.; 2) anse otroligt. "Ji olikä int", jag anser det ej osannolikt. Vb.

O-likt, adv. l) orimligt; 2) ganska, öfvermåttan. "Olikt bra, illa, snål, stor, vakker". Vb., fl. (Nl.). LIKA 2, s. *liker.*

LIKA 3, s. *lik* 2.

LIKER, adj. 1) eg. lik: similis. *Lik (likänä, likäst),* id. Vb.; 2) sannolik. "Dä va likt te". Allm.; 3) förträfflig, god, passande; ofta i ironisk mening. "Du ä just liker te göra dä!" A. "Kunde du få nåen likkre (bättre)?" B. "Nä, dä va den likksta ja såg", Nk. "Han bar säg int na likt åt. Hä var den likästä kär’n. Dä likästä ji vait". Vb. Ordet brukas allm. i denna betydelse; 4) rätt, billig. "Hä ä inga likt att göra på hedenvise", Fl. (Ingo). "Hä var int na likt hä'n begjoI", det var ej billigt hvad han begärde. Vb. Fsv. *liker,* adj. a) lik. Kg. St. 86; b) billig, rätt. UL. ÖGL. Didr. af B. 186; c) rättfärdig, helig. Cod. A. 27, f. 55: "at iak skulde mz minom værk ok swidha lækia syndogha manna dödheliko saar ok fult göra for usla syndara ok alla them som ater vilia koma lika ok satta gøra vidher min fadher"; d) *likaster,* superl. bäst. SML.; fn. *likr;* fsax., fe., ffris. *lik;* e. *like;* d. *lig;* moes. *leiks, ga-leiks.* Jfr *lika* 1. Lika sej, v. n. 1 likna sig till, se ut som. "Dä likar sej te bli regn i kväll". Sdm. "Dä likar sej te bröllop", det ser ut som om giftermål skulle blifva slutet deraf. Nk.

Lika-kymra’r, adj. lika nöjd, likgiltig, mindre benägen. Nk.

Likare, m. ett slags våg. Sm.

Likliger, adj. 1) eg. sannolik, rimlig. Allm.; 2) passande. Nk., vm. Fn. *líkligr,* sannolik.

Lik-mykke, adv. det är likgiltigt. Vb.

Likóm el. *likkóm,* adv. det må vara; det vet man nog; känd sak. "Likóm hä", det må då vara; det gör mig detsamma. "Ji gör mej likóm hä", bryr mig ej derom. "Likóm han", nog är han känd; om honom är ej fråga. "Likom den saka", jag menar, afser, talar ej om den saken, bryr mig ej derom. Vb.

Liksen (f. *liksa,* n. *likset),* adj. duglig, braf, förträfflig. "Dä ä ej för likset nöt att slagta". Kl. "Ho ä inte för liksa. Dä ä inte för likset för’n". Ög. (Ydre). "Ja ä inte liksen", ej frisk. Sm.

Liknelse, m. bild, skymt. "Ja såg inte en liknelse te’t en gång". Sdm., nk.

Likt (*likene, likast),* adv. rätt, billigt, bra. "Jär ä na likt hä"? är sådant rätt?" Vb. Allm. ord.

Lik-hókken el. *likt-hókken,*, adj. lika mycket hvilken. "Lik-hókkä hä jär!" likgiltigt hvilketdera det är! Vb.

Lik-tókken, adj. likadan, dylik. "Lik-tókkä jär ä", likadant är det. Vb.

Lik-vis, adj. okunnig; eg. lika vis (klok), nämligen som den frågande. Vb. Jtl.

Lik-slug, adj. id. Vb.

O-liik (ipf. *-ä),* v. a. anse otroligt, osannolikt, icke tjenligt; i nekande satser. "Ji olik ä int", jag anser det ej otroligt, otjenligt. Vb. *Ulika,* v. a. 1 id. "Dä ulikar ja inte". Bl. *Ulika, uliga,* id. Hl., sk.

O-liker (n. *-kt),* adj. 1) oduglig. Hs., sdm.; 2) mycket sjuk. Sdm.--kl. *Ulik,* id. Vm.; 3) orättvis, obillig. "Ejn ojiker menskja". Fl. (Ingo).

O-liking, m. dålig menniska. Ög.

O-likt, adv. 1) opassande. Vb.; 2) förvändt, dåraktigt. Sdm. LIK-FÄRA-GILLE, *likhall,* s. *lik* 1.

LIKJILL, s. *luk.*

LIKKA, conj. 1) likväl. Nk., sdm., fl. *Lekka,* id. Ul. *Likkul,* id. Vb.; 2) eller (efter ett föregående *fälle).* Nk.

LIKKNA NER, v. n. 1 digna ner. N. G.

LIKLIGER, *likmykke, liknelse, likóm,* s. *liker.*

LIKNA, s. *lik* 2.

LIKSEN, *likt, likhókken, lik-tókken, likvis,* s. *liker.*

LIK-SPÅN, *lik-sto, lik-öl,* s. *lik* 1.

LILLA, *lilla-jul, lilla-mor, lille-far, lille kovalje, lille middag, lille-niss, lill-gröt, lill-hyddjele, lill-mammå, lill-mund, lill not, lill-ost,* s. *liten.*

LIM *(limm),* m. (oslagen) kalk, kalksten. Jtl.--sk. Ordet brukas ej i Dalarne. Fsv. *limsten,* m. kalksten. Cod. A. 27, f. 201 v.: "epte dødhen skäl hans munder vpfyllas mz hetom limsten"; n., d. d. *lim;* fe. *lim;* e. *lime.* Hvit-limma, v. a. 1 hvitmena, kalkstryka. Allm.

Limma, v. a. 1 1) kalkstryka, hvitmena. Dls., vg., hl., sm., sk.; 2) *limma hvete,* tillbereda hvete med kalk innan såningen för att förekomma brand. Sk.

Limm-sten, m. obränd kalksten. Jtl.--sk. Ordet förekommer ej i Dalarne. D. d. *limsten;* n. *limstein;* e. *lime-stone.*

Limm-ugn, m. kalkugn, ugn för att bränna kalk. Vg. *Limm-on*, m. id. Sk. (Ox.). E. *limkiln.* LIME el. *limme* (pl. *-mar),* m. 1) sopqvast af björkris; sammanbundna risqvistar. Jtl.--sk. *Lajme* (pl. *lajmer),* m. Dl., g.; 2) bundt af små knippor lin. "En limme hör". I Vesterg., Bohusl., Småland och norra Halland utgör *limmen* 32, i Kalmarlän och södra Halland 24, i Östergötland 30 små knippor *(bruer).* En *brue* innefattar 2 *brät* eller lockar. *Lajme,* m. bundt af 20 lindockor. Ö. Dl. *Lima* (pl. *-r),)* m. bundt af 20 fitjor linstjelkar. Gstr. Fsv. *lime,* m. a) spö, vidja. Alex. M. v. 1383; b) straff. Cod. A. 27, f. 81 v.; n. *lime,* sopqvast; d. d. *lime,* a) sopqvast; b) bundt af små knippor lin; fn. *limi,* m. spö, vidja. Bar-lime, m. barrqvist; qvist af gran eller tall (med kottarne på) att rensa bakugnen. Jtl.

Limma, v. a. 1 sopa. Sk. LIMER, s. *lyma.*

LIMJAS, s. *lemja, lyma.*

LIMJUG, s. *lyma.*

LIMMA, v. n. 1 töa smått. Sk. hl. *Lemä.* G.

LIMMBURR-STUKK, m. libbsticka: Ligusticum Levisticum. N. G. *Libber-stukk*, m. id. S. G.

LIMMEN, s. *liv.*

LIMMI(G), adj. 1) mjuk, blöt. Sk., hl.; 2) seg, som fastnar vid. Vb.

LIMNÄ, f. buller, sorl, oväsen. G.

LIM-TÅ**L**, s. tå**l**.

LIN, n. 1) eg. lin: Linum usitatissimum. *Linn,* n. Sk.; *lajn,* n. id. Dl.; 2) linneväf. *Lajn,* n. Dl.; 3) fint linne eller spets under bindmössan. Vl.--sk.; deraf *panne-lin,* n. Vl.; *mösse-lin,* n. Sm. (Östra h.); 3) (lin)-foder i kläder. Ög. (Gullbergs h.), kl., sk. Fsv. *lin,* n. a) lin; b) linne. UL. SML.; fn., n. *lin;* lt. *linum;* gr. *λίνον* Lajn-segar, m. klister hvarmed garn under väfningen öfverstrykes. Dl. *Lajn-watt'n*, n. Mora.

Lina, v. a. i fodra (kläder) med lärft. Kl. (Madesjö). "Ä dina böjser linta?" Hl. "Ä dina böjser linade? Han linade böjserna". Sk.

Lin-binda, f. Cuscuta europæa. Sm. (Vestbo).

Lin-bän(d)a, f. Spergula arvensis. Hl.

Lindel, f. linda; en lång bindel, hvarmed svepbarn lindas. Sdm. Fsv. *lindi,* m. gördel. VGL.; fn. *lindi,* m.

Lin-dodde el. *lin-dudde,* m. häcklad lintott. Hs. (Jerfsö, Ljusdal).

Lin-döra. f. Myagrum paniculatum. Bl.

Lin-hässja, s. *hässja.*Lin-klam, s. *klämma.*

Lin-kummra (pl. *-rer),* f. linknopp. Hs. (Bj.). *Laj-knupp,* m. Mora.

Lin-ljung, agnar efter tröskad linknopp. Sdm.

Linn-bryta, f. linbråka. Sk.

Linne-töj, n. tyg af linne. S. Sk. N. *lin-ty,* id.

Lin-sval, s. *sval.*

Lin-synkj, *lin-sänkä, lin-sönkj,* n. ställning, hvarmed lin nedsänkes i vatten för att rötas. Vb. *Lin-sänke*, n., *lin-flåte,* m. Hs. (Norrbo).

Lin-test, m. lintotte. Vb *Laj-tjest,* m. Mora.

Lin-tóppa, f. ohäcklad lintopp. Hs. (Db., Jerfsö).

Lin-von, f. utsigt, hopp om att få lin. "Sälja linvona", sälja sin rättighet att så och skörda lin. Hs.(Db.). S. *vån.*

O-skätt linne, n. lin, som ännn ej blifvit skäktadt. S. Sk. LINA 1, v. n. 1 töa. Vg. I riksspr. säges *lena*, v. imp. *det lenar* el. *det lenar på,* det töar. *Laina,* id. Sm. N. *læna,* v. n. blifva mildare; om vädret; af *læ,* adj. mild; om luften; fn. *hlýna* el. *hlúna,* v. n. blifva varm; *hlær* el. *hlýr,* adj. varm; mht. *linen,* dugga (Ben. 1, 1600); bay. *leinen,* id. (Schmeller 2, 472). Lena, f. lenväder, töväder. "I da ha vi lena". Vg. (Skarab.). *Len,* n. Nk.; *lainvär,* n. Sm.; *slena,* f.; *slinn,* n. id. "Slinn i väret". S. Sk. LINA 2, f. 1) rågång, gräns mellan egor. Vg.; 2) åkerren. Sm. (Östra, S. Vedbo). Jfr *linna.*

LINBÄRS-LIND, s. *ling.*

LINDEL, *lindodde, lindudde, lindöra, linhässja, linkummra, linljung, linnbryta, linnetöj, linsval, lintest, lintóppa, linsynkj, linsänke,* s. *lin.*

LING, m. 1) små buskar. Dl. *Linn,* m. id. Bl.; 2) blåbärsbuskar. Dl. *Lyng,* n. bärris; små buskar. Vb. Fn. *líng,* n. små buskar, i synnerhet ljung. Jfr *lyng.* Blåbärs-linn, n. blåbärsbuskar. Bl. *Blåbärs-lyng,* n. Vb.

Ling-bär, n. lingon. Jtl., nb. *Ling-ber,* n. Dl.; *lyngjiber,* n. V. Dl.; *linn-bär,* n. Vb.--gstr.; *lindbär,* n. Hs. (Jerfsö).

Linbärs-linn, m. lingonris. G. *Linnbärs-lyng,* n. Vb. *Kröson-linn,* m. id. Bl.

Mjölbärs-linn, m. mjölbärsris. G.

Róss-ling, m. eg. hästljung: Erica vulgaris. Jtl. (enl. Wahlenb., fl. suec).

Åkerbärs-lyng, n. åkerbärs-ris. Vb. LINJA, s. *ljuna.*

LINKER-HÅLL *(linnker-håll),* n. lurande afstånd. Ög. (Ydre).

LINK-HALLT, adj. som haltar smått, linkar; om hästar. Sdm.

LINNA, v. n. 1 aftaga, upphöra, t. ex. om regn. "Regnet linnar av". Ul. Fn. *linna,* upphöra, hålla upp, sluta; Fht. *linnan (lann-, lunn;* Graff 2, 218); mht. *linnen (lan, lunnen,* Ben. 1, 1002); fe. *linnan (lann, lunnon, lunnen), blinnan, ablinnan, geblinnan;*; d. d. *linne, linde;* e. dial. *lin;* moes. *af-linnan,* id. Linn, f. 1) igenlagd åker, som är bevuxen med gräs, linda. Ög. Fsv. *linda,* f. linda, trädesåker. ÖGL. SML.; 2) gräsbevuxen åkerren. Nk.

Linnare, m. mannagräs: Festuca fluitans. Nk.

Linn-bruk, n. sådan jord som än ligger i linda, än besås med säd och gräs. Dl. (Leksand). *Lind-bruk,* n. Dl. (Mora, Våmh., Elfd.). LIPA, *lipare, liper, lipsidd, lipsill,* s. *löpe.*

LINNDRA (pl. *-dror*), f. ett slags fisk i träsken på Fårö; förmodligen lindare: Cyprinus Tinea.

LINNER, f. pl. smått, mjukt fnas i bottnen af hufvudet. S. Sk. Jfr. fsv. *liner,* adj. mjuk.

LINS, adj. eländig, utan tillgångar. Vg., sm. I andra munarter *läns,* adj. id. Jfr nht. *lens,* adj. Länser, m. den som är pank. "Dä ä en länser". Sm. LI-ÓRV, s. *le.*

LIPPA, f. djup uthuggning i en bergsklippa under en fors, i hvilken laxen slinter ned, då han skall hoppa öfver forsen. Nb. (Cal.). Jfr fin. *lippo,* fiskhåf.

LIR, n. remmen hvarmed tröskklubben förenas med skaftet. Vb.

LIRA 1, v. a. o. n. 1 1) vrida omkring. Sk. (N. Åsbo); 2) röra sig tämligen lifligt, dock stilla; säges a) om ögonens stilla, men lifliga rörelse; b) om bollens parabel-rörelse i luften; 3) röra svansen fram och tillbaka såsom bevis på vänlighet. S. Sk. *Lera,* v. n. röra smått. "Lera mä fingret". Sm. (Vestbo). Jfr swz. *liren, lyren*, v. a. o. n. "drehen, wickeln"; *umelyren,* "herumdrehen oder wickeln" (Stalder 2, 174); bay. *leiren,* "drehen" (Schmeller 2, 488); fin. *lieru,* menniska som svänger sig hit och dit; *lierun.* svänga svansen; om en vänlig hund; *lierutus,* svängning, kringvridning; nfris. *lierke, leerke,* röra svansen fram och tillbaka; om hundar (Outz., 182).

LIRA 2, f. en som är fallen för; i sammans. *stikkjen-lira,* f. fallen för att blifva sticken. S. Sk.

LIRA 3, s. *lyra* 1.

LIRA 4 el. *liring,* f. i talesättet *smörja lira* el. *liring,* frossa, äta mycken och fet mat. "Han smör liran". Sk. (Ox.).

LIRK, *lirka,* s. *lerk.*

LIR-TRÄ, s. *lyra* 1.

LIS el. *liis* (ipf. *lisä),* v. a. 1) lindra, "Lis män lat, å gå ätt knivom!" lindra mig besväret och gå att hemta knifven! 2) hjelpa, förslå. "Lis ä tala vä je?" hjelper det att tala vid er, bedja er? "Hä lis int", det hjelper ej; d. ä. jag måste göra det, då ej annan utväg finnes. Vb. Fsv. *lisa,* v. a. levare. Alex. M.

LISA 1 (ipf. *liste),* v. a. 1) förlora. "Den liser inte, som först får". Kl.; deraf sv. *förlisa,* förlora; 2) bedraga, undansnilla. "Du liste mej på en sup". Kl. Moes. *fra-liusan,* förlora; fht. *far-liusan;* mht. *verliusen;* fsax. *forleosan, farliosan;* ns. *verlêsen;* fe. *leósan, forleósan;* ffris. *for-liasa;* vestfris. *forliezen;* nfris. *verliesje;* bay. *verliesen;* e. *leese,* id. Vårt svenska verb *förlora* är naturligtvis samma ord. Jfr *lausa.*

LISA 2. s. *ljos.*

LISA 3, s. *lausa.*

LISK' (ipf. *-a),* v. n. 1) vara falsk, smilande. Nb. (N. Cal.); 2) i. q. *leerk* (ipf. *lerkä).* Vb. S. *lerka.* Ns. *liesken, af-lisken,* "einem etwas abschmeicheln"; *beliesken,* "einen mit schmeicheley einnehmen, mit süssen worten betrügen" (B. W. B. 3, 75).

LISLI, *lislin,* s. *lausa.*

LISL-ÄTTA, *lisslan,* s. *liten.*

LISO, f. veck (på kläder). Fl. (NK., K., P.), *Läså* (pl. *-sur),* f. veck(rynka (på kläder). G, Fn. *lissur,* f. limbus vestium.Lisa (ipf. o. sup. *lisa),* v. a. göra veck (på kläder). Fl. (NK., K., P.). *Läsa* (ipf. o. sup. *läsa).* id. Fl. (GK.). LISS-MELE, s. *lid* 3.

LISSUGS OST, s. *lätt* 1.

LIST, f. 1) konstfärdighet, konstskicklighet. "Me hva list du kanns räfsa!" med hvilken konstfärdighet du kunnat göra räfsan! Kl. "Dä ä gjordt mä list"; om snickarearbete, skodon m. m. Sm.; 2) beräkning, noggrann omtanka. "Lässa sten me kunst å me list". Hl. (Värö); 3) begrepp. "Kómma under list me(d)", komma under fund med, upptäcka hemligheter, komma på spåren, begripa. Kl., sm. Fsv. *list.* f. a) konst, vetenskap. S.F.S. 6, 99. Fr. af N. 385, 576; b) konst, färdighet. Didr. af B. 337. S.F.S. 4, 513; c) list, svek; deraf *listeliker,* adj. listig; *listelika,* adv. listigt. St. Rimkr.; fn. *list,* f. konst; fht., fsax., fe. *list,* id.; mht. *list,* m. o. f. a) eg. det man vet eller lärt; b) vishet; c) vetenskap; moes. *lists,* f. *μεϑοδεῖα* List-frejsto, m. förförare. Fl. (Ingo). LISTA SEJ, *lesta på,* s. *lesta sej.*

LISTA-VÄV, m. bandstol. Sk. (Örkelljunga). Fn. *listi,* m. tænia, lamina; fht. *lista;* mht. *liste;* nht. *leiste,* f.

LISTER, namn på ett härad med en i hafvet utskjutande udde *(Listers-huvud)* i Blekinge. Fn. *listi,* m. eg. kant, rand; udde.

LIST-MAT, *list-mätta,* s. *lusta sig.*

LIT 1 (ipf. *litä* el. *littä,* sup. *litt* el. *litti),* v. a. lita på, lyda, följa någons råd. "Lit meg; ji val int ångcrköft", lyd mig (följ mitt råd), ni ångrar ej köpet. Vb. Fsv. *lita* (sup. *litt),* v. a. se, betrakta. Run-urk. 871: "Kristr liti anna", Kristus, se till anden! se själen till godo! Alex. M. ÖGL. UL.; deraf *lit,* utseende; *anlite,* n. anlete; fn. *lita (leit, litit),* se, betrakta, gifva akt på: n. *lita* a) se på; b) visa, anvisa; c) lita på; fe. *vlitan,* se. Jfr *lit* 3. Litsam, adj. hörsam, lydig, tillitsfull. "Litsamt bån", lydigt barn. Vb. N. *litsam.*

O-litsam, adj. 1) olydig, gensträfvig; 2) ej att lita på. Vb.

LIT 2 el. *liit* (ipf. *litä),* v. n. vara påkostande, tungt; pröfva på. "Hä lit på tulumodä. Hä liit på kraften. Hä liit óppå en lathunn att arbait". Vb.

LIT 3, m. 1) färg; färg att dermed färga ylle och linne. G. *Le,t* m. id. Vb., åm., hs., nk., ög., vg., ul., fl. (Öb.). "Hurudan let ä dä på kläet?" Vl.; 2) hy. Dl. (Mora), vb. *Lete,* id. Vb. *Leter,* pl. hy. "Skifta leter", växla färg. "Hon skiftar leter", hon rodnar eller bleknar. Vl. *Lett,* m. 1) färg. Sm., jtl.; 2) ansigtsfärg, hy. Jtl. Fsv. *liter* (*let, leet, leth),* m. färg. S.S. 1, 39; 2, 91, 142. Sv. Pr. K. f. 61 v. Didr. af B. 164, 386. Alex. M.; fn. *litr;* n. *lit, let, læt;* fd. *lydh* (Michaels Riimv. Äldste Bib. Ov.); d. d. *lød.* Jfr nyss anförda fsv. *lita,* v. a. se, betrakta. Rdq. 1, 219. Berg-let, m. Gyrophora pustulata. Ög.

Blek-lett, adj. bleklagd. Sm. Fn. *-leitr,* att se, anse, -aktig. Deraf i rikesspr. *ljus-lett, röd-lett.*

Blå-lett, m. indigo. Vl.

Brun-lett, adj. 1) eg. brunaktig, brun till färgen; 2) solbränd. Sm.

Bötte-let, m. färg af lafven Gyrophora pustulata, som beredes i en bytta. Sm. *Bytte-let, bytt-let.* m. Lichen tartarcus. Nk., ög., vg.

En-lett, adj. enfärgad. Vb., åm., vl., ög., kl. *Enlettar,* id. Nk. Fsv. *enlitir,* adj. enfärgad Sv. Med. Bib. arb. 1, 362, 488.

Glad-lett, adj. gladlynt, Rdq 1, 219.

Hor-leta,, f. smink-rot: Lithospermum arvense. Med örtens rot sminkas enligt uppgift kinderna. Götal.

Hvit-leta, v. a. 2 hvitmåla, hvitmena. Åm. (Stigsjö).

Hvi-lett, adj. hvitaktig. Vb.--sm.

Lede-töj, n. färggods, garn, verke som är lemnadt till färgning. Sk. (Ox.). N. *lita-ty.*

Let-blomster, n. Anthemis tinctoria. Ul., sdm.

Let-móssa, f. Lichen saxatilis. Wahlenb. fl. suec.

Lett, p. p. färgad, målad. "Såg du hurleds lett schäsen va?" Vl.

Lett-bytta, f. ett kärl, hvari man med urin och viktriol sätter färg på tyg. Hs. D. d. *lødgryde,* id.

Lett-gräs, *lätt-gräs*, n. Galium boreale. Jtl. (Wahlenb., fl. suec.). *Lit-måra,* f. id. Ö. Dl.

Lita, v. a. 2 färga; om garn. Dl. (Elfd.), g. *Leta,* v. a. Åm., ög., vg., sm. (Östbo); *letta,* Hs. (Db., Bj.), ul.; *leet* (ipf. *letä),* Vb.; *lätta,* Ul. (Rosl.); *leda,* id. Bl. (Lister). *Let* (ipf. *leta),* v. a. färga; om nät. Fl. (Öb.). *Lettas i syna,* rodna i ansigtet. Hs. Fsv. *lita (litta, litha),* v. a. a) färga. S.F.S. 6, 231. Didr. af B. 38; b) smycka, pryda. S.S. 3, 174; deraf *litare,* m. färgare. S.F.S. 1, 3 h.; fn., n. *lita;* d. d. *lode;* e. dial. *litt,* färga (Hunter, Hallamshire glossary, 116).

Lit-lavi, m. färglaf; på gamla furuträn. Dl. (Elfd.).

Lit-tågår, pl. Lycopodium annotinum. Dl.

Lång-lätt, adj. långlagd i ansigtet. "Lång-lätt i ogum". Dl. (Våmh.). Fn. *lángleitr.*

Miss-lettad, adj. illa färgad. Hs. (Bj.). Fsv. *misliter,* adj. brokig. Sv. Bib. K. f. 67 v.; fn. *mislitr,* id.

Mörk-lett, adj. mörklagd; som har mörk färg. Vb. m. fl. .

Rö-leta, v. a. 2 rödfärga, rödmåla. Åm. (Stigsjö).

Röulett, adj. rödlett. Vb. Fn. *raudleitr.*

Sten-let, m. Parmelia saxatilis. Ög.

Tre-lettar, *tre-lätt,* adj. trefärgad; om djur, t. ex. kattor med tre färger. Nk. LITA 1 (pl. *-tor),* f. ett af de båda klockstycken, som på väfstolen uppbära de vid oken fästade skaften. Nk. *Skafft-trilla,* f. id. Sdm.

LITEN, adj. liten. Riksspr. *Lit'n.* Dl. I munarterna säges stundom *liden,* adj. 1) id. Sk., hl.; 2) plur. *lidna* el. *litna,* få. "Vi ha fått litna pärer". Hl. *Lisl, liss,* adj. liten. "Liss góssen min!" Vb., jtl.; *liss,* id. "Lissgóssen", lilla gossen. Hs.--ul. Fsv. *litil, litin,* adj. liten: "litla stund", på en kort stund. VGL.; fn. *litill (litil, litit);* fe. *lytel, litel;* fht. *luzil, luzzil, liuzil;* swz. *lützel;* fsax. *luttil;* n. *liten;* d. *liden;* moes. *leitils,* id.

Lidt, adv. litet, föga. Sk. *Lisla,* id. "Ge lisla å dä du har". Sm. . ^

Lill-krikk,, f. Anas crecca. Vb. (Skellefte).

Lilla, f. vessla: Mustela herminea. Sm. (Vestbo).

Lilla-jul, f. trettondagsafton. Ög.

Lilla-mor, f. ett spHdt flickebarn; smeknamn. Sk. (Vemm.).

Lille-far, m. späd gosse; smeknamn. Sk. (Vermm.).

Lille-kovalje, *lille-kovalle*, m. Convallaria majalis. Allm. *Lilla-govalje*, f. Vb. (Nysätra).

Lille-Niss, m. maran; tryckning Öfver bröstet. Kl.

Lill-gröt, m. mjölgröt med mjölk. Hs.

Lill-mammå, f. löfsångare. Fl. (GK.).

Lill-mund, m. kyss. Hs.

Lill-not, f. fjällflsk-not. Fl. (Ingo).

Lill-ost, m. en liten ost, som på den s. k. säter-söndagen vid kyrkan bjudes af gätegäntorna åt förtroligare vänner. Vl. (Elfd.).

Lisla, f. kyss. Dl. (Vårnh.), *Liss-mund*, m. id. Dl. (Elfd.).

Lisl-'ätta, f. liten rund hätta, som manfolk brukar. Dj. (Orsa, Våmh.).

Lissel-middä, m. mellanmål på förmiddagen under slotter, skörd och linbråkuing. Sdm. *Lille-midda*, m. id.; vid vår-, sommar- och höstarbete. Sk.

Liss-finger, m. lilliinger. Hs. (Db.).

Liss-gret, m. mjöl-gröt. Hs. (Db.).

Liss-higgjile, adv. småroligt, angenämt. Hs. (Db.).

Liss-ko, f. 1) eg. liten ko; 2) smek- och locknamn på en qvigkalf. Vb.—mp.

Liss-okse, m. 1) eg. liten tjur; 2) smek och locknamn på en tjurkalf. Åm.,jtl. *Lill-okse*, m. id. Mp.

LiSS-pikker, adv. mycket litet. Vb. S. *pikker.*

Liss-site, n. lillbarn. Hs. (Db.). S. *syta*.

Litt-vettans, adv. något litet. Vl.,gstr., sdm. *Lite vättans*, id. "Ja fikk litcvättans". Vm. Lite-vettans, id. "Vänta litevettans!" Hs. (Ljusdal); *lille-vetta*, id. Sk. S. *vättan*. LITTNA, s. *lätt* 1.

LIV, n. lif. Riksspr. *Läiv*, n. G.; *lyv*, n. id. Sk. "För brinnande livet", med största ansträngning. Allm. Fsv. *lif*, n. a) kropp, UL. VGL. S.S. 1, 57; b) lif. S.S. 1, 24; c) evigt lif. S.S. 2, 150; fn. *lif*; fe. *lif*; fhr. *lip*, *lib*, *lyb*; mht. lip; e. *life*, lif, kropp; af moes. *liban*, lefva.

Levanne, n. oväsen, alltför lifligt och oskickligt uppförande. Sm.

Leve-måde, m. föda, underhåll. Sk.,hl. *Lövemåde*, id. S. Sk. D. d. *levemåde*; n. livemåde.

Limmen, v. n. 1 qvickna till, få lif (efter sjukdom, dåning). Ö. Dl. *Lemna*, id. "Nog lemnar han denna gången". Vm.,nk.,ul., hs. *Lemna ve*, Hs. (Db.); *levnä vä*, id. Åm. *Lämmän vä* (pl. *lämna vä*), blifva vid lif, tillfriskna. "Hon var gåli döj, men lämna vä", hon var färdig att dö, men tillfrisknade. Vb. Fsv. *lifna*, blifva vid lif, tillfriskna. UL.; fn. *lifna*; d. *livne*; n. *livna*, *limna*.

Liva-lugg, m. ulltapp som om hösten qvarlemnas öfver bogarne på de unglam, hvilka skola lefva öfver vintern. N. G.

Liv-laus, adj. liflös. Vb. Fn. *liflaus*; n. *livlaus*.

Liv-rädd, adj. rädd för lifsfara, rädd om sitt lif; mycket försigtig; feg. Vb.,mp. Fn. *lifhræddr*; n. *livrædd*.

Livs-gris, m., *livs-kriand*, *livs-lamb*, n. gris, kalf, lam som icke slagtas utan uppfödes. Fl.

Livsion, *levision*, m. underhåll att lefva af sedan man afstått till någon sin förmögenhet. G.

Liv-spilla, f. livets förlust; säges när ett kreatur af någon orsak måste slagtas utan att i allo kunna användas. Ög.

Livs-spjärning, f. hopp om lifvet. "Ja menar der ä livsspjärning på henne". Hl.

Livs-spann, n. strid mellan lif och död. Vb.

Liv-stykke, n. karl-väst. Hs., bhl. *Liv-stykk*, Fl. (Öb.); *liv-stykkjä*, Mora; *livstikke*, *lyvstikke*, *lustikke*, Sk.; *lyvstykke*, Ul.,sdm.; *läiv-stykke*, n. id. G.

Livs-von, f. hopp om lifvet. Vb. Fn. *ron*, f. hopp; *lifvænn*, adj. som man hoppas skall lefva, helbregdelig.

Livs-vänt, f. förhoppning om tillfrisknande. Vb.

Liv-tag, n. tag om lifvet vid brottning. Sk.

Livå-däa (eg. *lefva—dö*), f. Cnryaanthemnm leucanthemum. Dl.

Mä-livsam, adj. treflig, som gerna lefver muntert med andra. G.LJONKA, *ljonke*, s. *ly* 1.

LJORDAG, s. *lag* 1.

LJORI cl. *ljór*, m. takfönster el. takglugg på en ryggås-stuga. *Ljórn*, m. def. Dl. (Våmh.; nästan föråldr.); *ljure* el. *ljuv*, m. id. Vg. (Flundre m föråldr.). *lyre*, m.; *lure*, m. a) id. Hl. (Frillesås): b) eld- och rökhålet i badstugumurningen. S. Hl. Fsv. *liuri*, m. öppning eller fönster på taket. VGL.; fn. *ljóri*, m. fönster; n. *ljore*, *ljåre*, *ljøre*, m. lufthål i taket på en torkstnga; lucka eller öppning till aflopp för röken; d. d. *lyre*, n.; e. dial. *luver*, *loover* (Brockefs, gloss. 130. Craven 2, 301); gael. *luidhear*, m,; slav. *djura*, id. Jfr wal. *lleuer*, ljus och sv. munart. *ljos*, *tios*, n. ljus.Dår-lur, m. ram för takfönstret. Hl. (Värö). S. *dår*. LJOS el. *lios*, n. ljus. Ö.D1. *Ljos*, n. Jtl.; *lys*, n. Bhl.; *ljaus*, id. G. Fsv. *lius*; fn. *ljós*; n. *ljos*; d. *lys*; fht., fsax. *lioht*, *leoht*; nht. *licht*; fe. *leóht*; e. light; moes. *liuhaþ*, *liuhad*, n. id.; *liuhtjan*, lysa; lt. *lucere*, id.; *lux*, f. ljus; armen, *lus*, id.Liss'n, f. ljusning, uppklarning i ringare måtto, inbrytande dag. Hs. (Bj.). *Lysning*, f. id. Sdm.

Lios el. *ljos*, adj. ljus. Ö. Dl. *Lys*, id. Sk., hi. Fsv. *ljus*; fn. *ljóss*; d. *lys*.

Lios-mor, f. el. *ljos-mun*, f. def. barnmorska. O. Dl. *Ljosmor*, Nb. (Ö. Cal.); *ljusmor*, 1) id. Vb.,hj.,åm.; 2) qvinna som är närvarande när kor kalfva. Vb. Fn. *ljósmodir*; n. *ljosmor*, barnmorska. I Hels. (Db., Bj.) säges *les-mor* el. *less-mor*, hvilket ord måhända är befryndadt med sv. *lösa*, m. *leysa*, v. a, lösa, göra lös. Jfr nht. *entbinden*, förlösa.

Ljos'n upp, v. n. 1 klarna upp; om luften. Ö. Dl. N. *ljosna*.

LjOS-ämmen, n. eg. ljus-ämne; ett stycke trä, hvaraf man klyfver pertor eller Uusstickor. Ö. Dl.

Ljusa, v. n. 2 lysa till ägtenskap, afkunna lysning. Sm.,kl.,öl.,bl. *Lysa på nä*, afkunna lysning under nedan, hvilket anses ej gå an, emedan barnen af ett sådunt ägtenskap förmenas blifva mörklagda. Hl. D. *lyse*.

Ljusa-knekt, m. liten (jusstake af trä, hvari man sätter en ljusstumpe. Sm.

Ljusa-näpa, f. ljussax. Ög. *Ljusa-snipa*, f. Nk.; *ljusa-nysa*, *ljusa-snoppa*, f. Kl,;

ljus-snäppa, f. Sm. (Östbo, Kinnevald); *ljos-saks*, Dl. (Mora); *ljäus-saks*, f. id. G.

Ljusa-sköre, n. ljusbrand, förkolnad ljusveke. Sk.

Ljuse-sedel, m. lysningssedel, intyg om afj lysning till ägtenskap. Sm. (Vestbo).

Ljus-föra, v. a. 2 ljustra. Ög.

Ljusliken, adv. klarligen. Sm. Fsv. *ljus-lika*. S.S. 1, 118, 220; 3, 105. J. M. Yrt. s. 278; fn. *ljóslega*, id.

Ljus-pena, f. smalt ljus, dank. Vg. S. *pen* 1.

Ljus-tand, *-in*, m. ljusveke. Fl. (Öb.). *Ljäus-tanä*, f.; *ljäusa-vaike*, m. id. G. Jfr *tana* 3.

Ljus-tjängken, m. def. ljusbrand, den utbrunna ljusveken. Vb.

Ljös-klip, f. 1) ljussax. Jtl. *Lyseklyba*, *ljusklippa*, f. id. Bhl. (Elfsb.); 2) en sticka med utskärning i ändan för ljus, då man sätter den andra ändan i en väggspringa uti stall eller fähus. Jtl. S. *klip*.

Lys (ipf. o. sup. *lyst*), v. imp. synas på afstånd. Framfor det föremål, som synes, sättes partikeln *óppa*, på, eller ifrån. "Hä lys óppa torna", det synes på eller ifrån tornet. Den sora ser tornet, står på afstånd derifrån. Vb.

Lysa, f. en smal öppning genom en skog. Ul., dl. (Mora).

Lysa ópp, v. n. 2 klarna upp; om luften. Ul (Rosl.).

Lyse, n. 1) något att lysa med. "Ja har inge lyse". Jtl.,nk. ög.; 2) tran i lampor. "Ja har ej nåed lyse i kväll". Sk. (Ox., Onsjö). N. *lyse*, n. id.; fn. *lysi*.

Lyse-sedt, n. lysningsämne, olja, tram "Lyse-sedt ä så dyrt i år". Sk. (Ox.). *Sedt*, n. id. Sk. (Skytts, Onsjö); *seelse*, m. id. Sk. (Onsjö).

Lyse-stage, m. ljusstake. Sk.,bhl. Fsv. *lius-staki*, m. id. S.F.S. 7, 219; d. *lysestage*.

Lyse-stikka, f. en af stiekorna som brinna i den mindre öppningen på bakugnen för att vid brödets gräddning lemna erforderligt ljus. Nk. *Glugg-stikka</>, ugn-stikka, f. id. Vm.,sdm.*

Lyse-ved, m. murket, blåaktigt trästycke, som iyser i mörkret Nk. Lys-ve(d), m. Sdm.; lys-trä, n. id. Ul.

Lys-blå, adj. ljusblå. Sk. D. lyseblå.

Lysma, f. Ijusrand. Hs.

Lyssn el. lyssne, m. 1) hastigt sken; stjernfall, meteor; 2) norrsken. Vb. Piemont, losna, f. blixt.

Lysnings-piga (pl.-gor), fästeqvinna, för hvilken det afkunnas lysning. Bar fordora en s. k. lysnings-drägt, som bestod af svart vadmalströja, röd vadmalskjol, röda ullstrumpor och skor med spännen. Det uppstrukna håret, kringlindadt med en mångfärgad sidentygsbindel, låg i ring på hjessan. Ög. (Vånga s:n). R. Dybeck, Runa 1844, s. 81.

Lysur el. nor-lysur, n. norrsken. Dl. Lyse, n. "Dä står lyse på himlen". Jtl.,hj.; lisa (pl. lise, def. lisan), f. id. Hs. (Db.).

Lys-ve(d), m. ved och stickor, som innehålla kåda och tjäru-ämnen; begagnas till lyse då man ljustrar fisk, samt vintertiden i spisen för att gifva godt ljus åt dem, som arbeta i rummet. Vb.

Lyvse, v. n. o. a. 2 1) lysa, upplysa; 2) afkunna lysning till ägtenskap. S. Sk.

Lyvsne, v. n. 1 ljusna. S. Sk.

Lyvsning, f. lysning för brudfolk. S. Sk.

ópp-ljust, adj. n. 1) klart, utan moln på

synkretsen. "Hä jär óppljust i dag". Vb,; 2) klart, nära dagen, vid första ljusningen. "Nn börjar bli óppljust". Ög. LJOT, adj. 1) ful, stygg. Dl,, nb. Ljut (kompar, ljutänä, sup. ljutäst), Vb.; ljut (komp. ljutare). "Ho ä sa ljut". Sm.; ljöt, id. Vl. (Elfd.), dis. (Vedbo); 2) ful, vanskaplig. Dl. Ljut el. liut, id. "Ljut i syna", ful i ansigtet. Nb.,åm.,jtl. Ljut, id. N. Vb., sm. "Dä ä e ljut menniska. Ljut i ögna, ljut i ansegtet". Sm.; 3) mager. Dl. (Ohre). Fn. ljótr, ful, stygg, ryslig; n. ljot, ljøt, id.; deraf fsv. lyti, n. lyte. L.L. (fn. lýti, n. id.); lyta, v. a. göra vanskaplig. Rimkr.; lyter el. lytter, adj. lytt. VGL. ÖGL. Biærk. R. Jfr moes. ljuts, adj. bedräglig.Liot-agär (- - #), m. flyghafre: Avena fatua. Ö. Dl. Flug-hagrä, m. G. Fn. hafrar.

Ljot-dyr, adj. rysligt dyr, mycket dyr. Dl. (Våmh.). Skamm-dyr, uv-dyr, adj. id. Dl.

Ljot-gåmål, adj. mycket gammal, utlefvad. Dl. (Elfd.).

Ljoting, m. 1) fuling, stygging; t. ex. om en grälaktig menniska. "Du ir jen ljoting". Dl. (Elfd.), hj.; 2) hin onde. Dl. (Elfd., Mora).

Ljot-jelåk, adj. rysligt elak. Dl. (Elfd.).

Ljot-kall, m. krustistel Carduus crispus. Dl. (Elfd.).

Ljot-kåv, m. vanskaplig kalf. Dl. (Elfd.).

Ljot-manns-piska el. liot-manns-piska, f. eg. hin ondes piska; Hypochæris maculata. Dl. (Elfdalen, vester om Dalelfven). Slåtter-kulla, f. id. Jtl.; fiji (pl.-er), id. Sdm. (Södertörn).

Ljot'n, m. def. hin onde. Ö. Dl.

Ljot-stark, adj. ofantligt stavk. Ö, Dl.

Ljot-stur, adj. ofantligt stor. Ö. Dl.

Munn-ljut, adj, som har ful, vanstäld mun, t. ex. om en som tuggar snus. Vb. (Bjnrkärn).

Mykjit-ljótt, adv. mycket fult. Dl. (Elfd.).

Uv-ljótt, adv. ofantligt fult. "Äd ir uv-ljótt gardt", det är mycket illa gjordt. Dl. (Elfd.). LJUDA (ipf. löd, sup. ludit), v. n. växa. Detta starka verb har visserligen icke påträffats i våra munarter, men uppställes med rätta af C. Säve (St. verb. s. 6) och nedan upptagna ättlingar utvisa riktigheten af ett sådant antagande. I fn. har detta verb troligen hetat ljóda (pr. lyd, lauđ, pl. ludum, sup. lođit). Moes. liudan (láuþ, ludun, ludans), växa; fsax. liodan, hliodan, lio-than; fe. leódan (leád, ludon, loden); fht. ar-hliu-tan, ar-liudan, id.LioĐur el. ljóđer, n. fördjupning efter skada på ett växande trä, som håller på att gro igen. Ö. Dl

Lo(d), f. 1) växande eller afmäjad säd. Vl.; 2) årsväxt; om säd och gräs. Vm. N. lod el. lo, f. a) foder till kreaturen, hö och halm tillsamman; b) korn och halm tillsamman, kornet på åkren eller i otröskadt tillstånd; fn. lóđ, f. afkastning af en jordlott; jfr fn. heylóđ, kornlóđ, f. Ordets ursprungliga betydelse har utan tvifvel varit: växande gröda, afkastning af åker och äng.

Lo, n. ludd, fjun. Vb.,jtl. Lo, m. 1) hår, ragg på en hud. Hs.,g. Lå, m. id. Nk.; 2) lugg på kläde ooh andra ylletyger. S. G., vb., hs., sk. Lå, m. Nk.; lov, m. N, G.; lod, id. Ö. Dl.; 3) fnagg, som afnötes garn under väfning och liksom ull stannar under vävstolen fnagg som genom nötning samlar sig i kläder mellan fodret och mellanlägget. Sdm.,vm. Fn. *ló*, f.; n. *lo*, f.; d. *lu*.

LoĐin, adj; luden. Dl. *Loen*, adj. Åm.,vg.; *löen* (n. *löet*), Sk.; *låån*, id. "Låån i höve", okammad. Fl. (Öb.). *Ludin*, adj. hårig, försedd med hår. Vb. Fsv. *lopin* el. *ludhin*, luden; fn. *lodinn*, a) gräsrik, rik på växande gräs: "lođin engi", gräsrika ängar; b) luden. Detta *lođinn* är egentl, præt. part. af det ofvan uppstälda förlorade starka verbet och betyder ursprungligen: bevuxen; deraf *gras-lođinn*, adj. tät bevuxen med gräs. N. *loden*, *loen*, *låen*, *luden*; d. *lådden*, id.

Lo-huve, n. enfaldig menniska. Nk.

Lo-sliten, adj. luggsliten. Allm. *Lo sleden*, id. Sk. D. *luslidt*

Ludd 1, m. 1) eg. hår på växtblad, skinn och tyger; deraf *svin-ludd*, m.; 2) nöthår, som köpes hos garfvare och hvaraf hästtäcken och *vepur* förfärdigas. Sdm. (Länna).

Ludd 2, m. knippe af räfs på en sädesåker. Hs. (Db.).

Ludur,? hastigt uppväxande vattenperlor, skum, G. (C. Sävtg:de starka verb, s. 6). *Lödder*, m. 1) (i riksspr.) skum; 2) pack, slödder, dåligt folk. *Lår*, n. lödder; deraf *låra se*, v. r. 1 löddra sig. Sm.

Lydi el. *lydje*, m. vårull, ullen som klippes eller plockas af fåren om våren. G. *Lödja*, f. Hl.,vm.,fl. (Åland); *lydja*, f., *lä* (def. *a*), f. Sm.; *lye*, Ul.; *lydd*, *löd*, *lödd*, *löde*, f. Sk.; *lå* f. Vl.,vg.,ög.,kl.,hl.; *lö*, Bhl., bl.; *lödja* el. *löja*, *vårlöja*, f. id. Nk. *Lidje*, m., *jol lidje*, m. ul. len som klippes om julen; *marmäss-lidje*, m.´ ullen som klippes i medlet af mars månad. Ö. Dl. D. d. *låd*, vårull (Låland); nfris. *laai*, id.; fn. *lodi*, m. skinnpels; fe. *loda*, m. id. Jfr bay. *loden* (*lo'n*), m. groft ylletyg (Schmeller 2, 440).

Buka-lö, f. ull under buken på får. Sm. *Buk-to*, n. id. S. Sk.

Lydä, v. a. med händerna taga ullen af fåren om våren. G.

Låa kutte, m. 1) liten lamunge 2) litet gossebarn; smeksamt. Sm. S. *kutte*.

Lå·mössa, f. luden mössa; vintermössa af beredt skinn. Nk.

Låsm, m. spricka å växande träd, förorsakad af storm eller annat våld. Vb.

Lå-vanntar, m. pl. ludna vantar med tumme; vintervautar. Nk. *Lo vanntar*, m. pl. id. Vg.

Löddring, m. halfvuxen pojke; föraktligt. *Påge·löddring*, m. pojkhvalp. Sk. (Ox., Frosta, N. Åsbo).

Lödja, f. halfvuxen flicka; i bestraffande tilltal. "Di stora lödjä!" Sdm.

Löid, m. ungdom folk. S. G. *Löd*, m. id.; deraf *tjenste·löd*, m. tjenstefolk. G. (Atlingbo); *barna·löid*, m. barnskara, ungdom; *ung·löid*, m. ungt folk, halfvuxna personer, G. (F.). *Ung·lyde*, m. id. Ul., vm. Fsv. *lyþir*, m. pl. menniskor, folk. GL.; *lit*, folk. St. Rimkr. s. 40; deraf *lyþbiskuper*, *lydbiskuper*, m. biskop: episeopus suffraganeus)(*ærki biskuper*. UL. SML. S.F.S. 4, 738; *ludhbiscoper*, m. id. S. Marg. s. 138; fn. *lýđr* (pl. *lyđir* eller *lyđar*), m. folk; *ljóđ*, f., *ljóđr*, m. id.; n. *ly(d)*, m. husfolk, familj; i synnerhet barn och tjenare; fe. *leód*, *liód*, m. o. f. a) folk; b) en af folket, man, furste; c) pl. menniskor, husfolk; fht. *liut*, *liud*, m. o. n. folk; plur. *liuti*, menniskor; milt *liut*, m. o. n. folk; plur. menniskor; nht. *leute*, id.; fsax. *liudi*, *leodi*; ns. *lüde*, *lüe*; holl. *lieden*, *luiden*, m. pl. id.; ffris. *liude*, *liode*, folk; e. *leod*, folk, menniskor; skot; *leid*, *laid*, *lede*; e. dial. *lede*, *leos*; lett. *laudis*; fslav., slov. *ljud*;

böhm. *lid*; ryss., illyr. *ljudi*; pol. *ludzie*, id.; lapp. *liwd* folkhop; cy. *llwyth*, m. "a tribe or family"; gr. **λαός**, folk; moes. *laups*, m. man, i sammansl, *jugga lauþs*, m. yngling.

När-lydda, f. granskap. "Han ä i närlydda", han är i granskapet (der folk bor). Vm. (Herv., Id.).

Svär·luen, adj. med grönsvär eller gräs bevuxen, gräs-rik; om åker eller träda. "Åkern ä så svärluen. Marken, fälleden ä så svär·luen". Sk. (Ox.). Af *svär*, m. grönsvär, fsv. *svarþr*, m. svål (fn. *svörðr*, m. a) hufvudsvål; b) hår; c) hufvud; d) grönsvär) och *luen* (eller urspr. *luden*), bevuxen, hvadan *svär-luen* är: med grönsvär bevuxen eller gräsrik. Är denna härledning riktig, så befinnes *luen* (eller *luden*) vara participium præteritum af det förlorade verbet, som ofvan blifvit uppstäldt. För härledningen talar dels sjelfva begreppet, som genom ordet uttryckes, dels det i våra munarter förekommande *lo(d)*, f. växande säd och gräs, fn. *lóð*, f., samt slutligen fn. *loðinn*, gräsrik, rik på växande gräs; *gräs·loðinn*, adj. tätt bevuxen med säd. Men det torde vara möjligt att *luen*. är af annat ursprung. I skånemålet betyder *lue*, v. n. löpa och præt. part. häraf är *luen*. *Svär·luen* kan således vara detsamma som: svärlupen, gräslupen; om odlad mark, der gräs mycket lupit upp och utbredt sig.

LJUGA (ipf. *lög*, konj. *löge*, sup. *lugit* el. *luget*), v. a. ljuga. Ög. *Lioga* (pr., *liog*, pl. *liogum*, ipf. *log*, pl. *lugum*, sup. *lujið*), Ö. Dl.; *liauga* (pr. *liaugur*, pl. *liauge*, ipf. *laug*, pl. *lugu*, sup. *lugi*), G.; *ljuge* (*lög*, *löge*), N. Åm.; *ljug* (*lög*, *lugi*), Ume, Lule; *ljug* (ipf. *lög*, sup. *lögi* el. *ljugi*), Bygde; *ljug* (*lög*, *ljuge*). Löfånger; *ljuug* (ipf. *laug*, sup. *lugjä*), Skellefte; *ljuga* (*lög*, *ljugit*), Nk.; *lyga* el. *lua* (*lög*, *lugit*), Hl.; *ljuga*, *lyga*, *luja*, *lua* el. *loga* (ipf. *lög*, *löj*, *log*, *ljugde*, sup. lugit, *logit*, *lujet*, *lojit*, *luet*), Sm.; *ljyve* el. *lyve* (ipf. *ljöv* el. *löj*, sup. *löjet*, *ljöved*, imper. *lyv*), id. Sk. Fsv. *liuga* el. *lugha* (pr. *lyugher*. Stads L. Rdst. B. 30; ipf. *lögh*. L. c. 31; konj. *lughi*. Cod. Bildst. s. 81; p.p. lughin. VGL.); lugha a, beljuga. Iw. o. Gaw. 3274: fh. *ljúga* (pr. *lýg*, ipf. *laug* el. *ló*, sup. *logit*); n. *ljuga* (*laug*, *logje*); fht. Hugon; nht. lägen; fsax. Högan, Hågan; fe. *leógan*, *ligan*; e. *lie*; ffris. *liaga*; d. *lyve*; moes. *lingan*, id.Lugga, v. a. 1 bedraga, narra. "Lugga ópp en". Vl.,vg.,ög.,bk. *Logg* (ipf. *loggä*), v. a. bedraga, plundra. "Han vahdt loggä den gånga". Vb.

Luksa, v. a. 1 lura, bedraga, narra. Allm. *Luuks* (ipf. *ä*), *beluuks* (ipf.·*ä*), id. Vb. *Beluksa*, id. Allm. Ordet har kommit till oss från ns. *luksen*, *beluksen* (B. W. B. 3, 97). Jfr fht. *luggi*, *lukki*, *lukke*, adj. lögnaktig, bedräglig, falsk; *lukki*, f. bedrägeri (Graff 2, 134); fsax. *luggi*, adj. bedräglig, falsk; fe. *logo*, m. ljugare. Eller är *luksa*, lura, bedraga, måhända snarare att härleda af *luka* 4, se, skåda? Jfr schwab. *lugen*, "*schanen*"; *lugsen*, *belugsen*, *ablugsen*."heimlich einen vortheil absehen, hinterlisten". (Schmid, 365); bay. *abluchsen einem etwas*, "*es inna absehen, abspähen*" (Schmeller 2, 428); nassau *lugsen*, a) "gucken, sehen; b) lauern" (Kehrein 1, 267).

Lygb, f. lögn. Hs.,vg.,sm.,g. Fsv. *lyqn*, f. lögn. Fl. o. Bl; deraf *lygneliker* (*lyngnehker*), lögnaktig. Cod. A. 27. f. 271; n. *lygn*, f. lögn; fh. *lýgi*, f, fht. *lugi*, f.; nht. *lüge*, f.; fe. *lyge*, m.; moes. *liugn*, n., *liugns*, m. id.

Lygnare, m. lögnare. Sm. *Liogär*, Ö. Dl.; *lyvare*, Sk., hl.; *ljyv-hals*, m. id. Sk. Fsv. *liughari* (*liughæræ*), SML. S.F.S. 4, 105; fn. *ljúgari*; fe. *leógere*; n. *ljugar*, *lygar*; d. *lyver*, *løgner*; fht. *luginari*; mht. lügenære; nht. *lügner*, id.

Lygn-blakka, f. storljugerska. Sm.

Lyva, f. lögn. "Åh! dä va lyva". Sk. (Ing.).

Lyv-stämme, f. eg. ljug-stämma; sammankomst eller möte, som blifvit utsatt, men der man ej infinner sig. S. Sk.

Lögna, v. n. 1 ljuga. Ö1. Moes. *laugnjan*, neka; fsax. *lôgnean*; fe. *lŷgnjan*, *lŷgnan*; nht. *leugnen*; ns. *lögnen*, id.

Lögn-brakka, f. storljugare. Sk. (N. Åsbo, Lugg.) . I

Lögn-geru (*löngän-geru*) adj. begifven på lögn; som älskar att tala osanning. Vb.

Lögn-rakka, f. en son springer med lögn, utsprider osanningar. Götal. S. *rakka* 1. LJUMMA el. *ljomma*, v. n. 1 gen\juda, ge genljud, klinga, dåna, bullra. Hs.(Db.,Bj.). *Hljumm*, *hljoomm* el. *hljöömm* (ipf.-*ä*), id. Dessa orden stafvas med *h*, emedan uttalet är mycket aspireradt och gutturalt Vb.,nb.,mp. *Ljómma*, v. n. 1 id. "Hä ljómmar i skogin". Fl. (Vörö). *Lumma*, v. n. 1 1) id. Ög.,kl. *Luma*, G.; *lumma*, *lomma*, id. "Sorlet lummar för örat. Han hvijade så dä lommade i skogen". Hl. (Breared, Värö). *Lomma* el. *lömma*, id. "Dä lommar (el. lömmar) i skogen". Sm. "Dä lommar i skogen". Vm.; 2) låta, susa, dona. "Han ga mej ójn órfejl, så dä lommar kren órna". Bl. *Lumma*, id. "Dä lummer om öra". Vg. Gl. sv. *lomma*, v. n. genljuda (Kyrkobib. Es. 16, 11); fn. *hljóma*, v. n. genljuda; *hlymja* (ipf. *hlumda*), v. n. genljuda, brusa; om hafvet; n. *ljoma*, *ljøma*, bullra, gifva doft och starkt genljud; fe. *hlimman* (*hlamm*, *hlummon*, *hlummen*), klinga; moes. *hliuma*, m. hörsel: ***ἀκοή***. Jfr fn. *hljóð*, n. ljud; *hljóða*, v. n. ljuda. Af verbet *ljumma* härledes sv. *lomhörd*, adj. surdaster (cui aures fere tinniunt); gl. sv. *ljomhörd*.

Ljumm, m. 1) aflägset, doft, otydligt ljud; klang; genljud. Hs. (Db., Bj.). *Hljumm* el. *hljomm*, m. id. Ordets uttal är mycket aspireradt och gutturalt. Vb. *Ljomm*, m. id. Ul. (Norra Rosl.), fl. *Lomm*, m. starkt ljud. "Dä smällde så fasligt, så dä slog lomm i öro". Sdm. *Lómmer*, n. doft ljud. Sk.; *lummer*, n. id. Ög.; *lum*, n. doft ljud (af en klocka på långt håll); svagt ljud. S. G.; 2) rykte, hum. Hs. (Db.). Gl. sv. *ljom*, genljud (Stjernhjelms Herkules); fn. *hljómr*, *ljómr*, n. starkt ljud, klang, buller; *hlöm*, *hlömm*, f., *hlam*, n., *hlymr*, m. id.; n. *ljom*, *ljøm*, m. buller; genljud; fe. *hlemm*, m. buller, brak.

Lommane, n. ljud. Sm. Fn. *hljóman*, f. klang.

Lómra, v. n. 1 doft genljuda, dona; t. ex. om åskan på afstånd eller kanonskott, som höras vid sundet från Köpenhamn. Sk. (Ox.). *Lumra*, v. n. 1 1) sakta dundra, doft genljuda, "Åskan lumrar". Sm.,vg.,ög.; 2) sorla; Sm.

Lomt, *låmt* el. *lömt*, adv. doft, men svagt och på långt håll ljudande. "Dä hörs lömt". Vm. (Herv., Id.).

Lymmene, n. ljud, ton, melodi; sång. Sk. *Lymme*, n. id. Sk. (Lugg.). *Lymning*, *lömning*, f. röst, anlag och öra för musik. "Han har e möa go lömning", mycket god röst. Sm.,kl. *Lönning*, f. id. "Han har god lönning te sjunga", lätt för att lära sig att utföra sång. Nk., sm.,kl. (Stranda). *Lämning*, f. id. "Lämning i sang". Fl. (Hütis kapell). *Lönning*, *lynning*, f. id. Sdm. Fn. *hljóman*, f. klang.

Lymt, *lömt*, f. 1) ljud, hum, rykte. "Hav int höödt na lymt (el. lömt) ôm hä, bar ej hört det ringaste derom. "Få en lymt óm". Vb. *Lömt*, n. id. Åm.; 2) skymt, skugga. "Se en lymt". Vb. Jfr fht. *hliumunt*, *liumunt*, m rykte, omdöme (Graff 4, 1100). LJUMSK, s. *lyma sig*,

LJUNA el. *luna*, f. biixt. Sk.(Ox.,Lugg.,Harj.). *Lygna*, f. id. "Dä va en stor lygua". Sm. (Östbo); *lyvna*, Sk. (Vemm., Ox.); *lymma*, Sk. (Skytts h.); *lyna*, f. id. Bl. Fsv. *liungelder*, *lygnelder*, m. S. S. 1, 286; 2, 247; *lyghna*, f. Med. Bib. 1, 302; n. *ljon*, *ljun*, n.; *lygneld*, m.; d. *lyn*, n.; *lynild*, id.; fn. *ljómi*, m. glans, sken; fe. *geleóma*, m. ljus; *leóma*, m. ljus, glans; *leómjan*, *lŷman*, lysa; moes. *lauhmoni*, *laukmuni*, f. blixt; *laukatjan*, blixtra, lysa; *liuhtjan*, lysa; *liuhaþ*, n. ljus.Lunga, v. imp. 1 blixtra, ljunga. Ö. Dl. *Lygna*, Sm.; *ljuna*, *lyvna*, *lyna*, Sk.; *lyna*, Bl., hl.; *linja* (ipf. *lingde*), id. Hs. (Db.). N. *ljuna*, *ljona*, *lygne*; d. *lyne*, id.

Lys-eld, m. ljungeld. Hl., bl. LJUNG, 1) f. & n. (såsom i riksspr.) ljung: Erica. *Linje*, m. id. Hs.(Db.); 2) m. ljunghed. Uttalas vanligen *ljóng*. *Skanörs ljóng*, m. ljungheden vid Skanör. S. Sk. Fn. *lýng*, n. a)ljnng; b) pl. ljunghed.Ljong-svove, m. små-spof: Numenius phocopus. Vg.

Ljung-fall, n. ljunghed. Sk. (Ing.).

Ljung-pinnar, m. pl. Ononis spinosa. Bl.

Ljung-viva, f. brockfogel: Charadrius apricarius. Lin. S. Sk. *Lyng-spole*, m. Hl.; *lerbena*, *ler-trana*, f. Sdm.

LJUNKA SEJ, *ljunken*, s. *ly* 1.

LJUR, *ljure*, s. *ljori*.

LJUSA, *ljusa-knekt*, *ljusa-näpa*, *ljusa-sköre*, *ljuse-sedel*, *ljus-föra*, *ljus-klippa*, *ljusliken*, *ljus-pena*, *ljus-tand*, *ljus-tjängken*, s. *lios.*

LJUSKE, m. ljumske. Vg., sm., .bl. *Ljôska*, Mora; *ljuske*, *lyske*, Nk., hl., sk.; *ljusk*, Vb.; *lyvskje*, id. Sk. Öfverallt mascul. Fn. *ljóski*, m.; d. *lyske*; skot. *lisk*; e. dial. *lesk*; holl. *lies*, f. id. lt. *lumbus*.

LJUSLA, f. trög ock lat qvinna. Sk. (Skytts härad).

LJUSTRA s. *liauda*.

LJUT 1, s. *liauta*.

LJUT 2, s. *ljot*.

LJUV, s. *liauda*.

LJUVELIN, adj. ljuflig. Hs. (Db.).

LJUVT, s. *ly* 1.

LJÅ, *ljåbruman*, *ljåkak*, *ljåring*, ljåwórv, s. *le*.

LJÖM, m. norrsken. *Lömt*, m. id. VI. Fn. ljómi, m. glans, sken. Jfr *ljuna*.

Eld-ljöm, n. återsken på himmelen af en på afstånd varande eldsvåda. Vl.

Ljömma, v. imp. 1 norrskenet lyser. *Lömta*, id. "Dä ljömmer el. lömtor". Vl. LO 1, *-en*, m. loge, tröskloge. Allm. *Lugge*, m. Hs. (Db.); *lóve*, m. Rhl. Fsv. *lo*; d. *lo*. Loa-katten, m. def. klämning mellan drumpeln och slagvalen på en slaga. Kl.

Loa-soan, *loa-suggan*, *lo-soggan*, f. def. den stock, i hvilken logens tilde inkilas. Kl., sm.

Loa-kista, f. plankgolf i en loge, der tröskningen sker. Sdm., ög.

Lo-kärra, f. kärra, hvarmed säd hemföres till logen. Hs. (Bj.).

Lo-väg, m. en sämre väg som leder till ett sädesgärde, hvarifrån säden inköres till logen. Hs. (Db., Bj.). LO 2, *lod*, *lođin*, *losliten*, *lov*, *ludd*, s. *ljuda*.

LOA-STIKKA, s. *lebbestelk*.

LOBB, s. *kolobb*, under *kwåda*.

LOBBA, f. granqvast; sopviska af granris. Sdm. (Ornö). *Lobbå*, f. id. Fl. (GK., NK., P.).

LO(D)A, v. a. 1 med lodskifva eller vattenpass märka vid timring o. d. Nk. Lo(d)-aln, f. en rigtskifva af en alns längd och ett qvarters bredd, försedd med sänklod. Nk.

Lo(d)-bräde, n. vattenpass, försedt med blylod. Nk. LODDEKA, s. *lada*.

LOD-HUVE, s. *ljuda*.

LóFT, n. 1) tak (i rum). "Lägga lóft å gulv". Sk.,hl.; 2) vind. "Gå på lóftet. Spannemålslóft". Göta l.; 3) ofvanrnm, nattstngä. Hs.-—bl. Fsv. *loft*, n. supremaa pars domus. J. M. Yrt. s. 223; fh. *lopt*, n. loft; e. *loft*, vind; cy. *llofft*. f.; gael. *lobht*, *lobhta*, m. Gänt-lóft, n. sofkammare i öfre delen af huset för pigor. Hs. (Bj.).

Lóftis-svala, f. utbyggnad på loftet, der uppgången är. Fl. (Ingo). LóFTA, s. *lufta*.

LOG, s. *lag* 1.

LOGA f. ört. Hl. Fn. *laukr*, m. a) lök; b) saftig väst; af *luka* (*lauk*, *loket*), sluta, tillycka, emedan lökväxterna liksom sluta sina blad samman. S. *låkk*. Blå-loga, f. blåsippa: Anemone hepatica. Hl.

Hvida-loga, f. hvitsippa: Anemone nemorosa, Hl.

Kabba-loga, f. kabbalök: Caltha palustris. Hl. LOGG, s. *ljuga*.

LOG-KISTA, s. *lo* 1.

LOJK, f. sköka. Åland. (Kökar). Jfr ir. *loich*, f. smutsigt, dåligt, elakt fruntimmer.

LOK, *lokromm*, s. *lag* 1.

LOKA 1, f. 1) klass, sällskap, belägenhet. "I samma loka". Fl.(Nl.). "Han har kómmit i e svår loka", svår knipa. Sm. *Loke*, m. sällskap, umgänge. "Ja kóm óg mä i lok'n". Nk.; 2) tjenst ur hvilken man icke lätt kan frigöra sig. "Nu ha han kummi i den der loka". Sdm. Fin. *loukka*, klass, afdelning. Jfr *luka* 1.

LOKA 2, v. n. 1 hänga med grenarne, sloka. Ög. (Gullbergs h.). Fn. *lóka*, draga efter sig.

LOKA 3, v. a. 1 röra af och an något, som sitter mindre fast för att få det löst. Nb. (N. Cal.).

LOKA 4 (pl. *lokar*), f. de böjda trän, som ligga på hästen öfver bogen eller den båge, hvilken sammanhåller fimmelstänger och dragremmar i seltyg. Allm, i mellersta och nordliga Sverige. Fin. *luokka*. Loka-rank, n. ett slags seltyg. Vg. *Lokeranke*, n. Ög.; *lok-rede*, n. Fl. (Nl.); *lok-tyg*, n. id. Vm. (Bergsl.). S. *rank* 2. LOKA 5, s. *luka* 1.

LóKKA, *lókku*, *lókkum*, s. *luka* 1.

LóKKE, n. lockmat, t. ex. en tuss klöfver för att locka till sig hästar, som gå lösa på betesmark. S. Sk. *Lókkelse*, f. id. Bhl.

LóKK-UNGE, comm. oäkta barn. Vl. (Elfd.). D.d. *lokkebarn*, id.; *lokke*, v. a. besofva, lägra.

LOK-RAFFT, s. *rafft* 1.

LO-KÄRRA, s. *lo* 1.

LOLIGA, adv. tämmeligen, väl mycket. S. Hl. (Föråldr.). *Loleg*, id. Bl. (Lister).

LóLLA (pl.*-lor*), f. dnm, smutsig och okunnig qvinna; säges i synnerhet om flickor. Allm. Deraf *bond-lólla*, *bórgar-lólla*, *landt-lólla*, *lort-lólla*, *skit-1ó11a*, *sup-lólla*. Jfr fn. *lolla*, f. tröghet, långsamhet; *lolla*, v. n. vara långsam, trög; *lollari*, m. långsam menniska; fin. *lolli*, oduglig, lat menniska.

LOMA el. *lomma*, v. n. 1 1) gå med tunga och långsamma steg; eg. om björnar, vargar; 2) springa tungt och lufsande. "Lomma åsta". Allm. *Loomm* (ipf. *lommä*), id. "Han lomma å utät vägjom". Vb.; 3) gå sin väg, begifva sig bort, aflägsna sig skamfiat. Svea, Göta l. *Lómm* (ipf. *-ä*). "Då dem börja gjera narr å'n, sä lómmä'n å". Vb. Låmer el. *lomer*, m. drefnöt; en som går och drar fötterna efter sig. Vm.

Lumra, v. n. 1 halta smått, gå smått som en ofärdig. Hs., ög., vg. LOMM 1, s. *lumm*.

LOMM 2, *lomma*, *lommane*, *lómra*, s. *ljumma*.

LOMMA 1 (pl.*-mor*), ficka; kjortelsäck. Åm.—sk. *Lomme*, *lumme*, f. Jtl.,bhl.,sm.; *lumma*, f. Kl.; *lùmma* (pl. *lùmme*, def. *lùmmán*), f. Hs. (Db.); *lummä*, f. id. G. D. *lomme*; n. *luma*, *lumme*; nfris. *lomm*, id. (Outz., 191); fn. *luma*, hemligen undangömma; ir. *lomann*, a) pung, hylsa; b) väska. Böks-lumme, f. byxficka. Sm.

Lómma-kläe, n. näsduk. Sk. (Bjäre). *Lómme-tórklä*, n. S. Sk.; *lómme-tórklä*, n., *lómme-duk*, m. Bl.; *lumm-tarvä*, f. id. G. D. *lomme-tørklæde*, n. id.

Lómma-träet, n. def. liten bränvinsflaska att hafva i fickan. Kl. Lómme-bog, m. liten psalmbok, som lätt kan stoppas i lomman. Sk. (Ox.).

Lómme-drätt, m. fodret, hvaraf en lomma sys i kläderna. ”Lommedrätten ä i tu”. Lómme-for, n. id, S. Sk. D. *lommefoder*.

Lómme-flaska, f. liten flaska att hafva i lomman. Vl.,ög. *Lommflaska*, f. Nk.; *lumme-flaska*, f. Vg.,sm.; *lomme-flaske*, *roe-flaske* (af likheten med en rofva), f. id. Sk. (Ox.); *lummä-dyst*, n. id. G. D. *lomme-flaske*.

Lomme-kniv, m. liten fällknif att bära i lomman. Sk. (Ox.).

Lomme-spegjel, m. liten spegel att bära i lomman. Sk. (Ox.). D. *lommespeil*.

Lomme-stompe, m. liten matsäck, eg. så stor att han får plats i lomman. Sk. (Onsjö, Skytts h.).

Lómme-tjyv, m. ficktjuv; tjuv som med list och behändighet stjäler ur folks lommor. Sk. (Oxie).Lomm-klókka, f. fickur. Sk. (Ox.). D. *lomme-uhr*.

Lumma-säkk, m. byxficka. Sm. LOMMA 2, s. *loma*.

LOMMA 3. s. *ljumma*.

LóMM_DRUG, s. *lumm*.

LOMMER, n. trög, långsam, tafatt menniska. Vb. Jfr swz. *lummern*, v. n. vara lat, slå dank. (Stalder 2, 184); s. *loma*.

LOMMERT, *lomt*, s. *ly* 1.

LONA 1, v. n. 1 upphöra, stanna af. ”Värken lonar”. Sm. (Finveden). Jfr fn. *lon*, n. upphörande, uppehåll. Ordet, som Grimm förmodat vara i vårt mål utdödt, lefver således qvar.

LONA 2 (*lònnte*, *lònnt*), v. a. o. n. lyssna. Hs. (Db.). Jfr *lyas*.

LONGA, v. n. 1 springa fort. ”Dä va rysligt hva han longar åsta”. Sk. (Skytts h.). Jfr *loma*, *lomma*, sv. *lunka*.

LONNEN, f. pl. def. tvenne träklossar, som uppehålla skaften i en väfstol. Vb. (Nysätra). Fn. *hlunnr*, m. kafle. Jfr *luna* 3.

LO-NÅL, f. en större knappnål. Bhl. (Foss).

LOP, s. *laup*, *laupä*.

LOPEN, *lóppe-ris*, *lópp-sup*, s. *laupä*.

LORA 1, v. d. 1 gå sakta; vara senfärdig. Vg., pls. *Lura*, v. n. 1) id. Sm. (Uppvidd.); 2) sakta af. ”Dä lurar å brinner”. Vm.,bhl.,hl. ”Dä lurar på”; om vädret. Vg. (Elfeb.). Jfr fn. *lóra* f. trög menniska. Lurka 1, v. n. 1 långsamt göra något ”Ja lurkar mä'et så möe ja kómmer ut mä”. Sm.

Lurka 2, f. ohyfsad, trög qvinna. Sm. LORA 2, v. n. 1 hastigt fladdra upp, flamma upp, brinna friskt, lysa till; om eld. ”Elden lorar ópp”. Sm. (Sunnerbo, Albo), kl.,öl. *Lorä*, id. G. *Lura*, 1) id. ”Dä lurar i spisen”. Vm.,nk.,sm.; 2) fig. gå med fart; om en hastig rörelse. ”Dä lurar i väg; dä lura' unna”. Sdm.,nk. Af fn. *loga*) v. n. brinna. Har troligen ursprungligen hetat *logra*, v. n. freqvent. Nht. *lodern*, v. n. Lora, f. låga, flamma. Kl.

Lorga, v. n. 1 häftigt låga. Ul.

Lör, adj. 1) eldfängd, som lätt låter antända sig. Kl. (Möre, Stranda), bl. (Östra h.). *Lur*, id. Sm.; 2) kätrjefull, kåt. Sm.,kl.,bl.; 3) skarp, hvass. ”Kniven, lien ä lör”. Sm. LORA 3 (pl.-*ror*), f. mjuk träck efter hornboskap ute på marken. Nk. Jfr *lort*.

LORT, m. 1) eg. (i riksspr.) träck, smuts, orenlighet. ”Når lort kommer te välde, skiter han ner både kar å skrälle”. Ordspr. Sk.; 2) ogräs. ”Riva lort”, bortrensa ogräs. Nk.,ög. *Mög*, m. id. S. Sk.; 3) skräp; allt det som är ringa, dåligt. ”*Gósse-lorten*, *lort-p6jken*”, m. def. Sm. D. *lort*, smuts, orenlighet; jfr it. *lordura*, *lordezza*, orenlighet. Lorta, v. a. 1 smutsa. ”Lorta ner, lorta sej”. Allm. N. *lorta*, id.; it. *lordare*, orena.

Lorteri, n. spöke. Bl.

Lort-färdig, adj. smutsfärdig; om fruntimmer. Ällm.

Lortig, adj. smutsig. Allm. *Lorted*. Sk.

Lort-labba, f. osnygg och orenlig qvinna. Ög. jort-lólla, f. Sdm.,vm. I andra landskaper *lort-lólla*, f.; *lort-magga*, f. Nk.

Lort-or(d), n. stickord, pik. Sm.

Lort-skrika, f. lilla törnskatan: Lanius collurio. Nk.

Lort-sugga, f. smutsigt fruntimmer, Sm.

Lort-vasker, m. orenlig pojke. Allm,

Lort-väska, f. smutsigt fruntimmer. Sm. LORV, s. *lurv*.

LORVA, f. vårdslös och osnygg qvinsperson. Vm. Jfr *lurv*.

LO-SITTARE, m. person som sitter i lovartsidan på en båt. Bhl.

LO-SLEV, s. *lu(g)e*.

LO-SLITEN, s. *ljuda*.

LOSTÄLÄ, s. *lusta sig*.

LOTA, *lóta-får*, *lóta-kutte*, *lótta*, *lótt-bruk*, *lótt-fällé*, *lóttning*, s. *liauta*.

LOTTRA, v. n. 1 lofva och icke hålla; prata strunt. Hl. (Skällinge). Lottra, f. en menniska, vid hvilkens ord man ej kan fästa något afseende. Hl. (Skällinge). Jfr fn. *loddarn*, m. odugling; mht. *loter*, m. lättsinnig menniska, odugling (Ben. 1, 1044); kärnt. *luoder*, m. id. (Lexer, 181). LóU(G), adj. ledig. Hs. (Db.).

LOVA, v, n. 1 hemligen stryka omkring, t. ex. om en tjuf. Sm., bl. *Löva*, id. Sm. Lovera, v. n. 1 1) spatsera, vandra omkring; 2) spionera. Sm. LOVE (pl.-*var*), m. inre sidan af flata handen. Svea land. I stadsspråket utmärker *love*, handled, men detta är ej den egentliga och ursprungliga bemärkelsen. Fsv. *lovi*, *lojt*, m. inre vidan af handen. Biærk. R. GL. Run-urk. s. 284. Gl. ordspr. 848, 972; fn. *lófi*, m. a) inre sidan af handen; b) hand; n. *love*, m. inre sidan af handen; fe. *lôf*, f.; skot. *loof* (pl. *looves*); cy. *llawj*; moes. *lofa*, m. id.

LóVRA, v, n. 1 uttrycka tillfridsställelse; om hunden, då han genom läte tillkännagifver sin belåtenhet. ”Hōngen lóvrar mä rómpan». Sk. (Ox.). D. *logre*.

LO-VÄG, s. *lo* 1.

LóYSKUR el. *lóysk*, n. bar, trädlös fläck inuti en eljest tätvuxen skog. G. Fsv. *loyski*, n. barfläck å hufvudsvålen (genom hårets afryckande). GL. Lóyskuggur, adj. (om skog), som har små fria platser. ”Här jär så lóyskut äi skogen”. G. (F.). LU 1, s. *luv* 2.

LU 2, s. *liauda*.

LUA, s. *luv* 1.

LUBBA, v. n. 1 vara långsam, trög. Sm. Går-lubba, f. smutsig och klumpig qvinna. Vm.,nk. S. *går*.

Lubba, f. trög och klumpig qvinna. Vm.—sm. *Lubber*, m. tjock, klumpig och trög karl. Sm. *Lobbå*, i. klumpig menniska. F1.(GK.). N. *lubb*, m., *lubba*, f. tjock och fyllig menniska; e. *lubber*, m. bondluns; ns. *lobbes*, id. (B. W. B. 3, 77).

Lubbig, adj. tjock och klumpig. Vg.,sm. *Lobbig*, id. Bl. N. *lubben*; d. *lubbet*. LUBBEN, m. defin.? som blifvit efter bland tvenne eller flera täflande om hvilken som först må hinna äta sin portion, tömma sin tallrik. ”Du varat lubben”, du blef efter. Vm. Jfr *lubba*.

LUDD, *ludin*, *ludur*, s. *ljuda*.

LUDDER (def. *luddera*), pl., *ludder-dagar*, m. pl. de tre föregående och efterföljande dagarne vid den l:ste maj (gamla och nya stylen). På dessa dagar, som vanligen äro stormiga och regniga, tror man att vargarne föda. ”Nu ä dä kållt,

men dä ä luddera”. *Lödder- å slödder-dagar*, m. pl. id. Vg.

LUDER, n. 1) eg. (såsom i riksspr.) den döda kroppen af en häst eller annat djur; 2) liderlig qvinna. Allm. Mht. *luoder*, n.; e. *lure*; frans. *leurre*. Lua-krake, m. gammal, utmager häst (endast duglig till luder). Vg. (Vadsbo). *Luring*, m. id. Sm. (Jönköpings 1.). LUDE-VANN, n. det vatten, hvari kläderna först sköljas vid tvätt. Sk. (Ox.).

LUFFA el. *luffsa*, v. n. 1 springa tuugt och klumpigt som en björn. Allm. Luffel, m, karl som går tungt. Bl. *Löffel*, m. id. Vg. (Vadsbo).

Luffer, m. tung, ovig menniska. Nk.

Luffs, n., *luffsanne*, n. långsamt springande med tunga steg. Götal.

Luffsa, f. qvinna som springer mycket. 8m.

Luffser, m. en som springer tungt. Sm.,bl. LUFFSA, *luffsi*, s. *luv* 1.

LUFTA, v. n. lukta. Hs. (Ljuidal). *Lófta*, id, ”Hä lófftar illa eller dunkelt. Lóft óp a, óm e dóger”. Fl. (Nl., Öb.). ”Dä lóftar gódt”. Nk. N. *lufta*.

LU(G)E, m. låga. ”Luen slo ópp genom skorstenen”. Sm.,sk.,bl. *Låge*, m. id. Götal. Fsv. *lughi*, *loghi*, m. S.S. 2, 39, 115. Iw. 3270; fn. *logi*, *låge*; *leygr*, eld; fht. *loug*, *louch*, låge; mht. *louc*, *louch*, *louge*, *lohe*; nht. *lohe*; fe. *lêge* (*lêg*, *lŷg*); ns. *lochem*, *lochen*; n. *logje*; d. *lue*; frans. *lauc*, *loug*; hindost. *lûk*, id. Jfr lat. *lux*, f. ljus; *lúmen* (i st. f. *lucmen*), n. id.; cy. *llug*, m. ljus; slav, *lučâ*, ljus, stråle; ir. *logha*, glänsande; skr. *luǵ*, skina; *lok*, *loć*, lysa, skina; se. S. *lukarr*. Lo-slev, f. glödslef, stöpslef. Hs. (Db.).

Lua, v. n. 1 1) låga, blossa. Sk.,bl.; 2) fig. hetta. ”Dä luar óm synen”. ”Dä luar om nävanan”, när händerna varit förfrusna, men börja uppvärma. Sk. Fsv. *logha*, v. n. låga. S.S. 2, 183; fn., n. *loga*; d. *lue*, id.; fe. *lêgan*, inflammare.

Lua-hål, *lue-hul*, n. hål eller Öppning ofvanför ugnsdörren på en sättugn eller bakugn, hvarigenom luften intränger. Sk.,bl.

Lua-stekt, adj. stekt i *lua-hålet*. Bl.

Lug-ve(d) (*loug-ve*), m. ugnstickor. Vg.

Lula, v. n. freqvent. 1 1) häftigt låga. ”Lule om ansejted”; 2) hetta. ”Ja ä så varm i benen att dä riktigt lular i dóm”; 3) susa för öronen. S. Skåne.

Lys-lue, m. ljuslåga. Sk.

Låg-sten, m. en sten som tilltäpper dragbålet i en bakugn. Ul. (Rosl.),

Lå-kaka el. *låa-kaka*, f. 1) kaka som bakas på glöder; 2) tunnt bröd, som bakas vid brasan i ugnen, innan han ännu är fullkomligt varm. Ög.,sm. LUGGA, s. *ljuga*.

LUKA 1 el. *luuk* (ipf. o. sup.-*ä*), v. a. stänga, sluta igen, läsa, innesluta. *Lykk* (ipf. *lykkä*, sup. *lykkt*), id. ”Lykk åt döra!” stäng dörren! Vb. *Lykka* (ipf. *lykkte*). *Lókka*, (*lókkte*, *lókkt*), id. ”Lókk dörren, lókk igen lämmen! lókk te fönstret!” ”Lóck ópp dörren!” öppna dörren! Allm. *Lukka*, id. G. Fsv, *luka* (sup. *lokit*, p.p. *lukin*), v. a. a) stänga. VGL.; b) innesluta. GL.; deraf freqv. *lykkia* (ipf. *lukte*, p.p. *lukter*), v. a. stänga. UL. ÖGL. SML. GL.; fn. *ljúka* (pr. *lýk*, ipf *lauk*, pl. *lukom*, sup. *lokit*), a) stänga; b) innesluta; c) lykta; *lúka*, *lóka*, *lykja*, id.; n. *luka* (sv. böjn.); d. *lukke*; fe. *lûcan* (leác, *lucon*, *locen*); fht. *luhhan*; mht. *liuchen* el. *luchen* (*louch*, *luchen*, *gelochen*. Ben. 1, 1023); nfris. *locke*, *loke*; holl. *luiken* (*look*<, *geloken*); moes. *lukan* (*lauk*, *lukun*, *lukans*), stängd, tillsluta. Likjil (uttal, *littjill*), m. nyckel. Hs. (Bj.), nb. (Ö. Cal.). Fsv. *lykil*, m. VGL.; fn. *lykill*; n. *lykjel*; fd. *lykæl* (Jyd. L.); d. d. *løggel*, *løkl*, id.

Loka, f. snara. Sm.

Lókku el. *luka*, f. vred eller träklinka på en dorr. Jtl. Fn., n. *loka*, f.; fin. *lukko*, dörrlås; nordtschud. *lukol*. lås (Acta soc. scient. Fenn. 6, 92).

Lókkum, n. afstängning, litet rum. S. Sk. Jfr fe. *loca*, clausura, carcer; *locen*, f. clausura.

Luk 1, n. lock. G. *Lóg*, n. id. Sk. Fsv. *lok*, *luk*, n. a) lock. Cod. A 27, f. 18: ”et kar ofwantil oppit ok vtan lok”: b) slut, fullbordan. ÖGL.; fn. *lok*, n. pl. slut, fullbordan; fht. *lok*; mht. *loch*, slut; lock; nht. *loch*, lock; d. *låg*, id.} fe. *loc*, clausura; e. *lock*, lock.

Luk 2, f. lucka. Vb. *Luka*, i. Mora; *lòke*, f. Hs. (Db.); *låga*, f. Sk. Fsv. *luka*, f. port, dörr. Rdq. 3, 118; ns. *luke* (B. W. B. 3, 97. Kichey, 156).

Luk-säng, f. säng med dörrar som kunna tillslutas eller ock med fall-lucka ofvan, hvilken kan nedfallas. Vb. Fn. *lok-hvila*, *lok·rekkja*. f.

Lykk, .f. ygla, löpknut, lycka; halsduksknut. Vb., f. (Öb.). Lykkja, *littja*. f. id. Hs. *Lykkja* (*lyttja*), f. ygla. Dl. Deraf *ópp-lykkja*, f. vippsnara. Hs. Fn. *lykkja*, f. spira, semicirculus; d. d. *lykke*.

Lykka 1, v. a. 2 fylla, uppfylla. ”Dä lykker ej”. Kl.

Lykka 2, f. liten inhägnad åker elier ängsmark. Allm. *Lykkja*, f. Hs.; *lökka*. f. Bhl., bl. Fsv. *lykkja*, f. id.; n. *lykkja*, *lykke*, *lokke*; d. d. *lykke*; fe. *loca*, m.

Lykka 3, f. den vinkel, som bildas af tvenne gärdesgårdar, hvilka mötas (i synnerhet om dervid är en öppning); hörn på en gärdesgård. UI. *Lökka*, f. id. Sdm. (Ornö). Fn. *lykkja*, f. curvatura sepimenti.

Lykke, n. lås, något att låsa med. ”Der ä inte lykke för porten. Hålla nået anser lås å lykke”. Hl. D. *lukke*; fe. *loc*, n. repagulum.

Lykkt, f. slut, ända utgång. ”Höra gikk ä i lykktn?” hurudan blef utgången? Vb. Fsv. *lykt*, f. slut. UL. þg. B. 7: ”korabær æi lykt wiþær”, kominer ej slut på saken; fn. *lykt*, f. id. LUKA 2, v. a. draga upp noten i båt eller på strand. Fl. (Pargas). Är troligen samma ord som *luka* 1. I fin. betyder *luka* el. *ljuka*, stänga, innesluta, lykta.

LUKA 3, v. a. o. n. 1 1) rensa, utplocka, uppdraga ogräs. Vg.,sm.,kl.,bl. *Luka*, *luga*, Hl.; *låka*, Nk.,ög.; *låga*, Sk.; *läukä* id. G.; 2) genom nedhuggning borttaga de sämre träden i en skog, rödsla. Kl. ”Luka skogen”, bortrensa qvistarne på träden i en skog. Vg. D. *luge*, draga ogräs ur jorden; e. dial. *louk* (Graven), id.; fe. *luccan*, lucjan, *locjan*, id.; fht. *ur-liukkan*; mht. *lûchen*, plocka, rycka upp (Ben. 1, 1023); ns. *luken*, a) draga, rycka; b) upprycka ogräs. (B. W. B. 3, 97); ns. *liechen*, upprycka ogräs (Schmeller 2, 427); skr. *luk*, abscindere. Jfr. lt. *col-lucare*, *sub-lucare*, v. a. bortrensa, afhugga qvistarae på ett

träd: ”collucare arborem”. Columella 2, 21, 3. qrdet brukas alltså i samma betydelse som *luka* i våra munarter, hvarföre man skulle kunna förmoda att i fofnlatinska tungan funnits ett verb *lucare*, afhugga, afskära, heldst skr. *luk*. afsluta, dertill ger anledning, men den vanliga härledningen af lt. *lux* (gen. *lucis*), f. ljus, är förmodligen den riktigaste. Luk, n. ogräs, Sm.,bl.,sk. *Låg*, n. id. Sk. D. d. *luug*; e. dial. *loukin* (Graven), id.

Lukake, comm. som upprycker ogräs. *Trägärds-lukare*. Bl. *Lågare*, comm. id. S. Sk.

Luke-järn, n. järnredskap, hvarmed man upprycker ogräs. Bl. D. *lugejern*.

Lukning, f. 1) uppryckning af ogräs. Bl.,kl. *Läukning*, f. G.; 2) första huggningen af skog till rödsle, då odugliga trän gallras. Kl. LUKA 4, v. n. se under lugg. Sm. (enl.L—n). I Vesterbotten förekommer *luuss* (ipf. *lussä*), se. "Luss ópp!" se opp! "Lusa ne" se ned! I fall ordet är hithörande, så har det väl nrsprungligen hetat *luksa*; men troligast är att det är samma *luuss* som är upptaget vid ordet *lauta*. Eller kan man anse gr. **λεύσσω**, se, varseblifva, vara befryndadt? Jfr gr. **λάω**, beskåda, se på; **ἀλαός**, blind; fe. *lâcjan*, *lôcjan*, se, beskåda; e. *look*; nyfris. (Wangeroge) *laukern*, id.; mht. *luogen*, se; *belougen*, beskåda; schwab. *lugen* (Schmid, 365); bay. *luegen* (Schmeller 2, 457); swz. *lugen*, se (Stalder 2, 183); lett. *luhkoht*, id.; skr. *lôk*, a) lysa; b) se. Benfey 2, 126.

LUKARR, n. liten eld. S. G. Fn. *lögr* eller *leygr*, m. eld; frans, *lauc*, *loug*, id. (Nord. tidskr, f. oldk.. 3, 171); lt. *lux*, f. ljus; slav. *luća*, ljusstråle; ir. *logha*, glänsande (Bopp, vergl. gr. 1, 35). Jfr *luge*. Loka'n, f. def.? utbygge på taket för att skaffa ljus åt vinden. Bl. (Gemsh.), sk. (Ö. Göinge). Moes. *lukarn*, n. lykta: **λύχνος**, af lt. *lucerna*, f. lampa; ey. *llugorn*, candela, lucerna; corn. *lygarn*; gael. *lôchran*, *luacharn*, m. id.; bret. *lygarn*, m. glans, sken; *lugerni*, v. n. lysa, glänsa; *lugernuz*, adj. lysande, glänsande; frans. *lucarne*, litet takfönster (Diez, etym. wb. 677).

Lukarna-staki, m. ljusstake, G.

Lukra, v. n. 1 smått brinna. G. *Lukkra*, id. G. (Atlingbo). LUKJI, m. narr; slusk. Dl. (Mora). *Luk*, m. odugling; skällsord. Bl. Fn. *lokr*, fn. vir ignarus, ineptus.

LUKSA, s. *ljuga*.

LUKT-TUPPOR, f. pl. Matricaria chamomilla. Gstr.

LULLA, v. a. o. n. 1 1) sjunga för ett barn för att under vaggning söfva det. "Lulla barnet. Lull, lull, lilla bara!" Allm. *Luull* (ipf. *lulla*), v. a. vagga, sätta vaggan i rörelse. Vb. Fsv. *lylla*, v. a. insöfva (barn) med sång. S. Marg. s. 199; "(hon) lægghir thz j waggo, lyllar thz oc søuir thz"; L c. sid. 201: "lylla barnet ihesum swa at thz faar rolika sømpn"; deraf *lyllosangher*, m. vaggsång. L. c. s. 201; n. lulla, insöfva (barn) med sång; d. *lulle*; fn. *lalla*; e. *lull*; lt. *lallare*, id. Persius 3, 18; 2) med hög, sånglik, utdragen röst ropa mot berg och tät skog för att

skrämma vargar, locka på kreatur, som beta i skogen eller spörja på långt håll varande vallhjon. Vm.,ul.,sdm.,nk.,fl. (Nl.). *Lólla*, id. Vl.; *lilla*, *låla*, id. Dis. Lóllning, f. sång som vallhjon bruka, då de spörja hvarandra på långt håll. Vl.

Lulla, f. vagga, barnvagga. "Ligga i lulla". Vb.-vg. LUM, *lummer*, *lumra*, s. *ljumma*.

LUMBRA, f. tufva eller annat hinder på ängs- eller skogsmark. Skall enligt uppgift brukas i Gstr.

LUMM, *lómm*, m. handtag, skaft (på åra eller qvast). Hs.,sdm. (Södertörn). *Lomm*, m. 1) rotändan el. storändan af ett trä eller en stock)(*tull*, m. lillandan; 2) den ombundna ändan af en qvast; 3) handtaget på en åra. Vb.,nb. Fn. hlummr, m. handtag på en åra. Kvast-lómm, m. den qvaständan, hvilken begagnas såsom handtag. Vb.,hs.(Db.),fl. (Nl.).

Lómm-drug, adj. som har tjock storända, rotända. Vb.

År-lómm, m. tjockändan af en åra. Vb.,jtl., fl. (Nl.). Fn. *árahlummr*. Sturl. 7, 19. LUMMA 1, v, n. 1) vara varmt, ljumt, sprida värme omkring. "Dä luramar omkring örnen". Vg.,ög. Dä lommade i kammaren. Dä lummar om syna". Sm. Hettan, ellen lummar för örat". Kl. *Lomma*, id. "Dä ä så varmt att dä lommar kring öronen". Ul.,nk.,hl. *Lojma*, id. "Dä ä så varmt att dä lojmar kring öronen". Fl. (Ingo). *Lumra*, id. "Dä lumrar óm öronen". Sm.; 2) brinna med fördold eld. "Dä lummar å brinner i måsen". *Lumra*, id. Nk. Fe. *leómjan*, v. n. lysa; *lyman*, id. Jfr. *ly* 1. Lommërt el. *lummert*, adj. n. tryckande varmt, qvalmigt; om luften. "Dä ä så lommert i väret i da. Dä ä ett farlia gódt å lomnert vär vi ha i da". S. Sk. *Lomt*, adj. n. 1) qvalmigt. Öl.; 2) lugnt och stilla; om vädret. Sm. (Vestbo). D. *lummer*. adj. tryckande varm, qvalmig; *lum*, adj. mycket varm.

Lum-rik, m. Lycopodium clavatum. E. Fries, bot. utfl. 2, 75. Fn. *rik*, n. stoft, fint dam. LUMMA 2, s. *ljumma*.

LUMMER, n.? soppa af blod och mjöl. Dl. (enl. Jhre, DL. 108). Ordet numera troligen föråldr. D. d. *lummer*, n. soppa, välling af blod och gryn; wal. *llymrwd*, *llymry*, m. hafregröt, välling. Jfr *lumra sej*,

LUMP (pl. *lumpa*, def. *lumpan*), m. afhugget stycke af en stock. Hs. (Db.). N. *lump*.

LUMRA SEJ, v. r. 1 mosa sig, blifva mjuk. "Ärterna lumra sej". Bhl. Lumrig, adj. mjuk och svällande; om lutfisk och ärter. Bl. Jfr bay., nassau *lummerig*, slapp, mjuk. (Schmeller 2, 467. Kehrchi 1,267). LUMSK, s. *lyma sig*.

LUNA 1, v. imp. 1 lugna, sakta sig; om vädret. "Dä lunar i väret. Sk., hl. *Lyna*, id. "Nu har dä lynat å mä väret". Sk. (Onsjö). *Lygna*, id. "Dä lygnar på, å". Sdm.,nk.,bl. *Lynga* el. *lynga på*, v. n. 2, id. "Ja tror dä lynger på te natta". V. Nk. *Luna sej*, v, r. 1, id. Sk. (Ox., Skytts h.). *Lunas*, v. d, 1, id. "Dä begynger å lunes i väret". *Luna å*, a) blifva lugnare om vädret; b) aftaga; om sjukdom. S. Sk. D. d. *lune*, v. n.; fn. *lygna*; n. *lygne*, id.; af fn. *logn*, adj. lugn, stilla; om vädret.

LUNA 2, f. lynne, sinnesstämning "Ja råkade ej på'n i den goa lunan". Vg.,sm.,hl.,sk. *Lune*, *läunä* f. id. "God; ond läunä". G. *Luner*, f. pl. id. "Han va ve goe luner".Vl. *Lun*, n. nyck.

Hs., mp. Fsv. *luna*, f. o. n. a) tid (eg. den tid som mätes efter månens omlopp). St. Rimkr. s. 33. M. Rimkr. s. 85; b) lynne, sinnesstämning. Alex. M. St. Rimkr. s. 10; n. *lone*, f. id.; mht. *lune*, f. a) måne; b) månskifte; c) lyckans förRnderlighct, nycker; d} menniskans vexlande sinnesstämning (Ben. 1, 1051); nht. *laune*, nyck, sinnesstämning; ns. *lune* (B. W. B. 3, 99); d. *lune*, id. Jfr det beslägtade *lund*, f. Grimm (gr. 3. 48) förmodar att det fordom har funnits ett förloradt starkt verb *liunan* (*láun*, *lûnum*), accidere, contingerc, hvartill han hänför fht. *liuni*, forte, casu; mht. *lune*; nht. *laune*; fn. *laun*, n. pl. lön. Luna-fall, n. pl. nycker. "Han har sina lunafall". Sk. Fsv. *lunafall*, n. pl. id. Cod. A. 27, f. 70 v.: "huru the matten mz nokrom lunafallom argha thera akt".

Lun-godr, adj. ombytlig till lynnet, nyckfull. Jtl. *Lunago*, *lunego*, Sk.,hl.,bl.; *luvnego*, id. Sk. (Ox.). D. *lunegod*; n. *lonegod*.

Luna-lös, adj. 1) ombytlig till lynnet. Sm., kl.; 2) tankspridd, liknöjd. Sm. (Vestbo), bl. (Lister).

Lune-full, adj. nyckfull, ombytlig till sinnet. S. Sk. D. *lunefuld*.

Lune-ré (— — —)? "Han går mä lunere", hau är bedräglig, man måste akta sig för honom. Hs. (Db., Bj.).

Lune-vis, adv. eftersom ens sinnesstämning är. "Hon ä lunevis kjönn". S. Sk. D. *luneviis*.

Lunig, adj. ombytlig till lynnet, nyckfull. Mp. *Lunnug*, Hs. (Db., Bj.); *lunut*, id. Jtl. N. *lönut*, id.; fn. *lúnóttr*, adj. ostadig, obeständig.

Lunsk, adj. ombytlig till lynnet. Bl.

Luntelig, adj. torr-rolig, som förstulet kommer med lustiga infall. Bhl. LUNA 3 (pl. *lunor*), f. grof stång af gran eller björk. *Lunor* begagnas vid husbyggnader för att sättas på sned emot väggar, så att stockarne rullas med rep uppföre. Vm., sdm.,ul.; 2) spak, grof stång vid stenbrytning o. d. Sdm.,vm., ul. *Lunna*, f. id. Hs., fl. (Nl.); 3) vindspel för *skaften*, i hvilket trissorna löpa i en väfstol. Ul. *Lonnå*, f. id. Fl. (GK.). Jfr *lonnen*, *lunnar*. Fn. *hlunnr*, m. kafle; n. *lunn*, m. Lunna, v. a. 1 med stor häfstång häfva i höjden, upplyfta. "Lunna opp". Ög.

LUND, f. sinnesstämning. "Draga lund till sig", taga sig misstankar, gissa. Sdm. Fsv. *lund* (*lundh*), f. a) lynne. S.F.S. 4, 164; deraf *godlynder*, adj. godlynt. VGL. (fn. *gódlyndr*); *enlundher*, adj. egensinnig. SML.; b) sinnesstämning. Alex. M.; c) sätt. VGL. ÖGL. UL. S.S. 3, 93; fn. *lund*, f. a) sätt; b) sinne, sinnesbeskaffenhet; fin. *luondo*, art, beskaffenhet, skaplynne. Jfr *luna* 2. Lunnder, *lunndurr*, adj. som tiger af ondska. G. Jfr fn. lundaðr, acrj. hoc vel illo animo præditus.

Lunndas, v. d. 1 gå och se ond ut, tiga af ondska. *Lundskas*, v. d. 1 id. G.

Lunndurr-vanä, m. vane att vara ond, att gå och "lunndas". G. (F.).

O-lund, f. misstanke, misstro, dålig tanke om en person. "Dra olund". Kl.,sm. (Östra h.). *Or-lunn*, f. id. "Dra orluun". Ög. (Ydre). Fn. *olund*, f. a) surmulet sinne; b) harm, förbittring.

LUNE-FULL, *lune-go*, *lune-re*, *lune-vis*, s. *luna* 2.

LUNG-VÅT, adj. alldeles genomvåt. Allm. Man säger också *lungene-våt*, Ög.,sm.; *lyngene-våt*, Sk.,bl.;

lunganste-våt; *lung-blötr*, lunganste-blötr, Nk.; *lung-bleut*, *long-blaut*, Vm.; *lung-sur*, Ul.,sdm.,nk.; *Iukk-våt*, *lungande våt*, Vm.; *lókk-våt*, *lókk-lungande-våt*, id. Fl. (GK., NK., K., P.). I Vm. säges *lukka*, v. n. rinna, lacka. "Svetten lukkar av honom". (Herv., Id.). Jfr *lag* 1.

LUNG-ÖRT, f. Verbascum nigrum. Bl. N. *lunge-gras*, *lunge-rot*, f. id.

LUNK 1 (pl.-*ar*), m. mjölklimp i soppa. Hl., sk. *Lonk*, m, id. Sk. (Onsjö. Rönnebergs h.).

LUNK 2, n.? Montia fontana. *Lånke*, Callitriche verna & autumnalis. *Lönke*; n., *lónke-móssa*, f. Fontinalis antipyretica. Sm. Alla tre äro, vattenväxter; *lånke*, en på vatten flytande växt; *lunk*, en som uppvuxit i vatten och sedan föreltommcr på uttorkade ställen; *lönke*, en som alltid är dränkt i vatton. Jfr E. Fries, bot. utfl. 2, S3.

LUNKA 1, v. n. 1 göra vak genom isen att ro uti, när han är så svag. att man ej kan åka eller gå öfver. Ög. (Gullbergs h.). Lunke-vak, f. en sådan vak. Ög. LUNKA 2, *lunken*, s. *ly* 1.

LUNNA, v. n. hjelpa till, vara till lättnad(i hushållsbestyr). Bl. Fn. *hlynna*, v. a. a) egentl. lägga *lunnar*; b) fig. lätta, bana väg för någon. F. 8, 239; *hlynninde* el. hlunnindi, n. pl. hjelp för hushållningen.

LUNNA I HOP, v. a. 1 köra tillsammans stockar el. ved i skogen. Sm.

LUNNA-KROK, m. don att spinna snören på till fiskredskap. G. (K.). *Krok*, m. id. S. G.

LUNNAR el. *lånnor*, m. pl. båtrullar; rullar på hvilka en båt uppdrages i land. Fl. (Qv.). Fsv. *lunnar*, m. pl. ÖGL. UL. SML.; fn. *hlunnar*; m. pl.; d. d. *lunner*, m. pl. Jfr *luna* 3.

LUNNIG, adj. i goda omständigheter. "Han ble inte lunnigare för dä". Hl. (Värö). "Han ble inte lunnjare för dä". Hl. (Vinberg) Jfr n. *lunneleg*,_adj. beqväm, läglig, fördelaktig; *lunn*, m., *lunne-laus*, adj. Aasen, 288.

LUNNT, adv, öfverhufvud, alldeles. "Lunnt över en bank", allt tillsammans, slumpvis. "Dä må gå lunnt över", öfver oss alla. Ög.,vg.,sm.

LUNS (*lunns*; pl.-*ar*), m. 1) klnmp, klabb, stort och tungt stycke. Vb..—vm.; 2) tjock, tung, trög och ovig karl, lunsig pojke. Allra.; 3) kHmp af slem o. d. "Han hostar ópp stora lunsär". Nk. Lunsa 1, f. tjock, tung och ovig qvinna, flicka. Allm. Kärnt. *lunze*, m. o. f. trög menniska (Lexer, 182); schwab, *luntsch*, f. lättjefull qvinna.

Lunsa 2, v. n. 1 löpa tungt och med möda. "Han går å lunsar". Svea, Götal. *Lönsa*, *lönta*, id. Sk. LUNSK, *luntelig*, s. *luna* 2.

LUNT el. *luunt* (ipf. *luntä*, v. a. antända; egentl, om andtändning af eldvapen, dock stundom, ehuru sällan, äfven om annan tändning, men då ej i god bemärkelse. Vb.

LUR 1, m. qvarnlave; lave, som qvarnen ligger på. Åm., vl. N. *lur*.

LUR 2, m. skorstenspipa (i badstugor och riór). *Läur* m. id. Nb. (Cal.).

LUK 3, m., *vagns-lur*, m. träet som sammanhåller bak-kärran. *Lur-stång*, f. stång som sammanhåller fram- och bak-kärran. Vg. (Vadsbo). *Trumm-stång*, f. id. Sdm.

LUR 4, s. *luver*.

LUR 5, s. *lora* 2, *lura* 2.

LURA 1, v. n. 1 sofva en liten lur. Allm. Af *lur*, m. kort stunds sömn. Luruger, adj. tung, oredig i hufvudet. Vm. (Herv., Id.). *Luri(g),* sömnig, trög. Ög. LURA 2, v. a. 1 inveckla, insvepa, linda omkring. "Lura hop". Hs. (Bj.). *Luur* (ipf.-*ä*), id. Vb. Lur, m. 1) något hoprulladt, t. ox. af näfver. *Brö-lur*, *näv-lur*, *skav-lur*, m. (af aspbark). Vb.; 2) strut. Pappers-lur, Nb.,vb., hs. Jfr ns. *luren*, f. barniinda, barnsvep (B. W. B. 3, 100); holl. *luur*, f. id.; deraf *luurkind*, n. svepebaru. LURA 3, s. *lora* 1 & 2.

LURA HAR·IS, vänta eller lura på tillfälle att på något sätt hämnas. Sdm. (Björkvik, Ornö).

LURGEL, m. liten stackare. Vg. S. *lurker*.

LURING, s. *luder*.

LURJA, v. a. 1 lura, bedraga. "Lurja sej fram", med list draga sig fram. Sm.,kl. Af sv. *lura*, v. n.; d. *lure*; nut. *lauren*. Lurant, m. som ligger på lur; försåtlig, falsk menniska. Vb.

Lurantér (ipf.-*ä*), v. a. o, n. 1) ligga på lur; vara försåtlig; 2) bedraga. Vb.

Lurjant, m. bedragare. Sm.,kl.

Lurjus, m. lymmel. Fl. (Pargas). LURKA 1, f. lomflaska, liten flaska att bära i fickan. Bl. D. d. *lurk*, id. (Slesvik).

LURKA 2, s. *lora* 1.

LURKER el. lurk, m. 1) stackare, trög, duglös menniska. Allm. Deraf *gubba-lurk*, m. Sk.,hl.,bl.; 2) tiggare. Ög.; 3) skälm, slyngel, oborstad tölper. Vb. Fsv. *lurk*, m. a) eg. påk, stör. (Fn. *lurkr*; n. *lurk*, id.); b) duglös menniska. *Lurker landafæghir*, tiggare som stryker omkring i landet. ÖGL. Jfr lt. *stipes*, *caudex* ɔ: homo obtusi ingenii.

LUR-STÅNG, s. *lur* 3.

LURV, m. 1) lurfvigt hår. Sm. *Lórr*, m. id. UI.; 2) en som har okammadt, yfvigt hår. *Lurve-tuss*, m. id. Sm.; 3) en i sina förrättningar tölpig och oskicklig person. Ög.

LURVED, s. *larv* 1.

LUS 1 (pl. *löss*), f. 1) eg. (såsom i riksspråk.) lus: pediculus. *Lus* (def. *lusa*, pl. *lesse*, def. *lessan*), f. Hs. (Db.); *lus* (pl. *lyss*), f. Vb.; *laus* (pl. -*är*), f. Dl. (Elfd.); *låis* (pl.-*är*), f. (Mora); *läus* (pl. *läus*), id. G.; 2) senfärdig, oduglig menniska; 3) gnidare. Allm. Fsv. *lus* (pl. *lys*) f. lus. S.F.S. 1, 3 h.; fn. *lús* (pl. *lýss*); fe. *lus* (pl. *lys*); fht., d. *lus*; nht. *laus*; holl. *luis*; e. *lows*. Lausun, adj. lusig, full med löss. Dl.(Elfd.). *Låisum*, Mora; *läusugur*, id. G.

Lusa, *luska*, v. n. 1 gå sakta. Sm.

Lusa-bet, n. lussjuka. BL

Lus·kong, *lus-kung*, m. lushund, trasvarg. Ailm. *Lus-pung*, m. id. Hs. (Db.). Ns. *luus-hund* B. W. B. 3, 104).

Lus-fälld, adj. utsatt för löss. Ög.,sm.

Lus·gräs, *lusa-gräs*, n. Lycopodium Selago. Vb.-nk. *Lus-lummer*, m. id. Vg.,Ög. Användes mot loss på husdjur.

Lus-gök, m. den yngste och sist komne bland pojkar, den de andre äldre gå illa åt och gäcka. Ul.,vm.,sdm.

Lusing (pl.-*ar*), m. örfil. Götal. N. *lusing*.

Luska 1, v. a. 1 1) löska; 2) piska, slå. Sm., m. fl. *Lyska*, v. a. 1 1) rifva, slå. "Di lyskär hvarann"; 2) bitas, slås; om djur, enkannerligen svin. Sdm. D. *lyske*, löska.

Luska 2, f. lusigt, sluskigt fruntimmer. Nk.

Lus-klyvare, *lusa-klyvare*, m. ytterligt snål menniska, stor gnidare. Vl.,nk.,vm.,sm.

Lus·knäkkjare (*lus-knättjare*), m. tumme; skämtsamt S. Sk. Ns. *lüsken-knikker*, m. id. (B. W. B. 3, 104).

Lus-knäppar, m. trasig och sluskig karl Sdm.

Lus·kusk, m. lusig och osnygg pojke Vg.,nk.

Lus·órre, m. liten lusig, osnygg pojke. Vg. (DD.).

Lus-räfsa, f. 1)luskam. Kl.,sm.; 2)osnygg, oduglig menniska. Vm. (Herv., Id.), sm.

Lus·varg, m. lushund; föraktlig stackare. Ög.

Lus·vaska, f. fruntimmer, som är fullt med löss. Sm. *Lus·väska*, f. id. Vm.

Lus·vasker, m. 1) lusig, sluskig pojke, karl. Allm. *Lus·vask*, m. Hs. (Db.); 2) stackare, eländig menniska. Sdm.—sm. Jfr *vasker*. LUS 2 (pl.-*ar*), m. 1) träskarf, iskarfvad träbit. Sm.,kl.; 2) en ”trä-klant”, som lägges på bakvagn eller kälke och urhålkas för timmerstocken att han under körning ej må fara fram och tillbaka. Sdm.

LUSKA 1, v. n. 1 smyga sig omkring för att lyssna på något. ”Han luskar sej omkring”. S.Sk. D. *luske*, id.; nht. *lauschen*, lyssna. Jfr *lyas*.

LUSKA 2, s. *lus* 1.

LUSTA SIG el. *lust' se*, v. r. 1 förlusta sig, roa sig. Fl. (Öb.). Fsv. *losta* el. *lusta*, v. a. förnöja. S.S. 1, 2, 39. S. Bern. f. 149 v. Cod. A. 29: ”O hærra gudh jusænt j vara siæla thz som thik lusta”; fn. *lýsta*, v. imp.; fe. *lustan*, v. imp. begära, åstunda; fht. *lustôn*; moes. *luston*, id. List·mat, m. sådan föda som efterlängtas, i synnerhet af hafvande qvinnor. Hs. (Bj.).

List·mätta, f. lystmäte; mat förtärd så att matlusten stillats. Hs. (Bj.). Fsv. *lustmæti*, n.

Lostälä (n.-*t*), adj. lustig, munter, liflig. Vb. (Burträsk, Löfånger). *Lystig*, id. Sk. Fn. *lystugr*.

Lustbar, adj. lustig, rolig. Kl. LUSTIKKE, s. *liv*.

LUT, *luten*, s. *liauta*.

LUTA, *luten*, *lutur*, s. *lauta*.

LUTTER, adj. indecl. (i riksspr.) ren, blott, bara. Brukas i munarterna adverbielt i betydelsen: rentaf (omöjligt). ”Ja ba'n att han skulle skjussä mej te sta'n, men dä va lutter”. Sdm. Fht. *hlutar, hluter, hluttar, luttar, lütter, lûter*, ren, klar; fsax. *hluttar*; mht. *lûter*; nht. *lauter*; ffris. *hlutter*; fe. hluttor, *hlûtor*; holl. *louter*; ns. *luter*; moes. *hlutrs*.

LUV 1 (pl.-ar), m. framhåret på en menniskas hufvud. Kiksspr. Luffs (·*a* ·*a*), v. a. lugga, hårrycka. Fl. (Nerpes).

Luffsa, v. a. med luggande straffa, Fl.. (Nl.).

Luuffs (ipf.-*ä*), v. n. kamma till, eller med fingrarne städa till håret i hast. Vb.

Luffsi, adj. ostädad i håret. Vb. N. *lufsen*.Luva, f. mössa, liten rund mössa. Allm. *Lua*, f. Sk.,hl.,bl.; *luvva*, f. Hs. (Db.); *läuä*, f. G. *Lugga*, f. liten mössa. *Stólp-lu$ga*, f. liten mnd mössa öller kalott med rutvis påsydda rund, liknande stolpar. Hs. Fsv. *lufva*, f. M. Rimkr.; n. *luva*; d. *lue*.

Luve·tyg, n. rus. N. Bhl.

Luv·leda (ipf.-*ledde*), v. a. taga någon i luven och draga honom med sig. ”De luvledde hvarann”. Vm.,nk.

Luvuger, adj. lAnghårig, lurfvig; om hundar, Nk. *Luvi*, adj. luden, hårig. Vb. LUV 2 el. *luver*, m. gosse under 15 år. Öl. *Lu* el. *lue*, m. id. Sm.,kl.,ög. Jfr *ljuda*, växa. Dränga·lu, m. ung dräng. Ög. (Ydre).

Stammp·lur, -*n*, m. liten tjock gosse. Jtl. LUV 3 eller *luver*, m. skälm. Allm. *Ljuver*, m. id, Sdm. Bay. *laur*, m. (Schmeller 2, 488); nassau *laues*, m. id. (Kehrein 1, 258). Luuv (ipf. *luvä*), v. a. bedraga; plundra. Vb.

Luvaktig, adj. bedräglig. Sm. (Vestbo). LY 1 (n. *lytt*), adj. 1) ljum, varm. Vb.—nl. ”Lytt vär”, ljum väderlek. Vb. ”Lytt vatten”. *Lyi*, *ljoi*, Fl.; *löir*, id. G.; 2) lugn, tyst; om väder och vind. Vb.,hs. *Löir*, id. Vb. Fn. *hlýr*, *hlær*, adj. ljum, blid; *hlý*, n. värme; fsv. *lio* (n. *liot*), adj. a) ljum: tepidus. S.S. 1, 123: ”iiot thz kallas vara dofwit. som hwatzske ær heet ælla kalt”; b) ljum (i bibl. mening). S.F.S,,7t;.338; n. *ly*, adj. mild, icke kall; om luft och vattej^d. d. *ly* (n. *lyt*) el. *loi*, ljum; *hleo*, varm; nht. *lau*, ljum; skot. *le*, *lie*, varm. Ljonke, m, värme, Sk. (Harjager).

Ljunka el. *ljonka*, v. a. 1 1) värma, uppvärma; 2) slå, piska. ”Ja ska ljonka din bagrea”. Sk.

Ljunka, *ljonka* el. *lynka se*, v. r. 1 värma sig. Sk. *Lynka sej*, id. ”Lynka dej, tös! eller valnar du”. Hl.; fn. *hlýna*, blifva varm.

Ljunken, adj. ljum; om vätskor. Sk. *Lunken*, G.,vg., bhl.; *lynken*, id. Hl. D. *lunken*; n. *lunka*; nfris. *lunk*, id. (Outz., 193).

Lunka, v. a. 1 1) göra ljum; 2) kylslå; om vätskor. Bhl., vg. N. *lunka*, göra ljum.

Ly 1, n. lugn, skydd, ”Här står vi i ly för oväret”. Sk. (N. Åsbo), bl. ”Ja har inte ly för hanem”. Hl. *Lyn*, *lun*, n. id. ”Der ä gódt uncer träet. Kör ögen hän te gövlen i lyne”. Sk. *Löi*, *lè*, *li*, n. skydd, lugn (bakom något). N. G. Deraf *husa-ly*, n. Bl.; *örna-ly*, n. lugn för örat. ”Man kan inte få örnaly för hanem”. Sk.,bl. Fsv. *ly*, n. skydd, tillflygt, Sm. Rimkr. s. 30; fn. *hlij*, n. lä, lugn, i synnerhet om värme, skydd mot köld. (F. 6, 251); fe. *hleóv*, *hleó*, *hliv*, m. skydd, tillflygt; d. *ly*; skot, *le*, *lee*, *lye*; mht. *liewe*, *gelie*, f. id.; moes. *hlia*, m. tält, hydda.

Ly 2 el. *lyyd* (ipf. *lydde*, *lyjä* el. *lyä*, sup. *lydt*, p.p. *lyjä* el. *lydt*), v. a. 1) uppvärma, göra ljum, upptina. ”Ly vatten”, uppvärma kallt vatten. ”Ly nalta mjólk åt mäg!” värm upp litet mjölk åt mig! Vb. *Lya*, id. Mora; 2)kylslå (hett vatten, så att det blir ljumt eller lagom varmt). Vb. *Lya* el. *lia*, v. a. något uppvärma ; t. ex. mjölk. Hs. (Bj.). Fn. hlýja (hjúđa, hlúđ, v. a) uppvärma; b) skydda, förvara (för vinden); n. *lya*, v. n. värma, göra luften mild; om solen; d. d. *løie*, uppvärma; kylslå; fe. *hleovjan*, uppvärma, blifva varm; ns. *lüen*, vara mild; om luften; töa (B. W, B. 3, 95); bay. *läuen*, id. (Sckmeller 2, 405).

Ly-låten, adj. tyst, tystlåten. Hs. (Db.).

Lytt, adv. 1) lugnt, stilla, Vb.; 2) tyst, sakta. Jtl.

Anm. Med hänseende till ofvan anförda ord under *ly* 1 synes det vid första påseendet, som skulle *ly*, adj. a) ljum, varm; b) tyst, lugn, vara af olika ursprung, men fornnordiska verbet *hlýja*, hvilket utmarker: a) uppvärma; b) skydda, försvara (för vinden), fe. *hleov*, umbraculum, apricitas, asylum, refugium; *hleovjan*, calere, calescere, ådagalägga att det är samma rot, och har gifvit oss anledning att härunder äfven upptaga *ly*, n. lugn, skydd, ehuru detta senare ord måhända rättare härledes af fn. *hlif*, f. beskydd *hlifa*, skydda. LY 2, *lyas*, *lydt*, *lyhörd*, *lyhört*, *lyhål*, s. *liauda*.

LYDD, *lydi*, *lydja*, *lydje*, *lye*, s. *ljuda*.

LYFTA, v. a. lyfta. Rikssprr. *Löjta* (*löjtr löjt*), id. Sk. Fsv., fn. *lypta*. Lifting, m. en sten om en mansbörda. Hs. (Db., Bj.).

Lyft, f. tyngd som man kan lyfta. ”Dä va en bra lyft”. Sm. N. *lyfte*, n.

Lyfting, m. grytgrepe, handtag för att lyfta en gryta. Gstr. LYGA, *lygn*, *lygnare*, *lygnhlakka*. *lyva*, *lyvare*, s. *ljuga*.

LYGN, *lyngd*, f. lugn, skydd (för storm och oväder), lä. ”Dra sej,i lyngda”, draga sig i lä. ”Ställa sej i lyngda”, välja sin plats så. Nk.

LYGN, n. lugn. Di. (Elfd., Mora). *Lingen*, n. id. Dl. (Orsa). Lygni, f. lugnvatten i en elf. Dl. (Elfd.). *Lygnwatt'n*, *standvatten*, n. id. Dl. (Våmb.). *Lygnå*, f. lugnt ställe på vattnet. N. G. Fn. *logn*. adj. lugn; *lygna*, f. lugn. LYKK, *lykka*, *lykke*, *lykkja*, *lykkt*, s. *luka* 1.

LYKTE·MANN (*löjte-mann*), m. lykt-gubbe, brinnande fosforsyrad gas på sumpig mark. Sk. (Ing.).

LYLLOFF, n. pr. Ludolf. S. G.

LYMA, *limja*, *lemja*, v. a. smyga. "Limja sig fram". Hs. (Db.). Fn. *luma*, gömma undan; fin. *lymy*, gömställe, *lymyn*, gömma sig; höll. *luimen*, v. n. lura, ligga på lur. Jfr *lemja*. Limer el. *lim*, m. lömsk person. Hs. (Db.).

Limjas, v. d. 1 vara lömsk. Hs. (Db.).

Limjug, adj. lömsk, bakslug. Hs. (Db.).

Lymsk, *lymskar*, adj. lömsk. G. *Lumsk*, Sk.; *ljumsk*, Ög.,vl.; *lundsk*, id. G.; *lönsk*, id. (eg. om ilskna hästar). Ög. Fn. *lymskr*; d. *lumsk*; n. *lymsk*. LYMMA, s. *liauda*, *ljuna*

LYMMENE, *lymning*, *lymt*, s. *ljumma*.

LYMÄLLD, s. *lemming*.

LYN, m. lönn. G. Fn. *hlynr*.

LYNA, *lyneld*, s. *ljuna*.

LYNG, s. *ling*.

LYNG, *lyngas*, s. *lönn* 2.

LYNGA l (pl.-*gor*), f. ygla, lycka. Ög. Jfr *lynka* 1.

LYNGA 2, s. *lynka* 1.

LYNGENEVÅT, s. *lungvåt*

LYNGER, pl. en del af ett djurs innanmäte, utgörande långa köttstycken utmed ryggen. Sk. (Göinge, Luggude). Jfr d. d. *lynder*, pl. "det skiære kiød, der sidder under lænderne" (Mlb., Dl. 338); wal. *lwyn*; gael., ir. *luain*; bret. *lonec'h* el. lounec'h, f. njure; e. *loin*, njurstekarne.

LYNGSPOLE, s. *ljung*.

LYNGTA, s. *lönta*. \

LYNKA 1 (pl.-*kor*), f. 1) böjning, kvok. "Vägen går i många lynkor". Vm. (Herv., Id.); 2) veck, fåll, skrynkla. Hs.,sm. *Lynk*, m. a) veck i söm; b) bugt på något. Vb. *Lynga*, f. veck t. ex. på ett rockskört Sdm. Jfr fn. *likkja*, f. krok, böjning t ex. på vägen, "Likkja å leiðinni", krok pä vägen (Hald.); *lykkja*, f. böjning, vridning på ett tåg; *hlykkr*, m. böjning Lynki el. *lynku*, adj. 1) krum, vriden, krokig med knölar på; bugtig; 2) full med veck; som ligger i veck. Vb.,nk. *Lönketer*, krokig. Vg.

Lyynk: (ipf. *lynkä*), v. a. o. n. 1) lägga i veck, rynka, tråckla hop; sy oskickligt, så att det blir fullt med veck och skrynklor; 2) slå krumbugter; om rusiga menniskor. "Han gekk å lynkä kring gólvän". Vb. (Ume). LYNKA 2, *lynken*, s. *ly* 1.

LYNNTA , v. n. 1 fiska med nät under isen. Ul. (Rosl.), sdm.

LYR, f. lefver. Ö. Dl,,hs. Fsv. *liver* (*liffwer*), f. Svenske Harpestr, s. 60: "fore bolne liffwer"; fn. *lifr*, f. fe. *lifer*, f. id.

LYRA 1, f. (såsom i riksspr.) kast med bollen vid bollkastning. *Lira*, f. id. Götal. Jfr *lira* 1. Lir-trä, n. bollträ. Götal. LYRA 2, skada förlust. Ordet brukas endast i talesättet *taga lira*, 1) taga skada. "Den der har allt tagji lyrä, han". Sdm.,vm.: 2) när tvenne eller flera tvistande brottas eller slås, så säges den, som blir *under-myl*, *taga lyra*. "Han tog lyra". Sdm. Ordet är troligen beslägtadt med fht. *liùsan* (*lôs*, *lurun*, *loran*), v. a. förlora; *far-liusan* (p.p. *far-loran*) id.; *far-lor*, m. forlust (Graff 2, 262, 265); fe, *lor*, n, förlust; *lyre*, m. förlust, skada.

LYRA 3, f. blanksej: Gadus Pollachius. Lin. *Lyr-blek* el. *ler-blek*, id. Bhl. Nilssons fauna 4, 562, N. *lyr*, *lyr-torsk*.

LYRE, s, *ljori*.

LYS, *lusa, lyse, lysesedt, lysestage, lysestikka, lyseved, lysma, lysningsdrägt, lysningspiga, lysur, lyvse, lyvsne, lyvsning*, s. *ljos*.

LYSKE, *lyvske*, s. *ljuske*.

LYSTA, s. *liauda*.

LYSTRE, f. ljuster. Hl. (Värö). *Liaustur*, n., *liaustra*, f. id. G. (F.). Fsv. *lystra*, f. id. UL.; af *lysta* (p.p. *lustin*), v. a. slå. VGL. GL.; fn. *ljóstr*, m. ljuster, af *ljósta* (pr. *lýst*, ipf. *laust*, sup. *lostit*), slå, stöta; e. dial. *leister*, *liester*, ljuster (Craven 1, 285); n. *ljostr*, *ljøstr*, f.; d. d. *lyster*, id. Liausträ, v. a. o, n. 1 ljustra. G. LYTA, s. *liauta*.

LYTT, s. *ly* 1.

LYV el. *löve*, n. läkemedel. "Äd var riktugt löve", det var godt läkemedel. Dl. (Elfd.). *Levjer*, f. pl. id. Hs. (Db., enl. Delsboa illustrata. Ordet föråldr.). Fn. *lyf*, n. a) läkemedel; deraf *ellilyf*, n. pl. läkemedel mot ålderdom. S.E. 1, 304; b) giftblandning, svartkonst; n. *lyv*, n. lindring, något som stillar smärtan; fe. *lybb*, n. trolldryck; *unlybbe*, n. förgift; fht. *luppi*, n. gift; *luppari*, m. giftblandare (Graff 2, 77); bay. *lupp*, n. salva, giftig salva; trollmedel, förhexning; *verluppt*, p.p. skottfri; genom trollmedel skyddad mot skottsår (Schmeller 2, 487); moes. *lubi*, gift, trolldryck; *lubjaleisei*, f. giftkonst, trolldom. I fsv. förekommer *lef*, *liff*, *loff*, förtrollning, svartkonst Ihre, gl. 2, 92. Lyva, v. a. läka, bota. Dl. (Elfd.; Garbeigs by). *Lövja*, *levja*, id. Hs. Fn. *lyfja*, v. a. läka; fht. *luppon*, id.

Läjv-käunä, f. signerska, klok gumma. G (Ordet anses likväl ej fullt säkert). *Lövjeska*, f. Dl. (Elfd., Våmh.); *löverska*, f. id. Hj. I Kyrko-ordn. af år 1571, s. 76 förekommer *lefjoman*, m. trollkarl. LYVA, *lyvare*, s. *ljuga*.

LYVE, n. lä, skydd, lugnt ställe på stormande sjö. Dls. N. *live*, n. id. Jfr fn. *hlif*, skydd; *hlifa*, skydda.

LÅ 1, s. *ligga*.

LÅ 2, *låa-kutte*, *låmössa*, *låvanntar*, s. *ljuda*.

LÅA KAKA, s. *lu(g)e*.

LÅ(D)A·VASE, m. lat och oduglig arbetare; fuskare. Hl. (Ljungby, Värö). Jfr *ljuda*.

LÅDDRING (pl. *ar*), m. trasa, slarfva. "Skörtet va fullt mä låddringa(r)". S. Sk.

LÅDING, *låe*, *låig*, *låing*, *låes-ko*, s. *ladiq*.

LÅ·DROL, s. *lada*.

LÅG, *låga*, s. *ligga*.

LÅG, *låga*, *lågare*, *låka*, s. *luka* 3.

LÅGGA, f. honan af blanklaxen (Salmo Salar). Hs.

LÅG·RISTA, s. *ligga*.

LÅIS, s. *lus* 1.

LÅKK, *blå-låkk*, m. blåsippa; Anemone hepatica Sk. Fn. *laukr*.

LÅKKE (pl.-*kar*), m. väggspindel, högbent spindel: Phalangium Opilio. Götal., fl. (Pargas). *låkka*, *-n*, Fl. (Kimito); *låkk*, *-in*, m. Fl. (Öb.); *spinn låkke*, m. id. Vg. Fsv. *lukki* el. *lokke*, m. spindel; deraf *lukka-wæfwer*, m. spindelväf, S.F.S. 7, 121; *lukka-eter* (*lukka ether*), m. etter af spindel. Cod. A. 49, f. 174 v.; fin. *lukki*, id. När barn fälla en tand, kastas den i elden, hvarvid man tre gånger upprepar följande ord: ”Låkka-ramm! ge mej en ben-tann I stället för en gull-tann”. Sm. I Halland säges deremot: Mus, mus! gé mej en ben-tann, 1 stället för en gull-tann”.

Låkka-nät, *låkke-nät*, n. spindelväf. Ög., sm.,kl.,öl.,bl.,fl.(Pargas). *Låkka-snara*, f. id. Ög. (Ydre),sm. Fsv. *lokkanät*, *lukkanät*, n. id. Horol. f. 61. Cod. A. 27 j f. 168 v. LÅKÅ, m. lake: Lota vulgaris. Cuv. Dl.

LALLARE, m. liten träpinne, liknande en mortel, att dermed krossa senap eller peppar. *Senaps-lållare*, *pever-lållare*, Sk. (Ox.). S. *knäkka*.

LÅMA, f. liten ruka eller hög af träck. Vm.,dl. *Ku-låma*, *äst-låma*. Dl. (Mora). *Läma*, *kyr-läma*. f. Dl. (Sollerö).

LÅMA HUGG, s. *lämma*.

LÅMM, *låmma*, s. *lamb*.

LÅNA, *låne*, s. *låna* 2.

LÅNGA, *långa-galeja, långas, lång-avig, -danglug, långe, långe-mann, lång-fastan, lång·fredags-björk, lång·gruva, -halm, -halld, -hyllan, -hål, -härst, -kómte, -kómling, -kål, -kärring, -le, -ledes, -left, -ljud, -lundig, -lur, -måł, -nakkog, -näbba, -pinnar, -rumpor, -sinnt, -skrangliger, -slutug, -ståndig, -stång, -särk, -tjog, -ull, -vagn, -vräkt, -äkst*, *-ögd*, s. *lang*.

LÅNING, f. lån. *Lånings-gods*, n., *lån-kläder*, pl. ”Hon går å grannas mä låniugskläder”. FL (NI.).

LÅNKE, s. *lunk* 2.

LÅNN FÄNNÄ, n. Equisetum arvense. Dl. (Elfd.).

LÅNNOR, s. *lunnar*.

LÅN·ÄRENDE, n. förevänning, uppdiktad orsak till ens ankomst till ett ställe. Dl.

LÅPA, f. 1) kalkonhöna; 2) enfaldigt fruntimmer Ög.,vg. *Löpa*, f. id. Sm. *Láp*, n. id. Sm., bl. *Låper*, *loper*, m. dum karl. Sm. Låpa, *lopa*, v. n. 1 bära sig tokigt, tafatt åt. Sm.

Låpeter, adj. enfaldig; som bär sig dumt åt Ög. (Ydre). LÅPPA SIG, v. r. 1 göra sig skada. ”Han har lappat sej på den handeln”, gjort sig skada derpå. ”En gång lappar du dej”, en gång råkar du olyckligt ut. Vm. (Herv., Id.). Härledningen obekant.

LÅR, *låra se*, s. *ljuda*.

LÅSA, v. a. 2 läsa: obserare. Allm. D. *låse*.

LÅSK, adj. 1) magtlös och lat. Vm.; 2) uttrötad. Jtl. *Lösk*, adj. lat. Vb.,nb. Jfr fin. *laiska*, trög, lat; *laiskuus*, tröghet. Vår-läska, f. kreaturens matthet om varen. Vm. (Herv., Id.). LÅSKIN, adj. skallig, flintskallig. Dl. (Elfd.). Jfr fsv. *loyski*, n. bar fläck å hufvudsvålen (genom hårets afryckande). GL.

LÅSM, s. *ljuda*.

LÅT, *låta*, *låte*, s. *lata*.

LÅT, *låta*, *låta-får*, *låta-kutte*, *låtning*, s. *liauta*.

LÅTA, v. a. 1 afhugga (en stock) på begge sidor. Hs. (Db., Bj.).

LÅV·SKOR, pl. förr brukliga manskor med framtill öfverliggande läderstycken, i hvilka spännet fästades. S. Hl.

LÅVÅ·SKRAIKA (pl.-*kur*), f. lafskrika, nötskrika: Garrulus infaustus. Dl. (Elfd.).

LÄA (pr. *lär*, pl. *läum*, ipf. *lo*, pl. *loum*, sup. *lääđ*), v. n. le. Dl. (Elfd.). *Läia* (pr. *läir* eller *lär*, pl. *läîum*, ipf. *lo*, pl. *loum*, sup. *läjiđ*), Dl. (Mora); *läi* (pr. *läir*, pl. *läie*, ipf. *lo* el. *log*, pl. *logu*, sup. *läii*), G.; *le* (ipf. *lo*, konj. *loge*, sup. *lett*), id. Ög. Fsv. *læia* el. *leia* (ipf. *loo*, præs. part. *leiande* el. *leande*), le. Ivan 2380. St Rimkr. 40; fn. *hlæja* (ipf. *hló*, pl. *hlógo*, sup. *hlegii*); n. *lægja*, *læa*, *læa*; fht. *hlahhan*; fe. *hlihan*, *hleahhan*; nht. *lachen*; e. *laugh*; moes. *hlahjan*. Latter, m. 1) skratt. G. ”Slå latter”, skratta. ”Göra latter å nåen”. Sk.; 2) åtlöje, begabberi. ”Va dä nået å göra latter å? Dä va bårstens latter han gjore å dóm”. Sk. Fsv. *later*, *latr*, *laatir*, m. a) skratt. S. Bern. f. 85 v.: ”folsker man høgner wp sina røst i latrenom”; 1. c. I 86: ”lather och løghe”. Cod. A. 27, f. 18, 99; b) åtlöje, begabberi. S.S. 3, 171; fn. *hlátr*, skratt; fe. *hleator*, *lehter*; e. *laughter*; fht. *hlatar*; mht. *lahter*; nht. *gelächter*; d. *latter*; n. *låtr*, *lått*, lått'er, id.

Latterlig, adj. löjlig. Sk.,hl. D. *latterlig*; fe. *hleahterlic*, id.

Latter·mill, adj. skrattsjuk. Sk. (Gärds, Onsjö). D. *lattermild*; n. *låttmild*; fn. hlátrmildr.

Lälejn, adj. löjlig, rolig. Jtl. *Lilin*, id. Hs. (Db.). N. *læli*; fn. *hlægiligr*. LÄ·BLIOMMÄ, f. näckros: Nymphæa alba, Nuphar luteum. Dl. (Elfd.), hj. *Lä-blads-bliommä*, f. id. Dl. (Elfd.). *Ledär-bliommä*, f. id. Mora. Monne beslägtadt med fn. *læ*, n. vätska, vatten; *hlèr*, m. a) sjö, haf; b) hafvets gud; af *lá* (pl. *lár*), f. vätska; våg; haf; pers. *ler*, rinnande vatten? Eller är *lä* snarare en sammandragning af läder (fn. leđr) likasom i norska munarterna? Benämningen är då hemtad af växtens tjocka blad. Lä·knappar, m. pl. fröhus på näckrosor. Dl. (Elfd.), hj. *Ledär-knappär*, m. pl. Mora. LÄDDA, *lädde·häkk*, *lädde-vöjn*, *läddika*, *läder*, *lädika*, s. *lada*.

LÄDDOR, *lättikka*, s. *ladder*.

LÄDER·BLAKKA, *läder-tång*, s. *lär*.

LÄDRUNG, m. örfil. G, Fn. *lödrungr*; n. *lorung*, id. .

LÄGA, *lägd*, *läger*, *lägerstad*, *lägga*, *läggkniv*, *läggso*, s. *ligga*.

LÄGG 1, m. 1) eg. ben; 2) fot. ”Dra läggana efter sej”. Vm.; 3) vad (på benet). Vb.,vg.,sk.,hl.; 4) det stycket, som är från ögat till munnen eller eggen på en yxa. *Yks-lägg*, m. Åm.—sdm. F.sv. *lægger*, *leggr*, m. a) lägg, ben; b) skenben. L.L. fn. *leggr*; n. *leeg*. Smal·lägg m. smalben. G.

Tjókk·lägg, m. vad. G. LÄGG 2, s. *ligga*.

LÄGGITTO, *lägna*, s. *ligga*.

LÄIKES, v. d. 1 förlikas, vara vänner. G.

LÄIKES·TIL, adv. alltid. S. G.

LÄIKÄ·FRAM, adv. rakt fram. G.

LÄJNÄ el. *linä* (ipf. *läintä*), v. n. gifva sig till tåls. G. Jfr *linna*.

LÄIRÅ, f. lyra, ett musikaliskt instrument. S. G.

LÄJTA, v. a. 1 fastspika läkten på ett tak. Sk. (Onsjö).

LÄJV·KÄUNÄ, s. *lyv*.

LÄKA, *läkan*, *läkil*, *läkka*, *läkke-tratt*, *läkkja*, s. *lag* 1.

LÄKE·BLAD, n. 1) eg. (i riksspr.) örten Plantago major, som af allmogen gagnas såsom ett renande och läkande medel på sår. Läke-blakka, f. id. Nk. (N. *lækjeblad*, n., *lakjeblokka*, f. id.). Jfr *blakka*. 2) smekord til] små barn. Sm., kl. (Stranda).

LAKE·BÖTER, pl. läkemedel. Kl. *Läkbetter*, f. pl. id. Hs. (Db., Bj.).

LÄKE·FINGER, *läge-finger*, m. venstra handens lillfinger. Hl. (Skummeslöf). D. d. *lægefinger*, id.; fe. *læce-finger*, lillfinger.

LÄKK, m. uppehåll. Hs. (Db.). "Vädret, regnet, giver läkk på sej", vinden, regnet afstannar, upphör. Vm. (Hevv., Id.). Jfr *lokk* 2.

LÄKE·KÖTT, n. naturens förmåga hos kroppen, att af sig sjelf hela yttre skador, såsom sår, bulnader o. d. Svea, Götal.

LÄKKER·SYLTEN, adj. kräsmagad. Sk. (Lugg.).

LÄKKUG, s. *lakk* 2.

LÄ·KNAPPÄR, s. *läbliommä*.

LÄLLA, adv. tyst, sakta. "Gå lälla". Sm.,kl., bl.,sk.,hl.

LÄ·MAKELIGT, adv. lätt, ledigt, obehindradt. Sm.,kl.

LÄMM, *lämma igen*, s. *lämma*.

LÄMM, *lämm-takk*, s. *lamb*.

LÄMMA (ipf. lämmde), v. a. 1) slå, hugga till; 2) slå samman, sammanpressa med bred slaga (ett nylagdt lo-golf af ler); hoppacka (om nysådd jord genom slagregn). "Möet rejn kan lätt göra skada, för då lämmar dä samman". Sk.; 3) trycka hårdt, men sakta utan stöt. Hl. (Frillesås), hs. *Lämä* (ipf. *lämdä*) = *lämma* 1) & 3). G. Verbet har

hos oss sannolikt fordom haft stark böjning; *lämja*, *lamde*, *lamit*. Fn. *lemja* (*lemda*, *lamit*), krossa, slå, mörbanka, bryta; n. *læmja* {*lamde*, *lamt*), piska, slå. Jfr *lomer* och de derunder anförda ord. Hop·lamad el. *ner-lamad*, adj. hopslagen, nerslagen; säges 1) om gräsvall i äng eller betes-hage, då han af boskap blifvit så nertrampad att han icke mer är vextlig; 2) om åkerjord, då hon af slagregn blifvit så hoppackad, att hon för såning icke är tjenlig. Fl. (Ingo).

Lamra 1, f. redskap, hvarpå hampa bråkas. Gstr.

Lamra 2, v, a, 1 bråka (hampa). "Ja har hela dagen lamra hampa". Gstr.

Låma·hugg, n. häftigt slag af någon. Mp. Jfr. fsv. *lom*, f. slag, stryk. HL.; fh. *hlómm*, f. id.

Lämm (pl.-*ar*), m. 1) lucka; deraf *byks-lämm*, *fönster-lämm*; 2) fallucka, t. ex. till en källare, *källare-lämm*; lock som nedfälles, t. ex. öfver en skorsten i en ryggåstuga: *fälle-lämm*. Svea, Götal. *Källar-läm*. G.; 3) brädlucka för gluggen på en höskulle och på hvilken nediäld de stå, som emottaga höet från lasset för att sedan kasta det in på skullen. Nk.; 4) råttfälla. Hs. (Bj.); 5) tvärslå, bom för en dörr. *Läm*, m. N.G.; 6) slaga, hvarmed nylagdt lergolf hoppressas och sammanslås; äfven *lo-lamm*, emedan han egentligen användes vid anläggningen af logolf. S.Sk. Fn. *hlemmr*, m. lucka i golf eller loft.

Lämma, v. a. 2 utmatta, medtaga. Fereäkkan lämmde öken". Hl.

Lämna igen, v. a. 1 stänga före fönsterluckorna. Sm. LÄMHEN, s. *lamer*.

LÄMMÄN VÄ, s. *liv*.

LÄMPLIG, adj. 1) (i riksspr.) som är lämpad efter behof och omständigheter; tjenlig, passande; 2) som använder lämpor, foglighet och saktmod. Bl. Af fn. lempi, n. modemtio; mht. *gelimpflick*, adj. passande, lämplig; *limpen*, *lampf*, *lumpfen*), v. n. vara passande.

LÄMSTER 1, n. 1) oformligt eller ovanligt stor varelse, menniska eller djur. Vb.,dl.,vg.,hl.,sk.; 2) oskicklig, föraktlig menniska. *Lömster*, n. id. Vl.

LÄMSTR 2. s. *lamer*.

LÄNDA, *länning*, s. *land*.

LÄNGA, *längas*, *längna*, *längta*, s. *lang*.

LÄNING, f. sluttning. Ög.

LÄNNA el. *lena på*, v. a. 1 öppna något litet, glänta. "Länna på döra!" öppna dörren litet! "Lena på lókke!" öppna litet på locket. Ul. Jfr fn. *glenna*, distendere. I länne, i *linne* eller på *len*, adv. på glänt. "Dörn står i länne, i linne el. på len", dörren står på glänt, öppen endast med en liten springa. Ul. LÄNNA, m. vört. *Lännä-gudt*, m. sötaste vört. S. G. Jfr. ir. *leann*, f. öl; *leanncaol*, svagdricka; *leann-laidir*, starkt öl; *leannoir*, *leannaire*, m. bryggare. (Cormac, gloss.).

LÄNS, m. en kedja af sammanbundna stockar, som tjenar till att omsluta flytande timmer i en sjö. Vl. *Länsa*, f. Sm. N. *lensæ*, f.; d. d. *ländser*.

LÄNSA 1, 1) v. a. 1 a) eg. (såsom i riksspr.) göra läns; b) göra slut på förrådet. "Fruktträet ä länsadt". Bl.; 2) v. n. vara lat, slå dank. "Gå å länsa". Sm. Länsa, f. latkona. Sm.

Länser, m. en som är pank, lider brist på penningar. Sm.

Pung·läns, adj. som har tom pung, är utan penningar. Fl. (Nl.). LÄNSA 2, v. a. 1 1) slå, piska. "Ja ska länsa dej", jag skall smörja upp dig; 2) betala, vedergälla, hämnas. Sm. Jfr *lämma*.

LÄNS·MAN, m. gröfre häfstång af järn, som stensprängare begagna för att undanvälta stenblock. Nk.

LÄNS·MANS·STÖVLAR, m. pl. Viola canina. Ul. (Rosl.).

LÄNÄR, pl. gångjärn och krok (t. ex. på en grind). Dl. (Elfd., Mora, Våmh.). Jfr d. d. *låne*, lekan i ett tjuder. Lan·krok, m. krok, på hvilken gångjärn gå. Dl. (Ohre). *Lånå-krok*, m. id. Dl. (Våmh., Mora). LÄPE, -*en*, m. 1) läpp. "Dä faller på läpen", det smakar väl. Vg.,sm. "Nu ä dä slut mä hvissla, sa' bona, tappa läpen". Ordspr. Ög. *Lev*, m. S.Sk.; 2) sqvaller. "Han har ondt av läpa", talar bredvid munnen, är till öfverdrift pratsjuk. Ög. (Ydre). Fsv, *lapi*, läpp. Birg. Up. II, 15; n. *lepe*; d. *læbe*; fht. *leffur*, *lefs* (Graff 2, 205); mht. *lefs*; nht. *lippe*; fe. *lippa*; holl. *lip*; lit. *lupa*; e. *lip*; lt. *labium*; frans, *lièvre*; pers. *lib*, *leb*. Häng·läpad, adj. 1) eg. som hänger med läppen, har hängläpp; 2) som ser nedslagen, ledsen ut. Ög. (Ydre).

Lapa 1, v. a. 1) slicka, läppja med tungan; om hundar och kattor. Götal. *Lappa*, Nk.; *laba*, *lava*, Sk.; *läpa*, id. G.; 2) säges ock om en menniska, som äter litet (*grannas*). "Sitt inte å lapa, utan ät". Sm. *Läppi* (ipf. *läppja*), 1) slicka, lapa; 2) säges äfven om en menniska i smädlig mening. "Han läppja i säg", gläfsade i sig (maten) likt hundarne; 3) tala dumheter. "Hvo hav du läppja ur däg för sla?" hvad har du vräkt ur dig för dumheter? *Läppäl* (ipf. *läpplä*), id. Vb. Fsv. *læpia*, läppja; fn., n. *lepja*, lapa; d. *labe*; fe. *lapjan*, *lappjen*, slicka; fht. *laffan*; mht. *laffen*; nht. *laffe*, *laben*; holl, *leppen*; swz. *labben*, *lappen*; ns. *labbern* (Danneil); *labben* (B. W. B. 3, 1); bay. *lappen*, *leppelen*, *leppen* (Schmeller 2, 486); e. *lapp*; frans. *laper*; it. *lapare*; it. *lamb-ere*; bret. *lipa*; gr. ***λάπτ-ειν*** id. Jfr skr. *labb*, taga, mottaga.

Lapa 2, n. vattenvälling för hundar och kattor. Sm. Swz. *g'lapp*, *g'labb*, "brühe für die hunde" (Stalder 2, 149).

Lipa (ipf. *lep* el. *lipade*, sup. *lipt* eö. *lipat*), v. a. 1) utsträcka nedre läppen med otillbörliga grimaser. ”Lipa åt en”, sålunda göra narr af någon. Sdm.,ög.,sm.; 2) gråta under det man skjuter ut och förvrider läpparne. Allm. 3) *lipa i grimm*, vara kinkig och gråtig. Sm., kl. Nfris. *lipe*, v. n. ”ein schiefes maul machen, die unterlippe aus unwillen aufwerfen” (Ontz., 187); ns. *lipen*, id. (B. W. B. 3, 75).

Lipare el. *liper*, m. en som är fallen för att vid minsta motgång lipa. Allm.

Liper·i·grimm, m. kinkigt, gråtigt barn. Sm., kl. S. *grima* 2.

Lippra, v. n. 1 smickra, tala förledande ord, genom släta och inställsamma ord söka att hosnågon skaffa sig förtroende och anseende. ”Hon gikk å lippra mä'n tis han to'on, men nu ångrar'n se bakettër, ty flikka va bara ett slanmer-rede”. Fl. (Ingo).

Lip·sidd, m. gråtfärdigt barn; barn, som ofta gråter. Kl. *Lip-sill*, m. en som ofta gråter. Nk.—bl.

Läpe·gäll, *läpa~gäll*, n. näpst för obetänksamt tal; slag på munnen såsom straff för sladder. ”Han har fått plikta läpagäll”, ei. ”plikta för läpagäll”. Ög.,kl.,sm. *Läpp-gäll*, id. Vb..

Läpp·häjare, m. läpp-snus. Hs. (Db.). *Läpp-snuva*, f. id, Vm.

Läpp·lätt, adj. sqvallersam, som i tid och otid pratar om saker och ting. Vl.,dls.(V.Ed).

Läppe·tära, f. litet foder.

”Der stod en gumma i en dörr Å skåda sina fäbo-lurer; Så kom en man från Tvärehära' Å hade litet läppetära: ”Ägde ja den läppe-tära, Ga ja*n mina fäbo-lurer”.

Gåta. (Mannen hade hö att föra; gumman önskade det åt sina kor). Runa 1847, s. 41.

Slabbra 1, v. n. 1 prata dumheter, prata utan uppehåll, föra sladder; skräfla. Vm.—sm. *Slabbrå*, G.; *slapra*, Sdm.,kl.; *slabbär*, *slappär* (ipf. *slabbrä*, *slapprä*), id. Vb. Jfr g. ***λαβρέυομαι*** pladdra, skräfla.

Slabbra 2, f. 1) en pratmakares mun; pratsam mun. ”Håll kvar slabbra din, om du jär sä!” håll munnen stilla om du förmår! *Slappra*, f. id. Vb.; 2) pratsam qvinna. Sm. Jfr gr. ***λαβράϰτης*** m. pratmakare, skräfla; ***λαβρεία*** f. pratsamhet.

Slabber, n. dumt prat. Vb. *Slaper*, n. id. Hs.

Slabber·das, m. pratsam, bullersam menniska. Hs. (Db.).

Slabber·snute, f. sqvallerhistoria, sladänga. Kl. (Stranda, Tjust).

Slabber·dängä, *slapper-dänga*, f. sladänga. Sm. *Slapa-dänga*, f. id. Sm. (Sranda, Tjust).

Slabber·taska, f. qvinna, som är fallen för att sladdra; sladdertaska, skräfla. Allm. Slaber-taska, Hs., fl. (Nl.); *slaper-taska*, Jtl.,hj.; *slapper-taska*, Vb.; *slapår-taska*, id. Ö. Dl.

Slabber·tyska, f. rotvälska. Götai.

Slapper·hus, n. sqvallerhus, Sm. (Östbo).

Slaprug, adj. pratsam. Dl. (Floda). *Slap-run*, id. 'Mora.

Slip, m. underläpp. Vb.,nb. (Calix). ”Hänga slipen”, stå och gapa.

Slipa, v. n. 1 gråta. Hs.

Slippär (ipt-*prä*), v. a. slicka, smaka på något. Vb. Jfr nht. *schlappen*.

Slipper·bókk, m. pekfinger. Benämningen deraf emedan det fingret användes då man vill *slippra*, t. ex. doppa fingret i sirap eller annat för att smaka derpå. Vb.

Slåpå, v. n. prata narri. ”An släpar”. Ö.Dl.

Slåpa·kall, m. karl som pratar hams. Ö.D1. LÄPP, *läppe*, *läpping*, läpp-*skaka*, s. *lapp* 1.

LÄR, n. 1) läder; 2) *ge en på läret*, piska upp. Allm. Fn. *leđr*; n. *led*, *lær*; fht. *ledar*; nht. *leder*. Läder·blakka, f. läderlapp: Vespertillo. Kl. *Ladär*, m. Ö. Dl.; *läder-läpping*, m. G. (F.); *läre* (def. *läro*, pl. *läre*, def. *lären*). id. Hs. (Db.). Fn. *lerđblaka*, f. id. S.E. 2, 489.

Läder·tång (pl.-*tänger*), f. järntång med ränder i käftarne att dermed spänna skinnet öfver lästen eller uttänja läder. Allm.

ópp·stall·lär, n. det remtyg i en sele, som uppbär ringen hvari spänntampen sitter. Vb. LÄRA, v. a. 2 lära, undervisa; mottaga undervisning. Riksspr. Fsv., fn. *læra*, id. Deraf i munarterna. Lära, f. studering, vetenskap. ”Han sattes i dóktare-lära”. Nk. *Presta-lära*, f. det theologiska studiet vid högskolan för att undergå prestexamen. Bl. N. *prest-læra*.

Lärd, adj. skicklig, kunnig, insigtsfull. ”Joregumman ä mied lärd”, ganska kunnig. Sk. ”Lärd i jorden”, kunnig i åkerbruk; "lärd i medikamenter», skicklig läkare; ”lärd på vattnet”, skicklig att simma. Kl. Fsv. *lærþer*; fn. *lærđr*, adj. lärd; d. d. *lærd*.

Läring, m. lärling. Sdm.

Lär·sjuk, adj. som har barnfeber; tros förebåda tänders framkomst. Sdm.

Lär·sjuka, f. lindrig åkomma hos barn; så kallas de opassligheter som hemsöka små barn, särdeles plågor vid tandsprickningen. Man förmenar att barnet efter hvarje sådan genomgången opasslighet lärt sig någonting, såsom att tala, gå o. s. v. ”Pojken (pótjen) bär lärsjuka för gå; flekka har lärsjuka för tala”. Nk. LÄRET, s. *leräft*.

LÄRVUG, s. *larva* 2.

LÄS, n. litet lås. Sm.,kl. *Läse*, n. lås. ”Dä fattas läse för kistan, skrinet. Der ä inte läse för källaren”. Vg.

LÄSA 1 el. *leså* (pr. *läs* el. *les*, pl. *läsum* el. *lesum*, ipf. *las*, pl. *lasum*, sup. *läsiđ* el. *lesiđ*), v. a. 1) samla, plocka. I denna ursprungliga betydelse förekommer *läsa* i Skåne-målet, men heter i ipf. *läste* och præt. part. *läsen* (n. *läset*). ”Läsa ärter”, rensa ärter, derur plocka bort de odugliga. ”Hon läste ärtferna i går”. ”Kornet ä sóm dä va läst, kornet är så rent, som vore det plockadt rent från ogräsfrön. ”Ja hade lyst te å läsa lusen å'n”, jag hade lust att plocka lössen ur honom, d. ä. dugtigt banna upp honom. S. Sk.; 2) läsa. I denna betydelsen förekommer ofvannämnda starka böjning i Österdalarne. *Läsa* (pr. *läs*, pl. *läse*, ipf. *las*, pl. *lasu*, sup. *läsi*), G.; *läsa* (*las*, *läst*), lHs.,kl.(; *läsa* (ipf. *las*, konj. *lase* ei, *läste*, sup. *läst*), Ög.; *läse* (*las*, *läse*), N. Åm.; *lesa* (*las*, *lissi*), Ume; *läsa* (*las*, *läsi*), Bygde; *läsa* (*las*, *lissi*), Löfånger; *läsa* (*las*, *lessä*), id. Skellefte; 3) talesätt: läsa för, bota (sjukdom) genom utsägande af vissa trollformler. Vl. *Läsa åt*, id. Ul.; *läsa över någon*, id. Nk. Fsv. *läsa* el. *lesa* (ipf. *las*, konj. *lase*., p.p. *læsin*), v. a. a) plocka, samla. SML. B.B. 5, 2: ”ax vp læsæ”; 5 pr.; ”þen ax las”; 5, 2: ”akar man iwir ax olæsin”; b) läsa (ɔ: samla och förena bokstäfverna till ord och orden till (tydligt tal). Alex. s. 57: ”han las thet wt ok bedröffdhe sik”. VGL. Didr. af B. 216. S.S. 1, 183; fn. *lesa* (*las*, *lesit*), a) samla, räkna; b) läsa; fht., fsax, fe. *lesan*; mht. *lisen*; nht. *lesen*; e. *lease*; d. *læse*, läsa; d. d. *læse*, plocka rent; moes. *lisan*, samla. Läsa·kuppä, m. den delen af tarmarne, som hänger fast vid vomben; så kallad emedan han är så bladrik. Dl. (Elfd.). *Lesu-kuppä*, Dl. (Våmh.); *mångfalls-kuppä*, m. id. Dl. (Ohre).Läse·barn, n. nattvardsbarn, barn som beredes för att första gånger, begå den heliga nattvarden. Allm. N. *lesarbarn*; d, d. *læsebarn*.

Läse·möte, *läsemöde*, n. husförhör, läsförhör. *Läsu-hald*, n. id. Fl. (Pargas).

Läsu·sedel, m. prestsedel, prestattest. Fl. (Ipgo). LÄSA 2, *läså*, s. *liso*.

LÄSSA, läss-ä·rel s. *lada*.

LÄTA 1, v. a. med nytt tillvälladt järn göra en utsliten plogbill större eller åter brukbar. *Av-läta*, *å-läta*, id, Fl. (Ingo). *Av-lita*, v. a. stålsätta. "Avlita a yks". N. G. *Alätta*, id. Hs. A·lit, n. stilsättning. "Lägga alit pa", stålsätta. S.G. LÄTA 2. v. a. aflåta, sälja; i tales.: "ej til läta", intet att sälja. N. G. *Lätta*. S. G. *Avläta*, v. a. id. Vm. Jfr *ópp-låt*. Lätane, n. def. oböjligt litet, intet värdt; det lilla, som man kan låna eller lämna från sig. "Jag bar int lätane en gång", det är helt obetydligt jag har. Hs. (Bj.),jtl. *Lefan*. n. id. Hs. (Db.). LÄTAN, *läte, lättbjörn, lättbläsen, lättbläsig, lätte, lätt-fällig, -fängd, -hållen, lätting, lättlindig, -livad, -låten, lättna, lättnimmel, lättning, lättsam, lättslen, lätt-tunga, -tunge, -velen, -villig, -vind, -vist*, s. *let*.

LÄTER, n. läger, halmboss för svin och andra kreatur. *Svin-läter*. Vg. (Elfsb.), bhl. *Lätter*, n. 1) id. "So drar lätter"; 2) kull af grisar. Vl. Jfr fn. *hlæða*, v. a. cumulare, *bledi*, m. cumulus; *látr* n. locus, ubi aliquid reponit ur.

LÄTT, adj. fri från efterbörden; om kor vid kalfning. "Kon ä ännu ej lätt". Sk. "Koa ä blea lätt". Sdm.,ög. Lissugs·ost, m. kalfdans. Dl.(Elfd.). *Ugnswóst*, m. Mora, Våmh.

Litt'n, v. n. kalfva. Ö. Dl.

Lätta, f. hinnan, som omgifver fostret (hos kon); efterbörd. S. Sk. I Mora-målet säges *'åjsäð*, n. def. huset, *kåv-åjsäð*, eg. kalthuset. D. d. *letning*, id. Fht. *lektar*, *lehter*, *leihtar*, *lechtir*, matrix, secundæ (Graff 2, 162. Grimm, gr. 3, 992); nht. *lechter*.

LÄTTA 1, *-an*, f. 1) venstra handen. Vg.,sm., kl.,sk.,hl.,bl. *Lätta*, *letä* (def. *lättu*, *letu*), f. id. G.; 2) venstra handtaget på en svensk plog. Sk. (Onsjö). Ffris. *lit*, adj. lat, dålig, ringa; fht. *lezi*, förvänd, dålig: perversus (Graff 2, 316); mht. *letze*, id.; swz. *letz*, adj. afvig, ut- och invänd; *die lätze hand*, f. venstra handen (Stalder 2, 167); bay. *létz*, adj. förvänd; *dé letz hand*, venstra handen (Schmeller 2, 350). I moes. betyder *hleiduma*, adj. venster, *hleidumei*, venstra sidan; gr. ***λαιός*** (i st. f. ***λαιϝός***), adj. ***λαιᾶ χερί*** med venstra handen (Euripid. Herc. Fur. 159); lt. *lævus*, adj. venster; slav. *ljevä*, id. Jfr Grimm, gesch. d. d. spr. 992. Lätt-hand, *lätt-händt*, adj. vensterhänd, som nyttjar venstra handen i st. f. den högra. Vg., sm.,kl.,sk.,hl., bl. E. *lefthanded*, id. LÄTTA 2, s. *let*.

LÄUKÄ, s. *luka* 3.

LÄUÄ, s. *luv* 1.

LÄ·VIS, adj. 1) pratsam, munvig. Ög.,sm.,k.; 2) medgörlig, god att tala med, fryntlig. Kl. (Stranda), fl. (Pargas).

LÄVUG, adj. nötaktig, drummelaktig. Dl. (Elfd., Våmh.). *Läwun*, id. Mora. Jfr n. *læven*, adj.

LÖA, v. n. 1 visa tecken till snar kalfning; ha jufret och födslodelarne uppsvällda, vid den tid kon skall kalfva. Bhl.,vg.,sk. *Lö*. "Kon lör", id. Hl. *Lava te*, v. n. 1 id. Sk. D. *lee*; äldre danska *løde*, id. (Moth).

LÖB, s. *laupä*.

LÖDDER, s. *ljuda*.

LÖDDER Å SLÖDDER DAGAR, s. *ludder*.

LÖDDRING, *löde*, *lödja*, *löen*, *löid*, s. *ljuda*.

LÖFFEL, s. *luff*a.

LÖG, *löga*, *lögda(g)*, *lögetråg*, *lögevatten*, s. *lag* 1.

LÖGNA, *lögnbrakka*, *löngeru*, *lögnrakka*, s. *ljuga*.

LÖJERT (pl.-*ar*), m. ett slags svep tör späda barn. Allm. D. *löjert*.

LÖK, *lök-blaut*, *lök-vot*, *lökäna vot*, s. *lag* 1.

LÖMMA, lömt, s. *ljumma*.

LÖNA, v. a. dölja, gömma. Detta gamla verb som troligen numera ej brukas i våra munarter, är roten till nedan upptagna ättlingar. Fsv.*løna* v. a. dölja. VGL, SML. S.S. 1, 10, 32, 36, 67; 4, 55; fn. *leyna* (i st, f. *leygna*); n. *logna*; d. *lønne*; e. dial. *lean*, id.; moes. *ga-laugnjan*. Lönn, f. döljande; i tales. *lägga å lönn*, lägga afsides på ett lönligt ställe. Sm. I lagspråket förekommer det bekanta talesättet: *lägga foster å lönn*. Fsv. *lön*, *lönþ*, *lönd*, *lynd*, f. döljande. LL.; fn. *laun*, *leynd*, f. id.

Lönnda·fiske, n. ett iiske, hvartill man endast i löndom får begifva sig om det skall lyckas. Ög.

Lönnda·läse, n. hemligt stängsel för dörr o. d. Ög. Fsv. *lönder*, adj. (eg. p.p.) lönlig. VGL.

Lönn·hora, f. lönlig hora. Sdm. *Lönderhora*. Bl. D. d. *lønhore*.

Lönn-kådä, f. flytande kådsamling mellan safringarne på gran; brukas till läkemedel och vidskepelse. Sdm.

Lönn-rasan(d), adj. i hemlighet förargad. Vb.

Lönn·ällta, s. *ällta*.

Lönsk, adj. 1) hemlig. Sm.; 2) bakslug, lömsk. Vb.—sm. *Lundsk*. G.

Lönskt, adv. hemligt, undangömdt. Kl. *Lönske*, *i lönske*, *å lönske*, adv. afsides, undangömdt. "Ho la barnet lönske (i lönske, å lönske)". Sm.

Lönsk·lägjer, n. olofligt samlag mellan ogifta. Sm. Fsv., *lönþar lægher*, n. VGL.; *lönska læghe*, *löska læghj*, *lösko læghi*, n. LL.

Lön-sten (pl.-*ar*), m. dold sten (i åker). Ul. LÖNKE, s. *lunk* 2.

LÖNN 1, lutande ställning. *Ligga på lönn*, om sädesstrået, då det genom regn eller blåst: lagt sig jämnt åt en sida, utan att vara nedtryckt eller i hvirflar. Hl. "Ligga, på lönn (lönj ei. lönjä)", säges om en halft liggande eller lutande ställning. S. Sk. D. d. *lond*, *lund*, *ligge på lond*; *lunne*, v. a. lägga något på häll; fe. hlynian, v. jfr recumbere.

LÖNN 2, m. flock, hop, stim. *Lygn*, m. id. Hl. *Lyng* el. *löng*, m. id. "En stor svina-lyng, fåre-lyng. Drängane sto i en lyng. Der va en stor lyng fula, sóm slo när på fäladen". Sk. D.a. *lund*, *lynd*, *lunde*, *lynde*; n. *lunne*, m. stor flock.

Laksa-lyn, m. stråk af laxar, som simma uppför en å. Bl.

Lyngas, v. d. 1 samlas i flock. *Lynga se*. v. r. 1 id. "Sóm fulane ä, så lyngas de te". Ordspr. Sk. D. d. *lynde*, *lunde*, *lynge seg*. LÖNN 3, m. redskap (trästycke med ett vinkelrätt uppstående handtag) att sammantrycka och jämna lös jord. Hl. Lönna, v. a. i sammantrycka och jämra lös jord, liksom don vore öfverkörd med vält. "Lönna pärestakken, trägårdsjoren". Hl. LÖNNA, f. pinne att sätta för hjulet på en vagn. Åm. *Lönna*, *lynga*, *lönn*, *lyng*, *löng*, *lynqe*, *lönnstikk*a, f. Sk.; *lunnstekka*, f. Vg.; *lunstekka*, *lunstikka*, f. Sm.; *lönnstikka*, f.; *luna*, f. id. Vm.,sdm. N. *lunnstikke*; d. *lundstikke*; holl. *luns*; ns. *lunse*, *lunze* (B. W. B. 3, 100); swz. *lon*, *loner*, *lune* (Stalder 2, 178) ; bay. *loner*, m. id. (Schmeller 2, 474); fht. *lun*, paxillus, obex (Graff 2, 221); fe. *lynis*, f. axis.

LÖNNDA·FISKE, *lönndaläse*, *lönnhora*, *lönnkådä*, *lönnrasan*, *lönnällta*, *lönsk*, *lönskt*, *lönsten*, s. *löna*.

LÖNNING, s. *ljumma*.

LÖNSA, s. *luns*.

LÖNTA, v. n. 1 småspringa. *Lyngta*, id. S. Sk. D. d. *lonte*, gå trögt.

LÖP, *löpa*, s. *laup*.

LÖP, *löpare*, *löpell*, *löpper*, *löpsa*, *löve*, *lövesbäl*, s. *laupa*.

LÖR 1, m. tälgknif. Kl. (Stranda, Tjust),

LÖR 2, s. *lora* 2.

LÖRA, s. *liauda*.

LÖS, *lösa*, *lösen*, *lösfä*, *lösgläfster*, *löshult*, *lösingar*, *lösk*, *löske*, *löskedagsverke*, *löslyved*, *lösmunnt*, *lösningsmål*, *lösrakka*, *lös-sövd*, *lösungar*, *löst*, *lösvuren*, s. *lausa*.

LÖSA, v. imp. 1 gagna, hjelpa, tjena till något. ”Dä kan inte lösa”. Bhl. (Elfs.). *Lössa*, id. Ul. *Löis'*, id. ”Kva löis e tänk óp a; he gåtar lik ya sóm he ein gång ha vali”. Fl. (Nerpes i Öb.). Fsv. *lösa*, a) eg. lösa; b) gagna, lända till fromma. Rimkr. s. 179; fn. *leysa*, v. a. a) eg. lösa; b) befria, hjelpa ur.

LÖT, *löte*, s. *liauta*.

LÖT, s. *lauta*.

LÖV I, n. löf. Rikspsr. *Lov*, n. Dl.; *lauv*, *läuv*, *löuv*, n. id. Jtl. Fsv. *löf*, n. löf. S.F.S. 6, 44; fn. *lauf*; d. *löv*; fht *loup*; fsax. *lôbh*; holl. *lôf*; fe., e. *leaf*; ffris. *laf*; moes. *laufs* (pl. *laubos*). Frjä·dags-lov, n. eg. (lång)fredags-löf; löf af dvergbjörk: Betula nana. Dl.

Lauv-ris, n. qvistar af löfträn. Jtl. N. *lauv·ris*.

Lev-spänme, n. spänne med löfverk, användt i ofvandeleu (*evdelen*) af qvinno lintyg. Hs. (Bj.).

Löv-brótt, n. 1) björk- och annan löfskog, hvaraf löf brytes till kreatursfoder; 2) kort skära hvarmed löf, qvistar till sådant ändamål afskäras. Fl. (Nl.).

Löv-fall, n. löf-fällning om hösten, då träden under lugnt väder fälla löfven)(*löv-riss*. Fl. (Nl.). N. *lauv-fall*.

Löv-hakk, s. *hakka*.

Löv-riss, n. löf-fällning under stark blåst)(*lövfall*. Fl. (Nl.). S. *rissa* 2.

Löv-ry (*löuv-ry*), *-a*, f. löfskog. Jtl.

Löv-skrinda, f. en större fyrkantig korg, flätad af tallstickor att deri förvara löf. V. Dl.

Löv-(h)ässja, f. löf-stack. Sm. LÖV 2, i åtskilliga ortnamn, t. ex. *Håslöv* (*Håslöf*) i Skåne (Skytts härad). Denna ändelae i vara ortnamn är af olika ursprung med *löv* 1. I Diplomatarium Suecanum, 3:dje bandat, l;sta delen (sid. 198) kallas byn *Hygslef* (år 1315) och i äldre urkunder *Haslelev* (Necrologium Lundense), troligen af fn. *leifr*, m. bröd. *Hasle* är nomen proprium. *Haslelev* synes derföre hafva utmärkt stället der Hasle hade sitt bröd, underhåll, boning. Att, såsom man i nyare tider gjort, skrifva *Hårs-löf* och mena att ordet kommer af *hórs*, häst och *löf* löfskog, har ej något stöd i våra gamla urkunder.

LÖVE, *löves-bälg*, s. *laupä*.

LÖVERSKA, *lövjerska*, s. *lyv*.

M.

MAA, s. *mat*.

MA UPP, s. *må*.

MAD el. *ma* (pl. *maar*), f. sankt, jämnt ängsfält, som öfversvämmas af vårflod; kärräng. Allm. Fd. *mad* (Skånske Lov); d. d. *mad*, *ma*; nfris. *made*, *maade* (Outz., 195), id.; fe. *meadu*, (*madu*, *mädu*), m. äng; e. *mead*, *meadow*; nht. *matte*, id. Jfr lt. *madid-us*, adj. våt, fuktig, *madere*, vara våt, fuktig, *mador*, m. fuktighet; gr. ***μαδ-άν***, vara fuktig, ***μάδον***, n. vattenlilja: nymphæa (Theophr.), ***μαδονία***, f. id. (Benfey 1, 513). Mad-dun, n. Eriophorum polystachion. Götal.

Mad-hö, n. hö af en sank äng. Götal. D. d. *madhø*.

Mad-lie (pl.-*liar*), m. längre lie, än som brukas på hårdvall. Sm.

Mad-vagn, m. dragkärra som brukas på kärrängar. Sm. (Vestbo, Tveta).

Mad-vall (pl.-*ar*), m. kärräng. Sm.

Mad-äng, f. kärräng. Götal. D. d. *ma-eng*. MADDA, v. n. 1 långsamt, senfärdigt uträtta något. ”Han går å maddar mä'et. Gå ej å madda!” Sm.,kl. Madder, m. sölare; en som senfärdigt uträttar det han skall göra. Sm.,kl. (Stranda, Möre). MADDERADT VIN, n. Madera. S.Sk.

MADDLUAR, adj. sölig, slaskig; äckligt lös. S. G.

MADDLÄ, v. n. 1 mycket handtera, t. ex. kattor, fåglar. S. G. Ns. *maddeln*, v. a. plåga, illa handtera, martera (B. W. B. 3, 108).

MADRIK, s. *mark* 1.

MAD·STERS, s. *stekerhus*.

MADUSA (pl.-*sor*), f. stort och groflemmadt qvinfolk. Vm.—sk. *Mar-dusa*, f. id. ”Dä ä just en mardusa te piga”. Vm. I andra munarter *maddusa*, *maddussa*, Sm.,vg.; *baddusa*, Sthm. N. Laksa-lyn, m. stråk af laxar, som simma uppför en å. Bl.

Lyngas, v. d. 1 samlas i flock. *Lynga se*. v. r. 1 id. ”Sóm fulane ä, så lyngas de te”. Ordspr. Sk. D. d. *lynde*, *lunde*, *lynge seg*. LÖNN 3, m. redskap (trästycke med ett vinkelrätt uppstående handtag) att sammantrycka och jämna lös jord. Hl. Lönna, v. a. i sammantrycka och jämra lös jord, liksom don vore öfverkörd med vält. ”Lönna pärestakken, trägårdsjoren”. Hl. LÖNNA, f. pinne att sätta för hjulet på en vagn. Åm. *Lönna*, *lynga*, *lönn*, *lyng*, *löng*, *lynqe*, *lönnstikk*a, f. Sk.; *lunnstekka*, f. Vg.; *lunstekka*, *lunstikka*, f. Sm.; *lönnstikka*, f.; *luna*, f. id. Vm.,sdm. N. *lunnstikke*; d. *lundstikke*; holl. *luns*; ns. *lunse*, *lunze* (B. W. B. 3, 100); swz. *lon*, *loner*, *lune* (Stalder 2, 178) ; bay. *loner*, m. id. (Schmeller 2, 474); fht. *lun*, paxillus, obex (Graff 2, 221); fe. *lynis*, f. axis.

LÖNNDA·FISKE, *lönndaläse*, *lönnhora*, *lönnkådä*, *lönnrasan*, *lönnällta*, *lönsk*, *lönskt*, *lönsten*, s. *löna*.

LÖNNING, s. *ljumma*.

LÖNSA, s. *luns*.

LÖNTA, v. n. 1 småspringa. *Lyngta*, id. S. Sk. D. d. *lonte*, gå trögt.

LÖP, *löpa*, s. *laup*.

LÖP, *löpare*, *löpell*, *löpper*, *löpsa*, *löve*, *lövesbäl*, s. *laupa*.

LÖR 1, m. tälgknif. Kl. (Stranda, Tjust),

LÖR 2, s. *lora* 2.

LÖRA, s. *liauda*.

LÖS, *lösa*, *lösen*, *lösfä*, *lösgläfster*, *löshult*, *lösingar*, *lösk*, *löske*, *löskedagsverke*, *löslyved*, *lösmunnt*, *lösningsmål*, *lösrakka*, *lös-sövd*, *lösungar*, *löst*, *lösvuren*, s. *lausa*.

LÖSA, v. imp. 1 gagna, hjelpa, tjena till något. "Dä kan inte lösa". Bhl. (Elfs.). *Lössa*, id. Ul. *Löis'*, id. "Kva löis e tänk óp a; he gåtar lik ya sóm he ein gång ha vali". Fl. (Nerpes i Öb.). Fsv. *lösa*, a) eg. lösa; b) gagna, lända till fromma. Rimkr. s. 179; fn. *leysa*, v. a. a) eg. lösa; b) befria, hjelpa ur.

LÖT, *löte*, s. *liauta*.

LÖT, s. *lauta*.

LÖV I, n. löf. Rikspsr. *Lov*, n. Dl.; *lauv*, *läuv*, *löuv*, n. id. Jtl. Fsv. *löf*, n. löf. S.F.S. 6, 44; fn. *lauf*; d. *löv*; fht *loup*; fsax. *lôbh*; holl. *lôf*; fe., e. *leaf*; ffris. *laf*; moes. *laufs* (pl. *laubos*). Frjä·dags-lov, n. eg. (lång)fredags-löf; löf af dvergbjörk: Betula nana. Dl.

Lauv-ris, n. qvistar af löfträn. Jtl. N. *lauv·ris*.

Lev-spänme, n. spänne med löfverk, användt i ofvandeleu (*evdelen*) af qvinno lintyg. Hs. (Bj.).

Löv-brótt, n. 1) björk- och annan löfskog, hvaraf löf brytes till kreatursfoder; 2) kort skära hvarmed löf, qvistar till sådant ändamål afskäras. Fl. (Nl.).

Löv-fall, n. löf-fällning om hösten, då träden under lugnt väder fälla löfven)(*löv-riss*. Fl. (Nl.). N. *lauv-fall*.

Löv-hakk, s. *hakka*.

Löv-riss, n. löf-fällning under stark blåst)(*lövfall*. Fl. (Nl.). S. *rissa* 2.

Löv-ry (*löuv-ry*), *-a*, f. löfskog. Jtl.

Löv-skrinda, f. en större fyrkantig korg, flätad af tallstickor att deri förvara löf. V. Dl.

Löv-(h)ässja, f. löf-stack. Sm. LÖV 2, i åtskilliga ortnamn, t. ex. *Håslöv* (*Håslöf*) i Skåne (Skytts härad). Denna ändelae i vara ortnamn är af olika ursprung med *löv* 1. I Diplomatarium Suecanum, 3:dje bandat, l;sta delen (sid. 198) kallas byn *Hygslef* (år 1315) och i äldre urkunder *Haslelev* (Necrologium Lundense), troligen af fn. *leifr*, m. bröd. *Hasle* är nomen proprium. *Haslelev* synes derföre hafva utmärkt stället der Hasle hade sitt bröd, underhåll, boning. Att, såsom man i nyare tider gjort, skrifva *Hårs-löf* och mena att ordet kommer af *hórs*, häst och *löf* löfskog, har ej något stöd i våra gamla urkunder.

LÖVE, *löves-bälg*, s. *laupä*.

LÖVERSKA, *lövjerska*, s. *lyv*.

M.

MAA, s. *mat*.

MA UPP, s. *må*.

MAD el. *ma* (pl. *maar*), f. sankt, jämnt ängsfält, som öfversvämmas af vårflod; kärräng. Allm. Fd. *mad* (Skånske Lov); d. d. *mad*, *ma*; nfris. *made*, *maade* (Outz., 195), id.; fe. *meadu*, (*madu*, *mädu*), m. äng; e. *mead*, *meadow*; nht. *matte*, id. Jfr lt. *madid-us*, adj. våt, fuktig, *madere*, vara våt, fuktig, *mador*, m. fuktighet; gr. ***μαδ-άν***, vara fuktig, ***μάδον***, n. vattenlilja: nymphæa (Theophr.), ***μαδονία***, f. id. (Benfey 1, 513). Mad-dun, n. Eriophorum polystachion. Götal.

Mad-hö, n. hö af en sank äng. Götal. D. d. *madhø*.

Mad-lie (pl.-*liar*), m. längre lie, än som brukas på hårdvall. Sm.

Mad-vagn, m. dragkärra som brukas på kärrängar. Sm. (Vestbo, Tveta).

Mad-vall (pl.-*ar*), m. kärräng. Sm.

Mad-äng, f. kärräng. Götal. D. d. *ma-eng*. MADDA, v. n. 1 långsamt, senfärdigt uträtta något. "Han går å maddar mä'et. Gå ej å madda!" Sm.,kl. Madder, m. sölare; en som senfärdigt uträttar det han skall göra. Sm.,kl. (Stranda, Möre). MADDERADT VIN, n. Madera. S.Sk.

MADDLUAR, adj. sölig, slaskig; äckligt lös. S. G.

MADDLÄ, v. n. 1 mycket handtera, t. ex. kattor, fåglar. S. G. Ns. *maddeln*, v. a. plåga, illa handtera, martera (B. W. B. 3, 108).

MADRIK, s. *mark* 1.

MAD·STERS, s. *stekerhus*.

MADUSA (pl.-*sor*), f. stort och groflemmadt qvinfolk. Vm.—sk. *Mar-dusa*, f. id. "Dä ä just en mardusa te piga". Vm. I andra munarter *maddusa*, *maddussa*, Sm.,vg.; *baddusa*, Sthm. N.*magedyse*, *maggedyse*; d. d. *madulleke*, id. Jfr fht. *magad*, jungfru; nht. *magd*, flicka; nht. dial. (Wetterau) *mâd*, piga; nfris. *maar*, mö, piga.

MAFFE, m. en groft bygd fjnr. Vg.

MAFFEN, adv. dugligt, förträffligt, godt. "Hä var maffen. Hä jär maffen dill kar", dugtig, braf karl.. Vb. *Maffen*, *maffians*, id. Sk.,bl.,sm.; *maffin*, id. Ög. *Kuku-maffen*, id.; i ännu högre grad. Vb.

MAFISK, s. *mat*.

MAGE 1, m. mage: venter. Riksspr. *Mave*, m. id. Sk. Fn., fsv. *magi*; n. *magje*; d. *mave*; fe. *maga*; fht. *mago*; nht. *magen*. Maga-pirra, f. magref, hastigt påkommande magsjukdom; utsot. Jtl.,vb. *Mag-riv*, Fl. (Nl.); *magefängä*, f. Sm.,kl.; *maga-pjusen*, m. def. id. Jtl. N. *mageriv*, n.

Maga-sjuk, adj. som har utsot. Vb.

Myga-stinn, adj. som ätit för mycket; öfvermätt. Vb.

Maga-stärk, adj. hårdsmält. Vb. *Magstark*, 1) id.; 2) motbjudande. "Dä ä för magstarkt att tåla sådant". Allm.

Mag-bränna, f. magsyra. Hs. (Db.).

Magd (pl.-*er*), f. 1) förkläde, qvinnoklädesplagg. Ö. Dl.; 2) förkläde af skinn)(*försläe*, n. förkläde af tyg. Hs. (Db., Bj.). *Skinn-magd*, *-a*, f. förkläde af skinn. Hj., hs. (Db.); *skinn-*

mejd, *-a*, f. id. V. Dl. (Floda); *skimpa*, f. id. Mora.

Mag-fylla, f. något som fyller, mättar magen. Sm.

Mag-hov, n. måtllighet i mat och dryck. Sm., og. *Magahov*, n. id. Vb.

Magskärv, *-en*, m. ett slags magsjukdom. "Magskärven har fallit ner". Ul. *Mag-skärva*, f. id. Sdm. Man söker stundom bot derför genom hexeri.

Mave-pinsel, m. *mave-pina*, f. magplåga. S. Sk. D. *mave-pine*.

Mave-pölsa, f. korf stoppad i en svinmage. S.Sk. D. *mavepølse*.

Mägnas. v. d. 1 (med negation) känna äckel. "Ja mägnas int vid dä". *O-mägnas*, v. d. id. "Omägnas v.d maten", cibus nauseam movet. Vm.,sdm. (InderÖ). *Omagnas*, id. Hs.—vg.; *o-mäjnas*, id. Sm. O intens. MAGE 2 (pl. *magar*), m. den (eller de) som till häst hemta brud eller brudgumme. "Han jär biddar til mage", han är bjuden till *mage*. "Han jär biddar att räidä mage", han är bjuden att rida *mage.* S. G. Mag-fylgä el. *maga-räid*, f. mågfölje, mågridt; följet och sjelfva ridten, då vid bröllop brudgummen hemtas. G. Fsv. *magha raiþ*, f. slägtingars ridt vid bröllop (till beledsagande af de vagnar, hvarpå brudens hemgift fördes). GL. Fsv. *magr*, *magher*, m. a) måg, besvågrad person. GL. VGL. VML. Didr. at B. 305; b) slägting. Fr. af N. 218, 738. St. Rimkr. s. 81; c) de, som vid bröllop till häst åtföljde vagnarne, hvarpå brudens hemgift fördes och hvilka troligen voro brudens slägtingar och således besvågrade med brudgummen. GL. 63: 3; deraf *magskaper*, m. slägtskap. S.F.S. 7, 38; *maghs æmpne*, m. blifvande måg. S.F.S. 6, 194; fn. *mögr*, m. son, frände; *mágkona*, f. qvinlig slägting genom giftermål (t. ex. svägerska, svärdotter m. m.); gael. *mac*, m. son; fsax. *magu*, m. son, gosse, frände; mht. *måg*, id. frände; fe. *magu*, m. frände, son; ns. *mage*, m. frände; måg; moes. *magus*, m. gosse; *megs*, m. måg; d. *måg*, id. Grimm (gr, 3, 27) hänför ordet till det anomala moesogötiska verbet *magan*.

Mag-färd, f. brudfärd. G. MAGG, n. en hop saker, som blifvit utan särdeles ordning lagda på ett ställe. "Dä ä mykket magg i denna kistan". Vm. (Herv., Id.).Magga i hop, v. a. 1 1) samla i hop allahanda och lägga det på ett ställe. Vm. (Herv. Id.); 2) skrapa tillsamman. Sk. (Ox.). *Mukka*, id. Sk. (Göinge). Fn. *moka*, sköfla tillsamman. MAGGA (pl.*-gor*), f. 1) fet och lunsig qvinna. "Du lat-magga! Din lata magga!" Bhl.,vg.,hl.,sk.; 2) tjock och obäklig ko eller märr. Hl. Jfr *makksa*.

MAG-HOV, s. *mage* 1.

MAGLE, adj. stor. Deraf *Magle-hög*, m. den stora högen; så kallas en ättehög i Balkåkra sm af Ljunits h. i Skåne; *Magle-sten*, m. den stora stenen; ett stort granitblock vid Ljungby i Skåne. *Stora Bedinge* socken af Vemmenhögs härad kallas *Bithinge maklæ* (Necrologium Lundense). S. *mykill.*

MAGNÄ, adj. mager. Åm. Fsv. *mager*, *magher* (S.S. 2 , 120. S. Bern. f. 42 v. ; fn. *magr*; fe. *mäger*; fht. *magar*; holl. *mager*; it. *magro*; frans. *maigre*; lt. *macer*.Magna, v. n. 1 blifva mager, magra, småningom blifva mager. Hs.,åm. *Maagn*. Jtl. N. *magna*; fn. *megrast*. MAG-SKÄRV, s. *mage* 1.

MAGT, f. 1) egentligen såsom i riksspr. kraft, styrka, förmåga. *Majt*, f. Sk.; 2) kraft, styrka, det förnämsta af något. "Bränvine sku int hä vara mat? hä ä ju magten av spannmåln, å ole ä ju magten å mälte. Han to magten av hästen i första byrjande". Fl. (Nl.); 3) blod, blodflöde. "Dä gikk magt från honom". Ul.,sm. "Magta går", blodet rinner. Sm. "Ho mista magta", hon besvärades af blodgång. Sdm.,ög.; 4) afslaget (lochia) efter en förlossning. Nk.; 5) månadsrening. Hs—nk.; 6) hvita flussen (fluor albus). *Hvita magten*, f. def. Vm.,nk. Fsv. *makt*, f. a) magt. SML. Cod. A. 37 , f. 87; b) krigsmagt. Alex. M.; fn. *makt*, *mekt*; fht. makt; nht. *macht*; fe. *mägeđ*, *mägđ*, *meaht* (*miht*), f.; e. *might*; holl., d. *magt*; moes. *mahts*, f. magt, af *magan*, kunna, förmå. Magta, 1) v. a. 1 mägta, förmå. Nk.—sk. *Mägtä*, G.; *majta*, Sk. *Mägt* (ipf.*-ä*), id. "Mägt du löft stain denna?" Vb.; 2) v. n. kosta. "Hva magter dä?" Sm. (Vestra h.). *Magsa*, *mägsa*, mägta, förmå. Sm., kl.; *maksa*, id. Vg. (Vadsbo); *maksa*, kosta. "Dä maksar något". Vm., sm. "Hva maksär stuten?" Ög. "Hva maksär dä der?" Sdm. "Dä maksar mykke. Dä maksar bra". Ul.,nk. "Mykkje maks?" (huru) mycket kostar det? Vb. *Maksa ut*, punga ut, betala utan invänning. "Han sa väl få maksa ut mä'et". Sm.,vg. id. *Magtäs*, *mägtäs* (ipf.*-ä*), v. d. 1) förmå, hafva förmåga, styrka, råd till. "Mägtas du vä häddänä?" rår du med detta? "Mägtäs du gjera hä? Mägtäs du köp hemmanä?"; 2) pröfva sin styrka genom brottning o. d. "Ji mägtäsä int vä'om". Vb, Fsv. *magha*, v. n. a) kunna; b) måga, vara berättigad; c) förmå, orka; *maktas*, v. d. blifva stark, m. Styrka. Cod. A. 27, f. 200: "af hulkom (christi-likame) siælin styrkis oc siukir man i siæl; d)(vanmaktogker i dygdhom vidherquækis ok maktas"; fht., fe., moes. *magan*, kunna, förmå; nht. *mögen*; fh. *mega*; d. *magte*; n. *magtast*; slav. *mogon* (Dobrowsk. 89, 274); lit. *moku*, kunna.

Magta(d)r, adj. mägtig, i stånd till. "Ja ä inte magtar te bygga mer i år än ja har gjort". Nk.

Magt-bit, m. den sista lilla biten af ett brödstycke, som någon lemnar qvar efter måltiden, hvilket anses menligt, emedan krafterna derigenom förtagas. Allm.

Magtiger, adj. kraftig, födande, närande, mättande. "Mägtigt for, mägtigt ätä". Nk.

Magt i hä! Stor sak i det! Må så vara! Det hörer ej till saken! derom är ej fråga! Nb.,vb.

Magtäs-liten, adj, som till arbete har svaga krafter, svag. Vb.

Magtäs-laus, adj. 1) magtlös, utan arbetsförmåga, svag. Vb. *Majtens-lös*, id. Sk.; 2) trött af ansträngning eller ålder. Vb.,nb. N. *magt-laus*; fe. *mägen-leás*.

Magtis-leusa, f. magtlöshct. "Hä stannar i magtislensan", säges då en båt saknar tillräcklig vind. Fl. (Pyttis). N. *magt-løysa*; fe. *mägenleast*, f.

O-mägtiger, adj. mycket mägtig. Nk, O intens.

O-mägtu, adj. vanmägtig. Jtl. O negat. Jfr fsv. *omægin*, f. vanmagt. MAJ 1, m. ungt löf, löfqvistar. "Bära maj i by", kallas då ungdomen, prydd, med löfqvistar, går omkring och sjunger *maj-sången*. Hl. Sedan man sjungit maj, hvilket sker *Valborgsafton* sättas majqvistar eller majlöf öfver dörrarne till boningshusen. Sk. *Major*, tant. pl. björkris, som om midsommaren smyckar dörrar och fönster. Fl. (Esbo i Nl.).Maja, v. a. 1 pryda med löfqvistar och blommor. Sk.,hl.,bl. Fsv. *mæya*, id. Horol. f. 179: "mæyade mz blomstir oc blomom"; d. d. *maie*.

Maj-blomster, n. Ranunculus. Vm. m. fl.

Maj-bräkne, n, Polypodium filix femina. Sm. (Femsjö). *Bräkne* är allmänna benämningen på alla *filices*, egentl. Pteris. D. *brægen*; e. *brakes*.

Maj-dróttning, f. På åtskilliga orter i Finland, t. ex. Nyland, brukas ännu, ehuru seden alltmer försvinner, att om våren anställa en fest för barnen, hvarvid en flicka prydes med blommor och annan grannlåt samt erhåller det prydliga namnet *majdróttning* el. *majdrónning*.

Maj-eld, m. eld som Valborgsmesso-afton fordom antändes på höga berg. Sdm. (Jönsåkers härad).

Maj-trä, n. majstång. Sm. MAJ 2, s. *männ* 1.

MAJA, f. nom. pr. Maria. Allm.

MAJD el. *mej*, f. märke för fiskare för att bestämma och uppleta fiskplatsar i hafvet, hvilket sker genom insyftningar på berg, torn, stenar och kallas att ta *majd*. Hl. *Me(d)*, f. id. Bl. *Me*, n. märke. "Ja to visst me på allt det der va". Vl. Fn. *miđ*, n. a) eg. ett mellanliggande ställe, midt; b) ett bestämdt, visst ställe i allmänhet; i synnerhet märke på landet, hvarigenom ett visst ställes belägenhet på sjön, en fiskplats o. d. bestämmes; c) fiskgrund; d) märke; n. *mid*, *me*, *mi*, f. bestämdt ställe, i synnerhet på sjön hvarest fiske eger rum; d. *med*, n. mål, sigte; märke; skot. *meith*, *meeth*, *myth*, a) "a mark, or any ting by which observation is made, whether in the heaven, or on the earth; b) a sign" (Jamieson).Me-gadd, m. vila uti lås, passad mot Öppningen uti nyckelns ax. Ög.

Meta, v. n. 1 taga *med* eller märke på ett ställe; sigla, syfta. "Meta åt, ätter". Ög.,sm. Fn. *mida*, sigta på; d. *mede*, id.; n. *mida*, *mea*. MAJD, f. öppen slätt, fält. Nk. Jfr *mad*.

MAJGA, s. *miga*.

MAJGRIG, s. *megrug*.

MAJGUG, adj. rankig, svigtande. G.

MAJLSA, *-n*, f. mjölksil. ”Ta hit majlsan, vi ska sjö mälken”. Hl. (Östra Karup).

MAJN, n. skada, men. G. Fsv. *main*, *men*; fn., n., fht. *mein*.

Men-för el. *majnför*, adj. svag, bräcklig, som ej kan nyttja ben eller andra lemmar. Sm. Fsv. *menför*, menlig. S.S. 1, 72; fn. *meinfærr*.

Men-spjär, adj. (om is) som hvarken bär eller brister. Bhl.

Men-viS. adj. ond, vresig, knarrig. Kl. MAJNA, v. n. 1 eller 2, mena, tänka. Vg. (Vättle) , sm. (Vestbo) , sk. (Bjäre). *Main*, *mäin* el. *mein* (ipf. *mäint*), id. Nb. (Skellefte, Lule); *mainä*, id. G. *Mena*, v. n. 1 vara obeslutsam vid en saks utförande. ”Han sto å mena innan han kóm sej före”. Svea, Göta 1. Fsv. *meina*, *mena*, mena, anse. Sv. Pr. L. LIX, s. 46; fh., n. *meina*; fht. *meinon*; nht. *meinen*; ns. *menen*; moes. *minan*, *munan*; bret. *menna*.Majning, f. mening. Sk. (Bjäre). *Mejning*, f. Vb. N. *meining*. MAJR el. *mair*, adv. kompar. mer. Vb.,sm.,sk. (N. Åsbo, Bjäre, Lugg.). Fsv. *mair*; fh. *meirr* el. *meir*; n. *meir*; fht, *mér*.

MAJSA, f. 1 1) glop; 2) skällhund. Hs. (Db.).Majsen el. *majset*, adj. tokig. Sm. (Vestbo). *Majset*, adj. glopig. Hs. (Db.). MAJTA, s. *måta* 1.

MAJ-TIER, pl. Matricaria Chamomilla. Bhl.

MAK, n. 1) ro, stillhet. ”Han nyttjar sitt goa mak. Han arbetar i mak”. Sm.—vb.; 2) afträdesrum. Sm. (Vestbo, Östra). *Makje* (uttal, *matje*), n. def. Hs. (Db.); *makji* (uttal, *mattji*), n. def. Fl. (GK., K.); *mak-hus,* n. id. Nk.,kl. (Stranda). Fsv. *mak*, n. a) maklighet, beqvämlighet Alex. M. Didr. af B. 230; b) lugn, hvila. S.S. 1, 35. Fr. af N. 1218. Iw. 842; c) kammare, gemak. S.S. 3, 253; fn.,n. *mak*, n. ro; fd.*mag*, id. (Mlb., Bib. Ov.); ns. *mak*, ro, beqvämlighet (B. W. B. 3, 114); fin. *maki*, afträdeshus.Maklihait, f. hvila; långsamhet. Vb.

O-maka (ipf. o. sup. *omaka*), v. a. 1) eg. (såsom i riksspr.) besvära; 2) besvära en sittande att uppstiga eller att maka åt sig; 3) oroa, uppväcka (en sofvande). Vb. Fn. *ómaka*, oroa.

O-makliga, adv. omildt, svårt, obeqvämt. Kl. Fsv. *omakleka*, adv. omildt, illa. Fr. af N. 589; fn. *omaklega*.

O-maksam, adj. besvärlig. Vb. MAKA, v. a. 1 1) egentl, förena; deraf *maka råd*, som numera brukas såsom ett substantivum; se nedan; 2) afla. ”Hästen ä makad på den gåren”. Sk. (Harjager); 3) para. I denna bemärkelse brukas ordet i kortspelet Svarte Petter, der kort af samma värde, 2 och 2, sökas eller bortkastas; 4) åstadkomma, förorsaka. ”Maka gräl”. Nk.; 5) tillreda, göra i ordning. ”Maka sängen”.G. Fsv. *maka*, v. a. a) göra; b) maka fram, framföra. S.S. 2, 47; flit *mackôn*, förena; afla; göra, verkställa; *gamahha*, f. maka, hustru (Graff 2, 634); nht. *machen*; fe. *macjan*, göra, forma, bilda; e. *make*, id.; nht. (i äldre språket) *machen*, afla (Sehmeller 2, 540). Jfr fn. *maki*, m. a) make, like; b) (äkta) make; fsv. *maki*. Maka-råd, n. samråd mellan tvenne personer för att utföra något; förening, öfverenskommelse. ”Dä va deras makaråd”. Vm.,sdm.,vg.

Makka, v. a. o. n. 1 1) sakta arbeta, sakta uträtta något. ”Han makkar nog, men dä tyar inte”. Jtl. *Makka* el. *måka*, id. ”Han går å makkar (el. måkar)”. Sm.; 2) illa arbeta, fuska. Hl.; 3) maka samman, röra samman hvarjehanda. Sk. (Ox.). D. *makke sammen*, id.

Makkert, comm. make, moitie i spel. Sk. (enl. Klinghammer). D. *makker*; ns. *makker*.

Makk-lera, *makke·lera*, v. a. 1 af lera och sammanlutad halm göra murbruk till väggar; af sådant ämne uppfora byggnader. ”Denna längan ä makk-lerad”. S. Sk. Jfr d. *makke sammen*, blanda, röra samman; fn. mak, n. smörja. MAKK, s. *mark* 1.

MAKKA, s. *magga ihop*.

MAKKFREKALLÄR, s. *mark* 1.

MAKKSEL, m. skapnad, yttre utseende och form på något. ”Den hästens makksel synes ja godt óm”. S. Hl.,g.,bhl. N. *maksel*, m. skick, sätt på ett arbete; d. d. *magsel*.

MAKKSA 1, f. mycket fet qvinsperson. Sk. (Ox.). Jfr nht. dial. (Nassau) *mackelig,* adj. köttig, fet (Kehrein 1, 269).

MAKHUS, s. *mak*.

MAKRILL-STÖRJA , f. thonfisk: Thynnus vulgaris. Cuv. S. Bhl.

MAKRILL-TÄBNA, f. fisktärna: Sterna Hirundo. Bhl.

MAKSA 1, adv. 1) alldeles, fullkomligen. ”Maksa bra kar”, öfvermåttan duglig karl. ”Maksa bätere”, nästan bättre. Hl.,sm.; 2) nästan, ganska mycket. ”Maksa dyrt”. Ög. ”Han ä maksa go, stark”. Sm. ”Maksa hvater”, ganska duglig. Kl. *Moksa*, nästan, ungefärligen. Vg. (Kind); *måksam*, id. Sm. (Vestbo).

MAKSA 2, s. *magta.*

MAK-SYSS el. *mak-syrs*, n. 1) höflighet. ”Lära någon mak-syrs”, lära någon att veta hut. Vm., sdm.,sm. (Vestbo); 2) *göra maksyrs* el. *hoppa maksyrs*, säges om en katt, då han hoppar öfver armarne, som förenade hållas framför honom. Sdm.,bl.

MAL 1, s. *malle*.

MAL 2, s. *mala*, *mäla* 1.

MAL (*maal*), f. färgämne, färg, målning. Vb. (Nysätra). Nht. *mahlen*, att måla.

MALA (*mol*, *malit*), 1) v. a. mala. Sk.,hl.,sm., nk.,hs. *Målå* (pr. *mal*, pl. *malum*, ipf. *mol*, pl. *molum*, sup. *mälið*), Dl.; *mala* (ipf. *mol*, pl. *molu*, sup. *mali*), G.; *mala* (*mol*, *mäli*), id. Vb.; 2) v. n. (vanligen svag böjning): a) äta långsamt eller med svårighet: ”han gikk å molde på en uste-kant”. Nk.; b) spinna som en katt. Vb.,sm.; c) morra; om hundar. ”Hunden mal ondt”. Vm., hs.; d) smågräla, jemt gnata. Hs —sk. ”Han går å maler. Far mol på mej frå måra te kväll”; e) småvärka. ”Dä maler i tännerna. Dä maler å värker i benen, ryggen”. Sdm. —-sk. *Möla*, id. ”Dä mölar å värker i benet”. Sm. Fsv. *mala*, v. a. mala (på en qvarn). S. Bern. f. 41; fn., n. *mala* (*mol*, *malit*); fht., fsax. *malen*; nht. *mahlen*; holl. *malen*; d. *male*; moes. *malan*; lt. *molere*; lit. *malti*; lett. *malt*. id.; hindost. *mal-nâ*, gnida; moes. *malvjan*, sönderkrossa; fn. *melja* (*maldi*, *malit*), krossa, sönderstöta; *mola*, krossa, stöta i små stycken; bret. *mal*, mala; gael. *méil*, mala, krossa; gr. ***μύλλ-ειν***, sönderkrossa; nht. *malmen*, id.; skr. mrd, krossa, söndergnida. Jfr Grimin (gr. 3, 54, n:r 560; 3, 70 a) som uppställer ett förloradt starkt verb *milan* (*mal*, *mêlan*, *mulans*), conterere, comminnere, contundere. Mal, m. 1) groft grus och småstenar vid stranden af haf, sjö eller å; deraf *strand-mal*, *sten-mal*, m. Sk.—nk.; *pin-mal*, m. Vb.; 2) en sådan stenig strand eller plats vid sjö eller flod; deraf *Båstads-mal*, m. i Sk., *Nordmaling* i Vesterbotten. *Mäl* (pl.*-ar*), m. grusig strand vid sjö, å eller elf. *Elv-mäl*, *sjö-mäl*, *å-mäl*, m. Hs. (Ljusdal). Fn. *melr*, m. a) sandgrund, grusigt ställe; b) (mest i plur.) sandbankar; *melbakki*, m. stenig backe, sandbank; *möl* (gen. *malar*), f. a) strandsand, små rundaktiga stenar; c) en plata (isynnerhet vid stranden) betäckt med sådana stenar; n. *mæl*, m. sandbacke, backe vid en elf; lapp. *melo*, stenig strand (vid sjö eller flod); gael. *mal, mol*, f. id.; ryss. *mjely*, f. sandbank; slov. *mél*, f. id.; dakorom. *malu*, strand.

Malar, *-n*, m. mjölnare. ”Ha rinn mykje vatten men' malarn sóv”. Vb. *Malnare*, id. Hs. (Ljusdal). N. *malar.*

Malder, tant. pl. slösäd, sämsta delen af hvilken sorts säd som helst. *Ager-*, *kwónn-*, *rugmalder*. Dl. (Våmh., Mora). *Ager-malder*, som förmales till mjöl, användes i de fattiga delarne af Dalarne till bröd. *Mälder*, m. Agnblandad säd. Hs. (H.).

Mall, m. höfrö, affall efter (sönderbråkadt) hö. Vb.

Mallda, f. målla: Chenopodium viride. G.

Mallra, v. a. 1 tugga, mumsa (isynnerhet på hårdt bröd). Nk.

Mallse el. *mällse*, m. affallna eller aftröskade grodden på mältad säd. Ög.

Malm, m. 1) eg. sand, grus, sandfält, sandig mark. Stockholms norra och södra förstäder hafva häraf sitt namn, *Norr-malm*, *Söder-malm*. Biærk. R. 39: ”a nyrri malmi”, på Norrmalm. Stadsl. Kp. B. ind. 18: ”om norra malms köp oc sydra”. Af detta ordet malm härledas flera ortnamn, såsom *Malmö* (i äldre tider *Malm-(h)öghe* ɔ: grushögarne), *Lilla Malma*, *Stora*

Malm, *Malmköping*. 2) sandig skogstrakt; vidsträckt fullmogen gran- eller tallskog på sandig eller grusig tämligen jämn mark. Sdm. (Södertörn), fl. (Karis i Nyland); deraf flera ortnamn, t. ex. *Rialä-malmar*, *Skederö-malmar*, *Sandby malm*. 3) sandig höjd eller backe i närheten af en by, bebygd med stugor; backstugu-sittarnes anvisade plats, vanligen före ett laga skifte. Nk.; deraf flera ortnamn: *Dystads-malm*, *Pate-malm*, *Runstens-malmar*, Kl.; 4) kärnved, den inre och fastare veden i furuträd, (som vuxit på sandig eller grusig, torr mark, ej på sidländare ställen); motsatsen af *yt·ved*. Vl.,dls.,vg. Deraf *malm fur*, f. väl mogen fur, bestående af blott kärnved. Vg. (Flundre h.); *malmtall*, m. id. Hs. Moes. *malma*, m. sand:***ἄμμος***; fht., mht., fsax. *melm*, m.; nht (dial.) *malm*. m. stoft; nht. *malmen* el. *zermalmen*, v. a. sönderkrossa; fe. *mealm*, m. sand; d., n. *malm*, kärna, kärnved, fast ved hos barrträd; d. *malm*, kärna, kärnved, fast ved hos barrträn.

Malning, f. *mäld*. Dl. (Mora), hs. (Db.).

Mel, *majl*, n. mjöl. Sk.,hl. *Mjäl*, n. id. G.; *mjel*, n. Bl. (Mörrum). Fn., ffris.,nfris.,nht.,holl., d. *mel*; fht. *melo*; fe. *mëlu*; e. *meal*; fsv. *miöl*; n. *mjøl*, id.; jfr fn. *melja*, v. a. comminuere.

Mel·bing, m. mjölbing. Sk.(Ox.). D, *meelbing*.

Mel·drösa (pl.-*sor*), f. mjöldrygor, mjölökor: Clavus secales. Hl.

Meled, adj. mjölig. S. Sk.

Mel·gröd, m. mjölgröt. S. Sk. Fn. *mjölgrautr*; d. *meelgröd*.

Mel-pap, m. mjölvälling. S. Sk. D. *meelpap*, id.; nht. *pappe*, f. välling, barnvälling.

Mel·sejt, m. mjölsigt. S. Sk. D. *meelsigte*.

Mel·stöt , m. stöt att dermed packa mjöl i kistor. S. Sk.

Mel·välling, m. mjölvälling. S. Sk. D. *meel-vælling*.

Mjêl·bär, n. Arbutus uva ursi. Dl. (Elfd.). Busken kallas *mjel-bärs-rais*, n. Dl. (Orsa); *mjölbärsris*. Sm. (Vestbo). N. *mjølbær*.

Mjêl-tuppur, f. pl. väpling: Trifolium pratense. För blommornas tjenlighet till nödbröd. Dl. (Elfd.). *Mjölme-tuppor*, f. pl. Dl. (Floda).

Mjäl-huså el. *mjäl·husu*, f. fyrkantig brädkanal (såsom en skorsten), hvilken förer mjölet från qvarnstenarne till säcken. S. G.

Mjölske, m. det mjöl, som frånfälles, då man maler. Vm.,sdm.

Mola, v. a. 1 småtugga torrvaror, äta ost och köttvaror utan bröd eller tvärtom. "Mola bröd", äta bröd utan sofvel. "Mola ost". Åm. —ög. *Maul* (ipf.-*ä*) eller *mö****l***, *möu****l*** (ipf.-*ä*), Nb.,vb.; *mäu****l***, id. Jtl. *Mjöla*, *möla*, v. n. äta med full mun. "Mola i sig". Vm.; deraf *molanmat*, m, torrmat; eg. tunnt bröd, i mindre än vanlig form, af fint korn- och hvete- eller ärtmjöl. Jtl. Fn., n. *maula*, v. a. tugga.

Muld, f. mull. G. *Mulld*, f. Dl. Fsv. *muld*, f. mull. S.S. 1, 96; *mold*, f. id. HL. Iwan 3352; fn., n. *mold*; fht. *molta*; fe, *molde*; ffris. *molde*; e. *mould*, *mold*; bay. *molt*; moes. *mulda*, f.

Moll-kvad'r, m. mullvad: Talpa europæa. Fl.(Öb.). *Mulld-'ótt* (pl.-*är*), m. Dl. (Elfd., Mora, Våmh., Orsa); *mull surk*, m. Sdm.—bl.; *mull-syrk*, m. Sk.; *mull-vadrå* eller *vadrå*, m. Fl. (GK., K.); *mull-vann*, m. Åm.; *mulls·vang*, m. Ög. (Ydre); *mull-varp*, m. id. Hl.,dls. Fsv, *moldværpl*, *mulvarp*, m. mullvad. S.F.S, 6, 73; S.F.S. 1, 3 h.; fn. *moldvarpa*, f. (af *varpa*, v. a. kasta); e. *moldwarp*, id.; fht. *multwurf*; mht. *moltwerf*; fsv. *mulvander*, m. mullvad. S.F.S. 1, 3 h.; d. *muldvarp*; fe. *vand*, m.; fht. *wond*; e. *want*, id. S. *vann* 3.

Mullda, v. n. 1 vara lucker och reda sig väl för harf eller annan åkerredskap. Fl. (Nl.).

Moll-fjel, f. trästycke på en plog att vid plöjning dermed vända jorden åt sidan. Sk. (Onsjö). *Mull-fösa*, f. id. Ul.

Mull-kasta, v. a. 1 jordfästa. Bhl.,hl.

Mull-korn, n. Hordeum vulgare. Sm.

Mullor, f. pl. efterkastet på dråsen; slösäd, uppblandad med dam och stoft. Vm. *Mullar*, tant. pl. id. Nk.

Mull-rev (pl.-*ar*), m. takskoning på torftak; består af en i fyrkant huggen stång, som fästes nederst och tvärtför takbetäckningen för att qvarhålla torfven. Nk. *Mull-ribba*, f. id. Sdm.; *mull-rå*, f. id. Vm.,nk. S. *rå* 1.

Mull-revel, m. bolsterstock under golf, hvarpå brädorna spikas. G. (F.).

Moll-sladd, m. mullskopa. Sdm. (Ö. Rek).

Mull-stókk, m. den delen af en ärjkrok, som går i jorden. Sm.

Mull-tag, n. kärr eller annan mark, som innehåller djup svartmylla, tjenlig till kompost. Fl. (Nl.).

Mylle, n. till stoft nästan öfvergångna qvarlefvor af foder, kläder, sopor o. d. Ög. (Ydre).

Mä**L**-b**L**äst, n. or, maskkräk i mjöl. Nk,

Mälda-lag, n. de hemman, som äro bestämda att mala vid en tullqvarn. Sm.

Mälla sönder, v. n. 2 falla sönder; säges om sådant som ej har tillräcklig fasthet, utan vid beröring faller i tu. Bl.

Mälle-börd, f. mäld. Kl. Fn. *barr*, m. korn.

Möle, n. smulor af höfrö, smuts af uppruttet trä; smålk. Sm.,kl. *Mölle*, n. smålk, smulor. Hl.; *smöle*, n. Sm. Fn. *moli*, m. smnla; n. *mole*, m, id.; *melde*, n. smålk bland säd.

Möll, f. mäld. Sk. *Mölle*, *mälle*, n. id. "Ja har mitt mölle på vär-myllan". Hl. *Märder*, m. id.; deraf *märder-lass*, n. qvarnlass, lass som föres till eller från en qvarn. Nk. Fsv. *mælder*, m. id. S.F.S. 7, 122; n. *mældr*, *mæld*, m. id.; *mældralass*, n.; bay. *malter*, n. mäld. (Schmeller 2, 571). Jfr Rdq. 3, 133.

Mölla (pl.-*lor*), f. qvarn. Sk.,hl.,bl. Fsv. *mylna* (*mölna*); fn., n. *mylna*; fht. *muh*; mht. *mül*; e. *mill*; ffris. *môle*; d. *mølle*; ns. *möle*; gr. ***μύλη*** f.; lt. *mola*; ir. *meile*; wal. *melin*; böhm. *mlyn*; ryss. *melnitza*; lit. *malunas*; fe. *mylen*; mag. *malom*; lapp. *mill*; fin. *mylly*.

Möllare, _m. mjölnare. £k. *Myllare*. G.; *mjölnär*, id. Ö. Dl. Fsv. *mylnari*, VGL.; *mölnare*. S.F.S. 4, 300; *möllari*, ÖGL.; fh. *mylnari*; n. *mylnar*; fht. *mulinâri*; mht. *mulnere*; kärnt. *müllnar* (Lexer, 193); nht. *müller*; d. *møller*; e. *miller*; e, dial. *millner*, id. Alla mascul.

Mölle·se (eg. *mölle-säd*), f. mäld. Sk. (Gärds, N. Åsbo).

Mölle-sven, m. mjölnardräng. Sk.

Mölle-trång, n. trångmål för en mölla; så kallas det då vädret är lugnt och mjölnaren i bråd tid ej kan mala på sin väderqvarn, S. Sk. MALDER, s. *mala*.

MALE-MAKK, m. stormfogel: Procellaria glacialis. Lin. Bhl. Holl. *malle-mucke*, id.

MAL-GRÄS, n. Mentha arvensis. Brukas såsom skyddsmedel mot mal. Dl. (Elfd.).

MALING, s. *mäla* 2.

MALL 1, nom. propr. Magdalena. Fl. (GK), I Sverige *Malla*.

MALL 2, s. *mala*.

MALL 3, s. *mäla* 2.

MALLA 1, v. a. 1 1) smörja opp, slå, piska; 2) smörja sig med god mat. Hl. (Breared).

MALLA 2, f. fat. *Kóppar-malla*, f. Hs. (Db, Bj.). Jfr fin. *malja*, skål; wal, *mail*, mjölkfat, S. *mulla*.MALLE, m. 1) eg. märg. *Mal*. m. id. "Ha mal i haserne", ha märg ! benen. S. Sk.; 2) kärne i säd. Nk.,ög.,vg.,sm.,kl.; 2) kärne, märg i mjuka trädslag, t. ex. fläder. Sk.,hl.,bl. *Mal*, m. id. Sk. (Ing.); 3) (i riksspr.) inkromet i bröd; 4) fig. kraft. "Der ä ingen malle i honom". S. Hl. Frans, *moelle*, f. a) märg (i ben); b) kärne i mjuka trädslag; lt. *medulla*, f. märg. Malla-lös, adj. (om säd) som icke har fullkomligt utbildade korn. Sm.

Malla-stark, adj. kärnfull; om säd. Sm. MALLJA, v. n. 1 arbeta, fäkta. Ög.

MALLRA, *mallse*, s. *mala*.

MALLRA, v. n. 1 långsamt vandra omkring; köra, segla sakta. "Han går å mallrar. Han kyr å mallrar (eller pallrar)". "Mallra på!" kör på litet fortare! "Dä mallrar å går, sa Rospiggen när han stod på grund". Ordspr. Sveal.

MALL·STAKE, s. *marstake*, *mar* 1.

MALLÄ, s. *mäla* 2.

MALL·ÖGA, s. *mund*.

MALM, *malm-fur*, *malm-tall*, s. *mala*.

MAL-STÅNG, s. *marstake*,

MALT, *maltgalt*, s. *mällta* 1.

MAL-URT, f. malört: Artemisia absinthium. Sk. Fsv. *malyrt*, *malört*. S.S. 1, 190. S.F.S. 7, 345. Cod. A. 27, f. 231 v.; fn., d. *malurt*; nfris. *malurt*, *malwort* (Outs., 196). Af sv. *mal*, m. tinea; fn. *mölr*, m.; moes. *malo*, f.

MAMME, m. bröst, spene. G. Lt. *mamma*. Mamma, v. n. 1 dia. Ö. DL, g. MAN (*mann*), m. 1) eg. man (såsom i riksspr.). *Manna(r)*),m. pl,, *mannana*, m. pl. def. åboarne eller hemmansegarne i en by. Sk.,hl.; 2) gift karl (såsom i riksspr). "Hon nar en glytt mä en mann". Sk.,hl. Fsv. *maþer*, *maþar*, *madher*, *mander*, *man*, m. a) menniska, man och qvinna. Sm. Kb. *Mannalagh*)(*guþs lagh*. Spec. Virg. s. 221: "war ytre man giffwir swiktena ællir flyktena them indra mannenom". Cod. A. 27, f. 115: "thin gamble man, hwilkin som undi foot trodher thin anda"; 1. c, f. 202: "prøfue mannin sik siælfuan mz granne ransakan oc æti sua af thy brødheno"; b) man: vir)(*kona*, *barn*. Cod. A. 38, f. 137: "ærofullir Joachim, bæste madher"; c) (gift) man: maritus; d) tjensteman, tjenare; e) träl. LL.; fn. *maðr* el. *mann*; fht. *man*; nht. *mann*; fe. *man*; e. *man*, man; moes. *man*, menniska; skr. *manusa*, menniska, *man*, att tänka. Jfr Benfey, 2, 34. Manna, v. a. 1 besätta med folk, sätta folk till något arbete. "Manna 10 liar. Ja kan ej manna mer än fyra häkkar i da, då alla menskor gått till marked". Kl. (Stranda). Jfr fn. *mentr*, adj. omgifven af följe (Haid.); fe. *mannjan*, v. a. viris instruere.

Manna-blod, n. 1) Sambucus Ebulus. *Danska-blod*, n. id. Kl. Namnet på växten, som på engelska af forno kallas *Daneworth*, i förening med dess växtställe kring Kalmar slott, har föranledt sagan bland allmogen, att växten skolat uppsprungit af svenskars och danskars blod, som på detta fält tumlat i forna krig; 2) Johannisört: Hypericum. *Manns-blod*, n. id. Sm. (Vestbo), m. fl. *Manna-blods·ört*, f. Hypericum quadrangulare. Fl. (Nl.).

Manna·lav, n. sammankomst af åboarne i en by. Sk. (Onsjö).

Mannas , v, d, 1 1) gifta sig; om fruntimmer. Vg.,sm. *Mannäs*, id. G.; 2) beblanda sig med en karl. Ö. (Ydre). Swz. *manna*, gifta sig. Tobler, 308.

Manna-viv, n. mariage; ett kortspel. Sm. *Mannä-väiv*, n. G.

Manna-slet, s. *sla*.

Mann-fall, n. manspillan. Sm. Fsv. *mannfall*, *mannafall*, n. manfall, nederlag på menniskor. S.S. 1, 249. Alex. M.; fn., n. *mannfall*; d. *mandfall*.

Mann-fólk, n. 1) (såsom i riksspr.) mansperson; 2) mankön. "Dä ä ett räligt mannfólk". Sk.,hl. Fn. *mannfólk*; n. mannfolk; swz. *mannavolk*. Tobler, 308.

Mann·fólka-galen, adj. kättjefull; om ett liderligt fruntimmer. Sk.,hl. Swz. *mannenvolckig*.

Mann-fóls·ykke, n. egenskapt (hos fruntimmer) att vara omtyckt af karlar. Ög. *Manntykke*, n. id. Vb.

Mannse, m. liten gosse. "Lilla mannsen". Vm.,vl. *Lillmannsen*, m. def. Brukas nästan såsom glåpord åt en större gosse, som visar sig mycket barnslig. "Stakkars lillmannsen". Vm. Deminutivum häraf är *mannsing*, m. liten gosse. Ö. Ihre (gl. 2, 132) åter anser att *mannse*, m. liten gosse, egentl, betyder: liten diare, af fht. *manzo* (pl. *manzon*), m. spene. Jfr Graff 2, 818.

Mannskap, n. samling af män. Vb.

Mannsli(g), adj. manbar, giftvuxen; säges om en helt ung, men stor och giftvuxen qvinna. Fl. (Öb.).

Mannte, m. liten pojke; i skämtsamt tilltal. "Pass mannte! Hör du mannte?" Nk.,sdm. (Björkvik). Jfr *mannse*.

Mann-vit, förstånd, klokhet. Fl. Nl.). Fn. *mannvit*, n. id.

Manul ( ), adj. l)stånglig; om tjur och vädur. "Ajte de' för tjuren, han ä manul". Sk. (Ox., Skytts h.). *Man-yrd*, id. Sk. (Onsjö); 2) fig. häftig, våldsam. "Den karen ä riktigt

manul". Sk. (Ox.). D. d. *mandolm*, adj. vild, rasande; om vissa djur som anfalla menniskor; d. d. *olm*, id.; fn. *mannýgr*, adj. stånglig; ny isl. *manneygr*, adj. id.; fn. *olmr*, adj. rasande. MAN-DAG (— —), m. lång och högbent spindel. S. G.

MANDAG, *mandinge-manda*, s. *manä*.

MANDEL, m. ? sädeskornens mjölämne, styrka, näringskraft. Ög.

MANG, pron. mången. Fl. (Öb.). Fsv. *manger* (*manger*), mången; fht. *manag*; fsax. *maneg*; ffris. *manch*, *manich*; nht. *mancher*; ns. *mannig*, *männig*; fe. *maneg*, *manig*; e. *many*; d. *mangen*, mången; n. *mang*, *mång*; id.; moes. *manags*, mycken: **πολύς**; fslav., slov. *mnóg*, id.; gael. *minic*, *minig*, talrik.

Mang-leiss, adv. på många sätt. Fl.(Pargae).

Mang-tölu, adj. mångtalig, som talar mycket. Vb. Fsv. *manghtalogher*, *mangtalugher*. S.S. 3, 132. S. Bern. f. 51.

Många-stans, adv. mångenstädes. Kl. N. *mangestade*; d. *mangesteds*,

Mång-falls-kuppä, s. *läsa-kuppä*.

Mång-fristen, adj. som förstår sig på mycket. Bhl. N. *marfreisten*.

Mång-fålla, f. en af magarne hos hornboskap. Nk.,sdm. *Mång-fåll*, f. Vb.Mång-fälls-tórrka, f. en sjukdom i mångfållan. Sdm.,nk.

Mångom-lónnom, adv. mångalunda, på mångahanda sätt. Vb.

Mång-rådiger, adj. ombytlig; som än vill ett, än ett annat. Sdm.,nk. MANGEL 1, m. brist, nöd. Bhl. (Vikorne), m. fl. Nht., d. *mangel*, id.; nht. *mangeln*, v. n. fattas; d. *mangle*, id.

MANGEL 2, m. (i riksspr.) redskap, hvarmed man pressar och gifver glans åt tyger. Deraf i munarterna: Mangel·stukk, m. mangelstock, kring hvilken linnet vid manglandet svepes. Wichterpal (i Estland. *Manglehullt*, n. S. Sk. Jfr nht. *holz*.

Mangla, v. a. 1 1) eg. (riksspr.) medelst mangel pressa och gifva glans åt tyger; 2) slå, piska. S. Sk.

Mangle-fjel,´f. mangelbräde. S. Sk. S. *fjöl*. MANGEL 3, s. *mund*.

MANGKA, v. n. 1 arbeta tungt. Sdm.(Björkvik).

MANGS, adv. ibland annat; äfven. "Han sa mangs nä", bland annat sade han äfven det. "Mangs hä", också det. Nb. (N. Cal.). *Makks*, id. Nb. (Lule). Ns. *mank*, *manken*, præp. mellan, deribland; e. *among*, id.; fe. *âmang*, id.; *mang*, m. ? blandning.

MANK (nn), m. 1) eg. manke. *Månke*, m. Vm.; 2) det tvärträ på en skogskälke (*stötting*), hvarpå hela tyngden hvilar då man forslar timmer. Vb. *Stókk-manka*, m. id. Fl. (Ingo). Manke-hår, n. hår som växer på manken. S. Sk. D. *mankehår*.

Månke-tag, n. 1) eg. ett tag i manken; 2) starkt tag. "Han tog i honom ett månketag", tog ett dugtigt tag bak i nacken. Vm. (Herv., Id.). MANK el. *maank* (ipf.-*ä*), v. n. fattas, brista. "Hä mank mäg tulumodä", det felar mig tolamod. Vb. Jfr *mangel* 1.

MANNESET, *maneset* (— - -), *mannset*, n. def. ladugårdsbyggnaden, fähuset för kor och oxar. Sk. (Rönnebergs, Onsjö, Luggude, N. Åsbo, Harjagers, Torna, Ljunits, Ingelstads, Bjäre; sällan i Oxie, Skytts, Vemm. h.), hl. (Frillesås, Haslöfs, Karups s:r). Deraf *mannese-länga*, *mannes-länga*, *mannese-längja*, f. id. Sk. (Ing., N. Åsbo h.). Ordet härledes troligen af lt. *mannus*, m. en gallisk häst (Seneca, Ep. 87; Horatius, Lucretius). Isidorus (Origines XII) förklarar *mannus* med *equus brevior*. Ordet är lånadt från keltiskan. Dakoroman. *mánzu*, liten häst, unghäst (Diefenb., Celtica 1, 70); nht. (dial.) *männe*, smeknamn till häst. I schweitziska munarter brukas *menni* el. *mehni*, f. "fuhre, gespann ochsen, pferde"; *menni*, m. "ochs, stier, den man zur arbeit braucht"; *menni-bule*, m. "der junge, welcher die ochsen vor dem pfluge antreibt" (Stalder 2, 207); schwab, *mähne*, *möne*, f. "gespann von 2, 4, 6 pferden, zum baue eines baurenguts"; *monhag*, m., *monpferd*, n. "ange-spännter stier, pferd" (Schmid, 372); bay. *men*, f. "die fuhr; das zu einem fuhrwerk nöthige zugvieh, zugvieh überhaupt" (Schmeller 2, 590).

MANNS, adv. dock, ändå, man; begagnas såsom fyllnadsord för att utmärka bifall, begäran. "Du kan manns göra dä". S. Sverige, *Männs*, *menns*, id, G. Ns. *man*, blott; "dat kostet my man een wort" (Kichey, 160) Jfr sv. *må*, kunna.

MANÄ, m. måne. G. Fsv. *mane*; fn. *máni*, m.; fht., fsax. *mâno*, m.; mht. *mâne*, m. o. f.; nht. *mond*, in.; holl. *maan*, f.; fe. *môna*, m.; e. *moon*; moes. *mena*, m.; lit. *menu*, m.; lett. *mênes*, m.; gr. ***μήν***, m., ***μήνη***, f,; pers. *mâh*; skr. *mâs*, m. id.; *mas*, att mäta, *mânsa*, tid. Mandag, m. måndaa. Vb.,g.,sk.,hl. Fsv. *manadagher*; fn. *mánadagr*; d. *mandag*; fht. *manotag*.

Mandinge-manda(g), m. Amandi måndagen; måndagen efter Amandus-dagen, hvilken sistnämda infaller d. 14 okt. (gl. st.) och hålles för att vara den basta såningsdagen för vinterråg. Hl.

Måndags-kärar (hårdt k), m. pl. sådana karlar som förstöra tiden med superi, hvilket ofta eger rum om måndagen. Jtl.

Månes-galen, adj. mycket vild, yster; om menniskor. Sk. (Ox.). D. *månegal*.

Måne-skin, n. månsken. Sk. (Ox.). D. *måneskin*; fn. *mánaskin*. MAR 1, n. 1) haf, sjö. I denna bemärkelse förekommer ordet blott i sammansättningar. Utom nedananförda märkes en mängd svenska ortnamn, t. ex. *Marby*, *Marbäck*, *Marstrand*, *Marsjö*, *Marstad*, *Sandmar*, *Möre*, *Hunnemara*, *Fogelmara*; 2) kärr, moras. Ög.,hs. *Mara*, f. mosse. Vb.; 3) grund, gyttjig hafsvik; grund strand; deraf *vassmar*, m. grundt vatten, hvari vass växer. Fl. (Nl.). Fsv. *mar*, *mær*, n. haf. S.S. 2, 36, 184, 233, 266. S. Bern. f. 129: "tighio tusanda riddara foro til iherusalem ofwir mæreth ok striddo for ihesu christi tro skuld"; deraf *mar-nunna*, f. eg. hafsnunna; hafsfru. S. Bern. f. 78: "wi læsom at marnunnan ær ofwan naflan wælskapt som fagher iomfru, ok nidhantill wanskapt, hon sionger mz søte røst och høghe, swa at skipmæn hørande hænna røst somna vidh hænna søta sang, ok swa fordarwa hon ofta manga ok ledher af rætte ledh". Cod. A. 27, f. 58, 58 v.; (fe. *merevif*, id. Beow. 3037); fsv. *myr*, f. myr, mosse, kärr. GL. 25: 2; fn. *marr*, m. haf; *mýrr* eller *mýri* (pl. *mýrar*), f, träsk, moras; n. *myr*, *myra*, *myre*, f. id.; fd. *mær*, haf (Mlb., Bib. Ov.) ; fht. *mari*, *mere*, *meri*, m. o. n.? haf; *muor*, n. träsk; fsax. *meri*, f. haf; mht. *mer*, n. ; unt. *meer*, n.; flam, *maer*, *meir*, a) id.; b) träsk; ns. *mêr*, n. id.; fe. *mere*, *märe*, m. haf, sjö; träsk; *môr*, *mŷre*, m. träsk, träskartad nejd; e. *meer*, insjö; *moor*, träsk; d. d. *mare*, *marne*, kärr; holl. *moer*, n. träsk; nyfris. *mar*, n. haf; *myrre*, myr; moes. *marei*, f. haf; lt. *mare*, n.; frans, *mer*; it. *mare*, m.; dakorom. *mare*, f.; sp., port. *mar*, m.; ffrans. *mier*, f. id.; frans, *mare*, f. träsk; sjö; estn. *merri*; lit. *mares*, f.; fslav., ryss., illyr. *more* (Miklosich, 51); slov. *morje*; böhm. *more*; fin. *meri*, haf; estn. *merri*; lapp. *mär*; karel. *meri*, id.; cy., bret.

môr, va, haf; gael. *muir*, f. id.; hind. *marû*, liten. sjö, stillastående vatten; skr. *mira*, m. ocean, verldshaf. Mare-flundra, f. Pleuronectes microcephalus. Sk. (Rå).

Mar-ek, m., *mar-gran*, f. krokig, knutig, småväxt ek, gran i myror eller på sank mark. Kl.,sm.

Mareld, m. trä som murknat i vatten ochsedermera torkadt lyser i mörkret. Vg. Isl. *maurildi*, n.

Mar-hank, m. hopvriden vidja att fasthålla marstakarne på ett åkdon. Vg.

Mar·nate, m. Charæ. O.

Mar-spit, m. strandskata: Hæmatopus ostralegus, Lin. G. *Al-brok*, m. Ul.

Mar stake (pl.-*kar*), m. 1) stake, som uppbär häcken eller sidostycket af en vagn. Vg., ög.,sm.,hl.; 2) kälkstake; störar 1 alla 4 hörnen af en kälke eller drog att dervid fästa kättingar. Sdm.,nk.,ög.,vg.,sm. *Mal-stake*, m. Sm.; *mål-stake*, *måsch-stake*, m. Vg.,kl.; *mall-stake*, m. Sm.; *malle-stake*, *mal-stage*, m. id. Bl. Estsvenska *marwöl* (Dagö, WormsÖ; jfr fn. *völr*, m. käpp). Russwurm.

Mar-ulk el. *hav-ulk*, m. Lophius piscatorius. Bhl. *Hav-padda*, *ha'-padda*. Sk. (Kullen).

Mar-tov, m. ett mindre fruktbart ställe på en sänk äng ellef åker, dock högre än sjelfva ängen eller den närbelägna mossen. Kl.

Mar-svin, n. tumlare: Delphinus Phocæna, Nilssons fauna 1, 616. Fsv. *marsvin*.

Mar-vide, m. Salix fusca. D. *marevidje*.

Mar-vidja, *marvedja*, *marveja*, f. en vidja på kälkar, som sitter mellan marstakarne och håller lasset tillhopa. Sm.,ög.,nk. *Mar-via*, f. Vg.; *mar-simma*, *ma-simma*, f. Nk.; *mâlstaka-vidja*, f. id. Sm. S. *simme* 1.

Myr, m. fuktighet i åkern efter regn; väta i jorden. G.

Myr-bär, n. hjortron: Rubus Chamæmorus. Norrl. *Måir-bär*, Dl. (Elfd.); *mör-ber*, Dl. (Mora, Våmh.); *mer-ber*, id. Dl. (Orsa). N. *myrebær*.

Myr-mäkker, m. en fogel som låter likt en get; troligen Scolopax Gallinago. Vb. *Möjr-mäkker*, m. Nb. (Ö. Cal.). S. *mäkkär*.

Myr-fil el. *mir-fil*, m. Eriophorum angustifolium. Hs. *Myr-blomma*, f. Gstr. *Fil* i st. f. *fijl*. Fn. *fifa*, f.; *fijl*, pappus.

Myr-görel, *myrgöril*, m. strandpipare: Charadrius hiaticula. Vb.

Myr-pytta, f. ljungpipare: Charadrius apricarius. Sm. *Alvar-grim*, id. Öl.

Myr-slok, m. myrbjörn. Vb.

Myr-sly, -*ä*, n. liten myr, omgifven af och delvis bevuxen med småskog el. starr. Vb. S. *sly*.

Myr-svä(r)tt, f. Anas murila. Vb.

Myst, f. mager eller eljest våt och fuktaktig mark bevuxen med granskog. Ö. Dl.

Måir-skog; m. sloga på en myr. Dl. (Elfd.). *Mör-slog*, m. Dl. (Mora).

Måjr-dragjin, adj. träskaktig, myraktig. ”Issn lótin ir måjrdragjin”. Dl. (Elfd.).

Måjr-tall, m. tall som växer i myrar; martall. Dl. (Elfd.).

Möir (def. *möiri*), f. myr, träsk. G. *Måjr* (pl.-*är*), f. Dl. I andra trakter af Dl. *måjre*, *mör*, *mire*, f.

Möir-ukse (pl.-*sar*), m. neckros: Nymphæa. S. G.

Mör-snajpa, f. ett slags fogel på myror: Scolopax Gallinago. Dl. (Mora, Våmh.). **Måjtsnäipa**, f. id. Dl. (Elfd.); *myr-snipa,* f. Hs. Fn. *mýrisnipa*, f. Scolopax Gallinago. MAR 2, m. mal {i mjöl). G. Fsv. *mar* {*maar*), m.? mal: tinea. S.S. 1, 89; 3, 91. S. Bern. f. 21: ”maren æther klædhit och mad lik en thræt”; l. c. ff 91 v.; fn. *mor*, n. mycket små insekter; n. *mår* el. *måre*, m. mal, mått; fn. *merja* (*marða*, *marit*) v. a. krossa. Jfr fht. *merjan*, v. a. sönderslita; *maro*, adj. mör (Graff 2, 831, 840); mag. *marás*, bett, bitande; lt. *mordere*, bita; fpërs. *marad*, conterere, fricare; skr. *mrd*, *mrad*, id. Mar-eta, f. malört. Vg. (Skarab.).

Mar-oangen (n.-*get*), p.p. full af mal; om mjöl. *Marager*, adj. id. S, G.; *marig*. id. N. G.

Mår-äten, adj. maläten, anfrätt af mal. Ög. MAR 3, m. stenbunden slätmark. Deraf *båskmar*, *-in*, m. bevuxen med buskar; *röir-mar*, *-in*, m. bevuxen med rör. Fl. (Öb.). Jfr fn. *merja* (*marði*, *marið*), v. a. sönderkrossa. S. *marar.*

MAR 4, s. *marr*.

MARA el. *möru*, *-n*, i. mara (incubus); ett förment trollväscnde, som under qvinnoskepnad tros sätta sig öfver den sofvandes bröst. Vb.,nb. *More*, f. Mp.,vb. (Nordmal.); *màre* (def, *màro*, f. Hs. (Db.); *mårå*, f. id. ”Mårå raið”, Ö. Dl.; *mare*, f. id. Sk. Enligt folktron i Skåne och Halland förvandlas en qvinsperson till mara, då qvinnans moder i hafvande tillstånd för att undgå födslosmärtor trenne gånger tagit en fölhinna (*föllhavn*; s. *hamn* 1) öfver hufvudet, i hvilket fall till straff för modrens öfverträdelse af den naturliga ordningen dottern under sömnen stundom förvandlas till mara, då deremot sonen blir varulf. Såsom mara säges hon begifva sig på ströftåg och inträngande genom *naver-bórr-hål* stundom sätta sig att rida på sofvande manspersoner och hästar, under hvilken tid de äro oförmögna att röra sig och på hästarne gör hon intrasslade flätor i manen. Maran anses också sätta sig att rida på. träd, hvarigenom de hindras i växten eller få tofviga grenar. Den vidskepliga föreställningen i Vesterbotten inbillar sig att ett barn, som födes i otid, d. ä. mellan kl. 12 och 1 på natten, blir en mara; äfvensom det barn, hvaröfver en katta springer i vaggan, innan det undfått dop. Genom vidskepliga konster har man derstädes föreställt sig kunna befria en person från maran, så att maran flyttat till ett trä i skogen, och förmenat

att ett bräde eller stycke af ett sådant trä, sedan det nedhuggits, kunde, lagdt i sängen, gifva ro åt den sofvande. En. *mara*, f. incubus; fe. *mara*, m,; e. *nightmare*; nht. *nachtmahr*, m.; holl. *nachtmerrie*, f.; ns. *nacht-moor* (Richey, 170); frans, *cauche·mar*, m. id. Mara, 1) v. n. 1 växa långsamt, nästan omärkligt; om trän. ”Träet står å marar”. Kl.,sdm.; 2) v. a. 1 *mara en katt-unge*, genom mycket handterande förorsaka honom vantrefnad. Sdm. (Björkvik).

Mara-fläta, f. en af svett och orenlighet hoptofvad hårtofs på hästar; tros förorsakad af maran: Plica polonica. Bl. *Mare-lókk* (pl.-*ar*), m. Sk.; *mar-sudd* (pl.-*ar*), m. Vg, (Vadsbo); mar-tov f. Kl.,nk.; *mar-tok*, m. Sm. Nht. *mahrflechte*, *mahrklatte*, *mahrlocke*; d. d. *marelok*, *marlok*, *marfletting.*

Mara-kaust (pl.-*ar*), m. sammangyttring af smärre knottriga grenar på ett trä; tros förorsakad af maran, som säges trifvas väl att rida derpå. Bl. *Mar-kåst* (— —), m. Sm.,kl.; *markvast*, m. G.; *mar-kvist*, m. id. Sdm. Användes att upphänga i häststall öfver spiltan såsom skyddsmedel mot maran, att hon ej må rida hästarne om natten. Hon säges då låtahästarne vara i fred och rider i stället sin älsklingsfåle markvasten.

Mara-kov, m. smärre qvistars hopgyttring i ett trä (tall, gran, björk), liknande ett fogelbo. Sm.

Mar-gaffel, m. dålig gris, kalf, stut som står i knut. Nk.

Maring, *mar-pallt* (pl.-*ar*), m. småväxt, knutig pojke eller yngling. Sm.,kl.

Mar-kludd, m. Ög.; *mar-ludd*, m. Sm.; *maru-knäut*, m. N. G.; *maru todd*, m. Fl. (Ingo), i. q. *mara-kaust.*

Mår-lurv, -*a*, f. martofva. Hs. (Db.).

Maruger el. *marug*, adj. förkrympt, knutig, dålig till växt och utseende. ”Skogen ä marug”. Sdm. ”Märra håller sej maru. Hästen ä så maruger för han ä utsulten”. Nk. *Marig*, id. ”Skogen ä marig”. UI.,sm.

Mar vase (pl.-*sar*), m. hopvecklad knut på en hästman, hästsvans eller på en gren. Vg.

Möru-riden el. *mara-riden*, adj. riden af maran; säges om häst eller ko, då de stå och svettas samt ej hafva någon matlust. Vb.

Möru-tull, m. yfvig, blad- eller barr-rik topp på ett träd. *Möra-tall-trä*, n. ett träd med yfvig och tätt beväxt topp. Vb.

U·mätt-màre, f. glupsk storätare. Hs. (Db.; sälls.). MARA 1, v. a. 1 samla, hopa. ”Han marar i hop pängar”. ”Mara i hop håret”, töfva i hop håret. ”Mara ner sängen”, trycka ner en uppbäddad säng. Vm. (Herv., Id.).

MARA 2, v. n. 1 köra smått med svaga dragare. Sdm.

MARAR, m. pl. flygsandsfält (vid sjöstranden). Sk. D. d. *mår*, flygsandsfält. Ordet hörer troligen till roten fn. *merja* (*mardi*, *marið*), v. a. sönderkrossa, söndersmula. S. *mar* 3. Mar-gräs, n. Arundo arenaria. Växer på flygsandsfält. Sk.

Mar-halm, m. Elymus arenarius. G. Isl. *marhálmr*, Zostera marina; d. *marehalm*. MAR-BO, m. en som är hemma i Marks härad af Elfsborgs län i Vestergötland. *Fat-knalle*, *skål-vestgöte*, m. id. Vg. Jfr *mark* 4.

MARD, m. mård: Martes sylvestris. Dl. Måɫ, m. Bhl.; *maɫ*, m. Nb.vb. Fsv. *marþer*; fn. *mörðr*; n. *mor*; d. *mår*.

MAREK, *mareld*, *marhank*, s. *mar* 1.

MARETA, *margangen*, *maruger*, s. *mar* 2.

MARG (n. *margt*), adj. mången. Sm.,kl. *Marge*, pl. tant. många. Vb. Fsv. *margher*, *margir*, L.L.; fn. *margr*. Marga-lunda, adv. på många vis. Sm. *Margelónnom*, *mångomlónnom*, id. Vb.

Marg-föllu, adj. flerfaldig. Vb. Fn. *margfaldligr*, *margfaldr*.

Marge-handa, adj. mångahanda. ”Margehanda kónster”. Vb. MARGET, nom. pr. Margareta. Dl. *Marketa*, Sm.

MARIG, adj. illparig, falsk. Sm.,kl. Marug, Vm.; *ill-marig*, Sm,,bl.; *maraktig*, id. Kl. Jfr fe. *mearr*, adj. elak, illparig.

Mar-hund, m. inbunden, falsk menniska. Sm.,kl.

MARJA, nom. pr. Maria. Sk.,hl. *Majt*, Dl. Mare-klókka, f. klämtning och ringning vid solnedgången, bruklig i kyrkorna. Klämtningens ljud helsas med hattens aftagande. ”Ringa mare-klókkan”. S. Hl, sk. (Onsjö, N. Åsbo, Ing.). ”Dä ä inte ti å sluta arbetet ännu, för dä ha inte ringt mareklókka”. *Mare-ringning*, f. id. Sk.

Mare rókk, m. stjernbilden Orions bälte. Sk. (Ox.,Ing.). D. d. *Marie-rok*, *Marri-rok*, id. MARK 1 (pl.-*ar*), m. mask. Nb.—sk., fl. (Öb.). *Makk* (pl.-*är*), m. Ö. Dl.; *marsk*, m. id. Hs. *Madrik* (pl.-*a*[*r*]), m. småmask, insektlarv. ”Dä va go ost, men der va så många madrika i'en”. Sk. *Makke* (pl.-*kar*), m. 1) mask. Ö. Dl.,g.,bl.; 2) orm. Öl., Wormsö. Fsv. *mark*, m.

mask, matk. S.S. 1, 89; 2, 2; *maþker*, *madhker*, m. id. S.S. 3, 15, 171; fn. *madkr*; n. *mark*, *makk*; fht. *mado*, m.; mht. *made*, m.; nht,, holl. *made*. f.; fe. *maða*, m., *maðu*, f.; e. dial. *mad*; e. *maggot*, *magget*; d. *madike*, *maddik*; ns. *maddik* (Dähnert); *meddik*, *meddike* (B. W. B. 3. 139), id.; fin. *mato* (gen. *madon*), krälande djur; mask; orm; nordtschud. *mado*, mask (Acta societ. scient. Fenn. 6, 95) ; lapp. *mato*, *matok*; karel. *mado*, id.; estn. *maddo* (gen. *mao*), orm; moes. *maþa*, m. mask; pers. *miteh*; georg. *matli*, id.; skr. *matka*, m. vägglus. Finis-makk, m. ett slags masklarv, som krälar hoptals. Dl. (Elfd.).

Fisk-makk, m. metmask. Ö. Dl.

LyS-makk, m. lyskmask. Ö. Dl.

Makk-bett, n. ormbett. Öl.

Makk-far, m. ref-orm. Ö. Dl.

Makk fre-kallär, m. pl. eg. mask-frö-karlar; ett slags syra: Rumex domesticus. Ö. Dl.

Makk-knaul (pl.-*är*), m. maskknöl under boskapens hud, der styngflugan lagt sina ägg. Dl. (Elfd.). *Makk-knåil* (pl.-*är*), m. id. Mora. Makk-stungen, adj. maskäten. V. Dl. *Mark-smugen*, Vg.,ög.; *mark-stukken*, Dls.,vg;,sm.; *mark-stongen*, Nb.,vb.,ög.; *makk-jetin*, id. Ö. Dl. Isl. *maðk-smoginn*; n. *makke-smogjen*, id.

Marka-skal, n. snäckskal, snäcka.. Ög. *Marsk-skal*, n. Hs.; *mask-hus*, n. id. Ul. S. *skal* 1.

Mark-åt, n. coll. alla slags stingflugor, som under den varma årstiden besvära kreaturen. Vl. (Fryksdalen).

Met-mark, m. metmask; mask som nyttjas till agn vid mete. Vb.

Nos-mark, m. ett slags tvåvingad insekt (Oestrus ovis) som lägger sina ägg i näsborrarne på fåren. Ög. MARK 2, n. 1) bomärke. ”Jett mark”, ett bomärke. ”Markjäð”, n. def. bomärket. Dl. (Mora); 2) tecken. ”Dä ä inte godt mark”. Vg. Fsv. *mark*, n. märke, tecken. VGL. UL. S.S. 1, 85: ”thz ær klara syn oc vidherkænningx märka”: deraf *skot-mark*, n. skottraärke, mål att skjuta på. VGL.; *takmark*, n. gränsmärke. VGL. (fn. *takmark*, n. id.); *marka*, v. a. märka. UL. HL.; fn., n. *mark*, n. märke; fe. *mearc*, *marc*, *märe*, n.; mht., ns. *mark*, n. id.; fht. *marka*, *marcha*, f. gräns; kärnt. *march*, n. tecken, märke; gränssten (Lexer, 186); moes. *marka*, f. gräns. Jfr skr. mrç, tangere. Märke, n. 1) eg. (såsom i riksspr.) märke. *Märse*, n. id. Hs. (Db.); 2) större sår. Då någon slagit eller huggit sig och fått ett större sår, vill man ej nämna det onda vid namn, utan säger allenast: ”hans märke, te säja, va så eller så”. Man förmenar att såret eljest svårare skulle läkas. Sm. Fsv. *mærki*, *mærke*, *merki*,*marki*, n. a) märke; b) råmärke; fn. *merki*, n.; fht. *march*, *merch*; nht. *marke*, f.

Märke-tråd, m. tråd, hvarmed skräddare taga mått till kläder. Sm. MARK 3, f. 1) eg. skålpund; 2) 2 skilling riksgäld eller 4 öre riksmynt. Allm. ”Fisken kóstar sju mark marken”. *Nie-markare*, m. 18 sk. == 37 öre. *Tre-marka-kar*{*l*), m. a) den som begått mened och derföre förklarats ärelös. Vg.,kl,sk. Man föreställer sig stundom att dråp på sådan person försonas med tre marks böter; b) usel, dålig, föraktlig menniska. ”Den menniskan har ja allti ansett för en tremarka-kar”. Sk. Fsv, *mark*, f. mark (vigt eller penningar); fn. *mörk*, f.; d., nht., e. *mark*; frans. *marc*. *Mark 3* är troligen samma ord som *mark 2* och här förmodligen erhållit sin betydelse af det vigten och penningen åsatta märket. Rdq. 2, 39.

MARK 4, f. skog, skogsmark; mark. ”Han jär òvan i marka”, han är ifrån skogsbygden (kommen), d. ä. han hörer ej till dem, som bo på landsbygden. ”Vaks ä nan-ting näst je óvvani marka?” erhålles någon årsväxt och gröda hos er der uppe i skogen? Vb. Ordet förekommer särskildt i *Marks* härad i Vestergötland, *Mar-bo*, m. innevånare i samma härad. Fsv. *mark*, f. skog, mark, utmark; deraf *markabro*, *markarskiæl*, *markavægher*, *byar-*, *_fä-*, *ödmark*. L.L.; fn. *mörk* (gen. *merkr* el. *markar*), i. skog: mark, fält; *markland*, n. skogland; lapp. *muor*, trä; *muora-land*, skog. Mark-vis, adj. som har lätt för att finna väg i vild skog; ej gerna der går vilse. Vb. MARKAD, m. marknad. Sk.,hl. *Marken*, m. def. id. Sm.,ög.,vg. ; *mârsne*, m. Hs.; *martnä*, m. Vb. Fsv. *marknadher*; fh. markaðr (el. *marknaðr*); d. *marked*. Markes-gåva, f. marknadsgåfva. S. Sk. D. *markesgave*.

Markbads-för, adj. half full vid marknad. Sm.

MartnäS-fä**L**, f. eg. marknadsfärd; marknads resesällskap. Vb. MARKA-SKAL, *marksmugen*, *markstongen*, *markstukken*, *markåt*, s. *mark* 1.

MARKLUDD, *markvist*, *markåst*, *marlókk*, *marpallt*, s. *mara*, *möru*.

MARODARE, m. våldsverkare, röfvare. Sm. Jfr frans, *maraudeur*, m. landstrykare.

MARR (pl.-*ar*), f. sto. Vl.,dls.,vb. I andra landskaper, hvarest ordet allmänt brukas, heter det *marr*, *märr*, *mar* el. *mär*, f.; stundom såsom i Bhl. och Sm. *mära*, f. sto. *Mära*(*r*), m. pl. hästar i allmänhet (utan afseende på könet). Kl. Fn. *marr* (pl. *marir* el. *marar*), m. häst; *mar*, m. id.: *meri*, *merr*, f. sto; fsv. *mar*, f. sto. ÖGL. *mæri*, f. id. VGL.; deraf *marfyl*, n. stoföl. ÖGL.: *marskalker*, m. a) eg. hästsven, stalldräng; b) marskalk, marsk. S.F.S. 6, 98; n. *mær*, *mærr*, f. sto; d. *mær*, f.; fe. *mear*, *mere*, *merihe*, f. id.; *mearh*, m. häst; e. *mare*, f. sto; fht. *marah*, *marh*, m. häst; *merihha*, *merlcha*, f. sto (Graff 2, 844); fins. *merie*, f. (Richthofen, 923); nfris. *mar*, *marr*. f. (Outz., 203); nht. *mähre*, f.; fin. *mera*; ns. *mëre*, f. id.; wal. *march*, häst, sto; bret. *march*,

m. häst; *marc'hek*, m. ryttare; *marc'hekaat*, v. n. rida: gael. *marc*, m. häst; manx. *marc*, m., *markey*, v. n. rida; ir. *marc*. m. häst. Pansanias (10,19) säger också att *marka* är ett galliskt ord och betyder häst. Marundas-löte, s. *liauta*.

Mära-flängare el. *märra-flängare*, m. 1) nattman, hudafdragare; 2) en som illa handterar hästar. Sm.

Mära-gula, f. skinkmärr, oduglig häst. Sm.

Mära-kólv (pl.-*ar*), m. eg. hästpil; troilslända: Libellula. Fl. (NK., K., P.). *Mära-kórv*, m. Fl. (GK.); *mära-pil*, m. id. Fl.(NK.), S. *kólv*.

Mär-föl, u. stoföl. Sk.,kl. *Mära ful*, n. id.)(*hästful*. Hl. (Värö). Fsv. *marfyl*, n. ÖGL.; n. *marafyl*; d. d. *mârføl*.

Mär-mjölk, f. Hypoehæris maculata. *Mjölk* har afseende på örtens saftighet. Vg.

Märr·blomster, n. Arnica montana. Dl. (enl. Wahlenberg, fl. suec).

Märre-yngsle, n. sto-föl. N. Hl. S. *yngsle*.

Märr-mynta, f. Origanum vulgare. Bhl. *Mära-mynta*, f. krusmyuta. Sm.

Märr-pissa-gräs, *märra-piss-gräs*, n. Dracocephalum Ruyschiana. Vg.,sm.

Märrsa, f. liten märr. Nk. *Marrsa*, f. Sm.

Mär-skrammla, f. hästskramla; ett redskap bestående af en träskifva, som vid kringsvängning smäller mot kuggar, vid hvars skarpa ljud man drifver hvarjehanda kreatur. Ög.

Skink-marr, f. o. m. mager, dålig märr eller häst. Sm.,bl. I riksspr. utmärker *skinkmärr*, f. mager, dålig märr.

Skångs-mär, -*a*, f. skojaraktigt fruntimmer. Hs. (Db.). MARRA, v. imp. 1 knorra, vara missnöjd, vid vresigt lynne, ondgöras; om förtret och groll som aggar och qväljer. ”Hä marrar i mä”. Fl. (Vörö i Öb., Ingo i Nl.). *Marr* (ipf.-*a*), v. n. o. imp. 1) smått gräla; 2) ondgöras, föraiga sig. ”He marrar i me”. Fl. (Nerpes). *Mårra*, v. n. smågräla. ”Han går å mårrar å maler”. S.Sk. Fn. *marra*, v. n. knirka; *murra*, knota; nht. dial. (Nassau) *marren*, morra; om hundar (Kehrein 1, 273). Marr-skava, m. knarrig menniska. Fl. (K.). MARKAKK, n. patrask. G.

MARSIMMA, *marspit*, s. *mar* 1.

MARS, -*en*, m. tröskloge, tröskIada. Mp.,Jtl. Jfr fn. *marinn*, krossad; *myrja* (ipf. murda), v. a. krossa; *merja* (*marða*, *marit*), krossa, stöta; *mærir*, m. krossarc; swz., bay. *mürssen*, v. a. krossa; skr. *mrd*, *mrad*, conterere, fricare; fpers. *marad*, id. Lång-mars, m. lång tröskloge, på hvilken hästen körer fram och tillbaka med slagbullten. Mp.

Mârs (ipf.-*ä*), v. n. köra in säd i tröskladan. Jtl.

Rund-mars, m. rund tröskloge, i hvilken hästen köres rundtomkring med slagbullten. Mp. MARSSA, v. n. 1 vara brunstig; om kattor, emedan brunsttiden vanligen infaller i mars månad. Ög.,sm.

MAE-STAKE, *marvatten*, *marvide*, *marridja*, s. *mar* 1.

MARSUDD, *martov*, *marug*, *marvase*, s. *mara*, *möru*.

MARUG, s. *marig*.

MAR-UGLA, f. ett slags uggla. Dl. (Mora).

MARU-KNÄUT, s. *mara*, *möru*.

MAR-VINDA (uttal, *mar-vinga*), v. n. 1 rusta, rasa, lefva vildt, hålla oväsen. Hl. (Breared). Jfrfa. *vinda*, svänga; *mar* är måhända förkortn. af fn. *margr*.

MARU, s. *li-maru*, under *lid* 3.

MAS 1, adj. sträng; som ej låter göra narr af sig. Brukas i nekaude satser. ”Han va inte mas”, han var oj lätt att tagas med. Vl.,vg., nk.,vm. Mas 2, n. ansträngning; något som är svårt att uträtta. ”Dä ä mas att göra”. ”Dä ä inte mas", är ei något latmansarbeto. "Dä ä mas att slå under sommarhettan”. Vm.,nk.,sm. N. *mas*, n. id.

Masi(g), adj. 1) vresig, knarrig. Vl. (Tjust); 2) besvärlig, svår. ”Masit arbete. Dä va masit”. Sm. *Masligt*, adj. n. svårt. Öl. MAS 3, s. *masa*.

MASA v. a. o. n. 1 1) värma: a) uppvärma, (genom eld eller ånga). ”Masa verke”, uppvärma virke (t. ex. bräder, plankor) för att kunna böja det; b) värma (genom förtäring af bränvin). ”Dä der masar invärtes”; c) värma (om solen). ”Solen masar”; 2)med behaglig känsla njuta värmen ifrån eld eller sol. ”Masa sej för spisen, vid brasan”. ”Masa sej i sängen”, ligga och njuta af sängvärmen. Allm.; 3) äta och göra sig goda dagar. ”Nu masa hästarne i sej höet”. Sm.; 4) vara lat, trög, ej taga hårdt för sig i arbete, arbeta långsamt och lättjefullt; gå å släpa benen efter sig, gå helt makligt. ”Han går å masar å drar benen ätter sej. Hva går du der å masar? Han kom masannes. Ja ska fälle masa mej i väg”. *Masa på*, skynda, gå raskt framåt. *Masa sej åstad*, skynda sig långsamt och svagt. ”Masa dej å sta! Ja masade på allt hvad ja kunde”. Allm. *Maska sej åsta*, id. Sk.; 4) krypande draga sig fram, draga sig fram på magen, med tillhjelp af hand och fot; om små barn. Vb.; 5) slå, piska någon så att han blir varm. ”Masa barn. Ja ska masa dej”! Allm. *Masa i sönder*, slita itu. ”Masa i sönder sina kläder”. Bhl. Mas 4, adj. lat, trög. Ög. *Masi*(*g*), id. Sm.,kl.

Mas 5, m. 1) trög, lat menniska; 2) trög, långsam gång. ”Oksmasen ä långsam. Mä oksmasen hinner ja ej långt på da'n”. Kl., sm. Deraf *poli-mas*, m. daglönarbete)(betingsarbete; *poli-masera*, v. n. 1 gå i dagsverke. Vl.,nk.

Mas 6, m. stryk, pisk. Sk. *Mas*, n. id. Ög.

Mas-hund, m. snåling, gnidarc; eg. en som för sådant beteende förtjenar stryk? Vm. (Herv. Id).

Masa-drag, n. *I ett masa drag*, oupphörligt, utan uppehåll. ”Han gikk fe sta'n i ett masadrag”. Sm.

Masi(g), adj. 1) varm, qväfvande het. ”En masi da”; 2) rödbrusig. ”Han ä så masi i synen”; 3) drucken. Sm.

Mas-kista (pl.-*tor*), f. inrättning, i hvilken plankor och annat virke inläggas och genom ånga uppmjukas för att kunna vid skeppsbyggnad användas. Bl. m. fl.

Mas-stug, f. badstuga, kölna. Vl. (Elfd).

Masugr, adj. böjd för, benägen till. Brukas såsom suffix till andra adjektiver för att antyda en benägenhet för det som adjektivet uttrycker. *Lat-masugr*, böjd för lättja. *Regn-masugr*, benägen att regna. Nk. MASE (pl.-*sar*), m. 1) stor, dugtig kar! (till kropp och själ). ”Dä ä en mase te å vara stor, stark”. Götal.; 2) hin onde. ”Dä va bara masen”. Sm.,kl. Jfr fn.*maðr*, m. man; kelt. *macs*, man, mästare, herre; pol. *mez*, man. Grå-mas, m. varg. Sdm.

Mas-ed, m. kötted. Sm.

Masing, m. mycket stor menniska. ”En stor masing”. Bl. *Masingen*, m. def. hin onde. Sm.

Över-mase, m. dugtig karl. ”Dä va en övermase to prest att präke”. Sk. (V. Göinge). MASÉR-BóKK, m. stursk, högfärdig menniska. S.Sk.

MASK (pl.-*mask*), m. hvarjehanda yrfä (t. ex. flugor och brömsar) äfven efter förvandlingen från larv. Sdm. (Ö. Rek).

MASK, *maska*, *maskebalja*, *maskekar*, *masketönna*, s. *mäske*.

MASK-HUS, s. *mark* 1.

MAS-RUNNEN, adj. som har strimmiga fläckar; om björk. ”Masrunnen björk”, masurbjörk. Vm. *Masare-berk*, f. masur-björk i Betula verrucosa. Ög. Nht. *maserig*, adj.; fn. *mosurr*, m. masur.

MASM, f. ett af tyg eller skinn gjordt etui, hvari förvaras nål, tråd, syring, fingerborg m. m., derjemte stundom äfven elddon, hvilket man plägar bära ständigt på fickan eller i kjortelsäcken för att vid behof alltid vara tillhands. Vb. Jfr fn. *mass*, n.

MASS, adj. mån, begärlig efter. Sm. (Vestbo).

MASSE 1, m. katt. Gestr.—bl. *Missa*, Dl.

MASSE 2, nom. pr. Magnus. Allm.

MASSEL, m. utslag, klåda (scabies, impetigo); flussartadt utslag hos små barn. *Barn-*, *mjölk-*, *massel*. *Masslur*, f. pl. messling. Ö. Dl. Ns. *masel*, *maasel*, id.; nht. *masern*, pl. id. Masslig, adj. skabbig. Sm. Gl. sv. *maslog*. Sv. Kyrkoh. Lev. 1.

Skinn-massel, n. Denna barnasjukdom anses härflyta deraf, att modren under hafvande tillståndet gått under ett färskt skinn. Tros botas om barnet insvepes uti ett dylikt. Ög.,sm.

Svin-massel, m. Orsaken till denna barnasjukdom tros vara att modren såsom hafvande gått öfver en svin-busa; anses försvinna när barnet naket rullas i en sådan. Ög. MASTIG, adj. frodig; om växande säd. ”Säen står så mastig”. Sk.,kl.

MASURSKA, f. ett slags dans (först på klacken och sedan på tå). Vb.

MAT 1 (pl.-*ar*), m, 1) eg. (såsom i rikspr.) mat. ”Vara i on mat”, om personer i samma hushåll. Fl. (Nl.); 2) smörgås ”Ja fekk två stora matar”. Sk.,hl.,bl.; deraf *fitta-mat*, nu flottmat; *smörmat* (*smörmad*), m. smörgås. Sk.; 3) kött, kötträtt, fläsk. Vm.,ul.,nk.,ög. ”Bara maten syns”, blotta köttet eller kroppen synes; säges om den, hvilken ej döljer det, som bör vara betäckt. Vm. (Herv., Id.); deraf *hakkemat*, *mafat*, *mafitt*, *maisterpölse*, *masö*, *matbitar*, *mated*, *matfat*, *småmat*; s. härnedan. Fsv. *mater*, *matir*, *matr*, m. mat. L. L.; *mata*, f. id. VGL. SML.; fn. *matr*, m. *mata*, f.; fht. *maz*:, n.; fe. *mäte*, *mete*, *mett*, m. id.; e. *meat*, föda; köttmat; ns., höll. *met*, n. hackadt kött, i synnerhet svinkött; ffris. *mete*, *mêt*, *meit*, m. mat; d. *mad*; moes. *mats*, m. mat, spis. Grimm (gr. 3, 10) anser att moes. *mats* är af samma rot med anomala starkaverbet *niôtan*, taga; jfr *niutan, niozan*, id., liksom lt. *cibus*, m. mat, måhända är befryndadt med *capere*, att taga. Vanligen ställer man dock vart ord i samband med lt. *mandere*, v. a. tugga, så att *mat* i så fall egentl. betyder: det som tuggas; spis. Jfr Ben. 1, 511. Dief. 2, 46. Flöda-mad, m. bröd, doppadt i grädda; en vanlig mat åt barn. Sk. (Bjäre k.).

Hakke-mat, m. sönderhackade inelfvor, t. ex. lefver och lunga. Vm. (Herv., Id.), sk. (Ox.).

In-mad, m. inelfvor, lefver, romsäckar i fisk. Sk. (Ox.).

Maa, v. a. 1 kasta ut lockmat för djur, fogel och fisk att dermed draga dem till giller, snaror, nät och krokar, der de fångas. Sm. (Vestbo), nk.; deraf *ma·fisk, ma·mört*, m. sådan mindre fisk, mört, som sättes på ref för att fånga gäddor. Nk. D. *made*, sätta bete på fiskkrok.

Ma-fat, *mafad*, m. fläskfat, köttfat. S. Sk. D. *mafad*, id. (Moth).

Mad-gadd, s. *gadd* 5.

Ma-fitt, n. flott af fläskspad (*ma-sö*))(*svinfitt*, n. isterflott. S. Sk. D. *madfedt*.

Ma-hus, m. mathus, visthus, spiskammare. S. Sk. Fn. *matarhús*, n.; fsv. *mathærberghi*, n. VGL.; *matkamare*, m. id. Spec. Virg. s. 155.

Maask (ipf.-*ä*), v. a. äta. Vb.

Ma-sters, n. kök. S. Sk. S. *stekerhus*.

Ma-ister-pölse, f. korf af svinkött S. Sk.

Ma-sö, n. fläskspad efter rökadt och kokt fläsk. S. Sk. *Ma-såd*, n. spadet efter salt kött. Sm. (Vestbo). S. *sioða*.

Mata (ipf. o. sup. *mata*), v. a. o. n. 1) eg. mata; 2) mogna om säd. *Mata mun åt något*; a) eg. genom matlustens uppväckande glädja sig af att få smaka något; b) längta efter något. Vb. Fsv. *mata*, v. a. a) skaffa matvaror. Sm., Kb.; b) mata, gifva mat. S.S. 2, 34; fn. *mata*, id.; moes. *matjan*, äta.

Mata-buss, m. blomhufvud af hvit och röd klöfver. Fl. (K., P.).

Mata-kräva, f. mage; skämtsamt. "Dä känns tomt i matakrävan". Sm.

Mata-lus, f. första fröbildningen i axet af råg, korn m. fl. sädeslag. Vl.

Mata-läje, *mad-lee*, m. matleda. Sk. Fn. *matleiði*, d. d. *malede*.

Mata-rejså, f. matresa; den resa, som höstetiden företages till hamnarne att förskaffa sig årsbehofvet af spannemål. Fl. (Ingo).

Mat·bitar, m. pl. sönderskuret stekt fläsk i en matsäck. Sdm.

Mata-bytä, n. salt. G.

Mate, n. *matning*, f. liten fisk till mat på en fisk-krok. Sm.

Mat-ed, m. *matare*, m. kötted. "Dra te en matare". Sdm.

Mat-far, n. husbonde. Sm., sk. (Ox.). Fsv. *matfadher*, m. id. S. S. 2, 221.

Mat-fattlä, f. matpåse. G.

Mat-frå, adj. 1) begärlig efter mat, hungrig. *Mat-frågen*, adj. Hs., vm., ul., sdm.; *mat-trå*, adj. id. Ög. Fn. *frár*, snabb. S. *trå*.

Mat-hjerta, n. stark matlust. "Ingen har ett sådant mathjerta sóm han". Sm.

Mat·hov, n. måtta i ätande. Ög. (Ydre).

Matig, adj. glupsk. Åm. (Själevad).

Mat-le(d), *mad-le*, adj. som ej har matlust. S. Sk. Ns. *massleidig*, pertæsus, odiosus.

Mat-leds-trä, n. 1) egentl. och rätteligen Solanum dulcamara; 2) af förvexling (såsom i riksspr.) Lonicera periclymenum. Sm. (Femsjö).

Mat-mild, adj. (i nekande sats) 1) frikostig att gifva mat m. m.; 2) vänlig. Sdm. (Selö). Fn. *matarmilldr*.

Mat-mor, f. matmoder; så kallar bonden gemenligen sin hustru. Sm.

Mat-mål, m. afgift i matvaror. Ul. Fsv. *mali*, m. gåfva, afgift. VGL.; fn. *máli*, m.

Mat-nisker. adj. 1) eg. matnidsk, nidsk i utdelning af mat åt sitt folk; 2) ogästvänlig, Sdm. Jfr fn. *matniðingr*, smutsigt snål.

Mat-nyttig, adj. 1) eg. (i riksspr.) nyttig till mat. *Mat-nyttu*, id. Vb.; 2)giftvuxen; skämtsamt om flickor. Allm. Fsv. *matnyt*, adj. som kan förvärfva sig mat. S.S. 1 115.

Mat-o, (djupt långt o) n. folk eller fäkreatur, som ej gör gagn för maten; mat-vrak, som ej duger till annat än att äta. Hs. (Db.).

Mat-reda, v. a. 2 göra i ordning mat. *Mat-re*, v. a. förelägga mat; mata någon. Sdm.

Mat-rå, n. matförråd. Vb.

Mat-röta, f. *mat-röte*, n. odåga; menniska, som ej vill arbeta, men gerna äta. Hs.—ul.

Matsam, adj. som har god matlust; matgirig. Nb., vb,. *Mask*, id. Jtl.

Mat-skótt, n. sammanskott af matvaror (en kaka bröd ocb ett fårlår) till presten. Sm. *Mass·skut*, n, sammanskott af matvaror. G. Fsv. *mat-skot, matskut*, n, sammanskott af matvaror. L.L.

Matslig, adj. som är tjenlig till mat, kan atas. Vm. *Matsli*, Nb., vb.; *masssle*, id. Hs. (Bj.). Fsv. *matliker*, id. Cod. A. 27, f. 133 v.: "ihesus spordhe om the hafdho fiska ælla nokot matlikit".

Mat-sod, n. det spad, hvaruti kött eller fläsk kokas. Sm. S. *sioða*.

Mat·spann, m. ask eller skrin med lock, hvari matsäck föres. Hs.—ul.

Mat-stilla, f. litet mål för att stilla hungern. "Dä va ändå e mat-stilla". Sm.

Mat-stol, m. stol som begagnas då man äter. Ul.

Mat-tidi(g), *mad-tidi*, adj, begärlig efter mat. S. Sk. *Mat-tyk*, adj. id. Sdm. (kring Strengnäs).

Mat-tom, n. 1) ledighet att äta; 2) måltidshvila. Vb. Fsv., fn. *tom*, n. ledig tid. S. *tom* 1.

Mat-vändt, *mad-vändt*, n. matvaror; det som kan användas till mat. S. Sk.

Mätt, adj. (eg. p. p.). 1) (i riksspr.) mätt: satur, cibatus; 2) full, fullrågad, bräddfull. "Kasen ä så mätt att dä ej går en tår mer i henne". "Kórven ä mätt; kólrösen ä mätt. Häll stopet mätt! Bå hall·spann å kappen å så-skäppan mä, ä mätta". Ög., vg., sm., kl.

O-matsli, adj. som ej kan ätas; osmaklig. Vb., kl.

Små-mat, m. 1) inelfvor, innanmäte vid slagt. Vm.; 2) inelfvor, lunga, lefver, kött på hufvud. S. Sk. MAT 2, m. 1) (i fornspr.) kamrat, stallbroder; eg. en som äter af samma mat, vid samma bord;2) underordnad medhjelpare på skepp, t. ex. *kókks-mat*, m. medhjelpare åt kocken, *styrmans-mat*, m. medhjelpare at styrmannen. Sjömanspr. Fsv; *mæt*; m. i sammans. *diskamæt*, m. bordskamrat, bordsgäst; Stads L. G. B. kap. 7 § 2; fn. *máti*, m. kamrat; holl. *maat*, m. kamrat, medhjelpare; mht. *mæt*; ns. *mäat*, m.; e. *mate*, id.; fht. *ga-mazi*, m. sodalis, conviva. Deraf sv. *maskopi*.

MATRÅ, f. Matricaria Parthenium. S. G.

MATT, s. *mjäta*.

MATTARA, f. Galium boreale. Fl. (Öb., enl. Linné). *More·gräs*, n. S. Dls. Fn. *maðra*.

MAUK, s. *mjuk*.

MAUR, m. myra; formica. Hj. *Maur*, *möur*, (def. *maura* el. *möura*, pl.-*möuren*) 1) f. myra. Vb. (Åsele). *Maur*, m. & f. (def. *maurn* el. *maura*), id. Vb. *Möger* el. *måger*, m. & f. (def. *mögern*, *mågern* el. *mågra*) , id. Vb. (Ume). *Mor*, m. Vb. (Nordmal.); *mäur*, m. id. Nb.,jtl.,fl. (Öb.); 2) arbetsam menniska. Vb. *Maurä*, (pl.-*maurar*) f. myra. G.; *mära* (pl.-*märur*), f. id. Dl. Fsv. *myra*, f. myra. Horol. f. 162; fn. *maurr*; n. *maur*, *mor*; d. *myre*; fe. *mŷre*; e. (pis-)*mire*; ir. *moirb*: wal. *myr*, *mor*; krim. *miera*, (enl. Busbeck); pers. *mur*; holl. *mier*; mns. *miere* gr. ***μύρμος***, ***μύρμηξ***; serb., illyr, *mrav*; fslav. *mravii*; ryss. *muravéi*, m.; kurd. *merù*. Arbaits-möur, f. arbetsam menniska. Vb.

Bre-mòr, m. myra. Hs. (Db.).

Klor-möur, f. menniska som gör allting långsamt. Vb.

Maura-hallsugur, adj. eg. myrhalsig; ojämn, knutig; om träd. N. G. *Bullked*, adj. id. S. Sk.

Maur-krank, el. *myrs-krank*, *myss-krank*, m. långbent mygga. Vb. *År-krånk*, m. Mora.

Mauro-saud, m. myrstack: (massan deraf). G. (F.). *Maur-söd*, m. id. G. (Atlingbo).

Myr-kast, n. myrstack. Ög. S. *kast* 1.

Måger, f. 1) myra; 2) liten stackare. Vb.

Mär-stakk, m. myrstack. Dl. (Mora).

Mör-tuva, f. myrstack. Mp. N. *maurtuva*.

Piss-maur, m. pissmyra, ettermyra: Formica rubra. Vb. *Piss-mäur*, m. Nb. (Cal.). N. *migemaur*; e. *pismire*. MAUSA, f. fluga. *Russ-mausä*, f. hästfluga. G. Lt. *musca*, f. fluga; lett. *musa*.

MAUS-BLIOMMÄ, *maus-ugla*, s. *mus*.

MAVANDE, *på mavande brädd*, då vattnet håller på att rinna öfver ett kärl. Vg. (Viske h. i Elfsb.).

MAVE-PINSEL, s. *mage* 1.

ME 1, pron. pers. dt. och accus. sing.: mig. Södra Sverige. Vanligen *mej* (*mäj*). I somliga landskaper *mek*, Nk.,sm.,vg.; *mäk*, *mek*, Hl.; *mäk*, Sm.,vg.

ME 2, pron. pers. plur.: vi. Uttalas äfven: *mä*. Jtl. (Klöfsjö socken). *Mö*, id. Hj. (Hede, m. fl. socknar). N. *me*, *mi*, *mid*, *mø*, pron. pers. pl. vi; fn. *vit*, *við*, pron. pers. dual. vi två; *mið*, senare *mit*, id.; lit. *mes*, vi; fin. *me*; lapp, *mije*, sammandr. *me*; fslav. *mii*; arm. *me*, (Bopp, vergl. gr. 2:e ausg. 2, 117, 118); mht. *mir*; kärnt. *mier*, vi, enklit. *mer*, id.: "ess mer", äta vi (Lexer, 258); nordtschud. *mina*, jag, *mö*, vi (Acta soc, scient. Fenn. 6, 75); nypers. ##?? *ma*, vi. Mäkkas, pron. poss. vår. Jtl. ME 3, n. ? skrock, vidskepelse. Åm.,jtl. Är det samma ord som *me*, *mej*, märke.? S. *majd*. Me-full, adj. vidskepelig, skrockfull. *Meog*. Åm. ME, *me-gadd*, s. *majd*.

MEAS el. *mess* (ipf. *meddes*), v. d. 1) trängas om företrädet, afundas. Vg.,sm.; 2) retas, gnabbas med, småträta. "Mess inte mä'an!" Ög., sm.,hl.,bl.,sk. *Majs*, id. Sk. (N. Åsbo); *majsa*, id. Hl. (Bj., Db.).

MED, m. egentl, trä; 2) trästång, i sammans, *lass-med*, *lass-me*, *lassa-med*, m. stången som ligger öfver ett lass hö, klöfver, säd eller halm för att knnna fastare ombinda det. Sk.,hl. D. d. *læsmed*, id.; fn. *meiðr*, *meðr*, m. träd; lit. *médis*, id. Häraf i svenskan *slädmed*. Me-botten, m. brädbotten i en dyngvagn. Vg.

Med-drag, n. otäthet i *medningen*, hvarigenom drag uppkommer. Vg.,ög.,sm.

Med, f.? rummet mellan timmerstockarne i väggen af ett trähus eller sjelfva fogningen af dem. "Meen är inte tätt". Sm. (Vestbo.).

Me-häl, m. skarfstång på en vagn, förenande fram- och bakvagnen. Ul. (Värmdö). S. *häl.*

Med el, *meda*, v. a. 1 sammanfoga syllarne vid timring, derigenom att den öfra urhålkas, så att hon jämnt passar efter, den andra. "Mea i hop". Vg.,sm.

Meare, m. redskapet eller passaren, hvarmed riktningen och djupet af urgröpningen i en stock bestämmes, allt efter näst undre stockens ojämna kant. Vg. *Me*(*d*)*e*, n. Sm.

Me(d)-fa**L**e, m. springan emellan tvenne stockar i ett trähus, hvilka äro meade. Denna springa stoppas med dref eller mosse. Vg.

Medinska, f. prydnad på den öfversta hus knuten, som skjuter något längre fram än de öfriga. Hs (Ljusdal.,Db.). Jfr fn. *skaga*, skjuta fram, stå ut.

Me-grindar, m. pl. bräder vid sidan af en gödselvagn. Vg. (Vartofta).

Me-simma, f. sammanvriden björkvidja, som håller tillhopa de lösa käpparne eller stakarne på kälkar. Nk. S. *simme* 1.

Me-sul, m. stolpe i ladan. Vg. S. *sul*, m. stolpe.

Me-järn, n. järnet under en slädmed. Ög.

Me-rann, f. spår i snön efter släd- och kälkmedar. "Håll (el. rada) ätt meranna, sä går ä ljettenä!" Vb. *Me-spår*, n. id. Mp. N. *meidafar*, n. MED-BÄRLIG, adj. villig, tjenstaktig, beredvillig. Sm.

MEDDING, s. *mödding*.

MEDEL-BÅNN, n. eg. midtelband; läderrem i en tröskslaga. Ög.

MEDE-RAFFT, s. *rafft*.

ME-DRAG, *medinska*, *mee*, *me-grinndar*, *mehäl*, *me-järn*, s. *med*.

MED-HÄNGE, n. bihang. Hs.

MED-LÅTEN, adj. foglig, eftergifvande. Sm. (Vestbo.). *Mä-låten*, adj. vänlig, med hvilken man utan svårighet kan umgås)(*stri*(*d*)-*låten*. Sdm. (Ornö).

ME(D)-VILLIG, adj medgörlig. Sm.,kl. Jfr *lättvillig*.MED-VINDIG, adj. i. q. *med-bärlig*. Sm.

MED-VÄNNING, *mä-vänning*, m. årsgammal kalf, som först vänjes att följa med boskapen i bet. Vg.

MED-YNKSAM, adj. medömksam, medlidande. S. Sk. Med-ynksamhet, f. medömkan. S. Sk. MEE, *meg*, *mega*, *megahus*, *mege*, *megebord*, *megel*, s. *miga*.

ME-FULL, s. *me* 3.

MEGEN, adj. rik, förmögen. Hs. (Bj.). Fn. *megn* (smdr. af *meginn*), adj. mägtig, stark; af *mega*, magta, kunna, förmå.

MEGRA, (pl.-*ror*), f. smalt ställe på ojämnt spunnet garn. Sdm.,vm. Megrug, adj. ojämn, dåligt spunnen. "Megrugt garn". Sm. *Majgri*(*g*), id. "Dä jär majgrit". G. Hs. *mikerig*, id.; *mikern*, v. n. spinna alltför fint och ojämnt. (Schambach, 135). ME-GJO**L**, f. linning på byxor. "'Vattnet sto mej te megjo**l**a". Ög.

MEIS, (pl.-*ar*), m. 1) korg; en träram lämpad efter ryggen, med tillbehör af yglor och snören, hvari innevånarne i nordliga Sverige bära bördor, ofta rätt tunga, t. ex. en half tunna spannemål på ryggen. Vb.,jtl.,fl.(GK.,K.). *Mes* (pl.-*er*), m. a) id. Vb.,jtl.,v.,dl.,vl.,åm.,hs.; b) fiskkasse. *Meison*, f. def. Fl. (Qv.). *Mäs*, m. id. Kl.; 2) en börda af 72 stycken näfver af 3 alnars längd och 1 alns bredd eller om de äro undermåliga förses de med tillägg af andra så att nämnda yta betäckes; deraf mått för näfver. Vb. *Mes*, m. id. Åm.,hj. Fn. *meiss*, m. korg; n. *meis*, f. & m.; fht. *meisa*, f. sarcina, in qua portantur cibi et alia. (Graff 2, 874); mht. *meise*, f.; fsax. *mésa*, f. id.; swz. *mêse*, f. "brett mit drey tragriemen, das man am rücken trägt und woranf man allerley anfbindet" (Stalder 2, 205); rhæt. *maissa*, f.; bay. *mais*, f. id.; lapp. *maisa*, börda, *maisotet*, v. n. taga bördan på ryggen; ir. *maois*, f. "a pack or bag: a land of basket"; *maois-eisg*, fiskkorg; cy. *mwys*, f. brödkorg. BöL-mes, m. korg med vidsittande bågar att bära bördor uti. Hs. (Ljusdal). Bel-mes, m. Hs. (Db.); *bak-meis*, m. Jtl.

Klöv-meis, m. vidjekorg, hvari saker läggas på hästrygg vid klöfjande. Jtl. *Mjässa* (pl.-*sur*), f. id. Ö. Dl. MEJA, *mäja*, v. n., badda; om solens upptinande verkan under vintern och början af våren. "Solen mejar". Kl. D. d. *meise*, id. Deraf *dagsmäja*, *dameja*, q. v.

MEJA, s. *mä*, *mäa*.

MEK 1, n. afund. "Ha mek på", afundas. Bl. (Gemshögs s:n). Jfr. *meas*.

MEK 2, n. fleper, mes, stackare; en som är utan kraft och ej karlavulen; talar qvinligt, ej vågar säga rent nt. Allm. "Dä ä ett mek; han talar sóm ett mähä". Sdm. (Ornö). I andra

landskaper *meker*, *mjäk*, *mjäker*, *mjåk*, m. Jfr sv. *mjuk*, adj.; e. *meek*, mjuk, svag. Meka, v. n. 1 ej vara karlavulen, ej tala manligt; bära sig ömkligt åt. Vm.,ög. *Mjäka*, id. Nk.—sm. D. d. *mege*, *mæge*.

Mekig, adj. qvinlig, omanlig i later och enkannerligen i tal. "Han talar så mekigt". Sdm. *Mjäkuger*. "Han talar så mjäkut, så dä ä änna skam te hör'an". Nk. I andra landskaper säges *mjäkig*. MEKJÄ, v. n. 1 gråta; om barn. G. Jfr *meka*.

MEKK, s. *mäkk*.

MEKKLA, v. n. 1) göra så godt man kan; försöka. "Han mekklar mä'et"; 2) medla. "Han mekkladc dem emellan". Sm.; 3) krångla. Hs (Db.). Mekklare, m. 1) medlare. Sm.; 2) krångclmakare. Hs. (Db.). MEKKRÄ, s. *mäkrä*.

MEKS-MASSA, f. Michaelis-messa. *Gamla meksmässa*, Michaelisdag. *Nya meksmässa*, den 24 oktober. Nk.

MEL, *meldrösa*, *meled*, *melgröd*, *melpap*, *melstöt*, s. *mala*.

MELA-SKÅV, n. mellanstund. Vb.

MELA-VÄG, m. mellanväg, en väg som löper mellan tvenne andra. Vb. S. *väg*.

MELLA-LAG, n. mellangift. Hs. (Bj.).

MELLA·ANN, s. *and* 2.

MELLAN-BETE, n. tiden mellan tvenne mål. Sm.

MELLAN-MIL. f. rem, som är fästad mellan begge betslen för att sammanhålla hästarne då man kör. Sm.

MELLAN-SÄTE, n. mellanbottcn i sko. Sm.

MELLA-SKTFTA, f. def. tiden mellan förra och senare färden till fäbovallen om soramaren, d. ä. omkring den 1 augusti. *För-skifta*, f. tiden då den förra färden med kreaturen till fäbovallen eger rum, d. ä. i juni månad. *Ser-skifta*, f. tiden då den senare färden dit företages, d. ä omkring Bartholomæidagen (den 24 augusti). Hs. (Db.,Bj.) Fn. *skipt*, förändring.

MELLEMST, adj. mellerst; som är midtemellan flera, vanligast tre föremål. "Hans mellemste dotter". S. Sk. D. *mellemst.*

MELLING, m. det finger som är närmast lillfingret. Vb. (Nordmal.). *Gull-fingret*, n. def. id. Benämningen deraf att förlofningsringen bäres derpå. Vb.

MELLóM-STIKKE, n. mellanstycke, ett stycke som är mellan två andra. "Mellómstikket av fisken". S. Sk. D. *mellanstykke*.

MELLRA, s. *mya*.

MELK, *melka*, s. *milk*.

MELT, s. *milte*.

MELUNG, *melong*, adj. medelmåttig. Vb. (Nysätra).

MELÄ, s. *mäla* 1, 2.

MENAS, v. d. 1 retas, (med små barn). Kl. *Mienas*, reta, förarga. Ö. Dl. Jfr *meas*.

MEN-FÖR, s. *majn*.

MENNISKE (hårdt k) n. menniska. Hl. Fsv. *mænniskia*, f. S.S. 1, 2. 16.; fn. *menneskja*, f.; n. *menneskje*, m. & n.; d. *menneske*, n.; nht. *mensch*, m.; fe. *mennisc*; skr. *mânus`ja* , m.

MEOG, s. *me* 3.

MEN-SPJÄR, *men-vis*, s. *majn*.

MER AFTAN, m. midaftansmat; liten måltid mellan middag och qväll. Sk.,bl. *Merafta*. Vl., vg.,ög. N. *mærafta*, id. Jfr fn. *meðr aptan*, kl. 6.

MEKLA, s, *myra* 2.

ME-RANN, s. *med*.

MERLING (pl-*ar*) m. mindre repstump, eg. af ett snöre. Kl.,bl. Nfris. *merlijne*, tåg, streck; holl. *marling*, *merling*, *marlijn*; d. *merling*, *mærling*, *merle*, tunnt streck, segelgarn till att sno om ändan af tågverk på fartyg; ns. *marellinen*,*marlinen*, id,; holl. *marren*, *maren*, *mérren*, v. a. binda, fastbinda i fht. *marrjan*, *merren*, v. a. hindra.

MES 1 (p).-*ar*), m. 1) eg. rädd stackare. Riksspr.; 2) oskicklig senfärdig menniska i sina göromål. Vb.,sm. Knåpa-mes, s. sid. 340 b.

Meis, v. n. 1 vara sölig. Han går å meisar". Fl. (Öb.).

Meskér, adj. pjåkig, långsam i arbete. Hs. (Bj.).

Påta-mes, s. *påta*. MES 2, s. *meis*.

MES el. *mese*, n. penis tauri. Sm. *Mes*, *tjura mes*, m. id. Nk. Troligen samma ord som *mege*; s. *miga*.

MESA, f. ostvassle. Hs. S. *misa*. Hvit-mese, f. skum af ostvassle. Åm. *Gvit-messe* (def. — *messo*), f. Hs. (Db.). *Froð-mysu*, f. id. Dl.; *mess-froa*. f. Hs.

Mysu-smyr, n. vässle hopkokad till mos eller smör. Dl. (Elfd.). *Myswsmör*, n. Dl. (Mora); *miss-smör*, n. Dl. (Malung); *mese-smör*, n. Mp.; *mess-smör*, n. id. Hs. N. *mysesmør*, *mysusmør*; lapp. *missa-kribmo*, id.

Mysu-smörs-wóst, m. ost af sammankokad ostvassle. Dl. (Våmh.). *Mess-smörs-ost*, m. Hs.; *mysu-wóst*, m. Dl. (Mora); *mes-ost*, m. id. Vb.,ög.; *ost-mysja*, f. id. Ul. N. *myse-ost.*

Öl-mysu, f. ölost. Dl. (Elfd.).

Mes hätta, f. en fogel af messlägtet: Parus palustris. Bhl. MESS, s. *miss*, *meas*.

MESSA, *mässa*, f. 1) nattvardsgång. ”Har du varit ve mässan”? har du gått till nattvarden? 2) gudstjenst, predikan. ”Gå i mässan. Tidig mässa”. Allm. ”Mässa i Guss namn”! helsning af hemkommande kyrkofolk till de hemmavarande. Vg. (Väne h.), bl. (Bräkne). Fsv. *mæssa*, f. a) messa; deraf *kirkmæssa*, *mæssubok* m. fl.; 2) kyrkobögtid; deraf *kyndil-*, *Mariu-mæssa* m. fl. L.L.; fn. *messa*; af lt. *missa* (*missa est ecclesia!*) Mässe-vin, n. vin som begagnas vid den hel. nattvarden. Sk.,hl. D. d. *messeviin*; fe. *mæsse-vin*.

Mäss-kallär, m. pl. kyrkofolk. Ö. Dl.

Mäss-kjol, m. söndagskjortel. Dl. (Elfd.).

Mäss-må**L** n. den del af gudstjensten, som infaller sedan presten gått för altaret och före predikans slut. Liksom det i allmänhet anses syndigt att företaga något under gudstjensten,

(i synnerhet supa, svärja, spela), så hålles det för att vara desto straffvärdare, då det sker ”under sjelfva mäss-må**l**e”. Ul. . MESSEKT, n. skarp knif eller sax. ”Den sasen ä en räkti messert”. S. Sk. Nht. *messer*, knif.

MESSLA, s. *mässla*.

ME8SLI, s. *miss*,

MESSLING, m. koppor: variolæ. Öl. *Messlinga*(*r*)*na*, m. pl. def. measling. Bl. (östra h.).

MESTRA, *mestrig* s. *mista*.

ME8UL, s. *med*.

META 1, v. a. o. n. 1 & 2. (i rikssprr.) fånga fisk med metspö. Jfr. *mat* 1. Deraf i munarterna: Metare-dagen, m. Kristi himmelsfärdsdag, vid hvilken tid man med framgång börjar meta. Kl. (Ryssby s:n).

Metar-täfsa, f. liten kälke, vanligen med låda att lägga fisk i och sitta på vid vintermöte, samt med tillhjelp af tvenne pikar fortskaffa sig på emellan isvakarna. Sdm. (Björkvik).

Met-mark, s. *mark* 1.

Met-mat, m. bete, hvarmed kräftor fångas. Nk. META 2, s. *majd*.

META 3, s. *måta* 1.

ME-VETAN, n. samvete. Vb.

MI 1, m. näs·kyss. ”Ge mej ejn mi”, säger man till ett barn och detta sätter då sin näsa mot den tilltalandcs. V. Dl.

Ml 2, s, *männ* 1.

MIDDING, s. *mödding*.

MID-SóMMARS-GÅNG, m. sedvanlig spatsering midsommarnatten. Sm.

MID-SóMMARS-KVAST, m. hvarjehanda blommor, samlade midsommarsnatten och sammanbundna i qvastar för att sedermera torkas och nyttjas såsom läkemedel. Sm.

MID-SUNNDE8, adj. midt på vattnet mellan Öland och Gotland. S. G.

MIDT-ÅT, adj. rätt fram. ”Gå midtåt”. Ög. (Ydre). Midt-åta-väg, m. genväg. Ög. MIE, mig, s. *miga*.

MIEN, *miet*, s. *mykill.*

MIGA (ipf. *meg*, sup. *migit*, *megit*), v. n. kasta sitt vatten. Åm.,mp.,vm.,nk.,ög.,vg.,dls.,vl. *Maiga* (pr. *maig*, pl. *maigum*, ipf. *meg*, pl. *migum*, sup. *migjið*, *mijið* el. *mejeð*). Ö. Dl.;

mäiga, (pr. *mäigur*, pl. *mäige*, ipf. *maig*, pl. *migu*, sup. *migi*), G.; *mega* el. *mia*, (pr. *mi'r*, ipf. *me*, sup. mee), Og.; mia, (ipf. me\ SmMbhl.; mige, (*meg*, *mege*), N. Åm.; *miig*, (*meg*, *migi*), Ume, Bygde, Löfånger; *miig*, (ipf. *meg*, sup. *migji* el. *migä*), Skellefte; *miga* (*meg*, *migi*), id. Lule. Ordet brukas mindre om menniskor än djur och aldrig om män. Fsv. *miga*, v. n. kasta sitt vatten. Rimkr.; fn. *miga*, (pr. *mig*, ipf.) *meig*, pl. *migu*, sup. *migit*); n. *miga*; d. d. *mige*, *mie*; fd. *mighæ*, *myæ*; fe. *migan*, *mihan*; nfris. *mige*; ns. *migen*; holl. *mijgen*; lt. *mingere*, *mejere*, *immejere*; gr. ***μίχειν***, ***όμίχειν***; zend. *miz*; osset. *mijzun*; kurd. *mêzun*; arm. *miz-jel*; lit. *myszti*: pers. *michten*, id.; skr. *mih*, (i st. f. *migh*, såsom man ser af *mégh-a*, moln), a) befukta, utgjuta; b) kasta sitt vatten. Jfr osset, *mijg*, moln; gael. *muig*, id.; *muin-idh*, kasta sitt vatten. Mege, —*n*, m. 1) penis; i synnerhet hos tjurar eller hästar. Vm.,sdm.,nk.,ög.,vl.,sm. *Meg*, m.; deraf *tjur-meg*, *elg-meg*, Nk.; *mige*, m. G.,hl.; *megje*, m. Dls.; *megje*, *mee*, m. Sm.; *mie*, *mi*. Sk.,bl.; *mega*, m. Fl. (GK., K., P.); *mjega*, m. id. Fl. (Nl.); deraf *tjuramege*, Sdm.,nk.; *tjurmege*, Vg.; *tjuramee*, Sm.; *tjumie*, *tjurami*, Sk.,bl.; 2) stackare, usling;

skällsord. ”Din mege”! Vl.,nk.,sdm. N. *migje*, m. penis tauri vel equi; d. d. *mie*, *tyremie*.

Mege-bórk, m. pisspotta. Vl. Ns. *miepott*. (B. W. B. 3, 159).

Megel, m. eg lägre afsats på golfvet bakom nötboskapen i ko- eller oxstall, hvari piss och dynga falla och hvarifrån de dagligen utskottas på gödselstaden. Vl.Mig, n. piss. Dl., g. *Meg*, n. Vl.,ög.; *mig*, *mjeg*, n. Vb.,mp.; *megj*, n. id. Sm. (Vestbo). N. *mig*, piss; fe. *mîcge*, *migða*; holl. *miege*; ns. *mige*, *mig*; kopt. *mi*; kurd. miz; gael. *maistir*: gr. ***ὄμιχμα***; skr. *mûtra*, n. id.

Mig-blåsa; f; pissblåsa, urinblåsa (hos kreatur). Dl. (Elfd., Våmh.). *Meg-blåsa*, f; id; Dl. (Åsens by i Elfd;).

Mig-bo**L**, n. ställe 1 en ladugård, dit spillningen med urinen bortskoflas. Vb. (Nordmal.);

Mig-häus, n. præputium equi. G. (Vamblingbo). *Mega-hus* n. Fl, (GK.,K.,P.); *mjega-hus*, n. id. Fl. (Nl.). N. *mighus*; d. d. *miehuus*.

Minka, v. n., l freqv. kasta sitt vatten. Ög.

Tjura-mie-pisk, m. en pisk af *tjuramie*. Bl. MIGGAS, v. d. 1 reta, retas med. Kl.,sm. Fn. *mýa*, göra förtret. Jfr. *meas*. Miggig, adj. förtretlig, förarglig, stygg. Kl.,sm. MUGGEL, *migqla*, s. *myla* 1.

MIKJIN, s. *mykill.*

MIKKA (pl.-*kor*), f. träklyka, som är fäst på sidan af en båt att deri lägga det nedtagna och hopvecklade seglet. Sdm. (Landsort, Ornö). *Nikka*, f. id. Sdm. (Muskö), ul. (Vaxholm); deraf *bonikka*, f. id. Sdm.,ul. Mikk-ställ, n. urhålkad träbit, fastspikad vid relingen af en båt, att deri sätta *mikkorna* fast. Sdm. (Landsort, Ornö), *Mikk-stånd*, n. Sdm. (Ornö); *nikk-ställ*, n. Sdm. (Muskö); *bo·nikk-stånd*, n. id. Ul. (Vaxh.). Jfr *nikk* 2. MIKKELS-KNEKT (*Mikkels-knejt*), (pl. *ar*), m. så kallas tjenare (drängar och pigor), som flytta vid Michaeli. Sk. (Ox.).

MYKÄ, s. *mykill.*

MIL, n. längdmått af 18000 alnar. I riksspr. är ordet femin., men i flera munarter neutrum, t. ex. i Dl.,hs.,nk.,hl. Få andra ställen *mil* (pl. *milar* el. *mil*), f. Fsv. *mila* (pl. *milor*), f. SS. 1, 144. Krist. L.L.; fn. *mila*, f.; af lt. *milliare*.

MILK, *melk*, *mälk*, f. mjölk. Deraf *ko-milk*, *fåre-milk*, Sk. *Milk*, *mjelk*, mjölk, Bl.; *mälk*, *mjälk*, *mölk*, Hl.; *mjólk*, Vb.; *mjälk*, G,; *mjók*, Dl.; *mólk*, id. Öl. Fsv. *miolk*, mjölk. UL.VGL., ÖGL.; *mielk*. GL.; fn. *mjólk*; n. *mjølk*, *mjolk*, *mjelk*, *mjøk*, *mjokk*; d.! holl., ns. *melk*; fht. *miluh*; mht, nht., *milch*; ffris., *melok*; nfris. *molke*; fe. *miluc*, (*meoluc*, *meolc*, *milc*); e. *milk*; moes. *meluks*, id.; öfverallt f.; fslav., ill. *mljeko*; pol., slov. *mléko*; böhm. *mléko*, *mliko*; ryss. *molokò*; lt. *lac*, id.; alla n. Jfr Dief., vergl. wb. 1, 73. Benfey 1, 484, 485. Melka-bytta, f.

mjölkbytta. Sk. (Bjäre). *Mólkebötta*, f. Bl.

Milka, *melka*, *molka*, *mólka*, v. a. mjölka. Sk. *Mólka*, *mälka*, *mölka*, Hl.; *molka*, Vg.; *mólk*, Vb.; *mölka*, *mjälka*, Bhl.; *mjóka*, Ö. Dl. Fsv. *molka*. L.L.; fn. *mjólka*, *mólka*; n. *molka*, *mjelka*, *mjølka*; d. *melke*; fe. *melcan*, *meolcan*, *meolcjan*; e. *milk*; ffris. *melka*; ns. *melken*; fht. *melchan*; mht. *mëlhen*; nfris. *molke*; lt. *mulgere*; gr. ***ἀμέλγειν***.

Milka-kópp (pl.-*ar*), m. 1) eg. mjölk-kopp; 2) en hvit stickad karlmössa med flat kulle. Sk. (Frosta, Torna).

Milka-släpp, adj. som har brist på mjölk. Sk. (Ing.). S. *slippa*.

Milka-släppe, n. brist på mjölk. Sk. (Ing,).

Milke-bötta, f. mjölkspann. S. Sk. D. *melkebøtte*.

Milke-fat, n. mjölkfat. S. Sk. D. *melkefad*.

Milke-varm, adj. spenvarm. S. Sk. *Mjókvarm*. Mora. D. *melkevarm*. Mjö**L**k-rot, f. Selinum palustre, L. Nk.

Mjelke, m; mjölke (hos fisk). Bl. *Melke*, *milke*, m. .Sk;; *mjalke*, m. S. G. i *mjälke*, N. G.; *mjókä*, m. id. Ö. Dl.; deraf *silla mélke*, *sillamjelke*, m; sillmjölke. Sk.; bl; N. *mjølkje*, *mjolke*, m.; d. *melke*, m.; fn. *mjölkvi*, m.; fë; holl. *molken*, f.; nht. *molke*, f.; gael. *miolc*, pol. *mlécz*, m.

Mjók-fat, n. mjölkfat. Ö. Dl.

Mjók-kyr (uttal. *mjåk-kjyr*), f. mjölkko. Ö. Dl. *Mólke·ko*, f. S. Sk.

Mjók-kulla, s. *kulla*.

Mjók-skväkkt, m, mjölksqvätt, liten mjölktår. Ö. Dl.

Mjók-sópp, m, eg. mjölksvamp; pipsvamp. Dl. S. *sópp*.

Mjók-stavu, f. mjölkbytta. Ö. Dl.

Mjók-stugu, f. mjölkstuga, mjölkkammare. Dl. (Elfd.).

Mjölk-pungar, m. pl. Comarum palustre. Ul.

Mjölk-rosor, f. pl. Caltha palustris. Ul.

Mjölk-slikk, m. liten porlion mjölk. Sm.

Mjölk-svart, adj. 1) ej mjölkande; om ko. *Svart*, id.; 2) ”Hushållet ä mjölksvart”, saknar mjölk. Bhl.

Mólke-pia, f. mjölkpiga, piga som mjölkar korna. Sk. (Ox.). D. *malkepige*.

Mólke-ti(d), f. mjölktid, tid att mjölka. S. Sk. *Mjók-tiđ*, f. Mora.

Ny-mólken, adj. nymjölkad. S. Sk. MIL-KóL, n. träkol, som bildas genom förbränning i kolmila. Kl. (Stranda).

MILL, *mjäll*, m. bokträdets blomma. Hl. D. *meld* el. *mield*, id. (Moth).

MILLA 1, 1) v. a. 1 a) förmildra, förtaga bitterheten, skarpheten; b) göra mild, gladlynt. *Millas*, v. d. 1 blifva mild; 2) v. n. vara mild; småskratta, i synnerhet om barn. S. Sk.; 3) v. imp. vara mild, töa; om väderlek. ”Dä millar på”. Allm. Af fsv. *milder*; fn. *mildr*, mild.

MILLA 2, s. *svin-milla*.

MILLUM, præp. mellan. G. *Mälkum*, Vg.; *millå*, Mora; *millem*, id. S. Sk. Fn. *millum* (af *miðlum*); n. *millom*. Milla-dagar, m. pl. dagarne mellan annaudag jul och nyåret. Nk.

Milla-flikka, f. den mellerstai ålder af döttrarne i ett hus. ”Dä va Petter Persses millaflikka”. Nk.

Milla-mål, n. mellanmål. Sdm.,nk. N. *millommål*.

Milla-pójke, m, den mellerste i ålder af gossarne i ett hus. Nk.

Milla-skarv, f. skarfstång på en vagn, förenande fram- och bak-vagnen. Nk. *Me{d)-häl*, m. id. Sdm. .

Milla-trä, n. 1) en af de båda mellersta skaklame i en *par·drätt* (skakel-par). Nk.; 2) det trä, som håller fram- och bak-kälken tillsammans. Sdm.

Milla-åt, adv. emellanåt. Nk. *Mällum-åt* Sm. N. *myllå-åt*.Millinge, m. den mellerste. ”Han ä millingen bland barna”. Vm. (Herv., id,). N. *meling*.

Mill-lut, m. torrved, som sitter på mellersta delen af stammen på en tall. G. *Lut*, m. lott, del; s, *liauta*. MILTI, n. mjelte. *Miälta*, (def. *miältað*), n. id. Dl. *Milt*, *melt*, m. Vg. (Vadsbo); *miltä*, m. G.; *milte*, m. Bl.; *milt*, *milte*, m. Sk.; *melt*, *milt*, *melter*, *-n*, m. Sm.; *milter* (def. *miltra*), f. id. ”Miltra hugger mäk”. Vg.,sm. Fsv. *miælti*, m. mjelte. Svenska Harpestreng, s. 61; fn. *milti*, n.; d., ns. *milte*; fht. *milzi*; mht. *milze*; nht. *milz*; fe. *milte*; e. *milt*; skot. *melt*, id. Jfr *mällta* 1. Milta-hugg, n. stickning i mjelten; smärta i sidan förorsakad af stark ansträngning, i synnerhet löpande. Sk. (Ing.). *Miält-ågg*, n. id. Dl. (Mora). N. *miltehogg*.

Miltra el. *meltra*. v. a. 1 slå någon så att mjelten skadas. ”Meltra någon”. Sm. (Vestbo). *Milta*, v. a. 1 id. ”De ä färia att rent milta hinann.” Sk. (Ox.).

Mjälltrad, adj. (eg. p. p.) som tagit skada till mjelten genom häftig stöt; om kreatur. Ög. (Ydre).

MIL-VED, m. så mycken ved, som åtgår till en vanlig kolmila. Gstr.

MIMMRA, s. *munn*.

MIN, præp. med. Dl.

MINĀS (— —) m. minskning indragning. G.

MINGLA, v. n. 1 mäta, måla nidskt. ”Mingla i”. Kl.

MINGE-GRÄS, n. Anthirrinum Linaria. Wahlenberg, fl. suec.

MINGLE-GARN, s. *garn* 1.

MINGST (ipf.-*ä*), v. a. mista, förlora. ”Ji a mingstä marra min”, jag har mistat mitt sto. Vb.

MINKA 1, 1) v. n. 1 aftaga, minskas, blifva mindre. V. Dl. *Miink* (ipf.-*ä*), v. a. o. n. minska, aftaga i skyndsamhet, växt, styrka, fruktbarhet. ”Dagen mink”, det lider mot aftonen. ”Dagarna mink”, dagarne blifva korta (mot hösten). ”Du har minkä underhållä mätt”, du har minskat mitt underhåll. ”Vattnä ha minkä i källa”, vattnet har minskats i brunnen. ”Vattnä ha minkä ti bäkkom”. ”Pójken raka ópp i byggjen, men a börja miink i växst'n”, gossen växte hastigt i början, men nu växer han mindre fort. ”Änga ha minkä”, ängarne gifva mindre afkastning. Vb. *Minka å*, id. Hs. ”He minka mä pengan”, penningarne blifva sällsynta. Fl. (Öb.); 2) v. a. småningom utdela af något, så länge deraf finnes; minska. Sdm. *Minnserä*, v. a. minska. G. Fn. *minka*, v. a. o. n. förminska, göra mindre, förminskas; n. *minka*, id.; af roten *min*; fn. *minni*, adj. kompar. mindre.

MINKA 2 (pl.-*kor*), f. liten märr. Vg.,sm,bl. *Minker*, m. liten, ej särdeles stark häst. Sm. Är roten till detta ord *minka* 1? Eller är det befryndadt med lt. *mannus*, m. liten gallisk häst? Jfr *manneset*. Minka, v. n. 1 springa smått, men lifligt; om hästar. ”Minka på”! Sm. MINKA 3, s. *miga*.

MINNE 1, n. minne. Riksspr. Fsv., fn. *minni*. Deraf j munarterna: Minna, v. a. o. n. 1 påminna; minnas, påminna sig. "Ja kan inte minna, minna me". Sm.,bl. *Minna* (*minga*), v. a. påminna. Sk. *Minn' å*, v. a. id. Dl. Fn., n. *minna*, id.

Minne·spak, (uttalasas stundom *minnäsbak*), adj. som har godt minne. Vb. Fsv. *spaker*, adj. klok, vis; fn. *spakr*, id. Jfr. *känn-spak*.

Minnug, adj. minnesgod, som har godt minne. Hs. (Db.,Bj.). Fn. *minnugr*; n. *minnug*.

Minnäs-väL, adj. minnesvärd, som bör läggas på minnet. Vb.

Nö-minnt, adj. som har trögt minne. Vm. (Herv., Id.). Jfr *naud*.

O-minne, n. dåligt minne, glömska. Nb.,vb. Fsv. *ominne*, n. id.; deraf *ominnoger*, adj. glömsk. S. Born. f. 108 v.: "ominnogh guds goda gærninga".; fn. *óminni*, n. glömska. MINNE 2, adv. mindre. "Mä minne du säjer me dä". Sm. Fsv., fn. *minna*, adv.; moes. *mins*, *minz*, id.

MINNE 3, s. *munn*.

MINSKE-VEKA, f. nästan veckan efter flyttningstiden vid michaeli; tjenstefolks frivecka. Vg., sm. (Vestbo). Af sv. *minska*, minuere, "quia famuli et ancillæ tune minuuntnr". (Hof, 205). Jfr *slankevekka*, *vika*.

MINST (*miinst*, ipf. *minstä*), v. a. mista, förlora. "Ji a minsta häst'n männ. Han minstä häst'n sänn". Vb.

MINSTENS, *minstingens*, adv. åtminstone. Sk. *Minstingen*, Bhl.; *te minstingen*; *minstingenes*, id. Fl. (Nl.).

MISA f. ostvassle. Dl. (Orsa). *Mesa*, *missu*, *messu*, f. id. Hs. *Mesu*, *messu*, *missu*, *-n*, f. Vb., nb.; *mysu*, f. Dl. (Elfdalen, Våmh., Mora); *mese*, f. Mp.,åm.; *myssja*, f. Vm.,ul.; *måså*, f. id. Jtl. Fn. *misa*, *mysa*, f. ostvassle; n. *mysa*, *mysu*, *møse*, *musu*, f. id. Måhända att detta ord är, såsom Grimra (gesch. d. d. spr. 2, 699) förmodat, lånadt af lapp, *misso* el. *missu*. mjölkvassle. Jfr arab. ## *masl*, mjölkvassle; skr. *mastu*, n. id., osset, *misin*, kärnmjölk. (Rosen, über die ossetische sprache. Abhandl. d. königl. akad. d. wissensch. zu Berlin 1845, 8. 393); *misyn*, sur mjölk. (Sjögren, ossetische studien, s. 600). S. *mesa*.

MISAMT, s. *misi*(*g*), *miss*.

MISKEN, s. *musken* 1.

MISS, oskiljaktig partikel, som i riksspråket och munarterna tillägges i början af ord ock betecknar brist, fel. I våra munarter beter ordet ock *mess*. Fsv. *mis*, oskiljaktig partikel, utmärkande brist, fel; fn. *mis*; mht., fsax., fe., e., holl. *miss*, *mis*; nfris. *mes*; moes. *missa*, id. Denna numera oskiljaktiga partikel *mis* har, såsom Grimm (gr. 3, 470) nämnt, utan tvifvel ursprungligen varit ett substantivum ock utmärkt: omvexling, olikhet, brist. Denna åsigt bekräftas af följande: ordet förekommer såsom åtskildt i fn. *mis* el. *miss*, a) af vägen, på oriktig väg; b) mot rätt och billighet. *A mis*, vexelvis: "þeir fóruz å mis". *Fara á mis við*; a) gå förbi; b) gå miste om. I dessa talesätt utmärker den föresatta prepositionen tydligen ett substantivum. Moes. *missô*, inbördes, ömsesidigt, sättes också efter de personliga pronomina. I mht. finnes ett substantiv *misse*, f. fel; skot. *miss*, skada» brist; holl. *mis*, f. brist, fel, misstag; *mis*, adj. felaktig,förvänd, osäker, tvifvelaktig (Jfr vesterbotn. *misse*, adj. n. osäkert, tvifvelaktigt); fn. *missa*, v. a. förlora, tappa, mista; *missa*, f. förlust, skada; *missir*, m. id.; fe. *missjan*, v, n. taga fel , fela; fht *missan*, *fer-missen*; nbt. *missen*, sakna; e. *miss*, sakna, fela, fara vilse. Mess·föra, v. a. 2, 1) föra på villovägar; 2) förföra. Sm. Jfr fh. *misferli*, n. villfarelse; förseelse.

Mess-förkänna, v. a. 2 misskänna. "Mess-förkänn me inte"! Sm.

Messlig, el. *misslig*, adj. 1) sjuk, klen; som ser eländig ut; 2) liten, småväxt. "Messlig kvinna, kär". Sm. (Vcstbo).

Misamt, adj. n. ojämnt. G. N. *misjamt*, adj. n. id.; fsv. *misjæmpner*, adj. ojämn, olika. S. F. S. 6, 45; fn. *misjafn*.

Misi(g), adj. ojämn; om gärn. "Dä jär så misit." N. G.

Missa, v. n. 1 spinna fint och ojämnt. S. Sk. Jfr *mista*.

Miss·byta, v. a. 2 byta sig till något sämre för ett bättre. Nk.

Miss·byte, n. dåligt, ofördelaktigt byte. Nk.

Miss däling, m. dvärg; liten hopkrympt menniska. Bhl.

Misse el. *missä*, adj. n. eller adv. osäkert, tvifvelaktigt. "Hä jär missa óm hä", det är osäkert derom, det är tvifvelaktigt huru dermed förhåller sig. Vb.

Miss·fara (ipf.*-for*), v. n. taga vilse om vägen, fara vilse. Hs. (Bj.). Fn., n. *misfara*; fe. *misfaran*, fela.

Miss·fikkläs (ipf.*-ä*), v. dep. defect, blifva illa gjordt, misslyckas. "Hä missfikkläsä för mäg", det blef ej bra gjordt, lyckades ej för mig att göra det som jag ville. Vb. Jfr *fakkäl*.

Miss-fälla, v. n. 2 stamma, tala oredigt och osammanhängande. Vanligen säges: "missfalla på talet el. målet". Nk.

Miss-gjära, (ipf. missgjole), v. a. göra galet, orätt, helt annat än enligt afsigt; bandla sig till skada med någon. Hs. (Bj.). *Missgjera*, (ipf.*-gjol*), id. "Ji missgjol mäg den gånga". Vb.,sm. Fsv. *misgöra*, göra illa emot någon. S. F. S. 6, 244; fn. *misgera* (Bar, o. Jos. 193); d. *mixgjøre*.

Miss-grånad, s. *grunn*, sid. 216.

Miss-gå (ipf. *missgikk*), v. n. 1) fela, göra orätt; 2) gå miste om. Vb. *Miss-gås* (ipf. *miss·gikks*), v. d. förolyckas j få missfall. "Fostret missgikks". *Missgå sig,* v. r. fela, handla orätt. Fl. (Nl.),

Miss-happas, v. d. 1 1) misslyckas, ej aflöpa efter uträkning, ej slå in. Kl.,sm.,hl. *Misshappäs* (ipf.*-ä*), id. "Ji trodd att ji skull få kóma häjm dill jula, men hä misshappäsä för mäg". Vb.; 2) hända genom olycka, olyckligt inträffa. Hl. E. *mishappen*, misslyckas. S. *happ*.

Miss-häll, s. sid. 250.

Miss-hópp, n. vanhopp, misströstan. Sm. Fsv. *misshopp* (*mishoop*), n. id. Cod. A. 29, f. 235; deraf *mishoppas*, v. 4. misströsta S.S. 2, 122.

Miss-höra (ipf.*·rde*), v. a. höra oriktigt. Sm. E. *mishear*.

Miss-jamn, adj. ojämn. "Marken ä missjamn". "Dä vardt lito missjamnt"; om hyfling. Hs. (Db.). Fn. *misjafn*.

Miss-kómmas, v. d. förolyckas; få miss-fall. "Fostret misskóms". Fl. (Nl.)

Miss-kunnelin, adj ömklig. Hs. (Db.)

Misslett, *meslet*, adj. 1) småväxt; 2) mager. Sm.

Miss·lia (.pf.*-le*), v. n. lida men, afbräck. S. Sk.

Misslig, adj. 1) sjuklig; 2) klen till växten. Sm.

Miss-lika, *misslikas*, *misslikje*, s. *lika* 1.

Miss-lynt, adj. ful, stötande för ögat. "Den bandrosen ä så misslynt. Dä ser så misslynt ut". Kl. (enl. G. V. S.)

Miss-lynta, f. cunnus. Ög. (Ydre).

Miss-minnäs (ipf.-*ä*). v. d. minnas orätt, galet, ”óm i int missminnes mäg, sä jär ä try år seda ve var i lag”. Vb. *Mess-minnas*. Hs. (Db., Bj.). Fn. *missminna*; n. *misminast*.

Miss-måling, *mess-måling*, m. liten stackare. Vg.

Miss·skillnä, *-n*, f. åtskilnad. Vb.

Miss·sämis (ipf.-*mjäsä*). v. d. vara oense. Vb.

Miss-sövd, adj. som vaknat för tidigt, ej fått sofva ut. Vb.

Misst, m. förlust. Vb.

Miss-äling, m. litet klent och sjukligt barn eller djur. Sm. S. *ala* 1.

Mista (pl.-*er*), f. 1) hopknipning på tråd eller garn. Sk. (Ox.). *Mistra*, *mestra*, f. hopknipning på tråd, garn eller tarmar. ”Der har kommit en mistra på tråen”. Kl; s. *missa*, här ofvan; 2) fläck på en åker, uppkommen genom dåligt ntsäde, felaktig såning eller insekter. Sk. *Mistra*, f. id. Kl. Sådana *mister* anses på somliga ställen i Skåne båda dödsfall bland menniskor eller boskapskreaturs död. D. d. *miste*, id.; 3) fläck på vägg eller plank, som skulle målas, rödfärgas eller tjäras, men genom försumlighet blifvit förbigången S. Sk.

Misted, *missed*, adj. fin och ojämn; om tråd, garn. S. Sk. *Mistrig*, *mestrig*, id. Hl.

Mistinge, adj. lottlös; som ej får någon del med. ”Blifva mistingen”. Vm. (Herv. Id.). ”Bli i mistingen”. Sdm. Fsv. *mistinge*, adj. förlustig. ÖGL.

Mist'in, adj. varande i mistning, förlustig. ”Ji vadht mistn om dagspenningen”. Vb.

Misst-óm, adv. miste., fel. ”Gå mistóm”, beröfvas. Vm.,ög.

Miss·troligt, adj. n. osäkert, ovisst. ”Dä ä misstroligt, óm vi hinna mä slåttern i denna vekka”. Sm.,hl.

Miss-tak, n. misstag. Sm. N. *mistak*.

Miss-tykken, adj. missnöjd, obelåten. Nk. N. *mistykkjen*, id.; fn. *missþykki*, n. missförtånd, oenighet.

Miss-vöra, v. a. 1 miaavörda, underlåta tillbörlig vördnad. Sm. Fsv. *misvyrdha*, vanvörda. S. Bern. f. 38 v.; fe. *misvurðjan.*

Miss-år, n. misväxtsår. Sm. Fn. *misæri*, n. dyr tid.

O-miss·nöjd, adj. mycket missnöjd. Ul. (Värmdö), sm.,vl.Omistän, adj. omistlig, oumbärlig. Vb.

Miss-sövd, adj. som ej fått sofva ut; som haft för kort sömn. Vb. MISS, *misse* (pl.-*sar*), m. *misa*, f. katt. Götal. *Miss unge*, m. kattunge. Sm. It. *micia*, *mucia*; sp. *miza*, *miz*; bay. *mitz*, *mutz* (Sckmeller 2, 663, 664).

MISS·LAGA, f. ett halft lag på en härfvel. Ul. Första stafvelsen i detta ord är af olika rot med oskiljaktiga partikeln *miss*, förmodligen af fn. *miðr*, adj. medius. Samma ord

förekommer i fn. *missari* eller *misseri*, n. ett halft år; fe. *missere*, *missir*, id. Jfr gr. ***ἥμισυ***, halfdel ; nygr. ***μισος***, id. Benfey 1, 389.

MISSMÅR, m. midsommar. Ö. Dl. Fn. *miðsumar*.

MISTEL-TEN, m. mistel: Viscum album. Bl. *Mespel*, *mespel-ten*, m. Sm.; *mespel-ten*, m. id. Vg. På somliga ställen i Göta rike tillägges det mythiska växtnamnet mistel åt *flog-rönn* el. *flågrönn*, d. ä. vanlig rönn (Sorbus aucuparia), uppväxt på andra träd eller på tak och höga klippor. Jfr *flug-råin*. Fn. *mistll-teinn*, id. Dybeck, Runa 1850, sid. 79, 80.

MITTELST el. *mittlerst*, adj, superl, mellerst. S. Sk.

MJUKER, adj. 1) eg. (i riksspr.) mjuk; böjlig; 2) som lätt kan böja sig, bugar djupt. Sm. m. fl. Fsv. *miuker*; fn. *mjúkr*; n. mjuk; d. *myg*; e. *meek*.

MJÅG, m. 1) hög sandbank, åbacke vid en elf. *Sandmjåg*; 2) pålar med sten vid sandbanken af en elf att hindra sandens nedrasande. Ö. Dl. Mauk, *möök*, *meuk* el. *möjk* (ipf. *maukä*, *mökä*, *meukä* el. *möjkä*, sup. *mökt*). v. a. 1) göra mjukt, gnugga, valka (skinn, läder m. m.). ”Han hav maukä huda sä hon jär riktit mjuk”. ”Möjk lärä”, göra lädret mjukt. ”Möjk ryggjen”, göra ryggen mjuk. ”Han a maukä dill styvryggjen”. ”Han hav maukä dill ryggjen latstölingom”, han har gjort den late pojkens rygg mjuk; 2) tämja, göra spak. ”Han maukä hist'n”, gjorde hästen spak. ”Han mauktä pilt'n”, gjorde honom mjuk och lydig. Vb. Fn. *mýkja*, göra mjuk, uppmjuka.

Mjuksa, v. n. 1 vara mjuk i ryggen, krypa, visa sig ödmjuk. Dl. Fsv. *miukas*, v. d. mjukna, bevekas. S. S. 1. 182; n. *mykjast*, blifva mjukare, vara ödmjuk.

Mjuk-vu**L**en, adj. mjukaktig, något mjuk. Bhl. N. *mjukvoren*.

Mjuk-vu**L**nad, m. mjukhet, t. ex. om äpple som ligger på kakelugnen att stekas. Bhl.

Mykna, v. n. 1 mjukna. Dls.

Möka, v. a. 1 göra någon mjuk, ödmjuk. Dls. MJUN, n. blandning af sandjord och mylla. Jtl. Jfr. *mjåg*.

MJÄKA, s. *mek* 2.

MJÄLA, v. n. 1 jama. Vg.,dls.,vb. *Mjaulä*, id. G. *Mjäjla*, v. n. gråta; om späda barn. Nu mjäjlar glytten”. Hl. (Skällinge). Isl. *mjálma*, jama. Mjäleter, adj. som jämrar sig vid det minsta. Vg. (Skar.) MJÄLL 1, adj. 1) fin, hvit, glänsande. Vb., ög.,vl.: 2) lös, tunn, torr; om snö aom är lös och osammanhängande, ej kram. Vm.,nk.,vl. (N. *mjell*, id.); 3) ömsint, blödhjertad. Ög. Fn. *mjallr*, adj. hvit, *mjallhvitr*, mjellhvit. Mjäll 2. f. molla: Atriplex. Ög.

Mjäll 3, f. lös och tunn snöflinga. ”Mjälla ryker”. Vl.,nk. Fn. *mjöll* (gen. *mjallar*), f. nyfallen snö; n. *mjell*, f.

Mjälla, f. lös, fin sand. Hl. Mjä**l**e, f. id. Vg. *Mjäla*, f. blandning af sandjord och mylla. Jtl.

Mjäll-jord, f. jord med fin sand; fin och oduglig sandmylla. Sm.,hl. MJÄLLTRAD, s. *milti*.

MJÄRE, *mjä**l**e* (pl.-*ar*), m. mjärde. Sm. *Mjä**l**e*, *märde*, m. Nk.; *mä**l**e*, m. Vg.,dls. *Mjä**l***, m. id. ”Ägtenskapä jär likt ä fisk-mjä**l**; hä sóm jär utaför vill in, å hä sóm jär in vill ut.” Ordspr. Vb. Fsv. *miærþi*, *miærþri*, *mærþri*, *miærþi*, m. mjärde. VM., ÖGL.; n. *mär*, m.; fin. *merta*, id. Mjära-strikk, n. ett afhägnadt ställe i vattnet för mjärdar. Sm.

Mä**L**a-säte, n. uppdämning i å eller ström med en öppning att deri inpassa mjärden. Vg. MJäST, adv. superi, mest. *Mjöst åv*, merendels, til större delen, för det mesta. Dl.

MJÄTÅ, (imperfect. *mat*, sup. *mjätið*), v. a. mäta. Dl. (Östra delen af Mora). *Mjäta* (ipf. *mjätte*). Sm.; *méda* el. *måda*, id. S. Sk. *Mäta* (ipf. *mjätte*), v. a. 1) dömma, hålla före; 2) förebrå, tadla, förekasta; säga att en annan erhållit för mycket af något, fått öfver hvad han förtjente. ”Han mätte mä dä”, han förebrådde den saken. Vg.; 3) bry sig om. ”Ja mäter dä

inte”. Dls. *Mäta* (ipf. *matt*), v. a. akta, anse, bry sig om. ”Je matt dä int”. V. Dl. *Måttas*, pass. räknas, tagas i beräkning, gillas. Kl.,sk. (Bjäre h.). Fsv. *miæta*, *mäta*, (ipf. 3 pl. *matu*, p. p. *mætin*, sup. *miætit*), v. a. a) mäta. Cod. A. 27, f. 54. S. F. S. 2, 1 h.; b) värdera; c) utmäta. LL. Jfr Rdq. 1, 160. Fn. *meta* (*mat*, *metit*), värdera, mäta; fht. *mezan*, mäta; mht. *mezzen*; nht. *messen*; fsax., fe. *mĕtan*; ns., holl. *meten*; e. *mete*; ffris. *meta*; nfris. *meete*, id.; n. *mæta* (*matte*, *matt*), akta, anse, fråga efter, bry sig om; moes. *mitan* (*mat*, *metan*, *mitans*), mäta; lt. *metiri*. Mot, n. mått. *Krut-mot*, n. krutmått, hvari ett skott krut mätes. Vb.

Måt, n. ett mått för torra varor, halftunna. ”E måt”, en halftunna osaltad fisk. Fl. (Qv.).

Mått, adv. huru mycket A. ”Mått fikk du”? B. ”Ji vait int mått hä var”. ”Mått brännvin jär ä ti stopä”? huru mycket brännvin är det i stopet? ”Mått ligg ä ti pótta”? huru mycket rymmer fiaskan ? ”Höra mått jär klokka? hörä mått jär ä lidä”? Vb.

Måtta, 1, f. mensura, modus. Riksspr. *I måtte*, i lag, till nöjes, till pass. Ög.; i *måte*, Sm.; *te måte*, id. Sm.,hl.; *te måde*, id. Sk. Fsv. *mata*, *matta*, f. a) mått; b) måtta: "til mata", till pass. Fr. af N. 374. Florea 162, 1095; c) sätt. VGL.; fn. *máti*, m. sätt; fht. *maza*, f.

Måtta 2, v. a. 1 forma, modellera. Sm.

Måttan-fäL. f. småsak, lappri. "Dä ä måttanfäl te köra mila på timmen". A. "Ska vi byta hästar"? B. "Måttanfäl"! V. Nk. *Skäli(g)·fäl*", f. id. Ö. Nk.Mätare-ord, n. 1) omdöme, tanke. Vg. 2) mätismannaord; äfven *mjätes-manna-or(d)*, n. id. Sm. Fsv. *mætorþ*, n. värdering. UL. Biærk. R.; *mætansorþ*, n. värderingsmäns utlåtande. VGL; *miætans män*, *miætsmæn*, m. pl. värderingsmän, mätismän. ÖGL. SML.; jfr moes. *miton*, v. a. tänka, betänka, betrakta; *gamitons*, f. tanke. MJÖÐ-DUMBA (eller *mjöð-'umba*, pl-*bur*), f. ett slags humbla. Ö. DI. Fsv. *mioþer*, *miödher*, *miöþer*, m. mjöd. Bjærk. R. S.S, 1, 124; fn. *mjöðr*.

MJÖ(D)-ÖRT, f. Spiræa filipendula. Af sv. *mjöd*, för den söta lukten. Götaland. *Elggräs*, n. Svealand.

MJÖLA, *mjölla*, s. *myra* 2.

MJÖLBÄRS-RIS, s. *mala*.

MJÖLKPUNGAR, *mjölkroser*, *mjölksvart*, s. *milk*.

MJÖRM (pl.-*är*), f. land, höft. Dl. (Elfd., Mora, Våmh.). *Mjörmi*, f. id. Dl. Fn. *mjöðm* (gen. *mjaðmar*), f,; n. *mjøm*, *mjømm*, *mjødn*, *mjønn*, *mjenn*, *mjærm*, f. id. Jfr skr. *marman*, n. led, ledamot, lem. Se C. Säve, några upplysn. om Dalmålet. Tidskr, f. litteratur 1852, 5 h., s.290. Mjörm-króss, n. ländkors. Dl. (Elfd.). *Mjörmkórs*, n. id. Mora. MJÖVLA, *mjeuvla*, v. n. 1 1) tala utan uppehåll, vravla. "Han sidder der å mjövlar"; 2) mumla, tala tyst, så att ingen förstår det. "Han mjövlar sóm óm han hade melgröd i monnen". Sk. (Ox.). Jfr *mäla* 1.

MO 1, (pl. *moar*), f. 1) sandig, ofruktbar jord, sandig hed. Riksspr,; 2) stor skogstrakt, oduglig till odling, men bördig på skog, merendels fur. Vl.,dls.,vg.,sm. m. fl. Deraf flera ortnamn: *Altare-mo*, *Runa-mo* i Blekinge, *Värnamo* i Småland. *Moe*, m. sand (i åker), fin sand och mergel blandad. Vg. *Mo* (pl. *mogar*), m. skog som växer på en mo. Nk. N. *mo*, m. a) slätt

sandig hed; b) skogbevuxen slätt: isi. *mórr*, m. *mór*, *mói*, m. kal ofruktbar mark; fn. *mór*, m. moss- eller ljunggrodt ställe; fin. *maa*. Feb-mo, *tall-mo*, f. större sandfält bevuxet med tallar. Götal.

Hvita-moe, m. hvit sand. "Där ä hvitamoe i den åkern". Vg. (Skar.).

Mog-lera, f. *molera*; med mojord blandad lera. Sdm.

Mog-sann, m. mosand. Sdm.

Mo·spik, m. ung, vissnad tall med tyre (eller kådved). Ög. (Ydre). MO 2, (pl. *moar* el. *mor*), m. slåtter-sträng; en rad eller *skår* af säd, hö eller klöfver, såsom den fallit för slåtterfolket. "Säen ligger på mön" (eller på mo); om säd som är huggen, men

ännu icke bnnden. "Han tar hela sträkkan av klóverna utom nå(g)ra mor". Sk. (Ox.;Vemm.), bl. D. d. *moe*, *mov*, id.

MO 3, m. i sv. *valmo*, m. Papaver. *Valmoger*, m. el. *valmoga*, f. id. 1 svenska munarterna. Fsv. *valmughi*, *valmoghi*, m. Alex. 1475, Sv. Harpestr. s. 62; lett. *maggons*; mordvin. *mako*; mag.

mäk; fht. *mago*; mht. *mâge*; nht. *mâg*, *mohn*; gr. ***μήκων***.

MO SEG, v. r. 1 mogna, gå till mognad, gå till vargöring. Nk.

MOA, *moa sej*, *mois*, s. *moge*.

MO·BáN, n. barn under 15 år; välartadt barn. Jtl.

MOBB, el *måbb*, m. 1) hundhvalp; 2) liten gosse. Vb. Af sv. *mopp*.

MOD 1, n. 1) eg. (i riksspr.) sinne; 2) lust. G. Fsv. *mod*, *modh*, n. a) sinne, mod; b) vrede; fn. *móðr*, m. a) häftig sinnesrörelse; b) mod; c) sorg; fht. *mod*, *moad*, *moot*, *muoth*, n. sinne

mod; mht. *muot*; nht. *muth*; fsax. *muod*; fe. *môd*; n. id.; d. d. *mod*, håg, lust. (Kok, folkespr. i Sønderj.); moes. *mods*, *moþs*, vrede. Moa, v. a. o. n. 1 väcka upp modet, vinna håg och lust till. "Han moa sej te", han krydde upp sig. Nk.

Modder, adj. 1) som är vid godt mod. "Nu, må tro, han ä modder". Nk. *Moad*, id. Vg. (Mark); deraf *illa-modder*, Hl; *missmodd*, Vb.; 2) hågad, benägen, som har lust till något. "Ja va inte modder te gräla. Ja ä inte modder te dansa i afta". Ög.,nk.,kl. *Modd*, id. "Ja ä inte modd te dä". Sdm.,vm.; 3) högfärdig. Vb. Fsv. *modhas*, v. d. högmodas. S.S. 1, 43.

Modänes, adj. modig, hurtig. G. MOD. 2, s. *mot* 2.

MOD, *modd*, adj. mogen. Sk.

MODER, förkort, *mor*, f. moder. Så kallas vanligen bondens hustru. Allm. Fsv. *moþir*, *moþer*, *modher*, *moder*, f. moder; fn. *móðir*; d. *moder*; fht. *muater*; nht. *mutter*; e. *mother*; pers. *mader*; gr. ***μήτηρ*** lt. *mater*; frans, *mère*; skr. *matri*. Mója, f. 1) hustru. Kl.,öL; 2) gumma. Sm.,kl.,bl.

Mo lika, f. ett ko-namn, utmärkande en ko, som (till färgen) är sin moder lik. Dybeck, sv. vallv. s. 47.

Mora, f. 1) moderpassion, hysteri. BhL, nk.,sm.,hl.,sk. *Modra*, f. id. Öl.; 2) väderspänning, bukref. Ög. *Modrå*, f. id. Fl. (Öb.).

Mórbro-kon, s. *kóna*.

Mórbro-kvikna, f. qvinna, J med hvilken modrens broder är^gift. Bl. (östra h.), hl. *Mórbro·hustr*, f. id. Öl. På samma sätt säges *farbrors-kvinna*, f. Kl.

Mors (def.- *in*), m. morfader. Fl. (Öb.).

Mors (def. *on*), f. mormoder. Fl. (Öb.).

Morsa, f. 1) söta mor. Vg. *Molla*, f. id. Vg.,sm.,kl.; 2) husmoder. Sdm. (Björkvik). *Morska*, f. id. Sm.,bl.

Mors-gris, m. yngsta barnet, eller det barnet som modren mest klemar med. Allm.

Mors-gumma, f. tilltal till äldre bondkvinnor. Sdm.

Moster mann, m. man, gift med någons moster. Öl.,sdm.,bl. (Östra h.).

Mosyst, f. moster. Jtl. (Föråldr.).

Mosyst-mann, m. i. q. *mostermann*. Jtl

Möidri, f. def. gammal hederlig gift hnstru; hedersgumma. S. G. MODRIK el. *mudrik*, n. liten svarfvad träask. Sk.

MOD-STANDI(G), ad), stridig. S. Sk.

MODT, adv. brådtom, strängt och angeläget sysselsatt med arbete. "Jag bar haft så modt óm i dag". Nb.,vb.,bhl.,hl. Fsv. *moþer*, adj. brådskande, angelägen. UL.; d. d. *mod*, *mo*,adj. angelägen i magtpåliggande; *modt*, adv. brådtom.

MODTSAM, *mosam*, adj. ledsam, besvärlig. "Då ä så mosamt att dras mä'et"! Sk. Jfr fn. *moðr*, m. bedröfvelse,

MODÄNES, s. *mod* 1.

MOE, s. *mo* 1.

MOE-LÖSA, s. *morlösa.*

MOEN, s. *moken*.

MOGE. m. mängd. Brukas vanligen i sammans, i *kärr-moge*, m. flera kärr tillsammans; *svina-moge*, m. svinahop; *tall-moge,* m, hop eller mängd tallar. Sdm. (Sorunda). *Muga*, f. nop, hög (af hö eller säd), höstack; sädessky1. *Hö-muga*, f. Vl.,dls. *Moä*, f. stor hop. *Säd-moä*, f.; *sand-moar*, pl. G. *Muva*, *muvva*. f. liten höstack, hösåte. *Hö-muva*, f. Bhl, Fsv. *moge*, *mogi*, *muge*, m. folk, allmoge. GL. S.S. 1, 34; 3, 176. Sv. Pr. K. f. 24. Iwan 5567. Alex. M.; fn. *múgi*, *múgr*. m. a) hop, mängd, hög af hö; b) mängd (af folk); fe. *muga*, (*mûca*, *mûva*), m. hög, stack; e. *mow*, hö eller halmstack; n. *muga*, f. *muge*, *mugje*, m. *mua*, *mue*, hop, hög t ex. af sammanräfsadt hö; mlt. *muga*, *mugio*, hög, stack. Moa, v. a. o. n. 1 föra tillsamman; skocka sig, tjockna. *Moa sej*, v. r. säges om en å, då hon vid annalkande töväder uppdrifver isen i högar. Kl.

Mo-is m. drifis, som frusit tillsamman. Kl.

Mugga, v. a. 1 lägga ihop, hopa. ”Mugga ihop pengar”. Vm. (Herv.,Id.). N. *muga* el. *mue*, lägga ihop; om hö.

Mugger eller *mugg*, m. girigbuk, som lägger ihop penningar. Vl.

Muva, v. a. 1 samla hop (hö), bilda en hösåte. ”Muva hö, muva i hop”. Bhl. (Solberga). MóJ, adj. lugn, god, vacker; om väder och vind. Hl. Ns. *moje*, adj. skön, fin (B. W. B. 3, 180); holl. *mooi*, adj. id. Deraf *mójna*, v. n. lugna sig; om vinden. Allm. i sjömanBspr. Mój-väder, n. stilla, godt väder. Vm. MóJA SIG, v. r. 1 göra sig goda dagar, godta sig. Allm. Deraf *mój* eller *mójs*, adv. ljufligt, präktigt. ”Dä va mójs”. Vm.,ög.,vg. Jfr *mój.*

MOJS, adj. litet bedröfvad, trumpen. Vg. Jfr fsv. *modher*, adj. vredgad, upprörd (till sinnet). Alex. M. 319. Iwan 2616; fig *móðr*.

MōKA, v. n. 1 1) arbeta med något som är tungt; 2) söka att öfvertala någon. ”Hur länge han moka mä'en så måtte han gi sej te slute”. Sdm.,nk.

MOKEN, adj. 1) trött, sömnig, lat. Sm.,ög., sdm.; 2) ledsen, misslynt, nedslagen. Nk.,sm. *Moen*, missbelåten, butter, tvär. Sm.,hl. Jfr fn. *móka*, v. n. ligga halfsofvande. ¨ Moks, m. trög och lat menniska. Bhl. MOKET (*muket* el. *måket*), adj. n. qvalmigt (i luften). ”Moket i väret”. Sm. Jfr e. *moky*, mörk, dunkel; fn. *mökkr*, m.

MóKK, f. ett slags flskmjärdc. Vb.,nb.

MOKKELS-GERU, s. *mykill*,

MOKLAS, s. *mykklas*.

MOL, *mol*, adv. och förstärkningspartikel: 1) helt och hållet; 2) mycket, ganska, öfvermåttan, alldeles. Allm. *Molenä*, ganska mycket, i högre grad. Vb.; *molende*, id. Nb.; *mor*, alldeles

ganska. ”Tiga mor stilla”. Vl. *Mos*. ”Ja ble mos allena”. Sk. N. *modt*, *modt åleine*, alldeles ensam; nht. *mutter-allein*, id. Jfr Grimm, gr. 2, 556. Mōd-allena, *modest allena*, alldeles ensam. Fl. (Nl.). I svenska munarter *moders allena*, *moderst allena*, id. Rdq. 2, 331. *Mors-allena*, *mos-allena*, Vl.; *mos-allena*, Sk. (Ing.); *morsena*, id. Sk. (Vemm.).

Molande-arg, adj. mycket arg. Sdm.

Mol-arbeta, v. n. 1 ifrigt arbeta. Sm.

Mol-bliga, v. n. 1 se mycket stinnt på någon. Sdm.

Mol-elak, adj, genom-elak, mycket elak. Vb.

Mol-ensamer, adj. alldeles ensam. Sdm., nk. *Mol-ensam*, Vm.,ög.,sm.,bhl.,kl.,bl.; *molene*, Ul.; *molenä ensammen*, Vb.; *mos-ensam*, id. Sk.

MoLenä lite, adv. mycket litet. Vb. *Mo-lite*, id. Nb.

MoLenä lögom, adv. särdeles lagom. Vb.

Mol-girig, adj. mycket flitig. Hs.

Mol-girnas, v. d. 1 ifrigt fika efter något. Hs. (Alfta).

Mol-hvater, adj. utmärkt förträfflig. Ög. S. *hvater*.

Mol·liten, adj. mycket liten. Vb. *Molläiten*, id. Nb. (Ö. Cal.).

Mol-läsa, v. n. 2 blockläsa. Sdm.

Mol-mörker, n. kolmörker. ”Han sitter i mol-mörker”. Göteborg.

Mol-rik, adj. mycket rik. Sdm.

Mol-se (ipf.-*såg*), v. n. se mycket stinnt på något. Vl.

Mol-stark, adj. särdeles stark. Vb.,—sdm.

Mol-still, adj. fullkomligt stilla. Sdm.,vm.

Mol-stor, adj. ofantligt stor. Vb.

Mol-supa (ipf.-*söp*, sup.-*supit*), v. n. öfvermåttan snpa. Sdm.,sm.

Mol-svärja (ipf.-*svor*, sup.-*svurit*), v. n. rysligt svärja. Vm.

Mol-tiga (ipf.-*teg*, sup.-*tigit*), v. n. fullkomligt tiga. Sdm.,—sk.

Mol-träta, v. n. 2 ständigt träta. Sdm.

MoL-väl-gjodt, utmärkt väl arbetadt. Vb.

Mol-värka, v. n. 2 förfärligt värka. Sdm.,nk.

Still-molende, adj. alldeles ensam. Hs. *Still-modand*, Fl. (Nerpes i Öb.); *stillmod-allena*, Fl. (Nl.); *still-mol-allein*, id. Vb. MOLA 1, v. n. 1 1) egna flit och arbetsamhet åt något arbete, ifrigt arbeta på något, arbeta starkt; småsyssla, sköta. ”Mola mä nået. Han molar ä bryter sten. Han molar mä jola”. Sdm.,vm.,ög.,hl.,bl. *Mora*, id. Denna form är måhända ursprungligare än *mola*. ”Han går jämnt å morar i sin trägård”. Bl. ”Han molar å bryter sten. Han mola å högg. Han molar å läser”. Vm.,sdm.,nk.,bhl.,vl. *Måla*, id. ”Han målar å äter”. Ög.; 2) *mola ihop*, snåla tillsammans. Ög. (Ydre). Jfr n. *myrja*, a) grafva, rota; b) släpa, arbeta, göra sig möda med något; fn. *myrja*, v. n. krossa.

MOLA 2, v. n.l värka; om en krypande plågsam känsla i benen. ”Dä molar ä värker i benen”. Ordet brukas alltid i förening med värka. Sdm.,nk. *Móllra*, v. n. 1 id. ”Dä móllrar å värker i benet.” Sdm. Jfr *mala*.

MOLA 3, v. n. 1 gräla, småträta, mucka, Sdm. Jfr *mala*.MoLande, n. smågräl. ”Dä va ett fasligt molande på dóm”. Sdm. . MOLA 4, s, *mora* 1.

MO-LIKA, *molla*, s. *moder*.

MOLKA, s. *milk*.

MóLN-GUBBE, m. tjock molnbut. Vm.

MóLN-HYSCHIGER, adj. betäckt med strömoln. "Mólnhyschigt i värä". Nk.

MóLN-KÅPA, f. molntapp. Sm.

MóLN-SKUTA, f. lätt, men ej vidsträckt moln. *Móln·stakk*, m. id. Sm.

MOLOKEN, s. *morloken*.

MóLTER, s. *mulbär*.

MOMMA, f. mamma, mor. Vg. (Kind, Mark).

MON, s. *mån*.

MONE·STÄNGER, s. *mön*.

MONGEL, s. *mund*.

MON-KOMMET, s. *munn*.

MOPA, v. n. 1 visa sig missnöjd, hänga läpp, se surmulen ut. "Hva sitter du å mopar för"? Hl.,bl. *Mopa* eller *måpa*, id. "En måpande mökärring". Vm. *Moba*, Sk. (N. Åsbo); *måva* id. Sk, (Lugg., Ox.,Ing.); *måppla*, id. S. Sk. Fsv. *mopa*, r. a. gäcka. St. Rimkr. 99; d. *måbe*, visa förlägenhet, stelhet; e. *mop*, "to make wry months in contempt" (Walker); ns. *muffen*, v. n. "maulen, protzen, aus missvergnügen das maul hangen lassen". (B. W. B. 3, 195). Måper, m. surmulen menniska. Vm. MOR 1 f. 1) tjock skog; 2) tät och buskig skog, med låg skog beväxt, ofruktbar mark. Dl.,hj.,hs.,vl.,vm.,hl. *Gran mor*, f. granskog. Åm.,dl. (Malung). "I grå mori", i granskogen. *Tåll-mor*, f. tallskog. "Stur grå mor", stor granskog. Ö. Dl. 3) lågt land, bevuxet med granskog; skogbeväxt myrland; en sådan del af en myr, som är mindre sank och bevuxen, vanligen med granskog; deraf *mor-gran*, f. gran, som växer på *mor*; *morland*, n.' mark, som har myrblandad jord och är bevuxen vanligen med granskog. Vb. Fsv. *marþ*, f.? skog. UL. Jfr Rdq. 2, 274. Fn. *mor*, m. buskig skog (Haid.); fe. *mor*, *more*, berg, bergig trakt; lapp. *muora-land*, skog. S. *mo* 1, *mar* 3. Mor-hattar, m. pl. Geranium sylvaticum. Dl.

Mor-kulla, f. eg. skogsflicka; Trientalis europæa. Dl.

Morug, adj. bevuxen med stor skog. Dl. (Ohre).

Myre, n. tjockt skogssnår, som är svårt att genomtränga. Kl. (Stranda m. fl. härader). MOR 2, s. *maur*.

MOR 3, s. *moder*.

MOR 4, s. *mora* 3.

MOR 5, s. *morlösa*.

MORA 1, v. n. sakta och fördoldt brinna, brinna trögt, glimma under askan. "Dä mörar å brinner". Vg.,dls. *Måra*, id. Fl. (öb.) "Elden ligger å mårar ned i jorden". Vm. "Hä måra nalta ti aska", det brinner en smula under askan. Vb. *Mårla*, id. "Dä mårlar å brinner i spiseln". Ög. (Ydre). *Mola*, id. "Dä mola å brann". Vl. *Möla*, id. "Dä mölar i spiseln". Ög.,sm.,kl. I andra munarter *mörja*. *Mörj* el. *möri*, (ipf.-*ä*). id. "Eli'n mörj i askan. Ell'n möri ti aska. Hä mörjä å brann". *Möli* el. *mölj*, (ipf. *möljä*), id. Vb. *Mälta*, v. n. 2 id. Sm.,hl.,bl. Molja el. *mölljа*, v, n. 2, 1) id. Vm.; 2) brinna ellwr ryka utan lågeld; ryka med svart och tjock rök. "Brasan står å möljar. Dä ligger å möljar. Dä mölljar å röker". Vm.,ul.,sdm.,nk. "Hä låg å möljä ti aska". Vb.; 3) fjärta. Sdm.,hl.,sm. *Möla*, id. Sm.,bl. Ell-merja, f. glödande het aska, eldmörja. Hs. *Mörje-eld*, m. id. Sk.,hl.

MöLing, m. rykande ris- eller torfhög. Sm. MóRA 2, *-n*, m. morgon. Vb.,ög.,sm. "I mórans", i morse. "I går óm móran", i går morse. Vb. Fsv. *morghin*, *morghun*, *morgon*, m. morgon. UL. VML. ÖGL. ; fn. *morgin*, *morgun*, *morgon*; n. *morgon*; fht., fsax. *morgan*; fe., nht, holl., d. *morgen*; e, *morning*; ffris., skot. *morn*; moes. *maurgins*, m. id. Mórjans, adv. morse. *Mórnom*, adv. följande morgonen. "I mórnom". Vb.

Móórn el. *möörn*, v. n. börja dagas, blifva dager. "Hä håll å möörn", det dagas. Vb.

Mórn el. *möörn süg* (ipf. *mórnä* el. *mörnä säg*), v. r. morgna sig. "Ljett fäll mórn mäg inga jig kann stig ópp." Vb. Fn. *morgna*.

Móron-bit, m. första frukosten; någon mat, som man äter innan man går till arbetet om morgonen. Sm. (Vestbo). N. *morgobite*, m.

Mórs-mål, n. dagvard, Öl.

0-mórnä el. *o-mörnä*, adj. ej rätt vaken; yrvaken. Vb. MORA 3, v. a. 1 slå sönder, krossa i små smulor eller stycken. *Mora sej*, gå sönder i små smulor. Nk.,sdm. (Björkvik). *Måra sönder*, krossa i små stycken. Vm. *Måras sönder* (ip£ o. sup. *mårast sönder*), smulas sönder. Fl. (Öl.). Fn. *merja* (*marði*, *marit*), v. a. krossa sönder, stöta itu; *myrja* (*murða*, *murit*). id.; d. d. *morte*, v. a. krossa eller stöta smått; ns. *murten*, v. a. sönderstöta, sönderkrossa. (B. W. B. 3, 206); swz. *mörden*, *mürden*, id.; jfr frans, *meurtrir*, v. n. krossa; fht. *merjan*, v. a. förderfva, förstöra. (Graff 2, 840); skr. *mrd*, krossa, sönderrifva. Jfr. *mar* 2. Mord, m. groft grus. G. *Mor* el. *mår*, n. hög af sönderkrossade ting; affall, skräp. "Dä ä i ett mor alltihop". Nk.; deraf *halm-môr*, *halm-mår*, n. smått halmbyske. Nk., nl. (Värmdö), vm.,ög.; *snö-mår*, n. modd, djup snö, af hästfötter eller fotgängare upptrampad och uppblandad med, sand och smuts. Vm. Mord,? smula. Fl. (Öb.). Fn. *mor*, n. smått stoft (Haldors.); bay. *mur*, f. sand och lösbruten söndersmulad sten, som från höjderna rullar ned på dalslätterna (Schmeller 2, 612); fin. *mura*, grus, småsten; lapp. *murte*, dy, gyttja.

Morg, n. smolk, något smått, söndergnuggadt eller söndertrampade. Ul.

Morkel, *murkel*, n. smått skräp af spånor, stickor, mull, dam m. m. Fl. (Nl.). I Södermanland skall enligt uppgift brukas ordet *morakel,?* f samling af stenar. "I sten å morakel", om svårigheter vid framförd å väg. (Sorunda).

Mårug, adj. moddig; om snö och sand på vägar, som ej låta "väga sig", eller packa sig väl. *Mårut*, adj. id. Sdm.

Mörja, f. 1) eg. grus blandadt med vatten till en röra; 2) fuktig smuts och orenlighet. Sk.,hl. *Störja*, f. id. Sk. (Fn. *myrja*, f. smuts, orenlighet); samling af boss och orenlighet. Vb.; 3) röra, samling af hvarjehanda skräp, blandning af olikartade delar; villervalla. Sk.,hl.I andra munarter *mölja*, f; deraf a) *mölja ihop*, v. a. blanda ihop likt och olikt. Nk.,ög.,vg., m. fl.; b) *plodermolja*, f. virrvarr, sammelsurium. Sk. (N. Åsbo). Jfr fn. *mylja*, (*mulda*, *mulit*), v. a. stöta, krossa i tu.Såg·måra, *-n*, f. sågspån. Vb. (Åsele). MORA 4, s. *moder*.

MORA 5, s. *mola* 1.

MORA SIG, *morasam*, *morig*, s. *moro*.

MóRBRO-KóN, *mórbro-kvinna*, s. *moder*.

MOR-BÖN,? ledsamhet i större grad. Hl. (Slöinge). Härledningen oviss. Jfr likväl moes. *maurnan*, sörja, vara bekymrad; fht. *morna*, f. sorg, bedröfvelse; *mornin*, sörja; fe. *murnan*, *meornan*; e. *mourn*, id.; frans, *morne*, sorgsen; estn. *murre*, sorg; fln. *murhet*, id.; lapp. *mårraka*, omsorg; cornw. *moreth*, sorg.

MORD, *morg*, *morkel*, s. *mora* 3.

MORE, s. *mara*.

MORGA, s. *morka*.

MORING (pl.-*a*), m. liten qvték och liflig varelse; säges t. ex. om en Ölands häst. "Dä va ena moringa te att springa". Kl. (N. Tjust). Är det samma ord som *maring*, m. småväxt pojke? Se sid. 431 a.

MōRKA el *murka*, v. n. 1 träget och sträfsamt, men senfärdigt sysselsätta sig med småarbete. "Ja murkar mä'et". Vl.,dls.,sm.,hl. *Morga*, id. Ul. *Jåbba*, id. Ul. (Rosl.); *purka*, id. Sm. Jfr *mola* 1.

Murken, adj. sträfsam, men senfärdig (i arbete). "Han ä nókk murken, men dä tyr inte". Hl. (Hasslöf, Veinge), sk. (Lugg., N. Åsbo).

Murker, m. flitig menniska. Sm. (Östbo). MORL, n.? buller af talande. Vm. (Herv.,Id.).

MORLA, s. *mya*.

MOR-LOKEN el. *moloken*, adj. modfäld, ledsen, bedröfvad till uppsyn och hållning; förtröttad. "Han ser så morloken ut". Nk. *Moloken*, id. Sdm. Jfr *moken*

MOR-LÖSA, *-n*, f. matstrupe på kreatur. Vg., ög.,sm.,hl.,bl. *Morlösa* el. *moelösa*, n, f. Sk.; *mo-lösa*, *-n*, f. id. Vg. Troligen af fn. *mör*, m. fett, talg, så att morlösa egentl. betyder: den som är fri från (saknar) fett.

MóRN, s. *mora* 2.

MORNE, m. samling, hop; t. ex. om sten, mark. S. Sk. Jfr *mora* 3.

MORO, f. nöje. förnöjelse. Vl.,sm.,hl. *More*, f. id. Bl. "För moro skyll", för ro skuld. Vl. N., d. *moro*, f.; d. *morskab*, id. Måhända egentl. *modro*, f. ro till sinnet; fn. *móðr*, m. sinne, *ró*, f. ro, vederqvickelse. Jfr lapp. *murre*, nöje, rolighet; *murres* el. *murretes*, nöjsam.Mora sej, v. r. 1 roa sig, glädja sig, leka. Vb. (Nordmal.), sm.,kl.,hl.,bl. N. *moroa* seg; d. *more sig*.

Morig, adj. rolig, lustig, glädtig, munter. Hl. *Morosam*, (Hülpherts dagb. 271); *morasam*, Vb. (Nordmal.); *morsam*, id. Dls.,vl..sm., (Vestbo),öl.,hl.,sk. N. *morosam*; d. *morsom*, id.

Morsamhet, f. rolighet, egenskapen att vara rolig. Sk.(Ox.). D. *morsomhed*.

Morsamt, adv. roligt, lustigt. Vl.,hl.,sk. MóRRA, v. a. o. n. 1 göra murken, murkna. S. Sk. *Mortna*, v. n. murkna. Nk.Mórred, adj. förmurknad. S. Sk. *Morten*, id. Nk.

ópp-mórred, adj. uppmurknad, förmultnad, t. ex. om de dödas ben. S. Sk. MORS, *morsa*, *morsgris*, *morsgumma*, *morska*, s. *moder*.

MORSK, adj. 1) eg. (såsom i richsspr.) barsk, bister. (Sammandr. af mordisk). *Mursk*, *musk*, *mosk*, id. Sk. *Musk*, stark. G.; 2) duglig, förträfflig. Jtl. N. *morsk*, barsk.Morskas, v. d. 1 vara stursk. Sm. MORSTERA, v. n. 1 vara högmodig, skryta, vilja lysa, spela öfversittare. "Han skroppar å morsterar". *Morstera seg*, v. r. id. Nk.

MORTEN, *mortna*, s. *mórra*.

MOS, m. mossa; innefattar hela familjen *musci* och de flesta lafvar. *Mås*, n. id. Ög.,sk.,sm. *Muså*, m. Dl.; *musä*, m. G. Få hafva egna namn, såsom *tall-móssa* el. *drópp-móssa*, Tortulla ruralis; *svallmóssa*, Dicranium glaucum; *pipmóssa*, Cladonia rangiferina. Sm. (Vestbo). Fsv.

mos, n. mossa. S.S. 2, 52; fn. *mosi*, m.; n. mose, m.; d. mos, n.; fht. *mos*, m.?; n ht. *moos*, n.; lt. *muscus*, m.; frans, *mousse*, f.; georg. *muski*.Mysja, f. dref af mossa som slås mellan plankorna i trähus. Kl. (Stranda).

Myssja, v. a. 1 täta en vägg med mossa, lägga mossa mellan timmerfogarne i väggar af trähus. Ul.,kl. *Myssja*, *mössja*, Sm.,sdm.,nk.; *muså*, Dl.; *maûsa*, *mosa*, Hs.; *mösi* (ipf. *mössjä*), Vb.; *mesa*, id. Hs. (Db.). N. *mysja*.

Mås-klyft, n. inhuggning i stocken af ett trähus vid sjelfva knuten, hvari mossa stoppas till förekommande af drag. Ul. (Värmdö). *Låsfilta*, f. id. Nk.,sdm. (Ornö).

Sop-móssa, f. björnmossa: Polytricum commune. Vg.,dls. m. fl., hvarest mossan begagnas till ugnsopor. MOSA SE, v, r. 1 1) eg. antaga stadga af mos; 2) fägna sig för mycket med starka drycker, blifva halffull. Sveal.Mosad, adj. rusig mosig. Sm. MOSAM, *modtsam*.

MóSAR, m. masur. Hs. (Db.). *Musul*, *-in*, m. id. Fl. (Öb.). Fn. *mosurr*, id.

MOSE-BOK, f. en del af vomben hos nötkreatur. G.

MOSEN, m. def. den styfvaste och betydligaste bland alla. "Dä va mosen". Vm.

MOSES ROSER, f. pl. Campanula glomerata. L. Ul.

MOSK, s. *måd*.

MOSPIK, s. *mo* 1.

MOSS el. *muss*, adv. måhända, måske. "Moss ja ska så? Muss mammesellen har alldri haft ondt i tännen"? S. Sk.

MóSSE, m. locus uliginosus. Richsspr. Fht. *mos*, träsk.Måsa, v. n. 1 taga upp torf i en torfmosse. "I denna ugan ska vi måsa". Sk. (Onsjö).

Måsa-bär, n. hjortron. Fl. GK.).

Måsa-tov, m. Scirpus cæspitosus. Sk. (N. Åsbo).

Måsse-rot, f. Calla palustris. Nk.

Mås-lippa, f. en fogel af snäppeslägtet. Sm. (Vestbo). *Ljung-spove*, m. id. Vg.

Måsa-myr, f. mosse. Vb.

Mössja (pl. *mössjor*), f. liten fast fläck i mossar och kärr. Sm. (Kinnevald). MOSSUEN, m. def. en sjukdom hos kor då håret affaller, matlusten förloras och mjölken afsinar. Sk. (Ox.). *Mosuen*, m. def. Bl. Jfr n. *mosott*, f.; d. d. *modsot*, *moesot*; s. *mulsuen*.MOSTER-MANN, s. *moder*.

MOSTRAS, v. d. 1 säges om hästar, som då de ridas, trötta sig sjelfva genom onödig munterhet. Sm. (Vestbo).

MOSUGER el. *måsuger*, adj. matt, nedslagen, svag, tynande utan att vara egentligt sjuk. "Han sir så kåker å mosuger ut". Nk.,sdm.

MO-SYST, *mo-systmann*, s. *moder*.

MOT 1, n. 1) möte eller sammanstötning af vägar, åar m. m. 2) olycklig händelse, vidrighet. "Dä ä mot å inga bot". Vg.,sm.; 3) gjutform, form att gjuta något i. Vb.,nk. *Mod*, n. Hl; *mått*, n. Nb. (Lule); *motan*, n. id. Fl. (Öb.); deraf *kulmot*, n. gjutform, hvari kulor gjutas. Vb.; 4) de gropar i gjutsanden, hvari järnet rinner. Vn. Fsv. *mot*, n. möte, sammankomst. VGL.

SML. UL. GL.; fn. *mót*, n. a) möte; b) modell; n. *mot*, möte; fe. *môt*; d. *møde*, n. id,; d. d. *mo*, gjutform; fin. *muotti*, id. Dö(d)s mans-mot, n. eg. död menniskas möte; så kallas en hastigt påkommande sjukdom, bestående i mattighet, förenad med olust och svårmod. Sjukdomen uppkommer enligt folktron derigenom att man mött en vålnad eller gengångare (återgänge, n.). Götal.

Mita, v. a. 2 möta. Hs. (Db.).

Mota ihop, v. a. 1 drifva, fösa tillsammans. Ög.

Motal, adj. 1) som går eller gör tvärtemot; 2) som svårligen låter göra sig. Vl.

Mot-byrd, m. motvind. G. *Motbör*, m. Jtl., dl. (Nås, Floda). Fn., n. *motbyr*, m. id.

Mot-båkke, m. motlutande backe. Dl. (Ohre).

Mot-luta, s. *lauta*.

Mot-ord, n. motsägelse. ”Motord finnes ej i bibeln”. Vm. (Bergsl.).

Mot·skall, n. genljud. Sm. Gl. sv. *motskall*. Kyrkoh. Visb. 17, 19.

Mot-skaft, adj. n. ogynsamt, olyckligt. Hs. (Db.).

Mot-tåga, f. väg som lutar emot; långsluttande och motlutande väg. Man säges hafva *mottåga*, när man kör uppföre en långsträckt sluttning. Vb.,åm.,jtl.,hs. *Mottåg*, n. id. Hs. (Db., Jerfsö).

Mot-tågig, adj. långsluttande och motlutande; om väg. Mp.

Motu, adj. motig, hinderlig. Vb.

Mot-veug, adj. 1) vresig; om ved; 2) fig. besvärlig, krånglig. ”Dä ä så motveut”. Vm. (Herv., Id.). N. *motvida*, vresig; om ved. MOT 2, n. del af en hjulring. Vb. *Mod*, *hjul-mod*, n. S. £k. Jfr *mot* 1, som troligen är samma ord, emedan hjullöten sammanfogade möta hvarandra.

MóTTE (pl. móttar), m. vän, förtrolig person. ”Dä ä goa móttar”. Vg.,nk.

MOTTEN, s. *mutten*.

MOTTIG, adj. (om mjöl) hvari finnes mott. Sm.

MOTTRA, v. n. 1 koka långsamt. Ul.

MOÄ, s. *moge*.

MUDD el. *modd*, m. Lapparnes pels eller rock af renhud. Vb.,hj. Fin. *muti*, id.; fn. *möttull*, öfverrock, mantel; ffris. *mother*; mht. *muoder*, *müeder*.

MUDDE, m. glad menniska. ”Rolig mudde”. Sm.

MUDDIG, adj. 1) äflefull, gyttjig; 2) våt. Sm. E. *muddy*, grumlig, slemmig; ns. *muddig*, gyttjig, grumlig.

MUDDRUGUR, adj. moddig, 1) om snö; 2) äfven om hö som är blandadt med höfrö. S. G.

MUFFEL, s. *mund*.

MUFFEL, *moffel*, m. grof och plump person; buffel. Ög. (Ydre).

MUFFS, n. företag utan drift på ett pjollrigt sätt. Deraf *muffsa*, v. n. 1; *muffser*, m.; *muffsi*, adj. Ög. (Ydre).

MUGA, *mugg*, *mugga*, *mugger*, s. *moge*.

MUGG, *mugga*, s. *my* 1.

MUGG, f. 1) mögel; arter af svampslägtena *Mucor*, *Aspergillus* och *Penicillium*. Dls. *Mugga*, f. Bhl.; *miggla*, f. id. Hs. (Db.); 2) fukt. I denna betydelse mascul., enl. uppgift. Sk. (Kulla-trakfcn). D. d. *muggel*, mögel; d. *muggenhed*; lt. *mucor*, m. id.; gr. ***μῦκος***, m. slem; alban, *muk*, mögel. Muggen, adj. möglig; fuktig. Sk.,hl. *Mugged*; id. Sk.; *mukken*, Vb.,bhl.; *munken*, G.; *muken*, *mukken*, Sm. D. *muggen*; n. *moggjen*; lt. *mucus*. MUGGA f. litet magert och fult fruntimmer. ”Liten mugga”. *Sär-mugga*, f. liten qvinna som ser trumpen ut. *Svart-mugga*, f. litet svartlett qvinnfolk. Sveal.

MUGGA, *muggig*, s. *munn*.

MUKKA, f. slägga, järnklubba. Kl. *Måkare*, m. Bl. (Östra h.), fl. (Nl.); *mokare*, m. Ul.; *mokär*, id. Dl. (Mora). D. *mukkert*; holl., nht. *moker*, m.; fin. *moukka*, *moukari*; sp. *macko*, m.

MUKÅ (pr. *mykär*, ipf. *mukäd*, sup. *mukåd*), v. a. gräfva med spade. ”Mukå upp jett land. Mukå dyngja. Kulla mykär dyngjn”. Ö. Dl.

MUL, n. mögel. Sk. (Vemm.). *Muel*, *mujel*, n. Sm. D. *mul*; fn. *myggla*. Jfr *mugg*. Mulas, v. a. 1 möglas. Hl. (Värö), sk. (Harj.). *Mula*, v. n. 1 id. Bl. Fn. *myggla*.

Mulen, *målli*, adj. möglig. Sk. D. *mullen*; fn. *mygglaðr*, *myggligr*. MULA, s. *mule*.

MULAR, m. pl. vantar med blott tumme utan andra fingrar. Sm.,hl. *Mula-vantar*, *mule-vantar*, m. pl. id. Sm.,nk.; *mul-handske*, *mule-handske*, (pl.-*skar*), m. grof skinnhandske utan särskilta fingrar. Ög.,nk.,sdm. Troligen af *mund*, hand.

MULD, *mulld*, s. *mala*.

MULE (pl. *mular*), m. 1) eg. mun och näsborrar på nötkreatur. Rikསspr. *Mäulä*, m. id. G.; 2) mun, trut (på menniskor). ”De slabbades mule, de kysstes. Sk. Fsv. *mule*, m. mun (hos djur); *mulabet*, f. mulbete. ÖGL.; fn. *múli*, m. mun, mule, nos; n. *mule* m.; fht. *mûla*, t; *mûle*, n.; nht. *maul*, n.; ns. *muul*; holl. *muil*, m. Aksel-mule, m. den ändan på en vagnsaxel, hvarvid skakeln är fästad. Sk. (Ox.; föråldr.).

Mula, v. n. 1 1) smågnola, sjunga. Ög.; 2) vara sticken, surmulen, ej vilja tala. ”Han går å mular”. Dls.,vg. Fn. *muðla*, a) välta omkring i munnen; b) mumla.

Mula-kasse (pl.-*sar*), m. mulkorg. Bl. (Östra h.).

Mula·påse (pl.-*sar*) m. liten påse (tornister) som hänges under mulen på hästar, då de ute fodras. Sk.(Harj.,Ing.).Mul-bunnen, adj. hindrad i talförmågan. ”Mi Ketta ä inte mulbunnen”. Ög. (Ydre). Fn. *múlbinda*, v. a. lägga mulband på.

Mul·bänk, m. snus som lägges innanför nedre läppen. Sveal,, Götal.

Mul-bännas, mol-bänns, v. a. 1) träta, gräla, munhuggas. ”Mulbännas sóm en tattcr”. Sk. (N. Åsbo, Lugg.); 2) vara sticken, glo illa och ej vilja tala. ”Hva går du å molbänns ätter”? Sk. (Ing., Onsjö, Ox., Skytts, Vemm.). *Mulbännas*, id. Bl. (Mörum).

Mul·suen, *mull-suen*, adj. som förlorat matlusten och är kraftlös; om nötkreatur, då mulen vid denna sjukdom är torr, såsom vanligt vid feber. Sk. (Ing.,Frosta,Ox.).

Sur-mule, f. surmulet fruntimmer. Sk. (Frosta).

Ture·mule, m. tordmule: Alca Torda, Lin. Bl. *Mule*, m. id. Åm. MULE-VANTAR, s. *mular*.

MULLA 1, f. genitalia feminæ. Ög. Gr. ***μυλλός***, m. id.; ***μυλλάς***, f. hora; ***μύλλεις***, v. a. a) krossa; b) coire. Benfey 1, 496.

MULLA 2, f. hvarje mindre urhålkadt kärl. Kl.,sm. Nht. *mulde*, tråg; fht. *muoltra*, *mulhtra*, capisterium, alveolus. Jfr *malla* 2. *mullöga*.

MULLE, m. l) tjur; 2) stenbjörn på 4 trärullar i st f. hjul. Ög.

MULLAR, *mullda*, *mulld'ott*, *mullfjel*, *mullfösa*, *mullkasta*, *mullrev*, *mullrevel*, *mullribba*, *mullrå*, *mullsladd*, *mullsurk*, *mullsyrk*, *mulltag*, *mullvadrå*, *mullvann*, *mullvarp*, s. *mala*.

MULLER, n. doft buller. Ög. (Ydre). Jfr sv. *mullra*.

MULLJE-BRÖD, s. *mylå*.

MULMA, v. n. 1 mumla. Götal.

MULLTA, v. n. 1 glöda under askan, oförmärkt brinna. Sk. (Ox.). *Mällta*, id. Bl. Jfr *mola* 4.

MULL·ÖGA, s. *mund*.

MULLBÄR, n. hjortron (fullmogna): Rubus chamæmorus. Sm. *Mólter*, pl. Vl.,dls.,dl. (Lima); *multe* el. *myllte* (def. *myllta*), t. id. Jtl. N. *molta*, f.; d. *multebär*, n. id. Jfr *mällta* 1.

MUMMA, f. ett slags tjockt sött öl. Riksspr. E. *mum*, starkt öl af hvete. Drycken uppfanns af Kristian Mumme i Braunschweig; deraf namnet. Mum, *mum*, ett uttryck, då man vill tillkännagifva att en dryck är god. Sm. MUN, s. *mån*.

MUND, f. hand. Detta urgamla ord qvarlefver, utom i nedan upptagna ättlingar, i det allmänt gängse ordspråket: ”morgonstund har guld i mund” (= fn. ”morginstund hefir gull i mund”). Fsv. *mund*, f. a) hand; deraf *mulløgh*; b) handsbredd. ÖGL.: ”bolstaþs ren skal vara flæts ok flughurra munda”; renen mellan två gårdars eller byars egor skall vara en fot och fyra händer bred; fn. *mund*, f. hand; fe. *mund*, fht. *munt* (*munti*, *munda*), hand, handsbredd (Graff 2, 815); bay. *gemünd*, handsbredd; gael. *man*, hand; cy. *mann*; lt. *manus*, id. Jfr skr. *mâ*, mäta: **mâ-na**, tagande. Benfey 2, 31. Mondel, (uttal, *mongel*), m. handstaf; käpp eller liten stång med vidfästad spik 1 nedersta ändan, hvarmed man vrider omkring stenen i en handqvarn. *Kvarn-mongel*, m. Sk. (Skytts h.). *Mangel*, *kvarnmangel*, m. id. Sk. (Ox.). *Svingel*, m. id. Sk. (Frosta). *Mong* el. *mang* är *mund*, hand, *el* är af fn. *völr*, m. käpp, staf; likasom *hann ol*, *hanne·ol*, *handval* deraf är bildadt. Fn. *möndull*, m. liten staf eller käpp, hvarmed man vrider omkring stenen i en handqvarn. S.E. 1, 338, 3; d. d. *munnel*, id. (Mlb. DL., 690). *Mönd* = *mund*, f. hand. Jfr Egils. 578. D. d. *kværnmangel*.

Muffel, m. muff (för fruntimmer). Hj.,hs. Af fn. *mund*, f. hand, *fela*, v. a. betäcka.

Mular, *mula vantar*, m. pl. vantar med blott tumme; s. *mular*. Höra troligen hit och hafva förmodligen ursprungligen hetat *mundlar*, *mundlavantar*, hvarvid *n*, likasom 1 följande ord, blifvit utnött. Jfr ey., bret. *maneg*, f. handske; cornw. *manak*, id.

Mul·löga, f. 1) rnndt tvättfat af koppar. Hs. (Ljusdal); 2) kopparkärl eller kopparform, hvari tjocka pannkakor o. d. gräddas. Hs. (Jerfsö), gstr. (Årsunda); 3) långpanna, ett eldkärl af järnplåt, med uppvikna kanter till stekning af kött i ugn. Dl.(Nås, hvarest ordet är ^neutrum), vm. (Herv., Id.). *Muld·oga*, n. id. Ö. Dl. (Mora). Fsv. *mulløgh*, f. & n. tvättfat, handfat. S.S. 1, 162: ”steen mullegh”. Fr. af N. 411: ”twa gul mulløgha”. Sv. Pr. K. f. 113 v.: ”j mulløghinne”. Sv. Pr. L.LIX, s. 69, 71: ”eina mulløgh”. S. F. S. 1, 3 h.: ”j en kætil æller mulløgh”. Iw. o. Gav. 356; ”een mullögh aff gull”. J. M. Yrt. s. 284: ”Cristus inlæth watn i mwlöghena oc begynnade twå kænneswennanas føther. S. Marg. s. 44: ”han laet vatn i mulløghena”. Cod. A. 13, f. 27 v.: ”naghoth lithith mwliögh” (accus.). Cod. A. 27, f. 122. S. Järt. Post. s. 65; fn. *mundlaug*, *munnlaug*, f. tvättfat; n. *mundlaug*, m. el. f. ett stort fat eller bäcken af messing; tvättfat; fe. *mundleóve*, f. tvättfat; lt. *malluvium*, n. id. af *manus*, f. hand, *luere*, tvätta, bespola. MUNK (pl.-*ar*) 1) eg. (såsom i riksspr.) munk: monachus; 2) den korta stången på en parvagn för hästar, vid hvilken de inre dragträden äro fästade. Nk.; 3) den del af drägten, helst krökt, hvarmed denna fästes vid kälken. Sdm. (Björkvik); 4) en *flens* eller öfversta stycket af ett handtag på spad- och skofvelskaft. Sdm. Munka·fes, n. Senecio vulgaris. Sm. Egentl. crepitum ventris monachorum.

Munka·skalle (pl.·*lar*), m. Aconitum Napellus. Sm. *Munk·hatt*, m. Dl. (enl. Wahlenb.). D. *munke·hætte*, id.

Munke, m. Jasione montana. Sk. *Munk·hattar*, m. pl. id. Sm. (Femsjö). Sälls.

Munk·peppar, m. Polygonum hydropiper. Ö. Sm. MUNKEL, *munklä*, s. *munn*.

MUNKEN, s. *muggen*.

MUNN (pl.·*ar*), m. 1) eg. (såsom i riksspr.) mun. *Mōng*, m. id. ”De ska goa ben te å bära goa da, å den sóm har en stor mōng, ska ha en styv rygg”. Ordspr. Sk.; 2) öppning. *Ugnsmunn*, m. ugnsöppning. ”Säa ä i munn”, säden börjar gro. Sdm.,nk. ”Kornet ä i munne”, kornbrodden börjar framspira. Ul. Fsv.*munder*, *mundir*, m. mun; fn. *munnr* el. *muđr*; fht. *munt*;

fsax., nht., d. *mund*; holl. *mond*; fe. mud; e. *mouth*; moes. *munþs*, m. *munþ*, n. id. Mimmsa, v. n. 1 1) röra läpparne hastigt, göra miner med läpparne. ”Hva står du der å mimmsar för”? 2) röra lapparne utan någonegentlig munnens rörelse; om hästar, då de endast med läpparne vidröra fodret. ”Hästen står å mimmsar”. S. Sk. D. d. *mimre*.

Minne, m. mynning. Sunds·minne, sundets mynning. G. (F.). *Minne*, *mynne*, m. mynning. *Åminne*, m. utloppet af en å eller flod. Hs., fl.; *åmynn*, n. Vb, Fn. *munni*, *mymni*, m. *minne*; n. *åmynning*; d. *minde*, n. id.

Mugga, v. a. o. n. 1 1) smått tugga, mumsa (t. ex. om tandlösa menniskor). ”Han satt mugga brö. Han mugga i sej e smörgås. Mugga i sej lite”. Vm.,ul.,sdm.,uk.,g.,fl. (Nl.); 2) icke säga ut sin mening; deraf *muggig*, adj. inmarig, inbunden. Sdm. (Björkvik).

Munna 1, v. a. o. n. 1 då och då taga en klunk. S. G.

Munna 2, v. a. 1 tillsäga. G.

Munna 3, v. a. 1 kyssa. Dl. (Tuna). *Minnas*, v. d. id. Sm. (Östbo). Fsv. *minna*, v. a. kyssa. S.S. 1, 283. Fr. af N. 2021. Flores 550. S. F. S. 4,51B. Sv. Pr. L. XX, s. 314. S. Marg. s. 142; ”han mintis widh sina brødher”; fn. *minnast*; nht. dial. (Nassau) *mundsen*, id. (Kehrein 1 285). På samma sätt lt. *osculum*, n. kyss, af *os*, n. mun.

Munn·fisk (pl.-*ar*), m. slag på käften, truthuggare. Allm. Fn. *fiskr*, m. a) fisk; b) muskel: fiskr i jufr á kum”, svullnad i jufret på kor. Häraf förklaras det i landskapsmålen förekommande uttrycket.- ”få sina (kind)fiskar varma”, näml. genom hugg och slag.

Munn·flänga, f. betsel. Bhl.

Munn glam, n. prat, förtroligt tal. Sm.

Munn·hóppa, f. mycket litet käril eller skål. Vm. (Herv., Id.).

Munnig, adj. trätosam. Sdm. *Munni*, mycket språksam, oblyg. Vb. *Munnun*, trätosam, språksam. Mora.

Munn·hov, n. ordspråk. S. Sk.

Munn·katarr, s. *kåt*.

Munnkel, n. litet rykte. G.

Munnklä, v. n. 1 tala om något i tysthet. ”Fólket begynner munnklä”. G. Ns. *munkeln*, id.; (Nassau) *munkeln*, id. (Kehrein 1, 286).

Munn·kummit, *munn·tykkt*, adj. n. smakligt, behagligt för munnen. Sdm. *Mån·kómmen* (n.·*et*), adj. kärkommen, behaglig. Vm.

Munn·lag, n. säges om hästar som lätt lyda töm och tygel. Vb.

Munn·rea, f. talegåfva. ”Go munnrea”. Vg. *Munn·reido*, f. id. Fl. (K.,NK.). Fn. *reiđa*, f. apparatus.

Munnsam, adj. välsmakande. ”Munnsamt öl”. G.

Munnsinge, m. munsbit. Sm.

Munnsk, adj. 1) pratsam. Sk. (Gärds h.), hl. (Slöinge), vb.; 2) grälig. Vb.

Munn·slabb, n. dumt, onyttigt prat. Sk. (Frosta, Ing.).

Munns·vrå, f. eg. muns-vrå; mungipa. Dl. åm. S. *ro* 3.

Munn-styng, n. Stomoxys calcitrans. Enl. J. W. Zetterstedt.

Munn·styv, munn·stiv, adj. 1) eg. hårdmundt; om hästar; 2) djerf, pratsam. Hl.

Munns-vik, f. mungipa. Nk.

Munn·tannt, *mong·tannt*, adj. n. smakligt, godt; om mat. Sk. (Ox.). D. d. *mundtam*.

Munnäs, (ipf.-*ä*), v. d. munvexla, samspråka; munhuggas. Vb. *Munnäs*, talas vid. G.

Muska, v. n. 1 ej säga ut sin mening, Sdm. Jfr *mugga*.

Muss, m. kyss; deraf *mussa*, v. a. kyssa. Bl. m. fl.

Mussa, v. n. 1 äta med god matlust. Hs. (Db., Bj.). N. *mauska*.

Mynkla, *mönkla*, v. n. 1 bedja ofta och ihållande. Hl. (Skällinge). *Mynkla*, id. ”Han ä inte så arm som han mynklar te”. Sk. (Ing.).

Pluder·munn, m, eg. som har tjocka utstående läppar; Pleuronectes microcephalus. Sk. (Kullen). Jfr. *pludder*.

Stor·munn, m. lerskädda: Pleuronectes Limandoides. Bl. *Berg·tunga*, f. id. Göteborg.

Å-munn, m. åmynning. Nk.,kl. MUR, m. 1) eg. (såsom i riksspr.) mur; 2) spisel, eldstad. Fl.(Nl.). Mura·bläkkja (utal. *mura·blätja*), f. bössa. Ordet förekommer numera ej i dagligt tal, men i en gammal jagthistoria, som på skämt stundom förtäljes, heter det: ”Å så va hä en, sóm had en murablätja å när han lirka på lirkepinnen, så fäsa hä i fäsahåle å så rambla hä åsta, men fast han sigta på boin (ɔ: bogen), så to hä millan rompan å skoin (ɔ: skogen) å inte fikk han för dä”. Fl. (Ingo). *Murabläkja* är troligen af sv. *murbräcka*, f. fordom bruklig 13 pundig kanon. MURJOG (n.·*jot*), adj. 1) grumlig; om vatten. ”Murjot vatten”; 2) icke klar, mulen; om luften. ”Murjot väder.” Fl. (Nl.). Jfr fn. *moraðr*, adj. grumlig.

MURKA, *murken*, *murker*, s. *mōrka*.

MURKEL, s. *mora* 3.

MURKLA (pl.·*klor*), f. 1) eg. (i riksspr.) ett slags svamp: Morchella esculenta.; 2) qvinna, som ser mörk och skrynklig ut och derjemte är arg och tvär. Sdm.; 3) pl. penningar. Allm.

MURRA, v. n. 1 mumla. Hs. (Db.).

MURRE m. 1) penis vel testiculus tauri. Sm., vg.; 2) pungen på utskuret kreatur. Ög. (Ydre). Jfr. fin. *mulkku*, scrotum; *mulkut*, testiculi; *mulkutan*, testiculis privare.

MURRKA, v. n. 1 ondgöras i tysthet. Ög.; deraf *murrken*, adj. halfond, förtretad. Ög.,sdm. (Ornö, Björkvik). Jfr *marra*.

MURRO, f. *vulva*. Fl. (Hütis). Jfr *murre*.

MURRVEL (pl. *murrvlar*), m. 1) mindre tjur. Sdm.; 2) kort och tjock karl. Ul. (Rosl.); 3) liten tjock pojke. Sk.; 4) slyngel, menniska utan karakter och duglighet. Götal.; deraf snus·murrvel, m. karl som äter snus. Sdm.

MURSK, s. *morsk*.

MURSKNA. v. n. 1 murkna. Og. Jfr *mórra*. Mursken, adj. murken, maskstungen. ”Mursket trä”. Vm.,nk.,ög. *Musken*, id. Sk.,g.; *musken* (f. *muska*, n. *musket*), id. Sm. *Misken*, adj. som håller på att surna. Nb. (Cal.).

Fn. *morkinn*, murken; n. *morkjen*, *moskjen*; e. dial. *moskered* (Hallamsh. gloss. 66); skot. *muskane*, id. (Jamieson). Jfr anmärkningen under ordet *mäsk*. MUR·ÅNGER. m. en svart sjelhund. Vb.

MUS, f. 1) eg. (såsom i riksspr.) liten råtta. *Måis*, f. id. Dl. (Mora); *maus*, f. id. Dl. (Elfd., Våmh.); 2) pudendum muliebre. Allm. *Myske*, n. id. Sm. Fsv. *mus* (pl. *myser*, *myss*), liten råtta; fn. *mús* (pl. *mýss*); d. *muus*] fe. *mûs* (pl. *mys*) e. *mouse*; fht. *mus*; nht. *maus*; holl. *muis*; ryss.*meise*; slav., serb. *misk*; pol. *mysz*; pers. *mûsk*; gr. ***μῦς*** skr. *mûsha*, id.; *mûsh*, att stjäla. Hå·mus, f. hafmus: Chimæra monatrosa, Linn. Götheborg.

Maus-bliommä, f. Viola cracca. Dl. (Elfd.).

Maus-kelling, f. liten råtta. Dl. (Elfd.).

Maus låja (pl.·*jur*), f. råttbo. Dl. (Elfd., Våmh.).

Maus-ugla, f. kattugla: Strix aluco. Dl. (Elfd.).

MauS-ärtor, f. pl. Vicia cracca. Dl.(Våmh., Elfd.). *Måis·ärter*, Dl. (Mora); *maas bliommä*, f. Dl. (Elfd.).

Mus·bo, n. 1) eg. (såsom i riksspr.) råttbo; 2) fig. tjufhål, gömställe för tjufgods. ”Nu har jag hittat på musbo”' Ög.

Mus-fötter, m. pl. Filago montana. Sm. *Nókkor*, f. pl. id. Kl.

Mus·rumpa, f. ängkampe: Phleum pratense. Sm. (Vestbo).

Måis-fålla, f. råttfälla. Dl. (Mora). N. *musfoll*, *musafella*; fe. *mûsfealle*,

Ånger-mus, f. näbbmus: Sorex vulgaris. Sk. MUSK (*mussk*), m. 1) mörker, skugga. ”Skjuta en mussk öfver ögjat”, rynka ögonbrynen. Ög.; 2) *se under musk* (el. *musken*), vara blyg, slå ögonen ned, ej töras se på folk, se under lugg. Vm.,Sdm. "Titta under musk”, vara surmulen. Vb. N. *musk*, n. mörker, mörk fläck. Jfr *möskas*. Muska 1 (*musska*), v. n. 1 göra något i hemlighet och tysthet; göra något småningom. ”Hva musskar du mä”? Ög.,sm.,bl. MUSKA 2, v. n. 1 småregna, ruska. Vg,,sm. *Råga*, v. imp. 1 id. ”Dä rågar i da”. S. Sk. D. d. *muske*, *myske*, *muskregne*; ns. *muuschen*, id. (Schütze 3, 126); nfris. *muskig*, adj. om tjock och grå luft, då ett fint duggregn faller; pol. *mzyć*, ruskregna; *mzysty*, adj. dimmig, regnig. Jfr *muta*, *mäsk*. Musken, adj. 1) eg. mulen; 2) missnöjd. Sdm. D. d. *musken*, adj. mulen, dimmig.

Muske-regn, *muskregn*, n. duggregn. Vg., dls. D. d. *moskregn*; ns. *muusch*, id. MUSKA 3, s. *munn*.

MUSKA 4. s. *måd*.

MUSKEN, s. *mursken*, *muska* 2.

MUSS 1, n. 1) grepp, påfund, fel. "Bara ja finge nået muss mä'an". Sm.,bhl.; 2) spratt, hemligt skälmstycke. ”Få mnss mä en”, göra någon ett spratt. ”Dä va ett ledt muss”. Vm.-sm.

MUSS 2, s. *munn*.

MUSS 3, s. *moss*.

MUSSA, s. *munn*.

MUSSIKA, *myssike*, *mysike*, f. myskemadra: Asperula odorata. Sk. *Mysk*, f. id. Götal. Jfr gr. ***μόσχος***, m. muskus. Myske-gräs, n. luktgräs: Antoxanthum odoratum. Götal.

Skogs-mysk, f. Linnæa borealis. Sm. (Femsjö). MUSSLA, v. a. o. n. 1 1) snatta, tillgripa saker af ringa värde. ”Hva musslar du”? Sm.; 2) hemligen borttaga, hemligen undandölja något.

”Mussla bort, mussla te sej, mussla undan.” *Mussla sko*, *mussla* el. *myssla tjyv-unge*, sällskapslekar. Allm.» Jfr skr. *mûsh*, att stjäla,

MUST, f. 1) (såsom i riksspr.) saft, vätska; 2) regn, som ger fuktighet åt jorden och uppfriskar växtligheten; deraf *trädes·must*, f. Vm.,u1. Fsv. *most*, f. saft. Alex, M. v. 1041; fht., d. *most*, m.; fe. *must*; af lt. *mustum*, n. Must-full, adj. saftig, full af saft, mustig. Hl. MUSUL, s. *mòsar*.

MUSA, s. *mos*.

MUTA, v. imp. 1 smått regna, duggregna. ”Dä mutar å regnar. Dä mutar på alltjämnt”. Vg., ög.,sm. *Muttä*, id. G. Skr. *mudh*, fukta; lt. *mad-idus*, fuktig. Jfr *muska* 2. Mute-regn, *mutregn*, n. duggregn. ”Mutregn fuktar jorden allrabäst å uppmöker henne”. Vm.,ög.,vg.,sm.

Mut-regna, v. imp. 1 regna smått, tätt och fint. Sm. MUT-KóRV (pl.-*ar*), m. mutkolf; en som tar mutor. Vm.,vb. Af *korv*, *korg*; s. *karv*. På samma sätt sv. *sportel*, m. af lt. *sportula*, f. a) liten korg, hvari man sände klienterna gåfvor i penningar och födoämnen. (Svetonius, Nero, 16); b) gåfva. Plin. ep. 2, 14.

MUTLA el. *muttla*, v. n. 1 tala sakta, oredigt, mumla, tyst gensvara, puttra emot. Götal. Brukligare är *muttra*. Troligen af *munn*, m. os. Fht. *mutilôn*, musitare, murmurare (Graff 2, 707); lt. *mutire* el. *muttire*, muttra, mucka.

MUTT, n. mått, mal. UI. *Mutter*, m. Ög.; *motter*, m. id. Sdm. (Björkvik). Skr. *mut*, afslita, afrifva, afgnida.

MUTTA, f. 1) genitalia foeminæ. Bhl.,vg.; 2) litet sto. Sm.

MUTTEN, adj. småond, stött, surmulen, ledsen. Sk.,hl.,bl. *Muttun*, Ö. Dl.; *mūttur*, id. G. D. *mudt* el. *mut*, adj. id.; af *mude*, v. n. se surmulen ut; n. *mut*, *mutsch*, adj. == *mutten* (Outz. 217).

MUVA, *muvva*, s. *moge*.

MY 1, n. mygg; brukas mest såsom collectivum för alla till myggslägtet hörande arter. Vb., åm. *My*, *-a*, f. en mygga. Vb.,jtl.; *myj*, n. Vb.; *mugg*, m. Dl.; *mogg*, f. Sm.; *möi*, n. Nb. (Cal.). Fsv. *myg*, n. mygg. S. F. S. 6, 295; fn. *mý*, n.; d. *myg*; fe. mycg, *mygge*; fht. *mucca*, *mogg*; nht. *mücke*; e. *mldge*: gr. ***μυῖα***; med. gr. ***μίγα***. My-skank el. *myss-krank* (pl-*ar*), m. ett slags större mygga med långa ben (skankar). Vb. N. *myskank*. MY 2, n. snår, hopväxta buskar. Ög. (Ydre).

MYA (ipf. *myade* el. *mydde*, sup. *myat* el. *mytt*), v. n. 1) kräla i myckenhet, om hvartannat; om myror o. d. Ög.,sm.,bl. *Myla*, *mynga*, id. Sm.,hl.; *mygga*, id. Kl,; 2) hvimla; om foglar.

”Dä myär mä fóglar i lufta”, Sm. Troligen af *my* 1, n. mygg. Jfr *myra* 2. Myane, n. ett krälande i trängsel. Ög. (Ydre). MYÊD·TUPPUR, f. pl. Trifolium pratense Dl. (Elfd.).

MYÊLL1NG, m. Melampyrum pratense. Dl. (Elfd.).

MYKILL, adj. mycken. Sm. (Vestbo; sällan brukl.). *Mikle* (— #), adj. mycken, många. S. G. *Mykklär* el. *mykkel*, pl. många (m. f. n.). *Mikjy*, adj. mycken. ”Mykkel kallär”, många karlar. ”Mykkel kolingär”, många kärringar, ”mikjy snjo”, mycken snö; ”mikjy regn”, mycket regn; ”mikjy flätär”, mycken grädde. Dl. (Elfd., Våmh.). Deraf flera ortnamn: *Mykkel-äng*, enby i Elfd. uti Dalarne; *Mykkle-by*, Bhl.; *Norra Mökkle-by*, Öl. I Götaland uttalas ordet mjukt och förkortadt: *möen* (n. *möet*, *möe*, *mö*, pl. *mönna*), hl.; *möön* (n. *mööt*), bhl.; *möen* el. *mien* (n. *möet* el. *miet*), sk.; *möen* (n. *möet*, pl. *möna*), ög.,hl., o. s. v. Fsv. *mykil*, *mikil*, *mykin*, *mikin*, adj. stor, mycken; fn. *mikill*; n. *mykjen*; fe. *micel*, *mycel*; d. d. *megel* (Kristian III:s bib.); fht. *mihil*; moes. *mikils*. Fitt-mikkel, m. en flat och enfaldig karl; skällsord. Svealand. Af *fitta*, f. vulva, cunnus. Jfr *grin-mikkel*.

Fress-mikkjen, adj. ömtålig för köld. Hs. (Db.).

Grin-mikkel, m. som står och grinar åt folk. Vm. På samma sätt säges i fn. *géms mikill*, adj. ohöfvisk i skämt.

Mikjit, *mykjyt*, adv. mycket. Dl. (Våmh.). *Mikä*, *miki*, G. Fn. *mikit*.

Mikklum-stas, adv. på många ställen. Dl.

Mjóg, adv. mycket, högligen, i synnerhet. ”Mjóg bra, klent”. Dl. (Elfd.). *Mjó*, id. Våmh. *Mjö*, id. Orsa. Fn. *mjök*, (i senare handskr. *mjög*), adv, högligen; fsv. *miok*, id. VGL. S.S. 1, 62; gl. e. *muche*; e. *much*; e. dial. *mich*, id. (Craven).

Mykkels-giru, *mykkläs geru*, *mókkels-geru*, *mökkels-geru*, adj. mycket snål, girig, som aldrig får nog. Vb.

Mykke-tykken, adj. som är nogräknad på tilltal. Sdm.

Mykklas, v. d. 1 blygas, vara försynt. Hs., mp. *Mykkles*, *mökkles*, *moklas*, id. Jtl. N. *myklast*, id. Jfr fn. *miklast*, studsa, blifva förvånad, af *mikill*, adj. stor; *mikla*, göra stor, upphöja.

Mykklum·stas, i. q. *mikklum-stas*. Mora.

Mönhet, f. myckenhet. Sm.,hl.

Oks-mikkel, s. *uksä*.

O-mykken, adj. ganska mycken. Sm. (Sällan brukl.).

O-mykyt, *ov-mykjyt*, *u-mykjit*, adv. ganska mycket. Ö. Dl. *O-mykke*, id. ”O-mykke laggrann, liten, stort”. Nb.,vb.,åm.,hs.,ul. *Ov-möet*, id. Kl. Fn. *ofmikit*; n. *ovmykje*.

Svett-mikkjen, adj. som fort blir svettig. Hs. (Db.).

Tikk-mikkjen, adj. grantyckt. Hs. (Db.). MYL, s. *myla* 1.

MYLA 1, v. a. sammankrama, hoprulla, t. ex. snö till snöboll. Fl. (Öb.). *Mylä*, med kraft hoprulla. Åm. Jfr fn. *mylja* (*mulda*, *mulit*), krossa, söndersmula. Kloter-myl, s. *klotr*.

Krut-myl, m. klimp af hopkramadt rått krut. Vm. (Bergsl.).

Miggla ner, v. a. 1 öfverplösa med snöbollar. Hs. (Db.).

Myl, m. boll; liten kopkraraad boll eller klimp. Vb.jtl.,hs.,vm. *Möl*, m. boll, klot. Dl. *Miggel*, *-n* (pl. *miggla*, pl. def. *migglan*), m. snöboll. Hs. (Db.). Fn. *mýll*, m. globulus.

Myylt (ipf.-*ä*), v. a. vårdslöst linda, rulla ihop, så att det blir skrynkligt. ”Mylt kläa”, skrynkla kläderna. *Mööl* (ipf.-*ä*), id. Vb.

Snö-myl, m. snöboll. Mp.,jtl.,hs.,vm.(Bergsl.). *Snjo-möl*, m. Dl.; *snjö-myl*, m. Vb.

Smö-myl' v. a. 1 kasta snöbollar på någon. Fl. (Öb.). *Snö·mylas*, v. d. 1. Vm.; *snjo mölas*, id. Dl. (Mora).

Under-myl, m, en i kraft eller genom omständigheter undertryckt eller underlägsen karl Sdm. MYLA 2, s. *myra* 1.

MYLA 3, s. *mya*.

MYLA-BREKKA, f. bössa. Vg. (enh E. Fries). Jfr *murabläkja*.

MYLING, s. *myra* 1.

MYLLARE, s. *mala*.

MÿLN el. *mylen*, adj. slö; om eggjärn. Jtl.

MYLÅ, f. en rätt af tunnskuret bröd, blött i spad eller matfett. G. *Mölja*, f. id. Hs, Deraf *mullje-brö*, *móllje-brö*, n. Sk, (Ox., Vemm., Lugg.). bl. Denna rätt begagnas på många ställen i Skåne och Blekinge till middagen på julafton. N. *mylja*, f.; d. d. *mulle*, f.; *mulle-brød*, n.; d. d. (Slesvik) *mulje*, *muljebrød*; ns. *müllje*, f. id. (Richey, 168); af th. *mylja*, v. a.

söndersmula; fht *muljan*, id.

MYNDA, v. n. 1 ro med bakstammen förut, ro båten baklänges. Dl. (Mora), ul. *Mynna*, Vl; *minna*, Hs. (Db.,Bj.); *myyn* el. *mönn* (ipf.-*ä*), Nb.,vb.; *mönd*, id. Nb. *Mynd'* v. n. smyga sig med båt på en sjel, hvarvid åran ej begagnas utan *sveip*. Fl. (Qv.).

MYND-RIKKJA, f. liten ökstock. G. (Ihre, D. L.). Troligen af *minne*, n. åmynuing, och *rikkja*, v. n. fara.

MYNGA 1, v. n. 1 fisa tyst, i mjugg; fjärta. Sm.

MYNGA 2, s. *mya*.

MYNTA, f. (såsom i riksspr.) örtslägtet Mentha. Häraf 4 bestämdt åtskilda arter: 1) Mentha gentilis, L.; 2) *bäkka-mynta*, Mentha aquatica; 3) *hórsa-mynta*, Mentha arvensis; 4) *hjertansfröjd*, f. Mentha sativa. Sm. (Vestbo). Jfr Linné, Öl. Resa.

MYNKLA, s. *munn*.

MYR, *myrbär*, *myrblomma*, *myrfil*, *myrgörel*, myrmäkker, myrsvagd, myrslog, myrsly, *myrsnipa*, s. *mar* 1.

MYRA 1, v. a. 1 1) döda, qväfva ihjel, strypa. ”Mora myrade sitt barn”; 2) gräfva ner och hölja öfver. ”De myrade ne barnet i jora”; 3) nedtysta. ”De myrade ne saka”. Sm. *Myra*, v. a. gömma, hemligt nedgräfva. ”Nedmyrad av snöen”. Kl. *Mördä ner*, alldeles öfverhölja. G. I andra munarter: *myla*, *myla*, skyla, dölja, nedgömma; om barnaföderskor, som lägga barn å lönn. Nb.,ög. ”Myla ner i jorden”. ”Myla undan”, gömma undan. ”Myla sej unnan”, smyga sig undan. Sm.,hl. *Mila*, id. ”Mila ner, över”, hölja öfver. Hs. *Möla*, id. ”Möla ner i halm, hö, snö”. Nk.,vm.,hs. *Mjöla*, id. ”Mjöla ner”. Sdm. (Ornö). ”Möla ner”, tysta ned. Sm. ”Möla ihop penningar”, skrapa ihop penningar och gömma dem. Vm. Fsv. *myrþa* (*myrde*, *myrt*), v. a. a) egentl, nedgömma; b) mörda; fn. *myrða* a) döda; b) dölja (liket af en som man dödat); fht. *murdrjan*, döda; nht. *morden*; fe. *myrdrian* ; e. *murther*; holl. *moorden*; d. *myrde*; moes. maurþrjan, id.; pers. *myrden*, dö; lt. *mori*; skr. *mri*, id.; *mrd*, att döda. Myring (pl.-*ar*), m. mördad person eller foster, som blifvit lagdt å lönn eller afsides nedgräfdt. Hl. *Myling*, m. Ög.,sm.,hl.; *mölung*, m. id. Vg. *Mylingar* anses i folktron vara andar efter mördade personer, som icke fått vederbörlig begrafning eller hvilkasbanemän icke blifvit straffade, oftare efter lönnlagda foster, men vanligast efter missfall, hvilka, om de ej uppbrännas eller nedläggas i kyrkogård, tillväxa och utvecklas till fullgångna samt förvandlas till mylingar. L. F. Rääf, Ydre härad 1, 85.

Möling (pl.-*ar*), m. nedgräfd eller fördold skatt. Vl.,vm. MYRA 2, el. *myyr* (ipf.-*ä*), v. n. 1 krypa hoptals som myror i en myrstack, kräla om hvarannan, hvimla; om barn, äfven om äldre personer. ”Hä myra mä folk på märten”. Vb. Deraf *myrla*, *möria*, *mjörla*, *mjöla*, *mjölla*, id. Sk.; *mörla*, *mårla*, a) id.; b) kittla, krypa, småvärka, t. ex. i benen, foten, tänderna. ”Dä mårlar i foten, när han sóver”, Hl.,ög.,nk. *Merla*, *mellra*, Sm.; *mjöllra*, id. Sk. (Ing,). Fn. *myr*, n. en otalig mängd; d. d. *myrle*, kräla i myckenhet; d. *myle*; n. *maura*, id.; troligen af fn. *maur*, m. myra. Jfr *mya*.

MYRA 3, v. n. 1 ifrigt arbeta. ”Han myrar på sådannt.” Sk. (Ox.). Antingen af sv. *myra*, f. formica, eller beslägtadt med *mora*, v. n. ifrigt arbeta. S. *mola* 1.

MYR-KAST, s. *maur*.

MYR-TASSAR, m. pl, ett slags björnar, hvilka enligt allmogens föreställning icke växa; deraf namnet. Vm. *Myr-tussar*, m. pl. id. Jtl.

MYSA, v. n. 2 1) (i riksspr.) fryntligt småle. ”Mysa på munnen åt något”, gerna åstunda något, Vm.; 2) grina, vara ilsken; om hastar som vilja bitas. Sk. (Ing.). Jfr *flina*, *grina*, *snyvas*. Mystra, v. n. 1 1) småle. Kl.; 2) hvissla, göra ett fint läte med munnen, då man vill hafva hästar att springa och oxar att stadna. Sm.,ög.,vg.,sdm. *Myssla*, id. Ul.,sdm.,nk.,sm.; *myssäl* (ipf. *mysslä*), id. Vb. Deraf *myster*, n. hvisslande ljud åt hästar. Ög.

MYSJA, *myssja*, s. *mos*.

MYSKE, s. *mus*.

MYSSIKE, s. *mussika*.

MYSSLA, s. *mussla*.

MYSSMÖRSOST, *mysu-smyr*, *mysutvóst*, *myså*, s. *mesa*.

MYST, s. *mar* 1.

MYTEN, adj. blyg, som gömmer sig undan. Jtl.,hj.,hs. Jfr. n. *myten*. adj. ”lurende, som søger skjul”; *myta*, v. n. a) ”lure, liste; b) skjule, gjemme noget för att undgå opsigt” (Aasen, 323).

MÅ, konj. monne. ”Må dä”? Nk.,ul. m. fl.

MÅA eil. *må*, v. a. 2 upprycka med roten; om ärter, lin, hampa. ”Måa ärter”. Ul. ”Må lin”. Gstr. *Ma upp*, v. a. upprycka växande gräs med roten. G. Jfr fn. *má*, slita, gnida på; e. *mow*, mäja; fht. *mâhan*, mäja, upprycka; nht. *mähen*, mäja.

MÅD, 1, n. söndersmuladt hö jemte höfrö. *Måd*, n. id. Ö. Dl.,ul.,hs.,åm. Fn. *moð*, n. agnar, sådor, affall af hö; n. *mod*, n. id.; fn. *mo*, v. a. slita, gnida på; n. *må*, id.; skr. *mut*, afslita, afgnida, krossa. Måda, *måa*, v. a. 1 göra till stoft. Hs.

Mådd, adj. mycket nyttjad, sliten. ”Rókken ä mådd”. Hs. (Db.,Bj.). Fn. *máðr*, n. *mådd*.

Måsk, *mosk*, *musk*, n. 1) skräp, affall; 2) hösmolk, höfrö, lemningar efter fodret i krubban, det som vid utfodring ratas af kreaturen. Vb.,hs. (Jerfsö). *Småsk*, n. id. Hs.

Måska (*mâuska*), v. a. o. n. 1 1) vid utfodring rata (foder)); om hästar; 2) skräda, vara nogräknad. ”Han måskar i maten. Måska bórt”. Hs. (Bj.). *Muska*, rata foder; om hästar. Hs. (Db.).

Sågs-må, n. sågspån. Hs. MÅD, 2, n. små mygg. Fl. (Ingo). Jfr fn. *moda*, esitare.

MÅDA, s. *måd* 2, *mjäta*.

MÅDD, s. *mödd*.

MÅDEL,? grästorf. ”Bränna mådel”. Dl. (kring Falun). Jfr bay. *mott*, f. mossjord, som uppgifves och förbrännes i högar till gödning. (Schmeller 2, 653).

MÅFFEL, s. *mund*.

MÅGA, s. *mök*.

MÅGER, m. m. 1) myra: formica; 2) stackare. Vb.

MÅG-RÓMM, n. måg-rum; så kallas ett hus med ogifta döttrar, der man genom gifte kan erhålla en hemmansdel eller förmögenhet. Vb.

MÅG-STODÅ, f. flicka, som blir hemgift, d. ä. hvars man får stadna i hennes föräldrars gård, hvilket inträffar då inga söner finnas eller desse äro mycket unga. Fl. (GK., K.). Måg-stōman, n.? id. Fl. (P., K.).

MÅIS, *måisfålla*, *måisärter*, s. *mus*.

MÅITT (-*a*, ·*a*), v. n. vara missbelåten med något, göra invändningar. Fl. (Öb.). Af *mutten*, adj., så framt det ej är af fin. *moitin*, v. a. klandra.

MÅJ, f. mö. G. Fsv. *mö*, f. mö. UL. SML. VML.; *moy*, f. GL.; *möghia*, f. id. Flores 1015; fn. *mær*, *mögr*, *mey* (pl. *meyar*), f.: n. *møy*; fe. *mägeđ*; e. *maid*; skot. *may*; holl. *meid*; moes. *mavi* (gen. *maujos*), id. Mödoms-ört, f. Impatiens noli me tangere. Nk. (enl. Wahlenb.).

Mö-gubbe, m. gammal ogift karl. Sm.

Mö-kväll, m. en bruds sista afton såsom ungmö. Ul.,vg.,sm.

Mö-piga, f. gammal mö. Vl.,ög. Mösja, f. id. Sm. Allmännare brukas *mökärring*, f. MÅJR, s. *mör*.

MÅJRDRAGJIN, *måjrtåll*, s. *mar* 1.

MÅJSK, m, otrefligt göromål. G. (F.).

MÅRA 1, v, n. 1 sakta uträtta något. ”Han går å måkar”. Sm. *Måkka*, id. Sdm.

MÅKA 2, m. måse. *Hav-måka*, hafs-trut: Larus marinus. Sk.

MÅKA 3, s. *mök*.

MÅKK, n. smått, kinkigt arbete: omak, bråk. ”Dä ä roykket måkk att ansa klókkor”. Sm.

MÅKKA 1, v. a. 1 blanda, röra tillsammans mat, varor m. m. Sdm. Deraf *måkkut*, adj. n. som så är sammanblandade. Sdm.

MÅKKA 2, f. hög, myckenhet. ”Ja fikk en stor måkka av honom”. *Småkka*, f. id. Vm. Ns. *mok*, m. mängd, hop; d. d. *mokke* el *måkke*, liten hög; n. *mukka*, f. hop, mängd. Jfr *moge*. Ordet synes beslägtadt med fn. *moka*, v. a. sammanskofla. Se anm. vid *måka*, under *mök*.

MÅKKA 3, s. *mök*.

MÅKKSA SEJ, v. r. 1 skicka sig, hafva hejd. ”Vill du inte måkksa dej”? Kl.

MÅL 1, m. man (på hästar); deraf *angj-mål* el. *aingj-mål* (eg, *haingje-mål*), hängande man.Dl. (Elfd., Våmh.); *stånd·mål*, m. klippt kort man; upprättstående man. Ö. Dl. Fn. *mön*, f.; n. *mån*, f.

MÅL 2, s. *mäla* 2.

MÅ**L** 3, s. *mard*.

MÅLA 1, s. *mola* 1.

MÅLA 2, s, *mäla* 2.

MÅLBETE, *måle*, *mål emella*, *måls-bete*, *mål-sjuka*, *mål-staen*, s. *mäla* 2.

MÅLE, m. karlaktig, dryg, högmodig person. ”Han tykker han ä en sann måle”. Ög. (Ydre).

MÅLFÖRE, *mållaus*, *målstulän*, s. *mäla* 1.

MÅLLA el. *målka*, v. n. 1 arbeta långsamt och utan ordning. *Måkka*, id. Sdm. (Björkvik). Jfr *mola* 1. Målla f. en qvinna som så arbetar. Sdm. MÅL-STAKE, s. *marstake*.

MÅL-TRAST, s. *mäla* 1.

MÅM, m. malm. Ö. Dl. Fn. *málmr*.

MÅN 1 (pl.-*ar* el. -*er*), m. 1) eg. (i fornsv.) en sak af en viss storlek, värde; 2) (liten skilnad), liten påökning af något. ”Alla månar hjelper”, ehuru litet det är, som lägges till, är det dock en nyttig tillökning. ”Många måner hjelper”. Vm.,vg. ”Hä va en mån mer”, en smula mera. Vb.; 3) liten fördel, båtnad. ”Dä gär mån”, det hjelper under. Nk. ”Hä var mån i”, det är dock något, något att ej förakta; bättre än intet. Vb. ”Dä ä mån i”, id. ”Dä ä mån i hvar halv-öre”. Hs. ”Mån i hä”! strunt i det! Fl. (NK.); 4) pl. *måner*, tillgångar, omständigheter. ”Hans måner (el. *moner*)”. Vg. Fsv. *muner*, *mon*, *mun*, m. a) en sak af en viss storlek, värde; b) mån, (liten) skilnad. VGL. UL; c) värde, värdighet, heder. S.S. 1, 4; d) gagn. Cod. A. 49, f. 258; ”somlikin ordh æru stækt oc thær

skal mera læsas aen thær staar scriwat, ællighis ær ey mon vm læsningena”. S. Oluffs sag. s. 2; fn. *munr* el. *mun*, m. åtskilnad; n. *mun* == *mån* 1. Måna, v. n. o. a. 1 3) jämka. *Måna av*, småningom minskas. ”Dä månar å mä priset på binget”. Hl. *Månas åv*, v. d. id. Ul. *Måna på*, småningom öka, öka på litet i sänder. ”Nu kan vi måna på mä farten”. Vml.,ög.,hl.; 2) jämka fram, föra fram småningom. ”Måna fram stókken”. Vm.,ög. ”Måna mä”, arbeta litet i sänder. Ög. N. *måna på*, vara flitig för att vinna tid eller komma ett stycke på vägen; fn. *muna*, v. n. a) göra, åstadkomma en skilnad, göra från eller till.

Måne-mäst, adv. nästan, merendels. ”Månemäst så stor”, nästan så stor. Vm.,ög.

Måni, adv. 1) bra nog, fördelaktigt. ”Hä var no måni han fikk förtjen nalta”, det var nog honom en fördel, att han erhöll arbetsförtjenst; 2) väl förtjent. ”Hä var måni han fikk stryk”, han förtjente väl sitt straff. Vb.

Mån-vara, *på månvara*, för säkerhets skall,; i alla fall» ”Ta mä sej på månvara”, ifall det behöfves. Vm.,ul. MÅN 2, adj. utan neutr.; sing. 1) som har någon person i godt minne, annar honom väl. ”Hon kan godt lia'n, ty hon ä allti så mån”. Allm.; 2) hushållsaktig, mycket flitig, vanligen öfver höfvan. Sdm.,nk. Fsv. *mon*, m. sinne. Alex, M.; *mona*, v. a. ihogkomma. Iwan 423, 4231; fn. *munr*, m. sinne, längtan; vällust; *muna*, ihogkomma; hafva lust till; ”hann munar i það”, han har lust dertill; fe. *munan*, tänka, anse; moes. *munan*, mena, tänka; skr. *man*, id. Måna, v. n. 1 unna någon väl, vilja och göra någon godt. ”Måna åt någon. ¨Hs.

Månas, v. d. 1 vara begärlig efter något. Ul.

Mån-laus, adj. 1) odräglig; 2) obehaglig, otäck. Hj.

O-månsam, adj. odräglig, obehaglig. Hj. MÅNA 1, v. a. 1 båda, betyda. ”Hva månar dä‴? Sm. (Sällan brukl.).

MÅNA 2 (ipf. *månä*), v. a. påminna, påyrka, anmana, skynda på. ”Han måna på mag óm stassrejsa. Han månä mag dill arbait. Mån på hästom”! Vb. Fht. *manén*, v. a. monere, admonere.

MÅNA 3, s. *mån* 1, 2.

MÅNDAGS-KÄRAR, *månesgalen*, *måneskin*, b. *manä*.

MÅNGASTANS, *mångfallskuppä*, *mångfristen*, *månafåll*, *mångfålla*, *mångfållstórrka*, *mångomlónnom*, *mångrådiger*, s. *mang*.

MÅN·GÅS, s. *gas*.

MÅNKE, *månketag*, s. *mank*.

MÅNSA, v. n. 1 coire. Ög.

MÅNSING, m. rotvälska, Boråstyska, ett af de handlande Boråsboarne diktadt språk. Då de tala denna rotvälska, säga de sig *månsa*, v. n. ”vi ska månsa”. Några ord ur denna rotvälska anföras af Hof, dial. vestrog. s. 77.

MÅNVARA, s. *mån* 1.

MÅPA, s. *mopa*.

MÅR, f. en påle nedsatt i sjö eller elf, vid hvilken båtar fästas Vb. (Åsele). Mår-simm, *-en*, m. fånglina; tåget hvarmed båten fästes. Vb. (Åsele). S. *simme*. MÅR, *måra*, *måras*, s. *mora* 3.

MÅRA 1 (ipf. o. sup. *måra*), v. n. 1) göra något långsamt och mödosamt eller i all maklighet. "Mårar å super; mårar, å jiter; mårar å gar; mårar å brinder". Fl. (Öb.); 2) gå i djup sand; 3) gräfva i jorden". Vb. Jfr *mola* 1, som troligen är samma ord.

MÅRA 2. f. Galium boreale. Allm. Isl. *maðra*.

MÅRA 3, s. *mora* 1.

MARK, f. 1) skogssträcka invid en elf, på hvilken man färdas båtledes och hvilken skogasträcka alltid måste genomvandras för att komma förbi forsarne att man sedan kan fortsätta båtfärden. Vb. *Mark*, f. id. Nb. (Ö. Cal.); 2) skogbevuxen landtunga mellan tvenne sjöar, der båtleden afbrytes af en fors, vattenfali eller mellanliggande land och hvilken landtunga man måste genomvandra samt forsla sina saker till nästa sjöstrand eller spakvatten för att komma förbi forsen eller till nästa sjö, der åter båtled är möjlig. Vb. Fn. *mörk*, f. skog.

MÅRLA, s. *myra* 2.

MÅNA, f. märla. Sk.,bl. D. d. *marne* el. *mårne*.

MÅRRA, s. *marra.*

MÅRUG, s. *mora* 3.

MÅRÅ (pl. *mårur*), f. trollslända: Libellula Dl. (Elfd.). *Trull-slända*, f. id. Dl. (Våmn., Mora). Troligen samma ord som *mård*, f. mara.

MÅS 1. v. imp. (förekommer blott i præs. och med negation), 1) böra, må, ske. "Dä mås inte". Ög.,vm. Brukas stundom då man vill utmärka att något är af elakt förebud; 2) tillåtas, vara lofligt. "Dä mås inte fiska i denna sjön". Ul. (Rosl.).

MÅS 2, (ipf. *måddes*, sup. *måss* el. *måts*), v. d. småningom försvinna. "Dä mås väl av", t. ex.om sorg, som genom tiden mildras. "Dä mås fälle åv'en", det går bort efter hand. Ul.*Mås* el. *måas bórt*, 1) id. "Värken måddes bort. Svullnaden mås bórt"¨. Vm.,vg.,hl.: 2) tvina bort, långsamt aftyna utan märkbar sjukdom eller känd orsak. Sm.,ög. *Mås hän*, småningom förtäras. "Pängarne mås bórt". Hl. Jfr fn. *má* (*máða mád*), terere, adterere. För-mås, v. d. tvina bort. "Hånna förmås på mej". Deraf *försmådd*, adj. borttvinad. Ög. MÅSA, *måsabär*, *måsatov*, *måsserot*, *måstippa*, s. *mósse*.

MÅSA (ipf. o. sup. *måsa*), v. i. q. *båssa*.

MÅSA-RO, m. sopvrå vid spisel, der sopor samlas. Vb. *Måsa rå*, n. id. Nb. (Cal.). S. *ro* 3.

MÅSKLYFT, *måsfitta*, s. *mos*.

MÅT, *måte*, *mått*, *måttanfäl*, *måttas*, *måtte,* s. *mjäta*.

MÅT, s, *måta* 1.

MATA 1, v. a. o. n. 1 1) skära klent, tälja dåligt. "Han satt å måta". Hs. (Db.). *Meta*, skära. Hs.; 2) göra något sakta och småningom. "Måta å påta". Ög. (Ydre). Fn. *meita* (*meitta*, *meitt*), v. a. skara; fht. *meizan*, *meizzan*; bay. *maissen*, id.; moes. *maitan*, afhugga, *bimaitan*, omskära; jfr mag. *met*, *metz*, afskära; *metélek*, afskärning. Bak-meta, f. baklår. Hs. (Db.).

Bring-meta, f. refbenspjäll. Hs. (Db.).

Kött-meta; f. *kött-mäta*, v. a., s. *kyt*.

Måt, n. smått, men idkeligt arbete. Ög.

Måter, m. dålig knif, knif som ej biter. "Den der kniven ä bara en måter". Hs. (Db.). Jfr fht. *mezses*, n. knif (Graff 6, 90): mht, *mezzer*, n.; nht. *messer*, n. id.; bay. *mátz*, dålig knif; n. *mutel*, m. liten knif; fn. *meitill*, m, mejsel. MÅT(A) 2, v. n. 1 böra, nödgas. "Han måtar skåd 'et badfiskan i vakar väddre. He je int na lostå ti måt". Fl. (Qv.).

MÅVA, s. *mopa*.

MÄ 1, præp. med. *Me*, id. Allm. Fsv. *mæþ*; fh. *með*; fe. *mid*; fht., mht., nht. *mit*; moes. *miþ.*

MÄ 2, s. *me* 2.

MÄ, *mäa*, konj. medan, under det att. Sm. *Meja*, id. Hs. (Db.).

MÄFFIKKA, f, 1) liten mage; 2) pudendum muliebre. Sk. (N. Åsbo).

MÄ-FÄRD, f. medfart. G. Fsv. *medhfærdh*, *mædfærþ* f. VGL. S.S. 1, 178; 2, 237; fn. *meðferð.*

MÄ-FÖLJE, n. 1) eg. följe, sällskap; 2) hustru. "Han har ett bra mäfölje". Sm.

MÄGDE, n. pack, följe, samling af dåliga personer. Åm.,hs. (Db.,Bj.),hj. *Skójar-mägde*, n. id. Hs. (Db.).

MÄGNAS, s. *mage* 1.

MÄHÄ, n. & m. 1) dum, oduglig menniska, tölp, våp. Allm. Ordet förekommer i denna bemärkelse i Petri Erici postilla, s. 124; 2) efterhängsen följeslagare, efterhängsen menniska. Vl., g.; 3) tafatt qvinna. Fl. (Nl.). Lapp. *mähä*, lat oeh oduglig menniska; fin. *määhä* el. *mähä*, mes, tafatt menniska; d. *mehe*.

MÄIGA, s. *miga*.

MÄIRA, f. vattenarv: Stellaria media. G. Nht. *miere*.

MÄJ, 1 (pl.*-ar)*, m. lie, som brukas till att mäja säd. *Mäj-lie*, m. id. Ög.,bhl. D. d. *meielee*, *meille*, id.; ns. *mëje*, f. "die sense" (Schambach, 132); nht. *meeg*, sädesskära. Befryndade äro fn. *mækir*, *mekir*, m. ett slags svärd; fe. *mêce*, m.; fsax. *mâki*, m.; fin. *miekka*; moes. *meki*, n.; gr. ***μάχαιρα*** f.; ryss. *mećy*; ill. *mers*, *macs*; slav. *mekä*, id. (KopTt., gl.). Mäge-le,1 s. *le* 1.

Mäge-bom, m. skaftet på en skördlie. Sk. (Ox.). *Mäge-stake*, m. id. Sk. (Onsjö).

Mäj 2, m. den bredd af ett sädesfält, som man med lien afmäjar; en "åm" afskuren säd; deraf *ut mäj*, *frå-mäj*, m. när säden faller åt afskurna åkern. Ög. (Ydre), sm.

Mäja 1, f. afhuggen säd, liggande på marken. Kl.

Mäja 2, f. de träpinnar, som sitta i en ställning vid ändan af en lie för att samla vårsäden under huggningen. Vl.,bl. *Mäje·re(d)e*, n. Bl. *Böla*, *speda*, f. id. Sk. S. *le* 1.

Mäje-kär (hårdt k), m. karl som mäjar säd. Sm. *Mäjare*, m. karl som mäjar vårsäd)(*huggare*, m. karl som mäjar vintersäd. S. Sk. Fht. *mâdâti*; nht. *mäher*; ns. *mëjer*, *maier*; holl. *maaijer*, id.

Maje-ti(d), m. skördetid. Sm.,sk. D. *meietid*; nht. *mähezeit*. MÄJ 2, s. *me* 1.

MÄJKE-DAG, m. onsdag. G. Fn. *midviku-dagr*, m.; n. *mekedag*, *mekdag*, m. onsdag; *midvika*, f. midvecka, midten af veckan; fht. *mittawecha*, f. onsdag (Graff 5, 358); kärnt. *mittak*,

m. (Lexer, 50); bay. *mittiche*, *midche* (Schmellcr, 2, 651); swz. *mäktig*, m. id. (Stalder, 2, 194)

MÄK, s. *me* 1.

MÄKA (*-a*, *-a*), v. n. slå tunnband; barnlek. Fl. (Nl.).

MAKK el *mekk*, *-a*, f. ylleskjorta. Vb. (Lycksele). Troligen af fin. *mekko*, arbetares öfverrock.

MÄKKAN, s. *me* 2.

MÄKRÄ, v. n. 1 1) bräka: a) om getter. Jtl. *Mekkrä*, Sdm.; *mäkär* (ipf. *mäkrä*), id. Vb.; b) om får. "Fåre mäkrar". Fl. (Öb.); 2) säges äfven om horsgökens gnäggande. Sdm. N. *mækra*, bräka; d. d. *mæggre*; nht. *meckern*; lapp. *mekot*; fin. *mökötän*, id. Mäker-bäss el. *mäkkel-bäss*, m. enkel beckasin, horsgök. *Måsa-mäkkrå*, m. id. Fl. (Öb.). Lapp. *meke*, id. S. *bäss*. MÄ**L** 1, n. födslomärke, medfödt tecken på kroppen. Vm.,sdm.,nk. *Födelse-fläkk*, m. id. Mora. Deraf *elds mäl*, n. eg. eldsmärke; så kallas ett brunt födslomärke och tros uppkomma, om man i förtret kastar någonting mot en hafvande qvinna. Sdm. Nht. *mal*, n. fläck; kärnt. *mâl*, n. (Lexer, 188); fht. *meila*, f.; mht. *mail*; österr. *mail*, id. (Höfer 2, 227); bay. *mailen*, f. pl. hudfläckar; *muetter-mailen*, f. pl. moderfläckar (Schm. 2, 564); nht. *muttermâl*, n. moderfläck; fe. *mâl*, *mæl*, n. fläck; skot. *mail*; e. *mole*, id.; moes. *mail*, n.? fiäck, rynka; It. *macula*, f. fläck; skr. *mala*, fläck, märke. Benfey 1, 478, 500.

MÄ**L** 2, s. *mala*.

MÄLA 1, v. a. 2 1) tala. "Kan du inte mäla," påg? Han kan hvarken mäla eller tala". Hl.,sk., bhl. "Mor mälte (el. mälade) um dä". Sm. *Melä*, G. *Mjäla*, Bhl.; *möla*, id. S. Sk.; 2) anmäla,

omnämna. "Mäla viv", i kortspelet marriage. Ul.,bl. *Mälla*, v. a. 2, a) omnämna. S. Sk.; b) meddela. Dls. (Tössbo). Fsv. *mæla*, *mela*, v. a. a) tala, säga. VGL. GL. Didr. af B. 117, 20;b) föra talan, tilltala; c) lofva, utfästa. LL.; fn., n. *mæla*; d. *mæle*; fe. *mađeljan*, *mäđlian*, säga, tala; nht. *melden*, säga; d. *melde*, göra bekant, omtala; skot *mel*, *mell*, tala; swz. *mäddelen*, pladdra; moes. *maþljan*, tala; hebr. מלל, *malal*, locutus fuit. För-mål. n. förbehåll, vilkor, "Mä dä förmål byter ja‴. Kl. Fn. *formáli*, id.; fe. *formâl* (*formæl*), n. förbund.

Len-mällter, adj. som har svag röst, lågmält. Bl. *Låg-mjält*. Sm.

Må**L**-före, n. talförmåga. "Han har bra målföre". Ög.sm.,hl. Fn. *málfæri*.

Må**L**-laus, adj. mållös, stum. Vb. Fn. *mállauss*.

Må**L**-stulän, adj. som förlorat rösten, ej förmår eller af blygsel eller förskräckelse ej vill tala. Vb.

Mål-trast (pl.*-ar*), m. sångtrast: Turdus musicus. Fl. (GK., K., P.). *Klera*, f. Sm.; *kramsful*, m. id. Sk. D. *måltrost*.

Mäle, n. mål, talförmåga. "Ja tror du har taft mälet". Hl.,sk. "Han fikk mål å mäle för sej". Bhl. *Mel*, n. mål, uttal. "Eit dåligt mel." N. G. Fsv., fn. *mæli*, n. tal ; n., d. *mæle*; fe. *mæl*, id.; lett. *méle*, uttal.

Mäliker, adj. umgängsam, vänlig (i tal). Bl. *Mälinger*, adj. medgörlig, eftergifven. Sk. (Herrest.). Fn. *máligr*, pratsam.

O-mali, adv. outsägligen, gauska mycket. "Omali snogg", ganska vacker. Dl. (Elfd.).

O-mält, adv. oskäligt, obilligt. "Han begärte fem riksdaler tunna för potatisen, men ja kunne inte mä'e, för dä va ju alldeles för omält". Sdm. Jfr fsv. *omæleliker*, adj. outsäglig. J. M. Yrt. s. 163: "omælikit ællar osighelikit hopp". Horol. f. 13. Cod. A. 38, f. 157. S.S. 3, 92. MÄLA 2 (ipf. *mäläđ*, sup. *mälađ*), v. a. mäta. "Mäl i a mi"! mät i åt mig! Ö. Dl. *Mäl'*, Fl. (Ob); *melä*, (ipf. *meltä*), id. G. *Måla* {*målte*, *målt*), id. "Måla opp saen på loen. Måla i sä. Måla bär. Dä ä väl målt". Sk.,hl.,bl.,sm.,ög., vg.,nk. "Landtmjätaren målte vägjen". Sm. "Måla av", afmäta. Hs. Att måla någon för gulsjuka, matleda eller någon annan sjukdom, är att enligt vissa reglor på vidskepligt sätt med tråd mäta den sjuke för att derigenom bota honom. Sk.,hl. Fsv. *mæla*, v. a. mäta. UL. ÖGL. SML. S. F. S. 4, 148, S. Marg. s. 128; gl. sv. *mäla* (Kyrkobib. Jerem. 31, 37); fn., n. *mæla*; fd. *mælæ* (Mlb. Bib. ov,); d. *måle*, id. För-mål, n. 1) för-rätt; 2) i förväg ätet mål, före det vanliga målet. "Förmål gör bruden fägermätt Hon har nog fått förmål i dag, så att hon ä fagermätt". Kl.

Glåp-mål, n. ett starkt mål, som någon gör, då han får godt tillfälle. "Ja har äti just ett glåpmål". Götal. Fn. *gleipa*, sluka i sig.

Kapplans-må**L**, n. kappelanens lön. Sdm.

Klókkar-må**L**, n. lön, afgift åt klockaren. Sdm. Fsv. *mali*, m. gåfva, afgift; deraf *klokkare mali*, *fästninga mali*, *smör mali*, m.

Mäling, m. börda halm eller hö; så mycket foder som ett nötkreatur behöfver till ett mål. N. G. *Maning*, *malning*, m. id. S. G. Fn. *málungr*, m. en portion mat.

Mall, m. 1) mönster, modell till något verktyg, eller till hvad som helst. Vb.,hs.,dl.,fl. (Nl.) m. fl.; 2) sätt. "Hä går int an på han mallen". Fl. (Ingo). Fin. *malli*, modell; holl. *mal*, n. id.

Malla, v. n. 1 1) passa väl, likna sin modell. Fl. (Nl.). *Maall* (ipf. *mallä*), a) id. "Hä mallä riktit", det passade väl. Vb.; b) slå in, lyckas. "Hä mallar inga", det passar icke. Fl. (Nl.). *Mallä*, passa väl. G.; 2) *malla till*, göra modell till något. FI. (Öb.).

Mål, n. 1) eg. (såsom i riksspr.) mått. "Ta mål", taga mål till kläder. Götal. *Mal*, n. mått. G.; 2) 1/4 tunna = 1/24 mantal i Medelpad. Mp,; 3) tiden mellan målen elle måltiderna, hvilken användes till arbete vid jordbruket, "Vi ska ta ud mä märrana å driva ett mål". Deraf a) *mellan-mål*, n. tiden under hvilken kreaturen fodras, innan arbetet på marken börjar å nyo, t. ex. tiden mellan kl. 12—3 på eftermiddagen. "Vi ska rensa gróben under mellanmålet". S. Sk.; b) *mål bete*, n. tiden mellan tvenne måltider. Kl.; 4) det mått eller myckenhet mjölk, som en ko lemnar vid en mjölkning. "Mórron-, middas-, kvälls-mål". Sk. Fsv. *mal*, n. a) mått. ÖGL. HL. SML. VML.; b) gräns. VGL.; c) bestämd tid, viss tidpunkt; deraf *hælaghs-mal*, *mielkmal*. VML. GL.; d) måltimme. VGL.; d) måltid; fn. *mál* n. a) mått; b) bestämd tid ; c) måltidstimme; n. *mål*, n.; fht. *mâl*, n. a) mått; b) tid; fe. *mæl* (*mal*), n. tid; moes. *mel*, n. tid, tidpunkt.

Måla, slutändclse i många namn på ställen, som genom *målning* (afmätning) eller klyfning blifvit åtskilda t. ex. *Persmåla*, *Siggemåla*. Bl. sm.,hl. m. fl.

Måle 1, m. afmätt jordstycke; torp eller bebyggd intaga af skog eller utmark; deraf *ömåle* (sammandr. af *ödes-måle*) in. liten ängbit eller lapp i ett åkergärde, som bär gräs.*Äkra*, f. id. Sm.,hl.

Måle 2, m. ett visst beting; afmätt och förelagdt arbete under slåtter, skörd, odling m. m. Sm.,hl.,ög. Fsv. *mali*, m. a) gåfva, afgift; b) lega, lön.

Måle 3 (pl.*-lar*), m. hög, hop; deraf *vedmålar*, m. pl. högar af ved, som ligga ute på marken. Sm.

Mål-emella, adv. från en måltid till en annan mellan de bestämda måitidstimmarne. Hs. (Bj.). *Mål-mellan*, id. "Han äter inte målmellan". Vm. N. *måle millom*.

Måls-bete, n. 1) ett bete för dragarne mellan de vanliga fodertimmarne. Kl.; 2) arbetsstund mellan 2;ne måltider. Sm.

Mål-sjuka, f. matleda; en sjukdom som enligt folktron botas genom att måla (mäta) sjuklingens längd från hjessan till fotabladet samt från de vågrätt utsträcka fingerspetsarne. Sk. (Ljunits,Lugg.).

Mål-staen, adj. (om mjölk) som stått från det ena *målet* till det andra. S. Sk. D. d. *målståen*, id.

Mälingar, m. pl. ett ytmått, sjettedelen at ett tunneland. Jtl. Falkman, orternas underv, s. 179. MÄ**L** B**L**ÄST, *mälda-lag*, s. *mala*.

MÄ**L**E, s, *mjäre*,

MÄLE, *mäliker*, s. *mäla* 1.

MÄLIT (smdr. af *medlideligt*), adj. n. *godt*, välsmakande. "Brödet ä mälit", Sm.MÄLIVSAM, s. *liv*.

MÄLK, *mälka*, s. *milk*.

MÄLL, f. målla, svinmålla: Chenopodium bonnus Henricus. Vg.,sm. Nht. *melde*, f. id.

MÄLLA, f. märla, häkta. Dl.,g. *Mäll*, f. id. Vb. Fn. *mella*, f. skott för en dörr.

MÄLLA SÖNDER, *mälle*, *mällebörd*, s. *mala*.

MÄLLE, sdr. af mer än. Vg. (Hof, 210).

MÄLLTA 1 v. n. 2 gro. "Rågen mällter i skylen". Vm. Ursprungliga betydelsen har troligen varit: göra mjuk, upplösas, ruttna. Jfr fn. *melta* el. *mælta*, (*melta*, *melt*); a) mälta, låta ruttna; b) upplösa, smälta. Verbet *mällta* el. *mälta* har utan tvifrei af forno i vårt språk haft starka böjningen *mälta*, *malt*, *multit* och i fornnordiskan *melta*, *malt*, *moltit*. Jfr sv. dial. *mallt*, adj. litet rutten; fn. *maltr*, adj. sur, rutten (om smaken af rutten torr fisk) ; sv. *multen*, adj. som är nära att ruttna; fn. *moltinn*, id.; *tormoltinn*, p. p. (om mat) som är svår att smälta (Haldors.); sv.,fsv.,fn. *malt*, n. byne, polenta; n. *moltna*, v. n. blifva skör, mjuk; fe. *miltan* el. *mêltan* (*mealt*, *malton*, *molten*), v. n. upplösas ; *meltan*, id. (sv. böjn.); e. *melt*, id.; moes. *gamalteins*, f. upplösning: ***ἀνάλυσις***, id.; gr. ***μέλδειν***, göra mjuk, smälta; skr. *malina*, adj. rutten. Mallt, adj. litet rutten, ankommen. "Mallt strömming", strömming som blifvit lös och håller på att ruttna. Vm. (Herv., Id.).

Mallt-gallt, m. stället der elden ligger i ett torkhus för malt (malikölna). S. Sk. S. *galt*.

Mälltad, adj. litet rutten; om sill, strömming m. m. som börjar att bli lös och skiljas från benen; första graden af röta. Vm.,sdm.< /poem> MÄLLTA 2, s. *mullta*.

MÄLLUM, *mällumåt*, s. *millum*.

MÄ-LÅTEN, s. *medlåten*.

MÄ·LÄNNES, adj. medlutande. Ög. (Ydre).

MÄNGA, v. r. 2 1) eg. (i riksspr.) blanda. "Mänga malt", stänka vatten på malet malt och röra det tillsammans. Sk.; 2) lindrigt salta. "Mänga sill,kött". Sk.,hl. Fsv. *mænga*, *mængia*, v. a. blanda, mänga. S. S. 2, 145. Vadst. nunn. s. 7. Didr. af B. 64, 10. Alex. M. 2608; fn. *menga*; n. *mengja*; fe. *mengan*, *mencgan*; gl. e. *meng*; fht., nht., holl. *mengen*; d. *mæmge*, id. Be-mänga, v. a. 2 uppblanda. Sm., m. fl.

Mängla, v. a. blanda, röra tillsammans. Hs., dl. (Mora). *Maingla*, id. Dl. (Elfd., Våmh.).

Mängnig, adj. mustig och söt, mägtig och tjockt sammankokad. Vg.

Mängt (ipf.*-ä*), v. a. 1 röra tillsammans, arbeta ihop till en massa, t. ex. grus och kalk till murbruk, mjöl och vatten till deg. Vb. MÄNN 1, (f. *mai*, n. *mätt*), pron. poss. min. Ö. Dl. *Männ* (*min*, *mätt*), Fl. (Vörö i Öb.); *männ* (*mi*, *mätt*), Jtl., V. Dl. (Malung); *minn* (*main*, *mitt*), G.; *männ* el. *main* (f. *männ* el. *mäin*, n. *mätt*), id. Vb.; *menn* (*me*, *mett*), Hs. (Db.). I flera svenska munarter är *n* utnött i nom. sing. fem., och heter likasom i norska landskapsmål *mi*. Fsv. *min*; fn. *minn* (*mín*, *mitt*); fht. *mîn*, *mîner*; fsax., fe., holl. *mîn*; nht. *mein*; e. *mine*; moes. *meins*.

MÄNN 2, adv. visserligen. "Jo så männ, nä så männ, ja männ, ja ja männ. Götal. Fsv. mæn, bekräftelse-partikel, vid *mæn*, sannerligen. M. Rimkr.: "Her Axel swarade res wid mæn". Florcs 455: "ok swoor om mæn". *Vid mæn* motsvarar gl. d. *vid Guds mæn*, vid Guds helige män. Dansk Magaz. 1, 305. Jfr *hillemän*, s. 250. Manne-sannt, adj. visserligen, för visso. Sk. (Ox.). MÄNNTA 1, v. a. 1 (såsom i riksspr.) hvitgarfva. N. *menta* el. *mænta*, v. a. a) bänka, bulta, bereda genom bultning; b) mänta; fn. *mäntän*, bereda läder genom bultning; *mänti*, mäntläder; Jfr mlt. *mantor*. m. garfvare. Du Cange. Ordets rot okänd. Måhända är moes. *manvjan*, v. a. bereda, ett befryndadt ord. Vårt sv. *garfva* betyder egentl, bereda. Hvit männt, n. hvitt männtläder. Ul.

Hvit-männtadt, adj. n. hvitgarfvadt; om hvitt mjukt, med alun beredt läder. Sthm. m. fl.

Männta-bälte, n. gul gördel af mäntadt läder; pergamentsgördel. Runö. (Russwurm, § 261).

Männt bråka, f. redskap hvarmed en läderhud mäntas. Ög.

Männt-läder, n. hvitt läder af hästhud. Fl. (Pargas). *Männtä·lär*. n. läder eller hud med hvit narf. Vb.

Rå-männta, v. a. 1 bereda rått läder till remmar och tömmar. Sdm. MÄNNTA 2, v. n. 1 mena, tillämna långsamt utan märkbar verkställighet. "Han sto der å männtade". Ög. (Ydre). Jfr *majna*.

MÄNTINGEN, ett slags lindrig ed. *Vass mäntingen*. Vm. Jfr *männ* 2.

MÄR, *märaflängare*, *märagula*, *märakólv*, *märakórv*, *märapil*, *märföl*, *märmjölk*, *märr*, *märrmynta, märrpissagräs*, *märrsa*, *märskrammla,* s. *marr*.

MÄR, f. ett af häfvel och en björkvidja sammansatt redskap, för att bära hö, halm o. d. Nk.

MÄRA, *märstakk*, s. *maur*.

MÄRDER, *märderlass*, s. *mala*.

MÄRE, n. 1) eg. (i fornspr.) gräns: 2) fastställda gränsen, tillåtna måttet för något. "Hä går yvi märe", det går öfver gränsen eller det tillåtna. "Han åt (el. drakk) yvi märe", han åt (ei. drack) glupskt, mer än vanligt brukas. Fl. (Ingo), Fsv. *mæri*, n. gräns, i sammans, *landamæri*, n. a) gränsort emellan landskap eller riken. VGL. ÖGL. S.S. 1, 72; b) område af jord inom vissa gränser. SML.; (fn. *landa-mæri*, n.; fe. *landgemære*, n. pl. id.); fn. *mæri*, n. gräns; fe. *gemære*, n.; e. *merr*; nfris. *mere*, *mar* (Outz. 201); slav. *mera*; dalmat. *mira*; pol. *miare*; wal. *mars*; pers. mar, id.; fin. *määrä*, gräns, bestämning, måtta: "yli määrä", öfvermåttan; lapp. *mere*, gräns, mål; mått. Jfr gr. ***μείρομαι***, dela, mottaga sin andel; deraf flera härledda ord, t. ex. ***μερίς***, f. del, andel, ***μοῖρα***, f. a) del, andel; b) öde, ödets gadinna; ***μόρος*** , m. öde, skickelse; ***μόριον***, n. liten del, litet stycke.

MÄRGA, v. a. 1 vid trädfällning täfla att först hinna til märgen eller kärnen. Hs. (Bj.). Af fsv. *mærger*, m. märg. Horol. f. 52 v. S. Bern. f. 168 v. (af fsv. *mær*, adj. mör, mjuk. Rimkr. föret.); fn. *mergr*, m. märg; fe. *mearh*, *mearg*, n.; holl. *merg*, n.; fht. *marag*, *marg*, *marc*; nht. *mark*, n. id.

MÄRKE, *märke-tråd*, s. *mark* 2.MÄRKJA (utal. *märtja*; ipf. *märkjäđ*, sup. *märkgäđ*) v. a. fira. "Märtja jol·jågdä", fira julhelgen. Dl. (Elfd.).

MÄSK, m. 1) (i riksspr.) med hett vatten öfvergjutet malt till bryggning och brännvinsbränning; 2) blandning, röra, hop. "Dä va en helan mäsk mä menniskor", Nk. Ordet synes stundom vara neutrum. "Ja struntar i hela mäske", jag bryr mig ej om alltsammans. Sdm.; 3) hönsföda, blandning till höns. Sm. Mask, m. återstoden af malt som användts till bryggd. Vg.,hl.,sk. Nfris. *mask* (Outz. 205); d. *mask*, id. Deraf *maske·balja*, f. balja till att gömma *mask* i; *maske·kar*, n. större kar att sätta *mask* i; *maske-tönna*, f. tunna att gömma *mask* i. S. Sk. D. *maskeballe*, *maskekar*, *masketønde*,

Maska, v. n. 1 1) mäska; 2) bruka knep och listiga tillställningar. "Han maskar mä fólket"; 3) fjärta. *Mäska*, id. Sm.

Mäsker, adj. murken. Sm.,hl.

Mäske·ror, n. mäskroder, stång hvarmed mäsk omröres i karet. Sdm, *Maske-ror*, Sm.; *mäske-rol*, *mäsk·rol*, n. id. Nk.,sdm. N. *meiske-ro*, m.

Mäskiger, adj. rörig. "Sjön ä mäskiger", sjön är betäckt med halfsmält snö. Sdm.,nk. Anm. Med hänseende till roten för dessa ord jfr fht. *miskan*, *miscjan*, *misgen*, v. a. blanda; nht. *mischen*; lt. *miscere*; bret. *meski* el. *meska*, id.; *mesk*, m. blandning (Le Gonidee, 331); gr. ***μίσγ-ειν***, blanda; skr. *miç*, i *miç-ra*, blandad ; *misht ânna*, blandad spis. I fall svenska landskapsordet *mysken*, adj. murken, rutten, ursprungligen hetat så, och ej är en förändring af *mursken*, fn. *morkinn*, bör det troligen hänföras hit. Vi hafva då vokalerna *ä*, *a*, *u*, hvilket måhända antyder ett numera förloradt starkt verb *mäska*, *mask*, *muskit*, uppblanda, hopröra med vatten, upplösa i vatten, deraf befukta, ruttna. I så fall torde måhända *muska* 2, v. n. duggregna, vara befryndadt. MÄSKJA, v. n. 1 tala utan ordning och sammanhang, i sitt tal hopröra likt och olikt. Sk. (Ox.). Är detta ord befryndadt med föregående Mäskj 1,

m. som talar utan sammanhang. Sk. (Ox.).

Mäskj 2, n. oredigt tal, virrvarr. Sk. (Ox.).

Mäskje-pells, m. en karl som talar långsamt. Sk. (Ox.). MÄSS, m. Menyanthes trifoliata. L. Ul. Liljeblads flora, s. 91.

MÄSSA, v. n. 1 vidlyftigt och obehörigt omtala; skryta öfver något. ”Mässa óm något”. Vg. (enl. v. Jacobssons ant. till Ihres D. L.). Troligen af fn. *messa*, v. n. förrätta gudstjensten.

MÄSSLA, *messla*, adv. i högsta måtto, ganska mycket. ”Mässla fägert”, mycket vackert. *Mässlage*, adv. id. *I mesta lag*, *i mesta laget*, på sin höjd; så mycket, men icke mer. ”Ä dä värdt 10 r:dr, så ä dä i mesta lag.” Ul.

MÄSTAR·GILLDE, n. gille, då mästarne af ett skrå höllo sammankomst eller låda. S. G.

MÄTA, v. a. bota, läka. ”Mäta blemma av ögat”, taga bort en blemma af ögat. Hs. Ursprungliga betydelsen är måhända: mäta, metire; så att botandet utöfvas genom vidskepliga bruk. Eller är det fn. *meita*, v. a. skära? Mätes-vatten, n. vatten som brukas till ett sådant helande. Hs. MÄTA *mätare ord*, s. *mjäta*.

MÄTT, s. *mat* 1.

MÄTTA 1, f. får: ovis. Kl.,bl. ”Mätta, mätta”! Lockelse på får. Sk. (Ox.). Jfr holl. *met*, *mette*, f. get. Mätte-lamm el. *mätte-låmm*, n. ungt bonfår. Bl. (Asarums, Mörrums s:r).

MÄTTA 2, nom. pr. Martha. Sk. m. fi. Ns. *metta*.

MÄTTJA, (ipf. *mäkkte*), v. n. 1 läppja; eg. om hundar och kattor. Hs. Fn. *metja*, (*matta*, *metit*) läppja, lapa.

MÄTTNA, v. a. 1 mätta, göta mätt. Ög.

MÄUK, m. ljumske, underlif. Vb. (Skellefte), Jfr fin. *maukku*, romhylsa, mjölkehylsa.

MÄ-VALL, m. utför lutande mark. Ög. (Ydre).

MÄ-YNKSAM, adj. medlidsam. Nk.

MÖ. s. *me* 2.

MÖDD, adj. trött, af arbete ut-tröttad. ”Ji jär sä mödd att ji int vårk gå länger», jag är så uttröttad att jag ej orkar gå längre. Vb. *Mödd* e. *mödder*, id. Ög.,sm.,g.; *mådå*, id. Hs. *Möjer*. adj. a) trött, dåsig; b) nedslagen, ledsen. Hl. (Breared). Fsv. *modher*, *moodh*, *mødher*, adj. trött. Alex. M. 1832, 1925, 2577. Skaft. 2991. Fr. af N. 57, 1635. S.S. 2, 107. S. Marg. s. 147; deraf *møþa*, *mödha*, f. a) trötthet. HL.; b) möda, besvär. S. F. S. 4, 116; *möþa*, *modha*, v. a. uttrötta, göra omak, besvär. S. Oluffs. sag. s. 32; fn. *móđr*, adj. trött; *mæđđr*, id.; *mödugr*, a) häftig, ifrig; ledsen, bedröfvad (Egils. 583); n. *mod*, trött; d. *mødig*; fht. *moudi*; ns. *möde*; nht. *müde*; holl. *moede*; skot. *muth*; fe. *mîde*. Mödd (ipf,-*ä*), v. n. bemöda sig, möda sig, uttrötta sig med arbete. ”Han möddä säg mykke vä di”. Vb.

Mö(d)·dryger, adj. lat, som finner mödan dryg. Sdm.—sm. *Möa·dry*, id. Bl.

Ut·mödd, adj. alldeles uttröttad. G. (F,). MÖDDING, s, *mök*.

MÖDOMS-ÖRT, s. *måj.*

MÖÐ-'UMBA (pl.-*bur*), f. ett slags humla: Bombus. Dl. (Våmh.). *Mö-mumma*, f. *mö mus* (pl. *mö-möss*), f. Ul. (Rosl.); *möl·'umbel* (pl.-*blär*), f. id. Dl. (Elfd.); *Jord-möl·umbel*, f. jordhumla: Bombus terrestris. *Tapp-möl umbel*, f. ett slags humla. Dl. (Elfd.). *Tapp-möđ-umba*, f. id. Dl. (Våmh.). Fn. *mö́đr*, m. mjöd.

MÖEN, *mönhet*, s. *mykill.*

MÖG, *möj*, s. *mök*.

MÖIDRI, s. *moder*.

MÖ-GUBBE, s. *måj.*

MÖIR, *möir-ukse*, s. *mar* 1.

MÖJ, adj. beskedlig, snäll, anständig. ”Vara möj”, visa sig oskuldsfull, anständig och mild. Sk. (Harj.). Jfr holl. *mooi*, adj, vacker, artig. S. *mój.*

MÖJLI(G), adj. 1) eg. (i riksspr.) som kanske; 2) lämplig, foglig, medgörlig, godsint, nofsam. ”EJn möjli menniskja. Hä ä en möjli kar”. Fl. (Ingo). *Mögli*, måttlig. ”E mögli sak”, sak af mindre betydenhet. Ög. (Ydre). Fsv. *möghliker*, adj. möjlig. UL., fn. *möguligr*, id; n. *mogelig*; nht. *möglich*. O-mögli, adj. omöjlig. Vb. ,

O-möjli(q), adj. uttrycker högsta mått afmotstånd och gcnstörtighet; äfven af goda egenskaper. ”Han ä omöjli”, han är listig, fyndig, rask, oförvägen m. m. Ög. (Ydre). Omöjli el. *omöjlit*, adv. ovanligt, ganska. ”Han ä omöjligt stor te sin ålder. Omöjli stark”. ”Omöjli gemen”, ganska nedlåtande. Fl. (Nl.). ”Omöjligt lat, vakker”. Sm.

MÖK 1, n. 1) spillning, gödsel; träck, smuts. ”Köra mök. Trampa inte i möket”! *Mög*, *möj*, n. id. Sk.,hl. ”Age möj”. Sk.; deraf *ko-möj*, *ögje-möj* (hästdynga), *fåre-möj*, *hönse-möj*, n. Sk.;

2) ogräs. ”Der vusser bórstens mög. Hören va bra, men der va så mied möj i'en”. Sk. (Ox.). Fn. *myki*, *mykja*, f. gödsel; n. *myk*, *mok*; d. *møg*; deraf *ko-*, *heste-*, *fåre-*, *hönse-mög*;; d. d. *måg*; e. dial. *muck* (Forby); *mux* (Devonsh.) ; fe. *meox*, *myx*, m.; nfris. *mjox*, *miuchs*, *mjugs*, id.; skr. *muć*, stereus edere, urinam mittere. Mygg-släde, m. gödselsläde. Bhl. Fn. *myksledi*; n. *moksledе*; d. *møgslede*, id.

Möge·bör, m. skottkärra (rullebör) för gödselns utförande ur stallen. S. Sk. D. *møgbør*.

Måge-grev, m. dynggrepe. S. Sk. D. *møggreb*.

Måge-höj, m. gödselhög. S. Sk.

Måge-påg, m. pojke som användes i stallen för att rensa den. S. Sk.

Måge-skövvel (pl. *måge-skövvlar*; hårdt k), m. gödselskoffa, hvarmed gödseln skoflas undan i stall. S. Sk. D. *møgshuffe*; n. *mykireka*.

Måge-tröja, f. sämre karltröja, som begagnas då spillningen utföres ur stallen. Sk. (Frosta).

Måge-töj, n. = *måge-bör*, *måge·grev*, *måge·skövvel*. S. Sk.

Mödding, *medding*, *midding* (pl.-*ar*), m. gödselhög; deraf *aske-midding*, m. gödselhög, af torf·aska; *middinge-kórra*, f. gödselvatten i hålan vid en gödselhög; *middinge-vann*, n. id. Sk. D. *mødding* (eg. *møgdynge*), m. gödselhög; n. *mokdungje*, *motting*, *metting*, m.; fn. *mykju·hangr*, m. id.

Möga, v. a. 1 gödsla. ”Möga te ruen”. Sk. (K. Åsbo, Harj.), bl. *Möje*, id. S. Sk.; *måkka*, id. Hs. Fn. *mýkja*, a) göra mjuk; b) gödsla; e. *meuk*, gödsla; d. *møge*, id.

Möga·gille, *möje-qille*, n. undfägnad sedan gödseln blifvit utförd på åkern. Sk.

Mög-bonna·vöjn, *mög-vójn*, m. dyngvagn. Sk. (Bjäre h.).

Mögj-tór(v), m. klapptorf. Sk. (Ox.).

Möka sej, v. r. 1 träcka. ”Hästen har inte mökat sej i da”. Hl. *Möja sej*, *möje si*, *möa se*, id. S. Sk.

Möka ner sej, v. r. 1 smutsa ner sig. Sk., hl. *Möje når si*, id. S. Sk.

Möka, v. a. 1 bortföra gödseln ur stallen, rensa stall eller fähus; skotta undan spillningen. Ög. *Måka*, v. a. 1 1) id. ”Måka rent ätter sej”, göra rent efter sin häst eller andra dragare. Gstr.,vm.,sdm.,nk.,ög.,vl. *Måka* (ipf. o. sup. *måka*), id. ”MAka stallä, fusä”. Vb.; *måkka*, a) id.; b) gödsla. Gstr. (Arsunda); 2) skotta snö m. m. med skofvel: 3) i allmänhet skofla. Vb.,fl. (Öb.,Nl.). ”Måka kól”, skofia kolen tillsammans: carbones congerere. Vm. (Bergsl., enl. Herv., Id.). *Måka*, *måga*, bortföra gödseln ur stallen. Sk.,hl.,bhl. *Måkka*, id. ”Måkka rent”. Vb.,ul. (Rosl.). *Mukå*, id. ”Kullan mykär dyngju”. Dl. (Elfd.). *Måkä*, a) id.; b) göra något ovårdigt, smutsigt. G. Fn. *moka*, a) m. acc. rensa, göra rent med skofvel: ”moka flor”, rensa golfvet stallen. F. R. 2, 341.; b) m. dat. skofla; n. *moka*, ”moka fjose”; d. *møge*, id.

Anm. Af hvad här blifvit anfördt, visar sig att *måka* i flera af våra munarter betyder: skotta t. ex. säd, föra tillsammans kol med skofvel och i allmänhet skofla, vidare att fn. *moka* äfven utmärker skofla tillsamman samt slutligen att *måkka*, f. i de svenska, liksom det motsvarande *mokke* el. *måkke*, f. (sid. 451) i de danska landskapsmålen beteckna: liten hög, hop. Alla dessa betydelser synas icke kunna härledas af sv. dial. *måka*, rengöra stall, skotta undan spillningen, utan äro förmodligen befryndade med *moge*, (sid. 443). Mökig, adj. smutsig, oren. Hl. *Möked*, *mögjed*. Sk.

Måka-romm, n. ställe i en ladugård der spillningen fälles och hvarifrån han skoflas bort; flobädd för gödsel och piss bakom boskapen i fähusen. Nb.,vb.,mp. *Mok-rumm*, n. id. Jtl.

Måkka, f. 1) liten hög, särdeles af menniskoträck. Ög.,sm.; 2) dynga, orenlighet; seg smuts på vägar. ”Dä ä sådann måkka på vägjen”. Sk.; deraf *ko-måkka*, f., s. *ku*.

Måk-kulle, *måk-kul*, *måg-kull*, m. gödselhög. Sk. (Vilands,N. Åsbo,Lugg., Bjäre, Onsjö, Vemm.). *Middinge-höj*, m. id. Sk. (Ox.).

Måk-kulla-kórra, f. gödselpöl, gödselvatten, hålan vid en gödselhög. Sk. (N. Åsbo). N. *mokdungsøyla*. MÖK 2, n. spad som begagnas vid knådning af deg. Vg. Fn. *mauk*, n. soppa; n. *mauk*, *mok*, *mokk*, n. vätska, spad.

MÖKKLES, s. *mykklas*.

MÖKS (ipf.-*ä*), v. n. maka sig, flytta sig undan der man sitter, t. ex. på en bänk, utan att stiga upp. ”Möks åt däg”! maka åt dig, gif rum! Vb.

MÖ-KVÄLL, s. *måj*.

MÖLA, s. *mala*,

MÖLA, *möling*, *mölung*, s. *myra* 1.

MÖLA, *möli*, *möling*, *mòlja*, s. *mora* 1.

MÖLE, *möll*, *möllare*, *mölle*, *möllese*, *mölletrång*. s. *mala*.

MÖLJA, *mölja ihop*, s. *mora* 3.

MÖLLER, n. mal. N. Hl. (Värö, Frillesås) *Möll*, n. id. S. Hl., S. Sk.; *möl*, n. N. Sk. (Lugg.). Fn. *mölr*, *melr*, m. mal; d. *møl*; n *mol*, m.; e. dial. *maul*; fht. *miliwa*, f.; mht. *mil*

we, t.; nht. *milbe*, f.; moes. *malo*, f.; illyr., böhm. pol. *mol*, m. (Dobrow., Instit, p. 271); ryss. mag. *moly*, m. Mölle-hål, hål (i kläder) efter mal. Hl., (Värö, Frillesås). *Möll hål*, n. Sk. (Ing., Lujrg., N. Åsbo); *möll·hull*, n. Sk. (Ox.); *mäl-hål*, n. id. Sk. (Lugg., Åsbo). MÖLOM·TUPPUR, f. pl. Trifolium pratense. Dl. Jfr *myêd-tupper*.

MÖLSK, adj. syrlig; om äpple. Hl. (Skällinge). D. *mørsk*, id,

MÖLSKA 1, v. a. 1 stöta till mörhet, såsom t. ex. hårda äpplen. Vg. (Skarab.).

MÖLSKA 2, f. sött och mägtigt öl och dricka med för mycken jäst uti. Vg.,sm. (Vestbo). D. d. *miølske*, *melske*, honingsdryck, en söt blandningsdryck af mjöd och öl Jfr e. *mell*, *melly*,honing; moes. *miliþ*, n.; gr. **μέλι**, id.; mlt. *mulsum*, *mulsa*, honingsdryck.

MÖN, *möning*, m. öfversta kanten af taket på ett hus, ryggning på halmtak. N. Hl. *Moen*, m. id. Öl. D, *møn, mønning*. id.; fn. *mænir*, m, ryggning på hus; n. *møne*, n. id. Jfr gael. *muin*, rygg, topp; hindost. *mangrâ*, öfversta kanten på ett tak. Mone·stänger, f. pl. stängerna uppvid ryggåsen på halmtak för att fasthålla ryggningshalmen. Kl.

Möna, v. a. 1 täcka ryggåsen af ett halmtak. Hl. (Värö, Frillesås), öl. *Mona*, id. Kl. D. *mønne*, id.; fn. *mæna*, v. a. fastigio domum instruere, culminare.

Mön-sten, *möne·sten*, m. flat sten, som lägges på ryggningen för att fasthålla halmen. Hl. (Värö). D. *mønsteen*. MÖND, s. *mynda*.

MÖNSTER, n. (i fornsvenskan) kyrka. Ordet förekommer numera blott i namnet på köpingen *Mönsterås* i Kalmarlän. Fsv. *mønster* el. *mønstir*, n. a) eg. kloster (af lt. *monasterium*); b) kyrka. S.S. 2, 111. Sv. Pr. K. f. 12, 13 v. Sv. Järt. post. s. 111. Spec. Virg. s. 266. Cod. A. 29, f. 120 v.; fn. *musteri*, *mustari*; fe. *mynster*; fht. *munster*; nht. *münster*; e. *minster*; holl. *monster*.

MÖ-PIGA, s. *måj*.

MÖR, adj. 1) eg. (i riksspr.) mjuk. *Måjr*, id. G.; 2) otålig, lättretlig; om menniskor. Vb.; 3) talesätt: a) *mör i munnen*, nyter; inställsam: qui mollia verba loquitur. Vm.,sdm.; b) *mör i ändan*, längesedan död och ruttnad. Vm. Fsv. *mær*, adj. mör; fn. *meyrr*; n. *møyr*; nht. *mürbe*; fe. *mearu*; holl. *murw*; ns. *mör*; d. *mør*.

MÖRJA 1, s. *mora* 3.

MÖRJA 2, s. *mora* 1.

MÖRK, adj. 1) eg. (i riksspr.) ej upplyst: obscurus, tenebrosus. *Mörk* (kompar. *mörkänä*, superl. *mörkäst*), id. ”Ha jär no na mört i da, men ä var mörkänä i går”. Vb.; 2) fig. blind.

Fl. (Pargas). Fsv. *myrker*, adj. mörk. Fr. af N. 868. S. F. S. 7, 331; fn. *myrkr*, *mörkr*; n. *myrk*; d. *mørk*; fe. *myre*. Mörka, v. a. 1 skymma någon. Hs, ”ja ska alldri mörka hans dörr”, jag skall aldrig mer komma inom hans dörr. Sk. (Slågarp i Skytts h.). N. *myrkja*, v. a. förmörka.

Mörk el. *mörtn* (ipf. *mörknä* el. *mörtnä*) v. n. mörkna, öfvergå till skymning. "Hä håll å mörtn (el. mööork). Daga börj mööork”.

Mörkas, v. d. 1 blifva mörkt, mörkna. ”Da'n mörkas”, dagen aftager. Sk. Fsv. *myrkias*, *mörkias*, v. d. blifva mörk, mörkna. S. F. S. 7, 52, 345, 346. Cod. A. 27, f. 3: ”thin ognasyn mørktis”; l. e. f. 130; d. *mørknes*; fn. *myrkva*.

Mörke bit, m. meraf an, som ätes i mörkningen, när dagen är kort. Sk. (Ox., Skytts h.). *Mörkels·bit*, m. Sk. (Onsjö); *mörke·bid*, m. id. Sk. (Bjäre). D. d. *mørkemad*, id.

Mörk·emellan, adv. hela dagen, mellan morgon och afton. Sm., hl. *Mörkra millum*, id. N. G.

Mórk·(h)ylld, adj. mörklagd i ansigtet, brunett)(*hvit-(h)ylld*. Sdm. (Ornö). Af fsv. *hold*, *huld*, n. hull, kött. VGL. S. F. S. 6, 98; fn. *hold*, n. id.

Mörsker, n. mörker. Hs. (Db.).

Stimmane mórst, adv. kolmörkt. Hs. (Db.). MÖRLA, s. *myra* 2.

MÖRTA·GRÄS, *mörte-gräs*, n. Spiræa filipendula. Vg.,sm.

MÖR-TUVA, s. *maur*.

MÖSJA, s. *måj*.

MÖSKAS, v. d. 1 skymma, mörkna till; qvällas. Vg. Jfr. *musk*. Myskja, v. n. 1 taga sig en aftonsömn. Vg.

Myskjing, f. skymning. ”Sóva myskjing”, taga sig en liten aftonsömn medan det qvällas. *Möskjning*, f. id. Vg. (Mark). *Möskje*, *myske*,? id. ”Sóva myskje”. Vg. ”Söva skymning”, id. Dls. MÖSSJA, s. *mosse*.

MÖST, m. vattenpöl, däld fylld med vatten. Hl. (Värö, Vallda). Jfr e. *moist*, våt, fuktig.

MÖV, m. måg. Sm.

N.

N. förkortning, brukas 1) i stället för *en*, man, när man menar sig sjelf. Sdm.; 2) i stället för *honom*, nomin., accus. och dativus. ”Hva sa'n”? hvad sade han? ”Giv åt'n”! gif åt honom! Allm.; 3) i stället för bestämda artikeln framför nomina personalia masculini generis. ”N' far” (läs: *änfar*), fadren. ”N' bror”, brodern. ”N' Per, N' Anders”. Vb. (Löfånger, Nysätra, Burträsk, Skellefteå).

NA 1 (pr, *nar*, pl. *naë*, ipf. *nod* el. *no*, pl. *nodu*, sup. *nat*), v. a. nå. G. *Nå* (ipf. *no* el. *nådde*, sup. *nått*), v. n. o. a. 1) hinna med, ha tid till. ”Ja nō inte mä'et. Sk. (Ox.) ”Ja ska göra dä óm ja når. Ja nådde inte mä'et”. Ög.,vl. ”He sku va lustot ti läs, bare han sku nå”. ”Ja når int”, jag har ej tid. Fl. (Öb.); 2) hafva fördrag med. ”Du får väl nå dej”, Ög. (Ydre). *Nå sej*, v. r. 2 berga sig, begå sig. Vg.,sm. Fsv. *na*, v. a. a) finna, träffa, hinna till. Alex. M.; b) få, åtkomma. VGL.; fn. *ná* (*náđa*, *náđ*), få, åtkomma, bemägtiga sig; fht. *nâhjan*, nalkas; nht. *nahen*; fe. *nêhvan*; d. *nå*, id.; moes. *nehvjan sik*, närma sig. Nådas el. *nås*, v. d. 2 räcka till. ”Mä denna stången nås ja inte (sjö) bóttnen”. Fl. (Nl.).

Nå-händelig, adj. som är nära till hands. Hs.

Nåka, v. a. 1 nå, räcka. ”Nåka efter något”, taga efter något som man ej räcker. Bl., vl. *Nåka* el. *någa*, id. ”Ja kan inte nåka te lóftet”. Sk.,hl. *Nåkk* (ipf, o. sup. *nåkka*), nå, räcka till; om utsträckning. Fl. (K., P.). *Noga*, v. a. 1 1) id. Vl.; 2) skada. ”Dä nogade honom inte”. Vl.,ul. *Nåkas*, v. d. 1 nalkas, gränsa till, råkas, mötas, träffa hvarandra. honing; moes. *miliþ*, n.; gr. **μέλι**, id.; mlt. *mulsum*, *mulsa*, honingsdryck.

MÖN, *möning*, m. öfversta kanten af taket på ett hus, ryggning på halmtak. N. Hl. *Moen*, m. id. Öl. D, *møn, mønning*. id.; fn. *mænir*, m, ryggning på hus; n. *møne*, n. id. Jfr gael. *muin*, rygg, topp; hindost. *mangrâ*, öfversta kanten på ett tak. Mone·stänger, f. pl. stängerna uppvid ryggåsen på halmtak för att fasthålla ryggningshalmen. Kl.

Möna, v. a. 1 täcka ryggåsen af ett halmtak. Hl. (Värö, Frillesås), öl. *Mona*, id. Kl. D. *mønne*, id.; fn. *mæna*, v. a. fastigio domum instruere, culminare.

Mön-sten, *möne·sten*, m. flat sten, som lägges på ryggningen för att fasthålla halmen. Hl. (Värö). D. *mønsteen*. MÖND, s. *mynda*.

MÖNSTER, n. (i fornsvenskan) kyrka. Ordet förekommer numera blott i namnet på köpingen *Mönsterås* i Kalmarlän. Fsv. *mønster* el. *mønstir*, n. a) eg. kloster (af lt. *monasterium*); b) kyrka. S.S. 2, 111. Sv. Pr. K. f. 12, 13 v. Sv. Järt. post. s. 111. Spec. Virg. s. 266. Cod. A. 29, f. 120 v.; fn. *musteri*, *mustari*; fe. *mynster*; fht. *munster*; nht. *münster*; e. *minster*; holl. *monster*.

MÖ-PIGA, s. *måj.*

MÖR, adj. 1) eg. (i riksspr.) mjuk. *Måjr*, id. G.; 2) otålig, lättretlig; om menniskor. Vb.; 3) talesätt: a) *mör i munnen*, nyter; inställsam: qui mollia verba loquitur. Vm.,sdm.; b) *mör i ändan*, längesedan död och ruttnad. Vm. Fsv. *mær*, adj. mör; fn. *meyrr*; n. *møyr*; nht. *mürbe*; fe. *mearu*; holl. *murw*; ns. *mör*; d. *mør*.

MÖRJA 1, s. *mora* 3.

MÖRJA 2, s. *mora* 1.

MÖRK, adj. 1) eg. (i riksspr.) ej upplyst: obscurus, tenebrosus. *Mörk* (kompar. *mörkänä*, superl. *mörkäst*), id. ”Ha jär no na mört i da, men ä var mörkänä i går”. Vb.; 2) fig. blind.

Fl. (Pargas). Fsv. *myrker*, adj. mörk. Fr. af N. 868. S. F. S. 7, 331; fn. *myrkr*, *mörkr*; n. *myrk*; d. *mørk*; fe. *myre*. Mörka, v. a. 1 skymma någon. Hs, ”ja ska alldri mörka hans dörr”, jag skall aldrig mer komma inom hans dörr. Sk. (Slågarp i Skytts h.). N. *myrkja*, v. a. förmörka.

Mörk el. *mörtn* (ipf. *mörknä* el. *mörtnä*) v. n. mörkna, öfvergå till skymning. "Hä håll å mörtn (el. mööörk). Daga börj mööörk”.

Mörkas, v. d. 1 blifva mörkt, mörkna. ”Da'n mörkas”, dagen aftager. Sk. Fsv. *myrkias*, *mörkias*, v. d. blifva mörk, mörkna. S. F. S. 7, 52, 345, 346. Cod. A. 27, f. 3: ”thin ognasyn mørktis”; l. e. f. 130; d. *mørknes*; fn. *myrkva*.

Mörke bit, m. meraf an, som ätes i mörkningen, när dagen är kort. Sk. (Ox., Skytts h.). *Mörkels·bit*, m. Sk. (Onsjö); *mörke·bid*, m. id. Sk. (Bjäre). D. d. *mørkemad*, id.

Mörk·emellan, adv. hela dagen, mellan morgon och afton. Sm., hl. *Mörkra millum*, id. N. G.

Mórk·(h)ylld, adj. mörklagd i ansigtet, brunett)(*hvit-(h)ylld*. Sdm. (Ornö). Af fsv. *hold*, *huld*, n. hull, kött. VGL. S. F. S. 6, 98; fn. *hold*, n. id.

Mörsker, n. mörker. Hs. (Db.).

Stimmane mórst, adv. kolmörkt. Hs. (Db.). MÖRLA, s. *myra* 2.

MÖRTA·GRÄS, *mörte-gräs*, n. Spiræa filipendula. Vg.,sm.

MÖR-TUVA, s. *maur*.

MÖSJA, s. *måj.*

MÖSKAS, v. d. 1 skymma, mörkna till; qvällas. Vg. Jfr. *musk*. Myskja, v. n. 1 taga sig en aftonsömn. Vg

Myskjing, f. skymning. ”Sóva myskjing”, taga sig en liten aftonsömn medan det qvällas. *Möskjning*, f. id. Vg. (Mark). *Möskje*, *myske*,? id. ”Sóva myskje”. Vg. ”Söva skymning”, id. Dls. MÖSSJA, s. *mosse*.

MÖST, m. vattenpöl, däld fylld med vatten. Hl. (Värö, Vallda). Jfr e. *moist*, våt, fuktig.

MÖV, m. måg. Sm.

N.

N. förkortning, brukas 1) i stället för *en*, man, när man menar sig sjelf. Sdm.; 2) i stället för *honom*, nomin., accus. och dativus. ”Hva sa'n”? hvad sade han? ”Giv åt'n”! gif åt honom! Allm.; 3) i stället för bestämda artikeln framför nomina personalia masculini generis. ”N' far” (läs: *änfar*), fadren. ”N' bror”, brodern. ”N' Per, N' Anders”. Vb. (Löfånger, Nysätra, Burträsk, Skellefteå).

NA 1 (pr, *nar*, pl. *naë*, ipf. *nod* el. *no*, pl. *nodu*, sup. *nat*), v. a. nå. G. *Nå* (ipf. *no* el. *nådde*, sup. *nått*), v. n. o. a. 1) hinna med, ha tid till. ”Ja nō inte mä'et. Sk. (Ox.) ”Ja ska göra dä óm ja når. Ja nådde inte mä'et”. Ög.,vl. ”He sku va lustot ti läs, bare han sku nå”. ”Ja når int”, jag har ej tid. Fl. (Öb.); 2) hafva fördrag med. ”Du får väl nå dej”, Ög. (Ydre). *Nå sej*, v. r. 2 berga sig, begå sig. Vg.,sm. Fsv. *na*, v. a. a) finna, träffa, hinna till. Alex. M.; b) få, åtkomma. VGL.; fn. *ná* (*náđa*, *náđ*), få, åtkomma, bemägtiga sig; fht. *nâhjan*, nalkas; nht. *nahen*; fe. *nêhvan*; d. *nå*, id.; moes. *nehvjan sik*, närma sig. Nådas el. *nås*, v. d. 2 räcka till. ”Mä denna stången nås ja inte (sjö) bóttnen”. Fl. (Nl.).

Nå-händelig, adj. som är nära till hands. Hs.

Nåka, v. a. 1 nå, räcka. ”Nåka efter något”, taga efter något som man ej räcker. Bl., vl. *Nåka* el. *någa*, id. ”Ja kan inte nåka te lóftet”. Sk.,hl. *Nåkk* (ipf, o. sup. *nåkka*), nå, räcka till; om utsträckning. Fl. (K., P.). *Noga*, v. a. 1 1) id. Vl.; 2) skada. ”Dä nogade honom inte”. Vl.,ul. *Nåkas*, v. d. 1 nalkas, gränsa till, råkas, mötas, träffa hvarandra.”Mina egor nåkas inte dina. Vi nåkas alldrig mera”. Ul. (Rosl.), vm.,sdm.,ög.,sm.,hl.,fl, (Nl.). *Nåkäs* (ipf. *ä*), nå, närmas, träffas, hinna. ”Nåkäs du yksa, så sänn mäg ’a”. ”Ji nåkäs int fensträ”, jag når ej upp till fönstret. ”Ve nåkäs no hvorader”, vi träffas väl. ”Tornä dänna jär sä högt att hä nåkäs skynom”, det der tornet är så högt att det räcker upp till skyn. Vb. *Nåkkas*, id. ”Träden nåkkas ful aldr åt himelen. No ska ’et tanas, inan ´et nåkkas”. Fl. (Öb.). *Nakäs*, id. Vb. (Nysätra). Fsv. *naka*. v. n. nalkas. Alex. M. v. 3561; nfris. *nake*, *näke* (Outz. 221); skr. *naksh*, få, erhålla; beng. *nakj*, närma sig; hebr. ###, *nága*, nå, vidröra, fatta uti; sträcka sig, räcka. NA 2, adv. något. ”Na sa när”, något så nära. ”Na sta när”, nästan intill. ”Na å na”, (eg. något och något), någorlunda. A. ”Horä levas ji”? huru lefver ni? B. ”Na å na”. Vb. ”Na lite”, något litet. Fl. (Öb., Ål.). *Nalta*, *naltä*, id. ”Ge mä naltä pela grut gódta”! ge mig en smula namnam! Vb. *Nålte*, id. ”Ja ha varit der nålte länge”. Vm. Fsv. *nakot*, något (neutr. pron. *nakvar* el. *nakar*, någon). L.L; fn. *nakkvat*. Navon-dail, m. hvarjehanda saker och ting. Vb.

Na-vo(r)hdt, adv. åtskilligt, hvarjehanda. Vb. NA 3, pron. pers. henne. Ge’na dä”! gif henne det! Allm.

NA 4, en partikel som tillägges adverbier. Fn. *na*, id.; t. ex. *hérna*, här, *þarna*, der.

NABB (pl.-*ar*). m. 1) kort pinne att insätta uti ett borradt hål. Ög.; 2) den i löten af hjulet sittande ändan af eken. Sm. N. *nabb*, pinne.

NABB el. *nabbe* (pl. *nabbar*), m. 1) hufvud. Nk. (sällan brukl.) 2) udde, landtunga. Vb.—sk. *Snabb*, m. id. G. Deraf *Elfsnabben*; 3) i allmänhet: spets, upphöjning. Hs. ”Slå å den däre nabben på stenen mä knostre”! Nk.; 4) skogsdunge, som midt i en stor skog växer högre och höjer sig öfver den öfriga skogen. *Skogs-nabbe*. Kl.,sm.; 5) framskjutande spets af en äng. *Ängs näbb*. Gstr. (Årsunda). E. *nab*, hufvud; e. dial. *nab*, spetsen af ett berg eller klippa.

NABBÄS, v. d. 1 gnabbas. G.,sdm.

NäDA, v. a. 1 1) gnaga; förminska (sin nästas gods), snatta, göra intrång på grannen; 2) om djur då de trängas om bete eller foder. Sk. (Ox.,Harj.). Jfr fn. *naga*, gnaga. Naded, adj. snattig. Sk. (Ox.). NADD) 1, m. ringlad sjel: Phoca annellata. Vb.

NADD) 2, m. i sammans, *id-nadd*, m. liten smal id. Fl. (Sjundeå i Nl.), Jfr fn. *naddr*, m. pil, spets, tagg.

NADDAN. pl. def. fingrarne. ”He va lagomt he ’an fe óp naddan”. Fl. (Öb.).

NADDAR, m. pl. trenne dagar före och efter den förste maj såväl efter gamla som nya stilen. De förra kallas *nya*, de senare *gamla naddarne* och utmärka sig genom den kallare väderlek, som de alltid medföra. Sk.,hl.,bl. Nadda, v. n. 1 vara torrkallt. ”Så ha vi gamle Valbór-nadd, så ha vi nye Valbór-nadd, å så naddar dä hela året”. Sk. (N. Åsbo). NADELIT, adv. enfaldigt, gudsnådligt. G.

NADOG, adj. arbetsam. Bhl. (Elfd.).

NADRE, s. *nat*.

NADÄ-GÖJDING, m. mager kalf o. d. (som liksom gödes på nåd). G.

NAFFA, *nafs*,*naffsa*, s. *nappa*.

NAGEL 1 (pl. *naglar*) m. 1) eq. spik. ”Han ä så moe fatti att han ej har en nagel i huset”. Sm. *Negäl* m. nitnagel. Vb.; 2) regel, tränyckel i ett ladugårdshus. Uttalas äfven *navel*, *nauel*, *nail*. Sm. Fsv. *nagel*, *nagle*, m. nagel: clavus; fn. *nagli*; d. *nagle*; nfris. *näjel*, id.; fht., fsax. *nagal*, unguis; clavus; holl., ns. *nagel*; fe. *nägel*; e. *nail*, id.; alla m.: lett. *nagla*, clavus; lit. *negelys*, m. tränagel; fin. *naula*, järn- eller tränagel; lapp. *naule*, pinne, nägle ; esthn. *naggel*, *nagla*, id. Det är troligt att *nagel*, clavus, ursprungligen är samma ord som *nagel*, unguis, hvaraf det förmodligen är härledt. Fn. *naga*; fht. *nagan*, v. a. gnaga, bita, är sannolikt roten. Jfr Grimm, gr. 3, 11. Nagäl-hóvvu el. *negäl·hóvvu*, n. hufvudet på en nitnagel. Vb.

Nagäl-to, m. formen hvari sådana hufvud slås. Vb.

Naila el. *naula*, v. a. 1 fästa med nagel, fastnagla, nita. Sm. *Nägäl* el. *negäl* (ipf. *näglä* el. *neglä*), id. Vb. Fsv. *negla*, *nægla*, fastnagla, fastspika. S.S. 3, 69; fn. *negla*, *nagla* (Gulaþingslog Magn. lagab. Havniæ 1817, p. 346); n. *negla*; fe. *nægljan*; e. *nail*; n. *negla*; d. *nagle*; fht. *nageljan*; nht, *nageln*; holl. *nagelen*; moes. *ga-nagiljan*; fin. *naulaan*; lapp. *naulet*; lett. *naglôt*.

Negling, m. nitnagel. Vb. Fn. *negling*, f. sammannagling.

Nögäl, f. 1) tapp, svicka i en drickestunna. Vb.,jtl.,åm. *Nögla*, f. tapp i ett kar. Åm. *Nyvla*. f. id. Ul. *Nävla*, f. mindre tunntapp. Bhl. (Elfs.).; 2) tapp i hålet på botten af bakstammen uti en båt, hvarigenom vattnet aftappas, när båten sättes på land. *Nogli*, m. id. Vb. *Nögla*, f. Åm.; *näulo*, f. Fl. (Qv.); *nogla*, f. id. G. (F.). Fn. *negla*. f.; n. *nygla*, f. id.

Nögäl (ipf. *nöglä*), v. a. insätta tappen (*nögäln*) i hålet på en båt. Vb. NAGEL 2 (pl. *naglar*), 1) (såsom i riksspr.) nagel: unguis. *Näjl*, Sk; *nagjel*, *nauel*, *nögel* (pl. *nägler*), m. Göta rike. På sina ställen i Sm. anses det ännu såsom något angeläget, dels att icke afskära sina naglar någon torsdag, synnerligen torsdagsafton, dels att genast uppbränna de afskurna nagelbitarna. Enligt Eddan var *nagelfari* gjordt af naglar; på detta fartyg öfverfördes de döda och Rimthussarna skulle på detsamma komma till den sista striden; 2) blindhinna i ögat på hästar. Riksspr. *Najel*. Ög. Om en oförståndig eller icke granntyckt menniska säges att hon har fått *nageln* på ögat. Sm. Fsv. *naghl*, nagel. Gregor., s. 277; fn. *nagl* (pl. *nögl*); n. *nagel*; d. *negl*; nfris. *najel*; ns. *nägel*; lit. *nagas*, id. Nagel-furi, adj. noga undersökt. Vb.

Nagel gard, m. nagelrot. Dl. (Elfd.).

Nagel-kall, m. köld i fingerspetsarne under nageln. Kl.

Nagel-ny, adj. splitterny. Hs.

Nagel-spräng n. nagelsprång. Sk.,hl. NAGEN, *nagerlónnom*, *nagerst*, *nagerstans*, s. *nåken*.

NAGGA, v. a. 1) gnaga, afgnaga, afbita t. ex. sädesax; 2) röra vid. Svea-, Götal.; 3) skada, förfördela, gå illa åt någon. Sk.,sm.; 4) lättsåra (huden), skära sig litet. ”Han naggade se ett litet grann i fingren mä brökniven”. Sk.; 5) slå. Sdm.; 6) reta. Vb. Fn. *naga*, gnaga, bita; *nagga*, a) gnaga; b) trätas; fht. *nagan*, gnaga; n. *nagga*, gnaga, plåga. Nagg 1, n. 1) afbitet stycke, hak t. ex. i en sädesåker; 2) tillfogad skada, nackdel. S. Sk.; 3) agg, missnöje. Sk.,bl.,g. Fn. *nagg*, n. a) gnidning; b) liten och obehaglig träta; n. nagg; d. *nag*.

Nagg 2, adj. 1) skarp, mycket hvass. ”Den kniven va nagg”. Sk. (Vemm., Harj.); 2) snål, njugg. Nb.,vb. (Nysätra). *Nägg*, adj. a) knapp, kort. ”Näggt bete”. Ul.; b) svag, dålig, feg. ”Tjuvin je näggan än ar, men all näggast je fain”, hufven är dåligare än andra, men allra uslast är djefvulen. Fl. (Öb.).*Näggur* (f. *nägg*, n. *näggt*), rädd om sitt, hushållsaktig. N. G. Fn. *hnöggr*, adj. karg.

Nagg 3, m. brödnagg, en bundt fogelstjertfjäder, som brukas att nagga bröd med. Vb., åm. *Nuggål*, m. brödnagg. Hs. (Db.).

Naggande, *naggane*, *naggene* el. *naggena*, adv. dugtigt, ganska. ”N. god”. Allm. NAIKI, m. smultron: Fragaria collina. G. Ryss. *nika*, bär.

NAJKA (pr. *naikär*, pl. *naikum*, ipf. *naikäđ*, pl. *naikäđum*, sup. *naikađ*), v. a neka. Ö. Dl. Najk-varsen, adj. ohjelpsam, snål. G. NAKKA, f. (liten enstaka) grön torfva. Ul.

NAKKE (pl.-*kar*), m. 1) eg. (såsom i riksspr.) bakdelen af halsen: cervix; 2) hufvud. Sveal.; 3) uppfästadt och med band ombundet hår i nacken, vid högtidliga tillfällen nyttjadt af flickor.

Hs. (Db.,Bj.). Fsv. *nakki*, m. nacke. VGL. GL.; fn. *hnakki*; fht. *hnach*; fe. *hnecca*, *necca*; c. *neck*; nht. *nacken*; d. *nakke*; holl. *nek*; it. *nuca*; frans, *nuque*; sp. *nuca*. Brud-pig-nakke, m. uppfästadt och med band ombundet hår i nacken hos brudpigor; så kallas det då hela hårmassan ombindes med en tråd tätt vid hårfästet baktill och sedan delas till 2 flätor, som läggas

i en ring öfver hjessan och fastsys vid håret samt öfverklädas med 2 tums breda glitterband Hs. (Db.).

Brun-nakka (pl.-*kor*), f. bläsand: Anas Penelope. Sk.

Har·nakke, m. vanlig id: Leuciscus Idus. Sk. (Engelholm).

Hvit-nakke, mf Matricaria Chamomilla. Sm.

Lisnings·nakke, m. hårklädsel, som fästmön bär lysningsdagarne; är lik *svarstnakken*, med undantag att frambandet ej är svart, utan ett bredt rödt glitterband. Hs. (Db.).

Nakka, v. a. 1 1) afhugga hufvudet. ”Nakka hönan?”. Dls.,sm. ”Tjuven nakkades”. Sm,; 2) afskära fanet på rotfrukter. G. *Nakka garn* (vid notdragning) uppdraga garn. Sths skärgård. *Nakka in*, draga in (en not). *Nakka ópp*, hand efter hand varpa in. *Nakka på*, förhöja (en gärdesgård). Sdm.,ul. *Nakkä upp*, a) kläda på, kläda upp (en slusk); b) med

slingnålen genom hvarannan maska under bindningen förkorta *slingan* (hela fiskgarnet). G.

Nakka-bast, n. halsjmnsklerna, bakdelen af halsen, nackgrop. Sk.,hl.,bl. *Nakka-båst*, n. id. Sk. (Onsjö). Jfr fsv. *halsbast.*

Nakka-dryg, adj. stolt, högfärdig, som bär nakken styf. Vm.,ög.

Nakka-fång, n. öfversta trolan i en gärdesgård. Sm. Jfr *nakkstång*.

Nakka-rem, f. ren som sammanhåller bogträden på en sele. Sm.

Nakka-vedja, f. öfversta vidjan på ett stafverpar. Sm.

Nakka-vres, n. sendrag i nacken. Ög.

Nakk-drag, n. svårt slag i nakken. ”Han fikk sej ett nakkdrag”. Sdm.

Nakk-giller, adj. 1) eg. som har stark nacke; 2) lika god, jämngod. ”Lika nakkgill”, som vill vara lika god med en annan. Sdm.; 3) stormodig, högdragen. Gstr.—ög.

Nakk-gäddå, f. slag, stöt i nacken, då man fallit omkull; skämtvis. G.

Nakk-hög, adj, som förer hufvudet högt; dryg, stolt. Allm.

Nakk-spärr, f. sendrag i halsen eller bak i nacken, att man svårligen kan böja hufvudet. Vb.

Nakk-kappa, f. nattkappa, löskrage med tillhörande förhänge, som manspersoner bruka. Sk. (Onsjö).

Nakk-stång, f. öfre stången eller trolan på en gärdesgård för hvarje störpar. Ul. Jfr *nakka-fång*.

Nakkuer, m. en som gör sig till, sätter näsan upp. G.

Svarst-nakke, m. svart hårklädsel hos ungmör, hvilken nyttjas i kyrkan hvarje söudag, då håret hopvrides vid öronen till s. k. lockar, hvilka sammanhållas af svarta vattrade

binnikor (tumsbreda ylleband) öfver hjessan. Både framtill och baktill är håret omlindadt med finare blommiga svarta band. Hs. (Db.). NAL, f. nål. Nb. (Ö. Cal.). Fsv. *nal*; fn. *nál*. Skaut-nal, s. *skjuta.*

Slingu-nal, s. *slinga*.

Stämme-nål, s. *stämma*. NALLA, v. a. 1 stjäla. Bl. Nalla, tjyv-nalla, f. tjufaktigt fruntimmer. Bl.

Nalle, *tjyv-nalle*, m. en som snattar. Sdm. NALLE, m. björn; Ursus arctos. Allm. Fin. *nalli*.

NALTA, s. *na* 2.

NAM, *nama*, *namabält*, *namma*, *nammänlaus*, *namnbläkk*, *namn-duk*, *namnlös-finger*, *namn·märke*, s. *nimma*.

NAN, *nansin*, *nantin*, s. *nåken*.

NANNA, f. moder. Fl. (Nl., enl. A. J. Hipping), ul. (Rosl., enl. Ihre). *Nannå*, f. Fl. (GK.,K.); *nän*, f. id. (Nerpes; föråldr.). Schwab. *nä*, f. farmor, mormor (Schmid, 397); swz. *nännä*, f. moder (Stalder 2, 230); gr. ***νάννη***, f. moster (”***μητρός ἀδελφή***” Hesych.); ***νέννα***. moster; ***νέννος*** el. ***νάννος***, m. morbroder, farbroder; it. *nonna*, farmoder; chald. *nanäa*, f. moder; fin. *nainen*, hustru; nordtschud. *naine*, hustru, qvinna. (Acta soc. scient Fenn. 6, 96).

NANNA 2, f, vagga. *Nanna*, v. a. 1 vagga. Sm. *Nana*, id. Vg. Ett ord som mödrar eller ammor sjunga, då de skola sofva små barn i vaggan. Sången lyder sålunda: ”Nanna, nanna lilla barn, sóva sött å blunna”! Sm.

NAPA, f. den fina spetsiga delen af en rofva, som från roten löper lodrätt ner i jorden)(*klakk*, m. den öfre delen af roten på en rofva. Fl. (Ingo). Fn. *næpa*, f. rofva; af lt. *napus*; fin. *napakka*, rofva med lång rot.NAPLÄ, *napp*, s. *nappa*.

NAPPA, v. a. o. n. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) hastigt fatta i, gripa, rycka till sig; 2) plocka, utreda. ”Nappa ull”. Sdm.; 3) talesätt: a) *nappa i hop* el. *nappa hop*, ryckas, dragas med hvarandra. ”De nappa hop å slås,,. Sdm.,nk.; b) *nappa kants* el. *kas*, angripa, öfverfalla någon. Gstr.,sdm.; c) *nappa nytt*, ett gammalt bruk, som bestar deri att då någon erhållit ett nytt klädesplagg och för första gången bär det, vännerna skynda till, ryckande smått i plagget under utropet: *nappa nytt*, *nappa nytt*, på detta sätt manande egaren till skyldig undfägnad för visad uppmärksamhet. Nk.,sdm. (Ornö), sm.; d) *nappa nöd*, v. n. 1 gripa sig an. ”Han ville inte göra dä, men nappade slutligen nöd å gjorde dä”. Sm.; e) *nappa råina*, v. a. röna, erfara; då man har ondt i sinnet. G. Fsv. *nappa*, v. a. a) nappa, rycka. UL. VML.; b) plocka, ”nappa ax”. S. F. S. 8, 209; n. *nappa*; d. *nappe*; e. *nab*. Naffa, v. n. 1 lindrigt bita i något, såsom då en häst roar sig att bita i kläderna. ”Svinen gå å naffa”, då de äta gräs. Sm.

Naffs, n. litet bett, litet stycke; smula. ”Inte ett naffs”. Ög.

Naffsa, v. a. o. n. 1 (freqv.), 1) nappa, slita med fingrarne ett litet stycke. Sm.; 2) sakta rycka, hugga efter; om hundar. ”Naffsa kläderna”. Kl.,ul.; 3) småstjäla, snatta. ”Naffsa åt sig”. Vm.

Napel-alde, m. nypon. *Ass-pikka*, f. id. G. Fn. *alder*, n. trädgårdsfrukt i allmänhet; af *ala*, v. a. föda.

Naplä, v. a. o. n. i 1) småplocka, plocka smått och försigtigt; 2) äta smått. *Knaplä*, id. G. *Nåppla*, v. n. 1 sakta med fingerspetsarna röra vid något. Fl. (Ingo). Fn. *hnupla*. småplocka, snatta.

Napp, *kluta-napp*, n. 1) trådar af uppnappade klutar; 2) tyg af sådant ämne. Sm.

Nappa-tag, *napp-tag*, n. 1) brottning, mindre slagsmål; 2) godt tag, fast, säkert tag; vanligen under brottning; 3) hjelp, understöd ”Der fikk han ett bra nappatag”. Allm. N. *nappetak*, n. mindre slagsmål.

Napp·råin, n. strid, gräl. ”Kummä äi nappråin”. S. G.

Niffs (ipf.-*ä*), v. a. nappa åt sig i hast. Vb.

Nippra, v. n. 1 smånappa; om småfisk som ej sluker betet, utan endast tidt och ofta nappar i det. Bl.

Nåp, n. 1) tag. ”Jag fikk nåp på honom.” Vm.; 2) magknep. Sm.

Nåpa, f. liten klynna, hvarmed kirsbär kunna afnypas eller nedtagas. Sm.

Nåppa, v. a. 1 plocka. "Nåppa bär". Åm. *Nååpp* (ipf. o. sup. *nåppä*), v. a. 1) id. "Nååpp bära". Nb.,vb.,jtl.; .?) nappa i, taga fatt. "Han nåppä te'n. Nååpp dill säg". Vb.

Nåppra, v. a. 1) eg. småplocka; 2) göra något sakta. "Han sitter der å nåpprär". Sdm. *Nåppäs* (ipf.-*ä*), v. d, täfla om. Vb. NAPPER el. *napp*, adj. 1) knapp, svår. "Mä nappa nö (el. mä napper nö)", näppeligen, svårligen. "Dä sker mä nappa nö, óm han kan görat". Svea-, Götal. *Näpp*, id. "Mä näppe nöd". Kl.; 2) sparsam. Vg. Fsv. *napper*, adj. a) trång, knapp svår. *Næpper*, id. S.S. 1, 19; b) ringa, sparsam. S.S. 3, 149. S. Marg. s, 92: "sannelika hawir thu klælher ællir nakat owir thina nappaste widherthorft"; fn. *hnupper, hneppr*, adj. trång, ringa. Nappa, adv. nämligen. Vg. Näppe, id. "Mä nö å näppe". Bl.,hl.,sm. "Mäd nöd n näpp", id. G. *Näppast*, superl., knappast. "Sóm nappast sker dä". Vm.,hs. *Näppare*, kompar. sämre. Fsv. *nappa*, adv. näppeligen. Spec. Virg. s. 246: "nappa æ; enna handa widherqwekilse til eldzins tarf widhertorhog". NAR el. *nara*,(pl. *narar*) m. eller f. pinne, dymling eller tvärslå på en dörr, botten eller bräder för att sammanhålla dem. Vb.—sm. N. *narve*, *norve*, m. tvärslå på en dörr, bord; lapp. *naran*, träpinne. Nara 1. v. a. l 1) sätta tvårslå på en bräde. Ul.; 2) förse med dymling. Dl. *Nara* (ipf. o. sup. *nara*), v. a. id. Vb. Jfr fn. *nara*. v. n. beständigt vara hos en. Skirnissmil, stroph. 31.

Nara·napp, m. ögonvagel. Fl. (GK.,NK., P.,K.). *Naran-napp*, m. Fl. (Qv.); *nara-nippa*, f. Fl. (Ingo); *öga·napp*, m. id. Fl. (Nerpes). Fin. *naaranappi*, vagel. NARA, s. *nar*, *nare*, *navar*.

NARE, m. kall och genomträngande blåst, skarp vårvind; Svea-, Götal. N. *nare*, m. en svag och något kall vind. Jfr holl. *naar*, ryslig, fruktansvärd; ns. *naar*, id. Nara, v. n. 1 blåsa kall; och torrt "Dä narar. Blästea narar". Dls.,vg.,hl. N. *nara*.

Narig, adj. väderbiten, skroflig ; om huden vid köld. Götal. *Narigt*. adj. n. bistert; om blåsigt och kallt väder. Sdm. (Björkvik). NARGA, v. a. o. n. 1 l)gnagga; 2) tugga, bita; 3) med dåligt verktyg hugga. Hs.,sdm.; 4) småträta, gnabbas. *Knarga*, id. Sdm. Jfr *nagga*, hvaraf det troligen är en utvidgad form. Narg, n. bannor, olåt. Sdm. NARIGER, s. *närig*.

NARR-KóLVAR, m. pl. Typha angustifolia. Ul. Fn. *kólfr*, spjut, pil.

NAR-STANS, el. *nar-stass*, adv. någorstädes. Vb.

NARTA, v. n. 1 vara njugg, nidsk. *Naurta*, v. a. o. n. 1 l) id.; 2) förknappa. Hs. (Bj.): 3) snatta, småstjäla. I denna bemärkelse uttalas det vanligen *naurta*. Sk. (Kulla trakten). Fn. *narta*, gnaga; *nartsla*, *nasla*, v. n. (freqv.), id.; n. *naga*, gnaga; d. d. (Bernh.) *norta*, snatta (Adler, 51). Naksken, adj. som snålt vill lägga sig till allting. Sk. (N. Åsbo). *Naurted*, adj. tjufaktig. Sk. (Lugg.).

Narst, m. förknappning. Hs. (Bj.)

Narstansam, adj. njugg, nidsk. Hs. *Nar stug*; adj. id. "De narstugeste käringán". Hs. (Db.). Jfr holl. *naarstig*, flitig. NARV 1, m. 1) eg. (såsom i riksspr.) köttsidan af skinn och läder; 2) *fin på narven*, a) finhyad; b) grannlaga. Sm. Ns. *narwe*, m.

NARV 2. m, låga, saftiga växter på trädgårdsjord, åkrar efter skörd. Norrl. *Arv* el, *arve*, m. id. Brukas mest i sammans.: *höns-arv*, Cerastium; *röd-arv*, *skogs-narv*, Arenaria trinervia; *vatten-arv*, Malacium; *våt-arv*, Stellaria media. Svea-, Götal. Jfr *arv*, sid. 2, hvarest könet oriktigt uppgifves vara f.

NASARE, m. kringvandrade gårdfarihandlande från Vestergötland. *Nase*, m. id. Vg. (Skarab.).

NAS·DÄUK, s. *nasä*.NASKA 2, v. o. n. 1 1) smågnaga, smaska; om grisar, a) då de afbita gräs eller äta af ho, Hl, (Skällinge); b) plocka upp och äta spild säd. "Naska rätt på, spild säd". Vm.,ul. *Snaska*, id. Allm.; 2) småsyssla, pyssla. Hl. (Vessige), bhl. (Oroust). *Naask* (ipf. *naskä*), a) id. "Han naskä vä di'n stånn"; b) taga en smula till lifs. "Han naskä i säg 'n pela grut", smuttade litet deraf. *Snaask* (ipf. *snaskä*), id. Vb.; 3) snatta. Sm. (Östbo), Jfr fn. *naga*, gnaga, bita; swz. *nätschen*, smaska som svin; fin. *naskin*, id.

NASKA 2. v. n. 1 laga sig undan, packa sig sin väg. "Naska sej bárt, naska sej sin väg, naska sej åsta.". Svea-, Götal.

NASKA, *naske*, s. *nasse* 1.

NAS-KAST, s. *nasä*.

NASKUG, *nasug*, adj. 1) osnygg; 2) ful; om väder. Gstr.

NASKET, adj. n. soligt, slaskigt. Vl. Jfr *onaskllig*.

NASKUS, m. björn. Ög. m. fl. L. F. Rääf, saml. 1, 36.

NASS, a. *nasse* 1.

NASSE l, (pl. *nassar*), m. 1) liten gris. Bl.,hl.; 2) lockelseord på svin. Vm.,vg. *Nasske*, m. id. Vg.,sm. *Nasska*, f. id. Sm. Fin. *naski*, m. a) gris; b) lockelseord på grisar; kärnt. *natsche*, m. svin (Lexer, 195): bay. *nasch*, f. sugga.

NASSE 2 el. *nass* (pl. *nassar*), m. qvinnobröst, spene. Deraf *nassa*, v. a. 1 dia. Sm.,bl.

NASÄ, f. näsa. G. *Näsan*, pl. id. Brukas alltid i pluralis såsom i fornspr. Hs.(Bj.). *Näjsa*, f. Bl, Fsv. *nas* (p].-*ar*), f. näsa. GL.; *næsar*, f. pl. näsborrar, näsa. L.L. ; deraf *næsadærfver*, adj. näsvis. Sv. Järt. Post. s. 87; fn. *nös* (pl. *nasir*); n. *nasa*; fht. *nasa*; fe. *nase*, *näse*; nht. *nase*; nfris. *naas*, *nös*: lit. *nosis*; id. (alla f.); lt. *nasus*, m.; frans, *nez*, m.; it. *naso*; skr. *nasa*, m. *nosä*, f.; hind. *nâsâ*, id. Jfr *nos*, *niosa*. Nas (ipf. *nasa*). v. a. o. n. lukta. "Kwa nasar thu et"? hvad vädrar du efter"? "Nas int thit"! stoppa icke din näsa dit! Fl. (Öb.). Fn. *nasa*, lukta.

Nas-däuk, m. näsduk, G. (F.). N. *naseduk*; ns. *näsedook*, id. (B. W. B. 3. 220\

Nas-hul, n. näsborr. G. *Näs'ol*, n. Ö. Dl. Fn. *nasaholur*, f. pl. näsborrar.

Nas-kast. n. förebråelse, stickord. G. *Näskast*, n. Bhl.

Näsa-blidä,f. snufva; skämtsamt. Fl. (Öb.). *Näsa-blida*, f. id. Fl. (Sjundeå).

Näsa-glasa, pl. glasögon. Fl. (GK., K). *Näsa-glasa*, pl. id. Ål. (Kökar).

Näsa-ópp, v. n. (i nekande sats), i tales. "hon näsar inte ópp mot hannem". Sk. (Ox.).

Näsebora, *näse-bor*, f. näsaborr. Rqv. 2, 216. N. *naselora*, f.; d. *næselor*, n.

Näsa·snus, f. en pris snus. Ög.

Näsa-stupa. adv. framstupa. "Falla näsastupa". Fl. (Öb.). *Näsa-stup*, id. Fl. (Vörö i Öb.).

Näsa-väder, n. 1) näsbränna; 2) spaning, underrättelse om. Fl. (Nl.).

Näs-buse, m. styfnad snor i näsan. Sm.

Näs·bränna, v. a. 2 1) knäppa någon på näsan; 2) skarpt tillrättavisa någon. Sm.,sdm.

Näse-byr, s. *byr*.

Näse-gjor(d), f. litet järnband kring näsan på träskor. S. Sk. Jfr träsko·gjor(d).

Näs·styver, m. näsknäpp. Kl.,sm. Af nht. *nasenstüber*, id.

Näse·trä, n. tvärslå som förenar näsorna på slädmedar. Vg.

Näs·grues el. *näs·grusus*. adv. framstupa med näsan på jorden. "Han ligger näsgrues". Sk., hl.,ög. (Ydre). D. *næsegrus*, id. Af. *qruva*, adj. indecl. framstupa.

Näs·gräs, n. Achillea Ptarmica. Dl. (Hedemora).

Näs-kasta, v. a. 1 förevita, förebrå, slå en i näsan med något. Vg.

Näs-perlig, adj. näsvis; om unga fruntimmer. Vm.,sdm.

Nässja, v. n. 1 djerft titta fram (liksom sticka näsan fram), våga, vidröra, drista sig. Hs.,bl. *Nässj* (ipf. *nässja*, sup. *näsi*), id. Vb.

Nässjug, adj. näsvis. Hs. (Db.).

Näs-tryne, n. 1) näsa; 2) ovettig menniska, skämtsamt eller föraktligt. Sm.

Näs·tyka, *näs-tyke*, *näs·tykig*, s. *tyken*.

Näs·vär, n. näsbränna, tillrättavisning. Hs.

Stor·näsa, f. ovettigt fruntimmer. Sm.

Stor·näser, ovettig yngling. Sm.

Snip-näsa, s. *snip*.

Upp·star-nasug el. *upp·star-nasa*, adj. uppnäsig, stursk. G.

NAT 1 (pl. *nätar*), f. natt. G. *Nått*, f. Nb. (Ö. Cal.); i några skånska munarter *nött*, *nott*, f. *Natt*, f. 1) eg. natt; 2) slut, omöjlighet. ”Hä vadht natta fÖr'n”, det blef alldeles omöjligt för honom. ”Hä vadht natta ti fatän”, det blef slut i fatet. Vb. ”Helsa *go-nätter* till en”, sända helsningar till någon. Vm. *Go·nätte*, f. pl. id. Hs. (Db.). Detta talesätt erinrar om det forna bruket, då man började räkna dygnet från natten. Jfr sid. 207. Fsv. *nat*, *natt* (pl. *næter*, *nætter*), f. a) natt; b) dygn. L.L.; fn. *nátt*, *nótt*; n. *nott*; fht. *naht*; nht.,holl. *nacht*; fe. *naht*,

, niht; e. night; d. nat; lit. naktis; lett. nakts; fslav. nosćy; ryss. noćy; ill. noch; pol., böhm. noc; bret. nôz; lt. nox (gen. noctis); gr. **νύξ** *(gen.* **νύϰτ-ος** *) frans, nuit; moes. nahts, alla f.; skr. nakta, i sammans, naktam, adv. om natten. Donader, m. q. v.*

En-nätting, m. is som är en natt gammal. Sdm.

Järn-nätter, f. pl. nätterna till d. 21—23 juni samt 11—13 sept. då grödan står i mesta faran för frost. Sm.

Höka-natt, f. längsta natten i året eller den 23 december. “Ja ä född hökanatt eller 3 dar för jul“. Sm. (Nära föråldr.).

Lusse-natten, f. def. natten efter Lucias dag (den 13 december); anses vara den förnämsta bland de fem nätter på året, på hvilka man ”går årsgång”. Vid midnattstiden bemälta natt säges allt vatten i källor och åar vara vändt i vin, och efter gammalt måtte ingen denna natt mala, vare sig på handqvarn eller på ”kölve-kvarn” eller skvalta, vid äfventyr att honom skedde något ohelt, eller att qvarnen stadnade och necken bröt sönder hans hjulstock. Sm.

Natta-bid, nötta-bid, m. i. q. donader. Sk. (Järestads, N. Åsbo h.).

Nattas, v. d. 1 1) blifva natt. ”Dä nattas”. Sk.,bl.; 2) tillbringa natten på ett ställe. ”Nattas å dagas på ett ställe”. Vm. (Horv., Id.). Fsv. *nattas*, v. d. blifva natt. S. F. S. (6, 53 : ”ihem nattadhis ewinnelik nat”; fn. *nátta*, a) blifva natt; b) tillbringa natten; d. *nattes*, blifva natt; n. *natta*, öfvernatta; fht. *nahten*, blifva natt; nht. *nachten*.

Natt-blakka, f. 1) eg. flädermus: Vespertilio murinus, m. fl. Riksspr. *Natt·baita*, f. id. Sm. (Värend). *Natterblakksla*, f. Dis. (Valbo h.); 2) Caprimulgus europæus (Nilssons fauna 1, 198); 3) en som ofta tillbringar nätterna ute eller vakar länge om nätterna. Ög.,sm. *Natt-skråpa*, f. id. Ög. (Ydre). Fsv. *natbakka*, *nattbakka*, f. id. Ög. 4 (Alex. M.). Cod. A. 27, f. 168 v. Alex.; fd. *nathbakkæ* (Mlb., Bib. ov.); d. *aftenbakke*; gr. ***νυϰτοβάδα,*** f. id. (enl. Hesychius); ***νυϰτοβαδία*** el. ***νυϰτοβατία,*** f. nattlig vandring, nattresa.

Natt-fora, f. nattfoder, utfodring för natten åt kreatur. Dl. (Särna). *Nåts for*, n. id. Sdm.

Natt-ful m. eg. nattfogel; flädermus. Fl. (GK.). Fn. *náttfugl*; fht. *nahtfogal* (Graff 2, 1020).

Natt-fästad, adj. säges om dem, som haft lönskaläger. ”De ä nattfästade”. Sm.

Natt-förel, m. nattfjäril: Noctua. Vb.

Natt·glappa, f. flädermus. Nk.,ul. (Värmdö).

Natt·gammal, adj. 1) som lefvat ett dygn. Vm. *Nöttegammal*, id. Bl.; 2) som vistats någorstädes ett dygn. Vm. (Herv.,Id.).

Natt·gång, f. *natt-ränn*, *natt-spring*, n. om ungdom som går tillhopa om nätterna. Sm.

Natt-lapp, m. flädermus, läderlapp. Ul. (Rosl.).

Natt-lada, ett skrin, hvaruti småkläder förvaras. Sm.

Natt-myska, f. flädermus. Bhl. *Natt·möskja*, id. Vg. *Muska*, *möskja*, deminut. af *mus* f.

Natt·mann (pl.-*männer*), m. hudafdragare. Götal. Jfr e. *nightman*.

Natt-niska, f. flädermus. Bhl. (Elfs.).

Natt-ramn, *natt-ravn*, *nötta-ravn*, m. 1) eg. nattkorp; 2) ett flygande nattligt spöke i skepnad af ett benrangel, med ett knarrande, knirkande och gnällande ljud, såsom gnisslet af ett osmordt vagnshjul. Tros vara vålnaden af sådana aflidna menniskor, som dödt i ogudaktighet, hvadan de till domedag måste flaxa i rymden, alltid ifrån vester och emot öster, varande jemnt stadd på färd till Kristi graf. Kunna de hinna till Kristi graf innan verlden förgås, anses de blifva frälsta, hvartill dock ringa utsigt förefinnes, enär de hvarje natt ej kunna flyga längre än ett tuppfjät (*hana-fjed*). Såsom andra gastar kan nattramnen icke fara längre än till hanen gal eller solen går upp. Då svinner han ned i jorden och afbidar nästa natt för att fortsätta färden. Sk. (Onsjö m. fl. h.). *Natt ramn*, m. id. Sm. *Natt-ram*, *natt-ran*, m. id. Hl. Anses i Halland vara vålnaden af en okristen *strandväling*, som af kyrkogrimen förjagats ur kyrkogården, eller ock vålnaden af en oskriftad eller odöpt *myring*. Nattramen söker att taga ånnen (andan) af en kristen menniska och blifver då förlossad, men alldenstund han ej kan flyga närmare marken än en oxe bär sitt ok, är bästa räddningsmedel då man hörer honom att kasta sig *näsgrus* till jorden och der ligga stilla tills hanen galit. I Småland anses *nattramnen* vara gasten af någon *utbörding*, d. ä. af något barn, som blifvit efter gammal folksed utburet i skogen, så att det icke fått komma i vigd jord. När han far i luften, låter han höra ett knirkande ljud, såsom gnisslet af en pinn-harf, hvadan han ock någon gång omtalas under namn af *leda harven*, m. def. Det är farligt att tala illa till nattramnen med onda ord och svordomar; ty den, som det gör, kan bli förgjord, så att han tvinar bort och aldrig mer kommer till helsan igen. Äfven kan det vara farligt att möta honom, ty det har händt att han far på folk ock anfaller dem, så att de med stor nöd kunnat komma helbregda till bys igen; 3) menniska, som sitter länge uppe om nätterna vid arbete eller nattetid förer oväsen. Sk. (Ox., Skytts, Onsjö, Järestads h.). Fsv. *nat-rafn*, m. nattkorp; nattugla. Cod. A. 29, f. 181 v.: ”jag ær som een natrafn j taghløst hws”; fn. *nátt·hrafn*, m. Caprimulgus europæus; d. d. *nattravn*, m. nattspöke, en till korp förvandlad gengångare.

Natt-rånne, m. dagg: ros. V. Dl. Jfr *rånna*.

Natt-sjoa, f. flädermus. Sm. (Värend).

Natt-skata, f. flädermus: Vespertilio auritus. Vb. (Ume).

Natt-skötu, f. id. Nb. (Ö Cal.)..

Natt skate-gräs, n. Solanum nigrnm. Retzius, fl. oec. 2. 688. Gl. sv. (Tillandz) *nattskatta*, *trollbär*.

Natt-skena, f flädermus. Bhl. *Natt-skeno*, f. id. Fl. (NK.).

Natt-skjorå (uttal, natt·stjorå), eg. nattskata; flädermus. Fl. (FK.).

Natt·skräva, f. 1) Caprimulgus enropæus. Sdm. m. fl. *Natt-skräda*, f. id. Ul.; 2) person som går nattetid och oroar andra. Sdm.

Natt-skvakk, m. flädermus. Åm. (Själevad, Arnäs). Jfr *skvakka*.

Natt-skvarra, f. nattskärra: Caprimulgns europæus. *Natt·blarra*, f. Sm. (S. Vedbo); *natt·parra*, f. Kl.; *spån-kärring*, f. id. Kl. (Stranda, N. Tjust), sm. (S. Vedbo), sdm.

Natt-skäddra, *natt-skädra* el. *natt·sköra*, f. 1) nattskärra; 2) lättsinnig qvinna, som löper ute om nätterna. Fl. (Ul.).

Natt-skäva, *natt-sköva*, f. 1) Caprimulgus europæus. Sdm. (Ornö); 2) hora, "Du går som en nattskäva óm nätterna å ligger inte der du ska ligga". Sdm. (Ornö, Muskö, Utö). Fn. *skæva*, v. n. flyga; fsv. *natt-skäfva*, f. flädermus. Kg. St. 3, XL. S. F. S. 6, 359.

Natt-sol, s. *sol*.

Natt-stuva, f. gästrummet i andra våningen öfver *nystuvan* eller på vinden. Begagnas till sofrum för gäster och till förvarande af helgedagskläderna. Vg.,ög.,hl. *Natt·stuga*, f. gäststuga. Nk.; *natt-stua*, f. Sk. (Bjäre h.),bl. (Bräkne h.).

Natt-tyta, f. syrsa (Gryllus). Bhl. S. *tiota*.

Natt-vake, f. nattvaka. Hs. (Db.).

Natt-vard, m. qvällsmat. Sdm. (Ö. Rek.). *Nåtwärđ*, Dl.; *nåt·var*, *nåtval*, *nat-or*, *natol*, Sm.; *nattol*, Vg.; *nadre*, S, Sk.; *nadare*, id. N. Sk.; öfverallt mase. Fsv. *natvarþer*, *natværþer*, *natorþer*; fn. *náttverđr*, *nátturđr*,och *nótturđr*; n. *nottvær*, *nattvor*; d. m *natter*, *nætter*.

Natt-ögäl, f. eg. nattugla: kattugla: Strix aluco, Lin. Vb. *Nåt-skjåna*, f.; *nåt-skråma*, f. id. Dl. Fn. *náttugla*, f. id. NAT 2, n. åkomma hos kalfvandc kor. Ög.

NATE 1, m. Potamogeton natans m. fl. Svea-, Götl. *Gädd-*, *ström-*, *ål-nate*. Nk.,sdm. *Nata*, m. Vb. Jfr fsax., ns., holl. *nat*, våt, fuktig; fht. *naz*; nht. *nass*, id.; moes. *natjan*, v. a. göra våt, fukta: ns. *naten*, id.

NATE 2, (def. *nata*), f. våtarf: Stellaria media. Äfven *nata* (def. *natan*), f. id. Ul. Jfr *narve*.

NATELIG el. *natlig*, adj. 1) liten, nätt. "Mjölken ä så natelig. Dä ä så nateligt av dä slaget". Vl.; 2) måttlig, dräglig, skälig, rätt, billig; vanligen i nekande sats. "Dä va ej natligt. Han ä ej natligt obeskedlig. Dä ä inte natligt huru han luksa mej". Vm.,ul.,sdm.,vg., ög.,fl. (Nl.). *Natele*, adv. 1) litet och nätt; 2) uselt, fattigt. Hs.

NATTARE, m. liten sjelhund. *Natta-skinn*, n. skinnet deraf. Fl. (Ingo).

NATURA, v. n. 1 drifva älskog, vilja utöfva könsdriften. Ög. (Ydre). *Naturas*, v. d. 1 id. Vg.,sm. Jfr swz. *natur*, f. könsdrift (Stalder 2, 232).

NATÄ, s. *näta*.

NAUD. f. nöd. G. I andra munarter *nö*, f. "Mä nöa", knappt. Sm.; "mä nö", id. Bl. Fsv. *nöþ*, f. nöd. HL.; *nöd*, f. VGL.; fn. *nauđ*, f.; n. *nau(d)*, f., fht. *nôt*, m. *nôti*. f.; fe. neód, f.; e. *need*; moes. *nauþs*, f.; lett. *nôte*, id. Grimm (gr, 3, 50) har antagit ett förloradt starkt verb *niuþan*, *náuþ*, *nuþum*, figi, teneri. Naudut, *nåjdugt*, adv. ogerna. G. *Nödigt*, Vb.—sk.; *nöugt*, Bhl. (Elfs.); *növed*, id. "Ja vill növed gå ing på ed". Sk. Fn. *naudigt*, id.

Na-värä si, v. r. 2 nödvärja sig. G. (F.). Fn. *nauđverja*, f. nödvärn.

Neâ-lést, adv. onödigt, ändamålslöst. "Han gläfstö nealest (el. i nealesa, f.)", han skällde onödigtvis. Hs. (Bj.). Fn. *nauđalaust*, adv. utan nödvändighet.

No (ipf. *nođđ*, sup. *nođt*), v. n. lida brist. "Han nodd int den ti'n han var dräng." "Han no int", det går ingen nöd åt honom. "Han no int der 'n jär", han lider ingen brist der han vistas. Vb.

Nöd-gök, m. gök som gal i öster, första gång man hörer honom om våren; tros beteckna nöd. *Glöa·gök*, m. åt vester; förebådar glädje; *döa·gök*, m. i norr, död; *söa·gök*, m. i söder, god tid. Sm.

Nö-bedd, adj. svar att bedja, bjuda eller öfvertala. Ög. *Nöbeen*, id. Sm.,hl.,bl.

Nöda, v. a. 2 nödga. Hl. *Nöa*, *nö*, v. a. 2 id. "Ja fikk nöen te'et. Lite å ge bórt inte å nöa bort". Sm.,sk.,bl. Fsv. *nöþa*, *nöda*, nödga; fn *neyda*; d. *nöde*; fht. *nôten*, *nôtjan*; fsax. *nôdian*; holl. *nooden*; fe. *neádjan*; e. *need*; ffris. *nêda*; moes. *nauþjan*.

Nödiger, adj. i stort behof af någonting. "Ja ä så nödiger um pengar". Nk. *Nöig*, id. "Ja ä så nöig att få en baska torv". Sk. (Ox). Fn. *naudigr*, adj. nödig, tvungen.

Nö-eld, m. eld som upptändes derigenom att ett trästycke starkt gnides mot ett annat trästycke. Med anledning deraf skulie man förmoda att sådan eld eg. borde kallas nöt-eld sv. nöta, v. a. terere, men som vidskepelsen brukar densamma att afvärja någon nöd lärer förmodligen ursprunget derifrån böra härledas. Vm. (Herv., Id.) Ns. *nedfyri*, enl. Martini lex. phil.

Nö·körd, adj. som med svårighet låter drifva sig till något. Vm.

Nö·lärd, adj. som har svårt för att lära något. Vm.

Nö-minnt, s. *minne* 1.

Nö·nimmen, *nö·nimmter*, s. *nimma*.

Nösla sig fram, v. r. 1 med knapphet taga sig fram; deraf *nössel-hjelp*, f, nödhjelp. Vm.

Nösle·bränsle el. *nössle-hrännsle*, n. vedbrand till nödtorft. "Dit ä litet nösslebrännsle", så mycken vedbrand att man dermed kan nödhjelpa sig. Vg.

Nö·mål, n. nödtvång. S. Sk. D. d. *nødemål.*

Nöudu el. *neudu* (n. *-t*), adj. ovillig, trög. obenägen att göra något hvarom man anmodas. "Han var nöudu att gå dill skogs", han ville ej på att gå till skogen. Vb. *Növed*, id. S. Sk. Fsv. *nöþugher*, *nauþugr*, ovillig. ÖGL. UL. GL.; fn. *naudugr*, *naudigr*, nödig, tvungen.

Nöög (ipf.*-ä*), v. a. tvinga, nödga, öfvertala. Vb. Fsv. *nöþga*, nödga. SML.; *nödgha*, a) id. S.S. 2, 11; e) påtruga. S. F. S. 7, 227; fn. *nauđga*; flit. *nôtegôn*; nht. *nötigen*; holl. *noodigen*; fe. *nedgjan*.

O-nöda, *i onöda*, adv. onödigtvis, utan nytta. Nk.

U-nedd, adj. otvungen, frivillig. Hs. NAUG. s. *nog*.

NAU'ET, n. def. Gibraltars sund. G. Fn. *njörva-sund*, n. id.; eg. det trånga sundet, af *njörva*, v. a. tränga samman.

NAUGÄ (kompar.*-rä*), adv. nära (till tid och rum). G. Fht. *nâh*, adv. nära; nht. *nahe*, id.; fsax. *naio*, nästan; swz. *nôch*, nära; nästan; fe. *neah*, nära; e. *nigh*; fn. *ná* (Harbarðcsljóð, 56); holl. *na*; moes. *nehv*, id. Naugä si, v. r. skynda sig. G. *Navva si*, id. "Navva di nokot"! N. G. NAULÄ, v. n. 1 äta som små barn; knapra, smått gnaga. *Gnaulä*, id. G.

NAUMENN, s. *nerman*.

NAUMR, adj. karg, snår. G. Fn. *naumr*, adj. a) trång, knapp; b) karg.

NAUMÄRA, adv. kompar. närmare. G. Jfr *nämer*.

NAUR, s. *når*.

NAUT, *naut-fol*, *naut-stig*, *naut-stongän*, *nauttå*, *nautu*, *naut-vi*, *naut-volän*, s. *niota*.

NAVA, v. n. 1 köra i smutsen upp till nafvet på ett hjul. Ög. Af fsv. *naf*, naf; nht. *nabe*; fn. *nöf*, f.

NAVEL-UNGÄ, m. missfoster af kyckling, gås o. s. v. G.

NAVAR, *-in*, m. nafborr, nafvare. Fl. (Öb.). *Naver*, *navre* el. *nar*, m. Sk.; *nara*, m. id. Vb. Då man kommit att trampa på ett *navbór-hål*, n. (hål efter en nafborr) anses man få ett hål i benet, och förmenas detta läkas derigenom att man med en nafborr afvigt och lindrigt borrar öfver det sjuka stället. Sk. Fsv. *navar* el. *navor*, m. nafvare. Rdq. 3, 136 ; fn. *nafar*, d. *naver*; n. *navar*; bay. *näber*; nassau *naber*, *näwer*; fht. *nabagêr*; fe. *nafegâr*; ns. *näviger*, id. (B. W. B. 3, 225).Navra, v. a. o. n. 1 borra med nafborr. S. Sk. *Nara* (ipf. o. sup. *nora*), id. Vb.

Nav-tjut, m. stor nafvferborr. Nk. *Hjulsnav*, *hjuls-rymmare*, m. id. Sdm. NAVER f, Acer campestris, L. Sk. (Bara h.).

NAVODHT, *navondail*, s. *na* 2.

NAVRA 1, v. a. o. n. 1 söndergnaga, söndersmula; om gnagare, t. ex. råttor. S. Sk.

NAVRA 2, v, n. 1 gå sakta. "Lasse nävrar hem". Vg.

NAVVA, s. *nauqä*.

NE 1, pron., pers. 1) ni; 2) eder. Vl. Rdq. 2, 475. Jfr *ni* 2.

NE 2, adv. ned, neder. Allm. *Nój*, id. Sk. (Göinge) Fsv. *niþ*, *niþer*, el. *niþar*, adv. ned. L.L.; fn. *niđr*; fht. *nidar*; nht. *nieder*; fe. *niđer*; e. *nether*, id.; skr. *ni*, deorsum.

NEAN-ÄTT, adv. nedifrån. Vb.

NED el. *ne*, n. nedan, tiden under hvilken månen är i aftagande. "Dä ä i håla neet", det är i sista (mörkaste) nedan. Sm. *Nä*, n. id. Bl. (Östra h.). Fn. *niđ*, n.; fsv. *niþ*, *nidhan*, n. d. *næ*; n. *near*. Nid mörk, adj. kolmörk. G.

Nida-mörkar, n. djupt mörker (såsom under nedan). G. Fn. *niđmyrkr* el *niđamyrkr*, n, id. NED-BÄTTER, adv. kompar. bättre ned, längre ned. G. Jfr Rdq. 2, 451.

NEDER-BON, m. nedre hälften af en särk, hvartill gröfre lärft användes)(*överbon*. Jtl. *Neder-dail*, m. Vb.; *nerdel*, Sm.,kl.,ög.,sk.; *neadel*. Hs. (Bj.). Jfr *opplót*.

NEDER·BAl, f. nederbörd, regn eller snö. Vb-D. d. *nedbør*, id.

NEDER·NESA, *nernesa*, s. *nid*.

NEDING, *-en*, m. stockeld ute på marken i skogen sommartiden, bestående af tvenne mot hvarandra lagda torra stockar af 5 eller 6 alnars längd med inhuggna skår i de mot hvarandra liggande sidorna, i hvilka elden sättes. Nedingen brinner till följe häraf med eld nedåt sidorna, ej uppåt, värmande sålunda dem, som ligga invid honom. Vb. (Bjurholm, Lycksele).

NEDRIGER el. *nedrig*, adj. 1) låg, ringa. "Nedrit pris". S. Sk.; 2) nedlåtande vänlig, enkel, anspråkslös; om högre personer i umgänge med ringare. Vb.,nk.,vg.,bhl.,öl.,sk., Åland. Jfr *genedrig*.

NED-SÄTTA, v. a. *nedsätta fólk*, med trolldom göra att någon ej kan bli gift eller att han mister andras välvilja och deraf beroende framgång. Deraf *nedsättning*, f. Sm.

NEING (eg. *niting*), m. 1) hvassa ändan af ett söm, som afklippes vid hästars skoning; 2) den i träet inböjda ändan af en spik. Sm.

NEFFSA, v. a. 1 1) något litet afklippa; om hår och skägg; 2) något litet beskära; om växter. Sdm. Skägg-neffsä, f. skäggsax. Sdm. NEG, *nega*, s. *nek*.

NEGA, v. n. 1 niga. Hs.(Db.).

NEGEL, s. *nykil*.

NEGEN, s. *näken*.

NEGLA, n. nystan. *Nögla*, n. id. Hl. (Getinge). *Nökkla*, n. Hl., (Skällinge, Frillesås, Värö); *nigla*, *negla*, *negle*, *nygla*, *nyggla*, *nyle*, nylle, nögla, nölle, n. id. Sk. Fn. *hnikill*, m.; n. *nykla*, n.; d. *nøgle*, n.; d. d. (Slesvik) *nökkel*, id. Nykkla, v. a. 1 nysta. Hl. (Skällinge). Fn. *hnikla*; d. *nögle*, id.

Ull-nökkla, n. ullnystan. Hl. (Värö). NEGRA, v. n. 1 rista. "Han negrar mä hoed". Sk. D. d. *neggre*, *niggre*, *nikre*, v. n. id.

NEJTA. v. a. o. n. 1 neka, ofta neka. Sk., hl. *Näkta*, id. Bhl. Fsv. *neta*, id. VML.; fn. *neita*; d. *nægte*; nht. *neinen*; frans. *nier*.

NEK (pl. *nekar* el. *neker*), m. f. sädeskärve. Svea-, Götal. Utfalas äfven *neg*. Bhl.,hl.,sk. Fsv. *nekir*, m. *nek*, f. id. SML. S. S. 1, 258. S. F. S. 6, 229; d. *neg*, id. ; fin. *nikuli*, ett par sädeskärfvar. Fugle-nek, m. fogelkärfve; så kallas den otröskade sädeskärfve, som i några af de vestra landskaperna julaftonen före solens nedgång fästes vid ändan af en stång, hvilken reses på någotdera af uthustaken, för att sålunda lemna korn åt foglarne under den fröjdefulla julen. Runa 1844, s. 117. *Spekke-nek*, m. id.; eg. sparf-kärfve. Dls. (Tössbo h.). S. *spekke*.

Hatt-nek, s. *hatt* 2.

Neka, v. a. o. n. 1 1) binda sädeskärfvar. Vg..sm.,sk. *Nega*, *negje*, id. "Drängen mäjar kornet å pian negar". S. Sk. (D. *nege*, id.); 2) kasta eller räcka sädeskäfvar till den, som i ladan upptrafvar dem. Ög. (Ydre).

Neka-kråka, *neke-kråka* el. nek·kråka, f. äldre barn eller annan person, som står i ladan för att mottaga den säd, hvilken der inkastas och räcker, kastar eller hoppar med

med nekerna till den, som ladar d. ä. lägger dem i ordning. Ög.,sm.,bl. *Loa-katt*, m. id. Sm. NEM, *nema*, *nemm*, *nemma*, *nemmerdagg*, s, *nimma*.

NER (kompar. *nermene*, *nemmene*, sup. *nemmäst*), adv. nära. Vb. Fsv. *ner*, adv. nära. GL.; *nar* (kompar. *næmir* el. *næmare*, superi, *næst*); fn. *nær*.

NER·DEL, s. *nederbål*.

NER-HUGG, n. hugg i öfra sidan på en väggstock, hvaruti nästa gafvelstock infälles. Nk.,ög.

NER-HÄNNÄLÄ el. *nerhänneli* (n.*-lät* el. *-lit*), adj. nära belägen, nära till hands. *Ner-hännäs*, adv. nära till hands. Vb.

NER·MANN, m. hin onde. Öl. *Naumenn*, *nånmenn*, m. G. (Vamblingbo); *nårmenn*, m. id. G. (Atlingbo).

NER-ME, adv. nerom. Hs. (Db.).

NER-SATTER, s. *sittja*.

NER-TAGJEN, s. *taka*.

NER-VASAD, s. *vase*.

NESTE, n. matsäck, vägkost, resekost. Vl., vm. *Niste*, n. Vm. (Fellingsbro); *nista*, f. Dl.; *näste*, n. *nistning*, f. "Ta näste mä sej", Ul. (Rosl.); *näst*, f. & m. 1) id. Nb. (Råneå), vb.,

jtl.,hj.,åm.; 2) afgäld i Lappmarken till prester, häradshöfdingar och fogdar och består af renstekar, rentungor, fogel och gråverk; deraf *fogdenäst*, *häradshövdinga-näst*. Vb. *Nester*, f. pl. matvaror., som lemnas i föräring t. ex. till barnsängshustru, gille. Hl. Fsv. *näste*, n. ? proviant, livsmedel. Rimkr. s 23; *næstning*, f. S. F. S. 6, 251; fn. *nest*, n. reskost; n. *neste*,

nest, n. reskost; lapp. *neste*, id.; fe. *nest*, f. föda, underhåll; *vëg·nest*, f. reskost (= fn. *wegnest*); fht. *nest* el. *nist*, reskost; *weganest*, *wegenist*, id. (Graff 2, 1103), Jfr sv. *nära*; fn. *næra*; fht.*nerjan*, v. a. alere, nutrire, sustentare, hvarmed det troligen är beslägtadt. Jfr. moes. *nasjan*, *σώξειν*. Holmboe deremot (s. 263) förmodar att *nest*, reskost, ursprungligen betecknar det som är sammanknutet, det hopbundna, sammanbundna, af fn. *nesta* el. *nista*, v. a. nästa, nästa fast. Nista, v. n. 1 utrusta med reskost, lägga i matsäck. "Nista till Stokkholm". Dl., vm.,ul. (Rosl.). *Nesta*, Vl. (Elfd.): *nest* (ipf. o, sup. *nesta*), Fl. (Öb.); *nästa ut*, Hj.; *nääst ut*, id. Jtl. *Näst-gjera* el. *näst-giäl* (ipf. *näst-gjol*, sup. *näst-gjodt*), id. Vb.,nb. *Nesta* el. *nästa*, v. a. lemna matvaror i föräring t. ex. åt en barnsängshustru, till gille o. s. v. Hl.

(Himble, Viske h.). Fn. *nesta* och *nista*; n. *nista*, v. a. utrusta med reskost; lapp. *nestet*, id.

Näste-gille, n. gille då förning (*fon*) lemnas. Hl.

Näst-gä**L** (i st. f. *näst-gärd*), f. reskost, matsäck, arbetskost. Vb.,nb. (Råneå).

Ut-nestning, f. matsäck, aflöning (i synnerhet i mat). Dybeck, sv. vallv. s. 49. NETTING, *nätting* el. *neting*, m. nejonöga: Petromyzon fluviatilis. Nb.,vb.,mp.

NEU-BRÅTA, *neu-stig*, s. *nyr*.

NEV 1, m. knep. Sk. (Ljunits h.).

NEV 2, s. *näv*.

NI 1, pron. pers., i riksspr. nom. pl. af du; i munarterna accus. pl., er. "Hvö har jö gera me ni"? hvad har jag att göra med er? "Jö har intet me ni te gera". Hs. (Db., Ljusdal). Jfr *ne* 1.

NI 1, s. *nyr*.

NI, *nia*, *nii*, s. *nida*.

NIA, v. a. 1 tilltala med ordet ni. "Vet hut, å nia mej inte". Allm. "Ni sitt i helvete å smid spik", svaras när man blir kallad ni. Hs. "Ni bor i helvete", id. S. Sk.

NIANDE, adj. hårdnackad. "Niande nej". Hs. (Bj.).

NIAUPI, s. *niopa*.

NIAUSTA, s. *nysta* 1.

NI-BONAS, s. *nyr*.

NID el. ni, n. hån, begabberi, skamlig beskyllning. "Göra ni av någon", göra spe, narr, af någon. Mp.,åm.,jtl. "Göra ni tå nan", id. Vb. Fn. *nid*, n. a) förolämpning, yttre våld; b) hån, skymf; n. *nid*, n. skam, förtret; harm; flit. *nid*, m. afund, hat, vrede, groll; fsx. *nid*; ffris. *nîd*, *nîth*, afund; mht. *nit*; nht. *neid*; nfris., holl. *nijd*; d.,ns. *nid*, id. alla m.; fe. *nið*, m. afund; ondska, nedrighet; lapp. *niddo*, id.; lett. *naids*, m. hat, fiendskap; gr. ***ὄ-νειδος,*** hån; skr. *nid*, tadel; moes. *neiþ*, n. afund; fsv. *niþ*, *nidh*, n. a) ursprungliga betydelsen har troligen, såsom,

språkfränderna utvisa, varit: afund; b) skada (genom afund tillfogad); c) smädelse, skymf; 4) girighet. Nia el. *ni* (ipf. *nidde*), v. a. begabba, på ett groft och retande sätt skymfa. Hs. (Bj., Db.),åm. *Nidas* el *nias*, v. d. 1. Mp.; *nies*, id. Jtl. Fn. *niða*, förhåna, skämma ut; fe. *niþan*, afundas; fht. *nidôn*, hata; moes. *ga·naitjan*, smäda; lett. *nîstu* (præs. *nîdu*), afundas, hata; skr. *niúd*, tadla, förhåna.

Ni ner sä, v. r. 2 söla, fläcka ner sig. *Ni åt sä*, id. Jtl.

Ni-göra, v. a. skälla ut någon. Åm. (Själevad).

Nisam, adj, som begabbar. Åm. Fn. *nið-samligr*, nedrig.

Nis-hund, m. bakdantare. Mp.

Neder-nesa, *ner·nesa*, f. nesa, skam af att fi bannor. "Bannorna va honom en nedernesa sóm vi alla tykkte om". Kl.,sm.

Niding, m. snål menniska, gaidare. Sk. (Ox.). Fn. *nidingr*, id.; deraf *fénidingr*; fsv, *niþinger*, niding. VGL.; *nidingr*, gnidare. Kg. St. 73, 90; *nidhinga(r)*, pl. id. Gl. ordspr. 694: n. *niding*, id.

Niska, v. n. 1 vara nitisk, snål. Sk. (Ox. Skytts h.).

Nisker, m. snål menniska. "Han ä just en nisker". Nk. Fn. *níðkr*, *nizkr*, adj. snål; fsv. *nidsker*. Sv. Pr. K. f. 23, 55, 88, 93; *nizker*, Birg. Up. III, s. 168; ns. *nidsk*, id.

Niski·skórpa, *nisk-skórpa*, f. snål menniska. Gstr.,vm.,sdm. *Njugg-skórpa*, f. id. Sdm. (Sorunda), Fn. *skerpa*, v. a. siccare.

Niss-verk, n. nidingsverk. Vb. Fsvr. *niþings værk*, n. id. VGL.

Niss-verkar, m. nidingsverkare. Vb. NID-MÖRK, *nidamörkar*, s. *ned*.

NIĐUK-SUKKUR, s. *sókk* 1.

NIĐÄNAĐ, adv. nedom. Dl.

NID-ÄTTER, adv. nedifrån. Dl. Fn. *netan*, nerifrån. Jfr *ne* 2.

NIFFEL, m. en af gulberedt läder förfärdigad kort säck att bära på ryggen, sedan man trädt armarne genom de i sidorna på säcken fästade breda remmarne. I niffeln bäres vanligen resekosten. Vl. (Elfdalen och dess finnskogar).

NIFFS, s. *nappa*.

NIFFST, s. *nipen*.

NIFFÄL (ipf. *nifflä*), v. a. 1) slå lätt, lindrigt och hastigt. "Han nifflä'n en örfil", han gaf honom ett lätt slag vid örat; 2) rycka åt sig i hast. *Niffläs* el. *nöffläs* (ipf. *ä*), v. d. stöta till hvarandra. Vb.

NIGLA, v. a. 1 snålas, med yttersta sparsamhet eller nidskhet använda något. Fl. (Ingo). Hit hör *neglugr*, adj. snål, njugg. Ul. (enl. Ihre).

NIKK 1, m.? svek, list, bedrägeri. Kl. (Enl. G. V. S.). Fu. *hnekkr*, m. skälmstycke, svek; ns. *nykke*, svek. (Richey, 175).

NIKK 2, f. 1) knapp, hvarvid mindre tåg på fartyg fastgöres; 2) ställning, hvarpå fiskrefvar m. m. upphasplas eller rullas. Fl. (Nl.). Jfr *mikka*.

NIKK 3, m. neck, flodgud; enligt folktron visar han sig ofta i skepnad af en hvit häst. Bhl. *Bäkka-hästen*, m. def. id. Sk.; *vatten-hästen*, m. def. id. *Näkken*, m. def. 1) såsom i riksspr.

Nikkelen, in. def. id.; 2) skogsrå. Fl. (Borgå i Nl.); 3)djefvul. Ög. *Nekken*, m. def. id. Vb. Fn. *nykr*, m. necken; bäckahäst; gl. sv. *nekker* (Svenska folkvisor, 3, 128); n. *nök*, *nökken*; d. *nök*, *nok*; fht. *nikkus*, *nichus*; nht. *nicks*; fe. *nicor*; e. *nick*; holl. *necker*; fin. *näkki*; lapp. *nik* el. *niik*. Såsom ett säkert förvaringsmedel mot necken vid badning anses vara att stioka ned en knif vid åkanten. Jfr. Hyltén- Cav., Värend 1, 259. Nekka-brunnar, m. pl. *nekka·hål*, n. pl. gungflyn och djupa hålor i kärr och mader, genom hvilka necken tros uppstiga. När bonden skall gå fram öfver sådana farliga ställen, ritar han ännu gerna före sig ett fem-udda kors ♦. Sm. (Värend).Nekka spelet, n. def. elv·spelet. Sm. (Värend).

Nekk grisin, m. def. Nuphar luteum. Fl. (öb.).

Nekk-hönon, f. def. Nymphæa lutea. Fl.

Nikk-blad, n. bladen på neckrosen. Nk. *Nekka-bld*, n. Sm. Gl. sv. (Tillandz) *näkke-blad*, *näkkdåkkor*, Nymphaea alba. Jfr Rdq. 2, 42.

Nikk-blomm, *nikkel·blomm*, f. neckros. Bhl. *Nekka·blommor*, *nekka-liljor*, f. pl. Sm.; *näkk-tuppor*, f. pl. Dl. (Gagnef); *snäkke ros*, f. Vg. (Kåda s:n); *sjö-rosor*, f. pl. Vm., södra dl.;

tjärn-rosor, f. pl. Mp.; *smör·kann-knópp*, m. Jtl.; *lär-blad*, n. Dl. (Elfd.); *sjö-óllon*, n. Sm.; *kanne-blad*, n. id. S. Nk. Gl. sv. (Tillandz) *kanneblad*, sj*ö-blad*, *å-blad*, *skölleneblad*, Nuphar luteum.

Näkkig el. *näkkug*, adj. (om häst) som har två färger. G. NIKK 4, s. *nikka*.

NIKKA, v. n. 1 1) (såsom i riksspr.) nicka; 2) talesätt; *nikka för brims* el. *nikke brims*, säges då en häst nickar med hufvudet upp och ned, egentl, för att fördrifva brömsarne. S. Sk. Nikk, m. trampsticka på en spinnrock. Sm.

Nikke-hälla, *nikkhälla*, s. *hallda*.

Nikke·pinne (pl.-*nar*), m. de pinnar, som uppbära sölfverna i en väf. Sk. Af sv. *nikka*, v. n.

Nikke-sticka, f. den käpp på en spinnrock, som förenad med trampan drifver hjulet. Bl. *Skagjel*, m. id. S. Sk. NILI, s. *nyr*.

NIMMA (*namm*, *nummit*), v. a. 1) taga, fatta. "Ja namm 'et". Vg.; 2) lära, fatta, förstå. "Han har lätt att nimma". Hl. (Slöinge); deraf sv. *förnimma*. *Nema* (ipf. o. sup. *nema* el. *nemä*), v. a. taga, draga åt sig i sakta mak (vid not-drägt); draga åt sig noten, näfve för näfve på *not-vepet* och not-armen. Vb. *Nemma* el. *näma* (ipf. *nemde*, sup. *nemmt*, p. p. *nämd*), v. a. taga in; om främmande kreatur, som komma in på ens åker eller äng. "Ja har nemmt in fire kräj i da. Mina stud a ble in-nämda i natt". Sk. (Ox., Skytts, Vemm. h.). *Nimma in*, id. Sk. (Ljunits h.); *näma fast*, taga fast. Sk. (Vemm.). Fsv. *nima* el. *nimma* (ipf. *nam*, sup. *numit*), v. a. a) taga, fatta. Didr. af B. 328, 6: "hans swærdh nam aldher stedh" (ɔ: tog aldrig fäste, stadnade aldrig) "för en j jordena"": b) lära, förstå. S. S. 1, 28; 3, 214. Flores, 1857. S.S. 2. 1. Kg. St. s. 57; *næma* (ipf. *nempde,* p. p. *nempder*), v. a. a) taga *nam* (hvaraf verbet *næma* är bildadt), panta hos gäldenär. L.L.; b) undantaga för sin räkning (någon del af jord, som man sålt eller arrenderat). SML.; fn. *nema* (*nam*, *numit*), a) laga; b) fråntaga; c) höra; d) fatta, lära, m. m.; fht. *neman*; nht. *nehmen*; ffris. *nima*, *nema*; fe., fsax. *niman*; e. dial. *nime*;

holl., ns. *nemen*, taga, fatta; d. *nemme*, lära; nfris. *nimmen*, *nemmen*, taga; lett. *nemt*, id.; gr, ***νέμειν***, hafva, besitta; moes. *niman* (*nam*, *nemun*, *numans*) taga. At-nämen, *ät-nennen*, adj. tilltagsen. G.

För-mimma (ipf. *förnamm*, sup. *förnummit*), känna, erfara genom känsel. "Dä förnamms så hårdt". S. Sk.

Nam, n. spår eller inhuggning uti ett byggnadstimmer, hvari ett annat passar in. Nk. D. d. *nam*, id.

Nama el. *namma*, v. a. 1 taga, fatta. "Nama fatt", Sk. (Harjager); "namma fatt", Sk. (Onsjö); "namma i", Sk. (Ox.), hl.; "näma fast". Sk. (Vemm.), naamm (ipf.-*ä*), id. Vb. D. d. *namme*, id. (Mlb., DL. 690).

Namn-bläkk, n. bläck, hvarmed man skrifver på linnekläder. Sm.

Namn-duk, m. märkduk som flickor sy, då de lära sig att märka kläder. Sm.

Namn-lös-finger, n. ringfinger. Fl. (Öb.).

Namn·märke, n. bomärke; en stämpel af järn med bokstäfver. Götal.

Nammän-laus, adj. namnlös. Vb. Fn. *nafnlauss*.

Nem, adj. aktsam om något, som tager väl vara derpå. S. Sk. Samma ord som *nimm*.

Nem-bårr (f. *nèm*, n. *nemt*), adj. som tar till sig; snål. S. G.

Nimm, adj. 1) som lätt fattar i (eld), eldfängd. Äfven *nemn*. "Brännet ä inte nimmt". Sk.,hl. "Dä kann va nemmt sóm bås". Sk. (Onsjö. Harj., Ox.); deraf *ill·nemm*, Sk. (N. Åsbo, Harj., Ing.); *eld-nimm*, id. Sm.,bl.; 2) som tar bra (fisk); skarp, god, som lätt fattar i, t. ex. om fiskkrokar. Bhl. *Nämnd*, *fisk-nämnd*, adj. (om nät) som tar bra fisk. Ög; *nembr*, id. G.; 3) beqväm, lämplig till, lätt åtkomlig för: lätt smittad. "En nimm kniv", en skarp knif, "nimm" att skära. Hl. (Slöinge). "Dä ä så nimmt att ta te". Sk.,hl.; deraf *fróst-nämn*, adj. (om ställe) som är blottstäldt för frost. Mp.; *fress-nämnd*, id. Hs. (Db.); *kyll-nimm* el. *kyll-nämm*, adj. som lätt blir förkyld eller frusen. "Efter febern ä ja liaväl inte kyllnimm". Sk. (Ox., N. Åsbo); *köld·nämnd*, id. Sm,; *fröss·bóren*, adj. id. Sk. (Ox.); *nimmer-dugg*, m. honingsdag; tros vara skadlig för växterna. "Nimmerdugg har fallit på pantófflerna". Sk. (Ox.). *Nemmer·dagg*, m. id. Hl.; *sjö-nimm*, adj. ömtålig till helsan. Heter förmodligen egentl. *sju(g)nimm*, som lätt blir sjuk. Skall nyttjas i Villands h. af Skåne; 4) läraktig qvick, som har god fattningsgåfva, lätt att lära och förstå. Sm.,hl.,sk. *Nimmen*. "Pójken ä ganska nimmen". Vm.,ög.,vg.,sm.; *nimm*, *nimmer*, *nemmel*, *nimmel*, *nimmeli(g),* Sk.; *nemm*, *nimmer*, Hl.; *nimm*, *nemm*, *nämd*. "Nimm dill läsa, skriva, snikka". Vb.; *nämn*, Jtl.,hj.,åm.; *neimb*, id. Nb. (N. Cal.); *nõm-bårr* (f. *nom*, n. *nombt*), minnesgod. S. G.; *nõm-skurr</i, id. N. G.; deraf hard-nom, adj. glömsk, tröglärd. S. G.; lätt-nimmel, adj. som har lätt att fatta och förstå. Sk.; Nö-nimmen, adj. som har svårt att fatta och lära. Nö-nimmter, id. Kl.; skär-nimmer, adj. klarfattlig. Hl. (Fsv. skær, adj. klar, tydlig); snar-nimmen, adj. som snart fattar, har lätt att fatta och förstå. Ög.; tung-nimmel, adj. som har tungt för att fatta och förstå, S. Sk.; tong-nemm, Mellersta Sk.; tung-nimmer, id. Hl.; u-nemm, adj. som har svårt för att lära. Sk. (Ö. Göinge); vår-näm, adj. (om hästar) som ej ha fast hull, utan magra tvärt af under vårkörslorna. Hs. (Db.); vår-nämd, adj. (om boskap) som är svag och ufmattad genom dålig vinterfodring. Ög.; vårsk, adj.id. Ög.,ul. Fsv. næmol, adj. läraktig,* Spec. Virg, s. 181; fe. *némol*; fn. *næmr*; n. *næm*; d. *nem*; d. d. *næm*, id.; fht. *nemig*, *ana-nemig*, susceptibilis (Graff 2, 1074).

Nimme, n. fattningsgåfva, begrepp; minneskraft. "Gossen har gódt nimme". Svea-, Götal. Fsv. *næme*, n. snille, fattningsgåfva. S.S. 1, 115; 2, 45. Sv. Pr. K. f. 77. Kg. St. s. 132. Cod. A. 27, f. 54 v.; fn. *næmi*; n. *næme*; d. *nemme*, id.; gr. ***νόημα***.

Nom, n. märke, fläck efter någonting. "Tiger du intä, ska ja slå deg i vägga, så dä intä ska bli nom ätter deg en gång. Han slog knytnäven i bolä, så dä var(d)t nom ätter alla fingrâr". Nk.

Nummen, adj. 1) (eg; p. p. af *nimma*) borttagen, lam, betagen. Ög.,sm.; 2) stum, mållös. Sm.; 3) stelnad af köld, frusen, valnad, domnad. "Nummen i fingrarne". Ög.,kl. (Tjust). Fsv. *nummen* el. *numin*, adj. borttagen, lam. S.S. 2, 31, 153. Sv. Pr. K. f. 98 v. S. F. S. 4, 15, 165, 516. Cod. A. 27, f. 255; deraf *nummens sot (numna soth)*, f. lamhet. S. F. S.

1, 3 h,; n, *nåmen*, adj. lam; fn. *numinn*, adj. apoplecticus. Annales regii ad annum 1267: "han var allr numinn öðrum megin, ok mätti ei mæla meir en hålfum munni". Jfr e. *benummed*.

Nämnd kall, m. nämndeman. Dl. (Elfd.). *Nämnd*, m. id. Fl. (Qv.). NIMMERT, s. *nyr*.

NIOPA (pr. *niop*, pl. *niopum*, ipf. *nóp*, pl. *nupum*, sup. *nupið*), v. a. nypa. Ö. Dl. *Niaupa* (pr. *niaupur*, pl. *niaupe*, ipf. *naup*, pl. *nupu*, sup. *nupi*), G.; *nypa* (ipf. *nöp*, konj. *nöpe* el. *nupe*, sup. *nypt*), Ög.; *njup* (*njöp*, *njöppe*), N. Åm.; *njup* (*njöip*, *njuppi*), Ume; *njup* (*njöp*, *njuppi*), Bygde; *njup* (ipf. *njop* el. *njöup*, sup. *njuppi*), Löfånger; *njuup* (*naup*, *njuppä*), Skellefte; *njup* (*njöp*, *nupi*), Lule; *niop* el. *neup* (ipf.*neup* el. *näop*, sup. *nupi*), Calix; *nipa* (*nèp*, *nùpi*), Hs. (Db.); *niva* (*nev*, *neved*), id. Sk. (Ox., Harj.). *Nypa* (ipf. *nöp*), v. n. 1) taga sig en mycket sipp min. "Hon sitter å nyper mä munnen". Vm.; 2) vara girig, snål. Sm. Jfr moes. *dishniupan* (*hnaup*, *hnupun*, *hnupans*), bryta sönder; fn. *hnupla*, snatta; fin. *nöppi*, fingerspets; *nåpin*; v. a) fingrera, vidröra med fingrarne; b) snatta; lit. *gnybti*, knipa. Niaupi, m, *niaupa*, f. nypon; Rosa canina. G. *Nipon*, *hypen*, n. Sm..; *nyba*, f. Bhl. Fsv. *hiwpona thorn*. Iw. 261; fe. *hiop*; e. *hip*; n. *hiupa*, *njupe*, *nype*, f.; d. *hyben*. Jfr *napel-alde*.

Niopa, f. nypa, fingernypa. Ö. Dl. *Niva*, *nive*, *nyba*, *nyva*, f. nypa. Sk. (Harj., Ox.); *nipa*, f. Bl.; *niff*, m. Sk. (Ljunits h.); *njup*, f. Vb.; *njupa*, f. id. Nk.

Nivikje, f. 1) den afknipna ändan på en hästskosöm; 2) snål matmoder; öknamn. Sk. (Skytts h.).

Njussäl (ipf. *njusslä*), v. a. undansticka, oförmärkt nypa åt sig. Vb. *Njuslä*, id. Åm.

Nnjuusk (ipf.-*ä*), v. a. nypa åt sig; smyga till sig, omärkligt taga åt eller för sig; snatta smått. Vb.

Nyffsa, v. a. 1 nypa. Sm.

Nyp, n. slag, hugg. Bhl., vg.

Nyppla, v. a. 1 fingra, vidröra. Ög.

Nyplä, f. litet (garn), nystan. *Trad-nyplä*, f. litet trådnystan. G. NIORA, s. *nyra* 1,

NIOSA (pr. *nios*, pl, *niosum*, ipf. *nós*, pl. *nusum*, sup. *nusið*), v. n. nysa. Ö. Dl. *Niausa* (pr. *niaus*, pl. *niause*, ipf. *naus*, pl. *nusu*, sup. *nusi*), G.; *nysa* (ipf. *nös*, konj. *nöse*, sup, *nyst*). Ög.; *njusa* (ipf. *nös*, sup. *nosit* el. *nusit*), Sm.; *njuse* (*njös*, *njösse*), N. Åm.; *njus* (ipf. *njöis*, sup. *njusi* el. *nusi*), Ume; *njus* (*njues*, *njusi*), Bygde, Löfånger *njuus* (*naus*, *njusä*), Skellefte; *nius* (*nös*, *niusi*), Lule; *njus* (*naus*, *nusi*), Calix; *nusa* (*nes*, *nuse*), id. Hs. (Db.). Fsv. *niusa*, *nywsa*, v. n. nysa. S. F. S. 4, 713. Gl. ordspr. 1012; "hwa som harth nius han faar godha skæpno", den, som nyser hårdt, får god lycka; fn. *hnjósa* (*hnaus*, *hnosit*), nysa; *hnýsa*, utspeja, utforska; fht. *niusjan*, nysa; fe. *niesan*; nht, *niesen*; e. *neese*; d. *nyse*, id. Jfr. *nasä*, *nos*. Nys, m. väder, spaning, liten underrättelse. "Få nys om". Rikesspr. *Nos*, m. "Ja fikk nos óm dä". Kl.,ög.; *nystan*. "Få nystan óm nåed". Sk. (Vemm.,Ing.). *Nuss*, m. id. "Ja har fått en liten nuss att han ska kömma (hårdt k) i da". Vg. Fn. *njósn*, f. a) underrättelse; b) spaning, spejande; jfr fsv. *niusnari*, m. spejare, S.S. 4. (Karl Magn.); fn. *njósnmaðr*, id.

Nysa ut, v. a. forska ut, undersöka. Norrl. *Nysa* (ipf. *nös*), en vink om något. "Han nös allt åt mej, att han ville ha mej". Vl. Fn. *njósna*, v. a.; *njsa* (sv. böjn.), utspeja,

undersöka, inhemta underrättelse om. Hávam. 142; fe. *neósjan*, *niósjan*, *neósan*; fht. *niusjan*, id.; moes. *bi niuhsjan*, utforska; ***κατασκοπεῖν***; bay. *nueschen*, rota, undersöka; rostro scrutari, ut sues solent; d. d. *nystre*, efterforska, utspeja.

Nysande, n. nysniug. Dä kom som ett nysande", det kom hastigt och oförmodadt uppå. Vl.—bl. NIOTA (pr. *niot*, pl. *niotum*, ipf. *not*, pl. *nutum*, sup. *nutið*), v. a. njuta. Ö. Dl. *Niauta* (pr. *niautur*, pl. *niaute*, ipf. *naut*, pl. *nutu*, sup. *nuti* el. *nute*), G.; *nuta* (ipf. *nöt*, konj. *nöte* el. *nute*, sup. *nutet*), Ög. (Ydre); *nyta* (*nöt*, nutit), Vg.; *nuta* el. *nyta* (ipf. *nöt*, sup. *nutet* el. *nytet*), Sm.; *nyta* el. *nyda* (*nöt*, *nödt*), id. Sk.; *nökka*, v. a. 2 id. Vl.; *nyta*, få rum. "Dä der mykkna hö nyter inte in i lada". Sdm. "Dä nyter ikke dit", det får icke rum der. Vm.; *njute* (*njöt*, *njötte*), njuta, N. Åm.; *njut* (ipf. *njöjt*, sup. *njuti* el. *nuti*), Ume; *njuut* (ipf. *njaut*, sup. *njuttä*), Skellefte; *niut* (*njot*, *njuti*), Lule; *newt* el. *niwt* (*neut* el. *newt*, *nuti*), id. Calix. Fsv. *niuta*, (ipf. *nöt*) njuta, VGL. UL. SML.; *niauta*, GL.; *nyta*, SML.; fn. *njóta* (*naut*, *notit*), a) njuta godt, hafva fördel af något; använda, nyttja; b) njuta,

ega, besitta; fht. *niozzan*, *niuzan*; mht. *niezen*; nht. *geniessen*; fsax. *niotan*, *niatan*; ns. *nëten*; holl. *genieten*; fe. *niotan*, *neotan*; ffris. *nieta*; d. *nyde*, id.; moes. *niutan* (*naut*, *nutun*, *nutans*), erhålla, komma i besittning eller njutning af. Naut (ipf.-*ä*), v. a. nöta. "Naut kläa", genom nyttjande nöta kläderna. Vb. *Näta* (pr. *nätär*, ipf. *nätäd*, pl. *nätäðum*, sup. *nätað*), id. Dl. (Mora).

Naut, n. ett nöt, hornboskapskreatur. Vb.,g. *Nöut*, n. Vb.; *nödd*, n. id. Sk. Fsv. *naut*, n. nöt, oxe eller ko. GL.; fn., n, *naut*; fe. *neát*; fht. *nôz*;; e. *neát*; nfris. *not*; d. *nød*; d. d. *nyd*, id. alla n.; slav. *nut*; fin. *nauta*, id. (lånadt från nordiska tungan). Måhända att ursprungliga betydelsen af *naut* varit stall-kamrateller ok-kamrat. Eller betecknar *naut* (enl. Grimm): animal quod captum est? quo fruimur?

Klava-naut, n. klafbundet nöt; boskapskreatur vid den ålder att det ej behöfver gå löst i kätte utan kan klavas i bås. Vb. *Klava-nöt*, n. Fl. (Nl.). N. *klavenaut*. S. *klave*.

Naut-fo**L** el. *nöut-fol*, f. nötaktighct, oskickligt uppförande; vårdslöshet. Vb.

Naut-stig, n. boskapsstig, boskapsväg. Vb. *Krytyrs-weg*, m. id. Dl. (Mora). Fn. *nautaferill*.

Naut·stongän, *naut·ståkkä*, adj. stångad af hornboskap. Vb.

Naut·vidi el. *naut-vi*, f. eg. nöt-vidja; spö som vallhjonet begagnar att pådrifva boskapen. Vb.

Naut-vo**L**än, adj. benägea till nötaktighet, smutsighet, vårdslöshet. Vb.

Naut-tå, n. boskapsgata. Vb. *Fä-tå*, n. id. Nb.(Cal.). S. *tå*.

Nautu, adj. 1) nötaktig, dum som ett nöt. Vb. *Nötug*, id. Vm.; 2) smutsig, vårdslös. Vb. N. *nauten*, nötaktig, oförskämd.

Nittja (ipf. *nikkte*), v. a. nyttja. Hs. (Db.). *Nykk* (ipf. *nykktä*, sup. *nykkt*), v. a. 1) njuta; 2) nyttja. Vb. Fn. *neyta*, a) bruka, nyttja; b) njuta; *nýta*, id.

Nödde-kräj, n. nötkreatur. Sk.

Nödde·kyd, n. kött af oxe eller ko. Sk. Fn. *nauta-kiöt*, n. oxkött.

Nöta, v. n. 1 vara fäaktig, dum och trög. Vm. *Nöta åsta*, v. a. 1 drifva någon som ett kreatur. Sm.

Nöt-ale , m. urin med träck, hvarigenom korna med svansen orena jufret, som, om det icke rengöres, gifver mjölken en stygg smak. "Mjölken smakar bara nöt-ale (el. ale)". Sm. Jfr *al*, m. kreaturs piss.

Nöt-alig, adj. osmaklig; om mjölk som smakar illa genom *nöt-ale*. *Ali(g)*, adj. id. Sm.

Nöt-ko·fä, n. 1) stort nöt; 2) mycket dum menniska. Sm. Fn. *nautfè*, n. hornboskap.

Nötse, n. def. fähuset. Fl. (Öb.). Fn. *nauthús*; d. d. *nødset*, n. def.; e. dial. (Suffolk) *nettus* (ɔ: *neat-house*), id.

Nyter, adj. 1) eg. förnöjd, glad, treflig. Allm.; 2) angelägen, begärlig. "Han ä så nyter på oksâr", han vill gerna köpa oxarne. Nk. Deraf *nytelig*, adj. glädjande, roande. Bl.; *nytögd*, adj. som ser glad ut i ögonen. Sm. Jfr fht. *niot*, adj. begärlig (Graff 2, 1048); fn. *nýtr*, adj. a) nyttig, brukbar; b) dugtig, rättskaffens.

Nyt-laus, adj. nyttlös, oduglig. G. Fn. *nyt-laus*.

Nytli, adj. behaglig, smaklig, värd att njutas. G. Fn. *neytr*, adj. a) bruklig, nyttig; b) som man kan äta.

Nytsam, adj. nyttig. G. Fn. *nytsamr*.

Nytt (-*a*, -*a*), v. a. o. n. gagna, vara till nytta. Fl. (Nerpes). *Nyytt* (-*ä*, -*ä*), njuta, hafva nytta af. "Han nytt int na å dy", han hade ej nytta deraf, njöt ej något deraf. Vb. Fn. *nýta*; fe. *nyttjan*; d. *benytte*; fn. *nyttja*; fht. *nuzjan*; nht. *nützen*.

Nytten, adj. hushållsaktig. Hs. N. *nyten*; fn. *nýtinn*.

Nyttun, adj. liten och nätt. "Jen nyttun knaiv". ö. Dl. *Nyttug*, id. "En nyttug flekka". Vm.

Få·nyttiger, adj, fåfäng, onyttig. Sm.

Nöt, m. stallbroder, kamrat, i sammans. *hjord-nöt*, q. v. Fn. *nautr*; fht. *ganoz*; nht. *genoss*.

Nóte el. *nyte*, n. sällskap, i sammans, *far-nyte*, *far-nöte*, q. v. Fn. *neyti*.

O-nyttig, adj. ond, sticken, trätosam. "Han gör sej onyttig deröver", han blir sticken deröfver. Vm.,ul. "Göra sej onyttig", träta. "Onytti munn", gräl. Ög. *O-nyttuar*, adj. obeskedlig; om barn, S. G. Fsv. *onytar*, onyttig, oduglig. Rdq. 2, 383.

U-nött el. *u nitt*, adj. icke nött. Hs. (Db.,Bj.).

Yng-nöt, n. ung·nöt. Ög. (Ydre). NIPA 1, f. 1) brant berg, hög bergspets. Hs. (Hogdal). *Nipen*, m. def. namn på ett berg i Bjuråker (Hs.). *Nip fjellet*, n. def. nordvest om Städjan; 2)

hög brant åbrädd, bestående af mojord. Åm. *Nip*, f. id. Mp.,jtl. N. *nipa*, f. brant berg; fn *nýpa*. f. S. *gnaup*.

NIPA 2, s. *niopa*.

NIPEN, adj. rädd. bestört. ”Ja ble så nipen”. Vm. (Herv.,Id.). *Nippin*, Dl. (Tuna); *niffst*, id. Hs. (Db.). Fn. *hnípinn* el. *nipinn*, bekymrad; eg. krokig, böjd; moes. *ga-nipnan*, v. n. blifva bedröfvad, sörja.

NIPPA, v. n. o. a. 1 coire, procreare liberos ex famula. *Nipp*, n. coitus. Ög.,sm.

NIPPER 1, f. pl. taggar af gyllenådren. ”Hän har nipperna. Han har ondt av nipperne”. Sm.,hl.

NIPPER 2, adj. 1) fin, nätt; som vill vara mycket fin, nätt och artig. Vm. (Herv.,Id.); 2) snyggt klädd. Vb. Fn. *nipr*, adj. vacker, nätt; n. *nipper*, len, nätt (Hallager, 82); d. d. (Slesvik) *nipper*, adj. fin, nätt; ns. *niber*, nätt, vacker; lett. *nippers*, duglig, hurtig; fornpers. *niba*, skön.

Nipper·nätt adj. mycket fin och nätt. Vl.

Nipper·tippa, f. 1) granlåtsdocka; fruntimmer som alltförmycket fjeskar med sin klädsel eller vill synas förnäm; 2) snarsticket fruntimmer. Allm.

Nipp i nipp, adv. i hack och häl. G.

Nippra, v. n. 1 vara högfärdig. Sdm.

Nipprug, adj. egensinnig; högfärdig. Sdm. NIPPRA, s. *nappa*.

NIPPRAM-GRÄS, n. Potentilla anserina. Wahlenb., fl. suec.

NISAM, *nishund*, *niska*, *nisker*, *niskiskórpa*, *niskskórpa*. s. *nid*.

NISSE 1, (pl. *nissar*), m. tomtegubbe, ett slags husgenius, som säges vara liten, klädd i grå kläder och röd toppmössa. Kallas ofta *goe-nisse*, stundom *nisse-go-dräng*, m. Allm. D., n. dial. *nisse*. Nissa, v. n. 1 småsyssla, pyssla (liksom goe-nissen). ”Hva går du å nissar efter”? Sk.,hl.,bl. D. *nisse*, id,; swz. *nissla*, ”kleinigkeiten betreiben” (Tobler).

Puke-nisse, s. *puke*. NISSE 2, n. propr. Nils. Allm. *Nöjls*, Sk.

NISS·VERK, *niss-verkar*, s. *nid*.

NIST el. *nest*, i. äckel, vämjelse, leda. ”Du behöver inte ha nö'n nist te´et för dä ä rånt, dä va ja”. Hl. (Skällinge). Fn. *hniss*, n. afsmak eller stark smak vid mat; n. *niss*, m. stank, obehaglig lukt; gr. ***κνίσσα***, f. ånga och lukt af stekt fett eller fläsk.NISTA, *niste*, *nistning*, s. *neste*.

NIST·FETTAN, s. *nysta* 1.

NIT, n. afund, hat. ”Han har ett sådant nit te’n”. Sm.

NITISKER, adj. nidsk, snål, girig. Nk. Ns. *nietsk*, begärlig (B. W. B. 5, 429). Jfr *niskr*.

NITTAN, räkneord, nitton. Allm. *Nyttan*, G. (F.). Fsv. *nitan*. VGL. IV. 16; 12 (Jfr Rdq. 2, 560). Fn. *nitjón*.

NITTJA, s. *niota*.

NIVA, *nive*, *nivikje*, s. *niopa*.

NIW**L**, s. *njulä*.

NJUGGA, v. n. 1 vara öfverdrifvet sparsam, gnida. Allm. ”Njugga i hop penningar”, snåla i hop penningar. ”Njugga mä se”, lefva knappt. Vm. Af sv. *njugg*, snål. I Vb. uttalas detta adj. *njaugg*.

NJUGG-SKóRPA, s. *nisk-skórpa*.

NJULÄ, v. a. hårdt hoprulla, klämma hop, kramma tillhopa med handen. Åm. *Njuul* el. *njööl* (ipf.-*ä*), 1) id. ”Han njulä hop ä sä ä vadht fördärva. Han njulä dill'n snjö-myl”. Vb. *Niuvla ihop*, id. Åm.; 2) v. a. o. n. i hemlighet borttaga någonting, smusla undan någonting: obemärkt smyga sig undan med någonting (t. ex. pengar, sippor o. d., som tagas med och inklämmas i handen). Vb.,nb. (Piteå). *Niw**l*** (ipf. *newl*, pl. *nulo*, p. p. *nuli*), id. Nb. (N. Cal.).

NJUSK, *njussäl*, s. *niopa*.

NJUUL, s. *njulä*.

NO 1 (ipf.-*ä*), v. a. 1) urhålka, göra ihålig. Vb.,jtl.; 2) på båda sidor så hugga ett vindt trä, att det sedan med kilar kan rätt klyfvas. Åm.

NO 2, m. 1) ho, urhålkadt, stycke trä; deraf *svin·no*, m. svinho. Vb.,jtl.,åm.; *ko no*, m. Åm. (Själevad); 2) ränna; deraf *kvarn-no*, qvarnränna eller den del deraf, som sluttar emot kvarn kallen eller hjulet. Vb. Fn. *nói*, m. litet kärl; n. *no*, m. kärl af en urhålkad stock; arm. *no*, litet kärl.

NO 3, s. *naud*.

NOA 1, v. a. 1 nåda, nita (spik). Vb.,nk.; *nöa*, Vg.; *nöda*, Ul.; *nö* el. *ne*, id. Vl. Fn. *hnođ*, n. hufvudet på en spik; *hnioða*, *hnoða*, v. a. hamra på järn; n. *njoda*, *nede*, *nee*, nåda. Jfr *nåd* 2. No**Ð**, n. hufvudet af en spik eller krökning som göres på en spik eller annat järn, sedan det är inslaget. Ö. Dl. *Nåd*, n. id. Vm.; *nå*, n. id. Hs. (Bj.),sdm. NOA 2, s. *nog*.

NOAKS HUNDAR, s. *Odens hundar*.

NODER, s. *noter*.

NOEN, n. pr. Oden. Vid slutad höst lemnas stundom en kärfve säd qvar åt Noens häst. Bl., sk. (Göinge), sm. (Värend).

Noa-skeppet, n. def. När skyarne antaga form af en lång strimma, heter det *noa·skeppet*, hvilket då det står rätt fram uppå himmelen, tros båda regn. Namnet är ursprungligen förmodligen ej lånadt från Gamla Testamentets *Noah*, utan af *Noen*, Oden. Sm. (Värend). NOG, adv. 1) eg. (såsom i riksspr.) nog, tillräckligt. *Naug*, Dl. (Elfd.); *nug*, Dl. (Mora); *nókk*, Bhl.,hl.; *nókk*, *nöjkk*, id. Sk.; *nukk*, G.; *no*, id. ”No å dy”, nog deraf. Vb.; 2) mycket, ganska. Rosl.; *nókk*, Kl.,ög. Fn. *nóg*, nog; d. *nok*; fht. *nuog*, *ginoug*, *gnuog*; nht. *genug*, id. Noa, v. n. 1 vara nog, tillräckligt. ”Ast noar he.”, det är icke för mycket. Fl.(Öb.). *Noua*, id. Fl.(Pargas). Fht. *ga·nuogjan*, *gnûogen*; mht. *genougen*; nht. *genügen*; ffris. *nógia*.

Nogal, adj. nogräknad. Vb. *No·på-ed*, id. *no-mä-ed*, id. S. Sk. *Nogja*, adj. noga, grannlagad. *Nogjer*, *nojsam*, adj. snål. Sm. *Naug*, *naugar*, G.; *nover*, id. Hs.

Noghet, f. snålhet. *Noveri*, n. id. S. Sk.

Nogja, adv. knappt. Sm. *Nogert*, *novert*, id. Hs. Fsv. *noga*, *nöga*.

No·na, adv. egentl, nog, något; tämmeligen, bra nog. Vb.

Nover-skórpa, f. njugg matmoder. Hs.

Nöja, v. a. 2 förmöja, tillfridsställa. ”Honom känn ingen nöja”. Sm. (Vestbo). Fn. *nægja*. NOGA, s. *na* 1.

NOGGA, v. a. o. n. 1 1) flytta, röra obetydligt. Hl.; 2) så småningom utföra något. Bhl. N. *nogga*, gnida, skrapa. Noggane, n. grand, obetydlighet. Tókka'n ett noggane”! N. Hl. NOGLA, *nogli*, s. *nagel* 1.

NOJ, s. *ne* 1

NóJS, n. sing. oböjl. 1) oljud, buller; 2) spe, begabberi, gäck, skämt. ”Driva, hålla nojs mä nåen.” Allm. Nójsa, v. n. 1 leka stojande, roa sig bullersamt. Kl.,bl.,sk.,hl. *Skrammla*, id. Sk. (Ox.). NOKA, v. n. 1 titta, koxa, se noga på. Vg. (Viskc h.). Är troligen samma ord som sv. *snoka.*

NóKK el. *nókke* (pl. *nokkar* el. *nókkar*), m. 1) inskärning eller hak i timmer. Vg.,kl., hl.,sk. *Nókka*, f. skåra till hopfogning. Ög.; 2) krok på vingen af en spinnrock; 3) så mycket garn, som spinnes på en gång, innan tråden flyttas på annan nókke. Sm. m. fl.; 4) 13 tottar lin. Vb.; 5) hufvud. ”Mannen har sig litet i nókken”, är rusig. ”Vara på nókken, ha någof På nókken", vara litet rusig. ”Få lite på nókken”, blifva rusig. Allm. ”Ha på nókkan”, vara litet rusig. Vm. Fn. *hnokki*, m. liten krok; n. *nokkje*. Nittja, f. nock, ståltrådhakarne som sitta på rockvingen. Hs. (Db.). *Nokka*, i. id. Ul.

Nókka, v. a. 1 medelst inskärning sammanbinda träarbeten. ”Nókka ihop, tesamman”. Götal.

Nókke-tyg (*nókke-töj*), n. de två armarne med små ståltrådskrokar på rullen af en spinnrock, der tråden går. S. Sk.

Nykkja (*nyttja*), f. den öppning på rulltenen, som tråden går igenom när man spinner. ”Gå ur nyttjan”, misslyckas. Hs. (Db.).

Sy-nókkar, m. pl. Bl. NóKKA 1 (pl.*-kor*), f. docka, hopvriden liten bundt. ”E nókka lin”. Sdm,,nk. *Nókk*, f. en hopvriden bundt af 13 tåtar lin. Vb.

NóKKA 2 (pl.*-kor*), f. gammal gumma; en för sig sjelf boende gumma; liten oansenlig qvinna. *Nukka*, f. id. ”En gammal nukka”. Nk., sdm. (Ornö), ul. Jfr fsv. *nokka-kona*, f en ensam qvinna, som ej betalar skatt och ej vill antaga tjenst hos andra. VGL.

NóKKA 3 (pl. *nókkor*), f. Filago montana. Kl. Fries, bot. utfl. 3, 215,

NóKKA 4, s. *nokk*.NóLLED, *den nollede säl*, s. *säl*.

NOM, *nombårr*, *nomskurr*, s. *nimma*.

NOPA *nopen*, adj. skamflat, snopen. Sm.

NOPA el. *nåpa*, v. n. 1 slumra något litet, insomna. ”Nopa te. Han sitter å nopar å sóver”. Ög.,kl. (Tjust. Stranda), sm. (S. Vedbo). E. *nop*, slumra litet. Nop, n. kort slummer. Ög.,kl. *Nopa,* f. id. Kl. E. *nop*. NOPED, adj. knottrig på loggen; om tyger. Sk. (N. Åsbo).

NóPPA (pl. *nóppor*), f. liten rund sammangyttring af hår på tyg, ungefär så stor att man kan taga den med nypan. Deraf *nóppa*, v. a. 1 afplocka nopporna. Sk. (N. Åsbo). Jfr *niopa*, som troligen är roten. *Nóppor* 1 & 2 äro förmodligen samma ord.

NóPPOR 1, f. pl. 1) tofsar af garn, som brukas till fransar å gardiner, till ryttares uniformer o. s. v. Götal.; 2) s. k. *dröpplar* under hakan på getter; 3) Trifolium arvense; äfven Gnaphalia. Sm. Jfr Fries, bot. utfl. 3, 223.

NóPPOR 2, f. pl. 1, blånor, gröfsta affallet efter skättadt lin. Ög.,kl. *Noppur*, f. pl. Sdm.; 2) ojämnheter på en väf. Fl. (NK). Nópp-garn, n. blångarn. Ög.

Nópp-väv, m. blångarnsväf. Ög. (Ydre), kl. NOPPÅ, f ko, som saknar horn. Fl. (Öb.). S. *snuvugr.*

NOR 1, n. sund mellan tvenne sjöar, å eller flod som förenar tvenne sjöar. Norrl., äfven stundom i Sveal. Fsv.*nor*, n. sund. HL.; d. d. *nor*, *nøer*, n. ett vatten, som går in i landet och står i förening med hafvet genom en smal ränna (jfr P. G. Thorsen, de danske runemindesmærker 1, 41); n. *nor*, smalt sund, smalt inlopp; (nyttjas blott i ortnamn). Jfr fe. *nyr*, adj. trång; fris. *nâr*; e. *narrow*, id.; fe. *nyrvan*, v. a. sammantränga. Nors·vipa, f. fiskmåse. Dl. NOR 2, m. nord. Allm. Äfven *no***l**. Vb. m. fl. Fsv. *nor*, m. nord; fn. *norđr*, n.; n. *nor*. No**L**, adv. norr, i norra delen. ”No**l** i ron”, norr i vrån. Vb. Fsv. *nor*, VML.; fn. *norđr*; n. *nor*, *nó***l**.

No**L**a, adv. norrifrån. *No***l***an·ätt*, *no***l***an-ätter*, Vb.; *nolan`et*, Fl. (Öb.); *no***l***an-ätter*, Hs.; *no***l***a-ätter*, Nk.; *nora-frå*, id. Sm. Fsv. *norþan*; fn. *norđan*; n. *nora*, *nora-ätte.*

No**L**a-vär, n. nordlig vind. Vb.,sdm.,nk., ög. *No***l***an-vär*, Hs.; no**l**an-veder, n. Fl. (Ingo); *nora-vär*, n. id. Sm. Fsv. *nordhanwæder*, n. J. M. Yrtag., s. 113; fn. *norđanveđr*.

No**L**a-värs-tyta, f. mindre strandpiparen: Charadrius minor, Mey. Så kallad af dess förmenta förmåga att genom sitt ängsliga entoniga skrik förebåda nordanvind. Sdm.,ul.

No**L**est, adj. superl, längst i norr. Vb.,nk. *Nö***l***est*, Fl. (Öb.). Fsv. *norþaster*.

No**L**-hotte (pl.*-tar*), m. innevånare i norra delen af Bohuslän. Vg. *No***l***-hottska*, f. munarten i norra delen af Bohuslän. Vg.

Nordtär, adv. norråt. Dl.

Nordå, *nord-åtter*, adj. från norr. Dl. *Nórdå*, id. G. Fsv. *norþan*; fn. *norđan*.

Nórdar, adj, norrut. G.

Nord-kärringar, f. pl. trollkäringar från Finland. *Finn-kärringar*, id. Sm. (Värend),

Nor-lysur, n. norrsken. Ö. Dl. *Norr-lyser*, Ul..; *nor-lysning*, f.; *no***l***-lysa*, f. id. Bhl. Fn. *norđr-ljós*; d. *nordlys*.

Nórr-bänk, m. bänk vid norra sidan i ett boningsrum. Sk. (Bjäre h.).

Nórr-fången, adj. som icke visar rätt mot norr; om kompass. ”Han ä ikke riktigt nórr-fången”. Fl. (Nl.).

Nórr gute, m. den som bor norrut på Gotland. G.

Nórr-lidt, adj. n. lutande mot norr, belägen mot norr; om åker och andra odlade egor. Fl. (Nl.).

Nórring, m. liten kompass (ungefär 3 tum i genomskärning). Ul.,sdm.,öl.,fl. (Nl., Åland).

Nylle, m, den som bor norrut på Öland. Öl. Fn. *nyrđri*, adj.; fsv. *nyrri*, adj. id. UL.

Ut-nö**L**ings-väder, n. nordanvind med litet drag i vester. Åland. Fn. *útnyrdingr*, m. nordvestlig vind; *útnorđr*, nordvest; n. *utnoring* el. *utnyring*, m. nordvestlig vind. NOR 3, n. litet barn. ”Dä lilla noret. Ja hade ett sådant litet nor på armen”. Sk. (Tygelsjö). D. *nor*, n. id.

NOR 4, m. tenor (på fiol). G.

NOR 5, f. vak i isen. G.

NORIS-REM el. *Norges-remm*, f. en skinnrem om hästens hals att hänga hästbjällran på. Benämningen deraf att remmen med hästen är köpt i Norige. Dl. (Mora). Fn. *Noregr*, äldre *Norđvegr*, m. eg. den norra vägen, de nordliga landen.

NORJE, n. ett utbygge på ett boningshus med deri små inredda rum. Sk. (Ox.,Skytts h,).

NóRKA el. *nurka*, v. n. 1 småsyssla, smått pyssla med något arbete, men dervid föga uträtta; vanligen om gamla personer. ”Han går alltjämnt å nórkar (el. *nurkar*), men dä tyer inte”. Sk.,bl. D. d. *nørke*; schwab, *norken*, id, (Schmid, 409). Nurk, m. en som smått pysslar med något arbete, men dervid föga uträttar. ”Dä ä en riktig nurk, han går bårstens å nurkar”. Sk., bl. D. d. *nork*, n. id. NóRKAN, m. orkan. S.Sk.,hl.

NORNA, *nyrna*, *nörna* (ipf.*·nte*), hemligen åtvarna någon genom ord eller åtbörder; göra någon uppmärksam på. ”Han nörnte honom. Nörna te'n att han ser hit”. Kl.,sm.,bl.,sk. (Ö. Göinge). Jfr *nyra* 2, som troligen är samma ord. Nörning, m. väckelse, påstötning. Kl.,sm. NOS, m. (såsom i riksspr.) nos. Fn. *nos* (pl. *nasar*), f.; n. *nos*, f. näsa, *nos*. Jfr *nasä*. Deraf i munarterna: Dabbe-nosa, f. fruntimmer, som ej håller sig rent om näsan. Sk.(Bjäre h.).

Nos-gräs, n. Achillaea millifolium & Ptarmica. Sveal.

Nosa, v. a. o. n. 1 1) lukta. Sm.; 2) vädra upp något, snoka. Sm.,fl.; 3) våga, fördrista. "Nosa inte dit"! låt bli det! Allm.

Nosa-stark, *nosa-styv*, adj, som pratar mycket, men icke är hvad han gifver sig ut för att vara. Nk.

Nos-granner, adj, 1) som har fin lukt. Vm.; 2) tyckmycken, nogräknad; 3) högmodig. Vm.,sdm.,nk.

Nosma, v. a. o. n. 1 lukta, vädra upp. Sk. (Bjäre h.).

Nos-mark, s. *mark* 1.Nos-styv, adj. högmodig, stolt i ord. Sm.

Skrap-nos el. *skrabb-nos*, m. 1) sår eller åkomma på näsan; 2) tillrättavisning. "Nu fikk du däg en skrabb·nos; hä var just lögom åt däg, du hadd int gjera der". Vb.

Snip-nos, s. *snip* NOSKÄS (ipf.·*ä*), v. d. luggas. Vb. D. d. *nøske*, lugga.

NOSSE-ROT, f. Platanthera bifolia. Apteksnamn.

NOT 1 (pl. *nöter*), f. not, fisknot. Vb.,åm., mp.,dl. *Not* (def. *nota*, pl. *nette*, def. *nettan*), f. id. Hs. (Db.). Fsv. *not*, UL.; fn. *nót* (pl. *nætr*); d. *nod*; n. *not* (pl. *nøter*). Nota-drätt, n. notdrag. Sk.,hl. Fsv. *nota-dræt*, *nota-drägt*, id. UL.SML.HL.

Not-gista, f. de stänger som uppsättas att torka noten uppå. Vm. Af *gista*, v. a. o. n. 1 torka. "Gista säd, not". S. *gista*, sid. 194.

Not-kung, m. 1) eg. anföraren vid dragning af vinternot. Richsspr.; 2) ett trästycke, som fästes midtpå noten, flyter på vattnet och utvisar huru noten framskrider. Hs.

Not-pera, f. ändan af noten, dit fiskarne samlas. Fl. (Öb.). Fm. *perä*, det yttersta af något.

Not-stikku, f. pl. ställning att upphänga noten på. Fl.(Pargas).

Not-våL. m. flöte på en not. Åm. *Vål*, *vård*.

Nööt (ipf. *nöttä* el. *nött*, sup. *nött*), v. n. draga fisknot. Vb. NOT 2, s. *nyt*.

NOTER el. *noder*, f. pl. 1) upptåg, fuffens, later. "Hva ä dä för noter du har för dej"? Kl.; 2) nycker, infall. "Han har så mena noder för sej". Sk. Fn. *nota* (pl. *notur*), f. nycker; d. *noder*, id. O·noda-lös el. *u-noda-lös*. adj. ombytlig till lynnet. Sk. (Lugg.,Harj., N.Åsbo,Onsjö,Ing.).

U-noder, f. pl, skälmstycken. Hl. (Breared). D. d. *unoder*.

NOT-KUNG, *notpera*,*notstikhur*, *notvål*,s. *not*l.

NOUA, *nover*, *noverskórpa*, s. *nog*.

NOÄ, m. 1) fingerknoge: 2) ett mått ifrån tumnageln till första leden. G.

NUA 1, v. n. 1 gå långsamt, draga benen efter sig. "Han går å nuar". Bl. *Nuva*, id. Sm.,hl.

NUA 2, v. n. 1 1) fundera, grunda på något. *Nunnas*, v. d. id. Sm.; 2) hålla på att säga något, som man bemödar sig att komma ihog. "Han nuar", han kan icke riktigt få fram hvad han vill säga. Sk. (Skytts h.).

NUA 3, f. skogs-rå, skogs-snuva. Sm.

NUBB (pl.-*ar*), m. 1) eg. kort spik. Riksspr.; 2) membrum genitale viri; deraf *nubba*, v. a. o. n. 1 *coire*. Ög. (Ydre). Nubba, f. 1) liten qvinna; I) liten tobakspipa o. d. Ög. *Fäl-nubb* m. id. Vm. *Nukka*, *fäl-nukka*, f. id. UI. (RosL). Nassau *nukkel*, f. tobakspipa (Kebrein 1. 296).

Nubb-lav (pl. -*ar*), m. Calicium cavellare. Wahlenb. fl. suec.

Nubbug, adj. kort. Sdm. NUDDA, v. a. 1 sakta el. lindrigt vidröra någon eller något under förbigående; snudda vid. "Han tål inte att'n muddar ve'n en gång". Svea-Götal. Nudd, n. lindrigt vidrörande. Sm. Fn. *nudd*, långsam gnidning; *nudda*, v. a. ofta gnida på. NUDOR el. *nudur*, f. pl. varningar, förmaningorr. "Lägga nudor vid", göra förbehåll vid. Sdm. (kring Strengnäs). Jfr. e. *nod*, nicka, vinka!

NUER, f. pl. blånor. Brukas ej i singularis "Spinna nuer". Sm. Nue-garn, n. blångarn. Sm. NUGG (pl.-*är*), m. spetsig stör att dermed stöta hål i jorden på ett svedjeland för att i hålan så råg. Dl.(Elfd.). Nugga 1, v. a. 1 med en sådan spetsig stör göra hål i ett svedjeland för att der så råg. "Nugg nið". Dl. (Elfd.), Jfr. fn. *hnöggra*, v. a. impingere.

Nugga 2, f. en med knifsudd eller annat hvasst redskap gjord punkt. Dl. (Mora). NUGGA IGäN, v. gifva tecken med ögonen. Hs. (Dü.,Bj.). Jfr *nunna* 2.

NUGGER, adj, njugg, snål. *Nover*, id. Hs. Fn. *hnöggr*; n. *nauv*, *nauver*; d. d. *nyv*, *nøg nuggen*; fe. *hneáv*; holl. *naauw*, id. Jfr *nog*.

NUGGÅL, s. *nagga*.

NUKK, s. *nog*.

NUKKA, s. *nokka* 2, *nubb*.

NULI, *nulo*, s. *njulä*.

NUG-DA'N, adv. häromdagen. Kl.,öl.

NUMMEN, s. *nimma*.

NUNA, v. n. 1 halfsofva, slumra. "Han sitter å nunar". Sm. *Nonna*, id. Kl. Schwab, *nunen*, v. n. insomna; *nuner*, m. kort slummer (Schmid, 410); e. *nooning*, middagssömn; jfr fn. *nón*, n. klockan 3 eftermiddagen, (lt. *nona*).

NUNNA 1, v. n. 1 helt sakta gnola. Allm. *Nuna*, Sk.,sm.; *nona*, Kl.; *nynna*, id. Bhl. Fn. *nunna*; d. *nynne*; ufris. *nüne* (Outz. 221); schwab. *nunnen*; swz. *nunnen*, id.; it. *ninnare*, v. n. sjunga en vaggsång; *ninna*, *nanna*, f. vaggsång; lt. *nænia*, f. a) liksång; b) vaggsång. Om härledningen jfr L. Pomp. Festus, ed. A. E. Egger. Parisiis 1838, p. 46—47. Hos Hesychius kallas ***νυννιος*** den vaggsång, hvarmed *ninna* (sköterskan) sjunger små barn i sömn.

NUNNA 2 (ipf. *nynde*, sup. *nynt*), v. n. nicka, vinka; med miner eller tecken afvisa eller hindra någon uti verkställandet af något. "Han nynde ad'en för å få'en å tiga". S. Hl.*Nynna*, id. Vg. S. *nórna*

NUNNA 3, adv. nyss, på stunden, för en stund sedan. Sdm.,sm. *Rätt-nunna*, Ög.(Ydre); *rätt-nunnas*, Vl.; *nunne*, *nunni*, *nunnans*, Kl.,sm.,ul.; *nunnan*, Fl. (Nl.); *nunnas*, id. Vm.,sdm.,ög.,sm.;

nunnasse, nn nyss, alldeles nyss. Vm.,nk.; *nunnässe*, Sdm.; *nunnäs*, Vb.,nk.; *nyssens*, id. S. G., sm.,bl. Fsv. *nussi*, adv. nyss. GL. 20: 14; *nu*, nu; fn. *nú*, *núna*; fht.,fsax.,ffriS.,fe.,moes. *nu*; gr. ***νῦν, νύ***; lt. *nunc*. Jfr *nyr*.

NUNNA 4, f. 1) (såsom i riksspr.), nunna; 2) äldre ogift fruntimmer. *Nune*, f. id. S.Sk. Fn. *nunna*, f. nunna. . Nunne-ört, f. Corydalis bulbosa. Nk. (enl. Wahlenb.). .. NUPPOR, f. pl. små strå, ax o. d. Ul. Jfr *nóppor*.

NURE, s. *nyra* 1.

NURK, *nurka*, s. nórka.

NURKKA el. nurkkå, f. vrå, hörn, "Nurkkon ä mörk". Deraf fårrstu-nurkkå, f. förstuguvrå. Fl.(Öb.,Nl.). Af finska nurka, vrå, knut.

*NUTA, s. niota.*NUTTA 1, f. liten flicka; smeknamn. "Min lilla nutta". *Snutta*, f. id. Sm.,bl.

NUTTA 2 (pl. *nuttor*), f. kotte på humle. Ul. Jfr fn. *nyt*, f. nöt; frukt. Nutta 3, v, a. 1 afplocka nuttorna af humle. Ul. NUTTAR, m. pl. 1) grums, det som blir på bottnen då man smälter talg och ister; 2) en maträtt af skurna brödtärningar, brynta i fett. G. Jfr fn. *hnutla*, v. a. hopröra.

NUVUG, *nuvå*, s. *snubba* 1.

NYA, *nyast*, s. *nyr*.

NYBA, *nyva*, s. *niopa*.

NYBOLAD, *nybonde*, *nybrótt*, *nybröta*, *nybärko*, s. *nyr*.

NYDJA, *·n*, f. stor träklubba att indrifva kilar med. Sk. (Ox.,Skytts,Gärds,N. Åsbo h.). *Nödja*, f. Sk. (Ox.,Vemm.,Ljunits h.),hl.,bl.; *nydä* el. *nödä*, f. G.; *nöja*, f.Sm. (Vcstbo), vg.; *nöjda*, f. Sk. (Ö. Göinge); *nygga*, f. id. Bhl.; deraf *brännes-nydja* el. *brännes·nödja*, f. stor träklubba till klyftling af ved. Sk. Fn. *hnyđja*, f. kantig rot af ett träd; *hnióđa* (pr. *hnyđ*, ipf. *hnauđ*, sup,

hnođit), v. a. att hamra; fin. *nuija*, klubba.

NYFFE el. *nöffe* (pl.-*n*), n. kyffe, litet rum. Bl.

NYFIKET, s. *nyr*.

NYGG, n. ingående vinkel (mindre än *hak*): en kant. G. Jfr. *nagga*, *nókk*. Nuggug, adj. taggig (som en såg). G. NYGLA, *nyggla*, s. *negla*.

NYGLÄ, v. n. 1 spritta, rycka, värka af köld eller värme. "Dä nyglar i fingri". G.

NYGLÄS, v. d. 1 vara led åt (t. ex. mat, bete). G.

NYKIL, m. nyckel. Fl. (Pargas). *Nykyl*, Dl.; *nyggel*, *nyel*, *negel* (hårdt g), *nijel*, Sk.; *negel*, *nögel* (hårdt g), Hl. (Värö). Fsv. nykil, m. S. F.S. 6, 337; n. *nykjel*; d. *nögel*. Nykkel-gräs, n. kohvete: Melampyrum pratense. Vl. Jfr *oragräs*, *skepling*.

Himmels-nykklar, m. pl. Primula elatior culta. Sm. Urgammalt namn. Fht. *himils schlässeln* (abbedissan Hildegard före 1180}.

Jungfru marias nykkelband, n. Anchusa officinalis. N. Bhl. (Nafverstad s:n).

Nykkel-blomster, n. oxlägg: Primula veris. Mp. *Maräiä·blómstar*, n. *jómfru särkar*, m. pl., *gauk-blomar*, f. pl. id. G. NYKK, s. *niota*.

NYKKA el. *nökka*, v. a. "N. lin", draga lin, bereda lin till häckling. Sm. Horn-nykka, f. hilla på hornboskap, då ett rep är bundet mellan hornet och ena frambenet. Sk. NYKKI(G), adj. nyckfull. Bl. *Nökken* (f. *nökka*, n. *nökket*), id. Sm.

NYKKLA, s. *negla*.

NYKTER, adj. som ännu ingenting förtärt på dagen. "Nykter mage, spóttt". Ög. m. fl.

NYLE, *nylle*, s. *negla*,

NY-LÖPE, s. *laupä*.

NYNNA, s. *nunna* 2.

NYP, *nypa*, *nyppla*, *nyplä*, s, *niopa*.

NYR el. *nyer*, adj. ny. Vg. *Nöj*, G.; *nuj*, Vb.; *nui*, id. Nb. (Piteå). Fsv. *nyr*, adj. ny, UL. ÖGL.SML; fn. *nýr*; fht. *niuwi*, *niwi*; nht. *neu*; lit. *nawas*; skr. *nava*. Neu-bråta, m. väg, som hvarken bär eller brister; nybruten väg. Vb. Jfr *briota*.

Neu-stig el. *nöustig*, m. obanad gångstig. Vb.

Ni, n. ny, nymåne´. Hs. (Db.).

Nili, adv. nyligen. Hs. (Db.).

Ni-bonas, adj. som nyss satt bo. Hs. (Db.).

Nu-tidd, s. *tidder*.

Nya, v. a. 1 förnya, förbättra. "Nya ópp". Fl. (Ingo). Fsv. *nya*, förnya. VGL.; fn., n. *nya*; fe. *neovjan*; fht. *niwon*.

Nyast, *ånyast*, adv. på nytt; om ifrån början. Fl.(Öb.).

Ny-bolad, adj. nyligen bosatt: som nyligen satt sitt eget bo. Ul.—sm. *Ny-bola* el. *ny-bolen*, id. Vb. Motsatsen är *full-bolad*, adj.

(om en bonde) som har fullt bo samt fullkomlig styrka af vuxna oeh arbetande barn, med många och välfödda kreatur, för att som sig bör sköta sitt hemman. Vb. *Full-plantad*, adj. id. Vl.

Ny-bonde, m. bonde, som senare flyttat till en by, ej hörande till gamla stammen. Sdm.

Ny-brótt, n. arbete vid ny åkers upptagande. Ög.

Ny-bröta, f. nyligen uppodlad åker. Ög. N. *nybrot*, n. id. S. *briota*.

Ny-bär-ko, f. ko som nyss burit. Vm. Fn. *ný-borin ku*, *ný-bær-kú*, f. id. S. *bära*.

Ny-fiket, adj. n. nytt, ovanligt. "Dä ä nyfiket att få smultron". Sm.

Ny-land, s. *land*.

Nöbbe-löf, skånskt ortnamn, som i folkspråket liksom i äldre handlingar kallas *Ny-bölle*, t. ex. *Kells Nöbbelöf*, som i 1569 års Landebok heter *Kiellers Nybölle*. *Nöbbelöf* i Jerrestads h. kallas i 1569 års Landebok *Nybölle*.

Ny·märe, n. nyhet, något nytt, ovanligt. Ög. *Ny~mäle*, n. nyhet. Vg. *Ny-märes-mat*, m. mat som ätes första gången om året. Ög. Fsv. *mær*, adj. a) rvktbar, berömd. Skaftav. 11. Fr. af N. 1636. Flores 30. S. F. S. 4, 99; b) kär. S. F. S. 4, 74; fn. *mærr*, *mær*, adj. a) ren; b) vacker; c) berömd; fe. *mæra*, ryktbar, berömd; fht., fsax. *mâri*, berömd, utmärkt ; mht. *mære*; bay. *mær*, *mærig*, id.; swz. *mar*, dyrbar, kär; e. *merry*, berömd; moes. *vaila-mers*, prisad; *merjan*, v. a. förkunna; fn. *mæra*, v. a. berömma; fht. *marren*, *marjan*, id.; fsv. *nymære*, n. nyhet. S.S. 1, 49; 2, 130. Cod. A. 58, f, 102. Cod. A. 13, f. 103; gl. sv. *nymäre*, n.; *nymäres mat*, m. cibus rarior, cui palatum non adsuevit. Sv. Bib.

Sap. 12, 12; fn. *nýmæri* el. *nýmeeli*, n. nyhet; fht. *niumari*, id. (Graff 2, 826) ; fd. *nymæri*.

Ny-märt, *ny·märlit*, *ny-märlt* el. *ny-mält*, adj. n. sällsynt, sällsamt, ovanligt. ”Dä va nymärt att se dej här”. Kl. (Tjust,Stranda), sm. (S. Vedbo). *Ny-matt*, id. ”Dä va

ny-matt att få se dej komma”. Kl. (Tjust). *Ny-märlit*, adj. n. id. ”Dä va nymärlit”, säges om något nytt, som första gången ätes om året, t. ex. de första bären om sommaren.

Nimmert, adj. n. id. Ög. (Ydre). D. d. *nymers*, *nymmes*, id. (Kok, Sønderj.).

Ny-nema, f. nyhet. ”Tókken nynema du far mä”! Sm.,kl. Fn. *nýnæmi*, n. a) något nytt och ovanligt; nyhet, tidning; b) (i nyisl.) om mat eller dryck, som man på lång tid ej smakat; fn. *nima*, v. a. taga, fatta; lära, förstå.

Ny-nemt, adj. n. nytt. Kl. (Tjust,Stranda).Nyonde, *åv nyonde*, adv. helt och millet nytt. ”Ja ha gjort'e åv nyondo”. Sdm.

Nyra, v. a. o. n. 1 omtala något i förtroende eller hemlighet. ”Nyra óm”, hemligen varna, underrätta om hemliga stämplingar. Hl.

Nyr-boe, m. nyligen ankommen eller antagen gårdsbrukare. Vg. (Vadsbo). Fn. *búi*, landtbrukare.

Nys-fikjen, (*nys-fitjen*), adj. nyfiken, ange lägen. Fl.(Nl.).

Ny-stuga, f. gästrum; det bättre rummet på nedra bottnen i en bondgård, hvarest främmande mottagas. Nk. *Ny-stua*, f. Kl.; *nöj-stäuä*, f. id.)(*hvardes-stäuä*, *daglig-stäuä*. G.

Ny-sätare, m. en som nyligen satt sitt eget bo såsom gårdsbrukare. Vg. *Ny-sättare*, m. id. Ög.(Ydre),sm. (Östbo; sällan brukl.).

Nytligt, adv. sällsynt, rart. Sm.,hl.

Nytt, adv. nyligen. Dl.

Ny-välle, s. *vall* 1,

Nyäst, adv. nyss. Vb.

Pers-messe·ny, n. det ny, som infaller närmast före eller efter Persmessan, den 29 juni. Det kallas äfven *hvit·örts-ny*, n. emedan åkren körd vid denna tiden tros blifva full af *hvitört*, f. eller *hvit-nakkar*, m. pl. Matricaria Chamomilla, Anthemis cotula. Sm.

Sómmar-ny, s. *summar*.

Span-nöj, adj. splitterny, ny som en spån. G.

Tränge-ny, n. ny som infaller (liksom tränger sig emellan) nyårsdagen och trettondedagen. Sm.

NYRA l. n. njure. Götal. *Nyr*, *-n* (pl. *nyrer*), m. Sk.,sm. (Värend); *nyre*, n. Dls.,bhl.; *nure*, m. Sm. (Värend), vg.; *niauri*, m. G.; *niora*, *nyora*, n. id. DL (Elfd.); *niorä*, m. Dl. (Mora), i andra trakter af Dalarne såsom öfverhufvud i de nordliga landskaperna maskulinum. Fsv. *nyra*, *niura*, n. *niuri*, m. S. F. S. 7, 337. Cod. A. 27, f. 22; fn. *nýra*, n.; n. *nyra* (pl. id.), n.; *nyra* (pl. *nyrur*), f.; d. *nyre*, m.; fht. *niero*, m.; nht. *niere*, f.; gr. ***νεφρός,*** m, id.

Nyre-fett, n. fett som omgifver njnrarne. S. Sk. *Nior-fett*, n. Dl. D. *nyre·fedt*; n. *nyre-mor*, m.; fn. *nýr-mörr*, id.

Nyre-pantóffler, m. pl. mandelpotäter; så kallade för likheten med en njure. Sk. (Ox.).

Nyre-talg, m. njurtalg, S. Sk. *Nior·tåg*, m. Dl. D. *nyre-talg*. NYRA 2, *nyrboe*, *nysfikjen*, s. *nyr*.

NYRNA, s. *norna*.

NYRPA, s. *nörpa*.

NYS, *nysa*, *nysande*, s. *niosa*.

NYSLA el. *nösla*, v. n. 1 vara sysselsatt med småsaker, hafva brådtom med många obetydliga göromål och ärender, men dervid uträtta allt senfärdigt. S. Sk. D.*nysle*, id. Måhända samma ord som *nösla*, gnaga, rota smått. Nysla, f. ett våpigt fruntimmer, som till föga duger och för hvilket arbetet ej vill gå ur händerna. *Nössel-kar*, n. id. *Nössel*, n. våpig och senfärdig menniska. S. Sk. NYSSLA, v. a. 1 befria (nötter) från skalhylsor (*tasar*). Sk. (Ing.). *Fnasa*, v. a. 1. Sk. (Lugg.); *tasa*, id. Sk. (Ox.).

NYSSLA el. *nussla* v. n. 1 stappla, vara nära att falla. ”Han nysslade med foten”. Sk. (Ing,,

Ljunits h.). Fn. *hniósa* (pr. *hnýs*, ipf. *hnaus*) v. n. falla, snubbla; d. d. *nysle*, vackla, snubbla. Nysslig, *nusslig*, *nussleder*, adj. trummelfotad. Sk. (Ing.). På andra ställen i Sk. säges *trómmled*, *tröbbed*.

Nyssle fot el. *nussle·fot* m. trummelfotad menniska. ”Du ä en riktig nusslefot”. Sk. (Torna,Ing.). NYSTA 1, v. a. o. n. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) nysta: glomerare. *Nööst* (ipf. o. sup. *nöstä*), id. Vb.; 2) *nysta över tå*, gå med invända fotblad och föra det ena öfvor det andra. Ög.(Ydre). Niästa (pl. *niästa*), n. nystan. Dl. *Niausta* (pl. *niaustun*), n. G.; *nöst*, n. Vb.; *nysta* el. *nösta*, u. id. Götal. Fsv. *nysta*, n. Jfr Rdq. 2. 231; 3, 139.

Nyst·ben el. *nöst-bain*, n. nystfot. Vb. *Nystel*, m. Dl.; *nyst·krona*, f. id. Sdm. (ö. Rek.); *nist-fot*, m. Hs. (Db.); *nyst vinda*, f. Sm.; *nyst-skida* (*nyss skida*), f. id. Ul.

Nyste-plogg, m. nystpinne. Bhl. NYSTA 2. v. a. 1 slå, prygla. ”Nysta te en”, Vm. (Herv.,Id.). Fn. *nysta*, v. a. prostrare. NY·STUVA, *ny-sätare*, s. *nyr*.

NYT, f. en nöt: nux. G. *Nödd* (pl.-*er*), f. S.Sk.; *not* (pl. *nötter*), f. id. Nk. (mot gränsen af Södermanl.). Fsv. *nut* el. *not* (pl. *nytær*, *nytter*), f. id. SML. UL. VML. ÖGL. Alex. v.

8114. Gl. Ordspr. 861; deraf *not·skal* (*noth·skal*), n. nötskal. S. F. S. I. 3 h.; fn. *nyt*, *hnot*, f.; n. *not*, f, en nöt; fd. *nut*; fht. *nuz*; nht. *nuss*; fe. *hnut*; lt. *nux*. Jula-nötter, f. pl. nötter, dels naturliga, dels bakade, tillhörande julfesten. Götal.

Nöda·tas, m. samling af 5—6 nötter i en klunga. Sk.(Ing.). S. *tase*.

Nöt·skrika, f. 1) ög. (i riksspr.) Garrulus glandarius; 2) mager menniska. Sm. NYTA, *nylelig*, *nyter*, *nytlaus*, *nytli*, *nytsam*, *nytt*, *nytten*, *nyttun*, *nytögd*, s. *niota*.

NYTA (pr. *nyter*, ipf. *nytade*, sup. *nyte*), v. n. våga, töras. Brukas med negation. ”Ja nytade ej å säja te dej”. Kl.,sm.,öl.*Nytas*, v. d. 1, id. ”Ja nyts ej”, jag vågar, törs icke. Öl.

NYTLIGT, *nytt*, *nyvälle*, *nyäst*, s. *nyr*.

NYTTAN, s. *nittan*.

NYTTJA, s. *nókk*.

NYTTUN, s. *niota*.

NYVLA, s. *nagel* 1.

NÅ 1, n. märke, liten fördjupning. ”Göra ett nå med fingren i hakan. Skära ett nå i käppen.” Sm.

NÅ 2, v. n. 2 må, få, tillåtas. ”Du nå'le fresta”, du må väl försöka. Nk.

NÅ, *nådas*, *nås*, s. *na* 1.

NÅD 1, f. (i fornsvenskan) lugn, ro, hvila. Ordet brukas nu ej i denna betydelsen, men lefver qvar i nedan anförda ättlingar. Fsv.*naþ* (*nadh*, *nad*), f. a) lugn, ro, hvila. Fr. af N. 304, 1311, 1380. Flores 1519. Iwan 3592. S. F. S. 4, 887. Sv. Järt. Post. s. 150. Kg. St. s. 100. Alex. 77; b) nåd: gratia, misericordia. UL. SML.; c) nådegåfva. VGL.; fn. *nál*, f. a)

omvårdnad; b) plur. *nálir*, beskydd, beskärm; c) ro, frid; flit. *ganáda*, f. nåd; nht. *gnade*, f. id.; mht. *gnâde*, f. lugn, ro. (Iwein); mholl. *ghenâde*, f. id.Nåda, v. n. 1 göra lögn, stilla, invagga (barn) i sömn. ”Nåda barn”. Ög.,ul. *Nå*, id. Fsv. *nada*, id.; deraf *onadha*, v. a. oroa. S.S. 1, 10; fn. *náða*, v. a. skaffa ro, förpläga.

Nådig, adj. l)lugn, stilla; som sofver lugnt; ej otålig; om barn. ”Nådigt barn”. Vm.,ul., ög.; 2) god. ”Dä va inte nådigt”. Ög. Fn. *nádugr*, lugn, stilla; d. d. *nådig* (Mlb., DL. 372); fsv, *naþugher*, *naþogher*, nådig.

Nåsam, adj. rolig, nöjsam. Dl.,vm. (Herv.Id.).

O-nadoter, adj. otålig. Fl. (Pargas). *O-nadugur*, (- -‿), adj. vanartig. N. G. *Unau*, adj. ostyrig; t. ex. om en häst, som är förspänd och ej står stilla. Bhl. *Onådi*, adj.

svår, opassande. ”Dä va inte onådit”. Ög. Fsv. *o nadogher*, adj. orolig. Kg. St.; n. *onådig*, vred, uppbragt; orolig. Jfr *onardugur*.

U-nå(d)sam, adj. knarrig, kinkig. Hs.(Db.). NÅD 2, s. *noa* 1.

NÅEN, s. *nåken*.

NÅ-HÄNDELIG, s. *na* 1.

NÅIÐÄ (def. *ndiđ'n*), m. eld som upptändes i skogen om vintern vid skallgång, då man gör hägnader eller der öfvernattar för att afhemta hö från höbodarne. Dl. (Elfd., Mora, Våmh.) Nåiđ·fäste, n. stången som håller fast *nåi·kabben*. Dl. (Åsens by i Elfd.).

Nái·kabbe, m. stock som användes till en *náiđä*. Ö. Dl. NÅIJA, v. a. fornicari. Ög. (Ydre).

NÅK (*nåkänä*, *nåkäst*), adj. 1) njugg, karg, som gifver liten tillgång. ”Ja ha nåkt óm tomä”, ondt om tid. ”Nåkt óm mat'n”; 2) dålig. ”Nåk mat, kniv”. ”Hä jär nåkt ä slag”, det är en dålig sort; 3) illasinnad, föga ansedd. ”Nåk'n kar”, dålig karl; 4) svag, illamående, sjuklig. ”Jig jär nåk i dag”. ”Nåk dill förstånnä”, som har svagt begrepp. ”Nåkt minn”, svagt minne. ”Nåk dill hels'n”, sjuklig. Vb.,Jtl. *Någg*, adj, sjuklig, fattig, svag i göromål. Hs. (Db.,Bj.). D. d. *neg*, knapp, ringa; svag, skröplig; fn. *hnöggr*, *hnokinn*, nedböjd. Jfr *nägg*.

NÅKA, *nåkas*, *nåkk*, *nåkkas*, s. *na* 1.

NÅKEN el. *nåkar* (pl. *nåklä*, *nåkre*, *någli* el. *nåli*), pron. adj. någon. G. *Någär* el. *nån* (n. *nođ*, pl. *nogä*), Dl.; *nagän* el. *nagar* (n. *nagä*), Vb. I andra mnnarter *nåen* el. *nån* (n. *nået*,

pl. *nåra*), Sk.,sm.,bl.; *nagen* el. *nan* (pl. *nagär*). Vb.; *nån* (*nå*, *nå*), Hs. (Db.); *nån* (n. *nođ*; pl. nogä), Dl.; *nan*, Fl. (Öb.); *nåken*, *nåen* (n. *nåket*, pl. *nåa*), id. Sm. Fsv. *nakar*, *nakvar*, *nokor*, *noquar*, *nequar*; fn. *nakkvar*, *nokkurr*, *nökkurr*, *nekkverr*, id. Jfr Rdq. 2, 513. Nain ting, någonting. ”Int nainting”, ingenting. Fl. (Nl.). *Nanting*, Fl. (Nerpes).

Nan-sinn, adv. någonsin. Vb. *Nantin*, id. ”Int nantin”, aldrig. Fl. (Öb.).

Nogum-stas, adv. någonstädes. Dl. *Nånstans*, *nån-stäns*. Svea-, Götal. Fsv. *nokorstadz*. Didr. af B. 129: 11.

Nåe-les, *nå-les*, adv. någorledes. S. Sk. Fsv. *nokraleþes*. SML.

Nås'nd, adv. någonsin. Dl. *Nåss'n*, id. Hs. Fsv. *nakatsin*, id. Alex. M. NÅKK (pl.-*er*), m. framskjutande stock öfverst på en ryggås. Dl.(Elfd.).

NÅKKA, v. n. 1 flytta sig litet. ”Nåkka på de”! flvtta dig litet! Sm. Nåkka, f. hårsmon. Sm. NÅKKE (pl. *nåkkar*), m. spindel: aranea. När ett barn fäller en tand, kastas han i elden, under framsägande af dessa ord: ”nåkke, nåkke! ge mej en bentann för en galitann”. Eljest tros ej barnet få någon tand igen. Nk.,sk. (Onsjö).*Nåkk*, m. id. Fl. (Ingo). I Sm. och Bl. säges ock *lókke*, som är den ursprungliga formen. ”Lókke, Lókke, ge mej en bentann! här har du en gulltann”; eller ”Lókke, Lókke Ran, ge mej en bentann för en gulltann!” Lókke var eldens gud (fn. *Loki*) och detta bruk härrör från den urgamla eldsdyrkan. Jfr *låkke*. Nåkka-snar, n. spindelnät. Sm.(östra, S. Vedbo, Uppv. m. fl.). *Nåkk-nät*, n. id. Fl. (Ingo i Nl., Nerpes i Öb.). *Lókka-snar*, *lókka-nät*, n. id. Sm.,bl. Lókkarne anses derstädes för heliga och då man vill förstöra *lókkar* och *lókkanät* sker det alltid genom att kasta dem på elden, för att förekomma all deraf härflytande förgerning eller olycka. NÅLIGA, adv. nästan, något när. ”Nåliga god ä han. Dä går nåliga bra”. Kl. Fn. *náliga*, *nálega*, adv. nästan; fsv. *nalkan*, id. S.S. 1, 108, 230; 3, 64; fht. *nâhlîhho*, id.; *nâh*, adv. nära, nästan (Graff 2, 999, 1003).

NÅL-KUPPÄ, s. *kuppä.*

NÅL-PUTA, s. *puta* 1.

NÅL-SKE , f. nålskida, ett slags nålhus; deraf *nål·ske don*, n. V. Dl. (Floda). Fn. *nál*, f. nål. Jfr *nal*.

NÅMA, v. n. 1 otydligt erinra sig. Hs.(Bj.). Jfr *nimma*.

NÅP, s. *nappa*.

NÅPA 1, v. a. 1 1) forsöka att nå eller vidröra något; t. ex. om små barn. N. Hl.; 2) med krok elier klynga draga till sig grenar, afbryta bärklasar o. d. Ög. (Ydre). N. *nåpa*. Jfr *nappa*. Nåpa 2, f. 1) krok att draga något till sig med; 2) liten klynna, hvarmed körsbär kunna afnypas eller nedtagas. Vg.,sm. NÅPA 3, s. *nopa*.

NÅPPA, *nåppla*, *nåppra*, *nåppäs*, s *nappa*.

NÅR, konj. när. Mycket allm. *Naur*, id. N. Sk. D. *når*.

NÅRKA, v. n. 1 snylta, snoka; om personer, som objudna eller oanmodade infinna sig der gästabud hålles eller der dryckesvaror säljas för att möjligen få en släng af slefven. Fl. (Ingo).

NÅ-RÅDIG, adj. slug att finna sig; som vet att göra gagn af det som ingen trott vara till nytta. ”Jag skulle vara nårådig, men ja gjorda mej galet råd. Nårådig i sitt företagande”. Sdm.,ul.,vm.

NÅSAM, s. *nåd* 1.

NÅSKIG, *noskig*, adj. snuskig, osnygg. Ul., sdm.,vm. Lapp. *nueske*, id. Jfr *naskug*.

NÅSTER el. *näuster* (def. *näustre*), n. båthus, hus för större båtar, både för sommar och vinter. Jtl. *Båt·'åjs*, n. id. DL (Mora). Fn. *naust*, n. ett hus eller skjul vid sjön hvari fartyg och båtar stå om vintern; *naust-hús*, n. id.; n. *naust*, n. id. Jfr lt. *navis* (euphoniskt, i st. f. nâu-i·s), f. fartyg. Det oorganiska tillägget *i* finnes ej i sammans, *nau-fragus* jemte ättlingar, äfvenså i *nauta*, m. hvilket man plägar anse såsom sammandr. af *navita*. Fht. *nâwa*, f; mht.*nâwe*, f. fartyg; gr. ***ναῦς***, pol. *nava*, id.; georg. *navi*, båt, fartyg; arm. *nav*, *no*; skr. *nâu*, f.; hindost *nâu*, id.

NÅ-SÅ-NÄR (*af något så när*), adv. någorlunda. Vm. *Nåsenär*, id. Sm.

NÅSÅR, m. smuts, orenlighet (i ansigtet och på händerna). Jtl.,mp. Jfr *saur*. Nåsår-kjorol, n. tvättskål, en mindre bunke att tvätta ansigte och händer uti. Nåsår-kópp, m. tvättskål. Jtl. NÅT, n. 1) såt, fogning, öppning mellan stockarne i väggen af ett båthus, mellan plankor och bräder, som sammanfogas. Vb.,fl. (Qv.), sdm., ög.; 2) kant på ett hyfladt bräde. G. (F.).

NÅTS-FOR, *nåt-skjåna*, *nät-skråma*, *nåt·val*, *nåtvar*, s. *nat* 1.

NÄ, s. *ned.*

NÄBB, m. (såsom i riksspr.) fogelnäbb: rostrum. *Upp i näbb*, hafvande i sista tiden. G. Fn. *nebbi*, m. näbb. Näbba 1, f. pratsam och näsvis flicka. Allm. *Kniwer·näbba*, f. id. S. Sk.

Näbba 2, v. n. 1 vara näsvis. Sm.

Näbba 3, v. a. 1 afskära spetsarne (på bönor). ”Näbba bönor”. Götal.

Näbba 4, (pl. *näbbor*), f. *köpa näbbor*, en barnalek. S. Sk.

Näbbas, v. d. 1 1) gnabbas, träta smått. Allm. *Näbblas*, *knäbblas*, id. Sm.; 2) våga sig att göra något. ”Däu näbbas inte ga däit”, du vågar dig inte gå dit. N. G.

Näbbe-stämma, *näbb-stämma*, f. 1) sqvallrande samqväm; 2) träta. Ög.,vg.,sm.

Näbbe-tyke, n. näsvis eller högfärdig menniska. Ög. Jfr *tyke*.

Näbbor, f. pl. de vid malning till gryn afhuggna kornändarne. Bl.

Näbbut, adj. 1) som har stor näbb; 2) näsvis, fallen för gräl, näbbig. Vm. *Näbbug*, id. G.,sdm.,vm. *Näbbet*, högfärdig. Ög.; deraf *näbb-gädda*, f. näbbig flicka, qvinna. Allm. D. d. (Slesvik) *næbbed*, näsvis.

Näppse, n. näbbigt, snäsigt fruntimmer. G. (F.).

Skate-näbb, m. Erodium cicutarium. Sm. (Femsjö). NÄDGE, *nägde*, f. örtslägtet Stellaria. Norrl. *Nate*, m. id. Ul.

NÄELSE, n. bält-ros: zona; en barnsjukdom. Vg.

NÄFFER eller *näffel*, *-n*, m. id. Kl. Sjukdomen anses i Halland botas om en person af olika kön med den sjuke sticker hål på *lägefingern* och med blodet bestryker blemmorna, eller om densamme vid den sjukes norra stugevägg plockar nio näslor oeh trenne gånger med tre näslestjelkar i munnen blåser på den sjuke. Äfven blod af en *enletad* tupp eller katt, användt som salva, eller mjölk af en *enletad* ko, såsom dryck, förmenas åstadkomma bot, om det i sjukdomens början användes.

NÄFFS-LEJN, (n. *näffs-leje*), adj. ohygglig. *Näffs*, adv. ohyggligt. Jtl.

NÄGG, *näggur*, s. *nagga*.

NÄGGA (pr. *nägg*, pl. *näggum*, ipf. *nagg* eller *någg*, pl. *nuggum*, sup. *nuggjið*), v. a. stånga. Ö. Dl. Jfr fn. *hnäggra* (sv. böjn.), v. a. slå.

NÄJL, s. *nagel* 2.

NÄJSA 1, v. a. 2 snäsa, håna, förebrå, tillvita någon något nesligt, t. ex. ett brott. Hl. (Skällinge). Fn. *hneisa*. v. a. vanära; n. *neisa*; d. d. *nese*.

NÄJSA 2, s. *nasä*.

NÄJÄ, num. card. nio. G.

NÄKÄN, adj. naken. Sm. *Nögjen*, *nyen*, id. Sk. Fsv. *nakin*; fn. *nakinn*, *naktr*, *nöktr*; fht! *nachot*; ffris. *naken*; nht. *nackt*; fe. *naced*, *nacud*; e. *naked*; d. *nøgen*; pol, *nagi*; böhm. *naky*; moes. *naqvaþs*.

NÄKKEN, *näkktuppor*, *näkkug*, s. *nikk* 3.

NÄKTA, s. *nejta*.

NÄLIKA, f. 1) neglika. Sk. *Nällk* (def. *-i*, pl. *nällkar*), f. id. N. G.; 2) liten nagel, nubb (till möbeltyg). Sk. (N. Åsbo, Ox.). Nht. *nelke*, f. neglika. Nällike-krud, ett slags ört: Phlox. Sk. (Ox.). S. *krut*.

Ängs-nellika, f. Dianthus deltoides. Sm. NÄMA, *nämd*, *nämn*, s. *nimma*.

NÄMER (superl. *nämste* el. *nämerte*), adj. kompar. närmare. Sk. *Nämmer* el. *nämber* (superl. *nämmest* el. *nämst*), Dl.; *nämmer*, Kl.; *nämre* (superl. *nämst*), Hl.; *nämmer* (sup. *nämste*). Vb.; *nämber* (sup. *nämst*), id. Fl.(Öb.); *nemare*, adj. och adv. närmare; venster, venstra; om förspänd häst; *nämre*, venstra hästen (emedan han är närmast körsvennen, som går på venstra sidan),

G.; *nämmer*, adj. venster)(*fjärmer*. Bl.,sk. (Ö. Göinge). Fsv. *næmare*, *næmber*, adj. kompar. S.S. 1, 45, 89, 128. Jfr Rdq. 2, 443-444.

NÄMND-KALL, s. *nimma*.

NÄNNAS, v. d. 2 1) vara dristig, djerf, oblyg. Hs. (Norrala, enl. Ihre). *Nännäs* el. *nennäs* (ipf. *ä*), våga. Vb. (Föråldr. enl, J. A. Linder, som i förra århundradet hört ordet brukas i denna

betydelse; 2) vara snål, spara för mycket. Vb., bl.; 3) (i riksspr.) hafva hjerta till något, kunna förmå sig till. Fht. *nendjan*, våga (Graff 2, 1092); mht. *genenden*; moes. *ana·nanþjan*, id.; fn. *nenna*, vinnlägga sig om, få sig till, gitta; d. *nænne*. Nänne (el. *nännö*), n. 1) djerfhet, dristighet, tilltagsenhet, godt mod. ”Ha godt nänne”, väl kunna taga sig fram i sällskap. Hs. (Db., Ljusdal); 2) snålhet. ”Lappan a godt nännö att tigga hvad sóm helst”, Lappfolket är nog snålt o. s. v. Hs. (Db.,Bj,). Fsv. *nænna*, f; djerfhet, rådighet. Kg. St., s. 205. ”Nænna ær half giærning”; l. c, s. 205. ”Thet ær gammalt ordquæde: giærnt fylge lykka godre nænne»; 1. c, s. 196: ”viter forsea ok god nænna”; d. *nænne*, subst, den sinnestämnmg, då man nänns göra något, beqvämer sig till något; fht. *nendigi*, f. djerfhet; fn. *nenning*, f. driftighet, företagsamhet.

Nännel, adj. sparsam. ”Han ä så nännel om sitt”. Sk. (Ox.). D. *nænsom*, adj. sparsam, skonsam; *nænning* el. *nænding*, m. gnidare (föråldr.); *nænsomhed*, f. sparsamhet; d. d. (Bornh.) *nænnen*, girig (Adler 51); fn. *nenninn*, oförtruten, flitig, sträfsam.

Nännele, adv. begärligt. ”Se nännele”, se begärligt på någon för att få något. Hs.

Nännog, adj. djerf, dristig. Hs. (Norrala, enl. Ihre, D. L. s. 119). Fsv. *nænnoger*, djerf, driftig. Kg. St. s. 196, 205; mholl. *geninde*, id.; d. d. *nendet*, näsvis, alltför fri.NÄ NÄ MÄN, adv. ingalunda; nej, nej. Götal. Jfr Rdq. 2, 170.

NÄPEN (n. *näpet*), adj. 1) skicklig, passande, tjenlig. ”Näpen att skikka, näpen till att göra hvad som helst”. Ög.,kl.; 2) nyttig. Ög. Fin. *näpjä*, passande, nyttig.

NÄPP, s. *napper*.

NÄPPIN (kompar. *näpper*, superl, *näppäst*), adj. dålig, oduglig, skral. Ordet brukas icke gerna i positivus, utan då heter det ”dålin, odoglin, skral”. Dl. *Näppli*, adj. klen. Dl. (Särna). Jfr *napper*.

NÄPPSE, s. *näbb*.

NÄRA SEJ. v. r. 1) eg. (såsom i riksspr.) förskaffa sig näring, uppehälle; 2) berga sig, begå sig. ”Ja närer mej allt barfota, så länge kölden ej är värre”. *Nära sej för nåen*, berga, skydda sig för. ”Ja kan inte nära mej för honom i mitt eget hus”. Sk.hl. ”Ja har så ondt i röret, att ja inte kan nare mej å sidde”. Sk. (Ox.). Fn. *nara*, v. a. nära, föda. underhålla. Näre-ställe, n. näringsställe. Sm.

Närig, adj. mån att skaffa sig uppehälle, utan att alltid se på medlen; småsnål, tjufaktig. Allm. N. *närig*, småsnål.

Närings-gräs, n. dårrepe: Lolium temulenlentum. Hl. I andra munarter *låsme*, *swimbel*,, *svimmel*, *skjädå* m. fl. NÄR-GÅANNE, adj. förestående, instundande ”Jula är närgåanne”. Sm.

NÄR-HÄNNES, adv. nära till hands, välbeläget. Ög. *När·händigt*, adj. n. nära till hands. Sdm. Fn. *nærhendis*.

NÄRING (pl.*-ar*), m. fiskgarn, not. *Sillanäring*, m. sillnät. Sk.,hl. D. d. *nedgarn*; d. *nædgarn* (Danske Lov V, 10).

NÄRINGS-GRÄS, s. *nära sej*.

NÄR-KVINNA, f. barnmorska. Vb.,vg. *När-kvenna*, f. Dls.; *närkärring*, f. id. Bhl. (Foss.). Fn. *nær-kona*, *náveru-kona*; d. *nær-kåna*, id.

NÄR-LIGGJEN, adj. angränsande. Vb.

NÄR-LYDDA, s. *ljuda*.

NÄRMA, præp. nära intill. "Gå inte så närma hunn, han kan bita deg". Nk.

NÄR-MAKEN, adj. närbelägen, nära till hands, beqväm. Sm. *När-maklig*, adj. beqväm i anseende till belägenheten. Hl.,sm.,bl.

NÄRMAKENHET, f. beqlämlighet, godt tillfälle. "För närmakenbets skull", för det goda tillfälle, som erböds. Ög.(Ydre).

NÄRMEN, m. def. dragare på venstra sidan)(*fjermen*. Sm.

NÄR·SÖKEN, adj. närgången, som fordrar strängt ut, hvad han bör hafva; dristig, oförvägen. Vm.,vg.,sm. N. *nærsökjen*. Jfr Rdq. 1, 437.

NÄR TAGJEN, adj. mager. Sk.(Ox.).

NÄR-TYEN, *när-tyken*, s. *tyken*.

NÄRTÄ, v. n. 1 snudda emot. G. Fn. *narta*, gnaga litet.

NÄRVEL, m. vred på en dörr eller grind. *Hvärvel*, m. id. G.; *närve*, m. id. G. (F.). Jfr fn. *niörva*, v. a. sammanhäfta.

NÄRVLIG, adj. som är nära till hands. Fl. (Nl.).

NÄRVUG, *närvi*, adj. flitig, oförtruten. N. G. *Neruar*, adj. flitig, om sig. S. G. Jfr *närig*.

NÄR-VÅNA, s. *van* 2.

NÄSA-BLIDA, *näsqglasa*, *näsan*, *näsa ópp*, *näsa-snus*, *näsa-stupa*, *näsbränna*, *näsbuse*, *näsebyr*, *näsegjor(d)*, *näsestyver*, *näseträ*, *näsgrus*, *näskasta*, *näsperlig*, *nässja*, *nässjug*, s. *nasä*.

NÄSSLE KLóKKA, *nässle-silke*, s. *näta* 1.

NÄSSÄL el. *nästäl* (ipf. *nässlä* el. *nästlä*), v. a. o. n. 1) snärja, trassla ihop; 2) innästla sig, ställa sig in hos någon genom smicker eller list. "Han nässla in säg". Vb.

NÄST, *nästa*, *näste*, *näste-gille*, *näst-gä**l***, s. *neste*.

NÄST, præp. hos. "Han vistas näst mäg", han bor hos mig. Vb. *Nästa*, 1) hos, till; 2) nära, bredvid. Vm.,nk. *Näster*, hos. Kl. Fsv. *næsta*, hos. VML.UL. Näst·duk, m. hufvudkläde närmast hufvudet. Kl.

Näst-häkkle, n. mellansort af blånor. Ög. *Näst-häkklingar*, m. pl. Hs.; *näst-häkklor*, f. pl. id.; deraf näst *häkkle·garn*, n.; näst-häkkle·väv, m. Sm.

Nästingen, adv. nästan. Vg.

Näst-öl, n. svagdricka. Vg. (Marks h.); föråldr. NÄSTA, v. a. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) löst fästa ihop med nål och tråd; 2) sticka litet. "Ja näst en i hånna". Sm.: 3) sakta slå el. vidröra. "Han näste te mej på armen"; 4) smyga. "Ja näste mej te'na". Ög.(Ydre); 5) *nästa sig fram*, draga sig fram i små vilkor. Sm. Fn. *nista* och *nesta*, v. a. a) häfta fast med en *nist* (spänne, häkta); b) fastnagla; c) klämma, pressa; n. *nesta*, nästa; d. *neste*. Näst, n. löst nålstygn. G.,sk. D. *neste*; n. *nest*, m.

Nästane, n. 1) ett vidrörande; 1) löst nålstygn. Ög.

Násting, f. vidjeband. Hj. N. *nesting* . NÄST-DUK, *näst-häkkle*, *näst-häkklingar*, *näst-häkklor*, *näst-häkkle-garn*, *násthäkkle-väv*, *nästingen*, *näst-öl*, s. *näst*.

NÄSTE, *näste-gille, näst-gjera, s. neste.*

NÄS-TRYNE, nästyka, nästyke, nästykig, näsuglasa, näsvär, s. näsa.

*NÄT, n. (såsom i riksspr.) nät. Fsv. næt; fn. net; fht. nezi; mht. netze; nht. netz; fsax. neti; fe. nete; e., höll., d. net; moes. nati; öfverallt n. Deraf i munarterna: Näta-gå **L**, m. eg. nätgård; flera nät sammanbundna, som läggas på djupet i sjön. Ög. (Ydre). Näti-haga, m. id. Fl. (K.,P.,NK.).*

Näte-häst, m. ställning som begagnas vid bindning af nät. Runö.

Näte-kurra, f. flöte på fisknät. Fl. (Nl.). S. kórra 1.

Nät·flikka, f. en mindre nätvakare el. vette. Sdm. (kring Nyköping).

Nätja 1, v. a. 1 fiska med nät, utlägga nät. Sdm. Nättja, id. Ög.,sm. Fn. netja.

Nätja 2, f. näthinna omkring inelfvorna. Jtl. Fn., n. netja, f. id.

Nät-pinnka, f. liten träbit med hål i ändan att fästa nätet vid, då det utlägges på sjön. Sdm. Jfr pinne 1.

Nättjning, f. fiskning med nät. Ög. NÄTA 1 (pl. nätor el. näter); f. nässla: Urtica. Hs.,nk.,sm.,dls. Natä (pl. natur), f. N. G.; natul, m. id. G.; Fsv. nætur, pl. nässlor. Spec. Virg. s. 272; fn. nötr, n. Blinde-nälla, f. Stachys sylvatica, L. Sk.

Bränne-natä (pl.·natur), f. brännässla; Urtica urens. N. G. Bränn-natul, m. G. (F.); bränn-nättlä, f. G.; bränn·nätla, f. id. Sm. (Vestbo). Isl. brenni-netla. Etter-näta, f. ettemässla: Urtica urens. Vg. *Etter-nälla*, f. Sm.,bl.; *eder-nälla*, f. Sk.

Kórs·näta, s. *króss*.

Nässle-silke, n. snarrefva: Cuscuta europæa. Sveal.

Bo·nässla, f. Ballota. Götal. Jfr Fries, bot. utfl. 3, 209.

Nätla, f. nässla; Urtica dioica. Kl.,sm. *Nättla*, f. vg.,ög. (Ydre), sm.; *nälla*. f. id. Sk.,hl.,bl. *Nätlar*, f. pl. brännässlor. G. "Den snälla hönan värper ókkså i nällorna", äfven den sluge förgår sig stundom och handlar oförsigtigt. Ordspr. Sk.,bl. *Tyska nättlor* (el. *Tyska nättler*), f. pl. Nepeta Cataria. Sm. Fsv. *nætla*, f. nässla. S.S. 1, 132, 135; 2, 277; *næller*, pl. nässlor. HL.; fn.,n. *netla*, f. nässla; d. *nælde*, *nelde*; fht. *nazza*, *nazzila*; höll, *netel*; ns. *nettel*; nht. *nessel*; fe. *netel*, *netle*; e. *nettle*, id. Troligen af moes. *neþla*, nål, för nässlans stickande hår.

Nättla, v. a. 1 sticka sig af en brännässla. Sm.,ög. *Nälla sej*, id. Sk.,bl.

Nättle-bränd, adj. bränd af nässlor. Sm.

Nättle-kål, m. nässlekål, grönkål; kål, kokad af nässlor. Sm.

Nättle·klókka, *nässle-klókka*, f. Campanula Trachelium. Nk.

Nälle-sugor, s. *suga*.

Åske-näta, f. Cardiaca Leonurus. Vg. I andra munarter *åsk-nässla*, f. NÄTA 2, s. *niota*.

NÄTING, m. Nejonöga: Petromyzon. Hs.

NÄTT, adj. 1) alltfor sparsam, knapp. "Hon ä nätt å sej". "Nätt om styvern", som ser på styfvern, ej vill ut dermed. Allm.; 2) måttlig (i mat). Götal. Hov-nätt, s. *hov*.

Nätta, v. a. o. n. 1 vara sparsam, sparsamt utdela något, knappa in på (t. ex. födan, fodret). ”Då man ska nätta på foret å köra alljämt, kan mära ej stå bi”. Svea, Götal. *Näät* (ipf.-*ä*), v. a. afknappa. Vb.

Nätt-ópp, adv. knappt. Fl. (Öb.). NÄULO, s. *nagel* 1.

NÄV, n. 1) eg. (såsom i riksspr.) näbb, långt fogelnäbb; 2) näsa. Mp. *Nev*, n. id. Ö. Dl.; 3) näbbformig spets. Norrl. Fsv. *næf* (*næff*), n. näbb; fn. *nef*, n. a) näsa; eg. näsbrosk; b) näbb; c) framskjutande spets; deraf *skogarnef*.

Näva, f. gammalt namn på Geranium, (i riksspråket orätt användt om Polygonum), ehuru nu ofta benämde *näbbar*. Sm. Jfr Fries, bot. utfl. 3, 222.

Näv-gäll, m. örfil, slag på munnen. Sm.

Nävling, m. missfödsel af fogelungar. Vg. (Vadsbo).

Näv·’ol el. *nevs-’ol* n. näsborre. Ö. Dl. NÄVE (pl. *nävar*), m. 1) hand. Allm. *Növe*, m. id. Sk.; *neva*, m. id. Vb.; 2) en handfull, t. ex. af mjöl, lin m. m. Allm. Fsv. *nævi*, m. ÖGL.GL.; fn. *hnefi*; d. *næve*; n. *neve*; e. dial. *neaf*, *neif*, id. (Craven 2, 5). För·näve, m. förhand i kortspel. S. Sk.

Näffsa, v. n. 1 slå med fingerspetsarna mot en annans fingerspetsar; barnlek. S. Sk. *Fippsa*, v. n. 1, id. Bl. D. *nævse*. Näva, v. a. 1 1) taga upp, samla i hop med banden, draga åt sig i sakta mak, hand för hand. ”Näva åt däj raipe !” drag åt dig repet! Nästan allm.; 2) uppmäta göpenvis. Dls,, ög. *Näva* (ipf. o. sup. *näva*), v. a. taga med handen, omfatla med handen, t. ex. då säd upphemtas med handskara. Vb. N. *neva*, v. a. samla med händerna.

Näva säg, v. r. 1 få sendrag i handen, t. ex, då säd upphemtas med handskära. ”Ji ’a näva mäg, sä ji jär int sä skärä länger”. Vb

Näva-fyll, f. en hand full. ”Giv mäg ’n nävafyll mjöl!” Vb.

Näva-nytti(g), adj. 1) händig, som gör nytta för sig med händerna. Sk.(Ox.). *Näva·nöden*, id. Sk. (N. Åsbo); 2) fallen för att snatta. ”Han ä så nävanyttig å aej”. S.Sk. *Näva·nöden*, id. Nordvestra Sk.

Nåva-stor el. *növe-stor*, adj. liten som ett litet barn. ”Han ä bårstens növestor. Dä har ja sett se’n ja va növestor”. S. Sk.

Näva stärk, adj. handstark; som har mycken styrka i händerna. *Han(d)·hvass*, id. Vb. N. *neve·stark*.

Näva·svag, adj. som har liten styrka i händerna. Vb.

Näve-gröt, m. gröt, beredd af hafremjöl och salt, som lägges i varmt vatten och gnuggas mod händerna. Vl. (Eks h.).

Näv-tag, n. så stort afstånd, som man med utsträckta armen kan mäta. Ul. Heter i Stockholm skämtvis: *örfils håll.*

Nävä-haug, adj. helt liten till höjden. *Nävva-hauvur*, adj. id. G. (F.),

Nöffsa, v. a. 1 banna, snäsa; äfven *snöffsa*. Vg. Fsv. *næfsa*, *næpsa*, v. a. nafsa, straffa: fd. *næffsæ*, id. (Mlb., Bib. ov.). NÄVER, 1) n. (ej maskul. såsom i riksspr.) näfver, yttre barken på björk; 2) f. ett stycke näfver. Vb. Fsv. *næver*, f. näfver. VML. UL,; fn. *næfr*, f.; n. *nævr*, f. Kårt-näver el. *hårt-näver*, m. skroflig näfver, son är tagen af träd, hvilka förut varit afbarkade. *Kårt*, m. id. Sm.

Näver·binge, m. näfverbundt. Rdq. 3, 140. S. *binge*.

Näver-dos, f. dosa af näfver. Vb.

Näver-kass, m. 1) näfverväska. Dl. (Ohre); 2) liten af näfver gjord säng för små barn. Dl. (Mora). S. *kasse*.

Näver-kónnt, S. *kónnt*.

Näver-lur, *näver-stut*, m. lur af näfver, nyttjas af vallhjon. Vb. *Näver lur*, m. Dl.

Näver·pillra, f. hoprullad näfver. Hs. (Db.). S. *pillra*.

Näver·sko·mil, f. Är vägen ej uppmätt, uppmätes han stundom sålunda, att man tager ett par nya näfverskor och går med dem till dess de brista sönder. Vl. (Axelsons Vandring s. 70).

Nävers-kórra, s. *kórra* 1.

Näver-skrókka, s. *skrókka* 2.

Näver·skruv, m. näfverskäppa. Sm.,bl. *Näver-strut*, m. *näver-ryv*, f. id. Vb.

Näver-tauta, f. näfverkorg. Dl. (Våmh.). *Näver-tåita*, f. Dl. (Mora).

Näver-tägt, f. insamling af näfver, hvilket sker då björken löper. Vb. m. fl.

Skur-näver, n. ett stycke dubbelt hopsydd näfver, som begagnas till skurning. Vb. NÄVLA, s. *nagel* 1.

NÄVVRA, v. a. 1 1) hindra; 2) sammandraga, hoptränga. Ul. (Rosl.).

NÖ, *nöa*, *nöda*, s. *noa* 1.NÖ, *nöa*, *nöbedd*, *nöbeen*, *nöda*, *nöd-gök*, *nödiger*, *nöeld*, *nökörd*, *nölärd*, *nöminnt*, *nönimmen*, *nösmål*, *nöudu*, *nöög*, s. *naud*.

NÖA, v. a, knåda. Bhl. Fn. *núa*, v. a. gno, krossa.

NÖDA·TAS, *nödd*, s. *nyt*.

NÖDD, *nöddekräj*, *nöddekyd*, *nökka*, *nöta*. *nötkofä*, *nötse*, *nötug*, s. *niota*.

NÖDJA, s. *nydja*.

NÖFFE, s. *nyffe*.

NÖFFSA, s. *näve*.

NÖGEL, *nögla*, s. *nagel* 1.

NÖGJEN, s. *näken*.

NÖJ, *nöjstäuä*, s. *nyr*.

NÖJA, s. *nog*.

NÖKKEN. n. *nykkig*.

NÖLA 1, v. n. 1 söla mod något, som skall göras; dröja, vara senfärdig. "Han ha gått hela dagen å nöla mä'et. Nöla å söla". Hs.—sk. *Nööl* (ipf. *ä*) id. Vb. *Gnöla*, id. "Han gnölar ti(d)en hän". S. Sk. D. *nøle*; ns. *nölen*: nfris. *nöle* (Outz. 228); holl. *neutelen*, id. Jfr fn. *nölta·* v. n. frigere et torpere; fin. *nolo·* lätting, *nolotan·* v. n. slå dank.

NÖLA 2, v. n. 1 gnola. Sk. (N. Åsbo). Fn. *nöldra*, knota: lapp. *nullet*, id. Nöl, n. klynk. "Nöl å jämmer". S. Sk. Fn. *nöldran*, f. knot; *nöldr*, n. id.

Nölere, m. en som klynkar, gnölar, är snål. S. Sk. NÖRE, n. småhuggen torrved; torra stickor och näfver hvarmed eld upptändes. Bhl., dls. Nöra, v. a. tända torrved, göra upp eld

dermed. Bhl., dls. N. *nøra*, v. a. nära, underhålla (eld). NÖR-FIL, m. örfil. Sdm.—bl.

NÖRNA, *nörning*, s. *norna.*

NÖRPA, v. n. 2 hushålla snålt, vara nidsk. Äfven *nyrpa*, *norpa*, *närpa*. Sm. Nörpa, *nyrpa*, f. snålt fruntimmer. Sm. NÖSLA. v. a. gnaga, rota smått. "Svinen nössla på rågen.". Hl.,sk. (N. Åsbo). *Nasslä*. id. G. Fn. *nasla*, gnaga; holl. *neusseln*, rota såsom svin; ns. *nussein*, id. (B. W. B. 3, 252). Jfr *nyssla.*

NÖSLA, *nössel*, s. *nysla* 3.

NÖSLA SEJ FRAM, *nössel-hjelp*, *nösle-brännsle*, *nös-mål*, s. *naud.*

NÖSS el. *nöös* (ipf o. sup. *nössä*), v. a. helt lätt vidröra, stöta till helt litet. ″Ji nössä bara ti ä, å ändå sä fåll ä″. *Nössäl* (ipf. o. sup. *nösslä*), v. a. id. Vb.

NÖST, *nöstbain*, s. *nysta* 1.

NÖT, *nöt-ale*, *nötalig*, *nöte*, *nötse*, s. *niota.*

NÖTER, *nööt*, s. *not* l.

NÖT-SKRIKA, s. *nyt.*

NÖTT, *nötta-ravn*, *nötte-gammal*, s. *nat* 1.

NÖUDU, *növed*, *nöög*, s. *naud.*

NÖV, n. nitning, sammanfogning. N. Hl. N. *nov*, f. hörnfoga; fn. *nöf.*

NÖVE, *növestor*, s. *näve*.

O.

O 1, f. stor fisknot. Bl. *Ou*, f. id. Sk. Fn. *vod*, f.; d. d. o (Bornholm), *o*. O-väder, n. lugnt och vackert väder så att fisknot kan begagnas. Bl. (Östra h.). O 2, pron. förkortadt: 1) för *ho*, hon. Ö. Dl.; 2) för *henne*, ″Ja stupp o dit″, jag stoppade henne dit. V. Dl. *On*, id. "Giv åt on", gif åt henne. Fl. (Pargas).

O 3, sammansättningspartikel med nekande eller försämrande betydelse. *U*, id., t. ex. *ofråj*, *oår*. Fsv. *ó*, *ú*; fht.,nht.,fe.,moes. *un*.

O (*ov*, *uf*, *uv* el. *u*), förstärkningspartikel: mycket, högeligen, ganska. Deraf *obarbarisk*, *obart*, *obeskedlig*, *obetydlig*, *obokklot*, *obótten-rik*, *oförfaselet*, *oförförli*, *oförfärän*, *oförsumlig*, *oförsummelhejt*, *ogalen*, *ogammal*, *ogavli*, *ogod*, *ogårlig*, *ogóskli*, *okavliger*, *okavligt*, *omykkä*, *ovmykjyt*, *omiss-nöjd*, *omägtiger*, *osynliger*, *otera*, *oterig*, *ovanskaplig*, *oävligt*, *ufklent*, *ufstur*, *ufstursk*, *ufstutt*, *umikjit*, *uvbra*, *uvdyr*, *uvgalid*, *uvwarmt*, m. fl. Fsv. *of* el. *off,* förstärkningspartikel: a) mycket, högeligen, ganska, alltför, t. ex. *ofhardher, ofharþlika, ofhögher, ofilla, m. fl.; b) satt före substantiver och verber utmärker of stundom en brist, t. ex. offhald, offhalda, ofsinne;* fn. *of*, n. en stor mängd af något: "of fjär": *ofva*, gen. plur., framför adjektiver, brukas såsom ett förstärkande adv. "ofa mikill", mycket stor; *of*, adv. alltför: "of mjöt", alltför mycket; fe. *ofer*, mycket, högeligen: n. *ov*; bay. *un* el. *u*, id. t. ex. *un grôss*, *un-lang*, m. fl.; kärnt. *un*, id., t. ex. *un-ochse*, m. stor oxe (Lexer, 247).

OA, v. a. frukta, vara rädd. S. Hl. Fn. *oa*, frukta; ir. *oban* (uttal, *ovan*), fruktan; skr. *u*, fruktan.

O·AR, n. hårdt missväxt-år, missväxt. G. *O-ar* el. *o·år,* n. id. "Vi fing oårä i år å", vi fingo missväxt i år äfven. Vb. *Oår*. n. id. Allm. Fsv. *oar*, *oaran*, n. S.S. 2, 133. Sv. Järt. Post. s.68. S. F. S. 6, 238, 256. Kg. St. IV, 5. 14; fn. *óár*, *óáran*, *uáran*; d. *uår*; n. *oår.*

O-BAITÄ el. *o-bett*, adj. icke afbetad; om betesmark, der kreatur ej betat. Vb.

O·BANTURLTG, adj. öfvermåttan. "Han ä o. snäll, kvikk, rask". Sm.

O·BARBARISK, adj. mycket barbarisk. "En obarbarisk menniska, stórm". Fl. (Nl.). O intens.

O-BARKÄ, s. *barka* 2.

O·BART, adv. mycket, ofantligt, hiskligt. "Obart grann, vakker". Ul.,vm.,sdm.,nk.,vg. "Tu je obart välkumi", du är oändligen välkommen. Fl. (Öb.). "Obart manga", ganska många. Fl. (Pargas i Nl.). *Ubar*, adv. mycket. Sm. (Vestbo). Fn. *afar*, oskiljaktig partikel: altför, särdeles. S. *o*, *ov*, *uf.*

O BEDRÖGJÄ, adj, ej bedragen. "Få du häddänä, sä val du visst obedrögjä". Vb.

O-BEGRÖVÄ, adj. obegrafven. Vb.

O BELEVAD, adj. oerfaren, okunnig, obevandrad. "Ja ä obelevad i lagen". Kl. NÖ, *nöa*, *nöbedd*, *nöbeen*, *nöda*, *nöd-gök*, *nödiger*, *nöeld*, *nökörd*, *nölärd*, *nöminnt*, *nönimmen*, *nösmål*, *nöudu*, *nöög*, s. *naud.*

NÖA, v. a, knåda. Bhl. Fn. *núa*, v. a. gno, krossa.

NÖDA·TAS, *nödd*, s. *nyt.*

NÖDD, *nöddekräj*, *nöddekyd*, *nökka*, *nöta*. *nötkofä*, *nötse*, *nötug*, s. *niota.*

NÖDJA, s. *nydja.*

NÖFFE, s. *nyffe.*

NÖFFSA, s. *näve*.

NÖGEL, *nögla*, s. *nagel* 1.

NÖGJEN, s. *näken.*

NÖJ, *nöjstäuä*, s. *nyr.*

NÖJA, s. *nog*.

NÖKKEN. n. *nykkig*.

NÖLA 1, v. n. 1 söla mod något, som skall göras; dröja, vara senfärdig. "Han ha gått hela dagen å nöla mä'et. Nöla å söla". Hs.—sk. *Nööl* (ipf. *ä*) id. Vb. *Gnöla*, id. "Han gnölar ti(d)en hän". S. Sk. D. *nøle*; ns. *nölen*: nfris. *nöle* (Outz. 228); holl. *neutelen*, id. Jfr fn. *nölta·* v. n. frigere et torpere; fin. *nolo·* lätting, *nolotan·* v. n. slå dank.

NÖLA 2, v. n. 1 gnola. Sk. (N. Åsbo). Fn. *nöldra*, knota: lapp. *nullet*, id. Nöl, n. klynk. "Nöl å jämmer". S. Sk. Fn. *nöldran*, f. knot; *nöldr*, n. id.

Nölere, m. en som klynkar, gnölar, är snål. S. Sk. NÖRE, n. småhuggen torrved; torra stickor och näfver hvarmed eld upptändes. Bhl., dls. Nöra, v. a. tända torrved, göra upp eld dermed. Bhl., dls. N. *nøra*, v. a. nära, underhålla (eld). NÖR-FIL, m. örfil. Sdm.—bl.

NÖRNA, *nörning*, s. *norna.*

NÖRPA, v. n. 2 hushålla snålt, vara nidsk. Äfven *nyrpa*, *norpa*, *närpa*. Sm. Nörpa, *nyrpa*, f. snålt fruntimmer. Sm. NÖSLA. v. a. gnaga, rota smått. "Svinen nössla på rågen.". Hl.,sk. (N. Åsbo). *Nasslä*. id. G. Fn. *nasla*, gnaga; holl. *neusseln*, rota såsom svin; ns. *nussein*, id. (B. W. B. 3, 252). Jfr *nyssla*.

NÖSLA, *nössel*, s. *nysla* 3.

NÖSLA SEJ FRAM, *nössel-hjelp*, *nösle-brännsle*, *nös-mål*, s. *naud*.

NÖSS el. *nöös* (ipf o. sup. *nössä*), v. a. helt lätt vidröra, stöta till helt litet. ″Ji nössä bara ti ä, å ändå sä fäll ä″. *Nössäl* (ipf. o. sup. *nösslä*), v. a. id. Vb.

NÖST, *nöstbain*, s. *nysta* 1.

NÖT, *nöt-ale*, *nötalig*, *nöte*, *nötse*, s. *niota*.

NÖTER, *nööt*, s. *not* l.

NÖT-SKRIKA, s. *nyt*.

NÖTT, *nötta-ravn*, *nötte-gammal*, s. *nat* 1.

NÖUDU, *növed*, *nöög*, s. *naud*.

NÖV, n. nitning, sammanfogning. N. Hl. N. *nov*, f. hörnfoga; fn. *nöf*.

NÖVE, *növestor*, s. *näve*.

O.

O 1, f. stor fisknot. Bl. *Ou*, f. id. Sk. Fn. *vod*, f.; d. d. o (Bornholm), *o*. O-väder, n. lugnt och vackert väder så att fisknot kan begagnas. Bl. (Östra h.). O 2, pron. förkortadt: 1) för *ho*, hon. Ö. Dl.; 2) för *henne*, ″Ja stupp o dit″, jag stoppade henne dit. V. Dl. *On*, id. "Giv åt on", gif åt henne. Fl. (Pargas).

O 3, sammansättningspartikel med nekande eller försämrande betydelse. *U*, id., t. ex. *ofråj*, *oår*. Fsv. *ó*, *ú*; fht.,nht.,fe.,moes. *un*.

O (*ov*, *uf*, *uv* el. *u*), förstärkningspartikel: mycket, högeligen, ganska. Deraf *obarbarisk*, *obart*, *obeskedlig*, *obetydlig*, *obokklot*, *obótten-rik*, *oförfaselet*, *oförförli*, *oförfärän*, *oförsumlig*, *oförsummelhejt*, *ogalen*, *ogammal*, *ogavli*, *ogod*, *ogårlig*, *ogóskli*, *okavliger*, *okavligt*, *omykkä*, *ovmykjyt*, *omiss-nöjd*, *omägtiger*, *osynliger*, *otera*, *oterig*, *ovanskaplig*, *oävligt*, *ufklent*, *ufstur*, *ufstursk*, *ufstutt*, *umikjit*, *uvbra*, *uvdyr*, *uvgalið*, *uvwarmt*, m. fl. Fsv. *of* el. *off,* förstärkningspartikel: a) mycket, högeligen, ganska, alltför, t. ex. *ofhardher, ofharþlika, ofhögher, ofilla, m. fl.; b) satt före substantiver och verber utmärker of stundom en brist, t. ex. offhald, offhalda, ofsinne;* fn. *of*, n. en stor mängd af något: "of fjär": *ofva*, gen. plur., framför adjektiver, brukas såsom ett förstärkande adv. "ofa mikill", mycket stor; *of*, adv. alltför: "of mjöt", alltför mycket; fe. *ofer*, mycket, högeligen: n. *ov*; bay. *un* el. *u*, id. t. ex. *un grôss*, *un-lang*, m. fl.; kärnt. *un*, id., t. ex. *un-ochse*, m. stor oxe (Lexer, 247).

OA, v. a. frukta, vara rädd. S. Hl. Fn. *oa*, frukta; ir. *oban* (uttal, *ovan*), fruktan; skr. *u*, fruktan.

O·AR, n. hårdt missväxt-år, missväxt. G. *O-ar* el. *o·år,* n. id. "Vi fing oårä i år å", vi fingo missväxt i år äfven. Vb. *Oår*. n. id. Allm. Fsv. *oar*, *oaran*, n. S.S. 2, 133. Sv. Järt. Post. s.68. S. F. S. 6, 238, 256. Kg. St. IV, 5. 14; fn. *óár*, *óáran*, *uáran*; d. *uår*; n. *oår*.

O-BAITÄ el. *o-bett*, adj. icke afbetad; om betesmark, der kreatur ej betat. Vb.

O·BANTURLTG, adj. öfvermåttan. "Han ä o. snäll, kvikk, rask". Sm.

O·BARBARISK, adj. mycket barbarisk. "En obarbarisk menniska, stórm". Fl. (Nl.). O intens.

O-BARKÄ, s. *barka* 2.

O·BART, adv. mycket, ofantligt, hiskligt. "Obart grann, vakker". Ul.,vm.,sdm.,nk.,vg. "Tu je obart välkumi", du är oändligen välkommen. Fl. (Öb.). "Obart manga", ganska många. Fl. (Pargas i Nl.). *Ubar*, adv. mycket. Sm. (Vestbo). Fn. *afar*, oskiljaktig partikel: altför, särdeles. S. *o*, *ov*, *uf*.

O BEDRÖGJÄ, adj, ej bedragen. "Få du häddänä, sä val du visst obedrögjä". Vb.

O-BEGRÖVÄ, adj. obegrafven. Vb.

O BELEVAD, adj. oerfaren, okunnig, obevandrad. "Ja ä obelevad i lagen". Kl.O-BERGD, adj. som har svårt att uthärda sin belägenhet, berga sig. Fl. (Öb.).

O-BESKEDLIGT, adv. ofantligt, ganska mycket. "O. fort". Kl.

O-BETYDLIG, adj. mycket betydlig, stor. Nk. O intens.

O-BIDEN, adj. oombedd, G. *Obedin*, id. Vb. *Ubeen*, objuden. Hs. Fsv. *obiþin*, UL. SML.; fn. *ubedinn*, id. O-bidännes, adv. oombedt. G. O-BILLIGT, adv. ofantligt, högligen. "Obilligt stor, vakker". Ul.—kl. *Ubillia*, id. "Ubilia grannt vär". Sm.

O-BO, n. otyg: löss, råttor m. m. G.

O-BóRGA, adv. mycket, ofantligt. "Obórga rik, stor". Vm. "O-bórga bra kar". V. Dl. S. *borger*.

O-BORJ, s. *borger*.

O-BOTELE, adv. 1) eg. obotligt; 2) mycket, ganska. "I obotele rännande", i fullt språng. Hs.

O-BóTTEN-RIK, adj. öfvermåttan rik. Dl. (Lima).

O-BRÓTA, f. 1) obanad väg; 2) elakt väglag vintertiden. Sm. S. *briota*, *bröt*.

O-BUREN, adj. ofödd. "Man ska inte båsa för oburet fä". Vg. Fsv. *oburin*, *uburinn*, ofödd; fn. *oborinn*, id. Jfr *bära*.

O-BYGGEN el. *obyggjen* (uttal. *obyddjen*), adj. slösaktig. "Var int sä obyggen vä sókkrä! Han jär fali obyggjen". Vb.

O-BYTT, adj. o. adv. odelad, odeladt. "Nu fikk du obytt", nu fick du bra mycket, brorslotten. "Fikk du hä, sä fikk du obytt", d. ä. för mycket, mera än du förtjent. Vb. *U-bitt*, adj. oskiftad. Hs. (Db.,Bj.). N. *ubytt*.

O·BÄR, n. Ribes rubrum. Dl. (enl. Wahlenberg, fl. suec.).

O·BÖNER, f. pl. oförnuftiga böner. Fl. (Öb.). Fn. *úbænir*, f. pl. onda önskningar, förbannelser.

O-BÖRKLIG, adj. stor, ovig, ofantlig, svår att röra ur stället. Sdm.,ög. O-börket, adv. ofantligt. Fl. (Vörö). OD 1, adj. galen, rasande. Dl. (enl. Hülphers, men ordet är troligtvis numera föråldr.). Deraf sv. örtnamnen: a) *odon*, n. frukten af Vaccinium uliginosuin; b) *odört*, f. sprängört: Cicuta virosa. Båda förorsaka yrael, svindel, hvaraf benämningen. Fsv. *oþer*, adj. häftig, vild, rasande. Legend, s. 930. Ivan 2411; fn. *oðr*, a) rasande, häftig; b) vansinnig; fht. *wuot*; fe. *voð*, id.; e. dial. *wead*, mycket vred; *wode*, galen, rasande; moes. *vods*, vansinnig; skr. *vâd'*, att vara vred.

OD 2, n. fiskyngel. Fl. (K.,P.). Jfr fn. *joð*, n. afkomma, yngel.

O-DÁEN, adj. kinkig, laggrann i mat. Vb.

O-DAIL, m. öfre delen af en särk. N. G. *óppel*, n. id. S. G.

ODD (pl.*-ar*), m. 1) udd, spets; 2) udde, näs. Vb.—vg. *Udd*, m. a) id.; b) knöpplad eller stickad grof spets eller krans, som bondgummorna brukade till sko på underkjortlar. Götal. Fsv. *odder*, udd. VGL. UL. S. F. S. 6, 365; *udder*, id. ÖGL; fn. *oddr*, udd, spets, pil; *oddi*, udde; d. *od*, udd; n. *odd*, udd, udde; öfverallt m. Udda, v. n. 1 leka udda och jämnt. Sm.

Våd-udd, s. *våde*. ODEL, m. 1) odaljord till en gård eller hemman. Uttalas vanligen *oel*. Vg.; 2) jord, jordmån. Kl. *Ole*, m. jordmån. "Den gården har god, dålig ole". Sm.; 3) odlingslägenhet. "Go odel", bördig jord att uppbruka. Ög.; 4) gammal rågång och gärdesgård, som innesluter ett hemmans odaljord, rätta egor. *Oel*, *ol* (pl. *oler*) id. "Dä ä en dåli kar, sóm ente håller olera ve magt". Vg. (Valla, Vartofta h.). Deraf *ole-gärs-gål*, m. gärdesgård som står i rågången. Vg. (Vadsbo). *Odel-gärs-gål*, m. id. Vg, (Elfsb. l.). Fsv. *oþal*, *oþul*, n. jord (hvartill man har full eganderätt). VGL. ÖGL.; fn. *oðal*, n. arfvejord.

ODEN, m. hin onde. "Kors för Odén! Ta mej Oden! Far till Oden! Dä va Oen". Ög.,sm.kl., sdm. Det har gått med Oden som med de andra höga Asarne att af allmogen räknas bland de onda andarne. I flera landskaper lefver hans namn ännu qvar. Man tror sig stundom se honom, gående med en stor staf i handen, järnskor på fötterna, hafvande långt grått skägg och en stor hufva, som sitter neddragen öfver hufvndet. Han är stundom stadd på färder, antingen till fots, med en sid och vid hatt på hufvudet (fn. *ódinn sidhöttr*), eller till häst, ridandes på en hög, svart eller hvit gångare, hvars skor äro smidda af klart silfver. Oden vill gerna antaga kristen tro, men får det icke. Då och då frågar han efter vägen, "fast han vet allting", men han gör det blott för att bedraga, ty han är en fiende till menniskorna. Julafton och nyårsnatt kommer han kl. 12 så häftigt åkande, att elden fräser kring hjulaxlarne. Thomasmessonatten rider han på en stor hvit häst, dervid företrädd af tvenne svarta raggiga hundar och jagar då etter skogs-snuvor eller bergstroll, hvilka han fäller med aldrig felande skott. Till gestalten mycket reslig, synas hans sida hvita rockärmar öfver skogstopparne och glänsa såsom solen. Nämnde natt böra alla qvarnar stå stilla, ty det kan lätt hända att de vid hans annalkande stanna af sig sjelf och de dervid sysselsatta menniskorna råka ut för tvinsot. Sägner om Oden höras ännu i många landskaper, äfven i södra Skåne. Flera ortnamn i Sverige och Finland erinra om honom, t. ex. *Odensvi*, *Odensala*, *Odensjö*, *Onsjö* härad (som i 1569 års Landebok kallas *Oðns herridt*) i Sverige; *Odens-näs* (1 mil från Nådendal), *Odensholm* (Pojo socken) i Finland. Fsv. *Oþin* el.

Oþen; fn. *ódinn*; fht. *Wôdan*, *Wuotan*; fe. *Wôden*. Härledningen oviss. Några härleda namnet af fn, *óðr*, adj. rasande; fsv. *oþer*; fht. *wout*, id. till följe hvaraf *óðinn* skulle betyda; *den rasande, den som gör krigarne rasande*, för hvilken åsigt man hemtat något stöd af Adami Bremensis (hist. eccl., kap. 233) uppgift att *Wôdan* hetecknar raseri. Andra åter af fn. *vaða* (ipf. *óð* el. *vóð*, sup. *vaðit*), gå, och skulle *ódinn* således utmärka: den genom verldsaltet gående, i striden frambrytande. Holmboe jemför skr. *Bud'a* månens son och planeten Merkurs regent, erinrande om att Budas dyrkan varit och är vidt utbredd i Asien samt att det synes sannolikt att den götiska folkstammen medfört från Asien till Europa denna dyrkan, hvarom bland annat onsdagens namn vittnar. Odens Fóglar, m. pl. alla de skilda arterna af korpslägtet, men förnämligast korpen, kajan och skatan, hvilka såsom as-foglar åto af de blodiga liken; betraktas såsom heliga och

deras ofredande eller dödande tros föra ofärd med sig. Man säger om dem att de äro *Odens fóglar* eller *pókkers följe*. Sm. Hyltén-Cavalius, Värend 1, 213.Odens hundar, m. pl. Så kallas några flyttfoglar, troligen Anser albifrons, som höst och vår om aftnarne låta höra ett skällande ljud. Hl.,sm.,bl. (Lister). "Noen far i luften", säges då ett susande af nämnda flyttfoglar höres. Bl. (Östra h.). På några ställen i Skåne kallas de *Noaks hundar,* om hvilka berättas att de jaga en trollpacka. Jagten heter *Odens jagt*. Sk.,sm.

Odens häst, m. Vid Trelleborg, Cimbrishamn m. fl. ställen i Skåne, likasom i Blekinge, var för ej så många år sedan ännu brukligt att då man högg säd lemna en liten hörna "till foder åt Odens häst". (S. Nilsons fauna, fogl. sid. LIX). För några mansåldrar tillbaka brukade man i Småland *offra* eller *gifva* till *Odens hästar.* Dervid tillgick sålunda, att man antingen vid slåttern på ängen qvarlemnade några gröna grässtrån, hvilka nedböjdes och täcktes med mossa, så att de ej af boskapen rördes, eller ock på hvarje bredestad qvarlemnade en frisk hötapp, som på lika sätt skyddades mot ohägn. Härvid pålyste eller tillsade bonden alltid uttryckligen, att "detta skall Oden ha till sina hästar", eller "detta får vara åt Odens hästar". (Hyltén-Cavallius, Värend 1, 211).

Odens-svala, f. Ardea nigra. Götal.

Odens-ty(g), n. fans-tyg, satans-tyg; alla slags ovättar och onda väsen. *On-rot* (ɔ: Odens rot), f. id. Sm. (Värend).

ODER, s. *otter.*

ODIG, s. *otta* 1.

O-DILL-LÅTEN, adj. som gör något utan tillåtelse. Vb.

O-DJERV, adj. blyg, blygsam. Vb.

O-DRÄGLIGT, adv. ofantligt, mycket. "Odrägligt beskedli. Han präka så rart så dä ä rent odrägligt". Sk. (Vemm.).

O-DUVEN, s. *duva* 2.

O-DYGD, f. 1) eg. (såsom i rikssprοr.) benägenhet att göra skada, ondt; 2) ohägn af kreatur. "Kritera ä inne på odygda". Nk.

O-dygdas, v. d. 1 öfva odygd, vara odygdig. Götal.

O-DYMÄ, n. oråd. G. *U-döme* el. *o-döme,* n. underligt, ovanligt ting. "Dä va ett udöme". Vg. (Skarab.). Fsv. *udöme,* elakt efterdöme. VGL.; fn. *ódæmi, údæmi.*

O-DYNNST, m. stank, elak lukt (genom fjärtande o. d.). S. Sk. Jfr *daun.*

ODÅ s. *vada.*

O-DÄL, adj. dyster, sträng, svår. "Han såg så odäl ut". *Odält.* adj. n. dystert. Dl. (Mora), *O-dell,* id. Dl. (Floda, Nås). Fn. *ódæll,* svår; *ó* negat., *dæll,* lätt.

O-DÖ, adv. omöjligt, ohjelpligt, förgäfves. "Jeg låg å vä óm att få lån nalta penning, men hä var odö. Han låg i jamnt å arbajtä, men hä var odö". Vb. "Dä ä odö att bóllen får rum i dosan". Svea-, Götal. *U-dö,* id. Sk.

O-DÖME, s. *odymä*.

OENN, pron. poss. (brukas substantive), m. fars-(gubbe); husbonde. S. G. *Ävver,* id. N. G. S. *oä.*

O-FALLÄN, adj. 1) som saknar fallenhet för, ej har naturligt anlag till; oläraktig. Vb.; 2) otymplig; 3) ohandterlig; mest om tyger. G. N. *ofallen,* obeqväm.

O-FANSLI, adj. ofantlig. Nb.,vb. "Hu ä ofanslia go, vakker". Sm.

O-FANTERLIGER, adj. ofantlig, stor. Tillägges ofta andra ord för att Öka betydelsen. "Han ä ofanterliger te sjunga. Ofanterligt kallt". Nk.

O-FARA (ipf. *ofor*), v. a. speja, uppmärksamt betrakta; rädd se sig omkring. "Hvad står du å ofara"? *Ofaras* el. *ofars* (ipf. *ofors*), v. d. 1) id. "Hästen ofors på hösäkken vid vägen". Kl.; 2) förundra sig, misstänka. "Ja ofors på't". Ög. Af *o* intens. och *fara,* frukta, vara rädd för. S. *fara* 1.

O-far, adj. uppmärksam, förundrad. "Ofar på". Kl.

O-farer, f. pl. misstankar, nys om. "Ja hade väl fått ofarer om dä". Kl. (N. Tjust).

O-farsam, adj. nyfiken, förveten. Kl.

O-FARAN, adj. ofarbar. "Ofaran vaj", obanad väg. Vb. S. *fara* 2.

O-FATT, adj. 1) oformligt stor, ofantlig. Allm.; 2) oskicklig, ej tjenlig. "Han jär int na'n ofatt kar", han är ingalunda någon dum karl. "Hä jär int ofatt'n kar". "Han var int ofatt dill å sniikk", han var ej oskicklig att snickra. Nb., vb.; 3) förvänd, underlig. Fl., vg., sm. Jfr *fatter.* Rdq. 3, 275.

O-fatt, adv. ofantligt mycket, öfver höfvan, utomordentligt. "Ofatt god, liten, stor, rik". Nb.—nk.

O-FELUGER, *ofälugr,* adj. 1) osäker, fridlös; 2) olycklig. G. Fsv. *felogher,* säker, trygg. Alex. M. 3691. Sv. Dipl. 5, 377; *ofeliker,* ej nog säker (Upps. Domkap: s bref till k. Erik af Pommern 1432); fn. *úfèligr;* jfr holl. *ont-veiligen,* v. a. göra osäker (farlig).

ÓFFER, n. offer på altaret åt presten. "Gå te óffers". Sk. D. d. *gå til offers.*

ÓFFER KAST (pl.-*ar*), m. hög af ris, qvistar och stakar, som hopalägges af resande vid vägar på ställen der någon person af våda omkommit eller blifvit mördad, till ett försoningsoffer åt de aflidnas andar, att förbifarande af dem icke måtte ofredas. Ög.,sm. m. fl. Jfr L. F. Rääf, saml. 1, 90.

O-FJUMLIG, adj. otymplig, tölpaktig, dum. Kl. Fn. *úfimligr.* S. *fjumlig.*

O-FJUN, adj. oformlig, ovig. ohandterlig. Sm. kl. *Ofijn, ofyn, ufijn,* 1) id. HI. (Slättåkra); 2) lat. Sm. Fn. *ófimr, úfimr.*

O-FJÄRADER, adj. 1) eg. som ej har fjädrar; 2) ej putsad, pyntad; hvardagsklädd. Nk.; 3) oberedd. "Han kóm ofjärad på honom". Sdm. (Björkvik).

O-FRAT, u. ohyra, löss. Öl. Jfr nht. *fressen,* v. a.

O FRE(D), m. 1) eg. krig: 2) intrång af audras kreatur. Ög. *Ufred,* m. 1) krig. Hs.—sk.; 2) åverkan. "Dä ä så'nnt ufre på vångane". Sk., hi. Fn. *úfridr;* n. *ufrid,* krig.

O-fresam, adj. ofredlig, svår att fredligt umgås med. Vb.

O FRISK, adj. sjuklig, illamående Nb., vb., fl. (Nl.).

O-FROM, adj. grof, ovig; obeqväm. G. Fn. *ofromr,* malignus, improbus. Jfr *from.*

O-FRÅ, *ofrågjän, ofrår,* s. *frå* 1.

O-FRÅGEN, adj. som ej frågat sig före; oförsigtig. Vb. S. *frega.*

O-FRÅJ, n. ogräs, synnerligen bland säd. G.

O-FRÄJDÄ, adj, vanfräjdad, illa beryktad. Vb.O-FRÄMT, adj. n. ej verkstäldt, uträttadt. "Dä jär ofrämt". N. G. S. *främä.*

O-FRÖ, s. *fri, fre.*

OFSAS el. *uffsas,* v. d. 1 vara öfvermodig, angripa med hårda ord. Hs. *Offses,* v. d. 1 1) högmodas. Jtl.; 2) förgapa, förundra sig. Jtl.,hj.; *óffsa se,* v. r. 1 högmodas. Ul. *Ufsas,* v. d. 1 hafva begärelse till en sak, önska att åtkomma densamma. Hs. (Ljusdal; föråldr.). Fn. *ofsi,* m. öfvermod, sinneshäftighet; *ofsa sik,* v. r. blifva häftig, mycket vred (E. Jonsson, Oldn. Ordb. 402); n. *ofse,* m. öfverdrift; häftighet.

O-FURI el. *oförä,* adj. 1) ej befaren. "Vajen jär oförä"; 2) som ej afrest. "Han jär ofuri". Vb. S. *fara* 2.

O-FYRNUMSTUG, adj. fåkunnig. G.

O-FÅNG el. *åfång,* n. förfång, hinder. Ul.

OFÄ**L**, f. ofärd, olycksfall. Vb. S. *fara* 2.

O-FÄ**L**I, adj. 1) som ej är färdig; 2) ofärdig i någon kroppslem; som ej kan gå. Vb. *Ofä***l***ot*, Fl. (Öb.); *ofa***l***iger*, id. Vb.

O-FÖGA SIG, v. r. 1 1) orena, nedsmutsa sig; göra sitt naturtarf; 2) skämma ut sig. Sdm.

O-FÖGEL, m. uf, uggla m. fl. foglar, som, då de visa sig, tros bebåda olyckor. Vm. (Norbergs s:n). Jfr *fugel.*

O-FÖR, s, *fara* 2.

O-FÖR-AKT, *i oförakt*, adv. utan uppsåt. Bhl., vg. *Mä uförajt*, oförvarandes. S. Sk.

O-FÖRE, n. klent före. Vm. S. *före.*

O-FÖRFASELIGT, adv. fasansvärdt, förskräckligt. Vb. O intens.

O-FÖR-FÄRLI, adj. i hög grad förfärlig, förskräcklig. Vb. O intens.

OFÖRFÄRÄN, adj. oförskräckt, oförfärad, dristig. Nb.,vb.

O-FÖRHABBANES, s. *happ.*

O-FÖRLORADT. adj. n. ej fullgodt, provisoriskt. Ul.

O-FÖRMODLIGER, adj. oförmodad, oväntad. Nk. O negat.

O-formodligt, adv. oförväntadt. "Dä här va just oförmodligt främmadt". Nk.

O-FÖRMODLIGEN, adv. förmodligen, troligtvis. Sk. (Ox.,Skytts,Ing.,Onsjö). O intens.

O-FÖRSEL, f. ofärdighet; oförmåga att röra eller riktigt begagna någon lem i följd af dess fysiska missbildning. "Man har värre af krykkan än oförslen". Kl.,sm.,ög. Af *fara* 2.

O-FÖR-SIÄN, s. *siå.*

O-FÖRSKRÄKKLIT, s. *skräkka* 4.

O-FÖRSUMLIG, *ofbrsummelhejt,* s. *suma.*

O-FÖRSVARAN, s. *svara.*

O-FÖRT, adj. n. menfört af för mycken snö. Fl. (Ingo).

O-FÖRTIGJEN, s. *tiga.*

O-FÖRTÖVÄN, adj. snart förväntad, ofórtöfvad. Vb.

OFÖRVART, *oförvarän,* s. *var* 1.

ÓG 1, n. ok. "En so mä ett óg å en kvinna (kvinga) mä ett blått öva, dä ha de inte för döjdens skull". Ordspr. Sk. Fn. *ok;* d. *åg;* fht. *ioch, ioh;* ns. *jok, jog;* moes. *juk.*

ÓG 2, konj. 1) och. Kl., sm. Vanligen säges *å;* 2) ock, äfven. Nk. Fn. *ok* (sedermera *og*) och (ehuru sällan) *auk, aok;* d. *og.*

ÓG 3, ipf. af *aka.*

OGA, v. n. 1 visa tecken till snar fölning genom könsdelarnes uppsvällande. "Märren ogar. Nu ogar märren, hon ska snart föla". Sk.,hl.

Ógene (hårdt g), n. jufver hos sto, när det har föl. *Ogane,* n. id. Sk. *Ukar,* n. jufver på sugga och hynda. G. D. d. *ovnet,* n. def. jufver hos fölsto; gael. *ugh,* jufver; irl. *ugadh,* födelse.

OGA-FÖRE, adv. ofvanföre, högre upp. Sdm.

O-GAGNS-GO(D), adj. ohjelpsäm. Öl.

O-GALEN, adj. 1) mycket galen. Hs.,nk.; 2) olämplig, oäfven. "Jonte ä ingen ogalen kar. Han bär sej inte så ogali åt". Hs.—ög. O intens.

O-GAMMAL, adj. mycket gammal. Nk. O intens.

O-GARD, adj. 1) ogjord; 2) omogen. Dl. (Elfd., Våmh.). *O-gjord,* id. Fl. (Åland).

O-GEMEN, adj. utomordentlig, ovanlig, ganska stor. Allm. *O-gemain,* id. Vb. S. *gemen.*

O-gemaint, adv. ovanligt, utmärkt. Vb. I andra munarter *ogement,* id.

OGEN-BRÖJN, n. ögonbryn. Ö. Dl.

O-GENT, adv. icke gent. "Ogent att gå den vajen", en krokväg. Vb.

OGEN-HWALM (pl.-*är*), m. ögonlock. Ö. Dl Fn. augna-hvarmr, m. id.; *hvarmr,* m. id. (Bjørn Hald.).

O-GERNOM, adv. ogerna. Vb.

OGES-KUPPÄ, s. *häva.*

O-GEV, s. *giva.*

OGGA, v. n. i låta illa, jämra sig. Ul. (Rosl. enl. Ihre, DL.).

Oggig, adj. knarrig. Ul. (Rosl.). Jfr fn. *óga,* v. a. med dat. förfära; *ógna,* v. a. injaga skräck, förfära; *ugga,* frukta, misstänka; *uggr,* m. fruktan; *uggligr,* fruktansvärd; *ógrligr,* förskräcklig; fsv. *oghn,* fruktan. Jfr *otta* 2, *ugg.*

OGGE, m. den qvarsittande roten eller spetsen af en afbruten tand. Hl. (Viske h.). N. *ugg,* n. spets, tagg; fn. *uggi,* n. tagg på en fena.

O-GIDELIG, *ogiden,* a. *ogitlig.*

O-GIN, adj. ohjelpsam, snål. Allm

O ginas, v. d. 1 vara ohjelpsam; krångla, gräla. Fl. (Pargas i Nl.).

O-GITLIG, adj. olustig, ovillig, trög; som ej gitter göra hvad han bör. Kl. *Ogideli, ogidali, ogiden, ugidell,* id. "Ja ä så ogideli i da, för ja va te gilles i jaftes. Ja ä så ogidali, för ja har ej fått sova". Sk. *Ogideli,* id. Bl. Jfr fn. *geta,* kunna.

OGLE-VE(D), s. *uggla* 1.

O-GNALIG, s. *onaliq.*

O-GO(D), s. *god.*

O-GRANN, adj. 1) ful. "Int e hon ograun hondé, fast hon int o thess enkom vakar; ogrannan ha 'an skåda". Fi. (Qvarkens öar); 2) som ej är laggrann i mat, äter hvad han får; i synnerhet om kreatur. Vm. (Herv., Id.). S. *granner.*

O-grannt åt, adv. grufligt, ofantligt. "Dä ä ogrannt åt hur dyr säden är". Vm. (Herv., Id.).

O-GRE (ipf. *ogredd,* sup. *ogreda*), v. a. bringa i oreda, hoptrassla. "Hon a ogreda trån". Vb. 8. *grejd.*

O-grejdu, *ogreug, u-grea,* s. *grejd.*

O.GRUNDAD, adj. mycket väl grundad. "Våran prest ä ogrundad i sin lära". UI. O intens.

O-grunnadt, adv. utomordentligt, ofantligt, förunderligt. Ul.,nk. *Ogrunda,* id. "He je ogrunda *gódt;* he je godan än sirapin å *óstin",* Fl. (Öb.). Fn. *ógrynnni* n. ofantlig mängd.

O-GRUTA, s. *grut.*

O-GRYNN el. *ogrynnsam,* adj. 1) bottenlös; 2) odryg, slarfvig, slösande. Sm.O-gynnsamt, adv. odrygt, som icke förslår. "Han äter ogrynnsamt å blir ändå ej mätt". Sm. S. *grynna* 2. O-GUM,s. *ogås*.

O-GÅDD, adj. ogången. "Han har int många byar ogådda", han är kraftlös, så att han icke mer förmår göra många besök, d. ä. han har icke långt till sin död. Fl. (Nl.).

O-GÅLI, adj. ej tillreds, ej för tillfället färdig, användbar. "Han jär ogåli dill ä fära", han är ej resfärdig. "Hä jär ogålit", det är ej färdigt till att begagnas. Vb.

O-GÅLLIN, adj. mycket smutsig, dålig. Ö. Dl. *O-gålig*, adj. ostökig, ohöfsad. Åm, *O·gålin*. adj. odräglig. Gstr. O intens., *går*, n. smuts; stygghet. S. *går.* O-Gålli, adv. högligen, mycket. "Ogålli mykjy", ganska mycket. "Ogålli snógg", mycket snygg. Dl. (Våmh.). "Ogåli bra, klen, mager, stur". Dl. (Elfd., Mora).

O-Gósklin, adj. smutsig, oren. Dl. (Mora).

O-Góskli, adv. ganska mycket, ofantligt. Ö. Dl. O-GÅS, (pr. *ogäs*, ipf. o. sup. obrukl.), v. d. se efter, hafva uppsigt öfver. Ö. Dl. O-gum, adj. uppmärksam, vaksam. Dl. (Mora). O-GÄRRD (hårdt, g), adj. ogjord. G. S. *gära*.

O-GÄRSLI, adj. kinkig, knarrig, otålig. Nk.

O-GÖRLIGT, adv. ofantligt. Sm., kl.

O-HAG, n. 1) vårdslöshet, slöseri, misshushållning. Mp.,kl.; 2) okynne, intrång. Ög. Fn. *óhagr*, m. förtret, besvärlighet.

O-HAMPLING, m. oborstad menniska. Ög. Jfr *hamla*, vara tafatt.

O-HANG, s. *hänga*.

O-HAPP, *ohappande*, *ohappanes*, *ohapplig*, *oheppelia*, s. *hopp*.

O-HASKLIG, s. *haske*.

O-HEI(D)LI, adj. ofantlig, förfärlig; tillägges gemenligen andra ord för att öka bemärkelsen. "Dä ä oheili te blåsa. Han ä oheili rik, stor. Oheili te köra". Nk.

O-HELL, *ohill*, *ohäll*, *ohällig*, s. *hejl*, sid. 250 b.

O-HEMSKER, *ohemmelskr*, s. *heim*.

O-HERRANS, adj. indecl. ohygglig, obeskriflig, odräglig. "Hä jär ä oherrans vär. Oherrans fult, vakkert". Vb. Jfr *harr*.

O-HISKELIG, adj. ryslig, gruflig. Vm. O intens.; *hisklig*, ryslig. O-hiskeligt el. *ohiskeli*, adv. grufligt, ofantligt, mycket. "Ohiskeligt vakker". Vm.—sm. O-HOVLUGUR, adj. omåttlig, utan hof. G.

O·HUGNELI(G), adj. oangenäm, som ej behagar. Sm. Sällan brukl.

O-HULL, *o-hylld*, s. *huld*.

O-HUN (*-hunn*), m. oförskämd, ovettig menniska. Ög.,kl. *O-hunna,* n. id. Brukas äfven intensive om något ovanligt, bålstort, som framkallar häpnad och förvåning. "Ett ohunna te

kniv". *Ohunnen*, n. id. "Alltid ästu ett ohunnen". Sm., kl. Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 51. O-hunnas, v. d. 1 vara ovettig, oförskämd. Kl. O-HVASS, adj. slö, som ej biter; om egg-järn. Nb.,vb.

O-HYAD, adj. som har blek, ful hy eller ansigtsfärg. Bl. (Gemshög).

O-HYRA, f. 1) råttor, möss. Götal. *U-hyra*, id. "Der ä så meen uhyra i lagullet". Kl.,sk.; 2) vargar, räfvar. Bl.,hl.,sm.; 3) rosen: erysipelas. Bl. (Bräkne); 4) ogräs. S. Sk.

O-HYRE, el. *uhyre*, adv. oerhördt, ofantligt. "Uhyre möet". *Ohyrt*, id. Kl.,sm.

O-HÅGA, m. ohåg, håglöshet, lättja. Vb. O-hågasam, ej sorgfällig, håglös. Vb.

O-hågli, adj. obehaglig, ohygglig. Vb. *O-håglejn,* adj. id. Jtl. *U-huelig,* adj. ruskig. "Uhueligt vär" Bl. Gemshög. N. *uhugleg,* obehaglig. O-HÅJMSKUR, adj. ohöfvisk, ohöflig. G. O-håjmskä f. skam G. O·HÅLLU, adj. som ej håller, lätt går af. "Ohållut garn". Vb. S. *hallda*.

O-HÅNGEN, s. *hänga*.

O-HÄGDELIG, adj. som går öfver skredet; omåttlig. Vm. Af fn. *hægd*, f.

O-HÄGG, *i ohägg*, adv. utomordentligt. "Sprang gärde hann i ohägg", hoppade gjorde han utomordentligt raskt. N. G.

O-HÄNDU, adj. som ej är händig, ej har någon slags konstfärdighet. Vb. S. *händuger*, sid. 242.

O-HÄNG, n. åverkan genom nedbrytande af gärdesgårdar o. d. Ul. Jfr *ohången*.

O-HÄNGD, adj. förtjent att hängas. "Din ohängda rakkare"! Ög.

O-HÄRING. m. dum menniska. Ög.

O-HÖRJA, f. smuts, orenlighet. "Dä ä så mykken ohörja på vägen". Vm. (Herv., Id.). Jfr fht. *horo*, n. smuts, orenlighet; *horawig*, *horawin*, smutsig, gyttjig; *horewwigian*, blifva smutsig. (Graff 4, 1001); fe. *horu*, *harg*, smuts, träck.

O-HÖRLIGT, adv. oerhördt. Kl. Jfr *ohyre*.

óJN (f. *ójna*, n. *ójt*), adj. en; "ójt bajde", en stund; ”ójna hånnavänning”, en kort stund; "ojn don", sak samma. N. Sk.,bl.,sm.

óJR, pr. pers. eder. "Kan ja få låna hus hos ójr i natt"? Sk. (Göinge).

OK 1 (pl.-*är*), m. smörkärna. Ö. Dl. S. *hålk*, sid. 277.

OK 2, s. *aka*.

O-KARSK 1, adj. 1) oläck, stygg, ful. "Ett okarskt kvinnfolk". Vm. (Herv., Id.), ul.,vg,; 2) osmaklig. "Smöret ä okarskt". Ul. (Vaxholm). Detta ord hörer troligen ej till *karsker*, (såsom

antagits sid. 309), utan roten är sannolikt fn. *kar*, n. smuts, skarn. O intens.

O-KARSK 2, adj. ej frisk. Sm.,fl. (Nl.). O neg.; *karsk*, rask. S. *karsker*, sid. 309.

O-KAVLIG, adj. grym, elak. "Han ä vild å okavlig". Kl. *O-kavliger* el. *u-kavli(g)*, adj. ofantlig, ganska stor. Vg., sm. *O-kavligt*, adv. förfärligt, ofantligt. "Okavligt ful, okavligt fin å grann". Kl.,vl. Fn. *ókavligr,* häftig, ifrig; *ókafliga*, högligen.

OKE, n. 1) tvärträ, som förenar fjäterna (= stöttorna, hvilka stå på slädmedar och uppbära slädbotten ellar häck). Vg. *Oken* el. *okane*, n. Sm.; *ukane*, n. Ög.; *ökken*, id. Bl. (Östra h.); 2) ett trä, som slås tvärt öfver något, för att hålla det samman. Vm. N. *okje*, m.; fn. *oki*, m.

OK-ELM, s. *elm*.

óKKEL, m. en laxart: Salmo ocla. Nb.,vb. (Skellefte).

óKKEN, *ókkedera*, s. *hókken*.

OKNUG, *oknutt*, *oknytt*, *oknött*, s, *okunnun*.

O-KóMPAN, m. ovän. Nora bergslag (enl. Ihre, D. L.). Fsv. *kompan*, m. kamrat. S. *kómpan*, sid. 345 a. O-kómpanfs el. *u-kómpanes,* adv. osams,oens. Sk. (Åsbo h.). *Okómpingens*, Sk. (Ox., Skytts h.); *u-kómpane*, id. Sk. (Bjäre h.). O-KóSTIG, adj. tjock, fet, däst, ovig. Götal. U-kostlig, id. Sm.

O·KRISTLIG, adj. utmärkt kristlig. ″Våran prest ä okristlig i sina predikningar″. Ul. O intens. O·kristligt, adv. ofantligt, mycket. "Dä blåser okristligt″. Sdm. m. fl. *O-krestnadt*, adv. id. Vg.

O-KRITTER, n. 1) odjur; 2) onaturlig menniska. "Dä va ett okritter te lång menniska". Kl.

O-KRUT, f. ogräs. Sm. (Femsjö). *O-kräut*. n. id. G. S. *krut*.

OKSE, *oksa*, *oksas*, *oks·buk*, *-brok*, *-mikkel*, *-pinne*, *-sno*, *-öron*, s. *uksä*.

OK STAD, s. *stad*.

OKS-BÄRS-BUSKE, m. Cotoneaster vulgaris, Lindl. Ul. Ej af sv. *oxe*, utan af *oxel*. Bären likna alldeles oxelbär.

óKUL (pl.-*är*), m. fotknöl, ankel. Dl. (Våmh., Mora). Fn. *ökull*, *ökli*, m.

O-KUNNUN, adj, okunnig, okänd, främmande, obekant. Dl. *O-kónnu* (n. *okónnutt*), Jtl.,hj.; *okunnä*, *oknä*. Åm.; *ukunnug*, id. Hs. (Db., Bj.). *Oknug* el. *okknug* (n. *oknutt* el. *okknutt*), 1) id. ″Oknug prest″. Gestr.,ul.,vm.; *oknuger*, Nk.: 2) annan tillhörig. "Oknug pels″. Gstr. Fn. *ókunnigr*, *ókunnugr*, obekant; *ókunnr*, id.; fsv. *ókunnugher*, okänd, främmande. Kg. St. III, 26; *okunnoger*, id.; nht. *unkunt*, obekant. Ben. 1, 812; e. *uknown*, ej kunnig, obekant. Jfr *kunna.* O-knut el. *oknutt*, n. (eg. adj.), främmande folk, gäster. ″Här kómmer oknut". Gstr.—ög.; 2) spöke, tillhåll för spöke. "Di säjer dä ska vara någe oknutt på skogen midt för avrättsplattsen″. Nk.,ög.,sm.,kl. *Oknött*, n. id. Jtl., hs.,åm.,mp.

Ó-känna·mann, m. främmande, okänd person. Vb.

O-KUSLIGT, s. *kusligr*.

O-KVEANES, s. *kvia*.

O-KVÉMBÅRR, s. *kvembårr*, sid. 345 a.

O-KÄNNARE, s. *känna*.

OL 1, m. en sjukdom i fötterna hos svin och fäkreatur, då de blifva lama i fötterna och ej kunna gå. Sk.,hl., Jfr fsv. *fot-ol*, gikt i fötterna. Peder Måns. K. B. *Or*, m. & n. id. Ög.vg. *Ben-ol*, m. id. Sk. hl. Fe. *fôt-âdl*, id. (Beda 2,7). Ol-sten, m. orsten, ett slags sten (Marmor fœtidum) hvarmed denna sjukdom botas. Sm., sk.,hl. OL 2, m. l)eg. käpp; 2) skaft, handtag, afrundad käpp till tröskslagor; brukas i nedan upptagna sammansättningar; 3) en val, ett antal af 80 stycken; om sill. Benämningen deraf att i forna tider fiskrarne trädde så många på hvar käpp. ″En ol sill". Sk.,hl.,bl. D. d. *vol*, el. *väll*, a) årsskott på ett pilträd; käpp; b) en val 80 stycken; d. *ol*; n. *voll*, id. Hann-ol, m. handtag på en slaga. S. Hl., sk. Äfven *hand-val*,

m. Hl.. (Värö); *hannel*, m. Hl,. (Morup); *hånn-ol*, m. Sk.; *stor*,m. (eg. stör), id. Dl. (Mora). N. *handvol*; d. *handel*; d. d. *hannel*, id.; fn, *rölr*, m. käpp. Jfr *val* 1.

Sla-ol (— —), m. slagträet i en slaga. Sk., S. Hl.; *slavel*, Hl. (Morup); *slaval*, m. id. Hl. (Värö). N.*slavol*; d. *slavel*. Jfr *sla*.

Tessle-ol, s. *tissel*. OL 3, n. hål. Ö. Dl. Olun, adj. hålig. Ö. Dl. OL 4, f. skinnrem. *Rump-ol*, t. skinnrem kring hästsvansens rot. Vg. Fn. *ol*, *ál*, f. skinnrem; n. *ol* el. *ola*, f. rem (Aasen, 632); fe. *ô1*; mht. *uol*, id.; d. d. (Slesvik) *øl*, rem af läder eller

ålskinn, hvarmed tröskslagans tvenne delar sammanbindas. (Kok 1, 427); skr. *âlâna*, n. band snöre; *âlâ*. v. a. binda. Jfr *ålo*, *öl* 1.

OL 5, s. *ala* 1, *ord*, *oll*, *dag·ol*, *nat-ol*, *olle*.

OLA, s. *olle*.

OLAGA, *olagsam*, s. *ligga*.

O-LAT (pl.-*er*), m. ovane, odygd. Allm.

OLDA, S. *valda*.

O-LESKHET, f. sak, som uppväcker äckel. Mp.

O-LEVADT, adj. n. (om tid) som man ännu ej upplefvadt. "Dä en har olevadt, dä har en ofaret". Ordspr. Sm.

OLI(D)SAM, adj. olidlig, besvärlig. Nk. S. *laida*.

O-LIKA, *olikt*, s. *lika* 1.

O-LIKER, *oliking*, *olikt*, s. *liker*.

O-LISIG, adj. *ostyrig*. Öl.

O-LITSAM. s. *lit* 1.

óLJOR f. pl. alla slags läkemedel i flytande form. Fl. (Öb.). Bay. *öl* n. "jede flüssige medicin die hell und durchsichtig ist" (Schmeller 1 45)

OLKA, s. *ulka*.

OLL, *oll·bakke*, *olle*, *olle-bär*, *oll-gång*, *-hele*, *-here*, *-mark*, *-pajk*, *-sven*, s. *vall* 1.

OLLA óPP (ipf. *ollede ópp*, sup. *olled ópp*), v. a. rifva upp t. ex. en strumpa, sticketröja, repstumpe. S. Sk. D. d. *ulde op*, id.

OLLDA, s. *valda*.

OLLD-BOD el. *våll-bod*, f. foderbod, från hvilken fodret hemtas till ladugården. Dl. (Mora, Elfdalen).

OLLE, n. propr. Olof. *Ola*, id. Allm. I några munarter *Ol*. Fsv. *Olaver*; fn. *Oláfr*.

óLLON-MÄRKE, n. Epilobium angustifolinm. Sm. I andra munarter *almoke, almykke, himmelgräs, krópp, i-mjölke, getstabb, räv-rumpa, kalv-rumpa.*

OLLUR, f. pl. vissa portioner stillning åt kreaturen. Dl. (Elfd.).

OLMER el. ölmer, adj. 1) ond, trumpen; om menniskor; 2) rasande, folkilsken; om tjurar. Nk.,ög.,vm. Ulmier, adj. ruskig, kulen. Ulmen, id. "Ulmet vär". Vg. Fn. ólmr, rasande; nfris. olm, olmig, id. (Outz. 233); n. olm, vild, arg, isynnerhet om tjurar; d. d. olm, id. Olma 1 v. n. 1) tiuta, gråta. Dis.; ólma, id. Hs. (Db.); olma, Ög. (Gullbergs h.); ulma, id. Bhl. (Elfsb.); 2) vråla; om tjurar. S. Sk. Ulma, v. n. vara ond, tvär. jämra sig, se ruskig ut. "Hva ulmer du ätter"? 3) sorla, mumla; säges, då flera personer församlade på ett ställs prata och stoja om hvarandra. S. Sk. Fn. ólmaz, rasa, fnysa.

Olma 2, v. n. 1, starkt ånga, om jäsande drycker. Ölma, v. n. darra; om het luft. "Luften ölmar", säges när luften under hetta liksom darrar för ögonen. Sm. Jfr d. d. ulme, v. imp. "Ded ulmer i veiret", luften fylles med värme, 4&t drar upp till åska; ulm, värme i luften. Jfr ulma, som troligen är samma ord.

Olme-gräs, ölme-gräs el. ulme gräs, n. mjödört: Spiræa ulmaria. Mp. m. fl. Troligen förvändt med dakiska olma. Har i olika landskaper olika namn, såsom brake, m. G,; brakabuske, m. Dl. (Leksand); *kassöta*, f. Ög.; *kar ört*, f. Sm.: *al-gräs*, n. Ul. (Rosl.); *elg-gräs*, n. Sdm.; *öl-gräs*, n. Mp.; *Pers-messe-blomster*, n. Åm.; *mann-gräs*, n. Bhl.; *mölta-gräs*, n. Vg.; *kall-gräs*, n. Öl.; *bytt-gräs*, n. Hs. OL·O(L)S, n. 1) eg. Ola Olsson; 2) afträdeshus. Åm. (Stigssjö). Benämningen deraf, att vanligen blott två runda hål finnas på sittbrädet.

O·LóV, n. brist på lof tillåtelse. ″Få olóv i nattvardsskola″, icke blifva admitterad till Herrans nattvard. Vm. (Norbergs s:n). Fn. *úlof*, id. O-lovader, adj. utan lof eller tillåtelse. Vg. *O-lóven*, id. Vl. Fn. *ú-lofaðr*. OLSA, n. propr. Olsson, Sveal. Jfr Rdq. 2, 152.

OLS-MÄSS. f. Olofs dag, den 29 juli. Vb. *Os-mässa*, f. id. Dl. (Floda). ″Olsmässe-kälta å Larsmässe-hatt, då tål gräs't ba ett slag å en datt″. Ordspr. Vg. (Fröskinds h.). Ols-mässe-kroken, m. def. tiden kring Olofsdagen, slutet af juli och början af augusti, innan den nya rågen är skördad; brist på födoämnen. Hs.—sk. ″Ingen gör gerna gille i olsmässekroken". Ordspr. I Småland säges ock; ″Ola med sin knoga Körer bonden på loga″. Jfr *Thor*.

Ols-mäss-umbel, f. rölleka ; Achillæa millefolium. Dl. (Mora). OLS-SKOPÄR, pl. Geranium sylvaticum. Af bladens skopform. Dl. (Lima).

OL-STEN, s. *ol* 1.

OL-STÄV. s. *ord*.

OLTIN, s. *wällta*.

OLU, n. propr., ett fruntimmers namn. Sk.

OLUN, s, *ol* 3.

O-LUND, s. *lund*.

O·LUSTI(G), adj. otreflig. ″Olustigt vär″, otreflig väderlek. Vb.

OLVA, s. *ulv*.

O-LYINGS-ÖRA, n. 1) eg. olydings-öra; 2) olydig menniska. Sm.

O·LÅTEN, s. *latä*.

O·LÄNDTER, adj. oländig. Nk.

O-LÄTE, s. *latä*.

O-LÄTT, s. *let*.

O-LÖGOM, s. *ligga*.

OL-ÖPEN, s. *ord*.

OM. ″Vara ōm″, vara sanning , vara verkliga förhållandet. Bhl. Ommä, adv. sannerligen, visserligen. ″Ommä sä var″! ja visst var det så! ″Ommä sä jär″, det förstås, ja visst är det så! ″Ommä jär ä int sä″! sannerligen är det icke så! Vb. óMA el. *omma*, adv. och præp. ofvan. Vb., åm. Fn. *ofan*. Omma-bo**L**, f. nederbörd. Jtl. N. *ovabur*, *åvabur*.

ómma-del el. *ómma-dail*, f. öfverdel, öfra delen. Vb.

ómma-dill, præp. ofvantill. Vb.,åm.

ómma-för, adv. ofvanför. Vb.

ómman-i, præp. ofvan i. Vb.

Ómman-ätt, præp. ofvanefter, ofvanifrån. Vb. óMMEN, m. åska. Sk. (V. Göinge). ómmena-regn, n. åskregn. Sk. (V. Göinge). O-MAGA, comm. barn, öfvermage. Vb. *Umagje*, m. id. Hs. (Bj.). Fsv. *omaghi*, m. öfvermage. HL.; fn. *ómagi* el. *úmagi*, a) subst. m. ett föräldralöst barn eller gammal bräcklig menniska, som underhålles af fattigvården; b) adj. svag, vanmägtig; n. *umagje*, m. barn, öfvermage. O-maga, adj. barnslig, ej fullvuxen; omyndig. Vb. *O-mägu*, id. Jtl. N. *omagsleg*, liten, späd, svag.

O-maga-döme, n. 1) barnslighet, barnsligt tillstånd. ″Vara i omagadöme″, säges om gammalt folk, som blifvit liksom barn på nytt, förlorat minne och tankekraft; 2) minderårighet. Vb.

O-maga·fora, f. barnsligt uppförande, barnsligt handlingssätt. *O-maga·fol*. f. id. Vb.

O-maga-lónnom el. *omagalundom*, adj. och adv. barnslig; barnsligt. ″Bära säg omagalundom åt″. Vb. O-MAGNAS, s. *mage* 1.

O-MAKA, *omakliga*, *omaksam*, s. *mak*.

OM-A**L**EN, s. *on* l.

O-MALI, s. *mäla* 1.

óMBUDS-MANN *(*ombóss mann), m. förmyndare. Jtl.

O-MÉNS, adv. ändtligen. ″Han skulle oméns gå dit″. Vm. (Bergsl.), ul. O intens.

óM·FARM (pl.-*ar*), m. omgång. ″Dä ha regnat många ómformar″. ″Göra en omfara te″, göra omigen, andra gången. Sm. *Um-farm*, m. hop. Sm. (Vestbo). N. *umfar*, n. omgång, hvarf.

óMFER el. *óm-för*, adv. oförtöfvadt, genast. Hs. (Ljusdal).

óM-FRAMT, adv. dessutom, särskildt. Jtl. N. *umfram*, dessutom.

óM-GÅ**L**, m. ring kring månen (gård omkring månen), förorsakad af ljusstrålarnes brytning mot dunstkretsen, då denna är tjock. Anses förebuda nederbörd. Sdm. Jfr *tungel-gard*.

óM-GÅNGS-SJUKA. f. farsot. Hl.; *ómgångssjuka*, *ómgångssjuge*, *ómgångrsjua*, *ómgångssjyre*, f. id. Sk. D. *omgangs-syge*.

óM·HUGS (ipf.-*ä*), v. a. sorgfälligt vårda. Vb. Jfr *hug*. óm hugsa se, v. r. 1 besinna sig, vara omhugsam. Sm. óM-HYGGELIG, adj. förekommande, uppmärksam. Sk. (Ox., Ljunits h.). D. *omhyggelig*, id.; fn. *umhyggia*, f. omsorg. S. *hug*.

óM-HJÖRNES, s. *hjörn*.

O-MINNE. s. *minne* 1.

O-MISSNÖJD, *omistän*, s. *miss*.

óM-KJERRANDE. adj/ ostadig: om vinden. ″Vinden ä ómkjerrande″. Bhl. Af *kirra* 1.

OMM, s. *on* 1.

OMMA 1, f. argt fruntimmer; skällsord. S. Sk.

OMMA 2, v. n. röka. Sk. (Onsjö). Jfr n. *ome*. m. rök, lukt af något som brinner.

OMMA el. *oma*, v. imp. 1 mulna, skyna, öfverdragas med skyar, ″drama ópp te regn. Dä ommar i vester″. Sk. (N. Åsbo. Vemm.). Vómma, id. ″Dä vómmar sej på himlen″. Hl. (Ljungby). D. d. *volme*, id. Jfr skr. *ambara*, meln; gr. ***ὄμβρος*** , m. regn. S. *ómmen*.

óM-SINNAD, s. *sinn* 2.

OMMÄ, s. *om*.

O·MóRNÄ, s. *móra* 2.

óM-SAMS, adv. öfverens. Allm.

óM-SKóT, s. *skjuta*.

óM-SLAG, *ómslåtta*, s. *sla*.

óMSóNST, adv. förgäfves, förloradt, omintet; *ómsóns*, Sk.; *ómsyss*, Ög.; *ómsuss*, id. ″Hä gikk ómsuss alltihopän. Rejsa vahdt ómsuss. Hela arvä hännars for ómsuss. Allt hä’natt, gikk ómsuss”. Vb., nb. *Umsónst*, id. Sm. (sällan brukl.); *umsyss*, *umsys*, id. Nk., g. Fsv. *omsonst*, *omsunst*, *omsyss*; fht. *ohnsonst*, *onsonst*, id. (af *un·*; *ohne*, utan; *son*, ersättning, vedergällning); nht. *umsonst*, *umsust*; ns. *ummesijs*, id. Jfr *sona*.

óM·STYRA, s. *styra*.

óM-SVT, s. *syta*.

óM-SÖMMA, v. a. fråntaga skoningen på en häst och litlägga densamma med nya söm. Sm.

óM·SÖRI (ipf. *rjä*), v. a. 1) draga omsorg om; 2) försörja, underhålla. Vb.

óMTRENT, adv. omkring, ungefär. Sk. (N. Åsbo). D. *omtrent*.

óM-TYKKELI(G), adj. behaglig, älskvärd. Vb.

O-MYKKE, *omykken*, *omykyt*, *ov·mykjyt*, *ovmöet*, s. *mykill*.

O-MÅNSAM, s. *mån* 2.

O·MÄGNAS, s. *mage* 1.

O-MÄGTIGER, *omägtu*, s. *magt*.

O·MÄLT, s. *mäla* 1.

O·MÖJLIG, s. *möjlig*.

óM-ÄRJNINGS-POTÄTER, s. *ärja*.

ON 1, *-en*, m. ugn. Sk.; *ómm*, *umm*, Bhl.,vg.; *ómm*, Vl.,hl. (Viske h.); *ómm*, *omn*, Vb.: *umn*, Hs.; *ómn*, Jtl.; *un*, Fl. (Nl.); *övn*, m, id. Bl. (Östra h.). Fsv. *ugn*, *oghn*, *ofn*, *omn*, SML.; fn. *ofn* el. *omm*; ny isl. *ónn*; n. *ogn*, *om*, *omm*; d. *ovn*; fht. *ofan*, *ovan*; nht. *ofen*; schwab, *of*; fe. *ofen*; skot. *oyne*; e. *oven*; moes. *auhns*, m. ugn; lett. *ugguns*, m. eld; lit. *ugnis*; serb. *ogon*, m.; böhm. *ohen*, m.; slav. *ognï* (Kopit., gl.); ryss. *ogónj*, *ognj*; lt *ignis*, m. eld; skr. *agni*, m. eldens gud; eld; hindost. *agni*, eld. Bager·ōn, m. bakugn. S. Sk. *Bak-omm*, m. Vg.,sm.: *bak-un*, m. Fl. (Nl.).

Bager·ons-skul, n. skjul öfver en bakugn, då denna är murad så att han framskjuter utom huset. S. Sk.

Kakel-ómm, *kakkel-umm*, m. kakelugn. Vg., bhl. *Kakkel-on*, m. Sk.

Omm-a**L**en, m. bakugnshällen, murad botten i en bakugn. Hl. (Värö, Frillesås). *Ons-ären*, m. id. S. Sk.

ómm-bänk, m. skåp i spiselmuren; finnes i de flesta gamla stugospislar och är en uppemot taket vid sidan af spiseln ini sjelfva muren gjord fördjupning med lucka för. Vg. (Vartofta h.).

On·dör, f. ugnsdörr, dörr för öppningen af en bakugn. S. Sk. D. *ovndør*.

On-fjel, f. bräde eller lämm framför öppningen af en bakugn. Sk.

Ong-bänk, m. mindre säng nära järn-ugnen. Sk. (Bjäre h.).

Ongs-giman, n. öppningen till en bakugn. Fl. (Öb.). *Ungs(g)ima*, Gstr.; *ugnsmunn*, m. Ög. Fn. *giman*, n. spricka, öppning.

Ong-sla, f. inmuradt bräde på en bakugn att derpå sätta något. Hs. (Bj.). *Omn-sla*, f. id. Jtl.

On-kóst, m. 1) eg. ugnsqvast; 2) en stake, i ena ändan ombunden med halm, hvarmed askan sopas ur bakugnen. S. Sk.

On-hul el. on-hull, n. öppningen, hvarigenom bakugnen uppeldas och som stänges genom *on-dörn*. S. Sk. D. *ovnhul*.

On-rage, f. *ugns-raka*. S. Sk.

On-skägg, n. öfre kanten af kappan på en spis eller bakugn. Sk.

On-ler n. ler, hvarmed man tillklinar *onfjeln*, sedan brödet är satt in i ugnen. S. Sk. D. *ovnleer*.

Ongs·ba**L**, m krans öfvanom spisöppningen, der *kåpan* börjar. Sdm.

On·tórr, adj. torkad i eller på en ugn; torkad genom ugnsvärme. ”On·tórrt korn”. S. Sk. D. *ovtorret*.

On-viska, f. en viska brinnande halm ini en bakugn för att kunna se då man skall sätta brödet i ugnen. S. Sk.

Ri-un, m. ugn för torkning af säd. Fl. (Nl.).

Ong-stånden, adj. som har stått länge i ugnen; om bröd. Ul.

Ungs-täpp, *ung-täppa*, s. *tapp*.

Ungs-trull, s. *tallkä*. ON 2, s. *o* 2.

ON 3, s. *ond*.

ONA SIG, v. r. 1 (i nekande satser): stilla sig, hålla sig stilla, lugna sig. ”Han kan inte ona sej”, säges t. ex. om en sjuk menniska, som är orolig eller en förspänd häst, som ej är stilla i seldonet. Bhl. Jfr ir. *on*, subst, tröghet, lättja; *ona*, adj. trög, lat.

ONA VE, s. *orna* 2.

O-NADUGUR, s. *nåd* 1.

ON-ARDUGUR (n.*-dugt*), adj. vanartig; om odygdiga barn. N. G. *Onarig*, *unarig*, adj. obeskedlig, illa artad. Sm. *O-na***l***ig* el. *ona***l***uq*, adj. 1) otålig, orolig. Ul. (Rosl.), sdm.,vg.; 2) ondsinnt, skrikig, gråtig. Sdm.,vg.; 3) butter, ond, ondsinnt, vresig, tvär. Sdm. (Björkvik, Ornö). *O-gna***l***ig*, id. Vm., ul. Fsv. *onardh*, f. vanart, ondt sinne. S.F.S. 3, 35; nht. *unartig*, adj. Jfr *onadugur*.

ONAS, v. d. 1 hota. ”Han onas ti slå i häl onó”. Fl. (GK., NK., K., P.). ”He je meir karaforor å verkställ än ti onas”. Fl. (Nerpes). Fn. *ógna*, injaga skräck; *ógn*, f. fruktan; fsv. *oghn*, f. id.; moes. *ogan*, att frukta.

O-NASKLIG, adj. mycket snuskig, osnygg. Hs., vm. *O-snaskig*, *onaskug*, id. Mp.,sdm.,vl. O intens. Jfr *naskug*.

OND, adj. (såsom i riksspr.), vred, ondsinnt m. m. Deraf i munarterna: On, m. hin onde. Dls.

Ondt, adj. n. ”Ja har ondt i me”, jag är orolig, bekymrad. Fl. (Öb.). *Ondt åt*, adv. 1) olycklig, af olyckligt förebud. ”Dä ä ondt åt”. ”Dä stunnar ondt åt”, en olycka väntar. ”Dä ä ondt åt en”, det är ondt åt en, det är beklagligt med honom. Vm.,nk.,vg.,sm.

Ond-mora, f. fulslag. Sdm.

Ondt-möte, n. hastigt påkommande sjukdom eller ett häftigt illamående utan föregående känningar; förmenas härflyta af ondt möte eller något ”ondt i vädret” hvilket man påträffat under vandringar eller resor. Härmed menas ett slags olycksbringande, luftigt och osynligt väsende. Ög., m. fl. Jfr. L. F. Rääf, saml. 1, 91.

Onna väla, n. onda bettet, värk med bulnad invid fingerbenet Ög.,kl. *Dö(d)a edern*, m. def. id. Sk. (Onsjö).

Onn-skórv, m. ondskorf: Tinea capitis. Ög.

OnnäS (ipf.*-ä*), v. n. blifva ond. ”Onnäs på. onnäs över”. Vb.

Ut-ondt, n. utsot, Nk. ONDA s. *vanda*.

OND-MORA, a. *ond*.ONGEL, *ongläss*, s. *ungel*.

ON-KóST, s. *on* 1.

ON-LJUST, adj. n. 1) häftigt, skarpt, ruskigt; eg, om vindon och svår väderlek. ”Dä ä onljust väder”. Sdm.,hs.; 2) obehagligt, hemskt, ”Inte ä ja just rädd te gå över kjör(k)gå**l**n, på natta, men nog ä dä någe onljust”. Sdm.

ONNA, præp. och adv. undan. Vb. Onna-gjo(r)hd, adj. undangjord, verkstäld. ”Onnagjohdt arbait", verkståldt arbete. Vb.

Onna-var el. *ónna~vär*, n. fördevind. Vb. ONNIN. s. *vinna*.

O-NODALÖS, s. *noter*.

O·NOSLIG, adj. ful, stygg, osnygg, illa luktande. ”Den kärringen ser så onoslig ut”. Nästan allm. Ihre (gl. 2, 289) härleder ordet af holl. *onnoozel*, adj. oskadlig; enfaldig, narraktig, osmaklik. ”Een onnoozel kleedje”, en dålig, usel klädning. Jfr holl. *nooselijk*, adj. förskräcklig, afskyvärd.

O-NUVLIG, adj. 1) oskicklig att handtera; om redskap, saker; 2) långsam. *Nuvlig*, *knuvlig*, id. Vl.

O-NYTTIG, *onyttuar*, s. *niota*.

O-NÅDI, s. *nåd* 1.

O-NÖDA, s. *naud*.

O·PASSERLI, adj. opassande, oduglig. Vb.

óPP-DAGA, adj. som går igen, är gengångare; om aflidna. "Han gar ópp-daga". Fl. (GK., K.).

óPP·DÖR·STóKK, m. öfre dörrträet, som motsvarar tröskeln. Hs.

óPPEDY SE (ipf. *óppedydde se*), v. r. bekänna om sig, aflägga bekännelse om sig, uppdaga, uppenbara ett brott, en förseelse; säges om förbrytare. "Han óppedydde se säl". S. Sk.

óPPELL, m. öfre delen af en särk. S. G. *O-dail*, m. id. N. G. S. *ópp-löt*.

óPPÉ-LYDT, adj. n. uppdagadt, kunnigt. S. Sk.

óPPENDAGAD, adj. uttröttad, utledsen. Ög. (Ydre).

óPPEN·DAGLIG adj. uppenbar. "Dä ä óppendagli lögn hva han säger". Vm. (Herv., Id.). Af sv. *öppen*, adj. apertus, manifestus; *dag*, m. dies.

óPP·FÖDELSE-BARN. n. pl. barn uppvuxna tillsamman; lekkamrater, barndomsvänner. Nk.

óPPFÖRS-BAKKE, m. vägens lutning uppför en höjd. Sdm.

óPP·GJÄ**L**, f. tröskad och okastad samt på logen qvarliggande säd; så mycken säd som på en gång kastas och rengöres på logen. "I den óppgjä**l**a ting vä bara try tonn". Af *gjera ópp* (ipf. *gjo**l** ópp*), v. a. kasta, rensa säd. Vb. (Löfånger, Nysätra).

óPP-HÅLLSE, n. upphålls väder, vackert väder. "Dä blir ópphållse". Ög.

óPP-HÄFTA, f. kedja eller rem, som fästad vid selen uppbär skaklarne. Ul.

óPP-I-ED , adj. indecl. 1) orolig, ängsligt fjäskig; 2) mycket glad. S. Sk.

óPP-YVYR, præp. uppöfver. Dl. (Järna). *Upp-yvyr*, id. Dl. (Mora) ; *óppivi-at*, uppåt. Dl. (Transtrand).

óPP·KASTE-RED, adj. färdig till uppkastning, plågad af qväljning. Kl.

óPP-KÄFTIG, s. *käft.*

óPP·LAND, *ópplänning*, s. *land*.

óPP-LEGA, s. *ligga*.

óPP-LJUST, g. *ljos*.

óPPLYKKJA, f. vippsnara. Hs.

óPP-LÅT, v. a. hålla fal, aflåta, sälja. Jtl. S. *läta* 2.

óPP-LÄSST, adj. då båda ändarne af en timmerstock köres på vagn eller kälke. Då blott storändan köres och lilländan släpas på marken, kallas det att *köra släpe*. Sm.

óPP-LÖT, s. *liauta.*

óPP-MALNING, m. konterfäj, bild af något föremål antingen i kopparstick eller målning. "När den hästen va ung, va han så vakker sóm en óppmalning". Sk. (Kjells-Nöbbelöfs s;n i Onsjö h.).

óPP-PASSLIG, adj. tjenstvillig. Kl.

óPP·RINNA, *óppränna*, *óppränning*, *óppränningsstol*, s. *rinna*.

óPP-SATT, *óppsittare*,*óppsittarstugor*, s. *sittja*.

óPP-SLAG, *ópp-slåtare-mjöl*, s. *sia*.

óPP-SLÅ BRÄ, f. bottenbetäckning på en släde eller kärra. Vb.

óPP-SMAJT, s. *smita*.

óPP-SNUSED, adj. pyntad, prydd. "Håret va så óppsnused på'na". Sk. (Ox.).

óPP-STALL·LÄR, s. *lär*.

óPP-STINARI(G), adj. stursk. Sk.

óPP·STóP, s. *stupa*.

óPP-STóPA, adj. bångstyrig, argsinnt, häftig, krånglig. "En óppstópa kar(l)". Hs. (Db., Bj.). Fsv. *opstuppa*, adj. alltför mycken. Sv. Pr. L. XX, s. 68: "opstuppa daglika drikkio ok fyllo". Sv. Järt. Post. s. 98: "flore opstupa daglika drikkio ok fyllo"; fn. *ofurstoppa*, adj. nimius; *ofstopi*, m. häftighet, våldsamhet (i sinne eller beteende); *ofstopamadr*, m. man at en öfvermodig och häftig karakter. Jfr *stupa*.

óPP-STÄLLD, adj. blottstäld, rådlös. Nb.,vb.

óPP·SUDDEN, s. *sittja*.

óPP-SYN, s. *siå*.

óPP-SÖGELSE, s. *söka* 1.

óPP-VATN, *óppvatå*, s. *vatten*.

óPP-ÄT, *ópp-ätter*, adv. uppåt, uppefter. Vb.

OR 1, pron. poss. indeel. vår. "En av öre", en af de våra. S. G. *Or* el. *wär*, Dl. Fsv. *or*, pron. adj. vår. GL.; fn. *orr*, pron. adj. id. S. *oenn*, *oä*, *vår* 1. Jfr Rdq. 2, 486.

OR 2, n. rom och mjölke hos strömming vid lektiden. Åm. (Själevad m. fl.). Jfr gr. **ὀρός**, m. mjölkvassle: serum. Ora, v. n. 1 leka; om strömming. "Strömmingen orar". Åm. OR 3, *-en*, m. stenlagd grund, stensättning. *Sten-ör*, m. Sk. N.*or*, *ur*, f. stengrund, stenmuren; fn. *urđ*, f. stenig baeke. Jfr *ora*.

OR 4, m. mjölmask, mask i unket mjöl Acarus siro. Allm. *Mjöl·flått*, m. id. Götal. Jfr *orna* 2.

OR 5, s. *ord*, *ol* 2.

ORA, f. 1) tät och stenig skogsbacke. Vg.; 2) stenig vild mark, bevuxen med små trän, enbuskar och ljung. Sk. (Halmstads s:n i Luggude h.): 3) stor skog, urskog. "Köra te oran", köra till skogen. Deraf namn på flera stora skogar, t. ex. *Sjöbo ora, Tostarpa-ora*. Sk. (Färs, Onsjö, Harjagers, Albo, Ing., N. Isbo, Villands h.) Jfr n. *ur*, *urd*, *or*, f. stengrund, stenig

mark; stenig och vild trakt som omger fjällens rötter ; fn. *urđ*, f. stenig backe. Deraf sv. *ur-oxe*, *orr-höna*, *orrhöns*. Ora·gräs, *oren·gräs*, *orna·gräs*, n. eg. skogsgräs: Melampyrum sylvaticum, pratense. Götal.Orans-ört, f. 1) eg. skogsört; 2) Gentiana carmpetris, L. Sk.

Or-hake, m. *or-höna*, f. *or-höns*, n. 1) eg. skogstupp, skogshöna, skogshöns; 2) orre, orrtupp, orrhöns: Tetrao Tetrix. S. Sverige; *órr*, m. orre; *örr*, f. orrhöna. Vb. *Orr-ven*, Nb. *Urr hynns*, n. coll. orrfogel, orrhöns. S. G.

Ork, m. skog. Hl. (Harplinge). *Kragereds-örk*, namn på en skog. Hl. (Enslöf). ORAĐ, m. laxöring. Ö. Dl. Fn. *aurridi*, m. forell ; d. *ørred*.

ORADT, s. *rad* 1.

ORA-GYDARE, *-gyden*, *-klog*, s. *ord*.

OR(D), n. ord. ”Manns or, manns ära”. Ordspr. Sm. ”Stor i oren' å liden på joren, liasóm ängasnärpan. Stor or å fitt fläsk, dä fastnar inte i halsen”. Ordspr. Sk. O**L** (pl. o**l**a), n. id. Mellersta och norra Sverige. Fsv. *orþ*, *ord*; fn. ord; fe. *vord*, *vyrd*; fsax., e. *word*; fht., nht. *wort*; holl. *woord*; d. *ord*; n. *or*, *ol*; preuss. *wirds*; lett. *wârds*; moes. *vaúrd*, n. id. (af *vairþan*, varda). Flängg-or(d), n. stickord. Sm. Fn. *orđ flæng*, n.

O**L**-grann, adj. grannlaga vid samtal. Hs.

O**L** hittug, adj. som snart finner sig att med tjenliga ord säga hvad han menar. Hs.,vm. Fn. *orđ-hittin*; n. *orhitten*.

O**L**-huggas (ipf. *ol-höggs*), v. d. träta. Vm.

O**L**-kast, n. ordvexling. Hs. N. *orkast*.

O**L**-kastas, v. d. 1 ordvexla, munhuggas. Hs. N. *orkastast*.

O**L** les, adj. löftesbrytande (eg. ordlös, som ej håller sitt gifna ord). Hs.

O**L**-slög, adj. i. q. *olhittug*. Vm. *Ol-slagjin*, adj. id. Hs. (Bj.); ***ol-vig***, adj. id. Hs. Fn. *ordslægr*, id.

O**L**-stäv, n. ordstäfve. Hl.,nk.

O**L**-öpen, adj. storpratig, skrytaktig. Hj.

Ora, v. a. 1 orda. omtala. ”Ja ska orat ät 'an”. Sm. *Ol* (ipf.-*ä*), id. ”Han *olä* int óm na”. Vb. *Olla* (*âulla*), v. n. 1 tala, merendels högt, utan fruktan för andra. Hs. (Bj.). *Orga*, v. n. tala högt till hvarandra; om två eller flera. Gstr.

Ora-fal(l), n. ordspråk. Hl. (Breared).

Ora-för-stånn, m ordmening. Sm.

Ora-gyden, adj. talande som en ordlekare. ”Vara oragyden el. ora-klog”, hafva mycket tokroligt att säga. Sk. (Lugg.). D. *ordgydende*. Jfr *orgydare*.

Ora-klok, adj. som talar klokt eller förståndigt; om små barn. Sm.

Ora-sätt el. *or-sätt*, n. ordsätt, talesätt. Sm.

Ord·ted, m. ordspråk. Vm. (Norbergs s:n).

Or-gydare, *ora-gydere*, el. *ora-gydare*, m. ordlekare, ordryttare. Sk. (Lugg., Ox., Ing.). Gl. av. *ord-giutare*, m. blatero, garrulus (Spegels gloss.); d. *ordgyder*, m. den som pratar mera än klokt och billigt är.

Or-töj, n. eg. ordtyg, ordspråk, ordstäf. ”Gammalt or-töj”. Sk. (Ox., N. Åsbo, Lugg.). N. *ortøkje*.

Ut-ordad, adj. omtalad. Sk.

Över-ord, n. öfvermodigt tal, förmätet uttryck. Kl. *Över-ol*, n. id. Ög. Jfr *iv-ord*. O·REGERLIGER, adj. 1) såsom i riksspr; 2) ofantlig. Brukas för att höja betydelsen af ett annat ord. ”Dä va en oregerliger menska te äta”. Nk.

OREN, s. *orna* 2.

O-RENÄ, s. *rain* 2.

O-RIKTIG, s. *riktig*.

ORIMMADER, adj. 1) eg. ej sotad; 2) ny obrukad, obegagnad; om kettil, gryta. ”Orimmad kettil, gryta”; 3) säges i allmänhet om saker, af hvilka ej något tagits; i synnerhet om mat, foder. Ofta sättes kärlet eller förvaringsstället i st. f. det deri förvarade, t. ex. ”den store biugen e orimmad. Rännet e orimmadt. Fatet e orimmadt. Grutan e orimmad” o. s. v. i. st. f. säden i bingen, hö't på rännet o. s. v. Man säger äfven; ”en orimmader väst, ena orimmad fästmö”. Motsatsen till *orimmad*, är *rimmad*, adj. begagnad. Äfven brukas *rimma*, v. a. 1 röra, vidröra, begagna, börja att taga af något. ”Rimma gröten, fläsket, fatet”. Vg. Fn. *hrim*, n. sot. óRKA, v. n. 1 hafva styrka, kraft; förmå. Riksspr. *Vórk* (ipf.-*ä*), id. Nb. (Lule, Ö. Cal), vb.; *gvórk* (ipf.-*ä*), Vb.; *vórrska*, id. Hs.(Db.). ”Ji vórk int äta”, jag orkar ej äta. ”Ji vórk int höir geudpratä dätt”, jag gitter ej att höra på ditt galna prat. Vb. Beslägtade härmed äro: *örka*, v. a. 1 bruka, bearbeta (jorden). Kl.,hl.; *yrka*, v. a. 1 id. ”Yrka joren, yrka ner”. Sk, (Onsjö). *Erskja*, v. a. o. n. arbeta, äflas. Hs. (Db.). Fsv., fn., n. *orka*, v. n. orka; fsv. *yrkja*, *örka*, v. a. 1) arbeta. VGL. UL.; b) odla, plöja. Sv. Pr. K. f. 31, v. 63. S. Bern. f. 129 v.; fn. *yrkja*, odla; fd. *yrke*; d. d. *ørke*. Jfr *virka*.

Dag·orka, f. visst föresatt arbete, som en duglig arbetare kan göra på en dag; dagsarbete. Vm.,nk., vl. *Lag·órka*, f. id. Vm.

Erse, adv. hvardags; i talesätten 1) *erse eller kerse*, hvardags eller helgedags. ”Han ä ej hemma hvórsne erse eller kerse: 2) *te erse å kerse*, hvardags och helgedags. "Han har detsamma te erse å kerse", han är en trashank, som ej har kläder att ombyta, utan är lika klädd om hvardagar och helgedagar. Hs. (Db.).

Erskjug el. *erskjansam*, adj. full med arbete, besvärlighet; bråksam. Hs. (Db.).

Gvórk-dag, m. arbetsdag, hvardag. Vb. *Örkjendag*, *yrkjendag*, m. id. Ö. Dl.

Gvórk-liten, adj. som ej förmår mycket, svag till arbete. Vb.

órk, m. förmåga, kraft. Vl. *Vórk*, *grórk*, f. id. ”Han hav ingar vórk dill å arbait”. ”Gamm-hästn håll å miink vórka”, gamle hästen börjar hafva mindre styrka än förut. Vb.; *órke*, n. kraft, styrka; eg, om arbetskraften vid ett landtbruk. ”Ja ska köra med hela mitt órke”. Hl.. *Örk*, n. arbete, yrke; strängt arbete. Vb.,vl. ”Haft örk idag”, haft strängt arbete i dag. ”Helgenda(g) å örk”, helgedag och arbetsdag. Vb. *Örkje*, n. strängt arbete. Hs.

órka, f. 1) så mycket arbete, som man på bestämd tid orkar med. Bhl.; 2) göromål, arbete, förehafvande. Bhl., g. ”Fa órrkur”, få göra med. N. G. ”Fa órka”, id. S. G. Fsv. *orka*, f. kraft, styrka; fn.,n. *orka*, f. arbete; d. d. *årk*, n. styrka, magt, kraft; skr. *ûrk*, f. styrka. f

órke-dagar el. *lättedagar*, m. pl. forna helgedagar till martyrernas ära, på hvilaka manfick förrätta lättare sysslor, hvilket gifvit anledning till namnet. Sm.

órkens-lös, adj. sysslolös, utan arbete. Sk. *Vórsk-les* el. *vörsk-les*, id. Hs, (Bj.). Fsv. *orkoløs*, id. S.F.S. 6, 31; fn. *orkulauss*, svag, kraftlös.

Örke, m. ett par last- eller dragkreatur. Sm. (Vestbo). Jfr fsv. *yrknaþa fæ*, arbetskreatur. UL.

Orkje, *örskje*, n. redskapsämne. Jtl.,hs. Yrkje, n. Dl. Fn. *yrki*, n. verk, arbete.

Örkjen·dag, *yrkendag*, *yrkjendag*, m. arbetadag, hvardag. Ö. Dl. *Örkdag*, m. Nb. vb.; *erskjödag*, m. Hs. (Db., Bj.); *örskjedag*, m. (def.·*da´n*, pl. *örskjedäge*, def. *ötskjedäqan*), id. Jtl. OR-KORN, n. kikbär (på enbuskar, som ofta innehåller mask). Vg. (enl. Hof, 220).

OR-LUNN, s. *lund*.

ORM (pl.-*ar*), m. 1) mask. S. Sk.; 2) (såsom i skriftspr.) orm. *Worm*, m. id. Ö. Dl. Se härledningen vid *gorm*. Orma-bläkk, *ormablekk*, n. bräken: Pteris aquilina. Nk.,vm. *Orma·låk*, *orme-låk*, m. Nk.,vg. (Vadsbo); *wórm-gras*, n. Dl. (Elfd.); *orm·gräs*, n. Hs. (Alfta), åm.; *orm-rais*, n. Dl. (Elfd.); *orm-syra*, f. Hs. (Alfta); *orm-kjägel* (pl. -*gler*), n. Dl. (Elfd.); *wórm-kjägäl* (pl. *kjägli*), n. id. Dl. (Mora, Leksand, Rättvik). Anm. Ordet *orm-bunke* el. *orm-kagge*, m. som i Uppland användes blott om en art (Polypodium filix mas, hvilken växer i strutar eller bunkar), har besynnerligt nog i skriftspråket blifvit öfverfördt till filices, ehuru det ej är kändt hvarken i Götarike eller annat förvandt språk, såsom det allmänt bekanta *bräken*, hvilket omfattar alla filices.

Orm·bär, n. Paris quadrifolia, Solanum, Actæa. Sveal.

Orma-bärs-trä, n. Rhamnus catharticus. *Geta barka-trä*, n. id. G.

Orm·halla, f. ormödla: Anguis fragilis. Mp. *Orm-ila*, f. Gstr.; *orm-illa*, f. Dl. (Gagnef); *worm-ila*, f. id. Dl.

Orma-rivor, s. *riv*.

Orm-saltare, m. illparig, listig menniska. Jtl.

Orm-skallre-bräken, m. Ophioglosaum vulgatum. Svealand (enl. Wahlenberg). *Läke-tunga*, f. G. (enl. Linné).

Orm-skrö**L**, f. ormödla: Lacerta vulgaris, agilis. Nb.,vb. Jfr *skral*.

Orm-skrótt, s. *skrótt* 1.

Orm·snäll, *ormsnäl*, f. ormödla. Nb.,vb., åm. Jfr *snäll*, adj. snabb.

Orm·stukken, adj. maskstungen; om trä. S. Sk. D. *ormstukken*.

Orm-stuva, f. ormgård. Hs.

Orm-våka, f. glada: Falco milvus. Sm.

Orm-ädt, adj. maskstungen. Sk. (Ox., Vemm.). D. *ormædt*.

Orm-ögl, f. ormödla. Vb.

Orm-ögon, n. pl. Asperugo procumbens. Svealand.

Orm·ört, f. Polygonum viviparum. Dl. (Lima). *Wormbers-bliómmä*, m. trollbärsblomma: Paris quadrifolia. Dl. (Elfd., Mora).

Worm·stings-rot, f. Asclepias Vincetoxicum. Fl.

Vägg-orm, m. väggsmed: Cerambyx. ”Han ä så knarred som dä va en väggorm”. S. Sk. OR-MYLJA, f. Spiræa filipendula. Wahlenb. fl. suec. *Elg-gräs*, n. Åm.; *galte-knappar*, m. pl. Sk.; *brud-bröd*, n. Ul.; *so~milla*, f. id. Sdm.

ORNA 1, v. a. 1 varna, påminna, tillkännagifva. Sm. Jfr *norna*.

ORNA 2, v. n. 1 1) blifva vidbrunnen af värme, blifva unken; om spannemål som tagit skada. ”Rågen ornar. Säa har ornat i bingen”. Mycket allm. *Urna*, Sm.; *ornas*, v. d. Dl.,nk.; *ornäs*, (ipf.-*ä*), v. d. Nb.,vb.; *orna sig*, Nk.; *ores*, v. d.; *ore sej*, *one sej*, v. r. 1 id. S. Sk.; 2) *orna vid, orna ve* el. *ona ve*, komma sig för, vederfås efter sjukdom eller svimning, blifva vid lif, komma till sans; (qvasi redire in membra aliquid caloris vitalis). ”Sen di fikk ópp'n ur sjön, lag han fälle en timme inna han orna ve. Han ona ve likväl. Han låg kav änna sóm dör, men når dä le um, så ona han ve”. Svea-, Götal. *Orna te*, v. n. a) blifva bättre, komma sig för. ”Han orna te. Bara ja får orna me te”. *Ornas ve*, v. d. 1 qvickna till, blifva frisk. *Orna vid*, id.; b) vakna upp. ”Han ornar te”. Sm. Fsv. *orna*, v. n. blifva unket; om mjöl. Rimkr. s. 66; fn. *orna*, v. a. o. n. uppvärma; blifva varmt. F. 7, 35; 11, 141; *úr*, n. gnista; *yrja*, att skina; fe. *orne*, varm; skot., *ure*, qväljande hetta; fin. *ora*, svedjärn, brännborr; it. *ur-ere*, att. brinna; afg. *ûr*, eld; hebr. ?ר? m. id. Oren (n. *oret*, [—˩]), adj. unken, fuktig, orig; om mjöl och bröd. Göta-, Sveal. *Uren* (n. *uret* [—˩]), id. ”Uret mjöl” Sm.,kl.; *orna*, Jtl.,dl. (Rättvik); *ornad*, Vm.; *ornä*, id.

Nk.,vb. D. öret; nfris. *orig*, *org*, id. (Outz. 240). ORNE (pl. *ornar*), m. fargalt. Götal. D. *orne*, m. id. Orne är måhända en omkastning af fsv. och fn. *runi*, m. fargalt, sv. dial. *råne* el. *rune*; s. *råne*. Jfr dock, fin. *oras*, *oro*, galt. Hål-orne, m. 1) snöpt fargalt. Vg. (Kind); 2) fargalt med en pung eller testikel. Sm.

Orne·galen, adj. brunstig; om sugga. Sk. D. *ornegal*.

Orne-gris (pl. *ar*), m. osnöpt gris af hanslägtet. Sk. D. *ornegriis*.

Orne-vill, adj. i. q. *ornegalen*. Kl. (Tjust). O-ROST, s. *rosa*.

óRR, m.? grå-al; Alnus incana. Bhl. (Elfs.). Fn. *orir*, m. S. *aldr*. órre·ved, m. alved. Bhl.

óRR 2, s. *ora*.

ORR-DYVEL, m. tordyfvel: Scarabæus Stereorarius. Dl. (enl. Ihre, D. L.). I Mora säges *torr-dyvyl*, m. Fn. *aur*, m. dy.

óRRE-TARMA(R), s. *tarm*.

óRRE-KóKK, s. *kókk*.

óRR-HVEN, s. *ora*.

óRR-ÖL, s. *öl* 2.

OR-SAKA, s. *saka*.

OR-STEN, s. *ol* 1.

ORT, m. ändpunkt, yttersta stället eller udden af en trakt; förekommer nu i denna bemärkelse blott i namnet *Lands-ort*. Fht. *ort*, n. ora, margo, angulus, initium; *ortûn*, confinire, terminare (Graff 1, 469, 471); bay. *ort*, n. a) ände, ändspets; b) *das ort*, ”ein theil der stadt Passau, als landspitze zwischen zwei sich vereinenden flüssen; so auch die spitze, welche die Nab beyihrer mündung in die Donau bildet, gewöhnlich Maria·ort genannt” (Schmeller 1, 113); kärnt. *ort*, n. ände, ämdspets (Lexer, 202); ns. (Rügen) *ûrt*, udde, landtudde (Hoefer, zeitschr. 1, 376); *ort* (Neu-vor-Pommern), hörn, spets; fe. *ord*, spets (deraf *swurdes ord*, svärdsudd); lt. *ora*, f. gräns, rand, kust; gr. *ὅρος*, jon. *οὖρος*, m. gräns; wal. *ôr*, f. rand, strand.

ORTA, v. a. 1 vakta, vårda. Hl. (Slöinge; föråldr.). Jfr fd. *strand-ordh*, strandvakt (Danske diplomer og breve, udg. av C. Molbech og N. M. Petersen, 1 bd. 1 h. s. 59); fn. *varđa*, v. a. vakta, bevaka, vårda. S. *otta* 2.

ORTAS, v. d. 1 rasa, vara yr; isynnerhet om drängar och pigor. G. (Ihre, D. L.).

ORTIN, s. *varda*.

O-RUSKIG, s. *rusk* 1.

óRV, n. 1) eg. lieskaft. Allm. *Wórv*, n. Dl.; *örvä*, n. G.; *arr*, n. Ul.,bl.; *ärv*, n. Fl,,sdm.: *arve, ärve*, m. Sm.; deraf *kvist-órv*, n. liehandtag af en qvistig björk. Åm.; 2) ox-ok. Vg,; 3) båge uti en hästsele öfver "klamperna" på hästryggen. *Sel-órv*, n. Vg. (Marks, Flundre h.). *Sila ärv*; n. id. Fl. (NK); 4) träet på en räfsa, hvari pinnarne sitta fästade. Vg.; 5) treställning på en lie att den afmejade säden må falla jämnt. Ul. Fn. *orf*, n. lieskaft; n. *orv*, n. id.; nht. *worb*, n. id.; (deraf *sensen-worb*), Jfr zend. *urvara*, trä. Bopp, vergl. gr. (I:e ausg.), s. 22. Örv-krok, m. lie-knagg. G. OR-VAKEN, s. *vaka* 2.

O-RYMMELIG, s. *rum*.

O-RÅDIG, adj. oländig. "Orådig mark, väg". Kl. Jfr *råda*.

OR-ÅKER, s. *åker*.

ORÄNNE, n. vett, förstånd. "Han bar inte oränne i sej". Vg. (Elfsb.). *Uränne*, n. id. Bhl. (Elfsyssel).

OR-ÄTE el. *ur-äte*, n. vrakfoder, dåligt foder; det som kreaturen rata eller spilla af ett foder. Vg. *Uräte*, *uräde*, n. Hl.,sk. (Bjäre); *yräta*, n. BL; *o-äde*, n. id. Hl. (Värö). Fn. *or* el. *ur*, partie, inseparab. privativa. Jfr d. d. *orret*, "det levnede foder, som kvæget har vraget eller ei vil sede"; ns. *ort*, id. (B. W. B. 3, 272); e. d. *orts*, "the refuse of hay, left in the stall by cattle". (Craven, 2 ed. 2, 20); skott, *to ort*, att kasta å sido.

OS, m. 1) eg, (i fornsvenskan) mun; 2) utloppet af en å eller flod. Allm. I några munarter är ordet neutrum. "Den norra ösen dönar, vi få grannt vär". Hl. Deraf flera ortnamn t. ex. *Vesterås* (i fsv. *Vestra Ar-os*. Sv. Dipl. 3, 182); 3) strömdrag i en sjö, der vattnet under vintern sällan tillfryser, Svea-, Götal.; 4) källdrag; ställe på marken, der en källåder går upp i jordbrynet. Allm. Fsv. *os*, m. a) mun. Alex. M.; b) åmynning. SML.; fn. *óss*, *ós*, m. åmynning; n. *os*, m.; gael. *os*, m. id.; d. d. *voos*; ir. *os*, m. mun; lt. *os*, m. id,; *ostium*, n. åmynning; ryss. *ústje*, id.; slav. *oucta*, mun (Kopitar. gl.); skr. *âsja*, *âs*, n. mun. Bäkk·os, n. mynning af en bäck. Kl.

Käll-os n. källdrag. Götal.

År-os, m, åmynning. Vg. Fsv. *aros*. OSA, v. n. 1 1) lukta, "Dä osar brändt". Allm.; 2) blifva ryktbart, bekant. "Dä osar ikring", det sprides omkring. Vm.; 3) talesätt: a) *dä osar hett*, säges då man kommer till ett ställe hvarest slagsmål och gräl öfvas; b) *dä osar emot*, säges då någon vid en begäran får snäsor hundsnus ("*av-bränning*"), Sdm.; *dä osar Karl Petter*, id. Vg.; c) *osa katt*, säges då någon

skall straffas med *katt* (ett straffredskap bland sjömän). Fl. (Nl.). Jfr gr. ***ὄζ-ειν***, lukta, gifva lukt från sig; dofta; ***ὄζν***, f. elak lukt; lt, *odor*, m. lukt; fornlt. *osor*, m. id.; lit. *udziu*, *ustau*. Osed, adj. osig, os-gifvande, spridande os Sk. (Ox.). O-SAMNADT, adj. n. spridt, kringströdt. Kl. Af fsv. *samna*, v. a. samla.

O-SaMA, i *osamä*, adv. i misshugg, emot ens vilja. G. Fn. *osamr*, adj. oenig. S. *sams*.

O-SAR, n. ondt sår. G. Jfr *sar*.

O-SÉN, s. *sein*.

O-SIDÅ, adj. olydig; om barn. Fl. (Öb.).

OSIG, adj. fet, bördig, fruktbärande; om jord. Hl (Breared). Jfr *oslig*.

O-SKAMMANES, *oskämmanes*, s. *skamm*.

O-SKAPLIGT, s. *skapa*.

O-SKONLI, adv. svårligen; omåttligt. Fl. (Öb.),

OSLI(G), adj. fruktsam; som förökar sig; om menniskor och djur. "Osli(g)a får, svin". Sk. (Ing.), bl. (Mörrums s;n).

O-SLJETT, s. *sljett*.

O-SLÖG, s. *sljog*.

O-SNASKIG, *osnaskelig*, *osnaskug*, *osnasslig*, s. *snaska*.

O-SNOTLIG, *osnytrugur*, *osnöjtle*, *osnötle*, s. *snyt*.

O-SóRRELIG, adj. osörjlig, obegråtbar; om den, öfver hvilkens död ingen bör hysa sorg; säges om mångåriga sjuklingar eller andra, hvilkas frånfälle ingen efterlefvande synnerligen begråter. S. Sk. D. d, *usorgeliq*.

O-SPARD, s. *spara*.

OST, m. ost. Riksspr. *Usst*, m. G.; *ust*, Sm. (Östra h.), ög. (Ydre); *wóst*, m. id. Dl. (Mora). Fsv. *ustr*, *oster*; fn. *ostr*; d. *ost*; d. d. *vost*; lap, *vuosta*, id. (af *vuoj*, smör); fin. *juusto*, *ost*; est. *juust*, id. (fin., est. *voi*, smör; ung. *vaj*, id). Ordet är måhända såsom Grimm (gesch. d. d. spr. 1004) förmodat lånadt från lappskan. Gällad el. *snöpt ost*, m. ost af skummad mjölk. Fl. (Nl.).

Jul-ost, m. ost, ystad enkom för julbordet. Götaland.

Lill·ost, s. sid. 407.

Mysu-wóst, s. *mesa* 2.

Osta-bännd, n. ostkärl, der osten pressas. G. (F.). *Osta-kar*, n. id. (af trä); *osta-kór(v)*, n. id. (eg. *ost-korg*, af vidjor). S. Sk.

Ostas, v. d. 1 ystas. Sk. (Harj.).

Ost·bännde, n. ett slags bur af träspjelor, hvari *kramost* (sådan som pressas i ostkar) torkas. Sdm. *Osta-häkk*, *osta·häkki*, m. S. Sk.; *ost-hjälla*, m. id. Fl. Isl. *ostgrind*, id.

Ost-dalla el. *ostdälla*, f. träknubb eller ställning, hvarpå ostkaret ställes. Bl. (Östra h.). Fn. *dallr*, m. trästam med grenar. S. *dalla* 1.

Oste-blomm; f. rölleka; Achiliæa millifolium. Örten lägges i den ystade mjölken, N. Bhl.

Ost-mus, f. färsk och osaltad ost. Kl.,sm. *Ustemus*, f. Ög. (Gullbergs h.); *ost·myssja*, f. Ul. Isl. *ostmysa*. S. *mesa* 2.Ost-ränna, f. ett smalt träkärl, hvari ostvasslen rinner vid ostberedningen. Hs. (Db.).

Ost-skalk, s. skalk.

Präss-ost, m. halfrund tjock träskifva, mot hvilken skräddare pressa. *Pukkt-ost*, m. id. Ög. (Ydre).

Uste-klunk, m. ölost. Ög. (Gullhergs h.).

Uste·mjölk, f. 1) den söta mjölken hvaraf ystas. Ög. (Ydre): 2) söt och sur mjölk sammankokad. Ög. *Ust-mjölk*, f. id. S. G.

Wóst·krälld, s. *kar*.

Yste, n. ystning, ostens pressning. Sm.

Yste-möte, *oste-möte*, n. möte, då mjölk lemnas af sockenboarne till prest eller klockare. Sm.

Yst·gänge, *ust-gänge*, n. ystningsgille. Den tid på sommaren då mjölken är mustigast bjuda bondgummorna i vissa landskaper hvarandra på ystgänge. De samlas då hos den bjudande, och bära hvar sin mjölkbytta, vanligen på hufvudet, som genom en under byttan liggande valk är skyddadt mot allför hård tryckning. Efter skedd samling väljes en *uste-mor*, f. som förestår ystningen, kokar *välle vasslan* och *sötusten*, hvilka äro hufvudrätter vid den måltid, som vankas efter ystningen. R. Dybeck, Runa 1849, s. 36. O-STOR, s. *stor*.

OSTRA, f. ostron. Bhl. Fn. *ostra*, f.

OST-ÅTER, *frå oståter*, adv. från öster, österifrån. Dl. (Mora).

O-STÄLLS-ORD, n. oqvädinsord, skällsord. Sm.

O-STÄRK, s. *stark*.

O-STÖDO, s. *standa*.

O-STÖKIG, s. *stök*.

O-STÖRJIG, adj. ostyrig, stojande, bullersam; om barn. Sdm.,vm.

OSUR, s. *hosa*.

O-SYNLIG, *osöjnli*, s. *siå*.

O-SYTEN, s. *syta* 1.

O-SÅTES, s. *sittja*.

O-SÄMLIN, *osöjmli*, *osöjmä*, s. *särna*.

O-SÄTLIG, s. *säta*.

O·SÖJD, adj. oskummad. Sm. Jfr *si*, v. a. sila.

·OT, adjektiv ändelse, utmärkande en sinnesbeskaffenhet, t. ex. *ovölot*, vårdslös. Fn. *óttr*.

'OTA (Ipf. *´otäd*, sup. *'otađ*), v. n. hota. Dl.

OTA MÄ, v. n. stå ut med, magta med, orka med. ”Ja kan inte ota mä dä. G. (F.).

O·TERA, *oteri*, *oterihet*, *otering*, *oterugt*, s. *tera* 1.

O-TERRIBEL, *uterribel*, adj. förskräcklig, ofantlig. ”En oterribel skara. Dä va uterribelt”. Sk., vg. *O·terräjbelt*, adv. förskräckligt. G. Ointens. Af lt. *térribilis*, förskräcklig.

O-TJETT, s. *tjett*.

O·TJENLIG, adj. något ovanligt. ”O. fattig, rik, snål, vakker”. Sm.

O-TOLAN, adj. ömtålig. *Öm-tolun*, adj. id. Dl. (Mora).

O·TRAAD, s. *tråda*.

O-TRIVÄN, s. *trivas*.

O·TROLIGA, adv. trolöst. ”Att du skulle handla så otroliga mot mej”! Kl. Fsv. *otrolika*, id. Fr. af Norm. 219; *otroliker*, otrogen, ogudaktig. Cod. A. 27, f. 262; fn. *ótrúlega*, otroget.

O·TRYGG, adj. 1) rädd, blyg, förlägen, skrikig; om barn, som äro rädda för främmande. Vb.—sdm. *Otrygger*, id. Nk. 2) som ej rätt trifves; om kreatur. Vb. (S. *trygg*). *Otryggt*, adj. n. osäkert; säges om ställe, der man ej tror sig vara fullt säker för spöke eller annat ondt. Öl.

O-TRYTLIG, s. *tryta*.

O-TRÖJ, s. *trygg*.

O-TRÖSAMT, s. *tröj* 1.

O-TRÖSTAN, s. *trösta*.

OTT 1, s. *vutta*.

OTT 2, s. *vatte*.

OTTA 1 f 1) tiden från midnatt till dagningen. Jtl.: 2) tidig morgonstund, tiden mellan kl. 3 och kl. 6 om morgonen. Allm.; deraf sv. *jul-otta*, *otte·sång*, m. fl.; 3) ängsligt aktgifvande på tiden (den tidiga morgonstunden), så att man ej skall försumma den rätta stunden. ”Han ligger på ottan (el. *orta*)”, säges, då någon lägger sig om aftonen med föresats att vakna på en bestämd timma i den tidiga morgonstunden. Vl. I norska munarter samma talesätt: ”han låg mæ slik ei otte fyre da han skulde so tile upp”. Fsv. *otta*, tidig morgonstund; fn. *otta*; fht. *wohta*; fsax. *uhta*; n. *otta*, *ohta*; ns. *uchte*, *ucht*; moes. *uhtvo*; mht. *uhte*; fe. *uhte*; holl. *uchtend*, id.; ryss. *útro*, morgon. Några härleda ordet af skr. *ushas*, morgonstund. Domedags-otta, f. långt aflägsen okänd framtid. Nk.

Hane·otta, f. den tidiga morgonstunden. Sk (Färs h.). Fn. *hana-ótta*, id. Jfr Gulethingslagen (Cod. membr. univers. havn.). Man antager att hustuppen vanligen galer första gången om natten kl. l½. *Hane-ottan* motsvarar således lt. *gallicinium*. Enligt Ælfrics glossarium inträffar fe. *uhtentid* tidigast om morgonen, när hanen gal.

Odig, adj. 1) sommar tidigt uppe om morgnarne, flitigt och oförtrutet arbetar. Formerna ”*odier*, *ōder* och *öden* höras ock. ”Dä ä en farli kar te att varre oder å sej”; 2) som är tidigt ute och söker sin föda; om en höna, ”Nu gör den hönan snart, för hon ä så odi”. S. Sk. ..

Otta-trälig, adj. morgongirig, som trälar och arbetar tidigt om morgonen. Bl.

Otte-bid, m. tidig frukost. Sk. (Ox.).

Otte-dags·verke, n. dagsverke, som börjar tidigt och vid ljus vintertiden. Sm.

Otte-fógel (*otte-fóuel*), m. 1) tupp. Jfr *hane-otta*; 2) som tidigt stiger upp om morgnarne. Sm.,bl. *Otte·föjel*, id. Ög. (Ydre). N. *ottefugl*.

Otte·kry, adj. morgontidig, morgongirig. Ög.,hl.,sm.,bl.

Otte-mat, m. tidig frukost. Bhl. D. *otte·mad*.

Otte-mål, n. 1) arbetstiden före dagningen om vintern. Vg.,åm.; 2) tidig frukost under det man arbetar före dagen. ”Tuppen har galit ottemål”. Götal. N. *ottemål*.

Otte-tröske, *otta·tröske*, n. tröskning om ottan. Sm. *Ott-trösk*, m. det som tröskas om ottan. Ul.

Otte-va**L**, *ott-val*, m. måltid vid uppvaknandet, innan arbetet för dagen börjar eller en resa företages. Ög.,vg.,sdm.,nk. *Förfrukóst*, m. id. Sdm. Fsv. *varþer*, m. mat.

Svina-ottan, f. def. tiden mellan kl. 2 och 4 om morgonen. Sk.,hl.,bl. OTTA 2, f. fruktan. ”Han har otta mä, sej”, säges om den som genom sin blotta åsyn injagar fruktan. *Otta*, *orta*,

f. aktning, vördnad. ”Han”Han har ingen otta (el. orta) för honom”. Vl. Fn. *ótta*, m. fruktan; *ótta* (i st. för *ogta*), förskräcka, förfära; *óttafullr*, rädd, *óttast*, frukta; n. *otte*, m. fruktan, ängslan; moes. *ogan*, frukta; skr. *ugra*, fruktansvärd, förfärlig. Jfr *oggig*. Ottug, adj, rädd, räddhogad. Dls. N. *ogtig*, ”agtsom, omhyggelig”. Aasen, 345: fn. *óttandi*, partic. slagen af fruktan.

OTTA, *ottepåg*, s. *vuta*.

OTTER, m. utter. Vb.,fl. *Oder*. m. Sk. Fsv. *oter*; fn. *ótr*, d. *odder*; lit. *odra*; lett. *ôdris*. Otter-bär, n. *odon*: Vaccinium uliginosum Åm. *Otterber*, n. Vb.

Otter-gadd, s. *kylla* 1.

O-TY, n. elakt tyg, något hvaraf man har olägenhet; vilddjur, t. ex. varg, elakt folk, loppor, löss, råttor, spöke. Svea-, Götal. Jfr Rdq. 2, 108. S. *ty* 4. O-tydt, adj. n. olyckligt, osäkert, utsatt för spöke. ”Hä jär otydt der i gålom”. Vb.

O-TYDD, s. *ty* 2.

O-TÄKKA, f. cunnus. Sm.,hl. Jfr *stygga*.

O-TÄKKELSE, f. smuts, orenlighet, stinkande ämne. Fl. (Nl.)

O-TÄKKING, m. ful, vidrig, förarglig karl eller gosse. Allm.

O-TÄNDTER. s. *tand*.

O-TÖK, s. *tök* 1.

O-TÖLD, f. fulslag, svullnad, böld. Vl. *O-tålda*, f. id. m. *O-tålde*, f. dödkött. Jtl.

OVA-BÅL, m. nederbörd. Vl. N. *ovabur*, id. S. *vatten.*

O-VALLKAD, adj. 1) ovig, grof. ”En ovallkad pojke”; 2) tölpig, opassande. ”Han bär sej så ovallkadt åt”.

O-VAN, *ovane-full*, s. *vane*.

O-VANSKAPLIG, s. *van* 1.

O-VAR, *o-vart*, s. *var* 1.

O-VARA, *ovari*, s. *var* 1.

O-VARSLE, adv. utomordentligt. Hs. (Db.).

OVA-VATTEN, s. *vatten.*

O-VELJUGR, s. *vila.*

O-VELSEN, adj. långt aflägsen, långt bort i vildmarken. ”Han kan allri göra sej nårä nyttä mä skogen, för han ä för ovelsen”. Nk.

óVER-HUGGET, adj. öfvergrälad; som varit föremål för långvarigt gräl. S. Sk.

óVER-HÅNN, f. öfverhand. ”Ta óverhånn” S. Sk. D. *over-hånd*.

óVER-HÖRD, adj. öfverlupen, ansatt. ”Kongen, kan tro, ä óverhörd från alla håll”. S. Sk.

óVER-LIGGARE, s. *ligga*.

óVER-TRYLLA, *óver-trölla*, s. *tryla*.

óVER-TÅG, s. *övertåg*.

óVER-ÄNNE, s. *ände*.

OVETING, *ovetting*, *ovettu*, *ovising*, *ovitin*, *ovitting*, s. *vita* 1.

O-VIDIG. s. *vida*.

O-VISTELIG, s. *vist.*

OV-MÖET, s. *mikill.*

OVUG, adj. afvig. Ul. Fn. *öfugr*.

OVULE, *ovulen*, *ovulig*, *ovuling*, *ovuln*, *ovålin*, s. *vårda.*

O-VÅNSLIG, s. *vån.*

O-VÅRIG, s. *var* 1.

O-VÄDHT, s. *värd* 2.

O-VÄGA, *ovägeli*, s. *väga*.

O-VÄLLU, adj. oväldig. Vb.

O-VÄNI, s. *vane*.

O-VÄNS-GRÄS, s. *vän* 1.

O-VÄNTANDES, s. *vån.*

O-VÄRDIG, *ovärdut,* s. *värd* 2.

OVÖLIN, *ovölinq*, s. *var* 1.

OV-ÄVLIGT, s. *oävlo.*

O-ÅR, s. *o-ar*.

OÄ (m., f.,n., sing. och plur.), pron. adj. vår, vårt, våra. G. S. *oenn*.

O-ÄRIG, adj. som aldrig lemnar något orördt; som tar af eller rubbar allt, han kan komma åt. B1. O-äring, m. den som så gör. Bl. OÄRING,*oärings fógel,* s. *år* 1.

O-ÄTEN, adj. 1) hungrig, fastande; som ej har ätit. Nb. (Cal.), fl. (Nl.); 2) osmaklig; som ej kan ätas. Vb.

O-ÄVLO, *-n*, f. olycka, missöde. ”He ge i oävlon”, det gick i olyckan, ɔ: det misslyckades. Fl. (Ingo). *Oävla*, f. olycklig händelse. Vg. Fsv. *ofæfli* (*oefli*), n. a) öfvermagt. VGL; b)

oöfvervinnerlig svårighet. Didr. af B. 329: 19; n. *ov-evle*, n. något som är for svårt, som Öfverstiger ens krafter; af *ofr*, partic. intens.; *afl*, magt, styrka. Ov-ävligt, adv. mycket, ofantligt. *Oävligt*, id. ”Oävligt fin”. Kl. *Uv-evlia*, id. Bl. O-ÖMT, *oemt*, adv. öfverflödigt. Hs.

P.

PA, v. n. (oböjligt), pläga, bruka, hafva för sed. ”Han pa sóv i kjörkjon (uttal. tjörtjon). He a pa hend se. Thóm säger he ska pa kóm åv than ilak”. Fl. (Öb.). Jfr *pe*.

PABEL-LUND, m. öfvermåttan skön och ljuflig lund. Sm. (Östbo).

PAD,? Ordet förekommer i svenska landskapsnamnet *Medel-pad*. Betydelsen är oviss. I fall det är samma ord som fht. *pad*, *phat*, stig, gångstig; nht. *pfad*, m.; fe. *pæđ* el. *pađ* (pl. *pađas*), m.; e. *path;* holl. *pad,* n.; ffris. *path*; fin. *pateh*, *padeh*; gr. **πάτος**; skr. *patha*, id. (af *pad*, att gå), så skalle Medelpad betyda; mellanväg, mellanland. Jfr Rdq. 2. 272.

PADA, f. till torkning utbredt gräs. Ul. Jfr fin. *paahdan*, v. a. torka.

PADDA (pl.-*dor*), f. 1) eg. (såsom i riksspr.) padda: Bufo vulgaris; 2) trög, oduglig menniska. ”Dä ä en padda te kar”. Sveal. Fn. *padda*; fe. *pad*; e. *paddock*; nht. *padde*; holl. *pad*, *padde*; d., ns. *padde*. Padde-hatt (el. *pade-hatt*), m. ett slags hvit svamp: Agaricus. S. Sk. D. *poggehatt*. S. *poggehatt*.

Padd-fot, m. Asperugo procumbens. Sveal.

Padd·ål, m. svart padd-torsk. Göteborg.

PADDER-STEN, m. broläggsten, småsten. S. Sk.

PADRA el. *paddra*, v. n. 1 1) smattra: a) om regn och hagel, som slå mot fönstret. ”Han har ingen otta (el. orta) för honom”. Vl. Fn. *ótta*, m. fruktan; *ótta* (i st. för *ogta*), förskräcka, förfära; *óttafullr*, rädd, *óttast*, frukta; n. *otte*, m. fruktan, ängslan; moes. *ogan*, frukta; skr. *ugra*, fruktansvärd, förfärlig. Jfr *oggig*. Ottug, adj, rädd, räddhogad. Dls. N. *ogtig*, ”agtsom, omhyggelig”. Aasen, 345: fn. *óttandi*, partic. slagen af fruktan.

OTTA, *ottepåg*, s. *vuta*.

OTTER, m. utter. Vb.,fl. *Oder*. m. Sk. Fsv. *oter*; fn. *ótr*, d. *odder*; lit. *odra*; lett. *ôdris*. Otter-bär, n. *odon*: Vaccinium uliginosum Åm. *Otterber*, n. Vb.

Otter-gadd, s. *kylla* 1.

O-TY, n. elakt tyg, något hvaraf man har olägenhet; vilddjur, t. ex. varg, elakt folk, loppor, löss, råttor, spöke. Svea-, Götal. Jfr Rdq. 2, 108. S. *ty* 4. O-tydt, adj. n. olyckligt, osäkert, utsatt för spöke. ”Hä jär otydt der i gålom”. Vb.

O-TYDD, s. *ty* 2.

O-TÄKKA, f. cunnus. Sm.,hl. Jfr *stygga*.

O-TÄKKELSE, f. smuts, orenlighet, stinkande ämne. Fl. (Nl.)

O-TÄKKING, m. ful, vidrig, förarglig karl eller gosse. Allm.

O-TÄNDTER. s. *tand*.

O-TÖK, s. *tök* 1.

O-TÖLD, f. fulslag, svullnad, böld. Vl. *O-tålda*, f. id. m. *O-tålde*, f. dödkött. Jtl.

OVA-BÅL, m. nederbörd. Vl. N. *ovabur*, id. S. *vatten.*

O-VALLKAD, adj. 1) ovig, grof. ”En ovallkad pojke”; 2) tölpig, opassande. ”Han bär sej så ovallkadt åt”.

O-VAN, *ovane-full*, s. *vane*.

O-VANSKAPLIG, s. *van* 1.

O-VAR, *o-vart*, s. *var* 1.

O-VARA, *ovari*, s. *var* 1.

O-VARSLE, adv. utomordentligt. Hs. (Db.).

OVA-VATTEN, s. *vatten.*

O-VELJUGR, s. *vila.*

O-VELSEN, adj. långt aflägsen, långt bort i vildmarken. ”Han kan allri göra sej nårä nyttä mä skogen, för han ä för ovelsen”. Nk.

óVER-HUGGET, adj. öfvergrälad; som varit föremål för långvarigt gräl. S. Sk.

óVER-HÅNN, f. öfverhand. ”Ta óverhånn” S. Sk. D. *over-hånd*.

óVER-HÖRD, adj. öfverlupen, ansatt. ”Kongen, kan tro, ä óverhörd från alla håll”. S. Sk.

óVER-LIGGARE, s. *ligga*.

óVER-TRYLLA, *óver-trölla*, s. *tryla*.

óVER-TÅG, s. *övertåg*.

óVER-ÄNNE, s. *ände*.

OVETING, *ovetting*, *ovettu*, *ovising*, *ovitin*, *ovitting*, s. *vita* 1.

O-VIDIG. s. *vida*.

O-VISTELIG, s. *vist.*

OV-MÖET, s. *mikill.*

OVUG, adj. afvig. Ul. Fn. *öfugr*.

OVULE, *ovulen*, *ovulig*, *ovuling*, *ovuln*, *ovålin*, s. *vårda*.

O-VÅNSLIG, s. *vån.*

O-VÅRIG, s. *var* 1.

O-VÄDHT, s. *värd* 2.

O-VÄGA, *ovägeli*, s. *väga*.

O-VÄLLU, adj. oväldig. Vb.

O-VÄNI, s. *vane*.

O-VÄNS-GRÄS, s. *vän* 1.

O-VÄNTANDES, s. *vån*.

O-VÄRDIG, *ovärdut,* s. *värd* 2.

OVÖLIN, *ovölinq*, s. *var* 1.

OV-ÄVLIGT, s. *oävlo*.

O-ÅR, s. *o-ar*.

OÄ (m., f.,n., sing. och plur.), pron. adj. vår, vårt, våra. G. S. *oenn*.

O-ÄRIG, adj. som aldrig lemnar något orördt; som tar af eller rubbar allt, han kan komma åt. B1. O-äring, m. den som så gör. Bl. OÄRING,*oärings fógel,* s. *år* 1.

O-ÄTEN, adj. 1) hungrig, fastande; som ej har ätit. Nb. (Cal.), fl. (Nl.); 2) osmaklig; som ej kan ätas. Vb.

O-ÄVLO, *-n*, f. olycka, missöde. "He ge i oävlon", det gick i olyckan, ɔ: det misslyckades. Fl. (Ingo). *Oävla*, f. olycklig händelse. Vg. Fsv. *ofæfli* (*oefli*), n. a) öfvermagt. VGL; b) oöfvervinnerlig svårighet. Didr. af B. 329: 19; n. *ov-evle*, n. något som är for svårt, som Öfverstiger ens krafter; af *ofr*, partic. intens.; *afl*, magt, styrka. Ov-ävligt, adv. mycket, ofantligt. *Oävligt*, id. "Oävligt fin". Kl. *Uv-evlia*, id. Bl. O-ÖMT, *oemt*, adv. öfverflödigt. Hs.

P.

PA, v. n. (oböjligt), pläga, bruka, hafva för sed. "Han pa sóv i kjörkjon (uttal. tjörtjon). He a pa hend se. Thóm säger he ska pa kóm åv than ilak". Fl. (Öb.). Jfr *pe*.

PABEL-LUND, m. öfvermåttan skön och ljuflig lund. Sm. (Östbo).

PAD,? Ordet förekommer i svenska landskapsnamnet *Medel-pad*. Betydelsen är oviss. I fall det är samma ord som fht. *pad*, *phat*, stig, gångstig; nht. *pfad*, m.; fe. *pæđ* el. *pađ* (pl. *pađas*), m.; e. *path;* holl. *pad,* n.; ffris. *path*; fin. *pateh*, *padeh*; gr. **πάτος**; skr. *patha*, id. (af *pad*, att gå), så skalle Medelpad betyda; mellanväg, mellanland. Jfr Rdq. 2. 272.

PADA, f. till torkning utbredt gräs. Ul. Jfr fin. *paahdan*, v. a. torka.

PADDA (pl.-*dor*), f. 1) eg. (såsom i riksspr.) padda: Bufo vulgaris; 2) trög, oduglig menniska. "Dä ä en padda te kar". Sveal. Fn. *padda*; fe. *pad*; e. *paddock*; nht. *padde*; holl. *pad*, *padde*; d., ns. *padde*. Padde-hatt (el. *pade-hatt*), m. ett slags hvit svamp: Agaricus. S. Sk. D. *poggehatt*. S. *poggehatt*.

Padd-fot, m. Asperugo procumbens. Sveal.

Padd·ål, m. svart padd-torsk. Göteborg.

PADDER-STEN, m. broläggsten, småsten. S. Sk.

PADRA el. *paddra*, v. n. 1 1) smattra: a) om regn och hagel, som slå mot fönstret.Sk.,hl.; b) om det smattrande ljud, som höres då man släpper t, ex. ärter på golfvet, eller då frukten under stark storm blåser ned från träd; 2) åstadkomma ett sakta rasslande ljud. "Töjet ä så torrt, så dä paddrar". *Krasa*, v. n. 1 id.; 3) prata mycket, fort och oredigt. *Bladdra*, id. Sk. *Patra*. prata. Hs. D. d. (Bornholm) *paddra*, smattra.

Padra, f. frnntimmer, som talar mycket, fort och oredigt. "Dä ä en riktig padra; må tro, nu padrar hon på". Sk. (Ing.).

Padrik el. *paddrik* (pl.-*ar*), m. 1) örfll. Sk. (Skytts h.); 2) häftigt slag, t. ex. då man slår på en spik eller kil. "Ge'en en padrik"! $k. (Frosta); 3) karl, som talar mycket, fort och oredigt. Sk. (Ing.). *Smaddrare*, m. id. Sk. (Ox.).

PADE, m. öfverrock, kapprock. Bl. (Lister). *Paje*, *paje-rókk*, m.; *paj-rókk*, m. Svea, Götal.; *paja*, f. id. G.; *pajt*, m. barnkolt. Rosl. (enl. Ihre). *Pate* (pl. *patar*), m. skinnpels, lång med fårskinn fodrad tröja, som går ner om lifvet. Bl.; *pade*, m. id. Sk. (Ö. Göinge); deraf *vinterpade*, m. Bl. *Pajta*, f. skjorta. "Gå i bara pajten". Vm. Fht. *pheit*, f. rock, klädnad; österr. *pfait*, f. id. (Höfer 2, 320); ns. *pey-rock*, m. öfverrock (Richey, 369); bay. *pfait* el. *pfaid*, f. a) rock; b) skjorta (Schmeller 1, 325); fe. *pâde*, *pađ*, klädning, kjortel; täcke; wal. *pais*, f. rock, klädnad; fäll; cornw. *peis*, f. jacka; fin. *pajta*, lintyg (skjorta el. särk); nordtschud. *paid*, skjorta (Acta soc. scient 6, 98); moes. *paida* f. rock, lifrock; skr. *pata*, m. klädnad; vestis (af *pat*, ligare, circumdare, vestire); deraf *patakâra* m. väfvare.

Paja, v. a. 1 kläda. "Paja på sej", kläda mycket på sig, taga på sig så mycket kläder, att man ser oformlig ut. Götal. *Paij* (ipf.-*ä*), id. Vb. "Pajta å el. åv", kläda af. Sm.,vg. Moes. *ga-paidon*, v. a. bekläda: **ἐνδύειν**.

PADUG, adj. ojämn; om växande säd, som är ojämn genom såning eller annan åkomma. Sdm.

PA-HÄNGÄ, m. tjur. G. *Påhänge*, id. Ö1. S. *hänga*.

PAINING (pl.-*är*), m. usling, stackare. Ö. Dal. Jfr *paja* 1.

PAJ, m. barn, gosse. G. Gr. **παῖς**. m. a) son; b) gosse; **παῖς**, f. a) dotter; b) flicka; esthn. *pois*, gosse. Jfr *pajk*, *pais*.

Pajsing, m. liten gosse. Kl.,bl. *Paising*, Bl.; *pöjsing*, Sk. (Göinge); *päsing*, *päsinge*, id. Sm. S. *pysing*.

PAJA 1, v. n. 1 arbeta under svåra tyngder, plågor, motgångar. "Han paja å arbeta". Hs. (Db., Bj.). Jfr. fin. *painum*, af någon tyngd nedtryckas, böja sig; *paino*, tyngd, tryck; *paini*, nedtryckning, böjning.

Ut-pajad, adj. uttröttad, utmattad. *Utpajtad*, id. Sdm.

PAJA 2, v. a. 1 betala, punga ut G.,bl. Frans, *payer*; holl. *paaijen*, id.; d. d. *paje*, böta, plikta.

PAJA 3, s. *pade*.

PAJKA el. *pajke* (pl. *pajkar* el. *pajka*) m. pojke. Sm. *Paik*, m. id. Ö. Nk. Fin. *poika*, barn af mankön, gosse, son. Jfr *paj*, *påk*.

Gåla-pójk, m. pojke, som löper från gård till gård. Hs. (Db.).

Pajka, v. n. 1 framföda ett gossebarn. Vg. (Skarab.). *Pójka*, id. Ög.,nk.

Pajka-flekka, f. pojk-flicka; flicka som är mycket omtyckt af gossar eller gerna håller sig till dem. Sm.

Pójka-knöl, m. liten tjock pojke, som ej mycket växer. Vg.

Pójka-kävling, m. gosse. Nora bcrgsl.

Pójka-trasker, m. liten pojke. Nora bergsl.

Pójk gvadd, s. *kudd*.

Pójk-hvalp, m. förarglig pojke. Götal.

Pójk-kjöLing, m. större pojke; slyngel. Vg.

Pójk-vante, s. *vante*.

Pójk-slunt, m. pojkslyngel. Götal.

Pójk-snyffel el. *päjk-snyffel*, m. pojklymmel. Jtl.

Pójk-syring, s. *syring*.

Pójk-vaskeb, s. *vase*.

PAJLÄ, v. n. 1 gräfva i något, påta. G. Fn. *pæla*, hacka upp.

PAJRTA, s. *fyr* 1.

PAJSA 1, v. n. 1 lyfta på svansen. ”Kórs! så den hästen pajsar”. Hl. (Breared). Jfr lett. *paisda*, podex.

PAJSA 2, f. en mycket tunn brädskifva. Hl. (Breared). S. *bässa* 2.

PAJSING, s. *paj*.

PAJST, s. *pese*.

PAJT, *pajta*, s. *pade*.

PAKKA, v. a. 1 1) bulta, klappa på, knacka. ”Pakka klär, bök”, bulta kläder under tvättning. ”Pakka på dörren, fönstret”. Vg.,sm.,nk. *Panka*, *panka på*, id. Dls.; 2) gifva stryk, piska upp. Allm. Nht. *pocken*, klappa, bulta. Jfr *panka* 3.

Pakke-trä, n. klappträ (vid byk). Vg. *Bulte-trä*, n. Nk.

Panka, v. a. 1 utklappa, förtunna. *Utpankad*, p. p. Ög.

PAKK-BÄNK (pl.-*ar*), m. ett slags ”rimme” till åkdon. Sm.

PAKKÄ, m. & f. kort afsågad stock, huggknubb. G. (F.).

PALA 1, v. n. 1 göra något sakta och långsamt. ”Gå å pala”. Sm. (Vestbo). Jfr *pavla* 2, *pjåla*.

Pallra, v. n. 1 göra något småningom. ”Hur länge ska du pallra mä dä”? Sdm.

PALA 2, v. a. 1 bestämma hvem som skall *räkna grebo*. För att bestämma hvem som skall *räkna grebo* eller uppsöka de gömda, uppläsas några rimmade rader och för hvarje ord pekas på något af de i ringen stående barnen, då det, hvarpå sista ordet fallit, blir det räknande eller uppsökande. Några sådana rim bära spår af förvrängd latin, t. ex: ”pulami, sulami sinkom so, sebedej, sebedo, ex tria alia o, häkk, väkk, gakk du dorras väkk”. Hl. (Skällinge).

PALA 3, f. liten barnskjorta. Sk. (Ing.).

PALA 4, v. a. 1 tala. Ög. It. *parlare*; frans. *parler*, id. Jfr *pavla* 1.

Pale-vasker, m. en som talar i vädret, Ög. (Vikbol., enl. Ihre).

Palldra el. *pallra*, v. a. o. n. 1 tala mycket och fort; prata, sqvallra, pladdra om obehöriga saker, som bordt förtigas. Ul.,sdm,,nk. *Pallär* (ipf. *pallrä*), prata vidt och bredt, sqvallra. Vb. Jfr *pavla*.

Palldra, f. pratmaterska. Sdm. (Ornö, Muskö).PĀ-LEIT (— —), m. besvär, intrång (af eller hos vänner). S. G. *Paleit*, n. id. N. G.

PALK, m. vattensjuk äng eller åker. Hl. (Torup).

PALL, m. afbilade ytan på timmer. Ög.

Palla, v. a, 1 borthugga ytan på timmer utan att *förskrä*, v. a., d. ä. göra en skrädning före den sista på en timmervägg. Ög.

Pall-hygge, n. den nedhuggning vid ändarne af ett sågblock, hvarpå stocken ligger under sågning. Sm.

PALLA 1, v. a. 1 lägga en sten fast och jämnt, t. ex. vid gärdesanläggning. Bl.

PALLA 2, v. n. 1 begifva sig åstad i sakta mak, trippa åstad. ”Pallra sej bórt, palla sej åv”. Sk.,hl. *Pallä*, id. G. *Pallra sej utav*, Vg.; *pallra sej åstad*, Sveal.; *pela sej åsta*, id. Bl. *Pallär* (ipf. *pallrä*), id. Vb. Fn. *pallr*, m. steg. Jfr *pavla* 2.

Pallta 1, v. n. 1) gå omkring, bort, gå och stulta; eg. såsom ett litet barn; 2) småspringa; säges ofta om tiggare. ”Han pallta åv dit”. Allm. *Paallt* (ipf.-*ä*), id. Vb. ”Pallta på”, springa fort. Ög. ”Pallta med, ómkring, åsta”. Vg.

Pallta 2, f. liten stultandc flicka. Nk.

Pallter, m. 1) stackare, usling, som palltar bygden omkring. Nk.; 2) liten stultande gosse; smeknamn. Nk.,sm. *Pjallter*, m. id. Ög.

Pjallta, v. n. 1 1) gå med små, men täta steg såsom små barn; småtrippa; 2) coire. Ög. *Pjällta*, id. Vm.,ög.

Små-palltar, m. pl. småpojkar. Sm.

PALLA 3, s. *pall*.

PALLD,? *Sta palld*, 1) stå sitt kast. G. *Stå pall*, id. Hs.; 2) vara rask, dugtig. G.

PALLDRA, *pallra*, s. *pala* 4.

PALL-GRÄS, m. fetknopp: Sedum acre. Sveal.

PALLRA, s. *pala* 1.

PALLT (pl.-*er*), m. 1) palta, slarfva, trasa, söndrigt klädesplagg. Brukas mest i pluralis. Vg., sk. *Palltär* (def. *palltän*), pl. Vb.; *pjällter*, pl. id. Sk.,bl.; *pjällto*, f. id. Fl. (Öb.); 2) talesätt: ”ja har ingen palltä i den byken”, jag har ingen del i den kinkiga saken. Sdm. ”Ja har int na palor i bykje (utal. bytje) mä”, id. Fl. (Öb.). Gl. sv. *paltor*, f. pl. söndriga kläder. Sv. Bib. (Jer. 38: 11); d. *pialt*, slarfva, trasa; d. d. *palt*, *pålt*, *pjalt*, m. stycke, del; nfris. *palt*,

m. lapp, klut (Outz. 2, 44); ns. *palte*, id.; moes. *plats*, m. klut, lapp: ***ἐπίβλημα***; fslv. *plat*, m. pannus detritus, assumentum; pol. *plut*, m. lapp.

Klä-palltar, m. pl. gamla kläder. Öl.

Pallta på sej, v. r. 1 1) hölja sig i trasiga kläder. Allm.; 2) taga på sig många kläder, så att man ser oformlig och okostig ut. Vg.

Pallta-kalle, m. golfmatta af lumpremsor, lasmatta. Sk.(N. Åsbo, Onsjö, Lugg.). *Kluta-kalle*, m. Sk. (Frosta); *kluta-krämmare*, m. id. Bl.

Pallta-krämare, m. lumpsamlare. Sk. (Ing.). D. *pialtekræmmer*.

Pallter, m. en som är dåligt klädd. Sm.

Palltig, adj. uselt klädd. Allm. *Pjeltro*, adj. Fl. (K., P.): *pjeltot*, id. Fl. (Nerpes). D. *pialtet*.

Pällt i hop, (ipf. *palltä i hop*), v. a hopsamla, lägga i bylte. "Pallt i hop sakrän diin"! Vb.

Rynke-pallt, m. ett slags särk, som qvinnor bruka under höstarbetet; nedre delen är rynkad såsom en kjortel. Sk. (Ing.).

PALLT-BRÖ(D), n. bröd af mjöl och blod. Vg.

PALLT-FóRM, f. ett slags tjock mössa för manfolk af ull och ullgarn; brukas vid fiske och på sjöresor. Fl.

PALM (pl.-*er*), f. blomhänge på pilträdet (Salix capræa). Detta är ordets inhemska betydelse i våra munarter, men i riksspr. utmärker det den tropiska och snbtropiska växtfamiljen *palmæ*. N. *palma*, f.; d. d. *palmer*, f. pl,; ns.

palm (B. W. B. 3, 286), skott,*palms*; bay. *palm* (Schmeller 1, 281), id.; fin. *palmu*, blomhänge: fn. *pálmr*, m. palmträ.

PAMP (pl.-*ar*), m. 1) stort svärd, lång värja: 2) knekt, soldat: 3) knekt eller högt kort i spel. "Stor-pampen, äkta pampen"; 4) stor karl. Allm. D. d. *pamper*, m. tjock, fet karl, som är långsam i sin gång; mht. *pampa*, stort svärd.

Pampa, v. n. 1 gå tungt och ovigt. Sdm.

PAMPEN, adj. uppsvullen. Sk. (N. Åsbo). Jfr *pampera*.

PAMPERA, v. n. 1 visa sig stolt, ostyrig; om hästar. "Hästen pamperar". Ög.,sm. D. d. *pampe*, v. n. a) pråla med något; b) brösta sig; om hästar.

PAMPUSJOR el. *pampusjer*, f. pl. 1) fruntimmers skor. Sk. (Frosta); 2) klumpiga skor; sockor. Vg. *Pampysjer*, pl. sämre skor, afskurna stöflor. Sdm. D. *pampusse* (pl.-*r*), f. "magelige tøfler,

især af blødt tøi eller klædestrimler" (Mlb., dansk ordb.); ns. *bambuschen*, pl. tofflor; frans. *babouche*, f. toffel.

PANEL, n. dörr- och fönster-foder. Vb. Holl. *pannel*, n.

PANK 1, adj. oböjl. 1) eg. (såsom i riksspr.) utan penningar i kassan; 2) matt, uttröttad på i krafter. Svea-, Götaland.

Panka, v. n. 1 1) göra konkurs. Ög.,ul. *Pankera*, id. Nk.,hs. (Arbrå); 2) gå sysslolös, vanka omkring utan sysselsättning. Sdm.

Pankare, m. landstrykare. Sm. (Vestbo).

Pankna, v. n. 1 blifva uttröttad. Kl. (Ryssby s:n).

Ut-pankad, adj. afsigkommen, utfattig. Sdm. m. fl.

PANK 2, n. allehanda saken. *Pank* (ipf.-*ä*), v. a. lägga i hop, packa i hop sina saker. Vb.

PANKA 1, f. vägglus. *Vägg-panka*, f. Bhl., vg. (Vättle h., Elfsb.), nk. (Sörby).

PANKA 2, f. 1) årsgammalt svin, halfvuxet svin. Ög.,vg.,bhl. *Panke*, m. id. Ög.,vg. (Skarab.), sm.,hl. (Ljungby); 2) fig. liten flicka. Sm. (Östbo).

Panker, m. liten gosse. Sm.

Panking, m. 1) halfstor gris. Sm. (Sunnerbo h.); 2) liten, tjock häst; vanligen om ölänningar. Nk.,vg.,sm.,kl.

PANKA 3, f. *braksen-panka*, f. liton brax, braxen. Allm. Troligen samma ord som *panka* 4.

PANKA 4, s. *pakka* 1.

PANKE. m. fåne, narr. Hl. (Skummeslöf). D. d. *pianke*, m.

Panken, adj. fånig, narraktig. Hl.

PANNA, f. 1) (såsom i riksspr.) ett kokkärl; 2) frons. Fn. *panna*, stekpanna; fht. *panna*, *phanna*, f. patina, frixorium; n. *panne*, frons; fsv. *panna*, f. lebes, sartago. Med. Bib. 1, 480. Deraf i munarterna:

Hvirre panna, s. *hvirra* 1.Pann-bläkk, n. prydlig plåt på pannremmen af ett betsel. Sm.

Panne-fjöl, s. *fjöl.*

Panne-järn, n. järnpanna med handtag. Sk.

Panne-lugg, m. lugg omkring pannan Sk.

Panne-snórra, f. förlorade ägg. S. 8k.

Panne-vev, m. bindel, som af qvinnor fordom fästades öfver pannan med band i nacken. Ög. (Ydre).

Pann-gläffs, f. tunn pannkaka. Fl. (Kyrkslätt).

Pann-lapp (pl.-*ar*), m. tann pannkaka. Gstr.

Pann-lapps-panna, f. panna hvarpå tunna pannkakor gräddas. Gstr.

Pann-lin, n. linnestycke, som fruntimmer bruka under sina mössor. G. (enl. Ihre).

Pann-mur el. *panne-mur*, m. inmurad panna eller kettil af koppar eller järn. Sdm. (Ö. Rek., Södertörn), vm.,nk.

Rus-panna, f. yrhätta. Hs.

Stärta-panna, s. *stärt*.

PANNTóFFLA (pl.-*lor*), f. potatis. Sk. Nht. *karloffel*, f.

Panntóffel-mel, n. potatismjöl. Sk.

Panntóffla-gröt, m. potatisgröt. Sk.

Panntóffle-dippa, f. potatissås, sås till potatis, af mjöl, mjölk och salt. S. Sk.

PAPISTERI, n. 1) vidskepliga, påfviska eller fördomsfulla vanor, t. ex. att icke vilja spinna under dymmelveckan. "Bruka papisteri". Bhl.,hl.,sk.,bl. *Papisterei*, n. id. S. G.: 2) dumhet, dumt prat, hams. "Dä ä bårstens papisteri; dä ä inte annat än gammalt papisteri". Sk. (Ox., Järrestads h.).

PAPLUG, adj. appelkastad. Sdm. (Björkvik). S. *peplug*.

PAPP, s. *melpapp*, under *mala* 1.

PAPPE, m. bröstvårta, spene, moderbröst. Ö. Dl.,vm.,ög.,nk. *Pappä*, f. Dl.; *papp*, f. Ög.; *pópp*, m. Vg.; *póppe*, m. Vg.,vl.,bhl. N. *pappe*; nfris. *pap*, *pape* (Outz. 244); e. *pap*, id.; lit. *pápas*, m.; it. *poppa*; gl. frans, *poupe*. Jfr lt. *papilla*, f. id. (demin. af ett förloradt *papa*, f. id.).

Pappa, v. a. o. n. 1 dia. Dl.,vm.,nk.,ög. *Póppa*, id. Vl.,bhl.,vg.,hl. Nfris. *papen* (Outz. 244); it. *poppare*.

Pappa-slikken. m. def. patten. ”Mor, ge mej pappa-slikken”! Vg. Jfr *slek*.

Papp-söt, adj. spenvarm, nymjölkad. Ög.

PAR, n. (i fornspr.) svek. Fsv. *par*, n. svek. Alex. M. v. 1284; d. d. *par* (Mlb., D. L. 691); n. *por*, n.; holl. *part*, f. id. Deraf i munarterna:

Par. adj. fintlig, qvick; merendels i dålig bemärkelse. Vg. (Skarab.).

Paraktug, adj. 1) illpariga svekfull. Hs, (Db.,Bj.). *Paraktig*, id. Ög.; 2) skälmsk, spefull. Hs.,hj.

Parug, adj. illistig. Vm. (Herv., Id.). *Pórrug*, elak. Hs. Fn. *póróttr*, id.

PARA 1, m. mängd, hop. ”Han a laggt näten heila paran”, alla nät (som han eger) har han lagt (i sjön). Fl. (Qv.). Jfr fin. *paarma*, hop, svärm; bret. *bar*, *barr*, id.

PARA 2 (ipf. o. sup. *para*), v. a. 1) eg. (såsom i riksspr.) förena till par, sammanpara; 2) passa hop lägga eller sätta så att det passar. Vb. N. *para*.

PARER, pl. 1) bottensats vid ystning. S. Bhl.; 2) bottensats eller det som blir qvar, då man smälter talg o. d. Bhl. (Elfs.). *Poro* el. *pårå*, n. bottensats, grummel; deraf *kaffe-pårå*. Fl. (Nb.). Jfr fin. *poro*, grummel, grus.

PARK el. *pärk*, m. inhägnad, fiskdam. *Fiskpark*, m. fiskdam, fisksump. N. G. D. *fiske-park*.

PARKA, f. 1) del. Hl. (Slöinge). *Park*, m. del af ett hemman, hemmansdel. ”Der ä så många små-parka te dä hemmanet”. S. Sk.; 2) viss tid t. ex. 3 till 5 veckor. ”Ätter e lång parka”. Hl. (Himle h.). Lt. *pars*, f. del.

Parke-vis, adv. rycktals, stundtals. Hl. (Slöinge).

PARóM, adv. parvis, två och två. Sdm.,vb. *Par-óm-par*, adv. två och två tillsammans. Sdm., vb. *Par um-par*, id. Dl.

PARRA, v. n. 1 draga med ansträngning. Ul. (Rosl.).

PARR-FòGEL, m. hackspett. *Gertrud-fogel*, m. id. Sm. (Värend).

PARVEL, m. liten gosse. Götal. *Pirvel*, m. G.,sdm. (Björkvik); *pervel*, m. id. Hs. (Db.). Lt. *parvulus.*

PASA 1, v. n. 1 röra sig obeqvämt och med svårighet. ”Han går der å pasar”. Sm.,hl. S. *pase*, *pjasa.*

PASA 2, v. a. 1 slå, basa. Sm.

PĀSE, m. 1) välfödd gris; 2) undersätsig menniska. Sm.; 3) våp, enfaldig menniska. Hl.,sk. (Lugg.). Fn. *pjasi*, m.

PASK, n. 1) slask, orenlighet. Vm. ”Gå i paskä”, gå i smutsen, trampa i vattenpussarna. Vb.; 2) illa lagad mat; bröd som är dåligt gräddadt; illa tillagadt bakverk. Sdm.; 3) illa förrättad syssla. Sdm. (Ornö), m. fl. Jfr fin. *paska*, smuts, orenlighet, träck.

Paska 1, v. a. o. n. 1) slaska, söla, trätta. ”Ankan paskar sej. Paska å tvätta”. Vm.,ul. *Paask* (ipf.-*ä*), plaska, slå med händerna eller annat i vatten eller annan vätska såsom barn pläga göra. ”Han paskä ti vöttu-fatä sä ä skvimpä på allom sidom”. Vb.; 2) vara långsam, senfärdig. Sm. D. *piaske*.

Paska 2, f. 1) lortlolla. Vm. (Herv., Id.); 2) långsam, senfärdig qvinna. Sm.

Pasker, m. långsam, seniärdig karl. Svea-, Götaland.

Paskug el. *paskig*, adj. 1) våt. ”Paskut väder”, regnigt, slaskigt väder; 2) osnygg, oren; obehaglig för ögat och tungan genom oskicklig tillagning. ”Paskig anrättning, måltid, undfägnad”. *Pasket*, adj. osnygg. Ög.,vm.; 3) slarfvig; som ej väl uträttar sina göromål. Ul.,sdm. Jfr fin. *paskainen*, smutsig, oren.

PĀSKAR, sing. (eg. plur.) påsk. ”Ara-dagen-paskar”, annandag påsk. N. G. *Påsker*, m. pl. Dl. Fsv. *paskar*, f. pl.; fn. *paskar*, m. & f. pl,; *páskir*, f. pl.; n. *påskje*.

Paskerska, f. trollqvinna. Dl. (Elfd.).

Påska-våLe, m. bål, som tändes på höga berg påskaftonen. ”Vi skomm inte ha nön påska-våle”. Hl.

Påske-bröd, n. bröd som särskilt bakas till påsken. Sk. D. *påskebrød.*

Påske-gris, m. gris som är född vid påsktiden. S. Sk. D. *påskegriis*.

Påske-sysslor, f. pl. trollkonster, hvarjehanda vidskepelser, som utöfvas under dymmelveckan. N. Bhl.,sm. Benämningen deraf att trollpackorna i påskveckan troddes färdas till Blåkulla. Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 179.

Påsk-kaka, el. *påske-kage*, f. kaka af fintrågbröd, som tjenarne erhålla till skänks vid påsk. S. Sk.

Påske-stua, f. lekstuga vid påsktiden, då drängarne bjudas af pigorna. S. Sk.

Påske-söndag, m. söndagen före påsk. Sm.

Påske-vaka, f. nattlig folkfest omkring en eld om påsken, hvartill hörer ett gästabud af hopsparad gillesmat eller *påskagömmor*, f. pl. S. Bhl. *Påka vaga*, f. Hl. Jfr *vaka*.

Påsk-kärring, f. gumma, som på dymmelonsdag förmodas resa till Blåkulla. Allm.

Påsk-lördag, m. påskafton. Sm.

Påsk·ören, n. pl. en afgift som hvarje nattvardsgäst årligen erlägger till pastor i st. f. de förut brukliga dukpenningar, hvilka hvar och en vid nattvardsgång lade på disken. Sm.

Påskä-skräkkä, f. 1) fastlagsris. G. *Påsk-skräkka*, f. id. Hs.; 2) utklädd kärring med ris, hvarmed obeskedliga barn hotas askeonsdagen. Aske kälding (hårdt k), f. id. G.

PASLA 1, v. n. 1 prassla i löf och grus. ”Dä paslar i löven når man går”. Sk.,bl. *Passla*, Hl.; *pjasla*, id. Sk. (N. Åsbo).

PASLA 2, f. liten tunn kaka, som bakas medan det brinner i ugnen. Bl. (Östra h.). *Läppa-kaga*, f. Sk. (Skytts); *förre-kaga*, f. Sk, (Ing.); *skålle-kaga*, f. id. Sk. (Ox.).

PASLA 3, f. pjåkigt fruntimmer. Sk. (Bjäre h.).

PASMA, n. n. 1 svälla (genom jäsning eller eld); säges t. ex. om deg, askan i en nytänd tobakspipa. Bl. S. *pjösa*.

Pasmig, adj. som sväller. Bl.

PASS, n. 1) belägenhet, läge. ”Vid samma pass sóm förr”. Fl.; 2) adv. huru mycket, ungefär, ”Pass rik vahdt du”? huru rik blef du? A. ”Pass långt jär ä dill stan”? huru långt ungefär är det till staden? B. ”(Sä) pass sóm’n fjendäil”, ungefär ¼ mil. I stället för *pass* brukas äfven ordet: *mått*. ”Mått jär ä lidi”? huru mycket är det lidit? d. ä. hvad är klockan? A. ”Mått liggj ä ti pótta”? huru mycket rymmer flaskan? B. ”Sä mått sóm ä half-stop”. Vb. *På en pass*, adv. ungefär. ”Så der på en pass ska dä vara”. Sk. (Ox.). *Passóm* el. *så pass óm*, id. Vb. Ns. *pass*, det rätta måttet, beläglig tid. (B. W. B. 3, 295); holl. *pass*, n. id.

PASSARE, m. uppassare vid gästabud. Fl. (Pargas).

PASSASJA, *pasjasa*, f. *pasjas* (⌣–), n. händelse, berättelse, anekdot. Svea-, Götal. N. *passasi*, m. id. Af frans. *passage*.

PASSELIG, *passlig*, adj. 1) passande. Vg.; 2) dålig, klen, under medelmåttan. "Passli kär", simpel karl. Deraf *passli* el. *passlia*, adv. "Ja mår passlia väl". Svea-, Götal.

PASSLA (pl. *passlor*), f. fotbeklädnad af tunnt läder, fasthäftad vid strumpan; brukas af Estläudare. Fl. (Ingo).

PASSÓM, s. *pass*.

PASS-óPP, m. betjent, springpojke. Allm.

PASSÄL (ipf. o. sup. *passlä*), v. a. o. n. 1) röra omkring i flytande ämnen. "Han passlä l vöttuskåla, sä ä uhdt på allom sidom", han rörde omkring i vattenskålen, så det yrde på alla sidor; 2) med skeden slå tillsammans mjölken och gräddan i en filbunke, så att de blifva väl blandade och simmiga för att sedan deri smula tunnbröd. "Han passlä filä å gjol säg bruttän", han klappade filmjölken och bröt brödet deri. Vb. Jfr *pasa* 2.

PASÄ, f. trasa, klut. G. (F.). *Pase*, m 1) id.; 2) trasig menniska. Sm.,bl.

Lasa·pase, m. 1) trasig menniska; tiggare usling; 2) en viss tarm uti kreatur. Sm.

Lort-pase, m. smutsigt, orenligt barn, som jämnt sölar ner sig. Sm.

Lus-pase, m. lusig och trasig menniska. Bl.

Pasiask, m. trashank. G.

Pas-slannter, m. visper, ostadig yngling. Ul.

Pasugur, adj. trasig. "Han jär så pasugur". N. G.

PATA 1, v. n. 1 *patas*, v. d. brottas, vara ostyrig, leka. Sm. Är samma ord som *batas*, q. v.

PATA 2, s. *pate* 1.

PATE 1, m. stängsel af störar i sjö eller elf för att fånga lax, lake, sik; fiskdamm. *Lakapate*, m. Nb. (Lule och de norra socknarna); *laks-pate*. m. Åm.: *sik-pate* el. *sik-gård*, m. Nb. (Lule). *Pata*, f. fördämning, vall; uppstapplad hög. "Is-patan va flera alnar hög". Sm. Fin. *pato*, damm, stängsel; *loki-pate*, stängsel af störar för att fånga lax.

PATE 2, m. 1) hinna på soppa, gröt, kokt mjölk. *Skinn-pate*. Bl.; 2) den skorpa af jord, dam och smuts, som efter den bortsmälta snön tidigt om våren betäcker marken. Kl. Ordets fränder anföras vid *pade*.

PATE 3, s. *pade*.

PATRA, s. *padra*.

PATTA, s. *pattala*.

PATTALA, f. palt-bulle. Vg. (Elfsb.). *Paltal*, f. id. Vg. (Vättle h.). Jfr *pallt-bröd*.

PATTE (pl. *pattar*), m. 1) spene, bröstvårta. Allm.; 2) bröst. "Pige-patte"; 3) di, modersmjölk. Sk. N. *patte*; d. *patte*.

Ko-pattar, m. pl. Erica Tetralix, L. Nk., sk. (Skanör),

Patta, v. a. o. n. 1) dia, gifva di. "Barnet pattar"; 2) dägga. "Fölet pattar". Mycket allm.

Patte-barn, n. dibarn. Sk.,hl. D. *pattebarn*.

Patte·duk (pl.-*ar*), n. duk som fruntimmer lägga öfver brösten. *Patte-lapp*, m. id. Sk. D. *patte-dug*.

Patte-flaska, f. liten rund flaska, aom lägges öfver bröstvårtan. Sk.,bl.

Patte-föl, n. föl som däggar. Sk. D. *patteføl*.

Patte-glött, m. dibarn. Sk.,hl. D. *patteglut*.

Patte-gris (pl.-*ar*) m. 1) gris som däggar; 2) dibarn; smeknamn. Sk. D. *pattegris*.

Patte-lamm, n. lamm som ännu däggar. Sk. D. *pattelam.*

Patte-sjuk, adj mycket begärlig efter att dia. Sk. D. *pattesyg*.

Patte-vårta, f. bröstvårta. Sk.,bl. D. *pattevorte*.

Pige-pattar, m. Gnaphalium dioicum. Hl.

PATTER, n. små potäter. "Smått patter". Ul.

PAU, præp. på. N. Sk.,bl.

PAVE (pl.-*var*), m. 1) eg. påfve; 2)öfversittare. Sk. (Ox.). En. *pávi*, *påfve*; fsv. *pavi*.

PAVLA 1, v. n. 1 prata oredigt, obegripligt; prata lösligt. Hs. (Db., Bj.). Troligen samma ord som *pala* 4.

PAVLA 2, v. n. 1 gå sakta, från gård till gård. "Ja ska felle pavla mej åv ja". Sdm. S. *pala* 1, *palla* 2.

PE, förkortn. i st. f. *plär* el. *plägar*, brukar, "Ho pe inte vara så gemild". Sdm.

PEBER, *peber-knikkel*, s. *peppar*.

PEBLING, *pevling*, *pevlinga-sång*, s. *pepling*.PEDENTLIG, adj. till ytterlighet noggrann, snygg. Bhl.

PEET, n. pr. Petrus. Nb.,vb.

PEGG-SNÖ, s. *snio*.

PEJ, 1) m. a) längre spets; t. ex. ändan af en spik; b) petmakare, en som bär sig petigt åt; 2) n. pet, pjåkaktighet. S. Sk. Af sv. *pik.*

Peja, v. n. 1 peta, pjåka. "Gå å peje", gå och pjåka; af brist på anlag för en viss sysselsättning. S. Sk. Jfr *peka*.

Pejed, adj. pjåkig. S. Sk.

PEKA, v. n. 1 1) peta. "Peka ner något". Åm. *Peka* (ipf. o. sup. *peka*), id. Fl. (Ob.); 2) våga. "Peka dej into sta"! Ul. (enl. Ihre, DL,).

Pek-stikka. f. 1) eg. (såsom i riksspr.) pekpinne; 2) talesätt: "sätta pek-stikka för en", agera mästare för någon, komma någon att dansa efter sin pipa. Vm. N. *peike-stikka.*

PEKKA, s. *pikka*.

PEKKEL-HUA el. *pekkel-lua*, f. ett slags toppformig yllemössa. Sk.,bl. Fsv. *pækilhuva*, Alex. 3327; isl. *pekilhúfa*, ett slags rund mössa utan topp; d. *pikkelhue*, ett slagt ullen mössa; nht. *pickelhaube*.

PEL el. *päl*, m. 1) ett visst mått för våtvaror, ungefär $^1/_3$ kanna. ”En pel tran”. Sk.,bl.; 2) märkesmått i dryckeskärl; liten knapp i en dryckeskanna, visande måttet af en drick eller klunk öl, vin eller mjöd, som en gäst borde träffa med förbindelse att annars dricka till nästa pel. Detta har nu för det mesta kommit ur bruk, men silfverkannor med pel finnas här och der ännu. Allm. D. *pægel* el. *pæl*; nfris. *pegel* (Outz. 247).

PEL 1, m. hudafdragare, nattman. Vg. (Åhs, Frökinds h.). Jfr lt. *pellis*, hud. S. *pulls* 2.

PEL 2, s. *pela* 1.

PELA 1, v. a. o. n. 1 1) lätt afrifva, afskala. ”Pela ruan å såret”. Sk.,hl.,bl. *Pella*, id. Hl.; 2) sakta vidröra, lindrigt handtera, fingra något, peta lätt i något. ”Pela sej i näsan”. Allm. *Pilla*, id. Ög.: 3) peta, rota. ”Ja har pelat ópp den lykkan”. Sk.,hl.,bl. *Pilla*, Sk. (Ing.); *pella*, id. Vg.; 4) sammanplocka, hopsamla. ”Pela panntóffler, bär, aks. Ja har pelat ihop te en skäppa ru”. Sk.,hl. *Pilla*, id. Ög.,kl: 5) göra något sakta. Sm. (Vestbo): a) gå sakta, med små steg. ”Han pela å dro ve’n åt säg”, han gick och drog ved åt sig, så mycket krafterna tilläto. Vb.; b) smått äta. Kl. *Pela sej åstad*, el. *pilla sej åstad*, v. r. 1 sakta begifva sig åstad. Sk.,bl.; *pela se unnar*, id.; c) arbeta sakta och flitigt. ”Han pelar mä’t. Han pellar å arbetar”. Vg.; d) pyra (i spisen), sakta brinna. Vg.,g.; 6) sysselsätta sig med småsaker; 7) vara försumlig. S. Sk.; 8) bära sig barnsligt, fånigt åt. Hs.; 9) sakta rinna. ”Hä pela frå takränna”, det rann något litet från takrännan. Vb. D. *pille*, v. a. röra ofta och sakteliga vid något med fingrarna för att bryta eller plocka något deraf, för att afsöndra något derifrån; holl. *pellen*, v. a skala, afskala, befria från skal eller hylsa; e. *peel*, id.; holl. *pel*, f. skal, hud på ett ägg eller en böna; e. *peel*, skal, tunn yta.

Pel, n. 1) det ringaste, obetydligaste. ”Allri pel el. allrig pel”, aldrig det minsta. N. Kl.; 2) långsamt smågöra, obetydlig sysselsättning. Ög.,sm.,bl. *Peleri* (? ? ?), n. id. Sk.,bl. N. *pile*, en smula.

Pela, adv. litet. *Pela-grut*, litet grand. Vb. *Pela-griot*, Nb. (Lule); *pela-gräut*, id. Nb. (Cal.). Jfr *grut*.

Pel å mel, n. lappri, struntsaker. *Pelemel*, n. småherrskap: obetydligt folk, som vill synas något vara. Sm.

Pele-raskus, m. liten rask pojke. Vb.

Pel-ur, m. piprensarc, en spik eller pinne hvarmed askan rifves ur tobakspipan. Vg. (Skarab.), sm. *Pellúr*, n. id. Vg.

Perla, v. imp. 1 klia, småsticka. ”Dä perlar i näsan”. Vm. (Herv., Id.).

Pill, n. plock. Ög.

Piller, n. smått trävirke, stök. Sdm.

Piller å paller, n. krafs, lappri, strunt. Ög.

Pilleri, adj. helt liten. ”Liten pilleri grut”, den allra minsta smula. Vb.

Piller-unge, m. litet barn, liten flicka. Sdm.

Pillra, v. a. o. n. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) sakta rifva; 2) smått arbeta efter beqvämlighet och krafter. ”Han går å pillrar”. Sdm., ög. *Pillär* (ipf. *pillrä*), v. n. fingrera , trumma med fingrarna. Vb.

Ur-pill el. *ur-pell*, n. tobaksaska. Vg. (Gudhems, Vartofta h.). Jfr *ur-rev*.

PELA 3, s. *pil*.

PELL, s. *pilla*.

PELE-KNARKAKE, n. en sup brännvin. Sk. (Lugg.).

PELEMENT, *pellement*, s. *perlemente*.

PELLA, v. n. 1 sprattla med föttterna. *Pelläs* (ipf.-*ä*). v. d. kasta sig hit och dit, ej kunna vara stilla. Vb. (Burträsk, Löfånger).

PELLE PÅ STRAND, m. pors.: Myrica gale. Dl. (Vestra bergslagen).

PELL-HÅLLaRE, m. som håller brudpellen. Fl. (Nl.). Fn. *pell*, sericum, byssus.

PELL-PIGOR, s. *piga*.

PELS, m. 1) eg. (såsom i riksspr.) skinn, hud; 2) talesätt: ”rädd om pelsen”, huggrädd. Sveal. Lt. *pellis*, f. skinn, hud.

Pelsa, v. a. 1 flå, draga skinnet af (döda hästar m. m.). ”Pelsa av hästen”. Vm.,ög.

Pelsare, m, afdragare, märrflåare, som tager huden af hästar m. m. Vm. Jfr *pel*.

Pelse-rue, f. ”Ta se pelserue”, hålla sängen en stund sedan man vaknat, ɔ: taga sig någon ro eller hvila, innan man tager skinnpelsen på sig. ”Dä ä så bra mä lite pelse-rue” S. Sk. *Sidda fyr-föttings*, id. Sk. (Frosta).

Pelsing, m. liten pels. Sm.

PEMS 1, 1) m. ostadig menniska; fjesker. Sm.; 2) n. tillgjordhet; ett på en gångfjeskande, brådskande och slarfvigt uppförande. ”Hvad ä dä för ett pems på däk (el. mä däk)”? Vg.; 3) adv. miste, förgäfves. ”Han to pems.” Sm.

Pemsa 1, v. n. 1 1) vara vacklande och obestämd i beslut; fjeska. ”Hva springer du å pemsar efter”? Sm.; 2) vara tillgjord, göra sig till. ”Se hur hur han pemsar bara”! Vg. (Skarab.).

Pemsa 2, f. qvinna af sådan beskaffenhet. Sm.

Pemsig, adj. tillgjord. Vg.

PEMS 2, s. *pims*.

PEN el. *pän*, adj. 1) fin, putsad, nätt, grann; 2) öfverdrifvet och tillgjordt sedesam, sipp. Allm. *Pjen*, adj. liten, dålig. Vb. (Skellefteå). D. *peen*, fin; fin. *pieni*, fin, liten, tunn; nordtsch. *p’en* (Acta soc. sc. fenn. 6, 99); nfris. *pän*, id. (Outz. 243).Pena, f. ljusdank, litet och tunnt ljus. Vg., bl. Deraf *peneka*, f. liten ljusdank. Vg.,sm. (Jönköpings l:n). Demin.

Penig el. *penuger*, adj. klen, spenslig till växt och utseende, Nk. *Penslig*, Vg.,sm.; *pinslin*, id. Hs. (Db.).

PENA el. *päna*, v. a. 2 1) slå järnet tunnt, utsmida det på bredden och längden. ”Päna ut järnet”. ”Pena liar”, göra ny egg på förnötna liar. Hs.,ög.; 2) fig. afdraga skinnet på kreatur. ”Bosen pänte märra”; 3) belägra en qvinna. ”Drängen pänte pia”. Ög. (Ydre). Fsv. *pæna*, v. a. utslå; *pænter*, adj. utslagen, utsträckt: ”pænt örtogh”. UL.; d. d. *pene*, v. a. slå något tunnt, banka ut. t. ex. metaller; *pæne*, v. a. ”pæne en hølee”.

PEKA, v. a. 1 syfta, sigta. Vg. (Frökinds h.).

PENEKA, s. *pen*.

PENNE (pl. *pennar*), m. penna. Allm. Fn. *penni*, m.

PENNING (pl.-*ar*), m. (såsom i riksspr.) penning. Fsv. *pæninger*. Deraf i munarterna:

Eskils-pengar, m. pl. ”Han har fått av Eskilspengar”, han är dryg och högfärdig. Vm. (Herv., Id.). Af Gustaf I:s skattmästare Eskil.

Kubb-pengar, m. pl. penningar, som af gästerna sammanskjutas vid dansnöjen åt tillställarne. De kallas så emedan en huggkubb inbäres och under liflig musik läggas penningarne på kubben, hvarvid undfägnad ej sparas. Vg.

Penga-gasten, m. def. gasten efter någon menniska, som i lifstiden nedgräft penningar i jorden och stundom visar sig om nätterna, mest före stora högtider. Han går då och lyser på medel i gamla rör och annorstädes, der han i lifstiden nedgräft och gömt dem. Sm. m. fl.

Penga-skrukka, s. *skrókka*.

Penning gräs, n. 1) eg. skärffrö: Thlaspi arvense; 2) säges äfven (ehuru orätt) om skallergräs: Rhinanthus crista galli. Sm.

Penning-katt, f, penningpung, hvartill begagnats, fordom allmänt, numera af en och annan äldre man, kattbälg eller kattskinn. Vb.—ög. S. *katt*.

Penning-löv, *penning-ris*, n. dvärgbjörk: Betula nana. *Fjäll-bärs-ris*, n. *fjäll-rep*, *fredags-buske*, m. id. V. Dl.

Penning-truten, s. *tryta* 1.

Spel-pengar, s. *spela*.

PENSA, v. a. 1. slå (a(säde)skärvarna) mot något så att en del af sädeskornen affalla. Bl. (Östra h.). D. d. *pense*, stöta, slå.

Pense-säd, f. säd som sålunda erhållits. Bl. (Östra h.).

PENTA I SEJ, s. *pimpa*.

PENUGER, s. *pen* el. *pän*.

PEPLA el. *peppla* 1, v. n. 1) alltid jämra sig, vara pjunkig, grätten; 2) plocka smått som en höna. Sm.,ög. Jfr *pipa*, v. n.

Pepla, f. ömtålig qvinna; fruntimmer som jämnt klagar. Sdm.,sm.

Peplig el. *pepplig*, adj. pjunkig, som jämnt beklagar sig. Ög.,sm.

PEPLA el. *peppla* 2, f. 1) knopp (på humlerankor), hvarje fröhus särskildt. *Humle-pepla*, f. Sdm.,sm. (nästan föråldr.); 2) träck af får och harar. *Popplå*, f. Fl. (GK., K.). Jfr fin. *papelo*, liten kula.

PEPLUG, adj. fläckig, brokig. ”Grisen ä peplug”. V. Nk. ”Peplug å paplug”, blå och gul; då man slår sig. Sdm.

PEPPAR, m, 1) (såsom i riksspr.) bär af pepparbusken. *Peber* el. *pever*, id. S. Sk.; 2) talesätt: ”tykka óm sin peppar”, vara högmodig, tycka om sig sjelf. Vm. Fsv. *pipar*, m.

peppar; fn. *piparr*; d. *peber*; fht. *peffar*, *pipar*; nht. *pfeffer*; lt. *piper*; gr. ***πεπερι***, n. peppar; af indiska: *pippali*.

Hvass-peppar, m. starkpeppar. Sm.

Peber-knikkel, m. liter redskap af trä, hvarmed peppar krossas. *Pever-kvarn*, f. id. Sk. D. *peberkværn*.

Pepperling, m. Agaricus piperatus. Sveal.

Peppar-låll are, m. pinne eller liten stöt, hvarmed pepparn krossas i en *pever-kvarn*. S. Sk.

Peppar-nos, f. näsvis, högmodig flicka. Ög.,sm

Pever-nikkel, m. liten träask, hvari peppar förvaras. Sk. (N. Åsbo).

PEPPLANDE, adv. alldeles, helt och hållet. I sammans. *pepplande full*, adj.; säges ett kärl vara, som är så fullt af våtvaror, att det rinner öfver bräddarne. ”Grytan ä pepplande full”. ”På pepplande brädd”, på lekande brädd. Sm.

PER I BAKKE, m. rölleka: Achillæa millefolium. Vb. (Nordmal,).

PERAMENT, interj. vasseratre! å ja! *Pellement!* id. Sm. It. *perdimento*.

PERER, f. pl. Stellaria Holostea. Sk. (enl. Linné, fl. suec.).

PERE·VIDA el. *pere-vidda*, f. underlig, kinkig menniska. Sk. (Ing.). Jfr *perivilsk*.

PERE-VIKK (pl-*ar*), m. 1) membrum genitale pueri; 2) litet gossebarn. *Pere-vilk*, m. id. Sm.

PERI-VILSK, adj. 1) ond, underlig, besynnerlig. Hl. (Slöinge); 2) yr, förflugen. Hl. S. *kudder-valsk*, *poder-vallsk*, *perevida*.

PERK, s. *perka*.

PERKA, v. a. o. h. 1 1) peta. ”Perka tänderna. Perka mä käppen”. ”Han sitter å perkar i maten”, han är kräslig eller ock utan matlust. Vb. ”Perka ópp döra”, med spik eller dyrk taga upp låsen på en dörr. Svea-, Götal.; 2) lindrigt klå, sakta rifva. ”Perka nå’n i huvä”. Nk.; 3) göra något fint, smått arbete. Ög.,sm.; 4) utan besked och allvar syssla med; bjuda till något (såsom barn). Vl. (Fryksdalen); 5) smått rinna. ”Dä perkar å rinner”. Sm.; 6) coire. Ög. Jfr *preka*, som är samma ord.

Perk, n. 1) smått och fint grannlåtsarbete, smått görommål. Vg.,ög.,sm.; 2) lappri, strunt. Sm.

Perka-fyrk, en lek, då man med små stenar eller slantar kastar efter en på marken utlagd slant. Sk.,hl. *Pikka fyrk*, id. S. Sk. D. d. *perke*, v. a. slå.

Perken, adj. smååten; som äter litet. Sm.

Perker, m. 1) liten gosse; 2) sjuklig eller svag menniska. ”Dä ä en perker te arbeta, äta”. Sm.

Perket, adj. svag, sjuklig. *Perkig*, adj. klen, ohågad. ”Perkig te växten; perkig att äta”. Sm.

PERKEL, m. 1) hin onde. ”Perkel tar dig, óm du gör dä”! Ög. (Ydre), kl. (Tjust), sm. (Östbo), sk. *Pärkel* el. *perkel*, id. Vg. (Skarab.). *Perkil* el. *pärkil*, m. id. ”óm inte självе pärkil äi vägen, så — —”. Sdm.; 2) necken, Ög. (Ringarums s:n); 3) nattman, hudafdragare. Bl. (Östra h.). Lapp. *pärkel*, djefvul; fin. *perkeli*, id. Jfr *ferkel*.

PERKEN el. *perkum*, n. Hypericum perforatum. Sk. (Ing.). *Hirken-pirk*, G.; *pirken-blomm*, f. id. Bhl. N. *pirkum*.

PERLA, s. *pela*.

PERLE-GRÄS, n. Lithospernum. Fries, bot. utfl. 3, 227.

PERLEMENTA, v. n. 1 hålla oväsen, träta och svärja. Vm. *Pälmenta*, v. n, 1 mycket och ifrigt tala om en sak. Ög. *Pelmenta*, *permenta*, id. Ul. Af *parlamentera*.

Perlemente, n. gräligt samtal, bullersam träta; oväsen. *Pelement*, n. Sm. (Östra h.); *pellemente´*, Sk.; *póllement*, n. id. Sk. (Ing.). N. *pelemente*, f.; gl. d. *parlament*, gräl, split.

PERLET, adj. l) liten, klen, svag. ”Den sylla å inte så perlet”. Ög.; 2) smal, mager. Sm.

PERLIKKA, v. n. 1 fjeska för att göra någon till lags. Sk. (N. Åsbo, Ing.). *Pernikka*, id. Sk. (Onsjö).

Per-likkare, m. kräsmagad menniska. Sk. (Lugg.).

Per-nikkare, m. en som jämnt petar med något och för hvilken det ej går ur händerna. Sk. (Onsjö).

PERLING, s. *fyr* 1.

PERM (el. *pärm*, kompar.-*are*), adj. styf; om tyger. Sk. (Ox.).

PERMUKK, m. femtömmad skärlånga: Mortella Mustela, L. Bhl.

PERRA 1, v. n. 1 tätt vinka med svansen. ”Hunden, bókken perrade me svansen”. Sm.

PERRA 2, s. *pårra*.

PERT, *perta*, *pert-spån*, *pers-tak*, s. *fyr* 1.

PERRE, m. ilsken menniska. *Etter-perre*, m. id. Troligen samma ord som *birre* 1.

Perreter, adj. ilsk. Vg.

PERRE-VALL, s. *piro-vall*.

PERTENTLI(G). adj. städad, snygg och något tillgjord. Nytt ord. Sk.,bl.,g.

PERVEL, s. *parvel*.

PES, m. penis hos menniskan och i synnerhet boskap. Vb.—nk. *Peis*, m. Vb.; *pejst*, *pest*, m. Sm.; *pese*, m. 1) id. Deraf *tjura-pese*, m. Dls.,sdm.,ög.,vg.,sm.,bl.; 2) oduglig menniska; 3) orthoceratit, belemnit. Vg.; 4) pojke; deraf *skolpese*, m. skolpojke. Sm.,vg.; *vill-pese*, m. bångstyrig pojke. Sm.,vg. N. *peis*, f.; d. d. *pes*; ns. *pêsel* (Richey 184. B. W. B. 3, 309); e. *pizzle*; gr. *πέος*, n. id. Jfr Benfey 2, 80.

Stånd-pes, m. ståndpers: Platanthera bifolia. Sveal. *Yksne-pes*, m. *yksnegräs*, n. id. Vl.,dls.

Tjura·pes. s. *tjórr*.

PEST-URTA, f. Tussilago petasites. *Hästa-huvu(d)*, n. id. Hl.

PET, s. *peta*.

PETA, v. a. 1 (såsom i riksspr.), rifva, preta. Deraf i munarterna:

Pet, n. dålig arbetare, som ej får något ur sina händer färdigt gjordt. Vb.

Peta bóll el. *pela bóll*, en barnlek, då barn täfla att med käpp peta en boll i något för tillfället öppet hål på marken. Vb. *Peta gyllta*, en barnlek. Ög.

Petig, adj. 1) småaktig. Götal.; 2) pjunkig. Sdm. (Ornö).

Pittla, v. n. 1 småpeta, peta ofta. Frequent. Ög.

PETTER NIKLAS, m. 1; nom. pr.; 2) membrum virile. Götal.

PETTLING, m. liten korf, tjock som en finger. Sm.

PET-ÅL, m. nejonöga: Petromyzon fluviatile. Ög. (Gullbergs h.).

PEVER, *pever-knikkel*, *-kvarn*, *-lållare*, *-nikkel*, s. *peppar*.

PIANK, n. svagt brännvin, efterlank. Vg. *Pjånk*, n. 1) id. Ul.,vm.; 2) dåligt dricka. Vm. (Herv., Id.).

PIBA, *pibe-hoede*, *pibe-rak*, *pibe-skrap*, s. *pipa*.

PIG, m. tröja. Sk. D. d. *pig*, *pi*, tröja (Kok, Sønderj.); holl. *pij*, f. grof yllen tröja; ns. *pije*, *pigge*, yllen undertröja; i synnerhet för barn (B. W. B. 3, 310): gl. e. *pige*, penula. Jfr *pade*.

PIGA (pl.-*gor*), f. 1) eg. flicka. I denna ursprungliga bemärkelse brukas ordet i kyrkbibeln och i munarterna. *Paikä*, f. id. G. *Pia*, f. liten flicka. Vb.; 2) (såsom i riksspr.) tjenstepiga; 3) det som är mindre i sitt slag än det bör vara. *Gäddä pigä*, f. gäddunge. *Sigde·pigä*, f. smal utsliten lie. G. Fsv. *pika*, *pigha*, f. flicka. S. S. 2, 15, 22. Spec. Virg. s. 39. Gl. Ordspr. 778; fn. *pika*; n. *pika*; d. *pige*; d. d. (Sønderj.) *pike*; fe. *piga*; fin. *piika*, id.; pers. *pek*, f. ung flicka.

Bo-piga, f. fäbopiga. Mp.

Hynnes-piga, s. sid. 275.

Pell-pigor, f. pl. så kallas de 2:ne förnämsta brudpigorna, något grannare utstyrda än de öfriga och som under vigseln jemte hovriddarne hålla pellen öfver brudparet. Ög.

Pige-krut, n. fröstoftet af växten lummer (Lycopodium Selago). Sm.

Pige-pattar, s. *patt*.

Pige-särka(r), m. pl. Cardamine pratensis. Sk. (Ox.).

Pig-góbb, f. gammal piga. Fl.(Öb.).

Pig-slängja, f. tjensteflicka. Vm. (Norbergs s:n).

Pi(g)·sol´, f. måne; skämtsamt. ”Pi-solen ä oppe nu”. Sm. (Uppv.). Jfr *dränga-sol*, under *sol*.

PIGG 1, m. 1) såsom i riksspr.; 2) liten böld, H1. (Värö). *Pegg*, m. id. Sm. Fsv. *pigger*, m. pigg.

Pigga, v. a. 1 med en brödpigg göra små öppningar i bröd. ”Pigga bröd”. Fl. (Nl.).

Pigg-full, adj. alldeles full. Sk.

PIGG 2, adj. 1) (eg. såsom i riksspr.) liflig, kry, rask;. 2) säges äfven om växter, som af torka varit aftynade, men blifvit uppfriskade efter regn. Sm. Jfr skr. *pigga*, magt, kraft, styrka.

Pigg·säg (ipf.-*ä säg*), v. r. tillfriskna; uppmuntras. Vb.

Piggna, v. n. 1 komma sig för efter sjukdom. Hs.

Pigg-snodig (*pik-snodig*), adj. qvick, rask. Bhl. (Elfs.).

PIGGA, *piggfull*. s. *pigg* 1.

PIKK, s. *pitt*.

PIKKA, v. a. 1 1) slå sakta, lindrigt slå, stöta. ”Pikka till en”. Vm. ”Pekka te någon”. Vg. *Piikk* (ipf.-*ä*), a. a) knacka, ”Han pikkä på döra. Han pikkä på spiken”; b) nagga (tunnbröd), sticka små hål i rågbröd. ”Han pikkäbrödä, kakan”. Vb. *Pikkja*, smälla i dörrarne. Hs. (Db.); 2) (såsom i riksspr.) hacka. *Pekka*, id. Vg. m. fl.; 3) slå små, men hastiga slag med hammare på koppar och messing. Sk.; 4) *pekka ut ögat på skomakaren*, är en lek, som förekommer synnerligen om julen, då halm är på golfvet. Dock torde den numera vara föga

bruklig. Tvenne personer ställa sig med ryggarne mot hvarandra i lutande ställning med en käpp, som går mellan bådas ben och i hvilken båda hålla. Den ene försöker att med käppen stöta i kull en på golfvet stående halmfigur eller något mindre föremål, under det den andre genom att styra käppen åt sidan söker förhindra det. Vg. Fsv. *pikka*, v. n. klappa, picka; om hjertat. Horol. æt. sap. f. 10 v.; fn. *pikka*, sticka tidt och ofta; *pjakka*, stöta, sticka; n. *pikka*; mht. *bicken*, slå, hacka, hugga (Ben. 1, 115); nht. *picken*, hacka, slå små slag; e. *pick*, att hacka; it. *piccare*; frans. *piquer*.

En-pikk, adv. med enkelt slag, t. ex. när stenborr släggas med endast en slägga i st. f. det annars brukliga sättet med två släggor. Nk.

Jórd-pikkå, f. jordhacka. N. G.

Pikka, f. ett redskap, försedt med taggar af järntråd, hvarmed rågbröd pickas. Vb.

Pikkare, m. 1) ringare; en som ringer tornklockorna. S. Sk.; 2) grufarbetare. Vl.

Pikkäl (*pittjäl*), *pinkel*, m. notpuls; stör, hvarmed man vid notdragning skrämmer fisk in i noten. Vb. *Bikkäl* (uttal. *bittjäl*), m. id. Vb.,jtl.

Pinka, v. n. 1 slå med hammare små och hastiga slag på koppar eller messing så att ett klingande ljud höres. Sk. D. *pinke*, v. a. id.; ns. *pinken*, v. n. hamra såsom smeder (B. W. B. 3, 319).

Pinkare, m. 1) en som lagar grytor och kitlar; deraf *kedelpinkare*, m. kopparslagare. Sk.; 2) landstrykare, hästskojare, stackare. Ög.,sm.

Pinkare-pakk el. *pinka-byke*, n. landstrykare, hästskojare, ziguenare, som ofta äro kittelflickare. Ög.

Pjekk (ipf.-*ä*), v. a. knacka, slå helt lätt. ”Han pjekkä på nobben. Han pjekkä ti döra”. Vb.

PIKKA Å, *pikka åstad*, v. n. 1 begifva sig åstad. Götal.

PIKKA-LÓRV, m. lugg, hårlugg; håret på hufvudet; skämtsamt. Nk.,sdm.

PIKKER, adj. liten. Vb. *Pikkeli*, liten, mycket liten. Vb.; *pikko*, id. Nb. (Cal.); *pikku*, id. ”Pikku liten”, mycket liten. ”Pikku, pikku litet”, ganska litet. Fl. (Pargas). Fin. *pikku*, liten; it. *piccolo*, liten, mycket liten; *piccino*, *pícciolo*, id.

Liss-pikker, s. *liten*.

Pikkeli, adv. helt litet. ”Pikkeli grut”, en den aldraminsta del af något. ”Pilleri grut”, id. Vb.

Pikker-lundom, adj. liten af sig. Vb.

Pikkuter, adj. liten. Fl. (Pargas).

PIKKJA, s. *pikka*.

PIKKSAR, m. pl. kalkoner. *Pikks-hyns*, n. pl. id. G.

PIKS-NOSIG, adj. sprättig, högfärdig. Bhl.

PIK-STAKA, m. båtshake. Fl. (Pargas).

PIL, m. (såsom i riksspr.), pil: spiculum. Fsv., ns. *pil*. Deraf i munarterna:

Pil (ipf.-*pilä*), v. n. ila snabbt som en pil. ”Han pila fram nolät vajom”. Vb. *Pila* (ipf. o. sup. *pila*), v. n. svänga sig, röra sig hastigt och ledigt; mest om fiskars rörelser. Fl. (GK., K., P.). *Pela*, 1) id. Fl. (NK.), vb.; 2) hastigt, smått röra af och an med fingrar eller tår såsom små barn pläga. Vb. D. d. *pile*, löpa hastigt.

Pil-rak, adj. rak som en pil. kapprak. Sk.

Pil-unga(r), m. pl. grodungar i sitt första tillstånd då de andas med gälar. Fl. (Öb.).

Pil-ört, f. Polygonum terrestre. S. Hl.

PILK (pl.-*ar*), m. 1) käpp med hvass krok på ändan, hvarmed man fångar fisk. G.,bl.; 2) den käpp med krok på ändan, hvarmed fisknoten drages upp från hafsbottnen. Bl. Jfr fsv. *piker*, m. käpp, staf. ÖGL. D. d. *pilk*.

Pilka, v, a. 1 fånga fisk (särdeles torsk) med ett sådant redskap. Bl.,sk. D. d. *pilke*.

PILLA 1, f. det som är mycket surt; ättika. *Pell*, id. ”Sur sóm pilla; surt sóm pell. Tvi! dä va surt sóm pell”. Vg. (Skarab.).

Pill-sur, adj. mycket sur, sur som ättika. ”Drikkat ä pillsurt”. Vg.,sm. *Pillanne sur*, adj. id. Vg. (Elfsb.).

PILLA 2, f. tacka. *Pillra*, *pillra*, *pillra!* lockelseord till får. Vg.

PILLA, *pilla sej åstad*, s. *pela* 1.

PILLE-KNÄKK, m. brännvin och madera tillsammanblandade. Sk. (N. Åsbo). *Peli-knäkk*, m. brännvin och kaffe sammanblandade. Sk. (Göinge).

PILLE, m. penis; mest om pojkar. Jacobssons anteckn, till Ihres D. L. Ns. *pil*, *pilk*, id.

Pillsk, adj. otuktig, lättfärdig, kåt, brunnsig. Götal., fl. (Nl.).

PILLER, n. (såsom i riksspr.). Deraf *fåra-piller*, *get-piller*, träck af får eller getter. Sm.

PILLER, *pilleri*, s. *pela* 1.

PILLIG, adj. mager, sjuklig; om barn. ”Glötten ä så pillig”. Hl. (Breared).

PILLK el. *piilk* (ipf. *pilkä*), v. n. springa smått, trippa med små lätta steg; om barn. ”Piilk å gåle”, springa sin väg. Vb.

PILLRA 1, v. n. 1 sakta jämra och beklaga sig. ”Han går der å pillrar”. Dls.

PILLRA 2, s. *pilla* 2.

PILLRA 3, s. *pela* 1.

PILLRAS, v. d. 1 knollras tillsamman. Hs. (Db.).

Pillra, f. hoprullad sak. *Näver-pillra*, f. Hs. (Db.).

PILL-STÄJVÄ, f. äggröra. G.

PILLT, m. en hvälfd mur i torkstugan, der man eldar för att torka linet. Sk. (Ing.).

PILLÄR, s. *pela* 1.

PILLÄS (ipf.-*ä*), v. d. 1) träget röra på händer och fötter; sparka, sprattla, ej kunna hålla sig stilla; 2) bemöda sig att uppstiga då man ligger illa på rygg, t. ex. i en grop eller ett dike. ”Han låg der å pilläsä å var int sä stiig ópp”, han låg der och bråkade med händer och fötter, men förmådde ej resa sig upp. ”Tordöveln låg å pilläsä på vajom, men var int sä kóma på bainom”. Vb.

PIL-RAK, -*unga(r)*, -*ört*, s. *pil*.

PIL-ÅL, m. pirål; Myxine glutinosa. Bhl. *Hav·orm*, m. id. Sk. (Kullen).

PIMPA, v. a. o. n. 1 dricka ofta och mycket. "Han går å pimpar i sej". Götal. *Pempa i sej*, till öfverflöd njuta mat eller dryck. *Penta i sej*, dricka mer än törsten fordrar. Fl.(Nl.). D. *pimpe*; bay. *pemseln* (Schmeller 1, 285); jfr skr *pi*, att dricka.

Pimp, m. ett qvarter (brännvin). Nb. (Cal.).

Pimpel, m. flaska, brännvinsflaska. Sm.Pimpla, v. b. freqv. 1 supa i smått, men ofta. Allm. *Pimpäl* el. *pämbäl* (ipf. *pimplä* el. *pämblä*), id. "Dem sat å pämblä hela natte". Vb. *Pimpelero*, v. n. 1 id. Sm. Holl. *pimpelen*.

Pimplare, m. en som super smått. Allm. Holl. *pimpelaar*.

PIMPLA, v. n. 1 fiska strömming. Ul.

PIMPUG, adj. bukig, drägtig, hafvande. Sdm.,g. *Full-pempad*, adj. (eg. p. p.) 1) fullproppad med något; 2) hafvande: gravida. Fl. (Ingo).

PIMPÄR, adj. fiffig, munter. Vb. S. *fimpär*.

PIMS (pl.-*ar*), m. 1) liten gosse, halfvuxen gosse. Hs.—bl. *Pems*, id. Sk. (N. Åsbo); 2) en gosslek. "Slå pims, kasta pims". Hs.—ög. *Piss-munk*, m. id. Denna lek tillgår sålunda: två eller tre pojkar leta vid sjöstranden upp små runda stenar till lika antal. Den vackraste, som hvardera finner, är hans *munk*. Spelet börjar med lottning för att utröna hvem som skall kasta först. Alla pojkarne kasta sina munkar i vädret för att taga dem; den som först tappar sin munk skall slå sist; den som längst behåller honom slår först. Derpå börjas spelet åter med munkens kastning i vädret, hvarvid den spelande skall nappa åt sig *rappa åt sig*) någon af medspelarnes stenar oeh tillika taga fatt på sin egen uppkastade munk innan han träffar marken. Slår munken i backen, har han förlorat kastet och återgifver de *rappade* stenarne. Den, som till slut mister alla sina stenar, har förlorat spelet. Hs. (Db., Bj.).

PINA, v. a. (såsom i rikesspr.), plåga. *Päina* (pr. *päinur*, pl. *päine*, ipf. *pain*, pl. *pinu*, sup. *pini*), id. G. Fn. *pina*; fht. *pinôn*; fe. *pinian*.

Pin, adv. högligen, alldeles; i sammans. med med adjektiver. "Pin-full", alldeles full. "Pin-kär". "Dä ä pin-omöjligt". "Pin-säker", mycket säker, pålitlig, "Pin-dålig", mycket dålig. "Pin-elak", mycket elak. Allm. *Pina* el. *pejna*, id. "Pina-fattin el. *pejna-fatin*", utfattig. "*Pejna ósal*", ganska usel. Fl. (Ingo). "Pinane arg", ganska arg. Sm.

Pina, f. 1) eg. (såsom i riksspr.) plåga, straff; 2) handqvarn. Kl. Fsv. *pina*, f. pina, straff; fn. *pina*; fht. *pîna*; lt. *poena*; gr. ***ποίνη***.

Pina-dö! el. *pina-rasa-dö!* ett slags lindrig ed. Götal. *Pin-go-dö!* id. Bl, *Pino-de*, id, *Vass-pino-å-dö!* id. "Ja, vass-pino-å-dö"! Sk. (Göinge). Förkortn. af *vårs* (Herras) *pina och död*. Jfr *pirovall*.

Pinal, m. svårighet; svårt arbete, svår sjukdom. "Nu har jag gått igenom en svår pinal". Sdm.,kl.

Pina-malen, adj. malen på handqvarn. "Pina-malet korn". Kl.

Pin-skórv, s. *skórv* 1.

Pinä si fram, v. r. 1 tränga sig fram. G.

Päjning, m. eländig stackare, usling. Dl.

PING-BóRRE (pl.-*rar*), m. ollonborre: Melolontha vulgaris. Sk.

PINGEL, s. *pingla* 1 & 2.

PINGEL-SóPPA, s. *pingla* 4.

PINGIS-UE, s. *vika* 2.

PINGLA 1, v. a. 1 utprångla. *Pingel*, *pingleri*, n. prångel. Sm.

PINGLA 2, (pl.-*lur*), f. liten bjella (omkring hästens hals). *Pingel-skälla* (uttal, *pingel-stjälla*), f. Dl.(Mora, Elfd.), hj.; *pinka*, f. V. Dl.;

pimbla (pl.-*blur*), f. Dl. (Våmhus); *singel-skälla* (uttal. *singel-stjälla*), f. id. Dl. (Åsens by i Elfd.). Ns. *pingel*, liten bjella (B. W. B. 3, 317). Jfr *singa*.

Pingel, n. pinglande, ringning med en liten bjella. Sm.

Pingla 3, v. n. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) låta som en pingla; 2) ringa på en liten dörrklocka. Mp. Ns. *pingeln* (B. W. B. 3, 318).

Pink-rem, m. rem till en liten bjella. V. Dl.

PINGLA 4 (pl.-*lor*), f. maskar, larver, små grodungar i vattenpussar, diken, brunnar. Fl. (Nl.), m. fl.

Pingel-soppa, f. vatten uppfyldt af sådana kräk. Fl. (Nl.}.

PING-PÅNK (*pinng-pångk*), -*en*, m. hufvudpersonen i "leka gömma" (barnlek), den man jämnt ropar på och aktar sig för. G.

PING-SO, s. *pinn so*.

PINGSTA-VALL, s. *vall* 1.

PINGST-BRUD, f. I södra Halland anstäldes ännu för några år sedan af drängar och pigor, men numera endast af barn, en fullkomlig *brudstass* med brudriddare och spelman. En flicka, smyckad som kronbrud, under namn af pingstbruden, uppbär de gåfvor, som erhållas på herregårdar och i de byar, hvilka af brudtåget besökas. Af dessa gåfvor tillredes sedermera ett gille. Hl. Jfr Möller, ordb., sid. 142.

PINK (*pingk*), m. sparf, spink. G. Bay. *pienk*, m. Fringilla montifringilla (Schmeller l, 287).

PINKA 1, f. 1) barnlintyg. Sm.,kl.,sk. (Ö. Göinge). *Pink* (pl.-*ar*), m. id. Sm.; 2) barnblöja. Kl. Af sv. *pinka*, v. n. mejere; ns. *pinckeln*, id.

PINKA 2, s. *pingla* 2.

PINKA, *pinka-byke*, *pinkare*, *pinkare-pakk*, *pinkel*, s. *pikka*.

PINK-MYSSA, f. väfd eller stickad toppmössa. Ul. Jfr *pikkhätta*.

PINK-RUS, n. lindrigt rus. Ul.,vm.

PINN-BÖLD, s. *pinne* 1.

PINNE 1 (pl.-*nar*), m. 1) eg, (såsom i riksspr.) pinne; 2) sup. Svea-, Götal.

Penna-trä, n. god kärnved af fur att göra skopinnar af. Vg.

Pinn-böld (pl.-*er*), m. mindre böld. S. Sk.

Pinn-hóffta, adj. mager, med stora utstående höfter. S. Sk. *Pinnhöfftater*. Vg.

Pinn·karrét (pl.-*er*), m. spjälvagn; dålig vagn; skämtsamt. Götal.

Ål-pinne, m. liten smal ål. Bhl.

PINNE 2, *pinn-tyg*, n. halfylletyg af blångarnsränning med inslag af ull; allmogens vanligaste arbetskläder. *Pinn-tröja*, f. tröja af sådant tyg. Gstr. (Åsunda m. fl.).

PINN-HóRK, s. *kullbas*.

PINN-SO, f. igelkott: Erinaceus europæus. Hl. *Ping-so* (pl. *ping-sör*), f. id. Sk. I många landskaper *pinn-svin*, *pigg-svin*, n.

PINO-DE, *pin·skórv,* s. *pina.*

PINNÄ-GILDÄ, n. litet gille, kalas. G.

PINSLIN, s. *pen* el. *pän*.

PINTERA, v. n. o. a. 1 1) ångra. G.; 2) utstå, lida ondt, plågas för att företaga något. ”Ja ha nókk fått pintera för’et”,.jag har haft nog besvär och ledsamhet deraf. Hs.,vm.,sdm.,g.; 3) plåga, martera. Vm.,sdm. Af lt. *poenitere.*

PIP, s. *pipa*.

PIPA (pl.-*por*), f. eg. (såsom i riksspr.) pipa. *Piba*, f. pipa, tobakspipa. Bhl.,sk.,bl. *Piva*,*pive*, f. Sk.; *pöjpa*, f. Vb. Fsv. *pipa*, f. pipa, blåsinstrument; fn, *pipa*; ns. *pipe*; nht. *pfeife*; fht. *phifa*.

Hugg-pipa, f. järnredakap, hvarmed man hugger hål i läder, såsom sko- och sadelmakare.*Hugg-stammp*, m. id. Sm.

Piba (ipf. *peb*), v. n. pipa. Bl. *Piva* (*pev*), id. Sk. *Piip* (ipf. *pep* el. *pipä*), v. n. 1) blåsa i pipa, hvissla. ”Getarn pipä heelä väjen han for”, vallhjonet blåste på sin rörpipa hela vägen der han framgick; 2) qvittra (om småfoglar); 3) qvida. ”Bånä låg å pep heelä natta ti tullä”, barnet låg och qvidde hela natten i vaggan. Vb. Fsv. *pipa*, v. n. blåsa på pipa. Alex. M,; n, *pipa*; ns. *pipen*.

Pibe-hoed, *pive-hoed*, n. piphufvud. Sk. D. *pibe-hoved.*

Pibe-rak, n. 1) tobaksaska. *Pive·rak*, *pive-skrap*, n. Sk.; *pipe-rak*, n. id, Nk.; 2) fusk, lappri. S. Sk.

Pip. n. 1) eg. qvitter. Allm,; 2) pjunk. Vb. m. fl.

Pipar, m. pipare, pipblåsare, klarinettblåsare; musikant. Vb. N. *pipar*; ns. *piper*.

Pip-dån (el. *pip-tå*), f. Galeopsis Tetrahit. Sm, m. fl. Äldre namn; nu vanligen öfversatt: *blind-nässla*. *Dyn* är ett forngermaniskt namn på nässla; *υν* hos Dioscorides i Dac. Jfr Fries, bot. utfl. 3, 221.

Pipe-lisa, f. liten kinkig, gråtig flicka. Sk.

Pipe-sill (pl.-*er*), m. liten kinkig gosse. Sk.

Pipe-skullt, m. 1) piphufvud. Vg. (Vartofta); 2) vanligt öknamn på seminarister. *Skullt*, m. id. Vg. S. *sköllt*.

Pip-haus, m. piphnfvud. Vb.. S. *hös.*

Pip-lekare, m. organist; skämtsamt. Sm.

Pip-móssa, s. *mos*.

Pip-nubb (pl.-*ar*), m. tobakspipa med mycket kort skaft. Götal.

Pip-påter, f. pl. tobaksaska. ”Ge mej pip-påterna!" Sdm.

Pip-rens n. tobaksaska, utrifven ur en pipa. Vg. (Flundre h.), sm. Af sv. *rensa*, v. a. Jfr *ur-rev*, *ur-pill.*

Pip-rensare, m. 1) eg, (såsom i riksspr.), redskap, hvarmed pipskaft rengöras; 2) fig. (för användningen) Calamagrostis silvatica. Sm. (Femsjö).

Pip-skrap, n. i. q, *piprens*. Sm.

Pip-smakk, m. pipmunstycke. Sm. (Uppv.), bl.

Pip-sör, f. Galeopsis Tetrahit. Hs. (Bj.). Benämningen deraf att dessa blommor pipa, när man blåser i dem.

Päip-styvlå, f. läderstycket af pipsnuggeskaftet. S. G.

Päip-våna (el. *päip·vauna*), f. metspö. Nb. (Ö.Cal.). S. *voner*.

Rä-pipur, f. pl. eg. rörpipor: Calamagrostis. Dl.

Styvle-päipå, f. (skämtvis) pipa med slangskaft (hvilket liknar ett gammalt stöfvelskaft fullt med veck). G.

Tö-väders-pipa, f. kallas det när det hviner i kakelugnen eller annan eldstad, hvilket pipande tros bebåda töväder. Vm.(Norbergs s:n).

Änga-pipa (pl.-*per*), f. Angelica silvestris. Sm. (Femsjö). Användes till hvisslepipor. S. *tjuta*, f.

PIR-LANK, m. dåligt brännvin eller dricka. Vm. (Herv., Id.). Egentl, *bir-lank*.

PIRO·VALL (el. *pirre·vall*), interj. ja, visserligen, Sm.,kl.,bl. Är troligen en förvridning af den gamla katholska eden: per vulnera (Christi)! vid (Christi) sår!

PIRRA 1, v. a. o. n. 1 coire. Bl. *Pirva*, H1.; *pirka*, id. Sk.

PIRRA 2, f. *maga-pirra*, f. magsjukdom. Vb., jtl. Jfr d. *pirre*, v. a.

PIRRA, *pirvel*, s. *fyr* 2.

PIRRÄ, v. n. 1 spritta, kittla. G.

PIRUG, adj. 1) fin, tunn. ”Pirugt halmstrå. Säden står så pirug”. Vm.,mp.; 2) späd, klen. ”Barnet ä så pirugt”. Vm. (Herv., Id). *Pireli* el. *piräli*, adj. späd, svag, sjuklig; om barn, djur och växter, som ej frodas. Vb. N. *piren*, ringa dålig i d. d. *pirk*, m. en som är mager och torr; *pirken*, inkrympt, torr, mager.

PISK 1, n. stryk. Allm. ”Vintern har fått pisk (el. stryk)”, vinterkölden har aftagit. Vm.

Piska på, v. n. 1 skynda på; färdas, gå fort. ”Bia lite å piska ej på så fort”; Sm. (Vestbo).

Blå-piskad, p. p. 1) som fått blodvite genom stryk; 2) säges om hårdt skummad mjölk. Sm.

In-piskad, adj. illistig. ”I. skälm”. Allm.

Ut-piskä, adj. i grund förderfvad. Vb.

PISK 2, f. 1) lösaktig qvinsperson. Sm.; 2) falsk menniska. Ög. (Ydre). *Piska*, f. lättsinnig flicka; flicka som mycket springer efter karlar; skällsord. ”Du din piska”! Deraf *ful-piska*,

hore-piska, f. id. Vm.—sm.; *stygg-piska*, f. elak qvinna. Fl. (Nl.). Troligen samma ord som *bikka*, f. hynda. E. *foulbitch*.

PISK-SNARE, f. ett slags fogelgiller, som består af en 3 alnar lång smal stör, hvilken stötes ned i jorden och böjes med andra ändan, hvarvid snaran fästes och fastgillras. När fogeln stiger på gillerpinnen, slår stören upp och fogeln blifver hängande. Hs. (Db.).

PISLA, v. n. 1 gå halfsjuk; säges mest om qvinnor, som äro sjukliga i följd af hafvandeskap. Sk. (N. Åsbo).

Pisli(g), adj. halfsjuk; mager. Bl. (Mörrums socken).

PISSA, v. n. 1 1) (såsom i riksspr.) mejere; 2) spruta fram; om en fin stråle af någon vätska. Sk. *Pessa*, id. "Han slo'n, så blo'n pessa". Vg. Nht. *pissen*; frans, *pisser*; it. *pisciare*; lett. *pischeht*, id. Jfr *pes*. Deraf i munarterna:

Ko-piss, s. *ku*.

Pisse-bókk (pl.-*ar*), m. som pissar i sängen om nätterna. Sm.

Pisses-håld (el. *pesses-håld*), n. förmågan att återhålla pissen. Fl. (Nl.).

Pisse-knagg, m. vagel på ögonlocket. Sk.,bl.

Pisse-re(d)e, n. pisseredskap: genitalia. S. Sk. *Pessane*, n. id. Vg.

Pisse-ruska, f. förklenlig benämning på en qvinna. Ög. (Ydre).

Pesse·stut, m. en som väter under sig i sängen. Vg.

Pessing el. *pissunge* (pl.·*gar*). m. pissemyra, ettermyra: Formica rubra. Hs.

Piss-möurs-kóddå, *piss-möurs-tunno*, f. ägg af ettermyran. Fl. (GK., NK.).

Piss-väska, f. fruntimmer, som brukar väta under sig; 2) omogen, näsvis och oskicklig flicka. Svea-, Götal.Räv-piss, m. eg. urina vulpis; Geranium Robertianum. Benämningen af lukten. Sm. (Femsjö).

PISSMUNK, s. *pims*.

PISTRA, v. n. 1 1) brinna illa, såsom rå ved gör. "Dä ligger å pistrar, dä blir ingen ell å'et"; 2) blåsa pä en eländig och trögt brinnande brasa. Vg. (Skarab.).

Pistring, m. liten dank. Kl.

PISTRUG, adj ömtålig. G. N. *pisten*, adj. klynkande, som klaga öfver obetydligheter; *pistra*, v. n. klynka.

PISTÄR, v. a. o. n. 1 1) kyssa; 2) smacka med läpparne. "Pistär a ästim". Dl. (Mora).

PITA (ipf. *pet*, sup. *piti*), v. n. 1) pipa, låta fint; 2) gnälla. Ul. *Pita* el. *pejta* (ipf. o. sup. id.), v. n. a) pipa, låta fint. "Fógeln sitter i trä å piter". Fl. (Ingo). *Pitä*, id. G.; b) gnälla, qvida, smågråta. *Pit* (ipf. o. sup. *pita*). Fl. (GK., K., P., NK.),

Pito·lås, m. 1) gråtigt och gnälligt barn; 2) äldre knarrig person. Fl. (Öb.).

Pituter, adj. knarrig, otålig, krånglig. Fl. (Pargas).

PITER (ipf. *pitra*), v. n. sjuda af lefnadslust. "Hä pitrar i me". Fl. (GK., K.).

Pitri, n. eldigt lynne, mod. Fl. (K., P., NK.).

PITRI, f. småaktighet. Dl.

Pitrisklin, adj. småaktig, nogräknad, laggrann. Ö. Dl.

PITSÈR, n. sigill, hvarmed bref förseglas. Vb. Gl. sv, *pitzer*, id. Stiernman, acta publ. s. 26.

PITT el. *pit* (pl.-*ar*), m. penis. *Pikk* el. *pekk* (pl.-*ar*), m. id. Allm. Deraf sv. *pinka*, v. n. mejere. N. *pikk*; d. d. *pint*, *pintel*, m.; nfris. *pint*; ns. *pint*; e. *pintle*; it. *pinco*; gl. frans. *pinge*; wal. *pid*, m. något som löper ut i en spets; bret. *piden* el. *biden*} f. penis (Le Gonidee, 368); gael., irl. *peac*, *peic*, *piac*, något spetsigt; skr. *pik'kha*, svans.

PITTER. s. *pittra*.

PITTLA, s. *peta*.

PITTRA, v. n. 1 skrifva tätt och smått, skrifva petigt. Dl. (Tuna), vm. Jfr *peta*.

Pitter, n.? fin stil. Vm. (Herv., Id.).

Pittrug, adj. fin, petig; om skrift. "Pittrug styl". Vm. (Herv., Id.). *Pittrig*, id. "Pittrig skrift, styl". Vl.

PIVA, v. a. 1 ge stickord, pika. Sk. (Ox.).

Piva el. *pive*, f. fruntimmer, som ger stickord. Sk. (Ox.).

PIVER, m. piggvar: Pleuronectes maximus. Sk.

PJALA, v. n. 1 pjunka, vafa pjåkig. Bl. *Pjalla*, v. n. 1 1) vara fjeskig och senfärdig; 2) vara dum. S. Sk. *Pjåål* (ipf. *pjålä*), v. n. pjunka, klaga, jämra sig. Vb.

Pjall, n. 1) fjesk; 2) enfaldig menniska. *Pjalle-ree*, n. id. S. Sk.

Pjalla, f. senfärdigt fruntimmer. Sk. (Vem,). *Pjalle-kar*, n. id. Sk. (Ox., Skytts h.).

Pjalled, adj. 1) senfärdig, trög; 2) dum. S. Sk.

Pjål, n. 1) pjunk, otålighet, jämmer; 2) en som pjunkar och tar illa vid sig vid minsta olägenhet. Vb.,nb.

Pjolta, v. n. 1 tala oförståndigt och fåfängt. Vm. (Norbergs s:n).

Pjå**L**a (ipf.-*ä*), v. n. pjunka, jämra sig. Åm. Jfr frans, *piauler*, v. n. pipa.

Pjåla, v. n. 1 gå smått omkring oeh syssla utan drift. "Han går det å pjålar". *Råna*, v. n. 1 id. S. Sk. *Pjållta*, el. *pjölta*. v. n. 1 göra sig mycket besvär med obetydliga saker. Ul.

Pjållta, f. *pjållter*, m. fjollig menniska. Sdm.

Pjålltug, adj. fjollig. Sdm. *Pjöllrig*, id. Ul.

Pjållär (ipf. *pjållrä*), v. n. pjållra. Vb.

Pjöller, n. slarf, tokeri. Ul.

PJALLTA, *pjallter*, s. *palla*.

PJASA (ipf. o. sup. *pjasa*), v. n. 1) gå mycket sakta och med svårighet; om barn, som börja att gå, eller om sjuka, gamla eller menföra menniskor; 2) arbeta långsamt. Vb. *Pjasa*, v. n.

1 sakta och lätt vidröra, prassla, t. ex. om halm. S. Sk. Jfr *pasa* 1.

Pjas 1, n. stackare; en till begrepp och förmåga vanlottad menniska. Vb.,sk. *Pjås*, n. id. Vg. (Mark); *pjasar*, m. id. Vb., fl. (Öb.).

Pjas 2, n. 1) sömnaktigt oeh långsamt släpande, håglöst arbete; 2) prasslande; 3) litet lätt stycke (t. ex. smärre halm, en bit papper), som vid ringa vidröring prasslar. S. Sk.

Pjasa-mögär, m. beklagansvärd stackare, som både fryser och svälter. Vb.

Pjased, adj. 1) prasslande; t. ex. om halm; 2) långsamt släpande, dåsigt arbetande. S. Sk.

Pjas-has, m. släpaktigt gående el. arbetande menniska. S. Sk.

Pjask 1, n. 1; dålighet, uselhet. Vm.; 2) smuts, slask, vattendränkt mark; 3) allt det som är dåligt och kraftlöst. ”Bara pjaskä dill supaumat”, bara tunn och kraftlös soppa eller välling. ”Pjask dill kar”, svag karl; struntkarl. Vb. *Pjask* el. *pjas*, n. a) tunn, kraftlös vätska; b) skum, fradge. Hl. ”Ja ha fått bara pjask;” om dålig säd. Vm.; 4) liten svag menniska; 5) långsam, sölig menniska. Sm.,kl.,sk.; 6) senfärdigt arbete, långsamt, illa förrättadt arbete; 7) söl, dröjsmål. Ög.,sm.; 8) enfaldig menniska. Sk.,hl.; 9) orenlighet i kastad säd. Sm. Jfr *pjyska*. *Pjåsk*, n. a) enfaldig menniska. Nb.,vb. *Pjåsker*, m. id. (Sorunda); b) smutsig, lat qvinna; c) slamsa. G.; d) klemigt väsen, uppförande. Vb.

Pjask 2, m. litet slag. Vg.

Pjaska 1, v. n. freqv. 1 1) förnyade gånger sakta och lätt vidröra, skafva, skubba emot, lätt vidröra. Sk.,vg.,vl,; 2) röra i något (t. ex. vatten, aska), plaska; tvätta. Ul.,ög.; 3) gå sakta, tyst (i strumporna); handla långsamt och söligt. ”Han går å pjaskar”. Götal. *Pjeska*, gå tyst. Sm. (Vestbo); 4) fjeska, göra föga gagn, pjunka. Sk. *Pjaask* (ipf-*ä*), v. n. a) gå i slasket, i vattenpölarne; b) plaska; om barn. Vb. N. *pjaska*, släpa sig fram; slå sig igenom.

Pjaska 2, f. våp, långsam, enfaldig varelse. Sk.,bl.sm. *Pjåssa*, f. id. Hl. (Skällinge). *Pjåska*, f. id. Sdm. (Sorunda).

Pjasked, adj. 1) senfärdig, långsam. Sk. (Lugg., N. Åsbo); 2) våpig, högst inskränkt till förståndet. S. Sk. *Pjasket*, adj. id. Dls.

Pjaskig, adj. med ogräs uppblandad, oren; om säd. ”Pjaskig säd”. Vl.

Pjaskut, adj. n. som i en opassande blandning är hoprördt. Sdm.

Pjåska v. n. 1 1) visa sig barnsligt dåraktig, slams,ig. Allm.; 2) gå i djup sump, i slasket. Sveal.Pjäskig, adj. pjunkig, svag. S. Sk.

PJASLA, s. *pasla* 1.

PJATTA 1, v. n. 1 gå i strumplästen. Sk.

PJATTA 2, s. *pjätta* 2.

PJAUR, adj. fånig. *Pjaurä*, v. n. 1 pjunka, jämra sig öfver ingenting; om fruntimmer. ”Nu pjaurar hon igen”, G. Jfr nfris. *pjauwe*, *pjawe*, v. n. pipa, pjunka (Outz., 248).

PJEKK, s. *pikka*.

PJEKS, n. mes, pjåk. N. G.

PJELTIG, adj. idog. Bhl. (Elfs.).

PJEN, s. *pen*.

PJESKA, s. *pjaska* 1.

PJETT, s. *pjäkk*.

PJUK (pl.-*ar*), m. 1) uppstående spets. Dl. (Mora, Elfd.); 2) liten hög, liten kulle. Vm.,ög. (Ydre), sm. (N. Vedbo). *Pjukk*, *pjykk*, m. id. ”Lägg möget inte i för små pjykkar. Hólmen har en pjukk noran till”. Hl. (Hasslöf, Karup, Ysby). *Pjukk* el. *pjookk*, m. liten hög. N. Sk.: a) liten höstack, liten hösåta, ”En pjuk (el. pjokk) hö: en hö-pjuk”. Vm.,ul.,vg.,sm. *Pyk*. m. id. Vm. (Norbergs s:n): b) liten hög af säd; sädesskyl. Ul.; c) liten kolmila. Sdm.; d) säges i allmänhet om något kort, knubbigt och litet. ”Pajka-pjokken. En kalvapjokker”. Vg. E. dial.

pike, höstack (Craven): *pook*, id. (Grose); fin. *puka*, knöl, buckla; *heinä-pukat*, små höstackar; wal. *pwunga*, *ponc*, en hög, hop; skr. *punga*, en hög. Jfr *puk* 1.

Pjukka, v. a. 1 lägga i högar. N. Sk.

Pjukka-luv, *-on*, f. en kägelformig mössa, som nyttjas af gossar och gubbar. Fl. (Öb.).

Pjukkå, adj. spetsig. Fl. (GK., NK., K.).

Pjuk-’ätta, f. kägelformig mössa. Dl. (Elfd.,Mora). *Pikkel-’ätta*, f. id. Dl. (Mora).

PJUK, *pjuke*, *pjuki*, s. *pjåk*.

PJUN 1, n. arbete som fordrar mycken ansträngning. ”Dä ä så möet knåp å pjun att göra’t”. Sm.

PJUN 2, n. stagg, en liten fisk. Vb. *Pyn*, n. fiskyngel. Sk. (Vemm.).

PJUNA, v. n. 1 bära sig tafatt åt. Kl.

PJUNKA el. *pjynka*, f. klimp i soppa. Hl.

PJUNKEN, adj. pjunkig. Sm.

Pjunk-sjuk, adj. som jämnt pjunkar öfver sin helsa. Vm.

PJUNKER, adj. stolt. S. Sk.

PJUUSK (ipf.-*ä*), v. n. 1) gå smygande; 2) snatta. Vb.

PJYSKA el. *pjåska*, f. Spergula arvensis. Sveal., Norrl. *Pjuska*, f. id. Sk. *Gjöske*, f. id. Sm. Jfr *pjask* 1.

PJÅK, n. 1) eg. (såsom i richsspr.) dum, klemig, gråtig, långsam, men beskedlig menniska. *Pjuk*, n. id. Sm.,kl.; 2) kalkon. Sm.,sk.

Pjuka, v. n. 1 vara pjåkig, pjåka. Sm.

Pjukig, adj. ledsen, modfäld, pjåkig. Sm. N. *pjuk*.

Pjåka, f. pjåkigt fruntimmer, våp. Sm.

Pjåke-lår, n. pjåkig menniska. B1.

Pjåkla, f. pjåkigt fruntimmer. S. Hl.

Pjåk-stake, m. pjåkig karl. Sdm.

PJÅL, *pjåla*, *pjållta*, *pjållter*, *pjålltug*, *pjållär*, s. *pjala*.

PJÅNK, s. *piank*.

PJÅNK-MAT, m. tunn pannekaka. S. G. Jfr *piank*.

PJÅS, n. fjäs, krus; pjåk, klemighet. ”Dä va farlit pjås mä (el. för) den kären. Dä ä sådant odrägligt pjås mä de barnen”. Svea-, Götal. *Pjåsk*, n. klemighet. Vg. (Skarab.).

Pjåsa, v. n. 1 fjäsa för någon; klema med någon. ”Pjåsa mä barnen”. ”Pjåsa mä se”, vara klemig. Ög.,vg.,sm. *Pjåska*, v. n. 1 klema. Vg. (Skarab.). Jfr *pjasa*.

Pjåsig, *pjåsaktig*, adj. pjunkig. Vg. (Elfsb.), bhl. *Pjåsketer*, *pjåski(g)er*, klemig. Vg. (Skarab.).

PJÅSK, *pjåska*, *pjåsker*, s. *pjasa*.

PJÅSKA, s. *pjyska*.

PJÄDDA, f. senfärdigt fruntimmer. *Pjädded*, adj. saktfärdig. Sk. (Vemm.).

PJÄKK, m. 1) löpare, tiggare; 2) hare. G. *Pjätt* el. *pjett*, m. hare. Dls.,bhl. Fsv. *piæker*, m. kringstrykare. ÖGL.

Härads-pjäkker, m, häradstiggare, som stryker omkring i häradet. G. Fsv. *hæræþpiækker*, m. id.

Pjäkkä, v. n. 1 gerna lägga sig i en sak. ”Han pjäkkar mä’et sóm en hare”. G.

Sokne-pjäkker, m. socknetiggare. G.

PJÄLLTA, s. *palla* 2.

PJÄLLTO, *pjällter*, s. *palt*.

PJÄLLTÄ, v. n. tigga och bedja. G. (F.).

PJÄLSTRÄ, v, n. 1 lägga bränsle under kokande kärl. ”Pjälstra under grytan”. Bl. (Östra h.).

PJÄS, m. I) yngre person i föraktlig mening; byting. ”Du ä mej just en vakker pjäs”. Allm.; 2) ”spela pjäs mä en”, narra, begabba. Sdm. Jfr frans, *piece*.

PJÄSK (pl.*-ar*), m. varg. Sdm.

PJÄSKA 1, v. n. 1 slå smått. ”Pjäska på en”. Vm. Jfr *pjaska* 1.

PJÄSKA 2, s. *rand-pjäska*.

PJÄSKE, s. *pysk*.

PJÄSKIG, s. *pjasa*.

PJÄTT 1, m. litet barn. ”Hon har fått en pjätt”. ”Hon ä i pjätt”, d. ä hafvande. Ög.,sm.,hl.

Pjätta, v. n. 1 gå som ett litet barn, småtrippa. ”Pjätta nu å gå! Se! hur han pjättar”. Sm. S. *fjätta*.

PJÄTT 2, s. *pjäkk*, *pjätta*.

PJÄTTA, v. a. o. n. 1) slå tätt och lindrigt. Vl.,vg.,sm.,hl.,sk.,bl. *Pjatta*, id. ”Pjatta å ro”, ro med små, men täta årslag. Bhl.; *pjäkka*, id. N. Hl.; 2) hugga (säd), så att den huggna

föres intill den qvarstående, då deremot vid *mäjning* den afhuggna säden lägges på *skår* (i slåttern). ”Pjätta ru”. Sk.,hl.; 3) fjärta, slå en fjärt. Ög.,sm, Jfr *plätta*, som synes vara den ursprungliga formen.

Pjätt, *-en*, m. l)lindrigt slag med handen; 2) natthugg; en lek. ”Leka pjätten”. Sk.,bl.; 3) fjärt. Sm.

PJÖS, *pjösa*, *pjöse-kar*, s. *pysa*.

PJÖVS, *pjövsed*, s. *pus* 1.

PLADA, s. *plata*.

PLADASKA, f. stor vid smutsklick. Allm. *Pladask*, f. id.; 2) koruka. Vb.

PLADDEK-TASKA, f. en som pladdrar om allting; sladdertaska. Hs.—ul. Nht. *plaudertasche*, f. id.; ns. *plätertaske* (B. W. B. 3, 324); nht. *plaudern*, v. n. prata, sladdra; ns. *pladdern*, id.

P**L**AFFETER, adj. tjock i ansigtet. Vg. (Vartofta h.). *Blaffeter,* id. Vg. (Kåkinds h.).

PLAGG 1, m. o. n. 1 föluuge i andra eller tredje året. ”Hvór ä mitt plagg”? Hl. (Värö, Frillesås). D. d. *plag*, id.: nfris. *plagg*, ettårigt föl (Outz. 251).PLAGG 2, n. (såsom i riksspr.) större klädespersedel. *Plågg*, n. Jtl. Fsv. *plagg*, n. klädesplagg. S.S. 1, 154; n. *plagg*, id.; fn *plagg*, n.

Ben-plagg, n. skodon. Bhl.

Huvu-plågg, n. hufvudduk. Jtl.

Plagga, v. a. 1 kläda. ”Plagga bruden”. Sdm.,vg. *Plagga sek*, kläda sig. Sm.; *plagga sej*, Vl.; *plågga sej*, Hj.; *plagg se*, Fl. (Öb.); *plagga på sej*, id. Vm.

Plagg-dansare, m. så kallas vid bröllop en karl, som å brudens vägnar under dans framlemnar till bröllopsgästerna åtskilliga gåfvor af kläder. *Gåv dansare*, m. id. Nukkö (Russwurm, §§ 274, 286).

Plagg-kako, f. kaka, som utdelas efter framlemnandct af dessa skänker. Nukkö, Vormsö (Russvfurm, § 286).

Snö-plaggad, s. *snaudr*.

PLAGG 3, n. slyngel; ett skällsord. ”Ditt elaka (stygga, otäkka) plagg”. Svea-, Götal. Härledes troligen af *plagga* 1 v. a. slå, likasom lt. *flagrio*, *verbero*, m. af *flagrum*, m. piska, *verberare*, v. a. slå, prygla. I så fall betyder *plagg*: en menniska som förtjenar stryk.

PLAGG 4, s. *plagga* 1.

PLAGGA 1, v. a. 1 1) slå, ge stryk. ”Plagga på”, ge mycket stryk, mörbulta. Allm. *Plaagg*, (ipf. o. sup. *plaggä*), Vb.; *plugga*, id. ”Plugga ópp en”. Rosl.; 2) slå någon i plikt, bötfälla. Fl. (Öb.); 3) göra utmätning, utkräfva en fordran. ”Han ä ute å plaggar”. S. Sk. Gr. ***πλήσσειν*** (perf. II ***πέπληγα***), slå, hugga, af roten ***πληγ***; jfr lt. *flag-rum*, n. gissel, piska, *flag-ellum*, n. id.; fht. *fleg-il*, m. tröskslaga (Graft, 3, 769); nht. *flegel*, id.; slav. *pljeck-ati*, plandere (Dobr. 118. Kopit. gl.); moes. *bliggvan*, att slå. Vi ha ofvan anfört formen *plugga*; i rikspr. finnes *plugg*, m. tränagel (att slå in i hål); *pligg*, skopligg; och i munarterna *plägel*, m. tröskslaga. Måhända att fordom hos oss funnits ett starkt thema: *pligga* (*plagg*, *pluggit*), slå. Jfr *plygg*.

Plagg, n. slag, stryk. Vb.—sm. Deraf *hand-plagg*, n. handplagga. Nk. Gr. ***πληγή***, f. hugg; lt. *plaga*, f.; it. *piaggia*, f. id.; frans. *plaie*, f. Jfr *plagg*, n. slyngel.

Plägel, *pläjel*, m. slaga, tröskslaga. Sk., sm.,bl. (Östra h.). *Prägel*, m. Dls.,vg.; *pröjel*, m. Bhl,, N. Hl.,vg.; *präl*, m. Hl. (Morup, Landa); *premmel*, m. id. Vg. (Skarab.). D. d. *pleiel*; fht. *flegil*; nht. *flegel*; e. *flail*.

Pläja-hälla, f. det skinnband, som håller handvaln och slagvaln tillhopa, löpande rundtom den förre. Bl. *Präjel kurra*, f. Dls.,vg.; *prägla-kurra*, f. id. Bhl.,hl. D. *pleiel-hilde*, id. S.

kurra 1.

PLAGGA 2, s. *plagg* 2.

PLAN, m. enskiftad (jämn) åkerjord. ”På min plan ä gódt fall. Prosten har en god plan”. Sk. Af lt. *plunum*, n.

PLANET, m. 1) eg. (i riksspr.) kretsande himlakropp; 2) ansigte, panna. ”Slå en midt i planeten”. Allm. Jfr *plånet*.

PLANKA (pl.-*kor*), f. åkerteg af 6—10 famnars bredd. Bhl. (Vikorne), dls.

PLANK-SKIA, f. läkte. Bl. (Östra h.) Fn. *skið*, f. tunnt trästycke; *skiða*, f. id.; fsv. *planka*, f. planka. Alex. 1771,4430; nht. *planke*; lt. *planca*.

PLANT, m. kagge (till dricka eller brännvin). Vm. Deraf *drikks-plant*, m. kagge eller mindre ankare för dricka under resor. Dl.

PLASER (-), n. nöje. Bhl.,sk. N. *plaser*, n. id. Af frans. *plaisir*.

Plaserlig, adj. rolig, umgängesam. Sk. N. *plaserleg*.

PLASK, n. stänk; slask. Vb.

PLATA, f. 1) tunnt stycke. Ög.; 2) tunn sula eller plåt; utsliten hästsko. Vg. (Vadsbo); 3) lapp af tyg, kläde, bräder; plåt. *Plada*, f. Hl., sk. Fsv. *plata*, f. a) plåt: lamina; b) harnesk. SML.; fn. *plata*, f. id.; moes. *plats*, m. lapp; pol. *plat*, m. id.; fslav. *plat*, pannus detritus.

Plada, v. a. 1 lappa, laga illa. Hl.

Plate el. *plat*, m. fotblad. *Fot·plat*, m. Sm.,hl. *Plada*, *fota-plada*, f. id. Sk. (Ing.).

Platt, adj. barfotad. ”På platte benen. Han går platta barfött”. Sk.

Platti, adj. i små stycken, lappig, fläckig. Ög. (Ydre).

P**L**ita, *hästsko-p**l**ita*, f. utsliten hästsko. Dls.

PLATE, m. spetsig pinne, skopinne. Hl. (enl. Osbeck).

PLATT 1, adv. vårdslöst, bredt; om språket. ”Han talar så platt”. Götal.

PLATT 2, s. *plätt*, *plata*.

PLATTER-SKÄPPA, f. en som talar mycket och fort. Sm. Jfr *pladdertaska*.

PLATT-GÅRD, m. större landtgård, som brukas under sätesgården. Sk.,hl.

PLATTRA, v. n. 1 skjuta många och svaga skott. ”Plattra å skjuta”. Ul. (Rosl.).

Platter, n. tätt på hvarandra följande knallar af svaga skott. Ul.

PLIGG el. *plikk*, adv. alldeles. ”Pliggfull el. plikkfull”. Hs.

PLIGGER, s. *plygg*.

PLIGÄ, m. stor skifva (af bröd eller kött). ”Brö pligä”. G. (Atlingbo). *Plig*, m. ofantligt stor, skuren brödskifva. S. G.

PLIKKT, m. f. 1) stycke af en vägg, mellan knutar, fönster och dörrar. Ög. (Ydre); 2) det lösa främre golfvet i en båt. *Bak-plikkt*, m. det lösa golfvet längst bak i båten. Ul.,sdm. N. *pligt*, *plitt*, m.; ns. *plicht*.

PLIKKTE, n. tvärträ uppe och framme mellan medändarne på en släde. S. G.

PLIRA, v. u. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) se med halföppna ögon, blunda till hälften. *Pliir* (ipf.-*ä*), Vb.; *plyra*, Hl. (Värö); *plura*, id. Ög.,sm.; 2) halfslumra, hålla på att insomna; 3) brinna matt; om lampa eller ljus. ”Lampan, lyset plirar”. S. Sk. D. *plire*; ns. *pliren*, *plüren*, plira.

Plirka, v. n. 1 plira, blinka med ögonen. Sk. (Vemm.). *Plurka*, id. Hl. (Breared).

Plir·yvad, adj. plirögd. Sk. (Gärds h.). Ns. *pliir-oged*.

PLISTER, m. 1) Galeopsis Tetrahit. Sveal. Jfr *blistrå*; 2) Lamium. Fries, bot. utfl. 3, 226. Af *blistra*, sibillare.

PLISTRA, v. n. 1 sträfva med något besvärligt; plåstra med. ”Plistra mä”. Vg.,ög.,sm. S. *plita* 3.

Plister, n. kinkigt och grannlaga göromål. Ög. (Ydre).

PLIT, m. huggsvärd, sabel. Riksspr. Ns. *plite*, svärd med kort, men bred klinga (Dähnert. B. W. B. 3, 338); schwab.*plyde*, bredt svärd. (Schmid, 73).

Plita, v. n. 1 1) eg. slås med plit; 2) sysselsätta sig med något besvärligt; arbeta ifrigt,göra något med ihärdighet. ”Ja plitar mä’et så gódt ja kan. Nitä å plita”. Allm.

Plitas, v. d. 1 1) strida, slås. Allm.; 2) göra något med svårighet. Sm.

PLITA 1, f. blemma, liten rufva på ett sår. *Skabb-plita*, f. varig blemma. Svea-, Götal.

PLITA, 2, s. *plata*, *plit*.

PLITT PLATT, adv. helt och hållet. ”Kyss mej plitt platt”! Ög. (Ydre).

PLó. v. a. pläga. Hs. (Db.).

PLóDDER·MóLJA, s. *plödra*.

PLOG (pl.-*ar*), m. såsom i riksspråket: aratrum. Uttalas vanligen *plo*, stundom *plöv*. Sk. (Onsjö, Harj.); *ploj*, *plou*, Sm. Fsv. *plogher*. Med. Bib. arb. 1. 135; fn. *plógr*; d, *ploug*; fht. *phluoc*: nht. *pflug*; ns. *ploog*; holl. *ploeg*; e. *ploug*; gl. e. *plow*; slav. *ploug*; ryss. *plúg*; böhm. *pluh*; pol. *plug*; lit. *plugas*; albanes. ***πλιούαϱ***. Ordet är måhända lånadt från Slaver och Lithauer.

Glas·plog, m. ett slags hyfvel, då man gör fönster. Sm.

Plog.arder, m. plogbill. G.

Plog-fje**L**, f. plogfjöl, vändskifvan på en plog. Hs. (Bj.). *Vänd-fjöl*, f. id. Vg. D. *plovfiæl*, id. S. *fjöl*.

Plog-fogde, m. uppsyningsman öfver snöplogning. Sm.

Plog-hevja, f. plogstyre. Nk. (Kumla). Jfr fn. *hefja* (*hóf*,*hafit*), v. a. häfva, lyfta upp.

Plog-hövlä, m. hyfvel att uthyfla en djup fåra i golfbräder för att passa dem tillsammans. G. *Ploy-hövel*, m. Sk. D. *plovhøvel*.

Plog-järns-rókka, f. Roja vomer. Fries.

Plog-lag, n. visst antal personer, som skola förrätta snöplogning. Sm.

Plog-magt, f. dragare att plöja med. "Han har dålig plogmagt". Vg.

Plog-skuta, f. käpp eller liten stake, hvarmed plogfjölen vid plöjning renas från mull. Vm. (Fellingsbro). Af sv. *skåta*, v. a. detergere.

Plog-släpa (*plo släva*), f. triangel af trä, hvarpå årdret släpas på vägen. Hl. (Frillesås). Ordet är ej gammalt. Jfr *årr-dröj*.

Plog-stult, m. plogstyre. Vg. (Vartofta). Troligen samma ord som följande.

Plog-stärt m. handtag på en plog. Sk. D. *plovstjert*; ns. *ploogsteerd*, *plaugstërt*; nht. *pflugsterze*, f.; holl. *ploegstaart*, m. id. S. *stärt*.

Plog-vis, m. träkrok i skapnad af en fot fram i plogåsen, afmätande eller utvisande huru djupt plogen bör gå. Hs.

Plog-älla, f. sädesärla: Motacilla alba. Vg. *Plog-arla* el. *ploj-arla*, f. Sm.

Plóv-mann, m. karl, som kör plogen. S. Sk. Fn. *plógkarl*.

Plöva, v. a. 2 plöja. Sk. (Onsjö), bhl, *Plouva*, *ploja*, id. Sm. Fn. *plægja*; fsv. *plöghia*; d. *plöve*; d. d. *ploue*, *plove*; n. *ploja*, *pløva*; ns. *plögen*; nht. *pjlügen*; holl. *ploegen*.

Plöv-takka, f. handtag på en plog. Sk. (Onsjö).

PLóKKA, v. a. 1 (såsom i riksspr.) plocka. Fsv. *plokka*, ns. *plukken*. Deraf i munarterna:

Plókka, *ost-plokka*, f. ny-ystad liten färsk ost. Sm.

Plókk-fink, n. 1) lungmos. Fl. (GK., K.); 2) allahanda smått, obetydligt. Vb.

Plókk-potater, m. pl. potäter som upphämtas vid andra plöjningen. *Efter-plokk*, n. id. Sm.

Plókk-rede, n. småsaker, skräp. Fl.

PLOMÄ (pl. *plomar*), f. plommon. G. *Plumma*, *plomma*, f. Vg. m. fl.; *blómmen*, n. S. Sk. Fsv. n. *ploma*, f.; d. *blomme*; fn. *plóma*, f.; fe. *plûme*, f.; ns. *plumme*, f.

Blómmena-trä, n. plommonträd. S. Sk.

PLóRR, s. *plurr*.

PLOTTA, s. *prutta*.

PLUGG (pl.-*ar*), m. 1) eg. (såsom i riksspr.) liten tränagel; 2) stycke, bit (t. ex. af åker, äng). Ul. Ns. *plugge*, *plugg*; s. *plagga* 1.

PLUGGA, v. a. 1 vedergälla, hämnas. "Ja ska plugga'n för'et". Vm. Troligen af *plagga* l, slå.

PLUKK-FiSK, m. rätt af sönderbultad kabeljo. G. Fn. *plokksfiskr*, m. småhackad fisk; d. *plukkefisk*.

PLUMMSA, v. n. 1 falla eller gå i vatten och snö. Svea, Götal. *Plunsä*, id. G. *Plusa*, v. n. 1 1) vandra i djup snö; 2) slaska. Bl. *Plånsä*. 1 v. n. plumpa ned i vatten. G. D. d. *plundse*, plaska, stöta, pulsa i vattnet.

PLUNA, v. n. I hålla på att somna, se sömnig ut i ögonen. "Den, han sidder å plunar". S. Sk.

PLUNTA 1, v. a. 1 förslösa, pluttra bort. Sm.

Plunter, m. slösare. Sm.

PLUNTA 2, f. flaska, butelj. *Brännvinsplunta*, *snusplunta*. Hs.

PLURA 1, f. en handling, värd att tillräkna sig, eller deröfver rosa sig. "Dä skulle va en plura å stjäla ett får"! Hl. (Breared). Jfr fn. *blórar*, m. pl. tillräknandet af ett brott.

PLURA 2, f. liten plugg: a) liten plugg eller kil, som sättes i ringen vid lieskaftet för att fästa lien. Sk. (Vemm.). *Plure*, m. S. Hl.; b) liten plugg i ett hål eller fogning. Timmermanst. Sk. (N. Åsbo).

Pluring, (pl.-*ar*), m. 1) liten träkil. Kl. (Stranda), sk. (Ox.); 2) korfbit. Sm.

PLURA 3, v. a. 1 pudra, slå blånor i ögonen på folk. Sk. (N. Åsbo).

PLURA, *plurka*, s. *plira*.

PLURR el. *plórr* (pl.-*ar*), m. vattenpass. Sk.,bl.

PLURRA, f, spricka, springa mellan 2:ne syllar i en vägg. Sm.

PLUSSI(G), adj. pussig; uppsvälld af osund, slapp fetma, i synnerhet af starka drycker. Bl., ög. *Plösl(g)*, id. Ög. Ns. *plützig*, *plüssig*; d. *pludset*.

PLUT, m. 1) läpp, tjock och fnmstående hängläpp. "Hänga pluten. Sätta ut pluten". Vb.,åm.,mp.; 2) rynkning på läpparne; om barn, då de begynna gråta och om äldre då de börja vara uppstudsiga. Jtl.

Plutas, v. d. 1 hänga läpp, se arg och tvär ut, vara missbelåten. Åm. *Plusä*, *plösä*, v. n. id. Sdm.

Pluten, adj. trumpen. Jtl.

Plutsker, m. plump karl med stora läppar och groft ansigte. Sdm.

Plutt, m. 1) tapp i ankare. Hs.; 2) propp. "Sätta plutt i hålet". Sm.

Pluttra, v. n. 1 1) tala smått för sig sjelf. Sm.,bl.; 2) tala emot, käfta emot. Vm.

Plutter, n. oredigt, tyst prat. Ög. *Pludder*, n. id. S. Sk.Pluttrer, m. en som talar smått för sig sjelf. Sm.

Pluut (ipf.-*ä*), v. n. prata. Vb.

P**L**yte, n. mun med stora läppar, trut; föraktligt. Hs.—sdm.

P**L**UTT, m. 1) en afsågad eller afhuggen liten del af en stake eller dylikt; 2) tapp; 3) barn; smeknamn. Vg. (Skarab.).

PLUTTRE-STUVVER (pl.-*stuvra*), m. penningar, som blifvit afsatta eller afsättas för att "pluttras bórt". "Du sa få nåra pluttrestuvra", du skall få litet penningar att roa dig med. Vg.

PLYGG, m. 1) plugg. G.; 2) skopinne, pligg. Kl.,öl.,sk.,bl.; 3) knubbig, ovig pojke. G. *Plögg*, m. id. Kl. *Pligger* el. *pligg*, m. skälm. Hs. (Db.). Jfr. *plagga* 2.

Plygg·syl, m. grof syl. Bl. *Plygg·söjl*, m. 1) id.; 2) envis, grinig pojke; förarglig menniska. G.

PLYS, m. liten gosse, pys. Vg.

PLÅGG, *plågga sej*, s. *plagg* 3.

PLÅNETE el. *plånäte*, m. 1) eg. planet; 2) de synbara linjerna i huden på flata handen, af hvilka teckningar man förmenar sig kunna förutse en menniskas öde. "Läsa plånete".

Sm.,ög. ”Läsa planät”. Sm. *Plånettär*, f. pl. id. ”Läsa plånetträn å ejnom”. Vb. Dessa talesätt ha ursprungligen användts om den kloke, som troddes i stjernorna kunna läsa menniskornas blifvande öden. Bay. *planete lesen einem*, id. (Schmeller 2, 335); holl. *iemand zijne planeet lezen*, id. Jfr *planet*.

PLÅNSÄ, s. *plummsa*.

PLÅT (pl.-*ar*), m. 1) ett litet stycke. *Fälleplåtar*. m. pl. små svedjelands-stycken. Ög.,sm.; 2) stor lapp ; deraf *plåta på*, v. a. 1 lappa (kläder). Ul; 3) låg ljusastake af bleck. Vg.

PLÅTTS, m. ljudet, då man plumpar ned i vatten. G.

Plåttsä, v. n. 1 åstadkomma ett sådant ljud; plumpa eller plumsa ned i vatten. *Plånsä*, id. G.

PLÄGA, v. a. 1 1) vårda, tillse. ”Vill du pläga kretera, me’n ja ä bórta”? Kl.; 2) (såsom i riksspr.) förpläga, undfägna. ”Han pläga mä sä oliklit”. Vb. Fsv. *plægha*, v. a. a) vårda, underhålla; b) väl mottaga, undfägna. Ansg. s. 101; fn. *plæga*, vårda, behandla väl; d. *pleie*; fht. *phlegan*.

Pläga, p. p. för mycket förplägad, drucken. Vb.

Plägal, *plägali*, *plägsam* el. *plägasam*, adj. som älskar starka drycker, gerna dermed vill förplägas; begifven på fylleri. Vb.

Pläganing, f. undfägnad, förplägning. Vb.

PLÄGEL, s. *plagga* 1.

PLÄJTÄ, f. plätt, pladaska (af något utplattadt mjukt). G.

PLÄNTA 1, f. planta. Dl.

Plänt-lavi, m. plant-lafve; plantsäng (utan för fönstren), att deri plantera kålfrön. Dl. (Elfd.). *Plänt-lava*, m. Dl. (Malung).

PLÄNTA 2, v. a. 1 pränta, texta. Dl. *Pläänt* (ipf. *pläntä*), v. a. 1) pränta, skrifva vackert)(*rota*; 2) närma tryck, texta. Nb.vb. Jfr *pränta*.

PLÄTT, s. *plätta*.

PLÄTTA, v. a. 1 slå sakta, lindrigt. ”Plätta te en”, ge ett lätt slag med handen. Svea-, Götal. *Pläätt* (ipf. *plättä*), v. n. smälla doft. Dem plättä å skaut vä nalta laus-krut”. Vb. S. *pjätta*. Gr. ***πλήσσειν***, attiskt ***πλήττειν***, slå, hugga, stöta; fe. *plättan*, v. a. alapas incutere, ferire. Joh. 19: 3. Jfr *plagga* 1.

Plätt, m. 1) litet slag med flata handen eller fingerspetsarne; smäck. Svea-, Götal. *Platt*, m. id. Sm.; 2) litet stycke (svedjeland). Ög. (Ydre). S. *plåt*. Fsv. *plætt*, lindrigt slag; fe. *plätte*, m. örfil.

Pläta, v. n. 1 nedhugga små skogsdungar (till svedjeland). ”Pläta å i änga”. Ög. (Ydre).

Plättsa, v. a. 1 freqv. slå mycket sakta, lindrigt med fingerspetsarna. Sm.

PLÄTTSA 1, f. tunn sockerskorpa. Vg.,sm. Af sv. *platt*, jämn.

PLÄTTSA 2, s. *plätta*.

PLÖDER-TÅNG, m. Zostera marina. Sk. (Ox.).

PLÖDDRA, v. a. 1 medelst ältning bereda torf. Sk. (Albo). D. *pluddre*.

Plödder-bör, f. den bår, hvarpå den beredda torfmassan forslas. Sk.

Plödder-tórv, m. sålunda beredd torf, älttorf. Sk. (Ing.). *Älte-tór(v)*, *mögj-tór(v)*, m. id. Sk. (Ox.). D. *pludderørv*.

PLÖDRA, *plöddra*, n. n. 1 pladdra hastigt, prata mycket och osammanhängande. ”Han plöddrar å sej”. Sk. (Ox., Ing.). *Pluddra*, id. Sk. (Vemm.). Nht. *plaudern*; ns. *pluddern*; d. *pluddre*; lt. *blaterare*.

Plóder-mólja *plodder-mólja*, *pódder-mólja*, el. *puder-mólja*, f. o,sammanhängande prat, sammelsurium. Sk.

Plöder-kar, n. *plödernos*, m. en som pratar mycket ocn osammanhängande. Sk. (Ox,, Rönneb.).

PLÖS, s. *plösa* 1.

PLÖSA 1, v. a. o. n. 1 1) fylla, istoppa; fråssa. Vg. (Hof, 225). *Plösa sig*, id. (Spegel, gl. 341); 2) slösa. *Flösa*, id. Sm. Deraf *hösomflösa*, q. v.

Plös, m. 1) ursvängd vigge, som sättes på lästen att förhöja skons öfverläder. Ög. *Dykken*, m. id. Sk.,bl. m. fl.; 2) axelstycket af en skjorta; det stycket, som sys på skjortan öfver axeln, der tyget för mera styrka är dubbelt; 3) fet och plussig menniska. Vg. (Skarab.).

Plösande, n. öfverflöd; slöseri. Sm. Jfr *hösomplös*.

PLÖSA 2, v. a. slå, klå på. Gstr. Jfr gr. ***πλήσσειν***.

PLÖSI, s. *plussig*.

PLÖSÄ, s. *plut*.

PLÖV, *plöva*, *plöv-takka*, s. *plog*.

POA, v. n. 1 ropa uthålligt. *Po-anne*, n. uthållet rop. Ög. (Ydre).

PODA, v. a. 1 ympa (ett träd). Hl. (Harplinge). D. *pode*, id. Ordet är troligen beslägtadt med *putta*, v. a. sticka. I holländskan betyder *poten*, v. a plantera; ns. *paten*, v. a. id. (B. W. B. 3, 298).

Pode-kvist, ns. ympqvist. Hl. D. *podekvist*.

Pot-äpple, n. äpple, vuxet på ympadt träd. Hl. Jfr nht. dial. (Nassau) *potte*, f. blomknopp, öga på en vinranka.

PóDDER-MóLJA, s. *plödra*.

PODER-VALLSK, adj. 1) underlig, besynnerlig. *Pode-vallsk*, *puder-vallsk* el. *pudder-vallsk*, id.; 2) kinkig; 3) rotvälsk. Sk. (N. Åsbo, Frosta, Ox., Ing.). S. *kudder-valsk*, *peri-vilsk*.

PO’EN, *upp-po’en*, *upp-hoven*, adj, uppsvälld iansigtet (i köld och blåst). *Upp-pytt*, adj. 1) uppblåst, upp·pöst; 2) stolt, retad. G.

PòFFEN-PIL, f. Carolina·poppel. Sk.

POGGE-HATT, *pogge-spy*, *pogge-ört*, *pogg-råkker*, a. *pugga*.

PÓJKA, *pójka-knöl*, *-kävling*, *-trasker*, *-snyffel*, *pójk-gvadd*, *-slunt*, *-syring*, *-vasker*, s. *pajk*.

PóKKATER, adj. tvungen, nödsakad. ”Ja ä pókkater te sta’n i móra”. Nk. ”Ja ä så illa pokkat”. Vl. Eg. p. p. af *pókka*, sv. *pocka*, v. n.

PóKK-SKÖS, adj. som står bra på sig; påstridig; med bibegrepp af oförskämdhet. Vl.

POLI·MASARE, m. 1) person som kringbärer smått kram till salu. Ög. (Ydre); 2) järnvägsarbetare. Vg. (Skarab.). Jfr *masa*.

POLISK (ljudvigt på sista stafvelsen), adj. bakslug, listig, förslagen. *Svina·polisk*, id. Götal. *Sväjna-polisk*. G. Smdr. af *politisk*. D. *polisk*.

Poliskhet, f. bakslughet, illistighet. Vg.

PóLL, m. 1) takstång som ligger under näfvern och halmen. Vg.,dls.; deraf *tak·póll*, m. *tak·póll·rång* (pl.-*ränger*), m. id. Vg.; 2) större, rundt trästycke, som hänger öfver takryggningen för att hindra densamma att bortblåsa. Dls.,hl. *Póll-trä*, n. id. Hl. (Värö). D. d. *poltræ*, n. id.; e. dial. *pollard-tree*, kapadt, afhugget träd (Forby, East–Anglia 2, 258).

PóLLE, m. 1) häst; lockelseord. "Pólle, pólle"! G., bl.; 2) vanligt hästnamn. Allm. Gr. ***πῶλος***, föl, ung häst; lt. *pullus*; sp. *pollino*; frans, *poulain*; it. *puledro*.

PóLLRA, f. rundt flöte af näfver på nät. Ul. S. *kóllra*.

POLLÄT, m. oblat, nattvardsbröd. Vm. (Norbergs s:n).

POMMERN. "Vara på Pommern", säges om soldater, som ej äro fullt vapenöfvade så att de kunna instickas i lederna utan måste särskilt öfvas. Hs. (Bj.).

PóMPA, f. glasflaska. Åm.,hs. (Ljusdal, Jerfsö, Db.).

PóMPÅ, f. näckros: Nymphæa. Fl. (Öb.). Noórdfries, *pompa*, id. Fries, bot. utfl. 2, 89.

PONA, v. a. 1 tukta, fara illa med en, gå illa åt någon, preja. "Jò likkje bedreveli sinn óm de att du varst sä där pona". Hs. (Db.). Jfr lt. *pun-ire*, v. a. tukta, straffa; wal. *pwnio*, v. a. slå.

PONDE, m. en knippe *fälbröd*, hvarje bröd 1 eller 1 ½ aln i gftnomskärningslinje och 3 tum i tjocklek. Tre sådana bröd utgöra en *ponde*, som dessutom innehåller mellan bröden inlagda ostar och kött. Fl. (öb.).

Pond-rämse, n. ett omslag af bågar, vidjor och halm som omsluter *ponden*. Fl. (Öb.)

POP, m. fjärt. Vl.

Popa, v. n. 1 fjärta. Vl. (enl. Herv.,Id.). *Póppa*, id.; om barn; Sk. (Skanör). Holl. *popen*, v. n. *cacare*.

POPP, m. härfogel: Upupa Epops. Benämningen har afseende på lätet. Sk. *O·ärings-fógel*, m. id. Tros förebåda dyr tid. Hl. S. *o·ärlng*.

PóPP, *póppa*, *póppe*, s. *pappe*.

PóPPA, s. *pop*.

PORA, *pura* el. *påra*, v. n. 1 smått och sakta arbeta, göra något småningom; arbeta långsamt Hs. E. *pore*. Jfr *påra*.

Pórka 1, v. n. 1 1) smått arbeta, något litet arbeta, uträtta något af icke särdeles vigt; i synnerhet om äldre personer och barn. Vl. *Purka*, id. "Ja purka så mykket ja órkar"! Sm. *Pyrka*, id. "Góbben går å pyrkar mä träarbete, sitter å pyrkar mä träskedar, svavelstikkor, notbinde att'n får dagjen till ända". Fl. (Ingo); 2) med mycken omsorg hushålla. Sm.

Purker, m. *purka*, f. sträng hushållare. Sm

Purug, adj. småfärdig. Hs. (Db.).

PóRKA 2, v. n. 1 vara otålig, ond och knarrig. Vm.,sm. *Parrka*, v. n. 1 1) smågräla. "Purrka å murrka". Ög. (Ydre); 2) visa sig olydig eller stursk; mest om barn och tjenstefolk. Sdm. D. d. *purke*, v. n. vara knarrig, smågråta! Jfr *purrig* 2.

Pórk, n. envishet. "Mä snórk å pórk". Vm (Herv., Id.). Jfr Ihre, gl. 1, 356.

Pórken" *purrklg* el. *purrken*. adj. 1) olustig obelåten. *Pósket*, surmulen. Vl. (Fryksd.); 2) sticken, förargad, tvär. Sdm. (Ornö), nk.,ög.,sm. *Pursken*, id. Hs. (Db., Bj.). *Pörkug*, id. Vm.; 3) eländig, usel, fattig. "Dä ä purrket mä dem". Sm. D. d. *purken*, sticken, kort för hufvudet.

Purker, m. litet gråtigt gossebarn. Sm.

PóRKA 3 el. *purka*, f. 1) sugga. Jtl. (föråldr.), hj.,vl.; 2) gråsugga; Oniscus asellus. S. Hl.; 3) tjock, klumpig och oformlig varelse; kort och tjock qvinna. Sm.,hl.,ög. Fn., n. *purka*, f. sugga; lt. *porca*, f. id.: gr. (fornattiska) ***πόϱϰος***, m. svin.

PóRKA 4, s. *pora*.

PóRKEN, s. *pórka* 2.

PóRLA, v. n. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) sakta koka; 2) låta som när något sjuder eller kokar. "Dä porlar i buken". Vm.

Pórla, f. 1) liten blåsa, som uppkommer i en kokande gryta. Sdm.; 2) bläddra på vatten och andra flytande ämnen. "Hä väntar regn; hä står pórlor på vattne". Fl. (Nl.): 3) flöte på nät. Hs.

PORO, s. *parer*.

PóRRA 1, v. n. 1 pocka. Hs. Jfr holl. *porren*, v. a reta, drifva på.

PóRRA 2, v. n. 1 1) sjunka; 2) drunkna. "Hade ingen varit å hulpit honom, så hade han pórrat ner". Bl. (Gemshögs s:n).

PóRRED, s. *purrig* 1.

PóRSSA 1, v. n. 1 brista ut i häftigt och oanständigt skratt. "Han pórssade te". Vm. (Herv., Id.), sdm. Jfr *pråssa*.

PóóRSSA 2, v. n. 1 frossa. Sveal.

PORT-SKÖVE, u. port-lider, skjul. Sdm. (Ö. Rek.). Fsv. *porter*, m. port. Birg. Up. 3, 188. Ivan 4167; fn. *port*, n. id. Jfr *skjuva*.

PóRRUG, s. *par*.

PORT-VAVLE, s. *vagel*.

PóSKET, s. *pórken*.

P0SS, adj. vid elakt lynne, surmulen. "Du ä så poss i da". Hl. (Halmstad, Voxtorp).

POSS el. *påss*, m. hvarje drag ur en tobakspipa. Sdm.

Possa el. *påssa*, v. n. 1 bolma, utstöta rökhvirflar. "Han sitter mä pipa å possar. Um en tänner ell på löst krut, så possar dä bara". Nk.,sdm.

PóST (pl.-*ar*), m. 1) upprest pumpstock. Sk,,hl.; 2) mindre bro öfver diken. Bhl. D. *post*, pump.

PóSTA, v. a. o. n. 1 pumpa. Sk.,hl.PóST·ÄKKA, f. äcka för att hemta eller föra bref. Sk. (Lugg.).

POT, m. lustig ture, fiffig ooh liflig person. Vb.

Poteli, adj. 1) småtreflig, som roar andra med sina upptåg; 2) behändig, användbar, skicklig till hvarjehanda. *Potälä*, id. Vb.

Potelit, adv. behändigt. Vb.

Pottet, adj. vriden, småtokig. Vl.

Pottä sä, v. r. 1 ställa sig småtokig, göra sig tokrolig. ”Han ä int pottet, men han pottär sä”. Vl. (Elfd.).

PÓTT 1, *-a* f. flaska. *Brännvinns pótt*, f. Vb. *Póttå*, f. flaska. Fl. (Öb.). *Pótt*, m. en tredjedels kanna. Sk. *Pótt*, m. id. Vg. (Hof). *Pótta*, f. 1) kruka. ”Den skjórrade melken står i pótta”. Sk.; 2) en fjerdedels kanna. ”En pótta brännvin”. Vg. (Mark); 3) kopparpanna. Hl. D. *pot*, m. en half kanna; fig *pottr*, m. ett mått för våta varor; ns. *pott*, kruka, kärl; holl. *pot*, m. id.

Potte-krus, n. drickeskrus med ett öra, rymmande en pott eller 1/3 kanna. S. Sk. D. *pottekruus*.

Potte-vis, adv. i en mängd af en eller flera potter (═1/3 kanna). S. Sk. D. *potteviis*.

Pótte.makare, n. krukmakare. Allm. *Póttumakär*, Dl.; *pottemagere*, *puttemagare*, Sk.; *puttemakare*, id. Sm. D. *pottemager*; isl. *pottamakeri*; ns. *pottjer*.

Yrte-pótta, f. blomsterkruka. S. Sk. *Blomsterpótta*, f. Bl. D. *urtepotte*.

PóTT 2, s. *putt* 1.

PóTTA, v. a. o. 1 dricka, supa, fylla sig. Vg. (Hof, 226). Jfr lt. *potare*, att dricka; e. dial. *pot*; skr. *pâ*. id.

POTTE-LYS el. *potte lyvs*, n. tusensköna: Bellis perennis. Sk. (Ox.). Af Linné och äldre författare uppgifves namnet *futteljus*. Kring Mörarp i Skåne säges *fette-ljus* och är måhända rätta uttalet *vette-ljus*. I andra munarter säges *pytter*.

PóTTRA, *pottär*, s. *puttra*.

PóTTÅ, f. skalle, hufvud. S. G.

PRAJA, v. n. 1 vara sysselsatt. ”Han prajar å slår hö, bryter löv, seglar”. Fl. (Nl.).

PRAKKA, v. n. 1 1) vara hård och egennyttig i handel; bedraga. ”Han prakkar ómkring på alla vis, men dä ä liaväl lort mä’n”. Sk.,hl.; 2) göra något utan besked. ”Han far å prakkar dermed”. Vm., m. fl. D. *prakke*, v. a. erhålla genom ofta upprepad begäran; *prange*, prångla; fn. *pránga*, id.; ns. *prackern*, tigga, enträget bedja; *prangen*, trycka, pressa; stöta hårdt emot (B. W. B. 3, 357, 359); holl. *prangen*, trycka, pressa, oroa; moes. *praggan*, trycka, oroa.

Prakk, n. 1) sysselsättning utan allvar och ordning. Sdm.; 2) strunt, lappri. Norrl., Sveal.

Prakkare, m. 1) bedragare: 2) struntkarl, ovårdsam, slösaktig menniska. Allm. N. *prakkar*; d. *prakker*.

Prakksam, adj. som ej är af mycket värde. ”Prakksamt arbait”, arbete som tar tid, men föga lönar sig. Vb.

Prakk-syl, m. stympare, stackare, som litet uträttar; struntkarl. Allm.

Prakkut, adj. n. svårt, besvärligt. V. Dl.

PRALA, v. n. 1 1) eg. pråla; 2) frodas; om växter. Sk. (Harj.). D. *prala*; nht. *prahlen*, pråla.

Pral, adj. prålande, frodig; om växter. Sk. (Harj.).

PRALLA, v. n. 1 prata tok, tala oredigt och utan sammanhang. Nb. (Haparanda). *Prella*, v. n. i id. Fl. (Nl.). Nht. *pralen*, v. n. skräfla.

PRAM (pl. *-ar*), in. prám. Sk. (Lugg.). bl. *Pramm*, m. Sk.,hl.,vl. Fn. *prámr*, *prammi*, m. båt; d. *pram*, pråm: ns., holl.*praam*; nht, *prahm*; e. *prame*; ryss. *paróm*, id.

Mönn-pråm, m. farkost, som ros med blott en åra. Vl. (Elfd.). Jfr *mynda*.

Pramma, v. a. o. n. 1 föra i en pråm öfver vattnet, öfverföra på pråm. Sk.,hl. D. *pramme*.

Pramm kar, m. pråmkarl. Sk.,hl.

PRAMPERA, v. n. 1 göra konstiga språng; om hästar. Ög. *Prómpera*, rida och svänga med en häst. Sm. Jfr fsv. *pramperan*, f. ståt. Rimkr. s. 431. S. *pampera*.

PRANG, f. trång gång mellan tvenne hus. Hl. Jfr holl, *prang*, f. tryck, klämning, fängelse; *prangen*, v. a. trycka, drifva i trångmål; ns. *prangen*, v. a. tryeka, pressa. Jfr *prång*, *prångel*.

PRANGA, v. n. 1 pruta vid köp. G. D. *prange*, drifva handel, i synnerhet med födoämnen och kreatur, som man styckevis uppköper på landet och utsäljer i städerna; isl.*pránga* (enl. Hald.).

PRASK, n. blandning af allahanda, som ej duger. Ög. (Gullbergs h.).

PRASSLING, f. prasslande. Sm.

PRATA, v. n. o. a. 1 (såsom i riksspr.) tala hit och dit om hvarjehanda ämnen. D. *prate*; isl., n. *prata*; nfris. *praten*, *praatjen* (Outz. 255); ns. *praaten*; e. *prate*. Deraf i munarterna:

Praten, adj. pratsam. Sk.,hl.,sm.kl.,g.

Prat-fil, m. munter och skämtsam yngling. Sdm.

Prat-kry, adj. mycket pratsam. Sdm.

Prat skäppa, f. pratsam menniska. Sdm.,bl.

PRA-VAT, s. *prevet*.

PREKA, v. a. o. n. 1 sticka lätt, peka. ”Preka inte hit! Han föll bara ja prekade te hanem”. Vg,,hl.,sk. D. d.*prege*, *preke*, id. (Molb., Fok); fe. *priccjan*, sticka; e. *prick*.

Preke-stikka, f. pekpinne. Sk.,hl. D. *pregstikke*.

Tand-preka, f. tandpetare. Vg.

PRELLA, s. *pralla*.

PREMMEL, s. *plägel*.

PREMPA, v. a. 1 laga till, anrätta. ”Ho prempar te så mökke”. Vg.

PREST (pl.*-er*), m. (såsom i rikspr.) prest. ”Jäg skol gjiiv henna åt prestom”, jag skall gifva det här åt presten. Vb. (Nysätra). *Prejst* el. *prajst*, m. Bl.; *presti*, m. def. id. G. Fsv. *præster*; fn. *prestr*; fe. *preost*; nht. *priester*.

Presta·fólk, n. en prest och hans hustru. Sk. D. *præstefolk*.

Presta-förhör, n. förhör hos presten; så kallas det då någon kallas till enskildt förhör och varning hos presten. Sk.

Presta-kärring, f. gnista som hastigt och fräsande sprakar ur eldstaden framåt rummet. Ög.

Presta-lära, s. *lära*.

Presta skallar, m. pl. 1) prestkragar: Chrysanthemum leucanthemum. Sk. (Villands h.), sm. *Preste-nakkar*, m. pl. Nk.,ög., m. fl.; *hvit-kulla* ,f. Mp.; *hvide-piger*, f. pl. id. N. Bhl.; 2) Anthemis arvensis, Tripleurospermum inodorum. Sm.

Peste-sladdra, f. fruntimmer som frambär sladder till presten. S. Sk.Prest-hald, n. läsförhör. Fl. (Pargas, Kimito och Nagu skärgård). Annars och vanligast *skrifthåll*, n. Fl. (Nl.).

Benämningen deraf att allmogen under förhören håller el. underhåller presterskapet hos sig.

Prest-jall, n. prestjoller. Hs. (Db.).

Prest-källing (hårdt k), f. 1) prestgumma; 2) simpa. G.

Prest-lärd, adj. som i studier gjort sådana framsteg att han i lärdom kan jemföras med prester. Vm.

Prest-löss, f. pl. frukten af Cynoglossum officinale. Allm. *Löss*, f. pl. id. Sm. (Vestbo). Hela växten kallas *lus-ört*, f. Sm. (Vexjö).

Prestu, f. def. prestfrun. G.

Prest-vigd, adj. till äktenskap sammanvigd. Fl.

PRETA, v. n. o. n. 1 sticka lätt; peka. Vg.

Prittel, n. fint, petigt, oredigt tryck eller skrift. Fl. (Ingo).

Prittla, v. n. o. a. 1 skrifva petigt, oredigt och med fina, svårläsliga bokstäfver. Fl. (Ingo).

Tann-preta, m. tandpetare. Sveal.

PREVET (— —′), n. olägenhet, förtret, skada. ”Göra en prevet”. Vm.,nk.,vg.,ög. *Pravat*, n. id. Ög. (Ydre). Af lt. *privare*, v. n. beröfva.

PRIGGE, comm. ungar (t. ex. kalfvar); små fiskar. Ög. (Gullbergs h.).

PRIM, m. 1) första dagen i nyet. Hvadhelst som sker i ny eller vid växande måne tros bli fruktsamt och lyckosamt. Läkedom tages derföre bäst på *prim*. Sm. (Värend); 2) måladt kort, matador i kortspel. G. Af lt. *primus*, den förste.

PRIMA el. *primma*, v. n. 1 prata utan eftertanke, göra sig till, vara tillgjord, förnäm. Allm. *Primä* el. *präjmä*. G. *Primentera*, v. n. 1 hålla tal med lifliga åtbörder. Nk. N. *prima*, fara med onyttigt prat, företaga sig något som icke duger; d. *prime*, vara narraktig; nfris. *primme*, id.; e. *prime*, göra sig till; ns. *primen*, yra, prata osammanhängande (B. W. B. 5, 441).

Primed, adj. orimlig, obillig i sina fordringar. Sk. (Harj.).

PRIM-KLÓKKA, f. liten skriftklocka, som fordom brukades då skriftermålet började. Sm. Troligen af mlt. *prima*, den första af de s. k. horæ canonicæ eller gudstjenst som hålles kl. 6 f:m.; fn. *primi*, m. id.

PRIMP, adj. som tar illa upp, blir stött, ond. Vb. *Prippsk*, adj. snarsticken, sipp. G. D. d. *primsk*, nogräknad, svår att göra till lags; d. *prippen*, snarsticken.

PRIMPA el. *prippa*, v. n. 1 äta eller dricka omåttligt. ”Primpa i sej”. Vm.,dl. (Tuna). Jfr *pimpa*.

Primpende-full el. *prippende-full*, adj. proppfull. Vm.

PRIM-SI(G)NA, v. n. 1 vara tafatt, ej veta huru man skall bära åt sig. ”Stau å primsina”. N. Sk. D. d. *primsine*, betänka sig, söla länge med något. (Mlb., DL. 419).

PRIM-STAV (pl.-*ar*), m. (såsom i riksspr.) runstaf. *Prajm* el. *praim-träi*, n. id. Ö. Dl. *Prajm-dosa*, f. aflång tobaksdosa med deri inpressade namn på månader och dagar. Dl. (Elfd., Mora). Af *prim*, första dagen i månaden eller nymåne.

PRINGA el. *pringla*, v. a, 1 skära ut, snida grannlåter i träarbete. S. Sk.

Pringle-bór, n. ett slags centerborr, som mest brukas vid prydnaders anbringande på träarbete. Sk.

PRINGELERA, v. a. 1 sy i mönster; måla. Vg. (Skarab.). Jfr isl. *prjóna*, v. a. texere, nectere.

PRINS, *prinns*, m. *prinnsel*, m. väska, fodral (af skinn) t. ex. till en fiol; matsäck af läder upptill sammansnörd och afsmalnande, hvilken med en rem bäres på ryggen; äfven liten nattsäck för kläder. Sk.,hl.,sm.,vg.,ög. *Prynnsel*, m. liten kappsäck. Ul. (Rosl.). N. *prins*, f. rensel; jfr gr. *πήϱα*, f.; lt. *pera*, f. id.

Prinsa-lag, n. matlag som äter ur samma matpåse. Kl. N. *prinsalag*.

PRIPPSK, s. *primp*.

PRISKA IN el. *över*, v. n. 1 stänka in, slå in eller öfver; säges om vatten, sand m. m., som slår in eller öfver. ”Vattnet priskar in, över suden”. *Stritta in, över*, id. Fl. (Ingo, Sjundeå).

PRITTEL, *prittla*, s. *preta*.

PRO, *pru*, interj. utrop för att pådrifva oxar, som äro anspände. Kl.,sm. E. dial. (Craven) *prou!*; bret. *prou!* id.

PRO-FET, *profit*, m. ljusknekt, träpinne med 3 nubbar att sätta ljusbitar på. Sk.,bl., m. fl. Nht. *profitchen*.

PROKK, s. *prukk*.

PRÓMPERA, s. *prampera*.

PROSTA-FÖRHÖR, n. i. q. *presta-förhör*. S. Sk. Fsv. *provaster*, *proastr*, m. prost.

PROSTERA, v. n. 1 pocka på, tadla på, förklara sitt missnöje med. Vb.—sm. Af *protestera*.

PROSTESA, f. prostinna. Sm.

PROV, n. 1) eg. (såsom i riksspr.) försök, rön; 2) talesätt: *hålla prov*, skummas, sätta perlor kring kanten af glaset; om brännvin. *Prova*, v. n. 1 id. Ul. Fn. *próf*, n. försök, prof.

Prova-ligg, n. samlag; säges om fästefolk, som sammanflytta före vigseln. Kl.

PRO-VINST, m. fördel, profit. Vl.,sm. (Vestra h.). *Provins*, m. id. Sk. (Onsjö), sm. Jfr fsv. *proventa*, f. a) inkomst. S.S. 2, 24, 138; b) kost. S.S. 3, 130, 250; fn. *prófenta*, *próventa*, *próvenda*, f. inkomst; fr. *provenue*.

PRUKK el. *prokk*, m. kalf. Nb. (Lule, Råneå, Cal.). *Prutt*, m. id. Nb. (Piteå). *Prukki-lissen*, m. def. lilla kalfven; smeknamn. Nb. (Råneå). *Prutte-lissen*, m. def. Nb. (Piteå).

PRUMPA, v. n. 1 fjärta. Fl. (Nl.). Fn. *prompa*, id. Jfr *pröppä*, *prutta*.

PRUSKA, s. *pryska*.

PRUTEN, adj. som prutar. Götal. N. *pruten*; d. *prutten*, id.

PRUTT, m. fjärt. Allm. *Plutt*, m. id. Vg.

Prutta, v. n. 1 fjärta. Allm. *Plutta*, Vg.; *plotta*, id. Sk. (N. Åsbo); *pruttla*, v. n. småfjärta. Vm. Jfr *prumpa*.

PRUTTLA, v. n. 1 porla, koka hårdt, uppsjuda. Vg. Nht. *prudeln*, id.

PRYL (pl.-*ar*), m. stor käpp, påk. S. Sverige. D. *prygl*; nht. *prügel*.

PRYNNSEL, s. *prins*.

PRYPP, s. *regn-prypp*, *vot·prypp*.

PRYSKA, f. ficka på ett klädesplagg till förvarande af småsaker, klocka, snusdosa o. d.: taska; kjortelsäck. Vm.,ul. (Rosl.), sdm.,nk.,ög.; *pröska*, *bökks-säkka-pröska*, f. id. Nk.; *pruska* el. *prusk*, f. stor fruntimmersficka, som (stundom, omej alltid) icke är fastsydd vid klädningen utan knytes om lifvet under densamma. Vg. (Skarab.).

PRÅNG 1, f. ett ingärdadt ställe på betesmarken, hvarest pigorna mjölka korna om sommaren. *Mjölk-prång*, f. 2) ställning hvarpå yxor upphängas. Sm. Jfr *prang*, *prångel*.

PRÅNG 2, n. ståt, prunk. Sm. (nästan föråldr.). Holl. *pronk*, m.; nht. *prunk*, m. id.

Prånga, v. n. 1 ståta, yfvas, prunka, ”Han prångar starkt”. Sm. D. *prange*; nht. *prangen*, *prunken*; holl. *pronken*, id.

PRÅNGEL, m. tvångstol, hvari elaka hästar inspärras för att skos. Hs. (Db.). Jfr *prang*, *prång* 1.

PRÅNS, m. *prånsa*, f. barn som har ett lifligt och raskt väsende och utseende. Hl. (Harplinge). Jfr d. d. *pranse*, v. n. gå stolt som en modig häst; knycka på nacken, gå stolt.

PRÅS, m. *pråsa*, f. dank, smalt ljus. Sk.,hl. bl. *Pråsa*, f. Vg.; *prausa*, f. id. Sk. (Lugg.); deraf *piss-pråsa*, f. Götal. Gl. sv. *prås* (Erik XIV:s krön.); d. *prås*; nfris. *praas* (Outz. 254), id.; jfr skr *prush*, att brinna; lt. *prûna* (i st. f. *prusna*), f.

PRÅSSA, v. n. 1 skämta, gyckla. Hl. Fn. *brosa*, v. n. småle. S. *pórssa*.

PRÄFFEL, m. stormodig och dum karl; skällsord. Ög.

PRÄGEL, *prägla-kórra*, s. *plägel.*

PRÄKA, v. a. 1 1) predika. Allm. *Präjka*, id. Sk. (Harj., Vemm.); 2) hålla långa tal, mest gräliga. ”Å! stå inte der å präka”! Sm. (Vestbo). D. *præke*, predika; n. *preika*; isl. *prédika*; e. *preach*; nht. *predigen*; fr. *precher*, id.; af lt. *prædicare*.

Präken, f. predikan. Sk.,hl.,bl.,sm.,g. *Präka*, f. id. ”En kjönn präka”. Sk. D. *præken*; n. *preika*, f.; fht. *prediga*; nht. *predigt*.

Präke stol, m. predikstol. Sk.,hl.

Präkning, f. predikan; deraf *passjons-präkning*, f. S. Sk.

PRÄL, s. *plägel.*

PRÄNNTA, v. a. 1 trycka; om boktryckare. Vl. (enl. Ihre). Holl. *prenten*; e. *print*, id.

Prännt, n. tryck. Ög.

Prännte-bär, n. bären af Ligustrum vulgare; ett gammalt förgätet namn som i äldsta tider brukades i Småland och andra landskaper då af bären bereddes bläck.

PRÄSS·OST, s. *ost*.

PRÖPP, *pröppä*, s. *frätå*.

PRÖSKA, s. *pryska*.

PTRO! utrop till oxar då de skola gå till höger. Vg.

PUDA, *pude-stópp*, *pude vår*, s. *puta* 2.

PUDDING (pl.-*ar*), m. larven till spyflugan i surt kött och ost. Sk.,hl. *Pulling*, m. id. Bl.

PUDÄR (ipf. *pudrä*), v. a. 1) eg. pudra; 2) narra, bedraga. Vb. I andra munarter *pudra*.

PUFF, m. *puff-mjöl*, n. frömjöl af Lycopodium clavatum. Ög. *Puffel-ris*, n.; *puffel·mjöl*, n. id. *Puffel-ris*, n. Lycopodium clavatum. Vg.

PUFFA, v. n. 1 hastigt förbrinna med ett ”puffande ljud”, såsom krut då en liten del antändes. Vg.

PUFFLA, v. a. 1 stöta, puffa. Vg.

PUGG (ipf.-*ä*), v. a. 1) slå in en plugg; 2) drifva in något med möda och ansträngning, drifva på; tvinga. Vb.

PUGGA el. *pogga* (pl.-*ar*), f. 1) groda: Bufo vulgaris, Laur. Sk.,hl. ”Alldri så usel en pugga, så vill hon en ann hugga”. Ordspr. Sk. *Tóssa*, f. id. Sm.; 2) sugga. Hl. (Slättåkra); 3) litet klumpigt och smutsfärdigt fruntimmer. Sk. (Ox.). D. d. *pugge*, groda; *pogge* (Bornh.); ns. *pogge*, id.

Frö-pugga, f. groda: Rana. S. Sk.

Pogge-hatt (pl.-*ar*), m. hattsvamp i allmänhet, i synnerhet Agaricus campestris. Sk. Holl. *padde-stoel*, m. hattsvamp, champignon.

Poge-päling, m. grodunge innan han fått fötter. *Poggebäling*, *poggepärling*, *poggepairling*, *puggepövling*, *puggapåvling*, m. id. Sk. Jfr *päpling*.

Pugga ägg el. *puga ägg*, n. Lycoperdon Bovista. Sk. (N. Åsbo).

Pugge-mat, m. andmat: Lemna. Sk. D. d. (Bornholm) *poggemad*.

Pugge-rókker, f. pl. Equisetum arvense. Sk. Retzius, fl. oec. 1, 231.

Pugge-spy, n. grönt växtslem å stillastående vatten: Enchelus pulvivectus m. fl. Sk. D. *paddespy*.

Pugge-stomme el. *pogge-stomme*, n. litet klumpigt och smutsfärdigt fruntimmer; skällsord. Sk. (Ing.).

Pugge-urt, f. Leontodon Taraxacum. Sk.

Skrå pogga el. *skrau-pogga*, f. stor padda: Rana bufo. Sk. (Lugg.). *Skrade pogqe*, f. id. S. Sk.

PUK 1, m. knöl, något som står ut. Sm.,bl. Fin. *puka*, knöl, buckla; böhm. *pouk*, m. knöl; *pukati*, v. n. stå ut, skjuta fram; *puceti*, v. n. svälla, skjuta fram; arm. *phukh*, svulst, blåsa. Jfr *pjuk* 1.

Puken, *ópp-puken*, adj. svullen; stinn (af väder). Kl. (Stranda), sm. *Påken*, adj. fet och pussig (af fylle). Bl. Ordet är eg. p. p. af ett förloradt verb *puka*, v. n. vara svullen, knölig.

Pukig (n. *puket*), adj. knölig. Sm.

Puk-ryggig el. *puk-rögget*, adj. puckelryggig. Sm.

PUK 2, adj. präktig, ståtlig. Endast i tales. ”Vara på puk el. pyk”, vara väl hyfsad och nätt. Om en hyfsad karl säges ock: ”dä va spuken te kar”. Vm. N. *pyk*, adj. prägtig, ståtlig; holl. *puik*, förträfflig, utvald.

PUKA, v. a. 1 föra jord omkring rötterna på kål, potäter m. m. Ul. *Hypa*, id. Sk.,bl. Jfr *puk* 1.

PUKA-LÄR, s. *puke* 1.

PUKARE, m. pukslagare. Sm.,vg. (Kållands, Vartofta, Kinds h.). Nht. *pauker*.

PUKE 1 (pl. *pukar*), m. 1) hin onde. "Puken tar dej. Dä va puken"! Svea-, Götal. *Päuke*, id. G. *Pukarne* äro onda andar, hvilka nattetid komma in genom *gruvan* (spiseln) för att qvälja folk i sömnen eller suga blodet och kraften utur dem. De deltaga i det gräsliga gästabud, som hin onde under påsknätterna gör för trollpackorna i Blåkulla eller Hekkenfjell och uppträda öfverallt och under olika skepnad såsom det ondas tjensteandar. (Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 245); 2) en inbillad varelse, liknande ett grått ullgarnsnystan; tros tillhöra någon elak qvinna, som medelst *puken*, d. ä. hin onde, drager mjölk och grädde från grannens kor. Jtl.; 3) hudafdragare, nattman. *Häst puke*, Dls.,vg.; 4) fogelskrämma. Uttalas *puge*. Sk. (N. Åsbo); 5) häftig utsot. Götal. Fsv. *puke*, m. djefvul.S.S. 1. 126; fn. *púki*, m. smådjefvul; *pokr*, m. buseman; gl. d. *puge*, spöke; d. d. (Slesvik) *puk*, nisse, tomtegubbe; lett. *pûkis*, drake; fornpreuss. *pickuls*, djefvul; e. dial. *pouke*, id.: skot. *puke*, en ond ande; e. *puck*, spöke; fris. *pück*, litet troll (Outz. 257): ir. *puca*, spöke; fin. *peiko* el. *peikko*, ond ande. Jfr skr. *pûgja*, adj. som förtjenar dyrkan, *pûg*, dyrka, tillbedja.

Pókker, m. hin onde. Allm. "Te pókkers", till helvetet. D. *pokker.*

Puka·lär, n. eg. djefvuls-läder; så kallas en hvitgul svamp i gamla träd och på plankväggar. Hl.

Puka·nyp, n. blå fläckar på en menniskokropp; tros förorsakade af puken eller hin onde. Sm.

Puke·naver, m. djefvul. Ög. (Ydre).

Puke nisse, m. djefvul. Ög. (Ydre). S. *nisse* 1.

Puke-ris, n. eg. djefvulsris: Solanum dulcamara. Hl. (enl. Wahlenb.). *Bos-ört*, f. id. Bl.

Puk-hvete, n. eg. djefvulshvete: Melampyrum arvense. Götal. *Skälle*, id. Sveal.

Puk-skinn, n. ett slags sår på hästar. S. Sm.

Puk-törne, n. eg. djefvuls-törne: Ononis spinosa. Sk.,g. *Räv-blomster*, n. Bhl.; *varg-basse*, m. Ög.; *ljung·pinnar*, m. pl. id. Sk.

Päuk hagre, m. eg. djefvuls-hafre: Polytricum commune. G.

Päuk·smöjr, n. eg. djefvuls-smör, trollsmör; så kallas vissa gula, blöta svampar på murkna stubbar: Athalium septicum. G. *Bårå-drit*, n. Ö. Dl.

Päuk-spytt, n. eg. djefvuls-spott; slem (innehållande insektägg) på växterna. G.

PUKE 2, m. en mindre kolmila. Dls. Jfr *puk* l.

PUKEN, *pukig*, *puk ryggig*, s. *puk* 1.

PUKKT-OST, s. *ost*.

PUL, s. *pula*.

PULA, v. n. o. a. 1 1) idkeligt och oafbrutet arbeta och anstränga sig; träla, arbeta långsamt och besvärligt. "Pula mä nået", företaga något med omsorg och flit. Svea-, Götal. *Puul* (ipf. *pulä*) id. "Han pulä å arbaitä bå natt å dag". Vb. *Påla*, v. n. 1 arbeta starkt, flitigt läsa och skrifva. "Ja pålar óm da'n mä dä". "Pålå å läsa", läsa flitigt. Vm.— sm. *Pål* (ipf.-*ä*), id. "Han sat å pålä heele dagen vä nä". Vb.: 2) drifva på, slå, t. ex. en spik att han går in i en vägg. "Han pulä in spiken". Vb.,vg.; 3) slå illa på trumma. Vg.; 4) bringa någon att tro det otroliga. "Han pulä ti mäg'n lögn", han pluggade i mig en lögn. Vb. ; 5) laborem venereum exercere, coire cum femina. Svea-, Götal. Fn. *púla*, v. n. a) träla; b) ideligen stöta på.

Pul, n. 1) strängt arbete, besvär, möda. "Ja ha haft ett fanders pul mä detta". Vm.—hs. *Påjl*, n. id. G.; 2) semen virile. "Han ga'na ett pul". Ög. (Ydre). Fn. *púl*, n. mycket strängt arbete; stöt; gl. sv. *puul*, n. strängt arbete: "han kom undan med puul och stor lifsfara". Tegel, Gustaf I:s hist., 2, 55.

Pulare, *hore-pulare*, m. horkarl. Sdm.—sm. *Hore-gniare*, m. id. Sm. (Jfr *gne* 2). *Kalv-pulare*, m. en som har tidelag med kalf. Sdm. (Ornö). Holl. *pol*, m. horkarl.

Pul-pina (ipf. o. sup. id.), v. a. plåga (djur) genom starkt kramande. Fl. (GK., NK.).

PuLsam, adj. besvärlig, "Pulsamt arbait". Vb.—hs. Gl. sv. *pulsam*, adj. besvärlig. "En stenig väg är pulsam vandra". Laur. Petri post. (3:e sönd. i adv.). Sv. kyrkob. (Dan. 9, 25); ns. *pulig*, adj. besvärlig. "Pulige arbeit", (Richey, 194. Danneil, 162. B. W. B. 3, 373).

Pålk, n. besvärligt arbete, knåpsyssla. Hs.

Pålka, v. n. 1 knåpa, ifrigt arbeta. Hs.

Pålkänsam, adj. arbetsam. Hs.

PåLket (*pålköt*), adv. arbetsamt, besvärligt. Hs. (Bj.).

Trumm-pulare, m. trumslagare. Gg.

PULL, -*en*, m. den öfversta uppstående delen på något, topp: 1) kull, Öfversta delen af en hatt eller mössa, som eg. omgifver hufvudet. *Hatta-puull*, *mösse-puull*. Sk. bl.; 2) Öfversta delen på en väderqvarn. *Mölle-puull*. Sk. (Vemm,, Ox.); 3) öfversta delen, hvalfvet på en bakugn. Sk. (Ox.). D. *puld*, deu öfversta uppstående delen på något; *hatte-puld*; e. *poll*, hufvud; ns. *polle*, a) hufvud; b) topp; *poll haar*, n. håret på hjessan (B. W. B. 3, 351, 352); *poll* el. *pull*, m. tupp, spets (Richey, 140).

PULLA (pl.-*lor*), f. 1) höna; kyckling. Allm. *Pull*, f. id. Vb. *Pull*, *pull!* lockelserop på höns; 2) liten flicka; skämtsamt, smeksamt. Allm.; 3) cunnus. Götal. Frans, *poule*, f. höna.

Pullka, f. liten höna; lockelse på höns. Demin. Nk.

Pullä, v. n. locka kycklingar. G.

PULLING (pl.-*ar*), m. larv till spyflugan. Bl. S. *pudding*.

PULLK, f. lappsläde, den mindre och prydligare, hvarpå Lappen åker fort eller skjutsar herremän. Vb.,nb. Lap., fin. *pulka*, id.

PULLMA, s. *pyllma*.

PULLS 1, m. puss, vattenpuss. Vg.,ög.,sm. (Östbo). Fn. *pollr*, m. vattenhåla, sump; lt. *palus*, träsk; lett. *palts*, vattenpuss; skr. *púla*, f. moras, der man ej kan färdas.

Pullsa, v. n. 1 gå och plaska i en vattenpuss, gå i vatten. Vm.,ul.,ög.,vg.,sm. "Pullsa el. pulsa i snön", gå i djup snö. Vm.

PULLS 2, m. huddragare, märrflåare. Bhl. Lt. *pellis*, f. hud. Jfr *pel*.

PULLS 3, m. (såsom i riksspr.) lång stång med en rund träklump eller trissa, hvarmed man stöter i vattnet för att skrämma fiskar i not eller nät. *Pols*, m. Vg.; *punns*, m. Hs.; *pullse-stöt*, m. id. Vg. (Skarab.). D. d. *puls*; holl. *pols*, m. id. Deraf i munarterna:

Pullsa, v, n. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) slå med pulls i vattnet för att jaga fiskarne 1 nät eller not. *Punnsa*, id. Hs.; 2) slå eller röra i vattnet, så att det stänker. "Pullsa inte i vattnet"! Ög.,g. D. d. *pulse*, id.; holl. *pollsen*; ns. *pülschen* (Richey, 192).

Pulls-not, f. not hvari fiskar fångas genom pullsande. Hs.

PULLS 4, m. seldyna. V. Dl. (Lima).

PULLSA, s. *pulls* 1, 3, *pyllsä.*

PULLT (pl.-*ar*), m. liten träbit eller trästycKe, som blifver öfver vid snickares och timmermäns sågning. Bl.

Pullting, m. liten knubb. Hl. (enl. Osbeck).

PULLÄ, i tales, *pullä i hul*, ett spel med slantar. G.

PUMMS 1, m. ett sätt för skobottnens sammansättning; i det att becktråden drages ut och in genom både bindsulan och den yttre sulan. ”Sy stövlar på pumms. *Pumms-stövlar*”. Allm.PUMMS 2, s. *punns* 1.

PUMRA, v. n. 1 slå, så att ett starkt ljud frambringas; slå hårdt, tungt. Vg. (Skarab.).

PUND, n. 1) eg. (såsom 1 riksspr.) lispund; 2) ett sädesmått, 3 1/3 tunna eller 20 skäppor. ”Ett pund säd.” Sk. (Gärds. Ing., Herrestads m. fl. härader), bl. (Lister). Fsv. *pund*, n. UL. SML.; d. *pund*, a) skålpund; b) ett sädesmått = 4 tunnor el. 32 skäppor. Enligt 1569 års Landebok utgör ett pund säd 24 skäppor, af hvilka 6 på en tunna. Jfr kgl. brefvet den 18 oktober 1577.

Punda el. *punna*, v, a. 1 utväga något pundtals, väga ett pund tillika på en gång. ”Punda hö, ost. Punda ut”. Vm.,ul.,ög.,sm.

Pund tröskare, m. tröskeman, som i tröskelön erhåller ett visst belopp, vanligen en skäppa för hvarje uttröskadt pund eller 20 skäppor. *Pung-tröskare*, m. Sk. (Ox., Skytts, Järest.); *pund tröskare*, *pund-tärskare*, m. id. Hl. D. *pundtærsker.*

Punna-skäppa. f. den skäppa säd, som en tröskeman erhållit i tröskelön för ett pund säd. Sk. (Frosta).

PUNG (pl. *ar*), m. 1) eg. (såsom i riksspr.) pung, liten påse af skinn eller tyg; 2) skida, balja. *Bönpungar*, *ärtpungar*, m. pl. Sdm.,ög., m. fl., 3) håf. ”Klókkaren går mä pungen”. Sm. Fsv. *punger*, m. pung; fn. *pungr*; fe. *pung*; fht. *phung*” moes. *puggs*, id.

Bog-re-pung, m. en lös bossa under selen. Dl. (Floda).

Eld-förs-pung, (pl.-*ar*), m. eldstål, faslgjordt vid en liten pung af läder eller tyg, innehållande fnöske och flinta. Fl. (Nl.).

Punga-stinn, adj. som har full penningepung, godt om penningar. Bl.

Pung-ren, adj. som är alldeles utan penningar. Ög.,sm. *Pung-sliten*, adj. Ul.; *pung-riden*, id. Sm. (Ornö).

Pynge, n. (hängande) knippe. Ul.

Pyngel, m. 1) liten pung. G.: 2) bylte, knippa af småsaker. Kl. Fn. *pýngja*, f. penningepung; bay. *pynkel*, m. bundt, knippa. (Schmeller 1, 289).

PUNN, n. slag med handen i ryggen eller ändan, hvilket gifves under lek. Vg. (Kållands m. fl. h.).

Punna, v. a. 1 gifva någon vissa slag med handen under lek. Vg. (Káll. h.),ög.

Punnare, m. toddy. Ög. (Elfab.).

PUNNER, præp. under. Vg. (Kind), v. dl. (Järna). *Pynni*, *pyni*, *pöni*, *puner*, id. ”Kniven datt pyne brikja” (uttal, brittja), knifven föll under bänken. Jtl. *Punne*, id. Sm. (Vestbo). Sammandr. af *upp under*. N. *punde*, *pund*, *punn*, upp under.

Punne braje, n. undertäcke. Sm. (Vestbo).

PUNNS 1, n. vattenpuss. G.,hs. *Pumms*, id. Hs. (Db.). D. d. *punds*, vattenpuss. Jfr *pulls* 1.

Punnsa, v. n. 1 plaska, vada i vatten, stampa i smutsen. *Pummsa*, id. Hs. *Punns* (ipf.-*ä*), id. Vb.

PUNNS 2, s. *pulls* 2.

PUPPA (pl. *n*), f. 1} liten flicka. Ög. (Gullbergs h.); 2) docka. Ög.,sm.; 3) dålig qvinsperson. ”Du ä en vakker puppa”! Sm. Deraf *fylle-puppa*, f. supigt fruntimmer. Nk.,sm. Nht. *puppe*, f. liten flicka; frans. *poupée*. f. a) liten flicka; b) docka; lt. *pupa*, f. id. Diez (etym. wb. 269) sammanställer *pupa*, flicka, och *poppa* bröstvårta.

PURA, s. *pora*.

PUR-BLIND, adj. helt och hållet blind, sten-blind. Sm.,bl.

PURKA 1, f. dufva; lock- och smekord. Sm. *Pókka,* f. Vg.,bhl.

PURKA 2, *kaffepurka*, f. rund glaskupa att koka kaffe i. Kl. (Stranda).

PURKA 3 s. *pora*.

PURKEN, s. *pórka* 2.

PURRA, v. a. 1 göra yfvig. ”Purra upp”. Vg.

Purre, m. yfvig buske. *Ene-purre*, m. Vg. Jfr *pâra*.

Pure-hårig, adj. som har håret okammadt, hoptofvadt. *Purrig*. id. Götal. D. d. (Bornh.) *porruer*.

PURRIG, adj. snarsticken. G. Ns. *purren*, reta, icke lemna i fred. (Richcy, 195); höll, *porren*, id. Jfr *pórra* 1.

PURRSKEN, s. *pórken*.

PURR-ÖLOST, m. ölòst kokad med mjöl. Sm.

PURS, m. pors: Myrica gale. G. Monne af *pórsa*, v. n. forssa, enär en sjndning, gäsning eller ett porssande uppkommer när örten lägges i vörten?

PURUG, s. *pora*.

PUS 1 (pl.-*ar*), m. liten gosse. Nk.,kl. *Pys*, m. id. Allm. *Pjövs*, m. 1) id.; 2) liten, obetydlig, tafatt menniska. Deraf *pjövsed*, adj. tafatt; *trolka-pjövs*, m. grälmakare. S. Sk. Lt. *pusus*, m. liten gosse. Jfr skr. *push*, att nära (Pott, etym. forsch. 1, 168).

Pysill, m. pyssling, ovanligt liten menniska. Vm. (Herv.,Id.).

Pysing (pl.-*ar*), m. liten gosse. Åm.

Pysk, m. liten, vanskaplig menniska. G. (F.). *Pyske*, n. 1) id. Sk.,bl.; 2) brukas äfven såsom smeknamn. Sk. (Skytts h.). *Pjäske*, n. liten menniska, dvärg. Sm.,kl.

PUS 2 (pl..-*ar*), m. katt. Vg. *Katte pus*, ka*tte-pys*, *kisse-pus*, m. kattunge. Sm. N. *puse*, m. katt; jfr hind. *pûsâ* el. *pûsî*, m. katt.

PUS 3, m. djefvul. Kl. Jfr *buse*, *puke*.

Pusla el. *pussla*, v. n. 1 trolla. Sk. (Ing.), vl.

Pusleri el. *pussleri*, n. 1) trolleri. Sk. (Ing.), sm.; 2) skämt, narri. Sm. D. *pusleri*, n. spökeri (Moth); nht. *possen*, skämt.

Pysk, n. småtroll. Sdm.,g.,bl. I Göta munarter eljltet *pyske*, *pjyske*, *pjäske*, *pjöske*. Deraf *hem-pjäske,* n. hustroll eller husandar. "Goe-nissen ä ett hempjäske". Hl. E. dial. *pixy*, troll, tomtegubbe.

Pyssling (pl.-*ar*), m. litet troll; gast. Götal.

Tomte-pys (pl.-*ar*), m. tomtegubbe. Götal.

PUSA (ipf. *puste*), v, n. 1) svälla upp, t. ex. om bröd, som står i ugnen. Vg.; 2) sjuda upp, koka öfver, pösa. Sm. Gl. d. (enl. Rostgaards och Moths ordböcker) *puse*, v. n. o. a. a) svälla upp, blifva svullen; b) blåsa upp. Jfr *pysa*.

Pusen el. *pysen*, adj. svullen, pusslg. "Ja ä så pusen i synen". Sm. *Pused*, id. Sk. (Ox.). Deraf *ópp pusen*, adj. uppsvälld. Vg.,dls. D. d. *pusen*, *oppusen*; n. *pusen*, *posen*, svullen; ns. *pusig*, a) uppblåst af luft; b) svullen. B. W. B. 3, 383.

Pus-kinnad, adj. eg. svullen om käftarue. "Puskinnad höna", höna som kring näbben har utstående fjädrar. "Hon ä så stinn sóm enpuskinnad höna", säges om en högdragen qvinna. Sk. (Ing.).

Pusna, v. n. 1 svälla, blifva svullen. Vg. N. *posna*.

PUSE (pl. *pusar*), m. påse. Kl. *Posse*, m. Sk. Fsv. *puse*. S.F.S. 4, 173; fn. *puss* el. *púss*; fe. *puse*, *pose*; d. *pose*;ñ fin. *pusa*.

Etter-påsa, f. ondsinnt qvinna eller barn. Fl. (Nl.).

Påsa-gris, m. galtgris. Ög. (Ydre).

Påsa-mat, m. matvaror, som legat i påse; matsäcksmat. "Ji hav int annä bju däg än nalta påsamat". Vb.

Påsa-mjölk, f. jäsmjölk; sur mjölk upphängd i en påse, så att vasslan afrinner och mjölken blir hård. Sm.

Påsa-rista, v. a. 1 hårdt skaka. Sm.

Påsa ut, v. a. 1 utrusta någon med matsäck för en resa. Sm.

Påsa-vantar, m. pl. vantar, som icke hafva mera än en fingerdelning, näml. för tummen. Sk. Jfr *vatte*.

Påse-lösa, f. 1) eg. påselöst tillstånd; 2) fattigdom. "Tiggarn mister bröd i påse-lösa". Ordspr. Sm.,hl.

PUS-SKVALLDER, n. nedra steget eller pinnen på en stege. G. (enl. uppgift). *Sporr-skålldrå,* f. N. G. (F.); *spuss-skvalld*, m. id. S. G.

PUSLA el. *pussla*, v. n. 1 1) sysselsätta sig med småsaker, långsamt men flitigt uträtta småsysslor; pyssla. "Han går der å pusslar mä'et så smått"; 2) *pussla óm*, med ömsint omvårdnad sköta eller ansa om någon, som är sjuk eller svag. I några munarter*pyssla*. Götal. N. *pusla*, syssla med något obetydligt; ns. *pusseln*, *busseln*, *pöseln*.

Pussel, n. öm omvårdnad, skötsel. Vg.,sm.; *óm-pussel*, n. id. Vg. *Pyssel*, n. 1) id. Vb.; 2) småbestyr, småsysslor. Norrl., Sveal.

PUSLERI, s. *pus* 3.

PUSNA, s. *pusa*.

PUSO, s. *pusu*.

PUSS 1, n. puts, spratt, lustighet. Allm. Jfr nht. *possen*.

Pussa, v. a. 1 spela någon ett spratt. Hs. (Bj.). Nht. *possen*.

Pussartig, adj. putslustig. Hs. *Pussaktig*, Sm.; *pusserlig*, id. Allm. Nht. *possierlich*.

PUSS 2, m. kyss. Allm. Nht. *bus*; e. *buss*; fin. *pusu*; pol. *buzia*.

Pussa, v. a. 1 kyssa. Allm. *Putta*, id. Ul. E. *buss*; bay., öster, *bussen*; frans. *baiser*; sp. *besar*; it. *baciare*; fin. *pusun*.

PUSS 3, n. Lycopodium clavatum. Sm.

PUSSA 1, v. a. 1 hetsa; om hundar. Allm.

Pussare, m. en som hetsar, uppretar. Sm.

PUSSA 2, v. a 1 vagga (ett barn) i armarne. "En får gå å pussa ungen hela nättra". Nk.

PUSSA 3, s. *puss* 1, 2.

PUSSA el. *possa*, f. strumpa utan fot. Hs. (Db., Bj.).

PUSSEL, s. *pusla*.

PUSSE-LUDEN, m. def. en luden, brun mask; barnord. S. G.

PUSSLA, *pussleri*, s. *pus* 3.

PUST-BETE el. *puste-bete*, n. hvilostund för dragare; tiden mellan hvarje gång man pustar eller hvilar. "Ja hjelpte honom ett puste-bete". Sm.,kl. S. *puste*.

PUSTE, n. så lång tid som man kör innan dragarne få pusta ut (flåsa ut, hvila). Vg. (Skarab.)

PUSU el. *puso*, f. cunnus, vulva. Nb, (Cal.) Isl. *puss*, m. vulva equarum; nfris. *puss*, *püs*, vulva (Outz. 259); ns. *puse*, id. (B. W. B. 3, 381). Jfr *puta* 3.

Pyssja, f. sköka. Svea-, Götal.

PUTA 1, v. imp. 1 vara uppblåst, stå ut, vara knöligt. "Dä putar ut", säges 1) om knölar på huden o. d.; 2) om något knöligt och pösigt under kläder. "Dä putar ut på ryggen", om kläder som sitta illa, så att upphöjningar och ojämnheter bildas. Ul.,sdm.

Put (pl.-*ar*), m. nppblåst knöl, mjuk uppsvällning eller knöl (puckel), t. ex. svullnad hos boskap eller en sådan uppdrifning af huden, som förorsakas af bråck. Till och med en, som har en dugtig tuggbuss, kan sägas hafva en "riktig put på kinnbene". Ul.

PUTA 2, f. 1) kudde, hufvuddyna. Allm. *Puda* el. *pude*, f. Sk.,hl.; *pude*, f. id, G.; 2) liten nåldyna. Vg. Gl sv. (1574 års. skråordn. s. 332) *puda*; d. *pude*; n. *puta*.

Nål-puta, f. nåldyna. Svea-, Götal.

Pude-stópp, n. örngåttsdyna. Sk.

Putes-var, n. örngottsvar, linnet omkring örngåttsdynan. Jtl. *Pute-var*, n. Bl.; *pudes-var*, n. G.; *pude-vår*, n. id. S. Sk. D. *pude-vår*. Jfr *var* 1.

Ri-puta, f. mindre ridsadel. Jtl.

Sänge puda, s. *säng*.

PUTA 3, f. cunnus. Jtl. I andra munarter *pytta*. Deraf a) *hej-pylta*, f. sköka; b) *jul-pytta*, f. en jul-lek. Man lägger sig baklänges på golfvet för att med fötterna upphemta ett föremål, satt vid hufvudet. Denna jullek utföres obesväradt af båda könen. Sm. Jfr fsv. *puta*, f. sköka; fn. *púta*; sp., port. *puta*; gl. frans, *pute*; frans. *putain*, f. id.; e. *putage*, horeri på hustruns sida.

PUTT, ui. 1) vatten- eller dy-håla. Dl.,vm. *Pótt*, m. puss, liten vattensamling på marken. *Vatu-pótt*, m. Fl. (Nl.); 2) mörkt hål, bottenlöst djup. Vb.; 3) afgrund, helvite. ”Fara ända i putten”. Vm. (Herv,,Id.). ”Far te putten”! Åm. ”Dra änna te putten”! Sm. ”Åt pyttes el. pyttis”, till fanders. ”Dra till pyttes”! ”Hä gikk å pyttes”, det aflopp illa, fruktlöst. ”I hel-pytte”, i helvite. ”Hvad hel-pytte”! Vb. Fn. *pyttr*, m. pöl; d. *pyt*, id.; holl. *put*, m. pöl, grop, brunn; fht. *puzzi*, m. *puzza*, f. puteus, palus (Graff 3, 365); mht. *bütze*; nht. *pfütze*, f. puss, pöl; ns. *putte*, f. id. (B. W. B. 3, 385); rans. *puits*, m. brunn; skackt; it. *pozzo*; fe. *pytt*, m. brunn.

Putta, f. liten håla. ”Kasta putta”, en pojklek, då man kastar slantar i en liten håla. Vm D. d. *pytte*, håla, fördjupning.

Putt-mörkar, n. kolsvart mörker. G.

Pyttsan, interj. jo visst. Götal.

PUTTA 1, v. a. 1 1) slå, stöta, knuffa till lindrigt. Sk.,hl.,bl.,g. *Pötta*, Kl.,sm.,vg.; *potta*, id. Sk.,vg. *Bytta ned* el. *bötta ned*, slå ned. Vg.; 2) sticka undan, ställa bort ”Putta i lomman”. Sk.,hl.,bl. D, *putte*, id.; e. dial. *put*, stöta till; e. *put*, sätta, lägga, ställa. Jfr. *botta*.

Putten el. *påtten*, adj. stött, snarsticken, surmulen. Sk.,vg.,bhl.dls. *Put-härsk*, adj. sticken, näsvis. Vg.Pötte-stång, f. järnstör som brukas att stöta hål i marken. Vg.,bhl.

PUTTA 2, b. *pytta* 1, *putt*, *puss* 2.

PUTTA UPP, v. n. 1 välla upp, t. ex. om blod utur en ådor, vatten från en källåder. Vm. (Norbergs s:n).

PUTTE (pl. *tar*), m. 1 litnn gosse. Sm. *Pött*, *pytt*, m. id. vb.; 2) litet kreatur t. ex. liten bagge, bock, häst, smekord. ”Putte bókk! Putte bä”! bagge. Svea-, Götal. Jfr *pus* 1.

Putte-fnask el. *putti-fnask* (pl.-*ar*), m. 1) liten gosse; 2) liten och obetydlig karl; stackare. Allm. *Putifnask*, m. Vb.

Pyttel, m. 1) litet barn; 2) liten oxe eller tjur, omkring ett år gammal. *Oks pyttel*, *tjur-pyttel*. Ul. ,

Pyttel-dans, n. barndans, dans (om julen) der blott barn dansa. N. Ul.

PUTTEN, s. *putta* 1.

PUTTRA el. *pottra*, v. n. 1 1) sjuda, koka upp; om en kokande gryta. Ul. *Pådra*, v. n. 1 a) id.; b) jäsa. ”Flöden ä så sur, så hon rent pådrar”. Sk.; 2) knota, smågräla; 3) tala fort och lågt; tala tyst för sig sjelf. Allm. I några munarter säges *puttla* el. *påttlä*: a) sjuda. ”Gruta puttlar å kokar”; b) porla. ”Källa puttlar å renner. Dä puttlar i den variga bölden”. Vg. Fsv. *putra*, v. n. sjuda, koka upp. S.F.S. 1, 2, 17; n. *påtre*, id.; ns. *putern*; tala fort och obegripligt (B. W. B. 3, 384).

Pótter, n. 1) fräsning i en kokande gryta; 2) mummel, knot. Vb. *Putter*, n. id. Fl.

PUTTS-HUIJAR, m. ett litet trästycke, med hvilket sömmarne på skodon gnidas att blänka. Fl. (GK.). *Putss-hólt*, n. id. Svea-, Götal.

PUTTS-VÄKK, adv. alldeles borta. ”Dä ä putts-väkk”. Sdm.—bl. Jfr *putt* 3.

PYDA, f. mört: Cyprinus rutilus. Sk.,hl.

PYG, m. hyl-a, balja, skida. Hl. (Fjärås). *Pongk*, m. id. Hl. (Förlanda s:n i Fjäre h.). Fn. *poki*, m. säck, påse: *púngr*, m. pung; e. *poke*, *pouch*, påse, ficka; e. dial. *poghe*, pung, sack; frans. dial. *pouque*, id.; u.*pök*, *pöyk*, m. skinnpåse.

PYK, s. *pjuk*.

PYKA, f. släde. Fl. (GK.). *Pykta*, f. id. Kl.,öl.

PYKEL 1, adj. qvick, liflig, frodig; om barn, lam o. s. v. Hl. (enl. Osbeck). Jfr n. *pyk*, adj. prägtig, ståtlig; holl. *puik*, förträfflig. S. *puk* 2.

PYKEL 2, s. *påk* 2.

PYKKE n. 1) småsak. *Leke-pykke*, n. leksak. Hl.,bl. *Lege-pykke*, id. Sk.; 2) litet nätt fruntimmer. Sk. (Skytts h.).

PYKKT, n. stök, städning, små bestyr Ög. (Ydre).

Pykkta, v. a. 1 städa, stöka. Ög. (Ydre).

PYLLER,? gråbo: Artemisia vulgaris. Vg.

PYLLMA, v. a. 1 glo illa, vara ond, icke vilja tala. ”Hva pyllmar du för”? Sk. (Lugg.). *Puullma*, id. Sk. (Ox.).

Pullma, f. surmulet fruntimmer. Sk. (Ox.).

PYLLOR, f. pl. små sockergryn med kummin inuti. Sm.,sk.,bl.

PYLLSA f. 1) korf, blodkorf; 2) hackmat af lefver, lunga, hjerta, hufvud m. m. vid slagt G. *Pöls*, f. id. Vb. *Pulsa*, f. korf. Bhl.; *pylså*, f. id. Fl. *Pölsa* (*pöllsa*), f. i) blodkorf. Sk.,hl.; 2) hacktnat. Ög.,sm. m. fl.; 3) en af blånor uppstoppad valk kring höfterna. Pä dessa pölsor hänga karlarnes kortbyxor och fruntimrens kjortlar. Sk. Jfr Nicolovius, s. 22, 23. Isl. *pylsa*, f. korf; d. *pølse*.

Fet pölsa, s. *fejta*.

Hakke-pöllsa, f. köttkorf. Sk. *Kyt-pyllsä*, f. id. G.; 2) oredigt och osammanhängande tal. Sk.

Pyllsä, v. n. 1 tala i vädret. G.

Pöllse-fedt, n. det feta i spadet, då blodkorf kokas. S. Sk.

Pöllse-horn, n. korfhorn, hvarigenom fyllningen instoppas vid korfberedning. D. *pølsehorn*.

Pöllse pinn (*pölsje-ping,* pl. *ar*), m. korfsticka. Sk. D. *pølsepind*.

Pöllse-skinn, n. tarmen kring blodkorf, när han är kokad. Sk. D. *pølseskind*.

Pöllse-snakk, n. osammanhängande tal. Bl. (Bräkne h.), sk.

Pöllse spa, n. *pöllse-sö*, n. korfspad, vatten hvari blodkorf blifvit kokad. Sk. D. *pølsesod*. Jfr *sioða*.

Pöllse-ända el. *pölls-änne*, f. ändan af en fylld korf. ”Himmel å jor(d) i en pöllseänne”, när allt röres tillsamman utan ordning. Ordspr. Sk. D. *pølse-ende*.

Rölle-pöllsa, f. rulle-korf; korf som göres af ”slaget” (vomrmen eller magen) på ett kreatur. S. Sk.

PYN, s. *pjun* 2.

PYNG, n. 1) besvär, omak; 2) utomordentlig och noggrann uppassning och uppmärksamhet på något. Sdm.

Pynga, v. n. 1 hafva besvär eller omak med; pyssla t. ex. med barn. Sdm. Jfr fn.*pynda,* v. a. premere, vexare.

Pyngla 1, v. n. 1 1) ha något smått arbete för sig; sysselsätta sig med småsaker, icke komma ut med det man vill, göra något långsamt och illa. Sm.,kl.; 2) söla, dröja genom uppehåll med småsaker. Kl.

Pyngla 2, f. fruntimmer som ingenting kommer ut med, som gör något långsamt och illa. Sm.

Pyngle n. 1) smått skräp; 2) små dålig ved; deraf ,*pyngla i hop*, v. a. 1 samla i hop skräp. Bl.

Pyngler, m. karl som ingenting kommer ut med; går något långsamt och illa. Sm.

Pynglig, adj. besvärlig. Bl.

PYNGE, *pyngel*, s. *pung*.

PYNJA, v. a. 1 sy illa, rynka i hop, hastigt hopsy. Hs. *Pynj* (ipf.-*ä*). Vb. N. *pyngje*.

PYNT m. 1) liten och tvärbrant backe, bergskant. G.; 2) bergstopp. Götaland. Ns. *pünt*, spets (Richey, 195); *punt* (B. W. B. 3, 378); id.; lt. *punctum*.

PYNTA, v. a. 1 1) sorgfälligt putsa, tillreda; smycka, göra rent och snyggt. Allm. ”Pynta i pannan”, tillreda dråplig välfägnad. Vm. *Póönt* (ipf.-*ä*), id. ”Du jett pönt däg nalta inna du går dill stadom”, du lär väl snygga till dig något innan du går till staden. Vb.; 2) bleka; om garn. Vg. (Marks, Flundre h.); 3) *pynta ner*, orena; *pynta ner sej*, orena sig; *pynta sej*, skita ner sig. Vm. *Póönt ne*, nedsmutsa. ”Du ha likkul pöntä ne däg. Pönt int ne gólvän vä votpjeksen diin! Nu ha du pöntä däg i sotän. Förbarmäsä hörä du a pöntä kläa diin”! Vb. Fsv. *pynta*, v. a. 1) pryda. Spec. Virg. s. 276; b) eftertänka, öfverväga. L. c. s. 142.; d. *pynte*,v. a. sätta i ordning, smycka, pryda; nfris, *püntjen*, smycka, pryda (Outz. 259); ns. *pünten*, id. (Schütze, holst, id.).

Pynt, m. prydnad, smycke. Götal. Gl. sv. *pynt*, ordning. Laur. Petri post.; d. *pynt*, prydnad.

Pynteliga, adv. prydligen. Sk. (Vemm.). Fsv. *pyntelika*, adv. id. Spec. Virg., s. 276.

PYR 1, n. 1) tråkigt småarbetc; göromål, som går sakta och fordrar mycken tid; 2) besvär. ”Hä jär ä haskli pyr vä häddäna”. Vb. Jfr fin. *pyrin*, v. n. bemöda sig om, ifrigt eftersträfva. S. *pora*.

PYR 2, *pyra*, *pyre*, *pyrig*, s *fyr* 1.

PYRA, v. n. 2 sippra ut. Sk. D. d. (Bornholm) *pyra*.

PYRKA, f. fruntimmerströja. Sk. (Källstorp i Vemmenh.).

PYS, *pysill*, *pysing*, *pysk*, *pyske*, s. *pus* 1.

PYSA (ipf. *pös*, sup. *pöst*), v. n, 1) svälla, höja sig, pösa, jäsa; om dricka, deg. Bl.,sm. *Pjösa*, id. ”Drikkat pjöser i karet”. Sk. *Bóssa*, v. n, 1 koka öfver; om vätskor. ”Pannan bóssar”. Gstr.; 2) vara sticken eller högfärdig. ”Hon pyser över dä att hon ä gåra-dótter”, hon högmodas deröfver att hon är dotter af en hemmansegare. Sk. (Vemm.). *Pjösa*, id. Sk. (Skytts., Ox.); *pösa*, id. Sm.; 3.) blåsa med ansträngning. ”Pysa på elden”. Ul. *Pisa*, id. Hs. (Db.); 4) utblåsa långa andedrag i följe af ansträngning, hårdt flåsa. Ög. *Päsa*, v. n. hårdt flåsa, pusta, vara andtruten; egentl, af fetma. Ög.,sm.,kl. *Pöös* (ipf. *pöst*), a) koka öfver; b) yfva sig; c) brinna dåligt, utan låge; om sur ved. Vb. Jfr bay. *pausen*, v. n. svälla, höja sig. Sehmeller 1, 297); fin. *paisun*, svälla, höja sig. S. *pusa*.

Pjasmed, adj. som ej är väl jäst. ”Bröet ä så pjasmed”. *Pjälted*, id.Sk. (Ox.).

Pjöse-kar, n. sticken menniska. S. Sk.

Pys, *väder-pys*, m. väderpust. Hs. *Pös*, m. id. Vb.; deraf *korn-pys*, m. torkväder för korn. Hs.

Pös, *-en*, m. pung: scrotum. ”Ta pös å nan”, göra kål på någon. Vb.

Pöse, n. öfverdrag af tyg till en sängdyna. Sk. (Frosta). *Dyne-pjös*, n. id. Sk. (Ox.).

Pöse-kólv, m. en menniska som förhäfver sig. Sm.

Pöse-munk, m. 1) eg. (såsom i riksspr.) jäsmunk. *Päsemunk*, m. id. Sm.; 2) högfärdig menniska. Vg. *Päsemunk*, m. Sm.; *pysemunk*, m. id. Sk. (Frosta h.).

Pösig, adj. högfärdig. Vm.

Pös-pinne, m. högmodig menniska. Ög. (Ydre).

PYSK, *pyske*, *pyssling*, s. *pus* 3.

PYSS, m. puss. *Vann-pyss*. Sk. Fn. *pyttr*.

PYS6EL, s. *pusla*. 9

PYSSJA, s. *pusu*.

PYSTA, v. a. 1 kasta bort något. Sm. (Vedbo h.). Vanligen säges *hysta*.

PYT (lpf, o. sup. *pyta*), v. a. söka att få. ”Pyt fyska”, fiska. ”Pyt fula”, a) eg. fånga fogel i fällor; b) jaga, idka skytte. Fl. (Öb.).

Pytan-pels, *-in*, m. hvit kalfskinnspels med hårsidan utåt att begagnas i skyttet på isen. Iklädd en sådan pels och med hvit mössa på hufvudet varsnas jägaren icke så lätt af sitt rof på den snöbetäckta isen. Fl. (Qv.).

Pytå, f. redskap till fiske eller fogelfångst *Fisk-pytona*, f. pl. def. fiskbragderna. *Ful-pytona*, f. pl. def. fogclgillern. Fl. (Öb.).

PYTJA, *pyttja*, f. hynda. Vm.,ög. S. *bykka*.

PYTTA 1, f. höna. Götal. *Putta*, f. id. Sk. Ns. *puut*, höna; lockelseord (B. W. B. 3, 383); lit. *put! put!* lockelseord på höns.

Bakka-pytta, f. ett troll i hönas hamn eller skepnad. Sm. (Värend). Hyltén-Cavallius, Värend 1, s. 113.

PYTTA 2, v. n. 1 1) smalna åt; 2) säges ock om det, som flyter och ena ändan står upp. Bhl

PYTTA 3, s. *puta* 3.

PYTTES, *pyttsan*, s. *putt*.

PYTTOR 1, f. pl. tusenskönor: Bellis perennis. *Röd-pyttor*, id. Sm.,bl. *Gula pyttor*, f. pl. Ranunculus repens, odlad med fyllda blommor. Sm. *Hvita pyttor*, f. pl. Achillæa ptarmica, flore pleno. Sm. (Vestbo). Jfr *pottelys*.

PYTTER 2, f. pl. Förekommer i sammans. *al-pytter*, f. pl. kakor, bakta på glöder. Sm. (Vestbo). Jfr *ala* 2, hvarest ordet genom tryckfel uppgifves heta *al-pylter*.

PÅARE, m. öfra stenen på ett råmärke eller i en qvarn. Sm.

PÅ-BREDSEL el. *på-bressel*, m. täcke, sängtäcke, fäll. Vg.,ög.,sm. *Påbree*, n. Sm.,ög.; *påbrea*, f. id. Vg. Fn. *ábreida*, f. sängtäcke.

PÅ-BRÅ, n. slägttycke, ärfd likhet, egenhet för slägten. Vb.—ul. S. *brå* 3.

PÅ-BRÖD, n. bröd, som gifves på köpet, då man köper bröd. Sm.

PÅ-BÄRARE-KAR, *på-bärs-kar*, n. kar, i hvilket mäskningen vid bryggning slås. Sm.

PÅ-BÄRG, n. tunnt skifvigt berg, som ligger på ett annat. Ög. (Ydre).

PÅ-BÄRLI(G), adj. framfus, tilltagsen, påflugen. Ög.,sm.

PÅDDAM, på dem. Hs. (Db.).

PÅDDE, på dig. Hs. (Db.).

PÅ-DIVÄL (ipf.-*vlä*), v. a. hårdt anklaga, beskylla, pådyfla. Vb.

PÅDRA, s. *puttra.*

PÅ-DRYKLIG, adj. klandrande, missnöjd, knarrig. Ög.

PÅ-FALLEN, adj. (om bröd) som ej jäst, utan vid bakning blifvit degigt. Ög.,,sm. Af *falla på,* v. n. blifva degigt. Ög.

PÅ FLÄKKEN, adv. genast. Götal.

PÅ-FÄLLA, f. honingsdagg. Hl. *Påfallna* kallas sädesstrån, då de äro angripna af en svampväxt Puccinia graminis, hvadau namnet *på-fälle*. Sm, (Vestbo). Jfr Liljeblad, sv. fl., 3:e uppl. s. 682.

PÅG, *påga-peling*, *påga-slöring*, *påga-ulk*, s. *påk* 1.

PÅ-GÅARE, m. tilltagsen, oförskämd menniska. Götaland.

PÅ-GÅEN, adj. besvärlig, mycket enträgen, framfusig. Vb.

PÅ-GÄNGELSE, f. besökt af många främmande menniskor. ”Här ha vaed meen pågängelse i da”. Sk. (Ing.). I .

PÅ-HITTEN, adj. som lätt hittar på medel, utvägar; påhittig. Sm.

PÅ-HÅLL (ipf. *på-höll*), v. a. behöfva vara i behof af. Nk.,sm. *På-håll* (ipf. *på-höll*, sup. *på-hulli*), v. n. hafva hvad som fordras, hafva tillgångar för tillfället: hafva något att lita på ”Hä var grannars far'n dill å håll prästa i årmen han hadd int' na dill å påhåll (el. dill å håll på)”, det var husfadrens i granngården tur att vara prestvärd (under husförhör; i år, men han saknade hvad dertill fordrades. ”Góss'n skull no gjernom vili kómma ti storskol'n, men har int na dill å påhåll”. ”Han skull no vili rå säg'n häst å navohdt annä vä, men'n hav int na dill å påhåll”, han skulle nog vilja köpa sig en häst och åtskilligt annat äfven, men han har inga tillgångar. Ordet brukas i denna bemärkelsen blott i infinitivus. Vb.

PÅ-HÄNGE, s. *pahängä*.

PÅ-HÖLLJE, n. täcke. Ög.

PÅJA SEJ, v. r. 1 jämra sig, gråta. ”Ho påjä sej så fasligt”. Sm. (kring Strengnäs).

PÅJL 1, m. böld, knöl. G.

Påjlut, adj. knölig. G.

PÅJL 2, s. *pula*.

PÅJTA, f. smalt ljus. Sm. (Sunnerbo h.). S. *perta*.

PÅJTÄ, f. tunnt, illasmakande dricka eller brännvin. G. *Påjta*, *pöjta*, f. surnad eller skämd dryck. Sk. (N. Åsbo, Lugg.). *Spöjta*, f. dryckes vara af dålig beskaffenhet. ”Dä va spöjta te kaffe”. S. Sk. Jfr n. *pøyta*, f. mudderpöl; d. d. *spøjt*, n. det som är mycket tunnt och vattnigt, t. ex. om dåligt dricka (Kok 1, 380).

PÅK 1 (pl.-*ar*), m. pojke, gosse. Sk.,hl.,sm. *Påg*, *paug*, Sk.,hl.,bl.; *pok,* Vb. (Nordmaling); *pugg*, id. Fl. (Esse). N. *pøk*, liten gosse; d. *pog*, gosse; ns. *pôk*, litet barn; nordtschud. *poig*, son, gosse, unge (Acta soc. se. fenn. 6, 100); fin. *poika*, son.

Pauga-blära, f. liten gosse. N. Sk. S. *blära*.

Pauga-smola, f. liten gosse. Sk. (Lugg.).

Påga-pebling el. *påga-pevling*, m halfstor gosse. Påga-stöding, m. id. Sk. S. *päpling*, *stöding*.

Påga-hynting, s. *hynting*.

Påga-slöde, s. *slöde*.

Påga-slöring, s. *slöring*.

Påga-tös, f. flicka, som helst vistas bland gossar. Sk.

Påga-ulk, s. *ulk*.

PÅK 2, m. (såsom i riksspr.) kort, grof och tung käpp. *Pålk*, m. id. Fl. (Nl.).

Pykel, m. liten påk, kafle. Ög.

Påk-smörja, f. stryk. ”Han fik påksmörja”. Sm.

PÅKE, m. 1) fånig menniska; 2) lustig, rolig menniska. *Påket*, adj. fånig; lustig. Dls.

PÅKEN, s. *puk* 1.

PÅLA, *pålk*, *pålka*, *pålkansam*, *pålket*, s. *pula*.

PÅL-GAST, s. *päl* 1.

PÅLK, s. *påk* 2.

PÅ-LITLIG, adj. tiggareaktig, som litar till eller efter andras gåfvor. Vm. (Norbergs s:n).

PÅLL, -*an*, f. bubbla, vattenblädra. *Pålå*, f. id. Fl. (Ob.).

PÅLS-MESS-DA'N, m. def. den 25 januari. Nk.

PÅMME, på mig. Hs. (Db.).

PÅRA, v. n. 1 växa smått och illa; om träd, som nå endast ett par alnars höjd. Sk. (Onsjö). Jfr *pora*.

Påra el. *pårra*, f. litet, illa vuxet träd af ett par alnars höjd. Sk. D. d. *purre*.

Böge-påra, *ege-påra,* f. liten, illa vuxen bok eller ek. Sk. D. d. *bøgepurre*, *egepurre*.

PÅRTAS, v. d. 1 blifva stött, missnöjd, sticken.

Hl. (Breared). *Pårta*, v. n. id. Vm.; *pårtas*, *pörtas*, id. Hs. Jfr *pórka* 2.

Pårten, adj. stött, missnöjd, förargad. *Parten*, Hl. *Pärten*, *perten*, *pajrten*, Sk.; *pörten*, id. Vg.

PÅSA-GRIS, *påsanut*, *påsa-mat*, *påsa mjölk*, *påsa-rista*, *påsa-vantar*, *påse-lösa*, s. *puse*.

PÅSA-BRUD, f. älskarinna. Fl. (Nl.). Fn. *púsa*, f. fästmö, trolofvad brud; e. *spouse*, brud; it. *sposa*, af lt. *sponsa*, f.

PÅSKA VAGA, *påska våle*, *påske-bröd*, *-gris*, -kaka, -stua, påsker, påskesöndag, påskkärring, *påsklördag*, *påskören*, *påskä skräkkä*, s. *paskar*.

PÅ SKÖD, *på-skud*, s. *skjuta*.

PÅSTAN, *på-ståen*, s. *standa*.

PÅ-STORUM, s. *stor*.

PÅT, s. *påta*.

PÅTA, v. a. o. n. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) med pinne, käpp o. d. sticka i jorden och uppröra henne; 2) smågräfva; 3) rota i jorden, om grisar. ”Svinen påta upp gräsvallen”. Nästan allm. *Pota*, a) id.; b) köra åkern för grundt, illa sköta sin jord. Nk.; 4) sticka fina hål i brödet med en slags nagg (*påt*, m.) innan det insättes i ugnen. Sm.; 5) sticka (på ett eget sätt) vantar, strumpor. ”Påta vantar”. Jtl.,vb.; 6) göra något som är tidsödande. Allm.

Påt, n. tråkigt och tidsödande småarbete. Vb.,ög.

Påta-mes, m. trög och lat arbetare; stackare som föga uträttar. Vb.

Påt-hersken, adj. sticken, ond, frånstötande. Sm.

Påtig, adj. senfärdig. Ul.

PÅVEL, *Pavelus*, n. pr. Paulus. Vg.

PÅVVóSS, på oss. Hs. (Db.).

PÄDER-BLIóMMÄ, f. styfmorsblomma: Viola tricolor. Dl. (Elfd.). Förmodl. egentl. *Pärsmäss bliommä.*

PÄDERS-MÄSSO GRÄS, n. brudbröd; örten Spiræa filipendula. Åm. *Galte-knappar,* m. pl. Sk.; *so-mila*, f. id. Sk.

PÄIKÄ, s. *piga*.

PÄIS, f. liten flicka. G. Rdq. 3, 278. Jfr *paj.*

PÄJNING, s. *pina*.

PÄL 1 (pl.-*ar*), m. påle. Sk.hl. D. *pæl*; ns. *pahl*; nht. *pfahl;* holl. *paal;* fe. *pal*; lt. *palus*.

Pål-gast, m. i. q. *skäla-vrängare*. Ög.

Päla, v. a. 1 sätta pålar, nedslå pålar; Sk. Fsv. *pæla*; d. *pæle*.

PÄL 2, s. *pel*.

PÄLA-KRANS, m. perlband. Sk. (Ing.).

PÄLLE, m. 1) eg. nom. propr. Peter. Allm.; 2) bagge, bock; skämtsamt. Ög.,sm.

PÄLMENTA, s. *perlementa.*

PÄMBÄL, s. *pimpa.*

PÄN, *päna*, s. *pen.*

PÄNA, f. randen uppåt ryggen på hästar. Ög.

PÄNS, subst. sing. oböjl. bannor. ”Få päns”. Vm. (Herv., Id.). Deraf *skur-päns*, bannor. Allm.

Pänsa, v. a. 1 banna, lexa upp någon. Vm. (Herv., Id.). Deraf *skur-pänsa*, v. a. 1 banna upp. Allm. Skriftefadren, som under katholska tiden vid domkapitlen hade att både med orden och dessutom ålägga något kyrkostraff, kallades *poenitentiarius*, hvilket ord efterhand i allmogemålen bröts till *pänsare*, hvaraf sedan bildats *päns*, *pänsa*.

PÄPLE, n. litet nystan. Ul. (Rosl.).PÄPLING, m. 1) liten gosse, skolgosse. G.,hs. *Pebling* el. *pevling*, m. id. ”En liten påge-pebling. Den pevlingen ä mied nimm. Skole-pevling”. Sk.; 2) småväxt karl, pyssling. Hs. Fsv. *pæplinger*, m, a) en ung man som ämnar att blifva eller nyligen blifvit prest. ÖGL.; b) skolgosse. S.F.S. 6, 93; fn. *peplingr*, a) ännu ej invigd prest; b) pyssling; d. *pebling*, liten gosse, skolgosse (föråldr.); fe. *papa*, prest; slav. *pop*, id.

Pevlinga-sång, m. sång af skolgossar vid grafven. Sk. (Malmö); föråldr.

Påga-pebling, *påga-pevling*, s. *påk* 1.

PÄRA (pl.-*rer*), f. 1) päron; 2) potatis. *Jordpären* el. *joL-pärer*, f. pl. *joL-päron*, n. id. Mycket brukligt ord. *Pär* (pl.-*än*), f. id. Vb. Fsv. *pæra* (pl. *pæror* el. *pærer*), f. päron. Läke

B. 6: 1; 55: 2. Svenske Harpestreng 5, 58; isl. *pera*, f. päronträd; d. *pære*; nht. *birne*; lt. *pyrum*.

Blåt-pärer, f. pl. qvinnobröst; skämtsamt eller spefullt. Dl. (Elfd.).

Hórsa pära, s. *hórs*.

JoL-pära-kål, m. potatesfan. Ög. *Jord-päru-strunk*, m. Dl. (Rättvik); *päron rais*, n. Dl. (Elfd., Mora); *pär-kål*, m. Vb.

JoL-pärons-hakka, f. potatismos. Dl. (Floda).

Pär-land, n. potatisland. Mp. *Päron-land*, n. Fl. (Nl.).

Pär-raka, f. rensejärn för potatis. Bl.

PÄR-HIT-STAIN, m. den 22 februari (Petrus cathedratus), hvilken anses såsom ”fysste ladigsdagen” (första vårdagen) då dagsmedjan *hettar stenen* lös ur isen. S. G.

PÄRK 1, m. ett slags bollspel. *Pärk-spel*, n. G.

PÄRK 2, m. torra furuspånor att lysa sig med. G.

PÄRK 3, s. *park*.

PÄRM, s. *perm*.

PÄRR, m. starrgräs (Carices), de finare arterna. De allra gröfsta kallas *bunk*, m. G.

PÄRRA, v. n. 1 bry, reta. ”Han sóm pärrar mä sin eigjin kälj, han vaL häldi för ilak, men han sóm pärrar mä en anderas, kan sóm gjävast få heit vänli å gimäin, alldeiles óm he je en

herr". Fl. (Qv.).

PÄRRA el *pörre* (pl. *perre*, def. *perran*), f. får; lockelseord. Jtl.,mp.,hs. (Bj., Ljusdal).

PÄRSA, v. a. o. n. 1 1) pressa; 2) med strykjärn utjämna sömmarne på ett plagg; 3) trycka, besvära. Allm.; 4) slita ondt, anstränga sig, sträfva. Vb.—hs. *Pärs* (ipf. o. sup. *pärsa*), v. n. anstränga sig. "Pärs mot vädre", gå emot blåsten. Fl. (Öb.). Fn. *pressa*; nfris., d. *perse*, pressa; e. *press*: frans. *presser*: lt. *pressare.*

Pärs, m. 1) (skräddares) pressjärn. *Pärsjan*, n. G.; *pärse-järn*, n. Sk.; 2) tryckbom, hvarmed hjulet i en väderqvarn stannas. Sk., hl.; 3) tungt, hårdt arbete, ansträngning; betryck, svårighet. "Dä ä en hård pärs ja bar å dras mä". Allm. Fsv. *press;* deraf *winn pers.*

PÄRS-MÄSS-GRÄS, n. Spiræa ulmaria. Vb (Ume).

PÄRS MÄSS-TUPPOR, f. pl. Chrysanthenum leucanthemum. Dl. (Lima). *Livå-däa* (eg. lefvadö), f. Dl. (Elfd.); *krag tuppor*, f. pl. Dl. (Särna).

PÄRT, m. häst S. G. Nht. *pferd*; ns. *peerd*, m. & n. (B. W. B. 3, 307); holl. *paard*, n. id.; isl. *perta*, f. märr. Jfr fht. *parafrid*, *parfrit*, m. häst (Graff 3, 347).

PÄRTEN, s. *pårtas*.

PÄSA, s. *pysa*.

PÄSING, s. *paj*.

PÄUKE, *päuk-hagre*, *-smöjr*, *-spytt*, s. *puke* 1.

PÄUST-FULL, adj. andfådd. G.

PÄSTE-NAKKA, f. palsternacka: Pastinaca sativa. S. Sk. Nht. *pastinake*, f.; holl. *pastinak*, f.

PÖJPA, s. *pipa*.

PÖJTA, s. *påjtä*.

PÖKKEN, adj. 1) sticken, snarsticken. Vg.,sm. *Pökk-mökken*, id. Sm.; 2) näsvis, högfärdig. Vg. *Pök*, id. Sm.

PÖL, m. (såsom i riksspr.) liten samling på marken af orent stillastående vatten. Deraf *pöla*, v. a. 1 orena, nedsmutsa. Sm.; *pöl våt*, adj. genomblöt. Sk.,bl. Fn. *pollr* m.; holl. *poel*, m. pöl; nht. *pfuhl*, m.; ns. *pool*, fe. *pôl*; e. *pool*, id; jfr lt. *pal-us*, träsk.

Pöl-vass. m. Sparganium erectum. Ög. (Vadstena, enl. Liljeblads sv. fl.).

PÖLA 1, v. n. 1 göra sig till, vilja vara för mer än sina kamrater, äflas att vara ögontjenare. Vg. (Elfsb.).

PÖ**L**A 2, v. n. 1 brinna täppt och trögt; t. ex. om en tät massa af spånor, sur ved o. d. Ög., sm. Samma ord som *pyra*.

PÖLA 3, s. *pöl.*

PÖLE, m. skällsord till karl. Sk. (Vemm., Ing.).

PÖL-VASS, s. *pöl.*

PÖLS, *pöllsa*, *pöllse-fedt*, *-horn*, *-pinn*, *-skinn*, *-snakk*, *-spa*, *-ända*, s. *pyllsa.*

PÖL-TÄKK el. *pöjl-täkk*, n. ett af ylle och linne med upphöjda rutor väft slädtäcke. Fl. (Qv.).

PÖNTÅ, f. öppet träkärl, mindre än en så. *Sil-pöntå*, f. Fl. (GK., NK., P.)

PÖREN, adj. trasig, slarfvig. Nb. (Röneå). *Pöra*, adj. id. Nb. (Cal.).

PÖRTAS, *pörten*, s. *pårtas*.

PÖS, *pösa*, *pöse*, *pöse-kólv*, *-munk*, *-pinne*, *pösig*, s. *pysa*.

PÖTT, s. *putte*.

PÖTTA, *pötte-stång*, s. *putta* 1.

Q. se K.

R.

RA 1, f. rå-egg på eggjärn. G. Fn *hrái*, m. cruditas.

RA 2, m. kropp. "Ja ska ansa raen på dej"! jag skall smörja din lekamen, piska upp dig. S. Sk. Jfr *radä*, som troligen är samma ord.

RAA**N**, s. *rån* 2.

RABBA l, f. kålrot, hvit rofva. Sk.,hl.,bl. m.fl. N. *rabba*; fht. *raba;* swz. *räbe*; lt. *rapa*. PÄPLING, m. 1) liten gosse, skolgosse. G.,hs. *Pebling* el. *pevling*, m. id. "En liten påge-pebling. Den pevlingen ä mied nimm. Skole-pevling". Sk.; 2) småväxt karl, pyssling. Hs. Fsv. *pæplinger*, m, a) en ung man som ämnar att blifva eller nyligen blifvit prest. ÖGL.; b) skolgosse. S.F.S. 6, 93; fn. *peplingr*, a) ännu ej invigd prest; b) pyssling; d. *pebling*, liten gosse, skolgosse (föråldr.); fe. *papa*, prest; slav. *pop*, id.

Pevlinga-sång, m. sång af skolgossar vid grafven. Sk. (Malmö); föråldr.

Påga-pebling, *påga-pevling*, s. *påk* 1.

PÄRA (pl.-*rer*), f. 1) päron; 2) potatis. *Jordpären* el. *jo****l****-pärer*, f. pl. *jo****l****-päron*, n. id. Mycket brukligt ord. *Pär* (pl.-*än*), f. id. Vb. Fsv. *pæra* (pl. *pæror* el. *pærer*), f. päron. Läke

B. 6: 1; 55: 2. Svenske Harpestreng 5, 58; isl. *pera*, f. päronträd; d. *pære*; nht. *birne*; lt. *pyrum*.

Blåt-pärer, f. pl. qvinnobröst; skämtsamt eller spefullt. Dl. (Elfd.).

Hórsa pära, s. *hórs*.

Jo**L**-pära-kål, m. potatesfan. Ög. *Jord-päru-strunk*, m. Dl. (Rättvik); *päron rais*, n. Dl. (Elfd., Mora); *pär-kål*, m. Vb.

Jo**L**-pärons-hakka, f. potatismos. Dl. (Floda).

Pär-land, n. potatisland. Mp. *Päron-land*, n. Fl. (Nl.).

Pär-raka, f. rensejärn för potatis. Bl.

PÄR-HIT-STAIN, m. den 22 februari (Petrus cathedratus), hvilken anses såsom ”fysste ladigsdagen” (första vårdagen) då dagsmedjan *hettar stenen* lös ur isen. S. G.

PÄRK 1, m. ett slags bollspel. *Pärk-spel*, n. G.

PÄRK 2, m. torra furuspånor att lysa sig med. G.

PÄRK 3, s. *park*.

PÄRM, s. *perm*.

PÄRR, m. starrgräs (Carices), de finare arterna. De allra gröfsta kallas *bunk*, m. G.

PÄRRA, v. n. 1 bry, reta. ”Han sóm pärrar mä sin eigjin kälj, han val häldi för ilak, men han sóm pärrar mä en anderas, kan sóm gjävast få heit vänli å gimäin, alldeiles óm he je en herr”. Fl. (Qv.).

PÄRRA el *pörre* (pl. *perre*, def. *perran*), f. får; lockelseord. Jtl.,mp.,hs. (Bj., Ljusdal).

PÄRSA, v. a. o. n. 1 1) pressa; 2) med strykjärn utjämna sömmarne på ett plagg; 3) trycka, besvära. Allm.; 4) slita ondt, anstränga sig, sträfva. Vb.—hs. *Pärs* (ipf. o. sup. *pärsa*), v. n. anstränga sig. ”Pärs mot vädre”, gå emot blåsten. Fl. (Öb.). Fn. *pressa*; nfris., d. *perse*, pressa; e. *press*: frans. *presser*: lt. *pressare*.

Pärs, m. 1) (skräddares) pressjärn. *Pärsjan*, n. G.; *pärse-järn*, n. Sk.; 2) tryckbom, hvarmed hjulet i en väderqvarn stannas. Sk., hl.; 3) tungt, hårdt arbete, ansträngning; betryck, svårighet. ”Dä ä en hård pärs ja bar å dras mä”. Allm. Fsv. *press;* deraf *winn pers.*

PÄRS-MÄSS-GRÄS, n. Spiræa ulmaria. Vb (Ume).

PÄRS MÄSS-TUPPOR, f. pl. Chrysanthenum leucanthemum. Dl. (Lima). *Livå-däa* (eg. lefvadö), f. Dl. (Elfd.); *krag tuppor*, f. pl. Dl. (Särna).

PÄRT, m. häst S. G. Nht. *pferd*; ns. *peerd*, m. & n. (B. W. B. 3, 307); holl. *paard*, n. id.; isl. *perta*, f. märr. Jfr fht. *parafrid*, *parfrit*, m. häst (Graff 3, 347).

PÄRTEN, s. *pårtas*.

PÄSA, s. *pysa*.

PÄSING, s. *paj*.

PÄUKE, *päuk-hagre*, *-smöjr*, *-spytt*, s. *puke* 1.

PÄUST-FULL, adj. andfådd. G.

PÄSTE-NAKKA, f. palsternacka: Pastinaca sativa. S. Sk. Nht. *pastinake*, f.; holl. *pastinak*, f.

PÖJPA, s. *pipa*.

PÖJTA, s. *påjtä*.

PÖKKEN, adj. 1) sticken, snarsticken. Vg.,sm. *Pökk-mökken*, id. Sm.; 2) näsvis, högfärdig. Vg. *Pök*, id. Sm.

PÖL, m. (såsom i richsspr.) liten samling på marken af orent stillastående vatten. Deraf *pöla*, v. a. 1 orena, nedsmutsa. Sm.; *pöl våt*, adj. genomblöt. Sk.,bl. Fn. *pollr* m.; holl. *poel*, m. pöl; nht. *pfuhl*, m.; ns. *pool*, fe. *pôl*; e. *pool*, id; jfr lt. *pal-us*, träsk.

Pöl-vass. m. Sparganium erectum. Ög. (Vadstena, enl. Liljeblads sv. fl.).

PÖLA 1, v. n. 1 göra sig till, vilja vara för mer än sina kamrater, äflas att vara ögontjenare. Vg. (Elfsb.).

PÖLA 2, v. n. 1 brinna täppt och trögt; t. ex. om en tät massa af spånor, sur ved o. d. Ög., sm. Samma ord som *pyra*.

PÖLA 3, s. *pöl.*

PÖLE, m. skällsord till karl. Sk. (Vemm., Ing.).

PÖL-VASS, s. *pöl.*

PÖLS, *pöllsa*, *pöllse-fedt*, *-horn*, *-pinn*, *-skinn*, *-snakk*, *-spa*, *-ända*, s. *pyllsa.*

PÖL-TÄKK el. *pöjl-täkk*, n. ett af ylle och linne med upphöjda rutor väft slädtäcke. Fl. (Qv.).

PÖNTÅ, f. öppet träkärl, mindre än en så. *Sil-pöntå*, f. Fl. (GK., NK., P.)

PÖREN, adj. trasig, slarfvig. Nb. (Röneå). *Pöra*, adj. id. Nb. (Cal.).

PÖRTAS, *pörten*, s. *pårtas*.

PÖS, *pösa*, *pöse*, *pöse-kólv*, *-munk*, *-pinne*, *pösig*, s. *pysa*.

PÖTT, s. *putte*.

PÖTTA, *pötte-stång*, s. *putta* 1.

Q. se K.

R.

RA 1, f. rå-egg på eggjärn. G. Fn *hrái*, m. cruditas.

RA 2, m. kropp. ”Ja ska ansa raen på dej”! jag skall smörja din lekamen, piska upp dig. S. Sk. Jfr *radä*, som troligen är samma ord.

RAAN, s. *rån* 2.

RABBA l, f. kålrot, hvit rofva. Sk.,hl.,bl. m.fl. N. *rabba*; fht. *raba;* swz. *räbe*; lt. *rapa*.RABBA 2, v. n. 1 verkställa slåtter å ojämn mark. Hs. Rabb-slåtter, n. stenbunden äng, som bär föga gräs. Hs. RABBA 3, v. n. o. a. 1 1) snålt rycka till sig, slå under sig. G,; 2) rispa; vid förbigående eller annan rörelse komma för nära något som sårar. "Jäg rabbä mäg i döra-grepan". Vb. Jfr *rappa* 1. Rabbugur (—¯),adj. som rifver till sig, slår under sig. G. (F.). RABBA 4, v. n. 1 någorlunda gå an. A. "Hur står dä te"? B. "Dä rubbar av (el. rabbar te)". Sdm.

RABBE, m. lemningar efter en mur eller stegärdesgård. Deraf *sten-rabbe*,m. Hl. (Viske h.). Jfr n. *rabbe*, *rabb*, m. jordrygg, lång och något upphöjd bank, torr vall.

RABBIS, i tales, "stå rabbis", stå bocken, mägta, stå ut med. "Ja får nog stå rabbis, när dä gäller". Vm. (Norbergs sm), ög.

RABBLA, v. n. 1 1) eg. upprepa fort och illa något som säges, tala mycket och utan sammanhang. Allm.; 2) göra dåligt arbete; skrifva fort och slarfvigt. Ög. *Rappla*, id. Fl. (Nl.). E. *rabble*, v. n. prata strunt; swz. *räbeln*; holl. *rabbelen*; ns. *rabbeln*, pladdra. Jfr *raffla* 2.

Rabbel, n. osammanhängande tal, drafvel. Sm. *Rappel*, n. Fl. (Nl.). Skot. *rabble*.

Rabbla, f. pratsam qvinna. Ög.

Rabbler, m. pratmakare. Sm. RABB OKS, m. småsik: Salmo albula. Vb.

RABBUER, m. en som efter sjukdom vederfås och börjar arbeta något. G.

RABUS, 1) f.? hastig oreda. Vg.; 2) adv. genast. Ha. (Db.). Nht. dial. (Nassau) *rappus*, f. ifver, brådska, af vrede (Kehrein 1, 323).

RAD 1, adj. 1) snabb, hastig, lätt att verkställa; beqväm. "Dä ä så radt att ta te. Dä går raast att göra så. Dä ä ej så radt". Sk. (Harjager, Ing., Frosta, Färs), hl.,sm. *Ra(d)* (kompar. *radänä*, superl, *radäst*), snar. "Hä var int radt dill å få det kunde ej snart erhållas. "Hä jär radt gjohdt. Hä jär radänä sagdt än gjohdt". Vb.; 2) flink, rask i arbete, qvick att göra något. Fl. (Öb.); 3) som är nära till hands, tjenlig till, lätt att göra; som fort kan ske. "Hä jär radänä driikk än sup vä skeda", det går fortare att dricka än äta med sked. "Radäst gjodht", lättast, fortast gjordt. "Rudänä jär'n taga ve'n ti veahusä än ti skogen. Radäst järn i vearon". "Radästä vajen", ginaste vägen. Vg. Fsv. *radher* (n. *radt*, *ratt*, *rat*), adj. hastig, snabb. Alex. 764, 4830, 7919; fn. *hrađr*, *rađr*; n. *rad*; d. d. *ra* el. *raj*; fe. *hräd* (*hräd*); fht. *hradi*; holl. *rad*; nfris. *red*; it. *ratto*, id.; moes. *raþs*, lätt, görlig: **εὔκοπος**; gr. **ῥᾴδιος</, lätt, beqväm, hastig; ῥᾷϊστος,, lättaste, snabbaste; jfr´ skr. *ra*, m. hastighet; *raja*, m. id.; *rajishtha*, snabbaste. Benfey 1, 54. O-radt, n. adj. ej nära, ej för handen, icke lätt eller fort gjordt. Vb.**

Ra-brukt, adj. n. lättbrukt; som är lätt att bruka eller sköta; om hemman eller åker. "Ra-brukt hemman". Sm.

Radt, adv. 1) lätt; lätt till hands. Hä jär radt åt". "Hä var int radt åt", det fanns ej på nära håll, var ej lätt att i hast verkställa. "Hä var int radt åt att få mat i sko gjen. Hä var int rådt dill å byggj'n körk".

Vb.,nb. "Dä ä radt nókk å betala, óm en bara ha pänga". Sk. (N. Åsbo); 2) flinkt, snällt, ordentligt. Fl. (Vörö i Öb.). Fn. *hrađa*, adv. hastigt; d. d. *raa* el. *ra*; fe. *rađe*, id.

Radt·dill, adv. beqvämt, nära till hands, lätt och fort verkställbart. Kompar. *radare dill*, superl. *radast-dill*. Vb.

Ra-faren, adj. 1) lätt skött, lättbrukt; om åker. "Den joren ä rafaren"; 2) beqväm att färdas; som kan fort befaras; på hvilken man fort kan färdas. "Rafaren väg". Sk. *Ra(d)furi* eller *ra(d}förä*, id. "Den väjen jär ra(d)förä", på den vägen kan man färdas fort. Vb.; 3) lätt åtkomlig, användbar. "Dä ä rafaret att dras mä". Sk. (Frosta, Ing.).

Ra-fängd, adj. 1) beqväm, behändig, lätt att komma åt; 2) rask, driftig; som väl och hastigt låter sig göra, går ur händerna. Bl. sk. (Ö. Göinge).

Ra-gént (superl, *ra-genast*), adv. 1) hastigt eller lätt åtkomligt. Sk.,hl.; 2) klart, tydligt. Hl.

Ra-händt, adv. hastigt till hands, beqvämt, lätt verkställbart. Hs. (Db.), sm.,sk. Fn. *hradhendtr*, adj. behändig, hastig i sitt arbete.

Ra-vändt, adv. hastigt gjordt, åstadkommet. Sk. (Ing.), hl. *Ra-vindt*, id, Hl. N. *ravint*, adj.

Rå-fängt, adv. hastigt, raskt. Bl. (Gemshögs s:n). RAD 2 (n. *radt*), adj. rak. "Raa vägen", raka vägen, ginaste vägen. "Han gikk ra håll dit". Vb.—sm. Gl. sv. *rader*, adj. Laur. Petri post.: "han går sitt radha håll, lika som han thet intet hört hade"; n. *rad*; nht. *gerad*, id. *Rad* 2 är måhända samma ord som *rad* 1. Enligt Ihre (gl. 2, 373) af *rad* 3. Ra, adv. 1) rätt fram, ända fram. "Raframm, ända ra framm". Hs.,kl. *Rade*, id. "Rade sönna", rakt sydlig. Kl.; 2) just. "Ra hänne ve midaftan". Sk. (Ing.). N. *rade*.

Ra·hall, adv. rakaste hållet, genaste vägen, direkte. "Resa rahall te Stókkholm". Sm.

RAD 3, f. (såsom i riksspr.) flera i en linie invid hvarandra befintliga ting. "Ho går ikke så väl i ra(d) mä honom", hon drager icke så jemnt med honom, delar icke ljuft och ledt med honom. Vm. (Norbergs s:n). "I ena rad", oafbrutet. Sm. *Raaj*, f. rad af kreatur; egentl, en rad af renar som gå med lass, hvarochen med töm fästad vid den föregående *lassakja*. Vb. Fsv. *raþ*, f. rad, ordning. Run-urk. 1763: "i raþu"; *rad*, f. Kg. Styr. s. 24; fn. *röð* (gen. *rađar*); d. *rad.* Rada (ipf. o. sup. *rada*), v. a. o. n. 1) ställa upp i en rad. Vb.; 2) gå i en rad efter hvarandra; om boskap. "Rada av". Fl. (Nl.); 3) styra (en kälke eller släde) utför en backe att det ej stjelper eller kommer i släng. Vb.

Rad-band, n. 1) såsom lemning efter katholska tiden gafs mot slutet af förra århundradet i Vesterbotten såsom leksak åt barn åtskilliga tillverkningar under detta namn och användes dertill kulor af trä, ben, glas m. m.; äfven perleband hade stnndom denna benämning; 2) då skördefolket går efter hvarandra på en rad att afmäja säd. "Gå i rabånn". Ordet nyttjas egentligen då säden aftages med handskära, såsom ännu på några ställen. Sm.

Radda, f. 1) rad. "E lång radda med menniskor". Ög.,nk.,sm.,vg.; 2) lång rad af personer, lång hop. "En hel radda menniskor. Där va en lång radda mä dållie hus". Sk.,sm. Ra(d)-li(g)e·bas, adv. rakt fram. "Dä ä raliebas sóm man kan pege mä en snärt". Sk. (Ljunits h.).

Ra-gillja, f. lång, oredig historia. Ul. RAD 4, m. vagnskorg med lösa sidobräder att deri forsla gödsel eller grus; förekommer vanligast blott i samtnansättn. *dyng·rad*, m. dyngvagn. Vm.,ul.,sdm.; *lång-rad*, m. id. Sdm. (Södertörn). *Rader*, n. id. "Ett rader att köra gödsel mä", Ul. D. d. *râe* (pl. *râer*), undervagn utan hjal; fe.,fht. *rad*, n. a) hjul; b) vagn; lett. *ratti*, vagn; skr. och zend. *ráta*, m. kärra eller vagn (rullande vagn, enl. Benfey 2, 306); hindost. *rat'*, vagn med fyra hjul för personer; beng. *rat'*, id. Jfr *reda* 2, som är beslägtadt.

RADA 1, v. a. o. n. 1 prata mycket utan sammanhang, berätta en hop saker. *Rada ópp*, *radda ópp* el. *raa ópp*, v. a. läsa upp ord från ord ett långt stycke. "Han rada ópp både sannt å osannt". *Radda på*, *radda ur seg*, fort och tanklöst uppläsa ett stycke. Allm. Fn. *ræđa*, v. a. tala; n. *radda*, v. n. prata, sladdra; fht. *rediôn*, *redôn*, tala; nht. *reden*; nfris. *reedje*; skot. *rede*; moes. *rodjan*, id. Radda 1, f. långt tal, vidlyftig och oredig berättelse; lång saga, historia. Sm.,sk. *Rae*, pl. sqvaller. Hs. (Db.).

Rädda 2, f. pratsam qvinna. Sm. (Östbo).

Radder, m. den som uppläser eller omtalar en lång saga eller historia. Sm.

Rad-dänga, f. lång ramsa. "Hon räkna ópp en lång raddänga". Sk.

RADA 2, s. *råđa*, *rad* 2.

RADD el. *radde*, m. 1) torktrasa; 2) trashank. Hl. N. *radd*, m. skälm, dålig menniska.

RADDA, s. *rad* 3, *rada* 1.

RADE, m. liten strandfogel, som ropar "tja-vett"! G. (Heligholm).

RADT, *rafaren*, *rafängd*, *ragent*, *rahändt*, *ravändt*, s. *rad* 1.

RADÄ, m. 1) skelett af djur; deraf *rams-radä*, s. *ramn* 2) kärnhuset i ett äpple (hvad som återstår sedan den yttre beklädnaden är borta). G. D. *rad, lenrad,*; skelett; *dødningrad*, m. benrangel (efter en död menniska). Jfr *ra* 2.

RAE, s. *rada* 1, *rär*.

RAFFLA 1, 1) v. a. 1 a) skrapa ut någonting, medelst skrapning jämna något som är ojämnt. Sdm.; b) gifva stryk. "Ja rafflade ópp honom". Sm.; 2) v. impers. starkt rifva i halsen, t. ex. om någon dryck. "Dä rafflar i halsen". Götal. Fn. *hrafla*, skrapa samman.

RAFFLA 2, v. n. 1 storprata, skräfla, prata dumheter. Sm. (Östbo). *Ravla*, v. n. 1) id. Vg.. sdm. *Ravlå*, id. Åland (Kökar). *Raväl* (ipf. *ravlä*), id. Vb. nb.; 2) läsa fort och otydligt. "Ravla över". Sdm. Jfr *rabbla*. Raffla, f. skräfla, storpratare. Vl.,vg. *Raväl*, m. id. Åland. Lt. *rabula*.

Ravel, n. 1) prat. Vb.; 2) något som är dåligt, drafvel. Sm. RAFFSA, v. n. o. a. 1 göra något hastigt, ovårdigt, vårdslöst; skrapa i hop. "Raffsa i hop höet". "Raffsa te se", snatta. Allm. N. *rafsa*. S. *rappa*. Raffs, n. hastigt och vårdslöst göromål, Ög. RAFFT (pl.-*er*), m. 1) sparre hvarpå taket i en stugbyggnad hvilar. Ög. (Gullbergs h.), hs., dl. *Rappte* (pl. *rapptär*), m. Dl. (Elfd.); *rafftä*, m. id. Dl. (Mora); 2) stänger att vid taktäckning lägga under halmtak, och hvarpå halmen lägges och fastbindes mod spröt och vidja. Allm. Bjurås (pl- *bjur-äser*), m. id. Sm. (Östbo, Vestbo Vestra h.); *buräse*n. collect. id. Vg.; 3) takved, långa smala trän, som brukas till halmtak och hänga öfver ryggåsen jämnlöpando med sparrarne. Allm.; 4)

lång käpp, tjockt spö. Sk., hl.,bl.,sm. Fn. *raftr*, m. stång, sparre; *rapir*, m.; n. *raft*, f. sparre, bjelke, hvarpå taket hvilar; *raft*, m. käpp; stång; sparre; läkte; d. *raft*, sparre, läkte; fht. *râfe*, *râvo*, m. sparre; swz. *rafe* el. *rafen*, m. f. taksparre (Stalder 2, 254); schwab, *raf* el. *räfen*, m. sparre, taksparre (Schmid, 421); bay. *rafen*, m. id.; e. *rafter*, sparre; fe. *râfter*, bjelke. Böne-rafft, m. bönekäpp. Hl.

Met-rafft, m. metspö. Sm.,bl.,hl. *Mede·rafft*, m. Sk.(Ing.).

Pile-rafft, m. pilekäpp, käpp af pilträ. Sk.

Raffta, v. a. 1 påbinda takrafft. Sk.,hl. E. *raft*, v. a. läkta..

Räffte, n. collect. takstänger under näfver eller halm på tak. Vg.

Tak-rafft, m. långa käppar, som läggas öfver takhalmen, jämnlöpande med läktena, och med *hillingar* (= *virer*, Sk.) fastbindas vid desamma för att sålunda fasthålla halmen. *Täkke-käpp* (pl.-*ar*), m. id. Hl.; *täkke-käpp,* m., *täkke-rafft*, m. id. Sk. RA-FRAMM, *ra-hall*, s. *rad* 3.

RAGA 1, v. n. 1 ragla. Vg. *Raga* (ipf. o. sup. *raga*), id. "Han gikk å raga kring gólvän". Vb.,åm. *Rangäl* (ipf. *ranglä*), id. Vb. *Raigla*, v, n. 1 gå osäkert. S. G. *Raga ómkull*, v. n. ramla omkull. *Raga ner*. v. n. ramla ned. Sk., hl. N. *raga*, ragla; gl. sv. *raga*, id. Kyrkbib. (Es. 29: 9); isl. *ráfa*, v. a. n. vackla, gå med vacklande gång. Isl. Bib. Harmagr. Jerem. 4, 15.

RAGA 2, m. 1) lång och smal trädtelning; 2) 2) ett lutande förtorkadt smalt träd. Vb. Jfr nfris. *rag*, adj. hög, rak (Outz. 273); mht *ragen*, v. n. eminere; nht. *hervor-ragen*; d. *rage frem*. Jfr *raka* 3.

RAGATA 1, 1) v. n. 1 bullra, föra oväsen, väsnas, fara bullersamt fram. Ul.,g. *Ragasa*, Fl. (Pargas); *ragaste*, id. Sdm.,ög.; 2) v. a. bortjaga, köra ut. Rosl. (enl. Ihre, D. L.). Jfr n. *ragat*, n. bortjagning. Ragata 2, f. stygg och trätgirig qvinna; skojaktigt, liderligt fruntimmer. Allm. *Ragatta*, f. id. Sk. Jfr it. *ragazza*, f. flicka, piga.

Ragatte-pakk, n. dåligt, liderligt följe. Ög. (Ihre). .

Ragäter el. *ragat*, m. skojare; oländig krämmare, som stryker landet omkring med tråd, häktor o. d. Sm., vg. RAGG, m. & n. 1) eg. bockars och getters hår; 2) grof ull. Svea-, Götal.; 3) den längre stubben på en äng, utvisande skilnaden mellan lieslagen. *Åv-ragg*, m. id. Vm.,ul. Fn. *ru*, n. ull. Jfr *håvde*, sid. 277. Ragga 1, f. osnyggt, elakt fruntimmer. "Dä ä sjelva ragga". Sm. .

Ragga 2, v. n. 1 gå oborstad, osnygg, med okammadt, hängande, utslaget hår. "Gå å ragga". Sm.

Ragg-fus, n. groft garn eller tyg af sträf ull eller blånor. Fl. (Ing.).Raggi, adj. 1) som har tufsigt hår; 2) ohyfsad, osnygg; om karlar. Sm. Fsv. *raggoger*, hårig. Alex. M.

Ragg-sókkar, m. pl. 1) sockar af ragg (get- och bockhår); nyttjades fordom i st. för ytterstöflar. Sm.; 2) svinhårssulor i skor. Ög. (Hammarkinds h.). RAGGA SEJ, v. r. 1 ångra sig, ändra sin tanke, sedan man funnit dess orimlighet. Hs. Ordet är beslägtadt med fsv. *rager*, adj. rädd, feg (S. Oluffs saga, s. 43); fn. *rager*, id.

RAGGEL, n. sqvaller. Hs. (Db.). Jfr *reggla*.

RAGGEN, m. def. hin onde. "Dä ska raggen göra. Tvy för raggen! Dä va raggen, va dä ä kallt". Allm. *Raggingen*, m. def. id. Götal. Fn. *rag-vættr*, m. ond ande; d. d. *ragerist*, m. djefvul.

RAGGE-NALLA, f. den sämsta. Ordet brukas i ordstäfvet: "den som väller ibland alla, får te slut ragge-nalla"; säges om den som vid frieri är mycket noggrann. Sk. (Skytts h.) Jfr fn. *ragr*, adj. feg, omanlig, skändlig.

RAGGJA, f. sjömörker, mist. Ög. (Skärgården). Isl. *raga*, f. dimma; d. d. *råg*; nfris. *raag* (Outz. 270); e. dial. *rak* (Craven 2, 66); *roke*, id. (Forby 2, 280). Jfr *rugga*.

RAGILLJA, s. *rad* 2.

RAGNA, v. n. 1 laga sig till, göra sig i ordning. Hs. (Db.).

RA(G)N, m, en sparre under taket, hvarpå virke upplägges att torka. Plur. *ranän*, sparrar, infälda emellan väggarne i ett uthus på lagom afstånd från golfvet och från hvarandra för att derpå upplägga hvarjehanda redskap under årstider då de ej äro i bruk, eller ock annat, som man vill hafva undanstökadt. *Ragner*, *-en*, m. pl. ställning under taket att derpå lägga upp ved, virke m. m. Vb, Fsv. *rangr*, m. a) pinne, staf; b) spant.

RAGUNDA, s. *und* 2.

RAI, *-i*, f, räckan af alla garnen i sjön. S. G.

RAID-KAMMB, s. *kamm.*

RAIDÄ, s. *reda* 1.

RAIK, *-i* f. bena i håret, delning i håret, öppning der håret delar sig åt ömse sidor. S. G. *Raikä*, f. N. G. (F.). *Rek*, f. id. Ul. (Rosl.; föråldr.). N. *reik*, f. bena i håret; fn. *reik*, f. id; *rekja* (*rakta*, *rakit*), v. a. veckla ut.

RAIN 1. f. 1) ren. *Akur-rain*, f.; 2) från land utskjutande, långsträckt grund i hafvet. G. Fn. *rein*, f. ren, åkerren; fsv. *ren*; ns. *reen*; nht. *rain*, m.; d. *reen*, id. Rena-sten, m, sten som utmärker rågång. Sk. (Harj.).

Ren-konungjen, m. def. röllika: Achillæa millefolium. Dl. (Orsa).

RAIN 2, adj. ren. Vb. *Rain* el. *rein*, Sm.; *rein*, id. Fl. (Öb.). Fsv. *renn*, *ren*. SM. Kb. VML.; fn. *hreinn*; n. *rein*; d. *reen*; fht. *hreini*. *hrein*; holl., nfris. *ren*; fe. *hræne*V moes. *hrains*, id. Fiske·räns, m. innanmäte af fisk. Bhl.

Orenå, f. allt slags ogräs bland planterade växter. Fl. (Nl.).

Rain-fä**L**u, adj. renlig, renlåten, snygg. Vb. *Rein-fälot*, Fl. (Öb,,Nl.); *rein fälon*, id. Fl. (Nl.).

Rein-fä**L**uheit, f. renlighet. Jtl.

Reisa (ipf. *reiste*), v. a. göra ren, rensa, feja af. "Reisa sórken"! G. *Riesa*, id. *Riês si*, v. r. eg. nyttja aftörande medel. Dl.

Reis-fägä, f. handduk, handkläde. G.

Ren-gjeraning, f. tvätt. Vb.

Rena f. vak, is-vak. Vg. *Äis-rain*, f. id. G.

Ren-häklad, adj. 1) eg. häcklad ren; om lin, hampa; 2) fig. ren, obefläckad, kysk. "En renhäklad flikka". Sm.

Rening, f. ställe på fruset vatten, der strömmen går ren; öppning på isbelagd sjö. Ög.,bl.

Rensning, m. cfterbörd hos kreatur. Ul.

Rent, adv. (såsom i riksspr.) helt och hållet. *Rent å grannt*, id. "Hon har rent å grannt förstört alltihop". Sk. (N. Åsbo). N. *reint*; ns. *rein*, adv., id. "Rein dull", alldeles galen (B. W. B. 3, 466).

Rääns (ipf.-*a*) v. a. 1) eg. (såsom i riksspr.) rensa, rena; 2) tvätta. "Ränns kläa, talrika". Vb. Fsv. *rensa*, *rænsa*, rena, rensa. S.F.S. 4, 129; 6, 84. S.S. 2, 150; fn. *hreinsa*, id.

RAIS, s. *ris* 1.

RAITSLA, s. *ressel*.

RAJ 1, adj. elak, af mindre god karakter. Vg. (Flundre h.). Jfr *räja* 1. Rajare, m. öfverdådig sälle, öfversittare. Vg. RAJ 2, n. ifrig efterspaning, sökande. *Räj*, n. id. "Hålla raj efter nået. Köra raj". Svea-, Götaland.

RAJDAR, *rajdar-ägg*, s. *rede*.

RAJKT, adj. n. ampert, mycket beskt. "Rajkt öl". G.

RAJSK, *rajska*, s. *rask* 2.

RAJSLA, s. *ressla* 2.

RAJÄ, v. n. 1 synas stor, hafva anseende, vördnad bland folk. "Han rajar för en ka'l", han ser ut som en karlakarl. S. G.

RAK 1, m. rad. *Pa rak*, adv. "Fiska pa rak", ett sätt att fiska (eg. == vrak). G. Monne ej af *räkkja* (ipf. *rakk*), extendi?

RAK 2, s. *raka* 1, *räka*.

RAKA 1, v. a. o. n. 1 1) eg. sammanföra, omröra, räfsa samman. "Raka hö. Raka ellen unnan grytan". Allm. *Raga*, id. Sk.,hl.; 2) röra uti. "Raka i aska". Nk.; 3) "raka frå," drifva bort, köra, jaga bort. "Raka gettren frå åkrom". Fl. (Nl.). "Raka fåren från gjälon". Fl. (Öb.). Fsv. *raka*, v. a. sammanföra, Cod. A. 27, f. 68; fn.,n. *raka*; fht. *rëchen*; holl., ns. *raken*; fe. *râcian*; d. *rage*; e. *rake*; bret. *graka*; moes. *rikan* (*rak*, *rekun*, *rikans*). Kur-raka, f. dragkärra, madvagn, dyvagn. Sm. (Tveta).

Rak, n. det som på åkern eller ängen blir efter skörden eller slåttern och hvilket hopräfsas. Vg.,bhl. (Elfs.). Fn. *rak*, n. det hö som vid inhöstningen blifver qvar på marken.

Raka-räst, m. i talesätten: *ligga för raka-räst*, *vara för raka-räst*, befinna sig i redlöst tillstånd, vara i yttersta grad vansköttt eller försummad. "Di söp tess di låg för rakaräst. Dä ä inte nån hävd på gåln; bå åker å äng ä för rakaräst". Nk.

Rakst, *-en*, m. räfsning. Vb. Fn.,n. *rakstr*.

Rakstr, *-a*, f. räfserska. Jtl.

Ätt-rakst, *-en*, m. efterräfsning, det hö som samlas genom att räfsa efter en annan, hvilken räfsat förut. Vb. RAKA 2, v. n. 1 1) löpa hastigt, fara hastigt fram; obetänksamt, dumdristigt rusa åstad. "Rakaav, ikring, i väg, på, åsta, efter"; 2) hastigt uppväxa och blifva lång. "Raka i vädret"; 3) störta, häftigt och oförsedt falla med mycket buller. "Raka kull, ner", Allm. Jfr *räka*, *räkja* 2. Raka, *tórr-raka*, f. långt, på rot stående, torrt träd. Ul.,dl. (Ohre).

Rake gåLa, pl. efterräfst. "Han höllt rakegåla mä luen sin". Ög. (Ydre).

Rake-lång, adj. förflugen i talet; som ej har tand för tunga. Hs. (Db.).

Rakk, n. flackande. Vm. m. fl.

Rakka, v. n. 1 fara hastigt, löpa hit och dit, ofta färdas, flacka, skakas på åkdon. "Han gör inte annat än rakkar i böjden. Rakka av å ann". Mycket allm. N. *rakka*, flacka omkring.

Rakk-bud, n. ilbud; oförväntadt tillfälligt bud. Ög. (Ydre).

Rakkla, v. n. 1 fara tidt och ofta, flacka. "Han far å rakklar ómkring". Svea-, Götal. *Rakkäl* (ipf. *rakklä*), v. n. stryka omkring efter vägarne, ströfva omkring i sysslolöshet. Vb.

Rakkel, n. landstrykare, landtstrykerska. Ordet brukas i sammans, t. ex. *rakkel·kóna*, f. *rakkel-hund*, m. Vb.

Rakk-ärenden, n. pl. def. ärenden som man skall flacka med fram och tillbaka. Vm.

Rakä-ba(d) n. 1) ifrigt sökande efter en sak. "Dä ä ett så'nt rakäba ätter halm i år"; 2) väsen, oreda, villervalla. "Di höll ett tókkä rakäba på kroa i kvälls". Nk. RAKA 3, v. n. 1 *raka fram*, *utöver*, räcka, skjuta fram, utöfver. "Bjelken rakar fram óm lejden". S. Hl. D. *rage frem*; nht. *empor·ragen*, *hervor-ragen*, id.; moes. *uf-rakjan*, utsträcka, uträcka.

RAKA 4, s. *råka* 1, *råke*.

RAKK 1, f. järnrost, som afsätter sig ur järnhaltigt vatten invid källor. *Ralk* el. *rålk*, f. id. Vb.

RAKK 2, m. det band fullsatt med små svarfvade trissor, som är på rån, der seglet sitter fast, på det att seglet desto lättare må kunna hissas. Sdm. Fsv. *rakki*, m. en ring af vidjor eller rep. UL.; fn. *rakki*, m. en af de ringar omkring masten i ett fartyg, hvartill kanten af seglet fästes. S. E. 1, 584, 2; nht. *rack*, n. på en rå; d. *rakke* el. *rak*, m. en samling af tåg, besatta med små träkulor, hvarmed rån hålles till masten; n. *rakkje*, m. en ring på midten af segelrån, inrättad till att binda omkring masten. Jfr Isidorus, Orig. 19, 2: "Malum navis dicitur, quod quasi malleolis ligneis cingatur, quorum volubilitate vela facilius elevantur".

RAKK 3, s. *raka* 2, *räkkja* 1.

RAKKA 1, f. 1) eg. (såsom i riksspr.) hynda. *Rakkä*, m. hund. Ö. Dl: 2) dålig menniska; skällsord. Allm. Fsv. *rakka*, f. hund. Legend. 733; *rakki*, m. L. c. 492; fn. *rakki*; n. *rakkje*; fe. *räce*, m. id.; e. *rach*, stöfvare; skot. *rache*, id.; d. *rakke*, a) långhårig hund; b) hundhvalp (föråldr.); fin. *rakki*, hynda; kelt. *racke*, *rake*, f. id.; mht. *bracke*, m. hund, spårhund (Ben. 1, 231); holl. *rekel*, m. stor gårdshund; d. *rækel*, m. stor hund, stor jagthund (Moth); mlt. *racha*, f. hund; frans, *braque*, spårhund: it. *bracco*. By·rakka, f. bondracka. Allm.

Fylle·rakka, f. fyllehund. Allm.

Hunda-rakka el. *hundrakka*, f. hynda. Allm.

Lögn-rakka, s. *ljuga*.

Rakkare, m. 1) eg. (såsom i riksspr.) bödelsdräng och hudafdragare; 2) hin onde. Fl. (P.), bl. *Rakken*, m. def. Bhl.; *rakkingen*, m. def. id. Vg.,bhl. Holl., ns. *rakker*, bödelsdräng.

Rakkare-dräng, m. bödelsknekt. Vb. Ns. *rakkerknecht* (Richey, 204).

Rakkare-göram n. göromål som tillkommer *rakkaren*. Att skära ned en sjelfmördare som hängt sig, räknas för ett *rakkare-göra*, hvilket ingen ärlig man kan åtaga sig. Götal.

Rakkar-mat, m. en person som förtjenar komma under bödelns hand. Vb.

Rakkar-pakk, n. kringstrykande familjer af zigenare; slödder. Allm.

Rakk-ber, n. odon: Vaccininm uliginosum. Dl. Jfr *otter-bär*.

Rakk-bers ling, n. riset till odon. Dl.

Rakk-kummå, m. Anthriscus vulgaris. Dl. (Elfd.), Ehuru *kumin* är ett fornsvenskt och forngermaniskt namn (fht. *chumin*, *cumil*, *cumi*, m. Graff 4, 399), torde dock svenska dialektordet *karve*, m. som i dalmålet betecknar alla umbellater (fn. *karfa*, f. korg) och hvaraf vi hafva mlt. *carvi*, kummin, vara äldre. Kummin åter är det sydeuropeiska *cyminum*, kummin. Hos Harpestreng kallas *cyminum* Tysk kummin, *carum* deremot Dansk kummin.

Rakk-sto n. 1) en hop löpska hundar; 2) slödder. Hs.

Skvaller-rakka, f. sqvallerbytta. Kl.,bl. RAKKA 2, f. strupe, gap; blott i sammans. *hals-rakka*, f. "Dä kittlar i halsrakkan". Hl. "Han ska ha't i halsrakka på sej". Nk. Fe. *raca*, *hracca*, m. occiput; mht. *rachen*.

RAKKA 3, s. *raka* 2.

RAKKE, m. det trä, som sitter vid ändan af en notarm och hvaruti repet fästes då man drager not. Vm.,sdm. Jfr *rakk* 2.

RAKKEL, n. skräp, affall. Vm.,vb. (Skellefte). Fn. *hrak*, n. en sak utan allt värde. Jfr *råk* 3. Rakkla, v. n. 1 göra något som ej duger. "Rakkla upp en gärdesgård, ett hus". Vm. RAKKEL, *rakkla*, *rakkler*, *rakla*, s. *råke*.

RAKKLIG, *rakklug*, *rakklå*, s. *reka* 1.

RAKKOR, f. pl. refvor. Deraf *kara-rakkor*, f. pl. Lycopodium clavatum. Sm. (Femsjö). Af *kar*, n. kärl.

RAK-VAL, s. *räkå*.

RALK, s. *rakk* 1.

RALKA, v. a. o. n. 1 hosta upp slem. Hl, (Skällinge). D. *ralla*, *rossla*. Jfr *ralle* 1.

RALLA 1, v, n. 1 1) springa omkring. Vb.; 2) gå, röra sig. "Han går å rallar ett' landsvägen", säges föraktligt om druckna eller sjelfsvåldiga personer. Fl, (Ingo). "Ralla på, undan, åsta", köra fort. "Vägen rallade å", gick fort. "Ralla i väg", åka i sakta traf. "Kómma rallanes". "Ralla åv", fara af, utföre. Svea-, Götal.; deraf *Ralla te*, namnet på en brant backe i Bohuslän; 3) springa omkring med sqvaller, sqvallra, prata i vädret. "Han har rallat på mej". Allm.; 4) vara löpsk; om hyndor. Nb.,vb. Skot. *rale*, v. n. springa; n. *ralla*, a) flacka; b) vara löpsk; c) prata vidt och bredt, sladdra; d. d. *ralde*, ralle; nht., holl., nfris. *rallen*; holl. *rellen*; e. *rally*. Efter-ralltare, m. en som springer efter. "Två ljus, två spjut, fyra gångare, en efter-ralltare". Gåta. Runa 1847, s. 42.

Rall el. *raller*, n. sqvaller. Nb.,vb.,dl,hs., vg.,sm. *Rallt*, n. id. "Kallt å ballt". Üg.Rallar, m, slarfver, vräkllng. Fl. (GK.).

Rallare, el. *raller*, m. sqvallrare. Vg.

Rall-bytta, f. sqvallerbytta. Norrl.

Ralle bus el. *ralle-buse*, m. järnvägaarbetare. Vg.,nk.,sm. *Rall-kóftar*, *rall-pikkar*, m. pl. id.; oqvädlnsord. Vm. (Norbergs s:n). Jfr *åbuse*.

Rall-hund, m. 1) hund som löper omkring utan egare; 2) löpsk hund; 3) sqvallrare. Nb.,vb.

Rall-källing, f. sladderkärring. Vb. (Skellefte). *Rall-kärring*, Hs. (Ljusdal); *rallt-kärring*, *rallte-kärring*, Vm.,vg,; *rall-kóna*, Vb.; *rall-kónnta*, f. id. Hs. S. *kóna*.

Rall-kónnt, m. sqvallrare, en som löper med sqvaller. Vb.,mp.

Rall-pinne, (pl.-*nar*), m. egentl, sladderpinne; åsnemärke, en pinne med tråd och krökt knappnål att fästa på ryggen till straff för sqvalleraktiga barn. Hs. (Db.).

Rallta 1, v. n. 1 sqvallra. Sdm.,nk.

Rallta 2, f. sqvallrerska. Sdm.,nk.,ög. Holl. *ralle*, f. id.

Ralltig, adj. sqvalleraktig. Kl.,ög. RALLA 2, v. a. o. n. 2 trilla, rulla, ramla. "Ralla ärter" för att rensa dem. "Ärterna rallte i sållet". Allm.; 2) falla nedåt, släpa utför. "Ralla ner". Sveal. D. d. *raldre ned*, trilla, rulla ned. Jfr *ralla* 1, som måhända är samma ord. Ralla 3, f. skottsäng att skjuta under en större. Ög

Rallter, n. ett barn, som ej fullt kan gå, utan lätt faller. Sm. RALLA, 4, v. u. 1 skämta, gyckla, göra narr af. Kl., bl.*Rallja*, id. "Han bara ralljar". Kl., sm. E. *rally*; frans, *railler*.

RALLE 1, m. luftstrupe. Ordet brukas blott i sammans, *gåse-ralle*, m. strupe på en gås. Med en och annan ärt i sig för att skramla nyttjas gåserallen att nysta på. Vg.,sdm. *Gåsa-skrångla*, f. id. S. Sk. D. d. *ralle*, luftstrupe; *gåse-ralle*.

RALLE 2, m. Den, som skall timra sig ett hus, håller *timmer-gänge*, n. (timrings gille), hvilket varar lika så länge som timringen. På det att välfägnaden ej skall tryta, bära grannqvinnorna till timmerkarlarne gröt, som kallas *ralle-gröt*, m. emedan öfverst i grötfatet ligger ett lager af hårdkokta ägg, kanel, sirap m. m., hvilket lager benämnes *ralle*. R. Dybeck, Runa 1849, s. 36.

RALLE-BUS, *rall hund*, *-kjälling*, *-kónnt*, *-kónnta*, *-pinne*, *rallta*, *ralltig*, s. *ralla* 1.

RALLÅ, f. liten flaska. *Brännvins-rallå*, f. Fl. (GK.,K.). D. d. *ralde*, ett slags kärl.

RAM, adj. 1) stark. Sm.; 2) väldig, stor, uppenbar; i sammans, *ram-stor*, mycket stor, *ram-stärk*, mycket stark. Vb.; "ram bonde, hora. Dä ä mitt rama allvar"; *ram-tjuv* m. tjuf utlärd att stjäla; 3) amper, skarp i smaken, gammal och starkt luktande. "Ram ost, ramt kött Dä smakar, luktar ramt". Svea-, Götal. *Ramig*, id. G. (Atlingbo); 4) sträf; om rösten när man är hes. Dls.; 5) hemsk, spökande. "Tär ä ramt", der spökar; deraf *ramma*, v. n. spöka, dona doft. Fl. Fsv. *ramer*, stark; fn. *rammr*, *ramr*, *hramr* el. *hrammr*, id.; n. *ram*, a) käck, dugtig; b) besk, bitter; d. *ram*, id.; e. dial. *ram*, illa luktande. Ramen, m. def. hin onde. Hs. *Rammen*, m. def. id. Vg.

Ramsa, v. n. 1 vara löpsk; om får. Vg.

Ramsa-tid, m. brunsttid för fåren. Vg.

Ramsk, m. ramslök: Allium ursinum. Sk. *Ramms*, m. S. G. Skot. *ramsh*. n. *rams;*; bay. *ramsel*.

Rammskårr, adj. 1) härsk till smak och lukt, styggt smakande, luktande; 2) stinkande som en bock. G. E. *rammish*. RAM el. *ramm* (pl. *ar*), m. 1) ursprungl. egentl. hand; 2) klo. Vg.; 3) ett verktyg med klo för torfvens uppdragning vid gräfning. Sdm. Fn. *hrammr*, m. hand med utsträckta fingrar. SE. 1, 542; n. *ram*, labb, björnram; fsv. *ramber*, m. ram. Ram, n. fångst, grepp; tillfälle, lägenhet; en förmon som tillskyndas någon utan möda. "När han såg sitt ram, så fikk han i'en å slo'en i bakken". "Passa ram, passa på sitt ram", passa tillfälle. Allm. Fsv. *ram*, n. tillfälle. Rimkr. s. 490; *ram*, m. S.F.S. 5, 112; d. *ram*; n. *råm*, id.

Rama el. *ramma*, v. a. 1 1) gripa dugtigt tag i, fatta hårdt om, oförskämdt fatta uti. "Rama tag, ramma i'et, ramma te sej". Allm. *Ramä upp*, med grofva kilar uppdrifva. G.; 2) träffa, råka. "Stenen rammade hanem i vinan". *Råmma*,id. "Dä får råmma lykka", det får råka lyckan, gå hur det kan. *Ramma* el. *råmma*,id. "Ja råmmar inte dit". Sk. "Rama (el. ramma) tillfälle», taga tillfället i akt. Sm.; 3) *ramma säk*,förmå resa sig upp, orka lyfta sig på benen. Vg. (Elfsb.). Fn. *ramma* träffa det man sigtar på: d. *ramme*;n. *råma*; holl., nfris.,ns. *ramen*,id.; e. dial. *rame*,räcka, nå, hinna fram (Grose, 126); *hremma*, ungvibus vel curva manu rapere, prehendere.

Râmme-lykka,f. lyckligt vågspel. Kl. RAM, *ramande*,s. *ramn*,.

RAMEN, *ramig*, *rammen*, *rammskårr*, *ramsk*, s. *ram*.

RAM-LUKÄ, s. *ramn*.

RAMM 1 (pl.-*er*), m. 1) fuktig äng, träsk. Vg. (Elfsb.), hl.; 2) kärraktig kant omkring torfmossar. Sk. (N. Åsbo). Jfr *råme*. Ramme,m. Scirpus cæspitosus. Sm., m. fl.

Ramme-hö,n. hö af Scirpus cæspitosus. Sm. RAMM 2, s. *ramn*.

RAMMLA, v. o. a. 1 1) (såsom i riksspr.) nedstörta med buller, med buller falla omkull; 2) slå, bulta med mycket buller; gifva stryk. "Rammla på nåen. Rammla över". Svea-, Götal.; 3) skramla (t. ex. om koskällor). Sdm.: 4) bullersamt prata; sqvallra. Gstr.—ög. *Raambla óm*,prata om något utan reda och sammanhang. Fl. (Ingo); 5) utösa ovett. "Rammla å på nåen". Svea-, Götal. N. *ramla*,bullra; nedstörta med buller; d. *bullra; holl. rammelen,bullra, prata bullersamt; nht. rammeln,slänga, väsnas med armar och ben. Rammel,n. 1) buller af fallande saker. "Rammel å skrammel". Allm. Rambel,n. Fl. (Nl.); 2) stryk. Allm.; 3) bullersamt prat, sladder. Sdm.,ög.*

Rammel-gata,f. sqvallerbytta. Sdm. (Björkvik).

Rammel-kus,m. 1) bullrande menniska; 2) stor rumlare. Vb.

Rammel-skalle,m. lustig karl som pratar mycket. Ög. (enl. Ihre).

Rammel-takka,f. sqvallerkärring. Ul.

*Ramlug,adj. ovig. Hs. (Alfta). Jfr råmmler*RAMMSA 1, f. 1) eg. lång rad, följd, remsa. Allm.; 2) samling, följe. Vb.; 3) slagdänga, visa. Götal. D. *ramse*. Rammsa 2, v. a. 1 sammanlägga utan ordning. "Rammsa te vägs", göra något oordentligt. "Rammsa i hop", rifva i hop. "Rammsa ópp", upprepa en lång rammsa. Götal. D. *ramse op*.

Rammsa 3, f. oordcntligt och sladderaktigt fruntimmer. Sm.,bl. RAMMSAR, m. pl. kardor, kardad ull. G.

RAMMSÄ, v. a. 1 rensa och sortera (ull). G.

RAMN el. *ravn* (pl.-*ar*), m. korp: Corvus corax. *Raun*, m. id. "Raunana hakka inte ud yenen på hinann. Der kómmer inte due-unga å ramna-ägg". Ordspr. Sk, *Ram*, m. Ög.,sm.; *ramm*, *ravn*, m. id. G. Fsv. *rafa* (Didr. af B. 5: 8), *ramn* (Alex. 890. Gl. ordspr. 35, 307), *rampn*, *ram* (Patriks sag. s. 35); fn. *hrafn*, *rafn*, *ramn*, *hramn*; d. *ravn*; n. *ramn*; fe. *hräfen*; e. *raven*; fht. *hraban*; nht. *rabe*; ns. *rave*; holl. *raaf*, id. Jfr skr *ru*, *rav*, sonum edere. Pott, etym. forsch. 1, 213. Natt-ramn, s. *nat* 1.

Ramm-gluggå, f. högsta tornglugg, hål högst uppe på en tornspira. *Ramm-läukä*, *ram-lukä*, f. id. G.

Rammn-gillde, n. gille, då ungdomen på bönsöndagen dödat korpungarne i Hoberget. S. G.

Ramn-svartar, (f. och n.-*svart*), adj. ramsvart, korpsvart. S. G. *Ramm-svartar*, N. G.; *rama-svart*, Fl. (Nl.): *ramande-svart*, id. Kl. Fn. *hrafn-svartr*; n. *ram-svart*, *ramende-svart*; d. *ravnsort*.

Rams-radä, m. ett så magert djur att det endast utgör ett korpmål. *Ramsk-radä*, m. id. G. S. *radä*.

Ravn-unge (pl.-*gar*), m. korpunge. Sk. D. *ravneunge*; n. *ramnungje*. RAMORR, pl. inelfvor af slagtade djur, inkråm. G. Jfr mht. *ram*, smuts.

RAMÄ UPP, s. *ram*.

RAN 1, n. propr. tillnamn för *Lókke*, eldens gud. Barn, som fälla tänder, bruka kasta tanden i elden, sägande: "Lókke, Lókke Ran, Ge mej en bentann för en gull-tann"! Sm.

RAN 2, s. *ra(g)n*.

RANA 1, v. n. 1 växa hastigt upp i vädret. Vl. Rane·gran, f. en gran, hvars nedböjda och öfvervuxna grenar slagit rot. Ög.

RangLa, v. n. 1 växa fort, sKjuta i vädret utan erforderlig grofhet eller styrka. Ordet brukas mest i talesätten: "rangla i vär't; rangla ópp". Ög.

Ranglig, adj. 1) lång och spenslig, smal och svigtande. Götal.; 2) rankig; om stolar m. m. Vg.

Rant (*rannt*), adj. högväxt, lång och smärt, rak. "En ranter kar, ett ränt trä". Vb.,hl., sk.,bl. Ns. *rante*, adj. rak, upprätt (Schambach, 167).

Rante, f. ett stort, långt och magert fruntimmer. Vl. (enl. Ihre). Jfr kärnt. *rante*, m. & f. lång stång (Lexer, 204).

Rant-vusen, s. *vaksa*. RANA 2. v. a. 1 råna, röfva. Sm. (Vestbo). Fsv. *ræna*; n. *rana*.

RANA 3, f, täcke; l) ett slags bordduk. Vb.;

2) ett tunnare täcke som bredes öfver en säng Vb., nb. (Cal.), *Kran*, f. id. S. Vb. Lapp. *rano*.

RANA 4, s. *råna* (under *rån* 1),

RAND (pl. *ränder*), m. yttre kant på något smalt streck. G. Fsv. *rand*, f.; fn. *rönd* (pl! *randir* el *rendr*), f. rand; fht., nht. *rand*, m.; lit. *randas*, m. *randa*, f. Deraf i munarterna:

Blå·randig, adj. I) (såsom i riksspr.) som har blå ränder på en botten af annan; färg 2) illmarig. Sm.

Randa, v. a. 1 1) (såsom i riksspr.) göra ränder på något; slå någon (randig). "Ja ska randä över pelsen åt dig". Sdm.

Randila, f. eg. randigt klädd qvinna; säges om sådana qvinnor, som ej äro från Floda socken i vestra Dalarne. V. Dl.

Rand·pjäska el. *rann·smiska*, f. herrskapspiga; tjensteflicka, som ej bär Delsbodrägten. Hs. (Db.). Jfr *pjäska*, *smisk*.

Rand-stång, f. stång, fastspikad tvärtöfver åsarne i taket. Ul.

Rånning, adj. randig. Sm. RANG, s. *ringa*.

RANGEL, s. *rangla* 3.

RANGER, s. *vrang*.

RANGLA 1, f. barn-skramla; en pinne af ben o. d. med små bjellror på. Sk. (Ox.). D. *rangle*, id.; fn. *hraungl*, n. larm, stoj. Rangla 2, v. n. 1 skramla med en barnskramla. Sk. (Ox.). D. *rangle*, id.

RANGLA 3, v. n. 1 ragla af mattighet. Sm. *Rangel* (ipf. *ranglä*), id. Nb. (Piteå); *rångla*, Gstr.; *rångäl* (ipf. *rånglä*), id. Vb. Rångel, n. det som ej kan stå stadigt. Vb.

RANGLA, *ranglig*, s. *rana* 1.

RANGNA, s. *råjn*.

RANGSLA SEJ, v. r. 1 resa på sig, sträcka på lemmarne när man sofvit och skall stiga upp. Sk. (N. Åsbo).

RANK 1, adj. grof, sträf. "Rank ull". Sdm. (Björkvik). Jfr skot. *rank*, "strong; harsh".

RANK 2, m. den krokiga järnbygeln, som sammanhåller seldynorna. *Rank-sele* el. *ranka-sele*, m. en dylik sele. Sm., hl. *Rank-don*, n. ett slags (egentl, finskt) seldon, bestående af lokar försedde med *romar* (tjocka remmar af hvalfiskhud), som vikas öfver fimmelstängerna och fasthållas af en hög båge, som spänd till med lokremmen, så att fimmelstängerna fasthållas utan behof af selpinue, vickar af och an när hästen springer. Nyttjas både till vinter- och sommaråkdon, såväl till arbetskörslor som för bättre åkdon; hästen springer deri mycket ledigt och blir aldrig bruten eller sårad af lokarne, som äro annorlunda bildade än vanliga lokar. *Lokarank*, m. id. Nb., vb. Ordet härledes antingen af sv. dial. *ranka*, v. n. vackla, svigta, vicka hit och dit, eller af fn. *rángr*, adj. krokig, böjd. Jfr ns. *ranke*, krökning, böjning.

RANK, *ranka*, *ränker*, *rankig*, *ranklös*, s. *rinka*.

RANN-ÖLJ, s. *rinna*.

RANSONNERA, v. a. o. n. 1 ransaka, söka i hemlighet; undersöka, leta, gräfva i någons gömmor. Fl. (Öb.). *Ransonnér* (ipf.-*ä*), Vb. (Nysätra); *ransona*, id. Rosl. (enl. Ihre, D. L.),

Måhända af fn. *rann*, n. hus; moes. *razn*, n. id.

RANT, *rante*, s. *rana* 1.

RANNT, m. 1) eg. trasa. *Ranntel*, m. id.; 2) trashank, missaktad person. Bl. (Gemsh.).Ranntig, adj. trasig. "Hon ä så ranntig". Bl.,sk. (Ö. Göinge).

Ranntla, v. n. 1 vara trasig; om kläder. Bl. RANNTA, *rannter*, s. *rinna*.

RANNÄ, s. *ränne*.

RAPA-KALJA, *rappa-kalja*, f. dåligt dricka. Hs.,ul. Fin. *rapa*, mäsk, draf; *kalja*, dricka, spisöl.

RAPER, pl. hvarjehanda sämre redskaper och saker; skräp. Bhl.

RAP-HUS el. *rap·skjul*, n. der sådant förvaras. Bhl.

RAPP 1, adj. flink, snabb, rask i rörelse; driftig, snäll. "En rapp å ry kóna. Rappt kvinnfólk. Rapp: skomakare, skräddare". Allm. N., ns. *rapp*; nfris.,holl., d. *rap*; gl. e. *rape*, id.; lt. *rapidus*. Rapp 2, n. 1) hastighet, handvändning. "I rappet; rätt på rappet". Allm.; 2) gång, tillfälle. "Inga dör hon ännu i dä här rappe". Fl. (Ingo). Skot. *rap*, ögonblick.

Rappa sig, v. r. 1 skynda sig, vara rask i sina förrättningar. Allm. Fn. *hrapa*, *rapa*, hasta, skynda sig; n. *rappa*; d. *rappe sig*; gl. e. *rape*; skot. *rap*, id.; skr. *rab*, skynda sig; beng. *rabas*, hast, skyndsamhet.

Rapp-nosig, adj. som talar alltför skyndsamt. Sk. (Kjells-Nöbbelöf i Onsjö).

Rapp-skala, f. lättsinnig qvinna, som ränner omkring, gör fuffens och skälmstycke; öknamn. Sk. (Torna, N. Åsbo, m. fl.). S. *skala*.

Rappt, adv. hastigt. Götal. Fsv. *raplika,* adv. id. Horol. f. 90. RAPPA, v. a. 1 1) (såsom i riksspr.) rycka åt sig, taga med våld. *Raapp* (ipf.-*ä*). "Han rappä mysa hans Pet", han tog Petters mössa. "Han rappä'n ti kaluven", han grep honom i håret. Vb.; 2) snatta. Ög.,sm.,fl. Fsv. rappa, v. a. taga med våld, rycka åt sig. "Rappa ax af akrum"; e. *rap*; nht. *rappen*; holl., ns, *rapen*; it. *raffare*; lt. *rapere*. Rappli-hej, m. ostadig, slarfvig mansperson. Sm. (Värend).

Rappäl (ipf.-*rapplä*), v. a. o. n. 1) uppkasta i hög, om hvartannat; 2) bygga illa, så att det ej kan ega bestånd. "Han ha fäll rapplä ópp'n böning, sóm jär gåli rammäl", han har väl upprest en byggning, som är färdig att nedramla. Vb.

Rappäl, n. 1) utan ordning hopkastadt skräp; eg. om ved; 2) hvad som är illa sammansatt. Vb. RAPP-SKALA, s. *rapp*.

RAPPTA, s. *repa*.

RAPUGUR, adj. hastig och oförsigtig i tal och handling. G. Jfr *rap*.

RAS, n. hast, skyndsamhet. "Han gjol alltihopän fälut i ett ras", han fullbordade alltsammans på en gång, utan afbrott. Vb. Fn. *ras*, f. lopp.

RAS·BYTTA, f. liten flicka, som gerna vill rasa. Allm.

RASGALEN, adj. ursinnig. Ög.

RASK 1, n.? degens jäsning; i synnerhet om hvetebröd. Sk.,bl. D. *raskning*, jäsning (om deg).

Raska, v. n. 1 jäsa; om deg. Sk. D. *raske sig*. RASK 2, n. hvarjehanda afskräde, affall (från hö, säd m. m.); skräp, strunt. Brukas i synnerhet i Norrland och Svealand, äfven i Götal. *Råsk*, n. 1) boss, fnas, smolk, skräp, smuts. Vb., fl. (Nl.); 2) tarmar, innanmäte vid slagt. Jtl. *Räska*, n.? innanmäte hos fisk. Sdm.(Ornö). *Rajsk*, n. oduglighet, skräp; något, som genom dålig skötsel eller vård förfarits. "Hon lade intet salt på fisken; den ruttnade å gikk alltsammans till rajsk". Fl. (Ingo). Fn. *rask*, n. innanmäte hos fisk; n. *rask*, n. affall, lemningar t. ex. efter fisk; skräp; fin. *roska* el. *rosku*, boss, smolk, sopor. Gard-rask, n. skräp efter en gammal gärdesgård. Ö. Dl.

Halm-rask, n. gammal, dålig halm. Mp.--nk.

Rajska, v. a. 1 illa sköta eller behandla något, så att det för ändamålet blir otjenligf, odugligt och förderfvas. Fl. (Nl.). Jfr fin. *raiskata*, förderfva.

Raska, *tórr raska*, f. gammalt, torrt på rot stående träd. Jtl. *Råska*, f. Nb. (Ö. Cal.).

Raska, v. a. 1) rensa från orenlighet, rengöra. "Raska åv, unna, ur". Ul.,sdm.,nk.,g.; 2) *raska i hop*, hoprafsa, häfva vårdslöst tillsamman. Allm.; 3) *raska i se*, eg. äta "rask": förtära öfverlefvor eller småsaker. Vg. (Kåkinds h.).

Raskeri, n. allehanda skräp, småsaker af intet värde; lappri. Gstr.—sdm.

Rask-säd, f. ursållad säd. Sm.

Rask-ull, f. vrakull, ull af sämsta slag. Sm.

Ris-rask, n. affall efter ris. Nk.

Råsk (ipf.-*ä*), v. a. nedsmutsa med boss o. d. "Råsk int ne gólvä"! Vb.

Råska, adj. full med boss och orenlighet smuts. Vb. RASK, *raska*, s. *riska*.

RASPA, f. fräckt, liderligt fruntimmer. Sk. (N. Åsbo). Rasped, adj. yr och oanständig; om fruntimmer. Sk. (N. Åsbo).

RAS·PANNA, s. *panna*.

RASPE-SPEDE, f. stryksticka, svafvelsticka. Sk. (Ö. Göinge). *Raspe-stikka*, f. id. Bl.

RASP·GRÄS, n. ljung i Erica vulgaris. Vb. (Lycksele). *Rasp-ris*, n. id. Vb. (Ume).

RASSA·DÖ. *Å rassa dö!* interj. jo bevars. Vl. (Eks h.). Troligen en förkortn. af: *vars hærra dö(d)!*

RASSE, m. skock, hop, lång rad. "Dä va en stor rasse mä fólk. Hon har en hel rasse mä ungar. Rasse mä menniskor, blommor. Får-rasse, get-rasse". Ög.,sm.,bl.

RASSEL, n. krångel. "Dä va ett falit rassel å vrassel". Sm.

RASSNA, v. n. 1 blifva häftigt ond, blossa till af vrede. Sm.,kl. Af sv. *rasa*, insanire. Rassnig, adj. som börjar blifva vred. Kl. RAST 1, m. *saum-rast*, m. skosulens (eg. sömmens) tjocklek i kanten. N. G.

RAST 2, n. 1) ett stycke väg. "Han sprang ett rast"; 2) stund. "Ja väntade ett rast". Kl., sm. Fsv. *rast*, *rost*, f. a) uppehåll, hvila; b) ett stycke väg; så långt man i allmänhet går utan att behöfva hvila, VGL., ÖGL., HL. S.F.S. 6, 175. Alex. 2582. Gregor., s. 278; fh. *röst* (pl. *rastar* el. *rastir*) f. a) väg, uppehåll; b) mil; fht. *rasta*, f. mil; fe. *rest* el. *räst*, f. hvila; moes. *rasta*, f, mil; hindost, *rastâ*, väg; pers. *reste*, landsväg; *rest,* hviloställe, station. Af detta ord hafva vi sv. *bifrost*, fn. *bifröst*, f. gudarnes bro, regnbåge; egentl, bäf väg, bäfvande väg, skälfvande bro. S. E. 1, 70, 78, 10.

RAS·VILL, adj. 1) ytterst yr i sitt ras, oregerlig, ostyrig. "Rasvill häst". Vb.; 2) övermåttan ond. Ög.RAS-VULN, adj. ofantlig, särdeles; tilläggningsord för att uttrycka en hög grad. "Han ä ras-vuln te vara tung den här stenen. Dä ä ras-vule te vara kallt". Nk.

RAT, n. 1) skräp, affall, i skogen liggande qvistar, ruttnade träd och stubbar. "Hä ligg fullt vä rat å gval i skogjen". Nb.,vb.jtl.,hs.; 2) as cadaver; benrangel. Fl. (Pargas). *Råt*, n. as. Dl. Fn. *hrat*, n. steu, kärna i bär; n. *rat*, n. skräp, obetydliga ting; jfr ns. *raten*, v. n. ruttna (B.W.B. 3, 438). Ratet, adj. skräpig. Hs. (Db.).

Rat-full, *ratsam*, adj. som ratar; förmäten. Sdm.

Ratri, n. skräp, odugligt ting. Jtl. N. *ratri*, n. RATTAS, v. d. 1 småtorka. "Vägjen rattas. Dä har rattats bra på vägjana. Dä ä mullet vär; dä tjenar nókk inte att hänga ut klärna, de rattes inte nå'd i da". S. Sk. Ratted, adj. 1) upptorkad; om väg. "Vägjen ä ratted"; 2) delvis torr; om tvättade kläder. "Ja undrar òm dä bler nået rattet i da". S. Sk. RÄUAR, adj. stående; om hustak, plog och räfsetänder. S. G.

RAU(D), adj. röd. *Röu*, Vb.; *rè*, Hs. (Db.); *rođ*, id. Dl. Fsv. *röþer*, *rödher*; fn. *rauđr*; n. *raud*; fht. *rôt*; fsax., holl., ns. *rood*; d. *rød*; nht. *roth*; fe. *reâd*, *reód*, *rud*; e. *red*; lit. *rudas*; lett. *ruds*; moes, *rauds*; lt. *ruber*; gr. *ἐρυϑρός*: pers. *ruden*; skr. *rohita.* Raude, m. ägga·gnla. S. G. *Röe*, *ägge-röe*, m. M. G. (Atlingbo); *rauma*, *-n*, id. N. G.; *röbólle*, m. Vl.,vg.; *ägge-blomme*, m. id. Sk. N. *raude*, m.; isl. *rauđi*, m. id.

Raud-trässlå, f. ett slags skogsfogel. N. G.

Raulett, el. *ru-lett*, adj. rödlett, rödblommig. "Flikka jär rulett". Vb. Fn. *rauđleitr*; n. *raudlaitt*.

Re-lätta, v. a. 1 rödfärga. Hs. (Db.).

Ro, n. rodnad på himmelen före eller efter solens upp- och nedgång. Dls. *Råne*, m. rodnad. "Der va en sådan råne, der solen gikk ned". Sm. *Måra-rö*, n. morgonrodnad; *afta-rö*, aftonrodnad. Ög. (Ydre). Fn. *rođ*, n. rodnad. "I solar-roð", vid första morgonrodnaden; d. *røde*, rodnad, i sammans. *aften·*, *morgen-røde*.

Rog, adj. rödaktig, ej fullt röd; ungefär samma färg som räfven har. Vb.

Ruddmä, in. rodnad (på himlen eller ansigtet). S.G. *Rudi*, m. id., *mórón-rudi*, *käll-rudi*. Sdm. Fsv. *ruþmi*, *rudmi*, m. rodnad. S.S. 1, 215; fn. *rođi*, *morgonrođi*, *kveldrođi*.

Rugga, f. brand i säd, frätande röd färg som sätter sig på säden. Hs. (Bj.). *Riqga*, f. id. Hs. (Db.).

Ruud, adj. rodnande, rödlett. Vb. Fn. *rjođr*, rödlett.

Rydä, v. n. rodna. G. *Roðn*, Dl.; *rödna*, id. Götal. *Råa* el. *rua*. v. imp. *rodna*. "Dä ruar på himmeln", himlen blir röd. Vg. (Skarab.). *Röna*, inchoat, bli röd; om frukt. Vg. (Skarab.). Fsv. *rudhna*, v. n. rodna. S.S. 1, 96; *riuþa* (ipf. *röt*), blodfärga. UL. M. B. 23: 2 "at rinnandæ bloþi ok riuþændæ sari". VGL, II. Dr. B. 3 "at þu röt hanum oð ok aeg"; fn. *riođa* (pr. *rýđ*, ipf. *rauđ*, sup. *rođit*), v. a. a) göra röd; b) blodfärga; *ruđa*, *rođa*, id.

Rud-mört el. *rude·skall,* m. sarf: Leuciscus erythrophthalmus, L. Sk.

Ryddma, v. imp. 1 blifva rödt. "Hä ryddmar". S. G. Jfr *rydä*.

Råda (ipf. o. sup. *råda*), v. imp. vara röd rodna; om morgon- och aftonrodnad. "Hä råda för sola", det rodnar för morgonsolen, solen går snart upp. "Hä råda ätter sola". Vb. "Hä rådar så på himiln: hä blir stórm", Fl. (Nl.). *Ruda*, id. Fl. (Öb.). *Råkka*. v. n. 1 *råkkas*. v. d. 1, id. "Dä råkkas", himlen är röd, det bådar godt väder. Hs. N. *roda* v. n. se röd ut. "Sola röda ni fjella"; fn. *roda*, v. n.

RåÐ-styrta (pl.-*tur*), f. eg. rödstjert; ett slags humla: Bombus lapidarius. Dl, (Elfd.).

RåÐ-sukkur, s. *sókk* 1.

RåÐ-tådå, s. *tåđa.*

Råkka, f. 1) rodnad på himlen. Hs. (Db.); 2) rost på säd. *Rålka*, f. id. Vb. Fn. *ryđ*, *rost*.

Råne, m. rodnad. "Råne på kinderna". Sm.

RöÐ, n.? rodnad; om kornax, som börja rodna, ett tecken till snar mognad. "Kornet ålld å kummå i röð". Dl. (Elfd.). "Rågen står i rö", säges när rågstrået efter blomningen antager en rödlett färg. Vg. "Kornet går i röe". Sk., hl. *Rönn*, f. "Kornet står i rönn". Sm. D. "Bygget står i røde", id. Röd·arve, m. Anagallis arvensis. Sk. D. *rødarve*.

Röda strand-blomster, n. pl. Lythrum salicaria. *Krópp*, m. id. Sm. (Femsjö).

Röda liljor, f. pl. Primula farinosa. Sk. (skogstrakter). *Mel·ört*, f. id. S. Sk.

RÖd-bakksa, f. räf. Bhl.

Rö(d)-bena, f. Polygonum lapathifolium. Nk.

Rö(d)-bo, m. ett slags syra; Rumex. Sdm.

Röd-båll, adj. rödblommig på kinderna. Sm.

Rödden (n. *röddet*), adj. rödaktig. "Fåret ä så röddet". Sk., hl. E. *ruddy*; pol. *rudawy*. id.

Rö-draget, adj. (om oxe eller ko), hvilkens hufvudfärg är röd med en hvit strimma långs ryggen. S. Sk. D. *røddraget*.

Rö(d)er-söndag, m. 1) näste söndagen efter påsk. Vg. (Vadsbo). Först då ansågs fordom fastan vara slutad och man fick äta kött. Jfr *hvit-söndag*; 2) Trefaldighets-söndag, då qvinnorna klädde sig i röda kjortlar. Sm. (Vestbo).

Röd-fikor, f. pl. röd Trifolium. Dl.

Röd-kólla, f. röd klöfver; Trifolium pratense. Götal.

Röd·kulla, f. Odontites. Ög.

Röe, m. blodet af slagtkreatur. "Röen å studen, svinet. Ta vara på röen". Sdm. (Ornö). *Ryd*, m. id. G. *Rådda*, *-n*, m. blod af en sjelhund. Åland (Kökar); deraf *rodda*, v. a. 1 såra något vildt djur så att blodet rinner. Sdm. (Ornö). Fn. *rođra*, f. blod (eg. af offerdjur); ryss. *rudá*, blod; skr. *rudira*, n. id.

Röd-tjuksa, s. *en·skrika*, under *skria*.

Röd·klätt, m. Centaurea Jacea, men mera sällan, ty detta namn tillägges vanligen Agrostemma Githago. Sm.

Rö-fino, f. mört: Cyprinus rutilus. Fl. (K.}.

Röj·for, f. lafskrika: Garrulus infaustus. Ul.

Rö-frasi(g), adj. rödfläckig i ansigtet. Ög.,sm.

Rö·gjäred, adj. (om oxe eller ko), som är röd, med en hvit strimma från ljumsken upp till ryggen. S. Sk. D. *rødgjæret*.Rö-göta, f. liten röd myra: Formica rubra. Ordet brukas mest i pluralis. Ul.

Rö-hjelmed, adj. (om oxe eller ko) som är röd, men har hvitt hufvud. S. Sk. D. *rødhjelmet*.

Rö-kniv, m. 1) Polygonum Persicaria. Bl., kl. (Stranda); 2) Fumaria officinalis. Sm.

Rö·knäa, f. Polygonum Persicaria. Sm.

Rö·kör, f. pl. eg. röda kor: Rumex acutus. S. Sk.

Rölleka, f. röllika: Achillæa millefolium. Egentligen: den rödlika, med afseende på blomvippans färg. Götal, *Rö·likka*, *rö·likko*, f. G. D. *røllike*; n. *rylk*, *rylik*; ns. *röhlke*.

Röllig, adj. rödaktig. Ul.

Rö-lugg, m. vass. Vb.

Rö-mori(g), adj. 1) rödfärgad, rödaktig. *Rö-morter*, id. Vg.; 2) rödfläckig. "Römori i syna". Sm.,hl.

Rö-mosi(g), adj. röd om kinderna (af för mycket svirande). Götal.

Rö-pórs, m. Andromeda polifolia. Nk.

Rö-rosig, adj. som har blomstrande ansiktsfärg. Vg. (Vadsbo).

Rö·skjoro (uttal, *rö-stjoro*), f. Lappskata: Corvus infaustus. Fl. (K.).

Rö-sot, f. messling. Fl. (Öb.). *Rö-sotta*, f. def. id. Hs.

Rö-spättet, adj. som har röda fläckar. Vg. D. *rød spettet.*

Rö·tûstar, s. *tusta*,

Röu-fógel, m. rödstjert: Sylvia phoenicurus. Vb.

Röu-mósa, f. rödmossa: Sphagnam capillaceum. Vb.

Rö-vie, m. rödpil: Salix purpurea. *Rö·viar* el. *rövira(r)*, m. pl. grenar af nämnde pil. Sk. RAUGLÄ, v. n. 1 vara öfverfull af krälande djur. G.

RAUGN, s. *råin*.

RAUK 1, m. brant klippa vid sjön, der vågorna bryta sig. G. (F.).

RAUK 2, m. sädesskyl. G. *Rek*, m. Hs.; *räuk*, m. Vb.; i andra munarter *rök* el. *röke*, m. sädesskyl. Vg. Fsv. *raukr*, m. GL.; *röker*, m. skyl, trafve. ÖGL.; fn. *raukr*, *hraukr*; n. *rauk*, *røyk*; fe. *hreác*, id. Jfr *roga*. Hatt-rök, m. rund, täckt sädesskyl. Nk.

Lång-rök, m. 12 par sädesneker, satta emot hvarandra i en rad (ej på krake). Ög. (Ydre).

Röke m. liten hög; en hop af flera små stackar (af torf). Ög.,vg. (Laske h.).

Röka, v. a. 1 lägga samman flera små stackar (*stuker*) i en hög. Vg. (Frökinds, Laske h.). Fsv. *röka*; n. *rauka* el. *røykja*. RAUK 3, m. råka: Corvus Corone. G.

RAUKU (n.-*t*), adj. (om ett tak) som är för högt mot bredden. "Taket jär så rankut". N. G.

RAULEN, adj. randig och rutig. Vg. (Marks, Kinds h.).

RAUNSKA, s. *runa*.

RAUSKARR, adj. som äter raskt hvad som helst. S. G.

RAUST 1, f. röst. G. Fsv. *röst*, f. SML. Gregor, s. 283; fn. *raust*, id. Låg-röstader, adj. lågmält. "Presten ä lågröstader". Vg. Fn. *lágraustaðr*. RAUST 2, f.? mod. "Raust til jäta". G. Fsv. *röst*, f. mod. Jfr *röst* 1.

RAUTA, s. *riota*.

RAUV, f. röf. Vb. *Råv*, Dls., hs.; *räv*, Vg.; *rävv*, id. "Han rejv sunder hela bykks rävven på hed knåklot brädi". Fl. (Nl.). *Å röv*, med bakre delen förut. "Båtingar a röv". Fl. (Öb.). N. *rauv*, *røv*, *ræv*, f. röf; d. *røv*; bret. *refr* el. *revr*, id. (Le Gonidec, 385); fn *rauf*, f. spricka, öppning, hål; af *rjúfa* (*rauf*, *rofit*), v. a. sönderbryta, öppna. Honna-röv, s. *hund*.

Räva-längjis, adv. baklänges, med nedre delen af kroppen förut. "Han kröjp räva-längjis ut ginom gluggjin (uttal, gluddjin). Han full rävalängjis ner å gåln". Fl. (Nl.).

Röva-våt, adj. våt om stussen. Fl. (Pargas i Nl.). *Räva-våt*, id. Fl. (Ingo i Nl.).

RAV, n. bernsten. Sk.,hl., Runö. *Ravel*, *ralj*, n. Hl.; *ravel*, n. Sm. (Vestbo); *rajl*, n. id. Hl. (Slättåkra). Fsv. *raf*, n. S.F.S. 1, 3 h.; d. *rav*; fn. *rafr*, m. *ravf*, *röf*, f. *raf*, n.; nfris. *reef*, *rief* (Ontz. 277). Rav-hjerta, n. bernstenshjerta. Sk.,hl. (Ö Karup).

Rav-lunda, en socken i Albo härad af Skåne nära Östersjön. Namnet erinrar om att der fordom varit ett ställe för insamling af *rav*. Jfr S. Nilsson, Skand. Nordens ur-invånare. Andra uppl. Bronsåldern, s. 125.

Rav-stain, m. bernsten. Runö. RAVA, v. n. 1 ragla, gå stapplande. Sk. (N. Åsbo, Vemm.). D. *rave*, id.; m. *ráfa*, vanka omkring.

RAVALJA, f. 1) resa, färd. "Ja ha va'd ätte bränne ajn ravalja". Sk. (N. Åsbo); 2) ordsvall, späckadt med otidigheter eller dumheter. "Han öste ut e hel ravalje". Vl.

RAVEL, s. *raffla* 2, *rav*.

RAV-GALEN, adj. alldeles från förståndet, rent galen. Sk. N. *ravgalen*; d. *ravgal*, id. Jfr e. *rave*, yra, rasa.

RAVINA, f. speglosa, stickord. Sk.,hl.,bl. *Raväjna*, f. långt, onyttigt pladder; lång ramsa. G. D. d. (Bornh.) *ravina*, narr.

RAVJA, v. n. 1 gå fort, med stora steg. "Han ravja gönom skogjin". Fl. (Öb.) Fn. *ráfa*, vandra omkring.

RAVLA. *raväl*, s. *raffla* 2.

RAVÄL (ipf. *ravlä*) v. a. afskala yttre barken eller flarnet på tallträd (till barkbröd). "Raväl tåll·bärkje". Jtl. *raffla* 1.

RE, n. gäckeri. "Gera re tåv nån", göra narr af någon. Hs. (Db.). Resam, adj. som gör narr, spelar spektakel med folk. (Db.).

REA, s. *reka* 1.

RED, adj. vred, uppbragt. Kl. Fn. *reiðr*, vred; n. *reid*, *brei*, id.; fe. *vrað*, eg. vriden; vred; e. dial. *reed*, id.; skot. *rede*, häftig, våldsam; fe. *ređe*, id.

RE(D)A 1, v. a. 2 tillreda, göra i ordning. "Rea sängen, bruden". Sk.,hl. *Raja*, Sk.,hl.: *röja*, id. Bl. "Rea skinn", bereda skinn, afskafva, taga kötthinnan från skinn. Svea-, Götal. *Rej* (ipf. *rejd*, sup. *rejt*), reda, tillreda. "Räj linä", tillreda lin. "Rej i hop ler å san(d)", tillreda lerbruk för murning. "Rej dill garnhärva", reda garnhärfvan. Vb. *Reid*, id. Fl. (Öb.). *Raidä* (ipf. *räddä*, sup. *ratt*, p. p. *raddar*), reda. *Raidä av*, taga (flundrorna) af näten. *Raidä upp*, hänga upp (näten) att torka. G. (F.). Fsv.*reþa*, *redha*; fh. *reiða*; n. *reide*, *reia*; d. *rede*; holl. *reeden*; ns. *reden*; moes. *raidjan*, anordna. Bo-förs-reda, f. särskild högtidsanrättning på den dag, då man flyttar till fäbodarne. Ö. Dl.

Bo·reda, f. husgeråd, bohag. *Bo rede*, *bo-raje*, n. id. Sm. Jfr *rede*.

Hvilo reda, s. *hvila sej*.

Munn-rea, f. förmåga att uttrycka sig; i tadlande mening. Vg. (Skarab.). Jfr *tal-rea.*

O-rea, v. a. 2 ställa i oordning. Sm.

Rea, adj. färdig. "Ja ä allt rea". Sm. Fsv. *reþa*; d. *rede*.

Re-bom, m. bom på väf, kring hvilken tyget upprullas. Vg. *Framm ree*, m. id. Sk.

Redare, *reare*, m. en som reder. *Skinn·reare,* m. garfvare. Sm.

Redden, *i redden*, adv. i godt stånd, i tillredning. "Sän ä godt i redden", säden ser lofvande ut, är godt kommen i växten. Sk.,hl. D. *i rede*,

Rede, n. 1) redskap; körredskap eller del deraf; *hórs-ree*, n. seldon och skaklar för en eller flera hästar. Öl.,kl. *Kör-rede* el, *kör-red*, åkdon, släde eller kärra; *åk-rede*, *åk rej* el. *åk-räj*,

n. seltyg. Vb. *Röje*, n. redskap, verktyg. Bl. *Ree*, n. a) redskap hvarmed kreaturen fastbindas vid vägg i båsen eller hundar hållas i band. *Band-re*, *ko·*, *get-ree*, n. Hs. (Db.); *räj*, n. id. Vb. *Klava·re*, n. id. Nb. (Lule); b) fordon. "Sätt märra i reet"! "Hästen har alldri va'tt i ree", om (n ung otämd häst, som aldrig dragit. Ög.,vg.; 2) en viss tid, till hvilken man bör vara i ordning eller tillreds. *Kyrk-*, *kväll-*, *sänge·rede*, n. Hs. Fsv. *reþe*, n. redskap. VGL.; *raiþi*, n. GL.; fn. *reiði*, m. & n.; n. *reide*, m. id. Jfr *pisse-ree*.

Redeli(g), adj. redig, vid sans (som har sina sinnen i ordning). "Hon ä mied sjug, men liaväl redeli". Sk. (Ox.). Ns. *redelik*, förnuftig (B. W. B. 3, 462).

Redigt, adv. dugtigt, bra. "Gråt redigt! Han grälade omenskligt redigt". Kl.

Redsel *ressel* el. *resel*, f, 1) reda, ordning, besked. "Dä ä ej redsel mä hva du gör." Sm., kl.,kl.,ög.,vg.,nk.; 2) kännedom. "Ta resel på", taga kännedom om. "Ha resel um", hafva reda på. Nk.

Re·dej, f. red deja; matlagerska, tillrederska vid bröllop och gästabud. Vb. N. *reid-deia*, f. uppasserska.

Red-simme el. *re-simme* m. 1) en snodd, hvarigenom passmorna i en garnhärfva hällas rediga; 2) fig. en menniska, som eger den gåfvan att hålla ordning och reda i egen och andras saker; mycket duglig och skicklig menniska. "Bland alla ä han resimmen te dä arbetet. Han ä resimmen bland dem". Sm., kl. S. *simme* 2.

Re·halig, adj. redbar, pålitlig. "R. karl". Sm.

Rej, adv. redbar. Fl. *Reiðu*, id. Dl. Fsv. *reþo*, *rede*, Alex. M.

Rejdo, *i rejdo*, adv. i ordning, i fullgodt skick. "Middagen ä i rejdo. Hä ä allt pålassadt i full rejdo". Fl. (Nl.).

Re·kar(l), m. karl som går förut och gör vägen i ordning, rödjer väg när man kör stockar eller ved ur skogen. Sm.,kl. (Tjust).

Rening, f. 1) förning, tillredning af matvaror, som medföras af hustrur, bjudna på gästabud. Ög.,sm.; 2) beredning. "Han har skinn te rening". Sm.

Ressla 1. v. a. 1 afreda kokmat med ister eller flott. Sm.

Ressla 2, f. 1) ister på tarmarne. *Rajsla*, f. id. Hl.; 2) hackadt ister m. m. hvarmed kålen afredes samt göres fet och smaklig. Sm. (Vestbo).

Skakel rede, n. ett körredskap som brukas vid landtmanna-arbete och körslor. Fl. (Ingo).

Skvaller·rede, n. sqvalleraktigt fruntimmer. Fl. (Ingo).

Slamms·rede, n. slamsigt fruntimmer. Fl.

Ut-rea el. *ut-raja*, v. a. 2 utreda. Sm. *Ut-re sej*, reda sig, taga sig fram. "Ja vet alldri hur en ska utre sej, når halmen tar slut". Nk. REDA 2, f. vagn; blott i sammans, *bak-*, *fram-*, *under-*, *över-reda*, Hl. m. fl. *Rea*, f.; deraf *bag-*, *fram-rea*, f. Sk.; *rajdä*, f.; deraf *bak-*, *fram-*, *under-rajdä*, *vagns-rajdä*, f. G,; *ree*, n. id. "Huru dana ree har du? Å hästen i i rea nu? Har du rea te reds"? Sm. Fn. *reið*, f, vagn; fht. *reita*, f. en vagn med fyra hjul; gr. **ῥέδη**, f. vagn; lt. *rheda*, f. resvagn med fyra hjul (Cic. Mil. 10, 28). Jfr *rad* 3.

REDE el. *ree*, m. fogelbo. Allm. "Dä blir antingen ägg eller onga, eller ókk en sketen ree". Ordspr. Vg. *Rajdar* el. *raidur*, m. G,; *rele*, m. Dls.; *relle* el. *rölle* (def. *reel*, *rööl*), m. id. Vg. Fsv. *redhe,* m. S.F.S. 4, 306; fn. *hreiðr*, *reiðr*; n. *reid*, *reir*; d. *red*, id. Rajdar·ägg, n. ägg som qvarlemnas i boet, på det hönsen skola värpa på samma ställe. *Red·ägg*, n. id. Ög. REDE, *redelig*, *redigt*, *redsel*, *redäj*, s. *reda* 1.

REE 1, m. stör, mindre häfstång för att undanskjuta, framdrifva eller upplyfta bjelkar, stenar o. d. Ög.,sm.,kl.,öl. *Räj* el. *ri*, m. bjelke, sparre (i taklaget). G. Fsv. *ri*, f. stolpe. GL.; deraf troligen sv. *ribba*, f. Jfr *ri*. Rea, v. a. 1 upplyfta, framskjuta med en kort häfstång. "Rea hit sylla"! Ög. (Ydre). REGA, s. *reka* 1.

REGAL, adj. 1) (såsom i riksspr.) kunglig; 2) ypperlig, förträfflig, riktig alltigenom. Nästan allm. *Riqal*, dugtig, pålitlig. G. Regalt, adv. rakt fram, direkte. "Han kóm regalt te mej från sta'n". Sk. REGE, s. *råke*.

REGENT, f. förestånderska (herskarinna, regentinna) i fattighuset. Ög. (Ydre).

REGERA, v. n. 1 väsnas, stoja, rasa. Allm. "Regera för", gräla öfver något. "Regera hinnan", gräla på hvarandra. Sk. *Regjära* (ipf. *regjol*e), Hs.; *ridgära*, Dl. *Rigjära seg* el. *regjöra*), (ipf. *rigjol*, sup. *rigjodht säg*), v. r. id. Vb. (Burträsk, Löfånger, Nysätra). N. *regjera*. RegjoLsam, adj. bullersam, stormaktig. Hs. REGGLA, f. mindre trovärdigt prat. Hs. (Bj.),hj.

REGN, n. (såsom i riksspr.) pluvia. Uttalas vanligen *rejn* el. *räjn*. Fsv. *ræghn*; fn. *regn*; fht.,fsax. *regan*; fe., nht., holl. *regen*; e. *rain*; nfris. *rijn*; moes. *rign*. Deraf i munarterna: Gofar-regn, *gobonda·regn*, *ása-regn*, n. sommarregn, som Thor tros gifva. Sm.

Regnal, adj. regnig. Vl. Fsv. *regnol*, id. Jfr Rdq. 2, 402.Regn-dusk, m. smått regn, ett litet hastigt öfvergående regn. Allm.

Regn-kärt, adj. n. regnaktigt. Åland.

Regn prypp, f. spillkråka: Picus Martius. Vb. (Ume). Jfr *vot-prypp*, *stönu-krâk*.

Regn-skórra, f. regnskur. Sk. (Bjäre h.).

Regn-syding, f. den susning i luften som höres straxt före regn. G. Jfr *sioða*.

Skul-regn, n. starkt slagregn. *Skul·regna*, v. imp. 1 starkt slagregna. Sm. (Vestbo). Jfr *skur*, *skvala*. REIN, m. ren: Cervus Tarandus. Vb.,nb. Fn. *reinn*; n. *rein*. Rain-stäu, s. *styva*.

Ren-brems, m. renbroms: Tabanus Tarandinus. Vb.

Ren-styngj el. *nos-styng*, n. Oestrus Trompe. Vb. *Snörp*, n. S. Lappm. REIP el. *raip*, n. rep. Vb. *Rev*, n. rep (blott om bastrep). Sk. Fn., n. *reip*; fsv. *rep*; d. *reb*; fht. *reif*. Raip·slägar, m. repslagare. Vb.

Rep-rätt, adv. 1) snörrätt, ganska rätt; 2) ordentligt, pålitligt. "Dä går just ikke alltid så reprätt till". Sm. REIS (ipf. *reist*), v. a. uppresa. Vb. Fn.,n. *reisa*. Jfr *resa* 2. .

REISA, f. resa. Fl. (Nl.). Fn. *reisa*; fsv. *resa*; d. *reise*.

REJ, s. *reda* 1.

REJE, s. *rär*.

REJV, n. linda, ylleblöja, hvari barn lindas. Jtl. *Rev*, n. id. Vb.,åm.,vl. Fn. *reifr*, m. svep, barnmantel; n. *reiv*, m. id. Reva, v. a. linda (barn). Jtl. m *reive* el. *reve*; fn. *reifa*, svepa, insvepa. REK, s. *raik*.

REKA, *reka-lös*, *rekere*, *rekug*, s. *rinka*.

REKA, s. *räkå*.

RE-KARL, s. *reda* 1.

REKSEN, f. tågor. *Hamp-reksen*, f. hamptågor. *Reksen-garn*, n. tågegarn. Gstr. (Åsunda). Jfr *ressna*, *råkksen*.

REKU, s. *räkå*.

REL, n. propr. ett karlnamn. "Anders Relsson". Vg.

REMM 1, n. en inrättning af två spolhäckar, nedsatta i en å mellan fördämningar och bildande en spetsig vinkel med ungefär ett qvarters mellanrum. Nyttjas vid laxfiske för att insläppa laxen, som sedermera ljustras, om han ej ingår i tenan. Kl. (Em i Stranda h.). Jfr *remme*.

REMM 2 (pl.-*er*), m. sandås (bevuxen med barrskog). *Sand·remm*, Jtl. (Ragunda). Fn. *rimi*, m. långsträckt jordhöjd eller backe; n. *rem*, f. hög bank, jordrygg; d. d. *rem*, strandbrädd vid en fjord; jordrygg (Mlb., DL., 443).

REMME 1, n. tvärträet med svinglar, det s. k. hammeltyget. Hl. Ordets ursprungliga betydelse har förmodligen varit: liten bjelke, stång. Jfr fn. *rim*, f. liten bjelke, stång; n. *rim*, f. stång, läkte, spjäle i en grind; d. d. *rem* el. *remme*, murlejd; ns. *rimm*, tvärbjelke (B. W. B. 3,495); bay. *raimen*. id. Remm-stykke, n. bjelke hvarpå panelbjelkar eller takstolen hvila med sina ändar. Ög., nk. *Rim-stókk*, m. id. Vm. (Fellingsbro).

Var-remm (def.-*en*), m. den smala plankan eller det bräde, som löper utmed öfra kanten af ryggåsstugoväggen, der taket sammanstöter och hvilken planka sålunda danar en liten hylla, hvarest åtskilliga småsaker läggas i förvar eller gömmas. Hl. *Var-remmar*, m. pl. hyllor under taket i stugan hvarpå mjölk m, m. förvaras. Sk. (Bjäre h.).

REMME 2, s. *rimme*.

REMMEN el. *rämmen*, m. def. hin onde. Bhl. (Qville, Foss m. fl.), dls. Jfr *ramen*.

REMPA, f. remsa, smalt stycke (t. ex. jord). "En liten rempa jord. Han röv en rempa å töjet". Sk. (Ox.,Ing.). *Rampa*, *råmpa*, *römpa*, f. id. Sk. (Ox.,Skytts h.). *Råmpa*, id. Nk. *Rimp*, *-a*, f. afrifvet eller afslitet stycke (af ett kläde, tyg); remsa. Vb. (Nordmaling). Af sv. *rem*, m. lorum. Rempling, m. smalt stycke jord. *Åker-rempling*, m. Hl. (Ljungby). D. d. *rimling*. REMS (ipf.-*ä*), v. a. rifva, klippa i remser. Vb.

RENSKT HÖR·FRÖ, n. ufländskt linfrö. Hl. Rhenskt?

RENA, *ren-gjeraning*, *ren·häklad*, *rening*, *rensning*, *rent*, s. *rain* 2.

RENA-STEN, *ren·konungjen*, s. *rain* 1.

REN-BREMS, *ren·styngj*, s. *rein*.

REN·FANA, f. 1) (i riksspr.) Tanacetum vulgare. *Tysk renfana*, id. Sdm.; 2) Achillæa millefolium. N. Kl.,ög.

RENGA el. *ränga*, f. 1) smal remsa, smalt stycke. Kl. (Tjust), nk.; 2) lång smal väg eller åkerbit. Kl, (Tjust).

RENN-DA(G)S, *i renn·das* adv. häromdagen, för några dagar sedan. "I da ha vi frädar, men dä va i renndas". Norra Vm.

RENSJA, v. n. 1 gnägga; om hingstar. Ul. Jfr *vrena*.

REPA 1 (ipf. o. sup *repa*), v. a. rifva, rifva sönder. "Hak póikan ha vari om natten å täi bórt stegan från lóft-svalan, å tå Maja Lis sku hópp ner, så fass(t)na hon mä kläden å repa all såndr se". Fl. (Öb.). Jfr *ripa* 1. Repa 2, f. ett slags häckla, hvarmed man skiljer linknopp från stjelkarne. *To repa*, f. Svea, Götal. Ns. *repe*, f. id. (B. W, B. 3, 482).

Reppling, m. afskuret styeke(kött, ost o. d.). "Han skar av en reppling å gav honom". Sm. REPA 3, v. n. 1 rapa. *Rep'*, id. Fl. (Öb.). *Räpa*, Sm.,vg.,vb.; *reva*, Sk.; *reffla*, Ög., G. (F.); *röpa*, Vg.; *räffla*, *räva*, Kl.; *rèpsta*, G.; *ripå,* Dl.; *raffta, rapta,* id. Nk. Fsv. *rapa.* S.S. 1, 129; fn. *repta*, *ropa*; d. *råbe*; d. d. *ræppe*; fht. *rofazian*, id. Refft, n. *refftning*, f. rapning. Ög. REPP el. *räpp*, m. i) en viss tid, stund. "En repp va väret godt, men se'n ble dä spjelsamt. Han va hos mej en räpp. Dä ä en kall räpp mellan jyl å froedan". Hl.,bhl.,vl. *Rämp*, m. id. Ög. *Räpp*, n. skof. "I första rappet". Sm.; 2) tiderymd af tre månader; ett fjerdedels år. Han ä två, tre räppar gammal". Om barn; räknas vanligen till tre, sedan heter det år; dock säger man: "pojken ä fem räppar", d. ä. 1¼ år gammal. Kl.,sm.,bhl,,vg.,vl. *Trettinge*, m. id. (eg. tretton veckor). Ög.,sm.,hl.,öl.; 3) termin, Bhl. *Rämp*, m. id. Ög. N. *repp*, n. kort sjukdom, paroxysm. Reppa·dag, m. juldagen, vårfrudagen, midsommarsdagen eller michaelidagen. Om hafvande qvinnor komma till kyrkan någon reppa-dag, tros deras barn få fallandesot. Sm.Reppe-tals el. *räpp-tals*, adv. tidtals, vissa tider. *Repp-vis*, adv. id. Hl. (Ljungby).

Räppa·gammal, adj. som är ett fjerdedels år gammal; om barn eller djur t. ex. kalfvar. "En räppa-gammal kalv". Vg.

Räppen, *på räppen*, adv. strax. Dls.

Vår-reppen, m. def. det fjerdedels år, som begynnes med vårfrudagen (den 25 mars) och sträcker sig till midsommar. Sm. REPP, m. en midre trakt af en socken; bygdelag. Dls. Fn. *hreppr*; n. *repp*.

REPPA, v. n. 1 skynda, ila. "Han reppade fort åsta mä brevet". N. Hl. Fn. *hripa*, göra något skyndsamt; d. d. *rip*, hast, hastverk: holl. *reppen*, skynda, skynda sig. Jfr *rapp*.

REPPLING, s. *repa* 1.

REP-RÄTT. s. *reip*.

RE-RÄNSNUGT, s. *raud*.

RES, s. *räs*.

RESA 1, v. a. 2 1) rifva sönder. Åland. *Risa* Fl. (Nl.); *rissa*, id. S. G.; 2) taga skinn och speck från en sjelhund. Fl. (Öb.). Nht. *reissen*.

RESA 2. v. n. stiga upp, resa sig upp, nytta sig af stället. "Kräka ä så utsvultna att de inte órka resa". Vg. Fn. *risa* (*reisa*, *risit*), stå upp. Rese-gille, n. gästabud sedan takstolen till ett nytt hus blifvit uppsatt eller rest. S. Sk.

Rese·sten el. *res-sten* (pl.-*ar*), m. bautasten, sten som är upprest till minnesvård. Sm.,bl.,sk.

Resst, m. resning af gafveln på ett hus. Ög. RESEN, adj. mager, utmagrad, utsvulten; om kreatur, i synnerhet nötkreatur. Jtl. (föråldr.), ul.,nk.,vg.,ög.,sm.,hl. *Raisen*, *utresen*, Sm.,kl,; *rese* el. *res*, id. "Hästen, kon ä rese (el. i rese). Bättre att ha kese-ko än rese-ko". Vg. (Flundre h.). D. d. *resen* el. *ressen*, id. Fsv. *risa*, falla, sjunka ned. Alex. M.; fe., fht. *rîsan;* mht., ns. *rîsen*, id.; moes. *ur-reisan*, uppstå, resa sig upp. Jfr Grimm, gr. 3, 16; gesch. d. d. spr. 664. Dief. 2, 170. Rese-färdig, el. *res-färig*, adj. nära (el. färdig) att falla omkull af hunger eller kraftlöshet. Vm.,dls. bhl.,sm.,kl.

RESE-STEN, *res-sten*, s. *resa* 2.

RE·SIMME, *ressla,* s. *reda* 1.

RESLA, s. *ris* 4.

RESMA, f. trasa. Ög. Jfr *resmas*.

RESMAS el. *rismas*, v. d. 1 af sig sjelf rispas upp; om tyger. Hs. *Resmäs* (ipf.-*ä*), id. Vb.

RESP (pl.-*er*), m. de lösa sidorna på en djup fyrsidig s. k. Vadsbo-hökorg. Bottnen dertill kallas *la(g)*, n. Vg. (Vartofta h.).

RESP el. *risp*, m. spetsen af en beckträd, der borsten sitter. *Bek-risp*, *bek-resp*, *beg-resp*, m. beckträd. Svea-, Götal. *Bek-risper,* pl. tjärblomster: Viscaria purpurea. Sm. (Femsjö) D. *risp*, beckträd.

RESPA SIG, *risspa sig*, v. r. 1 gå i ax; om hafre. *Gå i risp*, id. Vg. (Skarab.). Jfr *ressma*.

RESPIT, s. *ris-bit* (*ris* 1).

RESS, n. ostyrigt stim och väsen. Hs. *Ressa*, V. n. 1 vara ostyrig, mycket munter och liflig. Hs.,mp. *Rissa* v. n. 1 väsnas. "Rissa inte ner i sänga"! Vg. (Skarab.). Fn. *hressa sig*, göra sig lustig; n. *rissa*, vara bullersam, galnas. Ress-kónnta, s. *kóna*.

Risk (ipf. *ä*), v. n. brottas, leka, skämta, förlusta sig. Vb.,nb. RESSEL, 1) n. stort såll, rissel. Götal *Rössel*, n. Sk.; *raitsla* (pl.-*lur*), f. id. Dl. (Våmh.); 2) f. id. Nk. Fe. *hriddel*; e. *riddle*. Ressla, v. a. 1 rissla. Götal. *Rössla*, id. Sk.

Resslingar, tant. pl. aftröskado sädesax som gått genom risslet. Sm.,kl.,bl.

Tvet-rissel (*tsvait-rissel*), f. groft såll att rissla spån med. Vb. RESSEL·VISSLA, s. *rös*.

RESSLA, s. *reda* 1, *ressma*.

RESSMA (el. *resma*), f. ett strå med frukt eller blomruska; vippa, ax på säd, särdeles hafre. "Resmorna på havren ä fylliga". Sk.,hl. *Resslor*, *havre-resslov*, f. pl. blomvipporna på hafre. Sm. (Femsjö). D. d. *rusme*, hafreax; e. dial. *ruzzom*, kornax (Hallamsh. gl. 158); *rissom*, sädesstrå. Jfr *ressna*.

RESN, s. *ressna*, *räs*.

RESSNA, f. refva på gräs, ärter; stjelkar af alla slags klängväxter, t. ex. humle; deraf *böne-*, *humle-*, *ärte-ressna*, Nk.; *hummel-rysna*, f. Vm, *Resen* el. *riêsna*, f. ranka, stånd; deraf *'umbel-resen*, *'umbel-riesna*, *ärt·resen*. Dl. *Ressn*, f. *lin-tåga,* som är friad från skäfvorna. Hs. (Bj.). *Rensèn* (def. *rensna*, pl. *rensne*, def. *rensnan*), f, linstrå, både då det växer på marken och sedan det är skäckt, i hvilken senare bemärkelse det är liktydigt med tågor (el. *bast*, f.). Hs. (Db.). Jfr *ressma*, *riska*, *råkksna*. De-rensna (eg. *död-rensnad*), adj. (om'lin) när dess rot röter och linet blir rödt. Hs.(Db.). *Dö-ressnig*, id. Hs. (Jerfsö).

Ressne-vis, adv. refvigt växande; om gräs. Nk. RESST, *res-sten*, s. *resa* 2.

REST, s. *räs*.

RESTER, p. p. berest. *Möje-rester*, mycket berest; vidtfaren. Vg.

RES·TIVA, s. *tjoga* 1.

RETA, s. *räta*.

RET-BETA, f. 1) retelse; 2) en som retar. Vb.

RETE-SPÅN, s. *spån*.

RÉT·HóLLT, n. alnmått. Ordet brukas af skräddare. S. G. D. *ret-holt*, n. a) lineal (Moth); b) alnmått (vid byggnadsarbete m. m.); ns. *richt·holt,* n. id. (B. W. B. 3, 452).

REV 1, n. refben. Sk.,hl. m. fl. *Ribbar*, tant. pl. refben (i en lefvande kropp). G. Fsv. *rif*, n. GL. S.S. 1, 270. Sv. Pr. K. f. 34, 40. Didr. af B. 181: 18. Tref. tidh. f. 187; fn. *rif*; n. *riv*; fe., holl. *rib*; ns. *ribbe*; nht. *rippe*. Jfr *riva*. Häng-revad, adj. som har intryckta sidor eller refben; om häst, oxe m. fl. Hl.

Revja-ben, n. refben. Vg.

Rivjo, f. refbenen tillika med köttet; sida (med refben). *Får-rivjo*, *abbór-rivjo*. Fl. (Qv.).

Si-rev, n. refben. Nk. . REV 2 (pl.-*ar*), m. bom (bak- eller frambom) i en väfstol. *Reve*, m. id.; deraf *garn-*, *bröst-reve*. Svea-, Götal. Fn. *rifr*; n. *riv*, *ræv*. Jfr *riva*, *revel*. Reva, v. a. 1 varpa (garn). Åm. *Rev* (ipf.-*ä*), id. Vb.,nb.,jtl.

Rev·garn, n. varpgarn, ränning)(*inslagsgarn*. Vb.

REV 3, s. *mull·rev*, *reip*, *rejv*, *riva*.

REVA 1, f. 1) släng, snärt på en piska *Snärtä·reva,* f. N. Hl.,sk. *Röva*, *piska röva*, f. Sk. (Skytts, Järestads h.) *hórsa-reva*, f. pisksnärt afhästtagel. Sk. (Göinge); 2) något som sammanhänger i en rad. *Met-reva*, f. id. N. Hl. Jfr *riva*. Rev-gräs, n. en art lummer: Lycopodium annotinum. Vg. *Revja-gräs*, n. Ranunculus repens, L. Hl. *Vattu-rot-blomster*, n. id. Mp. REVA 2, s. *rev* 2, *repa* 3, *riva*.

REVEL (pl.-*revlar*), m. list som sammanhåller hopfogade bräder. S. Sverige, *Rövel* (pl. *rövlar*), m. id. Sk. (Ox.); 2) ledstång (på en bro). *Bror·evel*, *hand-revel*. Vg. (Vadsbo); 3) s. *mull-revel*.

REV-KÖP, *rev-sten*, s. *riv*.

REV-ORMS-ÖRT, s. *orm*.

REV-SEJSING, s. *sejsing*.

RI, f. stolpe, påle. "Ligga för ri", säges om en båt, som ligger ute i sjön, fastbunden vid en påle. "Båten, ekan ligger för ri". Bl. (Medelstads h.). *Rie* (pl. *riar*), m. 1) stör, trästång på hvilken säd upphänges till torkning; sädeskrake. Sm.,hl, (Värö, Breared); 2) sädesskyl. Sm., ög. Fsv. *ri*, f. stolpe. GL. Jfr *ree*, som är samma ord. Ria, v. a. 1 sätta upp (sädesneker) på en *rie* el. *ria·stävel* för att torkas. "Ria säd". Sm.,hl. (Frillesås).

Ria·stävel, m. trästång på hvilken sädesneker (omkring 20 el. 24) upphängas till torkning. Hl. (Frillesås). RIA-TALS, s. *rid*,

RIBBALDR, m. elak sälle, G. Fsv. *ribalder*, m. lätting, landstrykare. S.S. 1, 169. Horol. f. 34; fn. *ribbaldr*, våldsam menniska; it. *ribaldo*, odugling; frans, *ribaud*; e. *ribald*; mlt. *ribaldus*.

RIBBAR, s. *rev* 1.

RIBBERT, s. *räv*.

RID (el. *ri*), f. 1) kort tid, stund. "En liten, lång rid". Vl. "Ja satt inne te Annekas ena ri. Ja har arbetat ena ri". Vg.; 2) dåligt lynne. "Han har säine rid pa si" han har sitt onda lynne. S. G.; 3) sjukdomsanfall; deraf a) *barnarier*, f. pl. födslovärkar, barnbördssjukdom. Vg., dls.; *barnaria*, f. def. id. Sm. (Vestbo); b) *svemme·ri* (pl.-*er*), f. anfall af svindel, Vl. Fsv. *riþ* (*ridh*, *rid*), f. tid. VML. Fr. af N. 314, 468, 1169. Flores 99, 1043. Alex. 1935. Ivan, 2144; fn *hriđ*, | storm; häftighet; strid; tid; n. *rid,* f. a) stund, kort tid; b) oväder; c)

sjukdomsanfall, födslosmärta; mht. *rid*, f. sjukdomsanfall ; ir. *rith*, en årstid (saison); gael. *roid*, stund, kort tid. Ria·tals el. *rietals*, adv. stundtals, understundom, på vissa stunder. Vg., sm. (Östbo). RID(A) (ipf. *red*, sup. *ridi*), v. a. o. n. rida. Vb. (Ume), *Raiđa* (pr. raiđ, pl, *raiđum*, ipf. *ređ*, pl. *riđum*, sup. *riđiđ*), Dl.; *räida* (pr. *räidur*, pl. *räide*, ipf. *raid*, pl. *ridu*, sup. *ridi*), G.; *ri*, (*rei*, *ridi*), Vb. (Löfånger); *rii* (*reid*, *ridä*). Vb. (Skellefte); *ria* (*re*, *rùi*), Hs. (Db.); *ria* (*re*, *reet*), id. Götal. Fsv. *riþa*; fn. *riđa*; fht. *ritan*; fe. *rîdan*; n. *ride* el. *rie*; e. *rid*. Pung·riden, s. *pung*.

Ri-puta, s. *puta* 2.

Rissa, v. n. 1 1) ofta och häftigt rida; rida ofta hit och dit; stryka omkring; 2) vara brunstig, löpa, paras; a) om kor, hundar, kattor; b) om otuktiga menniskor, synnerligen qvinnor. Svea-, Götal.

Risse-ko, f. 1) eg. brunstig ko; 2) lättfärdigt fruntimmer. Sm.

Riss·färi, adj, löpsk, tjurgalen. Sm.,hl.

Rissla, v. n. 1 coire; om får och getter. Sk.

Ut-ri(d)are, m, 1) förridare vid kronbröllop; 2) tilltagsen, lättfärdig karl. Sm. Fsv. *ut-ridhare*, m. ryttare. Spec. Virg. s. 192.

Ut-ridare-öl, n. gästabud dagen före ett bröllop, då närmaste slägtingar m. fl. samlas och afresa till bröllopsgården. Ög. RIE, s. *ri*.

RIESA, s. *rain* 2.

RIE-TALS, s. *rid*.

RIFFEL-KRÄUT, n. pistolkrut. G. D. *riffel*, m. ett reffladt skjutgevär.

RIFFS-RAFFS, n. något som hastigt blifvit tillhopa rifvet och rafsadt; skräp, slarf. Allm, Fn. *hrifs*, n.; e. dial. *riff-raff*.

RIGAL, s. *regal*.

RIGGA, s. *raud*.

RIGGA PA, v. n. 1 spänna uti, sela på (hästar). N. G.

RIGGÅVÅ, m. orkan. Dl. (Åsens by i Elfd.). Jfr fn. *hríđ*, f. vind, storm; häftighet; sv. dial. *guva*, f. väderil, *vär-guva*, f. hastigt påkommande väderil. Hs. *Rig-gåvå* är troligen ljudsämdt af *rid-gåvå*, ɔ: häftig vind. Jfr *guva*, sid. 223.

RIK, n. stoft, fint dam. Ordet lefver qvar i *lumrik*, fröstoftct af lummer (Lycopodium clavatum). Fn. *rik*, n. stoft, fint dam. Jfr *lumma* 1.

RIKK, *rikka*, *rikkel*, *rikker*, *rikkig*, *rikklig*, *rikkug*, *rikkäl*, *riksa*, s. *rinka*.

RIKKA óPP, v. a. 1 söka uppmuntra språng; om hästar. "Rikka ópp'n". Sdm.

RIKNA, v. n. 1 blifva rik, hafva förmon af. Fl. (Nl.). Af fsv. *riker*, adj. a) mägtig, stark; b) rik, förmögen; fn. *ríkr*.

RIKTIG, adj. 1) (såsom i riksspr.) öfverensstämmande med regel, stadgande; utan fel, brist; 2) rättskaffens. pålitlig. Vb.,sm.)(oriktig, opålitlig, bedräglig. Vb. Riktighet, f. rättighet; brukas vanligen blott i flertal. Sk. *Rektiheta*, *rättiheta*, f. def. smörtionde till kyrkoherden. Dls. RILLÄ, v. a. rulla. "Rillä ärtar". G. D. d. *rille erter*.

RIM 1 (kort i), n. (såsom i riksspr.) rimfrost. *Räim*, n. 1) id. *Raim frust*, m. id.; 2) fint saltlager på kött. G. Fn. *hrim*, n. rimfrost; fe., e. *rim*; fht. *rime*; holl. *rijm*; bay. *reim*; d. *riim*, id. Rima 1, v. imp. 1 rimfrosta, rimma. Sk.

Rima 2, v. a. 1 lindrigt salta hopvräkt fisk, sedan tvätta och omsalta honom ordentligt lagd; rimsalta. Sdm.

Rim-strömming, m. löst eller lindrigt saltad strömming, liggande utan ordning. Ög. (Ydre).

Rimuger, adj betäckt med rimfrost. Sdm., nk. *Rimig*, id. Vm. D. *riimfuld*. RIM 2, n. 1) berättelse, dikt, saga; 2) rykte. Vb.,nk. Riim (ipf. *ä*), v. n. berätta, göra historier, fabler; sladdra. "Han sat å rimä heela aftan óm finska krigä". Vb. Jfr fht., fe. *rim*, m. numerus, series; *rîman*, numerare (Graff 2, 506). RIMA 1, f. grof käpp, som lägges under råsthalmen i bryggkar, på det att vörten lättare skall rinna igenom. Dessa käppar, hvilka äro tjocka som störar och läggas öfver hela bottnen af

hryggtinan, äro alltid af en (Juniperus communis) för smakens skull. Ul. N. *rim*, f. stång, läkte, spole; fe. *rim*, f. id, Gl, Norske Love 2, 122,Rim-stókk, s. *remm-stykke*. RIMA 2, s. *rim* 1.

RIMMA, *rimmad*, s. *orimmad*.

RIMME, m. trägaller: 1) spjälhäck; vanligen om sådana af spolar gjorda krubbor, hvari fodret lägges för hästar och får; 2) galler till vagnshäckar; vagnshäck. Kl.,sm. *Häkk-remne*, m. id. Kl.; 3) en dylik vagnskorg tom eller lastad. "En remm hö", ett hö-lass. *Remma-tyg*, n. en sådan hövagn. Sm. Jfr *remme*. Hö-rimme, m. flat höhäck eller spjälbotten, utan sidostaramar hvarpå höstakkar köras eller sädesneker uppläggas. Sm.

Rimma-lad, m. flat höhäck; hörimme utan sidostammar. Sm. Jfr *lada*. RIMMLÄ UPP, v. a. 1 rispa upp något stickadt G.

RIMMÄNA, *rimnå*, s. *riv*.

RIMP, s. *rempa*.

RIM-STRÖMMING, s. *rim* 1.

RINDER, s. *ränne* 1.

RING 1, adj. flink och färdig, rask. Dl. (Elfd.). *Kring*, id. Mora. Fn. *hringr*, beqväm, behändig; *hringinn*, rörlig, rask.

RING 2, adv. snart. Hs. (Norrala, enl. Ihre, DL.). *Ringt*, adv. snabbt, raskt. "Gå ringt". Dl. (Elfd.; mindre brukligt ord). N. *ring*, snart, strax. Ringa, v. n. gå snart. A. "Hur långt ä dä te sta'n"? B. "Dä ringer snart". Vm.

Ring·bergad, adj. (om gård eller hemman) hvars gröda lätt kan inbergas. Ul.

Ring-faren, adj. som lätt kan kringfaras; om egor. Ul. RING 3, s. *ringa* 1.

RINGA 1 (ipf. *rang*, sup. *rungit*), v. a. ringa. Denna starka böjning förekommer i några munarter af Svea- och Götaland. I Moramålet svag böjning. Fsv. *ringia* fn. *hringja*; n. *ringja*; d. *ringe*; nht., holl. *ringen*, ringa (alla med sv. böjn.); fe. *hringan* (*·de*, *-ed*), enl. Bosworth, men stark böjning *hringan* (*hrang*, *hrungon*, *hrungen*), enl. Grimm; e. *ring* (ipf. *rang*). Ring, m. 1) eg. krets. "Köre i ring", för ro skull åka ut på släde. S. Sk.; 2) kringla af hvetebröd. Bhl.,vg.,sm. Fsv. *ringer*, m. krets, ring. VML. HL.; fn. *hríngr*; fe. *hring* (*hrinc*); e., nht., holl., d. *ring*. Anm. Med Grimm härleda vi substantivet ring af ofvan anförda starka verb och har förmodligen svängningen, bågrörelsen utgjort verbets hufvudbegrepp.

Bakk-rinka, f. röllika: Achillæa millefolium. Dl. (Falun). Benämningen af blommans rundhet och kullrigket.

Blå-ring·blomma, f. blåklint: Centaurea cyanus. *Blå-ringel-blomma*, f. id. Sm. (Vestbo).

Hvete-ring, m. hvetekringla. Sm. *Hvet-ring*, *hvejt-ring*, m. Jtl.; *gwet-ring*, m. id. Jtl. (Ragunda).

Hvit-ring (*hvitt-ring*), m. Strepsilas collaris, Tem. Östra skärg. *Höttrikk*, *höltring* m. id. Hl.

Ringa 2, v. a. 1 l), hugga en ring eller krets af barken på ett träd för att få det att vissna och derigenom att torka. "Ringa en tall". Hs. (Norrbo); 2) lägga ring på en qvarn. Sm. Fsv. *ringa*, ringa, omringa. Rdq. 3, 156.

Ringande, *i ringande rot*, adv. 1) eg. genom att rundtomkring afskära roten; 2) helt och hållet. Ul. Jfr *ringestä rot*.

Ringa·stav, m. en staf med ringar, som fordom brukades af *vånga-gömmaren*. S.Sk

Ring-blomma, f. solsicka: Chrysanthemum segetum. Fries, bot. utfl. 3, 211.

Ringe-fólk, n. pl. folk, som ringa för en död. Sm.

Ringestä rot, *in i ringestä rot*, adv. till det yttersta; brukas i talesättet: "ja ska ätä dej in i ringestä rot", ja skall hata dig till det yttersta. Sdm.

Ring·hals, m. snok. *Gul-kind*, m. id. Sm. (Värend).

Ring-kedja, f. 1) tretåig måse: Larus tridactylus; 2) rågång omkring ett hemmans alla egor. Bhl.

Ringla, v. imp. 1 klinga med bjellror. "Dä ringlar". Vg. Fn. *hringla*.

Ringle·fett, n. fett som plockas af inelfvorna på slagtade svin. Sm.

Ring-mjöl, n. det mjölet, som samlas kring en qvarnsten. Sm.

Ring-orm (pl.-*ar*), m. 1) snok. Götal.; 2) ref-orm. G., sk. *Ringel-orm*, m. id. Vm. Fn. *hringormr*; d. *ringorm*, reform; e. *ring-worm*; fe. *rencgvyrm*; holl. *ringworm*, id.

Ringorma-gräs, n. en art törel: Euphorbia Helioscopia, L. Sk. Gl. sv. (Tillandz) *ringormsgräs.*

Ringorma-rot, f. en art kornflbla: Scorzonera humilis. Sk.

Ringórrmä gräs, n. Chelidonium majus. G. *Rävorms·gräs*, n. id. Nk.; i andra munarter *rev-orms ört*, f.

Ring-ved, m. det murkna träet uti en björk. Sm.

Ring-vedi(g) adj. (om förtorkadt träd) hvars safringar börja lossna från hvarandra. Ög.

Ringäl 1 (ipf. *ringlä*), 1) v. a. a) lägga i ring, t. ex. tåg, järntråd, timmer; b) rulla tillsammans; 2) v. n. dingla fram och åter. *Rångäl* (ipf. *rånglä*), id. Vb.

Ringäl 2, n. en ovig menniska, som ej har någon hållning i kroppen. Vb.

Ytter-ring, m. den yttersta gärdesgården mot ett annat hemman. Sm. RINGA 3, s. *ring* 1.

RING-FÖDD, adj. som födes med litet)(*dryg-född*. Ul.

RINKA (ipf. *rank*, sup. *runkit*), v. a. o. n. runka af och an, ruska något af och an; åtskilja; vara ostadig. Utan tvifvel har ett sådant starkt verb funnits i vårt uräldsta språk. Med svag böjning förekommer verbet ännu. *Rink* (ipf.-*ä*), runka af och an. Vb. Grimm (företalet till Schulzes gloss. s. XII) har förutsatt ett moes. *rigkan*, *ragk*, *rugkun* och ett fornhögtyskt

rinckan, pellere, trudere. Fn. *rikkja*, v. a. rycka, rynka, är troligen ljudsämdt af *rinkja*. Jfr. Rdq. 1, 187. Utom nedan upptagna rotskott höra hit sv. *ranka*, f. sarmentum, *rynka*, f. ruga, *rynka*, v. a. corrugare. *Rank*, adj. 1) vacklande fram och åter, rankig, som svigtar hit och dit Allm.; 2) lång och smärt. Bl. Nht., holl., d. *rank*.

Ranka 1, v. n. 1 1) eg. vackla, stå ostadigt, vara ricklig; om redskap, som äro gistna i fogningarne och ej hålla stånd. Norrl., Sveal.; 2) slå dank, drifva fåfäng från den ena byen till den andra. Hs.; 3) åka i smått traf; "Hanrankar mä sin gamla häst". Nk.; 4) med svårighet röra sig; om sjukligt och gammalt folk. Fl. (Nl.).

Ranka 2 (pl.-*kor*), f. 1) mycket långt och smalt träd: 2) långt och magert fruntimmer. Sm.; 3) liten, usel, dålig häst. Sdm.

Ranka-löser, *ranke·lös* el. *rinka·lös*, adj. 1) mycket lossnad i alla fogor. "Vagnen (vangen) ä rankalöser". Nk.,ög. *Vrinka-lös,* id. Kl. Jfr *vringa*; 2) skröplig. "Gubben börjar bli rankelöser". Nk.

Ranker, m. lång, smal och mager karl. Sm.

Rankig, adj. 1) (såsom i riksspr.) som står ostadig, ricklig. *Rankug*, Vb.—nk. I andra munarter *rakklu*, *rakkli*; 2) svag, vacklande; om sjuka eller uttröttade menniskor. Sdm. *Rakklu*, id. "Gubben ä gammal å rakklu". Nk.

Rikka, v. a. o. n. 1 1) runka, vrida af och an; vackla såsom något hvilket är löst i fogningarne. "Hela vagnen rikkar. Hvarföre ska du rikka fram å tebaka på stolen"? Götal. *Riksa*, G.; *rek* el. *räkä*, Jtl., mp.; *reka*, id. "Den gamla stapeln rekar, när de ringa». Allm.; *reka* el. *rega* (ipf. o. sup. id.). "Yksa reka ti skaften. Gångjärna reka ti dörrom". Vb.; *rea*, id. "Han reade ómkull. Åskan gikk så att hela huset reade. Klókkstapeln rear då dä ringer"; 2) fara hit och dit mycket och ofta. "Rikka å dikka". Sm. *Riikk* (ipf. *rikkä*), id. Vb.; 3) *rikka å sta*, gå bredvid ett lass och köra; köra i sakta mak. Sk. (N. Åsbo). N. *rikka*, ruska af och an; *riksa*, sitta löst.

Reke-ré, n. en ragglig sak. Hs. (Db.).

Rikk, *rikkanne*, n. spring, löpande hit och dit. Sm.

Rikkel, n. som har hög resning; allt hvad som är illa hopsatt, illa bygdt, ej kan stå säkert. *Rekkel*, *rukkel*, n. id. Vb. *Rukkel*, n. något ovanligt stort. *Lång·rukkel*, n. lång, men oduglig menniska. Hs.

Rikker, n. 1) en som flackar hit och dit; 2) ostadig menniska. Sm.

Rikkäl (ipf. *rikklä*), v. a. o. n. 1) resa upp i vädret något högt, men derjemte illa sammansatt eller bygdt; bygga ostadigt. "Han rikklä fäll ópp 'n flaggstång, men hon blåst óppne dagen ätt. Han rikklä'n ópp en råg-häsi åt säg, men då rågen kom dit, rammla na"; 2) lossna i fogningarne,, vara färdig att falla "Hå håll å rikkäl", det lutar till sitt fall. Vb.

Rikkig, *rikked*, adj. loss i fogningarne, rankig; som ej står stadigt; om bord, kärror m. m. Hl.,sk. I andra munarter *rikkug*, *rikki*, *rekug*, *rikuter*, *rekali*, *rekli*, *rikklig*, *rekalös*.

Rinka, f. utmergladt kreatur; om svin och hästar. *So-rinka*, *öga-rinka*, f. Sk. (N. Åsbo).

Rukka 1, v. a. 1 1) vagga, gunga. Dl.; 2) flytta litet, róra något från dess plats. "Rukka stolen". *Råkka*, id. Sm. *Råka* (ipf. o. sup. *råkä*), v. a. ruska, stöta på, ruuka fram och åter till dess det lossnar. "Han råkä sä längj pau ä, dilläs ä gikk laust". Vb. Fht. *rukjan*, se movere; d. *rokke*, runka.

Rukka 2, f. vagga, bunden vid en *bugå* i taket. Dl.

Runken, adj. rynkig. "Hånnen ä runken". Sk. (Tygelsjö s:n). D. *runken*.

Runkla, v. n. 1 skaka, runka ofta; vingla med något. S. G.

Rykkja (uttal, *ryttja*), f. rynka, skrynka. Dl. RINKA SIG, v. r. 1 skaffa sig matlust. *Vara rinkand*, hafva matlust. Sm. (Vestbo). *Mat-rinkad*, adj. begärlig efter mat. Ög. Mat-rinkane, adj. indecl. id.; säges om dem, som ej följt vanliga måltiderna, men gått en längre tid utan att äta. "Nu ä du väl matrinkane"? Hl. (Breared, Värö, Frillesås).

RINKERA el. *rinkirä*, v. n. fattas helt litet. "Dä rinkerar läjtet". G. (F.). Härledningen oviss.

RINNA (pr. *rinn*, pl. *rinnum*, ipf. *rann*, pl. *runnum*, sup. *runnið*), v. n. 1) rinna, flyta. Dl. *Rinna* (pr. *rindur*, pl. *rinne*, ipf. *rannt*, pl. *runnu*, sup. *runni*), G.; *rinn* (ipf. *rann*, sup. *rånni* el. *rånnä*), id. Nb.,vb.; 2) springa, löpa. Svea-, Götal. I denna betydelsen likasom i den följände [under 3) anförda], heter ipf. *rann*, sup. *runni*. "Din häst rann undan sóm pókker. Ormen rinner efter". Kl. "Ormen rinner bórt" Sdm. (Ornö), nk. "Långkasen rinner fram". Hs. (Norrbo); 3) uppskjuta ur jorden, uppväxa (om växter). Denna betydelse förekommer i ett gammalt rim i en folksägen från Bohuslän, der en byting sålunda talar: "Mykket har jag hört, Mykket har jag sport; Nu är jag gammal, Sóm Tyve skog, Sóm är tre gånger brunnen, Upp igen runnen". (Jfr Runa 1847, s. 38); 4) talesätt: a) *rinna ner*, v. n. gå neder; om solen. "Sola har runnit ner". Vg.; b) *rinna upp*, v. n. α) eg. (såsom i riksspr.) gå upp; om solen. "Sola har runnit upp"; β) växa hastigt upp. Dl. (Elfd.); c) *rinna upp i näsan*, förorsaka vrede. "Dä rann upp i näsan på mej". Hs. Fsv. *rinna*, *rænna* (pr. *rindær*, *rinder*, *rændær*, ipf. *rant*, sup. *runnit*), a) rinna; b) löpa; c) spridas, utbreda sig (om eld); d) gå (om väg); e) uppgå, uppkomma; f) uppskjuta (ur jorden, om säd och gräs); fn. *rinna* (*rann*, *runnit*), a) rinna, flyta; b) smältas; c) springa; fht., fsax. *rinnan*; mht., nfris. *rinnen*; fe. *rinnan*, *rennan*, *reonnan*; ffris. *renna*; i mht. och fe. äfven löpa; holl. *runnen*, rinna, löpa; n. *renna* el. *rinne*, v. n. rinna; smälta; växa hastigt; *renna*, v. a. utgjuta,låta rinna; d. *rinde*, rinna, flyta; *rende*, springa; e. *run*, löpa, springa; drypa; rinna; moes. *rinnan* (*rann*, *runnun*, *runnans*), springa, löpa ; rinna, flyta; lt. *ruere*; gr. *ειν*; skr. *ri*, rinna sakta, flyta; beng. *rîna*, rinnande. And·runi, m. det gräs, som växer upp efter första slåttern. "Äd ar väksit andrunin". Dl. (Elfd.). *And-lade*, m. Dl. (Ohre); *and-groie*, m. id. Dl. (Mora).

Käll-roning, f. källsprång. Vg.

ópp-rinna, f. källa. Ög. Jfr *óppränning*.

Ridlä, v. n. 1 strömma. G. (enl. J. P. Kellgren).

Rin**L**, f. rissel, groft såll. Vb. (Skellefte). *Rinsl* (def.-*a*), groft såll af vidjor eller pertor, hvarmed småhalm m. m. skiljas från den tröskade säden, innan hon kastas. Vb.

RinsL (ipf.-*ä*), v. a. rissla, sålla. Vb.

Rinnd, m. murgröna: Hedera Helix. G. Hos Tillandz *gundelref, jordbinde, jordref, lakatåror.*

Rinnare el. rönnare, m. liten bäck, rännil. Vg.,dls. (Valbo, Vedbo). Mht. rinne, curriculum, aquæ; moes. rinno, f. vinterbäck: ***χείμαῤῥος*** Roning, f. öppet ställe på isen (der vattnet rinner fram). Kl.

Ronn, n. skada på ett tak, hvarigenom dropp uppstår. Vm. (Fellingsbro).

Runnil, m. rännil. Vg. (Mark). *Rône*, m. id. Vg. (Skarab.). Moes. *runs*, m. ***ῥύσις***, ***δρόμος***; *garunjo*, f. ***πλημμύρα***; kärnt. *runse*, f. liten bäck (Lexer, 211); fht. *runs*, m. a.; d. d. *rund*, bäck, rännil.

Råne, m. takdropp i ett rum; ställe der det rinner. Sm.

Ränna (*râuna*) m. samling af buskar (som skola brännas). Hs. (Bj,). Fn. *runnr*, m. buskar; *rune*, *runn*, *rånn*, m. en samling af små träd; *runn*, m. buske.

Ränna (ipf. *rann* el. *rännde*, konj. *runne*, sup. *runnit*, *runnet* el. *rändt*), v. n. o. a. 1) löpa, springa. Allm. *Ränn* (ipf. *rännd* el. *rännä*, sup. *rännt*), id. Vb. "Ränna i bänn", vara löpsk; om hundar och räfvar. Sk. (N. Åsbo). Jfr bänn; 2) löpa med sqvaller. "Nu fekk du å ränna mä". Svea-, Götal.; 3) åka med kälke utfor en backe, som ock derföre kallas *ränn-bakk*, m. kälkbaeke. (Norska *rennebakkje*, m. id.). "Rann en bakk". Vb. *Rinn*, id. Nb. (Lule, Ö. Cal.). "Ränna kälke", åka på kälke. Hs.; 4) färdas på skidor. "Han rännd 8 mila på dagen", han färdades (nämnl. på *skidben*) 8 mil på dagen; 5) färdas utför forsar på en båt. "Ränn en förs". Vb.; 6) glida på is, skrilla, halka. "Wið rännum å skrikkskum". Dl. (Elfd., Våmh.); 7) flyta, rinna, "Vannet ränner i rännestenen". Sk. (Onsjö). "Der ränner me'ed vann me'n möllaren sóver". Ordspr. Sk. (Harjager); 8) hastigt tillfrysa; om sjö. "Sjön ränner. Sjön rännde i går. Sjön rännde på en enda natt". Vl.,ul.,sm.; 9) krypa, kräla och röra sig sakta i kroppen och blodet. "Dä ränner i kroppen". Vg.; 10) vara brunstig; om so, bagge. Vg. (Skaraborgs l.); 11) löpna. "Mjölken ränner". Ul.; 12) låta rinna, sila, hälla ut; afskumma grädden från mjölk. "Ränn mjólka", sila mjölken, d. ä. skilja grädden derifrån, hvilket sker sålunda att man låter mjölken rinna ifrån tråget (bunken) genom eller under en visp, som hindrar grädden att medfölja. Den sålunda frånsilade mjölken kallas *ränn-mjölk*, *ränn-mjólk* el. *blåmjölk*, och hvad som stadnar på bottnen och bräddarne af träget, sedan grädden afhällts i kernan, kallas *råm-tråg*, n. som vanligen blifver barnens lott. Vb.,hs.,dl. (Fn. *renna mjólk*, hälla mjölken ut af mjölkbyttan sålunda att grädden blir qvar); 12) rensa (ärter). "Ränna ärter", rensa ärter, låta dem löpa genom ett såll. Dl. (Elfd.), hs.; 14) varpa (en väf). "Ränna en wäv". Dl., gstr. (D, *rende*, id.).

Hóg-ränna, s. *hug*.

ópp-ränna, f. garn som är uppnystadt af varp. Sm.

ópp·ränning, f. källa, kallkälla. Sdm.,nk. En gräfd brunn kallas *källa*, f.; *brunn*, m. naturlig och konstgjord vattendam. Nk.

Rannta, v. n. 1 1) ränna omkring hit och dit i husen eller gårdarne; onyttigt springa omkring. "Han springer å ranntar i bygden". Allm.; 2) springa omkring med sqvaller, sqvallra, Ul.,sdm.,nk.

Ko-rannta, v. n. 1 ystert springa omkring såsom kalfvar. Ul.

Rannta, f. 1) liten liflig flicka, Sm.; 2) rännerska, qvinna (flicka) som sällan håller sig hemma utan ränner ute och bort; 3) sqvaller-bytta. "Um dä vore en rikti kär, å inte tókkna ranntä". *Spring-rannta*, f. id. Svea-, Götal.

Rannter, m. man som löper med sqvaller; föga karlavulen man. Nk.

Rann-ölj, f. det första spåret eller den väg som bildas vid skidlöpning eller kälkåkning. Vb.

Ränderska, f. lättfärdig qvinna. Åland (Kökar).

Ränn el. *rännane*, n. spring. Allra. *Ränning*, f. *ränneri*, n. id. Sm.

Ränna el. *ränne*, f. 1) eg. (såsom i riksspr.) ränna, takränna; 2) rännesten. S. Sk. Fn. *renna*, f. ränna, kanal; ns. *ronne*, *runne*, f. a) ränna, takränna; b) rännesten. (B. W. B. 3, 524).

Rännan, f. def. utsot. Ul.

Rännare, m. en som löper omkring; springare. "Dä ä en farli rännare sóm kommer så ofta". Sm.,bl.,vg. Fn. *rennari*.

Rännare-kärring, f. sladderkärring som löper med sqvaller. Ög.,sm,,vg.

Rännas, v. d. vara löpsk, brunstig; om får. Vg.

Rännde, *nät rännde*, n. flera nät sammanstälda i sjön. Sdm.

Ränn-byns-kar(l), m. friare: karl som i friareärendeu löper omkring i byen. Hs, (Jerfsö).

Ränne-dörg, f. ett slags fisksnöre med krok. Bhl. S. *dórg*.

Ränne-dra(g), n. ögla af trä eller järn på ett rep att låta andra ändan löpa deri vid bindning. *Räjb·kläpp*, m. id. Sk. (N. Åsbo).

Ränne·fólj, m.? en som kringlöper med sladder. Ög. (Ydre).

Ränne-fój, n. ett stycke väg, särdeles så långt man reser innan man rastar eller byter om hästar; en resa af 2 eller 3 mil. "Ett ränne-fój". Vg. (Skarab.).

Ränne-here, m. springpojke. Sk.,bl.

Ränne-källtring, m. kringstrykande kältring. S. Sk.

Ränne-maska, f. sladderkärring som springer omkring med sladder. *Sladder maska*, f. id. Sk. D. *rendekiærling*.

Ränne·skita, f. stark utsot. Allm. *Ränn-sjuka*, f. *rännet*, n. def. stark utsot hos folk eller kreatur. Vg. N. *renne-skita*.

Ränne-spole (pl.-*lar*), m. vävsköttel. Sm.

Ränne·tynne, n. 1) pojke som hjelper till att vakta fåren. Sk. (Villands h.) bl. (Bräkne h.); 2) springpojke. Bl. (Östra h.). S. *tjönne*.

Ränne-vind, m. skärkrona; ett par varpor. N. G. *Upprännings-stol*, f. id. S. G. ,

Ränn-fännika el. *ränn-fänika*, f. l) yr, bråksam flicka; yrhätta, som springer omkring Vm.,sdm.; 2) ko som springer i skogen och gerna vill löpa förr än de andra. Sdm.

Ränn-häLan, pl. def. varpa, hvarpå garnet till en väf varpas. Hs. (Bj., Ljusdal). I andra munarter *ränne-trä*, *rännträ*, n. Gstr.—sm. S. *häl*.

Ränn-hälta, f. i hast påkommet haltande. Vb.

Ränn-mjölk, f. 1) skummad mjölk, som blifvit *rännd* och sålunda fri från grädde. Vb.hs. *Ränn-mjók*, f. id. Dl.; 2) löpnad mjölk. Ul. N. *renne-mjølk*, f. skummad mjölk.Rännsel, f. torrvärk, gikt; ilning i kroppen. Nb. (Lule, Ö. Cal.), vb. (Nordmal.), jtl., hs. N. *rensl*, *rænsl*, n. gikt.

Ränn·snöru, f. snara, hvarmed foglar, harar m. fl. fångas. Vb.

Ränn-spel, n. qvinna som löper med sqvaller. Fl. *Löpe*, nöt·*löpe* n. id. Fl. (Ingo).

Ränn·stang, f. stång på hvilken sjelskytt kryper fram, med ena knäet på stången, som liknar en med, och genom en på densamma gjord särskild inrättning vid skjutandet erbjuder stöd för bössan. Fl. (Qv.).

Ränn stav (pl.-*ar*), m. staf som nyttjas af skidlöpare, i nedra ändan järnskodd och försedd med en trissa, i öfra ändan försedd med spjut, då han nyttjas af jägare; i annat fall med ett slags liten skyffel att dermed afskrapa snö som fastnat vid skidorna. Vb.

Ränn-såg, n. död-sjö; när vattnet drifves upp på land och sedan rinner ut i sjön igen. Bhl.

Ränn uks, *rönn-uks*, m. tjur. Dl. ([Elfd., Särna). Jfr *ron*, *råne*, *ränsa*.

Ränn-ögggla, f. rännsnara. Sm. RINSL, s. *rinna*.

RIOTA (pr. *riot*, pl. *riotum*, ipf. *rot*, pl. *rutum*, sup. *rutið*), v. n. ryta, råma. Dl. *Rauta* (pr. *rautur*, pl. *raute*, ipf. *raut*, pl. *rutu*, sup. *ruti*), G.; *raut* (ipf.-*a*), *röut* (ipf.-*ä*), Vb., nb.: *râuta* el. *råta*, Hs.; *röta*, Vg.,vl.,nk.,mp.; *röda*, Bhl., sk. (Frosta); *ruta* (ipf. *rôt* el. *röt*, konj. *rôte*, el. *röte*, sup. *rûtet*), Vg.; *ryta* (ipf. *röt*), 1) id. "Fät röt nyss óppe i berge". V. Dl. *Rójta*, v. n. 1 el. *rójt·skrika* (ipf. *rójtskrek*), v. n. ryta, ropa med rytande röst. .Nk.; 2) vara brunstig; om svin. "Soa ryter". Ög. (Ydre), sm. (Vedbo). Fsv. *riuta*, *ryta* el. *röta*, tjuta, ryta. Patriks saga, s. 16. Sv. Med. Bib. 1, 216. Kg. St. II, 50. S.S. 1, 129. Cod. Bildsf. s. 214; fn. *hrjóta* (pr. *hryt*, ipf. *hraut*, sup. *hrotit*), tjuta, vråla; *rjóta* (pr. *rýt* ipf. *raut*), tjuta; *rýta* (sv. böjn.), grymta; fn.,n. *rauta*, vråla, böla; n. *rjota*, brumma, grymta; fht. *riozan*, gråta; fe. *reótan*, id.; moes. *rauhts*, fremitus. (Grimm, gr. 2, 203); gr. ***οδειν,*** larma, brusa, knota; lt. *rudere*, vråla; skr. *rud*, tjuta.

Rötande, n. bölande. Vg. Fn. *rautan*.

RIPA 1, v. a. 1 1) repa, göra repor i något (glas, trä m. m.). Ul.,hl. *Rip* (ipf.-*ä*), Vb.; *ripä* el. *räjpä*, a) id.; b) skrifva dåligt. G.; 2) plocka sönder. "Gammalt ópplags gos dåger ripa sunder ti driv". Fl. (Nl.). N. *ripa*, göra repor; fht. *ripan* (ipf.-*reip*), fricare. Ripa 2, f. repa, liten strimma, fin skåra i glas o. d. Allm. *Ripä*, f. G. N. *rip*.

Rippsä (ipf. *rippsä* och *rippstä*), v. a. repa, rispa af; om fjäder. G. RIPPA, f. lättsinnigt, liderligt fruntimmer. Sm., hl.,bl. *Rippä*, f. G. Fht. *hripa*, f. (Graff 4, 1146); mht. *ribe*, f.; nht. dial. (Frankfurt am Main) *riebche*, id. Jfr gl. frans, *riber*. v. a. förföra. Diez, etym. wb., 287, 309.

RIPPSÄ, s. *ripa* 1.

RIPS, n. vinbär: Ribes rubrum. Götal. *Risp*, n.; *rips-bär*, n. id. Sk., hl. D. *rips*. Ripse-boske, m. vinbärsbuske. Sk.

RIPÅ, s. *repa* 3.

RIS 1, n. liten skogslund; blott i namn på dylika t. ex. *Lya-ris*, *Ris-hultet*. Kl. *Rais*, n. ris, buske. Dl. Fsv. *ris*, n. ris, buske; fn. *hris*, n. kratt, buske, ris; n. *ris*, id.; fe. *hris*, n. löf; fht. *rîs*, *hris*, n.; nht. *reis*, n. ris, telning, qvist; holl. *rijs*, n. id.; d. *ris*, n. a) tunn qvist; b)(i äldre språket) liten skogslund, kratt. Måhända af fn. *risa* (*reis*, *risit*), surgere, likasom lt. *surculus,*, m. ris, telning, af *surgere*. Brum-ris, n. ris efter löfqvastar, som användas till fårs och getters utfodring under vintern. Sm. (Finnveden). S. *brumm*.

Får-ris, n. riset efter de torkade löfkärfvar, som gifvas at fåren under vintern. Sm.

Get-ris, n. ung tallskog, som om vintern begagnas till bete åt getter. Dl. (Floda).

Gikt ris, n. Solanum Dulcamara, L. *Galenbär*, n. id. Sk.

In-raisa, s. sid. 293.

Hara-ris, n. Spartium Scoparium, L. el. Sarothamnus scoparius, Koch. Sk.

Klipp-ris, n. klippt ris af Empetrum nigrum eller Lycopodium annotinum, Selago, att strö på golfvet. Sm.

Jung-fru-ris, n. gullris: Solidago Virgaurea. Vl. *Räv·tunga*, f. id. Vb.

Rasp-ris, s. *rasp-gräs*.

Rais-stakk-fugel, m. sparf. Dl. (Mora).

Risa, v. a. 1 2) rensa ängar m. m. från ris och löf. Alm.; 2) stänga en gärdesgård, gärda. Sm.

Risare, m. en som med ris och spö afstraffar brottslingar. Fl. (Nl.).

Ris ale, n. smått ris. Kl. Demin.

Ris·bit 1, m. löfknif, löfhack, liten skära att afhugga löf med. Sm.,kl.

Ris bit 2, m. Hörer ordet hit? Betydelsen är årsgammal bock. Vb.,vg.,sm.,hl.,sk. I andra munarter *resbit*, *respit*, *ressbit*, *ribitare*, id. *Överårad bókk*, m. bock som är 2 år gammal. Hl. (Värö); *dubbel-bókk*, *dubbling*, m. id. Sm. I Bhl. betyder *respit* el. *risbis*, m. en tre års gammal galt. N. *risbit* el. *rispit*, m. a) årsgammal bock; b) två års gammal oxe.

Ris bygge, n. litet torp; inhysesstnga. Sm. (Östra h.).

Ris-byggare, m. inhyseshjon (som bor i ett risbygge). Sm. (Östra h.).

Ris-haga, m. gärdesgård af hela träd och ris; risgärdesgård. Jtl. *Ris hag*, n. Sm.; *ris-bröde*, n. Sk. (Frosta h.). S. *hag*.

Ris-hakk, m. skära på alnslångt skaft till att borthugga buskar och qvistar i en fälla. Ög.

Ris·hemta (*rissenta*), v. a. 1 rödja ängarne, räfsa bort ris, löf o. s. v. om våren. Sm.

Risk, m. större skära till löfbrott. Sm.,kl.

Ris·kas, s. *kas* 3.

Risla, f. afhuggen trägren. Bhl.,hl. *Resla*, *löv·resla*, f. id. Sk.,hl.,bl.,vg. *Rössla* (pl.- *er*), f. 1) ärtstånd. "Der va bårstens en bäll på rösslan"; 2) potatisstånd. Sk. (Ox.). Fn. *hrisla*, f. gren; n. *risla*.

Ris-mat, m. en som förtjent ris; om barn. Hs. (Db.).

Ris·rask, s. *rask* 2.

Ris snare, f. snara, som sättes för foglar mellan tvenne käppar på små gångstigar i skogen, med en risgård på hvardera sidan af snaran. Hs.

Ris-snarp, el. *res-snarp*, m. skarp knif, som användes till pilehäckar, alebuskar o. d. Sk. (Frosta).Ryss, n. 1) eg. (såsom i riksspr.) en af sprötar och stickor flätad häck till en vagn; deraf *läst-ryss*, m. en kol-ryss af 10 t:r, *halv-ryss*, m. af 20 t:r; *stor-ryss*, m. af 40 t:r; *hö-ryss*, m. att köra hö uti; 2) skrinda, ett slags släde af slår; deraf *fäl-ryss*, *åk-ryss*, m. Svea-,Götal.

Räise·täun, s. *tun*.

Små·rais-bliomä, f. Linnés ort: Linnæa borealis. Dl. (Elfd.). Jfr *hvita klókker*, *vinn-gräs*.

Ålder-rais, n. buskar af grå al (Alnus incana, L.). Dl. (Elfd.). RIS 2, n. engelska sjukan. Norrl.,ul.

RISA, v. n. stegra. Åm. Fsv. *risa* (ipf. *res*), resa sig, stå upp. Alex. 151; fn. *risa* (*reis*, *risit*); n. *risa* (*reis*, *rise*) fe. *ârîsan*, id. Jfr *resa* 2.

RISK, *risla*, *rismat*, *ris·snare*, *risnarp*, s. *ris* 1.

RISK, s. *ress*.

RISKA (ipf. *rask*, sup. *ruskit*), v. n. 1) växa; 2) komma till mognad; 3) vara stark, rask. Detta starka, nu utdöda verb, som i uräldsta tider funnits i nordiska tungan, har blifvit uppstäldt af C. Säve (St. Vb. s. 7). På fornnordiska skulle det låta: *riska* (ipf. *rask*, pl. *ruskum*, sup. *roskit*, p. p. *roskinn*), och på äldsta fornnordiska *riskva*, *rösk*, *ruskum*, *roskvit*. På moesogötiska bör detta ord hafva hetat *riskvan*, *raskv*, *ruskvum*, *ruskvans*. Se vi nu efter i de gamla tungomålen, så finnas i fornnordiskan följande ord: *roskinn*, adj. vuxen, fullvuxen, mogen; *roskna*, v. n. blifva vuxen, fullvuxen, mogen; *roskinleikr*, m. egenskapen att vara vuxen, fullvuxen, mogen; *roskinmanligr*, adj. som ser ut att vara vuxen, fullvuxen, mogen; *röskvask*, v. pass. växa upp, mognas m. fl. I moesogötiskan finnes ej något verbum *riskvan*, men deremot ett mycket nära liknande, nämligen *ga-vriskvan*, frambringa frukt: **τελεφορεῖν** (Luc. 8, 14). Till denna rot höra sv. *riska*, f. en ätlig svamp (Agaricus deliciosus); *ruska*, f. löfruska och i munarterna följande ord: Rask, adj. 1) väl vuxen, ståtlig till figuren. Bl,,fl. (Öb.); 2) (i riksspr.) snabb, hastig; frisk, modig. Fsv. *rasker*, a) snabb, hastig. Sv. Pr. L. XX, s. 296, S.S. 1, 6. S. Bern. f. 27 v.; b) rask, käck; fn. *röskr*, id.; fht, *rasc*; ns., d. *rask*; nht., holl. *rasch*, snabb, hastig.

Raska 1, v. n. 1. skynda. "Raska på! Raska ifrå sej. Raska sta"! *Raska sej,* v. r. 1 skynda sig. "Raska sej hem". Allm. *Raask* (ipf.*-ä*), v. a. o. n. 1) påskynda, skynda. "Raska däg! Rask på häst'n"; 2) *rask ti säg*, äta fort. *Rask å*, gå för sig, hafva någorlunda god eller sedvanlig helsa. A. "Hörä lev du"? B. "Å jo hä raskar å". Vb. *Raska å*, id. Allm. *Raska óm*, med drift bestyra om något. Sm. *Raska trän*, samla hop frukten af träd. Kl. *Raska ópp se*, a) återställas till helsan, blifva rask; b) fatta mod. Fl. *Raska te seg*, samla till sig. Nk. *Raska ätter*, anställa undersökning. Sm.

Raska 2, f. fruntimmer, som i tid och otid ser om sitt; sällan i god bemärkelse. Brukas ofta som adj. f. Sm.

Raska 3, f. i sammans, *tórr-raska*, f. gammalt, torrt på rot stående träd. Jtl. *Råska*, f. id. Nb. (O. Cal.). Måhända dock att dessa ord höra till roten *rask* 2.

Riska, f. 1) ranka, stånd; 2) afbruten gren af barrträd; ruska. Hs. (Bj.); 3) torra träqvistar. Fl. (Nl.). *Raiska*, f. risruska. Dl

Rusk, f. 1. liten kärfve. Dl. (Elfd.); 2) så mycket säd som fälles med lien på en gång. Ul. (Simtuna h.). Fsv. *raska*, f. risraska Alex. 3215. RISLING, s. *rissel*.

RISP 1, m. 1) rispa; 2) liten garnhärfva. Ög. Fn. *rispa*. f. Jfr *rispa* 2.

RISP 2, s. *rispa* 1, *resp*, *rips*.

RISPA 1, v. n. 1 föra oväsen, stoja under svordomar. "Rispa å träta". Hs.—sdm. Risp, n. träta, oenighet. Sdm. *Rispä-tag*, n. häftig träta som gränsar till slagsmål. G.

Rispansam, adj. stojande. Hs. (Db.). RISPA 2, v. a. 1 fint klyfva (trä) till spån och stickor. Sdm. N. *rispa*, v, a. rifva. Rispa, f. 1) smal träribba. *Trä-rispa*; 2) smal jordrerasa. Sdm.

Rispä-räjt, adj. 1) rättklufven; om ved; 2) uppriktig, fullt säker. G. RISSA, s. *resa* 1.

RISSA, *risseko*, *rissfäri*, *rissla*, s. *rida*.

RISSPA SIG: s. *respa sig*,

RISST-TYVÄ, s. *tjoga* 1.

RIST 1 (pl.*-er*), m. halster. Götal. Fsv.,fn., d. *rist*. Jfr *rista*. Järn-rist, m. järnhalstcr i ugnar. Götal. D. *jernrist*.

Kyrko-rist, m. kyrkogrind; eg. det galler, som fordom mera än nu brukades vid kyrkogårdsmuren för att hindra svin att ingå på kyrkogården. Götal. D. *kirkerist*.

Rista, v. a. 1 steka på halster. "Rista laks, sill, ål". Sk.,hl.,bl. D. *riste*; nht. *rösten*; e. *roast*. RIST 2, m. vrist, fotvrist. S. G. *Räiste*, m. N. G.; *röst*, m. Hs. (Db.); *brist*, m. Vb.—sm.;. *fot-brist*, m. id. Ul. Fn,, n., fht, mht. *rist*; fe., ns. *vrist*, id. Jfr *vrida*.

RISTA 1) v. a. o. n. 1 & 2 1) eg. (såsom i riksspr.) med udden af något hvasst, skärande verktyg göra en djup inskärning i något; 2) plöja ett åkergärde första gången sedan det varit besådt. Sm.,hl.,bl. *Riist* (ipf. *ristä*), v. a. plöja linda eller äng för att läggas i träde till åker, hvilken då kallas *ny-rist*. Vb.; 3) upprätta; 4) v. imp. kittla, sticka i någon kroppsdel. Ul. Fsv. *rista*; d. d. *riste*. Jfr Rdq. 1, 223. Rist, m. skåra i örat på ett får. N. G,

Ristel, m. 1) verktyg hvarmed man plöjer eller ristar. Vb.; 2) en del af en garnhärfva. *Garn-ristel*. Ul. Fn. *ristill*.

Riste-speta, f. "Vara på riste-spetan", tidt och ofta vara föremål för tadel. Bl. RIST-VAL, s. *val* 1.

RIT 1 (ipf. *ritä* el. *ritt*) v. a. o. n. 1) resa upp, ställa upp i lodrätt ställning. "Rita opp en stång, stólpe, ett massträ. Rita kólaved". Vb., mp.,fl. (Nl.) "Rita ópp bysson mot väggin (utal. väddjin)". Fl. (Nl.). *Reit upp*, id. Nb. *Raita upp*, upprätta, uppresa. "Raita upp si". resa sig upp. Dl.; 2) framräcka, sträcka fram, "Rit fram handa! Rit fram fot'n! Tåna rit tram genom skona. Han ritt spjutä mot bjernom"; 3) rigta. "Han ritä byssä åt 'óm"; 4) resa sig höja sig; om höga resliga föremål. "Hä rit nona högt ópp i värä tornä däna", det der tornet reser sig tämmeligen högt upp i luften. Vb.Rit-gå**L**, m. en gärdesgård, då gärdslet står mycket upprätt, nästan lodrätt. Fl. (Nl.). RIT 2 (ipf.*-rita*), v. n. reta. Brukas i talesätt: "hä rit åt ögom", det sticker i ögonen, är mig obehagligt; om obehagliga föremål eller om arbeten, som man ogerna eller med ledsnad åtager sig. Vb.*Rita*, v. n. 1 gräla, träta. Vg. (Skarab.). Fn.,n. *reita*, v. a. animum afficere, movere; nht. *reitzen*.

RITA 1 (ipf. *ret*, sup. *retet*), v. a. o. n. 1) rita. Ög. (Ydre). *Räita* (pr. *räitur*, pl. *räite*. ipf. *rait*, pl. *ritu*, sup. *riti*), id. G.; 2) rita bokstäfver, skrifva. "Rita bomärskje", underskrifva sitt bomärke. Hs. (Db.,Bj.). Denna bemärkelse brukas äfven i andra landskaper; 3) repa, rista; 4) plöja första gången om våren. G. Fsv. *rita*, rita bokstäfver, inrista; skrifva. Runnrk. 382: "þair raitu stain"; fn. *rita* (*reit*, *ritiđ*) och rita (*-ađa*, *-at*), skrifva; fe. *vritan*; e. *write*, id.; fht. *rizan,* inrista; n. *rita,* ritsa, göra streck. Jfr moes. *vrits*, m. punkt, streck. Ritare, m, den som med ett spetsadt läkte sönderskär eller sönderdelar den på marken utbredda mjuka *klapp-tórven*. Sk. (Vemm.). Fn. *ritari*, m. skrifvare.

Rit-mått, n. ett redskap att göra bräder jämnbreda. Fl. (NK.). *Ri-mått*, n. id. Fl. (GK.).

Rit·stikka, f. stryksticka (till elddon). "Ta jon je ritstikk"! Dl. (Mora). RITA 2, s. *röta* 1.

RIV (ipf. *reiv*, sup. *rivi*), v. a. 1) rifva. Vb. (Löfånger). *Raiva* (pr. *raiv*, pl. *raivum*, ipf. *rev*, pl. *rivum*, sup. *riviđ*), Dl.; *räiva* (pr. *räivur*, pl. *räive*, ipf. *raiv*, pl, *rivu*, sup *rivi*) , G.; *riv* (ipf. *reiv*), Fl. (Öb.); *riva* (ipf. *rev*, konj. *reve*, sup. *rivet* el. *revet*), id. Vg.; 2) upprycka med roten. "Han rev gräs. Hon har rivi lort" (ogräs). Nk.; 3) ihjelrifva: om varg; 4) impers.: "dä river av", det går an. Allm.; 5) *riiväs* (ipf.*-ä*), v. d. brottas, rasa, leka och stoja. Vb. Fsv. *riva* (ipf.*-rej*)} rifva. S.F.S. 4, 209. GL.; fn. *rifa* (*reif*, *rifit*); n. *riva*; d. *rive*, id.; fht. *ripan* (ipf. *reip*), fricare. Klå·riva (ipf.*-rev*), v. a. hänga (säd) på störar till torkning. Bl. (Gemshögs s:n). Af *klå*, f. stör. Jfr. sid. 331.

Rev, n. rifvande; stark efterfrågan. "Der va så'nnt rev i da ätte sill. Dä ä ett farligt rev òm den flikkan"; 2) bukref. Allm.; deraf *buller-rev*, *bälgs·rev*, n. kolik. Sm. Fsv. *rif*, rifvande; n. *riv*.

Reva, f. redkam. Kl.

Rev-köp, n. köp som rifves upp; handel som återgår. Ög.

Rev-sten, m. grof slipsten, på hvilken yxor m. m. grofslipas. Vb.

Rimmäna, f. remna, spricka. Ö. Dl. *Rimnå*, f. id. Fl. (Ingo). Deraf *rämmän* (ipf. *rämna*), v. n. 1) remna, spricka sönder; 2) smälta. "Smörä rämnä i solskenä. Snön rämnä". Vb. Fsv. *rifna*, f. remna. S.S. 1, 280; fn. *rifna*; n. *rivna*; d. *revne*, id. Af fsv., fn. *rifna*, v, n. remna, gå sönder.

Riv, *rivande*, adj. rask driftig, flitig, hurtig i arbete. Hs. *Rivande*, *rivanne* el. *rivannes*, id. Allm. I fsv. betyder *rifvande* el. *rivande*, rofgirig , glupande. Sv. Pr. K. f. 74 v. Cod. A. 27, f. 232; *river* el. *rivar*, sträng, öfverdrifven. VGL.

Riva 1, f. 1) räfsa med trätänder. Allm. *Räjvä*, f. G.; 2) harf. Vg.,ög.,hj.; 3) Geranium robertianum. *Orma-rivor*, f. pl. id. Sm. (Femsjö); 4) Asperugo. Sk. Fsv. *riva*, f. räfsa. VGL.; fn. *hrifa*; n. riva; d. *rive*.

Riva 2, f. uäfverskäppa, liten låda af näfver. Hs. (Db.,Bj.). *Ryva*, *näver-ryva*, f. Mp.,åm.; *ryv*, f. Vb.; *råiv* (pl.-*ur*), f. Dl. (Elfd.); *ryver* (def. *ryvra*), *röver* (def. *rövra*), f. id. Jtl.; deraf *bek-riva*, f. näfverlåda till förvarande af beck. Sm.; *bär-riva*, f. näfverlåda för insamling af bär. Fl. (Nl.). Fin. *roweh*, näfverskäppa.

Riva 3, f. skåra, rispa, skråma; streck på en kävel el. vägg, såsom ett minnestecken då man uppskrifver något. Vg. (Kåkinds h.). Deraf *berg·riva*, f. bergskrefva. Sm. Fn. *rifa*, f. remna, spricka.

Rivane, n. coitus. Ög. (Ydre).

Rive-hoed, n. tvärträet i en räfsa der pinnarne sitta. Sk. D. *rivehoed*; n. *rivehovu.*

Rive-järn, n. 1) (såsom i riksspr.) verktyg af bleck, hvarpå socker, skorpor m. m. finrifvas; 2) elak qvinna. Sdm.

Rive-naver, m. fin näfver som begagnas till att borra hål för riftinnar. Vg. (Kåkinds h.).

Rive-stikka, f. strykskicka. Bl. Jfr *ritstikka*, *raspe·stikka*.

Rive-tänn, m. pinne på hufvudet af en räfsa. S. Sk. D. *rivetand*.

Riv-uk, n. räfshufvud; det något krökta trä, som sitter tvärs för ändan af rifskaftet och hvari rifpinnarne äro fastsatta. Nk.

Ur-rev, n. tobaks-aska. Sm. Jfr *pip-rens*, *ur-pill*. RIVJO, s. *rev* 1.

RJÅPPA, f. ripa, snöripa: Lagopus subalpinus. Ö. Dl. *Ryp*, *ruup*. Vb.; *råppa*, *snjo-råppa*, Ö. Dl.; *räupa*, Nb.; *röpa*, V. Dl. (Malung); *rupå*, *rypå*, id. Fl. (Öb.). Öfverallt f. Fn. *rjúpa*; n. *rjupa*, *rupe*, *rype*; d. *rype*, id. Jfr slav. *rjabj*, åkerhöna; lett. *rubbens*, Tetrao Tetrix.

Fjelle-rup, f. fjellripa: Lagopus alpina. Vb,

Rjåpp-fjäder, f. *ripfjäder.* Dl. N. *rjupe-fjør;* d. *rypeffäder.*

Rjåpp-kall, m. riphanne. Dl. (Elfd.). *Rip-kall*, m. id. Hj. Fn. *rjûp·karri* (Hald.); *rjúp-keri*, id. (Egils.).

Rjåpp-skytt, m. ripakytt. Dl. N. *rjupe-skyttar*.

Rjåpp-stek, f. ripstek. Dl. N. *rjupesteik*: d. *rypesteg*.

Rup-ris, n. dvärgbjörk: Betula nana. Vb. (Skellefte). *Fredags-ris*, n. Vb. (Ume); *kling-ris*, n. Vb. (enl. Linné); *vivang*, f. Nk.,vl.; *fredagsbjörk*, f. id. Sm. RO 1, v. n. 2 1) (såsom i rikrsspr.) ro: remigare. Præt. part. heter i munarterna stundom *roen*; 2) runka, svigta af och an, vagga af och an med kroppen. "Han ror på stolen". Vg.,ög., sm.; 3) talesätt: *ro skridsko*, åka skridsko. G. Ror-kullting, m. rorkult, rorpinne. Sdm. *Rol-kullt*, m. id. Ul. RO 2, f. (såsom i rikrsspr.) 1) hvila, stillhet, lugn; 2) nöje. Fsv. *ro*, f. ro, hvila, lugn. SML. S.S. 1, 23. Cod. A. 27, f. 94; fn. *ró* d. *ro*; fht. *rawa*, *rouwa*; nht. *ruhe*. Deraf i munarterna: Dans-ro, f. dansnöje. "Kóm, gå vi på dans-roa"! Kl.Ro-bygge, n. 1) lekpycke, leksak. Kl., ög. *Ro-pykke*, n. Sm.; *roge-bygge*, n. Ög.; *roge-sak*, f. id. S. Nk.; 2) ett allmänt nöje, lekstuga el. samqväm, der ungdomen sammankommer för att roa sig. Sm.

Rolig, adj. 1) (såsom i rikrsspr.) lugn, stilla; 2) saktmodig. Vb.

Rolin, adj. 1) trygg, säker; 2) lustig, treflig. Dl. Fsv. *roliker*, adj. lugn. S.S. 2, 4; fn. *róligr*; d. *rolig*, n. *roleg*; ns. *rauelik*, id. (B. W. B. 3, 440).

Roligt, adv. fridfullt. Hj. Fsv. *rolika*, adv. lugnt, stilla. S.S. 1, 27; fn. *rólega*.

Ro-maler, pl. sagor, historier, visor och ordspråk, helst af skämtsam art. Ög. Jfr *mäla* 1.

Rosamr, adj. rolig, angenäm, lustig, munter. "Han ä så rosamr te tala ve". Nk. *Rosam*, Dl.,sdm., sm.; *rusam*, id. Vg.

"I värla finns inte rusammare te Än fria å få ja; Ty när både hajlen å tösa hu vill, Da går dä så bra. Då slipper man å ljuge Å pine å truge, Dä ä la som dä ä, Enta fólk elie fä Dä struke la mä".

D. d. *rosom*, rolig, lustig, behaglig; isl. *rósamr*, lugn, stilla. RO 3 (def. *roen* el. *ron*), m. yra, hörn. "Nol i ron", norr i vrån. Vb.,åm. *Rå* (pl.-*er*), f. Jtl.,dl.,hs.,fl. (Öb.). "Rammla i rå", falla i barnsäng. Jtl. N. *ro*, *rå*, f.; fn. *rá*; f. Jfr *rå* 2, *vrå* 1. Munns-rå, s. *munn*.

Måsa-ro, m. sopvrå, vrå vid spisen der sopor samlas. Vb.

Ro-skåp, n. hörnskåp. Vb. N. ro-skåp.

Stäkk-ro, s. *stake*.

Vea-ro, m. vedvrå. Vb. Jfr *rad* 1. RO 4, f. el. m. rå-egg, tunna flagor; det som efter slipning stannar på eggjärn (lie eller knif) och afbrynes med brynsten. Norrl., Sveal. N. *ro*, f. id.; fn. *ró*, f. lamelia. Jfr *ra*.

RO 5 (pl. *ror*), f. höft. Rikkspr. I Vb. är ordet maskulint. Ordet brukas ej allmänt i Götaland. Roa(d)r, adj. vrickad i höften, ömmande i höften; om djur. "Hästen ha vurti roar". Nk.

Ro·hallt-gräs, n. Linnæa borealis. Vb. (Ume). *Jungfru Marie barnmössa*, f. id. Vb. (Nordmaling). Jfr *hvita klókker*.

Ro-knokä (pl-*kur*), f. korskota; de knotor som bilda höften på memniskor och djur. Kórs-ro (pl. def.·*na*), f. id. Sdm.; *ro-kota*, f. Nk.; *ro-nakka*, f. id. Ul. RO 6 (pl. *ror*), f. eg. stake, smalt trä; de långa trän, som stödja en klockstapel. Sm. N. *ro*, f. stång, stake, smalt trä. Jfr *rođ*.

RO 7, s. *raud*.

RO-BANK, m. lång och grof hyfvel med dubbla blad; nyttjas för att borttaga den grofva skrofliga kanten af bräder. Sk.,hl.,vg.*Toge*, *struke*, m. id. Vg. Jfr *fobank*.

ROĐ, n. klufvet virke till gärdsle. Dl. (Elfd., Mora). *Ro* (def. *roä*), n. Vb., jtl., v. dl. (Äppelbo); *ro* (pl. *röer*), f. id. Hs. (Norrbo). *Röđa* (pl. *röđur*), f. ett stycke af det klufna virket till gärdsle. Dl. (Mora). *Rote*, n. coll. underlaget af bakar, bräder eller annat tjenligt virke såsom klufvet gärdsle och runda trätelningar, hvarpå näfver och takved läggas till vattentak å hus Vb. *Röte*, n. coll. Åm.; *rot·skjid* (uttal *rot-stjid*), n. id. Fl. (Nerpcs). Fht. *ruota*, spö, staf; fsax. *ruoda*; fe. *rôd*; holl. *roede*, id.; nht. *ruthe*, spö; ns. *rood*, *rode*, spö, gren; lång och smal stång, (B. W. B. 3, 511); e. *rod*, spö, ris:

n. *ro*, stång, stake, smalt trä; fn. *rá*, stång (alla f.); fin. *ruode*, stake, språte; lapp. *ruode*, spö, språte; ung. *rud*, stång; lt. *rudis*, f. staf; medelt, gr. ***ῥάβδος***, m. staf; skr. *rud*, växa! zend. *rud*, id. (Bopp, vgl. gr. 1, 237). S. *roda*. Ro·garĐ (pl.-*är*), m. gärdesgård. Dl. *Ru-gård*, *rùggål*, m. id. Hs. (Db.,Bj., Njuråker).

Rogard·sstykkje, n. stycke af en gärdesgård. Dl.

Ro-hage, m. gärdesgård af randa gärdslen. Jtl.

Ro-kalle, m. gärdesgårdsstör. Dl. (Rättvik). S. *kalle*.

Roning, m. sämre gärdesgård; deraf *två-roning*, m. gärdesgård, bestående af två jämnlöpande störar eller smala trän. Hs. (Bj.): *två-rönning*, m. id. Hs. (Ljusdal); *tre-roning*, m. gärdesgård af tre jämnlöpande störar. Hs. (Bj.); *tre-rönning*, m. id. Hs. (Ljusdal).

Ro·stump, m. stumpe af en gärdesstör. Hs. (Norrbo). RODA, f. spö, ris. Nb. (Piteå). *Rodda*, f. id. Vb.,åm. Jfr *rođ*.

RODD, *rog*, s. *raud*.

ROEN, s. *ro* 1.

ROFFE, m. gammalt hus. N. G. Isl. *hróf*, n. en svag eller vårdslöst uppförd byggnad.

RóGA el. *roga*, f. råka: Corvus frugilegus. Sk. *Rok*, m. S. G. Fsv. *roka*, f. S.F.S. 4, 359; fn. *hrókr*, m.; d. *råge*; ns. *rôk*, *röke*; nfris. *rokk*; holl. dial. *roek*; e. *rook*, id. Jfr moes. *hrukjan*, ***φωνειν***; skr. *kruç*, clamare.

ROGA el. *råga*, f. liten hög, ruka. Deraf *ko·ruga*, f. liten hög af träck efter en ko. *Mök-råga*, f. Sk.,hl.; *ko-råka*, f. Sm.; *råka*, f. Sm., N. G.; *rukå*, f. id. S. G. *Ruga*, f. liten hög; deraf *hórsa·ruga*, *hästruga*, f. liten spillningshög efter en häst, hästruka; *öga·ruga*, f. id.; *syrka·ruga*, f. mullvadshög. Sk. *kärring-ruka*, f. Ajuga pyramidalis. Götal. *Råke*, m. liten hög. Sm., vg.; *ruke*, m. id. Ög. *Ruka*, f. 1) (såsom i rikesspr.) liten hög; 2) liten menniska. Ög.,sm. Fn. *hrúga*, el. *hrúka*, f. en hög; *hraukr*, m.; n. *rauk*, m.; d. d. *råge*, *roge*, *roke*; e. dial. *ruck*, id.; gael. *ruc*m höstack. Jfr moes. *rikan* (*rak*, *rekun*, *rikans*), v. a. samla, hopa.

ROGA, s. *rova*.

ROGE·BYGGE, *roge-sak*, s. *ro* 2.

RóJTA, s. *riota*.

ROK, s. *räkå*.

RÓKK, m. (såsom i riksspr.) rock, spinnrock. Fsv. *rokker*. S.S. 1, 13; fn. *rokkr*; nht. *rocken*; holl. *rok*; e. *rock*; ung. *rokka*; fin. *rukki*. Frigge-rókken el. *Fröje-rókken*, m. def. bältet i stjernbilden Orion. *Frigge-tenen*, m. def. id. Sm.

Rókka-drejare, m svarfvare. Sk.,bl. D. *rokkedreier*.

Rokka·hoed, n. det trä på spianrocken, kring hvilket lintågorna lindas då de skola spinnas; rockhufvud. Sk. D. *rokkehoved*; n. *rokkhovu*.Rókka-spjerne, m. klynga på hvilken blånorna läggas, då man spinner. Ög.

Rókke-snor, m. det snöre, som löper kring hjulet och trissan på en spinnrock och drifver tenen. S. Sk. D. *rokke-snor*.

Rókke-trissa, f. en trätrissa, som skrufvas på tenen och kring hvilken *rókke-snoren* löper i en anbragt ränna uti trissan. S. Sk. D. *rokke-tridse*.

Rókkla, v. n. 1 vara tidigt uppe och spinna. Bhl. (Göth. Mag. 1759, s. 194).

Rókk-slänna, f. rulle på en spinnrock. Hs,

Rókk-vind, m. spinnrocksarm. Hs. (Db.).

Rókk-vinge, s. *spån-stols-vinge* RÓKKA (pl.-*kor*), f. 1) åkerkål: Raphanus Raphanistrum; 2) Polygonum Persicaria. Sm. Jfr e. *rocket*, kål, af *Eruca*, kål. Anm. Hos Retzius (fl. oec. 1, 231) är namnet *rókkor* äfven tillagt Equisetum arvense, men det är troligen en förvexling med *rone*, *rokksne*. Jfr *rån* 1. Rókken·boll, m. boll-lök: Allium scorodoprasum. Nyttjas bland kål. Öl.

Rókken-trav, m. Turritis glabra, L. Ög. Egentl. kål med skidor. Fries, bot. utfl. 2, 110; 3, 247. Af e. *rocket*, kål. *Trav* är det i sv. bibeln förekommande *draf*, skida. RóKK-REA, v. a. 2 banna, hårdt tilltala, skrubba, tilltvåla. Egentl. såsom Hof (Dial. vestrog. s. 239) anmärker: amiculum alicujus explicare et depectere. Vg. (Skarab.).

ROLKE, f. 1) svart dy i träsk, djup hängdy; gyttja som uppröres i åar eller sjöar. Vg.,sm.; 2) grumligt vatten. *Rulke*, m. id. Deraf *rulka*, v. a. 1 grumla upp. Vg. (Skarab.).

RóLL-FLEN, m. Phalaris phleoides. Sveal., enl. Linné.

ROM (pl.-*ar*), m. rem af hvalfiskhud, som nyttjas i rankdon och omsvepes fimmerstången eller blankarden och fasthålles af bågen, hvilken spännes medelst lokremmen. Vb.,fl. (Nl.).¨ Fin. *ruoma*, dragrem (i ranksele).

ROMME, s. *rumm*.

RóMMS, -*a*, f. 1) lång häfstång, hvarmed tyngder t. ex. stora stenar vältas eller lyftas. Det tvärträ eller underlag, mot hvilket *rómmsa* hvilar, kallas *åbrótt* el. *åbrót*, n. Nb.,vb.,åm.; 2) lång spira eller stång, som i lutande ställning reses från marken upp på under byggnad varande hus för att derpå hala upp timmer, plankor, takstolar m. m. Vb.

RóMMT, s. *rum*.

RóMPA 1 (pl.-*por*), 1) eg. rumpa, svans. "Der ä ingen ko på isen, så länge rómpan hänger på lannet". Ordstäf. Sveal.: 2) stjert. Sk.: 3) pl. *rumpor*, vargar. Hs. Fsv. *rumpa*, *rompa*, f. rumpa, svans. VGL, II. S.F.S. 7, 117, 347; n. *rumpa*, f.; fn. *rumpr*, m. Häst-rómpa, f. en art fräken: Equisetum silvaticum. Sm. (Vestbo). I andra munarter *gran-gräs*, *häst-gröning*.

Rómpa, v. n. 1 springa fort, jaga efter. "Rómpä mä, ätter", följa med, efterapa; obetingadt medgifva. Norrl., Sveal. "Rompä si av", stjäla sig bort, begifva sig af med skammen. G.

Rómpa-dröj, adj. högfärdig, stursk. "Ä hon inte så himmelhöj, så ä hon så rómpedröj". Sk. *Rumpä-draug*, id, G. D. *rumpedrøi*, id. (Moth),

Rómpa-stelk, m. den tjocka delen af en hästsvans. Nk.

Rómp-räkkja, v. a. 2 ständigt jaga efter. Hs. Jfr *räkkja* 2.

Rómp-öl el. *rump-öl*, f. ryggstycke i en sele. Dls.,bhl. Fn. *ól*, f. skinnrem.

Rumpa el. *rympa*, v. n. 1 gå baklänges; om båtar. Ul.

Rump·band, n. skinnremmen till och omkring hästsvansen. Dl.

Rumpe·drag, n. 1) id.; 2) ett barn som jemt följer modren. Sm.

Rumpe-gris, m. yngsta barnet. Nk.

Rumpen, m. def. räfven. Ög. m. fl.

Rumpe-rå, m. egentl. rump-vrå; diktadt ortnamn. A. "Hvart ska du gå"? B. "Te Rumpe-rå, vell du följa mä, så bli vi två", d. ä. det angår dig icke hvart jag går. Vg. Jfr *ro* 3.

Rumpe-tróll, n. grodunge innan han vuxit ut. Vg. N. *rumpatroll*; d. *rumpetrold*.

Rump·skatt, m. plikt till kyrkan för otidigt sänglag; speord. Bhl.,sm.

Rump-gjórd, f. gördel kring länderna. G.

Väv-rómpa, f. ändan af varpen, som sammanknytes. Sdm. RóMPA 2, s. *rempa*.

ROMUAR (– ‿ ‿), adj. ansenlig, som fyller sin plats. S. G. Fn. *raumr*, m. en som är mycket stor till växten.

ROMÄ, v. n. synas och höras dugtigt; synnerligen om prester som äro feta och hafva stark stämma. G. Jfr fn. *rómr*, m. röst, stämma; *róma*, f. rop; buller: *rymja*, v. n. skrika; fe. *hrêman*, *hrýman*, ropa; gr. ***ῥώμη***, f. styrka.

RON, s. *rån* 1.

RóNE, m. fiskrom. Hl. *Runn* (*fisk-, gädd-, laks-runn*), Dl.; *runn* (*grod-*, *sill-runn*), Sdm.; *rune* (*fiska-*, *silla-rune*), Sk., bl.; *räun*. S. G.; *rumm*, m. id. N. G. Fn. *hrogn*; d. n. *rogn*; nht. *rogen;* e. *roe*; skot. *raun*, *roun*; bret. *rog* el. *rogez* (Le Gonidec, 389); frans, *rogue*, id.; jfr skr. *rohana*, n. semen virile. Ryna 1, f. honan af blanklaxen (Salmo Salar). Nilssons fauna 4, 379.

Ryna 2, v. n. leka ifrån sig rommen. Ög. (Ihre, DL.). RONE, *rone-gräs*, *ronne*, *ronskr*, s. *rån* 1.

RONING, s. *rinna*, *rođ*.

RONNSA, f. gunga. ´Bhl. (Elfs.). *Runnsa*, f. Vm.; *russa*, f. id. Hl.; deraf *kringrunnsa*, *slängrunnsa*, f. Vm.

Ronnse·stång, f. gungstång, gunga. Bhl.

Stelk-russa, f. vagga, förfärdigad af stickor. Vl. (Elfd.). ROPA, v. n. 1 1) såsom i riksspr.; 2) säges om visens läte i en bikupa näst före svärmningen. Ul.; 3) talesätt: *ropa ut någon*. Om någon gör oljud hos en döende, säges han "brå den sjuke i döden", och den sjuke, som på detta sätt blir bradder i döden, tros då icke kunna dö såsom ämnadt var, utan får en långvarig och svår dödskamp. För att bota härpå må efter gammal sed en af de närmaste fränderna gå upp på stugotaket och ropa den döendes namn tillika med fadersnamnet. Detta heter att *ropa ut någon*, och har till mening att kalla bort "*vården*", så att den sjuke må bli "feg" och kunna dö i frid. Sm. (Värend). Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1,456. Fsv. *ropa*, clamare. S.S. 1, 116. Birg. Upp. 3, 42; ns. *ropen*; nht. *rufen*, id.

ROR-KULLTING, s. *ro* 1.

ROS, f. såsom i riksapr. 1) törnros; 2) blomster. Fsv. *ros*, f. Legend, s. 441. Cod. A. 27, f. 49 v.; fn. *rós*; lt. *rosa*. Deraf i munarterna: Blå-rosig, adj. med blå rosor. Sm.

Däsme-ros, f. däsme-kattost: Malva moschata, L. Ög. (enl. Linné).

Gubba-ros, f. hästfibla: Apargia autumnalis. Vg. (Elfsb.). Jfr *staduflur*.

Gök-roser, f. pl. Orobus tuberosus. N. Kl. (Gärdserums s:n).

Maj·ros, f. Primula farinosa. Vg.

Rosen-torn, m. vild törnrosbuske. Sk. (Ox.). D. *rosentorn*.

Rose-säng, f. blomsterqvarter. Bhl. *Rose-kvarter*, n. id. Vg.

Rosu el. *rosut*, adj. 1) rosig; 2) brokig. Vb.

Snäkke·ros, f. näckros: Nymphæa. Vg. (Råda s:n). Egentl, *näkke-ros*, med *s* till föreslag.

Åker-ros el. *korn-ros*, f. Ordet användes om allahanda blommor bland säden, särskilt blåklätt (Centaurea cyanus). Sveal. ROSA, v. a. 1 & 2 (såsom i riksspr.) berömma. Deraf *ut-rosa*, v. a. 2 mycket berömma. "Han utroste gålen". Ög. Fsv. *rosa*, berömma. Kg. St. II, 38; fn. *hrósa*; n. *rosa*; d. *rose*; e. dial. *rose*; skot. *ruse*, id. O·rost, adj. n. orosadt, oberömdt, utan skryt. Sm.,ög.,vg. ROS·BAND, n. ett slags huskur för sjukdomen rosen (erysipelas). Vb.

ROS-BIGIAR, m. pl. folket i byn Roslep vid Estniska kusten. Bland Estsvenskarne i vissa trakter går en sägen att de härstamma från *Root·spikana*, *Ruods-piggana*, *Ros-piggarne*. Jfr *Russwurm*, Eibofolke 1, 38; 2, 303, 347. Rdq. 2, 628.

ROSEN-RASNE, adv. öfvermåttan illa. Ög. (Ydre).

ROSK 1, m. rost (på järn och koppar). Vb.,vg. Roski, adj. rostig. Vb.

Roskäs (ipf.-*ä*), v. d. angripas af rost. Vb. ROSK 2, m.? mosippa: Pulsatilia vernalis (i frö). Dl. Jfr *rask*, *tiäla-tuppa*.

RóSS GUKKU, *róss-lyng*, s. *russ*.

RóSSLE-VESLA, s. *rös* 1.

RóSSLING, s. *ling*.

RóSTE, m. 1) rost (vid brygd), maltmäskning till brygd. Ög.,sm.; 2) det underlag af halm eller halmdockor, trädda på den s. k. *rókktappen*, hvarmed *róst-karets* eller aftappningskarets botten beklädes för att derigenom afsila vörten och förhindra maltet att medfölja. "Lägga rósten". "Drikkat har slaet sej på rósten", har surnat. Allm. *Róste*, *röste*, m. id. Sk. Fsv. *rosti*, m. rost (vid brygd). Stads L. B. B. 22; fn. *hrósti*; n., d. d. *roste*. Róst-bunke, m. kärlet, hvari brygges. Vb.

Róste-kräkka (*rósste-kräkka*), f. ställning att ställa bryggkaret på. Vg. S. *kränka* 1.

Róst-halm, m. sådan halm som lägges på *róst-klabben*. Sdm.,ul. D. d. *rostehalm*.

Róst·klabb (pl.-*ar*), m. klufna träpinnar, lagda hvarftals i kors öfver hvarandra på bottnen af *bryggtinan*. Ofvanpå lägges halm (*róst-halm*) och derpå maltet. Hela laget af *róst-klabbar* kallas *röste*, m. Sdm. RÓST-MARK, n. rostfläck, röda och gula fläckar, liknande rost, på linne. Sdm. S. *mark* 2.

ROT, f. 1) såsom i riksspr. *Rot* (pl. *röter*), i. id. Dl. (Orsa); 2) kålrot: Brassica napobrassica. Vb.: 3) förände på ett slags båtar i sjön Sommen (s. k. "Sommaskep"), som fordom gjordes till bottnen och början af borden af tvenne i trubbiga vinklat urhålkade tallar, med roten uppstående från den ena; 4) det yttersta, sista. "Stuga brann ópp i ringane rot", d. ä i grund. Ög. Fsv. *rot* (pl. *røter*), f. rot; fn. *rót*; d. *rod*: e. *root*; lt. *radix*; gr. *ῥίζα*. Benvälls-rót, s. *ben-välla*, under *välla*.

Bön-rot, f. roten af *gråbönan* (Artemisia vulgaris). Sm.

Drit-rot, f. blodrot: Potentilla Tormentilla. Ö. Dl. S. *drit*.

Fet-rot, s. *slige-rot*.

Hålls-rot, f. 1) (i riksspr.) Aristolochia Clematites; 2) alant: Inula Helenium. Sm (Vestbo), hl.

Ill-rot, f. qvickrot: Triticum repens. Nk. *Hvit-rot*, f. id. Sm. (Vestbo).

Karise-rot, f. stensöta: Polypodium vulgare. Dl. Troligen en förvrängning af *lakritsrot*, Hela örten kallas i några munarter sötbräken.

Melkena·rot, f. roten af en art konvalje: Convallaria multiflora, L. Sk. I några munarter kallas örten *kungs-konvalje*.

Näkka-rot, f. spräng-ört: Cicuta virosa. Vg. *Buna-rot*, f. id. Mp. Jfr Fries, bot. utfl. 3, 214.

Rota-bagge (pl.·*gar*), m. kålrot, rotkål. Vg. Detta vestgöta-namn har vunnit nästan en europeisk namnkunnighet och är allmänt hos engelska, tyska m. fl. ekonomiska skriftställare.

Rota-blöta el. *rot-blöta*, f. starkt regn som tränger ända ned till rötterna af växterna. Allm.

Rota-dryg, adj. tjock om gumpen; om qvinna. Sm.

Rota·streta, f. rotsoppa. Nk.

Rot-hvalv, n. omkullfallet träd, som af blåsten blifvit med roten uppryckt och genom den medföljande samt vid roten fastsittande torfvan bildar likasom ett hvalf. Sdm.,nk.,ög., hl. *Rot·hvälvor,* f. pl. rötterna som afhuggas på ett sådant kullblåst träd. Kl. *Rotä-hvälv*, f. det rum som uppkommer då ett träd blåst omkull med roten. Nk.

Rot-låga, f. trädstubbe uti dymark. Nk. (Kihls s:n).

Rot·mos, *rot-stamp*, m. en rätt af sammanstötta rötter och potäter. Sm.

Rot-råg, m. ett slags höstråg. Sm.

Rot-vällta, f. ett med roten nerblåst träd. Sm. (S. Vedbo, Östra h.). N. *rotvelta*.

Rotä-slä, m. snöplogformig släde med hög bakstam till forslande af malm o. d. Nk.

Ryda (ipf. *ryddä*), v. a. rödja. N. G. *Ryddä*, S. G.; *rödi* (ipf. *röddä* el. *rödd*, sup. *rödt*), Vb.; *röđji* (ipf. *röđjađ*, sup. *röđjađ*), id. Dl. I andra munarter säges *rödde*, *röja*, *röa* el. *rö*. Fsv. *ryþia*; fn. *ryđja*, *hrjóđa*; n. *rydje*, *rya*, *ro* el. *røa*; d. *rydde*. id.; fht. *riutjan*, evertere, succidere; *ar-riutjan*, exstirpare (Graff 2, 489).

Rudde, m. upprödjad mark, nyodling. Ul.RYD, m. & f. 1) upprödjadt fält, afsvedjad plats. Sm.,bl. I andra munarter, hvarest ordet allmänt brnkas och ofta förekommer i ortnamn (t. ex. *Vestra Ryd*, Ul., *Landeryd*, Ög. *Finne-rydja*, Vg., *Älje-ryd*, Sk. [== fsv. *Æliaryth*, Sv. Dipl. 4, 520]) säges *ry*, stundom *rya*, *röja* el. *rödja* (pl. *ryer* el. *röjer*); deraf *bókka-*, *hästa-*, *kalva-*, ko-rödja). Ög.,vg.,sm. *rödda*, f. G.; *rydja*, f. Fl. (Nl.), *rydu*, f. Fl. (Öb.): *rud*; deraf *Rudskoga* i Vl.; 2) svedjeland, som med tiden blifvit ljungbevuxet. Sm. *Ry*, n. a) kal backe utan skog eller större buskar. Sk. (N. Åsbo); b) ris, qvistar såsom af ljung o. d. som afrifvas jemte öfversta jordlagret vid flåhackning; c) ris, barr, bark m. m. som faller från träd i skog. Vb. Fsv. *ryþ*, *ruþ*, *riuþ*, n. ett bart, öppet ställe i skog; fn. *rjóđr*, m. *ruđ*, n. id.; fsv. *ruþa*, f. ett till odling upprödjadt jordstycke. UL.SML.VML.; fht. *riuti*, *rod*, m. (Graff 2, 489); mht. dial. (Nassau) *rod*, n. id. (Kehrein 1, 330). Betes·rödja, f. upprödjad betesmark, kohage. Sm.

Rönning, *råning* el *ranning*, m. upprödjad mark eller äng, nyodling. Vb. (Nordmal.), nb. (Lule). *Rönning*, id. Dls. Eljest kallas i Vb. den mark, som rödjes till åkerodling, *ny-land*, n. Fsv. *ryþning*, *rydning*, *rudning*, f, a) rödjning till odling (eller väganläggning); b) den till odling röjda jorden. VML. SML.; fn. *ruđning*; d. *rydning*; n. *rudning*.

Rö-ske (egentl, *röd-sked*), f. ett verktyg att göra träskor med. Sk.

Rössel, n. 1) svedjeland, fälla; 2) hopsamlade qvistar och löf på ett svedjeland. "Bränna rössel". Kl.,bl. Fsv. *ryþsl*, f. a) rödjning (af mark). ÖGL.; b) den till odling röjda jorden. SML.

Rössla, v. a. 1 upprödja och hägna brända svedjeland till besåning. nÖg.,hl.,sk. (Ö. Göinge).

Röt, n. coll. upptagna rötter vid odlingar; stubbar, ris, qvistar. Vb.

Röte, n. rötterna af qvickrot (Triticum repens), upptagna och lagda på stenar att förmultna. Sm.

Tör-rödder, f. pl. trädrötter som påträffas i torfmossar. Bhl.

Velams·rot, *velands-rot*, f. vänderot: Valeriana officinalis. Dl. *Vendels-rot*, f. Jtl.; *vendel-rot*, f. Dl. (Elfd.), sm. (Värend); *vendel-blommor*, f. pl. Nk.; *vänn-gräs*, n. Vb.; *vän-ört*, f. Ul.; *skvätts-lökjur*, pl. id. Dl. (Särna, Idre); i några munarter *stäm-gräs*, n. Anm. Ansågs fordom vara jemte *tais-ber* ett skyddsmedel mot troll enligt följande rim från Dl. (Elfd.):

"Taiseber og vendelrot Äd ir allir trull emot".

ROTA (ipf. *rota*), v. n. skrifva illa, kludda. Vb.,nb. N. *krota*.

ROTE 1, m. I tales, *stå rote*, bärga sig länge utan mat, i synnerhet då man intagit mycken sådan. Sdm.

ROTE 2, s. *rođ*.

ROT-HVALV, *-hvälvor,* -mos, *-råg*, *-stamp*, *-vällta*, s *rot*.

ROTIN, adj. rutten. Dl. *Röden*, id. Sk. (N. Åsbo). Fsv. *rotin*, *rutin*, VGL.ÖGL, S.S. 3, 80; fn. *rotinn*; n. *roten*; d. *rådden*, id.

Hvid-röddet-trä, n. lysved af ruttet trä. Sk. (Ing.).

Rutti-stein, m. sjelfträtsten. Fl. (Nl.).

U-róten, adj. ej förruttnad. Hs. (Db.,Bj.). ROTOR, s. *svina rotor*.

ROVA, f. (såsom i riksspr.) rofva. "Sätta en rova", sätta stussen hårdt i golfvet, isen, marken. Sm. *Rogä* (def. *rogu,* pl. *rogar*), f. rofva, turnips. N. G. Fsv., n. *rova*; d. *roe*; ns. *röve*; nht. *rübe*; holl. *raap*; lt. *rapa*; gr. ***ῥάπυς***. Basse-rova, f. en aflång röfva (peni similis). Ög.,g. Jfr *basse* 3).

Rov-gard, m. inhägnad rofåker. Sdm.(Ö.Rek.). RU 1 (def.*-a*), f. fjällslätt, en slätt på bergen eller i fördjupningarne dem emellan. Jtl.

RU 2, s. *ruv*.

RU 3, s. *rya sej*.

RUA, s. *ruga* 1.

RUD, *ruda*, *rudeskall*, *rudi*, *rudmört*, *ruddmä*, s. *raud*.

RUFFA, v. n. 1 grymta. Kl.,vg.(Skarab.). Jfr *råkkta*.

RUFFSE, n. en torfva af många tätt sammanvuxna *sä(d)s-stånd*, mest från en och samma rot utgående. *Råg-ruffse*, n. Sdm.

RUG, m. råg. Dl.,vg. *Ryg*, m. G. I andra munarter *ru*, *ruv*, *rög*, *röv*, *röj*. Fsv. *rugher*, *rugr*, *rygr*, *rogher*, m.; fn. *rúgr*; d. *rug*; fht. *roggo*, *rocco*; nht. *roggen*; fe. *ryge*; e.

rye; holl. *rogge;* lit. *ruggei;* lett. *rudsi;* ryss. rosh'; böhm. *rez;* pol. *rez, rzy;* ung. *rozs;* fln. *ruis, ruvis* (gen. *rukiin*); est. *rukki, rügga;* morduin, *ros;* tscheremis. *rsha, rusha;* vogul. *orosh;* ostjak. *ariish;* tschunovaseh. *irasch;* samojed. *arish;* tartar *aresh, orosh;* zig. *rozo* (Pott, zig. 2, 280); mlt. *rogo;* wal. *rhyg.* Ordet, som egentl, troligen synes betyda: rödaktig säd, den röda säden, är beslägtadt med slav. *ruigdi,* röd; gael. *rughadh,* v. n. blifva röd, roddna.

Arve-råg, m. råg, som osådd växer det följande året. Ög.

Duvo-råg, m. björn-mossa: Polytrichum commune. Jtl. *Gukku-lin,* n. Gstr.; *gök-råg,* m. Fl. (Öb.); *gukku-råg,* m. Ul. (Rosl.); *kråke-korn,* n. Sm.; *sop-móssa,* f. id. Vg.

Fälle-råg, m. råg som vuxit på svedjeland. Sm. *Fäll-råg,* m. id. Sdm.

Höst-råg, m. råg, som sås i augusti och september. Sm. m. fl.

Roggjin, adj. af råg. Hs. (Dl.).

Rua-lykke, f, råggärde; lycka der råg är sådd. Bl. Fsv. *royhlykkia,* f. id. S.S. 3, 252.

Ru-buss, n. boss af råghalm. S. Sk.

Rug-bliomä (pl.*-r*), m. blåklint: Centaurea Cyanus. Dl. (Mora). *Råg-blom,* f. id. Vb.; *rug-tupper,* f. pl. Dl. (Orsa); *blå-ringblomma,* f. id. Sm.

Rug-stómer, m. rågstubbe. Dl. (Mora).

Ru-stubb, m. id. S. Sk.

Ru-halm, m. råghalm, uttröskade rågstrån. S. Sk. *Rug-'åm,* m. id. Dl. D. *rughalm.*

Ru-jor(d), f. jord, som är tjenlig till rågutsäde. S. Sk. D. *rugjord.*

Ru-klidder, f. pl. klier som siktas från rågmjöl. S. Sk. D. *rugkli.*

Ru-klippe, f. stor bundt af uttröskad råghalm. S. Sk. S. *klippe.*

Ru-korn, n. ett enskilt sädeskorn af råg. S. Sk. D. *rug-korn.*Ru·mel (˘-), rågmjöl. S. Sk. *Rug-mjöl*, n. Mora. D. *rugmel*; n. *ruvmjoe*.

Ru-neg, f. rågkärfve. Sk.

Ru-trave, m. rågtrafve Sk.

Ru-vipp, n, *ru-vippa*, f. rågax. S. Sk. D. *rug-vippe*; s. *vippa*.

Råg-bete, n. råg, som om hösten betas af kreatur. Sm.

Råg-gnarsk, m. rågknarr. Hs. (Db.).

Råg-gräs, n. ängkafle: Alopecurus pratensis, L. Ul.

Råg-knäpp, m. det prasslande ljud som uppkommer när baljorna på örten Ervum uppspringa samtidigt med rågens mognad. Ög. (Ydre).

Råg-låsta, f. Bromus secalinus. Svealand. Jfr *swimbel*.

Råg-ruffse, s. *ruffse*.

Råg·róst, m. Fusarimn heterosporium. Sveal.

Råg·skrik, *-a,* f. nötskrika: Garrulus glandarius. Vb.

Råg-skära, f. Gallinula Crex. Nk.

Röj-stuka, f. rågstack på åkern. Ög. (Malexander). *Röj·trava*, f. Ög. (Torpa).

RUGA 1, v. a. 1 1) skyla; om höns, som sitta med vingarne utbredda öfver sina ungar. Ög. *Rua*, id. Sk.; 2) gömma, hvila på sina skatter; rufva. "Ruge (el. rue) på sina pengar". Ög. D. *ruge*.

RUGA el. *ruka*, v. n. 1 dricka, svira. "Månan rugar i kväll". Hl. (Ljungby). Jfr *ruta* i.

RUGG, n. fint regn, duggregn. "Dä ä rugg i da". Sk.,hl.,bl. D. d. *rug*, *rog*, *rueregn*; lit. *roke*, id.; fe. *racu*, regn; nfris. *raag*, tjock dimma (Outz. 270); e. dial. *roke*, *rack*, id. (Forby 2, 280. Graven 2, 66); fn. *rak*, n. vätska; rhætorom. *rugada*, dagg. Rugga, v. imp. 1 småregna, duggregna. Sk.,hl.,bl. D. d. *roge*, *råge* el. *rågge*; lit. *rokia*, id.

Rugget, adj. n. småregnigt. "Dä ä rugget i da". Sk.,bl. Nfris. *raagig*, dimmig; om luften (Ontz. 270). RUGGA 1, v. a. 1 1) röra fram och tillbaka, runka, komma något att vackla af och an. Hs. (Db.,Bj.); 2) flytta litet, maka, röra något från dess plats. Sm.,nk. Fn. *rugga*, id.; n. *rugga*, vackla, stå osäkert; gunga, runka. Jfr *rukka*.

RUGGA 2, s. *raud*, *rugg*.

RUGGAS, v. a. 1 rugga, fälla fjädrarne. N. G. Rugga, f. årsgammal andunge, som fällt fjädrarne. N. G. RUGGE (pl. *ruggar*), m. hop, mängd. Sdm. *Rugga*, *rogga*, f. hög (af ved, plank, timmer, bräder m. m.). "Ja köpte en rugga bräder". Sm. Samma ord som *ruga*, *roga*, *ruka*; s. *roga*. Bräd·rugga, f. en hop bräder. Sm.´

Fraken-rugge, m. en hop af sammanvuxna ormbunkar. Sveal.

Skogs-rugge, m en mängd tätt sammanvuxna och för sig sjelfva stående träd. Sveal.

Vass-rugge, m. en hop af sammanvuxna vass. Sveal.

Ved-rugga, f, en hop, hög ved. Sm.,vg. (Vartofta). RUGGET, ad. 1) lurfvig, luden; 2) ojämn, skråflig. Vg.,sm. E. *rugged*, id.

RUGGLUG, adj. (om lass och bördor), som äro vida och höga, *ruggle ópp se*, och icke utan svårighet kunna föras. Hs. (Db.).

RUGU, f. rufva, skorpa på sår under helning, Vb. *Rugä*, f. N. G. *Räuä*, f. id. S. G. Ns. *rave* (B. W. B. 3, 440. Richey, 207); holl. *roof*, rove; nht. *rube*, id.

RU-GÅRD, s. *rod.*

RUKA 1, koja. Deraf a) *Kanka-rukan*, f. def. namn på en gård vid Sköfde i Vestergötland i äldre tider anslagen åt kaniker: b) *stuve-ruka*, f. liten koja. Vg. (Skarab.).

RUKA 2, s, *roqa*.

RUKIT, s. *ryka*.

RUKKA, s. *rinka*.

RUKKEL, s. *rikkäl*.

RUKKI, s. *räkkja* 1.

RUL (pl.*-ar*), m. 1) knöl, hård valk. Hs.—sm. *Rul*, m. id. Sm.,nb.,hj.; *röll*, m. knölig rand på kroppen efter ett slag. "Der ble en röll ätte snärten". Sk. (Ing.). *Röls*, m. id. Sk. (Harj.). "Ha ryln i ryggen", vara puckelryggig. Ul.: 2) svallknöl på träd. Hs. Fsv. *ryl*, m. köttknöl. S.S. 3, 25. Rula, f. skrynkla. Hl. *Ryla* (pl.*-lor*), f. id. Sm.

Rylen, adj. knölig, ojämn. Hs. *Rulig*, id. Sm. *Ryled*, adj. knölig af svullnad. S. Sk.

Rul påk, m. knölpåk. Ög. (Ydre).

Rylig, adj. skrynklig. Sm. RULL (pl.*-ar*), m. 1) (såsom i riksspr.) rulle. *Ryll*, m. id. Sk.; 2) bom i en väfstol, kring hvilken varpen eller ock väfven upplindas. Gstr.; 3) mangel: kafle eller rundt trä, hvarpå kläderna upprullas då allmogen vanligen manglar. Sk.,hl. (D. *rull*; ns. *rulle*, id.); 4) slända. Vb. *Rulla*, f. Åm.; *rylla*, f. Sk. Rulla el. *rylla*, v. a. 1 mangla på rull. Sk., hl.,bhl. D. *rulle*; ns. *rullen*.

Rullare-kamp, *ryllare-kamp* el. *rylle-kamp* (pl.*-a[r]*), m. färgadt påskägg som användes att rulla med. S. Sk.

Rull·bankr, m. skäcktestång. Nk.

Rull-björn, m. ett slags stenvagn med rullar. Sm.

Rull-don, n. rulle jemte vinge till spinnrock. Vb.

Rulle-bör, s. *bära*.

Rulle-fjöl el. *rulle-fjäl*, f. ett med handtag försedt trästycke, hvarmed rullningen (manglingen) verkställes. Sk.,hl. D. *rulle*; ns. *rull-bred*, id. (B. W. B. 3, 549).

Rulle-kniv (pl.*-ar*), m. hackeknif. Sk.,bl. m. fl. N. *rullekniv*.

Rullta 1, v. n. 1 1) gå vaggande, springa tungt; hafva en tung, långsam och vaggande gång, såsom barn, qvinnor, svin och ankor. Allm. *Ruullt* (ipf-*ä*). Vb.; 2) skakas; med skakning föras upp och ned, vända omkring; eg. om vagnar på ojämn eller stenig väg. Vg. Jfr isl. *rölta*, vanka omkring.

Rullta 2, f. 1) litet flickobarn; 2) kort och tjock qvinna med vaggande gång. Allm.

Rullting, m. litet gossebarn. Sk.

Rüllugur (—⁐), adj. rank, som lätt kränger; om båt. "Båten är så rullugur". N.G.

Rylle·stol, m. ett redskap af två uppstående träbitar på en fot, hvarest sländorna vid nystning sättas. S. Sk. RULKA, *rulke*, s. *rolke*.

RUM, adj. rymlig, fri till utrymme. G.,hs. (Db.). *Rumm*, id. Kl. *Rum* el. *rumer* (n. *rumt*, kompar. *rumare*), adj. rymlig, vid; gles, "Rumer gard", gles gärdesgård. "Hon sköton je för rumti han tesson fiskjin (utal. fistjin), sóm i da vankar", den sköten är för gles till denna fisken som i dag vankar. Fl. (Pargas, Ingo).*Rum* el. *rumi*, adj. vid, gles; om nät med stora maskor. Fl, (K., P.). Fsv. *rumer*, *rymber* (*rymer*, n. *rympt*), rymlig. VGL.ÖGL. Alex. 4595. S.F.S. 4, 230. Cod. A. 27, f. 69. S. Marg. s. 115. Didr. af B 78:. 3; fn. *rúmr*; fht. *rúmi*; fe., ffris., ns. *rûm*; fd. *rum*; n. *rom*; nht. *geraum*; moes. *rums*, id. O·rymmeli(g), adj. som ej rymmer eller hyser mycket. "Husen ä så orymmelia; der går ej mien sä in". Sk.

Rima, v. n. 2. rymma, begifva sig hemligen bort. S. Sk. Fsv. *ryma*; fn. *rýma*.

Rom drug, adj. som tar stort rum. Vb.

Rom·litn, adj. som ej fordrar stort rum. *Rom skrup*, id. Vb.

Rom·rik, adj. mycket rymlig. Vb.

Rumbo-landet, n. def. 1) det släta och mindre skogrika landet, der mera säd växer; till åtskilnad från bergslagen eller skogstrakten. Vm.; 2) allt som ligger utom det norra Dalarne, särdeles söderut. Dl.

Rumli el. *römli*, adj. rymlig. Vb. *Romblin*, id. Dl.

Rumm el. *rumme*, adv. ut. "Gå rumme", gå ut (att göra sitt naturtarf). Vg. (Elfsb.). *Rumme* (*romme* el. *romm*). "Gå romme (el. romm)", id. "Vara rumme (el. romme)")(vara

hemma. "Gå rumm", gå ute på bete; om boskap. Bhl. Fsv. *rum*, adv. ut; *rummi*, ute. VGL.; flit. *rûmo*, adv. procul, longe (Graff 2, 508); ns. *ruum* (Richey, 371).

Rummes el. *röjmes*, v. d. 2 rymmas, få rum. G. *Römmäs* (ipf.-*ä*). Vb.

Rummet, på *rummet*, adv. ute, på fria fältet. "Dä fyker på rummet". H1. D. d. *på rummet*, id.; ns. *rume*, fria fältet (B. W. B.).

Rum-skötå, s. *skjut*.

Rumt, adv. rymligt; långt åtskildt, glest. Hl.,fl, (Åland). *Rómt*, Hs, N. G.; *räumt*, id. S. G. N. *romt*.

Rymd, f. slättland, slättmark, i motsats till skogsbygd. "Dä blåser kålt på rymda (el. römda)". Vg.

Rymmelig adj. som fort rymmer undan, raskt gör något färdigt; om arbetare. Sk. (Frosta h.).

Råmma (ipf.·*mede*, sup.-*med*), v. a. o. n. rymma, uti sig innehålla. S. Sk.

RUMBL UM DUMBL, s. *hult óm bult*.

RUMLOR, f. pl. stubbar och ris. Ul.

RUMMLA, v. n. 1 galnas, stoja, föra oväsen. G. Ns. *rummeln*, bullra, åstadkomma ett doft buller (B. W. B. 3, 553); d. *rumle*, bullra. "Vognen rumler på træbroen"; holl. *rommelen*, id. Rummel-póttä, f. galenpanna, lustig kurre. G.

Rummel-roj, n.? hastigt oväsen. G. RUMM-VÄRE, s. *runnväre*.

RUMPA, v. a. 1 bortbyta utan mellangift (hästar eller annat). Hs. (Bj., Db.).

RUMPA, *rump·band*, *rumpedrag*, *rumpegris*, *rumpetróll*, *rumpeskatt*, *rumpägjórd*, *rumpöl*, s. *rompa*.

RUMPLING, m. *römpel*, n. föl i andra året. Vb.,mp. *Rómpling*, Mp.,hs. (Db.); *römpling*, m. id. Vb.,hs. (Bj.). D. d. *rump*, ungt kreatur; *rympling*, id. (Slesvik, enl. Mlb.); *rømpling*, n. kalf mellan1 1 och 2 år (Kok, 1, 355); gl. d. *rempling*, id. "Som nødd røder, så røder og rempling". P. Syv, ordspr.

RUMS, n. qvarlefvor af foder, som af kreatur ratas. Fl. (Nl.). Rumsa, v. a. 1 rata, icke förtära allt det foder, som gifves; om kreatur. Fl. (Nl.). RUMSTERA, v. a. 1 1) ställa i ordning, städa; slänga saker hit och dit. Sm. *Rummestera*, id. Sk. (Vemm.); 2) ställa i olag, oordning, ställa till oreda. Sm.,bhl. *Rum-stöjra*, a) id. Bl.; b) väsnas, föra oväsen. Sk. (N. Åsbo). Rommestajrning, f. oväsen och buller i ett rum. Sk. (N. Åsbo). RUMUS el. *rummus*, adj. slösaktig. Jtl.,hj. N. *romus*, id. Härledningen osäker.

RUNA (pl.-*ner*), f. 1) runa, bokstaf, skrift. "Kan du läsa runa"?; 2) minnesmärke. "Han fekk e vakker runa"; 3) besvärlighet, bekymmer. "Han har allt sia runer å dä för dä". Sm. Fsv. *run*, f. runa. Runnuk. 241: "kuli risti run"; pl. *runar*, 1. c. 170; *runir*, 1. 1. 1003. HL.; fn. *rún* (pl. *rúnir* el. *rúnar*), f. a) bokstaf, skrifkonst; runbokstaf; b) bokliga konster, vetenskap; c) samtal (Egils. 674); fe. *rún*, f. a) bokstaf, trollbokstaf. Bêda 4, 22. Cædm. 250, 6; b) samtal. Judith. 54; fht. *runa*, f. hemlighet (Graff 2, 523); fsax. *runa*, f. samtal; mht. *rûne*, m. susurrus; gael. *rûn*, m. hemlighet; lapp. *rudo*, tal, ryckte; *rudnet*, tala, säga; skott, *roun*, bokstaf; moes. *runa*, f. hemlighet; rådplägning. Raunska, f. runska, runskrift, runbokstäver. *Gätkall·styl* (*gäs-kall-styl*), m. id. Dl. (Åsens by i Elfd.). *Runske*, obegripligt tungomål. "Han talar runske", han talar ett språk, som vi ej förstå. Sm.

Rune-re, n. trolldom, vidskepliga konster. Hs. (Bj.). Jfr n. *runa*, *rona*, v. n. spå, hexa; *rune-kall*, m. spåman; *runing*, f. hexeri; fe. *rûn-cräft*, m. ars magica; d. *rune-leg*, m. trolldom (Kämpavis.).

Run-kavle, m. rnnstaf. Sm.

Ut·runad, adj. omtalad. Sk. (N. Åsbo h.). RUND, adj. (såsom i riksspr.) rotundus. *Róng*, adj. id. Sk. Fsv. *rundher*, adj. a) rund; b) frikostig. S.S. 3, 149; d. *rund*; e. *round*; nht. *rund*; holl. *rond*; fr. *rond*, id. Deraf i munarterna: Rundal, adv. rundtomkring, rundt om. "Rundal óm bakken". Kl. *Al* är äfven i fn. adverbial-ändelse.

Rundel, m. 1) rundt blomsterqvarter; 2) rundt bakebord med 3 ben, fästade i skifvan, som på midten stundom är en half fot tjock. Vg. (Kåkinds h.).

Runderóm, præp. o. adv. rundtom. Fl. (Pargas). *Róngenóm*, id. Sk. Holl. *rondom*, id.

Rund-händt, adj. som gifver med rund hand; gifmild; slösaktig. Vb. D. *rundhændet*.

Rund-mars, s. *mars*.

Rund-syl, s. *sula* 2.

Rund-väling, m. mindre oklufven trind ved. *Trind-väling*, id. Bhl. Fn. *völr*, m. käpp. Jfr *val* 1.

Runna, v. n. 1 gå i rund, göra en "vånge". Ög.

Runnan i kring, adv. rundtom. Ög.

Runnting, m. oklufvet, rundt vedträ. G. RUNE, *runn*, s. *róne*.

RUNE·RE, s. *runa*.RUNGA 1, v. n. 1 1) dona och skaka, gifva starkt genljud. "Slå nåen i mark, så dä rungar ätter'e. Snarka så dä rungar i väggar". Nk.,sm.,hl.,sk.,bl.,g. "Dä va ett gille å dä så, att dä runga i tóllana. Ett rungane gille, släföre". Sk.,bl. "Dä ä e runganne flikka", förträfflig flicka. Sm. *Ronga* el. *rónga*, id. "Dä rongar i huset". Sk.,bl.; 2) högt glädjas, jubilera. G. D. *runge*, gifva högt genljud.

RUNGA 2, v. n. 1 gunga. Kl. (Stranda). Jfr. *ronsa*. Runga, f. gunga. Kl. RUNGA 3 (pl.-*er*), f. 1) ledbanken och dess motsvarande uppstående armar på bakvagnen, hvari sjelfva vagnsbottnen, vagnskorgen eller vagnsskrofvet hvilar. *Rónga*, id. Vm., södra nk.; 2) fråu vagnsaxeln uppstående stöd och fäste för korgen. *Vagn·runga*, f. Ög,,kl.,ul. Nht. *runge*, *wagen·runge*, f. stötta i en arbetsvagn; ns., nfris. *rung*, id.; moes. *hrugga*, f. käpp: ***ῥάβδος***.

RUNGER, adj. frikostig. Hl. D. d. *runge*, v. n. rusta, slösa. Jfr *arungen*.

RUNGIT, s. *ringa*.

RUNKEN, *runkla*, s. *rinka*.

RUNN, s. *róne*.

RUNNA, *runnan i kring*, *runnting*, s. *rund*.

RUNN-BAGGE, *runn·väre*, s. *rån* 1.

RUNN·FóRK, s. *råjn*.

RUNNSA, s. *ronsa*.

RUNSKE, s. *runa*.

RUP, *rup·ris*, s. *rjâppa*.

RUS, *-a,* f. liten hög af spillning efter boskap. *Ko-rus*, f. Vb. *Rusä*, f. *ris*, *-a*, f. id. Hs. (Db., Bj.). Jfr fe. *hruse*, en hög.

RUSA. f. blåsa, bläddra. "Dä slår ópp stora ruser på kröppen. Dä ä rusa i järnä". Nk.

RUSANDE, adj. rusig, drucken, som tagit sig ett rus. Bhl. D. *rusende*, id.; fsv. *rusa*, v. n. taga sig ett rus, rusta. S.F.S. 5, 97.

RUSE, m. 1) eg. ett hundnamn; 2) fräck, skamlös menniska. Sm. (enl. L—n).

RUSEN, adj. frusen, olustig af köld. Sm.

RUSK 1, n. fint regn. Götal. D. *ruskregn*. O-ruskig, adj. mycket ruskig. "Oruskigt väder". Nk.,sdm.,ul. O intens.

Ruska, v. imp. 1 1) småregna. "Dä rusker i da". Götal.; 2) regna och snöga. "Dä ruskar ner snö å regn". Sdm. D. *ruske,* småregna.

Ruskäl el. *ruskall* (*ruskjall*), adj. 1) ruskig, mulen och regnig. "Dä ä ruskalt väder. Dä ä så uschallt å ruskjallt". Vl. (Jösse h.). *Ruskål*, id. "Ruskålt väder". Bhl. (Oroust); 2) otreflig. Dls. N. *ruskjen*.

RUSK 2, s. *riska*.

RUSKA 1, v. a. 1 1) draga någon i håret. Sk. (Bjäre h.). *Ruska*, *ryska*, *röska*, id. Sm.; 2) med rötterna upprycka. Ög. *Ruska*, *ryska* el. *röska*, id. "Ryska gräs, hör, to, ärter. Röska i håret". Sdm.—sk. *Rösta ópp*, id. Sk.; 4) skaka. "Ruska ner äpplera ur apla". Nk. D. *ruske*, draga i håret; n. *ryskja*, rifva, rycka upp, afrifva (t. ex. gräs eller lin); fn. *ryskja*.

RUSKA 2, s. *rusk* 1.

RUSKE-SKÄDDA, f. skrubba: Pleuronectes Flesus, L. Marstrand.

RUSNA, v. n. 1 affalla till hullet, blifva ruskig till utseendet; om kreatur. Hl.

RUSS, s. *hórs*.

RUSS 2, s. *ryss* 1.

RUSSA, s. *ronsa*.

RUSSEL, s. *russla* 1 & 2.

RUSSJA, v. n. 1 1) handla, drifva rörelse; vara rörlig och verksam; deraf *russj*, n. "Han har bra russj"; 2) hushålla slösaktigt. Sdm

RUSSKENE-SNUS, m en rätt bestående af sammankokade potäter, hvitkål och morötter. Sk. (Skanör).

RUSSLA 1, v. n. 1 supa, svira, ramla. Bhl (Elfs.). *Ruttla*, id. Bhl.,vg. Freq. af fn. *rússa*, v. n. supa, le£va i sus och dus. Jfr *rutta*. Russel, n. rustande, svirande, dryckesgille. Sk. (Lugg.). Fn. *rúss*, n. dryckenskap.

Russle-buss, m. rucklare, rustebuss. Vg.,dls. RUSSLA 2, v. n. 1 1) omskaka något mellan händerna. "Russla väggpenningar", ett spel; 2) vrassla, byta, handla. "Ha penningar att russla med". Sm.; 3) röra uti något, som icke är vått. Vg.; 4) företaga små bestyr, bestyra, handskas med. Bhl. *Rössla*, v. n. a) id. "Han har så möet å rössla mä. Han rösslar bra mä hemmanet". Sk.,hl.; b) *rössla på nåen*, skynda på någon, drifva på. "Ja rösslade på'na". S. Sk. Fn. *rusla*, v. a. behandla, handskas med; *risla*, id. Russel, n. hvarjehanda bestyr, i ordningställande. Sm. *Rössel*, n. id. Hl. RUST 1 (*-a*, *-a*), v. n. leka. Fl. (Öb.). Rustans-hus, n. lekhus, som barn uppföra. Fl. (Öb.). RUST 2 (*-a*, *-a*), v. a. förfärdiga, tillverka, tillställa. "Dain skrattar åt he' 'an rusta i mörkre, d. ä för tidigt på morgonen. Fl.(Öb.).

RUSTA, v. n. 1 rasta, hvila. Vg. (Kinds h.). Holl. *rusten*, v. n.; fe. *restan*, id.; mholl. *ruste*; ns. *rust*, f. hvila, ro. Jfr *rast*. Rusta ópp, v. n. 1 uppklarna, afstanna; om regnig väderlek. "Nu rustar väret ópp". Sm. RUSTA SIG, v. r. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) göra sig färdig, beredd; 2) kläda sig i battre kläder. Ul.; 3) göra sitt tarf. Den som lider af förstoppning kan ej *rusta sig*, Sdm. (Ö. Rek. h.; Björkviks S:n), vestra nk.

RUTA 1, v. n. 1 rusta, lefva i sus och dus. Ög., sm. *Rutta*, v. n. 1 1) rusta, rasa; om barn och ungdom. "Nu rutta herarne". Hl. (Breared); 2) slösa. Sk. Fsv, *ruta*, v. n. a) ströfva omkring. Rimkr. s. 120; b) rusta, svira. L. c. s. 576; d. *rutte*, rusta, svira (Taussen. Moth); b) slösa; ns. *rütern*, rasa, fara vildt omkring; i synnerhet om barn (Richey, 219); e. *riot*, väsnas; supa. Rut, n.? slöseri. I talesättet: "leva i rut å strut", lefva slösaktigt, öfverflödigt. "Han slöste bórt'et i rut å strut", han bortslösade det fullkomligt, helt och hållot. Sm.,ög.

Rutare, m. 1) drinkare; b) oförvägen menniska. Sm. Gl. sv. *rutebroder*, m. rumlars (Laur. Petri post.); fn. *rútari*, m. fyllehundd.

Rute-bus (pl.-*ar*), m. 1) rucklare, rustebuss; 2) villhjerna, slösare; bullersam menniska. Ul.,ög.,sm.,vg. RUTA 2, v, n. växa upp, tillväxa. "Säden rutar väl till". Ul, (enl. Ihre, DL.). Jfr. härledningen vid *rođ.*

RUTA 3, f.trissa. Hs. (Db.). Lt. *rota*, f. hjul.

RUTER, m. indecl. raskhet, liflighet. "Dä ä ingen ruter i'en. Ho ha ruter i sej". Allm. Ordet brukas äfven adverbielt och adjektivt. "Dä va ruter", det var ganska bra. "Dä varutor te kär (hårdt k) å flekka. Rutor te kar el. kvinna". Sm.

RUTU·STEIN, s. *rotin*.

RUTU, s. *riota*.

RŪV (ipf.-*ä*) el. *ru* (ipf.-*ä*), v. n. synas (med afseende på storlek, antal, längd eller rymd), hafva utseende af, upptaga ett visst rum. "Ruv stor, liten", synas stor, liten. "Klókkstapeln ruv ogavlit hög", klockstapeln syns vara ofantlig hög. "Han ruä no na stor, lång, liten", han syntes tämmeligen stor, lång, liten. "Hä ruvä vara litä vä timmer i hopom", det syntes ej vara många timmer i hopen, "Hä ruä int sit långt över heda", det syntes ej vara så lungt öfver heden. Vb.,mp.,jtl. "Ruvä nan ting", se ut för någon ting. Åm. N. *ruva*, id. Ruv, m. utseende (med hänseende till storlek, vidd, omfång). "Liten dill ruven", liten till utseendet. "Int var ruven sä stor, men tungt var ä", ej tog det så stort rum, men tungt var det. "Pójken jär stor dill ruven, men liten dill gagnen", pojken är stor till växten, men liten till gagnet. Vb.

Ruval el. *ruvall*, adj. stor till utseendet, af stort omfång; som fordrar stort utrymme. Vb. N. *ruven* el. *ruvsam*.

Råvla, v. n. skrymma, vara litet, men se större ut. Dl. RUVA, f. liten hög. *Brö-ruva*, f. bullar lagda på hvarandra i en hög. Jtl. Fn. *hrúga*, f. liten hög. S. *roga*, *råga*.

RUVA SIG, v. r. 1 få skorpa, rufva; om sår "Såret börjar på å ruva sej". Sm.,bl.

RWAIDA, s. *vrida*.

RWAINA (pr. *rwain*, pl. *rwainum*, ipf. *rwen*, pl. *rwinum*, sup. *rwinid*), v. n. småböla. Dl. (Elfd.). *Vräina* (pr. *vräin*, ipf. *vren*, sup. *vrini*), id. Dl. (Vänjan). Fn. *hrina* (*hrein*, *hrinit*), skrika; gnägga; fe. *hrinan (hrân, hrinon, hrinen), klinga, susa. Jfr vrina.*

RY 1 (ipf. räu, sup. rödi), v. n. falla smått, såsom då sand yr; falla ut, rinna ut genom hål, remna, springa; om säd, grus, sand. "Rågen, kornet ryr gönom hålesninga". Jtl. Ry, v. n. nedfalla droppvis; om regn. "Regnet ryr ner", Mp. N. ry, v. n. falla ned, drösla; fn. hrjóđa, v. a. tömma.

RY 2, n. kringlöpande allmänt rykte, lös berättelse; underrättelse. "Han har ännu ej deróm fått ringaste ry". Kl.,sm.,ög. D. ry, n. id.

RY 3 (el. rya), f. tjäderhöna: Tetrao urogallus. Vl.,hl.,bl. Röj, f. Norrl.; rä, f. Dl.; rödj, f. Hs. (Högdal, Färila); röi el. röjå, f. id. Fl. (Öb.). N. røy.

RY 4, m. sjelfvuxen knöl på ett träd, hvaraf koppar förfärdigas. Björk-, tall-ry, m. Vb. (Skellefte). Jfr fin. ryhy, knöl, puckel.

RY 5, n. tjock löfskog. Asp-, björk-ry. Hj. N. ryde, n. kratt, tät hop af buskar eller småträd; d. d. (Slesvik) ry, n. kratt, buske; n. rust, lund, liten skog af löfträn; ir. rýs, skog; rud, id.

RY 6, s. ryda.

RYA 1 (pl. ryor), f. Finnarnes boningsstuga eller s. k. bastuga, deri ommen (m. def.), en otymplig eldstad utan rökgång, intager stugan nära nog till en fjerdedel och utsläpper röken i sjelfva stugan, hvarifrån den småningom utgår genom en dertill anbragt öppning i taket. De bättre ryorna äro försedda med fönster, de sämre endast med skottgluggar, hvarigenom ett ytterst sparsamt dagsljus insläppes. Under den mörka höst- och vintertiden arbetas nästan hela dagen vid pertor, ett slags stickbloss. De fattigares barn dväljas gerna i den rökuppfyllda heta dunstkretsen på ommen, der de hafva sitt hviloläger och gömställe, om någon obekant inkommer. Den starka värmen på ommen är måhända en anledning till den sena förståndsutvecklingen hos barnen och till den tröghet, som utmärker finnarne i Vermlands finnskogar. Vl. (Finnskogarne).

RYA 2, f. (såsom i riksspr.) groft täcke af häst- eller nöt-hår. Röja, f. id. Vl. Röja el. reja, f. sängtäcke af lappar. Hs. (Bj.). Fn., n. rya, f.; d. ry, n. (föråldr.); fin. ryijä, id. (lån ur nord. tungan); fn. rú, m ull; fe. reó, reóve, f. læna, stragulum; e. rug, groft sängtäcke, grof filt.

RYA SEJ, v. r. 1 1) beklaga, jämra sig, vara orolig, bekymrad. "Han ryar sej för allting. Han grät å ryade sej". Sk.,hl.,bl. Ryas vid, v. d. 1 id. "Ja ryas ve" den stakkarn. Ingen

ryas ve honom". Hl.; 2) vara rädd for att åtaga sig någon sak, något arbete. "Han ryar se ve'et". Sk.(Ing.). Rya, v. imp. i 1) göra ondt om någon, hafva medlidande med. "Dä ryar mej óm honom"; 2) ångra sig, "Dä ryar mej att ja slo'en". Hl. Ru, v. n. klaga, jämra sig. Vg. (Skarab.). Ryas för nået, v. d. 1 vara bekymrad, orolig, ledsen. "Ja ryas för hva sóm ska hända. Dä ä inte å ryas för". Hl. Fsv. ryia sik, klaga, jämra. S.S. 2, 205; röghia, v. a. beklaga. Sv. Med. Bib. 2, 290; hryggja, v. a. bedröfva; n. ryggia seg, rysa, blifva förskräckt; holl. rouven, v. n. sörja, vara bedröfvad; nht. gereuen.

RYD, s. raud, rydr, ryda.

RYDA, s. rot.

RYDDMA, s. raud.

RYDR, adj. arg, ondsinnt; häftig, sträng. Fl. (Nl., enl. Hipping). Ryd, id. Kl. Jfr red.

RYDÄ. s. raud.

RYFTÄ, röftä, m. kroppås, takås; deraf häus-ryftä, N. G. Rykkte, n. id. S. G. Fe. hrof, m. culmen, tectum; ffris. rhôf, m. id.; e. roof, tak, hvalf.

RYGG (pl.-ar), m. 1) eg. (såsom i riksspr.) rygg: dorsum; 2) späd telning af gran eller en, hvarmed takveden på kroppåsen sammanhålles derigenom att sådana ryggar inträdas genom de å takvedens öfre ända borrade hål. Vb. Fsv. rygger el. rigger. Biærk. R.; fn. hryggr; n. rygg; d. ryg; fe. hrycgM e. dial. rîg (Craven 2, 83); nht. rücken; ns. rugge; holl, rug, id. Huk-ryggi(g), s. huka.

Rygga, v. a. 1 lägga halm eller hafstång på ryggåsen af halmtak. Sk.,bl. D. d. rygge.

Rygge-bue, s. buga.

Rygge tór(v), m. torf till ryggning på halmtak. Sk. (Ing.).

Rygge-trä, n. trästycken, hopfästade med tränagel, som läggas öfver ryggåsen på halmtak för att fasthålla ryggningen. Sk. D. d. ryggetræ; e. dial. riggintvee, id. (Brocket, 175).

Rygg-halld, n. håll, värk i ryggen. Fl. (GK., K.).

Ryggning, m. 1) takås: 2) halm eller hafstång som lägges på ryggåsen af halmtak. Sk. D. d. rygning == ryggning 2); e. dial. riggin, takryggning. Rygg-tavla, f. 1) eg. rygghud, ryggflata. Allm.; 2) ryggflatan på ett klädesplagg. Sdm.

Ryggug, adj. hvitryggig; om boskapskreatur. Sdm.

Rygg·åsa-stua, f. litet hus utan loft. Götal. *Rygg·åsa-stova.* Dls.

Rögg-skótt, n. häftigt påkommande ryggvärk. Götal. RYKA (ipf. *rök* el. *ruk*, konj. *röke* el. *ruke*, sup. *rukit* el. *ryket*), v. n. 1) ryka, gifva rök från sig. Götarike, äfven stundom i Svealand. *Ruk* (*rök*, *rökke*), N. Åm.; *ruk* (*röik*, *rukki*), Ume; *ryk* (*rök*, *rukki*), Bygde; *ruuk* (*reuk*, *rukki*), Löfånger; *ruuk* (ipf. *rauk*, sup. *ruki* el. *rukä*), Skellefte; *ryik* (*röökt*, *ruki*), Lule; *reuk (reuk, ruki), Calix; rauka (pr. raukur, pl. rauke, ipf. rauk, pl. ruku, sup. ruki), G.; räkja (ipf. räkjäd, sup. räkjađ), Dl.; ruka (ipf. rôk el. rök, konj. rôke el. röke, sup. rûket), Vg.; rygje (ipf. rögj, sup. rögjed), id. Sk. I några munarter, särdeles i Svealand, nyttjas röka i st. f. ryka, så att man säger: "dä röker in", det ryker in; 2) springa fort. "Han rauk sin kos. Han rauk noläat vajom. Han rauk sóm'n pil". Vb.; 3) häftigt flyga på, oforvarandes angripa. "Han rök på'n. Hunden rök på mej". Allm.; 4) sönderfalla, gå i stycken. "Stakken rök ómkull. Dä rök i tu". Sk.,hl.,bl. Fsv. riuka el. ryka, v. n. a) gifva rök eller lukt ifrån sig, utdunsta. VML. (B. B. 45, 2). S. Birg. Upp. 1, 23. S. Bern. f. 40: "illa riukande". S.F.S. 4, 251. Cod. Bur. s. 108; b) flyga. Didr. af B. 100: 7; 157: 17; fn. rjúka, a) ryka; b) skyndsamt fly; n. rjuka el. ryke, a) ryka; b) fyka, kastas i luften; c) falla, störta; fht. riuhhan; nht. rauchen, ryka; ns. ruken, rüken, lukta, gifva lukt från sig, utdunsta; nht. riechen; holl. ruiken; fe. reócan. Källe-rök, m. dimma som om våren uppstiger från källor. Sm.*

Rauk, m. rök. Vb. Råik, G.; rik, Hs. (Db.); räk, m. id. Dl. Rök, m. hushåll. Sm. Fsv. röker, m. rök; fn. reykr; fht. ruchi; nht. rauch; fe. roec; holl., ns, rook; d. røg; e. reak; lit. rûkis.

Rög-svómp, m. röksvamp; Lycoperdon Bovista. Sk. (N. Åsbo,).

Rök·hål, n. skorsten, skorstenspipa. Sm.

Rökig, adj. 1) (såsom i riksspr.) full af rök; 2) rusig, ankommen. På röken, id. "Vara på röken". Svea-, Götal.

Rök-pipa, f. 1) tobakspipa. Bl.; 2) skorsten å Finnpörtet, en fyrkantig med ett glest galler betäckt öppning. Vl.

Rök-sópp, s. sópp.

Rök-stókk, m. omåttlig tobaksrökare. Sm.

Rök-stuga, f. Finnarnes pörte. Vl. (Finnskog.). RYKKA el. rökka (ipf. rökk), v. a. draga häftigt med ögonblicklig våldsam ansträngning. Svea-, Götal. Fsv. rykka el. rykkia; fn. hrökkva. Rdq. 1, 188. Rykkjom·vis, adv. rycktals, ryckvis. Hs.

RökkLa, v. n. 1 rycka af och an, bråka, krångla, vara bångstyrig. Rökkla, id. Vg. (Skarab.).

RYKTA, v, a. 1 1) (såsom i riksspr.) sköta, ansa. "Rykta kreaturen, elden". Rökta, röjta, Sk.,hl.,bl.; ryykkt el. rööokt (ipf.-ä), id. "Ryykkt hårä", kamma håret. "Ryykkt hóvu", afhålla löss från hufvudet. Vb.; 2) passa, begagna

arbetstiden, vara först i göromål. "Rykkta sej", Hs. (Bj.). Fsv. rykta, røkta, sköta, vårda, S.S. 1, 88, 121; fn. rækja; n. rokia; d. røgte. Rökt, m. sysslande med kreaturs utfodring, Sm.

Fsv. rykt, røkt, f. omsorg. S.S. 1, 121; fe. rækt; d. røgt.

Röktare, röjtare, m. ryktare, dräng som sköter boskapen. Sk,,hl.,bl. D. røgter.

Rökte-böste, m. borste hvarmed kreaturen ryktas. Sk. RYLED, rylen, s. rul.

RYL-GRAS, n. Asclepias Vincetoxicum, Wahlenb.

RYLL, s. rull.

RYL-ÖRT, f. Pyrola umbellata (ei. Chimaphila umbellata). Sveal. Anses verksam mot rheumatism (rylen), hvaraf benämningen. Gl. sv. (Tillandz) ryl-gräs. Jfr Fries, bot. utfl. 3, 214.

RYMJ, s. råm 2.

RYMMELIG, s. rum.

RYMMPLA 1, v. a. 1 ovärdigt hopskrynkla. Ög. Holl. rimpelen, skrynklas; fe. rimpan (ramp, rumpon, rumpen), skrynkla, skrynklas. Rymmpla 2, f. skrynkla. Ög. Fe. hrympele, f.; holl. rimpel, m. id.

Rymmpli(g), adj. skrynklig. Ög. Holl. rimpelig. RYNA, s. rone.

RYNKE·PALLT, s. pallt.

RYP, s. rjåppa.

RYSK, adj. vild, galen, förryckt; obetänksam. Svea-, Götal. Rysketer. Ög.; ryskig el. rysket. Sm.; ryskr, id. Fl. (Nl., enl. Hipping). Jfr fn. röskr, modig, tapper.

RYSKA, s. ruska 1.

RYSS 1, m. 1) (såsom i riksspr.) Muskovit; 2) tilltagsen, stojande, oregerlig menniska. Svea-, Götal. Russ, m. id. Vg.; 3) ta me Ryssen! ett slags ed. Sveal. Ryssa galeja, f. 1) rysk galeja; 2) stort, obehagligt fruntimmer. Bl.

Rysse·piska, f. yster och oförvägen flicka. Sm. Jfr pisk 2.

Ryss·gubbar, m. pl. Bunias. Ul. Växten är införd med säd från Ryssland.

Ryssingen, m. def. hin onde. Sdm. RYSS 2, s. ris 1.

RYSSTÅ, f. as, något illaluktande. S. G. Röista, n. id. N. G.

RYSTA, v. a. 1 skaka, rista. Allm. Fsv. rista, Gregor, s. 261; fn. hrista, d. ryste, id. Röste·klynna, f. träklynna, hvarmed tröskad halm omskakas. Sm. RYTA, s. riota.

RYTANDE-VÅT, ryt-våt, s. våt.

RYV, ryva, ryver, s. riv.

RÅ 1, f. 1) stång; stång till notdrägt. Ög.; 2) (såsom i riksspr.) rå (på en mast); 3) råmärke. Sk.;, deraf sv. rå och rör, och i munarterna råben, råväg. Fsv. ra, m. & f. a) stång. Kalmar recess af år 1474, § 7.; b) råmärke. L.L. Horol. f. 39 v.; c) segelrå. Rimkr. s. 298; fn. rá, stång; n. rå, id.; nht. raa; holl. ra, segelstång, rå (på en mast). Mull-rå, f. fyrkantig tråstång eller släna vid nedra ändas af ett torftak att dermed fasthålla torfven. Vm.,nk. Jfr mull-rev.

Rå-ben, n. större kreaturs ben, som nedslås i marken till att utvisa gränsen mellan bygrannars lotter i åker och skogsmark. Dl. (Särna). Rå-mål, n. en längd af 20 steg. Ög. (enl. Ihre, DL.). .

Rå·väg, m. vägen utmed tvenne socknars rågång. Så kallas t. ex. en väg, som ligger utmed rågången mellan Klagstorps och Glostorps socknar i Oxie h. Sk. RÅ 2, v. a. 1) belägra en mö (virginem gravidam facere). Ordet brukas endast i præs. infinitivus, de med supinum sammansatta formerna samt stundom i præs. och impf. i konditionala satser; 2) v. n. sätta mjölk i jufret (kort före kalfningcn), då derjemte *bäran't* (könsdelen) utvidgar sig eller sväller. "Koa rår". Vg. (Kåkinds h.) I Skaraborgs län säges deremot: "koa lör".

RÅ 3, s. *ro* 3, *råđa*.

RÅA, f. fuktighet. "Höet blir vått av råen i jorden". Sdm. (Sorunda). Fn. *hrái*, m. cruditas.

RÅA-FÅDDER, *rå-and*, s. *råđa*.

RÅ·BEN. s. *rå* 1.

RÅ-BRÖD, n. fint bakverk, gorå, bakelse. Gstr.

RÅD, s. *råđa*, *rådd*.

RÅDA, s. *raud*.

RÅĐA (pr. *råđ*, pl. *råđum*, ipf. *riđ*. pl. *riđum*, sup. *räđiđ*), v. a. råda, vara öfvermägtig. Dl. (Elfd., men i Mora ipf. *rådde*, pl. *råddum*, sup. *rådi*). *Rada* (pr. *radur* el. *rar*, ipf. *radi*, *rod*, pl. *rodum*, id. G. *Rå* (*rådd*, sup. *rådt*), v. a. o. n. förmå, hafva magt, förmåga, tillstånd eller rättighet till. "Rå du vä löft tjeru-tunna? Rå du gjera hä? Ji ha rådt mäg en häst". Vb. Fsv. *raþa* el. *radha*, råda, förestå, föranstalta, skaffa, uttyda; fn. *ráđa*; fht. *ratan*; fe. *rædan*. Rå, n. eg. råd; tjenst, hemvist; bosättning. "Ja har inte fått mej rå än te våren". Deraf *hem·rå*, n. bostad, hemvist. Ög. (Ydre).

Råa·fådder, adj. som vet få råd, är rådlös; som intet råd vet. Vg. (Skarab.). Fn. *ráđfár*.

Råd, m. tomtegubbe, ett ställes rådande ande, fylgja, rå. N. G. *Råd-ande*, m. Nk.; *rå-and*, m. Dl. (Särna); *råđ-ändi*, m. Dl. (Elfd., Mora); *råddar*, m. id. Fl. (Öb.). Deraf *gårds-råd*, n. Fl. (Öb.); *gåls-rå*, n. skyddsande, egen för hvarje gård och hvilken boskapens trefnad eller vantrefhad tillskrifves. Ul. Anm. Gårdsråna äro såväl manliga som qvinliga andeväsen och förmenas erhålla sitt kön efter den person, som först gör upp eld i huset. I motsats mot andra dæmoner äro dessa menniskovänliga och sägas vårda sig på allt sätt om gårdens bästa och trefnad, men förestår någon olycka, så vandra de bort ifrån gården. Uthus, skogsbodstugor och till och med noteldar, vid hvilka eld åtminstone tvenne gånger varit uppgjord, skola hafva sina gårdsrån. I Österbotten eger en uråldrig plägsed ännu rum att vid de öfliga nyårsstöpen slå ut det första för gårdsrået, åt hvilket sålunda offras.

Råd-gerd, f. öfverläggning. "Kóm, gå vi te rådgerds härom"! Kl. Fn. *rađugerđ*; n. *radgjær*.

Råd-gerda, v. n. rådgöra, besluta. Kl.

Råen, adj. rådvill. Sk. (N. Åsbo).

Rå-hålla, v. a. öfverlägga, beslutaa. "Vi ska råhålla um gärsgålsdelninga". Nk.

Rå-laus, adj. rådlös. Vb. Fsv. *radhløs*. S.S. 1,180; fn. *ráđlaus*; n. *rådlaus*: fe. *rædleas*.

U-rå(d), n. oråd. Hs. Isl. *úrâđ*.

U·råsk, adj. sjelfsvåldig, som ej lyder goda råd. Sk. (N. Åsbo).

RÅDD, n. röra, illa hoprörd smörja. Fl. (Nl.). *Råd*, n. snö, vatten och is tillhopa. Fl. (Öb.).

Rådda, v. a 1 illa blanda ihop något. "Rådda ihop". Fl. (Nl.)

Råddot el. *råddigt*, adj. n. illa gjordt. Fl. (Nl.). RÅDDA, *råd-styrta*, *råd-tåđå*, s. *raud*.

RÅDD-YED, s. *råt*.

RÅD-GERD, *råd-gerda*, *råen*, s. *råđa*.

RÅE, s. *råme*.

RÅGA, v. n. 1 1) se ut, synas. "Huse råge råskjelst", huset ser ut att vara snedvinkligt. Hs (Db.); 2) vara i hafvande tillstånd, så ätt det för alla är märkbart. "Jö så'na å ho råga bra". Hs. (Db., Bj.).

RÅG-BETE, *-gräs*, *-knäpp*, *-låsta*, *-ruffse*, *-skrik*, *-skära*, s. *rug*.

RÅ-HÅLLA, s. *råđa*.

RÅIK, s. *ryka*.

RÅIR (pl.-*ar*), f. 1) rör (arundo); 2) bössa; deraf *råir-skut*, n. bösseskott. G. Ns. *roor*; nht. *feuerohr*.

RÅIV, s. *riva* 2.

RÅJN el. *råin*, f. rönn: Sorbus aucuparia. G. *Röin*, m. Vb.; *rågna* (pl. *rågnur*), f. Dl. (Elfd. Mora); *rägn*, f. Dl. (Lima); *rajn*, f. Dl. (Orsa); *rögn* f. Fl.; *röne*, m. Hs.; *rin*, m. Hs. (Db.); *runn* i. Svea-munarter, äfven i Göta, t. ex. i Vg., hvarest det äfven heter *ränn*, i. Fsv. *röni*, m.? Fr. af N. 544: "vnder een röna"; fn. *reynir*, m.; n. *rogn*, *rågn*, *raun*, m.; d. *røn*; e. *roan*, id. Roten är troligen fsv. *rinna*, växa, spira upp. Jfr *rinna*. Flug-råin, s. *flioga*.

Runn-fórk, m. rönnpåk, knölig käpp af rönn. Vm.

Röjn-ber, n. rönnbär. Dl. N. *rognebær*.

Röjn-bliommä, m. rönnblomster. Dl. N. *roqneblom*.

Röjn-lov, n. rönnelöf. Dl. N. *rognelauv*.

Rönn-bärs-hane, m. sidensvans: Bombycilla garrula. Sm. RÅK 1, f. fåra: 1) fåra i hö, hösträng. Vb.: 2) bena (i hufvudet). Vb.,mp.; 3) strömfåra. "Han rodd midt i strömråka. Han staupt ne i strömråka". Vb.; 4) fuktig däld mellan två höjder. Jtl.; 5) rännil af något flytande ämne; deraf *vöttu·råk*, f. vattenrännil. Vb.; 6) skåra, gänga på en skruf. Hs. (Db.); 7) (i riksspr.) vråk. Fn. *rák*, f. a) stripa, rand; b) fåra; c) liten bergsklyfta; n. *råk*, f. hösträng; bret. *rog*, m. remna, spricka, öppning (Le Gonidec, 389); gr. ***ῥωγή***, f. klyfta, håla; af ***ῥήγ-νυμι***, rifva, spränga, slita itu. Roten ***ῥαγ***, bryta, motsvarar skr. *rug*, id. Jfr skr. *ava-rug*, afbryta. Rosen, radices sanscr. Råkksna, f. vråk på sjön. Ul. (Värmdö)

Sänke-råk, f. vråk på stark is, med åt öppningen sluttande kanter. Ög. RÅK 2 (pl. *räker*), f. djup dy; djup, dyig mosse; källsåg. Vg. (Elfsb.). Troligen samma ord som *råk* 1. Jfr *råk* 1, 4).

RÅK, *råkig*, s. *räkå*.

RÅKA 1, v. a. o. n. 1 & 2 1) (såsom i riksspr.) träffa, finna på. "Råkas mellan ko å kör(k)gål", oförmodligen eller i sinom tid träffa någon. Sveal. *Raka* (pr. *rakur*, pl. *rake*, ipf. *rok*, pl. *roku*, sup. *raki*), råka, hända. G.; 2) *råka te*, genom förment trolleri råka ut för någon sjukdom. Hs. Jfr skr, *rak*, att få fatt, nå.Råken, m. träff. "Dä ä (va, blir) en råken", det är (var, blir) tvifvelaktigt. Vg. (Skarab.).

RÅKA 2, s. *rukka*, *roga*.

RÅKE, m. segt spott. "Han ä så svullen i halsen att han ej kan svälja råken". Vl.,sm.,kl. *Råge* m. Hl. (Värö, Frillesås), sm.; *räke*, m. Hl.,sm. (Vestbo), vg. (Redväg); *rake*, *räge*, *rege*, *rägel*, m. id. Sk. Fsv. *raki*, m. segt spott, S. S. 2, 54. S.F.S. 4, 249; fn. *hráki*, m.; fd. *rakæ*, *ræghy*, *raghæ* (Mlb., Bib. ov.); n. *råkje*, m.; fe. *hrâca*, m. id.; e. dial. *roke*, spottklump. Raka el. *râka*, v. n. 1 hosta och spotta ut, rackla. "Raka upp, uppraka". Vl. *Rakla*, id. Fl. (Nl.). Fn. *hrækja*; n. *rækja*, id.; fe. *hræcan, âhræcëan, ûtâhræcëan; fht. hracisôn; holl. ragchelen, id. Jr fr. cracher spotta; it. recere, spy; hebr. רקק, rakak, utspy; deraf רק, m. råkm spott. Es. 50, 6. Job. 30, 10.*

Rakkel, n. 1) slem som sitter i halsen; upphostad slem. Rakel, n. id. Fl.(Nl.); 2) svår hosta. Sm. Fe. hræc, m. hosta; segt slem.

Rakkler, m. en som racklar. Rakkla. f. id. Sm.

Raklig, adj. besvärad af hosta. Fl. (Nl.).

Rägla sej, v. r. 1 dregla, omedvetet låta spottet rinna ur munnen. "Du räglar dej". Bl. RÅKIG, s. räkå.

RÅKKA, råkkas, s. raud.

RÅKKAR-BULLA, f. rågbrödskaka. Gstr.

RÅKKSEN, m. råkksna, f. stjelk, refva af humle, ärter. Hummel-råkksen, m. hummel-råkksna, f. ärtråkksen, m. Sdm. Jfr reksen, ressna.

RÅKKTA, v. n. 1 1) gällt grymta, grymta af ilska; om svin då de sätta sig till motvärn vid fienders ankomst. Sdm. Råkkla, id. Nk.; 2) säges äfven om ett eget ljud hos tjäderhanen, hvilket ej hör till leken. Sdm. Jfr rokkla, ruffa.

RÅ·KNE, röd-knä, n. en art slideknä: Polygonum terrestre. Hl. Jfr raud.

RÅLA, v. n. 1 1) vråla, böla. Sm. (Vestbo); 2) vråla, jämra sig, låta illa. Dl.,hs. (Db.). Råla, id.; säges merendels om fallandesjuka eller rusiga menniskor. Hs. (Db.,Bj.). D. d. råle, role, rålle, gråta högt, skria. Jfr vråla.

RÅ-LAUS, s. råda.

RÅLIG, adj. råaktig, fuktig. Ul.

RÅLK, s. rakk 1.

RÅ-LÄNNA, f. sumpig dal. Hs. (Ljusdal). Jfr land.

RÅM 1, adj. hes. "Ji jär råm i hassjom, sä jl kan int tala". Vb.,Jtl. Ram, id. N. Vb. Fn. rámr; n. råm. Räma el. rama, f. heshet. Vb. Fn., n. ræma.

RÅM 2, m. grädde; tjock grädde på mjölk. Vb.,mp. Römme, m. Vl. (Fryksdalen); rymj (def.-on), f. id. Fl. (Öb.). Fn. rjómi, m. grädde; n. rjome, rome, røme; fe. ream; ns. room (Schütze 3, 306); swz. room (Stalder 2, 282): bay., öster. râm (Sehmeller 3, 85. Höfer 3, 10); nht. rahm; skott, ream, rehme; holl. room, m. id. Rymj (ipf.-a), v. a. skumma grädde. Fl. (Öb,). Holl, roomen; nht. rahmen; ns, romen, id. (B. W. B. 3, 523).

Råm-skål, f. gräddskål. Vb. Holl. roem-kaas, f. id.

Råm·tråg, n. gräddtråg; l)kärl hvari grädden icke är afskummad; 2) kärl, hvari grädden öfverblifvit, sedan mjölken afrunnit derifrån. Vb. Jfr ränna.

Råm-tupp el. råmm-tupp, m. råmm-byttå, f. kärl hvari grädde samlas till smörberedning. Fl. (GK..K.). Isl. rjómabiđa, f. gräddbytta. RÅMA 1, v. n. 1 gråta. Vm. (Fellingsbro). Jfr rämja.

RÅMA 2, s. råme.

RÅME el. råmme, m. 1) fuktighet, must och fuktighet i jorden innan jorden upptorkat; gronings- och växtmust i jorden. "Dä behövdes lita råme i jola te'n ska så". Hs.,gstr.,vm.,sdm., dls.,sm. Råe, m. id. Vm.; rämme, m. id. Ög. (Ydre); 2) fukt, väta. "Vi ska köra in höet innan råmmen kómmor i'et. Dä ä så mykket råmme i't. Slå å gräsä, me'n råmen sitter i". Nk. N. råme, m. fuktighet, råhet (i jorden); råe, m. id.; fn. hrái, m. id. Jfr ramm 1. Råma, v. n. 1 fukta, slå fukt från sig. Vm.,ög.

Råm-fåra, v. a. 1 passa vattenfårorna i en trädesåkcr så efter lutningen, att de tjena till vattnets afledande. Hs.

*Råmig el. råmmig, adj. våt, saftig; om jord. "Nu ä dä prägtigt att köra, för nu ä jo**l**a så råmig". Vg. (Vadsbo, Vartofta). RÅ-MJÓLK, f. råmjölk. Vb. Råmjólk·smör, n. smör som tillverkas af grädden efter råmjölk. Vb.*

Rå-mjölke, m. råmjölksgräs: Epilobium angustifolium. Vm. Jfr krópp. RÅMMA, s. ram.

RÅMMLER, m. ovig menniska. Hs. (Alfta). Jfr rammlug.

RÅM-SKÅL, -tråg, -tupp, s. råm 2.

RÅ·MÄNNTA, s. männta.

RÅN 1, adj. kättjefull, kåt, brunstig; om menniskor och kreatur. Hj.,hs.(Bj.). Ron. Hs. (Bj.); rål, id. Hs. (Db.). Ordet är troligen beslägtadt med *rinna*, profluere; jfr *ränna*, löpa, vara brunstig. Halv-rånar, m. kreatur (fargalt eller vädur), som blifvit illa snöpt och har en pungsten qvar. Fl. (Nerpes i Öb.).

Rone, m. en art fräken: Equisetum hiemale. Sm. *Rone-gräs*, n. id. Bhl.; *rokksne*, n. Equisetum fluviatile. Sm.

Runn-väre, m. springbagge. Bhl. *Runn-bagge*, m. id. Vg. (Laske h.). *Rumm-väre*, (förmodligen i st. f. *runn-väre*), m. id. Vg. (enl. Hof, 238). D. d. *runn-væder* el. *rønn-væder*, m. id.; *runne* el. *ronne*, v. n. vara brunstig; om vädur.

Råna, v. n. 1 vara eller blifva brunstig: l) om bockar. "Vi få slagta bókken, innan han börjar råna". Hs.,hj.*Rana*, id. Ög.; 2) om fargaltar. Fl. (Ingo). *Rånas*, v. d. 1 vara brunstig; om sugga. "Son rånas". Ul. (Värmdö), nk. *Rana*, v. n. 1 vara brunstig: 1) om harar. Sdm.,ög. (enl. Ihre); 2) om får. Sm.

Råna·gummse, m. osnöpt gumse. Hj. Jfr *ränsa*.

Råna·okse, m. tjur. Hj. *Rånå-okse*, m. Dl. (Särna).

Rån-bókk, m. bock som ej är utskuren. Hs. (Norrbo, Ljusdal),hj. N. *rungbukk*.

Råne (pl. *rånar*), m. fargalt. Vl.,vg.,ög., nk.,ul. (Värmdö), kl. m. fl. Ordet förekommer i flera former: *ränne*, *rönne*, Bhl.; *ronne*, Dls.; *rune*, Vg.,vl.; *rånnte*, Dls.,vg.,ög.,nk.,sm.,kl., *råna*, *råna-gallt*, Fl. (Ingo, Sjundeå):*gallt*, Fl. (Nerpes i Öb.). Fsv, *runi*, m. fargalt. ÖGL. VGL. SML. Cod. A. 49, f. 192 v.; fn. *runi*; n. *råne*, id.; schwab. *ran*, m. vädur (Schmid, 424). Jfr *orne*, som troligen är samma ord.

Rånna-ga**L**n, adj. brunstig; om suggor. Nk.

Rånnsk adj brunstig, parningslysten; om suggor. Sm.,kl. *Ronskr*, id. Nk. *Rönnsk*, el. *rönsk*, adj. 1) brunstig: a) om suggor. Dl. (Ohre, Malung), nl. (Simtuna), sdm. (Dalarö). *Runsk*, adj. id. Vm.,ul. (Värmdö); b) om baggar. Sdm.; c) om hingstar. "Rönnsk häst". Ul.; 2) kättjefull, kåt; om qvinnor. Dl. (Ohre); deraf *manfólka-ronskr* adj. lösaktig, lidcrlig. Nk. D. d. *ronsk*, brunstig; om vädur; *runsk*, *ronsk*, kättjofull, kåt; jfr fn. *roni*, m. beskälare. S. E. 2, 487, 571; *reyni*, m. id. Kormak, 20, 1; flit. *reinjo*, m. id. S. *vrensk*.

Rånnta-vill, adj. brunstig; om suggor. Nk.

RÅN 2, *råån* el. *raa**n*** (ipf. o. sup.-*ä*), v. n. draga till sig fuktighet ur luften, blifva fuktig, rå; om bröd, halm, hö, ved, trävirke m. m., som förut torrt, blifvit af dagg eller regn fuktigt. "Jo**l**a hå rånä ätt regnän", jorden har blifvit fuktig efter regnet. N. Vb. *Råån*, id. Fl. (Öb.). N. *råna*. Af sv. *rå,* fuktig. Natt-rånne, m. dagg. V. Dl.

Rånnä el. *rånä*, m. fuktighet, dagg. Vb.

Rånig, adj. fuktig, däfven. Sdm. (Södertörn). RÅNA v. n. 1 gå smått omkring och syssla utan drift. S. Sk. (Ox.).

RÅNA, *råna-gallt*, *råna-gummse*, *råna-okse*, *rån-bókk*, *råne*, *rånna-ga**l**n*, *rånnsk*, *rånnta-vill*, *rånnte*, s. *rån* 1.

RÅNE el. *rönne*, m. 1) flat vagnsbotten af smala bräder eller läkten, som skjuter utöfver hjulen; begagnas att derpå köra hö, säd, torf m. m. Hl.; 2) en släde för hökörsel under vintern. Bl. (Lister). *Röne*, m. häckar eller korg till en höstvagn. Sk. (Bjäre); *rönna*, m. flat vagnshäck. Sk. (N. Åsbo). Jfr *ränne* 1. Hösta-röne, m. en höstvagn med flatt liggande häckar. Sk. (N. Åsbo).

Rönna-sula el. *röna-sula*, f. det trästycke som uppbär eller stöder *rönnen* och med ena ändan är fästad deri och med den andra uti axelns ytterkant. Sk.,hl. Ns. *runge*, de uti hjulaxlarne fästade käppar, hvarpå häcken stödes (Dähnert); bay. *wagenrunge*. Jfr *sula* 1.

Rönne-bord, n. två breda trän på *rönnen*. Sk. (Bjäre, N. Åsbo). RÅNG 1 (pl.-*är*), n. oklufvet gärdsle; afhuggen och qvistad lång och smal trädstam. Dl. (Elfd.). *Rång* (pl. *ränger*), stång, oklufvet gärdsle. Vg. (Vadsbo). Kärnt. *rangge*, m. & f. stång (Lexer, 204). Jfr *rå* 1. Rång**L**a 1, f. lång stång, långt skid. Vg. (Elfsb.). *Ränga*, *rängla*, f. Vg.; *rängla*, f. id. Bhl.

Rång**L**a 2, v. a. 1 med långa skid för tillfället inhägna (en betesmark eller liten äng). "Rång**l**a in". Vg.,g.

Ränga (ipf, *rängde*) v. a. 1) gärda, lägga gärdsle på. Äfven *ränga på*; 2) göra en gles inhägnad, som endast är afsedd att utestänga hästar och nötkreatur. Vg. (Vadsbo).

Ränge, n. gles inhägnad. Ett *ränge* är 2 eller högst 3 gärdslen högt och stafverparen stå så långt ifrån hvarandra som gärdslorna äro långa. Vg. (Vadsbo). *Räng**l**e*, n. Vg. (Vartofta); *rång**l**e*, n. id. Vg. (Elféb.). I några vestgöta munarter säges *rång**l**ing*, *ränne-gärds-gård*, m. id.

Räng**L**a, v. a. 1 1) göra en gles inhägnad; 2) göra något glest. "Räng**l**a upp'et så dä häng*l*ar", blir hjelpligt; 3) med smala stänger tillstänga en öppning på en gärdesgård. Vg. RÅNG 2, adj. afvig. Jtl. Fn. *rángr*; n. *rang*. Rång-sinnt. adj. vrångsinnt. Jtl.

Rång·sö**L**es, adv. mot solens gång. Jtl. Fn. *rangsælis*; n. *rangsöles*. RÅNG**L**A 1, v. n. 1 rossla. "Dä rånglar i halsen". S. Sk.

RÅNGLA 2, s. *rangla* 3.

RÅNG**L**A, *rång**l**ing*, s. *rång* 1.

RÅNING, s. *ryda* (*rot*).

RÄNNA, s. *rinna*.

RÅNNIG, s. *rand*.

RÅNNI-BJERK, f. masurbjörk. *Skäri-bjerk* (nttal. *stjäri-bjerk*), id. Fl. (Qv.).

RÅPA, s. *räpa* 1.

RÅS 1, f. 1) kärr; sumpigt ställe inom en för öfrigt fast och torr mark. hvarest vattnet rinner fram. Vg.,hl.,sm. (I Vg. heter pluralis *räser*, def. *räsra*); 2) lång, ej djup dal, vår och höst af vatten öfversvämmad. Vg.; 3) öppen vattenstrimma i en tillfrusen å eller sjö. Hl. *Rås*, n. litet vattenstånd. Ög. (Ydre). Fsv. *ras*, f. lopp (deraf *vatn-ras*); fn. *rás*, f. id.; n. *rås*, f. a) lopp, gång; b) öppet vatten i midten af en flod, som eljest är tillfrusen; d. d. *råse* el. *rase*, små vattendrag i en torfmossc; fe. *ræs*, m. lopp; ström. Blo·rås, n. utrunnen, halfstelnad blod. Ög. (Ydre).

Råsig, adj som har öppen vattenstrimma; om en tillfrusen å eller sjö. Hl. RÅS 2, m. 1) rad. S. Sk.; 2) jordlager, sammanhopning af jordart. "En rås lera. En tjókk rås mergel". Hl. Jfr härledningen vid *rås* 1. Fruntimmers-rås, m. fruntimmersrad i kyrkan; de bänkar i kyrkan der fruntimren sitta. S. Sk.

Panntóffla·rås, m. rad eller fåra af potäter växande på åkern. S. Sk.

To-råsa·korn, n. tvåradigt korn. S. Sk. RÅS 3, f. "Gå på rås", en på vissa orter antagen sed hos drängarne att högtidsmorgnarne besöka hvarandra för att supa. Sk. Jfr härledningen vid

rås 1.

RÅSK, *råsku*, s. *rask* 2.

RÅSKEL, adj. ej rätvinklig. Hs. (Db.).

RÅ-SLAG, s. *sla.*

RÅSSLA, v. n. 1 småhosta. Svea-, Götal. Råsslig, adj. full af slem i bröst och hals; småhostande. Svea-, Götal. RÅSTE, s. *róste*.

RÅT 1, n. var, varbildning i sår. Sm.,hl.,bl. *Rådd*, *rådde*, m. Sk. N. *rot*; d. *råd*, id.; fn. *rot*, n. ruttenhet, förruttnelse. Jfr *roti*. Rådd-yed, adj. som har var i ögonen. Sk.

Råtig, adj. full med var. Sm. RÅTTE-FNAS, n. skal efter säd, som råttor sönderskurit; råttfrat. Sm.

RÅTT·GILLRA, f. råttfälla. Hs. (Db.). Jfr *rötta*.

RÅVA, f. hinna, som bildas på skedmat då han kallnar. Vg.

RÅVLA, s. *ruv*.

RÅ·VULEN, s. *varda*.

RÄ, s. *ry* 3.

RÄBBA, s. *räv*.RÄDA (el. *rädda*), v. a. 2 skrämma, förskräcka. Hs.,hj. *Rädda* (ipf. *räddäd*, sup. *räddađ*), Dl.; *räädd* (ipf. *räddä*), id. "Han räddä fógeln sä'n flaug sän väj". Vb. "Du kan jost rädd bórt me mä hedennar". Fl. (Qv.). *Räa*, id. "Räa nåen". Sm. (Vestbo). Fsv. *rædha*, skrämma. Cod. A. 27, f. 96, 275 v. Alex. 5346; gl. sv. *rädda* (Sv. Bib. Nehem. 6: 19); fn. *hræda*; d. d. *ræde*. Rädde sej, v. r. 1 blifva rädd, uppskrämd, skygg; om hästar. Nk. *Rädd säg* (ipf. *räddä säg*), blifva rädd, skrämd. "Han räddä säg. Ji rädda mäg". "Vål int rädd mäg"! låt bli skrämma mig! Vb. Fn. *hræđast*, blifva rädd.

Rädd-livad, adj. ömtålig, ömskinnad. Kl.

Räddu, m. räddhåga, fruktan. Sm. (Vestbo). Fsv. *rædduqhi* (*ræddoghe*, *ræddoqhi*, *rædhoge*), VGL. MELL. S.S. 1, 166, 191; 3, 12. Sv. Järf. Post. s. 74; *rædde*, *redde*. f. id. S.S. 1, 166; 2, 96; 4, 48. Sv. Pr. L. XX, s. 255. Sv. Pr. K. f. 108 v. Spec. Virg. s. 164. Cod. A. 29, f. 136; d. *rædhug*.

Räliger (*räli* el. *räcli*), adj. förskräcklig, ryslig. Götal. Fsv. *ræþeliker*, *radheliker*; fn. *hræđilegr*; færö. *ræđiligur*; fd. *rædelig*; d. d. *rælig*.

Räliga (el. *rälia*) adv. förskräckligt, högligen. "Räliga grann, snål". Sk.,hl. Fsv. *rædhelika*.

Räsómhed, f. ryslighet. S. Sk. D. *rædsomhet*.

Räsómt, adv. rysligt, förskräckligt. S. Sk. D. *rædsomt*. RÄFFLE-TRÄ, n. ett sadelmakareverktyg. Sm.

RÄFFTA, s. *repa* 3.

RÄFFTE, s. *rafft*.

RÄFSA, v a. 1 (såsom i rikősspr.) medelst räfsa hopsamla. Fs. *ræfsa*. Deraf i munarterna: Räfse-vär, n. torkväder, uppehållsväder, då det är tjenligt att räfsa (hö). Sm.

Räfsor, f. pl. det som på åkern samlas med räfsan, sedan säden vid skörden är lagd i band. Ul.*Åker-räfsor,* f. pl. id. Sdm. *Räfst*, m. id. Hs. (Bj.). RÄGE, *rägel*, *räga sej*, s. *råke*.

RÄIM, *räim-frust*, s. *rim* 1.

RÄISE-TÄUN, s. *tun*.

RÄITA, s. *rita*.

RÄJ, n.? stim, oväsen. Hs. (enl. Ihre, DL.). *Räja*, v. n. 1 stimma, rasa, leka, vara ostyrig; om barn. Hs. (Bj.). *Räj* (ipf.-*ä*), id. Vb. D. d. *roie*.

RÄJ, s. *reda* 1, *ree* 1.

RÄJANNE, n. stor afbruten gren (vanligen af björk) att lägga under en höstack på marken. Vg. (S. Vadsbo). Jfr *ree* 1.

RÄJT-SÖJLES, s. *rätt-syls*.

RÄJVÄ SI, v. r. 1) häftigt skrika på ett och samma ställe; om foglar, hvilket tros förebåda, olycka; 2) häftigt gräla. G.

RÄKA, *räkar·hund*, *räkel*, *räkje*, s. *räkå*.

RÄKE el. *räkel*, m. stor lång karl. Hl. *Räkel*, m. id. Götal. *Rikkel*, m. 1) id.; 2) ett stort djur, högt torn; speord. Vb. Fn. *hriki*, m. en karl af ofantlig storlek; ns. *reke*, m. lång karl; *rækel*, *rekel*, m. grof, otymplig menniska (B. W. B. 3, 469); fsv. *reke*, *ræckke*, m. hjelte. Alex. 3349; fn. *rekkr*, m. id.

RÄKE, s. *råke*.

RÄKER, s. *råk* 2.

RÄKK, n. (såsom i riksspr.) ledstång. Holl. *rek*, n. stång, ställning. Deraf i munarterna; Hand·räkke, n. ledstång vid en bro. Sm m. fl. *Hand-räkka*, *le(d)-räkka*, f. id. Vg. Jfr *räkka* 2.

Räkk-verk, n. skrank, galler, t. ex. kring altare, läktare. Sk.,hl. Ns. *rikkwerk*. RÄKKA 1, f. 1) spö. "Skära en räkka". Vg. vm.; 2) piska. *Tagel·räkka,* f. Nora.

RÄKKA 2, f. 1) lång och smal sparre; 2) grof stång. G. *Räkkor*, f. pl. räfflor på tak. Nora bergs!, (enl. Ihre, DL.).

RÄKKA 3, f. 1) (såsom i rikksspr.) sträcka rad; 2) lång rad af byggnader. *Lagårds·räkka*, *log·räkka*, f. Svea, Götal.; 3) hela väfstycket som blifvit uppsatt eller väft. Sk.,hl. Af sv. *rak*, erectus.

RÄKKANDE, s. *räkkja* 2.

RÄKKJA 1 (pr. *räkk*, pl. *räkkum*, ipf. *rakk*, pl. *rukkum*, sup. *rukkjiđ* [*ruttjiđ*]), v. n. räcka, räcka till, förslå. "Ed rakk ned ad knänum". Dl. *Räkka* (pr. *räkkur*, pl. *räkke*, ip.. *rakk* [pl. *rukku?*], sup. *rukki*), G.; *räkka* (pr. *räkke*, ipf. *rakkte*, sup. *rakkt*, p. p. *rakkt*), Hs. (Db.); *räkke* (*rakk*, *rökke*), N. Åm.; *räkk* (*rakk*, *råkki*), Ume, Bygde, Löfånger; *rääkk* (*rakk*, *råkkä*), Skellefte; *räkk* (*rakk*, *rukki*), Lule; *räkka* (*rakk*, *räkkt*), Hl.; *räkka* (ipf. *ragte*, *rajte* el. *rate*, sup. *räjt*). id. Sk. *Räkkäs* (ipf.-*ä*), v. d. utsträcka armarne af lättja eller såsom kroppsöfning.Vb. *Rejk sä*, v. r. st räkka sig. Jtl. Fsv. *rækkia* el. *rækkka*, v. a. o. n. räcka, nå; framräcka ; räcka till, vara nog; fn. *rekja* (*rakta*, *rakit*), v. a. utveckla; pass. i reflexiv betydelse: sträcka sig; n. *rekkja*, räcka, utsträcka; d. *række*; fht. *rechjan*, *rachjan*; nht. *recken*, holl. *rekken*; ns. *reken*, *rekken*; fe. *ræcan*, *ræcëan*; e. *reach*; ffris. *rêka*, id.: moes. *uf·rakjan*, uträcka, utsträcka. Jfr sv. *rak*, adj. erectus. Räkk-boL, n. en planka på 4 höga fötter för skinns "reidande". Fl. (Öb.). *Räkk-stol*, m. id. Hs.

Räkk-nagel, m. ett slags knif eller skafjärn, som begagnas af dem, hvilka, bereda och sämska skinn. Norrl., Sveal., fl. (Öb.).*Räkk-järn*, n. id. Fl. (Öb.); *räkke-spa(d)*, m. id. Nk. Jfr *spadå.*

Räkk-trasa, f. trasa som af smeden begagnas då han håller om det glödgade järnet. Vm. (Fellingsbro). RÄKKJA 2, v. n. 1) springa i galopp; om hästar. Åm.,dl. *Räkka*, id. Mp.; 2) jaga i fullt löpande. Hs. *Räägk* (ipf. *räkkä*), v. n. o. a. 1) löpa i sporrstreck, i fläng; 2) spåra, följa spåren efter ett djur. "Han räkkä spåra bjernom", han följde björnens spår. Vb. *Rejkj ätt*, spana efter, noga efterfråga. Jtl. Jfr fn. *reka* (*rak*, *rekit*), v. a. a) drifva, pådrifva; b) förfölja; c) hämnas; *rekja* (*rakta*, *rakit*), förfölja; n. *rekkja*, spåra, följa spåren efter ett djur. Rómp-

räkkja. s. *rómpa*.

Räkk, n. galopp. "Rida i räkk". Fl. (Ingo).

Räkkande, n. *I ett räkkande*, utan uppehåll, afbrott. Hs. RÄKK-TÄUN, s. *tun*.

RÄKK-VERK, s. *räkk*.

RÄKNING, f. 1) eg. (såsom i riksspr.) räknande; 2) månadsrening. Svea-, Götal. Fsv. *rækning*, f. räkning; räkenskap. UL.GL.; fht. *rechenunga*, *rehnunga*, f. id.

RÄKSÄ (el. *räkksa*), f. lång berättelse, långt tal. *Räksla*, f. id. Vg. N. *regla*, gammal saga.Räksa upp, v. a. 1 framföra ett långt tal, en lång berättelse. "Dä va en fali lång räksa, han nu räksa upp". Vg. (Skarab). Jfr fe. *reccan*, v. a. framställa, omtala. Dav. Ps. 9, 1; "ic recce ealle vundra þine". RÄKÅ el. rekå (pr. *räk* el. *rek*, pl. *räkum* el. *rekum*, ipf. *rak*, pl. *rakum*, sup. *räkjiđ* el. *rekjiđ*), v. a. vräka, skuffa. Dl. *Räka* (pr. *räkur*, pl. *räke*, ipf. *rak*, pl. *raku*, sup. *räki*), 1) vräka; 2) räfsa. G. Ordets former i norrländska munarter omvexla något: *räk* (*rak*, *räki*), N. Åm.,nb. (Lule); *räka* (*rak*, *rikki*), Ume, Bygde, Löfångcr, Calix; *räka* (*rak*, *rekkä*), Skellefte: 1) vräka, drifva vind för våg, flyta på vattnet; om båtar och annat som drifva för vinden eller följa strömmen. "Stókken räk utätt ån". Nb., vb.,fl.(Öb.); 2) drifva, gå sysslolös omkring, vandra efter vägarne. "Han tar å räk jämt å samt som Framlänninga" (ɔ: Ångermanländingarne, hvilka äro kända för att trifvas på landsvägen). Vb.,nb. *Räka* (ipf. *rak*, sup. *räkt* el. *raki*), 1) drifva omkring på? vattnet. "Han räker på sjön å kursar hela Guds långa sómmaren. Vinden va knapp å he va just så nätt ópp att vi räkt fram i he smal håli sundet"; 2) drifva sysslolös omkring på vägarne utan bestämdt ändamål. "Han ha gåt å räkt (el. räki) i byana". Fl. (Nl.). *Räka*, v. n. söka gräl. Sdm. Fsv. *ræka* el. *reka* (ipf. *rak*), vräka, drifva; fn. *reka* (*rak*, *rekit*), id.; n. *reka* el. *ræka*, a) vräka, drifva för vind och våg; b) flacka, drifva syssslolös omkring. Jfr *vräka*, som är samma ord. Rak, n. vrak, det som flyter på vattnet för vind och våg. Nb. (Lule), vb. (Skellefte). N. *rak*, n. vrak, spridda saker som drifva omkring på vattnet; fn. *rek*, n. något som uppkastas ur hafvet.

Rako-dant, m. fullkomlig vräkling. Fl. (Öb.).

Rak-väl, m. kringstrykande person, dagdrifvare. Vb. Jfr *val* 4.

Rok, m. lätting, vräkling. Vb.

Råk, n. 1) draf, afskräde. Dl.,sdm.; 2) innanmäte, afskrap efter fisk, rått afskräde vid slagt. *Fisk-råk*, *fiske-råk*, n. Allm. E. dial. *raik*, afskräde, sopsmuts; fn. *hrak*, n. skräp.

Råkig, adj. full med orenligheter; om slagtade kreaturs inelfvor. "Råkig ränta". Ul. (Roslagen).

Räka, f. räfsa. G. Gl. holl. *reck*, f. räfsa, kratta: fe. *race*, f. id.

Räka el. *reku* (pl. *räkur* el. *rekur*), f. skofvel. Dl. (Elfd.,Mora,Våmh.,Ohre). *Räkku*, f. Dl. (Lima); *reku*, f. Hs. (Norrala), dl. (Våmh.); *rikkå*, f. Hj.; *räga*, f. id. Bhl.

Råku, f. dyngskofvel. Jtl. N. *reka*, *reku*, *ruku*, *roko*, f. skofvel. Jfr moes. *rikan* (*rak*, *rekun*, *rikans*), v. a. samla, hopa.

Räkar-hund, m. hund som drifver omkring utan egare. Nb. (Cal.).

Räkel, n. vräkling. *Räkling*. m. en som stryker omkring. Vb. Fn. *rekald*, n. något som drifver upp på stranden eller om på sjön.

Räkje (*räkjö*), n. coll. sommanvräkta stockar, som i en elf hindra vattnets gång. Hs.(Bj.).

Sko-reku (pl.*-r*), f. skofvel som i ändan är järnbeslagen. Dl.(Våmh.,Mora,Elfd.). *Skoreka*, f. spade med fyrkantigt järn. Ul. Fn. *reka*, f. spade, hacka. S. *sko*,

Spa-räka, f. skofvel. Bhl. S. *spadå.*

Vi(d)-räkal, adj. som gerna drifver omkring när och fjerran. Vb. Jfr *vi(d)-vräken*.

Vi(d)-räkst, adj. som far vida omkring: 1) om menniskor och djur; 2) äfven om växter som utbreda sig mycket. Vb. RÄLIGA, *räliger*, s. *räda*.

RÄLÄ, s. *ralla* 1.

RÄMJA, v. n. 1 1) bräka; om getter. "Geten rämjar". Hs. *Rämi*, *remi* el. *rämmi* (ipf. o. sup. *rämja* el. *remjä*), id. Vb. (Löfånger, Nysätra, Burträsk); 2) skrika, gråta häftigt; om barn. Hs.(Db.,Bj.), hj.,sdm.,nk. *Rämi* el. *rämmi*, id. Vb. N. *ræmja*, skria; fn. *remja*, id.; *rymja*, skrika, göra allarm; *rómr*, m. röst, stämma.

RÄMMA, s. *rämme* 1.

RÄMMARE, m. i. q. *róste* 2). Ul. (Värmdö). Jfr *remme*.

RÄMMBLÄ SI, v. r. 1 ligga och lata sig, sträcka sig. S. G. *Rämmla si*, id. N. G.

RÄMME i, f. afskräde af fisk. Kl. (Stranda), sm. *Rämma*, f. id. Ög. (Ydre).

RÄMME 2, s. *råme*.

RÄMMEN, s. *remmen*.

RÄMMIL, m, blandning af åtskilliga lösören; skräp. Dl.(Floda, Malung).

RÄMMEN, s. *riv*.

RÄMP 1, m. stycke, bit, smula. "Ja va å fiskade å fikk en rämp. Dä regnade en rämp". Sm.,kl. Jfr *rempa*.

RÄMP 2, s. *repp*.

RÄNG (pl.*-er*), f. vrå, hörn. G. Deraf *tun-räng*, f. gärdesgårdshörn. Kl. (S. *tun*). Fn. *ránga*, v. a. göra riktningen krum.

RÄNGA, s. *renga*.

RÄNGA, *rängla*, s. *rång* 1.

RÄNKÄN (ipf. *ränknä*). v. a. 1) räkna; 2) värdera. "Hä ränkän jeg för int", det sätter jag ej värde på. Vb.

RÄNN, *ränna*, *rännare*, *rännarekärring*, *rännas*, *ränn-bakke*, *ränne-byns-karl*, *ränne-dörg*, *-drag*, *-fóij*, *-fój*, *-here*, *-maska*, *-skita*, *-spole*, *-tynne*, *-vind*, *ränn-fännika*, *-hälan*, *-mjök*, *rännsel*, *rännsjuka*, *-spel*, *-stang*, *-stav*, *-såg*, *-uks*, s. *rinna*.

RÄNNE (pl. *ränner*, def. *rännerna*), n. coll. 1) det lösa loftet af stänger på en höskulle, hvarpå höet hvilar. "Höet ligger på rännerna. Ja får köpa träale te ränner". Hl.,sk.(Bjäre),vg. *Ränner*, pl. tant. id. Nk. *Rännde*, *logrände* (pl.*-r*), id. Sdm. (Ornö), ul.; *rinder*, n. pl.? loft eller mellanbotten i en lada, der otröskad säd lägges. G. *Rannä,* f. gallerverk med stänger midtöfver logens tröskbotten, hvarpå otröskad säd upplägges. Sdm.; 2) skulle, höskulle. "Har du fullt på *rännet?* Ja har fullt mä hö på rännet". Nk.,vg., dls.,bhl.,ög.,sm.,bl.,hl. Ordet, som egentligen betyder en samling af stänger, har troligen sin rot i svenska verbet *rinna* (*rann*, *runnit*), hvilket bland annat betyder: växa, uppskjuta ur jorden, ränna i vädret; n. *renna*, id.; jfr fn. *runnr*, m. buskar. Ihre (DL. s. 137) anför från Vestergötland *ränne*, långt gärdsle. I danska munarterna betyder *rane*, stång, *rånde*, *råne*, loft af ris i kostall; höskulle; bay. *ranten*, f. pl. stänger, smala trän. Hö-ränne, n. höskulle. Svea-, Götal.

Rände·stänger, f. pl. stänger som ligga i *ränndet* att hänga något på. Ul. (enl. Ihre, DL.).

Ränne·gärdsgård, s. *rångling*.

Ränne-täun, s. *tun*.

Rännä-nåL, el. *ränn-nål*, f. järnring medett tågstycke uti; begagnas vid körning att fästa tistelstången vid *tist-hånken*, så att vagnen ej kan skjuta fram och slå oxarne på benen i utförsbackar. Vm. (Fellingsbro).

Rännä-stång, f. stång, som sammanhåller fram- och bakdelen af en arbetsvagn. Vm. (Fellingsbro).

Stall-ränne, n. det lösa loftet af stänger öfver en stall, der höet förvaras. Vg.,vl.

RÄNSA, v. n. 1 para sig; om bockar. Hl. D. d. *rænse*, *rænsa* (Bornh.) v. n. vara brunstig; om får och svin; nht. *ranzen*, vara brunstig. Ordet är beslägtadt med *ränna*, v. n. vara brunstig; *råna*, id. S. *rån* 1.

RÄNT (ipf. o. sup.-*ä*), v. a. o. n. 1) gifva afkastning. "Hä ränta 'óm storä dailn hä'n fikk bodhta åkrom", åkern gaf honom en ej så liten afkastning. "Hä ränta bra å säg", det gaf god afkastning; 2) förslå, gå fort. "Hä ränta vä arbaitä hans", det gick fort med hans arbete. "Hä räntä int na för'a", det gick sakta, förslog ej något for henne. "Hä ränta int stodht hä'n fikk dill mats den gånga" det förslog ej mycket det han fick att äta den gången. "Hä ränta no na smått för 'óm där'n for ätt vägjom", det gikk tämmeligen sakta (gick ingalunda fort) för honom, der han for efter vägen. Vb.; 3) tjena till, löna sig. "Ast räntar bä ti ga ti", det lönar sig ej att gå dit. Fl.(Öb.). Samma bemärkelse i Sdm. Fsv. *rænta*, v. a. ränta, afkasta. S.S. 3, 246.

RÄPA 1, f. liten hög af spillning; den på ett ställe fallna träcken efter boskapskreatur eller hästar. *Häst-*, *ko-räpa*, f. Vg.,bhl. (Elfs.). *Råpa*, f. Nk.,ög.(Ydre). N. *ræpe*, f. koruka; fn. *ræpa*, f. flytande orenlighet.

RÄPA 2, s. *repa* 2.

RÄ-PIPUR, f. pl. 1) eg. rör-pipor; 2) vass: Phragmites. Dl.

RÄPP m. en vall, som bildat sig på en fuktig slåttermark (*myr-kjöl*). Dl. (Åsens by i Elfd.).

RÄPA, *räppa-gammal*, *räpp-tals*, s. *repp*.

RÄR, n. membrum genitale hos menniskor och djur (t. ex. hästar, oxar). Götal., äfven i Sveal. t. ex. S. Nk. *Räl*, n. id. Vg. (Skarab.). *Reer*, pl merabrum genifale viri. Bl. *Räjer*, pl. scrotum; pellis quæ testiculos continet. Sm. *Reje*, pungsten. Bl. N. *rer*, *ræ* el. *re*, n. membrum gemtale equi; fn. *ređr*, n. membrum genitale viri; fd. *rediesten*, m. pungsten; d. d. *ræder*, pl. pungstenar. (Mlb., dansk Ordbog). Bagga-rejar, m. pl. pungstenar hos baggar. Bl. Hästa·rär, n. membrum genitale equi. G. (F.). Fn. *hestređr*, n. id.

RÄS, n. innanmäte; afskräde, fjäll af fisk. *Fisk-räs*, n. Hs. (Bj.), nb. (Ö. Cal.), fl.(Nl.). *Res*, n. id. Vb. *Rest*, m. fiskfjäll. Vb. (Nysätra). Jfr e. *roes* (of a fish), id.; fn. *ræsta*, v. a. rensa; *rask*, n. innanmäte af fisk. Rees (ipf.-*ä*), v. a. fjälla (fisk). Nb.

Ressn, -*a*, f. 1) fiskråk, fiskfjäll; 2) afskräde af slagtad boskap. Jtl.

Räsa ner, v. a. 1 smutsa ner med fiskråk eller annat. Fl.(Ingo).

Räs-berg (hårdt g), n. berget, hvarest fiskråket torkar. Fl.(Ingo).

Räs-bläkkte, f.? en af gamla kläder gjord skrämma för foglar, som gerna infinna sig till måltid på *räsbergen*. Fl.(Ingo).

Räs·träde, n. 1) bräde, hvarå fisk rensas; 2) smutsig menniska. Fl.(Ingo).

Räsog el. *räsit*, adj. smutsig, dålig; otäck "Räsot fólk", smutsigt, dåligt folk; lathundar Fl.(Nl.). "Kvem vö**l**ar hör óp teide räsot fyllhondan, on 'an int treenger". Fl.(Öb.) Jfr fin. *rässy*, dålig, usel. RÄSLA, v. a. 1 läska. Dl.(Mora).

RÄTA 1, v. n. 1 sätta mjölk eller uppfyllas med mjölk i spenarne emot födslotiden; om kor, märrar, får och getter när jufren svälla under slutet af drägtigheten. "Koa räter". Ul.,sdm.,nk.,ög.,sm. "Koddå räter". Fl.(Öb.,Nl.). *Rättä*, G.; *reta*, id. Kl. Fn. *ræta*, v. n. uppfyllas med mjölk: "rætir undir ánni", det begynner komma mjölk i fårets jufver. Rätni, f. ko som snart kalfvar. Åland. RÄTA 2, *rätens*, *rätgårdar*, *rätklöver*, s. *rätt*.

RÄTT, adj. 1) rak. Dl.,sm. *Rett* (komp. *rettänä*, rättare). Vb.(Nysätra). I Skellefte heter denna komparativus *rettane*. i Calix *rettan*; 2) riktig; höger. "Rätta hånna", högra handen)(*lätta*, *fula*, *lea*, *orätta hånna*, venstra handen. Sm. Fsv. *rætter*, adj. rak, rät; fn. *rèttr*, rak, riktig; n. *rett*, rak: nht. *recht*; moes. *raihts*, rät. Jfr skr. *rad*, att vara rät, riktig. Lia·rätta, f. ett verktyg hvarmed liar riktas eller böjas, sedan de äro satta på skaftet. Sm.

Räta in, v. a. 1 uppställa tyre till afbränning i tjärdal. Ög.(Ydre).

Rätens, adv. rikligt, fullkomligt, utan jämnförelse. A. "Jer e gótt tóbak hihtjenar?" B. "Jo rätens". Fl.(Öb.).

Rät-klöver, adj. som låter rätt klyfva sig; om virke. Ul.

Rättan, f. def. högra handen. Bhl.,vg. (Elfsb.),sk.

Rätta seg, v. r. 2 åter upprätta sig, repa sig, taga sig. "Då töva inna ja rätta me ätter fróssen". Nk. Fsv. *rætta*, v. a. upprätta, uppresa.

Rättare, m. fjerdingsman. *Krono-rättare*, m. 1) id. *Sokne-rättare*, m. id. Dls.,vg.; 2) fångförare. Dls. Fn. *rètari*, m. domare och och rättsföreståndare: fsv. *rættari*, m. domare.

Rätt-le(d), f. rätt ledning. "Hava rättle av något". Vg.

Rätt-leds, adv. 1) riktigt, åt riktigt håll. Kl.; 2) med solens gång. Kl.(Tjust),ög. Fsv. *ledh*, f. väg; fn. *rèttleidis*, raktfram.

Rätt-nunnas, adv. för en stund sedan. Vl. Jfr *nunna* 4.

Rätt·skiva el. *rätt·skida*, f. en rak trädlist, hvarefter man kantar bräder, så att de blifva räta, derigenom att man rifver i brädet med en spik eller dylikt. Sm.

Rätt-sprängd, adj. rättklyfd. Sm.

Rätt stókk, m. smal stock (vanligen af 3 alnars längd), som murare bruka vid murning för att tillse att muren blir rak. Sk.

Rätt-strajs, adv. 1) eg. rätt strax; 2) till aftonen, i skymningen. Sk. (Villands,Albo,Frosta,Färs,Ljunits,Ing.).

Rätt-syls, adv. 1) efter solens lopp, i öster och vester. Sm.,hl.,ög.,nk. Ordet brukas i många landskaper, dock under något vexlande former: *rät-syls*, *rättsyles*, Nk.; *rättsö**l**s*. Nb.,vg.; *rättsöjles*, *rättsöjls*, G.; *rättsölis*, *rätsurs*, *rätsors*, Fl.(Öb.); *rätt-sörs*, *rättsyrs*, *rätt-synns*,Sm.; *rättsjönns*, Vg. (Skarab.); *rättsennes*, Hs. (Db.); motsattsen härtill är: *ansyls*, *ansyrs*, Sm.,nk.,kl.; 2) riktigt, rätt gjordt, i rätt riktning. Kl. *Rättsöls*. id. Fl. (Ingo,Pargas); *rättsells*, id. (då man tvinnar garn). Fl.(GK., K.). Fsv. *rättsyles*, *rättsöles*, adv. med solen. SML.; fh. *réttsalis*; d. *rettsøles*: n. *rettsøles*, *rettseles*, id. Af sol. Formerna *rättsuns, rättsjöns, rättsennes, äro af fn., fht.,fsax. sunna, f. sol, af hvilket uråldriga ord några andra sammansättningar förekomma i våra munarter. S. sunna.*

Rätt-vis, adj. som visar rätt vägen. Ög.

Rättan (ipf. o. sup. rättnä), v. n. blifva rak, rakna. Vb. RÄTTA, v. a. 1 afrätta. Sk. (Skytts h.). Gl. sv. rätta, v. a. afrätta; fn. rèta, id.; ns. richten, v. a. a) dömma efter lag; b) straffa efter lag, verkställa dom; halshugga (B. W. B. 3, 449). Rättare-plats, m. afrättsplats. Sk. (Skytts h.). RÄTTARE, rättvis, s. rätt.

RÄTTIHETA, s. riktig.

RÄTTÄ, s. räta 1.

RÄUSO, s. rösja.

RÄUÄ, s. rugu.

RÄV (pl.-ar), m. 1) (såsom i riksspr.) räf: Canis vulpes. Röv, m. id. Sk.; 2) skottkärra, utan uppstående sidostycken att skjuta framför sig. Dl. (Mora). Fsv. ræffr, ræfver, ræver, m. räf. S.F.S. 7, 117. Spec. Virg. s. 216. Cod. A. 27, f. 58 v.; fn. refr, rebbi; lapp. *repe*; fin. *repa* (gen. *revon*); nordtschud. *reboi* (Acta soc. sc. fenn. 6, 102). Ordet måhända lånadt från

finskan. Holmboe (s. 280) deremot anser fn. *refr*, räf, vara beslägtadt med fn. *reyfari*, röfvare. Ribbert, m. räf. Öl.

Räbba, f. räfhona. Åm. N. *reva*.

Räva-kål. m, Menyanthes trifoliata, L. Sk. Jfr *äle·mäss.*

Räva-mål, n. en god och dugtig måltid, glnpskt förtärd. Allm.

Räva-rómpa, f. 1) Echium vulgare. *Rävasvans*, m. id.; 2) Epilobium angustifolium. Sk. *Elge-rams*, m. Dls. Jfr *krópp*; 3) Equisetum arvense. Sk. Gl. sv. (Tillandz) *räverumpa*, Equisetum arvense.

Räv-blomster, n. Ononis spinosa, L. Bhl. Jfr *ljungpinnar*, *vargbasse*.

Räv-brannar, s. *brannd*.

Räveka, f. räfhona. Bl.(Lister). *Rävesa*, f. Vg. (Elfsb.); *räve-mora*, f. def. Vg.(Skarab.).

Räverei, *pa räverei*, adv. på falskhet, falskeligen. S.G.

Räv-kälke, m, 1) utmagrad häst; 2) falsk, bedräglig menniska. Sm.

Räv-piss, s. *pissa*.

Räv·rómpa, f. Equisetum arvense. Sk.,bl. *Roka*, id. Bl. Jfr *räva-rómpa*.

Räv-tunga, s. *gull-ris* (*ris* 1).

Räv-u**L**d, s. *ulva* 1.

Röva-blad, n. Scabiosa arvensis. Dl.(Elfd.).

RÄV, *räva-längjis*, *räva-våt*, *rävv* s. *rauv*.

RÄVA, s. *repa* 3.

RÖ 1, m. rör. Dl. På andra ställen är ordet såsom i riksspr. neutrum. *Röir* el. *roir*, f. rör, vass. Vb.,nb.

RÖ 2, v. a. 2? (på käppar) till torkning upphänga; vanligast om säd. "Ja ä tvungen att rö ärterna för att få dem tórra". Bl.(Östra h.). Fsv. *rö*, f. käpp.

RÖ, *röbo*, *röbólle*, *röđ*, *rödbåll*, *rödden*, *röde-söndag*, *röd-kólla*, *röe*, *rö-fino*, *-frasig*, *-kniv*, *knäa*, *rölleka*, *rö lugg*, *-masig*, *-morig*, *-pórs*, *-rosig*, *-skjoro*, *-sot*, *-tustar*, *röu·fógel*, *-måsa*, *-skinn*, *rövie*, s. *raud*.

RÖ, *röd*, *rödda*, *rödi*, *rödsla*, *rönning*, *rössel*, *rössla*, s. *rot*.

RÖDA, s. *riota*.

RÖGLA, f. liten hög eller staek af torf. S. Hl.,sk.(Järestads h.). *Rågel*, m. id. Mellersta Hl. Fn. *hraukr*, m. hög, stack; d. *røgle*; d. d. *røgel.* Rögla, v. a. 1 uppsätta torf, sten o. s. v. i små högar. Sedan torfven är skuren, sättes han först på *kant*, derefter *tresättes* han och då han blifvit något torkad *röglas* han och qvarstår sålunda till dess han är färdig att hemköras. Sk.,hl. *Regla*, id. Sk.(Järestads h.). D.d. *røgle*.

RÖGN, *röin*, s. *råjn*.

RÖIGA, v. n. 1 intaga stort rum, bilda råga på något. G.

RÖIR, s. *rö* 1.

RÖJ, s. *ry* 3.

RÖJA, *röje*, s. *reda* 1.

RÖJMES, s. *rum*.

RÖJMÄ (ipf. *röjmä*), v. a. insticka halm och hö genom en glugg i ladan. G.

RÖK, *röka*, *röke*, s. *rauk* 2.

RÖK-HÅL, *rökig*, *rök·pipa*, *·sópp*, *-stókk*, s. *ryka*.

RÖKK, *rökka*, *rökk***l**a, s. *rykka*.

RÖLLE-PÖLLSA. s. *pyllsa.*

RÖLS, s. *rul*.

RÖMME, s. *råm* 2.

RÖMPEL, *römpling*, s. *rumpling*.

RÖNE, *rönnbärs-hane*, s. *råjn*.

RÖNNA-SULA, *rönne*, *rönne-bord*, s. *råne*.

RÖNNE, *vagn·rönne*, m. stången som sammanhåller fram- och bak-vagnen. Vg. (Vartofta). Jfr *ränne.*

RÖNNING, s. *rot*.

RÖNNSK, *rönsk*, s. *rån* 1.

RÖNN-UKS, s. *rinna*.

RÖN-ROT (el. *rö-rot*). f. safjabräken: Osmunda regalis. Sm.(Älmås i Femsjö s:n). Måhända att det egentligen varit *runa-rot*, i hvilket fall ordet märkvärdigt sammanfaller med *safsa-huske* och sägen om dess kraft att förläna förborgade kunskaper. Roten är svart, så att benämningen deraf ej kan härledas. Jfr *safja buske*.

RÖPA, s. *repa* 2.

RÖR 1 , f. ljumske (på menniskor). Bhl. (Oroust),sk.(Ox.). *Rös*, f. ljumske. Vg.(Skarab.). *Res*, f. id. Hs.(Db.,Bj.). N. *rør*, *røyr*, f.; fn. *hræri*, m.; d. d. *røre*, id.; d. *rør-byld*, m. böld i ljumsken (Moth).

RÖR 2, n. 1) (såsom i rikisspr.) samling af klappersten, upphopad för hvarjehanda ändamål; 2) bronsfolkets forngrafvar, bygda i halfkorsform eller såsom en stor stenkista, med tunga täckhällar, öfverhöljda med kullersten. *Kiste-rör*, n. id. Sk.,hl.,bl.,bhl.,vg.,sm. Breda-rör, n. Kiviks-minnesmärket i Albo h. Sk.

Diger-rör, n. ett stort stenkummel i Garde s:n. G.Draka-rör, n. stenkummel, hvarest draken bor. Godset, som der gömmes, säges vara *draka-medel*. Man håller dock före, att sådana nedgräfda medel, tillika med draken, som rufvar öfver dem, sjunka för hvarje år allt djupare och djupare ned i jorden. Sm.,bl. (nära Karlshamn).

Jätta·rör, n. stenkummel, hvarpå jättarne offrade till sina gudar. Sm.(Värend). Jfr S. Nilsson, Skandinaviska Nordens ur-invånare. Bronsåldern, andra uppl. s. 73. RÖRLIGT, adj. n. rörande, bevekande. "Dä ä så rörligt att se". Kl. Af sv. *röra*, v. a. väcka rörelse.

RÖR-SóPP, s. *sópp*.

RÖS 1, n. stenröse. Bl.,hl. (Värö). *Rös*, *röis*, f. & n, 1) id. *Rösi*, f.; *stain-röis*, f. Vb.; *rösja*, f. Sm.; *rösa*, f. Nk.: *sten-räs*, n, id. Ö. Dl.; 2) hög af mull, spånor, skräp m. m.; deraf *mull-röis*, n. jordhög; *spån-röis*,ß n. spånhög. Vb. Fsv. *røse*, n. stenröse; fn. *hreysi*, n.; n. *røys*, f.; d. *røs* el. *røse*, id. (Moth).

Harg-röse, n. mycket stenigt ställe. Sm. S. *harg*.

Rössle·vesla (*rössle-viska*, *russel·viska*), f. lekatt: Mustela herminea. Hl. *Röte-vissla*, f. id. Vg. m. fl. *Ressel-vissla* (*rissel-vissla*), f. 1) id.; 2) falsk menniska som ställer sig in genom sqvaller; örontasslare. Vg. (Elfsb.). Fsv. *røse-visla*, f. lekatt. S.F.S. 6, 360; fn. *hreysi-vesla*, f. (Rimbegla, 356). Jfr *visla*. RÖS 2, s. *rör* 1.

RÖSE, m. en karl, som är för något särdeles utmärkt. Dls.

RÖSJA, f. rysja. Sm. *Räuso*, f. G. D. *fiske-ruse*; fht. *riusa*; mht. *riuse*; nht. *reuse*, id. Jfr moes. *ráus*, rör,

RÖSJE-LAPP, m. en skinnlapp som man håller i handen då man nystar garn för att ej skada handen. Sm.,sk. D. d. *russilap*.

RÖSKA, s. *ruska* 1.

RÖSKE, s. *rot*.

RÖ-SOT, s. *raud*.

RÖSSEL, *rössla*, s. *ris* 1, *rot*, *russla*.

RÖSSLING (pl.-*ar*), m. litet muntert barn. ”Prosten har många rösslinga(r)”. S.Sk.

RÖST 1, adj. stor, stark och liflig. Fsv. *røster*, a) stark; djerf. S.F.S. 4, 127, 204, 370; b) frisk. Skaftavil, v. 2976; fn. *hraustr*, *raustr*, stark, rask. Jfr *raust* 2.

RÖST 2, f. skogstrakt. Hj. N. *ryst*, *rust*, f. a) skog, liten skog; b) fjellskog; fn. *röst*, f. höjd, backe.

RÖSTA, s. *röste* 1.

RÖSTE 1, n. 1) (såsom i riksspr.) takröste; takets resning och gaflar. ”Helt roste”, gaflens hela bredd. ”Halft röste; tredings röste”. Ög., sm.; 2) det öfversta af gafveln. Bhl.(Elfs.). *Röjste*, n. gafvel på hustak. Vb. N. *ryste*, *røste*, n. gafvel, takspets; nht. *rüst*, n. rygg eller öfre, yttre delen af något. Bratt-röst (ipf.-*ä*), v. a. bygga hög takresning. Vb. Jfr *bratter*.

Bratt-röstä, adj. som har för hög takresning. Vb. *Bratt-röstar*, id. Nk. N. *bratt-røyst*.

Rösta, v. a. 1 uppsätta gaflarne på en husbyggnad. Sm. *Röjst* el. *rööst* (ipf. *ä*), id. Vb.

Röst-moder el. *röst-mor*, f. den stock i en husbyggnad, som ligger infäld i *vägg·bands-stókkën*, och hvarpå, röstet hvilar; nedersta eller understa stocken af röstet, den som ligger närmast *fäste-bann(d)e* (Nk.). Ul.vb. *Rest·mor*, f. id. Hs. (Bj.). N. *rystemor*, *røstmor*. RÖSTE 2, s. *róste*.

RÖSTE-KLYNNA, s. *rysta*.

RÖSTE-VANN, s. *vann* 2 (*under vinda*).

RÖST·GALEN, adj. öfvermåttan yr och sjelfsvåldig; stortokig. S.Sk.

RÖTA, v. a. 2 1) (såsom i riksspr.) göra rutten. *Råitä* (ipf. *råttä*, sup. *rått* p. p. *råttar*), röta. G. *Rita*, v. n. röta. Hs. (Db.); *rått*, p. p. n. rötadt; om lin. G.; 2) nöta. besvära, kosta. ”Han äter å röter”, han gör ingen nytta, utan kostar att underhålla. Sm. Fsv. *röta*, v. a. röta, förderfva genom ruttenhet. VGL. S.S. 2, 50; 3, 66; *royta*. GL.; n. *røyta*, id. Jfr *råt*, *rotin*. Råit, m. 1) röta. ”Lägga lain äi råitenn”; 2) rötmånad. G.

Röt-måns-väder, n. ostadig väderlek (såsom ofta under rötmånaden). Ul.

Röt-stókk, m. lat menniska, som ingenting annat gör än äter och smälter maten. Sm. RÖTA, *rötande*, s. *riota*.

RÖTE, s. *rođ*, *rot*.

RÖTE-VISSLA, s. *rös* 1.

RÖTTA, f. råtta. Sk. Fn. *rotta*; d. *rotte*; fht. *roto*; ns. *rotte*, *rötte*; holl. *rat*; it. *ratto*; fr. *rat*; sp. *raton*, id. Rötte-krud, n. råttepulver, arsenik. Sk. Ns. *rotten-krûd*, *rötten·krût* (B. W. B. 3, 533. Richey, 217); nht. *ratzenkraut*; holl. *ratten·kruid*; d. *rottekrud*.

RÖU el. *röukk* (ipf. o. sup. -*a*), v. a. färga (nät) med afkok på bark af al och rönn. Fl.(K.). Röukk·lagjin, m. def. bark af al och rönn, upplöst i vatten, till näts färgning. Fl.(K.). Fin. *roukkaan*, koka svärta (till nät); *rouka* el. *roukka*, afkok på al, björk och tall till näts färgning. RÖV (pl.-*ar*), m. läkte, som fastspikas utanpå taksparrar för att därpå, lägga och fastbinda takhalm. Sk.(Ox.). *Rövel* (pl. *rövlar*), m. id. Sk. (Ing.); deraf *rövla*, v. a. 1 förse ett vattentak med sådana läkten. Sk. (Tygelsjö; nästan föråldr.) Kärnt. *rôf*, m. ”der dachsparren, sowie auch die querstangen, woran die bretter befestigt sind” (Lexer, 202). Jfr. *revel*.

RÖV, *röva-blad*, s. *räv*.

RÖV, *röva-våt*, s. *rauv*.

RÖVEL, *rövla*, s. *röv*.

RÖVER, s. *riv*.

RÖVLA SEJ ÓPP, v. r. l. krafla sig upp. ”Han rövlede sej ópp ur sängen”. Sk. (Bara h.).

S.

SA 1, m. son; efter enstafviga eller korta tvåstafviga dopnamn. ”Jon Nilsa, Erik Persa, Per Andersa”. Vg.,sm. ”Brente Gerasa”, Bryngel Göransson. Hs. (Db.).

SA, 2, s. *skula* 3.

SABB, *sabba*, *sabbelin*, *sabber*, *sabbig*, s. *subba*.

SADEL-KRAMP, s. *sittja*.

SAFJA-BUSKE, m. safja-bräken: Osmunda regalis. *Sävja buske*, *safsa~buske*, m. id. Sm. I sin Skånska resa omtalar Linné att denna präktiga ormbunke ansågs förläna vishet och att

en s. k. klok gumma, som hvarje morgon besökte densamma, derigenom förvärfvat öfvernaturliga insigter. Grimm (gesch. d. d. spr. 1. 407) har förmodat att lt. *sapere*, fht. *sapan*, frans, *savoir*, i moes. hetat *safjan*. Det synes troligt att ifrågavarande ormbunke häraf erhållit sitt namn, enär allmogens föreställningar om Osmunda regalis så märkvärdigt motsvara det af Grimm föreslagna moesogötiska ordet *safjan*. E. Fries, bot. utfl. 2, 75; 3, 233. Jfr *rönrot*.

SAFSA, v. n. 1 1) gå och släpa med fötterna såsom barn; 2) göra något utan framfart. Häraf *safsa*, f. *safser*, m. *safselin*, m. Sm.

SAG, s. *sigja*.

SAGA, v. a. 1 såga. Sk. (Ox.). *Sava*, Sk., hl.,bl.; *saua*, id. Bhl. Fsv., fn., n. *saga*; fht. *sagén*; nht. *sägen*; d. *save*; e. *saw*; lett. *sâgît*; fin. *sagaan*; lapp. *sakot*, id. Jfr lt. *secare*, att skära; skr. *sag'*, id. Gädd-såg, m. stocksåg att afskära träd eller stubbar. Sk. (Frosta).

Sag-däus, *sagä-duss*, n. sågspån. G. *Sågsör*, m. id. Hs. (Ljusdal).

Sagga 1, v. a. o. n. 1 1) såga, skära långsamt. Hs.; 2) göra något långsamt och makligt, ej bli färdig med arbetet; gå långsamt, "Sagga å gå. Gå å sagga". Ul.,sdm.,sm.; 3) (såsom i riksspr.) kälta, oupphörligt påminna om ett och samma.

Sagga 2, f. dåsig, maklig qvinnsperson. Sm.

Sagger, m. dåsig, maklig karl. Sm.

Saggiger el. *saggig*, adj. 1) som gör något långsamt; långsam, senfärdig. Nk.,sm. *Sagget*, adj. n. Ög.; 2) som man behöfver oupphörligt påminna. Nk.

Saggla, v. n. 1 1) bita och slita med tänderna, äta såsom då man icke har några tänder; 3) envist tadla något, klandra, säga om ett och samma flera gånger. Vg.,sm.,bl. Fn. *sagla*, såga tidt och ofta utan verkan, fila.

Sav, m. såg. Sk.,hl.,bl. *Sav*, n. Sm.; *Sau*, n. id. Bhl. Deraf *sav-bókk*, m. sågbock. Sk. Fn. *sög* (pl. *sagir*), såg; n. *sag*; d. *sav*; fe. *sage*; e. *saw*; fht. *saga*; nht. *säge*; fin. *saka*.

Såg-fnas, n. sågfnat, sågspån. Sm. *Sågmjöl*, n. Fl. (Öb.).

Såg-klinga, f. sågblad. Allm. SAGEL, s. *sekel*.

SAGGA 1, v. n. 1 1) småregna. Hs.; 2) framsippra, sakta framrinna (t. ex. om blod som sipprar ut ur ett sår eller om vatten, hvilket sakta tränger sig ur en bergsremna eller ur fogningarne på ett kärl). Ul. Jfr *sögg*, våt, fuktig. Sk,; fn, *söggr*, id.; *saggi*, m. fuktighet.

SAGGA 2, *saggla*, s. *saga*.

SAGGE, m. en som är tjock och undersättsig; om menniskor, hästar, oxar, tjurar. Sdm.

SAGLA, *sajl*, s. *sikel* 2.

SAGT, adv. visserligen, väl, troligen, utan tvifvel. Hj., V. Dl. *Sagta*, Ö. Dl,hs,,vl.,ög.,vg.; *sagte* el. *sagti*, Dls.,bhl.,hl.; *sagtens*, G.; *sajtes*, *sajtens*, *sates*, Sk.; *sajts*. Bl.; *sakktäness*, N. G.;

sakktenns, id. S.G. Fsv. *sakt*, adv. troligen, väl. S.S. 1, 35; fd. *sakt* (P. Låle); d. *sagte*, *sagtens*, visserligen, utan tvifvel; n. *sakte*, *sakta*; lapp. *sakt*, id.

SĀIM-SIKKUR, m. lathund, senfärdig menniska. N. G.

SAJG (pl. *-er*), m. liten fin ullkarda (färdig att spinnas). N. G.

SAJG-KóRG, m. korg i hvilken den kardade ullen ligger. N. G.

SAJLING, n. bukgjord. Bhl. Jfr fht.,nht *seil*, n. tåg, rep, lina; fn. *seil*, f.; fsax.,ns.,ffris. *sêl*; fe. *sâl*, n. id.; moes. *in-sailjan*, v. a. med rep nedsläppa, nedhissa; fslav. *silo*, n. snara; ryss. *silók*, m. id.: skr. *si*, att binda.

SAKA, v. a. o. n. 1 1) neka. Hs. (enl. Ihre, DL.); 2) ej bekänna kort (i kortspel); kasta bort, byta (i kortspel). "Ja sakar för spader". Nästan allm.; 3) tröttna, försämras, försvagas, minskas i drift och hastighet. "Han sprannt vä ett stykkj, men han börja saka". Vb. Fsv. *saka*, v. a. o. n. a) neka, förneka. VGL.; b) skada. Didr. af B. 107: 12; c) fattas. Iwan, 843. Fr. af N. 1219; fn. *saka*, a) beskylla, anklaga; b) skada; fe. *sacan*, beskylla; fht. *sachan*, beskylla, gräla; mht. *sachen*, id.; moes. *sakan* (*sok*, *sokun*, *sakans*), tillrättavisa, förbjuda; strida, disputera; *gasakan*, förbjuda, tadla, beskylla. Or saka, v. a. 1 ursäkta Kl. *Ur·saka*, id. Sm. Fsv., *orsaka*, id. S.S. 1, 151, 160: *ursaka*, id. ÖGL. MELL.; *orsaka* fd. *orsaghæ*; id. (Mlb., Bib. Ov.).

Sak-laus, adj. oskyldig, utan förvållan. Vb. Fsv. *saklös* el. *saklaus*; fn., n. *saklaus*; fe. *sackleás*; e. dial. *sachless* (Craven 2, 93).

Ur-saka, v. a. 1 förorsaka. Sm.

SAKER-SKAL, f. ett gyckel vid bröllop. Ungmansdrängarne äro pligtige att noga efterse det ingen af brudgummens saker bortsnappas af brudtärnorna. Men om detta lyckas, insättes andra dagen ett tennfat (*skal*) med en granruska och deri ett brinnande ljus, några blommor, en tobaks pipa o. s. v. Detta kallas *saker-skal*, emedan de varit *sakre* till försummelse. G.

SAKKA, s. *sinka* 1.

SAKKEDERÄ, v. n. 1 svärja, gorma. G. Troligen förvridning af frans, *sacré dieu!*

SAK·LAUS, s. *saka*.

SAKRAMEN(T)SKAD, adj. förbannad, fördömd. "S. skurk". Allm.

SAKS, f. (såsom i riksspr.) sax; 2) sprint i en vagnsnagel. Sm. (Tveta h.); 3) taksparre. Vg. Saksa, v. a. 1 framföra (en sten) medelst häfstänger; vid stenarbete maka fram en sten sålunda att ett spett anbringas på hvardera sidan om stenen, så att båda spetten korsa hvarandra, hvarigenom man vid lyftningentillika förer stenen framåt. Sm.,vm.

Saksare, m. pl. takstol. Dls.,vg.(Vadsbo).

Saksning, f. det att *saksa*. *Kórs-tag*, n. id. Vm.

Saks-sólv, s. *salu*. SAKT-FÄLI(G), adj. senfärdig, långsam. Ög. *Sakteli(g)*, Vg.; *sakterlig*, id. Vg. (Kåkinds h.).

SALA, v. a. 1 öka, lägga till. *Sala på*, 1) id. "Sala på en bjelke". Allm.; 2) öka till mera än hvad redan bjudits. "Sala på lite bättre"! Hs. (Db.,Bj.). *Sala i hop*, v. n. 1) samla, göra smärre sammanskott för gemensam förtäring. Allm. *Sala samman*, id. "Vi ska sala samman te ett stob brännvin". Hl.; 2) komma öfverens. Sm. Fn. *salla samman*, småningom föra tillsamman. Sala hyppika el. *sala hybbika*, n. ett slags hazardspel med kort. Allm.

Sal-sten, m. sten som lägges öfverst på grundmur o. d. Ög. SALD, s. *såld*.

SALI(G), adj. 1) eg. (såsom i rikssp r.) säll, lycklig; 2) tillgjordt from och andäktig. "Ho gör sej så sali". Ög.; 3) tyst, enfaldig. Vg.; 4) dålig, svag, eländig. Hl. (Hasslöf, Voxtorp). *Säluar* (— ? ?), salig. "Far-säluar", salig far. S.G. *Sälu* el. *säluer*, 1) flepig, gråtmild; 2) långsam, lat; tyst, stilla. G. Fsv. *salugher*, *salogher* el. *salagher*, a) salig; b) eländig, fattig. S.S. 1, 122, 298; 2, 44. Skaft. 2356. S. Marg. s. 184. Iwan 2691. Fr. af N. 1436. Cod. A. 27, f. 96 v.; fn. *sáligr*, a) eländig, usel; b) salig; *sælligr*, säll; fe. *sælig*, *gesælig*, id.; e. *seely*; fht. *sâlig*; nht. *sêlig*, säll, salig; d. d. *selle*, *sölle*, eländig; e. dial. *silly*; skot. *sely*, id. (Jamieson); moes. *sels*, god, duglig.

SALL, f. sälg: Salix capræa. Sk.hl. *Salle*, *salde*, *sälde*, Sm.; *sälle*, *sälle-vide*, Sk.; *sälder*, *sälda*, *sällda*, sälk, salk, sjalk, Dl.; *sälder*, *särder*, *sarder*, Nk.; *salde*, *säde*, *sarde*, *särd*, *säl*, *sale*, *sal*, Vg.; *sarde*, *särrd*, Ög,; *särd*, Sdm.; *säl*, G.; *sär*, *sal*, id. Bhl. (Öfverallt fem.); *sädeträ*, n. id. Vg.(Vadsbo). Lt. *salix*; wal. *saelgh*; frans, *saule;* fe. *salig, sealh, seal;* e. *sallow;*

e. dial. *sauf*, *saugh* (Craven 2, 96); fht. *salaha*; ns. *sal*; swz. *sale*; fn., n. *sejla*, f.; gl. sv. (Tillandz) *sälde-trä*; d. *selje-pil*; gr. *ἕλιξ*. Jfr skr. *sala*, vatten; *salika*, vatten tillhörig. Sälg-löv-brö(d), n. bröd af sälgträdets löf och mjöl. Vl.(Elfd.). SALLA, s. *salle* 1.

SALLA-PETTER, *sallapetter-sjoare*, *sall-lake*, s. *salt.*

SALLA-VÄNG, s. *vänge*.

SALL-DUK, m. servett. Vg. *Sall-vet*, m. id. Götal.

SALLE 1, m. väfklister, klister, hvarmed garnet under väfningen öfverstrykes. Hl.,sk. (N. Åsbo). *Salle*, *sall*, *sāla*, m. id. Sk. D. d. *sald* n. väfklister; n. *sæld*, n. id.; fn. *salli*, m. kraftmjöl; *hveitisalli*, fint hvetemjöl. Sale-böste, m. borste hvarmed väfven klistras. Sk.(Ox.).

Salla, v. a. 1 bestryka med väfklister. Hl. *Salla*, *sala*, Sk. D. d. *salde*, *sælde*. SALLE 2, s. *sall.*

SALL-MUNNA-BÄR el. *salm-bär*, n. Rubus cæsius. G.

SALSAR-BRANND, m. inelfvor i ett kreatur. S.G.

SALOMONS LJUSA·STAKE, m. penningkrasse: Lepidium campestre, Br. Nk.

SAL-STAD, s. *sittja*.

SALT n. (såsom i riksspr.) salt. *Sålt*, id. Sk. Fsv., fn,, fsax., e., d., moes. *salt*; fht., nht. *salz*; fe. *sealt*, *salt*, n.; lett. *sâls*, f.; fslav., ryss. *soly*; pol, illyr.,slav. *sol*, f.; gael. *salann*, m.; esthn. *sool*; fin, *suola*; lt. *sal*M gr. *ἅλς*; skr. *sara*, m. Sall-lake, m. saltlake, sillake. Ul. D. *saltlage*.

Salla-petter, m. saltpetter. Deraf *sala-petter·sjuare*, m. saltpettersjudare. Sk.(Onsjö). *Sallpetter-sjoare*, m. Kl. D. *salpeter*, *saltpetter*; *salpetersyder*, saltpettersjudare.

Salta, v. a. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) beströ med salt; 2) göra dyrt, stegra. "Ja saltade dä allt för'n. Ja saltade marra åt'n". Sm.; 3) bereda ledsamhet eller skada åt någon. *Saalt* (ipf. o. sup. *saltä*). "Han ha salta riktit åt'n". Vb. Fsv., fn. *salta*, salta; fht, *salzan*.

Salt-bläkker, f. pl, bläcken: Menyanthes trifoliata. Sm.

Salte·kål, m. surkål, insaltad kål. Vg.,sm.

Salt-gräs, s. *sälting*, här nedan.

Salt-kar, n. trälåda med lock och handtag för förvaring af koksalt. Ul.

Salt-kvarn, f. liten qvarn hvarpå salt males. Sm.

Salt-sèr, el. *salt-sir*, n. saltkar af glas att nyttja på bordet. Ul.,vg. (Kåkinds h.; sälls.). D. d. (Bornh.) *saltsirken*.

Salt-sten, m. rund eller äggformig sten, hvarmed man *knuggar* el. krossar salt. Ul.

Salt-vakke, s. *vakke*.

Salt-vöru, f. salt fisk, salt kött. Vb.

Sälting, m. en art säf: 1) (i riksspr.) Triglochin maritimum. *Salt-gräs*, n. id. Hs.; 2) Scirpus palustris, L. Ul. (Rosl.). *Sälta*, f. id. Bhl. SALU (pl. *salur*), f. svala: Hirundo. Dl. *Såla*, *sålu*, *såle*, Hs.,mp.,åm.; *sólv* (def. *sólva*), Vb., jtl.; *svölo*, Nb.,fl. (Esse); *svelå*, id. Fl.(Öb.). Öfverallt fem. Fsv. *svala* f. svala. S. Bernh. f. 157 v.; fn. *svala*; d. d. *sole*; fht. *svalawa*; mht. *swalwe*; nht. *schwalbe*; fe. *svaleve*, id. Öfverallt femininum. Ler sólv, f. backsvala: Hirundo riparia. *Hus sólv* el. *hus-sólvu*. Vb. *Mjåg-salu*, f. Dl.

Saks-sólv, f. hussvala: Hirundo urbica. Äfven *lödu-sólv*, f. Vb.

Salu-klukka (pl. *-kur*), f. allmän vintergröna: Pyrola rotundifolia. Dl.(Elfd.).

Salu-skälla (uttal, *salustjälla*), f. liten blåklocka: Campanula rotundifolia. Dl. (Mora, Våmh.). *Örna-klókka*, f. (egentl. öronklocka); *dune·bjälla*, f. Vg. (Tägn s:n); *fingurhattar*, m. pl. id. (egentl, fingerborgar). G.

Skogs-sólv, f. Cypselus apus. Vb.

Stobb-sólv, f. ladusvala: Hirundo rustica. Vb.

Sval-blommor, f. pl. mjölhvifva: Primula farinosa, L. Ul. (Rosl.). I andra munarter: *maj*, *mel-*, *lärk blomster*.

Sval·blomster, n. 1) svalört: Ficaria Ranunculoides (motsvarande Grekernas Chelidonium minus). Kl. m. fl. Blommar samtidigt med svalornas ankomst; 2) Primula farinosa (enl. Fries, bot. utfl, 3, 220). *Sval-ört*, f. id.; 3)i skriftspr, (oriktigt) Chelidonium. Detta namn på denna ört ej i folkspr.

Svale-nedan, n. den tid då svalorna bygga bo. Man anser att murning då bäst verkställes. Sm.

SALVA 1, f. (såsom i riksspr.) salva. Deraf *blå-salva*, f. salva att nyttja mot *blåbett*, n. (ohyra hos kreatur). Sm. Fht. *salba*, f. salva; fe. *sealf*, id.,

SALVA 2, s. *saula*.

SALVÉR, v. a. 1 rädda, hålla oskadd. Fl. (Öb.). Lt. *salvare*, rädda. Lactantius.

SAM-, præflx, betecknande (likasom i riksspr.) en förening. Deraf *sam-fast*, *sam hällig*, *samke*, *sams*, m. fl. andra ord. Fsv.,fn.,fht.,fe., n. *sam-*, id. Jfr skr. *sam*, præfix, utmärkande en förening; gr. *ἅμα*, *σύν*, med; lit. *sa, su, oskiljaktig part. Anm. Sam uttalas alltid såsom samm.*

SAM, s. simma.

SAM-DRÖJ, adj. allvarsam. Sk.(Kulla-trakten).

SAM-FAST, adv. samfäldt. "Dä ska vi alla göra samfast". Kl. Fn. samfastr, adj. sammanhängande; sam·fast, adv. oafbrutet.

SAMMAN-HJONA, s. hjon.

SAMMASTE, pronom. adj. superl, af samme. "Dä ä precis di sammaste, som va här i går". Nk. Fsv. sami, pron. adj. samme.

SAMMELAKTI(G), s. sumla.

SAMMENERA, v. a. 1 sätta tillsammans, lägga tillsammans, addera. Sk. Sammenering, f. uppsummerande. S. Sk. SAMKE, m. 1) samling, mängd af ost och smör; tillfälle att samla ost och smör. Sank, m. Sm.; samke, m. id. Sm.,ög.; 2) den afgift eller andel af ost och smör, som dejan gifver för ladugården. Kl.,sm. Af sv. samka, v. a. samla. Jfr sanka.

SAMLAGS-ARBETE, n. gemensamt arbete för flera; arbete som i sällskap med andra uträttas. Fl.(Nl.). Fn., n. samlag, n umgänge, sällskap, förening.

SAM-LIKAS, v. d. 1 lefva i sämja, försonas. Bl.Færö, id.

SAM-LÄGGA (pl. -gor), f. sammanbakadt bröd. Bl. Kavring, m. id. Sk.

SAMLE, m. samling (af folk). Vg.(Kåkinds h.).

SAM-MALA, v. a. 2 sammanmala. Vg.

SAMS, adv. ense. ”Vara sams, bli sams”. Allm. ”Vara sams”, vara eller hålla på att blifva förlofvad med någon. Bl. (Östra h.). N. sams. Jfr sam. Samsa, v. a. o. n. 1 1) träffa öfverenskommelse. Fl. (Ingo); 2) gerna förena sig; om våta blandningar. Sdm. Samsa i hop, v. a. samla i hop bugterna i ett rep. G.

Samsas, a. d. 1 sämjas, komma öfverens. Allm. Samsas (ipf. o. sup. samsast), Fl. (GK.); samsäs (ipf. samsädäs), id. G. D. samses, Jfr sämas.

Samsning, f. öfverenskommelse, förlikning. Fl.(Ingo).

Samsuger, adj. enig. Nk. (Kihls s:n).

SAM-STONNES, s. stund.

SAM-SÄTTA SEJ, sam-sättning, s. sittja.

SAM-TAGEN el. sam-ta'n, s. taka.

SAM-TJóKK, s. tjókk.

SAMTA MÄ el. santa mä, v. n. 1 hålla med om eller bifalla allt hvad en annan säger (af inställsamhet eller karakterslösmet). Vg.(Skarab.).

SAM-VARA, sam vàre, sam vöru, b. vara 1.

SÂMU-SLIK, s. slik.

SAMVETS-GRANN, adj. snarsticken, argsint. Hs.(Dbl.).

SAM-VOKSÄ, s. vaksa.

SAND, 1) m. (såsom i rikssp r.) sand. Sånn, m. a) id. Sm.,hl.,sk.; b) sandfält. Bryssarpa sånn, m. sandfältet vid Brösarp. Sk. Sannar, m. pl. sandfält. Kl.,hl.bhl. Sandarne {sannarna), m. pl. den nära nya varfvet vid Göteborg belägna sandåsen; 2) n. sandrefvel (i sjön på hvilken man sätter fiskegarn). G. Fsv. sander, m. sand; fn. sandr, m. id.; pl. sandar, sandfält; swz. sand, pl. sänder, id., fe., nht. sand, m. sand. Sand-bynke, m. arter af gråbo eller malört: Artemisia campestris och maritima. Bynke, id. Sk.

Sand·flaka, m. stor låda, hvari sand forslas på kärra. Fl.(Nl.). S. flake.

San(d)-gods, n. tobaksblad, som växa vid marken. Svea-,Götal.

Sand-havre, m. strandråg: Elymus arenarius, L. Sk. Strand-havre, m. Ul. (Rosl.).

Sand-hvita, f. Alyssum incanum. Sk.

Sand-kanga, m. sandås. Fl.(NK.). Fin. santa-kangas id. af santa, sand, kangas, sandig kulle.

Sand·löipar, m. Charadrius hiaticula. Fl.(K.)

Sand-rulling (pl -ar), m. enkel beckasin: Scolopax Gallinago. Sk.

Sand-tag, n. sandgrop, hvarur man tager sand eller grus. Ög. Sånn-tak, n. sånn-håla, f. id. Vg.(Skarab.).

Sand-'äll, m. sandhall; stenflisa vid nedre kanten af en skorsten nära vattentaket att afleda vattnet så att det ej nedrinner invid skorstenen. Dl.(Elfd.). Vattu·bannd, n. id. Dl.

Sånn-djuper, adj. sandjup, sandig; om väg, fält. Vg.

Sånn-nejliker, f. pl. sandneglikor: Dianthus arenarius, L. Sk.

Sånnig, sånig, adj. sandig S. Sk. Fe. sandig. SANGEL-HÄUS, sangla, sangra, s. singa.

SANK, s. sinka 1.

SANKA, v. a. 1 1) samka, samla. Allm. Sank (ipf. o. sup. -a), id. Fl.(Öb.). ”Sanke töjlane”! håll tyglarne styfva! ”Sanka te smör å ost”. Sk. (Ox.). Sånka, a) id. Sk. (Harj.); b) plocka. ”Sånka ber”. Sånka i'op, samla ihop, tillsammans. Dl.(Mora); 2) spara. G. Sankas, v. a. sanka se, v. r. 1 samlas, komma samman. ”De sanka se te dans”. Sk. Fsv. samka, sanka, samla. L.L.; fn. samka, sanka (Barl. o. Jos. 37, 206); n. sanka; d. sanke. Sanke, m. i. q. samke. Sm.,hl. SANN, adj. (såsom i rikssp r.) med rätta förhållandet öfverensstämmande. Fsv. sander el. sanner (n. sannt, stundom satt el. sæt), adj. sann; fn. sannr el. saðr; n. sann; d. sand; fe. sôð; e. sooth. Sann, i tales, min sann! visserligen; brukas såsom försäkran. Sk.,bl. m. fl. ”Min sjann”! id. Sk.(Torna,Ing.). Fsv. sann, f. sanning, redlighet. Alex. M.; fn. sannr, m. sanning.

Sannare el. sanno-mann, m. en som alltid talar sanning. ”Olle ljugare och Per sannare”. Sm.,bl. ”Per ljugare, Per sannare”. Vg.

Sann-sagu el. sann sögu f. 1) sannsaga; 2) gåta. Vb. Fn. sannsaga, f. sannfärdig berättelse, Sann-salig, adj. vemodig, melankolisk, allvarlig, betänksam. Sm

Sann-spår, adj. som spår sannt. Vg. (Skarab). Fn. *sannspár*, id. Jfr *spår*.

Sann tölu, adj. som talar sanning; sannfärdig. ”Du slabbär no na, men int jär du sanntölu”, du pratar nog något, men inte är du sannfärdig. Vb.,nb. Fn. *sanntalaðr*. SANSA, v. n. 1 vara vid sans, veta till sig. ”Ja kan hvarken ansa eller sansa”. Sk. (Ox.). *Sansä*, id.; 2) komma i håg. G. N. *sansa*; d. *sandse*.

SAPERMENT, *sapperment* el. *sappertement*, interj., vasserratre; nå, ja må säga. Sm. *Sapperment*, *saprament*, Vg.; *sapperlutt*, id. Sk. (Vedby, Ankarlöf i N. Åsbo h.). Nyare.ord. lt. *sapertement*; nht. dial. (Nassau) *sapperment*, *sapperlot* (Kehrein 1, 336); kärnt. *schlappramment*, *sappralott* (Lexer. 211); fr. *saperlot*; swz. *sackërlot* (Staldër 2, 297); jfr lt. *sacra lotio*.

SAR el. *sår*, adj. smärtsam; som värker. ”Ig ar sårt i ogum”, jag har ondt i ögonen. Dl. *Sår*, adj. 1) sårig, sårad; försedd med sår, eg. blott på ytan. ”Ja ä så sår på benet”. Allm.; 2) smärtsam. ”Dä gör sårt”, det gör ondt, förorsakar smärta. Ordet brukas ej blott om sårnader, utan äfven om annan värk i leder m. m. En af gikt styfnad led ”gör el. tar sårt”, då han röres; en af lungsot lidande klagar att det ”gör sårt i bröstet”; 3) sjuk, ömtålig. Fl. (Öb.). Fsv. *sar*, a) sårad. VGL. ÖGL. SML.; b) ömtålig. Hel. Birg. Upp. 1, 104; c) svår. Sv. Pr. K. f. 60: ”sarasta værk i sinom likama”. Sv. Pr. L. XX, s. 48. Cod. A. 27, f. 200 v.: ”thænkiande huru sara værkia ok pinor som han tholde a korseno”; d) sträng. Kg. St. 3, 51; fn. *sárr*, a) eg. som har sår, sårad; b) smärtsam, bitter; d. *sår*, sårig, sårad ; fht. *sêr*, smärtsam; fe. *sâr*, tung, svår; e. *sore*, sår, öm; häftig, våldsam; ns. *seer*, smärtsam; sårad. Jfr moes. *sair*, n. smärta. Såra, adv. särdeles, högligen. ”Ja ved'et inte så såra grannt”. Hl. *Sorja*, 1) adv. id. ”Dä va sorja illa, lessamt; sorja tråkig menska”; 2) adj. utomordentlig i något, som ej är prisvärdt. ”Dä va en sorja stut, sóm en ente kan få in”. Vg. (Vadsbo). Fsv. *sara*, *saræ*, adv. a) bitterligen, svårligen. S.S. 2, 267; b) högligen, mycket. Iwan, 776. S.S. 2, 283; d. *sâre*, högligen; fe. *sâre*; e. *sore*; nht. *sehr*.

Sår-fött, adj. ömfotad. Dl. N. *sårføtt*; isl. *sarfættr*.

Sår händt, adj. som fått sår på händerna. Vb.

Sårke, m. sår, sårskorpa, sårnad i hufvudet på barn; klåda. Vg.,dls.,vl. Fsv. *saröki* el. *saröke*, m. sår, smärta. SML. S.S. 1, 180; ”opfyllis mz blanadh oc rifvom ok osighelikom wærk oc sarøka”; 1. c. 1, 185: ”nu opnyas sarin oc værkin vidher at klædhin rykkias bort som skorpnadh varo vidher sarøkan”. Sv. Pr. K. f. 66; ”mz cristi blanadh oc saröka ærom vi heladhe”. Sv. Pr. L. XX, s. 217. S.F.S. 2, 1 b. Horol. f. 19 v. Kg. St. 4. 21; fn. *sársauki*, *sárauki*, n. sår; n. *sårsaukje*, m. utslag, blemmor; *sårkje*, m. id.; fd. *sarøke* (Harpestr.).

Sår-läka (pl. *-kor*), f. Sanicula europæa. Svea-, Götal.

Sår-plita (pl. *-tor*), f. rufva på en blemma. Sm.

Sår-tändtm adj. ömtändt; egentl, genom att hafva ätit något surt. Vb. *Sår tanna*, adj. id. Fl.(Nl.). N. *sårtent*.

Sär·ögd, adj. klenögd. Dl. SARAST, m. värja; hirschsvängare. Sm. (enl. L—n). *Sarast*, m. gammal råstig värja. Vg. (enl. Hof, 244). Ordet nu troligen foråldr.

SARDE, s. *sall*.

SAREN, m. def. djefvulen, satan. ”Dä va en sarens påg”. S. Sk.

SARGA, v. a. o. n. 1 1) såga, hugga eller skära, så att det blir ojämnt och gör flisor; 2) kälta, smågräla. Svea-, Götal. *Sjarga*, id. Sm.; 3) talesätt: *sarga i baron*, med släde färdas på en snölös (bar) väg. Fl.(Nl.). Af *bara* el. *baro*, f. bar, med snö icke betäckt väg. Jfr *bara* 1. Fsv. *sarga*, v. a. sarga, såra. S.S. 1 193; 2, 62; 3, 54. J. M. Yrt. s. 168. Spec. Virg. s. 237 ; freqvent. af fsv. *sara*, v. a. såra; fn. *sárka*, id. Sarg *(sarj),* n. kält, gnat, ständiga bannor. Allm. *Sjarj*, n. id. Sm.

Sarger, m. gnatig menniska. Svea-, Götal.

Sarg·såg, m. gnatig menniska; eg. såg som skär ojämnt och flisigt. Sdm.

Sargug, adj. gnatig. Vm. *Sargig*, id. Ög. SARV 1, f. smått ogräs, särdeles våt-arv. *Vattsarv*, f. Ög.,nk. *Sarve* m. Stellaria media. Vg.

SARV 2, m. en outtröttlig arbetare. Vb. Saarv (ipf. *-ä*), v. n. idligen arbeta. Vb. SARVA, s. *saula.*

SAS, *sajs*, m. stor sax; ullsax. *Skräddere-sajs*, *ullsajs*, Sk. *Sissare*, *sissar* el. *sisare*, m. liten sax. Götal. *Sissar*, *sessar*, m. Dls.; *sassir*, *sessare*, m. Bhl.; *sisse*, m. id. Kl.(Stranda); deraf *skägg-sissar* el. *skägg-sisare*, m. liten sax, hvarmed bönderne afklippa sitt skägg. Vg. (Vads-bo), sm. *Siksa*, f. liten sax. Kl.,öl.,nk. D.d. *saus*, stor sax: *seiser*, liten sax; *sisere*, id. (Bornh., enl. Adler 9); e. *shears*, stor sax; *scissors*, liten sax; frans, *ciseaux*, m. pl. sax; nht. *schere*, f. id.; fht. *sakso*, m. sax.

SASKA 1, v, n. 1 säges om nyfallen lös snö, uppblötta vägar, träsk och allt, som saknar fastare botten och ej bär för foten. ”Snöen saskar”, snön bär ej, sjunker ihop. ”Träsket saskar; dä ä bara dybotten så den saskar”. Kl. *Suska*, v. n. 1 slaska, söla tillsamman. Vg. (enl. Hof, 284). Jfr swz. *saftsgen*, *safzgen*, v. n. ”mit den füssen in einer weichen klebrigen masse umhertreten”. (Stalder 2, 298). Saskig, adj. hinderlig genom att saska sig. ”Dä ä saskigt å tröttsamt att köra. Tungt väglag ä saskig snö”. Kl.

SASKA 2, v. n. 1 göra något långsamt, m. liknöjdt. *Suska*, id. Sm. Saska, f. *suska*, f. *sasker*, *susker*, m. *saskelin*, *suskelin*, m. långsam, sölig menniska. Sm.

SASSA, f. fåkunnig och pratsam qvinna. Bhl. (Vikorne).

SASSĒR, n. liten lerkopp. Bl.(Bräkne h.).

SATE (pl. *satar*), m. 1) djefvul; 2) elak menniska. Svea-, Götal. Satans-flygt, m. Johannisblomster: Hypericum. *Fans-flygt*, m. *Johannesa gräs* n. id. Sm. I andra munarter: *mans blod-knópp*, Namnet deraf att de krossade knopparna lemna en blodröd fläck. Det tros ega en sådan helig magt emot förgerning af onda väsen, att man dermed kan drifva sjelfve den lede fienden påflygten. Tager man Fansflygt och Jungfru Marie tópp (Platanthera bifolia) med blad och rötter och pluggar in dem i en *bórra* (borr- hål) i fähuströskeln eller fähusväggcn, så har enligt folktron icke ens den starkaste trollbakka vidare magt att förgöra boskapen. Sm. (Värend).

Sate-tyg, n. 1) satanstyg; hexeri; 2) något svårt, förargligt. Svea-, Götal.

Sat·hoper, m. ryslig mängd, stor hop. Sdm.

Sat·syring, s. *syring*. SATTRA SIG, s. *sittja*.

SAU, konj. så. Sk.(Göinge).

SAUD, *saud-reki*, *sauds-hólk*, *sauds-krok*, s. *sioða*.

SAULA, v. n. 1 nedsmutsa med våta saker, nedsudla, nedslaska, söla, Bhl. *Saul* (ipf. *·ä*), v. a. o. n. 1) id. *Såll* (ipf. o. sup. *sållä*), id. ”Sååll int ne kläa diin”; 2) söla, dröja. Vb. *Sallva*, v. a. söla, orena. Vl.,vg. *Sarva* och *sölva ner*, id. *Sula,* v. n. söla, vara trög, långsam, lat. Vg., bl. *Sulla* i,d. Sm. *Sulla på*, stryka på något, t. ex. färg, såpa; *sulla ner*, nedsmutsa. Hs. (Ljusdal). Fsv. *söla*, nedsöla. Horol. f. 183. Spec. Virg. s. 230. S.F.S. 5, 124; *syla*, smutsa. Birg. Up. 2, 114; fn. *söla*; fe. *syljan*; e. *soil*, *sully*; fht. *solôn*, *ga-solôn*, *bi-solôn*, *solagon*; mht. *süln*, *solgen*, *besolgen*, *besüln*, *solwen*; fsax. *sulian;* ns. *sölen, besölen, salven;* holl. *soluwen*, *seuluwen*; d. *søle*; frans, *souiller*; prov. *sulhar*; it. *sogliare*; kärnt. *soul’n* (Lexer, 234); moes. *bisauljan*. Sóll, n. 1) slask, orenlighet, smuts. Vb. 2) en hoprörd blandning af hvarjehanda. Allm. Fht. *sol*, m. & n. smuts; fe. *sol*, n. id. Boeth. 37, 4; ”svîn simle vilnað liegan on fûlum solum”; d. d. *sol*, n. ett slaskigt, söligt ställe i en åker (Kok 1, 377).

Sóll-före, n. smutsigt väglag. Vb.

Sollk, *sólk* el. *solk*, n. smuts, orenlighet, fläck. Vb.,sm.

Sóllka, v. a. 1 besudla, smutsa ner, orena. Allm. *Sólk* el. *soolk* (ipf. *-ä*), Vb.; *söllka*, *syllkje*, id. Sk. D. d. *solke*, *sulke*, *sølke*, id.

Sólke·pose, m. smutsig, orenlig menniska. Nk.

Sóllkig, adj, smutsig, oren, nedfläckad af flytande ämnen. Ög. *Sólkuger*, Nk.; *sólkug*, *sullug*, Hs. (Ljusdal); *sólkå*, Fl. (Öb,); *sylla*, Nb. (Calix); *sóllu* el. *sóllut*, *ner-sóllkä*. Vb.; *söllked*, *syllkig*, id. Sk. *Såilutt*, adj. n. eg. söligt. ”Vör fingo såilutt i nät”, vi fingo i natt våra nät eller fiskegarn hoptrasslade af strömmen. N.G. Fn. *sölr*, *sölugr*; fe. *besyled*; ns. *sölig*.

Sóllsam , adj. smutsig, osnygg, slaskig. ”Sóllsamt arbait. Dem villt han skull lär säg färi, men han tykkt hä var sä sóllsamt”. Vb.

Sulla, f. *sulle*, m. dåsig och trög qvinna eller karl. Sm.

Sölle-kakk, m. 1) en som smutsar ner sig; 2) en som länge låter vänta på sig, sölare. Bhl.,hl. *Söle-kókk*, *söle-trum*, m. id. Vg. (Kåkinds h.). S. *kakka.*

Söl-has, m. sölig menniska, som släpar hasarne efter. Götal.

SAUM·RASST, s. *rasst*.

SAUP, *saupa*, *saupa-mat*, *saupän* s. *supa*.

SAUR, m, 1) smolk, dam; grand. ”Ji a fått'n saur (el. söur) ti öjgä”, jag har fått smolk i ögat. ”Han gav mäg int’n saur’n gång”, han gaf mig ej det minsta grand. Vb. *Sor*, m. smolk, dam. Vb.(Nordmaling). *Såger*, m. id. ”Hä a kómmä’n säger ti ögä”. Vb.; 2) våt smuts. G. *Sår*, m. is-sörja. *Is-sår*, m. Jtl. *Sör*, m. 1) smuts, sopor, afskräde. Hs.,mp. *Ser*, m. pl. sopor. Hs.(Bj.); 2) ogräs på åkern. Hs. (Ljusdal). Fsv. *sör* (*söör*), m. smuts, orenhet. S.S. 1, 42,

Sv. Pr. K. f. 45 v. Sv. Bib. K. f. 12 v., 83. S.F.S. 4, 129, 208. S. Bern. f. 45; fn. *saurr*, m. smuts, träck; n. *saur*, m. id.; isl. *sori*, m. bottenfall, grums. Jfr ryss. *ssóritj*, besmutsa. S. *saula*. Dikes-sör, *dikjes-ser*, m. smuts, torf som uppkastas ur ett dike. Hs.

Flö-sör, m. skräp, som följer med floden och blir liggande qvar på stränderna. Af *flöa* (def. *-a,*), f, hög flod vår eller höst efter regnväder; deraf äfven *flö-jord*, f. sådan jord, som vid högt vatten öfversvämmas. Hs. (Ljusdal).

O sör, m. ogräs. Dl.(Nås, Malung).

Surka, v. a. 1 orena nedsmutsa. Vg. Jfr fn. *saurga*, *sörga*, id.

Syrå, f. smuts. G. *Snåi-syrå*, snösörja. G.

Såg-sör, m. sågspån. Hs.(Ljusdal).

Såra-vatten, n. issörja. Vb.

Sårk, m. kolsmulor, smulor af träkol. Vm.

Sårvigr, adj. tungkörd och oren af sammanblandad snö och grus; om väg. Nk.

Söra, v. n. 1 frysa till så att tunn is och sörja lägger sig på vattnet. ”Isen söre”. Hj.

Söre, m. en oduglig karl, struntkarl. *Sörkel*, m. id. Ög.

Sörja, f. 2) eg. (såsom i riksspr.) blöt orenlighet. *Syrjå*, f. id. ”Hä ä så mykji (uttal. mytji) syrpå å syrjå på fjälin, så ingjin törs gå ti; hä går hästen över smalast bejne”. Fl. (Ingo); 2) blandning af allehanda våtvaror. Sm.(Vestbo). Isl. *syrja*, f. bottenfall, bärme.

Söri (ipf. *sörjä*), v. n. bilda sörja. ”Hä sörjä ti isom”, det var snö och vatten på isen. Vb. SAUR-ÖGD, s. *sur*.

SAV, m. saft i träd. Allm. *Säv*, m. id. Ul. ”Tallen ä i saven”, säges när tallens yttre bark är af nya årssaften lossnad och låter afdraga sig. Fn. *safi*, m. saft i träd; fsv. *sap* (*sapp*), m. S.F.S. 1, 3 h. (Konst. B. c. 138, 204); ns. *sapp* (B.W.B. 4, 589); holl. *sap*; d. d. *save*; fht. *saf*; fe. *säp*, m. saft; lt. *sapa*, must; saft i träd (Pallad, de re rust. 2, 15); bret. *sabr*, m. saft i träd (Le Gonidec, 393); frans, *sève*, f. id. Sav-lägg (pl.-*ar*), m. den upphöjning som bildar sig i kring *blek* eller sår på träd. *Svall*, m. id. på björk; deraf *svall-björk,* f. *Sav-lägg* från björk begagnas företrädesvis till räfskammar, skaft till knifvar, yxor m. m. Vb.

Sav-löpa, f. torr ståndgran, hvarå barken är aftagen, medan trädet safvar. Sdm.

Säva, v. a. 1 samla saf. Ul. SAVA 1, v. n. 1 köra träget med dåliga kreatur. Sdm.

SAVA 2, s. *saga*.

SAVER, m. kyndel: Satureja. Sm.(Vestbo). Ordet återfinnes i Karl den stores Capitularia och heter sauina.

SAVNELI(G), adj. som saknas; saknelig. ”Dä ä bra savnelit när kvinnan (kvingan) dör frånså mange små barn”. S. Sk. D. *savne*, v. a. sakna.

SAVVEL, m. hin onde, satan. Ordet brukas äfven såsom uttryck af ytterligt tadel eller beröm om en menniska. ”Savveln den”! Hs. (Ljusdal).

SE, s. *sjö* 1.

SEA. v. a. 1 jämka, maka. ”Han sear så smått”, han jämkar så småningom, går långsamt, men säkert till väga. ”Sea in glörna”, maka in eldglöderna. Hl.(Breared). *Sea sek*, v. r. 1 arbeta eller göra långsamt. ”Han sear sek svara”, han går ganska långsamt tillväga, det kommer ej ur händerna på honom. Sm.(Vestbo). Jfr *seka*. Sean(d)e, n. jämkande, makande. ”Hvad ä dä för ett seane”? Hl.

Seesam, adj. långsam i göromål och företag. Sm.(Vestbo). SEBBA, *sebbe*, s. *sibba*.

SEBELI(G) el. *seveli*(*g*), adj. fjäskig. Sk. Jfr *säver*.

SEDESAM, adj. som följer seden. Vm. (Norbergs s:n).

SEDT, *seelse*, s. *siå*.

SEFFRÄ, f. senfärdig qvinna. Sdm.

SEG, *sega*, *sege*, s. *siga*.

SEGEL el. *sigel*, n. långjärnet vid en qvarnsten; bandjärnet, hvarpå löparen eller den kringgående qvarnstenen hvilar. Ög. *Segel*, n. Deraf *kvarn segel*, n. id. Allm.; *kwärn-sjäglađ*, n. def. id. Dl.(Garberg i Elfd.). N. *sigle* el. *segle*.

SEGEL, s. *sikel*.

SEGER, m. visare på en urtafla. Kl. Nht. *zeiger*, m. id. (af *zeigen*, v. a. visa). Jfr d. d. *seierværk*, n. urverk; gl. sv. *seijare*, ur. A. Cronholm, Sveriges hist. under Gustaf II Adolf, 4, 21. Seger-knäpp (pl. -*ar*), m. pendelslag, sekund. Kl. m. fl.

Seger-mästare, m. urmakare. Kl. Gl. sv. *segermakare*, id. Jfr A. Cronholm, Sveriges hist. under Gustaf II Adolf, 4, 180. SEGER-HÄTTA, *seger-luva*, s. *sigra*.

SEGERS-VÄL (pl. -*ar*), m. hårhvirfvel på hästens hals: spada romana. Ög. *Segers·hvarv*, n. Sm. (Kronob.); *seger·skär*, m. ? id. Kl.

SEGG, s. *sejg*.

SEGLA PÅ, å, s. *sigla*.

SEIN, adj. långt framliden; som kommer sent; trög, senfärdig. Vb. *Sójn* el. *säjn*, id. Bl. (Gemshög). *Senst*, superl. senast. Hs.(Bj.). Fsv. *sen* el. *sin*, adj. a) sen. UL. *Sinast*, superl. GL.: b) trög. Spec. Virg. s. 34; fn. *seinn*, adj. sen, trög; fe. *sene*; n. *sein*; fsax. *seinn*; d. *seen*, id. Jfr lt. *segnis*. O-sén, adj. rask, hurtig, snabb. Vb. *U·sén*, id. Hs.(Bj.). Fn. *oseinn*.

Sen-driven, adj. trög. Bhl.(Oroust).

Sein-fäLu, *sen·fälu*, adj. 1) senfärdig, som går långsamt. ”Seinfälu häst”; 2) som fordrar tid och arbete. ”Att spriit duna, jär ä seinfälu arbait”. Vb.

Sein-för, adj. långsam. ”Seinför arbaitar, häst”. Vb. *Senför*, Dls. Fn. *seinfærr*; n. *seinfør*.

Sein-höstes, adv. på sena hösten. Vb. *Senhestes*. Hs. N. *seinhaustes*.

Sein-skörä, adj. sent skördad. Vb.

Sein-sådd, adj. sent besådd. Vb.

Sena sej, v. r. 1 komma eller inträffa senare än vanligt. ”I ättermidda har kållen senat sej tre timmar”. Sk.(Ox.). Fn. *seina* v. a. försinka; moes. *sainjan*, dröja.

Sen-bär, adj. som kalfvar sent)(*brå·bär*; om ko. Vb. S. *bära*.

Senka, v. n. o. a. 1 dröja, fördröja sig, uppehålla, hindra, fördröja, sinka. Åm.,hl.,sm., vl. *Sink* el. *sänk* (ipf. -*ä*), id. Nb.,vb.; *sinkas*, v. d. 1 hindras, uppehållas. Jtl.,mp. Fsv. *senka*, *sænka*, v. n. o. a. a) dröja. S. Bern. f. 75: ”gudh ær nær och skal ey senka han skal komma”; b) hindra, uppehålla. S.S. 1, 35. Sv. Pr. K. f. 55 v., 61. Sv. Pr. L. XX, a. 257. Alex. M.; fn. *seinka*; fsax. *senian*; n. *seinka*; d. *sinke*; moes. *sainjan*.

Sen·låten, adj. trög; saktmodig. Vb. Fn. *sein·látr*.

Sensam, adj. senfärdig, långsam. Sk.,bl. *Sinksam*, senfärdig, hinderlig. ”Sinksamt vär”. Allm.

Sens-mässa, f. något som ej snart inträflar. ”De säa mognar ve sensmässa”. Ög.

Sen-åkug, adj. som sent blir färdig att fara; senfärdig. Ul.

Sen·äten, adj. som äter långsamt)(*snaräten*. Hs.(Bj.).

Sinka, f. uppehåll, dröjsmål. ”Dä ä ändå e sinka”. Sm. Fsv. *senkan*. S.S. 1, 294. S.F.S. 1, 3 h.; fn. *seinkan*.

Sinka-dus (tonvigten på sista stafvelsen), m. 1) långsam, drumlig menniska. Vg.; 2) örfil. Allm.

Sinkeri, n. dröjsmål, söl. ”Der ä så mied sinkeri me’ att processa”. Sk.,bl.

Sinkjen, adj. hindersam (till följe af svårt väglag). ”Vägjen ä så sinkjen”. Dl.(Ohre). SEJA, f, jufver hos sugga. Sk. (Tryde s:n i Ing.). Seja, v. n. 1 få jufver; om suggor. ”Nu börjar son seja”. Sk.(Ing., N. Åsbo). SEJDU-HALLDA, s. *hallda*.

SEJG, adj. 1) seg. Sk.,bl.; 2) envis, hårdnackad. G.; 3) svår att besegra eller att få bugt med. ”Han va liaväl sej(g), den vesslan”. Sk. (Onsjö). Fsv. *segher*, seg. Med. Bib. 1, 175; fn.

seigr; n. *seig*; n. *sei*. Segg el. *seggj*, n. segt och senigt kött. Vb. *Sikkj*, n. Nb.(Ö. Cal.) Fn. *segi* ,m. en fast massa af något. SEJNA, s. *siga*.

SEJSA (ipf. *-sede*), v. a. röra omkring med skeden i fatet för att få det bästa deri. "Han sejsede all osten te se". S.Sk.

SEJSING (pl. *-ar*), m. litet snöre, hvarmed man hopbinder andra tjockare. *Rev-sejsing*, m, snöre att uppfästa ref i ett båtsegel. Sjömansspr. Holl. *seising*, f.; d. *seising*, *reb-seising*, id. Jfr. *susing*.

SEJTA, s. *säv* 1.

SEK, pron. refl. sig. Kl.,sm. *Säk*, Vg.,sm. I andra munarter *säg*, *sej*, *si*, *se*.

SEKA, v. a. o. n. 1 1) skära med trubbig knif eller annat redskap; skära småningom. Vb., mp.,jtl.; 2) arbeta långsamt, vara långsam, trög i sina rörelser; uppskjuta, dröja; säges öfverhufvud om allt som går trögt. "Han gekk å seka fot óm fot. Hon seka å spann. "Han seka å tåggä. Han seka vä di", Vb.—sm. *Säka*, id. Jtl.; 3) kälta, tidt och ofta påminna. Vb.,hs.Lt. *secare*, att skära; d. d. *sege*, ej komma fort med sitt arbete. Sek, n. kält. Vb.

Seka, f. senfärdig qvinna. Sm.

Seka-lónnom, adj. senfärdig, sakta gående, trög. Vb.

Sekelin, m. senfärdig karl. Sm.

Seker (f. *seka*), adj. 1) långsam; 2) knarrig. Hs.

Seker, m. 1) sölare, dröjare. Hs.,sm.; 2) tråkig menniska. *Sek*, m. id. Hs. (Db.).

Sek-sam, *sekansam*, adj. knarrig. Hs. *Säksam*, id. Mp.

Sektér, m. långsam, trög menniska. Vg. (Kåkinds h.).

Sekug, adj. 1) långsam, sölig, dröjande. Hs. (Norrala). *Sekig*. Sm.; *sekterlig*, id. Vg. (Kåkinds h.); 2) knarrig. som tidt och ofta påminner. Hs. (Db.),hj.

Sekus, m. gnatig menniska. Hs. (Ljusdal).

Sekäl (ipf. *seklä*), v. n. (freqv.) söla. Vb. SEKE, s. *siga*.

SEKEL, s. *sikel* 2.

SEKKA, *sekken'en* (f. *sekkanè*, n. *sekkenett*), s. *siå*.

SEKKSE, m. tjurkalf. Vg.,hl. *Sykse*, m. id. Vg. Sikks! Sikks! lockelse på en tjurkalf. Hl. (Värö). *Sekkse*, *sekksa* el. *sikksa*, f. qviga, ung ko; smeknamn. "Kom sikksa!" Hl.

SEKLA, s. *sikel* 2.

SEKLES, adj. oböjl. besynnerlig, egen. "Dä ä en sekles kär", det är en egen, besynnerlig karl. Ög.

SEKSTING, m. sjettedel. Sm. Fsv. *siattunger*; fn. *sjettungr*.

SEKUG, s. *seka*.

SEL 1, n. fäbod, säter. "I da ska ve buffra åt sel", i dag skola vi flytta till fäbodarne. Dl. (Malung). Fn. *sel*, n. id. Jfr fsax. *seli*, m.; fe. *sele*, m. *sel*, f. hus; fht.,fsax. *selida*, *selda*, f. boning; mht. *selde*, *seld*, f. härbärge, nattqvarter; hydda; fe. *seld*, n.; moes. *saliþvos*, f. pl. härberge.

SEL 2, s. *sil*.

SE-LAND, n. (förkorta, af sädesland) utgör 5 markland jord. 1 markland = 8 öresland = 24 örtugsland = 192 penningland. Åm.,vb. (Nordmaling). Jfr*Falkman*, orternas undervisning, s. 177, 179.

SELE (pl. *selar*), m. 1) egentl. (såsom i riksspr.) sele på dragare. *Silå* (pl. *silir*), m. sele Dl. (Mora); 2) byxhängsle. Sk.,hl.,bl. *Sille*, m. id. S.Sk.; *silä*, m. id. G. Fsv. *sile*, m. sele. LL.; d. *sili*; jfr fn. *seil*, f. rep, snöre, band; *seli* och *sili*, m. a) hank: hank på ett rep, hvarmed bördan hänger på klöfsadeln; b) skakelrem; fsax., ffris., holl. *sêl*; fe. *sâl*, id.; nht. *siele*, f. sele; fslav. *silo*, snara; moes. *in-sailjan*, v. a. med rep nedsläppa, nedhissa. Marc. 2, 4; skr. *si*, att binda. Sela-kakke (pl. *-kar*), m. selpinne, en träkrok, som fäster seljärnet vid träskakeln. Sk. (N. Åsbo, Onsjö), bl. *Sille-kakk*, m. 1) id. Sk. (Ox.). *Sela-kagg*, m. id. Bl.; 2) namnet på en stjerna i stjernbilden Karlavagnen. Sk. (Ox.). Jfr *kakke*.

Sela-krok (pl. *-ar*), m. båge af järn, annan metall eller trä på ett seltyg. Vb.

Sel-huvud, n. bågen på en järnsele i st. f. däckel. Sm.

Sel-kåpa, f. läder, som ligger ofvanpå och sammanhåller de båda putorna af en sele. Ul.

Sel-sinka, f. selpinne. Vg. (Vadsbo, Vartofta). S. *sinka* 2.

Sel-stad, m. det ställe, hvarpå selen ligger på en häst. Sm.

Sel-tamp (pl. *-ar*), m. den järn- eller lädertamp, hvari selstickan sitter. Sm.

Sila, v. a. 1 sela på och betsla upp hästen. G. Fsv. *sila*, v. a. sela. UL.; fe. *sælan*, id.

Sila-don, n. seldon. Fl.(Nl.).

Sila·räjp, n. draglina på en vagn. G.(F.).

Sil·bro, f. svängel, tvärbom, hvari draglinorna äro fästade på en vagn. G.

Sil-hallda el. *silhalldä*, f. tåghälla, som fästes från ena framfoten korsvis till bakfoten på en häst, hvilken har ovanan att flöja. G. S. *hallda*.

Sil-häl el. *sila-häl*, m. järnbult eller krok i tisteln på hvilken svänglarne äro fästade. G. S. *häl*,

Silå-pung, m. litet rundt bräde, hvarpå lokselen hvilar på hästens rygg. Ö.Dl.

Silå-ried, n. seltyg. Dl. *Sela-rej*. Jtl.

Små-silar, s. *kipp-silä*. SELL-DÖING, *selv*, s. *sjalver*.

SELLAR, *sellar-tapp*, s. *si* 1.

SEL-S1NKA. *sel-stad*, *sel-tamp*, s. *sele*.

SEL-VATTEN, s. *sil* el. *silder*.

SEM, *sema*, *semma*, s. *simma* 2.

SEMLIG, adj. slemmig, simmig; om surnade vätskor. Kl. *Semi*, id. G. Nht. dial. (Nassau) *sämisch*, slemmig; om soppa (Kehrein 1, 336). Jfr mht. *seim*.

SEMPER-TUPP, f. gulhvifva: Primula veris. Gstr. Namnet *semmertupp* förekommer redan hos vara äldre författare på Primula veris; äfven Linné uppgifver Gstr. för detsamma.

Anm. Orden *semper* och *sipper* äro samma ord.

SEMPERTIN, f. Onopordum Acanthium. Sk. Namnet *sempertin* är af romanskt ursprung och nämnes i en svensk handskrift från medeltiden. Dermed betecknas Linnés Carduus marianus, nu Silybum marianum, som ofta odlas för sina hvitfläckiga blad. Fries, bot. utfl. 3, 232,

SENA, s. *sina* 1.

SENAPSLOD. n. kula till malning af senap. Sk.

SEN-DRIVEN, s. *sein*.

SENE-GRÄS, n. Enodium. Sm. (Sunnerbo), men tillägges i allmänhet gräs med sega blad, hvarföre Wahlenberg m. fl. föra det till andra gräs. Enär alla dessa dock redan hafva faststälda allmänt kända namn, men Enodium intet, bör det här bibehållas.

SENNA-MER, till och med; brukas i slutet af en sats. "Di ä gifta, å har barn senna-mér". Nk.

SENNAR, adv. sedan. Vg.

SER, s. *saur*.

SERLA, s. *sid* 2, *sil* el. *silder*.

SERRA-MAS, ett slags lindrig ed. Kl.

SERRA-TRE, *serra dö*, adv. bevars. "Serra tre, hvad dä går! Serra dö, gör dä"! Sm.,bl. Smdr. af (vars) *hærra trä*, *hærra död.*

SERS, *sersug*, s. *sirsa*.

SERV, s. *sörv*.

SER·SKEFTA, s. *sid* 2.SESSLÄ, f. senfärdig qvinna; deraf talesättet *sessläs bars-öl*, "Ho ä sóm sessläs barsöl", om en senfärdig qvinna. Sdm. (Björkvik).

SETTE-HVóR, num. ord., hvarsjette. Hs.(Db.).

SEVA, s. *säve*.

SGUNG, n. svajning, gungning. Ordet nyttjas egentl, för att uttrycka den gungande rörelsen af en vagn på fjedrar. "Dä ga te ett sgung når ja körde på sten". *Sgungning*, f. id. *Sgunga*, v. n. 1 gunga, vagga, svaja. Nk.

SI 1 (ipf. *sidde*, sup. *sid*), v. a. sila, rengöra någon vätska med sil. "Si milk". S.Sk. *Sjo* el. *sjö*, id. "Sjö mälken". Hl.; *sj*, id. "Sjö milken". Sk.(Bjäre,Lugg.,K.Åsbo). Jfr *sö. söa*, v. a. skumma. Fsv. *sila*, sila. S.F.S. 6. 90. Spec. Virg. s. 149: "the siladho harkrankin ok swolgo camelin": isl. *sia*; fe. *sîhan* (sammandr. *seón*); gl. e. *sie*; fht. *sihan*; nht. *seihen*; ns. *sijen*; swz. *sienen*; holl. *ziegen*; d. *sie*; bret. *sila*; gr. ***σᾶν***, ***σήϑειν***: lit. *sijo*; lett. *sijaht*; slav. *sjediti*. id. Kóber-si, f. kopparsil, sil af koppar. Sk. (Vemm.). *Kóver-si*, id. Sk.(Frosta).

Si 2 (långt *i*), pl. -*sier*, f. sil. Sk.(Ox.,Vemm,, N.Åsbo,Onsjö). *Sjö*, f. id. Sk.(Lugg.). Isl. *sia*, f.: d. *si* lit. *sêtas*; lett. *seets*M slav. *sito* (Kopit., gl.): gr. ***σίνίον***, n.; ny gr. σίτα: fht. *sib*, *siha*: nht. *seihe*; swz. *siene*: ns. *sije*; bret. *sil*, id. Jfr. *säv* 1.

Si-kar. n. kärl i hvilket man silar något. Sk.(Ox.,Gärds h.). D. *siekar*.

Si-klud (pl. -*ar*i m. linnelapp som bindes på silen. Sk.(Ox.,Onsjö,N. Åsbo). *Sjö-klud*, m. Sk.(Lugg.); *sjö-lapp*, m. id. Sk.(Frosta). D. *sieklud*; ns. *sij-dook*.

Sile-sup el. *sil-sup* (pl. -*ar*). m. sqvätt nymjölkad mjölk som gifves åt barn, då mjölken silas. Sm.,ög. Fsv. *sup*, m. dryck.

Sillerä, *selle-rä*, *sellar*, n. eller *sellar-tapp*Sellar-tapp befyder ock i figurlig mening: en menniska, som är lurfvig i hufvudet. "Du sir ut sóm en sellartapp i hugge". Hs.(Db.).

Sil·ris, n. granris, som sättes i silen, då man silar mjölk. Sm.

Sils-hår, n. silklut som lägges i silen. Vg. Deraf *Jungfru Marias sileshår*, n. Drosera. N. *silhår.*

Sil-snygge el. *sil-snugge*, f. tagelsil. Ög.

Sjö-bytta, f. silbytta. Hl. (enl. Osbeck), D. *siebøtte*. SI 3, en oskiljaktig partikel, som betyder: 1) öfverallt (deraf *si-hvölver*, adj. öfverallt rund. Kl.); 2) mycket, högligen, alltjemt (deraf *si-regna,* v. n. regna mycket starkt, jemt och ideligen.

Dls.). Få samma sätt fn. *si*; n. *si*. Jfr *sihvölver*.

SIA 1, v. a. o. n. 1 bida, vänta. Sm. Nästan obrukl. Jfr gamla sv. psalmb. n:o 205.

SIA 2, f. 1) Eriophorum angustifolium. Fl. (K.): 2) Aira alpina. Vb. (Norsjö, Skellefte); 3) Melampyrum pratense. Vb.(Ume).

SIA 3, s, *sin*, *sigja*.

SIAR, s. *siå*.

SIBB, f. sippa; örtslägtet Anemone. *Hvit-sibb*, *blå-sibb*. Nk. Monne af lt. *cepa?*

SIBBA el. *sebba*, v. n. 1 1) söla, ej blifva färdig *Sjabba*. id. Sk. (N.Åsbo); 2) vara drummelaktig. Sk. (Ox.).

Arg·sibba, f. trög, dum och elak qvinna. dm.

Sebbe, m. sölare. Sk.(N.Åsbo).

Sibbed, adj. drummelaktig. Sk.(Ox.),

Sibbe kar, n. drummelaktig menniska. Sk. SI·BEN, n. egentl, sidoben; refben. Hs.(Db.).

SID 1, adj. 1) (såsom i riksspr.) långt nedhände och vid; 2) vid, rymlig; 3) sank, lågt liggande, fördjupad. "Sid åker". Vb. "Agera ä så si". Sk. Fsv. *sidher*, sid. S.S. 3, 207; 4, 56 Didr. af B. 380. S.F.S. 4, 250; fn. *sidr</i;n. fe. sid; e. dial. side (Craven 2, 123), id,: d. sid, sank; ns. sied, låg; ffris. side. Jfr fe. sidan {sâd, sidon, siden), extendi.*

Si(d)-bu(g)ed, adj. tjockmagad, som har tjock och nedhängande mage. Sk.(Ox.,Skytts h.). D. sidbuget; n. sidbuka.

Sidd (pl. -er), f. vattensjukt ställe, sank ort, liten däld. Götal., äfven i Svealand. Sidda, f. Vb. Deraf kärr-sidd, f. Sm. Fn. sidd, f.; n. sidd.

Sid-ländi(g), adj. sidländ. Vb. D. sidlændet.

Sidd (def. sidda) eller sidden (def, siddna), f. egenskapen att vara sid. "På sidda ä rókken teräkklig", rocken är tillräckligt sid. "Dä e inga sidden på kläninga", klädningen är ej sid. På samma sätt säges groven el. gröven (def. grövna), f. groflek; bredden (def. breddna), f. bredd; längna (def. af obrukliga längen, f.), längd. Vg.(Kåkinds h.). Jfr tjókken, vidden.

Sid-vall, m. sank äng, kärr-äng)(uppvall. Sm.

Sid·åsen, m. def. nedersta åsen i ryggåsstugor, hvarpå taklaget (tillet) med de nedersta ändarne hvilar; de öfversta uppbäras af ryggåsen. H1.

Silländ, n. obrukade ställen i en åker. G.

SID 2, adv. (i fornspr.) sent. Ordet lefver ännu qvar i nedan upptagna sammansättningar. Fsv. siþ, sidh, adv. sent; fn. siđ; fe. sîd; fht. sid</i;mht. sit; moes. seiþu. Serla, adv. sent på

aftonen. Sm.(Vestbo). Fsv. serla (sm ir. af sidarla), adv. sent. Skaft. 2986; sirla, Flores 10; siþla. GL.; n. sirle; fn. siđla, sidarla; d. silde, id.

Si(d)-föing (pl. -ar), m. djur som är födt sent på året. "Fölet ä en siföing". Sk. (Onsjö, Gärds h.). Sille-föing, m. id. Sk.(Ox., Skytts,Ing.). Höst-unge, m. föl som är födt sent på året. H1.(Värö). D. sildeføding.

Si(d)-höst, m. sen höst. Pä sihösten, adv. sent på hösten. "Grisarna föddes på sihösten". Sk.(Ox.).

Si(d)-skótt, n. eg. det som skjuter upp sent (eller ånyo); andra höslåttern, andra skörden på året af gräs och foderväxter. Vm.,nk.

Silla, adj. sen. "Silla mässa. Silla midda". Sk.,hl.,bl. D. d. sildig.

Sir-skifta, el. ser-skefta, f. def. eg. senare skiftet; senare delen af sommaren. I Helsingland måste, i anseende till svagt bete, beteställen tvenne gånger ombytas. Dessa ymsningar kallas skiften och det senaste, vanligen från början af augusti till michaëli, benämnes sirskifta. Hs.

Sisten, m. def. den siste i orduingen; som kommit sist. Ul.,nk. Lången, m. def. id. Ul.

Sisterste, adv. superl, senast, för någon tid sedan. Ög. I andra munarter *sistans*, *sistesses*, *sistens*, *sisters*.

Sistningen, *i sistningen*, adv. på sistone, till slut. Kl. SIGA (ipf. *seg*, sup. *sigi* el. *seget*), v. n. 1) sjunka ned småningom, glida jämnt ned genom egen tyngd; digna ned (under börda). Hs.,vg.,sm.,bl. m. f1. *Säiga* (ipf. *seg*, sup. *sigi*), sjunka. Dl. (Vänjan); *säiga* (ipf. *saig*, pl. *sigu*, sup. *sigi*), G.; *siig* (ipf. *seig* el. *seg*, sup. *sigt* el. *segä*). "Han seg i hop där'n sto", han sjönk ned hopkrökt der han stod. Vb. *Sèga* (ipf. *sèg*, sup. *segji*, p. p. *segjen*), id. Hs. (Db.); 2) sakta framrinna, rinna sakta fram eller ned, sila sig fram; vanligen om ett mindre vattendrag. "Vattnet sigär framm". Nästan allm. *Sika*, Dl. (Ohre), g.; *sega*, Ul.; *seka*, *soka*, *soga* el. *såga*, Nk.: *suga sej framm*, id. Sdm. Fn. *siga* (*seig*, *sigit*), småningom falla ned, sjunka ned; gl. sv. *siga* (ipf. *seg*). Gustaf I:s bibel (Dan. 10: 9. 2 Macc. 3: 27); n. *siga*, a) signa ned; b) sakta framsippra; fe. *sìgan*, sjunka; skot. *seyg*; d. d. *sige*, sakta framsippra; fht. *sîgan* (ipf. *seic*), sjunka; mht. *sigen*, falla; ns. *sîhen*, rinna genom; nht. *sichern*, id.; fsax., *sîgan*; holl. *zijgen*; nfris. *sìjgje*, sjunka, falla ned; hindost. *sig-nâ*, filtrera; skr. *sîk*, utgjuta, befukta. Fjätt-såg, n. fett som flyter ur ett sår. Vl.

In-såg, n. utskärning af vattenflöde. Vg.

Käld-sug, n. källsprång; liten rännil som sakta framrinner ur en källa. Dl. (Elfd.,Mora,Våmh.). *Käll-seg*, n. Dl. (Ohre); *kall-sog*, n. Vg. (Viske h.); *källe-sog*, n. id. Vg. (Skarab.). I andra munarter *käll-såg*, n. Allm.; *käll-gang*, m. Dl. (Malung); *käld-drag*, n. Dl. (Mora, Våmh.).

Sega, f. *vöttu-sega*, vatten som sipprar fram från höjden. Vb.

Signa, v. n. inchoat. 1 sjunka sakta ned på sina knän, digna, segna. Rikssprr. *Sejna*, *säjna*. "Hon ble så svimel att hon sejnade når". Sk.,hl.; *singän* (ipf. *singnä*), id. Vb. Fn. *signa*.

Sigt, adj. n. sumpigt. Dl.(Elfd.).

Sik, f. sidländt ställe, däld der vatten framrinner; småträsk. G.,vg.,bhl. *Seke*, n. sidländ äng, vattensjukt ställe i en mark. Sm. (Vestbo), hl. (Värö); *såg*, n, källdrag, sumpigt ställe der vatten framsilar. Vb.,ög.,vg.,vl.,hl.; *sög*, *söu*, n. Hl. (Värö); *sug*, n. Bl.; *säug*, *vatten-säug*, n. id. G.; deraf *kall-källe-såg*, n. källådra. Vb. Dessutom flera ortnamn t. ex, *Al-sike*, *Grön-sike*. Fn. *siki*, n. pöl, moras; *sik*, n. sjö vattenställe; d. d. *sik*, sidländt ställe på äng eller åker (Kok 1, 393); n. *síkje*, n. en mycket liten bäck; e. dial. *sike*, *seugh*, kärr, sankt ställe (Brocket, 186, 192); fht. *gisich*, *gisic*, träsk (Graff, 6, 58); nfris. *sik*, sankt ställe (Outz. 305); ns. *sik*, m. kärr, sumpig dal; nht. dial. (Nassau) *seich*. f; d. d. *siig*, *sikke*, *syg*, *søk*, m. id.; fe. *sic*, *sich*, pöl; fht. *ga-sig*, m. & n. id.; mlt. *sica*.

Såga, v. n. 1 smått och sakta framrinna; framsippra. Nk.

Sågt, adj. n. träskigt; genomdränkt af vatten, uppblötnadt. Kl. Jfr *sögg*. SIGD el. *segd* (pl. *-e*, def. *-en*), m. handskära, sädesskära. Jtl. *Sejd*, m. id. Bhl. *Sigdä* (pl. *sigdar*), m. lie. G. Fn. *sigđr*, m. *sigđ*, f. kort lie, skära; n. *sigd*, m.; ns. *segd*, *seged*, id. (B. W. B. 4, 733). Jfr *sikel* 1, som är samma ord. Sigdä-pigä, f. gammal utsliten lie, med blott baken qvar. G.

Sigdä-räjvare, m. kornknarr: Gallinula crex; tros skrika om han ser någon qvarlemna en lie på marken. G.

Sigdä-span, m. lie-(bryn) sticka. N. G.

Sigdä-tjauv, n. kroken på en lie, hvarmed han fästes vid orvet. N. G. S. *tju* 1.

Sigdä-örve, n. lieskaft. N. G. Jfr *órv*. SIGFRIDS·MESSA. f. Vexjö vintermarknad (d. 15 febr.), den största i Götaland. Sm.

SIGG, m. 1) snöping: a) snöpt fargalt. Hl., sk.; b) snöpt vädur. Sk. (N. Åsbo); 2) fargalt, som har blott en testikel. Sk.(Ox.). *Sigge*, m. id.; deraf *hår-sigge*, m. fargalt som är oduglig att göra tjenst, Hl. (Värö); 3) klapphingst, som har blott en testikel. Sk,.bl. *Sik*, m. id. S.Sk.; 4) bock; i tilltal. Sm. (Värend); 5) karl, som har blott en testikel: skällsord. Sk. D. d. *seeg*, *sæg*, snöpt fargalt: *søek*. klapphingst: e. dial. *seg*, *segg*, snöpt tjur (Broeket, 185); fin. *sika*, svin; nordtschud. *siga* (Acta soc. sc. fenn. 6, 105); kelt. *sic*; gr. **σικα**, id.

SIGJA (*sija*, *sia*) el. *sigje* (*sije*) [ipf. *-sa,* sup. *sajd*], v. a. säga. Sk.,hl.,bl.,bhl. *Si på*, beskylta, klandra. Sk. *Sägä inn*, bedja någon stiga in. G. Fsv. *sighia*, *sæghia* el. *seghia* (ipf. *sagþe* el. *sagde*, sup. *sakt*), a) säga. Didr, af B. 119, 147, 160; b) läsa. S.S. 2, 26; fn. *segja*; d. *sige*; fe. *sagjan*, *secgan*; fht. *sagen*, *sagon*; nht. *sagen*; e. *say*. Av-säga, v. a. neka. "Dä avsäger ja mek", det nekar jag för. Vg. Isl. *afsegja*, id.

Sag (def. *-on*), f. sägen; utsaga, fras. Fl. (Öb.). *Sagu*, *sögu*, *sägu*, f. saga, berättelse. Vb.; *sagn*, n. sägen. Hs. (Db.). Fn. *saga* (gen. *sögu*): fsv. *sagha*, ÖGL.GL.; fe. *sagu*; fht. *saga*.

U-sielia, adv. outsägligen. "U. rart". Sk. (Ing.).

SIGLA 1, v. n. 1 segla. G., fl. (Pargas). *Sigel*, v. n. 1. Dl.; *sigel* (ipf. o. sup. *sigla*), Fl.(Öb.); *sejla*, id. Sk.,bhl. *Segla på*, v. a. utspänna seglen på en väderqvarns vingar)(*segla å*, refva dem in. S.Sk. Fsv. *sigla*, segla. UL. Biærk. R. Didr, af B.; fn., n. *sigla*; d. *sejle*; fe. *sëgeljan*, *sëgljan*; fht. *segaljan*; nht. *segeln*.

SIGLA 2, s. *sikel* 2.

SIGNA, v. a. o. n. 1 1) (såsom i rikssprr.) välsigna; 2) genom vissa ordformler, korsningar m. m. söka framkalla öfvernaturliga verkningar. *Singän* (ipf. *signä*), välsigna. Vb. Fsv. *signa*, v. a. välsigna. Ansg. 21: 10. MELL. Gu-sönner! Gud signe eder! (Gud välsigne eder)! Formel, hvarmed en helsning (*gu dag*, *gu kväll* o. s. v.) besvaras. Vg.

Signelska, f. signerska; klok qvinna, som botar med signelse och läsning. Sm.

Sin-gótt, *sine gótt* eller *syne-gótt!* Guttår! Utrop och tillönskan, då ölbägaren går laget om eller någon bjudes ett glas brännvin. Sk. (Ox.,Skytts). Egentligen: signe Gud! N. *singott*. SIGRA, v. n. 1 segra. G. Fsv. *sigra*. S.F.S. 4, 502; fn. *sigra*; fe. *sigrjan*. Seger·hue, f. segerhufva. Sk. *Seger-hätta*, f. Hl.; *seger-luva*, f. id. Kl. (N. Tjust). N. *sigerhufva*, *segerhue*; e. *sillyhow*. SI-GURRÄ, f. gammal elak qvinna. Sdm.

SI-HVÖLVER, adj. rund, kullrig. Kl. Fsv.*sihvalfver* (*sihwalffwir*, *sifualer*, *sihwalver*, *siwaler*), rund. S.S. 4, 56. Fr. af N. 347. Sv. Pr. L. XX, s. 83: "en speghil är sijhwalffuir aff sik vmkring". S.F.S. 1, 2 h.s. 9: "ena siwala groop";2, 70: "eet litidh sijhwalft støkke af hwito klædhe". Cod. A., f. 72 v.: "mz sihwalwom knøpom ællir knuthom". Iwan 1999: "the sattos vidher thz sifuzla bord". Alex. M.: "lifwet sihwalft som en boll"; fn. *sivalr*, rund, af *völr*, m. rundböjning, hvälfd rundning, och oskiljaktiga præfixen *si*, alltid, öfverallt; (deraf t. ex. *sidægris*, *simálugr*, *sirádr*, *sísoltinn*). I svenska munarterna förekommer denna oskiljaktiga partikel veterligen blott i tvenne ord, näml. det ofvan anförda *sihvölver*, som egentl, betyder: alldeles rund, samt *si-regna*, v. n. regna ganska starkt, jemt och ideligen. I norska landskapsmålen brukas äfven denna partikel på samma sätt som i de svenska. Fe. *sin* el. *sine*, förstärkande præfix, *sin-hvalt* el. *sine-valt*, alldeles rund; fht., fsax. *sin*, förstärk. præp.; mht. *sin*, id.; (deraf *sin-flût*, *sint-flût*, *sind-flod*, den stora flodon, syndafloden; fht. *sin-fluot*, id. Graff 6, 26); nht. dial. (Schwaben) *sinwel*, alldeles rund (Schmid, 495); fd. *siwal*, id. (Henr. Harpestr. D. Magaz. Tredie række 2, 172). De beslägtade fornspråken utvisa att denna oskiljaktiga præfix *si* ursprungligon hetat *sin*, hvilket ord utan tvifvel är det samma som *sinn*, n. resa, hvarom på sitt ställe nämnes.

SI-HÅR, n. boskapshår; hår, ragg af garfvade hudar. Bhl.,fl.(Nl.). *Skinn-to*, n. id. Hl. (Värö, Frillesås),vg. *Si-to*, n. 1) id. N. Hl.; 2) snören eller tunna rep af boskapshår, doppade i tjära; brukas att vid skeppsbyggnad inbrännas mellan laskarne i stället för drifning med dref. Sk. (Bjäre).

SIK 1, m. (såsom i riksspr.) sik; Coregonus Lavaretus. Deraf i munarterna: Brink-sik, m. gräs-sik. Sm.

Sik-gräs, n. abborrnate: Potamogeton natans. Vb. (Vilhelmina s:n).

Sik·gård, *sik-pate*, s. *pate* 1. SIK 2, s. *siga*, *sigg*.

SIK el. *siker*, m. mycket snål eller illmarig menniska; lufver, klippare. Svea-, Götal. Jfr d. d. *sik*, hund. Sikjen, adj. 1) girig, snål. *Sik-volen*, adj. id, Jtl.; 2) mycket flitig. "Sikjen vinner stikken". Hs. *Sikje* (uttal, *sittje*), adj. n. drygt, tungt, påkostande. Hs.(Tuna). SI-KAR, s. *si* 1.

SIKEL 1, m. sädesskära. *Sikkel*, *segel*, *sigel*, m. Sk. (Onsjö,Göinge,N.Åsbo); *segel*. m. id. Hl. Fsv. *sikil*, m. skära. GL. S.F.S. 4, 101; d. *segl*; fht. *sihhila*; nht. *sichel*; fe. *sicel*, *sicol*; e. *sickle;*; holl. *zikkel*; nfris. *segel*, *seggel* (Outz. 300); ns. *sekel;* lt. *secula*, id. (af *secare*, att skära). Jfr *sigd*.

SIKEL 2, n. dregel, fradge, skum kring munnen. *Sikkel*, *sekel*, *sekkel*, n. Vb.; *sekkel*, n. Mp.; *sagel* el. *sajl*, n. id. Sk. (Ing.,Vemm.); *sekla*, t dregelsträng. Hs, (Db.); *sakkäl*, n. 1) dregel; 2) smuts, orenlighet. Vb. Fsv. *sikil*, slem. GL.: "sikil eþa snor"; d. *sagl*, n. dregel, spott; hindost. *sîk*, spott. Befryndadt synes vara gr. ***σιαλον***, (jon. ***σίελον***), n.; lit. och ir. *seile*, id. Sigla, v. n. 1 dregla. Sm. (nära föråldr.). *Sekla*, Sm.,hs.; *segla säk*, Hl. (Värö); *segla*, *sejla*, *sagla*, *sajla*, Sk.; *sagla*, Hl.; *sikkla*, Vg.; *sekkla*, Mp.,hs.; *sikkäl*, *sekäl*, *sekkäl* (ipf. *-klä*), 1) id.; 2) rinna sakta. *Sokkäl* (ipf. *sokklä*), v. n. 1) dregla; 2) smutsa. *Sakkäl* (ipf. *sakklä*), smutsa. "Sakkäl int ne kläa diin"! smutsa ej dina kläder! Vb. N. *sikla*, dregla; d. *sagle* id. SIK·GRÄS, *sik-gård*, s. *sik* 1.

SIKK (pl. *-ar*), m. qvinnobröst. G. (F.). Jfr nht. *zitze*, f. spene.

SIKK, *sikk! sikk!* utrop, då svin bortjagas. G Fin. *sika*, svin: nordtschud. *siga*; kelt. *sic*; gr. ***σίκα***, id.

SIKKA, s. *siga*.

SIKKA, *sikken'en*, s. *siå*.

SIKKJ, s. *sejg*.

SIKSA, s. *sissar*.

SI-KLUD, s. *si* 1.

SIKT-MÄLD, f. mäld som användes till siktning eller skrädning. Sm.

SIL el. *silder*, n. lugnvatten mellan forsar i en elf)(*gråđa*. Dl. (Mora,Elfd.). *Selder*, n. Dl. (Särna): *sel*, n. id. Nb.,vb.,jtl. Deraf namnet på sjön *Siljan* i Dalarne och många norrländska ortnamn, t. ex. *Edsele*, *Junsele*, *Långsele*, *Ramsele* (fsv. *Hrafn-sil*), *Resele* i Ångermanland, *Arsele*, *Lykksele*, *Selånger* (fordom *Sil-angur*), *Sorsele, Stensele m. fl. i Vesterbotten. Af moes. silan, ana-silan*, v. n. vara stilla, lägga sig; om vinden (Marc. 4, 39). Jfr bret. *sioul*, adj. "tranquille, paisible, calme"; gael. *sîolaidh*, v. a. lugna, stilla; swz. *seilen*, v. "stillen, still bleiben machen"; lt. *silere*, v. n. vara tyst, stilla. Sel-vatten, n. lugnvatten i en ström eller elf. Dl.(Elfd.),hj.

Silin, m. def. (accus. *Silån*, dat. *Silåm*), Siljan, en sjö i Dalarne. Dl.

Silka, v. n. 1 smått och sakta framrinna, framsippra; om vatten. Nk. *Serla*, Kl.; *sila*, id. Norrl.

Siller, n. 1) lugnvatten i en å eller ström mellan tvenne forsar; 2) liten lugnt framflytande bäck. *Siller·bäkk*, m. id. Jtl. *Bäkke·sila*, f. id. Dls.

Siller el. *seller* (ipf. *sillrä* el. *sellrä*), v. n, framrinna sakta; säges om vatten i uttorkade bäckar, då det rinner mellan stenar och åstadkommer ett ljud, likt det, som höres när en stråle faller från en mindre höjd i vatten. Jtl. SIL 1, m. 1) siklöja: Coregonus albula; 2) fiskyngel. Dls.,vg.,ög.,sm.,bl.

SIL 2, m. mygg, knott. Sm. (Östra h.).

SIL 3, s. *säl*.

SILA, *siladon*, *silaräip*, *silbro*, *silhallda*, *silhäl*, *sille*, *sillekakk*, *silåpung*, *silåried*, s. *sele*.

SILD (pl. *-er*), f. sill. Fl.(Öb.). *Sill* (pl. *-er*), f. id. Götal. I riksspr. heter pluralis *sillar*. Fsv. *sild*, f. HL.; fn. *sild* (pl. *sildir* el. *sildar*), f.; d. *sild*; fe. *seoleđ* f.; fin. *silli;* ryss. *selydy,* lit. *silke;* lett. *silkis*, id. Jfr Rdq. 2, 155. Silla-bleke, s. *bleka*.

Silla-skäll, s. *skäll* under *skila*.

Silla-sö, s. *siođa*.

Sille-bånns-fjä**L**ing, m. sillfjärding. Vg.

Sille vad, s. *vad* 1.

Sill-knut, m. *sill-knuta*, f. Då små siller häftigt jagas af makrill eller andra roffiskar, hoppacka de sig i en massa, som kallas *sill-knut* el. *sill-knuta*. .

Sill-kong, m. egentl. sillens konung; en sortmycket stor, oätbar sill, stamsill. Bhl. Nilssons fauna 3, 169.

Sill-mör, f. pl. *sill-stagg*, m. sillungar. Nilssons fauna 4, 519.

Sil-pöntå, s. *pöntå*.

Skarp-sill (pl. *-ar*), f. hvasabuk: Clupea sprattus. Nilssons fauna 4, 517.

Stagg·sill el. *stak·sill*, f. taggsill: Caranx Trachurus. Sk. (Kullen). SILE-SUP, s. *si* 1.

SILKA, s. *sil* el. *silder*.

SILKE, n. (såsom i liksspr.) silke, *Selk*, n. Vb . Fsv. *silki* el. *selke*, n. SM.KL.GL. Horol. f. 106: fn. *silki*; d. *silke*; fe. *sëoloc*, *sëolc*; e. *silk*, id. Hör·silke, n. snarrefva: Cuscuta europæa. Sm. m. fl.

Silke·list, m. utsydd silkesduk, som bäres af brudar på högra sidan af lifvet. Sk.(Ing.).

Silkes-blomma, f. nattfiol: Hesperis matronalis. *Silkes-blomster*, n. id. Sm. (Femsjö). Jfr Fries, bot. utfl. 3, 224.

Vatten-silke, n. Confervæ. Sm. m, fl.

Åker-silke, n. allmän jordrök: Fumaria offioinalis. Bl. *Ager-silke*, n. Papaver argemone. Sk. SILLA, *sille-föing*, s. sid 2.

SILLE-DÖN? svalört; Chelidonium majus. Sk. (Högestad i Ljunits h.). Af lt. *Chelidonium.*

SILLÄND, s. *sid* 1.

SILS·HÅR, *sil-snugge*, *sil-snygge*, *sil-sup*, s. *si* 1.

SILV, n, silfver. Ordet uttalas i munarterna äfven *sylv*, *syll*, G.; *söll*, *söl*, Sk.,bhl.; *syll*, Sk. Fsv. *silver*, *silfr* (*sylver*, *sylvær*, *sylf*, *silf*, *self*), n.; fn. *silfr*, stundom *sylfr*; fe. *silfor* (*seolfer*, *sylfer*); fsax. *silubar*, *silufar*; fht. *silbar, silabar; ffris. selover, selver; nht. silber; e. silver; skot. siller; d. sølv; holl. zilver; lapp. silb; moes. silubr,; lit. sidabras; lett. sudrabs; fslav., slav., ill. srebo; ryss. serebro; pol. srebo; öfverlaus. sljebro; böhm. slrjbro, id Selv-skre, silv-skräd, silvskräds-tåg, sölv-skre, s. skrida.*

Sillera, v. a. 1 (eg. försilfra); förgylla. "Bägaren ä sillerad ini". Sk. (Ing.). Fsv. silvera, försilfra. S. Marg. f. 10 v.: "the kar konungin ok hans mæn skullo æta af, waro antiggia af gull ællir silf oc væl gylt ællir oc kostelika silfverat"; fe. silferjan, id.

Silver-fisk el. sölv-fisk, m. Merluccius vulgaris, Flem. Bhl.

Silver-ört (pl. -er), f. Potentilla anserina, L. Ul.

Särka-sill, s. särk.

Söll-knapp (pl. -ar), m. silfverknapp. Sk.

Söll-ske(d) (pl. -ar), f. silfversked. Sk. D. sølvske.

Söll-stop, s. stiupa. SIMM, s. simme 1.

SIMMA 1, v. a. röra vid. Vg. (enl. Hof).

SIMMA 2 (pr. simm, pl. simmum, ipf. samm, pl. sammum, sup. summið), v, n. simma. Dl. Simma (pr. simbur, pl. simbe, ipf. samm, pl. summu, sup. summi), G.; simma (ipf. samm, konj. summe, sup. summet), Ög.,vg.; simma (ipf. sómm, sup. sùmmi, p. p. sùmmen), Hs. (Db.); svömma (ipf. svamm, sup. sömmt), Vb.; semma (sam, semma), N. Åm.; sema (ipf. sam, sup. simmi el. sema), Ume; simma (sam, simmi), Bygde; sema el. semma (ipf. sam el. semma, sup. semme el. semma), Löfånger; sema (sam, semma). Skellefte; sema (samm, simi), Lule; semä (ipf. sam, sup. simi el. sema), id. Calix; svämma, id. "Boskapen svämmer över åen in på ängen". Götal. Simma, v. n. 1 gå mycket långsamt och förnämt. "Se hur hon går å simmar". Sm. Fsv. sima el. simma (ipf. sam, pl. summo el. sommo). VML. Kg. St. II, 54. S.S. 2, 27. Cod. A. 27, f. 134. Alex. M. 2587. St. Rimkr. 25: 1. MELL.; fn. svima (ipf. svam, pl. svamu) el. svimma (ipf. svamm); fht. suimman el. suiman; mht. swimmen; nht. schwimmen; ns. swemmen; ffris. swomma; nfris. swomme; fe. svimman; d. svømme; d. d. (Slesvik) svimme ffpf. svam, p. p. svommen); holl. zwemmen; e. svim, id. Jfr moes. svumsl, n. damm till badning: ***κολυμβήθρα***. *Sam el. sem, adj. som kan simma. Vb.*

Sem el. svem, m. simmande; sätt att simma, Tåsk-sem, m. sätt att simma liksom en groda. Hund-svem, m. sätt att simma såsom en hund. Vb, (Nordmaling). Jfr sveimr, m. sväfvande rörelse.

Sund el. sunn, n. sund: fretum. "Ro te sunns", uträtta sin sak bra. Sm. Fsv. sund, n. a} simning: natatio. VGL; b) sund: fretum, S.F.S. 4, 498; fn. sund, n. a) sund. I metaphorisk betydelse må anföras följannde talesätt: "muna yðvar; far allt i sundi", non. erit vestra navis tota in freto, i. e. res vestræ in discrimen, periculum non venient; b) haf, simning; fe. sund (i st. f. svumd), n. ? a) simning; b) haf, sund.

Kärr sund, n. sumpig trakt af ringa bredd, men större längd, som uppkommer af källsprång och ofta förekommer särdeles i skogarne. Nk.

Sundigr, adj. sumpig, sänk, der kärr-sund framgå. Nk.

Sun(d)-kär (hårdt k), m. färjkarl. Sdm. N. sundmann.

Sunnda, v. a. 1 löga, bada, svänga (hästar), låta (dem) simma. Ul.,Sdm. Sunndä, S.G.; synndä, id. "Ga sta å synndä russet". N.G.: synnda, id. Fl.(Åland); svemma, sunnsa, Kl.; svämma, Ög.(Ydre); svänga, v. a. 2, id. "Han ä så våt sóm óm han va svängder". Sk.,hl., bl.; synnja, v. a. föra något (t. ex. hästar, åkerredskap) öfver sjön. Ög. (Skärgården). Fn. synda, simma. Sturlunga saga (ed. Soc. liter. Isl. Havn, 1817) 5, 30: "reið Jón þá, þegar á brott ok Sveinn son hans, ok syndtu vestr ytir Jökulså"; d. svømme, a) simma; b) låta (en häst) simma: "att svømme en hest". Formerna svemma el. svämma öfverensstämma med nht. schwemmen, aftvätta.

Sunnd-bälg, m. simblåsa (hos fiskar). G., ög. Weder-blåsa, f. id. Dl. Fn, sund·magi, m.; d. d. sunni el. suun, id. S. bälg.

Svammäl (ipf. svammlä, uttal, schvammäl, schvammlä), v. n. prata strunt, oredigt och osammanhängande. Vb. Svambäl, id. Nb, (Råneå), fl.(Öb.). Fn. svamla, v. n. a) plaska i vattnet, simma; b) vanka omkring (Hald., E. Jonson).

Svamblot, adj. oredig. Fl.(Öb.).

Svimmä, v. n. 1 svimma, falla i svimning; afdåna. Sväjmä (ipf. sväjdä), id. G.; svimmla el. svemmla, v. n. 1 id. Vg.,sm.,bl.,sk.; svemras (schvemras), v. n. 1. Bhl.; svimlas, v. d. 1 id. S.Sk. Fn. svima, svimma, sveima, v. n. sväfva hit och dit; fsv. *svema*m v. n, röra sig, sväfva. Iwan 279; fn. *svimra*, svimma; n. *svimra*; d. *svimle*; fe. *svimman*; ns. *swimen*; fht. *suiman*; mht. *swimen*; mholl. *zwimen*, id. Anm. Fn. *svima*, svimma, är troligen samma ord som *svima*, simma. Till grund för betydelsen synes ligga rörelsen och känslan vid simmande och sväfvande. Jfr fn. *sveimr*, m. sväfvande rörelse.

Svemme-ri, s. *rid*.

Svimmel, adj. färdig att svimma. Sk.(Ox.). D. *svimmel*; n. *svimrug*; ns. *swimelig*.

Svimelse, f. svimning, svindel. Sk.(Ox.). *Svimsel*, m. Fl.(Ingo). Isl. *svim*; n. *svimmel*.

Svimsa, v. n. 1 svänga sig. Bhl.

Svómma 1, v. a. o. n. 1 med en fuktig kalkborste öfverstryka en lervägg, för att jämna honom och fylla sprickorna deri. S.Sk. D. d. *svomme*, id.; nht. *schwemmen*, v. a. aftvätta.

Svómma 2, v. a. 1. *Svómma ópp*, v. a. 1 fäja upp. "Man kunde året 1826 svómma kornet ópp på marken". Sk.(Ox.).

Svómning, m. fin kalk- (eller ler-) blandning, som med en borste strykes på en vägg. S.Sk.

Svómmsa i se, v. n. 1 sluka i sig. Sk.(Ox.).

Svåmp (pl. *-ar*), m. svamp. S.Sk. Fn. *svampr*; moes. *svamms* el. *svams*. m. svamp: ***σπόγγορ***; fht. *suam*, *suuam*, *suuom*; fe. *swam*; ;mkt. *swamp*; nht. *schwamm*; swz. *schwum*; holl. *zwam*; f. Den ursprungliga betydelsen af fn. *svampr*, som egentligen utmärker spongia, synes hafva varit: det ofvanpå simmande, skumartade. Jfr swz. (Schaffhaus.) *schwumm*, spuma.

Svåmpa, v. imp. 1 växa svamp (i boningsrum). "Dä svåmpär i stuga". Sdm.

Svåmpa·fabrikör, m. fnösk-fabrikör. Sk. (Ing.). Anm. Vid betraktandet af ofvan anforda ord *svem*, *hund-svem*, *svemma*, *svimsa*, *svómma*, *svåmp* m. fl. ser man att verbet *simma*, natare, i fornsvenskan likasom i fornnordiskan och befryndade tungor haft den äldre formen *svimma* (*svam, svummit). SIMMA 3, v. a. 1 1) (ursprungligen troligen) sammanbinda; 2) sammanbinda och fästa repen och bågarne om höet som skall inköras. Sm. (Tveta). "Simma hö-stakken". Höstacken simmas ute i och för hemforslandet sålunda, att en sloge antingen vid stackningën af höet kämla efter kämla lägges under stacken eller ock vid hemkörings arbetet trädes inunder densamma;*

på simmets ena ända är en ögla, som fästes vid slogens ena ända, hvarpå simmet, hvilket räcker öfver stacken flera gånger, föres öfver densamma och för hvart hvarf kastas, än om den ena, än om den andra ändan af slogan, Vg. Simma i hop, v. a. 1 löst sno i hop rep. Hl.(Värö). Avja i hop, v. a. 1 id. Hl.(Frillesås). Simme (pl. -mar), m. 1) rep) litet snöre, säckband; i södra Sverige af nöt-, get- eller svinhår. Säkk-simme, väv-simme, m. & n. Svea-, Götal. Simm n. a) rep af svinhår. Sm.; b) rep, tåg, snodd. Vg. Deraf säkka-simm, n. Vg. Simä, m. ett rep, hvarmed fiskare fastbinda sina märken eller vardor. G.; 2) hank (på hästar). "Sätta simme på hästen". Hl., sk. Sime, m. id. S.Sk. D. sime, snöre, tunnt snöre; halmrep; fn. simi, m. band, rep; n. sime, m. rep (af nöthår); fe. sima, m.. band; fsax. simo, m. band, snöre; ns. sime, f. snöre (Schambach); holl. sim, f. metsnodd; nfris seem, semm, band, snöre (Outz. 299); skot soyme; fin. siima; ryss. sima, id.; georg. simi en sträng: skr. si (præs. sinati), att binda. I moesogötiskan har troligen funnits ett förloradt starkt verb siman (sam, semun), förena. Jfr Grimm, gr. 3, 55.

Hö-simme, m. hörep. Hl. Hö-simm, rep, fästadt i bågar, hvarmed man ombinder hö, som skall inköras. Sm.(Tveta). Hö simm el. hö-simme, n. Vg.

Kind-sim, s. kind 3.

Me-simma, s. med.

Påsa-simme, n. säckband. Vg. (Skarab).

Red-simme, s. reda 1.

Sköt-simå, s. skjuta. SIMME 1, m. långsam, senfärdig menniska. Hl. Jfr fn. sems, n. långsamhet, senfärdighet. (Hald.).

SIMME 2, s. simma 3.

SIMP el. semp, n. åkersenap: Sinapis arvensis. Vg.(Skånings h.). Svin-kål, m. id. Vg. (Gudhems h.). Ns. semp, senap; nht. senf; fht. senaf; fsax. senap; fe. senepe; holl. zinnip; d. senef; moes. sinap; lt. sinapi; gr. **σίνᾱπι**.

SIMPAR, kastä simpar, kasta smörgåsar (på vattnet). G. Jfr sink.

SIMPER, adj. 1) allvarsam, sorgsen. Vg.; 2) trög, lat; 3) högmodig. Sk. Semper, sämper, adj. i) grann, nätt. Ög.,sm.; 2) egensinnad. Ög.; 3) nedlåtande artig. Sm. N. semper, grann; d. d. simper, semper, a) långsam; b) förnäm; swz. semper, granntyckt, nogräknad (Stalder 2, 370). Simper-nätt, adj. 1) grann; 2) högmodig. Sdm. SIN (f. sing. si, pl. sia), pron. poss. sin. Sm., kl. Sinn (f. si, n. sitt, pl. sinne), Hs.(Db.); sänn (f. siin, n. sätt, pl. siin), Fl.(Öb.); sinn; {f. säin, n. sitt, pl. säinä), ;id. G. Fsv. sin; fn. sinn; fht., fe. sîn; nht. sein; moes. seins; lt. suus; lit. sáwas; fpreuss. swais; skr. svas, id.

SINA 1, v. n. 1 1) uttorka, vara uttorkad. "Brunnen ä sint. Solen sinar ut jora. Vattnet siner i åa. Källan sinar". Götal.; 2) upphöra att flyta. "Flaskon ha rakt sina bórt". Fl.(Nl.); 3) (såsom i riksspr.) upphöra att mjölka; om kor. Suna, id. Vg. (Skarab.). Säna v. n. o. a. a) id.; b) upphöra att gifva vatten; om en källåder. Sk. (N. Åsbo). Suna se, upphöra att ge mjölk; om kor. Vg. (Skarab.). Mht. senen, v. n. marcere, lauguere; e. dial. sine, v. n. torka. Jfr lt. de-sinere, upphöra. Sena, f. torrt gammalt gräs, som stått öfver vintern. Hl. Fo(r)n-sena, f. id. Bhl. Fn. sina, förvissnadt, saftlöst gräs. S. forna 2.

Sän, adj. afsinad; om ko som upphört att mjölka. "Kon står sän". Sk.(N. Åsbo). Sänt, Vg.(Elfsb.); sunt, id. Vg.(Skarab.).

SINA, 2, f. sena (tendo). "Vara stel i sinera". Sm. Sini f. Dl. sjåna, f id.; deraf sjånadrått, f. sendrag. Jtl. Fsv. sina, f. sena; sinodræt, f. sendrag; fn. sin, f. sena; fr. sina; fht. senwa; nht. sehne.

SINGA (pr. sing, pl. singu, ipf. sang el, sång, pl. sungu, sup. sungjiđ), v. n. klinga, genljuda. "Ád sång i klukku i dag". Dl. Siunga(pl. *siunger*, ipf. *siunged*, sup. *siungad*), v. a. o. n. sjunga. Dl. *Singa* (pr. *singur*, pl. *singe*, ipf. *sang*, pl. *sangu*, sup. *singi*). G.; *synga* (*sang*, *sungit*). Hl,; *sjunga* (ipf. *sang* el. *sjöng*, konj. *sjönge*, sup. *sjúnget* el. *sjúngt*). Vg.; *sjunga* (ipf. *sang*, *sång* el. *söng*, konj. *sunge* el. *sjönge*, sup. *sunget*). Ög. *sjunga* (ipf. *sång*, sup. *sjùngi*, p. p. *sùngjen*). Hs.(Db.): *sjunga* (ipf. *sang*, sup. *sjungi*), Nb.; *sjunga* (*sång*, *sungit*). Sdm. (Öfver Selö); *sjonga* (*sång*, *sjonge*). Ö1.; *sjånga* (*sjång*, *sjånged*), Sk.; *sjönge* (*sang*, *sönge*). N. Åm.: *sjong* (*sjonge*, *sjungi*). Ume; *sjong* (*sjonge*, *sjungi*), id. Bygde, Löfänger, Skellefte. Fsv. *singia*, *siunga*, *sionga* (ipf. *sang*, pl. *sungo*, p.p. *sungin*), sjunga. L.L. (*singia,* GL.); fn. *sýngja* el. *sýngva* (ipf. *saung*, söng, song, pl. *sungum* el. *súngum,* sup. *súngit*), sjunga. genljuda; nyfris. *sjongen*, *sjongjen*; nfris. *sjonge*; fsax., fe. *singan*; ffris. *sionga*; e. *sing*; holl. *zingen*; nht. *singen*; n. *syngja*; d. *synge* (förut, *siunge*); moes. *siggvan* (*saggv*, *suggvum*, *suggvans*), sjunga, föreläsn; enl. Grimm (gr. 2, 36) ursprungligen: samla, plocka samman; sedan, sammanplocka bokstäfverna, läsa; slutligen: föreläsa, sjunga. Jfr. skr. *svan,* att gifva ljud, sonare: *sans,* att sjunga; *sangita*, n. musik och dans; hindost. *sangît*, sång; pers. *senk*, id. Sangla. v. n. 1 1) skalla skarpt. G.; 2) sjunga slarfaktigt och illa. *Sangra*, sjunga slarfviga visor, sjunga slarfvigt. Vg. *Sångla*, 1) klinga, susa för öronen. "Han slog meg ve öra, så dä ännu sånglar. Ja hör 'ntä någä, för dä sånglar så i örä". Nk.; 2) småsjunga, gnola. Sk.(N.Åsbo).

Sangel-häus, n. sånghus; koret i kyrkan. G.

Singel. n. klingel (i klockor, bjällror). Jtl.

Singel-skälla (uttal, *singel-stjällä*). f. liten bjellra (omkring hästens hals). Dl. (Åsens by i Elfd.).

Singla, v. n. 1 1) klinga, skramla; om slantar. Svea-, Götal. *Singäl*, id. Jtl.; 2) spela krona och klave; ett spel med slantar, som kastas så upp i luften att de vända sig flera hvarf innan de nedfalla. Svea-, Götal.; 3) svinga sig (som en glada i luften), vända sig i luften i runda svängningar. *Sångla*, id. Sdm., ög. Fn. *síngla*, klinga, gifva klang; n. *singla*; nht. *singla*; skr. *sing*, id.

Sjongr, m. sångare. *Markens-sjongr*, m. (blind tiggare) som sjunger på marknaden. Öl.

Sjungande, adj. dugtig, förträfflig. "En sjungande kniv. Ett sjungande köp". Ul. m. fl.

Sjång, m. sång. S. Sk. Fsv. *sanger*; fn. *söngr*; fsax., fe.,d. *sang*; ffris. *song*. SIN-GóTT, *sine-gótt*, *syn-gott*, s. *signa*.

SINGER, s. *sinner.*

SINI. s. *sina* 2.

SINK. *Slå sink*, en goss-lek. Med små flata stenar kastas på vattenytan, så att de studsa derpå innan de falla och sjunka. Deraf *sinka*, v. n. 1 sålunda leka. Kallas ock *slå smör-gåsar*, Sk.; *slå flat-fisk*, Bl.: *kastä simpar*, G.

SINK, *sinkas*, s. *sein*.

SINKA 1 (pr. *sinkur*, pl. *sinke*, ipf. *sank*, pl. *sunku*, sup. *sunki*), v. n. sjunka. G. *Sikka* (pr. *sikk*, pl. *sikkum*, ipf. *sókk* el. *sukk*, pl. *sókkum* el. *sukkum*, sup. *sukkjiđ*). Dl.; *säkka* (*sakk*, *sukki*), Bhl.: *sjonke* (*sank*, *sönke*), N. Åm.; *sjonk* (*sank*, *sjonki*), Ume, Lule; *sjoonk* (ipf. *sank* el. *sjonkä*, sup. *sjonkä*), Skellefte; *sjuunk* (*sjank*, sjunki [uttal, *sjuntji*]), Calix; *sjunka* (ipf. *sank*, sup. *sùnkji*, p. p. *sùnkjen*), Hs. (Db.); *säkka* Sk.(Ox.); *sjukka* el. *sjókka* (ipf. *sakk* el. *sjokk*, sup. *sjúkkit*, *sjokkit* el. *sjukkt*), id. "Ingen vet änta han sakk alle flöt". Vg. *Sjukka* (*sjökk*, *sjukki*), småningom och oförmärkt sjunka. "Vattna sjökk i åa. Stuga ha sjukki på söra änn". Nk. Fsv. *siunka* el. *sionka* (ipf, *sank*, pl. *sunko*), v. n. sjunka. VML.HL. Kg. St. IV, 7, 36. S.F.S. 4. 137; fn. *sökkva* (*sökk*, *sokkit*) el. *saukkva* (*saukk*, *sokkit*); n. *sekka* el. *søkke*; d. *synke*; d. d. *søkke*; fht. *sinkan* el. *sinchan*; nht. *sinken*; holl. *zinken*; fe. *sincan*; e. *sink*; moes. *siggqvan* (ipf. *saggqv*), id. Jfr *siga*. Sakka, v. n. 1 1) småningom sjunka, gifva efter, luta, falla undan. "Muren har sakkat lite. Bjelken har sakkat på midten". Allm. "Sakka på tågä"! gif efter på tåget! Vb. "Sakka hop, ner", sätta sig, sjunka tillsamman: om gamla trähus, hö, spannemålshögar. Allm. *Säkk'n* el. *säk'n*, sjunka ner, sätta sig. Fl. (GK.,K.); 2) sakta sig, minskas i hastighet. ifver, styrka. Vb. D. d. *sakke*; ns. *sakken*; nfris. *sjocke*; swz. *sucken*.

Sanke el. *sänke*, n. sankt eller sumpigt ställe i en mad. Sm. *Sänka*, f. dalsänkning. Nk. Lett. *sankîs*, träsk; swz. *sank*, m. fördjupning: d. d. *sak* n. en liten fördjupning i marken (Kok 1,_359).

Sank-üde,? sidländt ställe i en åker. Vg.

Sånk, adj. sank. Hs. (Db.). *Säkk*, adj. id. Dls.

Sånk-lastad, adj. för mycket lastad; om båt. Hs.(Db.).

Säkk, *-a,* f. däld. Dls. Mht. *senke*. S. *sanke*.

Säkka, v. n. 1 bugta sig, hänga sidt, hänga ner och löst; om kläder. Ög.,vg.

Säkkig, adj. bugtig, sidt hängande. Ög.

Sänk, n. "Komma i sänk", gå ner sig på is. Sk.

Sänk el. *sönk*, n. 1) ställe, der lin eller hampa nedsänkes för att rötas; 2) det på sådant sätt nedlagda linet med tillbehör af pålagdt virke. Vanligen tillägges dock i senare betydelsen: *lin-* el. *hamp*, *lin-sönk*, *hamp-sönk*, n. Vb.

Sänka sej, v. r. 2 drunkna. Götal.

Sönkä, n. sänklod på metref. Vb. SINKA 2, f. 1) eg. järnmerla; 2) klackjärn, ett tunt järn under skoklackar. Götal. *Sinke* (pl. *sinkar*), id. G.; deraf *sinka*, v. a. 1 slå järnsinkor på

skoklackar. Sm.; 3) lapp, skinnlapp. ”Sätt en sinka på stövveln”! Bl. (Östra h.). Isl. *sinkill*, m. järnkrampa; fin. *sinkilä* el. *sinkeli*, id.

SINKA-DUS, *sinkeri*, *sinkjen*, *sinksam*, s. *sein*.

SINN 1, n. 1) ursprungl. (i fornspr.) resa; 2) gång, omgång. Förekommer i sammans, *ann-sinn*, andra gången; *nakund-slnn*, någonsin, någongång; *trid-sinn*, tredje gången. G.; *wäsnd*, hvarje gång. Dl.(Elfd.,Våmh.,Mora). Fsv. *sin*, *sinne*, n. a) ursprungl. resa; gång, omgång: vicis. VGL. I. A. B. 6 pr.: ”gyptis þridia sinn”, giftes för tredje gången. ÖGL. Kr. B. 11; ”et sin um arit”, en gång om året. Skaftav. 293. Fr. af N. 74, 520, 722, 872; fn. *sinn*, n. a) resa. Barl. o. Jos. 93; b) gång, stund: ”annat sinn”, andra gånges; fht. *sind*, m.; fe *sið*, m. id.; gl. e. *sith*, *sithe*, resa, väg; d. *sind*, gång; deraf *ingensinde*, *nogensinde*, *tresindstyve*, 60, *halvtredjesindstyve*, 50, o. s. v.;d. d. *sinn*, gång: brukas nästan blott i sammans. *jessin*, en gång, *fåsinn*, sällan (Kok 1, 363); sp. *sendo*, väg; moes. *sinþs*, m. a) resa; b) gång: vicis. Jfr Rdq. 2, 588.

SINN 2 (ipf. *-ä*), v. n. öfverlägga, begrunda, fundera. ”Han sinnä långä stånnä på di”, han funderade långa stunder derpå. Vb. Fn. *sinna*, hänvända sin uppmärksamhet; fe. *sinnan* (*sann*, *sunnon*, *sunnen*), känna, tänka, öfverlägga: kärnt. *sinnen,* ”nachdenkend sein” (Lexer, 233). Vårt språk har i fornaste tider troligen haft ett starkt, men nu förloradt verb *sinna*, *sann*, *sunnit*, hvaraf dial. *sansa*. Sinn 3, n. 1) sinne; 2) häftigt sinnelag, egensinnighet. ”Han slog mäg i sinnä”, han slog mig i vredesmod. ”Han gret i sinnä”, han gret af illska. ”Han åt int i sinnä”, han åt ej i harmen. Vb.,jtl. Fsv. *sinne*, n. a) sinne. Flores 108, 464. Vadst. Kl.R.s. X; b) sinnelag. Didr. af B. 1: 17: 11: 13: c) klokhet. Fr. af N. 1160; d) hofsamhet, höfviskhet. Didr. af B. 115: 24: fn. *sinni*, n. sinne: d. *sind*, *sinde*, n.; fht. *sin*, m.; nht, *sinn*, m.: lt. *sensus*.

óm-sinnad, adj. som har förändrat sinnelag. Sk. D. d. *omsindet*.

Sinnlig, adj. 1) betänksam, eftertänksam. G.,fl.(GK.) : 2) gudsinnad, välsinnad. G.,fl. (Ingo). Fht., ns. *sinnig*, betänksam, eftertänksam: fsv. *osinnoger*, obetänksam. H. Birg. Up., 1.

Sinn-limmig, adj. saktmodig. Sk.(Frosta).

Sinn-satt, adj. fast besluten. Fl.(Pargas).

Sinnt el. *sinnter*, adj. 1) sinnad, hågad, villig, betänkt. ”Ja ä inte sinnter i da att läsa”. G.,vm.,ög.,bl.: 2) vred, förtretad, förargad. Nb.,vb.,mp.,jtl.,dl.,uk. *Sinnug*, Hs,; *sinnugr*, Vm. (Fellingsbro); *sinnog*, Jtl.: *sinnig*, Hs. (Tuna), vm., sdm. (Ornö): *sinnu,* Dl. (Nås); *sinna*, id. Fl(Öb.); deraf *ensinnt*, envis; *grannsinnt*, ömtålig till lynnet. Hs.(Db.); *langsinnt*,

s. sid. 392 a. N. *sint*, *sinna*. vred. förtretad; fn. *sinnast*, vara vred. SINN 4, s. *sin* 1.

SINNEK e1. *sindir*, f. 1) egentl, glödspån, gnista från glödande järn. Mycket allm., men ej i dalmålet; 2) gnista, eldgnista. ”Hä flaug sinrän göning murom bohdti brösun”, eldgnistorna flögo genom skorstenen ifrån brasan. Vb. *Seinder*, f. gnista. Nb.(Ö.Cal.); 3) slagg från masugnar. Vm.,nk. *Sinner* el. *senner*, m. pottaska. Sk.(Ljunits,Ing.,Herrest,h.). *Singer*, m. id. Sk.(N. Åsbo): 4) smula. ”Giv mäg ain sinner brö”, en brödsmula. ”Han ga mäg int'n sinner", han gaf mig ej det ringaste, ej så mycket som en gnista. Vb. Fn., n. *sindr*, n. glödande järngnistor, som under smidningen springa af järnet; fht. *sinder*, *sinter*, *sindar*, *sintar*; nht. *sinter*, id.: d. *sinder*, *sinner*, n. a) utbränd träaska; b) smedslagg; fe. *sinder*, n. smedslagg: nfris. *sinder*, *sünder*, *sender*, smedslagg (Outz. 309); holl. *sintel*, m. stenkolsaska; e. *cinder*, koladt trä, stenkolsaska; lt. *cinis* (gen. *cineris*), aska; it. *cenere*; frans, *cendre*, id. Sinner·hus, n. hus uppfördt af *sinner-tegel*. Vm.,nk.

Sinner-hög (pl. *-ar*), m. hög af slagg från masugnar. Vm.,nk.

Sinner·koka (pl. *-kor*), f. hopbränd klump af slagg ur smedjehärd. Ög.

Sinner-skutor (eller *sönner-skutor*), f. pl. smedslagg, smält massa af järn och kol; slagg af järn och kol. Sm.(Uppv.),kl.(Stranda)

Sinner-stammp (pl. *-ar*), m. stampverk att krossa slaggen från en masugn, hvarvid järnet stannar qvar, men sinnern rinner bort. Vm.,nk.

Sinner·tegel, n. tegel af järnslagg från masngnar. Vm.,nk,,vl.

Sinnär (ipf. *sinnrä*), v. imp. gnistra, kasta eldgnistor. ”Hä sinnrä ti murom”, eldgnistor uppstego ur muren. ”Hä sinnrä ti flinta”, flintan gaf eldgnistor. Vb. Fn., n. *sindra*.

Sme-sinner, f. pl. smedslagg. Norrl. *Smidsinder*, f. *smidsindrä*, f. G.; *smidsindri*, Fl. (Öb.): *smid-silld* (pl. *-er*), m. N. G.; *smiskrokker*, pl. id. Vg. SINNERS, v, imp. isa sig; säges om vattnet, när vid vinterkylan den första tunna ishinnan utbreder sig öfver dess yta. Kl. *Sinnra sej*, v. r. 1 id. ”Sjön sinnrade sej i natt”. Kl.,ög. *Hinnas*, v. d. 1 id. Kl.(N. Tjust).

SINNLIG, *sinnlimmig*, *sinnsatt*, *sinnt*, s. *sinn* 2.

SINSELERA. s. *sissa* 1.

SIOĐA (pr. *siođ*, pl. *siođum*, ipf. *sođ*, pl, *suđum*, sup. *suđiđ*), v. a. o. n. sjuda, koka. Dl. *Siauda* (pr. *siaudur*. pl. *siaude*, ipf. *saud*, pl. *sudu*, sup. *sudi*), G.; *sju* (ipf. *sjö*, konj. *sjöe*, sup. *sjutt*), Ög.; *såda* (ipf. o. sup. *såda*), Vb.; *sya* el. *sy* (ipf. *sö*, sup. *söed*, *söd*, *syd*, p. p. *söen* el. *syad*), Sk.; *sya* (p. p. *söen*). Kl.; *sua* (*sudde sutt*), id. Sm. ”Såda på sylln”, lägga höfrö eller fördelande kryddor jemte kokhett vatten på en svullnad för att fördela honom. ”Såda på huden”, medelst en itänd fnöskbit bränna hål på huden för att åstadkomma en bulnad och derigenom bota svår värk, fulslag o. d. Vb. I flera sveamål heter p. p. *suden*, t. ex. ”sudna kringlor". *Sjoa* el. *sjua*, v. n. 1 1) susa i luften eller för öronen; 2) hastigt röra sig. ”Dä sjoar i väg. Dä går så dä sjöar ve’et (ej. ätte)”. Nk.,sdm. *Sua*, v. n. 1) sorla. ”Strömmen suar. Vg.; 2) löpa, springa, fara åstad. ”Sua i väg”. *Sya*, id. Vg. (Elfsb.). Fsv. *siuþa* (Legend. 1, s. 149; ipf. *söödh.* Iwan 2127); *siudha* el. *siuda* (p. p. *sodin*. Didr. af B. 152: 28); siauþa (ipf. pl. *suþu*), GL; fn. *sjóđa* (*sauđ*, *sođit*), koka, sjuda; *suđa*, *sorla*, susa; fht. *siudan*, sjuda; nht. *sieden*: ns. *seden*: fe. *sióþan, seóþan; e. dial. sehte; n. sjoa; hebr,* זוּד *sud; gr.* **ξεῖν***; skr. sai, id.; sita, kokt; sû, att bereda som saft. Saud 1 , m. brunn. G. Fsv. saudr; fe. seađ, m. id.; nht. sôt, varm källa; ns. sood, m. brunn (B.W.B. 4, 909); schwab. sod, m. id. (Schmid, 444). Deraf nht. soden, benämning på varma källor. Jfr Grimm, wb. 2, 433.*

Bul-saud, m. helt små, mycket djupa vattenhål i ängsmark nära kärr. G.

Sauds-hólk (pl. -ar), m. träkrans kring en brunn. N.G.

Sauds-krok (pl. -ar), m. brunnshink. N.G.

Sau(d) 2, f. får, tacka. Hj. Såd (pl. -er), m. får (gumsar och får). ”Bjönnen ar taiđ såda”. Dl. (Åsens by i Elfd.). Ordet förekommer något skiftade: 1) sö (pl. söar el. söer), m. får. Dl.; så, söu el. säu (def. -n, pl. def. såan, säuan el. såna), m. id. Jtl.,mp.; sö, el. söa (pl. söer, def. söera el. söra), f. honan bland får, tacka. Sm.,ög.,hl.; sö (pl. sör el. söer, def. söra), f. Bhl.,vg.,dls.; sö (pl. sör, def. sören), f. id. Ul; såar, taut, pl. tur. Vb. (Undersåker): 2) *sö* (pl. *söer*), f. ko. Dl, (Ohre); *sö* (pl. *söar*, def. *söna* el. *sön*), id. Hs.; *söder* (def. *söderna*), pl. boskapskreatur, boskapshjord. ”Syssla óm söderna”. Ul., ög.; *söter*, f. pl. kor. Kl. *Sö* (pl. *söar* el. *söer*), m. boskap, nötkreatur. Dl. (Venjan, Tuna); *söar* (def. *söâná*), pl. id. ”Följa söâna”, valla kreaturen. Gstr. I den tiden, när djuren kunde tala, sade fåret till menniskan: ”Kallar du mig *får.* Vill Jag från dig gå, Men kallar du mig *söa,* Vill jag kläda dig och föda”. Derföre tilltalar Värendsbon aldrig sina får annat än *söerna* el. *vissorna*. Fsv. *söþer*, *soyþr*, *'söde*, m. a) får. VGL.; b) fäkreatur. UL; *osoyþr*, m. fäkreatur som gör skada. GL.; fn. *sauđr*, m. får; gumse; n. *saud* el. *sau*, m. får: *søyda* el. *søye*, f. tacka; færöiska *söjd*, fårskock; lapp. *sauds* el. *sautsa*, får (lånadt ur nord. tungan); bret. *saoud* el. *saout*, m. boskap, hornboskap (Le Gonidec, 395); moes. *sauþs*, m. offer (offerdjur): ***ϑυσία, όλοϰαύτωμα***. Det synes vara troligt att den ursprungliga betydelsen af fn. *sauđr* varit: det sjudna offerköttet eller ett brännoffer, och på grund deraf hafva vi tillåtit oss att här uppställa detta urgamla ord och dess ättlingar.

Gang-sö, m. bytjur. Benämningen deraf att hela byn håller en sådan tjur, som går omkring för att underhållas. Hs. (Jerfsö).

Saud-reki, m. en som drifver, vaktar får; fårherde. Enl. R. Dybeck, Vallv. s. 47. Fn. *saudreki*, m. id. Jfr fn. *reki*, m. pådrifvare, af *reka*.

Små·söar, f. pl. får och getter)(*stor·söar*. Hs. (Jerfsö, Alfta).

Stor·söar, f. pl. kor. Hs. (Jerfsö, Alfta).

Suter! lockningsord till getter. Dl.(Våmh.).

Såd-skinn (uttal, *såd-stjinn*), n. fårskinn. Dl.(Elfd.).

Söa-lu, m. 1) eg. får-pojke, vallpojke för far; 2) enfaldig, dum stackare. Sm.,ög. S. *lu*, *söa-lök*.

Söa-ris, n. ris efter det löf som fåren äta om vintern. *Får-ris*, n. id. Sm.

Sö·drift, m. boskapsdrift. Hs. (Arbrå, Jerfsö). *Drev-krak*, n. id. Hs. (Db.).

Sö-lamm, n. fårlamm. Ög. (Ydre), sm. (Östra h.).

Sölle, m. litet får. Vg. Demin. af *sö*, får.

Sö-mólka-dags, vid pass kl. 6 eller 7, då bondhustrurna mjölka sina får. Vg. (enl. Hof). Isl. *sauðmjólk*, f. fårmjölk.

Sör-gap, n. öppning på en gärdesgård så stor, att småboskapen kan gå derigenom. Ög. (enl. Dybeck, Sv. Vallv. s. 48). Fsv. *sörgap*.

Sö-unge (pl. *-ar*). m. litet honlamm. Ög. (Ydre).

Sö-vela, f. får som mycket springer omkring och bräker. Dls. S. *vela* 2.

Sjugäre, m. saltpettersjudare. Sdm. *Sjuare*, m. transjudare. Vg.

Sjuning el. *suning*, f. 1) eg. sjudning: 2) ett slags *seid*. Då någon t, ex. mjölkar kor ute på bete olofvandes eller stjäl mjölk, så har man fordom brukat för att få reda på tjufven att sjuda mjölken på något sätt, hváraf man förmenat skola hända, att tjufven inställde sig och frågade hvad man ville, och kunde icke gå bort förrän han dertill erhållit tillstånd. Sm. Fn. *soðning*, f. sjudning, kokning.

Sjångla, v. a. 1 med itänd halm sveda af det ludna på plockad fogel el. skållad gris. Hs.

SoÐ n. soppa. *Kål-soð*, *ärt-soð*, n. kål-ärt·soppa. Dl. *Såd*, n. soppa, spad. Vb.,fl., vg.,sm. *Fisk·såd*. I andra munarter: *söd*, Nb.(Cal.); *så*, *sodd*, *sö*. Hs.; *sö*, Nk.,bhl.,sk.; *så*, id. Sdm.,nk.,vg.,ög.,hl.(Värö), sm.,kl.; *sö*, kokhet vätska. Vb.; *sud*, *sådd*, spad, utkokt saft. G. Öfveralit n. Fsv. *suþ*, *sudh*, *sod*; fn. *soð*; d. d. *såd*; ns. *sod*, id. (B. W. B. 4, 730); *sûda*, m. tillagad matsås.

Fisk-sö, n. fisksoppa. Sk.(Rönnebergs h.). *Fiska·såd*, id. Hs.

Kókke·sö, n. hönssoppa. Bhl. S. *kókk*.

Köt-soÐ, n. köttsoppa. Dl. *Kött-så*, n. Hs.

Ma(t)-så, n. spad i hvilket kött är kokt. Sm.

Pölse-sö, n. spad hvari blodkorf kokats. S.Sk.

Silla-sö, n. sillsoppa. Sk.(Rönnebergs h.).

Snude-sö, n. soppa på salt kött eller fläsk med klimpar af hafregryn. Sk. (Onsjö, N.Ås-bo,Ing.),hl. *Snuda, bränne·snuda, f. id. S.Sk.,hl. Fn. snudr, m. kraft, styrka.*

Sud-välling, m. välling som tillagas af vatten, korngryn och litet mjöl. Sm.(Vestbo).

Sö·mat, m. kokadt kött och fläsk. S.Hl. Söning, f. id. N.Hl.

Sö-mats-fat, n. träfat på hög fot, hvarpå kött, fläsk, tunga och korf vid gillen uppläggas. Hl.

Sudin, adj. (eg. p. p.) 1) ljum. Fl. (P.); 2) blid; om väderlek. Fl.(GK.).

Suet el. su-varmt, adj. n. qvalmigt, qväfvande varmt; om väderlek. "Dä ä suet i i väret". Sm.

Syding, f.? oredigt sorl på afstånd, susning i skogen eller kort före ett regn. G.

Såide, n. tjärubränning; tjärumila, tjärudal. Deraf såis-ating, m. gästabud dervid; tjär-usåide, n. tjärmila. N. G.; tjär-hagg·vann, m. id. G. (Atlingbo). Fn. suða, f. kokning; seydr el. seydir. m. id.; lapp. saude, tjärdal.

Såids-vid, m. ved till tjärmila. N. G.

Såka, v.,n. 1 1) koka smått vid sakta eld. "Lät dä bara såka i gryta"! 2) säges äfven om väderleken. "Dä står å såkar", det vet ej hvad det vill blifva för väder. "Dä såkar i

lufta"; 3) gå öfver. "Dä sakar la å". Sm.; 4) koka el. steka in; säges om något kokt el1er stekt, som får stå så 1änge att spadet riktigt tränger, in i det. Bl.

Såk, n. qvalmighet i luften. Sm.

Såk-varmt, adj. n. mycket qvalmigt, såsom då åska är i luften. Ög.,sm. Såket, adj. n. id. "Dä ä så såket i lufta (el. i väret)". Sm. Jfr suet, su varmt.

Söd el. sö, m. sjudning, kokning; uppkok. "Ge gryta en sö". Vg.,ög. Deraf kok-sö, m. kokhett vatten eller annan vätska. Nb.,vb.

Sön, n. den kanten i en kokande gryta, som är närmast elden. Sdm. SIP, m. lök. G. Nht. zwiebel; ns. zipolle; bret. cibolessen; wal. cibellyn, sibol, sibwl; it. cipolla; sp. cebolla; frans, ciboule; e. chibbol; böhm. cybule; pol. cebula; fin. sipuli; lt. cæpa, n. cepulla, f, (demin.).

*SIP, sipul, s. sipä.*SIPP 1, adj. 1) tillgjordt nätt, som vill vara mycket nätt. Svea-, Götal.; 2) förnäm, högfärdig; kort för hufvudet. Ög., m. fl. Ns. *sipp* (Richey, 255). Sipper-nätt, adj. ganska nätt, för mycket nätt. Vb.

Sipper·tippa, f. tillgjord, fin, förnäm qvinna; spefullt. Vb.

Sippe·stainar, m. pl. små smycken (små glasstycken) i brudens lockar. Runö. SIPP 2, m. hund; lockord åt hundar. Vb. Ns. *sibbe*, id. (B. W. B. 4, 780); fn. *seppi*, m. hvalp, hund; pers. *sipa*, hynda: zend. *spâ*, hund. Jfr *sjäppa*, *söpp*.

SIPP 3,? Förekommer i talesättet: "du får ej säga sipp", du får ej säga ett ord. Vg.(Skarab.).

SIPÄ, v. n. 1 sakta rinna, sippra. G. Ns. *sipen*, *zipen*, *sipern*, *zippern*, sippra fram; nfris. *sipen*, *sifen*, flyta, rinna (Outz. 310); holl. *zijpen*; swz. *seifern*; fe. *sipan* (*sâp*, *sipon*, *sipen*), droppa. Sip, n. ställe, der en vattenrännil sipprar fram genom mossa och gräs. G.

Sipul, m. liten tapp. G. SIRE, s. *syre*.

SI-REV, s. *rev* 1.

SIRI el. *Seiri*, n. pr. Sigrid. Götal.

SIRINGE, s. *syring*.

SIRKJENE. n. liten kruka med blott ett öra. Sk. (Ing.). D. d. *sirken*, n. litet rundt kärl eller fat: *salt-sirken*, saltkar (Adler, 55).

SI-RÄGNA, v. n. 1 regna ganska starkt, jemt och ideligen regna. Dls. N. *siregna*, id. Om partikeln *si*, jfr anmärkningen vid *si-hvölver*.

SIRSSA el. *sirsta*, f. syrsa: Gryllus, Cicada focadaria. Dl. *Sers*, f. Hs. (Db.); *sersa*, f. Vg., bl.; *sarså* el. *sersa*, f. G.; *sistra*, f. id. Dl. (Lima). D.d. *serrise*, *sirridse*; n. *sirrissa*, f.; fin. *sirkka*, id. Sersug, adj. gnällig, kältig (som en sysra). Hs.(Db.).

Syrse-blomma, f. Scrophularia nodosa. *Knylor*, f. pl. id. Sm.(Femsjö). SISA 1, v. n. 1 1) skära, klippa. "Han sisade å skar". Sm.,kl.,öl.; 2) sarga; 3) lägga före. Sm. Jfr lt. *scissare*, sönderskära. S. *sas*. Sisare, m. en som skär stora stycken, då han skär före kött eller skinka. Sm. SISA 2, v. n. 1 1) draga andan jemte spottet hastigt fram och åter; 2) säges tjädrar göra

under lektiden. ”Tjär-tóppen sisar”. Ög.—sm. Sisning, f. det ljud, som tjädren har under lektiden. Sm. SISSA, v. n. 1 kasta sitt vatten; till, af och om barn; deraf *sinselera*, v, n. 1 id. Allm.

SISSA, *sissare*, s. *sas*.

SISSEL, m. Emberiza citrinella. Nb.

SISSEL-SKIT (uttal, *sissel-stjit*), m. Fringilla flavirostris. Lätet har gifvit anledning till namnet. Vb.,nb.,hs.

SIS8T DU, s. *siå*.

SISSÄL, n. propr. Cecilia. Vb. *Sissäle*, Sk.

SISTANS, *sistens*, *sisters*, *sistesses*, *sistningen*, s. *sid* 2.

SISTRA, s. *sirsa*.

SITEN, s. *syta* 1.

SI·TO, s. *sihår*.

SITTJA (pr. *sitt*, pl. *sittjum*, ipf. *såt*, pl. *såtum*, sup. *setið*), v. n. 1) sitta. Dl. *Sitä* (pr. *situr*, pl. *site*, ipf. *sat*, sup. *siti*), G.; *sitta* (*såt*, sutti), Hs. (Db.); *seta* (ipf. *sat*, konj. *sûte*, sup. *sûtet*), id. Vg. I Stockholmskan och några sveamunarter heter ipf. *sått. Sidda ópp*, stiga upp ur sängen. ”Ja ä nysen óppsådden”. Sk. *Sitäkvälld*, säges då det börjar blifva långa höstqvällar och bondens husfolk arbetar vid eldlyse. G. Fsv. *sitia*; fn., n. *sitja*; d. *sidde*: fht. *sizzan*; fsax. *sittian*; e. *sit*; nht. *sitzen*; ns.,holl. *sitten*; lt. *sedere*; moes. *sitan*; skr. *sad*, id. Jfr hebr. **טָרָה,** att sätta. Dynge-sät, m. dyngvagn. Sm. Jfr d. d. *vogn-sæt*, ”vognfading, overvogn”. Mlb., D L. 654.

For-säte, *för-säte*, n. säte, långbänk, träbänk i kök. Fordom *vänne·bänk*, m. emedan han ej var fästad i vägg. Vg.,sm.(Vesibo). Fn. *forsæti*, n. säte eller bänk framför bordet; n. *forset*.

Ner-satter, p. p. förgjord; genom trolleri hindrad ifrån (t. ex. giftermål, fiske, jagt). Ög., vg.,sm. *Sätta ner*, v, a. genom trolleri hindra (i fiske, giftermål, jagt). Ög. Jtr *nedsätta*, sid. 465.

óppsatt, adj. 1) ifrig; äfven glad. Sk. m. fl.; 2) uppretad. Sk.

ópp-sittare, *ópp-sättare*, m. örfil. Götal. *Sit-ópp*, *sitt-ópp*, m. id. Allm.

ópp·sittare-stugor, f. pl. ett nöje för ungdomen att höst- och vinteraftnarne till sent på natten sitta uppe tillsammans under skämt och lek, ehuru flickorna vanligen låtsa sysselsättning med sömnad, stickande o.d. vid den på spisen brinnande brasan. Fl.(Öb.).

ópp-sätt 1, adj. försatt i brist, förlägen, rådvill. Vb.

ópp-sätt 2, n. uppsättning (af kreatur och husgerådsaker). S.Sk.

PAUS Sal (pl. *-ar*), m. sadel. Allm. Fsv. *saþul;*; fn. *söðull*, fht. *satal*, *satul*; fe. *sadul*, *sadol*; e. *saddle*; nht. *sattel*.

Sadel kramp, m. sadelbom. Hs.(Db.).

Sal-stad, m. det ställe, der sadeln ligger på en häst. Sm.

Sal·väng el. *salla·vänge,* n. sadeldyna. G. S. *vänge*.

Sattra sej, v. r. 1 stilla sig, låta oron falla. Bhl. (Vikorne). Jfr fsv. *satter* (*satir*, *sætter*, *satr*), adj. a) enig, förlikt. LL.; b) såt, vänlig. S.S. 1, 198. S.F.S. 6, 96; fn. *sáttr*, enig, ense.

Setu-ställ, n. boningsställe, bostad. Vb.

Setä, f. säte, stol. *Set*, n. säte: *sedes*. Vb. Fn. *seta*, f. säte, bänk; moes. *sitls*, m. säte, stol; fht. *sezzal*; nht. *sessel*: fe. *sitl*, *setl*; e. *settle*.

Siti·rom, n. boningsställe. Nb. (Ö. Cal.).

Sittel. m. ställning, form. ”Sitta i sin sittel” sitta i sin rikliga form. Kl. Moes. *sitls*, m. säte, stol.

Sitt-sjuk, adj. som gerna vill sitta i overksamhet. Vb.

Sitt-stua, f. dagligt rum. Hs. .

Situ-bita, m. sittbräde i en båt. Fl. (Pargas). S. *bita*.

Sjetå, f. säte. *Sjeturr*, pl. säte, ljumske. S. G. *Sjetrunnar*, pl. def. id. N.G.Sol säter, *solsätt*, *solsättning*, s. *sol*.

Såt 1, f. 1) håll för jägare, der de sätta försåt; 2) *gå i såt*, gå man vid man såsom vid skallgång. Vg.(Kind),sm.(Vestbo). Fsv. *sat*, f. försåt; fn. *sát*, f. bakhåll; fd. *saat*,

Såt 2, u. 1) (såsom i rikksspr.) fog, fogning (af tvenne kantytor i trähus); 2) fogning på träkärl. Vb. Deraf a) *limm-såt*, n. fogning mellan tvenne bräder eller plankor, som med lim sammansättas: b) *såta*, v. a. hopfoga. Vb.; c) *såt-hörvel*, m. det verktyg hvarmed *limmsåtet* fogas och jämnas; d) *timmer-såt*, n. fogning i timmer. Äfven *måsa-såt*, n. emedan mossa der indrifves för att utestänga luften. Vb.,nb.

Såt 3, m. mete, hvarest agnet är fästadt på krokskaftet. Sm.

Såta 1, f. såte; hoprafsad hög af hö (vid höbergning), så upplagd att han kan köras hel till ladan. Kl.,sm.,vg.,vl. *Såda,* f. id. Hl. *Såtan*, n. en höstack af vid pass 6 L℔; 4 *såtan* gå på ett lass. Vid höbergningen skjutes tillsamman af *strängen* en famn full, som kallas en *kämna*, f.; 3 *kämnor* utgöra en vålm, 2 vålmar ett *såtan* och 4 *såtan* ett lass. Sdm. (Jäders s:n i Ö. Rek.). *Såtan*, n. höstack. Jtl.,vb.; *såten*, n. Sm. (Östra h.); *såt*, *sät*, *set*, n. Vb.; *såta*, n. id. Hs.,ög. (Memmings h.),fl.(Nl.). Deraf *säta*, v. a. 1 såta, sätta hö i såtar. Kl. (Ryssby), fl.(Nl.). *Säät*, *seet* el. *sååt* (ipf. *-ä*), id. Vb. Fsv. *säte*, m. *sata*, f. höstack. ÖGL.; fn. *sæti*, n. *sáta*, f.; n. *såta*, *säte*, f. id.; fn. *sæta*, v. a. sätta hö i såtar.

Såta 2, f. sammanvriden halmkrans. Sm. (Vestbo).

Säter 1, m. vagnskorg,1; vagnskorg på en dyngvagn, dynghäck. Bl. (Östra h.), sm. (Vestbo). *Sätter*, n. stege, använd såsom botten på fordon. Ög.(Ydre).

Säter 2, f. fäbodsställe, skogsäng; ett afsidesliggande gräsbete med hus hvari man samlar och tillagar mjölken. Ul.,dl.(Lima), hj. *Sätter* (def. *sättra*, pl. *sättre*, def. *sätträn*), f. fäbodställe; pl. fäbodar. Jtl. *Sätra*, f. skogsäng. Vm.,ul. Deraf flera ortnamn t. ex. *Gammel-säter* emellan Städjan och Uppfjället; *Stor-sätter*. N. *sætr* f. fäbodsställe; fn. *setr*, n. id.; *sætrur*, f. pl. æstiva pecuaria; fsv. *sætralaþa*, f. skogslada. SML. Deraf många ortnamn, t. ex. *Botilsäter*, *Eskilsäter*, *Högsäter*, *Ransäter*, Vl.; *Nysätra*, Vb.: *Sparsätra* fsv. *Sparsætir*, Registr. Ups. 147: 1), Ul.; *Kongsäter*, Bhl.; *Barksäter* (fsv. *Biærchæsæter*, Sv. Dipl. 4, 625); *Bjärsäter* (fsv. *Birkesæter*. L. c. 4, 549), Sdm.; *Bredsätra*, Öl. Jfr Rdq. 2, 277.

Säter-bu, f. säterbod, fäbod på en skogsäng. Vl. (Elfd.). Fn. *setr-búd*. Jfr *sel* 1.

Säter-kulla (pl. *-lor*), f. vallpiga på en säter. Vl. N. *sætredeia*.

Säter-ost (pl. *ar*), m. ost, beredd på en säter. Ul.

Säter-smör, n. smör, beredt på en säter. Vb.

Säter-sönda’n el. *sätter-sönda’n*, m. def. den söndag då fäbodpigorna (gäte-gäntorna) efter sin långa bortvaro vid fäbodarne åter visa sig vid kyrkan. Vl.(Elfd.).

Sät-gräs, n. tätört: Pinguicula vulgaris. Norrl. *Sätt-gräs*, n. *sätt-ört*, f. Sveal; *kråk-ört*, f. Sk. Gl. sv. (Frankenius) *sätört*; (Bromel) *kråk-ört*. Jfr *täte*, *tät-gräs*, *vipefett*, *fet-ört*,

Säto, f. sädeskärvarna, som äro uppstälda på *passorne* i ria, näml. *vägg-säto*, *midt i-säto* och *ut-säto*. Fl. (Öb.: s. skärg.). *Sätor*. f. pl. stänger för sädens uppsättande i rian. Fl.(Öb.).

Sätt 1, n. kärl, lerkärl till mjölk. Deraf *öre-sätt*, n. lerkärl, försedt med öron. S.Sk. D. d. *sæt*; ns. *settjends*, id. (Schütze 4, 188).

Sätt 2, n. 1) omgång. "Ett sätt dörrbeslag"; 2) sats, dosis. "Han to'et i ett sätt". Sk.,hl.; 3) mäskning till brännvin. Sm.(Vestbo).

Sätt 3, adj. "Vara sätt", vara i bråk och bekymmer för göromålens mängd. Bhl.(Elfs.).

Te-sättning, m. "Han mår allt efter tesättning", han mår efter omständigheterna, allt eftersom sjukdomen sätter te. Hl.

Sätter, f. oppståndaren, hvarpå kalkbänken hvilar. Hs.(Db.).

Sättja (ipf. *sätta*, sup. *sätt*), v. a. sätta Dl. *Sätta* (ipf. *satte*), v. a. o. n. 1) eg. (såsom i riksspr.) gifva sittande läge; 2) framföda (föl), föla. "Svart märren har satt en hviter fåla". Fl.(Nl.); 3) framföda ungar; om harar. "Haren sätter 3 till 5 ungar". Sm.; 4) mäska (till brännvin). Sm. (Vestbo). *Sätta bórt*, skicka bort. *Sätta i hop*, hetsa mot hvarandra. Hs.(Db.,Bj.). *Sätta på*, 1) antaga, taga såsom säkert. "Vi kan sätta på att der kan ble två tönner ru på den biden". Sk.; 2) bestamma värde. Hs.(Db.,Bj.). *Sätta sta*, löpa åstad. Hs. *Sätta te*, ökas, tilltaga; *sätta å*, aftaga, minskas. "Dä sätter å mä föret". Sk., hl. *Säätt å*, förstöra. "Han a säättä å heelä arvä. Han tänk om säätt frå säg", han tänker afstå (hemmanet åt sonen, mågen). Vb. *Sättnas*, v. d. 1 sätta sig, sjunka; om dricka som klarnar. Hs.(Db.). *Sättna*, v. n. 1 id. Sm. (Östbo), *Sättn* (ipf. *ä*), id. "Grumla ha sättnä", det grumliga har satt sig till bottnen. "Ölä ha sätena på tunna", ölet har klarnat i tunnan. *Säätt* (ipf. *sätta*), id. "Drikka ha sättä ti tunna", drickat har klarnat i tunnan. Vb.

För-säta (p. p. *för-satt*), v. a. upptaga (någons tid). "Detta arbet't har försatt me hele dan. Ja försäter så mö ti mä denne, ungen". *Vara för-satt*, vara upptagen, hafva fullt upp att göra. I förening med en negation nyttjas detta talesätt impersonelt i betydelsen: vara tillbörligt. "Dä va ente försatt", det var inte mer än tillbörligt, det var rätt och billigt. Vg.

óm-sätt (ipf. *-ä*), v. a. undsätta, hjelpa. Vb.

Sam-sätta sej (ipf. *-satte sej*), v. r. komma öfverens om något, sammangadda sig. Allm. Fsv. *samsæta*, försona, förlika. Cod. A. 27, f. 224 v.; fh. *samsætta*, id.

Sam-sättning, f. öfverenskommelse, sammangaddning. Ög. Fsv. *samsæt*, f. a) id. S.S. 1, 127. Sv.Pr.K. f. 13, 90. S. Marg. s. 53; b) enighet. UL.,SML; fn. *samsetning*, sammansättning, sammanfogning.

Sätteri, n. en större samling (50—100) kor, satta ut på bete, der tjudrade eller lösgående. "Der hänne ä ett stort sätteri mä kjör." Sk. (Ox.).

U-såter, *osåtes*, adj. osams. Sk.(Ox.). D. d. *usattes* (Slesvik), id.; fn. *ósátt*, f. osämja; fsv. *sater*, adj. sams. SIU, num. sju. Dl. *Siau*, G.; *su*, Sm. Fsv,*siu*; fn. *siau*; fht., moes. *sibun*; nht. *sieben*; lt. *septem*; lit. *septyni*; lett. *septini*; slav. *sedm*; fe. *seofon*; e. *seven*; skr. *saptan*. Sju-bor(d)a·eka, f. ett slags stor fiskarbåt. Bl.

Sjunne·Hvór, ord. hvarsjunde. Hs.(Db.).

Sju-sóvare·dag, m. den 27:de juli; en märkelsedag för väderleken. Allm.

Sjuttingen, m. def. hin onde. Allm.

Suttan, num. sjutton. Sm. *Syttan*, Sk.,hl.

Sutti el. *sötti*, num. sjuttio. Bhl.

Suttina, ord. sjuttionde. Hs.(Db.).

Suttna, ord. sjuttonde. Hs.(Db.). SIVA, s. *sviva* 1.

SIVAR, m. säf. Fl. (Pargas). Fn. *sef*, n.; d. *siv*. Jfr *säv* 2.

SI·VÖR(D)A, v. a. 1 visa sidovördnad (*si-vörna*). Sm. Fsv. *si-vyrdha*, *se virdha* el. *sæ-vyrdha*, förakta. S. Bern. f. 56, 127 v. Cod. A. 13, f. 22 v. Cod. A. 27, f. 59 v. S.S. 1, 27; af *siþ*, mindre, *vyrdka*, hedra, vörda: fn. *svivirða*, förakta.

SIÅ (pr. *sir*, pl. *sidum*, ipf. *såg*, pl. *sågum*, sup. *sitt*), v. a. se. Dl. *Säi* el. *sai* (pr. *sir*, pl. *si*, ipf. *sag*, pl. *sagu*, sup. *säii* [el. *säjt*]), G.; *si* (ipf. *såg*, sup. *sett* el. *sitt*). Vb.,nb.; *sjå* (ipf. *sjått*), Jtl.; *söj*, Bl.; *sój* (ipf. *sou*, sup. *sójt*), id. Sk.(Göinge). I några svea munarter *si*, att se. Fsv. *sia* (Runurk, 1953). *sea* (VGL.), *siæ* (UL.) (ipf. *sag*, pl. *saghom*), se; fn. *sjá*; n. *sjå*; fht. *sehan*; fsax. *sean*; ns. *seën*; nht. *sehen*; fe. *sëon*; e. *see*: ffris. *sia*; d. *see*; moes. *saihvan*. At-sien, s. sid. 15.

För·seen, adj. försynt. Vg.

Gång·syn, f. I tales.: "han har gång-syna kvar"; säges om person, som är nästan blind, men hvilken ser så mycket att han kan vägleda sig sjelf. Hs.(Ljusdal).

O·för-siän, adj. oförsigtig; som ej ser sig före. Vb.

ópp-syn, f. tillsyn. Ög.

ópp-syning, m. uppsyningsman, polisbetjent. Ul.

O-synlig, adj. 1) oansenlig, mindre prydlig. Fl. (Öb.); 2) ovanligt liten till växten; om qvinnor. Sdm. *O·söjn li*, oansenlig, liten. G. O neg.

O-synliger, adj. som lätt faller i ögonen; som stöter synsinnet. V. Dal. O. intens.

Sekken'en (f. *sekkane*,n. *sekken'ett*), sammandr. af: se hvilken, -et. Dls. I andra munarter *se'ken* el. *sekken* (f. *sekka* el. *sikka*, n. *seket*, pl. *sekna*), *sikken'en* (n. *sikket'ett*).

Sett (*sedt*) n. tran eller olja till lampor. "Sedtet ä så dyrt i år". *Lyse-sedt*, n. id.; *ljuse-sedt*, n. talgljus. Sk.(Ox.,Skytts,Onsjö m. fl.). *Seennet*, n. ljus, olja. Sk. (Ing.). *Seelse*, f. tran eller olja till lampor. Sk. (Onsjö). D. d. *seelse*.

Siar, m. åskådare, särdeles vid bröllop och festliga tillställningar. Vb. *Siare*, m. id. Fl. (Pargas); *till·siare*, m. Fl.(Lappträsk).

Sjå (ipf. *sjådd* el. *sjådde*, sup. *sjått*), v. n. skimra, lysa igenom. "Hä sjådd göning grannkläninga hennars på unnerkjoln", det lyste genom hennes fina klädning på underkjortelen, "Hä sjådd på månän", det lyste på månen. "Hä sjådde på auga göning flora", det lyste på ögonen genom floret. "Tyget ä tunnt å sjår i göning". Vb.,nb.,åm.

Syfta, v. a. 1 sigta. Dl.(Våmh.). *Sypta*, id. Dl.(Elfd.). Fsv. *sypta*, syfta. Med. Bib, 1, 122.

Syn, utseende. Fl. (Ingo). Fe. *sýn*, f. syn.

Synas (ipf. *syntes*). v. d. tyckas, täcka, mena. "Ja syns att dä ä bäst". S.Sk. Fn. *sýnast*; d. *synes*.

Synlig, adj. prydlig, vacker. Fl.(Qvark.).

Synt, adj. varse. "Ji vort int synt'ä" jag blef ej varse det. Vb.

Under-syn (n. *-nt*), adj. förunderlig. Jtl.

Under·syn, *-a*, f. något förvånande, förundransvärdt ting. Jtl.

Under-seelig, adj. blyg. Sk.

Över-synt, adj. 1) som ser väl på långt, men ej på nära. håll. Vg.; 2) mycket öfvermodig. Ög. (Östkind); 3) som flöjer; om kreatur. Ög.,sm.

SJABBA, v. n. 1 vara långsam, aldrig hinna att blifva färdig, gå matt, vacklande. Götal. Sjabbare, m. sölare. *Sjabber*, m. *sjabbelin*, m. Götal.

Sjabberska. f. senfärdig qvinna. *Sjabbekar*, n. Sk.: *sjabba* f. id. Götal.

Sjabbig, adj. långsam, sölig, som ej blir färdig. Götal.

Sjabbigt, adv. långsamt, söligt. Götal. SJAFFS, 1) m. (pl. *-ar*), våpig, liknöjd och oordentlig karl. Kl.,bl. *Sjase*, m. id. Kl.; 2) n. det som göres opålitligt. Sm. Jfr *sjask*. Sjaffsa, f. våpigt och liknöjdt fruntimmer. Götal. *Sjåffsa*, f. id. Ög.

Sjaffser, m. liknöjd oeh oordentlig karl. *Sjaffselin*, m. id. Sm.

Sjaffsig, adj. våpig, oordentlig. Götal. *Sjaffsed*, id. Sk.

Sjaffsigt, adv. oordentligt. Sm.,bl.

Sjåffs, n. långsam, tafatt rörelse. Ög.

Sjåffsa, v. n. 1 vara långsam och tafatt. Ög. SJAGGA, v. n. 1 vara senfärdig. S.Sk. Sjagg, m. 1) långsam, sölaktig karl. *Sjaggare*, m. id; 2) öknamn på en sådan. S.Sk.

Sjagga, f. långsamt, sölaktigt fruntimmer. S.Sk.

Sjagged, adj. långsam, senfärdig. S.Sk. SJAJMA, v. n. 1 tala dumt, oförståndigt. ”Hör, hur han sjajmar”! *Sjajmer*, m. *sjajma*, f. som talar dumt, oförståndigt. Sm.(Vestbo).

SJAKTA, v. n. 1 springa utan bestämmelse. ”Hvad springer du å sjaktar efter”! Sm. ”Åkä ute å sjaktä”, fara mycket på vägarne. Sdm.

SJAL-DÓGET, adj. 1) som känner sig illamående efter ett rus. Vb.(Nordmaling); 2) vanmägtig. Vb.

SJALVER el. *själver*, pronom. sjelf. Sdm.-sm. *Sjólvr* el. *sjölvr* (f. *sjólv* el. *själv*, n. *sjólvt* el. *självt*), Nk.; *sjalvr*, G.; *sjólv*, Hs.; *sjov*, Dl.(Elfd.); *säl*, id. Sk. Brukas 1) som adjektivum: a) sjelfständig, oberoende, som ej vill krusa för andra; högmodig. ”Han vill just vara lite själver”; b) något ilsken; om tjurar. ”Han ser lite själver ut”. Sdm.; 2) substantivum, m. husbonde. ”Han själv, far själv”. Ul.,sdm.,ög. *Sjob*, *sjov*, id. ”Hvar ir sjobin?” hvar är husbonden? Dl.(Elfd.). Fsv. *sjalver*, *siælver*, sjelf; fn. *sjálfr*; fht. *selber*; fe. *self*; e. *selv*; fsax. *selbo*, *selvo*, *self*; holl. *zelf*; d. *sjelv*, *selv*; moes. *silba*, id., hvilket måhända står för *siliba* (af *si*, pron. reflex, och *leiban* förblifva, i hvilket fall*silba* egentl. skulle betyda: det i sig förblifvande). Jfr Grimm, gr. 3, 6. Sjals·vörding, m. en som gör såsom han vill, af blott eget tycke. S. G.

Sjelv·bot, f. kallas det 1) när någon sjelf vållat sin ofärd; 2) när någon väl förtjenar hjelpas. G.

Sjelv-supare, m. som super hemma utan sällskap. Vm.

Sjelvst’n, m. def. hin onde. Vb.

Sjob·stuga, f. manhus, den stuga der folket bor. Dl. (Elfd.).

Själv-sin el. *själv-sän*, sin egen, enskild. ”Han rej på sjelv·sin häst”, han red på sin egen häst. Vb.

Sjelv·synt, adj. sjelfklok, envis. G.

Sjöss, ett ord som sättes framför pronomina prossesslva och adjektiva för att förstärka betydelsen. ”Sjöss män häst”, min egen häst. Vb. (Burträsk, Löfånger, Nysätra, Skellefteå).

Säl·dö(d), adj. sjelfdöd. Sk. Fn. *sjálfdauðr*.

Säl-döing (pl. *-ar*), m. sjelfdödt kreatur. S.Sk.

Säl-fjeling (pl. *-ar*), m. sjelfrådig, besynnerlig menniska; en som i seder och uppförande ej vill vara lik andra. Sk. (Harj.).

SJAMPA, f. lortlolla. Vg.,nk.

SJANA, v. n. 1 sätta näsan i vädret och se högt upp; oroligt titta hit och dit; stirra med tanklösa eller förvånade blickar. Dls.,bhl.,vg. Sjana el. *sjanta*, f. enfaldigt, halfvåpigt fruntimmer. Hl. (Morup, Skällinge).

Sjane, *sjante*, m. enfaldig, halffånig karl. Hl. Rhætorom. *schani*, m. enfaldig menniska. SJARG, *sjarja*, s. *sarga*.

SJANK, adj. svag, kraftlös, kroppssvag. Sdm.

SJAPPA, v. n. 1 springa, fly. *Sjapp*, m. språng. ”Läggä på sjappen”. Sdm.

SJAS, n. otillbörligt spring, ”flängane”. Vg. (Skarab.). Jfr *sjasa*.

SJASA, v. n. 1 släpa fötterna under gåendet och derigenom åstadkomma ett skrapande ljud. Götaland. Sjase, m. våp, enfaldig och tafatt menniska. Hl. Jfr *sjatte*.

Sjask, m. sölare, som ej blir färdig. Allm. *Sjaskare*, m. *sjaske·böjse*, f. id. Sk.

Sjaska 1, v. n. 1) vara sölig; 2) gå sakta och illa. Bl. *Jaska*, id. Hl. D. *siaske*.

Sjaska 2, f. söligt fruntimmer. Götal.

Sjaskig, adj. långsam, sölig. Götal. *Sjåskakti(g)*, id. G. D. *sjasket*. SJASA el. *sjassa*, v. a. o. n. 1 1) jaga, skrämma bort (mindre djur). ”Sjasa bórt hönsen”. Allm. *Sjakta*, S. Sk.; *tjasa*, Vb.; *sjattsa*, id. ”Sjattsa på fåren!” Vg. *Sjattsa på*, id. Sm.; 2) väsnas öfverdådigt, utan hejd dansa, springa o. d. Vg. Nht. dial. (Bayern, Schweitz, Nassau) *schassen*; frans. *chasser*. Jfr *skjätta* 1. För·sjasa, v. a. 1 jaga, drifva någon så att han blir trött. Sk.,hl.,bl.

Ut-sjasad, adj. uttröttad, utsliten. Götal.

Sjatt! utrop, hvarmed man drifver undan får och getter. Götal. *Tjatt!* id. Vb. SJATTE, m. våp, enfaldig, vårdslös, tafatt menniska. Sk.,hl. *Sjåt*, m. Hl.; *sjåd*, m. id. Sk. D. d. *sjatte*, v. n. umgås vårdslöst, orenligt eller förvändt med något; *sjatte*, vårdslöst, smutsigt fruntimmer. Jfr *sjase*, *skjåt*, som äro samma ord.

SJATTRA, v. n. 1 1) smattra, låta som när hagel faller på sten eller mot fönster och träd. ”Haglet sjattrar på fönstret”; 2) låta som gäss. Deraf*sjattring*, m. a) ett sådant ljud; b) hagel- eller; regn-skur. Sm.

SJE-BOTTEN, s. *sjö*.

SJELIBRÅ? villebråd. Hl. (Slöinge, föråldr.).

SJER, adv. här. Nb. (Råneå, Cal.). *Sjer*, *sjär*, *sjenn* el. *sjennar*, id. ”Sjennar har ’et a! Sök sjenn”! Fl. (Nerpes i Öb.). Fn. *hèr*. Sjeran, *sjåån*, adv. härifrån. Nb. (Råneå, Cal.). *Sjaan* el. *sjansjen*, id. Fl. (Nerpes i Öb.). Fn. *héðan*.

SJEVA (ipf. o. sup. *sjeva*), v. n. glimma, tindra, blänka till (t. ex. af en aflägsen eldsvåda eller eld). Vb.

SJIVA SEJ, v. r. 1 svänga sig då man går, yfva sig, brösta sig. Götal. D. d. (Slesvik) *sjive* el. *sjyve*, jubla, skrika af glädje (Kok 1, 364); moes. *sifan*, jubilera: **ἀγαλλιᾶσθαι**: fe. *sifian*, glädja.

SJō, interj. Utrop då man drifver på. t. ex. får eller bortdrifver höken. Deraf a) *sjo* el. *sjōa*, v. n. ropa sjo! hojta, skrika på höken; Sjunga, tralla. ”Hvad går du å sjoar ätter?” Sm.,vg.; b) *sjō-vall*, interj. säges till kreaturen då de släppas vall. Sm.

SJO s. *si* 1.

SJOA 1, v. n. 1 mulna, mulna upp; säges t. ex. när molnen ofta stryka förbi solen. Ög. *Sjola på*. Ög. (Ydre); *sjora*, id. Sm.,hl.,bl. Jfr *skjogga*.

SJOA 2, s. *siođa*.

SJOA 3, s. *sjō*.

SJOK, m. & n. ett stort afrifvet stycke, bit af obestämd form. ”En klädes·sjok. En sjok väv, ost”. Sdm.,ög.,bl.,hl.,sm.,kl. *Móln-sjok,* m. molnfläck. Sm. ”Spiken slet ett stort sjok ur rókken. Kroken käkkte ett stort sjok ur näven på meg”. Nk. Sjoka, v. a. 1 skära eller klippa af större stycken. Bl.

Sjoking (pl. *-ar*), m. ett större stycke (afskuret eller afklippt). Bl. *Sjokanne*, n. stycke (med bibegreppet stor) i allmänhet. Vg. SJOKA el. *sjåka*, v. n. i sloka, hänga sidt. ”Kläderna sjåka”. Hs. Sjåkug, adj. ohyfsad. Hs. SJOLA PÅ, s. *sjoa* 1.

SJOMLA, v. n. 1 famla, känna sig före. Vg.

SJOMLING, m stor skifva. Ög.

SJORA, s. *sjoa* 1.

SJU, s. *sjö*.

SJUARE, *sjugäre*, s. *siođa*.

SJU-BOR(D)A·EKA, s. *siu*.

SJUK, adj. 1) eg. (såsom i riksspr.) behäftad med sjukdom. *Syg*, id. Bhl. (Oroust); 2) bristfällig; om redskap; 3) ostadig; om väderlek. Sdm. Fsv. *sjuker* el. *siukir*; fn. *sjúkr*; n. *sjuk*; fsax. *siok*, *siak*; fe. *sióc*, *seóc*, *sȳc*; flit. *siuch*; ffris. *siek*; e. *sick*; d. *syg*; nht. *siech*; ns. *seek*, *siek*; holl. *zieck*; moes. *siuks*. Blo(d)-sjuk, adj. som har rödsot. Vb.

Bränn-sjuka, f. hetsig feber. Fl.(Nl.).

Lat-sjuka, f. bleksot. Hj.

Löp-sjuka, f. utsot. *Döra-flängjo*, f. *bukfluss*, m. Fl. (Nl.).Sjuga, *sjua*, f. sjuka, sjukdom: Kl.,sk. *Sjuke*, f. id. Allm. i hvardagligt tal. Fsv. *siuka*, fn *sýki*; n. *sjuka*, *sykja*; d. *syge*; fht. *siuchi*, *siechi*; nht. *seuche*; ns. *süke*; moes. *siukei*.

Sju(g)-modig, adj. bedröfvad, nedslagen. Sk. (Frosta).

Sjukall, adj. sjuklig. Dls. *Sygåln*, id. Bhl. (Vikorne).

Sjuk·rokå, adj, krasslig. Fl.(Öb.). Jfr fin. *raukka*, eländig menniska.

Ut-sjuk, adj. ytterst sjuk. Vb.

Vöttu-sjuka, f. vattusot; Vb. Fht. *wazarsuht*; nht. *wasser-sucht*. SJUNG 1, n. sting: ett flygfä, för hvilket boskapen rädes. Sdm.(Björkvik).

SJUNG 2, s. *sy*.

SJUNGA, *sjungande*, s. *singa*.

SJUNING, s. *siođa*.

SJUNNE-HVóR, *sjusóvaredag*, *sjuttingen* s. *siu*.

SJUTUT, m. ringdufva: Columba palumbus. Ö1.

SJUVA, s. *sjåva*.

SJÅ 1, n. hårdt, tungt; besvärligt arbete. Allm. N. *sjau*, m. arbete, hvartill behöfvas många menniskor: holl. *sjouw*, f. besvärligt arbete. Sjå (ipf. *-ä*), v. n. göra sådant arbete; sjåa. Vb. Holl. *sjouwen*; n. *sjaua*.

Sjåar, m. sjåare. Vb. Holl. *sjouwer*; n. *sjauar*. SJÅ 2, n. lustigt lefverne; gladt skämt. ”Hålla sjå me flekkan”. Götal. Frans. *jeu*.

SJÅ 3, s. *siå*.

SJÅGGUG, adj. 1) smutsig, osnygg till klädsel; 2) otreflig. G.

SJÅKA 1, v, n. 1 ljuda, sörpla, såsom då man t. ex. har vatten i stöflarna. G.(F.).

SJÅKA 2, v. n. 1 söla, draga ut in på nätterna med arbete. Hs. (Db.). *Sjåkka*, v. n. sakta framskrida. ”Han går så han knappt sjåkker fram. Arbetä sjåkker inte fort på dä här visä”. Kl.,sdm. D. *siokke* gå vårdslöst, släpande. Sjåkan·sam, adj. som sölar och håller sent ut på nätterna med arbete. Hs.(Db.). SJÅL (ipf. *ä*. v. n. gnälla, jämra sig, gråta; ideligen bedja om något, ofta under tårar; mest om barn. Jtl.,vb.

SJÅNA, *sjånå-drått*, s. *sina* 2.

SJÅNGLA 1, v. n. 1 sysslolös gå och svänga sig. ”Gå å sjångla”. Sdm.

8JÅNGLA 2, s. *siođa*.

SJÅNGLUG, adj. som har långa och smala lemmar. *Spånglug*, id. Hs.(Db.).

SJÅP, n. våpig och tafatt qvinna. *Sjåpa*, f. id. Allm. Sjåpa, v. n. 1 bete sig barnsligt och oskickligt, göra sig till, vara ömtålig för minsta väderpust, bylta på sig af denna anledning en hop kläder. Allm.

Sjåper, m. dum, fånig karl. Allm. SJÅSA, f. kakelugnsnisch; litet skåp af järnbleck ofvanpå en järnugn. Sk. (Ox., Vemm. h. Sällan brukl.).

SJÅSK, n. 1) slaskigt väglag; 2) snuskig och pjaskig qvinna. G. Sjåskä, v. n. 1 gå i eller handtera slask. G. SJÅVA el. *sjuva*, v. n. 1 gå tungt och långsamt. ”Han går å sjuver”, går och latar sig, går långsamt, går och smyger. Vg. Jfr *slåva*. Sjåva, f. *sjåver*, m. trög och senfärdig menniska; en som drar benen efter sig. Vg.

SJÄBBA, v. n. 1 träta som en månglerska ordrikt och ilsket motsäga. Vg. *Sjääbb* (ipf-*ä*) Vb.; *sjabba*, id. Hl. Sjäbb el. *sjäbba*, f. qvinna som gör motsägelser, ordrikt och ilsket gensäger. *Sjäbbgädda*, f. id. Vb.

Sjäbbel, n. motsägelse och gräl. Vb. Jfr *bjebbel*.

Sjäbbäl (ipf. *sjäbblä*), v. n, motsäga, gräla. Vb. Jfr *bjebbäl*. SJÄKEKT el. *sjekert*. ”Min sjekert”, ett slags lindrig ed. S.Sk.

SJÄKKS, num. sex. Dl. Fsv. *siax*, *sæx*.

SJÄL, f. (såsom i riksspr.) själ: anima. Fsv, *sial*, *siæl* (*syæl*), f. a) själ. UL.GL. *Sal*, f. id, Runurk. 50: ”kuþ hialbi salu; b) qvintessens, den finaste delen af något. S.F.S. 1, 3 h. (Läk. B. kap. 66); fn. *sál* el. *sála*; fe. *sâvel* (*sâvl*, *sâul*); fht. *sêula*, *sêla*; fsax. *sêle*, *seole*, *sîole*; ffris. *sêle*; nht. *seele*; holl, *ziel*; e. *soul*; d. *sjæl*; moes. *saivala*, id. Alla f. *Saivala*. f. själ, härledes troligen af moes. *saihvan*, att se, i hvilket fall *saivala* egentl. skulle betyda; den seende. Deraf i munarterna: Kärringsjäl, s. *karl*.

Själa-bot, f. barmhärtighetsverk, god gerning. Dls. *Sälle-bot* el. *sälle-bod*, f. id. Bhl,. (Vikorne). Fn. *sála-bot*, f. egentl. det man gör för sin själs gagn; n. *sæle·bot*, f. barmhertighetsverk, god gerning, hjelp; d. *sjælebod*, penitens (Kingo).

Själanes, adv. från djupet af själen gående, innerligt. Kl.

Själa·ringning, f. ringning i kyrkklockorna för en afliden. Allm. Fd. *siæleringning*.

Själas, v. d. 1 1) ligga i själtåget, hålla på att uppgifva andan. Allm.; 2) andas häftigt af oro eller förskräckelse; våndas, förgås af otålighet. Ul.,kl.,sm. Fsv. *siælas*, dö. S. S. 4, 43. Horol. f. 113. SJÄL-KUTE, s. *säl*.

SJÄLLAN el. *själlen*, adv. sällan. Sk. *Själlden*. G.; *själla*, Hs.,sm. Fsv. *siællan*. S. S. 1, 12; fn. *sjaldan*; n. *sjelda*, *sjalda*; ffris. *sielden*; d. *sjelden*; fht. *seltan*; fe. *sëldan*: nht. *selten*, id. Jfr Grimm, gr. 2, 96. Själ-häppe, *själäppesamt*, s. *happ*, sid. 243 a.

Sälle-nytt, *säl·nytt*, adj. n. mycket sällsynt, ovanligt. "Dä va sällenytt se dej". Sk.(Ox.).

Sällsam, adj. senfärdig, sensam. Sk.(Ing.).

Sällsom, adj. sällsam. S. Sk. D. *selsom*; nht. *seltsam*. SJÄL-SKREV, s, *säl*.

SJÄPPA el. *siäppa*, f. hynda, tik. Dl.(Elfd.,Våmh.,Mora,Orsa). *Säppa*, f. id. Hs. (Ljusdal). Jfr *sipp* 2, *gräl-siäppa*.

SJÖ 1, m. (såsom i riksspr.) sjö: mare, lacus. *Sjö* (pl. *sjögar*), m. sjö. Hs.,ög.(Skedvi). "Alla sjögar e långe lajda". Vg. (Skarab.). *Sjög* (pl. *sjögar*), m. sjö; kärr. Sdm. (Ö. Rek.) *Sè* (def. *sen*, pl. *sea*, def. *sean*), m. sjö. Hs.(Db.); *sju* (pl. *-är*), m. Dl.; *si*, m. Nb. (Ö. Cal.). I vårt fornspråk har detta ord troligen hetat *sä*, hvaraf flera svenska ortnamn, t. ex. *Säby*, *Sätuna*. Fsv. *siar*, *sior*, *sio*, m. sjö. GL.VGL.UL.HL.; gl. sv. *siögar*, m. pl. sjöar. Gustaf I:s bibel (Exod. 7: 19); fn. *sær*, *ser*, *sjár* och *sjór* (gen. *sævar* el. *sæfar*, *sefar* el. *sevar*, *sjávar* el. *sjáfar*, *sjóvar*el. *sjofar*), m. haf, sjö; fht., fsax. *sêo*; fe. *sæ*: e. *sea*; nht. *see*; holl. *zee*; d. *sø*; lapp. *säv*; moes. *sáivs*, m. Sjé-bótten, m. 1) eg. sjöbotten; 2) sjöbottensgräs: Seleranthus annuus. Detta besvärliga ogräs, som växer tillsammans med Spergula arvensis, förstörer i hög grad växterna på svalarne och åkrarne, särdeles då de sås för brådt. Hs. (Db.).

Sjö-bloma, f. hvit näckros: Nymphæa alba. Vb. (Ume). Jfr *vämblad*.

Sjöa-bremme, m. kall hafsvind. N. Bhl. Jfr *bremme*.

Sjö-bragd, s. *bragd* 1.

Sjö-brak, n. det som vräkes upp från sjön (såsom tång, vass, qvistar o. d.). Ul. (Rosl.). N.*bråk*. Jfr *brak*.

Sjö-bunden, p. p. uppfyld af insjöar. Ög.

Sjö-djävel, s. *ulk*.

Sjö·kókk, m. Callionymus Lyra, L. Nilssons fauna 4, 212.

Sjö·mus, (pl. *mösser*), f. Mustela erminea. Vb. Föga brukligt.

Sjö-óllon, n. näckblad: Nuphar luteum. Sm. Jfr *åkanna*.

Sjö·plommon, n. Ulva pruniformis, L. Ul.

Sjö-själ, s. *säl*.

Sjö·spira, f. trollslända. Nk. (Kihls s:n).

Sjö·svullp, s. *skvilpa*.

Sjövvel, m. en större vattendam, vattningsställe. Sk. (Ox., Torna). *Sjäurl* el. *sjäul* (def. *-en*), m. Sk. (Vemm.); *stjövel*, m. id. "Nu ha de rensat ópp den stora stjöveln". Sk. (Ox.). D. d. *sjøvl*, *stiøvl*, id. SJÖ 2, s. *si* 1.

SJÖ-NIMM, s. *nimma*.

SKAB, s. *skapa*.

SKABBAS, v. d. 1 rasa. Hs. (Db.). *Skabbas* är troligen ljudsämdt af *skambas*, i hvilket fall det ursprungligen betyder: förkortas; af fsv. *skamber*, adj. kort. På samma sätt betyder sv. *skämta* ursprungligen: förkorta tiden, skämta, gyckla.

SKABBE-RALLE, m. skabbig person. Sm. Fsv. *skabber*, m. skabb. Läkeb. 70: 1. S.F.S. 6, 362.

SKABBE·ROSOR, f. pl. åker·vädd: Scabiosa el. Knautia arvensis. Vg. Gl.sv. (Tillandz) *skabbe-gräs*.

SKADDA, f. dimma, töcken. Vg. (Mark, m. fl.),hl.(Värö,Kongsbacka). *Skadd*, f. Vl.,bhl.; *skådda*, f. Jtl.,hj.; *skådd*, f. Dls.; *skädda*, f. S.Hl., N.Sk.; *skedda*, f. id. Sm. (Vestbo). N. *skadda*. *skodda*, *skadd*, *skodd*, dimma; fe. *scadu* (*sceadu*, *scad*), f. skugga; e. *shadow*; nht. *schatten*, m. id.; fht. *scato*, m. skugga; moln; fsax. *scado*, m. skugga; holl. *schaduw*, f.: moes. *skadus*, m.; gael. *sgâth*, m.; cornw. *skod*, m.; bret. *skeûd*, m, id.; skr. *ćhad*, betäcka, dölja, *sku*, betäcka. Skäddig, adj. dimmig, töcknig. Hl. (Hasslöf,Karup). Jfr bret. *skeûduz*, skuggig.

SKAE, m. skada. Sk. Fsv. *skaþi*; fn. *skada*, m.; d. *skade*; moes. *skaþis*, id. Skadera, v. a. 1 skada. "Han ble mied skaderad å askan", han blef mycket skadad af askan. S. Sk. *Skajdä*, id. G. Fsv. *skaþa*, *skadha*. Alex. 2732; fn. *skada*, *skedja*; fht. *scadôn*; nht. *schaden*; fe. *sceadjan*; e. *scath*; moes. *skapjan*.

Ska(d)-fallen, adj. bräcklig. Bhl.

Skadli(g), adj. 1) eg. (såsom i riksspr.) som orsakar skada; 2) som är för god att begagna. "Selkä jär för skadlit dill foder", silke är för godt (dyrbart) till foder. Vb. SKĀENDES, adj. hafvande, fruktsam. "Hon ä skaendes". Sk.(Ox.).

SKAFFARE·FAR, m. *skaffare·mor*, f. de gifta personer, hvilka vid bröllop skaffa in allt, som behöfves och hvilka börja dansen. *Skaffare·fólk*, n. id. Emedan första dansen tillkommer dem, kallas han *skaffare·dans*, m. N. G. D. d. (Slesvik) *skafferdands*.

SKAFT (*skafft*). n. 1) eg. (såsom i riksspr.) handtag; deraf *skäfta*, v. a. 1 sätta skaft på något. Vb.,sm. (fsv. *skæpta*, id.); 2) sölf i en väf (icke såsom i riksspr. sjelfva käpparne, hvarpå sölfven äro uppträdda). Sdm. (Ö.Rek.), ög.; deraf *skaft-trilla*, f.; 3) sädesstrå, halm. Vb. sm.; deraf a) *skafta*, v. a. o. n. 1 taga eller gifva tertialtionden i strået (skafttionde). Sm.; b) *skaft-havre*, m. α) otröskad hafrehalm. Ul.; β) piska; skämtsamt. Ul.; 4) stjelk; deraf *potates·skaft*, potatisstjelk. Fl. (Nl.); 5) fastebref på ett hemman. Att hustrun är med "in i skaftet", vill säga att hennes namn jemte mannens är i fastebrefvet. Dls.,vg.,sm.; deraf a)*skafta*, v. n. 1 taga fastebref. Sm.; b) *skafte-brev*, n. fastebref. Vg. (Nästan föråldr.). Fsv. *skapt*, *skaft*, *skafft*, n. a) käpp, stake. ÖGL.; b) skaft, handtag. L.L.; c) strå. Vid installering förekommer detta ord vid betecknandet af den symboliska handling, hvarigenom den förre egaren öfverlemnar en sak åt en annan person och hvarvid *strå* begagnades; jfr lt. *stipulatio*; d) spjut. Fr. af N. 1642. Kg. St. s. 146; e) penis. Biærk. R.; fn. *skapt*, n. handtag; b) spjut; nht. *schaft*; d. *skaft*; fe. *sceaft*, *scäft*; e. *shaft*; lt. *scapus*. Skäft (*skäfft*), m. 1) kil. Vb.; 2) stången som sammanhåller fram- och bakkärran; mellanstycke uti en vagn, hvarmedelst han kan förlängas eller kortas. *Länga*, f. Sm.; *lurstång*, f. id. Sm.,vg. (Vadsbo).

Skäfta (*skäffta*, v. å. 1 1) tillöka eller hopfoga något, t. ex. ett par bräder, stänger, stockar. Sm.,ög. *Skäfta hop*, id. Hs.; 2; sätta flera dragare framför vagnen, det ena paret framför det andra. Vm.,nk.,ög. Deraf a) *köra skäfte*, köra med flera dragare anspända framför hvarandra; b) *ria skäfte*, *ria te skäftes* el. *ria skäkkte*, rida på en af de första hästarne i ett förspann. Götal.; c) *tve-skäft*, adv. med två par dragare. "Köra tveskäft". Bl. (Östra h.).

Skäfting, m. drägtstång för oxar. Ög.

Ut-skäfte, n. framskjutande utsprång på en byggnad åt sidan eller gafveln. *Ut-viste*, n. id. Hs. (Db.). SKAG, s. *skak* 1, *skaga*.

SKAGA, v. n. skjuta fram, skjuta ut: prominere. Detta verb har icke påträffats i våra munarter, men är roten till nedan upptagna ättlingar, som vittna om att det fordom funnits hos oss. Fsv. *skaga*, skjuta fram, ut: d. d. *skage*; fe. *scægan*, id. Skag, n. 1) ett bart och öppet eller framskjutande ställe; 2) udde; 3) utsprång på tak, öfver bro till en förstuga. Vb. Fn. *skagi*, m. långt framskjutande udde; n. *skag*, n. ett bart och öppet eller framskjutande ställe. Deraf namnet på danska udden Skagen. Jfr nfris.*skage*, "die äusserste gränze, so weit das feld ausläuft" (Outz. 311).

Skagjig, adj. bar, kal, naken; om berg, kullar o. d. Vl.

Skägel-tändt, adj. gigeltändt; med utstående ojämna tänder. Hs. (Db., Tuna). *Skingel-tändt*, Hs. (Ljusdal); *igel-tändt*, id. Hs. (Tuna). Isl. *skögultentr*.

Ut-skag, n. utsprång på tak. Vb. *Ut-skåv*, n. id. Nb. (Cal.). *Ut-skov*, n. framskjutande del: 1) afsats (t. ex. på en spis). Vg. (Vadsbo); 2) källar svale, källargång. Dls.

Ut-skagar, m. pl. utbyar, utmarker, från hembygd aflägse. Jtl.,mp.,hs. (Bj., Ljusdal). Fn. *útskagi*, m. udde. SKAJ, m. gammal hästkrake. Vg. Fn. *skær*, m. häst.

SKAJD, *skajd-hulä*, s. *skeda*.

SKAJDÄ, s. *skadera*.

SKAJKÄ, *skajklä*, s. *skakk*.

SKAJLE-FALL, s. *skakel*.

SKAJV, adj. skef. "Skajv u vaiv", sned och vind; ganska sned. G. Fn. *skeifr*, *skafr*; d. *skiev*; fslav. *schoui*, venster (Miklov, s. 108); slav. *shevi*; e. dial. *shiff*; lt. *svavus*; gr. **σκαιός**, id. Skav·rätt, adj. n. snedt. vrångt. Kl.

Skeva (ipf. o. sup. *skeva*), 1) v. a. snedda; om yxa eller annat verktyg: skära eller bilda något snedt, vindt, antingen det sker af oskicklighet eller emedan det så fordras till ändamålet. "Skeva stólpän"; 2) v. n. a) gå på sned, gå illa, vika till höger och venster; b) se snedt och vindt med ögonen. "Skeva öga". Vb. *Skeva*, v. n. 1 a) skefva med benen. Hl.; *sköva*, id. S. Sk.; b) under gåendet slänga utåt med benen. Vg. D. *skeve*.

Skevla, v. n. 1 gå som en ko, slå benen i kors om hvarandra. Nk.

Skevel-skankuger, adj. som går på detta sätt. Nk.

Skev·rodd, adj. (om båt) som är vind i kölen och drager sig åt ena sidau. "Båten ä skevrodd". Bhl.

Skjajva, f. venstra handen. Hl. (Morup). *Skeva*, f. id. Hl. (Släp). Slav. *schouitza*, id.

Skajv-händ, adj. vensterhänd. Hl.

Sköv·bened, adj. skefbent. S.Sk. D. *skeivbenet*. SKAK 1, n. 1) kedja, länk: a) kedja om halsen på bandhundar eller det bindsel, hvarmed de äro bundna. *Hunde skak*, n. Ög.,sm. *Skag*, n. Sdm.,sm.: *skap*, n. id. Sm.; b) länk uti ett fäbindsel eller klave. Äfven *skag*, n. "Kon har stupat på skaget", hon har dödt i klaven. Kl., sm.,sdm. *Fä-skag*, n. id. Sm.; 2) forselvagn med gallerverk eller stegar på sidorna, för att köra halm, hö, ved; deraf a) *skak-vagn*, m. en sådan vagn; b) *hö-skak*, n. hövagn, hölass. Sdm., nk.; c) *ånn·vagns-skak*, s. *vagn*. *Skag* (pl. *skåjger*), m. vagnskorg, vagnshäck. Hl. (Skällinge). *Skåg*, id. Vg. (Mark). Jfr holl. *schakel*, f. led (i en kedja); förening; *schakelen*, v. a. sammankedja, förena. Jfr *skaka* 1.

SKAK 2, s. *skap*.

SKAKA 1 (pr. *skaker*, ipf. *skok*, sup. *skaki*), v. a. o. n. skaka. Vl. *Skaka*, *skäka* el. *skeka* (ipf. *skok*, sup. *skäki*, *sköki*, *skökä* el. *skekä*), [hårdt k]. Vb.; *skåkå* (ipf. *skäkäd*, sup. *skåkåđ*), id. Dl. (Mora). *Skaka se*, v. r. 1 säges om hästar som slå sig på hofvarne. Sm. Fn. *skaka* (*skók*, *skekit*), skaka, stöta, stampa; fe. *scacan* el. *sceacan*; n. *skaka*; fns. *skakan*; fd. *skage*, id.: e *skake*, darra. Jfr *skvakka*. Skaka 2, f. frossa. G.(F.). *Skakra*, f. Kl.; *skak-rakka*, f. id. Sm.

Skaka, *skaku* el. *skake*, f. linbråka. Hs. *Skäkkta* (pl. *-tur*), f. Dl. (Mora,Våmh.); (sk hårdt i *skäkkta*). *Skäfta*, f. Ög.; *skjäkk*, m. id. Hs.

Skakal, adj. hård, ojämn, som förorsakar stark skakning; om väg. "Dä ä skakalt väglag". Vl. (Jösse h.). N. *skakall*.

Skaker·händt, adj. darrhändt. Jtl.,vb. *Skakker-händt*. Nb.,vb.

Skak-fot, *skav·fot* el. *ska-fot*. m. det bräde eller redskap, mot hvilket linet vid skäktning framhålles. Hs. *Skätte-fot*, m. id. S. Sk. D. d. *skakfod*.

Skakker, adj. 1) eg. utskakad, genomskakad; 2) trött, matt. Kl.

Skakker-lónnom, adj. o. adv. darrande, fallen för att darra; på darrande vis. "Han gikk skakkerlónnom", likasom han hade frossan. Vb.

Skakk-ungär, m. pl. sämre lin, som faller ner under bråkningen. Dl. (Mora, Våmh.). *Skak·ungar*, m. pl. Hs.; *av·skäkktur* (sk hårdt), f. pl. id. Dl. (Elfd.).

Skak-vann el. *skäk-vann*, *-a*, f. 1) ett stycke trä, som från qvarnskrufven ("*kvarn-struten*") med ena ändan löper på qvarnstenen och sålunda försätter qvarnskrufven i darrning, så att kornen derifrån nedfalla i qvarnögat. Vb.,mp. *Skak·käpp*, m. id. Dl. (Malung); 2) stång i en rissel på ett tröskverk. Mp. S. *vann*, f. stång, *rist-val*.

Skakär el. *skakkär* (ipf. *skakrä* el. *skakkrä*), v. n. darra. Nb.,vb.,jtl. Fn. *skakra*.

Skjäkka, v. a. 2 1) skaka. "Hästen "skjäkkar". Kl. (Tjust), sm. (Östra h.). *Skjeka* (ipf. o. sup. *skjeka*), v. a. ruska, hvifta. Vb.; 2) slå agnar ur linet, rensa lin från skäfvor. Hs. *Skäkkta* (sk hårdt). Dl. (Mora, Våmh.); *skjäkkta*, Hs.,ul.,sdm.,nk.,ög.; *skjäffta*, Sm.; *stjäfftä*, S.G.; *skäfft* (uttal. *stjäfft*), Fl.(GK); *skäppta* (sk hårdt), N.G.; *skjätta*, id. G.,sk. D. *skjætte*; d. d. *skake*, slå agnar ur linet (Kok 1, 365).

Skjäkke-fall, n. grofva blånor, som jemte agnarne i linet bortfalla vid rensningen. Ög. *Skjäkks·fall*, n. Ul.; *skjäkkt·fall*, *skjäkkte·fall*, n. Sm.,vg.,nk.; *skjäfte·fall*, n. Ög.; *skjätte-fall*, n. id. Sk.,bl. D. *skjættefald*, id. (Moth).

Skjäkk-hjul, n. vattenhjul för linets skäkkning. Hs. (Alfta,Arbrå).

Skjäkks falls-väv, m. väf af sådana blånor. Ul.

Skjäkkte·falls·byke, n. dåligt folk, pack. Sk.

Skjäkkte-blår, pl. de gröfsta blånorna. Sdm.,nk.

Skjäkkte-kniv (pl. *-ar*), m. tunnt tveeggadt trä, hvarmed lin rensas. Sdm. (Ornö),ög. *Skjäkkts-fäl*, m. Ul.; *skjäkk-svall*, m. id. (Rosl.). Jfr fn. *falr*, m.

Skjäkkte-stol (pl. *-ar*), m. stol. mot hvilken man slår linet då det bråkas. Ög. *Skäkkt·stol* (sk hårdt), id. Dl. (Mora, Våmh.).Skäkka (sk hårdt), v. n. darra. *Skäkka sig*, darra af köld. D1. (Elfd.). SKAKEL (pl. *skaklar*), m. (såsom i riksspr.) hvarje af stängerna på en vagntistel. *8kakkel* (*skakklän*), n. ett redskap hvarmed jordredskap och vinteråkdon drages af en häst. *Sommar·skakkel* för de förra, *vinter·skakkel* för de senare. Vb. Fn. *skökull*, m. skakel; n. *skåk*. Skak-al, m. tvärstycke i *skakkel*, hvarmed de tvenne sidostyckena förenas i skakeln. Vb.

Skakel-hysta, f. svänggunga; gunga, som sättes i rörelse medelst en stång, fästad vid en axel)(*klókk-husta*, f. gunga, som går eller sättes i rörelse som en ringklocka. Hs. (Ljusdal).

Skakel-rede, s. *reda* 1.

Skakkel-ill, adj. (om häst) som ej tål att benen vidröras af skakeln. Vb.

Skakkla-fall, n. dödsfall af dragkreatur. Kl. *Skajle-fall*, n. id. Sk.

Skakkal-skjä**L**, adj. ömtålig för skaklarne; om hästar. Hs. (Ljusdal, Norrbo). Fn. *skiarr*, skygg i fugax.

Skakkäl-trä, n. en träkrok, hvarmed skakkeln fästes vid släden. Vb.,dl.(Mora). *Skakkäl·kräppå*, f. id. Dl. (Elfd.). Jfr *kräppa* 2, sid. 354 b. SKAKK 1, adj. 1) sned, vind, lutande. Nästan allm. "Du ha skakkt på huvu", din mössa sitter snedt. Jtl. (Hammardal). *Skank*, adj. id. "Hjullöten ä skank". Kl. (Tjust),öl. "Ni siter båtin skank". Fl. (Qvarkens öar). "Di mea står skankt mot di ara på dröga". Ög. *Å skakk*, adv. snedt. Dä går å skakk. Stå å skakk. Kl.,ög. *På skakk*, adv. (om tingsom ligga med kanten öfver hvarandra. Sk. (N. Åsbo); 2) afvig; 3) omaka. Vb.,nb. Fn. *skakkr* (f. *skökk*, n. *skakkt*), sned, skef, krum; n. *skakk*: d. *skak*, id. Skak föttes, adv. skafföttes; om personer, som ligga med fötterna vid hvarandras hufvuden. *Skav-fettes*, Hs. (Bj.); *ska-föttes* Vb.; *sla·fötts* el. *sla-föttes*, id. Ög.,sm.,bl.

Skakk 2, f. ett snedt afskuret, klumpigt stycke. Bl. Fn. *skakki*, m. skefhet.

Skakk 3, n.? spe. Jtl.; deraf *skakka*, v. n. 1 grina åt någon, göra narr af någon medelst eftcrhärmning. Bhl.,dls.,vl.,vg.,hl.; *skäkka*, id., Bhl. (Oroust); *skäkka efter*, upprepa, tala efter. Vg.

Skakka, v. a. 1 göra sned eller olika. *Skakka av* el. *å*, afskära, afhugga på sned. "Skakka mera å grób-kanten"! Sk.,hl.,vg. *Skakka in*, Sk. Fn. *skakka*, göra sned; d. *skakke*.

Skakka sej, v. r. 1 flytta sig, ändra sig. "Påsken skakkar sej". Sk. (Ox., Ljunits h.). *Skakka sej fram*, snålt och bedrägligt, men dåligt och klent reda sig i sammanlefnaden eller i det enskilta lifvet. Vg. (Skarab.).

Skek, n. 1) skref, rummet mellan begge benen. Sdm.,ög.; 2) byxskref. Nk.

Skeka, v. n. 1 1) skilja benen åt, taga steg. Hs.—sdm. *Skekja på*, gå fort och med långa steg. Hs. (Db.); 2) ligga med utbredda ben. "Skeka ut". Ul.,sdm.,vm.,nk.,vg.,vl.

Skäka, v. n. 1 spärra ut benen, stå bredbent, sträcka benen bredt från hvarandra. Kl.,sm. *Skajkä*, *skajklä*, *skjäkä*, id, G. *Skekk**l**a* el. *skäkk**l**a*, ligga och kasta benen, att kläderna gå upp. Vg. (Vadsbo), nl,; *skräkk**l**a*, id. Vg. Jfr fn. *skekkja*, v. a. bringa i en sned ställning.

Sköka, f. utbygguad vid en hö- eller sädeslada; ett hus, bygdt intill ett annat, så att det har det större huset till vägg å ena sidan och merendels är öppet åt den andra. Dls.,vl. SKAKKLA-FALL, s. *skakel.*

SKAKKNA, s. *skorna*.

SKALLRA, f. Silene inflata. Jtl. (Undersåker). Jfr *skälla.*

SKAL, s. *skila*, *skala*.

SKALA v. n. 1 1) springa fort. "Skala fram, åsta, åv, bórt". Allm.; 2) rinna hastigt. "Bloen skalar å näsan. Vannet skalar i rännstenen". S. Sk. Jfr bret. *skara*, springa fort; skr. *skhal*, "to move, to go, to slip, or fall". (Wilson, Sauser. Diet.). Fri-skalare, m. 1) en som "skalar fri", d. ä. som (vid lekar) springer undan sina förföljare. Bl.; 2) häst som springer mycket fort. Sm.

Skal, adj. 1) ostyrig, som springer eller hoppar öfver gärdesgårdar; om kreatur. "Dä ä ett skalt kräj"; 2) (om hund) som är odygdig och stjäler kött och fläsk. "Dä ä en skal hong". S. Sk. Jfr *skali(g)*.

Skalare, m. en som springer snabbt; storspringare. Allm. *Skalar*, *stor skalar*, m. Vb.

Skal-hake (pl. *kar*), m. 1) storspringare; om kreatur och menniskor. Allm.; 2) hurtig karl. flink i sin syssla. Vl.,ög.,sdm.,vm. *Skyr-hake,* m. id. Sdm.

Skali(g), adj. 1) ostyrig, okynnig; om kreatur. "Ögjet ä så skalit". Sk. (Onsjö,Harj.); 2) sjelfsvåldig, skälmaktig, fallen för att göra små skälmstycken. "En skali unge". Sk. (N.Åsbo). *Skale*, adj. något ovettig. "Per va så skale mot mäg". Hs. (Ljusdal). D. d. (Bornh.) *ska'l*, okynnig. "En ska'l hest", en hest, som vill bitas eller slås. "En ska'l kat", en tjufaktig katt (Adler, 58).

Skall-farta, v. n. 1 springa fåfängt kring marken. Vb.

Skallka</sc,. v. n. 1 skena, vara yster; om hästar. Kl.,öl. *Skålka*, Kl.,sm.; *skårka*, id. Kl. (Madesjö). SKAL'AUS el. *skal'åjs*, n. afträdeshus. Dl. Jfr *skvala*. Skal'aus-blómmä, m. Geranium sylvaticum. Dl. (Elfd. enl. Kröningssvärd, fl. dal.). SKALI-BER, n. hjortron, frukten af Rubus Chamæmorus. Fl. (Öb.).

SKALIN, adj. dyrbar. Hs. (Db.).

SKALK, s. *skila*.

SKALKÅ, f. 1) en afdelning (af tid eller väg), egentl, med afseende på arbete. *Rodd skalkå*, f. det stycke af en väg, som några personer skola ro, innan andra träda i deras ställe vid årorna. Fl. (Qv.,K.); 2) sammanhang, fortsättning. *Skarkå*, f. id. "Han for ein skarkå tanifrå hi", han for utan uppehåll derifrån hit. Fl. (GK.,K.). Jfr *skårka*, som är samma ord, såsom upplysningarne ur nedersaxiskan utvisa.

SKALL, m. mört: Gyprinus rutilus. Sk. D. *skalle*. Jfr *rud-skall*, *skall-id*.

SKALL-BÖL, s. *skalle*.

SKALLE (pl. *skallar*), m. 1) eg. (såsom i riksspr.) hufvudskalle; 2) bergets hufvud, bergstopp. *Bål-skalle*, m. en bergstopp i Malexanders socken. Fsv. *skalle*, m. hufvudskål. Cod. A. 27.

f. 178: "harløs skalle"; fn. *skalli*, m. a) skallighet; b) skalligt hufvud; e. *scull*, hufvudskål; gael. *sgall*, skalligt hufvud. Jfr *skullt*.Skalla, v. a. 1 aftaga håret. *Skallas*, v. d. 1 mista hårett. Vg. Isl. *skáldask*, v. pass. mista håret eller ullen; om kreatur.

Skall-böl, adj. tredsk, trög, hårdagad, tjurskallig. Ög. (Gullbergs h.). Jfr *böl.*

Skalle-bakke (pl. *-kar*), m. högländ, torr, ofruktbar backe i en åker. Hl. (Skummeslöf, Hasslöf). N. *skalle*; d. d. *skalle*.

Skalle panna, f. skallig menniska. Sk. D. *skaldepande*.

Skall-hoed, adj. skallig. S. Sk.

Skall-nakke, m. smörblomster: Taraxacum officinale. Ög. *Ko-piss*, m. Vg.; *munk-huvud*, n. Dls.; *ägg-blomster*, n. Kl.; *haj tand*, m. Bhl.; *maskrosor*, f. pl. id. Ög.

Skalloter, adj. 1) eg. skallig, som har hårlös hufvudskål: 2) naken, kal; om berg, träd m. m. Fl. (Nl.). *Skallug*, id. Sdm.; *skelinn*, skallig. Dl. Fsv. *skallutter* S. F. S. 4, 250. Cod. A. 27, f. 178: d. *skaldet*; fn. *sköllóttr*.

Skall-pels (pl. *-ar*), m. fårskinspels med ullen inåt. Ul.

Vis-skvallter, s. *vita* 1.

SKALLER, *skaller-före*, *-händt*, *-tyg*, *-löge*, *skallra*, s. *skälla.*

SKALLER·KÓRV el. *skalle-kórv* (pl. *ar*), m. skrynklig korf, ett sämre slags köttkorf af smalaste tarmar. Sm.,ög.

SKALL-FARTA, s. *skala*.

SKALL·ID, *skallje*, s. *stam*.

SKALM, f. 1) (såsom i riksspr.) hvarje af de tvenne stängerna på en kärra; 2) öfverkant på kärra eller vagnskorg. Ög.

SKALMA, v. n. 1 streta med benen. Hs. (Bj.). *Skaalm*, v. n. ligga blottad med utsträckta ben. sparka af sig lakan och täcke. *Skjälmäs*, v. d. Jtl.: *skjälma*, v. n. id. Mp. Fn. *skálma*, gå med stora, långa steg: *skálm*, f. den nedersta delen af en menniskas kropp, låren och benen.

SKAMALLARE, m. en slå, som ruskar säden ur qvarnskrufven (*kvàr-tuten*). Hs. (Db.). Jfr *skammel.*

SKAMM 1, m. sing. 1) (såsom i riksspr.) skamlig handling. *Skamma*, f. def. skam. ”Gå å mä skamma”, blygas, skämmas. Sm.; 2) skada. ”Ögjen fekk skamm på denne rejsen”. Sk.,hl.; 3) hin onde. ”Skamm ta dej! Skamin har många kónster för sej. Skara få bytingen! Fy för skammen”! ”Han ä óppe innan skamm får skorna på sej om mórnarna”, säges om den som stiger mycket tidigt upp. Allm. *Skammfingen*, m. def. id. ”Skammtingen god”! Sm.; 4) talesätt: *skamm te säja*, a) säges när man vill ursäkta sig derföre att man berömmer sig sjelf. ”Gua lóv! ärli kär (hårdt k) ä ja fälle, skamm te säja (el. skamm te säjanes), fast ja ä fatti”; b) brukas äfven när man talar något plumpt, dock tillägger man gärna: ”ja sulle inte så säja (el. säa)”. T. ex. ”Dä va fan te kóna, skamm te säja” (eller ”skamm te säjanes” eller ock: ”ja sulle inte så säja”). Man säger ock: ”dä va faen te kóna, Gu välsinna mek ja schvor”. Sm. Fsv. *skam*, f. a) skam, blygsel. VGL. GL. S.S. 1, 183; b) skada. VGL.: fn. *skömm* (gen. *skammar*), f. skam; fht. *scama*; nht. *scham*; e. *shame*; ffris. *skome*, id.; d. d. *skam*, hin onde.

O·skammanes, *o·skämmanes*, adv. utan att behöfva skämmas; skamfritt, utan blygd, skam. Sm.,kl.

Skamma(d), adj. 1) blyg, flat; 2) sjuk. ”I förkvällse ble ja så skamma att ja trodde ja skulle gå åt”. Ög.,sm.

Skamma sej, v. r. 1 *skammas*, v. d. 1 skämmas, blygas. Sk.,hl.,bl.,g. Fsv. *skamma sik*, blygas. Alex. 1626: *skamas*. L. c. 625, S. S. 2, 161, 176; fn. *skammask*; d. *skamme sig*; fht. (sik) *scamên*, *scamôn*, mht. *schamen*; nht. *schämen*; fe. *scamjan*, *sceamjan*; moes. *sik skaman*.

Skamma-bå(d), *skammena bud*, n. ett alltför lågt anbud vid handel. Ög. (Ydre).

Skammannes, *skammane*, adj. skamflat, förlägen. Svea-, Götal. *Skammänes*, id. G.

Skamm-dyr, adj. mycket dyr, skamligt dyr. Dl. (Elfd.). N. *skamdyr.*

Skamm-fara, (ipf. *-for*), v. a. o. n. skymfa, banna, vara ovettig. Sm.

Skamm-faren, adj. oförskämd. Sm.

Skamm fera (ipf. *-for*, sup. *-fari*), v. a. gå illa åt, förolämpa, förderfva; skamfila. Allm. *Skamm-fära* (ipf. *-for*, sup. *-fari* el. *-förä*), id. ”Han ha skammförä häst’n män, sä ä jär int nalikt”, han har så illa medfarit min häst, att man knappt sett något dylikt. Vb. *Skammföra*, Kl.; *skammfula*, id. Bhl. Fsv. *skammfara*, illa behandla, ödelägga. J. M. Yrtag., s. 155, 176; fn. *skammfæra*; n. *skamfara*, *skamføre*, *skamfere*; d. *skamfærde*; ns. *schamferen*.

Skamm-grann, adj. förlägen, blyg. S. Hl.

Skamm gästning, f. oförskyld plägning. Hs.

Skamm-hynda, f. skamlig, föraktlig qvinna; skällsord. Fl.(Nl.).

Skamm-lesa, f. skamlöshet. Hs. (Bj.). N. *skamløysa*; fe. *sceamleásness*; fht. *scamalosi*, f. id.

Skamm pelle, m. oförskämd menniska; 2) ett slags kortspel. Sm.

Skamms-hand, f. den mörka (fjorgamla) roten på nyckelblomster (Orchis bifolia och maculata), i motsats till den ljusa roten, som kallas *Guds hand*. Götal.

Skammsen, adj. skamflat, blygselfull, som skäms. Vg.,hl.,sm. *Skämmsen*. Vg.; *skamlig*, Ul., fl. (GK., K.); *skammande*, id. Ul.

Skamm·skyla, *skammskjule*, förkläde. Öl. *Skämm-sköjlä*, f. G.

Skamm-stulen, adj. skamligt bestulen, bestulen till stor skada. Ög. N. *skamstolen.*

Skamm·takka, f. skamlig, föraktlig qvinna; skällsord. Ög., fl. (Nl.).

Skamm-täppa, f. ett ställe der barn sättas i arrest eller att skämmas. Sm.

Skämm, adj. slö, icke hvass; om eggjärn. Hs. (Tuna). Jfr *skämmd.*

Skämma 1, v. a. 2 1) eg. (i fornspr.) förkorta; 2) smäda. Dl.; 3) vanhedra, lägra (en mö). ”Han har skämmt’na; hon har en pajke på bakken”. Sm.,hl., m. fl. *Skäämm* (ipf. *-ä*), a) skämma bort; b) förtala, illa berykta. Vb. *Skämma in*, v. a. 2 förhjelpa (en flicka) till heder igen. ”Har du skämmt ut’a, så får du fälla skämma in’a mä”, har du förnedrat henne, så får du väl återställa hennes heder och taga henne till din hustru. Sm.; 3) förhexa. ”Skämma en bössa. Han har blitt skämmder av skogsnyvan. Bössan har blett skämmd. Fan-ty har skämmt min häst”. Kl. Deraf *skämmd*, adj. 1) illa beryktad; förderfvad. Hs. (Bj.);2) vanhedrad. G. Fsv. *skæmma*, *skiæmma*, a) förkorta. VGL.; b) förderfva, utskämma, vanhedra. Bjærk. R. VGL. GL. Spec. Virg. s. 149; fn. *skemma*, a) förkorta; b) förderfva, skada, utskämma; fht. *skamman*, *skammjan*, förkorta (Graff 6, 498). På samma sätt säges i latinet; ”imminuere virginem”.

Skämma 2, f. 1) fel; sjukdom. Ög.; deraf *håi·skämma*, f. regnskur på hö, som är färdigt att inköras. G. *Hö·skämma*, f. id. Sm.; 2) skada. Vg. (Kåkinds h.).

Skämma 3, v. a. 2 lemna ifrån sig (maskar) genom stolgång. I talesätt; ”skämmä maskar”; i masksjukdomar. Nk.

Skämming, m. mask (i *skämd* eller rutten mat). G.

Skämmt, f. skam, blygsel. Sk. (Tygelsjö s:n). Fn. *skemd*; n. *skjemd*, id.

Ut-skämma, f. person eller sak, som förorsakar blygsel. ”Han ä ena utskämma för hela slägta”, hela slägten får skämmas för hans skull. Vg. (Skarab.). SKAMM 2, adj. kort. Ordet brukas blott i sammans. *skamm-halm*, m. kort halm; sådana halmstrån, som under tröskningen slås itu. ”Te halmmattan kan ja ej bruke skammhalm”. S. Sk. (Gessie, Tygelsjö s:r). Fsv. *skamber* el. *skammer*, adj. kort. VML. Sv. Pr. K. f. 1: ”æpter skamman tima”. Ivan, 2719: ”ij skamman frist”. S.F.S. 4, 416. Flores, 595; fn. *skammr*; fht. *scamm*, id. Jfr ital. *scemare*, förminska; mlt. *scematio*, f. stympning. *Skamm* 2 är troligen befryndadt med *skamm* 1. Jfr Dief. wb. 2, 236. Skammel (pl. *skammlar*), m. 1) liten pall. Sk.,hl.,bl.,g.; deraf *säng-skammel*, s. *säng*; 2) liten bänk, sängpall. Bhl.,hl. (Morup, Värö); 3) tröskel. *Dörra skammel*, m. Bhl.,hl.,sk. *Skaammäll*, m. planka, som står på kant innanför ladudörren. N G.; 4) klappträ. Sk. D. *skammel*, pall; fn. *skémil*; fe. *scamel*; fht. *scamal*; nht. *schämel*; holl. *schamel*; ryss. *skamjjæ*; nordtschud. *skamj* (Acta soc. sc. fenn. 6, 105); lt. *scamnum*, id.

Skamning (pl. *-ar*), m. en i båda ändar hvässad kort stör, hvarpå sädesband uppsättas att torka på åkern. *Skammling*, *krak stör*, *skynning*, m. *spila* f. Nk.; *skynning*. m. Vm. (Nora); *snes-stör,* m. id. Sdm. Deraf *skamna*, v. a. 1 uppfästa (sädeskärfvar) på störar till torkning. Nk.

Skamnom, adj. rådlös, rädd för. ”Dä ä ja kav skamnom för”. Vl. *Skamnum*. ”Nu vardt du skamnum”, nu blef du bet. Vl.,nk.; *skamdom*, id. Dl. (Nås, Floda).

Skamm-skjorta, f. nattkappa. Sm. SKAMMARE, s. *sko.*

SKAMM-BóRR, m. tordyfvel: Scarabæus. *Twórrdyvyl*, m. id. Dl. (Mora). Jfr *skarn.*

SKAMMPER 1, adj. 1) hvass. ”Skammper kniv”. Hs.; 2) skarp, amper. G.; 3) sur, mager. ”Skammpert hö. Skammper äng.” Ög.,bhl.; 4) arg, bitter. Vg. Troligtvis af *amper* med *sk* till föreslag. D. d. *skamper,* mager; holl. *schamper*, bitande.

SKAMMPER 2, adj. snäll, välartad. Dl.,hs. Nht. dial. (Nassau) *schamper*, skön, god (Kehrein 1, 339).

SKAMNA, *skamning*, *skamnom*, s. *skamm* 2.

SKAMPLUN, s. *skaplun*.

8KAN. f. skorpa, bark. Detta gamla ord som i Dls. heter *skån*. f. skorpa, ruga på ett sår (m. *skån*, f. skorpa, bark; yttersta hinnan), är roten till följande skott. Jfr skr *sku*, att betäeka. Skant 1, m. 1) barkfallet, fornadt träd i skogen, t. ex. en fura eller gran, som förlorat sin krona och hvars barklösa stam är mycket torr och kärnfull. Sm.,bl.; 2) vissnad talltopp, utan bark; 3) kolmila, upprest af de otillräckligt brända bränderna. Sm; 4) lång, mager, illa vuxen karl. Hl. (Harplinge). Jfr bret. *skant*, m. "écaille, partie dure qui convre la peau de certains poissons et insectes" (Le Gonidec, 397).

Ike-skant, m. fornad ek. Sm. (Vestbo).

Skant 2, adj. vissnad, fornad; om träd. Sm.

Skanta v. a. 1 hugga barken af träd. Sm. (Finnveden). *Skantäs,* v. d. 1 aftälja (barken) af träd (efter ritsnöre). Åm. N. *skanta*.

Skanta-ve(d), m. torr, fet, kärnfull ved af ett barkfallet, fornadt trä. Sm. SKAKGLA, *skanglog*. s. *skinka*.

SKANGRA, s. *skunga*.

SKANK, *skanka se*. s. *skinka*.

SKANK, s. *skakk* 1.

SKANS (ipf. *-ä*), v. a. 1) omhägna; 2) tilllhugga, jämka, skräda med en yxa. ”Skans dill bjälka däna”! Vb.

SKANT, *skanta*, *skant·ved*, s. *skan*.

SKAP 1 (def. *skàpen*. pl. *skàpa*, def. *skàpan*). n. skåp. Vb. (Nysätra). Skap·fi**L**, f. skåphylla. Nb. (N. Cal.). Af fi**L**. f. tunnt bräde: hylla. S. *fjöl.*

SKÅP 2, s. *skak* 1.

SKAP 3, s. *skapa.*

SKAPA (ipf. *skop* el. *skapa*, sup. *skapa*), v. a. skapa. Vb. I flera landskaper heter ipf. *skop*. ”Ja bar inte dä Gud skop”, d. ä. allsintet. Fsv. *skapa* (ipf. *skop*. Kg. St. 1, 19. Fr. af N. 401. S.S. 1, 113: 3. 19. S.F.S. 6, 92; 7, 300. Sv. Pr. L. XX, s. 317. S. Marg. s. 49; men äfven *skapaþe*. Legend. 1, 143), v. a. a) skapa: b) af ödet utstaka; fn. *skapa* (ipf. *skóp* el. *skapađi*): *skepja* (*skóp*, *skapit*): fht. *scafan*; mht., nht. *schaffen*; fsax. *scapan*, *giscapan*; fe. *scapan*, *sceapan*; e. *shape*; moes. *ga-skapjan.* Av-skapa, *âv-skapa*, *â-skäpa*. v. n. 1 skapa till sig, taga fula miner och åtbörder. *Skäpa*, v. n. id. Vm. Jfr fsv. *afskapader*, vanskaplig. Kg. St, III, 15; *skapa sik i*. skapa till sig, antaga skepnad af. S.S. 2, 42: *skamskapa sik*, oanständigt skapa till sig, antaga en oanständig skepnad. Cod. A. 27, f. 248: fn. *afskaplegr.* vanskaplig, oformlig.

Bo-skapa. v. n. 1 sätta hushåll. hushålla. Ög.,sm.

O-skapli(g), adj. utomordentlig. Ög.,ul.

Skap, n. membrum genitale equi. Allm. *Skab*, n. Kl.; *skapt*. n. G.; *skak*, n. *hästaskak*, n. id. Vg. (Vadsbo). *Sköve*, n. præputium penis equi. Ög.(Ydre). Fsv. *skap*. *skapt*, n. pl. födslolem. Biærk R. GL.; fn. *sköp*, n. pl. *skauf*, f.; fe. *gesceapu*; e. dial. *shappe*; holl. *schaft*. f. *schacht*. m. id.; n. *skau*. m. penis equi: d. d. *skæveret*. n. def. id.; mlt. *scapus*, m. membrum genitale.

Skaplig, adj. icke illa skapad icke oäfven, tämligen god. Allm. *Skaplogr*. id. Fl. (Nl., enl. Hipping). Fn. *skapligr*; n. *skapleg*.

Skaplun. m. 1) skepnad, utseende. Jtl.,sm.(Vestbo). fl. (Pargas). *Skape-lón*, m. Sm.; *skapiljon*, m. Ul.; *skapelun*, m. id. ”Dä va en vakker skapelun”. Sm. (Vestbo). *Skaplönn*, n. utseende. ”Hä hav ä annä skaplönn, häddäna”, det der har ett helt annat utseende. Vb.; 2) form, modell. Ög.,nk. I andra munarter *skamplun*, m. o. n. Vb.,hs.,nk.,vl.; *skjamplun*. Vg.; *skabelun*, id. Sk.; *skapaläun*, m. skick, duglighet till, hof med. G. Fsv. *skaplynde*, n. sinnelag, skaplynne. S.F.S. 4, 299. Kg. St. 11, 65; fn. *skaplyndi*; n. *skapelun*, n. skapnad, skepnad; nht, *schabelone*; d. *skabelon*.

Skapning, f. tillställning, händelse (i elak bemärkelse). G.

Skepa (ipf. *skepä*), v. a. forma, skapa, tillskapa. ”Du va**l** skepa dill ä dä bästä du kan”, du lär skapa till det som bäst du kan. *Skepäs* (ipf. *-ä*), v. d. 1) få sin form, sin skapnad. ”Hä skepäs no bra”, det syns nog bli bra; 2) hända, tilldraga sig tillfälligtvis. ”Hä skepäsä sä behändigt att dem fing råkäs”, genom en lycklig tillfällighet träffade de hvarandra. Vb.; 3) skämta. Vb. (Nordmaling). *Skepa sej*, v. r. 1 l) skicka sig, bära sig åt. ”Dä skepar sej bra te”. Vm.; 2) bära sig tokigt åt: kläda sig underligt. ”Skepa sej te”. Sdm.; 3) göra sig till, vrida händerna, sträcka händerna mot himlen, vanligen i oträngda mål. Nk., m. fl.

Skepsam, adj, skämtsam, benägen för skämt. Vb. Jfr fn. *skaup* (*skop*, *sköp*, *skauf*), n. gäck, narri, spe. SKAP-FI**L**, s. *skap* 1.

SKAR, f. pall, liten bänk. Vl. (Fryksdal). Fn. *skör* (gen. *skarar*), f. pall.

SKARA, v. a. 1 1) (i fornspr.) raka, föra (något från ett ställe till ett annat); 2) med eldgaffeln röra om i elden (så att han skall brinna bättre). Sm.: 3; snoppa (ljuset), afklippa *skaren*. ”Skara ljuset”. Vg. Fn. *skara*, id. i båda sistnämnda bemärkelser: ”skara ljós”, putsa ett ljus; ”skara i eldinn”, röra om i elden; n. *skara*, snoppa (ett ljus). Jfr *skjärå.* Skare (pl. *skarar*), m. 1) ljusbrand, det förkolnade af veken, som med ljussaxen afklippes. *Ljus skare*, m. Götal.; 2) den förkolnade delen af en tändsticka. ”Ta bórt skaren”! 3) en mängd eldglöder i spisen, som hålla på att förkolna. Sm. Isl., n. *skar*, n. ljusbrand.

Skare-käpp (pl. *-ar*), m. eldgaffel; en käpp hvarmed man ansar om elden. Sm. SKARA-FÖRE (el. *skara-för*), n. sådant väglag, då skaren eller isskorpan på snön har efter töväder den stadga att man kan åka derpå utan att bräcka honom. Vb. N. *skareføre*, id.; fn. *skari*, m. isskorpa.

SKARDUN, s. *skjärå.*

SKARE, m. skara. Vg. Fsv. *skare*, m. Alex. 2426. Gregor. s. 279; fn. *skari*, m.; fht. *scara*, f.; nht. *schaar*, id.

SKARKA, f. tuppens skrik eller galande om morgonen. ”Tuppen har galit andra skarkan”. Dls. *Skórpa*, f. id. ”Tokken gol första skórpa”. Hl. (Rolfstorp). Jfr. *skrókk*, *skårka*.

SKARKALN, m. def. namn på en klippholme med starka bränningar. Fl. (Borgå). Jfr isl. *skarkali*, m. larm, buller, brak.

SKARN, n. 1) (såsom i riksspr.) smuts; liten orenlighet. Enda barn, enda skarn”. Ordspr. *Skån*, n. id. Fl. (GK.,K.); 2) något elakt, förderfligt. ”Kräjet har fått skarn i se”, säges då ett kreatur har fått något i sig, hvaraf det uppsväller och hastigt dör. Sk. (Gärds h.); 3) elak menniska, vrak. Allm. Fsv. *skarn*, n. träck smuts. Gl. Ordspr. 192. S.S. 2, 106. S.F.S. 5, 99: fn., d. *skarn*; fe. *scearn*; e. dial. *scarn*, *sharn* (Craven 2, 114); skot. *sharn*, *shearn*; ns. *scharn*; gr. **σκώρ**, n. id. Skarr bórre (pl. *-rar*), m. tordyfvel (som borrar sig ned i skarnet); Scarabæus stercorarius. Dl. D. *skarn-basse*; ns. *scharnbulle*, id. (B. W. B. 4, 609). Jfr *skamm-bórre*.

Skarns-fólk, n, dåligt folk, dålig menniska. ”Hon ä ett skarns-fólk”. S. Sk. D. *skarnsfolk*.

Skar(n)s, adj. dålig, elak; i sammans. 1) *skar(n)s-skänna*, v. a. 2 skada, illa tilltyga, utskämma, öfverhopa med otidigheler; 2) *skars-stykke*, n. elak handling; 3) *skars-töj*. n. elakt tyg, trolleri. Hl. D. *skarnstoj*.

Skånå, adj. träckig, smutsig. Fl. (GK.,K., P.). SKARP, adj. 1) torr; grusig, mager, ofruktbar; om jordmån. G.; 2) hård, torr; om bröd. ”Skarpt bröd”, knäckebröd. Gstr.; 3) (såsom i riksspr.), hvass. *Skärp*, skarp, hård. ”Skärp i

måle”, som har starkt mål. Vm. *Skart*, adj. n. skarpt, hårdt. ”Hä jär skart för i dag”, det är hårdt väglag i dag. Vb. Fn. *skarpr*, hvass; hård, torr; mager; d. *skarp*; fe. *scearp*; fht. *scarf*; nht. *scharf*; holl. *scherp*, e. *sharp*, torr. Skarren, *på skarpen,* adv. skarpt. Allm.

Skarpen-anfäkt, f. argsinnt qvinna. Ög. (Ydre).

Skarping (pl. *-ar*), m. mager och otreflig menniska; magert djur. G.

Skarpna, v. n. 1 hårdna, torka. Ög.

Skarp-tróll el. *skärp-tróll*, n. skalbagge; insekt i allmänhet. Jtl.

Skórpa, f. 1) (såsom i riksspr.) den hårdnade ytan på vissa ting; 2) fult el. snålt fruntimmer. Sm. Fn. *skorpa*, f. skorpa; något som är skrumpigt; fsv. *skorpa*, f. skorpa (på sår). S.S. 2, 52.

Hatta-skorpa, s. *hatt* 2.

Skorp-lupen, adj. (om bröd) då skorpan skiljer sig från kakan. Sm.

Skórpna, v. n. 1 stelna. Dl. *Skórpän dill* (ipf. o. sup. *skórpnä dill*), få skorpa eller öfverdrag. "Hä skórpnä dill i natt", det frös så mycket i natt, att marken fick liksom en skorpa, hårdhet i ytan. Vb. Fsv. *skorpna*, v. n. torka. S.S. 1, 85; fn. *skorpna*, blifva torr, skrympa in.

Skurpen (pl. *skurpna*), adj. skrumpen. Ul.

Skärpa 1, f. torrt och ofruktbart land. Hs. (Db.).

Skärpa 2 (ipf. *skjarpte*), v. a. o. n. 1) eg. göra skarp; 2) predika lagen. "Den presten han skjarpte". Sm. Fe. *scerpan*, göra skarp; nht. *schärfen*; holl. *scherpen*.

SKARRA, v. n. 1 1) skallra, gifva ett doft darrande ljud. "Dä skarrar på gatan", säges då en vagn kör. Ög.,kl.; 2) säges om det ljud, som uppkommer när man filar en såg och icke har väl tillklämt klingan i fästet.¨ Sk. (N. sbo.).Fsv. *skarra* skorra. Med, Bib. 2, 15; nht. (dial.) *scharren*, id. Skjarra, f. fruntimmer, som springer omkring för att slamra ooh sqvallra; storpraterska. *Skärra*, f. 1) id. Sk.,bl.; 2) hynda, bandhund som alltjemt skäller. Sk. (Ox.).

Skärra, v. n. 1 slamra och prata. Kl.

Skärrig, adj. som slamrar och pratar. Bl.

Skärrsa, f. ugns-syrsa, syrsa i muren: Gryllus. Sdm. SKARTA, *skarted*, s. *skórta.*

SKARV·STUKK, m. två träbitar, på hvilka skåror göras för att anteckna dagsverken o. d. Dl. (Elfd.). *Skarv-stókk*, *skur-stókk*, m. Vg. Jfr fe. *scearfan*, skära i tunna skifvor; ns. *scharven*; nht. *scharben*.

SKARV-TEN, s. *ten* 1.

SKATA 1, f. (såsom i liksspr.) skata: Corvus Pica. *Skatå*. f. Dl.; *skade*, f. Sk.; *skate*, f. Hs. (Db.). Fsv. *skata*, f. id. Cod. A. 49, f. 200; n. *skata*; d. *skade*; lit. *z'agatà*; lett. *z'aggata*, id. Natt-skata, *nattskate·gräs*, s. *nat* 1.

Skate-blómster, n. styfmorsblomma: Viola tricolor. Dls.,sm. Namnet afser blommans färger. *Blå-visil*. Bhl.; *blålåkker,* id. Hl.

Skate-gryn, n. arter af måra: Galium uliginosum & palustre. Sm. (Vestbo). Sälls.

Skat-näv el. *skate-näbb*, m. & n. Erodium. Götal. *Skat näva*, f. id. Enl. E. Fries.

Skatu-lag, n. eg. skate-sätt; obehagligt sätt (sådant som de skrattande skatorna hafva). Dl. (Floda).

Skogs-skata, f. nötskrika: Garrulus glandarius. Sk. *Korn-skrika*, f. Ög.; *kwónn-skraika,* f. Ö. Dl. SKATA 2, s. *skate* 1.

SKATE 1 (pl. *skatar*), m. 1) det yttersta, öfversta af något; ände, spets. Sdm.,nk. *Skåtå*, m. id.; deraf a) *arm·kläđs-skåtå*, m. snibb på en näsduk; b) *kläđ-skåtå*, m. snibb eller hörn af ett kläde. Dl. (Mora); c) *skat·blår*, pl. sådana blånor, som sitta ytterst och häcklas bort. Sdm. (Ornö), nk.; d) *skat-häkkla*, v. a. 1 häckla bort det yttersta af blånor, de som sitta ytterst. Sdm. (Ornö); 2) topp af ett träd. Riksspr. *Skata*, m. Vb.,fl.; *skåtå*, m. id. Dl. "Slå på skate", säges orren göra, då han efter lekens slut i solgången flyger i trädtopparne; 3) kort svans (såsom hos getter och björnar); 4) stenig landtudde, som skjuter ut i hafvet. Ög.,fl.(Nl.). *Skata*, m. id. Nb.,vb.,mp.; deraf många ortnamn, t. ex. *Bókk-hólms-skatan*, *Hes-viks-skatan*, Vb., *Brind-skatan*, *Härsö-skatan*, Nb., *Elgsjö-skatan*, Fl. (Ingo); *He{d)-skatan*. Sdm., *Båffal-skådan*, *Krubbo-skådan*, Wormsö ; 5) spets af en socken, som inskjuter mellan andra socknar eller annat härad; del af socken, som genom vattendrag ligger liksom afskild från den öfriga socknen; deraf flera ortnamnet,, ex.*Rumskulla-skate*, *Svanbo skata*, Ög. (Ydre), *Regna-skate*, Nk.; många sådana ortnamn förekomma i Sm. (Östra, Östbo, Tveta, Vestra h.); 6) vattenyta, bryn. *Vatu-skatan*, m. def. vattenbrynet. Fl. (Ingo). Fsv. *skate*, m, topp af (ett träd eller gren). S. Bern. f. 132: "i thæssins thræs öfwirsta skata sither foghlin som ær pafoghel". S.F.S. 7, 187: "Hester kyste skatan a riseno"; n. *skat*. n. trädtopp. Fet·veds-skate, m. toppen af ett fornadt barrträd. Bl. *Tjör·skate* m. id. Dl. (Ohre).

Gran-skata, m. grantopp. Fl. (Ingo).

Ko-skate, m. torr, kådig topp på en tall. Hs. (Db.,Norrbo). Jfr *kwåda*.

Skata-nät, n. laxnät, hvarmed lax fångas vid steniga landtuddar. Vb.

Skate·skräkk, m. prydnad på husgaflar. Vg.

Skate·smal, adj. 1) hastigt afsmalnande mot toppen; om träd, som ej äro långa, men hafva en hastigare afsmalning mot toppen. Säges vanligast om *går·skog*. Sdm.; 2) för smal i den smala ändan; om träd. "De sylla ä för skatesmal". Ög. N. *skaten*, adj. smal i ändan.

Skate-töre, n. den vissnade toppen af furuträd, som begagnas till tyrved. Sm. (S. Vedbo),vg. *But-tyre*. n. id. Kl. (Tjust).

Skat-hvasser, adj. spetsig i ändan. Bl.

Skatrug, adj. tunn och gles; om träd och hår. G.

Trä-skata, m. trädtopp. Fl. (Öb.).

Tåll·skåtå, m. toppen af en tall. Dl. *Tall skata*, m. Fl. (Ingo). SKATE 2, m. en mindre tillbygnad vid en lada att deri instoppa hvarjehanda saker af mindre värde. Hs. (Db.). N. *skot*. n. tillbyggning på ett hus, utbyggnad.

SKATE-BLOMSTER, *skate-gryn*, s. *skata* 1.

SKAT-HVASSER, *skatrug*, s. *skate* 1.

SKATT, m. (såsom i riksspr.) skatt: thesaurus. Fsv. *skatter;* fn. *skattr*; fht. *scaz*: nht. *schatz.* Deraf i munarterna: Horn-skatt, m. viss inom socknen bestämd afgift för boskapskreaturen att dermed betala lidna förluster af dylika djur. Sm.

Rump·skatt, s. *rómpa* 1.

Skatt-elds-ved. m. Byssus phosphorus. Anledningen till namnet är hemtad deraf, att man inbillar sig att någon skatt är nedgräfd der något sådant sken i mörkret synes. Ög. Jfr *uggle-ved.*

Skattera, v. a. 1 skatta, uppskatta. Sk. (Ox.). SKAUL 1, n. gammalt hugg i ett växande träd. G.

SKAUL 2, n. knölar som sitta uppe i öfra käken vid tänderna på en häst; en hästsjukdom. G. (F.). Isl. *skal*, *skjal*, n.; d. d. (Slesvik) *skøl*, n. id. *Skaul* 1 och 2 äro troligen beslägtade.

Skaulä, v. a. 1 med knif öppna tandköttet på en häst. G. Jfr *skåla* 3. SKAUNE, f. Skåne. Sk. Fn. *Skáney* (el. *Skáni* och *Skaun*), Skånö, Skåne; fsv. *Skani*, VGL., *Skanu*, Runurk. 768, *Skonu*, L. c. 1251; *Skanö*, Ivan, s. LXXIV. Jfr Rdq. 2, 277. Säve , Yngl. S. s. 58, not. 9.

SKAUR, *skaur-att*, *skaur-mann*, *skaur-mattns-móln*, s. *skur* 1.

SKAUT, *skaut-nal*, s. *skjuta*.

SKAVA 1 (ipf. *skov*, konj. *skove*, sup. *skavit*, *skavet* el. *skavt*), v. a. 1) skafva. Svea- Götal. *Skåvå* (pr. *skav*, pl. *skavum*, ipf. *skov*, pl. *skowum*, sup. *skevid*), Dl.; *skäva* (*skov*, sköve), N. Åm.; *skäva* (*skov*, *skävi*), id. Vb.,nb. *Skava* (ipf. *skov* el. *skava*, sup. *sköva* el. *skava*), v. a. o. n. a) afbarka, skilja barken från träd; b) fig. kinka. Vb. *Skjövä*, v. a. skrapa (grytan). Åm.; 2) gnida, vara snål. I denna bemärkelse svag böjning. Allm. Fsv. *skafva* (ipf. *skof*), skafva. Didr. af B. 72: 5; fn. *skafa* (*skóf*, *skafit*); fht, *skapan, skaban; nht. schaben; holl. schâven; fe. scafan; e. shave; d. skave;*moes. *skaban*; lt. *scabere*, id.; ryss. *skoblity*, skafva; böhm., slav. *skobliti*; lapp. *skuopet*. id. Skav n. 1) n. (såsom i riksspr.) skafning; 2) afskalad bark (af tall) till foder åt kreatur. Af gran heter sådan bark *grå lop*. Dl. (Mora). *Asp-skav*, n. aspbark. Vb.,åm.,hs.; 3) klen inkomst, vinst. "Dä ä ändå ett lite skav". Götal. Fsv. *skaf*, n. bark af asp och vissa andra trädslag, hvilken afdrages och nyttjas till föda åt smärre boskap. VML.; fn. *skaf*; n. *skav*.

Skava 2, f. skafjärn. Hs. Fn. *skafa*.

Ska-vank, m. skafsår, mindre sår. Vb. m. fl.

Skav-bark, m. den finare barken uppåt tallträd. Dl. (Mora,Våmh.).

Skav-bulle (pl. *-lar*), m. den siste bullen, som bakas af det, som skafves från kanterna af baktråg. Ul.

Skave, f. ett hvasst redskap för urhålkning af skoflar m. m. Gstr. Fn. *skafa*. f. skafjärn; fht. *scaba*; nht. *schabe*; fe. *scafa*.

Skavel, n. 1) urval, sådant som är ratadt. förkastadt (af mat): skräp; 2) bark, som drages af träd och lägges i små rullar; brukas i synnerhet åt småboskap; deraf *asp-*, *rönn-*, *sälje skavel*. Åm.,vb.,nb.

Skaver, m. gnidare, snåling. Sm.

Skaveri, n. gnideri. Sm.

Skav-galt (pl. *-ar*). n. timmerman; spefullt. G. (F.).

Skav-låg, s. *låga* 1.

Skav-löpe, n. bark af träd, som afbarkats för barkens användande till mjöl. Sådan bark, som tages af unga växande träd under den tid safven löper, användes äfven till foder åt nötkreatur. Dl. (Särna).

Skav-rör, n. en art fräken: Equisetum hyemale. Dl. E. dial. *skave-gras*, id. Jfr *skur-gräs*.

Skav·skog, m. skog (asp-skog), hvaraf tages *skav* (afskafvad bark) till foder åt kreatur. Sveal., Norrl. Fsv. *skaf·skogher*, id. VML.

Skavår, tant. pl. skofvor ur en gryta. *Grötskavår*. G. *Skov*, *-a*, f. skofvor; Vb.; *skova*, f. Vg.; *sköva*, f. id. (N. Åsbo); *skaver*, f. pl. id. Ul. Isl. *skóf*, f. mest i plur. skofvor (ur en gryta); n. *skova*, f.; d. *skove*; fe. *scôf*.

Skaväl (ipf. *skavlä*). v. a. o. n. skräda, rata, vara laggrann, kassera, frånskilja det sämre eller odugliga. "Han skavlä mat'n", ratade maten. "Han skavlä hahdta ti bjälkom", han kasserade hälften af bjelkarne. "Skaväl int nevrä, no dåg ä", kassera inte näfvern, den duger nog. Vb. *Skavlä*, v. a. 1 rata. Åm. (Arnäs).

Skåva, f. afskuren bit. *Fläsk·skåva*, f. Kl.

Skäv 1, 1) n. affall vid linberedning och brädsågning; deraf *lin-skäv*, *såg-skäv*, n. Vb. *Skev*, n. id. Ul.; 2) f. *korn-skäv*, borst på korn. Vm.

Skäva el. *sköva* (pl *-ver*), f. 1) skäfva (på lin). Sk. *Skåva*, f. id. Vg.; 2) pl. *skäver*, sådor (i bröd). "Der ä så möet skäver i bröet". Sk.(Ing.,Onsjö). Fsv. *skæf*, f. a) skäfva (på lin). Alex. M. 3235. S.S. 3, 165; b) grand. S.S. 3, 83. Sv. Pr. K. f. 67 v.; "hwi seer thu litzla skæf i thins æmeristins ögha". Horol. f. 114 v.; "minzsta skæf ællir læt. tasta dwn". S. Bern. f. 53 v.: "huru mykit som askil skæfwina och stokkin, swa mykit skil mællan wredhe och hat". Cod. A. 27 f. 210: "ena lilla skæf"; fn. *skæf*, f. skäfva; d. *skjæve*, *skjeve*: e. *shewer*; ns. *schere*.

Skäved, adj. sådig. "Bröet ä så skäved". Sk (Ing.).

Skäve-lappar, m. pl. fröfjun af ängdun (Eriophorum). Vm. Jfr Fries, bot. utfl. 2, 119. SKAVEL, n. (el. m.?) 1) omogen frukt, kart. G.; 2) ollon af bok och ek. "Gå på skavel", om svin. Kl. m. fl. Fsv. *skaft*, *skafwil*, *skavel*, n. ätlig växt. UL.GL. S. Bern. f. 87. S.S. 1, 124. Cod. A. 49, f. 240 v.: "han tok ey olio ællir ætikio, ey skawel ællir salt". Skavel·gard, m. fruktträdgård. G. SKE (ipf. *skede*, stundom *ska*, sup. *sket*), v. n. ske. G. Fn. *ske* (*skedi*, *sket*): fht. *gescehan* (ipf. *geschah*): nht. *geschehen* (*geschah*).

SKEA-HÅL, *skea-häkk*, *skea-kórg*, *skea-mat*, *ske-länk*, s. *skeđa*.

SKEBA, s. *skjuva*.

SKE(D)A, v. a. 1 1) ursprungligen: åtskilja; 2) träda väfvens varp i skeden; deraf *skekrok*, m. redskap dertill; 3) *skea to-frö*, sälla linfrö genom en väfsked för att borttaga ogräsfröet. Ög. Fht. *skeidan*, skilja, afsöndra; nht., holl. *scheiden*; fsax. *scêdhan*, *scêthan*; ns. *scheden*; fe. *sceadan*; skot. *sked*; ffris. *skétha*, *schêda*; d. *skede*; moes. *skaidan*, id. I holl. och skottskan har verbet i den neutrala formen äfven bemärkelsen: åtskiljas, bortgå, afresa. Jfr *skida*. För·skede, n. försprång, försteg. Ul. *Förskee*, n. id. Sm.

Hvil-skee, n. mellantid till hvila. Sm.

Skajd, f. sked, matsked. G. *Ski*, f. Hs.(Db.),sdm. Fsv. *skedh*, f. S.S. 3, 113. Läkeb. 46: 2; 57: 2; fn. *skeid*; n. *skjed*, id. Ursprungligen betyder ordet troligen: spån. På samma sätt e. *spoon*, sked; holl. *spaan*, id.

Skajd-hulä, n. def. eg. skedhålet; munnen, föraktligt. G. *Skea-hål*, n. id. "Vara stor i skeahålet", starkt skräfla. Sk. (Lugg.).

Skea-häkk, m. liten skoformig på väggen hängande häck, hvars framsida utgöres af spjelar, i hvilka skedarne ligga. *Skea-kórg*, f. korg till nämnda ändamål. Vg. (Kåkinds h.).

Skea·kroka, f. en krok af horn, ben eller trä, hvarmed trådarna föras genom skeden, då väfven skedas. Vg.

Skea mat, m. mat som ätes med sked: soppa, välling, gröt. Ög. *Ske-mat*, m. Vb. D. *skeemad*.

Ske-bänk, m. hylla med utskärningar för att uppsätta matskedar. Ul.

Ske(d)as, v. d. 1 köra eller rida i kapp. Hl. Isl.*skeida*, trafva, gå i passgång.

Sked-kluvi (uttal, *stjed-kluvi*), m. skedklofve. Dl. *Ske-klove*, m. Vm.; *ske-lag*, n. Dls. Jfr *la* 2.

Skejdä, n. vägstycke, rymd, som på en gång tillryggalägges i skede. "Han åkt mä sama häst 6 mil i ejt skejdä", d. ä. utan att stanna eller göra uppehåll. Fl. (Ingo). *Skede* el. *skee*, afdelning i rum och tid: 1) skede, vägstycke, som på en gång tillryggalägges. Allm.; 2) kappridning. "Ria skee, ria i skee, ria te skees", rida i kapp; "springa te skees", springa i kapp; deraf *Staffans-skee*, n. kappridning från kyrkan Staffansdagen eller annandag jul, hvarvid man i några landskaper anser att den, som vid denna kappridning vinner, skall få den kommande grödan först inbergad. Götal.*Staffans-sköje*, n. id. Bl. (Bräkne h.); 3) hvarf, omgång. Ul. *Skaide*, n. skof, gång. "Äi itt skaide", i ett skof, på en gång. N. G.; 4) ombyte, förändring. "Ve nästa skee ska ja göra dä". Sm.; 5) skick, tillstånd; kraft. "I bästa skede". Jtl.,vm.,sdm. "Han ä i sitt bästa skede";, i sina bästa år. Vg. (Skarab.). "Äi bäste skaide", i sitt bästa skick, i sin bästa kraft. S.G.: 6) bred ren eller väg mellan tvenne åkrar eller tegar. Hl. (Landa, Värö); 7) åkerstycke. Hl. (Släp). *Skee*, m. rågång, egosträng. "Skeen går ned i

kärret”. Sm. Fsv. *skedh*, n. lopp, löpande; vädjobana. Spec. Virg., s. 258; fn. *skeið*, a) stycke väg; b)lopp; c) vädjobana; rymd; d) tid, den löpande tiden, tiderymd; n. *skjei*. SKEFTE, *skefte-laa*, s. *skifta*.

SKEJN, s. *skin*.

SKEK, *skeka*, *skekja*, *skekkla*, s. *skakk* 1.

SKEL, n. 1/8 tunna korn, = 4 kpr. *Skäl*, n. id. Nb.,vb. Skel-skatt, *skels-skatt*, m. l/64 mantal. Nb.,vb.

Skels land, n. så stort jordstycke att derpå utsås 1/8 tunna korn. Nb.,vb. SKEL, *skela*, *skele-dags*, *skelna*, *skelne-sten*, *skels*, *skel-tändt*, s. *skila*.

SKE-LAG, s. *ske(d)a*.

SKELA, s. *skjalg*.

SKEMMA, v. n. 1 gifva svagt ljus, skimra fram; skina. *Skemm*, n. dunkelt sken. Hs. (Db.), Bj.; *skjim*, m. id. Dl. Fn. *skim*, m.; isl. *skima*, f. svagt och dunkelt sken, ljusglimt; fn. *skimi*, m. glimt, sken; fht. *scîmo*, m. sken; mht. *schîm*, m.; fe. *scîma*, m. id.; e. dial. *shime*, stråle; moes. *skeima*, m.? lykta: ***φανή***; fht., fe. *scîmjan*, glimta, skimra; ns. *schîmen*; n. *skimta*. id. Skimla, v. n. 1 skimra, skymta. Sm.

Skimled, adj. (om hvit häst) med insprängda mörkare hår. S. Sk. SKENA 1 (pl. *-nor* el. *-ner*), f. skridsko. ”Gå på skener”. Dl. (Nås),vl.,bhl.,vg.,nk.,hl. Holl. *scheen*, f. skenben; nht. *schiene*, f.

SKENA 2 (pl. *-nor*), f. trästicka, som brukas i skälet af en väfstol, närmast på andra sidan om slagbommen. *Klämm-skena* (pl. *-skenor* el. *skener*). S. Sk. Fn. *skinna*, f. lamina; swz. *schine*, f. "schindel, holzsplitter» (Stalder 2, 316). Jfr *skäl vänner*, *skäl-stikkor*, *spröta*.

SKENA 3, v. n. 1 l) eg. (såsom i riksspr.) skena; 2) springa fort; om menniskor. ”Hvart ska du skena”? Sm. (Vestbo). Sken hank (pl. *-ar*), m. ett järn om hjulen att hindra farten i backar. Ul. (Rosl.).

Skene-li(d), s. sid. 401 a. SKENA 4, v. imp, 1 värka, t. ex. i tänderna. ”Hä skenar i tännren”. Vb. (Skellefte). Jfr *skein*. Skening, f. värk, t. ex. i tänderna. Vb. (Skellefte). SKENA, *sken-gjord*. s. *skin*.

SKEPA, *skepsam*, s. *skapa*.

SKEPLING, m. äng-kovall: Melampyrum pratense. V. Uppl.,vm.¨ *Holte mjella*, f. Dls.; *ekört*, f. Sk.; *mjölk-vall*, m. id. Mp. Jfr *oragräs*, *nykkelgräs*.

SKERA, s. *skär*.

SKERVA, f. en barnsjukdom, bestående i en ytterlig aftyning. Ög.—bl. En sjukdom, som allmogen tror att mödarne skaffa sina barn på flera rätt, såsom då bruden, hvilken vet sig ej vara mö, icke betäcker hjessan i brudkronan; då hustrun ser en död, utan att vidröra honom m. m. Sjukdomen anses vara af 3 slag: *jord-skerva*, *hor-skerva* och *lik-skerva*. N. *skjerfva*, f.

SKERVEL (pl. *skervla*, def. *skervlen*), m. skärfva, stenflisa. Vb. Skerväs (ipf. *-ä*), v. d. skärfva sig, lossna, söndras i skärfvor, t. ex. vid stensprängning. Vb. SKESM, f. 1) eg. något som är afskildt; 2) rad, afdelning. ”Skesm i en hessja”, en jämn rad af sädeskärvar uppefter hela hässjan. Vb. *Skesmä*, f. id. Åm. ”Skesm i en väv”, ett visst antal pasmar. Vb. Jfr gr. ***σχίζ-ειν***, dela, afsöndra.

SKESSA, v. n. 1 1) springa efter fruntimmer, vara lättsinnig. Ul.,sdm.,vg.,sm.; 2) flacka, ofta resa, racka. Sveal. *Skees* (ipf. *-ä*), v. n. 1) skalkas, gyckla; 2) vara oförskämd. Vb.

SKESSUG, adj. glest vuxen; om hästar. Hs. (Db.).

SKETES-GEREN, *sketsam*,, s. *skjuta.*

SKETEN, *skettna,* s. *skita.*

SKEVA, *skevel-skankuger*, *skevla*, *skev-rodd*, s. *skajv*.

SKEVLA, v. a. 1 sköfla. Vg. Fsv. *sköfla*. S.F.S. 7, 219.

SKI 1 (hårdt k), f. skida. *Ärt-ski*, f. ärtskida. Hs. (Db.).

SKI 2, s. *skida*, *sky* 1.

SKIDA, v. a. 1 klyfva; om ved. Hs. (Bj.), fl. (Nl.). Fht. *seidôn*, åtskilja, klyfva; mht. *schîten*, klyfva; skot. *schid*; swz. *scheiten* (Stalder 2, 313); gr. ***σχίζειν*** (roten ***σχιδ***); lt. *scindere* (pf. *scidi*); pers. *ćîden*; skr. *ćid*, id. Ett nära besläktat eller troligen samma ord är *ske(d)a*, q. v. Skid, n. (stundom f.) 1) klufven ved, vedträ. *Skäid* n. id. G.; 2) gärdselstång, klufvet stycke af ett trä till gärdsle. Vb.,vg.,ög.,sdm. m. fl.; *skida*, f. id. Sm.; 3) bräde; i denna bemärkelse blott i sammans. *ski(d)-bord*, *ski-bol*, *vind·skid*, Vb. *Ski* (hårdt k) f. bräde ; deraf *vatt ski*, *vinn-ski*; s. här nedan. Hs.; 4) *snö·skid*, det skid, som nyttjas på venstra foten och på hvilket den skidlöpande egentl. stödjer sig; den s. k. *andern*, hvilken tillhörer högra foten, tjenar till att drifva på farten under loppet, som alltid sker med skidet; endast utför backar hvilar skidlöparen på dem båda. Norrl. *Skeið*, n. id. Dl. (Elfd., Våmh.); *skaið*, f. id. Dl. (Mora). Fsv. *skeþ*. f. sparre, läkte. ÖGL. SML.; fn. *skið* och *skiði*, n. *skida*, f. a) tunnt trästycke, ved; b) (svärd-) skida (förfärdigad af tunna träribbor); c) snöskid; n. *skide*, *skia*, f. *ski*, n. snöskid; *skide*, f. klufven ved, vedträ; fht. *sceit*, discissio; e. *shide*; nfris. *skiith*, *skeid*, id.; fht. *sceida*, f. skida; nht. *scheid*, n. trästycke; lett. *skaida*; lit. *skeda,* f. spån; gr. ***σχίζα***, f. småklufvet trä; ***σχίδη***, f. klufvet trästycke; lt. *scindula*, f. takbräde; skr. *ćheda*, m. scissio.

Haga-ski, n. gärdselstång. Vb.

Laung-skajÐ, n. det längre snöskidet. Dl. (Elfd.). *Löp-ski* (*löp-stji*), n. Dl. (Malung): *löpare*, m, id. Dl. (Lima).

SkajÐs-kringla, f. den runda skifvan vid ändan af en *skid-stav*. Dl. (Elfd.). *Gjegslkringla*, f. Dl. (Åsens by i Elfd.);*skid·stavs-kringla*, f. Dl. (Ohre); *ski-ꝁlingla*, (*stji-ꝁlingla*), f. id. Dl. (Lima). S. *kringla*.

SkajÐ·stor, m. staf eller käpp, hvarmed man stödjer sig under skidlöpning. Dl. (Mora, Elfd.).*Skid-stav*, m. Hs., dl. (Ohre); *ski-stav* (*stji stav*), m. id. Dl. (Malung). N. *skistav*; fn. *skidageisli*.

Ski·bain, m. snöskid (*skid* och *ander*) jemte tillbehör. Vb.

Ski-äkkja *(ski·ättja)*, f. spår efter skidlöpande. Hs. (Ljusdal), mp. *Skajð-spor*, n. id. Dl. (Mora). N. *ekkje*.

Skeid-täun, m. gärdesgard (af sönderklufna smala trän). N. G. *Gär(d)sgår(d)s-tun.* m. id. M. G. (Atlingbo). Jfr *tun*.

Ski(d)-bor(d), n. de bräder, som sättas på en båt rundtomkring relingen, då man vill lasta honom mera än vanligt eller då man vill värna sig mot sjögång. Sdm. (Landsort, Dalarö). *Ski-boꝉ*, n. 1) id. *Skwätt·boꝉ*, n. id.; 2) begagnas äfven på slädar. Vb. Fn. *borð*, bräde, sida i en båt.

Skide, n. triangelformig troställning, som sättes om halsen på svin, hvilka flöja eller tränga sig igenom gärdesgårdar. Fl. (Nl.).

Skid gård (pl. *-ar*), m. 1) gärdesgård (af unga klufna trän). Svea-, Götal. *Ski-gåꝉ*, Dls.,nk,; *sky-gâꝉ*. Ög.: *skig-gal*, m. id. Vb.; 2) spetsgård; den lefvande stängsel af karlar, hvilka i två eller tre tätt slutna rader och hållande gärdsle-stänger (*skid*) eller grofva käppar omgifva afrättsplatsen, när någon skall halshuggas, för att dymedelst hindra den skådelystna folkhopen att framtränga alltför nära. Bl. Fn. *skidgarðr*, m. gärdesgård af stafrar; n. *skigård*; d. *ske-gjerde*.

Ski-före, n. före, som är beqvämt för skidlöpare. Vb. Fn. *skidfæri*.

Ski-gårds staver, m. gärdesgårdsstör. Kl. (Stranda). Ski-gårds·stör, m. id. Vb.

Ski-haga, m. gärdesgård. Vb.

Ski-hals, m. den främsta uppåtböjda delen på skidet. Vb. N. *ski-hals*.

Ski-kubbar el. *skie-kubbar*, m. pl. gärdsleved, träd som äro fälda till gärdsle. Vg.

Tro·ski, s. *trođ*.

Vatt-ski, f. droppbräde, vattenbräde, hvaremot takveden stödes. Hs. (Db.).

Vin(d)-skid, f. bräde vid sidan af en takgafvel för att hindra vindens verkan. Vg. *Vind-ske* (*ving-ske*), f. Sk.; *vin(d)ske*, *vinnski*, f. N. Hl. (Värö,Frillesås); *vinn-ski*, f. Hs. (Db., Ljusdal); *vinn·skede*, n. S. Hl.; *vindskajd*, f. G.; *vind-skida*, f. Ul.; *vind·skiva*, f. Vb.; *vind-skeds bräde*, n. Vg.; *vingskö·bräe*, n. id. Vm. (Fellingsbro). Fsv. *vin-sked*, f. VML.; fn. *vind·skeid*; n. *vind-skjeid*, *vind-skjia*, f.; d. d. *vindskee*, id. Jfr *vär-bräe*.

Vind-ske·dókka, f. kroppåsprydnad på tak, der vindskedarne gå tillsamman. Vg. *Gövvelspira* (hårdt g), f. id. S. Sk. SKIFTA, v. a. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) dela; ombyta. ”Skifta letter”, förändra ansigtsfärg, blekna eller rodna af sinnesrörelse. Nk.,vl.; s. *lit* 3. *Skjipta*, Dl.; *skjutta* (ipf. *skjutte*, sup. *skjutt*), skifta. S. Sk.; 2) timra. ”Skifta ópp en lada”. Bl. (Östra b.). Fsv. *skipta*, *skifta*, skifta, dela, byta m. m. (af *skipa*); fn. *skipta*; d. *skifte*; fe. *scyftan*.

För-skifta, *mella-skifta*, *ser·skifta* s. sid. 436 b.

Skefte, n. coll. brädstumpar, som, lagda på hvarandra mellan uppstående stolpar, bilda en vägg: och hvilka vid behof (vid inkörning af säd) ”skeftas ner”, så att säden obehindradt kan inkastas. *Skefta ner*, v. a. taga ner ”skeftet”)(*skefta ópp*; deraf *skefte-laa*, f. lada, hvars väggar; ej äro timrade, utan bestå af *skeften* (resvirke). Vg. (Skarab.).

Skifte, n. 1) eg. (såsom i rikssрr.) delning *Skyfte*, n. arfsskifte. S. Sk.; 2) indelning inom en socken för läsförhor, folklekar m. m. såsom *Austur-* och *Vestar Gutar* (i Heide s:n) *Körk-* och *Nórd·byngar* (i Öja s;n), o. s. v. G. Fn. *skipti*, n. delning, omskifte. Jfr *sir-skifta.*

Skifting (pl. *-ar*), m. byting; skällsord på den som gör förtret. G.,sk. Fsv. *skiptinger*, *skifftinqer*, m. a) byting, bortbyting, barn, som blifvit förbytt (af troll). S.F.S. 5, 88; b) dåre. S.S. 1, 28. S.F.S. 5, 87, 88; fn. *skiptingr*, m. id.; d. *skifting*, byting. SKIKKA, v. a. o. n. 1 1) ursprnugl. (i fornspr.) ordna, anordna. S.S. 2, 123: ”om morgonen tha kom fadhren oc tha han skikkat haffde hwat aff the dödha kroppana vardha skulle”; 2) förordna någon till något. S.F.S. 7, 229; 3) ordna, uppställa (en krigshär). Didr. af B. 247:1; 4) förskaffa. S.F.S. 8, 230; 5) sända. S.F.S. 8, 230; fn. *skikka*, sätta, uppställa, ordna; insätta (någon i en ställning el. embete). *Skiikk* (ipf. *-ä*) v. a. o. n. 1) skicka; 2) hända, tilldraga sig. ”Hä skikkä säg sä, att’n braut å bäinä", det gick så till att han bröt af benet. Vb. Verbet *skikka* är troligen befryndadt med fsv. *skipa*, ordna, förordna, inrätta, tilldela, fördela, förskaffa, anvisa (plats), skipa (lag), utarrendera (jord), sända, hvaraf *skipta*, *skifta* är freqventativum och har härvid *p* utbytts med *k*. Deraf i munarterna: Skikkelse, f. sändning, sändebodskap. S.Sk.

Skikklig, adj. skälig, försvarlig. Ul.

Skikkligt el. *skikkligen*, adv. tämligen, någorlunda. ”Dä ä skikkligt tungleljust i kväll. Dä ä skikkligen bra vägalag”. Nk.

Skikkning, s. *sönning*.

Skikkninga-bó(d), n. sändebudskap. Bl. *Skikke·bó(d).* n. Nk.

Te-skikkelse, f. händelse, lyckträff. Sk.(0x.).

* SKILA (ipf. *skal*, sup. *skalit*), v. a. skilja, frånskilja, taga skalen af? Detta starka verb har i uräldsta tider utan tvifvel funnits i vår tunga, hvilket bestyrkes af här nedan upptagna rotskott. *Skilja* (ipf. *skilde*), v. a. 1 eg. afsöndra; 2) skilja sänder, urskilja, känna särskilt igen. Hs (Alfta). *Skela*, 1) åtskilja, söndra at, bena. Vg., 2) skilja trådarne från hvarandra i en väf, att spolen kan löpa igenom. Hs. *Skäla óm,* v. a. fördela trådarna i en väf till öfre och undre. Ög.; 3) rensa bort vippor och halmstumpar ur den kastade säden. Hs.(Db.). *Skili* el. *skeli* (ipf. *skilä* el. *skelt*), v. a. o. n. 1) skilja, åtskilja, afsöndra; 2) vara skiljaktig, olik. ”Hä skil å” det kommer derpå an (hvilketdera som kan vara bättre). ”Hä skel å, om ä jär

móra ell’ kväll”. ”Hä skel hästom a (eller å)”, det är åtskilnad mellan hästar. *Skeljäs* (ipf. *-ä*), v. dep. 1) skiljas; 2) komma öfverens. ”No skeljäs vä óm hä”, nog komma vi öfverens om den saken. Vb. Fsv. *skilia*, skilja; stadga, förordna;bestämma, utstaka; dömma (i synnerhet om lagmannen); förstå; urskilja, anmärka såsom skilda, icke förblanda. L. L. Alex. M. 1951; fn. *skila*, så framställa och utveckla omständigheterna vid en sak, att allt tvifvel och osäkerhet derigenom häfves; *skilja*, skilja; n. *skilja*; fe. *sciljan*; d. *skille;* holl. *scheelen*; ns. *schelen*, id. Grimm (gr. 3, 54) uppställer ett förloradt starkt moes. verb *skilan* (*skal*, *skêlun*, *skulans*), separare, glubere. Frå-skäl, adj. förlägen, blyg; i synnerhet om den, som vid gästabud låter truga sig. Bhl. (Oroust),

Förskäl, n. åtskilnad. Sk.,hl.,bl.,kl. *Förskel*, *förskäl*. N. G.; *fer-skäl*, n. Fl. (Nl.). D. *forskiel*; ns. *verscheel*.

Horn-skäl, n. (eg. hörnskäl), det ställe (hörn) hvarest flera hemmansegor sammanstöta. Sm.

Marka-skäl, n. rågång. Götal. Fsv. *markarskial*.

Miss·skillnä, s. *miss*.

O-skäligt, adv. ofantligt. ”O. lik”. Götal.

Skal, n. mussla; begagnas lill agn vid dörjning. Bhl. Fsv. *skal fisker*, m. Concha. S.F.S. 6, 487; fht. *scala*, f. mussla; fe. *scell*, f. id.

Skalk (pl. *-ar*), m. första stycket, som skäres af ett bröd eller en ost. Deraf *bröd-*, *ost-*, *änne·skalk*, m. Götal. D. *skalk*.

Skel el. *skil* (*skell*, *skill*), n, 1) skilnad. ”Dä ä stor skell (el. *skill´*) på”. Sm. *Skäl*, n. 1) eg. skilnad; 2) gräns, rågång. Sk.,hl.,kl. *Skelnä*, m. skilnad; gräns. ”Hjenna jär skelnän mela sokknom”, här är gränsen mellan socknarne. Vb. *Ske**l**ne*, m. id. "Här ska ske**l**’n vara imälla sokknâr”. Nk.; 2) öppning mellan trådarne i varpet på en väf för att skjuta spolen igenom. Svea-, Götal. *Skel*, n. id. Norrl.; 3) insigt i en sak. Hs. Fsv. *skiæl*, *skial*, *skiel*, n. a) skilnad; b) gräns, råmärke. L.L.: c) urskilning, förstånd: *skil*, n. skäl: ratio. Iv. 4257; fn. *skil*, n.; d. *skiel*.

Skel(e)-dags, adv. vid pass klockan 5 eller 6 e. m. under sommaren, då lammen skiljas från fåren, hvilka skola mjölkas. Vg. (Skarab.).

Skelna, v. a. 1 (med kalk) understryka fogningarne (på takpannor). Sk. (Ing.).

Ske**L**ne (el. *skerne*), m. rågång, gräns. Vg.,nk. Fn. *skilnadr*, m. åtskilnad; *skilning*, f. id.

Ske(l)ne-sten (pl. *-ar*), m. rågånggssten, gränssten. Vg. (Mark). *Skäl-sten*, m. id. Sk. D. *skielsteen*.

Skels, adv. någorlunda. ”Vägen ä så skels”, hvarken god eller dålig. Vl. *Skälls*, adj, beskedlig, snäll. S. Sk. D. d. *skjels*, adj. och adv. rätt, ordentlig, till pass (Mlb., D. L. 484. Adler, 55).

Skel-tändt, adj. som har glest stående tänder. Hs.

Skilling (pl. *-ar*), m. små hårtofsar eller brusklappar, som växa under hakan på vissa svin och getter och anses utmärka ett godt slag. Vm.,ög.,sm. Jfr *sprängler*.

Skilling·gräs, n. skärffrö: Thlaspi arvense. Bl. I andra munarter: *skillingar*, m. pl. Sk. m. fl,; *penning-gräs*, n. Sveal.; *taske-gräs*, n. id. Dl. Jfr fn. *skillingr*, m. a) mynt, penning; b) skilling.

Skiljor, f. pl. ax och småhalm, som återstå efter spannmåls rengöring. Fl. (Ingo)

Skilo, f. ett såll med hvilket man skiljer säden från agnarne. Fl. (K., P.) *Skilo-vakka*, f. id. Fl. GK). Jfr *vakke*.

Skä**L**a, v. n. 1 trampa i väf, så att det blir skäl. Vg.

Skäl-akta, v. n. 1 kifva, träta. Ö. Hl.

Skäla-märke, n. märke, hvarigenom en gräns utmärkes. Sk. D. *skielmærke*.

Skäla-påle, m. gränspåle, påle som utmärker gränsen mellan egor. Sk.

Skäla·vrängare (el. *skäl·vrängare*), m. gengångare af sådana menniskor, som i lifstiden vittnat falskt om råmärken och rågångar och tros dessa gengångare till straff irra omkring i skogarne under det gälla ropet: "här är rätt, dä här ä orätt"! och måste härmed fortfara till dess ragångsstenen blifvit flyttad till sitt lagliga rum. Kallas äfven *skäla-gastar*, m. pl. Sm.,kl.

Skäl-dike, n. vall, som utgör gräns mellan egor. Sk. D. *skieldige*.

Skä**L**e, n. samling af skal eller skidor. "Når du tenar bönerna, ska du lägga skä**l**et bórt". Vg. (Elfab.,Redvägs h.).

Skäl-grann, *skäla-grann*, adj. nogräknad, granntyckt. Hs.

Skälig (sk hårdt), adj. måttlig. Bbl.(Elfs.). Fsv. *skaliker*, *skiæliker*, *skiælliker*, *skialliker*. a) förnuftig, förståndig. S.S. 1, 65, 81. S.F.S. 6, 32: b) skälig, billig. UL. SML. Jfr Rdq. 2, 394.

Skäli(g) fä**L**, s. *måttan-fä**l***, sid. 441 b.

Skäligt, adv. medelmåttigt, tämmeligen. "Pakka skäligt. Dä va inte skäligt hva han levde". Vg., m. fl.

Skälingar, m. pl. ett par armar af järn, som uppbära kitteln eller grytan under kokning. Vanligen begagnas sådana i fäbodarne eller fattigare stugor, der spisen icke är försedd med s. k. *trunna*, men äfven någon gång i senare fall, då grytan bör vara närmare elden och större hetta erfordras. Dl. (Särna).

Skälj (el. *skelj*), *-a*, f. 1) mussla, perlemussla, flodmussla; 2) mussleskal. Vb. *Skjäl*, f. 1) Mytilinns edulis; 2) fossil saltvattensnäcka. Dls. Fn. *skil*, f. snäcka, mussla; fe. *scell*; d. <1>skjæl</1>.

Skälä-käpp (pl. *-ar*), m. käpp der skälet går i en väf. Vg.,ög.

Skäll, n. fiskfjäll. *Silla-skäll*, sillfjäll. S. Sk. Fn. *skél*, f. skal; d. *skjæl*, id., *fiske·skjæl*, fiskfjäll; e. *shell*, skal.

Skälna, v. a. 1 urskilja, blifva varse, varsna. Kl. D. *skielne*.

Skäls·hög, m. namnet på en hög, som ligger i rågången mellan Hammarlöfs och Vemmerlöfs soeknar i Skytts h. Sk.

Skäls spjäll, n. väfsprötar som sitta närmast skälet. Nk. *Skäls-spjälor*, f. pl. Sdm.; *skäl-vännor*, f. pl. Svea-, Götal.; *skäl-stikkor*, f. pl. Sk. Jfr *spröta*, *skena* 2.

Skäl·vis, adj. som har lätt för att förstå något. Bhl.

Skäl-väj (pl. *-ar*), m. det ställe, hvarest två vägar sammanlöpa eller skiljas åt. Sk. D. *skielvei* (Moth).

Vånga-skäl, n, gränslinje mellan åkerlotter. Sk.

Väg·skäl, s. *väg*.Väv-skäl, n. öppningen mellan trådarne i varpet på en väf. Götal. Fn. *skel* (*i vev*). SKIMLA, *skimled*, s. *skemma*.

SKIMP, m. karlarnes förskinn. *Skimpa*, f. 1) fruntimmers förskinn. *Skinnpa* (*stjinnpa*), f. id. Dl.; 2) ett stycke gammalt tyg; större trasa. Ul.

SKIMMPA 1, v. a. 1 skära vårdslöst stora stycken (af bröd eller något annat). Åm.,ul. *Skimmsa*, v. a. 1 id. Åm. *Skimmp* (ipf. *-ä*), v. a. skära, klippa i små bitar. "Hóken ba däg skimmp ópp lärtä säddana"? hvem anmodade dig att så der klippa sönder lärftet? "Skimmp int ópp heelä skinnä"! klipp ej sönder hela skinnet! Vb.

SKIMMPA 2, v. n. 1 1) hoppa, dansa. Ul.; 2) gå illa och bredt. Ög. (Ydre). Jfr nfris. *skempen*, skämta, gyckla (Outz. 317); e. *ship,* hoppa, skutta. Grimm (gr. 3. 59, n:o 5S8) har uppställt ett förloradt starkt moes. verb *skimpan*, *skamp*, *skumpun*, jocari.

SKINA (ipf. *sken*, konj. *skene*, sup. *skent*). v. n. lysa med stark glans. *Skin* (*sken*, *skint*). Vb; *skiin* (*skejn*, *skinä*, uttal, *stjiin*, *stjein*, *stjinä*). id. Vb. (Skellefte); *skaina* (pr. *skain*, pl. *skainum*, ipf. *sken*, pl. *skenum* el. *skjinum*, sup. *skinið*), Dl.; *skäinä* (pr. *skäin*, pl. *skäine*, ipf. *skain*, pl. *skinu*, sup. *skini*), id. G. *Skiin* (ipf. *-ä*). v. n. synas. "Hä skin sóm hä skull möljäs", det syns som det skulle mulna. "Hä skin int sä", det syns ej så, det tyckes ej vara så. Vb. *Skina* (ipf, *skan*), id. Vm. *Skena*, v. imp. 1 blixtra. Fl. (Öb.). Fsv. *skina* (ipf. *sken*, 3 pers. pl. *skinu*), v. n. a) lysa med stark glans. S.S. 2, 100. S.F.S. 4, 100; 7, 230; b) synas: adparere, speciem præ se ferre. GL. Alex. M.; fn. *skina*, skina; n. *skina*; d. *skine*; fht.,fe. *scînan*; mht., ns. *schinen*M nht. *scheinen*; holl. *schijnen*; e. *shine*; moes. *skeinan*, id. Måne·skin, s. *manä*.

Skein (ipf. o. sup. *skeina*, uttal, *skjein*, *skjeina*), v. a. 1) såra med lie. "Han skeinar se i beini"; 2) afskära något (med lie); med en i ändan på en lång stång fästad lie avmäja säf och i vatten växande gräs. Fl. (GK.,K.,NK,). *Skjena*, v. a. 1 1) såra med ett hvasst järn. Dl. (Mora); 2) afskära (med lie). Åm. Fn. *skeina*, v. a. lindrigt såra; *skeina*, f. lätt sår, skråma; fsv. *skena*, f. svårare sår eller annan kroppsskada, med eller utan blodsutgjutelse, tillfogad med vapen, som ej äro dödande, t. ex. en stång: *skena*, v. a. tillfoga *skena*. L.L.; *skaina*, rifva sönder. GL.; fe. *scænan*, *scênan*, a) göra att något synes; öppna; b) lätt såra; c) sönderbryta.

Sken, n. 1) eg. sken; 2) torka. Deraf *skenjo**l***, f. sandig och torr jord, hvarpå gräs och säd vissna under långvarig torka. Vb.

Sken-bärli(g), adj. synbar. Vb. D. *skinbarlig*.

Skin, n. sken. Sm.,sk. Fsv. *skin*, n. Fr. af N. 319. S.F.S. 6, 32; fn., d. *skin*, n.; fht. *scîn*; mht., ns. *schin*; holl. *schijn*; nht. *schein*, m. id.; bret. *skin*, m. "rayon en general, mais plus particulierement en parlant d'une roue, d'un champ labouré" (Le Gonidec, 400).

Skinna, v. a. 1 göra något så när torrt, som är våtaktigt. Vg. *Skinna å*, v. n. 1 något torkas, blifva torr efter regn. "När säa ätte regnet fått lite skinna å, ska vi skära. Höet skinnar å". "När hvetet fått skinna å", sedan det legat i stöp. Vg.,sm. *Skinnla å*, id.; deraf *å-skinnad*, torr på ytan. Vg. Jfr fn. *skinninn*, genomtorkad af solen.

Skinnta, v. a. 1 torka. Vg. (Elfsb.).

Skinnte, m. mager backe, torr och ofruktbar betesmark eller utmark. Vg. (Kinds h.). *Skinntera*, m. pl. def. namn på några torra backar i Berghems socken. Vg. (Marks h.).

Skinnte-bakke (pl. *-kar*), m. mager backe Vg. (Vadsbo h.).

Skin-väder, n. torkväder. Ul.(enl. Ihre,Dl.) SKING, s. skinn 1.

SKINGEL-TÄNDT, s. *skägel-tändt*.

SKINGRA, v. n. 1 gifva ett högt och klingrande ljud. Sk. D. *skingre*. Jfr *skungra*.

SKINK, *skingling*, *skinkmarr*, *skinkor*, s. *skinka*.

* SKINKA (*skank*, sup. *skunkit*), v. n. Att i uräldsta tider vårt tungomål haft detta starka förlorade verb, synes vara troligt af nedan upptagna rotskott. Hit hör äfven sv. *skinka*, f. perna. För moesogötiskan har Grimm (gr. 3, 60) uppställt ett förloradt starkt thema *skinkan*, *skank*, *skunkun*, propinare, ministrare; largiri. Skank (pl. *-ar*), m. 1) eg. (såsom i riksspr.) lår, lårben. *Skånk*, m. Fl. (Öb.); 2) skenben. Ög.,sk. (N. Åsbo). N. *skank*, m. ben, lår; fe. *scanc*, *sconc*, *sceonc*, *scanca*, m.; d. *skank*; ffris. *skonk*; ns. *schunke*.

Lång-skank el. *lång-skånk*, m. långbent menniska. Fl.

My-skank, s. *my* 1.

Skanglar el. *skänglar*, m. pl. fotskankar. Kl. *Skänglor,* f. pl. Hs.; *skeklär*, m. pl. id. Dl.

Skanka se, v. r. 1 1) fästa sig någonstädes med benet att man ingenstädes kommer; 2) vrida eller skafva foten; 3) stryka sig såsom hästar göra. Sm.,ög.

Skink 1, m. skenben. "Slå skink", slå skenbenen mot hvarandra. Bl. (Östra h.).

Skink 2, adj, som är halt på (vänstra) bakbenet; om en häst. *Skink-hallt*, adj. id.)(*bog-hallt*, som haltar på främre benen. Åm.

Skinka, v. n. 1 halta. Ög. (Gullbergs h.). *Skunka*, id. "Hästen skunkar". Sm.,kl.; *skånkä*, id. "Skånkä si av", halta, med möda gå. G.

Skink hallter, adj. halt i låret; om häst. Vg.,g.

Skinkling (pl. *-ar*), m. bak·has på kreatur; skank. S. G.

Skink-marr, s. *marr*.

Skinkor, f. pl. ytterbräderna af en sågkubb. Bräderna dernäst kallas *svall·bräder* el. *vrak-bräder*. Bl.

Skunk 1, m. 1) takskägg, den nedersta framskjutande delen af vattentaket. Sk.,hl. *Skukk*, m. id. Bl.; deraf *skunk·bräda* el. *skong·bräda*, f. bräde under takskägget i st. f. gesims; 2) tak inuti ett rum. Bl. (Medelst, h.); 3) bislag. Vg. (Marks h.).j 4) skjul, lider; öfverhängande utbyggnad på hus, t. ex. soldat-fähus. Sdm. (Vausö),sm.; 5) vind öfver boningsrum eller uthus. Sm.; 6) läktare i en kyrka. Sk., hl. D. d. *skunk*, "den huk, som dannes der, hvor taget støder sammen med loftet"; n. *skukk*, m. loft i lador.

Skunk 2, m. 1) bugt, kil på not eller ryssja; 2) höjd eller djuphet på not. Sdm.,ög.;deraf *skunka sej*, v. n. 1 bugta sig; om kilen på en not. Ög,

Skunka el. *skonka*, v. n. 1 1) springa tungt, lufsa. "Skunka åsta"; 2) gå långsamt, trögt; lättjas. "Hva går du å skonkar efter? Han går å skunkar". Kl.,sm.,bl.,vg.

Skunker 1, m. haltande menniska. Sm.

Skunker 2, pl. spänger öfver en fuktig äng. Sdm. (Sorunda).

Skånka, v. n. 1 gå och slå med benen. Kl. (Ryssby s:n). *Skangla*, v. a. gå sjelfsvåldigt. Sdm.,nk.; *skångla,* id. Ul.; deraf *skanglog* el. *skanglot*, adj. gänglig. Fl. (Nl.).

Skäk, m. skank, lår. Sm. *Skäk*, id. Vg. (Skarab.).

Skängling (pl. *-ar*), m. ben på gafflar o. d. Ög. *Skänkling*, m. 1) stycke, del af något. *Skänlinge*, m. id. "Ja fikk en skänklinge"; 2) liten gärdsel. Bhl.

Skänglur, f. pl. handtag i en stång. Sdm, SKINKOM-PASS, n. en dans, som tillgår så att ett ett kors ritas på golfvet och i detta kors dansar man, kastande benen i kors. Bl (Gemshögs s:n). Frans. *quinconçe pas*.

SKINN 1, n. 1) (såsom i riksspr.) hud på menniskor och djur; afdragen hud. *Sking*, n. id. "Dä ä allti so i samma sking", säges om den, som alltid är klädd i samma kläder. Sk. "Speta skinn", komma sig före, återfå sina krafter. "Han spetar allt skinn än". Sm.; 2) talesätt; a) *få skinn*, erhålla afslag vid (de i norra Sverige brukliga) nattbesöken hos flickorna; b) *re skinn*, säges en flicka göra, som till sänglag mottager en karlsperson, som samma natt på annat ställe erhållit afslag; c) *ge skinn*, säges om den flicka, som gifver detta afslag. Hs (Db.,Bj.). Fsv. *skin*, n. skinn. VML.UL.HL.; fn. *skinn*; d. *skind*; e. *skin*; mht. *schint*; holl. *schinde*. Barm-skinn, n. förskinn. Hs. (Tuna).

Kalv-skinn, *kalv-skinns-brev*, s. *kalv* 1.

Puk-skinn, s. *puke* 1.

Pöllse-skinn, s. *pyllsa*.

Skinna, v. a. 1 1) draga skinnet af, flå. Götal. "Skinna skal", bryta *skal* ,uttaga sjelfva *skalet* (musslan, som användes till agn) från sitt hölje. Bhl.; 2) bedraga, tillegna sig en annans tillhörighet. Allm. Fsv. *skinna*. a) flå; b) skinna, beröfva; härja. S.F.S. 1, 3 h. (S.K. 169); 5, 20; 7, 219, 255: fht. *scindan*; mht., nht. *schinden*, flå; d. *skinde*; e. *skinn*.

Skinna sej, v. r. 1 sätta hinna på. "Vattnet har skinnat sej", d. ä. börjat att få is. "Såret skinnar sej". Hs.,vg.,sm. m. fl.

Skinnare 1, m. en som bereder skinn: a) sämskmakare, beredare af ludna skinn. Vm., kl. *Skinnare* (uttal, *skingare*), m. Sk.; *skinnreare*, m. Ög.,vg.,sm.; *skinn-röjare*, m. id. Bl.; b) garfvare. *Skinnar* (uttal, *stjinnar*), m. id. Fl. (Öb.). *Skinnar*, m. handelsman. Benämningen sannolikt deraf att desse handelsmäns handel i äldsta tider afsåg skinnvaror; deraf *Skinnar-byn*, *Skinnar-viken*, m. def. ställen, der i äldsta tider handel drefs. Vb.; *Skinnar-bakka.* Fl. (Borgå s:n), *Skinnarby.* Fl. (Perno och Kyrkslätts s:r). Fsv. *skinnare*, *skinnæri*, m. garfvare, körsnär. VGL. S.S. 2, 263; fn. *skinnari*, handtverkare som förarbetar skinn, garfvare, bundtmakare; d. *skinder*, garfvare; e. *skinner*.

Skinnare 2, m. kålfjäril; så benämnas äfven alla både dag- och nattfjärilar, sländor m. fl. Vg. D. d. (Bornholm) *skinnera*, fjärl, mal (Adler, 22).

Skinn-brakka, f. 1) eg. skinnbyxa; 2) kälkborgare; skojare. Allm. Fn. *skinnbrækr*, f. pl. skinnbyxor.

Skinn-bykksor, f. pl. välska böner: Vicia faba. Fl. (Nl.).

Skinn-fraks, m. väska af läder, merendels till mat. Sm. S. *fraks*.

Skinnge-liv, n. fruntimmers lifstycke af skinn. Sk. (Frosta).

Skinn-lippa, f. förskinn. Hs. (Ljusdal). Jfr *barm-skinn*.

Skinn-magd, s. *magd*, sid. 424.

Skinn-massel, s. *massel</i. I Skåne-målet betecknar massel, m. ett papulöst med klåda förenadt hudutslag i allmänhet, sålunda om utslaget i messling, nesselfeber, skabb m. fl. hudsjukdomar.*

Skinn-pulk, skinn-äling (pl. -ar), m. en liten fisk i färskt vatten. Hl. (Slöinge, Värö).

Skinn-sedel, m. skinn-märke, n. bevis öfver läder, som är inlemnadt till garfvaren. Sm.

Skinn·skådda sej, s. skådda.

Skinn-snärpa, s. snärpa.

Skinnt·hunn, m. gnidare, girigbuk. Vg.

Skinn-to, n. den ull, som skrapas af skinn då de beredas. Vg.,hl. Skinge-to, n. Sk.; skinnare hår, n. skinnare·ull, f. id. Ög. D. d. skinder-uld.

Skinn-tórrm adj. torr blott på ytan. Ög.

Skinn-tórrka, v. a. l torrka blott på ytan. Ög.

Skinn·veja, f. ett järn, böjdt till halfcirkel och fästadt med båda ändarne uti vägg eller stolpe, genom hvilket skinnen dragas. Ög. (Ydre).

Skinn-vingå (stjinn vingå), m. flädermus, lälapp: Vespertilio. Fl. (GK.). SKINN 2, f. en stör med pinne i ändan, hvarmed på logen sädesband kastas i höjden (skinnas ópp) uppå tèren (stängerna som ligga på åsarne). Hs. (Db.).

SKINNA, skinnta, skinnte, skinntebakke, s. skin.

SKINNA, skinnare, skinnbrakka, skinnbykksor, skinnmagd, skinnpulk, skinnt-hunn, skinn-to, skinn-tórr, skinn-tórrka, skinn-veja, skinn-vingå, s. skinn 1.

SKINTA, f. 1) fåra, fördjupning, bildad af vattnets lopp eller utskärning; 2) grop, dike. Hl. Jfr gael. sinte, f. fåra, plogfåra.

SKIP, n. 1) skepp. Sm.,dl.,fl. (Nl.): 2) ökstock, båt med platt botten. Ög. (Ydre). Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 25. Fsv., fn., fsax.; fe., moes. skip; fht., mht. scif, scef; nht. schiff, holl. schip; e. ship; d. skib; nfris. skapp, id.; gr. σκάφος, n. liten båt, σκάφη, f.; it. scapha, f. ökstock; bret. skaf, m. båt; gael. skafa, m. Skip hörer enl. Grimm (gr. 3, 435) till ett förloradt starkt verb skipan, skap, hvaraf sedan skapan, skop, framstod. Ursprungligen betyder skip; något gjordt, tyg, fartyg, fat. Jfr frans. vaisseau; e. vessel, af lt. vas (gen. vasis). Skipa in v. a. 1 lasta in på ett skepp)(skipa ut. Sm. Skeva, id. Sk. (Vemm.). Fn. skipa, lasta (ett fartyg). SKIPPA, v. a. 1 utlåna åt någon, en häst, qvarn o. d. "Skippa ut boskapen". Åm.skjàpa, id. Jtl. *Skeppa*, v. a. o. n. 1 lemna eller mottaga kreatur (kor, får) till utfodring under kortare eller längre tid. Deraf *te skepans* el. *te skeppans*, då kreatur på kortare eller längre tid äro mottagna mot "avrad" (d. ä. viss lega, vanligen ett halft pund smör). Hs. (Bj.. Db.). Fsv. *skipa* el. *skepa* (ipf. *skop* el. *skipadje*), ordna; förordna, förvalta, inrätta, utarrendera (jord) etc; fn. *skipa*.

SKIR, *skir-tvätta*, s. *skär*.

SKIRKA, v. n. 1 skärra; säges om det gnällande oljud, som en osmord spinnrock gör. Bl.

SKIR-LJUDAD, adj. som har knarrande, skärande ljud. Ul. Jfr *skär*.

SKIRSPA, s. *skörspa*.

SKIRTA. f. skjorta. G. *Skurta*, f. Bhl. Fn. *skita*, *skyrta*; e. *shirt*.

SKITA (*sket*, *skitið*), v. n. göra sitt tarf. Dl. *Skäita* (pr. *skäitur*, pl. *skäite*, ipf. *skait*, pl. *skitu*, sup. *skiti*), id. G. Fn. *skita;* fe. *scitan;* e. *skite*; fht. *scizan*, *scizzan*; nht. *scheissen*; holl. *schijten*; d. *skide*; frans, *chier*. Be·skeden, adj. nedträckad. "Den sóm ä för-veden, han bler beskeden". Ordspr. Sk. Fht. *bescizan*, v. a.; nht. *bescheissen*.

Bo-skit el. *bo-fis* (pl. *-ar*), m. sista kycklingen, som utkläckes; sista grisen, hvalpen, kattungen, som födes. Fl. (Nl.).

Ränne-skita, s. *rinna*.

Rännsket-stilla, f. blodrot: Tormentilla erecta, L. Götal. Gl. sv. (Bromel) *rännskietstilla, blodrot, blodstilla*.

Sket, m. smuts, lort; lappri. Ög.,vg. *Than skiten* (uttal, *stjiten*), hin onde. Fl. (Värö). Fn. *skítr*, m. träck; n. *skit*; d. *skid*; ns. *schite*; nht. *scheisse*; holl. *schijt*.

Sket·hål, n. arshål. Vg.

Skettna, v. a. 1 orena. Vg. N. *skitna*, blifva smutsig.

Sket-åkare, m. flackare, dålig menniska. Vg

Skid·färi(g) adj. smutsig)(*ren-färig*. S. Sk. D. *skidenfærdig*.

Skiss-sjuk, adj. plågad af utsot. Vb. (Nysätra).

Skit·o**L**, n. stickord, speglosa. Ul. *Sket-ol*, Vg.,ög.; *skett·ol*, n. id. Hs.

Skitter, *skidig*, adj. skitig, smutsig, oren. S. Sk. *Sketen*, Vg.,ög.; *skitå*. Fl. (Öb.); *skjitun*, id. Dl. Fn. *skítinn*, *skítugr*; n. *skiten*; d. *skiden*; n. *schitterig*.

Ur-sketa, f. häftig utsot. Ög.

Ut-sketen, adj. af utsot blek och mager. Vg. SKIVA 1, v. a. 1 skära, dela i skifvor, "Skiva sönder brödet. Skiva ner en kaka". Götal. *Skiv* (ipf. *-ä*), id. Vb. Fn. *skífa*, sönderskära, klyfva; d. *skive*, skära i skifvor; nht. (dial.) *scheiben.* Al-skiva, f. bordekifva af al. Sm. Fn. *skífa*, f. skifva. SKIVA 2, f. enda dottern och barnet hos en bonde; så kallad helst medan hon är ogift och har utsigt att ensam ärfva fadrens hemman. Nb. (Råneå). Motsvarar i Vb. *mågrom·doter*.

SKIVA 3, v. a. 1 slänga. "Då varst jò isk å hóggen ti härna me ena hanna å i brakka me de ándrå för te skivan evver rùggå**ln**". Hs. (Db.)

SKIVTELIGA, s. *skjuta*.

SKJAFFSA (pl. *-sor*), gammal toffla eller nedkippad sko. Bl,kl. D. d. *skjævsa*. v. n. gå och skrapa och släpa (Adler, 55).

SKJAGGA, s. *skugge*.

SKJAIVA, *skjaiv-händ*, s. *kaja*.

SKJALG, adj. sned, krokig. Vb. Fn. *skjálgr*, a) skef, vind; b) skelögd; *ská*, f. skefhet; fsv. *skiælgr*, *skiælghær*, *skælgher*, a) sned, vind, Bjærk. R. 14: 2: "swa at mundær warþær skiælghær". S.S. 2, 281; b) vindögd. UL. S. Born. f. 114 v.; nht. *schiel*, sned, vind; holl. *scheel*, id.; fht. *scelah*, m. skelögd menniska. Jfr gr. *σκελλός*, krumbent. Skjalg el. *skjälg*, f. ärtskida; skidfrukt. *Ärta-skjalg*, f. Vb.; *ärt-skjälg*, f. id, *Tomskälg*, f. tom ärtskida. Åm.

Skjalgäs el. *skjälgäs* (ipf. *-ä*), v. d. 1) vrida sig, blifva krokig; 2) förvrida ansigtet, göra fula åtbörder med munnen, grina åt någon. Vb.,åm. *Skjägläs* (uttal, *stjägläs*), id. Nb. (Lule). Fn. *skjálga*, göra skef, *skelgja*, id.

Skjulas (ipf. *skjulast*, uttal, *stjulas*, *stjulast*), v. dep. blifva sned; eg. om trä, bräder o. d. som under torkning blifva vinda. Fl. (Öarne i Qv.).

Skjäla, v. n. 1 gå på sned, vara snedt. Hl.

Skjälgt (uttal. *stjälgt*), adv. snedt. "Skåd skjälgt", se snedt. Fl. (Öb.). SKJALTA v. n. 1 irra omkring, springa hit och dit. "Hunden skjaltar ómkring". Vb. (Skarab.). Ordet är måhända en utvidgad form af det obrukliga fn. *skjá* eller *skjóa*, ströfva, irra omkring, hvaraf Egilsson härledt fn. *skjáðr*, m. en flygtig och rädd menniska.

SKJANGLÄS el. *skängläs* (ipf. *-ä*), v. d. skilja ifrån hvartannat, gå sönder, komma i olag, ej vilja sitta ihop. Vb.

SKJARRA 1. v. a. 1 skrämma, jaga bort. "Skjarra bórt hönsen. Skjarra bórt sparvarne från stakken". Sk.,hl.,bl. *Skjäär* (ipf. *skjärrä*), id. Vb. Fn. *skjarr*, skygg; n. *skjærre*, skrämma; e. dial. *scare*, id. Fógla-skjarre, f. åkerspöke. Sk.,hl.

För-skjarra, v. a. 1 skrämma, göra yr, vild. "Han ä alldeles förskjarrad". *Skjarra ópp*, v. a, 1. id. "Skjarra inte ópp hästarne"! Sk.,hl.,bl.

Hórsa-skärra, s. *hórs*.

Häst·skärr, m. i. q. *hórsa-skärra*. Vb.

Skärta på, v. a. 1 skynda, drifva på. Sm.

SKJARRA 2. s. *skarra*.

SKJAUT, s. *skjut*.

SKJELJ, *skjälj*, s. *skila*.

SKJERSPA, s. *skörpa*.

SKJEVA, s. *kaja* 1.

SKJOBBA, f. ett fiskredskap, liknande ett mjölfat, på hvilket man lägger fiskredskap. Man har det på knäna, då man drar upp krokarne och lägger dem på fatet. Bl.

SKJOGG, adj. grof, sträf; om ull. Vg.

SKJOGGA, *skjogge*, s. *skugge*.

SKJOIA(D), s. *skyrren*.

SKJOR, s. *skjärå.*

SKJORT·KVAL, *skjort-kward*, s. *kward.*

SKJOVA, v. n. 1 gå sakta. *Skjua*, id. Vg. Fn. *skjóa*, ströfva omkring.

SKJU·BRÄDE, s. *skju-skeft*.

SKJULA, f. 1) bytta, stäfva, mjölkbytta. Sdm.,ög.,sm.,hl.,öl.,fl.(Nl.). *Skyla*, f. Sdm., *skjul* (def. *-on*, uttal, *stjulon*), f. id. Fl. (Öb.); 2) bytta med handtag, hvarmed vatten upphemtas ur brunnen. Sdm. (Qvarsebo), fl.(Nl.). *Käld-stäva*,f. id. Fl. (Ingo); 3) nattkommod. Öl. Fn. *skóla*k f. bytta, spann; fin. *kiula*.

SKJULAS, s. *skjalg*.

SKJU-SKEFTE. f. det underträ i byggningen, som ligger ofvanpå syllen och med en framspringande kant hänger fram öfver (och skyddar) henne. Vanligen säges dock *skju-bräde*, n. Vg. (Kinds h.).

SKJUSS (ipf. *-ä*), v. n. brås på, likna. "Han skjuss på mora", han liknar modren (till utseendet). "Skjuss på slägta", liknar slägten (i kroppsligt och sedligt hänseende). Vb. *Skjöss på*, Jtl.; *skjuss* (uttal, *stjuss*), id. "Han skjuss ät mora", han liknar modren. Nb. (Ö. Cal.).

SKJUT, s. *skjuta*.

SKJUTA (ipf. *skót*, *skôt* el. *skjöt* konj. *skóte, skjöte,* sup. *skôt* el. *skjutet*), v. a. skjuta. Vg., bl. *Skjuta* (*skót*, *skóte*), Öl.; *skjota* (pr. *skjot*, *skjotum*, ipf. *skot*, pl. *skutum*, sup. *skutid*), Dl.; *skiauta* (pr. *skiautur*, pl. *skiaute*, ipf. *skaut*, pl. *skutu*, sup. *skuti*), G.; *skjuta* (ipf. *skèt*, sup. *skùti*, p. p. *skùten*), Hs. (Db.); *skjuut* (*skaut*, *skuttä*), Skellefte; *skjut* (*sköjt*, *skutti*),. Ume; *skjut* (*sköt*, *skjuti*), Bygde; *skjut* (ipf. *sköt* el. *sköut*, sup. *skutti*); *skjuut* (*skeut, skuti), Calix ; skude (skód, skott), id. Sk. Fsv. skiuta, skiauta, GL. (ipf. sköt, pl. skutu, p. p. skutin): fn. skjóta (skaut, skutum, skotit); fe. scëotan; fht. sciózan; nht. schiessen; moes. skiutan. Bjura·skutor, f. pl. djupa hålor i gungflyn, sådana som träffas i kärr och moras. Anses vara skjutna eller gräfda af bäfvern. Sm. (Värend). S. bjor 2.*

Kak·skuta, f. spade, hvarmed bröd inskjutes i ugnen. Ul. D.d. (Bornh.) skodda (Adler. 53); (Jutl.) skåde (Mlb., DL. 478).

Mull·skute, m. mullvad: Talpa europæa. Sm. (Värend). Jfr vann 2.

Om-skót, n. undskyllan, förevänuing. "För om-skóts skull". Bl.

På-skód el. på·skud, n. föregifvet skäl, förevänning. Sk.

Skaut, n. 1) skot; 2) ett. stycke hörande till arbets-seltyg. Bog-skaut, n. hvaruti märlan sitter, som sättes in i skakeln eller fimmerstången och hvaruti äfven bukgjorden fästes. Vb.; 3) fruntimmers hufvudprydnad, pannstycke. G. Fn. skaut, n. a) hörn; b) sköte; c) skot; d) flik (på kläde); e) fruntimmers hufvudprydnad; lap. skaut, udd, tagg; hörn; fe. sceat, pars, portio; angulus; vestis; moes. skauts, m. fimbria, lacinia.

Skaut-nal, f. en sex tums lång nål, som brukas då man "skjuter" garn, d. ä. hopjämkar och fasthäftar nät vid telnen. S. G. S. nal.

Skivteliga, adj. hasteligen, skyndsamt. Kl. Fsv. skiuteliker, hastig, skyndsam; sköt, adv, skyndsamt. Kg. St. 1, 1.

Skjautå, f. bössa. Pär-skjautå, f, eg. potatisbössa; rofbössa. S. G.

Skjut, n. 1) sto. Kl.,ög. (föråldr.), vg.,vb. (föråldr.). Skjaut, n. G.; skut, n. id. Vg.; 2) häst. Kl. Skjuss, n. Bl. (Medelstads h.); 3) lättfärdig menniska. Jtl. Fsv. skiut, n. a) sto; b) (sämre) häst (till skjutsning); gl. sv. skiut, n. sto. Syr. 33, 6; fn. skjóti, m. häst, af skjótr, adj. snabb; fsv. skioter, skiuter, adj. id.; n. skjut, n. sto; fslav. skot, jumentum: **κτῆνος** *(Dobrowski, Instit, p. 163).*

Far-skiaut, n. (ej m. såsom sid. 128 felaktigt angifves) dålig häst, skinkmärr. G. Fsv. faru-skiaut. n. dragare; fn. farar skjótr, m. häst.

Moln-skuta, s. sid. 444.

Skjuuss (uttal, stjuus, ipf. -ä), v. a. o. n. skjutsa. Vb. Skyssa, skossa, Sk.; skyssa, id. Bhl. D. skydse; n. skjota.

Skuss, skyss, n. skjuts. G. Skoss, n. S. Sk.; skyss, n. id. Öl.

Skot 1, n. ett skjutet villebråd (t. ex. en tjäder, orre). Ög.

Skot 2, n. häfstång. Sm.,kl. (Stranda).

Skota, v. a. 1 med häfstång framdrifva. Sm.,kl. Fn. skota, v. n. trudere.

Skótt (el. skót), n. 1) en hastigt påkommande sjukdom hos menniskor och vanligast kreatur, bestående i lamhet uti någon del af kroppen; tros härröra af trolldom. Tróll-skót, Svea-, Götal.; 2) tvenne ifyllningar af kol, malm och limsten uti en masugn. Sm.

Skótt, m. 1) det bräde i båten, på hvilket man sitter då man ror; 2) inre beklädningen i en båt. Bótten skótt, m. båtens beklädnad öfver bottnen. Vb. Fn. skutr, m. bakstam.

Skótt, n.? kistan på en gödselvagn. Sdm.

Skott·bälg, m. öfversta bladhylsan på sädesstrån. Hs. (Bj.). Skótt-balj, m. id. "Säden står i skóttbaljen". Sm.

Skótt·häldt, adj. sakta sluttande. "Åkren ligger skótthäldt". Ul. Fe. scyteheald, adj. præceps.

Skótt·kolv (pl. -ar. m. 1) eg. kastspjut; 2) pik, speord. Norrl., Sveal. Skòt·kólv, m. Hs.; 3) en menniska som låter upphettsa sig, locka sig såsom ett medel till något. Sm.

Skótt-lur, m. "Rågen står i skóttlur". rågen håller på att skjuta ax, gå ur "holk". Åm.

Skóttslin, adj. långsträckt och vackert byggd; om hästar. Hs. (Db.).

Skótt·var, adj. (om fågel) som af skott blir skygg och aktsam, flyger innan jägaren hinner få, sigte på honom. Vb. Skót·var, ill-var, id. Hs. Jfr var 1.

Skud, n. insekter eller mal, som äta upp skinn. Sk.,hl. Skudd, n. id. Sk.

Skudd, n. skott, regel för dörr; deraf skudda, v. a. 1 skjuta regel för dörr port. S. Sk.

Skuta, f. släde. Ul.

Skutta el. skötta, v. n. 1 springa, taga långa språng. Allm.

Skuttu, f. ett verktyg, hvarmed säd sammanföres till dråse på logen. Vb

Skutu, f. dcf. uppskof. G.

Skytil (stjytil), m. spole i en grind. Fl. (Öb.). Fn. skutill, spjut. Jfr skyttel.

Skytta, v. n. 1 1) gå på jagt; 2) vara sysslolös. Ul. Skötta, v. a. o. n. 1 jaga, vara stadd på jagt. Vm.,nk.,dls. Jfr skytteri.

Skyttel el. sköttel (pl. skyttlar, sköttlar), m. 1) skottspole. Allm. Sköddel, m. Bhl.; skuss-spole, m. N. G.; skótte, m. id. S. Sk,; 2) stänger att stänga öppningen eller gapet på en gärdesgård. Svea-, Götal. Skysslar, m. pl. id. Sdm.,ul. Fe. scyttel, m. obex, vectis, repagulum.

Skytil·moro, m.? det upprättstående träet i en grind, i hvilket spolarne stickas. Fl.(K.) Jfr li-mari.

Skyttla, sköttla, v. a. 1 nedtaga eller uppsätta skyttlarne eller de trinda stängerna i ett gap (öppning på gärdesgård). *Sköttla in*, *skyttla ópp*, ner; *sköttla ner* eller *ópp gapet*, taga ned eller lägga upp gärdselstängerna hvar för sig vid öppningen på en gärdesgård. Ög.,vg.,sm. *Skyssla igen*. Sdm. (Ornö).

Skyttla, v. n. 1 springa af och an utan bestämmelse. "Hva springer du å skyttlar efter"? Sm.

Skyttla-gädda, f. gädda, stor som en väfskyttel. Sm.

Skyttle-gap, n. öppning på en gärdesgård att stänga igen med skyttlar el. lösa runda stänger. Götal. *Skyssla*, f. id. Sdm. (Ornö).

Skyttel el. *sköttel* (pl. *skyttlar* el. *sköttlar*), m. liten lerkula till barnlek. "Rulla sköttlar". *Skyttla*, v. n. 1 rulla små lerkulor. Sk. *Rykka*, id. Bhl. D. *skyttel*.

Skytteri el. *skötteri*, n. skjutning, jagt. Vb.—bl. D. d. (Bornh.) *skytteri*, jagt (Adler, 54). Jfr *skytta*.

Skyyt (ipf. *-tä*) v. n. 1) sigta. "Han skyttä at mäg vä käppom", han pekade åt mig med käppen; 2) hota. Vb. *Skjött* (ipf. o. sup. *ä*), v. a. sigta, akta på, lura; om kattor. Vb.

Skata 1, f. lång stång, med hvilken i st. f. åror båtarne framskjutas på elfven. Vl.

Skåta 2, v. a. 1 skotta, kasta samman med skoffa. Allm.

Skåta 3, v. n. 1 ro med ansigtet vändt mot stranden; ro på så sätt att man förer årorna från sig, så att båten kommer med aktera före åt det håll man önskar. Bhl.,vg., m.fl.

Skåte, m. 1) litet tak utan stolpar, framskjutande öfver förstugutrappan till ett boningshus. Hs. (Norrbo); 2) skjul, byggnad med 3 väggar, som sättes vid ett större hus. Hs. (Db.). Fn. *skúti*, m. skjul.

Sköt 1 (pl. *ar*), m. 1) tillfogadt stycke, skarf. Hl. *Sköjt* (uttal, *stjöjt*), m. skarf. Vb.; 2) ställe, der 2;ne hopskarfvadc stycken möta hvarandra, eller der något är hopsydt, förenadt. Vb.—sm.; 3) den punkt der 2:ne tider ligga nära hvarandra; t. ex. tiden mellan 2:ne skördar, hö- och sädesskörden; 4) talesätt: *i sköten*, säges om den brist på födoämnen, hvilken inträffar under mellantiden, sedan förrådet af förra årets äring eller inköp är nära förtärdt och tiden för ny äring eller inköp kommer. Ul. *Ols·mess-kroken*, m. def. id. Ul,vg.,ög. Fn. *skeyti*, n. sammanfogning, förening; n. *skjøyt*, m.

Sköt 2, n. 1) skört. G.; 2) flik. Dl. *Sköte*, n. 1) flik. "Sköte på rókken"; 2) hörn. "Sköte på gärdesgården"; 3) förkläde. "Bära i skötet". Sm. *Skåtä*, n. snibb. *Armklädsskåtä*. Dl. (Elfd.). Fn. *skaut*, n. sköte, hörn, flik. Deraf *rukk·skötä*, n. rockskört. Dl. (Mora); *tråj-skötä*, n. id. Dl. (Våmh.); *sköt·skinn*, n. förskinn. G.; *trasu-sköt* (pl. *-i*), n. snibb af en halsduk. Dl. (Mora). Jfr *skaut*.

Sköta, v. a. 2 öka, tillfoga, sammanfoga 2:ne stycken (kläden, järn o. s. v.); skarfva, lappa. Allm. *Sköt* el. *sköjt* (ipf. *-ä,* hårdt k), Vb.,mp.; *sköjt vä*, skarfva till, förlänga. Vb.; *skät å*. Dl.; *skita* (hårdt k), id. Hs. (Db., Bj.). Fn. *skeyta*, sammanfoga, genom att fästa ändarne till hvarandra; n. *skøyta*; d. *skiøde*.

Sköte (pl. *skötar*), m. ett slags strömmingsnät med små maskor; sköt. Norra Sverige. Deraf flera sammansättningar.

Rum-skátå, m. glest strömmingenät . Fl. (Ingo). Jfr *rumer*.

Sköt·båt (pl. *-ar*), m. större båt der strömmingsskötarne läggas på. Vb.—sdm.

Sköt-färg, m. färg (af björkbark och lut) att dermed färga skötarna. Ul.

Sköt-kåbb (pl. *-ar*), m. stor träklabb, hvilken nyttjas såsom vakare för nät. Ul.,sdm.

Sköt-simår, m. pl. snören till strömmingsnät. Fl. (Ingo). S. *simme* 1.

Sköt-sten (pl. *ar* m. rund sten af bränd lera med hål i midten; begagnas såsom sänke på skötar. Ul. m. fl.

Skötta óm, v. a. 2 bry sig om, sköta om. Sk. *Skåitä* (ipf. *skåttä*, sup. *skått*), sköta. G. *Sköta i häl någon*, vårda en person till dödsdagar. Hs. (Ljusdal). Fsv. *sköta*, id. S. S. 2, 79: "han skötte enkte owensens ordhom". Horol. f. 45 v., 112 v.; d. *skjøtte om*. Troligen af sv. *sköte*, n. sinus, likasom lt. *insinuare*, af sinus. Ordet har troligen ursprungligen brukats om barn, som buros i skötet.

Sköt-lös, adj. vårdslös, oordentlig. Fl. (Pargas). *Sköddes-lös* , Bhl. (Elfs.); *skudelös*, id. Bhl. (Oroust). Gl. d. *skødelos* (Kristian 3:s bib.); d. d. *skørlojs*; d. *skjødeløs*; n. *skjoytelauss*.

Skötning, f. laga fasta, fastebref. Vg. Fsv. *skötning*, f. a) gåfva af jord, egentligen den dervid brukliga symboliska tradition, hvilken skedde på det sätt att gifvaren kastade en jordtorfva i gåfvotagarens knä; b) jord som på detta sätt gafs. ÖGL. VGL.; d. *skiødning*; mlt. *scotatio*, id.

Skötsam (*sketsam*), adj. som är i behof af trägen skötsel och uppassning. Hs. (Db.). *Sketösam*, Hs. (Bj.); *sketes geren*, adj. id. Hs. (Db.).

In-skött, adj. (eg. p. p.) (om hustru), som har blifvit tillerkänd lika rätt med mannen i boet. Bl.

Ut-skutt, n. vrakbräder. G. *Aut·skutsbräder*, f. pl. id. G. (F.).

Över-skótt, n. framskjutande litet tak öfver förstugudörren. Sm. SKJUTTA, s. *skifta*.

SKJUVA (ipf, *sköv*, sup. *skjuvit* el. *skuvit*), v. a. skjuta, drifva på. Vl.,vg. *Skuuv* (ipf. *-ä*), v. a. 1) skjuta sakta på, föra åstad; 2) komma vid, vidröra. "Han skuvä ti gryta å sotä säg", han kom vid grytan och sotade sig. Vb. *Skjuva* el. *skuva*, v. a. o. n. 1 1) maka, skjuta sakta på, t. ex. lass att hjelpa dragarne; 2) om qvarnar när de kasta från sig hela korn; 3) om väf, när trådarne på något ställe skjutits för nära tillsammans. Allm. *Skjöva*, eg. skjuta sakta på; släpa en båt i en upphuggen isränna eller i en vak. Vg.; 3) baka i ugn. Sthm. Rdq. 1, 238. *Skjuva se*, v. r. 1 gå sakta. "Ho går å skiuvar se fram". Vg. *Skuva se*, undandraga sig. Sm. Fsv. *skuva*, *skiuva* (ipf. *sköf*, pl. *skuwo* el. *skowo*), skjuta, skuffa. VGL. S. S. 1, 80, 168, 183. SML. Alex. 506, 2697; fn. *skúfa*, stöta hört, bortjaga; fht. *sciupan*, *sciuban*; nht. *schieben*; ns. *schûven*; fe. *scûfan*, *sceofan*; e. *shove*; holl. *schuiven*; ffris. *skûwa*; moes. *skiuban*. Häraf i rikisspr. *mellanskof*, *uppskof*, *skof*, *skofvel*, *skuffa*, *skyffel*, *skyffla* samt följande dialektord. Måge-skövvel, s. *mök* 1.Skeba, v. a. 1 rifva ihop, rufsa hop. Hl. (Skällinge).

Skóff, m. bordlåda. N. Bhl. *Skuff*, m. låda (i en byrå, skänk); *skuffert* (pl. *-ar*), m. id. G.

Skóffa 1, 1) större skofvel af trä. Allm. *Sköffla*, f. handskyffel. Kl.; *sköffel* (el. *stjöffel*), f. skyffel. Vb.; *sköv*, *skövv*, *skövvel* (hårdt k), m. id.; deraf *mög-sköv*, m. Sk.; 2) skopa, öskar. Hl. Swz. *schuefe*, f. skopa af trä; d. *skovl*, skyffel: fe. *scojl*; e. *shovel*; e. dial. *shovl*, (Cravcn 2, 120); fht. *scûvala*, *scûvila*, f.; mht. *schaufel*.

Skóffa 2, v. a. 1 skyfla. Sk.,hl.,vg.

Skóffla, v. a. 1 skyffla. "Skóffla gångarne i haven". *Skövla*, id. Sk. *Sköffla óm*, v. a. kasta. t. ex. säd. Sm. D. *skovle*; d. d. *skovle*.

Skol, m. skofvel. Fl. (Ingo). Fsv. *skovil*, m. id. Birg. Up. 3, 88.

Skov, n. 1) eg, skufvande; 2) slag, stöt, tag (för att skjuta undan). "Ge (någon) ett skov". Vg. (Skarab.).

Skussa, v. a. o. n. 1 1) skuffa, knuffa. Kl. (Madesjö s:n); 2) föra fram och tillbaka, t. ex. yxan på en slipsteu. Hs.

Skuss, n. 1) stund; 2) gång. Hs.

Skuv, n: skof, mellantid, omgång. Vb.,hs.,vl.; deraf *mela·skóv* {*mela·skóv*), n. mellantid. Vb.; *skuv-tals*, adv. skoftals, i omgångar, ryckvis, stundtals, stundom. Allm.; *i skjuven*, adv. Vl. (Elfd.); *skóvom*, adv. id. "Skóvom sä, skóvom sä". Nb.,vb. (Ns. *schöweswyse*, id.); *sköve*, m. omgång af brödkakor, på en gång inskjutna i ugnen. Sveal.

Skuvug, adj. ombytlig. Hs. (Db.).

Skövv·kärra (första k hårdt), f. skottkärra. Vg. SKJÅ, s. *skjärå.*

SKJÅT, n. *skjåter*, m. *skjåta*, f. oduglig menniska. Äfven *skjäta·lira*, f. id. "Du skjåta lira"! ditt as! du dumma kreatur! "Stackars skjåt"! den stackars olyckliga menniskan; uttryck af medömkan. Sm. Troligen af *skjuta*, så att *skjåt* eg. betyder: utskott, vrak, vräkliug. Jfr *sjatte*.

SKJÄKK, *skjäkka*, *skjäkk-hjul*, *skjäkkta*, *skjäkkt-fall*, *skjäkkte-blår*, *skjäkkte-kniv*, *skjäkkte-stol*, s. *skaka*.

SKJÄLA, *skjälgt*, s. *skjalg*.

SKJÄLMA, *skjälmas*, s. *skalma*.

SKJÄRÅ (pr. *skjär*, pl. *skjärum*, ipf. *skar*, pl. *skarum*, sup. *skurið*), v. a. 1) skära. Dl. *Skära* (pr. *skär*, pl. *skäre*, ipf. *skar*, pl. *skaru* sup. *skuri*). G.; *skjära* (*skar*, *sköri* el. *skörä*), Norrl.; 2) talesätt: a) *skära kórs i spilld mat*, ett fornbruk på det att ej hin onde skall få magt med matförrådet. Vg.; b) *skära tass*, skära af senorna i "kanten" (fotleden) på ett får, att foten förderfvas, så att det ej må flöja. S.G.; c) *skjära tåv*, upphöra att skära eller hugga (säden). Hs. Fsv. *skära*; fn. *skera*; fht. *sceran*; mht. *scheeren*. Av-sköLor, f. pl. afklipp; små lappar och remsor, som skäras af och bortkastas. *Skommar-avskölor*. Vm.

Av-skörd, m. fårmärke (då örat är tvärt afskuret). G. Fn. *afskurdr*, m. afskuret hörn, afskärning: n. *avskur*.

Horn-skär, n. (eg. hörn·skär), hörnmått, ett slags mått från hörn till hörn, då man insätter fönster. Sm.

Skär-dun, adj. harmynt. Dl. (Mora). Fn. *skarði*, som är harraynt (cogn.); fsv. *skardh*, *skard*, n. skår. S. F. S. 5, 8. Didr. af B. 316: 14.

Sker, n. liten sax. G. *Skära*, f. större sax. Bhl. Fn. *skæri*, n. pl. sax; fht. *scera*; nitt. *schere*.

Skeru, f. handskära (för att afskära säd på åker). Vb. *Skero* (l. *stjero*), f. Nb. (Ö. Cal.).

Skjor-blomma, f. (egentl, skateblomma); prestkrage: Chrysanthemum Leucanthemum. Fl. (Öb.). Jfr *skär* 4, här nedan.

Skjur, f. skördetid för säd. Nk. *Sköl*. f. 1) skörd; 2) den delen af åkern, hvarest skördemannen går fram och slår med lien; deraf *legä-sköl*, f. den del af åker der säden ligger nedböjd af regn eller storm: *ståna sköl*, f. den som står upprätt. *Sköl-gäll*, n. litet skördegille; battre måltid jemte annan traktering efter slutad skörd och inbergning. *Skèl*, f. skörd. Hs. (Db.).

Skjur-råj, m. rågaftagning. *Råj-skjur*, f. id. Bl.

Skjar-jämn *(stjär·jämn*), m. knifven framför en plog. Dl.

Skjur-öl, n. mindre gästabud efter slutad skörd. Sm.

Skorsa. *skossa*, f. inskärning, snitt. Ul. *Skersa*, *skjåssa*, f. id. Hs.

Skossa, v. a. o. n. 1 1) skära stora stycken; 2) lefva öfverflödigt. Ul.

SkuL, n. skåra, inskuret märke i trä. Vg.

Skur, m. märke, skuret i örat på ett får. G. Fn. *skurdr*, m. utskärning; sår af ett skärande redskap. Jfr *skörd*.

Skurä, v. a. 1 hugga af (stockved) i knbbar af vedträns längd. G. *Skira åv*, id. Ul. *Skyra*, v. a. afhugga, hugga tvärt af; grofhugga, afhugga trän på tvären. Svea, Götal.; *skjöjr* (*stjöjr*), id. Nb. (Ö. Cal.). *Skör åv* (*stjör åv*), afhugga. Fl. (Öb.). *Jämn~skyra* v. a. såga ett träd jämnt i ändan, sedan det är afhugget. Bl. *Skyyr* (ipf. *skjul*, sup. *skjult*), v. a. 1) afhugga (stockar); 2) göra skyror. Vb. Fsv. *skyra*. v. a. skära; fe. *scyran*.

Skyr el. *skör*, f. inskärning i trä med knif eller yxa; tvärhuggntng i en stock. *Sne-skyr*, *tvär-skyr*, f. sned eller rak inskärning, inhnggning. Vb. *Skyr*, f. 1) sågning; 2) afskärning, en längd af ett trä. Bl.

Skyr-an(d), f. skördeand. Kl. *Sköl-ann*, f. id. Vl.

Skyrd, m. mindre vattenledning ur sjö, å eller bäck. Sm. *Skör*, m. ett djupt dike eller en större rännil med vatten. Kl. Fsv. *skyrd*, m. gräfd kaual. K. Kristoff. L.L. B.B. 34: 4: fn. *skurðr*, m. utskärning; grop.

Skyr-tväit, m. spån som faller från skyran. Vb. *Skör-tväit* (*stjör-tväit*). Fl. (Öb.).

Skyrva (*stjyrva*), f. brosk vid nedre delen af bröstbenet. Dl. (Elfd.). N. *skjerving*.

Skyr-yks, f. huggyxa, kortskaftad yxa. Vb. *Skyryksa*, *sköröks*, f. Svea-, Götal. N. *skørøks*.

Skår 1, f. & m. 1) bredden af liens huggvidd; slåtterkarlens linea; så mycket säd, som afskäres mod lien i ett hugg. "Huggen breda skårer!"; 2) den rad hvari gräs och säd faller vid afhuggningen. "Kornet ligger på skår". Götal. "Gå i skår el. på skår", säges när slåtterkarlarne slå efter hvarandra i en visslinea. Sm. "Lägga på skår", afskära säden utan att hopbinda henne. Ög. *Vällte·skår*, f. då gräset i en sådan skår blir så ymnigt, att det blott behöfver utbredas på stället, utan att flyttas. Sm. D. d., n. *skår*; fn. *skári*, m.; e. dial. *scard*.

Skår 2, m, bergsklyfta. Deraf namnet på gården *Skår* under Mösseberg i Gökhem. Vg.

Skåra 1, f. grund inskärning. Rikesspr. *Skyra*, *sköra*, f. Vl.; *skär*, n. Sk.; *skura*, f. id. "Du bar för litä skurer på horna än", du är ännu för ung. Ordspr. Nk.

Skåra 2, v. a. 1 1) skära något af något. "Skåra inte ostkaka"! Sm.; 2) skära itu. afhugga (vedstockar). "Skåra timmer-stókkar". Vb.,mp.; 3) dela. "Ja vill inte skåra på pärestakken". Bl. (Östra h.). Fn. *skora*.

Skåre (pl. *skårar*), m. afhugget stycke af en stock, så långt som veden skall blifva; afhuggen vedlängd af ett träd innan klyfningen. Ul.,sdm.

Skårning, f. avskuren del, stycke af en kaka. Bhl.,dls.

Skårr, f. afsats på ett berg. Bhl.

Skårs (ipf. *-ä*), v. a. skära sönder. Vb.

Skårs, f. skåra. Vb.

Skårsna, f. skåra, genomskärning: klyfta. Vb.

Skår-stikka, f. tvenne sammanpassade stiekor, som skjutas in i hvarandra så att en inskärning eller skåra deri blir synlig på båda. Kl.,sk. *Skarv-stukk*, m. id. Dl.

Skär 1, n. 1) ax på en nyckel. Vg.,ög.,nk.; 2) axet på ett större eggjärn eller såg. Vb.

Skär 2 (el. *sker*, hårdt k), n. bergshäll, klippa. Dl. På samma sätt härledes lt. *rupes*, f. klippa, af *rumpere*, sv. *klippa*, f. af *klippa*, v. a. secare. Deraf 1) *skäri-fallen*, adj. a) eg. född i skären el. skärgarden; b) tölpig. Fl. (Värö i Öb.); 2) *skärjut*, adj. n. stenigt; om mark. Dl. (Nås). Jfr fn. *skerjóttr*, uppfyld med skär; 3) *skär-kar*, m. strandfiskare. Vb.; 4) *skär-sätta*, v. a. strandsätta: in litore relinquere, nave·subtracto; frandare, destituere. Kl. Fsv. *skær·satter*, adj. Alex. 2017.

Skär 3, n. 1) slag, hugg. ”Ja ga’n ett skär så’n känd je”. Sdm.; 2) de odugliga remsor, som öfverblifva vid glasskärning. Sm.

Skär 4 (def. *-a*), f. skata: Corvus Pica. Jtl. Ordet förekommer något skiftande i olika munarter: *skjora*, Ög. (Skärg.), kl. (Stranda), fl. (Ingo); *skjura*, Ul.,sdm.(Södertörn): *hupp-skjura*, Ul.; *skjår* (def. *-on*) el. *skjorå* (uttal. *stjorå*). Fl. (Öb.); *skjör*, kl. (Döderhult), jtl.,fl. (Åland,Sjundeå i Nl.); *skjer*, *skjir* (*stjir*), Nb. (Lule); *skjorå* (*stjorå*). Fl. (GK.,K.); *skjårå* (*stjårå*), Fl: (Pernå); *skor*, Kl. (Åby), öl.; *skärå*, G.; *skera*, Bhl. (Oroust). Öfverallt f. Fn. *skær*, *skjór*, f. (Gunnlags saga); n. *skjor*, *skjær*, f. id. Benämningen troligen af de långa stjertpennorna, som likna en sax. Jfr fn. *skæri*, n. pl. sax.

Lapp-skir, f. Lappskata. Vb. *Skogs mor*, f. id. Åm.

Natt-skjorå, s. *nat* 1.

Skerå-stikkor, f. pl. små plockved, pinnar (likt skatans byggnadsvirke. G. (F.).

Skir-ong, s. *ung*.

Skjir·bu (uttal, *stjir-bu*), n. skatbo. Dl. (Elfd.).

Skjor-blommå, f. krageblomma: Chrysanthemum Leucanthemum. Fl.(Öb.). *Prestnakke* Ög. i *hvitkullor*. Mp. Gl. sv. (Bromel) *krageblomma*, *hvit oxeöga*, *gåseblomster*; (Tillandz) *krage-blomster*, präs*te-kragar*.

Skogs skir, f. skogsdufva: Columba œnas. Vb,

Spil-skir, f. spelkråka: Pious Martius. Vb.

Strand-skjorå (uttal, (*strann·stjorå*), f. strandskata: Hæmatopus ostralegus. Fl.(GK.,K.) I andra sv. munarter *strand·stjura*.

Skärga, v. n. 1 1) skära, såga långsamt. Hs.: 2) skära med en slö knif. G.; 3) gräla på någon. S.G. *Skärg*, v. n. afgnaga, skafva; enträget bedja; klaga, qvida. Jtl.

Skärglä, v. n. 1 1) skära med en knif flera gånger fram och tillbaka på något som viker undan; 2) gräla länge om en sak. G.

Skär·gräs, n. namn på gräs med skarpa (sträfva) blad, t. ex. Phragmites communis (el. Arundo Phragmites), då den ej växer i vatten; i synnerhet Tritieum repens, som vid hus växer mycket frodigt. Vg. (Viske m. fl. härader).

Skärja, v. n. 1 skrika, larma med skärande ljud. Ul.

Skäk-krok, m. halfcirkelformigt eggjärn, för att afskära gräs, löf o. d. Sdm.

Skär·nål, f. tväeggad synål, som nyttjas af sko- och sadelmakare. Sm. *Stämme·nål*, f. id. Götal.

Skärrsa, v. n. 1 träta, vara ovettig; bruka många och dristiga ord. Vg. (Vadsbo). *Skärssas*, v. d. Åm.; *skäffsa*, id. Vg. (Vartofta).

Skär-tänder, f. pl. ögontänder. Åland.

Skär·vass, m. Phragmites. Sm.

Skässa, f. stort ärr. Mp.

SköL 1, adj. som man kan skörda, mogen till skörd; om åker. Vb. *Skjel*, adj. id. Hs. (Bj.).

SköL 2, f. springa, spricka i stenar och och berg. ”Dä ä fullt mä sköl i kvarnstenar”. Nk.

SköL-vär, n. vackert väder under skördetiden. Dl. (Floda).

Skör el. *skördel*, m. en vattenrännil, djupare och bredare än ett dike, eller sådan som af öfverflödigt vatten blifvit utskuren. Kl.,sm.

Skörrd (hårdt sk), m. 1) utskärning i knuten af något; 2) fårmärke, skuret i örat: 3) det som kastas bort vid afhuggningen af stookved; deraf *väll·skörd* el. *väll·skur*, m. G. Fn. *skunðr*. Jfr *skur*, sid. 591. SKJÄTTA, *skjätte-fall*, *skjätte·falls·byke*, s. *skaka*.

SKO (pl. *skor*), m. 1) eg. sko. I plur. *skoner*, Dl.; plur. def; *skon*, Hs. (Db.); 2) kängsko eller pjexa, som nyttjas af allmogen)(*svart·sko*, m. bättre sko, som nyttjas af ståndspersoner. Benämningen *svart-sko* torde härleda sig ifrån kängskons ljusarc färg (såsom gjord af brungarfvadt läder) i förhållandet till herremans skor af svart och blankt läder. Vb,; 3) qvarnränna genom hvilken säden rinuer från tratten ned mellan stenarne. Götal,; 4) talesätt: a) *gå i sko*, börja att fattas, tryta, bli brist på något. ”Dä begynner gå i sko för honom”. Vm.; b) *stå i sko*, vara vid lif och verksamhet. ”Meda far män sto l skona, gikk ä annars dill i gålom”, medanmin far lefde, gick det annorlunda till i gården. Vb. Fsv. *skor*. m. sko; fn. *skór*; fht. *scuoh*, *scuah*, *scûh*, *schoh*; fe. *scòh*, *scò*, *scei*; ffris. *skô*; e. *shoe*; d. *sko*; moes. *skohs*, m. *skoh*. n. Grimm har sammanställt moes. *skohs* med *skevjan*, att gå, så att sko eg. betyder: det hvarpå man går, liksom lt. *calceus*, af *calcare terram*. Bar·skodd,j adj. som nyttjar skor utan strumpor. Vb.

Gukku-skor, s. *kukku*.

Näver·sko-mil, s. *näver*.

Sko sig, v. r. 2 vid försäljning eller uppköp åt andra o. s. v. göra sig oloflig vinst; vinna på något företag, hafva fördel af. Allm.

Sko-dräng, m. stöfvelknekt. Bl.,sk. (Ö. Göinge).

Skò-fång, n. 1) läder till skor. *Sko-virke*. n. id. Sm.; 2) färdig skodon, ”Nytt sko·fång”. Bl.

Sko-hammare, m. hammare, som skomakare nyttja. Bl. D. *skohammer*.

Sko-klämma, f. sko som klämmer. Sm.

Sko-los’n (pl. *skolosär*), adj. sko-lös: barfota. Dl. (Våmh.,Mora). Fn. *skólauss*, som är utan sko; n. *skolaus*.

Skó-los-per, m. björn: skämtsamt. F.g.: Per utan skor. Dl.(Elfd,).

Skomakare·bråte, m. hvarjehanda skomakareverktyg. Sm.

Skomakare-skryla, s. *skryla*.

Skomakare·skagg, n. Pedicularis palustris. Sdm. Jfr *frier*, *lie-varg*, *skogs-frier*.

Skomakare-svärta, f. viktriol. Sm.,bl.

Skómmare, m. skomakare. Mp.,nk. *Skómmar*, Vb.: *skomare*. Fl. (Pargas); *skómmer* el. *skömmörä*, V.Dl.(Nås); *skammare*. id. Nk.

Skómra, v. a. 1 sy skor. Mp. *Skomm* el. *skómm*, v. a. id. Vb.

Sko-reka, *sko-reku*, s. *räkå*.

Sko·renna på is’n, skrilla, slå kana på isen. Dl.(Malung). Jfr *ränna*.

Sko-slet, s. *slita*.

Sko-snor, n. tråd, hvarmed kängskor sys och lappas. Vb.

Sko-stråk, n. trase (vanligen af gammal strumpsock) till rengöring af smuts på skodon. Bl. *Sko·stråg*, n. id. Sk. Af sv. *stryka*, v. a, tergere.

Sko-träLing (pl. *-ar*) el. *sko-teling* m. socka, som sättes inuti skon utanpå strumpan då det är kallt. Gstr.

Sko·träng, n. 1) skotrång, klämning af trånga skodon. Vb. *Sko-tvång*, *sko-tjång*, n. id. Sm.(Östra h.); 2) skoskaf, deraf uppkommet. Vb.

Sko-tuppa, f. väg·groblad: Plantago major. Dl. *Kämpar*, m. pl. Sk.; *slås-kämpar*, m. pl. id. Sm. *Sko tuppa* är ett mycket märkvärdigt namn på Plantago major, hvilken växt nästan alltid infinner sig på trampad mark vid vägar, hvaraf det i danskan och svenska landskapsmål vanliga namnet vägbreda och i e. dial. *waybread*. I norra Amerika fanns örten ej före Europeernes ankomst; nu så snart en Europé gått fram, infinner hon sig, hvadan Indianerne kalla henne ”de hvites fotspår” och tro att hvar dessa trampat markon uppväxer väggrobladet. Jfr Fries, bot. utfl. 1, 176.

Sko-tåter, f. pl. dåliga skor. Sm. S. *tåta*.

Skoä (ipf. *skodä*, p. p. *skoen*), v. a. sko. G. Fn. *skúa*; fe. *scôjan*.

Skrikk-sko, *skrill-sko*, skrinn-sko, s. *skrida*.

Sne-sko, s. *sneis*n under *snida*.

Spring·sko, m. skridsko. Dl.(Mora,Orsa).

Spänn-sko, m. svartsko med spänne; herremansskо. Vb.

Svart-sko, s. *svart*.

Svass-skodd, s. *svasska*.

Trol-sko, s. *trol*. SKODRA, v. n. i småskratta: föraktligt. Sk, (Lugg.). D. *skoggre*, skratta högt (Moth).

SKóFF, *skóffa*, *skoffla*, s. *skjuva*.

SKOFFSERA, v. a 1 skymfa. Vg. Skoffs-ord, *skoffs·ol*, n. pl. stickord. Vg. Jfr fn. *skop*, n. spott, hån. SKÓFFSIGER. adj. osnygg. Nk.

SKóFT, n. öfverarbete under frilimmar; tid som en arbetare mot särskild betalning arbetar öfver den vanliga arbetstiden. G.,bl. m. fl. N. *skof*, n. fritid: holl. *schoft*, n. Jfr *skuv*, under *skjuva*. Skófta 1, v. n. 1 sålunda arbeta. Nästan allm. N. *skofta*, hvila ut efter ett arbete: holl. *schoften*. SKóFTA 2. v. n. 1 1) skutta, hoppa ovigt. Ul.,sdm.: 2) löpa hit och dit utan ärende. *Skófta te någon*, förebrå någon något. Sdm. (Selö). Fn. *skopa*, löpa, springa: mht. *schûften*, gallopera. Skófta 3. f. fruntimmer som lättsinnigt löper omkring: lättsinnig qvinna. Götal.

Skófted, adj. lättsinnig; cm fruntimmer. S.Sk. SKOG. m. skog. Rikspr. *Sköv* (hårdt k), m. Sm.,sk. (Frosta.Onsjö.N. Åsbo.Harj.). hl.; *skúv*, S.Sk. Fsv. *skogher*; fn. *skógr*. Elv-skog, m. skog, träd långsåt en elf. Vb.

Kubb-skog, m. bärskog, tjenlig till sågblock; timmerskog. Sm. S. *kubb*.

Skoga, v. n. 1 jaga, gå på jagt i skogen. ”Gå å skoga”. Mp.,ög. *Skog* (ipf. *-ä*), v. n. id. Nb.,vb. Fsv. *sköghia*, v. a. jaga. VML.: *skögning*, f. jagt. VML. HL.

Skog-gadd, adj. verb. öfvervuxcn med skog, skoglupen. Vb.

Skogje-gänta, f. vallpiga, fäbodpiga. Hs. (Ljusdal).

Skogs-besse, m. en insekt, som biter sig fast uti djurs skinn. Fl. (Ingo).

Skogs-blakkä, f. skogsmus: Mus sylvaticus. Sdm.

Skogs-blå-bär, n. blåbär: Vacciniuim Myrtillus. Hs.(Jerfsö). *Glas-bär*, n. Hs. (Bj.); *skogs·ber*, n. id. Dl. (Orsa). I andra munarter *slynnon*, *slinner*, *bölljon*.

Skogs-byskje, *skog-biske*, n. tät småskog. Hs. (Bj.).

Skogs-frier, f. pl. Pedicularis sylvatica. Sveal. Af moes. *frius*, n. köld. Ordet *frius* förekommer troligen också i det gamla svenska namnet *fredlösa* (eller *fråssört*), Lysimachia. Jfr *vide-gräs*.

Skogs-gata, f. i skogen upphugges rågång. Vg.

Skogs-humle, m. pors: Myrica gale. Vm. Gl. sv. (Tillandz) *skogshumble*, *gallhumle*.

Skogs-hund, m. räf. Ög. m. fl. Jfr L. F. Rääf, saml. 1. 36.Skogs·klöver, m. Trifolium medium. Sveal.

Skogs-lilja, f. Linnés ört: Linnæa borealis. Nk. (Kihls s:n). Jfr *vinn·gräs*, *tórrvärks-gräs*, *hvita klókker*, *skogs-musk*.

Skogs-linn, f. lind: Tilia europæa. Sveal.

Skogs-löit, s. *lauta*.

Skogs·lök, m. boll-lök: Allium soorodoprasum. Svea-, Götal. *Käipe*, id. G. Jfr *rókken·bóll*.

Skogs-mor, f. Garrulus infaustus. Vb. Jfr *lapp-skir*, under *skjärå*.

Skogs-musk, f. Linnæa borealis. Sm. Jfr *skogs·lilja*, *vinn gräs*.

Skogs mysk, s. *mussika*.

Skogs-narv, m. sandnarv: Arenaria trinervia. Sveal.

Skogs-pilt, m. Ixodes reduvius. Ul.

Skogs-rugge, s. *rugge*.

Skogs-skata, s. *skata* 1.

Skogs-skrabba, f. frukten af appel: Pyrus Malus. L. *Sur-skrabba*, f. id. Sk.

Skogs-snua, f. 1) skogsfru, skogsrå, skön och prydlig framtill med en menniskofot och en hästfot; ryggen är ihålig och förruten. Hon infinner sig vid jägarens vakteld med kärliga och inställsamma later, varsam att visa endast sin vackra kroppshälft, kallande honom till älskogsnjutning genom att blåsa i hans bösspipa, och skänker honom den största framgång i hans yrke till utbyte mot hans kärlek. Otrohet i denna förbindelse medförer de svåraste olägenheter, men om jägaren genast afvisar henne med en kula, undslipper han frestelsen med faran af en stormig spöknatt, hvarunder elden utsläckes. För att ej fara vilse i skogen eller blifva förförd af skogssnuan, anses vandraren böra vända ut och in på sin tröja eller rock. Götal. *Sköv-snua* (hårdt k), *skóv·snua*, f. Sk. (N. Åsbo); *skog·snyva*, f. *skogs-råsa*, f. Kl.,sm.; *skogs-ro*, n. Kl. (Tjust); *skogs-tippa*, f. Kl. (S. Tjust,Stranda); *Thors pjäska*, f. id. G.: 2) fult fruntimmer: skällsord. Sk. (Onsjö). Jfr L. F. Rääf, saml. 1, 65. Hyltén Cavallius, Värend 1, 278.

Skogs-sólv, s. *salu*.

Skogs-tjur, m. eg. troll-tjur; en sjukdom, hvarigenom kor som gå i bete, mista mjölken. Kon har ett utskrämdt utseende och ser sig ofta på sidorna, hvarom säges att ”kon öskjar”. Allmogen tror att detta härleder sig derifrån att en skogstjur omgåtts med kon. Sm. (Tveta h.).

Skogs-trant, m. smal skogsremsa emellan tvenne slätter. ”Dä ä bara en liten bete här över skogs-tranten. Körka syns inte för skogs-tranten”. Nk.

Skogs-vikker, f. pl. Vicia sylvatica. Sveal.

Skogs-vinda, f. Convolvulus sepium. Sveal.

Skogs-ye, s. *yde* 1.

Skoje-kórs, n. egentl. skogs-kors; ett litet kors af trä, hvilket allmogen i skifte har uti gärden för att derigenom hålla reda på den, som i sin tur har skyldighet att se efter skogen. Vg.

Skóva, v, n. 1 skoga. Sk. D. *skove*.

Ur-skog, m. skog, der aldrig varit koladt. Nk. SKóJA 1, v. n. 1 1) eg. stryka omkring som en lösdrifvare. ”Skóia kring landet”. Allm.; 2) väsnas, såsom skojare föra stoj. Deraf *skój*, n. oväsen, buller. S. Sverige.

Skojta 1, v. n. 1 ströfva omkring, flacka omkring. ”Han ä ute å skójtar”. Allm.

Skójta 2, f. lättsinnigt fruntimmer som stryker omkring. S. Sk.

Skójted (hårdt k), adj. lättsinnig, liderlig; om fruntimmer. Sk. (Ing.). SKóJA 2, f. skara, hop, mängd. ”Fógel-skója”, en hop foglar. Sdm. (Ornö).

SKóJL·FÄRD, s. *skola* 4.

SKóKK (pl. *-ar*), m. löst bräde på bottnen af en båt. Bhl.

SKOLA 1, f. bergskula. Åm. *Skol*, *-a*, f. l) fördjupning, klyfta i berg eller sten. *Skol* n. id. 2) dalsänkning. Vb. Jfr *skula* 1.

SKOLA 2, v. a. 1 1) kila fast (med små sten), gifva underlag af sten. ”Skola emellan. Skola under en sten. Skola stenar väl i stenmuren. Skola grind stólpen”. Allm. *Skool* (ipf. *-ä*), id. Vb.; 2) *skola sönder sten*, slå sönder sten i skärfvor. Nk. Bret. *skôra* el. *skôla*, v. n. ”appuyer, soutenir, accorer” (Le Gonidec, 402). Skola 3 (pl. *skolor*), f. stenskärfva såsom stöd vid undersalning af större stenläggning. Nk. *Skol*, n. Vb.; *skolur*, f. pl. id. Sdm. Bret. *skôr* el. *skôl*, m. ”appni, soutien, support; une pierre ou autre corps dur, que l’on met sous un levier, pour lui donner de la force” (Le Gonidec, 402).

Skol-häll, f. större stenskärfva af jämn yta, som vid murning lägges under stenar att de må ligga stadigt. Vb.

Skol-sten (pl. *-ar*), m. sten som kilas emellan. Ög.

Små-skol, n. stenskärfva, småsten, hvarmrd större stenar,stolpar o.d. skolas. Ul.(Värmdö),nk. SKOLA 4, v. a. 1 1) undervisa, lära (barn), gifva (barn) skolans undervisning. Ög. (Vånga), g.; 2) banna, tilltala någon för ett begånget fel. ”Skola ópp pójken”. Götal. D. d. (Bornh.) *skole*, gifva skolans undervisning (Adler, 5); swz. *schulen*, id. (Stalder 2, 353). Skola(d)r, adj. som gått i skola, fått skolbildning; lärd. Nk. (Kihls s:n).

Skólj·färd, f. minnesbeta. G. SKOLA 5, v. a. 1 skölja (kläder), bulta byk. Dls. *Skåla* (ipf. *skåld*, sup. *skåldt*), v. a. skölja; *skölja* (sup. *skullt*), id. Vg. Fn. *skola*, *skala*, *skölja*, tvätta; ns. *schölen* (Richey, 134); d. *skylle*; lit. *skalauti*; lett. *skallôt*, id. Skole-kona, s. *kóna*.

Skollä går, m det tjockaste af skulorna; bottensats i ett kärl med skulor. Nk. S. *går*.

Skolur, f. pl. diskvatten, våta afskräden efter mat: skulor. Dl. (Elfd.). *Skwälur*, f. pl. Dl.(Mora,Våmh.,Nås). Isl. *skol*, n. sköljning, diskvatten.

Skul-drikka, f. tunnt, svagt drikka. Ul. (Vaxholm).

Skule-spann, m. diskämbar. Bhl.,hl.

Skul-så, m. diskså. Ög.

Skagg skulor, f. pl. öfverlefvor af våtvaror i ett glas. Vm.,sdm. *Skägg·skvättar*, m. pl. id. Allm. SKOLA 6, s. *skvala*.

SKÓLLT (pl. *-ar*), m. 1) hufvudskål, öfre delen af hufvudet (på en menniska). Hl. *Skullt*, *huvve-skullt*, m. id. Svea-, Götal. ”Han ä galen i skullten”, om en rusig menniska. Vg. (Vadsbo). *Skulle*, m. panna, hufvudskål. Sm.; 2) nacke.*Nakk·skullt*, m. Sdm.; 3) det inre af ett äpple. *Apple·skóllt*, m. N. Hl. Fn. *skoltr*, m. hufvudskål; n. *skolt*; e. *scull*. Jfr *skalle*, *pipe skullt*.

SKOLOS’N. s. *sko*.

SKOL-PESE, s. *pese*.

SKOLUR, s. *skola* 5.

SKóLVA, *skólvo*, s. *skälva*.

SKOMAKARE-SKÄGG, *-svärta*, *skomare*, *skómra*, *skoner*, s. *sko*.

SKóMPA, *skómpen·skód*, *skómpl’*, s. *skumpa*.

SKONK, m. hufvud. ”Ha ondt i skonken”. Sm. Troligen samma ord som *skunk*.

SKONKA 1, v. n. 1 mulna, skymma. Hl. (Rolfstorp). Jfr fn. *skyggja* el. *skyggva*, skugga, utbreda skugga.

SKONKA 2. s. *skånka*.

SKONKE, m. kammare, bod. Vg. Jfr *skunk* 1. Mjölka-skonke, m. mjölkkammare. Vg.

Risa-skonke, m. bod, der ris förvaras. Vg. SKONNGA, s. *skunnga*.

SKOPA 1 f. dum flicka. ”Du skopa! Du lortskopa”! Sm. (Värend). Jfr fn. *skaup*, n. hån, spe.

SKOPA 2, v. a. 1 banna, läxa upp. Sm. (Vestbo).

SKOPA el. *skåpa* (ipf. *skopa*), v. n. 1) hoppa. leka; om djur. Vb.,jtl.,åm. *Skåpa*. Vg.; *skåp*, id. Fl. (Öb.): 2j hoppa, dansa. Vl.,åm. Fn. *skopa*, löpa, springa; fsv. *skuppa*, *skoppa*. id. S.S. 3. 29. Horol., f. 30. Jfr mht. *schûften*, galoppera.

SKOP-BLIOMÄ, m. kabbalök: Caltha palustris. Dl.(Sollerön). S. *trimjölks-gräs*.

SKōPPA, f. sköte. ”Ta’et i skoppan”. Bhl., vl. *Skuppa*, f. id. ”Seta i skuppa”, sitta i knä på någon. Deraf *stikke-skuppa*, f. skötet eller förklädet, fullt med stickor; en börda af stickor. Vl. Jfr *skåkka*.

SKO-REKA, s. *räkå*.

SKORNA, v. n. 1 blifva mager, magra, falla af; hopkrympa. ”Ögjen har skornat så meet på denua rejsa. Du har skornat så meet se’n ja så dej sist”. Sk.(Gärds h.), hl. *Skorna*, *skjorna*, *skona*. ”Hästarna ha skorna. Gössen skornar”. Sm.; *skona*, Sdm.,nk.,vm.,kl.; *skokkna*, Vm.,vg.,: *skakkna*. ”Hästen skakknar”. Vg.: *skullna å*. Ög. (Ydre); *skålä*. Åm.; *skuull* el. *skuullän* (ipf. *skullä* el. *skullnä*), *skultn* (ipf.*-ä*), id. Vb. Fsv. *skolna*, aftaga, minskas. S.F.S. 6, 170; *skortna*, fattas. UL. Skaft. 1837, 2775. S.F.S. 6, 323; fn. *skorta*, id.; fe. *scortjan*, decrescere (af *scort*, adj. kort): holl. *schorten*, fattas; nfris. *skorten*, fattas, fela, vara för kort (Outz. 322); e. *shorten*, kortna: fht. *scurt*, *scurz*, kort (Graff 6, 543). Jfr *skutna*.

SKOR-NAKKE, s. *skórv* 1.

SKóRPA, *skórp lupen*, *skórpna*, s. *skarp*.

SKóRPA, s. *skarka*,

SKóRRE, m. jordkräfta: Aceta gryllo-talpa. Hl.

SKóRSA, s, *skjärå*,

SKóRTA, f. lättsinningt, liderligt fruntimmer. *Skarta*, f. id. S. Sk. Lt. *scortum.*

SKóRV 1, n. 1) eg. skorf. *Skurv*, n. Vg.; *skórr*, n. id. Sk.; 2) snarrefva: Cuscuta europæa. Nk.,vg.; *skórr*, n. id. Sk. (enl. Linné): 3) Galium aparine. Sk.; 4) sedermera öfverfördt till Spergula arvensis. Sveal. Fsv. *skorver*, m. skorf; isl. *skurfur*, f. pl.; fe. *scorf*, *scurf*; ns. *schorf*; d. *skurv*; frans, *escarre*; e, *scurf*; nht. *schorf.*

Honna-skórv, n. skorf i hufvudet på barn. Bl. (Mörrums s:n).

Knappa·skórr, n. snärje·gräs: Galium aparine. Sk.

Onn-skórv, s. *ond*.

Pin·skórv, m. Spergula arvensis. Sm. (Femsjö). *Jor(d) skorv*, *pinn·arv*, m. Sm. (Vesfbo); *nägde*, id. Åm. Jfr *pjäska*.

Skae-skurv, n. ond skorf. Vg.

Skórva, f. ful, osnygg, sluskig flicka. ”Tórva gifter skórva”; eg. liten jordbesittning gifter skorva, d. ä en ful flicka får lätt man, om hon har penningar. Svea-, Götal.

Skorv-makk, m. Oniscus. G.

Skor-nakke (el. *skör nakke*), m. eg. skorfvig nacke: skällsord. *Skór-nakka*, f. liderligt fruntimmer, sköka. Sk.(Göinge).

Snäre skórr, n. Galium aparine. S. Sk. I andra munarter *snara*, f. SKóRV 2 (pl. *ar*), m. insekt, isynnerhet skalbagge. Vesterbottens Lappmark, fl. (Öb.). Nht. *kärfe*, insekter. Skórv skytt (pl. *ar*), m. insektsamlare, entomolog. Då entomologerne J. W. Zetterstedt och G. Dahlbom i Vesterbotten och dess Lappmarker gjorde sina entomologiska utvandringar, blefvo de af folket derstädes kända, kallade och betjenade under benämningen *skórv-skyttar*.

Sprätt-skórv (pl. *-ar*), m. knäppare (Elater): insekt af skalbaggarne, som då han ligger på ryggen hoppar högt i luften. Nb.,vb. *Sprättare*, m. id. Vg.; 2) liflig gosse, som gör krumsprång. Vb.

SKO-SLET, s *slita*.

SKOSS FÖR el. *skås före* (ipf. *skåddes före*), v. d. frukta för, vara rädd för, skämmas, draga sig för någon af missaktning. ”Ingen att skoss för”. Vm. (Norbergs s:n). ”Han skås inte mykke för’a. Han skåddes för henna likka”. Sdm. (Björkvik, Ornö), nk. (Kihls s:n).

SKOSSLIÐ. adj. n. farligt, ej riktigt säkert. Dl. (Mora). Jfr fn. *skyssi*, n. a) olycksbådande tecken; olycka; b) vidunderlig menniska: *skyssiligr*, förfärlig , afskyvärd; nht. *scheusslich*, id.

SKOSSA, f. kofsa. Hs (Db.).

SKO-STEN, s. *skurr*.

SKO-STRÅG, *trasa*, *-tröling*, s. *sko*.

SKOT, *skótt*, *-bälg*, *-kólv*, *-lur*, *skóttslin*, *skottvar*, s. *skjuta.*

SKOTTER, m. hln onde. ”Dä va skotter”. Dls.,sk. (Östra Greivie i Oxie h.; sällan brukl.). Befryndadt härmed är troligen *ann-skutta*, v. a. (i lindrig svordom). ”Djäkeln annskutta”! Sdm. Fn. *andskoti* el. *annskoti*, m. a) fiende, motståndare; b) djefvulen (af *and*, emot, *skjóta*). Jfr moes. *skohsl*, n. en ond ande; ryss. *kud*, *kudesy*, den onde anden; fslav. *koz’n,* præstigia (enl. Sohafarik); fe. *scocca*, m. ond ande.

SKöTTS, m. hemväfd rutig duk att nyttja om halsen; trekantig och så stor att han kan knytas bak ryggen. Deraf *skötts-töj*, n. hemväft tyg, som användes till skoning på kjortlar; köpes af vestgötahandlare. Sk.,vg.

SKOV, s. *skava*, *skjuva*.

SKOVEL-SVENSK, f. dålig svenska om språket. Fl. (P.,NK.).

SKRA, n. en kreaturssjukdom, som består af vattenaktiga blåsor mellan huden. S. Hl.SKRAA, v. n. 1 prassla, rassla, knirka, t. ex, då man går i torrt löf eller ris, gnider papper o. s. v. Hl. N. *skråva*; d. d. *skrasle*; fn. *skrapa*.

SKRABB 1, m. hafssimpa: Bottus Scorpus. Sdm.

SKRABB 2 (ipf. o. sup. *-ä*) v. a. o. n. 1) skafva, skrapa af något. ”Skrabb gryta”. *Skrabba*, v. a. 1 a) rifva eller klå hårdt, så att det låter illa. ”Hva krabbar du ätter”? Vg.; b) v. n. α) skrafla. ”Skinnet skrabbar”. Ög.; β) knirka; om ett skrapande ljud. ”De sprokkna träskona skrabba”. Sk. (N. Åsbo): γ) styfna af köld; om våta kläder som frysa. Kl.; 2) krafsa, klösa. ”Hunn skrabbä ti döra”, hunden krafsade på dörren. Vb. Fn. *skrapa*, skrapa: knirka; d. *skrabe*, skrapa; krafsa.; ns. *schrapen*; holl. *schrabben*, *schrappen*; bret. *skraba*, id. (Le Gonidec, 403). Jfr *skra*. Skrabba, f. 1) skrapa: verktyg hvarmed skrapas. *Häst-skrabba*, *gryt-skrabba*. *Skröpu*, f. id. *Gryt-*, *häst·skröpu*, f. Vb.; 2) grof ohyfsad menniska; äfven om nötkreatur. *Skrabber*, m. id. Götal.

Skrabb-nos, s. *nos*.

Skrap, n. 1) eg. hvad som blifvit afskrapadt: 2) skräp. Vb.—Ög. *Skrav*, n. det som är vidbrändt då man kokat gröt eller välling. Sk.

Skrape·kaka, f. en kaka, som bakas af den deg, hvilken slutligen skrapas samman. Götal. *Skrabe·kage*, f. id. Sk. D. *skrabekage*.

Skrap-kórv, m. hackkorf af sämre beskaffenhet. Allm.

Skrap-nos, s. *nos*. SKRABB 3, s. *skrabba* 1.

SKRABBA 1, v. n. 1 1) vara svag, sjuklig, gå som en utlefvad gubbe. Götal. ”’An gor óg skrabbär”, säges t. ex. om en, som är besvärad af bröstsjukdom och hosta. Dl. (Mora,Våmh.); 2) hangla sig fram. A. ”Hur mår du”? B. ”Dä skrabbar åv”. Vm. *Skrabba te*, id. *Skrabba sej fram*, draga sig fram i uselhet; om sjukt eller fattigt folk. Sdm. *Skrabbä si fram*, id. G. Skrabb, m. utmagrad och dålig häst. Hs. (Db.).

Skrabb, n. rusk, elände, dålighet. Vg. (Kåkinds h.).

Skrabba 2, f. något dåligt, utmagradt, fult eller förnött: 1) dålig, mager ko. ”Di otäkka ko-skrabba”. Ög.; 2) fult fruntimmer. ”Dä va en skrabba te grebba”. Sk.; 3) utlefvad, svag gumma. Sm.,bl.;. 4) dåligt äpple (frukt af vildapel), omogen dålig frukt. *Skov-skrabba*, *sur·skrabba*. f. *sur·skrabbing*, m. Sk.hl.,bl.; 5) förnött ting. ”Bå hustra å klókka ä gamla skrabber”. Ög.

Skrabbe (pl. *-bar*), m. gammal, utmagrad stackare; svag. sjuklig menniska. *Skrabb* el. *skrabber,* m. id. Svea-, Götal.

Skrabbig, adj. 1) söndrig, gammal och rankig, oduglig: 2) sjuklig, bräcklig (af ålder). Allm. *Skrabbugur*, G,; *skrabboger*, Nk.,sdm.,nl.,hs.; skrabbun. ”An ir så skrabbun. O ir så

skrabbun”. Dl.(Elfd.,Mora,Våmh.); i *skrabbu*, id. Gstr. (Ockelbo).

Skrabble-ved, *skrapple ved,* m. dålig småved. Bl.

Skrabbolig, adj. bristfällig, bofällig; om hus. Kl.

SKRABBA 3, v. n. skräfla. tala utan förstånd och besked. Sm. (Vestbo).

SKRABBA 4, s. *skrabb* 2.

SKRADE-POGGE, s. *pugga*.

SKRAGGA 1, v. n. 1 med svårighet kunna gå. ”Ja går här å skraggar”. Sm. Skraggar, m. 1) en som har svårt vid att gå; 2) svag, gammal man. Sm. SKRAGGA 2, f. flatlus. Ög.

SKRAGGE, m. djefvul. Ög. (Gullbergs h.). Jfr *skrate*.

SKRAIV, n. skref. *Skraiva,* v. n. 1 skrefva Sm. (Östbo). D. *skræve*. Jfr *skreve*.

SKRAJVAR, pl. 1) skräp; 2) smolk som faller af träd. G.

SKRAJDÄ, v. a. maka undan (synnerligen något tungt). G.

SKRAJVÄ. s. *skriva.*

SKRAKA, f. 1) stort torrt träd: 2) lång och mager karl; spefullt. Hs.; 3) svag varelse: a) om menniskor. *Gobb-skrakan*, m. def. gamle, kraftlöse gubben: b) om djur. *Häst-skrakan*, *mära-skrakan*, f. def. Fl. (Ingo).

SKRĀ**L** *skrall*, *skralla*, *skralld*, *skrallig*, *skrallta*, *skralltig*, s. *skrälla*.

SKRA**L**, s. *skrála*,

SKRAMLA 1, v. n. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) göra ett starkt, skrällande buller; 2) bullra, föra oväsen; tala häftigt, prata mycket. Allm. Måhända bildadt af sv. *ramla*. D. *skramle*. Skramla 2, f. pratsam och rolig menniska. Sm. Deraf *gade·skramla*, f. fruntimmer, som pratar mycket. S. Sk.

Skrammel, n. 1) eg. (såsom i riksspr.) skramlande; 2) bjällror. Hs. *Skrammel-tyg*, n. id.; 3) larm, oväsen. Vb.; 4) skräp, bråte. Hs.—sk.; deraf *skrammel-hus,* n. skräphus, litet hus, hvarest förvaras allahanda åkerbruksredskap o. d. Sk.

Skrammelt, adj. n. ostadigt, i oordning, på fall. Ög. SKRAMP, *skrampig*, s. *skrimpa*.

SKRANGEL, m. lång och smal, illa vuxen menniska; något smalt, magert, klenvuxet. Kl., S. G. *Skrangling*, m. id. N. G. Skranglig el. *skrånglig*, adj, lång och smal, men utan stadga och fasthet; lång och mycket mager. Allm. *Skranketer*, id. Vg.,dls. *Lång-skranglig,* adj. låug och mager. Sveal.

Skrångla, v. n. 1 vara stor, lång och mager: om kreatur och menniskor. Sdm. SKRANKER, *skranktändt*, s. *skrinka*.

SKRAP, *skrapkaka*, *skrapkórv*, *skrapnos* s. *skrabb* 2.

SKRAPP, *skrappel*, *skrappel-kärra*, *skrappäl*, s. *skräppa* 2.

SKRATA 1 v. a. 1 skrämma bort, jaga bort, t. ex. foglar, djur. *Skväta*, id. Norrl. *Skrata efter*, skrämma någon med hot eller åtbörder. Fl. (Ingo).

SKRATA 2, v. n. 1 skrälla (som åskan). Sdm. D. *skrade*, ”give en skurrende lyd fra sig”.

SKRATE, m. ande, spöke, tomtgubbe. *Skrat*, *skret*. m. id. Nukkö, Runö (Russwurm, § 373). *Skratten*, m. def. hin onde. ”Skratten anfäkkti tig”. Fl. *Skrutt*, m. Ög.; *skrötten*, m. def. id. ”Dä va skrötten”. Vg. (Skar.). Fn. *skrattil*, m. jätte,*skrati*, m. a) jätte; b) ond ande; c) trollkarl; isl. *skratin*. m. def. djefvulen; flit. *serato*, m. larva. monstrum (Graff 6, 577); mht. *schrate*, *schratze*, *schraz*; bay. *schrätz*, m. id. (Schmell. 3, 519): kärnt. *schrätt*, m. buse (Lexer, 225); slov. *shkrat* ande, fan; pol. *skrzot*, id.; gl. böhm. *scret*, hasande, tomtgubbe. Anm. Utom nedanupptagne landskapsord hörer äfven hit sv. *skratt-aborre*, m. vattenödla, trollfisk: Salamandra aquatica. Bakk-skratte, m. 1) gengångare, som går omkring hufvudlös på höjder och skrattar; 2) ett slags tomtgubbe, som är behjelplig i huset, men dock tager ägg, ved m. m. från gården, hvarvid han knackar på fönstret och skrattar. Ul.

Åker skratt, m. åkerspöke, fogelskrämma på åkern. Fl.(Öb.). SKRATTA 1, v. n. 1 1) (såsom i riksspr.) cachinnari. D. *skratte*, id.: 2) om ljudet af en sprucken fiol eller träsko. ”Når han skala över stajnoren å träskorna skratta, så grina grebberna åd’en, men han sa, dä va ingen gröd å grina åd, för han hade inte rå te å fly se nå’na bäder”. Sk. (N. Åsbo). Skratt, m. skratt. ”Slå skratten i väret”, skratta högt. Sk. (Onsjö). ”Skratta åt skratten”. Vg.

Skratta 2, f. snöskata: Turdus pilaris. Ul.

Skratte, m. narr. gäck, föraktlig person, som väcker åtlöje. Vg.,sm.(Vestbo). Gl. sv. *skratte*, m. (Laur. Petri post.); fd. *skratte*, id. Måhända dock samma ord som *skratte*, m. spöke, tomtegubbe.

Skratt·milder, adj. skrattlysten, gladlynt. Vg.

Skratt-ske, n. skratt; eg. anfall, paroxysm af skratt. ”Löpa skrattske”, gyckla. Ög. (Fornås). *Skratta-ske*, n. fåfänga steg, narraktiga upptåg. Vg. Jfr *skede*. SKRATTA 3. f. gammal ogift piga. Sm.

SKRAULÄ, s. *skravla* 2.

SKRAU-POGGA, s. *pugga*.

SKRAUV, *skrauvs-ol*, s. *skruv*.

SKRAV, s. *skrabb* 2.

SKRAVA·GRÄS, n. hästhofsört: Tussilago Farfara. Jtl. *Skråp*, m. Åm.; *fóla-fötter*, m. pl. Vg. Gl. sv. (Bromel) *häste-hov*, *hostört*, *lungebota*; (Frankenius) *hestahof*, *hostaört.*. Jfr *skroma*.

SKRAVEL, n. l)afskräde; slödder, pack. Ög., kl.; 3) småsten: med småsten betäckt mark. Nb.,vb. Fn. *skrifl*, n. skräp. Skravalls-töj, n. skräpsaker. ”Di sållde på aktjoncn i går bårstens skravalls-töj”. S.Sk. SKRAV-IS, m. skrafvelis. Ög. *Skråv·is*, m. Allm.

SKRAVLA 1, v. n. 1 1) skräfla, storskryta. Sm.; 2) tala högröstadt, såsom då många tala om hvarandra. Åm. Fn. *skrafa*, tala, prata; n. *skravle*, skräfla, storskryta. Skravla 2, f. *skravler*, m. storpratare, skräfla. Sm. SKRAVLA 3, v. n. 1 1) gnissla. Norrl., Sveal. *Skraulä* (ipf. *skraulä*), id. G.; 2) rasla, prasla, gifva ett knirkande ljud af torrhet; om ljudet af torra skinn då de skakas. Norrl., Sveal. *Skraffla*, id. Nk. Jfr isl. *skráfa*, knirka. gifva ett knirkande ljud af torrhet; fn. *skrapa*, knirka; bullra; *skrapla*, gifva ett rasslande ljud. Skravel-sjuka, f. sjukdom hos kreatur, då huden blir torr och skroflig. Hs. (Db.). *Skravla*, f. id. Nk.,vm.

Skravel-tórr. adj. torr så att det skramlar; *kras-torr*. Hs.,ul.,sdm. *Skra-tórr*, id. Hl. Fn. *skraf-þurr,* adj. förtorkad ; isl. skræl·þurr, id. SKRE, *skrening*, s. *skrå* 1.

SKRED, *skrekka*, *skrena*, s. *skrida.*

SKREK, s. *skräk.*

SKREKK, m. tunntapp. Sk.(Vemm.). *Skrekkj*, m. id. Sk.(Ox.).

SKREV. s. *själ-skrev*.

SKREVLA, f. smal och lång öppning, skrefva. *Bergs.skrevla*. Ög. Fe. *scräf*, m. bergskrefva; jfr fht. *scrëfan*, v. a. inskära.

SKREVLING, m. sjukling. Sk. (enl. Ihre, DL.). Troligen föråldr. D. d. *skrev*, svag. skröplig menniska. Jfr fn. *skrælingr*.

SKREVSLE, *skresle* el. *gresle*, adv. grensle. "Ria skrevsle", rida utan sadel. Sm. Jfr *skraiv*.

SKRIA (ipf. *skräj*, sup. *skräjed*), v. n. skria, skrika. S. Sk. *Skrij* (ipf. *skridde*), id. Vb. Fsv., n. *skria*; fht. *scrian*; nht. *schreien*; ns. *schrijen*; gl. frans. *scrier*; frans. *crier*; e. *cry*; bret. *kria*, id. Jfr *kräija*. En-skrika, f. lafskrika: Garrulus infausius. Dl. *Flar-skrika*, f. Åm.; *röd-tjuka*, f. Jtl.; *tell-tjuksa*, f. Hj.; *låvä-skräjkä*. Dl.(Våmh.).

Gasta-skrik, n. Då gasten nattetid far omkring, upphäfver han hemska rop, än hesa, än hväsande såsom en *gåses* (ɔ: *gås-karls*) låte, än höga och gälla såsom ett anskri. Detta rop kallas *gastaskrik*, och när någon skriker och låter illa om sig, heter det att han gastar eller *skriker sóm en gast*. Sm. (Värend).

Kwónn-skraika, s. *skogs-skata*.

Nöt-skrika, s. *nyt*.

Råg-skrik, s. *rug*.

Skrik-varg, s. *varg*.

Skräika (pr. *skräikur*, pl. *skräike*, ipf. *skraik*, pl. *skriku*, sup. *skriki*), v. n. skrika. G. *Skriik* (*skreik*, *skrikä*), Skellefte: *skreik* (*skrek*, *skriki*), Nb. (Calix); *skräkja* (*skrätja*), id. Dl. (Elfd.); *skräkja* (sv. böjn.), skrika: om foglar. Hs. (Ljusdal). Deraf *ill-skrika*, v. n. skrika med full hals. Sm. N. *skrika*; d. *skrige*, skrika. Jfr Rdq. 1. 218.

Skrik-tärna, f. skräntärna: Sterna Caspio, Pall. Bhl.

SKRIDA (ipf. *skre*, sup. *skreet*), v. n. skrida. "Sola skri(d)er på himmin". Sm.,ög. *Skria* (ipf. *skre*, konj. *skree*, sup. *skridt* el. *skret*), id. Vg.; *skraiđa* (pr. *skraiđ*, pl. *skraidum*, ipf. *skred*, pl. *skriđum* el. *skredum*, sup. *skriđid*). Dl.: *skräida* (pr. *skrätdur*, pl. *skräide*, ipf. *skraid*, pl. *skridu*, sup. *skridi*), G.; *skri* (ipf. *skre*, *skrej* el. *skräid*, sup. *skridi*, *skridä*). Norrl.; *skria*, (ipf. *skre*, sup. *skrui*, p. p. *skruen*), id. Hs. (Db.). Fsv. *skriþa*, skrida, krypa. Gotl. Hist. 1; fn. *skrida*; fe. *scridan*; fht, *scritan*; nht. *schreiten*; n. *skride* el. *skria*; d. *skride*.
Bog·skre, n. vrickning i bogen: då bogen på häst eller annat kreatur skrider ur led. Hs.

Bog-skriden, adj. vrickad i bogen. Vb.

Skred (*skre*), n. 1) steg, fjät. "Dä skre ett skre", det skred något litet. "Gå över skreet", gå utom skrankorna. "Kómna av skre", komma af sig. "Dä går på skre", om något som ej går väl, utan bakvändt. Svea-, Götal.; 2) ett slags maskar (larver), som under det de krypa, bildande en ormlik sträcka af en eller flera alnars längd, lemna slem efter sig påmarken, och förmenas deras flyttning från en gård till en annan förebåda olycka för den gård de lemnat och lycka åt den gård dit ett *skre* flyttar. Ett skjortkrageband, hvaröfver ett *skre* krupit, förlöser både qvinnor och djur, enligt den uppfinniuningsrika vidskepelsens försäkran. Hs. (Db.). Dessa maskar, larver af *Tipula Thomæ*, Linné eller *Sciara Thomæ* tåga i en lång sträng så sakta fram, att de kunna behöfva en hel dag för att komma öfver en landsväg. Den oräkneliga skaran af dessa larver likna ett tvärhands bredt silfverband eller bälte och har ett glänsande utseende, förorsakadt af solstrålarnas brytning emot den glatta rörliga maskkedjan, som derigenom skiftar hvarje ögonblick i omväxlande blänkande färger. Namnet *silv-skräd*, *silvskräds-tåg*. Fl. (Öb.), *selv-skre* el. *sölv-skre*, n. Vb., härleder sig troligen af vidskepelsen, som diktat att någon silfverskatt ligger förborgad i jorden, der denna maskkedja nedkryper till undergående af förvandling till pupor, hvarföre mången, hvilken får se ett sådant *selv-skre*, tror sin lycka vara gjord. *Kóppar-skre*, n. omtalas äfven. Insekten kallas jemväl *skre-fä*, n. Hs.; *skred-fe*, n. Jtl. och eljest *här-mask*, m. (nht. *heerwurm*). Några Lepidopter (Bombyx processionæa, nentria m. fl.) företaga äfven dylika vandringar. *Skraiđ*, n. skridande, sig framåt rörande mängd. Dl. (Mora). Fn. *skriđ*, n. skridande, krypande; *skreiđ*, f. skridande, sig framåtrörande mängd; *skriđ, kvikindi, krypdjur; n. skreid, f. framskridande hop, flock.*

Skrenut, adj. halkigt, slipprigt islupet. Vb.

Skretta, v. n. 1 halka. Sk. (Harj.).

Skridil, m. som ej väl kan gå. Dl. Fn. skridi m. qui serpit, perreptat.

Skrikka, v. n. 1 1) skrida, flytta sig. "Sola skrikkar se". Sm. (Vestbo); 2) glida, halka, vackla åt sidan. "Hölasset skrikkar åt venster. Skrikka åt sidan". Allm. I några Göta-munarter skrekka, id. "Vagnen har skrekkat ur gestansen", ur sin rätta ställning Sm. Skrikk (ipf. o. sup. -a), åka skridsko. Fl. (Öb.): 3) vrida ur led, vricka. Vm. (Norbergs s:n). Isl. skrika, vackla, glida; fht. scrican, screccan, hoppa, vackla; n. skrike, skrikast, glida, vackla; ns., nfris. schricken, springa upp; skrida.

Skrikk-sko, m. skridsko. Dl. Nht. schritt-schuh.

Skrilla. 1) v. n. 1 a) halka, slinta, kasa, snafva. "Skrilla i kull". Kl.,öl.,nk. Skrela, id. "Han skrelade på isen". Sk.; b) åka skridsko, gå på skridsko. Nk. Skriill el. skrell (ipf. -ä). Nb.,vb. Runö, Vormsö; c) (såsom i riksspr.) taga språng och åka på fötterna utåt hal is; 2) v. a. rensa (ärter, lins) med duk, spänd öfver tallrik. S. Sk. Skrilla är ljudsämdt af skridla.

Skrill-sko, m. skridsko. "Åka skrillsko". Vm.,sdm.,nk. Jfr spring-sko, skrinn sko.

Skrinna 1 (ipf. skrann, sup. skrunnit). v. n. glida, halka, åka kälke. Sveal., fl. Rdq. 1, 180; 2, 623. Skrinn (ipf. -ä), gå på skridsko; skreen (ipf. skreent), halka, slinta. "Ji skreent på isom å fåll". Vb.; skrajna, id. Sk. (N. Åsbo). Skrinna, v. n. 1 flyta på vattnet, t. ex. som en gås. Sm. Fn. skriđna, v. n. (svag böjn.) glida.

Skrinna 2, f. skrinda, släde. Allm. Skrynda, f. Dl. (Mora); skrynna, f. Ög.; skrynnä. Nk., skräjnda f. id. Nb. (Ö. Cal.). Fsv. skriþanda, f.? skrinda. UL.; fe. scrid, åkdon.

PAUS Skrinn-brann, m. skrindslå. Hs. (Db.). Jfr brannd.

Skrinn-sko, m. skridsko. Ul.,fl.

Skritt, n. ett träkors, som sättes under stärten på en väderqvarn, då hon vrides. Sk. (Vemm.).

Skritta, v. n. 1 gå fot för fof, i skridt. Kl.

Skranta, f. sluttning på en backe; liten stenhäll. Sk. (N. Åsbo). D. skrænt, stel brink, sluttning; skred, adj. brant, sluttande.

Skräss-stang, f. skridstång; begagnas af sjelskyttar. Fl. (Öb.).

Sål skreen, s. såla 2. SKRIFT el. skreft (skrift, skrefft), f. en af sjukdom utmärglad menniska: benrangel. "Ho ä sóm ä skrefft". Ög. Jfr grift, m. benrangel.

SKRIFTA, v. a. 1 1) eg. (såsom i rikspr.) bikta; strängt tillrättavisa; 2) mot golf eller logbalk slå den mognaste säden utur dess band, hvarigenom de tyngsta och mognaste kornen utfalla och sedan rengöras till utsäde. "Skrifta skylar". Hs.—ög. Skreffta, id. "Skreffta säa". Nk.: 3) slå ur de lösa kornen af tiondenekerna. "Skrifta tinna". Ul.—ög. Fn. skripta, skrifta, bestraffa; d. d. skrifte, slå ur de lösa kornen af axen: n. skryfte, id. Skrift-hald, n. husförhör. Fl. (Pargas).

SKRIK, s. skria.

SKRIKA, f. drickskrus. Nora bergsl. (enl. Ihre, DL.). Ordet skall enl. uppgift der ännu vara brukligt. Jfr skrykk.

SKRIKKA, skrikk-sko, skrilla, skrillsko, s. skrida.

SKRIMP, s. skrimpa.

** SKRIMPA (ipf. skramp, pl. skrumpum, sup. skrompit), v. n. blifva torr, skrynklig, mager? Detta starka verb har i aldra fornnste tider utan tvifvel funnits i nordiska tungan. Vi hafva (sid. 354) visat att vi fordom haft ett förloradt starkt verb krimpa, kramp, krumpit, hvilket synes vara det samma som skrimpa, med det vanliga s till föreslag. Af detta skrimpa hafva vi ännu det gångbara p. p. skrumpen och supinum skrumpit. Jfr nht. (dial.) skrumpen, skrynklas; ns. schrumpeln; d. skrumpe, id.; ns. schrumpel, rynka; fe. scrimman (scramm, scrummon, scrummen), blifva torr, mager. Af ofvan uppstälda skrimpa hafva vi i munarterna följande rotskott: Skramp, adj, utmagrad; om hästar. Hs. Skrampig. adj. mager och torr.*

Sdm. (Ornö).

Skramper, m. mager häst. "En gammal skramper". Sveal. D. d. skrampel, magert kreatur.

Skrimp, m. mager äng. Vg.

Skromp (ipf. -ä) v. n. skrympa, krympa, torka ihop, blifva mindre. Vb.

Skrompen, adj. skrynklig, skrumpen. Sk. Skrumpen, adj. (eg. p. p.) 1) (Såsom i rikkspr.) id.; 2) borttagen, lam. Sdm.,sm. D. skrumpen, rynkig (Moth).

Skrompna, f. magert kokreatur. Sdm.

SKRIN, s. skrina.

** SKRINA (ipf. skran, sup. skrunit), v. n. vara torr, mager? Nedan upptagna landskapsord gifva anledning att antaga detta starka verb såsom brukligt i vårt språk i aldra äldsta tider. Med*svag böjning brukas det ännu ofta i våra munarter. *Skrina*, v. n. 1 afmagra, taga af i fetma; förtvina. *Skrina å*. Åm.—ög.; *skrinnas*, v. d, 1 id. Hl. Jfr fe. *scrinian*, v. n. torka, blifva torr; n. *skrinnast*, blifva mager; *skræna*, v. a. förtorka, göra hård och skrumpen; *skrænast*, förtorkas, sammanskrympas; *skræning*, m. torka, långvarigt torkväder; bret. *krina*, v. a. o. n. göra torr, torka, blifva torr (Le Gonidec 118). Skran, adj. skral. Vl. E. dial. *scranny*, mager, torr, ofruktbar; d. d. *skrån*, mager, spenslig: n. *skranen*, mager, torr.

Skrinn, adj. mager, torr, ofruktbar, dålig, kraftlös; om menniskor, föda, jord. "Skrinn föa, jo**l**, mark, åker, äng". Allm. I åtskilliga munarter *skren*, *skräner* el. *skrän*, id. *Skräno*, adj. mager, spenslig. Fl. (Öb.); *skröna*, smal och krokig. Vb.; *skränut*, mager; om kreatur. Jtl. *Skrängr*, adj. vid dålig matlust, nogräknad på mat; vanligast om kreatur. Vm. (Fellingsbro). N. *skrinn*, mager, torr, ofruktbar; bret. *krîn,* torr (Le Gonidec, 118).

* Skrinta (ipf. *skrannt*, sup. *skrunntit*), v. n. vara torr. mager, svag? Ett sådant förloradt starkt verb, en utvidgad form af *skrina*, synes förutsättas af här nedan upptagna *skrannten*, *skrante-bakke*, *skrannte-rua*, *skranntiger*, *skrunntaa*, *skrönnta*. Jfr fht. *scrintan* (el. *scrindan*, ipf. *scrant*), dehiscere, fatiscere, findi (Graft 6, 586).

Skrannten, adj. mycket svag, så att man med möda orkar vara uppe. Sm. (sällan brukl.). Ursprungliga betydelsen har troligen varit: mager, torr. *Skranntiger*, adj. torr och mager: dålig; om betesmark. Nk.,vg. *Skranntete*, adj. mager. Bhl. (Vikorne). D. *skranten*, svag till helsan; *skrante*, v. n. vara sjuklig; d. d. *skratte*, id.

Skrante·bakke, m. torr, mager, ofruktbar backe. Vg. (Vadsbo).

Skrunnta, v. n. 1 vara lat, gå och dra sig, ingenting göra. "Gå å skrunnta". Nk.,sdm.

Skrönnta, f. gammalt, till en del förtorkadt och ihåligt växande träd, som är öppet på ena sidan. Sk. (N. Åsbo). Jfr fht. *scrunta*, f. rima, fissura; *scruntîn*, adj. rimosus (Graff 6, 586).

Skrö**N**u-väkst, adj. illa vuxen, knotig; om kreatur. Vb.

Ut-skrinna, v. a. 1 utmagra, utmärgla; om jord. Motsatsen är: *upp-frugga*. Dl. (Särna). SKRINGLA 1, v. n. 1 klinga, skramla; säges om ett halft klingande, halft klirrande ljud (såsom af små bjellror, nyckelknippa, löspenningar, barnskramla). "Nykkel-knippan skringlar. Skringla mä pängar". Sk.,bl. Nfris. *skringlen*, klinga. (Outz. 325); d. d. *skringle*; n. *skrangla.*

SKRINGLA 2, v. n. 1 stappla, slänga (med benen). "Skringla mä benen". *Skringel-bent,* adj. som stapplar, slänger med benen. Kl. D. d. *skringle*, v. n. gå osäkert, stappla; nfris. *skrenkle*, id. (Outz. 321).

* SKRINKA (ipf. *skrank*, pl. *skrunkum*, sup. *skronkit*), v. n. sammandragas, skrynklas, torka? Svenska medeltidsspråket och nedan upptagna ord ur våra landskapsmål gifva anledning att uppställa detta starka, nu förlorade, verb. I fsv. brukas *skrunkit*. S. Birg. Upp. 1, 10: "ænnit skruukit", skrynkad panna; 1. c. 1, 23: "hans kinder ærn skrunkna". I vårt folkspråk förekommer *skrynka* (ipf. *skrönk*), v. a. skrynkla. I Moramålet deremot svag böjning *skrynkja* (ipf. *skrynkjäd*, sup. *skrynkjađ*), v. a. skrynkla. *Skrókka* el. *skrukka*, v. a. 1. Hs. (Db.,Bj.); *skrókkas* (ipf. *skrókkäs*), id. Dl.(Mora,Våmh.). Jfr fe. *scrincan* (*scranc*, *scruncon*, *scruncen*), sammandragas, torka; e. *shrink* (ipf. *skrunk*), id.; fht. *screncjan*, *screncan* (ipf. *scranchte*), v. a. "beschränken, versehränken" (Graff 6, 582); mht. *schrank*, svek; isl. *skrök*, dikt; n. *skrukkast*, blifva rynkig, skrumpna; *skrokkne*. skrumpna,

Skranker, adj. ojämn, sned (ursprungligen troligen: skrynklad, sammandragen ?). "Tännerna sitta skrankt". Ög.,nk.; deraf *skrank-tändt*. adj. som har ojämna tänder. Ög.

Skrinkel-bent el. *skrinkel·benad*, adj. smalbent. Sk. (N. Åsbo, Frosta). D, d. *skrinkel·benet*, id. (Outz. 324).

Skrókk, m. 1) något som är skrynkligt och vanstäldt. Deraf a) *är-skrókk*, m. ytteröra, det yttre örat. Dl. (Mora); b) *skrókk-mósse*, m. Cerraria islandica. Dl.; 2) skrof; benrangel. Ög.,nk. Isl. *skrokkr*, m. skrof.

Skrókka 1, f. 1) ursprungligen, troligen: skrynkla, något sammankrumpet; 2) hvitkålsstånd utan hufvud eller blott med små knutor; deraf *skrókk-kål*, m.; 3) rynkig, gammal kärring; föraktligt. Bl. Isl. *skrukka*, f. "(rynke?) en rynket, hæslig kjærling" (E. Jonssons ordb., 497); n. *skrukka*, f. rynka, något sammankrumpet; skrukkast, bli rynkig.

Skrókka 2, f. 1) korg; en af spritade furustickor förfärdigad korg att deri bära hö, spånor o. d. Vl. *Skrukk*, m. en större korg, hvari man bär foder. Hs. (Ljusdal); *skrukka*, f. korg. Hj. *Skryttä*, f. kubformig korg af tunna träskifvor. S. Nk.; 2) näfverstrut; en af björknäfver gjord korg eller strut, hvari bär plockas och bäras. Dls. *Skrukka*, f. id. Jtl.,hj. N. *skrukka*, f. liten korg af bark eller näfver. Deraf följande sammansatta ord: a.) *näver-skrokka*, f. näfverskäppa. Vg.,jtl.; b) *penga-skrukka*, f. α) penningpung; β) de penningar, som man för tillfället har inne. "Tråj daler ä (h)ela min pengaskrukka". Bl.; c) *skrukka·kórg*, m. höskrinda, skrindkorg för hö. *Skrukk*, m. Hs. (Db.); *hö-skrukk* el. *skrutt*, m., id. Sdm. (Ornö). Jfr *skrykk.*

Skrókka 3, v. a. 1 fara omkring med skrock; framföra vidskepliga, otroliga saker. Fl.(Nl.). Fsv. *skrok*, *skruk*, n. osanning, dikt. VGL. Horol. s. 5; fia. *skrök*, id. Jfr sv. *skrock* med *knep*, af knipa.

Skrukk, s. *skrókka* 2.

Skrukka, f. ett slags hufvudbonad för fruntimmer. Sdm. (Enhörna s:n).

Skrukka (el. vanligast: *skruka*), v. n. 1 huka, krypa tillsammans, sitta tveböjd. Sk. (N. Åsbo). *Skruga*, id. Sk. (Ö. Göinge). *Skrykka*, v. n. krypa tillsammans, gå såsom sjuka och svaga menniskor pläga göra; vara sjuklig. Sdm. *Skrugga*, v. n. 1 id. Nk.; *skråkka* el. *skrokka*, v. n. 1 id. "Hon går å skrokkar å kan inte ble rask". D. *skrukke*, v. n. luta mycket med hufvudet, gå krokryggig; *skrukrygget*, krokryggig (Moth); ns. *schrükken*, halta, gå lamt och med svårighet (B. W. B. 4, 606). Deraf a) *skruged,* adj. krokig, hopkrumpen; b) *skruss*, m. en som gårkrokig och nedböjd. Sk. (N. Åsbo): c) *skråkked*, adj. sjuklig, skröplig. Sk.

Skrukkug, adj. skrynklig. Hs.(Bj.). *Skrókkun*. Dl. (Mora, Våmh.); *skrytto*. Fl. (GK.); *skrótto*, id. Fl.(K.,P.). N. *skrukkjen*, rynkig; *skrukkat*, id.

Skrunka undan, v. n. 1 sjunka undan, ned. Vg.

Skrynkja (pl. *-jar*), f. skrynka. Dl. (Mora). *Skråkka*, f. id. Hs. (Db., Norrala).

Skrakkla, v. a. 1 skrynkla, göra skrynklig. Hs. (Bergsjö).

Skränka, v. a. o. n. 2 1) vrida, utböja sågtänderna i ett sågblad, snedböja (en såg). "Skränka en såg", böja ut taggarne, att sågen skär bredare. Vg.,sm.,nk.; 2) låta som en såg. Sm.; 3) vrida ur led; deraf *lår-skränkt*, adj. (eg. p. p.). Vg. SKRINN. *skrinnta*, s. *skrina.*

SKRINNA, *skrinn-brann*, *-sko*, s. *skrida.*

SKRIP, s. *skryp*.

SKRIPA, f. i) remna, spricka. Dl. (Elfd.), nk.,ög.,sm.; 2) skrefva, klyfta. *Berg-skripa*; 3) cunnus. Sm.,ög.,nk. N. *skripa*, f. cunnus. Jfr isl. *skripr*, m. membrum virile (Hald.).

SKRITT, *skritta*, s. *skrida.*

SKRIVA 1 (pr. *skrive*, ipf. *skrev*, konj. *skrevve*, sup. *skrevvi*), v. a. skrifva. Hs. *Skriv* (*skrev*, *skrivi*). Vb.: *skreiv* (*skrev*, *skrivi*). Nb.: *skreva* (*skrevved*, *skrevvat*). Dl.: *skraivä* (ipf. *skrivdä*). G.; *skrive* (*skröv*, *skröved*).id. Sk. Fsv. *skriva* (ipf. *skrivadhe*, p. p. *skrifwin*), v. a. a) måla. VGL. S.F.S. 4, 232: b) skrifva, underskrifva, uppskrifva; uppteckna. VGL. SML. GL. Bjærk. R. Alex. 1313. S.F.S. 4, 63. Fr. af N. 794; c) inrista. Flores 291, 328: fn. *skrifa* (sv. böjn.), a) afbilda (genom målning, teckning, brodering, stöpning): b) skrifva, nedskrifva, uppteckna; fht. *scrîban*, *scrîpan* (ipf. *screib*), fe. *scrîfan*; nht. *schreiben*; d. *skrive*; bret. *skriva*. Skriva 2, f. 1) streck med pennan; 2) inskärning i en karfstock. Sm.: 3) näfverlåda. *Färg-skriva*, f. Ög. Fsv. *skrivan*, f. skrift. GL.; ns. *schreve*, streck, linje: holl. *schreef*, id.

Skriv·ställ, n. skriflåda med tillbehör. Götal.

SKRO 1, n. pungbråck. "Han har skroet". Kl. *Skrå*, n. id. Sm. *Skrot*, n. 1) id. Ög.,nk.; 2) pungverk (å galt och hund). Ög. Lt. *scrotum*.

SKRO 2, s. *skrå* 5, *skråe*.

SKROA, v. n. 1 1) skrocka. Sm. *Skrykka*, id. Ul.,nk.; 2) bullra i magen: ljuda: säges a) eg. om hästar, då de springa. Ög.,sm.,k!.,bl. *Skroka*. Kl.; *kvåpä*. G.: *skära buk*, id. Sm.; b) äfven om menniskor. Sm.; c) om ett dånande och uthållande ljud i isen. "Dä skroar i isen". Ög.; 2) tala som små barn, jollra. Sm.,vg.; 3) prata uppåt väggarne: skräfla. Vg.,bhl.,ög. Skroare, m. skräfla, stortalig menniska. Ög. *Skroe*, n. id. Vg.

Skro·oll, adj. språksam; som är rolig i ett lag. *Skrull*, *skrullen*, adj. id. Bhl.

Skrota, v. n. 1 prata mycket, skräfla. Dls. SKRO-DANK, m. karl, som slår dank. Sdm.

SKROFA, f. sugga. Sm. (enl. prosten Lagergren. Sällan brukl.). *Skroffa*, f. id. Vg. (Kinds m. fl. härader). Lt. *scrofa*.

SKRóKK 1 (pl. *-ar*), 1) m. tuppens galande om natten och morgonen: hönsgäll. Vg.; 2) n. hönans lockande efter sina kycklingar; deraf *skrókka*, v. n. 1 sålunda locka. "Hönan skrókkar efter kykklingarne". Vg. Jfr moes. *hruk*, galande: om tuppar: *hrukjan*, gala: skr. *hruk*, clamare.

SKRóKK 2 , n. *Smi·skrókk* ,smedslagg. Vg. (Vadsbo). Jfr *skrot* 1, *smi·sinner*.

SKRóKK 3, præfix, förstärkningsord: ganska. högligen. *Skrókk-múkket*, alltför mycket. Vg. Jfr *skrópp*, *skróv* 1, som äro samma ord.

SKRóKK, *skrókka*, *skrókk-mósse*, s. *skrinka*.

SKRóKKA. s. *skrókk* 1, *skråe*.

SKRóLLA el. *skrölla*, f. skrapa, ovett. S. Sk. Jfr *skryl*.

SKRóLLA, f. klackjärn. Hs. (Ljusdal).

SKROMA, f. hästhofve-ört: Tussilago farfara. Vb. (Undersåker). Jfr *skrava-gräs*, *skräppa* 3. *skråp*.

SKROMMA, f. hål i ett ruttet träd. *Skróppa*, *skrova*, f. id. Vg. (Kind).

SKROMPEN. *skrovpnä*, *skrompug*, s. *skrimpa*.

SKRONE-VÄKST, s. *skrina*.

SKRONKEN. s. *skrinka*.

SKRóPP, præfix; sammansättes med ett adjektiv, adverb eller verb för alt öka dess betydelse: mycket, betydligt. ofantligt. *Skrópp bra*, adv. mycket bra: *skrópp full*, adj. mycket full: *skrópp-ljuga*, v. n. storljuga; *skrópp-mätt*, adj. mycket mätt; *skrópp-ovettig*, adj. mycket ovettig; *skrópp·rar*, adj. mycket rar: *skrópp·snål*, adj. ofantligt snål; *skrópp-stor*, adj. ofantligt stor: *skrópp·styvr*,

adj. mycket styf. Nk.,vg.,vl. D. *skrup*, præp. mycket, starkt, t. ex. *skrupsulten*, *skrupkoge*, *skrupsyde* (Moth). Anm. *Skrókk* 3 är endast ett förstärkt uttal af *skrópp*, Jfr *skróppa* 1, *skróv* 1, *skräppa* 1.

SKRóPPA 1, v. n. 1 1) vara högljudd: skryta, vara storordig. "Han bara ljugär å skróppär": 2) bullra och svärja. "Han skróppar å svär". *Skróva ur seg*. a) utösa ovett; b) kräkas; 3) högljudt och bullersamt företaga något. "Skróppa å sjunga. Skróva te å slåss". *Skróva*, id. "Skróva å skrika. Skróva te å sjunga: 4) bullersamt springa. "Skróppa i väg. Kómma skrópane". Nk. Jfr *skräppa*, *skrópp*.

SKRóPPA 2, s. *skromma*.

SKROT 1, n. afskräde. Bl. (Östra h.). Jfr fht. *scrôt*, m. skåra, stycke; *scrôtan*, v. a. secare; nht. *schroten*.

SKROT 2 s. *skro* 1.

SKROTA 1, v. a. 1 äta. Sm. "Skrota i sej", äta hvarjehanda godsaker. Sdm. (Södertörn). Deraf *skrotning*, f. mat. Sm.

SKROTA 2, s. *skråe*.

SKROT-ABóRRE, m. större vattenödla: Triton cristatus, Laur. Dl.

SKRóTT | m. 1) kropp, bålen af en menniskas kropp: benstommet på menniskor och djur. Åm.,bhl.,vg.; däraf *orm-skrótt*, m. Åm.: 2) kärnhus i frukt. *Äpple-skrótt*, m. Bhl.; 3) fruktskida, balja. Hl. (Veddige). D. *skrott*, kropp. Jfr *skróv* 2, *skrå* 2, *skrynta*.

SKRóTT 2, m. 1) skalbagge; 2) mask. Fl. (Öb.). Jfr *skórv* 2.

SKRóV 1, præfix, förstärkningsord.: mycket, ofantligt. "Dä ä skróv-präktigt. Skróv-bra, skróv-mätt, skróv-säkert". Vl.,bhl.,nk. *Skróv* är ett vekare uttal af *skrópp*. Skróvigt, adv. synnerligen, utmärkt. Vl.

Skróv-karl, m. förträfflig karl. Vl.,bl.

Skróv-tistel, m. örtslägtet Circium. Hl*Korn-tistel*, m. Sm.; *gór-tistel*, m. Ul. Jfr *åker-tistel*.

Skrövanste-full, adj. öfverfull. Sdm. SKRóV 2, n. 1) eg. (såsom i riksspr.) skrof; 2) mage, ihålig kropp. Allm,; 3) af bräder förfärdigad vagnskorg. *Dyng-skróv*, n. korg på en dyngvagn; *vagns skróv*, n. vagnskorg. Vg.,ög.,nk. Jfr *skrå* 2.

SKRUBBA 1 (ipf. *skrabb*, sup. *skrubbed*), v. a. o. n. 1) stöta emot så att ett ljud höres. "Dä skrabb. Han skrabb emot". Sk.; 2) grofkarda (ull). I denna bemärkelse böjes verbet svagt. Nk.,sm.,sk. *Skruubb* (ipf. *-ä*). Vb.; *skrubbla*, id. Sveal. Jfr nht. *schrubben*; holl. *schrobben*, skura,, rifva. Skrubb, m. skubbhyfvel. Hs.; 2) i. q. *skrubbe-bänk*. Sdm.,sm.,sk., m. fl.

Skrubbe-bänk, m. bänk, på hvilken ena kardan är fästad vid grofkardning af ull. *Scrubb-stol*, m. Allm.; *skrubbel-stol*, m. Vm.; *skrubba* (vanl. plur. *skrubber*), f. Nk.; *skrubbla*, f. Vm.; *skróbbå*, f. Fl. (K.); *skróbblå*, f. id. Fl. (GK.,Nk.). Ns. *schrobel*. SKRUBBA 2, f. 1) en art simpa: Cottus Scorpius, L. Stockholm; 2) gråsugga: Oniscus asellus. Sm.,sk.,hl.,bl.; 3) mjölbagge: Tenebrio molitor. Sk.,bl.; 4) bärfis: Cimex baccarum, L. (Fauna suecica, n:o 928). Götal.; deraf *skrubbbär*; 5) fult och argsinnt fruntimmer. "Dä ä en räkti skrubba; allti har hon nåed att sigje på". Sk. (Ing.). Skrubb-bär (el. *skrubber*), n. frukten af höns-kornellen: Cornus suecica. Bhl. *Hönsbär*, n. Åm. m. fl.; *hönson*, n. Sm.; *smör-bär*, n. Jtl. Benämningen *skrubb-bär* är troligen deraf att *skrubbor* eller bärfisen, hvilken ger hallon och andra bär en äcklig smak, gerna håller sig på bären af Cornus suecica. *Hönsbär* el. *hönson* är ej att härleda af de tama hönsen, utan af orrhönsen, som begärligt förtära dess bär. Gl. sv. (Frankenius) *hönsebär*; (Bromel) *hönsebär*, *smörbär*.

Tidande-skrubba, f. en art svart skalbagge, som tros båda tidningar. Sm. (Värend). Är troligen *Blaps mortisaga*, Fabricius (Tenebrio mortisagus, L.), om hvilken Linné säger: ”credulum vulgus intra domos hunc ambulantem observantes mortis nuncium esse sibi persuadet”. Jfr *tidand*. SKRUDDÄ, 1) v. a. grofmala; 2) v. n. skubba emot. G. Fe. *screádjan*, præsecare; fht. *scrôtan*, demere, tondere. Jfr *skrä*.

SKRUEN, *skrui*, s. *skrida*.

SKRUGA, *skruged*, *skrugga*, s. *skrinka*.

SKRUGGE; m. fradga. *Skruggig*, adj. fradgad. Ul. (Uppsala).

SKRUKA, *skrukk*, *skrukka*, *skrukk-kórg*, s. *skrinka*.

SKRULL, s. *skruv*.

SKRULL, s. *skrylla* 2.

SKRULL, *skrulling*, *skrullug*, s. *skräla*.

SKRULTA IKRING, v. n. 1 föra ett kringvandrande lif; bygga i ensliga hushåll på skogarne. Deraf *skrult*, m. sockenlapp, hudafdragare. Hs.

SKRUM, s. *skrumma* 1.

SKRUMMA 1, f. skorpa. Dl. *Skrum*, m.? skrofls. Kl. (Tjust). *Skrum-is* el. *skråmm-is*, m. id. Svea-, Götal.

Skrumma 2, v. n. 1 frysa till, så att, en liten skorpa lägger sig på vattnet ”Äd ar skrummað å vattni”. Dl. (Elfd.).

SKRUMP, m. skrubb, afstängd vrå för ved, skräp, sopor. Sm.,hl.

SKKUMPEN, s. *skrimpa*.

SKRUMSLA SEJ UNDAN , *skrumslor*, s. *skrymsla*.

SKRUNNIT, s. *skrinna* {*skrida*).

SKRUNNTA, s. *skrina*.

SKRUP, s. *skryp*.

SKRUSS, s. *skrinka*.

SKRUSSA, v. n. 1 gräla. Sk. (Näsum i Ö. Göinge).

SKRUTEN, adj. bräcklig, af ålder försvagad. ”En skruten gubbe”. Ul. *Skryten*, mager. Dls.; *skryden* el. *skrydel*, id. Bhl. Jfr d. *skrutte*, v. n. luta starkt med hufvudet, gå krokryggig. Skrutta, f. gammal utlefvad gumma. Sm. SKRUTT, s. *skrate*.

SKRUTTA, f. vulva. Sm.,kl. Jfr fsax. *scritan* (*scrêt*, *scritum*), lacerare, findere; fe. *scritta*, m. hermaphroditus.

SKRUV, m. 1) såsom i riksspr.; 2) tratt på en qvarn. *Kvarn-skruv*, Hs.—ög.; 3) strut af näfver till bärplockning; näfverskäppa. ”En skru(v) bär. En bär-skru(v). En näver-skruv”. Svea-, Götal. *Skrull*, m. id. Vb.; 4) pappersstrut. Vg.; 5) nedra delen af en skorsten; skorstenspipan nedom spjeliet. Hs.(Db.,Bj.). *Skrauv*, m. skorsten. Dl.(Elfd.,Våmh.); *skråiv*, m. id. Dl. (Mora); deraf *skrauvs-'ol*, n. hål eller öppning på en skorsten under hufven (*krangnan*). Dl.(Elfd.,Våmh.); 6) takås, der sparrarne sammanstöta. Vg. (Vartofta h.). Fsv. *skruver*, m. a) skruf; b) tratt på en qvarn; c) bikupa eller det kärl, som brukades till bins fångande. HL.; d. *mølle-skrue*, *kværn-skrue*. Skruva, v. a. 1 gifva vika, draga sig undan. Vg.,ög. *Skruva undan*, v. a. 1 bortflytta, undanskjuta t. ex. en sten. Sm. Skruver, m. 1) som gör undanflygter. Ög.; 2) sjelfsvåldig, odygdig pojke; 3) förslagen, illistig menniska. Sdm.—sm.

Skruv-mor, f. öppningen i det trästycke, hvarigenom skrufven vid dess bruk höjes eller sänkes. Hs. (Bj.). N. *skruv-mor*.

Skräuä (ipf. *skräudä,* p. p. *skräuen*), v. a. skrufva. G. Fn. *skrufa*; d. *skrue*.

SKRUVÄL-AIS, m. skroflig is; sådan is, som är fast, men hvarå finnas små ojämnheter tätt intill hvarandra. Dl. (Våmh.). Fn. *skrof*, n. *skrofi*, m. skrofis.

SKRYDA 1, v. n. se väl ut. Hs. (enl. Ihre, DL. 155). Fn. *skrýða*, pryda, af *skrúð*, skrud.

SKRYDA 2, f. skorsten, skorstenspipa. Bhl. (Vikorne, Foss). Sällan brukl. Jfr *skruv*. 5), *stryta*.

SKRYDEL, *skryden*, s. *skruten*.

SKRYDE-SÄKK, s. *skryta*.

SKRYKK (*skryttj*), f. (def. *-a*), drickeskårl af näfver, trä eller annat tillfälligt ämne. Vb. (Degefors). Jfr *skrika*.

SKRYKKA, s. *skrinka*.

SKRYL el. *skryil ópp*, v. a. tillrättavisa, moralisera. Fl.(GK.,K.). Holl. *schrollen*, knota, brumma; skymfa. Jfr *skrólla*.

SKRYLA 1, f. spricka, remna. Sdm.

SKRYLA 2, s. *skrylla*.SKRYLLA 1, v. n. 2. skrymma, upptaga stort rum. ”Dä skryller, men dä ä inte tungt”. Ög,,hl.,sk. (Ox.,Onsjö). *Skrölla*, id. Sk. (Ing.). D. d. *skrylle*, *skrulle*; d. *skrolle*, id. Jfr gl. sv. *skrylla*. ”En skryllande lärdom”, cruditio ad ostentationem composita. Skryla, f. 1) någonting oformligt, fult. *Ko-skryla*, *kärring-skryla*; 2) låda af ringare värde. *Skomakare-skryla*, f. Sm.

Skrylla 2, f. ett slags fruntimmershatt med bredt bräm af halm, flätor eller tyg som begagnas under sommartiden. *Skryll*, *skrull*, m. *skrilla*, f. Sm.; *skrålla*, *skrulla*, f. Vm.; *skrålla*, f. Sdm. (föråldr.), fl. (Nl.); *skråll*, *-a*, f. Vb.; *skröll*, m. id. Vg. (Elfsb.).

Skrylle, n. hvad som tager ett större utrymme. Ög. (Ydre). SKRYMMA, v. n. 2 (såsom i riksspr.) taga stort rum: om saker och varor. *Skrömma*, v. n. 2 1) id. Allm. *Skrömmas*, v. d. 2 id. ”Dä skrömms så myet”; 2) se ut, tyckas. ”Han skrömmcr ful, gröm, stor”. Vl.,kl.; 3) vara till i stort antal; om löss. Sm. Skrymme, n. 1) mål, innehåll. ”E skäppas skrymme”. Ög.; 2) rum, ett visst mått, storhet. ”Säa har inte skrymme i loen”, säden förslår ej i logen. Sm.; deraf *kanne-skrymme*, *stop-skrymme*, n. Kl. *Skrömme*, n. a) rum, rymd, myckenhet; stort utrymme. ”Göra stort skrömme. Stolen gör skrömme”. Vg.,sm.; b) utseende. Kl.

Skrymmig, adj. som fordrar stort rum. Hs.

Skrömsel, f. rymd, innehållet af ett mått; förmågan att rymma något. Vg. SKRYMSLA, v. n. 1 söka vara osedd, söka skjul. Mp.,sm. *Skrumsla sej undan*, gömma sig, hålla sig undan. Sdm. *Skrömsla*, v. n. förställa sig, skrymta. Åm. Skrumslor, f. pl. skrömslor, gömmen. Sdm.

Skrymsle, n. 1) eg. (såsom i riksspr.) gömvrå, smyghål; lönnrum, hemligt ställe; 2) usel boning. Sm. SKRYMT, n. & t spöke, vålnad; spökeri. Vb.,hs.,vm.,vl.(Jösseh.). *Skrömt*, Vb., jtl.; *skråmt*, Hs.; *skrömmsle*, id. Dls. N. *skrymt*, *skrömt*, n. id.; gl. sv. *skrymmel*, id. ”Spökeri oc dieffuls skrymmel”. Laur. Petri post., s. 266; fn. *skrimsel*, n. vidunder. Skrymta, v. n. 1 spöka. Nora bergsl., Ul. *Skråmta*, id. Hs. (Bj.). Jfr Ihre, gl. 2, 633, v. *skrymma*.

Skrymteri, n. spökeri. Vl. (Vermlandsnäs).

Skråmt, 1) adj. n. spökigt. Dl. *Skråmligt*, adj. n. id. Hs.; 2) n. spöken. Hs. (Db.).

SKRYNGSLA SEJ, v. r. 1 jämra och beklaga sig utan särdeles orsak. S. Hl. *Skrönka*, v. n. id. Sk. (Lugg.). *Skryngslas*, v. d. 1 rysa, känna feberrysningar. S. Hl.

SKRYNKJA, s. *skrinka*.

SKRYNTA, f. kropp; ryggtafla, skuldra. "Ja ska ge dej på skryntan. Slå nåen på skryntan". Sk. (Ox.,Skytts h.). *Skrönta*, f. id. "Han har en bra skrönta". Sk.(Vemm.,Villands h.). *Skrötta*, Sk. (N. Åsbo). Är samma ord som *skrott* 1.

SKRYP el. *skryper*, adj. 1) skröplig, sjuklig, mycket svag; nära döden. Åm.,dl.; 2) knapp, otillräcklig, odryg, som snart förtäres. Hs.,mp.,åm.,dl.,jtl. *Skryp*, *skrup* (n. *skrupt*, *skrypt*), adj. a) odryg, otillräcklig. "Skryp mat", mat som föga mättar. "Skryp ved", ved som brinner fort. "Hä jär allti skrupt hä som går genom banna diin", det blir alltid otillräckligt hvad som går genom din hand. Vb.,jtl. "Ryssmjöle je skrypt". Fl. (Öb.); b) som ej håller måtta. "Skryp i matom, skryp i drykkjom". "Skruft hóv", litet vett. Nb.,vb.,jtl. *Skrip*, odryg, snart förtärd. Hs. (Db.,Bj.): 3) skämtsam, muntor. "He je skrypt ti hör óp 'an", det är något löjligt att höra pä honom; 4) treflig, angenäm. "Skrypt tå an rådgjer". Fl. (Öb.). På samma sätt härledes sv. *skämta*, a) eg. göra kort; b) jocari, af fn. *skammr*, adj. kort, fsv. *skambe*, id. Jfr *skamm*. Deraf *skrypelse*, f. förnöjelse, trefnad. *Ti skrypels*, för nöjes skull. Fl. (Öb.). Fn. *skrjúpr,* skör, skröplig; n. *skryp, skrup,* odryg; d. *skrøbelig*, skröplig. Måhända att *skryp* ursprungligen betyder: kort. Skruft el. *skryft*, adv. fort; om tiden Fl. (Öb.).

Skuyyp (ipf. o. sup. *-ä*), v. a. 1) förkorta. "Skryp tidin", på angenämt sätt förkorta tiden. "Skrup ópp", trösta, uppmuntra. Fl. (Öb.); 2) göra att något ej räcker länge, ej räcker till; misshushålla med. "Skryyp verkjä", göra att virket ej räcker långt. "Skryyp ve'n", förbruka mer ved än nödigt är; hugga ved så, att mycket förspilles i spån. "Skryyp ämna", klippa, skära, tälga m. m. något, så att det ej räcker hvartill det var ämnadt eller blir mindre än det bordt. *Skruup* (ipf. *-ä*), id. Vb. N. *skrype* el. *skryve*, föröda. SKRYTA el. *skrita* (pr. *skryte*, ipf. *skröt* el. *skrèt*, konj. *skrötte*), v. n. skryta. Hs. *Skruta* (ipf. *skrôt* el. *skröt*. konj. *skrôte* el. *skröte*, sup. *skrûtet*). Vg.; *skryde* (ipf. *skröd*, sup. *skryded*), Sk.; *skróita*, v. n. 2, id. Dl. D. *skryde*, skräna, skryta; fn. *skreyta* (sv. böjn.), pryda, utsmycka; *skraut*, n. ståt, prakt. Jfr Rdq. 1, 227. Skryde-säkk, m. skräfla, storskrytare. Sk. (Frosta). SKRYTTÄ, s. *skrókka* 2 (under *skrinka*).

SKRYVLA 1, v. n. 1 skrynkla sig. Kl. *Skröväl* (ipf. *skrövlä*), v. a. göra skrynklig, hopkramma. "Skröväl int ne ha(l)s dukän män"! skrynkla ej ner min halsduk! Vb. Fn. *skrýfa*, krusa. Skryvla 2, f. skrynkla, buckla. Kl.

Skrövli(g), adj. skrynklig. Vb.,nb. SKRÅ 1, adj. sned, i sned rigtning. "På skrå", på sned. "Gå på skrå", gå på sned. Götal. D. *skrå*; ns. *schrad*; nht. *schräg*. id.; isl. *á skrá*, på skrå. Skråna, v. n. 1 vara eller blifva skrå. Sk. D. *skråne*.

Skrä el. *skre*, v. 2 1) på sned ärja upp om hösten (ett afhöstadt fält). S. Sk. *Skräj*, id. Sk. (Lugg.). Ett sålunda upphöjdt fält kallas *skräning*, *skrening* el. *skråjning*, m. Sk.; 2) plöja snedt öfver åkertegarna om våren. S. Sk.,hl. SKRÅ 2, n. 1) skrof; 2) mage. "Dålig i skrået", löslifvad. Sk. Deraf *mata-skräva*, f. mage. Sm.; 3) kärnhus i äpple och päron. *Äbla-skrå*, n. Sk. Jfr *skrov* 2, *skrott*, N. *skrov*.

SKRÅ 3, m. rulltobak, vanligen karfvad eller skuren. *Skrå*, v. n. tugga tobak. Vl. *Skråtobak*, m. skuren tuggtobak. Allm. D. *skrå*, *skråtobak*.

SKRÅ 4, n. spöke. "Ditt skrå!" Sm. Jfr. *skråe*, *skrä*.Skrå-buk, m. 1) insektlarv i allmänhet; 2) skråpuk, masque. Vg. *Skrå-bokk*, m. id. Sm.

Skrå-dókka, f. spöke; utspökadt qvinnfolk: skällsord. Vl. SKRÅ 5, n. järnskräde; odugliga metallbitar, skrot. *Järn-skrå*, n. Ög.,hs.(Ljusdal): *skro*, n. id. *Järn-skro*, *skro-jär*, n. Hs. (Db.). N. *skrå*, v. a. klyfva; i synnerhet om järn. Jfr *skrot* 1. Skrå-låda, f. låda der sådant afskräde förvaras. Ög.vg. SKRÅ, *skråa*, s. *skråe*.

SKRÅE, m. 1) klen, svag menniska; stackare, usling; pjåk. "Din gamle skråe. Dä ä'n skråe. inte órkar 'n någe". Svea-, Götal. *Skrå*, n. stackare, usel eller sjuk menniska, karl eller fruntimmer. "Dä stakkars skrået. Gräbbe-skrået ä så rädd, når dä bler mörkt". Sk.: 2) dålig arbetare; 3) dålig, trätgirig menniska. Vg.,dls.; 4) narr, tok. Ög.,sm. D. *skrog*, n. skrof; usel, gammal skröplig, nödlidande menniska; nfris. *skrog,* "ein armseliges gerippe, an dem nichts als haut und knocken ist" (Outz. 325); skot. *skrae*, "a thin meagre person"; e. *scrag*, Jfr fn. *skrjádr* el. *skrjoðr*, m. rädd karl, stackare. Skråa, v. n. 1 gå såsom sjuka och svaga menniskor pläga göra, vara sjuklig, matt, hängsjuk. "Inte ä han just liggan(d)es, men han går der å skråar. Han hostar å skråar". Nk.,vg. *Skro*, v. n. Nk.; *skrota*, v. n. 1. Nk.,sdm.

Skrå-ek, m. gammal sjukling. Ul.

Skråen, m. def. hin onde (i lindrigare svordom). "Hvem skråen tog ve vantär? Dä va skråen"! Nk.,vg.

Skrå-fälling (pl. *-ar*), m. 1) ömtålig, sjuklig, svag menniska. "Att han. sóm ä en tókken kär (hårdt k), ska ha tókkna skråfällingar te barnungär"! Nk.; 2) slarfver, pratmakare. Vg. SKRÅKKA, *skråkkug*, s. *skrinka*.

SKKÅKKED, adj. sjuklig, skröplig. Sk. Jfr *skråe*.

SKRÅKK-NÄTTER, f. pl. frostnätter omkring d. 10. aug. Hs. Jfr *skrinka*.

SKRÅLA, v. n. 1 gråta öfverljudt; om barn. Åm. *Skrål* (ipf. *ä*. Vb.,nb.(Ö Cal.); *skral* (ipf. o. sup. *skralt*), 1) id. Vb. (Burträsk, Löfånger m. fl.); 2) bräka; om får. Vb. (Nysätra). Fsv. *skröla* skråla; ns. *schralen.* Skråler, m. skrålare. Ög. SKRÅLAL, s. *skräla.*

SKRÅLL, *skrålla*, s. *skrylla*.

SKRÅ-LÅDA, s. *skrå* 5.

SKRÅM, n. stomme, kropp o. d. af obehagligt utseende och ofullständighet, t. ex. gammalt hus, hvars tak och innanredniug är borta; skeppsvrak, större vagnar. Sdm. Jfr *skrymma*.

SKRÅM-IS, s. *skrum.*

SKRÅMMA, f. skråma. Götal. Fn. skráma; d. *skramme*; n. *skråma*; nht. *schramme*; holl. *schram*. Skrämma, v. a. 1 göra skråmor, rispa. "Katten har skråmmat honom". Sm. N. *skråma*; ns. *schrammen*. SKRÅMT, *skråmta*. s. *skrymt*.

SKRÅNGLA, *skrånglig*, s. *skrangel.*

SKRÅNING, s. *skrä*.

SKRÅP, m. hästhofsört: Tussilago farfara. Åm. N. *skråp*. Petasites frigida. Jfr *skravagräs, skroma, skräppa 3.*

SKRÅPA, skråpa utm v. a. 1 kläda sig på ett tillgjordt sätt. Ög. Skråpa, f. 1) påklutad qvinna; 2) skräpig qvinna. Ög.

Skråp-ansigte, n. masque. G.

Skråperi, n. fåfänglighet, tokenskap. Ög. SKRÅ-PESE, m. upptuktelse. Sk. (Källstorp i Vemm.).

SKRÅPP (ipf. o. sup. -ä). v. n. knarra. "Hä skråpp ti stövlom då'n går å spank". Vb. Jfr skräppa 1.

SKRÅ-POGGA, s. pugga.

SKRÄ 1. v. n. säges om ett sätt att hugga fisk, då han hugges på mycket klart och stilla vatten. "Fara på skrä. Ja har vatt ute å skrät i da". Bl.(Medelstads, Östra h.). Skrä-ål, m. ål, fångad med ljuster (nubba) under sådant fiske. Bl.(Medelstads h.). SKRÄ 2, s. skrå 1.

SKRÄ el. skräa (ipf. skrädde), v. a. 1) eg. sönderskära, krossa: 2) skräda, mala (groft eller fint); 3) rensa; 4) bila, släthugga timmer och väggar; 5) förkasta, rata, försmå (mat eller foder). Allm. Skrä (ipf. skrädd), id. Vb. N. skrä, mala groft; d. skråe; nht. schroten; ns. schroen, id.; schraden, schrâen, sönderskära, mala groft; fht. scrôtan, skära, klippa; swz. schreiten, mala groft; moes. skreitan, sönderrifva; fsax. skritan, id.; d. d. (Slesvik) skrede el. skre, skräda (Kok 1, 364); fe. screadian, præsecare; skot. screed; e. shread, shred. Skråning, m. grofmalet korn och hackelse. Sk.

Skrädlig, adj. matgrann, nogräknad på mat. Fl. (Ingo).

Skräder, f. pl. hvad som frånskiljes säd vid malning; sådor. Ul.

Skräd-snod, f. snöre hvarefter man skräder timmer. Sm.

Skräe (pl. skräer), n. afskräde; det oduglit ga som skrädes af, egentl, af kött innan desättes på bordet. ”Leva af skräer. Äta sej mätt på skräer“. Sm. E. shred; fris. shrêd, schred; gael. syraid, sgrait, f.

Skräen, adj. (eg. skräden p. p.) matgrann, granntyckt. Nk.

Skrä-mjöl, n. finsiktadt mjöl. Sm.

Skrä-yks, f. stor timmermansyxa, yxa hvarmed man skräder, bilar. Ög.,vg.

Skräder-rea, f. kjortelsprunn. Öl. SKRÄK el. skrek (def. -jen), m. kråkris; frukten af Empetrum nigrum. Jtl. Skräkon med s till omslag, af kräkon. Kräk-ling, m. Vg.; lóppe-ris, n. id. Sk.

SKRÄKKA 1 (pr. skräkker, ipf. skrakk, sup skrukki), v. n. 1) glida med ryckning. Vl. Jfr fht. screccan el. scrican, scriechen, uppspringa, hoppa; *scric*, m. språng; *screcco*, m. gräshoppa (Graff 6, 574, 575); fh. *skrykkr*, m. hastig rörelse, starkt ryck; 2) (svag böjn.,ipf. *skräkkt*) knaka, knäppa, braka. Om en laddstock af trä häftigt blifvit införd uti kalibern af en bössa, så att någon knäck hörts, hvaraf man förmodar att han fått skada, heter det att det *skräkkte* (*skräkkt'*) i densamma. Om ett tåg, hvarmed tyngder medelst block eller annorlunda uppfordras, brakar, säges att det *skräkker* i tåget. Om under rodd en åra brakar till, så att man förmodar att hon fått någon bräcka, heter det att det *skräkker* i åran. Då under storm masterna braka, får man höra: ”hä va en hisklig blåst, så än e skräkkti mastren”. Fl. (Ingo); 3) (svag böjn., ipf. *skräkkte*) fria något på ett styft haladt tåg. Sjömans-spr.; 4) hastigt släppa efter på en spänd lina. G.

SKRÄKKA 2, v. a. 2 försträcka, sträcka. ”Skräkka e sina. Vara skräkktr i knä”. Nk. Troligen samma ord som *skräkka* 1. Skräkkter, p. p. bräckt, spräckt. Nk. SKRÄKKA 3, f. (såsom i riksspr.) skrake: Mergus merganser. *Skrääk*, f. Vb.; *hål-skräkka*, f. Ög. Skräkk-stomm, m. i. q. *knip-stomm*¨. Ög. SKRÄKKA 4, v. a. förskräcka, skrämma. Föråldr. Gl. sv. *skrækka*; d. *skrække*; fht. *screcjan*, *screccan*; nbt. *schrecken*. O·förskräkkligt, adv. ufomordentligt, högligen. G. *O-forskräkkt*, id. ”O. grov skog”. Vm. (Norbergs sm). O. intens.

Skräkka 5, f. spö eller ris. Hs.,åm. *Skräkkjå*, f. id. Åm. Deraf a) *lång-fredags-skräkka*, f. fastlagsris. Hs. (Bj., Alfta,Ljusdal); b) *paik-skräkka*, f. vidja att aga barn med. Åm.; c) *påska-skräkkå*, s. sid. 496.

Skräkkeli adj. förskräcklig, förfärlig. ”Skräkkelit vär”. Götal. D. *skrækkelig*.

Skräkkele, adv. eg. förskräckligt; mycket. Hs. *Skräkkelit*, adv. förskräckligt. Götal. SKRÄKK-HALÄ, m. & f. skinkmärr, gammal utkörd (utpiskad?) häst eller märr. N. G. Fn. *hali*, m. svans; d. *hale*, id.

SKRÄKKLA, v. n. 1 ligga och kasta benen, att kläderna gå upp; sparka oskickligt med benen; sparka under bemödande att resa sig upp (såsom på is). Vg.(Skarab.). *Skrökkla*, 1) id.; 2) vata ostyrig, bråka. Vg. (Kåkinds h.). Jfr *skräkka* 1.

SKRÄKKTER, s. *skräkka* 2.

* SKRÄLA (ipf. *skral*, sup. *skrulit*), v. n. 1) vara torr, gisten, sprucken; 2) vara bräcklig, svag? Detta starka, nu förlorade verb, förutsättes af nedan upptagna rotskott. Jfr isl. *skræla*, v. a. förtorka; *skrælingr*, m. a) eg. förtorkad, kraftlös menniska; b) Nordboarnes benämning på de menniskor, som de påträffade i Norra Amerika, då denna verldsdel af dem upptäcktes; *skrælna*, v. n. förtorkas. Skral, adj. 1) (ursprungligen troligen) torr, förtorkad; gisten; 2) dålig, klen; 3) sjuk, kraftlös, fattig. Riksspr. *Skrall*, id. Ul.,ög. Isl. *skrælþurr*, förtorkad; d. *skral*, klen; om vinden; holl. *schraal*, torr, mager, klen; nfris. *skräl*, torr (Outz. 323); ns. *schrell*, id, (B. W. B. 4, 694).

Skralla, v. n. 1 1) vara svag, sjuklig. Hs.(Ljusdal),ög. *Skrulla*, id. Hs. (Jerfsö); 2) gå dåligt till följe af svaghet. Hs. (Ljusdal).

Skralli(g), adj. klen, svag. Ög.,sm. *Skrallug*, bräcklig; sjuklig. Hs. (Ljusdal), sdm.; *skrullug*. Hs. (Jerfsö); *skrallet*, id. Hs.(Db.).

Skralta el. *skrallta*, v. n. 1 vara skral. Allm.

Skraltig (*(skralltig*), adj. 1) söndrig, bräcklig. ”En skraltig stol”; 2) matt, orkeslös; dålig, klen. Allm.

Skrasslig, adj. sjuklig, krasslig. Hs.

Skrull, *skrulling*, m. stackare. Hs. (Dd.),

Skrålal, adj. skral. Vl. Jfr Rdq. 2, 401.

Skålåll, m. en som ej! mår bra, är olustig. Vl.

Skräll, adj. söndrig, otät genom torka; om träkärl. ”Byttan ä skräll”. Nb. (Cal.).

Skrälle, n. l)egentl. af torka gisset träkärl; 2) bräckt, sprucket lerkärl; stycke af ett sådant. Allm. *Skräll*, n. Nb.,vb.,åm.; *skrall*, n. id.; deraf *stain-skrall*, n. stenkärl eller dylikt, som fallit ”sunnder äi skrall. N. G.; *skällre*, n. id. Dls.; 3) fig. oduglig menniska. Allm.; deraf *gubba-skrälle*, n. Sk. D. d. *skræil*, sönderslaget kärl (Adler, 55). Jfr Ihre, gl. 2, 621.

Skrällen, m. def. hin onde. Ög.,kl. *Den döllige* (== den dålige), id. Sk. (Onsjö).

Skrällot, adj. klen, dålig. Hs. *Skrölig*, skröplig. Sdm. SKRÄLL, *skräll-dus*, s. *skrälla*.

SKRÄLL, *skrälle*, *skrällot*, s. *skräla.*

SKRÄLLA (pr. *skrälle*, ipf. *skrall*, konj. *skrulle*, sup. *skrulli*), v. n. i) skrälla, braka. Hs. *Skrälla* (pr. *skräll*, pl. *skrällu*, ipf. *skrall*, pl. *skrullu*, sup. *skrullid*), Dl.; *skrälla* (pr. *skrälder*, pl. *skrälle*, ipf. *skrall*). G.: *skrälla* (ipf. *skrall*, konj. *skrulle*). Vg. (Skarab.); *skrälla* (ipf. *skrall*, sup. *skrällt*). Ög.,sm.,sk.,hl.,bl.; *skrälla* (ipf. *skrall*, sup. *skrälli*). Nk.; *skrälle* (ipf. *skrall*, sup. *skrölle*). N. Åm.; *skräll* (ipf. *skrall* el. *skrälld'*, sup. *skrällä* el. *skrällt*), id. Vb.; 2) starkt åska. "Thorn skräll", åskan går starkt. Vb. ”Dönen skräller”. S. Sk. ”Thordönet skrall så”. Hl.; 3) högljudt skräfla. Ög. N. *skrella* (*skrall*, *skrolle*), skrälla, braka; d. *skralde* (sv. böjn.), id.; ns. *schrell*, adj. skarp (i ton och smak); e. *shrill*. Skrall, adj. pratsam. Bhl.

Skräll 1, 1) adj. utmärkt, förträfflig, dugtig, dunder. ”Dä e skräll te kar”, en förträfflig karl, utmärkt karl, en dunder-karl. ”Dä e skräll te prest”, utmärkt predikant. ”Skräll kóna”, utmärkt fruntimmer. Vg.,sm. ”En skräll kar” (hårdt k). N. Hl. (Värö). ”En skrälls-kar”. S. Hl.; 2) brukas såsom förstärkande præfix. ”Skräll-stor, skräll-bra, skräil-kar, skräll-prest”. Vg. (Elfsb.).

Skräll 2, ;adv. mycket bra, utmärkt. ”Dä va skräll”. *Över-skräll*, öfvermåttan bra. Sm. (Vcstbo).

Skräll 3, m. 1) (såsom i riksspr.) starkt dån. *Skralld*, id. G.; deraf *döne-skräll*, m. åskknall. S. Sk.; jfr *döne skräpp*. 2) hop, stor mängd, myckenhet. Ul.,vg. m. fl.; deraf *skrälldus* (—┴), m. id. ”Si tokken skrälldus mä kärrugar”. Allm. *Skrall-dus* (—┴), m. id. Vg. D. *skrald*, n. skräll. Jfr *smäll*.

Skrälle n. en person, som talar otillbörligt högt. Vg. (Skarab.). Ett annat ord *skrälle*, s. *skräla.*

Skräll-full, *skräll·besupen*, adj. alldeles full, drucken. Fl.(Nl.).

Skrällta, v. n. 2 dundra, svärja och larma. Ul. Isl. *skrölta*, larma, bullra; *skrölt*, n. larm, brak. SKRÄ-MJÖL, s. *skrä*.

SKRÄMME-SKALL, m. 1) fruktan, räddhoga, skrämsel utan grundad anledning. ”Nu fekk ho en go skrämme-skall”; 2) hotande fara. Dls.,vg.

SKRÄMM-SLAG, n. slag; fallande-sot förorsakad under hafvandeskap, såsom man tror, till följe af skrämsel, S. Sk. Fsv. *skræmma*, v. å. skrämma. Horol. f. 187 v.; fn. *skræma*.

SKRÄN, *skrängr*, s. *skrina.*

SKRÄNGSEL-GÅRD, m. ett slags gärdesgård med klufven stafver, utan hank eller vidjor. Sm. (Vestbo).SKRÄNTA, s. *skrida.*

SKRÄP, n. 1) (såsom i riksspr.); 2) torra grenar och qvistar ur skogen till bränsle. ”Draga, släpa skräp ur skogen”. Vm. Af sv. *skrapa,*, v. a. corradere. Skräpa, v. n. 1 1) eg. vara till hinder, i vägen; gifva ott ostädadt utseende. Riksspr.; 2) falla besvärlig med tal; utan betänksamhet tala. Ög. SKRÄPPA 1 (ipf. *skrapp*, sup. *skruppi*), v, n. knalla, ljuda hårdt, smälla. V. Dl. *Skräppa* (ipf. *skrapp*), id. ”Han slo så dä skrapp å skrall”. Vg.(Skarab. Sällan brukl.). *Skräppa*, v. n. 2 1) dona, gifva ljud från sig. Ög.; 2) skråcka; om hönans kacklande nyss hon värpt. ”Hönan skräpper”. Vg.; 3) skryta, vara etorpratig, yfvas. Allm. N. *skreppe* (ipf. *skrapp*), rassla; *skreppa* (sv. böjn.) skryta; d. d. *skræppe*, skrika (om foglar); väsnas. Jfr *skrälla*, braka; högljudt skräfla. Skrapp, adj. 1) duglig, berömvärd; fin, gran, förnäm, förmer än andra. Bhl. (Elfs.); 2) flink, rask. Sk. (Harj.). D. *skrap*, duglig; rask, flink; d. d. *skrap*, prydlig, utmärkt (Mlb., DL., 694). På samma sätt är *skräll* 1 bildadt af *skrälla*, v. n. braka, dona.

Skrappäl (ipf. o. sup. *skrapplä*), v. n. skramla, slamra, såsom t. ex. om ljudet af ett järnlass på hjuldon. Vb. Nfris. *skrappen*, mycket bullra (Outz. 324); fn. *skrapa*, skramla, knirka; larma, bullra.

Skrappel, n. allt hvad som är söndrigt och odugligt, i synnerhet åkdon. Deraf *skrappel-kärra*, f. en kärra, som lös i fogningarne slamrar under körning. Vb.

Skräpp 1, m. 1) häftig knall. Med denna betydelse förekommer ordet i sammans. *döne-skräpp*, m. åskknall. Sk. (Ox.). Jfr *döne-skräll*; *skräll* 3, sid. 604; 2) det redskap i en qvarn, som mottager kornet från *kvarn-tuten* (*kwänn-tauten*, Dl.). Hj. Jfr *trygel´.*

Skräpp 2, n. skryt. Götal. N. *skrepp*, id.; fn. *skrapr*, m. skräfla. Deraf a) *skräpp-skótt*, n. *Skjuta skräpp-skótt*, skryta. Hs.; b) *skräpp-skörtå*, f. nattkappa, skjorta med hvilken man skryter. S. G.

Skräppare, m. skrytare. Götal.

Skröpelig, adj. stor. ”En skröpelig mängd”. Vg. (Kåkinds h.).

Skröpligt, adv. ofantligt, högligen, ganska. ”Dä va skröpligt hva dä snögar. Dä va skröpeligt”. Vg. (Kåkinds h.). *Skröplia*, id. ”Skröplia fin, illa, mykket, vakker, väl”. Sm. *Skröpele*, id. Dls. SKRÄPPA 2, f. påse: 1) matpåse af skinn. *Mat-skräppa* ,f. Götal.; 2) påse af skinn (att föra mjöl uti): 3) tiggarpåse. Hs.; 4) taskpung (scrotum). Dl. (Ohre, stundom i Mora), ul.,sdm.,fl. m. fl. landskaper. Fsv. *skræppa*, f. väska, påse. L.L.; fn., n. *skreppa*; ns. *schrap*, *skrappe*; d. *skræppe*; d. d. *skrappe*; mlt. *scrippum*. Ball-skräppa, f. taskpung. Vl.

Skräpp-hylster, n. pungstens-hylster, suspensoir. Hs.

Skräpp-sten, m. pungsten (hos föl m. fl.). Sdm.

Släke·skräppa, s. *slek*.

Sórg-skäpp, f. Cypripedium. Vb. (Lycksele). I andra munarter *gukku-sko*.

Stor-sräppad, adj. besvärad af brock. *Tarm-ballad*, adj. id. Fl. (Nl.).

SKRÄPPA 3, f. 1) alla syror (Rumices) af afdelningen *Lapatha* och företrädesvis de med större blad. Om alla dessa säges: *skräppe-blad*, *skräppe-frö*, n. *skräppe-rot,* f.; 2) de stora bladen af Arctium eller rättare af slägtet *Lappa*; deraf *thordöns skräppa*, *döne-skräppa*, Rumex domesticus. Sk.; 3) Petasites-arternas mycket stora blad, t. ex. Petasites vulgaris (Tussilago Petasites). Dessa blad äro mycket lika bladen af Arctium och Lappa och troligt är att just Tussilago Petasites är den egentliga skräppan, emedan alla flexioner af namnet syfta på Tussilago i Linnés mening. Tussilago Farfara kallas i Ångermanl, *skråp*; Petasites frigida i Norige *hal-skrep*. Fsv. *skræppa*, f. Rumex; gl. sv. (Frankenius) *stoor skreppo*, slägtet Lappa; isl. *skreppa*, *rauđ·skreppa* (Hjaltelin, Isl. Grasafr. s. 164). Namnet *skräppa*, f. är måhända beslägtadt med *skräppa*, skryta. Jfr *skravagräs*.

SKRÄTA, s. *skrata* 1.

SKRÄU·BÄNDLAR, m. pl. ett slags smala band. G. Jfr *skruv*.

SKRÄUÄ, s. *skruv*.

SKRÄVA 1, v. n. 1 1) eg. prara stort oeh myndigt; skräfla. Götal.; 2) ljuda som en spräckt ringklocka. Sm. Fn. *skrafa*, tala, prata. Jfr *skräppa* 1. Natt-skräva, s. *nat* 1.

Skräva 2, f. skräfla: pratmakare, storskrytare: sqvallrare. Dls.,sm.

Skräväl el. *skreväl* (ipf. *-lä*), v. n. skräfla, pladdra. Vb. D. d. *skrævle*, bullersamt prata. SKRÄVLA, f. 1) hand eller fot. ”Dra skrävlan åt dej! Vakta skrävlan”! 2) tass, fot på sjelhund. Hs. *Själ-skrev*, m. id. Nb.,vb.,mp. *Skrävlor*, f. pl. id. ”Skrävlor ti söltå laga jeg tóm ejn hygli mat”. Fl. (Nl.). *Skrävlar*, m. pl. id. Fl. (Öb.). Jfr fn. *skref*, n. steg, fotsteg; *skreflaz*, med möda kunna stå på benen.

SKRÄ·YKS, s. *yks.*

SKRÖKKLA, s. *skräkkla.*

SKRÖLIG, s. *skräla.*

SKRÖMMA, *skrömme*, *skrömsel*, s. *skrymma*.

SKRÖMP, s. *skrimpa.*

SKRÖMSLA, s. *skrymsla*.

SKRÖMT, s. *skrymt*.

SKRÖNK, s. *skrinka*.

SKRÖNKA, s. *skryngsla sej*.

SKRÖNTA, *skròtta*, s. *skrynta*.

SKRÖNTA, *skrönu-väkst*, s. *skrina.*

SKRÖPELE, *skröpelig*, *skröplia*, s. *skräppa* 1.

SKRÖPLIGHETA, f. def. 1) egentl, skröpligheten; 2) genitalia utriusque sexus. ”Hans bökser skjula ej skropligheta”. *Dåligheta*, f. def. id. ”När ho föll åv hästen, kóm dåligheta i väret”. Vg.,sm. Jfr *skruttan*, *styggan*, *stakkarsheta*, *otäkkan*, *ännen.*

SKRÖPPEL, n. vidskepelse. ”Fara mä skröppel”. Vl.,dls.

SKRÖPU, f. skrapa. *Gryt-skröpu*, *häst-skröpu*, f. Vb.

SKRÖVL1G, s. *skryvla*.

SKRÖVSA, v. n. 1 gå kippskodd; gå med skorna skrapande mot golfvef. Sk. (N. Åsbo).

SKRÖVÄL, s. *skryvla*.

SKU, *skuđ*, *skum*, s. *skula* 3.

SKUBB el. *skóbb*, m. ett järnredskap, hvarmedgrytor och pannor skrapas. Vb. Af sv. *skubba*, dial. *skobba*, v. n. gnida, rifva, skrapa. Ns. *schubben¨*.

SKUD, *skudd*, *skudda*, *skude*, *skudelös*, *skuttu*, s. *skjuta*.

SKUD-HALL el. *skåd-hall* m. framskjutande flata stenar kring skorstenen tätt ofvan om taket för att afleda regnvatten. N. Hl. Fn. *skú*, v. n. skjuta fram öfver, sålunda betäcka; *hallr*, m. sten.

SKUGGE (pl. *skuggar*), m. skugga (umbra). Vg.,bl. m. fl. *Skygge*, m. 1) S. Sk.; *skjogge*, m. id. Bl.: 2) skydd, lugn. Sk. (Vem., Ing.). *Skögge*, id. ”Dä regna, sa ja fekk gå i skögge”. Vg. Fsv. *skuggi* el. *skugi*, m. a) skugga (umbra). S.F.S. 6, 42. J. M. Yrt. 198; b) skugga, vålnad. S.F.S. 4, 130. S.S. 2, 146; d. *skygge*, skugga: d. d. *skugge* (Kok 1, 370); e. dial. *scug*, id. Skjogga, v. imp. 1 mulna, mulna upp: säges när molnen ofta stryka förbi solen. Bl. *Skjagga*, id. Fl. (Ingo). Fsv. *skygga*, v. a. överskygga, betäcka. Cod. A. 29, f. 154. ”O hærre — — skygge mik — — fran all frestelse ok wanhop”.

Skuggall, adj. l) gammal och skröplig, som lutar mot jorden; 2) skugglik, af sjukdom tärd, med aftynande krafter, mager som en skugga. Vl.,dls.

Skugg·skära sig, v. r. eg. rena sig från skugga; urskulda sig. Hs. (Db.). *Skur-skära sej* (ipf. *skur-skar sej*), id. Hs. (Ljusdal). Jfr *skär*, adj. ren.

Skunka, v. n. 1 (om solen) skymmas, beskuggas af tunna moln, bli mulet. ”Sola skunkar. Dä skunkar för (el. till) regn”. Vg. (Skarab.).

Skygg 1. n. skyfve, brätte. Vb.

Skygg 2, m. bislag (på ett hus). Vg. Flundre h.). Jfr *skygga* 2.

Skygga 1, v. a. 1 beskugga, gifva skugga. Hl. *Skyygg* (ipf. *-ä*), v. n. ”Hä skyygg för sola”, solen beskuggas af moln. ”Hä skyygg för öga”, det skymmer för ögonen. Vb. Jfr *skjogga*. Fn. *skyggja*, *skyggva*; d. *skygge*.

Skygga 2, f. tillbygge, uthus, luta. Bhl. SKUGGER, s. *sky* 2.

SKU**L**, s. *skjärå.*

SKUL, s. *skula* 1.

SKULA 1, 1) v. a. 1 betäcka, öfverhölja, dölja, skyla. ”Ruen ä så långt kómmen att han skuler joren för tórran”. *Skula se*, *skjule se*. gömma sig; 2) v. n. *skula för*, söka skydd för (t. ex. regn, snöyra). S. Sk. Fsv, *skyla*; fn. *skýla*, betäcka, öfverhölja: holl. *schuilen*, gömma sig, söka skydd; skr. *sku*, betäcka, öfverhölja. Bråta-skjul, n. rum, hvari hvarjehanda skräp inkastas. Sm.

Skul, n. 1) skjul. ”Ett skul över bagonen”. *Leka skul*, leka gömme. S. Sk. *Skil’e*, sämre hus. Hs. (Db.),

Skul-hus, n. hemligt hus. Jtl. (Föråldr.).

Skull, m. 1) skulle, höskulle, lider. Hs-—ög. *Skåle*, m. lider, stallider. Vl.,vg.,hs.; 2) sämre hölada eller sädeslada i skogsegor. Hs. (Ljusdal); deraf *basstu-skåle*, m. yttre rummet af hadstugan, i hvilken man står och bråkar linet. Vg.; 3) läktare i kyrka. Hs.,dl.(Järna),sm.(Vestbo). N. *skåle*, m. lider, skjul; skot. *scheal*, hytta; fn. *skáli*, m. hus.

Skyl (pl. *-ar*), m. på åkern till torkning upprest hög af sädeskärfvar. Allm. i Sveal. och Norrl., sällan brukl, i Götal. *Skylning*, m. id. Nk. (kring Nora). Fsv. *skuler*, *skyler*, m. UL.SML.

Skyl (ipf. *-ä*), v. a. uppsätta i skylar, skyla uppträda sädeskärfvarna på snesen till torkning, hvartill begagnas *skyl-krok*. Vb.

Skyle, *sköle*, n. tillfällig byggnad, mest utan sidoväggar, eller af resvirke och bräder, bredvid ett annat hus. Hs. (Tuna m. fl. socknar)

Skyl-krok (pl. *-ar*), m. uddhvass stång med ett tvärträ eller tvärkrok på ändan. Härpå uppträdas sädeskärfvarne till torkning på åkern. Vb.

Skyllror, f. pl. ärtskidor. Nora bergsl.

Skåla, f. koja. Jtl. Fn. *skáli*, m. a) stuga; b) förstuga.

Skäulä, n. skjul, uppstapplade stenar bakom hvilka skytten ligger vid fogeljagt. *Skåre*, G.: *skå**l**e*, id. Ul. SKULA 2, v. n. 1 gå lutande, framlutad och skjuta upp skuldrorna. ”Han går å skular. Han går skulande”. Götal. *Skjula*, id. Bl. ”Skula unnan, skula ur vägjen”. Sk. (Ox.). D. *skule*, v. n. luta med hufvudet och slå ögonen ned: ns. *schulen*. Skul-härad, adj. som går i framlutande ställning. Bl.,hl. Fsv. *hærþar*, f. pl. skuldror.

Skul-ryggad, adj. Hl.; *skulryggig*, *skulig*, adj. Bl. i. q. *skalhärad*.

SKULA 3 (pr. *skall*, pl. *skulu*, ipf. *skuddi*, pl. *skudda*, sup. *skutt*), v. anom. skola. G. *Skula* (pr. *skall*, pl. *wiđ skum*, *iđ skuđ* el. *skuliđ*, *dem sku*, ipf. *skull*, pl. *skullum*), Dl. (Mora); *ula* (pr. *al*, pl. 1 pers. *ulum*, 2 pers. *ulid*, 3 pers. *ula*, ipf. *uld'*, pl. *uldum*, sup, *ulađ*). Dl. (Elfd.); *skoula*, *skou*, *su* el. *sö* (pr. *skall*, *ska* el. *sa*, pl. *sku*, *skä*, *su* el. *sa*, ipf, *skulle*, *sulle*, *sölle*, pl. *skullom* el. *sullom*, sup. *skolat*, *sulat* el. *sullet*), id. Sm. Fsv. *skula*, skola; fn. *skulu*; fht. *scolan*, *sculan*, *sulen*; fsax., fe. *sculan*; mht. *schullen;* gl. nht. *sullen;* nht. *sollen;* moes. *skulan* ffris. *skila*, *skela*, *sela*. Rdq. 1, 269, 271. En-skylla, v. a. 1 ursäkta. Vm. Nht. *entschuldigen*.

Skuld’ä, v. a. beskylla. Dl. Fht. *sculdan*; nht. *beschuldigen*, id.

Skyll, adj. skyld, beslägtad. Vb.

U-skyld, adj. icke beslägtad. Hl. Fsv. *uskylder*; fn. *úskyldr*; n. *uskyld*. SKUL-DRIKKA, *skule-spann*, *skul-så*, s. *skola* 5.

SKULK, s. *skålk*.

8KULL, *skullna å*, *skuullän*, s. *skorna*.

SKULL, s. *skula* 1, *skulla.*

SKULLA, v. n. 1 1) lysa och glänsa, vara grann. Fl. (Vörö); 2) synas stort och grannt på långt håll. G. *Skullra*. Hs.,gstr.,sdm.,vl.; *skjôla* el. *stjôla*, id. Sk.; 3) synas, skifta; endast om färger. Den färg, som är i fråga, framträder obetydligt. *Skålla*, id. Vg.; 4) hägra. Åland. *Skull* (ipf. *-ä*). ”Hólmen skullä ópp”, holmen syntes hög. Vb. *Skoll*, v. imp., id. ”He skólar óp vattne”. Fl. (Öb.). N. *skolle*, se stort ut. Skyllning, f. hägring. Åland.

SKULLE, s. *sköllt*.

SKULLT 1, m. skuldra. S. Sk. (Tygelsjö). Fsv. *skuldra*.SKULLT 2, in. on exekutionsbetjent vid magistraten. *Över-skullt*, *under-skullt*. Göteb. D. *skullt*; nht. *schultz*, *schultheiss*; fht. *sculta*, m. tjenare (Graff 6. 478); mlt. *schultetus,* m. præfectus, judex oppidi. Dufresne.

SKULLT 3, a. *sköllt*.

8KULLT el. *skuldt*, adj. o. adv. 1) qvitt, icke skyldig. "Nu jäv bä skuldt oss emele". Norrl.; 2) slut. "Hä vadht skullt", det blef slut, det fanns ej mera. Vb. N. *skult* el. *skuldt*, id. Aasen anför från ett norskt bygdemål *skyld* i samma betydelse. Jfr fn. *skylda*, v. a. fordra som skyldighet eller pligt, återgälda. Skullta 1, v. n. 1 slå qvitt, göra jämt med någon. A. "Ja skulltar mä däj, óm du vill"! B. "Vi skullta". Vl., hj.,hs. N. *skulta*. SKULLTA 2, v. n. 1 löpa hit och dit. Sdm.

SKUL-REGN, *skul-regna*, s. *regn*.

SKULSET, s. *skurset*.

SKUM 1. adj; (såsom i riksspr.) något mörk, dunkel. N. *skum*. Deraf i munarterna: Skjum**L**a, v. n. 1 skymma för ögonen (såsom vid matthet då blodet stiger åt, hufvudet när man

börjar svimma). Vg. (Kåkinds h.).

Skum, n. mörker. Sm. (enl. L—n). Fn. *skúmi*, m. el. *skúm*, id.; fsv. *skum*, n. mörkning, skymning. S. Marg. s. 184: "han waktade till qwældz, i skummeno kom han sik under sinna systir sæng".

Skum-augd, adj. skumögd, svagsynt. Vb.

Skumma, v. a. o. n. 1 skymma, kasta skugga. "Träet skummar", trädet bortskymmer ljuset. Sm. *Skima*, id. Hs. (Db.). *Skumma sej undan*, söka dölja sig, draga sig undan. *Skuma*, id. "Han går å skumar". Sdm.

Skummning, f. skymning. Sm., hs. (Db.). N. *skuming*.

Skummra till, v. n. 1 skymma till, blifva mulet. Ög.

Skummring el. *skommring*, f. skymning, halfmörkcr. Sk. D. *skumring*.

Skummsen, adj. mörkrädd. Kl.,bl.

Skummset, adj. n. mulet. Kl.

Skumm-synt, adj. svagsynt. Mp.

Skymla, v. n. 1 1) svimma. Sk. (Ljunits h.); 2) söka att hålla sig osedd; visa sig liksom det voro någon gestalt. "Ja tykkte i natt, att dä va nået som skymlade", d. ä. jag tror att jag såg ett spöke. Sm.

Skymlig, adj. 1) eg. dunkel; 2) språcklig, skäckig, af flera färger; då bottenfärgen på kreatur är röd med inblandade hvita hår. *Skymbluar*, id. G. Jfr nht. *schimmel*, skimmel. SKUM 2, n. 1) eg. (såsom i riksspr.) skum; 2) afskum. Sk. (Ox.). Fn., d. *skum*, n.; fht. *scûm*; nht. *schaum*; ns. *schum*; holl. *schium*; lt. *spuma*, skum. Blå-skummad, adj. hårdt skummad: om mjölk. Sm.,bl.

Ut-skummad, adj. inpiakad, högst vanartig. "U. skälm". Hs. *Ut-skummä*, adj. Vb.; *förskummad*. Bl.; *utförskummad*˙, id. Ög. SKUMMES-LÖVS-ÖRT, s. *etterört*.

SKUMPA el. *skómpa*, v. n. 1 1) springa smått och tungt. Allm. *Skoomp* (ipf. *-ä*), id. Vb.; 2) röra sig stötande, stöta; om hästen då han har en stötande gång. S. Sk. Fn., n. *skumpa*; fsv. *skompa*. M. Rimkr. s. 267. Jfr *skopa*. Skompl', v. a. o. n. 1) kasta trissa; 2) rulla fram. "Vagne skompla åv". Fl. (Öb.). D. *skumple*, skumpa.

Skump, m. skutt. S. G.

Skumpel-skót (*skumpel-skud*, *skumpel-skudd*, *skómpen-skód*), n. medlem i huset, hvilken ej värderas, utan får lyda och tjena alla samt uträtta hvarjehanda göromål, som andra ej vilja åtaga sig. "Allti ska ja vara skumpelskót. Hon va ett skómpenskod ibland dóm alla". Sk. *Skampe-skud*, n. id. Hl. (Slättåkra). D. *skumpelskud*.

Skump-skede, n. ett stycke väg, som man småspringande kan tillryggalägga. Sdm. (Björkvik). Jfr *skajdä*. SKUNGA, v. n. 1 doft dona, doft och ihålligt ljuda, darra, starkt genljuda. *Skonga*, *skungra*, *skangra*, *skångra*, id. Götal. *Gunga*, id. Vg. (Skarab.). *Skunka*, v. n. darra; om jorden på en mosse. Nk. D. *skungre* (Baggesen); d. d. *skongre*, *skungre*, id. (Kok 1, 370). Skangring, f. häftig darrning hos ett föremål, framkallad genom slag. Vg.

Skangande, n. starkt genljud. Sm. (Östra h.).

SKUNK, n. öfverkjortel; hvit linnekjortel, som häcktas ihop ofvan om höfterna. Kl.,bl. (Medelstads, Östra h.). Troligen samma ord som sv. *skynke*, n. Jfr. d. d. *skunk*, "et snörliv, hvortill skiodet sidder fast" (enl. Moths ordb.).

SKUNK, *skunka*, *skunka sej*, *skunk-bräda*, *skunker*, s. *skinka*.

SKUNKA, s. *skugge*.

SKUNNA SIG, v. r. skynda sig. Dls.,vl. Fn. *skunda*, skynda sig; fsv. *skynda*, v. n. id. S.F.S. 7, 227; *skundi*, m. skyndsamhet. UL.; n. *skunda*, v. a. skynda, påskynda: fe. *scyndan*, att hasta; skr. *skud*, att hoppa, *tschud*, skynda, ila.

SKUNNT, m.? träck, lort, orenlighet. Vg. (Elfsb.). Jfr *skarn*. Skunnta, v. n. 1 göra sitt naturtarf. Vg. SKUPPA, s. *skoppa*.

SKUPÄ el. *skäupä*, m. sädeskärfve. *Sädes-skäupä*. G. Fht., mnt. *scoup*, *schoub*, m. kärfve (af *sciuban*, *sciupan*, v. a. skjuta, drifva på, sammanföra, = sv. dial. *skjuva*); fe. *sceaf*, m. kärfve; e. *sheaf* (pl. *sheaves*); holl, *schoof*, f.; nht. *schaub*, m.; nht. dial. (Nassau) *schab*, *shaf*, m. & n. id.; fn. *skauf*, n. qvast; wal. *ysgub*, kärfve, qvast; gael. *sguab*; manx. *sceab*; fin. *kupo*, id. Jfr Grimm, wb. 3, 18, 19.

SKUR 1, m. (såsom i riksspr.) stridt, men snart öfvergående regn. *Skaur*, *regn-skaur*, m, id. Dl. Fsv. *skur*; m. skur. Gl, ordspr. 735; fn. *skúr*, f.; isl. *skúrr* (pl. *skúrar*), m.; n. *skur*, f.; fe. *scur*, *sceór*, m.; mht., ffris. *schûr*; fht. *scúr*, m.; nht. *schauer*, m.; ns. *schûr*, n.; e. *shower*, id.; moes. *skura*, f. *skura vindis*, f. vindstöt. Ordets rot är det af Grimm (gr. 3. 48) uppstälda förlorade starka moes. verbet *skiuran*, *skáur*, *skurun*, impellere, trudere. Skaur-'att, m. eg. regnhatt; regnskärm, paraply. Dl. (Elfd.).

Skaur-mann el. *skåjr-mann*, m. åska. "Skaur-mann åk", åskan går. *Skåjr-gubbe,* m. id. "Skåjr-gubben åk". Dl. (Mora). Jfr gl. nht. (Vocab. anni 1482). *schauren*, blixtra: cornscare; *schaur*, blixt.

Skaur-manns-móln, n. tjockt moln, hvarifrån äska med regn kommer. Dl. (Elfd., Våmh.). *Thorn-móln*, n. id. Dl. (Åsen i Elfd.).Skurning (pl. *-ar*), m, regnskur. *Regn-skuring*. Sk. Nh. *regenschauer*.

Skuur (ipf. *skurä*), v. imp. starkt regna. "Hä skurä å rängnä helä dagen". Vb.

Skårkä, f. feberanfall; (i sjukdom) hårdare anstöt vid vissa stunder. G. Ns. *schûr*, n. a) regnskur; ett anfall i vissa sjukdomar hvilket i likhet med ett regnmoln snart går öfver; paroxysm; c) stund, mellanstund; deraf *schürken*, paroxysm i sjukdom (B. W. B. 4, 718, 719). Jfr fht. *scurgan*, *scuragan*, v. a. trudere, propellere, impingere (Graff 6, 542). SKUR 2, m. lider, portlider. G., m. fl. Isl. *skur*, f. suggrunda; d. *skur*, n. lider; fht. *sciura*, *scûra*, f. scuria, horreum; *scur*, "der schauer, obdach" (Graff 6,536); holl. *schuur*, f.; nht. *scheuer*; ffris. *schure*; nfris. *schoerre*, f. lada; ns. *schur*, *wagen-schur*; mlt. *scurium*, n. *scuria*, f. id.: frans. *ecurie*, f. stall; nht. dial. (Schwaben) *schur*, f. betäckning skydd (Schmid, 483); mht. *schüren*, *beschüren*, "beschirmen" (Dief., wb. 2. 256); lit. *sku-ra*, f. (det betäckande), hud. (Nesselmann, wb. sid. 480); lt. *ob·scu-rus*, beskuggad. Ordets rot är troligen skr. *sku*, att betäcka. Skur-tak, n. 1) bräder ofvanpå ett torftak; 2) vattentak på en utbyggnad. Ög. Holl. *schuurdak*. SKUR 3, s. *skjärå*.

SKUR 4, s. *skura* 1.

SKUR 5, s. *skura* 2.

SKURA 1, v. n. 1 löpa fort. "Båten skurar i vattnet. Båten skurar av. Han skurade å å gikk". Sm.,vg.,ög. *Skurra*, v. n. 1 1) löpa eller gå fort. "Hä skurrar lätt å utåt bakkan"; 2) åka på kälke. Fl. (Nl.). *Skurr* (ipf. *-a*), id. Fl.(Öb.). Ordet är tvifvelsutan beslägtadt med fht. *scior*, hastig, häftig; *scioro*, hastigt, häftigt (Graff 6, 536); ns. *schüren*, undfly, hastigt begifva sig af; fslav. *skor*, snabb; pol., böhm. *skory*, id; pol., böhm., ryss, *skoro*, adv. snabbt, skyndsamt; fn. *skjarr*, skygg. Roten är troligen det förlorade starka moes. verbet *skiuran*, *skáur*, *skurun*, impellere, trudere. Skur, m. spring. "Vara ute på skurn". Vg. (Kåkinds h.).

Skur-trav, n. starkaste traf. Ög. (Ydre).

Skörpa, v. n. 1 hastigt springa bort; ränna hit och dit. Vg. (Skarab.). SKURA 2, v. a. 1 1) (såsom i riksspr.) rengöra genom skurning. *Skuur* (ipf. *skurä*), id. Vb.; 2) skrubba upp. Allm. Fsv. *skura*, v. a. skura. S.F.S. 5, 88. Spec. Virg. s. 319; nht. *scheuren*; ns. *schüren*; holl. *schueren*; d. *skure*; e. *scour. Skura* 2 har måhända ursprungligen varit likbetydande med bay., awz. *schoren*, v. a. skyffla bort (Schmeller 3, 394. Stalder 2, 346). Jfr *skurä*, f. spade. Skur-bad, n. bannor, stränga förebråelser. Ög.,sm.

Skur-gräs, n. en art fräken: Equisetum hyemale. Ög. Gl. sv. (Bromel) *skuregräs*. Jfr *skäfte*, skav-rör.

Skur-leksa, f. allvarlig förmaning. V.

Skur-näver, s. *näver*.

Skur päns, m. bannor, förebråelser. "Ge skurpänser", banna någon. Allm. *Skur-pells*, m. id. Ul. Jfr *päns*.

Skur-pänsa, v. a. 1 banna, skrubba upp. Allm.

Skurv, n. hård förebråelse, tillrättavisning Vb. *Skur*, id. "Taga en i skur". Vg.

Skurva, v. a. 1 allvarligen förebrå, gräla på. "Skurva upp". Vm. *Skurva um*, Nk.; *skuurv* (ipf. *-ä*), Vb.; *skurka*, id. Vg. SKURPEN, s. *skörpa* 1.

SKURR 1, m. eld. "Thorn u skurr brännde up hajle garden", åskan och elden brännde upp hela gården. S. G. (Vamblingbo, föräldr.; enligt uppgift). Ordet har ej af mig påträffats och är ej fullt säkert, men antecknas här för närmare efterforskniug. Jfr sv. *skir*, lysande; *skira*, genom smältning klara; nht. *an-schuren,* inflammare, instigare; ns. *schuren*, upptända eld; skot. *skyre*, skina. Skur·stöjn, m. skorsten. Sk.(V. Göinge), *Sko-sten*, id. "Ta yslen frå skostenen". S. Sk. *Kór-sten*, m. spis, skorsten. Allm.; *kórstein*, m. spis. Fl. (Pargas); *kustajn*, m. skorsten. G.; deraf *kórsteins-fliso*, f. spishäll. Fl. (Pargas). Fsv. *skurstain,* m. spis, eldstad; egentl, en sten lagd på golfvet, på hvilken elden enligt forntida bruk upptändes och brann. GL., fn. *skorsteinn* (F. XI, 367); n. *skorstein*: d. *skorsteen*; mht. *scorstein* ns. *schorn-steen, scho-steen;* nht. *schorn-stein;*; holl. *schoor-steen*.

Sköra, v. a. 1 1) röra i elden; 2) taga bort kolet på en tänd trästicka, hvarmed man lyser sig och andra. Vg. Swz. *schürggen*, "(feuer) schüren". Stalder 2, 355.

Sköre, n. eldtyg: 1) tunder att hugga eld i med stål och flinta. Allm.; 2) (såsom i richsspr.) brändt linne, hvaruti eld slås med flinta. *Skör*, n. Vb.; *skyre*, n. id. Ul. D. *skøre*. Jfr *ljusa·sköre*.

Sköre-påk, m. stake eller käpp, hvarmed eld omlagas, omröres. Bhl. (Elfs.). *Skör-brannd*, m. Hl. (Värö); *skör·stake*, m. id. Ög.,vg.,nk. Nht. *schur-stange*.

Sköres·tönna, f. skörask. Sk.,hl. *Skyr-dosä*, f. id. G.

Skör-stikka, f. brödkafle. Hs. SKURR 2, *skurra*, s. *skura* 1.

SKURREN, adj. skygg, skuggrädd. G. Fn. *skjàrr*; fht. *scior*; nht. *schier*. Jfr *skyrrän*.

SKURRÄ, v. n. 1 svänga åt sidan. G. Ordet är troligen beslägtadt med *skurra*; s. *skura* 1.

SKURSET, adj. n. kyligt, ruskigt; om väder. Ög. *Skulset*. adj. n. id. "Dä ä skulset i värakta". Sm. Jfr. *skur* 1.

SKUR-SKÄRA SEJ, s. *skugg-skära sej*.

SKURTA, s. *skirta*.

SKUR-TAK, s. *skur* 2.

SKUR-TRAV, s. *skura* 1.

SKURV, *skurva*, s. *skura* 2.

SKURV, s. *skórv*.

SKURVE, m, bräderna i "stammpen", hvarpå vattnet faller och drifver hjulet i en sqvaltqvarn. Hl. (Värö).

8KURVER, m. 1) skurk, lymmel; 2) den som vårdslöst förrättar göromål. Hl. (Värö).

SKURÄ el. *skäurä* (hårdt k), f. spade, skofvcl. Deraf *bak·skäurä* el. *bak-skurä*, f. spade, grissel, hvarmed bröd insättes i ugnen. Moes. *vinþi·skauro*, f. kastskovel; fht. *scora*, *schora*, f.;

schwab, *schore*. f. skyffel, spade; bay. *schoren*, v. a. skyffla bort. Jfr det förlorade moes. verbet *skiuran*, *skáur*, *skurun*, impellere, trudere.

SKURÄ, s. *skjärå*.SKUSS, *skussa*, s. *skjuta*, *skjuva*.

SKUT, *skuta,* s. *skjuta.*

SKUTA, f. ringeldufva. G. Bornh. *skuda*, skogsdufva (Adler); wal. *ysguthan*, f.

SKUTA-ONGE (*skeuta-onge*), m. skeppsbarkas. Nb. Fn. *skuta*, f. skutat af *skjótr.* adj.

SKUTNA, v. n. 1 minskas. "Vattnet skutnar i åna". Vg. Fsv. *skotna*, aftaga, minskas. S.F.S. 6, 170; *skortna*, fattas. HL.; fn. *skorta.* id. Jfr *skorna*.

SKUTTA, s. *skjuta*.

SKUV, *skuv·tals*, s. *skjuva*.

SKVABB 1, n. löst, fett hull. Sm.,vg. N. *skvapa*, v. n. darra, skakas. Skvabba 1, f. fet qvinna. Sm.,vg. E. *squab*, fet och tjock menniska.

Skvabba 2, v. n. 1 skälfva af fetma, vara fet så att hullet dallrar då man går. Vg. *Svabba*, id. Sk.

Skvabbig, adj. 2) löshullad; om feta qvinspersoner. "Hon ä skvabbig i króppen". Sm. *Skvabbligr*, Nk.; *svabbed*, id. Sk. E. *svuabbish*, id.; 2) äcklig (genom fetma). Götal. SKVABB 2, *skvabba*, s. *skvimpa*.

SKVABBEL el. *svabbel*, n. 1) tvist, träta. Sm.; 2) prat, sladder. Vg. E. *squabble*.

SKVADRA, v. n. 1 säges om det kipprande ljudet, då vatten häftigt rinner ur ett hål. Sk. (N. Åsbo). Jfr *skvätta*.

SKVAKA-TRAST, s. *skväka*.

SKVAKK, *skvakka*, *skvakkug*, *skvakkä*, s. *skaka*.

SKVAKKA, v. n. 1 småskälla. Hs. Jfr *skväka*, *skvappa*.

SKVAL, s. *skvala*,

SKVALA el. *skvåla* (pr. *skval* el. *skvål*, pl. *skvale* el. *skvåle*, ipf. *skvol* el. *skvål*, pl. *skvolu* el. *skvålu*, sup. *skvali* el. *skvåli*), v. n. forsa häftigt och med buller, men i ringa myckenhet. G. *Skvala*, v. n. 1 1) id. Allm. "Såen stjölptes å köll å vattne skvala yvi gólve". Fl. (Öb.). "Brännvinspanna får inte skvala, utan rinna smått". Sm. *Skåla* (ipf. o. sup. *skåla*), id. "Hä rängän sä ä skåla bothda takä. Hä skåla ti bäkkom". Vb. *Skala* el. *svala*, v. n. 1 id. "Dä skalar i rännstenen". S. Sk.; 2) hafva stark utsot. "Dä skvalade å'n". Sm.; 3) pladdra, sladdra; mest om fruntimmer. Vl. N. *skvala* (sv. böjn.), sqvalpa; fn. *skvala*, skrika, larma. Skval, n. 1) det som är tunnt och vattenblandadt; svagt dricka, brännvin. Allm.; 2) orent rinnande vatten eller regn; 3) sådant som rinner efter stark utsot; deraf *buk-skval*, n. öfver höfvan löst lif. Sm.; 4) bråck, tarmlopp. Vg.,vl.

Skvaller-kål, m. de gröna bladen af Ægopodium Podagraria, Campanula Trachelium med flera växter under vårtiden; om sommaren andra namn. Svea-, Götal. Gl. sv. (Bromcl) *sqvallerkål*, Ægopodium Podagraria. Skvaller-taska, f. sqvallorbytta. Ög. *Skvaller-väska*, f. Bl.; *skvaller-task*, f. Vb.; *skalder-taska*, f. id. Vormsö; *skvaldur-källing*, f. sqvallerkärring.

N. G.; skvalldar-källing el. *skvalldar-kärrå*, f. S. G.; *skvaller-rede*, id. Fl. (Ingo). *Skvaller-pótt*, m. sqvallrare. Sk. Till en såda säges spe-fullt i S. Sverige:

»Skvallerbytta, bing, bang! Går i alla portar, Söker alla lortar; När du kómmer i min port Ska du få en stor lort".

Skvaller-ti(d), f. skymning. Vl.

Skvaller-pótt, m. *skvaller-tunna*, f. Om det bevistes, att någon sagt om en annan en osanning, som kunde vara förklenlig för dess goda namn och rykte, blef han fordom i södra Skåne dömd af bymännen att erlägga *skvaller-pótt* eller *skvallertunna*. Öl och brännvin måste då af ljugaren anskaffas, och laget samlades på någon bestämd dag hos åldermannen för att förtära det.

Skvaller-rakka, s. *rakka* 1.

Skvaller-rede, s. *reda*.

Skvallt, n. stänkning, utspolning. Götal.

Skvallta 1, v. n. 1 ösa eller röra uti vatten, så att det spilles öfver, stänker omkring. Svea-, Götal.

Skvallta 2, f. (såsom i riksspr.) sqvaltqvarn. I några landskapsmål *skvatta*, *svatta*, *skvallpa*, *svatte-kvarn*, *bäkka-skvallta*. Fsv. *skvatta*, f.; d. *skvattmølle*; gl. d. *svatmølle*.

Skvallta 3, f. liten flicka. Vg.,sm.

Skvallter, m. liten gosse. Sm.

Skvallt-órre (pl. *-rar*), m. orre, som är bortkörd från orrleken och i brist af sällskap spelar ensam. Sm.

Skvassl, n. en blandning af allehanda flytande, men till smak vidriga och till föda dåliga ämnen. "Hä jär bara skvasslä, giv mäg nånting bättär". Vb.

Skvassäl (ipf. *skvasslä*), v. a. röra i hop, blanda tillsammans dåliga och osmakliga fluida. Vb.

Skvål, n. liten regnbäck, som sorlar mellan stenarne. Hs. (Bj.).

Skvä**L**, m. 1) sqvimp, stänk. "Brännvins-skvä**l**". Sdm. (Ärila); 2) oäkta barn. Vb. Jfr *skvatt* 3.

Skväl, n. ett litet barns gråt. Ög.,sm.

Skväla, v. n. 1 1) sqvala, rinna hastigt att ljudet höres. "Bloden skvälar". Åm.,hs. *Sköla*, id. Åm.; 2) sqvallra. Åm.; 3) bräka; om får och getter. Vb.,mp.,hs.; 4) skrikande sjunga (såsom t. ex. en gammal kärring). Vg.,ög.; 5) skrika, gråta; om bara. Allm.; 6) väsnas, larma. Sdm. (Ornö). Samma ord som *skvala*.

Skvällm, m. en större sqvätt. Ög. (Ydre).

Skväl-unge el. *skvälinge* (pl. *-gar*), m. litet gråtigt barn. *Skväler*, m. id. Ög.,sm.

Skö**L**, m. 1) hufvuddike för vattenaflopp på en åker; 2) större dike, graf i ott dykärr. Sdm.

Sten-skval, n. mindre fors i en bäck eller å. Nk.

Stor-skvala, v. n. 1 häftigt rinna. "Dä regna så dä storskvalä ätter". Sdm. *Striskva**l**a*, ösregna. Vg.

Strand-skval, n. 1) yttersta strandkanten; 2) strandsqvalp. G. *Sjö-skval*, n. id. N. G. Jfr *sjö-svulp*. SKVALLER el. *kvallor*, m. qvaller: Ægopodium Convallaria. Af *kväla*, sid. 374. Jfr Fries, bot. utfl. 3, 204.

SKVALP, s. *skvilpa*.

SKVAMPA, s. *skvimpa*.

SKVAKKA. v. n. 1 sqvimpa. "Skvanka ut, över". Vg. Jfr *sqvampa*.SKVAPP, s. *skvimpa*.

SKVAPPA, v. n. 1 småskälla. Hs. (Alfta). Jfr *skvakka*, *skvåppä*.

SKVARRA, s. *nattskvarra*.

SKVASSL, *skvassäl*, s. *skvala*.

SKVATT, *skvattaktig*, *skvattla*, *skvattra*, *skvatruger*, s. *skvitta*.

SKVATTRA 1, v. n. 1) eg. låta som en anka eller skata. Sm. *Skvättar* (ipf. *skvätträ*). Vb.; *svattra,* id. Sm.; 2) qvittra som en gråsparf. Fl. (Nl.); 3) prata och skratta, prata utan sammanhang. Fl.(Nl.),ög. *Skottär*, id. Vb. Skvater-trast, m. björktrast: Turdus pilaris. Fl. (Öb.).

Skvatter, n. 1) skators läte; 2) oredigt tal. Ög.

Skvattra 2, f. pratsam qvinna. Fl. (Ingo). * SKVILPA (ipf. *skvalp*, sup. *skvulpit*), v. n. sqvalpa, stänka. Detta starka verb har utan tvifvel fordom funnits i vårt äldsta språk. 1 riksspråket förekommer *skvalpa*, v. n. 1 och i munarterna följande rotskott: Skvalp, n. 1) (såsom i riksspr.); 2) en våtvara, som ej har fullkomlig godhet och styrka; om the, kaffe, punsch. Vg.

Skvilp el. *skvelp*, m. sqvalp. Kl.

Skvulpa (ipf. *skvolp*), v. n. sqvalpa, stänka. Sk. (Ing.). *Svullpa-över*, v. n. 1 "Han svullpar över mä milken". Sk. (Ox.). D. *skvulpe*, *skulpe*.

Skvulp el. *svulp*, m. sqvalp, stänkning; deraf *sjö·svulp*, m. strand. Sk. Holl. *zwalp*. SKVIMPA (ipf. *skvamp* el. *skvimpte*, sup. *skvumpit*, p. p. *skvumpen*), v. a. o. n. sqvalpa, spilla ur, stänka, bära någon våtvara så att hon spilles öfver bräddarne. Nästan allm. *Skvimpa* (ipf. *--de*), Hs., m. fl.; *skviimp* el. *schwiimp* (ipf. *--ä*), Vb.; *skvipp* el. *svipp* (ipf. *--a*), id. Fl. (Öb.). Jfr Rdq. 1, 203. Skvabb 1, n. 1) stänk, hvad som spilles af någon våtvara. Vb.; 2) mager dryck, t. ex. mjölk och vatten. *Svabbel*, n. tunn, dålig föda. Sm.

Skvabb 2 (ipf. *--ä*), v. n. spilla, stänka öfver brädden vatten eller annat flytande ämne, när man vårdslöst bär ett dermed fyldt kärl. "Bär skåla vakkert sä ä int skvabb över brädda! Skvabb int ner mäg!" Vb.

Skvabba, v. n. 1 hafva vatten i skorna, så art det ger ett plaskande ljud när man går. "Han ä så våt óm fötera, så dä skvabbar". Vg.,sm. m. fl. *Svabba*, id. Sk,

Skvampa, v. n. 1 sqvalpa, spilla ur. Sdm. Fn. *skvampa*, v. n. sqvalpa, plaska; nht. dial. (Nassau) *schwappeln*.

Skvapp, n. plask; om ljud. Hs. Isl. *skvamp*.

Skvimp, m. 1) sqvätt, vattenstänk, det som spilles öfver. Allm. *Skvip*, m. id. Vg.; 2) plask; om vattnets ljud. Hs. (Db.) ; 3) strunt, sak af ringa värde; egentl, tunn, vattenblandad dryck. Sm. *Skvip*, n. 1) sqvätt; 2) tunn, vattenblandad och mager dryck; a) tunn, mager soppa. Vb.; b) dåligt brännvin, kaffe. Fl. (Nl.). N. *skvip*, tunn, mager dryck.

Skvimpug, adj. ostadig. Hs. (Db.).

Skväp el. *skvep*, n. sqvätt, liten tår. *Drikks-skvep*, *mjölke-skväp*. Ög. SKVING, s. *svinga*.

SKVITRA (pl. *·trur*), qvist, ris. N. G.

SKWITTA (pr. *skwitte*, ipf. *skvatt*, konj. *skvutte*, sup. *skvitti*), v. n. sqvätta. Hs. Mjók-skväkkt, s. *milk*.

Skvatt 1, m. 1) sqvätt; 2) liten del, ringa mängd. "En skvatt säd, mjöl". Vb.—sm.; 3) lort, blötfis; hastigt väder, som släppes; deraf *skvätta,* v. n. 1 fjärta; 4) nyfödt barn. "Ho ha fått en skvatt (el. *skvätt*); 5) litet oäkta barn. Sm. D. *, el. skvæt, sqvätt. Jfr skvattla, skvatt-unge.*

Skvatt 2, m. omoget, rått, surt träd. Skvätt el, kvatt, m. id. Vg. (Vadsbo, Flundre h.) Jfr skvattaktigt, skvatt rà.

Skvatt 3, adv. fullkomligt, alldeles; i sammans. 1) skvatt-full, adj, alldeles full (liksom full till brädden att det sqvätter öfver), blixtfull; 2) skvatt-tokug, adj. sprittergalen. Ul.; 2) skvatt-våt, adj. genomvåt. Ihre, gl. 2, 739.

Skvatta, v. n. 1 1) utdela eller sälja något i minut. "Dä ä inte värdt att skvatta ut säden, mjölken"; 2) noga utdela, vara nogräknad ; 3) föröda, kladda bort, taga litet då och då af något. "Du skvattar (el. skvättar) mä'et, tess du har inte igen". Sm. D. d. skvatte, spilla; föröda.

Skvattaktig, adj. omogen; om träd. Vg. (Vadsbo). Af skvatt 2.

Skvattla, v. n. 1 föda barn. Vg. (Skarab.). Jfr skvatt 1, 4).

Skvattla, f. hästqvarn. S. G.

Skvattrugur el. skvatrugur, adj. 1) tunn, kraftlös; om soppa; 2) gles. G.

Skvatt-rå, adj. saftfull, rå; om virke. Sdm.

Skvatt-unge el. skvätt-unge, m. nyfödt barn. Sm. Jfr skvatt 1. 4.

Skvattä, v. n. 1 stänka rundtomkring vid hård och hastig tryckning på våta ämnen eller sådana ämnen, som innehålla mycken saft, hvarvid denna utpressas och hastigt kringstänkes. "Blon skvattä ur håle". Sdm.

Skvitter, n. stänk, sqvätt. Vb.

Skvittlä, v. a. 1 småningom förslösa. Skittlä burrt, v. a. 1 id. G.

Skvittär (ipf. skvitträ); v. n. stänka rundtomkring, yra kring på alla sidor. "Hä skviträ vattna kring. Ell-sinnren skvitträ kring smidi-städä". Vb.

Skwätta (pr. skwätt, pl. skwättu, ipf. skwatt, pl. skwuttu, sup. skvuttid), v. a. sqvätta. Dl. (Orsa). Skwätta (ipf. skwättäd, sup. skwuttid, v. a. id. Dl. (Mora). Skvätta (ipf. skvatt el. skvätte, konj. skvutte, sup. skvuttit, skvuttet el. skvätt), v. a. o. n. 1) sqvätta, stänka, droppa. "Vattnet skvatt mej i syna". Allm, (men de starka tempora dock sällsynta). Skvätte (ipf. skvatt, sup. skvätte), N. Åm.; skvätt (ipf. skvatt, sup. skvätti el. skvätte), Vb.; skvätta (ipf. skvatt, sup. skvätti), id; Hs. (Db.). "Ji snådh 'óm i bakken, sä ä skvatt ti 'óm", jag kastade honom i backen (så kraftigt), att det ljöd i honom, d. ä. man kunde höra huru innehållet i hans mage sqvalpade eller ett ljud pressades från honom. Vb. "Han slo honom i bakkon, så att dä skvatt; i honom". Hs.; 2) regna smått, droppvis. Fl. (Ingo), vb.; deraf regn-skvätt, m. lindrigt regn. Allm.; 3) vattna (plantor), Åm.; 4) hafva utsot. Skvatta, svätta, id.; deraf skvätt, m. evacuatio stomachi sæpius repetita. Sm. (Jfr e, *sqvîtter*, hafva utsot; it. *squizzare*); 5) af skrämsel spritta eller hoppa till, rycka på sig, skaka sig hastigt åt sidan. Vb.,mp.,jtl. "Han skvättä dill der'n sto". Vb. "Han skvatt te". Hs. (Db.). "Han skvätte te". Vg.; 6) skjuta dåligt. "Dä smäller inte, dä bara skvätter sóm om man slöe näva eller vanta ihop"; deraf *skvätt*, m. ett skott som knappt hörs. Sm.; 7) prata mycket, ösa ut. "Han skvätter ur sej allt dä han vet". *Skvättra* el. *skvattra*, id. "Skvättra bórt tien", föröda tiden genom mycket prat. "Skvättra bórt pengar", förslösa dem. "Skvattra ur sej", omtala likt och olikt. Sm.,ög.; 8) skaka. "Vägen ä så dålig, så man blir sunderskvätter". Fl. (Ingo). *Skwäkkja* (pr. *skwäkk*, pl. *skwäkku*, ipf. *skwakk*, pl. *skwukku*, sup. *skwukkjid* el. *skwuttjed*), sqvätta. D1. Fn. *skvetta* (sv. böjn.); n. *skvetta* (*skvatt*, *skvotte*); d. *skvatte*, *skvætte* (sv. böjn.). Jfr Rdq. 1, 204; 3, 191. Ihre, gl. 2, 739.

Skväkkare, m. sqvattram: Ledum palustre. Kl. *Skväkkra*, f. id. Sm. Namnet afser måhända det sumpiga växtstället. Gl. sv. (Tillandz) *sqvatram*, *getepors*. Jfr *svikkra*.

Skwäkkt, s. *mjók-skväkkt*, under *milk*.

Skwäkktur, f. pl. Silene inflata. Dl. (Elfd.). Jfr *skvättor*.

Skvätte-bord, n. *skvätte-gång*, m. bräder som fästas vid relingen af en öppen båt för att hindra brottsjön att slå in. Bhl. Jfr *stänkbord*.

Skvätte-fógel, m. Strepsilas collaris. Öl.

Skvätten, adj. lättskrämd, som hoppar till af rädsla, rädd vid minsta anledning. Norrl., äfven i Svea- och Götal. *Skvättug*, Hs.; *skväter*. Åm.; *skvätt-rädd*. Åm.,vb.; *skvättal*, id. "Frua ä så skvättal". Vl. N. *skætten"*. Jfr *skvättugr*.

Skvättor, f. pl. strättor: Angelica sylvestris. Användes af barn till små sprutor. Bhl.,sm. Gl. sv. (Frank.) *björn-loka*. Jfr *tjuton*. N. *skvetta*.

Skvätt-regn, n. en regnstänk litet emellanåt. Vb.

Skvättugr, adj. 1) (om väderlek) ombytlig, än regnande, än med uppehåll. Nk. *Skvättug*, id. Hs. Jfr *skvätten*.

Skägg-skvätter, s. *skägg*. SKVUMPEN, *skvumpit*, s. *skvimpa*.

SKVUTTIT, *skvuttu*, s. *skvitta*.

SKVÅL, s. *skvala*,

SKVÅPPÄ, v, a. o. n. 1 1) med afbrutna, häftiga stötar skaka; 2) om ljudet dervid. G. "Ja ska kasta dej i sänga så dä ska skvåppä i dej", säges i vredesmod, t. ex. till elaka barn. Sdm. Jfr *skvimpa*.

SKVÄKA, v. n. 2 1) (såsom i riksspr.) låta som grodor; 2) skrika som späda barn. "Barnet skväker (el. kväker)". Ög.,vg.,sm. *Skveek* el. *skväk* (ipf. *-ä*), skrika; om barn och vissa foglar. Vb.,nb.; 3) låta som harar (i "gåt"). Ög.,sm. *Skvaka* (ipf. o. sup. *skvakä*), skrika; om vissa foglar. Vb.,jtl.,mp. E. *squeak*. Skvaka-trast, m. en fogel af trastslägtet, hvars läte gifvit honom namnet. Vb.,jtl.

Skväk-unge, m. litet gråtigt barn. *Kväk-unge*, m. id. Sm. 8KVÄKK, *skväkka*, s. *skaka*.

SKVÄKKARE, *skväkkja*, *skväkkra*, *skwäkktur*, s. *skwitta*.

PAUS SKVÄL, *skväla*, *skväler*, *skvälinge*, *skvälunge*, *skvällm*, s. *skvala¨*.

SKVÄLL, *skwälla*, *skvälla*, *skvällt*, s. *skälla.*

SKVÄTTA, *skwätta*, *skvätte-bord*, *-fógel*, *-gång*, *skvätten*, *skvättor*, *skvätt-regn*, *skvättugr*, s. *skwitta*.

SKVÄTTS-LÖKJUR, s. *velams-rot*.

SKY 1. m. (såsom i riksspr.) sky, litet tunnt, ljust moln. *Ski*, m. Hs. (Db.). Fsv. *sky*, n. sky. S.S. 1, 99; 2, 85, 100. S.F.S. 6, 313; 7, 355; fn. *ský*, n.; d. *sky*; e. *skie*. Jfr anmärkningen vid *sky-hår*. Skya, v. n. 1 flyga upp emot skyn. "Bia skya för meg å senn va d'änte lönt å gnia ätter dóm". Nk. (Kihls s:n).

Skyas, v. d. 1 öfverdragas med moln; om luften. Sk. Fn. *skýja*; d. *skyes*.

Sky-blag, n. norrsken. Hs. S. *blaga* 1.

Sky-dróppar, m. pl. obetydligt regn under torkvädcr. Sm. Jfr *stänke-dróppar*. SKY 2, adj. skygg. *Fólk-sky*, folkskygg. Sm. *Skjogg*, skygg, rädd. Vg.; *skugger*, id. S. Nk. Gl. sv. *skyy*, skygg (Gustaf I:s bib. Sachar. 12. 4); n. *skyr*; d. *sky*; nht. *scheu*; ns. *schu*; id. Jfr fht. *sciuhan*, v. a. skrämma bort; nht. *scheuen*, *scheuchen*. Sky 3, m. blygsel, farhåga. Sm. E. *sky*; nht. *scheu*. SKYA-MÄRKE, n. märke i ett på rot stående träd, för att utmärka hvar det skall afhuggas. Sm.,bl. (Östra h.). Förmodligen ursprungligen *skyra-märke*, af fsv. *skyra*, v. a.

skära. Jfr *skyr*, f.

SKYBBA, s. *sköbba*.

SKYDDEL, m. en ruta eller fyrkant i ett lerklint hus. S. Sk. Måhända beslägtadt med fn. *skjölldr*, m. sköld; moes. *skildus*; lt. *scutum*; lit. *skyda*, id.

SKYFFELS, *till skyffels*, till sköflings, utan att sparas. Ul. Fsv. *skyfla*, *sköfla*, v. a. sköfla. S.F.S. 7, 219. Jfr *skevla*.

SKYFFLA I VÄG, v. n. 1 gå fort, men ostadigt och utan hållning. Sdm.

SKYGG, *skygga*, *skygge*, s. *skugge*.

SKYGGA SEG, v. r. 1 flytta sig åt sidan; till hästar. "Skygga deg"! Nk. Jfr *skybba*.

SKY-HÅR, n. 1) håren, som betäcka ögonlocken. "Han har tappat skyhåren", säges om en oförskämd menniska. Sk.,bl.; 2) längsta håren på uttrar, bäfrar och andra djur, skylande

de finare håren derunder. Hs.—ög. D. *sky-hår*; nht. *schiel haar*. Ordet härledes tvoligen af ett i nordiska tungan i äldsta tider brukligt verb *skya*, skyla, betäcka, hvaraf sv. *skyla*, id., *skydda*,

försvara, *skyfve*, n. brätte, *skyl*, m. strues mergitum, förmodligen äfven *sky*, m. nubes, dial. *skula*, v. a. skyla, betäcka m. fl. härledda ord. Jfr skr. *sku*, betäcka ; lit. *skyda*, sköld.

SKYL, *skyl-krok*, *skylning*, *skyllror*, s. *skula* 1.

SKYLL, s. *skula* 2.

SKYLLN1NG, s. *skulla*.

SKYLLRUR, f. pl. utväxter under käkarne på får, getter och svin. Sdm. Jfr *skaul* 2.

SKYMBLUAR, *skymla*, *skymlig*, s. *skum* 1.

SKYMFERÄ (ipf. *-rdä*), v. a. skymfa. G.

SKYNDEL, m. spö, längre eller kortare käpp, hvarmed man slår kreatur eller olydigt folk. Sdm. Af fn. *skynda*, v. a. påskynda, drifva på.

SKYND-SINNT, adj. snarsticken. G. S. *sinnt*.

SKYNNING, m. ung, snöpt och ännu ej inkörd oxe; stut. G.SKYNS, *skynsä* s. *sköns*.

SKYNÄ, v. a. 1? besigtiga. G. Fn. *skyn*, f. & n. insigt; förstånd; fsv. *skynia*, urskilja, pröfva. GL. Jfr *skön*.

SKYR 1, adj. liflig, munter. "En skyr häst". Rosl. *Skyrrin*, adj. skygg; om hästar. *Skysk*, id. G. Fn. *skjarr*, skygg.

SKYR 2 (hårdt k), m. sur mjölk. G. *Skyr* (*stjyr*), m. sur mjölk; lupen och afskummad mjölk. Dl. *Skör* (*stjör*), n. den tjocka mjölken under filet. Fl. (GK.,K.). *Skära*, f. den tunna vattenhaltiga mjölken, som är ofvanpå sur mjölk. "Der står en farli hób skära på den milken". Sk. (Ox.). Fn. *skyr*, n. tjock, sur mjölk; n. *skyr*, *skjør*, n; pers. #ش *skir´*, mjölk; osset. *ak'sir*; skr. *ksîra*, m. hindost. *cïr*, id.; beng. *kjira*, tjock mjölk; arm. *sjer*, råmjölk. Kinn-skyr, s. *kinna* 1.

Skyr-bunke (*stjyr-bunke*), m. filbunke. Dl. (Elfd.).

Skyr-bytta (hårdt k), f. mjölkbytta. S. G.

Skyr-bämbå (hårdt k), f. en nöt som ännu är utan stadig kärna. S. G.

Skyr-gras (*stjyr-gras*, n. tätört; Pingvicula vulgaris. *Slät-skyr-gras* (*slät-stjyr-gras*), n. id. Dl. (Elfd.). Jfr *vipe-fett*, *sät-gräs*, *täta*.

Skyr-strittå (hårdt k), f. liten grön gräshoppa (Cicada) som struttande faller ner i *skyr-byttorna* (mjölkbyttorna) då folket om sommaren äter i marken. S. G. *Mjölk-stritta*, f. id. Mellersta G. (Atlingbo).

Skäring, m. 1) vassle på sur mjölk. Hl.,sk.; 2) ostvassle, som uppkokas med sur mjölk. Hl.

Skörad-milk (el. *sköred milk, skörad milkj), f. sur mjölk; filbunk. S. Sk. D. d. skiør-melk el. skyrmelk.*

Skör-ost (stjör-ost, pl. -ar), m. sötmjölk sammankokad med tjock sur mjölk (skör). Fl. (GK.,K.). D. d. skiørost.

Snål-skyr (snål-stjyr, defin. -e), n. sur mjölk, som ej blifvit så seg att hon fastnar vid skeden. Ö. Dl. Jfr snål. SKYR, skyra, skyr-and, skyrd, skyr-tvet, -yks, s. skjärå.

SKYR, skyrna, s. skär.

SKYR-BUK el. skyr-bäuk, m. skörbjugg. G. Skyr-bägg (stjyr-bägg), m. id. Dl. (Elfd.). Fn. skyr-bjúgr; d, skjørbug; holl. scheurbiuk; nht. scharbock.

SKYR-DOSÄ, s. skurr 1.

SKYR-HAKE (pl -kar), m. 1) hastig karl, flink i sina sysslor; 2) tilltagsen, oblyg menniska. Sdm. Jfr skyr 1.

SKYRRIN, s. skyr 1.

SKYRVA, s. skjärå.

SKYSS, skyssa, s. skjuta.

SKYSSNUT el. skyssnot, adj. missnöjd, obelåten; ond, kinkig. Åm. Skyssnu, adj. id. Vb. Jfr sv, sky, v. a.

SKYSSUG, adj. ostadig, skygg. Hs. (Ljusdal). Skyssut, id. Jtl. Jfr skyr 1.

SKY-STRÅN, n. pl. 1) glest gräs, som står tunnt. Sdm.; 2) glesa hår. Rosl.

SKYTA (hårdt k), v, a. fylla i på längd eller bredd. Hs. (ljusdal). Jfr skjuta.

SKYTIL, skytilmoro, skytta, skyttel, skytteri, skyttla, skyttla·gädda, skyttle-gap, s. skjuta.

SKYVE (el. sköve), n. skygge, hatt- eller mössskärm. Hatt-sköve. Allm. Skóv, n. id.; deraf luv-skóv, n. möss-skärm. Fl. (Öb.). Jfr sköve l.

SKYVTE. s. skifta.

SKYVÄ el. sköjvä-yvar (ipf. -dä), v. n. rinna öfver. G. SKÅ 1 (def. -a), f. 1) kant på bräder; 2) spricka i ändan af ett timmer. Jtl. På skå, på skrå. "Sätta på skrå", sätta något på sned, så att det smålutar. Vg. Fn. skái, m. skråsnitt; á ská, på skrå; ská, f. skefhet; n. i skå el. på skå, på skrå. Skå-hälla f. en häll i muren inåt rummet öfver spisen, der rökfånget börjar. Jtl. SKÅ 2 (pl. -n), f. 1) läkten i kornladan, ofvanför logen, der säden ligger; 2) det rummet i ladan upp under taket, der säden ligger, "ópp på skån". Ul.,sdm.

SKÅ 3, s. skåv.

SKÅA, v. a. o. n. 1 skåda, bese; säges då en fästmö med sina föräldrar första gången besöka fästemannen för att taga i närmare betraktande det blifvande hemmet. Sk. Fsv. skoþa, skuþa, skodha, skåda; granska, besigtiga. L.L.; fn. *skoða*; fht. *scawôn*; nht. *schauen*, skåda; d. d. *sko* el. *skoi* == *skåa*. (Kok 1, 368). Skå? Ordet brukas i följande i talesätt: "han gekk i skå ätter", han gick efter fördold, men spejande. Sdm.

Skåere el. *skoere*, pl. så kallas fästmön och hennes föräldrar, då de i ofvannämnda afsigt besöka fästemannens hem. "I da ä der kómmed skoere ti Per Lars". S. Sk. Fht. *scauwari*, m.

åskådare.

SKÅDD, *skådda*, s. *skadda*.

SKÅDDA, v. a. 1 skafva, skubba. "Skådda bórt", skafva af. *Skinn-skådda sig*,Û v. a. af våda afskafva huden på någon kroppsdel. Fl.

SKÅG, s. *skak* 2, *skåk* 1.

SKA-HÄLLA, s. *skå* 1.

SKÅJGER, s. *skåk* 1.

SKÅJT, f. liten skuta. G. Jfr *skota-onge*.

SKÅK 1 (pl. *skäker*), m. vagnskakel. Hl. (Kongsbacka), bhl.,vg.(Vadsbo),vl. *Skäg* (pl. *skäger*), m. Hl. (Värö, Frillesås); *skåg* (pl. *skåjger),* m. Hl. (Skällinge). *Skåk* (def. *-ja*), f. fimmerstång, skakel. Jtl.; *skäkker*, f. pl. skaklar. Nk. N. *skåk* (pl. *skjæker*).

SKÅK 2, n. lättfärdigt fruntimmer, som springer omkring utan mål och ärende. Bl. Jfr *skåka* 2. Skåka 1, v. n. 1 sålunda springa omkring. "ränna å skaka". Bl. SKÅKA 2, v. n. 1 flaxa med vingarne; om höns. Deraf *skåk-höna*, f. en qvinna, som i forntiden nedgräft gods i jorden och efter döden antagit skepnad af en stor, svart höna, hvilken flaxar (*skåkar*),då man vill välta henne bort ifrån skatten och taga hennes gods. Sm.

SKÅKKA 1, f. 1) sköte. "Bära i skåkkan". Hs.,mp.,jtl.(Hammerdal); 2) förkläde. Hs.,ög.; 3) daggskål; Alchemilla vulgaris. Sveal. *J. Marias förklä*, n. *J. Marias kåpa*, f. Mp.; *dragblad*, n. id. Sm. (enl. Linné); *dagg-kåpa*, f. N. *J. Marias kjol*, id. Fn. *skaut*, n. sköte. Jfr *skoppa*. Skåkka 2, v. n. 1 bära något i förklädet. Ög. *Skåkka ner*, nedsläppa förklädet. "Skåkka ner ferkle". Nukkö, Wormsö. .

Skåkka-full, adj. förklädet fullt. Hs.(Bj.).SKÅL 1, adj. dufven, nattstånden; om dricksvaror. Deraf *skåla av* el. *skålna av*, v. n. 1 blifva dufven; om dricksvaror. G. Ns. *schalig*, dufven, *schalen*, blifva dufven. (Richey, 225). Jfr *skäll* 2.

SKÅL 2, f. (såsom i riksspr.) skål. *Skaul*, f. id. N. Sk. *Skålar*, f. pl. gutår! När den, som består, dricker den eller dem, hvilka bjudas, till, säger ban: *skålar!* Vanligast är dock (såsom i riksspr.) singularis: skål! Vg. Fn. *skál*, f. skål. Brud-skål, f. den tallrick, på hvilken penningarne läggas vid bröllop. Götal.

Eld-bórgs-skål, f. Om denna urgamla eldfest, som ännu i förra århundradet firades i Bohuslän, läses en märklig berättelse hos Ödman.

Hustru-skålen, s. *hus*.

Skåla (ipf. *skålä*), v. n. dricka hvarandras skål. Vb. m. fl.

Skåla-brö, n. rund och kullrig brödkaka af hvete. Ög.

Skåla-pengar, m. pl. penningar, som vid bröllop gifvas i brudskålen till brudparet. Götal.

Skål-fall, n. kallas det då kakorna lossna och falla ned i en bikupa. Sm. SKÅL 3, n. utslag kring munnen; mest om barn. *Skålen* el. *skålled*, adj. som har utslag kring munnen. "Glötten ha vatt så skålled, men nu skalas dä å". S. Sk. Af sv. *skal*, n. Jfr *skila.*

SKÅLA 1, v. a. o. n. 1 afskära: 1) skära bort utväxten på hästars tänder; hugga af de uppstående tandspetsarne med ett s. k. *skål-järn*, Hs.; 2) skära första skifvan af en brödkaka eller stek; taga första stycket af en maträtt; taga först med knifven i en smörask; 3) börja taga något af en vedfamn. Ög. (Ydre). Af sv. *skal*, n. Jfr *skila*. Skålk el. *skulk* (pl. *-ar*), m. afsågad stumpe af bjelkar, plankor eller bräder. Bl.

Skålka, v. a. 1 grofhugga timmer, klåssa. Bl.,hl. Jfr nht. (dial.) *schalken*, v. a. "holz-scheibe zerhauen". Dief., vergl. wb. 2, 232.

Skål-ved, m. afhuggna kubbar, halfannan eller två alnar långa, ämnade till ved. Fl. (Öb:s skärgård). SKÅLA 2, s. *skulk* 1.

SKÅLA, *skåla-brö, -pengar*, *skål-fall*. s. *skål* 2.

SKÅLE, *skålle*, s. *skula* 1.

SKÅLEN, *skålled*, s. *skål* 3.

SKÅLK, *skålka*, s. *skåla* 1.

SKÅLLA 1, v. a. 1 (såsom i riksspr.) skålla: glabrare. *Skålle*, id. Sk. D. *skolde*; e. *scald*; frans, *echauder*. Jfr sv. skallig, adj. depilis. Skålle-tråg, n. tråg, hvari slagtadt svin skållas. Götal.

Skåll-går, n. 1) eg. gorr efter ett skålladt svin; 2) något styggt, fult. "Ho ä elak sóm skållgår", säges t. ex. om ett elakt flickebarn. Sdm. Jfr *går*.

Skålling (pl. *-ar*), m. 1) slagtadt och skålladt svin. Sm.; 2) stort lefvande svin, som föres til staden att säljas. Vg. (Vartofta h.).

Skåll-kaka (pl. *-kor*), f. tunn brödkaka, som gräddas framför lågan i ugnen eller i en stekpanna. Svea-, Götal. *Skålle-kage*, *läppe-kage*, f. Sk. (Ox., Skytts h.); *fyre-kage*, f. id. Sk. (Ing.). D. *skoldekage*; d. d. (Slesvik) *skåll-kak* (Kok 1, 368).

Skållning, f. svinköttssoppa. Vg. (Valle h.). SKÅLLA 2, s. *skulla*.

SKÅLLÄ, f. tunn skifva; 1) runn bleckskifva, skena. *Järnskållä*; 2) tunn järnskena till klackar. *Klakk-skållä*. Sdm. Nht. *scholle*.

SKÅL-VED, s. *skåla* 1.

SKÅL-VERKA v. n. 1 1) göra något på lediga stunder, skaffa sig biförtjenst, såsom tjenstlediga gardister, järnbärare nndcr middagsstunderna o. s. v. *Hann-söla*, id.; deraf *skålverkning*, f. sådan biförtjenst; 2) upphemta bränsle, som någon tappat, uppsamla pinnar, brädlappar, några vedträn på gator och i hamnar. Sthm.; 3) taga bränsle eller ris och skatar m. m. på annans skog med eller (vanligast) utan tillåtelse. Skall enligt uppgift i denna betydelse brukas i Roslagen.

SKÅLVO, f. öppning i isen, som brustit vid hafsvattnets inströmmande. "Når e strömer, kómber skólvona". Fl. (Nerpes). Jfr *skila*.

SKÅLVÄ, f. ett rep frampå hölasset (*höskaket*), hvarmed *klämmiln* fästes innan han fastbindes med bakrepet. Sdm.

SKÅMA (pl. *skåmur*), f. skida, fruktskida. *Ärt-skåma*, f. ärtskida. Dl. (Mora). Fn. *skálma*, f. (svärd) skida (Hald.); n. *skalma* el. *skolma*, f. fruktskida (på ärter).

SKÅN, s. *skan*.

SKÅNGLA, *skånka*, s. *skinka*.

SKÅNGRA, s. *skunga*.

SKÅNGS-MÄR, s. *marr*.

SKÅR-FAST, adj. der vägen tryter och man ej kan komma längre. "Nu ä ja skår-fast". Bhl. Jfr *skiärå.*

SKÅRKÄ, s. *skur* 1.

SKÅRTÄN (ipf. *skårtnä*), v. n. 1) hårdna, blifva skarp. "Bröda ha skårtnä". *Skårsän* (ipf. *skårsnä*), id.; 2) tillfrysa på ytan. "Jola, marka ha skårtnä. Vattnä ha skårtnä i natt"; 3) stelna,

afsvalna. "Smörä, talgen ha skårtnä". Vb. *Skårsn*, stelna; skorpna. Jtl. Jfr sv. *skorpa*.

SKÅS FÖRE, s. *skoss för*.

SKÅSSUG, adj. skojarvulen. Hs. (Db.).

SKÅTA, *skåte, skåtå, skåtä, s. skjuta.*

SKÅVÅ, s. skava.

SKÄDDA, f. flundra. Bhl.,hl. (Värö). Jfr fn. ská, f. skefhet.

SKÄDDA, skäddig, s. skadda.

SKÄDDA SEJ, v. r. 1 nersmutsa sig. Sk. Jfr skita. Skäddig, adj. nersmutsad, oren, fläckig; enkannerligen om kläder och ljusare tyger. Skädded, skjadded, skjådded, id. Sk. D. d. (Bornh.) *skjädda*. SKÄDDRA el. *skädrå*, f. 1) nattskärra; 2) tanklös menniska; 3) lättsinnig qvinna. *Natt-skädrå*, *natt-skäddra*, lättsinnig qvinna som löper ute om nätterna. *Natt-sköra*, f. id. Fl. (Nl.).

SKÄDÅ, f. dårrepe: Lolium temulentum. S. G. *Vild-pese*, m. Vg.; *låsme*, m. id. Åm. Fn. *skjađak* el. *skađak*, n. id. (E. Jonsson, ordb. 489). Jfr moes. *skaidan*, v. a. skeda, skrä.

SKÄFFTA, *skäffte-fall*, s. skaka.

SKÄFT, *skäfta*, *skäfte*, s. *skaft*.

SKÄFTA. v. a. o. n. 1 härma. "Skäftä ola mina". Åm.—ul. D. d. *skiæbe* el. *skiæve*; n. *skjekkja*. Jfr *skakka*.

SKÄGEL-TÄNDT, s. *skaga*.

SKÄGG, n. 1) (såsom i riksspr.) skägg: barba; 2) den delen af yxan, som omsluter skaftet. Sdm.; 3) en art af örtslagtet stagg: Nardusstricta, L. *Skäggä-gräs*, n. id. Nk.; *kala·skägg*, id. (eg. gubbskägg). Sm. (Femsjö; sällan brukl.); *presta-skägg*, *stål·gräs*. Sk.; *gubb skägg*, Bl.; *elg-bórst*. Gstr.; *svin-bórst*, Nb. (Lule); *lapp-hår*. Nb. (Pite); *kaffe-skägg*, n. id.; s. sid. 301: 4) laf af slägtena Usnea och Alechnia. Svea-, Götal.; 5) dropplist under fönster; 6) fluster på bikupa; 7) hinna öfvor höstsäd, uppkommen af under vintren förrutnad och sammanlupen brodd. Sm. Fsv. *skægg*, n. skägg. S.S. 1, 196: 2, 93. Cod. A. 36, f. 37 v.: fn. *skegg*. Bokka-skägg, n. en lafart: Usnea barbata. Sm.

Läpp-skägg, n. moustache. Götal.

On-skägg, s. *on* 1.

Skägga-mumma, f. cunnus. Ög.

Skägg-bränna, f. liten pipa. Öl.

Skägg neffsä, s. *neffsa*.

Skägg-skulor, *skägg-skvättar* s. *skola* 5. SKÄGNE, m. rågång. "Se ätte skägnen"! Hl. (Värö). Troligen i st. f. *skälne*. S. *skäl*.

SKÄINA, s. *skin*.

SKÄJUGUR, s. *skävig*.

SKÄK, s. *skinka*.

SKÄKER, *skäkker*, s. *skåk* 1.

SKÄKJA, f. yllemantel, som nyttjas vid barns. lindande. Hs. (Bj.). *Skäkkja* (*skättja*), f. id. Hs. (Db.). Fn. *skikkja*, f. kappa.

SKÄKK, *skäkka, skäkk-hjul, skäkkte blår, -fall, -stol, s. skaka.*

SKÄKKA EFTER, s. skakk.

SKÄKKA PÅ, v. n. 1 göra något i nödfall; behöfvas, vara nödigt. "Ja kan väl springa, óm dä skulle skäkka på. Óm dä skäkker på, ska ja hjelpa dej". Ög.,sm.

SKÄKKTE, s. skaft.

SKÄKLING, m. liten skogslund med glest stående träd. G.

SKÄKTA fi f. spjutet i giller för vilda djur. Hs. (Bj.). Skäkt (skäkkt), f. bråddspik, en slags pilformig spik, hvarmed hästar och oxar skos på blotta hofven eller klöfven utan att någon sko användes. Vb. Gl. sv. skäkta, f. pil (af sv. skikka, v. a. mittere, på samma sätt som lt. missilia, n. pl. kastspjut, af mittere, gr. **βελος***, n. pil, kastspjut, af* **βάλλειν***, kasta). Skäkte-gräs, n. skäkteblad: Sagittaria sagittifolia. Sveal. Anföres af alla våra botaniska författare före Linné, hvilken sjelf ej upptager detta namn. Tillandz har skiäktegräs och pilört. Bromel har skiekktegräs, skyttegräs, skottegräs, pijlgräs. Frankenius skotgräs, pijlgräs. SKÄKTA 2, f. vägglus; Acanthus lectularia. Götal. Skäjta, f. Sk.,hl.; vägg-skäkta, f. Sm.,bl.; vägg-orm, m. S. Sk.; vägg-jumfru, f. id. Hl.*

SKÄL, skäla, skäla-gastar, skälakta, skäla-märke, -påle, vränqare, skäl-dike, -grann, skälingar, skäl-käpp, skälle, skällig, skäls-hov, -spjäll, skäl-sten, -vis, -vännor, s. skila.

SKÄLA, skälgäs, s. skjalg.

SKÄLA, skäle-gräs, s. skär.

SKÄLE, s. skula 1.

SKÄLL 1, adj. kall. "Dä ä skäll blåst. Lufä skäll. Dä ä skällt i vädre". "Himlen ä skäll", d. ä. molnfri, kall. Sm.,kl.

SKÄLL 2, adj. 1) mager, utmagrad; om åker, äng, jord; 2) tunn, svag, klen; vattenaktig, som har vidrig eller fadd smak. "Skällt bete, drikka, föda, kòst, sóppa, öl". "Skäll ölost", som ej skurit sig; 3) blåsur; om mjölk. Svea-, Götal. Skällr, id. "Mjölka ä skäll". Sk. Nht. dial. (Nassau) scholl, schol, mager; torr (Kehrein 1 364); ns. schal, schalig, dufven, nattstånden; om vin, dricka. (B. W. B. 4, 598).

PAUS Skälla ut, v. a. 1 göra mager, försvaga, utmärgla. "Så å inte göda, skallar ut jorden". Deraf ut-skällad, p. p. Vg.,sm.(Vestbo).

Skälle el. skällde, n. slö-säd, lätt säd med liten kärne; af ogräs förorenad säd. Ingår i namn på flera växter, som föroréna säden. Allm. N. skjelo; d. d. skielde el. skielle. SKÄLL 3, s. skila.

SKÄLLA 1 (ipf. skall, sup. skullit), v. n. smälla, stöta ett föremål emot något på ett sådant sätt att derigenom ett skällande ljud uppkommer. Detta starka verb, som i fn. heter skella, ipf. skall, pl. skullum, sup. skollit), finnes ej qvar i munarterna utan med den något förändrade formen af ett inskjutet w, nemligen skwälla (pr. skwäll, 3 pl. skwällu, ipf, skwall, pl. 3 pers. skvullu, sup. skvulliđ) v. n. o. a. 1) skalla, genljuda, klinga. Dl. Skvälla (pr. skvälle, ipf. skvall, sup. skvullit). Hs. (Db., Bj.); skväll (sv. böjn., ipf. -ä), id. Vb.; 2) splittra något med gällt ljud. Hs.; 3) löpna; om filmjölk. Dl. Med svag böjning förekommer skälla, v. n. 2 1) säges om ett skällande ljud, som understundom höres i magen hos hästar då de springa; 2) om grodornas läte vårtiden under parning. Nk. Skäll (ipf. skällä el. skälld), v. a. o. n. 1) med sitt skall tillkännagifva något villebråd; om hundar. "Hunn skäll tjädarn, häran, vorrn", hunden ger med sitt skall tillkänna tjädern, haren, orren; 2) vara otidig, ovettig; 3) gifva öknamn. "Han skällä bokhållarn för patron". Vb. Ofvan anförda starka verb skälla är roten till nedan upptagna landskapsord, äfvensom till riksmålets skall, n. skalla, skallra, v. n. skall-bud, n. skaller m. skallra, f. v. n. m. fl. Fsv. skælla, skieldä, v. n. a) klinga. ÖGL. Vaþ. 19: "skælla all i skalu", klinga alla (neml. benen) i skål. GL. 19: 16: "bain huert sum i scalar scieldr"; b) skälla, gläfsa. S.S. 2. 51; fht. scellan (ipf. scal, pl. scullun); nht. schallen; holl. schellen, I sv. riksspr. följer skälla, v. n. latrare; maledicere, 2:a konjugationen. Mot-skall, s. mot 1.

Skaall (ipf -ä), v. n. skalla, starkt ljuda, genljuda. "Hä skaall ti storklókka", stora klockan ljuder. "Hä skallä ti bergä då'n rooft", det gaf genljud i berget då han ropade. Vb.

Skaller 1 (ipf. skallrä), v. n. 1) skallra, ljuda, klinga; 2) darra. "Han fraus sä'n skallrä tänrän". Vb. Fsv, skaldra, v. n. klinga, "Skaldrande biællra". Cod. A. 27.

Skaller 2, n. bjcllra; deraf skaller-tyj, n. bjellror. Vb.

Skaller-före, n. dåligt väglag, då vägen af stelnad och tillfrusen orenlighet är ojämn, så att hjulen bullra. Krak-före, n. id. Fl. (Nl.).

Skaller-händt, adj. darrhändt. Vb.

Skall-löge, n. gapskratt. G. Fn. skelli-hlátr, n. id.

Skallra (pl. -ror), f. 1) skramla. Häst-skallra; 2) skallergräs: Rhinanthus crista galli. Hö-skallra, äng-skallra. Sm.,bl.; skaller-ört, f. Sm.; skall-gräs, n. Vb.; änge-skallra, f. Dls. Gl. sv. (Tillandz) *skallre-gräs*, Rhinanthus crista galli. Jfr *skälla* 2.

Skallru, adj. darrande. Vm. (Norbergs s:n)

Skväll, n. skallrande, genljudande. Hs. Db., (enl. K. Lenæi Delsb. illustr.).

Skälla 2 (pl. *-lor*), f. 1) eg. (såsom i riksspr.) bjellra, fästad under halsen på kreatur, dit de gå i vallskog. *Skäll*, f. id.; deraf *får-*, *qet-*, *häst·*, *ko-skäll*, f. Vb.; *kodd·skällo*, f. Fl.(P.); 2) skallergräs. Sk.,hl.,bl. Fsv. *skælla*, f. bjellra. SML.; fn., n. *skella*; fht. *scella*; nht. *schelle*; holl. *schel*; it. *squilla*; frans, *eschelle*; sp. *esquilla*, id. Jfr *skallra*.

Skäll-gädda, f. en stor gädda, som enligt folktron bär skälla i ett järnband om halsen och tillhör sjörået. Sm. (Värend).

Skällra 1, v. n. 1 1) ofta skälla (latrare); 2) skryta, skräfla. S. Sk.

Skållra 2, f. 1) hynda som jemt skäller; 2) skräflerska. S. Sk.

Skällrare, m. skräfla. S. Sk.

Skäll-sägg, m. rem eller järnring med bjellra om halsen på boskap. Jtl. (Strömsnäs). S. *sägg*.

Skäll-trälg, m. rem, hvarvid skällan fästes om halsen på boskap. Vb.

Skäll-tuppur, f. pl. blåklockor: Campanulæ. Dl. (Järna). SKÄLLA UT, *skälldde*, *skälle*, s. *skåll* 2.

SKÄLLÉR, n. hvit vägsand. Bhl.

SKÄLL-REP, n. fallrep. "Dä ä på skällrepet för honom". Sm.

SKÄLLS, s. *skila*.

SKÄLM, m. (såsom i riksspr.) bedragare; illparig menniska; klippare. Fn. *skelmir*, m. eg. i st. f. *skelfir*, den som injagar förskräckelse; deraf a) djefvul; b) skälm, skurk. (E. Jonssons ordb. 482. Fritzners ordb. 560); nht. *schelm*, id. Deraf i munarterna : Skälm-gjord, adj. ärelös förklarad. Fl. (Nl.).

Skälmut, adj. skälmsk, skalkaktig. Vb.

Skälmäsér (ipf. *-ä*), v. n. göra skälmstycken. Vb. SKÄLMÄS, s. *skalma*.

SKÄLNA, s. *skila*.

SKÄLUN, s. *skalle*.

SKÄLVA (pr. *skälvur*, pl. *skälve*, ipf. *skalv*, pl. *skulvu*, sup. *skulvi*), v. n. få skälfva. G. *Skälva* (*skalv*, *skjôlvet*), Vg.; *skälva* (*skalv*, *skulvi*), Hs. (Db.). *Skjåvå* (uttalas *stjåvå*. pr. *skjåv* [*stjåv*], pl. *skjåvum* [*stjåvum*], ipf. *skåv*, pl. *skåvum*, sup. *skåviđ*), id. Dl. Fsv. *skiælva* (ipf. *skalv*, pl. *skulvo*), skälfva, darra. Alex. 3342. S.F.S. 6, 433. J. M. Yrt. s. 203. Cod. A. 27, f. 249. Cod. Gyll. f. 160; fn. *skjálfva* (*skalf*, *skolfit*). Jfr Rdq. 1, 201. Skälva el. *skallva*, f. frossa. Sm. *Skällvå*, id. Fl.(Öb.). Fsv. *skælfva-sot* el. *skælfvo-sot*. S.S. 2, 79.

Skällven, adj. darrande, skälfvande. Ög. *Skjällvar*, id. G. Fsv, *skælvande*. a) id. S.S. 1, 180; b) darrning åstadkommande, förskräcklig. Vadstena Nunn. s. 13; fn. *skjálfandi*, skälfvande; *skelfr*, id.

Skälv-gräs, n. darrgräs: Briza media. Nk.,sm. m. fl. Gl. sv. (Frankenius, Tillandz, Bromel) *skälfvegräs*, *darregräs*.

Skälv-händ, adj. darrhänd. Sm. m. fl. *Skjåv-'ändt* (uttal, *stjåv-ändt*), id. Dl. Fn. *skjálfhendtr*.

SKÄL-VRÄNGARE, s. *skila*.

SKÄMM, *skämma*, *skämming*, *skämmt*, s. *skamm* 1.

SKÄMMING 1, m. bistock af ett rundt urholkadt träd. Ög. Jfr fn. *skemma*, f. förrådshus; fsv. *skæmma*, *skamma*, f. kammare, bod. VGL.

SKÄMMING 2, m. stor synål. Ög.,vg.,bl. *Färe-nål*, f. id. Sk. (Onsjö).

SKÄNDA el. *skänna*, v. a. 1 1) eg. skymfa, utskämma; 2) skada, förderfva. "Skänd i foten, näven". Sk. Fsv. *skænda*; fht. *scentan*, *scantjan*; nht. *schänden*; d. *skjænde*; fe. *scendan*; holl. *schenden*; e. *shend*, skända, förderfva; moes. *skanda*, f. skam. Skänne me! interj. ve mig! Gud hjelpe mig! "Skenne me! ä dä inte sannt". Hs. (Db., föråldr.). SKÄNGLING, *skänglar*, *skänkling*, s. *skinka*.

SKÄNKA, v. a. 2 (såsom i riksspr.) 1) iskänka (en dryck); 2) deraf fig. skänka, gifva, förära. Fsv. *skænkia* el. *skenkia*, v. a. iskänka (en dryck); fn. *skenkja*; d. *skienke*; fe., fht. *scencan*; nht. *schenken*. Deraf i munarterna: Skänk´, m. en som iskänker öl; öltappare (i gästabud). N. G. *Skänkare*, m. en som iskänker och uppassar vid bröllop. Bhl. Fsv. *skænke*, m. en som iskänker. Alex. 2285, 2291, 3315, 3321; *skænkiare*, m. munskänk. S.F.S. 4, 182; 6, 27, 234; fn. *skenkjari*; n. *skjenkar*.

Skänkas (ljudvigten på sista stafvelsen), m. 1) gåfva. Allm.; 2) undfägnad. Sk.

Skänke leken, m. def. gammal sång vid bröllop. Dl. (Floda).

Skänke·sven (pl. *-er*), m. yngling, som vid gillen bjuder omkring drycker. Sm. D. *skienkesvend-*

Skänkje-bjor, n. svagdricka. Dl. *Skänkebór*, *skänkebör*, m. id. Sm.,hl. S. *bjor* 1. Jfr nht. *schenke*, krog.

Skankt, adj. drucken, öfverlastad. Sk. N. *skjenkt*; d. *beskjænket*. SKÄPP, f. 1) kärl, hvari mjöl eller salt förvaras, hängaude på en spik nära spisen för att vara till hands vid kokning. *Mjöl*, *salt-skäpp*; 2) korg till en släde eller klirra, hvari gödsel utföres. *Gönings skäpp*. Vb. *Skäppa*, f. 1) (såsom i riksspr.) målkärl för torra varor; deraf *punna-skäppa*, s. *pund*; 2) näfverkorg, näfverstrut, hvari vilda bär plockas; 3) fig. gammal gumma. "Skral sóm e skäppa". Sdm.; deraf *baller-skäppa*, f. pratsam qvinna. Sm.; *prat-skäppa*, s. *prata*. Fsv. *skæppa*, f. skäppa. L.L. S.F.S. 6, 368. Gl. ordspr. 867; fn. *skeppa*; d. *skjeppe*, id.; jfr fsax. *sceppa*, får.

SKÄR 1, adj. 1) (såsom i riksspr.) ljus, klar, ren. *Skyr*, id. "Skyr färg". Ul.; 2) obesmittad, kysk. Sm. Fsv. *skiær*, *skær*, a) klar; om synen. Cod. A. 49, f. 172; b) klar, tydlig; om

rösten. L. e,; *skir*, a) skär, ren. VGL. GL.; b) förklarad oskyldig. GL.; fn. *skirr*, a) skär, klar, ren; b) ren, fri från skuld; c) ren i sedlig mening; *skærr*, klar, ren; fsax. *skiri*; mht., ns. *schir*; fe. *skîr*, *skŷr*; e. *sheer*, id.; moes. *skeirs*, klar, tydlig. Rdq. 1, 293, 426: 2, 415. Ihre, gl. 2, 574.Skir-tvätta, v. a. 1 tvätta ren. Vg. Jfr *thorshelg*.

Skyrna el. *skörla*, v. n. 1 klarna; om luften. Kl. Fn. *skírna*.

Skär 2, n. ljusstrimma. Sdm. D. *skiær*.

Skära l, f. ljus, klar fläck eller strimma på en eljest skybetäckt himmel. Hl. *Skäro* (*stjäro*), f. id. Fl. (Öb.); deraf *blid-skära*, f. klar strimma mellan molnen; anses förebåda blidväder. Sm. Fn. *skæra*, dagning eller skymning.

Skära 2, f. Allmän benämning på flera tistelväxter, helst färgväxter, enkannerligen *Serratula tinctoria*, men äfven *Dipsacus*. Skäla, f. Serratnla tinctoria. Ög.; i andra munarter *skäle-gräs*, n. id. Deraf *gul skära*, f. Centaurea Jacea. Sm.,sk. Benämningen häntyder på dessa växters egenskap att färga tyg glänsande, skärt. Gl sv. (Bromel) *engieskiära*, *gåälskiära*, *brun lettegräs*. Troligen är växtnamnet skära beslägtadt med det dakiska ***σκαρή***, som betyder *Dipsacus*. Dioskorides, som lefde i medlet af första århundradet och var ungefärr samtidig med Plinius, anför i sitt verk ***περὶ ὕλης ἰατρικῆς***, 3 bok. 11 kap. följande: ***"δίψακος. 'Ρωμαῖοι λάβρουμ Βένερις***, ***οἱ δὲ κάρδουμ Βένερις***, ***Δάκοι σκαρή***.

Skär-dagarne, m. pl. reningsdagarne eller de heliga dagarne; så kallades fordom dagarne i dymmelveckan. Sm. (Värend).

Skärm, n. glimt, sken på himmelen. Sk. (Skytts h.).

Skärma, v. imp. 1 glimta; om sken på himmelen. Sk. (Skytts h.).

Skär·nimmer, s. *nimma*.

Skärsel 1, n. sken på himmelen: a) strimma på himmelen, som om aftnar eller morgnar nppkommer derigenom att den ned- eller uppgående solen upplyser molnen vid synkretsen; b) sken på himmelen vid eldsvåda. Sk.,bl. Deraf *skärsla*, v. imp.

Skärsel, 2, f. ett slags signeri med gudsdom från medeltiden för att utröna hvem som stulit en sak. Dermed tillgår så, att tvenne qvinnor taga ett grynsåll , hålla det lodrätt emellan sig, och lägga inuti på ringen nedtill bryne, en hårborste, en vigselring och en psalmbok, medan en ullsax med udddarne instickes i ringen ofvantill. Sållet fattas nu af den ena qvinnan, som sticker fingret i ullsaxens bygel och på detta sätt håller sållet hängande. Sållet föres sedan *ansyls* omkring, medan den andra qvinnan vid dopnamnet uppräknar hvarochen, som är misstänkt för stölden, det ena namnet efter det andra. När tjufven blir nämnd, tros sållet stadna af sig sjelf eller vända sig rättsyls. Sm. (Värend). Deraf *skärsla*, v. n. 1 sålunda öfva signeri. Sk.,bl.,sm. *Sålla*, v. n. 1 id. Sk.

Skärsla, v. imp. 1 1) glimta ; om sken på himmelen; säges egentl. när en ljusglimt hastigt synes och det blir mörkt igen. "Dä skärslar på himmelen. Dä va nókk våa-ill, fór dä skärsla så i söner"; 2) *skärsla för övenen*, glimma till för ögonen. "Han stötte emot så dä skärsla för övenen". Sk. (N. Åsbo). SKÄR (el. *stjäl)*, adj. skygg. *Skakel-skär*, adj. skakelskygg; om häst, som skyr skaklarne. Hs. Fn. *skjarr*, skygg. Jfr *skjarra*, *skyr* 1. Skjärräs (uttal, *stjärräs*, ipf. *stjärräst*). v. d. vämjas vid. "Han va så odedot, så ja skjärräst åt'an". Fl. (Öb.).

SKÄR, *skäre*, *skärga*, *skärglä*, *skäri-fallen*, *skärja*, *skär-kar*, *-nål*, *skärssa*, skär-sätta, *-tänder*, *-vass*, *skässa*, s. *skjårå.*

SKÄRA, *skäring*, s. *skyr* 2.

SKÄRING, f. kärring. Hl.(Tönnersjö,Höks h.)

SKÄRJA, v. n. 1 skrika, larma. Sveal. Fht *scerôn*, v. n. skrika (Graff 6, 534).

SKÄRM, *skärma*, s. *skär*.

SKÄRMA SEJ, v. r. 1 låta illa; taga illa vid sig, beskärma sig. Sdm.,vm.

SKÄR-MYSSA, v. n. 1 träta, vara ovettig prata och stoja. Bl. *Skär-missa*, Ög.; *skärmisla*. Sm.; *skärsa*, Vg. (Kåkinds h.); *skärmässa*, l) id. Vg.(Vartofta),ög.; 2) ge skrubbor. Vg. (Vartofta h.): deraf *skär-myss*, m. träta ordkastning. Bl.; *skär-mässa*, f. ovett, skarp tillrättavisning. "Hålla skärmässa", vara ovettig skarpt tillrättavisa. Vg. (Vartofta h.). Jfr frans. *escarmouscher*, skärmysla; nht. *scharmüzeln*; holl. *schaermutsen*; sp. *escaramucar*, id.

SKÄRNING, m. myckenhet, skara. "En hel skärning mä folk". Fl. (Ingo),

SKÄRPA, *skärp-tróll*, s. *skarp*.

SKÄRR, s. *skjarra*.

SKÄRRA, *skärrig*, *skärrsa*, s. *skarra*.

SKÄRRSA, v. n. 1 springa och roa sig. Ög.

SKÄRSEL. s. *skär*.

SKÄRSING, m. ringfingret. Bl. (Gammalstorpa, Mörrums s:r). Jfr *skär*.

SKÄR-SKOTTA SIG, s. *skär*.

SKÄRSLA 1, v. n. 1 vara krasslig. Kl.(Tjust). *Skjassla*, id. Hl.,sm. Skärslig, adj. krasslig, halfsjuk. Kl.(Tjust). SKÄRSLA 2, v. a. 1 för tillfället gärda (äng eller åker). "Skärsla ópp ett hag". Kl.(Tjust,Stranda). *Skörsla*, id. Sdm. (Ö. Rek.); deraf *skärsle-hag*, n. Kl.

SKÄRSLA 3, s. *skär*.

SKÄRTA PÅ s. *skjarra*.

SKÄRV 1, n. stenrös; en hög af stenar och lösa klippstycken. Räfvarne bygga gemenligen i dem sina kulor. "Der ä så möed skärv i marken, så att man inte kan köra der". Bl. (Medelstads, Östra h.); deraf *sten-skärv*, n. stenigt ställe. Sm. Jfr det. förlorade moes. verbet *scerfan*, *scarf*, *scurfun*. Grimm, gr. 2, 62.

SKÄRV 2 (def. *-en*), m. öppningen mellan tvänne moln. "Sola skiner i skärven". S. Dl., N. Ul. (enl. Dybeck, sv. vallv. 14, 18). Jfr *skjärå.*

SKÄTTA 1, v. a. o. n. 2 1) hasta, hasta på. "Dä skätter ej. Ja skätter ej". Kl.,sk.(Torna); 2) drifva på. Bl. Jfr fsv. *skioter*, *skiuter*, snabb; fn. *skjótr.*

SKÄTTA 2, s. *skaka.*

SKÄT'Å, s. *skjuta.*

SKÄULA, s. *skula* 1.

SKÄUPÄ, s. *skupä.*

SKÄURÄ, s. *skurä.*

SKÄV, *skäva*, *sköved*, *skävelappar*, s. *skava.*

SKÄVA, v. n. 1 prata emot utan förstånd. Vg.

SKÄVA, s. *natt-skäva*, sid. 463.

SKÄVER, m. engelska sjukan (rachitis), som ofta urartar till snedhet. Sk.,hl. D. d. *skiæver*, id. Fn. *skeîfr*, adj. sned.

SKÄVIG, adj. skymlig, stickelhår; då bottenfärgen på kreatur, i synnerhet hästar, är svarteller röd, med hvita strån inblandade. Bl. *Skävuger*. Sdm.,nk.; *skäveter*, *skävier*, Vg.; *skäjugur*, id. G.

SKÄVLA SEJ, v. n. 1 skilja sig, fläcka ut sig från hvartannat. Sdm.

SKÖBBA SE, v. n. 1 flytta sig. "Sköbba dej"! säges till fäkreatur. Sk. *Skybba*, *skjobba*, *skjubba*, *skebba*, id. Sk.,hl.,vl. D. d. *skippe dig! skib deg om!* (Mlb., DL. 488. Kok 1, 267). Jfr

fsv., fn. *skipa*, ordna.

SKÖFFEL, *sköffla*, s. *skjuva*.

SKÖKA, s. *skakk*.

SKÖL. *sköl·ann*, *-gäll*, s. *skjärå.*

SKÖL, s. *skvala*.

SKÖLJ (*stjölj*), f. korg af pertor eller spjelade smala spånor. Nb.,vb.

SKÖLJA (sup. *skullt)*, s. *skola* 5.

SKÖLK, s. *skörk*.

SKÖLLPA, v. a. 2 urhålka. Ög. Sköllp, m. halfrundt, skålformadt huggjärn till urhålkning. *Sköllp-järn*, n. Ög.,sm.

Sköllpi(g), adj. urhålkad. Ög. SKÖNA PÅ el. *skena på* (ipf. *skennte på*), v. n. vara tacksam. Hs. (Db.). Fsv. *skynia*, v. a. urskilja, pröfva. GL.; fn. *skynja*; n. *skyna*; d. *skønne*. Skön, n. 1) eg. (såsom i riksspr.) behag; 2) erkänsla. "Kómma skön på", erkänna, vara tacksam. Hs.; 3) tillgift i matvaror, då något arbete hemställes; 4) matförråd, som gifves åt tjenstefolk för friveckan. Bl. Fsv. *skyn*, n. urskilning, pröfning. Ð GL.; *skön*, n. id.

Sköni, *skyni* el. *skönli*, adv. tämmeligen. Fl.(GK.,K.).

Skönsam, *skensam*, adj. tacksam. Hs. Fsv. *skönsamber*, förståndig. S.S. 1, 158; Horol. f. 122 v.; fn. *skynsamr*, förståndig; n. *skynsam*; d. *skjønsom*, id.

Sköns på, v. a. märka, gifva akt på. Sk. SKÖNAT, adj. skön, ganska vacker. "Skönat kvinn". Vb. (Nysätra, Löfånger). Fht. *scöni*; nht. *schön*, skön; fe. *sceone*; moes. *skauni*.

SKÖNS, adv. skrått, snedt. "På sköns", på sned. Sk.,hl. m. fl. *Pa skyns*, id. G. N. *på skjøns*; d. d. (Bornh.) *skjønns*; e. *ascaunce*, id.; ns. *schiens*, *schuns*. Skönsa, v. a. 1 afskära, afhugga, afgräfva på sned. Hl. *Skynsa*, v. a. o. n. 1 1) på sned afskära; 2) fara tätt förbi. G. N. *skjønsa*, v. a. "sætte skråt eller skjævt". SKÖR, adj. sköraktig, otuktig. Sm. Fsv. *skør*, oren, lättsinnig, okysk. S.S. 3, 67, 74. S.F.S. 4, 28. Cod. A. 37, f. 19 v. Sv. Pr. LIX, s. 178; gl. d. *skiør*, okysk. Jfr fn. *saur*, *sauragr*, oren; gr. ***σκώρ***, smuts, träck.

SKÖR el. *skyr*, adj. mör. Norrl., Sveal. *Sköirskur* (f. *sköirsk*, n. *sköirskt*), adj. skör, som lätt brister. N. G. Fsv. *skör*, bräcklig. Legend. 459, 1013; d. *skiør*. Sköra 3, f. spricka i berg. Vm. (Grythyttan).

Sköra 2, v. a. 1 plöja upp ett klöfverfält om våren. Sk. (Ox.). D. d. *skiøre*, v. a. plöja jorden andra gången; fsv. *sköra*, v. n. brista sönder. Jfr *skyra*.

Skörna, v. n. 1 blifva skör. "Tyget har skörnat i färgen". Sm.,bl. D. *skiørne*, id. (Moth). SKÖR, *sköra*, *skörbrand*, *skörepåk*, *sköreståönna*, *skörstaka*, *skörstikka*, s. *skurr*.

SKÖR, s. *skjärå.*

SKÖRAD MILK, *skör-ost*, s. *skyr* 2.

SKÖRK, m, mager häst, hästkrake. Vg. (Åhs, Väne, Geseneds h. m. fl.). *Skölk*, m. id. Vg. (kring Falköping). *Skörka*, f. sto. Vg. (Åhs h.). Fn. *skær*, m. häst (i skaldespr.). S. E. 2, 487; måhända af fn. *skæva*, v. n. ruere, ferri.

SKÖRLA, s. *skår*.

SKÖRPA, *skörspa*, *skerspa* el. *skirspa*, v. n. 1 1) prusta; om bockars och getters läte då de blifva rädda. Åm.; 2) göra gäck af folk. Hs. (Db.). *Skyrpa* (*stjyrpa*), v. n. med ett obehagligt läte med läpparne och tungan visa någon sitt förakt. Dl.; 3) äfven om vallpigors läte, då de vilja samla småkreaturen (får och getter) för att undgå en fara. Hs. (Ljusdal). Fn. *skirpa*, spotta, utspotta; bret. *skôpa*, v. n. "cracher avec bruit, avec effort" (Le Gonidec, 402).

SKÖRPA, s. *skura* 1.

SKÖRRD. *sköryks*, s. *skjärå.*

SKÖRT, n. 1) (i riksspr.) nedre delen af en rock, tröja, jacka o. s. v. på hvardera sidan nedom lifvet; 2) kjortel af hemmaväft tyg. Götal. *Skörst*. Hs. (Ljusdal); 3) liten kort underkjortel af linne eller fårskinn. Sm. (Vestbo). Nht. *schürtze*, f.; ns. *schorte*; holl. *schort*, f. Troligen af sv. *skära* (*skar*, *skurit*), skära, så att *skört* eg, betyder ett afskuret klädningsstycke, emedan det endast betäcker en del af kroppen.

SKÖR-TVEIT, s. *tveta*.

SKÖT, *sköta*, *skötbåt*, *sköte*, *skötel*, *skötfång*, *skötkåbb*, *skötlös*, *skötning*, *skötsam*, *sköt-simår*, *skötskinn*, *skötsten*, *skötta om*, *sköttel*, *sköttlar*, s. *skjuta*.

SKÖV, s. *skog*.

SKÖVA, s. *skava*.

SKÖV-BENED, s. *skajv*.

SKÖVE 1, n. 1) skjul, lider, portlider. *Portsköve*, *vedsköve*. Sdm.,nk.,ög.; 2) trångt rum mellan 2:ne hus; 3) fig. lång qvinna. Sdm. Jfr nht. dial. (Schwaben) *schupfe*, f. *schopf*, m. lider; e. *shop*, bod; gr. ***σκέπη***, f. betäckning, skydd; ***σκεπάω***, betäcka.

SLA (pr. *slar*, pl. *slae*, ipf. *slog*, pl. *slogu*, sup. *slai*. p. p. *slagen*), v. a. 1) slå. G. *Slå* (pr. *slår*, pl. *slåum*, ipf. *slog*, pl. *slogum*, sup. *slaið*), Dl.; *slå* (ipf. *slo*, sup. *slöje* el. *slöji*), Norrl.; *slå (slo, slagji*). Nk., m. fl.; *slau* (ipf. *slo*), id. Sk. (Göinge). *Slåast* (pr. *slåas*, konj. *slöist*, ipf. *slodist*), att slås. Fl. (Nl., enl, Hipping); 2) talesätt; *Slå för*, afstanna, minskas. Hs.—ög. *Slå drumm*, göra ingenting, gå fåfäng. Vg. *Slå i kull ugnen*, komma i barnsäng. Sdm,,hl. *Slå harm till någon*, fatta hat till någon. Hs. *Slå till med storsleven*, fägna väl, traktera hederligt. Vl.,sdm. *Slå ner seg*, falla ifrån en höjd. *Slå ópp*. a) öppna. "Slå ópp matsäkka, skrinä": b) inträffa. Hs. (Norrbo). *Slås ett'* brås på, slägtas. Fl. (Nl., Öb.). Fsv. *sla*; fn. *slá*; ffris, *sla* el. *slan*; fht. *slahan*; mht. *slahen*, *slân*; nht. *schlagen*; fsax. *slahan*, *slaan*; bay. *schlahen*; holl. *slaan*; ns. *slân*; fe. *slahan*, *sleahan*, smdr. *slân*, *slean*; e. *slay*; nfris. *slanan*; d. *slå*; moes. *slahan*. Jfr Rdq. 1, 131—133. Blók·slå, v. a. öfverdrifvet slå. Sveal.

Dverg·slag, n. en gikt-åkomma. Sdm.,ög.

Därr slag, n. en järnten, som sättes på ettspikhufvud eller på hufvudet af en järnbult, för att under hammarslag derpå indrifvas djupare i trä, än eljest vore möjligt genom att omedelbarligen slå sjelfva hufvudet. Vb.

Däng-slag, n. långsamt slag. Vg. S. *dängja*.

För-slag, n. drygsel. Bhl.

För-slå, v. n. 1) räkna öfver, öfverslå. "Ja ska förslå hór meen ru vi behöva". Sk. (Ox.). *Fer-slå*, id. Hs. (Bj.); 2) göra sig af med, förkasta, kasta bort. Hs.

Lin-slå, v. a. lina, snora. Timmermanst. Sk. (Bjäre). *Trå(d)-slå*, Bl. (Bräkne h.).

óm-slag, n. förevänning. "Göra en ting på ómslag". Ul.

ómslåtta, 1) f. andra skörden af gräs. Vg. (Vadsbo); 2) adj. af andra skörden. "ómslåtta klöver". Vg.

Ong-sla, s. *on* 1.

ópp-slag, n. moderpassion: uppstötning, vapör. Hl. D. d. *opp-slag*m invärtes svaghet.

óppslagen, adj. öfvermätt, bukig af mycken förtäring. Sk. (Frosta).

ópp-slåtare-mjöl, n. mjöl, som lemnas qvar efter degens knådning och hvilket sedan vid bakning strös på bordet på det att degen ej må klibba fast dervid. Bl. (Östra h.).

Rå-slag, n. smuts ur djur-inelfvor vid slägt; blodet som dryper på marken af ett slagtadt kreatur och luktar deraf. Vg. N. *råslag*.

Sla-bur, m. *huggjärn*. G.

Sla·fat, n. 1) ett kärl, som liknar tvänne mot hvarandra lagda tråg för att deri förvara fisk. Norrl.,Sveal.,Finl.; 2) fig. otymplig qvinna. ¨Hs. (Db.).

Slaga 1, v. n. slå sig; om ostadigt väder. Mp.

Slaga 2 (def. *-n*), m. 1)träsk, sumpig mark; 2) en vik med grundt vatten. Fl. (Replot). Fn. *slagi*, m. fuktighet; isl. *slagna*, v. n. a) slås ned, falla ned; b) blifva fuktig. (E. Jonsson).

Slag-bänk, m. bänk att fälla ned. Sm. *Sla-bänk*, m. en liten bänk i stugan. Sk. (Vemm.,Ing.).

Slagda 1, f. en stång längs efter hvilken timmer vältes. Hs. (Db.).

Slagda 2, v. a. 1 *Slagda klöva*, med *slagd-rep* uppbinda begge *bänderna* att de ej klämma den klöfjande hästen. Hs. (Db.).

Slagda 3, s. *slagde*.

Slagde, pl. afhuggna trästammar, som läggas bredvid hvarandra öfver myrar och träsk. Deraf *slagda*, v. a. 1 öfver myrar och träsk lägga afhuggna trästammar att bana väg. Hs. (Norrbo).

Slag-dörg, f. ett slags fisksnöre med krok. Bhl. S. *dorg*.

Slag-fallen, adj. tjenlig. Vg.

Slag-fos, adj. som är snar att hugga till och slås. *Slag~fnos*, id. Hs. Fsv. *fos*, färdig, beredd.

Slagga, v. a. 1 samla, förtjena genom sitt arbete eller drift. Sm.

Slagga-väder, n. snöslask, regn. Fl.(Nl.).

Slag-hök, m. 1) (såsom i riksspr.) Falco apivorus; 2) öfversittare, högmodig karl. Ög.

Slagt, n. slagtkreatur. Hs. Jfr *slåter*.

Slagtare, m. 1) (såsom i rikssp.); 2) fig. en mycket rofgirig björn, till färgen blaok. N. Vm. (enl. Dybeck, sv. vallv., sid. 48).

Slagtare-bänk, m. stupstock. Sm.

Slag-te**L**ning, m. smal käpp, till hvilken *slag-klumpen* skarfvas. Vb.

S**L**akt-sia, f. den tunna delen af ett slaktadt nötkreatur, hvilken sträcker sig mellan bröstkorgen och ljumskarne. "Ta s**l**agtesia", skära bort nämnda del (till korfmat). Vg.

Slagt-tavla, f. tafla, hvarpå småkreatur slagtas. Sm.

Slagu el. *slogu*, f. *slaga*. Vb. N. *sloga*, *slogu* el. *slugu*.

Slagu-drägt, m. remmen (vanligen af ålskinn), som förenar slagan (den tjocka träklubben) med skaftet af slagan. Fl. (Nl.). Jfr *slagu-lyr*.

Slagu·klubb, m. nedre delen af slagan; klubben hvarmed nian slår på säden. Vb. (Skellefte). *Slagu-klåbb* el. *slögu-klåbb*, m *slagklump*, m. id. Vb.

Slagu·lyr el. *slögu-lyr*, m. remmen, som förenar klubben med slagvalen. Vb. *Slag-tåg*, n. id. Ul.

Slagu·stor, m. öfre delen af en slaga. Dl. (Elfd.).

Slag-va**L**, m. slagbult, nedre delen af en slaga. *Slagu-val, slögu-va**l***. Vb.,jtl..åm..fl.; *sla-ol*. Sk.,S.Hl.; *sla-vel*. Hl. (Mornp): *sla-vol*, Hl. (Värö); *sla-el*. Bl.; *slag-drapel*. Nk.; *slag-drap*. Ög.; *slag-dramp*.. Kl.; *slag-dängel*. Vb.; *slagu-bullt*, *slägu-bullt*, id. Dl. (Mora,Rättvik). Öfverallt masculinum. *Slag*, n. id. Dl. (Elfd., Våmh.). N. *slagvol*; d. d. *slagvoll*, id. S. *val* 1, *ol* 2.

Slagå, f. stor slägga. S. G. Fn. *sleggja*.

Slatare·brónn, m. eg. slagtarebrunn; så kallas halsstycket på ett slagtadt kreatur, der det stuckits af slagtaren. Sk.(Ing.).

Slau, m. skaft. *Örv-slau*, m. lieskaft, orv (utan krokar). N. G.

Slet 1, n. slag. *Manna-slet*, n. så mycken ängmark en slåtterkarl kan slå af på en dag; (omkring ett tuuneland). N. G.

Slet 2, f. mark som slås. *Håi·slet*, f. höslåtter. G. Fsv. *hoyslet*. GL. Jfr Rdq. 2, 154.

Sleta-kal, m. slåtterkarl. N. G. *Slå-kall*, m. Dl. D. d. *sletkarl*.

Slet-äting, n. slåtteröl. G. Jfr *slåttergänge*.

Slet-kal-gillde, n. gille för slåtterkarlarne. G.

Slo (pl. *-r*), f. ormslå: Anguis fragilis. Rdq. 2, 307. N. *sloe* (enl. Hallager).

Slog (pl. *-ar*), m. 1) slåtter. Hs.; 2) skogsäng; en vanligen lågländ äng, ini skogen innestängd, som slås och inbergas i dervarande lada, hvarifrån höet om vintern hemköres. Dl.,vm. *Sloge*, m. slåtter på myrar. Hj.

Slôtte-piga, 1) f. eg. slåtterpiga; 2) visil: Parnassia palustris. Vg.(Elfsb.). *Slåtter-blomster*, n. Ul.; *flen-ört*, f. Vm.; *hvit visil*, f. Bhl. *hår-nakker*, pl. Öl.; *hjerte-blad*, n. Dls. Gl. sv. (Bromel) *lefvergräs med hvit blomma*, *rose-gräs*. Slug (komp. *slugänä*, sup. *slugäst*), adj. 1) vid sina sinnens fulla bruk; 2) förståndig; 3) illistig. Vb. *Ill-slug*, id. Götal. *Sluv*, slug. Fl. (Öb.). *Slög*, 1) förståndig. V. Dl.; 2) fintlig (i ord), i ord förtretlig. *Sleg*, id. Hs.; 3) händig. konstfärdig, som kan slögda, skicklig att snickra. Vb.,mp.,dl. (Leksand), ul.,fl.,vg. *Sljug*, *slyg*, Dl. (Elfd.); *slug*, (Tuna); *slåjgd*, id. G.; deraf a) *hand-slög*, som är fallen för handslöjd. Vm.,sdm.; b) *o-slög*, somgör dåligt handarbete. "Oslög handtverkar, snikkar,". Vb.; c) *slygdrä*, *slyddrä*, v. n. o. a. 1 slöjda, händigt tälja mod knif; d) *slyddekniv* m. täljknif. G.: e) *slögdare*, m. slöjdare; förfaren i handslöjd. Vg.; f) *slögd-björk*, f. björkvirke, som är tjenligt eller ämnadt till snickarearbete. Ul.; g) *slöjdig*, adj. kunnig i slöjd. Ög.,fl.(Nl.); h) *trä-slög*, adj. händig i träarbetens förfärdigande. Vm. Fsv. *slögher*, skicklig, konsterfaren. Kg. St. 3, 57. S.S. 1, 16. S.F.S. 4, 181; fn. *slægr*, slug, listig; d. *slu*; nkt. (dial.) *schlug*, id. Jfr Rdq. 2,377. Orimm, gr. 3, 12.

Slå-mark, f. mark som lönar att slå. Sdm. (Södertörn).

Slåna, v. n. 1 blifva lindrig, mildare; om väderlek. "Regnet slånade. Vintern har slånat". Mycket utbredt ord. (Mp.—kl.). Jfr *släna*.

Slåter, n. 1) slagt, slagtande. Dl. I andra munarter *slåtter*, n. Rdq. 2, 154; 2) slagtnöt, slagtdjur. Dls.,vg. *Slåtter-nöt*, n. Vg. E. *slaughter*; fn. *slátr*, n. a) slagt; b) kött af nyslagtadt djur; fsv. *slatrinq*, f. slagt. S.F.S. 2, 36.

Slätra el. *slåtär*, v. a. 1 slagta. Dl. *Slagtr*, id. Fl. (Öb.). Fn. *slátra*; n. *slåtra*; fht. *slahtôn*; mht. *slahten*; nht. *schlachten*.

Slåtär, m. slagtare. Dl. (Elfd., Våmh.). *Slatter*, m. id. Mora.

Slåtta, f. 1) slåtter. "Mi slåtta ä nu slut". Ul.,ög.,sm. *Slôtt*, f. id. Vg.; 2) hvad man hinner slå på en viss tid. Ul. Fn. *sláttr*, m. *slátta*, f. slåtter; deraf *hå-slåtta*, f. s. sid. 276.

Slåtta·dägg, f. dagg på slåttcrdagen. Vg.

Slåttar, m. slåtterkarl. Vb. *Slôttare*, m. Vg.

Slåtter-gubbar´, m. pl. 1) kornfibla: Scorzonera humilis, L. Sveal.; 2) hästfibla: Arnica montana, L. Sm.; 3) slåtterfibla: Hypochæris. Vg. *Slåtter-kullor*, f. pl. Jtl. Jfr *svinrot*, *St. Hans blomster*.

Slåtter-gänge, n. slåtteröl. Ög. *Slåttragille*, n. Sm. Jfr. *slet-ãting*.

Slåtter-varg, s. *varg*.

Slått-kullor, f. pl. kummer: Geum rivale. Mp. *Bagg-pungar*, m. pl. Ög.; *katt-ballar*, m. pl. G.; *får-pungar*, m. pl. Hs.; *fåre-puppor*, f. pl. Vg.,dls.,sm.; *får-kummer*, n. Sm.

Slägna, v. n. 1 blifva seg, mindre varm; om järn. Sm.

Slängna, v. n. 1 blifva mjukt (af fuktighet eller ålder). Bl.

Slänn (*slän*, *slenn* el. *slinn*), n. töväder. "Dä e slenn i väret i da". *Slena*, f. id. Sk.; *släjet väder*, n. id. Sm. D. d. *slæne*, *slænne*.

Släna el. *slenna*, v. n. 1 töa. "Dä slänar i väret. Dä har, slänat litte". Sk. *Släjna*, 1) id. Sk.,hl.,sm. *Slöjna*, id. Bl.; 2) slå sig, fuktas, vätskas. "Brödet släjnar i källaren". *Slänas*, v. d. 1 id. "Saltet slänas". Sm. Isl. *slagna*; d. d. *slæne*, *slænne*, *slæine*.

Slätt, n. slag. *Klókke-slätt*, n. klockslag. Sk.,hl.; 2} det som man hinner att slå eller meja på en viss tid. "En dag-slätt, karä-slätt". Sk.,hl. D. *slæt*; n. *slætte*, *dagslætte*.

Slätte-gille, n. slåtteröl. Sk.(Onsjö,Gärds,Ing. h.).

Slätta-kar, m. slåtterkarl. Sk.(Bjäre,Ing.).

Upp·slet, f. så mycken säd, som hvarje gång tages till tröskning med slaga. G.

Ut-slätt el. *ud-slätt*, n. utslag (på kroppen), sårnad. Sk.,hl.; deraf *udslätts-utöj*, n. skabb, skorf. S. Sk. D. *udslæt*.

SLA-BÄT, n. 1) mindre förkläde. Bhl.,hs.,vl. *Slabbãt*, m. id. Bhl.,sm.; 2) stor haklapp, barn-förkläde. Sk. (Göinge,Ing.). Holl. *slab*, f. stor haklapp för barn.

SLABBA 1, v, n. 1 1 orena, söla, nedsöla sig med vatten, slaska. Allm.; 2) smutsa ner genom *slabbor*. "Spôtta å slabba. Slabba ner golvet". Vg.; 3) vara sluskig i klädsel; 4) med möda taga sig fram. Hs.; 5) vara ricklig, t. ex. om hjul. Sk.; deraf *slabbe-rum*; 6) *slabba mule*, kyssas; föraktligt. S. Sk. *Slabb,* v. descript "Slabbar å gar", går makligt och vårdslöst. Fl.

(GK.,K.). Fn. *slabba*; holl. *slabben*, nedsöla sig; e. *slabber*, slaska, söla ned. Jfr *slubba*. Munn·slabb, s. *munn*.

Slabb, m. 1) nedsöladt vatten; 2) slask. Götal. Isl. *slabb*.

Slabba, 2, f. fruntimmer, som nedsölar sig genom gående i smuts eller plaskande i orent vatten. Svea-, Götal.

Slabba 3, f. 1) svinäta. Sk.; 2) myckenhet spott eller snor, som på en gång spottas eller snytes ut. Vg.

Slabbare, m. slarfaktig menniska. Sk.(Ing.).

Slabbe-kókk, f. upptvätterska vid större gillen. Sk. (Ox.). *Sladde-kókk*, id. Hl. D. d. *slattekok*.

Slabbe-rum, n. för stort rum kring en hjulaxel. Sk. (Ox.).

Slabbig, adj. smutsig, våt. "Vägen ä slabbig", uppfyld med vattendränkt snö. Sm. *Slabbed*, id. Sk. E. *slabby*, smutsig, slaskig. Jfr *slabbug*.

Slabbor, f. pl. gamla utslitna skor, som begagnas inom hus. Bl. *Slaffsor*, *sjaffsor*.

Slabbra i sej, v. n. 1 häftigt och ovårdigt äta. Ög. Ns. *slubbern*. Jfr *slobba i sej*.

Slabbug, adj. vårdslös, som ej noga uträttar sina göromål. Dl. (Elfd.) SLABBER, *-das*, *-dänga*, *-snute*, *-taska*, *-tyska*, *slabbra*, s. *läpe*.

SLA-BÄNK, s. *sla*.

SLADAR (f. *slad*, n. *sladt*), adj. liggande; om plog, hustak, räfständer. S. G. Jfr *rauar*.

SLADD 1, m. mull·sloffa. *Sladda*, v. a. 1 köra med mullsloffa. Bl. m. fl. Af sv. *slät*, adj. jämn.

SLADD 2, m. liten klimp, smula. *Sladdar* (el. *sladde*), pl. lemningar af matvaror efter gillen. Sk. *Slatt*, n. sqvätt, tår, slick. Vg.; *våtte-slatt*, m. id. Nk. D. d. *slatte*. Sladda krämare, m. lumpsamlare. Sk.,bl.

SLatta, v. n. 1 utdela i *slattar* (sqvättar). "*Slatta* mä". Vg. (Kåkinds h.). SLADDIKA, f. toffla. Sk. (Örkelljunga).

SLADDRA 1, v. n. o. a. 1 (såsom i richsspr.) prata mycket utan mening och sammanhang, prata i vädret. *Sladra*, v. a. sqvallra. Vg.,g. *Slatra*, tala oredigt, hastigt. Vg. Preste-sladdra, f. fruntimmer som frambär sladder till presten. S. Sk.

Sladder·stund, f. sqallerstund. G.

Sladdra 2, f, (sladdrande) tunga. Götal. *Sladru*, f. def. G.

Sladder-bär, n. blåbär: Vaccinium Myrtillus. Bl.Sladder·maska, f. sladderkärring. Sk.,hl.,bl. *Sladder·kärling*, *sladder-kärrå*, f. G.

Sladder-taska, f. qvinna, som är fallen för att sladdra; skräfla. Allm. *Slaper-taska*, f. Jtl.

Sladder·trå(d), m. telegraftråd. *Snakke-trå(d)*, id. S. Sk. Nytt ord. SLAFFSA 1, v. n. 1 1)lita som en hund; om våt mat. "Slaffsa i sej". Allm. *Slappsa i si*, id. G. *Släffsa i si*, lapa; om hundar och kattor. Dl. (Elfd.); 2) förrätta något göromål slarfvigt och illa. *Slaffs* (ipf. *-ä*). Vb.; 3) öfverdrifvet smeka, i tid och otid kyssas och klappas. Sm.; 4) sqvallra. Vg. (Skarab.). Slaffs 1, m. 1) en som äter mycket fort, ej tuggar maten; slukare; 2) en som gör allt fort och illa. *Slams*, m. id. Vb.; 3) trashank. Sk. (Bjäre h.). Jfr *sloffs*.

Slaffs 2, n. 1) utstänkning af något vått; 2) liten sqvätt af någon våtvara, t. ex. kaffe, kräm m. m. Sm.,ög.; 3) öfverdrifvet smek, kyssande och klappande. Sm.; 4) sqvaller; deraf *slaffse-bötta*, f. sqvallerbytta. Vg. (Skarab.).

Slaffsa 2, oreligt fruntimmer. Vl.

Slaffsi(g), adj. som äter mycket fort och ovårdigt. Ög. SLA-FÖTTES, s. *skakk*.

SLAGA, *slagbänk*, *slagda*, *slagde*, *slag-dängel*, *-dörg*, *-fallen*, *-fos*, *slagga*, *slagg-väder*, *slag-hök*, *slagt*, *slagtare*, *-bänk*, *slag-telning*, *slagtesia*, *slagttavla*, *slagu*, *-drägt*, *-klubb*, *-lyr*, *-stor*, *slag-val*, *sla-ol*, s. *sla*.

SLAIKER, s. *slik*.

SLAIKÄS, s. *slek*.

SLAJ-BO, s. *sljett*.

SLAJDA, f. 1) släp, något som släpas, följer efter. "Dä va en lång slajda han har efter sej"; 2) släpande trasor. Hl. Fn. *slæda*, f. lång klädning, släp (Hald); *slæda*, släpa utåt jorden (E. Jonsson).

SLAK. adj. 1) såsom i riksspr.) ej spänd; 2) matt, orklös. Vb. Fn. *slakr*, slak; fe. *sleac*; e. *slack*; fht. *slak*; nht. *schlack*. Slaka-varp, n. ett varp utan fångst. Fl. (NK.).

Slak-fórs, m. lugnvatten i en elf. Vl.

Slakän (ipf. *slaknä*), v. n. 1) slakna, gifva efter; 2) minskas. "Hågen ha slaknä när'óm", han är nu ej särdeles hugad till, ej mer så ifrig. Vb. Isl. *slakna*, slagna; fe. *slacjan*.

Släkka, v. a. göra slak, lossa på ett tåg. "Släkk"! Sjömansspr. Holl. *slaken*. SLAKE. s. *släke*.

SLAKK, adj. lutande. "Bakken jär no na slakk", backen lutar bra mycket. Vb. Slakk (ipf. *-ä*), v. n. luta. Vb. SLAMMÄR (ipf. *slammrä*) v. n. 1) slamra, hålla oljud; 2) prata högljudt, vara pratsjuk. Vb. *Slammbra*. Dl. (Eifd.). Jfr fn. *slamra*, v. a. E. Jonssons ordb. 401. Slammer, n. 1) (såsom i riksspr.) slamrande ljud; 2) högljudt och brådstörtadt tal. "Slammer å rammel". Vb.—ög.; 3) sqvaller. Vl. Fsv. *slambran*, f. slammer. S.F.S. 7, 292.

Slammeral (el. *slammerall*), adj. stenig, ojämn. Vl.

Slammer-das el. *slammer-kuse*, m. bullersam, pratsam menniska. Hs. (Db.). Jfr *slabber-das.*

Slammer-maja, f. fruntimmer som bullersamt pratar och sladdrar. Sdm.(Dalarö).

Slammer-slåtter, m. slåtter på en dålig äng med stenar och tufvor. Ög.

Slammer-taska, f. pratsjuk menniska. Allm. Jfr *sladder-taska.*

Slammer-trut, m. pratmakarc. Bl.

Slammer-väska, f. pratmakerska. Vg.

Slamra, f. pratmakerska. Allm. *Slammerska*, f. Vm.; *slomra*, f. id. Bl.

Slamrig, adj. pratsjuk; sqvalleraktig. Svea-. Götal. *Slambrun*. Dl. SLAMPA 1, v. n. 1 1) vara vårdslös, uppföra sig vårdslöst. Ul. *Slampa te*, oordentligt uträtta. Nk.: 2) slarfvigt, lättsinnigt springa omkring. Vg. (Skarab.). Nht. *schlampen*; swz. *schlampen*. Slamp, n. hafs, ovårdighet. Ög.

Slampa 2, f. slarfaktig, oordentlig qvinna. Allm. N. *slampa*, f.; nht. dial. (Nassau) *schlampe,* f. (Kehrein 1. 348); səhwab. *schlappe*, f. id. (Schmid, 462); kärnt. *schlampe*, f. & m. "lüderliche, sich äusserlich vernachlässigende person" (Lexer, 219).

Slamper, m. slarfaktig, oordentlig karl. Sdm.,nk. N. *slamp*; d. d. *slamper*; nht. dial. (Nassau) *schlamper*, id.; lett. *slampa*, "homo sordidus et laxus".

Slamp-hank, m. slarfaktig menniska. Hs. (Db.).

Slampig, adj. vårdslös och orenlig. Allm. Nht. (dial.) *schlampicht*, *schlampet*, id. (Schmid, 464).

Slamp-lyr, f. yrhätta, vårdslös flicka. Vb. (Ume). Slamp-lår, n. oordentlig qvinna. Ul. Anm. I alla dessa landskapsord höres dubbelt m-ljud. SLAMSA 1, v. n. 1 1) slarfva, vara vårdslös, göra något fort och ovårdigt, gå ovårdigt; 2) prata mycket utan sammanhang. Slams 1, n. 1) vårdslöst beteende: 2) onyttigt prat. Allm.; 3) vårdslöst, illa gjordt arbete. Vb.,hs.

Slams 2, m. som pratar mycket och utan sammanhang. *Slams-has*, m. id. Sk.

Slamsa 2, f. 1) till kläder och yttre skick vårdslös qvinna. Allm.; 2) pratmakerska. Sk. N. *slamsa*.

Slamsa 3, f. 1) långt och tunnt köttstycke. Sdm.,fl.(Nl.); 2) sämre klädesplagg. Bl. (Östra h.).

Slamse-kaga, f. menniska, som pratar mycket. Sk.

Slamse-kar, n. pratsjuk menniska. S. Sk.

Slamsing, m. större flik eller slarfva af något illa tillskuret, t. ex. tyg, kött. Fl. (Nl.).

Slams-rede, s. *reda* 1.

Slamsun, adj slamsig. Dl. (Elfd.). Anm. I alla dessa landskaps-ord höres dubbelt m-ljud. SLANA 1 (pl. *slanor*=, f. 1) lång, smal trästam af gran eller fur, hvarpå eller hvarmed sten o. d. bortföres och vräkes. Allm.; 2) stort, långt träd till mastspira. Sdm.,ög.; 3) lång trädstam, som lägges vid vägkanten att hindra utskärning. Sm. Slana 2, v. a. 1 sålunda bortföra sten eller belägga vägkanterna m. m. Sm.

SLA·NEJT, n. sällskap med dåligt folk; föraktligt. "Han va i slanejt (el slanett) mä ett tjuvebånn). Sk. Jfr *slant* 1.SLANG 1, m. orm. Sk. (kring Skarhult). Nht. *schlange*.

SLANG 2, s. *slinga-*

SLANGER, n. dåligt sällskap, kamratskap, följe. "Han slo sej i slanger mä dålit folk." Svea-, Götal. *Slang*, n. id. "Slå sej i slang mä." Kl. *Slange***l**. n. "I slange**l** mä." Ul.vg. Troligen af *slinga.*

SLANK, *slanka*, *slankdagar*, *slankekål*, *slankhas*, *slankig*, *slankvekka*, s. *slinka.*

SLANN 1, m. rulltrissa på en *rókk·vinge*; eg. den trissa i en spinnrocksrulle, som skrufvas pä järntenen för att fasthålla den löpande rullen inom vingen och på hvilken trissa snöret löper uti tvenne inskärningar. Ordet begagnas äfven om hvarje trissa, påskjuten eller påskrufvad på en stång. Ul.,sdm. (Ornö, Inderö).

SLANN 2, m. afsats på något. Ul. (Rosl.).

SLANS, s. *slant*, under *slinta*.

SLANT, m. redskap till gäddors fångande, bestående af stång, ref och krok (*slanntdon*), Riks-spr. Fht. *slindan* el. *slintan* (ipf. *slant*=, v. a. sluka; *slunt*, m. svalg (Graff 6, 797, 798); mht. *slinden*, sluka; bay. *schlinden*, id. (Schmeller 3, 451); nht. *schlund*, m. svalg; holl. *slonde*, f. id. Slanta, v. n. 1 fiska med slannt (lax, gäddor). Allm.

Slant-krok, m. gäddkrok, som sänkes ned och under små ryckningar drages upp för att fånga gäddor och andra stora fiskar. Allm. Sv. och Fl.

Slant-rev, m. metref. Fl.(Nl.)

Slant-spö, n. metspö utan flöte. Götal.

Slant-stake el. *slanta-stake* (pl. *-kar*), m. lång stång i ena ändan skodd med järntaggar att dermed fånga fisk genom att på måfå stöta på sjöbottnen. *Ål-gill*, m. id. Vg. (Elfsb.). Anm. I alla dessa ord höres *n* dubbelt. SLANT, *slanta*, *slantig*, *slant-härvel*, s. *slinta*,

SLA-OL, s. *sla*.

SLAPP, *slappe*, s. *slippa.*

SLAPPER-HUS, n. vapenhus, förhus vid kyrka. Sm.

SLAPPRA, f. 1) mun som pratar och slamrar jemt; 2) en slags fogelskrämma, bestående af små väderqvarnsvingar, hvilka drifva hamrar, som slå på styret. *Väder-hvell*, f. id. Vb.

SLAPPS, n. 1) slarf; 2) slamsa, vårdslöst fruntimmer. G. Jfr fht. *slaff*, adj. slapp, trög, lat. Slappsä, v. n. vara vårdslös, slamsig. *Slappsä äi si*, slafsa i sig, sörpla. G.

SLAPPÄR (ipf. *slapprä*), v. n. snöga kram snö; tina. "Hä slapprä å snjödd", det föll snö och regn tillika. "Hä slappär å teen", det töar och gör slask. Vb. Jfr lapp. *slappe*, *tjatse slappe*, våt och blöt snö.

SLAPPÄR, *slapra*, *slappra*, *slapprug*, *slaprun*, a. *läpe*.

SLARK, n. kolstybb. Sm. N. *slark*, n. affall.

SLARVA 1, v. n. 1 1) (såsom i riksspr.) vara vårdslös; 2) talesätt: *slarva på målet*, otydligt uttala orden. Ög. Slarva 2, f. 1) (såsom i rikssprr.) klädestrasai. "Ja har ingen slarva i dä byket", i den smutsiga saken har jag ingen del. Vm. 2) slarfvig qvinna, flicka; fruntimmer, som uträttar något illa. Allm. *Slurva*, f. Sm. N. *slarva.*

Slarva-gåta, f. gåta, gammal saga. Vg.

Slarven, m. def. "Vara på slarven", vara ankommen af starka drycker. Nk.

Slarv-rè, n. slarfaktighet. Hs. (Db.).

Slarverska, f. pratmakerska. Sdm. (Dalarö). Jfr lapp. *slarvet*, v n. sqvallra.

Slarv·röja, f. täcke af mattväf. Hs. Jfr *rya.*

Slarv-täkke, n. täcke af trasor. *Trasmatt-vävnad*, m. id. Gstr.

Slarv-stårss, s. *stärkja*.

Slårvuar, adj. trasig, slarfvig. G. *Slar-vu(g)*, id. Hs. (Db.). SLAS 1, konj. likasom. Dl.

SLAS 2, m. 1) flik, stycke. Hs. *Slase*, m. trase. Sveal.; 2) slusk. Hs. *Slase*, m. id. Sveal. Jfr fn. *slas*, n. læsio. Slasa (ipf. o. sup. *slasa*), v. n. 1) slarfva, tappa bort genom vårdslöshet. Vb.,nk; 2) gå sluskigt och vårdslöst klädd. Vb. Jfr isl. *slasa*, v. a. såra, skada.

Slasa-brok, m. som går med illa uppdragna byxor; som går slaskigt och slarfvigt klädd. Vb. SLASA, *-n*, m. stormhatt: Aconitum septemptrionale, Köll. *Flugu-rot*, f. id. Vb. (Lycksele). Monne af *slas* el. *slase*, i anseende till de mångfliga, mycket inskurna, liksom trasiga bladen?

SLASK, n. 1) eg. (såsom i riksspr.) orent vatten, sköljvatten; 2) tvätt. Allm.; 3) vårdslöshet. Vb. Slaska 1, v. n. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) af vårdslöshet utspilla vatten eller annan vätska; 2) kyssas. "De slaska mä hvarandra". Sm. *Slaska tryne*, id. Bl. (MedeJstads h.). D. *slaske*, slaska; fn. *slatta*, v. n. plaska (Hald.); skot. *slash*, arbeta i det som är vått.

Slaska 2, f. orenligt fruntimmer. Dl. (Elfd.).

Slaskun, adj. slaskig., oren, våt. Dl.(.Elfd.), vl.(Fryksdal.). D. *slasket*. SLATARE-BRÓNN, s. *sla*.

SLATERSKÅ, f. 1) slask, slem (af regn, sköljning); 2) det som vid silning stannar på filtrum. Fl.(Nl.). Jfr *slottrå*.

SLATRA, f. en af magarne hos idisslande djur: colon. Kl. *Slöddra*, f. Sk.(Ox.).

SLATT, *slatta*, s. *sladd* 2.

SLAU, s. *sla*.

SLAUNGER·TÅLL, s. *slinga.*

SLAVARE, m. en arbetare utan bestämd sysselsättning, går på gården och uträttar hvarjehanda göromål. Kl. Af sv. *slaf*, m. träl.

SLAVE, m. de mindre sädesstrån som icke bindas till neker, utan sedermera hopräfsas. Sk. (Ing., Gärds h.),hl. *Vrase*, m. S. Sk. Fn. *slóđi*, m. något som släpas, drages bakefter.

SLEG, s. *slög*.

SLEIV, f. slef. Vb. Fn. *sleif*; ns. *sleiv*.

Löjp-sleiv, f. slef hvari man smälter bly eller tenn. Vb.

Sleva (ipf. o. sup. *slevä*), v. a. o. n. 1) ösa med slet. Vb. *Sleva ópp*, id. Ög.; 2) äta glupskt, sluka maten. "Han slevä ti säg hela mjólktrågä meda han håll å". Vb. *Sleva i sej*, id. Allm.

SLEK (ipf. *slekt* el. *slekä*), v. a. sleka, slicka. "Slek däg om trutä"! du far intet, njuter intet deraf. Vb. *Släkja* (*slätja*), id. Dl. *Slaikäs*, v. d. kyssa mycket. G. Fsv. *slekia* (ipf. pl, *slekto*); fn. *sleikja*, *slekja*; n. *sleikja*; d. *slikke*;fe. *liccian*; e. *licc*; fht. *sliccan*; *sleccan*; nht. *schlecken*. Rdq. 1, 222. Mjölk-slikk, s. *milk*.

Pappa-slikken, s. *pappe*.

Sleke, n. något saltaktigt, som ges åt kreatur att slicka på. Riksspr. *Släkje*, n. Hs.; *släkja*, f. Dl.; *slaikä*, n. G. N. *sleik*: d. *slik*.

Sleke·hvita, f. getnamn; den hvita geten, som lätt lockas med sleke (salt och mjöl). Dybeck, sv. vallv., 48.

Slekke·kubb, m. stock, urhålkad i ena ändan, hvaruti sleket fasttryckes. Ög.

Sleke-putt, m. 1) pekfinger. Allm.; 2) liten gosse. Ög.,sm. N. *sleikjarpott*, m. pekfinger.

Slekk, m. slick. "En slekk vatten, en mjölk-slekk". Ög. Jfr *pappa-slikken*.

Slek-sot, f. en sjukdom hos boskap. Sm. Jfr *träätare-sjuka*.

Släkje-skräppa, f. pung eller väska, hvari vallhjonet förvarar sleket. Hs. *Slekji-skräppa* (*sletji-skräppa*), f. Vl.: *släkje-taska*, f. Hs. (Db.); *sleik-taska*, f. Jtl.; *slekji-taska* (*sletji-taska*). f. id. Vl.

Släkjs-fingär (*slätjs-fingär*), m. pekfinger. Dl.

Släkjs·kupp (*slätjs-kupp*), m. slekekopp, liten rund träskal, som vallhjonet bär vid sidan, innehållande sleke. Ö. Dl. SLEKA (ipf. o. sup. *sleka*), v. n. o. a. 1) runka, lossna, vara lös i fogningarne, blifva rankig. "Hjula, åkdona sleka": 2) rycka fram och åter till dess det lossnar; säges endast om döda ting. Den aktiva bemärkelsen är mindre bruklig. Vb. Slekal, *sleka-lónnom*, adj. som lossnat, så att det ej håller sig stilla och stadigt, rickar hit och dit. Vb.

Slekali, adj. ricklig; om kärror och andra åkdon, som genom nötning eller skakning gifva efter i fogningarne. Vb. SLEKER, m. smickrare. Sm. Fsv. *slikiare*, m. snyltgäst. Kg. St. s. 145: nht. *schleichen*, reptare, sese insinuare; fht. *slîhho*, m.; nht. *schleicher.*

SLEKIGER, adj. finvuxen, vek, späd; om gräs. Vg.

SLEM, *slema*, s. *slemmer.*

SLEMMER, adj. 1) ursprungligen: sned, skef; 2) elak, stygg, skamlig, slem. Allm. *Slimber*, id. G. *Slöm*, adj. 1) id. Åm.; 2) klen, dålig, svag, ömklig. "Slöm i sina stykken eller kunskaper". Vb.; 3) slö; om säd. "Slöm säd". Vl. Fsv. *slember*, *slemer*, *slimer*, a) elak, grym. S.S. 3, 15; b) neslig, vanhederlig S.F.S. 5, 14; d. *slem*; n. *sleim*; nht. *schlimm*; holl. *slim*, ond, elak, arg; fht. *slimb*, *slimm*, sned, skef (Graff 6, 793); bay., nassau *schlimm*, *schlemm*; swz. *schlimm*, id.; ns. *slimm*, a) sned, skef; b) förvänd, elak, arglistig. Dessa befryndade

tungor samt nedan anförda rotskott ur våra munarter visa klarligen att fsv. *slemher* ursprungligen haft betydelsen: sned, skef. Slèm, f. ljumske. G. Ursprungliga betydelsen har troligen varit: skref.

Slema, f. en falsk, slem, inställsam qvinna. Hs.(Bj.).

Slemm, f. snedhet, snedd. "På slemmen", på snedden. Sm. Holl. *slimheid*, f. snedhet. Jfr lt. *limus*.

Slemma, n. rosen: erysipelas. "Han har ondt å de slemma". Hl.

Slem.skuren, adj. snedskuren. t. ex. om en kjortel. Sm.

Slöjm, f. slösäd. *Slöjm-säd*, f. G.; *slöm·säd,* f. id. Sdm.

Slöjmig, adj. oduglig; om slösäd. G.

Slömmas, v. d. vara lömsk. "Hunden gar u slömmes". G. SLENN, s. *sla*.

SLEPA, s. *släpa*.

SLEPA-TRUT, *slepa-tut* el. *slepa·lur*, m. storpratare. Vb. (Ume). Jfr *slåpå*, *läpe*.

SLEPER, *sleppe-sko*, s. *slippa.*

SLERVIG, s. *slevig*.

SLESA, v. n. 1 hafva en strid gång, kasta öfver med fötterna; om hästar. Hs.(Db.). Hit hörer det af Ihre (DL. 159) från Vestergötland anförda ordet *slösare*, m. en häst, som väl trafvar.

SLESK, *sleska*, s. *slisk*.

SLET, *sletig*, *slett*, *slett-varg*, *sleilä*, s. *slita*.

SLET, *sleta-kal*, *slet·ating*, *slet-kal-gillde*, s. *sla*.

SLET, s. *sljett*.

SLEVA, s. *sleiv*.

SLEVI(G) (uttal, *schlevi*), adj. sliddrig. *Slervig*, adj. id.; säges äfven om vått tyg o. d. Vg. (Skarab.). Jfr *sli* 1.

SLI 1, n. 1) slem, slemmighet. Vg.,hl. *Sly*, n. id. "Hosta ópp sly". Nk.; 2) slemaktiga vattenväxter: Conferva palustris. Bhl. N. *sli*, *sly*, n. slem; fn. *sly*, n. slemaktiga vattenväxter. Sliddrig, adj. slemmig, slipprig af slem. Vg.(Elfsb.),sm. *Sleddri* id. Ög.

Slige·rot, s. *rot*. SLI 2, s. *sly* 1.

SLI 3, s. *slir* 1.

SLIDERI, s. *slita*.

SLIÐI (pl. *-r*), släde. Dl.(Elfd.,Våmh.). *Sljär*, m. Vb. Fsv. *sliþi*, *slæþi*, m. släde. VML.UL.MELL.; *slædhi*, m. J. M. Yrt. s. 76; fn. *sledi*, m.; n. *slede*, *slie*, m.; d. *slæde*; fht. *sleihha*, f.; *slito*, m.; nht. *schlitten*, m.; holl. *slede*, f. id. Jfr fe. *slidan (slâd, slidon),* labi, prolabi. Slid-stav el. *slider-stav*, m. slå på en släde, stödjande lasset. G.

SliÐä-medär, m. pl. slädmedar. Dl.(Elfd.,Våmh.).

Släd·tak, n. slädbotten. Hs.(Db.).

Spets-slä, s. *spets*

SLIFFS, n. slisk, sötsaker. Svea-, Götal.

SLIFFSA, v. n. 1 tala oredigt. Fl.(Nl.).

SLIGE-FRÖ, s. *slägfrid*.

SLIGE-ROT, s. *rot*.

SLIK, adj. (såsom i riksspr.) sådan. "Han jär slik han a vörä", han är sådan han förut varit. "Han jär slik å slik". Vb. *Slaiker* el. *slaik*, id. Dl. *Slikkän* (n. *slikkä*), adj. id.

"Slikkän lathunn lii ji int. Bry däg int vä slikkä"! Vb. *Slikan* (f. *slika,* n. *slikt,* pl. *slike),* id. Hs. (Db.). Fsv. *seliker*, *sliker*, slik, sådan. VGL.VML.; fn. *slikr*; fht. *solih*, *solihcher* (Graff 6, 18); fns. *sulic*; fe. *svylc*à; nht. *solcher*; e. *such*; moes. *svaleiks*, id. Jfr Rdq. 2, 531. Sämu-slik, adj. likadau. Dl.(Malung). Fn. *samlíkr*; fht. *samalîk*; moes. *samaleik*. SLIKKA, s. *slir* 1.

SLIKKJA, f. en ho gjord af en stor ihålig trästam. Hs.(Db.).

SLIMPA, f. trasa. Hs.,ul. *Slimmer*(pl. *slimmrer*), f. trasa, slarfva, torktrasa. "Han vart skotä i slimmrer". Vb. Lapp. *slimpo*, trasa. Jfr *slimsor*. Slimmär (ipf. *slimrä*) v. a. rifva sönder, "Slimmär ópp kläa", rifva, nöta upp kläderna. Vb.

Slimne, adj. trasig, söndrig. Vb. SLIMS, m. karl, som ej är klädd i den vanliga sockendrägten. *Slimsa*, f. 1) qvinna, som ej är så klädd. V. Dl.; 2) lättsinnig qvinna. Ö.Dl. (Elfd.,Våmh.),hj. Slimse-klädd, adj. brokigt klädd; som bortlagt bruket af den vanliga sockendrägten och kläder sig på köpstavis; om fruntimmer. Dl. (Våmh.,Orsa). *Ov-klädd*, adj. id. Orsa. Jfr *krus-klädd*. SLIMSOK, f. pl. trasor, stycken, bitar af kläder, skinn, not m. m. "Slimsor å slarvor". Fl.(Ingo). N. *slimsa*, f. lapp. Jfr *slimpa*, *slimmer*.

SLIND, f. 1) sida, hörn. ”Han ä två alnar bred på hvar slind". Ul; 2) äng. sträcka, trakt. Uttalas i denna bemärkelse: *slinn*. "I helä den slinna finns int nagen körrvaj. Helä slinna jär full vä berg å moras. I den slinna stå bönrän säg väl". "I den slinna jär ä int. vähdt du går å skoog", åt det hållet är det ej värdt att du går att jaga. Vb. Fsv. *slind*, f. sida. VML. II B. B. 10: "a hwaria, slind". S.F.S. 7, 145: "hwar slindhen hiölt j breddhenne xx föther"; fn. *hlid*, f. sida. Fyr-slynt, adj. fyrkantig, fyrsidig. Kl. (Stranda,Tjust),sm.(Kinnevald). I andra munarter *fyrslind*, *fyrslint*. Fsv. *fiugur-slinder*, *fyra-slinder*, *fyra-slindadher*, id. S.S, 1, 159. Birg. Upp. 1, 401. S.F.S. 6, 168; 7, 145.

Slindiger, adj. hörnig. Ul. Fd. *slyndæth*, kantig (Mlb., Bib. Ov.).

Tri-slindiger (*trislind*, *treslind*, *treslint*) adj. tresidig, trekantig; t. ex. om en halsduk, en *snip*. "Halsduken ä treslindiger". Ul.,Sthm. SLINDER el. *slinner*, pl. bjelkar, stänger, lagda i kors öfver logen att derpå förvara säd, hö, m. m. Kl.,sm. *Slinne*, n. 1) id. Sm.,ög.; 2) klufvet gärdsle. Nk.; 3) höskulle. Sm.,bl. *Slynne*, *slynge*, n. id. ´Sk.(Ö.Göinge),bl.; 4) tröskbod. Ög. N. *slind*, f. bjelke, tvärbjelke öfverst i ett hus; d. d. *slyde*, stänger och grenar, lagda öfver bjelkarne öfverst i ett uthus att derpå förvara säd och foder. Hö-slinder, n. höskulle. Kl. *Hö-slinne*, *hö-slynne*, *hö-slynge,* n. Bl.,sm.

Spannemåls-slinder, n. spannemålsbod. Kl.

Vagns-slinder, n. vagnslider. Kl. SLING, s. *slinga.*

SLINGA 1 (pr. *sling*, pl. *slingum*; ipf. *slang* el. *slaung*, pl. *slungum*, sup. *slungjiđ* [*slundjiđ*]), v. n. vackla, ragla, slingra. Dl. Hit höra 1) *slinga,* v. a. 1 a) (såsom i riksspr.) böja, kröka till, slinga; b) virka band på snörmakerivis. *Slyngja*, id. Hs.; c) spola med två nystan (af olika färger). Sm. *Sling* (ipf. *-ä*), v. a. fläta (snören, tömmar). Vb.; 2) *slinga* (pr. *slingur*, pl.

slinge, ipf. *slang*, p]. *slungu*, sup. *slungi*), v. a. slunga. G. *Sloong* (ipf. *-ä*), slunga, kasta; slå. Vb.; *slaunger* (pr. *slaungrer*, sup. *slaungräd*), slunga. Dl.(Våmh.); *slinger* (pr. *slingrer*, sup. *slingräđ*), id. Dl.(Elfd.); 3) *slinga* (ipf. *slång*, sup. *slùngji*, p. p. *slùnqjen*), slinka. Hs.(Db.); 4) *slinga*, v- n. 1 a) kräla: om krypande djur: b) lida; om tiden. Hs.; 5)*slyngja* v. n. slänga, halka; om en släde som slänger eller halkar, när vägen är sned. Hs.(Ljusdal). *Slang* (ipf. *slängd*), v. n. slänga. "Dä hang å slang". Sveal. Fsv. *slinga* (ipf. pl. 3 pers. *slungo*, konj, *slunge*, p. p. *slungin*), slingra sig, sno sig. Cod. Bur. s. 506: (ormar) "slungo sik vm hænna spina". Alex. s. 172: "thusande orma ther om slunge"; l. c. 158 "ther la margh en ormslungin i ring"; *sliongas*, slungas. Birg. Up. 6: 16; fn. *slýngja* (ipf. *slöng*, *slung*, sup. *slungit*), *slýngja* {*slaung*, *slúngit*) slunga, kasta; *slúnginn*, p. p. a) omslungen, omvecklad: b) fintlig, illparig (Hald.); fht. *slingan*, krypa; mht. *slingen*, id.; nht. *schlingen*, slinga, sno; fe. *slingan*, cirenmagi, torqueri; conjicere, vibrare; nfris. *slinge*, "flechten, stricken" (Outz. 329); n. *slyngja*, v. n. dingla, slänga; kastas hit och dit, drifva omkring: *slyngja*, v. a. fläta band; d. *slynge*, id. Utom nedan upptagna rotskott höra äfven hit sv. *slang*, *slyngel* m. fi. Bórr-släng, m. vinden hvarmed ett borr kringvrides. Sm.

Slang el. *slång*, n. krökning på en väg der vintertiden släden gerna slänger till och vill stjelpa. Vb.

Slaunger-tåll, m. tall, som väser på berg; saknar grenar till toppen. Namnet troligen deraf att sådana tallar äro krokiga. Dl. (Elfd.).

Slinga 2, f. 1) slunga. G. *Slynga*, Sk.; *slonga*. Vb.; *slingra*. Dl. (Elfd.); 2) oredigt rep; 3) ett af fisk fullt fisknät. G. Fsv. *slunga*, *slyunga*, *sliwnga*), slunga. S.F.S. 8, 134, 154; fht. *slinga*; mht. *slinge*, *slenge*; it. *slinga*; sp. *eslingua*, id. Öfverallt femininum.

Slinger-bullt (pl. *-ar*), m. krångelmakare. Vb.

Sling-päil, m. ett slags pil, som kastas medelst ett slags piska: barnlek. S. G.

Slingred, adj. slak, mindre styf. Sk.

Slingre-kälke (pl. *-kar*), m. slängkälke. Bl.

Slingu-näl, f. tränål vid nätbindning. N. G.

Slingär (ipf. *slingrä*), v. n. 1) smyga in, smyga igenom; b) sälla sig in hos; c) gå raglande, vacklande. Vb.

Slunga (*slynga* el. *slonga*), f. bugt, böjning, krok; om krokar, som ej äro fullkomligt raka, säges att de ha en slunga på sig. Vg.(Elfsb.).

SLung-äpple, n. den äppleformiga frukten på potatiskålen. Slungas af gossar på så sätt att den spetsade ändan af ett spö eller en käpp stickes i slung-äpplet, hvarpå det medelst spöt slungas ut i luften. Vg.

Slynga 1, f. 1) hänggunga. Sk.(Ox.); 2) vridgunga på en stolpe. Sk.(Lugg.).

Slynga 2, f. liten oskicklig flicka, slyna. Vg.,sm. *Slyngja*, *flikk-slyngja*, f. Ul.; *slänga*, *flikk-slänga*, f. id. Götal.; *pige-slängja*, s. *piga*; *stint-slyngja*, s. *stinta*; *slinja*, f. en flicka mellan 10 och 15 år. Hs.(Db.).

Slyngad, adj. slingrad. Bhl.

Slångra, v. n. 1 1) gå och slänga på kroppen; 2) slingra. Götal.; 3) gå i dåligt sällskap; onödigt förstöra. G. Fn. *slangra*, slänga, kasta.

Slångrig, adj. 1) lång och smal, utan styrka; 2) obeständig. Svea-, Götal.

Slänga l, f. kälke, som på halis genom en stång svänges omkring en stolpe. Sm. Jfr *svirra*.

Slänga 2, v. n. 2 svepa, blåsa omkring; om Yinden. "Vinden slänger rysligt". Kl.Släng-bak, m. släde utan ryggstöd. Jtl. (Föråldr.).

Slängder, adj. kunnig, skicklig, förfaren. Allm. *Be-slängd*, id. Ög.

Slängji (n. *-t*), adj. 1) krokig, t. ex. om timmer och trän: 2) om vägar, der vintertiden gerna bilda sig *slang* el. *slång*, hvarest, släden gärna svänger till och vill stjelpa. *Slånga*, id. "Bakken jär slångu". Vb.

Släng-kamm, *släng-kåmm*, s. *kamber*.

Släng-kosa, f. träskopa med långt skaft. Nk. (Kihls s:n). S. *kås*.

Släng-rompä, f. grodunge. Sdm. SLINK, s. *slinka*.

SLINKA 1 (pr. *slink*, pl. *slinkum*, ipf. *slank*, pl. *slankum*. sup. *slunkjiđ*), v. n. 1) slinka, halka. Dl. *Slinka* (pr. *slinkur*, pl. *slinke*, ipf. *slank*. pl. *slunku*, sup. *slunki*), G.; *slinke (slank, slönke), N. Åm.; slink (ipf. slank, sup. slonkä, slinki* el. *slånki),* Vb.; 2) smyga, krypa hastigt eller obemärkt, smyga sig lätt ned, glida utföre. "An sling i weg". Dl. "Meklamäntä slank ne, fast du fjärkäsä åt dem". Vb.; 3) förflyta obemärkt; om tid. "Dä slinker snart en dag". Allm.; 4) sakta framskrida: om väg. "Dä slinker ett stykke i sänder på dä elaka föret": deraf *slink-före*, u. svagt slädtöre. Hs.—sm.; 5) halta, gå illa, vaggande; 6) ställa sig in, smeka i löndom. kyssa och klappa någon. "Slinka efter kvinnfölk". Allm.; 7) *slink vä*, följa med. "Slinta slank vä". Vb. Fe. *slincan* (*slanc*, *sluncon*, *sluncen*), krypa; fht. *slihhan*, krypa, slinka undan; mht. *slìchen*; nht. *schleichen*; ns. *sliken*, id.: fsv. *slika*, v. n. o. a. a) krypa? b) hemligen bortgå, slinka undan. Rimkr. s. 227; c) hemligen borttaga. Alex. 1310; *slunka*, slinka undan, smyga sig bort. Rimkr. s. 505: "han slunkar mellan skog och dike". Slank 1 (pl. *-ar*), m. sqvätt, liten droppe, återstod af våtvaror. "Der ä en slank igen i tunnan. Få en slank mjölk i byttan". *Slunk*, m. id. Svea-, Götal.

Slank 2 (pl. *-ar*), m. 1) trase. Ög.; 2) lättfärdig menniska, liderlig och sysslolös karl, dagdrifvare. *Slanker*, *slinker*. m. id. Götal. *Slunk*, *slånk*, m. id.; deraf *gårds-slånk*, m. som går sysslolös mellan gårdarne. Hs. D. d. *slank* el. *slunk*; e. *slack*, lätting.

Slank 3, adj. smärt och lång. Hl. (Skällinge). Nht. *schlank*; holl. *slank*. Jfr *slanka* 1, *slankig*.

Slanka 1, v. n. 1 1) böjas hit och dit. Ög.; 2) hänga och slänga. Sdm.: 3) gå slankigt. Allm.; 4) slinka efter fruntimmer. Sm.; 5) vara sysslolös, lättjas. "Gå å slanka". Allm. *Slånka*. Hs.; *slaank* (ipf. *-ä*), id. Vb. Nht. dial. (Schwaben) *schlanken*, v. n. "ausser dienst gehen" (Schmid, 464).

Slanka 2, f. oduglig, sysslolös qvinna. Sm. *Slinka*, f. id. Götal.

Slank-dagar, m. pl. fridagar för tjenstefolk. Hs. (Db.). Deraf *slånk·dags-verke*, n. "Ha slånkdagsverke", gå i lättja och supa. Vm.

Slanke-kål, m. kokad kål, skuren i remsor; helkål. Sm.

Slank-has, m. oordentligt klädd karl; odugling. Sm.

Slankig, adj. 1) (såsom i rikesspr.) som sitter löst och oordentligt, far hit och dit utan hållning; 2) lång, ranglig, lös, utan styfhet. Ög.,sm. *Slankug*, id. Sdm.,nk.; 3) vårdslöst klädd. Götal.

Slank-vekka, f. frivecka, ledig vecka för tjenstefolk. Hs. Jfr *minske-vekka*.

Slink 1, adj. falsk, hal, opålitlig. Sm (Vestbo).

Slink 2, n. början till kärlek eller frieri: hångel. Ul.,sdm.,vm.

Slink 3, m. trän, som ligga omkring den undre stenen i en väderqvarn. Sk. (Vem.).

Slink, *till slink*, adv. säges om sådana kläder, som nyttjas icke till heder, icke heller till arbete. Götal.

Slinka 2, f. 1) vårdslös eller lättfärdig flicka, som slinkar efter karlar. Allm.; 2) smärtväxt flicka; deraf *köbsta-slinka*, f. ungt fruntimmer från staden. Sk. (Vemm.); *tösa-slinta*, f.

flicka i slynåren. Hl. (Karup).

Slinke, n. en alg: Batrachospermum; äfven Nitelia. Vestkusten af Sverige. *Slinka*, f. Conferva bulbosa, L. Ög.

Slinker 1, m. litet kärt barn. Sm.

Slinker 2, s. *slank* 2.

Slinkig, adj. löst åtsittande; om kläder. Bl. *Slinked*, adj. 1) id.; 2) löst sittande; om fållknif, hvarpå bladet sitter löst. Sk.

Slunken el. *slonken*, adj. (eg. p. p.) 1) slak, slapp; 2) tom: a) om en säck, då han ej är full. Sk. (Lugg., N. Åsbo); b) om en af hunger hopsjunken kropp. Sk.(Vemm.),bl. D. *slunken*, infallen, slapp, mager; n. *slunkjen*, tunn, slinkig. Jfr *slongen*. SLINN 1, s. *slind*.

SLINN 2, s. *slänn* (under *sla*),

SL1NNER, s. *slinder*.

SLINNOR el. *slinner*, tant. pl. blåbär; Vaccinium Myrtillus. Vg. (Kåkinds h.), hl. *Slinron,* n. Kl.; *slöndren*, n. pl. Sk.,hl.; *slinnon*, *slinnen*, *slynnen*, n. Sm.; *slyngen* el. *klyngen*, n.

Sk.; *slinna*, f. N. Hl., vg.; *slinga*, n. id. Ög. I andra munarter, t. ex. Vg. (Kinds h.) kallas Vacciniun uliginosum *slinner*. *Slinnon* == lingon, med omslag-s. Gl. sv. (Bromel) *slinnor*, Vaccinium uliginosum.

SLINNS, *slînnsa*, s. *slinta*.

SLINTA (*slant*, *sluntit*), v. n. (såsom i ricksspr.) halka, falla till följe af ostadigt fotfäste. *Slinte* {*slant*, *slönte*), N. Åm.; *slint* (ipf. *slant*, sup. *slinti* el. *släntä*), id. Vb. *Slenta* el. *slänta* (ipf. *slant*, *slänte* el. *släntade*, konj. *slänte*, sup. *sluntet*, *slantit* el. *slantet*), v. n. 1) id. Götal.; 2) gå öfver, halka förbi. "Dä tör la slänta förbi". Sk.; 3) *slänta sej unnan*, undandraga sig, undfly. "Pójken slant sej unna, när jag ville slänta te'n", d. ä. gifva honom ett rapp. Ög. *Slinta unnan*, undandraga sig under hvarjehanda förevänningar. Allm. *Slinnsa sej unnan*, id. Sm. Gl. sv. *slinta* el. *slenta* (sup. *sluntet* el. *slontet*), slinta. Gustaf I:s bib. (Ps. 121: 3. Deuter. 32: 35). Karl XII:s bib. (Ps. 73: 2). Jfr fht *slintan* el. *slindan* (ipf. *slant*), svälja, sluka. Jfr Rdq. 1, 190. Anm. I alla dessa ord jemte ättlingar uttalas bokstafven *n'* med dubbelt ljud. Bakk-slänt, m. backlutning. Sdm.

Kara-slans, m. diaktrase. G.

Slansa·brakka, f. eg. trasig byxa: trasig, slarfvig menniska; skällsord. "Din slansa·brakka, vet du inte hut"! Bl.Slansa-brita, f. fruntimmer, som Ur slarfvigt klädt. Bl. (Mörrums s:n).

Slant 1, m. 1) trase, slarfva, söndrig klut. Svea-, Götal. *Slanta*, f. Ul.; *slans*, m. id. G., bl.; deraf *tvätte slant*, m. tvätt-trase. Vg. (Marks h.)j 2) halfvuxen dräng. Vm.; 3) slarfver, ostadig yngling. Vg,,sm.; deraf *passlanter*, s. *pasä*; 4) dagdrifvare; deraf *herrslanter*, m. Ul.

Slant 2, adj. hal, glatt, slipprig. "Vägen ä slant". Götal.

Slant el, *slantig*, adj. trasigt klädd, söndrig. Sm.,ög. *Slasig*, Bl.

Slanta 1, v. n. 1 1) vara trasigt klädd. Sm.; 2) ingenting göra, gå sysslolös. "Gå å slanta". Svea-, Götal.

Slanta 2, 1) f. sysslolös, oduglig flicka. Sm.,bl.; 2) lättsinnig flicka. Bhl. (Vikorne).

Slant-härvel, m. trasig, oduglig person. Ög.

Slint, subst. sing. oböjl. "Slå slint", slå fel. Allm. *Slå slänt*, Sdm.,vg.; *slå slänte*. Sm.; *slå slänt* el. *slynt*, id. Sk.,hl. "Dä slo slint óm slänte", id. Vg.,dls.

Slintig, adj. slipprig, hal. Vg.

Slotten, adj. glupsk. Vg. Troligen ljudsämdt af *slonten*. Jfr fht. *slunt*, svalg.

Slunt 1, m. en liten del, slump; små qvarlefvor. *Slönt*, m. id. "Ge mej nå'na kärva långhalm å en slönt tillinga"! Sk. (N. Åsbo),hl. D. d. *slunt*, *slånt*.

Slunt 2, m. 1) dagdrifvare, lathund; landstrykare. Allm. *Slynt*, m. id. S. Sk.; 2) ung dräng, halfvuxen dräng; äfven dräng el. yngling af mindre goda seder. *Drängä-slunt*, *pójka-slunt*; 3) obetydlig person. *Herra-slunt*. Svea-, Götal.

Slunta, v. n. o. a. 1 1) slå dank, vara lat. "Slunta bórt sin tid". Allm. *Slåånt* el. *slöönt* (ipf. *-ä*), Vb.; *slönta*. Vg.,sk.; *sluntra*, id. Sdm.,ul., vm.; 2) slinta undan, förbi. Nk.,fl.(Nl.): 3) kasta på slump utan att sigta; 4) slumpa. "Slönta te", hända; "slunta å", gå på en slump, så der; "slunta över", sqvalpa, sqvätta öfver. Hl.; "slönta te", dröja, uppskjuta. Sk. D. *slunte*, vara lat (Moth); d. d. *sluntre*, vara oordentlig; *slynte*, gå sysslolös, vackla; ns. *sluntern*, vara vårdslös.

Slunt-hund (pl. *-ar*), m. en karl af föga värde. Ul.

Slunt-vekka, f. flyttande tjenstefolks lediga vecka, sedan de gått ur gamla tjensten, men ännu icke i den nya. Ul.

Slänt, m. lätt slag (som halkar lätt förbi); hugg, örfil. *Släntanne*, n. 1) id. "Ge hästen ett släntanne!" *Släntring*, m. id. Sm.; 2) en liten stund. "Ja kóm in ett släntanne". Vg. (Skarab.).

Slänta te, v. a. 1 gifva ett slag, som lätt halkar förbi. Ög.

Slänte-före, n. hjelpligt före; sådant före, som man kan begagna, då man ej har lass, utan åker *lätte* el. *löske*. Vg. (Kåkinds h.).

Slänteli, adj. 1) som kommer synnerligen väl till pass. "Hä var ä släntelit dillfälle"; 2) tjenlig, användbar. "Hä var'n slänteli kniv"; 3) lättsinnig, lätt åtkomlig; om flicka. Vb.

Släntelit, adv. till pass, behändigt, väl träffadt. "Han kóm sä släntelit". Vb.

Släntet, adj. n. halt, slipprigt. Sm. (Östbo).

Släntär (ipf. *slänträ*), v. n. 1) sakta och försigtigt handtera; 2) vanka af och an, försumma, fördrifva tiden. "Han släntra sä längj vä di, dilläs hä vadht. Han gikk å slänträ

helä vekun". Vb.; deraf *efter-släntare*, m. person, som af personlig tröghet kommer efter andra, t. ex. under marsch. Sveal. D. *slentre*, id.; fn. *slentr¨*, n. kringvankande; nht. *schlendern*, stryka omkring; holl. *slenderen*, gå långsamt. SLIP, *slipa*, *slipper-bókk*, *slippär*, s. *läpe*.

SLIPA 1, v. a. 1 1) eg. (i fornspr.) släpa; 2) nöta (skor); 3) forsla (gröda) medelst en släpa. *Släjpa*, id. Kl.; *släva*, v. n. 1 1) släpa, hafva tungt arbete. S. Sk.; 2) gå ovårdsamt, draga benen efter sig. Vg. Fsv. *slipa*, v. a. släpa. Alex. 3744. Birg. upp. 2, 74; *slæpa*, id. Legend. 1, 138. Plog-släpa, s. *plog*.

Slip (pl. *-än*), f. släpa, hvarpå varor, sten o. d. släpas, der väg för hjuldon ej är bruten. Vb. *Släpe*, *sten-släpe*, f. Hs. (Db.); *slipa*, f. id. Vg.,ög.,kl.; *släjp*, m. Sm.; *slep*, f. Åm.; *släpe*, n. Nk.; *släp-kälke*, m. id. Hs. (Db.).

Kroka-släp, n. åke för plogen ur åkern. Vg.

Släp el. *släper*, m. träl, karl som mycket trälar. Sm.

Släpa, f. fruntimmer som mycket trälar. Sm.

Släpe. adv. *Köra släpe*, då blott storändan af en timmerstock köres och lilländan släpar på marken. Sm. Jfr *ópplässt*.

Släp-kuddar el. *slip-kuddar*, m. pl. halfmogna ärtskidor, som ätas kokade, dragna mellan tänderna. Ög. *Släp-ärter*, f. pl. id. Sdm. SLIPA 2, v. a. 1 (såsom i riksspr.) slipa: acuere. *Sliva*. Sk.; *släjp*, id. Nb. (Ö. Cal.). Fn. *slipa*; d. *slibe*; ns. *slipen*; nht. *schleiffen*; holl. *slijpen*. In-slipad, adj. genomdrifven (i skälmstycken); mycket slipad; mycket förbehållsam. Sm.

Slipa 3, f. stor brynsten med vef att hvassa liar på. Sm. (Vedbo).

Sliper, m. slipad person. Kl. Ns. *sliper*, id. B. W. B. 4, 833.

Slip-gör, n. slipgår. Hs. *Slip-sorsta*, f. id. Hs. (Db.).

Slip-lir, n. lider, hvari slipstenar uppställas. Vb.

Slip-vind, m. vind, hvarmed en slipsten kringvrides. Sm. bl.

Slive-sten, m. slipsten. S. Sk. D. *slibesten*. SLIPA 4, s. *släpa* 1.

SLIPPA 1 (pr. *slipp*, pl. *slippum*, ipf. *slapp* el. *slopp*, pl. *sluppum*, sup. *sluppið*), v. n. slippa. Dl. *Slippa* (pr. *slippur*, pl. *slippe*, ipf. *slapp*, pl. *sluppu*, sup. *sluppi*). G.; *sleppa* (ipf. *slapp*, konj.´ *sluppe*, sup. *sluppet*), Vg.; *slipp* el. *sljäpp* (ipf. *sljapp,* sup. *slåppä),* id. Vb. *Slippa {slapp, sloppet),* v. n. 1) halka, komma undan. En gammal vaggvisa lyder sålunda:

"Roe, roe, rókken kär, Många fiska fekk vi der, Fire fede laksa; Den ene glatt, Den andre slapp, Den tredje fekk vi inte fatt, Den fjer(d)e va der inte". Sk. (Ox,);

2) slippa undan, flytta bort. "Han ä sluppen så långt bórt"; 3) oförmodadt komma till ett ställe. "Hon slapp å sta te sta'n"; 4) dö. "Han slappså hastigt". Sk.; 5) *slippa åv*, blifva öfver, återstå. "Detta slapp åv". Vm. *Släppa tåv*, id. Hs.(Bj.). *Släpp* (*slapp*, *slöppä*), v. a. o. n. 1.) släppa; 2) slippa, undgå. "Du släpp", du slipper, får ej. "Du slapp", du fick ej. Vb. *Släppas*, v. d. 2 slippa fram, komma till. "Jö slapps inte te kersa i mòra fór jö har inga kläa", jag kan ej komma till kyrkan i morgon, emedan jag har inga kläder. Hs. (Db.). Fsv. *slippa*, *slæppa*, undslippa, undkomma. ÖGL. UL. VGL. Didr. af B. 110; fn. *sleppa*; fin. *sliofan*, clam et subito intrare; fe. *sleópan*, id.: d. d. *slippe*, dö (Bornholm); n. *sleppa*, slippa, blifva fri; moes. *sliupan* (*slaup*, *stupun*. *slupans*), slippa; lett. *slipt*, glida; nht dial. (Schwaben) *slipfen*, id. (Schmid, 467). Slapp 1, n. i sammans, *åt slapp*, n. återstod. Vb.,vg. *Å-slapp*, n. id. Hs. (Db.,Tuna).

Slapp 2, adj. som lider brist på, är utan något, saknar en nödvändighetsvara; tom, utblottad. *Släpp*, *slappen*, id. "Slapp på pengar. Den kärn (hårdt k) ä slappen på karp. Slappen på bröd, mjölk, mjöl"; deraf *fo(d)er-slapp*, i saknad af foder till kreaturen; *milka-släpp*, s. *milk*; *penga-slapp*, utblottad på penningar. Sk. D. d. *slap*.

Slappe, adv. 1) i brist på, förutan. "Dä ä inte slappe han lyver litte", det är ej utan att han ljuger litet. Hl. (Harplinge); 2) förgäfves. Sm. (Vestbo). Fsv. *slappe*. M. Rimkr. s. 14.

Slippa 2, f. smal genomgång mellan tvenne hus. Sk. (Vemm.). *Släppa*, f. Sk. (Skyttsh.). D. d. *slippe*, id. (Kok 1, 372).

Slippa 3, f. gammal söndrig sko. "Ja ä så barfotä, så ja har alldri e slippa". Sdm. E. *slipper*; fe. *slŷpescôh*; nht. dial. *schlepper*, *schleppschuh.*

Släppa, f. spricka, remna i lösare stenarter, t. ex. sandsten. Ög.

Släppe, s. *milka-släppe*, sid. 438 b.

Släpprug, adj. slipprig, hal. Ul. *Sleper*, id. Vg. Isl. *sleipr*; fht. *sleffar*; mht. *slepfer*, lubricus, proclivus; *sleprag*, himidus (Graff, 6, 810); d. *slibrig*, slipprig, glatt; ns. *slibberig*. SLIPP-SKODD, adj. kippskodd. Sm. (Finveden). *Släppe-sko*, adj. barfotad i skorna. Sk.,hl. Fn. *slippr,* naken. Jfr *slippa* 3.

SLIPPSÅ, f. trasa af något, t. ex. af kött. N. G. (Enl. P. A. Säve). Jfr *slippa* 1.

SLIPPÄR, s. läpe,

SLIR 1, f. slida, balja. *Kniv-slir*, f. Vb.,mp. *Sli*, f. Sm. Fsv. *sliþir*, f. slida. HL.; *slidha*, f. Ivan 2511; fn. *sliðr*; n. *slira*. Slikka, f. skida, balja. *Ärt-slikka*, f. Fl. (Ingo). SLIR 2 (ipf. *-ä*), v. n. 1) krypa in, halka in, genom (såsom en orm), smyga sig emellan, igenom. "Han slirä säg göning hålä. Han slirä säg ónna"; 2) slingra sig undan, med list eller svek undandraga sig ansvaret för något. Vb. D. d. *slire*, glida till sidan. Slirig el. *slirvig*, adj. lös, slinkig; om kött. Bl.

Sliring, m. köttflisa ur slaksidan. Bl. *Slädrå*, f. seg kötttrase. S. G. SLIRP, s. *slyrp*.

SLISK, n. 1) (i riksspr.) sötsaker; 2) bjefs. Vb. Sliskug, adj. 1) öfverdrifvet, äckligt söt; sliskig; 2) falsk (i tal). G. *Slesk*, id.: deraf *sleska*, v. n. 1 vara falsk. Sm. D. *sledsk*, falsk.

SLISKEN, adj. 1) snål. Åm.-vg.; 2) mycket arbetsam, sträfsam. *Sliskjen*, *sleskjin*. Jtl. Fsv *slisker*, snål. VGL. Kg. St. III, 9.

SLISSIG, adj. slipprig, hal. Sm.(Vestra h.).

SLIT(A) (ipf. *släit*, sup. *sliti* el. *slittä*), v. a. o. n. slita. Vb. *Slaita* (pr. *slait*, pl. *slaitum,* ipf. *slet*, pl. *slitum*, sup. *slitið*). Dl.; *släita* (pr. *släitur*, pl. *släite*, ipf. *slait*, pl. *slitu*, sup. *sliti*), id. G. Fsv. *slita* (ipf. *slet,* p. p. *slitin),* slita. ÖGL.VML.; fn. *slíta*; n. *slita*; d. *slide*; fht. *slizan*; fe. *slitan*; ns. *sliten*; nht. *schleissen*; holl. *slijten*, id. För slete, n. slutet på vinterfodret. Hs. (Jerfsö). *För-slett*, n. id. Hs.(Db.,Bj.).

Pung-sliten, s. *pung*.

Slet, n. 1) slitning, uthållighet, seghet; som tål att slita. "Dä ä inte slet i dä tyget. Dä ä inte slet i den menniskan"; deraf *sko-slet*, n. skodonens slitning. Vg.,sm.,bl.; 2) hårdt och ihärdigt arbete. Vb.; 3) en sjukdom, förorsakad af hårdt och ihärdigt arbete. *Slett*, id. "Gammalt slett". Hs.; kallas i andra munarter *gnäll*; 4) klädespersedlar, som gifvas åt tjenare jemte penninglönen. *Slät*, n. id. För en piga 12 alnar linne, 2 halsdukar, 2 ℔ ull, 2 par skor. *Halv-slet*, n. hälften deraf. *Sletskläder*, pl. sädana kläder. Nb. (N. Cal.); 5) halskläde. Vb.

Sletig (el. *slajti*), adj. uthållig, ihärdig, sträfsam. Sm.(Vestbo).

Slid, *slideri*, n. släp, mödosamt arbete. Sk. N. *slit*.

Slidsam, adj. mödosam, besvärlig. Sk.

Slit, n. sönderslitande. G. Fn. *slit*.

En slit ondt, m. 1) klädesplagg som brukas i fult väder; 2) menniska, som har många svåra sysselsättningar. Fl.(Nl.).

Slit·varg el. *slet·varg*, m. en som snart sliter sönder sina kläder; om barn. Allm.

Ö-sliten, adj. 1) som sliter mycket kläder; 2) som nästan slitit upp sina kläder. Sm. (S. Vedbo). SLIUT, s. *slut*.

SLJETT, adj. 1) slät. "Sljett lann, vaj"; 2) ända; som är slut på. "Hä vahdt sljett", det blef slut, intet öfrigt. "Hä a vörä mykken eigendom der i husen, men nu jär ä sljett". Vb. *Slät*, id. "Han ä rakt slät på Guslåne, tär finns it bröbitcn". Fl.(Nl.). Fsv. *slætter*, *slæter*, adj. a) slät. S.S. 2, 87. Alex. 9989. Med. Bib. 1, 388; 2, 32; b) smickrande. M. Rimkr. s. 34; fn. *slèttr*, slät; fht. *sleht*; d. *slet*; moes. *slaihts*, id. O-sljett, adj. ojämn, ej slät, skrynklig, knagglig. Vb.,nk.

Slaj-bo, m. slättbo, bonde från södra Skåne. Sk. (Göinge).

Slajtt, f. slättland, södra skånska slätten. Sk. (Göinge h.).

Sljett (ipf. *-ä*), v. a. göra slät, slätta till. Vb. I andra munarter *släta*, v. a. 1 jämna; putsa. Fsv. *slætta*; fn. *slètta*.

Sljetta, f. 1) slättmark: slät mark, på hvilken ej växer något; 2) talesätt; "kómma på sljetta", blifva utfattig, husvill, gå efter vägarne. *Slätta*, f. id. "Han var int alldejles utan en ti(d), men nu jär ä slätta". Bilden är sannolikt tagen frän afbergad äng, der slätt inte är att få. Vb. Fsv, *slæt*, *slætt*, f. slätt. Med. Bib. 2, 32, 145, 148. S. Bern. f. 129; *slæta*, f, id. Ivan. 4129; fn. *slètta*; n. *sletta*; d. *slette*.Slät-lagd, adj. fin i hyen. Kl.

Slätna, v. n. 1 1) Jämnas, lugnas. "Havet slätnar". "Såren slätnar", läkas. Kl.; 2) blifva lindrigare, mildare; om köld, värk. Bl.

Slät-skyr-gras (*slät-stjyr-gras*), n. tätört: Pinguicula vulgaris. Dl. Jfr *skyr* 3.

Slätta mä någon, v. n. 1 fruktande och inställsamt behandla någon för att blidka eller vinna en önskan. Bl. Fn. *slètta*, v. a. a) göra jämn; b) blidka.

Slätta-mätta, f. falskt fruntimmer. Sk.

Slätte, n. oordentligt, illa beryktadt fruntimmer. Hl. (Breared).

Slätte per, m. falsk karl, som med lismeri söker ställa sig in. Sk.,bl. *Släte-Pälle*, m. id. Sm.

Slättikka, f. sandskädda: Pleuronectes Limanda. Bl. *Slätta*, f. Sk. (Abekås); *slätt-flundra*, *angle·piga*, f. Sk. (Rå); *anger-piga*, *stek-flundra*, *slätt-flundra*, f. id. Bhl.,Göteb.

Slätting, m. afrödjad plats i en skog; brukas till bete. Sk. (Konga i Onsjö h.).

Slätting el. *släting*, m. Gobio fluviatilis, Willugb. Sk. (Finja sjö). *Sand-krypare*, m. id. Sk. (V. Vram).

Slät·nakked, adj. brukas såsom vedernamn på läsare. S.Sk. (Sällan brukl.).

Slättå, f. disktrasa. Fl.(GK.,K.,P.). SLJOG, adj. slö. "Knaïven, ljån ir sljog". Ö. Dl. *Sljö*. Vb.; *slög*, id. Sdm.,nk. Fsv. *slior*, *sliör*, *slio*. Nunn. bönb. 29. Alex. 2820; fn. *sljór*, *slær*; n. *sljo*, *sløø*; fe. *sleav, slav; e. slow; fht. sleo; bay. schlew; ns. slee; d. sløv, id. O-slög, adj. som ej är hvass. "Oslög kniv". Vb.*

Slöj (ipf. -ä), v. a. göra slö, trubbig. "Slöj int bohdt kniven, yksa, för mäg!" Vb. Fn. sljóva; d. sløve.

Sljö·se(d), f. slösäd. Vb.

Sljö-skodd, adj. om hästar. Sljo-skodd. Vb. D. sløvskoet. SLJUG, s. sla.

SLJÅNKÄN, s. släkka.

SLJÄR, s. sliđi.

SLO 1, n. inelfvor af fisk. Fisk-slo, n. Jtl. Fn., n. slóg

SLO 2, m. & f. spårväg, t. ex. om vintern eller i en skog. "Följ sloen över sjön! Kör i sloen! Väj-slo". Sk.,hl.,bl. Isl. slóđ, f. väg, stig, spår; mht. slâ, slâge, f. spår; fslav. sljed, id.; e. dial. slode, slot, hjulspår; d. d. slau, spår; ir. slighe, väg; lit. szlúzeá, f. spår efter gående (i högt gräs).

SLO 3, v. n. defect, vara i brunst; om hundar. "Hunna ränn å slo". Vb. (Nordmaling). Jfr slod.

SLO 4, s. sla, slod.

SLOA, sloa-ris, sloa-rissla, s. sloge.

SLOBBA I SEJ, v. n. 1 glupskt sluka i sig flytande födoämnen; eg. om hundar. Bl. Holl. slobberen, sluka.

SLOD (pl. -er), m. hop, mängd, följe, slödder. Ög.,g. Slo, m. "Hä kóm'n hel slo", ett stort följe. Vb. "Der va en dränga-slo, sóm gikk å skójade". Hl.,bhl. Slo, n. Hs.(Db.,Bj.),jtl.,hj.,vb. (i vb. nära föråldr.). Slo (def. sloa) f. id. "Ena slo mä fólk"; säges äfven om djur. Vg.,ög.,sm. Slod, n. flock, samling af folk. S. G. Fn. slođi, m. a) något som släpar efter; b) risknippa med stenar på; c) följe. Jfr snoe. Slo-basse (pl. -sar), m. en som umgås med dåligt sällskap; skällsord. N. Hl. SLOE, m. stång, som lägges under en höstack, och hvarpå man bär höet. Sm. (Tveta, Vestra h.). Sloge, m. id. Tvärt öfver slogen lägger man löfgrenar, som kallas rusler. Då stacken är

färdig, slår man ett i båda ändarne vid slogon bundet rep om densamma och för honom således på en gång i hövagnen. Vg. (Redvägs h. i Elfsb.). Hävel-stång, f. id. Sm. (Östra h.). Sloa, f. stor gren eller löfruaka såsom underbädd för hö. Sm. N. sloe, m. id. Jfr fn. slóđi. Sloa, v. n. 1 bädda under en höstack med granris. "Har du sloat än?" Sm.

Sloa-ris, n. löfqvastar som läggas under en hösåta. Sm. (Östbo),hl.(Förlanda s:n). Slo-bótten, m. id. Vg. Fn. slóđa-hris, n. ris till en risharf.

Sloa-rissla, f. stor afbruten gren (vanligen af björk) att lägga under en höstack på marken. Vg.(Laske,Marks h.).

Slo-nål, f. 2½ aln lång spetsig stång, med hvilken man hvälfver hösåtarne på vagnen medelst hästens dragkraft. Vg.

Slo-stókk (pl. -ar), m. 4 eller 5 alnar lång stång, som då vid lag först lägges under hösåtan. Såtan skall då först vävlas i hop med en vävling. Vg. SLOFFA, v. a. 1 med en skyffel skjuta undan. Sk. (N. Åsbo). Deraf mull-sloffa, f. mullskopa. Sk.

SLOFFS, adj. vårdslös med kläder. Vg. Holl. slof, vårdslös, försumlig. Jfr sluffsa.

SLOG, sloge, s. sla.

SLOGE, s. sloe.

SLOGGA, v. n. 1 gå tungt och senfärdigt. Vg. (enl. Hof). Slägga, id. Vg. (Skarab.)

SLOKA, v. n. 1 1) (såsom i rikksspr.) hänga slapp och nedböjd; 2) stryka sysslolös omkring, ingenting göra. Götal. Slook (ipf. -ä), Vb.; 3) talesätt: sloka vinga, vara flat, förlägen. Sdm. Fn. lóka, hänga, draga efter sig. Slok, n. lättsinnigt fruntimmer. Ög. Slöke, n. Ul.; slåk. n. id.; deraf hor-slåk, n. Götal. Jfr slöe, slöja.

Slokker el. slok, m. 1) (såsom i riksspr.) lat odugling; 2) slarfvig, lättsinnig karl; en i sina later klumpig och ohyfsad karl; deraf karslok el. kära-slok. Allm.; 3) dräng; föraktligt; 4) hund med hängande öron. Vb.,åm. Fn. slókr, m. drummel. S. E. 2, 547.

Slokig, adj. trasig, illa klädd; ovårdig. Sdm. Sloked, id. S. Sk.

Slok-öir, n. sloköra. Vb.

SLok-örter, adj. slokörig. "Värа (el. bliva) slok-örter", vara eller blifva modfäld. Vg. SLOKKA, v. n. 1 arbeta tungt; om groft arbete. Ul.

SLOM 1, adj. full af veck, veckfull, vid. mSk., hl. (Skummeslöf). Slommed. id. "Kjolen ä slommed". Sk. Slom 2 (pl. -ar), m. kolt, barnrock, innan gossar börja begagna byxor. "Gå i slom". Sk.,hl.,bl.; deraf kjol-slom, slom-kjol, m. S. Sk.

Slomma-pågen m. def. Så kallades anföraren för bonduppproret i Skåne 1811, emedan han begagnade en sid rock. Sk.Slommer-i-drómm, m. vid kapprock. Sk. (Ing.). SLOMMA, v. n. 1 1) gå matt och dåsigt. "Hästen går å slommar". Sm.; 2) *slomma åv*, med blygsel begifva sig bort. Sdm. Fn. *sluma*, tiga, slå ögonen ned, tappa modet. Slommer, m. en som går matt och dåsigt. Sm. SLOMMER, *slommer-lónnom*, *slommär*, s. *slumra* 2.

SLOMRA, s. *slammär*.

SLONGEN, adj. hungrig; matt. Ög. Jfr *slunken*.

SLONKEN, s. *slinka*.

SLORPA, s. *slupra*.

SLOTA (ipf. *slota*), v. n. göra sig ledighet, yara lat, drifva fåfäng. Vb.,nb. *Slåta*, id. Sm. *Slota på*, v. n. 1 hålla upp, upphöra; om köld, regn. "Kölden slotar på". *Slota på*, *slåta på å slåtta på*, id. "Dä slotar på å. Dä slotar på (el. *å*), dä vore väl um dä vurte ópphållsvär». Götal.; äfven Sveal., Finl. Fn. *slota*, stillas, upphöra, om väder. Jfr *slut*. Slotasam el. *slåtasam*, adj. fallen för att göra sig ledighet; lat, försumlig. Vb.

Slåta, f. dagdrifverska. Sm. Nht. dial. (Schwaben) *schlutt*, f. lat. oordentlig qvinna (Schmid, 468).

Slåta-mes (pl. *-ar*), m. stackare, som hvarken vill eller orkar göra någonting. Vb.

Slåter, m. dagdrifvare, odugling. Sm. N. *slott*.

Slåtna el. *slåttna*, v. n. 1 lindra, småningom aftaga; om köld, värk. "Köllen slåtnar. Värken slåttnar". Ög.,hl.,bl. SLOTTEN, s. *slinta*.

SLOTTER, n. snöblandadt regn, snöslask. *Glåpper*, n. id. Nb. (Cal.). D. *slud*. Jfr *glop*, *glåp*. Slotträ, f. slask. Fl.(Nl.).

Slottär (ipf. *slotträ*), v. imp. snöslaska; om snöblandadt regn. *Glåppär* (ipf. *glåpprä*), id. Nb.(Calix,Råneå). SLOVA, v, n. 1 gå tungt och långsamt, men med långa steg. Hl.(Skällinge). *Slåva*, *sjåva*, id. Vg. Deraf *slåva* el. *sjåva*, f. *slåver* el. *sjåver*, m. trög och senfärdig menniska. Vg.

SLUA 1, s. *hvirre-slua*, sid. 271.

SLUA 2, s. *sluk*.

SLUBBA 1, v. a. o. n. 1 1) blanda i hop (våtvaror) på ett osnyggt sätt; diska; 2) stöta emot (eg. bland våt orenlighet), gå vårdslöst. "Han går å slubbar". Sm.,vg.,bl. N. *slubba*, söla, spilla ner; fara oförsigtigt fram; e. *slubber*. Slubb, n. våt orenlighet, skulor, diskvatten. Sm.,hl. bl. Jfr *slabb*.

Slubba 2, f. orenlig, vårdslös, drulig qvinna. Sm.,vg.,sk. N. *slubba*; holl. *slobbe*. Jfr *slabba*.

Slubber, m. 1) orenlig karl. Sm.; 2) vårdslös, drulig karl; en som går tungt och senfärdigt. *Schlubber*, m. Vg.

Slubbert el. *slobbert*, m. osnygg, slarfvig och tölpig karl. Sm.,sk. bl.

Slubbra, v. n. 1 vara oredig uti något: 1) slarfva med läpparne, tala oredigt. "Han slubbrar på målet"; 2) snafva, stöta emot. "Hon slubbrar mä fötterna". Vg. Jfr *slabbra*. SLUDDA, v. n. 1 vara sluskig och ovårdig. Hs.(Db.). Sluddra, v. n. 1 1) hushålla vårdslöst med något. Allm. (i hvardagsspr.); 2) tala oredigt, otydligt. *Sluttra*, id. Sm. D. *sluddre*; isl. *sludra* (Hald.); nht. *schlottern*; ns. *sluddern*, *sludern*.

Sludder. *sluder*, *sludderi*, n. oförnuftigt prat sladder, sqvaller. Sk.(Onsjö, Bjäre). D. *sludder*.

Sluddrig, adj. slarfvig, vårdslös. Hs. D. d. *sluddrig*, *sludreg*.

Slådda f. slarfvigt fruntimmer. S.Sk. SLUDIG, adj. slug, slipad. Vl.

SLUFFSA el. *slåffsa*, v. n. 1 1) släpa; om kläder; 2) gå tungt och släpande; gå ovärdigt och liksom draga benen efter sig; lufsa. Vg. sm. *Slöfsa*, *sleusa*, id. S.Sk.; 3) gå med nedhasade strumpor. Sm.; 4) vara vårdslös. Vg. Ns. *sluf*, vårdslös; *sluffen*, v. n. vara vårdslös liknöjd; swz. *schluffen*, id.

SLuffs el. *slåffs* (*schluffs*, *schlåffs*), n. 1) släpande (med kläder); 2) vårdslöshet. Vg.

Sluffsig, adj. vårdslös. Götal. *Schluffsig*, *slöffsig* el. *slåffsig*, id. Vg.

SLöffse, n. trasa, disktrasa. Vg.(Kindsh.).

Slöffse-röv, m. senfärdig karl. Sk. (Bjäre h.). SLUG, s. *sla*.

SLUGEN, s. *sluk*.

SLUGG-FÖL, s. *slågga*.

SLUGGIG, adj. ohyfsad. Sdm.(Björkvik).

SLUK (ipf. *slauk* el. *slukä*, sup. *slukä*), v. a. sluka. Vb.(Skellefte). *Släuka* (pr. *släukur*, pl. *släuke,* ipf. *slauk,* pl. *sluku),* G.; *slua* (ipf. *slöj,* sup. *slöjet*), id. Sk. Fn. *sloka*, *slúka</* (sv. böjn.); n. *sluka*; d. *sluge*; fht. *sluccan*; nht. *schlucken*; ns. *sluken*. Jfr Rdq. 1, 233. Sluken, adj. glupsk, mycket begärlig efter mat. *Slugen*, *sluen*, id. Sk. *Släuk*, id. G. D. *slugen*.

Slåks, m. 1) stor mun; gap; 2) en som äter glupskt och osnypgt; 3) plump, ovettig menniska; deraf *slåksä äi si*, sluka i sig. G.

Släuk, n. 1) gap, svalg; 2) sjelfva slukandet. G. Fn. *slauk*, n. slukande; fht. *sluk*, m. svalg; nht, *schlauch*; ns. *slök*; swz. *schluck*, m. id.

Slök m. glupsk menniska. Bhl. SLUMMEN, adj. 1) mycket) mager; om hästar; 2) medtagen. G. *Slommet*, adj. slankig, tom, mager, hungrig. "Han ä slommet å mager". Sm.; *slommig*, id. Bl. *Slummer*, adj. 1) mycket medtagen, sjuk, nära döden. Vm.(Fellingsbro); 2) dålig, usel, eländig. "Slumm sä(d). Han ä slummer te räkna". Nk.

SLUMRA 1, 1) v. n. 1 snäfva, stappla. "Slumra i kull"; 2) v. a. 1 hvälfva om något tills det kommer i rätt ställning. "Slumra stejen", att stegen kommer på sin plats, t. ex. till ett annat ställe på ett tak. "Slumra stenen". Sm.,ög. *Schlumra*, id. "Schlumra en. stókk". Vg. Slummer, n. kringhvälfvande (af t. ex. en sten), så att han kommer rätt. "Än ett slummer!" Sm.

Slummer-fotad, adj. som lätt snafvar. Ög. *Slummer-fota'r*. id. S.Nk. SLUMRA 2, v. n. 1) (såsom i richsspr.) befinna sig i ett tillstånd af slummer; 2) göra något dåsigt, drömmande. Sm. *Slommär* (ipf. *slomrä*), v. n. 1) vara tanklös, förspilla tid och möda; 2) onyttigt och illa använda, icke taga vara på. "Han slomrä both helä arvä sätt"; 3) rumla. Vb. Fe. *slummerjan*, slumra; holl. *sluimeren*. Slommer, n. 1) tanklös, slarfaktig menniska, som förspiller tiden med onyttiga göromål, "slumrar bort" sin tid; 2) rumlare. Vb.Slommer-lónnóm, adv. 1) obetänksamt, slarfaktigt: 2) slösaktigt. Vb.

Slumrig, adj. 1) vårdslös, försumlig, tanklös; 2) oren. Vg.,dls.,sm. E. *sloomy*, trög.

Slumsa, v. n. 1 göra något i hast och illa. Sm. SLUNA, f. slyna, lösaktig qvinna. Ul.,vg.,dls.,sm. Gl. sv. *sluna*. Kyrk. bib. (Hos. 4:14).

SLUNDI (*slunndi*), adj. slug, händig, påhittig. Ög. *Slunniger*, id. S. Nk. Fn. *slunginn*, slug, listig.

SLUNDRA (*slunndra*), v. a. 1 1) kasta, ösa; om säd; 2) *slundra bórt*, förslösa. Vg. Slundrig, adj. oren, dammig; om säd. Vg.

Slunner-vara, f. en vara, som är utan värde. "Kött å fläsk ä inga slunnervaror". Sm. SLUNGE, m.*slunga*, f. syssling, syskonbarn. Dl. Fsv. *systrunger*, *systlunger*, m. *systrunga*, *systlunga*, *syslinga*, f. id.

SLUNK, *slunken*, *slunker*, s. *slinka*.

SLUNNIGER, s. *slundi*.

SLUNNS, m. sängtäcke af inväfda, röda, hvita och gröna smala remsor mellan trådarne. Hs.(Db.).

SLUNT, *slunta*, *slunthund*, *sluntra*, s. *slinta*.

SLUPRA, v. n. 1 sörpla i sig, äta supanmat i hast eller vårdslöst såsom barn. N. G. *Slurpa i sej*, *slörpa*, *slorpa* el. *slyrpa i sej*, id. Götal. Isl. *slupra*; d. *slubre*; nht. *schlurfen*; ns. *slubbern*. Slyrp el. *slirp* (pl. *-ar*), m. klunk, sqvätt. "En slirp sóppa, mjölk. *Mjölka-slirp".* Sm. SLURING 1, 1) tunn välling, dålig soppa, Vg.,bl.; 2) klunk, sqvätt. Vg.,ög. Jfr *slurk*.

SLURING 2, s. *slöring*.

SLURK (pl. *-ar*), m. klunk, så mycket man i ett andedrag kan dricka. "Ta en slurk brännvin". Svea-, Götal. Isl. *slurkr* (Hald.); d. *slurk*. Slurka, v. n. 1 sörpla i sig, dricka klunkvis. Sk.(N.Åsbo),sdm. Nht. dial. (Nassau) schlurken, id. (Kehrein 1, 354). SLUSK 1, m. 1) stånka, stor kanna. Vg. (enl. Hof, 262); 2) kärl att ha skulor i. Vg. (Vadsbo).

SLUSK 2, n. fnöske. Hs. (Db.). Jfr *snjosk*.

SLUSK 3, m. 1) (såsom i riksspr.) sluskig karl; 2) lat karl. Sm. N. *slusk*, m. id. Jfr e. *sluggish*, lat, trög, sömnaktig. Sluska 1, f. sluskigt fruntimmer. Sm. N. *sluska*.

Sluska 2, v. n. 1 1) eg. gå sluskigt klädd; 2) vara lat. Sm. SLUT (ipf. *slaut* el. *slutä*, sup. *slutä*), v. a. 1) sluta, fullända. Vb. (Skelette). *Sliut* (*sliute*, *sliuti*), id. Nb. (Lule); 2) stänga. Vb. Gl. sv. *sluta* (ipf. *slutte*), id. Gustaf I:s bib. 1 Kg. 11, 27; 2 Kg. 4, 5; fht. *sliuzan*, *sliozan* (ipf. *sloz*); ns. *sluten*; nht. *schliessen*; holl. *sluiten*. Fornnordiska tungan har troligen haft det starka verbet *sliúta* (*slaut*, *slutum*, *slotit*). Jfr det beslägtade *slota*. Rdq. 1, 228.

SLUV 1, m. och n. qvickehylsa, hylsan somomgifver qvicken hos fäkreatur. *Horn-sluv*, m. Vg.,ög. *Slu*, m. Sm.,bl.; *slur*, m. Vg. (Elfsb.). Isl. *sló*, f.; n. *slo*, f.; d. d. (Slesvik) *slu*, n.; *slug*, n. id. (Jutl.); ns. *slu*, *sluwe*, hylsa (Richey, Schütze).

SLUV 2, s. *sla*.

SLY 1, n. 1) mjukt spö, vidja. "Ge mej ett sly". Sm. (Sällan brukl.). I andra munarter *slya*, slya, slia, slöja, sli, f. id. Allm.; 2) torra qvistar af löfträd till bränsle. Ul. D. d. *slyde*, tjock, lång käpp. Jfr *ljuda (löd, ludit), växa. Slyde, n. risskräp. Ul. SLY 2, n. myrländig och sumpig mark, beväxt med småskog och dvergbjörk; med något större skog heter det sly·land, n. Vb.*

SLY 3, s. sli 1.

SLYDDE·KNIV, slyddrä, slydrä, s. slög.

SLYDDJ, f. agnar och slösäd. "Ji fikk bara slyddja". Vb.

SLYNGA, slyngad, slyngja, s. slinga.

SLYNGE, slynne, s. slinder.

SLYNGEN, slynnen, s. slinnor.

SLYNT, s. slinta.

SLYRP, s. slupra.

SLÅ, s. sla.

SLÅDDA, s. sludda.

SLÄGGA, v. a. 1 dia, patta. G. Slugg-föl, n. 1) di-föl; 2) stort barn, som ännu diar. Ög.

SLÅJGD, s. slög.

SLÅJTÄ, f. 1) snöslask på landsvägen; 2) dy. G. Jfr slotter.

SLÅK 1, n. 1) ett stort tråg att t. ex. tvätta svin uti. Vb.—sdm.; 2) qvarnränna. Bhl. (Elfs.); 3) ett stort tråg af bräder, som mottager mjölet i en sqvaltqvarn (fot-viska); 4) otymplig qvinna; öknamn. Hs. (Db.).

SLÅK 2, s. sloka.

SLÅKS, slåksä, s. sluk.

SLÅMA, v. n. 1 1) slamra, bullra, hålla oväsen; 2) bullersamt piaddra, sladdra; onyttigt prata bort tiden. Norrl. Jfr slämma.

SLÅ-MARK, slåna, s. sla.

SLÅN, f. 1) (såsom i riksspr.) Prunus spinosa; 2) blåbär: Vaccininm myrtillus. Sm. (Vestbo). Jfr släia.

SLÅNE, m. lång, spenslig karl; odåga. Schlåne m. lång (och drnmlig) karl, större slyngel; slåninger, m. id. Vg. Fin. sláni, m. lång spenslig karl.

SLÅNG, slångu, s. sla.

SLÅNGRA, slångrug, s. slinga.

SLÅNKÄN el. sljånkän, s. släkka 1.

SLÅPÅ, slåpåkall, s. läpe.

SLÅT, slått, s. latä.

SLÅTA, slåter, slåtra, slåtta, slåtter, slåtter-gubbar, -gänge, -varg, s. sla.

SLÅTA, slåtames, slåtasam, slåter, slåtna, slåttna, s. slota.

SLÅVA, slåver, s. slova.

SLÄDRÅ, s. sliring.

SLÄDTAK, sliđi.

SLÄFFSA I SI, s. slaffsa.

SLÄGD (el. slegd); f. däld, dalsänkuing; fördjupning på åker och äng, äfven på tak. "Hä var en slägd på åkrom". "Hä jär'n slägd på króppåsom", en sänkning på takåsen. Vb. Fn. lægd, f. dal; n. slogd, id.; jfr lägd 1, sid. 403 a, som är samma ord med s till föreslag.

*SLÄG-FRID, f. gul-måra: Galium verum. Sk. Släg-frö. Ö.Sm.; slige-frö, n. id. Sk. (Linné, fl. suec). I Linnés Skånska resa (s. 272) kallas örten sliefrid. Benämnes äfven af alla äldre författare med namnet frillo-gräs. I andra munarter hónings-gräs, n. Vg.; mär-gräs, n. Mp.; gól-måra, f. Dl.; J. Marie säng-halm, m. Götal.; oväns-gräs, n. Sm,,ög.; more·gräs, n. S.Dls.; J. Marias vagge·gräs, n. Vg. Gulmårans många namn äro ganska märkeliga. Alla hafva de likväl sin*härledning af dess forna användande till sänghalm för dess mjukhet och söta, döfvande lukt eller till prydnad för dess fina gulgula blommor. Deraf dess äldsta nordiska namn *slägfrid* (frilla), af alla äldre öfversatt med *frillogräs* och *säng-säma*, f. säng-prydnad. Bruket af denna växt till golf och väggprydnader samt i vaggor är ganska allmänt under sommartiden, särskilt i Sveal. I medeltiden kristnades örten till *J. Mariæ sänghalm* (liksom i öfriga språk, t. ex. e. *Our Lady's Bedstraw*). Men de äldre äro, ehuru mindre allmänna, icke ännu utdöda i folkspråket. Sedan man förlorat minnet af *slägfrids* betydelse, härledde man ordet af *slagsmål*, hvaraf sägen upp kom att hon förorsakar slagsmål. "Om den blommande örten kastas mellan tvänne trätande personer, skall trätan icke kunna slutas utan slagsmål" (Retzii fl. oec. 1, 280) och till samma betydelse ville man äfven hänföra det skånska *villoreda* {*ville-raje*}, af *rede*, bädd, bale, som egentligen är *hvilo rede.* Med hänseende till benämningen *släg·frid* synes troligt, att örten har blifvit använd af frillor för att locka till sig älskare. Fsv. *slokifrilla¨*, f. frilla. VGL.; fd. *slökæ frith, sleke frith*; d. *slegfred*, id,; gl. sv. (Frankenius, Bromel) *frille-gräs*, *guul·mådre*, J.Marie senge-halm. Ett gammalt svenskt namn är *bytte-gräs*. Ännu begagnas af allmogen1 örtens blad lill byttors rengörande. Växtens isl. namn är *mađra*.

SLÄGGA, s. *slogga*.

SLÄGNA, *släjna*, s. *sla*.

SLÄIA (pl. *släiur*), f. slån: Prunus spinosa. *Släiu-tyrni*, m. id. G. Fht. *slêha*, f.; ns. *sleë*; nht. *schlehe*; holl. *slee*; bay. *schlêh*; fe. *slâge*, *slag*, *sla*; e. *sloe*; gl. sv. (Tillandz) *slaan*, *slåbär*; e. dial. (Lancashire) *slaigh* el. *sleawgh*; d. *slå*; nht. *schlehendorn*; holl. *sleedoorn*.

SLÄKE. f. hafstång: Fucus vesiculosus? L. G. *Släkka*, *sjö-släkka*, f. Ul. (Rosl.); *slake*, f. id. Öl. Namnet *släke* torde rättast föras till Ceranium och Polysiphonia. E. *sloah*, "a maritime plant". På andra ställen kallas Fucus vesiculosus *höter*, Sveal. *klöder*. Sk., *svin-tång*, Bhl. (Marstrand). Gl. sv. (Bromel) *höter*, *tang*. Släk-dye, *släk-döju*, m. den sträcka af hafsstranden, der släken drifver i land. G. Jfr *dya.*

Släkä-ryg, m. rågbrodd, som växer efter gödning mod släke. *Släko-brödd*, m. id. När får om hösten beta en sådan rågbrodd, blifva de rusiga och falla ofta omkull: deraf om en rusig karl: "hann har varit på släkärygi". G. SLÄKE-SKRÄPPA, *släkja*, *släkje*, *släkje-taska*, s. *slek*.

SLÄKKA 1 (pr. *släkkur*, pl. *släkke*, ipf. *slakk* el. *släkkte*, sup. *slukki* el. *sluki*), v. a. släcka. G. (Säve, St. verb. 19). *Slökka* (ipf. *slökkte*), v. a. id. "Slökk ellen!". Sm.,bl. *Slökkj* (ipf. *slöukt´*). "Slökkj a eln ópp i spisom!» släck ut elden i spiseln! Vb. (Nysätra). *Ut-slökkt* (*ud-slöjt*), p. p. utsläckt. Sk.(Vemm.). *Slånkän* el. *sljånkän* (ipf. *-knä*), v. slockna. I några munarter förekomma ipf. *slökk*, slocknade, p. p. *slokken* el. *sloken*, slocknad. Fsv. *slokna*, v. n. slockna. S.F.S, 4, 834. Horol. f. 1, 125 v. S. Marg. s. 197; *slækka*, *slækkia* (ipf. *slökte*, p. p. *slukin*, *slækter*). S.F.S. 4, 285, 286. ÖGL. Kg. St. IV. 7, 35; *slykia, slykkia. Med. Bib. 1, 174. Magn. Eriks, testam.; fn. slökkva (ipf. slökk, p. p. slokkin), v. n. slockna, släckas; slokkna el. slökkna (sv. böjn.); n. slekkja, sløkkja (sv böjn.) id. Jfr Rdq. 1, 232.*

SLÄKKA 2, s. slak.

SLÄMBÄ, f. stark nederbörd. G. Isl. slembra, f. "kortvarig skylregn". Er. Jonsson, 509.

SLÄMMA, v. a. o. n. 2 hastigt och häftigt slå slå till, slänga, slå hårdt igen, t. ex. en dorr "Slämma mä dörren. Lämmen slämmer". Allm. Slämm (ipf. -ä), id. "Han slämma döra". Vb N. slemma, v. a. slänga (en dörr); d. d. slemme, id. (Kok 1, 372); fn. slembaz, röras, kastas plötsligen (Hald.). Jfr lämma. Släämt (ipf. o. sup. ä), v. n. freqvcnt. slå till eller ifrån; om dörr, lucka m. m. som af blåst eller storm slår till eller ifrån. Vb. SLÄN. släna, slänn, s. *sla*.

SLÄNGA 1, f. smalt, långt träd, som begagnas till stängsel. Deraf *slänga* 2, v. 1 uppsätta, upplägga sådana *slänger*. N. Hl. Jfr *slinder*, *slinga*.

SLÄNGA, *slängbak*, *slängder*, *slängji*, *släng·kosa*, *släng-rómpä*. s. *slinga*.

SLÄNGER-KALLÄR, m. pl. slåtterfibler: Hypochæris maculata. Dl. (Elfd., östra sidan om Dalelfven). *Liot-manns·piska*, f. id. Dl.(Elfd., vestra sidan om Dalelfven). *Frue-kål*, m. Sm.; *mär-mjölk*, f. Vg.; *slåtter-kulla*, f. id. Jtl. Jfr sid. 408 b.

SLÄNT, *släntande*, *slänta te*, *slänteli*, *släntelit*, *släntring*, *släntär*, s. *slinta*.

SLÄP, *släpa*, *släpe*, *släp-kuddar*, *släp-ärter*, s. *slipa* 1.

SLÄPA 1, v. n. 1 vara inställsam; kurtisera. "Släpa mä en flikka". *Slipa*, id. Sm. *Släpa mä kónor*, lefva liderligt. Sdm. *Släpa mä läppa*, tala mycket och vrida läpparne. Sm. Släpa 2. f. en sådan flicka, som mycket talar och är (i synnerhet utan mening) söt i orden; inställsam flicka. Sm.

Släper, m. 1) smuler, falsk menniska. Jtl.; 2) en som är inställsam, kurtiserar. Sm.

Släput, adj. smickeraktig, osmaklig. Jtl. SLÄPP, *släppa*, *släpprug*, s. *slippa*.

SLÄT, *slät-laqd*, *slätna*, *slät-skyrs·gras*, *slätta*, slätte, slätte-mätte, slätte-pär, slättikka, slätting, *slät-nakked*, *slättå*, s. *sljett*.

SLÄSÅ, konj. likasom.m Dl.

SLÄTT. m. rödklint: Agrostemma Githago. G. *Klätt* är en flexion af *klint*; *slätt* troligen ett förvrängdt uttal af *klätt*.

SLÄTT, *slätta-gille*, *slätta·kar*, s. *sla*.

SLÄUK, *släuka*, s. *sluk*.

SLÄVA. s. *slipa* 1.

SLÖA TE, v. imp. 1 någorlunda hjelpligt gå för sig.m "Dä slöar te". Vg.(Mark). Jfr *slöde*.

SLÖDA, f. ett slags täckt fiskinrättning eller kista vid mindre bäckar; afstängseln sker genom tätt stående störar då vattnet "silar" eller sakta rinner igenom. Dl. (Elfd., Våmh.).

SLÖDDA, v. a. 1 half-råga. "Målet ä hvarken rågadt eller struket, dä ä slöddadt". Hl. (Ölmevalla). Jfr fn. *slúta*, v. n. hänga fram, skjuta fram öfver.

SLÖDDRA, s. *slatra*.

SLÖDE, m. stackare, odugling, usling; kar1 eller pojke utan värde. *Dränga·slòde*, *påge·slöde*, m. Sk. (Ing.). *Slöte*, m. id. Sk. (Göinge;; *slöe*, m. & n. id. "Ditt slöe!" Sm.(Vestbo),vg. (Skarab.). Jfr *slöre*, *påk*.SLÖE, f. s. *slöja*.

SLÖG, *slögdare*, s. *sla*.

SLÖG, a. *sljog*.

SLÖJ 1, adj. snopen, förlägen, full uf blygsel. Sk.(Ing.,Vemm.,Skytts h.).

SLÖJ 2, adj. fuktig.´ Sk.(Lugg.). Jfr d. d. *sløj´*, slapp, matt. "En sløi vinter". Mlb., DL. 519.

SLÖJA, *slöe*, f. sköka, dåligt fruntimmer. Hl. D. d. *sløie*, *sloie*, f. oordentligt, sluskigt fruntimmer; *sløie*, v. n. vara vårdslös, oordentlig; isl. *slæki*, n. "et drog, eu kraftløs, doven person". E. Jonsson, 512. Jfr *slok*.

SLÖJDE, m. ungdom, tjenstefolk. Bl. Jfr *löid*, sid. 409 a.

SLÖJDIG, *slöjna*, s. *sla*.

SLÖJEN, adj. benägen att ströfva omkring på fältet, betesmarken; brukas endast i sammans. *lång-slöjen*, *vidt-slöjen*, benägen att ströfva långt, vidt och bredt omkring på betesmarker. "Bonnafåren ä vidtslöjnare än daj engelska". Hl.(Karup),sk.(Bjäre). Jfr d. *sløi*, vid, rymlig.

SLÖJM, *slöm*, s. *slemmer*.

SLÖK, s. *sluk*.

SLÖKE, f. strätta: Angelica sylvestris. Namnet *slöke* tillägges stora inuti pipiga umbellater. Sveal. *Slöke-stut*, m. Angelica sylvestris (Wahlenb., fl. suec. 1, 183). N. *sløkje*, f.

SLÖKK, s. *släkka* 1.

SLÖNDREN, s. *slinner*.

SLÖNT, *slönta*, s. *slinta*.

SLÖR 1, m. rum vind, god vind. "Segla för en slör. Dä går för en slör hän"; deraf *slöra* v. n. 1 segla mycket ruudt. Sjömansspr.

SLÖR 2, s. *slöra*.

SLÖRA, v. n. 1 1) vara slarfvig, oordentlig, vårdslös. Hl.; 2) *gå å slöra*, ej få sitta stilla vid arbete, utan gå omkring i köket eller utomhus med hvarjehanda sysslande; om fruntimmer. "Hon går å slörar (el. *slörrvar*)". Sk.(Ox.). D. *sløre*, vanka hit och dit (Moth); ns. *sliiren* el. *slören*, vara vårdslös; e. dial. *to slurry over*, göra något med slarf (Craven); isl. *slóra*, söla, dröja. Slör 1, f. 1) trasa, torktrasa. Åm. *Slör* (def. *slöra*, pl. *slörän*), f. id. "Tórk å fotom dinom vä gamm-slöra! Kläa hennars jär bara slörän". *Slöru* (def. *-n*), f. id. Vb.; 2) okysk flicka. Jtl. Deraf *dyng-slöra*, f. liderligt fruntimmer. Åm. Holl. *sloor*, f. illa uppfostrad flicka; n. *sløre*, f. vårdslöst fruntimmer; nht. dial. (Schwaben) *schleer*, f. liderligt fruntimmer.

Slör 2, n. 1) slarfvig, oordentlig menniska. "Ja går som ett slör". Sk.(Ing.); 2) gammalt fruntimmer, som användes till mindre ansträngande göromål. Sk.(Onsjö). Isl. *slór*, . söleri, dröjsmål.

Slör 3, m. 1) slarf, vårdslöshet. Dä gikk på sin slör"; 2) slump, lyckträff. Dä gikk på slören"; 3) halfrusigt tillstånd. Han ä på en slör". Götal.

Slöre,n. slarfvig menniska; struntkarl. Hl.,sk. (N. Åsbo). Jfr *slöde*.

Slöring (pl. *-ar*), m. liten karl, yngling, som ej är mycket besked med. *Dränga-slöring*, *påga-slöring*. Sk. *Sluring*, m. Sdm. (Gålö).

Slörut, adv. trasigt. "Slörut klädd". Vb.

SLÖKPA, s. *slupra*.

SLÖS, *te slös*, adv. i öfverflöd. "Han har pengar te slös". Nk. Af sv. *slösa*, v. a. res suas profundere.

SLÖSSE 1, n. 1) groft tygstycke; odugligt tygstycke, stort söndrigt skyuke af väfnad. Vg.,ög., sm. *Slöfse*, n. id. Vg. (Elfsb.); 2) avskuret stycke af matvaror, t. ex. *kött-*, *fläsk-slösse*. Ög.,sm.

SLÖSSE 2, n. oblygt qvinnfolk. Vg.(Elfsb.). K. *sløyse*, f, vårdslöst fruntimmer; d. d. *slaus*, id. Jfr *slöe*.

SLÖT el. *slöjt*, m. fiskkrok, som sänkes ned i vattnet och under små ryckningar drages upp för att fånga gäddor och audra stora flakar. B1. (Medelstads h.). Slöjt-lina, f. lina på en sådan fiskkrok. Bl.(Ibm.).

Slöta el. *slöjta*, v. n. 1 fiska med slöt Bl.(Ibm.).

SLÖT, adj. lysten, begärlig efter. ¨Vg.(Skarab.).

SLÖVSA (*slövvsa*, *slävsa* el. *sleusa*), f. 1) sko med nedtrampadt bakstycke; sämre toffla. Sk.; 2) slarfvigt fruntimmer, som på fötterna endast har sämre tofflor. Sk.(Örkelljunga s:n). Ns. *sluffen*, pl. gamla utslitna tofflor; holl. *slof*, f. gammal toffla.

SMADRA el. *smaddra*, v. n. 1 1) smattra; 2) bullra. "Nu smadrar möllan"; om en qvarn, som är i gång, då ingen säd males; 3) tala fort, prata i vädret. Sk. D. d. *småddre*, slå så att det smäller; fe. *smitan* (*smât*, *smiton*, *smiten*), v. a. slå, Smadder, n. dumt prat. "Dä ä bårstens smadder, sladder å tödder". *Smaddring* f, id. S.Sk. D. d. *smadder*, n. skräll.

Smaddra, f. pratmakerska. *Smaddrare*, m. pratmakare. S.Sk. SMAIÐA, s. *smida*.

SMAIT, s. *smita*.

SMAKA, v. a. o. n. 1 1) (såsom i riksspr.). *Smaga*, *småga*, *smauga* (ipf. *smagade*, *smågde*, *smaugade*, sup. *smagat*, *smågt*, *smaugat*), id. Sk.; 2) supa brännvin. "Han smakar", han är begifven på superi. Fl.(Öb.). Fsv. *smaka*, smaka; fn. *smakka*; fe. *smeccan*; fht. *smakjan*, *smahhan*, *smecchan*; nht.*schmecken* holl. *smaken*; e. *smack*; n. *smaka*; d. *smage*, id. Grimm (gr. 3, 53) har uppställt ett förloradt starkt moes. verb *smikan*, *smak*, *smekun*, smaka. Klen smak, s. *klen*.

Smag, m. smak. Bhl. *Smag*, *småg*, m. Sk. Fsv. *smaker*, m. S.S. 3, 94. Horol. f. 39. S. Bern. f. 168 v. Birg. Up. 1, 237; isl. *smekkr*; fht. *smak*; fe. *smæc*; ns. *smakk*; nht. *geschmack*.

Smäkkal, adj. fet, mägtig; om mat. Vl.

Smäkken, adj. mycket söt, för söt och således vämjaktig. *Smäkk-söt*, *smäkkanne·söt*, id. Vg.(Elfsb.).

SMAKK (pl. *-ar*), m. ekstock. Sdm. (sjön Öljaren). *Smakkå* f. id. Fl.(GK.,K.,P.); *smaggå*, f. id. Fl.(GK.). Ns. *smakk*, f. ett slags fartyg; e. *smack*; holl. *smak*. Smakk-eka, f. en mindre eka eller båt med spritsegel (*smakk-segel*). Seglet är fast vid masten och har sprit eller stång, som spänner seglet. Bl. SMAKK, a. *pip-smakk*, sid. 502.

SMAKKA FRAM, *smakka sej ner*, s. *smikka*.

SMAL, adj. (såsom i riksspr.) gracilis, tenuis. *Small*, id. G. D. *small*.

Small-lagä, adj. tämligen smal. G.

Smalna, v. n. 1 1) (såsom i riksspr.) blifvasmal. *Smallna*, id. G.; 2) blifva mager. Götal. *Smalas*, v. d. 1 id. Sk. D. *smalles*. SMA**L**, *smala*, *small*, *smallra*, s. *smälla*.

SMA**L**, *sma**l**a,* s. *småla* 1.

SMALI, m. småboskap, får och getter. "Slå ätter smålom", se efter fåren och getterna. Dl. (Elfd.,Våmb.). *Smålå*, m. id. "Wið ham ingan smålå". Dl.(Orsa,Ohre). *Sma**l**e*, m. 1) hjord af får och getter; fårhjord. S. Hl.,vg.,sm.,kl.,hs.; *småle,* m. id. Hs.; 2) stor hop, mängd. "En sma**l**e svin". Bhl.,vg.,nk.,vm. m. fl. *Smare*, m. id. "En almänskar smare". Nk. "En väldig smare". Kl. *Smala* (el. *schmala*, pl. *smaler*, def. *smalera* el. *smallera*), f. 1) honfår; 2) får. "Gå olle mä smalera". Sm.,vg.,hl. *Smala*, f. fästmö, käresta. Vb.(Ume). Fn. *smali*, m. småboskap, får och getter; n. *smale*, m. a) id.; b) får; swz. *schmalvieh*; fht. *smalfihu*, fårhjord; lapp. *smala*, får. Jfr *små*. Sma**L**-bjälla, f. får-bjälla. Vg.(Vadsbo).

Smala-bog el. *smal·bog* (pl. *-ar*), m. fårbog. Sm. *Smale·bo(g)ar*, m. får- eller getbogar. Bl.

Smala-kött (*sma**l**a-kött*, *smal-kött*), n. kött af får och getter. Götal. N. *smalakjøt*.

Smala-lår (el. *smal·lår)*, n. får- eller getlår. Hl.,vg.,sm.

Sma**L**a-ris, n. löfgrenar, som gifvits fåren till foder. Vg.(Elfab.).

Sma**L**e-hus, n. *sma**l**e-katte*, m. fårhus. Vg.(Elfsb.).

Smale-krópp (pl. *-ar*), m. slagtad får- eller get-kropp. Sm.

Smale-mat, m. får- eller get-kött. Ög.

Smal-hop (pl. *är*), m. hop af får och getter. Hs. *Smålå-'op*, m. Dl.(Mora).

Smal-kritter (*smal-kriter* el. *smal-kretar*), pl. småkreatur, får och getter. Ög.,sm.,bl. *Smal-kräken*, n. pl. def. Hl. SMAN, s. *små*.

SMARE, s. *smali*.

SMARNING, s. *smyrja*.

SMASK, *smaska*, s. *smiska*.

SMATTA, s. *smita*.

SMATTRA , *kråk-smattra*, f. skramla att fördrifva kråkor. Dls.

SMAULA PA, v. a. 1 äta på något. N. G. Jfr *smaule*.

SMAULE, m. mun. "Hallt smaulen pa di!" N. G.

SMED, s. *smida*.

SMEIJA, s. *smiug*.

SMEIT, *smeitä*, *smet*, *smeta*, *smete*, *smet-fälla*, *-grimla*, *-ved*, *smetug*, s. *smita*.

SMIDA (ipf. *smed*, p. p. *smiden*), v. a. smida. "Han smed i hop. Hopsmiden". Allm. *Smaiđa* (pr. *smaiđ* el. *smaiđär*. pl. *smaiđum*, ipf. *smeđ* el. *smaiđe*, pl. *smiđum*, sup. *smiđiđ* el. *smaiđ*). Dl.; *smäida* (pr. *smäidur*, pl. *smäide*, ipf. *smaid*, pl. *smidu*, sup. *smidi*), G.; *smia* (pr. *smie*, ipf. *sme*, konj. *smeë*, sup. *smie*), id. Hs. Fsv. *smidha*, *smidhia* (ipf. *smidde* el.

smidhadhe), v. a. a) göra, bilda. S.F.S. 6, 285. S.S. 1, 29; b) smida. S.S. 2, 120; b) fastsmida, smida i bojor. S.F.S. 4, 113; fn. *smiða*, a) förarbeta, göra; b) smida; c) bygga; fe. *smiđjan,* förarbeta; n. *smi*; d, *smede*; fht. *smidôn*; nht. *schmieden*; ns. *smeden*, id. Alla med sv. böjning. Grimm (gr. 2, 46) har uppställt ett förloradt starkt moes. verb *smeiþan*, *smaiþ*, *smiþun* fabrefacere.

Hel-smidd, adj. helt och hållet förfärdigad af samma väf; om fruntimmers lintyg. "Hel-smidd särk". Eljest är öfre delen (*övdelen*) af finare, nedre delen (*neandelen*) af gröfre väf. Gestr. I ordet *hel-smidd* framträder den ursprungliga betydelsen af fsv. *smidha*, fn. *smiða*.

In-smidig, adj. falsk, inbunden, bakslug Vg.,g.

Smed, m. svart paddtorsk. Sk. (Rå,Kullen) bhl. *Mat-far*, m. id. Bhl.

Smedje-bråte, m. hvarjehanda smedverktyg. Götal.

Smi-bög, m. smedjebälg. Dl. Fn. *smiđ-belgr*.

Smida, f. konst, konstverk. "Dä va en smida te å göra så". Hl.(Breared). Fn. *smiđ*, f.

Smidd, m. smed. Sk. Fsv. *smiþer*, *smidher*, m. a) i allmänhet, den som förfärdigar något; deraf *bol-smiþer*, *træ-smidher*; b) smed. S.S. 3, 249. S.F.S. 4, 32; fn. *smiðr*; fd. (runstenarne) *smiþr*; fht., n., holl. *smid*; nht. *schmid*; fe. *smiđ*; e. *smith*.

Smid·sill (pl. *-er*), m. smedslagg. G.(F.).

Smid-sindrä, *sme-sinner*, s. *sinner*.

Smi·skrókk, s. *skrókk* 2.

Små-smie, n. 1) hvarjehanda små handarbeten. Ög. (Ydre); 2) småsaker. "Dä e inte småsmie dä". Vg. (Kåkinds h.). Fsv. *smidhe*, n. a) smide; b) smycke af smidd ädel metall. S.S. 2, 2, 135. S. Marg. f. 10 v.; fn. *smidi,* n. förarbetadt föremål; n. *smide*, smide; d. d. *smede* el. *smej*, prydnad; eg. sådan som är förfärdigad af metall.

* SMIKKA (ipf. *smakk*, sup. *smukkit*=, v. a. slå lätt och hastigt, så att det smäller? Nedan upptagna ord gifva skälig anledning förmoda att ett sådant starkt verb fordom funnits i vårt äldsta tungomål. Måhända att sv. *smakk*, n. *smakka*, v. n. smälla med läpparne, höra hit. Smakka, v. a. 1 slänga (fram) att det smäller, häftigt lägga fram. "Han smakkä paperen fram på tingsbordet. Han smakkä pengarne fram åt'an". *Smakka sej ner*, med buller vräka sig ner, vårdslöst sätta eller kasta sig ner. Fl.(Nl.).

Smikk, m. liten plätt af deg eller ler. Sdm. *Smikka*, f. hop. Dl.(Mora).

Smikk (ipf. *-ä*), v. a. slå till hastigt och lätt. Vb. N. *smikka*; nht. dial. (Nassau) *schmicken*.

Småisk (ipf. o. sup. *-a*), v. a. kasta med fart. Fl.(Nl.).

Småkkse, v. n. kasta något blött att det låter *smakk*. G.

Smäkk 1, m. 1) (såsom i riksspr.) lätt och hastigt slag med flata handen; stryk; 2) smällkyss. Vb. N. *smikk*; d. *smæk*.

Smäkk 2, ni. 1) smalt hängande läder- eller tygstycke; deraf *böks·smäkk*, byxklaff; *hätte·smäkk*, mösse-smäkk, mösskärm; 2) klaff; deraf *smäkke·bord*, n. ett bord med klaffar. Götal.; äfven Sveal.; 2) en del af ett fruntimmers lifstycke. Sm.; 4) *bak-smäkk*, m. ryggstycke i vagnsbord. Sk. D. d. (Bornh.) *smæk*, mösskärm (Adler, 21).

Smäkka 1, v. a. 2 slå lätt och hastigt med flata handen att det smäller. Allm. *Smäkka te*. Sdm.,ul.,vg.,ög.; *småkkä*, id. *Småkka si upp*, utan krus sätta sig högre än man förtjenar; i högsätet. G. D. *smække*.

Smäkka 2, f. 1) köttbulle. G.; 2) skinnlufva. Vg.Smäkka-drukken, aj. alldeles rusig. Fl. (Nl.). *Smäktande full*, *smäkkanne full*, *smäkk-full*, id. Allm. N. *smikkfull*.

Smäkka-lat, adj. genomlat. Fl.(Nl.).

Smäkkanne fet, *smäkk-fet*, adj. mycket fet. Allm.

Smäkkanke-söt, adj. mycket söt:. Götal. SMILA 1, v. n. 1 1) småle; deraf *smil·band*, n. Allm.; 2) smeka, vanligt umgås med en flicka. Sm. *Smyla*, smeka. Sdm. Fht. *smielan*, småle; mht. *smielen*, *smieren*; nht. dial. (Schwaben) *schmieren*; e. *smile*, id.; slav. *smje*, skratta; skr. *smi*, id. Smil, n. småleende. Götal.

Smila 2, f. småleende, inställsam qvinna. Vg.(Skarab.).

Smile-hull, n. eg. skratt-hål; liten fördjupning i kinden, som i synnerhet synes då man småler. Sk. D. *smile-hul*.

Smile munk, m. kyss. Vg.(Kåkinds h.).

Smillra, v. n. 1 (freqvent.) 1) småle; 2) af kärlek mysa mot någon och kärleksfullt umgås med. "Han smillrar alit mä si flekka. De smillra så dä ä jämmerligt"; deraf *smiller*, n. ett sådant kärligt umgänge. Sm. *Smillär* (ipf. *smillrä*), v. n. smickra; örontassla. Vb.,jtl,; deraf *smiller-trut*, m. smickrare, örontasslare. Vb.

Smillsker, adj. falsk, arg, ond: om menniskor och kreatur. "Märren ä så smillsk", säges då märren drar öronen tillbaka och vill bitas. Sk.(Ox.). *Smilsk*, adj. falskt smekande, inställsam. Bl.

Smilug, adj. lismaktig, smilig. Sdm.

Smyla, v. n. 1 1) lisma; 2) krypa och vara rädd. Hs.

Smyler, m. smiler. Hs.

Smyl-unge, m. barn eller flicka, som smekas. Vox blandientis. Sdm. SMIRA, v. n. 1 smickra. "Hon kan nókk smire sej in". Sk.(Ox.). Fsv. *smikra*, smickra. S.F.S, 7. 115; d. *smigre*; fht. *smehharon*, polire; fe. *smicerjan*, id.; nht. dial. (Nassau) *schmieren*, smickra (Kehrein 1, 357); skr. *smêra*, leende: *smi*, le.

* SMISKA (ipf. *smask*, sup. *smuskit*), v. a. slå sakta. Ett sådant starkt förloradt verb förutsättes nf följande rotskott. Måhända att detta verb är en utvidgad form af *smikka* (*smakk*, *smukkit*). Smask, m. smäll, lindrigt slag. Fl.(Ingo).

Smaska, v. n. 1 smällkyssa. Bl.

Smisk, n. lätt slag, smäll, lindrig aga med blotta flata handen (för små barn). Allm. Smiska 1, v. n. o. a. 1 1) slå sakta med flata handen el. ris, daska. Allm.; 2) slå sönder. "Smiska sönder glas, fönsterrutan". Vg.; 3) kasta med fart i en vägg. G.

Smiska 2, f. def. smörgås. G.

Smuska, v. n. 1 hemligen slå under sig, hemligen snatta, draga till sig. Sm. Eller är detta ord snarare att hänföra till *smiug?* SMI-SKRÓKKER, s. *sinner*.

SMISSA, f. en rätt af fläskflott, mjölk, ätticka och sirap. Sm.

SMITA (ipf. *smet*, knj. *smete,* sup. *smitit,* p. p. *smiten*), v. a. o. n. j) stryka på, bestryka, klina. "Smita (smida) en mad". Sk. *Smäita* (ipf. *smait*, pl. *smita*, sup. *smiti*), smita. G.; 2) slå med ris eller handen, gifva stryk (så att det smäller); kasta, slänga. "Han smet te'n". Allm. *Smit* (ipf. *-ä*), id. "Smit på hästen mä piska. Jig smitä näven i bolä. Han smita mäg vä öjrä". Vb.; 3) krypa, smyga sig, slinka, fara hastigt förbi. "Han smet in på krogen". Allm. *Smita seg*, v. r. 1 a) obemärkt komma undan, stjäla sig bort. "Han smita seg ut"; b) stjäla sig till, obemärkt tillegna sig. "Ja smita me te en puss å'na". Nk. *Smitta* el. *smetta* (ipf. *smatt*, konj. *smutte*, sup. *smuttit* el. *smutti*), id. "Han smatt över vägen. Hon smatt förbi. Han smatt genom gärdesgården. Ja smittar snart dit. Han smatt åsta. Han har smuttit ifrån mej". Götal.; deraf *smått*, adv. fort, fermt. Kl.; 4) gifva stickord, pika. "Han smiter (el. smäjter) an".

Sm. Fsv. *smita*, v. a. bestryka. S.F.S, 6, 307; isl. *smita* (sv. böjn.), v. n. slå igenom; om olja; n. *smita* (sv. böjn.), v. a. a) smörja; b) slinka undan, förbi; *smetta* (*smatt*, *smotte*), smyga sig undan: d. d. *smede*, smörja, klina, t. ex. en vägg (Kok 1, 375); fht. *smizan*, bestryka, befläcka; nht. ,*beschmeissen*; ns. *besmîten*, id.; fe. *smitan*, slå; mht. *smîzen*, kasta, utkasta; cacare; *besmîzen*, a) "besudeln; b) bewerfen"; d. *smide*, a) upmjuka (Motb); b) kasta, slänga; ns. *smiden*, *smiten*,kasta: slå: *smitten*, smörja, göra mjuk, smidig (B.W.B. 4, 863. 865, 866); holl. *smijten*, kasta; swz. *schmeizen*, hugga, slå; ffris. *smita*, kasta; nfris. *smijten*, id.: e. *smite*, a) slå, bulta; b) röra, beveka; moes. *smeitan* (*smait*, *smitun*, *smitans*), besmörja, bestryka: **ἐπιχρίειν**. Jfr gael. *smist*, slå. Det ifrågavarande verbet *smita* uttrycker flera vid första påseendet olika begrepp, men *smörja* utmärker på samma sätt: bestryka med smörjigt ämne; slå; *rappa*, *stryka* m. fl. innefatta båda begreppen: smeta öfver, slå. Öfvergången från: "smita till, smila på" till smyga, slinka, krypa är lättare. Rdq. 1, 221. ópp-smajt, adj. putsad, uppkammad; om håret hos fruntimmer. S.Sk.

Smajt, adj. smord, drucken. S.Sk. *Smit*, id. Allm.

Smeitå. f. hård brynsten: deraf *smeit* (ipf. o. sup. *-a*). v. a. hvässa (lien) med *smeitå*. Fl. (GK.,K.).

Smet, n. 1) någonting smetigt; sot af brända saker, grytor, ved. Ög. *Smajt*, n. Sm. (Östbo,Vestbo); deraf *kalk smet*, *gryte-smet*; 2) deg till gorån och pannkakor; deraf *pannkake-smet*. Götal. Fsv. *smith*, fläck. Skaft. 199: holl. *smet*, f. id.

Smete, n. svedjeland, bränd fälla. *Smet-fälla* el. *smajt-fälla* f. id. Sm.

Smet-grimla, *smajt-grimla*, f. qvinna som är smetig i ansigtet. Sm. Jfr *grima* 2.

Smetug, adj. nedsölad, oren af något smetigt ämne. Mp.

Smet-ved, m. den brända eller kolnade veden, som tages på ett svedjeland. Sm.,ög. *Smet-vid*, m. id. *"Smetä törr-vid* el. *såids-vid"*, rensa sådan ved. N.G. Smit, m. 1) slag, hugg (något hårdare än *smisk*). "Smit på truten, på örä". Vb.; 2} smula, bit, del af något. "Alldri en smit", icke det ringaste. Hvarenda smit. Ikke en smit". Allm. *Smitt*, m. id. "Hvar smitt u bit", hvarenda bit. N.G. "Hvar smitt u smulå", id. S.G. "Smitt å smått", id. Kl.; *smittä*, *smäutä*, f. id. "Alldri ain smäntä", aldrig det minsta. "Hvar smittä bäjt", hvarenda bit. G.; 3)hela det ´ifrågavarande beloppet. "Han to hela smiten". Allm. *Smita*, f. id. "Ta hela smitan". Svea-, Götal. Gael. *smiot*, m. a) slag (ictus); b) bit.

Smiter, m. falsk, hal, krypande menniska. Svea-, Götal.

Smit-full, 1) bräddfull. *Smit-foll*, id. Fl. (Öb.); 2) öfvermåttan drucken. Svea-, Götal., Fl.(Nl.). *Smidandi-foll*, id. FL(NK.).

Smitt, m. 1) eg. slag; 2) slut. "Vintern bar fått smitt". Vl.

Smitten, *på smitten*, adv. ögonblickligen, genast. "Ja kómmer på eviga smitten″. Sm.

Smitter 1. n. en liten bit, helst af något sönderslaget. Vb.

Smitter 2, m. smulor, små stycken; söndersmulade eller sönderslagna saker. "Hä sprang i smitter″. Vb. ″Gå i smitter″. Hs. m. fl. *Smutter*, *smotter* el. småtter, id. ″Dä gikk i smutter. Slå i smutter. I smotter kras. Han ä så arg att han kan flyga i småtter". Svea-, Götal. *Smutter tusan!* en ed. Ög.(Ydre). N. *smitter*, m. smula.

Smittär (ipf. *smitträ*), v. a. slå sönder i små bitar. ″Han smitträ glasä, spägjeln″. Vb. Nht. *schmettern*.

Smit-väj (pl.-*ar*), m. liten gångstig, smygväg. Ög.

Smutt 1, m. 1) trång, liten och smal gång mellan tvenne hus. *Smott*. m. id. Svea-, Götal.; 2) vrå, gömma, smyga. Kl. *Smut*, f. id. Vg. *Smotta*, f. garderob. Sk.(Ö.Göinge).

Smutt 2, m. liten hop, rest, något litet förråd. ″En smutt ved", något ved, det som återstår af ett stafrum. Vm.(Norbergs s:n).

Smutta, v. n. 1 obemärkt undslippa, slinka undan, komma undan. ″Han har smuttat ifrån mej″. Sk. D. *smutte*; n. *smette*, *smotte*.

Smotti(g), adj. småfläckig. Ög.

Smätta, v. a. 2 slå. "Smätta te någon″. Fl.(Nl.). *Smätt'*, v. a. id. "Smätt handen″, gifva handen eller handslag. *Smätt se ner*, sätta sig ner; innebär någon dermed ådagalagd oförsynthet. Fl.(Öb.).

Smöt, f. öppningen vid halsen på en skjorta. *Huvud-smöt*. Åm. Fn. *höfudsmâtt*, f. Laxd. s. 134, 136. SMIUG (ipf. *smög*, sup. *smiugi*), v. n. o. a. smyga. Nb.(Lule). *Smyg* (*smöug*, *smugji*), Vb. (Löfånger). I andra Vesterbottens sockenmål *smyg*, *smuug* el. *smeug* (ipf. *smog*, *smöjg* el. *smäug*, sup. *smugji*, *smygi*, *smugä*, *smögi*, *smögä*). *Smuga* (ipf. *smôg*, konj, *smôge*, sup. *smûget*). Vg. I V.Dl. *smia* (*smöu*, *smugji*). Fsv. *smyugha* (Legendar. 1, s. 475), v. n. smyga; *smøgha*, smyga, krypa. Sv. Bib. K. f. 71: "han (iosep) smøgher sik bradhlika aff klædhomin"; fn. *smjúga* (pr. *smýg*, ipf. *smaug* och *smó*, pl. *smugum*, sup. *smogit*), v. a. tränga sig fram, igenom; fht. *smiugan*; fe. *smeógan*, *smûgan*; n. *smjuga*, *smuge*, *smyge*, {*smaug*, *smogje*); nht. *schmiegen*. Smeija el. *smöigja*, v. a. 1 insmyga, sticka, träda in, t. ex. om tvenne lyckor eller garn; Hs. Smööj (ipf.-*ä*), v. a. 1) id. t. ex. tråden genom ögat på en synål, genom perlor m, m. "Smöj trån i nålögjä″; 2) upplösa en knut, taga rätt på trådändan i en trasig garnhärfva, lösa en valknut. Vb.; deraf a) *smeigja*, f. det som är trädt in i hvartannat; lycka. Hs.(Bj.); b) *smöja* (pl. *smöjur*), f. ygla. V.Dl. Fsv. *smøgha*. Sv Bib. K. f. 71: n. *smøygja* (*smøya*) fn. *smeygja* (sv. böjn.); d. *smøge*.

Smog, *småg* ei. *smög*, n. ringformigt utslag i ansigtet, ref-orm. *Etter-smog*, n. Nb.,vb.,mp.,åm. Fsv. *smog*, rund öppning vid halsen på kläder; deraf *halssmog*. S.F.S. 6, 181: isl. *smeygr*, m. a) halsband på kreatur; b) vidjeband på träkärl.

Smogen, (*smougen*), adj. illistig, bakslug. Vg. (Flundre h.).

Smókka, v. n. 1 smyga sig till, slå sig ned hos. A. "Hórt to Per vägen?" B. "Han smókke sej på tarra te gäntan". Vl.

Smuga el. *småga*, f. smal gång mellan tvenne hus. Hs.,fl.(Öb.). *Smuga*, f. S.Nk.; *smue*, f. *småg*, n. id. Vb.; *smutt*, *smott*, f. trång gång. Götal.; *smyga*, *smya*, f. a) trång öppning eller genomgång; b) smalt litet rum. Hl. Fsv. *smugha*, f. hål, öppning, spricka. UL Ivan 4537. J. M. Yrt. s. 244; fn. *smuga*, f. id.; d. d. *smug*, *smuge*, *smyge*; d. *smøge*, smal genomgång mellan hus; vrå; u. *smog*.

Smusla el. *smussla*, v. a. o. n, 1 1) eg. göra något i smyg. Allm.; 2) snatta. Sm. *Smussäl* (ipf. *smusslä*), v. a. oförmärkt nappa undan eller till sig något. Vb. *Smysla*, id. Allm.

Smyg 1, m. ett slags tumstock el. vinkelhake, som i ledgången kan föras helt omkring och ställas efter olika gradtal. Vm. (Felslingbro),nk.,ög.

Smyg 2, m. illistig menniska. Vg.(Mark).

Smöjg, m. vrå, nisch. *I smöjg*, i smyg. G. SMJÄRST, adj. smärt. Hs.(Dh.).

SMOGNA, s. *små*.

SMOKK 1, m. 1) munstycke (på pipa). *Smokka*, f. snugga, liten pipa. Vg.; 2) lapp, vanligen af skinn, bunden om en sårad finger. *Smukk*, m. id. Bl.,vg.; 3) en klut med inlagdt socker m. m., hvarpå dibarn suga, när modren är borta. Vg.

SMóKK 2, m. liten rund. platt hög af orenlighet; kospillning. Sm. *Smókka*, f. 1) id.; 2) större plätt af något smetigt ämne. Allm. Etter-smókk, m en plätt af blemmor, som vätskas och ej vill läkas. Hs.(Db.). SMóKKA 1, v. n. o. a. 1 suga tobakspipan. Vg. Fe. *smeócjan*, *smocjan*; e. *smoak*; nht. *schmauchen*; d. *smoge*.

SMóKKA 2, s. *smiug*, *smókk* 2.

SMOKK-BER, n. smultron; Fragaria vesca. V.Dl.(Malung). Jfr *smutter-bär*.

SMOL, *smolig*, s. *smyrjä*.

SMOLA, f. smula, bit, stycke, grand. *Såla*, f. id. Sm. *Smule*, m. *smul*, *smol*, *smolla*, f. smul, n i andra munarter; på Gotl. smäulä, f. Fsv. *smola*, *smula*, f. smula. Horol. f. 160 v.

S. Bern. f. 1. Sv. Pr. L. XX, s. 264. Birg. Upp. 1, 222; 2, 243; fn. *moli*, m. id.; n. *smul*; d, *smule.* Brö-smolla, f. brödsmula. Sk.

Pauga-smolle, m. *pauqa-smola*, f. liten gosse. Sk. S. *påk* 1.

Smola el. *småla*, v. a. i smula, krossa sönder, slå sönder i smulor, i små bitar, sönderplocka. Sm.,ög. *Småla*. Vb.; *smyla*. N.G.; *smylla*, id. S. G. *Smöli*, (ipf. *smölja*, sup. *smölt),* v, a. id. "Smöl brödä ti mjölka". Vb.; deraf *småla kópp*, m. söndorsmuladt bröd i mjölk. Nb.(Pite). *Smöljäs* (ipf.*-ä*), smula sig, smulas; om korn, som faller från axen vid skörd; om säd, som låter sig lätt tröskas; om frön,som lätt frånskiljas. "Kornä jär sä ågjodht att ä smöljäs på åkern", kornet är så fullmoget att det affallor på åkern. "Korna smöljäs (el. smöls) bra", kornet låter lätt tröska sig. Vb. *Småla*, v. n. id. "Rågen smålar", faller från axen vid skörd. Allm. Deraf *smälje*, n. urrunnen säd på åkern. Hs. (Db.). *Småla mä*, v. n. åtgå småningom. "Dä smålar mä". Ög. Fn. *mola*, v. a. krossa. Smuler, m. girig, snål menniska, smulgråter. *Smulker*, *smolker*, m. id. Sm.

Smål, n. smolk, smula (i våtvaror). Ul.

Smölke el. *smölske*, n. smålk, smulor eller affall af hö, torf o. d. *Hö-smölske*, *tórva-smölke*. Sk. *Smölske*. Kl.; *smål*, *småle*, *smöl*. Ög.; *smålke*. Nk.; *smulke*. Vg.; *smöle*, id.; deraf *hö smöle.* Sk. (N. Åsbo). Öfverallt neutrum. Tsi. *smælki*, n.; d. d. *smulske*.

Töse-smolle, f. liten flicka. Sk. SMOS, m. det som är dugtigt och bra; dugtig karl. "Smosn var ä", t. ex. om ett läkemedels hastiga och goda verkan. "Smosn jär'n", en dug-tig karl är han. Vb.nb.

SMōSA, f. en mängd, bundt af papperspenningar, papper, lappar o. d. Vg.(Kåkinds h.).

SMOSI, adj. något berusad af starka drycker. Vb. I andra munarter *mosig*.

SMOT, n. den lilla fördjupningen på ett nyfödt barns hufvud eller den s. k. fontanellen. Vb. Jfr *smiug*.

SMOT, s. *etter-smot*, under *etter*.

SMOTT, *smue*, *smuga*, s. *smiug*.

SMOTTRE, s. *smulter-bär.*

SMUKK 1. adj. 1) vacker. Fl.(Nl.); 2) beskedlig. *Smókk*, id. "Nu ä barnet smókkt". Sk.(Ox.). Fsv. *smökker*, vacker. Rimkr. s. 29; d.,ns. *smuk*, id.; e. *smug*, nätt, fin. Smukkt, adv. vackert, angenämt. S.Sm. SMUKK 2, m. trång gång, vrå. Ög.(Ydre). En förvridning af *smutt*, q. v.

SMUL, adj. lugn, stilla; om vind och sjö som lugnas. "Smul vind, smult väder". Vb. I neutrum förekommer adjektivet allmänt i sjöspråket. "Smult vatten". Jfr *smylta*. Smuln (ipf.*-ä*), v. n. lugna, blifva stilla; om väder. Vb. SMUL, *smale*, s. *smola.*

SMULLI, *smullra*, *smullu*, s. *smälla*.

SMULTA, *smult*, *smulter*, *smulter-ber*, s. *smälta*.

SMUNK, m. 1) en del, sqvätt; slump. "Dä va sista smunken", godbiten i botten, sista smulan. Ul.,sdm.; 3) hela beloppet och tillgången. "Dä kóstar smunken. Han fikk smunken". Ög.,sdm.,g.

SMUTT, *smutta*, *smutti*, s. *smita.*

SMUTTER 1, m. 1) en som blott smuttar på någonting. Sm.; 2) en som gerna, flitigt och hemligen dricker (starka drycker). Vg.

SMUTTER 2, s. *små.*

SMUTTER BER, s. *smulter-ber.*

8MYDIG, adj. 1) mjuk; 2) undfallande. Sk. Ns. *smidig*, *smödig*, böjlig, mild (B.W.B. 4, 864).

SMYÊR-BLIOMMÄ, s. *smyrjä.*

SMYG, *smysla*, s. *smiug.*

SMYLA, *smyler*, s. *smila.*

SMYLTA, *smyltra*, s. *smälta*.

SMYRJÄ, v. a. smörja. G. *Smöri* (pr. *smör*, pl. *smörum*, ipf. *smördä*, pl. *smördum*, sup. *smört*), v. a. 1) id. Dl.(Mora). *Smöri* (ipf. *smodh*, sup. *smodht*), id.; 2) slå. Vb. Fsv. *smyria* (ipf. *smurđi*); n. *smyrja*; fe. *smyrjan*; fht. *smeran*; nht. *schmieren*; ns. *smeren*. Grimm har uppställt ett förloradt starkt verb *smairan*, *smar*, *smerun*, *smaurans*, smörja. Avrads-smör, s. *avrad.*

Ben·smörja, f. smörja, som fås derigenom att färska kreatursben med tjärvedspinnar upphettas i en omhvälfd och med lera ommurad gryta. *Ben-ólja*, f. Vg.

Bjär-smyr, s. *bjära*.

Gås·smör, s. *gas*.

Ko-smör, n. 1) gigelsärt: Lotus corniculaius. Sm. *Gök-smör*, n. id. Vg.; 2) (genom förvexling) Genista pilosa. Nk.

Mysu-smyr, *mysu-smörs-wóst*, s. *mesa*.

Påk-smörja, s. *påk* 2.

Pauk-smyr, n. Athalium septicum. N.G.

SmoL adj. eg. smord; litet drucken. Vb.

Smòr-ega, n. 1) eg. smöröga; 2) en smörklimp i mjölkgröten (*liss-gröten*). Hs.(Db.).

Smyr, n. smör. N.G.,dl.(Elfd.). *Smör*, n. Hs.(Db,). "Man ska hava smörä i hanna, óm´n ska få kórven frå hannom". Ordspr. Vb. Fsv. *smior.* Sv. Dipl. 5, 375; *smör*. ÖGL.UL.; *smier*, id. GL.; fn. *smjör* och *smær*, a) id.; b) fett i allmänhet; d. *smør*, smör; fht. *smero*, *smerw*; nht. *schmer*; fe. *smëru*, id.; ns. *smeer*; fett, smörja; gael. *smear*, fett. På liknande sätt härledes slav. *maslo*, smör, af *mazati*, att smörja; lit. *svestas*, lett. *sweests*, smör, af *swaideht*, att smörja.

Smyr-bliommä, m. smörblomster: Taraxacum officinale. Dl. (Elfd.). *Smör-blomä*, i. Fl. (GK.); *smör-gubbar*, m. pl. Nk.; *smörfibla*, f. id. Sm.(Femsjö). Jfr *smöir-blommä*.

Smyr-gås, f. smörgås. Dl.(Elfd.). *Smörgås*, f. 1) smör. Vg. (Venersborgstrakten; sällsynt ord); 2) såsom i riksspr.; 3) sqvallerlön. Hs. (Db.). *Rall-smörgås*, f. id. "Fekk du rallsmörgås nu?" Hs.(Tuna). Jfr *ralla* 1.

Smöir-blommä, f. större arter af örtslägtet Ranunculus eller sologon. G. *Smör-urt*, f. Sk.; *midsómmars-tuppor*, f. pl. Dl.(Floda); *gull-skålar*, f. pl. Sm.(Vestbo),hl.; *gol-blomstri*, n. def. Dl.(Orsa); *sol-möje-gräs*, n. Dls.; *smör-kóppar*, m. pl. id. Sk. (Ox., Frosta). Anm. *Smör-blomster*, n. är ett samfäldt namn, icke blott olika användt på olika orter, utan ock på samma ställe. Vanligeu betecknas dermed arter af Ranunculus, äfven Caltha och Taraxacum. Gl. sv. (Frankenius) *smörbloma*, Caltha palustris; (Bromel) *smörblomster*, id.

Smöir-päinå, f. 1) eg. smörpina; 2) så kallas fredagen, emedan man brukar kerna på lördagen (*laudagen*). S.G.

Smör-bólle (pl.-*lar*), m. bullerblomster: Trollius europæus. Sk. Jfr *änga·bóllar*, *val-gull*, *val-kullor*.

Smör-bóllt el. *smörbullt*, m. ett slags fisk: Gobius niger. Bhl. m. fl.

Smör-brunn, m. en fördjupning i varm gröt, hvari smör lägges att smälta, för att deri doppa grötskeden under måltiden. Vb.,dl.(Malung).

Smör-bär, n. höns-kornell: Cornus suecica. Jtl. Gl. sv. (Bromel) *smörbär*.

Smöre? kärleksört: Sedum Telephium. Bhl. (Skee s:n). Hos våra äldre författare (Frankenius, Bromel) kallas *Seda* och dylika saftiga växter *skosmörja*. Fordom brukade skolgossar dermed smörja sina stöflar. Bromel anför påSedum Telephinm svenska landskapsordet *fetgumma,* som motsvarar *fette·henn* i gamla tyskan och *fat hen* i engelskan.

Smör·fånga, f. kabbalök: Caltha palustris. Norrl. Troligen antydande den ymnigare smör fångsten, som med blommans utslående begynner. Dybeck, Runa 1849, s. 67.

Smör-gräs, n. ängkovall: Melampyrum pratense. Nk. Jfr *skepling*.

Smör-håla, f. 1) i. q. *smör·brunn;* 2) mycket fruktbar jord, trakt. Götal.

Smörj, 1) f. smörja, orenlighet. Vb.; 2) n. stryk. Allm. *Smyl-dank,* m. Vm.; *smyl,* m. id. Vb. S. *danka* 2.

Smörjå. f. i) såsom i riksspr.; deraf *ule-smörja,* s. *ula* 2; 2) murbruk af ler. "Smörjan ä så mager". S.Sk.; 3) mutor. Allm.; 4) mängd, en hel hop af något. Götal.; 5) elak, ej fullvuxen flicka. "Du ä mej e smörja". Sdm. N. *smyrja*.

Smörjel, m. 1) slyngel, opålitlig person som gör skälmstycken (och förtjenar smörj). Sm., vg.,sthm.,sdm. (Södertörn): 2) liten skälm. Sm.

Smörje·val (pl.-*ar*), m. häfstång att sätta under hjul på en vagn då man smörjer dem. Sm. *Smörre·pågen,* m. def. id. (egentl, smörjepojken). Sk. (Ox.). S. *val* 1.

Smörj·trilla, s. *stosa*.

Smör·kann·knópp, m. näckros: Nymphæa alba. Jtl. Af fröhusens likhet med i Jtl. fordom brukliga *smör-kannor,* f. pl. (smör-käril). Jfr Dybeck, Runa 1849, s. 64-66.

Smör·kars, s. *kasse*.

Smör-mad, m. smörgås utan kött o. d. Sk.

Smör-måse, m. 1) den betesmark, der kor gifva det bästa smöret. Ul.; 2) fig. god belägenhet och ställning. "Nä ä du kómmen i smörmåse". Ög.

Smörning (*smårning, smarning, smaning*), f. 1) smörja; blandning af smör och tjära eller annat fett att dermed smörja skor, läder, remtyg ; 2) sjelspeck. *Småning,* f. id. Vb. N. *smurning*.

Smör·nypon, n. Rosa cinamomea. Svea-, Götal.

Smör-slav (-┴), n. ett stort stycke smör (3 eller 4 ℔): smör slaget samman vid kerning. "Dä va ett grannt smör·slav". S.Sk. N. *smørslag*.

Smör-tina, s. *tina* 1.

SMYSLA, s. *smiug*.

SMÅ 1, adj. 1) (såsom i riksspr.) liten. *Små* (komp. *smedär,* sup, *smäst*), Vb.; *små* (komp. *småan,* sup. *småast*), Fl. (Öb.); *sma,* id. *"Di sma under jordi",* de små under jorden, elfvorna. G.; *de små,* elfvorna. Ög.; 2) förargad. "Vara små". Bhl.,dls.; 3) karg, girig. Hs.(Bj.),fl. (Öb.); 4) *små! små!* eller *de små! de små!* Lockelse på grisar. Sveal. Fsv. *smar, små* (komp. *smæri, smærre, smeri* sup. *smæstr*), små. ÖGL. GL. Alex. 17, 9886. Gl. Ordspr. 37. Läkeb. 85; fn. *smár;* fht. *smâh;* mht. *smâch, smâhe.*

Sma-bo. n. *sma-kratt, sma·kråjl,* m. småkreatur. G.

Sma-klauar, s. *klauar,* sid. 328.

Sma-lagä, adj. tämligen liten. G. D. *smålig*.

Sma-rynke-kjorslen, s. sid. 322 a.

Sma-silar, s. *kipp-silä.*

Små 2, v. a. 2 försmå. Åm. Fn. *smá*.

Små-behändig, adj. något fjollig. Sdm. (Björkvik).

Sma-bórre (pl.-*ar*), m. Agrimonia Eupatoria. Bhl.,vg. Skriftspråket har åkermönja, som är en meningslös förvridning.

Små·dräng (pl. *ar*), m. upppassande yngling vid bröllop. Bhl. *Små·drängar,* m. pl två ynglingar, som med hvar sitt hyende under armen tåga i spetsen under bröllopsfärden Vl. D. *smådreng.*

Små-faren, adj. kräslig, fin på maten, matgrann. Kl.

Små-fike, f. pl. *russin.* Hs. (Db.).

Små·fólk, n. barn. "Få småfolk", föda barn. Vb. D. *småfolk*.

Små-fä, n. småkreatur. V. Dl. Fn. *smá·fénadr;* n. *småfe*.

Små·fälig, adj. senfärdig, som arbetar långsamt. Sdm.,sm. *Små·fälot* id. Hs.,ul.

Små-färet, adv. obetydligt, ringa, utan värde. Sm.

Små·fäs-kött, n. kött af småkreatur Dl. (Floda).

Små·förståndig, adj. sjelfklok; som gerna vill gälla för att vara mycket förståndig; mest om yngre personer. Götal.

Små·fött, adj. som har små fötter. Vb.

Små gli, s. *gli*.

Smagna, v. n. 1 1) blifva smalare; om menniskor. ·Smagna ur kläa"; 2) aftaga, lägga sig; om svulnad. Hs. (Db.,Tuna). *Smån·gän* (ipf. *smångnä*), v. n. blifva smalare, smalna. "Han a smångnä seda ji såg'n". Vb. Jfr *sväsnas*.

Små·grol, s. *grål*.

Små-gröl, n. fiskyngel, småfisk; små kräftor. Sm. s. *små·grol,* som är samma ord.

Små-gutt, s. *gud, gutt.*

Små-gångjen, adj. som går med små steg. "Hesten ä så smågången". Hs.(Db.).

Små-händt, adj. som har små händer. Vb.

Små·källting, *små·källtring,* s. *källtring,* sid. 318.

Små-ledt, adj. n. smått förargligt;, ledsamt. Vb.

Smålig, adj. småaktig, karg. Vb. Fn. *smáligr,* liten, obetydlig; d. *smålig*.

Småling, (pl.-*ar*), m. litet barn. Bl.

Små·låten, adj. af krasslighet pjunkig; nedstämd. Bhl. (Oroust).

Små-mat, s. *mat* 1.

Små·munnt, adj. misslynt, ledsen. Vg. (Vadsbo).

Små-måner, m. pl. små jämkningar, amå lämpor. "En får gå ad'en mä små·måner". S. Hl. Fn. *smámunir,* m. pl. småsaker.

Små·männelin, adj. småtäck, behaglig; som har fin ansigtsbildning; liten och späd i anseende till ansigtet och kroppen öfverhufvud)(*grov-männelin, stor-männelin.* Hs. (Ljusdal).

Små-männeli, adv. smått. "Dä går så småmänneli fer'n", det går så smått för honom (nämnl. att bli sin fattigdom qvitt). Hs., (enl. K. Lenæi Delsboa illustrata). Jfr fn. *smámenni,* n. coll. obetydliga menniskor.

Smånas bórt, v. d. 1 småningom försvinna; om något ondt. Sdm. Jfr *smågna*.

Små·palltar, s. *palla* 2.

Små-rais·bliommä, s. *ris* 1.

Små-re, m. småsaker. Sdm.,nk.,vl.

Småsker, adj. småaktig. "Han ä småsker å snål". Kl.

Små-skol, s. *skola* 3.¨

Små-skug, adj. ilistig. Sdm.

Små-smie, s. *smida*.

Små-spjuttig, s. *spjutt*.

Små-spunnen, adj. 1) eg. fint spunnen; 2) smånätt; om personer. Sk. (Ljunits h.).

Små stajnu, s. *stain*.

Små·stild {*små stilt* el. *små stylter*), adj. som har små bokstäfver; om bok. Sk. N. *småstilt*.

Små-sven (pl. *ner*), m. 1) liten dräng. *Halv·kullsinge,* m. id. Sm.; 2) liten uppassare, betjent. Sk.; 3) uppassande yngling vid bröllop. Bhl. Fsv. *smasven*, gosse; page. S.S. 1, 104. S.F.S. 4, 35. Er. Pom. Gårdsr. 5, 6. Cod. A. 13, f. 5. Sv. Pr. K. f. 16; fn. *smá-sveinn;* fd. *smaa-svend*m (Mlb., Bib. Ov.). Jfr *sven*.

Små-svada, s. *svida*.

Små-såirä, f. harsyra: Oxalis acetocella. Dl. (Elfd.). *Gök-mat*, m. Ög.; *har-väpling*, m. id. Fl.(Öb.).

Små-säv, s. *säv* 2.

Små söar, s. *sioða*. Fn. *smá-saudr*, m. litet får.

Smått, lockelseord till a) höns. Ög.,sm.; b) grisar. Vg.

Småtteri, n. hvarjehanda småsaker. Dls.

Småtting (pl.-*ar*), m. 1) litot barn, småbarn. Svea., Götal,; 2) litet djur. Sdm.

Små-tokug, adj. ej rätt klok, mindre vetande. Vb. *Små~vitin*. Fl. (Nl.): *små vetand*, *små-år-se*, id. Fl.(Öb.). Jfr *toka*.

Små·vura, v. a. o. n. 1 1) förklena, nedsätta värdet af en sak, t. ex. då man missbjuder derpå; 2) (vid frieri) vara alltför granntyckt; deraf *små-vuren*, adj. alltför granntyckt (vid frieri). Sk. D. d. *småvuren*, småaktig.

Små-väv (pl.-*ar*), m. väfnad af medelstort, antingen af fint blångarn eller linne- och bomullsgarn. Vg.(Skarab.).

Små-äde, f. agnar och kort halm till foder åt boskap. S.Sk. Af sv. *äta.*

Små-äkst, adj. försedd med små ax; om säd)(*stor-äkst* el. *grov-äkst*. Vb.—-sm. N. *småekst*.

SMÅKKA, *småkksä*, s. *smikka*.

SMÅ**L**, *små**l**a*, s. *smälla* 1.

SMÅLA, s. *smola*.

SMÄITA, s. *smita*.

SMÄKK, *smäkka*, *smäkka·drukkin*, *smäkka-lat*, *smäkkande-full*, *smäkke-bord*, s. *smikka*.

SMÄKKAL, *smäkken*, *smäkk-söt*, s. *smaka*.

SMÄLA-HYNNE, n. räf- eller utter-sax. Hl. Troligen af *smale*, m. småkreatur, *hynne*, n. hyende.

SMÄLIG, adj. 1) skamlig. Åm.; 2) försmädlig. Dl.(Elfd.). Fsv. *smæliker*, *smæluger*, a) ringa. Sv. Pr. L. XX, s. 114; b) småleksfull. S.S. 3, 69. S.F.S. 5, 111; fht. *smâlîh*, försmädlig; nht. *schmählich*, id. Jfr *små*.

SMÄLING, m. siklöja. Jtl.—-sm.

SMÄLJE, s. *smo**l**a*.

SMÄLLA 1 (pr. *smäldur*, pl *smälle*, ipf. *small*, pl. *smullu*, sup. *smulli*), v. n. smälla; om ett plötsligt, häftigt ljud. G. *Smälla* (ipf. *small*, sup. *smulli*, p. p. *smullen*). Hs. (Db.).; *smäll* (ipf. *small*, sup. *smålli* el. *smolle*), Vb.,nb.; *smäll* (ipf. *small*, konj. *smulle*. sup. *smullet* el. *smällt*. p. p. *smullen*), id. Ög.,vg. *Smälla* (ipf. *smällde*, sup, *smällt*), v. a. 1) (såsom.i riksspr.) åstadkomma en smäll, gifva smäll, slå; 2) snärta, gifva speglosor. Ög.; 3) med häftighet kasta fram så att det smäller. "Han smällde papperen rakt fram på tingsbordet för domaren. Han smällde in en skrift för senaten". Fl.(Nl.); 4) talesätt; *smälla öronen*, oroligt lystna, draga öronen åt sig. Hs. Fsv. *smælla* (ipf. *small* el. *smal*), v. n. smälla. Alex. 9136. Rimkr. s. 474; isl. *smella*; n. *smella*, d. *smælde*. Smallra 1, v. n. 1 1) bullra, slamra. Sm.,vg.; 2) prata bullersamt och dumt. Vg. *Snå**l**a* (ipf. o, sup. *små**l**a*), v. n. stoja, larma, gräla. Vb.,mp.,hs.,gstr.,hj. *Sma**l**a*, 1) id. Dls.; 2) prata fort och osammanhängande. Vg. *Små**l***, n. larm, stoj. oväsen. Vb.,hs.,gstr. *Sma**l***, n. smattrande ljud, såsom af en *kråk-smattra*, eller då man stryker med en käpp längs efter ett plank eller staket, sammansatt af läkten eller spjälor. Dls. N. *smala*, *smålå*, v. n. larma, smälla.

Smallra 2, f. sladdrerska. Vg.

Smäll, m. 1) såsom i riksspr.; 2) slag, stryk. Allm.; 3) fjärt. Sm.; 4) speglosa. Ög.; 5) mängd. Vg. Jfr *skräll* 3. Isl. *smellr*, m. smäll; n. *smell*; d. *smæld*.

Smälla 2, f. fälla. *Rått-smälla*, råttfälla. Sm.

Smälla 3, f. fårald: Silene inflata. Jtl. I andra munarter *blärer*, *knäkker*, f. pl. Sk.; *duve—ägg*, n. Nk.; *gumse-pungar*, *har-pungar*, m. pl. Benämningen smälla är deraf att barn pläga blåsa i blomfodret, och instänga luften deri, som ger en smäll, när blomfodret sönderslås. På samma sätt har skånska namnet *knäkker* bildats.

Smälle-brö, n. tunnbröd. Vg.

Smäll-fiken, n. dugtig örfil. Allm. Jfr nht. *ohr-feige*.

Smäll-full, adj. alldeles full, blixtfnll. Fl.(Nl.).

Smäll-hakkor, f. pl. svensk kornell: Cornus suecica. Fl.(NK.). Jfr *skrubbär*.

Smällon, n. backsmultron: Fragaria collina. Sk. *Knakk-bär*, *hätte-bär*. Vg.; *bakk·bär*. n. Bhl. SMÄLTA 1 (pr. *smält*, pl. *smältum*, ipf. *smalt*, pl. *smultum*, sup. *smultiđ*), v. n. smälta. Dl. *Smälta* (pr. *smältur*, pl. *smälte*, ipf. *smalt,* pl. *smultu*, sup. *smulti*). G.; *smälta* (ipf. *smalt*, konj, *smulte*, sup. *smultet* el. *smält*, p.p. *smulten*). Ög.,vg.; *smält smalt*, *smulti*), Ume; *smält (smalt, smålti),* Bygde; *smäält* {*smalt*, *smöltä*), id. Skellefte; *smälte* (*smalt*, *smölte*), 1) id. N. Åm.; 2) vispa. Åm.(enl. Ihre, DL.). *Smält âv*, afreda mat. Fl.(Öb.). I flera andra munarter höras de gamla formerna: *smalt ihop*, *hop-smulten*. Bokstafven l höres nästan öfverallt dubbel. Fsv. *smælta* (ipf. *smalt*, pl. *smulto*, p. p. *smultin*), v. n. smälta. S.F.S. 4, 70. S.S. 1, 260. Birg. Upp. 2, 297; *smælta*, smälta. Kg. St. 3. 9; fn. n. *smelta*; fht. *smelzan*; nht. *schmelzen*; fe. *smëltan*; holl. *smelten*. Smals, n. smält fett, qvarlefvor af smålt och skiradt ister. Ög. (Gullbergs h.). Deraf *häger-smalts* (el. *häger-smatts*), n. hägerister. Sm. Fht. *smalz*; nht. *schmalz*.

Smult, n. 1) flott, gåsfett. Götal., äfven i Sveal. *Smollt*, *smöllt*, n. Vl.; 2) en bland. ning af hackadt ister, talg, salt ochgammalt smör, som brukas till afredning af *sud-välling*. Sm. Fn.,n.fe.,d.d.,ns. *smolt*, smält fett.

Smulta, v. a. 1 hoplägga blölta hudar att blifva varma och surna i ändamål att lossna håret på dem, som ej få kalkas. Ög. Ns. *smulten*, smälta, upplösas.

Smulta-gås, s. gas.

Smulta ópp, v. n. 1 upphora att regna eller snöa. Sdm.

Smulter, adj. 1) lättsmält, upptinad, lös. Vm.: 2) fet, oljig (= frans, *tendre*, *fondant*): om frukt, t. ex. äpple, päron. Vm.,ul.

Smulter-ber el. *smutter her,* n. jordbär: Fragaria vesca. Dl.(Mora). *Smälte bär,* n. Dl. (Rättvik); *smottre*, n. id. Nk. Gl. sv. (Frankenius; Tillandz) *smultron*, *jordbär*; sjelfva örten kallas af Frankenius *smultron*. Jfr *snylter-bär*.

Smulter-blomma, f. blomman af jordbärsstånd. Dl. (Äppelbo). Gl. sv. (Tillandz. Bromel) *smultron-gräs¨*.

Smylta, v. n. 1 lugnas, blifva stilla: om väder. "Vädret smylter sej". Sdm.,ul. Fe. *smyltan*, v. n. stilla, lugna; fsv. *smoltna*, id. Alex. 492.

Smyltra å, v. n. 1 lugna, blifva stilla, smult; om vädret. Sdm.

Smälta 2, f. 1) (såsom i riksspr.) så mycket som på en gång smältes; 2) afredning till mat. *Smältå*, f. Fl.(Öb.); 3) visp. Vb. (Nordmaling; nästan föråldr.): 4) stor hop, myckenhet. Allm. SMÄRE, m. röd klöfver: Trifolium pratense. Bhl (Vikorne). *Smäre-gräs*, n. id. Bhl. (enl. Linné); *smära*, f. id.; deraf *fyr-blads-smära*, f. lyckoväpling. Hl. I andra munarter *rö-tustar*, m. pl. N. Bhl,; *röd-kólla,* f. Vg.; *röd-fikor,* f. pl. Dl.; *myêlon-tuppar*, f. pl. Dl. Fn. *smári*, m. Trifolium repens; n. *smære*, f. klöfver; d. *smærer*, f. pl. Trifolium repens. Marcellus Burdegalensis, som var Theodosii den stores lifläkare, omtalar (de medicamentis, kap. 3) det keltiska namnet på klöfvern: *visumarus*, hvilket öfverensstämmer med ir, *seamar*, f. klöfver. *Vi i visumarus* betyder får: ovis, *sumar*, klöfver.

SMÄTTA, *smätt se ner*, s. *smita*.

SMÖG *smöigja*, *smöja*, s. *smiug*.

SMÖIR-PÄINÄ, s. *smyrjä*.

SMÖ**L** *smö***l***e*, *smö***l***i*, *smö***l***jäs*, *smölke*, *smölske*, s. *smola*.

SMÖR-BÓLLE, *-bólt*, *-brunn*, *-fibla*, -gräs, *-gubbar*, *-gås*, *-håla*, *-kópp*, *-måse*, *-nypon*, *-urt*, *smöre*, *smörja*, *smörjel*, *smörje·val*, *smörning*, s. *smyrjä*.

SNABB (komp. *snabbänä*, sup. *snabbäst*), adj. snabb, hastig i göromål och gång. Vb. *Snapp*, id. Vg. Fd. *snap*. Snabba, f. 1) nom. propr. som plägar gifvas åt någon hynda, stundom väl ock åt annat husdjur. Nb.,vb.; 2) vessla: Mustela erminea. *Snälla*, f. id. Sm.

Snabba sej, v. r. 1 skynda sig. Allm. *Snäbb säg* (ipf. *-ä säg*), id. Vb.; *snappa sej*. 1) id. Sm.,hl.,bl. *Snóppa sej*. Sm.,hl.,öl.,ög.; *snóppra sej*, id. Kl,; 2) förta sig; om ur. Nora bergsl. *Snupp sä av*, skyndsamt och hemligt begifva sig bort. Jtl.

Snabb-fä**L**u, adj. 1) som färdas, springer eller går fort. "Snabb-fä**l**u häst".; 2) skyndsam. Vb.

Snabb-fött, adj. snabbfotad. Vb.

Snabb-tö**L**u, adj. som talar fort. Vb.

SNAFS (el. *snavvs*), m. 1) det som är orenligt, smutsigt; liten orenlighet, smuts; 2) fig. det som icke duger, är dåligt; usel menniska "Dä va en snavvs". Sk. D. *snavs*; gl. d. *snaus* (Moth), id. O-snaffsli, adj. osnygg, nedspild. Ög. O intens.

Snaffsa ner, v. a. 1 orena, nedspilla. Ög.,bl. *Snavvse nårr*, id. S.Sk.

Snaffsi, adj. orenlig, smutsig. *Snavvsed*, *snaused*. Sk.; *snausug*, id. G. D. *snavset*.

Snappsug, adj. som äter osnyggt. G. SNAFSA, *snafser*, s. *snippa*.

SNAGA (ipf. o. sup. *snaga*), v. n. snafva, stappla. Vb; Jfr *snavlä*.

SNAGG, *snagg·hårig*, *snaggig*, *snaggigheter*, *snaggj*, s. *snägqa*.

SNAGG**L**A 1, v. n. 1 tälja illa. "Han sitter å snagg**l**ar på ett vedträ". Vg.

SNAGG**L**A 2, s. *snavla*.

SNAIKSTÄ, f. gnista. *Snaikssträ*, v. n. 1 gnistra. G.

SNAJA, s. *snida*, *snjoga*, *sno* 3.

SNAJPA, s. *måjr·snajpa*, under *mar* 1.

* SNAKA (ipf. *snok*, sup. *snakit*), v. n. krypa, smyga? Detta starka verb har troligen i uräldsta tider funnits i vårt språk. Med svag böjning brukas ännu verbet *snaka*, v. n. objuden infinna sig till bröllop, under föreväuning att se bruden. Fl.(Ingo). Fht. *snahkan* (ipf. *snuoh*), krypa; swz. *schnaken*, krypa, smyga (Stalder 2, 338). Jfr fn. *snaka*, snoka efter för att få fatt på något; d. *snage*. Snakare, m. en som objuden infinner sig till bröllop, under förevänning att få se bruden. *Siare*, m. (== skådare); *gólv-ståndare*, m. id. Fl.(Ingo). *Snaka-bisar*,

m. pl. objudna gäster. Fl.(Lappträsk i Nl.). D. *snag*, m. snyltegäst (Moth); swz. *schnagger*, m. krypare (Stalder 2, 339).

Snok, m. (såsom i riksspr.) snok: Coluber. *Snog*, m. id. Sk. Fn. *snokr*, *snákr*; d. *snog*; fe. *snaca*.

Snoge-sting (el. *snoge-stinn*), n. ormbett. Man berättar att om en flicka hade fått ett *snoge-stinn*, skulle hon oförtöfvadt derefter kyssa den karl, som hon önskade ega till man, och följden skulle då blifva att han derigenom skulle upptändas af en häftig kärlek till henne. Fd. *ormæ-styng*, id. (Harpestr.).

Snoka·silke (*snoga-silke*), n. snarrefva Cuscuta Epilinum, Weih. Sk. *Hummel-binda,* f. Dl.(Falun). Jfr *skórv*.

Snok-tistel, m. Picris echioides. Sk. Retzius, fl. oec. 2, 499.

Snok·ört, f. blåeld: Echium vulgare. Retzius, fi. oec. 1, 223. *Blå-tistel*, m. Bl.; *klå·kunnter*, f. pl. Sk. SNAKKA, v. n. 1 1) prata i förtrolighet. Allm. "Snakka óver se", tala oredigt, i feberyra. "Snakka lort", id. Sk. Fsv, *snakka* tala. S.S.3, 30. HoroL f. 45; d. *snakke*; ns. *snakken*; lit. *szneketi*. Snakk n. (såsom i riksspr.) prat, sladder. Ordets kön är i munarterna äfven maskulinum. "Den snakken har ja nókk hört. Den snakken går i byen". Sk.(Ox.); deraf *pöllse·snakk,* s. *pyllsa*. Fsv. *snak*, n. Alex. 1884; d. *snak*; ns. *snakk*; lit. *sznektà*.Snakked, *snakkelig*, *snakkesam*, adj. mycket pratsam. Sk. *Snaksam*. G. D. *snaksom*; n. *snakksam*; lit. *sznekús*.

Snikk-snakka, v. n. 1 föra fåfängt prat (snikk·snakk). Fl.(Ingo). Ns. *snik·snak*; nht. *schickschnack*. SNALD, s, *snilla*.

SNALINGE, m. något i sitt slag cylinderformigt föremål, t. ex. korf. Vg.(Skarab.).

SNAPP, *snappa*, *snappa sej*, *snapp-händt*, *-säkk*, *-säkks-ur*, s. *snippa*.

8NAPPSUG, s. *snafs*.

SNAR, s. *snara*, *snår*.

* SNARA (ipf. *snor*, sup. *snarit*), v. a. o. n. slinga, slänga; sno, vrida; snöra, hopbinda; drifva på, påskynda? Detta starka, nu förlorade, verb, har i uräldsta tider troligen funnits i vart språk, Jfr fn. *snara*, v. n. o. n. a) slinga, slänga, kasta; b) svepa, veckla; c) vända, sno; d) påskynda, pådrifva; n. *snara*, sno, vrida; fht. *snarahjan*, *snerahan*, inlaquearc, innectere, *ki-snirhan*, connecere; mht. *snërhen*,id. (Graff 6, 850); e. *snare*, att snärja. Fågel-snöru, f. fogelsnara. Vb.

Hara-snöru, f. harsnara. b.

Korv-snaring, m. korfbit. Sm.

Nåkka-snar, s. *nåkke*.

Pisk-snare, s. sid. 502 b.

Snar (komp. *snaränä*, sup. *snarest*), adj. hastig, hurtig. Vb. *Snar*, 1) id.; 2) snarsticken. G. Fsv. *snar*, hastig. S.S. 2, 70; fn. *snarr*; d., ns. *snar*; fe. *snear*.

Framm-snar, adj. skyndsam, rask. Kl.

Snara, f. 1) (såsom i riksspr.) slinga. *Snàre*, f. snara; deraf *pisk·snàre*, *ris-snàre*, *stång-snàre*, q. v. Hs.(Db.); 2) *snärje-gräs*: Galium Aparine. *Snära*, f. id. Sm. Jfr *snärpe-gräs*. Fsv. *snara*, f. snara. S.S. 1, 87. Cod. A. 27, f. 30; *snæra*, f. id. VML.SML.: fn., n. *snara*; d. *snare*; e. *snare*; holl. *snaar*; fht. *snarahha*, id.

Snar-bórr (*snare-bórre* el. *snarre-bórre*), m. kardborre: Lappa. Götal. *Bórrar*, m. pl. Sk. Gl. sv. (Bromel) *stora borrar.*

Snérä, n. rissnår. *Börrk-snerä*, n. S.G. *Snärje*, n. snår. Sm. Jfr *al-snarje.*

Snarist, m. en liten stund; något som sker snarast. "Ja kómmer igen óm en snarist. Kóm å hjelp mej en snarist! Ja går bort på en snarist". Ul.

Snarligt, 1) adj. n. eg. skyndsamt; säges om en hastigt tillredd undfägnad. A. "Takk för maten!" B. "Inte att takka för, dä var så snarligt"; 2) brukas äfven som substantivum: ost, smör och bröd. A. "Hva fikk du der?" B. "Ja fikk bara snarligt". Hl. (Ljungby, Hvalinge, Stamered).

Snar-snoen, adj. hastig i sina rörelser. Vb. S. *sno* 4.

Snar-skinn, n. den hinna, som i hast lägger sig ofvan på soppa, välling o. d. Hs.(Db.).

Snarst, adv. snart. Hs.(Db.).

Snar-säkk, s. *snapp-säkk*.

Snarä, f. kort ögonblick. "I ajn snarä", i samma tiderymd. G.

Snar-äten, adj. som äter fort)(*sen äten.* Hs.(Bj.). N. *snareten.*

Snär, *regn-snär*, m. liten regnskur, som snart går öfver. Vm.

Snara sig, v. r. 2 skynda sig. Bhl. *Snöra*, *snöra på*, v. n. 1 id. Vg. Fe. *snerjan*, *snyrjan*, skyndsamt gå. Beóv. 799.

Snor, f. snöre. G.,sk.,hl. *Snöirä* (pl. *snöirar*), n. id. G. Fsv. *snar*, f. HL; d. *snor;* fht. *snur*, *snuor*, *snôr*, f.; fn. *snæri*, n.; ns. *snoor*; nht. *schnur*, fe. *snèr*; moes. *snorjo*, f. id. Jfr *sno*, f. (under *sno* 1).

Snäri (ipf. *snärd* el. *snärja*), v. a. 1) snärja, fånga i snaror. Vb. *Snarä*, id. S.Nk.; 2) hoptrassla; 3) bedraga. Fsv. *snæria* (ipf. *snardi* el. *snarde*, p. p. *snardher*), snärja. Cod. A. 27, f. 112 v. S.S. 1, 216.

Snarel, m. snöre på en besmanshank. Nk.,dls.,vg. *Snäril*, snäle. m. Nk.; *snale*, m. id. Vg.(Vartofta h.).

Snärj-binda, f. åkervinda: Convolvulus arvensis. Sm. *Får-tarmar*, m. pl. Ul.; *jomfru-särkar*, m. pl. G.; *dra-binda*, f. Sk.

Snärje-gräs, n. 1) (i riksspr.) Galium Aparine; 2) Galium infaustum & spurium. Sm. Gl. sv. (Frankenius, Bromel) *lille snärje-gräs*, Galium Aparine. Äldre botanister kallade Galium Aparine *Philanthropos* eller mennisko-vän, emedan den hänger sig fast vid kläderna. Holl. *kleef-kruid.*

Snärling, m. refva, t. ex. på jordgubbar. S.Sk.

Snärlå, f. knut som slår sig pä hårdt tvinnadt garn. Fl.(Öb.).

Snör (ipf. *snol*, *snohd* el. *snåd*, sup. *snort*, *snohd* el. *snådt*), v. a. 1) draga tillhopa medelst snören eller remmar; 2) kasta; kasta vårdslöst och i vredesmod. "Snör staina", kasta stenar. "Han suol stain över körktakä. Han snol i häl´n. Han vadht sä rassan, att'n snol skeda utät gólven". Vb.,nb. Fht. *snuorjan*, snöra; nht. *schnären*.

Snöra 1, v. a. 1 omlinda (hö) med rep. "Snöra hö". Vg.(Vartofta).

Snöra 2, f. höbundt, omlindad med rep (af 15—18 famnascs längd), vägande 12 L℔. Vg. (Ibm.). SNARK, *snarke*, *snarse*, *snarske*, s. *snerkja*.

SNAR-N1MMEN, s. *nimma*.

SNARP, *snarpa*, *snarpen*, *snarper*, *snarp-vinter*, *snarsp*, *snarv*, s. *snärpa*.

SNARR-BABBAS, v. d. 1 munnkhuggas. S.Sk.

SNARVA, v. n. 1 morra och vilja bitas, hugga efter en; om hundar. Mp.,ul. Snarvel, n. otidigt prat; buller. Fl.(Ingo).

Snarvla, v. n. 1 1) i q. *snarva*. "Han snarvla meg óm bejnet, fast´n it bejt"; 2) skräfla föra oljud, bullra. Fl.(Nl.).

SNASKA, v. n. 1 1) äta som svin; 2) äta begärligt med ett viss obehagligt ljud. Götal.; 3) snatta. Sm.; 4) vara osnygg. *Snaask* (ipf.-*ä*), 1) förtära smått och fort; äta smått; 2) snatta. ,Vb. Jfr fin. *naski*. svin, *naskun*, äta som svin; swz. *nätschen*, "säuig schmatzend essen"; d. *snaske*. Snask, n. småsaker att "snaska på". Allm.

Snasker, m. 1) en som snaskar, tycker om namnam. All.: 2) liten gosse, som spiller på sig då han äter; liten gosse; 3) osnygg menniska. Götal.

Snaski(g), adj. svinaktig, snuskig, osnygg. Allm. *O·snaskli*, *u—snaskelin*. Hs.; *o-snaskeli*, Vb.; *o-snaskug*, id. Sdm.(Ornö).

Snaski(g)het. *snaskakti(g)het*, f. osnygghet. Sm.SNATTER, a. *snattra* 1.

SNATTRA 1, v. i», i 1) (såsom i richsspr.) säges om det läte, som gässen vanligen hafva ; 2) prata fort, oredigt och högljudt; prata, sladdra. Götal. *Snäträ*, id. G. *Snattär* (ipf. *snatträ*) roa sig med smått prat och snack. Vb. Ns. *snatern*; nht. *schnattern*; d. *snadre*. Snatter, n. skyndsamt och oredigt prat. Götal.

Snattra 2, f. 1) pratsam mun; 2) mycket pratsam qvinna. Sk. Ns. *snater*, pratsam mun. B. W. B. 4, 884.

Snattring (pl.-*ar*) m. liten snattrande. regnskur från ett hastigt förbistrykande moln. Ög.,kl. SNAUDR (f. *snaud*, n. *snadt*). adj. bar, utan hår eller fjädrar. G. *Stau* (*snäud*, *snäu*, *sneu*, el. *snöuđ*), 1) bar. kal, skallig: 2) utan horn; om boskap. Vb.,nb. *Snåđ*; bar, blottad. Dl.(Våmh.); *snäu* (n. *snäutt*). id. Jtl.: *sno* (f. *snoa*, n. *snott*), kal, utan hår. Hs.(Db.,Ljusdal). *Snöud*, knapp, otillräcklig. "Snöud viko", knapp vecka. Fl.(Öb.); *snö* (n. *snött*), id. Vl. Fsv. *snöþer*, *snöđher*, a) bar, naken. Legend., s: 77. UL. Alex.; b) utblottad, fattig. UL.VML. SML.; c) snöd, elak. ¨S.S. 138, 147, 158, 183, 188: 3, 3; fn. *snauđr*, utblottad: fattig; *snođinn*, tunnhårig; skallig; n. *snaud*, a) id.; b) fattig; nht. dial. (Schwaben) *schnöd*, snöd; lapp. *snauge*, korthårig. Fn. *snaudr* och *snodium* härledas troligen af ett förloradt starkt fornnordiskt verb *snjóda* (pr. *snýđ*, ipf. *snaud*, sup. *snođit*), göra bar, blotta och är således *snodinn* p. p. häraf. Snaudä (ipf. id.), v. a. o. n. skada. G. *Snöda*, förslösa. "Han öder å snöder". Ul. Fn. *sneyđa*, beröfva; n. *snøyde*.

Snau-skall (el. *snöu-skall*), m. skalle utan hår. Vb.

Snau-skinn (el. snöu-skinn), n. skinn utan hår; skinn från hvilket håret är afklippt. Vb.

Snau·släjten, adj. luggsliten, barsliten. G. *Sneod·sliten*. Nb.

Sneod-skällig, adj. skallig. Nb.

Sno-skallug. Hs.(Db.).

Sneudt, adv. 1) bart, kalt, slätt: 2) fult, skamligt. "Dä var sneudt gjohdt". Vb.

Sno, v. a. 2 flå, draga huden af 1) ett slagtadt kreatur. Jtl.,hj.,dls.,fl.; 2) hundar och kattor. Hs(Bj.),hj.,fl.(Öb.); 3) hästar, vargar, räfvar. Fl.(Nl.). N. *snu*.

Snoare, m. flåare. Fl.(Vörö i Öb.).

Snađlit, adj. n. ödsligt, sorgligt, dystert. "Snåðlit ög dovligt". Dl.(Elfd.,Våmh.). Jfr fn. *snauligr*, fattig.

Snödt, adv dåligt, knappt, litet. "Dä tror ja snödt". Vl.,dls. "Hu har värt der snödt 3 ganger òm året. Han fekk snödt 3 stökken".

Snö-hårig, adj. korthårig; om häst. Ul. Jfr Bhl.(Lysekil). ´Jfr *snögq-håriq*.

Snö-plaggad, adj. tunnklädd. Vl.(Elfd.).

Snörig, adj. knapp. "En snörig segel-ku**l**", Ul. (Rosl., enl. Ihre).

Snöuen, m. def. hin onde (== den snöde). Vb. *Snogen*, m. def. id. Vb. (Nordmaling); *thän sneud*, id. Fl.(Vörö).

SNAUP (ipf.-*ä*, sup. *snauft*) eller *snöup* (ipf.-*ä*, sup. *snöuft*), v. a. snöpa. Vb. Fs. *snöpa*. SML.UL.: *snepa*, id. VML.HL. Jfr *snóppa*. Snöpt-ost, s. *ost*.

SNAUS, m, 1) hårrot; 2) djupaste gräsrot (ofvan jord). G

SNAUSUG. s. *snafs*.

SNAUT, *snautas*, s. *sniuta*.

SNAVLA el. snaula. v. n. 1 suafva, halka. Sm. Jfr *snaga*.

SNAVLA, v. n. L snöfla. Vg.,vl.,ög.,sm.,hl. *Snaggla*. Vg.; *snyvla*. Ul; *snåra*, Dl,(Malung). I andra göta munarter *snuffla*, *snulä*, *snövta*. E. dial. *snavel*; d. *snøvle*; e. *snuffle*, id. Ursprungliga betydelsen har måhända varit: åter uppdraga snor genom andedrägten i näsa. Jfr e. *snivel*, snor, *to snivel*, snora sig, supa snor; nht. *schnäffeln*, id.; fe. *snofel*, m.? snor. Snagg**L**a, f. en som talar i näsan. Vg.

Snuffel. m. 1) näsvis person, bengel. Vg.,sm. *Snöffel*. Sm.,vb.; *snyffel*, id. Sm.; deraf *pójk·snyffel*, s. sid. 493; 2) ett slags häst- och hvalp-sjukdom. Vg. *Snubb*, m. id. Dls. Ursprungliga betydelsen har måhända varit: en sådan person, som genom andedrägten uppdrager snoret i näsan. SNEA, s. *snida*.

SNEBBA, v. a. 1 snubba, snäsa. Hl.(Skällinge). *Snäfsa*, v. a. 2. S.Hl.; *sneefs* (ipf.-*ä*), id. Vb. Fsv. *snobba*, *snubba*, *snybba*, snäsa. S.S. 1, 140; 2, 24. S.F.S. 4, 27; 6, 229 (måhända af *næbb*, näsa, likasom nht. *an-schautzen*, snäsa, af *schnautze*, f.); d. d. *snibbe*; gl. d. (Kristian III:s bib.) *snibbe*; gl. e. (Shakespeare) *to snip*, *sneap*; e. dial. *to sneb*, *snib* (Nare's gloss.).

SNED, *sned-get*, *snedig*, *snedja*, *sned*, *sneffsa*, *sneis*, *snejde*, *snejs*, *snera*, *sne.rådig*, *snesa*, snesa-vis, snes sko, snes-land, snes-tapp, *sne·styver*, s. *snida*.

SNEG, s. *sniga*.

SNEGÄL (ipf. *sneglä*), v. n. 1) snegla, se snedt; 2) lura efter. Vb. Jfr *sniga*.

SNEKAS, s. *snäglas*.

SNEPP, s. *snipa*.

SNERA, *snerä*, s. *snara*.

* SNERKJA (ipf. *snark*, pl. *snurkum*, sup. *snorkit*), v. n. krympa ihop, vara hopdragen, skrynklig, vissen? Detta starka, nu förlorade, verb har tvifvelsutan i uräldsta tider funnits i vårt språk. I Ög.(Ydre) ha vi *snärka* (ipf. *snark*, sup. *snärkt*), v. n. snarka. *Snórka*, v. n. 1) id. Hs. 2) fnysa: om hästar då hastigt blifva skrämda. *Snórk* (ipf.-*ä*). a) id. "Hasten snórkä då'n han fikk värä på hjernom", då han fick väder på björnen; b) hårdnackadt och hotande fordra något. Vb.; 3) vredgas, ondgöras. Ög.,sdm. N. *snerka* (*snork*, *snorkje*), v. n. krympas in; fn. *snerkja* (av. böjn.), v. a. rynka, vränga: "með snerkjanða nef", med rynkad ((fnysande?) näsa: fsv. *snarka*, v. n. snarka. VGL. Gl. Ordspr. 1102. Cod, A. 27, f. 41 v.; nht. *schnarken*; holl. *snorken*. Snark (def.-*en*), m. 1) hinna, rynkig skinnhinna, som bildar sig på gröt och välling. Vb. *Snarke*, m. Sm.; *snárse*, m. Hs.(Db.); *snarske*, m. a) id,; b) säges äfven om första isen, som likt ett skinn lägger sig på vattnet. Hs. (Ljusdal). *Snarka*, f. hinna på uppkokad mjölk o. d. Hs. (Db.); 2) grädde. Vb. *Snärk*, m. 1) Hinna öfver höstsäd, uppkommen af under vintern förruttnad och sammanlupen brodd. Ög. *Snarke*, m. id. Sm.(Östra h.); *skägg*, n. id. Sm.; 2) qvarlefvor af något annat förruttnadt. "Dä syns bara sóm en snark ätter't"; deraf*gärds·gå**l**s-snärk*, m. Ög.(Ydre). N. *snerkje*, m. hinna eller tunn skorpa; i synnerhet på kokt mjölk.

Snórk el. *snurk*, m. 1) yttersta ändan af en skrynklig korf (s. k. *skalle-kórv*); 2) penis laxus. Sm.; 3) ändan, det yttersta af något. "På snòrken", till sist. "Komma på snórken (el. snurken)", komma på efterkälken. "Sitta på snurken", sitta på yttersta platsen (vid ett dukadt bord). A. ”Hvar ska den obudne sitta?" B. "På snórken (el. snurken)", d« ä. nederst vid gästabuds-bordet. "Snorkar-änden", yttersta änden. "Kómma (el. vara) på snórkaränden". Svea-, Götal.: a) yttersta delen af en notkil ei. fiskhåf. "Längst bak i snurken fanns några små armlingar"; b) det yttersta af en vrå eller knut, det aflägsnaste af ett åkcrhörn eller annat stängsel. Fl.(Nl.).

Snórk, n. ondska. "Snórk å pórk", efterhängsenhet och hot. Vb. "Hårk å snórk". Sdm. (enl. Ihre, DL., 163).

Snórken el. *snurken*, adj. skrynkligt hopdragen, skrynklig genom förvissnande, vissnad; om äpplen, potäter, morötter m. m. "Äpplet ä snurket. Lövet a snurket". Svea-, Götal. Fsv. *snorken*, vissnad. S.S. 2, 120; d. d. *snorken,* id. "Et snorkent æble"; fn. *snorkinn*, rynkig, sammanskrumpen; n. *snorkjen.*

Snurken, adj. småond, kort för hufvudet (med rynkad panna och näsa?). Vb.

Snurkna, v. n. 1 1) blifva skrynklig. "Rågen snurknar", då han torkar utan att vara fullmogen. Sm.; 2) vissna. Ög.,bl. SNES, *snesa*, *snesa·vis*, *snes-land*, *-sko*, *-tapp*, s. *snida*.

SNESA, v. a. 2 snäsa. Allm. *Snäuse*, id. S.Sk. Fe. *snæsan*, impingere.

SNESK, *-fukka*, s. *snjosk.*

SNEU, *sneudt*,, s. *snaudr*.

SNI, *snifsa*, s. *snida*.

SNIDA (ipf. *sneid*,sup. *snidit*), v. a. snida. Att detta verb i vårt språk haft stark böjning, synes af följande.

SNIDA e. *sni* (pr. *snir*,ipf. *snidde*,sup. *snidt*), v. a. 1) afskära med ett snitt, afhugga (små qvistar af träd och buskar). "Sni pil". Sk. *Sneda*, *snea* el. *snaja* (pr. *snear* el. *sner*, ipf. *snedde*, sup. *snett*), v. a. qvista under i skogen, bortskära eller borthugga nedersta grenarne i skogen. *Snaja*, id. *Snaja ópp*, v. a. reda upp en affär. "Dä snajer han ópp". Sm.,vg.; 2) (såsom i risksspr.) skära ut figurer i trä. Fn. *snida* (*sneiđ*, *sniđit*), v. a. a) skära med ett snitt, afskära; b) passera, glida förbi; *sneiđa*, v. a. (med ett snitt) skära något af eller bort; fht., fsax. *snîdan*, skära, afhugga; mht. *snîden*; fe. *snîdan*, *snædan*; nht. *schneiden*; holl. *smijden*; ffris. *snîtha*, *snia*; nfris. *sneije*; ns. *snîden*, *snîen*; e. *snide*; d. *snide*, id.; *snede*, afskära med ett snitt (små qvistar af träd); *sne*, id.; skot. *sned*, afskära, afhugga; lapp. *snaitet*, afskära, skåra; moes. *sneiþan* (*snaiþ*, *sniþum*, *sniþans*), afskära (säd); gael. *snaidh*, *snoidh*, *snaoidh*, afskära, afhugga. Sne, v. a. 1 köra åkern andra gången på sommaren och då snedt öfver långfårorna. Nk.

Sned 1, adj. 1) eg. (såsom i riksspr.) ej fullkomligt rät. *Snidot*, adj. sned. Fl.(Öb.); *snaj*, id. Nb.(Ö. Cal.); 2) vred, ond, som visar tecken till missbelåtenhet; afvog, ogunstig. Vb.—sdm. "An ar kumið på sneðsidan", han är stött, småond. Dl.(Våmh.); 3) brunstig ; om getter och får. "Geti e sneda". Dl. (Ohre); deraf *snedget*, *sneđa*; 4) drucken, rusig. Allm. "An ir å sneð", id. Dl.(Elfd.); 5) talesätt; *an ir lite på snedt*, han vill vara bättre än andra, håller sig vara bättre än andra. Dl.(Våmh.).

Sned 2, n. 1) eg. snedhet; 2) gafvel på ett hus. Vl.; 3) puts, spratt, skälmstycke; skada. Allm. *Snê*, n. id. G. Fsv. *snid* el. *snæd*, n. snedsprång, skälmstycke. Rimkr. s. 313. Didr. af B. 42; 13; d. *sned*, id. (föråldr.); fn. *sneiđ*. f. a) afskuret stycke; b) chikan, stickord.

Sned-get, f. 1) löpsk, brunstig get; 2) fig. kättjefullt fruntimmer. "ó ir e snedget´". Dl. (Åsen i Elfd., Våmh.).

Snedig, adj. fintlig (i mindre god bemärkelse); slug, bakslug. "Snedig sóm en räv". Vl.,nk.,hl.,sk. *Snidi(g)*. Ög.,sm.; *snidug*, id. G.; deraf *ill-snedi*, *ill-snidi*, illistig. Ög.,sm. Isl. *sniđugr* (Hald.); d., holl. *snedig*; ns. *sneidig*.

Snedja, f. trekantigt halskläde; hälften af en på tvären ituklippt fyrkantig duk. Sm. *Snedda*, f. Vg.

Sne(d)-styver, m. det tvärträ i ett korsvirkshus, som i sned ställning är fästadt på fotträet och stöder mot en väggstolpe. Sk.

SneĐa, v. n. 1 vara löpsk, brunstig; om får och getter. "Takkur, getir smeða". Dl. (Elfd.,Våmh.,Ohre).

Sneis, f. en i båda ändar tillspetsad stör el. stång, som sättes i marken för att uppbära sädesband till torkning på åkern. *Snäis* el. *snes*, f. id. Vb. *Snes*, f. 1) id. Nb.,åm.,dl.,vl. I Hs.(Db.) och Jtl. är ordet maskulinum; deraf *korn-snes*. Jtl.; 2) kornskyl, sädesskyl. Mp.,åm.,gstr.,dl.,vm.,vl.; deraf *korn-snes*, *kwónn~snes*, s. *korn*; 3) antalet af neker, som rymmas på snesen eller stången. "Vi trösked så många snes óm dagen". Vl.; 4) stången, med hvilken höstacken hålles tillsammans och flyttas. Vg.(Elfsb.); 5) gren, tunn qvist, stjelk, hvarpå något uppträdes, t. ex. fisk, bär, perlor. Vg. *Snejs*, *snajs*, f. id. "En snajs bär, en snejs fisk, en perle-snajs". Hl.; 6) axel i en sqvaltqvarn, hvari skoflarne fästas; den lodrätta järnaxel, som fästad i öfra ändan af *kvarnkallen* går upp genom ögat af nedre qvarnstenen till *seglet*, hvilket drifver den öfra. *Kvarn-kallen* är af trä och i nedra ändan försedd med skoflar. Hela den lodrätta axeln mod sina sköflar, som drifver sqvaltqvarnen, kallas *kvarn-kall*. Dess öfversta del af järn är *snejsa* eller *sneisa*, f. def. och skoflarne fästas i dess nedre del, som slutas med en järnnål. Vb. Jfr *kwänn-snes*, s. 375; 7) tjog. Sk,,hl.,sm.(Vestbo,Sunnerbo); 8) vulva (hos svin). Vg. Fn. *sneis*, *snes*, f. a) gren, qvist, pinne; b) hake; n. sneis, a) tunn qvist; b) pinne; c) stör med tillspetsad ända, hvarpå korn torkas; c) tjog; bay., *schneiss*, gren, käpp, hvarpå något upphänges eller uppbindes till

försäljning: "ein schneiss zwiebeln"; fe. *snâs*, f. spett, spjut; d. *snees*, tjog; fht. *snesa*; mht. *sneise*; ns. *snese*; nfris. *sneis*, id. Troligen har bruket att på käppar eller qvistar upphänga ett antal, t. ex. 20, föranledt benämningen. Sammalunda t. ex. bay. *ein bant* ʼl, fyra foglar, af *band*; e. *a brace*, ett par, af *brace*, band. Jfr *val* 1.Snesa, v. a. 1 sätta säd (korn el. hafre) på spetsiga störar {*snesar*) att torkas. "Snesa korn". Hs.,sdm. *Skyla*, id. Vb.

Snesa-vis, adv. tjogtals. Sk. D. *snese viis*.

Snes·sko, m. täckningen öfver en sädesskyl. Dl.

Snes-land, n. en jorderymd af 10 *bandland* eller *grader* (= 360 qvadratalnar). Ö.Dl.

Snes-tapp (pl.-*ar*), m. den lösa halm, som räfsas tillsamman efter sädens huggning och bindning samt nyttjas att lägga under skylarne. Dl.(Elfd.),hj. *Räffs-tapp*, m. id. Dl.(Våmh.).

Snejde. *Han snejde*. hin onde. Fl.(Nl.).

Sne-rådig, adj. illistig. Vg.

Sneske, adv. på sned, snedt om. Vg.,ög.,nk.

Sne-skyr, s. *skyr*, sid. 591 b.

Sne-vis, adj. inbunden. falsk. Sm.(Vestbo).

Sne-visur, f. pl. bannor. Sdm.

Snia el. *snea*, v. n. 1 se snedt på någon. Ordet är mindre brukligt; vanligen säges *snegäl* (ipf. *sncglä*). Vb.

Snidd, m. 1) eg. snedd; 2) kil (i ett fruntimmers-lintyg nedantiil). *Snll*, m. id.; deraf *snila-särk,* m. särk som har sådan kil. Sk.(Ox.). Ns. *snede* el. *snee*, snitt; afskuret stycke. (B. W. B. 4, 890).

Snieri, *ill-snieri,* n. dålig tillställning, ogerning. Sm.

Snifsa (*sniffsa*), v. a. 1 hastigt skä.ra af; afklippa, bortskära något litet, blott yttersta ändan. Allm. I några munarter *sneffsa*, i Skåne *snäffsa*, *snävvsa*. id. "Ja ska snävvsa grenana på träed". (Ox.). *Snifis* (ipf.-*ä*), v. a, 1) hastigt skära till, af; 2) hastigt och lätt nappa åt sig, nycka till sig något. Vb.

Snifsen, adj. ledsen, harmsen, förtretad. Fl.(Nl.).

Snikka, v. a. o. n. 1 snickra, göra snickararbete. Jtl. *Snikk* (ipf.-*ä*), id. Vb. *Snikka in* (en byggning), inreda henne så vidt på snickaren beror. Bl. Gl. sv. *tlllsnicka* (Kyrkob. Sap. 13, 13); n. *snittker*, m. snickare.

Ill-snikktug, s. sid. 292.

Snikk-don, n. snickareverktyg. Vb. *Snikkare-bråte*, m. hvarjehanda snickareverktyg. Sm.

Snitta 1, v. a. 1 1) hastigt skära af, göra ett hastigt snitt. "Snitta en gren å träed". Sk. *Snätta*, id. Vg.(Skurab.); 2) bortskära äggstockarne hos suggor. Sk.,hl.,bl. *Sniitt* (ipf.-*ä*), v. n. a) helt lätt vidröra med knif eller sax, jämka till medelst dylika verktyg. "Han snitta nalta ti ä", han rörde en smula vid det. eller han skar en liten bit deraf; b) *sniitt förbi*, helt nära springa förbi. "Han snittä för bi mäg (el. utvä mäg)", han sprang helt nära intill mig. Vb. *Snittä förbäj*, snudda förbi, på snedt öfver. G. D. *snitte*, skära, afskära med en knif, isynnerhet om små ting, eller om det som skäres smått, i tunna spånor; *snitte træer*, snida grenarne; nht. *schnitzen*, snida; ns. *snitjen*, snida, sönderskära i små stycken (B.W.B. 4, 892).

Snitta 2, f. sugga, på hvilken äggstockarne blifvit bortskurna. *Snitte-so*, f. id. Sk.,hl.

Snitta (ipf. snittä</í>), v. n. gå snedt öfver. G.

Snäjta, v. a. äta. Kl. Fn. *snæða*, id.; *sneiða*, skära; *snæðing*, f. *snád*, n. mat; fe! *snædan* v. a. a) skära; b) skåra åt sig, vederqvicka sig (med mat); *snæd*, f. matbit; mat; slav. *snjedj*; ir. *snat*, id.

Snäling (pl. -*ar*), m. litet smalt halskläde, liten shalett. Sk.(Ox.). SNIFSA, v. a. 1 snyfta. Hs.(Db.). *Snöfsa*, id. Sm. Fht. *snephizen*, *snophizon*; mht. *snipfezen*, *snupfezen*; nht. dial. (Nassau) *schnippsen*; lit. *sznipseti*, id. Jfr *snukk*.

SNIFSEN, s. *snida*.

SNIGA (ipf. *sneg*, sup. *snigit*), v. n, smyga "Sniga sej i gunsta igen". Götal. *Snigä si in*, genom list innästla sig. G. *Snige sej te*, på ett krypande, snålt och förslaget sätt åtkomma. Ög. *Sniga* el. *sni* (ipf. *snegte* el. *snide*, sup. *sneget* el. *snid*), v. n. smyga; *sneje*, id. S.Sk. Ursprungliga bemärkelsen har troligen varit: krypa. Fn. *snican*. krypa; d. *snige* {*sneg*, *sneget*), smyga krypa. Jfr *snika*, som förmodligen är samma ord. Sneg, adj. 1) listig, bakslug; 2) omtänksam. "Hade han inte vaed så sneg som han va så hade dä inte gåed for se". Sk.

Snej, n. smyg. "Höra nåed i snej". S.Sk.

Sniel el. *snile*, m. 1) snigel: Limax. Sk. *Snile*, m. id. Vg.; deraf *hólta-snile*, m. skogssnigel; 2) igel: Hirudo. Vg.,sm.(Vestbo). Isl. *snigill*. m. *snigel*; d. *snegel*; n. *snigjel*, *sniel*; fe. *snægel*; e. *sneal*.

Snágel-bjånn, m. snigelbjörn. G.

SNIKA (ipf. *snek*, sup. *snikit* el. *snikt*), v. n. vara begärlig efter; snålas efter något. Bhl.,sm. *Snikä si til*, snylta, snåla sig till. G.; *snika sej te*, id. Ög. Fn. *snikja* (sv. böjn.), vara begärlig efter; snylta; n. *snikja* (sv. böjn.), snylta, ställa sig in. D. d. (Slesvik) *snika* (ipf. *snek*. p. p. *sneken*). Svenska adj. *sniken*, vinmngslysteu, är p. p. af verbet *snika*.

SNIKE (—͜), m. svarta, brända ljus-vek-ändan. S.G. Måhända är detta ord beslägtadt med skot. *sneg*, v. a. afskära. På samma sätt härledes *snåte*, m. det som putsas eller snytes af ljus, pertor. Fl.(Öb.).

SNIKKA, *snikkare-bråte*, *snikk-don*, *snit*, s. *snida*.

SNIKK-SNAKKA, s. *snakka*.

* SNILLA (ipf. *snall*, pl. *snullum*, sup. *snollit*), v. n. o. a. vara snabb; vara kort, skyndsamt föras? Vårt forospråk och våra munarter gifva vid handen att detta starka verb i uräldsta tider troligen varit brukligt, ehuru numera förgånget. För moes. har Grimm (gr. 3, 58) antagit ett starkt thema *snillan* (*snall*, *snullun*), celeriter ferri. I riksspråket hafva vi *snilla undan*. v. a. *försnilla*, v. a. decipere; *snille*, n. ingenium; fn. *snild*, f. a) duglighet; b) klokhet; c) vältalighet; jfr d. *snille*, *snild*, *snildhed*. Snäld, m. *stor·snald*, *läil-snald*, m. den stora och lilla trissan på en spinnrocksten. S.G. Jfr *snälla* 3.

Snillande, adj. skamflat, misslynt, modfäld (ursprungligen troligen: som skamflat skyndsamt drager sig undan). Sdm. *Snillen snöllen*. Vg.; *snyllen*. Vg.,ög.,bhl.,sm.; *snyllenä*. S.Nk.; *snölen*, id. Bhl.,sm. Jfr *snöla*, här nedan.

Snullug, adj. 1) för kort klippt; om hår; 2) stympad; om klädedrägt. Sdm. D. d. *snollet*, *snoldet* (Mlb., DL. 529)

Snäll, adj. 1) eg. (såsom i riksspr.) snabb, *Snjäll*, id. Vb.; 2) klok, förståndig. "Han ä inte rätt snäll". Allm.; 3) nätt, beqväm. "En snäll stuga". Dls.,vl. m. fl. Fsv. *snialir*, hurtig, rask. Runurk. 878, 881; *snilder, sniller, sniælder*, *sniæller*, *snieldr*. a) klok, vis. L.L.; b) skicklig, rask» behjertad. M. Rimkr. s. 61; fn. *snjallr* el. *snellr*; d. *snild*; d. d. *snell*; fht. *snel*; nht. *schnell*; fe. *smëll*.

Snälla 1, v. a. o. n. 1 1) vara snabb. G.; 2) hastigt och nätt afskära eller afklippa. "Snälla av kvistarne på träet"; 3) hastigt och oförmärkt göra något vid lägligt tillfälle. Sm. Fe. *snelljan*, v. a. påskynda; ns. *snellen*; v. n. vara snabb (B.W.B. 4, 867); holl. *snellen*; swz. *schnellen*, id.

Snälla 2, f. 1) ödla, fyrfota. Sm.; deraf *orm-snäll*, f. ormödla. Nb.,vb.,åm.; 2) vessla: Mustela erminea. *Snabba*, f. *det lilla vissa* (nämnl. djuret), id. Sm.

Snälla 3, f. den rulle i en spinnrock, hvarpå den spunna tråden samlar sig. Jtl. *Snäll* el. *snell*, f. Nb.,vb. *snåld*, m. Fl.(Öb.); *snoll*, f. id. Fl.(Nl); *snåll*, m. 1) id. Fl.(Nl.),vb.; 2) trissan som med en skruf är fästad vid vingtenen af en vanlig spinnrock och hvaröfver snöret löper till svänghjulet. Vb., fl. (Nl.); 2) trissa, ring. Fl. (Nl.); deraf *snäll-don* el. *snell-don* n. rullen i spinnrocken med allt tillbehör; hela tillbehöret af *snällan*, vingen och *snållen*. Fn. *snælda*, f. handten; d. d. *snolle*, trissa på vingtenen; gl. d. (Moth) *snold*; n. *snelda*,

Snäll-bórg, f. säges spefullt åt en flicka, som vill visa sig rask. Sm.,vg. S. *bórger*.

Snäll-fatan, adj. som har lätt att förstå. Vb.

Snöla, v. n. 1 skamflat och skyndsamt draga sig undan. "Snöla (el. snula) av (el. bórt)", gå bort flat, förlägen. "Kómma snölanes". Sm. Jfr *snillande*, här ofvan. SNIMA, adv. nyligen. Sm. *Snimma*. Vg. (Elfsb.); *sniman*. Sk. (N. Åsbo, Frosta h.); *snimans*, id. Sk. (Lugg., Bjäre, N. Åsbo), hl. Fsv. *snima*, *sniman*, *snimman* (kompar. *snimarmer*, sup. *snimst*, *snimpst*, *snimast*), adv. nyligen. Fr. af N. 1996. Flores 698. Didr. af B. 117: 22. Alex. 1145. UL ÖGL.Stockh. Tænk. f. 66 v.; fn. *snimma*, *snemma*, tidigt: hastigt, strax (af *sniumi*, snabb)); mht,, mholl. *snieme*, *sniemen*, adv. hastigt; moes. *sniumundo*, adv. id.; *sniumjan*, v. n. skynda; fht. *sniumôn*, id.; n. *snæme*, adv. snart.

SNIO, m. snö. Ö.Dl. *Snjö*, V.Dl.(Malung),vb.,nb. ; *sni*, *sniv*, *sny*, *snój*. Sk.; *sny*, V.D!.{Floda),hl.; *sniv*. Bl.; *sne*, Hs.; *sni* id. Bl. Öfverallt m. *Snåi*, m. id.; pl. *snåiar*, snöväder. G. Fsv. *snior*, *snio*, *sniór*, m. snö. SML. Alex. 3336, 5689. S.S. 4, 49. Fr. af N. 364; fn. *snjór*, *snjár*, *snær*; n. *snø*, *snjo*, *sny*; fht. *snêo*, *sné*, *snéw*; mht. *sné*; nht. *schnee*; fe *snâv*; e. *snow;* holl. *sneeuw;* d., ns. *sne;* Helgol. *sni;* böhm. *snih*; fslav. *snjeg*; lett. *sneegs*; lit. *snegas*; moes. *snaivs*; gael. *sneachd*; gr. *νίψ* (acc. *νίφα*); lt. *nix* (gen. *niv·is*); fr. *neige* id. Jfr skr. *snih*, att vara fuktig, smälta; zend. *çnaodha*. snö. Gall-snö, s. *galdur*.

Pegg-snö, m. gallsnö, runda frusna snökorn. Vg.,sm.

Sne-daska, f. litet snöfall. Hs.(Db.,Bj.). *Snö-daska*, f. Vl.

Sni·fóg, n. snöyra. Sk. Fn. *snjáfok*, *snjófok*; d. *sneefog*.

Snjoga, v. imp. 1 snöga. Dl. *Snjö* (ipf. *snjödd*). Vb.; *snåiä* (ipf. *snåidä*, p. p. *snåjen*), G.; i andra munarter *sniva*, *snia*, *sny* el *sni*, id.: deraf *ill-snöa*, häftigt *snöga*. Sm. Fsv. *sniöa*. Läkeb. 9, 1. Alex. 3335; gl. sv. *sniögha*. Gustaf I:s bib.; fn. *snjóa*, *snýja*; n. *snoa, snjoa, snjoga; fht. sniwan; mht. sniwen; snîgen; nht. schneien; ns. snien</; moes. snaidvan; lit. snigti; lett. snigt; slav. enjegü (Kopitar, gl.); slov. sneziti; zend. çniz, id.*

Snjo-drivu, f. snödrifva. Dl.(Elfd.,Mora). Snö-drövja, f. Vg.(Skarab.),dls.; snö-drevja, f. Sm.

Snjo-mölas, v. d. 1 slås med snöbollar. Dl.(Malung,Mora). Snö·mylas, id. Vm. Snömyl´, v. a. 1 kasta snöbollar på någon. Fl.(Öb.).

Snjo-rjåppa, f. snöripa: Lagopus subalpinus. Dl.(Ohre). Snjo-råppa, f. Dl.(Elfd.,Mora); snjö-rup, f. Vb. D. sneerype. S. rjåppa.

Snjo-skaur, m. snöyra. Dl.(Våmh.). Snjoås, m. id. Dl.(Elfd.).

Snjö-myl, m. snöboll. Vb. S. myl.

Snjö-sparr, m. snösparf: Emberiza nivalis. Vb. Snio-sparv, m. Dl.; snö-skvirrå, f. id. Fl.(Öb.).

Sny-blask, n. regn och snö tillhopa. Snö-blak, n. Bl.; snö-glåtter, m. id. Vm. Jfr glåtra.

Sny-byra. f. snöskur. Sk.

Snåi·korn, n. snökorn, snöflinga. N.G.

Snåi-syrå, s. saur.

Snö-dakka, s. dakka 1.

Snö-fogde, m. den, som af bymännen eller af intill hvarandra liggande gårdars innevånare utses att hafva tillsyn med snöskottning å vägarne under vintern. Vg.

Snö-fänna, f. def. snödrifva. Jtl. Snöfänn, f. Ilj.; snö-fana f. Vl.,vg. (kring Venershorg),dl. Jfr fenne.

Snö-kóva, f. snöflinga. Götal. Snåi-kóva, f. G.: snö-kåpa, f. Sm.

Snö-myl, s. myla 1.

Snörja, f. snöyra. Bhl.

Snö-skid, s. skida.

Snö-sókk, s. sókk 1.

Snö·svepor, f. pl. snösockar. Nk. Fn. sveipa, v. a. insvepa.

Snö-tippa, f. sidensvans: Ampelis garrula. Ul.

Snö-ur, s. ur.

Snö-vägg, m. tjocka snömoln. Fl.(Nl.).

Snö-ört, f- röllika: Achillæa millefolium. Öl. Jfr röleka, stengräs.

Trind-snö, s. gall-snö. SNIOSK, s. snjosk.

** SNIPA (ipf. snap, sup. snupit), v. a. afskära? Ett sådant starkt verb har troligen funnits i nordiska tungan i uräldsta tider. Utom nedan upptagna rotskott jfr d. snip, flik; fd. (Rimkr.) snap, adj. snabb; d. d. (Slesvik) snap, n. en kort väglängd; snup, n. en kort tidslängd, ögonblick; snip-saks, ljussax (Kok 1, 375, 376). Måhända att det i svenska munarterna förekommande starka verbet snippa, snapp, snuppit är en utvidgad form af snipa. Snip (pl.-ar), m. 1) snibb, flik. Vb.—sdm., Snipp. m. id. Götal.; 2) snabel. Hs. Snäjpä f. snibb, näsa. G.; 3) Eriophorum alpinum. Gstr. m. fl. Gl. d. (Kristian III:s bib.) snip, snibb, flik; n. snipp, m. id.; nht. schneppe, f. snip, tut, näsa; ns. snippe el. snibbe, f. a) snabel; b) spetsig lapp af flor eller linne, som* fruntimmer under djup sorg bära framför pannan (B. W. B. 4, 889); holl. *sneb*, f. snabel; lit. *snápas*, m. snabel; d. d. *snabe*, "en fiæl med kroge eller hager i, som er slaaet op i en stue till at hænge klæder på".

Snape, m. 1) spets, det yttersta af något; snibb (öronsnibb); 2) utskjutande udde (i sjö, träsk). G.

Snipa, f. 1) det som sluter sig i en vinkel. V1.,vg.; 2) flik af något tyg, kläder. *Snipu*, f. Fl.(Ingo); *snepa*, f. Fl.(K.),vb.; *snipå*, f. id. Fl.(GK.); 3} liten spetsig båt. Svea-, Götal.; 4) liten gädda; deraf *gädd-snipa*. Götal. D. *snip*, flik.

Snipa-skål (*snippa-skål* el. *sneppa-skål*, pl. *-ar*), f. rund träskal med 4 små platta handtag. Ög.,vg.,sm. *Snibb-skål*, f. Ul.

Snip-eka, f. eka, som är spetsig i fören. Vg.

Sniper (el. *snipper*), adj. 1) fin, prydlig, nätt. Nb.(Råneå,Cal.); 2) högdragen, förnäm (som sätter näsan högt i vädret). Vb.

Sniper, m. snäsig, vresig menniska. Hs.(Db.).

Snipi, adj. spetsig och smal. Ög. *Snipugr*, id. "Skomärn har gjort stölvera så snipuga". Nk. Holl. *snibbig* el. *snebbig*.

Snip·nos, f. qvinna med spetsig näsa och ondt sinnelag; spefullt. Sdm.

Snip-näsa, f. menniska med spetsig, tunn näsa. Fl.(Ingo).

Snip·näsog el. *snip-näsig* adj. som har spetsig, tunn näsa. Fl.(Ingo).

Snippe-kläde el. *sneppa-kläe*, n. trekantigt halskläde. Dls.,vl.,vg.,sm. *Snepp*, m. id. Dls.,sm. D. *snippeklæde* (föråldr.).

Snippsk el. *snippsug*, adj. 1) spotsk; 2) snarsticken. G. Ns. *snippsch*, spetsig, bitande i tal. (Richey, 273).

Tång-snipa, f. Gasterosteus Spinachia, L. Nilssons fauna 4, 112. SNIPPÄ el. *sniipp* (ipf. *snapp*, sup. *snóppi* el. *snippä*), v. n. hastigt nappa, rycka åt sig. Vb. (Bygde). *Snippe* (*snapp*, *snöppe*). N.Åm.; *snipp* (*snapp*, *snóppe*), Vb.(Löfånger); *snipp* (*snifft*, *snifft*), id. Vb.(Skellefte). *Snipp* (ipf. *snippä* el. *snifft,* sup. *snippä* el. *snifft*), v. a. o. n. 1) id. "Mait-krokjen hinnt knaft nedi vöttu-brynä förr'n abbarn snifft'n. Ji var gåli sljå dill, då dem snifft å mäg käppen"; 2) springa som hastigast på besök, göra ett kort besök. "Han snippä dill grannars far'n. Du kan fall snipp in när mäg nagergang, då du fäläs ätt vajom". Vb. *Snippä förbäj* (el. *snittä förbäj*), snudda förbi, gå snedt öfver. G. Ursprungliga themat för detta starka verb har varit *snippä*, *snapp*, *snuppit*. Jfr *snupp sä av*, här nedan. D. d. (Slesvik) *snippe* (ipf. *snap*, p. p. *snuppen*), hastigt nappa (Kok 1, 179); holl. *snipperen*, *snippelen*, v. a. sönderskära, snida af; nht, *schnippern*, *schnippelen*; e. *snip*. Snappa, v. a. 1 1) (såsom i riksspr.) hastigt och oförsedt gripa något; 2) snatta. Vb.—-sm. Fsv. *snappa*, snappa. Alex. 1890, 2878; ns., holl. *snappen*; nht. *schnappen*; e. *snapp*; d. *snappe*, id.; fn. *snapa*, a) ursprungl. troligen: snappa, nappa; b) uppsnappa smulor (af mat), taga föda till sig.

Snapp-händt, adj. långfingrig, tjufaktig, som rycker åt sig utan lof. Nb.,vb. *Snapp-händt*, *snabb-händt*. Sm.

Snapp-säkk (pl.*-ar*), m. byx-säck, liten kjortelpåse. *Snabb-säkk*, *sna(r).säkk*, *snavvsäkk*, m. id. Götal.; deraf *snapp-säkks-ur*, n. fickur. Kl.(Stranda h.; sällan brukl.).

Snaffsa, v. a. o. n. 1 (freqv.) 1) nappa, fara efter att vilja bita (såsom hvalpar); 2) småbita, bita lindrigt i något. "Grisana gå å snaffsa i gräset. Hästen snaffsade i rókken"; 3) snatta. "Snaffsa te sej nået". Götal.; deraf *snaffser*, m. en som snattar smått. Sm.

Snipp-räis, f. en hastig resa fram och åter. "Ji main óm gjer'n snipp-räis dill stadom". Vb.

Snipp-snapp-snorum, häj basalorum, n. ett slags kortspel. Vb.,sk. Nht. *schnipp schnapp-schnurr*; ns. *snip-snap-snur*, id.

Snupp så av, v. n. skyndsamt och hemligt begifva sig bort. Jtl. SNIPPS, m. en pris snus. G.

SNITTA, *snitte-so*, *snittä*, s. *snida*.

SNJO-DKIVA, *-mölas*, *-rjåppa*, *-skaur*, *-ås*, *snjoga*, s. *snio*.

SNJOSK el. *sniosk*, n. fnöske (af Boletus fomentarius). Dl. *Snuske*. n. Vg.; *snyske*, n. G.; *snyske*, n. G.,sdm. (föråldr.); *snöske*, *snusk*, n. Vb.; *snösk* el. *snösh*, m. Vb.(Nordmaling), jtl.; *snesk*, n. id. Hs.(Db.). Fn. *fnjóskr*, *hnjóskr*, m. id. Snjosk·sópp, s. *sópp*.

Snjósk-tikka (pl.*-kur*), f. fnösticka (på björkträd): Boletus fomentarius, L. eller Polyporus betulinus. Dl.(Elfd.,Våmh.). *Snjosk-läppa*, f. Dl.(Våmh.); *snösk-fókka* el. *snesk-fukka*, f. id. Hs.(Db.,Bj.). Jfr *björk-sópp*, *kórk-sópp* (under *sópp*).

* SNIUTA (ipf. *snaut*, pl. *snutum*, sup. *snotit*), v. a. afklippa, putsa, snyta? Detta starka verb har utan tvifvel i äldsta tider funnits i vårt språk; med någon förändring lefver det qvar i norrländska munarterna. *Snȳt* (ipf. *snaut*, sup. *snytä*), v. a. snyta (näsan eller ett ljus). Vb.(Skellefte). *Snööjt* (ipf. *snäut*, sup. *snuti* el. *snöijt*). Nb.; *snauta*. Åm,; *snåita*. v. a. Dl.; *snöjta*, G.; *snyde* (ipf. *snöd*, sup. *snydt*), Sk.; *snita* (ipf. *snitte*). Hs.(Db.). *Snyta* (*snöt*, *snytt*), v. a. 1) id.; 2) narra, bedraga. Vl.; 3) gripa, få tag, bekomma. A. "Snöt du? B. "Jo, ja snöt has penga". Götal. *Snyta sej av*, slippa. "Dä skall han inte snyta sej av". Svea-, Götal. Fsv. *snyta*, v. a. snyta. Gl. Ordspr. 813; fn. *snýta* (sv. böjn.), v. a. a) id. "Snýta sér", snyta sig; b) bedraga. "Snȳtt hefir þu sifjungum" (Lund, oldn. ordföjningslære, s. 73); jfr. lt.; "emungere senem argento"); n. *snyte*; d. *snyde*; fht. *snûzan*; ns. *snütten*; nht. *schneutzen*; holl. *snuiten*; fe. *snŷtan*; e. *snite*; skot. *snoit*, snyta. Grimn (gr. 2, 49) har uppställt ett förloradt starkt moes. verb *sniutan*, *snaut*, *snutun*. Bemärkelsen snyta (emungere), är, såsom Rdq. 1, 227 anmärkt, måhända nog inskränkt för en rot, i hvars skot en sådan icke alltid är lätt att igenkänna, men med en något utvidgad betydelse hörer till detta starka thema följande ord : Bränne-snäuta, s. *brinna*.

Snut, m. 1) eg. (såsom i riksspr.) nos, mule; 2) trut, näsa. Allm. *Snaut* m. id. Dl,vb.; 3) smekord. "Du lilla snut! Min lille snut". *Snutt*, m, id. Allm.; 4) hörn; 5) udde. Sdm. Ns. *snute*, m. a) mule, nos; b) mun, trut; fe. *snote*; e. *snout*; holl. *snuit*, m.; nht. *schnauze*; swz. *schnaute*; nassau, *schnut*, f.; d. *snude*.Snautas, v, d. kyssas. "I Dalum ir omali dält snautas min kullum å hjällom". Dl.

Snoter, adj. vältalig, munvig. Sm. (enl. Spegels gl. Ihre, gl. 2, 681). Fn. *snotr*, vis, förståndig; belefvad; fe. *snotor*, klok, vis; fht. *snottar*; gl. d. (Kristian Pedersen) *snot*; d. d. *snuted* (Kok 1, 376); moes. *snutrs*, id. Jfr homo emunctæ naris.

Snotra el. *snottra*, f. liten vacker flicka. "Du lilla snotra (el. snottra!)". Sm. Fn. *snót*, f. (poetisk) benämning på vettig flicka; *snótra*, f. id. (Hald.).

Snuda, f. 1) snut, mun. "Han fikk på snudan. Hållt snudan på dej!" Deraf *fylle-snuda*, f. fyllesvin, drinkare; 2) hörn, flik t. ex. på en näsduk. Sk. *Snauta*, f. 1) liten utstående del af något mjukt ämne, t. ex. ändan på en korf, hörnet af en säck. Sm.,hl.,bl. *Snuda*, f. id. Hl.; 2) någonting inviradt i ett papper eller en klut. "Ja fikk en liten snuta på köpet". Sm.; 3) hörn, gömsle. Sdm.

Snudig, adj. nätt, fin. Vl. Jfr *snoter*, här ofvan.

Snute-duk, m. näsduk. Dls.

Snutig, adj. ond, vresig. Nk.(Karlskoga bergsl.).

Snutlig, adj. hygglig, hyfsad. Öl. Fn. *snotligr*; n. *snoten*. Deraf *osnotlig*, adj. osnygg, otäck, motbjudande. Sm. *Osnytrugur*, *osnöjtli*, *osnötli*. G.; *osnötteli*, *usnytteli*, 1) id.; 2) elak. "Katten ä så osnötteli att stiele sul"; *osnytteli,* adv. rysligt, gement, otäckt. "Han ä så osnytteli le(d)". S.Sk.(Ox.). Isl. *usnotr*, a) obildad, plump; b) narraktig; d. d. *usnøtet*, plump, ohyfsad; näsvis; *snuted*, klok , listig (Kok 1, 376).

Snyte n. 1) trut, mun; 2) hörn på kläde, säck, åker. Allm. *Snyde*, n. knyte. Hl.(Skällinge); 3) trångt horn, vinkel. Ul. N. *snyt* m. spets.

Snyta, f. vrå, hörn. Sdm.(Länna).

Snyting (pl.-*ar*), m. örfil, slag för näsa och mun. G.,sm. *Snöjting*, m. G.(F.); *snut-huggare*, m. id. Sm.

Snåte, m. det som putsas eller snytes af ljus, pertor. *Ljus-snåte*, *pert-snåte*. Fl.(Ök.). SNJÓ, *snjö-myl*, *-sparr*, s. *snio*.

SNO 1 (ipf. *snodde*, sup. *snott*), v. a. o. n. 1) eg. vrida, vända om; hopvrida. Allm.; 2) dansa, svinga om; eg. om det slags polska, der de dansande svinga rundtom utan att skrida framåt. "Sno en låt. Bäll du sno en låt till?" Dl.,gstr.; 3) med behändighet förskaffa sig något. Vg., sm.; 4) beställa med något, angå. "Du har inte å sno mä hvad ja gör". Allm.; 5) *sno rep*, hårdt snarka. Nk. *Sno sej*, v. r. bruka konster för att undkomma; slingra sig, med behändighet förvärfva. "Han vet att sno sej". Allm. Fsv. *snoa´*, v. a. sno. Kg. St. I, 17: "repet är thes starkare, at thet är af flerom tattom starklika samansnot"; 1. e. I, 18; fn. *snúa* (pr. *sný*. ipf. *snera*, *snöra*, *sneyra*, sup. *snúit*), a) vrida, vända; b) sno, fläta; c) utföra med förökad kraft och ifver. Jfr *sno* 2 och 3, som troligen äro samma ord, men de uppställas här särskildt för att derunder kunna hänföra några ättlingar. Sno, f. snod, snöre. Allm. Brukas stundom i skriftspråket. *Snu*, f. id. Vl.; i några munarter *snodd*, f. Fsv. *snoþ*, f. snod. GL.; e. dial. *snood.* Jfr *snor*, f. under *snara.*

Snod, adj. (eg. p. p.) 1) eg. snodd; 2) omvänd; om en vagn. G.

Snoen, adj. (eg. p. p.) 1) vriden. G. m. fl.; 2) driftig, rask, mycket omtänksam. Kl. (Madesjö); 3) sniken, girig. Kl.(S.Möre), bl.,sk. Fn. *snuinn*, a) eg. vriden; b) böjd för. F. 5, 35. Jfr *snodiger.*

Snoning, f. vändning. Sm.,g. *Snoing*, f. id. "I snoinga", på stunden. "Ja sa vara te ress i snoinga". Sm. Fn. *snúning*, f. snoning, vändning.

Snora sej, v. r. 1 1) vrida sig, draga sig åt sidan. "Nu ska väl skóstenspiban snora sej", ett uttryck af murare under uppförande af en skorsten. Sk.(Ox.); 2) *snora sej te*, ofortjent bekomma något, slingra sig till något. Sdm.(Ornö,Björkvik).

Snorandes, adj, objuden, oväntad. "Han kóm snorandes", han kom oväntad (då man förehar något, som för honom skall vara fördoldt). Sdm.

Snor-bókken, m. def. ett slags dans; utföres endast af kullor. Dl.(Äppelbo).

Snöra, v. n. 1 gå på tok. "Dä snörar för honom". Hs. *Snera*, tala eller göra galenskap. Hs.(Db.).

Snöra om, v. a. 1 vända om. Hs. SNO 2 (ipf. *snodde*, sup. *snott*), v. n. 1) löpa, springa, skynda sig, göra något fort; 2) leta, snoka, vädra upp, skaffa sig underrättelse. Allm. Nära befryndadt med eller troligen samma ord som *sno* 1. Jfr fn. *snúa* hos Egilsson och Jonsson. Fn. *snúaz*, skynda (Edda Sæm. s. 48); moes. *snivan* (*snau*, *snevun* och *snivun*, *snivans*), fortgå, skynda, sno sig; fe. *snéovan*, skynda; skot. *snoove*, *snove*; bay. *schnauen*. id. Pigg-snodig, s. *pigg* 2.

Snodiger, adj. rask, hurtig, flink. Vb.(Skarab.),vl. *Snotig*, id. Vg. Fn. *snúdigr*; fe. *snûder*; n. *snodig*; d. d. (Slesvik) *snau*.

Snodigt, adv. raskt, flinkt. Vg.

Snoe, m. reda, besked, underrättelse, spaning. "Ja fkk inte snoe på'et". Ög.,sm. *Snå*, m. id. Kl.

Snoen, m. def. hastig verkan. "Dä gjorde snoen". N.Hl. Fn. *smúðr*, raskhet; fördel, vinning.

Snora, v. n. 1 springa omkring utan behof och plan; fjeska. Vg.

Snota sig, v. r. 1 skynda sig. Vg.(Marks,h.; föräldr.). Fn. *snúða*, påskynda; *snýðja*, skynda; fe. *snyðjan*, id.

Snöring, m. liten stund. "Gå bórt en snöring". Sdm.(Björkvik). SNO 3 (ipf. *snodde*), v. imp. blåsa litet, men kallt; i synnerhet om den vind, som drar sig från dalarne, när marken är frusen eller när det är kallare på landet än på sjön. "Dä snor så kallt". Vl. *Snå* (ipf. *snådd*, sup. *snått*), id. Vb.,jtl.,åm.,mp. N. *snoa*. Troligen samma ord som *sno* 1; jfr sv. *svepa*, t. ex. vinden sveper. Av-sno, v. a. 2 genom kall blåst förstöra; om gräs o. d.

"Hva Thor låter gro, Ska Aved av-sno". S.Sk.

Sno 4, f. svag, men kall blåst. "Dä ä så'n sno". Vl.,dls. *Snodd*, m. id. Åm. N. *sno*, *snoe*, *snå*.

Snodt, adj. kallt; om vädret. "Snodt i väret". Vb.SNO, *snoare*, s. *snaudr*.

SNOE, m. rad af menniskor. "Följa mä snoen", följa med flertalet, instämma i deras tankar. Vg.,ög.,nk. Jfr *sno* 1 & 2.

SNOE, *snoen*, s. *sno* 2.

SNOG, *snogen*, s. *snägga*.

SNOG, *snoge·stinq*, s. *snaka*.

SNOK 1, f. 1) mule, tryne, nos. Hs.—-sdm.; 2) trut. "Huggen på snoka! Akta dei att ja inte slår dej på snoka!" Vg.,sdm.,dl. *Snosk*, m. id. Hs. Nht. *schnau*, f. mule, tryne, nos; lit. *snukkis*, m. mule; skämtsamt eller spefullt brukas ordet äfven om menniskor, t. ex. *lailyk snukki*, håll truten! Jfr *sno* 2. 2), som troligen är befryndadt. Snoka, v. n. 1 1) i försåtlig, elak afsigt leta efter något. Allm. i hvardagsspråket; 2) leta efter något, snusa efter något. Götal. D. d. *snökke*; ns. *snökern*, id. Deraf *snok* 2, *snokta*, *snök*.

Snok 2. m. 1) (såsom i richsspr.) en som snokar, söker i smyg, tittar i alla gömmor; deraf *tull-snok*; 2) listig menniska. Sm. Fsv. *snok*, m. liten hund. Gl. Ordspr. 492.

Snokta v. n. 1 freqv. 1) vädra och söka efter något; om hundar. Vg.; 2) söka ifrigt i alla hål, noga och ofta leta efter, hemligen utforska. "Hvad snoktar du efter?" Vg., bhl.,hl., sm. *Snotta*, id. Vg.(Skarab.). Jfr *snåta*.

Snök, m. & n. spaning, löst rykter hemlig uudcrrättelse om något, som man snokat upp. "Ha går ä snök óm att söstra min skall hava'n fästman". Vb. D. d. *snøk*, id. (Mlb.DL. 531). SNOK 3, subst. sing. oböjl. *Tugga snok*, 1) tugga utan att hafva något att tugga på. Nästan allm.; 2) gå miste om det man väntat. UI. Måhända samma ord som *snok* 1, i hvilket fall "tugga snok" förmodligen ursprungligen betyder: tugga mulen, bita i läpparne. Jfr *snope*.

SNOK, *snoka-silke*, *snok-tistel*, *-ört*, s. *snaka*.

SNOKTA, s. *snok* 1.

SNONING, s. *sno* 1.

SNOPA, v. n. 1 1) vänta länge, dröja och vänta. G.; 2) skämmas, blygas. "Han går der å snopar". Sm.,bl. "Han snopar å". går förlägen sin väg. Ul. Fsv. *snopa*, länge vänta. Rimkr. 288: "han låter oss hær halla ok snopa"; fn. *snópa*, v. n. förslösa tiden i sysslolöshet och ledsnad? Hávam. 33. Fornaldarsögur norðrlanda III, 12; d. d. *snove*, id. Anm. På grund af den ursprungliga betydelsen af adjektivet *snopen*, är möjligt att verbet *snopa* egentligen betydt: förkorta, göra kort (trång, snäf), stympa» afskära och synes det vara samma ord som *snóppa* 1. På samma sätt har det i våra munarter förekommande verbet *skämma*, smäda, vanhedra, i vårt fornspråk betydelsen; förkorta. Snopen, adj. (eg. p. p.) 1) snäf, trång: endast om kläder. "Rókken ä så snopen. Klänningen seter så snopet". Vg.(Kåkinds,Kindsh.); 2) flat, harmsen öfver en länge närd och slutligen sviken förhoppning. Allm. *Snoper*, *snuven*, Ög.; *snuen*, Sm.,kl.; *snuppär*, id. Vb. N. *snuppen*; d. d. *snopp*, *snupp*; nfris. *snubbe*, *snobbe*, flat, förlägen.

Snopeligt, adj. n. hånligt, ledsamt. Bl. *Snopet*, id. Sm.

Snop-ögd, adj. nedslagen genom felslagen förhoppning. Kl. SNOPE, pl. "Tugga snope", ej ha något att lefva af. Hs.(Db.). Jfr *snok* 3.

SNÓPPA 1, v. a. 1 1) afskära: a) afskära (vid ljusstöpning) nedra ändan af talgljus, nämnl. den talg, som bildat en liten kägla eller pigg under ljuset. Vg.(Kinds,Kåkinds h.),sm.,g. *Snópp* (ipf.*-ä*) id. Vb.; b) putsa (ett brinnande ljus). "Snóppa ljuset". Allm. *Snópp* (ipf.*-ä*). Vb.; *snypa* (ipf. *snypte*), id. "Snypa jet ljos". Dl.(Elfd.); c) aftaga, stäcka. Sm.; d) aftaga snoret ur näsan, snyta (näsan). Denna betydelse, som ej påträffats, måste hafva funnits eller ännu i någon landsort qvarlefva, ty i några Göta-munarter utmärker *snóppe-duk*, m. näsduk. Vg.,sm.(Östbo,Vestbo). Nht. *schnupftuch*; lit. *sznypeldokas*, m. id. (lånadt från tyskan); d. d. (Bornholm) *snoptørklæde*, id.; 2) mjölka litet. "Snóppa kon", a) mjölka kon litet. "Snóppa dej å snóppa koera!" skynda dig att mjölka korna! Sm.,bl.; b) mjölka de sista tagen (dropparne) af en ko. Sm. Jfr *stäkka kon*. D. d. *snuppe* el. *snippe*, putsa (ett brinnande ljus); e. *to snuff*; nht. *schnupfen*, id.; lit. *sznypti, putsa (ljuset, näsan); lapp. snoppotet, v. a. afskära: snoppok, adj. stympad. Jfr snopa, förkorta. Snópp (pl.-ar), m. 1) eg. (troligeu) det som blifvit afskuret, stäckt; 2)liten ljusbit, ljusstump. Ljus-snópp, m. id. Vl.,dls.,vg.,sm.; 3) ljusskarn; 4) hjertunge, "hjertegryn"; smekord till barn. "Min lille snópp!" Vb. I en gammal juldans sjunges i Götaland: "Hej hópp, min lille hjerte-snópp! Vi ska dansa tili solen rinner ópp"; 5) fästman. Snupp, m. id. Snuppa, f. fästmö; brukas såsom smekord äfven om gifta personer. Hj.; 6) kort stund, ögonblick. "Dä gikk i en snópp". S.Sk.; 7) sqvätt mjölk. "Hennes snópp ä bättre än hennes kropp", hennes (kons) lilla mjölktår är bättre än kon slagtad. Sm.; 8) penis. Ög.(Ydre),vg.*

Snóppig, adj. försedd med snopp (hvit fläck på nosen); om häst. Sk.,hl. m. fl. Jfr fn. snopa el. snoppa, f. nos (på häst); snabel (på elefant). SNÓPPA 2, v. n. 1 snyfta, gråta. Fl.(Nl.). Fsv. snoppa, id. S.S. 2, 137, 144. J. M. Yrt. s. 232; snop, snyftning. Cod. A. 27, f. 43: "thu siter ok halder snop ok thwænar af swylt". Jfr snifsa, snukk.

SNóPPA SEJ, snóppra sej, s. snabb.

SNÓPPE-DUK, s. snóppa 1.

SNOR 1, m. (såsom i richsspr.) slem i näsan. Snår, m. Dl; snör, m. Sk.; snar, n. id. Vb. Fsv. snor, m. GL. Läkeb. 45: 2; n. snor, snör; d., e. snot. Snòr·armklä, n. näsduk. Hs.(Ljusdal).

Snòr-dabba, f. snorkluns. Vg. Snor-dabbe, m. Hl.; snor-slabba f. id. Vg.

Snór-dórg, m. dvärg, snorkille. Hs.(Db.).

Skór-duk, m. näsduk. Hs.(Db.),vg.(Vartofta h.).

Snor-gers, m. Perca cernua. Sveal.

*Snör-g**L**is, snor-s**l**abba, f. snortamp. Vg.*

Snor·hane (snör-hane el. snår-hane), m. snorig menniska. Sm.

Snor·horn, n. näsa; skämtsamt. Sveal.

Snor-hunn, m. snorig, näsvis menniska. Sm.

Snor-hyvel, m. näsvis pojke. Sveal.

Snoriger, adj. något rusig. UI.,sdm.,nk.

Snoring, m. snorig menniska. Sm. Snor-kibb, m. 1) en som är snorig om näsan. G. *Snor-kidde*, *snor-kjedde*. Ög.,vg.,kl.,bl.; *snor-killing*. Hs.,g.; *snor-kille*. Hs.; *snårkiling*. Vb.; *snor-kólv*. Hs.; *snor-kytting*. Nk.; *snor-vase*. Ög.,g.; *snör-vase*. Bl,; *snor-bagge*. Sm.; *snör-bede*, id. S.Sk.; 2) oförskämd yngling, glop. G.

Snór-krima, f. snufva. Hs.(Tuna). *Krima*, f. id. Hs.(Ljusdal). Jfr *krim*, sid. 353.

Snor-luv, m. gers: Acerina vulgaris. S.Nk.

Snor Trase (pl.*-sar*), m. snytnäsduk. Sm. *Snör-trasa*, f. Hs.(Db.); *snår-traså*, f. id. Db.

Snor Ungje, m. snörig unge. Hs.(Db.).

Snor-vapla, s. *vapla*.

Snåra, v. n. 1 *snöfla*. Dl.(Malung).

Snår-källing, f. snufva. Dl.

Snör-dalk (pl.*-ar*), m. snorkluns. Svea-, Götal. *Snör-drabb*, m. id. Sk. N.Åsbo). D. d. (Bornh.) *snòrdalk*.

Snör-dólk, m, snorig menniska. Dls.

Snöre, m. snorig, ohyfsad pojke. Bl.(Mörrum). *Snôre*, *snôlle*, m. id. Vg.(Skarab.).

Snöred, adj. snorig. S.Sk. *Snårun*, id. Ö.Dl.

Snör-nos, f. en som är snorig om näsan. Sk. *Snör-näsa*, f. id. Götal. SNOK 2, s. *snara*.

SNORA SEJ, *snorandes*, *snor-bókken*, s. *sno* 1.

SMóRK, *snórka*, s. *snerkja*.

SNóRR, *snórring*, s. *snurr* 1.

SNORRA, *snórre-vatten*, *snórr-kota*, s. *snurra*.

SNO-SKALLUG, s. *snaudr*.

SNOTA SIG, s. *sno* 2.

SNOTER, s. *sniuta.*

SNOTTA, s. *snokta*.

SNUA 1, v. n. 1 gå ensam och fundera. Sk. Jfr moes. *snivan*, gå, fortgå; fe. *sneóvan*, gå. Snua 2, f. qvinna, som är något egen och gerna går ensam eller skiljer sig från annat folk. Sk. Jfr *skogs-snua.* SNUBBA 1, v. a. 1 stäcka, skära eller klippa af något så att det blir kortare. "Snubba av". Sk.,vg. Isl. *snubba*. Jfr *snóppa* 1. Snubba 2, f. tobakspipa med kort skaft; kort respipa. *Fäl-snubba*, Dls.; *snubbå*, f. id. S.G.

Snubba 3, f. ko, som saknar horn; konamn. Vb. *Snuvva*, f. Åm.(Nätra); *snuv* (def.-*on*), f. id. Fl.(Öb.).

Snubbi el. *snåbbut*, adj. 1) kullig, som ej har horn; om boskap. Vb. *Snubbug*, *snubbut*. Hs.; *snuvugur*, *snuvi*. Vb.,åm.; *snuvå* el. *nuvå*. Dl.(Ohre); *nuvug*. Hs.; *nubbi*, id. Mp.; 2) trubbig. Vb. Isl. *snubbótr*, afstympad; d. *snubbet*, id.

Snuyve-ko, f. ko, som saknar horn. Åm.(Nätra,Arnäs).

Snuv·örug, adj. som har korta, stäckta öron; mest om får. Sdm. SNUBBA 4, v. a. 1 snafva. Sk. I andra munarter *snubbla, snuppla, snupla, snabbla, snappla, snoppla, snöppla, snutta. Götal. Jfr snaga, snavla.*

SNUBBLÄ, f. snufva. G. Fsv. sniuva, f. Läkeb. B. 83: 2; nht. schnuppe; lapp. snuop, id.

SNUDA, s, snude sö, sid. 569.

SNUDA, s. sniuta.

SNUDD, m. 1) snibb, spets. Sveal.; 2) ände, slutet af en sak. Ög. Jfr snut, under sniuta.

SNUDIG, a. sniuta.

SNUEN, s. snopen.

SNUFFEL, snuffla, snuvla, s. snavla.

SNUGGA, snugg-bitare, snugge-bit, snugg-ber, snugg-smulor, s. snägga.

SNUKK (ipf.-a), v. n. snyfta; gråta i tysthet. Fl.(Öb.). Snykkta, snykksa. Dl.; snykkstä. G.; snögtä. Åm. Fn. snökta, snyfta. Jfr snifsa, snóppa 2.

SNULA, snullug, s. snilla.

SNULT, m. fästman. Ul. Snurt, m. älskare, lösfriare. Vl. (Elfdalns Finnskogar). Jfr snulta.

SNULTA v. n. 1 1) snålas, snika efter födan, snylta. Vg.,bhl.,sm.; 2) uppföra sig opassande, fjeska. Vg. Jfr snål, snult. Berg-snult el. berg-snultra, f. en fisk: Labrus rupestris. Bhl.

Snultare, m. snyltegäst. Sk.

Snult-hund, m. mycket snål menniska. Sdm.

Smultra, v. n. 1 snylta. Bhl. SNULÄ, s. snavlä.

SNUPP, snuppa, s. snóppa 1.

SNUPP SÄ AV s. snippa.

SNUPPÄR, s. snopa.

SNURK, snurken, snurkna, s. snerkja.

SNURPA, s. snärpa.

SNURR el. snórr, m. penis. Sm.,ög.,vb. Snus m. penis (hos barn). Jtl.

SNURRA el. snórra, v. n. o. a. 1) (såsom i richsspr.) surra; om en broms, hjulet på en spinnrock m. m.; 2) brumma, vara ond och väsnas: 3) andas hårdt som en katt. "Katten spinner å snurrar"; 4) piska omkring en snurra. Götal. Snórr (ipf.-ä), v. n. o. a. a) drifva en trissa; b) rulla omkring; c) hastigt springa. "Han snórrä å nolätt väjom". Vb. Nht. schnurren; mkt., ns. snurren, snurra; swz. schnurren, brumma. Panne-snórra, s. panna.

Snorre-vatten, n. vattenhvirfvel. Sk.(Ö.Göinge).

Snurr 1, m. 1) snurra, hvarmed barn leka. Sm. Snórr, m. Vb.; snórr-kota, f. Nk.(Kihlss:n); snurre-buss, m. Sm.; snórring, snórrell, m. id. Vg.; 2) missförstånd. "Dä kóm en snurr på tråden". "Ho ä på snurren", hon är kort för hufvudet. Sm.; 3) halfrusigt tillstånd. "Han går på snurren". Sk. Nht. schnurre, f. snurra; nht. dial. (Nassau) snorr, f. id.

Snurr 2, adj. snarsticken, lättretlig (som snurrar sig omkring och förtretad går sin väg). "Han ä så snurr". Sm.,kl.,vg. Snurrig, snurrandes, id. Bl.

Snurra, f. kompass. Öl.

Vär-snórra, s. vär-skröpu, under väder. SNUS 1, m. & n. (såsom i richsspr.) pulvriserad tobak till snusning. Jfr ns. snuss, snut, nos. Deraf i munarterna: Näsa-snus, s. nasä.

Snusa, v. n. 1) såsom i riksspr.; 2) draga andan ljudeligt under sömn. "Barnet snusar å sóver". "Snusa te (el. å)", sträft tilltala någon. Allm.

Snusen, adj. 1) harmsen, vid elakt lynne. Vb.,jtl.; 2) halffull. På snusen, id. Svea-, Götal.

Snus-horn, n. näsa; föraktligt el. skämtsamt. "Ge nåen en knäpp på snushornet". Snus·kammar-tak, n. id. Allm. Snäus-kammar-tak, n. id. G.

Snus-momrikk, m. en som är snusig om näsan. Allm. Snus-måL, n. måltid kl. 8 f. m. under höbergning. Vb.

Snus-pul, m. *snusdosa*. Hs. Fn. *pulli*, m. flaska, burk (af trä, glas).

Snustär əl. *snöstär* (ipf.-*trä*), v. n. 1) vädra efter, lukta upp; om hundar. "Snustär ópp"; 2) lägga sin näsa i allt. Vb. Fn. *snuđra*, vädra efter, lukta upp. SNUS 2, s. *snurr.*

SNUSSLA, v. n. 1 1) se åt något, betrakta; 2) dröja, uppehålla sig. G.

SNUT, *snuta*, *snutig*, *snutlig*, s. *sniuta.*

SNUTT, m. patt, di. "Du ska ha en snutt te". Deraf *snutta* 1, v. n. 1 dia. Ög., m. fl. Jfr *snudd.*

SNUTT, *snutta*, s. *snätta*.

SNUTTA 2, v. n. 1 glutta; se oförmärkt genom ett hål. Sm. I

SNUTTA 3, f. liten flicka. Götal. Jfr *snätta* 1.

SNUTTER-BÄR, n. jordbär: Fragaria vesca. Hs.,dl. *Snötter-bär*, n. Hs.(Alfta); *snytter-bär*, n. (Db.,Undersvik); jol-bär; n. Hs.(Db.,Jerfsö); *hjorter-bär*, n. Hs.(Undersvik); *jarl·bär*, n. Hs.(Alfta). Måhända af *snätta* 1. Jfr *smulter-ber*, *snugg-ber*.

SNUV, m. litet väder, kunskap, nys. "Få snuven av något". Allm. Holl. *snuf* el. *snof*, f. luft, vind, lukt; ns. *snöve*, m. litet väder, kunskap (B.W.B. 4, 905); n. *snæv* m. id.

SNUVA, f. en pris snus. Vm.(Fellingsbro). Läpp·snuva, f. hopvalkadt snus, lagdt innanför nedra läppen. Vm.(Norbergs s:n). Jfr *mul-bänk*, sid. 441 a.

Snuv·tobak, m. snus, snustobak. Sm.(Vestbo). SNUVA el. *skogs-snuva*, f. det qvinliga skogsråt, som går å *snuvar* natt och dag. Götal. Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 278. S. *snua* 1. Snuve-läder, n. ett fint ludd (flbriller) hos svampar, som hos några utbildas till en sammanhängande väfnad eller i träspringor sammanpackas till en fast, läderartad massa. Götal. SNUVAS, *snuven*, s. *snyva*.

SNUVUGUR, *snuvva*, *snuvtte-ko*, *snuvå*, *snuvörug*, s. *snubba* 1.

SNY, *sny-blask*, s. *snio*.

SNYDA, *snyde*, s. *sniuta*.

$NYFFEL, *snyvla*, s. *snavla*.

SNYGGT, s. *snägga*.

SNYKKSA, *snykkstä*, *snykkta*, s. *snukk*.

SNYLLEN, *snyllenä*, s. *snilla*.

SNYRPA, *snyrper*, s. *snärpa*.

SNYTTER-BÄR, s. *snutter-bär*.

SNYVA, v. n. o. a. 1 1) vara arg, ilsken, grina illa och lägga öronen bakåt; om hästar. Kl.,nk. *Snyvas*, v. d. 1 id. Ul.,nk.,ög.; *snuvas*, id. "Hasten snuvs". Dls.; 2) vara högmodig. Sm. *Snyva öronen*, röra öronen af otålighet; om hästår, får. "Hästen snyver äro". Sdm.(Selö). Snuvig, adj. som drar öronen tillbaka och ser lömsk ut: om hästar. Ul. SNÅ, s.*sno* 3.

SNÅÐLIT, s. *snaudr*.

SNÅGA-STILKA, f. selpinne. Sk.(Vemm.). *Snåva-stikka*, f. id. Sk.(Ing.).

SNÅGGJ, s. *snägga*.

SNÅIAR, *snåiä*. s. *snio*.

SNÅJPÄ, f. skam och nesa. G.

SNÅL 1, adj. 1) (såsom i riksapr.) sniken, öfverdrifvet sparsam; 2) seg; om mjölk. "Mjóki ir int snål". Dl.(Elfd.,Mora). Lapp. *snaäle*, snål, begärlig. Arbets·snål, adj. sträng mot sina arbetare. Sm.

Ill-snål, adj. öfvermåttan snål. Sm.

Skrópp·snål, s. *skrópp*.

Snål-bórs·änden, m. def. änden af långbordet (i gästabud). S.G.

Snåld, f. snålhet, girighet. Vb,

Snål-elsa, f. snål qvinna. Sm.

Snå**L**-fo**L**, f. snålt beteende. "Hä jär bara snå**l**fo**l**en", det är idel bevis på snålhet. Vb.

Snåling el. *snålinge*, m. snål menniska. Svea-,Götal.

Snål·jobb, *snål-jåpa*, *snåljåper*, s. *jåper*.

Snål-tarpa, f. mycket snål qvinna. Ul.(Rosl.).

Snål·varg, s. *varg*.

Väga-snål, adj. (om häst) som gerna afviker på bivägar, hvilka leda till gårdar i närhet till den väg, på hvilken man färdas. Vb. SNÅL 2, s. *hannval*, sid. 242.

SNÅLD, s. *snilla*, *snål* 1.

SNÅR, *snåra*, s. *snor* 1.

SNARK, *snårka*, s. *snerkja*.

SNÅRT (*snåhrt*), m. ett slags ylletäcke, som väfves, men figurerna på täcket åstadkommas derigenom att mellan slagen med slagbordet trådar trädas in. Sk.(Ing.). *Trädde täkken*, n. pl. id. Sk.(Ox.). Troligen af *snara* el. *sno* 1.

SNÅTA (ipf. *snåta*), v. n. nosa, vädra; eg. om hundar och svin med nosen nedåt marken, "Snåta efter en sup". Fl.(Nl.). Fn. *snuðra*. Jfr *snokta*.

SNÅTTAST, s. *snätta* 1.

SNÅTTER (def. *snåttra*, pl. *snåttren*), f. hjortron : Rubus chamæmorus. *Snatter* el. *snotter*, f. id. Vb.(Nysätra),nb.(Cal.). *Snåtter-bär*, *snåttron*, n. id. Åm. Är måhända samma ord som *snutter-bär, snötter-bär, snytter-bär, n. Fragaria vesca, ehuru användt på olika växter.*

SNÅVER, m. arg och sticken menniska. Ög. Jfr. snyva.

**SNÄGGA el. snygga (ipf. snagg, pl. snuggum, sup. snoggit), v. n, 1) vara kort: 2) vara kort för hufvudet, bitter, sträng, hastig? Här nedan upptagna rotskott berättiga oss att uppställa detta starka, i vårt språk under fornaste tider brukliga, men nu förlorade starka verb. Med svag böjning och något förändrad betydelse qvarlefver verbet ännu i våra munarter. Snägga, v. n. o. a. 1 1) vara kort för hufvudet, svara argt och och vresigt, snäsa kort och bestämdt. "Snägga åt (te el. ómkring sej)". Svea-,Götal.; 2) vilja bitas; om hästar. Sm.; 3) blåsa bistert, kallt. Snägja, snäija el. snajga, id. "Hä snaijer så snärst óm sina", det blåser så hårdt om ansigtet. Hs.(Db.,Bj.). Snäägg el. snågg (ipf.-å), v. n. id. Vb. Till denna rot höra måhända fn. snaqa f. yxa, S.E. 1, 569; 2, 477; snaghyrndr, adj! (om en yxa) med krum hake; snagi, m. hake, krok (till att hänga något på), samt dessutom några andra här nedan upptagna fornnordiska ord. Snagg, m. grälig mun, trut; ansigte. "Håll snaggeu på dej! Ja högg´en midt i snaggen, Han har vädret i snaggen. Han sätter snaggen i väret". Svea-,Götal.*

Snagg (el. snaggj, snågg, snåggi, snägg), n. 1) kall blåst. Vb.,åm. Snäije n, id. Hs. (Db.); 2) smått snöyr jemte blåst; 3) rimfrost på isen. Vb.,åm.; 4) frusen mark. Vb.(Nysätra). Fn. *snaki*, m. kall vind.

Snagg-hårig el. *snögg-hårig*, adj. korthårig; om hästar. Ul.(Rosl.). *Snagghårugr*, släthårig; om djur. Nk.

Snaggig, adj. snäsig. Bl.

Snaggigheter, f. pl. snäsor, bitande svar. Bl.

Snogen, m. def. hin onde. Vb. Jfr *snog*, under *snägger*.

Snugg 1, n. snuggande, snylteri. Ög.

Snugg 2, m. litet säte vid spisen i ryggåsstugor, som ofta utgöres af en inmurad sten, hvarpå tiggare (hvilka snugga efter mat) taga sin plats. Hl. Jfr *snugga* 1.

Snugga 1, f. litet stycke af något; 1) kort tobakspipa. Sveal. *Snugg*, m. id. Vb., fl. (Öb.); 2) kort båt eller piska. Ög.; 3) smula, "óm he breste pä, så ger vi dám i snugga me". Hs.(Db. Jfr L. Landgren, uppränning till en grammatik för Delsbomålet, s. 52); 4) liten gåfva af mindre betydenhet, merendels i hemlighet gifven. Hs.(Db.,Bj.),hj. (nästan foråldr.).

Snugga 2, v. a. o. n. 1 1) (hastigt) plocka, rycka upp. "Snugga gras"; 2) i vredesmod hårdraga. Ö.Dl.; 3) göra besök hos någon för att blifva bjuden på mat; gå och söka efter matbitar; gå och äta utom måltiderna genom sökande. "Han går i skafferiet å snuggar. Hvad snuggar du efter? Han snuggar sej te mat". *Snogga* el. *snuga*, id. Allm.; 4) *snugga in*, (vid upphållsvader passa på och hastigt) införa från marken säd i ladan eller stacken. !Snugga in en hel hob sä(d)". S.Sk. Fn. *snugga*, v. n. 1 a) hastigt begifva sig till ett ställe. *Skírnis för*, stroph. 27 ; b) *snugga til e·s*, vänta något, göra sig hopp om, eftertrakta. Jfr Eg. 755. E. Jonsson, 522. Fritzner, 604.

Snugg-ber, n. jordbär, smultron: Fragaria vesca. Ö.Dl. Af *snugga* 2. Jfr *snutter-ber*, *smulter-ber*.

Snugge-bit el. *snogge-bit*, m. snyltbit, bit som man snuggat sig till. Sm.

Snugge-bitare el. *snugg-bitare*, m. snyltgäst. Ög.

Snuggen el. snoggen, adj. närgången, som mycket snuggar. Sk.(N.Åsbo).

Snugg-smulor, f. pl. en ringa gåfva, som man kan tigga eller har tiggt sig till. Sveal.

Snyggt, adv. (eg. adj. n.) knappt, nätt mätet. "Snyggt e mil (el. ett mil)", en knapp (kort) mil. Nk. *Snöggt* (el. *snökkt*), adv. knappt. Vg. *Snöggäst*, adv. superl, knappast. "Han kóm snöggäst in göning döra", han kom nätt och jemt in genom dörren. Vb.

Snäggal (el. *snäggall*), adj. 1) kort för hufvudet, vresig, snäsande; 2) som gerna vill bitas; om djur; 3) kall, stormig; om väderlek. Dls.

Snägger, adj. 1) eg. kort; 2) kort för hufvudet, vresig, grälig. "Snäggt svar". Ög.,hl. *Snäggen*, adj. 1) id.; 2) sträng, svår, skarp; som hastigt påkommer. "En snäggen (el. snägget) vinter. Dä ä snägget i väret". Kl.,sm. *Snagger*, id. "En snagger vinter. Dä ä snaggert i väret". Sk.: 3) frusen; om snön. "Snöen ä snägget". Kl.; 4) som fort och hastigt uträttar något; tilltagsen. "Snäggen i hännerna". Kj.,sm.; 5) mager, skarp; om jord. "En snägger mark". Bhl. *Snygg*, adj. kort, liten. "Dä ä ett snyggt mil". Sveal. (enl. C. Säve). *Snögg*, adj. knapp, snål. "Snöggt måt", knappt mål, ej fullt mått, undermål. Vb. *Snog*, snou el. *snout*, adj. 1) med kort hår; 2) utan horn; om djur; 3) kal; om fjell eller berg, som äro skoglösa. Vb. (Nordmaling). Fn. *snöggr* (komp. *sneggri* och *snöggvari*, superi, *snöggvastr*), adj. a) med korta har: "snöggr kampr", kort läppskägg; med kort, litet eller utan gräs och ull: "snöggr, belgr; snöggvar ær; snöggvar engjar", b) hastig, plötslig; n. *snøgg*, snabb; ns. *snögger*, *snigger*, hastig, liflig (B.W.B. 4, 892); d. d. (Slesvik) *snav,* hastig, hurtig (Kok

1, 376). Häraf synes att ursprungliga betydelsen af sv. adjektivet *snygg* varit: kort.

Snagget, adv. hastigt, fort. "Dä gikk snägget". Kl. Fn. *snöggt*. hastigt.

Snägglas, v, d. 1 vilja bitas; om hästar. Hs.

Snöggäs (ipf.-*ä*), v. d. snålas. Vb. Ordet ej mycket brukligt. SNÄJTA, s. *snida*.

SNÄKKE-ROS, s. *ros*.

SNÄKKSLÄ MÄ, v. n. säges när några ordvexla och en annan faller i talet. G.

SNÄLING, s. *snida*.

SNÄLL, *snälla*, *snäll·borg*, *snäll·don*, *snäll·fotan*, s. *snilla*.

SNÄPPARE, m. vingpenna af en gås. Sk.(Ox.).

SNÄR, *snära sej*, *snärel*, *snäri*, *snäril*, *snärj-binda*, *snärje-gräs*, *snärling*, *snärlå*, s, *snara*.

SNÄRKA, s. *snerkja*.

SNÄRPA (ipf. *snarp*, sup. *snurpit* el. *snärpt*), v. a. o. n. 1) sy hastigt och illa, snörpa. "Snärpa ihop ett hål. Han snarp ihop'et. Han har snurpit dä samman". Ög.,sk.,bl. *Snurpa*. G.; *snyrpa,* Sm. (sv. böjn.); *snärp* (ipf.-*ä*), id. Vb.; 2) vara snål, girig. *Snyrpa* el. *snörpa*, id. "Hon snyrper på bitarne"; 3) vara ondsinnt, arg. Impf. heter både *snarp* och *snärpte*. Sm.; 4) *snärpa till* el. *åt* (ipf. *snärpte till, åt*), hastigt och skarpt tilltaga; om kölden. "Dä snärpte te mä kyllen. Dä snärper åt". Sk.,hl.,bl.,ög. "Köla snärp åt. "Köla ha snärpä". Vb.; 5) *snärpa åsta* (ipf. *snarp* el. *snarpte åsta*), springa fort. "Han snärper åsta så fort". Kl.(Tjust,Stranda). Urspruugliga betydelsen hos det starka verbet *snärpa (snarp, snurpit), har tvifvelsutan varit: vara hvass, skarp, hård. I fn. hafva vi snerpa (sv. böjn.), a) göra hvass, skarp; b) pådrifva; n. snerpa (sv. böjn.), rynkas; fht. snerfan, sammandraga; bay. schnerfen, id.; nht. dial. schnarphen, schnurfen, schnurpfen. hopkrympas. Harp å snarp, harpa snörpa, härpe-snärp, s. harp, sid. 245.*

Ill-snärp, s. eld.

Ris-snarp, s. ris 1.

Snarp, adj. 1) skarp, hvass. G. Snarv, id. G.,hs.; 2) hård, häftig, sträng, vresig. Hj.,hs. Snarv. G.,hs.; snärp, id. Dl.(Ohre); 3) rask, hurtig. "Den snarpaste kar". Kl. Snarsp, hvass; hårdhändt, kraftfull. Hs.(Db.). Snarpen, skarp, hopdragen, hård; om huden på händerna. Vg.(Skarab.). Fn. snarpr; n. snarp.

Snarpa, f. ondsinnt qvinna. Sm. Skinnsnärpa, f. ondsinnt och snål qvinna. Bl.

Snarper, m. ondsinnt karl. Sm.

Snyrpa el. snörpa, f. snålt fruntimmer. Sm.,bl.

Snyrper, m. snål karl. Sm.

Snärp, n. 1) något hopdraget, med synål rynkadt; rynka genom sammandragning. Snörp, n. id. Vb. *Snörp*, m. id. "Snörp på klänninga". Ög.; 2) agnborst på korn. Åm.(Stigsjö). *Snärsp*, id. Hs.(Db.). N. *snerpa*.

Snärpe-gräs, n. snärjegräs: Galium Aparine. Bhl. Jfr *snara* 2.

Snärst, adv. skarpt, hårdt, mycket. Hs.(Db.).

Snörp 1, adj. sparsam, indragen. Vg.

Snörp 2, n. handlingen då man *snärper* (syr hastigt och illa). Ög. m. fl.

Snörpug, adj. rynkig. Hs.

Vinter-snärpa, f. hastigt påkommande skarp köld. Götal. Fn. *snerpa*, f. skarphet.

Änga-snärpa, f. ängknarr: Gallinula Crex, Lath. S.Sverige. SNÄRT 1, adj. smärt, nätt. "Ett snärt liv", en smärt kropp. Ul. (enl. Ihre, gl. 2, 678). Ordet är nu troligen föråldradt. Fn.

snirtinn, renlig, nätt; d. d. *snyrt*, nätt, vacker; n. *snyrten*. Snärta, f. 1) smärt och smal ung flicka; ofta skämtsamt eller föraktligt. *Flikk-snärta*, f. Allm.; *stint-snärta*, f. id. Hs.; 2) liten smärt och smal gädda. Sm. SNÄRT 2, s. *snärta*.

SNÄRTA ei. *snärt* (ipf. *snart*, sup. *snärtä*), v. a. slå hastigt till, snärta till. Vb. *Snärta*, v. a. 1 lindrigt slå. "Snärta råg", till hälften tröska råg. Sm. *Snärta på* el. *snarta på*, v. a. 1 slå på. "Snärta på brannera", slå på eller omröra bränderna (vid eldning). Dls. *Snäädht* (ipf.-*ä*), v. a. o. n. 1) snärta, gifva ett lindrigt slag; 2) gå eller springa som hastigast eller en kort väg. "Hon snädhtä dill granngåln ätt nalta driikk". Vb. *Snärt* (ipf.-*ä*), v. n. ila, skynda bort. "Snärt sta". Vb.,mp. *Snärta* (ipf. *snart*, sup. *snurti*), v. n. id. V.Dl. *Snärta hän*, *snärta åsta*, v. n. 1 skynda bort någorstädes på en stund (eller med kort uppehåll). *Snärta ómkring*, v. n. 1 raskt löpa omkring; *snärta förbi*, v. n. 1 hastigt eller hemligt gå förbi. Götal. Fn. *snerta* (snart, *snortit*), v. a. a) vidröra; b) angå; *snerta*, v. n. (sv. böjn.), uträtta något med hastighet, raskhet; d. *snærte*, snärta: n. *snerta*, hugga, slå efter någon. Snärt (pl.-*ar*) m. 1) (såsom i räksspr.) yttersta ändan af en piska; 2) piska. Götal. *Snädht*, m. Vb.; 3) fjärt. Sm.

Snärtig, adj. skyndsam. Bhl. N. *snærten*, *snerten*.

Snärtingen, m. def. hin onde, "Ta me snärtingen!" Sm. SNÄTTA 1 (pr. *snätt*,pl. *snättum*,ipf. *snatt* [el. vanligen *snott*], pl. *snuttum*,sup. *snuttiđ*), v. n, 1) ila snabbt bort, förbi, snudda förbi. V.Dl. fven i Ö.Dl.(Elfd.,Mora,Våmh.). "Snätt åv", snabbt ila bort. "'An snott åv; 'an a snuttið åv". *Snätta* (ipf. *snatt*,sup. *snätt*), v. n. smyga med hast, stjäla sig till, oförmärkt göra något vid passande tillfälle. "Snätta sej te, bórt, fram, in, ut". Vg,sm.,kl.,ög. (hvarest ipf. konj. heter *snätte*); 2) hastigt lägga sig; om is. I denna bemärkelse svag böjning. "Isen snätte över ån". Åm. Snutt, n. liten, kort stund, ögonblick; litet grand. Vg.(Kåkinds h.). *Snutt*, m. id. Vg.(Kinds h.). *Snättanne*, n. id. "Ja kom in ett snättanne". Vg.(Skarab.; äfven i Elfsb., t. ex. Kinds h.).

Snutta, v. n. 1 1) springa hit och dit (med korta uppehåll). "Han springer å snuttar. Hva snuttar du ätter?" Vg.(Kåkinds h.), bl.; 2) snafva. Götal.

Snutten, adj. snäf; liten, kort. Ordet hvaraf maskulinum och femininum sällan förekomma, brukas gemenligen om kläder, men äfven om saker, som äro af litet om fång eller värde. Vg.(Kåkinds h.).

Snått, adv. fort, hastigt. "Dä gikk snått", Kl. *Snåttast*, adv. superi, hastigast. "Sóm snåttast". Ög.(Skärg.).

Snättare, m. snäppare, åderjärn. Sm *Åderflisa*, f. id. Bl.

Snättelin el. *snättlin*, adj. hastig snabb Dl.(Elfd.,Våmh.). SNÄTTA 2, s. *snida*.

SNÄUS-KAMMAR-TAK, s. *snus* 1.

SNÄV 1, adj. 1) (såsom i riksspr.) trång. *Snev* el, *snjev* (n. *snjeft*), id. Vb.; 2) knapp, klen, ringa. "Snäva vilkór". Götal.; 3) snarsticken, lättretlig. Ög. Fn. *snæfr*, a) snäf, trång; b) rask, hurtig; d. *snever*, snäf; n. *snæv*. Snäv 2, m. 1) liten del eller lemning. "Han har en snäv av den lasten"; 2) anstrykning af, likhet med; lindrigt anfall (af en sjukdom). "Pojken har fått en snäv å kikhosta". Vl.nk.

Snävert, adv. knappt; snålt. Sm.,bl.

Snävja, f. arg flicka. Ul.(Simtuna h.).

Snäv-rum, n. eg. snäft rum; tillfälle. Hs. (enl; L——m). SNÖ, *snöda*, *snödt*, s. *snaudr*.

SNÖ·DASKA, -*fänna*, -*kóva*, -*kåpa*, -*snörja*, -*svepor*, -*tippa*, -*vägg*, s. *snio*.

SNÖFFEL, s. *snavla*.

SNÖFS? snäsa, skam. "Den pågen skulle ha snöfs". S.Sk. "Vet snöfs!" vet skäms! vet hut! Sm.(Vestbo).

SNÖFSA 1, v. a. 1 hyfsa, kläda sig. Sm.,bl.

SNÖFSA 2, s. *snifsa*.

SNÖGG, -*hårig*, *snöggt*, *snöggäs*, *snoggäst*, s, *snägga*.

SNÖK, s. *snok* 1.

SNÖ**L**, adj. I talesättet: "dä der ä ja likä snö**l** om", det der misshagar mig; jag är ej angelägen derom. Sdm. Jfr *snöla*.

SNÖLA, *snölen*, *snöllen*, s. *snilla*.

SNÖ-PLAGGAD, s. *snaudr*.

SNÖPPLA, s. *snubba* 2.

SNÖPT OST, s. *ost*.

SNÖR, *snöra*, *snör-bede*, -*dalk*, -*dolk*, *snöre*, *snöred*, *snör-nos*, -*näsa*, -*trasa*, s. *snor*.

SNÖRA, *snöru*, s. *snara*.

SNÖRIG, s. *snaudr*.

SNÖRP, *snörpug*, s. *snärpa*.

SNÖRP, s. *rein*.

SNÖSK, *snöske*, s. *snjosk*.

SNÖTTER-BÄR, s. *snutter-bär*.

SO, *so-döda*, -*lunk*, s. *su* 1.

SO, *så*, *soss*, *såss*, jemf, och relativ part.: som, såsom. Dl. Förkorta, af *som*, *såsom*.

SOBBA, s. *subba*.

SÖĐ, s. *siođa*.

SOFS (ei. *soffs*), n. 1) slurf; 2) slurfvig, osuygg menniska. Vb. Sófsa, v. n. 1 1) slarfva, vara slurfvig; 2) dra fötterna efter sig. Hs.(Db.).

Sófsig (*sófsig*), adj. orenlig, slaskig; om handtering, väglag. Götal. *Sóffsu* id. Norrl. SOGGLA, s. *svaggla*.

SOGN, *sokkne-reda*, *sokken-jämna*, *sokken-tong*, s. *söka*.

SóJN, s. *sein*.

SóKA, *sokel*, *sokuger*, s. *såka* 2.SóKK 1, m. 1) strumpa. Allm. "Kwit sókkan å kilskoan ska e va, thå veit 'an he e gröbbor". Fl.(Öb.). *Sukka* (pl. *sukkur*), f. id.; deraf *blå·sukkur*, f. blå strumpor. Ö.Dl.; *sókka*, f. strumpa. V.Dl.(Malung); *hóse-sókk*, m. strumpsock. Sk. bl.; *hwait·sukkur*, f. hvita strumpor; *råđ·sukkur,* f. pl. röda strumpor. Ö.Dl.; 2) ett slags half-strumpor, som blott gå öfver foten; socka. Kl. Fn. *sokkr*, m. strumpa; n. *sokk*; d. *sok*; fe. *socc*; fht. *soc*; nht. *socke*; fin. *sukka*; lett. *sekke*; frans. *soque*; gr. ***σύχχος == ὑπόδημα φρύγισν***

(enl. Hesychius). Jfr skr. *sag*, att betäcka. Ragg-sókkar, S. *ragg*.

Snö-sókk (pl.-*ar*), m. 1) eg. snösocka; 2) fig. oförskämd menniska; skällsord. Sk.(Ing.),bl.

Sókka el. *sókka på si*, v. a. 1 draga på sig snösokkor. Sm.

Sókka-dólla, f. flicka i strumplästen, i sockor. *Sókka-dólle·fota,* f. liten flicka i strumplästen. Nk.

Sókke-pösling (pl.-*ar*), m. stackare, som ingenting kan uträtta. S.Sk. Jfr *pysling*.

Sókk-stikka, f. strumpsticka. Ul. *Sukkten*, m. id. Dl.(Mora). S. *ten* 1.

Sukk-band, m. strumpband. Dl.(Elfd.). Fn. *sokkuband.*

Sukk-spunå, m. ullgarn till strumpor. Ö.Dl. SóKK 2, s. *sinka* 1.

SóKKEN, pron. adj, sådan. Götal. Fsv. *seliker*, *siliker*, *sliker*, slik, sådan. SML.VML.VGL.; f. *solik*; fht. *solicher*; nht. *solcher*; fns. *sulic*; fe. *svylc*; fn. *slikr*; moes. *svaleiks*.

SOKKEN, *sokkna, sokkne·reda, -stuga, sokkän-tong, sokne-pjäkker, s. söka 1.*

SóKKER-PLÄTSA, f. sockerplätt, liten tunn sockerkaka. Vg. Nht. zuckerplätzchen.

SOKKÄL, s. sikel 2.

SOL (def.-a), f. (såsom i riksspr.) sol. "Sola ä i skogsbrynen; sola går i skogen, sola gladas (el. glar sej)", solen går ned. Götal. "Sätta sol i stäuu", taga husbondeväldet. G. Fsv., fn., fe., lt. sol; bret. sûl; lit. sáule; lett. ssaule; gr. **ἥλιος** *wal. haul (pl. heuliau); cornw. houl, heul; bret. héol; moes,sauïl; skr. sûrja; prakr. sûla, id. Jfr skr. sur, att lysa, glänsa. An(d)-syls, ann-syles, adv. mot solen, hvad som sker i motsatt led mot solen, ifrån vester mot öster, ifrån höger mot venster. Götal. Ansóles, id. Jtl. (enl. Hülphers); ann-söles, Jtl.,gstr.,åm.; ånn-syls. Ög.,sm.; anner-söles, Vb.; ann-söl*s, *ann-sols*. Vg.,vm.; *ann-söls*. G. Fn. *andsælis*; n. *andsøles*.

Dräng-sol, f. måne. "Drängsola ä óppe". Kl. *Góss-sol*, f. Ö.Dl.: *pi(g)-sol*, f. Sm. (Uppv.); *natt-sol*, f. Sm.(S.Vedbo),kl. Fn. *náttsól*, måne (Rimbegla); færöiska *naatseul*, id.

Jeld-sol, s. *eld*.

Me(d)-sols, adv. med solens gång, från öster till vester; om rörelser, som i vidskeplig mening böra ske i denna rigtning. Sdm.

Rång-söLes, s. *rång* 2.

Rätt-syls, adv. hvad som går i samma led med solen, d. v. s. från öster åt vester, från venster åt höger. Götal. *Sol-rätt*, adv. Sm.; *soles-rätt*, adv. id. Åm. Fn. *rèttsælis*.

Sola ópp, v. imp. 1 solen synes (mellan regnskurar och under mulen väderlek). "Nu solar dä ópp igen". Götal.

Sola-bergning, f. solbergning, solnedgång. Allm. *Sol-bjärga*, *sol-bjärgar*, id. "Mot solbjärga", mot solnedgången. "Västan blikknar äut mot solbjärga", vestan(vinden) lugnar ut mot solnedgången. N.G. "Mot sol-bjärgar", mot solnedgången. S.G. Fsv. *solbærgning*. S.F.S. 7, 23; *solbærgan*. S.S. 3, 123. S.F.S. 7, 2, 252. Spec. Virg. s. 311; fn. *solbjörg*; d. d. *solbierg*, *solbiering*.

Sola-kväll (el. *sol-kväll*), m. tiden för solens nedgång; solnedgång. "Dä ä solkväll nu". Sm.,bl. *Sola-kvällning*, f. id. Sm.(Östbo).

Sol·base, m. solvärme, solbadd, brännande solhetta. Kl.,sm. S. *basa* 1.

Sol-blommä, m. Apargia aucmnalis. Dl.(Elfd.).

Sol·bräkk, m. solhetta. Vb.

Sol-båge, m. Skjuta *sol-båge* hålla handen för ögonen (att afvärja solstrålarne) och se upp. Ög.,sdm.

Sol-bär, n. svarta vinbär: Ribes nigrum. Hl.,sk. Jfr *tistron*.

Sole-gladning el. *sola-gladning*, f. 1) solnedgång. *Sols-gladning, sola-glaning, sole-gladdning, sol-glänning, sola-glänning, f. id. Götal.; 2) soluppgång. "I första solaglänningen". Sm.,kl.,vl. Fn. sólargladan, f. solnedgång. Fornaldarsögur Norðlanda 1, 518: n. solaglad. id.*

Sol·fall, n. solnedgång. Sm. Fn. sólarfall.

Sol-gläntan, f.. def. ett ortnamn på en mark i Hagbyhöga. Ög. S. glänta, sol-glätta.

Sol-glätta, f. solljusning, solglimt. Vg.

Sol-gras, n. röd klöfver: Trifolium pratense. Dl.(Särna). För bladens egenskap af solvisare.

Sol gård, m. 1) en ring omkring solen; 2) fig. ett större rum uti en katsa eller inhägnad af grofva stickor, hvaruti synnerligast brax fångas. Sm.

Sol-helik, sol-ilka, s. helika, sid. 280.

Sol-hjort, m. ånga som uppstiger vid väggar genom vårsolens värme, betecknande vintrens slut. Ög.(Ydre). Sol-okse, m. 1) id. Ög.(Ydre),nk.; 2) lågt strykande dimma, som om sommaraftnarne stundom synes. Nk.

Sol·hvórr, n. sylstyng. Så kallas de fläckar af dagg eller regn, som uppkomma på väfvar då de ligga ute på bleken under solståndsdagarne. "Ta in räkkerna, annars faller sol-hvórr i dom!" S.Sk. Jfr d. solhverv, solstånd; gl. d. solhuerff, id. (A. S. Vedels Saxo, XIV, 433); fn. sól-hvörf, n. vintersolstånd.

Sol-hylla, f. sol-hölje. "Hålla solhylla el. titta under solhylla", sätta handen eller händerna öfver pannan för att kunna se i starkt solsken. Sol-hylkä, f. litet solhölje. "Sätta solhylkä", id. G. (Deminut. af sol-hylla).

Sol-kniäpä, m. eg. solknapp: slåttembla: Hypochæris maculata. Dl. Jfr slåtter-gubbar.

Sol-okse, s. sol-hjort.

Sol-ring (pl.-ar), m. timvisande ring af metall; solvisare. Sm.

Sol-sikka (pl.-ker), f. Chrysanthemum segetum. Sk.,hl. Sol-svekka (pl. ker), gul·sikke, f. id. Sk. D. solsikke, id. Jfr fe. solsêce, solstånd, lt. sol-sequium, för Chrysanthemum segetum, som nu skiljes till ett eget slägte. Jfr sid. 122, hvarest ordet oviktigt skrifves *sols-vekker*.

Sol·skins·bräda, f. vindskid, bräde på gafvelknuten af ett hus. Sdm.

Sol-skóten (*sol-skóden*, *sol-skuten*, *sol-skuden*), adj. eg. solskjuten; solstungen; om en sjukdom hos kor, då buskmuskeln brister. "Kon har blett solskuten". Sk. D. d. *solskodden*.

Sol-skótt, n. solstyng; en sjukdom hos kor. Bl. *Sol-skód*, n. id. Man tror att korna få det genom lifvet och att derigenom en borra genom sidomaghinnan uppkommer. Sk. D. d. *solskod*.

Sol-skärms-móssa, f. Splachnum. Sveal. (enl. Wahlenb.).

Sol-spänne, n.? *I solspänne*, i söder. Hs.(Db.).

Sol-stej, n. en sjukdom (svulnad) i ögat. Sm.

Sol-svärta, f. koltrast: Turdus merula. Sm.,kl.,sk. Fn. *súsvört*; d. *solsort*.

Sol-säter, n. solnedgång. Vl. *Sol-sätt*, n. Dls.; *sol-sättning*, f. Sm.,kl. Fsv. *solasæter*, *solsæter*, L.L.; in. *sólarsetr*, *sólsetr*; d. d. *sole-sæt*; fe. *sunsetl*; e. *sunset*; med. lt. *solsatis*.

Sol-ulv (pl.-*ar*), m. vädersol, bisol; den ring som stundom omgifver solen. Enligt ett gammalt mythiskt ännu rådande föreställningssätt förföljes solen af en glupande ulf, som vill uppsluka henne. Visar sig en sådan sol-ulf på himmelen, så anses det ännu likasom fordom boda någon allmän förgerning med dyr tid, hunger, stor-död eller farsot. Vg.,sm.,hl. *Sol-vete*, m. id. Vg. *Sol-varg*, m. 1) id.; 2) en som grinar illa (liksom då man ser mot solen). "Grina sóm en solvarg", grina illa, fruktansvärdt. Svea-,Götal.,fl.(Nl.). D. d. *sol-ulv*. Jfr *varg*.

Sol-ved, m. ved torkad i solen. Sm.

Sol-öga (el. *sol-ögja*), n. Ranunculus acris. Dls.,vg.,sm. Gl. sv. (Frankenius) *solöga*; (Bromel) *solögon*; isl. *soley* el. *sóleyg*, f.; n. *soløy* el. *soleie*. SóLK, *sólkäpose*, *sóllka*, *sóllkig*, *sóllsam*, s. *saula*.

SóLK, s. *surk* 1.

SóLL, *sólla*, *sóllna*, s. *svälla*.

SóLTIN, s. *svälta*.

SO·LUNK, s. *su* 1.

SóLV 1, n. (såsom i riksspr.) solf i en väfstol. *Söll* el. *söl* (pl.-*er*) . Sk.; *sólva* (pl.-*vor*), f. Hs.,vb.; *syv* (pl.-*er*), f. id. Dl. Sólva, v. a. 1 sätta tråden uti solfvet.¨ Götal. *Sölla*. Sk.; *sullva*. Vg.

Sólv-knut (pl.-*ar*), m. knut på ett solf Sm. *Sölla-knuda*, f. Sk.

Sólv-kapp (pl. *ar*), m. käpp hvarpå solfven hänga uti en väfstol; väfskaft. Sm. *Sölla-käpp*, *söla-käpp*, *sölla-stage*, m. *sölla-skaft*, n. Sk.

Sólvning, f. handlingen då tråden sättes uti solfvet. Sm. *Söllning*. Sk.

Sólv-raka, f. *sólv-stol*, m. redskap hvarpå solf knytas. Sm. *Sölla-fjäl*, f. id. Sk.

Sólv-tråd, m. tråd som användes till solf. Sm. *Sölla-trå*, m. Sk. SóLV 2, s. *salu*.

SOMA, v. n. 1 gå och släpa kläderna. Ul. *Somi* (ipf. *somja*), v. a. söla, sudda ner. Fl.(Öb.).

SO-MALLA, *so—milla*, s. *su* 1.

SóM DU, ett hundnamn; så kallas ofta en hund för att narras med den, som frågar efter hans namn. Bl. Ns. *a´s du* (== *als du*), id. Richey.

SOMEL (*somnəl* el. *summel*) f. renko. Dl. (föråldr.), jtl. N. *simla*, *semhle*, *sumul*, id.; isl. *svemla*, f. ko; fn. *simull*, m. ett af oxens namn S.E. 1, 587, 2; 2, 483.

SóMMA, *sómma-stans*, *sómmer*, *sómme-stens*, *sómli-stass*, s. *summer*.

SóMMAR-DRIVNING, -*fógel*, -*höstas*, -*lav*, -*mål*, -*ny*, *sómras*, *sómmar-stua*, -*tippa*, s. *summar*.

SOMME, m. ett kärl, som är för stort för sitt ändamål. "Hva ska ja mä den sommen å göra!" Ög.

SóMMER (*summer*, *sómm* el. *summ*), adj. dyster, bedröfvad, vid dåligt lynne. Sk. D. d. *sum*, id.; af frans, *sombre*.

SOMMÄL, s. *summla*.

SóMNA, *sómnug*, *sómmäns-geru*, *sómmäns-laus*, *sómmäns-mätt*, s. *sviva* 2.

SóMT, s. *summer*.

SôN, adv. sålunda. Dl. Jfr *såne*.

SONA, v. a. 1 förlika, försona. Hs. *Sosa* el. *sosa hop*, id. Hs.(Db.). Fsv. *sona*, v. a. id.; fn. *són*, f. försoning; fht. *sónen*, v. a. försona; nht. *sühnen*, id.; moes. *sunjon sik*, rättfärdiga sig; *saun*, n.? lösen: ***λύτρον;***: *sunjons*, f. rättfärdigande. Jfr *synä*, som är samma ord. Hunn-soning, s. *hund*.

SóNA-DOTER, *sóna-kunå*, *sond*, s. *sun*.

SOPA 1, v. a. 1 (såsom i riksspr.) sopa. "Sopa upp askan i spisen", ett fornbruk att ej trefnaden må fly ur huset. Vg. *Sōp* (ipf.-*ä*), v. a, o. n. 1) sopa, feja; 2) springa. "Han sopä å ätt vajom sä ä röuk ätt´óm". Vb. Fn. *sópa* v. a. a) låta något fara, stryka hän öfver ett ting; b) feja, sopa bort, sopa; fsv. *sopa,* sopa. Birg. Upp. 2, 257; fns. *suepan,* id. Jfr *svepa*, 1 & 2. Sop, m. 1) qvast. Vb. *Sopa*, f. ugnsqvast. Sm., m. fl. *Sopel*, m. id.; 2) fogelvinge eller fogelstjert (att sopa med); 3) något som är i något hänseende bra och dugtigt. "Hä var sopen hä". Vb. Fn. *sopr*, m. qvast; n. *sopa*, f. viska, qvast; *sopl*, m. id.

Sopa 2, f. sophög. Kl.,bl. *Soppl**e**-hög*. m. Vg.; *sóppel-hög*, m. id. Vl.

Sopar 1, pl. sopor. G. *Sopse*, pl. id. Hs.(Db.).

Sopar 2, m. en som banar sig utväg, uträttar något, rappar åt sig, samiar hop. "Han jär'n riktig sopar". Vb.

Sop-dynga, f. ställe, der sopor läggas. Sm.

Sope-bakke, m. ställe der sopor kastas. Vg.

Sop·limme (pl.-*er*), m. sopqvast. Dls. (Tössbo h.). S. *lime*.

Sop-móssa, s. *mos*.

Sop·ren, adj. rensopad, tom, t. ex. om en rensopad spannemåls-lår. Fl.(Ingo).

SOPA 3, s. *supa*.

SóPP (pl. *ar*), m. hattsvamp: Agaricus, Boletus. Nästan allmänt, ehuru ej i Skåne och Blekinge. *Supp¨*, m. V.Dl.,vg., m. fl,; *sópp* el. *sapp*, m. Vb. Fn. *soppr* m. boll; *sveppr,* m. svamp; n. *sopp,* id. Björke-supp, m. fnösksvamp; Polyporus betulinus. Vg. *Kórk-sópp*. Norrl.; *kurk-sópp*, *snjosk-sópp*, Dl; *snjösk-tjuk*, f. Vb.; *snysk-sypp*, m. Nb.

Fese-sópp, m. röksvamp, käringfis, alla arter af Lycoperdon, enkannerligen L. Bovista. Hl. *Fjuk-sópp*. Vb,; *rök-sópp*. Vg.; *fiss-bóll*,m. id. Dl. N. *fis-sopp*; isl. *fisisveppr*, id. botaniska namnet *Bovista* är bildadt af *bo-fis*.

Flugu-sópp (el. *flugsópp*), m. flugsvamp: Agaricus muscarius. Dl.,hj.,vb.

Ko-sópp, m. mjölksvamp: Boletus bovinus, luteus, granulatus, L. *Mjók-sópp*, m. egentl. Boletus bovinus, L., men så benämnas alla arter af Boletus. Dl. *Mjölk-sópp*, m. Hs.,hj.; *ko-tikka*, f. id. Norrl.

Skuru·sópp, m. skifsvanip, alla arter af Agaricus. Dl.

Syl-sópp, m. 1) Boletus suberösus. Norrl.; 2) nåldyna. Vl.

Syppig, adj. svampig, vissnad. Jtl. *Sóppun*, id. Dl. SóPPA, *sópper*, s. *supa*.

SóPPÄ (pl.-*r*), f. frukten af Rubus chamæmorus. *Sópp*, n. id. Nk. Ordet uttalas med det egendomliga nerkiska *o*- eller *ua*-ljudet. Jfr fn. *soppr*. m. boll.

SOR, s. *saur*.

SóRG·SKRÄPP, s. *skräppa* 2.

SÓRG·STÄLLE, s. *stilla*.

SóRJA , s. *sur*.

SóRK (pl.-*ar*), m. 1) mullvad: Talpa europæa. *Surk*, m. Svea-, Götal. *Sôrkel*, m. Ög.(Gullbergs h.); *syrk*, m. id. Sk.; deraf *mull-sórk*, *mull-syrk*, m. id. Svea , Götal.; 2) råtta. Sdm.,ög.,öl.; deraf *vatten-sórk*, m. Lemmus amphibius; 3) gosse, ung dräng. Svea-, Götal. *Syrk*, m. gosse, yngling som är liten till växten; deraf *buk-syrk*, m. gosse med uppsväld mage; *pójka-sork*, m. Svea-, Götal.; *sórke-hvalp*, m. pojkslyngel; *tryso·sórk*, gosse som kör hästen då man vid slåttern på oskodd kälke (egentl, med en *trysa*, f. löfrik gren, löfruska) sammankör höet. N.G.; 4) senfärdig, oduglig arbetare. Ög.; 5) skälm, skurk. *Surk,*, m. Vb.,nb. Fsv. *sork*, mullvad; ryss. *surok*, id. Af lt. *sorex*, likasom sv. *kalk*, af lt. *calyx*.

SóRLA, v. n. 1 brusa, dåna. "Elven sorlar", säges när i elfven en strid fors, som störtar fram och medförer *krav-is*, i lugn-vatten (*slak-fórs*) bildar en massa, hvilken sammanfryser ofta från ytan ända till botten utom i den s. k. *rännan*. Då om våren elfven *rensar sig* och medför dessa massor af is, säger man: *is-dammen går*. Vl.

SóRPA, f. sörpa. Dl. *Syrpa*, *surpa*, f. Fl.; *sörp*, n. ög.; *sörpe*, n. Vg.; *sörple*, *syrp*, *syrpe*, n. Sm.; *sórp*, n. id. Nk. Fn. *sorp*, n. affall, agnar, smuts; n. *sørpe*, *surpa*, f. sörpa; ***σύρφος***, m. affall, smuts, sopor. Sórpa el. *syrpa*, v. a. 1 1) sörpa. Svea-, Götal.; 2) laga illa mat. Sm.

SóRT, *sórta*, *sórtna*, s. *svart* 1.

SOSA, s. *sona*.

SO-SKAFT, *sossa*, s. *su* 1.

SOSS, *såss*, s. *so*.

SOT 1, f. sjukdom. Riksspr. *Sott,* f. Dl. Fsv. *sot*, *sott*; fn. *sótt* (i st. f. *sokt*) ; fht. *sûht*: kärnt. *sucht*; moes. *sauhts*, f. id.; *siukan* {*sauk*, *sukun*, *sukans*), vara sjuk. An-sot, f. dödssjukdom, död. Sm. (sällan brukligt ord). Fn. *ána-sótt*, f. sjukdom som härflyter af hög ålderdom.

Arv-sot, f. ärftlig sjukdom. Nk.

Fallan·sot, f. fallandesot. *Fall-sjuka*, f. Vb. *Fåll-sjoka*, f. id. Dl. Gol-sotta, f. def. gulsot. Hs.(Tuna).

Hel-sot, f. dödssjukdom. Allm. Fn. *hel-sótt*; d. *helsot*.

In~sot, f. magplåga, durchlopp. Bl.(Östra h.)

Re-sotta, f. def. messling. Hs.

Rö-sutt (el. *räu sutt*), f. rödsot. Jtl. *Blođ-sot*. Dl.

Sota för, v. n. 1 plikta för, umgälla. Allm.

Tå·sot, f. sjukdom i tårna. Bl.(Gemshög).

Vöttu·sot, f. vattensot. Vb. SOT 2, n. (såsom i riksspr.) sot: fuligo. *Sod.* n. Sk. Fn. *sót*. fsv. *sot*, d. *sod*; lit. *sodis*. Sotare, m. 1) skörstensfejare. Allm. *Sotgubbe*, m. id.; 2) aotig, smutsig menniska. Sm.

Soting, m. ett slags lax: Salmo. Sm.,kl. SOTTLA, s. *suttla*.

SóVA, s. *sviva* 2.

SóVEL, s. *syta* 1 3)

SPA(D), n. 1) (såsom i riksspr.); 2) soppa. G.,hs.; 3) fig. sällskap, färd. "Komma i spa me'en". G. Fn. *spađ*; d. d. *spai*, soppa; gl.d. *spad*. Jfr *pöllse-spa*.

SPADER, m. 1) (såsom i riksspr.); 2) illistig person. Vb.

SPAĐÅ (el. *spådä*, pl. *spađir*), m. spade. Dl I andra munarter *spae*, *spa*, m. Götal. *Speud* f. liten handspade (vid bakning), fiskspade. Vb Fn. *spađi*, spade; fht. *spato*, m.; fe. *spadu*; nht., holl. *spade*, f. Grädd·spo (def.-*spon*, pl-*spoa*), m. ugnsspade. Vb.(Nysätra). N. *spode*.

Räkke-spa, s. *räkkja* 1.

Spada (ipf. o. sup. *spada*), v. a. bryta åker med spade. Vb. *Spa*, v. a. 1 gräfva med spade. Bhl.

Spad-käl, s. *käl* 2.

Spa räka, s. *räkå*.

SpåĐå-skaft, n. spadskaft. Dl. *Spåra-trowr,* n. Nb.(Cal.). Fn. *tród*. SPAGEL (pl. *spaglar*), m. ändträ, vid hvilket nottågen äro fästade. Ul.,sdm. Ändträn vid notarmarne kallas *geläks*. V.Bl.

SPAIA, s. *spy*.

SPAJK 1, f. *Hjaul-spajk* (el. *hjaula-spajk*), f. hjulekra. G. Nht. *speiche*, lit. *szpyke*; fe. *spaca*.

SPAJK 2, s. *spik* 2.

SPAJK·TRÄ, n. märkträ vid en rågång. G.

SPAJKÄ ÄUT, v. a. genom att uthugga en kafle på stammen utmärka de träd, som skola fällas. G. Jfr *spajk-trä*.

SPAK, adj. i) vis, klok. I denna betydelse nyttjas ordet i sammans, a) *känn-spak*, som lätt igenkänner förut sedda personer; b) *minnes-spak*, minnesgod. Jfr sid. 383; 2) (såsom i riksspr.) saktmodig, tålig; tam : 3) otuktig. "Flekka ä spak". Sm. Fn. *spakr*, a) stilla, saktmodig; b) tam; c) vis, förståndig; fsv. *spaker*, fredlig, stilla. Kg.St.; fht. *spâhi*, vis. Jfr lt. *spec-ies*, f. a) seende, blick, syn. Lucr. 4, 237. Vitruv. 5, 9; b) utseende, gestalt, m. m.; *in-spicere*, blicka in i något, beskåda; skr. *spaç*; (sindr. af *sapaç*), egentl.: noga bese; *spaça*, spion. Spak-färi, adj. långsam, som går sakta och varsamt. Sm. *Spak-fälu*, 1) långsam; 2) spakfärdig; 3) tam. Vb.

Spak-färihet, f. spakfärdighet: långsamhet. Sm.

Spekt, adj. 1) späkt; 2) frusen, tillfrusen. "Sjön ä spekt". Hj. N. *spækt*.

Späka, v. a. 2 1) eg. (såsom i riksspr.); 2)svälta. Sm. *Späjk*, v. n. frysa till is. Jtl; Fsv. *spækia*, späka, stilla; fn. *spekja*.

Späkt, f. I talesättet: "han ska få leva ve späkt å lagom", måttligt, sparsamt och lagom. Fn. *spekt*, f. a) saktmod; b) visdom. SPANG (pl. *spänger*), f. spång, gångbro. Vg. *Spang* (def.-*i*, pl. *spängär*), f. G.; *spang* (def.-*a*, pl. *spinger*, def. *spingren*), f. Vb.(Nysätra); *spång* (pl. *spånger*), f. Dl.; *spång* (pl. *spångar*), f. Sthm.; *spänge,* n. id. Vg., sm. (Östra h.). Fsv. *spang*, f.; d. d. *spang*, *spong*; n. *spång*; fht. *spanga*, f. sera, tignum; fe. *spange*. Spåång el. *spaang* (ipf.-*a*), v. a. lägga spänger öfver sanka myrar för fotgängare. Vb. SPANN, *spanna*,

spannare, *spannel*, *spann-tröska*, *-tröskare*, *-tröske*, s. *spänna*.

SPANN. s. *spjärna*.

SPANN-KAKA, m. gammal, ovettig kärring. G.

SPANNKETERA, v. n. 1 slå dank. *Spånnketera*, *spannkulera*. Götal.; *spaank* (ipf.*-ä*), id. Vb.

SPAN-NÖJ, s. *nyr*. Fn. *spánnýr*, adj. alldeles ny.

SPANSK, adj. 1) (såsom i rikesspr.); 2) högmodig, stolt; välklädd. Allm. Fn. *spánverskr*, spansk. Spānsk, v. n. 1 vara högfärdig, stoltsera. Jtl. *Spänjska*, id. Hl.(Frillesås). *Spänska*, tala köpstaspråk; säges då någon, som varit från hemorten, vid återkomsten söker att tala en renare svenska. Hl.(Rolfstorp). SPARA, v. a. 1 (såsom i riksspr.) spara, skona. "Njugg spar å fan tar". Ordspr. Vb. m. fi. *Spårå* (pr. *spärär*, pl. *sparum*, ipf. *späräd*, sup. *spåråđ*), id. Dl.(Mora). Fsv., fn. *spara*; fht. *sparôn*; nht., holl. *sparen*; d. *spare*; fe. *sparjan*. O·spard, adj. 1) (såsom i riksspr.) ej sparad; 2) tillräcklig. "O-spard säd. Du har ej fått ospard stryk än". Kl.,sm. *U-spar*, adj. 1) gifmild, som gerna unnar; 2) hvarom man ej är rädd, icke mycket aktar. "Uspar tröja". Sm.(Vestbo). Fsv. *ospar*, ospard. Alex. s. 88; fn. *óspar*, gifmild.

Spardom, m. 1) sparsamhet. Vb.(Nysätra); 2) det som är hopsparadt. Vb.,mp.

Spars-mak, m. sparsamhet. "Dä ä ingen sparsmak mä dä". Ul.

Spar-smakad, adj. noga med mat; som äter sparsamt. Vg.

Spar-ögon, n. pl. glasögon. Kl.

SPARING, m.? gödsel. n. re, gl. 2, 717. Isl. *sparđ*, n. fårgödsel; lit. *spirras*, id.; gr. ***σπύραθος***, får- el. getträck.

SPARN, s. *spjärna*.

SPARR, s. *sparv*.

SPARRE, m. (såsom i riksspr.) sparre. Fn. *sparri*; fht. *sparro*; mht, nht. *sparre*; lit. *spáras*. Deraf i munarterna: Sparra-skåp, n. brädhylla under sparrarne vid en vägg. Vg.

Sparra·stua, f. ryggåsstuga. Vg.

Sparr-bord, n. bräderna långsåt väggbandet under sparrarne i en ryggåsstuga. Bhl.(Elfsb.). SPAR-SÄTRA, s. *sittja*.

SPARV (pl, *spärvar*), m. sparf: Fringilla domestica. Fl. (Ingo). I andra munarter *spörr*, *sporr*. Sk.; *sperv*, *spärv*. Vg.; *sparr*, m. 1) id.; 2) penis. Vb. Fsv. *spyrvir*, *spirver*, m. sparf. Alex. 1657. Sv. Pr. L. XX, sid. 287; fn. *spörr* (pl. *spörvar*); fht. *sparo*, *sparwari*; mht. *sparwe*; nht. *sperber*; nht. dial. (Schwaben) *spar*; fe. *spearva*, *speara*; e. *sparrow*; d. *spurv*, *spurve*; n. *spurv*; moes. *sparva*; bret. *sparfel* el. *sparouel*, id. Darr-sparv, m. stenknäck: Loxia cocothranstes. Dl. *Darr-sparr*, *stian-knäkk*. Vb.

Fórs·sparv, m. strömstare: Cinelus aquaticus. Dl. *Fórs-sparr*
sc>Snjö-sparr, s. *snio*.

Sparr-hauk (el. *sparr-höuk*), m. sparfhök; Falco nisus. Vb. *Sparr-hauk*, *spärring*. G.; *sparv-'ok*, m. Dl. Fn. *sparhaukr*; e. *sparrow-hawk*; n. *spurhøg*; d. *spurvehøg*.

Sperva·nek, f. el. *sperva-lókk*, m. en 10 eller 12 alnars stång, som med derå fästade neker i gården uppställes på julaftonen till högtidsfägnad för sparfvarne. Vg.(Näs).

Tópp-sparr, m. sidensvans: Bombycilla garrula. Vb.(Lycksele). *Rönnbärs-hane*, m. id. Sm. SPA-RÄKA, s. *räkå*
SPASS, n. spe, elakt skämt. Götal. i>Spas. Fl.(Nl.). Nht. *spass*.

SPEA 1 (ipf. *speade* el. *spedde*, sup. *spett* el. *spitt*), v. a. o. n. 1) speja, uppmärksamt betrakta, varsna. Bhl.,ög.,sm.,kl.; 2) spörja, få veta. *Speja*, id. "Dä speade ja inte. Ja spedde intet. Ja har inte spejt te dä". Sm.,öl,ög. Fsv. *bespea*, bespeja; e. *spie*; it. *spiare*; fr. *espier* . Jfr lit. *spegas*, m. spion.

SPEA 2 (ipf. *speade* el, *spedde*, sup. *speat* el. *spett*), v. n. o. a. smäda, göra narr af, drifva spe med. Sm. *Speja*, id.; *spejas*, v. d. 1 1) id.; 2) bry någon. Hs. Fn. *spéa*, smäda, göra narr af; n. *spea*. id. Jfr *spy*. Spe·glosa, f. spefogel, begabbare. Sdm. *Spe-kråka*, f. id. Sm.

Spej, n. spe, hån. Vb.

Spej-hjon, n. 1) lustig, rolig menniska; 2) lättfärdig menniska. Fl.(Ingo).

Spit, n. 1) spe, spott. Hl.; 2) förtret, harm. trots. Vb.,hs.,mp. Ordet är äfven masculinum. "Han slo sönner spägjeln i spit'n. Han åt int na i spit'n". Vb. Fn. *spè* el. *spie*, n. spe; n. *spit*; e. *spite*; holl. *spijt*; ns. *spiet*; lett. *spîts*; ir. och gael. *spid*, id. Jfr. d. d. (Slesvik) *spitleg*, förtretlig; gl. d. (Moth) *spide*, förtreta, ångra.

Spit-ord, n. pl. stickord. Hl. (Släp), *Spigon* el. *spegon*, m. id. Sk. SPEKA 1, v. n. o. a. 1 1) torka (af solsken eller blåst); gifva värme från sig; om solen. "Dä spekar starkt i dag". Vg.,hl. *Spega*, id. "En blir rent spegad i synen». Sk.,hl. "Dä ä spegadt", säges om torkade kläder. Sk. *Spek* (ipf. *-ä*). v. n. id. "Hä spekä hett i dag". Vb.; 2) sätta upp att torka. Vg. *Speka* el. *spicka*, v. a. torka, röka, salta. Allm. Isl. *spejkja*, torka, röka (korf eller kött); d. *spege*.

Spege-fläsk, n. spickefläsk. Sk. *Spikjid-fläsk*, n. Dl.

Spege-mad, m. spickemat, allahanda slags torkad, insaltad eller rökt mat, som ätes okokt. Sk. *Spikjin-mat*, m. Dl.; *speke* el. *spikke*, n. id. Sm. *Dansa speke* (el. *spege*), dansa utan musik. Sk.,hl.,bl. *Röge speke*, röka pipa utan tobak. Sk.

Spege·sill, f. spickesill. "Spegesill å säjtebrö, dä passar ihób som frakk å träsko". Ordspr. Sk.Spekje-tall (*spetje tall*), m. tall med vissnad topp. Åm.

Spiken, *speken*, *spekken*, *spikken*, adj. (eller eg. p. p.) 1) råtorkad; saltad, rökt. Allm.; 2) fastande, som ej förtärt brännvin på morgonen; alldeles nykter. Svea-,Götal;; 3) halffull. Vm.(Norbergs s:n). Jfr Rdq. 2, 437.

Spik-nykter, adj. alldeles nykter. Allm.

Östan-speka, f. torka med östlig vind. Hl. SPEKA 2, v. a. o. n. 1 1) rifva, t. ex. i mat. "Speka i maten"; 2) rifva, kratta i jorden, rifva upp mullen med fötterna eller rifva i sanden, t. ex. såsom en höna. "Hönan spekar". Sm.,bl.; 3) rifva, klösa. "Speka nåen i synen". Bl. 4) strö. "Speka sånn på gólvet". Sm.(Östra h.).

SPEKA 3, f. blålera. Kl. *Späkk-lir*, n. mjuk genomvåt lera. Ul. Jfr *spekelera*. Ihre, gl. 2, 721.

SPEKKE, s. *spikke*.

SPEKLEN el. *spekklen* (-⊥), adj. 1) äckelmagad, som ej kan äta hvad slags mat som helst. *Spekk-legjen*, id.; 2) kräsmagad, grätten. Sk.

SPEKT, s. *spak*.

SPEKTOR el. *spetor*, m. inspektor. Götal.

SPEL, *spela*, *spel-dynga*, *-fat*, *-täun*, s. *spili*.

SPELA 1, v. a. o. n. 1 & 2 l)leka; om kreatur ; deraf *spel*, n. lek. "Vara på spel", vara lekfull, göra upptåg. Hl.; 2) (såsom i riksspr.) spela: ludere. *Spilä*. G,; *spilå*. Dl.; *spille*, id. Sk. "Spela ogill", spela, dock icke om penningar Vm.(Norbergs s:n). "Spela bank", spela banqneronte. Sk.; 3) sjunga. "Han spela heelä vajen han for". Vb.; 4) koka jemt och sakta. "Nu spelar vanned i grydan". Sk.(Ox.,Bara). Jfr *leka*; 5) handla om, gå ut på. "Hä spela óm livä". "Hä jär ospcla óm hä", derom är det oafgjordt. Vb. Fsv. *spela*; fht. *spilôn*; ns. *spelen*; nht. *spielen*; fe. *spilian*. Brå-spel, s. *bråd*.

Nekka-spelet, s. *nikk* 3.

Ränn-spel, s. *rinna*.

Spel, n, vind, redskap hvarmed vindas upp. Allm.

Spela 2, f. *fiol̈*. Öl.

Spele·bóge, m. fiolstråke. Vg. *Spele-stråke*, m. Dls.

Spel-órre, m. 1) eg. orre, som har husbondeväldet vid en orrlek. Allm.; 2) spelare, vinglare. Allm.

Spel-pengar, j m. pl. penningar, som af gästerna sammanskjutas åt bruden och vid dansnöjen åt tillställaren. Vg.

Spil-kråk, f. spelkråka: Picus Martius. *Spilskir*, f. id. Vb.

Spil, n. spel. Dl. *Spil*, *spjal*, n. G.; *spill*, n. id.; deraf *kórt-spill*, n. kortspel. Sk. Fht. *spil*, n. *spel*; nht. *spiel*.

Spille-ful, m. spefogel. Sk.

Spille-vink, *spele-vink* el. *spel-vink*, m. 1) utsväfvande, lättsinnig karl, yngling. Allm. *Spiri-vink*, m. G.; 2) mycket spenslig menniska. Sk.—vb.; 3) liten gosse. Sm. SPELA 3, s. *spili*.

SPELL s. *spili*.

SPELLTA 1, v. n. 1 springa hastigt. "Nu spelltade han å som en hjort. Spellta på!" Sm. D. d. *spelte*, springa lustigt omkring såsom t. ex. ett litet lam (Kok 1, 378).

SPELLTA 2, v. a. 1 spola (garn). Dl.,vg.,sm.,kl. i andra göta-rannarter *spällta*, *spillta*, *spyllta*, *spöllta*, *spollta*. D. d. *spelte*. Spillt-rókk el. *spillt-vagn* (pl.-*ar*), m. spinnrock, pä hvilken man spolar. Sm.,ög. *Spälte-rókk*, Vg.; *spyllte-rókk*, id. Sk.

Spälte-paper el. *spola-paper*, n. papperslapp att spola på. Vg. *Spyllte-pive*, f. S.Sk.

Spälte-rör, n. röraturap, på hvilken garnet spolas. Vg.

Spälte·stikka, f. pinne, kring hvilken röret eller papperet, hvarpå spolas, sättes. Vg. *Spyllte-pinge*, m. S.Sk. SPELTA, s. *speta* 2.

SPELTET, adj. mager, svag. "Säa ä speltet. Góssen ä speltet". Sm. Jfr *spetig*.

SPENNA ÖVER, s. *spjärna*.

SPENSK, adj. smal och ungdomlig: spenslig, klen. Vl.,nk.,vm. *Spänster*. Nk.(Kihls s:n); *spenkot*,Æ id. Hs.

SPENTA, s. *spån*.

SPEPA, v. n. sprätta, pråla. *Spepe* (pl.-*par*), m. 1) sprätt; 2) friare, fästman. *Spepig*, adj. sprättig, nätt, pen. Vl.

SPERLINGAR, m. pl. krikon: Prunus instititia. Bhl.(Elfsb.). Namnet är tyskt. Nht. *spieling*, *spindling*.

SPERRA, v. n. 1 darra, hafva ryckningar i armar ock ben. "Flekka sperrar å vänner ut å in på ögera". Nk.

SPERV, *sperva-lókk*, *-nek*, s. *sparr*.

SPESK, *speska sej*, *spess*, s. *spets*.

SPETA 1, v. a. 1 1) klyfva, spänta, hugga till småved. "Speta sönder": Vl.,bl. m. fl. *Spita sunder*, skära, klippa, rifva något i små stycken eller delar; om tyg, nät, not. Fl.(Nl.); 2) sticka genom, ränna en stor eller spett genom något. "Häst´n speta säg på störom då'n skull flöj över hagan". Vb.; 3) utspänna och fästa med stickor eller spetor (t. ex. råa skinn att torka, en väf på marken). Allm. *Spet* el. *spit* (ipf.-*ä*), id. Vb.,mp.,fl.(Nl.); 4) talesätt: a) *speta gylte*, en jullek. Sm.; b) *speta ópp någon pä väggen,* hålla någon i rak ställning mot väggen (så att han ej når golfvet). Vg.(Skarab.); c) *speta skinn,* repa sig efter en sjukdom. Sm. Fn. *spita* el. *spýta*, v. a. fästa med träpinnar; fästa och utspänna skinn, som skola torkas; e. *spit*. Måhända att vårt verb ursprungligen haft böjningen *spita* (ipf. *spet*, sup. *spetit*). Gnälle-speda, f. kinkig menniska, som ständigt jämrar sig utan skälig orsak. Sk.(Bjäre h.).

Kórv·speta (pl.-*tor*), f. korfsticka; sticka att sätta i ändan af en korf, hvarigenom fjälstrets ändar tilltäppas. Vg.,sm.,bl.

Ljus-speta, s. *ljus-stikka* (under *stinga*).

Riste-speta, s. *rista*.

Spede·hua, f. ett slags stickad yllemössa. S.Sk.

Spede·tröja, f, stickad yllen fruntimmers yttertröja. Sk.(Gärds h.).hl. *Spydde-tröje*, *spödde-tröje*, f. Sk.(Ox.,Ing.).

Spetig, adj. tunn, mager. Götal. *Spetet*, adj. 1) id.; 2) allt det som är smått, knappt, ringa. "Säden ä spetet. Vi ha fägnat er så spetet". "Mjölet ä spetet", illa malet, fullt med sådor. "Dä ä spetet för mej", fattigt. Sm.

Spett, *spettanne*, s. *spik-spångande*.

Spita f. 1) sticka, längdspån. Fl.(Sjundeå); 2) kornknekt, smal spetsig stör, på hvilken säden uppträdes till torkning på marken.Sdm.,nk. *Speta*, f. 1) liten sticka, trästicka. "Få e speta i fingren. Mager sóm e speta". Götal. *Speda*, f. Sk,,hl.; 2) strumpsticka. Hl. *Spydda*, *spödda*, f. a) id.; b) träpinne på en lie, när man hugger vårsäd. Sk. Jfr *böla*; 3) stör, hvarmed en rågång utstakas. Nk.; 4) liten flicka. Sm. Fsv. *spita*, f. sticka; fn. *spita*, f. litet stycke trä, träpinne; *spyta*, f. piune, sticka; n. *spyta*, f. sticka, strumpsticka; d. d. (Bornh.) *spedde*, id.

Spitring, m. spenslig och svag menniska. G.

Spitrugor, adj. spenslig och svag. G.

Spitter-nöj, s. *spik-spångande*.

Stikk-spitu, f. liten sticka. Fl.(Nl.).

Tete-speta, s. *teta*. SPETA 2, v. n. 1 klättra. Spela ópp för en vägg, i ett trä". Allm. *Spelta*, id. "Han speltade ópp för stegjen". Sm. Troligen samma ord som *speta* 1.

SPETAL (ljudvigten på sista stafvelsen), n. hospital. Allm. I några munarter m., t. ex. *spetalen*, hospital; i Vg. *spittalen*. Fsv. *spital*, n. *spitali*, m. VGL.SML. Magnus Eriks, test.; fn. *spital*, n. *spitali*, m. *spitall*; it. *spetale*; lit. *spitole* el. *szpitole*, f.: af lt. *hospitale*. Spetals-hjon, n. hospitalshjon. Allm.

Spetals·prest, m. prest som är anstäld vid ett hospital. Allm. Fn. *spitalsprestr*.

Speta**L**·stólle (pl.-*lar*), m. galning, oregerlig menniska. Vg. SPETS, m. (såsom i richsspr.) spets. I munarterna *spiss*, *spess*, 1) id.; 2) mindre sup. "By kómpan en spess". Sk. *Spitsen*, m. def. klöfverknekt i *bräus-spelet*. Enär detta kort är det högsta i detta spel, anses det stå i spetsen för de andra; deraf namnet. G. Fsv. *spetz*, m. S.S. 1, 247; fht. *spitz*, spets. Spejslig el. *spejsig*, adj. spetsig, smal, fin. Fl.(Ingo).

Spejsa, v. a. 1 spetsa, hopfoga tvenne tåg eller rep, utan att någon större knut deraf uppkommer. Sjömansspr. Fl.

Spets·o**L**, n. stickande, bitande ord. Fl.(Nl.).

Spets-slä, m. kappsläde. Dl.(Äppelbo).

Spisker, adj. 1) spetsig, uddig, hvass. Kl. 2) slug, illistig. Vg. *Spetsk*, *spesk*, id. Sm.; deraf *speska sej*, v. n. 1 vara slug; 3) spenslig, smal, klen. Vg. *Spetsker*, id. Nk. *Spessig*, fin, nätt. Vl.

Spiska, v. a. 1 spetsa (en pinne o. d. från en sida), hvässa, egga. Kl. *Speska*, id. "Speska ihop", sätta ihop tvenne pinnar o. d. på sätt, som ibland förekommer vid ympning att qvistarne skäras snedt och snitten passas tillhopa. Vg.(Skarab.). *Späss* (ipf.-*ä*), 1) spetsa; 2) stoltsera, högfärda i granna kläder. Vb. *Spissa*, v. a. 1 tillhugga (timmer). Kl.,sm. SPETT, *spettanne*, s. *speta* 1.

SPEUD, s. *spadå*.

SPIGGE, m. den lilla tappen i tunntappen. Hs.(Db.). S. *spigot*, under *spy*.

SPIGON, s. *spit-ord*.

SPIK 1, n. speck. Dl.,fl.(Pargas). Fn. *spik*; fe. *spic*; fht. *spech*; nht. *speck*.

SPIK 2, m. 1) ursprungligen: det som är tunnt och spetsigt; 2) (såsom i riksspr.) spik: clavus. *Späjk*, m. Nb.(Ö. Cal.); *spajk*, m. G.; 3) brodd på säd. "Säden ä i spik". Sdm.,fl.(Nl.); 4) stickord. Ög.; 5) penis virilis. Vb. *Spekke*, m. Vg.(Vadsbo h.); *spink*, m. id. G. Fsv. *spiker*; fn. *spikr*, spik; n. *spik*, *spikar*, m. spik; d. *spiger*; e. *spike*, id.; lt. *spica* el. *speca*, f. spets. Jfr *spika*. Drag-spik, s. *draga*.

Galg-spik, m. spik, som suttit i en galge och hvarmed man tror sig kunna trolla. Sm.

Hand-spik, s. sid. 241.

Mo-spik, s, *mo* 1.

Spik·gubbe (pl.-*ar*), m. strandskata: Hæmatopus ostralegus. Ul.

Spik·gädda, f. täflingslek att kasta flata och glatta stenar långs utåt vattenytan, så att de derifrån återstudsa i flera hopp under fortsatt fart. *Smör·gås*, f. Ög.; *flat-fisk*, m. id. Bl. Denna uråldriga lek beskrifves af Minucius Felix, kap. 4. SPIKA, v. a. o. n. 1 1) klyfva. "Spika stikkor, spånor, pertor". Vl.; 2) stickande värka. "Dä spikar i fingren7". Nk. N. *spika*, klyfva, slå i stycken; swz. *specken*, smått klyfva (ved). Stalder 2, 381. Spikkra, v. a. 1 klyfva i tu (stickor). Dls.

Spik skjå (def.-*a*), f. stor knif att klyfra torra vedträn till trästickor. Jtl.

Spink, f. splint. Sk.(N.Åsbo). Fn., n. *spik*, id.

Spinked, adj. 1) full med splinter. Sk.(N.Åsbo); 2) i. q. *spinkig*. Sk.

Spinkig el. *spinket*, adj. mycket tunn och smal till växten; *spetig*. Allm. SPI·KILLE, *spi-lera*, s. *spy*.

SPIKJIN (uttal. *spitjin*), adj. 1) mager; om jord. "Åkrin je spitjin"; 2) späd, "skänglig". Fl.(Öb.). D. d. *spikker*, smal, tunn (Kok 1, 378). Jfr *spikken*.

SPIKKE, s. *spink*.

SPIKKEN, s. *speka* 1,

SPIK-SPÅNGANDE, adv. alldeles , helt och hållet. I sammansättа, *spik-spångande ny*, alldeles ny (ɔ: till splint och spån ny). Vg.,hl. I andra munarter säges: *sping-spångande ny*, *spritt-språngande-ny*, *splitt-spångande nöj*, *splingande ny*, *splitande ny*, *spritande ny*, *sprettanne ny*, *spritt-ny*, *spitters·nöj*, *spinter ny*, *spiller ny*, *spillersta ny*, *spingesta ny*, *splitter ny*, *splita ny*, *spit-spångande ny*, *sping språnganste ny*, *springspångande ny*, *spillerst nyj*, *spän nöj*, *span-nytt*. Äfven säges: *spiller nakjin*, helt naken, *splittnåkugur*, *spett naken*, *spettanne naken*, id,; *sping-spångene galen*, rentaf galen: *spett-galen*, *spettanne-galen*, id. D. *splitter nøgen*, alldeles naken ; n. *spildrende nakjen*; ns. *splitter nakkend*, id.; d. *splinder spanken ny*, alldeles ny; nht. dial. (Nassau) *splitter-neu*; e. dial. *spick and span new* (Grose, 150); *span new*, id. (Hunter, Hallamsh., 84); jfr fn. *spánnýr*, alldeles ny eller färsk; *spik*, f. splint, sturape; sv. dial. *spel*, n. spån. S. *spili*.

SPIK-TVÄJT, s. *tveta*.

SPIL, *spill*, s. *spela*.

8PILA, s. *spili*.

SPILI (ipf. *spiljäđ*, sup. *spiljađ*), v. a. 1) ursprungligen troligen: sönderdela, klyfva: 2) spjela, förbinda (t. ex, benbrott) med spjelor. Ö.Dl. Fn. *spila*, v. a, utspärra: "spila fingrum", d. *udspile*, id. Jfr fht. *spalten*, klyfva; mht. *spelten*; nht. *spelten*; ns. *spellen*, *spellern* (B.W.B. 4, 941): e. *spelt*; d. *spalte*, id.; gael, *spealt*, disciudere. Jfr *spjälla* 1.Baku-spila, *baku-spjäl*, s. *baka*.

Spel, n. spån, flat sticka. Kl. Fn. *spilda*, f, afskuret flatt stycke af något; *spelld*. n. en liten del af något; *spila*, f. tunnt och smalt stycke (trä); n. *spila*, f. spån: e. dial. *spal*, *spall*, *spil*, *spale*, spilra, spån; mht. *spëlte*, f.; nht. dial. (Nassau) *speller*, *späller*, id.

Spela ,f. tunnt böjdt bräde, som går öfver hjulet ini en hövagn. G. Jfr *spila*, f. som egentligen är samma ord.

Spel-dynga, f. spåndynga. Kl.

Spel-fat, n. korg att bära stickor uti. Kl. N. *spilekorg*.

Spel-tunge, *spel-täun*, *spiller-täun*, spil-tun, s. *tun*.

Spila, f. 1) spjele (på bommen i on väf). Fl.(Öb.). *Spilä*, f. G.; *späla*, f. Ul.; *spila* el. *spilja*, f. Dl.; 2) en i båda ändar hvässad stör, hvarpå sädeskärfvar uppträdas för att torkas. Ö.Nk. D. *spile*, spjele.

Spili-kunnt, s. *kunnt*, sid. 365 b.

Spilk (ipf.-*ä*), v. a. klyfva i tunna stycken, spänta (stickor att dermed tända eld eller till stickbloss). Vb. *Spilkä*. G.; *spelk'*, id. Nb.(Råneå).

Spiller, *spillersta*, *spil-spångande*, s. *spik-spångande*.

Spiller-skrinda, f. skrinda af spjelar: en större fyrkantig vagnskorg, flätad af tallstickor. V.Dl.

Spill-trä, n. tunna med lock. Sdm.,nk.

Spillär (ipf. *spillrä*), v. a. klyfva, bryta, skära, klippa i små bitar eller spilror. Vb.

SpjäLk, f. tunn träspade med kort skaft att dermed vända eller taga ut tunnbröd ur ugnen. Åm. *Spjålk* el. *spjalk*, f. 1) id. Vb. *Spjark*, f. id. Åm.(Nätra,Arnäs); 2) tunn spjele, som begagnas i väfsträngen, när han lägges på bommen, för att behålla det s. k. skelet. Vb.,hs. *Väv-spjäll*, n. id. Nk. *Spjåk*, (pl.-*er*), f. spjele, tunn sticka (till såll); deraf *spjåk-kärv*, m. en bundt stickor till såll. Dl.(Våmh.). Fn. *spjalk*, f. spjele; n. *spjelk*; skot., e. dial, *spjelk*; fe. *spelc*, *spilk*.

SpjäLka, v. a. 1 spjela (ett brutet ben). Hs.(Bj.). *Späla*, id. Ul. Fsv. *spjælka*, spjela. Bjærk. R.

Spjälke, m. kort gärdesgård. Ul.

Spjäll, n. 1) hörnig figur: a) liten hörnig åker; liten del af en åker. Hl.,ög.,ul.; b) *arma-spjäll*, ärmkil, kil i lintygsärmen vid armhålan. Vg.; 2) segel i qvarnvingar. Ö1.; 3) skifva (af sten, glas, järn, trä). Vg. *Spjall*, n. a) järnplåt; b) glasskifva. Sm. Fsv. *spiel*, n. liten hörnig åker (Linköp.s bibl. handl. 1, 240); fn. *spjald* el. *spjall*, n. a) tunnt bräde, tunn skifva; b) tafla; moes. *spilda*, f. tafla, skriftafla.

Spjäll-here (pl.-*rar*), m. dräng, som gerna vistas i köket hos pigorna. Hl.(Harplinge).

Späla-pipa (pl.-*por*), f. ett blåsredskap af vidjebark eller svarfvadt trä med 6 fingerhål; anblåses i ena ändan. Derpå blåsas visor, stundom polska, mest af vallgossar, då de gå åt fäbodarne. Jtl. SPIL-KRÅK, s. *spela*.

SPILLA (ipf. *spall*), v. a. spilla ut. Sdm. Fn., n. *spilla*; fe. *spillan*; fht. *spildan*; nht. *spilden*; ns., holl. *spillen*; e. *spill*.

SPILL-ROVOR el. *spy-rovor*. f. pl. 1) Brassica Napus, L.; 2) Bunias orientalis, L. Vl.

SPILLTA, *spillt-rókk*, *-vagn*, s. *spellta* 2.

SPIL-SKIR, s. *skär* 4 (under *skjärå*).

SPINDRA, s. *spinga*.

SPINGA, v. a. i spinta, spätttä, klyfva (färsk tall till tunna stickor). *Spingra*, *spingla*, *spindra*, *spintra*, id. Götal. Jfr *spika*. Spinge, n. 1) sådant trä, som användes till stickor; deraf *spinge-trä*, n. *spinge-fur*, f. Vg.,sm.,bl.

Spinge-stikka, f. klufven sticka af kådig tall att dermed lysa eller kölna. Ög.,sm.,bl. *Spinger-stikka*, f. Vg. SPINI, m. spene (hos kor). Dl. *Spånå* (def. *spånin*), m. id. [Jtl. Fsv. *spini*, m. spene. VGL.VML. S.S. 1, 184; fn., n. *speni*; fht. *spunni*; lit. *spenys*. Mår-spen, m. tungspene. Vg. Jfr fn. *mör*, m, fett, talg. S. *morlösa*. SPINK 1 (pl.-*ar*), m. 1) kramsfogel, sparf. *Spinke*, *spikke* el. *spekke*, m. id. Svea-,Götal.; 2) spenslig menniska. *Spinke*, id. Götal. Fht. *speh*, *speht*, m. picus; fn. *spiki*, m. id. S.E. II, 489; n. *spikkje*, sparf; gr. ***σπζία***, fink; skr. *pika*, den indiska göken. Grå-spinke, m. gråsparf. Ög.

Gul-spink, m. gul·sparf: Emberiza citronella, L. Sk. *Gål-spinke*. Ög.

SPINK 2, s. *spik* 2.

SPINK, *spinked*, *spinkig*, s. *spika*.

SPINN, n. hörnskåpet vid öfversta bänken. Hl. (Frillesås,Haslöfs,Karups s:r). Jfr *tavlätt*.

SPINNA (pr. *spiđ*, pl. *spinnum*, ipf. *spann*, pl. *spunnum*, sup. *spunniđ*), v. a. spinna. Dl. *Spinna* (pr. *spindur*, pl. *spinne*, ipf. *spant*, pl. *spunnu*, sup. *spunni*). G.; *spenna* (ipf. *spann*, konj.

spunne, sup. *spunnet*), Vg.; *spinn* (ipf. *spann,* sup. *spånni* el. *spönnä*), Vb.; *spinga* (*spannt*, *sponget*), id. Sk. Fsv. *spinna* (pr. *spindir*. S.S. 1, 17; ipf. *span*. S.S. 1, 14; sup. *spunnith.* Gl. Ordspr. 1081); fn. *spinna*; fht., fe., moes. *spinnan*; nht., holl. *spinnen*; e. *spin*; d. *spinde*; d. d. *spinne*. In-spunteri, n. konster, bedräglighet. "Han har så mykket inspunteri för sej". Vm.(Herv.,Id.). Jfr sv. talesättet *spinna upp skälmstycken*.

Små-spunken, s. *små*.

Spindel-kóna, f. spindel: aranea. Nk. *Spindel·krångla* el. *spenne-krångla*, f. id.; deraf *spindelkrångle-väv,* m. spindelväf. Vg. (kring Falköping). Fsv. *spinnil*, m. spindel; nht. *spindel*; n. *spinnel*; fht. *spinna*. Jfr *krångle-vävsa*, undor *väva*; *kóna*.

Spinge-kvinge, f. spinnhustru; fruntimmer, som sysselsätter sig ined spånad. *Spinn-keling,* f. Dl.

Spikge·rókk, m. spinnrock. Sk. *Spinn-rukk*, m. Dl; *spån-rókk*, m. Sm. Fn. *spunarokkr*.

Spinne-kôva el, *spenne-kôva*, f. spindel. Vg.

Spinnel-väv, m. 1) spindelväf. Sm. *Spingel-väv*, m. Sk.; 2) fig. något som är ovaraktigt. "Dra spinnel-väv för öjena", förblinda. Sm.

Spinnesa, f. spinnerska. Vg.(Elfsb.).

Spunå, m. spånad, något som är spunnet (af ull). Dl. *Spåne*, m. 1) spånad. Allm. *Spone*, *spöne*, m. Bl.; *spunn*, n. id. G.; 2) fig. tungt, brydsamt arbete. "Han har fått spåne. Han ä i spåne mä dä. Ög.,sm.,kl. Fn. *spuni*; n. *spuni*, *spone*, spånad.

Spån·dvärg, m. spindel. Vm.Spåne mat, m. mat (bröd med sofvel), som jemte betalning i penningar gifves för spå-nad. Sk.

Spån·kraka (pl.-*kor*), f. blånkräkla. Sveal. *Spir-täss*, m. Vg.

Spån-kunor, f. pl. små trådbitar, som. under spinnandet afrifvas och bortkastas. Fl.(Öb.).

Spån-kärra (pl.-*ror*), f. spinnrock. Ö1. *Spånvagn*, m. Vg.,ög.,sm.(Tveta): *spån-stol*, m. Sveal.; *spunn-stol*, m. Vm.(Fellingsbro); *sponn-stol*, m. id. Nk.

Spån-kärring el. *spåna-kärring* (pl.-*ar*), f. Caprimulgus europæus. Benämningen af lätet. Sm.,kl.,nk.,sdm. I andra bygder heter hon *natt-sjoan* el. *natt-blakkan*, f. def. Surrar *spåna-kärringen* länge i sänder eller "spinner långa nókkar", så får bondhustrun lång hör på sitt hörland. Sm.

Spån·stols-vinge (pl.-*gar*), m. nocke på en spinnrock. Nk. *Rókk-vinge*, m. id. Sdm.

To-spuni, s. *to* 2. SPIRA SEJ, v. r. 1 gro, växa, slå skott. "I sådant vär spirar ruen sej väl". Sk. "Rånen spirar se". Sm. *Spira ut sej*, grena eller dela sig, växa ut i flera grenar. Vg. D. *spire*. Spiring (pl.-*ar*), m. 1) ung trästam (ungefär af en bön-störs storlek). Sdm.; 2) yngling. Dls. E. dial. *spire*, ung trästam.

Spireli, adj. lång och smal; antyder svaghet. Vb,

Spiron-blomster, n. lille-kovalle: Convallaria majalis. Fl.(Qv.). Jfr fsv. *spira*, f. spira.

Spir-tuss, s. *spån-kraka.* SPIRI-VINK, s. *spille-vink*.

SPIR·TUSSE, s. *tuss* 2.

SPIS 1, m. (såsom i riksspr.) tillredd mat. *Späis*, m. id. Nb.(Öb.); deraf *spis-brö(d)*, n. bröd af agnar och sådor. Vb.; *spis-gubbe*, m. undantagsman; *spis-gumma* el. *spis-kärring*, f. undantagsgumma. Sk.(Lugg.,Rönneberga h.); *spis-lår*, m. lår för förvaring af bröd m. m. Fl.(Ingo); *spissam*, adj. 1) som kan spisas; närande, födande. Vb.; 2) som räcker eller förslår länge. Ul.; *späis syll*, s. *svill*. D. *spise*, föda; fht. *spisa*; nht. dial. *speis*, id.; fn. *spiz* el. *spis*, n. a) specerier, kryddor; b) välsmakande mat; ital. *spezie*, specerier: skr. *psâna*, spis, mat. Spis 2, m. (såsom i riksspr.) spis eller spisel. Sammandr. af *spis-häll*, m. botten i en spis; eg. häll, sten att koka på. Ul.(Rosl.); deraf a) *spisa* 1, v. n. 1 sitta jemt i eller vid spiseln. "Han gör inte mer än spisar". Sm.; b) *spis-bräde*, n. bräde, som omgifver kanterna af spishällen. Ul.

Spisa 2, v. a. o. n. 1) (såsom i riksspr.) äta en ordentlig tillredd måltid; 2) förslå, räcka till. "Dä spisar inte. Dä spisar inte långt". Allm. Fsv. *spisa*, äta. Alex. 3097; d. *spise*; nht. *speisen*, id.; fn. *spiza*, v. a. förse med lifsmedel. SPISKA, *spisker*, *spiss*, *spissa*, s. *spets*.

SPIT, *spit-ord*, s. *spea* 2.

SPITA, *spitring*, *spitrugur*, s. *speta*.

SPITSEN, s. *spets*,

SPIÄNN, *spiänna*, s. *spjärna*.

SPJALL, s. *spili*.

SPJAUL, m. 1) fena, ryggfena; 2) spole. G. *Spjol*, m. 1) ryggfena; 2) stråle i densamma. Nk. *Spjurr*, *spjörr*, n. fena, synnerligen sidofena.´ G. Jfr. *spol*.

SPJERR, adv. förgäfves. "Gå spjerr, åka spjerr", gå eller åka förgäfves, icke få sitt ärende uträttadt. Sdm.(Ornö).

SPJOGA, v. n. 1 utspeja; om tjufvar, då de gå och se sig om för att stjäla. Sdm. Jfr *spova*.

SPJÓLK (pl.-*ar*), m. stjelk. Deraf *grön·spjólkig*, adj. som har grön stjelk. "Grön-spjölkig säd", säd, hvari en mängd gröna stjelkar finnas Ul. Jfr *spolk*.

SPJURR, s. *spjaul*.

SPJUTT, m. fläck. Sm.,kl. *Spjutta*, f. 1) flack af annan färg på ett kreaturs hud; 2) inväfd fason på tyg. Sm.; 3) i sten eller trä framskjutande spjutlik strimma. Sm.,kl.,öl. *Spjuttr*, f. liten fläck, blemma (pustula). *Spjuttra*, f. fläckfeber. Öl. E. *spott*, fläck. Röd·spótta, f, en art flundra, rödsputa: Pleuronectes Platessa. Vg. *Röd-spätta,* f. Sk.

Spjuttig, adj. fläckig. Kl. *Spöttig*. Vg.,dls.,hl.; *spättet*. Dls.; *spättig*, *spätted*. Sk.; *spättuger*, id. G.; deraf *brun·spätted*, brunfläckig. Sk.,hl.; *röd-spätti(g)*, rödfläckig, t. ex. om en, som har skarlakansfeber. Sm.; *rö·spättet*, id. Vg.; *små-spjuttig*, småfläckig. Sm.; *svart-spätted*, svarfläckig. Sk.,hl. D. *spættet*, fläckig; e. *spotted*. SPJÅKA, *spjåk-kjärv*, *spjålk*, *spjälka*, *spjälke*, *spjäll*, *spjäll-here*, s. *spili*.

SPJÄLLA 1, v. a. 1 1) skada, förderfva. "Spjälla giftermålet", förlora, törspilla det. "Spjälla inte väven, klänniuga!" Sm,,kl.,ög.,hl.: 2) flå, afdraga skinnet (på fisk). "Spjälla sill". Sk.(Ing.). Fsv. *spilla*, *spiælla*, a) förderfva, förstöra. L.L. Cod. A. 27, f. 113: "køtit ær føøt af synd ok upfostrat i synd, spiællat af synd i uphofveno"; b) kränka. S .F.S. 6, 110. S. Bern. f. 40 v.: "sichem spjælladhe hænna jomfrudom"; fn. *spilla*, förderfva; döda; *spella*, *spjalla*, skada, förderfva; kränka; fht. *spildan*; fe. *spillan*; holl. *spillen*. Jfr *spilla*. Bórt-spjälla, v. a. 1 förspilla. Sm.(Vestbo).

Spill-väder, n. regnig väderlek (om hösten, när säden skall inbergas). Ul.

Spjäll, n. förspillning; det som förspilles. Sm.(Vestbo). Fn. *spell*, m skada som tillfogas något.

Spjällsam, adj. skadlig, besvärlig, ogynsam; vanligen om höstväder. "Dä ä spjällsamt mä hösten. Vi ha spjällsamt vär". Sk.,hl. *Spjällsóm*, id. Sk.

Spjällsamt, adv. svårt, kinkigt, fattigt. Sk.,hl. SPJÄLLA 2, v. a. tala. Denna gamla rot qvarlefver endast i rotskottet *späll-munner*, adj. som talar mycket. Ög. Fn. *spjalla*, tala, samtala med; fe. *spëlljan*, id.; holl. *spellen*, förutsäga: fht. *got-spellôn*, evangelizare; moes. *spillon*, förkunna, berätta; *spill*, n. saga.

SPJÄRN, s. *spjärna*.

SPJÄRNA (ipf. *spjorn*, konj. *spjorne*, sup. *spjärnt*), v, a. sparka, spjerna. Ög. *Spiänna* (pr. *spiänn*, pl. *spiännum*, ipf. *spann*, pl. *spunnum*, sup. *spunnið*). Dl.; *späna* el. *spàna* (ipf. *spàn*, sup. *spùni* el. *spänt*, p. p. *spùnen*), Hs.(Db. Bj.); *spönn* (ipf. *spönnd*, sup. *spönnt*); *spönnäs* (ipf.-*ä* el. *spönntäs*), id. Vb. I Göta- och Svea·munarter säges *spjänna*, *spänna*, *sparna*, spärna (sv. böja.), sparka. "Han spände mäg på benä. Hästen höll på å spänna te meg". *Botin* (s. 162) upptager böjningen *spjärna*, *sparn*,*spurnit*. Fsv. *spiærna* (ipf. *sparn*), sparka. S.S. 1, 168. Sv. folkv. 1, 154: "somliga han med fötterna sparn"; fn. *sperna* el. *spirna* (ipf. *sparn*, sup. *spurnit*), genom ljudsämjning *spenna* (ipf. *spann*) i fe. *speornan*; e. *spurn*; fht. *spirnan*, *spërnan*. Jfr *spôre*. Spjänna skärå, spjerna skata; en lek vid slåtteröl, att lägga sig på någons uppresta fötter och af honom kastas långt bort i höet. G. S. *skär* 3, under *skjärå*.

Spjärn, m. spark. Sveal.

Spjärt, m. *spjärta*, f. sprätlhök. Jtl. *Spjätt* (def.-*en*, pl. *spjätta*, def.-*n*), m. sprätt. Hs.(Db.).

Spjärttis, v. d. hoppa; om fisk. Fl.(K.).

Späntugr, adj. svår, besvärlig. Vm.(Fellingsbro).

Spän-vatten, n. det vatten, som genom trampning, uppvindas ur grufvor. Nk.(Norbergs s:n). SPJÄRR, s. *spjurr*.

SPLITTA, v. a. 1 reda. "S. gärn". Bhl. Ns. *spliten*, klyfva; d. *splitte*; e. *split*.

SPLITTER-NY, *splitt-nåkugur*, s. *spik-spångande*.

SPO SIG, s. *spudä*.

SPOK, n. fogelskrämma (i åker). Hs.,sm. Fsv. *spok*, spöke. S.S. 3, 115; gl. sv. id. (Kyrkob. Barnch 6, 69); gl. d. *spog*, "et uhyre, utyske" (Vid. Selsk. D.O. 6, 724): nht. *spuk*, *spok*, va. spöke; holl. *spook*, n. id. Jfr *puke* 1.

SPOKTER? hundloka: Anthriscus sylvestris. Göteb. (enl. Linné). *Spökter,* id. Hl. (enl. Wahlenb.).

SPOL, m. 1) stjert. Vb.; 2) ryggfena. Sveal. Fn. *spordr*, m. iisksfjert; n. *spor*, m. id. Jfr *spór* 1, *spjaul*, *späl*.

SPOL-DA, s. *spor* 2.

SPOLE (pl.-*lar*), m. 1) (såsom i riksspr.) spole (i en spinnrock eller väfskyttel). *Spölu*, f. id. Vb.; 2) läng och smärt pojke; oförfaren yngling. *Spoling* el. *spoling* (pl.-*ar*) m. id. Sveal. N. *spole*, spole; fht. *spuolo*; nht. *spuhle*; e. dial. *spoele*; ir. *spol*, väfskyttel. Kärr-spole, m. hjulek (till en kärra). Fl.(Nl.).

Ränne-spole, s. *rinna*. SPOLK (pl.-*ar*), m. smärre delar af qvistar, halm. Fl.(Nl.). Jfr *spjólk*.

SPóR 1, m. 1) eg. svans. "Mä spór å gór", med hull och hår, helt och hållet. Vg. "Mä górr å spórr", id. Ul.,hs. "Steka både mä gór å spór. Han åt ópp fisken mä gór å spór". Vm.; 2) kant och ände på ett sågbräde, hvaraf *språtar* huggas. Hs.(Db.). Fn, *spordr*, m. a) svans, stjert; a) det yttersta af en sak, kant, gräns; fsv. *sporþer*, m.; fsax. *spord*, kant, gräns. Spóra, v, a. 1 afhugga kanterna och ändarne på bräder. "Spóra bräder". Hs.

Fot-spór, s. *fot*. SPOR 2, n. spår. Dl. Fsv. *spor*, *spur*, n.; fn., fht., fe., d. *spor*; nht. *spur*; holl. *spoor*, id. Roten är troligen det förlorade starka moes. verbet *spairan*, *spar*, *spêrun*, *spaúrans*, quærere, investigare. Grimm, gr. 2, 57; n:o 575. I fornnordiskan har det förmodligen hetat *spera* (*spar*, *spurum*, *sporinn*). Jfr *spôre*, *spärr*. Spôra, v. n. 1 lemna (smutsiga) spår eller märken efter fötterna, smutsa ned (golf) med fötterna. "Gå inte å spôra ner golvet! Spôra inte på golvet! Hva går du å spôrar ätter?" Vg. Fn. *spora*, trampa på, träda under fötterna.

Spor dager el. *spor-dag*, m. spaning, underrättelse, kunskap (erhållen genom efterforskning), rykte. "Di fikk ingen spordager på hvem sóm stal hästen". Nk.,kl.(Tjust),ul.,vl. *8pyr-dager*, *spor-dager*, m. G.; *spórda*, m. Fl.(Vörö); *spol-da*, m. Vg.,vl.; *spór·slag*, n. id. Fl.(Ingo). *Spordan*, m. efterfrågan. "Dä ä sådan spordan efter säd". Sk. Fsv. *spordaghi* el. *spurdaghi*, m. spaning, vetskap, kunskap. SML. Kg. St. IV, 5, 3; fn. *spurdagi*, n. *spurdag*.

Spór-kar(l), m. karl, som biträder t. ex. vid fiske och i aflöning erhåller en viss del af fångsten; deraf *spór-kar(l)s-lótt,* m. Sdm.(Örnö).

Spórr-dike, n. mindre dike, som går ut i afloppsdiket. Sm.

Spór-räkkä (ipf.-*räkktä*), v. a. förfölja någons spår. G.(F.).

Sporr-skålldrå, f. pinne i en vagnstege, som sitter löst och slamrar. G.(F.). *Sprus-skvalld*, m. id. S.G.

Spurja, *spura* el. *spöra* (ipf. *spure*, sup. *spurt* el. *spurjt*), v. a. o. n. 1) följa på spår, efterspana. Sm. *Spöre* el. *spörje* (ipf. *sporde*, sup. *sport*), id. "Man kan nókk spörje' haren på snin". S.Sk.; 2) spörja, efterfråga; få veta. Sm. *Spöri* (ipf. *spördä*). Dl.; *spörra* (ipf. *spurte*). Bhl.: *spuła*. Hl.; *spöri* (ipf. *spodh* el. *spörjä*, sup. *spodht*), id. Vb. Fsv. *spyria* el. *spöria* (ipf. *spurþi*), spörja. L.L.; fn. *spyrja* (ipf. spurđi); n. *spyrja*, a) spåra upp; b) spörja; fsax., fe. *spyrjan*; fht. *spurjan*, spåra; nht. *spüren*; holl. *speuren*: id.; d. *spørge*, spörja; e. dial. *spar*, id.

Spurjament, n. underrättelse, rykte. Kl.

Spörs-mål, n. 1) eg. (såsom i rikksspr.) fråga; 2) infall, qvickheter. "Han har så mykkä spörsmål för seg"; 3) nyheter för dagen, sqvaller. "Kärringar ha ór(d)ning på alla spörsmål. Springa mä spörsmål". Nk.

Spörull el. *spörill*, m. frågvis, nyfiken menniska. Dl.(Elfd.). *Spyrill*, m. id. Dl.(Våmh.). Fn. *spurull* el. *spurall*, adj. a) som af vettgirighet gerna frågar för att föröka sin kun-skap: b) frågvis.

Spör·vidden (*spyrr-vidden* el. *spor-veden*), adj. frågvis, nyfiken. Sk. SPóRE, m. sporre. Vg. *Spuri*, m. id. Dl. Fsv. *spori*, m. Fr. af N. 2626; *spuri*, m. Cod. Bur. s. 156; fn. *spori*; fht. *sporo*; nht. *sporn*; d. *sporo*. Jfr *spjärna*. Brudgums-spórre, m. Gymnadenia conopsea. Sm.(Vestbo).

Spóra-bóra, f. hål på lieskaftet hvari liens häl eller sporre infälles. *Spór-hål*, n. id. Hl. Fn. *bora*, f. hål.

Spórre-bröd, n. hvetebröd som är tunnt ristadt med en sporre, så att det lätt går sönder i de afsporrade bitarne. Bhl.(Elfs.).

Spórr·gräs, n. Stratiotes aloides, L. Ul. Kring Uppsala kallas örten *bórrar*, m. pl., *borr-gräs*, n.

Spórr-öl, n. hästridning med välfägnad, då brudgummen hemtas till bröllopet. Bhl.

Tårt·spórre, m. liten trissa, hvarmed man tillskär bakelser och tårtor. Ul. SPóRR 1, s. *spór* 1.

SPORR 2, s. *sparr*.

SPOR-STóKK, s. *stókk*, under *stinqa*.SPóSKAS, v. d. 1 begabba. *Spóskig*, adj. spotsk. Vg. Jfr fsv. *spotta*, spotta: bespotta.

SPóTTIG, s. *spjutt*,

SPOVE (pl.-*var*), m. 1) spof: Numenius. *Vass-spove*, m. vattenspof; 2) högfärdig och i åtbörder narraktig menniska. Vg. Fn. *spói*, m. Numenius phæopus; n. *spue*, *spove*, m. Scolopax arquata. Spova, v. n. 1 gå med högfärdiga och narraktiga åtbörder. Vg.,vl.,dls. *Spovera*. Nk.; *spovelera</i. Vg.(Vadsbo); spoi, id.; Vb.; 2) spionera, hemligen utforska. Spovera, id.; deraf spov, m. en som lurar, spionerar på andra. Sm. SPRAG, n. lifligt samtal, språkande; talämne. "Kan tänka, der ska ble ett sprag når de få vidda dä". Sk.(Ing.). Spragement, n. 1) samtal. "De kóm te spragement"; 2) rykte. "Här ä ett spragement". Sk.(Onsjö). Spargement, n. spaning. Bhl. Jfr spraken, spurjament.*

SPRAGA, f. slyna. Hl.(Karup),sk.

SPRAGG (ipf.-ä), v. a. o. n. 1) sparka omkring; om höns och andra foglar, när de krafsa i mull eller sand; 2) i allmänhet: sparka. Vb. Jfr sprassäl, sprygg.

SPRAGGE (pl.-gar), m. ruska eller större gren (af löf- eller barr-träd). Gstr.,hs.(Db.). Spragg, m. afskuren gröfre qvist; käpp. Fl.(Nl.).

SPRAIDÄ (ipf. spraddä, sup. spratt, p. p. spraddar), v. a. sprida. G. Gl. sv. spredha, sprida (Gustaf I:s bib.); ns. spreden, id. Jfr sprita.

SPRAJLED, spräjled el. spraled, adj. spräcklig. Sk.

SPRAKEN, m. def. kunskap, underrättelse, nys, löst rykte. "Få spraken óm en sak". Vl.,dls. Sprakken, id. "Har du fått nonn sprakken på tjuven?" Vg.(Vadsbo). Sprakan, sprakning el. sprakkning, f. id. "Ja kunde inte få sprakan på'et. Han fikk sprakkning på den tjensten". Sk. Sprakning, f. id. Bl. Fn. spraki, m. id. Sprakka efter, v. a. 1 söka eller få underrättelse om. Sk.,dls. Sprakkta efter, id. Sk. SPRAK-FÅLE, m. ung, yster häst. Sveal. Fn. spræk r, rask, liflig.

SPRAK-VED, s. wid 2.

SPRALLA, v. n. 1 sprattla. Sk. I andra munarter sprala. N. sprala; d. sproelde el. sproelle; d. d. (Slesvik) sprade; e. sprawl; ns., holl. sparteln. Spralle-böjsa, f. en som sparkar omkring sig. Sk. SPRANG, sprang-gras, s. springa.

SPRANNT, s. sprinnta.

SPRASSÄL, sprata, spratta, s. spritta.

SPRAVALLSK, adj. sprättig, högfärdig. Jtl. Jfr spralla.

SPRI (def.-e, pl. spri, def. spria), n. vägg eller balk mellan dörrar och fönster. Hs.(Db.).

SPRIKA, v. n. 1 spärra ut, utspärras, sträcka sig från hvarannan. "Sprika i sär fingra", spärra ut fingrarne. Nk.,vg. Sprita, id. "Sprita i sär fingra". Nk. Spreta el. sprojta, id. Sm. Spreka, v. n. sprätta med benen, streta. Jtl, mp. N. sprikja, spärra ut. Spriken, adj. (eg. p. p.) utvidgad, sträckt från hvarannan, utspänd. Vl.,dls,vg. N. sprikjen. SPRIKKA, s. springa.

SPRINGA (pr. springur, pl. springe, ipf. sprank, pl. sprungu, konj. sprunke, sup. sprungi, imper. sprink), v. n. hoppa, skutta. N. G. Springa (pr. spring, pl. springum, ipf. språng, pl. sprungum, sup. sprungiđ), v. n. gro; om afmäjad säd som efter nederbörd börjar gro. "Sädi a sprungið". Dl.(Elfd.,Våmh.). Fsv. springa (ipf. sprang, 3 pl. sprungo), springa, hoppa. S.S 1, 242; 2, 77. Spec. Virg. s. 30. Birg. Upp. 1, 343: fn. springa (ipf. sprang, sprakk, pl. sprúngom, ipf. konj. sprýngi, sup. sprúngit), a) springa, hoppa; b) springa i tu, remna; n. springa, id.; fe. springan el. sprincan, a) hoppa; b) framgå; c) skjuta fram, gro; fht. springan, a) framvälla (som en källa); b) hoppa; holl. springen, a) springa; b) framvälla. Utom nedan upptagna rotskott höra äfven hit sv. språng, spränga, m. fl. Nagel-spräng, s. nagel 2.

Sprang el. sprängä, f. remna. "Pa sprang", adv. på glänt; om en dörr. G.

Sprang-gras, n. sprängört: Cicuta virosa. Dl.(Elfd.). Sprängs-rot, f. Vb.; nükka-rot, f. Vg.; buna-rot, f. id. Mp. Gl. sv. (Frankenius) vatn·odört.

Sprikka (pr. sprikk, pl. sprikkum, ipf. sprokk [eller sprakk], pl. sprukkum, sup. sprukkjiđ), v. n. 1) spricka. Dl. Sprikka (pr. sprikkur, pl. sprikke, ipf. sprakk, pl. sprukku, sup. sprukki). G.; sprekka (ipf. sprakk, konj. sprukke, sup. sprukket). id. Vg. "Kruka går sä längj dill brunn, dilläs a sprikk". Ordspr. Vb.; 2) kasta ut eldgnistor. "Granvön sprikker (sprakk, har sprukkit) så faslit". Sdm. Detta verb har utvecklat sig ur springa, på samma sätt som stikka af stinga- N. sprekka.

Spring, n. hopp, språng. G. "Köra i spring", köra i galopp. Sm.

Springare, m. 1) stor makrill, som gör våldsamma språng i och öfver vattnet, när ban nappat på ränn-dörjen. "Sikken en dunder-springare!" Bhl.; 2) i q. spring-bagge. Sm.

Spring-bagge (pl.-gar), m. springgumse. Sm.

Spring-bom. m. den stång el. bom öfver värvelen på en tvebettsvagn, uti hvilken svänglarne hänga. Sm.

Spring-fält (pl.-ar), m. en som ränner omkring och icke sköter sina sysslor ordentligt; skämtsamt. Götal. Spring-kópp, m. id. Sm. Nht. springinsfeld.

Spring·gås, f. bröstbenet på en gås. Sk,

Spring-häst, m. våg, hörande till sölfven i en väf, förenad med väftramporna. Vg. N. springhest.

Spring-lótt, m. Kásta spring-lótt. allmogens vanliga sätt att kasta lott vid delning af någonting. Härvid tillgår sålunda att hvarje deltagare väljer ett märke, t. ex. en risqvist, pinne o. d., som har ett visst tecken, så att det af honom kan igenkännas. Dessa märken öfverlemnas åt en ojäfvig person, som utkastar dem på de delar, hvarom lottas och hvilka sålunda tillfalla egarne af de olika märkena. Hl. Här igenkänner man de gamle Germanernes plägseder, såsom de af Tacitus (de Germania, kap. 10) beskrifvas. "Sortium consuetudo simplex: virgam frugiferæ arbori decisam in surculos amputant, eosque, notis quibusdam discretos, super candidam vestem temere ac fortuito spargunt".

.Spring-sko, s. sko,

Spring-vägar, m. pl. "Dä jär int springvägar däit", det är långt dit. S.G.

Sprinnta (ipf. sprannt, sup. sprunntit), v. n. slå ut, spricka ut; om löf och blommor. Kl.,sm. Spriint (ipf. sprannt el. sptintä, sup. sprunti el. *språntä*), springa hoppande, fort, skutta, hoppa. "Han sprant ópp på bolän", han hoppade upp på bordet. "Han sprant över gärsgåln". Vb.,nb. Deraf a) *sprannt*, adj. ytterst liflig, rädd, skygg; om nästar. Ög.,nk. Jfr *sprygg;* b) *stor-sprinntar*, m. som springer fort. Vb.

Sprinsk, adj. brunstig; om hingst. Sk.

Sprukka f. springa, spricka, remna. Sm.,vg. *Sprykka*, f. id. Sm. Fsv. *springa*, f. springa. Birg. Up,p. 2, 199; *spryngja*. f. L. c. 1, 312; 2, 155. S.S. 3, 132; fn. *sprunga*, f. id.

Spryng (pl.-*ar*), m. språng, skott, groning (på malt, potäter). S.G. *Språng*, m. id. N.G.

Språnge-lakan, n. hvitt linnelärft, som spännes under taket i en bröllopsstuga. Det består af fyra till sex olika stycken, hvaraf hvartannat utgör vanligt linne; de öfriga styckena likna spetstyg, hvari bilder af tuppar, stjernor m. m. äro inväfda. I midten af detta lakan öfver den plats, der brudparet under vigseln är stående, är en thronhimmel uppsatt. Prydningsbestyret räcker långt inpå aftonen näst före bröllopsdagen, hvilken afton kallas *mö-kväll*. Vg.(Rackeby,Kållands h.).

Språng-gjord, f. den enkla rem som sitter bredvid bukgjorden under buken på enhäst. Sm.

Spräkk, m. I sammans. *hove·spräkk*, m. hufvudvärk. Vg.(Åhs,Viste,Barne,Kinds h.).

Spräng·frö, n. linfrö, som ligger öfver vintern i sina frögömmen och "spränger ut" (hoppar ut) deraf. Användes fordom att strö ut efter en likkista, då hon utbars från gården att förekomma gengångare. S.Sk.

Spräng-vatten, n. vatten, som frampressas genom halfuppdragen lucka i en qvarnränna förmedelst det påträngande vattnets styrka. Sm.

Stark-sprungen, s. *stark*. SPRINNTA, *sprinsk*, s. *springa*.

SPRITA (ipf. *spret*, konj. *sprete*, sup, *spretet*), v. a. sprida. Ög. Fht. *spriten* (ipf. *spreit*). Jfr *spraidä*.

SPRITTA (pr. *spritt*, pl. *sprittum*, ipf. *spratt*, el. *sprott*, pl. *spruttum*, sup. *spruttið*), v. n. 1) spritta. Dl. *Spritta* (pr. *spritter*, pl. *spritte*, ipf. *spratt*, pl. *spruttu*, sup. *sprutti*). G.; *spritta* (*spratt*, *sprutti*). Hs.(Db.); *spretta* (ipf. *spratt*, konj. *sprutte*, sup. *sprutte*t). Vg.; *spritt* (*spratt*, *spritti*) och *sprätt* (ipf. *spratt*, sup. *sprutti*, *spritti*, *språtti* el. *sprättä*), id. Vb.,nb.; 2) spricka ut, gro, skjuta brodd. Dl.(Mora). *Spritta* (ipf. *spratt*), spricka ut; om löf och blommor. S.Nk. Fn. *spretta* (*spratt*, *sprottið*) springa, springa ut, växa, framvälla; n. *spretta*; fe. *spreótan*, gro, skjuta brodd; *spryttan*, id.; fht. *spriozan*, nht. *spriessen*; ns. *sprotten* el. *spruten*; holl. *spruiten*; gl. d. (Moth) *sprude*, id.; (Arrebo) *spryde*, id. "Korn og frö spirer fast og spryder". I fornnordiska tungan har troligen i äldsta tider funnits ett starkt verb *sprióta* (ipf. *spraut*, pl. *sprutu*, sup. *sprotit*), springa fram, växa, gro. Till starka verbet *spritta*, höra utom nedan anförda rotskott, sv. *spratt*, n. *sprätta*, v. a., *sprattla*, v. n. Sprassäl (ipf. *sprasslä*), v. n. 1) sprattla, spritta; om fiskar under lek eller då de nyss upptagits ur vattnet; äfven om döende djur; 2) plaska, stänka omkring sig i vatten eller annat, såsom t. ex. då foglar bada sig. Vb.

Sprata, v. n. 1 1) spjerna, sparka omkring. Vg.; 2) spraka; om brinnande ved. "Dä ä en fetknagg i ve'n, dä spratar i'en". Vg.,sm.,bl.

Sproti, m. spö, smal käpp. Dl.(Mora). *Språte* (pl. *språtar*), m. lång trästicka till väf. Sm. *Spröta*, f. id. Ög. *Språta*, f. qvist, spö. Hs.; *spräuta*, f. qvist, skott. N.G. *Spraut*, *spröut*, *spreut*, *sprota*, m. spö, smal käpp. Vb.; *spröt*, n. smal gren; lång smal gren (till täckning af halmtak, att sätta i ärt- eller bön-land); deraf a) *bön-*, *ärt-spröt*, n. Sm.,bl.; b) *gärdsel·spröt*, m. vidja att nyttjas vid gärdesgårdars stängning. Vm.(Norbergs s:n). Fsv. *sprotte*, m. qvist. S.F.S. 7, 210: *spruti*, m. rotskott, telning. Cod. Gyll. f. 157: "en spruti aff iesse roth"; fn. *sproti*, m. ungt trädskott, tunn käpp; n. *sprot*, n. stång; fe. *spreót*, m. id.; fht. *sprozzo*, m. rotskott, telning; ns. *sprate*, *spratel* (B.W.B. 4, 976); holl. *sproet*, *spruit*, f.; nht. *sprosse*, f.; e. *sprout*.

Sprutta, f. 1) springa; remna, rispa; smal öppning, uppstoppning i sömmen på klädesplagg; sprund på kjol, julp på byxor. Svea-,Götal. *Språtta*, f. id. Vg.

Sprutten (el. *sprutta*), adj. utsprucken, grönskad. "Lövet ä spruttet (el. sprutta). Blomstren a spruttna (el. sprutta)". Sm.

Språs, v. d. 3 gro, skjuta brodd. "Kornet ä språdt", då kornet mältes. "Knoppen språs", då vid löfsprickningen löfven börja synas utom knoppskalen. *Språ*, v. n. gro; öppna sig; spricka ut. "Han vill ha i se så snart han språr öved", han vill hafva mat, så snart han öppnar ögonlocket; säges om den, som äter genast efter uppvaknandet. Sk.(N.Åsbo).

D. d. språ, spryde, gro. slå ut; lit. sprogti, sätta knoppar; lett. sprôgt, id.; e. to sprout, spricka ut, slå ut telningar, göra skott. Jfr för öfrigt spritta.

Språta, v. a. 1 sätta språtar eller spolar i en grind eller hövagnshäck. Sm.

Språta·mat, m. en som är värd stryk. Hs. Jfr fn. sprota-barn, n. barn som man tuktar med ris eller käpp.

Sprätt l, m. smidig qvist eller rotting, som fastsatt i en träkloss anbringas vid båtrelingen för att å densamma fästa dörjen. Genom sina vippningar utvisar då sprätten när fisken nappar. Begagnas äfven vintertiden vid fiske i vak. Bhl.

Sprätt 2, m. 1) hastigt språng (af rädsla); om hästar. "Der kom en sprätt på märrana når de sto fór harr(v)cn å pågen gått frå dem". S.Sk.; 2) utsot. Ordet brukas blott i bestämda formen singularis. "Han har sprätten". Fl.(Nl.).

Sprätta v. a. 2 1) sätta något i hastig rörelse förmedelst cu knäppning med fingrarne; knäppa (med fingrarne). Dl.(Elfd.,Våmh.); 2) skjuta af en pil med sprätt-bössa. Sdm. Sprätt el. sprett (ipf. o, sup.-ä), v. a. o. n. 1) sätta något i hastig rörelse förmedelst en knäppning med fingrarne; hastigt kringkasta. "Sprett ut tveten! Sprett ut höjet!"; 3) göra hastigt språng, hoppa; om insekter; 3) vara sprättaktig. Vb. Fn. spretta, kasta eller rifva lös.

Sprättare, m. 1) knäppare, insekten Elater, som lagd på rygg hoppar förmedelst en tagg, hvilken djuret eger nedunder vid ändan af bröstet. *Spvätt-skórv* (el. *sprett-skórv*, pl. -*ar*) m. a) id.; b) liflig, rörlig menniska. Vb.; 2) sprätthök. Vg. N. *sprettar*.

Sprätt-bóga (el. *sprett-bóga*), m. pilbössa, armborst. Norrl. *Skjut-bóge* (uttal, *stjut-bóge*), m. Nb.(Ö.Cal.): *bugå*, m. id. Dl.(Mora); *sprätt-bössa*, id. Sdm. N. *sprette-bogfe*.

Sprätten, adj. sprältig, högfärdig. Vg.

Srätt-hauk (pl.-*ar*), m. sprätthök, sprätt. Vb.

Sprätt-kamb (pl.-*ar*), m. grof kam. G.

Spröta el. *sprötja*, v. a. 1 uppsätta små käppar i ärtland. Sm.

Spröte (el. *sprödde*), m. väf-spännare. Sk.

Särk-sprätt, s. *särk*. SPRITT·SPRÅNGANDE NY, s. *spik-spångande*.

SPRUKKA, s. *springa*.

SPRUND, n. 1) (såsom i riksspr.) propp eller tapp, hvarmed sprundhålet i laggkärl tilltäppes. *Sprunns*, m. a) id. Sk.,N.G.; b) fyrkantig propp, som infälles i bottnen af stocken på en stor hyfvel (*ro-bannk*) framför hyfveljärnet. S.Sk.; 2) sprundhål i kagge eller träflaska. Vb.; 3) öpp-ning på kjortel upptill, framme eller bak. Svea-,Götal. Jfr *spuns, sä ka·sprund*.

SPRUNNT, n. list att insätta uti plöjningen mellan tvenne bräder. Sm. *Fjäder*, f. id. S.Sk.

SPRUT, m. liten strömmingsunge: i allmänhet liten fiskunge, t. ex. bland flundror. N.G.

SPRUTA (ipf. *spröt*), v. n. spruta. Ög. *Sprauta* el. *spräuta* (pr. *sprautur*, pl. *spraute*, ipf. *spraut*, pl. *sprutu*, sup. *spruti*). G.; *spruda* el. *spröjtä*, v. n. 1 id. Sk. Fht. *spriuzen*; nht. *sprieszen*; jfr fn. *spretta* (*spratt*, *spruttum*), springa; springa ut, växa; framvälla: "þar sprettr einn mikill brunnr". K. Gislason, 44 Prøver af oldnordlsk sprog og literatur. Kjøb. 1860,

sid. 65. Spruta (pl.-*tor*), f. 1) (såsom i riksspr.). *Spruda* el. *spröjta*, f. id. Sk.; 2) vattenkanna (med tut för trädgård). Sm. Tuten dertill kallas *vatten-spröjt* (*vann-spröjt*), m. S.Sk.

Sprut-luder, n. liderlig qvinna. Sm.

Spräut el. *sprut*, n. fint rödprickigt utslag på kroppen. G. SPRUTTA, *sprutten*, s. *spritta*.

SPRYGG (el. *sprydj*), adj. ytterst liflig, skygg; om häst. Hl.,sk. D. d. (Bornholm) *sprygg*, id. (Adler, 55). Jfr *spräker*, *sprannt*.

SPRÅK-MÄSTARE, m. en som är språksam och med muntert glam roar ett sällskap; en som talar mycket. Hj. D. d.*sprogmester* el. *sprok'-mester*, m. en som talar mycket. Junge, Nord-sællandske Landalmue, s. 405.

SPRÅNG, *språnge-lakan*, *språng·gjord*, s. *springa*.

SPRÅS, *språta*, *språta-mat*, *språte*, *språtta*, s. *spritta*.

SPRÄKER (el. *spräk*), adj. 1) modig; gladlynt, språksam. Jtl.,vb.; 2) vackert glänsande, lysande; som har lysande färger; rödblommig. Uttalas vanligen mjukt: *spräg*. Jtl.,åm.,hs. Fn. *sprækr* el. *sprækr*, rask, liflig, eldig, modig; n. *spræk*.

SPRÄKK, s. *springa*.

SPRÄKKL (el. *spräkl*), f. liten fläck eller blemma. *Spräkla*, f. def. messlingen. Öl. Fht. *sprëhha*, f. hudfläck; mht. *sprecke*, id.

SPKÄNGLER, f. pl. 1) små tofsar under hakan på vissa svin. Sm.,bl.; 2) snaror för grönsiskor eller andra småfoglar. Sm.

SPRÄNGLING (el. *sprängel*), m. smal, ej fullvuxen yngling; oerfaren yngling, glop. Vg.,sm.,bl. Jfr *springä*.

SPRÄNGS-ROT, *spräng-vatten*, s. *springa*l

SPRÄTT, *sprätta*, *sprättare*, *sprätt-bóga*, *-bössa*, *sprätten*, *sprätt-hauk*, *-kamb*, *-skórv*, s. *spritta*.

SPRÄUT, *spräuta*, *spröjt*, *spröjta*, s. *spruta*.

SPRÖT, *spröta*, *spröte*, s. *spritta*.

SPUDÄ el. *spöä* (ipf. o. sup. *spudä* el. *spöä*), v. n. skynda sig. G. *Spo sig*, v. r. id. Sm. (enl. Spegels gl. 472). D. d. *spô se* (Varming, det Jydske folkespr. s. 121); nht. dial. *sich sputen*; ns. *spoden* (B.W.B. 4, 960); holl. *zich spoeden*; e. *speed*; gr. ***σπεύδ-ειν***, skynda sig; ***σπου-δάζειν***, id.; ***σπουδή***, f. skyndsamhet; ***σπουδαι-ος***, skyndsam, ifrig; lapp. *spaitet*, framskynda, skynda på; *spait*, adv. hastigt; *spaites*, hastig: fht. *spuotig*, snabb, skyndsam; *ga-spuotón*, påskynda

SPUNN-STO**L**, s. *spinna*.

SPUNS, n. sprund, tapp i laggkärl. G.,jtl. *Spunn* (*spung* el. *spång*), n. Sk.(Ljunits,Harj. h.); *puns*, n. id. G. Isl. *spons*; n. *spuns*, d. *spunds*; d. d. (Slesvik); nht. *spund*; böhm. *spunt*; lit. *spunta*, id.

SPURA, *spurja*, *spurjament*, s. *spor*.

SPURRÄ el. *spärrä* (ipf. *spärrdä*), v. n. krafsa som höns. G.

SPUT, *sputt*, *sputta*, s. *spy*.

SPY, v. a. o. n. 2 1) (såsom i riksspr.) spy. *Spi* (ipf. *spidde*, sup. *spidt*), Sk.,hs.: *spaia* (pr. *spair*, pl. *spaium*, ipf. *spiddä*, pl. *spiddum*, sup. *spitt*). Ö.Dl.; *spjö*, V.Dl.(Malung); *spöj*, id. Nb.(Ö.Cal.); 2) spruta, utkasta. "Spi ell". Sk.; 3) *spy på någon*, i högsta grad förakta någon. Sm. Fsv. *spy*, spy. VGL.; *ut-spias*, bespottas. Birg. Upp. 4, 61; fn. *spýja* (*spjó*, *spuit*); fd. *spi*, (Harpestr.); d. *spye*; d. d. (Slesvik) *spi*; fht. *spîwan*, *spiuwan*, *spîan* (ipf. *spe*); ns., holl. *spijen*; ffris. *spia*; vfris. *spyen;* nht. *speien*; fe. *spîvan*; e*spew*; moes. *speivan*, el. *spevan* (*spaiv*, *spivun*,

spivans); lt. *spuere*; lit. *spjauti*; gr. **πτύειν**, dor. **ψύττειν**, id. Jfr *spea* 2. Frö-spy, n. grodrom. *Frö-sprut*, n. id. Sm.

Frö·spya, f. el. *fröa-spy*, n. algslägtet Draparnaldia, hvilket så mycket liknar Batrachospermum att de intill senare tider förenades. Sm. m. fl. Anm. I flera engelska växtnamn ingår ordet *frog*, rana.

Gök-spyor, f. pl. Erineum betulinum (ett exanthem, förorsakadt af insekter). *Gök-blod*, n. id. Sveal.

Pugge-spy, s. *pugga*.

Päuk-spytt, s. *puke* 1.

Spi·kille, f. källsprång. Sk.(Ox.). Jfr d. d. *spi-land*, *spi·jord*. Kok 1, 378.

Spi-lera, f. lerig jord, der källsprång finnes. Sk.(Ox.).

Spótt-bakke, m. spottlåda. Götal.

Spūt (ipf.-*ä*), v. n. spruta. "Vattnä sputä midt mela auga å mäg". Vb. *Sputa*, id. "Sputa för tänner", dregla för tänder; om barn. Ög. *Spöjta*, v. n. o. a. 1 spruta: stänka. "Dä apröjtede lan(g)t ómkring". S.Sk. Deraf a) *blad-sput*, m. insekten Aphis; b) *sput*, m. α) vattenstråle; β) vattenfall. "Midt i sputen". Vb.

Sputt, n. 1) spott. Sm.,dl. *Spett*, n. Sm.(Vestbo); *spytt*, *spött*, n. Sk.; 2) åtlöje, skam, vanära. "Han ä allas sputt", han är föremål för förtret och smädelser från alla håll. Sm. Fsv. *sput*, *sputt*, n. spott. S.S. 1(142, 169; *spot*, m. id. Lgend. 1, s. 14; *spot*, n. spe, hån. Alex. 1297; lt. *sput-um*, n. spott.

Sputta, v. n. o. a. 1 spotta. Sm.,dl. *Spötta*. Sk. Fsv. *sputa*, *sputta*, *spotta*, v. n. o. a. a) spotta. S.S. 1 176. S.F.S. 4, 106. Tref. tidh. f. 179 v.; b) utspotta, spy, spruta. S.F.S. 1, 30; e) bespotta. Alex, 1328; fn. *spýta*, spotta, spruta; d. *spytte*; nht. *spotten*; n. *sputta*; fe. *spætan*; lt. *sputare*.

Spya, f. hvad som blifvit uppkräkt; spyor. Sm. *Spjöjor,* f. pl. Dl.(Malung). Fn. *spýja*; d. *spye*.

Spy·flua (*spy-flugja*, *spy·floga*) f. 1) spyfluga: Musca vomitoria. Sm. *Spi-flugu*, f. Dl.; *spi-flue* el. *spe-flua*, f. id. Sk.; 2) spefogel. Sm. *Spi-flue*, *spe-flua*. Sk.

Spytt-vafflä, s. *vapla*.

Spytt-vägg, f. gömma-bo, en barnlek, då man spottar för sig på en vägg, der boet är. G. Jfr *gåima bo, tälä-gåimä, tälä·stulenn.*

Ur-spya, f. häftig uppkastning. Ög. SPYLLTA, spyllte-rókk, s. spettla 2.

SPYLTE, på spylte, adv. på väg att gå för sig ; stark frågan om. "Dä har vaed på spylte att di skolle gyftas". S.Sk.

SPYR-DAGER, s. spor 2.

SPÅ, v. n. o. a. 2 1) (såsom i riksspr.) spå : divinare; 2) gissa, förmoda. Allm. Fsv. spa, spå, profetera. S.F.S. 4, 67. S. Bern. f. 38 v.; fn. spá; d. spåe; skot. spay. Spåk (ipf. o. sup.-ä), v. n. o. a. spå, förutsäga. "Spåk ti korta å ti kaffe-sompen. Spåk ti hännän, ti plånettren. Ji spåkä hä skull sä gå". Vb. Spaak (ipf.-ä), id. N. Vb.,nb. (Råneå). Jfr. spaker.

Spålek, m. trolldom. Norrl. Fn. spáleikr, m. spådom.

Spår, adj. förutsägande; som kan spå. "Jag menar du ä spår". Vg. Fn. spár. Deraf sann-spår, q. v. SPÅGA (el. spåge), f. spån, liten sticka. "Få en spåga i fingret". Sk. D. d. (Bornh.)

spåge. Jfr spjåk, under spjälk.

SPÅK, spålek, s. spå.

SPÅN m. f. & n. 1) (såsom i riksspr.) spån: segmentum, scindula. Spån (pl. späner), m. Sdm.,nk.; spåna (pl. spånor el. spåner), f. Sveal.; späna, f. id. Sdm.; 2) ved, långved. "Hugga spån"; deraf spån-lass, n. vedlass. Kl.; 3) dum menniska. "Han ä e spån (el. ett spån). Dum sòm en spån. Du begriper inte mer än ett spån". Mycket allm. Fsv. span, m. spån. S. Oluffz saga, s. 28. Legend. 1, 775; spona, f. Spec. Virg., s. 254; fn. spánn el. spónn (pl. spoenir), m.; n. spon (pl. spöne); d. spån; fe. spon; fht., nht. span; holl. spaan, id. Jfr spinga. Drag-spån, 1) n. gäddedrag; bleckplåt klippt i form af en fisk och besatt med många krokar, hvilken drages efter båten. Vm.,sm. Svirvel, m. id. Vg.; 2) m. person, som drager tillsammans i huset. Ög.

Gnav-spån, s. gnaga.

Gnäll-spån, s. gnu.

Lik-spån, s. lik 1.

Rete-spån, f. förtretlig menniska; en som gerna uppretar folk. Sm.

Spåna, v. a. 1 spånbelägga, lägga spån (på ett tak); spåntäcka. "Spåna kyrktaket". Sm. Späna. Sm.,vg.; spänta, id. Sm,

Spån-kas, s. kas 3.

Spån-spik (pl.-ar), m. spik af närmaste sorten intill enkel spik. Götal.

Spáni, n. samling af spån. Dl.

Spanta, v. a. 1 1) (såsom i riksspr.) med knif eller yxa tälga eller afspjelka tunna stickor af vedträn. Spänt (ipf.-ä), id. Vb.; 2) märkhugga (träd i skog). Kl.

Spöni (ipf. spönä el. spönjä, sup. spönt), v. a. klyfva ved till tjära dal; klyfva tjärved, deraf tjära tillverkas. Vb.

Tet-spån, s. teta.

SPÅNE, spån-kraka, -kunor, -kärra, -kärring, -rókk, -stol, -stols-vinge, s. spinna.

SPÅNG 1, s. spang.

SPÅNG 2, s. spuns.

SPÅNÅ, s. spini.

SPÅRÅ, s. spara.

SPÄ(D), adj. späd, liten och klen. Deraf a) spä-glött, m. spädt barn. Späing, m. id.; b) spä-gris, m. di-gris. Sdm.; c) spä-kall el. spä-kāl, m. nästan nyfödd kalf. Sk. Fsv. spoedher, späd. Birg. Upp. 3, 114.

SPÄI-BUR el. spe-bur, m. fin borr. G. Troligen i st. f. späik·bur, spik-borr. Ns. spikerbor.

SPÄJK, späka, späkt å lagom, s. spak.

SPÄL, adj. smal, fin till växten. Vb.

SPÄL el. späle, m. svans (på djur, som hafva sådan liten, t. ex. får, svin). Vl. N. spæl, id. Jfr spol.

SPÄNA, späni, spänta, s. spån.

SPÄNGE, spänger, s. spang.

SPÄNGTA, v. n. 1 hungra, svälta, lida brist på föda. Vg.,sm. Jfr spänntα.

SPÄNNA 1, v. a. o. n. 2 1) (såsom i riksspr.) spänna: tendere; 2) klättra (med tillhjelp af klor). "Katten spänner ópp i träet". Götal. Spänn (ipf.-ä), 1) gripa med klor, rifva, klösa; om kattor; 2) knäppa. "Spänn igen tröja, boksän". Vb. Spännas, v. d. 2 klösa, rifva; om kattor. Allm. Fsv. spænna, v. a. spänna. Alex. 8236; fn. spenja (ipf. spandi), utspänna, utsträcka; spenna, a)

knäppa: "spenna hring um hönd"; b) gripa med handen; b) omfamna; fe., fht. spannan; nht. spannen, spänna. Anm. När spänna betyder klättra, klösa, rifva, hörer ordet måhända till spjärna, spjänna, spänna. Full-spänig, adj. eg. som gifver full spann; om mjölkande kor. "Fyra fullspäniga kor". Vm.(Norbergs s:n).

Is-spänd, adj. isbelagd och hal; om väg. Hs.(Ljusdal).

Spann, m. 1) eg. längden emellan tummen och mellanfingret eller lillfingret, då de äro utspända från hvarandra ; ett qvarter. "Seks-spanns-sten, sju-spann·sten. Ett par tie-spannare"; om qvarnstenar. Sk.,hl.; 2) ett sädesmått a) af 1/2 tunna. I denna bemärkelse är ordet numera ej allmännt; c) af 1/2 tunna. Hl.; deraf sv. spanne-mål, m. säd, som mätes med spann eller målkärl; 3) aflångt matakrin (under resor); deraf mat-spann, m. Nb.,vb.,åm,,hs.,dl.,ul.; 4) hink, högt och smalt ämbar. Götal. Spann, n. id. G.; 5) ett med lock försedt

laggkärl att ha mjöl o. d. i. Vg.(Kåkinds h.). I bemärkelserna 2—4 heter pluralis stundom *spänner*, någon gång äfven *spänn*. Fsv. *spann* el. *span*, f. längdmått af utspända fingrar. ÖGL. B.B. 6: 1. Didr. af B. 1. Fr. af N. 350; *spander* (pl. *spæn*), m. spann, halftunna. UL. ÖGL. VML. HL. Bjærk. R., fn. *spönn* (pl. *spannir*), f. spann, längdmått═spann 1); *spann*, n. a) spann, ett slags kärl; b) sädesmått, fjerdelen af en *laupr*; n. *spann*, f. längdmått; *spann*, n. litet kärl; fht. *spana*, qvarter; nht. *spanne*; ns. *span*; it. *spanna*, e. *spanne*; slav. *ćban*, litet kärl; lit. *spange*, f. ämbare; lett. *spann*.

Spanna 1, v. a. 1 sy öfverlädret till skodon. Deraf *spann-söm*, m. sådan söm. Dertill begagnas *spann-syl*, m. och *spann-tråd*, m., gjord af *spann garn*, n. som måste vara finare än *sko-garn*, hvaraf gröfre becktråd göres. Allm.

Spanna 2, s. *spann-tröska*.

Spannare, s. *spann-tröskare*.

Spannel, el. *spanndel* (pl. *spanndlar*), m. hjulpinne af järn. G.

Spann-tröska, v. a. tröska (säd) och i betalning erhålla en viss mängd deraf. Sm. *Spanna*, v. a. 1 id. Vg.

Spann-tröskare, m. en som tröskar för en viss andel af det uttröskade. Sm. *Spannare*, m. id. Vg.

Spann-tröske, n. så beskaffadt tröske. Sm.

Spänn, n. oväsen, buller. Sk.(Ing.).

Spännare, m. hök, sparfhök. Ög. *Spännar*, *spänner*, m. Nb.(Lule,Ö.Cal.); *spänning*, m. id. Vb.

Spänne (pl.-*n*), n. 1) tvenne med hanbjelke så sammanbundna sparrar, att de utgöra en viukel. "Huset har 12 spännen. Ett tre·spänne-hus"; 2) afståndet mellan tvenne *spännen*. "Fyra spännen hö till vårfoder". Deraf *spänna-rum*, n. id. Sk.,hl. D. d. *spænde*.

Spänne-band *(spänne-bånn),* n. den tvärbjelke, som ligger öfver jämnväggarne på ett uthus. Sm.

Spänne-ben, n. takstol på ett uthus. Sm.

Sädes-spann, m. kärl, som såningsmannen begagnar. Ul. Jfr *säa-löb*. SPÄNNA 2, s. *spjärna*.

SPÄNNTA, v. a. o. n. 1 1) utdela i små delar för att spara; hushålla nätt. "Spännta å spara, kan länge vara; men sus å dus, gör toma hus". Sk. I d. d. (Slesvik) brukas samma ordspråk: ”spærk' og spar´ kan læng' var', men rus·bus gör tomt hus"; 2) *spännta på*, småningom späda på, öka på. Hl. D. *spente*, spara; fe. *spendan*, consumere; fht. *spentôn*, *spendôn*; nht. *spenden*, utdela, utgifva; e. *spend*, id.

SPÄNSKA, *spänsker*, s. *spansk*.

SPÄNTA, s. *spån*.

SPÄNTUGR, s. *spjärna*.

SPÄRR, f. bemödande, kraftansträngning. "Hä var just i spärra", i det afgörande ögonblicket. Vb. Beslägtadt härmed är troligen det vanliga talesättet: *rida i spärr*, rida i kapp. Fsv. *spiær*, *sper*, *spær*, f. spjut, lans. S.S. 2, 270. S.F.S. 3, 42. M. Rimkr. s. 298; fh. *spjörr*, f. spjut; *sparr*, n.; fht., fe. *spër* e. *spear*; nht. *speer*, id. Späär (ipf. *spärä*) v. n. bjuda till efter yttersta förmåga; arbeta strängt, göra något med stor ansträngning. Vb. Eller är ordet detsamma som fn. *sperra*, utsträcka? Jfr *sperrast vid*, streta emot, sträfva emot. Svarfdæla saga, kap. 26. SPÄTT (el. *spett*), m. gröngöling: Picus viridis. Sm. Fn. *spätr*, m. Picus. S.E. 2, 489; n. *grøn-spett*, gröngöling; nht. *specht*.

SPÄTTET, *spättig*, *spättugur*, s. *spjutt*.

SPÖÐ, n. spö. Dl. *Spöde*, *spöjde*, *spöj*, n. Ul.; *spè*, n. id. Hs.(Db.). Fsv. *spödhe*, n. spö, J. M. Yrt. s. 55; gl. sv. *spöödh*, n. id. (Gustaf I:s bib. Es. 28: 27). Fiskji-spö (*fistji-spö*), n. metspö. Dl.(Malung).

Met-spöð, n. metspö. Dl.

Spöa, v. a. 1 spröta (ärter). Sm.

Spö-gubbe (pl.-*bar*), m. kyrkvaktare. *Stöt*, m. id. Allm. Benämningen af käppen eller spöet, som han fordom bar.

Spögubbe stor, m. lång och smal käpp, som kyrkvaktaren fordom brukade i kyrkan att dermed knacka de sofvande i hufvudet. Dl.(Våmh.).

Spögubb-kappa, f. kyrkvaktarekappa; grå kappa med röd krage och röda uppslag. Brukas numera ej. Dl.(Våmh.). SPÖK, *på spök*, adv. emot önskan eller förmodan. "Når dä tar te å vara motugt, då går allting på spök". Nk.

SPÖKTER, s. *spokter*.

SPÖLLTA, s. *spellta* 2.

SPÖR, m. ung vindböjtel. G.

SPÖRI, *spörill*, *spörull*, *spörvidden*, s. *spor* 2.

SPÖRR, s. *sparr*.

STA, *staband*, s. *standa*.

STABB, s. *stabbe*.

STABBA 1, v. n. 1 gå mödosamt såsom en gammal menniska; med svårighet gå i snö eller smuts. Götal., äfven i Sveal. N. *stabba*, id.; ns. *stappen*, gå fot för fot, långsamt (B.W.B. 4, 1002); fe. *stapan* (*stôp*, *stôpon*, *stapen*), gå; *steppan*, id.; e. *stepp*, gå, stiga; *step*, steg, skridt, gång. Stabbed, adj. stapplande; som går med möda. Sm.

Stabbla, v. n. 1 stappla. Sm. STABBA 2, v. a. 1 1) äta mycken och kraftig mat; 2) laga till sådan på ett icke fint sätt. Vg.

STABBA 3, s. *stabbe*.

STABBE (pl. *stabbar*), m. 1) tjock påle, stolpe; stubbe, afhuggen trästam. *Stabb*, m. id. Allm.; deraf a) *hågg-stabb*, m. huggkubbe. Norrl.; b) *le(d)-stabbe*, m. grindstolpe. Hl.; c) *mölle-stabbe*, s. *stärt*; d) *stabb-bur*, m. visthusbod, liten spannemålsbod, uppförd på stolpar. Vl.; e) *säng-stabbe*, m. sängstolpe, inre sidan af sängen. Sm.; 2) liten tätt sammanpackad hög (af hö, halm, säd, ved m. m.). Götal.; deraf a) *baka-stabb*, m. hög med sågbakar. Vb.; b) *stabb·legad*, adj. som någon tid legat i hop i en stabbe (t. ex. om skaftsäd). Vg.; c) *säd-stabbe*, m. upplagd hög af säd. "Sädstabben i ladan”. Bl. *Vea·stabb*, m. id. Vb.; 3) lunta, packe (papper). Vg.; 4) säte, bänk, ställe att lägga något på i bondstugor; bänk vid spiseln. Vg.,sm.; 5) kort och tjock karl, lunsig karl; trög, ovig menniska (af ålderdom). Götal. *Stabber*, m. id. Vg. *Stabba*, f. lunsig qvinna. Vg.(Skarab.). Fn. *stabbi*, *stobbi*, *stubbi*, m. stack; isl. *stabbi*. m. hög, hop; d. *stabbe*, m. kubb för smedstäd (Moth); n. *stabbe*, m. hugg-kubb; lätt sammanpackad hop; jfr skr. *stabh*, vara hård; göra fest, sammantrycka;Benfey 1, 649, 651); *stambha*, m. postis, pila, columna; manipulus (Dief. 2, 201).

STABER, s. *standa*.

STA-BRAKS·DAGARNE, *stad*, *sta(d)·fast*, *stadga*, *stadlek*, *stadu-flur*, *stad-visa*, *sta(d)-visandes*, *stad-vända*, s. *standa*.

STA-HUR, *stabbur*, s. *bur*.

STAFFANS·SKEDE. s. *skeda*.

STAGER-HVAIN, s. *stagra*.

8TAGG, m. hvass agn på korn. G. Jfr moes. *stingan* (ipf. *stagg*), stinga.

STAGGA, *stagna*, s. *standa*.

STAGIT, *stajit*, s. *standa*.

STAGRA, v. n. 1 ragla, gå med vacklande steg (af svaghet). "Han kunde knaft stagra åsta. Han stagrar sóm en spä-kall". Sk.,hl. D. d. *stagre*, *stagge*, *stagle*, gå besvärligt, med tung gång, så att man är nära att falla; e. *stagger*, ragla, vackla. Stager·hvain, f. darrgräs: Briza media. Sk.(N.Åsbo). STA HEJ (-┴), n. fjesk. "Dä va ett fasligt stahej". S.Sk.

STAIG, s. *stiga*.

STAIN el. *stäin*, uti sten. Nb.,vb.,sk.(Lugg.). *Stain*. G.; *stajn*. Vg.(Mark); *stójn*, m. Bl.,sm. Fsv. *stain* (Runurk., 2); *stein* (1. c. 10, 20). Sv. Pr. L. LIX, s. 43: *stoin* (1. c. 31); *sten*. VGL.UL.; fn. *steinn*; n. *stein;* fht. *stain, stein;* fe. *stân;* fsax., holl. ns., d. *stên*; e. *stone*; moes. *stains*, id.; gr. ***στία***, f. liten sten; ***στῖον***, n. id. Baller·stenen, n. def. namnet på ett större granitblock på Ranten nära Falköping. Om denna märkvärdiga *Balders offersten* nämnes utförligen i S. Nilssons Skandin. Nordens Urinvånare. Andra uppl. Bronsåld., s. 133.

Baltha-sten, m. namnet på ett ofantligt granitblock i Maglehems *ora*, Raflunda socken, der efter urminnes rykte i forna tider varit särdeles sammankomster och mycken hednisk vantro föröfvad. Namnet erinrar om *Baltis*, den qvinliga Baal, nattens gudinna. S. Nilsson, 1. c. sid. 138.

Blå-sten, m. indigo. Sm.

Bläre-sten, s. *blädra*.

Bränne-sten, s. *brinna*.

Buller·sten, m. större i jordytan liggande småsten; i motsats till den mindre. Sm.,vg.,ög. *Duller-sten*, m. större flyttbar sten, otjenlig till byggnad. Sm.

Drag·sten, s. draga.

Dönne-sten, s. *duna*.

Elve-stenar el. *nekk-stenar*, m. pl. ett slags cirkelrunda, af vattnet svarfvade, naturbildningar af kalk eller annan lös stenart, hvilka förekomma i åar. Vg.

Fem-stena-rör, n. råstenar mellan egorna, bestående af fem stenar. Vg. m. fl.

Flundre-stenar, m. pl. trilobiter. Öl.

Go-bonda·stenar el. *go-far·stenar*, m. pl. Thor-viggar. Sm.(Värend). Hyltén-Cavallius, Värend 1, § 54. *Gommona-stenar*, m. pl. id. Sk.(Ö.Göinge). *Gomoden* el. *korn-moden*, m. def. ett namn på Thor.

Grod·sten, m. en sten som grodan tros hafva i sig. Sm.

Går-sten, m. brynsten att härda eggjärn. Sm.

In·stening, f. intagning af mark å kronojord medelst laga råstenars sättande. Vg.

Jord·sten, m. sten fördold uti en åker; kännes med krok eller plog. Sm.

Kórp-sten, m. I hvarje korpbo finnes, enligt allmogens föreställning, en liten hvit rund sten, som har den förundransvärda egenskapen att göra den, hvilken har nämnda sten i sin mun, osynlig för alla, och kallas denna dyrbara sten *kórp-sten*. Fl.(Öb.).

Króss-sten, m. sönderkrossad sten till väglagning. Sm.

Kämpe-stenarne, m. def. namnet på en ovanligt stor akeppssättning. Bhl.(Skee s:n).

Ljunke-sten, m. rund sten, som ligger på järnugnen i bondstugor och tages i handen för att värma henne. Sk.(Barsebäck). *Kakelon·sten,* m. id. Sk.(Ox.).

Mare-sten, m. en sten, som upphänges i stallen öfver hästarne för att freda mot maran. Sk.(Gärds h.).

Mön sten, *möne-sten*, s. *mön*.

Näringa-sten, m. en sten, som bindes fast vid nedre delen af ett sill-nät (*silla·näring*). Sk.(Barsebäck).

Padder·sten, s. sid. 492.

Pär-hit-stain, s. sid. 518.

Prikkel·sten, m. namnet på ett större granitblock i Väs socken vid vägen mellan Skepparslöf och Vä. Stenen är försedd med en mängd hål uthuggna eller knackade. Sk.

Rav-stain, s. *rav*.

Renas·ten, s. *rain* 1.

Rese-sten, s. *resa* 2.

Sippe-stainar, s. *sipp* 1.

Skol-sten, s. *skola* 2.

Skräpp-sten, s. *skräppa* 2,

Sköt-sten, s. *skjuta*.

Små·stainu, adj. småstenig; full af små stenar. Vb.

Stain-bit, m. Salmo Fario. Vb.

Stain·ha**L**, adj. stenhård. Vb. N. *steinhar*.

Stain·hämbre, m. stenbunden backe; stenhop. Vg.(Mark). S. *hammar* 1.

Stain·kalm el. *stajn-kalm*, s. *kalm*.

Stain-kast, n. stenkast. Fl.(Öb.). Fn. *stein kast*.

Stain-knäkk, m. stenknäck: Loxia cocothraustes. Vb.

Stain-kärel (def.-*ä*), n. stenkärl. Vb. Fn. *steinker*.

Stain·lagd, adj. stenlagd. Vb. N. *steinlagd*

Stain·lägg (ipf.-*la*), v. a. stenlägga. Vb.

Stain-mark, f. stenig mark. Vb. N. *steinmark*.

Stain-röis, n. stenröse. Vb. N. *steinrøys*.

Stain·skrall, s. *skräla*.

Stain-skvätt, f. stensqvätta: Saxicola oenanthe. Vb.

Stain·slag, n. stenart. Vb. N. *steinslag*.

Stain-sätt (ipf.-*ä*, sup.-*sätt*), v. a. stensätta, lägga stenfot, grundmur under byggnader. Vb.

Stain·söt, f. stensöta: Polypodium vulgare, L. *Häll-söt*, f. Vb.(Nordmaling).

Stainu el. *stäinu*, adj. stenig. Vb. Fsv. *stenogher* el. *stenugher*, id. Sv. Pr. L. XX, sid. 250. S.S. 1, 97. Cod. A. 27, f. 146 v.; fn, *steinóttr*; n. *steinut*; fe. *stânig*; fnt. *steinag*.

Stain-vast, s. *vast*.

Stain·kast, m. stenkast. A. "Huru djuft ä hä tär hä ä sóm djupast i havi?" B. "Int djupar än ett steinkast". Gåta. Fl.(Nl.)Stena, v. a. 1 rensa (klöfverfält) från sten. "Stena klöverna". S.Sk. *Stainka*, v. a. rensa (åkerrenar) från sten. Bl. D. d. *stene*; swz. *steinen* v. a. "*steine* (auf einer wiese) zusammen lesen" (Stalder 2, 396).

Stena-bro el. *sten-bro*, f. stenlagd gård. Sk.

Sten-bitter? stenör. "Dä ä bara stenbitter i min åker". Ög.

Sten-bitäre, m. stensugare: Petromyzon Planeri. Nk.

Sten-bjelke (pl.-*kar*), m. den bjelken i en qvarn, hvarpå qvarnstenarne hvila. Sk.

Sten-blind, adj. 1) eg. alldeles blind. Allm.; 2) högst oförståndig och dum. Sm. Fsv. *sten-blinder*, alldeles blind. Spec. Virg. s. 171; fn. *steinblinder*; d. *steenblind*.

Sten-blomm, f. knoppört: Centaurea cyanus. Bhl.(Skee s:n). *Blå·säs-tuppor*, f. pl. Dl.(Mora); *rug-tuppor*, f. pl. Dl.(Orsa).

Sten-bår, s. *bår* 1.

Ste(n)-båkkä, m. stenig backe. Dl.

Sten-bänk, m. 1) eg. bänk av sten; 2) tvenne med grofva pinnar sammansatta träklofvar att lägga på en vagn, hvarå köras sten eller andra grofva varor (t. ex. tackjärn, tunnor m. m.). Sm.

Sten-dike, s. *dike*.

Sten·drög, s. *drög*.

Sten-döss el. *sten-dyss*, m. stenkummel. S.Sk. *Sten-dössja*, f. id. Sk.(Harjager).

Sten-gräs, n. röllika: Achillæa millefolinm. Mp. (enl. Linné). I andra munarter *galent-åra*, *bakk-humle*, *jord-humle*, *näs-gräs*, *snö·ört*.

Sten-hammar, s. *hammar* 1.

Sten-harg, s. *harg*.

Sten-hemta, v. a. 1 med qvast sopa ned från stenarne den säd, som under såningen på en stenbunden åker fallit på stenarne. Vg.

Sten-hvällp, m. stensqvätta: Saxicola oenanthe. Vg. *Stain-djyllp*, m. G.; *sten-djulp* el. *sten-djolp*, m id. Nk. N. *stein-dolp*, *stein-dylp*; id. (af *dylpe*, hoppa); fn. *stein-delpr*.

Sten-jätter, s. *jetter*.

Sten-kasse, s. *kasse*.

Sten-klämma, f. bergsklyfta. Götal.

Sten-knarst, m. liten sten. Hs.(Db.)

Sten-kólv, m. eg. stenpil; orthoceratit (uti "rödhall"). Vg. S. *kólv*.

Sten-kärn, m. orthoceratit. Öl.

Sten-la, s. *lad* 1, sid. 386.

Sten-lake, m. Blennus viviparus. Ög.

Sten-mal, s. *mal*, under *mala*.

Sten-móssa·brunt, n. en brun färg, som tillredes af Parmelia saxatilis och nyttjas att färga yllevaror. Sm.

Sten-ors-predikan, f. ett kort tal, som hålles utanför sorgehuset på begrafningsdagen innan liket föres derifrån till kyrkogården. Är en väsendtlig sportel för gamla skolmästare. Sk.(Ing.). S. *or* 3.

Sten-pótta (pl.-*tor*), f. ett slags skroflig flundra: Pleuronectes Flesus. Sdm.(Dalarö) *Skrubba*, f. id. Bl.

Sten-rabbe, s. *rabbe*.

Stens·gård (pl.-*ar*), m. inhägnad af sten. Bhl.

Sten-skräkka, f. pracka: Mergus serrator. Bhl. *Ard*, m. G.; *vipp-and* f. id. Bhl.

Sten·skval, s. skval.

Sten·skärv, s. skärv.

Sten·so, s. *su* 1.

Sten-stókkene, adv. alldeles, helt och hållet. Brukas i sammans, *sten-stókkene nögjen*, helt och hållet naken. S.Sk.

Sten-strykare, m. karl, som af ler formar rå-sten eller obränd tegel. Sk. S. *strioka*.

Sten-sugare, m. Gobius minutus, Gmel. Nilssons fauna 4, 223.

Sten-sut, m. ett slags fisk; måhända Petromyzon Planeri. Dls.(Tössbo).

Sten-sånkare, m. stensamlarc; en som vandrar omkring för att uppköpa och sedan försälja forntida stenredskap. Sk.

Sten-tel, s. *telne*.

Sten·tyg, n. lerkärl. Vg. N. *steinty*, id. Jfr *tjuga* 1.

Sten-urt, f. fetknopp: Sedum acre. Sk. Jfr *vipe-gräs*.

Sten-vred, n. en svår värk under hälen. Sm. Af *vrida*, Jfr Svenska folkets seder s. 59.

Sten-väjt, s. *väga*.

Sten-ört, f. allmän korsört: Senecio vulgaris, L. Ul. *Blod-gräs*, n. Hs. Gl. sv. (Bromel) *lilla korsört*, *åkerull*.

Stinka, v. a. 1 räfsa in stenar och mull från renarne på sådda åkrar. Sm.

Sten-knekta (pl.-*tur*), f. stensqvätta: Saxicola oenanthe. Dl.(Elfd.). Af *knekta*, buga, böja sig.

Stor-stainu, adj. full af stora stenar. Vb. N. *storstainut*.

Sträuk·stain, s. *strioka*.

STAJRNA, s. *stira*.

STAKA SEJ, *staka·bisi*, *-bytta*, *-gård*, *-ränna*, *-tittare*, *stake*, *stakke*, s. *stinga*.

STAKE, m. eldstad, nedre delen af en spisel. Åm. *Stäkk,* m. spisel. Vb. *Stakka* (def.-*n*), m. eldrummet i spiseln. "Vaken ópp, gobb, så ni int falder lifslevand i stakkan". Fl.(Öb.). Lapp. *stak*, eldstad. Stakk-bänk, m. en liten vid spisen fastgjord bänk. Åm.

Stakk-stólp, m. spisstolpe, stolpe hvarpå spishvalfvet hvilar. Vb.(Nysätra).

Stäkk-ro, f. spis-vrå, der eldbränder sammanföras. Vb. Jfr *ro* 3. STAKK, *stakka-brändt*, *-ärede*, *stakke-have*, s. *stinga*.

STAKKAL, *stakkale*, *stakkale-fólk*, *-hjon*, *-hus*, -skav, stakkare-stuga, stakkela-hadere, *stakkers-het*, s. *staver*.

STAKKOTER, adj. kort. Fl.(Pargas). Ordet brukas i nästan alla våra landskapsmål, ehuru formerna något skifta. *Stakkot, stakkoger*, Fl.(Ingo); *stakkot* (komp. *stäkkre*, sup. *stäkkst*), Bhl.,kl.; *stakked* (*stäkre*, *stäkkst*). Sk.; *stakug*, G.; *stakki(g), stakket, stakkog,* Sm.; *stäkkun* (n, *stäkkut*). Dl.(Mora); *stäkkug* (n. *stäkkut*). Dl. (Rättvik), vm.; *stäkkugr* el. *stäkku*. Nk.,

adm.; *stäkkig*, Åm.; *stäkku*, *stakku*. Vb.,dl.(Malung); *stakkete*. Dls.; *ståkkete*. Bhl.; *stäkket*. Ög.; *stäkkat*, id. Nb.(Ö.Cal.). Fsv. *stakkoter*, kort. S.S. 2, 20. S.F.S. 5, 62; *stakkutter*, *stakkitter*, Gl. Ordapr. 1079. Med. Bib. 1, 14, 321: fn. *stakkóttr*; n. *stokket*; d. *stakket*: d. d. *stakked*. Stakka, f. skogskälke. Nk. Jfr *stutting*.

Stakkböjser, f. pl. kortbyxor (utan hängs- lor). Hl. *Stakkede·böjser*, f. pl. Sk.Stakk·halsed, adj. korthalsad. Sk. D. *stakhalset.*

Stakk-håred, adj, korthårig. Sk. D. *stak-håret* (Meth).

Stakk-klä, n. kortkläder; så kallas tröja och byxor tillsammans. "Han ä klädd i stakkläa". Kl.

Stakk-lived, adj. kortlifvad. Sk. D. *staklivet*.

Stakk-ulled, adj. kortullig. Sk. D. *stak-uldet*, id. Jfr *ull*.

Stakk-vagn, m. stången, som förenar fram- och bak-kärran på en kortvagn. Bl. Jfr. *långvagn*.

Stakk-vetater, adj. klen till förståndet. Vg.(Kåkinds h.). Jfr *wita* 1.

Stakk-ånnad el. *stakk-ånneđ*, adj. andtruten. Sk. D. *stakånded*. Jfr *ånne*.

Stäkka, v. a. 1 1) eg. (såsom i rikkspr.) göra stackig, kort; afkorta. *Stäkk* el. *steekk* (ipf. o. sup.-*ä*), id. Vb.; 2) mjölka ut det sista ur jufret (på kor). "Stäkka kon". Bhl. *Stökka*, id. "Stökka å kona"; deraf *stökk*, m. sqvätt, litet grand af en våtvara. Vg.(Kåkinds h.). Jfr *snóppa* 1. Fsv. *stækkia*, v. a. förkorta, stympa. VML. S.S. 1, 159; *stækia*, id. S. Birg. Avtogr,; *stækt*, p. p. Cod. A. 49, f. 258 v.; "somlikin ordh æru stækt"; d. d. *stækkes*, blifva kortare. STAKK·KUSA, f. hafsvarg: Anarrhicas Lupus. *Havs-katt*, *havs-kuse*, m. id. Bhl. Ordet är förmodligen sammansatt af *stakk*, adj. kort, *kusa*, f. vulva. Jfr *ål-kusa*.

STALER, pl. *Sätta ut staler*, skicka bud omkring för att göra efterspaning, t. ex. för att efterhöra om en sak eller kreatur, som bortkommit, eller för att köpa något. "Deróm ska ja sätta ut staler. Per har satt ut staler ätter gäss". "Ja har mina staler", jag har mina utskickade (för att efterhöra, efterspana något). Sk.,hl.

STALL, *stalla*, *stall·ill*, *stall-ränne*, s. *stilla*.

STALP, s. *stjelpa*.

STAM, m. ett slags fisk: Leuciscus Grislagine. Sveal. *Stämm* el. *stämn*, id. Norrl.; *skall-id* el. *skallje*, m. Götal.; *strävling*, m. Vg.; *stärling*, m. Vb.; *veling*, m. Gefle; *bjelke*, m. id. Sm. (vid Nissa-ån).

STAMBLOT, *stamma*, s. *stima*.

STAMMRA, *stamp*, *stampa*, *stampå*, s. *stimpa*.

STĀN el, *stann* (ipf. o. sup.-*ä*), v. a. blifva drägtig, vara med kalf; om kor. Kon är eller blir då ej mera för den gången *tidd* eller brunstig, men om hon åter "tir säg", så har hon ej *stannä*, d. ä. ej blifvit befruktad, ehuru hon varit förd till tjuren. Vb. Är troligen samma ord som *standa*.

STANDA (pr. *stand*, pl. *standum*, ipf. *stođ*, pl. *stođum*, sup. *ständiđ* el. *städiđ*), v. n. 1) stå, stånda. Dl. *Sta* (pr. *star*, pl. *staë*, ipf. *stod* el. *sto*, pl. *stodu* el. *stou*, sup. *stat*, p. p. *standen*), G.; *sta* (*sto*, *stäi*). Fl.(Öb.); *stånda*, (ipf. *sto*), Sm.,sdm.; *sta* (*sto*, *statt*). Vb.(Löfånger); *stå* (ipf. *sto*, sup. *stått* el. *stöja*). Vb.(Skellefte); *stå* (ipf. *sto*, konj. *stoe*, sup, *stått*). Ög.; *stå* (ipf. *sto*, sup. *stajit* el. *staji*). Sth.,sdm.; *stau* (ipf. *sto*), id. N.Sk. I några munarter heter ipf. *stog*, t. ex. Kl.,hs.; 2) talesätt: a) *sta vör lag*, bibehålla sig, icke förändras. Fl.(Öb.); b) *stå av¨*, α) rinna, lacka af. "Svetten sto av honom"; β) sätta af, skynda bort. Allm.; c) *stå bi*, vara stark. Sveal.; d) *stå bunnt*, α) hafva intagit en

sådan förtäring att man länge kan berga sig; β) vara uthållig. Sdm.; e) *stå dall*, stå upprätt under ansträngningar och motgångar. Sk.(N. Åsbo); f) *stå der vakker*, vara hjelplös, villrådig. Allm.; g) *stå i bakstoln*, blifva eftersatt, icke hedrad. Sdm.; h) *stå i heane*, vara lat. Hs. (Jfr *hia*); i) *stå i skom*, stå i skorna, lefva. "Dän ti'n far män sto i skom, sä gikk ä annars dill". Vb.; j) *stå i stampa*, s. *stampa*, k) *stå kär* (hårdt k), vara karl. Sm.; 1) *stå lull*, nätt och jemnt kunna stå; om barn och drnckna personer. Sdm.; m) *stå nåen*, vara lika med någon. Götal.: n) *stå på ly*, stå och lyssna. Kl.; o) *stå sitt kast*, gå upp emot en, vara ej vuxen. Allm.; p) *stå slänt*, stå osäkert. Sm; q) *stå stess*, vara i förlägenhet. "Firehnndra riksdaler är jó skillug er, å dam står jó int stess te lägg ut". Hs.(Db.); r) *stå te fonten*, stå fadder i kyrkan. Sk.(Bjäre h.); s) *stå väl*, α) vara väl känd; ß) anstå, passa, kläda. Sm.; t) *stå å dra*, ej vilja säga sanningen; u) *stå å hänga*, ingenting göra, vara sysslolös. Allm.; v) *stås efter*, eftersträfva. Ul.; x) *stås te*, vara rimligt. Hs.(Db.). Fsv. *standa*, el. *sta* (ipf. stoþ); fn. *standa* (*stód*, *stađit*); ftris. *standa* el. *stân*; fht. *stan*; nht. *stehen*; fsax., fe. *standa*; e. *stand*; moes. *standan*; lt. *stare*; lit. *stov·ja*; skr. *sthâ*, id.; jfr gr. **ἵστημι** (fut. **στήσω**), id. Bi-ståndig, adj. 1) uthållig, som räcker till; 2) hjelpsam. Vg.

Paus

Dag-stånd, n. afliden menniskas ande, som ar dömd att stå på ett visst ställe. Man kan se *dag-ståndet,* om man först spottar och sedan ser genom ett hufvudlag eller mellan armen och sidan. Vg.

Fot-stÖ(d), s. *fot.*

Gärdsgårds-sto, f. stället på marken, der gärdesgård fordom stått. Vg., nk. Jfr *gärdsel-sto.*

Gólv-standar, s. *gólv.*

Hässje-sta(d), s. *häsja.*

Ill-stassig, adj. gensträfvig; om oxe, som ej lyder oket eller tömmarne. Bl. (Gemsh.). Samma ord som *ill-städse,* sid. 292 b.

Mikk-stånd, s. *mikka.*

Mo(d)-standi(g), s. sid. 442.

Mål-staen, s. *mäla* 2.

O-stödu, adj. 1) ostadig. "O. väderläik"; 2)svag. "O. trå"; 3) lättsinnig. "O. yngling". Vb.

På-ståen, adj. envis, som håller fast vid sitt påstående. S. Sk. D. *påståelig.*

Sta 1 (ipf. *stadde*), v. a. leja. "Sta sej en dräng". Vl. *Sta si,* taga städja: om tjenstefolk. S. Sk. *Stä,* v. a. städja. Götal.

Sta 2, m. tvärstöd till en gärdesgård; smal stör till en gärdesgård för att stödja honom. Åm. Jfr fn. *stađa,* f. ställe hvarpå, ställning hvarå något är eller skall vara.

Sta 3, adj. istadig. "Hästen jär sta". Vb. *Istađun,* Dl.; *stavig,* id. Sk.; deraf *sta-trett.* adj. trött så att han ej aktar piskan; om häst. Hs. (Db.). *Stå i sta,* vara istadig; om hästar, som ej vilja gå från stället. Sk. (Villands. Onsjö),bl. Fn. *stađr,* istadig; d, *stædig;* n. *stad* el. *sta,* id.

Stabar, adj. stadig. G. *Staber,* stadig, bastant; förmögen. Vg. (Elfsb).

Sta-brak el. *star-brak,* n. solstånd,vintersolstånd. Ordet brukas, ehuru ej allmänt i Svea- och Götal., äfven i Norrl. Deraf *vinter-sta-brak´*, vintersolstånd; *stabraks·dagarne*, m. pl. solståndsdagarne. Sdm. Verelius (Hervara saga, s. 53) nämner att de gamla sagt *stad-bragd*, och af Lind skrifves *stadbrak.* Star-brak, förutsätter, såsom Rydqvist 3, 287 anmärkt, ett fornsvenskt *staþarbraghþ*, ordagrannt: ombyte.af ställe, som väl kunnat finnas jemte *staþbraghþ*. I fn. säges *sólhvarf*, n. eller *sólstađa*, f.; i HL. läses: "vm staþu tima gen iulum". I fe. utmärker *sun-stede*, m. solstånd: sol-stitium. Jfr *stadu-flur*, *stadun*.

Stad 1, m. 1) ställe. Deraf a) *aske·stad*, m. stället i spisen, der askan ligger. Vg.; b) *ok-stad*, m. stället, der oket ligger på en oxe. Götal.; c) *um stad* adv. åstad. Dl.: 2) talesätt: a) *i sta*,

adv. α) i qväll. Sk,(Lugg.,N.Åsbo, Onsjö); β) nyss. Vl.; b) *på stan*, adv, α) i qväll. Sk.(Ox.),bl., sm.; ß) nyss, rätt- nu. Vg., ög. *Stöiss,* adv. id. Vb.(Löfånger,Nysätra); γ) strax, om en stund. "Ja ska gå på stan. Ja kómmer på stan. Spring på stan!" Svea-,Götal. *På timmen¨*, id. Sm. Fsv. *staþer*, m. ställe; *i stadh* el. *ij stadh*, adv. strax. Fr. af N. 329, 480. Flores 20. Skaft. 2125, 3076. Ivan 1550; fn. *staðr* m. ställe; i *stað*, strax; lt. *statim*, id. (jfr sv. talesätten: *på stället*, *på fläkken*); moes. *staþs*, m. ställe, ort; skr. *sthâna*, ställe. Jfr slutligen *frann-sta(d), föl-sta´n, gris-sta´n, kalv-sta´n.*

Stad 2 (pl. stader el. stär), f. eller n., yttersta kanten af något: 1) kant, egg på väf. Sveal.,Norrland, men äfven i Götaland, t. ex. Ög.,vg.,sk.(Ö.Göinge),bl. Stađ (pl.-er), f. id. Dl. Stöda (stödu, stödå), f. id. Vb. Ordet brukas äfven neutralt, t. ex. i Sdm. "Väven ä ojämn i stadet"; 2) kant på åkrar eller ängtegar, der ej dike skiljer. I denna bemärkelse neutrum. Sdm.; 3) kant vid sjö, vatten; strand. I denna betydelse endast i sammans. vatu-stadin, f. def. Fl.(Nl.); deraf följande härledda ord: a) bok-staden, pl. def. bokpermerna. Fl.(Qv.); b) dikes-stödu, f. brädd af ett dike; c) väga¨-stödu, f. vägkant. Vb.; d) stada, v. a. o. n. 1 väfva så att kanterna på väfven blifva ojämna. "Väven stadar illa. Dä stadar illa". Sdm.(Öfver-Selö). Staa id. "Ho stäa så rassan den gäntan. Väven ä så illa staa(d)". Hs.(Db.); e) stad-vända, v. a. 2 omflytta eggarne på lakan, så att de, som varit hoppsydda på midten, flyttas till kanten. Sdm.(Ö.Rek.). Egga-vänna, v. a. 2 id. Sk. Gl. sv. stadh, n. väfkant (Gustaf 1:s bib. Exod. 26, 4); n. støde, f. id.; fht. stad, m. strand (Graff 6, 643); bay. stad, m. & n. id. (Schmeller 3, 615); fe. stadh, städh; ffris. sted; e. dial. stade, stathe, "shore or station for ships".

Sta(d)-fast, adj. som står säkert. "Han sto stafast". Sk.(Onsjö).m Stå-fast, stadig, bastant. "Ståfast läder". Fl.(Nl.). Fsv. staþ·faster, stadfäst; fn. stađfastr; e. stedfast.

Stadga, v. n. 1 fodra (kreatur). "Hon håller på å stadgar". Ög.(Skärg.).

Sta(d)-lek, m. stadighet, besked. Hs.(Db.). Fn. stöđugleiki, m. stadighet.

Stadu-flur, f. Apargia autumnalis. Åm. "Floribus inferioribus serioribus usque ad æquinoctium, unde Angermannis stadu-flur. Wahlenberg, fl. succ. Jfr stabrak, stadun.

Stadun,f. def.? vattnet blommar: Byssus flos aquæ, L. Åm. (enl. Linné). Media æstate emergit". Linné, fl. suec, spec. 1182. Man kunde öfversätta ordet med: solstånds-vatten-växt. Fn. sólstada, f. solstånd, i synnerhet sommarsolstånd. Jfr stabrak, stadu-flur.

Stad-visa,. a. 2 visa någon åstad något ärende, som man vet att han riktigt uträttar. Bhl. Deraf sta(d)-visandes el. sta-visanne, adj. säker, pålitlig, som väl uträttar sina åligganden, är säker att skicka åstad i ärenden. Sm.vg. Sta-skikkanes id. Nk.

Stagq, n. städning. "Få stagg på", få magt, hejd på. Vg. Jfr stagga.

Stagga, v. a. 1 1) hejda, stanna, komma någon att stanna; göra att något, som är i rörelse, stannar. Vg.,vl. Staagg (ipf. o. sup. staggä), id. "Stagg kvarnen, båten, hästen!" "Han ha stagga väksta", blifvit fullvuxen. Vb.; 2) städa, ordna, rengöra. Kl.,öl. N. stagga, v. a. komma något att stanna. Egentl, stadga.

Standare el. stannare, m. 1) stolpe. Sk.; 2) stående stång, hvarpå spishufven hvilar. Ul. N. standar, stolpe; d. stander; nht. ständer.

Stand-gran, f. gran, som torkar på roten. Ul.

Stand·man, m. ståndman. Jtl.

Stand säng, f. fristående säng, som man kan flytta. Hs.(Db.,Bj.). Stann-säng, f. id. Gstr.) vägg-säng väggfast säng; vid väggen fastspikad säng. Hs.; fast-säng, f. id. Jtl.

Standä·billä, f. tunnt dricka, som fås derigenom att kokt vatten slås på mäsken och länge får draga. Standa-drikka, n. standä-bir, n. id. "Drikka standum", dricka sådant dricka. G.

Stann 1 (ipf. o. sup.-ä), v. a. frånklyfva en spån, tälga en slät fläck på en timmerstock, så att han stadnar, d. ä. ligger stilla och stadigt, icke rullar på sida. Vb. Jfr flakks.

Stann 2, n. änden af en sågstock, der sågen ej gått fram, utan stannat af, och hvilken sedan afsågas. Hs.(Db.).

Stann·tunna, f. 1) stor tunna. Gstr. Stånn·tunna, f. id. Sdm.; 2) fig. stor obäklig menniska; föraktligt. "Stor sóm e stann-tunna". Gstr. Jfr stånda.

Stassare, m. 1) stadsbo; 2) den som skall resa till staden. Nk.

Stass·kjevan, n. 1) mops, knähund i en stad; 2) fig. gatpojke i en stad. "Tagen hit en klass te smetta igjan gàna me på stasskjevana, sóm gvakke på alle dám sèr". Hs.(Db.). S. kövan.

Sta·vatten, n. stillastående vatten. Vg. Stand-watten, n. id. Dl. Jfr lugn-vatten.

Sta·vädig, adj. trovärdig. Hs.(Db.,Bj.).

Stod 1, n. de uppresta kärfvarne, som stå uppställda ytterst i en sädeslada att stödja ocn uppbära säden. G.(F.). Sto (pl.-n), n. id. "Sätta ston". Ul.(Simtuna),sdm.,nk. N. støde el, støa, f. id.; fn. stađi, m. stapel eller lag som bildas af det i ladan införda höet eller kornet; stođ, f. a) stolpe, stötta; b) stöd,hjelp; fn. studu, fulcrum, postis.

Stod 2, n. 1) flock af (häst)kreatur. S.G.; 2) märr, sto. (Def, stodet, pl. stodar, def. stodarna). Fl.(Nl.). Fsv. stoþ, n. flock at hästar hiorþ. VGL.ÖGL.; fn. stóđ m. flook af ston med en eller flera hästar; fd. *stoþ*, n. flook af hästar. Sk. L. 9: 3; *stoth*, id. Jydske L. 3: 49: fe. *stôd*, n.; lit. *stodas*, m. id.; fht. *stout*, *stuat*, f. flock af ston; nht. *stute*, f. sto; e. *stud*, stuteri.

Stoa, v. n. 1 1) vara brunstig; om sto. Sm.,ög.; 2) vara kättjefull; om otuktig qvinna. Sm.

Stod·russ´, n. häst el. sto, som hela vintern (året om) går ute. S.G. Fsv. *stoþhors*; fn. *stóđhross*.

Sto·häst, m. hingst. Åm,—-sm. Fsv. *stoþ·hæster* el. *stodhester* (Cod. A. 27, f. 265 v.); fn. *stod-kestr*; d. *stod-hest*; fht. *stuet-hengst*; fe. *stôdhors.*

Sto-marr´, f. 1) brunstigt sto; 2) kättjefullt fruntimmer. Sm.; 3) ett fel i väfnad. Ög.(Ydre). Fe. *stôdmyre*, f. sto.

Stå-bi´, m. 1) valk af filt, lägges ini en halsduk; 2) kort halsduk med spänne uti; nu obrukl. Jtl., hj.

Ståd, n. stöd, hässjestöd; deraf *ståda* (ipf, o. sup. *ståda*), v. a. stödja, sätta stöd emot. Vb. Fn. *stođ*, n.

Stå-för, m. föreståndare. Bl.

Stånda el. *stånna*, f. 1) tunna, träkar med lock på att deri förvara mjöl, säd o. d. Sdm.,nk.,ög.,sm.,kl. *Stånn-tunna*, f. id.; deraf *kål-stånna*, f. hvari kål nedsyltas. Sdm.; 2) fig. lunsigt och trögt fruntimmer. Sm. Fht. *standa*, stanta, f. alveus, statarius, orca (Graff 6, 697); lett. *standa, f. stående kärl, tunna; gael. stann, stanna, stannt, m. tunna. Dief., vergl., wb. 2, 311.*

Ståndare, m. en som gerna står. Sm.

Stånd-pes, s. pes. E. dial. standerwort.

Stånds, m. Senecio Jacobæa. Bhl. Jakobs-stav, gull-bo, m. id. Stjelken är mycket styf och rak, hvaraf benämningen.

*Stån(d)-skjö**l**, f. växande skörd af säd, som ej ligger på åkern)(legu-skjö**l**, f. då säden ligger nedslagen af regn eller storm. Vb.*

Stånke·bötta, f. ett träkärl med trä-handtag. Dls.(Tössbo). Af sv. stånka, f. som är deminutivum af stånna, stånda, f.

Stä´, adv. åstad. G.

Städa, v. a. 1 1) rengöra hos kreatur; 2) stilla (kreatur), fodra, utfodra. "Ja städar mina kor med vårsädshalm". Sdm.

Städ·gan el. mid-gan, n. mellersta fiskegarnet (i sjön stående). S.G.

Städi (ipf. o. sup. städi), v. a. bringa att stadna, hämma, hejda. Fl.(GK.,K.,P.). Städja el. stäja. Hs.; städä (ipf. städdä), id. G.(F.). Fn. stedja.

Städja, tvär-städja, f. bråddjup i sjö. Hs.(Ljusdal). Deraf städje·bakken, m. def. Hs.(Db.).

Städum, adv. somligstädes, här och der. Bi-städum, id. G.

Stä-hågg (ipf. stähågg, sup.-ä), v. a. laga yxor som fått brodd i eggen. En sådan yxa glödgas och stötes med eggen emot smedjestädet (fsv, stæþ, n. el. stæþi, m.; fn. steđi, m.), så att eggen blir hopstött och tjock, smides sedan jämn, penas och närdas till nytt bruk. Vb.

Stännsel, m. penis equi. Ög.(Ydre),vg. Jfr gr. ***στῆμα****, n.*

Stätt, adv. städse, för jämnan. Vg. N. stødt.

Stö, v. a. o. n. 3 1) eg. stöda, sätta stöd emot eller under. Allm.; 2) gränsa intill eller emot. "Våran hage stör inte deras skog". Nk.

Stöd-fallen

Stödiger, adj. som står fast eller sradigt, Vg. Stödig, stadig, styf, säker; om båtar. "Står vässingen denhäringa byn, ä han stödig te gagns". Bhl. Stödu, stadig; stark. Fl.(Esse); städå, id. Fl.(GK.,K.). Fn. stöđugr: fsv. staþugher; n. stød.

Te-stånn, n. 1) tillstånd, belägenhet; 2) välsignadt tillstånd. "De säja att hon ä i testånn". Sm.(Östbo).

Under-stand, n. begrepp. Hs. (enl. L-—m). Fsv. understand, förstånd. S.S. 3, 129. Spec. Virg. s. 84; e. understand.

Under-stå el. unner-stå, v. a. 1) förstå, förmärka. "Ja unnerstår dä ej. Dä unnerstår ja me inte på". Vg.,sm.,ög.,sdm.; 2) gissa. Vg.,sm. Fsv. under-sta, under-standa, el. undir-standa, förstå; fe. undir-standan; e. to under-stand; fd. under-staa, under-stande, id. (Mlb., Bib. ov.; Lucid.).

Ung-stånden</sc, s. on 1.

Upp-stånnare, m. uppståndare på en spinnrock eller den delen af en spinnrock, hvarpå hör-huvet el. blåna-tjuvan sättes, och hvilken del tages bort, då ej lin eller blånor spinnas. Deraf upp·stånnare-tyg, n. Vg.

STANG, s. stinga.

STANK, s. stinka.

STANKA, v. n. 1 stånka. Hs.-—sm. Fsv. stanka. Alex. 8912. S.S. 1, 183; fn. stanka; e. dial. stank, id. Jfr skr. stan, att gifva ljud. S. stynja.

STANN, stann·säng, -tunna, s. standa.

STANN·KAKU, s. kaka.

STAPLAR, m. pl. bankar nederst i kyrkan under tornet. G. Fsv. stapul, m. klockstapel. VGL.; fn. stöpull; fht. staphol; fe. stepel. Jfr stövel.

STAPP, s. stimpa.

STAPPA-FÖTT, adj. stapplande på fötterna. Vb.(Skellefte). Ns. stappeln, stuppeln, stappla.

STAR, stara, starr·sinnt, starån, s. stira.

STARBAD, s. starva.

STAR-BRAK, s. standa.

STARK (komp. starkan, sup. starkast), adj. som har stora kropskrafter; varakrig; häftig. Fl.(Öb.). Stärk (n. stärt; komp. stärkänä, sup. stärkäst). Vb.; starsk, id. Hs.(Db.). Fsv. starker, a) styf. GL.; b) stark. S.S. 1, 192; 3, 98; fn. sterkr, stark; d. stærk; fht. starck, stare; nht. stark, id.; fe. stearc, asper, rigidus. Grimm (gr. 2, 62) har uppställt ett förloradt starkt verb sterchan, starch, sterchun, rigere, pollere. Bólm-stark, s. bólm.

Bål·stark, s. bål.

Kära·stark, adj. som har godt förråd på arbetskarlar)(kara·tom. Fl.(Nl.).

Ki(v)-stark, adj. envis. Sk.(Lugg.).

Liv·stark, adj. helsosam, ej medförande död. "Förra året va livstarkt", d. ä. få menskor dogo derunder. S.Sk.

Ljot-stark, adj. rysligt stark, ofantligt stark. Dl.(Våmh.,Mora). S. ljot.

Mol·stark, s. mol.

Nosa-stark, s. nos.

Näva-stärk, s. näve.

O-stärk, adj. svag, utan styrka. Vb.

Starklek, m. styrka, t. ex. om starka drycker. Ul. Fsv. *starkleker*, m. styrka. S.S. 1, 267. Flores, 948. Kg.St. s. 47. Sv. Pr. K. f. 10. S.F.S. 5, 123. Cod. Gyll. f. 200 v. S. Bern. f. 172. Sv. Järt. post.: fn. *sterkleikr*; n. *sterkleikje*.

Starkna, v. n. 1 1) stelna; (om det som förut varit flytande). "Talgen, flóttet, gröten starknar". *Stärkna*, id. Svea-,Götal. *Startna*, id. Vg.(Skarab.); 2) frysa till, börja tillfrysa. Ö.Nk. *Starkna på*, id. "Frosten gör att hängedyet starknar på". Sdm.,vg. *Stärka på*, id. Ög. *Startän*, *stórktän* el. *stórtän* (ipf.-*tnä*), v. n. 1) stelna; om smör, talg, flott m. m. "Smörä, flótä, såsen ha stórtnä". Vb., nb.; 2) tillfrysa. "Vattnet ha stórtnä". Vb. *Stórkna*, v. n. 1) stelna. "Talgen stórknar". Åm.; 2) dö; om kreatur. *Stórkn´*, id.; deraf *stórkjin* (uttal, *stórtjin*), p. p. död. Fl.(Öb.). Stärka, v. a. döda, dräpa. Fl.(Nl.): *stärk* (sup. *stärkt*), v. a. döda, strypa: eg. om djur och enkannerligen kattor. Fl.(Öb.); *stärkt,* p. p. död, strypt. Fl.(Nl.). Fsv. *starkna*, stelna. Birg. Up. 2, 135; *storkna*, förqväfvas. S.S. 3, 25; fn. *storkna*, stelna; d. *störkne*, id. Jfr moes. *ga-staurkan*, förtorka.

Starken el. *stärken*, adj. stelnad: om fett. G.

Stark-sjuka, f. 1) rödsot. Nk.,ög.; 2) nervfeber. Fl.(Öb.).

Stark·sprungen, adj. som springer mycket fort; om hundar. Sm.

Stirska, f. styrka. Hs.(Db.).

Stórken, adj. högfärdig; eg. troligen: styf, stel. G.

Ström·stärk, s. *strauma*.

Stärk (ipf. *stärkä*, sup. *stärt*), v. a. göra stark, styf; stärka. Vb. Fsv. *styrkia*, styrka. VGL.UL.

Stärke-bär, n. slån, frukten af Prunus spinosa. Gl. sv. (Frankenius) *sterckebär*, *slåbär*.

Stärkelse-gryn, n. gryn af potatismjöl. Sm.

Störk (det-*en*), m. styrka. "Dä e störk", det är bastant. "Han har störken", han är stark. Vg. Fsv. *styrker*, m. id. STAR-RAUK, m. laget af kärfvar i en lada. G. Fn. *raukr*, m. trafve. Första stafvelsen *star* är troligen af fn. *stađar*, genitivus af *stađi*, m. stack.

STAR-RIKK (*star-rikkj*; ljudvigt på sista stafvelsen), n. skröpligt och rickligt ting. "Vårpan ä ett gammalt starrikkj". *Star·rikkjed*, adj. skröplig och ricklig. "Vårpan ä så starrikkjed å galen". Sk.(Ox.).

STAR-STUNKÄ (pl.-*kar*), m. star-bo. Gotländingarne ba det egna och vackra folkbruk att de inbjuda stararne till sina gårdar derigenom att de beredt åt dem små hus eller boningar, som man kallar *starstunkar*, hvilka öfverallt på landet och i Visby finnas uppsatta på husens kroppåsar, i en klyka mellan trädens grenar, eller ock äro uppspikade på husgaflarne. G. Fn. *stæri*; fht. *stara*, m.; fe. *stär*; e. *stare*; nht. *star*; it. *storno*; lt. *sturnus*, stare.

STARTNA, s. *stark*.

STARVA, v. n. 1 1) arbeta med besvär, träla. Vm.; 2) dö. "Starva av (el. å)". Vl.,dls.,vg.,sm.,ul. *Starba*. Bhl.; *stärv* el. *staarv* (ipf. *starv, starvä* el. *stärvä*). Vb.,nb.; *starva tåv*, id. Hs.(Bj.,Ljusdal,Enånger); *stärva* el. *stärv*, dö; om hastig, oförmodad och våldsara död; äfven om snöplig död, t. ex. af badstugurök, ihjelfrysning. Fl.(Nl.,Öb.). Fn. *starfa*, arbeta, anstränga sig; n. *starva*, a) gå långsamt och vacklande; b) dö; fsax. *sterban*, dö; fht. *sterban*, *sterpan*; nht. *sterben*; ns. *starven*; holl, *sterven*; fe. *steorfan*; e. dial. *sterve*; n. *starva*, id.; fsv. *starvi* Starbad, adj. (eg. p. p.) död. Bhl.

STA SKIKKANES, s. *standa*.

STASS, m. 1) ståt, prakt, högtidlighet. Götal. *Stats*, m.; *stuss*, m. Hs.; *stuss*, *stäss*, m. id. Vg.; 2) högtidlig procession: a) brudtåg, brudfärd. *Brud-stass*, *brua-stass*. Sk.,hl.,bl. m. fl.; b) liktåg. *Lik-stass*, Sk. Fsv. *stat*, m. ståt. Spec. Virg. s. 167; d. *stads*; n. *stas*. Stassa¨, v. n. 1 1) ståtn, föra ståt. Götal. I några munarter säges *stussa*, *stässa* el. *stata*, 2) tillaga gästabud. Vg., ög.; 3) rida eller gå med i en brudstass. Sk.,hl. *Stauss* (ipf.-*ä*) v. a. o. n. 1) pryda, ställa i ordning; 2) stoltsera. Vb.

Stasselig, adj. ståtlig, präktig. Vg. *Statutli(g)* id. "Dä ä ett statutlit gille. Den vöjnen ä statutlig". Sk.(Frosta h.).

Stussane, n. prål. Sm.

Stussare, m. prålande menniska. Sm.

Stussug, adj. prålig, som gerna vill vara grann. Hs.(Db.). *Stasserli*, städad, prydd, välklädd. Vb. STASSARE, *sta-trett*, s. *standa*.

STATARE, m. statkarl. Ul.

STAU, s. *standa*.

STAUKA (ipf. *stavktä*), v. n. qväljas i barnsnöd. G. STAULE el. *stâle*, m. tjur. Sk.(Göinge). Fht. *stior*, *stir*; nht. *stier*; fe. *steor*, *styre*; e. *steer*; moes. *stiurs*; jfr skr. *sthaurin*, lastdjur (eg. en kraftig, af *sthaura*, kraft).

STAUR, *staur-gólv*, s. *staver*.

STAU-SÄNG, s. *stamm-säng*.

STAVALLA, v. n. 1 vakna, gå sysslolös, ströfva ikring. "Går du här å stavallar?" Sk.(N.Åsbo,Bjäre). Jfr *stavva*.

STAVEL (pl. *stavlar*), m. lång smal stör, nedsatt i jorden vid hafstranden för att derpå upphänga nät till torkning. Deraf a) *näringa-stavlar*, m. pl. för upphängande af *silla-näringar* (sill-nät); b) *stavle-plats*, m. ställe vid stranden der fisknät upphängas till torkning; c) *stavle-räkka*, f. rad af *stavlar*, nedsatta i jorden på stranden till ofvannämnda ändamål. Sk.(Barsebäcks fiskläge). Fe. *stapul* (*stapel*), m. påle. Jfr *staver*.

STAVER (pl. *stavrar*), m. 1) stör till gärdesgårdar; staf. Götal., fl. *Bötte-staver*. m. grof stör till stöd för en gammal gärdesgård. Vg.(Kåkinds h.). *Gäre-staver*, m. gärdsgårdsstör. Hl.; *skidgårds-staver*, m. Kl.; 2) staf (till tunnor). *Tunnestaver*. Hl.; 3) bokstaf. *Stav* (pl. def.-*an*), m. "Kjender thu int stavan?" Fl. (Öb.).). *Stavar*, m. lång och smärt tall eller gran; deraf *tall-*, *gran-stavar*, m. Vb. *Staur* (pl-*ar*) m. större påle. G.; *stor*, m. grof käpp. Dl.; *står*, m. stört deraf *klóv-står*, s. *kliova*. Fsv. *staver*, m. a) staf, stör; b) biakopsstaf. ÖGL.,VGL.,UL. S.F.S, 4, 99; c) råmärke. VML.; d) bokstaf. Cod. A. 49, f. 105 v., 258 v.; *staur*, m. stör. GL.; fn. *stafr*, staf; fn.,n. *staur*, stör; fe. *stäf*; fht. *stap*, *stab*; fsax., holl. *staf*; nht. e. *staff*; d. *stav*; fslav. *stap*, id.; gr. ***σταυρός***, m. upprättstående påle.Bakk-staur, s. *bakke*.

Baku-står, *baku-stör*, s. *baka*.

Bott-stör, s. *botta*.

Gig-stör, s. *giga*.

Gran staver, s. *gro*.

Gara·stav m. en fyrkantig staf, 2 1/2 alnar lång, som förvarades fordom hos byåldermannen och användes af honom vid granskningen af byens gärden eller jordvallar för att dermed profva om do hade den erforderliga höjden. N.Sk.

Jakobs-stav, m. de tre största stjernorna uti Orions bälte. *De helga tre konungar*, m. pl. id. Sm.

Karr-stav, m. frier: Pedicularis palustris. Nk. Namnet af don raka stjelkens styfhet. S. *varg*.

Prim·stav, s. sid, 510.

Ränn stav, s. *rinna*.

Stakkal el. *stakkale*, m. stackare, usling. "Ett stakkals skrå", en staekars (eländig, sjuk el. fattig) menniska. Sk. *Stakkel*, m. id. Sk.,g. Fsv. *stafkarl*, m. a) eg. den som stöder sig på en. staf; b) tiggare; fn. *stafkarl*; fd. *stakkarl*; d. d. *stakkel*; n. *stakar*.

Stakkale-fólk, n. fattighjon. *Stakkale·hjon*, n. Sk.

Stakkale-hus, m. fattighus. *Stakkele·stua*. f. id. Sk. *Stakkare-stuga*, f. id. Hl.

Stakkale-skav, n. eländig (fattig eller sjuk) menniska. Sk.,hl.

Stakkela-hadere, m. snål menniska, som är njugg och ovänlig mot fattiga. S.Sk.

Stakkershet, f. fattigdom; 2) fattig stackare. *Stakkarsheta*, f. def. pudendum muliebre. Kl. N. *stakarsheit*, f. fattigdom.

Stakkale-sti(g), m. fattig-stig, tiggareväg. "Mina grebbor ha hittils blett bevarade för tyere-staven å ja hóppas de ska slippe gå stakkale-stien". S.Sk.

Staur-gólv, n. ett stör-par (i en gärdesgård). S.G. *Stör-gólv*, n. id. M. G. (Atlingbo). Fsv. *staurgulf*, n. GL.

Stav 1, n. ett på stolpe bygdt förvaringsrum för fisk och fogel, som fångas på större afstånd från hemmet och ej genast kan hemföras. Nb.(Ö. Cal.). Jfr *stabur*.

Stav 2 (pl.-*ar*). m. grafvård. Sm.,kl. Deraf *stav-stenar*, m. bautastenar. Bhl.

Stava-halld (pl.-*ar*) m. tvärträ på en *slider-stav*, att hålla stafvarne fasta på lasset. N.Vb.

Staver-kälke (pl.-kar), m. träskodd kälke, på hvilken *milved* föres i skog oeh eländig mark. Nk.

Staver-tall (pl.-*ar*), m. tall, hvarur *klóv-staver* utklyfvas. Ög.

Stav·gå**L** (pl.-ar), m. gärdesgård. Sdm. Fn. *staura-garðr*.

Stavra, v. a. 1 1) sätta stafrar i en gärdesgård, eller egentl, nedsätta stafrar hela linjen bortåt, innan man börjar gärda. *Stävra*, id. Sm.; 2) sätta stafrar i väggarne af ett korsvirkshus. Sk.; 3) *stavra över*, medelst nedslagna störar upprätta en lutande eller kullfalfallen gärdesgård. Fl.(Nl.).

Stor-kall, m. spögubbe. Dl.(Elfd.).

Stävu (*stavu* el. *stövu*), f. stäfva, mjölkstäfva. *Vöttu-stövu,* f. vattenstäfva, hvarmed man öser eller hvari man bär vatten. Vb. *Mjók-stavu*, s. *milk*.

StöLing (pl.-*ar*), m. 1) ung, sned gran till vidjor i gärdesgård; vidja af ungt granträd att sammanbinda gärdesgårdsstörar. Fl.(Öb.); 2) lat och overksam menniska. *Lat-stöling*; 3) pojke. Vb.

Stöör (ipf. o. sup.-*ä*), v. a. nedsätta sförar till en gärdesgård. Vb. N. *staura*, *støyra*, id. Jfr gr. ***σταυρόω***, v. a. nedslå pålar. I latinet ha vi *in-staurare* och *re-staurare*, hvilka ord förutsätta ett fornlatinskt verb *staurare* och måhända ett substantiv *staurus*. Varro m. fl. brukade härleda *in-staurare* af *in-star*, n. bild, utkast, gestalt. *In-staurare* skulle vara *instar novare*, ɔ: aliquid ad pristinam similitudinem reficere. Emellertid förnekar *Macrobius* på det bestämdaste härledningen från ***σταυρός***. Han säger (Saturn., lib. 1, cap. II, pag. 245, ed. Bipout.) om *dies in-stauratricius* detta: "non a patibulo, ut quidam putant. Græco nomine ***a᾽πό τό ῦ σταυρο ῦ***,, sed a redimegratione, ut Varroni placet, qui instanrare ait esse instar novare".

Tyere-stav, m. tiggarestaf. S.Sk.

Över-störa, v. a. 1 "Översföra en gärdsgård", genom årlig tillsats af ny stör vidmagthålla en gärdesgård utan att göra om honom. Vg.(Vadsbo). STAVIG, s. *standa*.

STAVVA, v. n. 1 gå och pussla, småknåpa; om gammalt folk. N.G. *Staua*, id. S.G.

STEBBA, v. a. 1 betäcka (en kolmila) med granved och sand. Sm. Jfr fht. *stiuban*, *stioban*; mht. *stieben*, spargere; *staubjan*, *stoupan*, id,; nht. *stippen*, pulvere tegere; moes. *stubjus*, m. stoft. Dief., vergl. wb. 2, 338.

STE-FAR, s. *stjaupfar*.

STEG, *stega-trå*, *stege*, *stegla*, *steg-lucka*, s. *stiga*.

STEGER-HUS, s. *steka*.

STEJTA, v. n. 1 1) studsa. "Bóllen stejtade höjt". *Stikta*, id. Sk.(Vemm.,Frosta); 2) hoppa, dansa omkring. Sk.Ox.). Jfr *stinka*, *stikla*, *stöta*.

STEKA, v. a. 2 1) eg. (såsom i riksspr.) steka: assare. *Stege*, id. Sk.; 2) baka. "Steka bröd". Vl.(kring Kristinehamn); 3) osa, lukta illa. Ul. Fsv. *stekia*, steka. S.S. 1, 217. S.F.S. 6. 470; fn. *steika* el. *steikja*; n. *steikja*; d. stege. Rjåpp-stek, s. *rjåppa*.

Steker-hus, n. 1) kök. *Steger-hus*, id. Ög.; 2) brygghus. Kl. *Steger-hus*, id. Ög.,öl. Skiftande former förekomma: *sters*, n. a) kök; deraf *ma(d)-sterset*¨, n. def. Sk.; b) brygghus med bakugn. Sk.,hl.,sm.(Sunnerbo),ög. *Stajrs*, n. a) i id.; b) bränneri. Sk.(N. Åsbo,Bjäre). *Störräs*, n. brygghus. Vl.; *stör-hus*, n. kokhus i fäbodar, der eld upptändes midt på golfvet på en stenhäll omgifven af flisor, som utgör eldstaden och hvarifrån röken går ut genom ett hål på taket. Dl.(Lima); *ster-hus*, *sters*, n. Dl.(Särna); *sters*, *stess*, n. Hs. (Db.,Bj.); *stesj*, n. Vb. (Torp); *stòrräs*, n. Jtl.; *störes*, n. id. Hj. *Steiss*, n. kokhus, värmhus, motsvarande Finnarnes kota. Fl.(GK.,K.,P.). Fsv. *stekarahus* (*stekahus*, *stegare-hus*, *steger-hus*), n. kök. SML.VML.UL. Didr. af B. 125: 6; 115: 3; 288: 26. Stockh, Tænk. f. 45; *stekare* el. *stekari*, m. kock, köksmästare. ÖGL.VML.SML. S.S. 3, 57 ; 4, 41; fn. *steikarahús*, n. kök; d. d. *stegerhus*,*stegers*, id.: n. *størhus*, kokhus; kök; holl. *sters*, brygghus.

Stek-öl, n. varmt dricka, som förtäres i stark köld. *Enköpings·stek-öl* är ryktbart och begärligt under denna slädens tjugondedags marknad strax efter nyåret. Ul.

Tvär·stegerska, f. andra stekerskan vid bröllop. Bl.(Lister). STEKEL, m. 1) svans, rumpa. "Klöppa å tagelt änna te stekel". Deraf *rómpa-stekel*, m. den tjocka delen af en hästsvans. *Rómpa-stelk*, m. id. Nk.; 2) stjert. Vg. Fn. *stilki*, m. stjelk. Jfr *stelk*.

STEKJ (def.-*en*), m. stelhet, styfhet. "Stekjeu ti bena", styfhet i henen; om djur och menniskor. Vb. *Stäk*, m. svaghet i knäna (hos boskap). Hs.(Db.).

STEKKEL·GRÄS, *stekk·gräs*, *stekk-russa*, s. *stinga.*

STEL, *stel-baint*, *stel-bända*, s. *stiva*.

STELA el. *stäl* (ipf. *stal*, sup. *stuli*, *stöle* el. *stölä*), v. a. stjäla. Vb. *Stjälä* (pr. *stjäl*, pl. *stjälum*, ipf. *stal*, pl. *stalum*, sup. *stulið*). Dl.; *stiäla* (pr. *stiäl*, pl. *stiäle*, ipf. *stal*, pl. *stulu*, sup. *stuli*). G.; *stäla* el. *stiä**l**a*, (ipf. *sta**l***, konj. stu**l**e, sup. *stû**l**et* el. *stû**l**t*. Vg.; *stila* (ipf. *stal*, sup. *stuli?*). Nb.(Ö.Cal.); *stiäla* (*stal*, *stöle),* id. S.Sk. Fsv. *stiala*, *stiæla*, *stæla*; fn., n. *stela*; d. d. *stæle* el. *stele*; fht., fsax. *stelan*; nht. *stehlen*; fe. stël*an;* e. *steal;* ffris. *stela;* moes. *stilan,* stjäla; skr. *ste*, id. Må**L**-stulän, s. *mäla* 1. STELK, s. *stilk*.

STELK-RUSSA, s. *ronnsa*.

STENA, *stena-bro*, *sten-bitter*, *-bitäre*, *-bjelke*, *-blind*, *-bråte*, *-bår*, *-bänk*, *-drög*, *-döss*, *-gräs*, *-harg*, *-hemta*, *-kvällp*, *-kasse*, *-klämma*, *-knarst*, *-kólv*, *-kärn*, *-ka*, *-lake*, *-mal*, *-mossa-brunt*, *-ors-predlkan*, *-pótta*, *-rabbe*, *-skräkka*, *-skval*, *-skärv*, *-so*, *-stókkene*, *-strykare*, *-sugare*, *-sut*, *-sånkare*, *-tel*, *-tyg*, *-vred*, *-väjt*. *-ört*, s. *stain*.

STENGÄN (ipf. *stengnä*), v. n. stelna, kallna, hårdna, blifva seg; om mjöl. Är mjölet godt och ej fruset, "stegnar" deg och gröt väl: i annat fall blir den vattenaktig. Vb.

STERD, *sterna*, *sterr*, *stersa*, s. *stira*.

STERKA, s. *sterra*.

STERKA SIG, v. r. 1 storkna; få någon mat i luftstrupen och derigenom hindra andedrägten. Fsv. *storkna*, förqväfvas. S.S. 3, 25. Jfr *starkna*.

STEKEA, v. n. 1 1) darra med hufvud eller händer; vara skälfhänd; 2) blifva stel af rädsla eller häpuad; stå med stirrande ögon, spänna ut ögon, fingrar o. s. v. Nk.,vg.,ög.,hl. Jfr *stira*. Hönsa·sterra el. *hönsa-stera*, f. skälfva, en svaghet hos gamla menniskor, då de darra med hufvudet. Ög.,vg. *Sterren, hönse-sterren, m. def. id. Ög.*

Sterka, v. n. 1 darra, runka.

Stereter, adj. darrande (såsom försupna personer). Vg.

Sterr-händt, adj. darrhändt. Vg.

Sterring, f. darrning. Hl.(Värö). STERRI, s. stira.

STERS, s. steka.

STERT, s. stärt.

STERTA EMOT, v. n. 1 sträfva emot, streta emot. Dls.,vl. Sterka emot, id. Hs.,vl. D. d. (Slesvik) stirre emod, id. (Kok 1, 384).

STESS el. stöss, adj. förvånad, intagen af fruktan. Hs.(Db.,Bj.,Tuna). Af sv. studsa, v. n.

STETT, adv. oerhördt, ofantligt. "Stett med fisk". Hs.(Db.). Jfr stört.

STI, s. stiga.

STIBÄKKLI, adv. oupphörligen, utan uppehåll. G.

STIEL, s. stira.

STIGA el. stigja (ipf. stegj, konj. stegje, sup. stegjet), v. n. 1) stiga. Ög. Staiga (pr. staig, pl. staigum, ipf. steg, pl. stigum el. stegum, sup. stigjið e. stijið). Dl.; stäiga (pr. stäigur, pl. stäige, ipf. staig, pl. stigu, sup. stigi). G.; stig (steg, stigi), Vb. (Ume, Bygde, Löfånger); *stiig steg, stigjä). Vb.(Skellefte); steig (steg, stigi), id. Nb.(Cal.); 2) talesätt: a) stiga av för någon, ge efter, upphöra. Hs.—- ul.; b) stiga på stjerten, vara mot förmodan frikostig. Sdm.; c) stiga åt se stiga åt sidan; om kor i båset. Ul. Fsv. stigha;; fn. stiga; fht., fsax., fe. stigan; nht. steigen; ns. stigen; holl. stijgenV ffris. stiga: moes. steigan, stiga; skr. stig', ascendere (Bopp, gl. 385). En-stega, s. en.*

Flaka-stig, s. flake.

Jakobs-stege, m. blåljus: Polemoninm cæruleum, L. Nk.

Neu-stig, s. nyr.

Stakkale-sti(g)¨, s. stakkal, under staver.

Steg, n. 1) steg i ett bänne, Vb.; 2) fiskstim under lektiden. S.Åm.; 3) obråkad linknippa af 4 tåtar. Vb.,åm.; 4) fot uti en pall. Sm. Fn. stig, n. a) steg; b) fot på stege eller trappa; fe. stigë, m.

Stega, v. a. 1 mäta med steg, t. ex. väg, gärdesgård, dike. "Ja har stegat vägen". Sm. Stiga ut, id. Ul.

Stegar, m. pl. flock af laxar, som uppstiga i elfvar. Duner, pl. id. Norrl. Jfr steg, n. 2).

Stega·trå, n. pinne i en stege. Vg. S. tråda.

Stege, m. häck på en vagn. Deraf under-stege, underste häcken på en vagn. Nk.

Stegla, v, a. 1 stegra, höja priset. Sm. Stigla. Ul.

Steg-lukka el. stig·lukka, f. grinderna med sin öfverbyggnad till kyrkogården. Namnet deraf att nedre hälften af grinden ej öppnades, utan öfverstegs på det att kreaturen ej skulle inkomma på kyrkogården. Hs.(Db.).

Sti, f. stia, stiga. Götal. Steg, f. hus för svin, getter och får. Hs.(Db.); deraf sti-gölt, m. fetgalt, galt insatt på en stiga. Bl. Fsv. stighia, f. stiga. Legend, s. 805; stia, f. Birg. Upp. 1, 400; fn. stia, n.; fe. stîge, f. stiga; fht. svinstige; holl. svijn-stijge; swz. sau-stye.

Stig 1, m. gången i kyrkan. Sm. Fn. stigr, m. väg, stig.

Stig 2, n. kallas vid taktäckning så stort stycke, som på en gång täckes och hvilket beror på den s. k. täkke-stiens eller täkkebommens längd. Sk.,S.Hl. D. stige-gang.

Stige (pl.-gar), m. stege. Sk.,hl. Stikå, m. Dl. Fsv. stighi; fn. stigi; d. stige; fht. stiga; u. stige. .

Stig-holt-gräs, n. Linnæa borealis. Vb. Ro·holt-gräs, n. Vb.(Ume); Jungfru Marie barn·mössa, f. Vb.(Nordmaling). Jfr vinn-gräs, tórrvärks·gräs, hvita klókkor.

Stäig el. steg, m. stig, tjog af ägg. "Ajn steg ägg". G. Ns. stig, tjog (Danuiel, 212); ffris. *stige*; schwab, *steig*, f.; holl. *stijg*, f.; moes. (Krim, enl, Bubeque) *stega*, tjugo; mlt. *stica*, f. tjog.

Stätta, f. (såsom i riksspr.) klifstätta. *Stett*, f. Vb.; *stitä*, *stäjtå*, f. id. G. Deraf talesättet drikka *stätt·öl*, 1) om hästar, som äro bundna vid en stätta, men ej ha något foder att äta eller något att dricka. "Märra drikker stättöl". Götal.; 2) säges äfven om menniskor, som ha något arbete för sig, men försätta tiden med att stå och prata. Sm. N. *stett*, f. stätta; d. d. (Slesvik) *stætt*, smal genomgång i en mur; stätta (Kok 1, 388); fn. *sttèt*, f. eg. något till att trampa, stiga eller stå på; stenar att gå på, broläggning; trottoir m. m. STIKELL, *stikka*, *stikke-bädd*, *stikkel-täun*, *stikken*, *stikken·birr*, *·birra*, *stikke-tång*, *stikkling*, stikkna, stikk-ryss, -saum, -sinnt, stikksare, *stikksel*, s. *stinga.*

STIKKA 1, *loa-stikka*, f. libsticka: Ligusticum Levisticum. Sk. Måhända beslägtadt med *stäka*, v. n. stinka, lukta illa.

STIKKA 2, s. *stinga*, *stikka* 1.

STIKLA, v. n. 1 hoppa, springa. "Stikla yver", hoppa öfver. "Springa langen haug-stikel", springa i längden eller hoppa i höjden öfver två i jorden nedsatta tunna käppar, hvaröfver en tredje lägges. G. Fn. *stikla.*

STIKTA, s. *stejta*.

ST**IL**, *sti**l**inge*, s. *stira*.

STILK (pl.-*ar*), m. stjelk. Sk.,g. *Stelk*. m. Vg.,ög.,nk.,sm. m. fl. *Stielk*, m. id. Sk. *Stålk*, m. stjelk (vanligen vissnad och afbladad). Nk.,vl.(Gåsborn). *Stjelk*. m. tygel, töm på en sele. "Håll på båda stjelkarne! Håll på från·stjelken (el. te-stjelken)!" Sm. Fsv. *stelker*, m. stjelk. GL.; *stiælker*. J. M. Yrtag. s. 257. Med. Bib. 1, 492; fn. *stilkr*; d. *stilk*; fe. *stel*, id.; e. *stolk*, liten stängel, stock; fht. *stil*; nht. *stïel*, stjelk. Jfr *stekel*. Rómpa-stelk, s. *stekel.*

Stielked, adj. stjelkig. Sk. D. *stilket*.

Töm-stjelk, s. *taum*. * STILLA (ipf. *stall*, sup. *stullit*), v. a. o. n. stilla, hvila, hejda? Vårt fornspråk och våra landskapsmål ådagalägga att detta starka verb i aldra äldsta tider troligen funnits i nordiska tungan. I vårt riksmål hafva vi *stilla*, v. a. 1 göra att något afstannar, upphör. Fsv. *stilla*, v. a. stilla; fn. *stilla*, v. a. a) stilla, hålla i ordning; b) styra, inrätta; fe., fht..*stillan*, v. a. stilla; nht. *stillen*, id.; fn. *staldra* el. *stallra*, stanna; fht. *stullan*, id. För moes. har Grimm (gr. 2, 57) uppställt ett förloradt starkt verb *stillan*, *stall*, *stullun*, quiescere, sedare. Be-ställa, v. exonerare alvum. Om barn. Vm.(Herv.,Id.).

Mat-stilla, s. sid. 434 b.

Mikk-städll, s. sid. 432.

Rännsket-stilla, s. *skita*.

Sórg·ställe, n. ställe der sorg är. "Gå i sórg·ställe", följa lik till grafven. Sm.

Stall 1 (pl.-*ar*), m. stall, häststall. Götal. *Ståll*, n. Dl.; *ståll* el. *stöll*, m. id. Sk.,bl. I Svea- och Norrländska ladskapsspråken nyttjas stall neutralt, såsom ock gemenligen är fallet i skriftspråket. Fsv. *staller*, m. VGL.UL.;VML. Cod. A. 27, f. 6; *stall*, n. S.S, 1, 1; fil. *stallr*, m.; nht. *stall*; lit. *staldas*, id.

Stall 2, n. ställning eller hylsa, hvari knifvar, huggjärn, nafvare m. ra. sättas. *Kniv-stall*, *yks·stall*. Vb. Fn. *stallr*, m. det hvarpå något står; a) bänk; b) krubba: fsv. *stalli*, m. ett bräde, o. d., hvarpå något ställes. VGL.; lit. *stálas*, m. bord.

Stalla, v. a. 1 sätta (hästar) in i stall. Allm. *Ställa in* el. *stölla in*, id. Om fäkreatur säges *båsa in*. Sk.

Stall-ill, adj. som ej sämjes i stallet; om hästar. Vb.

Stall·ränne, s. *ränne*.

Stall-ört, f. Ononis arvensis. Götal. *Hórsa-qräs*, n. *räv-blommor*, f. pl.; *kar-basar*, m. pl. Sk.

Stilla el. *stille*, adv. 1) eg. på ett stilla sätt; fredligt, lugnt. *Stillt*, id. "Hon går så stillt"; 2) alltjemt, städse. "Hon ä stille dålig mä hoevärk. Dä regnar stille. De jämra sej stilla. Han går stilla dit. Doktorn kómmer så stille hän te prostgåren". S.Sk. "Han är allt stilla elak". Vm. *Stille-städse*, adv. id. S.Sk. D. d. *stille*; e. *still*, id., fht. *stillo*, adv. stilla; nht. *stille,* id.

Ma-stills-kärring (eg. mat-stillnings-kärring), f. den hustru, som vid bröllop har att vårda och åt gästerna utdela af det i matrummet insamlade och förvarade matförrådet. *Ma-stills-gubbe,* m. mannen åt en sådan hustru. Hs.(Ljusdal).

Still·däja, f. hushållerska. Vl.

Stille-stake (pl.-*kar*), m. den stake eHer käpp, som håller bakbommen på en väfstol fast och hvilken röres då väfven släppes fram. S.Sk.

Still-frö, n. 1) eg. (såsom i riksspr.) frö af Sisymbrium Sophia; 2) Turritis glabra, hvars rätta namn är *rókken-trav*, Sm.(Femsjö); 3) Thlaspi campestre. Ög.

Stillis, *i stillis*, adv. stilla. Fl.(Öb.). Jfr fn. *stilli*, f. sjelfbeherskning, måtta; fht. *stilli*, f. stillhet, lugn; nht. *stille*, f. id.

Stillman, adv. alldeles. Ordet brukas endast framför adjektivet ensammen (el. *einsamen*). "Jäg går stillman ensammen". Vb. *Still-mogen-eismen*, *siillmå-eismen*, alldeles ensam. Fl.

(Öb.); *stillmolene ejnse*. Jtl.; *still-mol-allein* (el. *still-mol-allén*)f id. Vb.

Stillsam, adj. saktmodig. Vb.

Stulla 1, v. a. 1 packa om. "Stulla potatis. Stulla óm fettan" (ↄ: fötterna), "sängjen". Hs.(Db.). Jfr fht. *stullan*, sistere; *ga-stullan*, resistere, consistere, substare (Graff 6, 676).

Stulla 2, *fot-stulla*, f. omstufning kring fötterna i en säng. Hs.(Db.).

Stulla 3, v. n. 1 vackla, gå lutande och på svaga fötter (såsom utlefvade personer). Vg. *Stula*, id. Fl.(Pargas).

Ställ el. *väv-ställ*, m. väfstol. Fl.(Ingo).

Slälle-magare, m. dräng, som på större gårdar håller redskapen i ordning. Bl.(Östra h.).

Ställjäs (-⏊), n. 1) ställning (af trä); 2) tillställning. G. D. *stillads*.

Ställug, adj. som kan ställa sig, visa sig, högfärdig. Vm.(Norbergs s:n). *Ställu*, tillgjord. "Ho vor visat e fin stinta, óm o int vor så hjörnu å ställu", hon vore visst envacker flicka, om hon icke vore så högfärdig och tillgjord. Gstr. STILTA (pl. *tor*), f. ett tnnnt, halfannan aln långt rep, hängande vid flarnen och uppbärande sillnät med smärre maskor (*manse-garn*). Sk.(Barsebäck).

* STIMA el. *stimma* (ipf. *stam*, pl. *stumum*, sup. *stomit*), v. a. förhindra, hejda? Nedan upptagna rotskott göra det sannolikt att detta starka verb har funnits i vårt språk i allra fornaste tider. Jfr fn. *Stemma*, hejda; fht. *gi·stemen*, compescere; cessare; mht. *stëmen*, hejda, stanna; ns. *stämmig*, styf, stark (B.W.B. 4, 991); fht. *unstuom*, insolens; *ungistuomi*, insolens, infestus (Graff 6, 681, 682): nht, *ungestüm*, id.; *stemmen*, v, a. aquam stagnare mole truncove; moes. *stoma*, m. grundval, stoft: ***ὑπόστασις***. Näbbe-stämma, s. *näbb*.

Stammer, adj. stammande (förhindrad att tala flytande). Nk. *Stamm*, id. Vb.,dl.(Rättvik),vm.,sm. Fsv. *stamber*, id. S.S. 1, 167; fn. *stamr* el. *stammr*, a) id.; b) trög (i sammans, *aldrstamr*, *glýstamr*); flit., fsax. *stam*, *stamm*, stammande; fe. *stamer*, *stamur*; d. d. ((Slesvik); nfris. *stam*; ns. *stamerig*; nht. *stammelnd*; moes. *stamms*.

Stammer-i·hakk, m. en som stammar och pratar. Nk.

Stamblä, v. n. 1 stappla, ragla, gå stapplande, vacklande: om gubbar, små barn. G. *Stammla*. Nb.; *stāmbl*. Fl.(Öb.); *stomla*. Kl.; *stammra*, id. "Stammra i mörkret". Vg. (Marks h.). Fn. *stumra*, gå med möda och vacklande; d. *stumre*; d. d. *stumle*; e. *stumble*.

Stamblot, adj. stapplande, osäker i gången. Fl.(Öb.).

Stamm-säng, f. säng, som ej kan dragas ut. S.Sk. *Stau-säng*, f. Sk.(Lugg.).

Stomlig, adj. ovig. Hs. *Stomlutt* el. *stomlu*, ovig; stapplande. Vb.; *stomlätt*. Åm.; *stummel-fotad*. Kl.(Tjust); *stummer·bent*, id. Vg.,bhl.(Elfsb.).

Stommel, m. 1) ovig staékare; 2) en råd- och redlös menniska. Vb.

Stomra 1, v. n. 1 stappla. "Stomra te väjs", stappla omkring. S.Sk.,bl.

Stomra 2, f. qvinna som stapplar åstad på dåliga fötter, går tungt. Sk.(N. Åsbo).

Stomred, adj. 1) stapplande. Sk.(Vem.,N. Åsbo); 2) smågalen. Sk.(Ox.,Lugg.).

Stomring, m. 1) karl, som stapplar åstad på dåliga fötter, går tungt. Sk.(N.Åsbo); 2) otymplig, halfgalen menniska; stackare. Sk.(Ox.,Onsjö.,Lugg.,Bjäre h.)

Stumm, adj. 1) (såsom i riksspr.) stum, som saknar förmågan att tala (förhindrad alldeles i att tala); 2) styf i lederna, ovig (förhindrad att röra dem ledigt). Vg.; 3) stel, känslolös. "Fingret ä stummt". Sm.,ög.; 4) styf. "Sjelskinnet ä så stummt". S.Sk. Fn. *stumi*, m. styf menniska; fht., nht. *stumm*, adj, stum; mht. *stumb*, id.

Stummsen, adj. häpen, flat, tystnad af förvåning. Sm.,vg,

Stämma 1, v. a. o. n. 2 1) (såsom i riksspr.) hämma; göra att en flytande vätska stannar i sitt lopp; 2) stanna, göra uppehåll. "Han stämmde ve kruet". Sk.,hl.; 3) kanta (kläder). Hs.; 4) hugga med huggjern. "Stämma ett hål1". *Stämmän* (ipf. *stämnä*), v. a. 1) taga stämning på någon; 2) sammankalla. Vb, Fsv. *stæmma*, *stæmna*, *stampan*, *stefna*, v. a. a) stämma, hämma: b) stämma, ålägga att iniinna sig (inför rätta o. s. v.); fn. *stefna*, *stemna*; d. *stævne*.

Stämma 2. f. 1) (såsom i riksspr.) urinstämma; 2) förstoppning. *Stämmå*, f. Dl.(Elfd.); *stämmna*, f. id. Dl.(Våmh.),hj.

Stämm-bo**L**, n. stigbord, dammbräde. Sm. *Stamm-bol*, n. Vb.

Stämme. *I stämme*, adv. ömsom sakta och fort. "Köra i stämme". Vg.

Stämme·nål, f. 1) sadelmakare-nål; 2) stoppenål; grof synål, spetsad som en syl. Vg. *Stämm·nål*, f. kantig nål. Hs. N. *stæme·nål*, stoppnål.

Stämm-gräs, n. allmän vänderot: Valeriana officinalis. Benämningon sannolikt deraf att roten användes såsom stillande (stämmande) hysteriska anfall, hvartill hon är det bästa hittills kända medel. Åm. I norra Kalmarlän säger trollpackan: "Tivelbast och Vänderot, stå mig emot". Jfr *Velands-rot*. STIMBA, s. *stimma*.

STIMMA (pr. *stimme*, ipf. *stamm*, konj. *stumme*, sup. *stummi*), v. n. imma, ånga, t. ex. af en kokande kettil eller ur marken. Hs.(Db.,Ljusdal). *Stimba* (ipf. *stimbäđ*, sup. *stimhađ*), id. Dl.(Elfd. Mora). Fe. *steman* el. *styman* (sv. böjn.); e. *steam*; holl. *stoomen*, id. Af detta *stimma* hafva vi troligen fn. *stammr*, fuktig. Stamm, m. lukt. "Ful, fin stamm". Hs.,åm,,mp. Deraf *brännvins-stamm*, m. brännvins-lukt. "Brännvins-stammen sto ur halsen". Hs.

Stamma, v. n. 1) dunsta, utdunsta (spirituösa ångor). "Han stämmer å brännvin". Hs.(Db.); 2) stinka, lukta illa. Hs.,mp. åm. *Stamm*, id. "Stamm illt, ondt". Jtl.

Stimba, f. 1) imma; 2) töcken. Dl. E. *steam*, ånga, dunst; holl. *stoom*, m. id.

Stimmene mörkt (el. *stimmane-mórst*), adv. kolmörkt, alldeles mörkt. Hs.(Db.). *Stämmande-mórkt* (el. *-môrt*). Ul.; *kól-stimmande·mörkt*, id. Vm.(Norbergs s:n). På samma sätt härledes *dimmer*, adj. mörk, af *dimba*, v. n. ånga, utdunsta.

Stumm, adj fuktig, klimpig (af väta); om jord. "Joren ä så stumm. Dä a så stummt att driva". Sk.(Ox.). Jfr fn. stammr, fuktig. Anm. Det torde dock vara möjligt att vårt landskapsord hörer till det *stumm*, stum, styf, stel, som anföres under *stima*. STTMM-KUDD, s. *kudd*.

*STIMPA (ipf. *stamp*, sup. *stumpit*), v. a. afhugga, stympa; slå sönder, stöta, krossa sönder? Detta starka verb har utan tvifvel funnits i vårt språk i allra fornaste tider, såsom här nedan

upptagna, ännu vid fullt lif varande rotskott utvisa. Troligen höra hit d. d. (Slesvik) *stjimpe* et. *stjampe*, v. n. vrafla, tala utan sammanhang; *stjamp*, m. den som så gör. För moes. har Grimra (gr. 2, 58) uppställt ett förloradt starkt verb *stimpan*, *stamp*, *stumpun*, krossa. Stamp 1, m. vattenhjul i stampverk, sqvaltqvarn. *Kvärna-stamp*, m. Hl.(Värö).

Stamp 2, m.? mos af potäter. Vl.(Fryksdalen). *Stompa*, f. mos; deraf *bön-stompa*, *rov-stompa*, f. kokta bönor eller rofvor, gjorda till mos af tjock gröt. Vl.,vg. N. *stapp;* nht.dial. (Nassau) *stampes*, m. mos; *kartoffel-stampes*, potatismos (Kehrein 1, 387); fsv. *stampa*, *stappa*, v. a. stampa, stöta (sönder). Fr. af N. 449. Cod. A. 39, f. 175 v.; fn, *stampa*, *stappa*.

Stampa 1 (pl.*-pur*), f. "Stå i stampa", vara illa utsatt, ej kunna reda sig. "Ja står i h**å**la stampur". Sdm. *Stamp*, m. id. ”Stå i stampen", vara knuten i växten, ej växa; om menniskor. Sk. Fsv. *stampa*, f. gillerstock, som är upphängd till villdjurs dödande, på sådant sätt att han af sig sjelf nedfaller på djuret då det kommer derunder. ÖGL.UL.

Stampa 2. f. litet säte vid spiseln, skildt från högstolen. Sm.

Stampå, f. stor klubba med kort skaft att dermed älta ler. S.G.

Stapp 1, m. brödpick. Vb.

Stapp 2 (ipf.ä); v. a. stöta, sticka små hål i bröd vid bakning. Vb.

Stump (pl.-*ar*), m. 1) (såsom i richsspr.) litet, återstående stycke af något afskuret, afslaget, afbrutet o. s. v. *Stomp*, m. id. Vb. m. fl.; 2) surbröd, råglimpa, tjockt bröd. Jtl. (föråldr.); 3) ankarstock, kommis-bröd. Bhl.; 4) litet barn; smekord. "Gósse-stump. Min lilla flikk-stump!" Götal. *Stumpa*, f. liten flicka (eg. som nyss börjat gå). Allm.; 5) penis. Ög. Fsv. *stumper*, m, stump. Alex. 2337; n., ns. *stump*, id.; fn. *stumpr*, m. surbröd.

Stōmp (ipf.-ä), v. a. stympa, sönderstycka i stycken, bitar med sax, knif eller yxa. Vb. Holl. *stompen*, stympa; swz. *stumpen*, id. (Stalder 2, 414).

Stómpe-gómpa, f. liten tjock och ovig gumma; föraktligt. S.Sk. D. d. *stumpegumpe*

Stumpig, adj., mycket kort. Allm. D. *stumpet*; e. dial. *stumpy*.

Stump-rumpug, adj. stubbsvansig; om häst, katt. G. *Stubb-rumpig*, *stubb rómpig*. Götal.

Stumpum, i talesättet: *humpum å stumpum*, slarfaktigt. "Dä gikk så humpum å stumpum för honom", det gick slarfvigt. Vm.(Herv.,Id.). Af *stump*, m. 1). Jfr *hump*.

a) STINGA (pr. *sting*, pl. *stingum*, ipf. *stang* el. *stakk*, pl. *stungum* el. *stukkum*, sup. *stungjiđ*), v. a. 1) stinga, sticka. Dl. *Sting* {*stang*, *stungi*), Vb. (Ume); *stinga (stang, stönge),* id. N. Åm.; 2) rensa (fisk). Dl.(Elfd.).

b) STIKKA (pr. *stikk*, pl. *stikkum*, ipf. *stakk*, pl. *stukkum*, sup. *stukkjeđ*), v. a. stikka. Dl.(Mora). *Stikka* (pr. *stikkur*, pl. *stikke*, ipf. *stakk*, pl. *stukku,* sup. *stukki*), id. G. Fsv. *stinga* (ipf. pl. *stungo*, p. p. *stungen*), stinga, sticka; fn. *stinga* (ipf. *stakk* i st. f. *stang*); fe,, fht. *stingan*; d. *stinge*; e. *sting*; n. *stikka*; d. *stikke*; fht. *stëcchan*; fe. *stëcan*, *sticjan*; nht. *stecken*; holl. *steken*; e. *stick*; moes. *stigqvan* el. *stiggqvan*. Blind stikka, f. trollslända. "Hugga blindstikka", gå eller famla i mörkret, stöta hufvudet mot något oförväget. Fl. Nl.).

Bryn-stikka, f. sticka att bryna lien på. Sm. *Brun-stikka* el. *bröjnstikka*. Dl

Brö-stikka (pl.-*kur*), f. I Mora vikas och hängas tunnbakade brödkakor öfver små stickor (*brö-stikkur*), som sedan hängas till torkning på i taket fästade stänger (*brö-stånger*, f. pl.). Dl.(Mora).

Börle-stikka, f. den nagel, hvarmed skaklen fästes uti ett oxok, eller den som sitter i dragstången. Sm.

Går-stånglader, adj. (eg. p. p.) 1) stångad så att inelfvorna med gorret trängt ut; 2) fig. säges om en liten trasig molnhimmel. "Dä häller ner sóm himmiln vure gårstånglad. I da ä himmiln gårstånglader". Vm.(Vestra bergsl.).

Hot-stång, f. järnstör, hvarmed hål stötes i jorden. Sm.

Ho(v)-stikkor, f. pl. det som afskäres hofvarne då hästar skos. Sm.

Ljus·stikka, f. stöpstieka uf järn eller trä. *Ljus-speta*, f. id. Sm.

Lång-kus·stygn, n. ormbett. Hs.(Db.).

Lässe·stång, f. stång som bindes öfver ett hö- eller sädeslass för att sammanhålla det. Sm.

Munn-styng, s. *munn*.

Stake (pl.-*kar*), m. 1) eg. (såsom i richsspr.) lång och grof stör; 2) fig. oformligt lång, men klen och mager menniska. Bl. Fht. *stekko*, m. stake; fe. *stacu*, f. *staca*, m.

Staka-bisi, m. gubbe med käppen, kyrkoväckare. Fl.(Nl.).

Staka-bytta el. *stake-bytta*, f. bytta med en lång stafvor att hålla uti då man mjölkar. Sedan tömmes mjölken i så eller mjölkbytta. Sm.,ög.

Staka-drög, s. draga.

Staka-gård´, m. inhägnad af stakar i lindriga strömvatten för att fånga lax. Åm.

Staka-ränna sej, v. r. 1 staka sig; vid hoppning öfver gärdesgård ränna en stör i lifvet på sig; om djur. "Den gämbel märren flögd yvi gåln å stakaränd sej". Fl.(Ingo).

Staka-tittare, m. landtmätare; skämtsamt. Sm.

Stakk (pl.-*ar*), m. 1) helgdagskjortel. Dl. (Hülph. 231); 2) underklädning, kjortel. Bhl. Fn. *stakr*, m. vid tröja, vid och kort öfverkappa (E. Jonsson, 536); n. *stakk*, "et skjørt"; fd. *skind-stakk*, kort skinnkjortel (Arrebo,Hexaem. 238). Jfr isl. *Mari-stakkr*, Marias kåpa == sv. *dagge-kåpa*. Mp. *Jungfru Marias kåpa*, Alchemilla vulgaris. Fin. *takki*, öfverrock, mantel, är förmodligen samma ord och ett lån från nordiska tungan.

Stakka-brändt, adj. n. som möglat i stack; om löf. Götal.

Stakka-ärede, n. litet gille, då sista sädesstacken drages in på logau att tröskas. Sk.(Skytts,Bara h.).

Stakke-have, m. stackhage; en vanligen inhägnad plats nära gården, hvarest sädesstackarne stå. *Häs-går(d)*, m. id. S.Sk. D. d. *stakke-have*.

Stakke el. *stakk*, m. stolpe. *Säng-stakke*, hörnstolpe i säng. *Grin(d)~stakke*, stolpe, hvari spjelarne (spolarne) sitta i en grind. Sdm.

Stang (pl. stängar), f. stång. Sk.,fl.(Nl.). *Stang* (def.-*i*, pl. *stängar*), f. G.; stång (pl. *stånger*), f. id. Dl.; deraf a) *brunn-stång*, f. stången, som hänger ned från brunnsvängeln. Vg.; b) *gap-stänger*, s. *gap*; c) *hässje-stänger*, s. *häsja*; d) *flög-stång*, s. *flioga*; o) *mone-stänger*, s. *mön*; f) *nakk-stång*, s. *nakke*; g) *randstång*, s. *rand* Fsv. *stang*; fn. *stöng*; d.,holl., e. *stang*; fe. *stenge*; fht., it. *stanga*: nht. *stange*. Jfr *stång*.

Kron-stång, f. en stång, som plägar sitta upp under taket i bondstugorna, hvarpå de uppkasta sina kläder. Vm.(Herv.,Id.).Stek, n. hönsbo; rum, der hönsen instängas. *Hönsa-stek*, n. Vg.(Vadsbo). Isl. *stekkr*, m. den stiga eller hytta, hvari lammen inspärras (om natten) på den tid de gå med mödrarne; n. *stekkje*, id.; d. d. *stek*, n. stång, stake (i ett gallerverk); fn. *stik*, n. *staf*, påle.

Stekke-trä, n. trä, hvaraf stickor spingas. Vg.(Skarab.).

Stekke-tång, f. en lång trätång, som begagnas af sadelmakare, då de sticka remmar o. d. Götal.

Stekk-gräs el. *stekkel-gräs*, n. Gentiana amarella el. campestris. *Hålls-gräs*, *styng-gräs*, n. Sveal.; *stikkel-blomma*, f. Bhl.

Stekk·russa, s. ronsa.

Stikel 1, m. don, som man har snöret på då man *tóskar* (drar torsk). S.G. *Tórska-stikull*, m. id. N.G. Fsv. *stikel*, m. den spetsiga ändan af ett horn; fn. *stikill*; n. *stikjel*, id.

Stikel 2, m. glest eller vårdslöst uppsatt gärdesgård. *Stikul-täun* el. *stikkel-täun*, m. id. Deraf *stikla upp*, v. a. 1 hastigt, förloradt uppgillra, t. ex. en gärdesgård. N.G. *Striklä upp*, id. S.G.

Nikke-stikka, s. *nikka*.

Not·stikku, s. *not* 1.

Rit-stikka, s. *rita* 1.

Rive-stikka, s. *riv*.

Stikkande fyrsprång, n. häftigt fyrsprång; så fort hästen kan springa. Sdm.

Sttkke-bakke (el. *stekke-bakke*), m. 1) det ställe på gatan vid en gård, der veden hugges; 2) stickor, barr m. m. som samlat sig på "bakken" och som skottas ihop och köres i gödselstaden eller på åkern. Vg.

Stikke·bädd, m. stickadt sängtäcke. Bhl.

Stikke·dalla, f. en två alnar hög trästake; (*dalia*) på fot, hvari stickorna insättas. *Ljusa·dalla*, f. en sådan för ljus. Sk.(N.Åsbo). S. *dalla* 1.

Stikkel-täun, s. *tun*.

Stikken-birr, m. *stikken-birra*, f. snarsticken menniska. Sm.,bl.

Stikke-skuppa, s. *skoppa*.

Stikke-ved el. *stekke~red*, m. stycken af furuträn, som klyfvas i tunna spån och begagnas i st. f. ljus och lampor. Vg.

Stikkla el. *stikla*, v. n. 1 1) bilda ispiggar; om vattendroppame vid takskägget; 2) (om jäsjord) som om våren under frost höjer sig; deraf *stikel-jord*, f. sådan jäsjord. Fl.(Ingo). Jfr *is-stikkel*.

Stikk-ryss, m. *stikk-fat*, n. korg att bära kol eller stickor uti. Sm.(Tveta).

Stikksare, m. ett slags fisk: Gasterosteus aculeatus. Sm.

Stikk-saum, m. sticksöm, stickstrumpa. G.

Stikksel, m. tillfällig gärdesgård. Ul. Jfr *stikel* 2.

Stikk-sinnt, adj. snarsticken. V.

Stikk·tann (el. *stekk-tann*), f. mindre brädlapp med flera inskärningar (tänder), hvari *varme·stickorna* fästas. Vl.(Elfd.).

Stingel, m. gadd på ormar och insekter. Hs.(Db.).

Sting-fluga, f. stingfluga: Stamoxis calcitrans. Dl. *Stinge* (pl.-*gar*), m. broms, stygn. Sk.(Ox.).

Sting-kórn el. *styng-korn*, n. Onopordon Acanthium. G.

Stingling, m. en stickande grå fluga; måhända regnbrömsen (Tabanus pluvialis, L.). G.

Stjekå, f. *näta-stjekå* el. *garn-stjekå*, f. qvistiga ståndstänger att hänga upp fiskgarn på. N.G. Fn. *stika* el. *stikka*, f. a) stock, stång; b) stake.

Stókk (pl.-*ar*), m. 1) (såsom i riksspr.) stock; 2) käpp, staf. Sk.,hl.; 3) yttre sidan af sängen)(*vägg,* f. "Han lå ve stókken, ho ve vägga". Ög. "Ligga på stókka", vara länge sängliggande sjuk, ligga på sotsängen. N.Hl.(Rolfstorp).

Stukk (def.-*jen*), m. 1) stock; 2) vält, åkervält. *Stukkel*, m. id. Dl. Fsv. *stokkr*, m. stock. S.S. 3, 83; *stukkr*, id. GL.; *sænga·stukkr*, m. sängstock, sängbräde. VML.; fn. *stokkr*, stock; fe. *stocc*, id.; skot. *stock*, *bed-stock*, "the forepart of a bad" (Jamieson); fht. *stoc, stock,* stock; nht. *stock;* gael. *stoc, stochd,* m. id.; lit. *stokas*, m. påle. Ursprungliga betydelsen af *stokker* el. *stukker* har troligen varit: en i ändan tillspetsad stock.

Flótt-stókk, m. fet menniska. Fl.(Nl.).

Fäll-stókk, m. ett slags giller för rofdjur. Sm.

Hammar-stókk, m. 1) hjulstock i en hammarsmedja; 2) stock utanför båsarne i ett fähus. Sm.

Lod·stókk, m. timmeraln, som brukas vid timring. Sm.

Mull-stokk, m. den delen af en ärjekrok, som går i jorden. Sm.

Spor-stókk, m. järnskodd dragstock för paroxar att begagna för kälkar. Vm.(Fellingsbro).

Stókka-myra, f. stor myra: Formica. Vg.

Stókk-bänk (pl.-*ar*), m. tvenne med grofva pinnar sammansatta träklofvar att lägga på en vagn, då sten m. m. derpå köres. Sm.

Stökk-jomfrur, f. pl. vägglöss. Ög.(Ydre).

Stokk-kälke (pl.-*kar*), m. kälke, hvarpå timmerstockar köras. Sm.

Stókk-lat, adj. i högsta grad lat. Allm.

Stókk-lås, m. lås af trä och järn. Sm.

Stókk-stómp, m. murhållare (i en spis). N.Vb.

Stuka 1, v. a. 1 1) slå (eg. med grof käpp, stock); qväsa, besegra. *Stuka upp* v. a. 1 arbeta, göra. Vg.(Skarab.); 2) sammanpacka med våld, t. ex. en järnpinne, hvilken man vill bafva kortare. Sdm.(Björkvik); 3) lägga smutsiga kläder i blöt, klappa, skölja oeh vrida orenligheten af dem; byka med kallt vatten, urtvätta och i hög upplägga kläder innan de bykas. "Stuka kläder". Ög.,sm.,kl.,bl. *Styka*, id. Bl.; 4) föra upp mullen kring stjelkarne (*stókkarne*) af kål- och rot-växter. "Stuka kål, potater". Sdm.

Stuke (pl. *stukar*), m. skyl, en sammansatt hop af sädesband eller neker. "Sätta säden å stuke", sätta säden så att axen böjas ned. Sm.,vg.,dls. *Stuka* (pl. *stukor*), f. 1) sädesskyl. Sm.,vg.; 2) liten vedstack. Sm.; 3) liten stack torf; motsatsen härtill är *röke*, m. flera *stukor* sammanlagda. Vg.(Laske h.). *Styke*, m. sädesskyl] (af 20 neker). Vg.(Vartofta). D. d, (Slesvik) *stuke*, m. liten stacK (torf el. bokved); ns. *stuke*, f. hop, liten stacK: "ene stuke torf", en liten stack torf (B.W.B. 4, 1075).Röj-stuka, f. rågskyl på åkern. Ög.(Malexander).

Stuka 2, v. a. 1 1) sätta (sädeskärfvar) i skylar. "Stuka hop". Vg.,ög.,sm.,kl.; 2) sätta (torf) i små stackar (*stukor*). "Stuka tórv". Vg.(Laske,Vadsbo). D. d. (Slesvik) *stuke*; ns. *stuken*.

Stukka el. *stukkla*, v. a. 1 tillköra (åkern) med vält. G.

Stykke, n. 1) (såsom i riksspr.) stycke. *Stikke*, *stekke*, *stekkje*, *stikkje*, id. Sk.; 2) hvitt krusadt linons-bräm framför bindmössan, hvaraf denna hufvudklädsel alltid benämnes *stykke å mössa*. Svea-,Götal.,Fl. Fsv., fn. *stykki*; d. *stykke*; nht. *stück*; fe. *stycce*, *sticce*. Deraf a) *helgona-stykke*, n. I norra Småland iakttogs ännu för 150 år sedan, att vid slagt den leden uti ryggen, som sitter näst intill halsen eller hals·kvarnen, alltid afhugges och bortkastas, hvilket stycke kallas *helgona-stykket* el. *böls-kota* (bödels-kota, f.); b) *lång-stykke*, n. en stek som tages af låret, då man slagtar. Sm.; c) *mo-stykke*, n. så smal åkerteg, att hela bredden kan afmejas med ett lietag. Sk.(Skanör).

Ståkka på, v. a. 1 1) eg. samla i stack; 2) hopa, samla i mängd. "Dä ä en bunke han har ståkkat på". S.Sk. *Ståkkäs* (ipf.-*ä*), v. d. samlas i mängd. Vb.

Stång, f. ett längdemått om 6 alnar och innehåller 10 *kavlar*; vid mätning af mark. Ett *bandeland* eller en *grad* utgör en qvadratisk jordfigur, der hvarje sida mäter en sådan *stång*. Dl. Jfr *stang*, som är samma ord.

1

qvadrat

kavle

=1 *kórgland*

1

"

stång

= 1 *bandland*

10

"

"

= 1 *snesland*

100

"

"

= 1 *tjogland*

Stånga 1, v. a. 1 1) (såsom i riksspr.) stånga: cornu ferire; deraf *stånge-li(g)*; 2) *stånga å,* slå ur brädet; om friare. "Han stångade å honom". Sm. Fsv., fn. *stanga*; d. *stange*, stånga.

Stånga 2, v. a. 1 för tillfället omgifva med hägnad af stänger. Nk.,fl.(Ingo).

Stångeli(g), adj. van att stångas. Sk.,bl. Fsv. *stangull*, id. S.F.S. 6, 336, 337. Af *stånga* 1.

Stång-fall, n. för tillfället uppsatt hägnad af stänger. Ul. *Stång-gård*, m. *stångning*, f. Nk.; *fåll-gård*, m. Sdm.(Södertörn).

Stång-ridare, m. hackkorf, ett slags köttkorf, som upphänges (liksom rider) öfver en stång att torkas. Sm.,sdm. *Stång-ryttare*, m. Sm.,vg.; *skalle-kórv*, m. Sm.; *upphänges·korv*, m. id. Vg.

Stång-snare, f. ett slags giller, som består af en omkring 12 alnar lång stång, hvilken sättes som på våg mellan tvenne träd, så att lilländan fastgillras på marken och storändan belägges med tyngder. När djuret (björn, lo eller räf) rör gillret, slår stången upp och djuret blir hängande i snaran. Hs.(Db.). Jfr *snara*.

Stäkka, v. a. 1 stacka, sätta i stack. Götal.

Stänge, n. 1) stängsel, staket. "Stänge kring hage"; 2) lås hvarmed man stänger. "Stänge för porten". Götal., stundom i Sveal. t. ex. Nk. N. *stengje*.

Söm-ståkkä adj. (om häst) som vid skoning blifvit stucken i qvicken. Vb. STINGE-KAGE, s. *stinne-kaka*.

STINKA (pr. *stinkur*, pl. *stinke*, ipf. *stank*, pl. *stunku*, sup. *stunki*), v. n. 1) fara snabbt undan, fara plötsligen och med stark fart ut från sin förra ställning. G. Ordet brukas ofta i Svea- och Göta munarter. "Se hur han stinker å mellan träna. Han stank å sóm hin. Han stank i väg sóm en pil. Han stinker å far". "Di stinker i buska", om små qvicka djur; 2) fara af handlöst (kastad af en annan). G.; 3) hoppa och skälfva (af arghet). "Han ble så arg, så han stank". Bl.; 4) gå sönder, brytas af. "Käppen stank å på flera ställen. Repet, kniven stank å". Bl.,kl.; 5) falla i spridda, långt skilda droppar; småregna, stänka. I denna bemärkelse brukas verbet impersonelt. "Dä stinker lite". Bl.,sm. m. fl.; deraf *stänk* el. *stank*, *regn-stänk* el. *regnstank*, n. småregn, små regndroppar. *Stänk-droppar*, m. pl. id. Svea-,Götal. *Stikka* el. *stäkkja* (pr. *stikk*, pl. *stikkum*, ipf. *stokk* el. *stakk*, pl. *stukkum*, sup. *stukkjið*). v. a. stänka. *Stökka*, v. n. 2 stänka. "Dä stökker smått", det faller en regndroppe då och då. Vg.; 6) sprida stark lukt, lukta illa. Allm. Fsv. *stinqua*, *stinka*, *stionka*, *stiunka* (ipf. *stank*), v. n. hoppa, studsa, frusa, stänka. UL.GL.VML.SML MELL. Didr. af B. 9: 16. S.S. 1, 117; fn. *stökkna* el. *steykkva* (*stökk*, *stukkum*, *stokkit*), a) fara plötsligen och med stark fart ut från sin förra ställning; b) springa, hoppa; c) blifva förskräckt; d) springa itu; e) stänka; moes. *stigqvan* (*stagqv*, *stugqvun*, *stugqvans*), v. a. stöta; d. d. *stinke*, springa plötsligt upp af förskräckelse (Mlb.,DL.); fe. *stanc*, pluvicinatio; fht. *stinchan*, stinka: holl., ns. *stinken*; fe. *stincan*; e. *stink*; d. *stinke*, id. Fram-stänk el. *för-stank*, n. de korn som falla främst i sädesdråsen, när säden kastas. Sm.

Havre-stänk, n. spridda korn af hafre, som kommit att blanda sig i annan säd. Sm.

Stank el. *stånk*, n. något kringströdt, tunnt. Sm.

Stank, n. svinhus. Kl.(Tjust).

Stinke-björn, m. en och annan björn, som sällan förekommer. Vg.

Stink-fly, n. bärfis: Cimes baccarum. Götal.

Stänk-bord, n. bräder, som fästas vid relingen af en öppen båt för att hindra brottsjön slå in. Vg.(Skarab.). STINKA, *stin-knekta*, s. *stain*.

STINN adj. 1) styf; deraf *stinnt*, adv. styft. Vb.; 2) stark, t. ex. om en fors. Nb.(Råneå); 3) fet; deraf *stinna ópp*m v. a. göra fet, laga att någon blir fet. Sdm.,ul.; 4) uppblåst: a) af ondska och arghet; deraf *stinn-sinnt*, adj. Hs.(Db.,Bj.); b) af högmod. Vb.--sm.; 5) dyr (att begära), som fordrar högt pris. Nb.(Cal.). Fsv. *stinner*, styf. Alex.; fn. *stinnr*, styf; stark; kraftig; hård; d. *stind*; d. d. (Slesvik) *stinn*. Buk stinn, adj. 1) eg. som har utspänd mage. "Ji ha että sä ji jär bukstinn". *Bälg·stinn*, id. Vb.,vg.; 2) drägtig; om boskap. Vb.

Punga-stinn, s. *pung*.

Stinn (ipf. *-ä*), v. a. spänna, sträcka ut. "Hä stinne på tulumodä", det pröfvar tålamodet. Vb. *Stinn på,* v. a. 1) draga häftigt, starkt; 2) bjuda öfver (t. ex. vid auktion). Nb.(Cal.).Stinna 1, adv. mycket, fasligt. "Hä va stinna så dört". Nb.(Cal.). Fn. *stinnliqa*, adv. kraftigt.

Stinna 2, v. n. 1 slita sig fram, med möda draga sig fram. Dl.(Mora). Deraf *stinnalt*.

Stinnalt, adj. n. säges när något börjar tryta; i allmänhet i hvilket afseende som helst, t. ex. om föda (åt menniskor eller kreatur), penningar, redskap, tid. "Äd e stinnalt". Dl.(Mora,Våmh.).

Stinn-augd, adj. som stirrar med utspärrade ögon. Vb. *Stinn-ögd*, id. Svea-,Götal. STINT, s. *stinta*.

*STINTA (ipf. *stant*, sup. *stuntit*), v. a. stympa, göra kort? Att detta starka verb fordom i aldra äldsta tider funnits i nordiska tungan, är helt troligt på grund af nedan upptagna falrika ättlingar. Danska landskapsorden *stint*, *stannti*, *stanting*, *stunt-hose*, *stutte* (Mlb., DL. 547, 554,564) visa att samma starka verb äfven funnits i danska tungan. I fe. finnes ett starkt verb *stiatan* (*stant*, *stunton*, *stunten*) göra slö: hebetare, men ursprungliga betydelsen har troligen varit: göra kort, förkorta. Jfr e. *stunt*, betaga växten, *stint*, ingränsa, inskränka. Stant, s. *stunta* 2, här nedan,

Stint (pl.*-ar*), m. siklöja: Salmo albula. Norrl. Nht., d. d. *stint*; lit. *stinta*, f.

Stinta, s. *stunta* 2, här nedan.

Stund el. *stunn*, f. 1) eg. (såsom i riksspr.) helt kort tid. Deraf *bete-stund*, f. stund för betande. Sm. På *stunna*, strax, genast. Vg.; 2) plur. *stunder* el. *stunner*, a) stunder, tillfälle, tid. "Ja har inga stunder". "Ha onna stunner", ba ondt om tid. Vg.,sm.,bl.; b) tålamod. "Ge sej stunder". Kl.,bl. Fsv. *stund*, f. (kort) tid. VGL.UL.SML.; fn. *stund*, f. stund, tid, timme; stycke väg; flit, ifver; fe. *stund,* stund, timme; fht. *stunta*, *stunda*; nht. *stunde*, stund, timme; e. dial. *stound*, "a while; a portion of time" (Forbes 2, 329).

Stunda el. *stunna*, 1) v. n. a) vänta, dröja. "Dä får inte stunda", det får ej dröja. Sdm. *Stunna på*, vänta, lita på. Hs. *Stunna sej*, v. r. 1 vänta, dröja, gifva sig tid, tålamod. Sk.,hl.; b) högeligen längta. Vg.,sm.(Vestbo) ; 2) v. imp. 1 medelst stickning eller klåda i näsan båda någon persons ankomt, som är på väg till huset; känna på sig att något tillstundar, ana att främmande kommer, dödsfall inträffar. "Dä stunnar i näsan. Nu ä han här snart, dä stundar så fasligt. "Dä stunnar för främmande, för ett dödsfall". Allm. *Stundas*, v. d. 1 ana någons ankomst. "Dä stundas främmande kar(l)". Sdm. I Norrland omtalas att enkannerligen fruntimmer hafva en sådan aningsförmåga och förutsäga, om det är man eller qvinna, som nalkas huset. *Fundä*, v. imp. 1 id. G. Deraf *stundning*, f. klåda i näsan, som förmenas förebåda någon främmad persons ankomst. Hl.,bl.; a) *stunnanne*, n. id. Sm. Fsv. *stunda*, a) v. a. «) vänta, bida. S.S. 3, 63; β) åstunda. S.F.S. 6,69; b) v. n. komma. Sm. Kb.; fn. *stunda*, a) lägga sig vinning om; b) begifva sig till; d. *stunde*, a) tillstunda; b) åtrå; *stunde sig*, gifva sig tid (Moth); n. *stunda*, a) stunda till; b) vänta, längta efter.

Go(d)·stånnen, s. *god*.

Samstönnes, adv. i den samma stunden; nu, strax. Vl.(Jösse h.). Fn. *samstundis*.

Stumdom-te, adv. stundom, ibland. Ög.(Ydre).

Stunna rädd, adj. rädd om stunderna. Ög.(Ydre).

Stunnerst, *i stunnerst*, adv. för en stund sedan, nyss. *Stunners*, id. Vb.

U-stunnad, adj. som har ondt om tid; som har brådtom. Sm.(Vestbo).

U-stunnadt el. *ustundt*, adv. brådtom, knappt om tid, olägligt. Hl. D. d. *ustunder*, knapp tid.

Stunt, adj. kort, liten. "Din tröja har han gjort för stant i livet". Kl. *Stutter*, *stutt*, *stött*. Vg.; *stutt*, *stótt*, *stott*. Vb.,hs.,mp.; *stött*. Dls.,sm.(Vestbo); *stötter*. H1.(Veinge); *stytt* id. Vb. "Stutt óm näsan", kort för hufvudet. Mp. "Dra stutt òm na", eg. draga kort om något; lotta om någonting, hvarvid lottningen sker med tvenne pinnar, en längre och en kortare, som sättes mellan fingrarne. "Ta stutt", lida skada. Vb. Fsv. *stunter*, adj. kort. S.S. 1, 72; 3, 23. S.F.S. 4, 212. Cod. A. 27, f. 258; deraf *stuntelikhet*, f. korthet. L.c, f. 258. Sv. Pr. K. f. 2. Sv. Järt. Post. s. 110; *stuntleker*, m. id. S. Bern. f. 90; fn. *stuttr*, kort; n. *stutt*, *stött*; e. dial. *stunt*, id. (Forbes 2, 332).

Studsa el. *stussa*, v. a. 1 göra (håret) kort, klippa af (håret). "Stussa å håret". Ul.,vg.,sm.,kl.(Tjust); deraf *stuss-saks*, f. 1) hårsax. Sm.; 2) tagelsax, sax att klippa man och svans på hästar. *Stussare*, m. id. Sm.,kl.(Tjust). D. d. *studse*, v. a. göra kortare (Kok 1, 386); nht. *stutzen*, stympa.

Stunta 1, v. n. 1 gå flåsande med kort andedrägt. Vg.(Elfsb.). *Stottna*, v. n. 1 blifva andtruten. Vl.

Stunta 2, f. halfvuxen flicka; piga, ogift fruntimmer. Åm.,nb.(Cal.). *Stänta*, f. id. Sk.,nb.(Cal.); deraf *gräbba-stänta*, *tösa-stänta*, f. Sk.; *stinta*, f. Åm.,gstr.,ul.,sdm.,fl.(Åland); *stinta* (def. *stinta*, pl. *stinte*, def. *stintan*), f. Hs.(Db.); deraf a) *stinta-lóft*, n. pigkammare; b) *stint-slyngja*, f. ej fullvuxen flicka. Hs.(Ljusdal); c) *stint-snärta*, f. id. Sdm.; *stint*, f. Vb.; *stejnt*, *stönt*, f. Nb.(Lule): *stant*, f. Nb.(Råneå); *stönta*, f. ip. Sk.(Lugg.); deraf *gjetar-stint*, f. vallflicka. Vb. (Jfr *gäta* 1). D.d. (Jylland) *stanti*, f. halfvuxen flicka.

Stutt-halm, m. kort obunden råghalm. Vg.(Vartofta). *Stött-halm*, m. id.;)(*kärva·halm*, m. bunden halm. En hög af obunden tröskad halm kallas *stött*, f. Vg.

Stutt-härst, adj. korthårig; vanligen om hästar. Hs.(Db. Bj.). *Stutt-häl*, id.;)(*lång-häl*. Hs.(Ljusdal).

Stutting el. *stotting*, m. skogskälke, kort släde att köra timmer på. Hs.,fl. *Stötting*, m. Vb.,mp.,åm.,jtl.; *stöting*, m. Nb.(Rånea); *stitting*, m. id. Runö. N. *stytting*. Jfr *stakka* (under *stakkoter*).

Stutt·kar(l), m. liten och tjock karl. Vg.

Stutt·knektar, m. pl. Så kallas de (4) drängar, som äro till *för-karlens* biträde vid slåtter. *För-karl* kallas den dräng eller torpare, som under hela slåttern styrer och befaller öfver slåtterlaget1 och har sitt namn deraf att han går i spetsen för slåtterkarlarna. Ul.Stutt strompa, f. eg. kortstrumpa; strumpben, som räcker från knäet till fotknölen. Jtl.

Stutt-äkst, adj. som har kort ax)(*lång-äkst*; om säd. Hs.(Bj.). N. *Stutt-ekst*.

Stynta, v. n. 1 gå med korta steg, trippa. Hl.

Stynt upp (ipf.*-ä upp*), v. a. eg. göra kortare, knyta upp, binda kläderna upp. Vb. *Stöint`*, förkorta; hämma. Nb.(Ö. Cal.). Fsv. *stunta*, förkorta. VGL.; *stynta*, id. S.S. 4, 48: d. d. *stante*, *stynte*, *stytte*; fn. *stytte*, id.

Stynt·bann, n. band eller gördel, hvarmed klädorna uppskörtas. Vb.

Stynting, *stönting*, *stöding*, m. 1) gossebarn; gosse af 8—14 år; deraf *påga-stönting*, *påga-stödding* el. *påga-stöding*, id. Sk. *Stynting*, m. gossebara kring 3 eller 4 år; 2) liten menniska. Hl. *Stötting*, m. 2) yngling om 15—17 år; deraf *halv-stötting*, m. halfvuxen yngling om 12—15 år. Bl.,sm.; 2) halfvuxen gris. Bl. *Stöding*, m. 1) ung dräng, mellandräng. *Hal-kar* (eg. half-karl), m. id. S.Sk.; 2) halfvuxen gris. Sk.(Harj.). D. d. *stunting*, halfvuxen gosse.

Stätti(g)er el. *stätteter*, adj. ojemnt och kort klippt i hufvudet (så att det är randigt såsom fåren vanligen klippas). Vg.(Skarab.).

Stött, adv. otillräckligt. Sm.(Vestbo,).

Uv-stutt, s. *uv*. *STIRA el. *stera* (ipf. *star*, sup. *sturit*), v. n. vara stel; stirra? Ett sådant, numera förloradt, starkt verb, har man anledning att uppställa och antaga att det troligen funnits i vårt språk i dess fornaste skepnad. Fornhögtyskan har troligen haft ett motsvarande verb *steran*, *star*, *stârun*. Jfr Grimm, gr. 2, 61, n:o 610. Utom nedan upptagna landskapsord höra hit sv. *starr*, m. ett slags ögonsjukdom (fht. *star*, nht. *staar*), *starrblind*, *halsstarrig*. Stara, v. n. 1 stirra, se stinnt på någon, se förvånad på något. Åm.,hs.,mp. *Stära*, Jtl.; *stura*. Svea-,Götal.; *stajrna*, Sk.,hl.,bl.,sm.; *stäjrna*, *stjärna*. Sk. (Göinge,Skytts h.); *sterna*, *störna*. Kl.; *sterna*. Sm.(Vestbo); *störna*. Bl.: *styra*, id. Vg.(Randels s:n). Fsv. *stira*, stirra. Cod. A. 27, f. 18; "halt thin oghon stadhugh at se thz thik bør loflika see, ok plægha ey vidherla mz them stira"; *stirna*, *styrna*. M. Rimkr. s. 58, 129; fn. *stara*; n. *stira*, *stara*; fht., ns., holl. *staren*; nht. *starren*, *an-starren*, *an-stieren*, id.; fe. *starjan*; e. *stare*, id.

Ball·stjärna, v. n. 1 se stinnt på någon eller något, skarpt fixera. Sk.(kring Ystad).

Star (def. *starra*), f. starr: Carex. Vb. Deraf *dy-starr*, f. Carex limosa, L.; *har-starr*, f. Carex leporina, L. Sveal. Fn. *störr*; n, *storr*, starr; gl. sv. (Frankenius) *starr*; e. dial. *stare*. Jfr fht. *star*, adj. styf; nht. *starr*, id,

Starre·babbe, m. stirrare; en som fånigt stirrar folk i ansigtet. S.Sk.

Starr·sinnt, adj. som ser med stirrande ögon, stirrande. "Han ser så starrsinnt på mej", säges t. ex om sjuka personer, som stirra länge utan att blinka; eller i allmänhet om dem, hvilka med klen synförmåga anstränga sig för att skåda något föromål. Sdm. Fn. *starsýnn*, id.

Starån el. *stårån*, adj. stirrande. "An sir starån å mig.n 'An sir så tä ä'. Dl.(Elfd.,Våmh.).

Sterd, adj. stel. Dl.(Elfd.). *Stil*. 1) id. Nb.(Ö.Cal.),vg.; *stjel*, *stjäl*, id. Hs.; 2) hårdnackad, omedgörlig; deraf *stilinge*, m. hårdnackad, omedgörlig menniska. Vg.(Kåkinds h.). *Stel*. 1) olydig, omedgörlig; envis. Vl..ög. *Stjäl*, id. Hs.; 2) stelnad, död; om kreatur. Vb. *Stiel,* Åm.; *stjäl,* id. Jtl. Fn. *stirðr,* a) styf. oböjlig; b) hård; c) sträng, trotsig; gr. ***στερεός***, stol, hård.

Stel-bajnt, adj. 1) styfbent; 2) hvars ben hafva domnat. Vb.

Stel-bändr, adj. svår att styra, envis. Vm.(Fellingsbro).

Sterdna, v. n. 1 stelna, blifva styf (af köld eller regn); om får. "Tämblän ar sterdnað". Dl.(Elfd.). *Steln* el. *ständ* (ipf.-*ä*), dö; om djur. Vb.; *stjälna*, *stena*, *stjåna*, Åm.(Arnäs,Nätra).

Stirna på, v. n. 1 1) stelna, t. ex. om flott som stelnat genom köld; 2) frysa till; säges då marken om senhösten fryser eller då snöslasket om vintern fryser till. Fl.(Nl.). Fn. *stirđna*, blifva styf; n. *styrna*.

Sterr, adj. förvirrad. S.Sk.

Sterri, adj. sträf; om ull. Fl.(Öb.). Fn. *stirđr*, styf.

Stersa, v. n. 1 orkeslös gå fram och tillbaka, stirrande på någon. Sk.(Frosta).

Stirr, m. en som stirrar eller blickar med orörliga ögon. Sk.

Stirr-bliga, v. n. 1 se mycket skarpt på någon. Sm.

Stirre·bagge, m. en menniska som mycket stirrar. Bl.

Stirre·bass, m. envis menniska. S.Sk.

Stirred, adj. 1) som myeket stirrar; 2) stel; besynnerlig, dum. S.Sk.

Stirsen, adj. tankspridd. Bl.

Stur, adj. trumpen, olustig, tvär; sorgmodig, bedröfvad. Bhl. Fn. *stúrinn*, sorgmodig, bedröfvad; n. *sturen*, id.; e. *stern*,bedröfvad, tvär.

Stura, v, n. 1 1) vara nedslagen, sorgmodig, olustig, trög. Kl.; 2) ingenting göra. "Han går der å sturar å gör ingenting". *Störja*, id. Sm. Fn. *stúra*, vara eller visa sig nedslagen, sörja; n. *stura*.

Sturken el. *sturrken*, adj. sorgsen, bedröfvad, som för sorg ej stort kan tala eller återhålla sig från gråt. Sdm.,nk.

Sturna, v. n. 1 studsa, baksna, blifva plötsligt förskräckt. Bhl. Fht. *stornen*, id.; *sturni*, f. förvåning (Graff 6, 724).

Stursamr (f.-*sam*, n. *samt*), adj. 1) lysten att se, nyfiken; som undrar på eller förvånas öfver allt hvad han ser; 2) skygg; om hästar. Nk. STIRNA PÅ, s. *stira*.

STIRR (pl.-*ar*), m. laxunge: Salmo salmulus. Nilssons fauna 4, 372.

STIRR, *stirr-bliga*, *stirre-bagge*, *stirred*, *stirsen*, s. *stira*.

STIRSK, s. *stark*.

STITÄ, s. *stätta* (under *stiga*).

*STIUPA (ipf. *staup*, pl. *stupum*, sup. *stopit*), v. n. o. a. stupa omkull, slå ut, utgjuta. Detta starka verb har fordom funnits i vårt språk och lefver ännu qvar i munarterna med högstobetydlig förändring. I Vb.(Löfånger,Skellefte) säges näml. *stiup* el. *stup* (ipf. *staup*, sup. *stupi* el. *stuppä*), v. n. stupa omkull, störta till marken. Formerna skifta något i olika landskapsmål. Vi anföra här några. *Stiup* (*steup*, *stupi*), Nb.(Lule); *steup* el. *stöup* (*steup*, *stupi*). Nb.(Cal.); *stup* (*stöp*, *stuppi*). Vb.(Bygde); *stup* {*stöjp*, *stöppi*). Vb.(Ume); *stupe* (*stöp*, *stöppe*). N.Åm.; *stäupa* (pr. *stäupur´*, pl. *stäupe*, ipf. *staup*, pl. *stupu*, sup. *stupi*), id. G. I Göta munarter höres ganska ofta den starka böjningen: *stupa*, *stöp*, *stupit*, men i Dalmålet förekommer blott svaga böjningen: *stupa*, *stupäđ*, *stupađ*; i Vestgötamålet säges *stupa* (impf. *stöp*, konj. *stôpe*, sup. *stopet*). N. *stupa* (ipf. *staup*, sup. *stope*), v. n. störta, falla, glida plötsligen ned. Denna starka böjning förekommer (enl. Aasen, ordb., s. 483) blott i Trondhjems stift, i andra bygdemål heter ipf. *stupte*. I svenska riksmålet följer *stupa*, v. n. störta till marken, första böjningen, men enär verbet i nästan alla våra munarter har stark böjning, är det ganska tillbörligt att man äfven i skriftspråket säger t. ex. *han stöp omkull*, i st. f. *han stupade omkull*. Fn. har *stúpa upp*, v. n. stå i vädret (Egils. 787) och har svag böjning enl. Oldn. Læseb. s. 206. Jfr fn. *staup*, n. fördjupning på vägen, der man är utsatt för att falla ned. Grimm (gr. 2, 49) har uppställt ett förloradt starkt moes. verb *stiupan*, *staup*, *stupun*, fundere, evertere, som i fe. hetat *steópan, steáp, stupun, stopen. Svenska munarterna bekräfta, såsom ofvan är visadt, riktigheten af detta den store språkforskarens antagande. Näsa·stupa, s. nasä.*

Stjaup·ban, n. stjufbarn. G. Fsv. stiupbarn; fe. steópbearn; fn. stiúpbarn, stjukbarn.

Stjaup-far, m. stjuffader, styffader. G. Stefar. Sk.; sjö-far, id. Hs.(Ljusdal). Fsv. stiupfaþir. ÖGL.VML.; stiuffader. S. Oluffs saga, sid. 17, 19; fn. stjúp-fađir; fht. stiuf-fater; fe. steóp-fäder; e. step-father; fd. stiup-fadher; d. stiv·fader; ns. steef-vader; n.styk·far.

Stjaup·mor, f. stjufmoder, styfmoder. G. Stjok-mor. Dl.; i andra manarter sty-mor, stev·mor, ste·mor. I Hs.(Ljusdal) sjö-mor. Fsv. stiupmodher, stiuffmodher. S.F.S. 6, 363, 729; fn. stiúp·móđir, stjóp-móđir; fe. *steóp-môder;* e. *step-mother;* fht. *stiuf-muater*; ns. *steef·moder*; n. *styk-mor*; d. *stiv-moder*.

Stjok-sun, m. *stjufson*. Dl. Fn. *stjópr*, m, *stjúprsonr*; n. *styksån*; fe. *steópsunu*, id.; jfr fe. *steóp*, adj. priviguus; *steópan*, *stŷpan*, v. a. orbare. Ps. 108, 9.

Stop 1, n. 1) bägare (i hvilken något stöpes, d. ä. hälles). *Söll-stop*, n. silfverbägare, silfvertumlare. Sm.(Vestbo). *Stov*, n. bägare. S.Sk. *Stop* el. *stope* (pl. *stopar*), m. liten bägare, merendels af silfver och i form at ett halfklot. Sm.(Vestra h.); 2) kanna. Sm.(Östbo); 3) bytta, skopa. *Stope* f. stäfva el. bytta med långt handtag på sidan och utan lock. *Mjölke·stope*, f. *halv-visk*, m. id. Vg. Fsv. *stop*, n. stop. Bjærk. R.; fn. *staup*, n. liten bägare; fht. *stauf*, *stouf*, m. bägare; fe. *steáp*, m. stor bägare; swz. *stauf*, m. id. (Stalder 2, 392); ns. *stop*, a) stor bägare; b) kärl, innehållande 1/8 tunna (B.W.B. 4, 1047); e. dial. *stoop* (Forbes 2, 329); d. d. *sto*, n. a) bägare, träbägare: b) ett större dryckeskärl af trä; nht. *stof*; n. *staup*, n. a) bägare; b) stäfva med handtag på sidan.

Stop 2, n. stupande bäck; bäck som faller ned från ett berg. Dl.(Våmh.).

Stup 1, adj. brant, stupande. Vb. D. d. (Slesvik), *stup* (Kok 1, 387); fe. *steap*, id.; e. *steep*, stel, brant.

Stup 2, adv. affix. alldeles, helt och hållet. "Stup mörkt. Stup omöjligt". Nk.

Stupa 1, f. ättestupa. Sm. Fn. *steypir*, m. stupande, brannt ställe (Hald.); n. *stup*, id.

Stupa 2. f. liksten på en graf. "Sankt Staffans stupa" på Norrala kyrkogård. Hs. Jfr fn. *stúpa upp*, v. n. stå i vädret.

Stup-i·kull, n. brännvin; skämtsamt. Sm.

Stup-rus, m. rus, hvaraf man stupar omkull. Vm.(Norbergs s:n).

Stöpa 1) v. a. 2 a) (såsom i riksspr.) forma ett smält ämne genom att hälla det i form eller på annat sätt. *Stöup* (ipf. o. sup.-*ä*), id. Vb.; b) stjelpa i kull, åstadkomma att någon eller något faller i kull. "Stöp i kall". Jtl.Jtl. *Stöjp* (ipf. o. sup. *stöift*), knuffa. Vb.(Löfånger). "Stöpa säd", fylla säden i säcken, sedan hon blifvit uppmätt. Bl. "Stöva säen å säkken", slå säden ur säcken, tömma säden ur säcken. S.Sk.; c) blöta (säd, malt) i vatten, vattenlägga. "Stöpa säd, malt". Allm. *Stöva*, id. S.Sk. Eljest säges: *sätta i stöp*. Vl.; *slå i stöp* el. *stöv*. "Vi ska slå åtte tönner korn i stöp te malt". Sk.; d) göra deg, tillreda deg till bakning. Hs. *Stipja*, id. Hs.(Db.). *Stöjp* (ipf. o. sup. *stöift*). Vb.(Löfånger); *stäpa*, id. Dl.(Elfd.); 2) v. n. o. impf 1 a) (såsom i riksspr.). *Det stöper* el. *det stöper igenom*, snön smälter till sörja. "Dä stupar", id.; säges när det vid töväder blir snöslask på isen. G. *Stöpa*, id. Vg.(Skarab.); b) *stöpa ner*, starkt regna, regna stridt. "Dä stöper ner". *Stöp-regna*, v. imp. 1 id. Sm. Fn. *steypa*, v. a. (sv. böjn.) a) störta om, störta, kasta ner, ur; b) utgjuta, hälla ut; c) stöpa; n; *støypa*, id.; e. *steep*, v. a. blöta: jfr skr. *stip*, *step*, droppa, rinna.

Ståp, n. svall, vatten på isen, hvilket svällt upp, men ännu icke så tillfrusit att det bär en gående eller åkande. Vl.,sm. *Ståpa*, f. *ståp·is* m. id. Sm. *Ståpa* el. *stopa*, m. stöp af is-sörja, vatten och snö på is. "Han fastnä i stopanom. Ståpan jär ofrusä, sä ä bär int kjör. Släan fastnä ti ståpanom". Vb. Jfr *stöp*, som är samma ord.

Ståpa, v. n. 1 svälla som sjöar och strömmar; bilda stöp, svall. Sm.

Stäp-trug, n. baktråg. Dl. *Stöp-tróg*, n. id. Jtl.

Stöp 1, n. 1) (såsom i riksspr.) is- eller snösörja ; deraf *stöp-is*, m. svallis. Sm.; 2) blötläggning i vattnet. "Lägga kläder i stöp". Svea-,Götal. "Sätta i stöp, slå korn i stöp"; se ofvan, under *stöpa*; 3) hönsmat af hvetekli och vatten. Ul. D. *støb*, kornets blötning för att beredas till malt.

Stöp 2, f. den för brödbakning tillagade degen, som står och jäser; degämne. Vb. *Stipje* el. *stipjö*, n. id. .

Stöpe, n. 1) kokt vatten till brygd. Nb.(Cal.); 2) gjutgods, tackjärnspiecer, som utom det egentliga tackjärnet gjutes vid en masugn, såsom grytor, spishällar o. s. v. Nk.Stöp-bord, n. ett slags bord, då man stöper ljus i form. Sm.

Stöpe-lut el. *stôpe-lut*, f. på aska kokt lut. Vg.

Stöp·regn, n. starkt regn. Sm.

Stöup·slejv, f. stöpslef. Vb.

Upp·stupi (pl.-*r*), m. svallis; vatten på isen af en elf, hvilket svällt eller trängt upp ("stupat upp") ofvan isen och tillfrusit, men ännu ej bär en gående eller körande. "Vattnet ir udjopt under upp-stupi", vattnet är mycket djupt under svallisen. Dl.(Elfd.). *Upp-stup*, m. id. Dl.(Våmh.); *ópp-ståp*, n. id. Hs.(Db.,Bj.,Ljusdal); deraf *upp·stup-ais*, m. den öfversta isen på ett sådant vatten. Dl.(Elfd.,Våmh.). *Upp·ståp*, n. vatten som stöper genom snön vid stränderna; deraf *upp-ståp-vatten,* n. Vb.,åm.,mp. N. *upp·stapp*, n. == Dalska *upp-stupi*.

Pölse-stöv, n. korfämne, bestående af blod med kokadt vatten och gryn. S.Sk.(Ox.). STIV, *stiva*, *stivelse*, s. *styv*.

STJAUP-BAN -*far*, -*mor*, s. *stiupa.*

STJELK, s. *stilk*.

STJELPA (ipf. *stalp*, sup. *stjelpt*, p. p. *stulpen*), v. n. falla omkull. "Han högg en i flinten så han stalp". Sm.,kl.,ög.,fl.(Öb.). *Stälpa* (pr. *stälp*, pl. *stälpum*, ipf. *stalp*, pl. *stulpum*, sup. *stulpið*), v. a. stjelpa, kasta omkull. Dl.; *stälpa* (pr. *stälpur*, pl. *stälpe*, ipf. *stalp*, pl. *stulpu*, sup. *stulpi*). G.; *stelpa* (ipf. *stalp*, sup. *stulpi?*). Vg.; *stälpa* (*stalp*, *stulpit*). Hs.(Ljusdal,Tuna); *stälpe* (*stalp*, *stólpi*). Vb.(Ume); *stälp* (*stalp*, *stalt*). Vb.(Bygde,Löfånger); *stäälp* el. *stālp* (ipf. *stahd*, sup. *stahdt*), id. "Han stahd óppne skrinna", han stjelpte skrindan uppned. "Släan stälp". Vb.; *stólpa* (ipf. *stòlste*). Hs.; *stjölp* (pr. *stjälper*, ipf. *stjolpt*, stundom *stalp*), Fl.(Nerpes); *stjölp* (ipf. *stalp*), id. Fl.(Qv.). Fsv. *stiælpa* (ipf. *stalp*), id. Didr. af B. 310: 19. Alex. 22, 704; fd. *stilpe*, v. a. hvälfva öfver; ns. *stulpen*, id.; d. d. *stylpe*, kränga, vända insidan ut; nfris. *stielpe*, *stioalpje*, id. Ursprungligen har detta verb i vårt äldsta språk troligen hetat: *stilpa* (ipf. *stalp*, pl. *stulpum*, sup. stolpit). Till denna rot hörer bland andra ord sv. *stalpig*, adj. tvärbrant. Stalp, n. 1) (såsom i riksspr.) tvärbrant djup; (om hafs-, sjö-, flod- eller å-botten). *Ställp*, n. id. Vg. j 2) brant vattenfall. Sm.(S.Vedbo,Tveta h.),ög.(Norrköping).

Stakk-stólp, m. stolpe som uppbär hvalfvet i en spis. Brukas allmänt af järn, dock stundom af trä hos de fattiga. Vb.

Sten-ställp, m, stensqvätta. Vg. Jfr *stain·gyllp*.

Stopä (pl.-*r*), m. stolpe. Dl. Fsv. *stulpi*, stolpe; fn. *stolpi*; lit. *stulpas*; e. dial. *stoop*, id. (Craven 2, 171); gl. e. *stulpes*, pl.; ryss. *stolp, stolb. Ursprungliga betydelsen synes hafva varit: en i jorden nedsatt, nedstjelpt påle. Jfr krevu-stop.*

Brunn-stolpe, m. rätt uppstående stolpe, vid hvars öfra ända brunnssvängeln är fästad. Vg.

Stop-baur, stup·baur, s. bur. STJOK, m. ihåligt växtskott, stjelk. Fän-stjok, m. fräken som växer i vatten. Dl.

STJOK-MOR, stjok-sun, s. stiupa.

STJYRPA, s. skörpa.

STJÅVA, stjåv-ändt, s. skälva.

STJÄKÄ, f. stylta. Stjäkä äut (ipf. stjäkte äut), v. a. spärra ut, stå ut ifrån hvartannat. G.

STJÄL, a. skär.

STJÄLG-FASTER, f. farbrors hustru. Stjälg-moster, f. morbrors hustru. Fl.(Öb.). Jfr skjalg.

STJÄLIN, adj. allvarsam. Dl.

STJÄLNA, s. stira.

STJÄR-JENN, s. skjärå.

STJÄRNA 1, f. 1) eg, (såsom i riksspr.) stjerna. Stärna (pl. stärnur). Dl.(Skattungby); stjärnå. N.G.; stjännå. S. G.; stjänna, id. Bhl. Öfverallt f.; 2) panna: frons. "Lägg'en i stjärnan, så han dimper! Hva har du fått i stjärnan?" Götal. Fsv. stiærna, f. stjerna. S.S. 2, 85. J. M. Yrtag. s. 159. Horol. f. 124; fn. stjarna; fht. sterno, sterro; fsax. sterro, steorro; nht. stern; holl. ster; fe. steorra, d. stjerne, e. star; skot. stern, starn; nfris. steer: moes. stairno; gr. **ἀστήρ** *; lt. stella (ursprungligen ster-ula); sp. estrella; frans, étoile; bret. steren. f. (Le Gonidec, 417); zend. star (Burnouf, Comm. s. 1. Yaçn. 1, 71, 355); skr. târa, äfven stri (föråldr., enl. Lassen, Indische biblioth. 3, 18). Binde-stjärna, f. aftonstjernan, planeten Venus. Benämningen deraf att skördefolket, sysselsatt med att binda i neker den afmejade säden, upphörer med dagsarbetet, då denna stjerna blir synlig på himmelen. Sk.(Ox.).*

Stjärn, n. (ej m. såsom i riksspr.) hvit fläck i pannan på kreatur. N.G. Stjänn, n. id. S.G.

Stjern-korn el. seks·slinne-korn, n. fullständigt utbildadt sexradigt korn (Hordeum hexastichum), med alla sex axraderna lika från hvarandra utspärrade. Arrhenius, handb. i sv. jordbr. 2, 114. Jfr slind. STJÄRNA 2, s. stira.

STJÄRRES, s. skär.

STJÄRTAS, stjärtä, s. stärt.

STO, stoa, s. standa.

STóBBA, stóbbe-kniv, stóbb-rómped, s. stubbe.

STóBB-SÓLV, s. salu.

STOD, stod-russ, sto-häst, sto-marr, s. standa.

STOFFEL, m. gammal gubbe; vanligen i elak mening. Dl. Stuffel. Ul.,vm.; styffel, G.; struffel, m. id. Stövvel, m. dum och trög menniska. Allm. Nht. dial. (Nassau) stoffel, stöffel, id. (Kehrein 1, 393).

STOFFLA, v. n. 1 gå tungt, ovårdigt. Vg.,sdm. Stuffla. Nk.; stuffel. Dl.(Mora); stövla, id. Götal. Jfr stoffel.

STOG, s. standa.

STóJN, s. stain.

STO-KAT el. stu-kat (- ⊥), m. en lek, som utföres af skolgossar på isen, i det de uppställa sig i 2 rader midt emot hvarandra, hvarpå de ila mot hvarandra, då de som komma från ena sidan söka taga fatt de andra, hvilka söka undvika. De, som skola ta fått, hafva till igenkänningstecken att mössorna äro vända bakfram. Den, som tages, blir genast tagare och så fortsättes tills alla äro tagna, då leken börjas ånyo. Vg.,sm.

STOKAT (— ⊥), n. guldbrokad. Kläder, som äro mycket präktiga och dyrbara, sägas vara af stokat. "Ho hade stökat te mössa". Sm.

STóKK, stókka-myra, stókk-bänk, -jumfrur, -kälke, -lat, -lås, stolp, s. stinga.

STOL (pl-är), m. 1) stol. Dl.; 2) ett märke(L.) i örat på ett kreatur. G. Fsv. *stol* el. *stoll*; fn, *stóll*; fht. *stuol*, *stual*, *stol*; nht. *stuhl*; fe., ffris., d. *stol*; holl. *stoel*; e. *stool*; moes. *stols*; ryss. *stul*; slav. *stol* (Dobrowsky, Institut. 1. slav. 156); gael. *stôl*, stol. Altar-stol, m. bänk inom altarskranket. Sm.

Gubb-stol, s. *gubbe*.

Gull·stol, s. sid. 222.

Hög-stol, s. sid. 248 a.

Mat-stol, m. 1) stol, som begagnas då man äter. Ul.; 2) matbord, men endast omkring 19 tum högt. Vg.(Thorsö).

Präke·stol, s. *präka*,

Rylle-stol, s. *rull*.

Sólv-stol, s. *sólv*.

Stole-gynge el. *stolgynge*, n. stolhyende; fodrad stoldyna af ylle, som ligger på husmodrens stol, hvilken är ständ nära järnugnen. På somliga ställen är brukligt att denna dyna lägges inom tröskeln af stugan, när hustrun gått i kyrkan för att kyrktagas, så att kyrkogångshustrun skall kunna trampa derpå, när hon efter återkomsten från kyrkan första gången inträder i sitt hem och anses detta skola medföra lycka. S.Sk. *Gynge* är ett förvridet uttal af *hyende*. Jfr *gynne*.

Stol-piga, s. *hynnes-piga*.

Stol-stej, n. stolsteg, liten blemma vid randen af ögonlocket. Botemedlet förmenas vara att borra henne bort med en stolfot. Sm. STO**L**A, s. *ståla*.

STOLA SIG, v. r. 1 breda ut sig; om säd som upprinner med flera strån från ett frökorn. Kl.,sm.,bl. *Stool säg* (ipf. *stolä säg*). Vb.; *stora sej*, id. Kl.(Tjust). Af. lt. *stolo*, m. "der wuckernde nebenspross an den pflanzen" (Freunds lat. lex.). Jfr lt. *stoli-ferus*.

STóLLE (pl.-*lar*), m. 1) (såsom i riksspr.) en som har klent förstånd; 2) tok, rolighetsmakare. Allm.; 3) gammal gubbe. Hs. Jfr nht. dial. (Nassau) *stolle*, m. styf menniska (Kehrein 1, 393); fht. *stollo*, m. stöd, post; mht. *stolle*, Jfr lt. *stipes*, caudex. Fölle-stólle, m. oregerlig drinkare. Vg.(Skarab.).

Spetals·stólle, s. *spetal*.

Stóll, n. narri, skämt (i ord eller handling). Vg.

Stólla v. n. 1 1) tokas, narras, skämta. Svea-,Götal.¨ *Stóllas*, v. d. id. Ög.(Ydre),sm.; 3) gå med osäkra och vacklande steg. "Han går å stólar". Ul.

Stólla-fora (pl.-*ror*), f. dumt, narraktigt prat; narrstreck. Götal. *Stólleri*, n. Ög. m.fl.

Stólle-hej, n. narraktig, mindre vetande menniska. Sk.(Vemm.).

Stólleter, *stóllet*, adj. narraktig, smårolig, stollig. Vg.,sm. *Stólled*. id. Sk. Lt. *stolidus*.

Stopa-stólle, m. galning, galenpanna. Sm. STOL-PIGA, *stol-stej*, s. *stol*.

STÓLT, adj. präktig, vacker, ståtlig. "Man äger här stólt", man åker här präktigt, ståtligt. S.Sk. Fsv. *stolter* el. *stoltir* (*stoltz*, *stolser*), a) uppsatt, förnäm. Didr. af B. 242: 11; 318: 37; b) vacker, utmärkt. S.S. 1, 206. Cod. A. 27, f. 52 v.: "the giordho mit stolza ænlite orent"; fn. *stoltr*, a) präktig, tapper; b) stolt; nfris. *stolt*, präktig, vacker (Outz. 346); fht. *stolz*, stolt; fe. *stolt*; holl. *stout*. Stólt-henrik, m. Stolt Henriks-mell; Chenopodium bonus Henricus. Sveal. *Lung-rot* f. Ul.; *mjölk-rot*, f. Ul.(Rosl.). Gl. sv. (Tillandz) *svijne-målle*; (Bromel) *god stoltz Hindrich*, *svine-målla*, *hunde-målla*. STOMAN, n. 1) stomme, uppränning; 2) form till ost, tegel. Fl. Moes. *stoma*, m. grund, stoft: ***ὑπόστασις***. Gärsgårs-stoman, s. sid. 186 a.

STOMLA, *stomlig, stomlut, stommel, stomra, stomred, stomring, s. stima.*

STOMMEL, n. träkärl utan lock och handtag. Vb.(Nordmaling). Detta kärl är troligen ursprungligen gjordt af en stubbe (fsv. stumbli), hvaraf namnet. Jfr stumble

STóM·GÄBDE, stomm-åker, s. stumble.

STOMP, stómpe-gómpa, s. stimpa.

STOP, stope, stôpe-lut, s. stiupa.

STOPA-STóLLE, s. stólle.

STOP-BAUR, stopä, s. stjelpa.

STóPP (pl.-ar), m. kork (i flaska). Vb.-hs. Stupp (pl.-är), m. tapp. Dl. Af fsv. stoppa, stoppa, fylla. S.S. 2, 45. Alex. 9184; stuppa. Cod. Bur. s. 532; fe. stoppan, id. Jfr pude-stópp, sid. 514.

STOR, adj. 1) eg. (såsom i riksspr.) som har betydligt omfång. Stor (komp. storan, sup. storast). Fl.(Öb.); står, Dl.; stäur, id. G. "Kórven ruuv allti stor i annars gryt". Ordspr. Vb. "Stor i kräva", högfärdig. Hs. "Stor i hättan", id. Bl. "Stor i mun", a) skrytsam; b) ovettig. Sveal. "Stor" i reda", storaktig. Sdm.,hs. Jfr fn. rædi, f. tal, samtal. De store, m. pl. vargarne. Götal.; 2) högfärdig. Allm.; 3) brukas i sammansättn. ej sällan för att förstärka begreppet, t. ex. stor-god. Fsv., fe., d. stor, stor: fn. stórr; fht. stiuri, stur; mht. stiur; ffris., ns. stûr; e. sture, id.; skot. stour, tjock, stor; lit. storas, tjock, stark, tung; osset, stur, stor; arm. stuar; lapp. stuor, id.; fin. suuri, stor, grof; karel. suri; esthn. suur, id.; skr. sthûla, stor; stûl, att växa, tilltaga. Bólm·stor, s. bólm.

Bål-stor, s. bål.

Ljot·stur, adj. rysligt stor, ofantligt stor. Dl.(Våmh.). S. ljot.

Mol·stor, s. mol.

Näva·stor, s. näve.

O-stor, adj. mycket stor. G. Fn. ofstorr. Jfr uv-stur.

På storum el. på storom, adv. på stort och präktigt vis. "De slå på storum. Ho klär se på storum". Vg.,sm. Jfr storum.

Skamm-stur, adj. rysligt stor. Dl.(Elfd.).

Skrópp-stor, s. skrópp.

Stora se, v. r. 1 göra sig stor, dryg, förnäm. Storas, v. d. 1 vara högmodig. Allm.

Stora klókkor, f. pl. stor blå-klocka: Campanula persicifolia. Bl.

Storakti(g), adj. högfärdig. Götal.

Stor-augd, adj. 1) som har stora ögon; 2) högst förvånad, storögd. Vb. Lit. storakis, storögd.

Stor-böndag, m. böndag. Hs.(Norrbo).

Stor·dräng, m. den förnämste drängen på en bondgård; husbonddräng. S.Sk.

Stor-fadder, m. hufvudfadder vid ett barndop. Vm.(Norberga s:n).

Stor-falan, f. def. namnet på den stora kalkstensslätten mellan bergskullarne Mösseberg och Ålleberg i Vestergötland. Jfr *falan*.

Stor-far, m. 1) morfar, farfar. D1.(Malung). *Stuffader*, *stuffar*, id. Dl.(Elfd.,Våmh.; nästan föråldr.); 2) fig. björn. Götal. *Stuffader, stuffar, id. Dl.(Elfd.). Stulle, m. id. Hs.(Bj.).*

Stor-fólk, n. de högt uppsatte, mägtige i landet. Allm.

Stor-god, adj. 1) mycket god. Sm.; 2) stolt, högfärdig. Allm. Stor-godr. Nk.

Stor-godset, n. def. den egentliga skörden af tobaksväxten. Sand-godset, n. def. de tre eller fyra nedersta, af sand ofta något förorenade, bladen. Svea-,Götal,

Stor-hals (pl.-ar), m. stororordig menniska, prålare. Götal.

Storhet, f. 1) (såsom i riksspr.); 2) stolthet, högmod. Allm.

Stor-huvud, n. Centaurea Scabiosa. Svea-,Götal. Stor-hoe, n. Sk.; knópp-gräs, n. id. Vg.

Storing (pl.-ar), m. ståndsperson; förnäm person. Jtl.

Stor-klauar, s. klauar, sid, 328.

Stor-lyta, f. eg. stor-lotten; största delen. Sm. Fn. stórhlutr.

Stor-låtug, adj. storlåtig; som talar myndigt; skräflande. Hs. Stor·låtun. Vb. Fn. storlátr; n. storlåten.

Stor-läsare, m. en som mycket läser (Guds ord). Vm.

Stor-magå, adj. hafvande. Fl.(Öb.).

Stor-mo(r), f. mormor, farmor. Dl.(Malung). Jfr stur-mun.

Stor-munn, s. munn.

Stor-männelin, s. småmännelin.

Stornas, v. d. 1 högfärdas. Sm.(Vestbo).

Stor-näsa, stor-näser, s. nasä.

Stor-ryss, s. ris.

Storom el. storom, adv. högligen. A. "Har du mykke ondt i huve?" B. "Ah, inte just nu så storom". Sdm. Fn. stórum, högligen; n. storom, id. Jfr på storum.

Stor-sinn, n. envist, häftigt sinnelag. Vb. N. storsinne.

Stor·sinnt, adj. 1) vresigt envis, häftig. Vb.; 2) högdragen. Nk. Fn. storsinnaðr, vildsinnt; n. storsinnt.

Stor-skratta, v. n. 1 gapskratta. Allm.

Stor-skrika (ipf,-skrek), v. n. skrika med full hals. Allm. N. storskrika.

Stor-skräppad, s. skräppa 2.

Stor-skvala, s. skvala.

Stor-sprintar, s. springa.

Stor-stainu, s. stain.

Stor-stugu, stor-stuvu el. stor-stue, f. sal. Vb.

Stor-styv, adj. högst förträfflig. Stor-styvt, adv. högligen, förträffligt. Sveal.

Stor-ståndig, adj. stolt, öfvermodig. Sm. Stor-standi(g), stor-ständi(g). Sk.

Stor-stämma(d), adj. som är af stor härkomst. Bl.

Stor-söar, s. sioða.

Stor-tykken, adj, oförnöjd med något, eme- dan man ej anser det vara godt nog. Bl. Jfr tykka.

*Stor-tö**L**u, adj. stortalig, stursk. Vb. Fsv. stortalugher. Cod. A. 27, f. 21 v., 188 v.*

*Stor-vu**L**en, s. varda.*

Stor·vusen, stor-vust, s. vaks.

Stor-äkst, adj. som har stora ax; om säd.)(små-äkst. Vb.—sm.

Stor-änn, m. i) störande; 2) största tyngden och besväret. "Allri vill du ta i storänn". Ög. Stor-änne, m. 1) podex; 2) vanna te stor-ännen, slå på stort. Sm.

Stur-bråt, s. bratter.

Stur-finger, m. långfinger. Dl.

Stur-gósse, m, fullvuxen gosse. Dl.

Stur-jelåk, adj. mycket elak. Dl.Elfd.).

Stur-kall, m. storkarl; rik, mägtig man. Dl.

Stur-mun (uttal, stummun), f. farmor. Dl.

Stur-nässla, f. bränn-nässla: Urtica dioica. Dl. Stora näter, f. pl. Sm. Gl. sv. (Frankenius, Bromel) stor brännäsla, tordöns näsla.

Stur-raik, adj. mycket rik, hufvudrik. Dl. Fn. stórrikr.

Stur·sleta, f. stor slätt. Dl.(Garberg i Elfd.).

Stur-stur, adj. 1) myckel stor; 2) stark. Dl.

Stur-tokun, adj. mycket tokig. Dl. (Sällan brukl.).

Stur-uks, m. tjur. Dl.(Mora). Båll-ukse, m. Dl.(Elfd.).

Stur-vagn, m. Karla-vagnen: Ursa major. Dl.

*Stur-wå**L**är, s. vå**l** 1.*

Stäur·biden, adj. storbedd, som låter länge bedja sig; stursk. G.

Stäur-bjauden, adj. som låter länge bedja och truga sig. G.

Stäur-gajl, adj. storgapig, ovettig. G.

Stäur-gard, m. storgård, den som omgifver ladugården)(lill-gard, m. gård som omgifver boningshusen. G.

Stäur-kunning-vall, m. (eg. stor·kung-vall), enblommig vintergröna; Pyrola uniflora, G. Anses af folket för en art af konvalje. Jfr ögon-sjuke-gräs.

Stäur-landä. n. def. storlandet; så kallas Gotland af dem som bo på Fårön och Gotlands innevånare benämnas af dem stäur-länningar, m. pl.

Uv·stur, s. uv. STôRKE·FNÖSE, s. vive·fnöse, under vipa.

STóRKEN, stórkjin, stórkna, stórktän, s. stark.

STóRMA, v. n. 1 1) (såsom i riksspr.) larma, stoja, rasa; 2) skälla; om hundar. Sk.(N.Åsbo). Af fsv. stormber, m. storm. Stórm-hake, m. bullerhake, bullersam menniska. Sveal. Storm-hatt, m. id. Hs. (enl. L—-m).

Stórm-stólle, m. erkenarr, stormtok. Vg. STóRRE, s. vöv-stórre.

STóRSKE, s. stårka.

STOR-SKRATTA, -skrika, -skräppa, m. fl. sammans, med stor, s. stor.

STOSA, f. den på en vagnaxel fastgjorda järntrissan, mot hvilken hjulet löper. Smörj-trilla, f. id. Sm.

STOTA, s. stöta.

STOTT, stotting, stottna, s. stinta.

STOV, s. stiupa.

STOVA, stove-gris, s. stuva.

STRA, stra-bajnt, stra-daudr, s. stråi.

*STRADANES, adj. sprättig, fint klädd. Sprättsig, adj. id. Strade-buss, m. sprätt, sprallig karl. Sk.(Ox.). D. d. stratte, v. n. gå omkring blott för ro skull och utan att taga sig något före,*spatsera; *strat*, adj. välklädd; jfr d. *sprade*, *sprade-basse*.

STRAFFESERA, s. *strappser*.

STRAIÐ, s. *stri*.

STRAJ, n. bjellertyg, bjellerting. Vb.(Skellefte). *Ströj*, n. id. Vb.(Löfånger).

STRAJS, *straka sej*, *strakning*, s. *strakr*.

STRAKR, adj. spänd, utsträckt: rät, rak, styf. "Föra strakt ben", icke kunna böja ena knäet. "Dra repet strakt". Vg. Fht. *strac*, *strah*, rak, spänd, utsträckt; mht. *strac*; fe. *strac*, *sträc*, *strec*; nht. *strack*; n. *strak*; e. *straight*; d. d. *strag*, id. Strajs, adv. strax. Sk. *Strajt*, id. Dl. *Trakks*. N.G.; *tras*. Vg.,ul.,hs.; *tras*, id. Vg.,vl.(Elfd.),sm. (sällan brukl.) sdm. *Strax* utmärker ursprungligen: raka vägen.

Straka sej, v. r. 1 hafva sträckningar (vid illamående), känna begär att sträcka sig. Nk.

Strakning, f. sträckning i kroppen. Nk.

Streka, v. n. 1 vara stark, spänd; om tåg. Vg.

Sträkka (ipf. *strakkte*, sup. *strakkt*), v. a. sträcka. Hs. Fht. *stracchjan*, *strecchan*, utsträcka (Graff 6, 741); fe, *streccan*. STRAKLA, v. n. 1 vackla. Ul. Nht. *straucheln*.

STRAKLÄ, f. hästräfsa. G. *Sträkul*, m. G.(F,); *sträkel*, m. id. Nora bergsl. Strakel, m. den säd, som vid kärfvarnes bindning spilles på åkern och köres tillsamman med hästräfsa. G. *Sträkel*, m. Ög.; *stråkkel*, n. Nk. Jfr *slave*, *stråk*, *vrase*.

Strakla, v. a. 1 räfsa lösning. *Sträkla i hop*. G. STRALA, v. a. 1 stjäla. "S. ved, pengar". Sm.(Tveta h.). Jfr swz. *strielen*, v. n. "an bäumen freveln, obst darab mausen" (Stalder 2,409).

STRAND, f. (såsom i riksspr.) strand. Uttalas vanl. *strann*, stundom *stränd*. Fsv., fe., d., nht. *strand*; fh. *strönd*. Deraf i munarterna: Gall·strand, s. *galdur*.

Strand-aur, s. *aur*.

Strand-blomster, n. fackelros: Lythrum Salicaria. Nk.

Strand-döing, m. lik som uppflutit vid hafsstranden efter drunknad person. S.Hl. *Strand·vaskare*, m. Sk. D. d. *strand-vasker*. Jfr *strand·väling*.

Strand-havre, m. strandråg: Elymus arenarius, L. Ul.(Rosl.). *Sand-havre*. Sk.

Strand-humla, f. en art Johannisblomster: Hypericum quadrangulum. Dl.(Floda).

Strand-kaja, f. fiskare; skämtsamt. Bhl.(Vikorne). Jfr sv. *kaja*, f. Corvus monedula.

Strand-kil, m. 1) röllika: Achillæa Ptarmica. Nk.; 2) Aster Tripolium. Rosl.

Strand-lilja, f. Anthericum el. Narthecium ossifragum. Sm.(Vestbo m. fl.). *Ila-gräs*, n. id. Sm.(Albo).

Strand-ljung, m. klockljung; Erica tetralix. Sm.(Vestbo).

Strand·mal, s. *mal* (under *mala*).

Strand·pikeläppa. Ö.Nk. *Strand-filä*, f. Nk.

Strand-sittare, m. skärgårdskarl utan landtbruk, som föder sig af fiske. Bhl. m. fl.

Strand-skjorå, *-skjura*, s. *skär* 4, under *skjärå.*

Strand-skval, s. *skvala*.

Strand·strek, m. strandpipare: Charadrius hiaticula. Hs. *Strand-strykel*, *strand·strikel* Vb.; *stränd-strikjel* (*stränd-stritjel*), Nb.(Ö.Cal.); *strand-strytel*, m. Nb.(N.Cal.); *strand·strikklå*, f. id. Fl.(Öb.). S. *strioka*.

Strand-väling, s. *val* 3. STRANGERA, s. *strangur.*

STRANGLÄ, f. stor trätopp utan grenar. G

STRANGUR (f. *strang*, n. *strangt*), adj. 1) grof, sträf, strid; om ull, borst. N.G.; 2) sträng; 3) ihärdig. G. *Strång*, adj. 1) grof, sträf; om ull, hår. "Strång ull". Ög.,vg.,sm.,kl.; 2) stark, sträf, frän; om smak, lukt. "Dä luktar så strångt, Bókken luktar strängt i brunsttiden". "Strång lukt" af en räf eller hund. Götal.; 3) kall, oangenäm; om väderlek. "Strångt vär; strång vinter". Sm.; 4) styf, spänd, starkt utdragen. "Håll nota töga strångare!" Ög. *Strangr*, id. Nk.; 5) sträng. Sm. *Sträng*, för grof, spännande; om tappar, kilar o. d. som slås i öppningar. Är det som skall inslås för groft i förhållande till öppningen, kommer det att sitta *strängt* eller är *strängt*. Fsv. *stranger*; fn. *strangr*; fe. *strang*; e. *strong;* d. *streng;* fht. *strangi, strengi;* nht. *strenge*. Grimm (gr. 2, 37) har för moes. antagit ett starkt verb *stringan*, *strang*, *strungun*, klämma samman. Strangera, v. a. 1 drifva på. G. *Strängera sej*, v. r. 1 ansstränga sig. S.Sk. *Stränggjera* (ipf.-*gjol*), v. a. anstränga. Gb. *Strånga* el. *stränga*, v. a. o. n. 2 hårdt ansätta. "Dä strånger (el. stränger) inte". Ul.—sm. *Stränga*, v. n. o. a. 1) tränga, vara trång, sitta trångt. "Tröja stränger meg unner armâr". Nk. "Böksorna stränger i skrevet". Vg.; 2) ansätta. "Ja stränger dej inte"; om någon som är skyldig penningar och

fordringsegaren förklarar sig eftergifven och medgörlig. *Strängera*, id. Sdm. Fn. *strengja*.

Sträng·sätt (ipf.-*ä*), v. a. hårdt anstränga. Vb. *Sträng·sätta*, id. Vg.

Sträng (pl.-*ar*), m. 1) (såsom i riksspr.) sträng; fiolsträng; uppkastad smal och lång sträcka af hö på slag; 2) töm. "Ji syyt no själv stränga", jag sköter nog sjelf tömmarne. "Giv mäg stränga!" Vb.; 3) gränslinie mellan socknar eller större egendomar. Kl. Fsv. *strænger*. ÖGL.UL.; fn. *strengr*; fe. *strenge*; fht., nht. *strang*; d. *stræng*; holl. *streng*.

Hö-sträng, m. så mycket hö, som mejas i ett hugg eller räfsas i en sträng. Sm.

Stränga, v. a. 1 sammanrafsa hö eller hoplägga ärter och vickor i strängar på marken till torkning. Allm.

Stränga ópp, v. a. 1 förse med sträng eller strängar, t. ex. en fiol. Fl.(Nl.).

Strängeska el. *strängesa*, f. fruntimmer som sammanräfsar gräset till strängar. *Räffseska*, f. id. Sk.

Sträng-kalv (pl. -*ar*), m. krokryggig och mager kalf. G. D. d. *stræng-kalv*, m. "en ung kalv, der formedelst invortes skade (i nogle strænge eller senor, som gåe till navlen) ei kan leve længe, og sædvanligen døer den 9:de dag". Mlb.,DL. 562. STRANK, s. *strunk*.

STRAPPSÉR (ipf.-*ä*), v. a. strapatsera. Vb. *Straffesera sej*. S.Sk.

STRATT, s. *stritta*.

STRAUMA, v. n. 1 strömma. Sm. *Strömma*. 1)id.; 2) tala flytande. Sm. Fn. *streyma*; fsv. *ströma*. S.S. 3, 132. Af fn. *straumr*, m. ström.

Puka·ström, n. pr. eg. djefvuls-ström; namn på en fors, nu ett qvarnhemman i Moheda socken af Albo härad i Småland.

Ström·kar(l), m. näcken. Allm. *Bäkkahästen*, m. def. Sk.

Ström-stärk, adj. som strömmar fort. Vb.

Strömt, adj. n. starkt strömmande; om ställe i en flod, der han är stark. Norrl. Fsv. *strömer* (n. *strömt* el. *strömpt*), adj. strömmande. Alex. 1976; n. *strøymt*, adj. n.; fe. *strême*, adj. id.; fn. *streymr*, adj. STRAUT, s. *strut*.

STREGA, *sträga*, s. *stäka*.

STREJA, s. *strupe*.

STREJGES, v. d. trängas om vägen i djup snö; om hästar. G.

STREK (pl.-*ar*), m. gosse, pojke. Vb.,jtl.,hj. *Strik*, m. id. Vb.,åm. N. *strik* el. *strikje* . Troligen af *strioka*. Gammal-strek, m. gammal ungkarl. Hj.

Strek·kyting, m. gosse. Hs.(Norrala),ög. Jfr *kutte*. STREK, *streke*, s. *strioka*.

STREKA, s. *strakr*, *strika*.

STREKKTA, v, n. 1 med svårighet gå; om nyfödda djur, små barn och rusiga karlar. Sdm. *Strekkla*, id. Vm.,nk.

STRELE, m. fin vattenstråle; liten rännil. Ög.(Ydre). Fsv. *stral*, m. pil. S. Bern. f. 79, v. Birg. Upp, 1, 146; 2, 5, 50. S.S. 3, 26, 53. Ivan 2084. S.F.S. 4, 692. Cod. A. 13, f. 102 v.; fht. *strala*, f.; fe. *stræl*, m.; ryss. *strela*, id. (deraf *strelétz*, pilskytt); slav. *strella*, pil; dalm. *strilla*; pol. *strzala*; it. *strale*, id. Strela, v. a. 1 fördela i fina vattenstrålar. Ög.(Ydre). *Stril* (ipf.-*ä*), v. n. spruta fint, rinna i fina vattenstrålar såsom genom såll eller durchslag. Vb. STREN (ipf.-*ä*), v. n. spruta fina strålar. "Vattna streen bothl sprutkanna. Mjölka streen genom siln". Vb,

STRENA, f. strimma på huden, då man slår hårdt med ris. Sdm. Ursprungliga betydelsen har troligen varit: stråle.

STRENTA, f. 1) färskt växtskott på gran och tall. Sdm. *Ny-lađ* n.? id. Dl.(Mora); 2) lång, mager menniska; 3) storvuxet, men klenlemmadt kreatur. Sdm. *Stränta*, f. toppen af ett träd. Vm.(Norbergs s:n).

STREPA, v. a. 1 1) utströ mycket tunnt, smått sprida. "Strepa ut säa. Strepa över". Ög.,sm.,hl. *Streppla*, id. Ög.; 2) salta. Ög.,kl.; *Sträpa*, *strippla*, id. Sm. Jfr *stråi*. Sträplot, adj. n. spridt. Åland(Kökar). STREPPE-BYTTA, s. *strippa*.

STRET, *strät*, s. *sträte*.

STRETA, v. n. 1 1) skrefva med benen. Allm. *Stridde*, id. S.Sk.; 2) sträfva med alla krafter. Allm. Isl. *streita*, anstränga sig; fn. *strita*, slita, draga med ansträngning. Stret-stav m. gärdsgårdsstaf, som på sned stöder en annan. Sm.(Jönk:s 1.).

Stretugr, adj. svår att komma öfverens med, omedgörlig, svår. Nk. *Stretig*, id. Götal. STRETT, n. sträcka. "I ett strett". Nk. Jfr *stritta*.

8TREVE, s. *strupe*.

STRI, adj. ganska häftiig, strid. Allm. *Straiđ*, id. Dl.(Mora). Fsv. *striþer*, *stridher*. Legend. s. 65, 141. S.S. 1, 61. Spec. Virg. s. 239; fn. *striđr*; d. *strid*.

Strida, v. n. regna stridt. Sm.,kl. *Stri-regna*, v. imp. 1 id. Sm.,bl.

Stridt, adv. häftigt, fort. "Köra stridt". Hs.(Alfta). *Streigt*, id. "Så streigt". Nb.(N.Cal.).

Stri-låten el. *stri·låtig*, adj. motsträfvig, ogen. Sdm.,ul. STRI, *strige*, s. *stryg*.

STRIDA el. *stri* (ipf. *stred* el. *stre*), v. n. 1) kämpa med vapen. Allm. *Sträida* (pr. *sträidur*, pl. *sträide*, ipf. *straid*, pl. *stridu*, sup. *stridi*). G.; *striid*, id. "Bätter liid än striid". Ordspr. Vb.; 2) bestrida, utföra. "Ja stre mä'et". Götal. Fsv. *striþa*, *stridha*, strida. Legend, s. 134. S.S. 2, 112. S.F.S. 7, 226, 260. Cod. A. 27, f. 48 v.; fn. *striđa*; fht. *strîtan*; nht. *streiten*; d. *stride*, id. Jfr Rdq. 1, 215. Gen·stridiger, s. *gena*. STRIK, s. *strek*.

STRIKA, v. a. 1 göra streck (med penna, griffel eller pensel). Fl.(Ingo). *Strioka*, id. Dl.(Mora). *Streka*, med ett streck göra raka, jemnlöpande linier på ett trädgårdsland, hvari plantor sättas eller frön sås. Vg. Fn. *strik*, n. streck; fn. *strika*, göra streck; moes. *striks*, m. streck: ***κεραία***.

STRIKKA, v. a. 1 sticka (strumpor o. d.). Sk. D. *strikke*; nht. *stricken*.

STRIKK, s. *mjära-strikk*, sid. 441.

STRIKLING el. *sträkling*, m. pannkaka på sjelspeck. G. En visstump från N.G.(F.) lyder sålunda: "Mann-fólka kunde kutena takä, Kvinn-fólkä kunde sträklinga bakä; Vör kunde takä så dä kunde däugä Barnomä kunde labbåmä säugä, Dä sóm lymnas yvar, Smyrä prästins styvlar A gåimä restin haim til mor". STRIKLÄ UPP, s. *stikla ópp*.

STRIKÄ, s. *strioka*.

STRIL s. *strele*.

STRIMBEL, m. smal remsa. G. Fn. *strimill*; n. *strimel*; d. *strimmel*; ns. *stremel*.

STRIOKA (pr. *striok*, pl, *striokum</i, ipf. strok, pl. strukum, sup. strukjiđ), v. a. o. n. stryka; flyga. Dl. Struuk (ipf. strauk, sup. strukkä, struttjä). Vb.(Skellefte); struuk (ströuk, strukki), Vb.(Löfånger): stryk (strok, strökä), Vb.(Nordmal.); struka (ipf. strôk, konj. strôke, sup. strûket), id. Vg. Fsv. stryka (strök, strukit). VGL. S.S. 1, 70; fn. strjúka (strauk,*

strokit); d. stryge; fht. strîchan; nht. streichen; e. strike. Hår-strykel, m. hårband. Sm.

Sten-strykare, s. stain.

Strand-strek, -strikel, -strykel, s. strand.

Strek, n. streke, strömdrag. Vl. I andra munarter strikkä, strika, strikå, strukk, stråk, n., strökk, f., strök, n.; deraf stråka, v. n. 1 streka. Sm.

Streke, n. sträcka, en fortgående del af marken, som är egenartad till sin beskaffenhet. "Der ä ett streke på åkern, der säa laggt se. Dä ä ett streke i änga der kalken ligger i dagen". Nk. Jfr strete.

Strok, n. slag; dråpslag. Nk. Strök, stråk, n. dugtigt, svårt slag. Sdm. Struke, m. strykhyivel. Hs.(Db.,Bj.). *Stråke*, m. Sm.

Strukk, *-a*, f. mindre fors, uppför hvilken man kan ro; streke. Vb. Jfr *strek*.

Struku, f. liten brynsten af svart skiffer eller tälgsten, hvarmed under slåtter lien strykes eller hvässas. Fl.(Nl.). *Sträuk-stain*, m. Nb.(Ö.Cal.); *struk-sten*, m. id. Vb.(Skellefte). Är detta redskap af trä, heter det *Blässå*, af sandsten *sändå*, f. Fl.(Nl.).

Struku el. *strukå*, f. liten stund. Nb.(Cal.). *Stråka*, f. Åm.,jtl.; *strukku*, f. 1) id.; 2) stycke väg; deraf a) *hvil-strukku*, s. sid. 270 a; b) *svett-strukku* (*svett-stroke*, *svaitt-strukku* el. *svatt-strukku*), f. en arbetsstund, som utpressar svetten genom hård ansträngning. Vb. N. *struku*, f. rad; lång tid.

Strukä, f. de lösa stänger, som vid byggnad läggas från marken upp till väggen, och på hvilka timmerstockarne upphalas. Nk.

Stryk, m. smörgås. Sm.,kl.

Strykare, m. kringvandrande person, landsstrykare. Allm.

Stryk-band, n. band, hvarmed det uppstrukna håret fästes under bindmösssan. Vb.—-ul. *Struk-band*, n. id. Vb. D. d. *strygbånd*.

Strykel 1, m. hårband. Sm.

Strykel 2, m. slyngel, lymmel; en som stryker omkring. Sm. *Striker*, m. id. Hs.(Db.). I förtroligt tal *stryker*, m. Allm.

Strȳk-foll, adj. i hög grad drucken. Fl.(GK.,NK.).

Stryk-spån, m. tunn sticka med påfästad läderrem, hvarmed liar hvässas. Ög.,sm. *Stry(g)-spån*. m. S Sk.; *stryk-stikka,* f. Sm.; *hrättje-stikka*, f. Hs.; *hvispe-stikka*, f. id. Ög.(Ydre).

Stråk 1, n. 1) efterräfs efter skörden. Sdm.(Ö. Rek.). *Stråkel*, m. id. Vm.,nk. I andra munarter *strakel*, *stråkkel*, *slave*, *vrase*. 2) oredig och trasig halm. Sdm.; 3) körning ett hvarf öfver åkern med åkerharf. Ul.; 5) laggrand, hvari ett träkärls botten insättes; räffla. Vb.(Ume). *Strokk*, m. id.; deraf *lagg-strokk*, n. redskapet, hvarmed denna lagg-rand göres. Fl.(Nl.); 5) trase att aftorka skodon med. *Sko·stråk*, n. Bl.; *sko-stråg*, n. id. Sk.

Stråk 2, s. *streke*, *strok*, *stròk* 1.

Stråka 1, v. a. 1 tvärplöja vid kanten af en åker, köra vinterfåror för vattnets aflopp; deraf *stråka·fåra*, f. Kl.,bl.

Stråka 2, f. piska. Fl.(Sjundeå).

Stråka 3, s. *strek*, här ofvan.

Stråk·bótten, m. träbeläggning i bottnen af en strömfåra för att hindra vattnets utskärning. Sm.

Stråk-lapp, m. 1) klacklapp på skodon. Ög.,sm. *Struk-lapp*, m. Vg.; 2) skinnlapp, hvarmed becktråd gnides. Ög.

Strök 1, n. 1) stråk, stråkande af folk; 2) stråkväg; 3) slyna, lättfärdigt fruntimmer. Vl. *Stråk*, n. id.; deraf stråka, v. n. uppföra sig oanständigt. "Ho stråkar, dä stråket!" Sm.

Strök 2, s. *strek*, *strok*.

Vi(d)-struken, s. *vid*. STRIPA, v. n. 1 nedhänga eller stå ut i små lockar (stripor). Vg.

STRIPPA, v. a. 1 mjölka; vanligast om får, men äfven om kor. "Strippa en ko", mjölka ut de få droppar mjölk, som en ko gifver nära och innan kalfningen. Sk.,hl. D. d. *strippe* ; ns. *strippen* (B.W.B. 4, 1061); swz. *stropfa*; e. dial. *strip*, id. (Broeket, gloss. 210. Craven 2, 176).

Gåll-streppaĺ, s. *galdur*.

Streppe-bytta (el. *streppe-bötta*), f. en med handtag (*stärt*) försedd mjölkbytta, hvari (i synnerhet fåren) mjölkas. Sk.,hl. *Stripp·byttä*, *strippä*, f. mjölkbytta. G.; *stripp*, m. Sk.(Frosta); *sträppa*, f. Sk.(Allerum i Lugg.). N.,d. *strippe*, liten träspann.

Strippe-grebba, f. liten flicka, som mjölkar fåren. Sk.(Ox.). STRIPPEL, s. *ströppel*.

STRIPPLA, s. *strepa*.

STRIPUG, adj. full med ripor och streck. G.

STRITTA 1 (pr, *strittur*, pl. *stritte*, ipf. *stratt*, pl. *struttu*, sup. *strutti*), v. n. 1) häftigt och ögonblickligt framrinna, framstråla; fara af snabbt; om en fin vattenstråle, som med häftighet far ut genom en fin öppning, men hastigt åter afstannar. G. *Strita*, v. n. Dl.: *stritta*, id. (sv. böjn.). I några munarter i Sveal. heter ipf. *stratt* el. *stritte*; 2) gå smått och hyppjande. "Hoppa å strittä". Sdm. (sv. böjn.).; 3) *stritta te,* hoppa till förskräckelse. Kl. (sv. böjn.). *Stritta på*, spruta på; *stritta in, över*, stänka in, slå öfver; *stritta ut* (sv. böjn.), spruta ut. "Han gav honom en sådan smask på käftamentet, så bloden strittade ut". Fl.(Nl.). D. *stritte*, slunga, slänga; d. d, *stritte* el. *strette*, stänka, falla i kull; lt. *strittare*, vara svag på fötterna. Stritta, 2, f. mindre spruta. Fl.(Ingo).

Strittå, f. strit, liten grön gräshoppa: Cicada; deraf *mjölk-strittå*, *skyr-strittå*, f. S.G.; *mjölk-stritta*, f. Mellersta G. S. *skyr* 2.

Strut, m. liten vattenstråle. Dl.(Mora).

Strūt (ipf.*-ä*), v. n. spruta fint. "Vattnä strutä på mä". Vb.

Strutta 1, v. n. 1 1) gå med en framåtstupande, stapplande och stötande gång. Sveal., äfven i Götal.; 2) hoppa omkring; (om halfklädda barn). Vg.; 3) hoppa; om vagn då man på stenig väg åker fort. Sdm.

Strutta 2, f. liten flicka, som hoppar omkring. Sm.

Strutt, *strutter*, m. liten gosse; litet barn. Sm.,vg.

Strännt, m. 1) vattenstråle af kort varaktighet. Nk. *Strännt*, n. ojämn urin-gång. Ög.; 3) något segt tänjbart ämne. Nk.

Strännta, v. n. 1 spruta fram skoftals i fina strålar; låta något småningom, men med fart framrinna, t. ex. om urin. Ög. D. d. *strente*, *strinte*.

Strätta 1. v. a. o. n. 1 1) sqvätta, spruta hastigt fram ur ett hål. Götal.; 2) paullatim mingere. Vg.(Skarab.); 3) hafva utsot; om små barn. Sm. Nht. dial. (Nassau) *stritzen*, v. n. "spritzen, besonders von dünnen leibesöffnung und vom urin bei menschen und thieren gebraucht" (Kehrein 1, 397); schwab, *stritzen*, v. n. spruta (Schmid, 514).

Strätta 2, f. Angelica sylvestris. Benämningen deraf att den tjoeka stjelken användes till små sprutor; barnleksak. Vg. *Björn-pipor*, f. pl., *björn-stut*, m. Vl.; *myr-stut*, m. id. Jtl. I andra munarter *skvättor*, *tjuton*, *änga·pipor*, *änga-tutor*. Nht. dial. (Schwaben) *stritze*, f. liten spruta.Bakk-strätta, f. sqvaltqvarn. Bhl. (sälls, ord). STRIVA·KULA, s. *strupe*.

STRIVAR (f. *striv*, n. *strivt*), adj. sträf, stark. S.G.

STRO, s. *strug*.

STROK, s. *strioka*.

STRóNK 1, m. tjock, saftig stjelk. Dl.,g. *Stróngel*, m. id. Dl. Holl. *stronk*, afskuren stängel; ns. *strunk*, id.; lt. *trunc-us*. Drit-stróngel, m. Rumex domestica. Dl. S. *drit*.

Kål-strónk, m. kålstjelk. G. Ns. *kool-strunk* (B.W.B. 4, 1073); d. d. *kål struk* (Kok 1, 385).

Såir-strónkär, m. pl. Rumex acetosa. Dl.(Orsa). STRóNK 2, s. *strunk*.

STRóPPEL 1, m. ögla, stropp^på åtskilliga klädespersedlar och redskaper. Ög. StröppLing, m. stropp i stöfvel för pådragning. Sdm. STRóPPEL 2, s. *ströpple*.

STRU, s. *strug*, *stryg*.

STRUBBLA, v. n. 1 snäfva, halka, vara på väg att falla. Nk. Jfr *stubbla*. Strubbligr el. *strubbel~fota(d)r*, adj. snafvig, som lätt halkar och faller. Nk. STRUG, m.? tvist. "Draga i strug", hira i det han drager; om häst. Sdm. (enl. Ihre, DL.). *Stru*, hat, hämdbegär. Hs.(Db.,Bj.). *Stro*. "Dra i strö", tveka, ändra sig. Ul.(Simtuna h.). Fsv. *strug*, m.? tvist, groll. Rimkr. 26, 117; fn. *strúgr*, m. högmod, uppblåsthet. Struug, adj. hämndfull; som är böjd att hämnas. Hs.(Db.). N. *stru*, trotsig, stridig.

Strugä, v. n. 1 vara snäf; om kläder, då sömmarne grina. "Böksera ä trångä så sömmera strugä". S.Nk. STRUJA, v. n. 1 gapa stinnt, se stinnt ut. Hs.(Db.). Jfr *strugä*, som förmodligen är samma ord.

STRUKKU, *strukå*, *strukä*, s. *strioka*.

STRULA, 1) v. a. 1 inveckla, förvirra. "Strula hop sej". Np. *Strul* (ipf.-*ä*), v. a. a) klämhop; b) bringa i oordning, hoptrassla, t. ex. garn. "Hon strulä ihop garna, garnhärva sin". Vb.; 2) v. n. 1 falla, stupa. Ul. Strul 1, m. en som ej har reda på sig. Vb.

Strul 2, n. oreda, förvirring; det som är oredigt. Vb.,jtl.,mp.,hj.

Strulig, adj. oredig; om garn. Jtl. STRUMPA, f. (såsom i riksspr.) stickad eller väfd beklädnad för foten och benet till eller öfver knäet. Uttalas vanligen *stråmpa*. Nht. *strumpf*, m. a) stumpe; b) strumpa. Deraf i munarterna: Arm-strumpa f. skjortärm. Bl.

Strumpe-föte, n. strumpfot, den delen af en strumpa, som bekläder sjelfva foten. Sm.

Strump-holk, m. strumpskaft. Sm. STRUNK (*strónk* el. *strank*), adj. 1) smärt, lång och smal i kroppen, långsträckt, välbildad. Sk.,bl. *Strång*, id. Nb.,vb.,mp.; 2) hurtig. "Dä ä, en stranker boss"; 3) välklädd. "En strank paug". S.Sk.; 4) stolt, högmodig. Vl.,mp. Fsv. *strunker*, rak. Ansg. 2: 10; d. *strunk*, a) styf; b) högfärdig; d. d. *strunk*, a) smärt, lång och smal; b) prydd, smyckad, välklädd; jfr isl. *strókr*. m. något som går högt upp i vädret (t. ex. en pyramid, rökpelare).

STRUNT 1 (pl.-*ar*), m. lort, skräp. Riksspr. Deraf *strunta*, v. n. 1 anse för strunt, allsicke fråga efter. "Ja vill struntä i helä kalypsen", jag bryr mig allsicke om hela saken. Sdm. Nht. *strunt*, m. träck, lort; holl. *stront*; it. *stronzo*, id.

STRUNT 2, m. 1) kort halm. Ul.(Simtuna h.). Deraf *strunt-halm*, m. småhalm, halm som gått genom ett tröskverk. Sdm.; 2) yttersta ändan (struten) af en ryssja. Ul. Jfr *stunt*, adj. kort.

STRUPE, m. 1) eg. (såsom i riksspr.) strupe: guttur. *Stråipe* (pl. *stråipär*), m. Dl.(Mora); *straupe*, m. id. Dl.(Elfd.). *Streve*, *strive*, *stryve*, m. id. Sk.; 2) pip på en drickskanna. *Strup*, m. id. Sm. Fsv. *strupi,* strupe. Birg. Up. 1, 68; *strupe*. S.S. 2, 220; fn. *strúpi* (Cod. Membr. Arnam, in 4:o, n:o 655, XIII A.); *strjúpi* (þàttr af Gunnari þiðrandabana, 374); n. *strupe*: d. *strube*. Fyll-strupe, m. en som är begifven på fylleri. Vm. m. fl.

Striva-kula, f. strupknöl. Sk.(Ing.). *Strup-knuta*, f. 1) id.; 2) gammal kärring. Sm.

Struup (ipf. *straup*, sup. *strupi*), v. a. strypa. Vb. *Stryva* (ipf. *stryvte*), Sk.(Harj.); *streja* (ipf. *strejde*). Hs.(Db.); *ströja* (ipf. *ströjde*), id. Hs.(Ljusdal). Fsv. *strypa*. Rimkr. s. 510.

Vran(g)·strive, m. vrångstrupe, väderstrupe. Sk.(Ing.). *Vill-strupe*, m. Hs.,ul.(Rosl.); *wäs-straupe*. m. Dl.(Elfd.); *and-stråipe*, m. id. Dl.(Mora). D. *vrang-strube*

STRUSSA, v. n. 1 springa omkring hos grannarne; i tadlande bemärkelse. Vg. Jfr *strutta*. Strussa el. *stûve-strussa*, f. en som utan tillstånd besöker grannstugorna och der gerna vistas. Vg. STRUT 1, m. kornell: Cornus sanguinea. *Struss*, m. id. Sk.(Järest.,Gärds h.). *Eknas* el. *ekenas*, id. Vg. Jfr *skrubb-bär*. Nht. *struck*, *strauch*.

STRUT 2 (pl.-*ar*), m. 1) bärstrut, näfverskäppa af större vidd i bottnen än i dess öppning; begagnas vid bärplockning. Allm. *Stryt*, m. id. Vb.; 2) vallhorn, lur. Äfven *straut*, m. Deraf *basu·strut*, m. lur, som vallhjon nyttja för att dels skrämma björnar, dels göra musik för och

locka kreaturen; *bukk-'wónns-straut*, m. vallhorn af ett bockhorn; *uks-'wonns-straut*, m. vallhorn af ett oxhorn; 3) liten papperslur. Dl.; 4) *kvarn-strut*, m. qvarnskruf. Vb. N. *strut*, m. tut, rör. Jfr *strytt*. Stryt (def. *stryta*, pl. *stryter*), f. aflång bytta; ett kärl liknande en bytta, men med skaft, så att det kan bäras på ryggen. Deraf *fisk-stryt*, f. Vb.(Nordmaling),åm.,mp.

Strytt, m. strut, den delen af en fiskryssja eller mjärde, i hvilken den fångade fisken samlas utan att kunna återvända; yttersta delen af en notkil eller fiskhåf. Fl.(Nl.). D. *strud*, yttersta delen af något (Moth). STRUT, *strutta*, *strutter*, s. *stritta*.

STRUTTA EMOT, v. n. 1 sträfva emot, stå emot. Sk.(Lugg.).

STRUVA, v. n. 1 säges om hästar, då de förspända för en vagn af ett slags kolleranfall under frustande och svettning slita åt hvart sitt håll; förmenas härröra af förhexning. Kl. Jfrns. *strüven sik¨*, a) sich sträubsn; b) sich widersetzen" (B.W.B. 4, 1070); fht. *strûban*, subrigere, inhorrescere (Graff 6, 738).

STRY 1, v. n. 2 stöta med en stång uti vattnet omkring nät så att fisken går dit. Sm.

STRY 2, s. *stryg*.

STRYG, n. grofva blånor af lin och hampa; det sämsta som faller af linet eller hampan; deraf tillverkas grofva mattor eller hästtäcken. Gstr. *Stry* (def.-*ä*), n. Vb.,åm.; *strig*, *stri*, n. Vb.; *stry* (def.-*a*), f. JtL, mp. Fn. *strý* el. *stri*, n. blånor; n. *stry*. Strige, -*n*, m. 1) blångarnsväf, groft linne af blångarn. Vb.,jtl.,åm. *Ströje*, m. id. Nb.(Cal.); 2) lintyg (skjorta eller särk) af blångarn. Jtl. Fn. *strigi*, m. groft linne af hampa; n. *strigje*, m. blångarnaväf; blångarn; d. d. *stri*, id.

Stry·garn, n. blångarn. Åm. N. *stry-garn*, *strigje-garn*.

Stryg-säkk, m. blångarnssäck. Dl.(Särna).

Stryg-väv, m. blångarnsväf. Vb. N. *strigjevæv*. STRYK, *strykare*, *stryk-band*, *strykel*, *stryk-foll*, *-spån*, s. *strioka*.

STRYNA, v. a. 1 strypa. *Stryna sig*, på våldsamt sätt afhända aig lifvet. Fl.(Nl.).

STRYT, s. *strut* 2.

STRYTA, f. skorstenspipa, skorsten. Dls. *Stryda*, f. id. "Dä lyder i stryda imod stórm", det tjuter i skorstenspipan mot storm. Bhl.(Oroust). *Skryda*, f. id. Bhl.(Foss,Vikorne; sälls. ord.). Måhända af *strut* 2. Jfr ffris. *strot*, strupe; it. *strozza*, f. strupe, hals. Samma bild nyttjar italienaren: "gola di cammino", skorstenspipa och tyskarne säga: "die kehle am schornsteine".

STRYTT, s. *strut* 2.

STRÅI (ipf. *stråidä* el. *strådda̋*, sup. *stråt*, p. p, *stråddar*), v. a. strö, sprida. G. *Sträja* (ipf. *sträjäđ*, sup. *sträjađ*), id. Dl.(Mora). *Ströj* (ipf.-*d'*), v. a. 1) id.; 2) förströ, förskingra, t. ex. om hundar, som förskringra får. "Hunna ströjd fåra kring marka". Vb. *Strö ner*, v. a. lägga bundtlädret i lårar hvarftals med bark. Ög. Fsv. *ströia*, *strö* (äfven *strödha*), v. a. a) strö, beströ. S.S. 1, 134. Sv. Pr. L. XX, f. 22. S.F.S. 7, 310: "strødhande jorden a sin huffwodh"; b) bestänka. Fr. af N. 1410: "mz blodhit strödhe"; fn. *strá*, strö, beströ; *stræja* (Skuggsjá); n. *strå*, id.; fe. *streávjan*, *streóvjan*, *strevjan*; fht. *streujan*, *streuuan*, *strawen*, *straian*; fsax. *strêian*, *strôian*; nht. *streuen*; wfris. *strijen*; holl. *strôijen*; d. *strøe*: e. *straw*, *strew*; moes. *straujan*, id.; skr. *stri*, sternere. Stra, n. strå. G. *Strä* (def. *sträđ*), n, id.; deraf *'ö-strä*, n. höatrå; *åm-strä*, n. halmstrå. Ö.Dl. Fsv. *stra*, fn. *strá*; fe. *strav* (*streóv*); fht. *strao*, *strô*, *strou*; nht. *stroh*; holl. *strô*; e. *straw*; e. dial. *strey*, *strea*; Helgol. *stri*.

Stra-bajnt, adj. stråbent; som har långa oeh smala ben. G. *Strå-bentr*, id. "Han vardt så stråbent ätter narvfebern". Nk.

Stra-daudr, m. strådöd, sotdöd. G. Jfr fav. *stra döa*, v. n. sotdö (på strå, d. ä. i sin säng). VGL.; fh. *strádauđa* adj. strådöd.

Stråi-burrg, f. en labyrint af lösa stenar, lagda kring en korsform på marken, deri barn springa och leka. S.G. Den vid Visby kallas *Trója-bórrg*.

Strå·lóppa, f. gräshoppa. Hs.

Strö, n. brotiljor; de tiljor eller stockar, merendels af ituklufvet timmer, som läggas på tvären af träbroar, på hvilka stockar man kör och färdas. De större stockar, som ligga efter längden af broen och bära *ströet*, kallas *åsar*, m. pl. Vg. Jfr *ås* 1.

Ströa 1, f. 1) ströhalm, strö. Kl. *Strö-boss*, n. Sk.; *ströj*, n. *ströj-for*, n. Vb.; *ströning*, m. id. N.G.; 2) groft kärrgräs, som endast användes till taktäckning eller att strö under kreatur. Hl. Nht. *streu*, f. ströhalm; lit, *straja*, f. id.

Ströa 2, f. en plan af hopräfsadt och derpå utspridt hö; i en lång rad eller sträng sammanräfsadt gräs, som på detta sätt ligger för att torka. "Änga ligger på strö", ängen är nyss räfsad. "Tómta ä i e ströa", tomten är öfverbredd af slaget gräs. Ög.(Ydre). *Ströja*, f. id. Nk.

Strö-fólk, n. objudna gäster vid ett gille. Dls. STRÅK, *stråka*, *stråka·fåra*, *stråk-bótten*, *-lapp*, *stråkå*, s. *strioka*.

STRÅK, s. *strakel*.

STRÅ-LOPP, s. *stråi*.

STRÅL-RÖV (pl.-*ar*), m. alfogel: Fuligula glacialis. Bhl.

STRÅNG, *strånga*, s. *strangur*.

STRÅNG, s. *strunk*.

STRÅNGNA, v. n. 1 vara nära att qväfvas, storkna (af något som fastnat i strupen). Hs.,mp.,åm. *Strångän* (ipf. *strångnä*), id. Vb.,mp.

STRÄĐ, s. *stråi*.

STRÄDE, s. *sträte*.

STRÄFFENGEN, adj. envis. G.

STRÄFFSE, f.? Chara vulgaris. *Mar-nate*, m. id. Götal. Namnet måhända af sv, *sträf*, adj. asper, med hänseende till den taggiga ytan.

STRÄKEL, s. *strakel*

STRÄKKA, s. *strakr*.

STRÄNA, v. n. 1 vara för snäf, strama. "Bökksera stränar i grena". *Stränta*, v. n. 1 (freqv.), id. Nk

STRÄNDE,? så stort (bredt) stycke af en åker, som en person upprycker ärter eller lin under hvarje omgång. Ul.

STRÄNG, *strännta*, *strängeska*, *sträng-kalv*, *-sätt*, *-sätta*, s. *strangur*.

STRÄNNT, *strännta, strätta, s. stritta.*

STRÄNTA, s. strenta, sträna.

STRÄPA, sträplot, s. strepa.

STRÄTE, n. bygata, smal trång väg mellan tvenne gärdesgårdar. Götal. Sträde, strädde, n. id. Sk.,hl. Stret, n. stråt, stig, vägsträckning; deraf feläs-stret, n. boskapsväg i skogen; flaka-stret, n. gångstig i skog, hvarpå flakagilder utsättas att fånga skogsfogel. Vb. Strete, n. 1) stråt. "Varga har sitt strete fram här årligen". Sdm.; 2) sträcka, obestämdt mindre jordstycke. "Rågen va svag på ett strete. Frósten hade skadat på ett strete". Sm. Fav. stræte, strætte, n. strata, f. väg; gata, stråt. ÖGL. Bjærk. R. S.S. 2, 44.m Ivan 749, 5628. Fr. af N. 1522; fn. stræti; d. stræde; d. d. (Slesvik) stræte; fsax. strata; fht. strâza; nht. strasse; ns. strate; ft. stræt; e. street; e. d. (Forbes 2, 330) strit; it strada; frans, estrade; sp.,port. estrade, id.; af lt. (via.) strata.

*STRÄUK·STAIN, s. strioka.*STRÄVA, v. n. 1 1) (såsom i riksspr.) ifrigt arbeta, bemöda sig; 2) hålla ut, motstå. "Góssen ä så sjuk, att ja tror allri han strävar länge". Ög.(Ydre). D. *stræbe*, sträfva; d. d. (Slesvik) *stræve*; n. *stræva*; fht. *streban*; nht. *streben*; ns., holl. *streven*; e. *strive*. Strävig, adj. 1) sträfsam. Sk.; 2) uthållig, stark, kraftig, hård. "Strävig häst, planka, stravigt klädes-tyg". Ög.,kl.; 3) besvärlig, svår. "Denna vägen ä så strävig. Väglaget ä så strävigt". Vg. N. *stræven*, sträfsam.

Strävigt, adv. mödosamt, tröttsamt, svårt, långsamt. "Ha det strävigt" el. "vara strävigt för", vara i små omständigheter. Vg. STRÖ, *ströa, strö-boss, ströe, strö-fólk, -gods, ströj, ströja, ströj for, ströning, s. stråi.*

STRÖJ, s. straj.

STRÖJA, s. strupe.

STRÖK, s. strioka.

STRÖM-KAR(L), ström-stärk, strömt, s. strauma.

STRÖMMINGS-KARS, s. kasse.

STRÖPPLE, n. arter af fräken: Equisetum limosum et fluviatile. Allmänt, särdeles i Göta- land. Ströppel, stróppel, ströppel-gräs, id. Vg., dls. Strippel, m. Equisetum palustre. Sm. Användes till strö under boskapen, hvaråt måhända namnet. I Svealand säges vanligen fräken, m.; deraf fräken-bóttnar, m. pl. öfversvämmade stora kärrtrakter, tätt som säden på en åker bevuxna med Equisetum limosum.

STRÖPPLING, s. stróppel 2.

STUBA, s. styva 2, under stuv 1.

a) STUBB (pl.-ar), m. 1) kort svans (på får och getter). Get-stubb. Mp.; 2) öfverblifna tobaksstjelkar vid snusmalning; 3) nedra afhuggna ändan på en sädesnek. Sm.; 4) stumpar af gamla gärdselträn (trolar); 5) don, garn att fånga sjelhundar. Käut-stubb. S.G.

b) STUBBE (pl.-bar), m, 1) (såsom i riksspr.) stamända af ett träd; 2) gammal gubbe. Sm. Stóbb, m. stump, stycke af något. "Giv mäg stóbb trå (el. trå stóbb)". Vb. Fsv. stubbi, stubbe, m. stubbe; fn. stubbr; d. stub; ns. stubbe; holl. stobbe, id. Jfr fht. stumbal, truncus. I fsv. har troligen funnits substantivet stumber, m. stam, stubbe, hvilket ord synes vara alldeles detsamma som det ljudsämda fn. stubbr . Detta stumber står förmodligen i st. f. stumper af förlorade starka verbet stimpa. Jfr stumble. Stóbba, v. a. 1 rata (fodret); om

kreatur. Sk.

Stóbbe-kniv el. stubke-kniv m. tälgknif. Sk.,bl. Stob, m. Sm.(Hallaryds s:n).

Stubba·fälla el. stubb-fälla, f. 1) svedjeland, der blott stubbarne återstå; 2) fälla, som varit besådd med råg, hvilken blifvit afskuren och stubben står okörd. Sm.

Stubba-gök, m. löjlig och besynnerlig karl. Sm.

Stubbet el. stubbot, adj. 1) stubbig, afstubbad; kort, liten; 2) snäsig. Sm. Fsv. stubbuttur el. stubboter, trubbig. Vadst. Nunn. bönb. s. 24. Tref. tidh. f. 150; n. stubben. Stubbet, adv. 1) kort, vresigt; 2) illa, dåligt. "Dä gekk stubbet för me". Sm.

Stubb-krok, m. plog, hvarmed säden nedmyllas på svedjeland. Fl.(Nl.).

Stubb-rómped, adj. stubbsvansig. Ög.

Stubb·rosa, f. Lilium bulbiferum. Hs. STUBBEN, m. def. på stubben. En qvarnsten eller annan huggen sten säges vara tagen pä stubben, då ådrorna stå rätt upp och ned, men när de gå horisontelt, heter det att stenen är tagen på flasken. Om träd säges: på agnen och flasken. Sm.

STUDA-BATTING, -drätt, -yd, s. stut 1.

STUDENTER, m. pl. 1) (såsom i riksspr.); 2) Lychnis chalcedonica. Sm. Gl. sv. (Tillandz) studente-roser, id.; 3) frier: Pedicularis sylvatica. Gran-frier, skog-frier, id. Sveal.; 3) Saponaria officinalis. Sk.

STUDSA, s. stinta.

STUFFADER, stuffar, s. stor.

STUFFEL, s. stoffel.

STUFFLA, s. stoffla.

STUGA, s. styva 2, under stuv 1.

STUGU, s. stuva.

STUKA 1, f. liten förstuga i källare; öfverbygdt förrum till källare; källargång. Källare-stuka, potates·stuka. Sm.,ög.,vg. Fn. stúka, f. a) rum, kammare; b) flygelbyggnad (Haid.); fsv. stuk, stuga. Runurk. 1977. Jfr stuva.

STUKA 2. 1) adj. duglig, braf. "En stuka kär" (hårdt k). "En stuka kniv". Stuke, adj. id. Sdm.; 2) adv. bra. Ög.(Gullbergs h.). Stuka 3, v. n. vara bra, riktigt, bastant. "Dä der, dä stukär". Sdm.

Stuke, m. 1) flink, duglig, stark och uthållig man. Sdm.,vg.; 2) dugligt, starkt kreatur. Sdm. STUKA 4, s. stulka.

STUKA 5, stuke, stukk, stukka, stukkel, stukk-dråju, stukkla, s. stinga.

STūL (ipf. o. sup. stulä el. stult), v. a. 1) stjelpa, hvälfva omkull. "Han stulä ómkull bägarn". Vb.(Löfånger,Nysätra). Stul óp höv. slå kullerbytta. Fl.(Öb.); 2) hälla ut, stjelpa ned. Vb. Jfr stjelpa. StuL-vänn (ipf. o. sup.-ä), v. a. o. n. 1) omstjelpa, vända upp och ned; 2) slå kullerbytta. Vb. STULA, v. a. 1 hafva samlag med någon. N.Hl.(Skällinge).

STULKA, f. flicka af omkring 15 år. G. Stuka, f. id. Sm.,kl. Stulker, m. halfvuxen dräng. Vg.(Kind). Fn. stúlka, f. flicka, ungt och ogift fruntimmer.

STULLE, s. stor-fa.

STULLIG, s. styra.

STULLTA 1, v. n. vackla, gå lutande; om gubbar och barn. Allm. Skot. stult, halta, linka.

STULLTA 2, f. liten flicka. Allm. Jfr tullta

a) STUMBLE (stummble) el. stummel, m. stubbe. G. Stummän (pl. stummnär), m. Dl.(Våmh.); stungän (pl. stungnär), m. id. Dl.(Elfd.)

b) STUMM el. stómm, m. 1) stubbe, trästubbe. Fl.(Nl.); 2) stubb, de på marken qvarstående ändarne af skuren säd eller slaget gräs. "Hö-stòmm". Fl.,ög. Fsv. stumbli, m. stubbe. GL.HL.; fht. stumbal; bay. stummel, m. id.; fsv. stumn, m. stubbe, stam. SML.ÖGL.; fn. stofn; n. stomm. Jfr stubb, stubbe. Stomm-gärde, n. åkergärde, der säden nyligen är mejad. Fl. (Ingo). Stumm-gärde, n. id. Ul. Stomm-åker m. 1) id.; 2) trädesåker. Fl.

Stumble-kvast, m. grenig rot. N.G.

Stumble-tapp, m. pålrot. N.G.

Stumme, m. hässja på en åker att derpå till torkning upphänga ärter och lin. "Ärt-stumme, lin-stumme". Hs.(Alfta)

Stummlä. v. a. 1 hugga af ett träd. N.G. Fht. *stumbalôn*, stympa; nht. *stämmeln*; bay. *stümpeln*, id.

Stymma, v. a. 1 plöja en nyss afmejad åker. Ul.

Å-stymmelse, f. qvarlemningar. Kl. STUMMEL-FOTAD, *stummer-bent*, *stummsen*, s. *stima*.

STUMMUN, s. *stor*.

STUMNING, s. *stämnings-fäll.*

STUMP, *stumpig*, *stumpom·te*, s. *stimpa*.

STUMRA, s. *stima*.

STUND, *stunda*, *stundning*, *stundom-te*, *stunna*, *-rädd*, *stunnerst*, s. *stinta*.

STUNKO, s. *stinka* 1.

STUNKÄ, s. *star-stunkä*.

STUNNS, m. stöt med återhopp; återstudsning. *Stunnsa*, v. n. 1 stöta med återhopp. Ög.(Ydre),nk. Jfr *stunnt*.

STUNNT, m. stöt. "Taga stunnt", stöta sig. Sdm. "Ta stutt", lida skada. Hs. *Stunnta*, v. n. 1 stöta sig. Sdm. *Stunnt* (ipf. o. sup.*-a*), v. n. studsa tillbaka. Fl. (GK., K.). *Stutta* el. *stussa*, v. n. 1) studsa, stöta emot. *Stånta,* id.; 2) slå fel. Hs. Jfr nht. *stutzen*, resilire paululum. S. *stut*, studsa.

STUNT, s. *stinta*.

STUP, *stupa*, *stup-i-kull*, *stup-rus*, s. *stiupa*.

STUPP, s. *stópp*.

STUR, *-finger*, *-gósse*, *-jelåk*, *-kall*, s. *stor*.

STUR, *stura*, *sturken*, *sturna*, *stursamr*, s. *stira*.

STURING, m. sing. stillestånd i handeln. Bhl.

STURK, adj. stursk, stolt. Gstr. *Stårrken*. N.G.

STURL, n. stoj, buller, sorl. Hl. *Störl*, n. Sm. *Sturla* el. *störla*, v. n. 1 stoja, bullra. Hl.

STURLIG, s. *styra*.

STURT, s. *störta*.

STUSS, *stussa*, *stussane*, *stussare*, *stusserlig*, *stussug*, s. *stass*.

STUSSA, v. a. 1 uppreta. Sm. Jfr *tussa*.

STUSSA, *stuss-saks*, s. *stinta*.

STUT 1, m. 1) (såsom i riksspr.) ung oxe. *Stud*, m. id. Sk. *Stäut*, m. tjur. G.; 2) ungkarl. Allm. Fsv. *stuter*, m. stut. Alex. 6824, 7754; fn. *stútr*; n. *stut*; d. *stud*. Pesse-stut, s. *pissa*.

Studa-batting, m. ung stut. Sk. *Stuta-knabbe*. Sdm.

Studa·drätt, m. seltyg för oxars anspann. Sk.

Studa·yd, s. *ydd*.

Stutigr, adj. löpsk; om kor och qvigor. Nk. *Stutig*. Vg. STUT 2, m. 1) (såsom i riksspr.) slag på stussen; 2) ett kok stryk. Bl. Ns. *stüt*, stuss (B.W.B. 4, 1085); fht. *stiuz*, bay. *steuss*, *steiss*, id. Jfr moes. *stautan*, stöta, slå. Brakk-stut, s. *brok* 3.

Innan-stut, m. stryk med karbas på blotta stussen. Sm. STUT 3, m. 1) lur gjord af trä och omlindad med fin näfver, tjenande till vallhorn för vallhjon; 2) Angelica sylvestris. *Bjen-stut*, m. id. Användes till hvisslepipor. Vb. *Myr-stut*, m. Jtl. (enl. Linné); *tjuton*, id. Sm.; 3) liten strut af näfver. Åm. Fn. *stútr*, m. tut (på kanna), hals (på flaska); n. *stut*, lur. Jfr *tiota*, som troligen är roten. *Stútr* har erhållit *s* till föreslag.

Stut 4, (ipf. o. sup.-*ä*), v. n. ropa i vallhorn. Vb. STUT, *gås-stut*, s. *gas*.

STUT el *stäut* (ipf. o. sup. *ä*). 1) v. n. studsa t. ex. om bollar; 2) v. a. göra att något studsar. Vb. Skot. *stott*, återstudsa. Jfr *stunnta, stöta.*

STUTRÄ, stutä, s. stöta.

STUTT, -halm, -härst, -kar(l), -äkst, stutting, s. stinta.

STUTTA, s. stunnt.

STUV 1 (pl-ar), m. 1) eg. (i fornspr.) stumpe; 2) (såsom i riksspr.) återstående liten afskuren eller afklippt bit af ett klädes-, väf- eller tyg-stycke; 3) stubbändan på ett sädesband. Hs.(Db).,Tuna). Fn. stúfr, m. stump, något som är afstympadt. Stuv 2, s. styve, här nedan.

Styva 1, v. a. 1 afskära, inskära, afhugga: 1) skära af (öron eller svans på ett djur, hufvudsakligast för att märka det). "Styvd gumse". Vg.,ög. Stuva, id. Vg.; 2) skära eller klippa märken i öronen på får. Dls. Fsv. styva, afskära, stympa. VGL.SML.; fn. stýfa, id.; m styva, afhugga (träd); d. styve; d. d. støve, id.; ns. stuven.

En-styvd, adj. som är klippt i ett öra)(tve-styvd el. tvä-styvd, som är klippt i båda öronen; om kreatur. Vg.,Ög.

Lös-styver (pl. -vrar), m. kopparslant. Allm.

Stuving (i st. f. styving), m. märke på kreaturs öron medelst afstubbning. Vg.

Styva 2, f. kärfve, jämnskuren i roten och färdig att begagnas till taktäckning. Styba, stuba, halmstuba, stuga, f. id. Hl.

Styve, m. fogelstjert. Hs.(Db.,Tuna). Stuv, m. id. Hs.(Db.,Ljusdal)

Styvel, f. styvyl, m. tar med stubbade öron. Dl.

*Styv**La**, v. a. 1 afstympa öronen på får och sålunda märka dem. Vg. Styvel, v. a. id. Dl. Jfr stövla, som är samma ord.*

Styvt, n. öronmärkc på får, hvarmed örat stympas. Deraf tve-styvt, vänster-styvt. Öl. Isl. styft, n.

Stäu, n. kort svans (på får och renar). Far-stäu, rain-stäu. Nb.(Ö.Cal.)

Stöpel (pl. stöplar), m. afhuggen tjock gren, hufvudgren. Sm.,kl.

Stövla el. stöppla, v. a. 1 afhugga grenar på ett träd (vanligast pil). Sk. Stöppla, id. Kl.

Stövla-piler, f. pl. pilträd, hvilkas grenar äro afhuggna. Sk.

Stövling (pl.-ar), m. större gren, som blifvit afhuggen från en trädstam. Sk. Jfr stöpel. STUVA (stuvu el. stugu), f. stuga, boningsrum. Vb. I andra munarter stuvu, stöva, ståva, stue. Fsv. stufa, stuva, stova, stugha; m. stofa, stoga; fe. stofa; n. stova, stugu; d. stue; e. stove; fht. stuba, stupa; nht. stube; lapp. ståpo; lit. stubà. Jfr. stuka 1. Ar-stuga, ar-stuva, arstu·far, arstu-mor, ar-stuvera, astu, astu-bror, astues, astunge-mor, s. ader.

Bar·stugu, f. hvardagsstuga. Vb.

Brys-stu, f. brygghus. Gstr.

Bär-stua, s. bära. Framm-stu, f. gästrum, främmanrum. Fl.(Pargas). *Framm-stöuvå*, f. id. Fl.(Ingo). *Framm-stug*, f. 1) förstuga; 2) brygghus. Öl.

För-stöva, f. förstuga. Vb.

Gubba-stuga, f. Då ungdomen hållit lekstuga, samlas de gifta karlarne dagen efter för att förplägas och äfven dansa, hvilket kallas *gubba-stuga*. Sm.

Harr-stu, s. sid. 246.

In-stuga, s. sid. 246.

Jätta-stua. f. jätt-stuga, stuga .i berg, der enligt sägen jättar bott. Sk.(Villands h.).

Låg·stuga, s. *milk*.

Natt-stuva, s. *nat* 1.

Ny-stua, *ny-stuga*, s. *nyr*.

Sitt-stua, f. daglig stuga. Hs.

Sómmar-stua, s. *summar*.

Stor-stua, s. *stor*.

Stove-gris, m. stuggris. Dls.

Stue-hus, m. boningshus. Sk.

Stugu-bån, n. sjukt eller vanfört barn, som måste hållas inne. Vb.

Stuve-strussa, s. *strussa*.

Stuve-stånda, m. 1) menniska som hänger i stugorna och ej vet gå. *Stue-hängare*, m. id.; 2) en som långsamt uträttar något ärende. Kl.

Säng-stua, f. sängkammare. Hs.

Ytter·stuga, f. den vanliga stugan utanför "kåven». Vl.(Elfd.) STUVA, *stuving*, s. *stuv* 1.

STYDÄ SI FRAMM, v. n. 1) staka sig fram (i en båt); 2) med möda gå, stödd på en käpp. G. Fsv. *stydhia* (ipf. *studde* el. *stodde*), stödja. Gl. Ordspr. 420. S.S. 1, 185. Patr. S., s. 5, 6. Jfr *standa*.

STYFFEL, s. *stoffel.*

STYGGR, adj. (såsom i riksspr.) stygg. *Stygj*. Sk. Fsv. *stygger*. a) stygg, ful. *Stiuqger*. id. Birg. Upp. 1, 388. Leg. s. 69; b) ryslig. Tref. tidh. f. 148; fn. *styggr*, a) missnöjd, illa stämd; b) stygg, rädd; c) bister, vred; d. *styg*, n. *stygg*, stygg; holl. *stug*, halsstarrig, trottsig, ovänlig; wfris. (Japyx) *stiuwg* stel; motspänstig An-stygg, q. v.

Stygga el. *stigga*, f. fulslag, bullnad, värk. Hs.(Db.). *Stygg* (def.-*a*), f. Jtl. (nära föråldr.); *styggheta*, f. def. id. Hs.

Stygga el. *stögga*, f. pudendum muliebre. "Stögga på kvinnfólka". Vg.,kl.

Stygga te el. *stygga åt*. v. a. 1 snäsa. Ög. *Stygqja*, v. a. slå, tukta. Sk. Fn. *styggja* el. *styggva*, göra någon vred, framkalla hans ovilja.

Stygga tinget, n. def. 1) rosen: Erysipelas; 2) maran. Bhl.

Stygqen, m. def. 1) fuling, ful, stygg menniska. *Stygging*, m. id. Svea-,Götal.; 2) hin onde. Götal. *Styggj* (def. *en*), m. id. (i båda bemärkelserna). Vb. Deraf *den stygges tistel*, m. kardborre. Bhl.(Foss)

Styggja, f. stygga, stygg varelse (qvinna eller djur). Vb.

Styggjäs (ipf.-*ä*), v. d. afsky. Vb. Fsv. *styggjas*, id. S.F.S. 4, 69; n. *styggjast*.

Stygg-piska, s. *pisk* 3.

Stygg-tyg, n. det som är ledsamt, olägligt, styggt. Sdm.

Stygg-wärk, s. *il-wärk*. STYGN, *lång-kus-stygn*, *stykke*, s. *stinga.*

STYL (def. *style*), n. 1) fogelstjert. Vb.,åm.,mp.,jtl. *Stöjl*, id. Nb.(Cal.). *Stjört* (pl.-*är*; uttal, *skjört*, pl. *skjörtär*), id. Dl.(Mora); 2) stjerten på en *väder-hvell*. som gör att han vänder sig mot vinden. Vb. N. *styl*, m. stjert; fn. *stjölr* el. *stjöll*, m. stjert, gump: *stjel*, n.

STYLT (pl. *or*), f. stötta, stod mot det, som man vill hindra att falla omkull. Fl.(Nl.). *Styltor* (el. *stylter*), f. pl. stöttor, fastsittande i lebanken på en vagn, uppehållande sidobräderna. Nk.,sdm. *Stilter*, f. id. Vm. Stylta upp, v. a. 1 med underlagda stöd hindra (hus eller gärdesgårdar) att falla. Fl.(Nl.) STYLTA, v. n. 1 gå på styltor. Sm. D. *stylte*, id. Ns. *stelten*, pl. styltor; nht. *stelzen*; e. *stilts*, id.

STYLTUM, *bi-styltum*, adv. något i sänder, småningom. G.

STYMMA, s. *stumm*.

STYNJA (ipf. *stynjade* el. *stynte*, sup. *stynjat* el. *stynt*), v. n. stöna, pusta hårdt med ett jämrande läte. Sm.,hl. *Stönja*. Ul.,sdm.,kl.,sk.,bl.; stö**n** (ipf. o. sup. stö**n**ä el. stö**n**t). Vb.; *stänja*. Ul.,sdm.; *stäna*, id. G. Fsv. *stynja* (ipf. *stunde*). Ivan 4502; fn., n. *stynja*; d. *stønne*; nht. *stöhnen*; ns. *stehnen*, id.: slav. *stenati*, att skrika; lett. *stennêt*, id. Jfr gr. ***στέν-ειν***, id.; skr. *stan*, att gifva ljud. Stånk (ipf.-*a*), v. n. andas tungt, pusta. "Stånkand å pysand". Fl.(Nerpes). *Stånka*, Dl.(Mora); *stanka*, id. Dl.(Elfd.)

Stö**N**u kråk, f. spilkråka: Picus Martius. Vb. Jfr *spil·skir*, *regn-prypp*, *vot-prypp*.

STYNTA, *stynt upp*, *stynting*, s. *stinta*

STYRA 1, v. a. 2 1) (såsom i. riksspr.) medelst styre eller roder gifva riktning åt en farkosts rörelse genom vattnet. *Styr* (ipf. *stu**l***, sup. *stu**l**t*), Vb.; *stöirä* (ipf. *stöirdä*), id. G.; 2) talesätt: *styra ifrå sej*, sluta sina göromål. Ög. Fsv. *styra*. S.F.S. 4, 248. Legend., sid. 210. S.S. 3,120; fn. *stýra*; d. *styre*; fe. *steoran*, *stioran*, *styran*; fht. *stiurjan*, *stiuran*; nht. *steueren*; e. *steer*; bret. *stûria*, id. Jfr Grimm, gr. gr. 2, 48, n:o 521. Ball·styruger, s. sid. 22.

För-styr, q. v.

óm-styra, v. a. 2 ombestyra. Kl.

Sturlig el. *stullig* (eg. *styrlig*), adj. 1) stadig; 2) stark, bastant. "Dä va stulligt gjordt". Vg.(Skarab.)

Sturtsel, f. stadighet. Vg.

Styr·kaka f. en mat-rätt. Ög.

Styr-ljoter adj. öfverdådig. Fl.(Pargas). Jfr *ljot*.

Styr-pinn, m. 1) eg. styrpinne; 2) styresman. Vb.

Styrs-mål, n. hejd, återhåll. "Når han börjar syppe, ä der inte styrsmål mä'en". *Styre*, n. id. "Förr va dä ändå måde mä'et, men nu ä der inte styre; nu ä han så höjfäri(g)". S.Sk.

Styr-val, s. *val* 1.

STYRA 2, s. *stira*

STYRJA, f. stör: Accipenser Sturio. *Styrjå*, f. Fl.(Nl.); *störja*, f. Hs.,ul. hl.; *hå-störja*, f. Sk.(Kullen). Fsv. *styriæ*. VGL. s. XIV; fd. *styria*. Skåne Lag.; fn.,n. *styrja*; d. *stør*; fht. *sturo*; nht. *stör*.

STYRKE, s. *stark*.

STYTTA 1, v. a. 1, stötta, stödjaa. Kl. *Stötsa*, v. a. o. n. 1) id.; 2) duga, vara bra. "Dästöttar. Dä ä kär (hårdt k) sóm stöttar". Vg. D. *støtte*; fn. *stydja*; fht. *stuzzen*; nht. *stützen*; ns. *stutten*, stötta. Jfr *standa*. Stytta 2, f. stötta, stolpe, stöd. Sk.,hl. *Styttä*, *stita*, f. G.; *stött*, f. Sk.,sm.,vg. Fn. *stytta*; d. *støtte*; nht. *stütze*; ns. *stutte*, *studde*.

Stöttsa, f. 1) stötta, stolpe till stöd. Sdm.; 2) stöd; så kallas t. ex. ett stöd af järn, som fastspikas på något. Sk. m. fl. STYV, adj. 1) (såsom i riksspr.) stel, spänd; stark. *Stäiv*, id. G. *Stiv*, styf; stolt. Sk.,sm.; *stivr*, ohörsam, olydig. Dl.(Elfd.); 2) dugtig, förträfflig. Vl. Fe., fht. *stîf*; d. *stiv*; lit. *stzywas*; ns. *stüv*. Munn-styv, s. *munn*.

Nosa-styv, s. *nosa-stark*.

Sne-styver, m. *sned-styva*, f. stolpe som sitter på sned och stöder en annan i ett korsvirkshus. Sk.

Stiva 1, f. stötta mot en vägg. Sk,

Stiva 2, v. a. 1 styfva, göra styf, stärka (tvättadt linne). Jtl.,vg.,hl.,sk. N. *stiva*; ns. *stiven*; nht. *steifen*; jfr gr. ***στύω***.

Styvelse, f. stärkelse. Sk.,sm.,bl.,ög. *Stivelse*, Sk.,hl.,vg.,jtl.; *stäjfvelse*. G.; *styelse*, Sk. D. *stivelse*; ns. *stivels*.

Styv-flabbad, adj. styfmunnt; om häst. Sk. S. *flabb*

Styv-händt, adj. som har god handkraft. Vb.

Styväs (ipf.-ä), v. d. brottas, pröfva hvarandras styrka. Vb. STYVA, *styve*, *styvel*, *styvla*, *styvyl*, *stövla*, *stövla-piler*, *stövling*, s. *stuv* 1.

STYVLA (pl. *styvlur*), f. stöfvel. Dl.(Elfd.,Mora). *Stölvar,* m. pl. Sm.(Vestbo),bl.(Östra h.). Fsv. *stövel* el. *stöfvil*, m. stöfvel. Sv. Pr. L. XX, s. 248; d. *støvle*; fht. *stiful*; mht. *stival*; nht. *stiefel*; ns. *stevel*; holl. *stefel*; it. *stivale*: mlt. *æstivale*. Al-stövlar, m. pl. stöfvelskaft, fastspikade vid träskor af al. S.Sm. (mot skånska gränsen).

Katta-stövlar, m. pl. gul-hvifva: Primula veris, L. Sk. Jfr *gunnil*, *sempertupp*.

Styvle-päipå, *päip-styvlå*, s. *pipa*.

Stövla, v. n. 1 gå i stöflar. "Stövla å sta", 1) begifva sig åstad; 2) gå tungt. "Stövla på", gå på raskt. Allm. Ns. *steveln*, gå med möda, gå tungt.

Stövla-föte, m. fot på en stöfvel. Bl. STA, *ståbi*, *ståd*, *ståfast*, *ståför*, s. *standa*.

STÅGA, s. *ståka*.

STÅKA (ipf. o. sup. *ståka*, v. n. 1) gå stötande med fötterna, gå illa. Vb.; 2) bullra, larma, stoja. Dls. *Ståga*, v. n. 1) id.; 2) prata mycket och bullersamt. Sk.(Bjäre,Lugg.). N. *ståka*, stoja, larma.

STÅKER-MASK, m. en gul larv af en insekt (*klókkur*), som vistas under golf i boningshus. Nyttjas till botemedel. Sdm.

STÅKKA, *ståkkäs*, s. *stinga.*

STÅL, n. (såsom i riksspr.) stål; chalybs. *Staul*, n. id. N.Sk. Fsv. *stal* (el. *stall*); fn. *stál*; d. *stål*; fe *stêl*; e. *steel*; nht. *stahl*. Gubba-stål, n. äggröra; skämtsamt. *Gubba·knas*. n. id. Sm.

Stål-eder, n. bulnad i en ringer, uppkommen genom nålstyng. S.Sk.

Stål·gräs, n. Gentiana. V.Sm. I andra munarter *hals-gräs*, *stekk-gräs*, *styng-gräs*, n. *stål-ört*, f.: 2) Nardus stricta. Sk.

Stål-tråds-drageri, n. vatten verk, hvarest ståltråd tillverkas. Sm.(Mo,Vestbo h.)

Ånger-stål, n. ett stycke af något eggjärn som man råkat bryta sönder och hvaröfver man varit ångersam. Tros kunna användas för att bemägtiga sig s. k. *draka-medel*. Sm.(Värend) Hyltén-Cavallius, Värend 1, 462. STÅLA (el. *stola*), v. n. 1 sätta mjölk i jufret; om sto som snart skall föla. Vg.(Elfsb.). Isl. *stálmi*, m. jufrets uppsvällning (af den tillströmmande mjölken) hos kor, får och andra däggdjur när de äro nära att föda; n. *stolme*, m. id.; d. d. *stål*, jufver på sto; fn. *stálma*, v. n. svälla upp i jufret; om drägtiga djur; d. d. *ståle*, v. n. svälla upp i jufret; om drägtiga ston. Stäl, adj. drägtig; om får och suggor. Skämtvis säges äfven: "han ä änna sóm han vure stälr". V.Nk.

STÅLE, s. *staule*.

STÅLK 1 (pl-*ar*), m. en liten strandfogel: Tringa. S.G. Fn. *stelkr*, m. id. SE. II, 489.

STÅLK 2, s. *stilk*.

STÅNDA, *ståndare*, *stånds*, s. *standa*.

STÅNG, *stånga, stångelig, stångfall, -gård, ·ridare, -ryttare, stångning, stång·snare*, s. *stinga.*

STÅNK 1, s. *stinka.*

STÅNK 2, s. *stynja.*

STÅNKE-BÖTTA, s. *standa*.

STÅNTA, s. *stunnt*.

STÅP, *ståpa*, *ståp-is*, s. *stiupa.*

STÅRKJA (el. *stårs*, def.-*a*), f. flicka; ogift qvinna. Jtl. *Stårske*, f. id. Hs. Jfr *stulka*, f. flicka. Bu-stårs, f. fäbopiga. Jtl.

Slarv-stårs (el. *slärv-stårs),* f. slarfvig, dålig flicka. Jtl. STÅRRKEN, s. *sturk*.

STÅTA, v. a. 1 utstyra ståtligt, kläda grannt och präktigt". "Ståta en brud". Fl.(Nl).

STÅTA, *ståtasam*, *ståtå*, s. *stöta*.

STÅTARE, m. fattig stackare, usling, stympare. Vg.,ög. *Stådare*, m. 1) id. Sk.,hl.; 2) så kallas den sädeskärfve, som på skördedagen bindes allrasist. Man täflar om hvem som först skall blifva färdig vid sädens bindning. Den, som härvid blir sist, skall binda *stådaren*, hvilken kärfve är mycket större än de andra och försedd med flera band. Den, som binder *stådaren*, säges julaftonen skola "sitta vid bordändan". Nämnda afton uppstoppas och påklädes en figur, som sättes vid bordändan och kallas *stådaren.* S.Sk.Gl. sv. *ståtare*, m. fattig stackare. (Tegel, Gustaf I:s hist. 1, 190); d. *stodder*, id. Af fsv. *stoþ*, *stuþ* (*stodh*, *studh*), f. a) stöd, stolpe. LL. S.S. 1, 168, 176; 2, 100. Cod. A. 29, f. 136 v.; b) understöd, sammanskott, afgift, deraf *brand stuþ*. LL; fn. *stođ*, f. a) stolpe b) hjelp. Ståterska, f. tiggerska. Ög. STÄ, *städa*, *städgan*, *städi*, *städja*, *städje·bakken*, *städum*, *städå*, a. *standa*.

STÄGEL (*stegel* el. *ställe*), n. bottenlagret i ladan, som utgöres af rätt uppstående kärfvar; de första i lutning mot hvarandra stälda nekerna vid sädens inläggande i ladan. "Sätta stägel", Sk.,hl. *Stäel*, *stäle*, *ställe*. Ög.,vg; *stäl.* Ög.; *stäle*, n. id. Sm.; *sto*, m. f. n. Sveal,; *stod*, n. G.(F); *la(d)*, *sädesla(d)*, m. Dls. D. d. *stäil*, *stæle*; n. *stål*, *stæle*; fn. *stál*, n.; e. dial. *staddle*, id.(Graven 2, 160. Brooket 204); fe. *stadhel*, *stadhol*, fundamentum, basis. Jfr. *stägla*, *stiga*. Stakka-stäle, n. bottenlagret af gammal halm under en stack. S.Sk.

Tórv-stäle, n. underlager under en torfatack. S.Sk. D. d. *tørve-steil*. STÄGGA, *stäggan*, s. *stäka*.

STÄGLA, 1) v. a. 1 löst och vårdslöst uppresa eller uppsätta. "Stägla upp". Vg.(Skarab.); 2) v. n. oskickligt sätta benen i vädret. "Hva ligger du å stäglar ätter?" Vg.(Kåkinds h.)

STÄ-HÅGG, *stäja*, s. *standa*.

STÄIG, *stäiga*, s. *stiga*.

STÄJRNA, s. *stira*.

STÄK, n. sund, färjestad. Deraf flera ortnamn, t. ex. *Stäket* mellan Skarfven och Görfveln, en vik af Mälaren. *Bredstäket* (i Sorunda), *Stäkeborg* el. *Stegeborg* (fsv. *Stekaborg* el. *Stækaborg*). Fht. *stech*, trajectus. (Graff 6, 632). Köpenhamn kallades i forntiden *Stegeburg*. Jfr. *stiga*.

STÄK, s. *stekj*.

STÄKA, v. n. 2 lukta illa, stinka starkt, synnerligen om brännvin och lik. "Liket stäker. Dä stäker å aset". Vl.,vg.,ög.,sm.,hl. *Stäga*, id. "Han stäger å brännvin". Hl. *Stänka*, id. Vg. *Stäkja*, lukta illa, stinka som en brunstig bock. Mp.; *stägga*, id. "Bókkarne stägga". Sm. *Sträka*, Bl.; *sträga*, *strägja*, *strega*, id. "Liget strägjer". "Når han ä full, så strägjer han så räligt. Dä stregjer å drópparna". Sk.,hl. N. *stækje*, stinka; isl. *stækr*, stinkande; *stækna*, blifva stinkande. Stäggan, f. def. Chenopodium vulvaris. Sveal.

Stäkra (el. *stäkkra*), f. 1) (i riksspr.) Phellandrium aquaticum. *Kaks-stäkra*, f. id. Hl.; *stäk-gräs*, n. id. Hs.(Db.); 2) svalting: Alisma plantago. Sm.(Femsjö). Hos äldre författare (Frankenius, Tillandz) hänföres namnet *stäkra* till Alisma; af Bromel kallas sistnämnda ört *stäkerört*. STÄKEL, m. gröfsta järnspett, hvarmed sten häfves och brytes. Sm. Jfr *stinga.*

STÄKK, *stäkk-ro*, *-stólp*, s. *stake*.

STÄKKA, s. *stakkoter*, *stinga*.

STÄKRA, s. *stäka*.

STÄL, s. *ståla*.

STÄLA, s. *stela*.

STÄLE, m. benet, som går under hornet på boskap. S.Sk. Jfr. *kvikk*, m. sid. 372.

STÄLE, *ställe*, s. *stägel*.

STÄLL, n. mycket fjäs, onödigt bestyr. G.

STÄLL, *ställe-magare*, *ställ-jas*, *ställug*, s. *stilla*.

STÄLPA, s. *stjelpa*.

STÄM-GRÄS, s. *stima*.

STÄMM e. *stämn*, s. *stam*.

STÄMMA, *stämme*, *stämmbol*, *stämme*, *-nål*, *stämmende-mörkt*, s. *stima*.

STÄMNINGS-FÄLL el. *stumning*, m. fäll af fårskinn med halfväxt ull. *Stämningsfäll med åkläde*, en sådan fäll, öfverklädd å köttsidan med tyg, vanligen brokig ullväfnad; begagnas så väl till täcke som fäll under färder. Dl.(Särna)

STÄMPA (pl-*or*), f. stolpe, som stöder något Sk.,hl. *Stämp*, m. *stämpel* (pl. *stämplar*), m. id. Sk. E. dial. (Craven) *stemplar*, stolpe; fe. *stæmp*, m. basis; skr. *stamba*, m. stolpe. Stämpa, *stämpa ópp* el. *ópp-stämpa*, v. a. 1 stödja, understödja (t. ex. en bielke o. d.) medelst undersatta stolpar (*stämpor*). "Stämpa ópp bjelken i la-gullet; den har sakkat". Sk.,hl. *Stämpla ópp*, id. S.Sk. STÄNA, *stänja*, s. *stynja*.

STÄNGE, s. *stinga*.

STÄNKA, *stänkbord*, *-dróppar*, s. *stinka*.

STÄNNSEL, s. *standa*.

STÄP-TRUG, s. *stiupa*.

STÄRA, s. *stira*.

STÄRKA, *stärke-bär*, *stärkelse-gryn*, *stärken*, *stärkna*, *stärkt*, s. *stark*.

START (pl.-*ar*), m. 1) stjert. Bl. *Styrt*, m. Dl.; *stert* el. *start* (*starrt*), m. Vg.; 2) framstående handtag, skaft. *Stajrt* m. id. "Stärt på en streppebötta". "Stärt på en mölla, mölle-stärt", träet, hvarmed en väderqvarn vrides. *Mölle-stabbe*, m. id. Sk.; 3) ändan af en ryssja. Götal. Fsv. *stiærter*, m. stjert, svans. Alex. 5108. Gl. Ord. spr. 585. Didr. af B. 55; fn. *stertr*; n. *stert*; fe. *stëort*; fht.,nht. *sterz*; holl. *staart*; ns. *stert* (Schambach, 210): *stêrd* (B.W.B. 4, 1028); ffris., nfris. *stert*, id.; e. dial. (Craven) *start*, långt handtag. Jfr Dief. 2, 304. Gryde·stärt, m. bandtag på en gryta. Sk.

Panne·järns-stärt, m. handtag på en stekpanna. Sk.

Plog-stärt, s. *plog*.

Stjärta, v. n. 1 springa omkring utan ändamål. G. D. d. *stierte*, id.; ns. *sterten*, v. n. "fliehen: eigentlich. den hintersten im fliehen zu kehren; oder es kann gezielet worden auf gewisse thiere, die im laufen den schwanz gerade hinten aus starren lassen". (B. W. B. 4, 1029).

Stjärtas, v. d. 1 småfria i tysthet. G.

Stärta-panna, f. pannjärn med handtag. Bl.

Tve·styrta (*tve-störta* el. *tvä-stärta*), f. tvestjert: Forficula auricnlaris. Sk. N. *tvesterta*. Jfr *örna-styrta*. STÄRVA, s. *starva*.

STÄTT, s. *standa*.

STÄTTA, *stätt-öl*, s. *stiga*.

STÄTTETER, *stätti(g)er*, s. *stinta*.

STÄUR·BIDEN, *-bjauden*, *-gard*, *-kunning-vall*, *-landä*, s. *stor*.

STÄV, m. (såsom i richsspr.) ståf (på ett fartyg). Fn. *stafn*; ns., holl. *steven*; fe. *stefn*. Deraf i munarterna: Stäva 1, v. n. 1 1) styra kurs, rigta stäfven af en farkost åt ett visst håll. "Stäva dit"! Allm. i sjöspr.; 2) ställa, styra vägen. "Han stäva at bynom". Vb. Allm. Holl. *steven*, segla.

Stäva 2, f. hållning, allvar. "Dä ä ingen stäva mä den mannen". Hs.

Stäva-lös (el. *stäva-les*), adj. 1) oanständig, oskicklig (i uppförande); 2) opålitlig. Hs.(Db.). *Stävlös*, id. Gstr.

Stävvlug (el. *stävvlig*), adj. anständig. Hs.(Db).

Stav-ök·stókk, m. ökstock med stäf (ej flat och tvär i fören). Sdm.(Ornö).

STÄVA UT, v. a. 1 *Stäva ut hö*, sprätta ut det afslagna gräset så att det bättre torkas. Vl. Jfr fn. *stef*, n. mellanrum (af tid).

STÄVLING, s. *stam*.

STÄVRA, *stäver*, s. *staver*.

STÖ, *stödig*, *stödu*, s. *standa*.

STÖDARE, m. träkloss, som uppbär fisknät i sjön. Sk.(Barsebäck).STÖDING, s. *stinta*.

STÖDJA, v. a. ljustra, fånga fisk om natten vid bloss. Vm.,vg., m. fl. *Stödi* (ipf. *stödjä*), Vb.,Fl.(Öb.): *stödja* el. *stydja* (ipf. *stöd*). Fl.(Nl.,Åland) ; *stya*. Ul.; *stöja*. Kl.; *stöja*, *störja*, id. Ög. Jfr *stöta*. Eld stödjning, f. ljustring vid bloss. Vg.

Stöj-tyre, n. torrved till bloss, när man ljustrar. Ög.(Ydre).

Stönings-ell (el. *stånings·ell*), m. eldbloss, som nyttjas då man ljustrar. Vb. STÖDLÖS, adj. värnlös, utan stöd. Sk.

STÖDT. adj. stadigt; allvarsamt. Dl.(Mora).

STÖTNT, s. *stinta*.

STÖJT, s. *stöta*.

STÖJ-TYRE, s. *stödja*.

STÖK, n. 1) ris och och qvistar till bränsle; nppruttnadt afskräde af gamla gärdesgnrdar; odugliga lemningar efter en gärdesgård; 2) skräp. Sveal.: 3) bråk och besvär. "Ha stök för sej"; 4) pyntning, tillrustning, städning. Allm. Gärdsel stök, s. *gard*.

O-stöka, v. a. o. n. 1 ostäda. Allm.

O-stökig, adj. ostädad, uppfylld med skräp. Vm. *Ö stökat*, adj. n. ostädadt. Sdm.

Stöka, v. n. o. a. 1 1) uppsöka ris och qvistar m. m. i skogen till bränsle; rensa från ris och qvistar. Vm.; 2) ställa eller lägga i ordning (husgerådssaker, kläder m. m.); pynta, städa. "Stöka unnan", lägga i ordning. Stöka te", skräpa ned. Allm. i hvardagstal; 3) förrätta små sysslor inombus; göra hvarjehanda i sakta mak. Svea-,Götal.

STÖKK, *stökka*, s. *stinka* 1.

STÖKKA. s. *stakkoter*.

STÖ**L**ING, s. *staver*.

STÖLL, *stölla in*, *stöll-länga*, s. *stilla*.

STÖLP, s. *stjelpa*.

STÖLVA-FÖTE, *stölvar*, *stövla*, s. *styvla*.

STÖMMEL, m. 1) kort svans (på får och getter). *Får-stömmel*, m. Vb.,N.Åm.; 2) talesätt: *vi jär slägt ytterst på stömmeln,* vi äro visserligen slägt med hvarandra, men sä litet att det är nära nog intet. N.Åm. "Ve vara slägt ytterst å stömmelom". Vb. Jfr *stima*.

STÖNUGR, adj. tokig, enfaldig, barnslig. "Du ska inte vara stönugr, fast du ä sinntr". Nk. Jfr *stynja*.

STÖNU,KRÅK, s. *stynja*.

STÖP. s. *stiupa*.

STÖPEL, s. *stuv* 1.

STÖRTA (ipf. *störte*, ej *störtade*), v. n. o. a. (såsom i riksspr.) falla plötsligt och med stor häftighet. Allm. I fn. och äldsta fornsvenskan förekommer ej ordet. I senare skrifter från medeltiden påträffas det. Alex. s. 60: "th**e**r styrte ma**n** wt ower man". St. Rimkr. 16: 2 ; *styrte* ipf. L. c. 34; 1; *störte*, ipf. Nht. *stürzen*; ns. *störten*. Gen-störtinge *gen-störtling*, s. *gena*.

Sturter, adj. brant. "Ein sturter lid". Vg. I andra munarter *stört*.

Stört (*störrt*), adv. 1) tvärt, alldeles, burdus. "Stört omöjligt. Han kom stört mot mej". Götal. *Stört, sturrt el. stôrt, id.; sturrt intet, alldeles icke; 2) hastigt, strax, på stunden. Vg. STÖSS, s. stess.*

STÖTA, v. a. 2 1) (såsom 1 riksspr.). Stöit (pr. stöiter, ipf. stött, sup. stätt), v. a. stöta. Fl.(Nerpes); ståitä (ipf. ståttä, sup. stått), id. G.; 2) stöta klär, tvätta kläder, som skola bykas; ett föregående förfarande innan de läggas i bykkaret. Först blötas de, så stötas och slutligen kommer sjelfva bökin och klappningen. Vm.,nk. Fsv. stöta, v. a. stöta. SML. Alex. 9105, Mell.; fht. stôzan; nht. stössen; ns stöten; fsax. stôtan; fn. stauta; d. støde; moes. stautan.

Brikk-stöt, s. brikka.

Staut, m. stöt. G.

Stäit, f. det ställe i pärkspelet, hvarifrån bollen skall kastas eller stötas in i pärken (== en genom utlagda stänger på marken bildad fyrkant af 3 till 3 1/2 alnars längd och 1 1/4 alns bredd). G.

Ståta, v. n. 1 1) stamma. Norrl,fl.(Pargas). Ståtå. Dl.(Elfd); stöta. Dl(Ohre); stota. Vb.(Nordmaling),jtl.; stutä, stuträ, id. G.; 2) stappla, gå osäkert; ragla. Fl.(Nl.); 3) stappla (t. ex. vid uppläsning af en lexa). Vb. Fn. stauta, stamma; n. stota, nht. stottern; e. stutter.

Ståtasam, adj som mycket stammar. Mp.

Stöte. n. sträcka. "Gå i ett stöte". Vg. I andra munarter säges stöt, m. "Ta 5 tunnor i stöten". STÖTT, stötta, s. stytta.

STÖTT, stött-halm, s. stinta.

STÖV el. stauv, n. damm. G. Stöv, n. Sk. D. støv; fht. stoub, m. stubbi, stuppi, n.; nht. staub; holl. stof, n.; moes. stubjus, m. Jfr stelba. Stöva 1 v. n. o. impers. gifva damm från sig. "Vägjen stövar meet i da". S.Sk. D. støve. STÖVA 2, s. stiupa.

STÖVEL, m. stapel, klockstapel. Sk.(Lugg.) Fsv. stapul; fn. stöpull, id.

STÖVLA, stövla-piler, s. stuv 1.

SU 1, f. so, sugga. Dls.,bhl. So (def.-i; pl. soar), f. G.; so (pl. sör), f. id. Sk.,hl,,kl.,öl. "Ena so med ett ok, ena märr med en krok å ena kärring med ett blått öja, visar deras dygd". Vg. Sus! utrop. 1) till svin när man vill hafva dem undan. Dl.,ul.; 2) till får och getter. Dl.(Orsa,Våmh.). Fsv. so; n. su; d. so; fn. sýr (dat. och accus. sú, pl. sýr); fe. sugu; e. sow; fht. sû; nht. sau; ns. suge, söge; schwab, sukke; lett. zûka; fin. sika; est. sigga; lt. sus (gen. suis); gr. **ὗς**; **σῦς** *(gen.* **σνός***); gr. dial.* **σιϰα***; skr. `sûkara m. svin; 'sûkari, f. sugga (af su, att föda, och kr, att göra; alltså egentligen: en som föder, är fruktsam). "Sue enim nihil genuit natura fæcundius". (Cicero, de nat. deorum 2, 64); hindost. sûâr, ett svin; bengal. 'sûkar, suar; kopt. saau, id. Bråa-so, f. brunstig sugga, som vill paras. Sm.(Vestbo)*

Fjöse-so, f. klumpig, dum och tafatt qvinna. Sk.(Ox.)

Gl'o·son, s. sid. 202.

Grisa·so, f. so som har grisar. Sk.

Pinn-so, s. sid. 501.

*Bå**L**-sugga, s. bå**l** 1.*

Sjugga, f. liten sugga. "Stor sjugga", stor sugga. Sk.(Ox.)

So·döda, f. flenört: Scrophularia nodosa. Tryne-frö, n. id. Sveal. Gl. sv. (Bromel) soo-döda, fleenört, trynefrö, svijnört, krislo·gräs; (Tillandz) svijnedöde, sofylle; (Frankenius) soofylla, fetegumma. So-lunk, m. 1) långsamt och vaggande springande. S.Nk.; 2) småtraf. "Köra i solunk". Sm. *So-trav* m. id. G.

So milla el. *so-malla* f. brudbröd: Spiræa filipendula. Sveal. I andra landskaper *galt-bröd*, n. *galte-knappar*, *svin-mandlar*, m. pl. *svinkräsla*, f, id. Gl. sv. (Frankenius) *summill*, *brudhbrödh*, *svinokräsla*; (Bromel) *somill*, brud-bröd, swinekrassa; (Tillaudz) *somalla, brudbröd, svijno-kretzla*.

So-skaft, n, eg. so-svans; ett groft skällsord. Sk.(Ox.). *So·skaut*, n. Sk.(Ing.)

Sossa, f. liten sugga. Vg. Lt. *sucula*.

So-tåg, n. hår-rep; (egentl, gjordt af svinto). Vg.

So-ögon. n. pl. ormbär; bären af Paris quadrifolia. Vg.

Sten·so, f. släde för stenkörning. Bhl.

Sugga-kubb, m. de korta stockarne mellan tvenne fönsteröppningar. Nk.

Svin, n. (såsom i riksspr.) svin. *Svyn*, n. Vb.,gstr.,sdm. (Länna); *schwin*, n. id. Sm.bl. Fsv., fn., fht., fsax., fe., ffris., ns. *svin;* nht. *schwein*; holl. *zwijn*; e. *swine*; moes. *svein*; bret. *souin*; fslav. *sviniga*; ryss. *svinyja*; böhm. *swine*; slov.,ill. *svinja*; pol. *swinia*, id.

Svejn-bäre-ris, *svin·bäri-ris*, n. mjölonris: Arbutus uva ursi. Fl. (N1.); *Svin-bär*, svin-lingon, n. frukten häraf. Fl.(Öb.,Nl.); *mjöla·bär*, n. Ög.

Svina-sej, v. n. 1 orena sig som ett svin. Svea-,Götal. N. *svina*.

Svina-blära, f. svinblåsa. Sk. D. *svineblære.*

Svina-böste, n. fram- eller bakstyeket på ett slagtadt svin. Sk. D. *svinebøste*, S. *böste*.

Svina-feta, f. missne: Calla palustris. Sm.(Åsheda). *Mäss*, id. Fl.(Öb.). Gl. sv. (Frankenius) *elgemåss*, *vatnmåss*.

Svina·flomma, f. svinister. Sk. D. *svine-flomme*.

Svina.gräs, n. bitter pilört: Polygonum hydropiper. Vb.,mp. *Bränna*, f. Sm.; *bitter-blad*, n. Ul.; *jungfru-tvål*, n. id. Sveal. E. dial. *swine´s grass* el. *swynel grass*, Polygonum aviculare. (Prior, Popuiar names, sid. 222). Gl. sv. (Bromel) *skarp jungfrutvål*, *jungfru-brudd*, *loppsgräs*, *vattusåpa*.

Svinaktig, adj. 1) orenlig som ett svin; 2) som bär sig gement åt. Allm.

Svina-läter el. *svina-läte*, n. svinbädd. Vg.

Svina-milla, f. l) mjölkfibla: Sonchus oleraceus. Sk. I andra munarter *svin-tistel*, m. som äfven betecknar *Sonchus arvensis*; 2) smörblomster: Taraxacum officinale. Sk.(Ox.). E. dial. *sow·thistle*. Sonchus oleraceus.

Svina-mynta, f. knylsyska: Stachys palustris, L. Sk. Roten kallas i Svea munarter *svina-knyler*. Gl. sv. (Bromel) *vattu-andorn*.

Svina·ottan, s. *otta* 1.

Svina-pölsa, f. svinkorf. Sk. D. *svine-pølse*.

Svina-rotor, f. pl. ställen i marken, der svin rotat, bökat. Vg.

Svina-sodd,? odugligt lin. Vg.(Kind)

Svina-urter, f. pl. smörblomster: Taraxacum officinale. Sk.,hl. Jfr *svina-miller*.

Svina-vakke, s. *vakke*.

Svinb·lomster, n. en art kornfibla: Scorzonera humilis. Bhl. Jfr *svinrot*.

Svin-bórst, n. en art af ört-slägtet stagg: Nardus stricta, L. Sveal.; äfven i Nb.(Luleå) enl. Linné. *Hära*, f. Sveal. Jfr *skägg*.

Svin-buk (pl.-*ar*), m. öknamn på Schenbergs latinska glosbok (i anseende till bandet). Ög. *Svina·mage*, m. id. Götal.

Svin-busa, f. svinläger. Sm.(Vedbo)

Svin-bär, n. 1) frukten af svensk kornell; Cornus suecica. Vb. I andra landskaper *skrubb-bär*, *smör-bär*, *höns-bär*, *hönson*;; 2) frukten af mjölonriset: Arbutus uva ursi. Fl.

Svine-böner, f. pl. bolmört: Hyoscyamus niger. Götal. Gl. sv. (Bromel) *bolmört galen-ört*, *hjern·brylla*, *svijnebönör*; (Tillandz) *svijne-böna*, *bolmgräs*, *bolmört*.

Svin-gräs, n. 1) våtarf: Stellaria media. Hs.; jfr *vannare*; 2) Polygonum viviparum. Mp. *Fre·kallär*. m. pl. id. Dl.(Eifd.). Jfr *fre*, *fri*.

Svin-halsad, adj. (om häst) som har kort, tjock och stupande hals. Sm.

Svin-hös, *svina-hös*, s. *hös*.

Svin-igel (pl *igla[r]*), m. svin stiga på stolpar. *Igel,* n. id. S.Sk. D. d. *sviinegel.*

Svin-kräsla, f. brudbröd: Spiræa filipendula. Sveal. Jfr *so-milla*.

Svin-kål, m. åker-kål: Raphanus Raphanistrum. Sm.,vg. Jfr *jul ört*, (s. *urt*).

Svin·körn. m. svinkoppor, vattenkoppor. Sm.,ög.

Svin-pels, m. lymmel. Allm.

Svin-rosor f. pl. arter af solöga: Ranunculus. Bhl.

Svin rot, f. 1) kornfibla: Scorzonera humilis. Ul. *Ringorma-rot*, f. id. Kl. Jfr *slåtter-gubbar*; 2) Rumex crispus. Åm. *Skräppa*, f. Sm. m. fl.

Svin-råg. m. råg som sås sent om hösten i november och december. Sm.

Svin-syr, (el. *svyin-syr*), f. Rumex acetosa & crispus. Vb.(Ume). *Svin-syra*, f. Mp. Jfr *svin-rot*.

Svin-ton. m. svinhage. Vl. S. *tun*.

Svin·trä, m. trästycke med en repygla i ena ändan att sätta om trynet på svinen då de skola fängslas. Vm.(Fellingsbro). *Tryn-trä*, n. id. Nk.

Svin-tå, s. *tå* 1.

Svin-tång m. hafstång: Fucus vesiculosus. Bhl.(Marstrand). Jfr *släke*.

Svin-tänd, adj. (om häst) som har *svintänder*. Sm.

Svin·tänder, f. pl. mycket mjuka och lösa tänder hos hästar. Sm.

Svin-uk, n. triangel af käppar, som sättes om svinets hals för att hindra dess flöjande. S.Nk.

Svynut, adj. svinaktig, osnygg. Vb.

Sväjnä polisk, adj. illparig. G. I andra munarter *svina-polisk.*

Syre-fett, n. svinister. S.Hl.

Sågg (def.-*a*), f. sugga. "Sänn sågga dill Rom, sä kóm a sågg dillbaka". Ordspr. Vb.

Sågg (ipf.-*ä*), v. n. grisa, framföda grisar. Vb. SU 2, s. *siu*.

SU 3, s, *skula* 3.

SU 4, s. *sud* 1.

SU, *sua*, s. *sioða* 1.

SUA 1, f. summa. Vg.(Skarab.)

SUA 2, s. *suga*.

SUBB, n. 1) smuts, våt orenlighet. Sm.,vg. 2) oren hopblandning, sammanblandad mat. *Sabb*,n. id. Sm.; 3) tröghet, tafatt långsamhet, liknöjdhet, försummelse, oordentligt förfarande. Sm.,vg.,ög. Fn., n. *subb*, n. (våt) orenlighet, Subb el. *subber*, m. 1) smutsig, orenlig, snuskig karl. Vg. *Sóbb*, m. Hl.; 2) slarfaktig, dålig, ohyfsad karl. Götal. *Sabber*, *sabbelin*, m. Sm.,bl.

Subba, v. a. o. n. 1 1) smutsa, orena. *Subba ner sej*, smutsa ner sig; ställa sig illa i sina aftärer, spel o. d. Sm.,vg. *Sabba*, v. a. smutsa, orena. G. *Såbb*, vårdslöst tvätta och skura. Fl.(Öb.); 2) vara orenlig, enkannerligen i köksgöromål. Sm.; 3) vara långsam, drumlig, tafatt, slarfaktig. Sm.,ög.,vg. *Sabba*. id. Sm.,bl.; 4) sopa, skrapa tillsaramans, skrapa ihop (med bibegreppet af smutsighet). Vg.; 5) blanda ihop (dugligt och odugligt). *Sabba ihop*, id. Sm. N. *subba*, *sabba*, söla, plaska.

Subba (*sóbba* el. *sabba*), f. smutsig, oordentlig, dålig qvinna. Götal. Isl. *subba*.

Subbert, m. återstod. "Hela subberten", hela smörjan, alltsammans. Allm.

Subbig (*subbier*, *subbeter*, *sóbbig*), adj. 1) smutsig, oren af väta. Vg.,bhl. I andra munarter *sóbboger*, *sóbbut*, *sóbbät*, *sóbbot*, *sabbugur*, *sabbuger*, *sabbiger*; 2) slarfvig, trög, långsam. Vg. *Sabbig*. Bl. N. *subben*, slaskig, sölig; ns. *sabbelig*.

Subbla, v. n. 1 tala oredigt, ovårdsamt. Vg.,sm. Jfr *suttla*. SUD 1, f. båt- eller skeppssida. G. 2) båtkant, öfversta delen, kanten af en båt rundtomkring, svarande mot reling på större farkoster. NorrL,Sveal.,fl.(Nl.); deraf *båt-su*, f. *sud-band*, n. Vb.; 3) bräderna, som utgöra takbetäckningen i ryggåsstugor. Vg.,hl.(Skällinge); 4) bräderna utanpå sparrarna till yttre takbetäckningen eller vattentaket. *Su*, f. Sm.(Vestbo); *su*, *sö*, f. id. Bhl.; deraf *tak~su*, f. Sm.(Vestbo); 4) käpparne, hvarpå näfvern under torfven på taket lägges. Plur. *suer</i; deraf sy, v. a. lägga sådana käppar och förrätta taktäckning. Vl. Fn. suð, f. a) sammanfogning; sammanfogning af bräderna i ett tak eller af plankorna i ett fartyg, så att den ena plankan ligger med kanten ofvan på den andra; b) ett sålunda bildadt tak eller skeppsbord; (at roten sú; jfr lt. suere sy); n. sud; gael. sudh´, kanten af en planka. Jfr mht. sût, m. sûte.*

SUD 2, f. sida. På sud, adv. på häll, på lut. "Dä går på sud (el. suda)". Ög. "Stå på sud", stå på sned, på häll. Vl. "Pa säud". G.; "på sydd", id. Fl.(Nl.) N. su, f. sida. Måhända samma ord som sud 1. Jämn·sudiger, adj. jämnt, (men svagt) lutande. Jämn-suliger, id. Nk.

Suda el. syda, v. n. 1 luta något åt sidan, kränga. "Båten suder (el. syder)". Ul.,sdm.,ög. Säudä. G.; syd, id. Vb.,fl. Sua, v. n. sakta luta, slutta. "Marka suar". Vg.; säva, v. n. id. "Moa sävar jämnt mot nórr". Sm.(Mo h.)

Sydand, pr. part. lutande. "Lägg sydand"! Fl.(Öb.). Sutt, adj. id. "Stólpen står å sutt". Ög.

Syd-krokog, adj. lutande, sned. Fl.(Nl.) SUÐ, m. söder, den sydliga himlatrakten. Dl. Sör, m.; sud, m. sunnan. Sm.; sår, id. Fl.(Nerpes); deraf su(d)-vär, n. sunnanväder. Sm.; sunna-vär, n. Sveal.; söra-vär, n. Öl. Fsv. suþi super, sypri (supri); fn. suðr, m. söder; suðr el, sunnr, adv. i söder, mot söder; d. syd, söder; fe. suð; e. south; frans, sud, id. Fn. suðr, m. söder står troligen i st. f. sunðr, af sunna, f. sol; jfr. fn. suða, f. sol (Harbarðsljóð, stroph. 19). Eller är roten fn. sioða (pr. syð, ipf. sauð, pl. suðum, sup. soðit), sjuda, likasom lt. æstas, f. sommar af æstus? Suder-gute el. Sur-Gute (pl-tar), m. den som bor söder om det ställe, man sjelf bebor; förnämligast innevånare på yttersta, södra ändan af Gotland)(Nådar·Gute. G.

Sunnåmin, adv. i söder. Dl.(Elfd.)

Sutär, sudtär, sutter, adv. söderåt. Dl.(Elfd). Sörätt. Vb.; söran-te. Dls. Fn. suðrätt el. suðrætt.

Synnan, adv. sunnan, söderifrån. Sk. Sunnåttär. Dl.; sånnanätt. Vb. Fn. sunnan; n. synnan; fe. sûðan; fht. sundenân, id. Jfr. westättär.

Synner, adj. söder. Bl. Sönnra, id. "Den sönnra längan" Sk. Sunnerst, sydligast. Nk.; synest, id. Fl.(Öb.). Fn. sudrænn; fe. sûdern.

Synner-le`n (synger-le'n). m. def. sydligaste delen af Skåne. Synner-länning, m. en som der bor. Sk.(Ox.)

Sönner-bänken, m. def. södra bänken; så kallas den bänken, som i bondstugorna är ställd mot söder nära fönstren. Sk.(Ing.). Syndra-bänken, m. def. Bl.

Sönner·slätt, f. slättlandet mellan Lund och Trelleborg. Sk.

Sör·tänd, adj. uppgången (eg. tänd) i söder; om månen. Ög.(Ydre) SUDA, s. sud 1.

SUDARE, m. ett slags alg; Chordaria filum. Bhl. Sul-trå (eg. syl-tråd, becktråd), m. id. Hl. (enl. Linné, fl. suec.). Sudare är == sutare, skomakare; d. d. (Slesvik) sudder; fsv. sutare; gl. d. suder; lapp. sutar; fin. sutari; fht. sutare; e. dial. soutor, id. Chordaria filum liknar alldeles sådana beckrisper som nyttjas till becksöm. N. mar-taumer, id. Jfr tänge.

SUDD el. sudder, m. 1) klåpare, slarf, stackare. Allm.; 2) halfstor gris. Kl. Sudda, f, smutsigt fruntimmer. Sm.

Suddig, adj. 1) slarfvig, oredig; 2) halffull. Götal. SUDIN, sud-välling, suet, s, sioða.

SUDTÄR, s. suð.

SUEN, en lindrig ed. "Dä va suen! Dä va suen te att gå bra, illa". Sm.

SUFFT, m. sid, fuktig jord. Ög. Jfr söfta.

8UFRÄNR, adj. öfvermodig, högmodig. Nk. Suffrén. Ul.; sufre. id. Sdm.

SUG 1,? böjning, lutning. I talesättet: "rågen ligger på sug", rågen har lagt sig något. Vm. Måhända beslägtadt med fht. sukjan, v. n. sjunka: desidere (Graff 6, 135).

SUG 2, s. siga.

SUGA (ipf. sög, sup. sugi), v. a. o. n. l)suga. Nästan allm. Suga (ipf. sóg. konj. sôge. sup. sûget. Vg.; sauga (pr. saug, pl. saugum, ipf. sog, pl. sugum, sup. sugjiđ). Dl.; säuga (pr. säugur; pl. säuge, ipf. saug, pl. sugu, sup. sugi). G.; säua el. sävva (ipf. savv, sup. sugi), N.G.; sūg (saug, sugjä). Vb.; suva (sèv, sùvi), id. Hs.

*(Db).; 2) dia. Jtl. "Han saug mammän sännar, dilläs han var storär stölingen". Vb. Sua samman,*stiga tillsamman, skrapa ihop. "Hon va så mån å suade så många penga samman". Sk. Fsv. *sugha*, v. a. a) suga. Legend. 663. Kg. St. III, 4; b) dia. S.S. 2, 147; fn. *súga*, *sjúga*; fht. *sukan*, *sugan*, fsax. *sugan*; nht. *saugen*; ns. *sugen*; d. *suge*; fe. *sugan* el. *sucan*; e. *suck*; e. dial. *souke*; lt. *sugere*; frans, *sucer*; it. *succhiare*, *succiare*; gael. *such-aidh*. Hampa-suqor, f. pl. hampdån: Galeopsis versicolor, Curt. Sk. Gl. sv. (Bromel) *sugeblomster*, Galeobdolon luteum.

Hvita suge-gubbar, m. pl. hvit klöfver: Trifolium repens. Sm.(Vestbo). *Hvit-kullor*, f. pl. Vg.

Höka·sugor, f. pl. allmän lungört: Pulmonaria officinalis. L. Sk. En märklig förvexling har här egt rum. Både Pulmonaria och en del Hieracia (egentl, hökblomster) benämdes intill Linnés tid Pulmonaria. Någon, som har kännt att Hieracia kallades hökblomster, har derföre öfverfört namnet till n. v. Pulmonaria.

Nälle-sugor, f. pl. hvit plister: Lamium album, L. Sk. Fht. bine-sûga, f. id. (enl. abbedissan Hildegards Physica); nht. *bien-saug*.

Röda suge-gubbar, in. pl. rödklöfver: Trifolium pratense. Sm.(Vestbo). *Säugg-blomster*, n. G. Jfr *rödkólla*, *smäregräs*.

Suga (pl. *sugor* el. *suger*), f. en appellativbenämning på flera labiaters blommor, synnerligast Lamiæ och Galeopsides, äfven andra med ärtformig pip såsom vissa Trifolia. Götal. Gl. sv. (Frankenius, Tillandz) *sugor*. Barn *suga* honungssaft i dessa växters pip. E. dial. *honey-suckle*, Trifolium pratense.

Suge, m. digris. Sk.(N.Åsbo).

Sugen 1, adj. 1) hungrig; som känner en sugning. Allm. *Sôgen*. Vg.; *sågen*. Åm.; *säugänes*, id. Vb.; 2) plågad at magsyra. Vb.

Sugen 2, m. def. sugning, tag. "I en sugen", i ett tag, utan uppehåll. Vg.

Sullta, v. a. 1 suga. Ög.(Ydre).

Sutta, v. a.(freqv.) 1 smutta litet. Sm.,bl. Ljudsämdt af *sugta*.

Såg, n. sugning i magen af hunger. Vb.

Sågal, adj. som kostar på, suger krafterna, tröttar. "Sågalt arbait", tröttsamt arbete. Vb. *Sugot*, id. Nb.

Sågalt, adv. påkostande, mödosamt, arbetsamt. Vb. SUGE, s. *suke*.

SUGEL, n. sofvel. G.,vg. m. fl. *Sugjel*, *suel*, *sógel*. Sm.; *suel*, *sul*. Sk.; *sul*. G.; *saugl*. Dl.(Elfd.); *sauel,* Dl. (Våmh.); *sógjel,* Ög.; *suvvul*. Hs.(Db.). Fsv. *sufl* (*sofl*, *sughl*, *sugul*, *suvl*); fn.,fe. *sufl*; gl. e. *soul*, *sowel*; e. dial. *sool*; n. *sul*, *sugl*, *suvl*, *sovl*; d. *sul*; holl. *suyvel*. Gröt-sóvl, s. *våt.*

Sula, v. n. 1 nyttja som sofvel. "Vi ska sula mä'et". Sk.,hl. N. *sula*, *suvla*.

Tve-sula, n. n. 1 ata mera än ett slags sofvel på en gång; deraf *tve-sula*, m. & f. den som så gör. Sk.,bl. SUKE, m. fähund; skällsord. Bl. *Suge*, m. Sk.,(Bjäre,N.Åsbo). Pol., böhm. *suka*. f. hynda; pers. *sek*, *seg*, hund.

SUKKA, s. *sókk*. 1, *svika*, *sökn*.

SUKKI, *sukkjiđ*, s. *sinka*.

SUKKTA, v. a. 1 sammandraga läder till skodon genom fuktning och torkning. Allm. Deraf *sukkt-stövlar*, m. pl. Ög.

SUKTA, v. n. 1 åtrå, hafva begär till något (med bibegreppet: förgäfves). Vg.,bhl.

SU**L** 1, n. stoj; supigt, grälaktigt lefnadssätt. *Suller*, n. sorl. *Sullra* v. n. sorla. Vg. Förvrängdt uttal af sv. *sorl*, *sorla*.

a. SUL 2, f. stolpe (t. ex. i en lada på hvilken ryggåsen hvilar). Vg.(Marks h., föråldr.). *Syl*, m, stock i en loge, som uppbär loftet. G.

b. SULA, f. den stång, som stöder häckkroken på en vagn. *Häkke-sula*, *have-sula*; 2) tvärträdet på en plog eller ett årder, förenande plogåsen med ploghufvudet. *Plo-sula*, *årder-sula*, f. Sk.,(Ox.,Vemm.,Onsjö). Fn. *súl*, *súla*, f. stolpe, pelare; fht. *sûl*, *sûli*; nht. dial. *saul*; nht. *säule*; ns. *sule*; holl. *zuil*; fe. *syl*; d.*søile*; moes. *sûuls*, id.; d. d. *sule* el. *høi-sule*, lodrätt timmerstock, som i en gafvelända af huset reses i midten och går från fotstycket till åsen; *sule* el. *vognsule*, den del af undervagnen, hvari vagnsstången sitter. (Mlb., DL. 569, 570); *sule* el. *suhl* (Slesvik) = *plo·sula*. Sk. (Jfr Kok 1, 390); skr. *'sûla*, f. påle eller stake (hvarpå förbrytare spetsades); hindost. *sûli*, id. Me-sul, f. 1) stolpe i en lada. Vg.; 2) mellanskott som skiljer logen från ladan. Vl. S. *med*.

Rund-syl, f. det på vagnsaxeln hvilande järnet, som fäster mallstaken. Bl.

Sua-la·går(d), m. ladagård, i hvars midt stolpar gå från marken till takresningen. Vg.(Vartofta h.)

Sul-käpp, m. ett trä, som med ena ändan går genom axeln och med den andra understödjer vagnsrungen. Ög.

Surke (i st. f. *su**l**ke*), m. vagnsstång. Hl.(Thorup). SUL 3, n. uppskrädda tjocka bräder till tak. *Tak·sul*, n. *takved*, m. *surtäkke*, *su-täkke*, *syrtäkke*, n. id. Sm. Jfr *sud* 1, 4).

SUL 4, s. *sy*.

SUL, *sula*, s. *sugl*.

SULA, *sulla*, *sulle*, s. *saula*.

SULL, *sulla*, *sulle*, *sullen*, *sulka-bad*, *sullkä*, *sullnad*, *sulme*, s. *svilla*.

SULLE, *sullit*, *sullom*, s. *skula* 3.

SULLER, *sullra*, s. *su**l*** 1.

SULT, *sulten*, *sultin*, s. *svälta*.

SUL-TRÅ, s. *sudare*.

SUM (*summ*), konj. och relät. part. som. Vg. Fsv. *sum*.

SUMA, v. a. 1 försumma. Fl.(Nl.). Fht. *sûmjan*, dröja; mht., swz. *sumen*; ns. *sümen*; nht. *säumen*; holl. *zuimen*. O-försumlig, adj. myket försumlig. Norrl.,Sveal,,Fl.(Nl). Ointens. O-försummelhejt, f. stor försumlighet. Fl.(Nl.).

Summel, n. 1) försumlighet. Vb.,sm.; 2) långsamhet, tröghet. Vb. Ns. *sämnis*; nht. *säumung*, *versäumniss*.

Summla, v. n. 1. vara försumlig. "Gå iute å summla länger"! Sm. *Summla över*, försumma. Ög.; 2) försvinna. "Dä summlar väl förbi (el. över)". Sm. *Summäl* (ipf. *summlä*), försumma, förslösa tiden, låta tiden gå sig onyttigt ur händerna. Vb.

Summlig, summelaktig, adj. försumlig. Ög. *Somlät*, id. Åm. Fht. *sûmig*; ns. *sümig*; nht. *säumig*, id.Summsa, v. n. 1 vara försumlig, slarfva, Hs.(Db.). SUMMA 1, v. n. 1. surra, svärma; om bi. "Bien summa ómkring". S.Sk. Nht. *summen*.

SUMMA 2, s. *summer*.

SUMMAR, m. sommar. Vg.,sm. g. *Åt sumre*, till sommaren. Vb. Fsv. *sumar*, *somar*, m. VGL.UL. Gl. Ordspr. 32; fn. *sumar*. n. (äfven m.. Droplaug. Saga. Kjøb. 1847, gloss. s. 18); n. *sumar*; fe. *sumor*; fht, fsax. *sumar*; nht., d. *sommer*: d. d. (Jylland) *sùmmer*, n. (Varming, det jydske folkesprog, 123); e. *summer*; kärnt. *summer, sumber, id. Jfr ir. samh, m. sol; sommar; samhradh, m. sommar. Ann-sómmar, i ann-sómmar, i andra året (eg. sommaren) varande. "Kviga i annsómmar". Gstr.*

Midsómmars-blomster, n. 1) solöga: Ranunculus. Vb. Mid·sommars·tuppor, f. pl. id. Dl.(Floda). Jfr smöir·blomä; 2) Hypericum perforatum. Dls.

Midsómmars-eldar, m. pl. stora eldar, som fordom uppptändcs då man offrade, spelade, dansade och lekte omkring dem. Sm. På andra ställen kallas dessa ännu hos oss brukliga eldar Balders-bål, n. och på Irland Bals-tein (Bals-eld). S. Nilsson, Nordens ur-invånare. Andra uppl. Bronsåld, s. 35.

Mid-sómmars-gång, s. sid. 437 b.

Mid-sómmars-kvastar, m. pl. allahanda löf och blomster, i synnerhet Johannesa-gräs (Hypericum), som plockas midsommarsafton och upphängas i husen och ladugårdarne, det senare på det ingen må ha magt att förgöra boskapen. Sm.(Värend).

Mid-sómmars-vaka, f. en fest midsommarsnatten. Bhl.,vl.

Miss-sómmer el. miss-sómmer, m. midsommar. Dl.(Elfd.). Missmår, m. Dl.(Våmh.,Orsa). Fn. miđsumar.

Missmårs-stång, f. midsommarsstång, majstång. Dl.(Orsa).

Sómmar-drivning, f. träda. S.Sk.

Sómmar-fibla, f. sominar·hökfibla: Hieracium umbellatum. Sm.(Vestbo, Östbo). Fibla (pl. fibler), f. är ett i Göta munarter, särdeles Sm. och Ög., mycket brukligt växtnamn af vidsträcktaste omfång. Så benämnas alla gula Cichoriaceæ med fröfjun, äfven om de skulle ega särskilta namn. Hit höra slägtena Hieracium, Crepis, Hypochæris, Leontodon, äfven Arnica m. fl. Några mera utmärkta särskiljas dock genom ett tillagdt predikat mycket noga, t. ex. bjugg-fibla, f, Scorzonera humilis; fälle el. åker-fälle, n. Crepis biennis; höst-fibla, f. Leontodon autumnale; sómmar-fibla, f. Hieracium umbellatum; häst-fibla el. hórsa-fibla, f. Arnica montana, som ej hör till Cichoriaceæ.

Sómmar-ful, m. sommarfogel, fjäril. Sk.,hl. Sómar-ful, m. Fl.(Öb.). D. sommerfugl; bay. sommervogel.

Sómmar·höstas, i sómmar-höstas, adv. på sensommaren eller i början af hösten. Ög.(Ydre).

Sómmar-lav, s. lav, sid. 402 a.

Sómmar-mål, n. sommarens begynnelse. Sómmarmålsdag, m. den dag man förmodar att sommaren bör infinna sig, den 14 april (Tiburtiidagen), den 25 maj (Urbaui·dagen). Ul. Fn. sumar·mál, n. pl. sommarens begynnelse; sumarmáladägr; m. id. Grágás. Kjøbenh. 1852 1, 35. Flateyjarbok. Kristiania 1860; l, 132.

Sómmar-ny, n. den nymåne, som inträffar näst efter "första sómmarda'n" (Tiburtiidagen). Ul.

Sómmar·stua, f. sommarstuga, sal; så kallas det största i bondens hus varande rummet, som är utan kakelugn och således endast om sommaren kan bebos. Heter äfven bär-stua, emedan dit allahanda saker inbäras, som ej annars ha sin bestämda plats. S.Sk.

Sómmar-tippa, f. fjäril. Fl.(Pargas).

Sómras (el. sómbras), v. dep. impers. blifva sommar. Fl.(Gk.,K.). Sómbra, v. imp. 1, id. Fl.(Esse). Fn. sumra; d. somre (Arreboe, Hexaem. 239); somres (Moth); n. sumrast; ns. sommern, id. (B. W. B. 4, 918).

Summor·dag, m. sommardag. Dl.(Orsa). Fn. sumardagr. SUMMEL, summelaktlg, summla, summlig, s. suma.

SUMMER, pl. somlige. Dl. Sómmer (n. sómt), pron, adj. en del. "Sómmer havern e bra, sómmer dålig". Plur. sómma, somlige. Vg. Sómt el. sumt, n. sing., pl. summa el. sómma. Allm. Sómt (def.-a), f. en del, åtskilligt. Vb. Fsv. sumer; fn. sumr; fe. sum, som; e. some; fht.,fsax., ffris. sum; swz. som; d. somme (pl.); moes. sums. Sómme-stäss, sómme-stass, adv. på somliga ställen. Vg. Sómme·stens. Sk.; sómli·stass, sómli-stassom. Vb.; sómma·stans. Sveal. D. sommesteds. SUMMLA, v. a. 1 sammanblanda, blanda ihop om hvartannat; söla tillsamman. Hs.,vg. Sommäl (ipf. sommlä), id. Vb. Fn. sumbla el. sumla.

SUMMP, m. qvarn- eller sågränna. Vl.

SUMMPA, v. a. 1 dränka. "S. en katt". Sdm. Jfr simma.

SUM, s. summer.

SUMMÄL, s. suma.

SUN (pl. suni), m. son. Dl.(Elfd.,Mora). Sun (pl. syner). G,; són (pl. sönjer). Vb.,ög.(Risinge); són (pl. senje, def. senjan). Hs.(Db.); són (pl. suni). Nb.(Cal.); són (pl. synjer). Ul. (Rosl. och kring Uppsala),gstr. Fsv. sunr, sun, son (pl. sunir, synir). Runurk. 10, 452, 1467, 1600, 1617, 2009. VGL.UL.ÖGL.HL.GL. Kg, St. 1, 26; fd. sun, pl.-ir (runspråket); (jfr Thorsen, de danske runemindesmærker 1, 61); fn. sunr (förkort, sun), sonr (förkort, son), pl. synir</i; fht., fsax., fe., ffris. sunu; mht. sun, nht. sohn; e. son; holl. zoon; ns. sòön; d. søn; lit. sunùs; slav. sünu; böhm., pol. syn; fornpreuss. soûns; ryss. syn" ; syrj. zon; moes. sunus (pl. sunjus); gr. **ὑιός**; *skr. sûnu, id. (af su att föda, afla); chines. su, son, dotter. Bror·sun, m. brorson. Dl.(Mora). Fsv. broþorson.*

Sona-doter, f. sondotter. Vb. Fn. sunardottir.

Sóna-kunå, f. sonhustru. Fl.(Öb.). Sunar-kuna. Dl.(Våmh.); sunär·kunå, Dl.(Elfd.); sunar-kunu. Dl.(Mora); sónå, id. Hj. Öfverallt f. Fsv. sunu-kuna. Runurk. 1429; sona-kona. S.F.S. 6, 177, 364; sunaqværn, VGL.;

sona-qven. Birg. Upp. 3, 205; sonaquærn. Spec. Virg. s. 172; fn. sonarkona, sonarkvon, sonarkván; fd. soneqwen (Mlb, Bib. Ov.); d. sønnekone; n. sånakåna, id. S. kóna. Stjok-sun, m. stjufson. Dl.(Mora). Fht. *stiufsun*, stiofsun. Jfr *stiupa.*

Syster-sun, m. systerson. Dl.(Mora). SUNA, *suna se*, *sunt*, s. *sina* 2.

SUND, s. *sunder*, *simma* 2.

SUNDA, v. a. 1. kasta någonting tungt, som fordrar kroppsansträngning. "Grannäs kalv låg dö(d) i vårän tomt, men ja tog'n i skånko å sundä inu'en te dóm". Sdm. Jfr sv. *sända*, mittere.

SUNDER, adv. sönder. *I sunder*, i sönder. Ul.,fl.(Nl.). *Sund*, sönder. Dl.; *sunt*, id. Hs.(Db.). *I sund*, i sönder. Dl. Fsv. *sunder*, *sundr*, *sundir*, *sundor*, adv. sönder. UL. Didr. af B. 125 : 18. Alex.; fn. *sundr*, id.; *í sundr* el. *í sund*, id.; n. *sund*; fe. *sunder*, *sundor*; fht. *suntar*, *sunthar*, *suntari*; fsax. *sundor*; holl. *zonder*; moes. *sundro*. Sundrog (n. *sundrot*), adj. söndrig. Fl.(Ingo). *Sunt*. Hs.(Db.). </poem SUN(D)IGER, *sund-kär*, *sunnda*, *sunnd-bälg*, s. *simma* 2.

SUNGNÄ, s. *sviva* 2.

SUNNA, f. sol. Detta urgamla ord qvarlefver i nedan upptagna sammansättningar. Fn. *sunna*, f. (hos skalder och i sammans.) fht. *sunna*, f. *sunno*, m.; fsax. *sunna*; mht., fe.,ns.,kärnt, *sunne*; ffris. *sunne*, *sonna*; nht. *sonne*; holl. *sünne*; e. *sun*; Helgol. *sön*; moes. *sunna*, m. *sunno* f.; skr. *sunu*, m. id. Ag-sönnes, adv. 1) ursprung!. mot solens lopp; 2) bakfram. "Går du agsönnes, så faller du agenåter". Hs.

An-sönes, adv. mot solen. Hs.(Ljusdal). *Ann-sönsj*. Vb.,nb.; *ann-sjöns*, id. Åm.(Nätra).

Sunndager (ell. *sunnda*), m. söndag. "Seinast sunndas", senaste söndag. Fl.(Ingo). *Sunndag*, m. Dl.,ul.,g.,fl.(Vör i Öb.); *sånnda*, m. Fl.(Nerpes Öb.). Fsv. *sunnudagher*, *sunnadagher*, *sunnodagher*. S.S. 1, 80. S.F.S. 6, 68, 69. Sv. Pr. L. XX. s. 311. Cod. A. 27; f. 136; *synnudagher*, *sonnodagher*. VML.; *sönedagher*. J. M. Yrtag. s. 71; fn. *sunnudagr*; n. *sundag*; fht. *sunnuntag*; d. *søndag*; holl. *zonntag*; e. *sunday*. Jfr *suđ.*

Bålle-söndag, m. tredje söndag efter påsk, då qvinkönet kläder sig i röda (*bålla*) kjortlar likasom Kristi himmelsfärdsdag. Denna söndag anses för en märkelsedag. Är han torr och klar, så tros sommaren blifva likaledes och tvärtom. Sm.(Tveta h.). I Sm.(Vestbo h.) kallas trefaldighets-söndag *röde-söndag* af samma anledning. Jfr *bål*, *båll*.

Bär-söndag, m. så kallas hvardera af trenne söndagar å rad, då engdens ungdom vandrar till Kinnekulle att äta körsbär, hvilket är ett folknöje och en högtid. Vg.

Höga-söndag, m. trefaldighets-söndag, då folket visar sig i kyrkan i högtidsdrägt. Sm.(Finnveden). Jfr Hyltén-Cavallius, Värend, 1, 300.

Knórre-söndag, m. söndagen näst efter den söndag, då sista lysningen afkunnats för ett brudpar. Sk.(Ox.). Jfr *knórre-vekka*, under *vikka* 2.

Påske-söndag, s. *paskar*.

Rätt-synns (*rätt-sjönnes*, *rätt-sennes*), s. *rätt-syls*.

Röder-söndag, s. *raud*.

Sunndags-bilä, n. def, tiden, dagarne näst före söndagen; säges då man är i början af veckan. Fl.(Tenala,Ingo). S. *bil*.

Sunndes-augä, n. eg. söndagsöga; liten spegel. G. *Sönndags-auge*, n. Kl.; *sönndes·ögje*, n. id. Sk. (trakten mellan Ystad och Cimbrishamn).

Säter-sönda'n, s. *sittja*.

Sönda(g)s-bestill (ljudvigten på sista stafvelsen), n. söndagsgöromål, söndagsarbete. S.Sk. SUNNA, *sunna-vär*, *sunnerst*, *sunnåmin*, *sunnåtär*, *sunnomin*, s. *suđ*.

SUNT, s. *sunder*.

SUPA (ipf. *söp*, sup. *supi* el. *supet*), v. a. o. n. 1) äta soppmat, mjölk, välling; äta med sked. "Han órkar hvarken äta eller supa", om en af sjukdom försvagad. "Han har hvarken att äta eller supa", om en som är mycket fattig. "Supa med sked"; 2) supa, dricka. Götal. *Saupa* (pr. *saup*, pl. *saupum*, ipf. *sop*, pl. *supum*, sup. *supiđ*), supa. Dl.; *säupa* (pr. *säupur*, pl. *säupe*, ipf. *saup*, pl. *supu*, sup. *supi*), supa; äta soppmat. G.; *sup* (*söjp*, *suppi*). Vb.(Bygde); *sūp* (*saup*, *suppä*). Vb.(Skellefte); *siup* (*söp*, *supi*). Nb.(Lule); *seup* el. *söup* (*säup*, *supi*). Nb.(Cal.); *sup* (pr. *super*, ipf. *säup*, sup. *su'pi*), id. Fl.(Nerpes). *Sua*, äta supmat, äta med sked. "Sua sóppa, ärter, gröd"; *syppa* el. *suppa* (ipf. *sšpp*, sup. *söpped*), supa, dricka (starka drycker). Sk.(Onsjö); *syba* (ipf. *söb*, sup. *sybet*), id. Sk.(Göinge) ; 3) talesätt: *supa sämja*, äta i sämjelig endrägt; så kallas det när brud och brudgum vid hemkomsten från kyrkan bröllopsdagen äta med samma sked ur samma fat. Svea-,Götal. Fsv. *supa*; fn. *súpa* (*saup*, *sopit*); fe. *sûpan*; fht. *sûfan*; ns. *supen*; nht. *saufen*; d. *supe* el. *suppe*, supa; *søbe*, äta med sked. Jfr frans, *souper*. Atendags-säup, s. *auten-dag*.

Blókk-supa, v. n. ofantligt supa. Sveal.

Drekk-supa, f. ölsupa. Ög. *Drikka-syba*, f. dricka och mjölk hopblandade. Bl.(Bräkne h.).

Löge-sup, m. sup efter badning. Götal.

Mol·supa, s. *mol.*

Saup (pl.-*ar*), m. sup (brännvin). Vb. *Säup*, m. G.; *syb*, m. Sk. I andra landskapsmål *abbetits-sup*, *fäl·nubb*, *glögg*, *hare*, hurvel, kall-hvistare, klämm, knapp i rókken, *lópp-sup*, *risp*, *sup i pelsen*, *säng-fösare*, *tank-ställare*, *en varmer* m. fl. Fn. *saup*, n. drick; *sopi,* m. en munnfull (af flytande varor): fsv. *sup*, m. Alex. 6566; n. *sope*, *sup*, m.; d. d. (Slesvik) *sup*, n. id. (Kok 1, 399).

Saupa-mat, m. soppmat, skedmat. Vb. *Söbemad*, m. Sk.(N.Åsbo); *supa*, n. Vg.; *supa*, f. id. Vm.(Fellingsbro).

Saupän (*suppän*, *söpen*), adj. drucken, rusig. Vb. *Säupen*. G.; *söpen*. Kl.; *såpen*. Öl. ; *supen*. Vg., m. fl.

Sopa, m. spenvarm mjölk. Vb. *Såpå*, m. sötmjölk. Jtl.; *såpa*, m. Fl.(Öb.).

Sóppa, v. a. 1 bryta sönder (bröd) och lägga det i supamaten. Götal. Deraf *sópper*, m. pl. sådana små brödbitar. Vg.,sm.; *brö-sópp*, m. Sk.,hl.

Sóppe, m. sqvätt, tår. *Mjölk-sóppe*, m. sqvätt, en tår mjölk. Hs. *Sóppa*, f. sqvätt, tår. "En sóppa mjölk, vatten". Ul.

Supan-fat, m. ett djupt fat till soppmat. Fl.(Öb.).Sup-bullt (pl.-*ar*), m. fyllehund, fyllesvin, suput. *Sup-but*, m. *sup-kut*, m. id. Sdm. Jfr *kut* 1.

Sup handi, f. def. högra handen, hvarmed man fattar supen. Öl. *Säup-handi*, f. def. id.)(*braud-handi* (brödhanden, venstra handen). G. Æschylus kallar högra handen ***δορίπαλτος***, spjutsvingande.

Sup-lull, f. sup-lolla, supig qvinna. Vb.

Sypa el. *syba*, f. sur mjölk. Bl.

Sype-spel, n. positiv. Sm.

Säupä, f. soppa. G. *Sue*, f. Sk.

Söbe·raska, f. supamat af mjölk och dricka. Sk.(N.Åsbo). Jfr *rask* 2.

Söbe-ske(d), f. matsked. Sk. D.d. *søbeske*.

Söbe-vått, n. supanmat. Sk.(N.Åsbo).

Söppel n. tunn vätska; tunn utspädd mat af sämre beskaffenhet; föraktligt. Vb.

Söppäl (ipf. *söpplä*), v. n. sörpla, långsamt och hörbart supa flytande ämnen. Vb. SUPPA, v. n. 1. *Suppa ner*, med fart och hastighet komma ner från ett högre ställe till ett lägre. "Han suppä ner från skulln i bakken". "Slän suppär ner", släden skär sig igenom den lösa snön. Nk. Jfr fn.*sveipa*, svinga; *svipa*, göra något i en hast eller handvändning; skynda sig.

SUR, adj. 1) (såsom i riksspr.) sur, innehållande syra. *Saur*. Dl.(Elfd.); *såir*. Dl.(Mora); *söur*, id. Fl.(Nl.); 2) sumpig; om jord som lider af fuktighet. "En kan inte köra åkern, så länge han ä så sur". Allm.; 3) fuktig, skämd. "Gräset ä surt», om gräs som växer på fuktig mark och gerna ratas af kreaturen. Sk.,hl.; 4) genomvåt, genomdränkt af vatten. "Ja va ute unner hela regnä, så ja ä sur in på bara kroppen". Nk.; 5) gråtig: om sjuka barn; surmulen. Hs.; 7) talesätt: a) *sur höna*, höna som upphört att värpa, skrockar och vill ligga. Vm.; b) *sur sóm e syllta*, genomvåt. Ög. Fsv. *sur*, sur, syrlig. Spec. Virg. s. 135. Cod. A. 27, f. 200 v. ; fn. *súrr*; fe., fht., ns., d. *sur*; e. dial. *sour*; nht. *sauer*. An-sur, adj. ganska sur, i högsta grad sur. Sm.,kl. *Bitter-sur*. Vg.; *ill-sur*, id. Sveal. Jfr *and*, oskiljaktig part.

Blå-sur, s. *blar*.

Orm-syra, f. Pteris aquilina. Hs.

Pill-sur´, s. *pilla* 1.

Saur-ögd, adj. svagögd, svageynt. Dl.(Elfd.). Fn. *súreygr*, surögd; d. *surøjet*.

Små-såirä, s. *små*.

Sura, v. n. 1 1) se surmulen ut, vara surmulen. Svea-,Götal.; 2) gråta; om barn. Hs.(Ljusdal).

Sur-billa, f. 1) bergsyra: Rumex acetosella. Ög. *Syr-billa*, f. id.. Sveal.; 2) surmulen och tvär menniska. Ög.

Sure, *den sure*, m. hin onde. Allm. *Han söure*, id. Fl.(Nl.).

Suren, m. def. surdeg. Sk.(N.Åsbo).

Sure·vase, s. *vase*.

Sur-kart (pl.-*ar*) m, frukt af vildapel. Hl.

Sur-kullor, f. pl. blommor af slägtena Chrysanthemum, Anthemis m. fl. hvita strålblommor, men i synnerhet Anthemis Cotula. Sveal. *Sur-tuppor*, f. pl. Vm. Gl. sv. (Frankenius) *suur-topper*, f. pl. Anthemis Cotula; (Bromel) *sur-toppa*. f. id,

Sur-kåls·tuppor, f. pl. harsyra: Oxalis acetosella. Dl.(Floda). *Sur-väpling*, m. Dl.(Hedemora). I några munarter *gökmat*, *surklöver*, *vår-hane*, *sura*. Gl. sv. (Frankenius. Tillandz) *sur~väpling*, hare·syra; (Frankenius) *sur-klöver*, *göke-brödh.*

Sur-lipa, f. en som lipar och gråter; en som ser ond (sur) ut. Vg.

Sur-lugga, f. trumpen qvinna (som ser ond ut under luggen). Vm.

Sur-ländt, adj. sumpig. Hs.(Ljusdal).

Sur-mule (pl.-lar), m. tvär menniska. Sk.(Frosta),bl. Ns. *sûr-mûl*. Jfr uppgiften sid. 447, som härmed rättas.

Sur-mulen, adj. tvär och dyster till utseendet. Allm. Ns. *stûr-mûlsk*.

Sur'n, m. def. natthugg; en lek, som består deri, att man (i synnerhet vid skilsmessa om aftnarna) försöker att slå eller vidröra hvarandra med handen. Den, som fått sista slaget, säges *vara sur* eller *sur'n* eller ock hafva *fått sur'n*. Detsamma kallas allmänt att *få* eller *ge natthugg*. Ul.

Sur-pallt (pl.-*ar*), m. 1) en mat-rätt; 2) föraktlig benämning på en karl. Sdm.

Sur-sam, adj. ond och otreflig (till lynnet). Hs.(Db.).

Sur-skrabba, *sur-skrabbing*, s. *skrabba* 1.

Sur-strömming, m. 1) såsom i riksspr.; 2) ängsyra: Rumex acetosa, L. Ul.

Sur-torn (pl.-*törnen*), n. Berberis. Götal. Gl. sv. (Frankenius) *surtorn*.

Sur-välling, f. en välling sålunda tillredd, att vatten och mjöl först kokas till välling, hvarefter mjölk påhälles. Vl.

Sur-vu**L**en, s. *vuren*.

Sur-Ånned, adj. som har sur andedrägt. S.Sk.

Sȳr (ipf.-**ä**), v. a. göra sur. Vb. Fht. *gasûrên*.

Syra, v. n. 2 ej vilja brinna; om rå ved. "Dä ligger å syr". Vl.

Syr-fälle, n. *syr-fällning*, f. nedfällda buskar och qvistar, som ligga och ruttna för att befordra gräsväxten. *Syr-fälla*, v. a. 2 till sådant ändamål nedfälla buskar och qvistar. Sm.

Syrka, f. väta, kall fuktighet i jorden, syra. "En kan bli förstörd åv te ligga i tókknä syrka. Dikä, så får du falle syrka ur åkern"! Nk.

Syrma, f. syrlighet, syra. Dl. *Säurmä*, f. G.

Syr-smörja, f. vagnssmörja, sammanblandad af tjära, ister och talg. Sm.

Syr-strónk, s. *strónk* 1.

Såur·kalls·bliommä, m. ängsyra: Rumex acetosa. Dl.(Elfd.). Jfr *såir-strón·kär*.

Söjrä, f. syra, syrligher. N.G.

Sörk, m. vattensjuk, sumpig mark. Sdm.(Björkvik).

SURK 1 (pl.-*ar*), m. 1) telning med rot under jorden. *Gran-surk*, m. Sm. *Sólk*, m. id. Sveal; 2) mjuk gren af gran, hvarmed skaklarne i ett drög fastsättas; 3) mjuk vidja i en harf; 4) järn, hvarmed ringarne i ett vattenhjul sammanhållas. Sm. Lt. *surc·ulus*, m. telning, ympqvist; it. *sorcolo*. Gran-sålk, m. klufven grantelning (att binda om gärdesgårdsstörar). Vm.

SURK 2, a. *sórk*.

SURKA, s. *saur*.SURRE, s. *sul* 2.

SUR-KULLOR, -*lugga*, -*ländt*, -*mule*, -*mulen*, -*pallt*, -*strömming*, -*täkke*, ·*vu**l**en*, -*välling*, -*ånned*, s. *sur*.

SURRA, v. n. 1 1) (såsom i riksspr.) surra (om flugor, spinnrock); 2) rumla, lefva i sus och dus. "Surra å durra". Allm. Fn. *suđa*, v. n. surra. Surr, n. 1) eg. surrande. Allm.; 2) sorl. Vb.

Surrare, m. rumlare. Allm.

Surring, m. örfil. Kl.,bl. Jfr *sutte*, *sutting*. SUR-TÄKKE, s. *sul* 3.

SURV 1. n. slarf, söl. Götal. Surv 2, m. 1) slarfver, odugling. Götal.; deraf *brö-surv*, m. odugling, som ej gör skäl för maten. Vm.; 2) mängd, hop. "Hela surven". Allm.

Surva 1, v. a. o. n. 1 1) trassla i hop, sammanblanda, förvirra. Götal.; 2) gå vårdslöst. Dls.

Surva 2, f. oordentlig, sölaktig qvinna. Vg. m. fl.

Survel, m. oordentlig, mindre hyfsad pojke. Allm.

Surrig el. *survet*, adj. slarfaktig, smutsig. Götal. SUS 1, m. gers: Perca cernua, Dls.(V.Ed).

SUS 2, s. *su* 1.

SUS 3, m. "Dä gjorde susen", det var afgörande. Allm. *Susidus,* m. id. Vg.(Kåkinds h.).

SUSING (*säusing*, *sajsing* el. *söjsing*), m. bukgjord. G. Jfr *sejsing*.

SUSKA, *susker*, *suskelin*, s. *saska* 2.

SUSKA, s. *saska* 1.

SUSSA, v. n. 1 sofva godt, slumra roligt; mest om små barn. Sveal. *Suss*, v. a. lulla (barn) till sömn. Vb. Holl. *sussen*; ns. *susken* (B.W.B. 4, 1106).

SUTA, v. n. sorla, bullra, hålla oväsen; bråka. "Fórsén suter. Dä suter i skogen". Vl. Jfr *sua* 3.

SUTA, *suten*, s. *syta* 1.

SUTER (pl. *suterer*, def. *sutera*)? lögn, osannt rykte. "Lägga hop sutera", smida ihop osanningar. Kl.(N.Tjust).

SUTIS, adv. sakta, långsamt. G. Jfr moes. *sutis*, adj. mild.

SUTT 1, m. en art groblad: Plantago maritima. Sk. *Sutt*, som utgör en hufvudbeståndsdel i det bekanta sältingsbetet, är måhända ljudsämdt af *sult*. Jfr d. *sylt*, sälting.

SUTT 2, m. gosse. Hj.

SUTT 3, s. *sud* 1.

SUTTA 1, v. a. 1 1) skaka, rista. G.; 2) sticka, kasta, gifva fart åt. "Sutta en sten. Sutta hit mössa! Han kóm in te mej å gräla, men ja tog å suttä ut'n". Svea.,Götal. *Sytta*, id. Sm. Sutte, *sutting*, m. örfil. Sm.,hl.

SUTTA 2, v. n. 1 springa. "Han suttade å genast. Sutta på!" Sm.,vg. Af sv. *skutta*, v. n. springa; roten är fsv. *skioter*, *skjuter*, adj. snabb.

SUTTA 3, f. liten (söt) flicka; vid tilltal. Sm. Troligen af sv. *söt*, adj.

SUTTA 4, v. n. 1 söla, dröja. "Sutta inte mä dä länger!" Sm. Jfr *såta*. Suttel, n. söl, dröjsmål; vårdslöshet. Vg.

Suttla 1, v. a. o. n. 1 1) söla tillsamman. Vg.; 2) fuska; 3) tala oredigt. *Suttra*, id. Sm. *Sottla,* id. Fl.(Nl.); 4) söla, vara vårdslös; 5) *suttla bórt*, supa upp, förstöra. Vg.

Suttla 2, f. qvinna som talar oredigt. Sm.

Suttle-makare, m. en som alltjemt småsuper. Vg.(Elfsb.).

Suttler, m. 1) sölare; 2) en som talar oredigt; 3) dålig handelsman. Sm. E. *sutler*, markententare, hökare. SUTTA 5, s. *suga*.

SUTTA 6, s. *sua* 1.

SUTTAN, *sutti*, s. *siu*.

SUTTEN, m. def. locknamn på en oxe. Vg.(Vadsbo).

SUTAR, s. *suđ*.

SUV, m. 1) ett nppskrädf tjockt bräde till tak: brädrygg på ett tak; 2) ryggen på en sy11. "Skräd av suven!" Sm. Jfr *sud* 1.

SUVA, *suven*, s. *suga*.

SU-VARMT, s. *siođa*.

SVABB (ipf.-*ä*), v. a,, o. n. 1) slänga, kasta. "Ho svabbä slörun midt i syna å mäg": 2) sysslolös lufsa omkring; slurlva. *Svabb*, m. slarfaktig menniska. Vb.

SVABBA, *svabbed*, s. *skvabb*.

SVABBA, s. *skvimpa*, *åla-svabba* (*ål* 1).

SVABBEL, s. *skvabb*.

SVAD, s. *svärd* 1.

SVAĐ, f. mindre dalsänkning af fuktig beskaffenhet. Dl.(Mora, Elfd.). *Svada*, f. id. Dl.(Järna). Fn. *svađ*, n. *svađi*, m. ställe hvarest det är glatt och man har svårt att få fotfäste; slipprighet (på is, smutsig eller fuktig mark).

SVAG, n. fördjupning, liten däld eller håla i åkern; sumpigt ställe, lägre vattensjukt ställe å marken. Ul. *Svagd*, n. Hs.(Bj.); *svang*, n. id. Bl.(Östra h.). D. d. *svak*, id. Jfr *sviga, svika.*

SVAGER, svaker, svagli, svakna, s. svika.

SWAIĐA, s. svida.

SVAIG, s. sviga.

SVAIP, s. svepa 1.

SVAJE, s. svee.

SVAJ-RUM, n. svängrum. Bl.

SVAKK, svakka, s. svika.

SVAKKEL·MAGAD, s. kvakkel-magad.

*SVA**L**, sva**l**·jord, sva**l**·mark, s. svärd 1.*

SVAL, s. svilla.

SVAL, svala, sval-drikkä, svale, svalet, s. svila.

SVALA, s. skvala.

SVAL-BLOMMOR, sval-blomster, svale nedan, sval-ört, s. salu.

*SVA**L**-BAR, s. svärd 1.*

SVALKE, svalku, svalm, svalnas, svalu, svalvuren, s. svila.

SVALL, -björk, -bräder, svalle, svallor, s. svilla.

SVALL-MóSSA, s. mos.

SVALT, s. svälta.

SVAMBLOT svambäl, svammäl, s. svimma 2.

SVAMMER (schvammer), m. humma. N.Bhl.

SVAN (pl. sväner), m. svan. Vg. Svana (pl. svänor el. sväner), f. id. "E svana kóm midt åt mäj; di ara svänera for åt hvar sia håll". Ög.(Ydre). "Svanen har snö i stjerten", snart efter svanens flyttning om senhösten kommer snö. Vm. Fsv. svan, m. Alex. 6821. Med. Bib. 1, 259. S. Bern. f. 135; fn. svanr; fe., d. svan; fht. suan, suano; nht. schwan, id. Jfr skr. svan, sonum edere. Svane·dotten, m. def. sista vårsnön. Hl.,bhl. S. dott 1.

Svane-get, f. ett get-namn, med hänseende till den hvitglänsande färgen. Dybeck, sv. vallv. s. 48.

SVANG, s. *svinga*.

SVANK, s. *svinka*.

SVANK 1, m. väfklistcr. Sk.(Gärds,Ing. h.),bl. *Wev-klister*, n. id. Dl.(Mora). Svanka, v. a. 1 i) klistra; om väf. Sk.(Gärds,Ing. h.),bl.; 2) påstryka kalk med en större pensel, hvitmena, hvitlimma. Sk.(Onsjö.Lugg.),hl.

Svanke·bórste (pl.-*star*), m. kalkborste. Sk.(N.Åsbo). *Svanke·bóste*. Bl.(Bräkne). SVANKE 2, s. *svinka*.

SVANS, m. 1) såsom i riksspr.; 2) ett slags gammaldags qvinlig hufvudbonad, liknande skygglappar; brukas af hustrur och enkor. S.Sk. Nht. *schwartz*, svans. Svansa, 1) v. a. (såsom i riksapr.) knyta upp svansen på en häst. "S. upp", handgripligen eller mundtligen bestraffa. Fl.(Ingo); 2) v. n. a) vifta med svansen; yfvas, stoltsera. Allm. *Svassa*, v. n. id.; deraf *svass*, m. slåt, prakt; *svassare*, m. en som prålar; b) göra sig till. "Gå inte å svansa länger!" Sm. SVARA], v. a. 1 (såsom i riksspr.) svara. *Swårå* (pr. *swärar*, ipf. *swärađ*, sup. *swåråđ*), 1) id.; 2) gifva genljud. "Äð swärar frå bjäri". Dl.(Våmh.). Fsv., fn. *svara*; d. *svare*; fe. *svaran*; gl. e. *sware*. An-svara. v. a. 1 gensvara. Sm. Fn. *andsvara*; fe. *andsvarian*; e. *answer*.

O·försvaran, adj. oförsvarlig, oursäktlig. Vb.

Svars-go(d), adj. försvarligt god. G.

Svarug, adj. böjd att gensvara, gifva ord för ord, då bestraffningar erhållas. Hs.(Db.,Bj.). SVARA 2, adv. 1) mycket, ganska. "Svara stor". Sm.(Vestbo); 2) tämmeligen. Vg.(Kind). Jfr *såra*, *svärt* (under *svär* 1).

SVARJA, s. *svära*.

SVART 1, adj. 1) såsom i riksspr. *Svartar* (f. & n. *svart*). G.; *svarst*. svart. Hs.(Db.). I några munarter *svórt* e. *sórt*. Sk.,hl.,bl.; *schvart*. Sm., bl.; 2) talesätt; "dra svarta strumpor", vara svartsjuk. Sm. Fsv. *svarter*, svart. S.S. 2, 69. Sv. Pr. L. XX, s. 272; fn. *svartr*; d. *sort*; fht. *suarz*; nht. *schwarz*; fsax., ns., holl., e., d. d. *svart*; fe. *sveart*; lapp. *suorta* (lånadt af nord. tungan); moes. *svarts*, id. Hit hörer troligen lt. *surd-us*, adj, a) döf; b) doft ljudande: "surdus locus". Vitr. 3, 3; c) slö, känslolös: "surda tellus", ofruktbart land (== nht. *taubes land*).

Plinius; d) mörk: "surdus color". Plin 37, 5, 18. Jfr. *dumb*. Mjölk-svart, s. *milk*.

Ramn-svartar, s. *ramn*.

Sol-svärta, s. *sol*.

Sorta el. *sorsta*, v. a. 1 färga svart (med alderbark, viktriol, grankottar o. d.); om nät. "Sorsta nät". Hs.(Db.,Bj.). Fn. *sorta*.

Sortna, v. n. 1 svartna. Sm. Fn. *sortna*; d. *sortne*; n. *svortna*.

Svarta, f. svart märr. *Svarten*, m. def. svart häst. Vg.

Svarst-nakke, s. *nakke*.

Svart·bok, f. svartkonstbok. Fl.(Öb.).

Svart-böglig, adj. egentl, svartbågig; svartrandig. Kl. Runa 1849, s. 46.

Svarte-tisdag, m. tisdagen i dymmelveckan. Vg.

Svart·bonde, m. hannen af svärtan. Faligula fusca. Sdm.

Svart·havre, m. Avena strigosa. V.Sm. Jfr *tater·havre*.

Svart·hyssjog, adj. smutsgrå. Ul. (enl. Ihre).

Svart-hö, n. Bartsia. Ög.

Svart·hövda, n. svarthufvud; Eriophorum vaginatum (före blomningen). S.Dl. *Svart-ägdä* (pl.-*r*), f. Dl.(Elfd.); *hadd*, m. id. Sdm. På andra orter *har-ull*, f. *äng-dun*, *myr-dun*, *ma·dun*. Efter blomningen kallas örten *to·betel*. Sm.(Femsjö).

Svart-lett, adj. svartaktig. Jtl. S. *lit*.

Svart·lugn, adj. fullkomligt lugn; om sjö Ög.(Ydre).

Svart-mugga (el. *svart·mogga*), f. qvinna med mörkt hår oeh mörklagd hy. Götal.

Svart-munkar, m. pl. 1) eg: Dominikanermunkar; 2) små svarta myror: Formica nigra, L. Sdm.

Svart-måndag, m. måndagen i dymmelveckan. Sm.

Svart·nolled·säl, s. *säl*.

Svart-sjuk, adj. 1) såsom i riksspr.; 2) ilsken, hämndgirig. Kl.

Svart-sjuka, f. boskapspest. N.Sk. Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 269.

Svart-sko, m. bättre sko, herremansskor; äfven danssko)(*kängsko*. Vb.

Svart-sugga, f. 1) eg. svart sugga; 2) ved, som icke brinner utan svartnar baktill. Ul. *Svart-suggå*, f. id. "Svart-suggå ä i une", när elden ej brinner med full låga och veden blott småningom förkolnar. *Svart-gylltå* (uttal. *svart·djylltå*), f. id. Fl.(GK.). S. *gyllta*, sid. 182 b.

Svart·såkka, f. svartsjuka. Fl.(GK.,NK.). I finskan säges *kävelee mustin sukin*. egentl. går med svarta strumpor: är svartsjuk. Jfr e. *to weer yellow stockings*.

Svórt-bróged, adj. svartbrokig. S.Sk.

Svätt, f. svärta: Fuligula fusca. Vb. SVÄRT 2, adv. tydligt, klart, säkert. Sk.(V.Göinge).

SVARUG, s. *svara*.

SVARV 1, m. ett slags fisk, förmodligen sarf: Cyprinus erythrophthalmus. G.(F.).

SARV 2, a. *svärva av*.

SVASS, *svassa*, *svassare*, s. *svans*.

SVASSKA, v. n. 1 säges om det ljud, som höres när man, t. ex. går med vatten i skorna. "Han ä så våd, så dä svasker"; deraf *svass-skodd*, adj. Sk.(Lugg.). *Vass·skodd*, adj. id. Sk.(Lugg..Vemm.).

SVAV, n. vattnets uppstigande eller höjning derigenom att stenarne på bottnen (t. ex. i en å) beläggas med issörja. *Svava*, v. n. 1 börja att bottenfrysa; om strömmar och åar. "Åen svavar". Kl.(Stranda). Jfr *sve*.

SVAV, *svavu*, s. *sviva*.

SVE (ipf. *svedd*), v. n. svalla; om is, som småningom bildar sig genom tillflytande vatten, dels på vattenhjul i qvarnar, dels på ängar, der vatten stiger upp. Vb.(Nordmal.). *Svä*, id. "Isen sväar". Åm. Jfr *svåra*.

SVE, *svea*, *svedd*, *svedi*, *svee*, *sveen*, s. *svida*.

SVEG, *svega*, *svegen*, *sveglen*, *svegna*, *sveg-ryggad*, *sveid*, *svej*, *sveja*, *svekbakt*, s. *sviga*.

SVEIP-LED, s. *svepa* 4.SVELA, v. n. 1 söla, dröja. G. Fsv. *svela*, id. GL. Svälen, adj. försumlig; som sölar. Ög. SVELÅ s. *salu*.

SVEMLA, *svemma*, *svemra*, s. *svimma* 2.

SVEMMEL, m. dårrepe: Lolium temulentum. Sm.(Femsjö). I anseende till växtens narkotiska egenskaper är troligt att namnet härledes af det i Småland och andra Göta munarter förekommande *svemma*, *svemla* el. *svimla*, svimma, afdåna. S. *svimma* 2. I andra munarter kallas örten *låsme, skädå, vild-pese. Gl. sv. svindel, losta, hufvudbrylla.*

SVEN (pl.-ner), m. 1) eg. yngling, ung ogift karl; 2) tjenare. Allm. Deraf bo-sven, m. bodgosse, bodbetjent. Hl.; brauð·sven, m. brudsven, som häller pellen öfver brudparet. Dl.(Våmh.); fäste·sven, m. fästeman. Hl.; källar-sven, m. marskalk vid bröllop. Hs.(Ljusdal); skänke-sven, m. munskänk. Sm.; små-sven, s. små; ung-mans-sven, m. ung skaffare. G. Fsv. sven; fn. sveinn; d. svend; fht. svein; fe. svân; e. swain. Roten synes vara skr. su, att föda, afla. Jfr sun.

SVENKER, s. svinka.

SVENSKER, m. 1) svensk; 2) ärlig karl; "ä du inte svensker?" Sm. Fsv. svænsker, svensker, adj. svensk. VGL.VML.; fn. sænskr, sönskr, id. Jfr Rdq. 2, 385. C. Säve, Yngl. S. s. 30, not 4. Svenska, v. n. 1 skrifva eller tala svenska. Dl. Svensk (ipf. o. sup.-ä), v. n. 1) tala svenska. Vb.,nb.; 2) göra sig till för att tala god svenska. Vb.

Svenskt korn, n. sexradigt korn. Bhl. SVEP, s. svipa.

** SVEPA el. svipa (sveip, pl. svipum, sup. svipit), v. a. svepa, omveckla; svinga; piska. Detta verb har fordom funnits i vårt språk såsom synes af följande: Svepa 1, v. a. o. n. 2 1) eg. (såsom i riksspr.) veckla, omsvepa. Sveip (ipf.-ä). Vb.; svöba, id. Sk. I andra munarter svepa (ipf. svöp el. svep, sup. svepit, p. p. svepin el. svepen); sveipa (ipf. sveip), id. Rdq. 1, 165; 2) sätta upp en väf, lägga varpen på väfven (svepebomen). "Svepa en väv"; 3) inveckla halm och hö till foder för boskapen. "Svepa foret åt kreaturn"; Götal.; sveip, id. Fl.(Öb.); 4) piska, slå. "Ja ska svepa (el. sveva) dej". Sk.(Ing.). Svepa te, slå till. Ög.(Ydre). Svepa óm, svepa efter, säges om en mjuk käpp, som sluter sig väl till kroppen. Götal.; 5) glupskt*

förtära, sluka. Vg.; 6) svepa mä munnen, talet, tala konstigt och vidlyftigt för att komma till hufvudsaken. Sm. Svipa, v. n. 1 svänga, svaja. "Han svipar på plymen sóm en óppser". Fl. (Nl.). Fsv. svepa, v. a. 2 a) svepa. S.S. 1, 196, 198. S. Bern. f. 144 v. S. Marg. f. 3. Cod. A. 36. f. 35; b) svepa (till). S.S. 2, 108. S.F.S. 4, 287; fn. sveipa (ipf. sveip, p. p. sveipinn) el. sveipa (ipf.-ða el. sveipta), v. a. a) svepa, omveckla; b) svinga; c) piska; svipa (ipf.-aða), v. a. o. n. a) göra något i en hast eller handvänning; b) slå, piska; c) röras hastigt, skynda sig, ila; n. sveipa, a) svepa; b) draga samman i bundter eller knippor, samla t. ex. strå; d. svøbe, svepa; svippe, slå, piska; fns. suepan, sopa; fe. svâpan, id.; swipan, svepa, omlinda; sveopjan, piska; lett. swaipit; ns. ***svöpen****; holl. zweepen, id. Jfr sviva 1. sopa 1.*

Svaip, m. liten lucka på en ladudörr; öfre och nedre delen af en dorr. G.(F.).

Svep 1, m. den slå, som sammanhåller de uppstående medändarne på en drög. Sm.

Svep 2, n. 1) gärdesgårdshank (af gran och en). Vm.; 2) vädrets svepande; 3) slag, släng med piskan o. s. v. Sveal.; 4) den tunna skifvan, kanten på ett såll. Vg.

Svep 3, m. hård ved i björk. Hs.(Db.Tuna).

Svepa 2, f. 1) körpiska. Vm.,ul. Sveva, f. Sk.(Ing.,Gärds h.); sväjpä, f. G.; svep, id. Vm.,ul.: 2) visp. Vg.,bhl. Sveppa (schveppa), f. tvåklynnig käpp, som brukas i stället för visp vid grötbakning. Svippe·kvist, m. id. Sm.; 3) ugnsviska. Dl. Ung-svipu, un-svipu el. uns-skvipu, f. id. Fl.(Nl.); 4) liten åra. Nb. Sväip, m. en slags kort, bred åra, hvarmed båten drifves fram af en som myndar. Fl.(Qv.); 5) ljusdank. Bhl. Fsv. svipa el. svep, f. piska. S.S. 3, 25; 4, 61. Alex. 1251; fn. svipa, f.; gl. sv. svepa, f. (Sv. Bib. Nah. 3, 2); d. svøbe; d. d. svebe, svev, sveb; n. svipa, f.; fe. svip (sveop), n.; svipe (sveope), f.; e. dial. swepe; nht. schwippe, f.; ns. sweppe, swäp (Danneil, 217); *swepe* (Richey, 301); *swöpe* (B.W.B. 4, 1127); wfris. *swiepe*; holl. *zweep*, id.; beng. *sipâ*, liten piska; pers. *sib*, en piska.

Svepa 3, f. ögonblick, tidsvefva. "I den svepan". Kl. *Svep*, m. id. "Dä va felle i den der svepen". Sdm. "I en svep", hvad som kan på en gång uträttas. Ög.(Ydre). Fn. *svipan*, f. a) hastig rörelse, svingning; b) ögonblick; *svipr*, m. ögonblick; d. *svip*, n. id.; fht. *sveib*, vibratio.

Svepa 4, f. ett af halm och hö hopsvept foder till boskap. *Svepe*, n. id. Ög.,sm.; deraf *sveip-led* (def.-*on*), f. foderlada. Fl.(Öb.).

Svepe, f. redskap, bestående af en stång med linor i båda ändarne för att sammandraga hö på marken till en stack. *Hö-svepe*, f. Deraf *svepa*, v. a. 2 med sådant redskap sammandraga hö till stack. Sk.(Ox., föråldr.).

Svepe-bom, m. "stor-bom" på en väf, på hvilken varpen (uppränningsgarnet) svepes eller pålägges. Vg.

Sveper, m. en som kan tala hit och dit, vända allt huru han vill. *Svängare*, m. id. Sm.

Svep-ror, n. kort åra, som föres skiftesvis på båtens sidor. Ög.

Svipu-stang, f. stång, hvarpå några tallqvistar äro fästade för att dermed sopa kol ur bakugnen. Fl.(Nl.). SVEPA 5, v. n. 2 synas lik, vara lik; till utseende el. ansigtsdrag hafva likhet med. "Svepa likt", hafva tycke med någon, närma sig i likhet. "Han sveper likt honom". Vl.,vg.(Vadsbo),dls.,bhl.(Oroust),hl.(Slättåkra). *Sveba lik*, id. Bhl.(Elfs.). N. *svipa* id.; *svip*, m. utseende, ansigtsdrag; fn. *svipr*, m. utseende. Svep-lik, adj. snarlik till utseende. Vl. SVEP-ROR, s. *svepa*.

SVERGET, n. def. Sverige. Vg. m. fl. Fsv. *Sveariki*, *Svia riki*, *Sveriki*, *Sverighe*. På samma sätt förekommer bestämda formen af *Frankriket*, *Norget*. Vg.

SVERRA 1, v. n. o. a. 1 1) med fräsande läte hastigt förbrinna; afbränna att ett sådant ljud uppkommer. "Lyngen sverrade å. Han sverrade å håret på sej". Sk.,hl. *Svirrä*,*svärrä*. G.; *svórra å, svissma å*, id. Sk.; 2) fräsa; om hett järn, när det öfvergjutes med vatten. G. Fn. *svarra*, susa, brusa.

SVERRA 2, s. *svira*.

SVESSA, v. a. 1 svetsa. Svea-,Götal. I några munarter *svissa*, *sväjsa* el. *svajsa*. D. *svejse*; nht. *schweissen*. Sväjsning, m. svetsning. Hl.,sk. *Sväjs*, m. Hl.

SVETT 1, m. 1) eg. (såsom i riksspr.) svett: sudor. *Swett*, *schweitt*, id. Vb.; 2) blod, som rinner af slagtade kreatur. "Den kon hade mykken svett i sej". Allm. *Svait*, *swett*, *schweitt* el. *schwaitt*, m. id. Vb.; 3) blod af ett sår. Hl.; 4) allt afgående blod, som är förenadt med slem, t, ex. vid rödsot, afslaget hos barnsängshustrur. Kl. Fsv. *sveter*, m. a) svett. S.S. 2, 144. Birg. Up. 1, 118; b) blod. Ivan 4926; fn. *sveiti*, m. a) svett; b) blod (mest i poesi); d. d. *sved*, blod; fht. *suiz*, svett; nht. *schweiss*, blod (jägare-uttryck); ns. *sveet*; holl. *zweet*; e. *sweat*, id.; lit. *sweedri*, svett; lt. *sudor*, id.; skr. *'svid*, att svetta; *svêda*, m. svett; beng. *sved*, id. Schwaittäs (ipf.-*ä*), v. d. svettas, blifva svettig. Vb. Fsv. *svetas*, id. S.S. 1. 174. Spec. Virg. s. 372; fn. *sveitast*.

Svett 2, adj. svettig. Allm. *Svajten*. G.; *svältu*, id. V.Dl.(Malung). Fsv. *sveter*, id. Alex. 8263.

Svetta, v. n. 1 1) eg. svetta ; 2) förblöda. "Svinet svettar", blodet rinner ur det slagtade svinet. Bhl. Nht. *schweissen*; 3) *svett yvi*, v. n. svalla öfver; om vattnet i sjön. Fl.(Qv.).

Svett·bóror, f. pl. svetthål, porer. Sm.(Vestbo). *Svätt·'ol* (pl.-*olur*), id. Dl.(Mora). Fsv. *svet-bora*, f. svetthål, por. Läkeb. (gåfva till kgl. bibl. i Sthm af M. Huss) 23: 2; *svetbura*, f. id. L. c. 89: 1; fn. *sveita-bora*, f.

Svett·girig, adj. fallen för att svettas. Ul. *Svett-giri* el. *svett-gere*, id. Vb.

Svett·kaka, f. palt, paltbröd. Sm.kl.

Svett·kórv el. *svette-kórv* (pl.-*ar*), m. blodkorf. Vl.,vg.,sm.,kl.,hl. *Schwait-kórv*, m. Vb.

Svett-mikkjen, s. *mykill*.

Svett·strukku, s. *strukå* under *strioka*. SVEV, *sveva*, s. *sviva* 1.

SVIDA (*sved*, *svidit*). 1) v. a. (i fornsv.) bränna, antända; 2) v. n. svida (som i nuvarande språket har sv. böjning). *Sviid* (ipf. *svidd*, sup. *sviddä*), v. a. svedja hank till gärdesgårdar. Vb. *Sväid* (ipf.-*a*), v. a. svedja. "Sväider allt hva ludit je", nagelfarer utan barmhertighet med sin nästa. Fl.(Nerpes); *svedi* (*svedd*, *svedt*), svedja (mark), sveda fjunen af en plockad fogel. Vb.; i andra munarter *svea*, *sve*, *svaja*, v. a. svedja, sveda. *Svaiđa* (pr. *svaiđ*, pl. *svaiđu*, ipf. *sveđ*, pl. *sviđu*, sup. *svidiđ*), v. n. känna en brännande smärta. Dl. *Sväida* (pr. *sväidur*, pl. *sväide*, ipf. *svaid*, pl. *svidu*, sup. *svidi*), G.; *svia* (sve, *svue*), id. Hs.(Db.). Fsv. *sviþa* el. *svidha*, a) bränna. Gl. Ordspr. 612, 968. Legend. 418; b) svida. L. c. 972 ; *sveþa*, sveda, bränna. HL.; fn. *sviđa* (*sveiđ*, *sviđit*), a) bränna, antända; b) svida; d. *svide*, *svie*. Rug-swiđu, f. svedjeland med råg. Dl.(Mora). *Rókk-sve*, f. Dl.(Floda).

Svea, f. svedja, svedjeland. *Svaja*, f. id. Sm. I andra munarter *svedd*, *sve*, *sveja*, *svidj*, *svidi*, f. Fsv. *sviþa*, f. svedja. ÖGL.; *sviþ*, f.; n. *svia*, *svea*, f. id.

PAUS

Svedd, adj. 1) eg. bränd; 2) fig. befängd *Svedder*, m. hin onde. "Dä va sjelfve svedder". Sm.

Sveen, adj. 1) svedd, vidbränd. "Gröten ä sveen". Allm.; 2) fig. lat. "En sveen katt, hund, kar, påg, tös". S.Sk. Fsv. *sviþin*, svedd. Legend, s. 418, 419.

Sven (ipf. *svenä*, sup. *svent*), v. a. vidbrännas. "Sven gröten, vällingen". Vb.

Svena, m. 1) svedning, brännande; 2) lukt af något brändt. "Hä lukt svenan". Vb.

Svi, m. sveda. *Mag-svi*, m. magsveda, magplåga. Jtl. *Svede*, m. sveda, värk. Nk.; *svjdä*, m. id. G. Fsv. *svidi*, m. sveda. S.S. 1, 186. Kg. St. IV, 7: 38. S.F.S. 5, 95; fn. *svidi*; n. *svide*; d. *svie*.

Svidar, m. som sveder, värmer hank. Vb.

Sviden, adj. (eg. p. p.) svedd, bränd, vidbränd. G. m. fl. Fsv. *sviþin*, svedd.

Svidu el. *svidå*, f. en liten mygga (minsta slägtet af mygg): Simulia reptans. Nb. Cal.). *Svidar*, *svid-knótt*, m. Vb.; *sve*, *sve-åt*, n. Hs.(Db.); *små-svädä* (def.-*n*), m. id. Jtl.

Swid·watten, n. var, tjock vätska i sår eller bulnader. Dl.(Elfd.).

Svi-fógel, m. en falkart, troligen Falco buteo. Allmogen anser att dessa foglar, som vid skördetiden sväfva högt i luften och skrika, känna en stark sveda i sina fötter, hvaraf namnet. Vb. Måhända samma fogel som i Vermland kallas *sved·måk*.

SVIFT, s. *sviva* 1.

SVIGA (ipf. *sveg*, sup. *svigi*), v. n. böja sig, svigta. Vg.,nk. "Gifva sviga", gifva efter, vika. Allm. *Sviga i hop*, böja sig i hop (för tyngden af en börda). Åm. *Sväiga* (pr. *sväigur*, pl. *sväige*, ipf. *svaig*, pl. *svigu*, sup. *svigi*), v. n. svigta, böjas. G. *Sveja*, v. n. böja sig. "Rännan svejar der". Sk.(Ox.). *Svejä*, v. n. svigta. S.Nk.; *svegda*, id. Ö.Nk. Fsv. *sviga*, v. m böja sig. S.S. 1. 127. GL. 19; 14. P. Månsson, s. XIII; n. *sviga*, v. n. (sv. böjn.) böja sig. Jfr sv. *svigta*, v. n. För fht. *swigen*, v. n. tiga, vara tyst (nht. *schweigen*) har Grimm (2, 17) antagit att den ursprungliga betydelsen varit: böja, trycka samman. Jfr fht. *sweigjan*, compescere; *ga-sweigan*, premere, mitigare (Graff 6, 860, 861). Utan tvifvel har äfven fornnordiskan haft ett starkt verb *sviga* (*sveig*, *svigum*, *svigit*), böja. Jfr fn. *svig*, n. böjning, bugt; gren, vidja; *sveigja*, böja, kröka; n. *sveigja*, id. Uräldsta böjningen af detta verb har måhända varit *sviga* (ipf. *svag*, sup. *svegit*), böja, gifva vika, i hvilket fall *svag*, n. (sid. 700) hörer hit. Jfr *svika*. Knä-sveg, *knä-svigte*, s. *kni*.

Sveg 1, m. 1) lång och böjlig afhuggen tjock gren eller qvist; gröfre spö att nyttja för att dermed pådrifva kreatur, piska någon eller till vidja vid gärdande. *Svige*, m. id. Svea-,Götal. *Svajg*, m. I norrländska och svensk-finska munarter *svege*, *svega* el. *sviga*,

m. id. Deraf a) *björk-sveg, ene-sveg. Svea.,Götal,; b) lat-sveg, m. lätting. Vg.(Fröskinds h.); 2) lång vidja med länkar och ygla på ändan att deri bära hö på sank äng, der häst ej kan begagnas; sex sådana bördor räknas på en skrinda. Norrl.; 3) det sjelfvuxna, krokiga* träet som uppbär häckarne på en höstvagn. *Svee*, m. a) id. N.Sk.,hj. *Häkka-króg*, m. id. S.Sk.; 2) handtaget på ett årder. Uttalas vanligen *svaje*. Sk.(N.Åsbo). Fn. *sveigr*, m. a) böjlig gren; b) boge; *svigi*, m. vidja, tunneband; n. *sveig* el. *sviga*. m. böjlig qvist; d. d. *sveie*, lång käpp; nht. *zweig*, m. gren; fe., e. *twig*.

Sveg 2, adj. som låter böja sig? Ordet brukas i talesättet: "han ä inte sveg", han är stark. Sdm.

Svega, v. a. 1 slå (med en vidja, böjlig gren). Dls.(Tössbo).

Sveg-len, adj. seg; om bröd. Sveal.

Sveg·ryggad, *svej-ryggad*, adj. svankryggig. Sk.,bl. *Sve·ryggad*, Vg.; *sveg-bakt* (el. *svek-bakt*), id. Kl. D. *svei-rygget*; d. d. *svei·baget*.

Svig-döii el. *svika-döii*, m. gungfly. G.

Svegna, v. n. 1 taga fuktighet åt sig; om bräder, halm, spanuemål. *Svegen*, adj. (eg. p. p.) något litet fuktig (om säd); jemt och nätt icke torr. Vg.(Skarab.).

Svigg, m. nedhängande snibb, spets (af en halsduk). Ul. Jfr fn. *svig*, n. böjning, bugt.

Svigna, v. n. 1 böjas, gifva vika. Fl.(Nl., enl. Hipping). *Svignä*. id. G. Fsv. *svigna*, v. n. böja sig. Didr. af B. 192: 10: "hielmin swignade for hanum"; *svikna*, id. L. c. 181: 6; *sviktogher*, hörsam, lydig. S.S. 3, 245; isl. *svigna*, böjas, blifva krum. Jfr ns. *swigten*, gifva efter, vika.

Svej el. *sväj*, m. fördjupning, liten däld eller håla i åkern; sumpigt ställe. Sk. *Svigt*, f.; G.; *sveid* (troligen i st. f. *sveigd*), m. id. Vm. D. d. *sveig* el. *svei*.

Sväj, adj. skef, vind. Sk.

Svaj-bugä, m. halfcirkelformig boge. G. Fsv. *sveg-boge*; fht. *svipoko*, m. boge; nht. *schwi-boge*, m.; mht. *sui-boge*, m. id. enl. Beneke 1,179, hvilken författare frågar om *sui* är att härleda från mht. *sueben*, v. n. att sväfva. Våra munarter upplysa rätta förhållandet. SVIGGE, s. *svikk*.

SVIKA el. *sviik* (ipf. *sväjk*, sup. *svikä*), v. a. svika. Vb.(Skellefte). *Swaika* (pr. *svaik*, pl. *swaikum*, ipf. *swek*, pl. *swikum*, sup. *swikjid*). Dl.; *sväika* (pr. *sväikur*, pl. *sväike*. ipf. *svaik*. pl. *sviku,* sup. *sviki*). G. Det är möjligt att den ursprungliga böjningen af detta verb i uräldsta tider varit *svika* (ipf. *svak*, pl. *svakum*, sup. *svekit*) och egentligen betydt: affalla, böja sig, upphöra, hvartill man har anledning sluta af fe. *svîcan* (*svac*, *svicon*, *svicen*), adsciscere, cessare samt nedan upptagna sv. landskapsord *svakk*, *svakka*, *sukka* (förmodligen i st. f. *svukka*). Fsv. *svika*, v. a. svika. S.S. 1, 139. S.F.S. 6, 94. Horol. f. 22. S. Bern. f. 132 v. Runurk. 228, 263, 662, 1592; fn. *svikja* (*sveik*, *svikit*), svika bedraga; f, *swîcan;* fht. *suîkkan;* mht. *swîcken;* fsax. *swican*; d. *svige*. Jfr *sviga*, som är befryndadt eller eg. samma ord. Svakk, m. fördjupning, liten däld i åkern; aumpigt ställe å marken. Vb. *Svakka*, f. Vg.,hl.,nk,; *svank*, *svanke*, m. id. Sk. Jfr *svag*.

Svaker el. *svager*, adj. svag, bräcklig. Sm. Fsv. *svagher*.

Knä·svag, adj. svag i benen; om druckna. Dl.(Våmh.).

Näva·svag, s. *näve*.

Svagli, adj. kraftlös. Vb.

Svakna, v. n. 1 försvagas, blifva svag. Sm. (sällan brukl.). *Svagna*, id. Kl. Fsv. *svakna*.

För·svikkad, adj. försvagad, utmattad. S.Sk. SVIKK, m. tapp, tunntapp; eg. en öfre mindre tapp för att befordra lufttryckningen i kärl, så att de rinna. Vb. *Svigge*, m. Hs.(Db.). D. d. (Slesvik) *svik*. Ånn-svikka, f. tappen till lufthålet på en tunna. Ög. *An(d)-svikka*, f. id. Nk.,sm.

SVIKKA, f. kona, liderligt fruntimmer. Sk. (enl. Ihre). G1. d. *svik*, id. (P. Syvs Ordspr. 2, 123). Jfr *svika*.

SVIKKRA, f. Andromeda polifolia. Sm. (Femsjö). Troligen af *skräkkra*, f. Ledum palustre, som växten liknar.

* SVILA (ipf. *sval*, sup. *svulit*), v. n. brinna? I aldra fornastc tider har i vårt språk detta starka verb troligen funnits, såsom nedan upptagna rotskott utvisa. I fornnordiskan skulle det hafva hetat *svila* (ipf. *sval*, pl. *svulum*, sup. *svolit*), att brinna. Vårt svenska adjektiv *sval* har ursprungligen betydt: det som har utbrunnit. Af infinitivus hafva vi numera i vår tunga inga rotskott, men af nämnda form finnas lemningar i beslägtade tungor. Jfr fht. *suillén*, *suelen*, brinna; mht. *swillen*, id.: ns. *swelen*, brinna utan låga (B.W.B. 4, 1127); e. *sweal*, att smälta; lett. *swelt*, ryka, ånga, *swals*, m. *swalla*, f. ånga; lit. *swilti* el. *swélti*, "glimmen, schwelen"; *swillus*, adj. glimmande (Nesselmann, wb. d. lit. spr. 509); fn. *svæla*, f. stark, tjock rök; *svæla*, v. a. döda genom rök, röka i hjel: "låta svæla sik inni" låta innebränna sig; fe. *svêlan*, brinna; *svôl*, het; *svôl*, hetta; ns. *swelen*, brinna utan låga; *swalk*, ånga; *swôl*, qväfvande het (B.W.B. 4, 1109, 1116, 1127); d. d. *svelde*, v. a. bränna, värma för starkt; moes. *svulan*, fervere: **ζέιν**. Hit höra måhända äfven gr. **σελάω** (i st. f. **σφελάω**), lysa, glänsa. Sval, adj. (såsom i rikspr.) något litet kall; ursprungligen förmodligen: som utbrunnit och afsvalnat. *Svid* (n. *svàlst*), id. Hs.(Db.). Fsv. *sval*, sval. Legend, s. 188; fn. *svalr*, sval, kylig; d. *sval*; nht. *schwül*; holl. *zwoel*; ns. *swôl*.

Svala 1, v. a. o. n. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) göra sval; 2) svalka, läska. Svea-,Götal.; 3) blifva afkyld, lugn; om sinnet. "Bara kären (hårdt k) får svale se lite, så ä han allt bra, men han ä så harter". Sm. *Svalas* (ipf. *svalast*), v. d. blifva sval, svalas. Fl.(Nerpes,Replot); *svålås*, v. d. id. Dl.(Mora). Fsv. *svala*, v. a. a) svalka, läska. Horol. f. 177: "han beddis en minzsta vatndropa til at suala sina brinnande tungo"; b) stilla, lugna. S.F.S. 4, 351; fn.,n. *svala*, kyla, läska; d. *svale*.

Svala 2, adv. svalt. Ög.

Sval-drikkä, n. svagdricka. G. Isl. *svaladrykkr*, m. läskedryck; d. *svaledrik*, id.

Svale, m. 1) eg. (i fornspr.) svalke. *Svalä*, m. id. G.; 2) sval, kylig blåst; 3) rum, som ger svalka; en utbyggnad eller öfvertäckt, smal gång längs hela husets öfra våning eller ena sidan deraf, med en större öppning utåt, stundom försedd med pelare; en i öfra våningen belägen, stundom åt ena sidan öppen genomgång utanför boningsrum. Allmänt ord ide flesta landskaper. Pluralis *svaler*, men i Dalamålet heter *svali* i plur. *svalir*. *Svali*, m. G.; *svåla*, m. id. Jtl. Deraf *lóftis-svala*, utbyggnad på loftet, der uppgången) är. Fl.(Ingo). Fn. *lopt-svalir*, f. pl. (Fornmanna sögur 6, 270); 4) förstuga, yttemim, främsta öppna delen af en byggnad; deraf *fägus-svale*, m. fähus-svale. Sdm.; *källar-svale*, m. nedgång eller ingång till

källaren. Svea-,Götal.; *källar-svala*. Fl.(Pargas); *svalu* el. *svölu*, f. förstuga till en badstuga (kölna); *bastu-svalu*, f. Vb.; *port-svale*, m. Sdm.; 5) loft på en bod. Sm.(Östra h.); 6) utbygge, skjul att förvara säd, halm; lider. Vl.; deraf *halm-svala*, *kolla-svala* (kornladusvale). Hs.; 7) hemligt hus. Vl.,vg. *Svalä*, m id. G.; deraf *svala sej*, v. r. 1 kasta sitt vatten. S.Sk. Fsv. *svali* el. *svale*, m. a) svalka. Sv. Pr. K. f. 76. S.S. 3, 182. S.F.S. 6, 266. S. Bern. f. 101. Cod. A. 27, f. 230 v.; b) vederqvickelse. S.F.S. 2, 1 h. S. Birg. Upp. 6, 39; c) svale, utbyggnad på öfre delen af ett hus. Biærk. R. Skaft. 2168. Valentin, s. 49. Alex. 4633; fn. *svali*, m. kylighet; *svalir*, *svalar*, f. pl. svale; d. *svale*, m. a) sval luft; b) svale (nästan föråldr.); n. *svale*, *svol*, f. svale.

Svalet, adj. n. svalt, kyligt. Kl.

Svalke, m. svalka. Svea-,Götal. Fsv. *svalke*, m. id. S.S. 2, 141.

Svalku (n. *svalkut*, uttal, *schvalku*, *schvalkut*) adj. sval, kylig. Vb.(Löfånger,Nysätra,Burträsk).

Svalm (el. *svallm*), m. qvalm, qväfvande hetta, t. ex. i ett rum. Sk.(Ox.). D. d. *svalm*, m. a) qväfvande het luft om sommaren; b) varm ånga; c) rök och låga som står ut ur en ugn; *svalm*, adj. qväfvande het; om luften; deraf *svalme*, *svolme*, v. imp. blåsa med hetta, blåsa värme (Mlb., DL. 572, 576); n. *svæla*, f. rök och qvalmig luft i ett hus; lett. *swals*, m. *swallu*, f. ånga; ns. *swalk*, m. ånga; lapp. *suwol*, rök och imma i bergen af stark sommarhetta. Ordet hörer troligen hit och är lånadt af nordiska tungan.

Svalnas, v. d. 1 blifva sval, svalna. Sm.

Sval-vuren, adj. något kylig; om luften. *Sval-vulen*, id. Nk.

Svuled, adj. qvalmig, qväfvande het; om luft. Sk.(Ox.). *Svälled*, adj. id. "Hästana ble svetta, för dä ä så svälled". Sk.(Bjäre,Onsjö, Frosta). E. *sweltry*, döfvande het, qvalmig; *to swelter*, svimma af hetta; nht. *schwül*; holl. *zwoel*, qvalmig; ns. *swol*, id. * SVILLA (impf. *svall*, pl. *svullum,* sup. *svollit*), v. n. svälla, höja sig? Att detta starka verb i allra äldsta tider funnits i vårt språk, ådagalägges uppenbarligen genom nedan upptagna ättlingar ur våra munarter. I riksspråket hafva vi deraf *svall*, n. *svalla*, v. n. *svallande*, *svall·gång*, m. *svallig*, adj. *svall·is*. m. *svall·kött*, n. *svall·våg*, f. *svullen*, *svulna*, *svulst*, m. fl. Jfr fht. *suillan* el. *suellan* (*sual*, *suullumes*, *suollaner*), svälla; ns. *swillen*; fe. *svillan* el. *svëllan* (*sveall*, *svullon*, *svollen*); mholl. *swillen* el. *swellen*; holl. *zwellen*; nht. *schwellen*; nyfris. *swille* (Hett.); wang. *swill*, id.; moes. *uf-svalleins*, f. uppblåsthet, högmod. I äldsta danska tungan har verbet troligen äfven haft stark böjning; jfr d. d. *svaller*, *svallered*, adj. om bakadt siktebröd, hvars yta höjt sig i bublor; *sväls*, uppblåsthet väderstinnhet i magen. Svill, f. underlagsbjelke, understa stocken i väggarne af trähus; fotträ, syll. N.G.dls. *Svill*, *svyll*. Ul,; *syll* (pl. *syllur*). Ö.Dl.; *sill*, Dl.(Rättvik); *sull*, *söll*. Sk.; *sull*. Nk.; *söll*. Vg.; *sylla*. Kl.,hl. Öfverallt f. I Småland betyder *syll*. f. 1) fotträ i ett hus; 2) hvarje uppskrädt (*syllslaget*) timmerträ, som är färdigt till begagnande i ett hus. *Syll*, t. bräde. Vb.; *sill*, f. id. Nb. (Jfr *grav syll*, *späis-sill*). Fsv. *syll*, f. syll. VGL.ÖGL.Sm.Kb.; *syll*, n. Ivan 4549; n. *svill, syld; fe. syl; d. syll; d. d. syld, syll, id.; ns. sull, dörrtröskel (B.W.B. 4, 1093); e. sill, id.; skot. sill, golfbjelke; fht. suelli, n. tröskel; mht. swelle, n. & f.; nht. schwelle, f.; d. d. (Slesvik) dörr-syll; lit swélis el. szwélis, m. (lånadt från tyskan); lapp. sälma, själma, id.; swz. ge·schwell, n. underlagsbjelke i trähus (Stalder 2, 362). Svill, syll, betyder egentligen: det, som häfver, höjer sig; grund, grundval.*

Fot·syll, f. fotträ, nedersta syllen i ett hus. Jord syll, f. jord-trä, n. id. Sm.

Gavel-syll, f. fotträ i gafveln af ett hus. G.(Atlingbo).

Grav-syll, s. gräva.

Järn-vägs-syll, f. bottenstock under skenorna på en järnväg. Götal. Nytt ord.

Krans syll, f. en trekantig syll, som fästes vid väggbandet (öfversta syllen i ett hus) och mot hvilken läktet hvilar. Nyttjas på bättre boningshus och svarar mot vågbord, n. på sämre hus med torftak. Sm.

Späis-sill, f. spisbräde. Nb.(Ö.C.). Jfr grav-syll.

Svilla-foder, n. det trä, som ligger pi syllen och hvarpå följa plankor. N.G.

Sylla, v. a. o. n. 1 lägga grundstenar under fotträet. "Huset ä så dållit sylladt ópp". S.Sk. D. d. sylle el. sylde.

Sylla·sten (syla-sten, sul-sten, sölla-sten), m. sten under fotträna af en byggnad. S.Sk. D. syldsten; d. d. sylsten, sylle-sten.

Syll-mur, m. mur under foträna af en byggnad. Sdm.(Ö.Rek.). N. svillmur. Jfr tomtning.

Syll-slagen, adj. uppskrädd; om timmerträ, som är färdigt till begagnaude i ett hus. Sm.

Syll-stókk (pl.-ar), m. underlagsbjelke under ett hus. Vb. Fn. syllustokkr, m.; d. d. syll-stykke.

Syll-timmer, n. bjelkar, som läggas på stenfoten af ett hus. Kl.

Ut-skótts·syll, f. en utöfver den nedersta utskjutande syll för att bevara denna för röta. Brukas nu sällan och aldrig på boningshus. Sm.

Var-syll, f. hjelpsyn eller skyddsyll, som sättes under ett hus att bevara fotsyllen. Jfr. var 1.

Våa·verka-syll, s. våde.

Swälla (pr. swäll, pl. swällum, ipf. swall, pl. swullum, sup. swulliđ), v. n. svälla. Dl. Svälla (pr. sväldur, pl. svälle, ipf. svall, pl. sullu, sup. sulli). G.; svälle (svall, svölle). N.Åm.; sväll (svall, svölli). Vb.(Ume,Löfånger),Nb.(Cal.); sväll (svall, svulle). Vb.(Bygde);

sväll (svall, svöllä). Vb.(Skellefte); sväll (sväld, solli), id. Fl.(öb.). I allmänna språket brukas p. p. svullen, sup. svullit Med svag böjning efter 2:a konjugationen nyttjas *svälla*. svälla upp af frost; om vattnet i sjöar och åar, då det fryser och häfver sig, bildande svall-is. Sm. Fsv. *svælla*. MELL.; fn. *svella* (*svall*, *sullum*, *sollit*), svälla, svulna; fht. *suellan*; nht. *schwellen*; e. *swell*; holl. *zwellen*, id. Jfr skr. *svi*, att svulna.

Sollin (*sullin* el. *sullen*), adj. svullen. Norrl.,Sveal.,Finl. Fsv. *sullin*. Sv. Järt. Post.; fn. *sollin*; n. *svollen*.

Sull el. *syll*, m. svulnad; böld. Vb.,jtl. *Sullme*, m. svulnad. Sdm.; *sólme, sölme, sölma,* m. Hs.(Bj.,Ljusdal); *sylma*, m. Fl.(Öb.,Åland); *sullkä*, *sullka-bad*, m. id. G. Fn. *sullr*, m.; ns. *swill*; fht. *suello*.

Sulle, m. spene på qvinnobröst; deraf *sulla*, v. a. 1 dia. Hl.

Sullna, v. n. 1 svulna. Ul.,sdm.,sm. Fsv. *sulna* . Didr. af B. 385:3. Tref. tidh. f. 149.

Svall, m. 1) ytved; de yttre nybildade ringarne på ett träd, i motsats till *kärnen* eller det inre. Sm.,hl.,vg. *Säll*, m. id. Åm.; 2) tak, hopfogadt af läkten. Bl.; 3) ytbräder af de runda stockarne. Ög.,sm. *Svall·ytar*, m. pl. Kl.(Tjust); *svall-bräder*, *vrak-bräder*, f. pl. Bl.,sk.; *svallor*, f. pl. id. Kl. Jfr *skinkor*, sid. 576 b.

Svall-björk, f. Betula odorata. Götal. *Mar-björk*, f. glasbjörk. Sveal.

Svalle, m. baksidan af eggen på ett snedslipadt eggjärn, t. ex. huggjärn, hyfveljärn. o. d. Nk.

Svallor pl. tant. de långa böljorna i rullsjön. Fl.(Degerby i Nl.).

Säll, m. 1) svulst. Fl.(Nl.); 2) svall, svall-is. *Säll-is,* m. id. Sm.; 3) en sump, hvari läder till bundt lägges att tjockna; deraf *svälla*, v. a. 2 lägga läder i en sådan *säll*, Ög. Fn. *svell*, n. svall-is; n. *svell*, m. böld: *svell*, m. & n. svall-is; fe. *geswëll*, n. svulst; fht. *svello*; ns. *swill*, m. id.

Vatten-svall, n. brusande vatten. Vb. SVIMBEL, m. losta: Bromus secalinus. Dl. *Svindel*, m. Ög.,sm.; *svinnel*, m. id. Bl. Troligen samma ord som *svemmel*, m. Lolium temulentum. Båda hafva narkotiska egenskaper. *Lösta*, f. Ul.; *gasse*, m. id. Sk. Gl. sv. (Frankenius) *svingel*, *lösta*.

SVIMMEL, *svimmelse*, *svimmla*, *svimmlas*, *svimmä*, s. *svimma* 2.

SVIN, *svina sej*, *svina-blära*, *-böste*, *-feta*, *-gräs*, *svinaktig*, *svina-läter*, *-milla*, *-mynta*, *-otta*, *-pölsa*, *-rotor*, *-sodd*, *—urter*, *-vakk*, *svin-blomster*, *-borst*, *-buk*, *-busa*, *-bär*, *-halsad*, *-igel*, *-kräsla*, *-kål*, *-korn*, *-pels*, *-rosor*, *-råg*, *-syr*, *-ton*, *-trä*, *-tå*, *-tänd*, *-tänder*, *-uk*.

SVINDEL, s. *svimbel*.

SVINGA (pr. *svingur*, pl. *svinge*, ipf. *svank*, pl. *svungu*, sup. *svungi*), v. a. svinga. G. I några munarter heter ipf. *svang* och p. p. *svungen*. Fns. *suingan* (*suang*, *sungun*, *sungan*); fe. *svingan* (*svang*, *svungon*, *svungen*); fht. *suingan*; nht. *schwingen*; d. *svinge*; e. *swing*, id. Jfr sv. *svang*, m. eg. svängning, svängande rörelse; sväng, bruk. "Vara i svang, komma i svang". Gait-svanglä, s. *get* 1.

Sving, m. 1) svängning, vändning. "Ta ut svingen". Allm.; 2) krökning, bugt. "Vägen gör en sving". Götal.; 3) nedhängande snibb, spets af en halsduk. *Skving*, m. id. Ul.; 4) tid, ledighet. "Se sej sving te nåed". S.Sk. D. d. *sving*, krökning; e. *svinq*, svängning.

PAUS

Svingande, adj. tilltagsen. Sk.(Bjäre h,).

Svinge, f. gunga. Dl.(Elfd.).

Svingel, m. 1) svängning, krökning. Sveal.; 2) våg på sölfven i en väfstol. Vg.; 3) takvinkel, hörn der tvenne tak sammanstöta. Sk.,hl. Fn. *svíngl*, vacklande.

Svånga (el. *svonga*), f. dal, fördjupning. Vm.(Norbergs s:n).

Svånger, adj. 1) fin, smärt, nätt. Mp.,vb.; 2) tunn, infallen, hungrig. Allm. I några munarter *svang*. Vl.,sm.; *svängen,* id. Hs.(Db.); *svank*, mager. Ög.(Östkind); 3) tom, kärnlös. Ög.,hl. Fsv. *svanger*, mager, infallen. Ivan 4145: fn. *svangr*, tom, fastande, hungrig; d. *svang*. a) kärnlös; om säd; b) mager, ofruktbar; om jord (Moth); n. *svang*, tom, hungrig; fe. *svancor*, tunn, svag; e. dial. *swinky*, böjlig; skot. *swank*, smärt, tunn, mager; *swanky*, hungrig; nht. *schwank*, böjlig. Ursprungliga betydelsen af *svånger* synes hafva varit: lätt att svinga, böjlig.

Svånge, m. 1) inböjningen på fotsulans insida, håligheten under fotbladet. Ög.,nk. D. *svang*, id.; 2) veka lifvet. Hs.(Db.). Fn. *svangi*, m. det tunna kött som närmast ljumsken omsluter underlifvet. Karlamagnús saga. Kristiania 1860, v. 404.

Svångling (el. *svängltng*, pl.*-ar*), m. liten omogen ärtskida; tom ärtbälg. Vg.

Svångna, v. n. 1 blifva mager af svält. Hs.(Db.). Fn. *svengjast*.

Sväng 1, m. 1) krök på en väg; 2) umgänge, rörelse, handel. Allm.; 3) talesätt: "gå på svängen", vara något rusig. S.Sk.

Sväng 2 (ipf. *svängd*, sup. *svängt*), v. a. o. n. 1) draga till hårdt; göra smal; 2) vara hungrig. Vb. *Svänga,* v. a. 2 draga till hårdt. Åm. Fn. *svengjast*, blifva tunnare, smalare.

Svänga, v. n. 2 kröka sig; om väg. Allm.

Svängare, m. en som lefver stort, vanligen tillika öfver sina tillgångar. Allm.

Sväng-bom (pl. *ar*), m. 1) såsom i rikesspr.; 2) ostadig, oredlig menniska. *Slinger-bas*, m. id. Fl.(Nl.).

Svängel (pl. *svänglar*), m. rörlig, till hammeln fästad käpp, hvari draglinorna på en vagn äro fästade. Sk.,hl.,sm. *Svingel*, m. id. Sk. D. *svingel*; nht. *schwengel*; lett. *swengelis*.

Sväng-rem (pl.*-remmar*), f. rem eller bälte, son karlar spänna om lifvet i st. f. hängslor. *Svång·rem*, *svält·rem*, f. *sväng-bälte*, n. det bälte, som en hungrig karl spänner hårdt kring magen på det att känslan af hunger må undertryckas. Vb.

Um-sving, m. vägkrökning. Kl. SVINGEL, s. *vinnel* (under *vinda*).

*SVINKA (ipf. *svank*, sup. *svunkit*), v. n. svinga; starkt böja sig? Ett sådant starkt förloradt verb har måhända funnits i vårt fornspråk. Med svag böjning och något förändrad betydolse lefver det ännu qvar i munarterna. Vi ha nämnligen der *svinka*, v. n. 1 1) uppföra sig opålitligt, söka undanflygter; bedraga; 2) ofta taga

sig lediga stunder, så snart man ej är tvungen att arbeta eller man ej tror sig vara bemärkt af en förman. "Svinka unnan". Allm.; 3) dröja, söla,"Här ä ingen tid att svinka på". Götal. Jfr isl. *svinka*, bedraga (Haldor.); fe. *svincan* (ipf. *svanc*), fatigare, laborare; fht. *suíhhon*, vagari; nht. *schwenken*, svinga; d. d. (Slesvik) *svænke*, v. n. a) svinga; b) gunga (Kok 1, 3i:)4). Svank 1, m. 1) bugtning, sänkning, inböjning. "S. på hästen". Allm.; 2) bukläder på hudar. Vb.; 3) fördjupning, liten däld eller håla i åkern; sumpigt ställe i marken. *Svanke*, m. id. S.Sk.; *svakk*, m. id. Vb.; *svakka*, f. id. Vg.,hl.

Svank 2, adj. svankryggig. Vb. *Svakk-röggad*. Vg.; *sänkt-ryggug*, id. Sdm.

Svenker, pl. illfundighet\ illistighet. Kl. Gl. d. *svenke*, id.; d. d. *svink* (pl.*-er*), förevänning, undanflygt; *svænk*, n. id.

Svinkande, n. opålitligt uppförande. Allm.

Svinkta, v. n. 1 undfly, undandraga sig. Sm.

Svink-ärender, n. pl. krångel. Kl. SVIN-KÖRN, s. *su* 1.

SVINN, adj. 1) återhållsam, som tar litet för sig af mat och dryck, då han bjudes. Jtl.,nb.; 3) anständig. Jtl. Fn. *svinn*, sparsam; *svinnr* el. *sviðr*, klok; n. *svinn*; fe. *svið*, stark, kraftig; mht. *swint*, *swinde*; moes. *svinþs*, stark, kraftig. Jfr *ill-svinn*, sid. 292 b.

SWINNA (pr. *swið*, pl. *swinnum*, ipf. *swann*, pl. *swunnum*, sup. *swunnið*), v. n. försvinna, aftaga, minskas. Dl. *Svinna* (pr. *svindur*, pl. *svinne*, ipf. *svant* [ofta *svanst*], pl. *svunnu*, sup. *svunni*). G.; *svinna* (ipf. *svann*, sup. *svunnit* el. *svunnet*), id. "Dä har svunnit möet; ryggen ä i da inte så emm. Dä svann bórt". Sk. Fht. *suinan*, *suintan* el. *suindan*, tabescere; mht., ns. *svinden*; fe. *svindan*; nht. *schwinden*; d. *svinde*; d. d. *svinne*. Svindel-sjuka *(svingel·sjuka)*, f. tvinsot. Sk.(Ing.).

Svinnta (ipf. *svannt*, sup. *svunntit*), v. n. minskas, sjnnka i hop, aftaga, sammandraga; om svulst, fetma, matthet. Deraf *svunnten*, p. p. hopkrumpen. Bl. Jfr fe. *svunden*, consumtus. SVINNEL, s. *swimbel.*

SVINPELS, *-rosor*, *-råg*, *-syr*, *-ton*, *-tändt*, *-öra*, s. *svin* (under *su* 1).

SVIPA, *svipu-stang*, s. *svepa* 1.

SVIRA, v. a. 1 hårdt ombinda, åtdraga. Ög.(Gullbergs h.),sk.(Bjäre h.). Jfr *vira*, som är samma ord och erhållit *s* till förslag.

SVIRA (el. *svirra*), v. a. o. n. 1 1) svänga, svänga omkring. "Svira (el. svirra) ómkring". Vg.(Flundre,Mark); 2) ruckla, lefva i sus och dus. Allm. *Svä̈la*, id. Mp.,hj. D. d. *svire*, ruckla; nht. *schwirren*, svärma; höll. *zwieren*; ns. *swîren*. För-svirad, q. v.

Svirase, n. rucklande, supigt lefnadssätt. "Han brås óp fadrin me hihtje svirase". Fl.(Öb.).

Svire-bóss, m. rustibus, rucklare. Sk.

Svirigens, adj. oböjl., drucken, ful]. "På markedet va så många svirigens". S.Sk.

Svirra, f. slängkälke, en kälke bunden vid ena ändan af en lång stång, hvars andra ända löper vid kringdrifningen på en järnpigg, fästad å en uti blankisen uppstående påle. Sm. *Sverra*, f. id. Ög. SVIRE (pl.*-rar*), m. hals; a) på kreatur (boskap eller evin), Vg.,ög.,sm. *Svi̇le*, m. id,; b) på menniskor. Vg. Fn. *sviri*; fe. *swiora* (*sweora*, *swijra*); e. dial. *sweer*.

SVIRING (pl.*-ar*), m. lång, smal bängel, dräng. Vg. Jfr *viring* 1.

SVIRRÄ, s. *sverra* 1.

SWIRVEL, m. hvirfvel. Dl.(Mora). *Svirvel*, m. dragspån (en med flera krokar besatt bleckfisk, som då den drages efter båten "svirvlar" [hvirflar] omkring); deraf *svirvel-rev*, f. snöret, hvarvid *svirveln* är fästad. Vg. Fht. *suirbil*, hvirfvel (Graff 6, 897); *suerban*, mht. *swerben*, hvirfla. Jfr *syrvel*, *svärva av*.

SVISS 1, adj. rask, snäll, fort färdig. "Dä gikk svisst för se. Kan tro, dä ä en sviss (schviss) flekka". "Var sviss!" skynda dig, var gesvind! Sm. Jfr *svift*, under *sviva* 1. Sviss 2, m. litet (skyndsamt anrättadt) kalas. Allm.

Svissa v. n. 1 1) svänga. Vg.; 2) ställa sig stort; 3) susa. G.

Svissa (el. svessa) sej, v. r. 1 skynda sig, vara rask, snabb. Sm.

Svissare 1, m. 1) en som är rask, fort färdig; 2) rucklare. Sm.

Svissare 2, m. 1) kort värja, hirschfängare. Götal.; 2) karbas. Ög. SWIT, s. *syta* 1.

*SVIVA 1 (ipf. *sveiv* el. *svev*, pl. *svivum*, sup. *svivit*), v. n. sväfva, röra sig. Denna starka nu förlorade böjning har i uräldsta tider otvifvelaktigt funnits i vårt språk. I våra munarter hafva vi *sviva*, v. n. 1 1) sväfva, svänga omkring. Vg., bl.; 2) vifta; 3) svira, lefva i sus och dus. Vg.(Kinds h.). *Sväiv* (ipf.-*ä*), v. n. 1) sväfva, svinga. "Trönjän sväivä högt ópp i lufta"; 2) svänga omkring. "Hjulä sväivä ti svarvstoln"; 3) löpa kring, lefva i sus och dus. "Drängen a gått å sväivä kring bynom". Vb. *Svepa*, v. n. 1 svänga, svaja. Fl.(Nl.). Jfr *svepa* 1. Fn. *svífa* (*sveif*, *svifit*), sväfva; n. *sviva*, sväfva, svinga; fsv. *svæva*; fe. *svîfan*; fht. *sueben*; nht. *schweben*, id.; moes. *sveifan*, röras af och an; lett. *sûpti*, svänga, vagga. Svev, f. vef, hvarmed slipstenar m. m. dragas. Deraf *sveva*, v. a. o. n. 1 vefva omkring, sno. Hs.(Db.,Jerfsö,Tuna). N. *sveiv*, f. *sveiva*, v. a. o. n.

Svift, adv. skyndsamt, snabbt. Sm. Fe. *svift*, adj. snabb, snar; e. *swift*, adj. id.; fn. *svif.* n. plötslig rörelse.

Sviftande, n. ögonblicklig rörelse. Sveal. SVIVA 2 el. *svivä* (pr. *svivur*, pl. *svive*, ipf. *svav*, pl. *svavu*, sup. *svivi*), v. n. sofva. Ordet ej mycket brukligt; vanligen nyttjas *syvä* el. *sivä* (pr. *syvur*, pl. *syve*, ipf. *svav*, *sivdä*, *syvdä*, *svivdä* el. *sóv,* pl. *svavu,* sup. *syvi,* p. p. *siven*), G.; *sóvå* (pr. *sóv*, pl, *sóvum*, ipf. *sov*, pl. *sovum*,

sup. *soviđ* el. *suviđ*); Dl.; *sóva (sóv, syvi),* id. Vb. Fsv. *sofva* el. *soua* (pr. *sef*, ipf. *sof.* Legend, s. 20; 3 pl. *suafu*. Gotl. Hist. 1: 4: p. p. *souen*, insomnad, sofvande. VGL.; *sowin*, Kg. Styr. II, 54), sofva; fn. *sofa* i st. f. *svefa*, *svifa* (pr. *sef*, ipf. *svaf*, pl. *sváfum*, sup. *sofit*); n. *sova* (ipf. stundom *svav*, sup. *sove*) el. *sova*, (*sov*, *sove*); fe. *svëfan* (*sväf*, *sväfon*, *svëfen*), id.; fht. *ant·swebjan*, sofva; lett *sapnot*, drömma; slav. *súp-ati*, sofva; böhm. *spati*; skr. *svap*; prâkr. *suv*, id. Kval-sövd, adj. som har svårt vid attsofva och qväljes i sömnen att han vaknar. Vm. (Herv. Id.).

Miss-sövd, s. *miss*.

Sómn-torn, s. *torn* 1.

Sómmäns-geru, adj. sömnig, som gerna vill sofva. Vb.

Sómmäns-laus (el. *sömmäns-laus*), adj. sömnlös. Vb.

Sómmäns-mätt, adj. fullsöfd. Vb.

Sómna, v. a. 1 söfva. Sk.,hl. Fn. *svæfa*; n. *svæva*.

Sómnug el. *sómnu*, adj. sömnig. Vb.

Sungnä (ipf. id.), v. n. insomna. G. Fn. *sofna*; d. *sovne*.

Svämm, m. sömn. G. *Svemn* el. *svemm*, m. Fl.(Nl.); *sväm*, m. id. Vormsö. Fn. *svefn*, m. a) sömn; b) dröm; fsv. *söfn*, *sömn*, *sympn*, *symn*, m. VML.VGL.UL. Leg. sid. 523; fe. *svefen*, sömn; n. *svemm*, *svøbn*, id.; e. dial. *svefne*, dröm; *sweven*, a) sömn; b) dröm; lt. *somn-us* (i st. f. *sopn-us*), sömn; lit. *sapnas´*, dröm; lett. *sapnis*, id.; ir. *suan*, sömn; slav. *s"n"*; ryss. *son"*; böhm., pol. *sen*; skr. *svapnas*, id.; hindost. *sapn*, dröm; beng. *svapna*, id.; gr. ***ὕπ-νος***, sömn.

Svämn-stikkå, f. sömnsticka; en liten sticka, som barn bruka fästa vid ögonlocket för att dymedelst hålla sig vakna. N.G.

Svämn-tikkä, m. sjusofvare. G.

Svämn-tuk, n. stunden då man håller på att somna. G.

Svämnugur, adj, sömnig. N.G. *Svämnók*, adj. id. Åland(Kökar). Fn. *svefnugr*.

Sömn-tuta, f. sömnig menniska. Götal.

Vak-svämnugur, adj. som lätt blir väckt ur sömnen. N.G. *Vak-svämmtar*, id. S.G. SVOL, n. svafvel. Sk. Fsv. *svavil.* Alex. 1752; d. *svovel*; fht. *suebil*, *suebal*, *sueual*; ns. *swewel*; Helgol. *zwavel*; nht. *schwefel*; holl. *zwavel*; fe. *svefl*; slov., ill. *zveplo*; ryss. *zupel*: moes. *svibls*, id.

SVóLK (pl.-*ar*), m. 1) en sex, sju eller åtta alnar lång, smal ungbjörk, vriden till vidja, hvarmed höbördor bäras. Sex *svólk bolor* vallhö utgöra ett vinterlass; 2) spö, vidja; deraf *svólka opp*, v. a. 1 piska upp (med en vidja). Vl.; 3) stör eller påk, som nyttas vid slagsmål. Dls. Jfr fn. *svoli*, m. träkloss.

SVóMMA, *svómning*, *svómmsa*, s. *simma* 2.

SVULED, s. *svila*.

SVULGEN, *svulgna*, *svullna*, s. *svälga*.

SWULLIĐ, *swullum*, s. *swälla*.

SVULP, *svulpa*, s. *skvilpa*.

SVYLL, *svålås* s. *svilla*.

SVÅLON (el. *svålen*), s. *svärd* 1.

SVÅMP, *svåmpa*, *svåmpa-fabrikör*, s. *simma* 2.

SVÅNGE, *svånger*, *svångling*, *svångna*, s. *svinga*.

SVÅRA, v. n. 1 1) svalla igen af is; om vattnet då det fryser tillsamman och sedan stiger upp genom isen. m"Dä har svåra". Hs.(Db.,Bj.); 2) svallbrännas, förstöras; om rågroten af vexlingen mellan köld och hetta om våren. Hs.(Db.). Jfr *sve*.

SWÅRÅ, s. *svara* 1.

SVÄ, s. *sve*.

SVÄDÄ, s. *små-svädä*, under *svida*.

SVÄEN, *sväler*, s. *svärd* 1.

SWÄGÅ, s. *svälga*.

SVÄIV, s. *sviva* 1.

SVÄJ-BUGÄ, s. *sviga*.

SVÄJMÄ, s. *simma* 1.

SVÄJNÄ-POLISK, s. *su* 1.

SVÄJPÄ, s. *svepa* 1.

SVÄJSA, *sväjsning*, s. *svessa*.

SVÄ**L**A, s. *svira*.

SVÄLEN, s. *svela*.

SVÄLGA (pr. *svälgur*, pl. *svälge*, ipf. *svalg*, pl. *sulgu*, sup. *sulgi*), v. a. o. n. svälga. G. *Swägå* (pr. *swäg*, pl. *swägum*, ipf. *swag*, pl. *swugum*, sup. *swugjiđ*). Dl. (Orsa; i Elfd. heter ipf. *swagde*, sup. *swagt*); *svälga* (ipf. *svalg* el. *svalde*, sup. *svulgjet* el. *svalt*), id. Ög. Fsv. *svælghia* (ipf. *svalgh* el. *svolgh*, pl. *sulgho*, sup. *swolghit* el. *solghit*, p. p. *swolghin*), svälga. S.F.S. 4, 246, 369. Legend. 495. Spec. Virg. a. 148. Didr. af B. 108; fn.f n. *svelgja*; fe. *svëlgan*, *svilgan*; d.*svælge*; fht. *suëlahan*, *suëlhan*; nht. *schwelgen*; ns. *swelgen, swalgen. Svulg, m. svalg, hals. "Sätta i svulgen". Vg.(Kind). Fsv. svalgh, n. Birg. Upp. 1, 80; 2, 243; fn. svelgr; d. svælg; n. svelg.*

Svulgen p. p.) som har något fastsittande i halsen. Ög. Fn. svolgenn, svald.

*Svu**L**na, v. n. 1 storkna, mista andan. "Svu**l**na utå räken", mista ändan derigenom att spottet fastnar i halsen. Vg. Svullna, v. n. 1 storkna. Sm.*

Svälgja, f. matstrupe. Ö.Nk.

SVÄLL, svälla, swälla, sväll-is, s. svilla.

SVÄLON, s. svärd 1.

SWÄLTA (pr. swält, pl. swältum, ipf. swalt, pl. swultum, sup. swultiđ), v. u. svälta. Dl. Svälta (pr. svältur, pl. svälte, ipf. svalt, pl. sultu, sup. sulti). G.; svälta (ipf. svalt, konj. svulte, sup. svultet). Götal.; svält (pr. svältar, ipf. svält, sup. solti), id. Fl.(Nerpes). Fsv. svælta; fn., n. svelta; d. sulte, id.; fsax., fe. svëltan, dö, omkomma; moes. sviltan, id. Sult, m. svält, hunger. G.,vb. Sylt, m. Hs.,vb.,fl.; sölt, m. id. Åm. Fsv. sulter, sylter, svalt. VGL.ÖGL. S.F.S. 6, 239; 7, 207. Med. Bib. 1, 169, 207. Legend, s. 489. 530. Cod. A. 27, f. 43; sylt, f.; fn. sultr; d. sult; n. svult, sylt, id.; fe. svylt, död; moes. svults, id.

Sulten, adj. 1) hungrig, uthungrad; 2) mager af svält. Allm. Svulten (f. svulta, n. svultet), id. Vg. I några munarter sóltin, sòlten, sylten, solten. Deraf hajl-solten, ihjelsvulten. "Ja ä majso hajlsolten", jag är nästan

ihjelsvulten. Sk.(Göinge). Fsv. sultin el. sulten, hungrig, svulten. Didr. af. B. 93: 4. Kg. St. II, 50. Schröder, Legend. S. Helenæ, s. 14; fn. soltinn; d. sulten; n. svolten, id.

Sultna, v. n. 1 afmagra af svält. S.Nk. Sultän (ipf. sultnä), id. Vb.

Svälte·kärra, f. spinnrock; öknamn. Bl.

Svältinge (pl.-gar), m. en som mycket svälter. Sm.

*Svält-rem (pl.-ar), f. rem om lifvet, hvarmed byxorna hållas uppe. Vb.—sm. Svälte-gjo**l**, f. Vg. Jfr sväng-rem.*

Svält-skåra (pl.-ror), f. rynka i ansigtet af svält. Sm.

Sylta, v. a. låta svälta. "Sylta kriande", låta kreaturen svälta. Fl.

Sölten-sia, f. nidsker menniska. Sk.

*Ut·sulten, adj. uthungrad. Götal. SVÄMMA, s. simma 2.*SVÄMN, *-stikkå*, *-tuk*, *svämnugur*, s. *sviva* 2.

SVÄNG, *svänga*, *svängare*, *sväng-bom*, *-bälte*, *-rem*, *svängel*, s. *svinga*.

SVÄNGA, s. *simma* 2.

SVÄNNING, n. propr. ett karlnamn. Vg.(Elfsb.).

SVÄR 1, adj. 1) tung. Sk.,hl.; 2) stor. "Svär mängd". Sk.,g. Fsv. *svaar*, tung, svår. Med. Bib. 2, 136; fn. *svárr*; d. *svar*, *svær*; fht. *svari*, ns. *swâr*; fe. *svær*; nht. *schwer*, id.; moes. *svers*, ärad, hedrad. Svärt, adv, svåra, ganska mycket. S.Sk. N. *svært*.

Svär·ädare, m. storätare. Sk.(N.Åsbo).

SVÄR 2, m. svärfar. Bhl.,vg.,sm.,bl. Fsv. *sver*. Runurk. 179. GL.; gl. sv. *svär* (Sv. Bib. Judith 19: 9); fht. *suehur*; nht. dial. (Nassau) *schwier*; fe. *sveor*, *svêr*; mholl. *sweer*; fslav. *svær*, *swekrü*; ill. *svekar*; ryss. *svékor*; pol. *swiekr*; moes, *svaihra*; lt. *socer*; lit. *szészuras*; skr. *svasura*, id. Svära, f. svärmoder. Götal. Fsv. *svira*. Runurk. 122, 128; *sværa*. SML. S.S. 1, 65; gl. sv. *svära* (Sv. Bib.); fn. *sværa*; nht. dial. (Nassau) *schwier*, f. (Kehrein J, 373): ill. *svekerva*; böhm. *swegruse*; pol. *swiekra*; moes. *svaihro*; skr. *svasrû*, id.

Svär-fólk, s. *fólk*. SVÄR 3, s. *svärd* 1.

SWÄRA (pr. *swär*, pl. *swärum*, ipf. *sor*. pl. *sorum*, sup. *soriđ*; *suriđ* el. *soräđ*), v. a. svärja. Dl. *Svära* (pr. *svär*. pl. *sväre*, ipf. *sor*, pl. *soru*, sup. *sori* el. *suri*). G.: *svära* (ipf. *sor* el. *sór*, sup. *sóred*, p. p. *sóren*). Sk.; *svära* (ipf. *svor*, konj. *svûre*. p. p. *svûren* el. *svûrn*). Vg.; *svära* (ipf. *sor*, sup. *sori*, p. p. *soren*). Hs.(Db.); *svära* (ipf. *svor*, *-svur*, *svärjde*, sup. *svoret*, *svuret*, svorjet, svurjet), Sm.; *sväri (svor, svuri).* Vb.; *svärja* (*svor*, *svore*). N.Åm., m. fl.; *sväri* (*sor*, *sörä*). Vb.(Skellefte). I några munarter heter infinitivus *svarja*. Fsv. *sværia* (*sveria*, *svariæ* el. *svaria*). ÖGL.VML. Magnus Eriks. L.L.; fn., n. *sverja*; fsax., fe. *sverian*; fht. *suerjen*, *svarjan*; nht. *schwören*: ns. *swören*; e. *swear*; d. *sværge*; moes. *svaran*. Jfr *svara*. Blóck-svärja, v. n. ohyggligt svärja. Allm.

Bórt-soren el. *bórst-sorcn*, adj. som försvurit sig; menedig. Hs.(Bj.). *Bóhdt-soren* el. *bóhdt-suren*, id. Vb.

Fer-svärja, v. a. med ed forbinda sig att ej göra något; deraf *fer-soren*, p. p. som med ed förbundit sig att ej göra något. Hs.(Bj.). *För-svära* (ipf. *försór*, sup. *försóred*), försvärja sig. *För-sóren*, p. p. som har försvurit sig, begått mened. Sk. Fe. *forsverjan*. försvärja sig.

Mol-svärja, s. *mol*.

Svära, f. svordom. "Mykken svära ä bórtlaggd här på orten". Sdm.(Ornö). SVÄRD 1, m. 1) svål, tjock hårig bud (på menniskor och djur). N.G. *Svä**l***, m. id.; deraf *huve-*, fläske-svä**l**, m. Ög.; *svär*, m. deraf *fläsk-svär*, m. Götal.; *svad*, m. S.G.; *sva**l*** el. *svå**l***, m. id. Vb.; 2) gräsmatta, grässvål. *Sval*, m. id. Vb.,åm. *Gråjn-svärd.* G.; *gräs-svard*, *grön·svard*, m. Nk.; *svär*, m. id. "Plöja svär, skära å grönsvären". Sk.,hl.,bl. *Svä**l***, *gräs-svä**l***, m. Ög. Fsv. *svarþr*, m. (hufvud-)svål. GL,; fn. *svörđr* (*svorđr* el. *sverđr*), m. a) id.; b) grässvål; d. *svær*, svål; *grønsvær*; d. d. (Sleavik) *svord*, *svohr*, *sohr*, svål; grässvål; n. *svor*; f. *sveard*; e. *sweard*, *sward*, *sord*; ns. *swârde*, svål; nht. *schwarte*, id.; *osset*, *zar*, hud, skinn.

PAUS

Av·svåla, v. a. 1 afflå grässvål eller bark af träd. Sm.

Sva**L**, m. jordyta, åker som plöjes upp till säd eller lin, men åter strax lägges i linda; odlad grästeg. Vb.—hs.; deraf *haver·sva**l***, *lin·sva**l***, m. *sval-jord*, f. Hs.; *sva**l**-mark* (pl.-*er*) m. upptagen odling å svedjeland i utskogarne. Gstr. *Sva**l*** är samma ord som *svärd* 1, 2).

Sva**L**-bär, n. 1) blåbär: Vaccinium Myrtillus. Nk. *Svälon*, n. Vm.,sm.; *svälo* (pl. *sväler*), n. Nk.; *sväron*, n. Kl. I andra munarter *slynnon*, *slinner*, *hölljon*, id.; 2) odon; Vaccinium uliginosum. Vm. *Sväen*, m. Bl.; *udd·bär*. Gstr.: *utter-bär*, n. Vb.; *går-välta*, f. Dl.; *våm·stöt*, m. Jtl.; *blå-buka(r)*, m. pl. Götal.; *slinnor,* f. pl. Hl.; *ö-bär*, n. Bhl.; *blåbär*, n. id. Vg. I Uppl. tillägges *svålon* el. *svålen*. n. Vaccinium uliginosum, men öfverföres i andra landskaper äfven till Vacc. Myrtillus, ehuru mindre lämpligt. En besynnerlig omkastning eger rum mellan alla våra Vacciniers namn. Gl. sv. (Frank.) *svålon*, odon-rijs, Vacc. ulig.; (Till.) *svälon*, *odonris*, id. Jfr *ölbär*.

Svära-sylta, f. sylta af fläsksvål, kött och kryddor. S.Sk. SVÄRD 2, n. (såsom i riksspr.) svärd: ensis. Fsv. *swærþ*; fn. *sverđ*; fe. *sveorđ*; e. *sword*; e. dial. *swerd* (Graven 2, 183); d. *sværd*: fht. *suërt*; nht. *schwert*. Deraf i munarterna: Bókk-svärd, n. Iris Pseudacorus. G.

Svä**L**·påk, m. en påle, som vid *kinning* i fönster- och dörr-hål inhugges i timringen för att gifva styrka åt väggen. Sdm.

Svärd·gräs, n. 1) Sparganium ramosum. Nk.; 2) Iris Pseudacorus. Ul. *Sväl-gräs*, n. Sveal.: *fläje*. Sk.; *sävia-blomma*, f. Bhl.; *bäkk·lilja*, f. id. Ul. Gl. sv. (Frank.) *gule sverdz-lillior*. Iris Pseudacorus.

Svärla, f. väfspröte. N.Hl. SVÄRMUG, adj. som rucklar, lefver oordentligt. Vm.(Norbergs s:n).

SVÄRON, s. *svärd* 1.

SVÄRRA, s. *sverra* 1.

SVARVA AV, v. a. torka af, stryka af. G. Fn. *sverfa* (*svarf*, *sorfit*), fila; fht., fsax. *suerban,* torka af, stryka af, torka; eg. hastigt fara af och an eller i en krets; mht. *swerben*, hvirfla, röras i en krets; moes. *svairban* (*svarf*, *svaurbun*, *svurbans*), aftorka. Jfr *swirvel*, *sörv*. Svarv, n. den sneda och plana slipningen, som bildar eggen på eggjärn. *Ägg-svarv,* n. Hs. (Db.,Jerfsö). Fn. *svarf*, n. filspån. SVÄSNAS, v. d. 1 aftaga, lägga sig; om svulnad. Hs.(ljusdal). I andra munarter *smågna*. Jfr *svinna*.

SVÖBA, *svöp*, s. *svepa* 1.

SVÖLO, s. *salu*.

SVÖMMA, s. *simma* 2.

SY 1, v. a. o. n. 2 1) (såsom i riksspr.). I några landskapsmål är ordet ej brukligt, utan i stället *sömma*. 2) sticka. "Sy stromper, vantar". Öl.D. *sye*; fe. *sivjan, seovjan; fht. siujan, siwan, siwian: e, sew; lt. suere; lit. suti; moes. siujan; skr. siv, sy (hvaraf partic. sjûta, sydd;* vidare *sjûti*, syning). Hit hörer troligen gr. ***σύ-ειν*** i sammans. ***κασ-σύ-ειν*** (i st. f. ***κατα-σύ-ειν***) sammansy. Sjung, m. 1) styng, nålstyng. Sdm,,kl.; 2) håll och styng (Pleuritis). Nk.

Sul, m. 1) syl; 2) listig menniska. Sm. Fht. *siula*, *sûla*, f. syl.

Sy·bullt (pl.-*ar*), m. stoppad och öfverklädd järn- eller blyklump att nyttja vid syning. Sm.

Syl-mån, m. en liten smula, helt litet. "Hä var på'n sylmån när, han skull a ståkke kniven i pulsådra", helt litet feltes att han ej med knifven träffade pulsådern. "Gjer 'óm en sylmån länger!" gör honom en smula länger! Vb. SY 2, s. *sud* 1.

SY, *sya*, *syd*, *syding*, s. *siođa*.

SYA, s. *sua*, *syka* 1.

SYBA, a. *supa*.

SY·BULLT, s. *sy* 1.

SYD, *syda*, *sydand*, *sydkrokog*, *syid*, s. *sud* 1.

SYFTA 1, s. *siå*.

SYFTA 2, s. *syfte*, *söfta*.

SYFTE, n. ögla, t. ex. på en knapp, i skällor eller ringklockor, hvarmed kläppen fästes. Hs.,åm.,fl.(Ingo). I andra munarter i Norrl, och Sveal. *söft*, i Hs. (Db.) *sifte*, id. I Ög.(Ydre) betyder *söfte*, n. snöre att sammandraga vargnät. N. *syfte*, band till att refva segel; d. *svöft*, n. den del af seglet, som man kan refva för att minska vindfånget; gl. d. *søft*, id. (Moth). Syfta, v. a. 1 refva (segel). Ög.

Syfte-gång, m. en rad band, som på seglet är uppknuten. Ög. SYGA PÅ, s. *syka* 2.

SYGG, *sygged*, *syggjed*, *syggi*, s. *sögg*.

SYGÅLN, s. *sjuk*.

SYKA 1 (ipf. *sök*), v. n. 1) kasta sig ner från en höjd, dyka. "Han sök ner i vannet, så ja så'n ej"; 2) hastigt begifva sig undan. "Han sök bórt". Sk.

SYKA 2 el. *syka på* (ipf. *sykte* el. *sykte på*), v. n. rusa på; om hundar. "Hunden syker på björnen". Hs. *Sökj* el. *sök*. Jtl.; *syga på* (ipf. *sög på*), id. "Hunden (hongen) sög på mej. Den rälie karen sög på mej". Sk. *Söga* (ipf. *sögte*), id. Hl. Jfr *söka* 1. 3) som är samma ord. Troligen är *syka* 1 beslägtadt eller kanske samma ord.

SYL, s. *sul* 2.

SYLIKT, s. *säma*.

SYLL, *sylla*, *sylla-sten*, *sylt-mur*, *-slagen*, *-stókk*, *-timmer*, s. *svilla*.

SYLL, *sylv*, s. *silv*.

SYLLE-ÅTTA, räkneord, sju eller åtta. Bhl.

SYLLGO, f. sölja. N.G. *Sölgå*. S.G.; *sålja*. Fl.(Öb.); *sya*. Dl.(Elfd.). Fn., n. *sylgja*. Sy-torn, n. torn i en sölja. Dl.(Elfd.). N. *Sylgjetonn*.

Såli-bält, n. bälte, bestående af en läderrem, fullsatt med mässingsspännen. Fl.(Öb.). SYLT, *sylta*, *sylten*, s. *svälta*,

SYLTE-MILK, f. uppkokt, afsvalnad och med salt blandad fårmjölk. Sk. D. d. *sylte-melk*. Jfr *siođa*, som är roten. Sylte-milks-kópp, m. ett slags stickad ullmössa med platt botten i kullen, fordom mera allmänt brukad. *Sylte-kópp*, m. id. S.Sk. Jfr Nicolovius, s. 22. SYLMÅN, s. *sy* 1.

PAUS

SYM, *syma*, *symlig*, s. *säma*.

SYN·GóTT, s. *sin·gótt*.

SYNIG, *synjal*, s. *synä*.

SYNIS, m. i. q. *söinäis*. "Vör ska ga på synis". S.G. Jfr *dau-äis*.

SYNLIG, s. *siđ*.

SYNNAN, *synner*, *-le'n*, *-länning*, s. *suđ*.

SYNNDA, *synnja*, s. *simma* 2.

SYNT, a. *sið*, *söka*.

SYNA el. *sönä*, v. a. 2 vägra, afslå. G. *Söna* (ipf. *sönte*, sup. *sönt*), v. n. 1) söla, dröja. "Söna (el, sön) inte!" Sm.; 2) afsäga sig el. genom försummelse förlora. S.Nk.; 3) försumma arbetet i grufvorna, då de utsatta grufparen borde vara inne. Deraf a) *söning*, f. sådan försummelse. Nk.,vm.; b) *sönad,* adj. (eg. p. p.) försummad. "Gruvan ä sönad", säges om en grufva, när inmutarens rätt är försuten, så att hvilken som hejst kan begära ny mutsedel derå. Vm. Fsv. *synia*. L.L. Alex. 237, 1170; *sönia* el. *söna*. S.S. 1, 164. Sv. Pr. L. LIX, s. 71. S.F.S. 6,205. Didr. af B. 97, 19; fn. *synja*; fd. *synä* (Harpestr.), *søniæ* (Mlb., Bib. Ov. Dansk Gloss.); d. d. (Slesvik) *syne*, *söne*, id.; mlt. *sonare*, id. t. ex. "sonare teatem", respuere testem. Är troligen samma ord som *sona* q. v. Roten är troligen ett förloradt starkt fornnordiskt verb *sjuna* (*saun*, *sunit*), neka, afslå; jfr moes. *sunjon*, försvara, urskulda sig (ty man försvarar, urskuldar sig genom att förneka det, hvarför man orättvist anklagas); *saonjuns*, f. rättfärdigande; *saun*, n. lösen: ***λύτρον*** fn. *synd*, f. synd (det som behöfver försonas). Synig, adj. försynt, blyg. Bhl.

Synjal (el. *synjall*), adj. tung, mödosam. Vl. SYPELL, m. sudd (t. ex. af blånor), hvarmed något bestrykes. N.G.

SYPPA, s. *supa*.

SYPPTA, s. *sið*.

SYRE, n. coll. i sjö fastpåladt sänke eller rishop af gran och tall för att *syras*, sålunda ditlocka fisk och deromkring meta eller lägga nät. Hs.,jtl.,hj. *Sire*, n. id. Hs.(Db.). Jfr *sur*.

SYRE·FETT, s. *su* 1.

SYR-FÄLLA, *syr·fälle*, *syr-fällning*, *syrkä*, *syrmä*, *syr-smörja*, *syr-stronk*, s. *sur*.

SYRING, m. liten gosse; liten stackare. Sm.,hl.,ög. *Siringe*, m. id. Sm. Jfr *viring* 1. Pójk-syring, m. liten pojke. Sm.,hl.

Sat-syring, m. större stygg pojke. Sdm. S. *sate*. SYRP, *syrpa*, *syrpe*, s. *sórpa*.

SYRSE-BLOMMA, s. *serssa*.

SYR·TÄKKE, s. *sur-täkke*.

SYRVEL, m. cirkel. *Syrsel-dans*, m. 1) dans af elfvor; 2) sådana hvirflar i vattnet, der det strömmar fram, men hindras vid ena sidan så det liksom dansar. Dl.(Elfd.). Jfr *swirvel*, *ellen*.

SYSKA, s. *suga*.

SYSKA-BARS·BARN, n. pl. sysslingar. Ul.

SYSSLA, v. n. o. a. 1 1) (såsom i riksspr.) förrätta, göra, uträtta en sak, ombesörja; deraf *å-syssla*, v. n. sluta att arbeta. Sk.(Ljunits h.); 2) stilla (boskap); fodra (kreatur), gifva åt dem nattfoder och lägga ströhalm under dem. Svea-,Götal. Fsv. *sysla*, sysla, uträtta, göra. GL. S.F.S. 6, 333; fn, *sýsla*, id.; *sus*, arbete (Egils., lex. 80); d. d. *sysle*, förrätta ett arbete; *af-sysle*, göra sig färdig med sitt arbete.Sysle-dags, adv. den tid på qvällen, då man gifver nattfoder åt kreaturen. "Nu ä dä sysledags". Dls.,nk. *Sussledags*. Vg.

Sysle-dåse (pl.-*dåsar*), m. stackare; skällsord. Sk.(Ox.).

Syssel-kar(l), m. eg. skötsel-karl; så kallas närmaste slägtingen till någon ålderstigen, eller ock den som har vård om en sådan menniska. V.Dl.

Syssle-påg, m. gosse, som biträder ryktaren att fodra kreaturen. Sk.

Åisil (pl. *Åislar*), m. innebyggare på ön Ösel. G. Fn. *Aðal-sýsla*, hufvudlandskapet på Estlands kust midtemot Dagö och Ösel, hvilka öar benämndes *Eyrsýsla* (præfectura insularis), hvaraf namnet troligen är bildadt. C. *Säve*, Yngl. s. 46. SYSSLA (pl. *syssler*), f. 1) arter af Cephalanthera; 2) de stora arterna af Campanulæ. Ö.Sm.

SYSTER (pl. *systror*), f. syster. Sdm.,fl.(Öb.). Fsv. *sustir*. Runurk. 1724, 1747; *systir* (pl. *systrir*; stundom *systror*. Fin. handl. 1, 15, 19); fn. *systir*; fht. *suestar*; nht. *schwester*; fe. *sveoster*; fsax. *suester*; e. *sister*; Helgol., nfris., d. *söster*; moes. *svistar*; preuss. *sostro*; ryss.,slov.,böhm.,ill. *sestra*; lt. *soror* (af *sosor?*); skr. *svasri*. Sysslung, m. syssling. Dl.,vg. Fsv. *syslungi* (*syslingi*, *systlungi*, *systrunger*, *systrungi*, *systlingi*). VGL.VML.SML. S.F.S. 4, 4i0, 682: fn. *systlingr*.

Systra-byte, n. kallas det då två bröder ägta två systrar. Kl. SYTA 1 (ipf. *söt*, sup. *sytt*), v. n. o. a. 1) sörja, vara bekymrad, ängslas, vara otålig, rädd, dra sig för, ogerna göra något; äfven vara håglös, tveksam. "Ja syter för att göra så", gör det med motvilja. "Hon syter för allt", grufvar sig för allt "Han syter (el. syter för) å gå å tigga". Vg.,sm.,hl. I Vg. uttalas ordet vanligen *suta*. "Suta för en sak", hafva afsmak för, vara ledsen vid. *Syta sig*, beklaga sig, jämra sig. Sm.(Vestbo). *Syt*, v. n. sucka. Fl.(Öb.); 2) hafva omsorg för något, vårda, sköta, ansa om (barn och sjuka); bestyra: innefattar all slags omsorg, nödig och onödig. Ordet brukas i denna bemärkelse i nästan alla landskaper, men i några munarter med svag böjning; således heter ipf. *sytte*. Sm.; *sutte*. Vg.; *sytäð*. Dl.; *sytä*. Vb. "Syta någon", försörja, föda någon. "Nu har fólket å syta", säges när menniskor omtala saker, som ej angå dem. "Syt du de, ja syter allt me!" sköt du dig, jag sköter nog mig. "Den dära syter nog ja", den der rår jag nog på. Sm.,ög. "Syt bånom", sköta, vårda barnen. Vb. *Swit*, Nb.(Piteå); *söit*, id. Nb.(N.Cal.). *Suta*, a) id. "Sut barn·ungen. Mor suter (el. suter óm) kräka"; b) taga vara på sig, vara stilla. "Sut däk!"; c) rymma uti, innehålla. "Kann du suta potätera i kórgen?" Vg.(Skarab.). *Syt säg*, berga sig, begå sig. "Jig syt mäg no sjelvvän". Vb.; 3) hopdraga smör och ost af de på *syting* mottagna kreaturen. Allt hvad som sålunda samlas, kallas med ett gemensamt namn *sóvel*. Vl,(Elfd.). Fsv. *syta*, sköta, vårda. HL.; fn. *sýta*, a) plåga; b) sörja öfver eller i anledning af något, ängslas; c) *sýta um e-t*, draga omsorg om något (af *sút*, f. a) sjukdom; b) sorg, bekymmer); n. *syta*; lapp. *sytet*. Bån-sytar, m. barnskötare. Vb. *Bån-syterska*, f. barnpiga. Jtl. *Bån-ytersk*, f. Vb.

För-syta sej, v. r. 2 berga sig, försörja sig. "Försyta sej sjelv". Sm.

För-sytning, f. försörjning, bergning, underhåll. Sm.

óm-syt (ipf.*ä*), v. a. sköta om, sorgfälligt sköta. Vb.

O-syten, adj. vårdslös, liknöjd om sig sjelf, orenlig. S.Hl.

Sydna (i st. f. *sytna*), f. skötsel, omvårdnad. S.Bhl.

Syta, f. 1) omsorg, möda. *Syda*, f. id.

"Koga min gryda. Du vajst mi syda, Bana ä mång, Å faren ä vrång". Hl.(Värö).

2) vård, försörjning, bergning, utkomst. "Gua lóv! Ja har mi syta. Ho har si syta". Sm. N. *sut*, f. omsorg.

Sytar (def.-*in*), m. försörjare; en som öfvertagit en annans hemman eller egendom mot förbindelse att gifva denne underhåll. Fl.(Öb.). N. *sytar*.

Syte, n. litet barn. Hs.(Db.).

Syten 1. "Vara på syten", vara hafvande. "Vara på syt-vägen", id. Hs.(Db.). "'O ir på syten" el. "'o ir på syt-väg", id. Dl.(Våmh.). Jfr *krippug*.

Syten 2, adj. som grufvar sig vid påkommande göromål eller arbete; som drar sig undan dervid; rädd, obenägen för; olustig. Vg.,ög.(Östkind,Hammarkind),sm. *Suten*, id. "Han ä suten för den saken". Vg. N. *syten*.

Syt-kall, m. barnpiga eller den som vårdar barn. Dl.

Sytlig, adj. som sköter, drager omsorg om, "syter sig". Ög.(Ydre).

Sytning, f. 1) försörjning, bergning, utkomst. Sm.; 2) undantagsförmåner (vid försäljning eller annat upplåtande af fast egendom). Götal. *Födo-råd, födo-mål*, n. Dl.; *lagan*, Ul. (Rosl.); *levisjon* el. *livjson*, f. id. G.; 3) göromål, omvårdnad , befattning. "Mia sytningar". Ög. *Syting*, f. vård, skötsel. "Hon har getter utsatta på syting". Vl. Fsv. *sytning*, f. skötsel, omvårdnad. HL.; n. *syting*, omsorg; fn. *sýting*, sorg, omsorg; *sýtning*, försörjning.

Sytsam, adj. 1) grufsam, som jämrar sig vid påkommande göromål. Sm.; 2) håglös, vårdslös. Vg.(Elfsb.); 3) ledsam, besvärlig, mödosam; 4) som vårdar sig om någon. "Ho ä allt sytsam óm barna"; 5) hushållsaktig. Sm.

Sytäs-geru el. *sytnings-geru* (n.-*t*). adj. som erfordrar mycken skötsel, sorgfällig vård; om menniskor, växter m. m. "Sytäs-gerut bån", kinkigt barn, som kräfver mycken vård. "Sytäs-geru blomm". Vb.

Sytäs-grann, adj. svår att sköta, kinkig. Vb.

SYTA 2 (pl. *syter*). f. års-skott på gran och tall. *Gran-syta, tall-syta*, f. Vm.(Nora).

SYTA 3. Utrop, hvarmed boskap lockas. Sm.,vl. *Syta*, *sytta*, *sitta!* Sm. Jfr *saud* 2, sid. 556 b.

SYTTA, s. *sutta* 1.

SYTTAN, s. *siu.*

SYVA, s. *sviva* 2.

SÅ 1 (pl. *sär* el. *säer*), m. så, vattenså. Sm.,ög.,vg. *Så* (pl. *såar*), m. Dl.(Mora). Fsv. *saa* m. Legend, s. 850; fn. *ságr* och *sár,* m., n. *så* (pl. *sær* el. *sæ*); frans. *seau.* Skul-så, s. *skola* 5.

Så-ör, s. *öra*.SÅ 2, v. a. 2 (såsom i riksspr.) beså. *Sedä*, id. S.G. Fsv. *sa*; fn. *sá*; fe. *sâvan*; fsax. *saian*; fht. *sâan*, *sahan*, *sâwan*; nht. *säen*; d. *så*; e. *sow*; moes. *saian*; lt. *serere*. Efter·säd, f. den sämre säden vid kastning, men bättre än *skälde*. Sm.

Ensäde, *ensädes*, *ernades-gärde*, s. *en*.

Höst-såning, f. den sådd som sker om hösten. Sm.

Ses-ann, f. sädesand. Vb.

Sådur, f. pl. sådor. Sdm. *Såer*, f. pl. Sm.; *såer*, *sauer*, *söver*, f. pl. Sk.; *såga* (mest i pl. *sågor*), f. Sm. Fsv. *saþ*, f. ÖGL.; fn. *sáđ*; n. *såd*; d. d. (Slesvik) *såd* el. *såi* (pl. *såder* el. *sår*); d. *såder.*

SåĐu-bräĐ, n. sådbröd. Dl.

Sådu, adj. sådig. Vb. *Såen* (n. *sået*). S.Sk. Fsv. *sadhogher*. Ivan 2103, 2107; d. *sådet*.

Så-gille, s. sid. 228.

Så-halv-skäppa, f. såningskorg. Vg. *Så-skäppa,* f. Vg.,sm.; *så-skäpp,* f.; Jtl.; *så·kar*, n., *så·sälla*, f. Sm.; *säding*, *så-säding*, m. Kl.; *säs·skäppa*, f. Nk.; *sädes-ask*, f. id. Vg. Jfr *sädes-spann*, under *spann*.

Så-låp, *så·löb*, *sä·löb*, *säe-löb*, **säja·löbe**, s. *laup*.

Säd, f. (såsom i riksspr.). *Se* (def. *sea*), f. Hs. Fsv. *sæþ*; fn. *sædi*; fe., d. *sæd*; moes. *sêþs*.

Säa-gök, m. gök, som gal i söder första gången man hörer honom om våren; tros bebåda god skörd. Sm.

Säa-sä, f. utsäde. Ög.,hl. m. fl.

Säd-brea, s. *brejd*,

Säderna (el. *säerna*), f. pl. def. de varma dunster, som om våren, vanligen i början af maj vid såningstiden, uppstiga från åkrarna. "Nu driver säerna, nu ä dä ti att så korn". S.Sk. N. *sågjidden*.

Sädes-knäppare, m. en i åkrar och ängar allmän knäppare, som lägger sina ägg höst och vår bland sädesrötterna på åkrarna och bland gräsроку stubbar och gräsbrodden på ängarne. Ur dessa ägg utkläckes en hvit eller gulaktig larv, som håller sig under jordytan och afäter sädes- eller gräsbrodden. Arrhenius 2, 102.

Sädes-männ, m. pl. trollsländor: Libellula. Sk.(Ox.). *Sä-mann* (pi.-*a[r]*), m. id. Sk.(Bara).

Sädes-vån, f. säd; något som är af säd. "Han har inte fått se nåa sädes-vån på lång ti". Sm. Jfr *vån.*

Säd-stabbe, s. *stabbe*.

Säd·truten, s. *tryta* 1.

SäS-geru, adj. sädesgirig; om jord som bör tjockt besås. Vb.,nb.

Säs-älla, f. sädesärla: Motacilla alba. Nk.

Tre-säde, s. *ensädes-gärde*, under *en*.

Tvi·säd, f. säd, oftast bestående af blandad hafre, ärter, korn och vårråg. Dl.(Leksand). SÅAR, s. *sioða.*

SÅBB (el. söbb), m. påk; egentl, en käpp med lösa järnringar i en ygla på ändan af densamma; nyttjas när man åker efter renar. Kring såbben lindas tömmen, hvarmed man styr och jagar renen; skramlet af ringarne är i stället för piska. Vb.,nb. Ordet är lånadt af Lappskan. Lapp. *såbbe*; käpp; fin. *sowa*. Såbb (el. *sobb*: ipf.-*ä*), v. a. stöta, slå dugtigt. "Han såbbä nävan i bolä. Han såbbä spjutä midti hasshn å bjernom. Han såbbä spiken ti väggom". -Vb. SÅD,*såda*, *såd-skinn*, s. *sioða.*

SÅDUR, *såđu-bräđ*, *såen*, s. *så* 2.

SÅG, *såga* s. *siga*.

SÅG, *sågal*, *sågalt*, s. *suga*.

SÅG-FNAS, -*klinga*, -*mjöl*, s. *saga*.

SÅGG, s. *su* 1.

SÅJDE, *såids-vid*, *såis-ating*, *såk*, *såka*, *såket*, s. *sioða.*

SÅK, s. *såka* 2.

SÅKA 1, v. n. 1 1) suga in, dricka in. "óljan såkar in i lädret. Regnet såkar in i jorden". Sm.,hl. *Sukkta in*, id. Sk.; 2) försvinna, upphöra. "Regnet såkar av". Sm. Jfr *suga*.

SÅKA 2, v. n. 1 långsamt och trögt färdas fram; göra något långsamt och utan drift; söla. Svea-,Götal. *Soka*, id. "Han sokar mä sin gamle kamp". Nk. *Soka*, *sokka*, id. Vg.(Vadsbo) dls.; *söka*. Bl.; *sjåka*. Hs.(Db.); *sjåkka*, id. Kl.,sdm. Troligen samma ord som *soka*, *soga*, *såga*, sakta framrinna; s. *siga*. Såk, n. dröjsmål. *Såk i såk*, adv. långsamt. "Dä går för dej sóm såk i såk". Sm.

Såka 3, f. sölaktigt, långsamt fruntimmer. Sm.,bl. *Såkka-dóll-fot*, m. id. Sdm.(Björkvik).

Såkel el. *sokel*, m. trög varelse, menniska el. djur. *Sokel!* utrop till en sådan; ungefär detsamma som: "nå, kommer du fram? gå på! rör på dig!" Nk. *Såker*, m. senfärdig, stackare. *Såke-lore*, m. id. Dls.,vg.; *söke*, m. id. Bl.

Sykig, adj. 1) långsam, senfärdigt, rög. "Arbetet går såket". Sm.,bl.,vg.,ög. *Sokuger*, id. S.Nk.; 2) halfrusig, ankommen. Kl.

SÅKA 4, s. *sioða*.

SÅ-KAR, s. *så* 2.

SÅK-VARMT, s. *sioða*.

SÅLA 1, v. a. 1 1) kasta, slänga, kasta något ifrån sig med ifver. "Han sålade stenen långt ut i sjön. Såla å'et, hvart du vill"; 2) talesätt: a) *såla till* (el. *te*), slå till, hugga, sticka till. "Uan såla te'n". Allm. *Såla dill*, id. "Han såla dill vä knivom". Vb.; b) *såla sta*, löpa åstad.

rusa till. "Såla å, på, bórt", springa fort. "Han sålade å allt hvad han kunde. Hon såla i väg. Först gikk ja dit, sen sålade jag hem. Han kóm sålanes". Allm.; c) *såla med*, stryka med, sätta lifvet till. Hs.(Ljusdal). Sål, n. kastande, slangande. "Hva ä dä dä för ett sål?" Kl. SÅLA 2, a. *såle* 2.

SÅLA, *sålu-bol*, a. *salu*.

SÅLARE, s. *såle* 1.

SÅLD, n. såll. Dl.,fl.(Öb.,Nl.); deraf *gryn-*, *kwónn-*, *myêl-såld*, n. Dl.; *sald*, n. såll. G. *Säll*, m. grynsåll; *sälla,* f. fint såll. Sm. Fsv. *sald*, n. såll. Cod. A. 27, f. 123; fn. *sáld*, n,; d. *såld*; n. *sælda*, f. Bo-såll, s. *bo* 3.

Fóge·såll, s. *foga*.

Hämte·såll, s. *emter*.

Knóppa-såll, n. såll för linfröknopp. Ög.(Ydre).

Sålla, v. a. o. n. 1 1) (såsom i riksspr.) låta gå genom såll; 2) medelst såll och sax m. m. på vidskepligt sätt söka utforska hvem som stulit en sak. Vg.,sk.,fl.(Öb.). *Löpa såll.* Vg.; *laupa sald*, id. G. *Sällda*, sålla.Dl.; *sälla*, id. Vg.,sm.,kl. Fsv. *sællda*, sålla. Birg. Up. 1, 399; 3, 351; *sälla*, id. Cod. A. 27, f. 123; fn. *sælda*, *sálda*; d. *sælde*; n. *sælda*, id. Jfr *skärsel* 2, sid. 616.

Sälling, m. litet såll. Deminutivum. Ög.(Ydre),sm. SÅLE 1, m. 1) block, ovanligt stort styeke. Kl.; 2) stor, framfusig person. Ög.(Ydre); 3) huggare, baddare, ovanlig menniska, som eger någon förmåga eller egenskap i högre grad än mängden. "En såle te varä rik, ilsken, stor". Nk. *Sålare*, m. stor, grof karl. Ul. Fn. *svoli*, m. a) träkloss; b) grof, åbäklig menniska (E. Jonsson, 572).

SÅLE 2, m. sula, skosula. Götal. *Såla*, f. id. Allm. *Söll* (el. *söl*)t f. S.Sk. Stundom höres *såle* (pl, *sålar*), m. Fsv. *sula*, f. Skråordn, s. 20; *sol*, m. Ivan, 47; fn. *sóli*, m.; fht. *sola*; nht. *sohle*; holl. *zool*; d. *såle*; e. *sole*; lt. *solea* (i st. f. *sodlea*, eg. det hvarpå man går, skosula); it. *suola*; sp. *suela*; moes. *sulja*. Såla 3, v. a. o. n. 1 1) sula. Allm.; 2) *såla skor*, snarka. *Gråna*, id. Sdm.(Ornö).

Sål·bänk, m. den tjockaste delen baktill af af en till sulläder barkad hud. Sdm.

Sål-handske, m. halfhandske af tjockt läder att nyttja vid skoarbete och bektrådens åtdragning. Ög. *Handt-läder*, n. Götal.; *sy-handske*, m. Sk.

Sål-skreen, adj. eg. sulskriden; säges a) om skor med lossnade sulor; b) äfven om annat utnött. Hs. SÅLE 3, s. *salu*.

SÅLI·BÄLT, s. *syllgo*.

SÅLK, s. *surk* 1.

SÅLKA (ipf. *sålktä*), v. a. grofkarda (ull). G. *Rammsa*, id. N.G. Sålkä, f. storkardad ull till stoppning (större än *sajg*). G. SÅLL, *sällsam*, *sållu*, s. *saula*.

SÅLLA, f. hönsmat. *Sålla*, v. a. 1 laga till sådan föda. Sm.

SÅLLA, s. *sålld*.

SÅ-NE, adv. på det viset, sålunda. Hs.(Db.). *Sôn*, id. Dl. Fn. *sona*; n. *sone*.

SÅNG, *sångla*, s. *singa*.

SÅNG, *sånk-lastad*, s. *sinka*.

SANKA, s. *sanka*.

SANN, *sånn-djuper*, *-håla*, *-tak*, s. *sand*.

SÅNN·BóRA, f. (eg.sand-borr) öppning för träckens utgång hos fiskar. Vg. *Kull-bóra*, f. id. Hs.

SÅPA, *såpå*, s. *supa*.

SÅPE·TVÄTTA, s. *tvätta*.

SÅR, s. *sådur*.

SÅR, *såra-vatten*, *särk*, *sårvigr*, s. *saur*.

SÅRE-TRÄ, s. *trä*.

SÅR-TÅEN, *gå på sår-tåen*, s. *ganga*.

SÅS, konj. såsom, så att. Dl.

SÅT, *såta*, *såtan*, *såt-hövvel*, *sått*, s. *sittja*.

SÅTA, v. n. 1 1) sudda. Fl.(Öb.); 2) söla, släska. Norrl.; 3) brukas äfven såsom verbum descriptivum. "Han såtar å gar", han går sakta och vårdslöst. Fl.(Öb.). Jfr *sutta* 4. Såttär (ipf. *såtträ*), v. n. 1) skära sig; om mjölk; 2) gryna sig; om filbunke; 3) gå sönder under forsling och skakning; om bär och andra smulade, blandade och derigenom osmakliga födoämnen. Vb. SÅV-LESS, s. *sä* 1.

SÄ 1, adv. så. Vb. Fsv. *sva*; fn. *svá*. Jfr Rdq. 2, 494-595. Säddän, adj. sådan. Vb. Fsv. *svadana*, id. Sv. Dipl. 4, 129.

Säddan, *säddänä*, *sänna*, adv. så der, på detta sätt. *Säjna* id. Vb.

Sä-less, adv. således. Vb. *Såv-less*, id. Vl.

Sä mått, adv. så mycket, så vid pass. Vb. SÄ 2, konj. sedan. Dl.

SÄ 3, s. *sjö.*

SÄA-GÖK, *säa löpe*, *säa-sä*, s. *så* 2.

SÄBY, n. propr. by- eller sockennamn i Uppl.Sdm.,Smål.,Verml. Fsv. *Sæby*. Dipl. succ. IV. P. II. Af *sæ*, m. sjö.

SÄD, *i säd*k adv. i sänder. Dl. I Uppl.,Södermanl.,Stockholm med flera ställen säges genom ett felaktigt uttal *sönder*, t. ex. "en i sönder, litet i sönder". Fsv. *sænþær*, *sændær*, *sændir*. VGL. UL. SML. Gl. Ordspr. 599; fn. *senn* el. *seđr*, id. Jfr *sinn* 1.

SÄD-BREA, s. *brejd*.

SÄDDÄN, *säddänä*, s. *sä* 1.

SÄDERNA, *säd-stabbe*, *säerna*, *-männ*, *-vån*, *säding*, *säd-truten*, *säe-löb*, *sä-löb*, *säs-skäppa*, s. *så* 2.

SÄGG 1, m. 1) gräs, som stått öfver vintern och frusit. Vg.; 2) småsäf i ängar. Sm.(Vestbo). Jfr e. dial. *segs*, säf, vass {*Prior*, Popular Names af British plants, 201); gl. e. (Wycliff's öfvers, af bib. Exod. 2, 3) *segg*, id. "Sche took a leep of segg", i. e. she took a basket of rush; fe. *secg* (*säcg*), m. a) kort svärd; b) starr.

SÄGG 2, m. skäll-tralg, halsklafve (rem eller järnlänk), halsband att deri binda skällan. *Bjäll-sägg*, *bjall-sägg*, halsklafve på kor. Jtl.

SÄGG 3, n. sinkning af sönderslagna stenkärl med tråd eller messing. N.G. *Säggä*, v. a. 1 sinka i hop. S.G.

SÄGA INN, s. *sigja*.

SÄIDE, f. sida. "Ställa pa säide", ställa i ordning, städa. G. Fsv. *siþa*, f.; fn. *siđa*, f. *sida*.

SÄIGA, *säjna*, s. *siga*.

SÄJA-LÖBE, s. *laup*.

SÄK, s. *sek*.

SÄKA, *säkå*, s. *sögg*.

SÄKK 1, m. (ausom i riksspr.) säck. Fsv. *sækker*; fn. *sekkr*; fe. *sacc*; fht. *sak*; nht. *sack*; lit. *'zakas*; gael. *sac*; bret. *sack*; mag. *zsak*; lt. *saccus*; gr, ***σάκκος***; georg. *sako*; hebr. שק; köpt. *sok*. Deraf i munarterna: Fon-säkk, s. *fon*.

Håkkna-säkk, m. ihålig "rimme" utan stammar på en vagn. Sm. S. *hol-horne*.

Säkk-kärra, f. kärra på hvilken järn och malm köres. Vm.

Säkkä upp, v. n. 1 taga en säck bättre på sig, försöka att få honom att ligga jemt och beqvämt för att lätt kunna bära honom. S.G. SÄKK 2, adj. sist, ytterst (i leken). "Du blir säkk". Götal. Jfr *senka*.

SÄKK, *säkka*, *säkkig*, s. *sinka* 1.

SÄKK-KÄRRA, *säkkä upp*, s. *säkk* 1.

SÄKRA, v. a. 1 försäkra. "Han har säkrat me". Sm.(östbo). Af fsv. *siker*, säker. MELL.; lt. *secur-us.*

SÄKSAM, s. *seka*.

SÄL (pl. *ar*), m. sjel, sjelhund; Phoca. Bhl.,

PAUS

vg., m. fl. *Sil*, m. Nb.(Råneå). Fsv. *siæler*, *siæl*. HL. Bjærk. R.; *siel*. Stads L. Kg. B. 17; fn. *selr*: d. *sæl*; fe. *sëohl*; e. *seal*; fht. *sëlah*; ns. *salhund*. Jfr fsv. *sæ*, sjö; s. *sjö*. In-skärs-sjel el. *skärving*, m. ringlad sjel: Phoca annellata. Nilss. Bl. *Svart-nólled-säl* el. *den nóllede säl*, m. id. Benämningen af dess hvita ringar, som likna nollor. Enligt Sv. Nilsson. *In-skärs-sjel* kallas han, emedan han uppehåller sig inomskärs.

Sjal-sko, m. sko af sjelhund. Vb. Jfr *ygel*.

Själ-and, s. *and* 2.

Själ-kut, m. sjelunge. Vb. *Själ-kute*, f. sjelhona. Ög. *Själo* f. id. Fl.(Qv.).

Själ skrev, s. *skräva*.

Sjö-själ el. *ut-skärs-själ*, m. grå-sjel: Halichærus grypus. Bl. *Krum-nos*, m. Bhl.

Säl·fångst, m. fångst af sjelhnndar. Hl. D. *sælfangst*.

Säl-hund, m. sjelhnnd. Hl. D. *sælhund.*

Säl-hunds-kött, n. kött af sjelhund. Hl. D. *sælhundskiød.*

Säl-skinn, n. ajelhundskinn. Hl. D. *sælskind*. SÄ**L**, s. *sall.*

SÄL, *säl-dö(d),* -döing, *-fjeling*, s. *sjalver*.

SÄLA, s. *sälja*.

SÄLDA, *sälde*, *sälder*, *sälle*, *sälle-vide*, *sälg-löv-bröd*, *sälk*, s. *sall.*

SÄLG, f. ett slags handskära, mindre krokig än vanliga *skerun*. Vb.(Undersåker). S. *sigel*.

SÄLIG, *sälu*, *säluer*, s. *salig*.

SÄLJA (ipf. *sallde*, p. p. *salld*), v. a. sälja. Hs.(Db.). *Säla* (ipf. *sälldä*, sup. *sällt*). G. Fsv. *sælia*; fn. *selja*, öfverlemna; sälja; fht. *seljan*, *saljan*; fe. *sellan*; e. *sell*; d. *sælge*; d. d. *sæle*; moes. *saljan*.

SÄLL, adj. fägnesam. Dl.(Elfd.). *Säl*, adj. 1) säll. Hs.(Db.); 2) lyckosam. Dl.(Våmh.); 3) glad. V.Dl.,vl.; 4) begifven på, kär uti. "Säl i penga". V.Dl. Fsv. *sæl* el. *sæll*, säll. S.S. 1, 65. Med. Bib. 1, 37, 215; fn. *sæll*; e. *seely*, id.; moes. *sels*, god, duglig, brukbar. Jfr *salig*. Usla, v. a. *Usla ner*, smutsa ner. Vg.,dls. *Usla ut* sprida ut förklenande rykten om någon. Vl. *Usla sej*, beklaga, jämra sig, hafva ömkliga åtbörder och dervid visa sig bedröfvad, missnöjd eller usel. Götal. *Ysla sej*, id. Sk. Fsv. *usla sik*.

Wi·säl, adj. 1) usel, eländig, fattig, ömkansvärd. Dl.(Elfd.); 2) blödig, rädd. Dl. *Veslig*, svag. Mp. *Vissle*, liten. Bhl. *Vesal* (n.-*t*) el. *vesel* (n.-*t*), god, älsklig; i synnerhet om barn. Fl.(Kimito). Fsv. *væsler? vasler?* fattig, usel. VGL.; *usal*, eländig; fn. *vesall*, *vesæll*, *veslugr*, id.; n. *vesall*, svag, skröplig; af fn. *ve*, nekande partikel eller måhända substantiv (elände? jfr Stjorn 39), brukadt såsom oskiljaktig partikel och utmärkande brist. I latinet har *ve-* samma betydelse, t. ex. *ve-sanus*, vansinnig; i skr. *vi*, t. ex. *vinasaka*, näslös.

Wisselsklin, adj. esomoftast ynklig; ofta rädd. Dl.

Vissle-gut, m, liten stackars gosse. Bhl. *Vässle-guten*, m. def. id. Vl. N. *vesle-guten.*

Väsil el. *väsel*, m. 1) usling, odåga; 2) stackare, pyssling. Fl.(Öb.). Fn. *vesalingr*, *veslingr*, m, stackare, usling.

Även·säll, adj. driftig. Hs.(Db.). S. *även*.

SÄLL, *sälla*, *sälling*, s. *sålld*.

SÄLLA-FóKK? sälg·svamp: Boletus suaveolens, L. Växer på gamla sälgträd. Hl. Jfr *sall.*

SÄLLA-TRI, interj. serra tre. Öl. Jfr *särra tre*.

SÄLLE-BOT, s. *själ.*

SÄLLE·NYTT, *sällsam*, *sällsom*, s. *själlan*.

SÄLLSKAP, n. 1) (såsom i riksspr.) samvaro med någon; deraf *sällskaps·bórg*, adj. sällskaplig. Vm. Jfr *borger* 2); 2) samling af ogifta tjenare. "Sällskapet äter"; 3) ungdom. Kl. Fsv. *sællaskap*, *sælskap*, n. sällskap. S.S. 1, 183; fn. *selskapr*, n.; d. *selskab*; ns. *selscap*, id.; fsv. *sælle*, m. kamrat. S.S. 4, 42; fht. *gasello*, m.; gl. d. *sælle*, id.; d. d. *sælle*, m. ung karl af 16-20 år. Sällskaps·gynne, n. gästabud; umgänge. Ög. SÄLTA, *sälting*, s. *salt*.

SÄLUAR, s. *salig*.

SÄ-LÄSS, s. *sä* 1.

SÄMA, v. n.m 2 anstå, höfvas, passa. G. *Sämma*, id. Vg.(Kåkinds h.). *Söjmä* (ipf. *söjmdä*), anstå, kläda; *symä*, id. G. Fsv. *söma*, a) anstå, höfvas. S.F.S. 4, 138, 167. Kg. St s. 102. Didr. af B 118: 5; b) täckas, behaga. Cod. A. 37, f. 128: "lat thik søma at høra mik j minom trangom"; fn. *sæma*, a) hedra, bevisa ära; b) finna sig i något, låta det behaga sig, passera; af *sómi*, m. heder; n. *søma*, passa, höfvas; fd. *sømæ* (Mich. Riimv.); d. *sømme*, id. *O-sämlin*, adj. opassande. Fl.(Pargas,Ingo). *O-sämlot,* adj. n. id. Fl.(Ingo). *O-söjmli*, oanständig, ful. G. Fn. *osæmlegr*, opassande, oanständig; d. *usømmelig*.

0-söjmä, v. n. 2 vanställa sig, se illa ut. G.

Sym el. *symlig*, adj. 1) passande; 2) vacker. *Sämlin*, passande. Fl.(Nl.); *sämeligt*, adj. n. Kl.; *sämlot* el. *sylikt*, adj. n. passande, tillbörligt. Fl.(Nl.). Fn. *sæmr*, passande; *sæmligr*, a) som man har ära af; b) ansenlig; d. *sømmelig*.

Säma ópp, v. a. göra passande, god; i tales. "Säma ópp en kniv", genom slipning arbeta upp en knif att han blir tjenlig. "Säma tell en kniv", id. Jtl.

Sämlig, adj. 1) ursprungligen: passande. Vg.(Kåkinds h.) *Sämlin*, id. Fl.(Pargas); 2) dålig. Vg.(Kåkinds h.). Jfr *passelig*.

Säng·säma, s. *säng*. SÄ·MANN, s. *så* 2.

SÄMAS (el. *sämmas*), v. d. 1 komma öfverens, träffa öfverenskommelse, blifva sams om. Fl.(Ingo). Fsv. *sæmias*; fd. *sæmiæs*. Miss·sämis, s. *miss*.

O-sämjäs, v. d. vara oenig. Vb. Fsv. *usæmia*, v. imp. ej åsämja.

U-sämmelig, adj. icke sällskaplig, svår att sämjas med. Hl. SÄMLIG, s. *säma*.

SÄMPER, s. *simper*.

SÄN, *säna*, s. *sina* 1.

SÄNG, f. (3åsom i riksspr.). *Saingj*, f. säng. Vb. Fsv. *sæng*, *siang*, *siæng*; fn. *sæng*; d. *seng*. Deraf i munarterna: Brude-sängar, f. pl. en art kummer: Geum rivale, öfverblommad. Sm.

Drag-säng, f. (ej m.), s. *draga.*

Dun-säng, f. bolster, fjäderdyna. Dl.(Särna),

Fast-säng, f, väggfast säng. Jtl.Hög·säng, s. sid. 248 a.

Krydd·sängar, f. pl. trädgårdssängar, der Lepidium sativum, Myrrhis, Coriandrum, Artemisia abrotanum, Menthæ, Tanacetum, Balsamita odlas. V.Sm.

Skåp·säng, f. säng i 2 våningar, den öfre kallad *tarre*, och med matskåp i ena ändan. Vl.

Stamm-säng, s. *stima*.

Stand·säng, s. *standa*.

Sänga·la(g),? sängkamrat. "Ha (eller få) sängala". Vg.(Elfeb.).

Sänge·puda, f. sängdyna. Sk. D. *sengepude*. S. *puta* 2.

Sänge-rede, s. *rede*.

Säng·gå**L**i (el. *saing-gå**l**i*), adj. färdig att gå till hvila. *Saing-fä**l**u*, id. Vb.

Säng-häst m. ett slags ställning vid småbarns sängar att hindra sängkläderna att nedfalla. Sk.

Säng-klä (el. *säng-kle*), n. sängtäcke. S.Sk.

Säng·laga, v. n. 1 ligga tillsammaa i säng med en annan af olika kön; hafva samlag. Ul.

Säng-lagäre, m. unga qvinnors manlige sängkamrat: ej i ohöfvisk mening. Sdm.

Säng-litä, m. sänghjelpare. G.

Säng-skammel, m. sängpall att derpå uppstiga i en hög säng. Sk. D. *sengeskammel*.

Säng-skåp, n. skåp vid ena ändan af en väggfast säng, bildande en vägg på den tredje sidan. Kan anses som en del af sängen. Götal. *Sängje-skåp* n. id. Hs.

Säng-skänk, m. bräde öfver sängen. Vg.

Säng-stabbe, s. *stabbe*.

Säng-stókk, m. sängstolpe. Hl. *Säng-stakje*, m. id. Dl.(Våmh.). Fsv. *sænga-stukker*. VML.; fn. *sængar-stokkr*; d. *sængestok*.

Säng-stor, m. stafven som är mellan sängstolparne. Dl. Jfr *staur*.

Säng-säma, f. gulmåra: Galium verum. Vg. Ordet förekommer i en gammal ordförteckning, inlemnad till Svenska Akademien. I flera munarter *Jungfru Marias sänghalm* el. *sänggräs*. Hos Tillandz kallas örten *J. Marie sängehalm*, *frille-gräs*, *gul-mådre*, *hvit-mådre*. Jfr *släg-frid*, *särna*, *vagge-gräs*.

Tve-bett·säng, f. tvåmanssäng. Sm.

Vägg-säng, s. *stand-säng*.

Säng·täppede s. *täppe*. SÄNGLUGER, adj. långsam, trög. *Sänglutt*, adv. långsamt. Vm. Jfr *senka*.

SÄNN, n. 1) gång: vicis. "Två i sänn", två på en gång. Hs.; 2) källdrag i åker eller äng. Hl. N. *send*, *sænd*, n. lopp; fn. *senn*, n. gång (vicis). Jfr *sinn* 1. Kille-sänn, n. källsprång. Hl.

Vann-sänn, n. vattenlopp. Hl.

SÄNNA 1, f. bryne af sandsten, liten slipsten, hvarmed lien hvässes. Allm. *Sänn*. Vb.; *senda* el. *sändå*. Fl.; *sinda*, *sinta*, *sänta*, f. id. Nb. N. *sende*, n. (Aasen); *sinne*, *sinnu*, f. (Holmboe), id.; skr. *sâna*, m. slipsten, bryne (af *si* [præs. *sinoti*], att hvässa); hindost. *san*, ett bryne; hebr. צן, *zan*, a) vara skarp; b) hvässa.

SÄNNA 2, s. *sä* 1.

SÄNNA-MER, till och med. "Dä ä muli(t): dä regnar sänna-mer". Nk. Jfr *säntane*.

SÄNNING, f. 1) eg. sändning; tillsänd gåfva (smör o. d.), som skickas af gästerna till bröllop. Hs.(Bj.),vb. *Skikkning*, f. id. Hs.(Db.). *Sänningar*, f. pl. gåfvor af mat vid gästabud sända af gästerna. G.; 2) *ond sänning*, f. sådant lidande, som tros härflyta af trolldom. Hs. *Utsändning*, f. ondt väsende, som gör menniskor skada medelst påförande af sjukdomar, värk m. m. En menniska, som blir hastigt sjuk utan känd anledning tros hafva råkat ut för en sådan *utsändning*. Sm. Fn. *sending*, f. sändning; *illsending*, m. elak gäst, granne o. s. v. (kommen genom en annans förorsakande).

SÄNÄ, f. *släde*. G.

SÄNTA 1, v. n. 1 längta, trå efter. "Gesällerna, sänta te herregården". Hl.(Skummeslöf). Nht. *sich sehnen*, längta.

SÄNTA 2, s. *sänna* 1.

SÄNTANE el. *säntanå*, adv. sannerligen, visserligen, ja. Kl.,sm.(Urshult). Jfr *sänna-mer*.

SÄR 1. 1) adv. *åt sär*, i sär, åtskils. "Skilja åt sär". Sveal.; 2) adj. (pl. *sära*), a) egen, besynnerlig, olik andra; äfven förnäm, otillgänglig. Kl.,sk.(Onsjö,N.Åsbo,Harj,); b) grannlaga, nogräknad, som vill blott litet förtära af det, hvilket bjudes; blyg. Bhl. Fsv. *sær*, adv. (egentl, pronomen reflexivum *sær* [sibi], som nyttjas adverbielt), särskild. ÖGL. B.B. 2; 1. VGL. II. K.B. 36; *seer*, adv. S.F.S. 5, 90; fd. *sær* (Mlb., Bib. Ov.); e. dial, *seer*; d. *sær*. Sära, v. a. 1 söndra, skilja åt, sortera. Vg.

Särdeles. 1) adv. a) eg. (såsom i riksspr.); b) besynnerligt, märkvärdigt. "Dä va särdeles". S.Sk.; 2) adj. a) besynnerlig. Sk. "En särdeles kar", en sådan kar, som eger några hemliga kunskaper och ingen förstår sig på. Ög.; b) fånig. "Han ä lite särdeles". Sm.(Östra h.). Fsv. *særdelis*, adv. särskilt för sig; d. *særdeles*.

Sär-känna, v. a. 2 känna åtskildt, åtskilja. Sm.(Östbo; sällan brukl.). Jfr d. *særkiende*, n.

Sär-lynt, adj. besynnerlig, som har sitt lynne liksom för sig. Hl. Isl. *sèrlyndr*.

Sär-sind el. *sär-sint*, adj. underlig, besynnerlig, som har sitt sinne liksom för sig. Hl. D. *særsinded*. SÄR 2, s. *så* 1.

SÄRD, s. *sall*.

SÄRK (pl.-*ar*), m. 1) (såsom i rikspr.) fruntimmers lintyg; 2) skjorta. *Sark*, m. id. Sm. *Serk*, m. (svart) fruntimmersrock. Vormsö. Fsv. *særker*, *serkr*, m. a) skjorta; b) särk; fn. *serkr*, m. skjorta, tröja, kappa; brynja; d. *særk*, *särk*; e. *serk*; e. dial. *sark*, id. (Graven 2, 97); ryss. *sorócka*, skjorta. Altare-särk, m. messeskjorta. Sk. I Ingelstads härad förmenas, att om man en natt sofver i en altaresärk, så blir man derigenom befriad från vissa sjukdomar, t. ex. utslag, *klämsel* (kardialgi).

Hanka-särk, m. särk med hankar eller band öfver axlarne. Sk.

Jora-särk, m. särk till svepning. Bl.

Jumfru-särk, m. åkervinda: Convolvulus arvensis, L. G.,sk. I andra munarter: *J. Mariæ särk*, *fårtarmar*, *dragbinda*. D. *vår-frues-særk*, *jomfrue-særk*, skall enligt Hornemann förut kallats Freyas särk. E. *Lady-night-cap.*

Lång-särk, s. *lang*.

Pige-särkar, s. *piga*.

Särka ópp el. *sarka ópp*, v. n. 1 taga upp lintyget el, skjortan)(*särka ne* el. *sarka ne*."Särka ópp! särka ne!" tag npp lintyget, skjortan; säges till små barn. Sm. Särka-gäre, n. linning på en särk. S.Sk. D. d. *særkegierde*.

Särka-lärred, n. lärft till särkar. S.Sk. D. *særkelerred*.

Särka-lös, adj. som ej bar någon särk. S.Sk. D. *særkeløs.*

Särka-sill el. *särka-sil*, n. det silfversmycke vid halsöppningen på en särk, som brukas af brudar. Sk.(Ingelstorp i Ing. h.).

Särka-täva, f. liten knähund. Vb.,vl. S. *täva*.

Särka·ärm (pl. -*ar*), f. ärm på en särk. Sk. D. *særkeærme*, pl.

Särke·bone (uttal, *särskje-bonö*), m. särk, bestående af "evdel, hängsel, neadel". Hs.(Db.,Bj.).

Särk·sprund, n. öppning på särken för qvinnor att gifva di. Vg.

Särk·sprätt, m. loppa: Pulex irritans. Nk. S. *spritta*.

Uta·särk, m. linnekjortel. Hs. SÄR-KÄNNA, *sär·lynt*, s. *sär* 1.

SÄRL (def. -*a*), f. stol med ryggstöd. Öl.

SÄRRA DÖ! *va särra dö! särra tri! vass tri! särra ko tri! särra ko knös!* interj. utrop af skräck, förundran eller belåtenhet. Götal. *Särra dö* el. *va särra dö* är en sammandragning af *vars härra död*, vår Herres död; *särra tri* el. *vass tri*, af vars härra trä (el. kors).

SÄR-SINT, s. *sär* 1.

SÄRSÅ, s. *sirssa.*

SÄS-GERU, -*skäppa*, -*älla*, s. *så* 2.

SÄSNING, n. propr. viri. Vg. (enl. Hof).

SÄSSUM, *bi sässum*, adv. skoftals. G.

SÄT, *säta*, *säter*, *säter-bu*, -*kulla*, -ost, -*smör*, -*sönda'n*, *säto*, *sätor*, *sätt*, *sätter*, *sätteri*, *sättja*, s. *sittja*.

SÄTA (ipf. stundom *sätte*, sup. *sätt*; i Dl. ipf. *sätäđ*, sup. *sätađ*), v. a. o. n. 1) gagna, hjelpa. "Dä säter ej att bedja honom", det hjelper ej, är förgäfves. Ul.,fl.(Nl. kring Lovisastad); 2) passa, anstå. "Dä der säter". Sdm.; 3) akta, värdera. Hs. "Ä wa så bra, så i kundum sät äð", det var så bra, att vi kunde akta (värdera) det. Dl. "Je sät de int", jag aktar dig icke; Jtl.; 4) lyda, rätta sig efter, efterkomma ens tillsägelse, bry sig om. Brukas nästan i alla svenska landskaper, jemväl i Finland (Nl.). I flera Göta munarter säges äfven *sätta*. "Ikjä säter ig doða befallningji", inte frågar jag efter denna befallningen. Dl.(Mora). "Hästen sätar mej inte. Hunden sätter ej låkk. Säta mej! Säta mej nu! Han sätte mej inte; han ha alldri sätt. Den sóm

sätter goa råd, ä vis"; 4) betyda. "Aftónródna har inte å sätta, men mórenródna gör en våd hätta". Ordspr. Sk. Fsv. *sæta* el. *sætta*, v. a. a) gagna. Ivan 4130; b) lyda. S.S. 1, 26, 125, 127. Sv. Järt. post. s. 60. Sv. Pr. L. LIX, s. 49; c) iakttaga, bry sig om. UL.; d) betyda, innebära. S.F.S. 4, 272; 6, 230; fn., n. *sæta*; d. d. *sæde*; gl. d. *sæde*, betyda. (Mlb., Dansk Gloss. s. 172). Jfr *sittja*, som är stamordet. O-sätelig (el. *osätelig*), adj. 1) olydig. Sdm.(Björkvik),vm.(Herv.,Id.); 2)förskräcklig. Ul. Fn. *úsætligr*, oangenäm, olidlig.

Sätligr, adj. lydig, medgörlig; om menniskor och djur. Nk. *Sättsam*, lydig. Vl. SÄTTE, num. ordin, sjette. Nk.,vg.

SÄTT-GRÄS, *sättnas*, s. *sittja*.

SÄTTING (pl.-*ar*), m. 1) en half skäppa ; 2) fjerding, 1/8 dels tunna. Bhl.,dls.

SÄUA, *säuga*, *säug-blomstar*, *säugänes*, s. *suga*.

SÄUG, s. *siga*.

SÄUPA, *säupen*, *säupä*, s. *supa*.

SÄURMÄ, s. *sur*.

SÄUSING, s. *susing*.

SÄV 1. f. sikt. Sm.,kl.(Stranda,S.Möre). Fe. *sife*, *syfe*; gl. holl. *sef*, *sif*; holl. *zeef*; nht. *sieb*; e. *sife*, *sieve*; ns. *seve*, *sef*, *säft* (Schambach, Danneil). Jfr *si* 1. Säva, v. a. 1 sikta. Sm.,kl. *Sejta* (el. *säjta*). Sk. Fe. *siftan*; e. *sifte*; nht. *sieben*: ns. *siften*; holl. *ziften*.

Säv-brö el. *sävadt brö*, n. siktadt bröd. Sm. *Sejtad brö*. S.Sk. SÄV 2, 1) m. Juncus effusus. Götal.; 2) n. strandrör: Arundo Phragmites. Sm. *Säv-rör*, n. Vb. Fn. *sef*, n. säf; d. *siv*; e. dial. (Cleveland dial.) *seves*; *seaves*, id. (Prior, on the popular names of British plants, 201).

Skogs-säv, m. knapptåg: Juncus effusus & conglomeratus. Sm.(Vestbo).

Små-säv, m. Scirpus palustris. Sm.(Vestbo).

Säve-lilja, f. gul svärdslilja: Iris Pseudacorus. *Flägg*, id. Sk. Jfr *svärd-gräs*.

Sävja·blomma, f. blomvass: Butomus umbellatus. Götal. SÄV, *säva*, s. *sav*.

SÄVÄ 1, v. n. 1 småvärka. "Dä säver i benet". Sm.(Tveta). Jfr *saga*.

SÄVA 2, s. *suda*.

SÄVA (*säve* el. *seva*), f. såpa. Sk. *Sapa*, f. Nb.(Ö.Cal.). Fsv. *sæphe-stuga*, f. tvättstuga; fn. *sápa*, f. såpa; d. *sæbe*; fe. *sæpe*; e. *sope*; ns. *sepe*; holl. *zeepe*; fht. *seifa*; nht. *seife*; lt. *sapo*; frans. *savon*. Säva. v. a. 1 bestryka med såpa. vid tvättning ingnida med såpa. Sk. D. *sæbe*.

Säva-äsk (pl.-*ar*), m. ask att deri förvara såpa. Sk. D. *sæbedåse*.

Säve-blåsa el. *säve-blära*, f. såpbubla. Sk.

Säve-fjäring (pl.-*ar*), m. såpfjärding. Sk. D. *sæbefierding*.

Säve-lud. m. såplut. Sk. D. *sæbelud*.

Säve-tvätt, m. såptvätt. Sk. D. *sæbetvæt*.

Säve·vann, n. såpvatten. Sk. D. *sæbevand*.

Säve-visp (pl.-*ar*), m. visp, hvarmed såpa piskas i vatten för att få henne att fradgas. Sk. D. *sæbe-riis*. SÄVER 1, adj. 1) saktmodig, stilla, tålig; 2) anständig, sedesam. Sm.,bl.; 3) trög, senfärdig. Vg. Fsv. *sæver*, *siæver*, *siævir*, a) saktmodig, mild. S.S. 1,29, 116, 176, 299; 2, 125. Sv. Pr. K. f. 85. Spec. Virg. s. 290; b) hofsam, sedig. S. Bern. f. 29: "siæf umgangilse"; fn. *sefi*, m. sinne; *sefa*, v. a. stilla, lindra, lugna.

Sävert, adv. stilla; trögt. Kl. *Sävlia*, adv. stilla, varsamt, anständigt, säfligt. Götal.

Sävli (el. *sävelig*), adj. 1) eg. saktmodig, af ett stilla och fredligt lynne. *Sävlin*, id. Gstr.; 2) långsam, maklig. Ög.,öl.; 3) anständig. Sm. Fsv. *siæfliker*, mild, säflig. Sv. Pr. K. f. 31. SÄVER 2, adj. fuktig. Ög.(Ydre). N. *sæven*.

SÄVRING, n. propr. ett karlnamn. Vg. (enl. Hof).

SÄVVA, s. *suga*.SÖ, *söa*, *söa-lu*, *-ris*, *söd*, *söder*, *sö-drift*, *sö-molka-dags*, *sön*, *sör-gap*, *sö-unge*, *-vela*, s. *sioða*.

SÖ (el. *söa*, pr. *sör*, *söar* el. *söer*, ipf. *södde* el. *söade*, sup. *sött* el. *söat*), v. a. skumma (t. ex. mjölk). "Sö (el. söa) mjölka". *Söja*, v. a. 1 skumma, afskumma, t. ex. grädde på mjölk, flott i en gryta. Sm. *Söka*, id. "Söka mjölka". Ög.(Ydre). Jfr *sjo*, *sjö*, sila.

SÖ, *sölle*, s. *skula* 3.

SÖA, v. n. 1 vara trög, gå långsamt. Vg.(Kåkinds h.).

SÖBE-SKED, -*vått*, s. *supa*.

SÖFT 1 (ipf. o. sup.-*ä*), v. n. sigta. Vb. Fsv. *sypta*. Med. Bib. 1, 122. Söft 2, n. sigte på skjutgevär; korn. Vb.,mp. SÖFT 3, s. *syfte*.

SÖFTA el. *syfta*, v. a. 1 fukta; inmäska (malt till brygd). "Söft agnera mä vatten. Söfta (el. syfta) malt". Nästan allm. E. *soften*, v. a. mjuka, göra blöt; *soft*, blöt, mjuk; *softness*, blötbct, mjukhet; fe. *sôfte* (*sôft*, *sêfte*), mild, mjuk. Jfr *sufft*.

SÖFTE, s. *syfte*.

SÖG, s. *siga*.

SÖGG, adj. våt, fuktig, sumpig. Sk.(N.Åsbo). *Sygg*, *sygged*, *sygjed*, *syggi*, *sygg*. Bl.; *seg*. Nb.(N.Cal.); *säkå*, id. Fl.(GK.,K.). Fn. *söggr*, våt, fuktig; d. d. *sykket*, fuktig; e. dial. *socky*; skr. *sik*, befukta; *sak'*, id. (Benfey 1, 439). Jfr *sagga* 1. Säka, v. n. 1 vara fuktig. Fl.(GK.,K.,P.). SÖGU, s. *sigja*.

SÖIN·ÄIS, s. *dau-äis*.

SÖIT, s. *syta* 1.

SÖITAR, s. *söt*.

SÖJ, s. *siå*.

SÖJA 1, v. n. 2 1) rusa åstad; 2) gå fort; om väderqvarn. "Väderkvarnen söjer". Kl. Jfr *sua* 1, *syka* 1, *söka* 1.

SÖJA .2, s. *sö*.

SÖJMÄ, s. *säma*.

SÖJRÄ, s. *sur*.

SÖKA 1, v. a. o. n. 2 1) säsom i riksspr.; 2) besöka. "Han söker te den kyrkan". Allm.; 3) vända sig emot, rusa på; eg. om hunden. Bbl.,vg.,hl.,sk. *Sökja* (uttal, *sötjä*), id. Hs. Fsv. *sökia* el. *sykia*; fn. *sækja*; n. *søkja*; d. *søge*; fht. *sochjan*, *suochan*; nht. *suchen*; holl. *soechen*; ns. *söken*; fe. *sæcan*, *sêcëan*, *secan*; e. *seek*, söka; moes. *ga-sokjan*, id.; *sakan* (*sok*, *sokum*, *sakans*), tillrättavisa, förbjuda; strida, disputera. I fornnordiska tungan ha vi i uräldsta tider troligen haft starka verbet *saka* (*sok*, *sakit*), beskylla, anklaga, angripa. Vi ha fn. *saka* (sv. böjn.), a) anklaga, beskylla; b) skada; sv. *rannsaka*, v. a., *sak*, f. Jfr *saka*, sid. 555. När-söken, s. sid. 477 a.

ópp-sögelse, f. uppkastning, kräkning. S.Sk.

Sógn (el. *sóvn*), f. socken. Sk. Deraf a) *framm-sokkna*, f. def. trakten närmast kyrkan. Vg.; b) *sógna-präst*, m. kyrkoherde. Hl. Fsv., fn. *sokn*; d. *sogn*.

Sokna (el. *sokkna*), v. a. i) söka att (med *sokken*) igenfinna en drunknad person eller något i vatten sjunket. Vl.,nk.(Bergsl.),vm.,sdm.; 2) noga söka, ifrigt rannsaka. "Gå å sokkna". Vg. N. *sokna*.

Sokken (el. *sokkn*), f. dragg, hvarmed man *soknar*. Vl.,nk.,vm.,sdm.,jtl. Fn., n. *sokn*.

Sokne re(d)a, f. socknebudstyg (patén och oblat-ask). Sm.

Sokne-stuga. f. 1) såsom" i riksspr.; 2) sockenstämma. "Hålla soknestuga". Sm.

Sokken·jämnä, f. 1) afgift till socknen. *Sokkän-tong*, f. id.; 2) förteckning på de sockenutgifter (kommunalutgifter), som hvar och en skall betala. Vb.

Sokne-pjäkker, s. *pjäkk*.

Syne-dag, m. söcknedag. S.Sk. Fn. *sóknardagr*, m. dag, på hvilken rättsmål lagligen kunna stämmas och afhandlas.

Sökken, adj. 1) ursprungligen: söcken, då rättegångsmål kunna förehafvas; 2) ängslig, bedröfvad af saknad och längtan; nedslagen. "Han ser så sökken ut. Dä ä så sökkent ätter honom". Svea-,Götal. *Söknuger*. Nk.(Kihls s:n); *sökknug*. Sdm.; *sökken*, *sygner*, *söjner*, id. Hl. *Sökkert*, adj. n. ledsamt, bedröfligt, tyst, tomt efter någon. "Dä ä bra sökkert ätter'n". Sdm. *Synt*, adj. n. mödosamt, besvärligt. Sk.(Ox.). Fsv. *syknt*, adj. n. (en sådan dag) då det är tillåtet att lagsöka en annan; söckent. VGL.; *sökn*, adj. id. ÖGL. S. Bern. f. 184.

Ti(d)-söken, s. *tid* 1.

Upp·sökness, coll. folk, som bor längst bort, upp i socknen)(*ner-soknes*. G.

Ut·soknes, adv. utom socknen. Götal. Fsv. *utsokna*, *utsoknis*. ÖGL.UL. SÖKA 2, s. *sö*, *söa*.

SÖKA, *söke*, s. *såka* 2.

SÖL, n. större alger, såsom t. ex. hela slägtet Laminaria, äfven Bolus. Bhl.(Strömstad). Namnet tillhör egentligen slägtet Halymenia. Fn. *söl*, n. Rhodomenia palmata; n. *søll* el. *søl*, ett slags tång (Aasen, 937).

SÖL, *sölka*, s. *sör* 1.

SÖL, *söll*, *söll·knapp*, *-ske(d) -stop*, s. *silv*.

SÖLE-KAKK, *söle trum*, *söl-has*, s. *saula*.

SÖLL, s. *såla* 2, *svilla*.

SÖLL, *sölla*, *-fjel*, *-knuda*, *-käpp*, *-skaft*, *-trå*, *söllning*, s. *sólv*.

SÖLLE 1, m. litet får. Deraf *sölle-brö*, *sölle-barn*, n. lockord på får. Vg.(Kåkinds h.). Jfr *sioða*.

SÖLLE 2, s. *skula* 3.

SÖLLEN, *sölma*, s. *svilla*.

SÖLNA, s. *sör* 1.

SÖLT, *sölten—sia*, s. *svälta*.

SÖMA, v. a. sy, sömma. V.Dl. *Söm* (ipf. *sömmä*). Vb.; *söjm*, id. Nb.(Ö.Cal.). Fsv. *soma*. S.S. 1, 13. Spec. Virg. s. 97; fn., n. *sauma*. Söm-nål, f. synål. Vb.,dl.(Malung). Fn. *saumnál*.

Sömma-stekka, f. strumpsticka. Nk.

Söm-ståkkä, s. *stinga*.

Söm-torn, n. ändan (*neingen*) af ett söm, som afklippes då man skor hästar. Sm.

Söm-trå, m. sytråd. Vb. SÖMAT, *sömats-fat*, *sö-mólka-dags*, *sön*, s. *sioða*.

SÖMMA, v. n. 1 springa, skynda, ila. "Har'n sömma in i boskâr, ve ja sköt på'n". Nk.

SÖMN-TUTA, s. *sviva* 2.

SÖNA, *sönad*, *söning*, s. *synä*.

SÖNDER, s, *säd*.

SÖNJER, *sönnjer*, s. *sun*.

SÖNK, *sönkä*, s. *sinka*.SÖNN, f. 1) synd. Vb. *Sinn*, f. Hs.(Db.). 2) fig. efterhängsenhet. "Han jär sóm sönnä ätt mäg". Vb. Fsv., fn., d. *synd*; fe. *synn*; e. *sin*; fht. *sunta*; nht. *sünde*, synd. Jfr *synä*. Sönn-straff, n. 1) syndastraff; 2) gudlös menniska, en farlig eller i något afseende synnerligen obehaglig menniska. "Ä sönnstraff dill kar"; 3) ovanligt stort djur eller ting. "Sönn straff sä stor'n oks! Sönnstraff dill stain!"; 4) ett uttryck af fasa, förvåning eller ogillande. "Hvo sönnstraffä tar du däg för!" Vb.

SÖNNDAGS-AUGE, *sönndes-ögje*, s. *sunna*.

SÖNNER-BÄNKEN, *-slätt*, *sönnra*, s. *suđ*.

SÖNNERDÖNNER, f. pl. Chelidonium majus. L. Sk.

SÖNNER-SKUTOR, s. *sinner-skutor*.

SÖPEN, *söppel*, *söppäl*, s. *supa*.

SÖPP (*supp* el. *söbb*), m. 1) hundhvalp; 2) hund. "Vakker söpp"; 3) lockord till en hund. Vb. Fn. *seppi*, m. hvalp, hund. Jfr *sipp* 2, *sjäppa*. Söppel-bikka, f. liten knähund. Vb. S. *bykka*. SÖPPEL-HÖG, s. *sopa* 1.

SÖR 1, adj. förtorkad, vissnad; om träd och andra växter. Kl. *Sören*, Bl.(Östra h.); *sörnad*. Kl.; *söen*, id. Sm. *Söl*. 1) id. "Pärarät ä sölt". *Sölnad*, id. "Sölnadt trä"; 2) nedslagen, olustig. "Ä dä orsaka att du ä sä söler?" Nk. D. d. *sørret*, rutten, vissnad; ns. *soor* (B.W.B. 4, 924); holl. *zoor*, id. Jfr *saur*. SöLka, v. a. 1 afskala barken (på träd) att de må vissna. Ög.

(Ydre). N. *søyre*.

Söra, f. förvissnad spricka ("fresma") ini ett träd. Sm.

Söre, n. röta i barken på ett växande träd (mest i björk). Vg. *Söle* el. *söl*, n. id. Sdm.,kl. På tall heter det *rö-vö*, m. Sdm.(Länna).

Sörna v. n. 1 förtorka, vissna, ruttna inuti; om träd, stockar m. m. "Träet sörnar". Nk.,vg.,ög.,bl. *Sölna*, id. Ög.(Ydre). Fsv. *sörna* vissna. S.S. 2, 165; ns. *soren*, id.

Sörna-gran, f. förvissnad gran. Sm.

Sörna-ris, n. förvissnadt granris. Sm.

Sörna-ved, m. ved af vissnade träd, helst af barrträd. Sm. SÖR 2, s. *su* 1.

SÖR, *söra*, *söre*, *söri*, *sörja*, s. *saur*.

SÖR, *sörante*, *sör-tänd*, *söra-vär*, s. *suđ*.

SÖR, *sörk,* s. *sur*.

SÖRBY-PEPPAR, m. tibast: Daphne Mezereum. Namnet af byn Sörby i Vemmenhögs h. Sk. Jfr *tirsbast*.

SÖRKEL, s. *sórk*.

SÖRP, *sörple*, s. *sórpa*.

SÖRPLER (*surpler* el. *surper*), m. sörplare; en som äter illa och osnyggt. Sm.

SÖRV el. *serv*, m. finare växter, mest flytande i vatten. Sm. Jfr mht. *swerben* (ipf. *swarb?*), rotari, commoveri, vagari. Jfr *svärva*.

SÖSLA, v. n. 1 hafva svårt för att tala. "Han söslär fram någe sóm ingen förstår". Sdm. Söslut, adj. n. oredigt; om tal. "Han talär så söslut". Sdm. SÖT 1, adj. (såsom i riksspr.) söt: dulcis. *Söitar* (f. *söit*, n. *söit* el. *sytt*). G.; *söd*. Sk. Fsv. *söter*, söt; ljuflig, angenäm. S.S. 2, 143, 147. Cod. A. 27, f. 176 v.; fn. *sætr*, söt; *sváss*, blid, behaglig; n. *søt*; fe. *svête*, *sođ*, *svæs*; ffris. *swet*; fht. *suozi*, *suâzi*; nht. *süss*; ns. *söt*; e. *sweet*, *sooth*; d. *sød*, id.; moes. *sutis*, mild; skr. *svâdu*, söt (af *svad,* smaka, vara söt); beng. *sutâr*, söt. Syêt-kullur, f. pl. sötblomster: Matricaria Chamomilla. Dl.(Elfd.). *Hvide-piger*, f. pl. Bhl.; *hwait-kullur*, f. pl. Dl.(Mora); *lukt-blommor*, f. pl. Dl.(Lima); *hvit-ört*, f. pl. Ul.; *söt-tuppor*, f. pl. Dl.(Orsa),vm.; *lukt-tuppor*, f. pl. Gstr.; *hvite-tega*; f. Bhl.; *gård-blomster*, n. Mp.; *munk-skallar*, m. pl. Jtl.; *kommente-blommor*, f. pl. id. Sk. Gl. sv. (Bromel) *söttippor*, *hvitkullor*, id.

Söt 2, m. kyss. Åland(Kökar). N. *søt*.

Söta 1, v. a. 1 göra söt, lägga socker eller honing i en dryck för att göra honom söt. Götal.

Söta 2, f. *vört.* Dl.(Elfd.,Våmh.). *Sötu*, f. Mora.

Söta 3, f. älskarinna; brud. "Hä ä Antes söta, hon sóm sitär tär i nórrkammaren å gluttar ut genom fenstre". Fl.(Nl.).

Söt-bräken, m. Polypodium vulgare. Roten kallas i riksspråket *berg-söta*, *sten-söta*, f. E. dial. *brakes*, *bracken*, Pteris aquilina. Jfr. *äll-söta*, *bräken*. Söte, f. vällukt. Kl. Fn. *sæti*, f. söthet.

Söte-munn, m. 1) kyss; 2) smeksamt tilltal till små barn. Sm.

Söt-klóbb (el. *söt-klibb*), m. gröt eller mycket tjock matvälling; vanlig middagsmat långfredagen. Hs.(Bj.,Ljusdal). Jfr sv. *klump*, *klimp*.

Söttna, v. n. 1 blifva söt. Sm. *Söttän* (ipf. *söttnä*) el. *söttmän* (ipf. *söttmä*). 1) id. "Maltä söttmä"; 2) säges äfven om gröt eller bröddeg af mjöl utaf säd, som blifvit skadad af köld. Sådan gröt segnar el. *stegnar* ej, såsom af godt mjöl. Vb.

Söt-tuppur, f. pl. 1) rödklöfver: Trifolium pratense. Namnet af det söta ämne, som blomhufvudet innehåller. Dl.(Mora). *Hónnings-blómster*, n. G.; 2) sötblomster: Matricaria Chamomilla. Dl.(Orsa),vm.

Söt-ust, s. *ost*.

Söt-öl, n. "svensk-öl")(bäjerskt öl. Vg.

SÖTERA, s. *ko-sitta*, sid. 361 b.

SÖTTI, s. *siu*.

SÖ·ÄTT, *sör-ätt*, s. *suđ*.

T.

TA, s. *taka*.

TABA, s. *tapa*.

TABBE, m. tölp. Sk.,hl. *Tåbe*, *tåve*, m. id. Hl. *Tabb*, m. id. Bl. *Tåb*, n. enfaldig menniska, våp. Hl. I Svea munarter *tåp*, n. *tåpa*, f. D. *tåbe*; schwab, *dabb*. Jfr *tep*. Tabbet adj. tölpaktig, enfaldig, våpig. Sm.,hl. *Tabbed*. Sk.; *tåpug*, *tåpu*. Dl.; *tåvli*. G.; *tåveli*. Sk.; *tåpi* el. *tåpet*. Vg.,ög., m. fl. D. *tåbelig*; nht. *täpisch*; bay. *täppig*, *täppet*. SÖNN, f. 1) synd. Vb. *Sinn*, f. Hs.(Db.). 2) fig. efterhängsenhet. "Han jär sóm sönnä ätt mäg". Vb. Fsv., fn., d. *synd*; fe. *synn*; e. *sin*; fht. *sunta*; nht. *sünde*, synd. Jfr *synä*. Sönn-straff, n. 1) syndastraff; 2) gudlös menniska, en farlig eller i något afseende synnerligen obehaglig menniska. "Ä sönnstraff dill kar"; 3) ovanligt stort djur eller ting. "Sönn straff sä stor'n oks! Sönnstraff dill stain!"; 4) ett uttryck af fasa, förvåning eller ogillande. "Hvo sönnstraffä tar du däg för!" Vb.

SÖNNDAGS-AUGE, *sönndes-ögje*, s. *sunna.*

SÖNNER-BÄNKEN, -*slätt*, *sönnra*, s. *suđ.*

SÖNNERDÖNNER, f. pl. Chelidonium majus. L. Sk.

SÖNNER-SKUTOR, s. *sinner-skutor*.

SÖPEN, *söppel*, *söppäl*, s. *supa*.

SÖPP (*supp* el. *söbb*), m. 1) hundhvalp; 2) hund. "Vakker söpp"; 3) lockord till en hund. Vb. Fn. *seppi*, m. hvalp, hund. Jfr *sipp* 2, *sjäppa*. Söppel-bikka, f. liten knähund. Vb. S. *bykka*. SÖPPEL-HÖG, s. *sopa* 1.

SÖR 1, adj. förtorkad, vissnad; om träd och andra växter. Kl. *Sören*, Bl.(Östra h.); *sörnad*. Kl.; *söen*, id. Sm. *Söl.* 1) id. "Päraträt ä sölt". *Sölnad*, id. "Sölnadt trä"; 2) nedslagen, olustig. "Ä dä orsaka att du ä sä söler?" Nk. D. d. *sørret*, rutten, vissnad; ns. *soor* (B.W.B. 4, 924); holl. *zoor*, id. Jfr *saur*. SöLka, v. a. 1 afskala barken (på träd) att de må vissna. Ög.(Ydre). N. *søyre*.

Söra, f. förvissnad spricka ("fresma") ini ett träd. Sm.

Söre, n. röta i barken på ett växande träd (mest i björk). Vg. *Söle* el. *söl*, n. id. Sdm.,kl. På tall heter det *rö-vö*, m. Sdm.(Länna).

Sörna v. n. 1 förtorka, vissna, ruttna inuti; om träd, stockar m. m. "Träet sörnar". Nk.,vg.,ög.,bl. *Sölna*, id. Ög.(Ydre). Fsv. *sörna* vissna. S.S. 2, 165; ns. *soren*, id.

Sörna-gran, f. förvissnad gran. Sm.

Sörna-ris, n. förvissnadt granris. Sm.

Sörna-ved, m. ved af vissnade träd, helst af barrträd. Sm. SÖR 2, s. *su* 1.

SÖR, *söra*, *söre*, *söri*, *sörja*, s. *saur*.

SÖR, *sörante*, *sör-tänd*, *söra-vär*, s. *suđ*.

SÖR, *sörk,* s. *sur.*

SÖRBY-PEPPAR, m. tibast: Daphne Mezereum. Namnet af byn Sörby i Vemmenhögs h. Sk. Jfr *tirsbast*.

SÖRKEL, s. *sórk*.

SÖRP, *sörple*, s. *sórpa*.

SÖRPLER (*surpler* el. *surper*), m. sörplare; en som äter illa och osnyggt. Sm.

SÖRV el. *serv*, m. finare växter, mest flytande i vatten. Sm. Jfr mht. *swerben* (ipf. *swarb?*), rotari, commoveri, vagari. Jfr *svärva*.

SÖSLA, v. n. 1 hafva svårt för att tala. "Han söslär fram någe sóm ingen förstår". Sdm. Söslut, adj. n. oredigt; om tal. "Han talär så söslut". Sdm. SÖT 1, adj. (såsom i riksspr.) söt: dulcis. *Söitar* (f. *söit*, n. *söit* el. *sytt*). G.; *söd.* Sk. Fsv. *söter*, söt; ljuflig, angenäm. S.S. 2, 143, 147. Cod. A. 27, f. 176 v.; fn. *sætr*, söt; *sváss*, blid, behaglig; n. *søt*; fe. *svête*, *sođ*, *svæs*; ffris. *swet*; fht. *suozi*, *suâzi*; nht. *süss*; ns. *söt*; e. *sweet*, *sooth*; d. *sød*, id.; moes. *sutis*, mild; skr. *svâdu*, söt (af *svad,* smaka, vara söt); beng. *sutâr*, söt. Syêt-kullur, f. pl. sötblomster: Matricaria Chamomilla. Dl.(Elfd.). *Hvide-piger*, f. pl. Bhl.; *hwait-kullur*, f. pl. Dl.(Mora); *lukt-blommor*, f. pl. Dl.(Lima); *hvit-ört*, f. pl. Ul.; *söt-tuppor*, f. pl. Dl.(Orsa),vm.; *lukt-tuppor*, f. pl. Gstr.; *hvite-tega*; f. Bhl.; *gård-blomster*, n. Mp.; *munk-skallar*, m. pl. Jtl.; *kommente-blommor*, f. pl. id. Sk. Gl. sv. (Bromel) *söttippor*, *hvitkullor*, id.

Söt 2, m. kyss. Åland(Kökar). N. *søt*.

Söta 1, v. a. 1 göra söt, lägga socker eller honing i en dryck för att göra honom söt. Götal.

Söta 2, f. *vört.* Dl.(Elfd.,Våmh.). *Sötu*, f. Mora.

Söta 3, f. älskarinna; brud. "Hä ä Antes söta, hon sóm sitär tär i nórrkammaren å gluttar ut genom fenstre". Fl.(Nl.).

Söt-bräken, m. Polypodium vulgare. Roten kallas i riksspråket *berg-söta*, *sten-söta*, f. E. dial. *brakes*, *bracken*, Pteris aquilina. Jfr. *äll-söta*, *bräken*. Söte, f. vällukt. Kl. Fn. *sæti*, f. söthet.

Söte-munn, m. 1) kyss; 2) smeksamt tilltal till små barn. Sm.

Söt-klóbb (el. *söt-klibb*), m. gröt eller mycket tjock matvälling; vanlig middagsmat långfredagen. Hs.(Bj.,Ljusdal). Jfr sv. *klump*, *klimp*.

Söttna, v. n. 1 blifva söt. Sm. *Söttän* (ipf. *söttnä*) el. *söttmän* (ipf. *söttmä*). 1) id. "Maltä söttmä"; 2) säges äfven om gröt eller bröddeg af mjöl utaf säd, som blifvit skadad af köld. Sådan gröt segnar el. *stegnar* ej, såsom af godt mjöl. Vb.

Söt-tuppur, f. pl. 1) rödklöfver: Trifolium pratense. Namnet af det söta ämne, som blomhufvudet innehåller. Dl.(Mora). *Hónnings-blómster*, n. G.; 2) sötblomster: Matricaria Chamomilla. Dl.(Orsa),vm.

Söt-ust, s. *ost*.

Söt-öl, n. "svensk-öl")(bäjerskt öl. Vg.

SÖTERA, s. *ko-sitta*, sid. 361 b.

SÖTTI, s. *siu*.

SÖ·ÄTT, *sör-ätt*, s. *suđ.*

T.

TA, s. *taka*.

TABA, s. *tapa*.

TABBE, m. tölp. Sk.,hl. *Tåbe*, *tåve*, m. id. Hl. *Tabb*, m. id. Bl. *Tåb*, n. enfaldig menniska, våp. Hl. I Svea munarter *tåp*, n. *tåpa*, f. D. *tåbe*; schwab, *dabb*. Jfr *tep*. Tabbet adj. tölpaktig, enfaldig, våpig. Sm.,hl. *Tabbed*. Sk.; *tåpug*, *tåpu*. Dl.; *tåvli*. G.; *tåveli*. Sk.; *tåpi* el. *tåpet*. Vg.,ög., m. fl. D. *tåbelig*; nht. *täpisch*; bay. *täppig*, *täppet*.Tåpe-lår, n. tölp. Bl.

Tåvling, m. fåne. N.G.

Tåvra 1, v. n. 1 vara mindre vetande. Sk.(Ox.). *Tågra*, id. Sk.(Ing.).

Tåvra 2, fånig qvinna. Sk.(Ox.). *Tågra*, f. Sk.(Ing.)<. /poem> TAD, n. dynga, gödsel. G. Ett misstag af J. Grimm (Gesch. d. d. spr. 2, 758) är, då han förmenat att detta gamla ord försvunnit ur bruk. Fn. *tađ*; n. *tad*, *ta*; e. dial. *tad*; skot. *tath*; fin. *tadeh*. id.; gl. frans, *tai*, gyttja; gael. *todhar*, kodynga, som faller på marken. Tad-russ, n. strnthäst, dålig häst (som söker sin föda på dynghögen). G.

Tads-döjä, m. dynggrop. G.

TaÐu-slog, m. slåtter på sådana ställen der *tadu·(h)öd* växer. Dl.(Mora). *Tadu-sloga*, f. slåtter närmast omkring en by. Dl.(Särna). *Lindor*, f. pl. id. Dl.(Elfd.,Åsen,Ohre). Fn. *tađa*, f. a) gödslad äng,; b) gräs på sådan mark.

TaÐu-'ö, n. hö, som vuxit nära fäbodarne och bergslutningarne. Kreatursgödseln vid fäbodarne bredes ut öfver ängarne genast efter slåttern derå. Dl.(Mora,Sollerön). *Tad-ö*, n. Dl.(Våmh.); *töde-hö*, *go-hö*, n. id. Hj. N. *tode-höy.*

Tavlur, pl. hård kreatursträck. *'Ärå-tavlur*, *get-tavlur*. Dl.(Elfd.). Fn. *tađfall*, gödsel, som faller efter kreatur.

Ta·gata, f. golfvet midt i fähuset der dyngan samlas; gödselgång ini stallet. G.

Ta-väl, m. sjelfvuxen, krokig dyngslaga. S.G. S. *val* 1.

Ta·vasker, m. liten gosse; eg. liten lortpojke. Ul.(Rosl.). *Tavask*, *tovask*, *tovasing*, m. Hs.(Db.); *tovasing*. m. Sdm.(Södertörn),ul.(Rosl.); *travask*, m. id. Nk. Jfr *vasker*.

TåÐå el. *tađu*, f. tuf-tåda: Aira cæspitosa, L. Dl.(Elfd.). Fries (bot. utfl. 3, 219) föreslår *tåda* såsom det svenska namnet på slägtet Aira. Fn. *tađa*, a) gödslad äng; b) gräs som växer derpå.

Bjär-gól-tåÐå, f. (eg. berg-gul-tåda), Calamagrostis lanceolata. Dl.(Elfd.).

Knupp-tåÐå, f. Timotheigräs: Phleum pratense. Dl.(Elfd.).

Råd·tåÐå, f. gröe: Poa annua. Dl.(Elfd.).

Tåg-tåÐå, f. (eg. rot-tågs·gräs), Triticum repens. Dl.(Elfd.). Jfr *tjoga* 1.

Vattu-tåÐå, f. igelknopp: Sparganium natans. Dl.(Elfd.). Jfr *träggjan.*

Täda, v. a. gödsla, utvidga en *tađu·slog*, genom att lägga mera jord till den gamla slåttern och göda ängen. Dl.(Elfd.,Åsens by). Fn. *tedja*, gödsla; n. *tedje* id.

Tässja, v. n. orena sig, spilla på sig, vara osnygg.m Dl.

Täsur, f. pl. orenlighet, bestående af små knottrar på slagtkreaturs vomb, som afskrapas och bortkastas. Dl.(Elfd.,Våmh.,Mora). TADELSAM, adj. tadelsjuk. Sm.

TAFSA, s. *tängsla.*

TAFSE (pl.-*sar*), m. 1) lugg. Vg.; 2) redetråd på en härfva, (snodd af garnet). N.Hl. *Tafs*, m. reda, upplysning. "Nu har ja fått t. å snoe på't". Ög.; 3) tölpt tafatt menniska. Götal. Respa-tafs, m. rispstump; den ändan af rispen, i hvilken borsten sitter och af skomakaren ej begagnas, sedan den öfriga delen användts. Vg.

Tafsig, adj. 1) (genom slitning) tunn och "slervig"; om tunna, dåliga tyger. Vg.; 2} tölpaktig, tafatt. Sm.,hl. *Tafsed*, id. Sk. N. *tafsen.*

Tafsa 1, v. a. o. n. 1 1) tagga på något att det till hälften går i sönder; 2) skrynkla ned. Sk.(N.Åsbo); 3) bete sig tafatt. Ög.

Tafsa 2, f. tafatt, obelefvad qvinna. Sm. TAG, *taga*, s. *taka*,

TAGANES, adv. strax. Kl. Fn. *þagar.*

TAGEL, n. 1) såsom i riksspr. *Tavel*, n. id. Ul.; 2) lintågor, finhäcklad lin eller hampa. Dls; 3) rep. Hs. Fsv. *taghl*, n. a) tagel; b) hästsvans; fn. *tagl*, hästsvans; fht. *zágil*; fe. *tägel*; e. *tail*; moes. *tagl*, hår. Tagel-hurra, f. tagelpiska. Vg.,dls.

Tagel-räkka, s. *räkka* 1. TAGG, m. 1) såsom i rikssprr.; 2) våtarf: Stellaria media. Vb. Jfr *nata*, *vannarv*, *våtarv*. Korn-tagg, m. mjölöka. Sm. TAGNA, s. *tiga*.

TAIJA (pl.-*jer*), f. öknamn eller skällsord till en Småländing eller Halländing från Småländska gränsen. "Din Tornpataija!" Hl. Fn. *teyda*, f. öknamn på en menniska. SE. 1, 532. Ordet är måhända beslägtadt med fn. *tađ*, n. gödsel. Jfr Hyltén-Cavallius, Värend I. Tillägg, sid. II.

TAIMAS ÓPP, v. d. 1 upplösas; om garn. Fl.(Öb.).

TAIMEN, m. 1) fjellöring: Salmo punctatus. Vb.; 2) braxöring: Salmo Trutta, L. Elfkarleby. Ordet är lånadt af finskan. Fin. *taimen*, röding.

TAISA, s. *tesa* 1.

TAIS-BAST, *taise-bär*, s. *tirs bast.*

TAJA, s. *tiga*.

TAJDA SE, v. r. 1 skicka sig illa; vanställa ansigtet och göra fula åtbörder. N.Hl.

TAJDRÄ, v. n. 1 tugga med svårighet. G.

TAJNA, s. *tia* 2.

TAJP, s. *tep* 1.

TAJRA SIG, v. r. 1 vara tillgjord, konstlad. Hl.(Ljungby). Förmodligen samma ord som *tera* 1.

TAJRTA, v. n. 1 kasta småstenar på någon. Sk.(Lugg.).

TAK, n. 1) såsom i riksspr.; 2) Arundo Phragmites, L. Sk. (skogstrakten). Användes till taktäckning. Fsv., fn. *þak*, tak; fe. *þac*, *þäc*, id.; d. d. (Slesvik) *tak*, *tag*, långhalm (till taktäckning). Roten är ett förloradt starkt verb *þika*, *þak*, *þekit*. Jfr Grimm, gr. 3, 53. Färg-tak, s. *färg*.

För-tak (el. *for-tak*), n. litet framskjutande tak (framom det egentliga taket). Ö.Dl.

Taka, v. a. 1 belägga eller förse med tak. "Taka ett hus". Sdm.(Ö.Rek.), sm. (Östbo; ordet sällan brukligt).

Tak-fäste, n. tvärstång vid nedra kanten af ett halmtak att dermed fasthålla "hången". Nk.,vg. *Fot-rå*, f. id. Sdm.(Björkvik).

Tak-gran, n. trästänger af gran, som hänga ned utför ett halmtak att dermed fasthålla halmen. Nk.

Tak-is, m. istapp, som bildar sig af takdropp. Sm.

Tak-krok (pl.-*ar*), m. järnkrok, mot hvilken "mull-rån" på ett tak hvilar. Vm.(Fellingsbro).Tak·kvist (pl.-*ar´*), m. vidja, hvarmed halmen bindes fast vid läkten på taket. Hl.(Värö).

Tak-lauk, m. taklök: Sempervivum tectorum. G. *Häus·lauk*. G.; *huslök*. Sm.; *huselög*, m. id. Sk. Gl. sv. (Frankenius) *stor huslök*; e. dial. *houseleek*. Jfr *Thore-skägg*.

Tak-lök, m. blåsuga: Ajuga pyramidalis. Vexjö. *Kärring-ruka*. f. Dls.

Tak-ofs, m. takskägg. Bl. *Tak-öfs*, m. Bhl. Jfr. *hofs*.

Tak-panna (pl.-*nor*),f. taktegel. Götal. Nht. *dache-pfanne*.

Tak·póll, *tak-póll-rång*, s. *póll*.

Tak-rafft, s. *rafft*.

Tak·raka, *tak-slätta*, s. *täkke-vrake.*

Tak·riare, m. stänger, som hänga (liksom rida) öfver taket att hålla takhalmen eller torfven stadig. *Bussing*, m. id. Vg.

Tak-sked, f. smal murslef till att stryka kalk under taktegel. Sk.

Tak-skånk, m. takskägg. Sk. Jfr *skunk.*

Tak·su el. *tak-sul*, s. *sul* 3.

Tak-ve(d), m. stänger (vanligen unga granträd eller klufna vedstycken), som läggas ofvanpå näfver, hvarmed vattentak täckas. Vb.—hs.,vg. Ett sådant tak kallas *näver-tak* eller *tak-veds-tak*. Vb.

Tak-äsla (*takk-äsla*), f. sädesärla. Dl.(Mora). *Taker-alla*. f. Hs. TÄKKA (ipf. *takte*, sup. *takt*), v. a. täcka; lägga vattentak på hus. Hl. *Täkka* (ipf. *tajte*, sup. *tajt*). Sk.; *täkk* (ipf. o. sup.-*ä* eller -*tä*), id. Vb. Fsv. *þækkia*. SML.; {*thakt*, p. p. Ivan 349, 387); fn. *þekja* (*þakta*, *þakit*); n. *tekkja*; fnt. *dakjan*, *dekjan*; mht. *decken* (ipf. *dacte* el. *dahte*); nht. *decken*; ffris. *thekka*: holl. *dekken*; d. *däkke*; d. d. (Slesvik) *tække* (*takte*, *takt*); fe. *þeccan*, id. Jfr *tegere.* ´Täkke-gille, n. taköl. Sm.

Täkke-käpp (pl.-*ar*), m. käpp som brukas vid halmtaks uppläggning. Sk.,hl.(Värö). *Täkk-spröt*, m. Sm. Jfr *tak-rafft*.

Täkke-vire, m. vidja, som begagnas för att fastbinda halmen vid täkke-käppen och läktet. Sk. *Täkk-vidja*. f. Sm.

Täkke-vrake, m. träredskap, hvarmed takhalmen stötes jemn upp på taket. *Täkke-fjul*, f. Hl.(Värö). *Täkke-vraga*. f. Sk.(Ing.); *tak-raka*, f. Sk.(N.Åsbo),sm.; *täkke-vratt*, m. Sk.(Ox.); *tak·slätta*, f. id. Sk.(Lugg.). Jfr *vraka*,

Täkke-vänna, s. *vinda*.

Täkke-ås (pl.-*ar*), m. stång eller stege, hvarpå taktäckaren stöder sig då han täcker tak. N.Hl. *Täkke-bom*, m. S.Hl.; *takke-sti(g)e*, m. id. S.Sk.

Täkk-halm, m. halm, hvarmed tak täckes. Sm.

Täkkja (pl. *täkkje*, def. *täkkjan*), f. taklist, tunn planka, mot hvilken takveden stöder sig på näfvertak. Hs.(Db.).

Täkk-näver, m. näfver att lägga under torftak. Sm.

Ytter·tak, n. vattentak. Sm. TAKA el. *ta* (pr. *takur* el. *tar*, pl. *take*, ipf. *tok*, pl. *toko*, sup, *taki* el. *taï*),v. a. 1) taga. G. *Tågå* (Elfd.) el. *ta* (Mora) (pr. *tar*, pl. *tagum*, ipf. *tog*, pl. *togum*, sup. *taïd*), Dl; *tag* el. *ta* (ipf. *tog* el. *to*, sup. *tegä*, p. p. *tegen*), id.

Vb. I andra munarter allmänt *ta* el. *tagja* (ipf. *tog* el. *to*, sup. *tagen* [hårdt g] el. *tagjen*). *Tagas* (ipf. *togs*, snp. *töjä*, el. *töjäsä*), v. d. a) arbeta, sysselsatt» sig med. "Han togs vä huus", han arbetade med att bygga; b) retas med. "Dem togs sä läng vä'n, dillas han vadht jälak", de retade honom så länge att han blef ond; e) täfla. "Hä ska no tagas om hókkendera skal rå". Vb. *Tågås*, v. d. träta, tvista. Dl.; 2) talesätt: a) *ta efter*, stamma. Fl.(Nl.); b) *ta emot barn,* såsom barnmorska betjena. "Hon ha tätt emot många hundra barn"; c) *ta från hemmet*, begifva sig hemifrån. Sk.; d) *ta frå se*, försvara sig. "Klein te ta frå se". Fl.(Öb.); e) *ta i fånq*, brottas. Hs.; f) *ta igen*, resa hem igen. Sk.; g) *ta lössen till råds*, af villrådighet rifva sig i hufvudet. Hs.; h) *ta lag*, lyckas, gå väl för sig. "Hä tar inga lag", det är ogörligt. Fl.(Nl.); i) *taga marken*, stiga (af en stege, trappa) ned på marken. Vm.(Norbergs s:n); j) *ta ner*, genom efterhängsenhet utträka. Ul.; k) *ta ner en okse*, slagta en oxe. Hs.; 1) *ta på*, begynna. Allm.; m) *ta sej jesingen*, svärja. Hs.; n) *ta te*, använda. Allm. "Ta te grytes", lägga i grytan. Ög.; o) *ta te sta'n* resa till staden. Sk.; p) *ta te väjs*, hastigt blifva ond, sticken. Sk.(Ing.); q) *ta ve sej*, blifva ängslig, bekymrad. Ög. Fsv. *taka* (*tok*, *takit*), taga. VGL. St. Rimkr. 3:1; *tagha* (ipf. *togh*). Flores 890, 1754; fn. *taka*; d. *tage*, id.; moes. *tekan*, vidröra. Brót·tag, n. vanligt häfstångstag (vid stenbrytning). *Hög-bärs-tag*, n. då man bryter uppåt med spettet stödt mot axeln. Vm. Jfr *kórs-tag*.

Bråd-taga, v. a. göra något för fort i början. "Han brådtog hästen". Sm.

Fogel-tok, s. *fugel*.

Fróst-ta'n, adj. af frost angripen. Vg.

Full-taga, adj. som har full arbetsstyrka. "En fulltaga kar(l)". Sm. Fsv. *fultaker*.

Grabb-tag, s. *grabba*.

Grepp-tak (e. *grepp-tag*), n. säkert, dugtigt tag, gripande. Vg.

Hand·tagning, f. handtag, helsning vid gästernas ankomst till ett gille. Sm.

Handtags-öl, s. *öl*.

In-tag, n. intaga. Sm. *In-taka*, f. utmark. Vg.

Kórs-tag, s. *saksning*.

Kör-ta(g)en, adj. inkörd; om häst. "Hästen ä inte körtaen". Sk.

Lång-tagen, adj. dryg, mustig, god. "Maltet ä långtaget", gifver mycket dricka. Sm.

Miss·tag, s. *miss*.

Nappa-tag, s. *nappa*.

Ner-tagjen (e. *när-tagjen*), adj. mager. S.Sk.

Plöv-takka, s. *plog*. Jfr *takkla*, här nedan.

Sam-tagen el. *sam-ta'n*, adj. 1) sammantagen, blandad, af sämre och bättre beskaffenhet; medelmåttig; 2) vårdslös; 3) grof; om mjöl som är osiktadt eller oskrädt. Götal.

Tag, n. 1) ställe, der man tager något (t. ex. grus, ler o. d.). Deraf *grus-*, *jord-*, *-ler-*, *sand-tag*. Sm.; 2) tag, napp; fördel. "Han fekk säg ä bra tag, då'n einsamen ärvd farin". Vb. *Tak* n. tag. "Ta tak", taga fast, fastna; b) taga tag, brottas. Götal.; 3) stund, viss tid, liten tid. N.Sk. *Taga*, f. S.Sk.;*taka*, f. id. "Dä ä en bra taka se'n han va här". Hl. Fsv. *tak*, n. tag; qvarstad, borgen. HL.ÖGL.; fn.,n. *tak*.

Tag-ulls·vadmal, n. sådant vadmal, som spinnes och väfves mot betalning. Sm.

Take-lótt, m. anpart, som får utväljas utan lottning. Götal.

Take-tals, adv. stundom. Kl.

Takkla, f. det träband, som på högra sidan af en plog går från styret till plogåsen och ploghufvudet och hvarmed jorden föres åt sidan. Sk.(Onsjö,Harj.). *Lätta*, f. id. S.Sk.

Te-tökas, v. d. inträffa, hända (lyckligt eller olyckligt). Kl. Fn. *tiltekiast*.

Te-töke, n. 1) ämne till olycka. Ög.; 2) händelse (behaglig eller obehaglig). "Sådant tetöke att han skulle dö i natt". Kl.

Tyker, adj. 1) tjenlig, färdig, beredd (att sås); om åker. "Jorden ä tyker". Vm.,sdm.; 2) färdig, benägen till parning; brunstig; om sugga. "Suggan ä tyker", vill ha galt eller paras. Äfven säges: "suggan ä i taget". Vm.; 3) frodig; om säd. "Säden ä tyker". Sdm. *Täger* (*tägjer*), adj. stark, stor, frodig. "Anders ä tägjer, men Bengt tägjare. Min råg ä den tägjaste i vången". Hl.(Faurås). *Tök*, adj. 1) vacker, snygg. "Se tök ut". Gstr.(Hedesunda),hs.; 2) grann, utstofferad; spefullt. "Du ä tök, du!" Hs.(Norrala); 3) nedsölad, obehaglig. Nb.(Cal.). *Tek*, id. Hs.(Bj.) deraf a) *o-tök*, adj. obehaglig, otreflig. Kl.; b) *töka til sig*, tyga till sig; orena sig; spefullt; c) *te-teka*, v. a. nedsöla. Hs. Fsv. *tykr*, *töker*, adj. antaglig. Legend, s. 4. GL. 6: 3, 4. S.S. 4, 50; fn. *tækr*; fd. *tökær* (Skåne L. 1, 136); n. *tök*, id. Tägt, f. 1) intaga, vret. *Kalv-tägt*, kalfhage. Hs.; 2) upptagning, insamling af något. Ordet brukas i sammansättning med andra subst. t. ex. *näver-tägt*. Vb. Fsv. *tækt*, *tekt*, f.

Å-tag, n. eg. aftåg; stället der två vägar löpa iallsammans. Fl.(Nl.). TAKKA 1, f. spishäll. Vl.(Fryksdal). Fin. *takka*, eldstad, härd. Bröd-takka, f. tackjärnshäll, som användes vid gräddning af bröd. Dl.(Särna). TAKKA 2, v. a. 1 1) eg. (såsom i riksspr.) yttra sin tacksamhet; 2) helsa medelst handtagning. S.Sk. Fsv. *þakka*, *þaka*. Takk (pl.-*er*), m. tacksägelse. "Många takker!" Vg. *Takkar*, m. pl. id. G. Fn. *þökk*; nht. *dank*.

Takk-laus, adj. otacksam; som ej lönar mödan. "Takklaust arbait". Vb. *Takk-läus*, id. Nb. N. *takklaus*.

Takkning, f. helsning medelst handtagning. Sk. TAKKA 3, s. *blind-takka*.

TAKKERA! Lockelse på får. Ul.,sdm. Af sv. *tacka*, f. fårhona.

TAKKLA 1, v. n. 1 klättra, klänga; gå uppåt. "Takkla yvi gåln", klättra öfver gärdesgården. "Takkla óppåt bergana". *Slät-takkla*, v. n. klättra upp på en slät stång, träd utan qvistar eller tåg. Fl.(Ingo).

TAKKLA 2, s. *taka*.

TAKK-LAUS, *takkning*, s. *takka* 2.

TAKKSA, *taks-tâll*, s. *tängsla*.

TALA, v. a. o. n. 1 o. 2. 1) såsom i riksspr.; 2) talesätt: a) *tala i huvu*, yra under feber. Fl.(Nl.); b) *tala till*, i förbigående, som hastigast gå in till (någon). Götal.; c) *tala ut med sig*, förtala sig. Hs. Fsv., fn. *tala*; d. *tale*. Börg·talun, s. *bórger*.

Framm-talug, adj. oförsynt gapig; plump i tal. Hs. I andra munarter *frammtali*, *-talun*, *-tö**L**u*.

Fri-tö**L**u, adj. fritalig, som ej har tand för tunga. Vb.

Go(d)-tali(g), s. *god*.

Mång-tö**L**u, adj. mångtalig. Vb.

Sann-tö**L**u, adj. som talar sanning. Vb.

Stor·tö**L**u, s. *stor*.

Talang, m. 1) talgåfva, lätthet att tala; goda utförsgåfvor. Vb.,vg.,g.,sk.; 2) uttal; munart. G.

Tal-bórg, s. bórger.

Tale-mann, m. 1) friarens förespråkare. Ul. *Tö**L**u-mann*. Vb.; 2) marskalk vid bondbröllop, som också håller tal före brudskänkens uppbäraude. Götal.

Ta**L**-rea, f. förmåga att flytande uttrycka sig. "Ha go ta**L**rea". Vg. Jfr *mun-rea* (under reda 1).

Tal-riker, adj. vältalig. Fl.(Degerby).

Tälå el. *tölö*, adj. stortalig. Fl.(Öb.). *Tålug*, som pratar mycket, språksam. Dl.(Elfd.); *töalu*, id. N.Vb. Fn. *tölugr*.

Tö**L**u-trängd, adj. talträngd. Vb. TALG, m. 1) såsom i riksspr. *Tåg* m. Dl.; 2) talesätt: *ha talg i tummana*, vara stark. "Ha malle i vantana", id. Sk. Fsv. *talgher*, m. talg; fn. *tólgr* el. *tólg*; n. *talg, tolg, togg, tåg; d. talg, tælle;* ns. talg; e. *tallow*.

Nyre-talg, s. *nyra* 1.

Talg-hakkar, m. talgoxe. Fl.(Öb.). TAL-KROK, *tal-strömming*, *tal-stör*, m. *tal-ägg*, n. den angelkrok, strömming, stör eller det ägg, som man för hvarje tjog, val, tolft aflägger för redighetens skull, då man räknar eller säljer. S.G.

TALL, f. 1) (såsom i rikisspr.) fur; Pinus sylvestris. *Tåll*, m. fur. Dl.: 2) granris, som hackas och blandas i gödseln. "Hakka tall". Sm.(Vestbo). Fn. *þollr*, m. *þöll*, f. granträd; n. *tall*, *toll*, f. fur. Berg-tall, f. tall som växer på berg. Sveal. Gl. sv. (Bromel) *bergztall*.

Frod-tåll, *frå-tall*, s. *fräu*.

Går·tåll, m. gårtall. Dl.

Läp-tåll, s. *laup*.

Måjr·tåll, s. *mar* 1.

Slaunger-tåll, m. tall, som växer på berg och saknar grenar till toppen. Dl.(Elfd.).

Talla, v. a. 1 1) strö hackadt granris på golf eller väg; 2) lägga granris på en kolmila, som skall stybbas. Sm.

Talle-tete, m. entita , kärrmes: Parus palustris och borealis. S.Nk.

Tall·kamp, m. årsskott på tall. Hs.(Norrbo).

Tall-kunning el. *täll-kunning*, m. tallkotte. G. *Tall-kägel*, f. Vb.; *tåll-kvaigla*, f. id. Dl. Jfr *kwaila*.

Tall-móssa, s. *mos*.

Tall-ris, n. granris. Sm. *Tåll-rais*, n. tallris, barr. *Bår*, n. id.)(*grå·rais*, n. granris, granbarr. Ö.Dl.

Tall-vrang, s. *vringa*.

Tella, f. (demin.) liten tall eller gran;tall- eller granbuske. Hj. N. *tella*, f. gran; fn. *þella*.

Tåll-mor, s. *mor* 1.

Tåll-perta s. *fyr* 1.

Tåll-skåtå,, s. *skate*.

Tåll·strått, m, tallstrunt. Dl.

Tälle, n. collect. tall-lund. Ög.,bl.; deraf *Böj-tällä*, n. namn på en tallskog, en half mil från staden Visby. G. TALLE, m. 1) hoptrampad gödsel i stall eller fårhus; deraf *fåra·talle*, m. Dls.,bhl.,vg.; 2) med ljung och granris uppblandad gödsel i får-och get-hus. Sm.(Vestbo); 3) hopklimpad träck. Deraf *talla sej* el. *tallta sej</i,. v. r. 1 klimpa sig, fastna ihop i klimpar; om träck; tallt, m. klimp af orenlighet; talltig, tallig el. tallti(g)er, adj. klimpig af orenlighet, höljd af hoptorkad smuts. Vg.,hl.*

TALLKÄ (el. talikä), f. ett mycket stort bröd af sammalen råg med infyllnad af fisk, fläsk och kött; ätes juldagen. G.(F.). Ungs-trull, n. 1) id.; 2) vid bakning misslyckad kaka, kringla. G.

TALLT, tallta sig, talltig, s. talle.

TALLT, tallta, s. tulta.

TALLÄRK (pl.-ar), m. tallrik. Sk.,hl.,bl.,sm. Talärk. G. D. tallerken; n. talerk; nht. teller, tellerchen; af it. tagliere, lat. (allmoge-spr.) taleare (enl. Non. Marcell.). Brud-tallrik, m. den tallrik, hvarpå bruden lägger något af hvarje rätt för att tilldelas den först ankommande tiggare. Sm.

Lång-tallrikk, m. litet bräde, som lägges på bordet med hvars och ens matdel på. Sm. TAM, adj. 1) (såsom i riksspr.) spak; 2) van, inöfvad, hemmavan. Tammer, id. "Tammer med skoarbete"; 3) otuktig. Sm.,ög. Fsv. tamber, tam; fn. tamr, a) tillvand; b) öfvad; som man med färdighet gör; fht. zami; nht. zahm; fe., ffris., ns., holl. tam; e. tame. Finger-tamd, s. finger.

Tama, 1, f. 1) handlag, tillvand färdighet. "Ha ingen tama i sej", ej hafva något handlag; 2) naturanlag, böjelse. "Han har go tama att göra hva han vill". Hs. Tamme, f. läraktighet. "Ta tammen", vara läraktig. Ög. N. tame, m. vane, tillvand egenhet.

Täming (el. tämming), m. ung häst (vanligen vid 3 års ålder), som börjar tämjas, inköras. Norrl. Tämning, m. id. Hs.(Bj.),jtl.

Tämjinge, m. en under årets lopp tämd stut. Sm. Tämminge, m. stut som skall tämjas. Fl.(Nl.).

Tämm, m. hejd, återhåll. "Dä ä en sådan ogudaktig menniska; der ä ingen tämm mä hanom". S.Sk.

Tämmeliga, adv. mycket, ganska. Götal.

U-tammd, adj. otämd; om häst. Hs.(Db.,Bj.). TAMA 2, v. a. o. n. 1 taga lätt och ofta med händerna, ideligt taga och påkänna. Ul.

TAMAS, tammas-fingrä, s. tuma.

TAMBEL, s. tämbl.

TAMP 1 (pl.-ar), m. 1) det som är stort och groft: a) grofvuxen, ohyfsad karl; drummel; deraf α) bond-tamp. Allm.; β) otamplig, adj. ovanligt stor och grof. Hs.; γ) tampa, f. lunsigt fruntimmer; skällsord. Bl.; δ) tamp-pysing, m. m. stor pojke. Hs.—sdm.; b) stort kreatur (oxe eller häst). Sk,—-nk.; c) stort stycke, klump, massa (jord, kött, smör, trä). Götal,; deraf kölltamp, m. slemklump, som hostas upp då man är, förkyld i bröstet. S.Sk.; d) grof pisksnärt. Pisk-tamp; 2) dragstropp i en sele, rem på sele eller sadel att spänna åt honom med. Svea-,Götal.; 3) liten åker, åkerlapp, åkerbit. Vg.(Vadsbo; nästan föråldr.). Ns., d. tamp, tågstump.

TAMP 2 (pl.-ar), m, vanlig tam dufva. Vg.

TAN, adv. dädan. Fl.(Öb.,Nl,). Tan-tenan el. tan-te, id. Fl.(Öb.). Jfr täan.

TANA 1, v. n. 1 vara småfånig. Sdm. Tana·fora, f. sätt och seder som en galning. Kl.

Tannta (el. tönnta), f. halftoka, smågalet fruntimmer. S.Sk. Jfr bay. tand, f. "albernes geschwätz, narrenpossen" (Schmeller 1, 447).

Tanntig. adj. småfånig, narraktig. Bl.,hl.,kl. Tönntig. Bl.; tönnted. Sk.; tanug, id. Sdm.; deraf halv-tönntig, hafgalen. Bl. D. d. tonted, tuntet.

Tannting (tannte, tynnting el. tönnting), m. fånig menniska. Sk. D. d. tont, tunte.

Tönnta, v. n. 1 bära sig åt som en fåne. Bl. TANA 2, v. n. 1 vara sömnig. Sdm. Deraf tani(g)er, adj. sömnig; som har svårt för att hålla ögonen öppna. Vg. Tan-ögd, adj. id. Vg., (Skarab.),sdm.

TANA 3, s. tinda.

TANA 4, s. tåna.

TANA 5, tanas, tanig, tanug, s. tänja.

TAND 1 (pl. tänder el. tänner), f. 1) (såsom i rikspr.) tand. Tand, m. id. G.,vg.; 2) talesätt: "ha tänderna i näven", vara dum. Hs. Fsv. tand, tan, f. (i GL.m.); fn. tönnr, tannr; fht. zand, zant; fsax., holl,, d. tand; fe. tôđ; e. tooth; moes. tunþus; lit. dantis; lt. dens (gen. dent-is); gr. **ὀδους** *(gen.* **ὀδους-ος***); cy. dant; cornw. dans; bret. dant (pl. dent); pers. dend; skr. danta; hind. dant; zig. dant, dand. Aksla-tand, m. oxeltand. Vg. D. akseltand; fn. jaxl, m. id. Jfr n. asall, m. oxel: Sorbus aria.*

Bjur-tand, m. bäfvertand. "Om man stryker en lie med en bjurtand och slår ängen, växer der aldrig gräs mera". Vg. Deraf bjurtänd, adj. s. bjor 2.

Björn-tänd, adj. som har hårda och mörka tänder (björn-tänder, f. pl.); om en häst. Sm.

En-tänd, en-tänning, s. en.

En-tännings-gärdsgård (pl.-ar), m. gärdesgård som är upplagd af enkla kullerstenar eller så att dagen synes mellan dem. Vg.

Gamp-kull-tänner, f. pl. kärringtand: Lotus corniculatus. Dl.(Elfd.). Katt-klor, pl. Bhl.; gul-hane, m. Jtl.; gök-smör. n. Vg. Jfr kulla 1.

Gis-tändt, s. gisna.

Glis-tänd, s. glisa.

Grajs-tann, s. gris.

Gripa·tand, s. grep.

Gås·tändt, s, gas.

Harre-tand, a. harv.

Hund-tänder, f. pl. de 4 tänder, en på hvardera sidan om mjölktänderna, som framkomma näst efter de sistnämnda. Sm.

Is-tändt, adj. ömtålig i tänderna för kallt vatten. Götal.

Kala-tänder, f. pl. eg. gubbtänder: Linaria vulgaris. Sm.(Femsjö).

Kring-tändter, adj. 1) eg. som fått alla tänderna; om en menniska; 2) klok och förslagen. Vg.(Elfsb.).

Kärring-tand, f. 1) (i riksspr.) Lotus corniculatus; 2) ängkovall: Melampyrum pratense. Sm.(Femsjö); 3) oxlägg: Primula veris. Bl. Namnet brukas i andra landskaper om andra växter.

Munn-tant, s. *munn*.

Stikk-tann, s. *stinga*.

Tand-fallen, adj. som mistat tänderna. Ög.(Vånga s:n). *O-tändter*, adj. tandlös. G.

Tann·gå**L**, m. tandlåda, käke. Vb. *Tanna-gãre*, n. Sk. Fsv. *tannagardher*. J. M. Yrt. s. 169. Cod. A. 49, f. 171 v. S.F.S. 1, 3 h.; fn. *tanngarđr*; n. *tanngar*; fd. (Harpestr.) *tangiærth*; d. *tandgjerde*.

Tann-gåv (def. *-a*), f. 1) eg. tandgåfva; 2) faddergåfva. Fn. *tannfè*, n. gåfva som ett barn får, när det erhållit den första tanden. Hos Finnarne heter en sådan faddergåfva *hammas-raka*, hos Esterne *ham-barahha*, af *hammas*, tand: hos Lapparne *panekes*, *pannikeis*, af *pane*, tand. Lapparne pläga nämnligen gifva en ren åt barnet, då det får den första tanden.

Tann-haspa, f. fruntimmer som förtalar folk. Sk. *Tann-harpa*, f. Sm.(Uppvid.).

Tanning, f. tandsättning. Kl.

Tann-kjäll, s. *kala*.

Tann-ljud (*tann-ljöud*), n. målföre. Fl.(Ingo).

Tann-preta, s. *preta*.

Tann-ört, f. 1) Euphorbia Helioscopia, L. Sk.; 2) i andra munarter Scleranthus.

Tenneka, f. tenlika, ett slags spik med stort, rundt, kullrigt hufvud. Sm. I andra munarter *tenlik*, *tändlik*, *tändrik*, m.

Tvi-tann, dubbeltand, som växer utanför en annan tand. Vb. *Tvi-tändt*,adj. som har dubbla tänder. Hs.,dls. *Tve-tändt*. Vg.

Tändare, m. örfil, slag för tänderna. Ul.

Tännlikka, f. liten fyrkantig träbit att sätta under hufvudet på en spik, som åter skall utdragas. Ög.

Tännter (el. *tändt*), adj. tandad. G. TAND 2, s. *tinda*.

TANGA (pl *-or*), f. de fibrösa delarne af en rot; filamenterna, som häfta potatisrötterna vid växtståndet. Fl.(Ingo).

TANGE, m. qvicke i horn. Bl.(Östra h.). *Stigel*, m. id. Sk.(Ing.). Jfr *tånge*.

TANJA, s. *tänja*.

TANK-FATUGUR, adj. tanklös, dum, enfaldig. N.G.

TANK·LAUS, adj. tanklös. Vb. N. *tankelaus*.

TANK·STÄLLARE, m. sup; skämtsamt. Allm.

TANNE, s. *tinda*.

TANN·GÅ**L**, *-gåv*, *-harpa*, *-haspa*, *tanning*, *tann-kjäll*, *-ljud*, s. *tand* 1.

TANNT, subst. "Slå tannt", slå dank, sysslolös drifva omkring. Sk.(Sk,,Ing.).

TANNTA, *tannte*, *tannting*, s. *tana* 1.

TANS (*tanns*), konj. utan att, såvida icke, om icke. "Ja går inte, tans du går mä". *Utan tas* (el. *utatass*), id. "Ja går inte, utantas du går mä". *Tas* (el. *tass*), konj. om, såvida. "Tas du vill ha't". Sm.

TAN-ÅR (*tann-år* el. *tana-år*), n. pl. den förata ungdomstiden, åldren mellan 13 till och med 19 i de åren som lyktas på *-tan* (= sv. *-ton*). "Flekka ä i tanåren", d. ä. hon är 13 eller till och med 19 år. Vg.,sm. ¨E. *teens*. id. t. ex "she is in her teens".

TANÄ, s. *tänja*.

TAN-ÖGD, s. *tana* 2.

TAPA, v. a. 1 tappa, förlora. Sm. *Taba*, *tava*. Sk. Fsv. *tapa*, *tappa*; fn. *tapa*. And-tapter (*and-taftr*), adj. andtruten. Nk. *And-tapt*. Sm. N. *andtept*.

Tapp, m. något som kan tappas, förlora eller är tappadt. Sm.

Tapp-läupen, adj. uttröttad, som har tappadt i löpande. G. TAPLA 1, v. a. 1 med fingrarne vidröra, t. ex. fiolsträngar; modulera på en flöjt. Fl.(Pargas). *Tappla*, id. Vg.,bl.,g. *Tavla*, 1) id. Sk.(N.Åsbo); 2) fingra, illa handtera (t. ex. böcker genom bläddrande). Vg. (kring Venersborg).

TAPLA 2, s. *tapp* 1.

TAPP 1 (pl. *-ar*), 1) m. a) (såsom i riksspr.) tränagel, som hopfogar tvenne särskilda delar af ett arbete; b) liten gosse. Sm.; 2) n. lock eller spjell öfverst på en skorsten. Vg. Jfr *ugns-täpp*. An-täppa, *antäppe-gärsgå**l***, s. sid. 12.

Hå**L**-tapp, s. sid. 278.

In-täppe, n. inhägnadt åkerstycke; vret. Sk.(Onsjö).

Tapperian el. *tappererare*, m. källarsven, som tappar ölet i kannorna vid gästabud. Bhl. *Tappe-gris*, m. Sk.(Onsjö,Harj.,Lugg.); *tapper-sven*, m. Öl. Fe. *täppere*.

Tapp-käring, f. spjell af bräde, satt på en käpp. Vg.

Tapp-'ol, n. eg. tapp-hål; hålet på botten af en båt, hvarigenom vattnet uttappas. Sjelfva tappen kallas *båt-knapp*, m. Dl.(Mora). Jfr *dövika*.

Tapp-rókk, m. käpp som sättes i hålet på ett rostkar. Vg.,sm.(Mo h.),sk.(Onsjö,Lugg.). *Tappe-slav*, m. Sk.(Skytts h.); *róst-tapp*, m. Sk.(Ox. h.). D. d. *tappe-stav*.

Tapp·sigen (el. *tapp-segen*), adj. utmattad (eg. utrunnen ända till tappen?). Bhl.

Täpp (ipf. *täfft*), v. a. tillstoppa. "Täpp fälln kring fötträn miin, sä ji int frus". Vb. Fsv. *tæppa*; fn., n. *teppa*.

Täpp el. *ugns-täpp*, m. bräde, som i st, f. spjell uppstöttas i spisen eller framför ugnen; äfven på skorstenen. Ög. *Ugns täppa*, f. Hs.(Db.).

Täppe, n. 1) gärdesgård. Sk.(Onsjö,Harj.), N.Hl.; 2) grind. Sk.(Frosta h.); 3) litet gärde; täppa. Jtl. Jfr *tång-täppe*.

Täppel (pl. *täpplar*), m. liten utväxt, liknande en tapp under halsen på getter och suggor. Hs. I andra landskaper *tapla*, f. Jfr *bjälla*.

Täppe-röv, f. björnloka: Heracleum sphondylium. Brukas mot häftig utsot. Sk.(Krageholm). Jfr Linnés Skånska Resa, sid. 266.

Ung-täppa, f. fruntimmerströja med skört. Denna drägt börjar nu komma ur bruk. Sk.(Villande h.). TAPP 2, a. *tapa*.

TARA 1, f. en mindre, vanligen med gles gärdesgård inhägnad plats; liten inhägnad plats för boskap under natten. Deraf *tara-gärdes-gård* el. *tara-gå**l***, m. gles gärdesgård af 3 eller 4 gärdslen. Fl.(Ingo). Ordet är lånadt af finskan.Fin. *tarha*, fägård, fålla; ursprungliga betydelsen synes vara inhägnad, såsom man ger af sammans. *puu-tarha*, trädgård, *yrtti tarha*. id.; *humala tarha*, humlegård, *kirhho-tarha*, kyrkogård. Jfr *tarre* 2.

TARA 2, f. Rumex Hippolapathum och Hydrolapathum, enligt Frankenius och Bromel. Härmed beslägtadt är måhända växtnamnet *tjerp*.

TARABBA, v. n. l gå illa för någon, försämras; taga skada. "Dä tarabbar för honom. Gubben tarabbar mer och mer. Vagnen har tarabbat". N.Hl. Jfr fht. *tarén* el. *tarôn*, v. a. skada.

TARALLD, m. Silene inflata. G. Det vanliga namnet på denna växt är *smällor*, f. pl., *pungar*, m. pl.; i några munarter *har-pungar*, m. pl. Sm.; *gumse-pungar*, m. pl. Sveal.; *flås·gräs*, n. Vm,; *blärer*, *knäkker*, f. pl. Sk.; *duve-ägg*, n. Nk. Växten tros på Gotland vara ett bland de starkaste medel mot trolldom. (Jfr Dybeck, Runa 1849, s. 60). *Tareb* är ett arabiskt namn på Thlaspi eller Capsella, som i medeltidens latinska tunga tyddes med börs, enär de uppblåsta blomfodren på Silene inflata likna en börs.

TARE, m. hafstång, slägtet Laminaria, i synnerhet Laminaria digitata; äfven Bolus. Bhl.,hl. Fn. *þari*, m. tång (Fucus); n. *tare*, bredbladig tång (Laminaria); d. *tare*. Ett rent keltiskt ord, som redan i l:a årh. upptecknades af Dioskorides bland Kelterne i Gallien (***ταυρούϰ***) såsom namn på flytande vattenväxter. Dioskor. 4, 99. ***"ποταμογείτων, 'Ρωμαῖοι βήυαι φόλιουμ, οί δὲ ερβάγω, οἰ δὲ γλαδιατώριαμ, Δάϰοαδάμα, Γάλλοι ταυρούϰ"***. Tare-bótten, m. sjöbotten, som är bevuxen med tare. N.bhl. N. *tarebotn*.

Tare·stjelk (pl. *-ar*), m. stjelken af hafstång. Strömstad. N. *tarestylk*.

Tare-tórsk, m. ett slags torsk med brunt eller rödaktigt skinn. N.Bhl. *Gräs-tórsk*, m. id. Sk.(Barsebäck). N. *tare-tosk*- TARGA, *targlä*, *tarja*, *tarlor*, s. *tära* 1.

TARM (pl. *-ar*), m. 1) (såsom i riksspr.) inelfva. *Tårm*. Sk.; 2) talesätt: *tårrkä-tarm*, a) säges (då man gungar *fjäl* [bräde]) om den, som är för lätt och ej kan få ned den andra; b) slita ondt (i allmänhet). G. Fsv. *tharmber*, m. tarm. Patriks saga, 22; fn. *þarmr*; fe. *þearm*. Hönsa·tarmar m. pl. Cerastium viscosum. Sm. Fht. *hühnendarm*.

órre-tarma(r), m. pl. 1) eg. tarmar af en orre; 2) Melampyrum pratense. Ög.

Tarma-slit, n. magref. Nk.

Tarm-ballad, s, *storskräppad*, under *skräppa* 2.

Tarmeija, f. tarmkäx. Hs.

Tårma-löb, n. bråck. Sk.(N.Åsbo,Lugg.). TARPA 1, f. mage. "Få något i tarpan". Ul.(Rosl.). *Tärpa*, f. id. Ög.

TARPA 2, s. *snål-tarpa*.

TARRA, s. *tärra* 1.

TARRE 1, m. buske eller träd, uppvuxet från en stubbe. Sk.(Bjäre b.),S.Hl. Jfr fht. *tar*, *ter*, slutstafvelse i namn pä några träd och buskar, t. ex. *wéchaltar*, en, *holuntar*, hyll; gael. *tor*, m. buske, ungskog; bret. *derv*, träd; skr. *taru*, träd, *dṛah*, växa (af *drah* el. *darh*, enl. Bopp, vergl. gr. 1, 122).

TARRE 2, m. liten utbyggnad eller luta bredvid ett annat hus, hvari får, getter o. s. v. installas. Hl.(Ljungby). Är troligen samma ord som *tara* 1.

TARRE 3, s. *tärra* 2.

TARTELIG, s. *tertelig*.

TARVA (ipf. *tórv*), v. a. behöfva, tarfva. Hs.(Bj.). Fsv. *þurva*, *þorva*. VGL.GL.UL.SML.; *tharfwa*. S.S. 1, 31; fn. *þurva*; fht. *durfan*; nht. *darben*; holl. *durven*; fe. *þurfan*, *þorfan*; fin. *tarvet*; lapp. *tarbahet*; moes. *þaurban*. Tarv (el. *tärv*), f. behof, nöd, tarf. Vb. Fsv. *þarf*, f. UL.; *tharf*, f. S.S. 1, 110; fht. *darba, duruft, durft; fe. þearf; moes. þaurfts.*

Tarva-dö(d), m. väl behöfligt eller önskligt dödsfall. Ög. Tarv-dö(d). V.,Dl.

Tarvelig, adj. som tarfvar mycken föda, äter mycket. Sdm.(Öfver-Selö).

Tarvsen 1, adj. behöfvande. Hs.(Bj.). Moes. þarbs. nödig, behöfvande. TARVSEN 2, adj. oxaktig, tjuraktig, obelefvad. Hs. Fn. tarfr. m. tjur. SE. 1, 588; gael. och ir. tarbh; wal. taru, tarus; cornw., bret. taro, tarv; lt. taurus.

TAS, tass, s. tans.

TASA 1 (ipf. o. sup. tasa), v. a. 1) utreda (ull); 2) utbreda (hö), vända om till torkning utbredt hö, att den förut nedvända sidan deraf må blifva torr. Vb. "Tåsa ut hö". Åm. "Tösa ut hö". Mp. Fn. tæa, tá, utreda (ull). Jfr tesa 1.

TASA 2, s. tass.

TASA 3, s. tase.

TASE (pl. tasar), m. 1) hylsa kring nötter; deraf tasa, v. a. 1 befria (nötter) från skalhylsor; 2) ohyfsad menniska, dum karl: trög, drumlig menniska. Götal. Tasse. Sk.(Vem.). Tas, m. stackare, odugling. Vb. D. d. daser, trög, sysslolös karl. Jfr dase. Nöda-tas, s. nyt.

Tasa-bäling, m. stackare. Vb.(Nysätra).

Tasa-vask, tasa-vaskus, m. oduglig stackare. Vb. Tasker, m. lumpen karl, slarfver, dåse. Allm. Taskus, m. id. Vb.

Tassa, f. tokig qvinna. Tassot, tokig. Fl.(Sjundeå).

Tassed, adj. senfärdig. Sk.(Vemm.).

Task (ipf. -ä), v. n. 1) gå illa; 2) arbeta utan att dermed något uträtta. Vb.

Taskig, adj. slarfvig, utsliten och nedsölad; deraf taskighet, f. taskigt, adv. Allm. TASK, s. taska, tóssa.

TASKA, f. 1) väska, ficka. Allm., i synnerhet i Götal.; 2) näfverhylaa, inuti hvilken lägges en sten. Dessa näfverhylsor (task, f. sing. defin. taska), vidfästas nätets nedra sida att hålla nätet genom sin tyngd vid sjöbottnen. Det snöre eller tåg, vid hvilket taskorna äro fästade, kallas sten-tel, m.; den öfre teln heter flårteln. m. def. Vb.; 3) sköka, hora. G. Task, m. scrotum. Ög. Fsv. taska, f. väska, ficka. S.S. 2, 8; fn. taska; fht. tasca; nht. tasche; gl. d. (Bibelovers. 1550, Matth. 10: 10) taske; it. tasca; frans. dial. tasque, id. Betydelsen: sköka, brukas äfven i gl. d. "Endog de kände icke nære seg foruden lönlige tasker eller aabenbare boelskaff". Taussens Postilla 1539, Vinterd. 104, a. Bagg-taskor, f. Silene inflata. Sm.

Taske-gräs, n. 1) eg. Capsella Bursa Pastoris. Allm.; 2) penninggräs: Thlaspi arvense. Dl. (enl. Linné). Gl. sv. (Frankenius, Tillandz, Bromel) *taske-gräs*, *pung-ört*, *J. Marias nåldyna*; e. dial. *toywort*.

Task-gumse, m. osnöpt gumse. Dl.(Obre).

Trallare-taska, f. så kallades fordom den väska, fastsydd vid ett band om halsen, hvari lades de sammanskott, som erhöllos då de fattige vid jultiden gingo omkring i gårdarne och sjöngo (trallade). S.Sk. TASS! lockningsord 1) på getter. Dl.(Elfd.); 2) får. Vm.,nk.

TASS, *tassa-mark*, *tasse*, s. *tuss*.

TASSE, m. litet träd. *Gran-tasse* Bl.(Östra h.). Jfr *tarre* 1.

TASSNA, v. n. 1 kolna; om kol, som sakta slocknar. "Tassna ut". Sdm.,ul.,fl.

TASSÄL (ipf. *tasslä*), v. a. o. n. *tassla*. Vb. Tasslan, f. tassel; deraf *örne-tasslan*, f. Sm. Fsv. *taslan*. Kg. St. II, 31.

Tissel-tassel, n. tissel och tassel, fåfängt prat. Vb. TASSOT, s. *tase*.

TAT. s. *tåt* 2.

TATEL el. *tattel,?* 1) stoj af flera talande; 2) ljud af flera personers tysta gång eller trippande spring hit och dit. G.

TATER, m. hemodlad dålig tobak. Vg.(Skarab.).

TATTA. m. pappa. Dl.(Malung). Mindre brukl.

TATTARE, m. zigenare. *Tattare-unge*, m. barn af Tattare. Allm. *Tattersk*, f. zigenerska. *Tatter-fåli*, zigenaresällskap. Vb. Benämningen deraf att man i början trodde zigenarne vara Tatarer. Ns. *tater*. Tater-havre, m. svarthafre med stora korn, och tjockare skal på dessa samt vanligen med längre strå: *Avena strigosa* hvilken i hela vestra Sverige är lika allmän bland *Avena sativa*, som flyghafren i mellersta Sverige. Namnet har han af tatare för sin svarta färg. I vestra Sm. kallas han *svart-havre*, m.

Tatter-pass, n. afvisning, bortdrifvande med skam. Vg.

Tattär (ipf. *tatträ*), v. n. 1) tala tattarespråk, tala otydligt, hvad ingen förstår; 2) prata tok. Vb. TATTE, m. spene, bröst. *Tatta*, v. a. dia. Vg. Jfr *datta* 3.

TATTLÄ AV, v. n. 1 1) blifva efter; 2) efterhand begifva sig bort. G.

TATÄ, m. tofs, band. G.

TAU, s. *tva*.

TAU-HEL, m. vagnsbult. G. Jfr *häl*.

TAUM, m. 1) töm. G. *Tåm*, id. Dl.(Mora); 2) grimma. G. Fsv. *tömber*, m. töm. SML.; fn. *taumr*; n. *taum*; ns., holl. *toom*; nht. *zaum*. Jfr Dief. 2, 672. Entömd, s. *en*.

Töm-eukka, pl. läderremmar, som från betslet utgå och sammanbindas med *tömskafta*. Fl.(Öb.).

Töm-kast, n. tömring; den ygla, ring eller nyckel, genom hvilken tömmen går på en sele. Sm. *Täum-läup* (def.-*e*), n. id. Jtl.

Töm-stjelk, m. tömsträng. Sm. Jfr *stilk*. TAUS 1, s. *tiga*.

TAUS 2, s. *tös*.

TAUT, s. *tiota*.

TAUTA (pl.-*tur*), f. korg. *Lóv-tauta* el. *lóvtåjt*, f. korg med tvenne stora handtag att plocka löf till boskapen. Dl.(Mora,Elfd.). *Näver-tauta*, *näver-tåita*, s. *näver.* Oll-tauta, f. korg, i hvilken en *olla* (hoplindadt hö och halm) lägges. Dl.(Elfd.). Jfr *tiota*.

TAV, *tavra*, s. *tjoga* 1.

TA-VALIG, s. *var* 1.

TA-VASKER, s. *tad.*

TAVEL 1, m. 1) (i fsv. bord, spelbord); 2) liten bänk, pall. *Mälke-tavel*, m. mjölkpall; *tvätte-tavel*, m. liten tvättbänk. Hl.; 3) *dra tavel*, ett slags spel med afskurna pinnar. Sk.(N. Åsbo). Jfr *tavla* 1, som är samma ord.

TAVEL 2, s. *tagel*.

TAVLA 1, f. litet omåladt bord eller en stor aflång stol med 4 fötter utan styre, hvarpå i hvardagslag spisas. Vg.,ög.,hl.(Skällinge,Värö,Frillesås). *Tavla,* f. litet bord. Bl.(Östra h.). Deraf *lake-tavla*, *mata-tavla*, *sko-tavla*, f. Vg,(Elfsb.). Fe. *tæfel*; nht *tafel*; e. *table*, bord; fsv. *tavil, tavel, n. spelbord, spelbräde; fn. tafla, f. tafla, spelbräde, skackbräde; fht. tavala, f. tafla; lt. tabula. Slagte-tavla, f. slagtestol. Vg. (Bedvägs h.).*

Tavlätt el. tavelätt, m. ett litet öppet, vanligen med spiralformiga pelare smyckadt hörnskåp, försedt med hyllor, hvarest förvaras åtskilliga småsaker af porslin, glas och silfver, äfvensom böcker. Dls.,sm.,hl.,sk., g. Kró(g)skab, n. id. S.Sk.; 2) liten bokhylla. Hs.—sdm.,vg.

TAVLA 2, s. tapla 1.

TAVLAKKA, f. prutgås: Anser torquatus, Frisch. Bl.

TAVRA, s. tav, under tjoga 1.

TE 1, præp. 1) till. Allm.; 2) talesätt: te gagns ganska mycket. "Han ä sjuk te gagns". Götal.; te hvass, till hvad. Ög.(Ydre). Jfr fsv. til huas. ÖGL. B. B. 30 pr; te kos, borta, sin väg. "Han ä te kos"; te se kómmen, något åldrig; te vessa, i synnerhet. Götal. N. te, till; ns. te; fn., d., fe., e. dial. til, id.; moes. tils adj. passande, skicklig. Jfr te 2, til.

TE 2, adv. o. præp. 1) eg. till. Ti, id. Fl.(Öb.). Té'n, till honom; te'na, till henne. Allm.; 2) hos. "Gästa te någons", bo, hafva qvarter hos någon. Vg.; 3) åt venstra sidan. "Håll te dej!" Götal. Jfr frå 2. Teare, m. dragare (häst eller oxe), som drar på venstra sidan. Sm.,ög. Tee, -n, m. id. Sm.

Te-häst, m. vensterhäst, venstra hästen för körredskap)(från-häst. Vm. Temanns-häst, m. Ul.

Te·mann, m. oxe, som drager på venstra sidan. Te-okse, te-stut, m. id. Kl.,sm.,vg.)(*frå·okse*.

Te-manns, adv. på venstra sidan; om dragare. Benämningen deraf att körsvennen går till venster om dragarne)(*frå-manns.* Sk.

Tere, adj. venstre. "Den tere hasten")(*den fråre*. Sm.

Te·sidan (*te·sian*), f. def. venstra sidan om vagnen eller hästen då man kör.)(*frå·sidan*. Sm.,ög.,vg. Jfr *åt-si(d)a*. TE 3, infinitiv-partikel, att, till. Allm. N. *te*; holl. *te*; e. *to*.

TE 4, v. a. 2 (såsom i riksspr.) visa sig, synas. Deraf *er·te*, bevisa. *Tidd*, adj. (eg. p. p.) tedd. "Den sóm en gång blir hitt, blir ofta tidd", d. ä. ansedd som skyldig. Sm. Fsv. *tea*, *teia*,*te*; gl. d. *tee*; fht. *zîhan*: fe. *tihan*; ns. *tijen*: moes. *ga-teihan*, utvisa, förkunna.

TE 5, n.? Spergula arvensis. Bl. (enl. Aspegrens fl.). *Knut-arv*, m. id. Bl. *Tryle*, Sveal.; *nägde*. Åm.; *skórv*, id. Sm.

TE 6, s. *tu*.

TE 7, s. *tä*.

TE 8, s. *tå* 1. TEBA el. *täva*, adj. tyckmycken. Bhl.

TE-BRÅKA, v. a. 1 vänja till, tämja. Ög.

TE-BÅ(D), s. *tillbud*.

TE-BÄRANDE, *te-bäranne*, n. (oförmodad) händelse. Vg. *Af bära te*, oförmodadt hända.

TEDE, s. *tetas*.

TEDRA, v. n. 1 1) vara tåpig; säges om blyga barn, som ej våga gå fram till främmande personer; äfven om äldre tillgjorda menniskor. Kl.; 2) bära sig illa åt. "Hva står du der å tedrar ätter?" Ög.(Ydre).

TE-FIKEN, adj. benägen, lifvad. *Te-hógsen*, adj. id. Vm.(Fellingsbro).

TE-FJÄTE, m. egg-spets eller hörnet af en vedyxa, som är *te* (till, åt) den som hugger;)(*frå-fjäte*, m., den eggspetsen, som är *från* den huggande. Ög. S. *fjäte* 2.

TE-FÖDDES, adv. tillskiftes; säges då en stark häst eller oxe köres till skiftes med tvenne svagare. "Hästen går, köres, te-föddes mä fölmärrana". Hl.

TEG, s. *tu*.

TEGA 1, v. a. 1 aga, näpsa. "Tega barnet me ris. Ja ska tega ännen på dej". Sk.,hl. Fn. *þægja*, tillrättavisa, straffa. Teg, m. aga, ris. Sk. Swz. *teges*, pl. slag. TEGA 2, s. *hvite-tega*, sid. 272.

TEGAS (ipf. *tegäsä*), v. d. 1) vara sinnad, hafva i sinnet, ämna sig till, men icke verkställa. "Jig tegäsä dit". jag ämnade mig dit, (men det blef ej af). "Ji ha tegas gå dill stan, men hä vadt int å". Vb.,nb. åm. "Ja ha leng tegast kóm å skåd et' te, men he a int vali". Fl.(Öb.); 2) försöka. "Tegas att gå å arbeta". Mp. I dessa båda bemärkelser nyttjas ordet om bägge könen.; 3) impersonelt: det stundar, är på vägen att komma. *"Hä tegas"*, det stundar, det anar (mig), att det eller det inträffar. "Hä tegas vakkert fólk". Det anar mig att vackert folk kommer. "Hä tegas en kar, en kvinna", det anar mig att en karl, en qvinna är på vägen hit. Dessa förutsägelser ske alltid af qvinnor, hvilka af en viss känsla eller stickning i någon kroppsdel pläga förutsäga ankomsten af någon tillhörande det ena eller andra könet. Vb. *Täges nån*, känna klåda i någon lem (tå eller finger), hvilket anses betyda att en vän tänker på en eller snart kommer. Jtl. Fn. *tega*, v. a. visa, utvisa (nht. *zeigen*); *tegaz*, visa sig, vara färdig att göra något, tänka: "ek tegumz at drekka"; *tægja*, v. a. visa, beteckna, utmärka. Egils. 611.

TEGLA, s. *tägla*.

TEGU-BÅN, s. *tigga*.

TE-HOGGEN (pl. *tekoggna*), adj. glupsk, snål; eg. om fisk som nappar fort på kroken. Kl.

TE-HóSEN, s. *te-fiken*.

TE-HÄNDSEN, adj. närbelägen, beqvämlig. Sm.

TE-HÄST, s. *te* 2.

TE-HÄTTEN, adj. 1) djerf, tilltagsen; 2) påhittig, händig. Sm.,hl. S. *hätta* 1.

TEI, s. *tidt* (*tid* 1).

TEISTE el. *teste*, m. Tobisgrisla: Uria Grylle, Lath. Bhl. *Iste*, m. Sk.; *grylla*, f. G.; *gröttla*, f. id. Kl. Fn. *þeist*, n. Uria Grylle. S.E. 2, 489; *þeista*, t. id. Rit þess islenzka lærdómslista fèlags 1, 19; n. *teiste*, m. id. Teiste·fisk, *teste-fisk*, *tiste·fisk*, m. *teiste-kussa*, f. Gunellus vulgaris. Cuv. (Blennius Gunellus, L.). Bhl. Namnet deraf att denna fisk i synnerhet utgör föda för *teisten* el. *testen*. TEJA, f. 1) en kronoskattepersedel, bestående af ett lam, en gås och två höns. Sk.,hl.; 2) dylik skattepersedel, som afgifves till herregården. "Vi ha ydt vår teja te hogården". Sk.(Baraebäck,Vrams-Gunnarstorp). Gl. d. *teye* el. *theije*; fn. *tekia*, f. afgift. Jfr Falkman, Ort. underv, s. 131, 168.

TEJDA UPP, s. *tia* 2.

TEKA, v. n. 1 täfla, söka öfverträffa hvarandra; kasta om, hvem som skall slå först (i spel och bollkastning). Svea-,Götal. *Tekas* el. *täkas*, v. d. Sdm.,ul.,vg.; *tek* (ipf. *-ä*), id. Vb. Jfr moes. *tekan* el. *teikan*. vidröra; holl. *tikken*, klappa, gifva ett lätt slag; ns. *tikken*, sakta vidröra (B.W.B. 5, 67); holl. *tik*, m. lätt slag, rapp; d. d. *tek*, n. id. (Kok 1, 399).

TEKKEL, *teksla*, s. *tängsla*.

TEKN el. *tegn*, n. tecken; underverk. Bhl. Fsv. *tekn*; fsax. *tekan*; nht. *zeichen*; d. *tegn*; moes. *taikns*. Tekna, v. a. 1 trolla. Sm. TE-KOS, s. *te* 1.

TE-KóST, s. *tillkóst*.

TEKS (el. *tekks*). 1) hut, skam. "Vestu ej teks!"; 2) beskedlighet. "Ja sa lära dej å veta tekks". Ög.(Ydre).

TEKST-BOK, f. postilla. Fl.(Öb.).

TEL, s. *telne*.

TELDA, *telde*, s. *tildä*.

TE**L**·DILL, s. *töla* 2.

TELEGER, s. *tillig*.

TEL-LAGA 1, f. förmåga att ställa till något. "Han har goda (el. klena) telàgor", han har god (eller dålig) förmåga (att ställa till). Hs.(Ljusdal).

TEL-LAGA 2, adj. förargad. Hs.(Db.).

TELN (el. *täln*), pl. telningar. Jtl. *Tilling*, m. telning. Sk.(N.Åsbo). Fsv. *telninger* m. telning. Legend, s. 92, 93; *telonger*, m. id. Birg. Upp. 3, 65. Jfr holl. *telen*, föda, framalstra; ns. *teling*, födelse; *telge*, *tellich*, telning. Telna, v. n. 1 slå ut rotskott, telningar. "Appla telnar ópp sej", Ög. (Ydre). *Tela ópp,* id. Kl. *Te**l**na* (el. *terna*) *ópp,* uppväxa. S. Nk. TELNE (pl. *nar*), m. teln, kanttåg på not och nät. Deraf *över-*, *unner-telne*. Götal. I några landskaper *täln*, *tel*, *täl*, m. *tä**l**na*. f. N. *telna*, f.; d. d. *tæl;* fn. *þinir, þinr,* m.; *netþinull,* id. *Över-telnen* kallas eljest *flarnteln.* Fl.(Nl.), *flår-teln,* Vb.; *unner-telnen* heter *sten-teln.* Fl.(Nl.), *sten-tel*. Vb. Telna, v. a. 1 sy kanttåg på fiskgarn. Sdm.(Björkvik). TE-LÓTTA, v. a. 1 tillotta, begåfva. Sm. Jfr *lóta te*, sid. 400 b.

TELL-SPJÄ**L**ES el. *tell-spjä**l**es*. adv. skafföttes, då man ligger med hufvudet åt hvar sin ända i sängen. Jtl.

TE**L**T, m. klimp. Vg. (enl. Hof; 291).

TE-MANN, *te-manns*, *te-manns-häst*, s. *te* 2.TE-MINSTINGEN, adv. åtminstone. Nk.

TEMPER-DAG (pl. *-ar*), m. De fyra temper-dagarne äro: 1) *ask-onsdag* (första onsdagen i fastan); 2) onsdagen åtta dagar efter pingst; 3) onsdagen efter korsmessa (14 sept.); 4) onsdagen efter Lusse- (Luciæ) dagen. Väderleken under dessa dagar anses bestämma det följande fjerdedels årets väderlek. Hl. Fsv. *tamper-dagar*, m. pl.; af lat. *quatuor tempora* (jejunium quatuor temporum), de fyra qvartals-fastedagarne om året; n. *temperdag*; d. *tamperdag*.

TEN (n. *tet*), pron. dem., den, det. Fl.(Pargas). Fsv. *þæn*. Tennan, adv. der. Fl.(Nl.). Fn. *þenna*.

Tessen el. *tesson* (n. *tetta*), pron, denne, denna, detta. Fl.(Nl.). Fsv. *þæssi*, *þessi* (n. *þetta*); fn. *þessi* (n. *þetta*).

Tessen-hjenn el. *tessi-hjär* (n. *tet-hjenn* el. *teta-hjen*), pron., den här, det här. *Tessen-hjennan* (n. *tet-hjennan*), pron., id. Fl.(Nl.). TEN, *tena*, *tening*, s. *tina* 1.

TEN, *ten-orm*, s. *tin* 1.

TENA, s. *tia* 1.

TENN-BÄNNE, n. snärjegräs: Galium aparine. Vb.(Undersåker).

TENNEKA, s. *tand* 1.

TEN-VÄK, a. *tiväder*.

TEP, 1) m. tok, tafatt menniska. Allm. *Tajp*, m. id. Sm.(Vestbo); 2) n. a) tillgjord menniska; b) en (menniska) som äter mycket långsamt; c) kräsmage; egentl, som ej har matlust t. ex. af illamående. Vb.,nb.; d) våpighet, enfaldighet. Sm. Tepa 1, v. n. 1 1) bära sig illa och dumt åt; tala dumt. Götal.; 2) sakta vidröra. *Täpa*, id. "Täpa ve". Vg.(Elfsb.).

Tepa 2, f. våpigt fruntimmer. Sm. Fn. *tepra*, f. tillgjord menniska.

Tepug, adj. 1) våpig. Sdm. I andra munarter *tepog*, *tepig*, *tepi*, *teput*; 2) kruserlig vid ätning; som äter långsamt, ej har matlust. Hs. *Teput*, *tepu* el. *tepi*. Vb.; 3) mager. "Tepug sóm en skatunge"; 4) liten till växten. Hs. TERA 1, v. a. 1 1) tyga, handtera. Hs. (enl. Ihre, DL.; föråldr.). *Töjra sej*, skicka sig. Bl.(Gemahög); 2) oreha sig med träck. *Tera sig*, orena sig. Sm.,vg.,ög. *Tajra*, id. Sm.(Vestbo); *tera te sig*, id. Hs. Gl. sv. *tera sig*, skicka sig, uppföra sig (Dial. de Missa, p. 13); gl. d. *there seg*, id. (Taussens Post. 1539, Vinterd. s. 127); ns. *teeren, tiren, tören, "sich gehaben, ungebärdig anstellen" (B.W.B. 5, 154, 173, 185); nht. sich dieren, "sich um etwas bemühen, sich heranmachen, artig benehmen, anstellen, gebärden" (Grimm, gr. 2, 1134); holl. tieren, v. n. väsna, larma. Jfr tajra sig. Befryndadt är måhända moes. ga-tahrjan, illa utmärka:* **δειγματί-ζειν**, *σημειουσθαι . O-tera, v. a. 1 orena, nedsöla med träck, nedsmutsa. Otera sej, v. r. 1) id. "Barnet har oterat sej". Svea-,Götal. Utajra se, id. id. Vg.(Kind); 2) hålla sig osnygg. Sm.,ög. O intens.*

O-terig, adj. 1) nedsölad, smutsig; osnygg, vämjelig, otäck. Svea-,Götal. Oterug. Vm.,g.; utöjri. Bl.(Listers h.); utejrig. Hl.(Slättåkra); otärlig, id. Ul.; 2) ostyrig. Vl. Fsv. oteriger, smutsig. Stiermann, acta publ. 1,97; isl. ótitrlegr, osnygg; gl. d. uterig, oskicklig, opassande (Mlb., D. Gloss. s. 249); d. d. utereg, oskicklig (Kok 1, 409).

PAUS

O-terighet, f. orenhet. Ög.(Östkind,Hammarkind).

O·tering, m. 1) fuling; en mansperson, som genom oanständiga åthäfvor eller låga handlingar gjort sig föraktad. Sdm.,vm.(Norbergs s:n); 2) brukas äfven i skämtsam mening. Sdm.

O-terugt el. oterigt, adv. 1) otäckt; 2) ofantligt. "Oterigt stor fisk". Ög.

Van-terug, adj. stygg, elak, tresk. Sdm.(Björkvik).

Terug, adj. oren, smutsig. Sdm. Terun, id. Dl. Ns. tirig, id. (Danneil, 223).

Van-terugt, adv. högligen. "V. ful, vakker". Sdm. Jfr van. TERA 2, f. 1) afdelning, hvarf. "En tera bräder", ett hvarf bräder i stapeln; 2) tid, vefva; gång (vicis). "Vid Mikkelstera", vid Michaelitiden. "Påsk-tera, marknäs-tera". "Middagstera", middagsstund. "Kvälls-tera", qvälls-tid. "I den den der tera", vid den tiden. "Hon kommer i samma tera (el. tära)". Sdm. (Daga h. m. fl.),vg.,kl. Jfr fe. tiér, m.? rad, ordning; gl. frans. tière, id. (Diez, etym. wb. 734).

TERA 3, v. n. 1 gå med brinnande ljus i drag, så att det fort täras. "Gå å tera mä ljuset". Vg.(Skarab.). Jfr tira 2, som måhända är samma ord.

TERAGELSE, m. lakrits. Sk.(Ing.,Gärds,Frosta,Onsjö). Töragelse, tórragelse, Sk.(Ox.,Skytts h.); triakel. Dl.(Elfd.,Orsa); triak, n. Dl.(Våmh.); träjakel. Dl.(Ohre); treaker, Dl.

(Malung); treakel. Hs.(Jerfsö); träaker, träakel, Hs.(Db.,Bj.); träakelse. Dls.(Tössbo h.),sm.,bl.; trähakkelse. Vg.,sm.,nk.; trehakkelse. Ög.;

triakkelse, m. id.; trähakkelse-kakor. f. pl. lakrits-kakor. Sm. Mht. driakel, driakl, m. (Ben. 1, 391); ns. triakel, m. (B. W. B. 5, 108. Richey, 41); e. treacle, id.; af theriak (af gr. ***ϑηρίον****, n. djur).*

TERAS (pl. teras), n. svin. Dl.(Elfd.,Åsens by). Är ordet befryndadt med fin. teuras, slagtnöt, boskap; estn. töhras, töras, id.?

TERE el. terre, m. 1) det öfversta, högsta (af ett ting); topp. "I terren av träet", i toppen af trädet. Kl,sm.; 2) skulle, stänger ofvan ladulogen, hvarpå säd lägges. "Lägg säden på teren!" Hs.(Db.). Troligen samma ord som tarre 2. Jfr skinn 2.

TERKA, s, tira 2.

TERPA, v. a. 1 utmatta. "Han ä så utterpad". S.Sk.

TERSER, f. pl. frukten af Prunus instititia, L. Sk.

TERTA, s. tärta.

TERTELIG, adj. snygg, städad, ordentlig. Sk.(Vemm.,Skytts h.). Tartelig, höflig. Vg.(Kind.) Jfr gl. d. tertelig (Mlb., Dansk Gloss. s. 187).

TERTIL, adv. tills, dertills. Fl.(Öb.).

-TERUP, -erup, -rup, -arp, ändelser i åtakilliga skånska ortnamn, t. ex. Hofterup (Hottarp), Bollerup (Bollarp), Krapperup (Krapparp), Torup, Åkarp; sammandragning el. förändring af fn. þorp. I danska ortnamn förekomma ofta ändelserna trup, rup. Jfr -erup.

TERÅDIG, b. tirådig.

*TES, s. test.*TESA 1, v. a. 1 plocka sönder och fint, t. ex. ull, gammalt tågverk till dref m. m. Sådant gammalt tågverk kallas *drev-mat*, då det endast begagnas till dref; är det deremot starkare, att deraf tåg och rep kan spinnas, heter det *óppslags·gods*, n. Fl.(Nl.). *Teis*, id. Fl.(Öb.). *Tes* (ipf. *teest*, sup. *test*), reda, plocka. "Tes bomull", plocka sönder bomull. "Tes ulla". Vb. *Tajsa*, v. a. 1 1) plocka, rensa, sortera ull eller tagel; vrida upp tågtåtar (såsom då man gör drefmat). G. D. d. *teese*, *tæse*, *tæsse*, plocka sönder, reda, t. ex. ull, blånor; nfris. *tiese*, id. (Outz. 358); fe. *tæsan*; holl. *teezen*; e. *tease*, *teaze*, id. Jfr fn. *tæa*. v. a. utreda (ull); *tæja*, upplösa, utreda. S. *tasa* 1, *tä* 1. *täskjen*, *tässlug*.

TESA 2, v. n. 1 skratta mellan tänderna. Sk.(N. Åsbo).

TESAMLING, f. samling af folk, folksamling (eg. till-samling). Sk.(Ox.).

TE-SIDAN, s. *te* 2.

TE-SKIKKELSE, s. *skikka*.

TESS, s. *tiss* 2.

TESSA, s. *tissa* 1.

TESSE, till sig. Hs.(Db.).

TESSEL, *tessle-ol*, s. *tissel*.

TESSEN, *tessen-hjenn*, s. *ten*.

TEST, m. 1) (såsom i riksspr.) hårtest. Vb. *Tes*, *har-tes*, m. id. G.; 2) lin-eller hamp-tåte. Vb.

TESTAMENTS-RINGNING, f. klockringning efter begrafning. Sm.

TESTAN, f. träta, gräl, buller och oväsen. *Testanne*, n. id. Bhl.(Vikorne). Jfr *testug*.

TESTANES, *testanis*, adv. i synnerhet, särdeles, framför andra. Bhl.

TESTE, *teste·fisk*, s. *teiste*.

TESTE, s. *tiste*.

TESTUG (n. *testut*I, adj. hoptrasslad, oredig. Sdm.(Björkvik). *Testig*, id. Ul. Jfr sv. *test*, m. hårtest.

TE-STYMMELSE, f. 1) eg. tillstymmelse, första grofva tillformningen till något, tillredelse till; 2) anledning, liknelse. *Tä-stymmelse*, id. "Dertill ä ingen testymmelse". Ög. Jfr fsv. *stumm*, m. stubbe, stam; fn. *stofn*, m. a) stubbe; b) grundval; *stofna*, v. a. a) grundlägga, utkasta plan till; b) göra förberedelser till.

TE-STÅNN, s. *standa*.

TE-SÄTTNING, s. *sittja*.

TETA 1, v. n. 1 reta, förarga, förtreta. Sm. *Tetas*, v. d. 1 id. Götal. *Tajdas* (ipf. *tajtes*), id. Hl.(Breared). Tete, n. 1) förtret, skälmstycke, skada, otjenst. *Tajte*, id. "Han gjole mek ett tókket tajte", han gjorde mig ett sådant spratt. Sm.(Vestbo). *I tete* el. *på tete*, adv. af illska, i förtret, för att förarga. "Göra något i tete". Sm.,kl.,bl. *I tajte*, id. "I tajte ska dä ske". Sm.(Vestbo). *På tede* el. *tajde*, id. Sk.; 2) skrock, vidskepelse. "Tro på tete". Vg.(Frökinds h.). Fn. *teiti*, f. munterhet; gl. d. *teede* (Mlb., Dansk Gloss. s. 185).

Tete-spån el. *tet-spån*, m. en som med flit förtretar eller söker förarga någon. *Tete-speta*, f. id. Sm. Jfr *rete-spån*.

Tetig, adj. kittslig; som retar, förargar, förtretar. "Han ä den tetigaste menniska sóm finnes". Sm.,bl. Jfr fn. *teitr*, adj. munter, lustig. TETA 2, s. *tytta* 1.

TE-TEKA, s. *taka*.

TETT, s. *tjett*.

TE-TÖKAS, *te-töke*, s. *taka*.

TE-TÖKEN, s. *tyken*.

TEUGU, s. *tugå* under *tjuga* 1.

TEV, *teve*, s. *täv* 1.

TE-VEDELIG, *tevettandes*, *tevetten*, s. *wita*.

TE·VÄNNA, s. *vända*.

THISS JU, adv. desto. "Fleeng óp! thiss ju förr val e' lökta". Fl.(Nerpes).

THO·LIN, s. *tókken*.

THOR, m. 1) eg. (såsom i riksspr.) guden Thor. Deraf många ortnamn: *Thorsby*, *Thorshälla*, *Thorslunda*, *Thorsvi*, *Thorsås*, *Thorsö*, *Thortuna*, *Thorö* m. fl. i Sverige; *Thorbakka* (by i Ingo), *Thor-sjö* (i Karis) i Finl. I en visa om en offerkälla, *Helge Thors källa*, i Skatelöfs socken i Småland, hvilken källa den *store*

Thore-guden skall hafva låtit upprinna på samma plats, der en flicka mördat och begrafvit sin fästman, heter det: "Thor lät vattnet springa af grund, God magt hade han; Det botade en

blindan i samma stund Det heliga namn". Källan, som ock kallas *helge Thors källa*, besöktes fordom mycket om helge-thorsdagsnatt. Så blandade sig hednisk och kristen vidskepelse. (Geyers saml. skrifter. Förra afdeln., 8 bd., s. 74). Ännu vid l6OO-talet brukade man i Värend svärja vid Thor, sålunda: "ja, Thore Gud!" "nej, Thore Gud!" 2) Thorsmånad, januari. Sm. *Thor-månad*, m. Nk.; *Thórr-månad*, m. *Thórre*, m. id. "Thórre ä våter, Dannemann gråter". Vg. "Thor slår mä sin slägga Så dä knakar i knut å vägga; a) Gya mä sin slya, Kör barn bakom gruva; Matts b) mä sitt skägg, Lókkar barn utom vägg; Frua c) mä sin hua, Kör dem ini stua". Sm. 3) Mars-månad. "Tredje thorsda'n i Thor, Träder tranan på Sverges jor; Då ska meattan in å ljusastagen ud". Ö.Sk. (Jfr A. P. Adler, Prøve på et Bornholmsk Dialektlexikon. Kjøb. 1856, s. 27). "Thor mä sitt långa skägg, Lókkar småbarn, utom vägg; Men se'n kommer Avele-snue Å körer den in i grue". Sk.(Ox.); 4) thordön, åska. "Thor går", det åskar. Norrl.,Sveal. "Thor gar; Thor bullrar; Thor åker". Fl. *Thorn*, m. def. "Thorn går. Thorn slo ne". Vb. *Thorn* (sammandr. *thónn*), m. def. G. *Thora*, f. def.) id. Vl.,hs.(Db.). Fn. *þôrr*, m. Thor (förkortning af *þonr*, m. den dundrande,

likasom *áss* af *ans*); fe. *þuner*, *þunder*; fht. *donar*. Thor; n. *tora*, f. åska; fn. *þorri* m. januari; n. *torrre*, m. den andre nymånen i året; den måne som följer efter julmånen och innefattar en del af januari och februari månad; ir. *dorus*, januari; d. *tormåned*, mars.

Anm. De ofvan anförda versarne äro troligen lemningar af ett gammalt calendarinm för alla månaderna, ehuru man numera deraf blott har brottstycken. Sådana äro: "Ola d) mä sin knoga c) Körer bonden på loga".Till ett sådant calendarium hörer förmodligen äfven följande vers-stump: »Anders-mässe hatt f), Ligger till vårfrudags-natt", eller vanligare: »Får stubben hatt Anders-mässe-natt, Ligger den till vårfrudags-natt". Sm. a) I trähus smäller det under stark köld i väggarne, hvaraf talesättet: "dä ä så kallt, så dä smäller i knutarne".

b) Matthiasdagen, den 24 februari, som allmänt säges *kasta heta stenen*, då dagmejan ("mä sitt skägg") börjar smälta snön och stenarne fräta isen omkring sig.

c) *Vårfru-dagen*, den 25 mars.

d) *Olofs-dagen*, den 29 juli.

e) knappa tillgång på födoämnen. Jfr *Olsmässekrok*.

f) *Andersmässan¨*, den 30 november. (*Snö*)*-hatt,* ɔ: snö. Helig thorsdag, m. Kristi himmelsfärdsdag; firas af ålder såsom en glad folkfest. På den dagen säges man böra meta ifrån morgon till qväll; den, som det gör, får sedan god metlycka hela året. På natten till helig thorsdag söker folket ännu de heliga källorna. Sm.,bl.

Thora, v. imp. 1 åska. "Dä thorar". Hs.,mp. *Thorna*, id. Bhl.,dls.; *thordöna*, id. Sk.(Onsjö),bl. N. *tora*; d. *tordne*.

Thordöna-nöt, n. mycket dum menniska; skällsord. Sk.(Ox.).

Thordöns·nässla, f. Urtica urens. Förekommer hos Smith (1546): numera törhända bortglömdt namn.

Thordöns-skräppa, s. *skräppa* 3.

Thordöns-stenar, m. pl. 1) forntida stenredskap; 2) Echeniter. Nilssons fauna 1, sid. LII. D. d. *tordensteen*, id.

Thor-eld, m. blixt. Hj.

Thore-skägg, n.taklök: Sempervivum tectorum. Nk.(Bergsl.),S.Dl. Örtens latinska namn under medeltiden var *Barba Jovis*; fht. *donner-bart*. Runa 1849, s. 20.

Thore-vär, n. åskväder. Dls.

Thor-il, n. åskil, hastigt öfvergående åskväder. Vb.,fl.(GK.).

Thorn-móln, n. åskmoln. Dl.(Åsens by i Elfd.). *Thor-hamrar*, m. pl. id. Hj.

Thorn-vigg, m. 1) åskstråle. Götal.; 2) spetsig sten, som man trott sig finna der åskan slagit ner. Ul. *Thor-vigg*, m. a) id. Götal.; b) forntida stenredskap. Fl.(Nl.),sm.

Thorns-kil, m. åskvigg. N.G. *Thors-käjl*, m. G.

Thorsdags-barn, n. barn födt på en thorsdag. Dessa och söndagsbarn tros kunna se spöken. Allm.

Thorsa källa, f. namn på en helig källa vid Thorsås i Värend. Sm.

Thors·helg, f. "Hålla Thorshelg". Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 188.

Thors-hult, n. fordom en helgelund åt Thor; nu ett gårdsnamn. Sm.(Värend).

Thors-hålan, f. def. sydvest eller den trakt på himmelen, hvarifrån åskväder mest uppkommer. Vl. Geyer, Svea Rikes Häfder, s. 206.

Thors-kulle, m. ett gammalt hednisk offerställe nära sjön Bolmen. Sm.

Thors-nässla, f. flenört: Scrophularia nodosa. Sdm. Jfr *trynefrö*.

Thors-pjäskä, f. ett qviunotroll, baktill ihåligt, som anses fly för blixten in i ett hus der åskan då slår ner. G. Jfr *skogs-snua*, sid. 594.

Thors-suggan el. *Tórre-suggan*, f. def. i, q. *glo-son*. Sm.(Tveta h.). Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 243.

Thors·åka, f. thordön, åska. G. Fsv. *toraakt*, n. id. "Kom eth stort toraakt oc liongeller oc slo nidher halffth tornith". Sv. Pr. L. LIX, s. 168. Hos Lind förekommer *tor·åk*, thordön. I Sn. Edda talas om *Ökuþórr*, *Avko-þórr*, *Aku·þórr*, af hvilken sammanbindning, såsom Rdq. (2, 210) anmärkt, *thors-åka* förefaller såsom en omkastning både till form och tanke.

Thors-ån, f. namn på en å, som från nordost faller in i sjön Åsnen och kallas sjön, som *Thorsån* i sitt lopp genomgår, *Thorsjön*. Sm. THÄNN (f. *thin*, n. *thätt*), pron. poss. din. Fl. (Vörö i Öb.). *Tin* (pl. *tia*), id. "Tia hästar". Sm.(Vestbo). Fsv. *þin*; fe. *þinn*; moes. *þeins*.

TI 1, räkneord, tio. Allm. Fsv. *tiu*, stundom *ti* (Alex. 1983); fn. *tiu*; fht. *zehan*; nht. *zehn*; e. *ten*; moes. *taihun*; lt. *decem*; gr. *δέκα*, skr. *daçan*. Tine, f. tionde, presttionde. Sk. *Täint*, f. 1) tiondedel; 2) presttionde. S.G. Fsv. *tiundi*, m. ÖGL.; *tiund*, f. UL.,VML.; fn. *tíund*.

Tina, v. a. 1 tionda, gifva eller taga tionde. Bhl. *Tinna*, (*tinga*). Sk.,hl.; *täinta* el. *tinta*. G.(F.). Fsv. *tiunda*, *tionda*; fn. *tíunda*; d. *tiende*.

Tiäg, m. tiotal. Deraf *tiäg-land*, n. Fyra *tiäg-land* innehålla tio *snes-land*. Ett snesland är ungefär $^{1}/_{40}$ tunneland. Ö.Dl. Fsv. *tigher*, *tiugher*, tiotal; fn. *tigr*; fe. *tig*. TI 2, præp. uti. Vb. Deraf *timme*, i mig, *tidde*, i dig, *tivvóss*, i oss, *tiddam*, i dem, *tisse*, i sig. Hs.(Db.). N. *ti*, uti.

TI 3, s. *tid* 2.

TIA 1, v. a. rensa, reda ut. "Tia ull, lin, korn". Hs—ög. Jfr *tina* 2.

TIA 2 (ipf. *tiade* el. *tidde*, sup. *tiat* el. *tidt*), v. n. tina, töa upp, smälta. Hs.—sk. I andra munarter *tejda upp*. Dl.(Ohre); *tajn upp,* Ö.Dl.; *tena*. Åm.; *teen* (ipf. *tenä*). Vb. Fn. *þiða*, *þiđna*; n. *tidna*, *tia*, *tina*. Tirka upp, v. n. 1 smälta sakta och efter hand. Vg.

Ti·väder el. *ti-vär*, n. töväder. Vg.(Kind). *Ten-vär*. Vb.; *blót-weder*, n. Dl. TIA-GRANN, s. *tidig*.

TIAU, s. *tju*.

TIBBELIG, adj. 1) matgrann, grätten. Sk.(Gärds h.). *Krälig*, id. Sk.(Ing.); 2) förargad. Sk.(Frosta h.).

TI-BET, *ti-bett*, s. *tin* 1.

TIBBLE, namn på socknar i Uppland och Södermanland. I gamla handlingar <i*Thigbile*, *Thik-*, *Thyg-*, *Ty-bele*. Dipl. suec. IV, P. II. Af fn. *þýr*, m. träl, *bæli*, n. boning.

TID 1, f. 1) (såsom i riksspr.). *Tiđ*, f. Mora; *täid*, f. tid. S.G.; 2) månadsrening. Sveal.; 3) oväsen, gyckel, gräl. "Hålla tid", väsnas, gräla. Sk.,hl.,bl.; 4) *täidar*, f. pl.gudstjenst. G.(F.).

Fsv. *tiþ*. f. (& m.) tid; *tiþir*, f. pl. gudstjenst. L.L.; *tidher*, f. pl. S.S. 3, 39; fn. *tið*, f. *tiðr*, m. tid; fht. *zit*; nht. *zeit*; fsax., fe. *tid*; e. *tide*, id. Ands·tid, s. *and*.

Brunnd-tid, s. *brinna*.

Brój-tid, s. *brója*.

Fagningä·täid, f. tiden då ängarne skola *fagäs*, d. ä. rensas om våren från fjorårets vissnade gräs. G.

Fo(r)n-tida, s. *forn*.

Framm-tiden, q. v.

Få-tidigt, adv. fruktlöst, förgäfves. Vg.(Kåkinds h.).

Fåtia, *få·tier*, *få-tisam*, s. sid. 176.

Hakkare-tid, f. en mångenstädes omtalad tid, då all den uråldriga åkerjorden upptogs med hacka och sedan med samma redskap brukades. Denna tid förmenas hafva inträffat under en konung *Hakk* eller en drottning *Hakka*. Sm.,ög. m. fl.

Mjók-tiÐ, *mólke-ti(d)*, s. *milk*.

Mäje-ti(d), s. *mäj* 1.

Tida (sup. *tidt*), v. n. tima, hända. Verbet brukas endast i supinum. "Dä har så tidt. Hvad ä dä för tidt?" Vg.,bhl.,hl. Fsv. *tida*: fn. *tiða*.

Tidand el. *tidan*, n. underrättelse, budskap, tidender. Fl. *Tidende* (*tiande*, *tiende*), f. Vg.; *tidänn* el. *tiänn*, f. Vb.; *tinder*, n. pl. Ul.; *täiendar*, f. pl. S.G. Fsv. *tiþandi*, n. nyhet, tidning. Legend, s. 14, 205; *tidhande*, n. S.S. 2, 201. Fr. af N. 1362; *tidhinde*, n. S.S. 1, 11; fn. *tiðindi*, n. pl.; d. *tidende*.

Tidande-skrubba, s. *skrubba* 2.

Ti(d)·frågen, adj. som stiger bittida upp. Sdm.

Tidig, adj. 1) hågad för, begärlig efter, lysten; hungrig. *Tied*. Sk.; *tiog*. Bhl.; *täjdug*, id. G.; deraf a) *mat-tidig*, *mad-tied*, lysten efter mat. Sk.; b) *tia-grann* nogräknad. Sk.(Villands,Albo),bl.,kl.; 2) brunstig, löpsk. "Kon ä tidi(g). Tävan ä tidig". Svea-,Götal. Fn. *tíðigr*, lysten, begärlig efter något; d. d. *tidig*; n. *tidd*.

Ti(d)·samr, adj. som är tidigt uppe. Nk.

Tids-drögsel (el. *tids-dröjsel*), f. onödig försummelse af tid. Fl.

Ti(d)-söken, adj. som tar tiden i akt. Vb.

Tidt (komp. *tiare*, superl, *tiast*), adv. 1) tidt, ofta. Allm. *Tida*. Ul.,fl.; *tei* (komp. *teiran*, superi, *teirest*), Nb.(N.Cal.); 2) snabbt. "Kvarnstenen går tidt omkring". Vg.(Skarab.). Fsv. *tidare*, adv. kompar. oftare. VGL.; fn. *titt*; n. *tidt*; d. *tit*.

Ti-sinnt, adj. snarsticken. Hs.(Bj.) S. *sinnt*.

Tidäs (el. *täidäs*), v. d. vara begärlig efter parning, vara brunstig, (drifva sin löptid?); om kor, getter, renar. Nb. *Ti säg* (ipf. *tidd säg*, sup. *tidt säg*), v. r. id. Vb. Fn. *tiða*, v. imp. hafva lust till (af *tíðr*, adj.). På samma sätt härledes *tima*, v. n. drifva sin löptid. Jtl. (enl. Ihre), af fn. *tími*, m. tid.

Tidder el. *tidd*, adj. hafvande, rådd, drägtig, som blifvit befruktad: 1) om qvigor, kor. Allm. *I-tidd*, id. Om kor säges äfven *i-kjalver*. Vg.; *i-kåv*, id. Dl.(Mora); deraf a) *nutidd*, adj. som nyligen kalfvat; som nyss börjat mjölka; b) *ta tidd*, blifva drägtig; om kor. Vg.; 2) om suggor; deraf *gres-tidd*. Vg.(Skarab.); 3) om lamm; lammdiger. Vg.; 4) om en hustru som ofta fått barn; föraktligt. "Nu ä hon tidd igen". Sm.: 5) brukas också med hänseende till kalfningstiden. "Kon ä tidd ve froedan", kon skall kalfva vid vårfrudagen. "Kon ä tidd att kalva te midsommar". Sk. Fn. *tídd*, drägtig. Diplom. Norv. V, 597; n. *tidd*, id.

Tide·ko, f. ko som är i kalf, snart skall kalfva. Hl. Swz. *zeitkuh*, f. ko som första gången skall kalfva.

Tilig, adj. tidig. Sk.,hl.

Tiliga, adv. tidigt, bittida. Vg.,sm.,hl. *Tilllga*, *tilia*, *tilians*, *tiliens*. Sk.; *tillia* Vg,(Mark); *tile*. Jtl.; *tilli*, id. "Tilli börra ku", ko som kalfvar tidigt på hösten. Bhl. "De ä holiens tiliens på glidd", de äro tämligen tidigt ute och fara. S.Sk. *Tidt*, id. Vb. Isl. *tíðlega* (Hald.).

Täid-häia, s. *hia* 1. TID 2, adv. dit. Fl.(P.,NK.). *Ti*, id. Fl.(GK.,K.,Nl.); *tide*, *tidennar*, id. Fl.(Öb.). Fsv. *þit*; fn. *þingat*; fe. *þider*. Tidettan, *ti-ettan*, adv. ditåt. Fl.(Nl.).

Tite, adv. der. Fl.(Öb). TIDD, s. *tid* 1, *te* 4.

TIDE-KO, *tidig*, *tidsamr*, *tids·drögsel*, *tid-söken*, *tidt*, *tidäs*, s. *tid* 1.

TIDUR (el. *tidor*), m. tjädertupp: Tetrao urogallus. Nb.(N.Cal.). *Tiror*. Nb.(Ö.Cal.); *tjädarr*. Vb.; *tjöður*, *tjöðör*. Dl.; *tjödder*, m. id. Gstr. Fsv. *thiædur*; fn. *tiðurr*, *tiðr*; n. *tiur*, id.; gr. ***τετράων***, lt *tetrao*; esthn. *tedder*; fin. *tetri*, *teeri*, orre. Hvin-tjädar, *tiädär-hwäin*, s. 270.

Ung-tjöÐur, m. ungtjäder. Dl.(Våmb.).

TIEN, s. *tyen*.

TIEN-PÓTT, s. *tjärn*.

TJERP, f. vattenskräppa: Rumex aquaticus. L. Jtl. (enl. Linné). *Vatten-syra*, f. id. Ul. *Tjärp-rot*, f. Rumex Acetosella, L. Jtl. (enl. Linné). *Syr-billa*, f. id. Ög. Jfr *tara* 2.

TIE-SPANNARE, s. *spänna* 1.

TIESTA, *tistra*, s. *tinđ*.

TIG, s. *tu*.

TIGA (ipf. *tagde*, sup. *tagt*), v. n. tiga. Hs.(Bj.,Db.). *Tiga*, *tija* (ipf. *tagde*, *tajde* el. *te*, sup. *tajt* el. *te'd*). Sk.,hl.; *tygä* (ipf. *tygde*, sup. *tygt*). G. (Ordet tillhör väl egentl. barnspråket). *Taja* (pr. *tig*, ipf. *tagdä*, sup. *tagt*), id. Dl. I några munarter heter ipf. *tig* el. *teg*, i Bhl.(Oroust) *taugde*. Fsv. *þigia*, *thigia*, *þia*

(ipf. *thagde*. S.S. 1, 200. Fr. af N. 1964; sup. *thagt*, *thakt*. St. Rimkr. 30: 1), men svag böjning är vanligast; fn. *þegia* (*þagða*, *þagat*); d. *tie*; d. d. (Slesvik) *tige* (ipf. *teg*, p. p. *tegen*=; fht. *thagen*, *thaken*; mht. *dagen*; fsax. *thagian*, *thagôn* (sv. böjn.); moes. *thahan* (sv. böjn.); lt. *tacere*; gr. ***σιγᾶν***. Jfr Rdq. 1, 216, 217. Mol-tiga. s. *mol.*

O-förtigjen, adj. ej att förtiga. Vb.

Tagna, v. n. inchoat. 1 begynna att tystna (efter gråt); om barn. Hs.(Bj.). *Tagnä*, begynna att tiga, blifva tyst. G. Fsv. *thagna*, tystna. S.S. 1 140. Flores, 1808; fn. *þagna*; n. *tagna*; d. d. *taune*, id.

Taus, adj. tyst. Sk.(Ox.,Ing.). D. *taus*, id.; swz. *daus*, "verblufft, verwirrt; ohne ein wort zu sagen". Stalder 1, 273. *Taus* står i st. f. *tags*.Tiganne, n. förmåga att tiga. Vg.(Vartofta h.).

Tugsen, *tūkksen*, adj. tyst, nedslagen, modfälld. G.

Täjgenes, *tygänäs*, adj. tigande. G.

TIGGJA, v. a. o. n. begära almosor. Dl.(Mora). *Tigg*, id. "Den sóm giv sä'n tigg, skal a stryk sä'n ligg". Ordspr. Vb. Fsv. *þigia*, *þiggia* (ipf. *þa*, sup. *þigat*), emottaga (till skänks eller för intet), få; tigga. ÖGL. B.B. 46; fn. *þiggja*, mottaga (något som tillbjudes en); erhålla, få (genom bön); mottaga, fe. *þicgean*, mottaga; fsax. *thiggian*, mottaga; begära; fht. *digjan*, *thiggen*, *digen*, begära, utverka (Graff 5, 114); jfr gr. ***δέχ-ομαι***, mottaga. Tegu-bån, n. tiggarebarn. Vb.

Tiggare-bänk, m. en liten bänk i bondstugan mellan dörren och ugnen. Sk.(Ing.).

Tiggare-frösa, f. darrning af kättja. Ög.

Tigge-luns, m. drulig tiggarpojke. Bl.

Tiggar-spira, f. tiggarstaf. Vm.(Norbergs s:n).

Tyere-stav, s. *staver*. TIGLING, s. *tókke*.

TIGLÄ (pl.-*r*), f. igel, blodigel. *Häst-tiglä*, f. hästigel. G.(F.). Ordet är troligen befryndadt med lit. *dele*, f. blodigel.

TIK 1 (pl. *tikar*), 1) f. a) hynda. Allm., mest i Sveal.; b) ovettigt fruntimmer. Sm.; 2) m. a) eg. hund. *Tjyttjy*, m. id. Dl.(Elfd.); b) ovettig, stygg karl. "En lojer tik". Bl. Fn. *tik* (pl. *tikr*), f. hynda; n. *tik*; lapp. *tiks* el. *tiksje*; böhm. *tista*, id.; e. dial. *tike*, *tyke*, hund (Forbes, 2, 362); skot. *tike*, *tyke*, (Jamieson); d. d. *tiig*, id.; kärnt, *tách*, lockelseord på hundar (Lexer, 49); ns. (Hannover) *tache*, f. hynda (B.W.B. 5, 3). Tisk, f. sköka, hora. Sm.(Vestbo).

Tispa (*tisspa*), f. 1) hynda. G.,nk.; deraf *räv-tispa*, f. räfhona. G.(F.); 2) argt, näsvist, bitande fruntimmer. Nk.—sk.; 3) lättfärdig qvinna, sköka; skällsord. Götal. *Tisp*, f. id. Sm. D. *tispe*, hynda; d. d. (Bornh.) *tispe*, sköka. TIKJ·MYKJEN, s. *tykka*.

TIKK, f. ticka, svampslägtet Polyporus betulinus. Nyttjas till nåldynor. *Tjuk*, f. id. Vb. *Tikka*, f. svamp (i träbyggnader); Serpela destruens. Fl.(Nl.). *Tjuka*, f. 1) Dædalea betulina. *Bjärk-tjuka*. Åm.,nb.; *tjuke*, f. Jtl.; 2) Serpela destruens; deraf a) *gås-tjuka*, f. björkticka: Polyporus betulinus. Nb.(Cal.); b) *snösko-tjuk*, f. fnösksvamp. *Fnösk-tjuk*, f. id. Vb. Fjäll-tikka, f. Boletus subsquamosus. Dl. (enl. Wahlenb.).

Hvit-tikka, f. Boletus suberosus, L. Ul.,V.Dl. Jfr sid. 272.

Tikka bórt, v. n. 1 1) blifva förstörd (af svamp); om träbyggnader; 2) om snön, då han under kalla vårar utan regn försvinner Fl.(Nl.). TIKKA, f. mun, trut; i föraktlig mening. Ordet förekommer endast i följande talesätt: *ge en på tikka(n)*; *håll tikka på te!* tig! Ul.

TIKKA, *tikkling*, s. *tókke*.

TIKKANE el. *tikka nój*, s. *tókken*.

TIKKEL, m. 1) stickel eller kärna i korn; 2) ett litet skafjärn med skaft, hvarmed baktrågen rensas; deraf *furu-tykel*, m. redskap att afskala (*av-löpa*) barken å furuträn för att använda till bröd eller föda för kreatur. Dl.(Särna); 3) ispigg. Hs.(Db.). Fn. *stikill*, m. hornspets. Bark tikkel el. *barsk-tikkel*, q. v.

Is-tikkel el. *is stikkel* m. ispigg, droppis. Hs.,fl. Ns. *is-täkel* is-pigg (B.W.B. 5, 7). TIKKERA! *tikkera!* Lockelseord på får. Vm. N. *tikke*, f. får. Beslägtadt med sv. *tacka*, f. kid

TIKSA, v, a. 1 rista, skaka. Kl. Jfr *teka*.

TIL 1, præp. till. Fl.(Öb.),N.G. I andra munarter *te*, *tä* el. *ti*; s. *te* 1. "Til å he meir", tillochmed. Fl.(Nerpes). Fsv., fn. fe., ffris., e. dial., d. *til*, till; jfr moes. *tils*, passande.

TIL 2, n. tegel. Bhl. Fsv. *tighl*, n. S.F.S. 9, 276. Kg. St. 14, 7: 33; fn., n. *tigl*; fht. *tegel*, m. (Graff 5, 378); ns. *tegel*; fe. *tigul* (*tigol*, *tigel*). Jfr *sinner-tegel*.

TILDE, 1 tilja, golftilja. Vg. *Tildä*, f. G.; *telde*. f. id. Vg. *Tillde*, *tellde*, n. bräder eller plankor till golf; golf; deraf *bro-tillde*, *log-tellde*, *stuge-tellde*. Ög.,sm.,dls.; *fasstu-telde*, f. förstugutiija. Vg.,g.,ög.,sm.,dls. *Tille*, n. 1) brädtaket eller loftet i ryggåsstugor. Hl.; 2) golf: a) brädgolf i fodergången eller stora gången mellan båsarna i en fälada. Sk.(Onsjö); b) golfvet i en hästspilta; deraf *plank-tille*, *sten-tille*. Sk.(Ox.,Skytts h.); c) i allmänhet golf. Sk.,bl.(Östra h.),sm. *Teln* (pl.-*är*), f. golftilja; deraf *gov-teln*, f. id. Dl.(Mora); *tinner*, pl. golftiljor. Dl.(Elfd.,Våmh.). *Tälningar*, m. pl. id. Jtl. *Telde*. n. trävirke. S.Nk. *Täl*, n. lång- och tvärstycke i en harf. Vm.(Fellingsbro). Fsv. *thilia*, f. tilja. Alex. 8002; fn. *þili* och *þil*, n. brädbeklädning, panelning; brädvägg, skiljevägg af bräder; *þilja*, f. bräde; bräde i en brädvägg, panelning, brädgolf, skeppsdäck; *þiling*, f. golf; n. *tile*, n. id.; d. d. *til* el. *tild*, långt, smalt bräde, planka; nfris. *tel*, "das estrich der fussboden" (Outz. 352); fht. *dil*, *dili*, *dilo*, *thil*, *tille*, planka; nht. *diele*, f.; holl. *deel* (pl. *delen*), f. id.; lit. *tille*, f. litet bräde (i bottnen på en båt); frans. *tillac*, m. däck på ett fartyg. Tellda, v. a. 1 lägga golf. Ög.(Ydre). Fn. *þilja*; n. *tila*; fe. *þiljan*.

Tilld-far (pl.-*ar*, pl. def.-*i*), n. golfbjelke, golfunderlag. S.G. *Till-fal* el. *täll-fal*, m. stocken till underlag för en bro. Ul. N. *tilfar*, m. id.; fn. *þilfar*, n. skeppsdäck.

Tillster el. *tellster*, pl. golfplankor i spiltorna för kor. Hs.(Db.),ul.

Tånga tilja, f. det bräde, som är inhugget i vågbordet på ett tak och fastnagladt i sidoåsen å torftak. Sm. TIL-GĀR (— —), adj. 1) mera försigkommen; om barn. "Krippen ir så til-gar"; 2) utsirad. Dl.(Elfd.).

TILIG, pron. adj. dylik. Sk.(Göinge). *Tillig*, *tilli* (n. *tillit* el. *tillet*), id. "En tilliar en", en sådan en. "Tilliga stöda tåler han inte tidt". Sk.(Ing.,Albo,Gärds h.). *Teliger* (n. *telikt*). Bl.(Lister); *telig*, id. Sk.(Näsums s:n). Fsv. *þyliker*, *þilikerj*, *tholkin*. Jfr *tókken*.

TILIGA, s. *tid* 1.

TILKA, s. *tira* 3.

TIL-KRÅKA, s. *till-kråkå.*

TILL, adv. beständigt, jemt och samt. G.

TILLA el. *tillika*, f. större strandpiparen:Charadrius Hiaticula. Locktonen är; *tylli*, *tylli!* deraf benämningen. Sk.(Kullen). Jfr *gryll*.

TILLA óPP SIG, v. r. i taga upp sig, småningom resa sig, taga till. Kl. Jfr. ns. *tillen*, v. a. höja, häfva, lyfta i höjden (B.W.B. 5, 68); holl. *tillen*, id.

TILL-BEDNINGS-STÄLLE, n. hedniskt offeraltare. Bhl.(Oroust,Tjörn).

TILLE, *till-fal*, s. *tilde*.

TILLE-TóL, räkneord, tio eller tolf. Sk.(Vemm.).

TILL-FÄLLE, n. ställning, omständigheter. "Efter mitt tillfälle mår jag bra". "Små tillfälle", små omständigheter. Götal. Fsv. *tilfælle*, n. tillfälle. S.S. 1, 15; fn. *tilfelli*.

TILL HÅLLA, adv. tillhands, tillstädes. "Hon ä ej till hålla". Kl.

TILLIG, s. *tilig*.

TILLIKA 1, f. hynda. Hl. *Tillike*¨, f. id. Sk. Demin, af isl. *tilla*, f. hynda.

TILLING (pl.-*ar*), m. 1) telning. Sk.(N.Åsbo,Bjäre h.); *Tirling*, m. id. "En ska böja tirlingen mem han ä grön, så bliver han både fager å skön". Ordspr. Sk.(Harj.).; 2) vidja af pil eller björk för att dermed fastbinda takhalmen mellan raften och läktet. Sk.(Rönneb.,Onsjö,N.Åsbo),hl. Jfr *teln*.

TILL-KóST el. *te-kóst*, m. sofvel. Sm.,hl. Fsv. *koster*.

TILL-KRÅKÅ, f. spilkråka: Picus Martius. Fl.(Öb.). *Til-kråka*, f. id. Nk.,ög. Jfr *tyr-kråka*.

TILL·SIARE, s. *siare* (*sið*).

TILL-VITELSE, s. *vita* 3.

TLLL-VÄDRING, s. *väder*.

TILLÄR (ipf. *tillrä*), v. n. 1) rulla kring som ett klot, trilla. "Auga tillrä ti om"; 2) rinna långsamt, stilla, droppvis; tillra. "Tåren tillrä". Ordet nyttjas endast om klotrunda föremål. Vb. D. d. *tildre*, id.; n. *tilla*, rinna, droppa ideligen. Tillranne, adj. På *tillranne brädd*, nära att rinna öfver; om ett kärl fullt med vatten, då det håller på att rinna öfver. Vm.,sdm.,nk. *På rinnande brädd*. Jfr *lekanne*. TILT 1, m. tiotal af bräder, läkten o. d. Hl.,sm.(Sunnerbo).

TILT 2, m. den sneda ytan på ett bräde, planka eller stock. *Tiltä*, v. a. 1 afhngga tilten. S.Nk.

TIM, s. *time*.

TIMAS (*timmas* el. *timms*), v, d. nännas, förmås till; i nekande satser. "Han timmas ikke ge dä", han har (väl råd och tillfälle, men) ej vilje att gifva det. Bhl.(Vik.,Elfs.). "Han timms inte", han nänns icke. Dls. Fsv. *tæma*, v. n. höfvas ; fn. *tima*, v. n. a) vederfaras någon; beqväma sig till, nännas; fht. *zemen* (ipf. *gezâm*), höfvas, passa; fsax. *teman*; ffris. *tima*; nht. *ziemen*; ns. *tehmen*; holl. *tâmen*; nfris. *tieme*; vfris. *tiemjen*; moes. *ga-timan* (-*tam*, -*teman*, -tumans), id. Att fn. *tima,* v. n. och sv. dial. *timas*, v. d. nännas, är samma ord, som de ofvan anförda götiska språkfränderne, är otvifvelaktigt. Jfr mht. *mich zimet*, mihi placet, jag finner för godt; nht. dial. (Thüringen) *sich etwas zemen*, låta något behaga sig.

TIMBER, n. timmer. Dl.(Mora),fl.(Pargas). *Tömmer*, n. id. Sk. Fsv. *timber*, *timbr*, *tymbr*. UL.VGL.; fn., n. *timbr*; fht. *zimbar*; fe. *timbor* (*timber*); ffris., e. *timber*; holl., ns. *timmer*; d. *tømmer*, id. Fräuen-timbar, q. v. *Frugen-timmer*, n. fruntimmer. Vg. Ordet lånadt från tyskan.

Kvinn-timmer, n. qvinsperson. Sm.

Temra, f. upptimrande af ett hus; has, som håller på att timras. "Han e på (ell. ve) temra", han (är på något ställe och) arbetar som timmerman. Vg.(Kåkinds h.). Fe. *timbran*; moes. *timrjan* el. *timbrjan*, v. a. bygga; *ga-timrjo*, f. uppbyggande; *timrja*, m. timmerman.

Timber-óks, m. timmerbagge: Cerambyx el. Lamia ædilis. Fl.(Öb.). *Timmer-hane*, m. Nk.(Kihls s:n); *timmer-kuse*, m. Ul.; *timmer-kus*, m. id. Vb. *Timmer-hona*, f. honan af samma insekt. Nk.(Kihls s:n); *timmer-mans-fru*, f. id. Sdm.

Timber·stukk (pl.-*ar*), m. timmerstock. Ö. Dl. Fn. *timbrstokkr*. Jfr *timmer-stókkar*.

Timbra, v. a. 1 timra. Fl.(Pargas). Fn. *timbra*.

Timmer-aln, f. lodstock vid timring. Sm.

Timmer-bröt, s. *briota*.

Timmer·gille, n. kör-öl, undfägnad efter timrets hemkörning till byggnad. Sm.

Timmer-gänge, n. timringsgille. Den, som skall timra sig ett hus, håller *timmergänge*, hvilket räcker lika länge som timringen. Bland välfägnaden förekommer *ralle-gröt*. S. *ralle* 2.

Timmer-kar(l), m. timmerman, en som timrar; egentl, den som hugger till och sätter upp ett hus af timmer. Vg.

Timmer-laga, f. timmerhög. Kl.,sm. *Timmer-vandring*, m. id. Kl.(N.Tjust).

Timmer-stókkar, m. pl. (såsom i riksspr.) stockar, ämnade att begagnas vid timring. Talesätt: *dra timmer stókkar*. 1) sätta pannan mot dörren och draga henne uppåt, så att ett darrande ljud uppkommer, ungefär som då man släpar timmer. Vg. m. fl.; 2) snarka hårdt under sömnen. Nk.

Timmer-såt s. *sittja*.

Timmer-åka, s. *aka*. TIME (pl. *timar*), m. 1) tid. Deraf *an(d)time*, bråd tid för utsäde och skörd. Jtl. *An(d)timme*, m. id. Dls.; 2) timme. *Tima*, m. Fl.(Pargas); *taimä*, m. id. Dl.(Mora). *På timen*, strax, genast. Hj. Fsv. *time*, m. tid, timme; fn. *timi*, m. a) tid, beläglig tid; b) lycka, medgång; fe. *tîma*, m.; e. *time*, tid; d. *time*. Man har ansett att fn. *timi* vore beslägtadt med moes. *ga-teihan*, te, visa, förkunna, fe. *tîhan*, id., så att fe. *tima*, m. tid, vore sammandr. af *tihama*.

Tim (ipf.-*ä*), v. imp. tima, hända. Vb. Fsv. *tima*; fn. *tima*; d. d. *times*; fe. *timjan*.

Tima, v. n. drifva sin löptid. Jtl. *Timas*, v. d. drifva älskog. Hs. (enl. Ihre, DL. 182). Jfr isl. *timgask*, yngla. TIMP, m. 1) hufvudbonad, som ogifta qvinnor fordom nyttjade. Dl.(Elfd,); 2) ett slags barnmössa. Dl.(Mora); 3) bindel. Hs.(Norrala),vl. Jfr ns. *timpe*, m. spets (B.W.B. 5, 70).

TIN 1, n. tenn. G. *Tinn*, n. Fl.(Nl.); i Göta munarter *ten*, n. Fsv., fn., fe., holl., d. *tin*; fht. *zin*; nht. *zinn*; ns. *tinn*, n. id.; skr. *óina*, n. bly. Ten-orm. m. ormslå; Anguis fragilis. Nk.

Ti-bet, v. a. förtena. *Tibett*, förtent. Dl. (Mora).Tint, f. halfstop. Jtl. Fn. *tinta*, f. litet kärl; tennflaska; n. *tint*, m. a) liten flaska; b) en half pott; lapp. *tint*, halfstop; (lånadt af nordiska tungan). TIN 2, s. *tina* 1.

TIN 3, s. *thänn*.

*TINA 1 (ipf. *tein* el. *ten*, sup. *tinit*), v. a. o. n. framalstra, frambringa, gro. Det är anledning antaga att detta starka, nu förlorade, verb i uräldsta tider funnits i nordiska tungan. För moes. har Grimm (gr. 3, 45, n:o 497) äfven uppställt ett sådant starkt förloradt verb *tinan* (*tein*), framalstra, frambringa. *Tina* 2 synes vara samma ord, ehuru betydelsen nu är något olika. Måhända att hit hörer *tina*, v. n. *tinas*, v. d. 1 para sig; om hästar, hundar, råttor. Sdm.(Ornö). Men det torde hända att detta *tina*, *tinas*, står i st f. *tidha*, *tidnas*, af *tid*; jfr *tidder* under *tid* 1. Ten (pl.-*ar*), m. 1) ursprungligen (i fornnordiskan): a) skott, uppspirande qvist, smal gren. I denna betydelse finnes ordet i fn. *mistil-teinn*, m. (SE. 1/172, 174. Völuspá, 29) och brukas särskilt om den smala gren, hvarmed Balder dödades; b) mistil: Viscum album. *Mistel-ten*, m. Bl.: *mespel-ten*, m. id. Vg.,sm.; jfr sid. 441; 2) stängel, blomstängel. Vb.; 3) smal käpp. Dl.(Mora); deraf *lað-ten*, s. *lada*; 4) ett redskap, hvarmed snören till rep slås och är likt det, hvarmed "svirvel-revar" äro uppvirade. Vg.; 5) slända på en spinnrock; deraf a) *Frigge-tenen* eller *Frigge·rókken*, m. def. Friggs spån-ten, en stjernbild (bältet i Orion). Sm.; h) *hand-ten*, m. slända på en spinnrock. Sm.,vg.; 6) sticka; deraf *sukk-ten*, m. strumpsticka. Dl.(Mora); 7) talesätt: *en falsk ten*, en bakslug menniska. Vg. (enl. Hof, 291). Fn. *teinn*, m. a) rotskott. Guðrúnarkviða, 39; b) liten smal käpp; *tanni*, m. liten gren (Egils. 810); n. *teinn*, m. a) skott, uppspirande qvist; b) smal käpp, t. ex. ärtkäpp; gl.d. *ten*, qvist, smal gren (Mlb. Dansk Gloss. s. 185); d. d. *ten*, a) tunn gren, hasselkäpp; b) en del af en spinnrock (Kok 1,399); fe. *tân*, m. rotskott; e. dial. *tan*, smalt spö, telning; fht. *zein*, *zain*, m. arundo, virgulta; ns. *ten*, m. ten (af järn): holl. *teen*, f. vidja; moes. *tains*, m. gren: ***χλῆμα***.

Bre-tenar, m. pl. eg. brödkäppar; käppar eller tunna stänger i taket att derpå lägga tunnbrödet. Hs.(Bj.).

La·ten, m. laddstock. Vb.

Skarv·ten, m. käpp, hvarmed *klubben* på en slaga är fastbunden. Ul.

Tena el. *tina*, f. 1) fiskredskap, stor mjärde af grankäppar, sammanbundna eller sammanflätade att deri fånga lax, m. m. Åm.—kl. *Tena*, f. Dl.; *ten*, m. Bl.; *tjen*, m. id.; deraf *laks·tjen*, m. Åm.; *hummer-tina*, f. Bhl.; 2) kar eller tunna med lock, till förvarande af kött, bröd och andra matvaror. Bl.(Östra h.). *Tine*, f. id. Ög. *Tiin*, f. balja hvari kött, fläsk, fisk saltas. Vb. *Tina*, f. a) öppet, långrundt, mindre träkärl, ofvantill bredare, med handtag; nyttjas vid småtvätt; deraf *tvätt·tina*, f. Dl.; b) tunna, balja. Sdm.; c) litet träkärl (såsom spånask, bytta), ofta rundt med lock. Hl.,hs.; d) matask. Dls.,bhl.; e) litet laggkärl med lock. Dl.(Elfd.). Deraf *bröd-*, *kött-*, *laks-*, *mat-*, *mjöl-*, *smör-*, *välling-tina* (el. *tena*), f. Nästan allm. i alla landskaper undantagande Skåne. Fn. *teina*, f. korg som är flätad af rotskott (*teinar*) för att brukas till fiske (*Grágás*. Kjøb. 1852 ff. II, 123); d. d. *teine*, ett fiskredskap; *ål-tine*, redskap att fånga ål med (Kok 1, 399); n. *teina*, f. mjärde af spjelor; nfris. *fisch tene*, id. (Outz. 354); n. *tina*, f. träask med hank på locket; d. d. *tein*, *tene*, *tine*, *teen*, matäska; ns. *tine*, *tyne*,

tineke, *tyneken*, ett litet kärl med lock; deraf *mehl-tyne*, *fleesch-tyne* (B.W.B. 5, 71. Richey, 308); lt. *tina*, f. vinfat; frans. *tine*, f. träkärl (i synnerhet till vatten); fht. *zeina*, *zeinna*, *zainna*, f. korg (Graff 5, 673); swz. (Appenzell) *zena*, *zana*, f. korg; moes. *tainjo*, f. id.

Tening, m. telning. Dl.(Mora). Fn. *teinungr*, m. rotskott. *Stjórn*, 74, 200.

Täjnug, adj. småväxt; om skog. "Skogen jär här så täjnug". G.(Othem). TINA 2, v. a. 1 1) plocka, samla; sprita. "Tina ärter"; 2) rensa, befria från skalhylster. *Tena*, id. "Tena böner, lingon, nötter, ärter". Svea-,Götal.; 3) slå agn ur korn, tröska borsten ur korn: med slaga befria det redan tröskade kornet från agnarne. Norrl.,Sveal. *Tiin* (ipf. *tint* el. *tinä*). Vb.; *täjnä*, *tirna*, id. Åm. *Tinnä*, räkna, tälja. Dl. Fn. *tina*, a) samla, plocka; b) räkna; c) rensa, afskilja; i synnerhet korn från halm och agnar. *Tina* 2 är troligen samma ord som *tina* 1, hvilket har haft betydelsen: frambringa, framalstra; derefter måhända inberga det framalstrade, skörda, plocka, samla. Tin (pl.-*er*), f.? agnborst (på säd). Vb.(Nordmaling).

Tina 3 (pl. *tinor*), f. Galium Aparine & spurium. Brukas mest i pluralis. G.N. *tine*, *tinar*.

Tinå, f. munkfrat: Cynoglossum officinale. S.G. Fn. *tina*, f. samling, t. ex. af bär. TINA 4, s. *tena*, under *tina* 1.

TINA 5, s. *ti* 1.

TINA, v. n. *tinas*, v. d. 1 para sig; om hästar, hundar, rottor. Sdm.(Ornö). Måhända samma ord som *tina* 1.

*TINDA (ipf. *tand*, pl. *tändum*, sup. *tundit*), v. n. brinna, tända. Detta starka, nu förlorade, verb har troligtvis varit brukligt i vår uräldsta tunga. För moes. har Grimm (gr. 3, 59; n:o 596) uppställt det förlorade starka verbet *tindan*, *tand*, *tandun*, brinna. Fsv. *tænda* (ipf. *tændi*, *tende*. VGL.; *tande*. ÖGL. B.B. 44 pr.); fn. *tinna*, f. flintsten; *tandr*, *tandri*, m. eld; *teni*, m. eld; *tendra*, *tandra*, antända; *tundra*, begynna att brinna, låga; sv. *tunder*, n. fnöske; moes. *tandjan*, tända, antända; *tundnan*, antändas; wal., bret. *tân*, m. eld; wal. *tann*, v. a. upptända; gael. *tein*, m. eld; ir. *tin, tine, teinne, m. id.; fe. tendan, tyndan, antända; d. tænde, tända; fht., nht. zünden (nht. dial. gezunden, p. p.); e. tind; e. dial. tine; nfris. tine (ipf. tandt), id. Jfr det beslägtade tinå 1. Eld-tände, s. eld.*

I-tänd, adj. ifrig, angelägen, pickhågad. Ul.,vg.

Ljus-tand (def.-in) el. tand, m. ljusveke (ↄ: det som brinner). Fl.(Öb.). Tanä el. ljaus-tanä, f. G.; tåne, tånge, m. id. Sk. D. tånde, id.; d. d. (Slesvik) tande, den utbrända delen af veken; gl. d. *tandel*, id. (Mlb., Dansk Gloss. s. 218).

Ljus-tjängken, m. def. den utbrunna delen af ljusveken. Vb.

Tanne (pl. *tannar*), m. brinnande fackla af tjärved. Sm. *Tånne*, m. id. Bl. En sådan *tanne* (ljudsämdt af *tande*) sammansättes af torra tjärvedsstickor, omvirade med vidjor, till tjocklek såsom en grof stång och till en längd af stundom 6 till 12 fot. Deraf *jul-tanne*, m. julbloss vid färden till kyrkan julottan, hvaraf fordom *jul-bålen* tändes på kyrkovallen. Fn. *tandr*, m. eld. F. 2, 317.

Tiin (ipf. *tint*), v. a. tända. "Tin ópp eln ti spisom!" Vb. Jfr *tinå* 1.

Tinder, n. tunder, fnöske. *Tönner*, *tinger*, Sk.; *tönder*. Hl.; *tynner*, n. id. Hs. Fn., n. *tundr*; d. *tønder*; fht. *zuntara*; nht. *zunder*; ns. *tunder*; holl. *tonder*, *tondel*, *tintel*; e. *tinder*; e. dial. *tunder*.

Tindra 1 (pl.-*dror*), f. gnista. Hs. *Ell-tindra*, f. eldgnista. Mp.; *ell-tinner*, f. pl. eldgnistor. Jtl.; *jelld-tinå* (pl.-*tinur*), f. eldgnista Dl.(Våmh.,Mora).

Tindra 2, v. imp. 1 kasta gnistor. "Hä tindrar ur kórstenen". Hs.(Db.,Bj.). Jfr *tinå* l.

Tänn, n. något att tända med; det hvarmed man upptänder eld (såsom näfver, stickor). *Ell-tänn*, n. Vb.; *jäll·tände*, n. id. Ul.

Tännane, adj. upptänd af vrede; ond. Sk.(Lugg.).

Tänne, n. 1) lysämne (ljus, tran, olja). Sk.,hl.; 2) torr ved eller stickor till upptändning af eld. Ög. Nht. dial. (Schwaben) *zünde*, "brenn-öl".

Tännt, n. 1) brinnande ljus eller lampa. "De to tänntet ud i sterset". Sk.(Ing.); 2) brinnande lyssticka. Bl.,kl.

Tönder el. *tönner* (def. *tönnrä*), n. 1) eg. tunder el. falaska af något brännbart såsom linne, bomull m. m., hvari slås eld med flinta och eldstål; 2) vedstickor, näfver att tända med. Vb. Jfr *tinder*, som är samma ord.

Tönner-svamp, m. fnösksvamp; Boletus igniarius. Sveal. TINDER, s. *tid* 1.

TINE, *tinna*, s. *ti* 1.

TING, n. 1) (såsom i richsspr.) ting; 2) (euphemistiskt i st. f.) sår. "Vass fem-tingen", en ed. Vm.(Herv.,Id.). Jfr *famm-under*; s. *und* 1. Fsv., fn., fe. *þing*, n. ting, sak m. m.; måhända af fe. *þingan* (*þang*, *þungon*, *þungen*), vara tung. Tingta, v. n. 1 1) processa, vara vid tinget. Sk. *Tingtas*, v. d. id. Sk.(N.Åsbo.Lugg.); 2) resa i kring att hålla ting. Götal. *Tingt*, id. Vb.; 3) hålla långt samtal. Ög. Fn. *þinga,* v. n. a) hålla möte, sammankomst vid ting; rådslå; b) ha förtroligt samtal. *TINGA (ipf. *tang*, sup. *tungit*), v. n. stå fast, sitta fast? Detta förlorade starka verb förutsättes troligen af orden *tanga*, *tunga*, *tånge*. I fe. finnes starka verbet *tingan*, enl. Bosworth. Jfr Grimm (gr. 3, 61: n;o 605). Tanga, f. de fibrösa delarne af en rot; filamenterna, som häfta potatisrötterna vid växtståndet. Fl.(Ingo).

Tang, f. tång. Sk. Fe. *tange*; fht. *zanga*.

Tange, m. qvicke i horn. Bl.(Östra h.). *Stigel*, m. id. Sk.(Ing.).

Tunga, f. (såsom i riksspr.). I munarterna vanligen *tonga*, i Vb. *tõng*. Fsv,, fn., fsax. *tunga*; fht. *zunga*; moes. *tuggo*; fornlt. *dingva*; lt. *lingva.*

Elg-tunga f. ett slags tistel: Circium heterophyllum. Ö.Sm.

Fula-tungor, f. pl. eg. foglatungor; styfmorsviol: Viola tricolor. Sk.(Lund). Jfr *skate—blomma.*

Tunge-tår, m. liten tår af flytande varor. Sm.

Tung-häfte, n. tunghäfta. "Ha t.", icke kunna tala. Ul,

Tånga-tilja, s. *tilde*.

Tånge, m. spets: 1) spetsig ända af något järnredskap; den tillspetsade ändan på en knif, fil, huggjärn eller annat järnverktyg, som sättes in i träskaftet eller handtaget. *Kniv-tånge*. Allm. *Tange*, m. id.; deraf *knaiv-tange*, *syl-tange.* Dl.,nb.; 2) lång, smal udde; landtunga, som löper ut i haf eller sjö. Hl.,sk.(Harj.); 3) framskjutande ändan af ryggraden hos menniskan (os coccygis). "Han sparkade mej justament på tången". Hl.; 4) den tjocka svansspetsen hos hästar och fäkreatur. "De ha klippt taglet å, så tången ä bar"; deraf *rumpe-tånge*. m. a) rumptång. Allm.; b) stuss

på menniskor (eg. os coccygis). "Slå rumpe-tången i isen". Ul; 5) smal åkerrispa på marken. Sdm.; 6) förtorkad större gren på ett träd; vanligen om fur. Sk.(Göinge b.). Fn. *tangi*; n. *tangje*; d. (Moth) *tange* == *tånge* 1).

Tång·gång, m. ängslan, oro; af *tångens* viftande, då kreaturen oroas af flugor o. d. Sk.,hl.

Tång-snipa, s. *snip*.

Tång-snälla. f. Syngnathus, L. Bhl. TINGLIG, adj. lätt handterlig, beqväm, passande, tjenlig, behändig för sitt ändamål, tjenlig för ens afsigt. Sdm.,ög.,kl. *Tinglu(g)*, id. "En tinglu plog. Ja lät sätta um spisen, så han vardt lite mera tinglu". Nk. *Tingeli*, id. "Tingeli kniv dill å bräst vä" (sprätta med). "Tingelig kar", händig karl, som kan göra hvarjehanda. Vb.

Tinlig, nätt, liten. "Skon ä så tinlig". Bl.(Östra h.). Troligen af *ting*, n. sak.

TINGTA, *tingtas*, s. *ting*.

TINNA, s. *ti* 1.

TINNE, m. pinne. Ordet brukas endast i sammansättningarne: a) *harve-tinne*, m. pinne i harfven; b) *rive-tinne*, m. pinne i *hörakan* (höräfsan). Vg. Hit är troligen att hänföra talesättet: *harva i tinnt*, ɔ: då tvenne harfvar köras efter hvarandra på åkern, så att den senare harfven går i den förras spår. Sk.(Harj.). Fn. *tindr*, m. a) tinne, spets; b) pinne; d. *tinde*; e. *tine*. Troligen af sv. *tand*, m. dens.

TINNER, s. *tilde*.

TINT, a. *tin* 1.

TINTA 1, f. liten nöt. En sådan lemnar man såsom underpant på ett gifvet löfte eller gjord öfverenskommelse att den, som efter bestämd tid först framvisar sin *tinta* skall derför komma i åtnjutande af den utfästa förbindelsen eller vadet. Kl.,sm.,bl. *Tynta*, f. liten nöt. Hl. Jfr *tina* 2.

TINTA 2, v. n. 1 enträget tigga. Ul. Troligen af *tiggja*.

TINTA 3, s. *ti* 1.TINÅ 1, v. n. 1 1) smått brinna. "Að tinär upp uvåni askun", det brinner smått uppöfver askan; 2) gnistra, utkasta gnistor. "Äð tinär i skrauvin", det gnistrar ur skorstenen. Dl.(Elfd.,Våmh.). "Äð tinar i skråivim". Dl.(Mora). Jfr *tinda*, som är ett närbeslägtadt eller troligen samma ord. Tista el. *tiesta* (pl *-tur*), f. eldgnista (från skorsten el. järn i smedja). Dl.(Åsens by i Elfd.). *Jelld-tîsta*, f. Dl.(Garbergs by i Elfd.); *tistra* (pl.*-strur*), f. Hs.,hj.; *töstre* (def. *töstra*), f. Jtl.; *tostra*, f. Mp.; *töster*, *ell-töster*, f. id., Åm. *Toster*, n. 1) id.; 2) lättretlig menniska; 3) liten yster flicka, yrhätta; ystert barn. *Tostr* (def.*-a*), f. *ell-tostr*, f. gnista, eldgnista. Vb.

Tistra, v. imp. 1 gnistra, kasta gnistor. Mp. *Tosta*, id. "Dä toster". Jtl. *Tostär* (ipf. *tosträ*), id. Jtl.,vb. TINA 2, s. *tina* 2.

TIOG, s. *tidig* (*tid* 1).

TIOTA (pr. *tiot*, pl. *tiotum*, ipf. *tot*, pl. *tutum*, sup. *tutid*), v. n. tjuta. Dl.(Elfd.). *Tiautä* (pr. *tiautur*, pl. *tiaute*, ipf. *taut* [äfven *töt,* i ett gammalt rim], pl. *tutu,* sup. *tuti*). G.; *tjuta* (*töt*, *tjutit*). Ög.; *tjuut* (ipf. *tjöut*, sup. *tjuti* el. *tjutä*), Vb.; *tyta* el. *tyda* (ipf. *töt*, sup. *tutit?*), id. Bhl.,sm. *Tuta* (ipf. *töt*, sup. *tutet*), blåsa i horn, lur. "Tuta i horn, lur". Jtl.—sm. "Tuta i långljud", blåsa i näfverlur. Fl.(Nl.). Fsv. *þiuta*, *thiwta* (ipf. *þöt*, pl. *þutu*), tjuta. Legend, s. 20, 189. Gl. ordspr. 391; *tuta*. S.F.S. 4, 534; fn. *þiota* (*þaut*, *þotit*); fe. *þeótan*; fht. *diuzan*: holl. *toeten*, *tuiten*; ns. *tuten*, *düten*; e. *toot*; d. *tude*. Kvar-tut, *kwänn-taut*, s. *kvärn*.

Natt-tyta, s. *nat*.

NoLavärs-tyta, s. *nor* 2.

Tautu, m. tuta af näfver eller träspjelor, hvari fisk eller foder lägges. Dl.(Elfd.,Våmh.). *Tåita*. Dl.(Mora).

Tjaut, f. skogsatycke, en liten afhägnad skogsbacke; så kallad, emedan det genljuder när man ropar (*tjäuter*) i skogen. G.

Tjuta, f. strätta Angelica sylvestris. *Änga-tuta*, *änga-pipa*, f. id. Sm.; *tjuton*, n. Götal.; *tjyden*, n. id. Sk. Af den tjocka, pipiga stjelken göras hvisselpipor, som tjuta ganska vidrigt.

Tut (pl.*-ar*), m. 1) pip (på stop eller kanna); 2) lur af näfver. Allm.; 3) strut, fyrkantig näfverpåse till insamling af bär. *Tuta*, f. *bär-tut*, m. id. Fl.(Nl.); 4) trut, mun. "Stor i tuten". Norrl.,Sveal. "Slög i tuten", munvig. Hs. "Slå tut", munhuggas. Vm.; 5) kyss. Hs. åm.,v.dl.; 6) skorsten. Jtl. Fn. *tuta*, f. något utstående och spetsigt; ns. *tüte*, f. blåshorn (Schütze 4, 290); schles. *tutte*, f. (Weinhold, schl. wb. 101 b); holl. *tuit*, f. rör, pipa, horn; n. *tut*, m, tut, rör; lit. *duda*, f. björklur.

Fessle-tut, *fessle-tuta*, s. *fesla*.

Tom-tut, s. *tom*.

Tude-horn, n. vallhorn. Sk.(N.Åsbo). Ns. *tut-horn*, blåshorn (Richey, 318); moes. *þut-haurn*.

Tuta, f. spole. Kl.,sm.(Östra h.).

Tutas, v. d. 1 kyssas. Hs.,dl.(Floda).

Tuta-viger, adj. munvig. Nk.(Kihls s:n).

Tut-järn, n. uppstående järnstång i hörnet af spishällen. Fl.(Pargas).

Tut-masch, m. munfisk, örfil. Hs.

Tutp, m. 1) mjölkhorn, napp. Fl.(Öb.); 2) tapp, tofs. G. Fin. *tutti*, dihorn.

Tyttra, f. kärl med snip. Hs.(Ljusdal)

Äng-tyta (el. *ängs-tyta*), f. gräshoppa. Dls.(Tössbo h.). TIPP 1, m. 1) (såsom i rikspr.) spetsig ände topp; 2) udde. Vg. N., ns. *tipp*; d., holl. e. *tip*, spets. Jfr *timp*, *tópp* 1. Tippa, v. a. 1 uppknyta håret (på fruntimmer). Sm.(Vestbo). TIPP 2, s. *tópp* 1.

TIPPA 1, v. n. 1 drypa, droppa. "Vattnet tippar från taket. Tippa ner". Fl.(Ingo).

TIPPA 2, v. n. 1 göra något i otid. "Tippa te å göra dä. Tippa åsta". Deraf *tippa-vära*, f. ett fruntimmer, som alltid är på någonting i otid. "Du ä sóm tippa-värа! Sm.

TIPPA 3, f. *måsa-tippa*, f. ljungspole: Charadrius apricarius. Sm.(Värend).

TIPPA 4, a. *nipper-tippa*.

TIPPA 5, s. *tópp* 1.

TIPPE, n. blomma af Eriophorum polystachion. Fl.(Ingo).

TIPPSÄ, v. n. en lek att slå två gånger; ett slags flathand. G. Jfr *fippsa*.

TIR 1, m. borst på kornax. Åm. (enl. Ihre, nu obrukl.). Fin. *terä*. a) spets; b) ax. Jfr fn. *tirr*, m. heder, ära.

TIR 2, m. öppning eller hål, som blifver mellan tvenne instufvade kroppar, t. ex. mellan tunnor. "Lägg tunnan i tiren". S.Hl.

TIRA 1, v. n. 1 1) lysa matt, brinna sakta; om en lampa. "Lampan står å tirar". Sk.(Rönneb.). *Plira*, id. S.Sk.; 2) lysa fram, tindra; om solen vid hennes uppgång. "Sola tirer". Vl.; 3) plira. *Tir* (*-a*, *-a*). Fl.(Öb.). N. *tira*, tindra, lysa. Tira 2, f. liten lampa. Sk.(Vemm.). Fn. *týra*, f. litet och svagt ljus, liten svagt brinnande fackla. TIRA 3, v. n. 1 rinna eller flyta helt sakta. "Dä tirar se", det rinner, tär sig ut sakta. Sm.,vg. D. d. *tidre*. Jfr *tära*. Tirka (*tirrka*), v. n. 1 (freqv.) rinna mycket sakta genom ett litet hål eller springa; framsippra, droppa. Sm.,hl. "Dä tirrkar å druper. Dä tirrkar å rinner". Vg.(Vartofta). I andra munarter *terka*. Sm.; *tirga*. Dls.; *tilka*. Vg.(Vättle h.),sdm.,nk.; *tindra*. Vg.(Vadsbo). TIRA 4, f. tjära. Ul. *Tiru* el. *tiro*, Nb.(Ö.Cal.); *tjiro*. Fl.(K.,P.); *tjöro*. Fl.(NK.,Esse); *tjäru*, *tjeru*. Vb.; *tjör*. Dl. Öfveralit femininum. Fsv. *tiæra*; fn. *tjara*; d. *tiere*; d. d. *tære*, *tær*; nht. *ther*; ns. *tär*; fe. *tëru* (*teor*); e. *tar*; fin. *terva*; esthn. *terw*, *törw*; gael. *teârr*; cy. *tar*; bret. *ter*. Tjär·bagge el. *tjär-dase*, m. skogsbo, som på slättbygden bjuder ut tjära till salu. Kl Jfr *dase*.

Tjäre·brå, v. a. insmörja med kokad tjära. Vg.

Tjärga, v. a. bestryka med tjära, tjära. Öl. *Tjärgja*. Sm.,ög. Ns. *tären*.

Tjär-gadd, *tjeru-gadd*, s. *gadd* 3.Tjäru-dal, m. tjärdal. Vb. *Tjör-kall*, m. Dl.(Järna).

Tjäru-lóppa, f. gräshoppa. Åm. *Tjeru-lópp*, f. Vb.; *tjör-spritta*, f. Dl.(Mora); *tyr-spritta*, f. Dl.(Rättvik); *tjär-spritta*, *tjor-'óppa*, f. Dl.(Ohre); *tyer-gävå* (pl. *-gävur*), f. Dl.(Elfd.).

Tjär·urt, f. tjärblomster: Lychnis viscaria. Sk. *Tjär·roser*, f. pl. Nk. m. fl.; *bekk·risper*, m. pl. Sm. Gl. sv. (Bromel) *tjäreblomster*.

Tjör (*tjor* el. *tjur*), m. det kådiga, hårda, brandgula trädslaget på sydsidan kring kärnan af gamla krokiga tallar eller granar; kådig, hård och krökt tall, som företrädesvis väljes att deraf tillverka skidor och slädmedar, äfven träskedar. Norrl.,Sveal.,Finl., äfven i Götal. Deraf a) *tjurigr*, adj. hård, vresig, full af *tjur*; om tall- och granvirke. Vm., sdm.,nk.; b) *genom-tjurug*, adj. hård alltigenom; om gran. Sdm.; c) *tjur-gran*, f. gran som innehåller *tjur*. Ög.; *tju-gran*, f. *grantju*, m. Sdm.,vm.; *tjur-trä*, n. Ul.; *tjur-tall*, m. Vb.; *tall-tjor*, m. Fl.(Öb.); d) *tjur-ve*, m. ved af hård tall eller gran. Ul.—hs.; *tju-ve*, m. id. Vm. Jfr *tjor* 1, som troligen är samma ord.

Tjöru-tulle, s. *tull*.

Tjör-viÐ, m. tjärved, vissnad talltopp. Dl.(Mora). TIRKA, s. *tira* 2.

TIRKA UPP, s. *tia* 2.

TIRLA, v. n. 1 1) sjunga, drilla; 2) gråta, qvida (som ett barn). Sm. Ns. *tierliren*, sjunga som en lärka (B.W.B. 5, 74). Jfr *tulla* 2.

TIRLING, s. *tilling*.

TIRNA, s. *tina* 2.

TIROR, s. *tidur*,

TIRRAS el. *terras*, v. d. 1 reta, förarga. "Tirras me hunden". Sk.,hl. N. *tirra*; d. *tirre*; fe. *tirian*, id.; fn. *tirrinn*, adj. bister, vresig (Hald.).

TIRS-BAST, m. tibast: Daphne Mezereum. Fries, bot. utfl. 2, 85. *Tis-bast*. Dl.(Lima,Transtrand); *tist-bast*. Hs.; *tais-bast*. Dl.(Orsa); *tivel-bast*. Dl.(Kopparberget); *tivel-bast*, m. Dl.(Särna); *divelbast-trä*, n. Hs.(Bj.); *tais-bär*, *taise-bär*, n. Dl.(Elfd.); *tivel-bär*, n. Dl.(Ohre); *tjur-bast*, m. Vl.; i andra munarter *tir-bast*, m. (Fries, 1. c. 3, 217). Blomman heter *taise-bärs-tuppa*, f. Dl.(Mora); barken eller veden af växten *tive-bark*, *ti-ved*, m.´ Jtl.; frukten *käller-hals-bär*, n. N. *tysbast*, *tybast*; nht. *ziobast* el. *ziegelbast*; gl. sv. (Bromel) *tivedh*; isl. *Týviðr*. Jfr fn. *Týr* eller *Týrr* (äldre fn. *Tivr*), m. krigsguden Tyr, egentl. gud i allmänhet; fht. *zio*; fe. *tiw*, id.; lt. *deus*. gud; gr. ***ϑεός***; lit. *dewas*; ir. *dia*; skr. *dêva-s*. id,; af *div*, att lysa, glänsa.

TI-RÅDIG, adj. 1) villrådig, obeslutsam, ombytlig till lynnet. *Te-rådig*, tirđi. Götal.; 2) krånglig, svår att hafva att göra med. Kl. Jfr *tid* 1.

TI·SINNT, s. *tid* 1.

TISK, s. *tik*.

TISS 1 (pl.-*ar*), m. bröstvårta, spene, patt. Norrl.,Finl. I andra munarter *tisse*, *dise*, *disse*, *titt*. Gl. sv. *tiss*, m. bröstvårta (Stjernhjelms Cupido, 8 intr.); n. *tisse*, f.; fe. *tit*, *titt*; ns. *tiss*, *titt*, *titte*; nht. *zitz*, *zitze*; holl. *titte*; it. *tetta*, *zittâ*; wal. *tett*; rhætorom. *tetta*; sp., port., provenç. *teta*; frans, *tette*; bask. *titia*, *ditia*; bret. *téz*; mag. *tsett*; fin. *tissi*; gr. ***τίτϑὴ*** , ***τιτϑός***; arm. *dzidz*. Diss-barn, n. dibarn. Dl. *Diss-unge*, m. id. Sdm.

Ko-tiss, m. ko-spene. Åm.,mp.

Tissa, v. a. o. n. 1 patta, dägga, dia. Åm.,hs., fl. I andra munarter *dissa*, *disa*. Gr. ***τιτϑίζειν***; it. *tettare*; sp. *tetar*; rhætorom. *tezzar*; fin. *tissitän*.

Tiss-folå, m. däggande föl, föl i första året. *Tiss-unge*, id. Dl.(Ohre); *tiss-ungje*, m. id. Hs.(Db.). TISS 2. konj. till dess, tills. Hs.(Bj.). *Tess*, id. Götal. N. *tiss*, *tess*.

TISSA 1, v. n. 1 småskratta, skratta mellan tänderna. Hj. sk. (Gärds, Albo). *Tessa,* Hl.; *tesa,* Sk.(N.Åsbo); *tittra*, id. Hs.(Db.). Jfr fn., n. *titra*, v. n. skälfva, darra; nht. *zittern*, id.

TISSA 2, s. *tiss* 1.

TISSEL el. *tessel* (pl. *tisslar* e. *tesslar*), m. tistel, vagnsstång. Götal. *Täjsel*, m. id. G. *Tisłä*, f. tistelstång, stång för parvagn. Nk. Fsv. *þistil*, m. vagnsstång. SML.; fht. *dîhsala*, f.; nht. *deichsel*; fe. *þihsl* (*þisl*); holl. *dissel*, m. id. Tessle-ol, m. järnhalt, hvarmed stången fästes vid vagnen; järnbult på tistlarne. Sk.(Ox.). TISSPA, *tisk*, *tisp*, s. *tik*.

TISTA, s. *tinda*.

TIST-BAST, s. *tirs-bast*.

TISTE 1, m. 1) rem: a) rem, hvarmed kläppen fästes uti en ringklocka. Sm. sk. *Tist*, m. id. Ög.; b) dragrem, rem på ett oxok. Sm.,vg.; 2) järnring med krok, som förenar drätten (tistelstången) med oket. Hl.,bl. Stundom är *tisten* af rep eller sega vidjor. Hl. *Tist*, m. Ög.; *taiste*, m. id. Hl.(Värö); deraf *uk-tist*, m. okhank. Nk. *Täis*, m. groft tåg eller järnkätting (långsåt tisteln med en hake fästad i oket), med hvilken oxarne draga laaset; med tisteln styra de och återhålla detsamma. S.G. D. d. *tist*, läderrem, hvari klockkläppen hänger. Tist-hånk, m. ring af järn eller läder på ett oxok, hvari tistelstången inträdes och fastgöres. Vm.(Fellingsbro). TISTE 2, s. *tistel* 1.

TISTEL 1 (pl. *tistlar*), m. allmänt (äfven till en del i richsspr. brukligt) namn på 1) vanliga tistlar, med bestämda predikater väl åtskilda: a) tistel, m. Carduns crispus. Vm. *Tiste*, m. Nk.,sdm.; b) *bakk-tistel*, m. Carduus acaulis (Retz., fl. occ. 1, 175); c) *blom-tistel*, m. stjerntistel (enl. Frankcnius) Carlina vulgaris. Sm.(Rydaholm,Östbo); d) *horn-tistel*, m. Carduus lanceolatus. Sveal.; e) *hund-tistel*, m. Carduus arvensis; f) *ma(d)-tistel*, m. Carduus palustris. Götal.; g) *nikk-tistel*, m. Carduus nutans. Götal.; 2) stickande fibler: a) *gor-tistel*, m. Sonchus arvensis; b) *skróv-tistel*, m. Circium. Sveal.; c) *gul åkertistel* m. Circium arvense; d) *mjölk-tistel*, m. Sonchus oleraceus, asper. Svea-,Götal.; *melkena-tistel*, m. Sonchus oleraceus. Sk. *Len-tiste*, m, id. Nk. Fsv. *þistil*, *þizil*, m. tistel: Carduus. HL. Med. Bib. 1, 132; fn. *þistil*; n. *tistel*; d. *tidsel*; fe. *þistel*.

TISTEL 2, m sjöorre: Fuligula nigra. Bhl. Jfr *teste*.

TISTRA, s. *tinđ* 1.

TISTRON, n. distron, svart vinbärsbuske:Ribes nigrum, äfven bären deraf. Sveal.,fl. Gl. sv. (Tillandz) *distron*, Namnet härledes måhända af guden *Tyr*.

TISTE, s. *tid* 2.

TITTA 1, v. n. 1 1) (såsom i riksspr. i förtroligt tal) se, blicka, koxa; 2) *titta te*, v. a. helsa på. "Titta te mej!" Götal. *Titta på*, id. Sm. Titt, m. hastigt beskådande. "Ja såg honom blótt en enda titt". Sm.

Titter-egd, adj. kisögd. Hs.(Db.).

Titte-väg (*titte-väj*), m. väg mellan planterade rader af träd; allé. Sk.

Titt-in, m. kort besök. Götal.

Titt-ut, m. ett slags lek med små barn. Ög.,sm.

Titt-öl, n. kallas det, när en flicka, som fått friare, går till honom i hans bostad att se sig före; hon säges då vara i *titt-öl*. Äfven säges: *glom·öl*. Vl. TITTA 2. s. *tytta* 1.

TITT·GUBBÄ, s. *tytt*.

TITTLA, v. n. 1 tulta, gå som ett litet barn. "Tittla på, du lille!" Deraf *tittler*, m. ett litet barn, som går och *tittlar*. Sm.

TITTRA. s. *tissa* 1.

TIUG, n. tjog. ”Jet ting”. Dl.(Elfd.). *Tjug*. Bhl.: *tju*. Sk.,bl.: *tju*, *tjyv*, n. id. Hl. Fsv. *tiugh*; n. *tjug*.

TIVE-BARK, *tivel-bast*, s. *tirsbast*.

TIVLING, m. tumme. Dl.(Elfd.,Mora,Våmh.,Orsa). *Timmbling*, m. Dl.(Ohre); *timmling*, m. id. Dl.(Rättvik). Tiveli-tupp, s. *finger*. TI·VÄDER, *ti·vär*, s, *tia* 2.

TIÄG 1. *tiäg-land*, s. *tia* 1.

TIÄG 2, m. teg, slåtterteg. Dl. Fsv. *tegher*; fn. *teigr*.

TJA, s. *tjå* 1.

TJABB, n. gräl; onödigt tal, sladder. Deraf *tjabba*, v. n. *tjabba*, f. *tjabber*, m. *tjabbig*, adj. Sm.,hl. Jfr *käbb*, *käbba*, som är samma ord.

TJAGGA, v. n. 1 smågnata, oupphörligt och småaktigt gräla. Götal. *Tjågg*, *tjånk* (ipf.-*ä*), v. n. 1) id.; 2) vara ytterst otålig. Vb. Jfr *tjägä*, *kjaggla*. Tjagg. 1) n. ständigt gnat. Götal. *Tjånk*, n. id. Vb.; 2) m. gnatande eller grälaktig karl. Sk.(Gärds h.). TJAGGLA, v. a. 1 långsamt af- eller sönderbita. ”Tjaggla å trån”. Ög.

TJALA, *tjaling*, s. *täle*.

TJAMMA, *tjamla*, v. n. 1 famla, trefva. Hl,(Skällinge).

TJANK, n. en mindre qvantitet af något, t. ex. hö. Bhl.(Oroust).

TJANSIG, adj. hamsig, oordentlig. Kl. *Tjasig*, adj. osnygg. Hs.(Norrbo). Jfr *tjasa* 1.

TJASA 1 (ipf. o. sup. *tjasa*), v. n. gå illa, med svårighet; gå med sluskiga, nedhängande benkläder. ”Han tjasa i stromp-lästa”. Deraf *tjas*, m. som går mycket illa. Vb. Tjãsk (ipf.-*ä*), v. n. gå och trampa i vatten och snö eller i smuts och gyttja. ”Lät bli tjask i gjörja å skämm bodht skona diin!” Vb. TJATA, v. a. 1 prata hviskande. Vg. Tjattra, el. *tjättra*, v. n. 1 1) prata fort och sakta, sladdra. ”Barnen tjattra jämnt. Han tjättrar sóm ännera”; 2) smattra som skator, änder, gäss. Vg.,sm.

Tjatter, n. 1) ett sådant läte, hviskande halfhögt prat. *Tjattranne*, n. id. Vg.,sm.: 2) munkäbbel. Bhl. TJASA 2, a. *sjasa*.

TJATT, s. *sjasa*.

TJAU, s. *tvär*.

TJAUD, f. folk, hjon. G. Fsv. *þiuþ*, f. folk. ÖGL.SML.; *þiauþ*, n. folk, person. GL.; fn. *þjóð*, f. folk; fht. *thiot*, *diot*, m. f. n., id. (Graff 5, 124); fsax. *tiod*, f.; fe. *þëod*, f.; moes. *þiuda*, f. folk: **ἔϑνος**.

TJAUGÄ, s. *tjuga* 1.

TJAUK, m. stack. *Håi-tjauk*, m. höstack. G.

TJAUT, s. *tiota*.

TJAVVÄ, *tjega*, s. *tjuga* 1.

TJEKA (ipf. o. sup. *tjeka*), v. n. gå sakta, framskrida; draga tungt och med ansträngning. "Tjeka fram lassä. Han tjeka än(d)telit fram vä lassä". Vb. Är samma ord som *keka*, s. 316 b. Tjerka, v. n. 1 med ansträngning draga eller släpa. S.Nk.

TJELD, s. *tjäll*.

TJENST, f. 1) (såsom i riksspr.); 2) gudstjenst i kyrkan. ”Han kóm inte te körka fölle tjensta va slut”. Vg. Fsv. *þiænist*, f. tjenst; fn. *þjónusta*.

TJERU, *tieru-lópp*, s. *tira* 4.

TJETT el. *tjätt*, adj. tät. Vb. *Titt*, id. Dl. Fsv. *thæter*. Alex. 3333; fn. *þèttr*; nht. *dicht*. Roten är troligen moes. *þeihan*, trifvas, tilltaga, växa. O-tjett, adj. otät, gles. Vb.

Tjett el. *tjätt* (ipf. -*ä*), v. a. göra tät, ”Tjätt kaggen, trågä”. ”Tjätt mjólka”, täta mjölken, bereda henne till filmjölk med tätgräs eller ett skedblad filmjölk. Vb. Fn. *þjetta*, göra tät.

Tjettn (ipf.-*ä*), v. n. blifva tät, tätna. Vb.

Tjettom, adv. ofta, tätt på hvartannat. Vb.

Täta, f. tätört: Pinguicula vulgaris. Dl.(Särna). I andra munarter *täte*. Nk.,nb.; *tjätt*, n. Jtl.; *tjätt-gräs*, n. Vb.; *fait-nakkä*, m. G.; *slät·kyr-gras*, n. Dl.(Mora); *vip-fett*, *vipe-fett*, n. Gl. sv. (Bromel) *fetört*, *smörört*, *hårgula*, *göja lisla*; (Frankenius) *sätört*; n. *tettegras*. Jfr *skyr-gras*.

Tät-mjölks-gräs, n. Drosera rotundifolia. Vm. Af örtens användande till tätmjölk.

Tätt (*tett*, *täte* el. *tjett*), m. löpe af tätört, hvarmed mjölkkärlen ingnidas, på det att mjölken må löpna. Sedan mjölken en gång häraf fått sin *täte*, nyttjas blott ett litet skedblad deraf för att täta nysilad mjölk. Vb. Isl. *þjetti*, n. löpnad mjölk; n. *tette*, m. löpe.

Tättning, m. tättbevuxen plats. Sk.(Ljunits h.).

TJI (ipf.-*a*), v. n. flämta, flåsa; om hästar. Fl.(Nerpes,Replot).

TJIMJA SE, v. r. 1 svälla; om mjöl. ”He timjar se”. Fl.(Lappfjerd i Öb.). Jfr. fn. *timgask*, växa till, *mogna*.

TJIRO, a. *tira* 3.

TJOGA, s. *tjuga*.

TJóKK, adj. 1) (såsom i rikssp.); 2) hafvande. Allm. *Tjukk*, S.Sk.; *bukig*, Götal.;*jug*, id. Ul. Fsv. *thiukker*, *thiokker*; fn. *þjukkr*, *þjokkr* el. *þykkr*; n. *tjukk*; fht. *thihh*, *thik*, *dich*; nht. *dick*; d. *tyk*. Roten är troligen moes. *þeihan*, frodas, tilltaga, växa. Bressla-tjókk, s. *brejd.*

Grep·tjókk, adj. säges gödseln vara utbredd på en åker, då han helt och hållet öfvertäcker densamma. Sm. Jfr *jord-tjókk*.

Jord·tjókk, adj. så tjock att det (gräset, gödseln) alldeles öfvertäcker jorden. "Utbreda gödseln jordtjókkt. Gräset ä jordtjókkt". Sm.

Sam·tjókk, adj. tjock öfver hela kroppen. Sm.

Tjógd, f. tjocklek. Vb. Fn. *þykkt*; n. *tjukt*.

Tjókk el. *skogs·tjókk*, n.? tjockt skogssnår; tät skogslund. G.

Tjókka, f. groflek, tjocklek. "Ho ha ökä sej på tjókka". Sdm. *Tjokken* el. *tjökken* (vanligast i best. formen *tjökkna*), f. id. Vg.(Kåkinds h.).

Tjókka-skörrtå, f. *tjókka-särk*, m. skjorta eller särk af ylle. G.

Tjókk-håirdårr, adj. lomhörd. N.G. Jfr *dau-harrdar*.

Tjókkna, v. n. 1 1) (såsom i riksspr.) blifva tjock. *Tjónkän* (ipt-*knä*), id.; 2) blifva vred. "Dä tjókknar i hónom". Vg.; 3) *tjókkna te*, mulna till, mulna upp. Götal.

Tykkla, adv. ofta. Fl.(Pargas). *Tykkel*, Fl.(Vörö i Öb.): *tökkel* (kompar. *tökklan*, sup, *tökklast*), Fl.(Nerpes i Öb.); *tykelt*, (kompar, *tykklari* el. *tykeltari*, sup. *tykklast* e1. *tykeltast*). Fl.(GK.,K.,P.,NK.); *tykelt* (sup. *tyklast*). Fl.(kring Lovisastad). Fs. *þikla* (komp. *þiklari*), id.; *þiklærmær*, oftare. UL.; fht, *diko* (*dicho*, *thiccho*, *tiko*), adv. oftare (Graff 5, 112); fsax. *thicco*; holl. *dikwijls,* id. På liknande sätt härledes lit. *tankey*, adv, ofta, af lit. *tankus*, adj. a) tjock; b) ofta inträffande, t. ex. *tankus sweczias*, som ofta gästar; gr. ***πυκνόν*** el. ***πυκνά***, adv. ofta, af ***πυκνός***, adj. a) tjock; b) talrik. TJONKE, m. yngling (omkring 15—17 år). Kl. Fn. *þjónn*, m. tjenare . Jfr *tjönne*, *tunke*.

TJOR 1, n. 1) hårdt trä; trä som låter vika eller böja sig utan att brista eller kan användas som en fjäder; 2) fjäder på en boge; det som spänner strängen på bogen och hvari han är fästad. *Tjur*, n. id. Deraf *buga-tjor*, n. Dl.(Elfd.). Är troligen samma ord som *tjör*,

tjor, *tjur*, s. *tira* 4. Om kådigt trä ej är grundbegreppet, så att det bör härledas af *tjör*, f. tjära, är roten måhända obrukliga forn. verbet *tjuga*, draga, i hvilket fall *tjur*, *tjor* står i st. f. *tjugr*, *tjogr*, och ursprungligen betyder: trä, som låter draga, vika eller böja sig.

TJOR 2, s. *tjör*, under *tira* 4.

TJOR-óPPA, s. *tira* 4.

TJORR, m. tjur. *Tjyr*, *tyr*, *tör*, m. id. Sk. *Tjörre*, *tjyrre*, *tjura-biss*, m. id. Kl. *Tjurre*, m. id.; lockelseord. Vg.(Skarab.). *Tjur*, m. tvär, surmulen menniska. Götal. Fsv. *þiur*. VGL.; *thiur*. S.F.S. 6, 469; fn. *þjórr*, *tjúr*, *týr*; n. *tjor*; d. *tyr*, tjur; fht. *stior*; nht. *stier*, e. *steer*; slav. *tour*; böhm. *tur*; gr. ***ταῦρος***; lt. *taurus*; it. *toro*; moes. *stiur(s)*, m. ung oxe; chald. **תוֹרָא**, *tora*, id.; skr. *sthaurin*, *sthôrin*; zend. *staora*, lastdjur. Skogs-tjur, s. sid. 594.

Tjura, v. n. 1 1) vara tvär och surmulen, lik en tjur. "Hva tjurar du nu för? Hvarför går du å tjurar?" Allm.; 2) gråta och se "sur" ut. Vg,

Tjura-mie, *tjura-mie-pisk*, s. *miga*.

Tjura·mes, s. *mes*, *mese*.

Tjura-pes, m. tjurs födslolem, Allm. S. *pes*.

Tjur-bässe, m. osnöpt gumse. Fl.(Ingo). S. *bärse*.

Tjur-gräs, n. arter af örtslägtet tåg: Juncus squarrosus; äfven Juncus articulatus. Sm.(Vestbo).

Tjurig, adj. 1) stygg, elak. Fl.(Nl.); 2) ytterst envis. Götal. *Tjurut* id. Vb.

Tjur·möle, m. ung tjur (2—3 år gammal). Vg.(Vartofta).

Tjur·okse, m. snöpt tjur; oxe, som varit tjur. Vm.,nk.,sm.

Tjur-unge, m. tjurkalf. Vg.

Tjurvig, adj. 1) tofvig; om hår. "Tjurvigt hår"; 2) frodig, växtlig, t. ex. om kålplantor. Sm.(Tveta h.).

Tjur-ägg, n, en sjukdom hos större boskapskreatur, bestående i hår-bollar, som finnas i deras inelfvor. Vg. Jfr *tyre* 1.

Tjyra, v. a. 1 betäcka (kor). Sk.(Lugg.). TJU 1, n. lielår eller liehäl; liens krökta del som bindes fast vid skaftet (orvet). *Tjuv*, n. id. Vb. *Tjö*, n. Hs.(Db.); *tiau*, *tiauv* el. *tjaug*, id. G. Jfr *sigdä-tjauv*. Fn. *þjó*, n. a) länd; b) lielår; n. *tjo*, id.; fe. *þeóh*, länd, höft; fht. *dioh*, n. id.

TJU 2, interj. tvi, fy. "Tju me väre!" Sm.

TJUG, s. *tiug*.

* TJUGA 1 (pr. *tyg*, ipf. *tog*, pl. *tugum*, sup. *togit*), v. a. föra, draga. Detta förlorade starka verb, som utan tvifvel äfven funnits i fornnordiska tungan och der hetat *tjúga* (pr. *týg*, ipf. *taug*, sup. *togit*), är roten till nedan upptagna landskapsord. I fn. förekommer præt. part. *toginn*; jfr Egilsson, lex. poet. sid. 819. Fht. *ziohan*; fsax. *tiohan*; fe. *teógan*; nht. *ziehen*; mholl. *tijghen*, *tien*; nfris. *tjaen*, draga, föra; moes. *tiuhan* (*tauh*, *tauhun*, *tauhans*), föra, drifva. I fsax., fe. m. fl. har verbet äfven betydelsen: afla, föda; jfr nht. *zeugen*, id. I holl. utmärker *tiugen*, v. a. o. n. betyga, intyga (draga fram, föra fram vittnen); utrusta, anskaffa. Jfr mht. *ziugen*, *erziugen*, framföra; anskaffa, utrusta; ns., nfris. *tügen*, anskaffa sig; gagna, vara till nytta, framgång, med anledning hvaraf vi äro berättigade att bland andra svenska landskapsord här uppställa *tjoga* 2, *tyg*. Horn·tyglar, m. pl. remmar om hornen på oxar, då de köras. Sm. Fn. *tygill*, band, rem.

Horn-tjuga, f. gaffel, hvarmed sädesneker lyftas. Sm.

Tav, m. tågor i lin. *Tovor*, f. pl. id. Sk. Deraf *tavra*, f. 1) linstrå; 2) trådar. Sk.(Ing.). *G* har här utbytts mot *v*. D. *tave*, tågor i lin.

Tjavvä (pl.-*vor*), f. ett slags tjuga af trä, som bindes om halsen på svin och får att hindra dem från att flöja. G. *Tjavvä*, troligen af *tjaugä*.

Tjega, f. ett mindre lass. "En tjega hö", Sdm.(Ornö). *Tjega* synes stå i st. f. *tjoga*, något som drages. Jfr *tåga*, här nedan.

Tjoga 1 (pl.-*gur*), f. 1) gren; eg. den vinkel, som grenen gör med trädets stam: 2)skref (mellan benen), gren. Dl.(Elfd.,Våmh.). *Tjauvä*, f. tjuga. G.; *tjyve*, f. Sk.,ög.; *tyvä*, f. id. Sdm.; *tjuv* (def.-*on*), trägaffel med ett omkring 6 alnar långt skaft; nyttjas i rian att handtera halmen med. Fl.(Nerpes); *tjvvå*, f. id. Fl.(GK.,K.,P.,NK.); deraf a) *lang-tjyve*, *mellom-tjyve*, *stakked-tjyve*, f. Sk.; b) *tiuga ópp*, v. a. 1 räcka upp (säd, hö) med en tjuga. Ög.; c) *hö-tyvä*, *risst-tyvä*, f. Sdm. Fn. *tjúga*, f. klynnigt redskap, tjuga; *hey-tjúga*, f. hötjuga; fsv. *tiugha*, f. tjuga. Gl. Ordspr. 43, 331.

Tjoga 2, f. framgång; välsignelse. Ul.

Tjuva-märke, n. klufvet märke (liknande en hötjufva) å kreaturens öron. Vg.

Tugå, f. dragvidja eller järnygla i en släde, hvari skaklarne fästas medelst *skakkelträet*, som antingen är en krok af trä eller järn. Dl. *Tugä*, *tågä*, *tögä*, f. ´Sdm.; *tugu,* f. Fl. (Nl.); *tug* (def.-*on*), f. Fl. (Öb.); *tugo*, f. Nb.(Cal.); *tugu* (*teugu*, *tuge* el. *tue*), f. id. "Hav du na dill sätt i teugun sóm dåg?" har du häst som duger (som orkar draga lasset)? Vb. Tög, f. 1) vidja. Åm.; 2) notrep, groft rep till fisknot. Norrl.,sdm.,ög. Fn. *tág*, f. vidja; n. *toge*, m. *tugu*, f. krok till att draga i; dragkrok på harf och släde. Deraf *tugu-trä*, n. framträet på en släde, från hvilket han drages med skaklarne. Fl.(Öb).

Tyg, n. 1) (såsom i riksspr.) redskap, don, väfnad af ull, bomull o. s. v. Uttalas gemenligen *ty*, stundom *tyj* el. *töj*. Deraf a) *böjs-töj*, n. byxtyg; *köve·töjs-böjser*, f. pl. byxor af köppt tyg)(*himme·vövt-töj*. Sk.(Ox.); b) *harv-ty*, n. skaft på räfsor. Åm.; c) *hugges-töj*, n. redskap att hugga med; d) *ler-töj*, n. lera. Sk.; e) *måge-töj*, s. *mök*. 1; f) *nókke-tyg*, s. *nókk*; g) *sånn·töj*, n. sand. Sk.(Ox.); h) *tórva·töj*, n. redskap att upptaga torf ur torfgrafvar. Sk.(Ljunits h.); i) *tygå-släda*, m. arbetssläde. Fl.(GK.,P.); 2) testiculi. Sm.; 3) sak, omständigheter. "Hvo jär ä för tyg da drags vä? Hva hav du för däg för tyg igen?" Vb. Allmänt säges: *dumt tyg*, dumheter; deraf *ty-ale*, n. demin. småsaker. Hl.; 4) någonting bra eller dåligt. "Tyg te kar, häst, vagn, saker", förträfflig karl o. s. v. Deraf *krone-tyg*, n. något öfvermåttan bra. "Krone-tyg te kar, saker". Sm.,bl. Fsv. *tygh*, tyg; fn. *tygi*; fht. *geziug*; nht. *zeug*; ns. *tüg*; holl. *tuig*; d. *tøi*.

Tåg (pl.-*er*), f. 1) lång och tunn trädrot, sugrot. Norrl., äfven Sveal.; 2) ranka, slingerväxt. N. *tåg*; fn. *tág*. Deraf a) *lit-tågår*, s. *lit* 3: b) *tåg-bär*, n. stenbär; Rubus saxatilis. Norrl. *Tag-bär*. Bhl.; *kras-bär* el. *klas-bär*. Ul.(Rosl.); *J. Marie bär*. Ul. Andra namn anföras af Linné (fl. suec. ed. 2;a, s. 173), Retzius (fl. oec. 2, 622). Busken kallas *tåg-bers-rais*, n. Dl.(Elfd.). Gl. sv. (Frankenias) *togbär, krassbär, jungfrubär, jungfru Marie bär; (Bromel) tågbär, klaasbär, jungfru bär, J. Mariebär; n. tågebär.*

Tåga 1, f. enbettslass. "En tåga hö", ett lass hö, som kan dragas med en bäst. Kl.

Tåga 2, s. mot-tåga, sid. 446.

Tåge 1, m. dragstång, tistel för en sladd, åkerharf o. d., hvarmed den drages. Ul.—ög.; deraf a) tåg-nagel, m. pinne i vagntistel, som håller dragremmen. Vg; töv-navle (i st. f. tög-navle), m. nagel eller bullt af trä eller järn, som sättes framför tisten igenom plogåsen eller dragstången. Hl.(Skällinge); dra-navle, m id. Hl.(Värö,Frillesås): b) tåg-pinne, m. tåg~stikka eller bärle-stikka, f. den nagel, hvarmed skakeln fästes uti ett oxok eller som sitter i dragstången. Sm.(N.Vedbo).

Tåge 2, m. drag, dragning, tag. "I en tåge", i ett drag, utan uppehåll. Vg. Jfr nht. in einem zuge, id.; nfris. tôg, gång, vice.

Tåge-garn, n. lingarn. Brua-garn, n. id. Bl.

Tågli(g), adj. 1) långsam i gång och rörelser (som drar benen efter sig); trög. Allm. Tögli, tôgli, id. Vb.; 2) stilla, foglig. Vg.,ög. Tågli, id. Sm.; 3) allvarsam. Vg. Gl. sv. toglig, långsam.

Tågli(g)t, adv. 1) långsamt; småningom. Allm. Tulige. Sk.(Näsums s:n); tulie, id. "Dä får gå så tulie". S.Sk.; turlians, sakta, försigtigt. Sk.(N.Åsbo); tulians, id. Sk.(Frosta); 2) fogligt. Ög. Gl. sv. togliga, långsamt (Vish. 12: 2).

Tåg-tåÐå, s. tåđa.

Tåg-vred, m. sammanvriden lock af tågor. Sm.

Tång, adj. 1) som låter utdraga sig, elastisk; 2) smidig, vig. Hs.(Db.). Jfr tånga, under tågna, här ofvan.

Tångna, v. n. 1 tagna, uttänjas och derigenom slappas, blifva mindre spänd, blifva slak. Allm. Tånga (tångna el. tägna), id. Hs.; tångän (ipf. tångnä), 1) id.; 2) blifva längre. "Góssn ha tångnä seda ji såg'n sist". Vb. Fn. togna.

Töja 1, v. a. o. n. 2 1) (såsom i riksspr.) utsträcka, uttänja. Tööj (ipf. töjd), id. Vb.; 2) draga ut, dröja. "Han töjer", drager ut på tiden. "Hvarför töjer du?" Sm. Tök, töuk el. täuk (ipf. o. sup.-ä), v. a. a) id.; b) med fingerknogarne lossa huden af kreatur; flå utan att nyttja knif på det att skinnet ej må skadas af knifven. Nästan allmänt bruk. Vb. Fsv. tøghia, v. a. a) töja, utsträcka; b) fördröja; fn. tegja, teygja; n. tøygja; d. d. tøie, töja; ns. tögern, dröja; nht. zögern, id. Deraf a) töj, f. utsträckning; som låter töja sig. "Han ger väl töjen", ger väl med sig, låter sig val öfvertala. Vg.,sm., b) töja 2, f. tid. Vg.,hl. Tya, f. id. "Han va syg en lång tya". Hl.(Morup); c) töje, f. råsa af kardad ull. "Töje to". Sk.(Ing.),hl. Tya, f. id. Sk.(Ljunits h.). D. d. töge, töje, tyk, id. (Mlb., DL. Kok 1, 406); fn. togi, m. ulltott.

Töva, f. tåga. Lin-töva, f. id.; deraf tövla, v. a. 1 göra så att tågorna ligga lösa. Sk.(N.Åsbo). TJUGA 2, s. tjå l.

TJUGONDE·DAG-MIDSÓMMAR, m. sommarmarknaden i Jönköping omkring 20 dagar före midsommar. Sm.

TJUKA 1, f. bjellra, pingla (kring hästens hals). Nb. Tiukka, f. Nb.(Cal.);. tjuk (def.-a), f. id. Vb. Fin. tiukku.

TJUKA 2, s. tikk.

TJULKA, v. n. 1 snyfta djupt. Tjuka, id. Vg.(Elfsb.). Jfr tjå 1.

TJUR 1, n. tjuder. Vg.,ög. Tyđer, töđer, n. Dl.; tjör, tör, n. Sk.; tyr, n. id. Bhl. Fsv.tiuþer, þiuþer (VGL. SML.); fn. *tjóðr*; n. *tjor*, *tjør*; d. d. *tøger*, d. *tøjr*; ffris. *tieder*; nfris. *tjödder*; e. *tether*; ns. *tider*, id. Tjura, v. a. 1 tjudra. Vg. ög.,sm. *Tjöđer*, Dl; *tjära*. Hs.(Db.); *töra*, id. Sk. Fsv. *tiuþra*; fn. *tjóðra*; n. *tjora*, *tjøre*; d. *tøjre*; d. d. *tydre*; fd. (Er. Sæll. L.) *tythræ*; ns. *tidern*, *tiren* (B. W. B. 5, 63).

Tjur-pel, m. tjuderstake, tjuderpinne. *Tjörpäl*, *tör-pel*, *tjör-stage*, *tör-stage*, m. Sk. Fsv. *þiuþer hæl*, *tioþer staki*; fn. *tjóðrhæll*; n. *tjorhæl*; d. *tøjrepæl*; d. d. *tøirehæl*, *tyrhæl*, *tøirstage*.

Tör-kjölle, f. klubba, hvarmed tjuderpinnen nedslås i marken. Sk.(Ox.). *Tjör·kjölla*, f. Sk.(Ing.). D. d. *tøirekølle*, *tyrkjølle*.

Tör-sätt, n. det ställe, på hvilket ett tjudradt kreatur står (eller är satt), upptagande hela den omkrets på marken, som det kan räcka ooh afbeta. Sk.(Ox.). D. d. *tøir-vold*, *tyr-vold*.

Vide·tjur, n. sammanvridna vidjor (af Salix cinerea) att dermed sammanbinda störar eller binda kreatur. Vg.(Skarab.). TJUR 2, s. *tjör*, under *tira* 4.

TJURA, *tjura-mes*, *-mie*, *-mie-pisk*, *-pese*, *tjur-bässe*, *-gräs*, *-möle*, *tjurvig*, *tjur-ägg*, s. *tjorr*.

TJUR-GRAN, *-tall*, *-trä*, *-ve*, *tjurigr*, s. *tjör*. under *tira* 4.

TJUS·BAST-BUSKE, s. *tirs-bast*.

TJUS·ÖGER, pl. Veronica Chamædrys. Nk.

TJUTA, *tjuton*, s. *tiota*.

TJUV, m. rödbenta snäppan: Totanus Calidris. Kl. Benämningen af fogelns läte. Jfr *tólk*.

TJUV, *tjuva-märke*, *tjuvå*, s. *tjuga* 1.

TJUVE-KóRS, *tjuv·kista*, *-stókk*, *-stulen*, s. *tjyv*.

TJUVI, ?ardin. tjugo. *Han tju'ond*, ordin. tjugonde. Fl.(Nerpes). Jfr *tugu*.

TJYRA, s. *tjorr*.

TJYR-SPRITTA, s. *tira* 4.

TJYTTJY, s. *tik*.

TJYV (pl. *-ar*), m. tjuf. Allm. *Tyv*, *tjyv*, Sdm.; *tyv*. Bhl.,fl.(Pargas). Fsv. *þiuver*; fn. *þjófr*; d. *tyv*, fht. *thiob*, *diop*, *diub*; fsax. *thiof*; fe. *þeóf*, *þióf*; e. *thief*; nht. *dieb*; moes. *þiubs*. Al-tjyv, s. *al*.

Ljus-tyv, m. tjuf i ljuset. Sdm.

Tjuve-kórs, n. väderqvarn. Bhl.,öl.

Tjuv-kista, f. fängelse vid tingställe. Vl.,vg.,ög.

Tjuv-sparr, m. gråsparf: Fringilla domestica. Vb.

Tjuvut, adj. tjufaktig. Vb.

Tjyva-tönne, f. tjuftunna; så kallades det då byamännen sinsemellan förlikte någon tjufnad och den skyldige i bot erlade en tunna öl, som på stället förtärdes. S.Sk. D. d. *tyvetønde*. Jfr. Nicolovius, s. 65.

Tjyv-gjord, adj. som blifvit öfverbevisad om stöld. Fl.(Nl.).

Tjyv-hål, n. fängelse. Götal.

Tjyy-stjäla, v. a. stjäla allt löst som finnes på ett ställe. Sm. *Tjuv-stulen*, p. p. stulen. Vg. Fn. *þjófstolinn*; d. *tyvstjålen*.

Tjyv-stryker, m. kringstrykare, som stjäler der han kommer åt. Allm. *Tjyv-smörjel*, m. lymmel, skurk. Sm.

Tyvä åt sig, v. n. stjäla, snatta. Sdm. *Tjuva*, stjäla. Vg. TJYVE, s. *tjuga* 1.

TJÅ 1, v. a. 2 1) uthärda, utstå. "Han tjådde till kvällen". Åm.,mp. "Tjå ut arbaite", uthärda arbetet. "Ha da tjått hunn, no kånn du fäll tjå rómpa å", eller ock: "ha du tjått hunn, no jär du sä tjå rómpa". Ordspr.; 2) vänta, bida, afbida. "Tjå tiden", afbida tidén. Vb. *Tja* (ipf. *tjadd*, sup. *tjatt*), id. Vb.(Löfånger); 3) nöta. Jtl. Fn. *þjá*, v. a. a) bringa i träldom, göra till träl;

b) plåga, utmatta, trötta. Tjågig, adj. 1) mödosam, förenad med släp; om arbete. Ul.; 2) envis, "sargig". *Tjågu*, id. Dl.(Äppelbo).

Tjåk, n. 1) släp; 2) efterhängsen menniska (i tal och böner). Jtl. N. *tjåk*, släp.

Tjåka, v. n. 1 släpa, hafva möda, arbeta tungt. Hs.(Db.). *Tjåga*, arbeta, gå långsamt. Ul.(Rosl.). *Tjåk* (ipf. o. sup.-*a*), v. n. o. a. 1) arbeta, köra, gå sakta och mödosamt, tråka. Vb.; 2) nöta. "Tjåk tänmen», nöta tömmarne; 3) vara efterhängsen i tal och böner. Jtl. N. *tjåka*, a) v. n. släpa, strapatsera; b) v. a. gnida, skrapa; fn. *þjaka*, v. a. plåga, pina, förtrycka. Ordet är beslägtadt med *keka*.

Tjånk, n. otålighet, kink, gräl, ovänskap. Vb.

Ut-tjågad, adj. uttröttad, utledsen. *Ut-kójtad*, id. Ul. TJÅ 2, s. *tvär*.

TJÅ 3, s. *to*, *toa*.

TJÅGA, v. n. 1 tjuta; om hundar och vargar; 2) groft och doft sjunga, t. ex. vid vallgång; 3) bullra. "Dä tjogär i tarma". Sdm. Jfr *tiota*.

TJÅGA, *tjågig*, *tjåk*, *tjåka*, s. *tjå* 1.

TJÅL (ipf. o. sup. -*ä*), v. n. låta illa, skrika, gnälla; om barn eller andra personer, som gnälla då de tala. "Hon tjål då hon tala". Vb.

TJÅP, n. våp. Deraf *tjåpa*, v. n. 1 *tjåpa*, f. *tjåper*, m. Sm.

TJÅSTA, v. n. 1 1) andas häftigt, flämta, flåsa. Götal. *Tjosta*. Bhl.; *tåsta*, id. Mellersta och S.Hl.,sm.(Vestbo); 2) snyfta. Vl. Jfr fn. *þjóstr*, m. *þjóst*, n. häftighet. S. *tosta* 1.

TJÄDARR, s. *tidur*.

TJÄGAS, v. d. ifrigt längta efter. Hs.(Ljusdal). Jfr *tjägä*.

TJÄGÄ, v. n. tigga och bedja. G. Jfr *tjagga*. Tjäguar, adj. gnällig, som jemt hänger efter. G.

TJÄKKSA, *tjäkksla*, s. *tängsla*,

TJÄLD, n. tält på *fäl-båt*, i hvilket besättningen tillbringar nätterna. Fl.(Qv.).

TJÄLL el. *tjeld*, m. strandskata: Hæmatopus ostralegus. Bhl. Fn. *tjaldr*; n. *tjeld*; d. d. *tiall*.

TJÄLLRA (pl. -*rer*), f. rå-sten, märkesten till råskilnad, gränssten. Vg.(Mark),sm. *Tjäller*, n. id. Sm. Fsv. *tjældra*m f. råmärke. VGL.; jfr lapp. *tjuold*, påle.

TJÄLL-TRÄ, s. *tjel-trä*.

TJÄNN, s. *tjärn*.

TJÄR-BAGGE, *tjär-dase*, *tjärga*, *tjär-gadd*, s. *tira* 4.

TJÄRGA, *tjärgla*, s. *tära* 1.

TJÄRN, f. liten insjö, litet träsk, ofta utan synbart in- eller utlopp. Norrl.,Sveal., stundom i Götaland (t. ex. Vedens h. i Vg.). Ordet har skiftande former: *tjär*. Hs.(Db.); *tjänn*, *tjenn*, Jtl.; *tjännä* (pl. -*r*). Ö Dl.; *tjönn*. V.Dl.; *tjinn*, *tjin*. Nb.; *tjärn*, *tjänn*. Vb.; *tärn*. Nk. Öfverallt f. Deraf flera namn på sjöar, socknar och byar, t. ex. *Abbor-tjärn*, *Bjur-tjärn*, *Igel-tjärn*, *Folkerna*. Fn. *tjörn* (gen. *tjarnar*), f. träsk, kärr;n. *tjønn*, *kjønn*, *tjenn*, f. id.; d. d. *kiærn*, "lidet vandstede, en süg i marken, der om sommeren bliver tør" (Mlb.,DL. 372); e. dial. *tarn*, kärr, gungfly; skot. *tarn*, bergsjö. Flera engelska ortnamn lyktas på -*tarn*. Jfr J. J. A. Worsaae, Minder om de Danske og Nordmændene i England, sid. 103. Ihre (gl. 2, 936) sammanställer härmed *törn* i *Söder-törn*. Tienn-pótt, m. liten insjö utan aflopp, litet kärr. Dl.(Elfd.).

Tjern-dólp, m. liten sjö på myrar. Jtl.

Tjärn-rosur, f. pl. näckrosor: Nymphæa. Mp. Jfr *väm-blad*. TJÄR-SLAG, *tjär*-spritta, *tjäru-dal*, *tjäru-lóppa*, *tjär-urt*, s. *tira* 4.

TJÄTT, s. *tjett*.

TJÖNNE el. *tiynne*, n. tjenstehjon, tjenstefolk. "Hur manga tjynnen ha'n J?". Sm.,hl. *Tjönne*, *tjynne*, *tynge*, *tönge*, *töinge*, n. Sk.; *tynne*, *tyne*, *tyene*, n. id. Bl. D. *tyende*, n. husfolk, tjenstefolk: fn. *þjónn*, m. tjenare (af *þjá* [troligen i st. f. *þihva*], v. a. bringa i träldom); *þýr*, *þý*, f. trälinna; fe. *þëov*, *þeav*, m. träl, tjenare; *þiven*, *þëoven*, tjenarinna; moes. *þius* (pl. *þivos*), m. tjenare; *þivi*, f. piga. Jfr *tibble*, *tjonk*. Ränne-tynne, s. *rinna*.

Tjönna-lön, m. tjenstehjons lön. "Tjönna-lönerna ä nu så dyra". Sm.,sk.hl. E. *tyendeløn*.

Tynge·skrift, n. orlofssedel. Sk.(Frosta h.).

Tyn-god el. *tyen-god*, adj. manstark; som har tillräckligt med arbetsstyrka. Kl. TJÖR, *tjär-kall*, *tjör-tall*, s. *tira* 4.

TJÖRNE, *tjörne-buske*, s. *torn* 1.

TJÖR-PÄL, *tjör-stage*, s. *tjur* 1.

TJÖR-SPRITTA, *tjör-viđ*, s. *tira* 4.

TO 1, n. dal mellan tvenne berg, sänkning mellan tvenne berg. Vb.(Bjursholm),hs.(Norrala). N.*to*, f. gräsplätt, som är omgifven af klippor eller kratt; fn. *tó*, f. liten afsats i en brant fjellsida.

TO 2, n. 1) orensad ull. Sk.,hl.,bl. *To*, n. ull, vanligen långull. Den kortare ullen, som klippes om våren, då fåren utsläppas, kallas *väft* och begagnas till inslag i väf. Vb.; 2) orensadt lin. Sk.(Ing.),bl.,sm.,öl.,ög.,g.,sdm.,åm.; 3) tåga, nerv. Vg.; 4) blånor af lin eller hampa. Sm.,kl.,hs.,åm,,dl.; 5) hår (af hundar). *Hund-to*, n. Sk.; 6) fig. art, beskaffenhet, anlag, fallenhet (likasom goda tågor uti). "Gódt to", god art. "Dä ä gódt to i honom", det är mycken qvickhet och hurtighet i honom. Vl. "Dä ä dåligt to i honom", det är dålig egenskap hos honom. "Dä ä inte dugligt to ; honom. Dä ä e gódt to i den rókken". Vg. Fsv. *to*, n. lin och hampa (SML. S. S. 1, 13); fn. *to*, orensadt lin; d. d. *to*, *toe*, *tå*, ull; n. *to*, f. tyg, garn, i synnerhet af lin eller hampa; lärft. Kórt-toad, adj. som har kort ull. Sk.,hl. D. d. *korttoet*.

Lång·toad, adj. som har lång ull. Sk.,hl. D. d. *langtoet*.

Skinn-to, s. *skinn* 1.

To-betel, m. ängdun: Eriophorum vaginatum (efter blomningen). Sm.(Vestbo). *To-böter*, *to-böder*, m. Eriophorum angustifolium (efter blomningen). Hl. Isl. *bútr*, m. afskuret stycke, tvärt afskuren stumpe. Benämningen är lånad af axets likhet med en afklippt ullock. I andra munarter *hadd*, m. Sdm.; *harull*, f. Sveal.; *svart-huvud*, n. Vg.

To-bruet el. *to-brådd?* hopvriden linlock. Kl.

To·bändel, f. snarrefva: Cuscuta europæa. Norrl. *Hummel-binda*, f. Dl.(Falun); *täbengräs*, n. Åm.; *nässel-silke*, *hör~silke*, n. Sm.; *skórr*. Sk.

Toe,, m. råämne af lin, ull, hampa. "Dä ä go toe i den tömen, tyget, hatten. Väven, klädet ä av god toe". Sm.

To-fitte·gille. n. kardegille; spenamn. Sk.(N.Åsbo).

To-flage (pl. -*gar*) m. blåntotte; hoprullade dockor af blånor, motsvarande *knókkar*, m. pl. (dockor af tågorna). Gstr.,hs.(Db.).

To·garn, n. blångarn. Hs.,dl.(Mora).

To-land, n. åker, der lin eller hampa sås. Sk.,hl.,bl.,sm. *Hör-land*, n. åker der lin sås. Sk.

To-lega, f. matvaror, som lemnas den qvinna, hvilken emottager ull eller lin att spinna för betalning. Dls. *To-lever*, m. Vg.(Skarab.); *spinne-mad*, *spåne mad*, m. Sk.; *skön*, n.? id. Kl. Fsv. *lever*, m. bröd. S. *lev.*

Tonad, m. 1) lin eller hampa. V.Dl.(Nås),sk.(Lugg.),hl.,sm.(Vestbo). *Tone*, m. lin. "Tonen växer, tonen häkklas, tonen spinnes". Vg.; deraf *lin-tonad*, lin eller hampa. Sk.; *J. Marie tonad*, Polygala vulgaris. *J. Marie lin, vårfru-lin*, n. id. Sm.; 2) garn af lin eller hampa. Sk.; 3) ull och lin, som gifves åt dem, hvilka skola gifta sig. Om hösten, förrän bröllоppet sker, går bruden kring sin socken, äfven i de nästgränsande, der hon är känd, för att tigga "tone". Hon bär ett litet spö i handen, hvarmed hon slår på dörren utan att gå in. Husmodren, som förstår tecknet, utbärer då gåfvan, utan att inbjuda fästmön. Sm.(Vestbo). I Ög.(Ydre) kallas denna uppbördsvandring "att gå i brusta", hvarunder bruden erhöll utom nämnda persedlar, äfven smärre trä- och kökskärl. L. F. Rääf, saml. 1, 109. N. *tonad*, m. garntyg, tillverkadt af lin eller hampa. Ordet *tonad* förutter ett fornsvenskt verb *tofva*, spinna.

Tonads-frö, n. lin- eller hampfrö. Sk.,hl.,sm.

Tona(d)-tiggerska, f. (fästmö) som tigger lin, hampa, ull; piga, som skall gifta sig och går omkring och tigger lin till bosättningen. Sm. *Tona(d)-tiggare*, m. id. Vg.(Elfsb.).

Tona-garn, n. lingarn. Vg.

Tona-väv, m. linväf. Vg.(Skarab.).

To·onsdag. m. onsdagen i sjunde veckan (omkring d. 20 maj), då man bör så lin. S.Hl. S. *vekko-räkning*.

To-repa, f. linrepa, grof häckla hvarpå linknoppen framdrages. Ög.(Ydre). *Hör-repa*, f. Sk.

To-rå(d), n. förråd af lin eller lingarn. "Dä ha vorte dåligt torå i år", garnet är dåligt i år (näml. till följe deraf att linet är skadadt af frost o. d.). Sdm. Ordet är troligen en mandragning af *to-förråd*.

Tå-spuni, m. blångarn. Dl.(Våmh.). Jfr *spinna*.

Tull-to, s. *tull.*

Täje n. blånor. *Hampe·täje*, n. hampblånor. Hl. Troligen bör *täje* hänföras under *to*2, på samma sätt som isl. *tæja*, v. a. upplösa, utveckla af *to*, n. TO 3, m. i ordet *nagel-to*, m. det verktyg, hvarmed smeder slå eller tillverka hufvuden på spikar och nitnaglar. Vb. Fn. *tól*, n. redskap, verktyg. Jfr *nagel* 1.

TO 4, s. *tvär*.

TO, 5, s. *taka*.

TO el. *toa* (ipf. *toede*, sup. *tod*, p. p. *toed*), v. a. tvätta. "Toa klär". Sk.(Ox.,Ing.). *To* (ipf. *todde*, sup. *toed*, *tott*), id. Sk.(Harj.). *Tjå*, id. Hl. *Toa se*, v. r. tvätta sig. *Tos*, v. d. 1 "Ja skulle be prosten få gå hem å tos". Sk.(Ox.). Fsv. *thwa* (ipf. *thwo*. Ivan 1330; pl. *þuaþo*. Legend, s. 14), v. a. två. S. Birg. Upp. 6: 16. S.S. 1, 70; fn. *þvá* (ipf. *þvó* el. *þó*); d. *toe*; fht. *dwahan*, *thwahan*; fsax. *tvahan*; fe. *þvahan*, *þvean*; moes. *þvahan*, id. Jfr *tvätta*. Toerska, f. tvätterska. Sk.(Ljunits).

Toe-stol, m. tvättsäte. Sk.(Ox.,Ing.). *Toe-bor(d)*, n. *banke bor(d)*, n. id. Sk.

Toe-tórskel, m. klappträ vid klädernas bankning under tvätt. S.Sk.

Tvaga, f. 1) af granqvistar hopbunden viska, som brukas vid skurning. Norrl.,Sveal.,Finl., stundom i Götal. *Tvógu*, *granris-tvaga*, Vb.; *grå-twågu.* Dl.(Elfd.); *grå-twåga*. Dl.(Våmh.); *gran-tvagu.* D1.(Lima); *gran-tvågö*, f. Hs.(Db.,Bj.); 2) skurviska af blåbärsris. Nk.(Kumla). N. *tvoga*, f. tvätttrasa; skurviska; fn. *þvaga* (accus. *þvögu*), f.

Tvagnä, v. n. inchoat. begynna att blifva tvättad eller rensad genom blötning. G.

Tvåa, f. träskål, mjölkbunke. Bl. TOA, f. 1) tynga, kostnad och besvär af något; 2) olägenhet, besvär, svårighet. *Tåja*, *tåa*, f. Sm.; *töje*, n. Sk.(Ing.,Göinge); *töe*, n. id. Bl.(Lister). Jfr *töja*, under *tjoga* 1. Toa-gäten. adj. missbelåten, knarrig, kinkig. *Toen*, id. Sm.

Toakti(g), adj. besvärlig, kinkig. *Tojakti*, *tyäten*, id. Sm. *Töelig*, *tölig*, adj. besvärlig, mödosam. Bl.(Lister).

Mång-tåig, adj. efterhängsen. Sm.(Vestbo). TOBAKA, v. n. l hvila från arbete och dorunder röka tobak. Ög.

TO BETEL, *to-bruet*, *to-brådd*, *to-bändel*, *toe*, *to-fitte-gille*, s. *to* 2.

TOBIS-KUNG, m. fullvuxen tobis. *Springare*, m. id. Sk.

TóDDER·MÓLL, n. buller, oväsen. "Ja hörde der va ett tóddermóll på gaden". S.Sk. Jfr *töddra*.

TODIG, adj. liflig, yster; kåt. "En todig kar(l)". Vl.

TOEN, s. *toa*.

TOES-MANN, m. en som påtager sig hafva utöfvat ett brott, t. ex. stöld, hvarvid han haft medhjelpare, som dock ej nämnas. Sk.(Ox.). Jfr *taka*.

TOE-STOL, *toe-tórskel*, s. *to, toa.*

TÓFFELSKED, f. aflång träsked. Bl.(Östra h.).

TóFFLA ÓPP, v. a. 1 banna upp, slå. Ul.,sdm.

TóFS el. rö-tófs, m. blomman af Phragmites. Brukas till stoppning i sängkläder. Sjelfva växten kallas röj el. röj-vassa, f. Fl.(Nl.). Jfr tufs.

TóFT, f. 1) tomt. Sm.,sk.,hl.; 2) åker nära gården eller der gård förr varit belägen. Sk.,hl. Fsv. topt, toft, tompt, f. tomt; fn. topt; d. toft, d. d. toft, åker nära gården; nfris. toft, inhägnad plats nära gården (Outz. 359); fe. toft. Häraf flera ortnamn i Skåne t. ex. Fulltofta, Qvistofta, Skartofta.

Tófta, v. n. 1 lägga grund eller stensätta under fotträen. Sk.,hl. N. tyfta.

Tófta-port, m. port som vetter åt åkern nära gården. Sk.

Tófta-tresla, f. pjåkigt, liknöjdt och vårdslöst fruntimmer. Sk.(Skytts h.).

Tóftning, m. grund eller stensättning under fotträen. Hl. TóFTA, f. roddarbänk, säte, sittbräde i en båt; toft. Bhl. Tuft (tofft), f. G. Fn. þopfa, f. toft; n. tofta; fht. dofta; d. d. toft; fe. þofte.

TóGNA, s. tågna, under tjuga 1.

TvJS, interj. hut. "Vet tójs!" Svea-,Götal.

TóJTA, bondä-tójtä, f. stor och tafatt bondflicka. G.

TOK, m. Potentilla fruticosa. Öl. I äldre tider tohs. Beslägtadt med fe. tohs, adj. seg, som förträffligt passar in på dess ovanligt sega grenar.

TOKA, v. n. 1 prata tok, hafva tokiga upptåg för sig. Sm. Af sv. tok, m. D. d. tokke, v. n. "vise tåbelig adfærd" (Kok 1, 401). Jfr fin. tohko, fånig; lap. tajok, adj. tokig.

TOKER, s. tåker.

TóKK, s. tókka.

TóKKA, v. a. 1 1) flytta till sides, röra från stället. "Tókka stolen! Tókka dej åt sidan!" Allm. Tókka sej, v. r. flytta sig något till sidan eller undan. Götal. Tukka sej, Sk.,vg.; tåka sej, id. Nk.; 2) hoptränga, sätta tätt i hop. Tókka till, tvinga. Ul. Tókk (ipf. o. sup. -ä), v. a. trycka ned, packa i hop, sammantrycka, tillpacka t. ex. ull m. m. "Tókk int hop hassduken männ! Tókk int ne sängkläa". Vb. Fn. þoka; n. tokka, röra, flytta sig; gl. sv. tocka åt sig (Es. 49: 20); ns. tokken, "zucken, ziehen, zupfen" (B.W.B. 5, 77). Tókk, 1) m. liten jemkning, del, obetydlighet, liten mån. "Tókk dej hit en tókk!" kom en smula närmare! Ög. "Garnet ble en tókk finare". Vg.,hl.; 2) n. skrufvande, liten flyttning, litet slag, stöt, tag (för att skjuta undan). "Ge sóffa ett tókk! Än ett tókk! Flött de ett tókk!" Vg.

TóKKE (pl.-kar), m. tupp, hönstupp. Götal. Tikka, f. höna; lockelserop. G. Gr. τικχη, f. höna; mag. tyúk; turk, tauk, id.; ns. tik! tik! eller tuk! tuk! Lockelseord på höns (B.W.B. 5, 67).

Tikkling, m. kyckling. N.G. Tigling, m. id. S.G.

Tókke-hoed, n. tupphufvud. S.Sk.

TóKKEN (f. tókka, n. tókket, pl. tókka el. tókkna), pron. adj. dylik, sådan. Allm. Tolik. Sm.(Vestbo); thólgin, thólin, Fl.(Nl.): thólin, thólgan (f. thólon el. thólgon, n. thóle), Fl. (Nerpes); tóko, id. Fl.(GK.,K.,P.,NK.). Fsv. þyliker, þiliker, þoliker, tholkin; fn. þvilikr; fe. þylic (sammandr. þylc, þilc, þillic). Tikkane, pron. adj. sådan. Sm.

Tókk-sóm, adv. likasom. Vb.

TOKKER-NÄT, s. tåker.

TóKK·FÄLTER, adj. blygsam. Ög.

TóKK-LEJN, s. tykka.

TOL, s. tåla 1.

*TO·LAND, -lega, -lever, s. to 2.*TOLER, s. *knoler*.

TOLIK, s. *tókken*.

TóLK, m. 1) (såsom i riksspr.) tolk: interpres; 2) rödbenta snäppan: Totanus Calidris. Ö1. *Tullk*, id. G.; 3) hyfvelkil; den kil med hvilken hyfveljärnet fästes vid hyfveln. Vb.,fl.(Öb.). Fsv. *tolker*, m. tolk. Legend. 1, 1003. Alex. 1908; ns. *tolk*, id. Tólka, v. a. 1 jemföra, taga märke genom sticka eller annat redskap, mäta med tolk. Hs.—ög. *Tulka*, id. Vg.(Mark.). *Tólka ti nån*, pregla i, inbilla någon. Hs.(Db.).

Tólka-piga, f. drillsnäppa: Totanus hypoleucos. Öarne i Östersjön. Anses såsom tjenstehjon åt *tolken*. Nilssons fauna 2, 193.

Tullka-gräs, n. Vincetoxicum. N.G. Efter fogeln *tullk*. *Hórskónung*, m. Öl.; på andra ställen *ryl·gräs*, n., i Finl. *ormstings-rot*, f. Anm. Namnet *gräs* begagnades fordom i st. f. *ört*, men i nyare språket öfvergår det till *ört* for alla ej gräslika växter. Icke hälften af de växter, som på Frankenii och Tillandz tid kallades *gräs*, bibehålla denna ändelse nu för tiden. Hos Tillandz kallas örten *svale-rot*, hos Frank, *svale-ört*, svale·gräs. Jfr Fries, bot. utfl. 3, 248. TóLLE (pl. *-ar*), m. 1) pinne. S.Sk. *Tóll*, m. tapp, propp; kork. "Ta tóllen å flaskan". Sk.,bl.,g.; deraf *flaske-tóll,* m. Sk.; 2) tulle, årtulle, årpinne; deraf *tólla-pinne*, m. Götal. Fn. *þollr*, m. tulle, årtulle; d. *tol*; fe. *þol*, m. id.

TóLLARE, m. tullnär. Vg. Fsv. *tollare*, m. H. Birg. Up. III, s. 45; fe. *tollere*, id.

TóLLIG el. *tóllot*, adj. galen, tokig. Fl.(Nl.). *Tollug*, fjollig, mindre vetande; *töllå*. Fl.(GK.); *tyllun*. Dl.(Mora); *tålun*. Dl.(Elfd.); *tyllu*. Jtl.; *tylug*, *tylig*. Ul.; *tullot*. Dl.(Särna); *tullut*, id. Hs.(Db.,Bj.),jtl. Fht. *tol*, förvänd, galen; nht. *toll*, *doll*, id.; n. *tulla*, tokig. Tular, m. svagsint menniska, fjolling. Fl.(Öb:s skärg.). *Tölun*, m. id. Dl.(Elfd.). *Töller* (def. *töllra*), m. småtokig menniska. Vb.(Bjurholm); *tölling*, m. id. Fl.(GK.). N. *tulling*.

Tulla på, v. n. fara fram som en tok. Hj.

Tull-bir, m. 1) småfjollig, tokrolig karl; 2) äfven drucken menniska. Jtl. Ordet i dess senare betydelse låter ock härleda sig af *tulla*, v. n. supa, rumla. S. *tulla* 3.

Tylla f. vansinne. Jtl.,dl. TOLTA, f. Sonchus lapponicus. Dl.(Transtrand),jtl. Ordet är ursprungligen Lappskt.

TóLV-MANN, m. nämndemann. Sm. (Ordet nästan föråldr.). *Tóll·mann*, m. Fl.(Öb.).

TóLVMANNA-KRAFT, f. lagerbärssalva. Svea-,Götal.

TOM, adj. 1) (såsom i riksspr.); 2) blott och bar. "Tom karln", endast karlen; 3) hungrig, snål; deraf *tom-hunn*, m. snålhund. Vb. Fsv. *tomber*, tom; fn. *tómr*; d. *tom*: e. dial. *toom* (Craven 2, 213). En-tomhet, *entomma*, *entomme*, s. *en*.

God-tommad, s. *god*.

Hvil-tom, n. ledighet för hvila. Vb.

Kara-tom, adj. som är i brist på arbetskarlar)(*kara·stark*. Fl.(NK).

Mat-tóm, s. sid. 434 b.

Tom (*tomm*), n. (ursprung!, tomt rum), ledig tid, ledighet, tid. Vb.,mp.,ög.,vg.,g. *Tumm*, n. 1) id.; 2) lof, tillstånd. Vg. *Tomme*, n. 1) ledighet, tillfälle; 2) sakta mak. Vb.,mp. Fsv. *tom*, n. ledig tid; fn. *tóm*, n.; gl. d. *tom* (Mlb., Dansk Gloss. s. 290); gl. e. *toom*, *tome*, id. Ordet saknas troligen i norska munarterna.

Toma el. *tomma*, v. n. 1 vara tom i magen vara hungrig, svälta. Fl.(Nl.). *Tomma ut*, v. a. utsvälta, göra (magen) tom. Vg.

Tommen. adv. blott och bart; utan lass. "Kör tommen", köra utan lass. *Tómmom*. id. "Kör tommom", köra med tom kärra eller släde utan något deri. Vb. *Tomme, i tomming, i tomningom* el. *tomninge*. "Fara tomminge, åkä tomme, köra tomme, tomninge el. i tomning". Sdm.,ul. *Tómningom*, id. Fl.(Ingo). *Tomögjes*, id. S.Sk. "Vagga tomme", vagga utan att barnet ligger deri. Om man så gör, blir det barn, som skall ligga i vaggan otåligt (Dybeck, Runa 1849, s. 36).

Tom-tarm, m. storätare; en som aldrig blir mätt; skällsord. Ög.(Gullbergs h.).

Tom·tut, m. glupsk menniska, som ständigt kan äta eller dricka. Fl.(Nl.).

U-tomme, n. ej läglighet. Sm.

U-tomt, adj. som har brådtom, saknar tid och ledighet. Sm.(Vestbo). TóMMAS, s. *tuma*.

TOMT, f. 1) (såsom i riksspr.) plats för hus. Jfr *tóft*, som är samma ord; 2) liten äng vid hus eller gård. Sveal. Tomt (pl.*-ar*), m. 1) tomte, tomtegubbe. Vb. *Tomte-bese*, m. Vg.; *tomta-bise*, m. Nk,; *tompt-kall*, m. Dl.; *tom-pise*, m. Sdm.; i andra munarter *tomt-bise*, *tomte-pys*, m. id. Jfr *buse*, djefvul; fin. *piessa*, id. S. *bise*, *pus* 3; 2) trefnad, framgång. Ul.

Tomt-pysing. m. liten gosse eller karl. Ul.

Tomta 1) v. a. 1 lägga stenfot under trähus. Vg. *Toomt* (ipf. *-ä*), v. a. grundlägga, sammansätta tomtstocken till ett hus. Vb.; 2) v. n. *Gå å tomta*, gå omkring i hus eller gård, utan att hafva något för sig. Allm. i hvardagsspråket.

Tomte·byting, m. pysling, byting; ett bara som anses utbytt af trollen. Sm.

Tomtning, f. stengolf, stenmur från jordytan till första stocken eller syllen under ett trähus. "Tomtning under ett träbus". Vg.

Tomt-sten (pl. *-ar*), m. sten, hvarpå ett trähus förnämligast hvilar; knutsten, hörnsten. *Tomt-stain*, m. Vb. TOM-TARM, *tom-tut*, s. *tom.*

TOMTE-BESE, s. *tomt*.

TONAD, *tonads-frö*, *tona(d)-tiggerska*, *to-onsdag*, *to·repa*, s. *to* 2.

TóNA, v, n. 1 gnola, sjunga vårdslöst, illa. Vg.

TONE, s. *tun*.

TONG·FÄ**L**U, *-fött*, *-händt*, *-hävd*, *-ko*, tongsam, s. *tung*.

TóPP 1 (pl. *-ar*), m. 1) eg. tupp. *Tóppe*, m. id. Sm.; 2) tjädertupp. *Fjär-tópp*. m. id. Ög.; deraf *tóppa-skytt*. m. tjäderskytt. Sm.; 3) het och hastig menniska; 4) yngling. "Han ä bara en tóppe, ungtóppe än". Sm. N. *tupp*, m. a) topp; b) tupp. Tuppa, *typpa*, f. höna. Jtl. *Tuppa*, f. Vg.; *typp* (def. *-a*), f. Vb.,mp.; *typpa*, f. id. Sm. *Tippa! tipp!* Lockelseord till höns. Sm.*tippa!* Vg. *Tipp! tippera!* Ög. *Typpera! typpera! Vg. Tuppera! tuppera! id. Dls.Fin. tipo! tipu! Jfr tippa 2.*

Tupp-luvas, v. d. 1 slås, luggas; egentl, i likhet med tupparne. Sm. TOPP 2, m.´ 1) (såsom i rikssppr.) topp. Tupp, m. a) topp, höjd. G.,dl.; b) luggning. G.; 2) snurra; barnleksak. Sk.,bl. Fsv. topper, m. a) spets. Alex. 1603, 4926; b) hästman. HL.; fn. toppr, topp, spets; ns. topp; fe., e. holl. top, id. Deraf i munarterna: Jungfru Maria tópp, m. nosserot: Platanthera bifolia. Sm. I andra munarter ståndpers, yksne-gräs.

Tópp-lärka, f. sånglärka: Alauda arvensis, L. Himmels-lärka, f. id. Sk.

Tópp-lösa, f. videört; Lysimachia thapsiflora el. Thyrsanthus. Sm.(Femsjö).

Tórp-sparr, s. sparv.

Tuppa 1 (pl. tuppur), f. 1) liten sammanbunden knippa blommor eller annat; 2) blomma; deraf gull-tuppor, f. pl. Orchis militaris, L. Öl.; kjêt-tuppur, f. pl. Taraxacum officinale. Dl.; myêd-tuppur, s. sid. 449; mölom-tuppur, s. sid. 457; semper-tupp, f. Primulaa veris; tysk-tuppor, f. pl. Matricaria Chamomilla (enl. Wahlenberg); söt-tuppor, f. pl. id. Vm. (enl.

Linné); lukt-tuppor, f. pl. id. Gstr.; sur-tuppor, f. surkullor: Anthemis Cotula. Allm.; 3) tofs, frans. V.Dl.; 4) litet träd. Ul.

Tuppa 2, v. a. 1 1) toppa; 2) kufva. Vm.(Norbergs s:n).

Tupps, m. tofs, officers plym. G.

Tuppsôr, m. officer (emedan han har plym). G.

Tuppsä, f. liten uppstående grästofva, i synnerhet i kärrmark. G. TóPPETER, adj. arg, rasande. Vg.,sm. Tópped, tóppane, id. Sk. Tópp-tunner-rasane, adj. högst uppbragt. Ög.(Ydre). Tópp å rasande, id. Vl. N. toppgalen.

TOR, oskiljaktig partikel. S. tor-känn, s.

TORA, v. anom. töras, våga sig, drista. Vg. Toras (ipf. tordes), v. d. Sk.,hl. Torås (pr. tors [pl. torums], ipf. twórst el. tordäs pl. twórstum el. tordäsum, sup, toråđs el. torås), id. Ö.Dl. Törsa el. tårsa (pr. törs el. tåss, ipf. törsti el. tåssti, sup. törst el. tåsst), id. G. I Stockholm och några munarter brukas infinit. tordas, som tydligen är bildadt af imperfektum. Fsv. þora, þura (ipf. þorþe, sup. thorit), töras, våga. SM.KB.VGL.SML.ÖGL. S.S. 1, 177; fn. þora; n. tora; fe. dyrran; holl. durven; moes. ga-daursan. id.

TOR-BAGGE (pl. -gar), m. tordyfvel: Scarabæus stercorarius. Vg.,bl. Tor-bagg. Fl.(GK.); torn-bagge. Sm.,ög.; tord-bagge. Sveal.; tor-buse, tor-bos, tórr-bagge. Sk.: tórd-yvyl. Dl.(Elfd.); tord-ivil. Fl.(P.); tord-ybel. Vg.(Flundre h.); twårrd-yvyl. Dl.(Orsa,Mora)! tórd-öjvel, m. id. G. Tor-dis el. tor-dise, m. 1) id.; 2) liten pojke; liten oansenlig menniska. Vm,nk. Fsv. tordöfvil (S.F.S. 7, 64), tordyfvel; gl. d. torbagge, tordyfvel (Mlb., Dansk Gloss. s. 201); d. d. (Bornh.) torrbagg, id.; jfr d. skarn·basse, id.; fn. tordýfill; n. tordivel; fe. tordvifel (af fe. tord, m. träck, smuts; vifel, skalbagge). Tórvbagga-skal, n. ett slags kort vest. Sk.(Ing.). TORD, m. tordmule: Alca Torda, L. G. Ture-mule, m. Bl; tårrk-mäulå, m. S.G.(Heligholm); mule, m. id. Åm. I Snorres Edda (Arnamagnæanska uppl., tom. 2, 1852, sid. 489 och Sv. Egilssons, 1848—1849, s. 228) är i bland "fuglaheiti" upptaget tyrđilmúli, måhända Alca Torda. Jfr Thorsen, danska runemindesmærker 1, 86.

TORDAS, s. tora.

TORD·BAGGE, tor-dis, tor-dise, s. torbagge.

TóR-DÖJVLÄ, v. n. 1 stoja och svärja. G. Döjvlä = divla, q. v. Är ordet bildadt af sv. tordyfvel (fe. tordvifil), m. scarabæus, med hänseende till hans bullersamma flygt?

TO·REPA, s. to 2.

TóRG, n. (såsom i rikssppr.) torg. Fsv. torgh, n. VGL.UL.; fn. n. torg; d. torv; lit. tùrgus; lett. tirgus; rysa. torg; pol. targ; böhm. trh; esthn. turg, turk, turro; fin. tori. Ordet, som har många ättlingar, är troligen lånadt från lithauiska och slaviska tungorna. Deraf i munarterna: Tórga (tórgja), v. n. 1 torgföra; besöka torget för att sälja. "Han va i sta'n å tórgjade". Sm.(Tveta). Lit. turgawojoti.

Tor(g)-huka el, tór-ruka, f. 1) månglerska, som sitter på en öppen plats och säljer kramvaror o. d. Tórrukesa, tórruke-kärring, f. id. Vg.(Elfsb.); 2) liten krämarbod eller stol vid marknader och på småtorg, der tillredd mat m. m. säljes åt den lägre folkklassen; månglarebod. Vg.,sm. TóRGELL, m. skälm, krabat, fähund. "Du e en torgel". Vg.(Skarab.). Tórkjel (uttal, tórtjel), m. id. Fl.(Öb:s skärg.).

TORIG, adj, seg. Hs. Jfr fsv. thura, v. n. vara ihärdig; thuruger, djerf (Sv. Pr. K. f. 57); turuger, id. Kg. St. s. 202. Cod. A. 27, f. 190; n. torig, toren, dristig.

TóRK, tórk-dróppar, s. tórr.

TóRKJEL, s. tôrgell.

TOR-KÄNNAS (vid), v. d. 2 svårligen igenkänna, icke känna igen, ej säkert känna till. Vg.(Skarab.). Tör-kännas, v. d. vara blyg, rädd; säges om barn, då de ej vilja vara hos främmande personer. Sm. Tyr kännas, id. G. I andra Göta munarter ty-kännas. Fn. tor-kenna, v. n. vara svår att känna; gl. d. torkendes, id. (Tausseu, Post. 1539, Vinterd. f. 58 b), af fn. tor, en oskiljaktig partikel, utmärkande en svårighet; fht, zur; moes. tus; gr. **δυς**; *fornpers. d'ur (Rawlinson, 117); skr. dur, id. I Kawi-språket på Java d'ur, id. (Humboldt, die Kawisprache II, 53, 54).*

TORN 1 (pl. -ar), m. 1) törntagg. Sk.hl. Tånn, G.; 2) hagtorn: Cratægus oxyacantha. Sk. Fsv: þorn. HL.; thorn. Ivan 261; fn.,fe. þorn; fht, d. torn; moes. þaurnus. Utom nedan upptagna ord hörer äfven hit det i vårt riksspråk förekommande haf-torn, m. Hippophae, hvilket svenska namn är synnerligen märkvärdigt, emedan det bevarat det fornnordiska ordet hafr, m. bock. I Finl.(Öb.) kallas växten hafstörne; bären heta Finnbär, m. Åland. Engel-torn, m. Rosa rubiginosa, L. Sk.

Rosen-torn, m. törnrosbuske. S.Sk. Mht. rosedorn (Ben. 1, 383).

Släiu-tyrni, s. släia.

Sur-torn, m. Berberis vulgaris. Sveal. Gl. sv. (Frank.) surtörne. Sömn-torn, m. mosslikt insektbo (Cynips Rosæ), hvilket tros medföra sömn. *Sómm·torn*, id. Ul. Gl. sv. (Tillandz) *sömbntorn*; (Frank.) *sömpntorn*.

Tjörne, m. 1) hagtorn: Cratægus oxyacantha. Sk.,hl. *Tjörne-buske*, m.; 2) slån: Prunus spinosa. Sk. D. *tjørn*, törnbuske. Torna-rosa, f. törnros. Hl.

Torn-hög, m. namnet på en ättehög, å hvilken en hagtorn växer. Sk.(St.Beddinge s:n).

Tyrni el. *tynni*, m. törne. G. *Tyrne*, m. Bl. Fn. *þyrnir*, m.; fsv. *thörni*, n. Legend. s. 75.

Tyrn-boskar, m. pl. törnbuskar. Bl.

TORN 2 (sing. def. *tornin*), m. torn. Fl.(Öb.). Fn. *turn*, m.; nht. *thurm*; lt. *turris*.

TóRN 3, s. *tärra*,

TóRNERA, v. n. 1 1) (såsom i riksspr.) bryta lans, kämpa vid tornerspei; 2)] föra oväsen, bullra, träta. Sk.,sm.,dl. *Tórnejra*. Hl.; *tónera*, Sk.; *tónnera*. Bl.; *törnér* (ipf. o. sup. *-ä*), *tönnér* el. *tönrér* (ipf. o. sup. *-ä*), högljudt och ihärdigt yttra missnöje. Vb. Fsv. *torneya*, tornera; n. *tornere*, *tonera*; swz. *tondera* (Tobler, 145); ns. *tornêrn* (Danneil, 226). Tornering, f. oväsen. Sm. TóRR, *tórk*, *-dróppar*, *tórke·kläde*, *tórk-lumme*, *-plåt*, *tórn*, *tórra*, *tórr-amma*, *-bórr*, *tórren-gótt*, *tórr-raka*, *tórre-berra*, *-vär*, *-fängd*, *tórster*, *tórr-veda-haggst*, *tórr-värks-gräs*, s. *tärra*.

TóRSK 1, m. (såsom i riksspr.) symptom i vissa sjukdomar, bestående i små rugor på tungan och i svalget. *Trósk*, torsk hos barn. Fl.(GK.). Tórsk·blomma, f. kabbalök: Caltha palustris. Dl.(Lima). Afser örtens läkeegenskap.

Tørske el. *tröske*, n. brakved: Rhamnus frangula. Anses såsom botemedel mot torsk hos barn, hvaraf namnet. Götal. I andra munarter *toske*, *tråske-trä*, *tröste-trä*, *tórske-bärs·trä*, n. *tröske·buske*, *tröste*, m. *tröste-bärs-trä*, *trässte*, n. Bären kallas *tröske-bär*, tröste-bär, n. Gl. sv. (Bromel) *tråsketräd*.

Tórsk-gräs. n. Lichen apthosus, L. Ul.(Rosl.). *Tórsk-mó́ssa*, f. Sveal.

TóRSK 2, s. *tóssa*.

TóRSKA, *tórskel*, *tórske·mann*, *tórske-manns-skäppa*, s. *tryska*.

TóRSK-BETT, n. svår åkomma med värk, som föregifves vara tillfogad af ett slags mask. Sdm. *Löv-tórsk*, *sjö-tórsk*, m. en lång, trådsmal mask i dyigt vatten. Sdm.

TóRV, m. (såsom i riksspr.) torf. I några munarter, t. ex. i Dl.(Mora) är ordet neutrum. Fsv.,fn. *torf*, n.; n. *torv*; d. *tørv*; ryss. *torf*; fe., e., holl. *turf*; fht, *zurba*; frans, *tourbe*, id.; skr. *durva*, cespes. Flåt-tórv, m. flottholme, flytande land (i träsk). Vg.

Fläng-tórv, m. det öfversta torf- eller matjordslagret, som aftagits från hedar, backar och bergshällar. Sm.,hl.

Klappe-tórv, *plöder-tórv* el. *plödder-tórv*, m. nedre lagret i en torfmosse. Sk. Jfr *plöddra*.

Skäre-tórv, m. öfre lagret i en torfmosse. Sk.

Svär-tórv, m. öfre lagret i en äng el. hed. Sk. Ns. *swagertorf* (B. W. B. 5, 87).

Tóra-hus n. torfbod. S.Sk.

Tórv-käta, f. fetma i åkern. Sm.

PAUS

Tórv-mann, m. karl, som har torf att sälja. S.Sk. Fn. *torfmaðr*.

Tórvä, f. 1) torfva; 2) lufva, utsliten mössa. G. *Tórva*, f. lugg, hufvudhår. Kl. *Tórv*, f. Hs.(Db.); *turv*, f. id.; deraf *turvun*, adj. lurfvig. Dl.(Elfd.,Mora). Fsv. *torfa*, f. a) torfva. L. L.; b) ett afhugget stycke af hufvudsvålen jemte håret. GL.

Tråve-tórv, m. torfjord, som genom trampning beredes. Hl.(Värö).

Tve·tórva, v. n. 1 lägga dubbel torf på taket. Anm. Torfven lägges dubbel blott i kanterna af taket (vid sidorna, *yfsen* och takåsen), men enkel inom dessa. Vg.(Viske h).

TóRVA 1, v. a. 1 slå, hugga till. "Tórva te". Allm. *Turva te*, *durva te.* Bl.; *dórva te*, Sm.: *tórka te*. Hs.,fl.(Nl.),sdm.,ög.,sk.; *törka te.* Åm.; *tórv* el. *dörv*. Vb.; *dórv*, id. Fl.(Öb.). Fsv. *tyrfa*, *tyrva*, *törva*, v. a. slå (eg. med torf eller stenar). VGL.UL. S.F.S. 4, 515, 571; 6, 402; fn. *tyrfa*, kasta torf på någon; gl. d. (Lucidar. s. 8) *torffwe*, slå; fe., *torfjan* id.; skr. *durv*, *turv*, *tharv*, slå, döda. Tórva 2, f. örfil, slag. Bhl.,vg.

Tórvare, m. örfil. Nk. *Tórvel* (el. *tórrvel*. Nb.; *tórving*. Götal.; *dórving*. Sm.; *durving*, m. id. Bl.

TóRVA 3, s. *tórv*.

TO-RÅSA-KORN, s. *rås* 2.

TOS 1, m. tok, narr. Götal. Jfr lapp. *taisok* el. *tajok*, adj. tokig. Tosa 1, f. toka. Allm.

Tosa 2, v. n. 1 hafva narraktiga upptåg, gyckla. Sk. *Tosas*, v. d. 1. Sk.,hl.,bl.

Toseri, n. tokeri. Sk.,hl.,bl. D. *tosseri*.

Tosig, adj. 1) tokig, smågalen. Götal. *Tu-sug*. Dl.; 3) löjlig. Götal.

Tosing, m. 1) tok; enfaldig karl. Götal. *Tös*, *töse*, m. Sk. V.Göinge,N.Åsbo); 2) munter, skämtsam menniska. Götal.

Tosinga-fora, f. tokig handling, narrstreck. *Tosa-fora*, f. Sk.,bl. TOS 2, n. ludd, något som är upprifvet och upptrassladt. Sm. N. *tos*, "taver, korte trevler af hør eller hampa". Tosa 3, v. a. 1 1) trassla in, hoptudda; om garn, rep, tråd, väf. "Garnet tosas", garnet upprifves. "Tråden tosas att ja ej kan trä'n på nålen"; 2) rifva upp, t. ex. väf, lugg. "Tosa upp väven". "Tosa upp luggen på kläde", borsta upp luggen. "Tömmen ä ópptosad, så att han ä luden". Sm.,ög.

Tose, m. 1) hopgyttring. *Hår·tose*; 2) tofs, klunga af örter; i en hop växande örter. *Varsch·tose*. Nk.

Tosel, n. 1) sådant som skafves af linne- och ullgarn; 2) trassel. Kl.

Tosi(g), adj. 1) intrasslad. "Tråen ä *tosi*. Skea toser varpen, så väven blir tosi"; 2) uppkardad, uppsliten. Sm.,ög. *Toslig*, adj. intrasslad, oredig; säges t. ex. om en garnhärfva, som är oredig och hvars garnändar blifvit uppsnodda eller fördelade i flera fina trådar, hvilka äro upptrasslade i ändarne. Kl.(Stranda).

Tosta, f. en hög upprepadt ("hankadt") garn. Vg. TOSKA, v. a. 1 medelst bykning och gnuggning bearbeta (garn) att det blir mjukt. S.Sk. Jfr. *to*, *toa*, tvätta.TóSSA, f. 1) padda: Rana Bufo. Götal. *Hóppe-tóssa*, f. Rana temporaria. Sk.,sm. Man må ej kalla detta lilla djur *tóssa* eller groda, utan fröken, emedan tóssor skola vara förtrollade prinsessor. Andra påstå att de äro förtrollade möjungfrur. De böra derföre icke dödas eller förnärmas, emedan de till hämnd dia korna eller gifva dem sår, som svårligen läkas (Jfr L. F. Rääf, saml. 1, 96). I Blekinge herskar på flera ställen den folktron, att om någon slår eller sårar en *tóssa* utan att fullkomligt döda henne, kommer han att böta derföre geuom lamhet eller annan sjukdom; 2) enfaldig qvinna. Allm.; 3) liten flicka; smekord. "Flekke-tóssa". Ög.,sm. D. d. *tåse*, padda; d. *tudse*; fe. *toste*; e. *toad*, id. Tórsa-bett, n. ett slags sjukdom; värk i händer och fötter eller frätsår på boskap; förmenas blifva botade genom att öppna en groda och lägga henne på såret. Bl. *Tósse-bett*, n. Sm. Jfr *tórskbett*.

Tósse-sog, n. 1) hvarje blöt utväxt eller mindre fördjupning; föraktligt. Vg.; 2) fistlar och bölder på manken och ryggen af hästar. Vg.,dls. "Tie-manna-styrka och tolv-mannakraft", som köpas på apotheken, anses vara botemedel mot denna sjukdora. Då ordet *tósse-sog* användes om fistlar och bölder, äro dessa öppna och blöta, så att de bilda varfulla sår, eller äro svamplika; 3) fig. fuktig mun, då spottet flyter ut på läpparne och i mungiporna. Vg.

Tóssk, f. källfrö, randig groda: Rana temporaria. Vb. *Tóskå*, f. Fl.(Öb.); *tórsk*, Dl.(Våmh.); *twåsk*, f. Dl.(Orsa); *twårsk*, f. Dl.(Mora); *task* (def.*-a*, pl.*-en*), f. Vb.(Löfånger,Nysätra,Burträsk); *tråsk*, f. Åm.,hs.,fl.(Pargas); *trask* el. *tråsk* (def. *tråskjin* [uttal, *trå-stjin*], pl. *tråskar*), m. id,, deraf *käll·tråsk*, m. Fl.(Ingo). N. *trausk*, *trøysk*, m. käll-frö. Jfr *fråsk*. TOST, s. *tórr*.

TOSTA 1, v. n. 1 1) stöna; 2) hosta med svårighet och utan upphostning; mest om barn. Nk. Jfr lt. *tussire*, v. a. hosta; it. *tossire*; frans. *tousser*, id.

TOSTA 2, s. *tos* 2.

TOSTA, *tostra*, *tostär*, s. *tinå*.

TOSTE, s. *tórske.*

TOTA 1, v. n. 1 gnola, försöka att sjunga efter. *Tot*, m. ton, melodi. Ul. Måhända befrynd. med *tiota*.

TOTA 2, v. n. 1. *Tota efter* el. *tåta efter*, försöka att göra efter, så godt man kan; härma. "Han tåtade ätter så gódt han kunne". Allm. "Flikka tot dill å gå", flickan bjuder till att gå. Vb. *Tota te* el. *tåta te*, försöka att göra något så godt man kan, illa och oformligt. Allm. *Toot dill* (ipf. *·ä dill*), id. "Han totä dill sä gódt'n kond". Vb. *Tåta sej*, v. r. 1 bära sig väl åt, akta sig väl. Ög. Måhända, såsom Ihre (DL. s. 179) antagit af *tåt*, m. väg, eller (Gl. 2, 932) af *tåt*, m. sträng, i hvilket fall ordet ursprungligen skulle hafva brukats om musik.

TóTT 1 (pl. *-ar*), m. 1) totte, kaflen på spinnrocken, hvaromkring vid spinning linet viras. Hl.; 2) totte, så mycket lin, hampa, blånor, ull, som på en gång viras kring kaflen. *Tótte*, id. Svea-,Götal. *Tutt*, m. a) id. Sthm,fl.(Öb.); b) tofs. G.; 3) snöre, fint rep, band; tåt. *Säkka·tótt,* m. säckband. Bl.(Östra h.); 4) sträng i ett rep, tåt. "Dä ä tre tóttar i den linan". Hl. Fsv. *þatter* (*tatter*), *þotter* (*totter*), m. tåt, tott, tutt; fn. *þattr*, m.; d. *tot*; n, *tått*. Jfr *tåtta*. Bi·tuttum, adv. tottvis, lockvis; tofsvis. S. G.

Tótta·snutte, m. den spunna ändan på lintotten. I thorshelgen får han inte röras. Sm.(Värend). TOTT 2, konj. fastän. G. Fn. *þótt* (sammandr. af *þó at*).

TOV, m. 1) eg. sammanvalkad ull, filt. *Hatt-tov*, m. Allm.; *tov-hatt*, m. filthatt. Vg.; 2) något tjockt och hoppackadt, t. ex. gräs. *Råg-tov*, m. den täta rågbrodden. Vb.,hs. *Tov-råg*, m. id. Vb.; 3) Aira cæspitosa och flera tofviga gräs, såsom *myr-tov*, m. Scirpus cæspitosus. Sm.(Vestbo); *klinger·tov*, m. Festuca ovina. Hs. Fsv. *tofve*, m. filt. Didr. af B. 64: 12; fn. *þof*, n. valkning; *þofi*, m. sammanvalkad ull, filt. n. *tov*. Tov (ipf. *tovä*) el. *töv* (ipf. *tövä*), v. a. valka vadmal, strumpor eller annan ylle-tillverkning, så att tjocklek vinnes. Vb.,nb.,jtl. *Tääv*, id. Vb.(Nysätra). Fn. *þæfa*, v. a. id.

Tova, f. 1) något som är hoptrassladt. *Ull-tova*, f. Götal.; 2) tufva. Ul.; 3) liten flicka; skämtsamt. Sdm. Fsv. *þuva*, f. tufva. GL.; *thuva*. Alex.; fn. *þúfa*.

Mör-tuva, s. sid. 435 a.

Tovla, v. n. 1 inveckla, hopvalka i tofvor. Ul.

Tov-mangel, *töv-mangel*, m. *tov·bräda*, f. mangel, bräde med djupa refflor, hvarmed ylleväf tofvas till vadmal. Vb.

Tovna, v. n. 1 tofva sig, filtas. "Tovna i hop". G. Fn. *þofna*; n. *tovna*.

Tov-sippa, f. Anemone sylvestris, L. Sveal.

Toväs (ipf.*-ä*), v. d. uppgå många strån från en rot. *Tova sej*, id. "Rågen tovar sej bra". Vb.

Tuv-hoppare, m. landtmätare; skämtsamt. Vg.

Tuv-krupar, m. löfsångare. Fl.(GK.).

Tuv-låkk, m. ängdun: Eriophorum angustifolium. Fl.(GK.,K.).

Tuv-starr, f. Carex cæspitosa. Sveal.

Tuvu·blå-bär, n. odon: Vaccinium uliginosum. Jerfsö. *Benn-bär*, n. Bjuråker; *olle-bär*, n., allt i Helsingland. I andra munarter *blå-buka(r)*, *går-välta*, *slinnor*, *svålon*, *utter-bär*, *våm-stöt*, *öl-bär*, *ö-bär*.

Tävla 1 (pl. *-lor*). f. kardborre: Lappa. Nk.,sdm. Gl. sv. (Bromel) *töflor*.

Tövla 2, v. a. 1 skrynkla ner. Allm. *Töväl* (ipf. *tövlä*), v. a. 1) id. "Töväl int hassduken männ!"; 2) uppmjuka, tämja. "Han a tövlä pójken sä'n a vodhtä ljettvisst", han har mjukat upp pojken, så att han nu går villigt dit man sänder honom. Vb. TOVASING, *tovask*, s. *tavasker*.

TRA 1, m. hin onde. Tra tórkä mi!" Må djefvulen förtorka (ɔ: annamma) mig! I andra Svea och Göta munarter säges *trå*. "Trå mej!" eller "trå vale!" "trå me vare!" Jfr isl. *trami*, m. djefvul; n. *tram*, id. Trå-ty, n. 1) sat-tyg, något elakt, ondt, tillkommet genom andras hexeri, såsom man förmenar. Ul.,sdm.(Inderö); 2) spökeri (då man rädes för att utsäga *krånk*, *rå*, *råande*). Sdm. TRA 2, s. *trå* 1.

TRAA, *trad*. s. *tråda*.TRABB, n. trefvande. Sm. Trabbla, v. n. 1 1) trefva, känna efter. Sm.; 2) göra något illa, oskickligt. "Han trabblar mä'et". Sm. Jfr *tramla*, *trumla*.

Trabelera, v. n. 1 1) trefva sig fram. "Trabellera i mörkret". Sk.(Ox.) *Trablajra*. Sk.(Bjäre); 2) slarfvigt läsa innantill. Sk.(Ox.,Skytts h.). TRAD, *trada*, s. *tråda*.

TRADA 1, v. n. 1 prata enfaldigt, tråkigt; vara enfaldig. Sk.,hl. D. d. *tråtte*, *tråte*. Trade 2, f. fruntimmer som pratar osammanhängade. Sk.,hl.,bl.

Trada 3, f. dumt, tråkigt prat. *Traderi*, n. id. Sk.,hl.,bl.

Trade·babbe, s. *babba* 1.

Tradig, adj. enfaldig, slamsig, tråkig. Sk.,bl.

Tradinq, m. karl som pratar dumt, barnsligt. Sk.,hl. D. d. *trat*, *trater*. TRADADING, m. mager usling, stackare. N.G.(F.). *Tradag*, m. S.G.

TRAGEL, s. *tråda*.

TRAGGA, v. n. 1 1) klandra, gnata på; oupphörligt göra förebråelser. "Han traggar alltjemnt på'n". Sk.,hl.,bl.,vg.; 2) tråka, arbeta. Sm. *Tragga in*, med besvär och omtuggning plugga in undervisning. Bl. Fe. *þreágan*, förebrå, klandra. Tragg, n. 1) gnat, klander; 2) mödosamt arbete t. ex. att läsa med barn. Götal.

Tragg el. *tragger*, m. 1) gnatig karl. Sk.; 2) en som har ett mödosamt arbete. Sm.

Tragge·böjse, f. gnatig karl. *Tragge-posse*, m. id. Sk.

Traggel, n. omsägning, kält. Ög.,nk.

Traggig, adj. mödosam, trälsam. Sm. *Traggeter*, adj. 1) tvär, knarrig; 2) slö; om eggjärn. Vg.(Skarab.).

Traggla, v. n. 1 1) omsäga, hacka. "Läsa å traggla". Ög.; 2) kälta, sagga. Nk.

Tragg-vuren, adj. fallen för att gnata. Sk.

Trókkla, v. n. 1 gräla, träta. Kl. TRAI 1, num. card. tre. Sm.,hl.,sk.(N.Åsbo). *Trój*. Sk.(Göinge); *träie*, m. o. f., *tröi*, n. N.G.; *trajr* (el. *triär*, n. *tråj*). "Trajr kallar", 3 karlar. "Trajr kullur", 3 flickor. "Tråj bord", 3 bord. Dl.(Elfd.). Enl. Arborelius heter det i Dl. *tri*, *triär*, *trio*; dock säges på många ställen *tri* el. *tre*, någon gång *tråi* i alla genera, dat. *trem* el. *trim*. Fsv. *þrir* (*threir*), *þrer*, m. *þriar*, *þrear*, f. *þry*, n.; fn. *þrir* (m. *þrjár*, f. *þrjú*, n.); n. *tri*, *trir* el. *tre* (f. *trjå*, n. *try´*); d. *tre;* fht. *thri, dhri;* nht. *drei;* fsax. *thria*; fe. *þri*, *þry*; e. *three*; lt. *tres* (n. *tria*); gr. ***τρεῖς*** (n. ***τίρα***); gael. *tri*; skr. *tri*. Jfr för öfrigt *try* 1.

TRAI 2, s. *trä* 1.

TRAJ, *treje*, *traja*, s. *tråda*.

TRAJA, s. *trå* 1.

TRAJLING, m. envis menniaka. Hl. Jfr *trelsk*.

TRAKKS, s. *strakr.*

TRALG (*tralj*), m. länk, halsband på boskap; en antingen af vidjor eller järn förfärdigad ring som sättes på boskap, antingen för att hålla honom bunden i bås eller för att uppbära en skälla. Hs. mp.,vb. *Trälj*, m. Vb.,nb.; *trölj*, m. Hs,,åm.; deraf *skäll-trälg*, m. Vb. Jfr *trägg*, *skälla*.

TRALGAS, v. d. dragas med någon svår börda. *Tralga fram*, med möda och besvär hafva fram något. Åm. (enl. Ihre). Jfr *träl*.

TRALL, m. stängsel af trä, stakett. Hl.(Thorup). Gl. sv. *träller*, pl. (Linköp. bibl. handl. 1, 267); d. *traller*, pl. gallerstänger (Moth); n. *trale(r)*, f. pl. id.; ns. *tralje*, galler, gallerverk; holl. *tralie*, f. galler; e. *trellis*, trägaller; frans. *treillis*, *treillage*, rutigt gallerverk.

TRALLA 1, v. a. o. n. 1 1) (såsom i riksspr.) sjunga vårdslöst en melodi utan bifogade ord; 2) i allmänhet sjunga. Sm.(Östra h. Nästan obrukl.). "Tralla visor", sjunga visor. Vb. N. *tralla*; swz. *trallen* (Stalder 1, 295). Trallare, m. en som sjunger väl. Sm.(Östra h.). TRALLA 2, s. *trilla*.

TRALLER VÄSKA. f. kappsäck, rensel, matsäck; eg. om gesällers ränsel. Vg. Troligen sammandr. af *travellere-väska*. Jfr e. *to travel*, att resa.

TRALLSK, s. *trelsk*.

TRAMI, interj. försäkringsord: "Trami um ja dä gär!" G. *Tråmme* el. *tråmmä*, id. "Tråmmä óm ja lög!" Jag ljuger sannerligen icke. Vb.(Nordmal.),jtl.,fl. *Tråmä*, id. "Tråmä ji hä gjer", det gör jag alldeles icke. Vb.(Ume). *Tråmen*, m. def. hin onde. "Tråmen ta!" Fl.(Öb.). Fn. *trami*, m. ond ande; n. *trame*, m. djefvul. Jfr nht. *traun*. Jfr *Trolltram* (Hammarhämtningen i Arvidssons sv. forns. 1); s. *tra* l.

TRAMLA, s. *trumla* 2.

TRAMP, *trampa*, *tramp-gras*, *tramp-stikka*, *tramp-stókk*, s. *trimpa*.

TRAMMS 1, n. prat utan sammanhang. Sk. Jfr *rammsa* 1. Tramms 2, m. karl som pratar dumheter. *Trammse·böjse*, f. id. Sk.

Trammsa, v. n. 1 prata utan sammanhang. Sk.

Trammsed, adj. som pratar osammanhängande. Sk. TRANA 1, f. 1) (såsom i riksspr.) trana: Grus cinerea. *Trönu*, f. Vb.,fl.(P.); *tränu*, fl.(Pargas); *trän*, fl,(Nerpes i Öb.); 2) ett slags takstol, fästad än i "spännstókken", än i hanbjelken; ben på en takstol, hvarå taket hvilar. Plur. *tränjer*. Ög.,sm.,öl. *Trånå*, f. 1) trana; 2) en i allmogens bostäder å spisen anbringad ställning af järn med utgående arm, på hvilken grytan vid kokning hänger öfver elden, och hvilken ställning medelst en vid yttre spiskanten fastad axel vrides efter behag till och från elden. Dl.(Elfd.). *Trunna*, f. id. Dl.(Särna). Fn. *trana*, f. trana; d. *trane*. Jfr. fe. *cran*, m.; fht. *kranuh*; e. *crane*; holl. *kraan*, f.; nht. *kranich*, trana. Tranig, adj. lång och smal; om menniskor. "Hon ser så tranig ut". Vg.(Elfsb.).

Tran·juton, n. tranbär: Vaccinium Oxycoccos. Vb.,nb. *Tranjuta* (pl. *-ter*), Dls.,vg.; *trönu-ber*, n. Vb.; *tranu·bär*, n. Dl.(Elfd.); *tränjor*, pl. Fl.(Nl, kring Lovisastad); *tränter*, pl. Bhl.,dls. Gl. sv. (Frankenius, Tillandz, Bromel) *tranbär*, *tränjon*; d. *tranebær*; e. dial. *mose-berry*, *cran-berry*, id.

Tranu·hessla, f. sädesärla. Dl.(Malung).

Träno-lägg (def. *-in*). m. 1) eg. tranben; 2) Epilobium angustifolium. Fl.(Öarne i Qvarken).

Trönu-el, f. tranärla: Motacilla flava. Vb.Trönu-ärt, f. tranärt el. fogelvicker: Vicia cracca. Vb. *Tran-ärter*, f. pl. id. Vg. Jfr *viar*. TRANA 2, v. känna, trefva; i synnerhet på fruntimmer. Sk. (enl. Ihre). Jfr *tranas*.

TRANAS (ipf. *tranast*), v. d. sträcka sig efter något med händerna. "Theide Nerpesan je lang räklan å för åv se; no sko dóm konn säi tranas lik bra sóm vi; men kanske (kanstje) dóm vill va fin". Fl.(Öarne i Qv.). Jfr *trava*, *tramla*, *trabbla*.

TRANIG, *tranjuton*, s. *trana* 1.

TRANT, s. *skogstrant*, s. 594.

TRANTA 1, v. n. 1 gå smått, småspringa; om små barn. Hs.(Db.). *Trant* (ipf. o. sup. *-ä*), id. Vb. Holl. *tranten*, v. n. trippa; d. d. *trante*, *trånte*, gå långsamt, komma sakta fram; swz. *tranten*, gå långsamt; ns. *trant*, gång, stig; nht. *trändeln*, v. n. trippa. Jfr fsv. *tradha*, v. a. trampa. Trant 1, m. sakta gång, lunk, "Han håller sin trant", antiquum obtinet. Ihre, gl. 2, 942.

Trant 2, m. liten pojke, som springer och hoppar omkring. "En liten tranter". Vb.,mp., sdm. *Trantel*, m. Sdm.; *tratter*, m. id. Sm.; 2) fetlagdt barn. Dl.(Åsens by i Elfd.).

Tratta, v. n. 1 trippa, springa som barn med små steg. *Tratta efter*, följa efter småningom. *Tratta åsta*, begifva sig åstad smått lunkande; smått springa. Allm. *Tratta å*, id. S.Sk. Fn. *dratta*. TRANTA 2, v. n. falla ner. *Tranta* el. *tratta åtabak*, falla baklänges. Hs. *Tratta*, falla baklänges. Ul. Jfr d. d. *trante*, v. a. att rulla. Ursprungliga betydelsen af *tranta* har förmodligen varit: rulla, hvälfva sig, af ett förloradt starkt fornengelskt verb *trindan* (*trand*, *trundon*, *trunden*), volvi, volvere. Jfr Ettmüller, Lex. anglos. 546. S. *trind*, *trent*.

TRANU·BÄR, s. *trana* 1.

TRAPP, *trappa*, s. *trimpa*.

TRAS 1, n. odugligt nät. Sm. Troligen samma ord som *trase*, m.

TRAS 2, adv. kras, alldeles. "Slå i tras". Sm. *tras* står i st. f. kras.

TRAS 3, s. *strakr*.

TRASA, v. n. 1 pläga olofligt umgänge med någon af annat kön. "Ligga å trasa mä'n". Bhl.

TRASE, m. trasa. Allm. *Trösu*, *-n*, f. Vb.; *trasu*, f. Dl.; *trase*, f. Hs. Ha**L**s·trase, f. halsduk. Hs.(Db.).

Kripp-trasu, s. *kripp*.

Sno·rtrase, s. *snor*.

Tras·rygg, m. trashank. Vm.

Trässlar, pl. små trasor. G.

Träslig el. *treslig*, adj. söndrig, trasig, slarfvig; t. ex. om kläder. "Kjorteln ä så träslig nerikring". Sk.(Ox.). *Träsled*, adj. upphasplad och tradig i kanten. Sk.(N.Åsbo).

Trässu, adj. trasig. Vm.(Norbergs s:n).

TRASK, *traska*, *trasker*, *traskig*, *traskut*, s. *tråda*.

TRASSAS, v. d. 1 vara tredsk, tvär, ogin. Vg.(Mark). Jfr isl. *trassi*, m. vårdslös, oordentlig menniska; fn. *trauðr*, tredsk. Trassaktig, adj. tredsk, tvär, ogin. Vg.(Mark). *Trass-halig*, id. Vg.(Lerje s:n i (Elfsb.). TRASKULD, *trasskuld*, s. *tryska*.

TRAST 1, m. (såsom i riksspr.) trast: Turdus. Fn. *þröstr* (gen, *þrastar*), id. Deraf a) *mål-trast*, s. *mäla* 1; b) *skvaka-trast*, m. snöskata; Turdus pilaris; c) *tölu-trast*, m. Turdus musicus. Vb.

TRAST 2, s *strakr*.

TRASTÄ, s. *trå* 1.

TRATT, m. 1) (såsom i riksspr.) tratt: infundibulum. *Tröfft*, m. id. Dl.(Lima). D. *tragt*; nht. (dial.) *trachter*, id.; 2) *brännvins-tratt*, m. full menniska. Sm. Tratta 1, v. a. o. n. 1 1) hälla i eller ur med en tratt. Allm. *Traatt* (ipf. *-ä*), id. "Han trättä mä g full vä lögnän". Vb.; 2) supa. Sm.; 3) drypa. Vg.

TRATTA 2, s. *tråda*.

TRATTA 3, b. *tranta*.

TRAUG·FÄLU, *traug-kjöl* , *traug-laupen*, *traug-sinnt*, *traug-smält*, *traug—volen*, s. *trög*.

TRAUT, s. *tryta*.

TRAV, m. 1) hårdt åtkörd snö på en väg; 2) den delen af en väg, hvarpå alla köra om vintern. Sm. *Traven*, m. def. marken i vägen mellan hjulspåren. *Hästa·traven*, m. def. id. Vg.

TRAVA, v. n. 1 trefva, kanna med händerna för sig, fingra. Vg.,sm. *Travla*, trefva, gripa efter något med händerna. "Hva travlar du efter?" Vg.,sk.(N.Åsbo). *Travelera*. Sk.(Frosta); *travlera*, id. Vg.(Kind). *Över-trava*, id. Sk. Fn. *þreifa*, trefva; *þrifa*, *þrifla*, id. Jfr *trabbla*, *tramla*.

TRAVA-LAPP, m. 1) eg. en Lappman, som vandrar kring nedra landet. Vb.; 2) kringvandrande person; en som ofta är i rörelse och färdas sysslolös från en och till annan. Vb.,fl.(Ingo); 4) pojke; skämtsamt. Fl.(Ingo). *Travär-lapp*, m. id. Sdm.

TRAVALLA, v. n. 1 flitigt arbeta, arbeta och släpa tungt, sysselsatt löpa omkring. *Travellera*, *trabellera*, id. "Ja har travellerat hela da'n". Sk. *Trafalja*, v. a. id. Kl.(Kongsbacka); *travalér* (ipf. *-ä*), id. Vb. *Trabelajra*, med möda draga sig fram, träla sig fram. Sk.(N.Åsbo). D. d. *travle*, hafva hastverk. (Slesvik); ns. *travaljen*, sysselsatt löpa hit och dit; *dravaljen*, id.; schwab. *travallen*, anstränga sig; swz. *trawallen*, *travallen*, flitigt arbeta, träla (Stalder); Nassau *travallen*, med händer och fötter vara i rörelse för att så hastigt som möjligt komma fram. (Kehrein 1, 408); wal. *trafaeln*, flitigt arbeta; frans, *travailler*, arbeta. Trabeler, n. besvärlighet. Bhl.

Travalja, f. 1) släp, drygt arbete. Vb.,hl. *Travellasch*, *trabbelasche*, n. id. S.Sk.; 2) brådska. Hl.; 3) stoj; krångel. Vg. Frans. *travail*, arbete, möda: n. *travali*; e. *travel*; it. *travaglio*; sp. *trabajo*; port. *trabalho*. kelt. *trafael*, id.

TRAVE (pl. *travar*), m. 1) (i riksspr.) upplagd stapel. *Trav* m. id. Deraf *timmer-trav*, *baka-trav*, *ved-trav*. Vb.; 2) sädesskyl; sädeskärfvar uppstälda parvis i en rad. Götal. *Treve*, *treva*, id. Hl. *Hov* (pl. *-ar*), m. id. S.Sk. I Skåne utgöres traven af 20, stundom af 50 eller 60, i Småland 24, 32 eller 40, i Halland, 24, 30 eller 32 kärfvar; 3) *en trave långhalm*, 10 sneser eller 100 kärfvar. Sk.(Ing.). Fn. *trave*, *trafve*. SML.; d. *trave*; n. *træve*, sädesskyl; e. *trave*; e. dial. *threave*; skot. *thraif, thrave, threave, id.; mht. trava, acervus; fe. þrâf, m.*manipulus (*þrifan*, *þrâf*, *þrifon*, *þrifen*, apprehendere). Trave-tals, adv. hoptals. G.

Träv-sätta, v. a. sätta sädeskärfvarne uti en rad. Hl.(Värö,Frillesås). TRAVE-KóNNTA, s. *kunnt*.

TRAVELERA, *travlera*, s. *trava*.

TRAVELLERA, s. *travalla*.

TRAVELT, adv. brådt om. G.,bl. D. *travelt*, id.; isl. *þrávallt* (i. st. f. *þra ávallt*, *þrá of allt*), adv. ideligen, städse.

TRAVLA 1, v. n. 1 1) gå och trampa ner, "Travlä nir säa". Sdm.,ul.; 2) vada i snö eller sand. *Travlera*, id. Hs. (enh L—m). Jfr *tråda*.

TRAVLA 2, s. *trava*.

TREBELASS, *tredelats*, n. oro, besvär, bryderi, bekymmer. Sk.(N.Åsbo,Lugg.,Frosta). *Tribelass*, n. Bhl. E., frans, *tribulation*.

TRE-BENING, m. 1) bläcken: Menyanthes trifoliata. Bl. *Salt-bläkker*, f. pl. Vg.; *tri-bla(d)*, id. Vb.: 2) qvaller: Ægopodium Podagraria, L. *Skogs-kål*, m. id. Sk. Jfr *kerskål*.

TRE-BLAND, s. *tvåbland.´*.

TRE·BUL, s. *trä*.

TRED, s. *träjr¨*.

TREFALDIGHETS-BLOMMA, f. Helianthemum vulgare. Bl.

TREFALDIGHETS-GRÄS, n. Centaurca jacea. Dl.(Lima).´ Jfr *trefaldighets-ört,*

TREFALDIGDETS-ÖRT, f. styfmorsblomma : Viola tricolor. Benämningen af blomkronans trefärgade blomma, hvadan växten fordom kallades Herba Trinitatis. Gl. sv. (Tillandz) *Trefaldighets-ört*; (Frankenius) *H. Trefaldighetz-gräs, H. Trefaldighetz blomma;* (Bromel) *H. Trefaldighetz blomster, styfmorsört. Det äldre botaniska namnet Jacea på Viola och Centaurea har föranledt att man på några ställen såsom t. ex. i Dl.(Lima) kallar Centaurea Jacea Trefaldighets-gräs, till hvilken benämning dock ingen giltig anledning förefinnes.*

TREGA, v. a. 1 förtreta, förarga. För-trega, id. Åm.(Stigsjö). Trägja, v. n. o. a. 1 1) envisas. Vm., S.Nk.; 2) täfla, tvinga till täflan. ʻVl. Tregjas el. trägjas, v. d. göra något af envishet eller till en annans förtret. På treigj el. på trägj, adv. på kif. Vl. Fsv. träga, sörja. S.F.S. 6, 167. S. Oluffs s. 5, 29; træge, m. sorg. SML.; n. trega, sörja; fn. trega, bedröfva; tregi, m. sorg: hinder; moes. trigo, f. sorg; gl. d. træiæ, sörja, ångra (Lucidar. s. 39); fe. trëgjan, oroa, besvära; trëge, f. sorg, besvär; fsax. tregan, sörja, förtryta. Jfr trög, tråkk.

TREGA8, a. trägas.

TREGGE·SKÄFT, Trigge-skaft, m. väf som gått i tre skaft. Ög.(Ydre).

TRE-GJORDA-KARALE, n. träkärl med tre band eller gjordar. Sm.(Värend). Jfr karale.

TRE-HELLTER·KONG-AFTAN, m. de tre heliga konungars afton, Trettondedagsafton. Sk.(Fogdarp i Frosta h.).

TREJE el. treja´, räkneord (ordin.), tredje. Hl. Jfr trai.

TRE-KLODIG, adj. treklufven; t. ex. om gaffel, grep. Sm.

TRELSK el. trilsk, adj. tredsk, ovillig, envis. Göta-.Sveal. Trailsk, id. Sm.(Vestbo),sk.(Bjäre). L är inskjutet för välljudets skull. Fsv. þryzker, þrizker, tredsk; *tresker* . Legend, s. 404, 998. SML.; fn. *treoskr*, *þriózkr*; n. *treisk*.

Trelskas. v. d. 1 vara tredsk, envis, motvillig. Hl. Fn. *þriótskaz*; fsv. *þryzkas*, *þryta*, id. Jfr. *tryta*. TRE-LÖDDED, adj. trefärgad; som har tre färger. Sk.(Ox.). Egentl, *tre-letader*. Jfr *lit*.

TRE·MARKA-KAR(L), s. *mark* 2.

TRE·MÄNNING (pl.*-ar*), m. syssling, slägting i tredje led. Vm.,nk. *Tri-menning*, id. Dl.(Malung). Fn. *þrimenningr*; n. *trimenning*. Jfr *tvåmänning*.

TRENA el. *trina* (ipf. *tran*, *trente* el. *trinte*, sup. *trånned*), v. n. 1) gå med afmätta steg, stiga stora steg. "Han triner så nätt. Ja trente agern". Sk.(Ox.),hl. *Trajna*, id,. Sk.(Bjäre,N.Åsbo); 2) trampa. "Ja kom att trine på hongen; han la ve dörren". Sk. Fsv. *trena*, v. n. stiga, gå. Rimkr. s. 314; d. *trine* (ipf. *tren*). Jfr *tråda*. Tren, n. 1) *steg*. Åm.,hl.,sk. *Trin* , Sk.; *trinn*. Bl.; *trajn*, Sk.(Bjäre); 2) trappsteg. Sk.,hl.,bl.; 3) pinne på en stege. "Dä översta sti(g)atrinnet gikk i tu å han damp når". Sk.(Ox.). Fsv. *tren* (*thren*), n. steg (S. Bern. f. 1); d. *trin*. Jfr *tränt*. TRENTA, s. *trinna*.

TREP, m. kräsmage. Vb. Jfr *tep*. *Treput* el. *trepu*, adj. matgrann, utan matlust. Vb. *Träjpi*, id. Vb.(Skellefte).

TREPAS el. *trepäs*, *trepäs* (ipf. o. sup.*-ä*), v. d. eftersträfva, ifrigt söka och ernå, högeligen lägga sig vinning om. Vb.,jtl. Jfr *tresas*, *trägas*.

TREPÄS, s. *trepas.*

TRE·RONING, *tre-rönning*, s. *rođ.*

TRESK (el. *tresch*), adj. qvick. Sk. *Trajsk*, id. Bl.(Lister); 2) förståndig. "Treskt barn". Sk.(Ing.).

TRESLA, s. *tófta-tresla.*

TRE-SLIND, *tre-slint*. s. *slind*.

TRE-SÄDE, s. *ensädesgärde*, under *en*.

TRETTAN, num. tretton. Allm. *Tretto*, id. Dl.(Malung). Fsv. *þrættan*. Bjærk. R.; *prætan*. Gl.; fn. *þréttán*; n. *trettan*; d. *tretten*; fht. *drizehan*; nht. *dreizehn*; fe. *þreótŷne*. Tretting el. *trettinge* (pl. *-ar*), m. en tid af 13 veckor; ett fjerdedels år. "Tre trettingar", trefjerdedels år. Barnens ålder räknas ofta efter trettingar. Ög.,sm.,kl.,öl.

Tretting·dag, m. jul-, kyndelsmesse-, midsommars-, och michaeli-dag. Götal. TRE-TUR, m. 1) en dans af tre karlar, som dansa hvardera mot två fruntimmer. Sk.(Ing.); 2) en dans af tre personer. Hl. N. *tritur*.

TRE·TÅTIG, s. *tåt* 2.

TREVE, *treva*, s. *trave*.

TREVEN, *trevlen*, *trevlig*, *trevling*, s. *trivas*.

TRE·VINTRING, s. *en-vintring*.

TREVLING, m. trådända på tyg och kläder; trasa. S.Hl. D. *trevl* (pl. *-er*), trådända på tyg; fn. *tröf*, n. pl., *trefr*, f. pl. fransar; gl. d. *træffler* (Bibeln 1550. Es. 6: 1).

TRI-ARK,? stjernbilden Orions bälte. Ul. Monne *tri* är beslägtadt med lt. *trio*, *trion* (enl. Varro ursprungligen *terion*) i *septemtriones*, *septemtrio?*

TRIBBELERA, v, a. 1 1) looka, tubba, öfvertala med list, lock ock påck. Vg.,ög.,sm. *Triballera* el. *tribbälerä* (ipf. *-erdä*), strängt öfvertala, uppmana någon till något, plåga, huttla, N.G.; 2) bry. "Dä ä inte var(dt) att du tribbelera (el. tribulera) me". Sm.(Östbo; sällanbrukl.) *Tribbäl*, *trebbäl*, *trubbäl* (ipf *blä*) eller *tribällér* (ipf. *-ä*), v. n. tvista, gräla. *Iribbel*, n. tvist, gräl. Vb. Af lt. *tribulare*, v. a. pressa, plåga; nht. *tribuliren*; Nassau *tribelieren* (Kehrein 1, 409).

TRI-BLA(D), s. *tre-bening*.

TRID (def. *triden*, pl. *tridar*), numer. ordinal. (brukadt såsom substantivum), m. den tredje i ordningen. G. *Tridjen*, m. def. id. Dl.(Mora). Jfr *trai.*

TRID·SINN, s. *sinn* 1.

TRIFT, m. Statice armeria. Bhl. I andra munarter *strandblomster*, n. Odlad kallas örten *engelskt gräs, gräsneglika. Namnet trift är infördt från England. E. thrift. Statice armeria.*

TKIGGE-SKAFT, s. treggeskäft.

TRIIG (tvåstafvigt), adj. i) seg och grof; om kött. Sm.,bl.; 2) trög, tung; om väglag. Sm. Jfr trivig´, som troligen är den ursprungliga formen.

TRILLA (pr. trildur, pl. trille´, ipf. trall el. tralt, sup. trilli), v. n. trilla, rulla. "Han trall kavell umkring". G. Trillä (ipf. trall el. trillade, sup. trullit), 1) trilla, rulla, hvälfvas. "Mjuka tjenare, herr rännsten! sa' den sóm trall på näsan". Götal.; 2) flyta, rinna. "Svetten trillar å mej". Sk.; 3) kasta trillan. Sm. N. trilla; ns. drillen, "drehen, herumdrehen"; schwab, trillen, id.; swz. trüllen, v. a. rulla, sammanrulla (Stalder 1, 313); e. trill, drypa. Tralla, v. n. 1 falla. "Tralla i kull, ómkull". Sm.

Trill (def. -a), f. stor vattenhvirfvel nedanför en fors. Vb.(Nordmaling).

Trill, pa trill, adv. trillande. G.

Trilla, f. trissa, rund skifva. Allm. Trill, f. id. Vb. "Kasta trill, slå trill", slå trissa; en barnlek. Götal. N. trill, m. trilla, trissa; d, trille; gl. d. trilde (Moth); ns. trille. id.

Al-trilla, f. en tjock halftrilla af al, som skräddare nyttja till pressning. Sm.

Trille-bör, m. hjulbår. Sk.,hl. D. trillebör.

Trille-kórv, m. ett slags korf. Sk.

Trille-sömm el. trill-sömm, m. fållsömnad, sömnad då man fållar och dervid något hoprullar (trillar samman) kanten af tyget som fållas. "Sy trille-sömm". Trille-fåll, m. id. S.Sk.

Trilling, m. smörklump som är trillad till äggform. Bl.

Trilli-vippa, f. ostadig, lättsinnig qvinna. Fl.(Nl.). S. vippa.

TRILLE-FYRA, räkneord, tre eller fyra. Sk.,sm. Trell-fira. Sk.; trelle-fira, trölle-fyra. Bhl.

TRI-MENNIKG, s. tremenning.

TRI-MJÖLKS·GRÄS, n. kabbelök: Caltha palustris. Åm. Andra namn anföras hos Linné, fl. suec. (2:a ed.), s. 199; Retzius, fl. oec. 1, 138; Wahlenberg, fl. suec. 1, 356, men i synnerhet Dybeck, Runa 1845, s. 67. Namnet trimjölks-gräs tillkännagifver växtens framkomst, då den så kallade tri-mjölkningen tager sin början och erinrar om det fornengelska månadsnamnet þrimilcë, m. maj. Måhända att i fn. fordom funnits, såsom Grimm (gesch. d. d. spr. 1, 66) antagit, ett ord þrimilki, maj månad. Jfr try 1.

** TRIMPA (ipf. tramp, sup. trumpit), v. a. o. n, trampa. Ett sådant starkt, nu förloradt, verb har fordom i äldsta tider funnits i vårt språk, och är uppstäldt af C. Säve. I riksspr. hafva vi ordet trumpen, adj. (eg. p.) nedslagen, ovillig, dyster, butter, men dess ursprungliga betydelse är: förtrampad, kufvad och derföre nedslagen, ovillig o. s. v.; trippa (ljudsämdt af trimpa), v. a. Moes. ana-trimpan (trump, trunpun, trumpans),* **ἐπικεισϑαι**. Det är sannolikt; att detta starka verb äfven funnits i andra götiska tungor. Jfr swz. *tramp*, m. tung gång; *trumpen*, v. n. vara långsam i gång och arbete; *trumpelen*, a) trippa; b) arbeta långsamt (Stalder 1, 296, 314); nht. *trampen*, v. n. trampa, stampa med foten; ns. *trampeln*, v. n. id.; *trippeln* (urspr, förmodligen *trimppeln*, trippa (B. W. B. 5, 96, 110); holl. *trampelen*, v, n. stampa med fötterna; *trippelen*, trippa; e. *trample*, *tramp*; e. dial. *trample*, "to walk unsteadely; schwab, *trampel*, f. lunsig, plump qvinna (Schmid, 135); bay. *trappen*, v. n. stampa. I lithauiska tungan finnas ännu spår af den gamla roten och troligen äfven i grekiskan Jfr gr. ***τραπ-εῖν*** (trampa af och an på något och sålunda utpressa; deraf ***τραπητής***, m. vinpressare; ***τραπητός,*** utpressad, om vin. (Hesych.); ***ἄτραπηός***, opressad (Etym. M.). Hjelp-trampor, f. pl. ett slags trampor, satta på tvären öfver de egentliga tramporna. Sm.

Tramp, f. trappa, uthuggen af en stock. Hs. *Trampa*, f. trappa. Hs.(Db.,Bj.,Ljusdal). Fsv. *trappa*, *trapa*, f. S.S. 1, 38. Legend. 1, 5, 185; mht. *trappe*; lit. *trampas*, *trápas*, m. trappa; *trépas*, m.; nht. *trappe*, m. id.

Trampa, v. a. o. n. 1) eg. (såsom i riksspr.) trampa: calcare; 2) para sig; om kalkon och hönstuppen. Ög. D. *trampe*, trampa; isl. *trampa,* id. (måhända af danskan); swz. *trampen*; holl. *trampelen*; nht. *trampeln,¨*, stampa med fötterna; e. *tramp*, *trample*; lit. *trépti*.

Tramp·gräs, n. trampgräs: Polygonum aviculare. Gl. sv. (Fraukenius, Bromel, Tillandz) *trampegräs*; äfven *hönsegräs*, *väg·knutegräs*, vägegräs.

Tramp-stikka,f. trampa i en väfstol. m.

Tramp-stókk, m. det trästycke på en väf, der tramporna äro fästade. Vg.

Trapp, f. sop- eller ved-vrå. "Limmen står i trappa", qvasten står i sopvrån. Dls.

Trappa, v. n. 1 1) gå upp för en trappa, stiga uppför en stege. "Trappa ópp", gå upp för trappan; 2) trippa, gå fort med små steg. "Trappa på", trippa på. Sm.,ög. Ns. *trappen,* v. a.

trampa (B. W. B. 5, 99); holl. *trappen*, id.

Trimpog, adj. tjock. Hs. (enl. Ihre). Ursprungliga betydelsen har måhända varit: hoptrampad.

Trimpet el. *trimpot*, adj. nätt, grann, jungfrulik. Vg. *Trippet*, adj. id. Sm..

Trump, m. hotelse och tvång. Ög.

Trumpe, m. tvär och trög menniska. Kl. Anm. I ofvan anförda ord uttalas *m* dubbelt. TRIMULANT, m. örfil. "Ja ska ge dej ajn trimulant, så däu ska sej sjan sola i ajn vra". N.G.

TRIN, *trina*, s. *trena*.

TRIND, adj. 1) eg. (såsom i riksspr.) rund som ett klot, en stock. Uttalas vanl. *trinn*: 2) fig. hafvande. Sveal. D. *trind*, rund; fsv. *trindhel*,krets, rundhet. Cod. A. 29, f. 168 v.; fe. *trendel*, m. krets; fris. *trind*, *trund*, adj. rund. I fe. har fordom funnits ett förloradt starkt verb *trindan* (*trund*, *trundon*, *trunden*), volvi, volvere.

Trin(d)·bura, adj. trindlagd. Öl.

Trind·gras, n. Juncus filiformis. Dl.

Trind-kavling, m. litet rundt oklufvet vedträ. Sm. *Trind-käbbling*, m. Kl.

Trind·skyl (pl.-*ar*), m. sädessky] i en rund form uppsatt på marken)(*lång-skyl*. Sveal.

Trind-stång, f. rund gärdselstång. Sdm.

Trind·sä(d), f. ärter och vickor. Allm.

Trindt-myssa, *trind-mössa*, f. gammaldags karlmössa, sydd af vadmal och tätt sittande efter hufvudet. Ög.(Vånga s:n),sm. *Trind-luva*, f. Sm.

Trint-ómkrings-luva, f. tätt åtsittande fodermössa. Bl.(Gemshögs s:n, enl. Öllers beskrifn. öfver Gemshög).

Trind-väling, s. *rund-väling*.

Trinna 1, v. a. 1 göra trind. Vg.

Trinna 2, f. gärdselstång. Deraf a) *fot-trinna*, *nakke-trinna*, f. Sm.(Östra h.),ög.,nk. *Trenta*, f. Sm.(Värend); b) *gärdsel-trind*, s. *gard*.

Trinne el. *trinde*, n. coll. gärdsel (af klufna trän), som går på längden i gärdesgården. Sm.,kl.,nk.,ög.,vg.,vl.

Trinnel, m. *trinsla*, f. krets. N.Hl. Fsv. *trindhel*.

Trinninge, m. trindt föremål. Vg.

Trinn-lett, adj. trindlagd, trind i ansigtet. Vb.—sdm.

Trinn-loge, m. rund loge, hvari tröskas med häst, som går rundtomkring i en krets. Huset bygges vanligen åttkantigt eller i en stor fyrkant, men inredes rundt genom afbalkning i hörnen. Vb.

Trinn-rómp, m. oxe; skämtsamt. Sdm.

Trinn-skalle, m. karl som har svårt att fatta; dumbom. Vg.

Trissa, f. 1) (såsom i riksspr.) trilla. *Trussa*, *tryssa*, f. Nk.; deraf a) *al-trissa*, f. trissa af al, som skärslipare nyttja vid polering; b) *buk-trissa*, f. bukig el. hafvande qvinna. Sm.; 2) skomakareverktyg, ett litet rundt hjul med taggar på; deraf *bakóms-*, *föróms-trissa*. Bl.: 3) ytterssa ändan på hästens penis. Ög.

Fline-trissa, s. *flina*.

Trysse·påk, m. käpp, hvarmed trissan hejdas under loppet; barnlek. Nk.

Tryss-fot, m. klumpfot. Nk. * TR1NGA (*trang*, *trungit*), v. a. trycka, tränga? Ett sådant starkt verb har troligen funnits i vårt uräldsta språk och är roten till nedan upptagna rotskott. Fe. *þringan* (**þrang**, *þrungon*, *prungen*): mht. *dringen* (*dranc*, *drangen*); fn. *þrýngja* (*þraung* el. *þröng*, *þrúngit*), tränga, trycka; n. *trenga* (*trang*, *trångje*), behöfva. Jfr Rdq. 1, 187. Trång 1 (komp. *trångänä* el. *trängär*, sup. *trångäst*), adj. trång. Vb. *Trång (trångan, trångast). Fl.(Öb.). Fsv. þranger. VML.; fa. þraungr.*

Trång 2, f. trångmål, behof, nöd. "Ja har inte trång te". Bhl.,vg.,sm.; deraf mölle-trång, f. brist på vind, vindstilla, så att väderqvarnen ej kan mala, oaktadt behofvet högligen kräfver det. S.Sk. Fsv. þrang, thrang, f. & n. trängsel, trångmål. VGL.VML.GL. 18: 1. Alex. 1014; fn. þraung, þröng, f.; n. trång; gl. sv. trang (Gaml. sv. psalmb. n:o 40, v. 1).

Trång-bodd. adj. 1) såsom i riksspr.; 2) illa kommen, illa ute. Sm.

Tränga óm, v. n. 2 behöfva. Tränga te, id. Svea-,Götal. Trääng (ipf. trängd, sup. trängt), v. n. behöfva, nödgas. "Hä träng mag int óm", det behöfver jag ej. Vb. Fsv. þrængja, tränga.

*Tränge-ny, s. nyr. * TRIOGA (ipf. traug, pl. trugum, sup. trogit), v. a. trycka, tvinga? Här nedan anförda ord utvisa att detta starka verb i allra äldsta tider funnits i vårt språk. Jfr trög. Trug el. tröug (ipf. träug el. träugä), v. a. 1) eg. (i fornspr. trycka, nedtrycka); 2) truga. Vb. Trööu (ipf. o. sup. tröue), id. Nb.(Cal.). Trua, truga, aftruga; hota. Sm.,kl.,sk.,hl.,bl. Truva. Sm.,bhl.; trugja. Sm. Fsv. truga, trufva, förtrycka, hota; fn. þrúga, pressa, trycka, tvinga; n. trua, truga, hota; d. true, hota; fe. þreágan, corripere, castigare.*

Truesera el. trussera, v. n. 1 hota. Sk. Trussér (ipf.-ä), hårdt påyrka, enträget fordra. Vb.

Trug, n. tråg. Vg. Tru, n. Sk.,hl. Fsv. þru. Runurk. 1233; trogh, n. Spec. Virg. s. 173; fn. þrog; d. truv; n. tro; fht., nht., fe. holl. trog; e. through; frans. dial. treu; it. truogo.

Truga (pl.-gor), f. skarbågar under fötterna, när man vandrar på djup och lös snö och skaren icke bär. Åm. Trioga (pl.-gur), f. Ö.Dl.; trögor, f. pl. Hs.; trudja (pl.-djur), f. tröger, trydjer, f. pl. Vb. Fn. þrúga, f.; n. tryga, truge.

Truj, n. tvång, trug. Sm.

Trumant el. tromant (nn), m. trug, hot, tvång. Ög.,sm.,kl.,fl. Trugmant, trujmant, adv. nödigt, svårt. Sdm.

Trygel (pl. tryglur), f. eg. litet tråg: det redskap i en qvarn, som mottager säden, hvilken kommer från kwänn-tauten; den rännan, hvari man slår säden. Dl.(Elfd.). N. tryggjel, m. litet tråg; fn. trygill, id.; fht. trugili, n. alveolus. TRIOSKA el. trjoska, f. bläcken: Menyanthes trifoliata. Ö.Dl. I andra dalska sockenmål trösk, tröske, f. tórskblads-tuppor, f. pl.; torsk-blad, n. Åm. I andra munarter klövving. Mp.; get-klövving. Jtl.; bókka-bla(d). Sk.; kråk-fot. Ög.; mäss. Ul. Gl. sv. (Bromel) vatuväpling, vatuklöfver, skiórbiugzvepling, munke-kål. Benämningarne tórskblad o. s. v. äro troligen hemtade af växtens användning mot torsk. Jfr tråsk.

TRIPPET, s. trimpa.

TRISKA, s. tryska.

TRI-SLIND, -slindiger, s. slind.

TRISSA, s. trind.

TRI-TRO-HAGE, s. hag.

TRIVAS (ipf. trevs, sup. trivts), v. d. befinna sig väl, trifvas. Allm. Traivas (ipf. trevs, pl. trivums, sup. trivids el. trivis). Dl.; tväivas (ipf. traivs, pl. trivus, sup. trivis), id. G. Fsv þrivas, Cod. Bur. s. 100; thrifvas. S.S. 1, 122; fn. þrifask; n. trivast; e. thrive. O-triven el. o-treven, adj. som vantrifs, mår illa. Vb.

Trevlig, adj. 1) som väl trifves. Allm.; 2) fet, frodig. Sk. *Triven*, adj. 1) som har trefnad, trifves väl, välmående. Allm.; 2) fet, frodig. Svea·,Götal. *Treven*, id. Vb.; 3) flitig, idog;

trefven. Nk. m. flera landskaper. *Trevien*, *trevlig*, id. Hs.(Db.). Fsv. *þrivin*, adj. (eg. p. p. af *þriva*, v. a.) rask, manlig, tapper. Legend, s. 24; fn. *þrifligr*; n. **trivelig**, *triven*.

Trevling, m. en som väl trifves. Sm.

Trevne, m. trefnad. Vg. Fsv. *thrifnader*. Birg. Upp. 2, 30.

Trivelse-bit, m. den bit af maten, som man lemnar vid en måltid. Sk. TRIVIG, adj. trög, torr, obehaglig; om torr snö och sand. "Snön ä så trivig att gå uti". Sm.

TRO, v. a. o. n. 1) (såsom i riksspr.) tro. *Tro* (pr. *trol*, ipf. o. sup. *trodd*). Fl.(Nerpes): 2) sitta stilla; sitta lugn och trygg. "Sitta å tro", sitta stilla och vänta. Hs.—ul. "órren tror ej mer, se'n han upphört att leka". Öl. Fsv. *troa*, *tro*, tro; fn. *trúa*; fht., mht. *triuwen*, *trûwen*; nht. *trauen*; fsax. *trûon*; ns. *trouen*, *truwen*; fe. *treóvjan*, *trûvjan*; e. *trow*; d. *tro*; moes. *trauan*. Halv-tro, v. a. 2 nästan förmoda. Ög.

Miss-troligt, s. *miss*.

O-troliga, s. sid. 491.

O trygg, s. Sid. 491.

Tro·mål, n. förtrolighet mellan fyra ögon. Sm.

Tro-skyldi(g), adj. menlös, beskedlig. "Dä ä ett troskyldigt skrå". Sk.(Ox.). Fsv. *troskyldugher*, troskyldig, kristtrogen. Cod. A. 29, f. 10.

Tro-vilje boken, f. def. "Dä står i tro-viljeboken", säges om något tvifvelaktigt, som man kan tro om man vill. Hs.(Ljusdal),sdm.

Trygg (ipf. *-ä*), v. a. åstadkomma trohet, tillgifvenhet, trefnad, längtan vid huset hos främmande barn eller boskap; behandla kreatur så, att de blifva trygga och trifvas, då de ombyta vistelseort. Man leder t. ex. en häst eller ko 3 hvarf kring en jordfast sten och låter kreaturet för hvarje hvarf äta korn ur en skål. *Tröj* (ipf. *tröjd*, sup. *tröjt*). Vb.; *triggj*, id. Nb. Jfr *trygga*, som eg. är samma ord.

Trygga, v. a. 1 & 2 1) (såsom i riksspr.) göra trygg, säker; 2) försäkra, tillstyrka, öfvertala, inbilla. "Han tryggar mej i dä. Dä tryggar ja inte te. Han tryggde mej te dä". Ög.,kl. *Trögga*, id. Vg. Fn. *tryggja*, *tryggva*, af *tryggr*; fsv. *trygger*.

O-tröj, v. n. vantrifvas. Vb.

Trösta (ipf. *tröste*), v. n. 1) våga, drista, töras, hafva hjerta till; nännas. "Ja tröster ej för far. Ja tröste ej gå in te prosten, för han hade främmad hos sej". Allm. *Trööst* (ipf. *-ä*), id. "Ji tröööst gå fram för domstolom. Ji trösta int gå på svag isom". Vb. *Trästa*, Dl.; *tråstä*, *um-tråjstä*, id. mG.; 2) hafva lust. "Ja tröste veta huru du vågar dä". Allm. Fsv. *trösta*, v. a. a) stadfästa, göra fast. UL.SML. S.F.S. 4, 425; b) ha förtröstan till, förlita sig på. ÖGL. Kg. St. II, 54; *troysta*, id. GL.; 2) trösta. S.S. 1,23; fn. *treysta* (af *traustr*, adj., fsv. *tröster*); e. *to trust*; gl, d. *trøste* (Mlb., Gloss. s. 211).

O-tröstan, adj. tröstlös. Vb. TRÖBBLA, v. n. 1. *Tröbbla på benen*, vara trummelfotad. Sk. Jfr *trumla* 1.

TROD (el. *tro*), n. coll. 1) gärdsle, klufvet virke till gärdesgård eller s. k. *skidhage*; deraf *gjäl-tro*, *haga~trod*; 2) trossvirke ander näfvertak; takträ, stänger, underlag på ett vattentak, hvarpå näfvern lägges. Vb. *Trođ*, n. Ö.Dl.; *tro*, n. id. Åm.,hs.(Db.),hj.,bhl.; deraf a) *tak-trođ*, n. Dl.(Elfd.,Mora,Våmh.); *tak-tro*, n. Dl.(Ohre,Malung); b) *tro-ski* (hårdt k), f. det bräde, som vid takfoten håller emot och liksom uppbär *troet*. Hs.(Ljusdal). *Troda* (pl. *-dor*), f. klufna trän till gärdesgårdar eller tak. Fl.(Nl.). *Trodå*, f. gärdslestör. Fl.(Öb.). *Trodur*, n. gärdsle i allmänhet. G. *Troer*, f. pl. korta trolor till s. k. *änna-gärdesgård*. Sm. Fsv. *troþr?* GL.; fn. *tróđ*, n. a) stänger, tunna stockar; b) trossvirke under näfvertak; *tróđa*, f. tunn stång, läkte; n. *tro*, f. lång stång (af ungt och rankt träd): *trod*, *tro*, n. takbräde, underlaget på ett tak. Jfr *rođ*. Fo(t)-trå, f. tvärstång vid nedra kanten af ett halmtak att fasthålla *hången*. Sdm.(Björkvik). *Tro(d)-val* (pl. *-ar*), m. id. Vestra·Verml.

Haga-trod, n. gärdselstång. Nb. *Haga-tro*, n. Vb.

Spåra trowr, n. spadskaft. Nb.(N.Cal.). Af fn. *spađi*.

Tri-tro hage, *två-tro-hage*, m. en gärdesgård, bestående af 3 eller 2 vågrätta, jemnlöpande gärdslen, fastbundna mellan störar, för att utestänga större boskap. Åm.(Arnäs,Nätra). *Tri-trohaga*, m. id.)(*ski{d)-haga*, m. vanlig gärdesgård med stör och gärdsle. Vb.

Tro**L**, n. gärdslestång; 1) gärdslestång, klufven eller rund, som lägges mellan störarne, när gärdesgård gärdas. Sm.(Vestbo,Östra h.),hl.,vg.,nk. *Trola* (pl. *-lor*), f. Sm., vg.; *trolä* (pl. *-lar*), id. G.; 2) runda, oklufna stänger, hvarpå näfver och torf läggas vid taktäckning. Vm.,nk.; 3) sådant gärdsleartadt virke, som utgör botten på en höskulle öfver stall eller fähus. Sm.

Trol-sko, m. tvärslå (*släna*) vid nedre delen af ett torftak. Ö.Nk.,vm. TROED, n. propr. ett karl-namn. Sk. Fsv. *þruit*, ett karl-namn. Runurk. 1119.

TROEN, n. propr. ett qvinno-namn. Sk. Fsv. *þru*, f. ett qvinno-namn. Runurk. 1068; fn. *þrúđr*, f. Thors ooh Sivas dotter; *þrúđr*, adj. mägtig.

TROL, *trola*, s. *trod*.

TRóLL, n. 1) (såsom i riksspr.) troll. *Trull*, n. Dl.,fl.; 2) krypare, mask; insekt. Vg. m. fl.; 3) den som blir sist vid arbetet för året. Ul. Fsv. *trol*, *trull*, troll; fn. *tröll*. Horn-tróll, n. Lucanus cervus. Bl.

Häfte-tróll, n. Oniscus Asellus. Vg.

Kórs-tróll, n. sjöstjerna. Bhl. *Kórs-fisk*, n. Sk.(Barsebäck).

Käll-tróllet, n. def. en vattenelfva i källor. *Käll-råt*, n. def., *källe-bäkks-jungfru*, f. def. Sm.(Värend).

Påska-tróll, n. trollkärring, som vid påsken far till Blåkulla. Fl.(Öb.).

Tróll-bakka el. *tróll-blakka*, f. trollpacka. Sm.

Tróll bär, n. alla slag af icke ätliga vilda bär, såsom 1) Actæa. Allm.; 2) Paris quadrifolia. Svea-,Götal. Gl. sv. (Frankenius, Bromel) *trullbär*, *ulfbär*, id.; 3)Solanum nigrum, Dulcamara. Sveal. *Trull-bär*, n. Solanum Dulcamara. Vm.,sdm. Gl. sv, (Bromel) *trullbär*, Solanum nigrum, Dulcamara. N. *trollbær*.

Tróll-hare (pl. *-rar*), m. hare som anses tillhöra trollen och kunna dia andras kor. *Di-harar*, m. pl. id. Sm.,ög. Jfr L. F. Rääf, saml. 1, 82. Hyltén-Cavallius, Värend 1, 18, 440.

Tróll-hóppa. f. oskodd drög med ett mellan okanen anbragt sittbräde i form af en fiol. Vg.,sm. *Tróll-åka*, f. Vg.

Trólli(g) el. *tröllut*, adj. stygg, elak som ett troll; högst förarglig. Vb. *Tróllslig* el. *tróllsle*. Hs. Fn. *tröllsligr*.

Tróll-iling, m, hvirfvelvind. Nk.(Kihls s:n).

Tróll-knuta el. *för·gernings·knuta*, f. hopbands fordom af oskära ting, hvilka sedan infördes i en annan gård eller fähus och lades på något ställe, der de med sina onda tydor kunde verka på menniskor och djur. Sm. Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 442.

Tróll-kóne-hoe (*tróll-kóne-huvud*), n. förstenad sjöborre. S.Sk.(Ox.).

Tröll-kärrng, f. hvirfvelvind. Ul.

Tróll-kärrings-slända, f. kungsljus: Verbascum Thapsus. Mp.

Tróll-skótt, n. 1) ett slags boskapssjukdom, som anses vållad af troll och är åtföljd af modlöshet. *Lapp-skótt*, n. id. Sm. *Trull-skot*, n. id. "Taisebers-tuppa og Vendilrot, äð e dyr bot

mot trull-skot". Dl.(Mora). Enligt folkets föreställning i Småland, förmenas sjukdomen botas derigenom att man på en thorsdagsmorgon, förr än sol går upp, med arborst skjuter nio pilar mot det sjuka stället, börandes pilarne vara antingen alepinnar eller qvistar af nio slags bärande träd; 2) slag, apoplexi. Vg.; 3) rhymatisk värk. Sm. *Lapp-skud*, n. N.Sk.; 4) svår böld, hvilken någon afundsman har trollat på en. *Trull-skótt*, n. Fl.(GK.). Jfr d. d. *troll-skudt*, adj. n. (Mlb., DL. 607).

Tróll-smör, n. ett slags gul svamp: Mucor unctuosus, L. Svea-,Götal.

Tróll-snäll, f. slända: Libellula 4 maculata. Vb.

Tróll spótt, n. det hvita spottlika slem, som omgifver larven af Cercopis spumaria, der han sitter på grässtrån. Sm. m. fl. *Barå-drit*, m. Dl.(Elfd.).

Tróll-spy, n. ett slags alg: Nostoc commune. Götal. N. *draug-spy*.

Troll-tupp (pl. *-ar*), m. tjäder, som anses tillhöra trollen och ej kunna af andra dödas eller fångas. Sm.(Värend).

Tróll-tyre, s. *tyre* 1.

Tróll-ägg, n. svampen Phallus impudicus (i yngre slutna tillståndet). Sk.(Ramlösa) m. fl. Göta munarter. D. d. *troldægg*.

Trulla el. *trylla*, v. n. 1 trolla. Dl. *Trulla*. Sm.; *trull'*. Fl.(Öb.). Fn. *trylla*.

Trull-kall, m. trollkarl. Dl. *Trull-kar*. Sm. Fn. *tröll-karl*, en gammal jätte.

Trull-kullur, f. pl. egentl, trollflickor; smörblomster: Taraxacum officinale. Dl.(Elfd.). *Skallvnakke*, m. *ko-piss*. Ög.

Trull-kål, m. bolmört: Hyoscyamus niger. Dl.(Orsa).

Trull-vind, m. väderil. Dl.(Elfd.,Mora) *Trulls-hwerwill,*, m. Dl.(Gagnef).

Trull-keling, f. trollkärring. Dl. *Trull·kjälling*, f. Nb.(Ö.Cal.); *trull-piska*, f. Dl.(Östnors by i Mora socken). Fn. *tröllkerling* gammal jätteqvinna; n. *trollkjering*.

Trösale, n. coll. småtroll. Hl.

Tunn-tróll, n. mögel på våtvaror: Mycoderma. Hs.(Db.). Nht. *qärinqspiltz*. TROMLED, s. *trumla* 1.

TROMM 1, m. 1) stock, trästam. *Trumm*, m. Ul.; *tromm*, n. id. Vb.(Nordmaling). *Trömm*, m. afhuggen klabb, del af en stock; 2) sommarsläde. Bhl. Bay. *trumm* (pl. *trümmer*), n. del af en trästam (Schmeller 1, 490). Tromma, v. a. 1 afhugga ett fäldt träd till längd af vanligt byggnads- eller sågtimmer; hugga en stock i vissa delar. Åm.,hs.,vl. *Trumma*, *av-trumma*. Gstr. Nht. *zer-trümmern*.

Trommla el. *trummla*, f. vält. Sk.,hl. D. *tromle*.

Trommla el. *trummla*, v. a. 1 köra med vält. Sk.,hl. *Trómmle*, id. Fl.(Nerpes). D. *tromle*.

Vea-trómm, n. stock, hvaraf ved hugges. Vb.(Nordmaling). TROMM 2, s. *trumm*.

TRóMME 1, s. *trumba*.

TRóMME 2, s. *trami*.

TROMPA, f. 1) kort och undersättsigt fruntimmer; 2) ett smeknamn. Sk.(Skytts h.).

TRO-MÅL, *tro-skyldig*, *tro-vilje-boken*, s. *tro*.

TRóSK, s. *tórsk*.

TRóSKA, s. *tóssa*.

TRO-SKI, s. *trod*.

TRóSS, m. töm. Dl.(Garsås by i Mora s:n). Tróssa, v. a. 1 binda ett ris-, bräd- eller timmer-lass. Hl. Jfr ir. *trus*, binda; omgjorda.

Tróss-länk, m. kedja att binda ett sådant lass med. Hl.

Åk-tróss, m. körredskap (vagn eller släde). Vm.,sdm. TRóT, *tróttsig*, s. *tryta*.

TRóTEN, *trótna*, s. *trutna*.

TRU, *truesera*, *trug*, *truga*, *trugmant*, s. *trioga*.

TRUBBED el. *tróbbed*, adj. 1) trubbig; 2) vresig. Sk. *Trubbet*. Sm.; 3) som har svårt för att gå. Sk. Fsv. *trobboter*, trubbig. Trubbelin, m. drumlig menniska. Sm.

Trubb-hövel, m. förarglig menniska, som af ondska tiger. G. *Trubber*, m, trumpen, fåordig menniska. Sm.

TRUBBEL, m. besvär, krångel. G. Af frans. *trouble*,

TRUJ, s. *trioga*.

TRULA, v. n. 1 tyst harmas, vara tvär och trumpen, förargad, ledsen; surmulet och med ovilja göra något. "Hva går du der å trular för?" Ög.,vg. *Trul*, n. tyst harm. Ög. Jfr fht. *trûren*, bedröfva, sörja; nht. *trauren*; skr. *drû*, dolore queri. Trolka-pjövs, s. *pus* 1.

Trulk, n. gräl, gnat. Sk.,hl.

Trulka, *trolka*. v. n. 1 gräla, gnata för en obetydlighet. Sk.,hl.

Trulke-böjse, f. grälaktig menniaka. S.Sk.

Trulkesam, adj. grälig, gnatig. S.Sk.

Tru**L**ter, adj, pjunkig och envis. Vg.(Skarab.).

TRULLA, *trull-bär*, s. *tróll*.

TRULLA óVER, s. *tryla*.TRULLS, m. litet, ovigt klumpigt barn. Vg.,nk. *Trullsa*, f. kort och tjock qvinna. Sdm.

TRU**L**TER, s. *trula*.

TRUMANT, s. *trioga*.

TRUMBA, f. trumma: tympanum. Dl.(Mora). *Tråmbo*, f. Fl.(Nl.); *tråmb*, f. Fl.(Nerpes i Öb.); *tromme*, f. id. Sk. I en danssång för barn heter det i Sk.(Ox.): "Brimsen å brommen, Katten slo på trommen Fire mus i dansen gå Så hele jor(d)en dundre".

Trumma, f. 1) fisktråg af trä med i botten borrade hål för vattnets afrinnande. Sdm.,ul. sthm; 2) en bukig menniska. Sm. Fsv. *trumba*, f. trumma. Birg. Up. 1, 394; fn. *trumba*; ns. *trumme*, id. Jfr *tromm* 1. Trumb-aiså, f. den stinkande samlingen i en rännsten. Troligen i st. f. *trumb-vaiså*, f. rännstensgyttja. S.G.

Trumm-bro, f. trumma öfver en väg. Vm.

TrummeL, m. den lur, hvarigenom vagnstången, som sammanbinder fram- och bakvagnen, går. Nk. *Trumm-stång*, f. id. Sdm.(Ornö). Jfr *lur-stång*.

Trummet, m. trumpet. Vg. Fsv. *trummæt*; fht. *trumba*; nht. *trumpete*.

Trumm-pulare, s. *pula*. TRUMFA, V. n. 1 1) (såsom i riksspr.) slå ut trumfkort; 2) *trumfa ópp*, *på*, *te*, piska på. *Trumfa med en*, gräla med någon, bete sig öfvermodigt. Allm.

TRUMLA 1, v. n. 1 falla. "Tramla ómkull". Sm.,bl. *Trumlä seg*, v. r. 1 tumla sig; om hästar. Nk. Isl. *trumba*, falla, störta ned. Tromled, adj. som lätt faller; trummelfotad. Sk.(Lugg.). *Stobbed*, id. Sk.(Skytts h.). Jfr *trubbed*. TRUMLA 2, v. n. trefva, leta sig fram. Sm. *Tramla*, id. "Tramla i mörkret". Vg. Jfr *trabbla*.

TRUMM, m. 1) hästnos. *Trómm*, id.; 2) mule, oxmule. *Trumme*, id.; 3) trut. Svea-,Götal. Isl. *trumba*, f. nosen på hafkalf.

TRUMP, *trumpe*, s. *trimpa*.

TRUNNA, s. *trana* 1.

TRUSKEN, *trusk-lådå*, s. *tryska*.

TRUSSA, s. *tråda*.

TRUSSERA, s. *trioga*.

TRUT m. 1) (såsom i riksspr.) mun. "Ful i truten", ovettig. Allm.; 2) tut, pip på en kanna. Sm. N. *traut*, tryne. Stor-trut, m. storpratare, ovettig menniska. Sm.

Trutam v. n. 1 sätta ut läpparne. Vg.

Trutas, v. d. 1 vara ond. Åm.(Själevad,Arnäs).

Trut-huggare, m. 1) slag på truten, munfisk. Allm.; 2) hastig kyss; skämtsamt. Sdm.

Trut-móssa, f. Lichen cylindricus, L. (Enl. Linné). TRUTEN, s. *trutna*.

TRUTNA, v. n. 1 svälla ut; om träkärl. Vl.,vg. *Truttna*. id. Bhl. *Trótna*, v. n. svullna. Dls. *Trutn' ti*, bulna till; svälla ut. "Döra ha trutne ti". Jtl. Fsv. *thrutna*, *trutna*, uppsvälla. Birg. Upp. 1, 348; fn. *þrútna*; n. *trutna*; fd. (Harpestr.) *throtnæ*; d. d. *trute*, *trunde*, id. Jfr moes. *þruts fill*, utslag: *λέπρα*; pol. *tredu*; böhm. *trud*, lepra. Tróten, adj. svullen. Dls.,vl. Fsv. *trutin*; fn. *þrútinn*; n. *truten*, *troten*; d. d. *trodden*, *troen*.

TRUTT (pl.-*är*), m. 1) mynning på en flaska; 2) ett slags mjärde (liknande en ryssja) i bäckar. Dl.(Elfd.).

TRUTTA, v. n. 1 gifva ett visst läte för att få en häst att stadna. Ög. Jfr isl. *trutta*, utstöta rop eller ljud, när man drifver kreatur framför sig; drifva fram på sådant sätt.

TRUTU, s. *tryta*.

TRUVA, s. *trioga*.

TRY 1, räkneord, tre. Vb. m. fl. Nära föräldr. Hit hörer talesättet *mjölkas i try*. På Dalsland(Nordahls h.) firas Kristi himmelsfärsdag eller ock pingstdagen den tids ingång, då korna mjölkas tre gånger om dagen. Ett gammalt bondespråk säger: "När lövskogen lyser till by, Skall boskapen mjölkas i try".

Jfr *trimjölks-gräs*, *trai*. Try-äLing el. *tre-äling*, m. båt som ros med tre par åror. Hs.(Ljusdal).

Tulle-try el. *tull-try*, tu eller tre. Sk. *Tulle-tre*, Sm.; *tull-tri*, Ög.; *tula-tri*, Bl.(Lister); *taul-traj*, Sk. (Lugg.); *tul-tri*, *tvål-tri*, Sdm.; *tvåll-tre*, *töll-tre*, Bhl.; *tvåll-tre*, Vg.(Vadsbo). *Tula·try-vär*, två eller tre gånger. Bl. Detta *vär* är troligen fn. *var*, gång; skr. *vâra*, tid, gång, så framt det ej är en förkortning af den i Göta munarter brukliga pluralen *vänner*, gånger, såsom Rydqvist (2, 588) förmodar.

TRY 2, m. (såsom i riksspr.) Lonicera Xolosteum. *Tryen*, m. def. Sm. m. fl. I pluralis säges *try-buskar*. *Tryd* el. *tröid*, m. G.; *tryg* (def. *en*), m. Åm.; *ulv-try*, m. Nk.(Kumla s:n). Gl. sv. (Tillandz) *try*, *trybuske*; (Frank., Bromel) *try*; nht. *triegel*; e. *trouet*; frans. *troëne*, id.; gr. *δρῦς*, f. träd; ek; moes. *triu*, n. träd.

TRYGEL, s. *trioga*.

TRYGG, *trygga*, s. *tro*.

TRYGLÄ, v. a. med besvär och möda inlära (pojkar). G. *Trögla*, v. a. 1 med besvär förmå någon till något. Sk.(Ing.). *Tryla*, v. n. 1 idkeligen bedja om något; locka något till sig. *Trulla óver*, v. a. öfvertala. "Han to(g) den stö(r)ste pågen mä att trulle mej óver". *óver-trylla* el. *óver-trölla*, id. "Ja fekk han ändtligen óvertryllad att gå mä me". S.Sk. D. *trygle*, tigga; n. *trygla*; holl. *troggelen*, *truggelen*; ns. *truggeln*, id. (B.W.B. 5, 116).

TRYGOR, s. *trioga*.

TRYLLAR, m. pl. små träskålar. Bhl. Moes. *þrulla* eller *trulla*, ett moes. kornmått; fnsax. *trülle* vasculum vini; lt. *trulla*, f. skopa.

TRYLTA, v. n. 1 gå med tung och vacklande, gång. S.Sk.

TRYNE, n. (såsom i riksspr.) den spetsiga nosen på ett svin. Fsv. *tryne* (HL.); fn. *trýni*, n.; *trjóna*, f.; d. *tryni*; wal. *trwyn*, näsa; cornw. *tron*, id.; ir. *drwyn*, snabel. Deraf: Näs-tryne, s. *nasä*.

Tryne-frö, n. flenört: Scrophularia nodosa. Sveal. I några munarter *so-döda*, *svin·knyl*, *Thors-nässla*, *syrse-blomma*.

Tryn-huggas, v. d. kyssas; skämtsamt uttryck. Fl.(P.).

Tryn-mjöl, n. snus; skämtsamt. Ul.,vg.,ög.,bl. D. d. *trynemeel*.Tryn-trä, s. *svin·trä*.

Trysse, n. tryne (på svin). Sdm. TRYSKA, ursprungl. *triska* (ipf. *trask*, sup. *truskit*), v. a. tröska. Ög.,nk. *Tröska* (ipf. *trask*, p. p. *trusken* el. *trosken*), N. Hl.,vg.,sm.; *tärska* (ipf. *torsk*, p. p. *törsken*), S.Hl.; *tórska* (ipf. *tarsk*, sup. *tórsket*), Sk.(Gärds); *tórska* (ipf, *task*, sup. *tósked* p. p. *trusken*), Sk. (Ox.,Harj.); *töska* (ipf. *task*, sup. *tósket*), Sk.(Ing.); *truska* (sv. böjn.). Dl.(Mora); *trysk*, *trusk* el. *trösk* (ipf. *.ä*), id. Vb. Fsv. *þriska*, *þryskia*, *tryska* (ipf. *thrask*, p. p. *truskin*), tröska. ÖGL.UL. Alex. 4514. S.F.S. 7, 85. Wadst. Kl. R. s. 35; fn. *þriskja* el. *þryskva* (sv. böjn.); d. *tærske*; fht. *dreskan*; mht., nht. *dreschen*; ns. *dröschen*, *döschen*; fe. *þërscan* (i st. f. *þrëscan*), slå, bulta; e. *thresh*; moes. *þriskan*, id. Hit hörer sp. *triscar*. stampa o. s. v. (Diez, et. wb. 277); mlt. *triscare*, provenç., *trescar*; it. *trescare*. Att verbets ursprungliga betydelse varit: att slå, ser man af *törskel*, m. Kórt·tröska, v. a. tröska med ojämna slag eller omvexling af hårda och lätta slag)(*lång-tröska*. Sm.(Tveta,Vista,östbo,Vestbo).

Kväll·tröska. v. a. tröska om qvällarne vid ljus. *Kväll·tröske*, n. tröske som sker vid samma tid. Sm.

Otte·tröske, s. *otta* 1.

Spann-tröska, -*tröskare*, -*tröske*, s. *spann*, under *spänna* 1.

Tórskel, m. 1) klappträ (vid tvätt). Sk.(N.Åsbo,Albo,Lugg.),hl.,bl. *Tórskjel*, m. Sk.(Ing.); *tvätte-tórskel*, m. id. Sk.,bl.: 2) tröskel. Sk.(N.Åsbo),hl. Fe. *þerscol*; fht. *driscil*; mht., nht. *drischel*, f. trösksläga.

Tórske-mann, m. tröskeman. Sk.(Gärds). *Tóske-mann*. Sk.(Ox.,Skytts); *töske-mann*, Sk.(Ing.).

Törske-manns-skäppa, f. en skäppa säd, som en tröskeman erhåller i tröskelön för uttröskandet af ett pund säd (20 skäppor). S.Sk.

Tórske, n. tröskning. S.Sk.

Tóske-lo, m. trösklоge. S.Sk. D, *tærskelo*.

Tóske-länga, f. trösklänga, trösklada. S.Sk. *Trusk-lådå*, f. id. Dl.(Våmh.).

Trasskulld, *träskvalld*, m. dörrtröskel. N.G. *Träskull*. S.G.; *träskulle*. Vg. (Elfsb.,Bollebygds h.); *traskuld*, *tråskulle*. Hs.(Jerfsö); *tröskull*, Hs.,mp.; *tryskell* (pl. *tryskler*), Dl.(Mora); *tråssgål*, m. id. Fl.(GK.,K.,P.,NK.). Fsv. *þriskuldi*, m. tröskel. ÖGL.; *þriskulli*, *þreskulli*. VGL.; fn. *þreskalldr*, *presköldr*, *pröskaldr* (äfven *þreskjöldr, þröskjöldr); fht. driscûfili, driscûfli, driscûvil; fe. þërscvald, þrëscvald, þërscvold, þrescvold, þërscold, þarscvald); e. threshold; d. tærskel, id. Namnet förklaras af det gamla landtlifvet, då man tröskade på golfvet vid husets ingång.*

Trósska, f. tröskverk. S.Sk. Tróssk,? id. G.

Tróssk-val, m. slaga. G. S. val 1.

Tryskan-arbete, n. arbete vid tröskning. Fl.(Nl.).

Tryskan-tid, f. tid då tröskning försiggår. Fl.(Nl.). TRYSSA, trysse-påk, tryss·fot, s. trind.

TRYSSE, s. tryne.

TRYSSEL, s. fattig-manns-tryssel, sid. 122.

TRYSÄ 1, (ipf. tryste), v. a. ruska, fara ovårligt fram med tilltyga. G. Jfr n. trysja, v. a. krossa, slå i stycken. Trysä 2, f. löfruska, löfrik gren. G. Laida-tryso, vid slåttern på oskodd kälke (egentl. med en trysa) sammanköra höet. N.G.

Tryso-sórk, s. sórk.

Trysä-russ, n. häst som drager trysan. G.(F.).

Ung-manns·trysä, s. ung. TRYTA 1 (ipf. tröt, sup. trutet), v. n. o. a. 1) (såsom i riksspr.) fattas, sakna, brista. Deraf truten, p. p. (om den) för hvilken något fattas, t. ex. hö-truten, som har brist på hö; mjöl-truten, penning-truten, säd-truten o. s. v. Vg. Trauta (pr. trautur, pl. traute, ipf. traut, pl. trutu, sup. truti). G.; truut (ipf. traut, sup. trutä), id. Vb. I Mora har tryta svag böjning; 2) taga slut. "Bakka tryter ve Boksholm". Ög.; 3) förtryta. "Dä tryter me", det förtryter mig. Sm. Fsv. þryta (ipf. trööth), a) sakna, vara utan. SML. I. B. 18: 1: "iorp mun engin þrytæ", jord må ingen sakna, vara utan. St. Rimkr. 31: 1 trööth, fattades; b) tredskas. VGL. II. U. B. 4: "aen þryter ær a", om han tredskas, som eger; eller om den underlåter, som är egare; fortryta, förtryta. S.S. 1, 65; fn. þrióta (pr. þryt, ipf. þrout. pl. prutum, sup. þrotit), tryta; blifva matt, trött; n. trjota; gl. d., d. d. tryde; fht. driozan, förtryta; nht. verdriesen; fe. þreótan, fatigare; moes. us-þriutan (þraut, þrutun, þrutans), besvära, förtryta. Dag-truten, s. dag.

O-trytlig, adj. som ej kan taga slut. "Här ä börke otrytligt". Ög.(Ydre).

Tróttsig, adj. 1) trött; 2) ledsen, missnöjd. Kl.,sm.

Trut 1, adj. som har nått ände. "Nu ä maten, repet trut". Vg. Tråt, tröt, adj. "Bröet, vägen ä tråt". Sk. m. fl. Fn. þroti, adj. id.

Trut 2, n. trytning, brist på något (t. ex. vatten i en bruun). S.G. "Trut i armen", d. ä. armen är trött. Vg. Tråt, tröt. el. traut, n. brist, slut. Götal.; trot, f. id. Nk. Fn. þrot, brist; n. trot, brist, slut; beng. truti, brist.

Tröjt, adj. trött (eg. som saknar kraft). Vb. Troitt. Nb.(Cal.); trätt. Sk.,dl.; trett, Hs.; tråttar (f. & n. trått), id. G.: deraf statrett, adj. alldeles trött. Hs.(Ljusdal). Fsv. þrötter, thrötter. SML.; fn. þreyttr; n. trøytt; d. træt; fe. þroten.

Tröntän (ipf. tröntnä), v. n. tröttna. Vb.

Ånna-för·tröden, adj, andfådd. Sk.,bl.

Övs-truten, s. väva. TRYTA 2, s. tröj.

TRY-ÄLING, s. try 1.

TRÅ 1, v. n. 2 1) (såsom i riksspr.) längta, trängta, hafva åtrå efter, vara hemsjuk; om menniskor och djur. Tra (ipf. traddä, sup. trât), id. G.; 2) eftersträfva. "Ja trår sådånnt på'et, för ja skulle ha'et fär(d)igt te kvälln". Sk.; 3) tråna, tyna af. Fl.(Ingo); 4) vantrifvas, längta tillbaka till det gamla hemmet; om kreatur,

som flyttado till annan ort der ej trifvas. "Hästn trår", hästen vantrifves, saknar det ställe, der han förut varit. "Finnhästn, ji rådd mäg, trådd sä'n ga säg dill å sema över Kvarken å drånknä". Vb. Fsv. þra, v. n. trå, åtrå. FL.; thraa. Gl. Ordspr. 820; fn. þrá; n. trå; gl. d. thra; d. d. trå; fe. preovan. Traja, v. a. 1 trå, längta efter. Vg. Trang, n.? trängtan, längtan. Kl. Fsv. (*þra*?), *thra*, f. åtrå. Flores 1138; fn. *þrá*.

Trastä (ipf. *trastä*), v. n. längta, åtrå; vanligen om kreatur. ”Hästen trastar”. G.

Trå-biten, adj. envis. Dl.(Mora). *Trå·bett*, begärlig, längtande efter. Dl.(Husby). Fsv. *thrabetin*, trägen. S.S. 1, 103.

Tråe, m. trånad, åtrå.n S.Nk. Fsv. *thra*. Flores 1138.

Trå-fängt, adj. 1) envis, efterhängsen, besvärlig; 2) olycklig; om fiske. Hs.(Db.).

Trå-gången, adj. efterhängsen. Sm.(Vestbo).

Trånas, v. d. 1 förtvina, aftaga till krafterna. Sm.,vg.

Trår, adj. 1) trägen, flitig. ”Ho ä la intet så trår mä spenninga”; 2) ofta återkommande, ifrig. ”Han ä trår mä att gå dit”. Vg.(Skarab.). *Trå*, adj. 1) längtansfull, ifrigt angelägen, lysten efter. ”Han ä så trå efter dans”. Hs.—kl.; 2) efterhängsen, enträgen, trägen. Dls.,bhl.,vg.,hl. *Tröjir*, Dl.(Mora); *tråen*, id. Sm.(Vestbo); 3) envis. Dls.,dl.,sm.; jfr *en-trå*, *en·tråen*, *en-trån* (under ordet *en*); 4) trogen, tillgifven, tam. Vb. Fn. *þrar*. envis, styfsinnt, ihärdig; *þrainn*, ihärdig, envis; n. *trå*; gl. d. *traa*, id. (Rümkr. v. 1936).

Trå-regn. n. ofta återkommande, små regnskurar. Vg.

Trånast, v. d. trängta. Ul.

Trå-talig, adj. 1) talträngd, pratsjuk. Nk.,sm.; 2) som ofta talar detsamma flera gånger å rad. Vg.,bhl.,sm.

Trå·talighet, f. 1) mycken pratsamhet; 2) prat om ett och detsamma många gånger å rad. Vg.,sm.

Trått, adv. ofta. ”Han kommer trått. Dä kommer trått på”. Hs.,vg.,ög.,sm. Fn. *þrátt*; n. *trått*.

Trå·vär, n. väder som väger mellan klart och mulet. Vg.

Trägal, adj. trägen. Vb.

Trägas el. *tregas* (ipf. *.ä*), v. d. eftersträfva, ifrigt arbeta för att få något undangjordt, färdigt. Vb.

Trägnas, v. d. 1 högligen längta efter, trängta. Sm. *Trägnas* (ipf. *-ä*). Vb.

Trä-sinnt, adj. trägen. Vl.

Trätten, adj. envis, efterhängsen. Sm. Deraf *en-träten*, s. *en-trå*. Fsv. *thrætten* el. *thræten*, enträgen. S.S. 1, 103. Cod. A. 49, f. 163 v. TRÅ 2 (def. *-ä*), n. issörja; till hälften upptinad

is, som vårtiden drifver i vattnet i en elf. Vb.(Nordmaling).

TRÅ 3, s. *tra*.

TRÅ, *tråa*, *tråd*, s. *tråda*.

TRÅ, *trå-kitta*, s. *kätte*.

TRÅD, m. (såsom i riksspr.) tråd. Uttalas vanlfgen *trå*, stundom *tra*. (Ö.Cal. i Nb.). Fsv. *þraþer*, m. tråd. GL.; *thradher*. Gl. Ordspr. 1015. S.F.S. 4, 708. Med. Bib. 1, 365; fn. *þrádr*; fe. *þræd*; d. *tråd*; nht. *draht*. Deraf i munarterna: Gre-tråd, s. *grejd*.

Lin·trå(d)-hamsing, m. (oordentligt hoplagd) härfva lintråd. S.Sk.

Sólv-tråd, s. *sólv* 1.

Sladder-tråd, m. telegraftråd. Sveal. *Snakke-tråd*, m. Sk.

Trå(d)-fallin, adj. mycket sliten; om trådarne i en väfnad, i synnerhet linnetyg. Fl.(Nl.).

Tråd-slå, v. a. lina, snora; timmermansuttryck. Bl. Jfr *lin-slå*, under *sla*.

Tråd-spegel, m. en spegel, liknande de mycket gamla speglar, hvilka man någon gång får se. I dess innersta rum sitter i st. f. glas ett försilfradt papper. Runa, 1849, s. 79.

Tråssla, v. a. 1 tråckla, ofördoradt hopfästa med tråd. Sm.

Trä (ipf. *trädde*), v. a. 1) eg. träda, införa en synål på en tråd; 2) *trä i väv* == ”smögjä i skafft å ski”; 3) ”trä på sej handska”, taga handskarna på sig. Sdm. *Trä* (ipf. *trädd*), 1) träda. ”Trä trån i nåla”; 2) insätta, insticka. ”Trä tappen ti hålä. Trä hóvu göning döra”. Vb. Fn. *þræþa*, träda (på en synål).

TRÅDA. v. a. 1) trampa. ”Tråda rókken”, spinna. ”Tråda hjula”, drifva hjulet genom trampning. ”Tråda ler”, trampa till lerbruk. Vb. ”Hison lädon je hålt tråda”, (höet i) denna ladan är hårdt trampadt. Fl.(Öb.): 2) gå och trampa; 3) trampa till väg i djup snö att häst, som kommer efter, må nå bottnen och draga fram lasset. ”Tråda väg”. *Trada* el. *tråa* (ipf. o. sup. *trådd*), trampa. Vb. *Trođå* (ipf. *trođäđ*, sup. *tråđđ*). a) trampa; b) knåda. Dl. *Trå* {*trådde*, *trått*), v. a. trampa. ”Trå der! trå på marken!” Sm.,ög.,vg. ”Trå spilltvagnen. Du trår på mia liktorna”. Ög. *Träda* (pr. *trädur*, pl. *träde*, ipf. *trad*, pl. *trudu*, sup. *trudi*), träda, tråda. G. *Tröva*, trampa. Vg.(Mark),sk.(N.Åsbo). ”Trö en dans”, tråda en dans. Sk.(Ing.). *Traa*, v. a. 1 genom trampning, körning eller ridning bana en väg öfver is eller genom snö. Sk.,hl. *Traa*, *tröa*, id. ”Vägen ä inte traad”. Bl. *Tröa* el. *trö*, id. Vg.(Vartofta,Mark). Fsv. *troþa* (ipf. *troþ*, *trodh* el. *tradh*. sup. *trudhit*), v. a. trampa, tråda. Legend, s. 44. Alex. 19. Fr. af N. 338. Gl. Ordspr. 262; fn. *tróda* (ipf. *tróđ* el. *trađ*, sup. *trodit* el. *tradt*; gl. d. *traade* (Bibeln 1550); n. *trå*; fht. *tretan*, *dretan*; nht. *treten*; ns., holl. *treden*; fe. *tredan;* e. *tread*; d. *træde*; moes. *trudan*, id.; lit. *triti*, gå; mlt. *trotare*; it. *trottare*; frans, *trotter*; sp.,pg. *trotar*; gael. *trot*; bret. *trota* el. *trotal*, springa. För fht. har Grimm (gesch. d. d. spr. 848) antagit ett *trudan*, ipf. *trad*, pl. *trôdum*, calcare. O-traad, adj. obanad; om snöväg. Bl.

Trad, m. 1) genom trampning eller körning banad väg på is eller snö. Sk.,hl.,bl.,g. *Trö*, m. id. Vg.(Vartofta),hl.(Värö),sk.(Ing.); 2) spår. ”Gå i tra'n”. Sk. Fn. *tröđ*, f. trampad väg; d. *tråd,* a) gång, trädande; b) fotspår; c) banad väg (Moth); fe. *trôd*, f. gång; *trôd*, n. gång, spår; e. dial. *trod*, spår; ns. *trade*, id. (B. W. B. 5, 94).

Trada, f. trampa: 1) på en spinnrock. Nk.; 2) i en väfstol. Sdm. *Trođur*, f. pl. Dl.(Garberg i Elfd.); *trudur*, f. pl. Fl.(Nl. kring Lovisastad); *tradur*, f. pl. Sdm.; *tråor*, f. pl. Kl.; *truda*, f. G.; *tröda*. f. id. Vg. *Tråa*, f. trampa på en spinnrock eller väfstol. Vg.,sm.,bl.; *trå*, *tru*, f. Ög.; *tròe*, f. Hs.(Dd.); *fot-trö*, f. Sk.(Tryde i Ing.). N. *trå*, *trøa*, f.; fsv. *fotatrudh*, *fohetrudh*, pall. S.F.S. 4, 542. Jfr *tråd*, n.

Traj, n. 1) trampning. Sm.; 2) tätt trampmed små steg. *Har-traj*. Ög. *Tragel*, *hartragel*, m. id. Sdm.; 3) skyndsamt gående med korta steg fram och tillbaka i en krets. Vg.

Traja, v. n. l 1) göra spår efter sig; om djur. ”Djuren ha trajat”; 2) göra en väg, der man ej bör. ”Här ä trajadt. Gå inte å traja i säa!” Sm.,ög.; 3) med möda gå, traska; särdeles i dy och väta; 4) gå fram och tillbaka. Vg.

Trask (*trassk*), n. 1) tung och matt gång. Ög.; 2) smuts på vägar och gator efter regn. Vb.,dl.(Elfd.).

Traska, v. n. 1 1) gå med möda och långsamt, synnerligen i dåligt väglag. Allm.; 2) *traska ner*, trampa ner. ”Gå inte å traska ner säa!” Sdm. Jfr fn. *trađka*, v. a. trampa; d. *traske*; swz. *trätschen*, a) stampa; b) gå långsamt och trögt. (Stalder 1, 299); e. dial. *trash*.

Trasker, m. försvagad person; en som går långsamt såsom en gammal gubbe. *Gubbatrasker*, m. Allm. Jfr *pójka-trasker*, sid. 493.

Traskig, adj. som går tungt och matt. Ög.

Traskut, adj. n. smutsigt; om vägar. Dl.(Elfd.).

Trussa, v. n. 1 traska, vada i snö eller vatten. Hs.(Tuna). *Tussa*, Hs.(Färila); *tjaska*, id. Hs.(Ljusdal); deraf *tussut*, adj. dålig; om före eller väglag, som är klent derföre att snön är illa tillkörd. Hs.

Tråd, m. fot. I det allmänna talesättet: *lätt på tråden*, lätt på foten; lättfotad, lättsinnig; som man lätt kan locka med sig. ”Ja ä int så lätt på tråen heller”, säges ofta af qvinnor. Allm. Jfr bret. *troad* el. *troat* (enstafvigt), m. fot; cornw. *truit*, id.

Tråd, n. 1) steg. *Fot-trå(d)*, n. a) foteteg på en vagn. Sm.,hl.; b) trampa på en spinnrock eller svarfstol. Vh.,sm. *Trå* el. *trô*, n. id. ; deraf *fot-trô* el. *fota-trô*, n. id. ”Vära ett fota-trô åt någon", ovärdigt behandlas, förtrampas. Vg.; 2) fotsteg efter menniskor och djur; deraf *hara-*, *hund-*, *häst-*, *ko-tråd*, n. Vb. Fn. *trođ*, n. trampning.

Trå-fall el. *trö-fall*, n. den ränna i fähuset bakom boskapen, der spillningen faller. Hs.(Db.).

Tråka 1) v. a. a) klämma åt, hoptrycka. Bl.,ög. *Tråkka*, id. Bl.; b) coire. Ög.(Ydre). Jfr fn. *trađka*, trampa; 2) v. n. gå långsamt och med möda; med besvär sträfva mot något. Allm.

Trå-lav, n. trampa på en spinnrock. S.Sk. *Fod-spår*, n. id. Sk.(Ox.).

Tråve-tórv, s. *tórv*.

Träda (el. *träa*), f. sädesåker i allmänhet (ej blott den som ligger i träde). ”Råg-trädan, korn-trädan”. Kl. *Träđa*, f. träda. Dl. *Blind-träda*, f. trädesgärde, som ej betas under soramaren. Sm.

Träda (el. *träa*), v. a. 2 1) eg. (såsom i riksspr.) köra en åker, som legat i träde; 2) första gången uppköra en åker, till vintersäde. Sdm.(Ö.Rek.); 3) *träda sig*, v. r. a) ligga i träde, ej bära frukt; om buskar och träd, som andra året ej bära frukt. Fruktträd anses ”träa” sig hvartannat år. Vg.; b) gå gåll; om kor. *Träđ si´*. ”Kyri träðär si i år”, kon går gåll i år. Dl.(Mora). Fsv. *þræþa*, v. a. plöja (om hösten). L.L. '

Trädes·stókk, m. årder, hvarmed åkern första gången uppköres till vintersäde. Sveal.

Träd·lök (eg. *trädes-lök*), m. Thlaspi arvense. Jtl. (enl. Linné). Namnet är ett bland de många exemplen på huru namnet *lök* öfverföres på växter med löklukt.

Träd-säd, f. säd, vanligen af blandadt korn och hafre, som sås efter trädet på tunnt gödslad jord. Dl. (Häradsfjerdingen i Leksand).

Träs-by**L**, m. regnskur att befordra trädningen. Ög.

Träs·must, m. så mycket regn att man kan *träda* (upplöja åkern om våren). Ul.

U-traa el. *u-träja*, f. svårt väglag, då mycken snö fallit och innan vägen blifvit *traad*. Hl. *Utrya*, f. id. ”Dä ä utrya, man kan inte kómma fram”. Sk.(Ing.).

TRÅD-FALLIN, *tråd-slå*, s. *tråd*.

TRÅ-FALL, *tråka*, s. *tråda*.

TRÅ-FÄNGT, *trå-gången*, s. *trå* 1.

TRÅG, s. *trioga*.

TRÅ-KITTA, s. *kätte*.

TRÅKK, adj. 1) trög, lat (i brist på vilja, men ej förmåga). Götal.; 2) högmodig, stursk. Bl. D. d. *tråg*, *tråk*, trög, lat. Jfr *trög*, *trega*.

TRÅMA, v. a. 1 trampa; trycka, klämma. Fl.(Nl.). Jfr fn. *þramma* v. n. gå med tunga och långsamma steg, traska.

TRÅNA, s. *trana*.

TRÅNG, *trång-bodd*, s. *tringa*.

TRÅPP (ipf. o. sup. *-ä*), v. a. 1) stoppa, packa i hop, packa in, hoptränga hvad möjligen kan rymmas. "Ji tråppä dit hä sóm römdes i säkkom"; 2) stoppa in, trycka in en tapp eller kork. Vb. Fn. *troppa*, stöta; skr. *trup*, id. Tråpp m. stopp, kork, tapp. Vb.

TRÅ-REGN, s. *trå* 1.

TRÅS, n. coll. 1) gammalt odugligt gärdsle; ruttet gärdsle af en nerrifven gärdesgård. Dls.,vg.,ög.,sm.; 2) en hop stickor, spån o. d.; lappri. Vg.; 3) oduglig menniska. "Du ä ett trås". Sm. *Trös*, n. ris och buskar som brännas vid odling. Bl. Fn. *tros*, n. onyttigt affall, skräp (af qvistar); n. *tros,* affallna qvistar i skogen; d. d. *trods*, risbränsle; e. *trash*, afskrap, skräp.

Trås-böLa, f. en börda af gammal, halfrutten ved. Vl.

Tråssolt, adj. rankig, ricklig; om bord, stolar o. d. Dls.

Trås-välta, f. kullfallet, gammalt träd. Sm.(Värend). TRÅSK, s. *tóssa*

TRÅSKE-TRÄ, s. *tórske*.

TRÅSKULLE, s. *tryska*.

TRÅSNAST, s. *trå* 1.

TRÅSS, m. skämt, gyckel. Vb. Tråss (ipf. *-ä*), v. n. skämta, gyckla; söka reta. "Han tråssä vä mäg", han skämtade med mig. "Var inte sä tykkmykken, ji bara tråss vä däg. Han sa att'n skull kast ut mäg göning döra, men han tråssä bara vä mäg". Vb.,nb. Jfr *tröj* 1.

Tråss-mål, n. skämt, gyckel. "Göra på tråssmål". Vb.(Nordmaling). TRÅSS-KOPP, m. mussla. *Tråss·kópp-stenen*, m. def. är en liten sten, som någon gång skall påträffas i musslor ooh säges besitta den förunderliga egenskapen att göra den person,hvilken bär honom på sig, fri för all skada af kulor och lod. Fl.(Öb.).

TRÅSSLA, s. *tråd*.

TRÅSSA, s. *trösta*.

TRÅT, s. *tryta*.

TRÅ-TÅLIG, *trå·talighet*, *trått*, s. *trå* 1.

TRÅTNA, s. *trutna*.

TRÅ-TYG, *-vale*, *-vele*, s. *tra*.

TRÄ 1, n. träd. *Trai*. Dl.; *traj*, N.Sk.; *tri*, Nb.(Råneå,Nysätra,Cal.). Fsv. *træ*. VGL,UL,ÖGL. Alex. 5873.; *tre*, n, träd. VGL.; fn. *trè*; fe. *treóv*, *treó*; n. *tre*; d. *træ*; e. *tree*; moes. *triu*; gr. **δρύς**; skr. *dru*, m. *druta*, n. Bast-trä, n. lind: Tilia europæa. Fl.(Nl.). E. dial. *bast-tree*, id. (Prior, Popular names of British plants, sid. 15).

Bläjda-trä, n. kärnved af fur, passande till *bläjdar* (viggar). Vg.

Bo-trä, *bos-trä* el. *vård-trä*, n. gammalt, vanligen ensamt och nära boningshusen stående träd (lind, ask, alm eller tall), som hålles i stor helgd, emedan det tros vara tillhåll för gårdens vättar och skydsandar och icke kunna nedhuggas utan att bringa sjukdom och förderf öfver dem, hvilka skulle våga ett sådant tilltag. Man har vid sådana träd bedit och offrat, särdeles på thorsdagsqvällarne och före stora högtider för att dymedelst afvärja sjukdom, olyckor och ohell på menniskor och boskap. Offren ha gemenligen varit mjölk eller öl, som gjutits öfver trädets rötter. Ännu i dag bibehållas på en och annan aflägse gård dessa forntida bruk. Flera småländska slägter hafva tagit sig tillnamn efter sin fädernegårds och fäderneslägts heliga vårdträd, t. ex. Almén, Linnæus, Lindelius, Tiliander. Svea-,Götal. *Gåls-trä*, n. Vb. Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 357. J. Grimm, deutsche mythologie, s. 476.

Bro-trä, n. farved på bro. Vb.

Brunnels-trä, n. fogelkörsbärsträd: Prunus avium. G.

Bördä-tré, s. *bära*.

Elna-trä, s. *ula-rönn*.

Fä-trä, n. skuggträd, qvarlemnadt att gifva skugga åt kreaturen på eljest trädlösa, soliga fält och ängar. Ög.

Geta·barka·trä, n. Rhamnus catharticus. G. Gl. sv. (Frankenias) *getappel*. Jfr *väre-torn, valbjörk.*

Gul-barka·trä, n. Rhamnus frangula. G. Brak-ved, m. Sveal.; brågon, n. Bhl. Jfr tröske.

Harve-trä, n. haspel. Vg.(Kinnevad). Jfr sid. 246 b.

Hjerta-trä, n. det trä, som står midt uti en kolmila. Sm.

Häkke-trä, n. sparrträ i krøppsåsstugor. Krunn-stång, f. Vg.(Rackeby s:n).

Jord-trä, n. nedersta syllen närmast jorden i ett hus. Sm.

Kjel-trä el. kjälll trä, n. (eg. kärl-trä), vindställning i köksspis, hvarpå kokgrytor hänga öfver elden. Vb.,nb.

Krikon·trä, n. Prunus instititia. Sm. Gl. sv. (Frankenius) krikonträ.

Kvalke-bärs·trä el. kalkona-trä, n. olvonbuske: Viburnum opulus. G. Af kvalkä, kålkä si, qvälja, svälja något att man qväfves. Jfr olvon.

Milla·trä, s. millum.

Näse-trä, s. nasä.

Penna-trä, n. kärnved af fur, passande till skopinnar. Vg.

Såre trä, n. ett af ask konstigt arbetadt stycke eller spån. Man har stor tillit till dess undergörande kraft att stilla blod o. d. Det får ej falla till jord eller komma vid metaller, emedan det då förlorar sin kraft; den lidande håller det i händerna eller bär det på kroppen att träet må jämnt vara varmt. Runa 1849, s. 16.

Tre-bul, m. trädstam. G. Fsv. træsbol, id. Cod. A. 27, f. 180.

Tre-släp,? grof släde att derpå framsläpa stora stenar. G.

Tre-vast, s. vast.

Trä-aksla·vagn, s. vagn.

Trä-ale, n. coll. smärre-träd. Hl. Träalle, n. Sk.(Hjernarp i Bjäre h.).

Trä·besmare, n. besman af trä. Vg. Fsv. bismari, besman.

Trä-bonne (pl. -nar), m. toffel med träbotten. Sk.

Trä-bóttna·stövlar, m. pl. stöflar med träbottnar. Sm.

Trä-bulle, m. träskål, ett mindre träfat. Nk. Trä-bakk, m. Sdm. Jfr bolle, bulle.

Trä-bänk, m. enkel bänk af bräder att ligga uti. Sm.

Trä·hälar, m. pl. afsågade och kokade trillor af björk, hvilka nyttjas såsom klackar på skor. Sm.

Trä-knarr,m. spillkråka: Pious Martius. Af det knarrande ljudet på murkna träd. Sdm. N. treknarr.

Trä-knäpp, n. trähalsband, hvarmed boskap bindes i fähuset. Sk.(Ing.).

Trä-kutts, s. kåta 2.

Trä-påse, m. liten träkagge, som rymmer en kanna. Nora bergsl.

Trä-ros, f. välluktande törnros i trädgård. Sm.,ög.

Trä·rännare, m. nötväcka: Sitta europæa. S.Nk.

Trä-skervan, f. def. ett slags barnsjukdom, som tros föranledas deraf att modern under hafvande tillståndet råkat ut eller råkat för vid ett bos-träd, och förmenas sjukdomen blifva botad, om man på thorsdagsmorgonen innan sol går upp förer barnet naket genom klovan af ett lefvande träd. Sm.(Värend).

Träsko-mann, m. karl, som förfärdigar träskor. Sk. D. træskomand.

Trä-sluger, trä-slög, s. slög.

Trä·svala, f. svart och hvit flugsnappare: Muscicapa atricapilla, L. Ög.

Trä-vara, f. växande skog. "Der väkser go(d) trävara". Sk.(Villands h.).

Trä-vevla, f. murgröna: Hedera Helix. Sdm. Vevla är benämningen på de flesta slingerväxter. Gl. sv. (Bromel) trävevla, gundelref. Jfr rind, ve(d)ben.

TRÄ 2, s. tråd.

TRÄA, träda, trädes-stókk, träd-lök, träd-säd, s. *tråda*.

TRÄGAL, *trägas*, *trägnas*, s. *trå* 1.

TRÄGG (pl *-är),* m. kafle, flätad af vidjor (att dermed binda boskap i bås). Dl.(Elfd.).'Äl-trägg, f. fothilla (på hästar). Dl.(Elfd.,Våmh.). TRÄGGJAN, f. örtslägtet Sparganium. Ul. m. fl. Växten kallas *träggjan* (=tre-eggan) med anledning af de trekantiga bladen. Den afdelning af Sparganium, som har platta blad, kallas *flota-gräs*, n. Götal.

TRÄGJA, s. *trega*.

TEÄHAKKELSE·KAKOR, s. *teragelse*.

TRÄ-HÄLAR, *-knarr*, *-knäpp*, *-kutts*, s. *trä* 1.

TRÄJIR, s. *entrå*, *trå* 1.

TRÄJPI, s. *treput*.

TRÄKK, m. (såsom i riksspr.) stercus. Fsv. *thrækker*, m. Birg. Up. 2, 259; in. *þrekkr*; nht. *dreck*. Deraf *barn-träkk*, m. Galium verum. Sm.,ög.

TRÄKKA, v. a. o. n. 2 1) draga. "Dä träkker in". Vg.,sk.; 2) putsa en vägg med murbruk. Sk. Nht. *trecken*. Träkk-bräde, n. ett litet, i kanterna afrundadt bräde,, som murare bruka då de putsa väggarne på hus. Sk.

Träkkning, f. putsning af ler eller kalk på en vägg. Deraf *grov-träkkning*. Sk. TRÄL (pl. *-ar*), m. 1) (såsom i riksspr.) slaf; 2) fig. en hård knöl i handen af starkt arbete. Hs.,vm.,sdm.,nk.,vg.,dls.; 3) splint, redskap på en vagn, som håller *lea·banken* mellan häcken och vagnen. Vg.(Kåkinds h.). Fsv. *þræll* el. *þræl*, m. träl. VGL.; fn. *þræll*; fe. *þræl*; gael. *trail*, id.; d., n. *træl*, m. a) träl; b) hård knöl i handen af starkt arbete. Anm. Denna sista betydelsen är egentl, ej samma ord som *träl*, slaf, utan härledes af det deraf bildade verbet *träla*. Herre-gårds-träl, s. sid. 246.

Träla, v. n. 1 arbeta som en träl, arbeta strängt, mödosamt. Allm. N. *træla*; d. *trælle*, id. ; fn. *þræla*.

Trälaktig, adj. lågsinnad, lågtänkt. Sm.(Värend).

Träla-móssa el. *träl-móssa*, f. Hypna och andra mossor, växande på mager jord, der ej gräs växer utan blott mossor. Svea-,Götal.

Träl-bärja, v. a. slå någon brun och blå. Sm. Fd. *trælbærje* (Mlb., Dansk Gloss. s. 210).

Träle-bo. *Trälebo-näs*, namn på tvenne gårdar i Elmeboda socken. Konga härad i Sm..

Träl-gå, v. n. envist hänga efter någon med tiggande och böner. Sm.(Värend).

Träliger, adj. efterhängsen, envis, besvärlig. Nk. TRÄNGA, *tränge-ny*, s. *tringa*.

TRÄNJER, *tränjor*, *träno-lägg*, *tränter*, s. *trana* 1.

TRÄNSA, v. a. 1 sy en träns (söm vid knapphål). Sm. Ns. *trense*, träns.

TRÄNT, adv. omtrent, vid pass. Sm. *Um en tränt*, id. G. D. d. *poo en trant*, id. Jfr ns. *trant*, gång, steg.

TRÄ-PÅSE, *trä-ros*, *träsko-gjord*, *träsko-mann*, *trä-slög*, s. *trä* 1.

TRÄSA, v. n. slita ondt, tråka. Åland.

TRÄS-BYL, *träs-must*, s. *tråda*.

TRÄ-SKATA, s. *skate* 1.

TRÄSSLAR, m. pl. tränsar, tressar. G. Frans. *tresse*.

TRÄSSLAR, *träslig*, s. *trase*.

TRÄSSLIN, adj. otreflig att vara tillsammans med; försmädlig. Hs.(Db.). *Trösslig*, id. Hj.

TRÄSTA, s. *trösta*.

TRÄ-SVALA, *trä-vevla*, s. *trä* 1.

TRÄTT, s. *tröjtt*, *tryta*.

TRÄTTEN, s. *trå* 1.

TRÄV, n. läktare. Bhl. N. *træv*, id. Jfr fn. *þref*, *þræf*.

TRÄVARLIG, adj. som går eller gör tvertemot. *Motal*, id. Vl.

TRÄ-VRIL, s. *vril*.

TRÖ 1, n. ett mått, mest om säd, utgörande en sjettedels tunna. Förekommer numera sällan annorledes än vid omförmälande af äldre beräkningar såsom presterskapets löneöfverenskommelser. Dl.(Leksand). *Trög*, n. 1/36 mantal, Herjedalen, i hvilket landskap räknas på ett gårdemantal 76 trög; deraf *trög-skatt*, m. Fsv. *trö*, skäppa. VML. Jfr Falkman, Ort. und. s. 121.

TRÖ 2, s. *tröj* 1.

TRÖ, *trö-fall*, s. *tråda*.

TRÖFFT, s. *tratt*.

TRÖG, adj. (såsom i riksspr.). *Treug*, *traug*, trög. Vb. Fn. *tregr*, a) ovillig, trög; b) svår att förmå till något; fht. *trâgi*, trög; nht. *träge*; holl. *traag*, id. Jfr *trega*. Traug-fä**L**u el. *treug-fä**l**u*, adj. som färdas långsamt. Vb.

Traug-fårhdt, adv. trögfaret; om väg på hvilken är svårt att färdas. "Ha jär traug-fårhdt ätt väjom på dyngdröga", det går tungt att färdas på den gödselbetäckta (vinter) vägen. Vb.

Traug-kjö**L**, adj. 1) trögkörd, lat; om häst; 2) fig. om en menniska, som är lat och måste pådrifvas till arbete. Vb.

Traug-laupen el. *trög-laupen*, adj. 1) lat att springa; om häst; 2) som ej löper väl; från hvilken näfvern ej vill lossna; om björk. Vb.

Traug-smält, adj. hårdsmält. Vb.

Traug-vist, adj. som ogerna går dit han anvisas. Vb.

Traug-vo**L**än el. *treug-vo**l**än*, adj. fallen för tröghet. *Traug-sinnt*m, id. Vb.

Trög-vuren, s. *vuren*.

Trög-föing, m. trög menniska, trögt fä. Bhl. TRÖGGA, s. *trygga*.

TRÖGLA 1, v. n. 1 krångla, söka undanflygter, icke stå vid ord och aftal. Sk.,hl. Jfr *tryglä*. Trögel, n. 1) besvär, svårighet. "Dä ä sådannt trögel för vann i år". Sk.(Ox.,Ing.); 2) bedrägeri. Sk.(Lugg.).

Tröglare, m. krånglare; bedragare. Sk.,hl. TRÖGLA 2, s. *tryglä*.

TRÖG-LAUPEN, *trög-vuren*, s. *trög*.

TRÖGOR, s. *trioga*.

TRÖID, s. *try* 2.

TRÖJ 1 (ipf. *-ä*), v. n. roa sig. *Trö* (ipf. *trödd*, sup. *trött*), id. Jtl.,hj. N. *trøye*, roa; *trøye seg*, *trø se*, roa sig; fn. *þræya* (*práða práð*), tempus cum desiderio transigere. Egils. s. 919. Tryta (ipf. *trytt*, sup. *trytte*), v. n. förnöta tiden, leka, roa sig. Hs.(Ljusdal m. fl.). *Tröte*, v. n. roa sig, i synnerhet dansa. Hj.

Trö, n. förnöjelse, vederqvickelae. rolighet. lek; tidsfördrif. Mp. *Tröt*, n. id. Hj. *Tryt*, n. id. "Har du tókket tryt för dej?" Hs. (Bj.,Ljusdal). N. *trøyskap*, *trøysamhet*, *trøyheit*.

Trösam el. *tröjsam*, adj. rolig, behaglig. treflig; om personer, som lätt framkomma med passande förslag att roa. Jtl.,hj.,mp.,hs.; deraf *o-trösamt*. N. *trøysam*, *trøsam*. TRÖJ 2, s. *trygg*.TRÖJA, f. 1) (såsom i riksspr.). *Treja*, f. rock Hs.(Db.).; 2) tvärstycket på en räfsa, hvari pinnarne sitta. G.; 3) huden på kreatur. Kl. Fn. *treya*, f. tröja; med. lat, *troga*. Baddar-tröja, f. en qvinnokofta i hvardagslag. Nk.(Norbergs s:n).

Bunn-tröja, s. *binda*.

Gvit-treja, f. hvit rock (utan krage). Hs.(Db.).

Måge-troja, s. *mök* 1.

Tröje-taske, f. ficka i en tröja. S.Sk.

Udan-tröja, f. högtidströja (hos bondqvinnor). Sk.(Ing.,Gärds h.). TRÖJTT, *tröntän*, s. *tryta*.

TRÖNU, s. *trana* 1.

TRÖS, s. *trås*.

TRÖSA, v. n. gå med groft slaskigt arbete för jemnan. ”En får tröse från móren till kväll”. Sk. Jfr *träsa*.

TRÖSALE, s. *tróll*.

TRÖSAM, s. *tröj* 1.

TRÖSK, s. *trioska*.

TRÖSKE, *tröske-buske*, *tröske-bär*, *tröste-trä*, s. *tórske* 1.

TRÖSKULL, s. *tryska*.

TRÖSLA, *tröslare*, s. *drösa*.

TRÖSTA, s. *tro*.

TRÖT, s. *tryta* 1.

TSVINT, m. Fringilla montifringilla. Vb.

TU el. *thu*, pron. pers. du. Fl.(Öb.,Nl.). '*Et*, id.; föraktligt säges *täg*. Fl.(Öb.) *To* el. *do*, du. Nb.(Cal.) ”Vill tu inte hjelp ópp me”? Sk.(Göinge). *Te*, du; vid frågor och tilltal. ”Böres te”? bör du? ”Väjs te”? vet du? ”Vestes te”? visste du? ”Kanns te”? kan du? ”Hva sas te”? hvad sade du? Gas te me”? gaf du mig? ”Dittes te”? faller du? Datts te? föll du? Hl. *Tig*, dig, dat. och accus. Sm.(Vestbo). *Teg*, id. Fl.(Öb.). *Te*, dig, accus. ”Ja gar ett te”, jag går efter dig. Fl.(Nl.). I andra munarter *dek*, *däg*. Fsv., fn., fe. moes. *þu*, du; lt., lit., lett., ir. *tu*; sl.,

pol., bohm. *ty*; gr. **σύ**; dor. **τύ**; osset, *dü*; fht. *dû*; e. *thou*; zend. *tûm*; skr. *tvam*.

TUBBER, m. 1) tubbare; 2) en som låter sig tubbas. Sm. Af fsv. *tubba*, v. a. tubba. Med. Bib. 2, 289; ns. *tobben*, v. a. draga, rycka.

TUDDUG, adj. 1) tofvig, purrig; säges om kattor eller andra djur, då deras hår handteras så att det kommer i oordning och tuddas.; 2) talesätt; "den ä inte så tuddug", rätt bra. A. "Du ska få pengar åv mej i måra". B. "Dä va inte så tuddut dä". Sdm. Af sv. *tudda*, v. a. conglomerare, intricare. Jfr ns. *tudern*, v. a. "die fäden verwirren". (Richey, 316).

TUDE-HORN, s. *tiota*.

TUFS (*tuffs*), m. oredig lock. Götal. Tuffsa te, v. a. 1 1) sätta håret och kläderna i oordning, göra tofsig; 2) slå sakta. Svea-,Götal.

Tuffsi, *te·tuffseter*, adj. ostädad. Ög., m. fl. N. *tufsen*, "noppet, opreven, ujævn". Aasen, 539.

Tuffsning, f. lindrigt slag. Sveal. TUFT, s. *tófta*.

TUGGA 1 (pr. *tägg*, l. *täggum*,ipf. *tagg* eller *togg*,pl. *tuggum*, sup. *tuggiđ*. p.p. *tuggjin*), v. a. o. n. 1) tugga. Dl.(Elfd.) I Mora svag böjning. "Tuggä i jässt", idissla. Dl.(Rättvik). *Tugga* (ipf. *tögg*, sup. *tugget*), tugga. Vg.(Vad»bo); 2) dia. Dl.; 3) talesätt; *tugga glims*, hafva intet att äta. Svag böjn. Sdm. Fsv. *tugga* (sv. böjn.), v. a. tugga. Birg. Up. 6: 29; *tyuggende*, tuggande. VGL. s. XIV, hvilken form förutsätter en infinitivus *tiugga*; fn. *tyggja* (*tögg*, *tuggit*); n. *tyggja* (*togg*, *toggjë*). Tugga 2, f. 1) (såsom i richsspr.); 2) fig. trut. "Håll tuggan på dej! Få (el. ge) ett slag på tuggan". Svea-,Götal.; 3) taleaätt: *äta tuggor*, eftersäga hvad andra sagt; föraktligt. Sm. Fn. *tugga*, f. mansum.

Tugg-kwåĐa, f.tuggkåda. Ö.Dl. S. *kwåda*.

Tugg-tand (pl. -*tänder*), f. oxeltand. Vm.(Norbergs s:n).

Tuggu·kwådd, s. *kudd*.

Tväggel, n. skum, som rinner ur munnen på en häst då han tuggar straxt efter det han druckit. Bl.(Östra h.).

Tväggla, v. n. 1 säges om hästar då de under drickandet emellanåt pusta och tugga. Bl.(Östra h.).

Täusk (ipf. -*a*), v. n. äta långsamt; om kreatur. Fl.(Öb.). TUGGLTGER, adj. som har tofvigt hår. S.Nk.

TUGSEN, s. *tiga*.

TUGU, num. card. tjugo. G.(F.) *Tiäugu*. G. Fsv. *tiughu*. VGL.; *tiughi*, *tyghu*. Jfr *tjuvi*.

TUGU, *tugu-trä*, *tög*, *töv-navle*, s. *tjuga* 1.

TUK, *tukku*, *tukä*, s. *tåka* 2.

TUKKSEN, s. *tiga*.

TUKK-FALLEN, adj. mager i ansigtet; af sjukligt utseende. G.

TU-KÄLVA eller *två-kälva,* f. ko som kalfvat två gånger)(*en-kälva*- Sm.

TU**L**, s. *tula* 2.

TULA 1, v. n. 1 jämra sig. "Han gikk å tulade å gret". Ög.(östra Kind). *Turla*, jämra sig, gråta, skrika. Sm. Ns. *tulen*, skria. "Hulen un tulen", tjuta och skria. (Ziegler, Id. Ditm.); nfris. *thülin*, klagande gråta.

TULA 2, v: a. o. n. 1 1) (i fornspr.) tåla, fördraga. *Tulä*, id. G.; 2) arbeta, anstränga sig; bära något tungt. "Han drar i skogen å tulär bränsle på en kälke". Sdm. *Tulä*, id. Jtl. *Tulja*, id. "Tulja å bära". Fl.(Ingo).¨ *Tylla*, v. n. arbeta, men ej hinna något med aitt arbete. Dl.(Elfd.,Våmh.),hj. *Tyla,* v. n. gå långsamt till väga med något. Åm. *Tyyl'*. 1) dröja; 2) åtnöja sig med litet, berga sig. "Han tylä sä fram över vintern vä den gruta han hadd", han halp sig fram öfver vintern med den smula han hade. Vb. Jfr fsv. *þula*, *þola*, tåla, fördraga; fn. *þola*; fht., fsax. *tholian*; fe. *þolian*; moes. *þulan*, fördraga, lida, utstå; lt. *tolerare*. Tu**L** 1, n. hårdt, strängt arbete. Jtl. Jfr fsv. *þul*, *þol*, n. tålamod. Kg. St. II. 4, 78.

Tu**L** 2, m. flitig karl. Jtl.

Tu**L**u, adj. tålig. Vb.,nb.(Cal.). *Tulun*, id. Dl. Deraf *hågg-tu**l**u*, adj. som tål vid hugg och slag. Motsats härtill är *härkjän* (*härtjän*), ömtålig, som tar illa vid sig vid minsta vidröring. Vb.

Tu**L**umo(d), n, tålamod. Vb. *Tulamu,* n. Sm. Fsv. *þolomoþa*, *þolughmoþa*, f. (Cod. Bur. s. 499, 521); *tholomodh*, *tholamodh*, n. (Birg. upp. II, 206,265; III, 38); *tholimodh*, a. (S.S. 1, 183); *thulumodh*, n. id. (Spec. virg. 8. 232); fn. *þolinmædi*, f.

Tu**L**umodi, *tu**l**umosam*, *tu**l**usam*, adj.tålmodig. Vb. Fsv. *þulinmoþugher*. Kg. St. II, 38; III, 39.

Tyllån, adj. som ej hinner något med sitt arbete. "Du ir så tyllån; äd bler int gärdt a de". Dl.(Våmh).

U-tulun, adj. otålig. Dl.(Våmh.).

TULAR, s. *tóllig*.

TU-LA-TRY·VÄR, s. *try* 1.

TULE, m. lustig sälle, ture. G. *Turling*, m. 1) liten ture; 2) litet barn. Sm. *Turgel*, m. liten gosse. Vg. D. d. *tulle*, ture; fn. *þulr*, m. berättare, pratare; *þula*, f. prat; fsv. (runspr). *þulir*, ett mannsnamn. Runurk. 603.

TULIGE, *tulians*, *tulie*, s. *tåglig*.

TULL 1, (pl. -*ar*), m. topp, spets: 1) topp på ett växande träd; den qvistiga ändan på ett träd. Norrl. *Tulle*, id. Dl.,hs. 2) topp på växande och ståndande säd. Åm.,hs.(Ljusdal,Tuna). *Tulle*, m. tallstrunt. Sm. Fn. *þollr*, m. påle, staf, raft. Gadd-tull, m. topp på ett kådigt träd. Vb.(Skellefte).

Grå-tulle, m. gran-topp. Dl.,hs.

Tjöru-tulle, m. den fornade toppen af en tall, hvaraf tjära kokas. Hs.(Ljusdal).

Tull-to, n. blånor som häcklas ur toppen af linet. Hs.(Db). Jfr. *to* 2.

Tylla, f. halfalns lång grantelning, hvaraf skurviskor (tvagor) göras. Hs.

Tåll-tulle, m. talltopp, toppen af en tall. Dl.,hs. TULL 2, m. kort sömn. "Ta de en tull te, du"! Vg.(Kåkinds h.).

TULL 3, s. *tulla* 1.

TULLA 1, v. n. 1) rulla, rulla utföre. Vb. *Tyla*, v. a. o. n. a) välta. "Tyla en stukk"; b) kullra, trilla omkull, falla omkull. "Krippen tylär ómkull". Dl.(Elfd.). *Töll*am id. Hj.(Hede). *Tulla i hop,* rulla tillsamman, t. ex. papper, tyger. Svea-,Götal. *Tylla i hop*. Fl.(Nl.); *tyyll* (ipf. -*ä*), id. Vb. *Tulla upp*, rulla upp, t. ex. en rulle. Vg. *Tylla in*, *tylla óm*, omlinda, vira in. Hs. 2) vagga. Åm. *Tull* (ipf. -*ä*), id. Vb. N. *tulla*, veckla, rulla samman; d. *tulle*; gael. *tulg*, id. Tulla 2, f. vagga. Mp.,åm.,vb. *Tull*, f. id. Vb.

Tulla 3, f. rulle, något som är hoprulladt (tyg, papper, näfver). Fl.,vg. *Tylla*, f. id. Fl.; *tullra*, f. id. Ög.,vg. Deraf *näver-tulla*, f. hoprulla näfver. Vg. *Nävert·tylla* f. hoprulladt näfver-

flöte på nät. Fl.(Nl.); *tållor*, f. pl. id. Fl.(Qvarkens öar). N. *tull*, m. något som är sammanrulladt; fin. *tullo*, rulle (af näfver eller papper).

Tullra 1. v. a. o. n. 1 1) rulla. Ul.; 2) rulla ned, trilla, kullra. Fl.(Nl), mp. *Tullrä*, Jtl.; *tullär* (ipf *tullrä*), id. "Han föll å tullrä utåt bakken". Vb. *Tullra kull*, id. Sdm.; 3) hoprulla. "Tullra ópp en rulle", rulla upp en rulle. Ul.,nk. ög.; 4) i. q. *våmma*. Nk. S. *vamb*. D. d. *tulre*, v. n. "om små børn, som pusle på gulvet". Mlb, D. L. 613. Anm. Ihre (gl. 2, 898) sammanställer *tullra*, ex alto decidere, med *tillra*, guttatim decidere.

Tullra 2, f. 1) hoprullad näfver, hoprulladt papper. Vg. ög.; 2) liten buske af en eller gran. *En-tullra*, *gran-tullra*. Sdm.

Tullt, m. 1) något hoprulladt: a) hoptrasslad hårsudd. "Håret ä i en tullt"; b) liten blåntull, som små gossar insticka i sina tallbössor. Sm.; 2) liten gosse, som börjat lära gå. Götal. *Tallt*, m. id. Sm. D. d. *tulle*, m. litet barn.

Tullta 1, f. litet flickbarn, som börjar gå eller nyss lärt gå. Svea-,Götal. *Tallta*, f. id. Vg.(Mark). D. d. *tulle*, litet barn på 2—3 år. Jfr. *stullta* 2.

Tullting, m. litet gossebarn, som nyss lärt gå eller börjar gå. Allm.

Tyll, f. kardad och tillrundad ull, färdig att spinnas. Vb. N. *tull*, m. ulltott.

Tyll (ipf. *-ä*), v. a. tillrunda kardad ull till spinning, göra tyllor. "Tyll kardad ull". Vb.

Tylle, n. litet bylte. Hs.(Db.).

TULLA 4, v. a. o. n. 1 sjunga. "Tulla en i sömn", sjunga en i sömn. "Tulla vall", blåsa i vallhorn; om vallhjon som drifver kreaturen till betet. Ög.,vg.*Tulla hem*, sångvis ropa på kreaturen för att drifva dem hem från betet. Vg. *Töla*, smått sjunga. Vl. *Tula*, v. n. 1) id.; 2)sjunga i skogen att det ger genljud. Kl. *Turla,* v. n. a) id.; b) i allmänhet sjunga, sjunga fint, i hög ton, som ett fruntimmer. Sm. N. *tulla*, spela eller sjunga till en dans. Jfr fn. *þylja* (ipf. obsoletum *þulu* [S. E. 1, 378], resonare facere. Egils, lex. 931); *þula*, f. gästabudsång, sång vid ofterhögtid. Fåre-tulla, s. *fåra*.

Tullta 1, v. n. 1 sjunga sakta. Vg.

Tulu, n. genljud. "Bråkka på fäet, så dä säjer tulu i skogen". Kl. TULLA 5, v. n. 1 hålla drickeslag, supa, rumla. Ög. *Tula*, id. Sdm. Holl. *tullen*, v. n. dricka, supa.

TULLA 6, v, a. 1) (såsom i riksspr.) taga tull af någon; 2) plundra, småstjäla. Allm.; 3) bedraga, göra orätt. "Du har vakkert tullat me". Sm.m *Tållä*. 1) eg. tulla; 2) då och då taga en klunk. S.G.

TULLE, s. *tull* 1, *tyril*.

TULLA PÅ, *tull-bir*, s. *tóllig*.

TULLERI, n. artilleri. *Tullerist*, m. artillerist. Götal.

TULLE·TRE, *tull-try*, *talle-try*, *tull-tri*, s. *try* 1.

TULLKA-GRÄS, s. *tólk*.

TULLPANE-HANE, m. påfogel. Kl.

TULLRA, *tullt*, *tullta*, *tullting*, s. *tulla* 1.

TULLTA, s. *tulla* 1 & 4.

TULLUT, s. *tóllig*.

TULTLE, v. a. ovårdsamt handtera; om barn, som hålla i knäna eller på armarna kattor, hvalpar o. d. utan att bry sig just om att de gå illa åt dessa djur. Jtl.

TULU, *tulumo(d),* tulumodi, *tulumosam*, *tulusam*, s. *tula* 4.

TULU, s. *tulla* 2.

TUMA, m. tumme. Fl. *Tómmas,*, m. Hs.(Bj.); *tamas*, *tómas*, m. id. Vg. Fsv. *þumi*; fe. *þuma*; ffris. *thuma*; fht. *dûmo*; mht. *dûme*; e. *thumb*; nht. *daumen*. Tammas-finger, n. tumme. *Tåmas-finger*, n., id. Vb. *Tummel·finger*, *tummel-tótt*, m. Hl.; *tumme-tótt*, *tumme-tutt*, m., id. Allm. Fsv. *þumulfinger*; fn. *þumalfingr*; d. *tommelfinger*.

Tri-tuma·kalle, namnet på en person (Karl), som hade 3 tummar. Fl.(Nl.).

Tuma-lit, m.tummeliten, gärdsmyg. Fl.(Öb.).

Tumma, v. a. 1 draga eller föra med tummen;utbreda med tummen. "Tumma ut smöret". Götal.

Tumma-ring, m. hylsa af binnsulläder, som skomakare stundom nyttja kring tummen då de sy. Bl.

Tumma-smörgås, f. smörgås, utbredd med tummen. *Tumma-gås*, f. id. Sm.

Tumme-tall, m. en tall, på hvars för öfrigt släta stam en vissnad gren finnes i ställning af en tumme. Ög.

Tumme-tótt, s. *finger*.

Tumm-grepe, m. den vinkelformiga böjningen mellan tummen och pekfingret. Sdm.

Tummling, m. 1) tumme. G. *Tummlingje*. Fl.(Nl. kring Lovisastad); *tommling*. Jtl.; *tommlonge*. Hj.; *timmling*, m. Dl.(Rättvik); 2) det tredje benet på en hötjuga. G. Fsv. *þumlinger*, m. tumme; fn. *þumlúngr*, m. tumme (på handske); n. *tumling*; nht. *daumling*; holl. *duimeling*. TUMBA, v. n. 1 vältra sig, tumla sig; om hästar, hundar m. m. Ul.,fl.(Åland). *Tumba ner*, bringa en uppbäddad säng i olag. Ul. Fn. *tumba*, tumla, störta omkull; e. *tumble*, vältra sig; frans. *tomber*, falla.

TUMM, s. *tom.*

TUMMA-RING, *-smörgas*, *tumme-tall*, *tummling*, s. *tuma*.

TUN, m. gärdesgård, stängsel. *Täun*, m. id. G. *Ton*, *tone*, m. gärdesgård, stängsel; inhägnad mark; instängd gård utom boningshusen. N.Bhl. m. fl.; deraf talesättet: "hålla i tone", hålla inom gränserna, hålla i styr. N.Bhl.; "hålla i tune", id. Hl.(Harplinge). *Tón*, m. gata, väg, omgifven af skidgårdar: deraf *Ager·tón*, *Rais-tón*, m. namn på tvenne sådana gator i Östnors by af Mora socken. Fsv. *tun* (i sing. neutr., men i pl. oftast f. i ortnamn), a) eg. gärdesgård; b) inhägnad plats. Hl.: deraf många svenska ortnamn, t. ex.*Tuna* (fsv. *Tunir*). Ul.,sdm.,kl.; *Altuna* (fsv. *Altunir*), *Estuna* (fsv. *Æsatunir*), *Östuna* (fsv. *Östunir*), *Erentuna* (fsv. *Ernatunir*), *Håtuna*, *Frötuna* (fsv. *Frötunir*), *Simtuna* (fsv. *Simbatunir*), *Närtuna* (fsv. *Nærtunir*), *Sollentuna* (fsv. *Solandatunir*), *Vallentuna* (fsv. *Valendatunir*), *Farentuna* (fsv. *Færingiatunir*, *Færingætunir*), *Skeptuna* (fsv. *Skieptunir* el. *Siæptunir*), *Sigtuna*, Ul.; *Thorstuna* (fsv. *Thorstunir*), *Dingtuna*. Vm.; *Tunaberg*, *Runtuna*, *Frustuna*, *Eskilstuna*, *Svintuna* (nu *Krokek*). Sdm.; *Snappertuna*. Fl.(Karis s:n); *Luntertun*, fordom en stad vid Rönneås utlopp i Skåne, hvarest ännu ett hemman heter *Luntertun*; fn. *tun*, n. a) inhägnadt jordstycke; b) gårdsplats; c) by; fe. *tun*, gärdesgård; inhägnad plats; gård; by; stad; fhr. *zun*, m. inhägnadt ställe; ns. *tun*. a) gärdesgård; b) inhägnadt ställe (Danneil, 229. B. W. B. 5, 128); holl. *tuin*, m. id.; n. *tun*, gård, bebygdt ställe; gårdsrum; gael. *dûn*, befästadt hus, kastell; ir. *dun*, stad; e. *town*, id, Brute-täun, m. gärdesgård af fällda träd med grenarne på. N.G.

Gen-täun, m. gärdesgård, som går rakt fram, ej är krokig. G.(F).

Läder-täun, m. gärdesgård bestående af små hela träd, som läggas på längden vågrätt omkring ett litet gärde. *Läd*, m. G.(F.).

Räise-täun, m. risgärdesgård. N.G.

Räkk-täun, m. gärdesgård af vågrätt och glest lagda stänger. G. Jfr *räkk*.

Ränne·täun, m. gles, dålig gärdesgård. N. G. S. *ränne* 1.

Spiller-täun, m. högt staket af träspjelor kring en humlegård eller trädgård. *Spil-tun*, *spel-täun*, m. id. G. *Spel·tunge*, m. stängsel kring en mindre hage. Bhl.(Oroust). Fn. *spelr*, m. spjelverk (Haldors.).

Stikkel-täun, m. vårdslöst uppsatt gärdesgård utan band. G.

Svin·ton, m. svinhage. Ul.

Tun-räng, f. gärdesgårdshörn. Kl. Jfr *räng*.

Tun-stö,, m. gärdsgårdsstör. G.

Tyna el. *täunä*, v. a. gärda, omgifva med gärde. G. Fe. *týnan*; ns. *tünen* (B. W. B. 5, 130); nht. *zäunen*; holl. *tuinen*, id. TUNG, adj. (såsom i riksspr.) tung. I munarterna ofta *tong*, adj. 1) id. Dl.,vb. *Tong* {*tongan*, *tongest*), id. Fl.(Öb.); 2) rådd. Dl.; 3)drägtig. "Koa ä tong å ska snart bära". Vg. Fsv. *þunger*, tung. SML.UL.; *thunger*, *tunger*, tung; hafvande. Alex. 285; fn. *þungr*. Jfr fe. *þingan* (*þang*, *þungon*, *þungen*), gravescere. Bak-tunger, s. *bak*.

Framm-tung, q. v.

Tóng-fä**L**u, adj. som går, färdas tungt och sakta. "Märra min jär tongfä**l**u". Vb. Gl. d. *tungfærdig* (Mlb., Dansk Gloss. s. 211).

Tong-fött, adj. tungfotad; som går tungt, med möda. "Far jär gammal å tongfött". Vb. N. *tungføtt.*

Tong-händt, adj. 1) tunghänd; som ger hårda slag, djupa hugg; 2) som skrifver med tung hand. Vb. N. *tunghendt*.

Tong·hövd, adj. tungjäst. "Bröed ble tonghövd i da; der ble en dö-rånn i'ed". Sk.(Vemm.). S. *hävas.*

Tong·ko, f. drägtig ko; deraf hennes gång tung. Hs.

Tongsam, adj. som är något tung; besvärlig; förenad med möda; om arbete. "Tongsamt arbäit". Vb. N. *tungsam.*

Tung-boen (f. *-boi*, n. *-boä*), adj. tungt klädd. G. Fn. *þungbuinn.*

Tung·hållen, adj. som äter mycket, är svår att underhålla)(*hovnätt*. Sk.,bl.

Tung-låta, f. hafvande qvinna. Öl.

Tung-nimmel, *tong-nemm*, *tung-nimmer*, s. *nimma*.

Tynga (ipf. *tyngde* el. *tungde*, sup. *tyngt* el. *tungt*) v. a. o. n. 1) eg. (såsom i riksspr.) betunga, trycka hårdt med sin tyngd; 2) fig. trycka, besvära; blifva sömnig, halfsofva. "Han satt å tyngde (el. tungde). Ja har tyngt (el. tungt) lite". Sm. "Tösa tynger ve spånrókken". Vl.; 3) *tynga på*, vara till besvär. Götal.; 4) *tynga av*, afsomna. Vl.,vg.,sdm. Fn. *þýngja*, göra tung.

Tynge, n. 1) tyngd. *Tyngsel*, m. Hl.,g.; *Töngne*m m. id. Vg.(Kåkinds h.). *Tunge*, m. tyngd; besvär. Nk. m. fl. *Tȳnj* el. *tong* f. tunga, börda (onus). *Sonkän-tȳnj*, f. sockne-inbördes pålaga. Vb.; 2) besvär, påhänge. Sk.,bl. *Tynga*, f. id. "Han ä oss te tynga". Götal. *Tynguge* m. id. Vg. Fn. *þúngi*, m. tyngd; *týungsli*, n. pl. tyngd, börda,betungande; n. *tyngje*; fsv. *þungi*, m. tunga, börda.

Töngna, v. n. 1 blifva tung. Vg.(Kåkinds h.). TUNGA, *tunge-tår*, *tung-häfte*, s. *tinga*.

TUNGEL (def. *tunglet* el. *tungläd*), n. måne. Dl.,åm.,hs.,vm.,ul.,nk.,sdm.(Ornö; nära föråldr.),ög.,dls. *Tongel*, n. id. Åm.,vl. Fsv. *tungel*, *tungl*, n. himlakropp. "Hymelsens twngel swartnadho". J. M. Yrt s. 203; *himintungel*, n. himlakropp. Med. Bib. 1, 48. S. Birg. Upp. 1, 15; gl. sv. *tungel*, måne (Columbus, s. 59); fn. *tungl*, n. måne; pl. stjernor; fe. *tungol*, n. stjerna; fht. *zungal*, *himilzungal*; fsax. *tungal*, *himil·tungal*, *heban-tungal*, id.; moes. *tuggl*, n? stjerna; lit. *dangus* el. *dungus*, m. himmel. Ordets rot oviss. Nesselmann (lit. Wb. 126) anför skr. *dah*, *danh*, brinna, lysa; jfr esthn. *tungel*, brand. Full-tungel, n. fullmåne. Dl.(Mora).

Först-tonglä (o══finska u), n. def., det första qvarteret i månskiftet. Fl.(Nerpes i Öb.).

Halv-tungel, n. *halfmåne*. Dl.(Ohre),hj.,vl.(Fryksdalen).

Ny-tungel, n. nymåne. Dl.(Mora),vl.(Fryksdalen).

Tungel-byte, n. månskifte. Dl.(Våmh.),hj.,hs.(Db.),vl.(Fryksdalen).

Tungel-gard, m. en ring i skyarne omkring månen. Dl.(Mora),

Tungel-gång, m. 1) nymåne; 2) månskifte. Gstr.

Tungel-lios, n. månsken. Dl.(Mora). Fn. *tungelsliós.*

Tungel-liost, adj. n. månljust. "Äd ir så tungel-liost so dä va dag". Dl.(Elfd.,Mora,Ohre). *Tungel-ljust*. Dl.(Rättvik,Malung).V.Nk.,sdm. Ornö); *tongel-ljust*. Vl.; *tungle-ljust*, id. Nk,

Tungel-skin, n. månsken. Nk.(Bergsl.),ul.(Värmdö). *Tungel-sken*, n. id. Vl.(Fryksdalen),dl.(Mora). Fn. *tunglskin*.

Tungel-skifte, n. månskifte. Vl.(Fryksdalen),vm.(Nora),ul.(Värmdö),sdm.(Ornö),nk.,dl.(Mora). TUNG-HÅLLEN, *tung-låta*, *tung-nimmel*, *tung-nimmer*, s. *tung*.

TUNG-HÄFTE, s. *tinga*.

TUNG-STADD, s. *tunner*.

TUNKE, m. gosse. Sm.(Vestbo). Jfr *tjonke*, *tunsing*.

TUNN, adj. (såsom i riksspr.) tunn. *Tån*, id. Fl.(Öb.). *Tönn*, 1) id.; 2) mager; 3) ärlig, dygdig, kysk)(*tjókk*, gravida. "Flekka ä tönn". Sm. Fsv. *þunner*, tunn. Leg. s. 74; *thunder*, Alex. 192. Glossarii Latino-Suethici specimen vetustum, ed. J. H, Schröder, p. 3; fn. *þunnr* fe. *þynne*; fht. *dunni*, *thunni*; nht. *dünn*; e. *thin*; d. *tynd*, id. Tunn-jäten, adj. matgrann, kräslig. Kl.

Tunn-stadd (*tungstadd*), adj. utblottad, i saknad af. "Ja ä så tungstadd på styvrar detta år". S.Sk.

Tunn-tróll, s. *tróll*.

Tunnäs el. *tynnäs* (ipf. *-ä*), v. d. blifva tunn, gles. Vb. Fe. *þynnjan*, v. a. tenuare. TUNNA, f. 1) (såsom i riksspr.) tunna. *Tönna* el. *,f. Sk. 2) ett sjettedels mantal. Jtl.; 3) stor, tung och senfärdig menniska. Sm. Fsv. thunna, tunna, thynna, tunna. Stadsl.; fn. tunna; d. tønne; holl. ton; fht. tunna; ns. tunne: nht. tonne; frans, tonneau, id. Fyr·tunna, s. fyr 1.*

Göres-tönna, f. tunna hvari drickat står medan det jäser. Göre-kar, n. id. S.Sk.

Stann-tunna, s. standa.

Tunna, v, a. 1) (såsom i riksspr.) fylla på tunnor. Tönna. Sm.; tunnä äi, id. G.; 2) tunna (el. tönna) i säk, fylla sig, dricka för mycket. Vg.(Laske). Holl. tonnen, fylla på tunnor

Tunn-kanna, f. kanna med brännvin. Dl.(Floda).

Tunn·kanne-kvällen, m. def. sista söndagsqvällen före jul då husbondefolket består brännvin och mat åt ungdomen, som dervid också får dansa. Dl.(Floda).

Tunn-villót, adj. n; säges om jäsande, tjockt (jästblandadt) dricka. Fl(Nl.).

Tynntä, v. n. dricka ofta, supa. G. TUNSA f. halfstor flicka. Jtl.(Breared). Tunnta, f. liten knubbig flicka. Bl.

TUNSING, m. halfstor gosse. Hl.(Breared). Jfr tunke, tynting.

TUNTUMA, tunuma, s. tynta.

TUOBAS-BLIOMMÄ, m. röllika: Achillæa millefolium. Benämningen deraf att växten i nödfall användes att blanda upp tobak. Brygd-tuppur, f. id. Brukas med humle vid brygd. Dl.(Elfd.). Kari i bakka, f. Dl.(Svärdsjö); galn-tora el. garn tora, f. Dl.(Transtrand); bakk-humla, f. Hs.; jord-humla, f. Ul.(Rosl.); näs-gräs, n. Dl.(Falun); snö-ört¨, f. Öl.; sten-gräs, n. id. Mp.

TUPP, tuppa, tupps, tuppsôr, tuppsä, s. tópp 2.

TUPPA, tuppera, tupp-luvas, s. tópp 1.

TUPPUR, f. pl. smeknamn på getter. S.Dl.,vm. (Dybeck, sv. vallv. s. 30, 49). Är fórmodligen samma ord som tuppa (pl. tuppur), f. blomma.

TUR, præp. utur. Hs.(Db.).

TURA 1. 1) v. n. 1 slita ondt, lefva uselt, svälta. "Han får nog tura när han kommer te sjös". Hl.,bl. "Tura se fram te framtiden", draga sig fram till våren. "Tura på labben", med svårighet draga sig fram. Sk.; 2) v. a. försvaga, utmatta. "Böner tura agern". Hl. "Nervfebern kan räktigt tura ud en menniske"; deraf u(d)turen, adj. medtagen, kraftlös (genom sjukdom, svält). "Ja ä så uturen ätte febern". S.Sk. Fn. tóra, v. n. framsläpa lifvet i uselhet; gl. d. thure (Vedels Saxo, 470); d. d. ture, uthärda; ture, häftigt anfall; en sjukdom (Kok 1, 403).

TURA 2, v. n. 1 tända lusteld å en kulle på thorsdagsafton (såsom på andra orter om påsk- eller Valborgsmessoafton), Denna urgamla sed, en lemning af den gamla elddyrkan, är nu i det närmaste bortlagd. Vg.(Vadsbo). Fn. tóra, brinna svagt; om ett ljus; týra, f. litet och svagt ljus. Jfr tira 1.

TURA 3, v. a. 1. I sammans. a) an-tura, v. a. 1 anfäkta, besitta. "Djäkeln antura! Hin anture dej"! Vl.,vg.,nk.,sm.; b) be-tura, v. a. 1 anfäkta. "Betura de för du har narrat me"! Sm. Orden nyttjas i svordomar, ofta lindriga. Månne samma ord som tura 1, v. a?

TURE-MULE, s. tord.

TURLA, s. tula 1.

TURGEL, turling, s. tule.

TURLIANS, s. tågligt, sid. 740 b.

TUROMA, hin onde; i lindriga svordomar. "Dä va turoma"! det var hin onde! "Dä va turoma så grannt"! Elike är af samma betydelse, men något lindrigare än turoma. Hl. Turamo var en finsk eller estnisk gudomlighet; taramis, en celtisk. I feniciskan betyder taram, åska (tonitrus).

TURRE 1, m. 1) gallhöna, hermaphrodit; 2) brukas äfven såsom ett skällsord. "Du turre"! Bhl. Ns. turre. a) eg. en gammal höna eller annat djur; b) skällsord. "Ene olde turre", en gammal arg kärring (B. W. B. 5, 133).

TURRE 2, s. *tärra*.

TURV, *turvun*, s. *tórv*.

TUSAND, räkneord, cardin. tusen. *Han tusand*, ordin, tusende. Fl.(Nerpes,Qv.). Fsv. *þusand*, *þusænd*, *þusund*, *þusant*, þushundraþ, tusen. VGL. HL. Runurk. 1985; fn. *þúshundrađ, þúshund, þúsund* (eg. 1200); fe. *þûsend;* d. *tusend*; nht. *tausend*; moes. *þûsundi*, f. Tusen-bröder, m. pl. små, knappt användbara fiskar. Kl.,ög.

Tusend-dygde-febers-gräs, n. Erythræa Centaurium. Rosl. På andra ställen *tusen-gyllen-krut*, äfven *arun*, m. hvilket är ett särdeles forngammalt namn. Sk. Gl. sv. (Frankenius) *tusendygdefeber-ört*. S. *Olufzhumble*; (Tillandz) *tusendygdört*.

Tusen·gódt, n. jordrefva: Glechoma hederaceum. Sk. (Enl. Linné). Gl. sv. (Tillandz) *jordref*, *gundelref*, *jordbinde*, *lakatåror*; (Frankenius, Bromel) *jordref*, *jordbinda*.

Tusen-gren, f. röllika: Achillæa millefolium. Sveal. *Tusen·dygder*, f. pl. id. Nk.(Kihls s:n). Gl. sv. (Tillandz) *tusengren*; (Bromel) *tusen-bladsört, näsegräs, sårläkia, hvit röleka.*

Tusing, m. tusendskön (af hvilket det troligen är en förkortning; Bellis perennis. Sm. Jfr puttelys. TUSI-VASK, s. vasker, (under vase).

TUSKA, v. a. 1 slå, gifva stryk. Tuska i hop, slås. Tuska te, illa handtera. "Tuska te klärna". "Han ä så illa tetuskad", han är så illa handterad eller slagen. Tuskas, v. d. 1 1) fara illa med kläderna, illa handtera; 2) brottas, slås. Nästan allm. Tustre óm, id. Jtl. Fn. tuska, puffa, stöta; tuskaz, brottas, kämpa. Tuskug, adj. tofvig, okammad, oputsad i håret. Sdm. TUS·MÖRKER, n. beckmörker. S.Sk. D. tus·mørker, id. Jfr Ihre, gl. 2, 938.

TUSS 1, m. tapp (af hö). Sk.,bl. m. fl. Töss, m. id. Sk.

TUSS 2, m. 1) fjellbyggare. Ordet brukas i denna betydelse i de socknar, som gränsa till fjellen; 2) vandrande utländskt folk; 3) dum menniska, drul. Jtl.; 3) varg. Sveal.; 4) björn; i sammans. myrtussar, sid. 451. Tusse, m. 1) jätte. Sm.; 2) oregerlig menniska; vanligen om barn. Vg.; 3) varg. Ul.,sdm.,nk.,sm. I några munarter tass, gråtasse. Svea-,Götal. Fn. þurs, þuss, jätte; n. tuss, troll; fn. þyrja (ipf. þurþa), v. n. ruere, festinare, currere. Spir-tusse, m. ande, hvilken liksom tomten står i någon persons tjenst och åt honom samlar penningar. Vg.

Tassa-mark, f. ödsligt, ohyggligt ställe. Vg. TUSSA 1, v. n. 1 sofva sakta, slumra; om barn. Fl.(Pargas). Samma ord som dusa, q. v.

TUSSA 2, v. a. 1 1) drifva (kreatur) i vall, valla (kreatur). Dls. (Dybeck, sv. vallv. s. 24); 2) (såsom i riksspr.) hetsa, reta (en hund) på någon. "Tussa hunden på'n". I några munarter bussa; s. bussa 1. Fn. þysja (ipf. pusta), rusa fram, på. Deraf tusse 1, m. en som retar. Sm.

TUSSA, tussut, s. trussa (under tråda).

TUSSE 2 (def. tussan), m. pl. skor af skinn och flerdubbelt hopsydt vadmal. Jtl. Tossa, pl. Fl.(Nl.,Åland).

TUSSE 3, s. tuss 2.

TUSSKA, f. liten trädruska, buske. Vg.

TUSTA, f. liten knippa, bundt. Ög. N. tuste, f. knippa, bundt; tusta, adj. sammanvecklad; fn. þustr, viska. Rö-tustar, m. pl. klöfver: Trifolium pratense. N.Bhl. Hos våra äldre författare kallas växten röd-tustar. TUSTRE ÓM, s. tuska.

TUT, tuta, tutas, tuta-viger, tut-järn, tut-masch, tutt, s. tiota.

TUTT, s. tótt 1, tutta 2, ty 2.

TUTTA 1, f. liten flicka under 6 eller 8 års ålder; vanligen såsom smeknamn. Allm. Fin. tyttö el. tytty, flicka, dotter. Jfr tytta 1, tutte.

TUTTA 2, v. n. 1 slå vad. "Kóm tutta, räkk hit tummen"! Äfven säges: "kóm tutt"! som dock mest hetyder: välan! Sm.

TUTTA 3, v. n. 1 Tutta på, påtända, sticka i brand. Allm. Tudda på. Sm.; tötta på, id. Bl. Jfr fn. tusi, m. eld. S. E. 2, 486, 570; ung. tüz, id. Rask, Saml. afhandl. 1, 33. Upp·tuttad eller upp-tussad, adj. 1) itänd; 2) uppretad. Sm. TUTTE, m. liten gosse. Götal. Fn. tuttr, m. person af dvergaktig gestalt. Jfr tutta 1, tumme-tótt.

TUTTEN, m. def. det hela, allt. "Hela tutten". "Ja kómmer på tutten", d. ä. genast. Ordet är allmänt och bör väl anses höra till riksspråket, ehuru ej användt i ädlare stil. Ns. dutt, hög, hop; e. dial. tote, "the hole tote"; skot. the hail thott, id. Jfr lt. totus, adj. all, hel; frans, tout; it. tutti.

TUTTRA, v. n. 1 rysa, skälfva, darra af köld. "Han tuttrar å fryser". Sm.,vg. m. fl. Tuttär (ipf. tutträ), id. Vb. Bay. tattern, id. (Schmeller 1, 462).

TUTU, tutum, tutit, s. tiota.

TUV-HÓPPARE, -krupar, -låkk, -starr, -tuvu-blå-bär, s. tov.

TV uttalas i några munarter stundom såsom kw el. kv, t. ex. kwóngin, kwóngjin, tvungen; kwål, tvål, kwå, två. Fl.(Ingo); kvätta tvätta; kwinga, tvinga. Hl.

TVA, s. tvär 1.

TVAGA, tvagnä, s. to, toa.

TVAJT, s. tveta.

TVAR s. tvär 2.

TVE-BAK, m. surt och mjukt rågbröd, hvaraf två bakas på en gång, det ena stående på det andra. G. Tvä-bak, id. B1. I andra munarter kavring, samm-lägga. Ns. twijbakk (B. W. B. 5, 140); nht. zwieback.

TVE-BETT-SÄNG, s. säng.

TVE-BYLA, f. fåll ned på kjorteln. Kl.

TVE-BÖJD, adj. böjd i hop. "Barnsförrättningen va meet svår, ty barnet kóm tveböjdt fram". Sk.(Ox.).

TVE-DÄGGING eller tve-däggling, m. ett barn som blifvit afvändt och åter börjar dia. Menniskor, som, varit tve-däggingar, anses för oskära och hafva onda tydor, med hvilka de inverka menligt på andra väsen. De omtalas derföre af folket med den högsta afsky. Sm.,ög.

TVE-GIFTINGE el. tvä-giftinge, m. man som har två hustrur. Sm.

TVE·LÄMMBÅ, f. en tacka ("e"), som födt tvenne lammungar. N.G.

*TVE·LÄMMBÄ, adj. f. 1) som framfödt två*lammungar. "Issä ei jär tve·lämmbä", denna tackan är två-lammad; 2) *a tve-lämmbä nyt*, en nöt med två kärnor. S.G.

TVES·KAFT, s. *skaft*.

TVE-STYRTA, *tve-stärta*, *tve-störta*, s. *stärt*.

TVE·STYVT, s. *stuv*.

TVEvSULA, s. *sugl*.

TVETA, v. a. 1 1) hugga af (en stock). "Tveta av". Hs.—sm. Uttalas äfven *tjvajta*. Sm.(Östbo,Vestbo); 2) snedhugga, göra några hugg på sidan af en stock. "Tveta bórt". Kl.,bl.,vg. *Tvaitä*. G,; *tjvajta*, id. Sm. N. *tveite*. klyfva, snedhngga; fe. *þvitan* (*þvât*, *þviton* [*þveoton*], *þviten*), afhugga; e. *thwite*, klyfva, spjäla; fn. *þveta*, f. yxa. SE. 1, 569; 2, 561. Tveit, m. huggspån, spån efter vedhuggning och timring. Fl.(Vörö i Öb.) *Tvejt*, *tväjt*, *tvajt*, m. N. Vb.,jtl.; *tsvajt*, m. Vb.; *tvet*, m. Vb.(Nordmaling); *tvejt*, *tvätt* (def. *-in*, pl. *-tar*), m. Fl.(Öb.); *tvajt*, m. Ög.,sm.; *tvajd*, m. Hl.(Värö),sk.(N.Åsbo); *tvet* (pl. *-ar*), m. 1) id.; 2) den vinkelaktiga urhuggningen vid träds fällning eller huggning. Nästan allm.; 3) pl. *tvetar* (el. *tveta*), trästumpar; äfven trästockar, fälda trän. Kl. *Tvait*, m. id. t äfven sågbake. G.; 4) slef. Bl.(Östra h.). N. *tveit*, *tvet*, m. (& f.) spån, sticka.

Skör-tveit, m. vedspån. Fl.(Vörö i Öb.).

Spik·tväjt, m. kådig, torr tallvedssticka att lysa med eller vid upptänding af eld. Jtl.

Tvet·rissel, el. *tsvait·rissel*, s. *ressel.*

Tveit-vall, m. stället der man hugger ved o. d. vanligtvis utanför vedlidret. Fl.(Öb.).

Tveta, ett ortnamn. Namn på åtskilliga socknar. Kl.(Aspelands h.),vl.(Gilbergs h.). I danska munarterna (Slesvik) förekomma ortnamnen *Tvedemark*, *Tvedeskog*.

Tvät-mòder (*tjväit-mor* el. *tvät-mód*), m.? förmultnade spånor; gödsel efter förmultnade spånor vid vedhuggning. Nb.(Cal.,Piteå). TVE-TOLA el. *tvä-tola*, comm. menniska, som på en gång tillhör begge könen; hermaphrodit. Bl. *Tvetōsla*, *tvä-tosla*, *tve-tossla*. Sk.,hl.; *tvä-torna*, *tvä-tonad*, **kvä-torna**, id. Sm. *Tvä-tosling*, id.; brukas som speord till ofruktsamma qvinnnor. Kl. *Tvä-torad*, adj. två-könad, endast om getter. Ög.;

tve-tovad, tvåkönad; om djur. Hl. D. *tvetulle*, hermaphrodit; *tvetullet*, tvåkönad; fn. *tvitoli*, m. hermaphrodit; n. *tvitoling*, id.; fn. *tvitolaðr*, tvåkönad; n. *tvitola*, id.; af fn. *tvi*, två, *toli*, m. redskap ; deraf *man-tol*, manslem; e. *tool*, redskap; manslem. Jfr fht. *zuitarn*; nht. *zwitter*, m. hermaphrodit.

TVET-RISSEL, s. *ressel.*

TVEvTÓRVA, s. *tórv* 1.

TVE-TYDLIG, adj. obeständig till lynnet. Sk.(Ox.).

TVE-TÄNDT, s. *tand*,

TVE-VÄRING, s. *enväring*.

TVI! Interj. (Riksspr.). *Tsvyj!* tvi! Vb. *Tvi vare!* tvi! "Tvi vare dig"! Tvi va**l**e, *tryva**l**e*, id. Allm. *Tväj vades!* id. G. *Tvimme*, tvi i mig. "Tvimme óm ente han gäre't"! Man skall få se att han gör det. Vg.(Vadsbo). Tvia, v. a. o. n. 1 1) spotta åt någon; 2) förakta. Sm. TVE-BETT, adj. oböjl., tvebett, med två hästar. Hs. *Tvibeta*, id. "Kjör tvibeta". Jtl. N. *tvibeite*.

Tvi- bets-skakkler, pl. skacklor till en vagn då man kör med två hästar. Jtl.

TVI-BLÖJA, adj. (om åra) med blad i begge ändar. Vm. (Norbergs s:n).

TVI-FÅLD, adj. tvefaldig. Dl. Fn. *tvifaldr;* n. *tvifald;* fsv. *tvæfalder;* ns. *twevold, twe-voldig,* id. (B. W. B. 5, 137); fe. *tvifeald.*

TVI-HAKK, n. efterslåtter, andra skörden å naturlig äng. Sdm. (Ornö).

TVIKA, v. n. 1 tveka, vara villrådig. Dl. (Elfd. Mora), åm. *Tvük* (ipf. *-ä*), id. "Han tvikä na óm 'n skull töräs gå å låån säg 'n häst till stadom, men 'an vadt börj", han tvekade nog (var nog villrådig) om han skulle våga gå och låna sig en häst till staden, men han blef hulpen. Vb. *Tvikke,* v. n. id, "Jag tvikke mej att jag går dit". Hj. *Tvisk* (ipf. *-ä*), id. Vb. Fsv. *tvæka,* tveka. Kg. St. II, 21. S.S. 1, 203, 220; n. *tvika;* fe. *tveógan.*

TVI-KROKI, adj. mycket lutande (af ålder eller sjuklighet). Vb. (Skellefte). *Tväj-kroka,* id. Nb. (Lule, Ö. Cal.): *ty-kroki,* id. "Han ha vörä sä sjuk, sä han jär tykroki". Vb. (Nordmaling). *Tsvi-kroku* el. *tsvy-kroku,* adj. dubbelt, på tvenne sätt, krokig; säges både om menniskor och andra föremål. "Gåbben jär tsvykroku. Störn jär tsvikroku". Vb.

TVILE el. *tveile,* f. oskodd släde hvarmed hö köres tillhopa. G. Jfr ns. *twill, twille, twehl,* a) "ein zweischössiger zweig, ast oder stamm; b) ein jedes gabelförmiges ding so wol der kunst als der natur" (B. W. B. 5, 141); af ns. *twillen,* v. a. S. *tvill.*

TVILL eller *tsviill* (ipf. o. sup. *-ä*), v. n. 1) trilla omkring, likasom rullen i en spinnrock; *Tvell,* id. 2) blifva oredig; om tråd; 3) blifva förvirrad, förvillad; förvilla sig; "Tvill bórt sä i skogjen". Vb. *Tylle bórt sä,* id. Jtl.; 4) vara villrådig, vackla i sina beslut; 5) löpa hit och dit. Vb. Ns. *twillen,* v. a. "doppelt machen, in zween arme spalten" (B. W. B. 5, 141).

TVILLA (pr. *tviller,* ipf. *tvilla,* sup. *tville),* v. n. föda tvillingar; eg. om får. Öl. Fsv. *tvilingar, tvillingiar, tvinlingjar;* mht. *zwinelinc; zwillinc;* ns. *twilling,* m. tvilling.

TVILLNA, *tvilna,* s. *tvinla.*

TVIMME, s. *tvi.*

TVINLA, *tvinna, tvilna,* v. a. 1 1 fylla på en tunna, tappa på en tunna; tunna (öl, dricka). Hl. *Tvillna, tvällna, tvelna.* Sk.; *tvillna,* id. Bl. Öl och s. k. kokedricka, som efter byggningen omkokas med humle, silas genom fint linne då det *tvinlas* på tunnan. D. d. (Bornholm) *tville,* el. *tvillene,* hälla en vätska från ett kar på ett annat. (Adler, 24.); gl. d. *twylne,* colare. (Chr. Pedersens, Vocabular. 1510).

Tvinla, f. tunna. S. Hl. (enl. Ihre; nu obrukl.). *Tvillna,* f. (drickes)tunna. Bl. (Gemshög).

Tvinn el. *tving,* n. 1) sämsta spisöl, vört till spisöl; det som rinner aldrasist vid bryggning. Dls,, vg., ög., sm. *Tjving,* m., id. Sm.; 2) uselt brännvin, Vg., sm.

TVINNA (ipf. *tvann,* sup, *tvunnet* el. *tvinnat*), v. a. tvinna. Ög., bl. Fn. *tvinna* (af *tvær,* två); d. *tvinde (tvandt, tvundet)* tvinna; n. *tvinna* (sv, böjn.); ns. *tweernen;* holl. *tvijnen,* id.

Tvinne, n. tråd. N. Hl. Fn. *tvinni,* m,; gl. d. *tvinde.*

Tvist, m, 1) bomullsgarn (färgadt ellerofärgadt). S. Sk.; 2) ojämnhet i väf. Ög., bl. E. *tvist,* tvinnadt bomullsgarn; d. *tvist,* id.; d. d. *tviste* el. *tveste,* v. a. tvinna (garn).

TVINNT 1. m. bofink: Fringilla cælebs. Nb., vb., åm. N. *tvitt,* m. Fringilla montana.

TVINNT 2, m. qvint (på fiol). Vb., g.

TVINTA v. a. 1 hastigt slå till, slå. Åm. *Tvint* (ipf. *-ä*), id. "Han tvintä'n vä örä", han gaf honom hastigt en örfil. Vb.

TVISK, a. *tvika.*

TVIST 1, n. bislag, utbygge vid en förstugudörr. Kl., sm. Jfr *kvist* 2.

TVI-SÄD, s. *så* 2.

TVI-TANN, *tvitändt,* s. *tand.*

TVITÄ (ipf. o. sup. *tvitä*), v. a. utbreda (hö som nyss är slaget). *Tvitt* (ipf. o. sup. *-ä*), id. Vb. (Nordmaling).

TVI-VALE, *tvivare,* s. *tvi.*

TWÓRR, s. *tórr.*

TVY-ÄLING, m. båt som ros med två par åror. Hs. (Ljusdal). Jfr *try-äling.*

TVÅA, s. *to, toa.*

TVÅ-ALNA-STÓKK, m. smal brädlist af två alnars längd; brukas af murare. S. Sk.

TVÅ-BLAND, n. då två säden sås blandade med hvarandra. Tre, fyra och fem kallas *tre-bland, fyr-bland, fem-bland.* Sveal.

TVÅ-DELA(R), m. pl. två tredjedelar. Ul.

TVÅ-KÄLVA, s. *tu-kälva.*

TVÅLLTRE, *tvåltri,* s. *try* 1.

TVÅ-MÄNNING, m. syskonbarn. Vm., nk. Jfr *tre-männing.*

TVÅ-RONNING, *två-rönning,* s. *rođ.*

TWÅRP, n. ett litet grand (af hvad slag som helst). Dl. (Mora).

TWÅRSK, *twåsk,* s. *tóssa.*

TVÅ-SAMMEN, adv. två tillsammans. "Vi reste tvåsammen". Utesluter begreppet af flere i samma sällskap. Vl.

TVÅ-TRO-HAGE, s. *hag, trođ.*

TVÅ-ÅRING, s. *år* 1.

TVÄ-BLAD, n. 1) arter af örtslägtet Listera. Sm. (Femsjö; sällan brukl.). Gl. sv. *tublads-ört,* (Frankenius, Tillandz); e. dial. *tway-blade,* id. 2) liten åra med blad på båda ändar att dermed hjelpa en ekstock öfver smalare åar, i hvilka ej något starkare strömdrag är. *Tväg-blad,* n. id. Ul., sdm.

TVÄ-DÄGGLING, s. *tvedägging.*

TVÄG-BLAD, s. *tväblad.*

TVÄGGA-VINTRING, s. *en.*

TVÄGGEL, *tväggla,* s. *tugga.*

TVÄJT, s. *tveta,*

TVÄ-KILLA, v. n. 1) värpa två gånger eller två kullar. *Tvä-kjölla,* id.; 2) föda tvillingar. Vg.

Tvä-kjylling, f. fogel som värper två gånger och har två kullar om året. Vg. (Skarab.).

TVÄNG (ipf. *-ä*), v. a. sy hop. Vb. Jfr fn. *þvengr,* m. skorem.

TVÄNNING, adv. i två omgångar. Ög. Jfr fsv. *tvæninga,* två slags. Legend. 1, 933; fn. *tvenning,* f. tvådelning, det som är deladt i eller består af två delar.

TVÄR el. *twèr* (m. och f.; n. *tau, tu* el. *to;* dativ, *tvem*), num. card., två, tu. "Tver kallär, kullur, tau bord". Dl. (Elfd., Våmh.). *Tver* (m. & f.), *tav* el. *tu,* n.; dat. *tvem.* Dl. (Orsa). *Tvair* (f. *tvar,* n. *täu*). G. (F.). I andra svenska munarter heter det på olika ställen: *tva, tjvå, tjvau, tjo, tjau, tau, to.* Fsv. *tver* el. *tveir* (f. *tvar,* n. *tu*), LL.; *tvair,* Runurk. 265; fn. *tveir (tvær, trö);* äldsta fn. *tvau* (jfr Gislason, um frumparta, 26); moes. *tvai;* e. *two;* sl. *dva;* pol., böhm. *dwa;* lt. *duo;* gr. ***δύο;*** lit. *du;* lett. *diwi;* ir. *do;* wal. *dau;* armor. *daou;* pers. *du;* zend., skr. *dva.*

TVÄR 1, adj. (såsom i rikssp r.) tvär. *Tvar* el. *tjvär* (kompar. *tjväränä,* superl. *tjväräst),* adj. tvär, motsträfvig. Vb.; *tvòr,* id. Hs. (Db.). Fsv. *þvær,* tvär; fn. *þverr;* d. *tvær;* fe. *þveorh;* fht. *twær;* ns. *dwær;* ffris. *dwers;* holl. *dwars,* id.; moes. *þvairhs,* vred.

Avu-tvärt *(arum-tvärs* el. *aven-tvärt*), adv. tvärsaf. G.

Tvar, *-a*, f. 1) tvärsida af något. Vb.; 2) en brant utspringande *nipa* i en elf. Jtl. (Ragunda s:n).

Tvòr-fògu, f. "Så på tvòr-fògu", så på den genom plöjning uppvända ruttnade gräsroten. Hs. (Ljusdal).

Tvòrs-fòr, adv. tvärtaf. *Åvene-tvärs,* id. Hs. (Db.).

Tvòrs å änna, alltsammans utan åtskilnad. Hs. (Db.).

Tvär 2, m. en hop senor och körtlar i boskap, som slagtare bortkasta. Ög. (Gullbergs h.).

Tvära 1, 1) v. n. vara tvär, ogen; sätta sig på tvären. *Tväras emot,* v. d. 1, id. Åm. (Stigsjö); 2) v. a. a) eg. (såsom i riksspr.) plöja tvärs öfver tegarne. *Tvara,* id. Ög.; b) fåra för ändarne på åkern. Vg. Fn. *þvera;* mht. *twerhen,* transversare.

Tvära 2, f. ängs-teg som ligger tvärtför en annan. Ul., sdm. *Tvär,* m. teg på en åker. G.

Tvär-fylling, m. storätare. Götal. D. *tværfylding.*

Tvär-fäuk, m. väderhvirfvel. Så kallad emedan han medför damm *(fäuk).* G.

Tvär-knek, m. hörn, vinkel. Kl.

Tvär-kómmen, adj. som kommer på tvären, på orätt sätt. Bl.

Tvär-länne, i q. *för-länne.* Vg.

Tvär-mäska, v. a. 1 omröra det våta maltet vid mäskning med en mäskestake *(mäskror).* Nk.

Tvär-skyr, s. *skyr,* under *skjärd.*

Tvär-slägger, m. *tvär-slägga,* f. tvär och ogen menniska. Sm.

Tvä(r)-stygg, adj. mycket stygg, obeskedlig. S. Sk. N. *tverstygg.*

Tvär-städja, s. städja (under *standa).*

Tvärt-óm-väg, m. genväg. Kl.

Tvär-vre, n. 1) förtretlighet; 2) hastighet; något oförmodadt. "I tvärvre", oförmodadt. Vg. "Han kóm i ett tvärvre". Nk. (Kihls s:n). Jfr *vrida.*

Tvär-vulen, s. *varda.*

Tvär-vägge, m. tvärvigg, vresig menniska. S. Sk. *Tjvär-vigg,* m. Vb.

Tvär-änded, n. def. nedanet)(*väksänded,* nyet. Hs., dl. (Elfd.).

TVÄRA 3, v. n. 1 röra omkring, vispa om (gröt, välling). Nb. (Piteå, Cal.), åm. (Arnäs, Själevad). *Tsvara,* id. Vb. Fht. *thueran, tuiran, dueran,* röra om, blanda (Graff 5, 278); ryss. *tvorittj,* röra om.

Tvära 4, f. en kräkla, gjord af en talltopp med sina smågrenar, hvarmed gröt och välling tillredes, i st. f. att dervid begagna visp. Åm., vg. (Marks, Flundre h.; nästan obrukl.).

Ordet har skiftande former: *tvöru, tvaru, tsvöru, tvöre, tvore, tvoru* (pl. *tvoru,* def. *tvorjen*), Vb. *tvåra,* Åm.; *tvårå,* Dl. (Särna), hj., jtl.; *tvara, tväru,* Nb.; *tvare, tåre,* Mp.; *tvarå,* Dls.; *töru* el. *töre (gröt-töru),* Hs. (Ljusdal); *tåra (gret-tåra),* Hs. (Db., Bj.). Öfverallt f. Fn. *þvara* (accus. *þvöru*). f. en sticka att röra något om med; n. *tvare, tvora, turu, tvuru.*

TVÄR-FYLLING, *-knek, -kómmen, -länne, -mäska, -slägga, -slägger, -stygg, -vre, -vulen, -vägge, -änded,* s. *tvär* 1.

TVÄR-STEGERSKA, s. *steka.*

TVÄ-SULA, s. *sugl.*

TVÄ-TORNA, *-tosla, -tosling,* s. *tve-tola.*

TVÄT-MODER, *tvätt,* s. *tveta.*

TVÄTTA el. *tjwätta,* v. a. 1 tvätta. Bl. (Östra h.). *Schwätt, tsväät* el. *schwöött* (ipf. o. sup. *-ä*), Vb. (Burträsk); *kvätta,* Bl. Fsv. *trætta* (freqvent. af *tva,* v. a. två). J. M. Yrtag. s. 285; isl. *þvætta.* Jfr *to, toa.*

Såpe-tvätta, v. a. 1 med såpa tvätta orena linkläder. Vg., bhl., sk.

Tvótt, m. tvätt. Hs. (Db.).

Tvätt, m. tvättekar (till potäter, rofvor). Deraf *pantóffel-, roe-tvätt.* S. Sk.

Tvätt-bakke, m. en på tre sidor med höga kanter försedd botten att ligga på vid sköljande af kläder. Vg.

Tvättesa, f. tvätterska. Sk. (Lugg.).

Tvätte-slant, s. *slant* 1, sid. 625.

Tvätte-sten, m. sten i ett vatten, hvarpå man tvättar. Vg. (Skarab.). Fn. *þvátt-steinn.*

Tvätte-säde, n. bänk att klappa kläder på vid tvättning. *Banke-bor(d),* n. *toe-stol,* m. Sk. D. d. *tvættebord.*

Tvätte-tórskel, s. *tryska.*

TY 1 (ipf. *tydde*), v. a. o. n. 1) orka, förmå, utstå. *Tya* (ipf. *tyade,* sup. *tyat*), id. Svea-, Götal. *Tjå* (ipf. *tjådde*), Åm.; 2) sträcka sig, nå. *Tu,* id. "Ja tur snart te taket. Vattnet tur över me". Vg.; 3) förslå, räcka till, hinna till. I denna bemärkelse är ordet allmänt och bör derföre anses tillhöra riksspråket. *Tu,* id. Vg. Fn. *týga,* hjelpa: *tjóa, tjá,* id.; d. d. *tye, tøie,* orka, förmå; fe. *þíhan* (smdr. *þeón),* id.; fsax.,fht. *thihan, thian;* nht. *dejen, gedeihen,* lyckas, trifvas; moes. *þeihan,* tilltaga, växa.

TY 2, v. a. o. n. (ipf. *tydde),* 1) betyda. "Hva ska dä ty"? Sm. *Tyi(d),* ipf. *tyid,* tyda, förklara. Nb., vb.; *töj* (ipf. *töjd*), id. Nb. (Cal.); 2) *ty på,* brås på, likna. "Hon tyr på moren". Sk. Fsv. *thyda* el. *tyda,* beteckna, betyda. Fr. af N. 834. Sv. Pr. L. n:o XV, s. 218. Didr. af B. 261: 3. Cod. A. 49, f. 258v; d. *tyde;* fht. *diutjan,* id.; fn. *þýða,* a) göra vänligt stämd; b) betyda; förklara; d. d. *tye på,* brås på; fd. *tydhæ,* betyda (D. Riimkr, 353); gl. d. *tye på,* brås på (Mlb. D. Gloss. s. 214). Ordet är beslägtadt med fn. *þjóð,* folk. Jfr Dief., vergl. wb. 2, 706.

O-tydd, adj. icke slägt. Sk., bl.

Tutt, i tales.: "hvarken tutt eller sköldt (skyldt)," ej en gång aflägsna slägtingar. Vg.

Tydor, f. pl. betydelse. Enligt folktron har hvarje väsen i naturen sina *tydor* eller en hemlighetsfull kraft, hvarmed det osynligen inverkar på andra väsen. Sm. Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 287.

Tyskap, m? 1) spådom. Sm. (Sällan brukl.); 2) slägtskap, skyldskap. *Tyenskap,* id. Vg. (Elfsb.); 3) bekantskap. Sm. (Sällan brukl.). N. *tyskap,* m, förtrolighet, förtroligt umgänge.

TY 3, v. n. längta. *Ty te,* längta, dragas till "Hästen tyr hem, te stallet". 8k., hl. *Tya,* v. n. hugfällas, behaga. *Ty sej till, ty sej te någon,</i sluta sig till någon, taga sin tillflygt till. "Barnet har ingen att ty sej till". Götal. Tu se te nåen, id. "Ho tur se te mor si". Tu se te regn, snö, vakkert vär, närma sig till, se ut som det skulle blifva regn o. s. v. Vg. N. tyast te; d. tye til, sluta sig till någon: fn. pýdask, älska; fris. tyen, tien, draga, längta.*

Tyen, adj. 1) tam, folkkär, spak; om djur som gerna håller sig till menniskor. Hs. (Ljusdal), åm., jtl. Tien, id. Hs. (Db.); 2) efterhängsen. Tyden, id. Jfr Rdq. 1, 437; 3, 220. Fn. þýðr

vänlig (af þioð, folk); fsv. þyþiliker, foglig. Kg. St. I, 10; n. ty, vänlig, umgänggam.

Tynas ve (el. tinas vid), v. d. 1 tala smekande till barn och djur; tala godt vid, Hs. (Db,).

Tyra sig, v. n. närma sig till någon af vänlighet och förtroende, hylla sig till; om barn. Kl. Tyra óver, v. a. ligga öfver någon med enträgna böner. "Når ja skulle te prostgåren, tyrede pågen óver me att få fölle mä". Sk. (Ox., Frosta).

TY 4, n. 1) pack, skojare, följe; 2) skräp. Töj, id,; 3) spöke. Ordet förekommer allmänt i flera sammansättningar, t. ex. hanke-ty, dåligt folk, som flackar omkring; tattareföljе. Sm.; djevels-ty, fans-ty, o-ty, sat-ty, tróll-ty, hvilka ord af många uttalas djevuls-tyg o. s. v.; töjale, n. spöke. Hl.; tyle, n. pack. S. Sk.; underjor(d)s-ty, n. troll, som bo under jorden i högar. Sk. (Vemmenhögs härad; == bjära-pösslingar, m. pl. Harjagers härad); vann-töj, n. skadliga maskar o. d. som tros förorsaka värk, då man går i kärr, bäckar. Sk. (Ox.). Fn. óþióþ, hoprafsadt folk, slödder ; mht. undiet. Jfr oty, utäe. Se för öfrigt Rdq. 2, 108, 109.

TY 5, s. tyg.

TYDÉN, f.körfvel: Anthriscus Cerefolium. Hl. Jfr fsv. skarn-tuda, cicuta; fn. túda, f. rör, tut,

TYELÅ-TUPPA, s. täle.

TYEN, s. ty 3, tyken.

TYG, tygel, tygå-släda, s. tjuga 1.

TYGA, v. a. 1 rensa (säd). Hs. (Ljusdal), Jfr tia.

TYGÄ, s, tiga.

TYK, 1, m. svin. Kl. Tyke! tyke! Lockelaeord på svin. Sm.(dls. Tyka-so, f. sugga; ordet brukas vid lockelse. Sm. Jfr wal. twch, grymtning; ir. torc, m. svin; wal. twrc, id.

TYK 2, s. mat-tyk, s. 434 b.

TYKE, s. tyk 1, tyken.

TYKEN, adj. näsvis, påflugen, dristig. Dls. bhl.,vg., hl. (Landa). Tyket, Sm.; tygeter, Hl. (Värö). Tyen, 1) id. Vg.; 2) ond, vresig; 3) nogräknad, granntyckt, tyckmycken. Kl.,sm. Tykig, KL, vg.; töen, id. Hl. (Breared), sm. Fn. þykkinn, äregirig; n. tykkjen, vresig, ond, lättretlig; fn. þykkja, vredgas; n. tykkia, id. I Dalmålet säges; tykj'ad, v. n. vara missnöjd med.

För-tyen, adj. nogräknad. Kl. (Stranda). När-tyken, adj. näsvis, närgången, dristig. Vg. (Skarab.). När-tyen, 1) id. Sk., Hl.; 2) mycket grannlaga. Sm.

Te-töken, adj. 1) tilltagsen, näsvis; 2)rask. Vg.

Tyenhet, f. sjelfsvåld, kink. Kl.

Tyke, n. 1) näsvis, framfusig karl. Sm.,bl.; 2) fruntimmer, som vill vara litet mera än skäligt är. Sm. Deraf a) *näbbe-tyke,* s. *näbb;* b) *näs-tyke,* n. *näs-tyka,* f. näsvis menniska; c) *näs-tykig,* adj. mycket näsvis. Sm., bl.

TYKER, s. *taka.*

TYKKA (pr. *tykker, tökker,* äfven *tötter, dótter,* ipf. *tykkte, tökkte,* äfven *tötte, tótte, dótte,* sup. *tökkt, tykkat, tykkt, tökkat, tótt, dótt),* v. n, 1) tyckas, synas. Sm. m. fl. *Tyss* (ipf. *tyttes* el. *tyttjes,* sup. *tyss*), v. d. tyckas. S. Sk,; 2) talesätt: *tykka óm sin peppar,* vara högfärdig. Sdm. Fsv. *þykkia, þykia* el. *thikkia* (ipf. *þotti,* ÖGL.; *þytti* Gotl. Hist. 1: 4; *thocte,* S.S. 1, 84; *thotte,* Fr. af N. 243), tycka; fn. þykkja el. *þikkja* el. *tykja*.

Grann-tykken, s. *granner.*

Miss-tycken, s. *miss.*

Mykke-tykken, tikk-mikkjen, s. *mykill*

Óm-tykkelig, s. Sid. 486.

Stor-tykken, s. *stor.*

Tókk-lejn, adj. som eger godt tycke; fin, vacker, täckelig. Jtl.

Tykj-lås el. *tykj-los,* adj. eg. tycklös; kallsinnig. "Tykjlos mot kelingen". Ö. Dl.

TYKKLA 1, f. spade; deraf a) *baku-tykkla,* s. baka; b) *fäst-tykkla,* f. eldslef. Dl. (Elfd.); jfr *fästa* 1; c) *hy-tykkla,* f. id. Dl. (enl. Ihre); Jfr *hyr.*

TYKKLA 2, s. *tjókk.*

TY-KROKI, s. *tvi-kroki.*

TY-KÄNNAS, *tyr-kännas,* s. *tor-kännas.*

TYLA, *tyllån,* s. *tula* 2.

TYLA, *tyll, tylla i hop, tylle,* s. *tulla* 1.

TY**L**E, s. *tyril.*

TYLI, s. *täle.*

TYLIG, *tylla. tyllug, tyllu, tylug,* s. *tóllig.*

TYLLA, s. *tull.*

TYLL-BLOMMOR, f. pl. bläcken: Menyanthes trifoliata. Afser de inuti håriga blommorna. Ög. (Linköping).

TYLLT, m. tolft. N. G., hl. *Töllt* (pl. *-er*), m. Sk.; *tölt,* f. S. G.; *typpt.* Dl. (Elfd.). Fsv. *tylpt, tylft,* f.; fn. *tylft;* n. *tylvt;* d. *tylt.*

TYN, s. *tyna* 1.

TYNA 1, v. a. 1 1) dräpa, slå ihjel; 2) slagta. Jtl.; 3) slå, näpsa, bestraffa. Hs. (Ljusdal); 4) plåga, misshandla. Dls. Fn. *týna,* v. a. a) förderfva, tillintetgöra; b) tappa, mista, förlora (*tjón,* n. förderf; förlust); n. *tyna,* a) förderfva; b) tappa, mista; c) ödelägga, dräpa; gl. e. *tyne,* förlora, mista; ffris. *tiuna, tiona,* injuriam, damnum inferre.

Tyn, n? 1) plåga; 2) gäck, narr. "Göra tyn", göra narr af. Skall brukas på Dls.

TYNA 2, f. skiek, beskaffenhet. "Så god tyna får ja inte på min sill", Bhl. *Tyning,* i talesättet: "veta tyning på", veta af, hafva reda på. Bhl. (Elfs.),

TYNA 3, s. *tun.*

TYNGA, *tynge, tyngsel,* s. *tung.*

TYNGE, *tynge-skrift, tyn-god, tynne,* s. *tjönne.*

TYNNER, s. *tinda.*

TYNNI, s. *torn* 1.

TYNNTÄ, *tynnä äi,* s. *tunna.*

TYNTA, v. n. 1 gnola, småsjunga. Hl. Jfr *tona.*

Tuntuma el, *tunuma,* f. melodi, ton. Vg. (Vartofta; Kinds b.).

TYNTING 1, m, litet barn. Hl. Jfr *tunnta.*

TYNTING 2, s. *tana* 1.

TYPP, *typpa, typpera,* s. *tópp* 1.

TYPPT, s. *tyllt.*

TYRA SIG, *tyra óver,* s. *ty* 3.

TYRANNA, v. n. 1 vara grym och hård. Vm. (Norbergs sm). Gr. **τυϱάννειν.**

TYRE 1, n. 1) trollskap. Jtl. (enl. Ihre; föråldr.); 2) i q. *tjur-ägg.* Vg. Ordet är måhända beslägtadt med fn. *þurs,* m. jätte, troll, af *þyrja* (ipf. *þurþa*), v. n. ruere, festinare, currere.

Tróll-tyre, n. trollskap, gjordt af tredje magen hos något idisslandc djur. Sm. Jfr Hyltén-Cavallius, Värend, 1,118.

TYRE 2, n. torrved, fetved, kådfull tallved, som hemtas från roten eller toppen af sörnade trän. Allm. Heter i munarterna äfven *töre, tör, törne, turre, tyr.* Fn. *tyri,* id. (jfr Fritzner, sid. 687); fe. *tyrva,* m. kåda. Jfr *tira* 4.

But-tyre, s. *but.*

Stubb-tyr, n. fetved af stubbar. Sm.

Tyr-kråka f. spilkråka: Picus Martius. Jfr *tillkråkå.*

Tyr-skate, m. den fornade kådiga toppen af en tall. Dl. (Våmh.). *Tjör-skati,* m. Dl. (Mora); *tyr-tull, tjör-tull,* m. Dl. (Elfd.); *skattöre,* n. Vg.; *but-tyr,* n. Sm.; *tyr-but,* m. Kl.

Tyr-täfsa, s. *tävä.*

Tyr-wiÐ el. *tjörvid,* m. fetved att bränna tjära af. Dl, (Elfd.,Våmh,). Törv, *tjeru-törv,* n. id. Vb. Fn. *tyrviđr,* m. picea arbor.

TYRIL, m. kernstaf; kernstake, som begagnas vid smörberedning, Dl., nb. (N. Cal.), fl. (GK., NK.). *Tyrel,* Nb. (N. Cal.); *tiril,* Fl. (Lappträsk, Lovisastad); *törel,* Nb. (Ö. Cal.), vb., åm., mp., sm., kl., sk. (Ox.); *törnel, kärn-törnel,* Sk. (Bara, Ing.); *töril,* Vg. (Marks, Flundre); *töle, kärn-töle,* Vg., dls., sm.; *tylle, tulle, kärn-tylle, kärn-tulle,* Vg. (Vadsbo); *tyle, töle,* Ög.; *tygel, kärn-tygel,* m. Vg. (Kållands h.). Fsv. *þyril,* nu kernstaf, VGL. s. XIII; fn. *þirill,* m. qvast att röra mjölk med; n. *tverel, tvirel, tyrel,* kernstaf; fe. *þviril,* m.; frans. dial. *turet,* id. Jfr e. *to twirl,* v. a. dreja omkring, svänga omkring; fn. *þirla,* id. S. *tórvel.* I Vestmanland säges *kärn-tyl,* n. kernstaf, men detta *tyl* synes, såsom sid. 321 a antagits, rara fsv. *tol,* n. redskap, fn. *tól,* n. id.

TYRN-BOSKAR, *tyrni,* s. *torn* 1.

TYRRSA, f, genitalia feininæ. Ög. Jfr fe. *teors;* e. *tars;* fin. *tyrrä,* membrum viri genitale.

TYR-TÄFSA, s. *täva.*

TYR-SPRITTA, s. *tira* 4.

TYSER, *tyserä,* s. *var* 2.

TYSK, adj. 1) (såsom i riksspr.) tysk; 2) utländsk. *Tysk krasse,* indianska krassen (Tropæolum majus). *Tyska bönor,* f. pl. turkiska bönor (Phaseolus vulgaris), hvilka härstamma från tropiska Amerika och hafva sitt namn af baljornas likhet med en turkisk sabel. Sm. (Vestbo). *Tyska klókkor,* f. pl. ackleja: Aquilegia vulgaris. Bl. *Tysk målla,* f. Chenopodium viride. Nk. *Tysk-tuppor,* f. pl. kamillblomster, sötblomster: Matricaria Chamomilla. Sveal.; *tysken-tópp,* m. id. Nk. *Tysk gran,* f. Pinus Larix. Sm. Fsv. *þyþisker,* tysk. VGL.; *thydisker, thytzsker,* id. S.F.S. 6, 68; fn. *þýđverskr;* fht. *diutisc;* d. d. *tydsk,* a) utländsk; b) obegriplig.

Tyska, f. hvarje främmande tungomål. Ög.

Tyska skor, m. pl. mindre plumpa skor än

allmogen brukar eller motsatsen af *bekk-söms-skor, näverskor. Tysk skomakare,* m. som arbetar åt ståndspersoner och blott förfärdigar s. k. *pumps-* och *vända skor.* Ul., sdm., vl.

TYSKAP, s. *ty* 2.

TYS ÓM, konj. mycket mindre. "Båna ä int rädd, tys om karana", barnen äro ej rädda, mycket mindre skulle då väl karlarna vara det. Vb.

TYSS, s. *tykka.*

TYSSLING, m. lingon; Vaccinium vitis idæa. Bhl. (Oroust, Foss). *Tossling,* m. id. Dls. N. *tytebær,* n. *tyting,* m. id.; *tytebærlyng,* n. lingonbuske; d. *tyttebær;* gl. sv. (Frankenius, Bromel) *tyssling. lingon, kröson.*

TYTA 1, v. a. 1 karda (ull). Dl. (Åsens by i Elfd.). *Töta.* id. Dl. (Elfd.).

TYTA 2, f. mun (egentl, med framstående läppar). Ul. Fn. *túda,* f. rör, tut. Jfr *tiota.*

TYTT, m. ogift karl, gammal dräng. Dl. (enl. Hülphers dagb. s. 201). *Tytt-gubbä* el. tött-gubbä, m. gammal ogift karl. Dl. (Floda, Malung). *Titt-gubbä,* m. id. Dl. (Nås). Jfr *tytta* 1.

TYTTA 1, f. 1) faster, moster. Dl. (Elfd..Våmh., Mora [Bonäs by], Orsa); 2) gammal ogift; flicka, mökärriug. Dl. (Floda). *Tötta,* f. Dl. (Malung); *titta, gammel-titta,* f. id. Dl. (Nås), *Teta,* f. farmor. G. (enl. Ihre, DL.).; 3) pytta; oqvädinsord till qvinnor. "Du tytta"! Sm. Fin. *täti,* faster, moster; *tytty* eller *töttö,* flicka, dotter; nord-tschud. *täti.* moster; *tütar,* dotter (Acta soc. scient. Fenn. 6,107,109); slav. *tetta,* faster, moster; lit. *tetta, tetà,* id.; fht. *tota,* f. admater (Graff, 5, 381); gr. ***τήϑη*** el. ***τίτϑη,*** f. a) amma; b) farmor, mormor; ***τηϑις,*** f. faster, moster; n. *tytta,* f. fruntimmer, (i synnerhet om främmande eller mindre ansedda). Bland oqvädinsord till qvinnor uppräknas i VGL. *hor-tuta,* f., hvilket Schlyter anser vara dalska *tytta,* men det förekommer såsom oqvädinsord äfven i Småland.

Gumm-tytta, f. faster eller moster, som stått fadder åt någon. Dl. (Åsens by i Elfd.). Jfr *gumma.*

Tytt-falle, m. fasters eller mosters man. Dl. (Orsa).

Tytt-mann el. *tyttu-mann,* m. fasters eller mosters man. Dl. (Elfd., Våmh., Mora [Bonäs by], Orsa, Malung). Jfr gr. *τάτα, τέττα,* lille fader; nht. dial. *tatte;* lit. ***tetis, taitis,*** id.; skr. *tâ-ta,* fader.

TYTTA 2, f. i sammans, *hunger-tytta* (pl. *-tyttor*), f. piggar, som på vissa boskapskreatur sitta inom mungiporna, Ög. *Hunger-titter,* f. pl. id. Sm. Ett annat ord *hunger-tytter,* f. pl. brukas i Ög. och betyder: de första tröskljud, som höras om hösten. Jfr *titt.* m. spene. Ög.; s. *tiss* 1. Ns. *titte,* spene; *hunger-titten,* pl. "die fasern der haut, welche sich an den nageln der finger los zu geben pflegen" (B. W. B. 5, 75).

TYTTEL, m. titel. Deraf *tyttlera,* v. a, 1 benämna ´med titel af, kalla någon för något, titulera. "Hva ska han tyttleras för"? Sm. Lt. *titulare.*

TYTTRA, s. *tiota.*

TYVA, *tyvä,* s. *tjoga.*

TYVLA, s. *tov.*

TYÄ, f. tok, fjolla. Ordet brukas ännu, men sällan. G.

TY-ÄTEN, s. *tyken.*

TYÖR-SPRITTA, a. *tira* 4.

TÅ 1, 1) n. a) bygata, smal väg mellan gärdesgårdar; en på båda sidor omhägnad väg. Hs mp., vb., nb., fl. (Ingo). *Tä,* n. Ul, hj.; *te,* n. Ul., sdm. (Ornö); *ted,* n. id. "Fiikkorna på sop-tede óm lögdas kvälan"; *tåg,* n. id. Fl. (Öb.); deraf *skogs-tä,* Ul.; äfven flera ortnamn, t. ex. *Tå-by,* Ög.: *Tä-by,* Ul.; b) fägata; en sådan smal väg mellan gärdesgårdar. Vb., dl. (Lima); deraf *feläs-tå, naut-tå,* n. boskapsgata ifrån ladugården till utmarken. Vb.; *fä-tå,* n. Nb. (Cal.); *lång-tä* el. *lång-te,* n. Jtl; *fe-tä,* n. id. Hj.; *laut-tå,* s. *laut;* 2) m. (def. *tån*) den del af betesmarken som ligger närmast ladugården eller intill någon by eller gård, mellan gärdesgårdarna; oduglig betesmark; liten inhägnad betesmark för små kreatur. "Kräka, svina, söra går på tån". Deraf *svin-tå,* m. svinbacke, der svinen beta. Vg., dls. En visstump från Vg. lyder sålunda:

"Dä sprang en liten gutte över tån, Han sprang sóm båa bena hade var't å'n. Hem sprang han, bort gekk han, Fria ville han å dä fekk han. Dä sprang" o. s. v.

Vg., dls. *Tåe,* m. gemensam betesmark för får eller svin; en utmark mellan byars och gårdars gärdsgårdar. Vg. (Marks h.): *tånge,* m. id. Vg. (Skarab).; deraf *Karlaby-tå,* Vg. (Vartofta h.). Fsv. *ta, tæ,* n. a) väg, smal väg mellan gärdesgårdar. VGL. VML.; b) en väg, som låg utom tomtarårna och således inneslöt alla byns tomter. VML.; fn. *tá,* n. väg.

TÅ 2, (pl. *tär*), f. tå Ög., vg.,hl., sk. m. fl. *Tå* (pl. *täner* el. *tånir*), f. Dl. (Orsa). I andra trakter af Dalarna heter pluralis *täner;* så äfven stundom i Vg. I Bl. säges *tär* el. *täjr,* i Hs. (Db.) *tä* (def. *tän);* på Gotland *täjä,* f. *På tà,* adv. på tå. Vg. Fsv. *ta* (pl. *tær),* f. tå. VGL. Gl. Ordspr. 998. Gregor, sid. 257; fn. *tá* (pl. *tær),* f.; d. *tå* (pl. *tær*); fe. *tâh, tâ,* f.; fht. *zeha;* nht. *zehe;* e. *toe;* e. dial. *taa* (Dial. of Craven, 2, 186). Anm. Tårnas namn skifta i munarterna. Sålunda säger man skämsamt:

1) *Nerike:* a) *tumme-tå(a);* b) *stóltsa* eller *peke-tå(a);* c) *embets-* el. *frua-tåa;* d) *lill-gerosa;* c) *ko-rosa.*

2) *Södermanland* (från Ösmo): a) *lill-tå;* b) *tilltå;* c) *ebbe-frua;* d) *tille-rosa;* e) *långa kärringen*

3) *Ångermanland* (Stigsjö s:n): a) *lill-tå;* b) *tå-tilla;* c) *tille-rosa;* d) *krok-nosa;* e) *tammas-gubbe.*

4) *Vestergötland* (Vattle h, i Elfsborgs län): a) *stor-tåna;* b) *tå-tela;* c) *eggela;* d) *tille-rota;* e) *tisen.*

Sår-tåen, *gå pä sår-tåen,* s. *ganga.*

Tå-fis, m. orenlighet mellan tårna; fotsvett. Ög. *Tå-fes,* n. Sm., sk.

Tå-hätta, f. topp i tån på en sko. Vm. (Fellingsbro).

Tå-il, s. *il* 2.

Tå-órkän ei. *tå-örkän,* m. främre delen under fotbladet, i synnerhet det som gränsar till stortån. Åm.

Tåp (ipf. *-ä*), v. n. stå på tå. Vb. (Nordmaling). Fn. *tæpta,* med svårighet stå på tårna; n. *tæpe.*

Tå-sot, s. sot.

TÅ 3, adv. då. Fl. (Nl.). Fsv. *þa, tha;* fn. *þa.* Jfr *tåg* 2.

TÅ 4, præp. utaf, af. Vb., mp., dl. (Lima). *Tåv,* id.; deraf *tåmme,* af mig, tådde, af dig,

tåvvóss, af oss, *tåddar,* af dem, *tåvven,* af honom, *tåsse,* af sig. Hs. (Db.). N. *tå,* af.

TÅB, *tåbe,* s. *tabbe.*

TÅDD, m. liten pilt; försmädligt. Åm.

TÅÐÅ, s. *tad.*

TÅE, s. *tå* 1.

TÅG 1 (pl.*-er*), f. 1) långa ooh tunna trädrötter; sugrötter. Norrl.; 2) ranka, slingerväxt. Fl. (Öb.). N. *tåg;* fn. *tág.* Jfr *tjuga* 1.

Lit-tågär, s, *lit,* 3.

Tåg-bär, n. stenbär, jungfrubär, frukten af Rubus saxatilis. Norrl. *Tag-bär,* n. Bhl.: *krasbär* el. *klas-bär i J. Marie bär,* Ul. Busken kallas *tågbärs-rais,* n. Dl. (Elfd.). Andra namn anföras af Linné (fl. sv., ed. 2:a, s. 173), Retzius (fl. oec. 2, 622). Gl. sv. (Frank.) *togbär, krassbär, jungfrubär, jungfru Marié bär;* (Bromel) *tågbär, klaasbär, jungfrubär;* n. *tågebär.*

TÅGA, *tåge, tåglig, tågna, tåg-nagel, -pinna, -stikka, tåge-garn,* s. *tjuga* 1.

TÅGGEL, *Tåggla,* m. & f. nom. appellat., bonden och hans hustru i Tågården (Hångsdala s:n). Vg. Jfr *tå* 1.

TÅ-HÄTTA, *-il,* s. *tå* 2.

TÅI, m. & n. tö. G. Fn. *þeyr,* m.

Tö-bröde, n. starkt töväder, djup snö med slask, såsom vid islossningen. Sk. (Ox.). *Tö-bräkk,* n. Sk. (Ing.).

TÅILA, f. spilkråka: Picus Martius. G. (F.). Ihre (DL.) anför *tolja,* men det är tryckfel i st. f. *tojla.*

TÅISTA, v. n. idissla. G.

Tåist, f. idissling. "Han har mist tåisti": 1) om boskap, som under idisslingen tvungits till arbete och måst nedsvälja det idisslade; 2) säges äfven om en menniska som bragts ur fattning. G.

TÅITA (ipf. *tåtti,* sup. *tått*), v. a. eg. låta tuta; bortskrämma genom tutning. G. Fn. *þeyta (þeytta, þeytt).* Jfr *tiota.*

TÅID-HUMMLA, f. utlakad humle; humle som nyttjats vid brygd. G. (F.).

TÅKA 1, v. n. 1 rinna sakta och långsamt. Sdm.

TÅKA 2, f. dimma, töcken. Bhl., vg., kl., bl. *Tåga,* Bhl., sk., hl.; *tuka, tukä, täukä,* G.; *tåkka,* Ög.; *tuke,* Nb.; *tukku,* Vb. Fsv. *tokka,* f. töcken. S.S. 2, 240; *tuka.* f. Cod. A. 49, f. 160 v.; fn. *þoka;* n. *toka;* d. *tåge;* ns. *daah,* id.

Tågig, adj. töcknig, dimmig. Hl. *Tåged, tugged.* D. *tåget;* ns. *daakig.*

TÅKER 1, n? tredubbelt fisknät. Bl., sm. *Töker,* n. skottnät. *Tökkernät* eller *tôkkelnät,* n. id. Vg. (Elfsb.). D. d. *tåger, tåver,* n.; gl. d. *togher, togger.* Mlb., DL, 585.

Tokker-stång el. *tokkel-stång,* f. pulsstång, stång som begagnas till att skrämma fisk i nät eller håf. *Pols,* m., id. Vg.

Tåkkra *(tôkkra),* v. a. 1 fiska med nät på det sätt, att nätet utspänncs halfcirkelformigt ett stycke från land, hvarpå fisken medelst pulsning inifrån drifves i nätet. *Tokkla,* id. Vg. Gl. d, *togre.*

TÅKER 2, m. en menniska, som är långsam och trög i sina vändningar, göromål, o. s. v. *Såker, såkel,* m. id. Vg. Jfr *tåglig.*

TÅKKA, s. *tókka.*

TÅ**L**, f. 1) afkok på albark (eller i brist deraf sälg), hvarmed fiskenät färgas; 2) limblandadt vatten, beredt genom kokning af fiskfjäll och skinn, hvaruti de färgade näten doppas för att fästa färgen. Vb., nb. Jfr ir. *tolg,* färg.

Lim-tå**L**, f. afkok af fiskfjäll och skinn, hvarmed på förenämnda sätt färgad fiskredskap öfvergjutes och sedan torkas att färgen ej må så snart upplösas. Detta göromål heter att *lim-tåål* (ipf. *-ä*), v. a. Vb.

Tåå**L**, (ipf. o sup. *-ä*), v. a. färga och limdränka nät och notar med afkok på albark och fiskfjäll. Vb.,nb.

TÅLA 1, v. n. 1 dröja. Ul., vg. (Vadsbo). *Töl* (ipf. *-ä*), v. n. dröja, långsamt förrätta. Vb. Fn. *þola,* perdurare. Jfr *tula* 2.

TÅLA 2, v. n. 1 gå såsom små barn. Vg. Jfr *tulla* 1.

TÅLL, s. *tall.*

TÅLLSA NER. v. a. trampa ner. "Tålisa ner åkre". Fl. (GK).

TÅLLÄ. s. *tulla* 3.

TÅLUG, s. *tala.*

TÅLUN, s. *tóllig.*

TÅMAS-FINGER, s. *tuma.*

TÅN, s. *tunn.*

TÅNA 1, f. barnlinda, svep. Vl., vg., ög. (Gullbergs h.), sk. (Ox.). *Tån,* f. Sm.; *tana,* f. id. Hl. (Värö), bhl., dls. Fsv. *tana,* f. bindel, hvarmed barn lindas. Cod. A. 27, f. 138v. S.Marg. f. 2 v. Rimkr. s. 561. Jfr gr. **ταινία,** f. band, bindel.

Bån-tåna, f. eg. barnlinda. Ordet brukas i följande talesätt: "*drick* (eller *ita) bån-tånä".* ɔ: den förplägning, bestående af brännvin och ost, som omedelbart efter lycklig förlossning och sedan det nyfödda barnet blifvit lindadt bjudes åt grannarne och husets vänner. Fl. (K., P.). Fsv. *barna-tana,* f. barnlinda. S. Marg. f. 2 v.

Tåna 2, v. a. (ipf. *tånade* el. *tånte,* sup. *tånat* el. *tånt*) linda, svepa (barn). "Hon tånade barnet". Ög. (Gullbergs h.) vg. (Skarab.), dls., sm., sk. (Ox., Skytts, Vemm.), hl. *Tana,* Kl., vg. (Marks h.), bhl.; *tauna,* id. Hl. (Värö, Skällinge). Fsv. *tana,* v. a. id. S. Marg. f. 2 v. "tagher barnit ok tana thz wæl".

Tåne-barn, n. lindebarn, spädt barn. Vg., ög., sk. (Ox.). *Tåna-barn,* n. Sm.; *tåne-glött,* m. id. Sk.

Tåne-klä(d)e el. *tane-kläe,* n. det innersta linnet näst svepebarnets kropp)(*mattel,* m. yttersvep af ylle. Hl. (Värö, Frillesås).

Tån-lista, f. barnlinda. Sm.

TÅNA, *tång, tånga, tånå,* s. *tana* 2.

TÅNE, s. *tinda.*

TÅNE-BARN, *tåne-glött, tåne-klä(d)e, tån-lista,* s. *tåna* 1.

TÅNG, *tånga,* s. *tjuga* 1.

TÅNGE, *tång-gång,* s. *tinga.*

TÅNGE, s. *tå* 1.

TÅNGE-TILJA, *tång-snipa, tång-snälla,* s. *tinga.*

TÅNG-TÄPPE, n. vall eller gärdsgård af tång. Sk.

TÅNG-ÄVJA, s. *evja.*

TÅNIR, *tåp,* s. *tå* 2.

TÅNN, s. *torn.*

TÅNNE, s. *tanne.*

TÅP, *tåpa, tåpe-lår, tåpu, tåpug,* s. *tabbe,*

TÅPP, s. *tópp* 1.

TÅR, m. 1) (såsom i rikssp r.) lacrima; 2) droppe, något litet af ett vått ämne. Fsv. *tar,* m. & n. SML.. S.S. 1, 70; fn. *tár,* n.; fht. *zahar, zachar;* fe. *täker, tær;* e. *tear;* d. *tåre;* moes. *tagr;* n.; cy. *daigr;* cornw. *dagar;* gr. ***δάκρυ, δάκρυμα;*** lt. *dacrima* (Festus),lacrima; troligen egentligen: *den bitande* (saltaktiga tåren), af skr. *daç,* att bita.

Galen-tåra, f. röllika: Achillæa millefolium. Dl.(Transtrand). *Galen-tara,* f. Dl. Lima); *garn-tora,* f. Dl. (Särna); *gan-tola,* f. Dl. (Elfd). Det ampra blomdoftet, djupt indraget i näsan. gör rinnande ögon och yrsel.

Tår-milder, adj. som lätteligen gråter. Vg., bl. Fn. *tármildr;* d. *tåremild.*

Tår-ört, f. silkeshår: Drosera rotundifolia. Sveal. *Dagg-Ört,* f. id. Sm.; *tät-mjölks-gräs,* n. id. Vm. Gl. sv. (Tillandz) *J. Marie tårört, Marie silkeshår.*

TÅRM, *tårma-löp, tårrkä-tarm,* s. *tarm.*

TÅRRK-MÄULÅ, s. *tord* 2.

TÅRSA, s. *tora.*

TÅRT-SPÓRRE. s. *spóre.*

TÅSA 1, v. n. 1 susa, brusa, dåna; om hafvet. "Sjön tåsar." Hl. (Eldsberga). Jfr skr. *tus,* sonare.

TÅSA 2, s. *tassa.*

TÅSA 3, s. *tasa* 1.

TASEL, s. *tad.*

TÅ-SOT, s. *sot.*

TÅSSA, s. *tass* 2.

TÅSSA, *tåsse-sog,* s. *tóssa.*

TÅSTA, s. *tjåsta.*

TÅT 1, m. väg; rätta tankegången eller vägen. "Vara på tåten. Kómma på tåten". Ul., ög.

TÅT 2, (pl. *-ar*), (såsom i riksspr.) sträng i ett rep; snöre. *Tät,* m. sträng i ett rep. G.; *tåft, rev-tåft,* m. Sk. (Ing.). I andra munarter *tótt;* s. *tótt* 1; 2) band eller vidja, hvarmed lien bindes fast vid *örvet* eller skaftet. *Lia-tåt* el. *lie-tåt.* Ög. (Ydre), kl. (Madesjö); 3) en bestämd liten knippa lin. Vb. Fn. *þattr.*

Bik-tat, m. sträng i ett tjäradt tåg. G.

Tre-tåtig, adj. tredubbel; om rep som är sammansatt af tre tåtar. "Tretåtigt tåg". Hs. N. *tritåtta.*

TÅTA 1, (pl. *tåtor* el. *tåter*), f. 1) utsliten, nedkippad sko; toffel. Sm., ög.; 2) litet barn; 3) oduglig menniska. *Tåter,* m. id. Sm.

Tåta 2, v. n. 1 1) gå med dåliga skor. "Hon gikk å tåtade med ett par skor, sóm ej va värda att kasta på ellen"; 2) gå smått såsom barn. Sm.

TÅTA 3, f. I sammans. *avunds-tåta,* f. mullvad (Talpa europæa), sem gör gångar i gräsvallen och under säden, men ej skjuter några högar. Sm. (Vestbo).

TÅTA 4, v. n. 1 säga ett halft ord till någon, glunka, Åm. Jfr fn. *þátta,* v. a) uppräkna, framställa; b) omnämna (af *þáttr,* m. *tåt;* afdelning t. ex. i en berättelse).

TÅTA EFTER, *tåta te, tåta sej,* s. *tota* 2.

TÅTEL, m. 1) (i skriftspråket efter Linné) Aira, ehuru, såsom Fries (bot. utfl. 3, 204) anmärkt, man ej får höra namnet tåtel tilläggas Aira-arter. *Jäger,* Aira caespitosa. Åm.; *har-gräs,* n. Sk. Jfr *tådå;* 2) Holcus lanatus. Sm. (Femsjö).

Lin-tåtel, m. Lolium arvense. Sm.

TÅTTA, v. a. 1 1) pressa, trycka, klämma, ej blott sakta utan ock häftigt och hårdt t. ex. hårdt inpacka i en redan fylld säck eller kista. "Tåtta ut varet ur ett sår", klämma ut varet ur ett sår; 2) fig. *tåtta ihop någon,* qväsa, förödmjuka någon; 3) *tåtta ur sig,* uttrycka något, som man tänker eller vet; *tåtta ur någon något,* aftvinga någon eller locka ur någon en hemlighet o. d. Åm. Jfr *tótt* 1, som är beslägtadt.

TÅTTÄR (ipf. *tätträ),* v. n. 1) puttra; om en gryta; som kokar upp; 2) stamma. Vb. Jfr *påttär.*

TÅV, s. *tå* 4.

TÅVELI, *tåvling, tåvra,* s. *tabbe.*

TÄ el. *te* (ipf. *tedde*), v. a. reda. "Tä nlla te linet, te den trasslade härvan". Åm. N. *tæje, tæa;* fn. *tæa* och *tá.* Jfr *tia* 1.

TÄ, s. *tå* 1.

TÄDAN, adv. dädan. Fl. (Pargas). *Täa,* id. Sm. (Östbo). Fsv. *þæpan;* fn. *þađan.*

TÄFSA, s. *metar-täfsa,* sid. 437 b.

TÄGER *(tägjer),* s. *taka.*

TÄGLA eller tegla, v. a. o. n. 1 1) uppehålla lifvet, lefva af litet förråd; hafva sin knappa bergning. "Tegla fram livet". Hs. (Db., Norrala). "Tegla sej fram". Jtl.; 2) med ringa förråd hushålla, spara, gå sparsamt tillväga. Jtl. N. *tigla* v. n. uppehålla sig med litet, lefva knappt; d. d. *tægle* el. *tæile,* taga smått eller litet till lifs; fn. *tigla,* gifva ofta, men litet hvar gång.

Tägelskap,? litet uppehälle. Hs. (Norrala, enl. Ihre, D. L.). Ordet brukas ej i Db.

TÄID, *täid-häiä, täiendar, täjes,* s. *tid* 1.

TÄINT, *täinta,* s. *tine.*

TÄIS, m. groft, tåg eller järnketting (långs åt tisteln med en hake fästad i oket), med hvilken oxarna draga lasset; med tisteln styra de och återhålla detsamma. S. G. Jfr *tiste.*

TÄJE, s. *to* 2.

TÄJGENES, s. *tiga.*

TÄJNUG, s. *ten* 1.

TÄJNÄ, s. *tina* 1.

TÄJSEL, s. *tissel.*

TÄJVA, s. *täva.*

TÄJÄ, s. *tå* 2.

TÄKAS, s. *teka.*

TÄKKA, *täkke-fjol, -gille, -käpp, -vire,-vrake, -vratt, -vänna, -ås, täkk-halm, -näver, -vidja, -täkkja,* s. *tak.*

TÄKLING el. *täkkling,* m. tätting, sparf. Sdm., nk., ög. *Täkting* el. *täkkting,* Dl. Fn. *titlingr.*

TÄL, s. *tillde.*

TÄLE, m. tjäle (i jorden), en tjock frusen skorpa i jorden. Vg., dls., vl. *Tiäle, tjöli,* Dl.; *tyli,* m. Dl. (enl. Rdq.); *tjala,* m. Vb.; *tärn,* m. def. id. "Tärn går ur jola". Vg. Fsv. *þiali, piæli,* m. SML, VML.; fh. *þeli;* n. *tele;* d. d. *tel, tæl,* id.; lapp. *tele,* hård snö.

Tiäla-tuppa, f. mosippa; Pulsatilla vernalis. Ul. *Tyelå-tuppa, tjölå-tuppa,* f. Dl. (Elfd, Våmh.); *tjöl-tuppa,* f. Dl. (Ohre); *mo-vippa,* f. Nk.; *täl-blömer,* f. pl. Dl. (Särna, enl. Kröningsvärd). Gl. sv. (Tillandz) *tiäl-doppa, oxeöron;* (Frankenius, Bromel) *tiöl-toppa, oxsöron, gökeklocka.*

Tiäl-roser, f. pl. Pulsatilia vulgaris, Willd. Ul. (Rosl.).

Tjaling (def. *-a*), f. iskant vid åstränder vårtiden; den iskant, som vanligen, om ock ån i öfrigt är öppen, ligger qvar vid åkanten. Vb.

(Nordmaling). På andra ställen i Vb. *lan(d)-kall,* m.

Tjäl blomster, n. 1) hvitsippa; Anemone nemorosa, L. Hs. *Hvit-lókk,* Vg.; *hvit-ves,* Vl. Jfr *hvide-vev,* sid. 272; *ves* 2. Gl. sv. (Frank., Bromel) *tjäleblomster, hvitsippel, hvit-lock;* 2) skogsviol: Viola canina. Ul. (enl. Linné).

Tjölä (ipf. *tjöläd,* sup. *tjölåđ),* v. n. tillfrysa. Dl. (Elfd.). N. *tela.*

TÄLGJA (ipf. *talljde* el. *tallde,* sup. täljt eller *tallt*), v. a. tälja, med knif tillskära trä o. d. Sm. *Tälla {tällde, tällt*), S. Sk.; *töja, töj* el. *tö* (ipf. *töjäđ,* sup. *töjađ*), id. "Töj stikkur". Dl. (Elfd., Mora). *Täli* (ipf. *tääld,* sup. *tält*), v. a. 1) tälja med knif eller yxa; 2) slättälga, bila. Vb. Fsv. *tælghia* (SML. S.F.S, 4, 870); fn. *telgja, tálga;* d. *tælge, tælle.*

Tälg-boss, m. tälgknif. Sm. (Värend). *Täll-bassä,* m. G.; *tö-knaiv* el. *töj-knaiv,* m. Dl. (Elfd., Våmh., Orsa); *stobbe-kniv,* m. Sk. (Ox.); *stjedt-knaiv,* m. id. Dl. (Våmh.). Fsv *tælgekniver* (SML.); Fn. *talgu-knifr;* d. d. *tællekniv;* n. *tolekhiv, tolkniv.*

TÄLLE, *tällkunning,* s. *tall.*

TÄLLE, v. a. räkna. "Tälle ett tjyv", räkna ett tjog; säges t. ex. när lin skäftas. S. Sk. *Tälä* (ipf. *tälde,* sup. *tält*), 1) id. *Tälä gäimå,* eg. räkna gömma; så kallas en lek. Benämningen härrör deraf att man genom räkning afgör hvem som skall börja leken. *Tälä stulenn,* id. G. *Kurra-gömma,* id. Sm., sk., bl.; 2) berätta, förtälja. *Tälä,* G. Fsv. *tælia* el. *telja* (ipf. *taldi*), v. a. a) räkna; b) förtälja, uppläsa; fn. *telja;* d. d. *tæle;* ns. *tellen,* a) räkna; b) prata; holl. *tellen,* räkna.

TÄLLE, s. *för-tälle.*

TÄLN, s. *teln.*

TÄLN, *tälna,* s. *telne.*

TÄLNINGAR, s. *tilde.*

TÄMBL (pl. *-är*), m. lamm. Dl. (Elfd., Orsa). Jfr ns. *tämel,* föl eller ungt boskapskreatur som man uppföder (B. W. B. 5, 17). Troligen af sv. och ns. *tam,* adj. tam.

Tämbel-eta, S. *eta.*

Tämbl-frans, m. frans eller bräm af lammskinn kring pelsen. Dl. (Elfd.). *Lamb-ull-frans,* m. Dl. (Mora, Våmh.). *Tämbl-ull-frans,* m. Dl. (Orsa).

Tämbl-ull, f. lamm-ull. Dl. (Våmh.).

TÄMINGE, *tämjinge, tämm, tämming, tämmeliga,* s. *tam.*

TÄMMS, m. sikt. G. D. d. *tems, tims,* hårsikt; nfris. *tems* (Outz. 354); holl. *teems;* e. dial. *temse* (Grose, gloss., 162); frans, *tamis,* id.; mlt. *tamisium,* "tela ex serico vel equinis jubis". Du Cange.

TÄMPEL, m. väfspännare (vid väfning). *Väv-tämpel* Hs., gstr., bl. Jfr fn. *þömb,* f. båge; *þemba,* böja.

TÄNDARE, s. *tand.*

TÄNDLIK, *tändrikk, tängling, tännlikk,* s. *tand* 1.

TÄNER, s. *tå* 2.

TÄNG, *tängande,* s. *täni.*

TÄNGE,? en hafsalg; Chordaria. Bl. Af sv. *tång,* m. Jfr *sudare, sul-trå.*

TÄNGSLA, f. krokbladig tväryxa med skaft af 6 eller 7 tum, som nyttjas att urhålka med, tillhugga träskor, "bo hjul", takrännor, skoffor, hoar, tråg o. s. v. Sk. (N. Åsbo, Onsjö, Ox., Ing.). *Täkksla,* f. Hs., vg., dls.; *teksla,* f. Ul., vl., sm.; (Värend); *tjäkksla,* f. Sdm., nk., sm.; *teksel,* f. Gstr.; *tekkel,* f. Hs. (Db.); *tjäkksa,* f. id. Sm. Fn. *þenja,* f. yxa. (S. E. 1. 569; 2, 561); *tengsla,* f. yxa med långt blad; *þexla,* f. ett slags liten yxa; n. *teksla, dihsl,* f. hålkyxa; fht. *dehsa, dehsala,* f. bila (Graff, 5, 124); mht. *dëhse, dëhsel,* f. id. (Ben. 1, 311); bay. *dechsel,* m. o. f. ett slags vagnmakareyxa (Schmeller 1, 393); ns. *dessel,* tunnbindareyxa (B. W. B. 1, 201); kärnt. *texl,* n. liten krum hacka (Lexer, 55); ryss. *tesslá,* en timmermansyxa; skr. *tanka,* m. yxa; *taksh,* v. a. a) göra, förfärdiga; b) sönderhugga, klyfva; *tashan,* m. timmerman; *takshan'i,* timmeryxa; lit. *tazsyti,* v. a. hugga med yxa; *taszlyczia* eller vanligare *teszlyczia,* f. == sv. dial. *tängsla.*

Hjul-tängsla, f. en yxa, som begagnas vid hjuls förfärdigande. Sm.

Takks-tåll, m. tall, på hvilken barken i en bred ring blifvit afhuggen på det att trädet må torka. Dl.

Taksa el. *takksa,* v. a. 1 afbugga barken i en bred ring omkring växande träd, mest furuträd, på det att de må torka. Dl. (Leksand, Gagnef, Rättvik m. fl.). *Täksla,* 1) id. Ö. Dl. *Tafsa,* id. Hs. (enl. C. Säve, några upplysningar om dalmålet, i Bergstedts tidskr, för litt. 1852, 5 h., s. 290); 2) afhugga en del af barken på ett växande träd för att derigenom utvisa vägen för skogsvandraren, igenkänna ett ställe i skogen eller utmärka en sträckning till något visst håll. Åm. (Säbrå). *Täkst* el. *teekst* (ipf. o. sup. *-ä,*) id. Vb.

Tjäkkslä, v. a. hugga med slö yxa. G.

Täkksla, v. a. 1 urhålka (takrännor o. d.) med en liten yxa. Hs., dls., vg. *Tjäkksla,* id. Sdm., nk. Bay. *dechseln.*

Täkkst, f. märke, gjordt genom blekning i en trädstam för att anvisa hvartut man bör gå i skogen för att träffa något visst föremål. Vb.

TÄNGA, v. n. springa eller rida fort. Vg., vl. *Tängja,* Hs. (Jerfsö); *tangja,* id. "Han kóm tandes, så dä va alldeles fasligt". Sdm. *Tänna åsta,* id. Götal. Deraf *täng,* m. & n., *tängande* el. *tängjande,* n. häftigt ridande eller språng. "I fullt täng". "Ta tängen", häftigt springa. Nk., vg. "Rida i tängjande, i tänganne galopp, fjerrsporr, sträck, fort; i tänande fyr, språng. Märra språng i ett tännane el. i tännane tag". Svea-, Götal. D. d. *tånsprång,* galopp; n. *tan,* lopp, springande. Jfr fe. *tengan,* cum impetu irruere.

TÄNJA (ipf. *tande,* sup. *tanit*), v. a. i fornspråket) tänja. *Täni* (ipf. *tänjä*), Vb.; *teni,* Dl.; *tana,* Ög.; *tänä,* G.; *tåna,* utspänna, uttänja, utsträcka. Jtl. Fs. *þænia* el. *thenia;* fn. *þenja;* n. *tenja;* fht. *denjan;* fsax. *thænjan;* fe. *þenjan;* ns. *tanen;* nht. *dehnen;* moes. *þanjan;* lt. *tendere;* gr. ***τείνειν;*** skr. *tan.*

Tana, f. 1) sena. Nk. *Tani,* f. def. S. G. *Tan,* m. id. N. G.; 2) långt utdragen seg massa. Sdm.; 3) sega trådar i kött o. d.; 4)trasa, dålig klädnad; deraf *tantig,* adj. dåligt klädt. Sdm., ul.; 5) hinna i ister eller talg; 6) fnask, smula. "Ingen tana". Hs.; deraf *tankä,* en smula. G. Fsv. *þan,* sena. GL.; fn. *tan,* f. diaphragma; gl. d. *tan,* id. (Henr. Faber, Vocabul. 1563, s. 45).

Tanas (sup. *tanast),* v. d. sträcka sig efter någonting med händerna. Fl. (Öb.).

Tanig, adj. 1) mycket mager, utmerglad. Sveal. *Tanugr,* Nk,; *tànug,* Hs. (Db.); 2) lång och smal; om fruntimmer. Ög.

Tanä, f. rep, mellan hvilka strömmingsnätet är fästadt. G.

Tänsel, f. utsträckning. G.

TÄNN, *tännare, tänne, tändt,* s. *tinda.*

TÄNNAS, v. d. nännas; kunna och vilja undvara någonting. Dl. (Elfd.)

TÄP, s. *täppe.*

TÄPA, s. *tepa.*

TÄPP, *täppa, täppe,* s. *tapp* 1.

TÄPPE, n. täcke, väft eller virkadt kläde till att breda ut öfver något. Sk. *Täppede,* täcke, matta. Hl. *Täppen,* n. Öfverdrag å fällar; åkläde. Jtl. *Täp* (def. *-a*), f. ett långkläde, som qvinnor hänga öfver hufvud och axlar. Ö1. Fsv. *tæped* (Namnlös o. Val., 14), täcke, matta; d. *tæppe;* fht. *tepi, tepih, tepid,* m. (& n. ?); nht. *teppich,* täcke. Jfr *täppa.*

Gólv-täppede, n. golfmatta. Hl.

Säng-täppede, n. sängtäcke. Hl.

TÄPPE-RÅKKER, f. pl. hästrumpa: Equisetum sylvaticum. Sk. *Häst-gröning,* m. Jtl.; *gran-gräs,* n. Mp.: *knä-gräs,* n. Vg.; *led-gräs,* n. Vl.

TÄPPE-RÖV, *täppel* s. *tapp* 1.

TÄR 1, adv. der. *Tär-vider,* adv. dervid. Fl. (Nl.). *Tär-ett,* derefter. Fl. (GK., K., P., NK.). Fsv. *þær, thær;* fn,, fsax., moes. *þar;* fe. *þær.*

TÄR 2, s. *tå* 2.

TÄRA v. a. o. n. 2 genomtränga droppvis. "Sån börjar på te å tära. Sån tär lite, ja har tärt länge". Sdm. I riksspr. säges: "tära sig igenom, in, ut". Jfr *tira* 3; eg. förtära; fräta; deraf *full-tärenes,* q. v. 2) föda sig, förtära. "Kära, ätann å tärann"! kära, äten och föden eder! Hs. (Bj.); 3) fördraga, uthärda. "Dä kan ja allri tära. Allt dä ovetet fekk han tära". Sm., ög. Fsv. *tæra,* tära; *täras.* Legend, s. 415; fn. *tæra,* a) utgifva, låta förbrukas, förtära; b) föda, bespisa; fht. *zeran,* förstöra; *terjan,* skada; fe. *teran,* slita itu, förstöra; e. *tear,* id.; ns., holl. *teren,* tära, förtära; moes. *gatairan (tar, terun, taurans),* upplösa, förstöra; lt. terere; gr. ***τεϱέο,*** borrar, genomborrar (jfr lt. *terebro):* skr. *tri,* genomborra. Benfey 2, 256. Jfr Dief. 2, 655.

Targa, v. a. 1 småningom afbita eller afskära; sönderrifva med tänderna; sönderhugga det som är segt; gnaga. Ul., hs. *Targ* (ipf, o. sup. *-ä*), 1) id. Vb., nb. *Tärja,* id. Åm.: 2) tälja på något med en slö knif eller yxa. Vb.

Targla e. targ**l**a, v. a. 1 1) bita sönder, sarga, oredigt skära. "Varga ha targ**l**ä sönder skinne på koa, så'n kan inte få så stor bit sóm te en mu**l**handske". Sdm. *Tjärga, tjärgla,* id. Hs. *Tarla,* v. a. skära eller klippa något ojämnt eller vårdslöst. Fl. (Nl.); 2) omsäga ett och detsamma. *Taggla,* id. Sm.

Tarlor, f. pl. vårdslöst skurna eller klippta stycken; flikar och slarfvor som uppkomma af något illa tillskuret tyg, kött. Äro de större heta de *slamsor,* f. pl,, *slamsingar,* m. pl. Fl.(Nl.).

TÄR-ETT, s. *tär* 1.

TÄRJA, s. *tära.*

TÄRLING, m. tärning. Sm. Fsv. *tærning,* f. tärning. Birg. Upp. 3, 26; fn. *teningr, tenningr;* ns. *tarling, tærling;* holl. teerling; nht. derling; d. *tærning,* id.

TÄRN, s. *tjärn, täle.*

TÄRNA 1, f. 1) ljus; eld; deraf *land-tärna,* f. fyrbåk. Hs. (enl. Ihre; föråldr.); 2) en treställning i taket att sätta ljuset eller lampan på. En sådan tärna består af en liten stång, lodrätt fastspikad vid en bjelke i taket; vid stångens nedra ända är en liten rund träskifva, på hvilken ljuset eller lampan står. Sk. (Ox., Frosta). Jfr *tärra, tira* 1.

TÄRNA 2, f. 1) (såsom i rikisspr.) ung flicka, jungfru, mö; 2) piga, tjenstepiga; 3) fästmö. *Tarna,* f. id. Sm. Fsv. *thærna,* f. tärna, tjensteflicka. Gl. Ordspr. 332. S.S. 2, 71. S.F.S. 1, 167. Spec. Virg. s. 81; fn. *þerna,* tjensteflicka; d. *tærne, terne;* n. *terna,* tjensteflicka; fht. *thiorna, diorna, dierna,* mö; mht. *dierne, dirne, diern, dern,* flicka; tjenstepiga; fsax. *thiorna, thierne, therna,* flicka; nht. *dirne,* a) flicka; b) tjenstepiga; c) glädjeflicka; holl. *deerne,* flicka; e. dial. *tarne,* id.; lit. *tarnas,* m. tjenare, betjent; *tarnaite,* f. tjenste-piga; *tarnáuti,* betjena, passa upp.

TÄRNA 3, v. a. 1, 1) med messing belägga ett hål i en järnskifva, hvaruti en axel (t. ex. till ett väggur) skall gå. Sm.; 2) *tärna sönder,* skära sönder i tärningar, små bitar. Sm. Af sv. *tärning,* m.

TÄRNE (pl. *-n*), n.? Equisetum limosum et fluviatile. Mp. Månne efter växtstället af *tärn* el. *tjärn,* f. liten insjö, träsk?

TÄRNED, adj. rutig, "Tärned töj", rutigt tyg. S. Sk. D. *tærnet.*

TÄRPA, s. *tarpa.*

* TÄRRA el. *terra* (ipf. *tarr,* pl. *turrum,* sup. *torrit*), v. n. att torka. Detta starka verb har fordom utan tvifvel funnits i vårt äldsta språk. I fornnordiskan ha vi *þerra (þerða, þerrat),* v. a. torka; *þurr,* adj. torr; *þurka,* v. a. torka. Jfr Grimm, gr. 2, 39.

Tarre, m. 1) ursprungliga betydelsen mähända egentligen: torrt, varmt ställe; 2) platsen ofvanpå bakugnsmuren i ryggåsstugor, understundom afskild med bräder och hvartill man uppgår på en liten stentrappa inmurad vid ugnen eller genom en framtill anbragt lucka. *Tarren* brukas stundom till sofställe för tjenstehjonen. Hl. I Vestergötland var *tärren* fordom en nedsänkning af trossbottnen nära eldstaden, hvarest man låg varmt; 3) ställningen i badstuga eller brytstuga, hvarpå linet torkas. Hl., sk. (Lugg., N. Åsbo, Frosta, Ing.); 4) säng upp under taket i bondstugor. *Säng-tarre* el. *säng-tärre.* Vg., dls. (föråldr.). *Tarra,* f. öfversäng, sängens öfre afdelning. Sängen består af två våningar: *undersänga* och *tarra.* Vl.; 5) bred hylla under taket i stugan. Ög., dls.; 6) ofvanrum. Vg. (Vadsbo); 7) vind öfver ett hus; öfverförstuga, öppen, utan loft. "Bo på tarren. Kasta ópp något på tarren". Sm.; 8) vindsrummet ofvan hanbalkarne. Bl.; skulie. Ög. (Vik.), vg. *Terre,* m. vind. "ópp på terren i stugan", på loftet. "På torren av stugan". på takåsen. Kl. Nht. *darre, derre,* f. tork-inrättning för malt, säd o. d.; fht. *darra;* mht. darre, f.; bay. *därr,* id.; fin. *terhen,* varmt ställe; gr. ***ταῤῥὸς, ταϱσός,*** m. torklafve, torkställning.

Tórr, adj. 1) (såsom i rikssp.). *Twórr,*

Mora; 2) mager. Allm.; 3) talesätt: *tórra leden,* det håll, hvarifrån ändtarmens uttömningar komma)(*våta leden.* Sm. Fsv. *þorr.* Legend, s. 6; fn. *þurr;* d. *tør;* fht. *thurri, durri;* nht. *dürr;* fe. *þyrre;* lt. *torridus;* moes. *þaursus.*

Kave-tórr, adj. halftorr. "Höet ä kave-torrt", tjenligt att stackas. Sm.

On-tórr, s. *on* 1.

Skravel-tórr, *skra-tó r,* s. *skravla* 3.

Tórk, *tórke,* m. torka. Götal. *Tórk,* m. Ö. Nk.; *tórsk,* f. Hs. Fn. *þurkr.*

Tórk-dróppar, m. pl. stänkdroppar; några regndroppar under stark torka. Sm.

Tórke-kläde, n. handduk. Bhl.

Tórk-lummes, n. torrmat, smörbröd o. d. (som bäres i *lomman* [fickan]). Sk. (Ox.).

Tórknins-geri, S. *gir.*

Torn, adj. torr och dålig lill utseendet; affallen, mager. "Hästen ser torn ut". Sk., hl. D. d. *tårn,* id.; fn. *þorna,* blifva torr, torkas.

Tórra 1, v. n. blifva torr. Sk., hl. *Törra,* id. Bhl.

Tórra 2, f. torka, torr väderlek. Sk., hl. *Torro,* f. Fl. (Nl.). Fht. *durri;* mht. *dürre.*

Tórr-amma, f. barnsköterska, som ej ger di. Vg. (Skarab.).

Tórr-bórr, m. kloråcka: Raja radiata. Sk. (Kullen).

Tórren-gótt, m. torrolig menniska. S. Sk.

Tórre-berra, s. *birra.*

Tórre-vär, n. torrväder. Götal.

Tórr-fängd, adj. torr (om mat) och derföre svår att förtära; mager. "Brö't ä så tórrfängdt å äta lell", att äta utan smör eller sofvel. "På dä kalaset va dä tórrfängdt". Vg., sm.

Tórr-raka, f. furuträd, som torkat på stubben. Hs.

Tórr-raska, s. rask 2.

Tórrster, adj. törstig. Götal. *Tost, töst.* Sk. Fsv. *þyrster, thörster.* Birg. Upp. 1, 116; fn. *þyrstr;* fe. *đursteg.*

Tórr-ve(d)a-haggst, m. ställe der man afbarkat skog, för att torka till vedbrand. Vb.

Tórr-vigge, m. tvärvigge, surmulen menniska. Sm.

Tórr-värks-gräs, n. 1) Linnés ört: Linnæa borealis. Ul. Jfr *rinnn-gräs, roholt-gräs;* 2) ängsruta: Thalictrum flavum. Jtl.

Turre, m. kådaktig furuved, som finnes i jorden. Bhl. (Oroust).

Tärra v. n. 1 1) torka (af frost), frysa (torr); 2) smått, långsamt torka. G. D. *tøre;* fn. *þerra;* fht. *tharran, darrjan, derrjan, dorrên, thorrên;* fsax. *thorron;* nht. *dorren;* fe. *þerran,* torka; moes. *ga-þairsan,* förtorka; gr. ***τέϱεσϑαι, τέϱσεσϑαι,*** att torkas; frans, *tarir;* att torka; lt. *tergere,* att aftorka.

Törre-kläde, n. näsduk. Bhl. *Tórr-klä, tórr-kle, törr-kle,* n. näsduk, hufvudkläde. Götal.; deraf *flabba-törkle,* n. duk som bindes om om munnen när det är kallt. S. Sk. D. *tør-klæde;* n. *turkle.*

Törs-stuggu, f. torkstuga. Dl. (Malung). *Töss-stuggu, töss-stugo,* Dl. (Floda, Nås).

Törr-tall, m. *törr-furu,* f. på stubben sjelftorkad tall. Vb.

TÄRRA, v. a. o. n. 1 tända, tända på. "Tärra på", Vl. (Näs h.). Jfr * *tärra.*

TÄRSME-GRÄS, n. renfana: Tanacetum vulgare. Ög. (Fifvelstads s:n). Troligen ett förvridet uttal af *däsme-gräs,* emedan desman (Malva moschata) har samma lukt.

TÄRSKA, s. *tryska.*

TÄRTA, v. n. 1 1) kasta med småstenar på någon. *Terta,* id. Sk.; 2) ständigt smågräla, gnata ideligen. G.

TÄRVEL, s. *törvel.*

TÄSA, s. *tös.*

TÄSKJEN, adj. kräsmagad, matgrann. Åm. *Tässlug,* adj. 1) id.; säges om den som är mätt och sedan äter litet och med urval; 2) äfven om kor. Hs. (Db., Bj.). Måhända af *tesa* 1, v. a. plocka sönder och fint.

TÄSSJA, *tässju, täsur, täsar,* s. *tad.*

TÄ-STYMMELSE, s. *te-stymmelse.*

TÄTA, *täte, tätt, tätmjölksgräs, tättning,* s. *tjett.*

TÄTTEL-TINK, m. sädesärla; vitord. Sm. (Värend).

TÄUK, s. *töja.*

TÄUM-LÄUP, s. *taum.*

TÄUN, *täunä,* s. *tun.*

TÄUSK, s. *tugga.*

TÄUTÄ, s. *tiota.*

TÄV 1, m. elak lukt (af orenlighet eller hundar); stank. Jtl., mp. *Tev, teve* el. *täve,* m. id. Nb., vb. "Lukta täven", hafva hundlukt. Ul. (Rosl.). Fsv. *thæver (thæffver, tæfver),* m. a) lukt. Deraf *mattæver,* matlukt. Kg. St. II, 34; b) smak. S.F.S. 6, 223, 321. Alex. 7716; fn. *þefr,* lukt; n. *tev, tæv,* m. lukt; stank; fd. *thæft,* lukt (Harpestr.; Lucid., 22); d. d. *tøv,* lukt; smak; hindost. och pers. *tef,* ånga.

TÄV 2, m.? manér, sätt. "Hva(d) är dä för täven hos honom"? huru bär han sig åt? Rosl. (enl. Ihre, DL. 177). Jfr fe. *þeáv,* m. skick, sed; skot. *thew,* id.; (deraf enl. Lye *thew'd,* läraktig. N. Engl.; *thewit,* "disciplined, regulated"); fht. *dau,* sed, vane (Graff, 5, 87); fsax. *thau;* fin. *tapa* (gen. *tawan);* moes. *teva,* f. ordning, rad: ***τάγμα;*** *ga-tevjan,* förordna, beställa; *unga-teviþs visan,* vara oordentlig: ***ἀταϰτεῖν.*** 2 Thess. 3:8.

Täven-lös, adj. oskicklig, ostyrig ; som ej har något godt sätt. Dl. (Floda). Jfr fe. *unþeavfäst,* immorrigerus; *þeávlic,* morigerus. Hit hörer troligen gl. d. *teftelig,* adj. höfvisk. "Der aff öfuede han seg saa teftelig wdi dygder oc fromhed at Gud fick io större oc större yndeste oc god vilie till hannom" (Taussen, Sommer-Post. f. 100 b).

TÄVA, f. 1) hynda. Nästan allm. *Töva,* i. a) id.; b) honkatt. Sk.; 2) otuktig och ovettig qvinna; skällsord. Svea-, Götal.; ostadig flicka, Sk. (Onsjö). "Dä ä en täva te tös, en tösa-täva". Hl. (Ö. Karup); 3) flicka mellan 8 och 16 år; ej i ond bemärkelse. *Täjva,* f. Hl. (Skällinge). N. *tæva,* hynda; d. *tæve.* id.; fn, *tæfa,* räfhona; ns. *tewe, täw, tiffe, tieve,* a) hynda; b) liderlig qvinna (Danneil, 221. B. W. B. 5,57); holl. *teef,* id. Anm. Ihre (gl. 2, 863) har sammanställt *täva,* hynda, med *täv* 1, lukt, förmodande att *täva* egentl, betyder spårhund.

Brö(d)-täva, s. *braud.*

Get-täva, f. 1) löphynda; 2) liderlig qvinna. Hs. (Db.).

Gne-tävä el. *gne-tevä,* s. *gne* 2.

Kväll-täfsa, s. *kvälld.*

Räva-täva, f. räfhona. Vl., sk, (Albo, Gärds h.)

Särka-täva, s. *särk.*

Tyr-täfsa, f. piga, hvars göromål är att med torrved *(tyre)* underhålla lyset i spiseln. Ög.

Täfsa, f. 1) mindre hynda. Hs., sm. (Vestbo). *Teffsa,* f. id. Sdm.; 2) otuktig qvinna. Hs. (Db.), sm. (Vestbo).

Täv-hund *(täv-hōng), täve-hund,* f.? hynda. S. Sk. .

Täv-katt, *täve-katt,* f. honkatt. Sk. (Ing.). D. *tævekatt,* id. (Moth).

TÄVENLÖS, s. *täv* 2.

TÄVLA ÓM, v. n. 1 hemligen omtala. Sk. (Ox., Skytts h.).

TÖA, *tö-knaiv,* s. *tälgja.*

TÖ-BRÄKK, *tö-bröde,* s. *tåi.*

TÖDDRA, v. n. 1 prata fort och oredigt. "Han töddre å gikk på så ingen konne förstå han". Sk. (Ox). *Tödra,* v. n. prata dumheter. Sk. (N. Åsbo). Jfr bay. *duttern,* v. n. "fehlerhaft sprechen, indem man den mund zu wenig öffnet, und dabey die worte zu leise und schnell hervor stösst" (Schmeller 1, 405). S. *tösla.*

Töddran, f. def. tungan, "sladdran". "Hållt töddran på de"! S. Sk.

Töddranne, *tödder,* n. tomt, oredigt prat. "Dä va ett fasli(g)t tödder". *Kógel,* n. id. S. Sk. Jfr *tódder-móll.*

TÖDE-SLÅTT, s. *tad.*

TÖE, *töelig,* s. *toa.*

TÖEN, s. *tyken.*

TÖG, s. *tugå.*

TÖGLI, s. *tågli(g).*

TÖJ, *töjale,* s. *ty* 4.

TÖJ, s. *tyg, tälgja, töja.*

TÖJ, *töja, töje, tök, töuk,* s. *tjuga* 1.

TÖJE, s. *toa.*

TÖJRA SEJ, s. *tera* 1.

TÖJ-ÄTEN, s. *ty-äten.*

TÖK, s. *taka.*

TÖK, s. *tjuga* 1.

TÖKA TILL SIG, s. *taka.*

TÖ KNAIV, s. *tälgja.*

TÖLA 1, v. n. ifrigt begära. "Hur askäpoten tö**l**a å kilta, så fikk han följa mä ändå". Nk. *Töla till,* tillråda. "Di töla 'an till hä sóm ondt va". Fl. (Vörö i Öb.). "Dóm töld'n ti hä sóm va tokót". Fl. (Ingo). *Te**l**-dill* (ipf. *te**l**d-dill* sup. *te**l**t-dill*), v. a. tillstyrka ens begäran, gifva sitt förord åt någon. Vb. (Burträsk, Löfånger, Nysätra). *Töla av,* afråda. "Hon fikk'n åtöld", öfvertalad. "Dom åtöld an", de afrådde honom. Fl. (Ingo). N. *tila.* Jfr *tyra över.*

TÖ**L**A 2, s. *tulla* 2.

TÖ**L**E, s. *tyril.*

TÖLLT, s. *tyllt.*

TÖLP-VUREN, s. *varda.*

TÖLU-TRAST, m. sångtrast: Turdus musicus. Vb.

TÖLÖ, s. *tala.*

TÖM-EUKKA, *töm-kast, töm-stjelk,* s. *taum.*

TÖNDER, *tönner,* s. *tinda.*

TÖNGNA, *töngne,* s. *tung.*

TÖNN, s. *tunn.*

TÖNNA, *tönn-kanne-kvälln,* s. *tunna.*

TÖNNTA, *tönnted, tönntig, tönnting,* s. *tana* 1.

TÖR, *töre, törv,* s. *tyre* 2.

TÖR, *töra, tör-kjölla, -pel, -sätt, -stage,* s. *tjur* 1.

TÖREL 1, m. växtslägtet Euphorbia. Ricksspr. På andra ställen *mjölk-ört, vårt-ört, kärleks-ört,* f. *ringorms-gräs,* n. *varg-mjölk, ulv-mjölk,* f. Gl. sv. (Frankenius) *tyresört, ulfsmjölk, kacke-ört;* (Tillandz), *tyresört;* (Bromel) *ulf-mfölk, djefvuls-mjölk, vårtört.* Af moes. *tairan (tar, terun),* upplösa, fördela. Jfr Fries, bot. utfl. 3, 219.

TÖREL 2, *törnel,* s. *tyril.*

TÖRKA TE, s. *tórva.*

TÖR-KÄNNAS, s. *tor-kännas.*

TÖRNA, v. a. 1 stadna. "Törnå hästen", komma hästen att stadna. G. Ns. *tornen,* id. (B. W. B. 5, 89); *törn,* törn; fn. *turna úm* el. *um-turna,* a) omvända, dreja om i en krets; b) vända om, förändra; e. *turn;* frans, *tourner.*

TÖRRA, s. *tärra.*

TÖRR-BÖLING, m. en som gnider på styfvern, ideligen prutar. Vb.

TÖR-RÖDDER, s. *rot.*

TÖRSA, s. *tora.*

TÖRVEL, m. staf, rör, hvarmed man vid notdragning slår, i vattnet för att skrämma fisk in i noten. Nb. (Ö. Cal.). *Tarvel,* m. Nb. (Lule); *tärvel,* m. id. Ög. Jfr *tyril,* som ursprungligen troligen är samma ord.

TÖS, f. 1) flicka. Brukas i alla landskaper från Vesterbotten till Skåne och måste derföre anses tillhöra riksspråket. *Täus,* f. Vb.; *taus,* f. id. Jtl. 2) piga, äldre piga. "I år har ja tjent sóm grebba, nästa år ska ja va tös". S. Sk. *Täsa,* f. liten slarfvig piga. Åm. (enl. Ihre, D.L.). D. *tös,* flicka; d. d. *tös,* flicka, piga; n. *taus,* id.; lombard. *tosa,* flicka; gr. ***ϑησσα,</i*** *f. qvinligt legohjon, trälinna; skr. dâsi, piga, trälinna; hindost. dosisa, flicka. Dietz (s. 349) deremot anser att lombard. tosa flicka, genom toso, gosse, härstamma från it. torso.*

Góssa-tös, f. behagsjuk, lättsinnig flicka, som springer efter karlar. Pójka-tös, f. id. Vg. Jfr påga-tös.

Tösa, v. n. 1 framföda ett flickebarn. "Grannmor har tösat". Vg. (Skarab.). Jfr pajka.

Tösa-pójk, m. pojke som springer efter flickor. Vg.

Tösa-smola, f. liten flicka. Sk. (Lugg.).

Tösa-slinta, f. id. Bl. (Mörrums s:n),

Tösa-vina f. slyna, lättsinnig flicka. Sk.

Töse-åren, n. pl. def. flickåren. S. Sk.

TÖSA, s. var 3.

TÖSLA, v. n. 1 tala otydligt. Sk. (Lugg.) Jfr töddra.

TÖSS, s. tuss 1.

TÖSTER, töstre, s. tinda.

TÖT, s. tiota.

TÖTA s. tyta 1.

TÖTTEL, m. en liten prick eller tecken, som i skrifning sättes öfver några bokstäfver, nämnligen i, å, ä, ö. S. Sk. D. tøddel; gl. d. tydel, (Matth. 5. Bib. 1550); holl. tittel, m. id.

TÖTÄ el. töte, n. 1) ämne till att göra något utaf, t. ex. garn till en väf; 2) sinnesart, skicklighet. "Hä ä inte för godt töte i den där". Hs. (Ljusdal). Tete (pl. teta, def. t tan), n. art, duglighet, lynne. Hs. (Db.) N. tått, m. ett visst drag i någons sinnelag; viss böjelse eller anlag. Jfr fn. þattr.

TÖUK, s. töja, under tjuga 1.

TÖVA, tövla, s. tjuga 1.

TÖVLA, töv-mangel, töväl, s. tov.

TÖVLA MED, v. n. 1 strida med bekymmer eller besvär. Sk. (N. Åsbo). Jfr n. tøva, v. n. släpa utan framgång, spilla tid och omak; fn. tefja; d. tøve; nfris. tewe; holl. toeven; mns. töven; bay. zöfeln, dröja, töfva; ns. töven.

TÖV-NAVLE, s. tjuga 1.

TÖ-VÄDERS-PIPA, s. pipa.

U.

UB

U 1, oskiljaktig partikel, som satt framför nomina, verber och adverber dels förnekar eller upphäfver ordets betydelse, dels förminskar densamma. Förekommer vanligen under formen o, såsom i riksspråket. Deraf *ubeen, ubändig, udöme, uforajt, ufred, uhang, uhappande, uhånnelig, uliga, umag, umissjamt, uvana, uväle* m.fl. Fn. *ú ó;* fsv. *o;* n. *u, o;* nht. *un.*
U 2, konj. och. G. I andra munarter *å, åg, og, ug.* Fsv. *ok.*

U 3, part., att. G.

U 4, s. *uv.*

U-BART (el. *u-bar,*) adv. mycket, storligen, högligen. "Ubart fin, stor". "Ubart korn", förträffligt korn. "Ubar sä(d)", utmärkt säd. Sm. (Vestbo). S. *o-bart.*

U-BEEN, s. *obiden.*

U-BILLIA, s. *obilligt.*

U-BITT, s. *obytt.*

U-BONSLE, *u-bune,* s. *bo* 3.

UBÄKLI, s. *åbäke.*

U-BÖREN, adj. som ej kalfvat. Hs. (Db.,Bj.). S. *bära.*

UDAN-TRÖJA, s. *tröja.*

UD-BÖLING, s. *ut-böling.*

UDD, *udda, s. odd.*

UDD, s. *ydd.*

UD-FÄR, s. *fara* 2.

UD-FÄR(D)IG, adj. som är färdig att resa ut (från staden hem till landet). Sk.

UD-GUDAD, adj. (eg.p.p.) pråligt klädd. Sk. Jfr *guda ut sej.*

UD-HÄRING, s. *uthäring.*

UD-KAST, n. något som blifvit utkastadt att dermed skada dem, som vidröra detsamma. N. Hl.

UD-SLÄTT, *udslätts-utöj,* s. *sla.*

U-DULL, adj. språksam, orädd att säga sin mening. Hs.(Bj.). Fn. *ódulr,* fritalig.

UD-VÄLING, s. *val* 4.

UD-ÄNNA, v. a. 1 uttrötta Bhl. Af *ut, ande.*

U-DÖME, s. *odymä.*

UET, adv. mycket. "Den går(d)en ä uet dålig". Sm.(Mo h.). Troligen i st.f. *ugget;* s. *ugg.*

U-EGLI, *u-igelin,* s. *eglen.*

U-FERE, n. dåligt vinterföre, oföre. Hs. (Db., Bj.). N. *uføre. Af fara 2.*

U-FERST, adj. n. ofarbart; då man ej kan komma fram på vintervägarna för menföre. Hs. (Db., Bj.). Af fara 2.

UFFS, m. & n. takskägg af takhalmens nedhängande ändar. Vg. Jfr. hófs. Uffsa, v. a. 1 lägga, ordna sådant takskägg. Vg.

Uffsa-drup, n, takdropp. Vg.

U-FIJN, ufyn, s. ofjun.

U-FNASKELIN, u-fnuskelin, adj. osnygg, smutsig. Hs. (Db.).

U-FRED, s. ofred.

UFSAS, s. ofsas.

U-FÄNGJEN, adj. ofådd, ännu ej erhållen. Hs. (Db., Bj.). S. få.

UG 1, m. håg. Jfr hu(g). Deraf uglos, adj. håglös. Jfr hugs-laus, ugåđn, adj. hugfälld, hågad. Dl.

UG 2, konj., ock, äfven. Vg. (Elfsb.)

UGA, s. vika 2.

U-GAGN, n. onytta, skada. Hs, Fn. úgagn; n. ugagn; d. d. (Slesvik) ugavn.

U-GEVD, f. olycka. Hs. (Db.). Jfr o-gev.

UGG, ygg el. yg, adj. ryslig, hemsk, dyster. Hs. Ig (n. iggt), id. Hs. (Db.). Fn. ýgr, ryslig, förskräcklig; uggligr; d. d. ugleg (Kok 1,407); e. dial. ugly, id.; fn. ugga, förskräcka; moes. ogan, frukta. Jfr ogga. Ug-då! uga-då! interj. utmärkande afsky, fruktan eller förvåning; kors bevars! det var illa! Åm., ul. Ugg! eller ugg-då! Hs.(Db.); hugg-då! Sdm.; uga-då el. uvva-då! id. Vb. Jfr fn. uggr, m. fruktan. UGG, m. lugg. "Se (el. titta) under úgg". Vg.

UGG el. ogg (pl. -ar), m. 1) rot på en skadad lie, hvars krona är borta; 2) tagg af en skämd tand. Vg. (Elfsb.). Jfr ogge.

UGGA, præp. ofvan. Hs. (Db.). Jfr uvvå. Ugga-del, m. ofvandel; öfre delen af qvinnors lintyg,, hvilken utgöres af finare väfnad.)(nea-del. Hs. (Ljusdal). UGGEN, s. urken.

UGLA, f. (såsom riksspr.) uggla. Ogle, f. Sm., hl. Fsv. uggla. Gl. ordspr. 102; fn. ugla; fht. ûla; fe. ûle; ns. ule; nht. eule; lt. ulula. Maus-ugla, s. mus.

Uggle-ve(d), m. lysved, ruttet trä, angripet af en svamp (Peziza æruginosa), som lyser i mörkret. S. Nk. Ogle-ve(d), m. Sm., kl,, vg.; uggle-el(d), m. id. Sm. Allmogen tror att nattugglan företrädesvis uppehåller sig, der denna svamp förekommer.

Uggle-bär, n. olvon, frukten af olvonbusken; Viburnum. Sm. (Värend), kl.

Uggle-rönn. f. olvonbuske. Bl. S. ula-rönn.

Yglas, v. d. 1 se stinnt på någon; titta på sned eller under lugg. Dl. (Elfd.). Fn. ygla, v. a. förvrida, gifva ett barskt utseende; ygla sik el. yglaz, förvrida sina ansigtsdrag.

UGIDELI, s. ogitlig.

UGNS-BAL, ugns-gima, s. on 1.

UGNS-WÓST, m. kalfdans. Dl. (Mora).

U-GRAS, n. ogräs. Hs. S. gras.

U-GRE, u-grea, s. grejd.

U-GRÖNNSAM, adj. 1) odryg; 2) för hvilken intet bottnar; om en slösare. Sm. (Vestbo). Af grönna, v. n. förslå, räcka till.

UGSA, s. hug.

U-GÅLIGT, s. går-

U-HAMSELIN, s. hamsa se.

U-HANG, uhanged, uhangi, uhång, uhången, s. hänga,

UHAPPANDE, uhappandes, uhappanes, uhappas, s. happ.

U-HISKELIGT, s. hiskeligt.

UH-JIANA! interj., utrop af förvåning: nå min tid! o. s. v. Vg.

U-HOVLEN, u-hovli, s. hov.

U-HUELIG, s. ohågli.

U-HYRA, uhyre, s. ohyra, ohyre.

U-HÄLL, uhällas, s. ohell.

U-HÄLLE, n. troll; elak menniska. Vg. (Elfsb.). Jfr ohell.

U-HÄLLIA, adv. ovanligt, öfvermåttan, obeskrifligt. "U. fult". Sm. (Värend). Af uhäll.

U-HÄVA SEG, v. r. kråma sig. Hs. (Db.). S. *häva.*

U-HÄVLI(G), adj. ofantlig. Sm. Jfr *hävlig..*

U-IGELIN, s. *igelin.*

U-IGER adj. lat. Bl.

UK 1, n. ok. Sdm., nk., ög., g. Fsv. *uk,* n. SML. Birg. Upp. 1, 352. S. S. 1, 100. MELL.; fn. *ok.* En-uk, adv. med blott en oxe. "Köra (el. åka) enuk". Deraf *enuks-okse,* m. Nk.

Hals-uk, n. sele. G.

Uka, v.a. 1 oka, lägga oket på. Nk.,ög.

Uka-lag, n. järnbeslag på stötterna af en släde. Nk.

Ukane, i. q. *okane.* S. *oke.*

Uk-tist, s. *tiste* 1. UK 2, pron. hurudan. Dl. (Våmh.). *Ukken,* pron., id. Dl. (Mora). *Ukku,* pron. (nom. sing. f., accus. pl.), hvilken, hvilka. Dl. S. *hókken.* Jfr Rdq. 2, 508, 538.

UKA, s. *vika* 2, *uk* 1.

U-KAMMS, adj. oenig. Hs. (Bj.).

UKANE, s. *okane.*

UKAVLIG, s. *okavlig.*

U-KJEP, n. godt pris. Hs. S. *kaup.*

UKKEN, *ukku,* s. *uk* 2.

UKKEN, adj. unken. "Säa ä ukken". Sdm., vg. *Uken,* Sdm.; *uen,* Sm.; *jukken,* id. Vg. (Vadsbo). Jfr Swz. *unguet,* id. (Appenzell).

U-KÓMPANE, *ukómpanes,* s. *okómpan.*

U-KÓSTLIG, s. *okóstig.*

U-KRUT, f. ogräs. Sm., hl. *Ukrud,* f. id. Sk. S. *krut.*

UKSÄ, m. oxe. G. *Ose,* m. id. Bl. *Okse,* m. tjur. Ö. Dl, gstr. *Usse hann!* (eg. oxe han!) lockord åt en oxe. Hs. (Ljusdal). Fsv. *uxi, oxe,* m. oxe; fn. *uxi, oxi* m. oxe; *uxn, yxn,* m. pl. oxar; n. *uxe;* fht. *ohso, ohse;* mht *ohse;* fe. *oxa;* holl. *os;* moes. *auhsus;* skr. *ukshâ, vakshas,* id. (af skr. *vah* draga, bära). Blå-oks öra, n. Gentiana pueumonante. Vanligen kallas blomman *höst-klókkor,* f. pl. Sm. (Vestbo).

Båll-uks, m. tjur, Nb. (Kalix), dl. *Båll-oks,* m. Nb. (Råneå).

Elva-okse, m. uroxe (Bos urus). Sm. (Värend). Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 252.

Från-okse, s. *frå* 2.

Fä-okse, m. dum karl. Sm.

Gran-okse, m. ekorre; Sciurus vulgaris. Sm. (Värend).

Gälld-uks *gällings-okse, gäll-okse,* s. *gälda* 2.

Jordbyggar-okse, m. oxe tillhörande en *jordbyggare* (underjordisk man). Jtl. Jfr Runa 1849, s. 50.

Oksa, v. a. 1 med oxhyfvel hyfla. "Oksa bräer". Ög. (Ydre).

Oksa-brok, s. *brok* 3.

Oksa-giv, s. *giva,*

Oksas, v. d. 1 vara tjurgalen, brunstig; om ko. Fl. (Ingo). *Oksna,* v. n. Hs.: *öksnas,* v. dep. id. Vg., dls., vl.; *öksna,* v. n. 1, 1) id. Sm.; 2) v. a. betäcka; (de vacca, quam taurus tangit). "Har han öksnat koa"? Sm., vg. *Öksa,* v. a. id. Sm.; *öksna, yksna,* v. a. 1 id. "Tjuren yksnar kon». Hl. N. *yksna,* vara tjurgalen.

Oks-buk, m. liten oxe. Nk.

Oksig, adj, tjurgalen, brunstig; om ko. Fl. (Ingo).

Oks-mikkel (pl. *-mikklar*), m. stor lymmel; skällsord. Sveal. Fn. *mikill,* stor. På samma sätt tillägges ordet i fn. uti sammansättningar, t. ex. *géms-mikill,* ohöfvisk i skämt.

Oks-pinne, m. liten oxe. Sdm. (Södertörn).

Oks-tungor, f. pl. en svampart: Fistulina hepatica. Götal.

Oks-ögon, n. pl. slotter-flbla: Hypochæris maculata. Ög., nk. Jfr *slåtter-kulla.*

Oks-öra, n. backsippa: Pulsatilla vernalis. Sm. *Oks-öron* n. pl. Sveal.; *öksn-öra,* n. Vg. (Vadsbo); *öksna,* f.,*öksna-bjälla,* f. Vg. (Elfsb.); *yksner,* pl. Vg.; *ysner,* pl. Hl.; *isna-ören,* n. pl. id. Sk. (Ing.). Jfr *tiälatuppa.*

Ränn-uks, s. *rinna.*

Uks-hövvel, m. oxhyfvel. G.

Uksä-mal, n. stark röst, i synnerhet hos prester. G.

Ykse-lägg, m. gulhvifva: Primula veris. Götal. Gl. sv. (Bromel) *oxe-legg, yxelegg, hanelegg, S. Peders nycklar, gull-hvifvor, sempertupper.*

Ysn-ök, m. oxe. Bl. Jfr *öksn-ek.*

Öksen, adj. 1) tjurgalen. "Koa ä öksen". Sm. *Öksnier,* Vg.; *yksen,* Hj., bhl. "Kyri er yksen". Dl. *Oksna,* id. Hs. (Db.,Bj.); 2) vild, ostyrig, galen. *Osken, orsken,* id. "Ä du öksen (osken, orsken)"? Sm. Fn., n. *yxna,* tjurgalen; d. d. *øxnet, ousen, yssen.*

Öksne-gräs, n. Platanthera bifolia. Vg. (Skarab.). *Yksne-gräs,* n., *yksne-pes,* m. id. Vl., dls. S, *pes.*

Öksn-ek, m. ungtjur, tjur. Vg. UK-TIST, s. *tiste* 1.

U-KUNNUG, s. *okunnun.*

U-KVEM, adj. obeqväm. Hs. Jfr *okvembårr,* sid. 345 a.

UL 1, adj. 1) mycket härsken och illaluktande; (ej rutten, såsom Hof, s. 305, angifvit). "Ult smör fläsk, kött; ul olja"; 2) möglig. "Dä luktar ult". Vg. *Ulen,* adj. 1) härsken; om fett. Ög. (Gullbergs h.); 2) skämd, rutten; om kött. *Ylen,* id. Bhl. *Ulljen,* id. "Ulljett kött". Ög. N. *ul,* härsken, nära att ruttna; om matvaror; d. d. *ullen, ollen,* id.; fn. *úlldinn,* rutten; *ulli,* m. eld; lapp. *uljos*) varm, het; *uljo,* hetta, värme; skr. *ul,* att brinna. Ula 1, v. n. 1 börja att härskna, ruttna, skämmas. Vl. (Fryksdal), hl. (Landa).

Ula 2, f. vagnssmörja. *Ul-smörja,* f.id Vg. *Ule-smörja, yle-smörja,* f. *ule-smullt,* n. id. Hl.

Ul-ister, n. sämre, osaltadt ister (till vagnssmörja). Vl.

Ulken, adj. multnad. Vg.

Ulna, v. n. 1 härskna. Vg. Fn. *uldna,* ruttna; n. *ulna.*

Ul-tråg, n. tråg att hafva vagnssmörja *(ula)* i. Vg. UL 2, s. *ulv.*

UL 3, s. *ulva.*

ULA, s. *ul* 1, *skula* 3, *ulv, ulva.*

U-LAG, n. olag, oordning. Hs. (Db., Bj.). Fsv. *ulagh,* n. pl. olaglighet. VGL. ÖGL.; fn., n. *ulag.* Jfr *liggja.* U-laga 1, adj. som kommit ur sin jämna hållning; missmodig. Hs. (Bj.).

Ulaga 2, v. a. bringa i oordning. Hs. (Bj.). *Av-laga,* id. Hs.

UL

U-LAMPELIN, adj. olämplig; obillig. "Du är allte så gvann å ulàmpelin i tàle, så he är iggt å kumma te hera pådde". Hs. (Db.).

ULA-RÖNN, s. *ulv.*

U-LEVNAD (el. *u-levned*), m. oväsen, gräl. S. Sk. Jfr *liv.*

U-LIGA, *u-lika,* s. *o-lük,* sid. 404.

ULK (pl. *-ar*) m. 1) en fisk af Cottus-slägtet: Cottus quadricornus. Sk. hl., bl. *Olk,* m. Runö. *Sjö-djävel,* m. id. Sk. (Kiviks fiskläge); 2)slyn- gel. "Dä ä en liden ulk, den pågen"; deraf

pågaulk, m. Sk. (Färs m. fl. härad); *blär-ulk,* s. *blädra* 1. N. *ulk.* Dverg-ulk, m. dvergsimpa: Cottus Bubalus, Euphras. Nilssons fauna 4, 73.

Merulk, m. Lophius piscatorius, L. Bhl.

Pinn-ulk, m. gers: Acerina cernua. Göteborg. Jfr *pinn-hórk.* ULKA, v. n. 1 1) försöka att kräka, qväljas utan att gifva öfver. Vg., sm., sk., hl., bl. *Olka,* Sk.; *ylka,* v, n. *ylkas,* v. d. 1, id. Sm. "Olke åv se", kräka. "Olke i sej", dricka häftigt; 2) rapa; 3) kuttra; om dufvor; 4) börja knarra, smågräla; deraf *ulke-posse,* m. en knarr; 5) tala för mycket. Sk.; 6) småningom berätta något obehagligt. Ög. Fn. *olga* eller *elgja halsin,* försöka att kräka.

ULL, f. (såsom i rikspr.) lanal Fsv. *ul,* f. S. S. 1, 13. Alex. 7356; *ull,* f. S. F. S. 7, 334; fn. *ull;* d. *uld;* fat. *wolla;* mht., nht. *wolle;* fe. *vull;* e. *wool;* ffris. *wolle, ulle;* nfris. *oll;* ns. *wulle;* holl. *wol;* lit. *wilna;* lett. *willa,* f. id.; ryss. *vólna,* f. afklippt ull; böhm. *wlna;* ill. *vuna,* f.; pol. *welna,* f.; moes. *vulla* (i st. f. *vulna*), f. ull; gael. *olann;* esthn. *wil;* fin. *willa;* lapp. *ullo;* bask. *ula, ilea;* skr. *ûrnâ,* ull; *urana,* m. vädur, får. Jfr gr. *ουλος* (eg. *Fουλος*), ullig, &c. Roten är skr. *vri* (i st. f. *hvri*), a) eg. omringa; b) inhölja, betäcka o. s. v. Har-ull, s. *svart-hövda.*

Lång-ull, f. (ej m.), s. *lang.*

Mask-ull, f. ett slags slemsvamp (Arcynia). Fries, bot. utfl. 3, 352.

Skinnare-ull, s. *skinn* 1.

Stack-ulled, s. *stakkoter.*

Sur-ull, f. Islandsull. Vg. (skarab.).

Tämbel-ull, s. *tämbel.*

Ulla-drum (pl. *-ar*), m. stor ullsäck. Nk. *Ulla-drómm,* id. Götal. S. *drumm* 1.

Ulla-vask, m, liten del af ull. Sm. S. *vask.* Ull-dótt, m. ulltapp. Vg. (Flundre h.).

Ulle-fätte, *ull-fät* s. *fätte.*

Ullen, adj. 1) yllen. Allm.; 2) grof, oborstad; 3) fattig som icke eger någon skjorta, utan endast har några yllne trasor på sig. *Yllen,* id. Sm., vg. Fsv. *ullin,* yllen. Birg. Upp. 3, 280, 281. S. S. 2, 124, 142. Vadst. Kloster R., s. 43; d. *ulden;* fe. *vyllen (vullen).*

Ulle-skjorta, f. yllen undertröja, ylleskjorta. Vg., hl. *Ylle-skjorta,* f. undervest. Vg.

Ull-tova, s. *tov.*

Valls-ull, f. ull, som afskäres vadmal vid öfverskärning. Sm.

Yllmer-dyna, f. dyna af halfylle. Sk. (N. Åsbo). ULL-BÄR, s. *ulv.*

ULLDR UM DUMBL, adv. huller om buller. Dl.

ULLERÅKER, ett ortnamn i Uppland nära Uppsala. Fsv. *Ullarakir.* Registr. Upsal. 143: 1; af fn. *Ullr* (gen. *Ullar*), m. en af de nordiska gudarne. Ordet förekommer äfven i andra svenska ortnamn, t. ex. *Ullared, Ullerud, Ullasjö, Ullene, Ullstorp, Ullerva, Ullånger, Ulltuna* (fsv. *Ullatuna*). Jfr *Ullevi* (*vi* 1).

ULLMA el. u**l**ma, v. n. 1 1) sakta brinna, oförmärkt brinna, glöda under askan. Götal. Äfven *ulma, öllma, ålma.* "Ellen ålmar än". Sm. "Ellen öllmar". Sk. (N. Åsbo). 2) pyra, brinna med tjock rök. Vg. 3) smått värka: a) i tänderna. "Dä ullmer (el. ulmer) i tänren". Sm., sk., hl., bl.; b) i hufvudet. "Dä ölmar (el. öllmar) i huvut". Sm.; c) bulna, inflammeras. "Dä ulmar (el. ollmar) i såret". Sk. (Ox., Harj.). Troligen samma ord som *olma* 2. Fn. *ulli,* m. eld; *ylja,* att vär- ma; d. d. *ulme,* v. n. vara mycket varmt; om luften; skr. *ul,* att brinna. Jfr *u**l**ma.*

ULLRA (rätteligen *uldra*), f. Alnus glutinosa. Vb. Jfr *aldr.*

ULLTING, m. årsgammal galt. Ög. (Ydre).

ULL-VÄKKIN, adj. helt flitig. Nora bergsl. (enl. Ihre). Härledningen till ordet, som efter uppgift från orten ännu der är brukligt, är oviss.

ULMA, s. *olma* 2.

U**L**MA SE TE, v. imp. "Dä u**l**mar se te"; luften mörknar, himlen mulnar. Vg. (Kåkinds h). I andra vestgöta-munarter säges: "dä grömmer se te", id. (af sv. *grym,* adj.). Deraf *u**l**meter* (n. *u**l**migt*), adj. 1) surmulen ; 2) mulen, ruskig; om vädret. "U**l**migt vär". *U**l**mier, u**l**men,* id. Vg. Jfr *olmer, olma* 2.

ULME-GRÄS, s. *olma* 2.

ULMET, *ulmier,* s. *olmer.*

U-LÓSSLIN, adj. osygg, smutsig. Hs. (Db.).

ULRIK, n. propr. Riksspr. "Ropa Ulrik", spy. Allm. Swz. *Uelic rueffa*, id.; Osnabr. *den Olrich änbeen* (ↄ: *anbeten),* id.

ULUK el. *ulug,* n. vildhjerna, ostyring, klippare. Hl.

ULV (pl. *-ar*), m. 1) (såsom i riksspr.) varg. Ordet brukas sällan 1 folkspråket. *Ul,* m. S. Sk.; 2) grym, elak menniska. Sm. m. fl. Fsv. *ulver,* m. ulf. Gl. Ordspr. 391; fn. *úlfr;* fsax., ns. *wulf;* fht., nht., ffris., holl., e. *wolf;* nfris. *wolve;* fe. *vulf;* d. *ulv;* moes. *vulfs;* lit. *wilkas;* lett. *wilks;* fslav. *wülŭkü, vlüki;* böhm. *wlk;* ryss. *volk;* pol. *wilk;* ill. *vuk;* alban. *ulk;* gr. *λυχος* (i st. f. *Fλυχος*); lt. *lupus;* skr. *vrka,* m. id. (af roten *vracc,* att sönderbryta). Jfr varg,, som i grunden är samma ord. Grimm, gesch. d. d. spr. 332.

ULA-RÖNN. f. Viburnum opulus. Hl. *Ularönne,* n. Sk.; *ugle-rönn,* f. Bl.; *illena-trä* (onda trädet), n. Sk.; *ylna-trä,* n. (eg. elfträdet), Hl.; *elna-trä,* Sm,; *illne, illnebärs-trä, fårabärs-trä;* Bl.; *ólvón-buske,* m. id, Sveal.; *olgon~trä,* n. Sm.; *ulv-try* el. *try,* n? Nk. (Kumla s;n); *kålkon,*? G. (F.). Frukten kallas oftast *olvon,* n.; äfven *ulv-bär,* n. Sdm.; *hå**l**sbär,* n. Vg., ög., *kvalkä-bär,* n. (eg. qväljande bär, emedan de förorsaka qval, qväljning), G.; *uggle-bär,* n. Kl. m. fl.; *fógel-bär,* n. Sk., hl., vl. Med gallblommor kallas busken *snöbollsträet,* n. def. Kransarne af de stora gallblommorna hafva gifvit anledning till namnet *elnaträ,* (elfträd). Gl. sv. (Bromel) *olgonträ, hollbärsträ;* (Tillandz) *hålsbärsträ, olgenträ;* n. *ulvaraun,* Viburnum opulus; fsv. *ylva,* f. varginna (Valentin, s. 6); fn. *ylfva,* f. id.; *ulfvidr,* m. Viburnum opulus Nuckö *olwa,* id.; Rogö

ULV *olvabärsträ;* d. d. *ulvehiølk;* e. dial. *elder, ellen.*

Ull-bär, n. (eg. ulfbär) hallon: Rubus vitis Idæa. Vg. Jfr *brambär, hinnbär.*

Ulva, v. n. 1 1) tjuta som en varg. Vg. U**l**a, Vl., dls.; *u**l*** (ipf. o. sup. *-ä*), Vb.; *yla,* Åm., hs., fl. (Sjundeå); *yl,* Vb.,fl.(Öb.); *öjl,* id. Nb. (Kal.). 2) tjata, storgråta; om barn. Bhl., ög.; *ólva,* Ul., fl. (Öb.); *yla,* id. Sm. Fn. *yla,* tjuta; n. *yla;* d. *hyle;* nht. *heulen;* e. *yool;* lit. *ulóti,* id.

Ulva-gårds-son, f. def. en nattlig ovätte, som skrämmer eller ofredar vägfarande. *Ulva-gårds-son* är egentl. detsamma som *glo-son.* Sm. Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 241.

Ulva-munn, m. 1) eg. vargs mun; 2) fig. olycka, förderf. "Han kastade sej sjelvvilligt i ulva-munnen". Allm.

Ulve-mjölk, f. törel: Euphorbia Peplus. Götal. E. dial. *wolfsmilk;* gl. sv. (Bromel) *ulfvemjölk, djefvulsmjölk, vårt-ört.* Jfr *törel, rävmjölk.*

Var-ulv, m. 1) eg. varulf. *Vår-ul,* m. id. S. Sk.; 2) djefvul. Vb. Fn. *vargulfr;* fe. *werewulf;* nht. *werwolf;* ns. *wârwulf,* varulf, (af fsax. *wer,* m. man). ULVA 1, f. hide, bo för fyrfota

rofdjur. ***Ul***, f. id. Vg. *Ula,* f. räf- eller gräfsvinskula. Hl. *Yl,* f. hide för vilda djur. Sm. Jfr lit. *ulo,* f. håla, grotta, räfkula. Räv-ul**L**, f. räfbo. Vg. (Skarab.).

Varga-u**L**, f. varghide. Vg. (Skarab.). ULVA 2, s. *ulv.*

UM, præp. om. Nk., vg., sm. m. fl. Fsv., fn., n. *um;* fht. *umpi, umbi;* mht. *umbe;* nht. *um.*

UMA, v. n. 1) låta illa. Hs. (Db.); 2 tjuta; om hundar. Hs., nb. (Kal.). Fn. *uma,* bullra, göra allarm; *umla,* mumla.

UMAGJE, s. *omaga.*

UMBEL, f. humle: Humulus Lupulus. *Umbeltuppa,* f. id. Dl. (Elfd.). Ols-mäss-umbel, s. *ols-mäss.*

Umbel-riesna, f. humlerefva. Dl. (Elfd.). Jfr *ressna.* UM-ÉNS, adv. enträget, nödvändigt. Hs. (Ljusdal). *Om-éns,* id. Hs. (Tuna).

UM EN TRÄNT, s. *tränt.*

UM-FARM, s. *óm-farm.*

UM-GÅNG, m. tillbyggnad utmed väggen eller gafveln på ett hus. N. Hl. *Luta,* f. S. Hl., sk. Fsv. *umganger.* Alex. 4633.

U-MIKKJE, *umikkjit,* s. *uv.*

U-MISSJAMT, adv. ojämnt. Hs. S. *missjamn.*

U-MISTLEN, adj. oumbärlig, omistlig. Hs. (Db., Bj.).

UMM, *umn, un,* s. *on* 1.

UMME, præp. bredvid, jemte. Vg. (Af *ut med).*

UMSÓNST, *um-syss,* s. *ómsónst.*

UM-STAD, s. *stad* 1, under *standa,*

UM-SVING, s. *svinga.*

UM-TRÅJSTÄ, s. *trösta,* under *tro* 1.

U-MÅNAS, v. d. 1 1) vara orolig, vara eller blifva vid dåligt lynne. "Dä ä inte å umånas för". Sm. (Vestbo), hl. (Breared); 2)säges äfven om en häst, som starkt arbetar under ridningen och derigenom tröttar sig. Sm. (Vestbo).

UMÄTT-MARE, f. glupsk storätare; eg. glupsk märr. Hs. (Db.).

UNARIG, s. *onardugur.*

UNAU, s. *nåd* 1.

UN-BEVARAD, s. *vara* 1.

UN-BUR, s. *bur* 1.

UND 1. (pl. *-er*), f. sår. Ordet förekommer endast i den gamla edsformlen: *vass-famm-under* (vår [Herras] fem sår; på fsv. skulle det heta: *vars* [hærra] *fæm under*), ett utrop, som nyttjas till försäkran eller i häpenheten. Vm. (Herv. Id.). *Vas-fämingen,* id. (enl. Ihre). Fsv. *und,* f. sår; egentligen sårets yttre del eller mynning. UL. SML. S. S. 1, 179, Sv. Pr. K. f. 42. Sv. Pr. L., n:o LIX, s. 152. Cod. A. 27, f. 53. S. F.S. 4, 327. Cod. A. 29, f. 41 v., 154 v. Cod. A. 38, f. 162. Alex. 3507. Rimkr. s. 516: "the altijd sworo om the helge *fæm under*"; deraf *fænners* (sammandr. af *fæm unders*, fem sårs). Rimkr. s. 94. "Wij wiliom ther til en bonde taka, Hwem Sancte Erik unner oss raka, Ok sættium honom uppa Mora steen utan skam, Ok krönan ther i fænners nampn"; gl. sv. *undh,* f. sår. Hund, Erik XIV:s krönika 300:2. "Dhe swore om Gudz fem undh och sin troo"; fn *und;* d. *vunde;* fsax. *wunda;* nht. *wund;* fe. *vund;* fht. *wunta;* mht. *wunt;* ns. *wunde;* ffris. *wunde, unde, und;* e. *wound,* id.; moes. *vunds,* sårad. Troligen af *vinda* v. a.

UND 2, m. sjö. Ordet nyttjas blott i sjöars namn. *Unden, (Uen),* m. def. en sjö i Vestergötland ; deraf *Undenäs,* n. Vg. *Unnen,* m. def. en sjö i Småland; deraf troligen *Unna-ryd* (fsv. *Undarydh,* Dipl. Suec. år 1337), en socken dersammastädes. *Opp-unda,* en ajö i Södermanland. *Ås-unden,* m. def. en sjö i Vestergötland (fsv. *Asundi); Ås-unden,* m. def. en sjö i Östergötland; *Alg-unnen,* m. def. en sjö i Vestergötland; *Gesunden*, m. def. en sjö i Jemtland. Troligen förekommer ordet äfven i sockennamnen *Njurunda* i Medelpad, *Sorunda* i Södermanland och måhända *Ragunda* (fordom *Ragund, Rawnda, Rofund)* i Jemtland; sannolikt äfven i häradsnamnen *Norunda, Åsunda, Hagunda, Lagunda* i Uppland. Fn. *und,* f. källsprång; *unnr* (pl. *unnir)* eller *uðr,* f. bölja; lit. *undu* el. *wandu,* m. vatten; lett. *ùdens;* fpreuss. *unds,* id. ; fht. *undja,* f. bölja; lt. *unda,* f. id. ; ryss. *wodá,* vatten; skr. *uda,* n. vatten (af *und,* flyta, vara fuktig); *unna* (i st f.*udna*),adj. våt.

UND 3, s. *undar.*

UNDA, adv. undan; utmärker en rörelse, ett aflägsnande från det undre af något eller rummet under något. "Kräk unda broe", kröp bort från trappan, under hvilken han legat. Fl. (GK.). Fsv., fn. *undan.* Jfr *undi.*

UNDAR, m. mellanmåltid; en liten måltid mellan frukost och middag eller middag och qväll (om vintern i skymningen, om sommaren kl. 5 e:m.). Vg. (Marks h.), sm. (Vestbo). *Undarn,* m. merafton. "Spisa undarn", äta merafton; deraf *undars-tid,* f. tiden midt på eftermiddagen. Hl. *Undun,* m. förmiddagsmåltid mellan frukost och middagsmål (kl. 10—11 f;m). Jtl. I Vermland säges: "sóva und", sofva middag. Deraf *mar-undas-löte, s. liauta,* sid. 401 a. I V, Dl. (Floda) säger man *öt-väl,* m. qvällsvard. N. *undål,* m. middagsmåltid, eller egentl, en måltid som hålles kort efter middagen omkring kl. 3; fn. *undorn, undurn* el. *undarn*} n. a) klookan nio före middagen. Völuspá 6: "morgin héto ok miðjan dag, undorn ok aptan"; b) måltid (om

förmiddagen), frukost. Krákumál. Kjöbenh. 1826; 8:0, stroph. 2: "skifðum frekum vargi undorn". I fe. betyder *undern,* m. morgonstund (om- kring kl. 9); *undern-tid,* f. kl. 9 f. m. (Matth. 20, 3); *undernmæl,* n. id.; "tertianus cantus" öfversättes med *undern-sang,* m.; den frukost, som de katholske klerkerne plägade äta före eller efter denna hora canonica, benämndes *undarnmete,* m. *undærn-svæsend,* m. *undern-gereord,* n.; d. d. *unden, undern, unnen, onden, onnen, ønnen, oøn, onne,* middagsmåltid (Mlb., D. L. 631, 672. Kok, 1, 408); moes. *undaurn,* middag; *undaurni-mats,* frukost, middagsmat: αριστον (Luc. 14, 12); fht. *untarn, undorn,* m. middag; mht. *undern;* fsax. *undorn;* nfris. *unnern, onnern* (Outz. 376); bay. *untarn, undern,* m. melianmåltid (kl. 9 f. m. och kl. 3 e. m.). Sehmeller 1, 87; e. dial. *ownder, aunder,* aftonmåltid (Broeket, 155).

UND-BÅR (um-bår), n. tallbarr; äfven myrdy, mossa, förmultnade trädstammar, som hopsamlas och i ladugården läggas under kreaturen för att uppsamla urinen till gödselblandning. Dl.

UNDER-BREDA, f. lakan. I allmogens sängar begagnas ej mer än ett kort lakan, som lägges närmast *fässingen* eller *dynan* (bolstret) och sträcker sig ett litet stycke mot fötterna i den alltid korta, men breda sängen, så att vanligen minst en alns längd af fässingen förblifver obe- täckt. Gstr *Und-brieda, umbreda, umbrea,* lakan eller matta, som man breder under, att ligga på. *Undbredd,* f. täcke som väfves af lappar. Dl. *Under-bredsel,* f. täcke, fäll öfver halmen i en säng. *Pöni-brejsel* el. *pyni-brejsel,* f. underbädd. Jtl. N. *underbreidsla, undebresle,* f. undertäcke på en säng. Jfr *yvi-breisel.*

UNDER-FUNDERLIG, ad. slug, konstig. Sdm. (Björkvik).

UNER-JORDISK, s. *jord.*

UNDERJORDS-TYG, s. *tyg* 4.

UNDER-KUNNING, f. undervisning, kännedom, kunskap. Kl.

UNDER-KÄNNA SE, v. r. understå sig. "Om ja underkänner me te göra dä". Sm. Jfr *känna.*

UNDER-KÄUSA, s. *kuskja.*

UNDER-LAG, n. så mycken otröskad säd, som på en gång tages fram på logen till uttröskning. "Nu ulum wið tåga främm jetällär underlag". Dl. (Elfd.). Jfr *liggja.*

UNDER-MORNING, m. stengrund, som muras under syllerna eller fotträden. D. (Våmh.).

UNDER-MYL, s. *myla* 1.

UNDER-NE'N, adv. nedan under, inunder. Sk. E. *underneath.*

UNDER-RAJDÄ, s. *reda* 2.

UNDER-RINGS-VÖ(D), s. *kóll.*

UNDER-SKÓLLNING, f. underslag af träribbor för gipstaks anbringande i boningsrum. S. Sk. (Ox.). Jfr *skola* 2.

UNDER-SKULLT s. *skullt* 2.

UNDERST, adv. superlat. (såsom i riksspr.) längst under eller neder. *Underst i da, underst bittida* (eller *bitti),* ganska bittida. Allm.

UNDER-STAND, *under-standa, understå,* s. *standa.*

UNDER-SYN, s. *siå.*

UNDER-VINNA, s. *vinna.*

UNDI, præp. 1) under. Nb. (Råneå); 2) utmärker äfven rörelse till det undre af något eller rummet under något; vistelse under något. "Krak undi broe", kröp under trappan. "Stö undi broe", stod under trappan, Fl. (GK.). Jfr *unda.*

UNDRÓM (*undrómm* el. *ånrom),* [brakas såsom] adj. 1) förundrad, betagen af förundran. "Han vadht i (eller åt) undrómm", han föll i högsta förundran, kom i största förlägenhet "Ji vadht alldejles åt ånrom", jag visste ej alls huru jag skulle bära mig åt; 2) rådlös. "Hä var'n svåran sak, men han vadht int åt undróm", det var en svår (eller vigtig) sak, men han blef ej rådlös. Vb. m. fi. munarter i Norrl. Af fn. *undr,* n. under; fe. *undor (vunder),* n. id, 1 fe. brukas *vundrum* (dat. el. abl. pl.), såsom adverbium, t. ex. "vundrum scined", lyser underbart. Boethius, de consolatione philos., ed. Rawlinson,Oxon. 1698, p. 186.

UND-SEELIG, s. *siå.*

U-NEDD, s. *naud.*

U-NEMM, s. *nimma.*

UNG, adj. (såsom i riksspr.) som ej ännu hunnit till sin fulla utbildning, mognad, styrka. *Ungar* (kompar. *yngar,* superl, *yngst*, G.; *ong* (kompar, *yngr* el. *ongan),* id. Fl. (Öb.). Fsv. *unger* (kompar. *yngri,* superl, *yngster);* fn. *ungr;* nht. *jung.* Deraf i munarterna: Bagg-unge, m. ung bagge. Vg.

Går-unge, m. ledt och förargligt barn; skällsord. Vm. Jfr *går.*

Lort-unge, m. 1) smutsigt barn, som jemt sölar ner sig; 2) smeknamn. Sm.

Ong (pl. *-a),* m. unge. Deraf *bån-ong,* barnunge ; *katt-ong,* kattunge; *skir-ong,* skatunge; *tiggar-ong,* tiggar-unge. Fn. *ungi.*

Pil-unga(r), s. *pil.*

Rakk-unge, m. hvalp. Dl. (Mora). Jfr *rakka* l.

Ravn-unge, s. *ramn.*

Snòr-unge, s. *snor.*

Unga (ipf. *ungäd,* sup. *ungađ*), v. a. o. n. hvalpa. Dl. (Mora}.

Ung-diger, adj. som är med ungar; om hynda. Dl.

Ung-far, m. ung, nygift man. Allm.

Ung-förskap, n. ung häst eller sto. Kl. (Madesjö s:n). S. *förskap.*

Ung-kar(l)-sol, s. *sol.*

Ung-grep, s. *grep.*

Unglog el. *unglig,* adj. drägtig; om hyndor, kattor, råttor. Fl. (Ingo). Jfr *yngja.*

Ung-lyde, *ung-löid,* s. *ljuda*.

Ung-slyde, m. i. q. *ung-lyde,* q. v.

Ung-mann el. *unga-mann,* m. brudgumme ; deraf *unga-manns-drängs-styvlar,* m. pl. de bästa stöflarne; *unga-manns-vädur,* n. bröllopsväder; *ungmanns-dräng,* m. brud-riddare; *ungmanns-sven,* s. sven; *ung-manns-trysa,* f. en granspira med gröna qvistar i toppen, som föres under brudfärden af *ungmanns-drängen.* G.

Ung-mogen, m. def. ungt ogift folk, ungdom. Kl. *Ung-mo,* m. Sm. (Uppvidd.). Fsv. *mogandhe,* vuxen, fullvuxen (p. p. af mogha, förmå, kunna).

Ung-mor, f. nygift hustru. Allm. *Ung-keling* (hårdt k), f. id. Dl. (Elfd.); deraf *ung-mors-rätt,* m, efterrätt dagen efter brölloppet; *ung-mors-ståt,* m. nygiftas högtidliga uppträdande i kyrkan söndagen näst efter bröllopet (Ul. Nästan obrukl.).

Ung-sväjn, n. 1) ungt svin; 2) stor ullvante med två tummar på. G.

UNG Ung-tjöÐur, s. *tidur.*

Yngja, t. n. yngla: om kattor m. fl. Ul. *Ungla,* id. Fl. (Ingo). N. *yngja.*

Yngling, m. gosse eller flicka i ungdomsåldern. Sm., hl., sk. *Ungling,* id. Fl. (Ingo). Isl. *unglingr,* m. ung menniska, yngling.

Yng-nöt, s. *niota.*

Yngsl (def. *-en),* m. ungdomstid. "I yngslen", i ungdomen. "Från yngslen", från ungdomstiden. Fl. (Nl., Öb.).

Yngsle, n. unga kreatur (boskap eller hästar i andra eller tredje året). Svea-, Götal.; deraf *märre-yngsle,* n. stoföl. Hl. (Värö). Jfr fsv. **yngska,** f. ungdom.

Äut-bains-unge el. *äuta-bäins-unge,* m. oäkta barn. G. UNGEL, n. 1) mögel. *Ongel,* n. Vb., hs.; 2) rost på metaller (utom järn). Deraf *ongläss* (ipf. *-ä),* v. d. mögla; om mjölk, ost o. d. Vb. *Ynglä,* v. imp. mögla, fukta. "Dä ynglär". Sdm.

UNGS-BAL, *-munn, -trull, -täpp, ung-stånden, ung-täppa,* s. *on* 1.

UNNA, v. a. i (såsom i riksspr.) unna. Fsv. *unna* (pr. *an,* ipf. *vnte,* sup. *vnt*), v. a. älska, unna. VGL. Ivan 1033. S. S. 1, 104, 196. Fr. af N. 1401; fn. *unna* (pr. *ann),* älska, unna. Deraf i munarterna: O-unn (ipf. *-a),* v. a. missunna. Fl. (Qv.).

Unnes-laus, adj. missunsam. G. (F).

Åna-sej, v. r. 1 gifva sig till frids, tåla sig, berga sig med hvad man har. "Kan du ej åna dej lite"? Kl.

Ännäs (ipf. *-ä),* v. d. 1 unna; 2) nännas. Vb. UNNA-FÄL, f. undanflygt. Ul. S. *fäl.*

UNNER! Se opp! Sjömansspr. Allm.

UNNER-DRÄTT, s. *drätt* 2 under *draga.*

UNNER-LUGA, f. dyning, dösjö, såväl den hvilken föregår stormen som den, hvilken följer efter. Bhl. (Oroust).

UNNER-REDA, s. *reda* 2.

UNNER-TELNE, s. *telne.*

U-NODER, s. *noter.*

U-NÅ(D)SAM, s. *nåd* 1.

U-NÖTT, *u-nitt,* s. *niota.*

U-NÖVELIG, adj. obetydlig, utan yttre anseende. "Han ser så unövelig ud". S. Hl.

UP, n. hopp, förhoppning. *Upås,* v. d. 1 hoppas. Dl. Fsv. *hop,* n. Cod. Bur. s. 29; *hup,* n. id. H. Birg. Upp. 1, 387.

UP, ändelse i åtskilliga ortnamn uti Skåne och Halland, t. ex. Boderup, Bollerup, Dagerup, Ettrup, Munkerup, Slågerup, Ågerup. Sammandr. till Bodarp, o. s. v. Ursprungl, fsv. *þorp.* Jfr *-erup, -terup.*

UPP-BÄTTER, adv. kompar., bättre upp. G.

UPPE-DAGAD (nämnligen *gast*), adj. (gast) som tros kunna uppenbara sig eller osynligen verka om dagen. "Han har råkat ut för en uppedagad". *Daga-gast,* m. id. Då man hastigt blir illamående, säges man hafva råkat ut för en *daga-gast.* Sm.

UPPE-DAGADT, adj. n. tydligt, så att alla se det. Bhl.

UPP-NASIG, adj. stursk. Bhl. Jfr *upp-starnasug.*

UPP-FRUGGA, v. a. 1 uppgöda, förbättra; om jord. Dl. (Särna). S. *fräu.*

UPP-HAITA, v. a. lysa upp, offentligen kungöra (något som man hittat eller tagit i förvar). G. Fsv. *up-haita.* S. *hajta.*

UPP-HÄNGELSE-KÓRV, m. ett slags köttkorf; hackkorf, som hänges upp till rökning. Vg, jfr *stångryttare.*

UPP-HÄNGS-ÅDRA, f. den grofva remmen mellan däkkelet och dragringen på en sele)(*dragådra,* f. den grofva remmen mellan bogträet och dragringen på en sele. Sm.

UPP-HÄVEN, adj. bukstinn. Vg. Jfr *bälgstinn.*

UPP I GALL, adv. uppenbarligen. Sdm., gstr Fsv. *gall,* n. starkt skri. Jfr gallm.

UPP I NÄBB, s. *näbb.*

UPP-LOT, s. *liauta,* sid. 400 a.

UPP-LUPEN (f. *-lupa),* p. p. förliden, förfallen "Tia ä upp-lupa". Sm. S. *laupä.*

UPP-MUNTRA, v. a. 1 omtala, omförmäla; förordande påminna om, framställa en sak. Vg, dls

UPP-POEN, *upp-pytt,* s. *poen.*

UPP-RAKA, s. *råke.*

UPP-RÄNNINGS-STOL, s. *rinna.*

UPP-SLET, s. *sla.* UPP SOKNESS, s. *söka 1.*

UPP-STAKELSÄ, f.förfäran, förundran, "uppståndelse". G.

UPP-STAR-NASUG, s. *nasä.*

UPP-STUP, *upp-stupi upp-stupais,* s. *stiupa.*

UPP-STÅNNARE, *-tyg,* a. *standa.*

UPP-TRAV, m. galopp. "An räid i upptrav". Deraf *upptrava,* v. n. 1 galoppera, "Ästen upp-travär". Dl.

UPP-TUSSAD, *upp-tuttad,* s. *tutta* 3.

UPP-VALL, s. *vall* 1.

UPP-ÅT, adv. norråt; mot nordost. Vg.

UPPÄ (ipf. *uppdä,* p. p. *uppen),* v. a. yppa. G.

UR, m. urväder, starkt snöfall med stark blåst. "I ur å skur". Allm. I några munarter (t. ex. Vg., Nk.) neutrum. *Äur,* m. G.; *snö-ur,* m. id. Mp. *Åir-weder,* n. urväder, starkt regn eller snöfall med häftig blåst. Dl. *Tjugen-dags-urn,* m. def. det starka urväder, som plägar inträffa tjugondedag jul. Vb. *Pålsmässe-uren,* det urväder, som vid Pålsmessan (d. 25 jannari) ofta plägar infalla. Ul. Fn. *úr,* n. dagg, småregn; n. *yr,* n. dagg; d. d. *ur,* dimma. Jfr *dur* 2. Ura, v. n. 1 duggregna. Sdm. Fn, *ýra* el. *yrja;* n. *yra,* id.

Ur-vär, n. urväder. Allm. Fsv. *urvædher.* Alex. 3335.

Äurä, v. n. 1 yra; om snö. G. UR-BOE, m. utbo; en som är hemma utom socknen eller länet. Sm.

URE, m. arg, folkilsken tjur. Vl. m. fl. Nilssons fauna 1, 539. Fe. *ur,* m. urus; fht, *ur,* i sammans, *ur-ohso,* id. (Graff 1, 141); gr. ουρος m. id. (troligen lån ur germaniska tungan).

U-REKJEN, adj. smutsig, snuskig; som är benägen att omgifva sig med smuts, ej gerna håller sig snygg. Hs. (Bj.). *U-rikjelin (uritjtlin),* adj. Hs. (Db.); *urytjen,* Hs. (Ljusdal); *orötjen,*

id. Hs. (Tuna).

UREN, *urna,* s. *orna* 2.

UREN (n. *uret),* adj. förträfflig, god. "Dä va uret brö, uret rar sóppa. Dä ä uret vär i da. Den ura presten ä flöttad". Sk. (Ing., N.Åsbo, Färs, Ox., Skytts h.).

URG el. *årj* (def. *årja),* f. 1) vidja eller rem att fastsätta foten på skidben. Jtl. (enl. Ihre); 2) vidjor i "bakmejsen" för att deri fästa bördan. Jtl. Fn. *urga,* f. rem.

URG

UR-GLUPEN, adj. i högsta grad glupsk. Fl. (GK., K.). S. *glupen.*

UR GRAVEN, adj. uthungrad; säges om den som har stark matlust, är snål på maten och svår att mätta. Bl *Ur-gräven,* id. Ul., sdm.

UR-HJERNA, f. vildhjerna, yrbasare. Kl.

URI, adv. ur, bort. "Pela uri", förvandlas till tokeri. Hs. (Db.).

U-RIKJELIN, s. *urekjen.*

URJA, s. *örja* 1.

URKA SEJ, v. r. 1 beklaga sig, jämra sig. Ög. (Östkinds, Hammarkinds h.). Urken, adj. 1) olustig, illamående, trött, dålig. "Pågen ä urken, han har vatt ve sta'n". Hl. (Breared). *Uggen*, id. Dls. (Tössbo); 2) osnygg. Sm., hl. Jfr fn. *urgr* sliten, försliten; *urga,* v. a. häftigt gnida; *urgur,* f. pl. dåligt lynne. UR-KLÓKKA, f. fickur. Bl. (Gemshög). Nht. *uhr,* ur; lt. *hora,* f. timme.

URKNA TE, v. n. 1 friskna till, vederfås, återfå sin helsa. Sm., kl. Jfr *orna te.*

UR-KON, f. def. en varelse af oformlig storlek, enligt sagan fordomdags lös och ledig, nu fjettrad af en trollkarl. Till föda för henne är framlagd i berget en stor nöthud, af hvilken hon hvarje julafton får uppäta ett hår, och då alla dessa äro förtärda slipper hon lös och forstörer hela verlden. Ög. (Ydre), sm. (Vedbo). Jfr L. F. Rääf, saml. 1, 30, 31.

UR-KÖRAD, adj. ovanligt skrikig, elak. "Ungen ä riktigt ur-körad". Sdm.

URL, n. sorl. *Urla,* v. n. 1 bullra, väsnas, tjuta. Sk. (Lugg., Göinge). Jfr fsv. *urla,* böla, vråla. Alex.; it. *urlare;* frans, *hurler.*

UR-LÖV, n. pl. affallna löf (som yra eller blåsa omkring). Bl.

URNA BÓRT, v. n. blifva sanslös, svimma bort. "Urna uri", svimma bort. Hs. (Db., Ljusdal). Jfr *orna* el. *urna vid,* under *orna* 2.

U-RÓTEN, s. *rotin.*

UR-PILL, s. *pela.*

URR, m. 1) ostadighet; 2) nyck, infall. "Hva va dä för en urr sóm kóm på'an"? Sm. Jfr *ör* 2. Urren, adj. 1) virrig. Kl.; 2) olustig, omornad. Vg. *Urven,* id. Dls.; 3) besynnerlig, underlig. *Urret,* id. "Hu va så urra. Han va så urret att ingen kunde tala mä´n". Sm. *Urrig el. urrog* adj. 1) ostadig, besynnerlig, förvirrad. Sm., vg.; 2) purrig, okammad. Sdm. vg. *Urruger,* som har hår eller fjäder uppstående. S. Nk. UR-REV, s. *riv.*

URR-HYNNS, s. *ora.*

URRJEN, adj. styf och stel i lederna. "Hästana ä så urrjna". *Urrjna,* v. n. 1 styfna, blifva styf i lederna. Kl.

URRIG el. *urruger,* s. *urr.*

URSAKA, s. *saka.*

UR-SKALLE, s. *ör* 1.

UR-SKETA, s. *skita.*

UR-SKOG, s. *skog.*

UR-SPEIGJEL, m. 1) ulfspegel, öfverdåding. Fl. (Öb.); 2) upptågsmakare, gyckelmakare. Vb.

UR-8PYA, s. *spya.*

URT 1 (pl. *-er),* f. ört, växt; blomma. Sk. *Urt urta,* f. Hl. Fsv. *yrt;* fn., n. *urt;* fe. *vyrt;* e. *wort;* fht. *wurz;* moes. *aurts,* id.; *vaurts,* rot. Am-ört, f. land-kovall: Melampyrum nemorosum. Bl. *Land-knektar,* m. pl. Sk.; *brudört,* f. Bl. (Aspö).

Ek-urt *(eg-urt),* f. ängkovall: Melampyrum pratense, L. Sk. *Skepling,* m. Vm.; *ora-gräs,* n. Sm.; *mjölk-vall,* m. Mp.

Enke-urt, f. Viola tricolor. Sk. (N. Åsbo). Jfr *skate-blomster.*

Flen-ört, f. skelört: Chelidonium majus. Kl. Jfr Fries, bot. utfl. 3, 213.

Flädje-urt, f. svärdslilja. *Flägg,* m. Sk.

Frad-ört, f. röllika: Achillæa millefolium. Sm. Jfr *galen-tåra.*

Gulört, f. åkersenap: Sinapis arvensis, L. Ul. *Svin-kål,* m. Vg., sm.

Järn-ört, f. 1) (i riksspr.). Verbena officinalis; 2) Centaurea Jacea. Sm. m. fl.

Kärleks-ört, f. Sedum Telephium. Sm. (Vestbo). *Hus-lök,* m. Hl.

Lung-ört, f. 1) (i riksspr.) Pulmonaria; 2) Verbascum Thapsus. Kl. E. *lung-wort,* Pulmonaria; e. dial, *lungwort,* Verbascum Thapsus; n. *lunge-gras,* id.

Mal-urt, s. sid. 428 a.

Milk-urt, s. *vårt-gräs.*

Mi-urt, f. Spiræa ulmaria. Sk. I andra göta landskaper *mjö(d)-ört.* E. dial. *meadwort.*

Nys-ört, f. Achillæa Ptarmica. Sveal. Fht. (abbed. Hildegards Physica) *nisewurtz;* hos andra fornhögtyska författare *niese-wurz.*

Urta-have, m. trädgård. Hl. *Örta-går,* m. Sm. Fn. *urtagarðr.*

Urte-kóst, m. blomsterqvast.Sk. *Örtakóst* Sm., bl. D. d. *urtekost.*

Urte-pótte el. *yrte-pótta,* f. blomsterkruka. S. Sk.

URT 2, s. *vört.*

U-RUDDELIN, adj. bångstyrig; en som larmar och gör oväsen. Hs. (Db.).

UR-VASE, *ur-vasing,* s. *vase.*

UR-VUKSEN, s. *vaksa.*

UR-VÅNIS, *ur-vånsen, ur-vänta,* s. *vån.*

UR-VÄR, s. *ur.*

U-RÅ(D), *u-råsk,* s. *råda.*

U-RÄNNE, s. *oränne.*

UR-ÄTE, s. *or-äte.*

USELI(G), *usla,* s. *säll.*

U-SEN, s. *sein.*

USESSA! interj. usch! Bhl. N. *ussa.* Uskjallt, adj. n. otrefligt, obehagligt; om vädret. Talesätt: "dä ä så uskjallt å ruskjallt för majestäten att resa i da. Ett yttrande af en bonde till k. Karl Johan i Arvika vid resan till Norige. Grefve Brahe råkade i förlägenhet, då han skulle öfversätta detta falesätt. Vl. U-SE(D)VANLI(G)T, adj. n. ovanligt. Bhl. (Oroust).

U-SIELIA, s. *sigja.*

U-SKETE, n. dåligt väder. "Dä ä uskete i da". Bhl. (Orouat). Jfr *uskjallt.*

U-SKYLD, s. *skula* 3.

U-SNASKELI, *u-snaskelin,* s. *snaski(g).*

U-SPAR, s. *spara.*

USS, pron. pers. oss. Vg., sm. *Våss, vuss,* Götal.; *wóss,* Dl. Fsv. *os, us.*

USST, *ust, uste-klunk, -mjölk, -mus,* a. *ost.*

USTA-HUS, n. vapenhus. Jtl.

U-STUNNAD, *u-stundtt* s. *stund,* under *stinta.*

U-STÖ. *I ustö,* adv. i oordning. Bhl.

USÅTER, *usåtes,* s. *sittja.*

U-SÄMMELIG, s. *sämas.*UTA

UTA, præp. utom. Vb.

UTA-DILL, adv. 1) ute, utom hus; 2) på yttre sidan. Vb.

UTA-GÅLS-ONGE, s. *utan-gårds.*

U-TAJRA, *utajrig*, s. *tera.*

U-TAKK, m. skada. "Hästen fikk utakk på marscha-skjussen". Hl. Fsv, *otak,* otack: n. *utak, otak,* n. ansträngning som man har skada af.

U-TAMMD, s. *tam.*

UTA-MÄ, barn, födt utom äktenskap. Ög. (Ydre), *Uta-me(d)s-unge,* m. id. Sdm. *Utangårds,* adj. oäkta; om barn. Bhl., hl. *Uta-gåls-onge,* m. oäkta barn. Dls.

UTANDE, *utandes, otäne,* s. *utännes.*

UTAN-I, adv. 1) utom, utanpå. "Hä set´n hakkspit utani väggom". Vb.; 2) nedre vid. "Utani bakken". Hs.

UTAN-KNUT, m. den utstående knuten på ett hus. *Ytter-knut,* m. id. Sm.

UTAN-VIDS-FÓLK el. *ut-hedes-folk,* n. arbetsfolk, som fått sig upplåten mark å skogsmarker till odling samt uppförande af bostad och för sådan upplåtelse gör dagsverken eller annorledes lemnar ersättning till jordegaren. *Ut-hedes-fólk,* n. *utan-vesare,* m. pl. id. Gstr. *Ytraves-folk,* n. pl. folk, som bor utom eller inom en by, men ej har något hemman, t. ex. soldater, torpare. Hs. (Jerfsö, Ljusdal). *Ytter-meds-folk,* id. Hs. (Db.). *Yttermed-folk,* inhyseshjon. Fl. (Åland).

UTAN-ÄTT, adv. 1) utefter; 2) utifrån; 3) fig. ifrån landsbygden. "Han a kömmä utanätt", han har kommit från nedra landet. Vb.

UTARST, adj. superl, ytterst. Vg. Fsv. *utarster.*

UT-ASAD, adj. utsliten genom släpning eller trägen nötning. S. *asa.*

UTA-SÄRK, s. *särk.*

UTA-TASS, s. *tas.*

UTA TE, utan att. "Uta te va ovetti, kan dä ske". Sm.

UT-BASAD el. *ut-pasad*, adj, utsliten, utnött. Vg.

UT-BETE, n. det bete, som kreaturen begagna ute. Sm. Fn. *úbeit.*

UT-BLINNAD (*ut-blingad,*) adj. utsliten, svår att läsa. "Bokstäverna ä utblingade". Bl.(Östra h,).

UT-BO, m. skålvestgöte. Vg. (Skarab.).

UT-BONDE, m. bonde, boende aflägset från grannar. Vg.

UT-BRUK, n. jordbruk, som en bonde har på annat ställe än der han sjelf bor, genom arrende eller annan öfverenskommelse. Vg. (Elfsb.).

UT-BYS, adj. och adv. utom byen, ej byen tillhörande. Vb.

UT-BÅDA, m. namn på ett skär vid Kökar på Åland. Fn. *bodi,* m.

UT-BYTING, m. ett barn, som tros vara förbytt af trollen. G.

UT-BÁTTER, adv. kompar. bättre ut. G.

UT-BÖLING eller *ut-böling,* m. 1) eg, utbörding, person, som ej hör till slägten, byen eller socknen, med bibegrepp af dåliga egenskaper; utskott, ohyfsad, elak menniska. Allm. *Udböling,* Sk.,hl.; *ud-bolling,* m. Sk. (Ing,); 2) ett inbillningsfoster som säges förekomma på vissa orter i djupa skogar och å andra hemska ställen såsom ett litet naket barn, än sittande på gärdesgårdarne, än flygande omkring under gråt och skratt. Oäkta och odöpta barn, som mördas, tros blifva utbölingar och qvarstanna inom byen till straff för mörderskor

och varnagel för andra. Vb., fl. (Öb.).

UT-DRIKK, m. högtid vid bröllop hos brudens föräldrar, vid hvilken presten å de ungas vägnar tager afsked af föräldrarne. Vl. (Elfd.).

UT-DÅLI(G), adj. ytterst dålig. Ög.

U-TEDER, f. pl. råttor, möss. "Vi har så mied uteder detta år". Sk. (Ing.). *U-täe,* n. id, Sk. (Ox., Skytts b.). D. d. *uteed, utede,* id, Jfr fsv. *vthe,* n. hoprafsadt folk, slödder. St. Rimkr, 17; 2; 18: 1; 29: 2; fn. *oþioþ,* id.; mht. *undiet.* Rdq. 2, 108.

UTELI, adv. nederst. Öl.

U-TERIG, s. *tera* 1.

U-TERRIBEL, s. *oterribel.*

UT-ETTÄ (p. p. af *eta ut*)), utäten, genom gnat, ondska, hat eller afund drifven från haset. Vb. Jfr *eta.*

UT-FALL, n. vattnets sänkning i en flod eller sjö; ebb. Allm. Fn. *útfall;* d. d. *udfald;* e. *outfald.*

UT-FALLEN, adj. matt, mager af sjukdom. Vl.

UT-FAREN, *utfars-öl, ut-fär(d), utfära-gille,* s. *fara* 2.

UT-FLÖG, n. fluster på en bikupa. Sm. S. *flioga.*

UT-FULA SEJ, v. r. 1 vara ovettig, oblygt säga sanningen. "Ja måtte riktigt te å utfula mej, annärs ha ja inte fått e". Sdm. (Ornö). Jfr *fyla, ful.*

UT-FUNDERLIGER, adj.. slug, fintlig, fyndig. Sdm., nk., ög. S. *funderli(g).*

UTFÖR, n, utförsgåfva. Sm.

UTFÖRS-BAKKE, m. sluttande backe. Sdm.

UT-FÖRSKUMMAD, s. *skum* 2.

UT-GAPIG, adj. storgapig. G. (F.).

UT-GÄLD (pl. *-er),* f. kronoutskylder. Svea-, Götal. *Ut-gäl,* f. Vb. Fn. *útgjöld,* id. Af *gälda* 1.

UT-HAIRA, adj. som är från annat härad. "U. nämd", nämnd från annat härad. Sm. *Uthäring, udhäring,* m. som är från annan trakt (eg. häradj. Hl. Fn. *hérađ,* n. ort, bygd; fsv. *hæraþ.*

UT-HÄNGE-SKJUL, n. hus, bygdt på stolpar jemte ett annat. *Hänge-skjul,* n. id. Vg.

UT-HÖVDER, pl. öfverhängande tak eller takfot. Vg.

UTI, præp. 1) (såsom i riksspr.) *Åiti,* id. Dl.; 2) öfver; med. "Han tönnrera uti'n", han yttrade sitt missnöje öfver honom. Vb. (Löfånger, Burträsk, Nysätra). Jfr E. Jonsson, sid, 653.

UTILL-VEDERLIG, adj. obehändig, olämplig. Bhl. Jfr *veddrig.*

U-TING, 1) n. a) eg. oting; b) råttor, rofdjur, insekter. *U-töj,* n. *uhyra,* f. id. Hl. *U-hyre,* f. råttor, möss. Sk.; c) spöke. Hl., sm., vg., *U-töj,* n. id. Hl. ; 2) m. hvarjehanda slag af invärtes sjukdom, såsom bukref, förkylning. Sk. D.d. *uting.*

UT-KASTAD, adj. slängd, mycket skicklig, Ul. Jfr *utvindad.*

UT-KIMMA, s. *kimma.*

UT-KÓJTAD, *ut-tjågad,* s. *tjå* 1.

UT-KÓRA, s. *kóra* 2. Roten är fn. *kjósa* (ipf) *kaus,* sup. *kosit* el. *korit),* utvälja, utkora. Jfr. *kesa* 3.

UT-LAND, n. Så kallas stundom Vestergötland till skilnad från *inland.* S. Bhl.

UT-LIGGARE, m. träkloss på torftak, hvaruti *tak-kroken* fästes. Vm. (Fellingsbro).

UT-LÅNG, adj, I talesättet! "hele utlånge da'n, hele Guds utlånge da". Vg, (Kåkinds h.)UT

UTLÄNDSKA ELN, m. def. (eg. utländska elden) en hudsjukdom. Nk.

UT-LÄSE, *utlås* el. *ytter-läse,* n. utanlås, hänglås. Fl. (Nl.).

UT-MÖDD, s. *mödd.*

UT-NESTNING, s. *neste.*

UT-NÖLINGS-VÄDER, s. *nor* 2.

UTOM-BOLS, adv. utom gården eller socknen. Sm. Fn. *bol,* n. gård, bostad.

U-TOMME, *utomt,* s. *tom.*

UT-ONDT, s. *ond*

UT-ORDAD, s. *ord.*

UT-PAJAD, *utpajtad,* s. *paja* 1.

UT-PANKAD, s. *pank* 1.

UT-PISKÄ, s. *pisk* 1.

UT-RAJA, *ut-rea,* s. *reda* 1.

UT-RIDARE, *utridare-öl,* s. *rida.*

UT-RUNAD, s. *runa.*

U-TRYA, *u-träa, u-träja,* s. *tråda.*

UT-RYKTAD, p. p. beryktad för. Vg.

UT-RÄTTA, v, a. 1 berätta, omständligen förmäla. Nk., vg. (Vadsbo), sm.

UT-SJASAD, s. *sjasa.*

UT-SJUK, s. *sjuk.*

UT-SKAG, *ut-skagar, ut-skov,* s. *skaga.*

UT-SKETEN, s. *skjita.*

UT-SKRINNA, s. *skrinn.*

UTSKÓTTS-SYLL, s. *syll.*

UT-SKURLIGT, adv. bestämdt, tydligt, rent ut. G. *Äut-skurligt,* id. S. G.

UT-SKUTT, s. *skjuta.*

UT-SKÄFTE, s. *skaft.*.

UT-SKÄLLAD. s. *skäll* 1.

UT-SKÄMMA, s. *skamm* 1.

UT-SKÄRS-SJÄL, s. *säl.*

UT-SLÄGTES, adv. utom slägten. "Han brås inte utslägtes", han liknar ingen obehörig. Ul.

UT-SoKKNES, s. *söka* 1.

UT-SOTT, s. *sot.*

UT-SPIGGA, f. ebb. Bhl. (Oroust). *Udspega,* f. id. Bhl. (Elfs.).

UT-SULTEN, s. *svälta.*

UT-SÄNDNING, s. *sänning.*

UT-SÄTO, s. *sittja.*.

UT-TERPAD, s. *terpa.*.

UTT, s. *vatte.*

UTTAH, f. får (ovis). Åland (Kökar). Ir. och gael. *othaisg,* ett års gammalt får, ir. *ortisg,* f. får, tacka; mordwin. *utja,* får; fin. *uttu,* tacka.

UTTRa, v. a. 1; afyttra. Vg. Jfr *yttra å.*

U-TULUN, s. *tula* 2.

UT-VATTEN, s. *vatten.*

UT-VINDAD, s. *vinda* 1.

UT-VISNE, *ut-visning,* s. *wita.*

UT-VISTE, s. *utskäfte.*

UTVÄGA SEJ, s. *väg.*

UT-VÄNN, s. *vända.*

U-TYSKA, f. råtta, råttor, möss. *Utörja,* f.id. Hl. D. d. *tyske, tøske,* n. en benämning på hvarje lefvande eller liflöst föremål, som är till hinder eller är obehagligt; byting; *utyske, utysk,* n. ett underligt, öfvernaturligt väsende.

UT-ÅT, adv. söderåt. Vg. (Elfsb.).

U-TÄE, s. *uteder.*

UTÄNNES, *utäne, utänä,* s. *ände.*

UT-ÄTT, adv. utåt, utföre. Vb.

UT-ÄG, s. *äga.* U-TÖJRI, s. *tera* 1.

UT-ÖRA, s. *öra.*

UV, oskiljaktig partikel, ganska, mycket, högligen. *U*, id. Förekommer i nedan upptagna sammansättningar. Fn. *of.* Uv-bra, *uv-mikjit bra*, adv. mycket bra. Dl. (Elfd., Våmh.). *Mjog-bra* el. *mjo-bra,* id. Dl. (Elfd.).

Uv-djop, adj. mycket djup. Dl. (Elfd.)

Uv-dyr, adj. mycket dyr. *Ljot-dyr, skammdyr,* id. Dl. (Elfd., Våmh.). N. *ovdyr.*

Uv-flyt, s. *fliota.*

Uv-galid, adv. högst illa. Dl. (Elfd.,Våmb.).

Uv-klent, adv. mycket klent. Dl. (Elfd. Våmh.).

Uv-ljótt, s. *ljot.*

Uv-mikjit, adv. ganska mycket. Dl. (Våmh., Åsens by i Elfd.). *U-mikkje,* för mycket. Hs. (Db.,Bj.).

Uv-stur, adj. 1) mycket stor; 2) alltför stor. "Iss'n sko´n ir uvstur a mi". Dl. (Elfd.). *O-stor,* id. G. Fn. *ofstórr;* n., d. d. *ovstor.*

Uv-stursk, adj. mycket stursk. Dl. (Elfd.).

Uv-stutt, adj. mycket kort. Dl. (Elfd., Våmh.).

Uv-varmt, adj. n. mycket varmt. Dl, (Elfd.).

U-VANA, s. *vane.*

U-VARLE, *uvelin, uvelsin,* s. *vara* 1.

UVEN, adj. 1)fuktig, däfven, våt. Sm.; 2)rim- mig (vid töväder); om stenar, järn. Vg. Jfr lt *uvid-us.*

U-VETT, s. *wita* 1.

U-VEVLIA, s. *oärligt.* U-VONSLIN, s. *vån.*

UVVA! *uwaddå!* l interj. *hu,* bevars, fy. Vb. fl.,(Öb.). Fsv. *o wi!*

UVVÅ, adv. ofvan. *Uvvånad,* ofvanpå. *Uvvåtil,* id. Dl. Jfr *ugga.*

U-VÅNNELI(G), s. *vanda.*

U-VÄJRS-BOG, s. *väder.*

U-VÄLE, n. besvär, omak, förtret, olycka. Sk. (N. Åsbo, Lugg.), hl.

U-VÄLT, s. värd 2.

U-ÄRENS-GRÄS, *u-äring,* s. *år* 1.

U-ÄTELE, adj. osmaklig, ej god att äta. Hs. (Db.,Bj.).

V.

VA, s. *vad*, n., *vara* 5.

VABB, m. 1) liten hvalp; 2) liten gosse. Vb. Deraf *pójk-vabb.* Mp. S. *hvälp.*

VABB, *vabbug,* s. *vamb.*

VABBA 1, v. a. 1 1) snärja, trassla; 2) repa upp ett garn som ej håller att nysta. Ög. VARBA 2, f. det som är trassladt. Ög.

VAPPLA, v. a. 1 snärja. "Vappla in". Sm. VABBLA, v. n. 1 föra tuggan hit och dit i munnen. Bl.

VABBLIG, adj. äcklig, qväljande, till äckel blöt, qvabbig. Bl. *Vabblug, vābluar,* adj. id. G. Ns. *wabbelig* (Richey, 329).

VABLA, s. *vapla.*

UT

UTLÄNDSKA ELN, m. def. (eg. utländska elden) en hudsjukdom. Nk.

UT-LÄSE, *utlås* el. *ytter-läse,* n. utanlås, hänglås. Fl. (Nl.).

UT-MÖDD, s. *mödd.*

UT-NESTNING, s. *neste.*

UT-NÖLINGS-VÄDER, s. *nor* 2.

UTOM-BOLS, adv. utom gården eller socknen. Sm. Fn. *bol,* n. gård, bostad.

U-TOMME, *utomt,* s. *tom.*

UT-ONDT, s. *ond*

UT-ORDAD, s. *ord.*

UT-PAJAD, *utpajtad,* s. *paja* 1.

UT-PANKAD, s. *pank* 1.

UT-PISKÄ, s. *pisk* 1.

UT-RAJA, *ut-rea,* s. *reda* 1.

UT-RIDARE, *utridare-öl,* s. *rida.*

UT-RUNAD, s. *runa.*

U-TRYA, *u-träa, u-träja,* s. *tråda.*

UT-RYKTAD, p. p. beryktad för. Vg.

UT-RÄTTA, v, a. 1 berätta, omständligen förmäla. Nk., vg. (Vadsbo), sm.

UT-SJASAD, s. *sjasa.*

UT-SJUK, s. *sjuk.*

UT-SKAG, *ut-skagar, ut-skov,* s. *skaga.*

UT-SKETEN, s. *skjita.*

UT-SKRINNA, s. *skrinn.*

UTSKÓTTS-SYLL, s. *syll.*

UT-SKURLIGT, adv. bestämdt, tydligt, rent ut. G. *Äut-skurligt,* id. S. G.

UT-SKUTT, s. *skjuta.*

UT-SKÄFTE, s. *skaft.*.

UT-SKÄLLAD. s. *skäll* 1.

UT-SKÄMMA, s. *skamm* 1.

UT-SKÄRS-SJÄL, s. *säl.*

UT-SLÄGTES, adv. utom slägten. "Han brås inte utslägtes", han liknar ingen obehörig. Ul.

UT-SoKKNES, s. *söka* 1.

UT-SOTT, s. *sot.*

UT-SPIGGA, f. ebb. Bhl. (Oroust). *Udspega,* f. id. Bhl. (Elfs.).

UT-SULTEN, s. *svälta.*

UT-SÄNDNING, s. *sänning.*

UT-SÄTO, s. *sittja.*.

UT-TERPAD, s. *terpa.*.

UTT, s. *vatte.*

UTTAH, f. får (ovis). Åland (Kökar). Ir. och gael. *othaisg,* ett års gammalt får, ir. *ortisg,* f. får, tacka; mordwin. *utja,* får; fin. *uttu,* tacka.

UTTRa, v. a. 1; afyttra. Vg. Jfr *yttra å.*

U-TULUN, s. *tula* 2.

UT-VATTEN, s. *vatten.*

UT-VINDAD, s. *vinda* 1.

UT-VISNE, *ut-visning,* s. *wita.*

UT-VISTE, s. *utskäfte.*

UTVÄGA SEJ, s. *väg.*

UT-VÄNN, s. *vända.*

U-TYSKA, f. råtta, råttor, möss. *Utörja,* f.id. Hl. D. d. *tyske, tøske,* n. en benämning på hvarje lefvande eller liflöst föremål, som är till hinder eller är obehagligt; byting; *utyske, utysk,* n. ett underligt, öfvernaturligt väsende.

UT-ÅT, adv. söderåt. Vg. (Elfsb.).

U-TÄE, s. *uteder.*

UTÄNNES, *utäne, utänä,* s. *ände.*

UT-ÄTT, adv. utåt, utföre. Vb.

UT-ÄG, s. *äga.* U-TÖJRI, s. *tera* 1.

UT-ÖRA, s. *öra.*

UV, oskiljaktig partikel, ganska, mycket, högligen. *U*, id. Förekommer i nedan upptagna sammansättningar. Fn. *of.* Uv-bra, *uv-mikjit bra*, adv. mycket bra. Dl. (Elfd., Våmh.). *Mjog-bra* el. *mjo-bra,* id. Dl. (Elfd.).

Uv-djop, adj. mycket djup. Dl. (Elfd.)

Uv-dyr, adj. mycket dyr. *Ljot-dyr, skammdyr,* id. Dl. (Elfd., Våmh.). N. *ovdyr.*

Uv-flyt, s. *fliota.*

Uv-galid, adv. högst illa. Dl. (Elfd.,Våmb.).

Uv-klent, adv. mycket klent. Dl. (Elfd. Våmh.).

Uv-ljótt, s. *ljot.*

Uv-mikjit, adv. ganska mycket. Dl. (Våmh., Åsens by i Elfd.). *U-mikkje,* för mycket. Hs. (Db.,Bj.).

Uv-stur, adj. 1) mycket stor; 2) alltför stor. "Iss'n sko´n ir uvstur a mi". Dl. (Elfd.). *O-stor,* id. G. Fn. *ofstórr;* n., d. d. *ovstor.*

Uv-stursk, adj. mycket stursk. Dl. (Elfd.).

Uv-stutt, adj. mycket kort. Dl. (Elfd., Våmh.).

Uv-varmt, adj. n. mycket varmt. Dl, (Elfd.).

U-VANA, s. *vane.*

U-VARLE, *uvelin, uvelsin,* s. *vara* 1.

UVEN, adj. 1)fuktig, däfven, våt. Sm.; 2)rim- mig (vid töväder); om stenar, järn. Vg. Jfr lt *uvid-us.*

U-VETT, s. *wita* 1.

U-VEVLIA, s. *oärligt.* U-VONSLIN, s. *vån.*

UVVA! *uwaddå!* l interj. *hu,* bevars, fy. Vb. fl.,(Öb.). Fsv. *o wi!*

UVVÅ, adv. ofvan. *Uvvånad,* ofvanpå. *Uvvåtil,* id. Dl. Jfr *ugga.*

U-VÅNNELI(G), s. *vanda.*

U-VÄJRS-BOG, s. *väder.*

U-VÄLE, n. besvär, omak, förtret, olycka. Sk. (N. Åsbo, Lugg.), hl.

U-VÄ**L**T, s. värd 2.

U-ÄRENS-GRÄS, *u-äring,* s. *år* 1.

U-ÄTELE, adj. osmaklig, ej god att äta. Hs. (Db.,Bj.).

V.

VA, s. *vad*, n., *vara* 5.

VABB, m. 1) liten hvalp; 2) liten gosse. Vb. Deraf *pójk-vabb.* Mp. S. *hvälp.*

VABB, *vabbug,* s. *vamb.*

VABBA 1, v. a. 1 1) snärja, trassla; 2) repa upp ett garn som ej håller att nysta. Ög. VARBA 2, f. det som är trassladt. Ög.

VAPPLA, v. a. 1 snärja. "Vappla in". Sm. VABBLA, v. n. 1 föra tuggan hit och dit i munnen. Bl.

VABBLIG, adj. äcklig, qväljande, till äckel blöt, qvabbig. Bl. *Vabblug, vābluar,* adj. id. G. Ns. *wabbelig* (Richey, 329).

VABLA, s. *vapla.*

VAD

VAD 1, f. not. "Dra vađ". Götal. Fn. *váđ,* f. a) väft tyg; b) not; n. *va(d);* ns. *wade, waë,* (B. W, B. 5, 161); bay. *wat;* gl. kärnt, (från år 1617) *wat, wadt, fischwadt* (Lexer, 251); nht. *wate;* lett. *wads, waddus,* id.; lit. *wedeja,* f. litet fisknät. (Nesselmann, vb. 59). Sille-vad, f. sillnot. Vg. VAD 2, n. 1) pant. "Rókken står i va(d) hos juden för barä tri riksdaler"; 2) borgen. "Ja står i va(d) för allt dä han ä skyldi(g)". Sdm.; 3) (såsom i richsspr.) vad, aftal mellan två eller flera personer, som påstå motsatta saker. *Väss,* n, vad. "Slå väss". S. Sk. *Vätte,* id. Kl. Fsv. *vaþ,* n. pant VGL. ÖGL.; fht. *wetti, weddi;* mht., nht, *wette;* fe. *wed;* lt.*vas;* mit. *vadium;* prov. *gatge;* sp., frans, *gage;* it. *gagio;* moes. *vadi,* n. pant. Jfr moes. *gavidan* el. *viþan {vaþ, vedun, vidans),* förbinda, förena. Anm. Fornsvenska *vaþ, væp,* n. pant, är ursprungligen samma ord som fn. *váđ,* väft tyg, enär i forntiden detta brukades såsom bytesvara och betraktades såsom penningar. Jfr Ihre, gl. 2, 1021. Vädja (ipf. *vadde,* sup. *vadd*), v. n. vädja. Ög. (Ydre). *Väas* el. *väss* (pr. *väes* el. *väss,* ipf. *väddes,* sup. *väss*), v. d. vädja, slå vad. Sm.; *väas, vädjas,* Vg.; *vädäs* el. *väs* (ipf. *vässä*), Vb. (Ume); *vädis* (ipf. *väddäs*), id. N. Vb. *Vedda,* v. a. id. Vl. Fsv. *væþia* (ipf. *vaddi*), v. a. hålla vad. UL. SML.; *væda,* id. Didr. af B. 62: 13; fn. *vedja;* d, *vædde;* ns. *wedden;* fe. *veddjan;* nht. *wetten,* id.; moes. *gavadion,* lofva; *αρμοζειν.*

Vädde-löb, n. kapplöpning (mellan drängar och pigor, som fordom brukades fastlagsmåndag). Sk. (Skytts h.). D. *væddeløb,* n. kapplöpning ; isl. *vidhlaup,* id. (Hald.). VAD 3, adj. förlägen. "Han ble så vad". Bhl. (Hisingen).

VA(D) 4, s. *vada.*

VADA (pr. *vadur,* pl. *vade,* ipf. *vod,* pl. *vodu,* sup. *vadi),* v. n. 1) (i fornspråket egentl, gå); 2) vada. G. *Wudå* (ipf. *vuđäđ,* sup. *vuđåđ*), Ö. Dl; *odå,* id. Dl. (enl. Rdq.). Fsv. *vaþa* (ipf. *vodh,* pl. *vodho,* sup. *vaþit*), a) gå; b) uppgå gräns (emellan änglotter) i rät linie emellan de vid råmärkena uppställda stänger. SML. VML.; c) vada, gå öfver ett vad. Riærk. R. 19 pr. Flores 1124. S. F. S. 5, 42; 7, 247. St. Rimkr. 25: 1; fn. *vađa,* a) gå; b) vada; fe. *vadan,* id.; n. *vada;* d. *vade;* fhf. *watan;* nht.*waten;* ns. *waden,* vada; lt. *vadere,* gå; skr. *vâ* eller *vât*, id. Od, s. *od* 1.

Va(d) 5, n. (uppgången) gräns, skilnad emellan ängstegar; stenar utmärkande renen emellan skiftena. Sdm. (Selö, Länna, Åkers, Selebo m. fl.), kl. (N. Tjust). "Gå va", 1) gå upp gränsen emellan ängstegar; 2) slå första slaget med lien vid höbergningen och dervid gå i rät linie mellan gränsskilnadspålarne. Sdm.; deraf *vapåle,* s. nedan. Fsv. *vaþ.* SML. B. B. 4. VML. II. B. B. 12; 1. Jfr Ihre, gl. 2, 1024.

Vadd (pl. *-a[r]),* m. snöplogning; snöplogningsskyldighot. Deraf *vädi* (ipf. *vadd* el. *vädja*) v. n. snöploga. Vb.

Vadd-anar, m. det kortare snöskidet under högra foten, då det är på en del af undra sidan beklädt med en renskinnsremsa, som har luggen bakåtvänd för att hindra skidet att glida tillbaka, när man går uppföre backar. Vb. Jfr *andur.*

Va-påLe, m. 1) gränspåle (emellan ängstegar); 2) talesätt: "han står sóm en vapåle", står och gapar, eger ej beslutsamhet att företaga ett värf. Sdm.

Våda, f. fisklek, fiskstim. Jtl. Fn. *vađa.* VADE, *vad-klunnde, vad-stake,* s. *varde.*

VADO, f. fradge. Fl. (NK.). *Vädå,* f. id. Fl. (GK., K., P.). D. d. (Bornh.) *vae,* n. skum, fradge (Adler, 57); moes. *hvaþo,* f. skum. Jfr *hvaa.*

VADS-BULING, m. invånare i Vadsbo härad. Vg.

VĀD-VALE, m. hornbit på insidan af hästars ben. *Ben-öga,* n. id. Vg. Jfr *vagel.*

VAFFERDAGEN, *vaffreda, varfeda, varpeda, vårfeda,* s. *froa* 1.

VAFFLA, f. 1) våffla. Bl. *Vafflä,* G.; 2) örfil, stryk. "Der vankade varma vaffler för´en". Sk. Nht. *waffel;* holl. *wafel;* e. *waefer;* frans. *gaufre.*

WAG, s. *väga.*

VAG, s. *vaka.*

VAGA-SPEL, s. *våga.*

VAGEL el. *vagle* (pl. *vaglar),* m. stång, liten bjelke: 1) stång, tillhuggen för att bära eller draga med. Kl.; 2) tvärstång, tvärbjelke; deraf *lea-vagle, lea-vavle,* grindbjelke; *port-vavle,* porttvärstång. Hl.; 3) stång, käpp i hönshus eller ock i förstugan, på hvilken hönsen sitta. Allm. I sistnämnda betydelse har ordet ett något skiftande uttal: *vaglä,* hönsstång; tvärbjelke emellan sparrarne på en vind; deraf *han-vaglä,* G.; *hynns-vagel* m. ostadig, rasig menniska. S. G. *Vagjel, vale* el. *valle,* hönsstång; deraf *hönsa-vajle, hönsa-vale, hönsa-valle,* Sk.; *vable,* Hl. (Värö); *valje, hönsa-valje,* a) id.; b) dålig häst. Bl.; *vaule,* m. hönsstång; deraf *kórpa-vaule,* dålig, utlefvad häst, (endast duglig till korpföda). Sm. (Vestbo); *vagla sej,* v. r. 1 sätta sig på hönsstången; 4) sittpinne i fogelbur. Ög.; 5) liten släde att forsla kubbar ur skogen. *Vauel,* ro. id. Ö. Bl. *Stókk-kälke,* m. id. Sm.; deraf *vagla,* v. a. 1 framskaffa på vagel, forsla timmer om vintern på skogskälke från skogen till farbar väg för att om våren derifrån hemtas. Kl. Fsv. *vagli, vaghli,* m. hönsstång; n. *vagl;* d. d. *vagle,* id.; fn. *vagl,* m. kort bjelke eller stötta (F. X, 290), af roten *vag,* att bära; lt. *bac-ulum,* n. staf; skr. *vah,* att bära. Vaglä-vaks, n. 1) hönsträck. G. *Vagle-vaks* n. *vagla,* f. id. Ög.; *hönsa-mög,* n. Sk.; 2) orenlighet. G. VAGLA 1, v. n. 1 vackla, ragla. Ul. *Vaggla* gå, stå vacklande, ojämt. Bl., g. Fn. *vaga, vaggra,* gå sakta och vaggande; holl. *vaggelen,* vackla. Jfr *väga.* Vagel-sinnad, adj. villrådig, obeslutsam. Kl. D. *vægelsindet.*

Vagel-sinne, n. villrådighet. Kl. D. *vægelsindighed.*

VAGLA 2, a. *vagel.*

VAGN, *-före, -hodda, -runga, wagns-slinder,* s. *väga.*

VAG-VERK, s. *våga.*

WAIĐ, s. *vid.*

VAIDE, m. Isatis tinctoria. G.

VAIDE, s. *vide, våt.* .

VAIDÄ, n. näringsmedel. G. (Sällan brukl.).

VAI MÄ! el. *väj mä!* försäkringsord: ve mig! Vb. Moes. *vai, ve;* lett. *wai;* gr. *ουαι.*

VAI

VAIPA, s. *veip,*

WAISLIN, adj. förnöjd med sig, som tycker om sig mera än han bör och har lust att skryta med sig. Dl. (Elfd., Våmh.).

VAIT, s. *vita* 1.

VAIV, adj. f. sned, vind. "Skaiv u vaiv". G. Jfr *veiv.*

VAIVLÄ, s. *veiv.*

VAJA, f. drägtig renko)(*gall-vaja* eller *tjälva,* f. ofruktsam renko. Vid en sockenstämma i Norsjö, då pastor uppmanade bönderne att antaga och löna en examinerad barnmorska,

bestreds detta hårdast af en bonde, som hade en gammal hustru. En annan af de närvarande inföll då: "ja no kan jig tro att du int vill hava na'n barnmorsk, sóm har´n gallvaj dill käling". Vb. Anm. *Vaja* innefattar ej nödvändigt begreppet: drägtig, utan att hon är mogen (viro matura) och härledes af Lappska *vatja,* renko, hvilket ord i de Lappars mun, som uttala t = d, ljuder = vaja. Vesterbottniska benämningen *tjälva,* f. ofruktsam renko, kommer af Lappska *tjälfe,* adj. onyttig, oduglig.

VAJEN, adj. 1) sträfsam, omtänksam, som passar på alla tillfällen att förtjena; hushållsaktig. *Veen,* id. "Veen óm föa". Sm. (Vestbo, Östbo). *Vajven* (komp. *vajnare,* superl, *vajnast*), id. Hl. (Breared); 2) nöbuden, ovillig. "Må tro, jä ä inte vajen te ajta". Sm. (Östbo).

VAJL, *vajla,* s. *väla* 2.

VAJLDA, *vajln,* s. *vila.*

VAJLUNDE, s. *välände.*

VAJT, s. *wita* 1.

VAKA 1 (ipf. *vok* el. *vaka,* sup. *vaki* el. *vaka,* p. p. *vökkän),* v. n. 1) vaka. Vb. *Wåkå,* Dl.; *vaga,* id. (sv. böjn.). Sk., bhl.; 2) hålla sig öfver vattnet, icke sjunka fastän nedsänkt i vattnet. I denna betydelse svag böjning. "Näringen vakar". Allm. Fsv., fn., n. *vaka,* vaka; fe. *vacan (vôc, vôcon, vacen),* nasci, oriri, suscitari; fsax. *wacon;* nht *wachen;* d. *våge;* moes. *vakan (vok, vokun, vakans),* vaka. Ann-vaksin, q. v.

Ar-vaken, s. *ar* 1.

Fredas-vaka, f. eg. fredags-vaka; arbete sent på qvällen, då flickor komma tillsammans att spinna, sedan det öfriga dagsarbetet är slutadt. Hs. (Ljusdal).

Kvälls-vak, *kvälls-vökkän,* s. *kvälld.*

Nät-vakare, m. brädbit med uppstående pinne att uppehålla nätet och utvisa dess läge. Sdm., bhl.

Or-vaken el. *ör-väken,* adj. lättsöfd; som lätt vaknar om morgnarne. Vg., sm. *Or-vagen* el. *ör-vagen,* id. Sk., bhl. Jfr fn. *or* el. *ur*, förstärkningspartikel; mycket, högligen, eller kanske snarare *ár,* adv. tidigt, hvaraf *ár-vakr,* som vaknar tidigt om morgnarne.

Våg, f. vak. Sk. *Wåk,* f. Dl. Fsv. *vak;* fn. *vök;* n. *vok, våk;* d. *våg;* holl. *wak;* ns. *wake.*

Vaka 2. f. egentl, aftonen eller natten före en festdag (då man fordom plägade vaka och stundom fasta). Deraf *mid-sómmars-vaka,* f. en fest midsommarsnatten. Bhl., vl.; *påska-vaga,* f. eller *påska-vak,* m. bål som påskafton tändes på höga berg. Hl. Fn. *vaka,* f. vigilia; *Jónsvaka,* f. midsommarsafton; gl. d. (Moth) *vaage,* vigilia.

Vakan el. *vakane,* n. banken på en ved- eller skogskälke. Hs. (Ljusdal). *Bonke,* m. Hs. (Tuna).

Vake-natt, f. graföl. Sm. (Värend). Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 481.

Vaker, adj. vaksam. Vg., sm. *Vak,* Vb. Fsv. *vaker.* Legend, s. 498. S.S. 1, 152, 158. Cod, A. 27, f, 13; fn. *vakr;* fe. *vacor, vacol;* fht. *wachal;* lt. *vigil.*

Väkk el. *väkk* (ipf. *-ä),* v. a. hugga vak på isen, väcka. Vb. *Wäkkja* (uttal. *wättja),* Dl; *vättja* (ipf. *väkkte),* Hs. Fsv, *vækkia.* ÖGL.; n. *vekkja;* d. *vække.*

Vakker, adj. braf, god, dugtig. "En vakker prest". Vg. (Vadsbo). "En vakker kär" (hårdt k), en dugtig karl. Bl. Egentligen samma ord som *vaker,* vaksam. Jfr ns. *wakker;* d. *vakker,*

Vakkra hanna, f. def. högra handen. Vg. *Vakkrä handi, gull-handi,* G,; *vakkra hånna,* f. def. Ög., sm.; *vakkra näven,* m. def. Ög.; *granna hånnen,* i. def. Sk. Nht. *die schöne hand.*

Vakkra å, v. n. 1 minskas, aftaga; om blåst. Fl. (Nl.)

Vako-stuva, f. vakstuga. Vg.

Vak-svämnugur, *vak-svämmtar,* s. *sviva* 2.

Vutta, v. a. 1 vakta (kreatur). *Vuta, vytta, võjta,* Sk. *Otta, okta,* id.; deraf *ott,* m. vakt. "Gå ott". Hl, Fsv., fn. *vakta;* fht. *wahten;* fd. *vakte;* d. *vogte.*

Vutte-grebba, f, flicka, som vaktar (gäss) på marken. S. Sk.

Vutte-påg. m. vaktpojke. *Vute-påg, vytte-påg, vöjte-påg,* Sk.; *otte-påg,* Hl.

Väkka 1 (ipf. *vakk,* sup. *vukkit*), 1) v. a. väcka. Hl. (Skällinge); 2) *väkka te* (ipf, *vakk* el. *väkkte te*), v. n. blifva hastigt rädd, spritta eller hoppa till af hastig skrämsel eller öfverraskning. "Ja vakk te". Hl. (Slöinge), vg. m. fl. Deraf *väkken,* p. p. a) läftskrämd, t. ex. om qvinna; b) skygg; om häst. Götal. Fsv. *vækkia,* väcka; fh. *vekja.*

Väkka 2, v. n. 2 hugga spånor ur furuträn för att dymedelst bereda fetved till tjära. Sm.

Väkke, n. vak på is. Hl. (Morup).

Väktar, m. en väggklocka, som vid den timma man önskar, medelst en särskild inrättning slamrar och slår i båda bräddarne af en klocka. Vb.

Vökkän (ipf. *vökknä),* v. n. vakna. Vb.

Vökan el. *våkjin,* adj, vaken. Nb. (Kal.). Fsv. *vakin.* J. M. Yrtag. s. 12. Spec. Virg, s. 167: fn. *vakinn.* VAKK, s. *vaka.*

VAKKE, m. 1) tråg eller ho af bräder. Sdm.; deraf *hönsa-, svina-vakke.* Bl.; 2) skäppa, låda (hängande på väggen nära köksspisen) hvari förvaras mjöl och salt till dagligt bruk; deraf *mjöl-, salt-vakk,* Nb., vb., *mjöl-, salt-vakke,* Sdm., nk.; 3) matskrin. Nb. (Råneå). Fe. *hvëcca,* m. skrin; e. *wich;* fin. *vakka*, större ask, målkärl, korg.

WAKKEL, *vahkäl,* s. *fakkäl.*

VAKSA (pr. *vaksur,* pl. *vakse,* ipf. *vaks*, pl. *vuksu* [eller *vaks],* sup. *vaksi*, p. p. *vaksen,* f. *vaksi,* n. *vaksä,*) v. n. växa. G. *Vaksa* el. *väksa* (ipf. *vaks,* konj, *vukse,* sup. *vùkset,* p. p. *vuksen),* Vg.,dls.; *väksa* (ipf. *vaks,* sup. *vuksi,* p.p. *vuksen),* Hs. (Db.); *väks* (ipf. *vaks,* sup. *vöksä),* Vb.; *vussa, vusa* (ipf. *vuste,* sup. *vust),* Sk.; *vaksa* el. *väksa* (ipf. *vakste,* p. p. *vaksen),* Hl, I åtskilliga munarter heter ipf. *voks* el. *vaks*, p. p. *vuksen* el. *vaksen.* Dalmålet har svag böjning *wäksa*VAK

(ipf. *wäksäd,* sup. *wäksađ*). Fsv. *vaxa, væxa* (ipf. *væxti, væxte, vaxte,* p. p. *væxin, vaxin*). SML. VML. HL.; fn, *vaxa* (ipf. *vóx* el. *óx,* sup. *vaxit*); fht.,fsax. *wahsan;* nht. *wachsen;* fe. *veaxan;* n. *vaksa* el. *veksa;* d. *voxe;* moes. *vahsjan (vohs, vohsun, vahsans);* skr. *vaks.* Gir-vaksen, s. *gir.*

Ir-väkst, adj. som fort uppväxer, men blifver svag; om ungt folk, växter på marken eller i fönster, t. ex. lökväxter. Sdm.

Okksell, m. växt på kroppen, i ansigtet. Vg.

Rant-vusen, adj. rakväxt. Sk. (Vemm.).

Sam-voksä. adj. sammanvuxen. Vb.

Stur-väkst, adj. storväxt. Dl. (Mora). *Storvust,* S. Sk.

Ur-vuksen, adj. som är ur växten; 2) torr, murken. Vm.

Väkster, m. växt, utväxt, växtutsvällning på träd. Vg. *Vust, vöjst,* m. Sk. Fsv. *vaxter, væxter,* m. växt: fh. *vöxtr.*

Väksterlig, adj. frodigt växande. Vg., sm. *Väkstelin.* Hs. (Db.).

Väkst-vär, n. växtlig väderlek. Vb.

Åv-väkset, s. *åv* 1. VAL 1 (pl. *-ar)m* m. 1) rund käpp, tjock staf, liten stång. Svea-, Götal. *Val* el. *gval,* Vb. Jfr *ol* 2; 2) minsta häfstång. Sm. *Var,* Hl. (Värö, Frillesås); 3) käppkugg i ett drifhjul. Hl., vg. nk.; 4) slaga, slagans skaft. G., fl. (Pargas). *Slag-val,* Vb., ul., hl.; *sla-vōl, sla-ōl,* Sk.)(*hann-val;* s. sid. 242 a; 5) ås, bjelke. Hs.; 6) (såsom i riksspr.) val, ett antal af 8O stycken; så kallad emedan fiskrarne trädde så många fiskar på hvar käpp. Jfr *ol.* Fsv. *val,* m. käpp; fn. *völr;* d. d. *vol;* skot. *waile*; nfris. *wal;* moes. *valus,* m. id.; lt. *vall-us,* m. påle; frans, *gaule* (fordom äfven *waule),* f. stång; bret. *gwalen,* f. staf, stång; e. dial. (Lancast.) *gaul,* häfstång. Jtr *våle.* Bak-väl, m. 1) ryggstöd; 2) klabb eller sten, som lägges under häfstång för att upplyfta eller uppväga tyngder. Vb.

Bröst-gval, m. det tvärträ i en väfstol, mot hvilket den väfvande stöder bröstet. Vb.

Hand-val el. *hann-val*, s. sid. 242 a.

Rist-wal, m. den pinne i en qvarn, som skakar fram kornet att det faller ur *tryglan* i qvarnögat. Ö. Dl. Jfr *skak-vann, skak-käpp.*

Rund-valing, s. *rund.*

Smörje-val, s. *smyrjä.*

Styr-val, m. 1) rorkult, handtag nå rodret i en båt. Vb., hs. *Stöjr-väl,* Nb. (Ö. Kal.); *styr-vār,* m. Sdm.; 2) handtag på skrindor; 3) två stänger, som läggas ofvanpå lasset å färdskrindor för att tillsnöra det. I dessa sistnämnda båda bemärkelser uttalas det *stir-val.* Hs. (Db.).

Ta-val, s. *tad.*

Trod-vaL, s. *trod.*

Vala, v. n. 2 tröska med slagans skaft. Fl. (Pargas).

Val-lykta, f. hjul uti en qvarn, liknande en lykta. Sm. VAL 2, m. vard, mat. *Väl,* m. id.; i sammans. *móra-val, móra-väl,* morgonvard, frukost. Vb.; *mórre-val*, id. Ul.; *middags-val,* middagsmåltid. Fl. (Nl.); *kvälls-val, afta-val,* qvällsvard, Vb.; *nåt-väl,* Dl. (Nås). Jfr *natt-vard,* sid. 463; *otte-val* s. *otta* 1. Fsv. *varþer, værþer;* m. vard mat. VGL. ÖGL.; fn. *verðr.*

VAL 3, m. (i fornspråket) främling, utländing. Ordet lefver qvar i nedan upptagna sammansättningar samt i svenska orden *val-nöt, vallfart* f. *vallfärdas.* Fsv. *val (vaal),* m. främling. Flores 147 (Cod. F.), Alex. 1413. Är förmodligen samma ord som fn. *valir,* m. pl. a) innevånare i norra Frankrike; b) Gaeler. Jfr fe. *vealh,* m. a) Gallier, Britt; b) främling. Kudder-vallsk, s. sid. 362.

Poder-valsk, s. sid. 507.

Rak-val, sid. 551, hörer måhända hit.

Strand-väling, m. lik som uppflutit vid hafsstranden efter drunknad menniska. S. Hl. Jfr *strand-döing, strand-vaskare.*

Ud-väling, m. främling, utländing. Hl. Fsv. *utval,* m. id. VAL 4, m. vett. "Ta valen tåv nån", skrämma vettet ur någon. Hs. (Db.).

VAL 5, s. *vara* 1, *varda, verl, vål* 1.

VALA 1, adv. "Ja vala"! ja bevars! Vg.(Elfsb.).

VALA 2, s. *välla.*

VALA 3, s. *vara* 1.

VALAN-LJUS, s. *välände.*

VAL-BJÖRK, f. Rhamnus catharticus. Vg., bl. m. fl. *Val-berk,* Ög.; *val-bork,* Bhl. I andra landskapsmål *get-appel* Ul.; *vigel-torn,* Öl.; *viren-torn,* Sk.; *get-bark,* Vg.; *get-bärs-trä,* Bl. Gl. sv. (Tillandz) *valbjörk, tornhägg;* äfven *sömpn-torn,* sömntörne; fn. *svefnþorn*, m. sömntörne, som, stucken in i örat, åstadkom en djup sömn eller dvala. Det är troligt att *val-björk* ursprungligen hetat *dval-björk,* sömnbjörk, af fsv. *dvali,* m. På samma sätt härledes sv. *valen* af fsv. *dvalin,* domnad. I engelskan finnes ordet *dval-berry* tillagdt flera narkotiska bär, särskilt Atropa belladonna. Jfr *val-kullor, valmoga.*

VALBÓR, n. propr. Valborg. Fsv. *Valborgh* Valbór-aften, m. Valborgsmessoafton, den 31 april. Sk. *Vallvare-mässo-dag,* m. Valborgs-messodag, d. l maj. Kl.; *vallver-mässa,* f. Ög.; *vallve-mässa,* f. id.; deraf *vallve-mässe-eld,* m. eldbål, som antändes Valborgsraesseafton. Sm. I andra landskaper *valborgsmessoeldar,* m. pl. Jfr Nilsson, Skand. Nordens urinv. Bronsåld., andra uppl.

Valbórar, m. pl. i hvarjehanda brokiga trasor utklädda personer vid Valborgsmessan, som emellanåt göra djerfva språng midtöfver de upptända flammande eldarne och för öfrigt under större delen af qvällen springa omkring under vildt skrän och blåsa dervid emellanåt i oxhorn för att skrämma rofdjuren ur skogarne, dit bygdens hjordar vid denna tiden släppas i vall. Dl.

Valbórgs-kase, s. *kas* 3. VALDA (pr. *valdur,* pl. *valde,* ipf. *vält* el. *valt* [pl. *-ldu?],* sup. *valdi),* v. a. vålla. G. *Vålla* (ipf. *völlt* el. *vullt,* konj. *völlte,* sup. *vållt),* Ög.; *wålla* (ipf. *wålläd,* sup. *wållad),* Ö. Dl.; *vååll* (ipf.*voll,* sup. *vålle),* Nb. (Råneå). Fsv. *valda* (ipf. *valt,* VGL. ÖGL.; *wlti,* VGL; *wlte,* ÖGL; *volte,* Fr. af. N. 687; pl. *wltu,* ÖGL; sup. *valdit,* VGL., *valdith,* Fr. af. N. 676; *wllit,* VGI.); fn. *valda:* fht. *waltan;* fe. *valdan, vealdan;* nht. *walten;* skot. *wald;* d. *volde;* moes. *valdan,* id.; lt. *valere,* vara stark. Våld, n. öfververk, något utmärkt, öfvermått. *Våll,* n. id. "Dä å våld te äpplen", utmärkta äpplen. "Han ä granner mä våll.

VALD Han har pänga mä våll". Ög. (Ydre). Fsv. *vald,* B. magt; våld; fn., n. *vald;* fe. *veald, vald;* d. *vold;* nht. *ge-walt;* Jfr lt. *val-or,* m. styrka.

Våll 1, n. nacksenan hos hornboskap. Vg. (Vartofta h.) *Hvitt-hår,* n. Vg. (Kåkind, Vadsbo); *hvit-sena,* f. id, Vg. (Venersborgstraktcn) *Våll* 1 är egentl, samma ord som *våld.*

Våll 2, 1) atj, stor, fet. "Dä va aj våll ko." Hl. (Rolfstorp). *Våller* el. *våll,* adj. dugtig, förträfflig; *väll,* adj. id. "En väll kar(l)." Sdm. (Ornö); 2) adv. mycket bra. "Dä der dä va våll", om ett godt löfte. Sdm; deraf a) *våll-rik,* adj. ganska rik; b) *våll-våll,* adj, freqv. mycket dugtig, utmärkt. Ög. (Risinge). D. d. *vall,* dugtig, utmärkt (Mlb., DL. 638); lt. *va-lid-us,* stark.

Vålla-karl, m. förträfflig, utmärkt karl. Sdm., nk.

Våller, konj, derföre. Öl.

Våll-springa, v. n. skena. Ög. *Vållua, våll-ränna.* Sk.

Vållä-bastant, adj. mycket dugtig, stark. Sdm.

Väll, m. *Ta väll,* ta skruf. "Slå te så dä tar väll. Denne fórken, den tar väll". "Ge väll", gifva stöt, återstudsning; om en boll, som kastas i marken. Vg.

Vällande, adj. ofantlig. Hl.

Över-våll, n. något som är öfvermåttan stort, dugtigt, präktigt eller förträffligt. "Hä var övervåll till kar dill å vara stor, tapper". Vb. VALE 1, adj. död; i talesättet: "hin vale", den döde. Dybeck, sv. vall. s. 49. Fn. *valr,* m. de stupades kroppar. Jfr *Val-sjön.*

VALE 2, *J vale-mä,* adv. i hop med, tillsammans. Vl. I *väle mä,* Ög. (Ydre). Jfr *vara* 1.

VALE 3, s. *tvi-vale.*

VALE 4, s. *vad-vale.*

VALE 5, s. *varde.*

VALEN (n. *valet*), adj. (såsom i riksspr.). stel af köld ; om händer eller fötter. *Välin,* Fl. (Öb.). Fsv. *valen.* S. Bern. f. 89; n. *valen;* d. *vålen;* af fsv. *dvalin* el. *dvalen,* domnad. Val-händ el. *val-händt,* adj. stel om händerna af köld. Allm. *Val-ändt,* Dl. N *val-hendt.*

Valna, v. n. 1 1) blifva stel af köld. Götal. ; 2) *valna i hjel,* frysa i hjel. Bhl. (Elfs.). *Varna,* Vg. (Fröskind). N. *valna.*

Valnas, v, d. 1 förtvina. Fl. (NK.) VALER, adj. dugtig, rask, munter; brukas ofta ironiskt. *Valen,* id. "Du ä en valen kär" (hårdt k). "Du ä en valer". Kl. Jfr *valda.*

VALÉT (ljudvigten på sista stafvelsen), n. (& m.) 1) afsked, afskedshelsning. Kl. (N. Tjust); 2) afskedspredikan. Ul., vg., sm.; 3) afskedskalas. Ul.; 4) afskedstimma; slut. "Han kóm just i valete". Vb. Ordet brukas äfven såsom maskulinum. "På sista valeten (valetten)", vid afskedstimman, på slutet. N. Hl. Af lt. *valete,* lefven väl!

VAL-GULL, s. *vall-kullor.*

VAL-HALL, f. Namn på några berg, hvarest fordomtima varit ättestupor. En sådan finnes i Blekinge (Hellaryds s:n) nära kyrkan och ha menniskor enligt urgammal sägen störtat sig i den under berget belägna *Val-sjön* (de dödas sjö), numera nästan uttorkad. En dylik ättestupa förekommer pi berget *Valhall* vid sjön Strängen i Vestergötland (Kylingareds s:n); likaledes på berget *Valhall* i Gemshögs s:n af Blekinge. På Halleberg i Vestergötland kallat öfversta berget *Våle-hall* och sägen förtäljer att de, som störtat sig utföre, sedan blifvit tvättade i en numera igenvuxen damm, hvilken kallas *Ons-källa* (Odens källa). Fn. *Vallhöll*

VALIGAN-HIN, ett besvärjelse-uttryck. V. Dl., vl., nk., vl. Dybeck, sv. vallv. s. 18, 49. Jfr *vale* 1.

VALJE, s *vagel.*

VALKER, s. *välker.*

VAL-KULLOR, f. pl. bullerblomster: Trollius europæus. *Valgull,* n. id. Jtl. Örten är en af de 9 växter, som enligt gammalt skrock skola bindas i en krans och läggas under hufvudet för att under sömnen försättas i en extatisk sömn. Med anledning häraf är troligt att *val-kullor, val-gull* egentligen hetat *dval-kullor, dval-gull,* af fsv. *dvali,* m. dvala. Jft *val-björk.*

VALL 1, m. 1) (såsom i riksspr.) gräsbevuxen mark, gräsvall. *Våll,* Ul.; *wåll*, Dl; 2) betesmark. "Gå vall med korna. Köra, driva, mota vall". Allm. I några landskaper säges *oll, olle* el. *ol.* "Gå olle, köra oll, släppa oll". Götal.; 3) afröjd, gräsbärande, mer eller mindre odlad och i förhållande till omgifningen högre belägen mark, der menniskor tidtals vistas under året, såsom vid fäbodar, fiskeställen, kyrkor; deraf *fiske-, febo-, gist-, körkvall* Norrl. Med bestämd ändelse äfven *völl´n.* Fsv. *valder,* m. vall, mark. VGL. Alex. 2477; fn. *völlr,* m. fält, mark, äng; n. *voll;* d. *vold.* Bla-vall, m. bladvall, äng med bladiga växter. Vg.

Bleke-vall, m. gräsvall, på hvilken väfvar blekas. Vg.

Bred-vall, m. ställe, der man utbreder hö, väfvar m. m. Sm.

Hå-vall, m. gräsvall. Sm. (Vestbo).

Mjölk-vall, s. *ek-urt, urt* 1.

Odens-valla-hult, n. ortnamn. Sm. (Värend).

Oll-bakke, m. bakke, der kreatur gå i vall. Hl. (Breared).

Olle-bär, n. odon: Vaccinium uliginosum. Hs. (Alfta). Jfr *svålon.*

Oll-gång, m. vallgång. Hl.

Oll-here, m. vallgosse. Hl, sm. *Ol-he-le,* Vg.; *ol-hyre,* Dls.; *ol-pójk,* Hl.; *oll-pajk,* Vg. (Elfsb.), sm.

Oll-mark; f. betesmark, utmark. Sm.

Pingsta-vall, m. gräsbevuxen mark, helst på en höjd eller kulle, der ungdomen församlas pingstdagen och de två följande dagarna för att anställa dans och lekar. "Fira pingstavall" Vg. (Vadsbo).

Upp-vall, m. hårdvall. Sm.

Vall-bagge, s. *bagge.*

Vall-brótt, n. af vall nyss upptagen åker. *Ny-plog,* m. id. Vg.; deraf *vallbrótts-havre,* m. hafre som vuxit på sådan åker. Sveal.

Vall-bäl, s. *bejla.*

Valle, adv. 1) i vall, till betes. "Gå valle», valla kreatur. "Kreaturen gå valle"; 2) ute. "Ligga valle". Götal.; 3) borta. "Gamla är lihete ä, valle". Ög.

VALL Vall-gräs, n. gräs som växer på hårdvall. Vb.

Vall-gut, m. vallgosse. Bhl. *Vall-gud.* N. Hl. S. *gud, gutt.*

Vall-koven, m. def. åker, som är plöjd andra gången sedan han bar gräs. Dls.

Vall-kung, m. vaktpojke. Fl. (Ingo). *Vall-sven,* m. Vg.

Vall-kusk, m. vallhjon. Sdm.

Vall-plog, m. stor plog att plöja stark gräslinda eller ny jord. Hl.

Vall-släppt, p. p. släppt på betet; om kreatur. Vg. VALL 2, s. *välla.*

VALLE, s. *vagel, vall* 1.

VALLE, *-gröt, -välling,* s. *vattle.*

VALL-GÅS (pl. *-gäss),* f. vildgås: Anser segetum. S. Nk., ög. (Ydre).

VALLKE-FLAGE, s. *flake.*

VALLSA, v. n. 1 gå långsamt och besvärligt såsom uti dy och snö. "Vallsa i mådden, snön". Vg., ög., sm., fl. (Pargas). Nht. *waltzen.*

VALLS-ULL, s. *ull.*

VALLT, *vallta, valltar, vallter, valltra,* s. *vällta.*

VALLVARE-MÄSSO-DAG, *vallver-mässa,* s. *Valbor.*

VAL-LYKTA, s. *val* 1.

VAL-MOGA (el. *vall-moga*), f. vallmo: Papaver. Götal. *Val-mogja* (el. *vall-mogja),* f. Sm. I några munarter *val-moger,* m. *Val-so,* f. Fl. (Öb:s skärg.). Fsv, *valmughi, valmoghi,* m. Alex. 1475. Sv. Harpestr. s. 62; *val-myghæ,* id. Svensk läkarebok från medeltiden på kongl. bibl. i Stockholm (gåfva af general-direktör Huss); gl. sv. (Frank., Tillandz) *valmoge;* d. *valmue;* gr. *μηχων;* lett. *maggons,* id.; lit. *agona* (i st. f. *magona*), f. vallmohufvud; *agonos,* f. pl. vallmo, vallmofrö; pol., böhm. *mak;* fht. *mâgo;* nht. *mohn,* vallmo. Namnet *mone* torde äfven hafva varit kändt af Grekerne, ty en art Papaver kallade de enligt Dioskorides *αργεμωνη,* f., hvilket förvridits i latinet till *Agrimonia* och derifrån i svenska skriftspråket till *åker-mönja.* Det grekiska *μηχων,* f; vallmo, är utan tvifvel beslägtadt med lett. *meega-sahles*, a) sömn-ört; b) vallmo-såning, af lett. *meegs,* lit. *mégas,* m. sömn, *meggoti,* sofva.

Lett. *maggons,* vallmo, är troligen befryndadt med lit. *megonas,* sömndrucken, sömnig. Fornsvenska *mughe* eller *moghi* är slägtnamn för ett artrikt slägte. Vår vallmo måste derföre få ett artnamn *(val)* för att blifva ett bestämdt namn. Hon heter derföre på tyska *schlafmohn.* Enär örtens egenskap att försätta i dvala från uräldsta tider varit känd, har hon sannolikt i fornsvenskan ursprungligen hetat *dval-moghe,* och bar bokstafven *d* bortfallit, på samma sätt som svenska ordet *valen,* adj. härledes af fsv. *dvalin* el. *dvalen,* domnad. Jfr fsv. *dvali,* m. sopor. Se för öfrigt *valbjörk.*

VAL-SO, s. *val-moga.*

VAL-SJÖN, s. *Val-hall.*

VALT, s. *valda.*

VALÄ, s. *verna.*

VAMB (vammb), m. mage: 1) våmb. Ul., g. *Wåm,* f. Dl. (Mora); *gvam* (def. *-a),* f. Vb.; 2) buk (hos menniskor) Ul., g., fl.; 3) fig. om fiskredskap, t. ex. skötar utlagda till fångst. Fl. (Hütis). Fsv. *vamb,* f. våmb. Gl. ordspr. 674; fn. *vömb;* fht *wamba;* n. *våmb;* d. *vom,* id.; fe, *vamb,* f. a) uterus; b) *mage;* e. *womb,* uterus; moes, *vamba,* f. buk; slov. *vamp;* fin. *vatsa* (Acta soc. se. fenn. 6,111); skr. *gamba,* mage (Eig, veda, s. 72). Gvami, adj. 1) bukig; om kor; 2) hafvande; om qvinnor. Vb.

Vabb, m. hängande buk. *Vabbug,* adj. som har hängande buk. Vb.

Våmla sej, v. r. 1 välta sig. Fl. (Degerby).

Våmma, v. a. 1 välta (en sten) på det sättet att man lägger sig med mage och bröst emot honom. Vm. (Fellingsbro). *Tullra,* v. a 1, id. Nk.

Vam-stöt, m. odon: Vaccinium uliginosum. Jtl, (enl. Linné, fl. suec). Jfr *slinnor, svålon, utterbär, ölbär.* VAMMAL, n. vadmal. Vb., hs., sm. Ordets uttal är olika i munarterna. *Vammel,* n. G.; *wärmål,* Dl; *vallmed, valmell,* Sk.; *varrme,* Hl. (Värö); *vämmal,* Vb., nb. (Kal.); *vämman, vemman,* (m.& n.). Vb. Fsv. *vaþmal,* n. vadmal. ÖGL; *vadhmal,* n. Spec. Virg. s. 244; *vaþir.* f. pl. kläder. VGL. HL.; fn. *váđmál,* n. groft ylletyg, vadmal (af fn. *váđ* el. *vóđ,* f. väft ylletyg, af moes. *viþan* eller *vidan [vaþ, vedun, vidans],* binda, sammanbinda; fht. *witan;* jfr Grimm, gr. 3, 26); fn. *mál,* n. mått. Skot. (Orkneyöarne) *vadmell*, vadmal; n. *vadmål;* d. *vadmel,* id.; e. dial. *wađmal,* "a very coarse and thick kind of wollen manufacture; the winther clothing of rustics" (Forbes 2, 366). Vammals-sedel, m. *vammals-märke,* n. märksedel eller bevis öfver vadmal aflemnadt att färgas. Sm. VAMP el. *våmp;* m. ovig menniska. Sk. Jfr *vamb,* m. buk, *bäll,* id. Vamped el. *våmped,* adj. l) ovig. Sk. (Ing.); 2) galen, tokig, ej vid sina sinnens bruk. "Hon ä vamped (el. våmped)". Sk. (Ox.). VAMPA, f. 1) öfvertröja. Dls., bhl., hl. *Vamsa, våmsa,* f. id. Wormsö; 2) karlrock. Vg. (Mark). D. d. *vamp, vampe,* ytterrock; gl, d. (Moth) *vampe* vid tröja; ns. *wamms;* holl. *wambuis;* mlt. *vambasium, vambosium.*

VAN 1, 1) adj. (i foraspråket, men blott i sammansättningar) bristande, i saknad af, dålig. Hit hörer måhända *vant,* adj. n. osäkert, ovisst, tvifvelaktigt. "Dä ä vant". Dls., bhl., vg. (Elfsb.); 2) (såsom i riksspråket) oskiljaktig partikel, utmärkande brist eller något som är för litet eller ovisst. Fsv. *van,* n. behof, brist. Flores 215: "han gaf them pæninga til margha vane"; *van,* adj. (blott i sammans.) bristande, i saknad af, dålig; fn. *van,* oskiljaktig partikel, af samma betydelse som i sv. riksspr. och munarterna; *van,* f. brist (i sammans, *fjörvan, vanarvölr); vani,* m. brist; *vanr,* adj. utblottad på något, saknande; fht.,fsax., fe. *van,* adj. id.; fe. *van,* brist; moes, *vans,* adj. bristande; lapp. *van, vane, vana,* præp. utan, förutan; *vanes,* adj. otillräcklig, som felar; wal. *gwan,* svag, ringa; bret. *gwan,* svag, sjuk; lt. *vānus,* adj. a) tom, hvari ej något är; b) fig. tom, fåfäng, grundlös. Jfr skr. *van,* åstunda, önska; ursprungligen; fattas, behöfva. För-vana, v. a. 1) förstöra; 2) undansnilla, stjäla. Bl. Jfr fn. vana, v. a. förderfva, göra ofullständig.

För-vanska, v. a. 1 1) förstöra, förspilla. Hl.

đ VAN Förvansk (ipf. o. sup. *-ä),* id. Vb.; 2) olofligen tillgripa, stjäla. Kl. (Stranda), sm. (Kronob.).

O-vanskaplig, adj. mycket vanskaplig. Ul. (Rosl.), sdm.,nk. O intens.

Vanaktig, adj. vanartig, stygg. Vg. *Vanarlig* el. *vanalu,* förtretlig, svår, ledsam att komma tillrätta med. Gstr.; *vanali(g),* Vg., ög.

Van-böring, m. 1) en som är född af ringa börd. Sm. *Van-böling,* m. en som är född af oäkta säng. Vb.; 2) en som befläckar sin redliga börd. Götal.

Van-föding, m. missfoster. Bhl.

Van-gäten, adj. villrådig, obeslutsam. Bhl. Jfr fn. *vangæta,* v. a. försumma, vårdslöst passa på.

Van-gömm, n. bristande vård, oaktsamhet. Vb. Fsv. *vangöma,* f. L.L. S.F.S. 6, 366; fn. *vangeymsla,* f. id.; *vangeyma,* v. a. förvara på ett vårdslöst sätt.

Van-happ, *van-happas, van-happigt, van-häppen,* s. *happ.*

Van-hel, s. *hejl.*

Van-hópp, n. förloradt hopp, misströstan. Sm. Fn. *vanhop, vanhopp,* n. id. S,S. 2, 27; holl. *waanhop,* f. id.

Van-hóppas, v. d. 1 misströsta. Sm. *Van-hóppäs* (ipf. *-ä),* id. Vb. Fsv. *vanhoppas,* id. S.S. 2, 227.

Van-måde, m. vanvård, vanskötsel, vårdslöshet. Hl. *Van-måda,* f, id. Sk. (Ing.). Jfr fn. *vanmáttr,* m. svaghet, kraftlöshet; d. d. *vanmåde,* olycka, farlig omständighet.

Vanót, adj. bristfällig, vankantig; säges om en planka eller ett bräde, som har brist eller fel. Fl. (Qvarkens öar). *Vanó,* adj. id. Fl. (K., P., NK.).

Van-pakkig *(vann-pakkad, vånn-pakkad, van-pakket),* adj. vanartad, elak, förtretlig. Götal.

Van-pakkadt, adv. motigt, olycksamt, förtretligt. *Van-habbadt,* id. Sm.

Van-patig, adj. vänskaplig, dålig, usel. Kl.

Van-pating, m. 1) vanskaplig, onaturligt liten menniska; 2) i sedligt hänseende förderfvad menniska. S. Kl.

Van-stark, adj. svag, icke tillräkligt stark. "Pile ä ett vanstarkt träslag". Sk. hl.,ög., sdm. Fbv. *vanstarker,* svag. S.S. 4, 44. Sv. Pr. L. n:o XX, s. 199, S. Bern. f 167. Alex. v. 625; *vanstyrk,* id, Cod. A. 29, f. 178; fd. *wonstærk,* (Mlb.,Bib. Ov.).

Vanta, v. n. 1 brista, fela. Dl., vl. *Vantas,* v. d. id. Vg. Fsv. *vanta.* v. n. id. S.S. 1, 61; fn. n. *vanta;* d. d. *vante, vantes;* nfris. *wante,* (Outz. 380); e. *to want,* behöfva, hafva brist.

Van-väres, adv. vårdslöst; förgäfves. "Dä har blett te vanväres»". Sk. (Ox., Onsjö). Jfr fsv. *værja,* v. a, förvara. VAN 2, f. håll, rigtning, vägled, sida. "På denna van byen. Hin van åen. Vänd hit den andra vanen! Denna van gärsgårn. På hin vanen". Sm., kl., öl., bl., sk., hl. Fsv. *vaghen,* m. def. sidan; *hinvagh,* på andra sidan. Bonav. När-våna, f. def. grannskap, närbelägen ort. "Han ä i närvåna". Vm., vg., bhl., sm. VAND 1, adj. l)eg. ond, elak. *Vann,* Mp.; *wónd,* Dl, hj.; *gvann,* Hs. (Db.); *vónn,* Bhl., dls.; *vón,* id. Bhl. *Vannt,* adj. n. ondt. G.; 2) dålig, förderfvad, förskämd; t. ex. om hö. Fsv. *vander, onder,* ond. VGL. Alex. 10294. Med. Bib.2,539; fn. *vándr* el. *vondr,* ond; n. *vond,* id.; nfris. *won,* elak, förderfvad (Outz. 406). Roten är måhända det starka verbet *vinda, vand, vundit,* vrida, i hvilket fall fsv. *vander* egentligen betyder; vriden, förvänd. Jfr Rdqt 2,373. Grimm, gr. 3,606. Fólk-vann, adj. ondsinnt. Jtl. (Ragunda). På andra trakter i Jtl. *fólk-vónn.*

Wännäs (ipf. o. sup. *-ä),* v. d. se ond ut, visa tänderna; eg. om hästar, då de vilja bitas. Vb. (Löfånger, Burträsk, Nysätra), mp. Jfr *onnäs.* VAND 2, adj. (i fornspråket) svår. Ordet lefver qvar i nedan anförda rotskott. Fsv. *vander,* svår. UL. Bjærk. R. Alex. 1730; fn. *vandr,* adj. a) omtänksam, noggrann; svår att tillfridsställa; b) vansklig, icke lätt, förenad med svårigheter; n. *vand,* vansklig. Jfr Rdqt 2, 373. Van-lytt, adj. som har svårt lyte; illa lytt. Götal. Jfr Bjærk. R. 14: 2 "all vanð lyti", alla svåra lyten.

Vannig, adj. 1) som skyr för något svårt arbete. Dls.; 2) kräsen, kinkig, grannlaga på mat och dryck; om folk och kreatur. Dls., vl.

Van rängete, adj. villrådig; mest om barn. Bhl. (Vikorne).

Vånde, m. svårighet, vånda. Götal. Fsv., fn. *vandi.* m. svårighet, fara; n. *vande.*

Vån-raden, adj. rådvill. Götal. Fn. *van-dráđr; n. vanrådd*.

Vån-sett, adj. oviss. Götal. Fn. *vandsettr.*

Vån-skött (el. *vånnskött),* adj. 1) besvärlig att sköta. Vg.; 2) illa skött, illa vårdad. Sm. VAND 3, s. *vinda.*

VANDA v. a. o. n. 1 bry sig om, sköta om, vårda sig om; lyda. G. *Vand* (ipf. *-a),* Fl. (Öb.); *kvanda,* id. "Ja kvandi skratt'n sjölver satt i e, ska ja ga ti sia", jag vånnar hin onde sjelf sutte uti det, skall jag gå dit för att se åt. Fl. (Ingo). I andra svenska munarter säges vanligen *vånna,* i Dl. *wånda.* Fsv. *vanda,* bry sig om. VGL. S. Bern. f. 180. Spec. Virg. s. 220. Birg. Upp. 1, 134; fn. *vanda,* använda flit, omsorg på, utarbeta, förfärdiga med omsorg; (af *vandr,* p. p. af *venja,* a) van, erfaren; b) flitig, omtänksam). O-vånnelig, adj. olydig. Sk. (Harj.). *U-vånneli(g),* 1) id. Sk. (Onsjö); 2) vårdslös. Sk. (Ö. Göinge).

Vands-laus, *vandas-laus,* adj. vårdslös, liknöjd. G. *Wåns-los,* Dl.; *vanna-lös,* id. Ög. (Ydre). VANDLA, s. *vinda.*

VANE, m; vana. Ofta brukl. *Väni,* f. Vb.; *varlek.* m. Ög. (enl. Kalén)., Fsv. *wani,* m. Gl. Ordspr. 376. S.S. 1, 125; fn. *vani,* m. *venja,* f.; d. *vane.* Med-vänning, s. sid. 436.

O-väni, m. ovana. Vg. m. fl. Fn. *uvani;* d. *uvane.*

O-vane (ipf. *ovänja*), v. a. tillåta någon ovanor, befrämja ovanor hos någon genom uppfostran, låta någon få ovanor. Vb.

Vanse el. *vansen,* adj. van, hemmastadd. Vg., hl., sm.

Voni, adj. van. O. Dl. Fsv. *van.* Kg. St. IV, 7: 19. S. S. 1, 164; fn. *vanr;* gl. d. *von;* d. d. (Slesvik) *vån;* d. *vant.*

Väna (ipf. *vände,* sup. *vant* el. *vänt),*) v. a. vänja. Vg., sm. *Väna* (ipf. *vande,* sup. *vänt),* G. Fsv. *vænia.* UL. S. F. S. 6,483; fn. *venja;* fe. *venjan;* d. *vænne,* d. d. (Slesvik) *væne.* VANGEL, m. långkärra med bulthjul af helt trä. Vl.

VANG Vangla, v. a. 1 köra med *vangel* Vl. (Elfd.) Jfr *vagn.* VANGÄL, s. *vångla.*

VAN-GÄTEN, *-gömm, -happ, -happas, -happigt, -hel, -hópp, -hóppas, -häppen,* s. *van* 1.

VANKA, 1) v. n. 1 a) (såsom i riksspr.) gå på ett vaggande sätt; gå hit och dit utan något visst ändamål; b) fara ofta hit och dit, helsa på. "När ja har slaet eller bärt å, så sa ja väl vanka te de". *Vankas,* v. d. 1 id. "Ja sa väl vankas te de"; c) vara villrådig, vackla. Sm.; 2) v. imp. vankas, vara att få. "Dä vankar." Götal. Fn. *vakka,* gå, vanka omkring; n. *vanka;* d. *vanke,* id.; fht. *wankon,* vackla, luta; ns. *wanken.* Vanke-fólk, n. folk, som kommer med små ärenden. Ög. (Ydre). Vankel, n. ostadighet. Sm.

Vankelakti(g), adj. ostadig. Sm. Fe. *vancol.*

Vank-mo, n. vankelmod. Sm. VAN-KERT, s. *vånkert.*

VAN-LYTT, s. *vand* 2.

VANN 1, s. *vand* 1.

VANN 2, s. *vinda* 2.

VANN 3, s. *fan* 1.

VANN, *vannare, vann-gång, vanning, vann-slinga, vann-öppning,* s. *vatten.*

VANNA el. *vannante,* adv. hvarifrån. "Vannante ä I?" hvarifrån är ni? Vl.

VANNE, s. *vinda* 1.

VANNIG, *van-rängete,* s. *vand* 2.

VANSE, *vansen,* s. *vane.*

VANSKAS, v. d. 1 skämta, gyckla. "Dä ä inte vart å vanskas mä'n". Sm. Troligen ursprungligen *vandskas,* retas, af *vand* 1.

VANT, *vanta,* s. *van* 1.

VANTA-ELLER, hvarken- eller. "Vanta gódt älla ondt". Vg. (Skarab.).

VANTA-HÖLLA, *vantar,* s. *vatte.*

VANTE, *(vante),* m. barnunge, pojkunge. "En liten vante. Pòjkvante". Sdm., nk., ög., hl. Jfr *fant* 1.

VAN-TERUGT, s. *tera* 1.

VAPLA, f. seg spottklump. Hs., g. *Vappel* (def. *vappla),* f. Vb.; *vabla,* f. Ul. D. *vabel* el. *vabb,* blåsa, svulnad i handen; lt. *papula,* f. liten blåsa. Jfr sv. *bränn-vabel,* Medusa. Snor-vapla, f. snorkluns. Hs.

Spyt-vaffel, f. spottklimp, spottkluns. Vb. *Spyt-vafflä,* f. G.

Vaplå, v. n. 1 spotta stora klumpar. Hs. *Vappäl* (ipf. *vapplä),* id. Vb., nb., mp.

Vaplå (el. *vaprå),* f. snornäsa. Åland.

Vaplär, m. rucklare; smutsare. Åland (Kökar). Vaprå 1, v. a. söla ner, smutsa ner. Ibm.

Vaprå 2, adj, nedsölad. Ibm. VAPP (ipf. *-ä),* v. n. gå och stulta (såsom ett barn vid dess första försök att gå). Vb. D. d. *vappe,* trampa, nedtrampa; fn. *vappa,* gå och stulta.

VAPPEL, n. *vappäl* (ipf. *vapplä),*), v. n. i. q. *wakkel,* n. *wakkäl* (ipf. *wakklä),* v. n. Vb. S. *fakkäl.*

VAPPEL, *vappäl*, s. *vapla.*

VAPPLA, s. *vabla* 1.

VAR 1, gång (vicis). Detta urgamla ord förekommer i svenska munarterna under följande former och sammansättningar; 1) *vär,* gång. "Tu la try vär", två eller tre gånger. Bl.; 2) *tyserä,* adv. två gånger. G. (Föräldr.). *Tösa* (I st. f. *tösvar*), id. "Tösa sau möet", två gånger så mycket, Kl.; 3) *våro* (def.*-n),* f. gång. "Andron (el. aron) våron", andra gången. "Tesson våron", denna gången. Fl. (Ingo); 4) *verne,* n. ögonblick, tidpunkt. "I det vernet". Kl.; 5) *värs* n. ? stund, liten tid, Vg. *Värs* el. *väs,* n. gång, omgång. S. Sk. (Ox., Skytts h.; sällan brukl.). Ordet förekommer i fsv. blott i sammansättningar : *tysvar,* två gånger. ÖGL. VGL. Alex.; *tyswer,* Sm. Kb.; *tyswa,* Sv. Dipl. 5,377; *tösvar, tössvar,* id. S. S. 2,103; 3, 56, 72, 215; *þrysvar,* tre gånger. VGL. GL; *þrisuar,* id. Sv. Diplom. 1,670; *thriswar.* S. F. S. 4,791; d. d. *tøsser, tøes, tøs, tøis, tøss,* två gånger; f. d. *tyswær* (Harpestr.), *tøssuer,* (Mich. Rümv.); fn. *tvis-var tysvar,* id.; *þrisvar,* tre gånger. Enligt Ihres åsigt (gl. 2,938) är *var* i fsv. *tys-var, þrys-var,* en förkortning af *hvarf,* vices. Rydqvist (2, 588) har framställt en förmodan att *vär* i ofvan anförda uttryck: "tu la try vär", måhända kunde vara en förkortning af det i våra munarter förekommande vänner, f. pl. gånger, hvilket är möjligt, men ej troligt, utan synes var i fsv. *tys-var, þrysvar, þrisvar,* fn. *tvis-var, tys-var, þris-var* vara skr. *vara,* a) m. mängd; tid; b) adv. en gång, troligen af skr. *vri,* vrida, vända, så att fn, *tvis-var,* förmodligen egentligen betyder: i två vänningar, d. ä. två gånger; jfr it. *duevolte,* id. S i fn. *tvis-var* är enligt Bopp (vergl. gr. 2, 65,66) samma adverbialändelse som i skr. *dvis,* gr. *δις.*

VAR 2, n? litet väder. *Vara,* v. imp. "Dä varar", säges när fiskare röra fiskedonor, att små vågor komma derifrån. Hs. (enl. Ihre, DL 193; troligen föråldr.). Jfr isl. *var,* n. rörelse i vattnet genom rodd.

VAR 3, s. *val* 1.

VAR 4, s. *värl,* under *vär.*

VAR 5, s. *var-kula.*

VAR 6, s. *vara* 1.

VARA 1, v. a. o. n. 1 1) se, varsna. Kl. *Wari,* Dl.(Mora); *varas,* v. d. id. Fl. (Öb.); 2) varna, påminna, tillsäga att någon bör akta sig. "Varna ve", varna. "Varna på nåen", vakta efter någon. "Vara sek (el. se)", taga sig till vara. Sm., kl., vg. ; 3) anmäla sig hos presten för anteckning till nattvardsgång och dervid lemna s. k. *varning,* m. (gåfva af ägg, smör eller kycklingar). S. Sk. Fsv. *vara sik,* taga sig till vara. Didr, af B. 225:4; *vara vid,* varna. L. c. 234: 16; fn. *vara;* d. d. *vare,* id.; fsax. *waron,* varseblifva, märka; d. d. *vare for sig,* anmäla sig, tillfråga om man får komma (Mlb., DL. 641). Var 1, adj. 1) uppmärksam, som är väl på sin vakt; uppmärksam, aktsam; om menniskor. "Bli var", blifva varse, märka. Allm. "Val var man ting", blifva varse någonting. Vl. *Vari,* adj. uppmärksam, varsam. Dl.; 2) (såsom i riksspr.). mycket skygg, lättskrämd; om djur, foglar och vilda djur. Val, id. "Den der hand ä val". Sdm. Fsv. *var,* uppmärksam, försigtig, varse. VGL. VML, SML. S. S. 1. 96; 2,171. Fr. af N. 61, 451. S. F. 8. 5, 3, 79. S. Bern. f. 5 v.; fn. *varr;* n. *var;* d. *var, vaer;* fe. *var (vär);* e. dial. *war* (Craven); fht. *war;* nht. *ge-wahr,* id.; fht., fsax. *wara,* f. seende (intuitio); moes. *vars,* adj. försigtig;

VAR "vars visan", vara försigtig. Språkfränderne äro talrika; jfr Dief. 1, 201—207.

Ann-vara (ipf. o. sup- *ann-varä),* v. a. noga se på, betrakta, blifva varse. "Hä drog int óm för än stinta annvara fólkjä", det dröjde ej länge förrän flickan åtskiljde folk, kände igen hvar för sig. Vb. (Burträsk). Jfr *and, vara.*

Av-årig, *av-vära av-väras,* q. v.

Brännvivns-vaL, s. *brinna.*

Före-var, adj. omtänksam, försigtig. "Dä ä bader att va förevar, än ätte-tänkt". Ordspr. Sk. (N. Åsbo).

För-vara, v. a. i 1) varna för något, afråda. "Dóktórn har förvara me te inte drikka kallt vatten. Ja ha förvara barnunga att di inte ska gå te åna". Nk, sdm.; 2) underrätta. Ög.

För-varingen, adv. sannerligen. "Förvaringen ja dä trodde". Ög.

För-varnings-order, m. tillsägelse (till landtbönder o. d.) att vara beredda (till en resa för husbondens räkning o. s. v). Sdm.

Grann-var, s. *granner.*

Gård-var, m. 1) (såsom i riksspr.); 2) den tjenaren, som sällan är från husbondens hem. Bhl. (Oroust).

Har-värja, f. "Taga till harvärjan", försvara sig genom skyndsam flygt. Vm.

Ill-var, s. sid. 292 b.

O-förvart, adv. oförvarandes. Vb.

O-förvarän, adj. 1) oförsigtigt 2) oförmodad. Vb.

O-var, adj. ovarsam, oförsigtig. Vb. Fn. *óvarr.*

O-vart, adv. oförvarandes. Ög., g. *O-förvart.* Vb. Fsv. *ovarandis.* Kg. St. s. 53.; *ovart.* Fr. af N. 268; fn. *úvart.*

Ta-välig, adj. sparsam som tager vara på hvad han har. Kl., bl.

U-varle, adv. ofantligt. Hs. (Db.). Jfr *varle.*

Var 2, ett hörbart tecken, som gifves; tecken till varseblifvande, varskoende. "Den hunnen ger var så fort nåen rör se". Sk. (Ing.). D. d. *var* (Mlb., DL. 641).

Vara 2, v. a. 1 bevara, akta, vårda. "Vara ellen", akta elden. "Ja kunne ej vara me", rädda mig. Sm. D. d. *vare;* ns. *waren;* nht. *bewahren.* Deraf a) *dyne-vår,* s. *dyna;* b) *pude-vår,* s. *puta;* c) *vara-gälle,* n. förråd; hvad som förvaras till det gäller (behöfs). Vg. (Vadsbo). D. d. *vargiære,* n. förråd; fn. *vari,* m. hvad man har i beredskap för att dermed hjelpa sig vid inträffande brist eller förlägenhet; d) *var-syll,* s. *syll.*

Un-bevarad, adj. försigtig, undfallande. Sm. Gl. sv. (Ordspr. 20: 19) *unbevarad,* försigtig.

Vara 3, v. a. 1 angå, röra, hafva att vårda sig om. "Dä var dej inte", angår dig icke. *Vaura,* v. imp. betyda, göra något till saken. "Dä vanrar inte hö du sier", det gör ej något till saken hvad du säger. "Dä skolle vaura", det skulle betyda. (göra) något. Sk. (Göinge). N. *vara,* vidkomma, göra något till saken; fn. *varđa,* a) eg. vakta, omhägna, vårda ; b) ansvara för; c) angå, röra. E. Jonsson, ordb. 672. Egils. 854.

Vara 4, v. n. 1 1) vara nära att slå; om slagur. "Klókkan varar nu". Sk. (Ox.). D. d. (Bornh.), *vare,* id. Adler, 26; 2) värka, "Dä varar i ryggen". Sk. (Ox.). Är förmodligen samma ord som *vara* 1, varna, påminna.

Varberg, stad i Halland. Fsv. *Vardberg* (Dipl. Suec. IV. P. II, pag. 476 af år 1336).

Var-bro, f. nödfallsbro, provisionell bro. Sm.

Värde, m. flytande märke vid fiskedon. G. (F.). *Vāde,* m. S. G.; *vale,* m. Vl.; *våle,* m. Ul.; *våe,* m. id. Bl. D. d. *vare, være,* m. id. (Mlb., DL. 77, 662); fsv. *varþer,* m. vård, väktare. UL; (af *varþa,* v. a. vårda); fn. *varđr, vörđr,* m. väktare.

Varda-fjäl, f. sjelfva brädet deraf. G. (F.). *Vad-klunnde,* m. id. S. G.

Varda-kvist, m. staken dertill. G. (F.). *Vad-stake,* m, id. S. G.

Vār(d)-vaita, v. a. 1) akta, vårda, gömma, taga i förvar. G. *Vår-veta,* id. "Ja kan omöjligen vårveta mera på mitt lass". Kl. *Vård-veta, vål-veta,* id. Ög. (Gullbergs h.); 2) försvara, värja sig. S. G. Fsv. *vafþvæita,* bevaka, vårda. Runurk. 2023; *varpveta, vardh-veta,* vårda, underhålla. VGL. (af *varþer,* m. vård, omsorg, *veta,* bereda); fn. *vardveita,* vårda, gömma. Jfr *veta.*

Varle *(vale),* adv. varligt, försigtigt, sakta. Hs. *Valet,* id. Hl. (Värö). Fsv. *varlika,* varligt, försigtigt. ÖGL. S. S. 1, 150; fn. *varla* (sammandr. af *varliga*).

Vare, m. akt, varsamhet. Ordet nyttjas i det hvardagliga talesättet; "ta vare". Fsv. *vare,* m. "taka vara», vara uppmärksam, taga vara. Eriks af Pommern gårdsrätt (i membr. B. 23 enl. Rdq. 2,183) 24; "taga ther pelegrima vara", gifva akt på pilgrimer. Fn. *vari.*

Varsa, v. a. 1 varsna, blifva varse. Fl. (Nl.), hs. (Ljusdal). *Varska,* Nk.; *vanas* (ipf. *vanast*), id. Fl.(Öb.).

Varsker (el. *vasker),* adj. uppmärksam, försigtig. "Hunnen ä så vasker". Allm. Fsv. *varsker.* VGL.

Varskna, v. a. 1 varna. Sm.

Var-sko (ipf. *-dde),* v. a. 1) pröfva, se sig före. Hl. (Slöinge); 2) (såsom i riksspr.) varna för fara, underrätta om en fara, förmana. *Varskoä,* id. G. N. *varskua:*; d. *varskoe;* holl.

waarshouven el. *waarshuven,* varna, förmana, underrätta; ns. *waar-schouen,* varna *(schouen,* skåda).

Var-skodd, p. p. försigtig, varsam. Allm.

Varsla, v. a. 1 varsna. G. N. *varsla;* d. *varsle.*

Var-synt,, adj. 1} som noga ser efter; 2) försynt, blyg. Sm.

Var-taen, adj. hushållsaktig, som tager väl vara på (t. ex. mat, kläder). Sk., hl. (Värö).

Varuge, m. varning, varnagel. Vg. Fn. *varhugi*, varsamhet.

Vast el. *vasst* (def. *-i),* f. 1) stängsel, gärdesgård; 2) något i rad, stengärdesgård, häck, rad af buskar. *Trè-vast (trè-vasst),* f. rad af träd; *stain-vast (stain-vasst),* f. en rad eller långsträckt hög af upplagda stenar; 3) annan låg förhöjning som liknar en mur. G. Jfr fsv. *varst,* f. (GL 30: 25, 26), som af Schlyter öfversättes med: jord, mark, men dess första betydelse är: hägnad, stängsel, gärdesgård; fe. *vär,* f. hägnad, försvar.

VAR Von-var, s. *von.*

Vysna, v. a. 1 varsna. Sm.

Vå**l**, m. 1) rishög, uppkastad der någon blifvit ihjelslagen eller ljutit döden genom olyckshändelse. Sm. *Våle,* m. a) rishög i skogen, då der rödjas. "Bränna en våle". Vl.; b) bål som tändes på höga berg, t. ex. påskafton. "Vi skomm inte ha nön påska-vå**l**e". *Påska-vak,* m. id. Hl. (Värö); jfr *påske-vaka,* sid. 496; 2) förhuggning i skog (när många träd fällas). Vl., mp. *Wål* (pl. *-är),* m. 1) ris och qvistar i skogen; 2) skräp. Ö. Dl.; deraf a) *sturwålär,* m. pl. träd, ris och qvistar, som i mängd fallit ner i skogen, b) *wål-stakk,* m. stack af ris och qvistar; c) *wålutt,* adj. uppfyld af nedfälda träd, ris och qvistar och hvarest det af sådan anledning är svårt att komma fram. Ö Dl.; d) *ök-vå**l**,* m. hög af stenar och grenar, som af förbifarande uppkastas vid vägen, der någon ljutit döden. Dl. (St. Tuna, Rättvik). *Val,* m. 1) vårdkase, stenrös på bergshöjder. Bhl.; 2) samling af vindfällen och skräp i en skog; deraf *gval-fall,* n. en mängd af öfver hvarandra kullfallna träd ; 3) stubbar, rötter m. m. i jord, som upparbetas till åker. "Myra jär sä full vä va**l**, att hä jär ogörligt att odel a"; 4) samling af trävirke utan ordning. Vb.; deraf *val-kas,* s. *kas* 3, Fsv. *varþer, varþr, vardher,* m. vård, vakt. L. L.; d. d. *vare, våre*, bål, bloss; n. *vål,* träd eller stockar, hvilkas grenar äro afbrända; *vår, vål,* hög, hop; fn. *varði,* m. kägelformigt märke af uppstaplade stenar, vårdkas.

Vårda, v. a. 1 (såsom i riksspr.). hafva vård. omsorg om; försäkra. I munarterna, särdeles i norra och mellersta Sverige, säges *våla,* stundom *völa, vola* el. *vula;* i Vb. ***vål*** (ipf. *-ä),* "Han *vålä* sig int óm'n" "Vå**l** int!" låt bli! "Vå**l**än int"! låten bli! Fsv. *varþa;* fn. *varða.*

O-vårig, adj. ovårdig, vårdslös. Sdm., kl. I andra munarter *ovålig, uvelin, uvelslin, ovulu, ovulän, ovölin, ovölot, uvåle.*

O-vu**L**igt, *ovuli* el. *o-vule,* adv. mycket. Nk.

O-vu**l**ing, m. oordentlig, odygdig pojke. Vb. *O-völing,* m. odugling, misshushållare. Fl. (Öb.).

Vela, f. vördnad, lydnad. Hs. (Db.).

Vå**L**ater, adj. aktad, ansedd. Vg. (Vadsbo).

Vå**L**i, adv. sorgfälligt, omsorgsfullt. Kl. *Vårli, vårliga.* Vg.

Vå**L**na, v. a. 1 skrämma en ifrån någon; i synnerhet när man skrämmer små barn. Hs. (Norrala).

Vå**L**ne, m. vålnad, rå, fylgja. Ög. *Vård,* m. N. G., sm.; *våre,* m. id. Ul. Följer menniskan hvart hon går och tros stundom uppenbara sig som ett *lyse* (litet ljus) eller såsom menniskans hamn eller skenbild. Fsv. *varþer,* m. väktare, vård; fn. *vörðr,* id.; n. *vor,* ra. skyddsande, fylgja. Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 356, 379.

Vå**L**-bunden, adj. egentl, bunden af *vålnen* eller *vården;* säges om en sjukdom hos barn och består i någon åkomma i benen, att de förmenas ej kunna gå så tidigt som de annars borde. För att bota åkomman, stoppas de genom ett träd, hvilket genom tvenne stammars eller rötters sammanväxande bildat att hål. Ett sådant träd kallas äfven *vål-bundet.* Sm.

Vå**L**-nöp, n. blodsamling nära huden, utgörande mörkblåa fläckar, som utan egentlig känd orsak uppkomma hos menniskor och se ut såsom om någon nupit deri. Orsaken tros vara att man på något sätt misshagat en vålne, som sålunda under sömnen hämnats. Sdm. *Vål-nópp,* n. Nk.

Vå**L**äs-laus, adj. vårdslös, oaktsam. Vb. *Völis-lös.* Fl. (Nl.). Jfr *völis-löson.*

Vårds-lösing, m. vårdslös menniska. Dls.

Vård-Sätra, ortnamn i Uppland. Fsv. *Vardh-sætra* (Dipl. Suec. IV, 538, af år 1337) i H. Trefaldighets församling uti Uppland.

Vård-trä, n. heligt träd invid gården, hvilket man fordom tänkt sig såsom hemvist för husfolkets vårdar eller personliga skyddsväsen. Ännu beskuggas mången bondstuga i Finveden och Värend af sådana träd, hvilka hållas i sådan helgd att ingen vågar nedhugga dem af fruktan att något ondt då skall hända nedhuggaren eller huset. Det har varit folksed i Värend att barnsängsqvinnor i sin nöd omfamnat vårdträdet för att få en lindrig barnsbörd. Denna omfamning har väl då icke varit annat än en hednisk bön till den vård, som bodde i trädet. Ofta omtalas att prester, hvilka härstammat från bondestånd, hafva tagit sitt namn af ett träd, som vuxit pä fadrens gård, d. ä. från det der växande *bo-trädet* el. *vård-trädet* (t. ex. Almén, Almqvist). Sjelfve Linnæus har sitt namn af ett sådant träd. De utgöras af löfträd, helst ask, lind, alm. Sm. Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 357.

Vårig, adj. aktsam)(*ovårig.* Kl. Jfr fsv. *varogher, varugher*, varsam. S. S. 3, 168. Cod. A. 27, f. 82. Cod. A. 49, f. 249 v.

Väri (ipf. o. sup. *värjä),* v. a. 1) försvara, beskydda. Vb. *Värа,* värja, skydda. Ul.; 2) berga, försörja sig. "Han vari säg vä sätt arbait". Vb. Fsv. *væria* el. *veria;* fn. *verja;* fht. *werjan, warjan;* fe. *varian, verian;* moes. *varjan.* Deraf a) *beväring,* f. beväringsmanskap. Bhl., m. fl.; b) *körke-värj* (pl. *-a[r]),* m. kyrkovärd. Sk. Fsv. *kirkiuværiandi;* d. d. *kirk-værge;* c) *verjald,* adj. bergelig, med hvilken man kan begå sig. "En verjald kåg", en båt, hvarmed man tryggt kan våga sig på sjön. Bhl., hl.; d) *väre,* m. beväringsyngling. Vg.,dls.; e) *värj,* n. α) försvar; β) näringsfång, födkrok, yrke, arbetsförtjenst, "Ji hav int na värj". Vb. Fn. *væri,* n. näring, föda; f) *värjnings-gård,* m. gärdesgård; ursprungligen: utgärdesgård el. hägnad mot grannens mark. Gstr.; g) *värn* (pl. *-ar),* m. α) utanverk till en fästning; så kallaa i Malmö hvardera af de båda förstäderna, belägna utom den fordom befästade staden. *(Söder-värn, Östra-värn).* I Karlskrona bär äfven trakten näst utom staden detta namn; deraf *värna-bo* (pl. *-ar),* m. som bebor en af *värnarne* eller förstäderna i Malmö; β) åker, belägen inom någons område. "På mina värnar", på mitt område. "Här på värna" (f. def.), på denna trakt. *Värna* (pl. *värnor),* f. id. Ul. Fsv. *værn,* f. a) värn, försvar; b) murar, bröstvärn; c) hägnad, stängsel; fn. *vörn,* f.; h) *värning,* f. försvar, betäckning, beskydd. Mp. Fn. *vernd,*f.VAR Völis-löson, f. def. vårdslösheten. Fl. (Nl.). VARA 5 (pr. *jär,* pl. *järu,* ipf. *var,* pl. *varu,* sup. *vara),* v. n. 1) vara. G. ***Wårå*** (pr. *ir,* pl. *irum,* ipf. *war,* pl. *warum,* sup. *wärið),* Dl. (Elfd.); ***wårå*** (pr. *er,* pl. *erum,* ipf. *wa,* pl. *warum,* sup. *werid),* Dl. (Mora); *vara, vera, va* el. ***vå*** (ipf. *var* el. *va,* pl. *vorom, voro, vure, väre* el. *vu,* sup. *varit, verit, värit, vätt, vutt, voret, vott),* Sm.; *vara* el. *vera* (ipf. *var,* sup. *vorä* el. *vuri),* Vb. I åtskilliga landskapsmål heter infinitivus *vära,* men vanligast *va;* supinum *vuri;* 2) taleaätt: a) *vara för,* gilla, vara benägen till. Allm.; b) *vara óm,* censendus esse. "Var ä nan-ting óm ä?", hade det något värde? "Hä jär int na óm'n", han är ej att sätta värde på, duger ej till något; c) *vara sä,* kunna, förmå, uthärda. A. "Var du sä gå heelä mila?" B. "Ji var int sä". Vb. Fsv. *vara, væra;* fn. *vera,* (i Homil. *vesa*); fht.. fsax., fe. *wesan;* mht., ns. *wesen;* ffris. *wesa, weisa, wessa;* holl. *wezen;* nfris. *wese;* d.*vare;* moes. *visan.* Jfr *vist.* Husa-vara, *husa-varelse, husa-varning, husa-värа, hus-värа,* s. *hus.*

O-varan, adj. odräglig. "Ovarant vär, hus". Vb. Jfr *varan.*

O-vari, adv. "Du kunde ovari der", du hade der ej att göra; du hade gjort bättre, att vara borta derifrån. Vm., ul. m. fl.

Sam-väre, f. samvara, sällskap. Hs. (Db.). *Sam-vöru,* f. Vb. Fsv, *samværa,* f. SML. Sv. Pr. L. XX, s. 276; fn. *samvera.*

Vara 6, f. vistande, hemvist. *Varning,* m. id. I sammans, *husavara, husa-varning,* s. *hus.* Jfr *värа.*

Varan, adj. (eg. præs. part.) 1) varaktig; 2) dräglig. "Hä jär int varant vär i dag". Vb.

Varandes, adv, alls, alldeles; i nekande satser. "Inga varandes helder", alldeles icke. Fl. (Nl.).

Varelse,, n. rum, kammare. Sk. (Vemm.). *Värelse,* n. Sk. (Ing.). D. *værelse.*

Varli(g), adj. varaktig, S. Sk.

Varun, adj. duglig, nyttig. Dl. *Varug* el. *vari,* duglig, skicklig. Brukas i förening med nekande partiklar. "Den egendomen ä inte vari". Vl.

Vära, f. vistande, uppehåll på ett ställe. "En lång vära", ett långt dröjsmål. Bhl.(Elfs.). Fn. *vara.* VARA 7, f. 1) (såsom i riksspr.) vara: merx. *Vore,* f.; deraf a) *hannels-vöru,* f. id. Vb.; b) *slunner-vara,* s. *slundra;* 2) plur. {*varor, varer,*) a) husgeråd, bohag. Sk., hl., ul. *Invännes-varer,* f. pl. id. Sk.; b) lifsmedel till salu. Ög, Fsv. *vara,* f. a) vara; b) husgeråd; fn. *vara,* vara; d. *vare;* e. *ware,* id. Have-varer, f. pl. köksträdgårds-varor, t. ex. kål, morötter, bönor m. m. S. Sk.

Vara ut, v. a. 1 sälja ut en vara med förbindelse att återtagas, om fel eller underslef kunna upptäckas; deraf *var-sedel,* m. en sådan försäkringssedel. Sm.

Vöru-väl, n. varuvärde, varupris. Vb. VARA 8. s. *vara* 1, *värl.*

VAKA-GÄLLE, s. *vara* 1.

VARAN, f, def. strandbygden. Bl. Fn. *vara,* f. haf: fe. *vär;* n. id.; skr. *vâr* el. *vâri.* n. vatten, haf. Bopp, vergl. gr. I, 510.

VARANDES, s. *vara* 1.

VAR-BRO, s. *vara* 1,

VARDA (pr. *vardur,* pl. *varde.* ipf. *vart* [p. p. *vōrdin*?]), v. varda, blifa. G. *Wärđa* (pr. *wärđ,* pl. *wärđum,* ipf. *wart,* pl. wurtum, sup. *wurtiđ),* Dl.; *val* (ipf. *vart, vort* el. *vahdt,* sup. *vortä* el. *vohdtä),*) id. Vb, I några Svea-munarter heter ipf. konj. *vurte,* supinum *vurti* el. vurte. *Vaal å,* (ipf. *vahdt å),* ske, gå i fullbordan. "Hä vahdt int å", det blef ej af, *Vaal-dill,* få, erhålla. "Han vahdt int dill na", han fick ej något. "Vaal dill säg", återställas, tillfriskna. "Han a vöra ill sjuk, men a vohdtä dill säg". Äfven brukas *val* (men blott i præsens, fututum och infinitivus) med betydelsen: böra, ske, lära. T. ex. "Ji val gå", jag måste (el. bör) gå. "Han val reis. Du val läsa". "Du val helsa óppå mäg", du måste (underlåter väl ej att) helsa på mig. A. "Val du gå heelä vajän"? B. "Jo, fåll val I hä". Vb.,nb. Fsv. *varþa, værþa;* fn. *verda* (ipf,, *vard,* pl. *urđum,* sup. *ordit*); fht., fsax. *werdan;* nht. *werden;* fe. *veorđan,* d. *vorde;* lett. *wârds;* moes. *vairþan,* id.; skr. *vrt,* att vara. OL</b, **n. ord (eg. det utsagda, det tillblifna).**

Bak-vart el. *bak-vars,* adv. bakvändt, orätt, dumt. Sm.

Vart, 1) m. håll, rigtning, väg. "Hòkken vart gikk du? Låt oss gå en annan vart!" Hl; 2) adverbial ändelse. "Ja kòm ingen vart". *Ingen-värts,* ingenstädes; *någon-värts,* någonstädes, någonvart. Allm. Af fsv. *varþer,* adj. vänd (åt ett visst håll). SML, VML.; fn. *verđr;* fht. *wart, wert;* nht. *wärts;* fsax. *ward, werd;* holl. *waarts;* fe. *veard;* e. *ward;* moes. *vairþs.*

Vuren, *vulen* el. *vulen* (n. *vuret, vulet, vuli, vule),* adj. beskaffad, skapad, danad, artad; äfven: tjenlig, skicklig, läglig, väl passande. "Dä ä så vuret. Plogen ä bra vuren. Hur å dä vulet mä dej? Nu ä dä illa vule för dej". Allm. I södra Sverige säges *vuren,* i Skåne *vured,* i öfriga landskap *vulen* el. *vulen,* i Vb. *volän.* "Hä jär int sä vole", det är ej så beskaffadt. Vb. Anm. Grimm (gr. 2, 675) har oriktigt ansett att *vulen* är en vanställning af isl. *ollin,* p. p. af *valda,* vålla, men Ihres åsigt att *vulen* eller *vuren* är p. p. *vorden, vurden* af ofvanförda *varda,* blifva, är såsom Rydqvist (1 205-207) tydligen visat, utan allt tvifvel den rätta. I gotländskan. förekommer den ursprungliga formen i *fail-vorden* felaktig. I fn. brukas *ordinn, vorđinn,* i likhet med svenska *vuren, vulen, volen,* t. ex. "so vorðinn", så beskaffad (Haldors. 1, 310). I Njáls saga, sid. 268, heter det: "hon var allra quenna fegrst ok best at ser orðin», hon var ibland alla qvinnor fagrast och bäst skapad, Aasen (ordb. s. 606) åter anser att det norska *voren,* vuren. är ett participium af *vera,* vara, svarande till supinum *vore* och bildadt i likhet med *boren, skoren,* D. d. *vorn, vorren.* Ordet har många sammansättnigar, såsom:

A-vuren,, adj. 1) ej. rätt danad, beskaffad; 2) krokig. Sk. (Vemm.); 3) afundsjuk. Sk. (Ing.); 4) tvär. trumpen, ogin. Sm., kl, bl., hl.

As-voLän (— — ᴗ), adj. fallen för osnygghet; nötaktig. Vb. Jfr *as* eller *ars.*

Be-vuren, q, v.

Blaik-vuren, *blek-vulen*, s. bleka.

Blyg-volen, adj. blygsam., Dls.

BLå-vuLen, s. *blar.*

Bone-vuren, adj. bondaktig. Sk.

VARD Brå-vuLet, s. *bråd.*

Dö(d)-voLin, s. *däia.*

Fail-vorden, adj. felaktig, skadad. G.

Fort-volen, adj. fort färdig. Dls.

Fri-voLän, adj. sjelfsvåldig. Vb.

Fä-vulen, adj. fäaktig. Sdm. *Fä-vured,* adj. id.; deraf *fä-vur,* n. fäaktig menniska. "Han ä ett räktit fävur." Sk. (Ox.).

För-vulen, adj. 1) bestört, häpen. Vg. (Elfsb.).: 2) oförvägen, påflugen, oregerlig, påhängsen. Sveal. Fsv. *forwurdhin,* förgjord, försagd. Patriks saga, s. 22; n. *forvorn,* förgjord, förhexad; d. d. *forvoret,* mager, eländig, bortkommen.

Gen-vuLen, s. *gena.*

Glad-vuLen, adj. vänlig. Sm.

Gnarr-vulen, adj. gnatig. Sveal.

Grå-volen, adj. gråaktig. Dls.

Grön-vuren, adj. grönaktig. Sk. (Harjager). *Grön-vured.* Sk. (Lugg.).

HaL-voLen. adj. hård, hårdartad. Dls.

Illa-ortin (n. *illa ortiđ),* adj. otjenlig. Dl. (enl. Rdq.) *Illa-vuren,* id. Sk., hl., bl.; *illa-vulen* ell. *ill-vulen.* Vg.,ög.,nk.

Kalas-vuLet, adj. n. liknande ett kalas. Ög.

Kall-vuLen, adj. som kännes kall. Hs. *Kåll-vuren* el. *kåll-vulen,* Sm.

Karl-vuLen, adj. som ser dugtig ut, liknar en karl. *Kara-vulen, kara-vulän, kara-vuren,* id. Allm.

Knarr-vulen, adj. gnatig. Sm. D. d. *knarvorn.*

Kås-vuLen, s. sid. 380.

Lat-vulen, adj. fallen för lättja. Sveal. *Lat-volän.* Vb.

Lort-volen, adj. smutsfärdig. Dls.

Mjuk-vu**L**en, s. sid. 441.

O-vu**L**en, *o-vuren,* adj. ovillig. Kl., bl.

Ras-vu**L**n, s. sid. 526.

Ren-vulen, adj. renlig, renfärdig. Dls.

Rå-vu**L**en, adj. fuktig (i luften). Ög.

Rö-vured, adj. rödaktig. Sk. (Lugg.).

Sen-vo**L**än, adj. senfärdig. Vb.

Sken-vu**L**en, adj. som har böjelse att skena. Hs.

Slarv-vu**L**en, adj. slarfaktig. Hs.

Snabb-vo**L**än, adj. skyndsam, rapp. Vb.

Sne-vuren, adj. sned. Hl.

Snäll-vo**L**än, adj. fort färdig. Dls.

Stel-volen, adj. stelartad. Dls.

Stor-vu**L**en, adj. tämmeligen stor, ej liten. Bhl. N. *sturvuren.*

Sur-vulen, adj. suraktig. Mycket allm.

Sval-vu**L**en, *sval-vuren,* s. *svila.*

Svart-vulen, adj. svartaktig. Hs.

Trubb-vulen, adj. trubbaktig. Hs.

Trög-vuren, adj. trög, olustig. Vg. *Traug-volen.* Vb.

Tvär-vulen, adj. tvär, vresig. Allm. D. d. *tværvuren.*

Tölp-vuren, adj. halffånig, mycket enfaldig. Sm.

U-vo**L**en, adj. vårdslös. Dls. *Ovö**l**u,* id. Vb.

Ve-vo**L**en, adj. beskaffad. Dls.

Vi-vå**L**en, adj. vid, stor i omfång. Ög.

Våt-vo**L**en, adj. fuktig. Dls.

Väl-vulen, adj. väl beskaffad, som riktigt passar till sitt föreslagna ändamål. Svea-, Götal. *Väl-vuren,* id. "Dä kreget ä välvuret". Sk. (Ing.)

Anm. Af *vuren, vulen* hafva äfven utbildat sig flera substantiver och verber.

Vu**L**na el. *rôlna se,* v. r. 1 visa sig tjenlig arta sig till, passa. Vg., bhl. *Vurna sej,* id. "Dä vurnar sej bra. Dä vurnar sej te regn". *Vurnas,* v. d. id. "Han vurnas mä dä". *Vurna te,* ställa i god ordning. "Han vurnar te´ att bra". Sm., hl.

Vu**L**nader, m. pl. ärenden, affärer; hvad man har att vårda. "Han har så många vulnader". Ög. (Ydre). Detta ord kan dock möjligen vara beslägtadt med *vå**l**a,* v. a. vårda, akta.

Vurnlek, m. läglighet, utsigt till. Ög. *Vurlek, vulek,* m. tillstånd, hushållsställning. "Ja har tänkt att pajken skulle friat te de flekka, för ho har en go vurlek. Pajken bure la gefta se, om han råkade på nåa go vulek", d. ä. der han kunde få en "gårabit" eller litet penningar. Sm.

Vurnad, m. 1) beskaffenhet, skapnad, form, skick, utseende. "Der ä vurnad te å bli en bra går(d). Der ä en slem vurnad i dä huset. Dä ä ingen vurnad på kroppen. Hver å ajn kan va go ätte sin vurnad. Dä ä en dålig vurnad mä hans hushållning." Sm., hl., sk. I några munarter *vu**l**nad;* s. *mjuk-vu**l**nad,* sid. 440. *Vurn,* m. id. "Dä ä ingen vurn mä den saken", det går ej bra med den saken. "Dä ä ingen vurn mä dej", det är ej besked med dig: Kl., bl. *Vurne, vulne,* m. id. "Min vulne ä inte så go som din." Ög. 2) ekonomisk ställning, vilkor, lägenhet, utsigt för framtiden. En, som ämnar fria, ser på vurnaden hos svärföräldrar, fästmön på vurnaden hos fästmannen. "Han gifte sej å fikk go vurnad. Flekkan har go vurnad. De kunna ej giftas, ty de ha ingen vurnad. Han kóm till riktigt god vurnad. Har du fått dej nåen vurnad?". Sm. *Vuln* m, id. "Dä ä så go vu**l**n, för gå**l**a ligger ihop ! dä ä bare stengå**l**n imella". Öl. *Vurn,* m. id. "Att ha go vurn", är att hafva 1/4 dels mantal eller derutöfver af skuldfri jord. Kl. ; *Vô**l**ning,* f. *vôrne, vôlne,* m. råd, tillfälle. "Ja har inte v. att köpa detta. Ja har inga vô**l**ningar att vara bórte. Ja har ente vorne mä dä (eller te dä)." Vg.; 3) bostad. "Har du nåen vurna att retirera dej mä?" Sm.: 4) genitalia hominis. Sk. *Vurne,* m. id. N. Hl.

Vu(r)nas, v. d. 1 "Han vunas der", säges om en ung karl, som söker inställa sig i ett hus för att få tjena der, vanligen med afsigt på dottern i samma hus. Sm.

Värd, adj. 1) (såsom i riksspr.) som har ett visst värde, förtjent af; aktningsvärd. *Vä**l**,* id. Vb.; 2) trovärdig, säker. "Ä dä nå et värdt mä dä att kometen ska bå(d)a bonna-kri(g)?" Sk. (Ing.). Fsv. *værþer,* adj. värd; fn. *verđr;* d. *værd;* nht. *werth.*

Ko-värde, n. värdet af en ko. "Dä ä allt kovärde i den", säges när man vill uttrycka huru högt en sak värderas. Götal.

Minnes-vä**L**, s. *minne* 1.

O-värdig, adj. alltför god att användas för något visst sämre ändamål. "Detta fina klädet ä ovärdigt att göras till hvardagsbyksor. Han jakkan ä ovärdig att bruka i tåkå slaggväder". Fl. (Ingo). O intens.

O-värdut, adv. 1) eg, ovärdigt; 2) ganska, öfvermåttan, G, *U-vält* adv. 1) ovärdigt; 2)

VARD förfasligt. Vg.,dls. *O-vädht,* adv. 1) oförtjent. "Hä fikk du ovädht"; 2) ändamålslösa utan ändamål. "Hä jär ovädht hä du går dill' óm". Vb. Fn. *úverđugr,* ovärdig.

Vär-skyldig el. *vär-skyld,* adj. 1) förtent af något, tack skyldig, värd gästvänskap, huldhet, hjelp. Sm.,kl.,vm.; 2) på något sätt befryndad. Sm. Fsv. *værþskyldugher, værdskyllogher,* förtjent, tillbörlig.

Värta, v. imp. 1 löna mödan, vara värdt. "Dä värtar inte". Ul., vg. VARDA-FJÄL, *varda-kvist, vārde, vār(d)vaita,* s. *vara* 1.

VAREL, s. *varvel.*

VARER, s. vara 5.

VARG, m. 1) egentl, fiende. I denna betydelse qvarlefver ordet i a) *gräs-varg,* m. frier: Pedicularis palustris. Fl. (Nl.); *grasvarg,* m. id. Dl. (Mora) ; b) *slåtter-varg,* m. id. Sm.; c) *lie-varg,* m. æ) id. Sm., nk., vm.; β) styfva växter i allmänhet, som förslöa liar. Götal. (Gl. sv. enl. Frankenius, Bromel, Tillandz *gras-varg, lije-varg,* Pedicularis palustris; d) *sol-varg,* s. *sol-ulv,* sid. 652; 2) (såsom i riksspr.) ulf. Fsv. *vargher,* m. varg; fn, *vargr,* a) id.; b) elak, landsflygtig, trolös menniska; n. *varg,* varg; fe. *vearg, vearh,* a) varg; b) landsflykting; fht.

warac, landsflygting; *varc,* tyrann, djefvul; sl. *vrag",* fiende; serb., slov., illyr. *vrag,* djefvul; pol. *wrog,* fiende; böhm, *wrah,* fiende; mördare; nordtschud. *vargas,* tjuf (Acta soc. sc. fenn. 6,111); fin. *varas* (gen. *varkan);* esthn. *warras* (gen. *warga*), id.; mordwin. *virgas,* varg; moes. *launa-vargs,* m. otacksam menniska; *ga-vargjan,* fördömma;, skr. *vrka (vrika),* m. varg (troligen af vraçç, sönderbryta); zend. *vahrko, vëhrkô, vërëko,* m. varg; pers. *gürk,* id. Jfr *ulv.* Bèr-varg. m. eg. björnvarg; vildsinnt menniska. Hs. (Db.).

Fólk-varg, s. *fólk.*

Skrik-varg, m. en som skriker ofta och illa. Götal.

Slit-varg, s. *slita.*

Varga-ul, s. *ulva* 1.

Varg-basse, m. Ononis spinosa. Ög. *Päuk-törne,* m. G.; *ljung-pinnar,* m. pl. Sk.; *rävblomster,* n. id. Bhl.

Vargesa, f. varghona. Vg.

Varg-loÐ, f. varglo. Dl. Jfr d. *los;* fht. *luhs;* nht. *luchs;* fe. *lox;* lt. *lynx;* gr. *λυγξ*

Varg-mjölk, f. Euphorbia palustris. Sveal. Urgammalt forngermaniskt namn. Fht. (Abbedissan *Hildgards* Physica) *wulfesmilch;* i andra fornhögtyska urkunder *wolves-milih:* e. dial. *wolf's milk,* id. (*Prior,* Popular names of British plants, sid. 243).

Varg-trut, m. blå-eld: Echium vulgare. Sk. Jfr *blå-kunter, snok-ört.*

Varg-vändon, f. def. ett land beläget så långt ute i sjön, att vargen vårtiden på, isen icke vågar sig dit (utan vänder om). Är ett sådant land befolkadt, kan det få heta *varg-vändons.* Fl. (Ingo).

Ätare-varg, m. storätare. Vg. VARK, s, *virka.*

VARKEN, s. *värken.*

VAR-KJÖM, adj. ostyrig, odygdig; om barn och ungdom. Vb. Härledningen oviss. Måhända att ordet är bildadt af *varg* och *kynnig,* d. ä. vargartad, ostyrig som en varg. I Vb. uttalas vanligen sjelfljudet *y* som *ö.* Ordet kunde alltså ursprungligen hafva hetat *varg-kynnig* eller på allmogespråket: *var(g)-könnu,* hvaraf lätteligen *var-kjöm* kan hafva uppkommit.

VAR-KULA, f. fradge för läpparne; egentl, om döende. "Dä ä snart förbi, han skjuter varkula". Hl. (Snöstop). *Var-kula* betyder egentl, *läppkula (läpp-blåsa)* af fn. *vör* (gen. *varar),* f. läpp; ffris. *were;* nfris. *wara, were;* fe. *veoler* el. *veler* (i st. f. *verel*), m.; moes. *vairilo,* f. id.

VARLE, *varli(g),* s. *vara* 1.

VARLEK, s. *vane.*

VARM, adj. (såsom i rikssp**r**). Fsv. *varmr,* fe. *vearm;* fht. *waram;* nht., holl., d. *warm;* moes. *varms.* Deraf i munarterna: Varme, m. l)värme. Vg. m.fl.; 2)eld. "Gör ópp varme. Svea-, Götal. Fsv. *varmi, varme* el. *værmi,* m. värme. Alex. 6180. Horol.f. 139; fn. *varmi, vermi;* fht. *warmi;* d. *varme,* id.; ir. *garaim,* jag värmer; skr. *garma* m. värme; zend. *garema,* id.; fornlt. *formus,* varm; gr. *θερμος;* æol. *φερμος,* id. Moes. *varms* har troligen ursprungligen hetat *quarms,* likasom *vintrus,* vinter, af *quintrus, vaurms,* af *quaurms.* Jfr Grimm, gesch. d. d. spr. 1,405.

Brå-varm, s. *bråd.*

Hus-varm, adj. 1) hemmastadd, van vid huset. Mycket allm.; 2) oblyg. Vb.

Snórr-varmt, adj. n. mycket varmt, så att det liksom surrar kring öronen. "Dä ä så snórrvarmt i stuan". S. Sk.

Varm-bjelke (pl. *-kar),* m. bjelkar i ett hus, på hvilka loftet hvilar)(*ås.* Dl. (Våmh.).

Varme-stekker, f. pl. långa torkade stickor, hvilka fästade i "stikk-tanden" begagnas i st. f. ljus. Vl. (Elfd.) Jfr *stikk-tann.*

Värme (def. *värman*), m. fors, vattenfall. Deraf *Helge-värma(r),* m. pl. forsar som bilda sig vid Helgesjös utlopp i Helgeå. Sm.

Värmsla, f. kärrkälla, som aldrig tillfryser; springkälla i sumpig trakt. Sm., ög. *Värnsla, värsla,* Sm.; *värsla,* Vg., sdm.; *värsel, värsle, vässle,* Bhl. (Oroust); *värsel, vasssel,* Vg. (Mark); *värdsel,* f. id. Kl.; *värmsel* el. *vårmsel* (def. *värmsla* el. *vårmsla),* f. ställe på en sjö som ej tillfryser; strömdrag. Nk. (Kihls s:n); deraf a) *värsla-såg,* n. liten källa i en sumpig trakt. Vg. (Mark); b) *värmsle-språng*, n, käll-språng. Sm. (Värend). Fn. vermsl, n. källa som framväller ur djupet och håller sig varm vintertiden; ny isl. *versl, vesl, versla,* f. id.; n. *vesl;* lit. *wersme* f. källa, springkälla; lett. *wersme.* sjudning. VAR-MODER, *vår-mor,* s. *våg* 2.

VARNA, s. *valna.*

VARNA el. *valna,* f. alla finväxtare Scirpi & Junci. Dl. (Grann-gärde). *Vårna,* f. Dl. (Lima).

VARNING, s. *vara* 1

VARP, *varpa, varpen, varpgårn, varpla, varpnät, var(p)s-pälar, varpä*, s. *värpa.*

VARPE-DAGEN, m. def. vårfrudageu. Sm. Jfr *vafferdagen (froa* 1).

VAR-REMMAR, *var-remmen,* s. *remme* 1.

VARSA, *varsker, varskna, varsko, varskodd, varslä, varsynt,* s. *vara* 1.

VART, s. *varda.*

VART

VARTA, f. 1) vårta. Ul. *Varrtå,* f. S. G.; *vart,* f. Vb.; vålta, f. id. Vg.: 2) yttersta taggen, sporren på liefästet, hvilken inpassas i ett motsvarande hål (*vart-hål,* n.) af skaftet. Ul. Fsv., fn. *varta;* d. *vorte;* fht. *warza;* ns. *wārte;* nht. *warze;* fe. *veart,* vårta. Jfr holl. *weer,* n. hård tjock hud på kroppen (callus); *weeraktig,* adj. Ger-varta, f. bröstvårta. Vl. (Jösse h. Ordet ej mycket brukligt). Fn. *geir-varta.* f. bröstvårta på manfolk, af *geirr,* m. spjut; nht. *gehre,* id. Det urgamla ordet *geirr* qvarlcfver äfven i det allmänna qviunonamnet *Gertrud* el. *Gertru,* fn. *Geirr-þrúđr,* af *þrúdr,* en vallkyria, Thors dotter.

Patte-vårta s. *patte.*

Varrt-bäitare, m. vårtbitare, gräshoppa, som biter af vårtor (Locusta) S. G. *Vårte-bit, vårt-bit,* m. Vg., sm.

Vårt-gräs, n. *vårt-ört,* f. törel: Euphorbia Helioscopia. Sm. (Vestbo). *Rev-orms-gräs,* n. Ul.; *milk-urt,* f. Sk. VAR-TAEN s. *vara* 1.

VAR-ULV, s. *ulv.*

VARUN, s. *vara* 5.

VARVEL, m. trävred för en dörr, trä-regel)(*slå*, m. regel af järn. Hl. *Hwarv* (oarv), m. id. Hl. (Värö). *Värvel, vervel* el. *närvel,* m. vred på en dörr eller grind. G. Fris. *warwel, warel,* m. regel; gl. höll. *weruel, worul;* ns. *warwel, wirbel;* frans, *verrouil. verrou,* m. id. Jfr *hvarvel.* s. 269, som är samma ord.

VAR-VURKEN, s. *virka.*

VARÄ, s. *verna.*

VASA 1, 1) v. n. 1 gå i vatten, vada i snö. Ög., sm.: 2) v. impers. a) säges om vattnets ljud, nkr det klämmes eller trampas. "Dä vasar i dia skor"; b) talesätt: "dä vasar", det är öfverfullt, rikt, dråpligt. Ög. Jfr n. *vassa;* vada; sv. dial. *vada,* gå, vada; fe. *väs,* n. vatten. Vaska, v. n. 1 gå eller med händerna röra i vatten, att det plaskar. Åm.—sm. VASA 2, v. n. 1 1) gå slarfvigt, sjelfsvåldig, utan uppmärksamhet på sig sjelf eller omgifvande föremål; gå utan bestämdt mål eller i tanklöshet. Hl.,vg.; 2) göra något slarfaktigt, hafsigt, brådskande, hafva brådtom; slarfvigt, vårdslöst handtera. Hl. *Wasa* (ipf. o. sup. *wasa),* id. Vb. (Löfånger); 3) vara trög, långsam. Kl.; 4) gå sakta, långsamt och tyst. "Gubben går å vasar". Vg. Fn. *vasa,* v. n. löpa fram och tillbaka utan något bestämdt mål eller i tanklöshet. (E. Jonsson, 675); gl. d. *vaase,* löpa omkring, trampa under fötterna, göra oreda. Anm. *Vasa* 1 och 2 äro troligen samma ord. Vased, adj.slarfaktig. Sk. (Vemm.). Jfr *vrased.*

Vask (ipf. o. sup.*-a),* v. a. 1) vårdslöst blanda om, såsom t. ex. den oordentlige gör med kläderna i sin kista; 2) i allmänhet blanda; om kort. Fl. (Öb.); 3) slarfva bort, tappa bort, förstöra. Vb.

Vaska (*vasska),* v. n. 1 gå långsamt och trögt, gå sakta och smått som ett litet barn; söla. "Han går å vaskar. Barnet går å vaskar". Ög., sm., kl. *Dasska,* id. "Ja dasskar före". Vg. (Marks, Vättle h.}.

Waskus, m. en i sina göromål försumlig och vårdslös person. Vb. (Nysätra).

Waskut, adj. slarfaktig, vårdslös i hvad man gör, opålitlig, försumlig. Vb. VASA 3, v. n. 1 låta sakta, sakta susa, surra 1) såsom när man släpar halm eller löfruskor. Vg. sm.; 2) om växande säd, som böjes för vinden. Ul.; 3) prassla. "Dä vasar i lövet", Hl. (Värö); 4) gifva ett spöklikt ljud, "tassa". Hl., bhl,

VASA 4, s. *vase.*

VASE (pl. *-sar),* m. 1) (såsom i riksspr.) a) löfruska, som fiskare nedsätta i sjön, för att ditlocka fisk; b) golfbjelke; c) trästock till underlag för en bro; 2) risknippe, som lägges ned i ett kärr eller sumpig rnark för att gå eller köra deröfver. Vg., sk. (N. Åsbo, Lugg.); 3) sammanknuten halm- eller hökärfve. *Halm-vase.* Svea-, Götal.; 4) en hop skott, som framskjuta från en sädesrot. *Korn-vase, råg-vase.* Nk.; 5) understa laget af hö på en höskulle eller halm under en sädesstack. Sk. (N. Åsbo), hl. *Vrase,* m. id. Sk, (Ox.); 6) klafve, frånsidan af en kopparslant. G.; 7) pojke. Svea-, Götal.; 8) slarfver, stackare, odulig menniska. "En gammal vase. Stakkars vase"! Vg., sk., hl., bl., bhl. Fsv. *vasi,* m. a) knippe; b) något som lägges i sjön till fisks fångande. ÖGL.; n. *vase,* knippe; gl. d. *vase;* risknippe (Vedels Saxo) ; d. d. *vas,* ris, qvistar, trätoppar till bränsle; d. *vase,* a) risknippor, grenar till väg i ett kärr eller fuktig äng; b) halmknippa; ns. *wase,* risknippe; e. dial. *wase,* "a wreath of straw"; lt. *fascis,* knippe; it. *fasce;* frans, *fascine.* Lus-vase, m. lusig pojke. Bhl.

Pójk-vase, m. liten pojke. Vm., vg.

Skit-vase, m. liten smutsig pojke. Vm. *Gór-vase.* Göteb.

Snör-vase, m. snörig pojke. Bl. *Snor-vase.* Vg., ög., g.

Sure-vase, m. pojklymmel. Bl.

Ur-vase, m. vildbasare, vildsinnt menniska. Hs., vm. *Ur-vasing,* m. id. Hs.

Vasa (ipf. o. sup. *vasa),* v. a. 1) lägga i vase, i hög, kasta qvistar, buskar, stubbar m. m. om och på hvartannat i en hög; 2) nedsänka löf- eller granruskor i vatten på ställen, dit man vill locka fisk för att meta; 3) lägga risqvistar och buskar i vattenytan från ena stranden till den andra i en flod, då det börjar frysa till, på det snö och is der må fastna och sammanfrysa och dymedelst bereda vinterväg öfver stridt vatten eller ofvanför en fors, hvarest förutan denna åtgärd is ej lägger sig. Vb.; 4) lägga ris och grenar på sank mark för att kunna köra deröfver. *Broa före,* id. Sk. (Lugg). Ns. *bewasen,* nedlägga risknippor i en damm. B. W. B. 1, 201).

Vasa-gäre, n. tjock risgärdesgård. Hl. D. d. *vasegjerde.*

Vasig, adj. som ligger i oordentliga högar; om växande säd. "Säden ä så vasig". Vg. (Marks h.). *Ner-vasad,* p. p., id. Vg. (Marks, Vättle h.).

Vask, m. 1) del, smula. "En vask ull, lin. säd"; deraf *ulla-vask,* m. liten del ull. Sm.; 2) liten pojke; deraf *pójk-vassker* el. *pójke-vask.* Allm. *Påg-vasker,* m. id. Sk.; *lus-vasker, pale-vasker, ta-vasker,* q. v.; 3) liten oansenlig karl, stackare. Ul., vg. Vaskel, m. id. Vg. i *tusi-vask,* m. id. Vb. Jfr *tuss* 2.

Vaska, f. liten flicka. Kl.

Vask-nosed, adj. snörig om näsan, såsom små barn. Sk. (Skytts b.). VASED, fl. *vasa* 2.

VAS-FÄMINGEN, s. *und* 1,

đ VASK

VASK, s. *vasa* 2, *vase, vaska* 1.

VASKA 1, v. a. 1 (såsom i riksapr.) tvätta, skölja. Fn *vaska;* d. *vaske;* fht. *wascan;* nht. *waschen;* fe. *vascan;* e. *wask,* id. Jfr *vatten.* Deraf i munarterna: a) *disk-vaska,* s. *disk;* b) kara-vaska, s. sid. 308 b.; c) *vask,* m. borste af halm att aftvätta kreatur. Ög.

VASKA 2, s. *vasa* 1 & 2, *vase.*

VASKE, n. menniska som på en gång tillhör båda könen; hermaphrodit. Hl. bhl. *Värken,* n. id. Hl. Af fsv. *hvarken, hvaske,* hvarken.

VASKER, adj. flink, rask. Vg., sm. Fsv. *vasker,* rask, duglig. Liljegr. Runurk. 797; fn. *vaskr.*

VASKER, *vask-nosed,* s. *vase.*

VASKO-KNÖS, interj. ett ord, som brukas, när någon blir något förvånad eller glad. "Vaskoknös"! hvad var det! hvad står nu på färde! förunderligt! bra! Sm. Jfr *vassärra-ko-knös.*

WASKUS, *waskut,* s. *vasa* 2.

VASS 1, interj., bevars, ja; nej. "Ja vass", ja alldeles, ja säkert. "Nej vass", alldeles icke, ingalunda. Ordet brukas i förening med *ja* eller *nej.* Allm. *Varss,* id. Ög. *Vah,* id. "Ja vah"! Vb. Jfr *vass-gu.*

VASS 2, m. (såsom i richsspr.) vass, strandrör: Phragmites. *Vass,* f. id. Då rörvassen växer så nära stranden, att han utan att begagna båt kan skördas, kallas han *fot-vassa,* på djupare vatten deremot *flótt-vassa.* Fl. (Ingo). Fsv. *hwass, wass,* m. id. VML. ÖGL. Gregor, s. 267. Ordet finnes icke i andra skandinaviska språk, ej heller i öfriga götiska. Af *vatten,* n. enl. Ihre. Jfr dock Rdq. 2, 33. Grå-vass, m. Phragmites. Sm.

Kól-vass, m. sjösäf: Scirpus lacustris. Så kallad för sin mörka färg. Ul., sdm.

Vass-bänk, m. stället vid en sjöstrand, hvarest växer en myckenhet säf (Scirpus lacustris). Sm. (Tveta).

Vass-vipp, n. tofsarne (vipporna) af rörvassen, brukad i sängkläder. Sdm. *Rö-topp,* m. id. Hl. (Värö, Frillesås).

VASS, *-arv, -blånnad, -bol, -bänk, -fall, -flöde, -gröt,-gål, -hvervel, -katt, -kjämbad, -kvarn,-skodd, -sot, -spove, -så, -tisp, -verk, -välling, -ämbre, vassla, vassmier, vassnisk,* s. *vatten.*

VASS-BÖLING, m. karl från Vadsbo härad. Vg.

VASS-HERRA-DÖ, interj. utrop af förvåning. Nk., sm., kl. Sammandr. af *vars herra död,* vår Herras död. *Vessarradökke, vasserräkodde, vasseräjättkodde,* id. Kl.

VASSERRA TRE, interj. utrop af öfverraskning eller belåtenhet. *Vassärra tre, vars hara trä.* Allm. Stundom säges *vassälla tre, vassärka trikken, vaskane tre, vasserräko-trikken, särra tre,* d. v. s. *vars hærra tre* (vår Herres trä, kors).

VASS GU, interj. bevars, bevare Gud! *Vars-gu,* id. Sm. *Vasku väl,* id. Öl.

VASSL, n. sqvalbäck, som rinner fort och med buller. Ö. Dl.

VASS MÄNN, interj. bevars. Ul. *Vassälla-ment,* id. Ög.; d. v. s. *vars hærra män* (vår Herres män, helige Guds män). Jfr *hillemän.*

VASS-RUGGE, s. *rugge.*

VAST el. *vasst,* s. *vara* 1.

VATER, s. *hvater.*

VATER-PASS, *vat~laupur, vatot, vatra, vatring,* s. *vatten.*

VATT, s. *väga.*

VATTE (pl. *-tar),* m. vante. Vg.,sm. (Östbo; sällän brukl.), hl. (Släp). *Vatt, vått, vätt* el.*vött,* Bhl.; *vatt,* V. Dl. (Lima); *wått* (pl. *-är).* Ö. Dl. (Mora);*vänt,* id. Jtl.; öfveralt fn. Fsv. *vanter, vatter,* m. vante. UL, ÖGL.; fn. *röttr* (af *váttr;* jfr Gislason, um frumparta, 28); n. *vott;* holl. *want;* frans, *gant;* it. *guanto;* mlt. *wantus, guantus,* id. Ordets rot är måhända fn. *vinda {vatt, vundit),* vinda, omvinda, vrida, sno, fläta. Bäll-vante, s. *bälga.*

Grep-vantar, m. pl. helstickade vintervantar)(*finger-vantar.* Dl. (Särna).

Mule-vantar, *mule-vantar,* s. *mular.*

Påsa-vantar, s. *puse.*

Vanta-hölla, f. ställe, der man har gunst. "Få säk ena vantahölla". Vg. (Skarab.). Jfr fsv. *hylle,* f. vänskap, välvilja. Alex. 3, 211; fn. *hylli;* fht. huldî.

Vatt-par, n. ett par vantar. "Jätt våttpar", ett par vantar. Dl. (Mora). N. *vottepar.*

Vatt-tivling m. vant-tumme. Dl. (Mora).

Vått-ull, f. ull till (ett par) vantar. Dl. (Mora). N. *vottull.*

VATTEN, n. (såsom i riksspr.) I munarterna ofta *vann* och i sammansättningar *vass* (eg. *vatns, vats).* Fsv., fn. *vatn;* d. *vand;* fsax. *wazar;* nht., ns., holl., e. *water,* fe. *väter;* fht. *wazar;* ffris. *wasser;* moes. *vato.* Af ett förloradt starkt verb *vita (vat, vetit),* vara fuktig. För-vättne, n. öfversvämning. Vg.

GLa-vatten, 3. *glana* 2.

Kinn-vatten, s. *kinn* 3.

Käs-wattn, s.*käse.*

Lajm-wattn, s. sid. 389.

Lea-vatten, n. ledvatten. *Lida-vagla,* id. Vg. Jfr *ledsage,* sid. 389.

Lygn-wattn, s. *lygn.*

Mates-vatten, s. *mäta.*

Ópp-vatn, n. uppsjö, högt vatten i sjön)(*ut-vatn,* n. ebb. Fl. (Pargas).

Ópp-vatä, adj, som höjer sig öfver vattenytan, "ó. stein". Fl. (GK.). "óppvattnis stein", id. Fl. (NK.).

Ova-vatten, n. regn. Kl. Jfr lt. *aqua cælestis.*

Spräng-vatten, s. *springa.*

Stannd-wattn, s. *lygn-wattn.*

Vannare, *vannar,* m. våtarf: Stellaria media. Sk. *Watt arv,* Dl.; *vatten-arv,* Fl. (Öb.); *vassarv,* Vg.,sm.; *narv,* m. Sdm.: *narv-gräs,* n. Vm.; *svin-gräs,* n. Hs.; *nata,* f. Ul. m. fl. munarter i Sveal. Gl. sv. (Tillandz) *våtarve*; d. *vandarve.*

Vann-bulen (el. *vann bullen*), adj. af vatten uppsväld; om trä. S. Sk.

Vanning el. *vattning,* m. ställe der kreatur vattnas. Sk.

Vann-pyss, s. *pyss.*

Vann-slinga el. *vattenslinga,* f. Myriophyllum. Räknas äfven till *sörv.* Sm. (Vestbo), Vann-sänn, s. *sänn.*

Vann-töj, s. *ty* 4.

Vann-öppning, f. pissande. *Vann-gång,* m. S. Sk.

Vanstatorp, gårdnamn i Skåne. Fsv. *Vatnstathætorp,* Dipl. Suec. IV, 275, 311.

Vass-blånna, f. blandning af mjölk och vatten. Vg.

Vass-blånnad, adj. vattenblandad. "V. mjólk". Sm.

VASS Vass-bol, n. brunn, damm, ställe der man kan hemta vatten och vattna kreatur. Hs. (Norrala) vg. Isl. *vatsból;* d. d. *vandbøel.*

Vass-drekk, m. vattendryck. Sm. Fn. *vatn-drykkr;* d. *vanddrik.*

Vass-fall, n. vattenfall. Sm.

Vass-fLoge, m. vattenpuss. Vg.

Vass-flöde, n. vattuflöde. Hs. N. vassfløde.

Vass-gröt, m. vattengröt. Hj., vg., sm. m. fl. *Vattgröt,* m. id. Sveal.

Vast-gål m. gärdesgård ute i vattnet att hindra kreaturen från att simma in. Vg. *Vattgård,* m. Vm.

Vass-hvervel, m. vattenhvirfvel. Sm.

Vass-katt el. *vatt-katt,* m musfälla, så inrättad att mössen falla i ett vattenkärl. Jtl.

Vass-kjämbad, adj. (eg. vattenkammad) slätkammad (i håret). Öl.

Vas-skodd, adj. som har vatten i skorna. "Pågen ä v.". S. Sk.

Vass-kvarn, f. vattenqvarn. Vg.

Vassla, v. a. 1 tvätta upp (käril). Hl.

Vassmier, adj. vattenaktig. Vg.

Vassnisk, adj. vattenaktig, vattenblandad, osmaklig. Vg. *Vattnisk,* id. Ög. (Gullbergs h.).

Vas-sot, f. vattusot. Vg. *Vassuta* f. def. Jtl.; *vöttu-sot, vöttu-sjuka,* Vb.; *vass-sjuka* f.id. Sm. Fsv. *vatusot* fn. *vazsótt*; n. *vassott*.

Vass-rugge, s. *rugge.*

Vass-spove, m. *vattenspof.* Vg.

Vass-så, m. vattenså. Sm. *Vöttu-så,* f. Vb.

Vass-tisp (def. *-a),* f. magsyra (pyrosis); uppstigande vatten från magen. Öl. *Vatten-tispa,* f. Kl.; *vatten-klo,* f. id. Sm.; *vattä-sputning,* f. id. Nk.

Vass-verk, n. 1) vattenverk, Sm.; 2) vattentröskverk. Hs. (Ljusdal).

Vass-välling, m. vattenvälling, Vg., sm. *Vöttu-välling.* Vb.

Vass-ämbre, n. vattenspaun. Öl. *Vöttu-ämmär,* n. Vb. Fsv. *vatz æmbar.*

Vater-pass, n. vattenpass. Sk., hl. *Vöttu-pass,* n. Vb.

Vatot el. *vatoger,* adj. vattensjuk; blandad med vatten. Fl. (Öb.,Nl.).

Vatra, v. a. o. n. 1 ställa eller lägga efter vattenpass. Sk., bl.

Vatring, f. "I vatring", efter vattenpass. Sk.,bl.

Vatt-blek, n. säges solen skina, då vid hennes nedgång det regnat, men luften ännu är dunstig, som gör att strålarna blifva ljusgula. Sdm. Jfr *bleka.*

Vattena-väre, m. necken; säges likna en vädur eller ett lamm. Sk. (Ö. Grefvie s:n i Oxie h.). Jfr *vädrä.*

Vatten-bagge, m. ett insektslägte (Dytiscus). Sveal.

Vatten-binda, f. snärjegräs; Galium aparine. Ul. (Rosl.). Jfr *snärpe-gräs.*

Vatten-blink, m. Utricularia; äfven Hottonia palustris. Sm. Af blommornas hastiga affallande. Nammnet *vattenblink,* som nästan oftare tillägges den förra, bör efter engelska floran rättast föras till den senare. E. dial. *waterblinks,* Montia fontana, L.

Vatten-fliring el. *vann-fliring,* m. en sjukdom hos fårkreatur, bestående af små vatten blåsor i lefvern. S. Sk.

Vatten-garn, n. bomullsgarn, väft på fabriker. Sm.

Vatten-klovar, m. vattenklöfver: Menyanthes trifoliata. G.

Vatten-mann, m. elfven, ett manligt vattenväsen, äfven kalladt *vatten-elven,* m. def. Sm. (Värend). Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 253.

Vatten-senap, m. Nasturtium. Göteb. Gl. sv. (Bromel) *vattensenap.*

Vatten-svall, s. *svilla.*

Vatten-syra, f. Rumex aquaticus, L. UI (Rosl.). *Tjerp,* Jtl.

Vatten-tistel, m. kärrtistel: Carduus palustris. Åm.

Vatten-tulpan, m. näckros: Nymphaea alba. G. Jfr *nekk-blomm.*

Vatten-vagn el. *vätten-åke,* m. en omkring 5 1/2 alns lång stång med en trissa (af 10 tums tvärmått) i änden samt en krok på midten, hvarpå man hänger en bytta m. m. att sålunda föras. Ög.

Vatt-hink, s. *vind-bytta.*

Vatt-hvärv, n. så mycket vatten, som bäres upp på en gång ifrån brunn, källare, sjö, å. Vm. (Norbergs s:n).

Vatt-iller, m. hiller: Mustela putorius. S.Nk.

Vatt-kalv, m. hinnan kring kalfven innan han blifvit framfödd. Sdm.

Vattle, m, vassle. Nk., vg., ög., sm. *Vatel,* m. Kl.; *valle,* m. id. Sk., hl., bl. "Kramma vattlen ur en", klämma och trycka sin motpart mycket hårdt. *Vattle-kramma* el. *vattla-kramma,* v. a. 1 id. "Ja ska vattlakramma dej". Sm., ög. Deraf *valle-gröt,* m. gröt, kokad af söt vassle; *valle-välling,* f. välling, kokad af söt vassle. Sk.; *vattla-smör,* n. smör som kärnas af vassle. Sm.; *väll-vattle,* m. kokad vassle. Ög., sm. Jfr *välla.* [Fsv. *vatli,* m. vassle. VGL.; fd. *vatlæ* (Harpestreng); d. *valle;* n. *vasle, varsle;* ns. *waddik, wattke;* Osnabr. *wakke;* liefl. *waddak.*

Vattna-släukar, m. vattenslukare; moln som drager vatten till sig. G. (F.).

Vattna-tröt, m. vattenbrist för en vattenqvarn. G. Jfr *tryta.*

Vattne el. *vättne,* n. ställe der man vattnar kreatur. Sm., ög., vg., bhl. *Vättne,* n. vattendamm, vattningsställe. "Vi ska svänga öken i vättnet". Hl. (Morup, Slöinge), nk.

Vatt-puss, m. pöl. Sdm. *Vattu-fluss,* m. id. Dl. (Elfd.).

Vatt-ródnad, m. halsbränna. Åland.

Vatt-ski, s. *skida.*

Vattu-band, n. i. q. sand-'äll Dl. (Elfd.).

Vattu-fännä, n. fräken: Equisetum fluviatile. Dl. (Elfd.). Af fn. *fen,* träsk.

Vattu-glunga, f. vattnet blommar: Byssus flos aquæ, L. G. *Stadun,* id. Åm. (enl. Linné).

Vattu-lok, s. *lag* 1. Vattu-mannen, m. def. elfven, vattenelfven. Ett manligt vattenväsen. Sm. (Värend). Hyltén-Cavallius, Värend 1, 252.

Vattu-rot-blomster, n. Ranunculus repens, L. Mp. *Revja-gräs,* n. Hl.

Vattu-sili el. *vattu~silå,* m. ok att bära vattenspannar med. Dl. (Elfd.).

Vattu-trusk, m. tröskverk som drifves med

VATT vatten. Dl. (Elfd.). *Vattu-trusk,* m. Dl.(Våmh.). *Vat-valls,* m. id. Hs. (Arbrå).

Vattu-tåÐå, b. *tåđå.*

Vatt-väpling, m. Menyanthes trifoliata, L. Ul.

Vatt-åma, s. *åma.*

Vattä-sputning, f. uppkräkning af hett, surt vatten; magsyra (pyrosis). Nk.

Vatu-blandå, f. öfvermåttan vattenhaltigt brännvin, mjölk m. m. Fl. (Nl.). *Vatt-blānd,* n. id. Fl. (Nerpes i Öb.).

Vatu-böLen, adj. vattenaktig, vattendränkt. Åm. *Vatu-bólin,* id. Fl. (Öb.).

Vatu-gyltå el. *vatå-gyltå* (uttal, *vatu-djyltå, vatådjyltå*), f. snigel. Fl. (Öb.).

Vatu-pótt, s. *putt*

Vatu-stadin, a. *stad* 2, under *standa.*

Vatå-skjöl (uttal, *vatå-stjöl*), n. vattenbryn. Fl. (Öb.). *Vatten-skórpa,* f. id. Bl., g.

Vöttu-bryn, n. vattenbryn. Vb.

Vöttu-drag, n. vattendrag. Vb.

Vöttu-geru, adj. som vill hafva mycket vatten; törstig. Vb.

Vöttu-grann, adj. som ej dricker hvad vatten som helst bjudes; om hästar och andra kreatur. Vb.

Vöttu-kall, m. i q. *kvarn-kall.* Vb.

Vöttu-kar, n. vattenkärl. Vb.

Vöttu-käll, f. vattenkälla, brunn. Vb.

Vöttu-skop, f. vattenskopa. Vb.

Vöttu-skål, f. vattenskål. Vb.

Vöttu-sätt (ipf. *-ä),* v. a. lägga i vatten. "Vöttusätt fisken", vattenlägga (salt) fisk. Vb. VATTJI, s. *wita* 1.

VAT-ÅRING, s. *år* 1.

VAUEL, s. *vagel*

VAVEL, s. *bränn-vavel,* under *brinna.*

VAVRING, m.? Ett ord af okänd betydelse; förekommer i en vaggvisa från S. Sk. "Vi, viver i vavring, Ja vagger för en kavring; Kan ja inte den kavringen få, Ska ja la denne vaggen stå, I la dä barned skrie". VAVÄL, n. dumt, osammanhängande prat; tokprat, joller. *Vaväl* (ipf. *vavlä),* v. n. sladdra, prata tok, dumheter. Vb. N. *vavla,* tala otydligt. Jfr fe. *væflan,* blaterare.

VE 1, f. sippa: Anemone. *Blå-ve,* f. blåsippa: Anemone hepatica; *gul-ve,* f. gulsippa: Anemone ranunculoides; *hvite-ve (hvede-vaj),* f. hvitsippa: Anemone nemorosa. Sk. Jfr Fries, bot. utfl. 3, 206.

VE 2, præp. vid. Allm. I några munarter *vä.* Fsv. *viþ, viþer;* fn. *viđr;* fe. *viđ.* Jfr moes. ga-viþan, binda.

VE-BEN, s. *wiđ* 2.

VE-BRE-BLAD, s. *väg.*

VE-BRÄNND, adj. (eg. p. p. af sv. *vid-bränna*) 1) vidbränd; om mat; 2) trolofvad. "Nu ä dä ej var (värdt) att frågja ätte de flekka, för ho ä vebrännd". Sm.

VED, s. *wiđ* 2.

VEDDA, s. *vad* 2.

VEDDRIG, adj. småkollrig, vriden. Vl. Jfr *viddras, utillvederlig.*

VEDE,? en rätt som kokas af vassla, sedan man ystat. Ög.

VEDEL (el. *vele*), m. Lathyrus pratensis, L. Mp. (enl. Linné). Troligen olika uttal af *vial.*

VEDER-SYNT,, adj;, försynt, blygsam, förlägen. Sm. *Ve-synt,* id. Ög. (Ydre). Jfr fsv. *vidher-syn,* f. vördnad. Cod. A. 27, f. 17: "swa som nokor nær thik stodhe thæn thik bordhe hafwa storan ræddogha ok widhersyn fore". Sv. Järt. post. f. 23 v.

VEDIG, s. *vidig.*

VEDJA 1, v. a. 1 med en skarp järnklafve (*skinnär-vedjä,* f.) skafva färskinn vid deras beredning i hemmet. Sdm.

VEDJA 2, v. n. 1 hafva en slängande, slingrande rörelse under gåendet. "Vedja på tången", säges spefullt om högfärdiga personers slängande gång. Sdm. Troligen samma ord som vedja 1. Jfr moes. *viþon,* röra hit och dit, skaka.

VE(D)KASTA-PREST, s. *wiđ* 2.

VE(D)-KÓMMEN, adj. förlägen, blottställd. Sk., hl., bl., sm. *Ve-kömmän* (el. *vä-kómmän),* adj. 1) besvärad af någon olägenhet, uppkommen af obestämd orsak; 2) något berusad. Vb. D. d. *vedkommen;* fn. *vidkominn* (Hald.) Ve-kómmenhed, f. förlägenhet, besvärlighet. Bl. VED-KUBB, *-raga, -rugga,* s. *wiđ* 2.

VEEN, s. *vajen.*

VEFT, n. kort stund, ögonblick. "Dä ä gjordt på ett veft". *Veftande,* n. id. Sm. Jfr *vift.*

VEG, *vega-leus, vegel-huad,* s. *väga.*

VEGG s. *vägg* 1.

VE-HÄNDIG, adj. vidhängsen, efterhängsen. *Ve-hängsen,* adj., id. Sk., vg.

VEIDA, v. a. 1 lägga hinder för. "De veida me". Vg. Fsv. *veþa, vedha, veda, veijda,* v. a. a) jaga. HL. S.S. 1, 267; 2,61. Didr. af B. 96: 21. Ivan, 2114. S. F. S. 5, 74; b) söka att bemägtiga sig. S. S. 2, 61;fn. *veiđa,* jaga; n. *veide, veia;* fe. *væđan;* lapp. *veidet:* lit. *vyti* (præs. *weju*), id.

WEIĐ-UPPIN, s. *vid.*

VEIG, *veug,* s. *wiđ* 2.

VEIPA el. *veip* (ipf. o. sup. *veipä),* v. a. svepa, hölja, ombinda, inveckla. Vb. *Veep,* Vb.; *vepa* el. *väpa,* id. "Vepa foret åt kreatura". "Vepa óm", svepa om. "Ho vepar mä munnen", hon slänger sig i sitt tal. Sm. *Veppa* el. *vippa,* svepa, svepa in, om. "Vippe in ihop. Vippa ett torklä om hoed". Sk. *Vippa in, ihop,* id. Bl. *Veppa,* v. a. sammanbinda, hopvrida (lin o. d.) Vg. Moes. *bi-vaibjan,* v. a. omgifva, omveckla; skot. *to wap,* id. Noker-väipå, s. *nokur.*

Veipa el. *väipa,* f. segel. Nb., vb. Fn. *veipa,* f. tunnt och groft väft tyg (Haldors.). Jfr *vepa,* f. som troligen är samma ord.

Vepa, f. 1) tunnt sängtäcke af gröfre ull eller nöthår; yllelakan eller filt att lägga öfver sänghalmen. Vb., hs., gstr., sdm., ög., vg., fl. (Ingo). *Vepå,* f. Fl. (Åland); *veipå,* f. id. Fl. (GK., NK., P.); deraf *kalk-hårs-vepa,* f. Sdm. 2) ylletäcke, vanligen mångfärgadt och förfärdigadt af olika brokiga yllelappar. Begagnas att i släden vid kyrkresor m. m. bredas öfver fötterna såsom en fotsack. Dl. (Leksand). Jfr fin. *waippa,* sängtäcke ; fn. *veipa,* f. ett slags klädningsstycke.

Vippare, m. lös afsliten tråd i en väf, som svepes om bommen. Sk. (Ox.).

Vippla, v. a. 1 svepa, veckla in, om. Bl. *Veppla,* id. "Veppla in". Sm.

Vippå, f. innersta kärnan af ett nystan. S. G. Jfr *nyple.*

đ VEI

VEIV, *vaiv,* el. *vev,* m. trävred för en dörr. Vg. (Marks h.) Jfr fn. *veifa,* v. a. svänga, hastigt röra.

VEIV, f. 1) vef. *Hveiv,* f., id. Vb. *Vaiv,* m. id.; deraf *vaivlä,* v. n. o. a. a) vefva (med vef); b) svänga omkring, svepa om. G. 2) brådskande göromål, stök. "Kómma midt i veiva", komma midt i värsta stöket, i värsta villervallan. Vb. *Veiva,* f, vefva, stund. "I samma veivan". Jtl. "Vä gästbåde näst grannom slogs siara, å i den veiva vahdt'n kar ihälslögjä», vid bröllopet hos grannen slogos åskådarene och derunder blef en karl ihjelslagen. Fl. (Öb.).

VEJLA, s. *väla* 2.

VEJSAMT, adj. n. undersamt. G.

VEKA, *vekare, vekare-pil, veke, vekel,* s. *vika* 1.

VE-KASTA-PRAJST, s. *ve(d)-kasta-prest,* under *wiđ* 2.

VEKA-LÖS, *vekk, vekka, vekker, vekklare, vekla,* s. *vika* 1.

VEKKA, s. *vittja.*

VEKKE-FORNING, f. (kreaturs) utfodring med vicker. S. Sk. Fht. *wicca;* nht. *wicke;* lit. *wikke;* lt. *vicia;* gr. *βιχίον.*

VEKK-SJÖ, s. *vika* 2.

VE-KÓMMEN, *ve-kómmenhed,* s. *ve(d)-kómmen.*

VEKSEL, m. 1) handel, byteshandel; 2) *göra veksel* el. *veksla, av-veksla,* v. a. 1 säges då en eller flera bjelkar afskäras och en tvärbjelke in fälles för att sammahålla honom och gifva styrka. "Vi få göra veksel" (eller "veksla å") på tre bjelkar, der spisskórstenen ska gå ópp". Hl. Fn. *vixl,* n. korssnitt, den punkt der två linier skära hvarandra. Veksla el. *vessla,* v. a. 1 köpa, handla, byta, t. ex. oxar, hästar. Sm. (Vestbo).

Vekslader, *av-vekslad,* p. p. som är "vekslad". "Två bjelkar ä vekslade". Hl. Fn.*vixladr,* adj. lagd öfver kors. VELA 1, v. a. 1 stryka, smeka, såsom vesslor tros göra med kreaturen. Sm. *Vala mä nåen,* smeka någon. Vg. (Vadsbo).

VELA 2, s. *hvela,* sid. 271 a.

VELAMS-EOT, *Velands-rot,* s. *rot.*

VELDA, s. *wila.*

VELE 1, m. knöl i handen (genom arbete). Sm. Jfr *vevla.*

VELE 2, s. *vedel.*

VELEN, *veler, veli, velighed, velka, velkning, velna, velnas, velne, velner,* s. *wila.*

VELIG el. *velier,* adj. halfgalen, mindre vetande. Bhl.,vg. *Veling,* m.pjåk. Bhl.,hl. Jfr *hvela.*

VELING, s. *stam.*

VELLA DÖ! "Ja vella dö"! ja bevars; en lindrig svordom. Sammalunda: *pina de, håla de, bettra de, ettra de, beska tre, kuttra de, vella skinn, bettra skinn, beska skinn, vella vars* m. fl. Vg. (Skarab.). Anm. *Pina-de* = pina-död (vår Herras pina och död) ; *håla* de, hårda död; *beska tre,* bittra träd (vår Herras bittra träd el. kors).

VELÄN, s. *välände* 1.

VEMM, adj. rask, qvick i rörelse. Sm.

VEMMENHÖG, namn på en socken och ett härad i Skåne. Fsv. *Væmundahögher, Vemunde-høygs herret.* Dipl. Suec. IV, 31.

VENA 1, f. orrhöna. órr-vena,f.id. Nb.(Kal.). *Vän* (def. *-on),*), id. Fl. (Öb.).

VENA 2, f. långt, smalt gräs; hven. Hl. *Vener,* f. pl. några ensamt här och der stående grässtrån. Kl.

VENA 3, v. n. 1 gråta; eg. om små barn. Hl. (Himble, Viske h.), sm. Fsv. *vena sik,* gråta, skrika; fn. *veina;* d. d. *vene, væne;* fht. *veinón;* ns. *wênen, wînen;* nht. *weinen*; höll. *weenen*:

e. *whine;* e. dial. *weyn* (Holloway, 186); moes. *qvainon,* id. S. *kvinka.* Vinka, v. n. 1 gnälla, gråta. Ul. VENA 4, s. *vån.*

VENAS, v. d. 1 retas, förargas med små barn. Kl. Jfr *vena* 3.

VENDEL-BLOMMOR, *vendel-rot,* s. *Velams-rot.*

VENER, s. *vena* 2.

VENING, m. Eriophorum vaginatum. Arrhenius, handb. i sv. jordbr. 3,259. Jfr *vena* 2.

VEN-KÅL, s. *verna.*

VENNGARN, gårdnamn i S:t Olofs socken vid Sigtuna. Fsv. *Vinagarn* (Dipl. Suec. IV 437 583 af år 1335, 1337). Jfr *Vinköl.*

VENNIKA, s. *vännika.*

VENSTER-KÅPA, *venster-pjåka, venster-styvt,* s. *vinster.*

VEPA, *veppa, veppla, vepå,* s. *veipa*.

VEPPA, *vippe,* s. *vipp.*

VERA 1, f. sippa: Anemone. Sveal. *Blå-vera* (pl.-*veror*), f. blåsippa: Anemone hepatica. Sm. (enl. Linné). *Blå-virra,* f. id. Ö. Bl. Jfr *ves* 2. Gl. sv. (Frank.) *vedraros.* Jfr Fries, bot. utfl. 3, 206. Blå-viring, m. blåsippa: Anemone hepatica. Sm.

Hvit-viring, m. hvitsippa: Anemone nemorosa. *Hvit-verv,* f. Sm. *Hvit-virra, hvit-vira,* f., id. Bl. Sid. 272 skrifves ordet *hvit-hverv,* med tanke på fn. *hverfa,* f. svängning, rundning. På Gotl. kallas blomman *fagningä-bloma* deraf att örten står i blomma vid *fagningä-täid,* d. ä. tiden då ängarne skola *fagäs,* rensas från fjorårets vissnade gräs. VERA 2, v. n. 1 gå hit och dit. Vg.

VERA SEJ, s. *vidras.*

VER-BAL,, s. *väder.*

VER-BATTIGT, adv. svårt, illa. Kl. Jfr nht. *wider,* emot.

VERGÅ (ipf.-*gikk*), v. a. vidgå, erkänna, låta förstå. Ög. Fsv. *vidherga, viþerganga, vidherganga, viþer ganga.* L. L. S. S. 1,229. S. F. S. 7, 307. Cod. A. 29, f. 168; fn. *viđrga;* fd. *wedergaa,* id. (Mlb., Bib. ov.)

VERHET, f. krämpa. "Dä har kòmmet en verhet på mej". Ög. (Skärg., enl. Ihre, DL.)

VERJA, s. *virja.*

VERJALD, s. *vara* 1.

VERK, *verke,* s. *virka.*

VER-KÄNNA, v. a. 2 ej känna, "tykänna". Sm.

VER**L** el. *värl,* s. *vär.*

VERNA, f. brömskula på. boskap, hvari larven af Tabamis bovinus ligger. Dls., vg., nk., sk., g. *Värna,* Kl.; *varä,* Åm,; *valä.* Mp. ; *varna,* Vg. (Marks h.); *vina,* id. Vg. (Vadsbo h), öfverallt f. N. *vere,* m. *væra, vårå, vuru,* f. brömslarv; hål på huden efter sådana larver ; d. d. (Moth) *værne, væne;* fht. *werna* el. *wern,* f. varix in bove (Graff, 1, 1045); mht. *werne,* f.; ns. *ween* (B. W. B. 5, 226); bay. *wern;* schwab, *werre;* fe. *venn,* f. *verruca,* struma; e. *wen,* svulst; holl.

VER

weer, n. id.; cy. *gweryn,* m. mask i ryggen på hornboskap. Verke-hål, n. hål efter en sådan larv. Sk. (Ing.) *Ven-hål,* n. id. Vg. (Skarab., kring Falköping). N. *værehol.* VERNE 1, m. snarsticken och argsinnt menniska. "Han ä en räkti verne". S. Sk. (Ox. Skytts h.).

VERNE 2, s. *vara* 1.

VERPIL, s. *värpa.*

VERRET, s. *hvirred,* sid. 271.

VERSET, adj. n. obeständigt, ombytligt. "Herset å verset". Ög.

VERSICULARIUS, m. skolyngling, som begynner psalmerna i kyrkan. Vg., kl. Under medeltiden kallades de ynglingar, som biträdde vid kyrksången, *chorales* eller *versicularii.*

VERT, *verta-brö(d),* s. *vört.*

VERV el. *verver,* adj. 1) rask, driftig i sina värf. Ög.,nk., sm., kl.; 2) snabb att springa; om hästar; 3) rask att äta; om kreatur. Sm., hl.

VERV, *hvit-verv,* s. *vera* 1.

VERVEL, s. *varvel.*

VERÄTTA, f. redigt sinne, full sans. "Dä dröjde bradiga stunna inna han kòm te verätta". Nk.

VES 1, adj. svag. Ordet förekommer veterligen blott i uttrycket: "ikke vara ves", icke vara svag, d. ä. vara stark, manhaftig. Vg. (Kåkinds h.). Måhända samma ord som *vesen;* s. *vesa* 2.

VES 2, f. sippa. I sammansättningarne: a) *blå-ves,* f. blåsippa: Anemone hepatica; b) *hvit-ves,* f. hvitsippa: A. nemorosa, L. Vl. (enl. Linné). *Hvite-vis,* f. Bhl. (Oroust); *hvit-verv,* f. Sm. D. d. *blåvis,* Anemone hepatica (enl. Hornemann) Jfr *vera, visil.*

VES 3, s. *vesa* 1.

VESA 1, f. dy, gyttja. Bl., kl. *Vójsa,* f. id. Bl. *Veis* el. *ves,* f. seg, gyttja eller dy på botten af ett träsk. Vb.,nb. (Ö. Kal.). *Vaiså,* f. gyttja. G. Fn. *veisa,* f. sumpigt ställe, pöl ; nfris. *wäse* (Outz. 385); ns. *wees,* id. (B. W. B. 5,229); holl. *waase,* gyttja; frans, *vase,* id.; skr. *vis,* f. gyttja, träsk; *vesja,* m. vatten. Vesan, f. def. namn på ett stort träsk i vestra Blekinge (Listers h.). N. *Veisan,* f. def. namn på en insjö på Lister. Fritzner, s. 735.

Ves-bete, n. dyig botten i en sjö, der ål fångas. Bl.

Ves-lun(d), m. en samling af växande sjögräs, såsom arter af Potamogeton o. d. Vb.

Ves-ål, m. ål tagen på *ves-bete.* Bl.

Väs-lera, f. blöt lera. Ul. Jfr Ihre, gl. 2, 1072. VESA 2, v. n. 1 1) tveka, vara oviss. Bl. *Vesa ve,* v. n. draga i betänkande, vara ängslig, orolig, rädas. *Vesa se,* id. Sk. (Ox., Frosta, N. Åsbo). *Vesas ve,* v. d., id. Sk., hl.; 2) gifva sig i brist af krafter, icke uthärda med något arbete. Sm. Deraf vesen, adj. (eg. p. p.) 1) vek. Hs. (Db.); 2) svag. "En vesen okse", som ej duger draga af svaghet eller ovilja. Sm. Jfr *ves* 1.

VESE, m. mindre knippe ; hopvriden knut. Sdm.

VESEN 1, adj. litet däfven. "Veset hö". Ög. (Ydre). Jfr fe. *væs,* fuktighet.

VESEN 2, s. *vesa* 2, *vissen* 1.

VESIGER, adj. finvuxen, späd; om gräs. Vg.

VESKA 1, f. viska. Deraf *kål-veska,* f. 1) egentl, om kål, som icke knutit sig; 2) litet kålhufvud; skämtsamt. Vg. (Skarab.).

VESKA 2, v. a. 1 vidga ut (t. ex. strumpor efter tvättningen). Dls.

VESKLIGR, s. *wita* 1.

VESLA, f. flitig arbetare. Bl. Jfr *visla.*

VESLE-BLÅST, s. *visla.*

VE8LIG, s. *wisäll.*

VE-SYNT, s. *veđer-synt.*

VES-ÅL, s. *vesa* 1.

VET 1, s. *våt.*

VET 2, s. *wita* 1.

VETA, v. a. bevisa. I talesättet: "veta sin heder". Vg. Fsv. *veta (veita, væitta, weeta, wæta),* v. a. a) göra, gifva, tillfoga. GL. "Veita manni sar". VGL. ÖGL. S. F. S. 6, 189: "then hedher weter man enom herra, som man weter hans budzkap". S. Marg. sid. 134,136; deraf *hadhveta, varþveta;* b) förläna, gifva (jord) till förläning. VGL.; c) uppfylla, medgifva (en bön). S.S. 1, 140. S. F. S. 6, 348. Cod. A. 27, f. 270 v. Cod. A. 29, f. 11. Didr. af B. 217: 3; d) iakttaga, söka. Didr. af B. 319: 15; fh. *veita.* Jfr *vita* 2.

VETE, s. *sol-vete.*

VETR, adv. tvärtom, tillbaka, tvärtemot. Vg.

VETT, *vettare, vetta te, vette, vettra utåt, vetvilling, vittare,* s. *wita* 1.

VETTA, *vettane, vettans, vettes,* s. *vätta.*

VETTE, *vette-ljus, vetter,* s. *vätter.*

VEV 1, s. *veiv.*

VEV 2, s. *hvide-vev,* sid. 272.

VEVEL, s. *hvita-vevel,* sid. 272.

VI 1, n. heligt ställe, helgedom. Detta urgamla ord förekommer i många svenska ortnamn, såsom *Frö-vi* (fsv. *Frö-vi), Göte-vi* (fsv. *Götævi), Helge-vi, Hell-vi, Heme-vi, Lokkne-vi, Medevi* (fsv. *Mydvi*), *Norra Vi, Södra Vi, Närda-vi* (fsv. *Nærdavi*, troligen ursprungligen *Njardarvi,* Njords helgedom. Dipl. Suec. IV, 173), *Odens-vi, Sköfde* (fsv. *Sköþve, Sködve), Skede-vi, Vestra Sked-vi,* (fsv. *Skiæþvi), Sved-vi, Thors-vi* (fsv. *þors-vi), Ulle-vi* (fsv. *Ullavi, Ullævi), Vi-by, Vi-näs, Vis-landa, Vis-by* (fsv. *Vis-by), Vis-torp, Vä* m. fl. Fsv. *vi,* n. pl. heligt ställe. GL.; fn. *vé,* n. a) hem; b) heligt ställe, der offring eger rum, offerställe ; (deraf fsv., fn. *vigja,* v. a. inviga; fe. *vigjan,* id.); fd. *vi,* helgedom (jfr P. G. Thorsen, de danske runemindesmærker 1, 45); deraf flera danska ortnamn, t. ex. *Vi-bæk, Vi-lund, Vi* (socken), *Vis* härad (i Slesvik), *Viborg, Viby, Vium,* (egentl, dat. pl.), *Odense,* fordom *Odensve* el. *Odensvi;* fe. *vîh (vîg),* m. helgedom; fht. *wih,* helig; fsax. *wîh,* m. tempel; moes. *veihs,* helig, *veihan,* viga; nht. *weih* (i sammans, t. ex. *weihrauch*); skr. *vi,* m. & f. himmel; *vihâra,* m. helgedom, tempel; *vig,* att afsöndra. I Norige förekomma ortnamnen *Ve, Veey, Vehus, Vestein, Vistad,* m. fl. Prest-vigd, s. *prest.*

Viga ner, v. a. 2 till förgängelse inviga (ett lik), jordfästa. Fl. (Ingo).

Vigas vid kyrkan, insättas i kyrkoherdeembetet. Ög.

Virak, m. 1) (såsom i riksspr.) ett slags gummiharts, som utflyter ifrån barken af ostindiska växten *Boswellia serrata* och användes till rökelse. (Nht. *weihrauch;* ns. *wirik,* id.); 2) kåda ifrån myrstackar. Vb.

VI

VI 2, n. flock, fiskstim, stort antal foglar m. m. Fl. (Ingo). Monne beslägtadt med moes. *ga-vi-þan,* förena; fe. *veđan,* id.?

VIA I, v. a. nåda, nita, kröka (spetsen af en spik, sedan han blifvit inslagen). "Via spiken". Fl. (Nl.). *Väiä* (ipf. *väidä,* p. p. *väien*), id. G. Jfr *vika* 1. Via 2, f. en sådan krökning på en spik. Fl. (Nl.). VIA**L**, m. Lathyrus pratensis. Sveal. Jfr *vedel, vial.*

VI-AND, f. srjertand: Anas acuta, L. Sk.

VIANE, *vianne, via vännder,* s. *vid.*

VIAR, m. 1) kråkört: Vicia Cracca, L. Sm., ul. *Vijär* (def. *-n),* m. id. Vm. (Fellingsbro). *Viare,* m. *viars-gräs,* n. Vicia cracca, L. och villosa, Roth. Nk. I andra munarter *fu(g)la-vikker,* Sk.; *tran-ärter,* f. pl. Vg. 2) kovall: Melampyrum pratense. Dl. (Lima, enl. Kröningsvärd). Samma ord som *via**l**,* m. Lathyrus pratensis, och troligen beslägtadt med *vija,* f.

VIBER, f. pl. skråck, vidskepelse. Hl. (Vallda). *Vibe**l**,* id. "Gammal vibe**l**". Bhl. (Oroust, Tjörn). N. *vipre,* f. påhitt, besynnerligt bruk; om plägseder, som grunda sig på gammal öfvertro; fn. *vipr,* f. lek, bagatell.

VID, adj. (såsom i riksspr.) amplus. *Väidar* (f. *väid,* n. *vitt* el. *väit*), G.; *waid,* id. Dl. (Mora). Fn. *víđr;* fht. *wît;* fe. *vid;* ns. *wied;* nht. *weit;* e. *wide.* WaiÐ-uppin, *weiđ-uppin,* adj. vidöppen. Dl. (Elfd.). Viane, n. vidd, utrymme. Vl. (Jösse h.).

Via vännder, adj. med vidsträckta förrättningar och angelägenheter. Ög.

Vidande el. *vianne,* adj. vidöppen; i sammans, "på vidande (el. viane) gavel"; om en dörr. "Han slo ópp dörren på vidande gavel". Götal. Vidden (def. *vidda),* f. vidd. Vg. (Kåkinds h.). Fn. *vidd,* f.

Vi(d)-faren, adj. 1) vida berest; 2) namnkunnig. Sm.; 3) vidlyftig i sitt tal eller sina tankar. Vg. (enl. Hof, 314). Fsv. *vidhfarul (wüdhfarul),* adj. vidt berest. Cod. Bildst., s. 367; fn. *viđförull,* som reser vidt omkring; n. *vidfaren;* fe. *vidfarende,* vagabundus.

Vid-flängd el. *vi-flängder,* adj. 1) som är vida berest eller reser mycket. Sm.; 2) vidlyftig, vidsträckt "Vidflängda egor". Sm., nk.; 3) som har vidlyftiga planer för sig, vidlyftig hushållning, mycket att sköta. Sm., ög.

Vi(d)-flängd, f. vidlyftig mark eller skog. Ög.

Vi(d)-fä**L**ing, m. som färdas eller stryker vidt omkring; landstrykare; säges föraktligt om den, som ofta byter om hemvist eller tjenst. Vb., hl.

Vi(d)-fä**L**ugr, adj. ostyrig, bråksam. Vm.

Vi(d)-lyfti(g), adj. med stor rörelse, vidsträckta företag. Ög.

Vi(d)-gäten, s. *gäta* 3.

Vi(d)-lyftin, adj. besynnerlig. "Hä va nu vilyftit", det var märkvärdigt. Fl. (Nl.).

Vi(d)-låten el. *vi-löten,* adj. 1) egentl, vidlottad, en som har vida lotter; 2) vidlyftig, som sträcker sig vida, går vida omkring; om folk och fä. Vg. (Skarab.).

Vi(d)-läta, f. vidlyftighet, vidt sig utsträckande mark, fält. Vg.

Vi(d)-räkal, *vi(d)-räkst,* s. *räkå.*

Vid-slodig, adj. ostadig, flygtig. Hl. (Slättåkra). Jfr *slöjen.*

Vidt-slöjen, s. *slöjen.*

Vi(d)-struken, adj. som stryker vidt omkring, vidt kringvandrande; om menniskor och djur. Ög. S. *strioka.*

Vi(d)-vräken, adj. som irrar vidt omkring; om kreatur. Hs. (Db.). *Vi(d)-faren,* adj., id. Hs. (Jerfsö). Jfr *räkå.*

Vi(d)-vå**L**i, adj. kringsväfvande. Ög.

Vi(d)-vå**L**ing, m. kringsväfvande person. Ög.

Vi(d)-åsen, adj. vidlyftig, ostadig; yr. Vl., dls., vg.

Vi(d)-öppen, adj. raklång. Sm.

Väid-angesst, m. vidd (å mark och egor). N. G. *Väid-angårr,* m. id. S. G.

Väid-flakä, m. vidt, stort, flackt fält, G. WIÐ 1, pron. pers. vi (två eller flera). Dl. (Våmhus, Elfd.). *Vir,* vi; *wóss,* oss, Dl. (Mora); *vör,* vi. G.; *vä,* id. Vb. Fsv. *vit (uit),* dualis, vi båda. VGL. I. I. B. 2: 1: "*binþum* (eller *biuþum) uit".* UL. Ä. B. 11: 2: "at wit baþir afflum ok baþir giömum"; *vèr,* vi, pluralis, vi; fn. *viđ* eller *vit,* dualis, vi båda; plur. *vèr,* vi. Anm. *viđ* eller *vit* är troligen af *vi,* förkortadt af *vér,* vi, och *tveir,* två. Moes. *vit,* dualis, vi båda; fslav. *vje,* vi båda. Af ofvanstående synes att den gamla dualis *wiđ,* Dl. (Våmh., Elfd.) brukas både för dualis och pluralis. En märklig förkortning märkes i Dl. (Östnors by i Mora s:n), der man säger: *i skum,* i st. f. *vir skum,* vi skola; *i ståndum,* i st. f. *vir ståndum,* vi stå.

WIÐ 2, m. 1) egentl, skog; träd; 2) ved. Ö. Dl. *Ved,* m. 1) egentl, skog. I denna betydelse lefver ordet qvar i namnen *Finnveden, Göteved, Holaved* (fsv. *Holaviþer*), *Kinneved, Tiveden* (fsv. *Tiviþer*), m. fl.; 2) växande träd i skog. Vb.; deraf a) *ben-ved,* m. α) Cornus sanguinea. Sveal.; β) (såsom i riksspr.) Evonymus europæus. b) *ve-ben,* f. murgröna: Hedera Helix. Vg. D. *vedbende*; fn. *vidvindill;* nht. *baumvinde.* Jfr *rind, trä-vevla;* 3) trä, trävirke; deraf *hjul-ved, kar-ved.* Sm.; 4) (såsom i riksspr.) af trä hugget bränsle. Uttalas vanligen *ve,* stundom *vö;* deraf *kol-vö, tórr-vö*. Sdm. Fsv. *viþer, viþur,* m. a) skog. VGL. II. GB. 12. ÖGL. R.12: pr.; b) träd; c) ved; fn. *vidr;* fht. *witu,* n. trä, ved; nht. (dial.) *wit, wid,* m. ved; fe. *vudu,* m. skog; träd, trä; e. *wood,* ved; d. *ved,* id. An-ved, *an-veug,* q, v.

Böke-ved, m. bokved. Sm.

Embets-ved, q. v.

Fait-ved, s.*fejta.*

Faru-ve(d), b. *fara.*

Fälle-ve(d), s. *falla.*

Haga-vi(d), s. *hag.*

Julved, m. den torra ved, som inbäres i stugan och begagnas under julen. Götal.

Kar-ved, m. uppskrädt virke till laggkärl. *Lagg-ved,* Sm.; *lågg-wid,* Dl.

Läp-log-wiÐ, s. *laup.*

Mil-ved, s. sid. 439.

Mot-veug, s. *mot* 1.

Ring-ved, *ring-vedi(g),* s. *ringa* 1.

Sol-ved, s. *sol.*

Sprak-ved, m. Rhamnus frangula. Vl. Jfr *tröske.*

Stikke-ved, s. *stinga.*

Sörna-ved. s. *sör* 1.

đ VIÐ Tyr-viÐ, s. *tyre* 2.

Uggle-ved, s. *ugla.*

Vea um, v. a. 1 förse ett gammalt hjul med nya ekrar. Nk.

Vea-brik, f. vedstapel. Vg. (Elfsb.). Jfr *brike* 1.

Vea-hus, n. vedhus. Vb.

Vea-kjörka el. *ve-kjörka,* f. en vedtrafve eller stapel af stående ved, liknande en fordom bruklig rund kyrka eller en sockertopp. Vg.

Vea-klo el. *ve-klo,* f. vedkast. Vg. *Vedflo,* Ög.; *vea-flo,* f. Sm.

Vea-la(d), n. uppstapplad, ordnad vedhög. Vg. (Vadsbo). *Vea-lada* el. *ve-lada,* f. Vg. (Mark). S. *lada.*

Vea-ro, s. *ro* 3.

Vea-tórg, n. vedbacke, huggställe. Vg.

Ve-bann, n. öfversta stocken på en sädeshässja. Vb.

Veda 1, v. n. 1 skaffa ved, samla, köra hem eller hugga ved. *Vea,* id. Hs., hj., sm. Fn. *vida;* fe. *vudan.*

Veda 2 (ipf. o. sup. *veda*), v. n. hopga från träd till träd (såsom t. ex. ekorrar, lekattor). Vb.

Veda-bröt, m. en hop af sammankastad ved. Vb. S. *briota.*

Veda-knarr, m. hackspett. *Hakk-spjutt,* m. id. Sm. (Värend).

Veda-peno el. *väda-pino,* f. vedtrafve. Fl. (Öb.). Fin. *peno.*

Ved-kast, m. vedbacke eller det ställe på gården, der ved upplägges eller hugges; vedtrafve. Sk. (Göinge), bl., sm., kl. Fsv. *viþa-kaster, viþ-kaster;* fn. *viđar-köstr* el. *viđköstr;* fd. (Er. SiælL L.) *withækast;* d. d. *vedkast.*

Ve(d)-kasta-prest, m. den person, som håller tal för liket eller läser böner deröfver, innan det föres till kyrkogården. Benämningen deraf, att vanligen omedelbart utanför dörren befinner sig vedkasten, på hvilken begrafningsgästerne stå vid talets afhörande. Sk. (Ö. Göinge). *Ve-kasta-prajst.* Bl. (Bräkne, Medelstads h.).

Ved-kubb (pl. *-ar),* m. trädklump, som begagnas vid vedhuggning. Bl.

Ved-målar, s. *måle* 3, sid. 454,

raga, f. ett litet kullhugget träd. Bl.

Ve(d)-resa, f. stående vedstapel. Vg.

Ve(d)-rugga, s. *rugge.*

Ved-sköve, s. *sköve.*

Ve-stabbe, s. *stabbe.*

Ved-åko, f. arbetssläde. Vb.

Veig (*veug* el. *vejug*), adj. träaktig. Hs. (Db.).

Vidt,? vestra horizonten. Kl.

ViĐå-buĐ (pl. *-är),* m. vedbod. Dl. Fn. *viđarbuđ.*

WiĐå-stakk (pl. *-är),* m. vedtrafve. Dl.

Vid-yks, f. vedyxa att hugga träd med. N. G. *Wiđå-öks,* f. Dl. (Mora). Fn. *viđar-öx.* VIDE, m. (såsom i rikisspr.) Salix. *Waiđe,* m. Dl.; *väidi,* m. G.; *vie,* n. Ög., vg., sm., bl., sk.; *vi(d),* n. Vb. Fsv. *viþir,* m.? VGL. I. J. B. 20; "taka wiþi quist"; fn. *viđir,* m.; gl. sv. (Frank., Bromel) *vide, vidieträ;* n. *vie,* f. *vi(d)er,* m.; fht. *wîda,* m. wîdahi, n. (Graff 1, 766, 773); mht. *wide;* nht. *weide;* fe. *vidig,* f. i e. dial. *withy;* pol. *wita;* It. *vetrix;* gr. ιτεα (egentl. *Fιτεα).* Jfr moes. *ga-viþan,* v. a. binda. Grå-vide, m. Salix cinerea & aurita. Sm. *Grå-vie,* m. Salix aurita. Sk.

Grön-vide, m. Salix nigricans. Sm.

Jord-vide, m. Salix repens, Sm. *Jor-vie.* Sk. Gl. sv. (Till.) *jordvijde.*

Nakka-vedja, s. *nakke.*

Rö-vie, s. *raud.*

Vedje-åla, s. *åla, wiđå.*

Veja, v. a. 1 göra vidjor. Kl.

Vide-gräs, n. videört: Lysimachia vulgaris, L. Gl. sv. (Frank., Till., Bromel) *vijde-gräs.* Bromel anför äfven namnen *fråsört, fred-lösa,* af hvilka det senare troligen är en öfversättning af det förra och härledes sannolikt af moes. *frius,* köld. Ordet fredlösa har förmodligen ursprungligen hetat *fri-lösa,* och då man ej förstått betydelsen af första stafvelaen, har man sedermera kallat örten *fred-lösa.*

ViĐi-båsk, m. vidjebuske. Ö. Dl. *Vidi-bosk,* m. Vb. Vidi-tjur, a. *tjur* 1.

ViĐå, f. vidja. Dl. (Våmh.). *Veja,* f. Hs. (Db.). N. vidja, f. vidja; fn. *vidja,* f. band.

Vi-vang, f. dvergbjörk: Betula nana. Nk. (Kihls s:n). vl. (enl. Linné). Af *vi*, vidja, *vang* = fsv. *vander,* m. spö; fn. *vöndr,* m. qvist, spö. Jfr *vann* 2, under *vinda.* VI(D}-FAREN, *-flängd, -fäling, -fälugr, -lyfti, -lyftin, -låtin, -läta,* s, *vid.*

VIDIGER el. *vidig,* adj. 1) lätt, beqväm att handtera eller röra. "Vidig sten"; 2) ledig, rask, vig, smärt, lättrustad. "Vidig pojk". Ög., nk., sm., kl. *Vedig,* adj. id. *Vedigt,* adv. vigt, lätt Vg. Deraf a) *le vidig,* adj. rörlig i lederna. Vg., sm. (Kinnev.); b) *o-vidig,* adj. 1) tung, tjock; äfven om hafvande qvinnor; 2) ovig, tungt.på-klädd; 3) oformlig, obeqväm, otjenlig. Ög., sm., kl. Jfr moes. *viþon,* röra af och an.

VIDRAS el. *viddras* (ipf. *viddredes,* sup. *vidreds*), v. d. qvickna vid; om en som afsvimmat, men börjar åter komma sig. *Vedras,* id. *Vera sej,* v. r. 1 qvickna vid, blifva bättre till helsan. "Han vera sej mot kvällen". Sk. (Ox.). Härledningen oviss. Jfr d. d. *vidder* eller *vedder,* adj rask, verksam, klok.

VI(D)-RÄKAL, *-räkst, -vid-slodig, vi(d)-vräken, -våli, -våling, -åsen, -öppen,* s. *vid.*

VIFF, adj. qvick, snabb. Sm., bl. Frans, *vif,* liflig.

VIFFEL-VAFFLA-TYG, n. tyg.eller klädnad af blossande och skinande färger. Ög. (Ydre).

VIFT el. *veft,* m. en vifta af fjädrar eller träspjelar (att vifta på elden). Bl. *Vöft, vaift,* m. G. Fsv. *vepta,* v. a. vifta. Birg. Upp. 3,137; d. *vifte,* id.

VIFTEN, *på viften,* adv. "Vara på vitten", vara utstyrd, grannt klädd. Sk. (Frosta h.).

VIGAS NER, *vigas vid kyrkan,* s. *vi* 1.

VIGEL-TORN, s. *väre-torn.*

VIGER, *vigra* el. *vira* (pl. *vigrer, virer),* f. vidja (af pil), hvarmed halmen bindes fast på taket. Sk. *Vigra,* f. *vigring,* r. id. Hl, *Virj,* f. vidja, vriden björktelning eller qvist. Vb. Deraf *vigra-kór,* m. vidje-korg. Sk. (Rönnebergs, N. Åsbo). *Vira-kórr,* m. id. Sk. (Ox.). Gl. d. *vegre,* vidja (Moth); d. d. væger, Salix arenaria & fragilis. Troligen en utvidgad ooh förstärkt form af sv. *vidja.*

VIGG, f. dykand: Anas fuligula. Vb. *Viddo,* f. id. Fl. (Nl.) Isl. *vigg* el. *vigga,* f. id. (Hald.)

VIG

VIGLA, f. en bundt obrutet lin, så stor att han jemt kan hållas under armen för att läggas i den s. k. *bråken.* Sk. (Ing.).

VIG-MUNN, s. *väga.*

VIG-NIAURE, m. testikel. G. Jfr fn. *vigr,* f. spjut; i så fall vore *vig-niaure,* njurspjut; fn. *nýrna sverđ,* eg. njur-svärd, ɔ : membrum virile. Sæm. Edda, ed. Rask, s. 223, not 2.

VIGÅ-LÖS, s. *väga.*

VI-GÄTEN, s. *gäta* 3.

VIINDT, s. *winda.*

VIJA, f. i sammans, *kase-vija,* f. Glyceria aquatica. Vg., sm. Jfr moes. *vinja,* f. foder, bete: *νομή;* fht. *winne,* pastum; *winit,* depascit. E. Fries, bot. utfl. 3,223. Jfr *Vinköl.*

VIKA 1 (ipf. *vek,* sup. *viki*), v. a. böja, vika. Allm. *Viga (veg, vigi),* Sk.; *vik (vek, vekä),* Vb.; *waika* (pr. *waik,* pl. *waikum,* ipf. *wek,* pl. *wikum,* sup. *wikjid*), Dl; *väika* (pr. *väikur,* pl. *väike,* ipf. *vaik,* pl. *viku,* sup. *viki*), id. G. Fsv. *vika?* (ipf. *vek.* Legend, s. 498: sup. *vikit* Alex. 1996); fn. *vikja* (ipf. *v?ik*); n. *vikja;* fe. *vican* (ipf. *vâc*) ; nht. *veichen,* id.; gr. *εἴκ-ειν* (i st. f. *Fεικ-ειν*), vika, draga sig tillbaka; skr. *vik',* skilja, söndra, aflägsna. Munns-vik, s. *munn.*

Sol vek, s. *sol.*

Vaik, adj. vek, böjlig. Vb. Fsv. *veker,* vek. Alex. 4282 ; fn. *veikr* el. *veykr,* svag, böjlig; n. *veik.* Jfr *våker.*

Veka 1, v. a. 1 böja, beveka, öfvertala. Sm. Fsv. *vekia,* göra vek, mjuk. Cod. Bur. s. 72; isl. *veikja,* försvaga; d. *vege,* göra vek, mjuk.

Veka 2, v. n. 1 vara ostadig, obestämd; undandraga sig. Ög.

Veka-lös, adj. bristfällig. Kl. Jfr *vekk.*

Vekare, m. honträdet af jolster: Salix pentandra. Sm. *Vekker*, m. Vg. (Vartofta h.); i andra Vestgöta munarter (enligt uppgift) *vikker,* m. *Vekare-pil,* f. id. Sk. Detta är den enda växt med sjelfständigt namn för olika könen; eljest skiljes hanplantan blott med tillägget *gall* eller *gåll,* t. ex. *gall-humle, gåll-hamp.* Anledningen till benämningen *vekare* är att fröfjunet fordom användes till lampvekar, hvilka hanståndet naturligtvis ej lemnar.

Veke, m. 1) sidländ äng vid en bäck eller å. *Å-veke, bäkka-veke.* Sm.; 2) land-tunga, udde. Nk. (Kihls s:n).

Vekk, ?. fel, skuld. "Han fikk inte vekk mä honom." Hs. Isl. *veiki,* f. svaghet, sjuklighet.

Vekka, v. n. 1 1) svigta, vika på sned, vicka, guppa. Vg. *Vitta,* Dl.; 2) springa vaggande som ett barn. Sm. *Vikka,* v. n. 1 färdas af och till. "Han vikkar å far". Sdm.

Vekker el. *vikker,* m. 1) litet barn, som vaggande springer omkring; 2) flygtig, opålitlig menniska. Sm.

Vekklare, m. rullare: Phalæna Tortrix. Götal.

Vekla, v. n. 1 tveka; pruta. *Vekel,* n. obeslutsamhet. Sk. (Bjäre h.).

Vika sej, v. r. 1 gå till sängs. Vg., bhl.

Vikare, m. en art mindre sjel (Phoca variegata) som uppehåller sig i vikarne. Vb., fi. (Ingo). Fin. *wikari.*

Vike 1, m. liten vik, strandbugt. *Väik,* f. stor hafsvik (såsom t. ex. Kappelshamn eller Bursviken). N. G. *Waik,* f. vik. Dl. (Mora). Fsv. *vik,* f; fn. *vík,* f.; fe. *vîc,* m.; d. *vig;* ns. *wik, wike;* e. *wick.*

Vike 2, f. ? vikande, eftergift. Ordet brukas i det folkartade uttrycket: "ge vike", gifva vika.

Vikel-modug, adj. vankelmodig. G.

Wiken, v. n. 1 böja sig. Ö. Dl. Fn. *vikna.*

Vikke-vire, *lille-vikke-viring,* s. *vär.*

Vikklig, adj. ostadig, icke fast, rankig. Bl. Fn. *hvikull,* ostadig, flygtig; fe. *vicol*

Vikk-stjert, m. ostadig menniska. Sdm.

Vikkug, adj. vickande, rankig. Sdm. *Vittug,* id. "Stolen ä vittug". Hs. VIKA 2, f. vecka. Sm., hl. *Vikä,* G.; *viku* el. *veku,* Vb.; *viku,* Ö. Dl., fi. (Nl.); *vikku,* V, Dl. (Malung); *vikå,* Fl. (GK., NK, K., P.); *vik* (def. *-on),* Fl. (Nerpes i Öb.); *uka, uga, veka, vega* Hl.: *veka,* Vg., sm.; *uga, uge, ue,* Sk.; *uga,* id. Bl. Öfverallt f. "I uen inge va", i förra veckan. S. Sk. "I veka-inneva", id. A. "När va dä?" B. "I veka innevar". Vg. (Vadsbo). "I uen inkómmer", i nästa vecka. S. Sk. "I veka-ingår", id. A. "När kómmer han"? B. "I veka-ingår". Vg. (Vadsbo). "Hin ugan", förra veckan. Bl. Fsv. *vika,* VGL. ÖGL. UL. SML.; *uka,* VGL. vecka; fn. *vika;* d. d. *uke;* d. *uge;* n. *uka;* fht. *wecha;* fsax. *wica;* ffris. *wike;* fe. *wicu, (vuce, vecca, uce, ucu);* nfris. *wijkke;* ns. *weke;* nht. *woche;* e. *week;* skot. *owk.* Alla f. Roten är måhända *vika* 1. Knórre-vekka, f. Om någon viges strax utlyst blifvit, tros densamma blifva barnlagd; man bör derföre vänta minst en vecka, som kallas *knórre-vekka.* S. Sk.

Lort-vekka, f. åttonde veckan efter den s. k. "vekkoräkningen" eller veckan före den, uti hvilken Carolina-dagen infaller. I denna veckan bör icke sås, emedan det som då sås anses blifva fullt med ogräs. Sm.

Pingis-ue, f. pingstvecka. S. Sk.

Minske veka, s. sid. 439.

Påsk-ue, f. påskvecka. S. Sk.

Slunt-vekka, s. *slinta.*

Vekke-praken, f. veckopredikan. S. Sk.

Vekko-dag, m. den dag då "vekkoräkningen" börjas. Sm.

Vekko-räkning, f. eller *vekko-tal,* n. en räkning af veckorna från den 25 mars gamla stilen, då man börjar att räkna 13:de veckan och sedan baklänges ända till första veckan, som infaller vid gamla midsommar. Efter denna veckoräkning bestämmer allmogen såningstiden om våren. Sm. *Uge-räkning,* f. id. "Dä ä bäst att så havre i sjette å korn i femte ugan". Hl. Jfr Allvins beskrifn. öfver Mo, Norra och S. Vedbo, s. 54.

Vekk-sjö, f. sjömil, mil till sjös. Vg. (enl. Hof). *Mila sjö,* f. Vg. (Kållands h.). Fsv. *vika,* f. sjömil. ÖGL. Dr. B. II pr. "fran ui-ku at uatne." HL. þg. B. 15: XV "wiknæ laugum". Cod. A. 49, f. 207 v.: (han) "tok piltin gladlika til sik ok förde wæl trætighi uika sioos til eth hws"; fn. *vika,* f. *vika sjávar* (el. *sjóvar*), id. Hos Lind upptages *vecku sjö.* VIKK, s. *vittja.*

VIKON, n. åkerbär : Rubus arcticus. *Villkon* n. id. Fl. (Öb.). *Jungfru-bär,* n. Hs.; *jord-hallon,* n. Fl. (Ingo); *ikórn-bär,* n , id. Dl. (Elfd,). *Villkon* är troligen en utvidgad form af *vikon.*

VIL

Måhända att ordet härledes af *vi,* n. heligt ställe, en förmodan, som finner något stöd deraf att *helgæbær* hos Harpestreng utmärker Rubus arcticus eller kanske Rubus Chamæmorus. Om än den gamle danske författaren med sin Maurella menat Rubus Chæmæmorus, så förändrar det ej dess vigt.*Maurella* härledes nämnligen af *Morus* (hvaraf Chamæ-morus), mullbär. Ett vikon och ett mullbär äro så lika, att de knappt af en örtkännare kunna åtskiljas.

WILA el. *wili* (pr. *will,* pl. *wilum,* ipf. *wildä,* pl. *wildum,* sup. *wilađ* el. *wili*), v. anom. vilja. Dl. *Vila* (pr. *vill,* pl. *vilu* ipf. *viddi* el. *villi,* pl. *viddu* el. *villu,* sup. *vilt*), G.; *vili* (ipf. *villd* el. *villt,* sup. *vela),* Vb.; *vela* el. *vella* (ipf. *velle,* sup. *velat, villat, veljat, vult*), Sm.; *vill* (pr. *vill,* ipf. *vila,* sup. vi'la), id. Fl. (Nerpes). Fsv. *vilia;* fn. *vilja;* fht. *wellan;* nht. *wollen;* fsax. *willian, wellean;* fe. *villan, villnian;* ffris. *willa, wella;* ns., holl. *willen;* d. *ville;* e. *will;* moes. *viljan;* lt. *velle;* slav. *voliti;* gr. *βουλομαι.* Me(d)-villig, s. sid. 435 b.

Vil, n. bemödande att förskaffa sig något. *Bröd-vil, fisk-vil, peng-vil. Vila till,* v. n. ifrigt eller med allvar bemöda sig att förvärfva sig något, vara ifrig för vinnande af ett bestämdt ändamål. Jfr fn. *vil,* n. lust, behag.

Vel el. *veler,* adj. välvillig. Kl.

Velda, v. a. 1 vedergälla, visa erkänsla för. "óm ni vill velda mej för vagnen ni fikk låna, ska ja ej räkna så noga". Kl. *Vajlda,* v. a. muta, besticka. Vg. (Elfsb.). Jfr fsv. *vild,* f. a) vilje,

tycke. Alex. 639; b) veld, partiskhet; fn. *vild,* f. vilja; välvilja, gunst.

Velen el. *velig,* adj. villig, benägen, tjenstfärdig, arbetsam, flitig. Sk., sm. "Velit barn har brö i mong". Ordspr. Sk. *Välig,* id. Kl. Motsatsen är *av-velen,* adj. motvillig, ohjelpsam. Sm. Fsv. *vilin,* adj. (eg. p.p.) partisk. ÖGL.

Velighet el. *villighet,* f. gåfva för en gjord tjenst; mutor. "Kommissarien tar gerna velighet å stämmer dej inte.". Hl., sk. Fsv. *vildir* el. *villir,* f. pl. vängåfva. SML.

Velka, f. *velkning,* f. obehörig gåfva till en embetsmän; bestickning, mutor. Sm.

Velna, f. håg, vilja. "Lägga velna ve", bemöda sig. Vg. (Vadsbo). *Velne,* m. ifver, flit, omtanke. S. Nk.

Velnas, v. d. 1 1) ställa sig in hos någon; visa vänskap, kärlek. Sm., vg. *Välnas,* id. "Han välnades mä góssen"; 2) vara kåt och gerna söka karlar; om flickor. "Ho velnas"; deraf *velsk* el. *velsker,* adj. kåt. Sm.; 3) hoppas, förvänta. "Dä ä bäst att velnas dä bästa. Ja velnas dä bästa". Vg., g., sk., kl., bl. *Välnas,* id. Vb., dl., ög., öl. "Dä välnes ja välle". *Vällnas,* id. G. (F.). *Velnas te,* id. "Ja velnas te vi få go äring". Hl. Fsv. *velnas,* åstunda, önska sig. S. F. S. 1, 3 h.; fn. *vilnast*, hoppas, vänta; fe. *vilnian.*

Velner, m. förhoppning. "Der ä ingen velner óm hans livsberjning». Hl. *Villning,* f. Sk. (Frosta); *vajln,* f. Sm. (Vestbo). Fn. *vilnan,* f.

Vili, m. vilje. Dl. m. fl. *Veli,* Kl.; *vilä,* G. Fsv., fn. *vili;* fe. *ville;* nht. *wille.*

Villa vid någon, v. n. tycka om någon; endast om älskog. Hs. (Db.). Jfr fn. *vilna einum i,* visa någon en gunst.

Viller (komp. *villare,* sup. *villast),* adj. god, ypperlig. Mycket allmänt ord. *Villdär,* kompar. (*villdäst,* superl.). Dl.; *viller,* kompar. Gstr., vb.; *vilare, vilkare* el. *velkare,* bättre, *vilast,* bäst. Fl. (Ingo); *villst,* bäst. Gstr. Fn. *vilđr;* d. d. *vild* el. *vill,* god, ypperlig; n. *vildre* el. *villere,* bättre.

Vill-fari, adj. benägen. Sm.

Vill-go (ipf. *-godd,* sup.*-godt),* v. a. göra en så godt igen, vedergälla. Deraf *vill-go(d)-ning,* f. 1) återtjenst, vedergällning, betalning; 2) höflighet, liten gåfva, undfägnad, i synnerhet för att göra någon sig bevågen, muta någon. Vb. Jfr fn. *vild,* f. viya, välvilja; gunst.

Villig, adj. arbetsför, försigkommen. Sk. (N. Åsbo).

WiliaĐn, adj. villig. Dl. Fsv. *viljaþer.* SML.

Vilka, v. a. 1 uppmuntra, göra någon villig, benägen, glad. "Vilka glötten". Hl., sm., bl. *Vilkning,* f. uppmuntran. Bl.

Vilkor, n. 1) (såsom i riksspr.) conditio; 2) *på vilkor,* adv. omöjligen, på intet sätt. "Han kunde få en tår vatten på vilkor". Vg.

Vilkóra, v. a. o. n. 1 1) försäkra, lofva. Vg., sk.; 2) slå vad. Vg.; 3) betinga sig andra vilkor, förmoner. Sm., ög. N. *vilkora,* försäkra, lofva; mht. *ville küren,* besluta (Ben. 1, 829); fsv. *vilkor,* n. a) valfrihet, förmåga att välja. Spec. Virg. s. 256; b) vilkor. L. c. s. 311; *vilkora,* v. n. träffa aftal, föreskrifva vilkor. S. F. S. 5. 42.

Viluger, adj. villig. G- *O-veljugr,* adj. ovillig, som ogerna gör något. Nk. Fsv. *viliogher,* villig. S. S. 1, 184, Sv. Pr. L. LIX, s. 194. Sv. Pr. L. XX, s. 296; fn. *viljugr;* n. *viljug.* VILL (ipf. o. sup. *-ä),* v. a. afdraga skinnet af djur utan att upprista eller skada detsamma. Sålunda behandlas t. ex. har-, ekorr-, mård-, räf-, varg-skinn. Vb. Jfr lt. *pellis,* f. hud, skinn.

VILL el. *viller,* adj. 1) eg. vild, ursinnig, förbittrad. "Viller å galen. Ja va just bra vill på'n för han inte gjole sóm ja sa'n"; 2) vilse, som går vilse; förvillad. Allm. Fsv. *vilder, viller,* vild; vilsefarande. L. L.; fn. *villr,* vill, villse; fht. *wildi,* vild; mht., ffris., fe. *vild;* nht., ns., holl., d., e. *wild;* moes. *vilþeis,* id. Ettmüller uppställer såsom rot ett förloradt starkt fornengelskt verb *vilþan (vealđ, vulđon, volden),* vigere. Dag-viller, adj. som tager fel om dag. Vg. Fn. *dagvillr.*

För-villa, v. a 1 1) (såsom i riksspr.) föra vilse, i villfarelse; 2) *förvilla fólk,* genom trolldom åstadkomma att menniskor blifva "ifrån sig", fåniga, fjantiga, oförmögna att se och urskilja. Götal. Fsv. *villa,* v. a. förvilla, föra vill. UL. Gl. ordspr.

Orne-vill, s. *orne.*

Rånnta-vill s. *rånnte.*

Vild-smakka, f. vildt sto. Sk. (Göinge), g. D. d. *vild-smakke.*

Vild-spik, m. dårrepe: Lolium temulentum. Vg. (Falköping). 1 andra munarter *vild-pese,* Vg.; *lossme* el. *låsme,* m. Åm.; *skädd,* f. G.; *swimbel*, m. Dl.

Villa bórt sej, v. r. 1 komma villse, på. "villstråk", Fl. (Nl.). *Vill bórt sä,* förvilla sig, gå miste. Vb.

Villanne-skog, m. vild skog. "I villanne skogen", midt i tjocka skogen. Ul.VILL Villarpa-skót, b. *Lapp* 2. I Sm. (Värend) säges *Villappa-skótt* el. *Villapa-skótt.* I ortens domböcker vid början af 1600-talet nyttjas orden *Lappare. Lapperska* såsom en lättare beteckning för trollkarl, trollkona.

Vill-bär, n. bär af besksötan: Solanum Dulcamara, L. Ul. *Orm-bär,* Ög.; *håll-bär,* Sm.; *trull-bär,* n. id. Sdm., vm. Växten kallas *kves-ved,* m. Ul.; *matleds-kvistar,* m. pl. Vg.

Villbatting (pl. *-ar),* m. 1) vildbasare, yr pojke. Allm.; 2) invånare i Villands härad af Skåne; vanlig skämtsam benämning i kringliggande härad.

Vill-damm, m. uppbygdt utfall för frivatten, öfverloppsvatten. Sdm.

Villdrugårr, adj. ostadig, rasig, flygtig. G. (F.).

Villfara-högen, m. def. namn på en gammal ättekulle mellan Vallby och Vranarps egor i Järestads h. af Skåne. Namnet deraf att i denna hög bodde troll, som gjorde att då någon nattetid kom att färdas der förbi, så for han vill och måste hela natten färdas omkring kullen. Derifrån är den märkeliga *Villfara-stenen,* som afbildas och beskrifves i Nilssons, Sk. Nordens Ur-invånare. Andra uppl. Bronsåld, s. 130.

Vill-fari, adj. som farit vilse afvägen. Sm.

Vill-frammed, adj. fullkomligt främmande. S. Sk.

Vill-fång n. oregerlig, ostyrig menniska. Ög.

Vill-fänge, n. vindfälle. Fl. (Nl.).

Vill-färling, m. oregerlig menniska, ostadig sälle, slagskämpe; en som aldrig gör annat än går i gårdarne och super. Kl.

Vill-för-syn, f. trolldom, taskspeleri. Vb., hs. (Db.). Af *villa* (förvilla) något *för synen.*

Vill-geting, m. bålgeting. Hs.

Vill-gräs, n. Platanthera. Sdm.

Vill-humle, m. Trifolium agrarium. Ög.

Villi-lapp, m. ostadig karl. Sk.

Villing, m. byting, pojkbyting. Fl. (Nl.).

Vill-krasse, m. Capsella bursa pastoris. Sm. (Femsjö).

Vill-möling, s. *myla.*

Vill-pese, s. *pes.*

Villsa bórt, v. a. 1 bortblanda. Fl. (Åland).

Villse, adv. 1) (såsom i riksspr.) på orätt väg; 2) orätt, oriktigt. "Dä va ej så vilse att göra dä". Kl.

Villsen, adj. 1) (såsom i riksspr.) på villo kommen, vilsefarande; 2) svagsinnt, fånig. Nk.,g.; 3) som fallit på vilsefarande tankar i religionen. *Villse,* id. Sm.

Villsig, adj. på villo kommen, bedragen. "Deri ä du villsig. Han ä alldeles villsig i den saken". Kl.

Villsk, adj. vild, galen, yr. Sm.

Vill-skifting, m. vildbasare, ostyrig menniska. Vb., hs., mp. *Vill-skefting,* m. id. Jtl.

Villsot, adj. n. orätt. Fl. (Nl.).

Vill-strupe, s. *strupe.*

Villting, m. vild, ostyrig, yr menniska. Kl.

Villå, f. ett ogräs i lin: Alyssum sativum. G. VILLE-VÄDER, n. frihet, sjelfsvåld. G.

VILLKON, s. *vikon.*

VILL-KRASSE, *-möling, -pese, villsa bórt, villse,, villsen, villsesam, villsig, villsk, vill-skifting, villsot, vill-strupe, villting, villå,* s. *vill.*

VILLSTAD, sockennamn i Småland. Fsv. *Vi. vilstad.* Dipl, Suec. IV, 533, 685 af år 1336 och 1339.

VI-MJÖLKE, f. Epilobium angustifolium. Troligen endast ett olika uttal af *imjölke.* Kallas äfven *i-mjôlkes-stólkar,* m. pl. Nk.; *krópp,* m. Sk.; *iller-mjölk,* f. Hs.; *get-stabb,* m. Vg.; *kalv-rumpa,* f. Ul.; *ållon-märke,* n. Sm.; *himmelgräs* n. Dl.; *räv-rómpa,* f. Sk.; *rå-mjölks-gräs,* n. Ög.

WIMP, adj. obetänksam. Dl. (Mora).

VIMPA 2, f. tåg- eller trädgunga. G.

VIMPIL, s. *värpil.*

VIMA, v. n. 1 vimla, gå omkring. G. N, *vima,* tumla, löpa blindt åstad. Vimmla, v. n. 1 yra. Åm. *Vimblä,* id. G. Nht. *wimmeln.*

Vimmra, v. n. 1 1) vimla. "Dä vimmrar för ögonen". Vg., sm., åm.; 2) göra något utan eftertanke. Vg. N. *vimra;* fht. *wîmjan;* nht. *wimmern;* e. *whimper,*

Vimmrig, adj. 1) yr; om hästen; 2) yrande; obeslutsam. Vg. (Vättle h).

Vimmse-vammsa, f. oreda, yra, hafs. "Dä kóm ho inte i håj i vimmse-vammsa". Ög.

Vimmsä, v. n. 1 svänga. G. Jfr *hvimsa,* som är beslägtadt. VIN (pl. *vinar),* m. vän. "Mine vinar". G. Fsv. *vin* el. *ven,* m. vän; mäklare. LL.; fn. *vinr* el. *vin;* fht., fsax., fe. *wine;* n. *vin, ven;* d. *ven;* d. d. (Slesvik) *vin,* vän. Detta ord härledes af ett förloradt starkt fornnordiskt verb *vina (van, vánum, vunit),* älska, glädjas vid, finna behag i, tycke för, ega. Jfr. Grimm, gr. 2,55. Kok 1,416. Oväns-gräs, n. gulmåra: Galium verum. Ög., sm.

Vinslas, v. d. 1 visa sig vänlig och smekande mot någon, t. ex. ett barn, en hund; ställa sig in. Sm. *Vänslas, venslas.* Sm., hl., ög., vg., hs.

Vänskap, m. 1) såsom i riksspr.; 2) trolofning. "Ingå vänskap". Kl. Fsv. *vinskaper,* m. vänskap. S. S. 1,126. S. Bern. f. 24. MELL. Kg. St. II, 8; *vænskaper.* Horol. f. 180 v.; fn. *vinskapr;* fd. (Harpestr.) *vinskap;* d. *venskab;* n., d. d. *vinskap.*

Vänskapas, v. d. 1 1) smekas. Sk. (Lugg.); 2) bete sig lättfärdigt. Sm. VINA 1, f. kind, käft, ansigte; föraktligt. "Ja dro'en på vinan". Sk., hl., bl. *Vejna,* f. id. Bl. Jfr fe. *venge, vange,* n. kind. Fåra-viner, f. pl. fläckta och stekta lamhufvud. Sk. (Lugg.)

Vinkerna, f. pl. def, käftarna. Sk. (Vemm.).

VINA 2, v. n. 1 1) stirra med uppspärrade ögon och gapande mun, titta sig omkring utan orsak och af dumhet; 2) bära sig slyn- eller slyngelaktigt åt. Sk., hl. Vina 3, f. slyna. Sk,, hl., bl. *Tösa-vina,* f. Sk.

Vined, adj. 1) slynig, slyngelaktig. Sk. *Vinig.* Bl.; 2) halffånig. Sk. VINA 4, v. n. 1 vissna. Ul. Jfr lt. *v⁄ie-tus* p. p. vissnad, af *viere,* att vissna.

VINA 5, s. *verna.*

VIND, m. (såsom i riksspr.} vind (ventus). Uttalas vanligen *vinn.* "I vinn å vär", osammanhängande. "Han prata i vinn å vär". Vb. Fsv. *vinder;* fn. *vindr;* fht. *wint;* fsax., ffris., fe. nht.; holl., d. d. *wind;* moes, *winds;* cy. *gwynt;* bret. *gwént;* lt. *ventus,* id. Alla m.

VIND Hórv-vind. m. *hórv-vinda,* f. väderhvirfvel. Sm. *Hurrels-vind,* Sk.; *hurre-vind,* Bl.; *hurren-vind,* id. Hl.

Vind-auge, n. fönster. G. *Vindue, vinneve, vingu,* Sk.; *vinnye,* Bl.; *vinnöje,* id. N. Bhl. *Vindua,* takfönster. Hl.; *vindue,* id. Öl. *Wind-öga,* glugg på fähus och stall, hvarigenom spillning utkastas. Hs. *Vinn-äuge,* id. Jtl. *Vind-óg,* en liten glugg på logen. Dl. (Mora); 2) glugg på en torkstuga. Dl. (Malung). Öfverallt n. Fsv. *vindögha,* n. fönster; d. *vindue;* e. *window,* id.; fn. *vindauga,* draghål, fönster; e. dial (Craven 2,261) *winder;* d. d. *vinder, vindver, vinner;* skot. *winnock, windock;* gael. *uinneag, vinneig* (Macleod and Devar, diet.) I skr. heter fönster *vâtâjanam,* egentligen : vindgång.

Vind-grö, n. rodnad, som under kall väderlek lägger sig på kornax. Vb. (Underåker). *Vinn-rö,* n ? id. Jtl.

Vind-hål, n. draghål i en kakelugn eller vid sidan af en ugnsdörr. Sm.

Vind-kula, f. häftig väderil, väderhvirfvel. Vg.

Vind-kåre, s. *kåra* 3.

Vind-rota, f. östra horisonten. "Så länge dä ej mörknar i vindrota, ä inte farligt". Kl. (Kustlandet).

Vind-skeplighet, f. ett slags trolldom, som ursprungligen synes hafva inneburit konsten att "göra vind", att skipa vinden, leda, styra och befalla öfver vinden, men nyttjas senare i en allmän betydelse att "bruka vindakepelighet på någon". Gammalt småländskt ord, som omnämnes från början af 1600-talet. Hyltén-Cavallius, Värend I, sid. 112.

Vinna, v. a. 1 vädra, låta torka i vädret. Deraf *vinnad,* p. p. 1) torkad i solen. "Vinnad fisk, gädda". Sk.; 2) solbränd; säges när ansigtshuden af den skarpa vinden fjellas af. *Vingad,* id. Sk. (N. Åsbo, Lugg.). D. d. (Bornholm) *vindes,* torkas (i vinden).

Vinn-fälla, f. vindfälle. Vg.

Vind-leka (el. *vinnleka,*) f. skramlande väderflöjel; ett litet för vinden lätt rörligt redskap uppsatt på tak för att utvisa vindens förändringar. Vg., dls. *Väder-spervel,* m. id. Vg. Jfr *vädur-leka.*

Vind-ske-dókka, *vind-skid, vind-skiva,* s. *skida,*

Å-lands-vind, m. vind som blåser ifrån landet utåt sjön. Vl. WINDA 1 (ipf. *windäd,* sup. windað), v. a. kasta. Dl. (Elfd., Våmh.). *Viindt* (ipf. *vandt,* sup. *våndti, våndtä* el. *vöntä),* v. n. falla hastigt och lätt, utan buller. "Ji råhdt armäst vä'n, sä vandt'n", jag rörde knappast vid honom, så föll han. "Ji nössä bara ti'n, sä vandt'n sóm'n dunsäkk. Han vandt ópp nea". Vb.

Winda 1 är måhända samma ord som vinda 2. I fornengelskan har det starka verbet *vindan (vand, vundon, vunden)* följande betydelse: a) gyrante cursu ferri, circumagi; b) revolvi; c) projici, prosilire; d) plectere, torquere; c) vereri, timere, loco cedere. Ut-vindad, adj. slängd, mycket skicklig. Ul. Jfr *utkastad, vurpen.*

Vand, m. mullvad: Talpa europæa. Dl. (Lima). *Vånd,* m. Hs.; *vann, gwann,* m. Vb.; *vanne,* m. Vg. (Kinda, Marks h.); deraf *mullvann,* m. Vb., åm., dl. (Malung); *vang, mullvang,* m. Sm. (Kinnevald), kl. (Stranda); *kvān, jord-kvān,* m. id; Fl. (Ingo). Fe. *vand,* m. a) liten jordhög, uppkastad af mullvad; b) mullvad; n. vånd, m. Lemmus amphibius. På samma sätt härledes fsv. *mold-værpel,* m. mullvad, af fsv., fn. *varpa,* kasta; nht. *maul-wurf,* m. mullvad, af *werfen,* kasta. S. *mull-skute,* under *skjuta.* VINDA 2, (ipf. *vand*, pl. *vundum*, sup. *vundit* e. *undit),* v. a. böja, vrida; vinda (upp, om). Detta starka verb, som finnes i fornnordiska och fornsvenska tungorna, har utan tvifvel varit allmänt brukligt. Fn. *vinda* (ipf. *vatt* [i st, f. *vand],* sup. *vundit* el. *undit),* v. a. vrida, sno, fläta, vinda; svänga ("vinda sverðum", svänga svärden}; sticka något upp (hastigt): "vinda upp ljosi"; kasta; fsv. *vinda* (ipf. *vant,* pl. *vundo,* p. p. *undin),* v. a. vinda, hissa (upp). Alex. 9849. St. Rimkr. 41: 2: »th**e**r ma**n** for**e** hono**m** brona wp want". Flores 1971: "the wundo sæghl ok sighldo swa". Ivan 756 : "op var wndin thæn fælle port"; fht *wintan*; nht., holl. *winden;* fsax. *windan;* fe. *vindan;* ffris. *winda;* d. *vinde;* e. *wind;* moes. *vindan (vand, vundum, vundans),* omveckla, inveckla. Garn-vinda, s. *garn* 1.

Kast-vindå, s. *kast.*

Käll-vind, s. *kala* 1.

Róck-vind, s. *rókk.*

Skogs-vinda s. *skog.*

Vann 1, m. 1) humle- och ärtrefva (som vindar sig omkring stången). *Ärte-vann, humle-vann;* 2) potatis-stjelk. Ul. Jfr *vann* 2, som egentl, är samma ord.

Vann 2, f. stang. Deraf a) *röst-vann,* f. stång hvarmed höjd och bredd till röstet på ett under byggnad varande hus mätes och bestämmes, hvartill tvenne sådana fordras. Vb.; 2) *skak-vann,* s. *skaka. Vanne,* m. stång på släden att binda åt lasset med; härdstång, hvarmed ett lass, t. ex. af sädeskärfvar, halm eller hö tillpackas. Vb. *Lass-me(d),* m. id. Sk. *Vänn* (pl. *-ar),* m. 1) tjockt spö. Sk. (Tygelsjö i Ox.). *Vänna* (pl. *vännor* el. *vänner),*), f. Sk. (Gärds, Ing. h.); 2) täckeraft. Hl. *Vänner,* tant. plur. täckerafter. Vid täckning af ett halmtak, lägges först ett hvarf halm; ofvanpå detta och tvärtöfver läggas smala, räta stänger eller tjocka käppar, hvarvid halmen bindes. Vg. (Elfsb.); deraf *täkke-vänna,* f. tjockt spö, lång käpp, som lägges öfver halmen vid halmtaks uppläggning. Sk. (Ing.). Fsv. vänder, m. spö, staf. SML. VML. S.S. 2, 184, 195. Cod. A. 38, f. 109. Med. Bib. 1, 293, 294, 316, 406; deraf *gul-, hasle-, köre-, ræmna-vander;* m. *vöndr;* fd. *vaand, vondh,* plur. *vændher* (Mlb., Bib. Ov.); e. *wand,* id.; d. d. *vånd* (pl. *vænder* el. *wæner),* tumstjock käpp, som begagnas i klinväggar; *vånd,* qvist, tunn gren. (Mlb., D. L. s, 636. Kok, 1, 420); n. *vånd,* m. spjele; fin. *wanneh,* band å träkärl, ryssjor; moes. *vandus,* m. spö (ursprungligen förmodligen: böjlig gren, qvist).

Vanndla, v. a. 1 vefva, veckla halm och hö tillsamman och gifva boskapen. "Vanndla i hop". Vl., dls., hl. (Frillesås, Värö). *Vånndla,* Vg.: *vinnla,* Nk.; *vingla,* id. Sm. (Vestbo). *Svepa {foder),* id. Sdm. N. *våndla;* fn. *vindla.* Jfr Fritzuer, s. 375; fn. *vöndla,* v. a. veckla. L. e., sid. 766.

Vanndell (pl. *vanndlar*), m. hopvirad halmVINDA eller hötapp, sammanlagd hop, fång halm och hö till boskapen. Dls. *Vannel,* m. Bhl., vg., hl. (Värö); *vonndell, vånndell,* m. Vg.; *vindel, vinnel,* m. Nk.; *svindel* (uttal, *svingel*), m. id. Sk, (Ox.); deraf *kalva-vinnel,* m. så mycket foder som på en gång gifves en kalf. Nora bergsl. Fn. *vöndull,* m. bundt, knippa (af hö: *"vöndull heys");* n. *vandel, våndel;* d. *vindel;* nht. *windel.*

Vinda el. *vinna,* f. nystfot. *Garn-vinda,* f. id. Sm., ög., vl., nk. D. *garn-vinde;* e. dial. *garn-windle.* S. *garn* 1.

Wind-bytta, f. vattenämbare, hvarmed vatten vindas upp ur en brunn. Dl. (Mora). *Ink,* m. Dl. (Elfd.); *vatt-hink,* m. id. Dl. (Ohre).

Vinder el. *vind,* adj. 1) (såsom i rikssp r.) vriden på sned. Uttalas vanligen *vinn* el. *vinner* och i Sk. *ving;* deraf *vind-mynt,* adj. snedmundt. Sm.; *vind-monnt(vingmonnt),* id. Sk. (Ox.); *vinnäs* (ipf. *-ä),* v. d. blifva vind, sned. Vb.; *vingas,* v. d. 1 kröka; slänga sig af plågor. "Vingas sóm en mask". Ög.; 2) vindögd; 3) svår, krånglige, ogin. Sm. "Du ä så vinner i da". Sm,, ög. Fn. *vindr,* vind, skef; d. **vind;** nht dial. (Westerw.) *winsch,* id.; swz. *windsch,* förvänd.

Vindi(g) el. *vinni,* adj. 1) ferm, tjenstfärdig; deraf *lätt-vindi(g),* adj. hjelpsam, tjenstvillig; 2) som är om sig. Sm.; 3) liflig, flygtig, opålitlig, utsväfvande. Sm., ög.

Wind-stop, m. (upprättstående) stolpe till en brunnshink. Dl. (Mora, Elfd., Våmh.).

Wind-stång, f. brunnsstång; stången på en brunnshink, hvarmed vattenspannen vindas upp. Dl. (Ibm.).

Wind-våg, m. tvärstång på en brunnshink. Dl. (Ibm.). Jfr *väga.*

Vindel (uttal, *vingel,*) m. käpp, hvarmed man vrider omkring stenen på en handqvarn. *Kvarn-vingel,* m. Sk. (Lugg.). Jfr *mangel.*

Vingäs, v. d. kröka sig, kasta, vrida sig hit och dit af plågor. S. Nk.

Vinna, v. a. 1 1) bobina (väfgarn). Vg. ; 2) nysta. *Vinja.* Sk.

Vinnsa, v. n. 1 rista hit och dit. *Vingsa,* v. n. runka på hufvudet. Sk. (N. Åsbo). *Vinnsa si, vinngse si,* v. r. 1 vrida och vända sig; äfven jämra sig, draga sig undan för, ej vilja göra. Sk. (Ox.). *Vinnsla sej,* v. r. 1 vrida på axlarne. "Du sitter å vinnslar dej". Bl. (Bräkne h.). Jfr isl. *vingsa,* v. a. svinga, röra med en svingande rörelse.

Vända el. *vänna,* v. a. o. n. 2 1) eg. (såsom i rikss pr.) vända; 2) ombestyra, handla, byta. "Ja har nu inga ting å vänna"; 3) spåra upp. "Vänna fä**l**ena", söka stegen eller spåren efter någon. Kl.; jfr *vränga;* 4) förhålla sig. "Hur sa ja vanna me?" Sm.; 5) talesätt: a) *vänna före,* föregifva, förevänna. Kl.; b) *vänna te,* förvrida, vanställa, nedsmutsa. "Vänna te saka. Kórs hur du vänner te dej i syna! Vänna te klära". "Dä ä illa tevändt för mej", jag är kommen i en skef ställning. Ög., vg.; c) *vänna å,* **α**) vända i pengar, sälja, föryttra. "Ja ska vanna å mia bókka". Sm., vg., ög. *Utvänn* (ipf. *-ä),* id. Vb.; β) försätta, bortslösa. "Han har vändt å mä allt hva han egde", Ög.; d) *vändas i magen,* v. imp. känna äckel, leda. Ul. Fsv. *vænda;* fn, *venda,* vända, vrida; fht, nht., holl. *wenden;* ffris. *wenda;* fe. *vendan;* moes. *vandjan.*

Frå-vändt, adv. afvigt. Kl. (N. Tjust). *Frå-vännset,* adv. id. Sm. (Kronob:s 1.).

Håg-vändning, f. konsten att genom trolldom vända andras håg och sinne, så att der kommer "spjell" (skilsmessa, oenighet) emellan vänner, syskon, trolofvade, äkta makar o. s. v Sm. (Värend).

Mat-vändt, s. sid. 434 b.

Te-vänna, f. pannkaka. Vg. (Elfsb.).

Vänd-fjöl, s. *plog-fjel.*

Vänga 1, v. a. o. n. 2 1) välta omkring (saker) under det man letar efter något. Sk. (Ox.); 2) häfva, lyfta; deraf *vänge,* m. häfstång. Kl.; 3) träda (en åker). Sk. (Ox.); deraf *vänga* 2, f. träda, trädesjord. Sk. (Färs, Ing. h.). Verbet *vänga* är endast ett förändradt uttal af ofvan anförda *vända.*

Vänna, f. 1) hvarf, omgång. Då man kör flera gänger om dagen, t. ex. ved, så kallas hvarje gång en *vänna.* "Ta något i e vänna. Du får köra två vänner. Ja kan inte ta allt trinnet i e vänna". Götal., stundom i Sveal. (t. ex. Ul.,sdm., nk.); 2) fig. stuss. "Vara vid i vännan". Sm. "Vir i vänna". Vg. Fsv. *vænda,* f. förevändning. Med. Bib. 1, 313; fe. *vend,* n. gång (vicis). Boeth. 38, 2.

Vännas, v. d. 2 gå, köra eller färdas till och ifrån. "Ä du ute å vanns i da?" Ög., hl., sk. Jfr fe. *vendan,* a) vända; b) gå, färdas; e. *wend* (ipf. *went,* gick). Samma ord som *vända* här ofvan.

Vänn-banke, m. den främre vridbara banken på en vagn. Ul.

Vänne, n. med spade upptagen, men ännu ej plöjd teg. Vg. (Elfsb.).

Vänne-bänk, s. *forsäte.* sid. 570 b.

Vänn-hake, m. med järnhake försedd stör att vräka sten med. Vg. (Skarab.).

Vänning, f. 1) eg. vändning; 2) ögonblick, kort stund, handvändning. "Han va här en liten vänning". Sm., bl.; 2) repris i musik. Ul.; 4) (med negation) ingenting. "Dä ä ingen vänning mä da'n". Sm. D. d. *vending,* tid, tiderymd; fe. *vendung, vending,* f. vändning, förändring.

Vännsel, f. rörelse, samfärdsel, trafik. Sk. (Frosta h.). VIND-AUGE, *vindua, vindue, vingu, vinneve, vinnye, vinnäuge,* s. *vind.*

VIND-BYTTA, *vinder, vindig, vind-mynt, -stop, -stâng, -vâg, vindel, vinga,* a. *vinda* 2.

VIND-GRÖ, -kål, -kåre, -rota, -skepelighet, -skid, vinn-fälla, s. *vind.*

VINGE, m. (såsom i riksspr.) vinge. *Väng,* V. Dl., g.; *vänge,* Nb. (Kal.), Ö. Dl. (Mora); *vängji,* V. Dl. (Malung) ; *vaingj,* id. Vb. Fsv. *vingi,* Legend, s. 143: *vingæ, vinge,* Gl. Ordspr. 260: fn. *vængr, vengr;* d. *vinge;* n. *veng,* id. Alla m. Gnäll-vinge, s. *gnu.*

Skinn-vingå, s. *skinn* 1.

Vinga-bred el. *ving-bred,* adj. 1) eg. som har breda vingar; 2) fig. som tar eller fördrar stort rum. Bl., ög.; 3) högmodig, dryg. Sveal.

Vinga-kranke, el. arm, axel. "Hugga nåen i vingakranken". Bl., hl. *Ving-krave,* m. hals, halsduk. "Ta'n i vingkraven". Ög.

Vinga-löv, n. fjäril. Bl.

VING Ving-bank,m. köttet och benen på en fogelvinge. Fl. (Nl.) VINGLA 1, v. n. 1 1) (såsom i riksspr.) vackla än hit än dit; 2) vara yr. "Han vinglar i hövo". Fl. (Nl.). "Hä vindlar för honó", han är förbryllad. FI. (GK., K., P.,NK.). *Vingäl* (ipf. *vinglä*), v. n. 1) vara ostadig, ombytlig i handling och tänkesätt; 2) handla bedrägligt, vingla. Vb. Isl. *víngla;* v. a. göra en yr; n. *vingla,* id. Jfr *vångla.* Vingel, n. 1) oreda. G.; 2) vingleri. "Vingel å vångel". Ög. N. *vingl,* n. förvirring, oreda.

Vingel-vatten, n. brännvin. Sdm.

Vingland el. *vingli,* adj. förbryllad. Fl. (GK., K., P., NK.).

Vinglig, adj. flygtig, ostadig. Nk. *Ving-led,* id. Sk. (Vemm.). N. *vinglen.* VINGLA 2, *vingsa,* s. *vinda* 2.

VING-ÅKER, s. *åker.*

VING-SKÖ-BRÄE, s. *skida.*

VINKE-DOSA, f. pendel (i väggur). Kl. (Tjust), sm. (Jönköpings 1.). *Vinkel-dosa, dosa,* f. id. "Dosan sitter på sne". Kl.

VINKEL-HANK, *på vinkelhank,* adv. "Dä går på vinkelhank", det är osäkert. Ul.

VINKEL-VIND-SKED, f. den list som fastspikas på vindskeden för att betäcka det tegel, som ligger intill vindskeden. Sm.

VINKUL-MODUG, adj. vankelmodig. G. (F.).

VINKÖL, m. namn på en socken i Vestergötland, 1 mil från Skara. Ordet *vin* förekommer ofta i norska ortnamn .öfvergår stundom till formerna *-yn, ini, in, en* och utmarker gräsbete, gräsmark samt motsvarar moes. *vinja* (gen. *vinjos),* f. gräsbete, gräsmark. I fht. har man verbet *winjan,* depascere, *winne,* pastum. Ordet *vin* förekommer äfven i svenska ortnamnen *Skodene* (fordom *Skødhini,* enl. P. A. Munchs Beskrivelse over Kongeriget Norge i middelalderen, sid. 201) i Bohuslän, troligen jemväl i *Skölfvene, Kjelvene, Göthene, Tådene, Fridene, Rådene, Hudene* i Vestergötland, samt *Venngarn* (fsv. *Vinagarn*) vid Sigtuna, *Vindberga* (fsv. *Vinsberga*) i Tillinge i Uppland. (Dipl. Suec. IV, 319) Jfr *M. Arnesen,* Etymologisk undersegelse om norske stedsnavne. Fredrikshald 1865, sid. 42—54.

VINN, s. *winna.*

WINNA (pr. *wið,* pl. *winnum,* ipf. *wann,* pl. *wunnum,* sup. *wunnið),* v. a. vinna. Dl. *Vinna* (pr. *vindur,* pl. *vinde,* ipf. *vant,* pl. *vunnu,* sup. *vunni,*) id. G. *Vinna (vann, vunnit),* v. a. kunna, förmå, vara i stånd till, hinna att göra, orka. "Ja vann inte mä arbetet. Mina pengar vinna inte te att lösa't". Hs., sm., sk. (Rönnebergs, Onsjö, Göinge). *Vinna,* v. impers. 1 värka. "Hä vinne ti hännán", det värker i händerna (när man kommer ur stark köld och sätter dem framför elden), Hs. (Db.). Fsv. *vinna* el. *vinda* (ipf. *van,* pl. *vunno,* p. p. *wnnin),* vinna, förmå, gitta, förslå. L. L. Gl. Ordspr, 1035; fn,, n. *vinna,* utföra, verkställa, arbeta, förslå till; fht.,fsax. *winnan,* arbeta &c; fe. *vinnan,* arbeta, vinnlägga sig om; besväras; lida; ffris. *winna;* e. *winn;* d. *vinde,* vinna; ns. *winnen,* lida, känna smärta (B. W. B. 5, 264); moes. *vinnan (vann, vunnum, vunnans),* lida. Anm. Vidkommande ofvananförda *vinna,* v. impers. värka, ha vi sett att fn. *vinna* betyder; arbeta, verkställa; deraf har förmodligen sedan uppkommit bemärkelsen; värka. I riksspråket säges: *febern arbetar, bröstet arbetar.* Af fe. inhemtas att *vinnan* utmärker: afbeta, lida; af ns. *winnen* och moes. *vinnan* finner man att betydelsen är: lida, känna smärta, men ursprungliga bemärkelsen har troligtvis varit: arbeta. Jfr *virka.* Under-vinna, f. mening. Sm. (Vestbo).

Vinn. m. värk, lidande (i handleden). Botas enligt folktron genom att hugga 3 gånger med en yxa i en tröskel, under framsägande af åtskilliga besynnerliga ord. Vb. *Väjnd,* m. Nb. (Ö. Kal.); *knarr,* m. id. Dl., hs., ög. Botas i Dl. (Elfd.) genom att skära med en knif på en träbit eller hugga i tröskeln under framsägande af följande läsning: "Ig skjer (uttal, *stjer*) knarrin Ur liden I wiðen". Moes. *vinna* el. *vinno,* f. lidande; ns. *winn,* smärta. (B. W. B. 5, 264).

Vinn el. *vinne,* m. styrka, kraft. Hs. (Db.), mp.,jtl. Fn. *vinna,* f. arbete, verk; fsv. *vin,* f. omsorg, flit. UL. SML. Allmänt säges *lägga sig vin* (el. *vinn) om, vinnlägga sig.*

Vinnes-lös, adj. förlamad. Hs. (Db.).

Vinn-gräs, n. Linnæi ört: Linnæa borealis. Åm. *Ben-värks-gräs,* n. Fl. (Öb.); *tórr-värks-gräs,* n., *tórr-värks-ört,* f. Ul.; *ro-hólt-gräs,* n. Vb. Anm. sid. 272 kallas örten (enl. Linnes uppgift) *vindgräs.* Jfr *vinn.*

VinnsLa, v. a. 1 vinna. Sk, (Ox.). *Vinnsla se,* v. r. 1 vinna på något, förkofra sig. Sk. (Vemm.).

Vinn-varo. *Pa vinnvaro,* adv. på vinst och förlust. N. G.

Vänne, VINNA, *vinnel, vinnsa, vinnsla sej,* s. *vinda* 2.

VINNAD, *vinn-leka, vinn-rö,* s. *vind.*

VINNERUP, gårdnamn i Fjelie socken af Skåne. Fsv. *Vindathorp* (Dipl. Suec. IV, 521 af år 1336).

VINSLA, s. *vinna.*

VTNSLAS, s. *vin.*

VINSTER 1, adj. o. adv. venster; mot venstra handen, på venstra sidan. Vb., mp., hs. (Db.). vg., hl. (Värö). *Wistär,* adj. venster. Ö. Dl.; *väster,* adj. id. V. Dl. (Malung). Fsv. *vinstri venstri,* adj. venster. Birg. Upp. 1, 157. S. Bern. f. 12 v.: fn, *vinstri;* fht., fsax. *winistar;* mht., nfris., fe., d.d. (Slesvik) *winster;* d. *venster,* id. Man har ställt fht. *winistar* i samband med lt. *sinister* derigenom att *v* och *s* blifvit utbytta. Det ligger nära lill hands att förmoda en frändskap mellan *vinster* 1 och fn. *vindr*, d. *vind,* adj. vind, skef. På liknande sätt härledes *skeva* eller *skjajva,* f. venstra handen (Halland), af fn. *skeifr* el. *skæfr,* skef. I nht. dial. (Westerwald) betyder *winsch,* adj, a) vriden på sned, vind; b)falsk; c) venster. Vinster 2, f. 1) en af tarmarne (fjerde magen) hos nötkreatur. Vb., vg, (Fröjered). *Vänster*, f. Vg. (Vartofta h.); *vänstra,* f. id. Ög.; 2) löpe. G. Fn. *vinstr,* fjerde magen hos idisslande kreatur; n. *vingstr,* id.

Wister-and (def. *-i),* f. venstra handen. Ö, Dl. Jfr *kaja* 1, *lätta.*

Vinster-kast, n. vensterkast, kast med venstra handen. Hl. (Värö),

Vinster-ust, m. sötmjölksost. G.

VINST Wister-'ändt, adj. vensterhänd. Dl. (Elfd., Mora). N. *vingstrehendt.* Jfr *kaj-händ.*

Vänster-kräkklå el. *vänster-kräpplå,* f. vensterhänd menniska; öknamn. Fl. (Öb.). *Vänster-klåpa,* f. *vänster-klåp,* n. Sdm. (Inderö); *vänster-kåpa,* f. Ul., hs. (Db.); *vänstar-pjåka,* f. id. Sdm. (Ornö). Jfr *lätt-kaja.*

Vänster-styvt, ? gårdsmärke, inskuret i venstra örat på kreatur. Öl.

Vänster-vriden, adj. något fjollig. Sdm.

VINTER, m. 1) (såsom i rikssprs.) vinter (hiems). *Witter,* m. id. Dl.; 2) köld, frost. Vg. "Hä är en hund ti vinter i da". Fl. (Ingo). Fsv. *vinter, vitter,* m. vinter. VGL. VML. UL. GL,; fn. *vetr;* n. *vinter, vetter, vetr;* fht., fsax. *wintar;* fe., nht., holl., ffris., e., d. *winter;* moes. *vintrus* (måhända förut *quintrus;*) ir. *geimhra;* gael. *geimhre,* id. Ajnä vitter, m. gumse, en vinter gammal. G.

An-vintring, q. v.

Bar-vinter (el. *bar-venter*), m. vinter utan snö på marken. Götal.

En-vitring, *tvägga-vintring, tre-vintring,* s. *en.*

Grå-vinter, m. vinter med något fuktig väderlek, då träden betäckas med rimfrost, Sveal.

Kråk-vinter, m. oförmodadt snöfall fram på våren. Sm.

Vinter-ball, m. åkerjord, som blifvit om hösten uppkörd, men om våren endast harfvad före såningen. "Så på vinterballen". Sm.

Vinter-bråta, f. def. vintergatan (via lactea). *Vinter-bråte, vinter-bröte,* f. id. Sm. *Vinter-bråka,* f. def. Kl. (Stranda), ög. (Ydre); *vinterbrouk,* Wi.; *witter-gatu,* f. id. Dl. (Mora). Fn. *vetrarbraut;* n. *vetrabraut.* Jfr *briota.*

Vinter-gröna, f, 1) murgröna: Hedera Helix. Hi. Jfr *rinnd, trä-revla;* 2) (i rikssprs.) örtslägtet Pyrola. E. dial. *wintergreen,* Pyrola. W. Turner (names of plants, 1548) har i England först upptagit namnet, lånadt från äldre tyskans *winter-grün,* som förekommer hos Cuba, Ortus Sanitatis, 1486.

Vinter-knek, f. alfogel: Fuligula glacialis. Nb.

Vinter-móssa, f. Lichen centrifugus, L. Sveal.

Vinter-skakkel, s. *skakkel.*

Vinter-snärpa, s. **snärpa.**

Vinter-stabrak, s. *stabrak,* under *standa.*

Vinter-vanka, f. välling, Ög. (Lysings h.). Jfr *vanka,* vankas.

Vinter-knös, m. liten skarp vinter. Sk.

Vinter-vår, f. eftervinter. Nk. (Kihls s:n).

Vinter-våras, *i vinter-våras,* adv. i början af våren. Ög. (Ydre).

Vintra, v. imp. 1 frysa på. Sdm. *Vintra te,* blifva vinter. Bl.; *ventra te,* id. Vg.; *vintras te* el. *åt,* id. Ög. N. *vintrast,* id.; fn. *vetra;* fht. *wintarjan;* nht. *wintern.*

Vintrog, adj. kall. "Hä ä tämliga vintrot i da". "Snön ä vintrog", icke blid. Fl. (Ingo). Fht. *wintarig,* vinterlig (Graff 1, 631).

Vintr-unge, m. årsgammalt föl. Vg., dls., vl. N. *vetrung,* id.; fn. *vetrungr,* m. en vintergaramal (årsgammal) kalf.

VIPA, f. 1) (såsom i rikssprs.) Vanellus cristatus. *Viva* el. *vive,* f. Sk.; 2) slamsigt och oordentligt fruntimmer. Bl. Fsv. *vipa,* f. vipa. Gl. Ordspr. 1071; fn. *vepja;* d. *vibe,* id. Troligen af *vepa* el. *väpa,* v. n. skrika, ropa. Jfr *väpa* el. *vepa.* Nors-vipa, s. *nor* I.

Vipe-gräs, n. fetknopp: Sedum acre. Öl. *Pall-gräs,* n. id. Bhl. (Marstrand, enl. Linné); *hälle-gräs,* n. Sm.; *sten-urt,* f. Sk. Gl. sv. (Frankenius) *feteknopp, skörbjugge-gräs, skosmörja;* (Tillandz) *skosmörjegräs, skörbjuggsört.*

Vip-fett el. *vipe-fett,* n. tätört: Pinguicula vulgaris. Nk. *Vive-fitt,* n. id. Sk. Gl. sv. (Bromel) *vipefett.* Jfr *fetnakke, skyr-gras, sätgräs, tät-gräs.*

Vipig, adj. gapig, lättsinnig i tal. Sdm.—bl.

Vip-ärt, f. Orobus niger. Sveal. *Vipp-ärter,* f. pl. Ul. (enl. Linné).

Vive-fnöse, f, liten vinter sedan viporna anländt (i mars). *Stórke-fnöse,* liten vinter sedan storkarna ankommit. S. Sk.

Vive-fragnar el. *vive-frajnar,* m. pl. fräknar (i ansigtet). Sk. *Frängner,* f. pl. id. Hl. Jfr *fnäkrer.* För att fördrifva dem tager man det första vipägg som påträffas och bestryker dermed ansigtet.

Vive-frajned el. *vi-frajned,* adj. fräknig (som ett vip-ägg). Sk.

Vive-kull, m. 1) vipe-kulle; 2) ett antal af fyra barn af samma föräldrar. Sk. (Ox.). S. *kull* 2.

Viven-stärt, m. 1) (eg. vipstjert). 2) ängkrasse: Cardamine pratensis. Sk. *Bräsmagräs,* n, id. Vg. (af *brassm,* m. braxen); *ma(d)-krasse,* m. id. Sm. VIPEN, adj. 1) vidöppen; obetänksam, påflugen, "Vipen i mun" ; 2) med ansigtet uppvändt i vädret ; baklänges, på rygg. "Kar(l)en ligger vipen i vagnen". Svea-, Götal.

VIPP 1, n. 1) ax af råg och korn. "Plókka vipp". Sm. "Huen går i vipp". Bl.; 2) axändar på en sädes-nek. Sm.; 3) axen på ett slags gräs (Phragmites communis) som brukas till stoppning i sängkläder. *Vippe,* n. id. Ög. Jfr *ru-vipp. Vippa,* f. 1) ax på säd (råg och korn); uttröskadt ax. "Dä börjar ble kärne i vippan"; deraf *ru-vippa,* f. rågax; *vippe-fyld,* adj. som har fulla ax; 2) Pulsatilia; deraf *mo-vippa,* f. mosippa: Pulsatilia vernalis (i frö). Nk.; 3) liten kärfve. *Halm-vippa.* D. *vippe,* ax; nfris. *wippe,* kornax (Outz. 400); moes, *vaips,* m. *vipja, vippja,* f. krans; veipan (vaip, vipun, vipans), bekransa; ns. *wip,* »strohwisch»; fht. *wiphil,* m. coma herbarum.

VIPP 2 (ipf. o. sup. *-ä),* v. n. 1) lätt och hastigt kasta, stöta kull. "Vipp å väj", kasta bort. "Vipp óppnea", stöta omkull, öfverända. Ordet antyder vanligen att det sker hastigt och lätt och att det, som kastas eller kullstötes, är lätt, eller i motsatt fall, att den verkande kraften är i samma mon af öfvervägande styrka; 2) falla hastigt och lätt; 3) svänga, vinka. "Hunn vippä rómpa. Fógeln vippä stylä". Vb. Jfr *vippa* 1 som är samma ord.

VIPP 3, s. *vippa* 1.

VIPPA 1, v.n. 1) (såsom i rikssprs.) lätt och hastigt fara upp och ned såsom ändarne af en vippgunga; 2) hoppa af glädje, hoppa omkring. Ög., sm., bl.; 3) gifva tecken med handen eller armens svingning åt någon, som är på afstånd och hvilken man vill att han skall komma till en. S. Sk. Jfr fn. *vippa,* svinga; ns. *wippen,* a) vippa; b) hoppa, hafva en hoppande gång (B. W. B. 5,305. Dannel, 248); nht., holl. *wippen,* vippa.VIPP Gade-vippa, f. sädesärla: Motacilla alba. Sk. (Ö. Göinge.) Af *gade,* gata, väg.

Grind-vipp, m. svängel på en stolpe, för att stänga igen en grind. Åm. (Säbrå). *Trilli-vippa,* s. *trilla.*

Vipp, m. en stige lagd öfver tre på hvarandra liggande hjul och hvilken svänger omkring; en lek. Deraf *vippa* 2, v. n. 1 svänga omkring på en sådan vipp. Ul. Holl. *wip,* f. svängel.

Vipp-and, f. pracka eller småskrak: Mergus serrator. Bhl. *Ard,* m. S. G.

Vippande el. *vippanne,* adj. hoppande (af glädje), liflig. "Vippanne gla", innerligen glad. Sm., hl.

Vipp-lustig, adj. glad; som hoppar af glädje. Ög.

Vipp-stjert, f. & m. 1) eg. sädesärla: Motacilla alba. 2) fig. gosse eller flicka, som hoppar och är i ständig rörelse; ystert och lifligt barn; 3) flygtig och opålitlig menniska. Allm. *Vipp-stjett,* m. id.; i alla 3 bemärkelserna. Vb. Ns. *wip-stert,* m. a) Motacilla alba ; b) en menniska, som ej länge kan sitta stilla eller förblifva på en plats (Schambach, 300. Danneil, 248. B. W. B. 5, 269); holl. *wipstaart,* Motacilla alba.

Vippug, adj. 1) Lustig; 2) ostadig. Sdm. (Ornö). VIPPA 3, v. n. 1 1) fint skälla; om en hund, som har mycket fint skall. "Han vippa å skäll de" ; 2) säges ock om andra väsen, som gifva ett liknande ljud. Vg. (Skarab.). Jfr *väpa* 1. Vippi(g)er, adj. pipig, lipig, pjunkig. Vg. (Vadsbo). Jfr fe. *vêpendlic.* VIPPA 4, s. *vipp* 1.

VIPPA, *vippare, vippla, vippå,* s. *veipa.*

VIPPI(G)ER, s. *vippa* 3.

VIR 1, m. fin stål- eller messingstråd. G. Isl. *vírr,* m. metalltråd; fe. *vir;* e. *wire;* mht. *wiere;* ns. *wir, wire* id.; d. d. (Slesvik) *vire;* nfris. *wiir, wire;* id. Jfr ryss. *vervy,* f.; lit., lett. *wirwe,* snöre, streck.

VIR 2, s. *wið* 1.

VIRA 1, v. n. 1 vara förvirrad ("virrig»), yra hit och dit. *Virek,* m. *virebo,* n. en som "virar". *Viretr,* adj. yster, ostadig; vidlyftig. Vg. Jfr *hvirred, vera* 1.

VIRA 2, s. *vera* 1.

VIRAK, s. *vi* 1.

VIRE, m. liten gosse; i sammans, *vikke-vire,* q. v. Jfr *viring.* 2.

VIREN-BOM, m. Vrivendel: Lonicera Periclymenum. Hl. (enl. Wahlenberg, fl. suec). *Matleds-kvistar,* m. pl. Bhl., sm. ; *matleds-trä,* n. Bhl.

VIREN-TORN, s. *väretorn.*

VIRETR, s. *vira* 1.

VIRING i, s. *vera* 1.

VIRING 2, s. *vär.*

VIRJ (def. *-a),* f. vidja, vriden björktelning, hvarje tillverkas *trälger, tugor,* rep m. m. Vb. Jfr *wiđå* eller sv. *vira,* v.

VIRJA, v. n. 1 gnägga. Kl. *Verja* el. *verrja,* id. Sm. (Östra h.), ög. Jfr *vrina.*

* VIRKA (ipf, *vark,* sup. *vurkit),* v. a. arbeta, verka. Art ett sådant starkt, nu förloradt, verb fordom lefvat i våra fäders tungomål i uräldsta tider, synes vara af flera anledningar antagligt. I fsv. ha vi *virka,* v. a. göra arbete. *Virka i skoge,* rödja. ÖGL. B. 28: 4; deraf *handwirki,* n. handarbete, *værka,* v. a. a) göra; deraf *aværka, handværkaþer;* b) bearbeta, odla; om jord. S. F. S. 6, 173; c) i synnerhet begå brott: LL.; fn. *verka,* v. a. arbeta, verka, utföra och *virkja, verkja,* värka, känna smärta; de hafva svag böjning och gå efter 1:a konjugationen. Det i riksspr. brukliga *värka,* förorsaka känsla af värk, böjes efter 2:a konjugationen, likasom i fsv. *værkia* el. *verka,* t. ex. Legend, s. 418:"sua at sarleka værkte", men i våra landskapsmål brukas värka med stark böjning, ipf. *vark,* sup. *vurket,* p. p. *vurken.* I isl. hafva vi *virka,* a) förrätta ett arbete; b) rensa, luttra; i d. d. (Slesvik) *virke å,* arbeta (Kok, 1, 416); i fn. *virki,* n. a) gerning, handling; b) något som är förfärdigadt, gjordt, uppfördt; (deraf d. *Dannevirke); virkr* adj. a) som förrättar, utförer, arbetar på; *orka* d. ä. *vorka, vyrkja,* göra, uträtta, arbeta på; *yrki,* m. arbetare; *verkr,* m. värk. I svenskan brukas *virke,* n. trä till byggnad eller slöjd; *virka,* v. a. af tråd medelst virknål tillverka ett väfnadslikt arbete; *orka,* hafva förmåga, styrka; *yrka,* enständigt fordra. "Man har följaktligen grundljudet *i,* vexelljudet *o* för *u,* samt öfvergångsljudet *y* af *u,* Det för formens fullständighet nödiga *a* igenfinnes i dial. *vark* (värk), *varkia* eller *varsia* (värka). Om då forntiden egt ett *virka, vark, vurkit,* har detta väl kunnat ega samma betydelse, som det gamla *virka,* hvilket man i skrift finner efter 1:a konjug. Öfvergången af bemärkelsen: arbeta, till den af värka, blir icke svår att fatta, om man ihågkommer talesätten *febern arbetar* (urit, sævit), *bröstet arbetar,* (fervet, agitatur), *vinet arbetar* (fermentescit), *arbeta med en sjukdom* (morbo urgeri, jactari); jfr eng. *work* (arbeta, jäsa,); fr. *cuire* (koka, smärta, värka)". Rdq. 1, 208. Fht. *wirkian, wurkian;* mht. *wirken, würken;* fsax. *wercian, wircean, wercon;* holl. *werken;* d. *virke, verka;* moes. *vaurkjan.* Grann-verken, adj. som vid bearbetandet fordrar noggrannhet. "Dä ä grannverket òm detta". Vm. (Herv., Id.).

Mol-värka, s. *mol.*

Niss-verk, *niss-verkar,* s. *nid.*

Vark, m. värk. Götal. Fn. *verkr;* fe. *vearce;* e. dial. *wark.*

Varkia el. *varsia,* v. n. värka. Sm. *Versa.* Hs. (Db.)

Var-vurken, adj. (eg. p. p.) säges om bölder och sår, då var bildadt sig deri. Vg.

Verk, n. 1) såsom i riksspr. *Vark,* n. id. Deraf *barna-vark,* n. a) något som är lätt att göra. I nekande sats. "De va ente b. dä", det var svårt att göra. *Narris-vark,* n. id. b) något som är klent gjordt. *Lappris-vark,* n. id. Vg. 2) bruk. *kalk-verk* n. kalkbruk. Sk. (Ox., Ing.). Fsv, *værk, verk,* n. a) verk, gerning; b) verk (byggnad o. s. v.), arbete; fn. *verk;* fht. *werah, werch;* fsax. *werc;* fe. *veorc, verc;* ffris., holl. *werk;* d. *wærk, verk;* ns. *wark;* moes, *gavaurki;* gr. *εργ-ον* (med digamma *Fεργ-ον*).

Verke, n. groft lärft, blaggarn. Fl. (Nl.). Jfr *virke.*

Verke el. *värke* (pl. *-kar),* m. risgård (i sjö) med öppning för mjerde eller

VIRK russja. Göta-, Sveal. *Virka-hag,* n. id. Ög. *Verske* (hårdt k), risgård kring ryssjor. Hs. (Db.)

Virke, n. 1) eg. virke. *Velkä,* id. Vb. Deraf *bränne-verke,* n. ved. Sdm. (Ö. Rek.); 2) ämne, hvaraf något förfärdigas ej blott till slöjdarbeten, utan äfven till hvarjehanda annat, såsom *sko-virke,* n. sulor och läder till skodon. "Dä ä bra virke i dä tyget". Sm.; *an-virke* el. *an-värke,* n. mat, föda. Bhl. (kring Uddevalla); *brö(d)-virke,* n. hafrebröd. Bhl.

Virk-järn, n. det järn, hvarmed hofslagaren upprensar en hästs hof innan skoningcn Götal. *Värk-järn,* n. Vb. Jfr *värka* 2 här nedan.

Vurkna, v. n. 1 1) förvärka. "Vurkna hop", af värk täras; 2) bulna, slå sig af fuktighet. *Vurken,* adj. bulnad; om dörrar, baljor, kar m. m., som slå sig af fuktighet. Sm.

Värk, m. var ur ett sår eller en böld. Mp., hj. *Wärk,* m, id.; deraf *blodwärk,* m. med blod blandadt var ur en böld. Ö. Dl, hj. Jfr holl. *werken,* v. a. o. n. verka, arbeta, jäsa; nht. dial. (Wetterau) *werk,* svulst; fht. *warahc,* sanies, putredo (Graff 1,961); mht. *warch,* id.

Värka 1, (pr. *värker,* impf. *vark,* konj. *vurke,* pl. *vurko,* sup. *vurket* el. *vurkit,* p. p. *vurken*), v. n. o. imp. förorsaka känsla af värk, värka. Götal., äfven i Sveal. (t. ex. Nk.). Isl. *verkja* (sv. böjn.), id.

Värka 2, v- a. 1 bortskära naglar och liktornar. Ul. *Värka ópp, ur,* v. a. 1 med *värkjärnet* (el. *virkjärnet)* upprensa hofven på en häst innan skoningen; bortskära horn på hästhofven. Sk., hl., ög., nk. m. fl. *Väärk* (ipf. *värkä),* id. Vb. *Värkä äur,* id. G. Isl. *virka,* rensa; n. *verka.*

Värka i hop, v. a. 1 spinna och väfva. "Ja ska värka i hop to klär". Sk. Deraf a) *värken,* n. väfnad med blångarn till varp och ullgarn till inslag. Sk., sm., g., hl. *Varken, vörken,* n. Sk.; *värkene, vargen,* n. Hl. D.d. *hverken;* ns. (Rügen) *warg,* id.; b)*värkens-vävnad,* m. id. Sk. (N. Åsbo). *Stöff,* id. Hl. (Morup). Nht. *stoff.*

Värk-ört, f. Ranunculus Flammula. Sk. *Ikte-gräs,* n. Dl; *ält-gräs,* n. S. Dl., ul.

Över-värk, n. oöfverträffeligt ting; något ypperligt, utomordentligt. "Dä va ö. te kär. Dä va ö. te kalas". Ög., vg. (Vadsbo), sm., kl. Över-vark, Vg. (Skarab.). VIRREN-TORN, s. *vädrå.*

VIRSERUM, sockennamn i Kalmar län. Fsv. *Vithisrum.* Dipl. Suec. IV, 582, af år 1337.

VIS, n. (såsom i riksspr.), "Ur viset", öfvermåttan olämpligt sätt. Ög. "Alldeles ur vise", alldeles bakvändt. Vm. I fn. förekommer ett neutralt substantiv *vis* i sammansättningar: *öðru-vis,* på annat vis, annorledes. Fe. *vise,* f. sätt; e. *wise;* nht. *weise,* id.; jfr *vita* 1.

VIS, *visa-fullen, visar, visdom, vise, vise-fall, -påk,* s, *wita* 1.

VISBY, s. *vi* 1.

VISEN, s. *vissen.*

VISIL, f. Parnassia palustris, L. Bhl. I andra munarter *hjerte-blomma,* f. Dls., vl.; hår-nakker, f. pl. Öl.; slåtter-blomster, n. Ul. Visil är troligen beslägtadt med *véra,* f. sippa. Äldre författare (Cordus m. fl.) förenade *visiln* och hvit-sippan i ett slägte. Blå-visil, f. 1) blåsippa; Anemone hepatica. Bhl.; 2) styfmors-viol: Viola tricolor. Bhl. (enl. Linné). Jfr *ves* 2. VISKA, f. (såsom i riksspr.) liten bundt, knippe. "En viska halm, en halmviska". Sk., hl. Fn. n., d. *visk,* f. bundt; fn. *halm-visk.* Ars-viska, s. *ars.*

On-viska, s. *on* 1. VISKA 2, v. a. 1 kasta, slänga, "Viska ut'n", kasta ut honom (genom dörren). Sdm. *Viska te* slå till lindrigt. Ög. Jfr fht. *wiskjan,* tergere; nht. *wischen.*

VISKAN, f. def. namnet på en å i Halland. Jfr fin. *wieska,* strömdrag; kelt. *Wisk,* namnet på en å i England *(W. Betham,* the Gael and Cymbri, sid. 215); skr. *vesja,* m. vatten.

VI-SKEPELSE, f. spökeri, hemlighetsfull tilldragelse, oförklarlig syn. Ög. Fsv. *viskipil, viþskipli,* vidskepslse. VGL. S. S. 2, 36.

VISKJA, v. n. 1 1) hvina. "Han slo så dä viskja"; 2) framkalla ett hvinande ljud genom att svänga med ett spö, en piska o. d. Vg,

VISKLIGR, s. *wita* 1.

VISLA, f. vesla: Mustela. Götal. Fsv. *visla,* S. F. S. 4, 710; fn. *visla;* fe. *vësle;* fht. *wisala.* Rössle-vesla, *röte-visla,* s. *rös.*

Sjö-vesla, f. femtömmad skärlånga: Motella mustela, L. Bhl. *Per-mukk,* m. id. N. Bhl.

Vesle-blåst, m. en sjukdom hos kreatur, hvilken man tror härröra deraf att veslor andats på eller bitit dem. Sm.

Visle-resla, f. Mustela herminea. Bhl. VISP el. *visper,* m. ostadig, inställsam, opålitlig menniska. Allm. *Vispa,* v. n. 1 1) vara ostadig. "Ränna överallt å vispa". Götal.; 2) vifta med svansen; om hundar. Ul. (jfr ns. *wipsen,* kringfladdra). *Vispa, vespa,* f. ostadig flicka, Sm. *Vispug, vispig* el. *vispeter,* adj. flygtig och opålitlig, yr, utan hållning. *Vispakti(g),* adj. id. *Vispighet,* f. vispig själshalt. Allm. D. d. (Bornh.) *vispe,* f. lösaktigt fruntimmer. Af *vippa,* motitare, enl. Ihre.

VISPEL, m. mistel: Viscum album. *Vispelten,* m. id. Vg. Fn. *mistilteinn.*

VISP-MÓSSA, f. Lycopodium annotinum. Götal. Kalv-móssa, f. id. Dis.; *rev-gräs,* n. id. Vg. Gl. sv. (Bromel) *vispmåsa.* Jfr *kalv-rev.*

VISS, *vissa, vissorna,* s. *wita* 1.

VISSEN, adj. vissnad. Sk., hl., bl. *Vissen* (n. *vissi*), Ul. ; *visen,* Ög.; *vesen,* Vg,; *vesenn* (f. *vesen,* n. *vesä*), id. Nk. Fsv. *visin* (Med. Bib. 1, 238. J. M. Yrt. s. 156); fn. *visinn;* d. *vissen;* fht. *vesan,* marcidus: fe. vesanên, vissna, torka; *visnjan,* id. Jfr *vina* 3.

VISSLE, *vissle-gut, wisselsklin,* s. *säll.*

VISSN, s. *vissa.*

VISST, s. *wita* 1.

VIST, 1) (def. *-a),* f. boningshus; vistelseort; deraf a)*febo-vist,* s. *fe;* b) *hem-vist,* n. hus, som folk bor uti. Ög.; c) *hus-vist,* f. boningsrum ; d) *körk-vist,* f. hus i närhet af kyrkan, eller hus i s. k. kyrkostäder, der långväga boende hafva nödigt husgeråd, sängkläder m. m. som begagnas vid kyrkobesök; e)*martnäs-vist,* f. marknadshus. Vb.; f) *vist-bastu,* f. skogsbadstuga. Fl. (P., NK.). *Vista,* f. märke, spår efter odjur, grundvalar efter hus o. s. v. Hs. (Db.); 2) (i fornspråket) mat; deraf *vister-hus* el. *vester-hus.* Vg., sm., bhl. Fsv. *vist,* f. vistande, bostad; b) mat. VGL.; deraf *at-, for-, lands-, na-, sam-. viþer-vist, in-, utvi-*

VIST

star-hus; fh. *vist,* f. vistelse, vistelseort; b) i pl. *vistir,* spår efter uppehåll, utmärkande att lefvande varelser uppehållit sig på ett ställe; c) uppehåll (kost och boning); d) i synnerhet i plur. mat, lefnadsmedel; *vera,* äldre form *vesa* el. *visa,* att vara; moes. *visan,* att vara, blifva förblifva: fht.,fsax., fe. *wesan,* vara, varda, blifva; fe *vist,* f. mat, kost. O-vistlig, adj. ostädad, stökig; om ställe der man ej kan vistas. Hs. (enl. L—m).

Vister-hus, n. visthus. Sveal. Fsv. *vistahus.* VISTIN, adj. lam. Fl. (Öb.). Jfr *vissen, vistna.*

VISTNA, v. n. 1 blifva frusen. *Visten,* adj. väderbiten. Sm.

WISTER, *wister-'ändt,* s. *vinster.*

VISTER-HUS, s. *vist.*

VISUT, *vís-vigge, vis-vetandes, vis-vedanes,* s. *wita* 1.

WI-SÄL, s. *säll.*

WITA 1, eller *witå* (pr. *wet,* pl. *witum,* ipf. *wistä* el. *wiss',* pl. *-um,* sup. *witåđ*), v. anom. veta. Dl. *Vita* (pr. *vait,* pl. *vitu,* ipf. *visti,* pl. *vistu,* sup. *vist),* G.; *vita* (pr. *vejt,* ipf. *vist*), Fl. (Ingo); *veit* (ipf. o.sup. *veta),* Fl. (Öb.); *vet* (pr. *veit,* ipf. *vist, vet* el. *véta*), Fl. (Nerpes); *vajt, väit* el. *vetta* (pr. *vait,* ipf. *visst*, sup. *veta),* Vb.; *vöjta* el. *vójta* (pr. *vajt* el. *vöjt,* ipf. *vöjt,* id. Bl. Fsv. *vita;* fn. *vita;* fht. *wizan, wizzan;* mht. *wizzen;* nht. *wissen;* fsax. *witan;* ns., holl. *weten;* e. *wit;* moes. *vitan* (pr. *vait,* pl. *vitum,* præt. *visst),* veta; *vitan* (sv. böjn.), se, varseblifva. Matth. 27: 4. Grundbetydelsen har varit: se. Jfr lt. *videre,* se; grekiska roten *Fιδ, id* i aoristerna *εἶδον* i st. f. *ἔFιδον* och *ἴδον* i st. f. *Fίδον* fslav., böhm. *vidjeti,* se; böhm. *wídati,* se; *wid,* m. syn, utseende; slov. *víd,* m. syn; *véd,* m. vetande ; lit. *wid, wyd,* en rot med betydelsen: se; *weidas,* m. syn, ansigte (Nesselmann, wb. 76); ill. *vid,* m. synsinne; *viditi,* att se; skr. *vid,* veta; ursprungligen: se. Anm. Vi anföra här nedan äfven orden *vis, visđom, vise,* m. fl. andra såsom hithörande, enär fn. *vísa,* visa, utvisa, hänvisa; fht. *wîsjan,* id., utan tvifvel ursprungligen betyda: låta se, och motsvara skr. *vêdajâmi.* En-veten, *-vetenhet, -veting, -vetnas,* s. *en.*

Fjärr-viser, adj. näsvis. Vg.

Frå-vis, q. v.

För-veta på något, v. n. förundra sig öfver något. Kl. *För-vettnas,* v. d. 1, id. Ög. *Fyr-vitä,* v. a. utspana. G.

För-veten, adj. (eg. p.p.) 1) nyfiken; 2) enfaldig (så att man gör hvad man ej behöfver göra). Götal. Fn. *forvitinn.*

För-vett, n. förvetenhet. *Förvet,* n. Vg. Fe. *fyrvitt.*

För-vis, q. v.

Me-vetan, s. sid. 437 b.

O-vetig el. *o-vettig,* adj. oförståndig. Vg. *O-vettig.* Hs. (Db., Bj.).

O-vising, m. oklok, oefterrättlig menniska. Nk.

O-viting el. *o-vitting,* m. ovettig, stursk menniska. G. *O-veting.* Vb., mp. N. *uviting.*

O-vittin, adj. ovettig. Fl. (Nl.). *O-vettu.* Vb.

Plog-vis, s. *plog.*

Stad-visa, s. *standa.*

Stakk-vetater, s. *stakkoter.*

Ut-visne, n. något stort, ovanligt, besynnerligt. Bhl. Jfr *ut-visning.*

Ut-visning, f. något af troll eller spöken utvisadt och utskickadt; något som är förtrolladt. "Sjukdomen va en utvisning; den har kómmit genom utvisning. Dä va en utvisning denna ulukka". Vg., sm.

U-vet, n. okunnighet, oförstånd. Bondens vanliga ursäkt, när han gjort illa. "Gu bäre mek, ja vesste inte bätter; dä vållde mett uvet dä". Vg. (Elfsb.). *Ovet,* n. id. Vg. (Skarab.). *U-vett,* n. ovett. Hs. (Db.).

Vait-geru, adj. vettgirig. Vb.

Vatt-ji, adv. vet jag tro; eller huru? Vb.

Veta (pr. *vet*), v. n. vetta, hafva läge åt eller ifrå något. Götal. *Vetta te,* v. n. 1 1) bära åt, passa, "óm så vetter te". *Vetta åt,* id. Sm.; 2) förhålla sig. "Hur vetter dä te"? Ög. Är egentligen samma ord som *vita,* veta. Fsv. *vita,* vetta. "Til lands el. hafs vita". UL. S.F.S. 6, 482; fn. *veita,* a) vetta; b) förhålla sig. Jfr Rdq. 1, 278. Deraf a) *te-vettandes,* adj. som vetter till; lämplig, passande. *Te-vetten,* fallen, välvuren. Sm.; *te-vedelig,* lämplig, passande. Bhl., hl.; b) *vettra utåt,* v. n. 1 vetta utåt. Sdm.

Vett (pl.*-ar)* n. vårdkase, kummel, stenrös på bergshöjder. Hs., bhl.

Vettare, m, 1) flöte på fiskredskap, utvisande stället i sjön, der de utläggas. Ög., hl. *Vite, vittare, flåte,* Ög. (Ydre); *vitä* (pl. *vitar),* G.; *vita,* Fl. (Nl); *vette,* Sdm.; *väta, vätå,* m. Fl. (Öb.); deraf *näte-, sköte-vita,* m. Fl. (Nl.); *näta-vittare;* 2) liten sten i rågång. Ög (Ydre). Fn. *viti,* m. tecken, märke.

Vis 1, adj. varse. "Val vis", varda varse. Vb.

Vis 2, s. *baka-vis.*

Visan-vett, n. 1) ett barn, som börjar kunna göra hvad som påpekas; 2) en menniska, som ej duger att göra något på egen hand. Hs. (Db.).

Visar, m. väggur utan slagverk. Vb., fl. (Öb.)

Visdom, m. underrättelse, föreskrift. "Han gjorde efter den visdom fadren gav honom". Fl. (Nl.). Fn. *visdomr,* kunskap, visdom.

Vise (pl. *visar),* m. 1) anförare; 2) vägvisare bland en flock vildgäss på deras flyttningståg. Sm.; 3) det krokiga träet i en ärjkrok; det trästycke, hvarpå billen i ett årder sitter. Sm., vg, ul. *Väjs,* m. id. G.; deraf *trästókks-vise.* Rosl.; 4) grodd (på råg, potäter). "Visar på ruen, pantófflerna". Sk.; 5) (såsom i riksspr.) honbiet i en bikupa; deraf *vise-fall,* n. då visen dör i en bikupa. Sm.; *visa-fullen,* adj. som förlorat visen; såsom bi utan vise. "Flikkera ä lite visafullna, när ja ä bórta". Ög. (Ydre). Fsv. *visir,* m. anförare, vise; fn, *visir,* m. a) den som visar vägen; b) knopp, öga på en vise; n. *vise* m, a) spets, topp, i synnerhet på gräs och säd; b) stjelk, blad på rotfrukter; fe. visa, m. anförare.

Vise-påk, s. *hisse-påk.*

Viskligr, adj. klok, förståndig, som har sitt fulla förstånd. "Ä tu viskligr póikji (uttal. póitji)?" Fl. (Nl.). *Veskligr,* id. Nk. (mot Vermlands gränsen). Isl. *viskr,* id. (Hald.)

Viss, adj. 1) förståndig, pålitlig; om barn. "Visser pójke. Den der pójken ä bra viss te inte varä äldre". *Vess* el. *vesser,* id.; 2) rask

VITA flink. "En visser kar". "Han ä viss på hånna", han kastar, hugger icke miste. Götal., äfven i Sveal. D. d. (Bornh.) *víss;* fn. *víss,* a) upplyst, väl underrättad; b) viss, säker.

Vissa 1, v. a. 1 försäkra, lofva, förvissa. "Ja kan vissa dej". *Vessa,* id. Vg., ög., sm. N. *vissa.*

Vissa 2, 1) f. visshet, säkerhet. *Vessa,* f. id. "Te vessa", till säkerhet. Sm.; *vissan,* f. id. *Med vissan,* förvisso. Hs. *Vissn,* visshet, säkerhet. "Han gikk i vissn ätt hästom", han gikk efter hästen förvissad att finna honom. "Du kan gå i vissn dill mora diin", du kan gå till din moder, säker att få det du önskar. Vb. 2) adv. åtminstone. "Je vissa", jag åtminstone. Nb. (Kal.). Fsv. *vissa,* f. visshet, säker underrättelse. VGL. ÖGL; fn. *vissa.*

Vis-skallter, adj. klok, vis (egentl, som har en vis skalle). Vg.

Vissorna. f. pl. def. smeksam benämning på får. Sm. (Värend). Jfr *saud.*

Visst, i tales, "göra visst", 1) besluta sig för och uppgöra en sak. Hs.; 2) förlofvas. Hs., ul. "Ho har visst", hon är förlofvad, har fästman. Dl. (Floda).

Visut, adv. varsamt, försigtigt, sakta, noga. "Han hushaldar visut". Fl. (Pargas). Jfr fin. *visu,* adj. sparsam, noga; *visusti,* sparsamt, *visuus,* sparsamhet, *visuutan,* vara sparsam.

Vis-vetandes, *vis vedanes,* adj. klok, förnuftig. Fn. *viss vitandi,* vetande om något.

Vit, n. vett. förnuft. Kl, g., fl. (Nerpes). *Wit,* n. Dl.; *vet,* n. Vb. *vôjt,* n. id. Bl. Fsv. *vit,* n. a) vett, kunskap; b) vett, förstånd; fn. *vit;* fe. *vit;* e. *wit;* ns. *wet.*

Vita el. *vitu* (pl. *vitur*), f. vetskap, kännedom. "Nu är slut me mina vitur. Hä ha skett utom min vitu. Hä ha skett utan våra vitur". Fl. (Nl.). Fsv. *vita,* f. vetskap. VGL. VML. SML. S. S. 3,139, 140. Didr. af B. 120: 23.

Vitin (*vittin* el. *vettin*),? spaning, kunskap. "Få vittin om nået", få kunskap om något. Sk. (Ox.. Vemmen.).

Vitis-leus, adj. vettlös. Fl. (Pyttis i Nl.). Fn. *vítis-lauss.*

Vitnä (pl. *vitnar,*) n. vitne. G.

Vittes, *vettes, te vittes, te vettes,* till förstående, till att veta. "Huru kunne ja, te vettes, göra dä?" Sm.

Vittja, v. a. 1 1) besöka. Åm.; 2) göra barnsängsbesök; säges om qvinnor, då de med förning resa på barnsängsbesök hos grannhustrurna. Bl.; 3) (såsom i riksspr.) undersöka utlagd fisk- eller jagtredskap. *Viti* (ipf. *vitja),* Fl. (Öb.); *vittj* el *vükk* (ipf. *vittjä* el. *vikkä),* Vb.; *vekka,* id. Vg.; deraf *vittje-håv,* m. håf som brukas vid vittjande. Götal. Fsv. *vitia, vittia,* a) besöka. VGL. S. S. 1,205. Cod. A. 37, f. 135; b) bemsöka (med straff). S. F. S. 6,377: fn., n. *vitja;* skot. *wikk.*

Vitugr, adj. förståndig. Fl. (Nl.). *Vitug,* vettig, sedig. G. Fn. *vitugr;* n. *vitug;* fe. *vitig* (vettig).

Vit-villing, m. vettvilling Vb. Fsv. *vitvillinger, vetvillinqer, vitvillinge,* m. id. UL SML. Horol. f. 78 v., 173. Af *villa,* v. a. förvilla.

Vässlan, fyllnads- och försäkringsord i slutet af en sats ; betyder: väl, kan tro, kan tänka. "Vi ha väl lite vi ókk, vässlan". Ul. VITA 2, v. a. 1 1) eg. bevisa, bestyrka (med ord); 2) beskylla, förebrå. "De vitade honom till att ha giort dä. Han vitades för hor". Götal.; deraf *för-veta,* v. a. förevita, förebrå. *För-vetta,* id. Ög.; 3) (i fornspr.) straffa; deraf vites-gång, m. så kallas den granskning af jordvallarne ("dikena") kring vångarne, som vissa tider om året företages för att efterse om hägnaden är i godt skick; i motsatt fall är jordegaren förfallen till ett visst vite. Sk. (Skanör, Falsterbo). Fsv. *vita* (ipf. *væt, vet;* vanl. sv. böjn.), v. a. a) bevisa, bestyrka (med ed). GL. 13: 5: "vita miþ tolf manna aiþi"; b) intyga, utlåta sig öfver. Alex. 2757; c) tillvita, beskylla. GL. S. F. S. 3, 37; fn. *vita* (sv. böjn.) straffa; b) förebrå; fht. *wîzan;* mht. *wîzen;* nht. *verweissen;* ns. *witen;* holl. *wîjten;* fe. *vîtan;* e. *wyte;* e. dial. *wite, wait,* id.; moes. *veitan,* i *fra-veitan,* hämnas: *εχδιχειν.* Verbet, som i fsv. oftast har svag böjning, är samma ord som *wita* 1. Jfr Rdq. 1,220. S. *veta.*

VITA 3, v. a. 1 tjusa, förgöra, trolla på, med trolldom sätta på, skaffa fram. "Vita bórt vargar", säges om de s. k. *kloke,* som genom några hemliga medel laga att vargarne fly. "Vita på, vita fram", genom signeri förorsaka något ondt. Sm., vg. dls. Hyltén-Cavallius (Värend 1, 214) omtalar huru gladan vitas bort. Är egentl, samma ord som *wita* 1. Jfr fn. *vita frá sér,* vara hemma i trolldomskonster, *vita fram,* vara förutseende, *vit,* n. pl. trolldom, hexeri. Till-vitelse, f. det att genom onda önskningar *vita på* eller *till* någon rofdjur, ohyra, olyckor, brott, sjukdomar och annat ondt. Sm.

Vit-ord, n. skymfliga tillmälen eller ord, kastade på en fiende. Sm. Jfr Hyltén-Cavallius, Värend, 1,385,387,437. VITE, *vitin, vitisleus, vittes, vittja, vitugr, vitvilling, vitä,* s. *wita* 1.

VITES-GÅNG, s. *vita* 2.

VIT-ORD, s. *vita* 3.

V1TTA, s. *vätta.*

VITTER-VÄG, *vittr, vittra,* s. *vätter.*

WITTER, *witter-gatu,* s. *vinter.*

VITTRING, s. *hvitring.*

VI-UNDRA, v. n. 1 förvånas, häpna öfver något. "Ja viundrar dä". Hl. Af sv. *vidunder,* n. om hvars härledning jfr Ihre, gl. 2, 2007.

VIV 1, n. 1) qvinna, fruntimmer; i folkvisor, Vg.; 2) hustru. Sm. *Väiv,* n. id. G.; 3) dam i kortspel. Bl. m. fl.: 4) äktenskap; endast i kortspel. Kung och dam i ett kortspel. Allm.; deraf *mann-viv,* n. Vb. (föråldr.); *mannä-väiv,* n. ett kortspel. G. Fn. *vif,* n. qvinna; hustru; n. *viv,* (i gamla visor); fe., fsax. *vif,* n. id.; e. *wife,* hustru; fht. *wîp, wîb,* n.; mht. *wìp,* n. qvinna; nht. *weib;* ns. mf; holl, *wijf,* id. I danska dial. förekommer ordet i sammans, *vivfader, viefaer,* m. svärfader; *vivbroder,* m. svåger; *vivmoder, viemoer,* f. svärmoder; *vivsøster,* f. svägerska (Mlb., DL. 652).

VIV 2, n. gullpudra: Chrysosplenium alternifolium. Nk. Jfr *viv* 3.

VIV 3, s. *hviv.*

VIVA 1, v. a. o. n. 1) svänga fram och åter, vifta. Kl., bl. *Viv* el. *gviv* (ipf. o. sup. *-ä),* id.

VIV

N. åm., vb.; 2) höta med armarne, sträcka ut armarne med hotande åtbörder; 3) föra stat i mat och kläder, prunka, ståta. Vg., ul., sdm. Fn. *veifva,* svinga. Jfr *hvaiv* el. *hväiv,* som är samma ord, uttaladt med någon aspiration.

VIVA 2, *vive-fitt, -fnöse, -fragnar, -frajned. -kull, viven-stärt,* s. *vipa* 1.

VIVANG, s. *vide.*

VIVER, s. *vavring.*

VIVE-TORKLÄ, s. *hviv.*

VIVRÄKEN, *vivåli, vivåling, viåsen, viöppen,* s. *vid.*

VOG, *vog-mor,* s. *våg* 3, under *väga.*

VÓG, *vóg-mat,* s. *väga.*

VOGN, *vójn, vovn,* s. *vagn,* under *väga.*

VÓJSA, s. *vesa* 1.

VÓJTA, s. *wita* 1.

VOKS, s. *vaksa.*

VOL, i talesättet: *Vol inte!* låt vara! låt bli! Vb.

VÓLSTER, m. uppstoppad kant på ett vagnssäte, soffa m. m. Sm. Jtr ns. *wulst,* f. a) svulst, något svullet, uppblåst; b) något tjockt, och rundt sammanbundet eller saramanrulladt (B. W. B. 5,303); mht. *wulst,* f. svullnad. Jfr *wälla.*

VOMMA, s. *ómma.*

VŌN 1, (pl *-er)* f, redskap, giller, hvari man fångar djur eller fisk. Vb. *Vona,* f. fiskredskap, fiskdon, Åm. *Vånor,* f. pl. id. Sdm., ul. (Rosl.). Fisk-voner, f. pl. fiskredskap. Vb.

Von-var, adj. som aktar sig för giller, snaror; om räf, järf m. fl. Vb. Jfr *var* 1. VŌN 2 adj. umbärande, som kan umbära, välvilligt gifver eller är i tillfälle att låna. "Lån mä kniven, óm du jär vo'n", om du kan umbära honom. I nekande satser utmärker det både att man ej kan umbära och att man ej vill, om man det kunde. "I jär int von' ä", jag umbär det ej (kan ej låna, gifva dig det). "Jär du von öksa"? kan du (utan olägenhet) umbära yxan? Vb. Jfr *van* 1. Vonäs (ipf. *-ä),* v. d. umbära, vara villig eller i tillfälle att låna, dela med sig. "Vonäs du lån mäg nalta mjöl?" kan du låna mig litet mjöl? "Vonäs du ge mäg en beta brö vä däg?" vill du låta mig äta en brödbit hos dig? "Ji vonäs ä int", jag umbär det ej, kan ej lemna det. Vb. *Vonas,* id. Hs. *Vån* (ipf.*-a),* v. a. umbära, sakna. Fl. (Öb.). *Ånäs,* v. d. 1) id.; 2) ej nännas, ej unna. Jtl. VON 3, s. *ån.*

VON, *vonligt, vonsamt,* s. *vån.*

VÓN, *wónn,* s. *vand* 1.

VÓNDAS-LAG, n. hvardagalag. Hs. (Db.).

VONDELL, s. *vinda* 2.

VONI, a. *vane.*

VÓRK, s. *órka.*

WÓRM, *wórm-bers-bliómmä, wórmgras, wórm-kjägäl, wórmstings-rot,* s. *orm.*

VÓRMA, v. n. l tala oredigt, vara besynnerlig. Sk. (Ox., Vemm.). Af sv. *vurma,* v. n. Halv-vórming, m. halfgalen karl. Sk. (Lugg.).

Vórming, m. oredig menniska. Sk. (Vemm., Skytts h.).

Vórmsk, adj. oredig, besynnerlig, halfgalen. Sk. (Ox.). VÓRS, konj. vare sig. *Vórsme,* hvarken. "Vórsme dag ell natt", hvarken dag eller natt. *Vörst,* hvarken. "Jó vät int, vörst hé bär åv i dag ell i mora". Hs. (Db.).

VÓRSKA, *vórsk-les,* s. *órka.*

WÓRV, s. *órv.* Jfr *värpa.*

WÓSS, s. *uss.*

WÓST, *wóst-krälld,* s. *ost.*

VŌT, *vōter,* s. *wåt.*

VRAG, *vraga, vrak-bat, -eka, -fiske, -sill,* s. *vräka.*

WRAIDA, s. *vrida.*

VRAK, m. hårdknut, knot som är svår att upplösa. *Vraksel* (pl. *vrakslar*), m. id. "Knyt inte i vrakslar!" *Vraksel-knut, vräke-knut,* Vg.; *vrassel,* Sm.; *hål-knut,* m. id. Vl. Jfr *vrikksel.*

VRAK, *vraka, vraken,* s. *vräka.*

VRALL, s. *vrälla.*

VRALTA, v. n. 1 gå med en vacklande gång såsom ett litet barn. Sm. D. *vralte* (Moth). Vralter, m. *vralta,* f. barn, som nyss börjat gå och har en vacklande gång. Sm. VRANE, m. 1) svirare, rustare; 2) slarfvig, oordentlig menniska. Sk. (Ox., Vemm.). *Vrana,* v. n. 1 rusta, svira; gå från det ena stället till det andra att supa. "Han går å vranar hela da'n". Sk. (Ox., Bara).

VRANGEL, s. *vringa.*

VRANT, adj. afvig; om kläder. "Ja fikk tröjan vrant på". Sk. (Ing.). Jfr *vranten.*

VRANTEN, *vrantig,* adj. vresig, knarrig, tvär och frånstötande. Vg., hl., sk., bl. *Vrantu, vrantuer,* afundsjuk. G. *N* höres dubbelt. D. *vranten,* vresig; ns. *wrantig;* nfris. *vrannig,* id.

VRASA, v. a. o. n. 1 1) vräka, trampa ner. "Vrasa ner gräset"; 2) slarfva bort. förslösa, slösa. "Vrasa mä maden, pengar". Sk, *Vrasa ner sej*, genom vårdslöshet smutsa ner sig. Sk., hl. Jfr *vasa* 2. Vras, n. 1) slarfrig, vårdslös, obetänksam och smutsig menniska; slösare. "Du ä ett vras! har du nu inte vatt ude å vrasat når de igen?" Sk. *Vrase,* m. ovårdig menniska. Hl. (Slättåkra); 2) slarf, slöseri. Sk., hl.; 3) glupsk menniska. "Dä ä ett räktit vras, allti vrasar han i se så möet". Sk.

Vrasakti(g) el. *vrased,* adj. slösande. Sk.

Vrasare, m. slösare; slarf. Hl. *Vrasekar,* n. slösare. Sk. (Ox.).

Vrase, m. 1) den afhuggna säden på åkern, som under skördedagen ej kommit att medfölja vid bindningen, men sedan hopräfsas. Sk. (Ox.). *Slave,* m. id. Sk. (Ing., Gärds h), hl.; 2) i. q. *vase* 5). Sk. (Ox.).

Vrased, adj. slarfakrig. S. Sk. Jfr *vased.*

Vrask, n. 1) bynke, oren säd af alla slag, som samlas på gångarne i sädesbodar; 2) hvarjehanda afskräde. Sm. Jfr *vrak, rask.*

Vras-mule, m. storskräfla. Sk. (Ox., Lugg.).

Vrasóm, m. smutsig menniska. S. Sk.

Vrassel, n. slöseri. Sk. (Färs h.).

Vrasul (— ∸) m. slösare. Sk. (Ing.).

Vrasult, adj. n. slösaktigt. Sk. (Ing.). VRATT, m. 1) småväxt pojke eller karl. Bl., S. Sk. *Vratte,* m, ett barn med knuten växt; deraf *pojk-vratte.* Sm. **Vratt,** n. id. Sk. (Ing.); 2) en som går smått oeh ojemnt såsom barn. S. Sk.; deraf *vratta,* v. n. 1 sålunda gå. Sm. "Dä ä ett lidet vratt, han vrattar å". Sk. D. d. *vratte.*

VRAVLA, v. n. 1 1) storprata, prata osammanhängande; om druckna menniskor. "Han

VRA

vravlade, å spidde". Sk., hl. *Vrövla,* v. a. o. n. 1 a) sno samman. "Vrövle samman", vrida ihop, inveckla, hoptrassla; b) prata osammanhängande. S. Sk.; 2) *vravla ópp,* spy. S. Sk. D. *vravle,* a) sno samman; b) prata osammanhängande; *vrövle,* id. Jfr *bravla, ravla, raffla* 2. Vravlare, *vravel,* m. storskräfla. S. Sk. D. *vrøvler.*

Vrövling, m. liten gosse (som pratar osammanhängande). Bl. (Mörrums sm). VRE, *vred, vreda, vree, vre-löb,* s. *vrida,*

VREBBED, adj. vresig, småond. Sk. (N.Åsbo).

VREEN, *vrej, vrele,* s. *vrida.*

VREK, *vreg,* n. tvärvigg, kinkig, förtretlig menniska. Sk. (N. Åsbo, Frosta, Ing.), hl. (Karup, Haslöf). Vregget, *vrigget,* adj. vresig, förtretlig. Vg., sm.

VRENA, *vrensk, vrensküs,* s. *vrina.*

VRENSK, adj. Virginsk. Sm.

VREPP, m. liten pojke; smekord. Bl. D. d. *vrimp.*

VRES, *vresa, vres-alm, vreslig,* s. *vrida.*

VRET, *vreta, vrete, vret-hål,* s. *vrita,*

VRIDA el. *vria* (ipf. *vre,* sup. *vret* el. *vred),* v. a. 1) vrida. Sk. *Rwaida* (pr. *rwaid,* pl. *rwaiđum,* ipf. *rwed*, pl. *rwidum,* sup. *rwiđiđ*), Dl. (Elfd.); *wraida (wraid, wraidun, wred, wridum, wridid),* Dl. (Våmhus); *waida (waid, waiđum, wed, wiđum, wiđiđ),* Dl. (Orsa, Mora); *bräida (braidur, braide, braid, bridu, bridi),* G.; *vriid* (ipf. *vre, vräj* el. *vridd,* sup. *vridä, vritt* el. *vredä),* Vb.; *vria* (ipf. *vrè,* sup. *vrùi,* p. p. *vrùen),* id. Hs. (Db.); 2) blifva syrlig, "Ölä ha vrida sä ti róstom", ölet har besknat på rosten. "Mjölka håll å vrii säg ti trågä". Vb. »Drikkat vrider sej». Sveal.; 3) talesätt: a) *vria frå sej,* krångla sig ifrån en sak; b) *vria i sej,* äta glupskt; c) *vria te sej,* tillskansa sig. Sdm. Fsv. vriþa, vridha (ipf. *vreþ,* Cod. Bur. s. 418; 3 plur. *wridhu.* S. S. 1,46), vrida; fe. *vriđan, (vrâđ, vridon, vriđen, vreođen),* id.; fn. *riđa, {reiđ, ridit),* vrida, fläta, binda: "riđa net", knyta nät; - "riđa knút", slå en knut. Orkney, 82,10. Bridä, s. sid. 52.

Frå-vreen el. *frå-vren,* adj. eg. frånvriden; frånstötande, som man har svårt att få tala vid. S. Sk.

Nakka-vres, s. *nakke.*

Red, s. sid. 527.

Tvär-vre, s. *tvär* 1.

Vred el. *vre,* n. 1) vridning ; vridning på kroppen. "Han gjorde ett vred på sig". Sm.; 2) krökning eller knä på en väg. Sm., sk. (Bjäre); 3) hörn på en gärdesgård. Sm.; 4) något som är sammanvridet, t. ex. tåglock, en näfve lin, garn, tobak m. Sm,, ög.; 5) rep som vrides om trynet på svin för att lättare handteras, då de skola slagtas. Vg.; 6) ett slags lås af trä, som man vrider för en dörr; regel att kringvrida, träklinka. *Vrede* el. *vre,* id. Sveal; 7) ledverk genom vrickning; haltande. "Göra at vre", bota sådan ledverk genom att hugga en knif i väggen, spotta och läsa öfver honom. Hs. (Db.). Deraf a) *stenvred,* s. *stain:* b) *vre-band,* n. fin vidja, som sättes om foten på en haltande oxe och tros häfva det onda. Vm. (Fellingsbro).

Vred, m. kortare stör, så lång att han kan begagnas som tillhygge. Fl. (Nerpes). *Vree,* m. Hs. (Db.). *Vretta,* m. id. Fl. (Öarne i Qv.) *Vreda,* m. häfstång, spak, hvarmed man lyfter eller undanvälter tunnor och andra tyngder. Vb. *Vrea* (def. *vrean,* pl. *vrea),* m. Vb. (Nysätra). Jfr fn. *reiði,* m.

Vreen, adj. halfskämd, halfsur; om soppor o. d., som om sommaren tagit skada. "Suet ä vreet i da. Drikkat ä vreet". Sk. (Skytts, Ing. h.). D. d. *vreien,* id.

Vre-gräs, s. hvita *klókker,* sid. 272.

Vrej, adj. vrångvis. Sk. (Vemm.). Fsv. *vreþer, vredher,* vred; fn. reiðr; d. *vred;* fe. *vrâð;* d. d. (Slesvik) *vreden* el. vrejen, id.

Vrele el. *vreel,* m. 1) något hopvridet af tåg o. d. ; 2) ett tåg, som vrides om svinens tryne, då de slagtas eller ringas, att de ej må grymta. Sm., vg.; 2) hank uti sår o. d.; 3) vred, regel för en dörr. Sm. *Vriel,* m. id. Sk. (Ing.). D. d. *vrile,* något hopvridet af hö el. halm, så mycket som man vrider samman för att bära under armen.

Vre-löb, n. den träbalk, uti hvilken häckkrokarne på framkärran af en vagn sitta och som vrider sig under vagnens vändning. Hl. *Vrie-löv, vrie-lö, vrie-lav,* n. *vre-stol,* m. id. Sk. (Ox., N. Åsbo, Lugg., Albo, Ing., Vemm., Skytts h.); deraf *vrielövs-böjser,* i, pl. byxor som äro korta och släppa vid knäna; skämtsamt. Sk. (N. Åsbo).

Vre-naver, m. timmermansnafver, på hvilken icke tryckes med bröstet under borrningen, utan medelst tvenne handtag vrides. Vg. Jfr *rive-naver.*

Vres, m. körtel, körtelfullt kött på halsen af kreatur. Vg., nk., sm. *Vräss,* m. Sdm. (Ornö); *bres,* m. Nb. (Ö. Kal.); *bris,* m. G.; *vris,* n. id. Sm., vg.

Vresa, v. a. o. n. 1 1) vrida, kröka. Vb. (Elfsb.); 2) vara vresig, krångla. Kl.

Vres-alm, f. Ulmus effusa. Öl.

Vreslig, adj. 1) vresig, qvistig, knagglig; om kortväxta träd med vridna och bugtiga stammar; 2) fig, tvär och ovänlig i tal och svar; svår att göra till lags. Vg., ög. *Vrestug,* id. Sdm.

Vrest, m. *vrist. Brest,* m. id. Sm. *Brist, brest,* m: Vg.; *brist,* m. Ul., sdm., sm. Fsv. *vrist,* f. MELL.: fe. *vrist;* fn. *rist;* d. *vrist;* fht., nht. *rist;* ffris. *wriust,* id. Det s, 54 anförda ordet *brist* är uppstäldt under roten *brista,* men det härledes rättast af *vrida,* hvarvid *v* öfvergått till *b,* såsom ej sällan händer.

Vri-and, f. brunnacke: Anas penelope. Vb.

Vrid el. *vril,* f. & m. 1) knölig utväxt på trädstammar. Vb., åm., jtl. *Vrel,* f. Mp.; *vräil,* m. Nb. (Kal.): 2) af sådan knöl förfärdigad skål, fat. Vb.,åm.,jtl. Dessa s. k. vrilar höra egentl, till barrträden och träffas ofta ganska stora; deraf *trä-vril,* m. Jtl., *vrid-bulle,* m. af sådan knölig utväxt förfärdigad skål. Vb. Jfr *bolle.*

Vriden, adj. (eg. p. p.) förtretlig. Vg. (Vartofta).

Vrid-eld el. *vri-ell,* m. eld uppkommen genom gnidning, og. *Vred-jäll, vred-äll,* m. id. Ul. *Gnid-eld,* m. id. Sm. Jfr Hyltén- Cavallius, Värend 1,189.

Vri-krans, m. den järnbeslagna träringen under framkärran af en vagn. Sk.

VRIK Vrikkla el. vrekkla, v. a. 1 vricka. Sveal. Ns. *wrikkeln* (Richey, 347).

Vrikkel, m. ofrivillig, svårlöst knut, snoning på ett snöre. Hl. (Faurås h.). *Vrikkla,* f. id. Hl. (Himble h).

Vristas, v. d. 1 1) sno sig, söka undanflykter; 2) ifrigt bemöda sig att söka sin bergning. Sm.

Vristna, v. n. 1 1) vrida sig, börja att surna; om öl eller dricka, som börjar surna på rosten. Sm.

Vri-stol, m. det träkors, på hvilket är fästad kedjan, hvarmed man vrider en väderqvarn (stubbqvarn). Sk. VRINA, v. n. 1 1) gnägga. *Vrinna, vrena, vrenna,* Sk.; *vrena,* Hl., nk., sdm.; *vrin(-ä),* Vb.; 2) rossligt pipa. Vl. (Frykad.). *Vrain* (ipf. *-a),* knarra. Fl. (Öb.). Fn. *hrína (hrein, hrinit),* gnägga. Halv-vrensk, m. utskuren hingst med en testikel. Vm.

Vrensk 1, m. hingst. Allm. *Vrinsk, vrensk,* Sk.; *vrenske,* Sdm., ul.; *vrenskji (vrenstji),* Fl. (Öb.) ; *frensk*, Sm. (Östbo). D. *vrinsk;* nfris. *wriensch;* fht. *warannio;* fsax. *wrenno;* mns. *wrene.*

Vrensk 2, adj. brunstig; om hingst eller sto. Ul., sk. *Frinnsken,* adj., id. S. G. Fe. *vræne,* lascivus, libidinosus; skr. *vrish,* v. n. a) droppa, drypa; b) afla; *vrish-ana,* testikel.

Vrinska, v. n. 1 *vrenska,* gnägga; om hingst. Fl. (Sjundeå i Nl.). *Vrensk, vrenskäs,* Vb.,nb.; *vränsk,* Fl. (Öb.) Fsv. *vrenskas* (Vadst. Kl. R. s. XII): d. *vrinske;* ns. *wrensken, wriensken;* fris. *wrienske.* * VRINGA (ipf. *vrang,* sup. *vrungit),* v. a. vända, vrida? Detta starka verb har utan tvifvel funnits i vårt språk i uräldsta tider och har sin motsvarighet i fe. *vringan {vrang, vrungon, vrungen),* torquere, stringere, premere; ns. *wringen* (ipf. *wrung),* sno samman (B. W. B. 5,299. Richey, 347) ; holl. *wringen;* e. *wring,* id.; fht. *vringan* (i st. f. *wringan* ipf. *rang),* arbeta, strida, brottas; nht. *ringen (rang, gerungen);* ns. *wrangen,* id. Nedan upptagna rotskott lefva qvar i våra munarter. Deri förekomma vokalerna *i, a. U* saknas, men troligen hörer hit *runga,* f. ledbank, (vriden) stötta på en vagn. S. *runga* 3. Rwingel, m. liten vattenhvirfvel efter ett årtag. Ö. Dl,

Vrang (pl. *vranger*), f. spant i en båt. Sdm. (Ornö). *Vrang* (pl. *vränger),* f. id. Ul. (Rosl.), sdm., nk. *Ranger,* f. pl. spant eller timmer i en båt. *Bats-ranger,* f. pl., id. G.; *vränger,* f. pl. id. Nb. (Kal.). Fsv. *ranger,* spant. GL.; fn. *raung* el. *röng* (pl. *rengr),* f.; n. *rång* (pl. *renger),* f. id. Jfr fn. *rangr,* adj. vrång; *rangbyrði,* n. den nedersta delen af plankbeklädnaden i ett fartyg. Deraf a) *ek-vrang* (pl. *-vränger*), f. spant af ek; b) *tall-vrang* (pl.*-vränger),* f. spant af tall. Sdm. (Ornö); e) *vrang-häl* s. *häl,* sid. 281 b; d) *vrang-verke* n. virke till spant. Sdm. (Ornö). *Väng-verke,* n. id. Sdm. (Dalarö).

Vrangel, m. i sammans, *häkka-vrangel,* m. krökt trä, som sammanhåller höhäckarne. Bl. (Östra h.). *Häkk-vrång,* m. Kl.

Vrangstyru, adj. ostyrig, våldsam. Vb.

Vringel-has, m. vinglare. Sk. (Bjäre h.) Jfr *has* 1.

Vringla v. n. 1 1) vingla, vricka. Ög.; 2) vrimla, hvimla. S. Sk. Ursprungliga betydelsen har troligen varit: vrida, sno. Jfr d. d. *vringle,* v. n. gå, röra sig vacklande; *vringlett, vringlig,* adj. a) vriden, krum, vind; b) tvär, genstridig; *vringel,* n. tvär menniska; *vringel,* adj. tvär, vresig (Mlb., DL. 658); *vringleg,* vind, skef; *vringleri,* n. det som göres på ett förvändt sätt (Kok 1,418).

Vringlingar, pl. små vrår. Kl.

Vrinka-lös, s. *rankalöser,* sid. 533 a.

Vrinkel, m. liten vrå. Sm.

Vrång, adj. 1) (såsom i riksspr.) afvig. *Rång,* Jtl; *rang,* id. Nb.: 2) vresig, motvillig, knarrig. Sk. (Ox.); 3) ohjelpsam, omedgörlig. Nästan allm.; 4) envis, olydig, som gör tvärt emot befallning. Sk. (Ox.). *Vrå,* id. "Han ä så vrå". Sm. (Östra h.). *Vrang,* adj. 1) vresig, motvillig, ond; 2) svår att bevandra, trång att genomgå. "Vrångt lann, vrang skog, vrang väj". Vb. Fsv. *vranger,* a) vrång, sned, oriktigt stäld eller belägen; b) vrång, orätt, falsk. LL.; fn. *rangr* (äfven *vrangr.* SE. II, 453), a) vrång, skef; b) vrång, orätt, felaktig, orättfärdig; n. *vrang,* vrång.

Rang-sia, f. den afviga sidan. *Vrånga* f. Götal. *Rang-sia,* f. Nb.: *vrång-sia,* f. id. Jtl. D. d. (Slesvik) *vrange* el. *vrånng* (Kok 1, 418); d. *vrangside;* e. *wrongside;* ns. *wrakkside.*

Vrång-less, adv. motsols. Ög. Jfr *ansyls.*

Vrångsen, adj. ostyrig. "Han ä inte mykke vrångsen åv sej", d. ä. han är spak. Sdm.

Vrång-skäl, n. mätning af diagonaler för att pröfva hörnens rätvinklighet. Ög. (Ydre).

Vrång-väred el. *),* adj. vrång-vulen, envis, svår att komma till rätta med. Deraf *vrång-väres, te vrångväres.* adv. på kif. S. Sk.

Vränga, v. a. o. n. 2 1) eg. (såsom i riksspr.) vända ut och in; 2) tränga, plåga, ansätta. Pass. *vrängas,* trängas, tvista, kifva. Kl.; 3) spåra upp. "Vränga (el. vänna) fälena". Kl.; 4) vara aurmnlen, vresig. "Gå å vränga". Bl. *Vränga efter en,* härma någon (eg. i tal). *Vrängja.* Sk. (Vemm.). Fsv. *vrængia,* vränga. MELL. (af *vranger,* adj.); fn. *rengja,* id.; d. d. *vrænge,* vrida. VRINGST (ipf. *-a),* v. n. gnisla, "He vringstar yndji meidan", det gnislar under medarne. Fl. (Öbs. skärg.).

VRISTAS, *vristna, vri-stol, vrùen, vrùi,* s. *vrida.*

* VRITA (ipf. *vrett)* pl. *vritum,* sup. *vritit,* v. a. 1) skära, rista; 2) afskära, afdela; 3) skrifva? Detta starka verb har i aldra fornaste tider troligen funnits i vårt språk. Utom nedan upptagna rotskott höra hit *rita* 1, *ritare, ritt-mått, rit-stikka,* s. sid. 537. Fe. *vritan (vrat, -vriton, vriten),* skära, rista; skrifva; e. *write,* skrifva. Vret m. 1) (såsom i riksspr.) litet enstaka, inhägnadt åkerland; 2) trång gång emellan hus. Vl. (enl. Ihre, DL.). *Vrätt,* f. a) afskiftad jordrymd. Sm.; b) aflång, rätvinklig åker, plogland. Hl. (Skällinge, Frillesås); c) det af menniakor och vargar inringade området vid ett vargskall. Sm.

VRÅ Vreta 1, v. a. 1 svedja för att erhålla en *betes-* eller *åker-vret.* Sdm. (Ornö).

Vrete, m. redskap af två klor, som användes vid byggnad. Deraf *vreta* 2, v. a. 1 1) rita med *vreten;* 2) urhålka öfre väggsyllen att falla efter den andras rygg. Ög. (Ydre). Fn. *reitr,* m. fåra.

Vret-hål, n. svårt, stenigt vägstycke. Vg.

Öka-vret, m. åkerteg, plogland. *Öka-vrätt,* f. så lång fåra man kör i åkern utan att vända eller hvila. Ög. (Ydre). VRÅ. 1 (pl. *vräer),* f. hörn, vrå. Götal. *Vrå* (pl. *vräner),* Vg.; *rå* (pl. *råer),* f. Dl. Fsv. *vra.* VML. S. S. 1,105; fn. *rá;* d. d. (Slesvik) *vrå.* Jfr *ro* 3, som är samma ord. Munns-vrå, s. *munn.* VRÅ 2, s. *vrång.*

VRÅK, s. *vräka.*

VRÅLA (ipf. *vrol,* konj. *vrole* el. *vrålte,* sup. *vrålt),* v. n. vråla. Ög. Fsv. *urla,* böla, vråla. Alex. Jfr *råla.*

VRÅNG, *vrånga, vrång-less, -sen, -skäl, -väred,* s. *vringa.*

VRÄDAND, adj. sakta gående. "Han kómber vrädand". Fl. (Öb.). Ordets form synes tillkännagifva att det är præs. part. af ett verb *vräda,* gå. Detta verb förekommer i Vb. (Nordmaling) och heter *vräa* sakta gå. "Vräa sta". Fn. *rata,* v. n. gå, färdas, resa; moes. *vraton,* gå; *vratodus,* m. resa.

VRÄER, s. *vrå* 1.

WRÄINA, s. *rwaina.*

VRÄKA (pr. *vräk,* ipf. *vrak,* konj. *vrake,* sup. *vräkkje,)* v. a. o. n. 1) vräka. Hs. (Ljusdal), men eljest heter i Hs. impf. *vrok,* konj. *vroke.* Den starka böjningen förekommer i flera landskapsmål; således *vräka* (ipf. *vrok* [el. *vrog],* konj. *vroke,* sup. *vräkt*), Vg., ög.; *vräka* (ipf. *vrok,* sup. *vräki* el. *vräkä*), Vb.; 2) förakta, häfva ifrån sig. Ög.; 3) förevita. Ög., sm.; 4) vederlägga. Sm.; 5) fälla (hår). I betydelserna 2—5 svag böjning; 6) *vräka sej,* a) slå sig: om träarbete. Sdm.; b) ogilla, jäfva sig sjelf. Sm.; 7) *vräka se in, ut,* packa sig in, laga sig ut; *vräka sej åsta*, id. Götal. Fsv. *vraka* el. *vræka* (ipf. *vrak,* pl. *vroko,* sup. *vrakit,* p. p. *vrakin),* v. a. a) drifva. UL. VGL. Spec. Virg. s. 23: "the wroko sik siælffwa armligha j skørhetinna"; b) bortdrifva. VGL. ÖGL. UL. S. Bern. f. 54. S. S. 1,69; c) drifva in, slå in. ÖGL. d) förkasta, afvisa; afsätta. VGL. Sm. Kb.; e) hämnas. Alex. 697, 2789, 2792; f) gå på skall. g) bedrifva, göra. VGL.; h) vräka. VGL. SML. S. F. S. 4,599; fn. *reka,* drifva, fördrifva, slå, slå in, kasta &c; fsax. *wrecan,* förfölja, straffa, hämnas; fe. *vrecan,* drifva, förfölja, hämnas; e. *wreak,* id.; fht. *rehhan,* hämnas, straffa; nht. *rächen,* id.; d. *vrage,* förkasta, försmå; moes. *vrikan (vrak, vrekun, vrikans),* förfölja: *διώχειν.* Se för öfrigt *räkå, räka,* som är samma ord. Vi(d)-vräken, s. *vid.*

Vrag, n. (det som blifvit vräkt fram); framläggning af säd på en loge till tröskning. "Vi ska tósska ett vrag te, annars få vi ej nókk". Sk. (Rönnebergs h.), S. Hl. *Blöde,* n. id. N. Hl. (Värö). *Vrag* är samma ord som *vrak* 1.

Vrak 1, n. 1) det som blifvit vräkt såsom odugligt; afskrap, lappri. Allm.; deraf a) *bås-vrak,* n. vrakhalm, som af kreatur ratas; b) *krono-vrak,* n. såsom oduglig förklarad bevärings-yngling. Dls., sm. m. fl.; 2) oduglig menniska, lappris-menniska, drummel; dåligt folk. Allm. *Vräk,* n. id. Vg.; deraf a) *vräkare,* m. grof, ostädad menniska, Ög.; b) *vräkling* (pl.*-ar),* m. odugling, dagdrifvare. Sm., vb., fl. (Nl.) m. fl. D. d. *vrægling,* id. (Mlb., D. L. 658); c) *ärende-vräk* el. *äranne-vräk,* n. α) en person, som blott kan användas till skickningabud; β) en person, som ej ordentligt uträttar ett ärende. *Ärende-vrak,* n. "Kòmma ärende-vrak", gå ärende fåfängt, företaga sig något utan nytta. Vg. (Skarab.). Fsv. *vrak,* n. a) eg. det som blifvit vräkt såsom odugligt; b) strandvrak; c) vrak, oduglig menniska. S. S. 1,29, 192. S. Marg. s. 137; fns. *wrack, wraeck,* improbus; ns, *wrak, wraak,* utskott, vrak; d. *vrag,* id. Jfr *rak,* under *räkå.*

Vrak 2, n. ett sätt att fiska under det man låter båten följa efter näten, som drifva med (vräka för) strömmen. Sk., bl., g. (F.). *Drev,* n. id. "Fiska på vrak, drev". G. (F.). "Fara på vrak". Bl. "Ta i vrak". Sk. (Kivik i Albo h.). Deraf a) *vraka,* v. n. 1 fånga fisk under det att man med båten följer efter näten, som drifva med strömmen. Sk., bl.; b) *vrakbat,* m. en sådan båt, som nyttjas vid nämnda fiske. G. (F.); jfr *vrak-eka;* c) *vrak-fiske,* n. fiske under det man drifver med båten efter näten; d) *vrak-sill,* f. sill, fångad under sådant fiske. Bl.

Vrak 3, n. (häftig) värk med svullnad eller bulnad. "Ja har fått vrak i handen". Hl. Jfr fe. *vrac* el. *vracu,* f. *vräc,* n. a) exilium; b) malum.

Vrak 4, m. Hörer ordet hit? Betydelsen är: vrå, krok (dit något vräkes?). "Dä fyllesvinet ligger i vraken, i kallbänken". Sk. (Ox.).

Vraka 1, f. räffladt klappeträ, som brukas vid taktäckning att drifva in halmen och slå honom jämn i rotändan. Hl. *Vraga, täkke-vraga,* f. id. Sk. (N. Åsbo, Ing.).

Vraka 2, s. *vrak* 2.

Vrak-eka. f. en större båt eller eka med råsegel, som ej är fast vid masten och hissas med taljor; nyttjas vid *vrak-fiske.* Motsatsen är *smakk-eka.* Bl.

Vraken, *Vraka,* m. & f. def. bonden och hans hustru i Skattevraksgården (Hångsdala s:n). Vg. Jfr *Fimsen, Hunsen.*

Vrak-fógel, m. storskrake: Mergus merganser. Kallas i vissa trakter *kör-fógel,* emedan storskrakarne förenade i stora flockar simma framåt i fiskrika vikar, sålunda drifvande fisken framför sig, antingen derigenom att de dyka eller slå vattnet med sina vingar. Sedan de ätit sig mätta, simma de sakta ut på fjärden, lägga sig der att hvila och låta *vräka sig* af vågen. Bhl. Jfr *L. Lloyd,* anteckningar under ett tjuguårigt vistande i Skandinavien. Stockh. 1855; II, 198.

Vråk, f. 1) en af tryckning utvräkt knöl eller *svank* på husväggar: 2) då bräder eller möbler med jämna och släta ytor blifva fuktiga, så sväller träet och slår sig ("vräker sej"), hvarigenom en *vråk* uppkommer. Sdm.

Vräk-hål, n. oaktsam menniska; en som vräker eller lägger allt på obehörigt ställe. Sm.

Vräk**L**ing, m. stor spik af 6 eller flera tum. Vg. *Vräkkling,* m. id. Ög., sm. Jfr fsv. *vraka,*

VRÄK drifva in, slå in: infigere. "Vraka þiuþer hæl a vægh".

Vräk-knut, m. knut utan ygla. "Knuta i vräk". Vg.

Vräkt el. *vrikt,?* ett sätt att vid bloss ljustra ål och aborrar, då man hugger efter dem på måfå. "Fara på vrikt". "Fara på ljuse", id. Bl. Jfr *vrak* 2.

Vräkta el. *vrikta,* v. n. 1 fara ut på fiske med bloss, hvarvid båten ligger och vräker för vågorna. Bl. (Östra h.).

Äranne-vräk, s. *vrak* 1. VRÄK-HÅL, *vräling, vräkt, vräkta,* s. *vräka.*

VRÄLLA (ipf. *vrall,* sup. *vrällt* [el. *vrullit?]),* v. n. 1) rinna, framvälla, flyta. Ög. "Ammart e så fullt, så dä vraller över"; säges vanligen endast då det är fråga om tjocka saker af mäsk, soll, o. d. Vg. Verbet har äfven svag böjning, "Degen vrällde över tråget. Dä har vrällt över sån" ; 2) vrimla, kräla, trilla. "Han ä så full mä lus, maskar, smuts, så dä vräller å'n. Lössa vrälla å'en". "Ho ä så fet så dä vräller å'na", så fettet hänger i veck och liksom hotar att falla eller drypa af. Vg. (Skarab.). Är förmodligen samma ord som fsv. *vælla,* ipf. *val,* pl. *ullo (vullo).* v. n. a) framvälla; b) sjuda; c) kräla, vrimla. S. *wælla.*

VRÄNER, s. *vrå* 1.

VRÄNGA, *vränger, vräng-verke,* s. *vringa.*

VRÄTT, s. *vrita.*

VRÖVLA, *vrövling,* s. *vravla.*

VUKKIT, s. *vaka.*

VULA, s. *vårda.*

VULEN, *vulen, vulna, vulnader, vulne,* s. *varda.*

VULLT, s. *valda.*

VULT, a. *vört.*

VULTO, *vultit,* s. *välta.*

VUREN, *vurn, vurnad, vurnas, vurna sej, vurne, vurnlek,* s. *varda,*

VURKIT, *vurken, vurkna,* s. *virka.*

VURMER el. *vórm,* m. vurm, person som har ett öfverdrifvet, dåraktigt tycke för någon sak. Allm. (Nht. *wurm).* Deraf *vurmi(g), vurmeter* el. *vurmaktiq,* adj. ej rätt klok. Götal.

VURPA, *vurpe, vurpen, vurpet,* s. *värpa.*

VURTE, *vurti,* s. *varda.*

VUSA, *vussa, vust,* s. *vaksa.*

VUTA, *vute-påg, vutta, vutte-grebba, vutte-påg,* s. *vaka.*

VYSSA, v. a. o. n. 1 vyssja. I en skånsk vaggvisa från Oxie h. sjunges: "Vysse doe, lille barn! Mamme sidder å nyster garn, Pappe går på långebro, Köper barnet nya sko, Nye sko å spänne, Så sover barnet länge". VYSTA, v. a. 1 kasta, i synnerhet något tungt, hastigt och långt bort; hastigt upplyfte. Sk., bl., sm. D. d. *hviste.* Jfr *hysta.* Krykke-vystare, m. krympling, som går på kryckor; hånligt. Bl. *Krykka-vystare,* m. Kl.; *krykka-vyst,* m. id. Öl. VÅADT, adj. n. I talesätten: "dä ä våadt mä'et", det är lika godt, det är detsamma. S. Hl.; "dä ä väl våadt", säkerligen. N. Sk. Jfr *våga.*

VÅDA, s. *vada.*

VÅDDA 1, v. n. 1 prata i vädret. Bhl. (Oroust). Vådda 2, f. fåkunnig och pratsam qvinna. Bhl. VÅDE (*våe*), m. 1) eg. våda, fara; 2) eldsvåda, *Ills-vâe,* m. id. Sk.; 3)något ofantligt stort. "Du ä ajn våe te kär", bålstor karl; deraf a) *våa-verke,* n. ämne till något stort; storverksträd; b) *våa-verka-syll,* f. ofantligen stor syll. Sm, (Vestbo). Fsv. *vaþi, vaþe, vadhi, vade,* m. a) våda:, b) skada genom vådlig händelse. VGL. GL. J. M. Yrtag. s. 42; fn. *váđi,* m. skada, olycka (af *vá,* f. a) något ovanligt, förunderligt; något som vållar skräck; plötsligt påkommen skräck eller fara; b) skada, förderf). Våa-slag, n. stort, svårt slag som man i häftigheten gifver sin fiende. Sm. (Vestbo).

Våda-för, n. väglag, der man är i fara att stjelpa, då man åker, eller stupa omkull då man går. Vb.

Våd-elds-märke, n. medfödd röd fläck i ansigtet. Sm. Fn. *váđaeldr,* vådeld.

Våd-udd (pl. *-ar),* m. tillfälligtvis afgående eller afbruten spets af knifvar, nålar eller sylar; brukas till hexeri. Sdm.

Vå-gäten (el. *vånn-gäten),* adj. farlig, vådsam, ogin; grannlaga. Vg. (enl. Hof).

VÅE, s. *varde.*

VÅFFER-DAG, s. *froa* 1.

VÅG, *våga sej, våg-bord, -får, -lok, -mor, vågra sej, vågugr,* s. *väga.*

VÅG, s. *våga, våker.*

VÅGA, v. a. 1 1) (såsom i riksspr.) våga. *Våa, vågja,* id. Sm.; 2) hålla vad. Vm, (Fellingsbro), nk. Fsv. *vagha,* våga. SML. Fr. af N. 5124, Ivan 28; fn. *vága, voga;* n. *våga;* d. *vove;* nht. *wagen,* id. Jfr fn. *vá,* f. Be-vågen, adj. vågsam, oförvägen. Sm., hl.

Fri-vågen, adj. djerf, oförvägen, modig. Dls., vg.

Vaga-spel, n. vågspel. G.

Vag-verk, n. äfventyr. G. *Våg-verk,* n. vågsamt företag. Ög.

Våg, n. en täflingslek, "Biaudä av pa våg", utmana till sådan täflingslek. *Vågarä,* m. *vågerska,* f. anförare, anförarinna i täflingsleken. G. N. *våg,* n. vågspel. Jfr C. Molbech, Hist. Tidskrift. Kiøb. 1843, IV band, sid. 202—203.

Våga-fiskje, n. farlighet, äventyr. Vg.

Vågelig, adj. oförvågen, djerf. Sk. (N. Åsbo). Vågen, (— ∸), adj., id. Sk. (Ox.). VÅGER, s. *våker.*

VÅJA SEJ, v. r. 1 beklaga sig med rop; qvida, jämra sig; ropa *våj, våj.* Gstr., ul.,sdm., ög. *Våjas,* v. d. 1, id. Fl. (Öb.). *Åja sej, aja sej,* jämra sig, klaga, ropa *åj, aj.* Åm.,vg.,kl; *åjas,* Fl. (Öb.); *åjäs* (ipf. *-ä),* id. Vb. Åjäslig, adj. som mycket jämrar sig öfver ingenting; pjunkig,kinkig, otålig. Vl. *Åjässhlig,* id. Nk. VÅKEN-HUS, n. vapenhus, förstuga i en kyrka. Mycket allm. I några munarter *vakenhus, vaknehus, vakenus, våkkenhus, vagnhus, vånghus.* Fsv. *vaknahus,* n. rustkammare. Cod. A. 13, f. 154v.; isl. *vopna-hús,* n. vapenhus, rustkammare; n. *våkenhus* vapenhus; fsv. *vapn, vakn,* n. vapen; fn. *vapn, vopn;* fht. *wâfan, waffan;* nht. *waffe;* ffris. *wepen, wepn;* fsax. *wapan;.*fe. *væpen (vêpen, væpn);* holl., ns. *wapen;* e. *weapon;* d. *våben,* id.

VÅKER el. *våk,* adj. 1) svag, sjuklig, matt 2) veklig. Hl., vg., sm. (Testbo). *Våger.* Hl. *våg,* id. Sk. Fn. *vâkr,* svag. Flat 1, 235; n

VÅL

våk; d. d. *våk, vag, vov, våv* (Mlb., Kok, Hagerup); gl. d. (Vedels Saxo) *vog;* (Tansen) *vaag (våg);* fe. *vâc,* id. Våkänd, adj. äckelmagad, som har benägenhet att spy. Dl. (Elfd.,

Våmh.). VÅ**L**, (pl. *-ar)* m. fjellafsats, hög, långsträckt fjellrygg. Deraf *Gussjövå**l**a(r).* Hj. *Valar,* m. pl. fjellafsatser. Jtl. (enl. K. Dybeck, Runa 1847, s. 20).

VÅ**L** 2, s. *vårda.*

VÅL, *wål-stack, wålut,* s. *wara* 1.

VÅLA i, f. knippa: 1) fiskknippa, knippa af tio stycken torkade fiskar. Dls., vg.,sk. "E hel vå**l**a", 10 stycken torkade fiskar. "E halv vå**l**a", 5 stycken sådana. Dls. *Våre,* f. a) hank att knyta något fast med. *Hamp-våre,* hank af hampa, *hår-våre,* hank af tagel. Sk. (Ljunits h.); b) fiskknippa, hopbunden med en hank. Sk. (Ox.); 2) val af sill eller storfisk (Gadus Molva). "En våla långor". Hl. (Kungsbacka), vg.; 3) hopbunden knippa af stickor o. d. såsom märke vid fiskegarn, utvisande hvarest näten finnas. Hs., ög. I andra munarter *våra,* f. Jfr *varde.* N. *vara,* f. a) knippa; b) ett antal af 10 stycken. Jfr *ol* 2, *val,* käpp.

WÅLA 2, v. n. ringa, susa för öronen. Hl. (Skällinge). Jfr n. *våla,* tjuta, skrika; fn. *vála,* jämra sig.

VÅ**L**A, *vå**l**i, vål-bunden,* s. *vårda,* sid. 794 a.

VÅLD, *våll, vålla, vålla-karl, våll-ränna, våll-springa, vållua, vållä-bastant,* s. *valda.*

VÅLE (pl. *-lar*) m. hjulpinne. Ög. Jfr *val* 1, som är samma ord.

VÅLJA, s. *völja.*

VÅL-KAS, s. *vara* 1.

VÅ**L**KR, s. *välker.*

VÅ**L**NA, *vå**l**ne, vå**l**-nöp,* s. *vårda,* sid. 794.

VÅ**L**TA, s. *varta.*

VÅ**L**-VETA, s. *vār(d)vaita.*

VÅM-BÖLING (el. *Våmbôling*), m. karl från Våms (Vårfruhems) socken. Vg. (Kåkinds h.).

VÅMHUS, kapellförsamling nära Mora i Dl. Ordet borde måhända rättast skrifvas *Hvåmhus,* af fn. *hvammr,* m. liten dal eller fördjupning. Troligen hörer äfven hit skånska sockennamnet Vomb (fordom *Vam*). Dipl. Suec. IV, pag. 166.

VÅMLA SEJ, *våmma,* s. *vamb.*

VÅMMEL, n. klumpig och dum karl. *Våmmlug,* adj. dum, obetänksam. Sdm. Måhända beslägtadt med fn. *vámr,* m. drul, egentl, en motbjudande, vämjelig menniska.

VÅN el. *von,* f. förhoppning, anledning att vänta något, förväntan att något skall ske; utväg, möjlighet, tillfälle, lämplighet, läglighet. Allm. Uttalas både (såsom i riksspr.) *vån* och *von.* I Vb. sages både *vân* och *von,* f. "Hav du vona, no hav du våna", 1) har du (erforderlig) redskap, så har du ock hopp (om lycka); 2) fig. har du hustru, så kan du väl ock ha förhoppning om barn. Ordet användes i några egendomliga talesätt. "Dräpa vona", ge hoppet förloradt. "Dräp ej vona"! förlora ej modet! Vb. "Dra i vån", ej vilja säga ut, tala tveksamt. "I den der våna", vid det der laget, den der tiden. Sdm. "Göra på vån", göra i alla fall, på vinst och förlust. Sm. "Göra vona", göra försök. "Få vona", på försök. "Dä ä på vona", det är ovisst. Hj. På *von-vara* adv. l) på försök, på vinst och förlust. "Ji tog mäg en lóttsedel på vonvara. Sätta ut en räv-saks på von-vara". "Han for åsta skoog på von-vara" han gick ut att jaga, för den händelsen att något villebråd kunde träffas. Vb. *På vån å vara,* id. Dls. ; 2) på försök, ifall det skulle behöfvas. "Tag ä vä däg på von-vara", tag det med dig för säkerhets skull. Vb. *På vån-vara,* id. "Ta pengar mä dej på vån-vara!» Ul.,gstr. *På våningä-vara* el. *vånningä-vara,* id. A. "Hva skulle du mä två vagnar mä dej åt skogen?" B. "Åh ja tog den andra mä på vånningävara". Sdm. (D. d. *vånnevare* el. *vanne-vare,* i nödfall. Mlb. DL. 636). Fsv. *van,* f. a) förmodan, väntan'; b) sannolikhet; fn. *ván, von;* fd. *vonæ* (N. D. Magaz. 6, 198); fe. *vên;* fht.,fsax. *wan;* n. *von;* ffris. *wen;* nfris. *wean;* holl. *waan;* moes. *vens;* skr. *van,* önska, längta efter. Bröllops-von, f. utsigt att få komma såsom gäst på bröllop. "Sälja bröllopsvona" brukades fordom då man till en vän mot ersättning afstod sin rätt att gå till bröllop. Hs. (Db.),

Föes-vån, f. födoämne, mat. Sm.

Giftas-vån, s. *giva.*

Haggr-von, f. utsigt att få hafre. Hs. (Db.).

Kaffe-vån, f. tillgång på kaffe. Fl. (Ingo).

Korn-vån, *kor-von,* s. sid. 347 a.

Lags-vån, f. möjlighet att laga. "Dä ä ingen lagsvån på den der rókken". Ordet brukas blott i nekande satser. Sdm.

Lin-von, s. sid. 405 a.

Livs-vån, f. 1) hopp om lifvet. Ul.; 2) tillgång på lifsförnödenheter. Fl. (Ingo). Fn. *lifs-vón,* f. hopp om lif, att kunna lefva.

Mata-vån, f. tillgång på mat. Fl. (Ingo).

Ovånslig, adj. som man ej kan hoppas. Ul. *Ovånsklig,* id. Vm. (Herv., Id.). *U-vonslin,* svår att taga reda på. Hs. (Db.). Fe. *vênlic,* adj. önsklig, efterssträfvansvärd; fd. *vonlig,* id. (N. D. Magaz. 6, 198).

O-väntandes, adj. som snart väntas. "Han ä oväntandes hvar da(g)", man väntar att han skall komma när som helst. Sdm. O intens.

Råg-von, f. utsigt att få råg. Hs. (Db.).

Ur-vånes, adj. hjelplös, utan hopp; rådlös. Fl. (Ingo). *Ur-våns,* Fl. (Nerpes): *ur-vånsen,* id. Vm. (kring Nora).

Ur-vänta, v, a. 1 vänta utan hopp. Åland.

Ur-väntad, adj. länge väntad. Kl.

Vena, v. a. förmoda, hoppas, vänta, mena. Kl. *Wenas,* Dl. (Elfd.); *venäs* el. *vänäs* (ipf. *vendäs, ventes* el. *väntäs),* id. "Ji venäs du hels óppå mäg. Du ha fåll fått brevä, venäs ji. Ji vendäs (vehndäs) ji skull a fått mäg nalta mat". Vb., nb. Fn. *væna,* v, a. gifva hopp om, lofva ; hoppas, vänta; fe. *vænan, vênan,* mena, anse; e. *ween,* id.; fht. *wânjan;* nht. *wähnen;* fins. *wena;* ns. *wanen* (B. W. B. 5,178) ; moes. *venjan.*

Vons, adv. skenbarligen, efter allt utseende. "Dä ä vons bättre". Vl. (Elfd.).

Vånalikt (el. *vånnalikt),* adj. n. möjligt, görligt. "Om dä ä vånalikt, ska ja göra't". Sm.

Vån-kert (el. van-kert), adj. n. 1) ovisst, tvifvelaktigt, osäkert, svårt att erhålla; 2) vådligt. "I da ä dä allt vånkert te gå på sjön, för dä ha töä på i natt. Dä ä allt vånkert maden der kälken". Sveal.

Vånslig, adj. som man kan hoppas. Ul.

VÅN *Vonsamt, vonligt,* adj. n.)(*ovonligt.* Hs. Fn.

Vänja, f. förhoppning. "Ha vänja på någon", hoppas att få honom till äkta. Åm. Fn. *væni,* f.; fe. *vênung,* f.

Väntande daga(r), m. pl. de sista dagarne af hafvande tillståndet. "Ho går i väntande daga", hon är nära sin nedkomst. Sdm. m. fl. N. *ventadøger,* id.

Övi-väntän, adj. egentl, öfver-väntad. "Ji vadht alldäiles öviväntän", jag kunde omöjligen vänta längre; eller: jag upphörde att tro det du skulle komma. Vb. VÅN, s. *von* 2.

VÅN, s. *vår* 1.

VÅND, s. *vand,* under *winda* 1.

VÅNDE, *vån-råden, -sett, -skött,* s. *vand* 2.

WÅNDA, *wänslos,* s. *vanda.*

VÅNG 1 (pl. *-ar),* m. 1) en bys eller hemmans inhägnade egor, i motsats till utmarken (eller fäladen). Sk., hl.; 2) gärde, skifte, afdelning af åkerjorden. Sdm., sk., hl., bl.; 3) hage, vret. Vg., sm. Fn. *vángr,* m. fält, mark; egentl, inhägnad plats, såsom man ser af *prúd-vangr, Folkvangr,* Thors och Frejas bostäder; n. *vang,* ängslätt, gräsplan; fht. *wang,* inhägnad mark (åker eller äng); österr. *wang,* inhägnadt fält (Höfer 3,269); fe. *vang;* e. *wong,* fält, mark; moes. *vaggs,* äng. Ora-vång, m. åkergärde, som ligger i träde. Sk. (Barsebäck i Harjagers h.). Jfr *oråker,* under *åker.*

Vånga-dike, n. hägnad af jord eller sten kring en bys allmänna betesmark. S. Sk.

Vånga-gömmare (el. *vånga-gemmare),* s. *gåjmä.*

Vånga-le(d), n. grind vid en bys allmänna betesmark. S. Sk. D. *vangeled.*

Vånga-skäl, s. *skila.*

Vånge, m. 1) den af folk och vargar omringade (inhägnade) platsen vid skallgång. Götal., äfven i Sveal., t. ex. Nk.; deraf *vängä,* v. a. 2 gående göra en krets omkring. Nk.; 2) omväg; deraf *vånga,* v. a. o. n. 1 genskjuta, göra en omväg. "Vånga ómkring", gå omkring. Sm.

VÅNG 2, s. *vagn.*

VÅNG-HUS, s. *våkenhus.*

VÅNGLA, v. n, 1 1) vingla, vara ostadig. Vg.,sm. "Glaa far å vånglar". Ög. *Vangäl* (ipf. *vanglä*), handla dåraktigt, utan urskilning. Vb., nb.; 2) syselsätta sig med hvarjehanda handelsföretag. *Vängla,* v. h. 1 handla; om krasslare, som köpa och sälja på marknader och i byar. Sm. (Jfr *vingla* 1); 3) makligt sysselsätta sig med, pussla. Vg. (Kinds h.). Vångel, u. ostadighet, vingleri. Vg., ög., sm.

Vånglare, m. 1) ostadig, obeslutsam karl. Sm.; 2) krånglare, skojare. Vg.

Vånglig, adj. 1) ostadig; 2) förtretlig, krånglig, ledsam att komma till rätta med. Vg., dls., vl. VÅN-HAPPET, *vånhäppeter,* s. *happ.*

VÅN-KERT, s. *vån.*

VÅNN, s. *vår* 1.

VÅNNA, *vånna-lös,* s. *vanda.*

VÅNNDEL, *vånndla*, s. *vinda* 2.

VÅNN-PAKKAD, s. *van* t.

VÅNOR, s. *von* 1.

VÅR 1, pron. poss. (såsom i riksspr.) vår. På Gotland säges *or;* i Dl. *wår* el. *wär, or,* t. ex. "Wär äst", vår häst; "woru kyr" vår ko; "vålt kläðä", vårt kläde. I några munarter säges *våran, vårän* el. *vårån.* Sdm. (Ärila, Thoresund), t. ex. "Vårän pójke". Mera allmänt, i synnerhet i Sveal. och Finl. (Öb.), brukas *vånn* el. *vån;* i Fl. (Öb.) *vånn* (f. *våron,* n. *vårt* el. *våras*), i Gstr. *våran* el. *vånn* (f. *vårö,* n. *vårat*) i Vesterbotten säges *våran* el. *ror* (n. *voret),* och användas dessa former ej mindre för nominativus, än accusativus m. sing. Stundom får man höra det felaktiga uttrycket: "vånn ko". *Vånn* begagnas äfven substantivt: vår fader, vår husbonde och böjes såsom sådant. *Vånnas,* vår faders, husbondes. Fl. (Öb.). Fsv. *var;* fn. *varr.*

VÅR 2, m. (såsom i riksspr.) vår (årstid), t. ex. Dl. (Mora). *Vor,* m. Vb. I några munarter är ordet f. Fsv. *var,* f. (m. ? Jfr Rdq. 2,66; 3,238); fn. *vár*, n.; d. *vår;* n. *vår,* m. (på några ställen neutrum); lt. *ver,* m. En väring, s. *en.*

Vor-gjera (ipf. *-gjol),* v. a. tillreda jorden för vårsädet, förrätta sysslor hörande till våranden. Vb.

Våra, 1) v. n. 1 förrätta vårarbeten med jordens tillsåning m. m. "han har redan te vårat. Han har åvårat". Götal. D. d. (Bornholm) *våre,* id. (Adler, 26); 2) v. impers. bli vår. *Våra till,* id. Götal.

Våran, f. def. lindrig vårfrossa. Fl. (Nl., Åland).

Vårast, i *vårast,* adv. i våras. Fl. (Nl.).

Vär-bräken, n. låsbräken: Botrychium vulgare. S. Sk.

Vår-dyngs (eg. *vår-dygns),* adv. "Sóva vår-dyngs", efter slutadt vårarbete sofva ut långt fram på dagen. "I mórren ska vi sova vårdyngs, når vi ha te-sått i da". Sk. (Ox., Ing.)

Vår-hana, m. harsyra: Oxalis acetocella. Mp. I andra munarter: *vår-hane, sur-klöver, gök-mat.* I Dl. (Floda) säges *surkåls-tuppor,* f. pl. i Elfd. *små-såirä,* f., i Fl. (Öb.) *har-väpling.*

Vår-kase, m. en hög med qvistar efter rödjning om våren att uppbränna. Sm. S. *kas* 3.

Vår-lössen, *vår-slätten,* m. def. vårlossningen. Ul.

Vår-näm, *vår-nämd,* s. *nimma.*

Vår-okse, m. den dimma eller de dunster som om våren uppstiga ur jorden, bebådande oxens arbete. Vg., dls., vl. "Vår-oksen drikker", säges då jorden om våren tager mycket vatten, "Vår-oksen ryker", när solen om våren värmer och jorden deraf utdunstar. Vg. (Kållands h.).

Vår-reppen, s. *repp.*

Vårsk, adj. 1) om vårtiden aftagen; om boskapshud, då kreaturet är slagtadt om våren. "Huden å vårsk", d. ä. af sämre beskaffenhet. Sm.; 2) i. q. *vår-näm,* s. *nimma.*

Vår-skabb, m. ullen, som klippes om våren innan man flyttar till fäbodarne. Dl. (Mora). *Laung-liss-lödjen,* m. def. Dl. (Elfd.). Jfr *ljuda.*

VÅR Vår-skalka, f. egentl. vårbrist; så kallaa den nöd och brist, som om våren stundom uppkommer efter vinterfodrets slut. "I vår-skalka kan öisen ej se bättre ut". Sm., kl. *Vår-skarpa,* f. Sm. (Östbo), kl. (Tjust, Sevede, Stranda); *vår-skärpa,* f. id. Sdm.

Vår-skarpe, m. vårköld; den frostiga och skarpa väderlek som inträffar om våren före den 18 april och sednast till den 12 maj. Sm.

Vår-skede, n. skacklar för årder; enbetsredskap. Sdm. VÅR 3, n. i *dyne-vår, pude-vår,* s. *dyna, puta, vara* 1.

VÅR-BRÄKEN, s. *vår* 2.

VÅRD, *vård-slösing, vård-trä, vårel,* s. *vara* 1.

VÅRD-VETA, s. *vard-vaita,*

VÅRE. s. *våla* 1.

VÅREL, s. *hvórel,* under *hvarvel.*

VÅRFRUDAGS-LÖK (*vafferdags-lök* el. *våfferdags-lök*), m. vårlök: Gagea lutea. Ög. Jfr *sudd.*

VÅR-FRU LIN, u. skalleblomma: Antirrhinum Linaria, L. Götal. Gl. sv. (Bromel) *vårfru-lin, klosse-gräs, pisa-ört, sol-gräs, vild-hör;* (Tillandz) *minge-gräs, kossegräs, vild hör.* Benämningarne *pissört, mingegräs* äro hemtade af örtens gamla namn *Herba urinalis.*

VÅR-HANA, *-kase, -lössen, -näm, -nämd, -okse, -reppen, vårsk, vår-skabb, -skalka, -skarpa, skarpe, -skede, -skärpa, -slätten,*s. *vår* 2.

VÅRIG, *vårli, vårliga,* s. *vara* 1.

VÅRON, s. *vår* 1.

VÅRTE-BIT, *vårt-gräs, vårt ört,* s. *varta.*

VÅRÖT, adj. 1) eg. full med var (pus); 2) osnygg, plump. Hs.

VÅSS, s. *uss.*

VÅSTAS, v. d. 1 med mycken längtan vänta efter något, söka och försöka på alla håll, hafva stor omsorg om något. "Ho våstas att bli gift". Sm. (Vestbo). Af fn. *vás,* n. besvärlig ansträngning och dermed förenadt lidande. F. VIII, 16, 447; IX, 233. Våstras, V. d. 1 släpa, träla, hafva fåfäng möda, springa många fjät förgäfves. "Ja har nòkk våstrats länge innan ja fikke't". S. Hl. Jfr n. *våsa,* strapatsera; isl. *vástra,* v. n. gå idkeligen fram och tillbaka.

Våstran, f. släp, trälande. Kl. VÅT, adj. (såsom i riksspr.) våt. *Vot,* Vb.; *voter,* Fl. (Pargas); *våd,* id. "April våd å maj kall, fyller bonnens lader all". Ordspr. Sk. "Våta leden", det håll, hvarifrån pissen kommer)("tórra leden." Sm. Fsv. *vater,* våt; fn. *vátr, votr;* fd. *vat;* d. *våd;* fo. *væt, veaht;* e. *wet,* id.; af ett förloradt starkt verb *vita* el. *veta (vat, vátum, vetit),* vara fuktig, hvaraf *vatten* m. fl. Drav-våt, adj. mycket våt. Vm. S. *drav.*

Lukk-våt, adj. genomvåt; våt så att det rinner (lukkar) af honom. Vm. (Herv., Id.).

Ryt-våt, *rytande våt,* adj. genomvåt. Hs.

Röva-våt, s. *rauv.*

Vot-prypp el. *vöttu-pröpp,* f. spil-kråka: Picus Martius. *Regn-prypp,* f. id. Vb. (Ume). *Våt-asa,* f. gröngöling: Picus viridis. Man säger att när han är våt bak, så skriker han; andra mena att han förespår regn och deraf erhållit öknamnet. Bl.

Vot-vär, n. regnväder. Vb.

Vot-vöru, f. våtvara, flytande ämne, såsom mjölk, öl, brännvin m. m. "Ha du na'n vot-vöru åt mäg för törstom?" har du något vått åt mig, som kan släcka törsten? "Han jär no na begiven på vot-vörum", han älskar nog mycket drickesvaror (öl och brännvin). Vb

Våta-kaja, f. qvidfogel: Falco Buteo. Sm. (Värend).

Vått, n. 1) vatten, dricka, "Vått ville han inte ha, når han va sju(g)". Sk, (Ox.); 2) dricka och mjölk, dricka och bröd. Sk. (Ing.} Fn. *vottr,* m. *vâtr,* vatten; d. d. *vådt,* drickesvaror.

Våtta, v. imp. 1 regna. "Dä våttar sådant i da". Bl. (Gemshögs s:n). D. d. *våtte,* id.

Vät el. *vet,* f. mjölk eller annan vätska som ätes till gröt. *Gröt-vet,* f. Vb., mp. *Gröt-vät,* f. *gröt-sövel,* id. Nb. (Ö. Kal.).

Vät,? liten pöl. G. Fe. *væt*, vätska.

Väta, v. n. 2 kasta sitt vatten. Sm.

Väte, f. 1) regnaktighet; 2) källa. Sm. Fsv. *væta,* f. väta; fn. *væta,* vatten; n. *væta* våthet, regn.

Fök-vättne, n. bakvatten, uppstigande och hindrande vatten; så kallas, när vid qvarnar vattenmängden icke hinner undansjunka, utan stiger upp mer och mer till hinder. Vg. WÅTT, s. *vatte.*

VÅVLA, v. n. 1 slösa. "Han våvlar hän mä dä han förtjent" Sk. (Tygelsjö).

VÄ 1, præp. vid; med. "Lägg ne ä vä spisom!" Vb. *Vör,* vid, hos. Fl. (Öb.). *Wid,* id. Dl. Fsv. *viþ;* fn. *við, viðr, veðr*; fe. *við;* e.*with;* fsax. *wid;* d. *ved.*

VÄ 2, s. *wiđ* 1.

VÄ 3, s. *vi* 1.

VÄAS, *vädde-löb, vädja,* s. *vad* 2.

VÄD, n. kubbhjul på en vagn. *Vagns-väd,* n. vagn med kubbhjul för att köra in säd från marken. Dl. (Elfd.).

VÄDDRÄ, s. *bäddra.*

VÄDER, n. (såsom i riksspr.) luft, vind. *Wedär,* n. Dl. (Mora). I andra munarter vanligen *vär.* Fsv. *væþer.* Legend, s. 14; fn. *veđr;* n. *ver;* d. *veir;* fe. *vëder;* fht. *wetar;* ffris., holl. *weder;* ns. *weder, weer,* id.; lit. *wetra,* storm. And-vär, n. motväder. Vm., nk. Fn. *and-vidri;* n. *andver,*

Anvake-vär, q. v.

Bal-vär, s. *balig.*

B**L**ötä-vär, s. *blaut.*

Frå-lands-vär, q. v.

Gall-väder, s. *gälla* 1.

Gara-ver, *górm-väder,* s. *går.*

God-vär, s. *gođ.*

Ill-väder, n. ondt, elakt väder. Vm.

Ill-vär-fógel, m. snösparf: Emberiza nivalis. Dl. *Hård-värs-fógel,* Ul.

In-vädra, v. a. 1 utforska, spana upp. Sm.

Mój-väder, s. *mój.*

Näsa-väder, s. *nasä.*

Onna-vär, s. *onna.*

Te-lands-vär, s. *frå-lands-vär.*

Till-vädring, m. (hvad vind som helst från eller till land), då man får bra med fisk. S.G.

U-väjrs-bog, f. egentl. ovädersbok; ett ljud i luften, liknande det af ett fallande bokträd, som höres mot oväder. När en bok eller annat

VÄD träd fälles och i fallet dödar någon menniska blir hon en *u-väjrs bog* o. s. v. Hl. (Skällinge).

Ver-ba**L**, adj. väderbiten. Vb. (Nysätra). Jfr fn. *barđr,* p. p. af *berja* (ipf. *barđi*), slå.

Ver-hveller el. *väder-hvell*, f. ett slags fogelskrämma, som har vingar likasom en väderqvarn och hamrar som slå på "stylet". I blåsväder sättes hon i rörelse och håller då genom sitt skrammel sparfvar på afstånd från sädeshässjor, krydd-gårdar och åkrar. Vb. Jfr *hwälla*.

Verått, f. väderil; elakt väder. Jtl.

Väder-björn, m. det stora trä bak i en väderqvarn, hvarpå qvarn-axeln hvilar)(*lättbjörn,* frammantill. Sk.

Väderfisk, m. Gasterosteus Spinachia, L. Sk. (Mölle fiskläge).

Väder-gallar, m. pl. molnfläckar, som förebåda annalkande storm. Kl.

Väder-hållt, n. väderlekens beskaffenhet. Vb. Jfr *väråtta.*

Väder-kallt, adj. n. kallt af blåst. Åland.

Wäder-Ås, m. väderil. Dl. (Elfd., Våmh.). *Wäder-wind,* m. Dl. (Våmh.).

Wädur-leka, f. i. q. *vinn-leka.* Dl. (Orsa). *Vär-leka,* f. Vg., vl., ög., nk. *Wädur-kwänn,* f. Dl. (Orsa).

Väkkter-skäuten, adj. eg. väderskjuten; säges om kreatur, som enligt folktron blifvit sjuka genom väder mellan hull och skinn. *Väkkter-skótt,* n. en sådan sjukdom hos kreatur. G. (F.).

Väling, m. 1) väderlek; 2) gröda. "Dä ser ud ti ble go väling i år". S. Sk. *Vällajk,* m. väderlek. G.

Värа, v. a. o. n. 1 1) vädra, snusa upp; 2) snoka, spörja efter; gå nyfiket hit och dit. "Hva går du å värar efter?" Sm., vg., ög.

Vär-beta, f. spricka från ytan till kärnan på virke. Ög.

Vär-bor, n. väderbord på husgaflar. Ög. Jfr *vinnskid.*

Vär-bragder, s. *bragda.*

Vär-bräe, n. bräde som sättes för ändan af ett tak (af torf eller tegel). På halmtak kallas detta bräde *vär-grind,* f. Nk.

Vär-fälla, f. vindfälla, af blåsten nedslaget trä. Kl. (Stranda, Tjust), sm.

Vär-gubben, m. def. blåsväder. Dl. (Nås).

Vär-guva, *vär-iling,* s. *guva.*

Vär-kula, f. orkan. Vg., sm. (kring Eksjö). *Vär-kuling,* m. orkanlik blåst. S. Sk. Jfr *kåra* 3.

Vär-kvänn, f. väderqvarn. Bhl.

Vär-näsa, f. näsbränna. "Få sig värnäsa." Ög.

Vär-rot, f. en öfver himlaranden uppkommande sky, som, i mer eller mindre likhet med ett träd, skjuter mot höjden under inflytandet af luftdraget i den högre luftkretsen. Häraf spår allmogen den blifvande vinden. Vl. *Vär-rota,* f. väderstreck, från hvilket vinden blåser. Kl.

Vär-skröpo, f. egentl, väderskrapa; i. q. *ver-hveller,* Nb. (Ö. Kal.). *Vär-snórra,* f. Åm.; *slapra,* f id. Vb. (Skellefte),

Vär-spänning, f. trumsjuka. Sk. (Onsjö).

Vär-stabbe, m. regnboge, af hvilken blott nedra ändan synes. Sk. (N. Åsbo). Jfr *stabbe.*

Vär-villa, f. väderhvirfvel. Kl. *Vär-vind,* m. Sm.

Vär-vipp, m. liten blåst. Sk. (Rönnebergs h.).

Vär-ålla, f. 1) hvirflande orkan; 2) trävinda som går likt en väderqvarn. Sdm.

Vär-åtta, f. väderlek. Jtl., vl. *Värakt,* f. Sm. (Vestbo, Östbo); *väråta,* f. id. Vl. (Jösse h.). *Väderakt,* f. 1) väderlek; 2) väderstreck; vind. Ul. Fn. *veđrátta,* f. väderlek; n. *veråtta.*

Å-väder el. *å-vär,* n. oväder, svårt väder. Bhl. Fn. *of,* öfvermåttan.

Äuta-vädur, n. vind åt landet. G. VÄDRA, m. vädur. G. *Väre* el. *vär,* m. id. Götal. Fsv. *væþur, vædhur,vædhor, vædher* (GL. Med. Bib. 1,201. S. S. 1,127); fn. *veđr;* n. *ver;* d. *væder* el. *vädder;* fe. *veđer;* e, *wether;* fsax. *wethar;* fht. *widar;* mht. *wider;* nht. *widder;* holl. *wedder,* id.; moes. *viþrus,* m. ett lamm; gr. *ἐϑρίς* (Hesych.). Baita-väre, m. snöpt gumse. Vg. (Kind). S. *bete* 1.

Gedebergs-vären, m. def. Vid Ingelstads by i Oxie härad af Skåne är en kulle, som kallas *Gedeberg* (Getaberg), på hvilken fordom enligt gammal sägen plägade nattetid visa sig en spökande vädur, af folket omtalad under namnet *Gedebergs-vären* el. *Vattena-vären.* Han var mycket fruktad, enär han stångade folk som han mötte och man har ännu om honom ett gammalt rim :

"Den Gedebergs-vären ä grå, han börjar att bånga; ty så många han så(g) ville han stånga."

Mölle-vär, n. qvarnvind. Sk.

Vära-horn, n. horn af en vädur. Sk., hl. (Värö). Fn. *veđrarhorn;* n. *verahorn;* d. *væderhorn.*

Vära-lamm, n. bagglamm. Hl. *Vär-lamm, väre-låmm.* Sk. Fn. *veđrarlamb;* d. *væder-lam;* n. *vedelamb.*

Väre-torn, m. Rhamnus catharticus. Sk. *Vigeltorn* (troligen förvridning af *väre-torn),* m. Ö1.; *gaitä-barkä-tre,* n.; (benämningen deraf att den afdragna barken är raggig). G.; *one-manns-trai* (onde-mans-träd, ɔ: djefvulens träd; benämningen deraf att djefvulen en gång, enligt sägen, körde geten in mellan barken och trädet, så att en stor del af raggen blef sittande qvar). Sk. (Ö. Göinge h.); *órrma-bärs-tre,* n.; (benämningen deraf att bären likna *órrma-bär,* n. Paris quadrifolia). G. (F.). E. dial. *way-thorn, buck-thorn,* Rhamnus catharticus (Prior, 32, 238); af mlt. *spina cervina* el. *cervi spina,* hvilket namn förekommer hos Valerius Cordus. Jfr *val-björk.*

WÄDUR-KWÄNN, *-leka,* s. *väder.*

VÄDÄR, m. 1) *vagns-vädär,* m. det trä. i bakkärran, der vagnsbulten sitter i. G. (F.); 2) *väder-sytar,* m. förknytarekäpp i väfstol. Fl. (Vörö i Öb.).

VÄFFSE, m. bålgeting: Vespa crabro. *Väffs, väspe,* m. id. Vg. *Väss,* m. id. Dls., vl. *Af lt. vespa.* Fht. *wafsa, wefsa;* fe. *väps;* lit. *wapsà;* nht. *wespe.* Väffse-bo, n. bålgetingbo. Vg. (Vättle h.). *Vässe-bo,* n. id. Dls. VÄFT, s. *väva.*

VÄGA (ipf. *vog,* konj. *voge,* sup. *vägt),* v. n. väga. Vg., ög. *Wägå* (pr. *wäg,* pl. *wägum,* ipf.

đ VÄG

wag, pl. *wagum,* sup. *wägiđ, wägjiđ* el. wääđ), Dl. (Elfd., men i Vänjan heter ipf. *wog,* pl. *wogum;*) *wegå* (pr. *weg,* pl. *wegum,* ipf. *wag,* pl. *wagum,* sup. *wegjiđ),* Dl. (Mora); *väga* (pr. *vägur,* pl. *väge,* ipf. *vog,* pl. *vogu,* sup. *vägi),* G.; *väga (vog, vägt),* Sk.; *väga (vog, vögjä),* Vb. (Skellefte): *väga (vaog, vegi),* Nb. (Kal.); *väga (vog, vägi),* Vb. (Bygde); *väga (wog, vigi),* Vb. (Ume); *vega (vog, vigi),* Vb. (Löfånger); *väga (vog, väge),* N. Åm.; *väga* (ipf. *vog* el. *vägde,* sup. *vägt),* Sk., hl.; *väg* (ipf. vog), Fl. (Qv.). I några andra munarter höres ipf. *vag.* Fsv. *vægha* el. *vega* (ipf. *vogh* el. *va,* pl. *vogho,* sup. *vegit,* p. p. *væghin,*) v. a. o. n. a) svänga, svinga eller kröka sig åt ömse sidor. VML. GL.; b) väga. VML. Spec. Virg. s. 284. Cod. A. 27, f. 182. St. Rimkr. 41: 1 "swa at hwar thera siw liusp**un**d woogh." Legend, *vogho;* VGL. "mark væghin"; c) fäkta (svinga med vapnet, lyfta det i vädret), kämpa. Runurk. 1431 (från Skåne): "æn va mæþan vabn afþi", utan fäktade, så länge (han) vapen hade; d) med tillhjelp af vapen döda. L. c. 1613 (från Gotland): "sum Nikulas vaah". UL. M. B. 8 pr. "wærþær man wæghin ok slæghin". Alex. "margan man the væga"; fn. *vega* el. *viga* (ipf. *vá* el. *vo,* pl. *vágum,* sup. *vegit),* a) lyfta, lyfta i vädret; b) bortföra, flytta; c) väga, hafva vigt; d) värdera, akta; e) anfalla med vapen, fäkta, kämpa; f) med tillhjelp af vapen döda; n. *vega, väga,* uppväga, upplyfta; fht. *wegan,* röra, väga, svinga; nht. *wägen,* väga; *bewegen,* röra, beveka; fe. *vegan,* röra; moes. *ga-vigan (vag, vegun, vigans),* röra, skaka; fornlt. *vegere,* portare, trahere (Festus); skr. *vah,* movere, vehere; *vig,* agitari. Utom nedan upptagna landskapsord, höra till denna rot sv. *vagga,* f., v. a. o. n., *vigt,* f. *våg,* f. libra, *våg,* f. bölja m. fl. I uräldsta tider har fornsvenska *vægha* el. *vega* tvifvelsutan i enlighet med moesogötiskan hetat *viga (vag, vegit).* Den urgamla böjningen visar sig af de ännu vid full lifaktighet varande rotskotten i svenska riksspråket *en-vig,* m. *vigt,* f., i fornnordiskan *vigr,* m. svärd, *vigr,* stridslustig (= mht. *wîge),* i svenska landskapsmålen *vig-munn, vigå-lös.* Brunns-våg, m. brunnsvind. Vg. (Vadsbo). *Brunns-våkt,* m. Vg. (Mark).

Jungfru marias vagge-gräs, n. gulmåra: Galium verum. Vg. Jfr *säma, sänghalm, slägfrid.*

Ovägeli, adj. 1) oundviklig; 2) omätlig; ofantlig. "O. stor, liten". Vb.

Vagg-anndrar, s. *andra.*

Vagge-bóge, m. rör eller fin qvist, hvars båda ändar stickas ner på ömse sidor om hufvudgärden i en vagga, så att röret bildar en boge, hvaröfver hänger ett kläde för att från det sofvande barnet afhålla flugor och mygg. Vg.

Vagn (pl. *vagnar,* men i några Götamunarter *vägner,*) m. (i Helsingland f.) 1) vagn. *Vöjn, vojn, vogn, vóvn,* Sk.; *vång,* Kl, (Madesjö); *vöjn,* Bl.; deraf a) *and-vagn (ånd-vagn* el. *ånn-vagn),* m. större vagn med grindar på sidorna hvarmed hö och säd köres in från marken. Vm.; b) *bo-vagn,* hövagn, bestående af flake med korg på. Hl; c) *bullt-vagn,* grof arbetsvagn med axlar af trä och obeslagna hjul. Vg., sm. *Träaksla-vagn,* Vg. (Kåkinds h.); d) *ell-vógn,* ångvagn ; e) *färes-vóvn,* resevagn; f) *hersvóvn* (el. *härs-vógn),* hedersvagn, som brukas vid bröllop, begrafning m. m. Sm.; g) *me-bótt-vagn*, dyngvagn. Vg.; h) *stakk-vagn,* s. *stakkoter;* i) *stur-vagn,* s. stor; j) *vagn-före,* n. godt väglag för vagn. Bl.; k) *vagn-hodda,* f. vagnsskjul. Sk.; 1) *vagn-runga,* s. *runga* 3; m) *vagns-fjäl,* s. *fjäl;* n) *vagns-flakji,* s. *ladu-flakji;* o) *vagns-kippa,* f. fram- eller bakdel af en arbetsvagn, Vm. (Fellingsbro); p) *vagns-lur,* m. hylsan för skäftstången på en vagn. Nk.; q) *vagns-rajdä,* s. *reda* 2; r) *vagns-slinder,* a. *slinne;* s) *vöjn-tjyva,* f. det trä på framkärran af en vagn, der skakeln sitter. Sk.; t) *ånn-vagnskrok,* m. en med i vinkel gående rotdel, upphuggen gran. Tvenne sådana utgöra stommen till ett s. k. *ånn-vagns-skak.* Vm. (Fellingsbro) ; jfr *ann, skak;* 2) spinn-rock. *Spånvagn,* m. id. Ög., vg., sm., hl.; 3) svarfstol. Kl. Anm. Betydelserna: spinnrock, svarfstol, häntyda särskilt på ordets rot: *väga,* motitare. Fsv. *vagn* (pl. *vægnir,*) m. vagn. SML.; fn. *vagn;* fht. *wakan, wagan;* nht., holl. *wagen;* fe. *vägen;* e. *wain;* d. *vogn,* moes. (Krim) *waghen;* lit. *wezimmas;* pol, *woz;* böhm. *wuz;* lt. *veha, vehela, vehiculum;* gr. *οχος, οχημα;* skr. *vâha, vâhana,* id. Vagt, f. häfstång af trä; häfbom. Bhl. (Elfs.). *Vägt, vegt,* m. S. Hl.; *vågt,* m. Vg.; *vått,* m. N. Hl. (Frillesås, Morup, Värö); *vatt,* m. N. Hl. (Morup) ; *väjt,* m. id.; deraf *stenväjt,* m. häfstång för sten. Sk. (Ing.). D. d. (Slesvik) *vågt,* häfstång. Kok 1,421.

Vegel-huad, adj. villrådig, vankelmodig. Bl., sk. (Onsjö, Lugg.). D. *vegelsindet.*

Vig-munn, adj. egentl. som är vig i munnen; som är fyndig att hitta på träffande ord och ledigt kan framföra dem. Vm. (Norbergs s:n). Fsv. *vigher* adj. a) stridbar, vapenför. UL. VML.; b) frisk, i godt stånd. Sm. Kb. UL. SML. HL. ; fn. *vigr,* stridbar; mht. *wîge,* id.

Vigå-lös, adj. rankig, utan hållning, som slänger hit och dit ("slangrar hi ä ti"), Fl. (GK., K., P., NK.).

Vógga, f. vagga. Hs. (Db.) Fsv. *vagga.* VGL.; fn. *vagga.*

Våg 1, f. 1) (såsom i riksspr.) vågbalans att väga på. *Vog,* f. id. Vb.; 2) vippstång för ämbaret vid brunnen; deraf a) *brunnsvåg,* m. brunnsvind, svängeln och stången. Vg. (Vadsbo, Kåkinds h.). *Brunns-vågt (brunns-våkkt),* m. Vg. (Mark); *käll-våg,* m. id. Ög. (Memmings h.); b) *våg-mat,* m. lång häfstång. Mp.; c) *vågstólpe,* m. den stående stolpen, som i klykan bär *vågen* med hinken. Vg.; 3) träbit på ett oxok, hvari horntågen sitta. Vm., nk.; 4) två lispund vigt (eller egentl. 2 lispund, 2 skålpund, 6 lod viktualievigt). Jtl. Fsv. *vagh* (pl. *vaghir*), f. våg (libra). Birg, Upp. 3,401. Legend, s. 420; fn. *vág,* f. a) vigt, redskap att väga med ; b) vigt, tyngd m. m.; isl. *vog* f. ett slags vigt af 36 **?**; n. *våg,* f. id. ; fht. *wâga,* f. statera, libra; fsax. *waga;* fe. *væge;* o. *wey, weigh, wsight;* d. *vægt.*

Våg 2,f. 1) (såsom i riksspr.) våg, bölja; (ursprungligen svingande, gungande rörelse af vattnet i haf, sjö, flod o. s. v.) *Våj,* f. Sm.;

VÄG *vog,* f. Vb.; *våga,* f. id. Hs. (Db.); deraf *vågja* se, v. r. 1 bölja sig, gå i böljor. "Sjön vågjar se." Sm.; 2) vatten. I denna betydelse endast förekommande i följande tvenne ord: a) *våg-får,* f. vattenfåra, fåra i nysådd åker, hvarigenom vatten afledes. Sm.; b) *våg-lok* (el. *våg-lókk),* n. mindre vattenledning under en väg med sin bro; vägtrumma. Nk. Fsv. *vagh,* f. våg, bölja. Flores 658,659; fht. *wag,* m. a) vätska; b) haf, sjö (Graff 1, 662); fsax. *wâg,* m.; ffris. *veg, vei,* våg; vatten; n. *våg,* f. våg, bölja; moes. *vegs,* m. rörelse; plur. *vegos,* vågor; gr. *αιγες* (i st. f. *Fαιγες),* f. pl. stora hafsvågor; skr. *pari-vêga,* stor hafsvåg. Benfey 1,344,440.

Våg 3 (def. *vågjen*), m. 1) liten bugt eller vik af en elf. Hs. (Bj.), jtl. (Ragunda); 2) var, orenlig vätska som rinner ur ett sår; var i ögonen. Åm., vg. *Vog* (def. *vogjen*), m. id. Vb. Fn. *vágr,* m. a) sjö; b) vik, liten bugt; c) vätska i sår, var; d) vätska; deraf *heilivágr,* m. liquor medicus; fsv. *wagher,* m. vatten; deraf *hela-wagher* el. *hele-wagher,* m. helande vatten, balsam; (jfr *hejl,* sid. 249 a); n. *våg,* m, var; skotl. (Shetland) *voe,* liten vik. Deraf *våga sej, vågra sej, våg-mor, våguqr.* Anm. Våg 3 är förmodligen i sjelfva verket samma ord som våg 2, ehuru ordets kön är olika.

Våga sej, v. r. 1 vara sig, afsöndra var. "Öga våga. sej." Vg. (Flundre h.). *Vågra sej,* id. "Ögra vågra sej." Nk. Fn. *vægja,* v. n. id.; *voga* a) v. n. flyta; b) v. impers. vara sig. "þat vogar ut úr meini, sulli."

Våg-mor, f. böldmoder, hylsan som omsluter en böld, hvarur varet framrinner. Vg. (Mark). *Vog-mor,* f. Vb.; *var-moder* el. *var-mor,* f. Ul., sdm., vm., vg. N. *vågmor.*

Vågugr el. *vågu(g),* adj. varig, full af var. "Ögra ä så vågna." Nk. (Sörby). *Vågi(g),* id. Vg. (Mark, Flundre).

Våg-bord, n 1) fyrkantig syll, uti hvilken tångatiljorna inhuggas och fästas uti sidoåsarne. Ofvanpå denna fastgöres *mull-åsen,* mot hvilken torfven hvilar. Sm. Jfr *krans-syll,* under *syll;* 2) ribba under takfoten *(uffset)* på hus. Vg.

Vågt 1, m. 1) brunnshink, brunnsvåg; 2) häfstång. Vg. D. d. (Slesvik) *vågt,* häfstång; lt. *vectis.* Jfr *vagt, våg* 1.

Vågt 2, f. vigt med vågskålar. Vg.

Väg, m. (såsom i riksspr.) väg. *Veg,* m. Vb.; *weg,* m. Dl.; *väj,* m. väg. Sk., hl., bl., bhl. m. fl. Fsv. *vægher;* fn. *vegr, vigr;* d. *vei;* fht.,fsax., nht., holl. *weg;* ffrs. *wei, wi;* nfris. *wey;* fe. *weg;* e. *way;* moes. *vigs;* skr. *vaha,* väg. Ursprungliga betydelsen af fn- *vegr* el. *vigr* är: det hvarpå man rör sig. På samma sätt härledes lt. *via* (i st. f. *viha* såsom den gamla formen *veha* ådagalägger). "Det nära sambandet mellan begreppen: rörelse och väg, visar sig t. ex. i gång (itus, motus, via), lt. *iter,* fr. *passage,* fn. *braut,* nht. *weg* (väg, bort); ital. *andate via* (gå er väg, gå bort)". Rdq. 1, 151.

Allmo-väg, m. allmän landsväg. Fl. (Närpes, Repplot). *Allmun-väg,* m. id. "Dä växer int gräs på allmunvägen". Ordspr, om en sköka. Vm. (Herv., Id.).

Ann-väg el. *ann-väj,* m. andra körningen af åkern. "Köra i annvägen", plöjs trädän andra gången. Vm., ul., sdm., nk., ög. Ovisst är, om detta ord är af *annar,* secundus, så att *ann-vägen* är andra vägen, andra resan eller gången, eller snarare af *and* 2, emot, enär man vid andra plöjningen kör tvärs öfver de förra fårorna, hvarföre *köra i annväg* också heter *tvära.*

Bro-väg, m. vägansning. "Han ä ute på broväg". Sm. S. *bro* 1.

Färd-veg, *fära-väg, fäl-väg,* s. *fara* 2.

Krakkel-väg, m. knagglig, dålig väg. Vg.

Körkje-väg, m. kyrkoväg. "Dä ligger inte i min körkjeväg", jag har intet att dermed beställa. Vm. (Herv., Id.).

Mela-väg, s. sid. 436 b.

Midt-åta-väg, s. sid. 437 b.

O-väga, adj. ofarbar, ej plogad; om vinterväg. Vb.

Skäl-väj, s. *skila.*

Spring-vägar, s. *springa.*

Ut-väj, m. utväg, råd; deraf *ut-väja se,* v. r. 1 finna utväg. Sm. (Sällan brukl.). *Ut-väga sej,* finna utväg, genom egen flit söka något från annat håll. Ul. Fsv. *ufvægher,* m. utväg; fn. *útvegr.*

Vega-leus, adj. som ej har väg. "Vega-leust lann". Vb.

Vega-mot el. *väga-mot,* n. vägmöte, korsväg. Vb. *Wega-mot,* n. Dl. (Mora); *vägja-mot,* n. Sm., bl.; *vägja-kórs,* n. S. Sk. Fsv. *væghamot.* S. S. 1, 183. J. M.Yrtag. s. 269. Spec. Virg. s. 416; fn. *vegamót;* n. *vegamot;* d. *vejmøde.*

Vega-skel, n. vägskilnad, korsväg. Vb. *Wegå-skil,* Dl. (Mora); *väga-skäl,* Hs.; *väg-skäl,* Sdm.; *vägja-skäl,* Sk., bl. Fsv. *vædhaskiæl, væghaskill,* n. Sv. Pr. K. f. 14 v. S. F. S. 3, 1 h.; fn. *vegaskil;* n. *vegeskil, vegeskjel;* fd. *weyæskiæl* (Mlb.,Bib. Ov.); d. *veiskjel.*

Väga sej, v. r. 1 göra väg. "Snön låter inte väga sej", antager ej packning, trampning. Sdm. Jfr *oväga.*

Väga-fólk, n. vägfarande. Vg.

Väga-konnu, s. *kunna.*

Väga-snål, s. *snål* 1.

Väga-stödu, s. *stad* 2, sid. 668.

Väg-breda, f. groblad : Plantago major. Sk.,hl. *Väg-brede-blad,* Bl.; *ve-bre-blad, veverblad,* n. Sk.; *läke-blad,* n. Vg.; *läke-bläkker,* f. pl. Dl. Gl. sv. (Frankenius) *vägeblad;* (Bromel) *vägeblad, vägbredeblad, läkieblad;* gl. d. *väg-breda;* fht. *wegapreita;* fe. *veg-bræde;* e. *way-bread;* d. *vej-bred.* Jfr *sko-tuppa.*

Väge-våp, n. som har gvårt att råka vägen. Ög.

Väg-fylle, n. grus och annat väglagninga-ämne. Hl., vm. *Vägja-föll,* n. Sm.; *väj-ämne,* n. S. Sk.

Väg-lókk, n. väg trumma. Nk. Jfr *våg-lok.*

Vägsenap, m. Sisymbrium officinale. Ul. Gl. sv. (Frank., Till.) *vägsenap.*

Väg-skrev, n. vägskilnad (vid två vägar). Vg.

Väg-såt, n. sammanträffning på vägen eller vid vägskilnad. "Han kom i vägsåt mä'n". Sdm.

Väg-tiste, m. Carduus lanceolatus. Sm.

Väg-truten, adj. 1) för hvilken vägen tryter; 2) förvillad om vägen. Ög.

Väja, v. a. o. n. 1 göra väg. Sm. (Östbo). Fsv. *vægha.* HL.VÄG Väja-fjät, n. vägadt steg. Sm.

Väja-löp, n. kapplopp, kappspringning. "Köra i väjalöp". Bl. *Väja-löbe,* n. "Ria, springa i väjalöbe". Sk. (Ing.).

Väj-slo, s. *slo* 2.

Väj-slå, f. hålväg. Sk. (Ljunits h.). Jfr *slo* 2.

Väj-styv, adj. (om en vagn) som är så bred mellan hjulen att han ej följer det vanliga hjulspåret på vägen. S. Sk. D. d. *veistiv.*

Å-vägse, adv. afsides, från allmän farväg aflägset. Sdm.

Vägen, p. p. vägd. G.

Vägja, v. a. fira, högt akta, vörda, Vl., vg. Egentl. samma ord som *väga*. Fn. *vægja.*

Vägjer (kompar. *vägjare,* sup. *vägjast,*) adj. dugtig, utmärkt. Hl. *Viger, väger,* id. Hl. (enl. Osbeck). Fn. *vægr.*

Vägt (pl.-*er*), f. vigt. S. Sk. *Vätt,* f. G. Fsv. *vægt,* f. vigt. Kg. St. IV, 5: 14; *vækt,* f. Flores 673; *vikt,* f. MELL.; m. *vætt,* f.; d. *vægt.*

Väj-mat (el. *väje-mad*), m. en sten, som lägges under en *vagt* för art lyfta upp en större sten. Bhl. (Elfs.). VÄGG, f. 1) vägg. *Wägg,* f. Dl.; 2) den sida på en sten, som i muren skall ligga utåt. På en sten, som skall användas till murning, undersökes hans *ligg,* n. *bygg,* n. och *vägg,* f. d. v. s. under-, öfver- och ut-sida. Vm., nk. Fsv. *væg, vægg,* f. vägg. VGL. ÖGL. Alex. 8165; fn. *veggr,* m.; d. *væg;* n. *vegg;* fe. *vag;* ffris. *wach* (gen. *wages.* Rh. 1121); nfris. *weage;* holl. *weeg,* id.; moes. *vaddjus,* mur. Båla-vägg, s. *båla* 1.

Vägga-dans, m. vals. S. Sk. (Föråldr.).

Vägga-fall, n. fördjupning mellan två stockar i en vägg. Ög. (Ydre).

Vägg-band, n. öfversta syllen i ett hus. Sm.

Vägg-bands-stókk, S. *röste* l.

Väggje-bune, s. *bo* 3.

Vägg-jumfru, *vägg-skäkta,* s. *skäkta* 2.

Vägg-lus-gräs, n. Geranium Robertianum Fl. (Nl.).

Vägg-orm, s. *orm.*

Vägg-panka, s. *panka* 1.

Vägg-säng, s. *stand-säng.*

Vägg-säto, s. *sittja.* VÄGGE, m. vigge. Vg., dls. *Vägg,* m. Dl., sk. I andra munarter *vegg, vegge.* Fsv. *vægi,* m. VGL. Alex. 9179; *viggi.* Gl. ordspr. 776; fn. *veggr;* n. *vegg;* d. d. *vægge;* fht. *vekki, weggi;* fe. *väcg, vecg;* kärnt. *wegge, wecke.* Lätt-vigge, m. kil i en ärjkrok. Sm.

Vägga, v. a. 1 kila. Dls., vg. VÄ-GÅDD, adj. förbrukad, helt och hållet använd. "Hela fars-arvä jär vägådt". Vb.

VÄIDI, s. *vide.*

VÄIK, s. *vika* 1.

VÄIPA, s. *veipa.*

VÄIV, .s. *viv* 1.

VÄJMÄ, s. *vaimä.*

VÄJS, s. *vise.*

VÄJA, s. *via.*

VÄKKA, *väkke, väkken, väktar,* s. *vaka.*

VÄKKTER-SKÓTT, *-skäuten,* s. *väder.*

VÄKSA, *väksterlig, väkst-vär,* s. *vaksa.*

VÄL 1, adv. (såsom i riksspr.) väl. "Dä ä väl mellan dem", det är ett ömt, kärligt förhållande emellan dem. Deraf *väl* (kompar. *välare,* superl, *välast,*) adv. ömt, kärligt. Ög., vg. Fsv. *væl, vel, val,* adv. väl; fn. *vel, val;* fht. *wela, wola, wala;* nht. *wohl;* fe., holl., d. *vel;* e. *well;* moes. *vaila.* VäLare e. *väläre,* adj. kompar. bättre. Sdm.

Välen, adj. glad och nöjd. Hs.

Väles, interj. hell! "Väles dej"! lycklig du! hell dig! Hs., sdm. "Väles däg"! Vb. "Välis han"! lycklig han! Fl. (Öb.). Anm. Ordet förekommer också i sådan sammanställning, att man kan anse det såsom ett verb, t. ex. "Gud väles dej"! Gud glädje dig, gifve dig hell, lycka, välgång! Kl., ul.

Väl-fallen, adj. beqväm, passande; om kläder och tyger. G.

VäL-for (el. *väl-fol),* f. 1) välfägnad; 2) nytta, gagn, afkastning, vinning. Vb.

Väl-goa, f. vänskapsskänk, traktering. Hs. (Db.).

Väl-kóst, m. välfägnad. Jtl.

VäL-pläganing, f. rik välfägnad. Vb.

Välsas, v. d. 1 smeka. Bhl.

Väl-skyll, adj. som anser sig förtjent till välfägnad; om snyltgäster. Vb.

Vällu, adj. välvillig, gifmild, god. "Kórs så vällut ä bån!" Vb.

Väl vas, interj. väl vare! "Väl vas honom!" Sm.

Välvilisam, adj. välvillig. N. Vb. VÄL 2, s. *värd* 2.

VÄL 3, s. *värl.*

VÄL 4, s. *val* 2.

VÄLA 1, v. a. 1 besofva, belägra. Ög. (Ydre). Fn. *véla* el. væla, v. a. o. n. a) svika, bedraga; b) befatta sig med, hafva med att göra.

VÄLA 2, v. n. 1 väsnas, stimma. Kl. *Wäla,* v. n. bräka. "Getin wäl." Dl. (Elfd.). *Vejla* el. *vajla,* v. n. 1 skrika, gråta; om barn. G., hl. (Skällinge). *Vajl* el. *bajl,* n. tjut, gråt. G. Fn. *væl,* tjut, skrål; *væla,* tjuta, skråla; d. d. *vælle,* skrika, ropa högt; *væl,* n. tjut, skrål.

VÄLA 3, s. *välände.*

VÄLARE, *välast, välen, väles, välis, väl-fallen -for, -goa, -kóst,* s. *väl* 1.

VÄLIG, s. *vila.*

VÄLING 1, s. *väder.*

VÄLING 2, s. *vävling.*

VÄLKER (komp. *välkare,* sup. *välkast),* adj. duglig, dugtig, god, förmögen att göra något. "Den góssen ä välkare än den andre. Han ä välkast." *Valker* (komp. *valkare,* sup. *valkast),* id. Sm., sdm., ul., hs., fl.; *välkjen,* Gstr.; *välken,* Vm. (Fellingsbro); *vålkr,* id. Nk. Jfr fslav. *veliki,* stor; illyr. *veli, velik;* ryss. *velikii;* böhm. *weliky, welky,* id.; lit. *welykos,* f. pl. påskfest; troligen af pol. *wilka noc,* den stora natten; böhm. *weliko noc,* id.

VÄLL 1, adjektivändelse, t. ex. *lort-väll,* smutsig; *ren-väll,* renlig. Vl.

VÄLL 2, s. *valda.*

WÄLLA (pr. *wäll,* pl. *wällum,* ipf. *wall,* pl. *wullum,* sup. *wullið*), v. n. välla, lindrigt koka. Dl. (Elfd.). *Wälla* (pr. *wäll,* pl. *wällum*, ipf. *walläd,* pl. *wullädum,* sup. *välləð*), Dl. (Mora); *välla* (pr. *väldur,* pl. *välde,* ipf. *vall,* pl. *vullu,* sup. *vulli*), id. G. *Välla,* v. n. o. a 2 1) id. Götal.; 2) *välla över,* koka öfver, rinna öfver. Ul. *Välla,* v. n. gå i små vågor (såsom kokande vatten). G. Fsv, *vælla* (ipf. *val,* pl. *ullo,*

VÄLL

el. *vullo*), v. n. a) framvälla, b) sjuda. Legend. s. 505: "brænna tel vaghnen val"; c) kräla, vrimla. Ivan 5013. Legend. s. 112. Patr. S. s. 22: "ther alskona matka wllo." Legend. s. 112: "swa at lys oc madka wllo flokkom"; fn. *vella* (ipf. *vall,* pl. *vallum,* sup. *ollit),* a) sjuda; b) välla fram; fht. *wallan,* koka, sjuda; nht. *wallen;* fe. *veallan;* e. dial. *welle, walle,* id. (Broekets gloss. 227); ffris. *valla,* id.; holl. *wellen,* a) framvälla; b) koka, sjuda; c) svetsa samman ; d. *vælde,* framvälla; d. d. *vele, valle,* a)koka; b)svetsa samman (Kok 1,413. Mlb., DL. 661); moes. *vulan,* sjuda. Ben-välla, f. vallört: Symphytum officinale. *Ben-välls-rot,* f. id. Ög. (Vårdsbergs s:n). Af *välla i hop,* ty den användes utvärtes vid benbrott. Gl. sv. (Frankenius) *val-ört, sliggerot, stoor gro-ört, sååräkia;* (Tillandz) *sliggerot, groört;* nht. *beinwell, wallwurz,* id. Jfr *slige-rot.*

Brud-manna-välling, f. hvit gröt som ätes andra bröllopsdagen. Sm.

Bänk-välling, *bänka välling,* f. & m. 1) välling af gryn och vatten. Sk. (Ox.); 2) lemningar efter hela veckans måltider, hvilka blandas tillsamman och såsom en rätt förtäras. Sk. (Skytts, Lugg.); 3) hvarjehanda afskräden och slabb, som slås uti en enkom dertill inrättad bänk för att nyttjas till svinföda. Dessa bänkar, som fordom funnos uti sjelfva stugan, äro numera alldeles aflagda ; dock finnes tillredningen qvar på sina ställen, men dertill begagnas då ett kar, stäldt uti ett uthus: 4) dålig mat. Sm. Fsv. vællinger, m. välling. Med. Bib, 2,210; fn. *vellingr.*

Fläng-välling, f. mjölvälling. Fl. (Kimito).

Klóftinga-välling, f. fruktsoppa med klufna äpplebitar. Sm. Jfr *klófta.*

Ny-välle, n. nytt gräs som växer upp efter första skörden. Sveal. Jfr *nylöpe.*

Vala, v. n. 1 starkt rinna, flyta. "Bloden valade ur såret. Dä regnar så dä valar ner." Sk., hl., bl., vg. "Våla ópp", rinna upp. Sk. (Lugg.). Fsv. *vala,* rinna. Ivan 5013; d. d. *valle* (Mlb. DL. 638).

Vall (ipf. *vallä*), v. a. med tjära bestryka samt glätta slädmedar och skidben. Deraf a) *is-väll* (ipf. *-ä),* v. a. bestryka medar och skidben med vatten, så att de må glida lätt å snön; b) *vall-stang* el. *hal-stang,* f. en sådan glättad med. Vb.

Väll, n. svetsning, sammansvetsning af tvenne järnstycken eller stål. Svea-, Götal.

Vällder milk el. *välder milk,* f. lindrigt kokad mjölk. Sk. D. d. *vælt melk, veelt melk, veld mjølk,* id. (Kok 1,413. Mlb., DL. 661).

Välle-vassla, s. *ost.*

Vällings-klókka, f. matklocka, som ringes till hembudning af arbetsfolk vid måltiderna. Götal. VÄLLAJK, s. *väder.*

VÄLLANDE, s. *valda.*

VÄLLU, s. *väl* 1.

VÄLNAS, s. *vila.*

VÄL-PLÄGANING, *-skyll, -vilisam, välsas, väl vas,* s. *väl* 1.

WÄLTA (pr. *wält,* pl. *wältum,* ipf. *walt,* pl. *wultum,* sup. *wultid),*), v. n. välta, stjelpa. Dl. Præt. part. *oltin,* Dl. (Enl. Rdq. 1,200). *Välta,* (ipf. *valt,* konj. *vulte,* sup. *vält,* p. p. *vultin,*) id. Ög., vg. Ännu hos Botin heter detta verb i ipf. *valt,* i sup. *vultit.* Anm. Bokstafven **l** uttalas öfverallt såsom dubbel. Fsv. *vælta,* välta. VGL. VML. UL.; fn. *velta* (ipf. *valt* pl. *vultum* el. *ultum,* sup. *voltit* el. *oltit*); fht. *walzan;* nht. *walzen;* fe. *vealtan;* d. *vælte;* n. *velta;* moes. *valtjan;* lett. *wellu, welt;* illyr. *valiti, valjati,* id.; böhm. *waliti;* ryss, *vality, valjáty,* välta, stjelpa; lt. *volut-are.* As-vältanes, s. *ars.*

Gór-vällter, f. pl. Vaccinium uliginosum. Trakten mellan Venersborg och Uddevalla. Af *gór* (var, sanies) och *vällta,* emedan, när man kramar dem, innehållet vällter ut. Ordet har kanske en föraktlig betydelse, emedan man ej värderar dessa bär.

Rot-vällta, s. *rot.*

Trås-vällta, s. *trås.*

Vallta, v. n. 1 gå osäkert, vaggande som ett barn. Deraf *vallter, valltringe,* m. litet barn som så går. Sm.

Vallter, adj. rank, som lätt välter, kränger; om en båt. Fl. (Nl.), ög. *Valltar,* S. G.; *vallt,* Fl. (K., NK.); *valltro,* id. Fl. (Esse i Öb.). Fn. *valtr.*

Valltra, f. 1) vältring; 2) vältringsställe, plats der hästen vältrat sig. Kl, Fsv. *valtran,* f. vältring. VGL. Jfr. *öga-välltra,* här nedan.

Vallträ 1, v. a. 1 vältra (ned, kring). G. Fsv. *valltra,* v. a. o. n. a) vältra. S. S. 1,259; b) vältra sig. VGL.; n. *valtra;* frans. *vautrer;* gl. frans. *veaultrer.*

Vallträ 2, (pl. *valtrar*), m. hopvalkning, då något gnides. G.

Vällt, m. 1) plog. Vb. ul. *Vellt,* Nb.; *vallter,* m. Vg.; *bullt,* m. id. Ög.; deraf a) *vällt-bil,* m. plogbill. Vb.; b) *vällta* 1, v. a. α) plöja. Nb. (Kal.). *Bullta,* id. Ög.; β) köra med vält Dl. (Elfd.); c) *vällta* 2, f. fyrkantigt plogland. Hl. (Värö); d) *vällt-fjöl,* f. plogbräde; e) *vällt-kör* (ipf. *-kjöl* eller *-kjåhd,* sup. *-kjåhdt*), v. a. plöja (åker). Vb.; 2) hopvältrad eller hopkastad hög; deraf *hö-vällt, timmer-vällt.* Kl.; 3) (såsom i riksspr.) trumla, i hvilken betydelse ordet på många ställen brukas af allmogen.

Vällte-skår, s. *skår* 1, sid. 591 b.

Å-välltes, adj. och adv. öfverända liggande, alldeles omvällt, upp och nedvänd, liggande på ryggen och oförmögen att hjelpa sig sjelf. "Koen ligger åvälltes"- Vl., vg. "Gimran kóm åvälltes i diket." Hs. "Han lå åvälltes (el. åvällte)." Sm. (Östbo). *Å-vällt.* "Kómma (el. ligga) åvällt". blifva liggande på ryggen. Hs. (Ljusdal). *Åv-wällt,* Dl. (Mora); *åv-vällt,* id. Fl. (Nerpes). *Ov-välltes,* adv. förvändt Vg. N. *åvelte, ålvelt,* öfverända liggande med fötterna i vädret. Jfr fn. *of,* förmycket, högligen.

Öga-vällta el. *ögja-vällta,* f. ställe der en häst vältrat sig på marken. Då man går deröfver, anses man böra spotta för sig för att ej blifva sjuk. S. Sk. Jfr *ök.*

Välltra el. *håi-välltra,* f. stor hössträng (vid slottern). G. (F.). VÄLÄNDE, n. matstrupe (hos slagtade kreatur). Nb. (Kal.). *Välände* (def. *välänn* el.

VÄMB

väländan), m. Ul.; *välände, väländ,* m.id. Sdm.; *velän,* n. matstrupe (på djur). Vb.; *väle,* m. Bhl.; *väla* (def. *välan),* m. Hs. (Bj.); *valä, våla,* m. Åm., mp.; *vajlunde,* m. id. G. I en sådan strupe stöpes talg, ister och kåda och brukas i st. f; ljus vid tröskning om morgonen. Deraf *valan-ljus,* n. Åm, Isl. *vælindi,* n. matstrupe (Hald.); *vélindi,* n, (Fritzner); n. *vælend,* m. *velende,* n. id.

VÄMBLAD, n. hvit neckros: Nymphæa alba. Vb. (Lycksele). Växten har mångfaldiga namn, t. ex. *abbór-gräs,* n, Vb. (Vilhelmina); *lava,* m. Vb. (Fredrika); *sjö-blomm,* f. Vb. (Ume): *tjärn-rosur,* f. pl. Mp.; *sjöblad,* n. Sveal. Anledningen till benämningen *vämblad* är okänd. Kanhända har någon från Vemdalens socken (i Hede, Herjedalen) inflyttad person infört namnet, i hvilket fall ordet tillhörde nämnde socken och fått sitt namn af *Veman,* en liten elf, som genomlöper densamma och hvari neckrosen finnes och efter elfven måhända der kallas *Vemblad.*

VÄMELI(G), adj. vämjelig, äcklig. Vb. *Vämlig,* Bl.; *vämmeli(g),* Sk.; *vämmer,* Hl.; *vämjug,* id. Hs. (Db.) Fsv. *væmeliker, væmuliker,* vämjelig. Sv. Pr. K. f. 56 v. Cod. A. 27, f. 187 v.; *vamul,* vämjelig, stygg. S. F. S. 6, 364, 454; God. A. 27, f. 189; *væmiol,* kräsmagad. Gl. ordspr. 1032; *vami,* m. vämjelse. S. F. S. 6, 393; *væmia,* v. n. vämjas. L. c. 411. VGL, s. XIV; fn. *væmuligr,* som har vämjelig smak; d. *vammel, væmmelig,* vämjelig; *vamle, væmmes,* vämjas; lit *wémti* (pr. *wémju*). kräkas; lt. *vomere;* gr. *εμεω* (ursprungl. *Fεμεω),* jag kräker. skr. *vam,* Id. Af ofvan anförda ser man att i fsv. *vami, vamul* och d. *vammel, vamle,* sanskritroten *vam* trognast bevarats.

VÄMMBLA 1, 1) v. a. 1 grofkarda (ull); deraf *vämmbla* 2, f. stor ullråsa af kardad ull; 2) v. imp. *Dä vämmblar,* det snöar stora flockar (vid töväder). N. G. Jfr *sålkä.*

VÄN 1, adj. 1) (såsom i riksspr.) älsklig, täck. Komparativus *vänare* el. *vänre.* VI. (Elfd.); 2) kärlig, vänlig. Vg. *Vänast,* adj. (egentl, superl.), förnäm, som vill vara förmer än andra. Dl. (Elfd.). Fsv. *væn,* vacker. Fr. af N. 438. S.S. 2, 33. Kg. St. IV, 1: 14. Flores (i varianterna s. 94); fn. *vænn;* n., d. *væn,* id. Jfr lt. *venus,* f. a) kärlekens gudinna; b) skönhet, behag; skr. *ven, van,* att älska. Vänlek, m. fägring. Sm. Fsv. *vænleker.* S.S. 1, 51. Horol. f. 38 v. Sv. Pr. K. f. 77. Cod. A. 49, f. 155; fn. *vænleiki;* n. *venleikje.* VÄN 2, s, *vena* 1.

VANA, s. *vane.*

VÄNDA, *vånd-fjöl, vänga, vänge, vänn, vänna, vännas, vänn-banke, vänner, vänning, vännsel,* s. *vinda* 2.

VÄNDLA-ROT, *Vänds-rot,* f. vände-rot: Valeriana officinalis. Nk. GL. sv. (Frank.) *vende-root, velandsroot;* (Till.) *venne-root, vendel-root.* S. velamsrot.

VÄNG, *vänge,* s. *vinge.*

VÄNGE *(vännge),* n. hyende, mjukt säte. G, Fsv. *vengi,* n. kudde. GL.; moes. *vaggari,* n.; fe. *vangere,* m.; fht. *wangâri,* n.; *wengi,* pl. id. (Graff 1, 895); af fn. *vangi,* m. kind ; n.

vangje, m.; fe. *vange (venge),* n.; fht., fsax. *wanga,* n.; nht. *wange;* holl. *wang,* id.; Jfr d. d. (Fyen) *vangstykker.* Salla-väng, S. *sittja.* VÄNGLA, s. *vångla.*

VÄNGA, s. *vånge.*

VÄNI, s. *vane.*

VÄNJA, s. *vån.*

WÄNN, pron. hvilken, hvarje. Dl. (Mora). Jfr *wärr.* Wänn-dag, m. hvardag,arbetsdag, söcknedag. *Wänndags-klädi,* pl. hvardagskläder. Ö. Dl.

VÄNNE, s. *winna.*

VÄNN-GRÄS, s. *velamsrot.*

VÄNNIKA *(vänneka, vännka),* f. (väfd) kjortel. Vg.,hl. Gl. d. (Kristian III:s bib.) *vennike,* tröja, kofta; d. d. *venneke,* undertröja; ns. *wennik, wennk,* grof qvinnorock (B. W. B. 5, 230).

WÄNNÄS, s. *vand* 1.

VÄNSKAP, *vänskapas, vänslas,* s. *vin.*

VÄNSTER-KRÄKKLÅ, *-kräpplå, -klåp, -klåpa, -kåpa, -pjåka, -styvt, -vriden, vänstra,* s. *vinster.*

VÄNTANDE DAGAR, s. *vån.*

VÄN-ÖRT, s. *velams-rot.*

VÄPA el. *vepa,* v. n. 2 1) ursprungligen troligen: ropa, skrika; 2) prata utan att vara tilltalad; lägga sig i andras tal, tala onödigtvis. "Hva väper du efter?" Vg. (Skarab.). *Yêpa* el. *öpa,* skrika. Dl. Fsv. *öpa, ypa,* ropa; fn. *óp,* n. rop, skrik; *æpa,* ropa, skrika; *vepja,* f, vipa; fe. *vêpan* el. *vêpjan,* gråta; fht. *wuofan;* ns. *wupen*; e. *weep,* id.; lett. *ùpöt,* tjuta; moes. *vopjan,* ropa; ill. *vap,* m. rop; *vapiti,* skrika, fornslav. *vüpija, vüpiti, χραζειν* (Miklov.); ryss. *vopity,* skrika. Jfr *vippa* 2.

VÄPA, s. *hvälp.*

VÄPLING, m. 1) (såsom i richsspr.) klöfver: Trifolium pratense. *Vippling,* m. id. (af *vippa,* f. med hänseende på det vippiga blomhufvudet). Dl. (Våmh.); *rödkólla,* f. Vg.; *rö(d)-tustar,* m. pl. N. Bhl.; *röd-fikor,* f. pl. Dl.; *röd-tuppa,* f. id. Sk. (enl. Linné, fl. suec.); 2) Anthyllis vulneraria. Sm. (Vestbo). Fries (bot. utfl. 3, 202) föreslår att Anthyllis vulneraria i riksspråket benämnes väpling.

VÄR, m. man. Ordet förekommer i nedan upptagna sammansättningar. Fsv. (Runurk. 69) *ver,* m. man, make ; fn. *verr* (pl. *verar* el. *virar),*), m. a) försvarare, vårdare (af *verja,* v. a. omgifva, försvara, skydda); b) man; fsax. *wer;* fht *wir, wer;* fe. *vër (veor),* man; lit. *wyras ,* gift man; *wyrélis* (demin.), liten man; (smeksamt); lett *wîrs,* man; gl. preuss. *wyrs;* e. dial. *ver;* moes. *vair;* lt. *vir;* gael. *fear, fir;* manx. *fer, fir,* man; wal. *gwr,* m. man, gift man; plur. *gwyr;* mag. *ferj,* man, menniska; skr. *vîra,* m. man, hjelte (egentl, den starke, af *vri,* vara stark); zend. *vîra,* man. I yngre fornsvenskan förekommer ordet blott i sammansättningar, såsom *vereldi,* n. dråpsbot. GL. 20: 13; *værold, værald, væruld,* f. verld. HL. SML. Viring, m. barnunge, liten stackare, sötunge; smekord till och om barn. "Lille viring". Bl. Deraf *pójkviring,* m. halfstor pojke. Kl. *Viring* synes vara deminitivum af fn. *verr* (pl. *verar* el. *virar*), man, och egentligen betyda: liten man. På samma sätt härledes *mannsing,* m. gosse, af man.

Vikke-vire, m. 1) liten liflig gosse. Sm. (Östra h.); 2) (i barnspråket) lillfinger. 8m., vg. *Lille-vikke-viring,* m. id. Ög. Jfr *sviring, vikka* l.VÄR Vär-bror, m. svåger (egentl, mannens bror). Sm. (Vestbo). Fn. *verbróđer;* n. *værbror.*

Var-far, m. svärfar (egentl, mannens far). Bhl. Fn. *verfađer;* n. *værfar.*

Vär-syster, f. svägerska (egentl, mannens syster). Sm. (Vestbo).

Vär**L** el. *verl,* f. verld. Vg. *Vä***l**, f. Vb.; *vär, va***l**, f. Sm. Deraf *världs-girugur,* s. *gir.* Fsv. *væruld, værald, værild, væreld,* f. verld. HL, SML. S. S. 1, 60; fn. *veröld;* fsax. *werold;* fe. *veorold;* fht. *weralt* nht. *welt;* e. *world;* ns. *werld;* d. *værd.* VÄR, *våra, värakt, vär-beta, -bor, -fälla, -kula, -kvänn, -leka, -näsa, -rot, -skröpo, -spänning, -stabbe, -villa, -vipp, -ålla,* s. *väder.*

VÄR, s. *vädrä.*

VÄR, *värs,* s. *var* 1.

WÄR, s. *wärr.*

VÄRA 1, s. *vara* 1.

VÄRA-HORN, *-lamm, väre, väre-torn,* b. *vädrä.*

VÄR-BROR, a. *vär.*

VÄRD 1 (pl. *-ar),* m. marskalk vid allmogens bröllop och andra gästabud. Allm. Fsv. *værdh,* m. värd. S.S. 2, 49; fht. *wirt;* nht. *wirth;* ns. *werd;* d. *vert;* moes. *vairdus.* Värdskap, n. mindre gästabud. Bhl. (Oroust). Fsv. *værdskap,* n. lag, följe, umgängelse. Legend, s. 194,508; *værdskap,* n. a) id, S.F.S. 4, 521; 6, 287. S. Bern. f. 77 v. Cod. A. 27, f. 99 v.; b) gästabud. Valentin, s. 5; fht. *wirtscaft,* f. gästabud; d. d. *verdskap;* n. *værskap,* id. VÄRD 2, s. *varda.*

WÄRDA, s. *varda.*

VÄRE, *väri, värj, värjnings-gard, värn,* s. *vara* 1.

VÄRELSE, s. *vara* 1.

VÄR-FAR, s. *vär.*

VÄRG, *värj,* s. *dverg.*

VÄRING, m. halfvuxet svin. Sk. (enl. Ihre). Ordet, troligen föråldradt, är måhända beslägtadt med fsax. *var,* m. gris; fht. *farah.* Jfr *far,* m. fargalt, *fara, fära,* afla.

WÄRK, m. var (i ett sår eller öga). Dl, (Mora). Jfr fn. *vergr,* adj. oren; *verga* (i ny-isl. uttal, *verka,*) v. a. smutsa, göra oren; mht. *warch,* smuts.

VÄRK, *värka, värken, värk-järn, -ört,* s. *virka.*

VÄRKEN, s. *vaske.*

VÄRKÄLIT, adj. n. svårt att begripa, lära. G.

VÄR**L**, s. *vär.*

VÄRLING, m. ett slags fiskredskap i bäckar; ett nät mellan två stakar, hvarmed fisk invefvas. Ög. (Ydre).

VÄRME 1, (pl, *Värmar*), m. Vermländing. Nk., vg., vl., dl. (Mora). *Värming,* m. id. Nk. Fsv. *Værmar,* m. pl. Vermländingar. SML.; fn. *Vermar* el. *Vermir,* m. pl. id.

VÄRME 2, *värmsla, värmsle-språng, värnsla, värsel, värsla, värsla-såg,* s. *varm.*

VÄRMING, s. *värme* I.

VÄRN, *värna, värning*, s. *vara* 1.

VÄRPA (pr. *värpur,* pl. *värpe,* ipf. *varp,* pl. *vurpu,* sup. *vurpi,*) v. a. o. n. 1) egentl, (i fornspråket) kasta. Deraf i munarterna *kal-varp, varp, varp-gårn, varpla, varp-nät, varps-pälar, varpå-fleis, varpä, vurpa, vurpanne, värpel, värpe-länk,* för hvilka här nedan redogöres; 2) värpa (ägg). G. *Värpa* (pr. *värp,* ipf. *varp,* sup. *vurpi,*) V. Dl. (i Ö. Dl. sv. bö)n.); *värpa* (ipf. *varp* el. *värpte,* konj. *vurpe,* sup. *vurpit, vurpet* el. *värpt,* p. p. *vurpen, varpen, värpen*), id. Ög., vg. Jfr nht. "junge werfen"; höll. "kalveren werpen", kalfva; 3) hafva fallenhet för, vara vuxen till något, vara "slängd" i. I donna betydelse användes verbet blott i præt. part. "Han ä inte vurpen te dä". Sm., vg. Ordet brukas äfven spefullt om en som uträttar sina sysslor dåligt. "Dä va en vurpen!" Vg. (Vertofta h.). Jfr *ut-vindad.* Fsv. *varpa,* v. a. kasta; fn. *verpa* (ipf. *varp,* pl. *urpum,* sup. *orpit),* a) kasta; b) värpa (ägg); c) varpa (väf); fsax. *werpan;* fht. *werfan, werphan;* fe. *veorpan;* ffris. *werpa;* holl. *werpen;* ns. *warpen;* nht. *werfen;* e. *warp;* moes, *vairpan (varp, vaurpun, vaurpans),* kasta; mlt. *guerpire,* id.; d. *værpe,* värpa (ägg); n. *verpa (varp, vorpe),* id. Kal-varp el. *kall-varp* n. en hop ris och sten, som vanligen ligger vid små korsvägar i skogen och underhålles derigenom att hvarje kommande ditkastar något,. G, Jfr *varp* 1.

Mull-varp (pl.*-ar),* m. mullvad: Talpa europæa. Kl, dls. Fsv. *moldværpl, mulvarp,* m.; fn. *moldvarpa,* f.; jfr sid. 427 a.

Órv, n. lieskaft. Detta ord hörer till denna rot. Jfr sid. 490. Mht., nht. dial. *worp;* nht. dial. *wurf.*

Slaka-varp, s. *slak.*

Varp 1, n. sammankastad ris- eller stenhög på det ställe (vanligen vid vägen), der någon af våda eller genom dråp omkommit. Sk., vg.,dls. *Varp, mann-varp,* Kl.; *varpe,* n. Bl.; *värpe,* n. Sm. (Värend); *båla-hög,* m. Sk. (Onsjö); *vård,* m. Sdm.; *vål, våle, ris-vål,* m. Vm.; *strig-hög,* m. Nk. (vid Ramstigen och på Käglan); *vål-kast,* n. id. Ög. Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1, 487.

Varp 2, m. 1) (såsom i riksspr.) uppränning till en väf. *Vårp,* m. id. S. Sk.; 2) inslag i en väf; Vg. (enl. Ihre, DL. 193). *Väfft,* m. id. Vg. Fn. *varp,* n. = *varp,* m. 1 & 2 (Hald., Egils.); fe. *vearp,* uppränning till en väf; fht. *waraf, warf,* m. id. (Graff 1, l039); mht. *warf,* m.; nht. *werfte;* swz. (Appenz.) *werpfa,* f. id.; fe. *vearp;* e. *warp,* inslag i en väf.

Varpa 1, f. fint strömmingsnät (bestående af fem skötar). Sdm. m. fl. Fsv. *varpa,* f. not. UL. MELL.; fn. *varpa,* f. id.

Varpa 2, f. 1) egentl, kast; gång (vicis). "I denna varpan. En varpa till". Kl.; 2) ett antal af 12 par gärdslestakar. N. G. Na. *warf,* gång (vicis). B. W. B. 5,194.

Varp-gårn, n. ränningsgarn. Fl. (Öb.). *Varpis-garn,* n. id. Fl. (Nl. f enl. Hipping).

Warp-nät, n. dragnot; nät el. not med rep i båda ändarne att dermed varpa, in nätet el. noten. Dl. (Elfd.). Fn. *varpnet;* holl. *werpnet;* nht. *wurfnetz.*

Var(p)s-pälar, m. pl. varpstänger, hvarpå garnet varpas till väf. Hs. (Db.). Jfr *ränn-trän.*

Varpä, f. en rund på båda sidor flat sten, hvarmed man kastar till målet i spelet: "kasta varpä". G. *Varpå-fleis,* m. id. G. (F.).

Vurpa, f. *vurpanne,* n. 1) kast; 2) gång (vicis). Nk.

Vårpa, f. varpa, redskap vid varpning till väf. Sk,, hl.

VÄRP Vårpe-aln, f. varp-aln, afståndet (ungefär 1¼ aln) mellan hvarje af varpans 4. S. Sk.

Värpel (pl. *värpler),* m, bobin, Nk., sdm. *Varpla* (pl. *-lor),* f. id. Nk. Jfr fsv. *værple,* m. *værpla,* f. band, snara. VGL.

Värpe-länk (pl.*-ar),*), m. uppränd väf; trådsamlingen då den är färdig att upprullas på bommen i en väf. *Länk,* m. id. "Nu ska vi ta länken å vårpan." Sk., hl. Jfr *fjäte* 1.

Värpill el. *verpill,* m. liten kagge; brännvinskagge. Nora bergsl. *Vimpill,* m. id. Vl. *Varpell* el. *verpell,* m. liten kagge. Sdm. (Björkvik), ög. Fn. *verpill,* m. kagge. WÄRR el. *wär,* pron. interrog. hvilken. Dl. Fsv. *hvar;* fn. *hver.*

VÄRRE el. varre (äfven *varrare,* superl, *varrst* el. *varrast*), adj. och adv. värre, värst. Sm. *Värst* adv. superl. 1) svårt, ledsamt dumt. "Dä va värst"; 2) mycket, farligt. A. "Har du ondt i huve ännu?" B. "Åh, inte så värst." Sdm. (Sydöstra delen af Ö. Rek.); 3) mest, i hög grad; tillägges adj. för att öka bemärkelsen. "Värst jälak", högst elak. "Värst hungrig", uthungrig. "Värst vakker, go(d)". "Hä var sóm värst var att ä gikk", det var med stor möda att det gick, det var nära att misslyckas. Vb. Fsv. *værri* (superi, *værstr),* adj. värre; fn. *verri,* adj. *værr, vær,* adv. id.; ffris. *wirra, werra;* fe. *veor,* adj. kompar. *vyrsa,* superi, *vyrsest* {*virrest* el. *virst); virs* el. *vyrs,* adv.; e. *wors;* fsax., fht. *wirs,* adv.; fsax. *wirso;* fht. *wirsiro,* adj.; d. *værre;* moes. *vairs,* adv. värre. Värrin, m. def. hin onde. "Jag månd nu troa inn ihn värrin glämmår ur öjgónän tinär", jag måste nu tro att han satan (ↄ: hin onde) lyser ur ögonen dina. Åland (Kökar). *Han värre* eller *han värra,* id. Fl. (Ingo, Kimito i Nl.; Öb.). *Den värrsten,* m. def. id. Nb. (Pite). *Värre-mann* el. *värr-mann,* m. id. Fl. (Pargas i Nl.; Öb.). Gl. sv. (Hund, Erik XIV:s krönika 25: 6) *hijn werste,* hin onde. VÄRRA-BYÊRK, f. (sammandr. af *vär-'ärrä-byêrk* = vår Herras björk), f. nyckelblomster: Orchis maculata. Dl. (Elfd.). I andra munarter *junkrar,* m. pl. Dls.; *har-bynge,* Dl. (Malung); *J. Marias nykklar,* m. pl. Sm.; *J. Marias rókk,* m. Dls.; *Santa Pärs nykäl,* m. G.; *Guds hand.* f. Dl. (Mora), *J. Marias och skams hand,* Dls., vg.

VÄRRÄR-FATED (egentl, vår Herras fat), n. def. krageblomma: Chrysanthemum Leucanthemum. *Livå-däa,* (egentl, lefva-dö), f. id. Dl. *Prest-nakke,* m. Ög.; *hvit-kullor,* f. pl. Mp.

VÄRS, s. *var* 1.

VÄRSEL, *värsla, värsla-såg,* s. *varm.*

VÄR-SKYLD, *vär-skyldig,* s. *värd,* under *varda.*

VÄRST, s. *värre.*

VÄR-SYSTER, s. *vär.*

VÄRTA, s. *värd,* under *varda.*

VÄRTS, s. *vart,* under *varda.*

VÄRVEL, s. *vervel.*

VÄS (ipf. *-a),* v. d. betyda. "Int väs hä na", det betyder intet (eg. icke betyder det något) Fl. (K., P., NK.).

VÄSKA, v. a. 1 fukta. Ul. sdm. Jfr fn. *vessi,* m. vätska, fuktighet (Hald.); fe. *väs,* m. fuktighet; fin. *vesi,* vatten; skr. *vesja,* m. id. Väskål, adj. fuktig; om jorden. Bhl. (Oroust). VÄSKER, m. en läder-påse med öppning midt på att föra i klöfsadeln. Ög. Fn. *veski,* m. påse, väska (Hald.); ns. *weseke;* fin. *wäsky.*

VÄSL, n. 1) randigt tunnt ylletäcke, slädtäcke, hvarmed qvinfolk hölja sig med när det regnar. Dl. (Våmh., Mora); 2) sängtäcke. Dl. (Elfd.). Anm, S uttalas i detta ord med ett lindrigt läspande. Jfr fn. *váð,* f. väft ullet tyg, kläde.

VÄS-LERA, s. *vesa* 1.

VÄSNA 1, v. n. 1 vara beställsam, hafva mycket att ombestyra, fjeska ; blifva ond. Sm.

VÄSNA 2 (pl. *väsnor* el. *väsner),* f. smala brädlister, som vid sidan af en väfstol äro fästade och sammanbundna med sölfskaften. S. Sk. Benämningen är måhända af det väsen eller buller, som de under väfningen åstadkomma.

WÄSND, s. *sinn* 1.

VÄSS, *vässe-bo,* s. *väffse.*

VÄSS, *vätte,* s. *vad* 2.

VÄSSING (def.-*en),* m. liten enmastad segelbåt. Bhl.

VÄSSLAN, s. *wita* 1.

VÄSSLE-GUTEN, s. *säll.*

VÄSTA-BRUT, n. en söndrig väst. Vg. Fn. *brot,* n.

VÄSTER 1, 1) m. (såsom i richsspr.) occidens; 2) adv. i vestra delen.. Sveal. Fsv, *væstir, væster,* adv. a) mot vester. HL.; b) i vester. VML.; fn. *vestr;* fht. *west.* Vester-ås, stad i Vestmanland. Fsv. Vestraaros (= vestra å-mynningen. Dipl. Svec. m, 182).

Västa, adv. vester, vestan. Vb. Fsv. *væstan;* fn., fe. *vestan.*

Västa-dill, adv. i vester, vesterut. Vb.

Västa-noLa, adj. och adv. nordvestlig; nordvest. *Väst-nola-vär,* n. nordvestvind. *Väster-nord,* adv. nordvest. Hl.; *väst-nolan,* adv. id. Ul., fl. (Öb.). Fsv. *væstan nordan,* nordvest på.

Västan-ätt, adv. vesterifrån. Vb. *Wäståtter,* id. Dl. (Mora). N. *vest-ette.* På samma sätt säges i Mora *nord-åttär, ost-åttär, sunn-åttär.*

Västa-sånna, adj. och adv. sydvestlig; sydvest. Vb. *Västa-sunna.* Nk. *Väst-sånnan,* adv. Fl. (Öb.). Fht. *westansundan.*

Västa-vär, n. vestlig vind. Vb., öl. m. fl. Fn. *vestanveðr;* fht. *westar-wint.*

Väster-landet, n. def. Vermlands landsbygd. *Värmland,* n. Vermlands bergslag. Vm.

Väster-lēn, f. def. slätten söder och sydvest om Malmö)(*Öster-len. Vester-länning,* m. en som bor der. S. Sk. Jfr sv. *led,* f. väderstreck, håll.

VÄSTER 2, s. *vinster.*

WÄS-STRAUPE, s. *strupe.*

VÄT, *väta, väte,* s. *våt.*

VÄTA, s. *vettare.*

VÄTT, s. *väga, vätta* 1, *vatte.*

VÄTTA 1, n. något litet; smula, grand. Sm., bl., g. *Vätt,* n. id. "Int vätt", ingenting. Vb. (Nordmaling), mp. *Vättane,* n. Vg,; *vetta,* n. id, "Lite vetta". Hs. (Db.). *Vitta,* n. id. "Lille vitta", något litet, litet grand. "Gi me ett lidet vitta grånne, en liden vitta smola". "Lille vitta man gikk ad lille vitta sköv (hårdt k), å högg lille vitta käpp å satte i lille vitta hål, så lille vitta mus inte skulle kryba in". Barnlek. Sk. (N. Åsbo).

VÄTT A. "Sjóng för ditt barn, Å sjóng för ditt barn!" B. "Å hva ska ja sjonge? Lille vitta Jens, å lille vitta Jens, Å! ti din bälunge!" Vaggvisa. Sk. (Vemm.). Ordet är allmänt, men formerna vexla: *vettans, vättas, vältane, vättans, vettes, vita, veta, lite vettans, lite vättans, lite vättas.* Begagnas ofta adjektivt. "Dä ä bara ett vätta hål. Sekken en vätta päng!» Hl. "Ja fekk inte så möet sóm vättans vars (vetes te vass, vettes ve, vettes vars)". Sm. Fsv. *vætta (vætæ, vetæ),* n. grand, obetydlighet, en sak af minsta värde. Ivan 1123. Alex. 7427: "rördhis enkte wætta". Flores 454: »hon fan ther ænkte vætta". Fr. af N. 129: "een liten vætta hæst". S. S. 1, 72 "nakat litit vætta". VGL. I. J. B. 2: 1 : »ikki vaette» ; 1. c. 2: 2 "iki vætæ"; 1. c. II. þj. B. 39 "ikki uetæ, ikki vættæ"; i svensk fornskrift förekommer äfven *wikt,* stackare, pysling. Alex. 8414, 9630 ; fn. *vættr, vætr, vetr,* n. del, något; *vætt,* f. id.: "ekki vætta", intet, intet som helst; n. *vetta, inkje vetta,* ingenting; *lite vetta,* ganska litet; fd. *wætæ, ekki vætæ* (Sk. L. Orbod. XVII); d. d. *vette,* n. *et lille vette* (Kok 1, 414); fe. *viht* (el. *vuth),* f. väsen, kreatur, ting; e. *wight,* ting; fht. *wiht,* n. väsen, kreatur; fsax., mht. *wiht,* n. & m. (ond) ande; nht. *wicht,* m. id.; fht. *niowith, neowith* el. *niwith,* n. intet; nht. *nichts,* id.; holl. *wat,* n. något; moes. *vaihts,* f. *vaiht,* n. ting, något: *πραγμα, ειδος.* Jfr lt. *viti* i *vitilia,* f. småsak, obetydlighet; deraf frans, *vetille,* f. id. Grundbetydelsen af vårt ord, hvilket egentligen är detsamma som *vätter*, synes vara: skapadt väsen, kreatur. Jfr fht. *wîhjan,* facere; mht. *wîhen* (pr. part. *gewigen),* facere, moliri; lit. *weikiu,* facere; skr. *vic,* menniska.

VÄTTA 2, f. 1) bleksot. "Hu har vätta så hu knaft kan gå". Hl. (Skällinge); 2) skerfva. Sm. (Vestbo). Måhända beslägtadt med *vätter,* enär flera sjukdomar anses vållade af vättarne.

VÄTTEK el. *vetter* (pl. *vättrar, vettrar),* m. 1) jordtroll, skogsande, lyktgubbe, skyddsande. De bilda en egen klass af mystiska väsen och benämnas stundom *jord-vättar, bol-vättar, skogsvättar.* De äro små till växten, mörka till utseendet och bo under jorden, hvadan de någon gång äfven kallas *de underjordiske.* Sm., vg., bl.; 2) en larv, som håller sig i väggar bakom tapeter och sängar. Sk. Fsv. *væter, vætter, væt,* f. vätt, ande, troll. Ivan 1122. S. F. S. 4, 461. Gl. ordspr. 717. Alex. 5911; fn. *vættr,* f. (i nyisl. m.), a) väte; b) trollkärring; *vitr,* m. dväg; n. *vett, vitt,* f. elfva; fsax., mht. *with,* n. & m. ond ande: d. *vætte,* vätte; nht., holl. *wicht,* m. elak menniska. Jfr *vätta* 1. Vätta-bett, n. sår på fäkreaturen ofvanför lättklöfvarne, förorsakadt derigenom att enligt folktron de onda vättarne bita dem vid lättklöfvarne och suga bloden ur dem. Sm. (Värend), sk.

Vätta-ljus (*vetter-ljus* el. *vätte-ljus),* n. ett litet förstenadt djur (Belemmites). Sk., bl., hl., sm. *Vätte-lys,* n. Sk. ; *vätta-stenar,* m. pl. Sm. (Värend); *dönne-stenar,* m. pl. S. Sk.

Vätta-silver, n. glimmer och små glänsande flingor i stenar. Sm. (Värend).

Vätta-smed, m. timmerman i väggar, ett slags iusekt (Cerambyx). Götal.

Vätta-smide, n. fint och konstigt smide. Sm. (Värend). VÄTTLER, f. pl. de små köttaktiga utväxter, som stundom finnas under halsen på svin och getter. Vg. (Elfsb.). E. *wattle,* det röda, köttaktiga, som hänger nnder halsen på tuppar.

VÄTTNE, s. *vatten.*

WÄVA 1 (pr. *wäv* el. *wev,* pl. *wävum* el. *vevum,* ipf. *wav,* pl. *wavum* [på Sollerrön deremot *wov,* pl. *wowum],* sup. *wäviđ* el. *weviđ*), v. a. väfva. Dl. (Elfd., Mora). Väva (pr. *vävur* pl. *väve,* ipf. *vov* pl. *vovu,* sup. *vävi),* G.; *väva* (ipf. *vov,* konj. *vove,* sup. *väft),* Ög., vg., sk:., bl.; *väv (vov, väft),* Fl. (Öb.); *väva (vov, vöve),* N. Åm.; *väva (vov, vivi),* Vb. (Ume, Löfånger); *väva (vov, vävi),* Vb. (Bygde), hs. (Db.) *väva (vov, vövä),* Vb. (Skellefte); *väva (vävd, vävi),* Nb.; *väva (vävd, veri),* id. Nb. (Kal.). I några landskapsmål förekommer præt. part. *väven.* Fsv. *væva* (ipf. *vov,* pl. *vafvo,* p. p. *vævin),* väfva. Spec. Virg.s. 65, 67. Ivan 4135. S. F. S. 4, 160. Cod. A. 27, f. 258. Gregor, s. 303. 311. Med. Bib. 1, 365: fn. *vefa* (ipf. *vaf, vóf, óf,* pl. *vófum* el. ófum, sup. *ofit),* aj fläta; b) väfva; n. *vera;* d. *væve;* fht. *weban, wifjan;* nht. *weben;* ns., holl. *weven;* fe. *vëfan;* e. *weave.* Brodd-väv, q. v.

Durans-väv, s. *durand.*

Klä-vÄv, m. lärftsväf. Hs. (Ljnsdal).

Kråmgle-vävsa, f. spindel (Aranea). Vg. (Elrsb.). Jfr *spindel-krångla.*

Nópp-väv, s. *nóppor* 2

Små-väv, s. *små.*

Väft *(väfft),* m. 1) inslag i väf. Ö. Dl., hj., sdm., vg,. ög., hl., bl. *Ibärä (i väv),* id. Sdm.; 2) bukull, vinterull, kort ull under buken; klippes om våren eller hösten. Vb.. jtl., hs. N. *væft,* id.; fn. *veftr* el. *veptr,* inslag i väf; fe. *veft;* skot. *weft, waft;* e. *woof.*

Väfta *(väffta),* v. a. 1 slå inslag i en väf. N. Hl.,vg. N. *væfta.*

Väfta-tröt, a4j. som är brist på inslag i en väf. Bl. (Gemshögs s:n).

VÄV, m. väfstol. Vg.,sk. *Werstol* (pl. *-ur),* Dl. (Mora); *vävstol-par,* n. Dl. (Elfd, Våmh.); *vävstolär,* m. Sdm.; *väv-gil,* m. id. Vg. Isl. *vefststóll;* n. *vævstol;* d. d. (Slesvik) *væveld.*

Vävd, n.? så mycket som väfves mellan hvarje nppskrufning på *brusen.* Hs. (Db.). *Fäte,* m. Vm. (Fellingsbro), vl., dls. Jfr *fjäte* 1.

Väf-fjöl, f. brädet i en väfstol, der väfverskan sitter. Vg.

Väv-gatå, f. hela sidostycket af en väf. S. G.

VÄv la(d), n. slagbom på en väfstol. Bl. Jfr *lad.*

Väv-rómpa, f. 1) varpgarnet sådant det blifvit taget af varpan. Vn. (Fellingsbro), *Fätja,* f. Nk. Jfr *värpe-länk;* 2) ändan af varpen, som sammanknytes. Sdm.

Väv-skida, f. långa stickor att hvarftals läggas på väfven, då han svepes. Sm.

Väv-skinn, n. förkläde af fårskinn, som fruntimmer bruka vid väfning. G.

Väv-ställ, s. *stilla.*

Väv-stötta, f. sidostycke af en väfstol. *Väv-stö(d),* n. id. Vg. *Vöv-stórre,* m. id. Sk. (Ox.). N *vævstøre,* f. pl.

Väv-tämpel, s. *tämpel.*

Öv, n. 1) inslag i väf. Bl, sm., hl. *Öv,* m.

VÄV Sk., hl.; 2) garn till inslag i en väf. "Spinna öv". Ög., sm. Fe. *ob,* inslag i väf; e. dial. *o*; gr; *υφος* id,; lit. *udis,* f. väfnad.

Öva, v. a. o. n. 1 1) inslå inslag (i väf). Sm., bl.; 2),pratä mycket. "Nu övar han". Sm.

Öv-garn, n. inslag till en väf. Sm.

Övs-truten, adj. som är i brist på inslag till en väf. Sm. VÄVA 2, v. a. insvepa, inveckla, omlinda. Dl. (Elfd.). Fsv. *væfva, væfia, væfvia* (ipf. 3 pl. *vaffdho.* Med. Bib. 1, 160), v. a. a) insvepa, inveckla. VGL. *vafper.* S. S. 1, 112. Sv. Pr. K. f. 20 v., 83. S. F. S. 6, 245. S. Bern. f. 13 v. Cod. A. 27, f. 265 v. Cod. A. 13, f. 38 v. Horol. f. 8; b) irra omkring hit och dit. S. F. S. 6, 324. S. Bern. f. 67 v. Cod. A. 27, f. 95 v.; c) öfverväga. S.S. 1, 16. Cod. A. 49, f. 108; fn. *vefja,* v. a. omveckla, insvepa. *Väva* 2 är måhända utgånget af *väva* 1 eller kanske samma ord och har bevarat den ursprungliga betydelsen. Jfr fn. *vefa,* a) fläta; b) väfva. Gabelenz förutsätter ett moes. *veiban,* väfva, hvaraf *bi-vajbjan,* omvefva. För fht. *weban, wepan* har Grimm antagit grundbetydelsen: "mooveri huc illuc, vagari"; deraf om den hit och dit farande väfspolen: väfva. Be-veva, v. a. omveckla. Sm.

Weväl (ipf. *wevläd),* v. a. veckla, omlinda. "Weväl um", veckla, svepa om. Dl. (Mora). *Wevla, wepla,* v. a. 1 sammanveckla, hopveckla, Sm. (Östbo). *Vävla,* v. a. omlinda (med "vävling"), "V. hö". Vg. (Vartofta). *Vävda um,* v. a. veckla, svepa om. Dl. (Elfd..): deraf a) *óm-vevla,* v. a. omlinda. Sm.; b) *vävling, hövävling,* m. ett långt rep (24 famnar af svinhår), hörep att linda om ("vävla") ett hölass. Vg.; (jfr *slo-nål, slo-stókk*). *Vövel* (pl. *vövlar*), m. Sk. (Ox.); *hö-väl,* m. Sk. (Ing., Färs h.); *vevel, hö-vevel,* m. Sk. (Vemm.); *väling, höväling,* m. id. Sk. (N. Åsbo). Fsv. *vævild,* rep; c) *trä vevla,* f. murgröna: Hedera Helix. Sdm. Jfr *rind, veben.*

Vävling el. *vävald,* m. Polygonum Convolvulus & Convolvulus arvensis. G. I andra munarter heter Convolv. arv. *dra-binda,* f. Sk.; *fårtarmar,* m. pl. Ul.; *jungfru-särkar,* m. pl. G.

VÖJN, s. *vagn.*

VÖJTA.s. *wita* 1.

VÖKKÄN, s. *vaka.*

VÖLJA, f. slem som sättor sig vid brädden i träkärl (af dricka, mjölk o. d.). Åm. *Vålja,* f. Vb. Isl. *velgja,* f. vämjelighet, äckel.

VÖR, s. *vä* 1, *wid* 1.

VÖRA, v. a. 1 akta, anse. Sin., hl. *Vola.* Vg. Fsv. *virþa, vyrdha, vördha,* värdera; fn. *vivda.* Vördig, adj. 1) (såsom i riksspr.); 2) tjock, fet; om människor. Svea-, Götal. VÖRST, s. *vórs.*

VÖRT, m. (såsom i riksspr.). *Vult,* m. Vg.; *urt, vert,* m. Sk.; *vödht* el. *vådht* (def. *-a),* f. id. "Vödhta jär stärk." Vb. Fn. *virtr;* n. *vyrter, vyrt;* fe. *virt (veort, vërt);* fht. *virza;* nht. *würze;* ns. *wört;* d. *urt;* e. *wort,* vört. Jfr *urt* 1. Av-vorst, q. v.

Verta-brö(d), n. ett. slags vörtkaka. Sm. S. *lev.*

Vört-snugga, f. ett troll som brukar stjäla musten, då man brygger. Sm. (Östbo). VÖRU, *vöru-väl* s. *vara* 3.

VÖTTU-BRYN, *-drag, -geru, -grann, -kall, -kar, -käll, -skop, -skål, -så, -sätt, -ämmär,* s. *vatten.*

VÖVEL, s. *väva* 2.

Y.

Y förekommer icke egentligen i Skaraborgs munarter. I en del af Elfsborgs län skiljes tämmeligen riktigt mellan *y* och *u*. I trakten kring Lilla Edet begagnas *u*, der riksspråket har *y* och tvärtom.

Y, ? fiskyngel. Åm., ög. *Oije*, id. Jtl. Jfr fn. *úi*, m. vrimlande.

YA, s. *auga*.

YDA el. *yta* (ipf. *ydde* el. *ytte*, sup. *ydt*), v. a. o. n. 1) utgifva, utgöra, betala (egentl. tionde, skatter eller afgifter af jordbruk eller ladugård). ”Yda te presten korn å smör. Yda tionde te presten. Yda sä(d) te de fattia”; 2) afyttra, sälja. ”Ha nået att yta (el. yda).” Sk., hl., bl., bhl., sm. D. *yde*, frambringa; utgifva, betala; ffris. *utian*, utgifva. Af sv. *ut*. Yde el. *yte*, n. 1) hvad som utlemnas i skatt. Sk. (Villands h.), hl., bhl., sm.; 2) hvad som gäller vid uppbörd. ”Gå yde.” Sk. (N. Åsbo). ”Dä går inte i yde”, det är ej af afradsgild beskaffenhet, antages icke. ”Dä går nókk yte”, det antages nog. Deraf *yde-höns*, n. pl., *yde-smör*, n. Hl.; 3) nytta. ”Ögen ha gjort yde för sej”. Sk. (Ox.). YDA, v. n. 1 säges om visens pipande och biens surrande ljud före andra och följande svärmningen. ”Bien yda”. Hl. (Slöinge, Värö, Frillesås). Stark böjnimg skall enligt uppgift äfven vara bruklig: *yda, öd, ödet*. Halländingarne anse i allmänhet att *yda* härledes deraf att visen liksom piper: *ut, ut*. Jfr isl. *yda*, brusa, vara häftig (Haldors.). Yding, m. den andra bisvärmen i en kupa. N. Hl. *Yting*, m. id. Vg. (Elfsb.). YDD, m. oxtöm. Götal. I några munarter *yd, hydd, ödd, udd*. Jfr e. dial. *woodie;* skot. *wuddy*, rep, streck; fin. *jude*, okrem. Oks-ydd, m. oxtöm. Bl. *Oks-yd*, m. Sk. (Ing.), sm. (Vestbo); *studa-yd*, m. id. Sk. (Ing.).

Ydda el. *ydda på*, v. a. 1 lägga ok och töm (på oxar). Bl., hl. (Frillesås, Värö). *Ödda på*, Kl.; *hyddä på*, id. Sdm. YDE, n. 1) tät småskog. Vg. *Ye*, n. id.: deraf *skogs-ye*, n. Sm. (Tveta h.); 2) träsk. Vg., sm. I senare bemärkelsen sällan brukl.

YDE, *yding*, s. *yda* el. *yta*.

YE, s. *hyde, yde*.

YEPA, s. *väpa* 1.

YFRIGT, *ifrigt*, adv. mycket. Kl. Fsv. *yfrit, öfrit, yfryt*, adv. id. S. S. 1,56. Fr. af. Norrm. VÄV Sk., hl.; 2) garn till inslag i en väf. "Spinna öv". Ög., sm. Fe. *ob,* inslag i väf; e. dial. *o*;

gr; υφος id,; lit. *udis,* f. väfnad.

Öva, v. a. o. n. 1 1) inslå inslag (i väf). Sm., bl.; 2),pratä mycket. "Nu övar han". Sm.

Öv-garn, n. inslag till en väf. Sm.

Övs-truten, adj. som är i brist på inslag till en väf. Sm. VÄVA 2, v. a. insvepa, inveckla, omlinda. Dl. (Elfd.). Fsv. *væfva, væfia, væfvia* (ipf. 3 pl. *vaffdho.* Med. Bib. 1, 160), v. a. a) insvepa, inveckla. VGL. *vafper.* S. S. 1, 112. Sv. Pr. K. f. 20 v., 83. S. F. S. 6, 245. S. Bern. f. 13 v. Cod. A. 27, f. 265 v. Cod. A. 13, f. 38 v. Horol. f. 8; b) irra omkring hit och dit. S. F. S. 6, 324. S. Bern. f. 67 v. Cod. A. 27, f. 95 v.; c) öfverväga. S.S. 1, 16. Cod. A. 49, f. 108; fn. *vefja,* v. a. omveckla, insvepa. *Väva* 2 är måhända utgånget af *väva* 1 eller kanske samma ord och har bevarat den ursprungliga betydelsen. Jfr fn. *vefa,* a) fläta; b) väfva. Gabelenz förutsätter ett moes. *veiban,* väfva, hvaraf *bi-vajbjan,* omvefva. För fht. *weban, wepan* har Grimm antagit grundbetydelsen: "mooveri huc illuc, vagari"; deraf om den hit och dit farande väfspolen: väfva. Be-veva, v. a. omveckla. Sm.

Weväl (ipf. *wevläd),* v. a. veckla, omlinda. "Weväl um", veckla, svepa om. Dl. (Mora). *Wevla, wepla,* v. a. 1 sammanveckla, hopveckla, Sm. (Östbo). *Vävla,* v. a. omlinda (med "vävling"), "V. hö". Vg. (Vartofta). *Vävda um,* v. a. veckla, svepa om. Dl. (Elfd..): deraf a) *óm-vevla,* v. a. omlinda. Sm.; b) *vävling, hövävling,* m. ett långt rep (24 famnar af svinhår), hörep att linda om ("vävla") ett hölass. Vg.; (jfr *slo-nål, slo-stókk*). *Vövel* (pl. *vövlar*), m. Sk. (Ox.); *hö-väl,* m. Sk. (Ing., Färs h.); *vevel, hö-vevel,* m. Sk. (Vemm.); *väling, höväling,* m. id. Sk. (N. Åsbo). Fsv. *vævild,* rep; c) *trä vevla,* f. murgröna: Hedera Helix. Sdm. Jfr *rind, veben.*

Vävling el. *vävald,* m. Polygonum Convolvulus & Convolvulus arvensis. G. I andra munarter heter Convolv. arv. *dra-binda,* f. Sk.; *fårtarmar,* m. pl. Ul.; *jungfru-särkar,* m. pl. G.

VÖJN, s. *vagn.*

VÖJTA.s. *wita* 1.

VÖKKÄN, s. *vaka.*

VÖLJA, f. slem som sättor sig vid brädden i träkärl (af dricka, mjölk o. d.). Åm. *Vålja,* f. Vb. Isl. *velgja,* f. vämjelighet, äckel.

VÖR, s. *vä* 1, *wiđ* 1.

VÖRA, v. a. 1 akta, anse. Sin., hl. *Vola.* Vg. Fsv. *virþa, vyrdha, vördha,* värdera; fn. *vivda.* Vördig, adj. 1) (såsom i riksspr.); 2) tjock, fet; om människor. Svea-, Götal. VÖRST, s. *vórs.*

VÖRT, m. (såsom i riksspr.). *Vult,* m. Vg.; *urt, vert,* m. Sk.; *vödht* el. *vådht* (def. *-a),* f. id. "Vödhta jär stärk." Vb. Fn. *virtr;* n. *vyrter, vyrt;* fe. *virt (veort, vërt);* fht. *virza;* nht. *würze;* ns. *wört;* d. *urt;* e. *wort,* vört. Jfr *urt* 1. Av-vorst, q. v.

Verta-brö(d), n. ett. slags vörtkaka. Sm. S. *lev.*

Vört-snugga, f. ett troll som brukar stjäla musten, då man brygger. Sm. (Östbo). VÖRU, *vöru-väl* s. *vara* 3.

VÖTTU-BRYN, *-drag, -geru, -grann, -kall, -kar, -käll, -skop, -skål, -så, -sätt, -ämmär,* s. *vatten.*

VÖVEL, s. *väva* 2.

Y.

Y förekommer icke egentligen i Skaraborgs munarter. I en del af Elfsborgs län skiljes tämmeligen riktigt mellan *y* och *u*. I trakten kring Lilla Edet begagnas *u*, der riksspråket har *y* och tvärtom.

Y, ? fiskyngel. Åm., ög. *Oije*, id. Jtl. Jfr fn. *úi*, m. vrimlande.

YA, s. *auga*.

YDA el. *yta* (ipf. *ydde* el. *ytte*, sup. *ydt*), v. a. o. n. 1) utgifva, utgöra, betala (egentl. tionde, skatter eller afgifter af jordbruk eller ladugård). ”Yda te presten korn å smör. Yda tionde te presten. Yda sä(d) te de fattia”; 2) afyttra, sälja. "Ha nået att yta (el. yda)." Sk., hl., bl., bhl., sm. D. *yde*, frambringa; utgifva, betala; ffris. *utian*, utgifva. Af sv. *ut*. Yde el. *yte*, n. 1) hvad som utlemnas i skatt. Sk. (Villands h.), hl., bhl., sm.; 2) hvad som gäller vid uppbörd. ”Gå yde.” Sk. (N. Åsbo). ”Dä går inte i yde”, det är ej af afradsgild beskaffenhet, antages icke. ”Dä går nókk yte”, det antages nog. Deraf *yde-höns*, n. pl., *yde-smör*, n. Hl.; 3) nytta. ”Ögen ha gjort yde för sej”. Sk. (Ox.). YDA, v. n. 1 säges om visens pipande och biens surrande ljud före andra och följande svärmningen. ”Bien yda”. Hl. (Slöinge, Värö, Frillesås). Stark böjnimg skall enligt uppgift äfven vara bruklig: *yda, öd, ödet*. Halländingarne anse i allmänhet att *yda* härledes deraf att visen liksom piper: *ut, ut*. Jfr isl. *yda*, brusa, vara häftig (Haldors.). Yding, m. den andra bisvärmen i en kupa. N. Hl. *Yting*, m. id. Vg. (Elfsb.). YDD, m. oxtöm. Götal. I några munarter *yd, hydd, ödd, udd*. Jfr e. dial. *woodie;* skot. *wuddy*, rep, streck; fin. *jude*, okrem. Oks-ydd, m. oxtöm. Bl. *Oks-yd*, m. Sk. (Ing.), sm. (Vestbo); *studa-yd*, m. id. Sk. (Ing.).

Ydda el. *ydda på*, v. a. 1 lägga ok och töm (på oxar). Bl., hl. (Frillesås, Värö). *Ödda på*, Kl.; *hyddä på*, id. Sdm. YDE, n. 1) tät småskog. Vg. *Ye*, n. id.: deraf *skogs-ye*, n. Sm. (Tveta h.); 2) träsk. Vg., sm. I senare bemärkelsen sällan brukl.

YDE, *yding*, s. *yda* el. *yta*.

YE, s. *hyde, yde*.

YEPA, s. *väpa* 1.

YFRIGT, *ifrigt*, adv. mycket. Kl. Fsv. *yfrit, öfrit, yfryt*, adv. id. S. S. 1,56. Fr. af. Norrm.Alex.; fn. *yfrit*, adv. öfvermåttan, särdeles; fd. *yfræt, øfræth*, id. (Harpestr.; Bib. Ov.); fn. *yfrinn* el. *öfrinn*, adj. tillräcklig, öfverflödig, (af *yfir*, öfver).

YG, s. *ugg*.

YGEL el. *ögel*, f. ett af en sjelhud tillskuret stycke, som användes såsom öfverläder till så kallade *sjal-skor*. Sulan heter *drag*. Vb.

YGJA, *ygjen*, s. *öga*.

YGLAS, s. *uggla* 1.

YKJE, n. nöt, ök; vrak. *Lång-ykje*, n. id. Hs. (Db.).

YKKER, adj. liflig, kry. Karlskoga bergsl. *Ykkrig*, yrvaken, som blifvit väckt i otid. Bl. (Listerby). Ykkra sik, v. r. 1 kry opp sig, bli raskare, hurtigare. Hl. (Fjärås). *Ökkra sig*, id. Hl. (Skällinge), vg. D. d. *øgres*, id. YKSE, f. yx, yxa. Götal. *Yks, öks* el. *ykse* (pl. *yksar*), Sveal.: *ysse, yse*, Sk.; *yse*, Bl.; *öks*, Vg., dl.; *uks*, Fl. (Öb.): *iks*, f. Nb. (Ö. Kal.). Fsv. *öx, yxe, yxi, öxe;* VGL. UL. SML. GL.; fn. *öx, ex, öxi, exi;* d. *öxe*, fht. *akus;* nht. *axt;* fe. *æx, eax;* moes. *aquizi;* lt. *ascia;* gr. *αξινη*. Bind-ysse, f. yxa med litet handtag till att hugga grenar med. Sk. *Bind-yks*, f. bila. G. D. d. *bindøkse;* nht. *bindaxt*.

Bråt-yks, s. *briota*.

Gröp-yksa, s. sid. 220.

Hågg-iks, f. huggyxa. Nb. (Kal.).

Hånn-ysse el. *hån-ysse* f. handyxa. Sk.

Jätta-yksa, f. stor gråstenshäll i skogen, med hål uti. Sm. (Värend).

Yks-hänge, n. ställning för yxors upphängning. Sm. *Yks-stall*, m. Vl. (Elfd.); *yks-häkk*, m. id. Vg.

Yks-val, m. verktyg, hvarmed hålet till ett skaft på en yxa göres. Sm.

Yksa till, v. a. 1 1) laga till något med yxan; forma, gifva något sin form. Nästan allm.; 2) fig. försöka; ämna. Svea-, Göta-l.

Ysse-vänne, n. gräns för den skogstrakt, som någon har rättighet att afverka. Sk. (Bjäre h.). YKSNER, *öksner*, f. pl. oxöron: Pulsatilla. Vg. Jfr *uksä*. \

YL, s. *ulva* 1.

YLA, s. *ulv, ila* 1.

YLEN, b. *ul* 1.

YLJ el. *ölj*, f. sidostycke el. sidoboge i en hö- eller färdskrinda; 2) botten i en sjelsko. Vb. *Ölj*, f. Åm.

YLL el. *ylle*, m. lake (Gadus Lota). G.

YLLEN, s. *ull*.

YLLÄ,? finbladig hafstång: Conferva littoralis, L.; nu Echocarpa. G.

YMLA, v. n. 1 se ond som en tjur. ”Han ymlar värre än skam”. Sm. Jfr fn. *umla*, mumla; s. *olma*.

YMLIN, adj. beklagansvärd, ömklig, jämmerlig. V. Dl. *Ymliger*, jämmerligt liten. Vg. (Fröskinds h.).

YMMENE, *i ymmene*, adv. riktigt, väl. ”Dä går i ymmene.” Sdm. Jfr fsv. *ympnin*, adj. tillräcklig. Birg. Upp. 1,87, 98.

YMPÄ (ipf. troligen *ymptä*), v. a. kupa, samla jord omkring plantors rötter. G.

YMST, m. spaning. ”Fa ymst óm.” Fl. (Öb.). Fn. *ymptr* eller *ymtr*, m. löst rykte; d. *ymten*.

YMSÄ, adj. plur. begge. ”Ymsä dajrä”, endera af begge. G. *Ymst*, vexelvis. Ul.; *ömst*, id. Fl. (Öb.). *Ymse, ymsum*, adv. ömsom, olika. Nk. Fsv. *ymsir*, adj. pl. ömse. GL.; *ymst*, adv. emellanåt. Gl. Ordspr. 556. Med. Bib. 1, 40, 42; fn. *ýmiss* (f. *ýmis, ýmist*), adj. olika; *ýmist*, adv. vexelvis. Ömse-leds, adv. ömsevis, på olika sätt, än så, än så. Jtl. *Öms-läis, öms-läss*, Vb.; *yms-lunda,* id. Dl. (Våmh.).

YMTA, v. n. 1 idissla. Nk. (Kihls s:n).

YNDIG, adj. ymnig, gynnande. ”Grödan ser yndig ut”. Sm. Jfr fn. *yndiligr*, behaglig; d. *yndelig*, id.

YNDJI, præp. under. Fl. (Öb.).

YNGJA, *yngling, yngsl, yngsle*, s. *ung*.

YNGLÄ, s. *ungel*.

YNG-NÖT, s. *niota*.

YNKA, v. a. 1 ömka, beklaga. Allm. *Önka, inka*, id. Hl. Fsv. *ynka, ömka, ömka*. S. S. 1, 122; d. *ynke;* fn. *aumka;* n. *ynkast*. Med-ynksam, *med-ynksamhet*, s. sid. 436.

Ynk, n. klagan, jämmer, ömkan. Götal. *Ynkan*, f. medömkan. Fl. (Nl.) *Önk*, f. uselhet, dålighet, ömtålighet. Vb. Fsv. *ynkan*, f. ömkan; *ömka*, f.; d. *ynk*, id.

Ynkedom, m. ömkligt, beklagansvärdt tillstånd. Ög.

Ynke-rygg, m. eländig stackare. *Ynk-rygg, ynkel-rygg*, id. Svea-, Götal.

Ynkhet (*önkhet, önkheit*), f. ömklighet, elände. Norrl. ”Hä var ynkhet (el. önkhet) dill kar, häst.” Vb. "Ynk(h)ete tä före”, ett ömkligt före. ”Ynk(n)eta te rea”, en usel ordning. Hs. (Tuna). *Ynka*, f. id. ”Dä ä e ynka te si'n.” Nk.

Ynklia, adv. ömkligt. Sm. Fsv. *ömkeliker, önkeliker*, adj. ömklig.

Ynksam, adj. eländig, ömklig. Sk. N. *ynksam.*

YPENN (*ypi, ypä*), adj. öppen. S. G. *Ypin*, id. Fl. (Nl.).

YPI, adv. upp. ”Lägg döre ypi.” Fl. (GK., K., P., NK.). I NK. äfven *ipi.*

YPPA, v. a. dikta; om visor. Fl. (Mörskom). Fn. *yppa*, a) eg. lyfta i vädret; b) upphöja, berömma; af *upp*, adv. upp.

YPPER el. *ipper*, adj. ypperlig, förträfflig. Sk. *Ipper*, id.; *eppare, eppast*, ypperligare, ypperligast. Vg. Gl. sv. *ypper, yppare, yppast.* Stjernhjelms Herkules 68, 144 Sv. Folkv. 3, 149. Jfr Rqt 2,468.

YR 1, (ipf. *ul*, sup. *ult*), v. n. 1) yra (venti turbine jactari). ”Hä **ul** snjön”, snön yrade; 2) falla hastigt. ”Han **ul** ómkull”; 3) springa fort. ”Han **ul** nolät vajom. Han **ul** sóm'n pil utätter bakkin”. Vb. I Svea-munarter böjes *yra*, v. n. vara yr, efter 1:a konjug.; *yra*, v. imp. af blåsten häftigt drifvas fram genom luften; om snö, sand, stoft, damm. Det förra kan måhända, såsom Rydqvist (1,294) anmärkt, motsvara fn. *æra*, v. a. göra galen, rasande (jfr sv. dial. *ör*, adj. yr); det senare fn. *ýra*, v. n. o. a. a) väta, befukta; b) småregna: c) glänsa. Yr-base, m. yster, oeftertänksam yngling. Sm. I andra munarter *yrbasare*. *Yr-hätting*, m. id. Bhl.; *yr-kópp*, m. id. Gstr., sdm.

Yr-brunn, m. springkälla; källa uti en mad eller mosse, som aldrig tillfryser. Sm.

Yrjan, n. öfverdådig sälle. ”Hä va nu eit toko yrjan”. Fl. (Nl.).

Yrjoter, adj. yster, öfverdådig. Fl. (Nl.).

Yrna, v. n. 1 svimma, dåna bort. Kl.

Yrsen, adj. yster, yr; om hästar. Åm.

Yrsna, f. yrsel, svimning. Vm.

Yr-skalla, adj. yr i hufvudet. Vm.

Yr-tópped, adj. yster, mycket liflig. ”Märren ä så yrtópped”. S. Sk.

Yr-vansen el. *ör-vansen*, adj. förbryllad, villrådig. Sm.

YR 2, s. *hyr*.

YRGA, s. *örja* 1.

YRKA, *yrkjendag*, s. *órka*.

YR-ÄTE, n. foder som blir öfver i krubban hos boskapen. *Yr-äta*, v. a. vräka fodret, äta upp höet och draga under sig halmen. ”Kriantura yräta”. Sm. (Vestbo).

YSKA, f. märla, rnetalltrådsygla. Sdm. (Ö. Rek.)

YSLA SEJ, s. *säll.*

YSLE, m. aska efter halm, hvarmed man uppeldat en ugn eller bakugn. ”Yslen ä så varm. Ta yslen frå skostenen”. Sk. (Ox., Skytts, Ing., Onsjö, Harj., Ljunits m. fl. härad). *Vissle*, n. id. Sk. (Ljunits h.) Fn. *usli*, m. a) eld; SE. II, 486, 569; b) glödande aska, brand. F. XI, 35; mht. *usele*, id. fe. *ysel, ysele*, f. favilla; skot. *aizle, eizel, isil*, aska efter brand; d. d. *usle*, n. *øssel*, m. aska efter bränd halm; nht. *üssel*, aska; nht. dial. *usel, üsel*, id. (Dief., vergl. wb. 1,6); jfr lt. *uro<(i> (*ussi, ustum), *urere*, brinna; skr. *us* el. *ush*, brinna; *usig*, eld; *osa*, brand. Beslägtadt är troligen gr. *αυ-ω* (i st. f. *αυσ-ω*), antända eld, *εν-αυσις*, f. antändning.

Yslig, adj. (om s. k. *palt-jord*), lös (liknande aska). Sk. (Ox.).

YSNÖK, s. *uksä*.

YSSE, *ysse-vänne*, s. *ykse*.

YSSI, præp. uti. Nb. (Lule).

YSSJUG, adj. gråskymlig, musblackig, skiftande mellan tvenne färger. *Grå-yssjug*, ej fullt grå. Hs., kl. *Grå-yssji*, Vb.; *ysugar* el. *öisugar*, id. G. *Svart-hyssjog*, smutsgrå. Ul. Deraf *yssja*, v. n. 1 skifta i någon annan färg än sin egentliga. Ög. Jfr *hyskji*.

YSTE, *yste-möte, yst-gänge*, s. *ost*.

YSTRA, v. n. 1 vara yster, blifva rädd; om hästar. Sm., hl.

YST-ÖL, s. *öl* 1.

YTA 1, f. bo, kula. *Räv-yta,* Nk.

YTA 2, f. 1) såsom i riksspr.; 2) ytbräde. Bl.; 3) fig. utsida. "En kan inte se menniska än te yta eller tännera". Sm. Af *ut.* Yte-tänder, f. pl. de yttersta eller tredje paret af en hästs tänder, hvilka bortfalla i tredje fällningen. Sm. YTAR, komparativus af *aut,* adv. ut. *Ytarst,* superl. G.

YTER SKÄRS, adv. utom yttre skärgården. Fl. (Ingo).

YTING, s. *yding*.

YTRA VES-FóLK, *yttermed-fólk. yttermeds-fólk,* s. *utanvids-fólk.*

YTRÄ, v. a. 1. döda och flå. S. G. *Öiträ,* id. N. G. *Yttra av* v. a. flå (en häst). Ög.

YTTAR, præp. efter. G. Yttar-slank, m. efterlank (vid brygd). N. G. YTTER, adv, ytterligare. "Ytter värre». Ög. "Arg va han förut, men nu vardt han ytter värre". Sdm.

YTTER-FORNlNG, f. brädfodring på en vägg. Sm.

YTTER-KNUT, s. *utan-knut.*

YTTERLIGT, adv. långt ut på kanten, på yttersta kanten. "Gå ytterligt". Kl.

YTTER-MED, præp. bredvid. Fl. (Åland).

YTTEK-RING, s. *ringa* 1.

YTTERST, adv. Brukas på ett egendomligt sätt i frågor, som hafva afseende på någon ort eller något ställe. "Hvar ytterst bor han? Hvar ytterst körde du i kull?" Nk.

YTTER-STUGA, s. *stuva.*

YTTER-TAK, s. *tak.*

YTTRA Å, v. a. 1 afsälja, förskingra. Ög.

YVAR el. *yver,* præp. öfver. G. *Yvyr,* Dl.; *yvi,* id. Vb,, fl. (Nl.). Fsv. *yfir, ifir, ivir;* fn. *yfir, ifir;* n. *yve, ive;* fht. *upar* nht. *über;* fe. *yfer, ofer;* e. *over;* moes.*ufar;* gr. *υπερ;* lt. super; skr. *upari.* Yvar-dabu(g), adj. öfverdådig. G.

Yvar-hōv, m. sjukdom hos hästar, då köttet sväller ut. G.

Yvar ett, adv. öfverens. G.

Yvar-tak, n. 1) öfvertag; 2) vinst. G.

Yv-del, m. lintygs öfverdel. *Yvdels-spänne*, n. spänne deri. V. Dl.

Yv-läder, n. ofvanläder, vriststycke på skodon. Sdm. YVEN-BÓSS, m. Machetes pugnax. Öl.

Å.

Å 1, konj. och. Nästan allm. I några munarter *åg, åj, ug, u.* Fsv. *ok;* fn. *ok,* (senare) *og,* (sällan) *auk;* n. *å.*

Å 2, 1) (partikel vid infinitivus), att. Fn. *at;* 2) för att, till att. "Ja ska kómma te de å skriva". Allm.

Å 3, præp., af. "Å sölver", af silfver. I några munarter *åv.* Jfr *tå.*

Å 4, (plur. def. *är),* f. å. Vg. (Elfb.), hl., Sk. (Onsjö); *å* (pl. *åner*), f. Vg. (Skarab., Vadsbo h.); *å* (pl. *åner),* f. id. Vg. (enl. Hof, s. 52 och P. A, Säve); *åg,* f. id. Fl. (GK., K., P.). Fsv. *a* (pl. *ær* el. *æær),* f. å. VGL. I. Med. Bib. arb. 1, 294; fn. *å* (pl, *ár).* Å-bol, n. holme som ligger i utloppet af en flod. Vb.

Å-buse, m. arbetare vid strömrensning. Sm. Jfr *ralle-buse.*

Å-dragare, m. vimba: Abramis Wimba. *Å-drag,* m. Vg. (Lidan); *å-drägel,* m. Dls,; *stävling,* m. Vg. (Kållandsö); *särta,* f. id. Bl. Yrjan, n. öfverdådig sälle. ”Hä va nu eit toko yrjan”. Fl. (Nl.).

Yrjoter, adj. yster, öfverdådig. Fl. (Nl.).

Yrna, v. n. 1 svimma, dåna bort. Kl.

Yrsen, adj. yster, yr; om hästar. Åm.

Yrsna, f. yrsel, svimning. Vm.

Yr-skalla, adj. yr i hufvudet. Vm.

Yr-tópped, adj. yster, mycket liflig. ”Märren ä så yrtópped”. S. Sk.

Yr-vansen el. *ör-vansen*, adj. förbryllad, villrådig. Sm.

YR 2, s. *hyr.*

YRGA, s. *örja* 1.

YRKA, *yrkjendag*, s. *órka*.

YR-ÄTE, n. foder som blir öfver i krubban hos boskapen. *Yr-äta*, v. a. vräka fodret, äta upp höet och draga under sig halmen. ”Kriantura yräta”. Sm. (Vestbo).

YSKA, f. märla, rnetalltrådsygla. Sdm. (Ö. Rek.)

YSLA SEJ, s. *säll.*

YSLE, m. aska efter halm, hvarmed man uppeldat en ugn eller bakugn. ”Yslen ä så varm. Ta yslen frå skostenen”. Sk. (Ox., Skytts, Ing., Onsjö, Harj., Ljunits m. fl. härad). *Vissle*, n. id. Sk. (Ljunits h.) Fn. *usli*, m. a) eld; SE. II, 486, 569; b) glödande aska, brand. F. XI, 35; mht. *usele*, id. fe. *ysel, ysele*, f. favilla; skot. *aizle, eizel, isil*, aska efter brand; d. d. *usle*, n. *øssel*, m. aska efter bränd halm; nht. *üssel*, aska; nht. dial. *usel, üsel*, id. (Dief., vergl. wb. 1,6); jfr lt. *uro<(i> (*ussi, ustum), *urere*, brinna; skr. *us* el. *ush*, brinna; *usig*, eld; *osa*, brand. Beslägtadt är troligen gr. *αυ-ω* (i st. f. *αυσ-ω*), antända eld, *εν-αυσις*, f. antändning.

Yslig, adj. (om s. k. *palt-jord*), lös (liknande aska). Sk. (Ox.).

YSNÖK, s. *uksä.*

YSSE, *ysse-vänne*, s. *ykse*.

YSSI, præp. uti. Nb. (Lule).

YSSJUG, adj. gråskymlig, musblackig, skiftande mellan tvenne färger. *Grå-yssjug*, ej fullt grå. Hs., kl. *Grå-yssji*, Vb.; *ysugar* el. *öisugar*, id. G. *Svart-hyssjog*, smutsgrå. Ul. Deraf *yssja*, v. n. 1 skifta i någon annan färg än sin egentliga. Ög. Jfr *hyskji*.

YSTE, *yste-möte, yst-gänge*, s. *ost.*

YSTRA, v. n. 1 vara yster, blifva rädd; om hästar. Sm., hl.

YST-ÖL, s. *öl* 1.

YTA 1, f. bo, kula. *Räv-yta,* Nk.

YTA 2, f. 1) såsom i riksspr.; 2) ytbräde. Bl.; 3) fig. utsida. "En kan inte se menniska än te yta eller tännera". Sm. Af *ut.* Yte-tänder, f. pl. de yttersta eller tredje paret af en hästs tänder, hvilka bortfalla i tredje fällningen. Sm. YTAR, komparativus af *aut,* adv. ut. *Ytarst,* superl. G.

YTER SKÄRS, adv. utom yttre skärgården. Fl. (Ingo).

YTING, s. *yding.*

YTRA VES-FóLK, *yttermed-fólk. yttermeds-fólk,* s. *utanvids-fólk.*

YTRÄ, v. a. 1. döda och flå. S. G. *Öiträ,* id. N. G. *Yttra av* v. a. flå (en häst). Ög.

YTTAR, præp. efter. G. Yttar-slank, m. efterlank (vid brygd). N. G. YTTER, adv, ytterligare. "Ytter värre». Ög. "Arg va han förut, men nu vardt han ytter värre". Sdm.

YTTER-FORNlNG, f. brädfodring på en vägg. Sm.

YTTER-KNUT, s. *utan-knut.*

YTTERLIGT, adv. långt ut på kanten, på yttersta kanten. "Gå ytterligt". Kl.

YTTER-MED, præp. bredvid. Fl. (Åland).

YTTEK-RING, s. *ringa* 1.

YTTERST, adv. Brukas på ett egendomligt sätt i frågor, som hafva afseende på någon ort eller något ställe. "Hvar ytterst bor han? Hvar ytterst körde du i kull?" Nk.

YTTER-STUGA, s. *stuva.*

YTTER-TAK, s. *tak.*

YTTRA Å, v. a. 1 afsälja, förskingra. Ög.

YVAR el. *yver,* præp. öfver. G. *Yvyr,* Dl.; *yvi,* id. Vb,, fl. (Nl.). Fsv. *yfir, ifir, ivir;* fn. *yfir, ifir;* n. *yve, ive;* fht. *upar* nht. *über;* fe. *yfer, ofer;* e. *over;* moes.*ufar;* gr. *υπερ;* lt. super; skr. *upari.* Yvar-dabu(g), adj. öfverdådig. G.

Yvar-hōv, m. sjukdom hos hästar, då köttet sväller ut. G.

Yvar ett, adv. öfverens. G.

Yvar-tak, n. 1) öfvertag; 2) vinst. G.

Yv-del, m. lintygs öfverdel. *Yvdels-spänne*, n. spänne deri. V. Dl.

Yv-läder, n. ofvanläder, vriststycke på skodon. Sdm. YVEN-BÓSS, m. Machetes pugnax. Öl.

Å.

Å 1, konj. och. Nästan allm. I några munarter *åg, åj, ug, u.* Fsv. *ok;* fn. *ok,* (senare) *og,* (sällan) *auk;* n. *å.*

Å 2, 1) (partikel vid infinitivus), att. Fn. *at;* 2) för att, till att. "Ja ska kómma te de å skriva". Allm.

Å 3, præp., af. "Å sölver", af silfver. I några munarter *åv.* Jfr *tå.*

Å 4, (plur. def. *är),* f. å. Vg. (Elfb.), hl., Sk. (Onsjö); *å* (pl. *åner*), f. Vg. (Skarab., Vadsbo h.); *å* (pl. *åner),* f. id. Vg. (enl. Hof, s. 52 och P. A, Säve); *åg,* f. id. Fl. (GK., K., P.). Fsv. *a* (pl. *ær* el. *ææ r),* f. å. VGL. I. Med. Bib. arb. 1, 294; fn. *å* (pl, *ár).* Å-bol, n. holme som ligger i utloppet af en flod. Vb.

Å-buse, m. arbetare vid strömrensning. Sm. Jfr *ralle-buse.*

Å-dragare, m. vimba: Abramis Wimba. *Å-drag,* m. Vg. (Lidan); *å-drägel,* m. Dls,; *stävling,* m. Vg. (Kållandsö); *särta,* f. id. Bl.Å Å-fräken, n. Equisetum fluviatile. Vb, Jfr *tärne, ströpple.*

Åg-bobblå, f. näckros. Fl. (P.).

Åhus, fordom stad, nu by i Skåne. Fsv. *Aos* = åraynning.

Å-kanna, f. näckblad: Nuphar luteum. Benämningen deraf att fröhusen likna förr brukliga kannor. Sk. (Ing., Onsjö, N. Åsbo m. fl. härad). Gl. sv. *åkanne, åbladh,* Nymphæa alba; d. *åkande.*

Å-kil, m. strand af en å. Vg.

Å-minne, s. *minne.*

År-os, s. *os.*

Å-munn, s. *munn.*

Å-rännare, m. asp: Leuciscus latifons. Hjelmaren. *Dikk-kópp,* m. Göteborg; *färna,* f. Norrköping. Å 5, pron. pers., hon. *O,* id. Ö. Dl. I de flesta landskap säges *ho* el. *hu,* i Nb. *heo,* på några ställen af Gotl. *ha. Hasa* el. *hansa,* hans. Götal.; i åtskilliga orter *hånåms,* stundom *honnomes,* hans; mycket allmänt säges *hännas* el. *hänna,* hennes ; stundom i accus. *han* el. *ham,* honom. Dalskan har *ånums, ånåms* el. *ås,* hans, *åna* el. *ona,* henne (accus.); *ännere,* hennes, *änne* el. *änne,* henne (dativ.). Fsv. *hun, hon,* hon.

ÅBA, f. pratmakare. Bhl.

Å-BAKKA, *åbatta, åbattas,* s. *batas.*

Å-BARKNING, f. islossningstid, då snön börjar gå bort. Sm. Jfr *avbarkning.* Å-BēL el. *åbäll,* n. vidunder, sällsamhet; säges om en person som utmärker sig: 1) mycket fintlig och qvick menniska. "Han jär ä åbäll"; 2) ovanligt rask, stor duglig menniska eller ock motsatsen. Säges äfven om djur och ting. "Hä jär åbäll dill häst", det är en mycket stor (eller stark eller liflig eller och ful) häst. "Hä var ä åbäll dill tall", det var en ovanligt stor (eller ock en särdeles missbildad) tall. Vb. *Abell,* m. gyckelmakare. "Ji gjoe mäg i abell vä'na", jag gycklade med henne. Vb. (Löfånger).

ÅBEN, adj. 1) öppen, oläst. "Lågan te haven ä åben". S. Sk.; 2) omättlig, snål. Bhl. D. *åben,* öppen. Af ett förloradt starkt verb *júpa* (ipf, *aup,* pl. *upum,* sup. *opit),* v. a. öppna, borttaga. Åbna, v. a. I öppna, läsa upp. "Åbna skavet». S. Sk. D. *åbne.* Å-BETA, f. efterslåtter. Ög.

Å-BETT, n. lillfrukost; en liten måltid före den vanliga frukosten i andtiden, då arbetet börjar tidigare. Jtl. N. *åbit.*

Å-BOL el. *å-bål,* s. *abål.*

Å-BOL, n., *å* 4.

Å-BOREN, adj. boren, född. Sm. (Sällan brukl.). Jfr *bära.*

Å-BRÓTT, *å-brót,* s. *rómms.*

Å-BUEN, adj, utmärkt, utomordentlig, flink. Vg., hl. (Värö, Frillesås). *Båen, åböen,* id. "Ja har en sådden åboen dräng". N. Hl. Jfr n. *åboden,* adj. våldsam, framfusig; *ov-bo(d)e,* adj. n. öfverdrifvet.

Å-BUSE, s. *å* 4.

Å-BÄKE, n. 1) troll; spöke; 2) utspökad, tillgjord menniska, Ög.; 3) stor, oformlig kropp; hvad som är öfvermåttan groft, stort och vidunderligt; äfven om menniskor: "Dä ä ett åbäke te häst. Ett åbäke te menniska". Allm. *Åbeke, obäke,* Ul.; *abeke,* Jtl. n. id. Sk. Jfr fn. *of,* adv. alltför; *bákn,* n. a) tecken; b) vidunder; c) stort och klossigt redskap. Åbäka sej, v. r. 1 göra häftiga och löjliga åtbörder, utkläda sig på ett löjligt, narraktigt eller ovanligt sätt; göra sig till. Allm. I några munarter *åbeka sej, obäka sej, ubägä sej.*

Å-bäklig, adj. öfvermåttan stor, ofantligt klumpig, obäklig. Allm. *Åbäkug,* Sdm.; *ubäkli,* id. Sm. Deraf *åbejele,* adv. ofantligt. "Åbejele fin, grann". Hs. (Ljusdal). A-BÄRA SIG (ipf. *åbar sig),* v. r. *åbäras,* v. d. åbäka sig. "Hästen åbar sig så grannt att dä va lust se på" Åm. Den af Ihre (D. L.) anförda betydelsen: *vanskapa sig,* torde ej rätt passa, om densamma ock i något särskilt fall kan användas.

ÅBÄRTA, s. *arbarta sej.*

ÅD, f. honan af ejdergåscn: Anas mollissima. Vb.—sdm., fl. (Nl.). *Ad,* f. G.; *ada,* f. id. Sdm. Fn. *ædr,* f. ejdergås; n. *æd,* f. id. Jfr *ära* 1. Åds-skräja, f. ejderhona som ej haft ungar eller från hvilken man borttagit äggen. Sdm. (Ornö). ÅĐER el. *ođer,* pron. annan. Brukas stundom såsom substantivum *åđern* el. *ođern* (bestämda formen), den andre. Dl. På samma sätt brukas i gotländskan *andarn.* Fe. *oder;* jfr *ader.* ÅĐer-vais, *ođerwais,* adv. annorlunda. Dl. Fsv. *aþruvis,* VGL.; e. *otherwise.*

ÅĐer-villder el. *ođerwillder,* adj. bättre (än andra). Ö. Dl. ÅDI *ådiger,* s. *eta.*

ÅDRA, s. *upphängs-ådra.*

Å-DRAARE, m. hudafdragare, nattman. Sm.

ÅDRAG, *ådragare, ådrägel, åfräken,* s. *å* 4.

Å-DRÖGJÄ, adj. som dragit sin kos, bortgått. Vb.

ÅDÄR, s. *år* 2.

Å-FLÖG, n. skutt, hopp (merendels åt sidan). "Haren tog ett åflög". Kl. S. *flioga.*

ÅFS *{åffs),* m. hafsström. *Åffsan,* pl mot land uppströmmande vattenmassor. Fl. (Öarne i Qv.). Fn. *ofsi,* m. häftighet, våldsamhet. Åfsa *(åffsa),* v. impers. strömma upp; om hafsvattnet. "He åffsar", vattnet stiger. "He strömer", id. Fl. (Öarne i Qv.). Å-FÅNGSAM, adj. 1) dåraktig, dum. Vl.; 2) oroligt ombytlig till sinnet. Dls.

ÅF-ÅT, n. 1)matöda; 2) mygg; 3) Lappar, tiggare. Hs. (Db.). Fn. *ofát* och *afát.* frosseri.

Å-FÅKTA SEJ, s. *fakter.*

Å-FÄL, f. åtbörd. Ul. Jfr *åtfäl.*

Å-FÄLSAM, *åfärsam,* adj. som förundrar sig öfver något; häpen, försagd. Bhl. (Oroust). Jfr *fara* 1.

Å-FÄN, m. ansigtsutalag hos barn, mjölkskorpa (crusta serpiginosa). Sm.

Å-FÄR, f. 1) bortgång, bortresa; 2) död; 3) öde. "Gu nå óss för åfära!" *Å-fäl,* t. id. Sm.

ÅG 1, s. *å* 1.

ÅG 2, s. *äga.*

ÅG, *-bobblå,* s. *å* 4.

ÅGA 1, m. oro, fruktan; omsorg förenad med oro. "Ligga på åga", lägga sig med orolig åtanka på något. Åm., fl. (Sjundeå). Jfr *aga* 1, *åhåga.* Hemmans-ågan, m. def. åhåga, omtanka, föreståndarskapet för hemmanet. "Fadren har lemnat från sej hemmans-ågan till sin son". Gstr.

Ågas, v. d. draga försorg. "Ågas för någonting". Åm.

ÅGA Ågum (*ogum* el. *ågåm*), adj. bekym rad, orolig. "Wårå ogum"! Ö. Dl. ÅGA 2, f. stor kärfve. Dl. (Mora).

ÅGA 3, s. *äga.*

ÅGEN, s. *eta.*

ÅGGA, s. *hugga.*

Å-GJORD, *å-gjodh, a-gjord* el. *a-gjodh,* adj. mogen; om årsväxt, säd. Vb. Fn. *gerr,* gjord.

ÅGLA, v. n, 1 vämjas vid, ej tycka om. Ög. Jfr isl. *æla,* v. a. spy.

Å-GLÖMMA, f. gammal, ogift flicka. Vg.

Å-GRO. v. imp. vara missnöjd, ångra sig, hafva oro, förtryta. "Dä ågror honom". Jtl., hs. (Bj., Ljusdal). Å-grosam. adj. misstänksam. Jtl. Å-GÅEN, adj. medtagen af svält; om kreatur. "Öged va så ågåed, så dä vingla for väred". Sk, (N. Åsbo). Jfr *ganga.*

ÅGÅ-LOS, adj. håglös. Dl. Jfr *hug.*

Å-GÄT, adj. ganska stor. Hs. (Db.). Fn. *ágætr,* berömd, utmarkt. Jfr *agito, gäta* 3. Å-HăLD, n. egentl, afhåll; hvarje redskap (t. ex. käpp, stake o. d.) hvarmed man försvarar sig eller anfaller. Fl. (Ingo). Jfr *hallda.*

Å-HALLA, f. nära tilländalupen tid. *Åhalle-middag,* m. något in på eftermiddagen. Bhl. (Elfs.).

Å-HÅGA, m. l)omsorg, bekymmer. Vb.; 2) hushållsbekymmcr. *Åhåge,* m. Hs.(Db.). "Släppa åhågan", lemna hemmanet. Hs, Jfr *åga* 1. Åhaga-drug, adj. som fordrar mycken omsorg. Vb. ;

Åhåga-laus, adj. bekymmerslös, obekymrad, likgiltig. Vb.

Åhågasam, adj. uppmärksam. Vb. Å-HÄLLOG, s. *hall* 2.

Å-HÄNDA, v. a. träget bedja, enträget anhålla, med böner ligga öfver någon. Vg. (Elfsb.). Af *hand.*

ÅI, *åilä,* s. *öj.*

ÅIG, *åjen, åjer,* s. *eta.*

ÅINA, s. *e* 2.

ÅIRA-SNAP, *åirä,* s. *öra.*

ÅIRÄND, s. *ör.*

ÅISA (ipf. *åisäd,* sup, *åisađ)* v. a. hysa. Dl. S, *husa.*

ÅISIL (pl. *Åislar),* s. *sysla.*

ÅIS-KNÅIT, m. husknut Dl.

ÅIVÄ, n. ide, kula. *Bjönn-åivä,* björnide. Dl.

ÅJ, s. *ö.*

ÅJAS, *åja sej, åjas, åjäsklig,* s. *våja sej.*

ÅJDÄ. *åjdä-gluggä,* s. *öde.*

ÅJNA-FULL, s. *e* 2.

ÅJT, adv. ut. "Nu ska i(g) åjt å pósten å skikk åv ita paperäð å där i(g) a gjort eð, så ska i(g) go emat", nu skall jag ut på posten och skicka af detta papperet och när jag har gjort det, så skall jag gå hemåt. Dl. (Mora). S. *aut.*

ÅJTI, s. *uti.*

ÅKA, *åke-ty,* s. *aka* 1.

Å-KANNA, s. *å* 4.

ÅKE-DYNA, f. en med gåsdun stoppad tunn rödblommig dyna, som lägges på vagnssätet S. Sk.

Å-KAST, n. afredning på välling, soppa eller sås. Jtl. Af *kasta.*

Å-KEPA, f. bristfälle, skada (på en sak), Sdm. (Björkvik).

ÅKER, m. 1) (såsom i riksspr.) odlad jord, som brukas för sädesodling. *Aker,* m. Vg., sm., bl., g.; *ager,* m. id. Sk., hl.; 2) en bredd af 6 älnar mellan regnfårorna på en sådd åker-teg. Vg. Jfr *aker.* Frigger-åker, m. sockennamn i Vestergötland. Fsv. *Friggiæraker* (Dipl. Suec. 3,594; af år 1323).

Frös-åker, m. sockennnmn i Uppland. Fsv, *Frösaker* (Dipl. Suec. 3, 366, 367).

Fördels åker, m. en åker, som föräldrar eller andra, hvilka afträda ett hemman förbehålla sig. Deraf *fördels-gubbe* m. *fördels-gumma,* f. Vm.

Gifto-åker, m. en jordlägenhet, åker (eller skog), af hvilken enligt gammal sed en yngling måste vid uttagande af lysning till äktenskap visa sig vara i besittning, innan honom tillåtes gifta sig. Ursprungligen var, för att få socknens odlingsbara mark uppodlad, med denna föreskrift afsedt att samma jordlägenhet skulle vara af fästmannen från ris och rot af oodlad mark uppbruten, men numera förära föräldrar ofta sina söner en jordlägenhet, hvilken i sådan händelse antecknas af presterskapet såsom fästemannens gifto-åker. Dl. (Elfd.).

Or-ager, m. obrukad åker; öde åker. Sk. (V. Göinge h.). D. *orager,* "hvileager, brakmark" (Moths ordb.); d. d. *over-ager,* "ager, som ligger til hvile". Jfr *or-vång,* sid. 823 a.

Ving-åker, m. namn på en socken i Södermanland. Fsv. (Dipl. Svec. af år 1343) *Vikingakir.*

Åker-bo, m. gråbo: Artemisia vulgaris, L. Dl. (Elfd.). *Bu-gräs,* h. Dl. (Lima); *grå-böna,* f. Sm.; *bu,* m. Dl. (Särna); *binka,* f. Hs.; *bun-rot,* f. id. Vg. Gl. sv. (Bromel) *gråbo, binke.*

Åker-bär, n. 1) (i riksspr.) frukten af Rubus arcticus; 2) hallon: Rubus idæus. Sm., m. fl. *Hinn-bär,* Sk., bl.; *bram-bär,* Vb.; *bringbär, bringebär,* Bhl., dls., vl., hl.; *bringel-bär,* Bhl. (Oroust), vg,; *fall-bär,* Hs.; *brom-bär,* Mp. *bram-bär,* Vb.; *ull-bär,* id. Vg.

Åker-döer, pl. skärffrö: Thlaspi arvense. Bl.

Åker-humblå, f. röllika: Achillæa millefolium. Fl.(GK., NK., K.). *Bakk-humbla,* f. Hs.; *jord-humbla,* f. Ul. (Rosl.); *galen-tåra,* f. Dl. (Transtrand); *sten-gräs,* n. id. Mp.

Aker-hviva, *åker ull,* f. Erigeron acre. Sveal. Gl. sv. (Tillandz, Bromel) *åkerhvifva, åkerull.*

Åker-höns, n. pl. rapphöns: Perdix cinerea. Norra Sverige. *Ager-höns,* id. Sk., hl, bl.

Åker-kjösa, s. *kjusa.*

Åker-lilja, f. klint: Agrostemma Githago. Nk. (Kihls s:n.). Gl. sv. (Bromel) *åkerroser- röda kornroser, röd rågklint, kornnegliker, bondenegliker.*

Åker-löt, f. åkerren. Sm. (Värend).

Åker-remling, s. *rempa.*

Åker-rök, m, allmän jordrök: Fumaria officinalis. Dls. *Gall-gräs,* n, id. Vm, Gl. sv. (Frank.) *gallgräs,* id.

Åker-reva, f. Rubus cæsius. Bl. *Björnbär,* n. Sm.; *björnhallon,* n. Og.; *blå-hallon,* n. Vm.; *kalv-hjortron,* n.Ul.; *kärring-bär,* n. Vg.; *kärring-tarmar,* m. pl. Sk.; *skått-luva,* f. Bhl.

Åker-ros, s. *ros.*

Åker-räfsor, s, *räfsa.*

Åker-silke, s. *silke.*

Åker-skratt, s. *skratte.*

Åker-tistel, m. Circium arvense. Allm.

Ål-åker, s. *ål* 3.

ÅKF Ö-åker, m. eg. öde åker; osådd, igenlagd åker. Sm. Jfr *orager.* ÅK FÖR, n. slädföre. Vb. S. *aka* 1.

Å-KIL, s. *å* 4.

ÅKER-KULA, s. *akker-kula.*

Å-KJÄFTUG, 8. *åv-kjäftug.*

Å-KLADE *(å-kläe),* n. groft kläde, groft tyg, groft sängtäcke af hårgarn. Sm., vg. *Åklä* el. *åkklä,* n. Vg., bhl., dls., m.fl.; deraf *klut-åklä,* n. Yg. Fsv. *aklæþi,* sängtäcke; fn. *áklædi.* Åkläs-garn, n. grof, tvinnad hamptråd till varp i hårtäcken. Sm.

Åkläs-varp, m. varp till hårtäcke. Sm. Å KNABBA, v. a. 1 sluta ett arbete; eg. om tröskning. Sk. (Ljunits h.).

ÅK-RED, n. seltyg. Vb. Jfr *aka* 1, *reda.*

ÅKKLA, s. *ankul.*

ÅL 1, m. 1) (såsom i riksspr.) Muræna; 2) mörk rand utefter ryggen på hästar, hundar m. fl. Svea-, Götal. Isl. *áll;* d. *ål;* fe, *æl.* Busk-ål, m. orm. Sdm. (Ö. Rek.). Ordet motsvarar fn. *lyngfisker,* m. ljunghedens fisk. Sæm. Edda (Godrúnar kviða, 22).

Hvete-ål, m. ett litet djur (Vibrio Tritici), som lägger sina ägg i hvetekornen, hvilka deraf sammandragas och blifva afrundade samt svartbruna. Sveal.

Padd-ål, s. *padda.*

Ål bakad, adj. som har en svart rand långs ryggen; om häst. Sm.

Åla kusa, f. Zoarces viviparus. Bl., sk. (Ox.), *Kusa,* f. id. Bl.

Åla-snärt, m. liten smal ål. Bhl. Jfr *snärt.*

Åla-svabba, f, en mycket liten gädda.

Åla-kvabba, f. id. Sk. (Ing.).

Åle-moder, s. *ål-moder.*

Ål-gill, m. i q. *slannta-stake.* Vg. (Elfsb.).

Ål gräs, n. Equisetum limosum.Sm. (Vestbo).

Ål-karp, m. lake: Lota vulgaris. Sk. (Ringsjön).

Ål-moder, f. ett förment underligt sjödjur , hvarifrån ålen tros härstamma. Sm., ög. *Ålemoder,* Ög.

Ål-pinne, s. *pinne* 1.

Ål-vak, s. *vak.*

Ål-åm, f. ålhumma, ett slags mjärde till ålfångst. Sdm. *Ål-kupa,* f. id. Götal. ÅL 2,? Detta substantiv, som förekommer i sockennamnen *Ål* i Dalarne, *Ålhem* (fsv. *Alem,* Dipl. Suec. 3, 79, 375) i Kalmar län, *Åla* på Gotland, *Alberga* i Södermanland och stället *Åhl* (fsv. *Al,* Dipl. Svec. 3, 94), är måhända moes. *ahls,* f. tempel. I Norige hafva vi det gamla ortnamnet *Fry-al* eller *Fröyj-al* (Freys helgedom?), *Ullar-áll* (Ulls helgedom?). Jfr fsax. *alah,* m. tempel; fe. *alh (ealh),* m.; fht. *alah,* m. id. Grimm, Myth. 1, 57.

ÅL 3, (pl. *-ar),* m. framspirande brocid af säd, potäter och andra rotfrukter. Götal. *Åle,* m, id. Vg. Af *ala* 1. Åla å, v. a. 1 taga bort ålarne (på potäter). "Åla å jordpära". Ög. (Ydre).

Åla se, *ålla,* s. *ala* 1.

Ål-åker, m. en åker, som flera år å rad ligger till grässkörd. Sk. (Ing.). Å**L** 4, f. al: Alnus. Vm. (Fellingsbro). Jfr *ålder.*

Å**L**A, f. 1) sammanvriden hank af björk eller en hopvriden vidja i st. f. selpinne m. m. Vg., ög. *Ålla,* f. Vg.; *åldra,* f. id. Sdm., ul.; 2) rem, som trädes genom skakeln och hvari selpinnen sättes. Hs. (Db., Bj., Norrbo, Ljusdal). Isl. *ál* och *ól,* f. rem, rep; skr. *âlâna,* n. band, snöre (af *âlâ,* att binda). Jfr *ol.* Vedje-å**L**a, f. vidjehank, hvarmed man leder kreatur till marknaden. Sdm. Å-LAGD, adj. förlöst; om qvinnor. "Ja har fått min kvinge ålagd mä en påk". Sk. (Ox.).

Å-LANDS-VIND, s. *vind.*

ÅLDER, f. al: Alnus incana. Dl. (Elfd., Våmh.) *Alder,* f. Dl. (Mora). Jfr *å* 4. Ålder-rajs, s. *ris* 1. Å-LIIT (ipf. *-ä),* v. a. 1) anmoda, framföra en åstundan hos någon; 2) begagna. "Dem hava no vohdtä hadht ålitä nästa hans", hans hästar hafva nog blifvit hårdt begagnade. Vb.

ÅLLA 1, f. 1) aflång fördjupning, urgröpning, t. ex. i ett berg. "Ålla i berget". Nk., ög. (Ydre); a) urgräfd fördjupning för båtar vid låga stränder. Kl.; b) fördjupning på åker, äng; c) ränna i ett kärr. Hl. (Ysby); d) däld, håla. "Ta en sten å häv ner i ållan!" Bl. (Listerby); e) ett håligt och urgröpt kärl. Sm. (Vedbo); 2) källåder; 3) en smal, rätlinig ljusning i skogen (genom huggning uppkommen). Vg.; 4) stor låda. S. Hl.; deraf a) malt-ålla, f. ett stort kistformigt kärl, hvari lägges korn som skall beredas till malt, öfvergjutes en gång om dagen med ljumt vatten tills det börjat gro, hvarefter maltet föres till kölnan att torkas. Kl. (Madesjö), sm.; b) *tórk ålla,* f. ett redskap (vanligen väf, spänd öfver en ram), hvarpå frukt m. m. torkas i ugn. Ö. Nk., ög., sm., hl., sk. Fn. *áll,* m. den djupaste delen af en flod, djup ränna på bottnen af en flod; n. *ål,* m. id. Jfr. lt. *olla,* f. käril; n. *olle,* f. stort tråg; d. *olde.*

ÅLLA 2, s. *ala* 1.

ÅLLDER, adv. aldrig. Dl. *Åller,* id. Vb. D. d. (Slesvig), *åldre* el. *åller;* fd. *aldre.* Jfr *allder.*

ÅLLE 1, m. växt-utsvällning i barken på träd. Ög. Jfr *ala* 1.

ÅLLE 2, adv. alltid. Sk. (Albo, Gärds h.).

ÅLLEN-MARK, n. Epilobium angustifolfolium, L. Äfven *ållen-märke,* n. Vg., sm., bl. Denna växt har många benämningar: *krópp,* m. Sk. ; *himmelgräs,* n. Dl.; *almykk, almöke,* n.

Vb.; *almök,* Nb.; *almykke,* n. Åm.; *ö-mjök,* f. Dl.; *i-mjökes-stabbar,* m. pl. Nk.; *iller-mjölk,* f. Hs.; *elge-rams,* m. Dls,; *get-stabb,* m. Vg.; *kalv-rómpa,* f. Ul.: *räv-rómpa,* f. Sk.; *mjölk-gräs,* n. Dl. (Fahlun); *rå-mjölks-gräs,* n. Ög.; *bru(d)a-blóss,* n. Bl. Gl. sv. (Franken.) åldermjolket råbocks-gräs; (Bromel) *åldermjölk, ållemärke, råbokksgräs.*

ÅLMA, s. *ullma.*

ÅLMA PÅ, v. a. o. n. 1 1) noga betrakta. "De ålmade på'na sóm dä vatt e bru"; 2) se argt på någon. Kl. Jfr *ullma.*

ÅL-MODER, *ål-pinne, ål-vak, ål-åm,* s. *ål* 1.

ÅLT, adj. halt; deraf *ålta,* v. n. 1 halta. Dl.

ÅLVES, v. d. 1 gapa af förundran, förvånas, häpna. Jtl.

ÅLÅ, *ålå-ätta.* s. *halä.*

ÅL-ÅKER, s. *ål* 3.

Å-LÄGSEN el. *å-lägsin,* adj. 1) väl-plägad, drucken. Åm., hs. (Db., Bj.), hj.; 2) trött, matt. Hs. (Alfta).

Å-LÄNDI, adj. sluttande. Ög. Jfr *av-häll.*

Å-LÄTT, n. stål-påläggningen på eggjärn. Hs. (Db.). Jfr *läta* 1.

ÅLÄ

Å-LÄTTA, v. a. 1 hafva tillfälle att lemna ifrån sig något, som en annan vill låna eller köpa. Hs. (Db., Ljusdal).

Å LÖN, adv. lutande, liggande på sned. "Gärs-gårn ligger å lön." Kl.

ÅM 1, m. halm. Dl. Fsv. *halmber;* fn. *hálmr,* m. id. Åm-kragna, s. *krona.*

Åm-strå, n. halmstrå. D1. (Mora). Jfr *strä.* ÅM 2, m. växten ag: Cladium Mariscus. Nk., ög., öl. *Ava-gräs,* n. id. Vg. Jfr Fries, bot. utfl, 3,214, Åm-öja, n. kärr sologa: Ranunculus Lingua. Nk., ög., hvarest örten växer bland *åmen,* hvadan det ej är underligt att dess stora gullgula blommor fått namn af *åmens öga.* ÅM, *åmm,* s. *on.*

ÅMA 1, m. morbroder, farbroder. Estland (Runö). Fe. *eam;* fn. *eam,* id. *Stephens,* Old. Northern R. M., pag, 272; fht, nht. *oheim.*

ÅMA 2, v. n. 1 ånga, lukta. Fl. (Ingo). *Åmma,* v. n. 1 1) fläkta ljufligt, ånga. "Dä åmmar", tenuissima aura spirat. Sm., vm. (Fellingsbro); 2) ånga, ryka. "Du har supet, så dä riktigt åmmar å de"; 3) utdunsta elak lukt. "Nu åmmar du så", nu fjärtar du, så att det luktar illa. *Åmma på,* blåsa på. Vg. Åma 3, f. 1) väderpust; 2) röst, uttal. "Presten har god åma". Fl. (Ingo). Jfr fn. *ómr,* m. *óman,* f. "en dæmpet lyd, især den der höres i frastand" (E. Jonssons ordb.); moes, *ahma,* m. ande: *πνευμα;* fht. *âdum;* nht. *athem,* ande; skot. *oam,* vattenånga; skr. *atman,* m. ande: gr. *ατμη,* f. ånga.

Åmme, m. 1) ljum och mild blåst. Sm. ; 2) ånga, imma. Sm., ög. (Ydre), vm. (Fellingsbro); deraf *åm-fartyg,* n. ångfartyg. Sm. ÅMA SEJ, v. r. 1 vara tillgjord, göra något galet. "Dä ä inte värdt du åmar dej." Sdm. Åmug, adj. dum, som gör något bakvändt. Sdm. ÅMA el. *åmma,* f. 1) daggmask, i allmänhet ludna, borstiga larver (Larva sphinxi); kålmaskar af slägtet Papilio. Allm.; äfven *amma,* f. Sm. (Värend). Då man får se en sådan larv, skall man tre gånger spotta åt honom och hvarje gång säga: "tvi åmmeli åmma! åmmar du på me, så åmmar ja på de." Vg. 2) fig. mycket tjock menniska; skällsord. Sk. (Onsjö h.). N. *åma;* isl. *ámu-maðkr,* m. daggmask, så kallad emedan man dermed botade *áma,* f. rosen (erysipelas). Bjönn-åma, f. stor, luden larv. Dl.

Kål-åma, f. kålmask. Dl., hs.

Lov-äma, f. löfmask. Dl.

Vatt-åma, f. en slemmig mask, som visar sig i våtväder. Hs.

Åmm-blest, adj. som blifvit blåst af en *åmma;* en sjukdom, hvilken förmenas härröra deraf att denna mask blåst på menniskor eller kreatur, och består deri att de blifva svullna, röda i huden eller ögonen. Botemedlet anses vara följande: en person, som är född på en söndag eller torsdag, blåser på den sjuke genom ett *åmme-glas,* enligt uppgift, ett slags pipig växt, som stundom finnes på rörpil. Sk. (Ing.). Å-MINNE, *åmund,* s. *å* 4.

ÅMME, s. *åma* 2.

ÅMT, adj. n. ankommet, något skämdt; egentl. om kött eller strömming. "Dä smakar åmt." Sdm. Jfr *en, än, åma* 2.

Å-MÅN, m. förändring genom tillökning eller minskning. Ög. (Ydre). "Dä ä inte åmån", det lönar ej mödan. Hs. (Ljusdal). Å-månas, v. d. 1 1) oroas, icke kunna sofva, uppväckas för bittida. "Ja ämånades i sömnen"; 2) längta. "Han åmånades å vill hem". Sm.

Å-månsen, adj. 1) ej fullsöfd; 2) ångerköpt, ledsen. "Ja ä så åmånsen å hannela. Nu ä han åmånsen å vill ej ha flekka". Sm. Å-MÄLA, v. a. 2 klandra, anmärka. Bl. Fn. *ámæla.* Jfr. *mäla* 1. Å-mäle, n. tadel, klander. Bl. Fn. *ámæli.*

Å-mäling, m. dum, drumlig, otymplig varelse (eg. tadelvärd varelse). Vm. (Fellingsbro). ÅM-ÖJA, s. *åm* 2.

ÅN, f. 1) egentl, bestämdt arbete; en sträcka af en åker eller äng, som hvarje arbetare tager på sin lott för att afskörda; ett lieslags bredd, eller den del af tegen, som en slåtterkarl afmäjar, der han framgår. "Han har fått för stor ån". Sm., kl. *Von,* f. id. Vb., åm. "Ränsa en ån". Ög. (Ydre). *Ån* el, *åne* (pl. *åner),* m. id. Vg. (Elfsb.). *Slotter-von,* f. id. Vb. Deraf *åne-bror,* m. ett på anen mötande ställe, t. ex. en sten, ett rör m. m., hvilket vid rensning, slåtter eller mäjning icke erfordrar arbete, utan får öfverhoppas till lindring deruti; 2) så stor bredd af en åkerteg, som sades mannen besår i den rigtning han framgår. *Von,* f. id.; deråt *sä-von,* f. den del eller bredd af åkern, hvilken uppdrages för den, som sår. Vb.; 3) i allmänhet, hvad man i andra förrättningar kan omfatta. "Ta hela väla i en ån", företaga stora och vidsträckta saker. Ög. (Ydre). Fn. *önn* (gen. *anna),* f. syselsättning, bestämdt arbete; *anna,* verkställa, fullgöra. Jfr *and* 2.

ÅNA SEJ, s. *unna.*

ÅND-KART.m. ej fullvuxen and. Sdm. Jfr *ånn.*

ÅNDER-STÅNG, *ånderstångs-navare, åndra,* s. *andra.*

ÅND-VAGN, s. *and-vagn,* under *vagn.*

ÅNG (kompar. *änger*), adj. trång. Kl. "Ångt rum." Sdm., ög. *Ångt,* adv. trångt. Nk. Fn. *ángr, aungr, öngr,* adj. trång, knapp; d. *ang;* fht. *angi, engi;* nht. *eng;* fe. *enge;* moes. *aggvus;* lt. *angustus,* id,; gr. *αγυια,* f. trångt pass ; *αγχι,* adv. nära; *εγγυς* id.; skr. *anga,* id. (af *ang,* att närma sig). Hång å tvång. I talesättet: "leva i hång å tvång", lefva utan att hafva sin frihet eller der man icke unnar en något godt. Vm. (Herv., Id.). *Hång* står troligen i st. f. *ång,* n. trångmål, hvarvid *h* utgör föreslag, såsom stundom brukligt i några landskap.

Ång-brysted el. *bryst-ångd,* adj. som har tryckning öfver bröstet. Ög.

Ånger, adj. 1) ängslig, bedröfvad (bragt i trångmål). Ul., jtl. *Angse,* Vg., sm.; *ångsen,* Hs., nk.,ög., sm.,kl.; *anger,* id. Vl. 2) vred. Vl. Jfr *anger.*

Ånger-bytt el. *angerbytt,* adj. missnöjd. Vb., fl.

Ånger-böks, f. som är ångerköpt. Sdm.

Ånger-mus, f.,näbbmus: Sorex vulgaris, araneus, Sm., hl., sk. *Anger-mus.* Kl. D. *angermus.*ÅNG Änga, f. andtäppa. *Bröst-änga,* f. Ög.

Änga (ipf. *ängde),* v. a. o. n. 1) tränga, trycka. "Tröja änger méj. Grannen änger in mej". Nk., ög., sm.; 2) hafva andtäppa. "Dä änger i bröstet." Ög. Isl. *engja,* göra trång. ÅNGE, m. ånga. Götal. Isl. *angi,* m. Ång-svikkä, f. tapp i en drickstunna för luftens insläppande vid tappning, då det ej vill rinna. Sdm. ÅNGER, s. *ång.*

ÅNGER, m. trång fjord, vik. Ordet förekommer ej sällan i ortnamn, t. ex. *Häggdånger, Ullånger,* i Ångermanland, *Harmånger* (fsv. *Harmanger), Lönanger* i Helsingland, *Hammarånger, Enånger, Njutånger* i Gestrikland , *Silånger* (fordom *Sillanger*) i Medelpad, *Löfånger* (fsv. *Lefanger*) i Vesterbotten. Jemväl brukas ordet i början af sammansättningar, t. ex. *Ångsäter* i Helsingland samt i *Ångermanland* (fsv. *Angermannaland*) och i fsv. *Ångermæn,* m. pl. Ångermanländingar, som egentligen betyda *vik-karlar skär-karlar.* Fn. *ángr,* m. trång fjord; n. *ang,* id. Anm. Ordet *anger* förekommer ofta i norska ortnamn. M. Arnesen (Etymologisk undersøgelse om norske stedsnavne. Fredrikshald 1865) anför (sid. 54—62) många sådana, men angifver en annan förklaringsgrund till ordet *angr,* nämnligen att det motsvarar fht. *angar,* fält, slätt, och är befryndadt med fht. *wang,* m. fält, som förekommer i många ortnamn (Graff 1, 894). I nedersaxiskan är ordet *anger* i allmänt bruk och utmärker äng, betesmark (Kosegarten, 1, 431). Det synes antagligt att åtminstone i vissa sammansättningar det norska anger står i st. f. *vanger,* vång, fält, och att *v* härvid blifvit utstött. Jfr *vång* 1. I så fall hörer hit *Aspang* (fn. *Aspangar,* enl. P. A. Munch, Beskrifvelse över kongeriget Norige i Middelalderen, sid. 201).

ÅNKA SEJ, s. *ank.*

ÅNN, f. and. V g. m. fl. S. *and* 3.

ÅNNE, m. ande, andedrägt. Götal, Fsv. *andi,* m. Stakk-ånnad, s. *stakkoter.*

Ånna, v. n. 1 andas. Sk., vg. D. *ånde.*

Ånna-tröden el. *ånna-förtröden,* adj. andtruten. Sk. Jfr *andfådd.* ÅNN-VAGN, *-s-krok, -s-skak,* s. *vagn.*

ÅNÅM, pron. pers. honom. Deraf är en genitiv bildad *ånåms,* hans. Dl. Jfr *å* 5.

ÅNÄS, s. *vonäs.*

ÅPT el. *åft,* m. hälft. Dl. Jfr *åv* 1.

ÅR 1, n. 1) (såsom i riksspr.) år (annus). *Ar,* n. "He var likol hvatt, att vi skull fa oare i ar", det var likväl svårt att vi skulle få missväxt i år. Vb. (Nysätra); 2) skörd, god årsväxt; deraf *års-von, år-väg, åräs,* m. fl. *Te åre,* adv. nästa år. Sk.; *åt årä,* id. Vb. Fsv. *ar,* n. år; *at are,* nästa år. Gl. Ordspr. 510. Med. Bib. 1,63; fn. *ár,* n. a) år; b) årsväxt; fht. *jâr,* år; nht. *jahr;* gr. *ὧρος* m; zend. *jâre,* n. id. Ars-unge, född samma år som ett annat barn eller unge. S. G.

För-år, q. v.

Grön-år, n. år med svag, omogen eller af köld och frost skadad säd. Jtl.

Miss-år, s. *miss.*

Två-åring, s. *anvintring.*

U-äring, f. 1) missväxt. Kl., sm., hl.; deraf a) *o-ärings-fógel,* m. härfogel: Upupa Epops; anses förebåda dyr tid, hvaraf namnet Hl.; b) *u-ärings-gräs* (el. *u-ärens-gräs*), n. Lolium arvense, With. Sk.; 2) varelse (menniska eller kreatur), som är liten och vantrifves. "Dä ä en uäring te kalv". Ög., sm., kl., öl. Fsv. *uaran, oaran,* missväxt; fn. *óaran.*

Vat-åring, m. öfvermage; skällsord. G.

År' (ipf. *-a*), v. n. årligen byta om i viss ordning. Man "årar" t. ex. ett fiskvatten, då den ene grannen har det i år, den andre nästa år, en tredje eller fjerde derefter, så den förste åter o. s. v. Fl. (Öb:s skärg.).

År-bär, adj. som bär (föder) tidigt om hösten eller vintern före jul; om ko. *Brå-bär,* adj. id. Motsatsen är *sen-bär,* adj. som ej kalfvar förrän på våren eller vid midsommar. Vb.

År-ever, s. *äva* 2.

Årig, adj, årlig. "Sin åriga lön", sin årslön. S. Sk.

Åring (pl. *-ar*), m. 1) årsbarn, födt samma år. Vg.; 2) ett djur, som är födt under årets lopp. *Ett-åring, två-åring.* Sk., hl. D. d. *åring.*

Å-rom, adv. hvartannat år; det ena eller andra året. Vb., nb.

Års-gång, m. 1) väderlekens och skördens beskaffenhet under ett år; årets större eller mindre fruktbarhet. Sm. *År-gång,* m. id. "Dä beror på årgången." Ög. *God årgång,* som gifver god gröda. *Svag år-gång,* som gifver liten eller skadad gröda, missväxt. Vb.; 2) hvad som under året varit gängse. Vb.; 3) ett gammalt hedniskt folkbruk, som i Småland, Blekinge och Halland är kändt, att *gå årsgång* och gå *midsómmars-gång.* Fem nätter om året ha af forno varit bestämda att gå årsgång på, näml. *Thomas-mässo-natt,* julanatt, Staffansmässo-natt, nyårs-natt och trettonde-dags-natt. De, som gå denna årsgång, fasta merendels den dagen och uppenbara det för ingen menniska; ingen säga de till när de gå ut, och ingen eld måtte de se förut; ingen helsa de på ute, som dem möter, och om någon helsar, svara de intet; inte få flera följas åt än två, och intet ord få de tala sedan de gått ur stugan, eller se sig tillbaka. Inte få de le, om aldrig så mycket roligt och sällsamt kommer dem före, ej heller förskräckas, utan gå så allvarsamt, stilla och tiga. De gå kring tre kyrkor och få då se många sällsamma saker, som skola tima det tillstundande året. Jfr Hyltén-Cavallius, Värend 1,391—396.

Års-mot, n. årsdag eller samma dag som i det förra året. Dl. (Mora), hs., ul. Fsv. *ars-mot.* n. a) årsskifte, ett års förlopp. S. F. S. 5,42; b) årsmot, årlig själamessa på en afliden persons dödsdag. Cod. A. 13, f. 157.

Års-mån, m. årsväxt. "I fille-seks år ha vi haft go(d) års-mån". S. Sk.

Års-von, f. utsigt till skörd. "God, klen årsvon". Hs. (Db., Bj.). Jfr *vån.*

År-väg, m. årsväxt. Vb., vl., dls., vg., ul.

År-vännes, adv. ombyte årsvis. Ög. (Ydre h.)

År-vänta, f. advent. Vg. (Kind), dls. *År-vänt,* n. id. Sm. (Östbo). Det latinska

ÅR namnet adventus (ankomst) har undergått förändring. *År-vänta* afser att ett nytt år då snart väntas.

Åräs (ipf. *-ä),* v. d. visa förhoppning om årsväxt, gifva hopp om god skörd. Vb. *Aräs,* id. Nb.

Ärings-fógel, m. sädesknarr. Sm. (Värend). ÅR 2, f. åder. Sk. *Åra,* f. id. Sk., hl.,vg., bhl., vb. *Åder* (pl. *ådrar*), Sveal. Fsv. *aþer, aþra,* f. Leg. s. 532; *adhra.* Med. Bib. 1,210; *adhir,* f. Hästläkeb.; fn. *æðr* och *æð,* f. åder; d. *åre;* d. d. (Slesvik) *öder* el. *öjer;* n. *år:* fe. *ædre;* fht. *âdara,* id. Blo-åra, f. blodåder. Götal.

Fes-åra, f. ändtarm. "Nu må tro dä litar på fesåra." Vg.

Ådra el. *åra,* v. a. 1 öppna ådern. "Ådra kreaturen" Sm. (Tveta). "Far ba ni skulle ta årjärnä mä å kómma å årâ'n". Nk. *Ådär* (ipf. *ådrä*), id. Vb.

Åre~la (— ◡ — ; ipf. *-lo),* v. a. åderlåta. Sk. Wemm.) *Åre-slå* (ipf. *-slo*), v. a. id. Sk.

År-jarn el. *åer-jarn,* n. åderjärn, snäppare. Sm. *År-järn,* n. Nk. ÅR 3, f. åra. Svea-, Götal. Fsv. *ar,* f. UL. GL. S. S. 1, 85; fn. ár, f.; fe. *âre;* e. *oar;* d. *åre;* fin. *airo;* lapp. *airru.* Bak-år, s. *bak.*

Er, s. *er* 1.

Åra, v. a. 1, 20. Hl. (Karup). Fn. *æra,* id. Jfr *er* 1.

År-häv, s. *häva,* sid. 287 a.

År-låme, m. handtag på en åra. Fl. (GK.). Fn. *árahlummr;* n. *åralom.*

År-stol, m. de båda pinnarne, mellan hvika åran hvilar då man ror. Dl. (Elfd.). *År-tag,* n. id. Dl. (Våmh.). ÅR 4, s. *ärja.*

ÅR, *år-gär, år-strä,* s. *har* 1.

ÅR-BÄR, *årig, åring, årom, års-gång, års-mot, års-von, år-väg, år-vännes, dräs,* s. *år* 1.

ÅRGA el. *arga,* v. n. 1 stoja, bullra, föra o-ljud. Gstr.

ÅRJ, s. *urg.*

ÅR-KRANK (pl. *-är*), m. i. q. *hår-krank.* Dl. (Mora). S. sid. 244.

ÅR-LÖP, *årr-dröj, år-trä,* s. *ärja.*

ÅR-OS, s. *os.*

ÅRR, f. alfogel. Bhl.

ÅRT-BONDE, m. hannen af årtan (Anas querquedula). Sdm. Fn. *ört* f. krikand (Haldors.); *arta,* ett slags and (E. Jonsson).

ÅRÅ-YLLA, f. ödla. Dl. (Mora).

ÅRÄND, adj. litet rusig. Vb. Jfr *ör* 1.

Å-RÄNNARE, s. *å* 4.

ÅRÄNNE, n. besked. Bhl.

'ÅR-ÄSSLA, f. tvenne tunna valkar af lin, hvarom fruntimren linda sitt hår i nacken. *År-lukk,* m. id. Dl. (Mora).

Å-RÖTA, v. a. slå in en liten kil, t. ex. i ett yxskaft för att fästa det. Dls. Jfr isl. *árètti,* n. kil.

ÅS 1, (pl. *-ar*), m. 1) bjelke, stock. Vb. *Ås* (pl. *äsär*), m. id. Dl.; jfr *strö* under *stråi;* 2) ås (på ett hus). Pl. *äsär.* Dl.; pl. *äser,* def. *äsra.* Vg.; deraf a) *bjur-ås* (pl. *bjur-äser),* m. α) de under halmtak liggande stänger eller tväråsar, på hvilka halmen ligger och bindes. *Bur-ås* (pl. *bur-äser),* m. id. Sm. (Vestbo, Vestra, Östra h.). *Bur-äss,* m. id. Vg. *Rafft,* m. id. Sm. (Tveta); β) taklist, gesims under taket. Kl. (Om härledningen jfr *bjur-ås,* sid. 35); b) *bro-ås,* m. bjelke i en bro. Vb.; c) *bryn-ås,* m. sidobjelke i taket på en ryggåsstuga. Vg. Fn. *brúnáss;* d) *lång-asar,* m. pl. långa trolor till gärdesgård. Sm.; e) *mull-ås,* q. v.; f) *åsätel,* m. plogstyre. Vg. (jfr *asäde*); 2) mede på släde eller kälke. Pluralis *äser.* Sm. (Vestbo), ög.; deraf a) *ås-järn,* n. ett slags hållhake på vinteråkdon att sätta vid yttre meden i halka. Sm.; b) *ås-kedja,* f. kedja att sätta på meden i branta och hala backar. Sm., ög. Fn. *áss,* m. bjelke; stang; n. *ås,* id.; moes. *ans,* m. bjelke; bay. *ans, anz,* f. underlag, stödbjelke under kärl. Jfr lt. *asser,* m. stång; zend. *ansu,* gren.

ÅS 2, (pl. *-är*), m. hals. Dl. (Elfd.). Fsv. *hals;* n. *hås.* Ås-bränna, f. halsbränna. Dl. (Elfd.). ÅSA-REGN, s. *regn.*

ÅSKA-GUBBAR, *åska-hattar,* m. pl. *åska-kåpor,* f. pl. åskmoln. Sm. Jfr Hyltén-Cavallius Värend 1,231. Jfr *aseka.*

ÅS-KEDJA, s. *ås* 1.

ÅSKE-NÄTA, s. *näta.*

ÅSKIN, adj. led, bitter. Dl. (Elfd.,Mora).

Å-SKINNAD, s. *skinn* 1.

ÅSK-FLINTA, f. qvarts. Ul.

Å-SLAPP, s. *slippa.*

ÅSNEN el. *Asnen,* m. def. namnet på en stor sjö i Småland. Måhända af fn. *Äss,* m. en af Asarne; gud, i synnerhet om Oden. En vik af nämnda sjö kallades ännu i slutet af 17:de århundradet *Odensjön.* En vik deraf heter ännu *Blot-viken* eller *Blo-viken,* der man troligen fordom blotat (eller offrat) i vattnet åt Oden. Hyltén-Cavallius, Värend 1,130,258. Åsne-kove el. *Asne-kove,* m. oset der Helge-å utmynnar i Odensjön. Sm.

Åsne tre möjor, f. pl. tre elfvemör, som enligt en uråldrig barnsaga fordom i svanehamn visat sig på sjön Åsnen. Sm. Hyltén-Cavallius, Värend 1, 255. ÅSS, s. *äga.*

ÅSTER el. *oster,* m. öster. *Ostå,* adv. från öster. *Oster,* adv. österåt. Dl. Jfr *austa.*

Å-STYMMELSE, s. *stumble.*

Å-SUGET el. *åsôget,* adj. u. kallt och vått om luften. Vg. (Elfsb.).

Å-SYSSLA, s. *sysla.*

Å-SÄTEL, s. *ås* 1.

ÅT 1, præp. 1) (såsom i riksspr.) åt, vid, till. "Kóm åt òss", kom till oss. Ög. "Kör' åt", köra, fara in till någon. "Stig åt sä", maka, flytta sig. "Fär åt", (fara åt), bära sig åt. "Kast dä åt sänga!" lägg dig till sängs! Vb. "Åt endan", vid slutet. Fl. (Öb.).; 2) af. "Fråg, åt'n", fråga af honom. Fl. (Nl.); 3) mot. "Åt mönin", mot morgonen. Fl. (Öb.); 4) det som är till venster på ett åkdon)(*från;* deraf a) *åting,* m. bäst eller oxe, som är van att gå till venster; b) *åt-okse,* m. venstra oxen)(*från-ókse;* c) *åt-si(d)a,* f. venstra sidan om tistelstången)(*från-si(d)a.* Ul. vm., nk. Jfr *at.*

ÅT 2, s. *eta.*

ÅT 3, a. *åta.*

ÅTA, adv. bak (på ryggen). Hs. *Attå,* adv. bakom. *Attå-min,* bakom, bakefter. Dl. *Åt,* adv. tillbaka, "Framm å åt". Vb. Fn. *aptr, apt,* tillbaka. Jfr *att.*

ÅT Att-åtär, adv. från förra tider, fordom. Dl. (Mora).

Åta-bak, adv. baklänges, bakut, bakfram. Vb. åm., mp., hs. (Ljusdal). *Åter å bak,* id. Ul. fl. (Nerpes i Öb.). Isl. *aptr á bak.*

Åta-fer, præp. bakom. Hs. (Ljusdal).

Åta-framm, adv. fram och åter. Vb.

Åta-på, præp. bakpå. Hs. (Db.). *Åt-på,* id. Hs. (Ljusdal).

Återgångs-kvinna, f. qvinna, som vid gillet bär in maten. Sm.

Åter-hälle, n. hejd, återhåll. Vg.

Åter-gänge, n. gengångare, vålnad. Kl., bl. *Åtr-laupar, ådr-laupar* m. id. Wormsö; *åter-gångare,* m. id. Sm.

Åter-kjep, n. ryggande af köp, då köpet går tillbaka. Hs. (Bj.).

Åter-nakke, adv. baklänges. Kl, öl.

Åter-slag, n. återgång af ett aftal. Ög.

Återst, adj. och adv. ytterst, bakerst, längst bort)(*främmerst, hiterst.* Vb. Fn. *aptast,* superl, bakerst.

Åter-stands-trä *(åter-stass-trä),* n. ett groft men qvistigt och krokigt träd, som förbigås på aflägsna skogar såsom odugligt till annat än ved. Hs. (Db.).

Åter-stäva, f. utgammalt, afskildt, illa vuxet träd (gran eller tall) hvilket såsom för byggnad otjenligt ingen vårdat sig om att fälla. Fl. (Nl.).

Åter-åvuger, adj. baklänges. "Han stötte honom återåvvuger i bakken". Ög.

Åt-framm, adv. bakfram. Hs. :

Åti. adv. baki. Hs. (ljusdal). *Åtani,* id. "Åtani slädan". Hs.

Åt-mä, præp. bredvid. Hs. (Ljusdal). Jfr *attmin.*

Åtna se, v. r. 1 draga sig tillbaka, åtra sig. Sm. (Sällan brukl.).

Åt-tong, adj. baktill tung; om lasset i en kärra. Hs. (Db., Ljusdal).

Åt-under, præp. bakunder. Hs. (Db., Ljusdal). Å-TANKA, f. likhet. Ul. Jfr *åtänkt.*

ÅT-BRÅT, n. skilnad, olikhet. "Dä ä sådant åtbråt på". Kl.

ÅTBÄRS-TO, n. inslag i väf. *Åti-to,* n. id. Jtl. *Åte,* n., *åti-gar(n),* n. id. Hs. (Db.). Jfr *to* 2.

ÅTEL, *åtla-kött,* s. *eta.*

ÅTER-KJEP, *-nakke, -slag, -stands-trä, -stäva,* s. *åta.*

Å-TAK, s. *taka.*

ÅTER-ÅT. præp. och adv. tillika med. jemte. Gstr. *Åtråt,* id. Vm.

ÅT-FAKKTER, s. *fakter.*

ÅT-FÄRA (ipf. *åt-for* el. *for åt,* sup. *åt-fari* el. *åt förä*) v. n. bära sig åt. Brukas mest i supinum. "Hä var ill åtförä", det var illa handladt. I stället användes *föra åt,* som har samma betydelse. "Han for åt sóm en tok". Vb. Jfr *fara* 2. Åt-fa**L** el. *åt-fol,* f. nppförande, beteende, handlingssätt. Vb. ÅTGÄRNING, s. *gära.*

ÅT-HÄVES hvardags. *Åthäves-rókk,* m. rock som begagnas i hvardagslag, "Den rókken ä för go att ha te åhäves-rókk". Ordet brukas uteslutande om kläder. Vg.

ÅTI 1, kon), innan, förrän. *Atä,* id. "Kóm in åtä du fär", kom in, förrän du far. Vb. Måhända af *åt hä,* vid det; således: vid det du far = innan du far.

ÅTI 2. s. *åta.*

ÅT-KóM, n. förlägenhet, bryderi. "Vara i åtkómä". Vb. Åt-kómmen el. *åt-kömmen,* adj. förlägen, bekymrad, villrådig. Vb. (Skellefte), mp. ÅT-LÄGSEN, adj. närgången, näsvis; snål, som ligger åt. Sdm. (Ornö), nk.

ÅT-MINSTNINGEN, adv. åtminstone. Sm., bl.

ÅTN. m. aftonvard (omkring kl. 6). "Jätå åtn". Ö. Dl. Jfr *eta.*

ÅTNA SE, s. *åta.*

ÅT-OKSE, s. *åt* 1.

ÅTRAS, v. d. 1. åtrå sig. Hs.,mp. Deraf *åtring,* f. ändring, återkallande. "Bara dä hade stått te, en åtring, så röre ja låten". Sk. (Ox.).

ÅTR-LAUPAR, s. *åta.*

ÅT-SI(D)A. s. *åt* l.

ÅT-SIEN, s. *at-sien.*

ÅT-SLAPP, s. *slippa* 1.

ÅTTE. s. *äga.*

ÅTTING, m. ett åttondels hemman. Götal. Åttings-brukare. m. brukare af en åtting. Götal. ÅTTINA, räkneord (ordin.), åttionde. Hs. (Db.).

ÅTTIÅ, räkneord, aderton. Dl. (Elfd.). *Ato,* Dl. (Orsa); *aträttan,* G.(F.). Fsv. *atærtan,* UL.; *atertan.* VGL.; fn. *átian* el. *áttián;* n. *attan* el. *atjan;* d. *atten.*

ÅTTA, s. *åta.*

ÅTÄ. s. *åti* 1.

Å-TÄNKT, adj. något lik. Ul. Jfr *åtanka.*

ÅT-ÄTE, n. förstärkning eller påläggning, med svets å en yxlägg vid stålsättning, då läggen förut varit klen eller tunn. Sdm.

ÅV 1. adj. half. Dl. Fsv. *halver.* Jfr *åpt.* Åv-väkst. adj. n. halfvuxet; om månen. "Tungläd ir åvväkst", det är nymåne. Ö. Dl. ÅV 2, s. *å* 3.

ÅVA (pl. *-n),* f. 1) åkerstycke ; ett stycke åker som kan plöjas med en häst på en dag. Jtl., åm.; 2) så långt stycke åker, som plöjes utan att man vänder hästen. Hs. (Db.). "Dela en åker i två åvan". Ul.; 3) hvarf. "Gå sina åvan", gå hvarf för hvarf: säges t. ex. då potäter upptagas på ett fält. Sdm.

ÅVE, m. talang, snille. "Han hade ingen åve". Sm. (Tveta).

Å-VEKE. s. *vika* 1.

ÅV-HÄSSLA el. *av-hässla,* v. a. 1 afråda, afstyrka någon från något. Hs. (Tuna).

Å-VINNA SEJ, v. r. beklaga sig, jämra sig. Kl. Jfr *vena* 3.

Å-VISING s. *wita* 1.

ÅV-KJÄFTUG, adj. ond, elak. trätgirig, som alltid vill hafva sista ordet. Hs. (Db.), sdm. *Å-kjäftug,* id. Ul. Fn. *of,* för mycket, *kjafta,* röra käftarne, sladdra.

ÅV-LÄGJES, adv. aflägset. Ul.

ÅV-RAGG, s. *hå* 2.

ÅVRIL, s. *klave.*

Å-VÄDER, *å-vär,* s. *väder.*

Å-VÄGSE, s. *väg.*

ÅV-VÄKSET, s. *åv* 1.

Å-VÄLLTES, *åv-wält,* s. *välta.*

ÅÄN

Å-ÄNNES, adv. rätt upp och ner, hufvudet ner, fötterna upp, Sm., kl., bl.

ÅVEN, adj. afvig. Sdm. (Ö. Rek.).

ÅVENE TVÄRS, s. *tvär* 2.

ÅV-ÄVLA *(å-ävla, o-ävla),* f. och adv. 1) stor myckenhet; 2) ganska mycket, öfvermåttan. "Åv-ävla mä snö". Dls., vl. *Ävävla,* f. Vg. (Vadsbo); *dävligt,* Vg. (Elfsb.); *åävelit, åävlia,* id. Sm. 3) något ovauligt, oerhördt. "Dä va för åväyla mä mat på kalaset". Vg. (Flundre), vm. *Åävlig,* adj. öfverdrifven. "Han va så oävlig då". Vg. (Flundre h.). Fsv. *ofæfli (oefli, ovæffle, of-vælli),* n. a) öfvermagt. VGL.; b) oöfvervinnerlig svårighet. Didr. af B. 329: 19; n. *ov-evle,* n. något som är för svårt, öfverstiger ens krafter, af fn. *of,* öfvermåttan, *afl,* n. kraft, magt, våld.

Ä.

Ä 1, (præs. sing. af *vara),* är. Allm. *Ir,* Dl. (Elfd., Våmh.); *jär,* id. Vb.

Ä 2, pron. demonstr., det. Vb. *Äd, (äd),* stundom *ed (eđ)* el. *dä,* Dl.; *hä,* Fl. Fsv. *þat,* det. Jfr Rdq. 2,494.

Ä 3, neutrum af pron. en. "Han jär ä nöut". Vb.

ÄA, *äha,* s. *aa.*

Ä-RBÖ(D), n. ett slags bröd (ieke surt och utan hål, liggande på stänger). Ul.

ÄD, s. *ä* 2.

ÄDA, *ädelig, äjda, äta, ätare, ätare-ko, ätare-stókk,* s. *eta.*

ÄDELI(G), adj. oändlig. "Ja har sett honom mången ädelig gång". Sm. "Ja har ketat om att mång ädelia gånger". Bl. (Östra h.). N. *ædeleg.* Jfr *evelig.*

ÄDRYER, adj. nykter. Bl. (Gemshögs s:n). *Ädedröj,* fastande. Kl. D. *ædru,* nykter; n. *ædrug.*

ÄFFEN, adv. knappast, jemnt och nätt. "Ja kan äffen stå på mina ben". Hl. (Släp). D. d. *æffen,* jemnt. Jfr *effen.*

ÄGA (ipf. *ågde* el. *åtte,* sup. *ått,)* v. a. o. n. 1) ega. Nk. *Iga* (ipf. *ikkte,* sup. *ikkt),* id. Hs. (Db.); 2) hafva till äkta. Nk. *Äga* el. *ägja* (ipf. *åtte,* sup. *ått),* v. a. vara någon något skyldig. Sk., hl. *Äga* (ipf. *ägde* el. *åtte,* sup. *ågt),* id. Hs., vg., ög., sm., bl. *Åga* (ipf. *åtte* el. *ågde,* sup. *ågt* el. *ått),* 1) ega. "Han åger många gåra". Sm., nk. *Åg* (ipf. *ågd, att* eller *atte,* sup. *ågt),* id. Vb.; b) hafva till äkta. "Ja åger has söster". Ög., vg., nk.; c) vara någon något skyldig. "Han åger mej en plåt". Sm. (Östra h.), kl., öl. *Åss* (ipf. *åddes),* v. d. ega, besitta. "Hvem åss denna bógen?" Sk. Fsv. *eigha, aigha, aga, æga* (ipf. *atte, atti, ati);* fn. *eiga;* d. d. *eie;* moes. *aigan,* ega. Jfr Rdq. 1, 276. Ut-ag, f. en aflägsen jordega. Vb.

Äga, f. 1) (såsom i riksspr.) besittning, egendom; 2) jordlott. Vb.

Ägo-gast, s. *skäl-vrängare.*

Ätt el. *ett,* f. ätt, slägt. Vb. Fsv. *ætt, æt;* fn. *ætt, átt* el. *ett;* n. *ægt, ætt.*

Että, adj. ättad, härstammande från. Vb.

För-ättras, v. d. 1 urarta, försämras. Hl., bhl.

Ätta, v. a. 1 1) upptaga någon i sin ätt eller slägt; 2) äkta. Sm.

Ätte-brå, adj. som brår på slägten. Dls.

Ätte-dryg *(ätte~dröj),* adj. andryg, högdragen. Hl. (Föråldr.).

Ätte-hage (el. *ätte-have),* m, den för en slägt (eller ett hemman) utstakade begrafningsplatsen på kyrkogården. Hl. (Viske, Himble h.). *Ägta-plats,* m. Hl. (Värö); *ätta-hög,* m. id. Sm. (Värend).

Ätte-klubbor, f. pl. I Skatelöfs kyrka i Småland förvarades för 200 år sedan några gamla klubbor, hvilka kallades *ätte-klubbor* och sades vara ifrån den tid, då hedningarne hade för sed att dräpa sina sjuka och ålderstigna anhöriga genom slag af en klubba.

Ätt-letta, v. a. hylla någon. Jtl. (enl. Ihre. D. L. s. 4). Fsv. *ætleþa,* upptaga en frigifven träl i sin slägt; fn. *ætt-leiđa,* adoptera; n. *ætt-leide.*

Ätt-stark, adj. ättstor;, som tillhör en berömd ätt. Sm. (Sällan brukl.). ÄGA, *ägas* s. *åga* 1.

ÄGEL, *äjel,* s. *egel.*

'ÄGER, adj. kompar., högre. *'Ägst,* superl., högst; af *'og,* hög. Dl. (Elfd.). *'Äg,* hög, *'äger,* högre, *'ägst,* högst. Dl. (Orsa); *'ög, 'öger, 'ögst.* Dl. (Mora). Fsv. *högher;* fn. *haugr, heygri, heygstr.*

ÄGG 1, n. (såsom i riksspr.) ägg (ovum). Uttalas stundom *ädj.* Sk. Fsv. *æg, ægg;* fn. *egg;* fht. *ei;* fe. *äg.*

Gasar-ägg, s. *gas.*

Pugga-ägg, s. *pugga.*

Rajdar-ägg, s. *rede.*

Tal-ägg, s. *tala.*

Ägga 1, v. n. 1 värpa ägg. Allm.

Ägga-skena, f. äggröra. N. Hl.

Ägg-bale, m. äggstock (hos höna). Sm.

Ägg-blomster, s. *skallnakke.* Jfr *svina-miler.*

Ägg-bubba, f. ett slags äggkräm. *Ägg-gröt,* m. vanligt ägg-kräm. Sm.

Ägge-bo, n. rede med ägg i, Vg.

Ägg-pjåsk, n. ? äggröra. Kl. ÄGG 2, f. 1) (såsom i riksspr.) egg, den hvassa kanten på skärande verktyg; 2) kant på väf. Götal. *Stad,* id. Sveal. Fsv. *æg, ægg,* f. egg, kant; VGL. ÖGL.; fn.. *egg,* f.

Ägga 2, v. a. 1 bryna, hvässa. Vg. (Elfsb.).

Ägga i hop, v. a. 1 sammansy egg mot egg;. Bl.

Ägge-sten, m. brynsten; mindre handslipsten och finare än *sännan.* Bl., vg.

Ägg-svarv, s. *svärva av.*

Ägg-välla, v. a. 2 utsmida yxor i eggen och göra dem tunna. Sm. ÄGG 3, f. hägg: Prunus Padus. Dl. (Elfd., Våmh.). *Äggje,* f. def. id.. Dl. (Orsa). *Ägg-kall,* m. en enstaka hägg. Ö. Dl. Gl. sv. (Tillandz, Bromel) *hägg, häggebärsträ.*

ÄGLIN el. *äglejen,* adj, vacker, af hyggligt

ÅÄN

Å-ÄNNES, adv. rätt upp och ner, hufvudet ner, fötterna upp, Sm., kl., bl.

ÅVEN, adj. afvig. Sdm. (Ö. Rek.).

ÅVENE TVÄRS, s. *tvär* 2.

ÅV-ÄVLA *(å-ävla, o-ävla),* f. och adv. 1) stor myckenhet; 2) ganska mycket, öfvermåttan. "Åv-ävla mä snö". Dls., vl. *Ävävla,* f. Vg. (Vadsbo); *dävligt,* Vg. (Elfsb.); *åävelit, åävlia,* id. Sm. 3) något ovauligt, oerhördt. "Dä va för åväyla mä mat på kalaset". Vg. (Flundre), vm. *Åävlig,* adj. öfverdrifven. "Han va så oävlig då". Vg. (Flundre h.). Fsv. *ofæfli (oefli, ovæffle, of-vælli),* n. a) öfvermagt. VGL.; b) oöfvervinnerlig svårighet. Didr. af B. 329: 19; n. *ov-evle,* n. något som är för svårt, öfverstiger ens krafter, af fn. *of,* öfvermåttan, *afl,* n. kraft, magt, våld.

Ä.

Ä 1, (præs. sing. af *vara),* är. Allm. *Ir,* Dl. (Elfd., Våmh.); *jär,* id. Vb.

Ä 2, pron. demonstr., det. Vb. *Äd, (äd),* stundom *ed (eđ)* el. *dä,* Dl.; *hä,* Fl. Fsv. *þat,* det. Jfr Rdq. 2,494.

Ä 3, neutrum af pron. en. "Han jär ä nöut". Vb.

ÄA, *äha,* s. *aa.*

Ä-RBÖ(D), n. ett slags bröd (ieke surt och utan hål, liggande på stänger). Ul.

ÄD, s. *ä* 2.

ÄDA, *ädelig, äjda, äta, ätare, ätare-ko, ätare-stókk,* s. *eta.*

ÄDELI(G), adj. oändlig. "Ja har sett honom mången ädelig gång". Sm. "Ja har ketat om att mång ädelia gånger". Bl. (Östra h.). N. *ædeleg.* Jfr *evelig.*

ÄDRYER, adj. nykter. Bl. (Gemshögs s:n). *Ädedröj,* fastande. Kl. D. *ædru,* nykter; n. *ædrug.*

ÄFFEN, adv. knappast, jemnt och nätt. "Ja kan äffen stå på mina ben". Hl. (Släp). D. d. *æffen,* jemnt. Jfr *effen.*

ÄGA (ipf. *ågde* el. *åtte,* sup. *ått,)* v. a. o. n. 1) ega. Nk. *Iga* (ipf. *ikkte,* sup. *ikkt),* id. Hs. (Db.); 2) hafva till äkta. Nk. *Äga* el. *ägja* (ipf. *åtte,* sup. *ått),* v. a. vara någon något skyldig. Sk., hl. *Äga* (ipf. *ägde* el. *åtte,* sup. *ågt),* id. Hs., vg., ög., sm., bl. *Åga* (ipf. *åtte* el. *ågde,* sup. *ågt* el. *ått),* 1) ega. "Han åger många gåra". Sm., nk. *Åg* (ipf. *ågd, att* eller *atte,* sup. *ågt),* id. Vb.; b) hafva till äkta. "Ja åger has söster". Ög., vg., nk.; c) vara någon något skyldig. "Han åger mej en plåt". Sm. (Östra h.), kl., öl. *Åss* (ipf. *åddes),* v. d. ega, besitta. "Hvem åss denna bógen?" Sk. Fsv. *eigha, aigha, aga, æga* (ipf. *atte, atti, ati);* fn. *eiga;* d. d. *eie;* moes. *aigan,* ega. Jfr Rdq. 1, 276. Ut-ag, f. en aflägsen jordega. Vb.

Äga, f. 1) (såsom i riksspr.) besittning, egendom; 2) jordlott. Vb.

Ägo-gast, s. *skäl-vrängare.*

Ätt el. *ett,* f. ätt, slägt. Vb. Fsv. *ætt, æt;* fn. *ætt, átt* el. *ett;* n. *ægt, ætt.*

Että, adj. ättad, härstammande från. Vb.

För-ättras, v. d. 1 urarta, försämras. Hl., bhl.

Ätta, v. a. 1 1) upptaga någon i sin ätt eller slägt; 2) äkta. Sm.

Ätte-brå, adj. som brår på slägten. Dls.

Ätte-dryg *(ätte~dröj),* adj. andryg, högdragen. Hl. (Föräldr.).

Ätte-hage (el. *ätte-have),* m, den för en slägt (eller ett hemman) utstakade begrafningsplatsen på kyrkogården. Hl. (Viske, Himble h.). *Ägta-plats,* m. Hl. (Värö); *ätta-hög,* m. id. Sm. (Värend).

Ätte-klubbor, f. pl. I Skatelöfs kyrka i Småland förvarades för 200 år sedan några gamla klubbor, hvilka kallades *ätte-klubbor* och sades vara ifrån den tid, då hedningarne hade för sed att dräpa sina sjuka och ålderstigna anhöriga genom slag af en klubba.

Ätt-letta, v. a. hylla någon. Jtl. (enl. Ihre. D. L. s. 4). Fsv. *ætleþa,* upptaga en frigifven träl i sin slägt; fn. *ætt-leiđa,* adoptera; n. *ætt-leide.*

Ätt-stark, adj. ättstor;, som tillhör en berömd ätt. Sm. (Sällan brukl.). ÄGA, *ägas* s. *åga* 1.

ÄGEL, *äjel,* s. *egel.*

'ÄGER, adj. kompar., högre. *'Ägst,* superl., högst; af *'og,* hög. Dl. (Elfd.). *'Äg,* hög, *'äger,* högre, *'ägst,* högst. Dl. (Orsa); *'ög, 'öger, 'ögst.* Dl. (Mora). Fsv. *högher;* fn. *haugr, heygri, heygstr.*

ÄGG 1, n. (såsom i riksspr.) ägg (ovum). Uttalas stundom *ädj.* Sk. Fsv. *æg, ægg;* fn. *egg;* fht. *ei;* fe. *äg.*

Gasar-ägg, s. *gas.*

Pugga-ägg, s. *pugga.*

Rajdar-ägg, s. *rede.*

Tal-ägg, s. *tala.*

Ägga 1, v. n. 1 värpa ägg. Allm.

Ägga-skena, f. äggröra. N. Hl.

Ägg-bale, m. äggstock (hos höna). Sm.

Ägg-blomster, s. *skallnakke.* Jfr *svina-miler.*

Ägg-bubba, f. ett slags äggkräm. *Ägg-gröt,* m. vanligt ägg-kräm. Sm.

Ägge-bo, n. rede med ägg i, Vg.

Ägg-pjåsk, n. ? äggröra. Kl. ÄGG 2, f. 1) (såsom i riksspr.) egg, den hvassa kanten på skärande verktyg; 2) kant på väf. Götal. *Stad,* id. Sveal. Fsv. *æg, ægg,* f. egg, kant; VGL. ÖGL.; fn.. *egg,* f.

Ägga 2, v. a. 1 bryna, hvässa. Vg. (Elfsb.).

Ägga i hop, v. a. 1 sammansy egg mot egg;. Bl.

Ägge-sten, m. brynsten; mindre handslipsten och finare än *sännan.* Bl., vg.

Ägg-svarv, s. *svärva av.*

Ägg-välla, v. a. 2 utsmida yxor i eggen och göra dem tunna. Sm. ÄGG 3, f. hägg: Prunus Padus. Dl. (Elfd., Våmh.). *Äggje,* f. def. id.. Dl. (Orsa). *Ägg-kall,* m. en enstaka hägg. Ö. Dl. Gl. sv. (Tillandz, Bromel) *hägg, häggebärsträ.*

ÄGLIN el. *äglejen,* adj, vacker, af hyggligt

ÄG

eller trefligt utseende, snäll. Hs. (Ljusdal). Jfr *aglit, eglen.*

ÄI, præp. i, uti. G. Fsv. *ut i.* Äi-ful, el. *äi-fyl,* adj. f. drägtig ; om ston. S. G.

Äi-kvälld, adv. iqväll, iafton (nu). *Äi kvällds,* i går aftse. *Äi förra kvällds,* i förrgår aftse. *Äi ann-mórr kvälld,* i öfvermorgon afton. *Äi mórr kvälld,* i morgon afton. *Äi yvar-mórr-kvälld,* i öfvermorgon afton. N. G. *Äi förr- kvällds,* i förrgår aftse. S. G.

Äi-lämmb, adj. f. ung-stinn: om tackor *(ēâr).* S. G.

Äi-mórgóss, adv. i morse. N. G. *Äi-mórres,* id. S. G. *Äi-mórrgu,* i morgon. *Äi-förra-gāru-mórrgón,* i förgår morse. N. G.

Äi-nat, adv. (nu) i natt. *Äi-nétrass,* (nyss, förliden) i natt. G. ÄIDI-GRÄN, f. idegran: Taxus baccata. G. *Barr-lind,* f. Vg., bhl. Fn. *iđja-grænn,* fager-grön, af <iđjar el. *ifjar,* f. pl. ängens: grönska; deraf *Idavöllr,* Idavallen, en grön vall. Vólusp. 7. Jfr fe. *iv;* e. *yew;* nht. *eibe;* ns, *ibe, ive.*

ÄISNA, v. n. 1 draga efter andan. S. G.

ÄJD, f. en viss bredd, omgång eller hvarf, som en. person företager sig på en gång att afarbeta. G.

ÄJE, *äjel, äjen, äjenne,* s. *egel.*

ÄJLEN, adj. oförtruten, (ilande). G. Äjles til, adv. beständigt, (i ett ilande). G. ÄJLI, nom. propr. Elin. Hl. (Skällinge).

ÄJM' (ipf. *-a),* v. imp. egentl, imma; säges då blåaktig låga flammar från mynningen af en heteldad ugn. "He äjmar från ognsgimane". Fl. (Öb.). Jfr *eima.*

ÅJSA, s. *isa.*

ÄJS-RAUN, m. el. f. isbark, skrofis. G.

ÄKA, *äkiđ, äkka, äkke-lag,* s. *aka* 1.

ÄKK el. *akk* (ipf. *-ä),* v. a. ångra. Vb. Jfr *ekk* 2, som är samma ord.

ÄKKE, adv. icke. Dls. Fsv. *ækki, ekki, ikki;* fn. *ekki;* d. d. (Slesvik) *ækki.*

ÄKKJA (uttal, *ättja),* f. 1) spår efter vinteråkdon. Jtl.; 2) spår efter skidor, skidspår. Hj. Deraf *ski(d)-ättja,* f. Mp. *Äkka,* f. vagnsspår. Sk. (Ljunits h.). N. *ekkje.*

ÄKKSA, v. a. o. n. 1 1) upphetsa. Bhl.; 2) gräla. Vg.

ÄKRA, s. *aker.*

ÄKS, n. ax. Sm. Fsv. *ax.* Jfr *aks.* Äksa, v. a. o. n. 1 1) slå de lösa kornen ur axen till utsäde; 2) omsäga ett och samma; gräla, sarga. Sm.,vg.; 3) tukta, aga. Vg.

Äksa se, v. r. 1 gå i ax; om säd. Vg.

Äkse, n. sädeskärfve, ur hvilken de största kornen blifvit urslagna (ur-äksta); "äkst" säd, d. ä. den säd, ur hvilken man slagit de lösa kornen. Vg.

Äkser, m. en som småträter, ofta säger detsamma. Sm.

Äkst, adj. försedd med goda, fylliga ax. "Gua lov! säa ä väl äkst". Sm. *Grov-äkst,* adj. som har grofva ax. Hs. (Bj., Ljusdal). *Lång-äkst,* försedd med långa ax)(*kórt-äkst. Väläkst,* försedd med goda ax. Vg. *Små-äkst* som har små ax; om säd. Hs. (Bj., Ljusdal). ÄKTA, 1) adj. a) såsom i riksspr.; b) duglig, förträfflig. "Dä ä en äkta kär" (hårdt k). Sm.; 2) adv. a) dugtigt. "Köra, åka äkta"; b) mycket. "Ä. bra"; c) alldeles, helt och hållet. "Han reste ä. ensam". Sm., kl. Nht. *echt,* adj. legitimus, genninus, germanus, purus (troligen af fht *ewa,* f. äktenskap, lag: *echt,* adj. synes såsom Grimm [wb. 3, 20] förmodat, vara sammandraget hf *êhaft, êhacht);* d. *egte.* Äkta-mynta, f. Mentha gentilis. Sm. (Vestbo). ÄL, *äld, äling, älva te sej,* s. *ala* 1.

ÄL, *ärl,* s. *ala* 4.

Ä**L**E-KULA, f. *äling,* m.mudd: Cyprinus phoxinus. Vg. *Ale-kula,* f. id. Dls.

ÄLEMÄSS, f.? Menyanthes trifolia. Fl. (Nerpes). Af *äle, al* och *mäss. Mäss* tillägges både Calla och Menyanthes för den lika rotstocken. Likasom Frankenius kallar Calla *vatten-måss* till skilnad från Menyanthes, har man tillagt den senare *Äle-mäss,* emedan den helst växer bland albuskar.

ÄLG-BLÄST, m. utslag pä huden, som tros komma från vädret eller blåsten. Vb.

Ä**L**I, adv. *Ä äli,* bra. "Hä gar sóm ä ä**l**i". Vb. (Löfånger).

ÄLING, s. *missäling,* sid. 440.

ÄLL, n. källådra på fältet; källdrag; vattendrag i mossar. Vg. *Äll-gång,* m. id; Vg. (Elfsb.).

ÄLL 3, s. *sand-äll.*

ÄLLA, *älliga,* s. *ella* 1.

ÄLLA, *älle,* s. *ella* 2.

ÄLLAS, v. d. 2 åldras. Hl. (Veddige). *Älls,* id. Bhl. Fsv. *ælthas, ældras;* fn. *ella;* fe. *aldjan, ealdjan;* mht. *eltelen;* nht. *älteln.*

ÄLLE, konj. än. Vg.

ÄLLER, obest. pron., annan. "Jen äller", en annan. Dl. Lt. *alius,* annan; gr. *αλλος* id. Jfr Rdq.J, 523. Benfey 2, 49. 50. Äller-veg, adv. annorstädes. Dl. Jfr fsv. *annan vægh,* på andra sidan. VGL. ÄLLING el. *elling,* m. andunge. Sm., sk., hl., bl. D. *ælling.* Knut-älling, m. en pojke, knuten i växten. Bl. ÄLL-KRYDA, f. stensöta: Polypodium vulgare. Dl. (Elfd.). *Äll-söta,* f. Dl. (Mora) ; *äll-seta,* f. Dl. (Orsa). Jfr *söt-bräken.* Af sv. *häll.* Gl. sv. (Frankenius, Bromel) *stensöta, hällesöta, bergsöta, sötbräken;* (Tillandz) *stensöta.*

ÄLLÅV, s. *ellåv.*

ÄLM, f. alm: Ulmus campestris. Sm. Älme, n. virke af alm. Ög. Fr. *almr,* m. alm; fe., e. *elm.* Jfr *alme.* ÄLSA, f. helsa. *Älssam,* adj. helsosam. Dl. (Mora). Fsv. *helsa,* f. helsa ; *helsamer* el. *helsamber,* helsosam. Jfr *hejl.*

ÄLSK el. *ärsk,* adj. 1) svag, matt; 2) rädd, klenmodig; lat, som ej vill göra något, ej vill arbeta. Hs. Jfr *ersk*

ÄLSKJÄN, adj. folkkär, tam, vänlig; om djur, Åm. *Älsken,* G.; *älskjin* (uttal, *älstjin),* Fl. (Öb.); *äskjen,* id. Vb. (Nordmaling). Fn. *elskr,* adj. som tycker om, håller af.

ÄLSKOG, m. (såsom i riksspr.) kärlek. "Lägga älskog på", tycka om. Bhl. Fsv. *ælskoghi, ælskughi,* m. kärlek; fn. *elskugi,* id., af *elska,* f. kärlek, *hugr,* m. sinne. Roten är troligen *ala,* fovere.

ÄLT, f. brunst. *Ältäs,* v. d. vara brunstig; om bockar och. gumsar. Vb. Jfr *älta.*

ÄLTA 1, v. a. o. n. 1 1) drifvi köra på. Dl. (Mora}; 2) (såsom i riksspr.) omröra (ler); knåda, (deg); 3) mycket bedja, envisas. "Han ältar mä

ÄLT

mej", Ög., sm.; 4) hafva frossan. Sdm., ul. Fn. *elta,* v. a, a) jaga, jaga efter, förfölja; b) älta. Älta 2, f. 1) (såsom i riksspr.) ett slags oregelbunden barnfrossa; deraf a) *lönn-älta,* f. en feber hoa barn, hvilken tros förebåda ältan. Sdm.; b) *ält-gräs,* n. Ranunculus Flammula. S. Dl, ul. (Gl. sv. [Frankenius, Bromel, Tillandz] *älte-gräs);* c) *ält-stenar,* m. pl. små stenar af slät trapp, utmärkta af håligheter: hängas på barnens bröst och tros bota för ältan. Ög.,nk,; 2) en klump af sammansmält järn. Sm.; 3) sammansmältning, hoprörning. Kl.; 4) så mycket (murbruk) som på en gång ältes. Vg. Fn. elta, f. ältning. ÄLTER, *älter-hudda,* s. *emter.*

ÄL-TRÄGG, s. *trägg.*

ÄLV (def. *älven,* plur. *älvar),* m. 1) eg. (såsom i riksspr.) elf, flod; deraf *älv-mäl,* m. grusig strand vid en elf. Hs. (Ljusdal). Jfr *mal,* sid. 424; 2) ett manligt vattenväsen. Synes från början vara källans och det rinnande vattnets naturväsen, men förblandas i folktron med necken eller det stilla vattnets naturväsen. Han är hufvudman for de manliga *älvar (alfer)* och qvinliga *älvor,* åt hvilka våra hedniska forfäder egnade blot- och offerdyrkan i *älva-blot-källor* och på *älve-stenar.* Man har trott att älven eftersträfvade beröring med menniskorna samt att han kunde få magt med qvinnor och med dem afla barn. I nuvarande folktron lefver älven förnämligast genom det s. k. *älva-spelet.* Han anses vara den ypperste *fele-karl* eller lekare på fela (fiol). Vanligen sitter han och leker utanför vassen vid sjöalandet eller på en sten i forsen vid qvarnfallet. Den lek eller melodi, som han spelar, kallas *älva-leken* och säges ega en underbar ljufhet. I början ljuder spelet helt sakta, men stiger allt högre och högre, fängslande lyssnarens håg och sinne med en så förtrollande magt, att han blir alldeles förvillad och slutligen vill gå i sjön. I sägnerna förekommer ofta, hurusom, när älven begynt spela, mjölnaren skyndat sig att rycka ut nyckeln till qvarnhuset, för att icke dansa i sjön, och sedan dansat hela natten med skäppan i famnen. Äfven förtäljes om vissa berömda fele-karlar, som lärt spela af älven eller necken, att de vid något gladt gille glömt sig derhän, att de begynt spela älva-leken. Denna lek har många olika skiftningar, af hvilka blott tio må spelas. Ty när spelemannen kommer till det elfte omslaget eller skiftet, så begynner han sjelf att dansa, och af dem, som lyssna till, kan icke heller någon hålla sig ifrån att dansa, utan der dansa unga och gamla, bord och kärl och allt som icke är väggfast, tills hela gästabudslaget dansar ner i sjön; derest icke någon kommer, som skär af strängarne på fiolen. Man har fordom trott att älven egde en honom särskildt tillhörig eller helgad boskap. Ur-oxen (Bos urus) har i Värend varit känd under namn af *älva-okse* och gamla skånska folksägner förtälja om *elle-kor.* Hyltén-Cavallius, Värend 1, 249—252. Jfr *ellen.* Fsv. *ælf,* f. elf. VGL. St Rimkr. 35: 2.

ÄMBETS-KÄRAR, b. *embetsmän.*

ÄMMAR, *ämmer, änbar*, n. ämbar, vattenspann. Svea-, Götal. Fsv. *æmbar,* n. ämbar. Legend. 1, 414. Svenske Harpestreng, id. 61. Stads L. B. B. 22; *æmber,* n. id. Bjærk. R.; fnsax. *embar, ember;* lt *amphora;* gr. *αμη* vattenämbar; gael. *emhar.*

ÄMMÄN, s. *ljosämmen,* s. 407.

ÄMMÖNÖ, adv. tom förstärker uttrycket. "Ja sprang allt hva ja ämmönö órka". Gstr.

ÄMTA, v. a. 1 ämna, laga till, ärna. Vg. Fn. *efna,* fullgöra.

ÄMTER, s. *emter.*

ÄN 1, konj. men, utan. Hs. Fsv. *æn;* fn. *en, enn.*

ÄN 2, s. *en.*

ÄNDE, m. (såsom i riksspr.) det yttersta af rum, antal, tid eller fortvarande. *Ann,* m. slut. "Dä gikk om änn för'en", han blef fattig. "Hästen ble óm änn", hästen dog. Ög. "Vara óver änne", vara på benen, vara så frisk, att man kan gå uppe. Sk. "Barnet vill gerna vara å änne", vara uppe, icke lägga sig. Ög. Fsv. *ændi,* m. ÖGL.; fn. *endi.* m.; d., nht. *ende:* moes. *andeis;* skr. *anta.* Bak-änne, s. *bak.*

Lykt ände, m. 1) slutände i en väf; 2) ljusbit att sätta i lyktan. Sm.

Ut-ända, v. a. 1 bringa till slut. Sm.

Ut-änndes *(utännes, utänne, uiäne),* adj. indicl. & adv. alldeles till ända, alldeles slut. "Hä jär utänndes mä'n", det är alldeles slut med honom; "utännes go, vakker, ful, snål". "Han arbäit utännes", oupphörligt. Vb. *Utände, utende, utendes.* adv. oändligt, ofantligt. "Utende fin, klen, vakker". Sdm., ul., fl. (Nl.). *Utänne,* id. Ög.

Ända, v. n. 1 säges om det, som snart kan slutas. "Dä änder så litet", det gagnar intet, jag ser ej något slut. Ul. *Änna,* v. n. 1 drifva ; om spinnrockar, hästar m. m. *Änna,* v. imp. 1. "He änne inte", det tar ingenting, det lider ingenting, går söligt. Hs. (Db.).

Ända el. *änna,* adv. alldeles, riktigt, mycket, just. "Dä va änna så. Dä va änna bra. Ho e änna stor". Bhl., vg., sm. *Kavännä,* id. Nk. *Ända ut sóm,* alldeles som. Vb. *Änna te,* 1) genast, på stunden. "Ja går änna te"; 2) just nyss, för ett ögonblick sedan. "Han kom änna te". Bhl. "Änna nu", id. Vg. (Elfsb.).

Ända-gärdes-gård el. *änna-gård,* m. gärdesgård med kort gärdsle, hvars alla ändar stå i jorden och sedermera snedt uppåt. Sm.

Ändes, adv. på längden, från ena änden till den audra. Ul.

Änd-för, adv. långsåtgående. Kl. *Ändlångs,* adv. långsåt, långs efter, utåt hela långsidan. Svea-, Götal. Fn. *endelangr.*

Änd-gruva, f. en grop i kolmila, der stybbet legat. Vm. (Norbergs s:n).

Änd-skótt, adv. tvärtför en ände. Ul.

Ändteligen, adv. säkert, visserligen. S. Sk.

Änd-tjókk, adj. som är lika tjock i ändan; om stockar. Hs. (Bj.).

Änd-trä, n. den jämna ytan på en afsågad träbit. Sdm.

Ändug, adj. snabb, rask, som hastigt slutar ett arbete. Hj.

Änna-fram, adj. bakvänd i tal och skick; som ej förstår att iakttaga vanlig återhållsamhet i sina yttranden. Vg. (Vadsbo).

Änna-klämd, adj. ängslig, rädd, villrådig, oroligt fikande efter något. Götal.

Änna-mätt, adj. hastigt afsmalnande åt ändan; om dåliga träd. Hs. (Db.).ÄND Änna-trä, n. trä som tages på tvären i st. f. på längden. Sm.

Änna-vänna, v. a. 2 vända upp och ned på. Allm.

Änne-skiva, f. brödskalk. Sk. (Ox.). *Änna-skalk,* m. Sk. (Ing.).

Änni, adj. ihängse, mån, angelägen. "Ho ä allt änni óm sett". Sm.

Ännskap, m. utgång, slut. Ög. ÄNER, s. *å* 4.

ÄNER, s. *en.*

ÄNG, f. (såsom i riksspr.) gräsbevuxet fält, som afbergas för höfåhgst. *Ängj* (def. *-en),* m. *ängj* (def. *-e),* n. id. "Gå dill ängjet", gå till aftagning af ängen. Vb. *Engj* (def. *engje),* n. Vb. (Nysätra). Fsv. *æng,* f. äng. VGL. ÖGL.; fn. *eng.* Kórs-änget, n. def. (nom. propr,), en sank äng icke långt ifrån Elgsjön, hvarest står ett kors med inskrift från 16;e århundradet. Vm. (Norbergs sm).

Änga-have el. *äng-have,* m. inhägnad äng. Sk.

Änga-målare, m. 1) gasten efter den menniska, som i forntiden syndat genom att flytta råmärken. *Märkes-gast,* m. id. Hans straff efter döden är att nattetid gå upp sina rågångar. Dervid bär han i ena handen en stång och i den andra ett brinnande bloss, som stundtals lyser till och stundtals försvinner. Medan ängamålaren på detta sätt springer längs rågången, ropar han med hes röst: "rätt!" "orätt!" eller: "der var rätt!" "der var orätt!" Sm., bl.: 2) lyktgubbe. Bl. Jfr *jordmålare.*

Änga-pipa, s. *pipa.*

Änga-snärpa, s. *snärpa.*

Änga-tutor, s. *tiota.*

Änge-blad, n. ängvädd: Scabiosa succisa, L. Öl. *Blå-hattar,* m. pl. Bhl.; *blå-knappar,* Sk., sm. (Vestbo).

Äng-bullar, m. pl. *bullerblomster* : Troilius europæus. Sm., bl., sk. (Lugg.). *Äng-knappar,* m. pl. Sm., bl.; *buller-urta,* f. Sk. (Raflunda); *dal-dókkor,* f. pl. kring Mälaren; *valkullor,* f. pl. Jtl.; *smör-bóllar,* m. pl. Vg.; *laks-blomster,* n. Mp. Gl. sv. (Frankenius, Bromel) *bullerblomster;* (Bromel) *smörbollar.*

Äng-gubbar, m. pl. kovall: Melampyrum cristatum. Ö. Sm., dls. *Kórs-ört,* f. id. Jtl. GL. sv. (Bromel) *kohvete.*

Ängje, n. ängstycke; vanligen en uppródjning å växtlig mark. Dl. (Elfd.). Fn. *engi,* n.

Ängjis-budär, f. pl. egentl, ängbodar; så kallas de bodar, som på "kjölarne" begagnas att öfvernatta uti. De äro på tre sidor täckta, den fjerde är öppen. Frammantill upptändes en stockeld. Dl. (Elfd.).

Ängjis-hjon, n. slåtterfolk. Vb.

Äng-kummin, m. Pimpinella Saxifraga. Sm. (Vestbo). Svenska namnet tillägges i folkspråket äfven andra umbellater. Fries föreslår det för Cnidium. Bot. utfl. 3, 215.

Äng-kål, m. Barbaræa vulgaris. Ul., nk.

Äng-lada, f. hölada i en aflägsen äng eller utmark. Götal.

Ängs-gröe, m. Poa angustifolia. Sveal.

Ängs-nellika, s. *nälika.*

Ängs-skära, f. (såsom i riksspr.) Serratula tinctoria. Urgammalt namn. *Skäla,* f. Ög.; *skäle-gräs,* n. Öl.; *gul-skära,* f. id. Sk. (Skytte). Gl. sv. (Bromel) *engieskiära, gåålskiära, sågört,* (Frankenius) *engie skiäla, bruun lettegräs, sågeört.* Jfr *skära.*

Ängs tyta, s. *tiota.*

Ängs älla, f. Motacilla flava. Nk. ÄNGA, s. *ång,*

ÄNGEL, m. (såsom i riksspr.) engel. Fsv. *ængil, ængel,* m. engel. VGL, Birg. Up. 3, 236; fn. *engill.* Deraf i munarterna: Far-ängla-dagen, m. pl. dagen efter trettondedagen, då julen lyktar. Så kallad, emedan englarne, som då varit på besök, fara sina färde. Sm.

Ängel-öl, n. det öl, som framsattes i en öppen kanna på julbordet under julnatten. Sm.

Angla-välling, f. rotsoppa med mjölk, potäter och palsternackor. Vg. ÄNGSLIGA-SJUKA, f. egentl, mjeltsjuka (melancholia); men benämningen tillägges alla sjukdomar, som åtföjjaa af en nedtryckt sinnesstämning. Nk.

ÄNGÄN (för *ägna,* ipf. *ängnä),* v. a. sätta ut agn, bete (åt fiskar). Vb. Är samma ord som *angän;* s. *agn* 1.

ÄNHOLT, konj. antingen. Jtl. (Ragunda). Fn. *anundhvört,* en af delarne.

ÄNK, *änker* s. *enker.*

ÄNN, *änna, änna-klämd, -mätt, -trä, -vänna, änne-skiva, änni, ännskap,* s. *ände.*

ÄNNE, n. (såsom i riksspr.) panna, Öfre delen af pannan. "Ho har ett vakkert änne". Sm. *Ännä,* n. Vb.; *jännä,* n. id. Dl. (Elfd.). Fsv. *ænne* el. *änni,* n. panna. S. S. 2, 222. Vadst. Kl. R. s. 58; fn. *enni*, n.; fd. *ænnæ* (Mlb. Bib. Ov.); d. d. *and:* fht. *andi, endi,* id. Änne-linda, f. en kring hufvudet lindad halsduk, i hvilken håret hos ett fruntimmer är gömdt. Sdm. (Sorunda). Jfr R. Dybeck, Runa 1844, s. 15. ÄNNÄS, s. *unna.*

ÄNSA, v. a. 1 & 2, blifva varse, märka. Hs., gstr. D. *ændse,* aktgifva; fn. *ansa,* id. Äns-äv, adj. omtänksam, påpasslig, hjelpsam. Hs. ÄNTA, konj. antingen. Vg. Jfr *annar* 1.

ÄNTER, tant. plur. 1) gåtor, historier. "Gäda änter", gissa gåtor. Sk., bl. *Ämter,* id. "Förtälle ämter". Sk. (Ox.); 2) upptåg. Bl. D. d. *emter,* n. äfventyr; e. dial. *aunter,* äfventyr. (Carr, Dial. of Craven, 13); skot *aunter,* id. (Jamieaon).

ÄPLE, n. (såsom i riksspr.) äple. *Able,* n. Sk.; *äpplä* (pl. *äpplar),* n. id. G. Fsv. *æpli,* n. äpple. VGL. III. 123; fn. *epli;* fe. *æpl;* jfr *apal.* Har-äple, n. ett svampslägte: Lycoperdon Tuber. Retzius, fl. oec. 2, 439.

Jord-äple, n. 1) Heliantherum tuberosum; 2) Rhizopogon lateolus. Sm.; 3) ett slags svampar (Hymenogastrei). Fries, bot. utf. 3,351.

Pot-äpple, s. *poda.*

Äpple-bo, n. ställe, der någon har äpplen gömda. Vg. ÄR el. *jär,* adv. här (på trakten). Dl. (Mora).

ÄR, s. *å* 4.

ÄRA 1, f. ejderhona: Anas mollissima. Bhl.. hl. *Är-bleg, äre-gusse,* m. ejderhanne. Bhl. Jfr *gudinge, åd.*

ÄRA 2, s. *öra.*

ÄRALE, *av Ärale tid,* från urminnes tid. Hl. (enl. Osbeck). D. *af Arilds tid.*

ÄRA

ÄRAN, n. ärende, uppdrag. Vb., fl. (Pargas). Fsv. *ærandi,* Legend, s. 631; *ærændi.* VGL. SML.; *ærindi,* Flores 292, ärende; fe. *ærende,* sändning. Jfr fn. *ar,* m. sändebud. Rakk-ärenden, s. *raka.*

Ärende-vrak, *äranne-vräk,* s. *vräka.*

Ärnes-häv, adj. 1) punktlig i ärenders uträttande; som väl uträttar ett ärende. Hs., jtl.; 2) beställsam. Hs. *Äränäs-häv,* adj. stolt öfver väl uträttadt ärende. Vb. Jfr *häver.*

Ärns-karl, m. en som friar för en annan; bönemålsman. Sdm. *Ärns-kär* (hårdt k), m. Ög., nk.; *ärns-mann,* m. id. Sdm., ul. Jfr *bönemåls-kär.* ÄRBYDI(G), *erbydi* el. *erböen,* adj. artig, tjenstaktig. S. Sk. D. *ærbødig.*

ÄRDÄ, s. *härd.*

ÄRED el. *ärede,* n. graföl; firas i sterbhuset, "Ja ska te äres i da. Dej ä äred i da". Sk. (Ox., Onsjö, N. Åsbo). *Ärves-öl, ärved,* n. id. "Vara te ärveds". Sk. (Ing.). *Äres-öl,* n, begrafningsgille ; så kallas den undfägnad af öl och brännvin, ståndom af någon torr mat och tobak, som från sterbhuset öfversändes till byens ålderman för att njutas af husmän och drängar, ja stundom af åboar, hvilka ej äro i slägt med den aflidne eller i gilleslag med sterbhuset. Sk. (Vemm.). N. *erve, erveøl,* n. graföl; fn. *erfi,* n. id.; fsv. *ærvisöl;* d. d. *ærveøl, ærvøl, ærel, ærl;* e. dial. *arfill* (Grose); skot. *arval* (Jamieson). Jfr *ärva.* Äres-tönne, f. begrafningstunna; så kallas den undfägnad (öl, smör, bröd, kött och ost), som gifves till de husmän och drängar, som burit ett lik till grafven. Denna undfägnad förtäres ej i det hus, der det egentliga grafölet hålles, utan på annat ställe, Sk. (Skytts h.). ÄREL, *eräl* el. *ärl,* m. grusblandad alf, ofruktbar, grusig jord i åkern. Vm., åm.

ÄREN, *ärn,* s. *arne.*

ÄRGA, v. a. reta, förarga. G., ög., bl. S. *arg.*

ÄRI, *ärå,* s. *hare.*

ÄRINGS-FóGEL, s. *år* 1.

ÄRJA (ipf. *årde,* sup. *årt),* v. a. 1) köra med årder. Svea-, Götal. *Äri* (ipf. o. sup. *alt),* id. Fl. (Öb.); 2) med årder uppköra åkern andra gången. Fl. (Kimito). "Köra ander-får (el. säds-får)", id. Fl. (Ingo). "Köra ander-väg". Fl. (Tenala). Fsv. *æria* (ipf. *arþe,* sup. *ardat),* plöja; fn. *erja;* fht. *arjan;* mht. *eren;* nht. (dial.) *ern, ären;* fe. *erjan;* fd. *æriæ;* nfris. *ere, ären;* n. *ara;* swz. *eren;* lit. *arti;* lett. *art;* holl. *aeren;* e. dial. *are;* wal. *aru;* pol. *orac;* moes. *arjan;* lt. *ara-re;* gr. *αρουν,* id. Óm-ärjnings-potäter, m. pl. potäter, som upphemtas vid andra ärjningen. Sm.

Ärj-bótten, m. säges vara uti en åker, då krok eller plog icke hindras af sten eller alf att nedtränga på tillräckligt djup. "Djup, grund ärj-bótten". Sm.

År, n. årder, ärjekrok. Sk. *Arder,* G.; *årr,* H1. bl.; å**l**der, Fl. (Ingo); å**l**, Fl. (Öb.). Öfverallt n. I några munarter är *årder* maskulint. Deraf *bu-år,* n. ett slags årder. Sm. Fsv. *arþer,* m. & n.; fn. *arđr;* n. *ar;* wal. *arad;* bret. *arar;* fin. *ahra, atra* (lånord ur nordiska tungan);j fsax. *erida;* lt. *aratrum;* gr. *αροτρον,* id.

År-löp, n. stället, der plogjärnet ligger. Sk. (Lugg.).

Årr-dröj, m. släpa eller vinkel af trä, hvarpå årdret släpas på vägen till eller från åkern. Sk., hl. *Plo-släba,* f. Hl. (Värö); *plöv-sókk,* m. Sk. (Onsjö); *vinqe-kakk,* m. id. Sk. (Ox.). ÄRL, s. *ärel.*

ÄRL, s. *ala* 4.

ÄRLE, m. *äril.* Ög. (Ydre). Jfr *arne.* Ungs-ärle, m. botten i en ugn. Ög.

Ärle-stenar, m. pl. bottenstenar i bakugnen. Ög.

Ärl-tegel, n. tegel till en ugnsbotten. Ög. ÄRMI, f. ärm. Dl. (Mora, Orsa). Fsv, *ærm, ærmi,* f. Vadst. Kl. R. s. 58; fn. *ermr* el. *ermi.* Rynk-ärmär, m. pl. skjortärmar med linning. Sdm.

Särka-ärm, s. *särk.*

Väst-ärmar, m. pl. skjortärmar utan linning. Sdm.

Ärm-bryn, n. ärmlinning. Bl.

Ärm-kläÐ, n. hufvudkläde. Dl. (Garbergs by i Elfd.). *Ärm-kläds-skåtå,* m. snibb på ett hufvudkläde. Dl. (Elfd.). ÄRN, n. sommar-fä; ungboskap i tredje året, som följer fäet. Kl. Jfr fht. *arin, arn,* m. skörd; *arn,* f. id.; moes. *asans,* t. a) sommar; b) skörd.

ÄRNES-HÄV, *ärns-karl, -mann,* s. *äran.*

ÄRRA el. *erra,* f. räfsa. Dl. (Elfd.). *Era,* f. Dl. (Våmh.). Jfr *harr.*

ÄRR-KRÅKA, f. (eg. herrkråka); spilkråka: Picus Martius. Dl. Jfr *harr.* Är-kråk-gras, n. mjödört: Spiræa Ulmaria. Dl. (Elfd.). Örten har många namn: *al-gräs,* n. Ul. (Rosl.); *ale-skogs-gräs,* n. Fl. (Öb.); *bytt-gräs,* n. Hs.; *elg-gräs,* n. Sdm.; *kall-gräs,* n. Öl.: *kar-ört,* i. Sm. *lukt-gräs,* n. Dls.; *Johannis-ört,* f. Vb.; *mann-gräs,* n. Bhl.; *mölta-gräs,* Vg.; *kas-söta,* f. Ög.; *maj-gräs,* n. Göteb.; *Persmesse-blomster,* n. Åm. : *brake,* m. G.; *öl-gräs,* n. Mp. ÄRSA, konjunktion, som vidhänges vid slutet af en sats. "He får feil bli sä då ärsa", det får väl bli så, efter du prompt vill så hafva. *Ärsa* (= efter som det nu är) uttrycker att man ej sjelf är rätt böjd för saken. En annan kausalkonjuktion är *gersa* (= efter som det göres så), nyttjas såsom uttryck för bifall; vidhänges äfven vid satsens slut. "He får feil bli sä då, gersa", det får väl bli så, efter det kan hafva skäl för sig. Hs. (Db.).

ÄRSK, s. *älsk.*

ÄRST, *ärste,* s. *ärv.*

ÄRTA, f. ärt: Pisum. Mycket allm. *Ärter,* f. sing. id. Fl. (Nerpes). Fsv. *ært* (pl. *ærtir* el. *ærter),* f. UL. SML. ; fn. *ertr,* pl. Brå(d) ärter, f. pl. ärter, som tidigt mogna, samtidigt med eller strax efter rågen. Götal.

Hvita-ärter, f. pl. Pisum sativum. Sm. (Vestbo).

Jemtlands-ärter el. *Nórrlands-ärter,* f. pl. små åker-ärter (Pisum arvense). Norrl.

Mus-ärter, f. pl. Ervum hirsutum. Sm. (Vestbo). Jfr *maus-ärter,* sid. 449.

Släp-ärter, s. *slipa* 1.

Villa-ärter, f. pl. åkerärter: Pisum arvense. Sm. (Vestbo).

Ärt-bagge (pl. *-gar),* m. Sitona crinata & lineata. Götal.

ÄRT Ärt-bókk, m. ärtskida (med ärterna uti). Åm. *Årte-pong, alte-pong,* m. Vg., dls., vl., sdm.; *ärt-kudde, ärt-pung,* m. Ög., nk.; *ärte-bäll,* S. Sk. Jfr *pung.*

Ärt-kasse (pl. *-kassar),* m. större kägla af gärdselstörar att derpå till torkning på åkern upplägga ärter. Ul.

Ärte-kjörka, f. konisk ställning af unga granar med utsittande qvistar, hvilka begagnas att derpå upphänga ("kraka") ärter till torkning. Vg. (Vadsbo), am.

Ärte-krake, *alte-krake,* m. krake (qvistig stång), som ligger eller legat på ärtåkern. Vg.

Ärte-ris, n. trädgrenar (af barrträd) och buskar, som bredas på ärteåkern. Vg.

Ärte-sjua, f. Gallinula Crex. Nk.

Ärt-slikka, s. *slir* 1.

Ärt-spöke, n. fogelskrämma. *Ärt-skrämma,* f. id. Sm.

Ärt-vann, s. *vann* 1, sid. 809 b. ÄRTÄS (ipf.-ä), v. d. retas. Vb. Jfr *erta.*

ÄRV (ipf.*-a),* v. n. slå skott. Fl. (OK.). Ärving, m. telning, skott. Fl. (Öb.) ÄRVA (ipf.*ärste,* sup. *ärst,* p. p. *ärst),* v. a. arfva. Hs. (Db.). *Ärv* (ipf. *-ä),* v. a. 1) id.; 2) kanna följden af något. "Ji a fått ärv gikta i arma ätter sletä", jag har fått gikten i armarne i följd af tungt arbete. Vb. Fsv. *ærva,* v. a. ärfva. SML. Äred, s. sid. 848 a.

Ärvd, f. arf; brukas om arf af inre egenskaper, lynne, qvickhet, trögt förstånd; äfven om sjukdomar o. s. v. Om en person har t. ex. ett häftigt uppbrusande lynne och fadren äfven har ett sådant, heter det: "dä ä en ärvd". Om sonen till en sjuklig fader är sjuklig, säges: "dä ä en ärvd". Fl. (Nl.). Fn. *erfd,* f. *arf;* fsv. *arver,* m. VGL; d. d. (Sles-vik) *ærvd.* ÄRVE, s. *órv.*

ÄRVÄS (ipf.*-ä*), v. d. arbeta hårdt, bemöda sig. Vb. Fsv. *ærvoþa, arvudha,* arbeta; fn. *erviða,* arbeta, släpa (Haldors.). Ärvesam, adj. mödosam, svår, tung, som fordrar noggrann skötsel. "Ärvesamt arbait", tungt arbete. "Ärvesam jord", jord, svår att upparbeta. "Ärvesamt bån", barn, svårt att sköta, vårda. Vb., nb. Fn. *erviðssamr,* arbetsam, besvärlig (Haldors.). ÄRÅ-LINGS-TUPPUR, f. pl. egentl, hare-ljungs-tuppor (blommor); Gnaphalium dioicum. Dl.

ÄRÅ-TAVLUR, s. *tad.*

ÄSA 1, (ipf. *äsäd,* sup. *äsad),* v. a. ösa. Dl. I några munarter *åisa, oisa,* men med svag böjning. *Öis* (ipf. *öist),* id. Vb., fl. (Öb.). *Ösa,* v. a. 2 1) eg. ösa; 2) kasta; om snö. "Ösa sni", kasta snö, kasta snö (på landsvägen) åt sidan. S. Sk. "Ösa ópp gator", id. Nk. (Norbergs s:n). *Ösa å slösa,* förstöra, bortslarfva. Sdm., ög. Fn. *ausa (jós, ausit),* a) ösa; b) kasta. ÄSA 2, f. slef, ösa. Ö. Dl. *Ausa, äuse, åsa, öster* (def. *östra),* f. Jtl.; *öiså*, f. id. Fl. (Öb.). Fn. *ausa;* n. *øystra.*

Äs-kralld, n. öskar till en båt. Dl. (Mora, Våmh.). *Äs-skål,* f. Dl. (Elfd.).

Öse-gös å härrpe-snärp, *ösengös, ösomflös, ösomplös,* s. *hösa.*

Öst, m. det ställe vid botten af en båt (mellan "bakbetten" och "bakplikkten"), hvarest vattnet samlar sig och hvarifrån man öser ut det. Vb., ul., sdm. (Landsort). *Öist,* m. Fl. (Öb.); *höst,* m. Hs.; *öst-lapp,* m. Sdm. (Dalarö); *öse-skåkk,* m. id. Bhl. Fn. *austr,* m. a) ösning; b) vatten som kommer in i ett fartyg. ÄSA el. *esi* (ipf. *esiädd,* sup. *esiað),* v. a. upphänga i häsja till torkning (hö eller säd). Ö. Dl. Jfr *häsja.*

ÄSA (ipf. *äste*), v. n. jäsa. N. Åm. S. *jäsa,* sid. 300.

ÄSH, præs. (ipf. *vash*), v. n. orka, förmå. *Äsh* är sammandr. af *är så, vash* af *var så,* t. ex. "Ja äsh gå", jag är så att jag kan gå; jag förmår gå. Vb. (Nordmaling) Jfr *vara sä.*

ÄSK, m. ask; Fraxinus excelsior. G.,ög. *Asker,* m. Nk.; *äsk,* f. Fn. *askr,* m. d. *aske;* e. *æsk;* fe. *æsc;* fht. *asc;* nht. *esche;* ryss. *jasen.* Jfr *asker.* Äske, n. 1) virke af ask (Fraxinus excelsior), Kl.,ög.; 2) asklund. Kl. Fn. *eski,* n. ask; egentl, collect. af *askr,* m. id.

Äske-pelle, m. Har ett barn blifvit förgjordt redan i moderlifvet, eller har ett halfgånget och framfödt foster icke blifvit lagdt i kyrkogården, så får gengångaren skämtvis namn af *Äske-Pelle;* namnet taget af den ask eller äska, i hvilken förtidiga foster pläga bäras till kyrkogården. Sm. (Värend). Hyltén-Cavallius,, Värend 1,478.

Äskja, f. ask, litet skrin med draglock. Sdm., nk., vg., sm. *Äska,* f. id. Götal.; *äskå,* f. id. S. G. Fsv. *æskia,* f. Gl. Ordspr. 468; fn. *eskja;* isl. *askja;* d. *æske;* ns. *æsk.* ÄSKJEN, s. *älskjän.*

ÄSKJOT el. *öskjug,* adj. ostadig i sina önskningar, bråkig; om barn. Hs. (Db.). Af sv. *äska,* v. a. fordra, begära; jfr ns. *esken*; e. *ask.*

ÄSLÄ, v. n. tungt, med svårighet, pust och stånk arbeta. S. G. Äslutt, adj. n. tungt, ruskigt; om väder. S. G. ÄSP, f. asp: Populus 'tremula. Vg., sm., kl., ög. Fn. *ösp* (gen. *aspar),* f.; gl. sv. *asp, aspeträ;* d. *asp;* nht. *espe.* Jfr *espe.* Äspe el. *espe,* n. coll. 1) asplund. Vg.,bl., sk. (Villands h.), kl.; 2) aspvirke. Kl. ÄSPE, f. märla, hasp. Åm. *Äsp* (def. *-a*),f. märla, hasp, krampa. Vb., åm. *Lykjkja,* f. hasp; *mälla,* f. märla. Dl. (Mora). Fn. *hespa,* hasp.

ÄSS 1, n. S-formigt järn. Vg. Deraf *kól-äss.*

ÄSS 2, konj. om, ifall, såframt. Götal. I några munarter säges *äst* el. *ärsh.* "Äst ja gör dä, så..". Jfr *ess* 1.

ÄSSE, n. tillstånd, rätta skick; vett. "Han ä ej ve sitt ässe. Bara han ä i sitt rätta ässe". Götal. Lt. *esse,* att vara. Ässa, v. a. 1 passa, lyfta, jemka intill, vrida hit och dit, flytta något hit och dit, af och an utan att veta huru man vill ha det; göra något med många ceremonier, långsamt och oskickligt under det man "vrider och vänder". Vg. ÄSSED, adj. rasande, tokig. "Nu ä dä för ässedt. Ni ä alldeles ässeda". Sk.

ÄSSENHJE'N, s. *issen.*

ÄSSJA, f. eldmörja. Sm. Jfr fsv. *æssia,* f. äsja. Birg. Up. 3,107 ; *æsia,* f. id. Patr. S, s.ÄSS

35; fht. *essa,* f.; nht, *esse,* f. id.; hebr. אֵשׁ *es,* eld; gr. *ἑστία;* skr. *us,* att brinna.

ÄSSJAN, tilläggsord i slutet af en mening. "Hä ha väl ja kunnat gjort, ässjan." Hs. (Db., Bj.).

ÄSSLE, s. *essle.*

ÄST 1, m. häst. Dl. S. *häst* 2. Äst-botär, m. hästläkare. Dl.

Äst-fännä, n. skogsfräken: Equisetum sylvaticum. Dl. (Elfd.). I andra munarter *gran-gräs, häst-gröning, häst-rumpa.* Af fn. *fen,* n. kärr, moras. ÄST 2, s, *äss* 2.

ÄSTA, v. a. 1 fresta, försöka; reta, uppmuntra till. "Han ästar (ässtar) mej att gära hä". Hs., mp. Fsv. *æsta,* v. a. äska; fn. *æsta,* id.

ÄSTRÄ, adv. någorstädes. G.

ÄTA, *ätare, ätare-ko, -stókk,* s. *eta.*

ÄTARE-VARG, s. *varg.*

ÄTT, praep. till. "Ig skal gå ätt mässer", jag skall gå till gudstjensten. Dl. (Elfd.). Jfr *at.*

ÄTTA, s. *hätta* 3, *pjuk-ätta.*

ÄTTA, *ätte-brå, -hage, -klubbor, ätt-letta, -stark,* s. *äga.*

ÄTTER, *ätte,* præp. efter. Götal. *Ätter, ätt,* id. Vb., åm. Fsv. *æftir, æptir,* efter; fn. *aftr, aptr, eptir, ept,* åter, tillbaka; fht. *aftar;* moes. *aftra.* Jfr *et'.* Ätta-kjalk el. *ätta-stötting,* m. den andra eller eftergående kälken eller stöttingen i parkälkar. Vb.

Ätt-bör, s. *byr.*

Ätte,? sofvel. "Hva ska fólket ha ätte (eller te ätte)? d. ä. sofvel till supmaten. Sm. *Ätte-mat,* m. Hl. (Värö); *till-kust,* m. Sm. (Östra h.).

Ätte-la'n, adj. efterlåten. Sk. (Harjager).

Ätten-dar (def. *-n),* m. eftermiddag, tiden mellan kl. 3 och 7 e:m. N. Hl., vg. *Auten-dag,* m. id. G. Deraf *ättendars-bit*, m. aftonvard; *ättendars-beta,* f. Vg.

Ätte-rak, n. sädesstrån, som finnas på åkern, sedan han blifvit räfsad (rakad). Vg. (Kåkinds h.).

Ätter-bränna, f. det sista sämre brännvinet, som fås vid klarning)(*för-bränna.* Vg. (Kåkinds h.).

Ätter-dakk, m. den siste, den efterste. Vg.

Ätter-fot (pl. *-fötter),* m. bakfot. Dl. (Mora).

Ätter-på, præp. bakpå. Hs. (Bj.).

Ätter-fär(d), f. efterrätt Sm. *Atter-fäl,* f. id. Vg., ög.

Ätter-rinn, *ätte-lakk,* n. *ätte-lank,* m. det sämsta brännvin, som fås sedan det goda brännvinet är taget. Sm., kl. *Ätte-lakk,* n. id. Sk. Ing.). Jfr *lakka.*

Ätter-tag, n. slösäd, som vid kastningen tages efterst af dråsen. Ög. *Bak-tag,* n. id. Sk.

Ätter-våL. m. aftonvard, merafton. Sm. (Östra h.). Jfr *val* 2.

Ätter-wedär, n. medvind. Dl.

Ätt-föring, f. efterbörd (hos kor). Vb. Jfr, *li.*

Ätt-gäL, f. egentl, eftergerning; efterbörd. Jtl.

Ättra, v. n. 1 gå baklänges. Sm. (Vestbo).

Ättras, v. dep. 1 försämras. Kl.

Ätt-rakst, s. *raka* 1.

Ätt-slåter, m. eg. efterslåtter; tiden närmast efter slåttern. Kl. ÄTTA, s. *ätt, ett.*

ÄTTJA (ipf. *äkkte,* sup. *äkkt),* v. n. beta med kreaturen om hösten sedan grödan är inbergad. Hs. (Ljusdal). Af *äta,* v. Ättje-bete, n. sådan mark som "ättje". Hs.

Ättje-fägs, n. fähus, uppfördt i aflägsnare egor att begagna vid betning om hösten. Hs. (Ljusdal). ÄTTLA, v. a. 1 ämna, erna. "Ja ättlar mej te'et". Vg. (Elfsb.), dls. *Ässla,* id. "Har du ässlat mej nåen mat i da?" Vl., bhl. Fsv. *ætla;* fn. *ætla,* a) mena, hålla före; b) föresätta sig, besluta; skot. *etle,* erna, önska.

ÄTT-LETTA, *ätt-stark,* s. *ätt.*

ÄULOR, pl. öfverlädret på ett slags skor eller fotpåsar med ogarfvade sulor eller bottnar. Håret är utåt vändt. Fl. (Öb.).

ÄUR, m. 1) holme; 2) liten öflock. Fl. (Öb.).

ÄUR, *äurä,* s. *ur.*

ÄUTA-VÄDUR, s. *väder.*

ÄUT-BAINS-UNGE, s. *ung.*

ÄUT-HOL, adj. uthungrad, omåttlig (liksom uthålkad invärtes). G.

ÄUT-LÅJSNING, f. vårflod. G. (F.).

ÄUT-RÄNNINGI, s. *hafdum.*

ÄUT-SKURLIGT, adv. tydligt, bestämdt, rentut. S. G. Jfr *skär.*

ÄUT-SKUTS-BRÄDER, s. *skjuta.*

ÄUTUM-BÄJNS, (utombens), oäkta till födseln. G. *Äuta-bäjns,* id. G. (F.).

ÄV, m. å. Hl. (Värö). *Ävja,* f. liten å. Sm. (Östbo). Jfr *å* 4, *ava.*

ÄVA 1, n. äfventyr, händelse. Vg. Fsv. *æfve,* a) äfventyr; b) underbara bedrifter. Alex. 1207. Jfr *äventyr.*

ÄVA 2, f. stund, tillfälle, vefva; tidsomskifte. "Han kóm i samma äva. Dä skedde i samma äva du kom hem". Vg., hl. *Eve* el. *evä,* n. id. Mp. Fsv. *ævi,* n. lefnadsålder, lefnadslopp. Alex. 1180. Med. Bib. 1, 48, 66, 220; fn. *æfi,* f. lifstid, ålder. S. *eve.* Jfr Benfey 1, 7. Hakk-äva, f. den s. k. *hakkare-tiden.* Sm. (Vestbo). Jfr Hyltén-Cavallius, Värend och Virdarne 1, 4.

År-äver (el. *år-ever),* f. pl. års-växt. Vg. (Kåkinds h.). ÄVA el. *eva* (ipf. *evdä),* v. a. 1) häfva, lyfta: 2) kasta. Dl. S. *häva.*

ÄVAS, v. d. 1) smått arbeta. Hs.; 2) vara ifrig onödigtvis, onödigtvis bry sig. Hs., hj. *Ävja (mä),* v. n. 1 äflas. Kl. Även, adj. flitig. Jtl.; 2) tjenlig, väl passande, skicklig, duglig. Nk., ög., bl.)(*o-även.*

Även-säl, s. *säll.*

Ävig *(ävug, ävut* el. *ävag),* adj. som onödigtvis bryr sig; bråksam, som lägger sig i många göromål. Hs. ÄVELSAM, *älasam,* adj. 1) afvelsam, fruktsam; 2) arbetsam. Vb. Jfr *ala* 1.

ÄVENTYR, n. 1) eg. äfventyr; 2) göromål. "Han skötte hans äventyr". Sk. (Ox.). Fsv. *ævintyr,* n? äfventyr. Fr. af N. 118; fn. *æfintýr*, n. äfventyr. Ordet är inkommet i vårt språk

AVE

från mht. *âventiure*, f. a) tilldragelse, b) underbar berättelse: af mlt. *advenire* (i st. f. *evenire*). v. n. hända, tilldraga sig. bildades *adventura*, f. hvaraf *aventure*, sedan *âventiure* och i nht. *abenteuer*. Äventyra sej fram, v. r. 1 draga sig fram med svårighet, hjelpa sig sjelf m godt man kan. "Han äventyra sej fram så gódt han kunde". Sk. (Ox.,Onsjö). Af mht. *âventiuren,* v. n. genom farliga företag sätta något på spel (Ben. 1,72). ÄVER 1, adj. ifrig. "Han ä så äver". Sm. Fn. *æfr,* häftig, ifrig.

ÄVER 2, pron. poss. (brukadt som substantivum, mascul. gen.) vår fars (-gubbe). N. G. Jfr *oenn.*

ÄVJ, *ävja, ävjo,* s. *evja.*

ÄVJA l, f. l) (iriksspr.) dy, gyttja. *Evå,* G. 2) den grönska af alger, frömjöl o. s. v. hvarmed stillastående vatten sommartiden öfverdrages. Åm. Ävje-brödd, m. allahanda småväxter, uppvuxna i uttorkade dypussar. Götal. Fries (bot. utfl. 3,227) föreslår att i riksspr. *ävje-brödd* upptages för Limosella. ÄVJA JHOP, a. *simma* 3.

ÄVLA, v. n. 1 aflas, ifrigt bemöda sig, med all magt sträfva. Vl., sm. Fn. *efla,* v. a. öka, stärka, förvärfva; fsv. *æflas.* Ävlug, *ävlansam,* adj. bråkig. Hs. (Db.). ÄVLÄ SEJ, v. r. 1 lyckas, hafva framgång. "Dä där, dä ävlär säj inte så dumt för'n"; om praktisk färdighet. Sdm. Jfr *ävla.*

ÄVRA SEJ, s. *övvra se.*

ÄVSETA (pl. *ävseter),* f. effsingar, de yttersta öfverblifna och afskurna trådarne på en väf. Vg.

ÄÄDD? sjöfogelkull. Nb. (N. Kal.). Jfr fn. *eldi,* afkomma.

Ö

'Ö, n. hö. *Ö-esa,* f. höhäsja. Dl. (Elfd., Våmh.). f. id. Jfr *håi.*

Ö-BÄR, s. *ölbär.*

Ö(D), præfix, som utmärker en lätthet. *Ö-kännä,* adj. ökänd. Åm. Fsv. *ödhkænder,* ökänd. S. S. 1, 121; fn. *audkendr;* d. d. *åkiend.*

ÖDD (n. *ödt,*) adj. af ödet bestämd. "Dä va honom ödt", det var honom af ödet bestämdt. Sk. *Öen* (n. *öet),* id. "Äss ja ä öen te å lóiva tess den daen kómmer. Han va inte öen te å få sòi sia hóira väksena". Sm. (Värend). "Óm ja e öen te å leva så länge. Dä va le så öet". Vg. "Han kunn fäll int bli fresk; han va allt öe för döen". Vl. *Ödna,* adj. id. Nk. Fsv. *ödhin,* af ödet bestämd. St. Rimkr. 8: 2: "ok hertogano**m** var ther ödith at wyna", af ödet beskärdt att vinna; *auþin,* af ödet beskärd, af lyckan tillskyndad. GL.; *ödhna,* f. öde, skickelse. Cod. Bildst., s. 352—3: fn. *auđinn,* af ödet bestämd; d. d. *øden, øen. øien,* id. Jfr *öide.*

ÖDD, *ödda på,* s. *ydd.*

ÖDE, adj. 1) (såsom i riksspr.) obebodd, obebyggd; obrukad; tom; 2) uttröttad, matt. Ul. Fsv. *öþe* el. *öþi,* adj. öde. VGL. ÖGL.; fn. *auđr;* d. *øde.* Åjdä, adv. förbi, slut. G.

Åjdä-gluggä, f. slöserska (qvinna som liksom kastar ut genom en glugg). G.

Öda (ipf. *ödde,* sup. *ödt),* v. a. 1) egentl. förstöra, bortslösa, föröda. Kl. *Öid,* id. Fl. (Öb.); 2) förgöra, döda. Kl. *Öa* (ipf. *ödde,* sup. *ödt* el. *öat),* id. "Öa barnet", döda (strypa, qväfva) barnet. Kl., sm. *Öa sej*, v. r. taga lifvet af sig. Ög., bl. Fsv. *öþa, ödha,* föröda, förstöra. L. L.; fn. *eyđa;* n. *øyde, øya;* d. *øde;* fe. *êdan, ýdan.*

Ödes-böle, n. ödelagd gård, jord. Vb. Fsv. *öþe-bol.* VGL.

fjösug, adj. slösaktig, öfverflödig. "Ho ä öfjösug, tar te för mykke mjöl te vällingen". Sdm.

Ödi(g), adj. som kan förödas. Sm.

Öesam, adj. ödsam, slösaktig. Sm. *Ösk-sam,* id. Vb. N. *öyesam.*

Öet, n. def. ödehemman. Sm.

Öjare, m. ödare. "En god avlare har en god öjare". Ordspr. Bhl. (Elfs.).

Ö-la'a, f. slöserska; om ett fruntimmer, som förslösar allt det, hvilket skaffas till huset. Bl.

Ö-lägg, n. 1) förstörande, ödeläggning. "Dä ä bårre ti ölägg alltisamman"; 2) slösare. "Dä ä ett räktet ölägg". S. Sk.

Ö-lägga (ipf.*ö-lā,* sup. *ölaggt* el. *ölajt),* v. a. 1) ödelägga, förstöra, slösa bort; 2) döda. Sk. Fsv. *ödhelæggia.* S. S. 2, 109.

Ö-läggsam, adj. slösaktig. Bhl. (Oroust).

Ö-mósse, m. ofruktbar, alldeles obrukbar mark. Sm. (Jönköp:s l.).

Ön (n. *öt),* adj. blottad på, i saknad af, i brist på. "Ja ä inte ön på pengar", jag är icke alldeles utan pengar. "Dä ä ikke öt", det är icke alldeles brist. "Dä ä ikke möet, men ikke änna öt". Bhl.

Önn, n. ödesmål, öde ort. Vg.

Ösel, n. slöseri. Hl.

Ösla 1, v. a. 1 föröda, förstöra, slösa. »Han öslar mä färens penga». Götal.

Ösla 2, f. slösaktigt fruntimmer. Hl. *Ösel-märr,* f. id. Vb.

Öslare, m. slösare. Sk., hl. *Ösle,* m. id. Sk.

Ösle-kar, n. slösare, slöserska. Sk. (Lugg., Frosta, Ox.).

Ö-sliten, adj. som slitit mycket (kläder). Sm., nk.

Öslöf, namn på en by i Bosarps s:n uti Skåne. Fsv. *Öthesleef.* Dipl. Suec. IV, 156.

Ö-slös, adj. slösaktig, öfverflödig, Ög. vg; *Ösli,* Ög.; *öslicr,* Kl.; *ösled,* id. Sk.

AVE

från mht. *âventiure*, f. a) tilldragelse, b) underbar berättelse: af mlt. *advenire* (i st. f. *evenire*). v. n. hända, tilldraga sig. bildades *adventura*, f. hvaraf *aventure*, sedan *âventiure* och i nht. *abenteuer*. Äventyra sej fram, v. r. 1 draga sig fram med svårighet, hjelpa sig sjelf m godt man kan. "Han äventyra sej fram så gódt han kunde". Sk. (Ox.,Onsjö). Af mht. *áventiuren,* v. n. genom farliga företag sätta något på spel (Ben. 1,72). ÄVER 1, adj. ifrig. "Han ä så äver". Sm. Fn. *æfr,* häftig, ifrig.

ÄVER 2, pron. poss. (brukadt som substantivum, mascul. gen.) vår fars (-gubbe). N. G. Jfr *oenn.*

ÄVJ, *ävja, ävjo,* s. *evja.*

ÄVJA l, f. l) (iriksspr.) dy, gyttja. *Evå,* G. 2) den grönska af alger, frömjöl o. s. v. hvarmed stillastående vatten sommartiden öfverdrages. Åm. Ävje-bródd, m. allahanda småväxter, uppvuxna i uttorkade dypussar. Götal. Fries (bot. utfl. 3,227) föreslår att i riksspr. *ävje-bródd* upptages för Limosella. ÄVJA JHOP, a. *simma* 3.

ÄVLA, v. n. 1 aflas, ifrigt bemöda sig, med all magt sträfva. Vl., sm. Fn. *efla,* v. a. öka, stärka, förvärfva; fsv. *æflas.* Ävlug, *ävlansam,* adj. bråkig. Hs. (Db.). ÄVLÄ SEJ, v. r. 1 lyckas, hafva framgång. "Dä där, dä ävlär säj inte så dumt för'n"; om praktisk färdighet. Sdm. Jfr *ävla.*

ÄVRA SEJ, s. *övvra se.*

ÄVSETA (pl. *ävseter),* f. effsingar, de yttersta öfverblifna och afskurna trådarne på en väf. Vg.

ÄÄDD? sjöfogelkull. Nb. (N. Kal.). Jfr fn. *eldi,* afkomma.

Ö

'Ö, n. hö. *Ö-esa,* f. höhäsja. Dl. (Elfd., Våmh.). f. id. Jfr *håi.*

Ö-BÄR, s. *ölbär.*

Ö(D), præfix, som utmärker en lätthet. *Ö-kännä,* adj. ökänd. Åm. Fsv. *ödhkænder,* ökänd. S. S. 1, 121; fn. *audkendr;* d. d. *åkiend.*

ÖDD (n. *ödt,*) adj. af ödet bestämd. "Dä va honom ödt", det var honom af ödet bestämdt. Sk. *Öen* (n. *öet),* id. "Äss ja ä öen te å lóiva tess den daen kómmer. Han va inte öen te å få sòi sia hóira väksena". Sm. (Värend). "Óm ja e öen te å leva så länge. Dä va le så öet". Vg. "Han kunn fäll int bli fresk; han va allt öe för döen". Vl. *Ödna,* adj. id. Nk. Fsv. *ödhin,* af ödet

bestämd. St. Rimkr. 8: 2: "ok hertoganom var ther ödith at wyna", af ödet beskärdt att vinna; *auþin,* af ödet beskärd, af lyckan tillskyndad. GL.; *ödhna,* f. öde, skickelse. Cod. Bildst., s. 352—3: fn. *auđinn,* af ödet bestämd; d. d. *øden, øen. øien,* id. Jfr *öide.*

ÖDD, *ödda på,* s. *ydd.*

ÖDE, adj. 1) (såsom i riksspr.) obebodd, obebyggd; obrukad; tom; 2) uttröttad, matt. Ul. Fsv. *öþe* el. *öþi,* adj. öde. VGL. ÖGL.; fn. *auđr;* d. *øde.* Åjdä, adv. förbi, slut. G.

Åjdä-gluggä, f. slöserska (qvinna som liksom kastar ut genom en glugg). G.

Öda (ipf. *ödde,* sup. *ödt),* v. a. 1) egentl. förstöra, bortslösa, föröda. Kl. *Öid,* id. Fl. (Öb.); 2) förgöra, döda. Kl. *Öa* (ipf. *ödde,* sup. *ödt* el. *öat),* id. "Öa barnet", döda (strypa, qväfva) barnet. Kl., sm. *Öa sej*, v. r. taga lifvet af sig. Ög., bl. Fsv. *öþa, ödha,* föröda, förstöra. L. L.; fn. *eyđa;* n. *øyde, øya;* d. *øde;* fe. *êdan, ýdan.*

Ödes-böle, n. ödelagd gård, jord. Vb. Fsv. *öþe-bol.* VGL.

fjösug, adj. slösaktig, öfverflödig. "Ho ä öfjösug, tar te för mykke mjöl te vällingen". Sdm.

Ödi(g), adj. som kan förödas. Sm.

Öesam, adj. ödsam, slösaktig. Sm. *Ösk-sam,* id. Vb. N. *öyesam.*

Öet, n. def. ödehemman. Sm.

Öjare, m. ödare. "En god avlare har en god öjare". Ordspr. Bhl. (Elfs.).

Ö-la'a, f. slöserska; om ett fruntimmer, som förslösar allt det, hvilket skaffas till huset. Bl.

Ö-lägg, n. 1) förstörande, ödeläggning. "Dä ä bårre ti ölägg alltisamman"; 2) slösare. "Dä ä ett räktet ölägg". S. Sk.

Ö-lägga (ipf.*ö-lā,* sup. *ölaggt* el. *ölajt),* v. a. 1) ödelägga, förstöra, slösa bort; 2) döda. Sk. Fsv. *ödhelæggia.* S. S. 2, 109.

Ö-läggsam, adj. slösaktig. Bhl. (Oroust).

Ö-mósse, m. ofruktbar, alldeles obrukbar mark. Sm. (Jönköp:s l.).

Ön (n. *öt),* adj. blottad på, i saknad af, i brist på. "Ja ä inte ön på pengar", jag är icke alldeles utan pengar. "Dä ä ikke öt", det är icke alldeles brist. "Dä ä ikke möet, men ikke änna öt". Bhl.

Önn, n. ödesmål, öde ort. Vg.

Ösel, n. slöseri. Hl.

Ösla 1, v. a. 1 föröda, förstöra, slösa. »Han öslar mä färens penga». Götal.

Ösla 2, f. slösaktigt fruntimmer. Hl. *Ösel-märr,* f. id. Vb.

Öslare, m. slösare. Sk., hl. *Ösle,* m. id. Sk.

Ösle-kar, n. slösare, slöserska. Sk. (Lugg., Frosta, Ox.).

Ö-sliten, adj. som slitit mycket (kläder). Sm., nk.

Öslöf, namn på en by i Bosarps s:n uti Skåne. Fsv. *Öthesleef.* Dipl. Suec. IV, 156.

Ö-slös, adj. slösaktig, öfverflödig, Ög. vg; *Ösli,* Ög.; *öslicr,* Kl.; *ösled,* id. Sk.

ÖFF Ö-åker, s. *åker.* ÖFFSING, *öfs, öfsa-dróp,* s. *hófs.*

ÖFS, n. ax. Hl.

ÖFT, s. *ökt.*

ÖG, *öj,* s, *eik* 2.

'ÖG, *'öger, 'ögst,* s. *äger.*

ÖGA, n. (såsom i riksspr.) öga. *Yge,* n. id. Åm. *Öga,* i. id. "Ja gjol illa öga mi, så ho värstö för e go jamna i åttö dar, men ha vurti viller nu, fast ja ä lite huvill i hugu än", jag gjorde illa (åt) mitt öga, så att det värkte beständigt i åtta dagar, men det har blifvit bättre nu, fast jag är litet yr i hufvudet ännu. Gstr. *Ögon,* n. pl. ansigte. "Han slog han, så han fikk så mykket blånor i ögona att ingen kunde känna igen han". Gstr. (Hamrunge). Fsv. *ögha* el. *auga.* Jfr *auge.* Igel-nejon-ögon, n. pl. Petromyzon Planeri. Sm. (kring Vettern).

Jumfru-ögon, n. pl. Veronica Chamædrys. Sk.

Mull-öga, s. *mund.*

Oks-öga, n. Leucanthemum. Sk. E. dial. *oxeye.*

Ut-öjd, adj. som har utstående ögon. Sm.

Ygja, v. n. *ygjäs,* v. d. se med rädsla på något; säges t. ex. om en häst, som ser på något, för hvilket han är rädd, skygg. Åm,

Ygjen, adj. skyggt seende omkring sig, skrämd. Åm.

Ögna-näste, n. ögonvrå. Vg.

Ögne-brun, f. ögonbryn. Vg. Fsv. *øghne-bran, øghnobran.* S. S. 2, 20, 93; gl. sv. *ögnabrun.* Gustaf I:s Bib. (Lev. 14, 9. Job. 3. 9); isl. *augabrún;* d. *øienbryn.*

Ögon-blomm, *ögon-blomster,* n. ögon-vintergröna: Pyrola uniflora. Vb. (Lycksele). *Ögon-sjuke-gräs,* n. Åm.

Ögon-blåkas, v. d. 1 se kärligt på hvarandra. Fl. (GK.).

Ög-sten (uttal, *ökk-sten),* m. ögonsten. Vg.

Öjg-fäL, f. ögonkast, uppsyn. Jtl.

Ög-syn, f. åsyn. "Han kóm i ögsyna". Vg. Fn. *augsýn.* ÖGA-VÄLLTA, s. *vällta.*

ÖGEL, s. *ygel.*

ÖGER, m. 1) rand, kant, udde; 2) stenör, skär, i eller vid vatten och haf; grusig och stenig strand eller holme. Vb. Jfr *aur, äur.*

ÖGLÄS (ipf. *-ä),* v. d. 1) känna vämjelse, retelse till uppkastning; 2) vämjas åt, afsky. Vb., åm. Isl., *æla,* v. a. spy; e. *ail;* n. *igla.*

ÖIDI, n. Öde. "No har öide rum", säges om den som anses misshushålla, och betyder med andra ord: "det går under bänken". Fl. (Nerpes).

ÖIS, *öiså,* s. *äsa* 1.

ÖISK, adj. skygg, rädd; mest om hästar. G. Öiskå upp, v. a. 1 göra någon liflig, rask; ystra upp. S. G. ÖITRÄ, s. *yträ.*

ÖJ, f. ö. Vb., jtl., sm., hl. *Öja,* f. liten ö; holme, Vg., kl; *åj,* f. ö. Jtl.; *åi* (def. *åii),* f. G.; deraf *öje-boera,* m. plur. def. öboarne. Hl. Fsv. ö, (Gotl. Hist. *oy*), f. ö.; fn. *ey, öy;* n. øy; fe.*æge;* d. d. *øi;* moes. *avia, auja.* Jfr *e* 5. Åilå, f. liten holme i en "möir" (träsk). S. G. ÖJN (n. *öjt,*) adj. och num. en, ett. Bl. Jfr *ajn.*

ÖJR 1, pron. pers. & posses., eder. Bl. N. *ør.*

ÖJR 2, s. *aur.*

ÖKA-VRET, s. *vrita.*

ÖK, *öka, ökadags, ʔ rätten,* s. *eik* 2.

ÖKKA, v. n. 1 gå för fort, öka sig; om ett ur. "He ökkar". Fl. (Öb.). Fsv. *ökia,* öka.

ÖKKEN, s. *oke.*

ÖKKRA SEG, v. r. 1 föröka sig, växa till. Vg. Fsv. *öxla,* fortplanta, föröka; d. d. (Slesvik) *eksle;* (Låland) *öjsle.*

ÖKSA, *öksen, öksna, öksna-bjälla, öksnas, öksna-öra,* s. *uksä.*

ÖKT, f. 1) arbetstid på dagen. Dagen delas i 4 ökter, den första till kl. 8, den andra till kl. 12, den tredje till kl. 6 e:m., den fjerde derifrån till solnedgången. På sina ställen åter räknas blott en ökt på eftermiddagen. Vl.; 2) så lång tid eller så mycket som plöjes eller köres utan att hvila, ungefär 2 till 3 timmar. Vg.; 3) arbetsstund (egentl, mellan måltidstimmarne). Dls., bhl., hl. (Morup, Skällinge, Värö); 4) mellanmåltid mellan middag och qväll, kl. 5. "Nu ska vi äta ökt". Vg. (Flundre h.). "Hålla ökt", hvila frän arbetet om ertermiddagen för att äta en stund. Bhl. *Öft,* f. tiden mellan måltiderna. Jtl., hj. Isl. *eykt,* f. tidpunkten kl. 3 1/2, samt tiden 3 1/2—4 1/2 e:m.; 1/8 af ett dygn; n. *ykt, øykt, økt, øft,* f. a) stund, arbetsstund; tiden mellan 2 måltider; b) merafton ; bay. *eicht,* "die weile". (Schmeller 1, 25). Jfr *Finn Magnusen,* om de gamle Skandinavers inddoling af dagens tider, sid. 24—27. Dage**L**-måls-ökt, f. morgonstunden före kl. 8. Vl.

Ökte-löte, s. *liauta.*

Ökte-mat, m. aftonvard (omkring kl. 5 e:m). Bhl. (Oroust). ÖK-VÅ**L**, s. vå**l**, sid. 794.

Ö**L** 1, n. ygla af läder eller vidja på midten af *skidet* och *andern,* hvari foten instickes och qvarhålles då man går på skidor. Till ytterligare säkerhet att ej foten må halka derutur, hörer en rem (kallad *öl-rem,* f.), lagd omkring hälen och med begge ändar fästad vid ö**l**et. Vb. D. d. *øl,* rem af läder eller ålskinn, hvarmed handvalen och slagvalen sammanbindas. Jfr *ol* 4.

ÖL 2, n. 1) (såsom i riksspr.) öl; 2) i sammans, gästabud, samqväm. Fsv. *öl,* n. öl; dryckeslag; gästabud. VGL. ÖGL. Fn. *öl,* öl; d. *øl,* id.; fe. *ealu;* ir. *ól,* dricka. Bars-öl, s. *barn.*

Bröt-öl, n. gille vid linbråkning. Kl.

Bytt-öl, q. v.

Bär-öl, n. gästabud för personer, som hjelpa någon att bära, t. ex. sten från åkrarna. Kl.

Flött-öl el. flöttninga-öl, n. gästabud, som en flyttande håller för dem, hvilka äro honom behjelplige vid flyttningen. Kl.

Förgångs-öl, s. *ganga.*

Gåv-öl, s. *giva.*

Hand-tags-öl, n. trolofningsgille. Sm.

Jak-öl, n. trolofuingsgästabud. Sm. Jfr *jakare-öl.* D. d. (Slesvik) *jatterøl.*

Lik-ö**L**, n. graföl. Vg.

Nest-öl, s. *neste.*

Órr-öl, n. enbärsdricka. Sm.

Stek-öl, s. *steka.*

Titt-öl, s. *titta.*

Utridar-öl, s. *rida.*

Yst-ö**L**, n. under sommaren anställd bjudning, hvarvid hvar och en af de inbjudna

ÖL qvinnorna bör medföra en eller flera kannor söt mjölk, hvaraf ost vid tillfället göres. Nk.

Öl-fägjän, adj. upprymd, mnnter vid eller efter dryckeslag. Vb. S. *fegin.*

Öl-gräs, n. mjödört: *Spiræa ulmaria.* Mp. (enl. Linné). *Al-gräs,* Ul. (Rosl.); *elg-gräs,* Sdm.; *mann-gräs,* n. Bhl.; *kar-ört,* f. Sm.; *mjö-ört,* f. Sk,; *aleskogs-gräs,* n. Fl. (Öb.); *Pers-messe-blomster*, n. Am.; *mölta-gräs,* n. Vb.; *vin-blomm,* id. N. Bhl.

Öl-mysu, s. sid. 437.

Öl-sjuk, adj. illamående efter rus af starka drycker. Vb. N. *ølsjuk;* d. d. *ølsyg.*

Öl stókk, m. Så kallas den, som då spel sker om traktering, får deltaga deri utan att spela. Sdm.

Öl-trä, n. fyllehund. Sk. (Ox.,Skytts, Vemm., Ing., Onsjö, Gärds h.).

Öl-värme, m. *ölost.* Vg. (Elfsb.}. ÖL-BÄR, n. odon: Vaccinium uliginosum. Hs. *Öbär,* n. id. Bhl.

ÖLJ, s. *ylj.*

ÖLMA, f. Aohillæa millefolium. Hs. (Ljusdal).

Ö**L**JIG, s. *örja* 2.

ÖLLE, adv. alltid. Sk. (Frosta m. fl.).

ÖLMA, *ölmer,* s. *olma, olmer.*

ÖLMA, s. *ullma.*

Ö-LÄGG, *ö-lägga,* s. *öde.*

ÖM, adj. i) (i fornspr.) usel, eländig; 2) (såsom i riksspr.) besvärad af ömhet; 3) försedd med utslag; skabbig. "Han ä öm på hännerna". Hl. (Slöinge, Getinge). Fsv. *ömber, öm,* a) usel, eländig. SML. Alex. 2901. S. S. 3, 16. S. F. S, 7, 271. Horol. f. 140; *aumr,* id. GL.; b) öm, känslig för vidrörande (i anseende till sår o. d.). S. F. S. 5, 74; fn. *aumr,* eländig, olycklig. Aum-fött el. *öm-fött,* adj. ömfotad. "Ji a luppe på staina, sä ji jär aumfött". Vb.

Aum-händt el. *öm-händt,* adj. som har ömtåliga händer. Vb.

Horn-öm, adj. 1) eg. öm om hornen; 2) afskräckt, rädd. "Han ble horn-öm att göra óm dä". Sm.

O-öm, adj. ej sparsam, som lefver öfverflödigt. Hs. (Ljusdal).

Ömliger el. *ömli,* adj. eländig, usel, ömklig, dålig, klen. Nk., ög., vg., vl., sm., kl., hl. *Ömlejn,* id. Jtl. *Emlig,* klen, liten. Dls. Fsv. *ömbliker, ömblegher,* ömklig, eländig. VGL. S. S. 1, 61; fn. *aumligr, aumlegr*, id.; n. *aumlög. emli,* skröplig.

Ömsker, adj. ömsinnad, ömtålig. Kl.

Ömta, v. n. 1 1) känna ömhet i kroppen eller visa ömhet vid gående till följe af sårnad, stöt eller annan skada. Hs. (Db., Ljusdal); 2) af ömhet visa obenägenhet för en sak; t. ex. "jag ömtar just att låna han (= honom) hästen", antingen emedan hästen är trött, eller man befarar att personen kan misshandla honom eller ock jag sjelf behöfver honom. Hs. (Ljusdal).

Ö-MÓSSE, s. *öde.*

ÖMSAND, adj. ensam. Fl. (Öb.).

ÖMSE-LEDS, *öms-läis, öms-läss, ömst*, s. *ymsä.*

ÖMSKER, *ömta,* s. *öm.*

Ö-MÅKJE, f.? dunört: Epilobium angustifolium. *I-mjoks-bliomä,* m. Dl. (Elfd.). *I-måkj* (uttal. *i-måtj),* id. Dl. (Våmh.). Af 'ö, n. hö; *måkje,* af *mjók,* f. mjölk.

ÖN, s. *öde.*

ÖN, *öna, önt, önta, önten,* s. *e* 2.

ÖNA, v. n. 1 icke bli färdig; vara lat. "Stå inte å öna, utan rappa de. Gå å öna". Sk. (N. Åsbo, Lugg., Frosta). Jfr *ona sej.*

ÖNANDE, n. könsdelar hos en fåra. Hl. Af *öna.* Jfr *e* 2, *bärande.*

ÖNK, *ónk-heit,* s. *ynk.*

ÖR 1, adj. 1) ursinnig, galen, Bhl., hl.; 2) vild, yster, lustig. Ög., kl.; 3) yr, förvirrad i hufvudet. Ög., vg., sk., hl., bl. *Örd,* Sk.; *örsam,* Hl.; *yerumän,* id. Dl.; 4) löpsk; om suggor. Vl. Fsv. *ör,* adj. *yr.* Ivan 1218; n. *ør, yr,* svindlande; fn. *ærr,* galen. Ur-skalle, m. yster, lekfull person. Ög. *Ör-skall'* m. Kl.

Öra 1, f. 1 yrsel. Sm.; 2) egenskap hos säden att förorsaka yrsel. "Dä e öra i rågen (el. i brö't)". Vg. N. *ør.*

Öra 2, v. n. 1 1) yra. Sm., bhl.; 2) springa af och an, utan reda. Vg. N. *øra.*

Öre-sjuka, f. hetsig feber med yrsel. Dls.,vl., vg. *Ör-suge,* f. id. Bhl.

Öring el. *öringe,* m. 1) en som är yr. Hl. 2) obeslutsam, vankelmodig menniska; en person utan reda. Sm., vg.

Öring, f. yrsel. Vg. (Elfsb.).

Örja, v. n. o. a. 1) vara yr, utan medvetande. "Han örjar i föllan". S. Sk.; 2) göra någon yr i hufvudet, skaffa hufvudbry. "Han riktigt örjer me". Hl. (Skällinge).

Ör-korn, n. giftkorn i råg (under våtår), hvaraf menniskor bli yra, sjuka. Vg.

Örla, v. n. 1 1) blifva yr, förlora sansen, svimma. Vg., ög., sm. (Östra h.) kl., sk. (Vemm.), bl. *Öla,* id, Hl.; 2) göra något obetänksamt, vara yster, oregerlig. Sm., kl.

Örling, m. l) vild, galen menniska; 2) slagskämpe. Kl.

Örna ve, v. n. 1 svimma af. "Han strök'en på örat, så han örnade ve". Sm. (Kronob.).

Örsel, (∸ ᴗ), f. yrsel, yrhet. Vg.,sk.,kl. *Örsla,* f. Götal. Fn, *ærsla;* n. *Ørsla.*

Örsja, v. n. 1) smått stoja, sladdra, prata. Hs. (Db.). *Örsa,* id. Hs. (Ljusdal), *Örstja,* v. n. 1 prata, i synnerhet barnsligheter och dumheter; deraf *örstjansam,* adj. pratsjuk, talträngd. Hs. (Tuna).

Örsker el. *örsk,* adj. 1) vild, elak. Sm., vb., nb.; 2) förryckt, virrig; lefnadsglad, yr. Sm.,vg.,hl. *Ursk, ursk-sinnt,* bångstyrig, yr. Ög.

Örsle, n. smått ogräs. S. Nk. *Örsel,* (∸ ᴗ), n. Kl. (S. Möre).

Örslier, adj. yr, virrig. Kl. ÖR 2, 1) præp., ur, utur. S. G. *Öir,* id. N. G.; 2) oskiljaktig partikel: a) intensiv: mycket ; deraf *ör-vänsen;* b) nekande; deraf *ör-kännas, ör-vännes.* Fn. *or* el. *ör,* id. Jfr *or-äte.* Ör-kännas, v. d. 2 tycka sig vilja känna, ty känna. Sm.

Ör-vännes, adv. borta, ute, utom hus)(*hem-vännes.* "När en ä örvännes, gör tjönnen hva daj vela". Hl. (Breared).

Ör-vänsen, adj. mycket villrådig. Sm. (Värend). *Örväjnsen,* yr, villrådig. Kl. ÖR 3, m. kil eller förlängning på en not, der fiskarne stanna vid notens uppdragning. Kl. D. d. *ør,* ett slags fisknät (Mlb., DL. 673).

ÖR, *öra, örar, ör-bakke, -jord,* s. *aur.*

ÖRA, n. (såsom i riksspr.) öra. *Åirä* (pl. *åiru*)

ÖRA

G.; *ära* (pl, *ära),* n.; *ära* (pl. *ärur),* f. id. Dl. Fsv. *öra* och i GL. *oyra;* fn. *eyra;* äldsta fn. *aýra* (Gislason, um frumparta, 26); fht. *öra;* moes. *auso.;* lt. *aur-is;* gr. *ους,* n. Mus-öra. n. hökfibla: Hieracium Pilosella. Sveal. Fht. (abbed. Hildegards Physica) *musøre;* e. dial. *moussear,* id.

Så-ör, n. handtag på en så. Vb.

Ut-öra, adj. som har utstående öron. Sm.

Åira-snap, m. örtibb, örsnibb. G. (F.). *Är-tibb,* m. Dl. (Mora).

Åirnä-värk, m. öronvärk. G.

Öra-lapp, n. ytteröra. Sm. *Är-skrókk,* m. id. Dl. (Mora).

Öre-balja, f. balja med öron. Sk.

Öre-sätt, s. *sätt.*

Ör-häjare, m. örfil. Hs. (Db.). *Öring,* m. id. Sm.

Örna, v. n. 1 hviska någon något i öronen. Sm., öl.

Örna-gått, n. örngått. Götal. Fsv. *örnegat,* n. id. S. S. 2, 15: "et örnegat"; *örnagaat,* n. id. Vadst. Kl. R., s. 11, 57. Jfr Rdq. 2, 111.

Örna-ljud, n. öronens nyttjande till att få rätt höra; örnljud. "Ja får inte örnaljud". Vg,. sm., kl. *Örna-ly,* n. 1) id. "Daj rommestarra så en kan inte få örna-ly"; 2) starkt oväsen, buller. Sk.

Örna-sjö(d), n. susning för öronen. Nk. Fsv. *örna sanger,* m. id. Läkebok A. 175, 2. Jfr *sioða.*

Örna-störta, f. tvestjert: Forficula auricularis. Sk. (Ox., Onsjö, Frosta), hl. *Örna-styrta,* f. Sk. (Lugg.); *örna-stärta,* f. Bl.,kl.; *tve-styrta, tve-störta, tve-stärta,* f. Sk.; *örna-klókka, örre-tjua,* f. Hl.; *örn-tvist,* f. id. Götal. D. d. *øre-tvinde;* n. *tvistyrte;* d. *tvestjert.* Jfr *stärt.*

Örna-svans, m. ett slags fruntimmers hufvudbonad, liknande skygglappar. Sk. Jfr *svans.*

Örna-värk, m. örvärk. Sk., bl. Fsv. *örnaværker.* m. Läkeb. A. 170: 1.

Öron-klókkor, *örna-klókkor,* f. pl. Campanula rotundifolia. Sk. *Bjälla,* f. Bhl.; *fingur-hatt,* m. G.

Ör-skål, f. skål med grepe. Vg.

Ör-snäll, f. trollslända: Libellula. Vb., nb., (Lule, N. Kal.). *Ör-snäl, ör-snal,* f, Vb.; *ör-snórr,* f. Jtl.; *åjr-skurra,* f. id. Nb. (Ö. Kal.).

Ör-stop, n. ett mindre ämbar med handtag. Vg.

Ör-tass, m. örfil. Vl. (Fryksdal). ÖRE (pl. *örar),* m. öre. Ordet är i några munarter maskulint. I Moramålet säges *örä* (pl. *öri),* n. Fsv. *örir, öri* (pl. *örær* el. *örer*), m. öre. UL. VML. VGL. ÖGL.; *oyri* (pl. *oyrar),* m. id. GL.; fn. *eyrir* (pl. *aurar),* m. a) ett uns i vigt; b) ett öre, 1/8 af en mark; c) pl. *aurar,* gods, medel, egendom. Anger-öre, s. *anger.* ÖRING, *örja, örla, örling, örna, örsel, örsja, örsker, örsla,* s. *ör* 1.

ÖRJA 1, v. a. 2, 1) strypa. "Han drar åt så han ä nära att örja sej". Götal. *Urja,* Bhl. (Elfs.); *yrga,* id. Ög.; 2) på ett våldsamt sätt döda. "Han slo'en så han hålde på att örja'n". Hl. (Breared); 3) draga tillsamman, t. ex. noten då man fiskar. Ög., vg., bl. *Öra,* id. Nora bergsl. Nht. *würgen,* strypa. Örje-brunn, m. vaken på notisen, der vinternoten tages upp ur sjön. Sm.

Örje nät, n. nät som drages kring fisken, hvilken är stängd. Vg.

Örj-simm', m. snöre att sammandraga vargnät md. Kl.

Örje-snara, f. rännsnara om halsen. Sm.

Örje-ställe, n.den plats på stranden, der noten uppdrages. Ög. ÖRJA 2, f. 1) röra, smörja. Hl. (Skällinge); 2) oreda. "Dä sto allt i en örja". S. Sk. Fn. *aurr,* m. a) grus, grund; b) dy som består af ler och grus; gyttjig, lerig jord. ÖLjig, adj. grumlig. Nk.

Örtja, f. djup dy på bottnen af en sjö. Dl. (Ohre). *Örtssa,* f. Dl. (Malung).

Örtjug, adj. full af djup dy. Dl. (Ohre). ÖRJAN, nom. pr. Göran. Vg. Jfr fsv. *Sankt Örjan,* Sankt Göran. S. Örjans källa, f. en offerkälla nära Almundaryd i Sm. ÖRK 1, f. kista, stor låda med lock att förvara kött, mjöl m. m. uti. Sm. (Vestbo), hl. (Harplinge). *Örke,* n. Sk. (Frosta h.); *yrkj,* f. id. Sk. (Ox.); deraf *mel-örk,* f. mjöl-binge. Sk. (Frosta, Ing.). Fn. *örk.* S. *ark* 1.

ÖRK 2, s. *ora.*

ÖRK, *örka, örke, örk-dag, örkje, örkjendag,* s. *órka.*

ÖRKEN, n. fotbladets främre del. N. Åm. Fn. *iarki,* m.

ÖK-KÄNNAS, s. *ör* 2.

ÖRLA 1, f. ödla: Lacerta agilis. Vg. (Elfsb.), sm. Fn. *eðla;* fsv. *öþla.* Birg. Upp. 4, 136; *ydhla.* Ivan, 280; n. *øle.*

ÖRLA 2, s. *ör* 1.

ÖR-LAKS. m. laxöring. Nk. (Kihls s:n).

ÖRNA-GÅTT, *-ljud, -sjö(d), -styrta, -stärta, -störta, -svans, öron-klókkor, ör-snórr, -snäll,* s. *öra.*

ÖRRA, f. orrhöna. Åm. *Örr,* f. Vb., nb.

ÖRSEL, *örsja, örsker, örsla, örsle, örstja, örstjansam,* s. *ör* 1.

ÖRTA-KÓST, s. *urt.*

ÖR-TASS, s. öra.

ÖRVE, *örv-krok,* s. *órv.* Jfr värpa.

ÖR-VÄNNES, *ör-vänsen,* s. *ör* 2.

ÖS, n. 1) fördjupning i ett träd; 2) utskuren fördjupning af en bäck, under strömfåran. Jtl. Jfr n. *øse,* n. öppning, mynnning, den öfversta delen af en qvarnränna. S. *os.*

ÖSA, *öse-skåkk, öst, ost-lapp*, s. *äsa* 1.

ÖSE-GÖS, *ösen-gös, ösom-flös, ösom-plös,* s. *hösa.*

ÖSKEN, *ösket,* s. *öskja.*

ÖSKJA, v. n. 1 se sig förskräckt omkring. "Kon öskjar". Sm. Ursprungliga betydelsen är troligen: vara uppretad, vild, yr. Fn. *æsa,* v. a. uppreta; n. *øsa,* v. a. uppegga (troligen af *os,* vild, häftig; brunstig); fn. *óðr,* adj. rasande, häftig. Jfr *skogs-tjur.*

ÖSKEN (*ösket* eller *ösketer*), adj. 1) vild, uppretad; 2) yr, förryckt. Sm. N. øsen el. øs, uppbrusande, häftig; fn. *æsligr,* id.

Ö-SLITEN, s. *slita.*

ÖST, s. *äsa* 1.ÖSTA, *östa-dill, östa-före, -nolä, östan-vär, -ätt, östa-sönna,* s. *austa.*

ÖSTAN-I el. *austan-i,* adv. österut, i östra sidan eller delen af. "Austan-i väggom", i östra sidan af väggen. Vb.

ÖSTER-LE(D)EN, f. def. östra sidan, östra hållet; så kallas trakten bortåt Ystad af dem, som bo i Oxie och Skytts härad. "I hin uan va ja ópp ad österleen". *Öster-länning,* m. en som bor på *österleen.* Sk. (Ox., Skytts h.).

ÖSLÖF, s. *öde.*

ÖSTUNA, s. *tun.*

ÖTTER, m. s. *hauter.*

ÖT-VÄL, s. *undar.*

ÖV, f. elf. Dl. Fsv. *ælf;* fn. *elfr.* Öv-daln, f. def. Elfdalen i Dl.

Öv-kall, m. Elfdaling. Dl.

Öv-räÐä, eg. elf-rör. Dl. (enl. Kröningsvärd). *Räđä* af *rä,* rör. ÖV, *öva, öv-garn, övs-truten,* s. *wäva.*

ÖVEL (ipf. *övla),* v. a. förmå, orka. Fl. Jfr *avl.*

ÖVENDA-FULL, adj. öfverfull; eg. *full öfver ända* ɔ: utöfver omfånget. S. Dl. Jfr Dybeck, sv. vall v. s. 31, 49.

ÖVER-ATT, adj. återstående, öfverblifven, öfverlopps. "Hä vadht int na överatt bådhti kleningstygä". Vb.

ÖVER-BÖTTA, v. a. lägga nytt gärdsle på gammal gärdsgård. Vg. Över-bötta-staver, m. störpar, som då till sådan lagning insättes med blott en hank upptill. Vg. ÖVER-DIVLA, v. a. 1 träta öfverända, öfverbevisa, *Överdyvla,* id. Vm. m. fl. S. *divla.*

ÖVER-(D)JYFT, adv. (öfverdjupt), särdeles, ovanligt; i nekande satser. "Dä va inte så över-(d)jyft mä rikdommen". Kl. (S. Möre).

ÖVER-DRIVEN el. *över-đröven,* adj. utmärkt, af bästa slag. Sk., hl.

ÖVER-DÄIL, m. öfra delen af qvinnolintyg. Vb. Jfr *yv-del.*

ÖVER-DÄNGARE, m. en person som i sitt yrke är andra öfverlägsen. Götal.

ÖVER-FLAA, v. a. 1 utskratta, bele. Kl.

ÖVER-FÄRELSE, f. ovanlig tilldragelse eller händelse. "Dä va meg ajn överfärelse att ja miste mi kvinna. Dä ä ajn överfärelse att en inte kan sälja spannemål i år". Hl. (Viske h.).

ÖVER-GEV, v. a. upphöra. "Övergev nu! annors val ja stikkjin (uttal. stittjin)". Fl. (Nerpes).

ÖVERGIVEN, adj. 1) i hög grad förundrad; förbluffad. "Ji vadht övergiven då ji såg kóningen. Ji kan just val övergiven då ji sii sä grann du jär"; 2) rådlös. Vb. *Övergi'vi,* glad, yster, ostyrig (allt tillika). Fl. (Nerpes).

ÖVERHETA, f. def. 1) konungen. Svea-, Götal.; 2) domare, fogde, länsman, Ög., vg., dls., sm; Ns. *overhed,* f.

ÖVER-HOMPLA, v. a. 1 anstränga med för mycket arbete. S. Sk.

ÖVER-HÄNDT, adj. n. något som är gjordt, öfverståndet. Sdm.

ÖVER-KRÄSELIG, adj. öfvermåttan kräselig. Sk. (Onsjö).

ÖVER-HÖRD, adj, öfverlupen med begäran att få låna något, t. ex. penningar. S. Sk.

ÖVER-KLEV o. *över-klóv,* m. klifstätta, ställe på en gärdesgård, der det är lätt att klifva öfver. Kl. (S. Möre).

ÖVER-LIV, n. fruntimmers lifstycke. Sk. (Vemm., Ox.).

ÖVER-LÅNG, adj. långsam. Bhl. (Oroust).

ÖVER-LÖPS, adv. öfverlopps. Ul. Fsv. *ivirlöps.* UL.

ÖVER-MASE, s. *mase.*

ÖVER-NÖT, u. tjur. Vg. (Elfsb.).

ÖVER-RINGEN, m. def. öfversta klassen på Skara gymnasium. Den närmast lägre kallades *bókk-flyttningen,* och den nedersta *kedd-flyttningen*, f. def. Lärjungarne i öfversta klassen benämndes *över-ringare,* i mellerata *bókkar* och i nedersta *keddar.* m. pl.

ÖVER-ORD, s. *ord.*

ÖVER-SKYL, n. list af trä eller järnbleck ofvanför ett fönster på utsidan. Kl. (S. Möre;. Jfr *skula* 1.

ÖVER-SKÓTT, s. *skjuta.*

ÖVER-SKRÄLL, s. *skräll* 2.

ÖVER-SKULLT, s. *skullt* 2.

ÖVER-STÖRA, s. *staur.*

ÖVER-SYNT, s. *siå.*

ÖVER-TÅG, n. 1) öfverdrag på kuddar och bolster. Vb.; 2) liten barnklädning, som är frammantill hel och baktill knäppes, *óver-tåg,* n. id. Sk. (Ox.). Nära föråldr.

ÖVER-VERK, s. *virka.*

ÖVER VÅLL, s. *vallda.*

ÖVI-VÄNTAN, s. *vån.*

ÖVLÄT, n. *övläta,* f. oblat (vid den hel. nattvarden). Sm. *Öglätta,* n. id. Vg. Fsv. *öflete, oflæti (öfflæte),* n. UL. S. S. 1,164. Sv. Pr. K. f. 107 v., 108 v., 109, 113. Sv. Pr. L. XX, s. 144. S. F. S. 6,324. Horol. f. 134 v. Cod. A. 13, f. 72; isl. *oflata.*

ÖVNE, n. förmåga, "Hon straffeserar sej över övnet". Sk. (Ox., Skytts h.). D. *evne;* d. d. *övne* (Outz., 67).

ÖVVRA SE, v. r. 1 1) tilltaga. "Sjuka övvrar se"; 2) förkofra sig, kry upp sig. Sm. *Ävra sej,* frodas; om säd. "Rågen äver sej". Fl. (Nl.). Jfr fn. *yfrinn,* tillräcklig, öfverflödig.

ÖVÖLT, adv. ofantligt. "Övölt stark va han". Sm.

Ö-ÅKER, s. *öde.*

*

Rättelser och tryckfel.

Inledn. sid. IV, rad. 12. G. Adlerbeths, läs: J. Adlerbeths

Sid. 3 b, rad. 1 nedifr. Ais-koku, f. isflinga, isstycke, läs: Ais-koka, f. isstycke, isblock.

„ 5 a, „ 7 uppifr. Akk-spitt, läs: Akk-spit

„ 5 a, „ 28 „ Aku-kall, m. dagakarl, läs: Aku-kall, m. körkarl, karl som åker och kör.

„ 6 b, „ 12 „ Abbugå, läs: Abugå

„ 7 a, „ 8 nedifr. Allsa, läs: Alsa.

„ 7 b, „ 26 uppifr. Allvoder, läs: Alvoder.

„ 14 b, „ 29 nedifr. Aske-onsdag, m. onsdagen i dymmelveckan, läs: Aske-onsdag, m. onsdagen efter fastlagssöndagen.

„ 14 b, „ 9 „ 'Astun å sig, läs: 'Astun åv si(g)

„ 21 a, „ 4 „ Böka, läs: Bökja

„ 26 a, „ 5 „ basån, läs: basu

„ 28 a, „ 23 „ betunga, läs: betunga. Sm.

„ 29 a, „ 33 „ Biravli, läs: Biravlin

„ 29 a, „ 1 „ Bergs-klimp, läs: Bjär-klimp.

„ 29 b, „ 1 uppifr. Bergs-lok, läs: Berg-slok. Svenska ordet är bildadt af Linné; af sloka, v. n., således ej befryndadt med fn. laukr.

„ 33 a, „ 18 uppifr. Böntåga, läs: Bind-tujäd n. def.

„ 34 a, „ 35 „ Bitul, läs: Bitull

„ 34 b, „ 19 nedifr. Frambetan, n. läs: Frammbetan, m. def.

„ 35 b, „ 29 uppifr. Bäggannsklit, läs: Bäggannsklid

„ 36 b, „ 15 nedifr. "Nu ä dä bjönnar i byen", läs: "Nu er äð bjönnär i byen"

„ 37 a, „ 2 uppifr. Bjönn-källing, läs: Bjönn-keling

„ 38 a, „ 24 „ kornbland, läs: kwónnbland

„ 40 a, „ 4 nedifr. Bles, bläs, f., läs: Bläs (el. bles), m.

„ 42 b, „ 20 „ Bladdra, läs: Bladra

„ 42 b, „ 18 nedifr. Bladdra, läs: Bladra

„ 48 a, „ 23 „ pöttestång, m. lär: pöttestång, f.

„ 49 a, „ 10 „ v. a. läs: v. n.

„ 50 b, „ 14 uppifr. Blåtbrued, läs: Blót-bröd, n. mjukt eller nybakadt bröd.

„ 51 a, „ 15 nedifr. Brajd, m. läs: Brajd, f.

„ 51 b, „ 54 uppifr. bröllungi, n. läs: bröllungi, m.

„ 53 a, „ 20 nedifr. Brån hult, m. läs: Brånhult, n.

„ 59 a, „ 4 uppifr. Brusna, läs: Brus'n

„ 59 a, „ 4 » "Äd brusnär å fe mig", läs: Äð brusnär åv fe mi(g)".

Sid. 59 a, rad. 19 nedifr. Bryggeras, läs: Brutds

„ 59a, „12 n Brun-stikka, läs: £rtf/»-stikka

„ 61a, „ 13 » nBräd tågjen eld blejd», läs: »Bräfc fcigjen eld blyb"

„ 63 a, „ 15 » Bo, läs: Böd

| 64 b, „ 6 uppifr. FJor-bukk, VteiFjord-bukk

„ 65a, r, 24 » Anga-bulla, f. läs: Änga-bulla{r), m. pl.

., 65 b, „ 8 nedifr. itaur, m. läs: Baur, n.

„ 69 a, „ 24 uppifr. Bytes-s&U, m. läs Bytes-skäl, f.

„ 75 a, „ 18 nedifr. bänk, läs: banker

„ 85 b, „ 34 uppifr. Hs. (Bb., Bj.) , läs: Hs. (Db., Bj.).

„ 87a, „ 21 nedifr. dutti, läs: duttid

., 95 a, „ 20 uppifr. Dragsäng, m. \äa: Dragsäng, f.

„ 96 a, „ 12 nedifr. Dribbenos, drebbenos, n. läs: Dribbe-nos (ei. dreb-benes), m.

| 101 b, „ 29 uppifr. dräpit läs : dräpte

I 104 b, „ 17 nedifr. ban, Ihs: hon

., 105b, „ 22 uppifr. Dur 2, n. läs: Dur2, m.

* 115 a, I 12 nedifr. mit, obehagligt, läs: ful, obehaglig*

„ 115 b, „ 10 uppifr, ökstock, läs: ökstock. G.

| 119 a, „ 13 nedifr. m. läs: a$É

„ 119 b, „ 15 » enstodr, läs: einstedr

„ 128b, „ 6 n m. läs: n.

I 130a, „ 13 » Hs. (m.)s läs: Hs. (Bj.);

„ 131 a, „ 8 » v. a.t läs: v. d.

„ 131b, „ 27 » folgdhe, lät: följghdo

„ 132 a, „ 8 uppifr. Fat, m. läs: Fat, n.

„ 133 b, „ 18 n v. n. 1 1), läs: v. n. 1.

„ 135 b, „ 23 nedifr. Snö/Öna, lass Snäf onn

„ 139 a, „ 21 uppifr./för, läs: fats

„ 139b, „ 20 nedifr. Fisk res, m. läs: Fisk-res, ri.

„ 142a, ,; 26 uppifr. Fläder (ph-drar), m. läs: Fjäder (pL-drar), f.

„ 142 b, „ 13 » fulkan, läs: fuhlun

„ 145a, „ 23 » m. nl,, läs: f. pl.

| 146 a, „ 34 » ValUeeflage, f. läs: Vall-ke-fiage, m.

„ 149 b, „ 17 nedifr. fink, läs: flujid

„ 150b, „ 15 » 2) springa, läs: 2) v. n. springa

„ 151a, „ 22 uppifr.JloUd, läs: fiotit

155 a, „ 25 nedifr. recrum, läs: ereetnm.

," 156a, „ 21 uppifr. »Dä ra bara flärja»; läs: »Dä Ya bara flätja». Vb.;

„ 156 b, „ 30 nedifr.ynu.fi), v. a. läs: Jnustä), v. n.

„ 161a, „ 15 uppifr. Fórs-sparre, läs: Fors-sparv

„ 161b, „ 23 nedifr. fötter., läs; fötter. Hs.

„ 164 b, „ 10 uppifr, frejstare, laa: freistari*

„ 165 b, „ 17 » Frosta gral, laa: Frostagräs

„ 165b, „ 41 » frödd, laa: frödt

Sid. 171 a, rad. 14 uppifr. fulstoper, fulstopper, läs: fulstopa, fulstoppa

„ 183 a, „ 14 „ Gambäl-keling, m. läs: Gambäl-keling, f.

„ 184 a, „ 37 „ genit, läs: ginit

„ 184 a, „ 45 „ Ganga, läs: Gånga.

„ 185 a, „ 11 nedifr. Gång-l(d), läs: Gång-le(d)

„ 187 a, „ 29 „ Halv går(d), n., läs: Halvgâr(d), m.

„ 187 b, „ 14 » smälta gås, m. läs: ä/huZ- ia-^ds, f.

„ 188b, „ 26 uppifr. Gasta-kyss, n. läs: Ga-sta-kyss, m.

„ 189 a, „ 7 o. 13 n Orobus vernus, läs: Orobus tuberosus.

„ 190 a, „ 18 nedifr. m. läs: f.

., 190 a, „ 14 fi motsridande, läs: motstri-dande

„ 191 b, „ 2 uppifr, oxóloxp, läs: Oxóloty

„ 193 a, „ 4 " Gt«tmer,m.lä8:G'wmner,f.

„ 193 a, „ 9 nedifr. Gippa, v. u. o. a., läs: Gippa, v. n.

„ 194a, „ 10 n Fsv. gisl, f. läs: Fsv. g is l, in.

„ 195 a, „ 15 g ni. läs: f.

, 195 b, ö 21 » Gjoralist, m. läs: G/ora- list, t

197 b, „ 19 » glömska, läs: fsv. glömska

l 199 a, „ 18 » ban, läs: hon

„ 201 b, „ 21 w m. läs: f.

204 a „ 21 n snålket, läs: snålhet

\] 205 b', „ 31 uppifr, gnisala, läs: gnissla

& 207 b, „ 7 nedifr. ni., läs: n.

„ 208 a, „ 14 uppifr, v. a., läs: v. n.

„ 208 b, „25 g v n. läs; v. n.

21 Ib 12 nedifr. urtsswiu, las, Grisslan

| 213 b, ", 17 ttPPifl"i vWa 2> lä8: W0 |

, 213 b, „ 21 nedifr. gripum, läfe: ^ripun

& 214 b, „ 15 » gröner, läs: grön

214 b 5 § Grön 2, läs Gröna 2

* 217 b, " 21 » 9/a läs: <7™r

221 a, „ 7 uppifr. Gula-läker, n. las: Crute- Wyfcer, pl.

221 a ., 9 " Gula rod, ro. läs: Gxda- rod, f.

223b, „ 32 nedifr. hi. (Stranda), läs: kl. (.Stranda)

„ 225 a, „ 19 uppifr. Guur, Jäs: Gaur

„ 225 b, „ 14 nedifr. ro. laf.: r'.

I 226a, „30 " hi. (Bräkne), läs: bl. (Bräkne).

„ 227 b, „ 35 uppifr. Fn. Jäs: Fsv.

„ 228 a, „ 35 » G Hängs land äng, m. läs: Gillings land-äng, f.

jj 228 a, „ 17 nedifr. gumse, läs: bock

*, 228 a, „ 32 » kunna taga, läs: taga

,\ 229 a, „ 26 uppifr, rakkfyfl, 'Jäs: ra&ifca 1.

229 b, » 1^ nedifr. görr ut, läs: göra ut

" 233a, ,r 5 uppifr, färgad, läs*färgadt

„ 240 b, „ 3 H iTam/i 2, ra. läs: /famn 2, f.

240 b, „ 5 » hamn. hampner, m. läs: hamn, hampn, hafn, f.

„ 244 a, „ 3 nedifr. m.t läs: f.

„261b. „ 36 uppifr. Fsv. hop, m. läs: Fsv, hoper, xn.

„ £72 a, -t 23 M Vind-gräs, läs; 7gi0-£rr&, (Jfr vinna, v. n. värka).

„ 272 a, „ 11 nedifr. liv-rådäa, läs: liv å-däa.

„ 275 a, „ 33 » Ebulus, läs: nigra Sid.Q85 b, rad. 38 uppifr, ästfännäd, läs: * äst fän» näd, n.

| 305b, g 7 nedifr. Såsom härmed, läs: Härmed

I 311 b, ,.4 fi val 1, läs: val 4.

„ 334 b, „ 19 » läkerhet, läs: läckerhet

„ 348 a, „ 21 8 Koväle, läs: JKdv-vdl

„ 3641), „ 6 » f. läs: m.

„ 368 b, „ 29 » skida, läs: sftda

„ 371 b, „ 27 nedifr, barnet är, läs: barnet var

„ 391 b, „ 27 » Han va länge, läs: Han va Unge

„ 392 a, „ 1 * m. läs: f.

427 a, „ 9 n vann 3, läs: vand. (Jfr sid. 809 a.)

„ 433 a, „ 21 n Mas 6, m. läs: Mas 6, n.

„ 441a, „ 31 uppifr. Mjåg. Anm.Denna artikel,, som har fått en orätt plats,, bör ställas näst efter artikeln Mjun å anförda sida.

„ 463 b, „ 2 nedifr. måse, läs: måse.

„ 487 b, „ 8 uppifr, óppmålning, m. läs: ópp-målning, f.

„ 498 b, „ 29 » Pattc-lapp, läs: Pattelapp-

„ 504 b, „ 23 uppifr. Qällto, läs: Pjällta

„ 509 b, „ 2 » Peste sladdrn, läs: Preste* ' i sladdra

„ 512 ä, „ 25 » nPälå å läsa», läs: «Påla å läsa»

„ 514 b, „ 17 nedifr. .rans, läs: frans.

g 522 b, „ 24 uppifr, kunmin, läs: kummin

„ 531 b, „ 19 » riggåva, m. läs: rig-gåva, f.

„ 534 a, „ 1 » Ryss, n. läs: Ryss, m.

„ 539 b, „ 35 » utgår jemförelsen med gr.

„ 541b, „ 30 uppifr, rifvet", läs: ruggys (pl. rugg et)

„ 561b, „ 31 » semnertuppi läs: sempertupp

„ 563 b, „ 3 nedifr. sigerhufva, läs: sigerhuva

„ 565 b, „ 14 n sund-mngi, läs: sund-magi

„ 583 b, „ 3l uppifr. seidont läs: scidon

„ 584a, „ 8 fi Skibain^xa.läs:Ski-bain^.

„ 606a, „ 12 nedifr. Skul, n. 1), läs: Skul, n.

„ 614 a, „ 6 uppifr. Alechnia, läs: Alectoria

„ 6i5a, „ 20 » Skallra 2, läs: Skallra 2

„ 615 b, „ 12 nedifr. Med hänseende till fsax. sceppa, ett får, anmärkes att grundbetydelsen för svenska substantivet skäppa, f. troligen varit får.

„ 644 b, I 20 nedifr. s. 73), läs: s. 73

„ 653 a, „ 37 uppifr, odugiig, läs: oduglig

„ 663 a, „ 26 » spettla 2, läs: spellta 2

„ 659 b, „ 15 uppifr, ornö, läs Ornö

„ 678 b, „ 22 nedifr. ip., läs: id.

g 707 a, „ 20 » svimma 2, läs: simma 2

„ 711b, „ 15 n Syrseldans, läs: SyrveU dans

„ 711 b, | 31 uppifr. Saonjuns, läs: Simians

„ 724 b, M 9 » förlora, ty* förloras

„ 732 a, „ 19 och 20 nedifr. Serpela destruens, läs: Merulius lacrimans.

„ 736 a, „ 1 uppifr, »Ab, läs: Äb

„ 739 a, „ 33 » Fs., läs Fsv.

„ 745 a, „ 17 » thapsifiora, läst thyrslflora

„ 745b, „ 7 nedifr. Finnbärtm.Uto Finnbär,*.

„ 746 a, „ 32 | frangnla, läs: frangala

Sid. 758 a, rad. 32 nedifr. Vh., sm. läs: Vg., sm.

„ 769 b, „ 18 uppifr. *törne*, läs: *tör-ve*

„ 776 b, „ 33 „ härstamma, läs: härstammar

„ 786 a, „ 22 nedifr. Riærk. R. läs: Biærk. R.

„ 794 b, „ 13 uppifr. *Vårds lösing*, läs; *Vårdslösing*

„ 841 a, „ 21 uppifr. *Ångermæn*, läs: *Angermæn*

„ 841 a, „ 6 nedifr. *Ars unge*, läs: *Ars-unge*, m.

„ 841 b, „ 16 uppifr. *Ar-bär.* Anm. Detta ord härledes måhända snarare af *ar* 1.

„ 842 b, „ 23 nedifr. vått, läs; våtť;

„ 844 a, „ 17 uppifr. *A-rbö*(*d*), läs *Ä-brö*(*d*)

„ 845 b, „ 35 uppifr. *Åjsa*, läs: *Ajsa*

„ 846 a, „ 6 „ *Rannnculus*, läs: *Ranunculus*

„ 846 b, „ 24 „ indicl. läs; indecl.

„ 847 b, „ 15 „ *Ängla-välling*, läs: *Angla-välling*

„ 847 b, „ 19 nedifr. *Able*, läs: *Äble*

„ 848 b, „ 15 och 18 uppifr. m. pl. läs: f. pl.

„ 848 b, „ 24 nedifr. *kausalkonjuktion*, läs: *kausalkonjunktion*

„ 849 a, „ 4 „ *Äs-kralld*, läs. *As-krälld.*

„ 849 b, „ 18 uppifr. *äsk*, f. läs: *äsk*, f. Kl.

„ 851 b, „ 1 „ *öslicr*, f. läs: *öslier*

„ 854 b, „ 8 „ *md*, läs: *med*.

————<>•••<>————

Register

I originalet förekommer många associerade uppslagsord, som bryter den alfabetiska ordföljden. Då är den indexerade innehållsförteckningen på huvudorden inte till hjälp, när man söker förklaringen till ett associerat ord. Som hjälp följer här ett nyproducerat tillägg av register med alla uppslagsord, där de associerade uppslagsorden är rätt inordnade alfabetiskt.

Vid sökning i detta register, observera följande: • Ursprunglig gammalstavning **(dt, f, fv, hv)** har behållits. Tänk särskilt på att ett ord som med dagens stavning börjar med *V* i några få fall måste sökas under *Hv* i kapitel **H**. • Bindestreck inuti uppslagsordet och diakriter har bortsetts från vid sorteringen. • Uppslagsord, som är associerade till ett huvuduppslagsord har här liksom i originalet skrivits med Kapitäler. • *Kursiverade* ord återfinns inuti en text som hör till ett huvuduppslagsord. I förlagan skrivs dessa ord omväxlande med versala och gemena begynnelsebokstäver. I registret används genomgående gemen begynnelsebokstav för dessa ord. I ett fåtal fall, då uppslagsordet är ett namn (t ex "Bergströmskan"), har dock versal begynnelsebokstav behållits. * Några få uppslagsord börjar med apostrof ('). Sorteringen har gjorts efter den följande bokstaven, utan hänsyn till apostrofen. • Sorteringsordning för samma ord med olika stilar: VERSAL, Kapitäl, *kursiv* • **æ** sorteras efter **ä**. • Om ett sökt uppslagsord återfinns inuti texten till ett huvuduppslagsord, anges huvuduppslagsordet i kolumnen **Hänvisning**. • Om sökning på ett ord där **e** ingår inte ger träff, pröva sökning med stavningen **ä** i stället och vice versa. • Om sökning på ett ord där **I** eller **i** ingår inte ger träff, pröva sökning med stavningen **J** resp **j** i stället och vice versa. • Om sökning på ett ord där **ck** eller enkelt **k** ingår inte ger träff, pröva sökning med stavningen **kk** i stället och vice versa. • Om sökning på ett ord där **m** ingår framför en vokal inte ger träff, pröva sökning med stavningen **mm** i stället och vice versa. • Om sökning på ett ord där **n** ingår framför en vokal inte ger träff, pröva sökning med stavningen **nn** i stället och vice versa. • Om sökning på ett ord där **O** eller **o** ingår inte ger träff, pröva sökning med stavningen **Å** resp **å** i stället och vice versa. • Om sökning på ett ord där **W** eller **w** ingår inte ger träff, pröva sökning med stavningen **V** resp **v** i stället och vice versa. • Om sökning på ett ord där ett bindestreck ingår inte ger träff, pröva sökning utan bindestreck i stället. • Om sökning på ett sammansatt ord inte ger träff, pröva sökning med bindestreck insatt mellan ordleden.

Tillägget är i nuläget ofullständigt, men avses bli kompletterat löpande. T v upptas inte fornsvenska besläktade ord, ej heller dialektord på utländska språk.

Registerföringen kapitel A klar. Kapitel B klart t o m sida 21. Allt följande ännu oregistrerat.
Uppslagsord som är inbäddade i de hittills klara sidorna hänvisas till de sidor, där förklaringen återfinnes, även i de fall målet ligger i kapitel, som ännu inte är genomgångna.

Senaste version 2018–05–05.

A

Uppslagsord Sida Hänvisning ———— A 1 AA *aa* 1 AA 1, AKA *a-ajde* 2 A-EDE *aakt* 5 AKTA *aal* 6 Al *aandersteenger* 9 Anderstang *aanderstångs-navare* 9 Ånderstångs-navare *aar* 10 ANIN *aaron Aba* 12 APA 1 ABBA

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

————

A

1

AA

aa

1

AA 1, AKA

a-ajde

2

A-EDE

aakt

5

AKTA

aal

6

Al

aandersteenger

9

Anderstang

aanderstångs-navare

9

Ånderstångs-navare

aar

10

ANIN

aaron

Aba

12

APA 1

ABBA

1

abba opp

1

ABBA

abbar

1

ABBUR

abbas mä

1

ABBA

abbar-gräs

1

Aborr-gräs

abberi

12

Aperi

Abbor-gräs

1

ABBUR

17

AVYS

'AD

1

Uppslagsord Sida Hänvisning A-bysse-bor(d) 17 ADADEN 1 ADAL *adalt* 1 ADADEN *addel* 6 Ko-adel ADER 1 Aderst Ader-viller *adiger* 2 ADUGER *adre* 8 ANDERSTUGA *adro hvärjo* 2 Ar-värjo Adruväis 1 *adrä* 1

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

A-bysse-bor(d)

17

ADADEN

1

ADAL

adalt

1

ADADEN

addel

6

Ko-adel

ADER

1

Aderst

Ader-viller

adiger

2

ADUGER

adre

8

ANDERSTUGA

adro hvärjo

2

Ar-värjo

Adruväis

1

adrä

10

ANIN

adu

2

ADUGER

ADUGER

adär

1

ADER

A-EDE

2

ael

6

Ko-adel

AFATT

2

AFFENTAGE

AFFSE

AFTAN

Afta-sia

Afta-va**l**

*afta-vå**l***

2

Afta-va**l**

*afta-vä**l***

aften

2

AFTAN

Aftnas

2

Aftås

Aftä

*aftä-vä**l***

2

Afta-va**l**

AG

2

AGA

aga

16

Ava 2

aga

2

Age

4

AKA 1

Aga-laus

2

aga-löus

Aga-laus

Aga-löuson

agane

4

AKARN

Uppslagsord Sida Hänvisning *agare* 4 AKARN AGARN 3 *agarn* 4 AKARN *agas* 2 AGA Agasam 2 Age AGEL 3 Agelig 2 Ageligt 3 *agen* 4 AKA 1 AGENÅT 3 *agenåt* AGSÖNNES 9 ANG, *angest* Age

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

---

agerhöns

Agerhöna

Agerkål

Agertuppa

3

agesamt

2

Agsamt

Age-slää

4

Ake-slää

aget

AKA 1

AGG

3

agg

AGGA

AGGA

Agga

agga

AGG 2

aggig

Agg

aggåström

AGG 2

aggä

AGITO

agjas

2

AGA

agjelig

Agelig

AGJODHT

3

aglastång

AGEL

aglier

2

Agelig

AGLI(G)

3

AGLIT

Uppslagsord Sida Hänvisning *aglit* 3 Ageligt Agmör 2 AGN 3 *agn* AGN 1 Agna *agna* Agna AGNAGJUTA AGN-BLÄSO *agn-bläson* AGN-BLÄSO AGN-BRÖ(D) AGNLÄTT AGRE *agsam* 2 Agasam Agsamt AG

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

---

aglit

3

Ageligt

Agmör

2

AGN

3

agn

AGN 1

Agna

agna

Agna

AGNAGJUTA

AGN-BLÄSO

agn-bläson

AGN-BLÄSO

AGN-BRÖ(D)

AGNLÄTT

AGRE

agsam

2

Agasam

Agsamt

AGSÖNNES

3

Ag-tak

2

agte

4

AKA 1

agug

3

AGG 1

aggåström

agöndt

AGENÅT

agönåt

AHÄLLA

aha

1

AA 1

aiel

6

Ko-adel

A

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

4

ait

3

AJN

aitt

AJN

aja

AJA SEJ

aja se

AJA SEJ

AJA SEJ

ajasöjles

11

ANSYLES

AJGANES

3

AJKA-RUKKÄ

AJKONN

Ajkonn-låja

ailvån

5

Aim

3

AJMÄ

AJN

ajn

AJN

ajna

AJNK

AJN

Ajna

AJNKUM

AJNLETT

AJNMELÄ

AJNSINNT

AJNSNAPÅ

AJNSTYDING

AJNSYL

ajntj

AJNK

ajntreten

AJNTRÄTEV

ajnträtu

AJNTRÄTEN

AJN-VITTRA

AJNÄ

ajntj

AJN-ÄTEN

Uppslagsord Sida Hänvisning AJNÄ-VITTER 3 *ajnävitter* AJN-VITTRA AJN-ÖGD *ajs* 17 AX AJSA 4 AJSADER Ajsader 18 AJSEL 4 Ajsel-skav Ajsel-skav 18 Ajselskinne 4 Ajsel-skinne 18 *ajt* 3 AJN AJTAR 4 *ajtel* AJTEN

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

AJNÄ-VITTER

3

ajnävitter

AJN-VITTRA

AJN-ÖGD

ajs

17

AX

AJSA

4

AJSADER

Ajsader

18

AJSEL

4

Ajsel-skav

Ajsel-skav

18

Ajselskinne

4

Ajsel-skinne

18

ajt

3

AJN

AJTAR

4

ajtel

AJTEN

ajtel

AJTUL

AJTER

Ajter-päusä

ajtt

3

AJN

AJTUL

ALA 2, ALA 4

ala

5

ALA 1

Ala

ala

6

ala

5

alabarkar

6

ALABARKARE

ALABARKARE

ALA-BYSKJE

ala-bystje

ALA-BYSKJE

ALA-BÅSKA

Ala-gris

5

Ala-gro

ala-juvret

Alan

ALA-KNÖJS

6

ala-knöjs

Alan

5

alansam

Alasam

ala opp

6

ALA 2

ALA-RULLA

alarullå

ALA-BYSKJE

ala-rullå

ALA-RULLA

ala-ryllå

ALAS

alas

5

ALA 2

Alas

alas

6

ALAS

A

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

albåse

6

ALBOGE

Ald

5

ALDAGS-KUST

6

alder

5

Aldur

6

ALA 4, ALDR

aldringet

5

ALD-SKRÄIKA

6

Aldur

5

ALDR

6

ALDRA

ALD'R ÅT

aldr

7

ALLDER

ALDRINGEN

ALL

all

7

ALLVER

alla-källing

6

AL-KÄRRING

Uppslagsord Sida Hänvisning ALLAR 6 *allar lundir* 7 ALLOMLUNDA ALLA-STANS *alla vare* ALLVER ALL-BOTS-ROT Allbue-spiss 6 *allringen* ALDRINGEN ALLDER 7 *alle* 6 ALE ALLE-GUBBE 7 *alle-gubbe* 6 AL-KÄRRING

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

ALLAR

6

allar lundir

7

ALLOMLUNDA

ALLA-STANS

alla vare

ALLVER

ALL-BOTS-ROT

Allbue-spiss

6

allringen

ALDRINGEN

ALLDER

7

alle

6

ALE

ALLE-GUBBE

7

alle-gubbe

6

AL-KÄRRING

alle-gubbe

7

AL-PESE

ALLEN

aller

5

allerg

7

ALLDER

Uppslagsord Sida Hänvisning *allrajdu* ALLTRAJDU 7 ALLRINGEN 7 *allringen* 6 ALDRINGEN 'ALLSA 7 *allsingen* 6 ALDRINGEN ALLSMÄGTIG 7 *allstans* ALLA-STANS *allstass* AL

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

ALDRINGEN

'ALLSA

7

allsingen

6

ALDRINGEN

ALLSMÄGTIG

7

allstans

ALLA-STANS

allstass

ALLSTINGEN

ALLSTÄDES

ALLSÅMP

ALLSÅMÅ

ALLT

ALLT FÖR ETT

ALLT I HVARARUM

ALLTILE

ALLTRAJDU

ALLT UT

Allvar-damp

ALLVER

allvare

ALLVARS

ALLVER

ALLVODER

ALLVÄGS

ALLÄ

allär

ALLDER

Alma sej

5

ALME

7

almig

5

almikk

7

ALMYKK

ALMYKK

almök

ALMYKK

Aln

5

Alig

ALNING

7

ALN-STIKKA

ALOR

alor

6

ALA 4

AL-PESE

7

alpese

6

AL-KÄRRING

alpuss

5

Al

Uppslagsord Sida Hänvisning Al-pylter 6 *alsam* 5 Alasam AL-SNARJE 7 *alster* 6 ALA 1 Alsk 5 Alster,? 6 *alster* 13 ARISTER *alstra* 6 ALA 1 'ALS-TRASA 7 Alsuma ALLSÅMÅ Al-tjyv 5 *alvatten* 6 Al ALÖ

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

Al-pylter

6

alsam

5

Alasam

AL-SNARJE

7

alster

6

ALA 1

Alsk

5

Alster,?

6

alster

13

ARISTER

alstra

6

ALA 1

'ALS-TRASA

7

Alsuma

ALLSÅMÅ

Al-tjyv

5

alvatten

6

Al

ALÖ

5

alv

7

'ALV-GÄLLDING

'ALV-GÄLLDING

'alv-gällting

'ALV-GÄLLDING

aläs

5

Alö

Ål

al-ösp

6

ALA 4

a-maigta

17

AV-MÄGTUGUR

AMBATAS

7

AMBOLT

AMBRETT

AMBRÖSTED

8

AMBUL

7

ambösten

9

ANDPUSTEN

AMENICKA

8

AMINNE

7

AMM-BARN

amodanes

8

AMODUG

AMODUG

Ampa

AMPEN

AMPER

amper

AMPEN

ampet

ampete

AMPETT

ampette

AMPEN

ampernos

AMPER

A

Uppslagsord Sida Hänvisning AMPLÄ 8 AMPUR-TRE AMPÄLL *ampärr* AMPER *a-mägtugar* 17 AV-MÄGTUGUR AN 8 ANA *ana* 6 ALA 2 *anaböstader* 9 ANDPUSTEN A-NAID 8 *ana opp* ANDA *an*

Uppslagsord	**Sida**	**Hänvisning**
AMPLÄ	8	AMPUR-TRE
AMPÄLL		
ampärr		AMPER
a-mägtugar	17	AV-MÄGTUGUR
AN	8	ANA
ana	6	ALA 2
anaböstader	9	ANDPUSTEN
A-NAID	8	
ana opp		ANDA
anatokå	10	Anna thåle meir
ana-tókó	2	Ann-tokke

ANBATAS

8

ambatas

anbatas

7

AMBATAS

anböstad

9

ANDPUSTEN

AND

8

and

AND, ANN

and

9

AND-LID

Anda opp

8

ANDA

AND

ANDA

ANDAKT

anda-lage

14

ARS-UNGE

andar

1

ADER

andarn

ANDBAKKE

8

and-drakä

9

ANDRIK

ande

8

ANDFÅDD

ander

9

ANDUR

anderfäl

8

ANDERFÄRD

ANDERFÄRD

anderlees

10

Uppslagsord Sida Hänvisning *anderstång* 9 Anderstang *anderstångsbórr* Ånderstångs-navare *anderstångsnavare* Ånderstångs-navare *anderstänger* Anderstang *andfåttes* 8 AND Anders-ölja 9 ANDFÅA 8

Uppslagsord	Sida	Hänvisning

ANDKÖVR

8

andlager, ?

10

ANLAGA

AND-LID

9

andlid

8

AND

ANDLÅT

9

andmakin

ANDPUSTEN

ANDO

ANDORN

ANDPUSTEN

ANDRA

andra

Anndra

andrav

ANDRA

an(d)rer

andri

ANDRIK

Andring

1

ANDROMMA

9

andrä

Anndra

ANDSLUPPEN

Ands-tid

8

ANDVIDE

9

ANDVÄR

ANDSVIKKA

andtafter

ANDTAPTR

ANDTAPTR

ANDUR

andur

ANDRA

Andväder

8

andvär

AND

Uppslagsord Sida Hänvisning ANDÄLIS 9 And-örja ANDÖVA *andöva* 8 AND ANFANGA 9 Anfasligt ANNFASLI(G) *anfådd* ANDPUSTEN *anfånga* ANFANGA ANFÄKKT ANG *ang* 8 AN *a*

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

ANDÄLIS

9

And-örja

ANDÖVA

andöva

8

AND

ANFANGA

9

Anfasligt

ANNFASLI(G)

anfådd

ANDPUSTEN

anfånga

ANFANGA

ANFÄKKT

ANG

ang

8

AN

angargula

10

ANKAR-KULA

angarkula

Angbett

9

ANG

ANGEL

angel

Angla

Angeldon

ANGER

Anger

Anger-bytt

Anger-öre

ANGERMUS

angest

ANG

Angla

ANGLE-PI(G)A

ANGLÄTT

anglättig

8

AND

9

ANGLÄTT

angna

3

Agna

angnä

Agna

ángra

10

Ängå**l**u

ANGSEN

9

angän

3

Agna

ANGÅ**L**ÄS

10

ANHARVA

Anhäls

9

ANDÄLIS

ANIG

10

ANIN

anin

1

ADER

anin

10

ANNAR

Uppslagsord Sida Hänvisning Aning 8 Anin-holin 1 ANIS-ROSER 10 Ank ANKA, 2 ANKA *anka ngn om ngt* ANKA, 2 *anka om ngt* ANKA, 2 *anka på* ANKAR-KULA *ankarkula* 4 Pels-akk *anka sej* 10 ANKA, 2 *ankel* ANKUL ANKIVA *ankla* AI

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

Aning

8

A

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

1

Annar-hvar

anna-hvor

anna-hvorst

anna-hvör

10

ANNA-HVAR

Anna-hårt

ANIN

ANNAKKA

ANNA-MAD

ANNAR

annar

1

ADER

annar

9

ANDUR

annar

10

ANIN

Annar-hvar

1

annar hvar

2

Ar-värjo

annar hvær

ANNARSVE

10

Annars-ve

1

annar-vorä

2

Annä-vorä

annasinn

11

AN-SINN

Anna thåle meir

10

ANIN

annbakke

8

AND, ANDBAKKE

Ann-daner

1

anndaner

10

ANNORDANT

Annda's i går

1

anndra

10

ANKA 1

Anndra

9

anndra

ANDRA

anndrar

anndrer

ANND-RUNI

10

ANNED

anne-holot

Anna-hårt

anne-hvar

1

Annar-hvar

ANNE-HÅRT

10

ANNEKUSTA

anneläss

ANNERLES

annelöns

annelönsare

annen

8

AND,ANN

anner

9

ANDRA

Uppslagsord	Sida	Hänvisning
anner-dan	1	Ann-daner
anner-daner		Ann-daner
anner-hvor-viller		Ader-viller
		ANNERLES 10
anner-stans	1	Aderst
anner-stue	2	Ar-stuga
anner-stuva		Ar-stuga
annerstång	9	Anderstång
anners-ves	1	Adru-väis
annersöles		

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

anner-dan

1

Ann-daner

anner-daner

Ann-daner

anner-hvor-viller

Ader-viller

ANNERLES

10

anner-stans

1

Aderst

anner-stue

2

Ar-stuga

anner-stuva

Ar-stuga

annerstång

9

Anderstång

anners-ves

1

Adru-väis

annersöles

11

ANSYLES

ANNERTELESS

10

anner-vessare

anner-viller

1

Ader-viller

ANNFASLI(G)

9

annfådd

8

ANDFÅDD

annfåttes

ANDFATTES

ANN-FÖR-SI

10

anngu

ANNGUAR

ANNGUAR

anngutt

ANNGUAR

ann-hvar

1

Annar-hvar

annhäls

8

ANSYLES

Ann-sommar

2

annor-stans

1

Aderst

annsers

11

ANSYLES

annsjukt

ANSJUK

annsjukkt

10

ANLJUST

annsjöns

11

ANSYLES

annsjörs

annsols

annsors

annstång

9

Anderstång

ann-stäns

1

Aderst

ann-stäs

annsursj

11

ANSYLES

annsyls

annsyrs

annsöles

8

AND

annsöles

11

ANSYLES

annsöls

annsönsj

annsörs

annta

2

Ann-tiggia

anntan

ANNT

annä

10

ANNA

annä-hårt

Annahårt

Annä-jära

2

ANNÄMLI

11

ANNÄNNÄS

annä-tóckä (dill)

2

Ann-tokke

10

Anna thåle meir

annä-viller

1

Ader-viller

Annä-vorä

2

ann-örja

9

And-örja

AN-ORKJE

11

anpén

ANPÄN

ANPÄN

anpän

8

AMPEN

Anpäs

11

ANPÄN

anpäs för

Anpäs

ANREGERA

anregera

ANTOCKA

anrejk

ANREK

anrejkje

ANREK

anrer

9

ANDRA

A

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

10

ANSTYGG

ajasöjles

11

ANSYLES

annsels

annsers

annsjöns

annsjörs

annsols

annsors

annsyls

annsyrs

annsöles

annsöls

annsönes

annsönsj

annursj

ansuls

ansöls

ansörs

ANSVARA

ansvara

?

AND

8

ANSVIKKA

9

ANSYLES

11

ANSÅCKAS

ANSYLES

ANTABROTAR

ANTAS

ANTE

ANTELIG

anten

2

Ann-tiggia

Anter

11

Uppslagsord Sida Hänvisning ANTERA 11 ANTIGGIA Antimme 8 ANTISÄTT 11 ANTOCKA *antokka* ANREGERA ANTOCKE ANTURA 12 ANTURAS ANTVÅRSLA Antvårsla ANTÄ

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

ANTERA

11

ANTIGGIA

Antimme

8

ANTISÄTT

11

ANTOCKA

antokka

ANREGERA

ANTOCKE

ANTURA

12

ANTURAS

ANTVÅRSLA

Antvårsla

ANTÄPPA

Antäppe-gårsgål

ANVAKEVÄR

anvakevär

8

AN 6

ANVARA

792, 793

VARA

ANVED

12

anvirke

ANVÄRKE

Anveug

ANVINTRING

ANVÄRKE

anålt

10

Anna-hårt

anörjesve

11

AN-ORKJE

anörskje

anörskjesve(d)

APA

12

APAL

APAS MED

ape-katta

1

ABE-KATT

Aperi

12

Apper

Appert

appra på

1

Abra på

APPRE

12

APUNJA

APÅSYS

ar

1

ADER

ara

Uppslagsord Sida Hänvisning Ara-dagen-jaul 2 Ara-dagen-kvälld Ara-dagen-paskar ARATTA 14 Ar-bätter 2 *arder* 6 ALDR *ardr* 5 A**L** 1 *ardra* 6 ALDRA *ardugur* 2 ADUGER *are* 1 ADER *arell* 13 ARNE *aren* ARNE *argb*

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

Ara-dagen-jaul

2

Ara-dagen-kvälld

Ara-dagen-paskar

ARATTA

14

Ar-bätter

2

arder

6

ALDR

ardr

5

A**L** 1

ardra

6

ALDRA

ardugur

2

ADUGER

are

1

ADER

arell

13

ARNE

aren

ARNE

argbigge

Argbigger

Argbigger

Argbyla

Arge

Argebrita

argjabajna

Argebrita

argpigge

Argbigger

argsibba

Argebrita

Argt

ARGUSTA

ARIER

arist

ARIST

aristboge

ARISTER

ARISTER

ARK

ARKA

arka

ARK

arla

6

arläss

10

ANNERLESS

ARM

13

armadäng

ARMADÄNGE

ARMADÄNGE

Arma se

ARMADUR

armaklut

ARMKLÄDE

Armahus

Uppslagsord Sida Hänvisning *armekläe* 13 ARMKLÄDE Ar-mer 2 Armest 13 ARMHOLK ARMKLÄDE ARMKRIK ARMKROK *armkrok* ARMKRIK ARMKVAL Armling *armlinge* Armling

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

---

armekläe

13

ARMKLÄDE

Ar-mer

2

Armest

13

ARMHOLK

ARMKLÄDE

ARMKRIK

ARMKROK

armkrok

ARMKRIK

ARMKVAL

Armling

armlinge

Armling

Armlit

Armodå

Armosleje

Armoslin

Armslig

ARMSLITTEN

ARMVÄST

armästä

ARM

arn

ARNE

ARNA VID

Se ORNA 2
(sida 489)

ARNE

ARNIG

arom-viller

1

Ader-viller

aron

ADER

arongen

14

ARUNGEN

ARP

13

arpa

1

ABBA

arpas

ARPAS

13

arpe

ARP

Arpen

ARPNAS

arre

6

ALDR

ARRÖRELSE

13

arsfjola

Arstykkla

ARS

A

Uppslagsord Sida Hänvisning ——— Arsa 13 Ars-gäddå Ars-ol Ars-staver *ar-stans* 1 Aderst *ar stass* *ar-stassum* *arster* 13 ARISTER *ar-stu* 3 Ar-stuga Arstu-far 2 Ar-stuga Arstu-mor *ar-stuva* 3 Ar-stuga Arstyckkla 13 ARS-UNGE 14 Arsviska ART *ar*

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

Arsa

13

Ars-gäddå

Ars-ol

Ars-staver

ar-stans

1

Aderst

ar stass

ar-stassum

arster

13

ARISTER

ar-stu

3

Ar-stuga

Arstu-far

2

Ar-stuga

Arstu-mor

ar-stuva

3

Ar-stuga

Arstyckkla

13

ARS-UNGE

14

Arsviska

ART

artan

15

Attan

ARTIGER

14

ARTYCKJEN

adre (?)

ARUNGEN

ARV

ARVAKEN

ARVE

490

ÓRV

ARVES

14

arviller

1

Ader-viller

arvis

Adru-väis

ARV-SOT

653

SOT 1

ARVÄRJO

14

Ar-värjo

2

ARÄS

14

ARÄTT

arä-viller

1

Ader-viller

arän

ADER

arän

10

ANIN

AS

14

As

ASA

Asa

ASEKA

Uppslagsord Sida Hänvisning As-fol 14 ASKA Aska *Aska* ASEKA *askeballe* 21 Se BALLE ASKEFIS 14 ASKE-ONSDAG ASKGRAV Se GRUVA (sida 216–217) ASKGRO *ask-onsdag* ASKE-ONSDAG Ask-regn *aspa* 'ASPE 'ASPE AS

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

As-fol

14

ASKA

Aska

Aska

ASEKA

askeballe

21

Se BALLE

ASKEFIS

14

ASKE-ONSDAG

ASKGRAV

Se GRUVA
(sida 216–217)

ASKGRO

ask-onsdag

ASKE-ONSDAG

Ask-regn

aspa

'ASPE

'ASPE

ASPING

ASSINT

ASSN

ASTU

Astu

Hänvisning

Se AT
sida 14

Atte

Attene

attja

4

Akje

Attmin

15

attne

Attene

ATTÄ

attän

Attan

Uppslagsord Sida Hänvisning Attär 15 ATUL ATUR-KAIVT Jfr ATAR-KAITENN ATUR-KAIKTUR *atåbak* 3 *atä* 15 ATTÄ *aua* AUGE *auen* AU-BOR 286 Hav-bor(g) AUDING 15 *audung* 14 AUDING AUGE 15 Aug-hvass

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

Attär

15

ATUL

ATUR-KAIVT

Jfr ATAR-KAITENN

ATUR-KAIKTUR

atåbak

3

atä

15

ATTÄ

aua

AUGE

auen

AU-BOR

286

Hav-bor(g)

AUDING

15

audung

14

AUDING

AUGE

15

Aug-hvass

Uppslagsord Sida Hänvisning *ava* 2 AFFSE Ava-åt 16 Av-barkning 16 Av-barta Av-bradur Av-brat Av-drag AVE *ave* AVA 1 AVED AVEL Avels-bru Avelsbrug *Avestad* AVA 1 A(V)FÄRGADT 17 Av-gammel 16 AV-GUD 1

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

---

ava

2

AFFSE

Ava-åt

16

Av-barkning

16

Av-barta

Av-bradur

Av-brat

Av-drag

AVE

ave

AVA 1

AVED

AVEL

Avels-bru

Avelsbrug

Avestad

AVA 1

A(V)FÄRGADT

17

Av-gammel

16

AV-GUD

17

Av-holi

16

avi

AVA 1

ave-katt

1

ABE-KATT

A-VELEN

17

A-VELIG

avelsam

5

Alasam

AVELS-BRUG

17

Avels-mann

16

avelsmann

17

Se Avels-mann
sida 16

AVEN-TOR

AVENTORA

aven tvärt

AVUT-TVÄRT
Jfr *agug*

AV-HAGG

Se HAGGA
sida 234

AV-HOVA

Jfr HOV
sida 264

AV-HÄLL

av-hälla

AV-HÄLL

av-hällat

av-hällog

AV-KALL

AV-KIPPA

Avla

avla

6

ALA 2

Uppslagsord Sida Hänvisning Avlare 17 Avla sej *avla te sej* Avla AV-LAGD AV-LANDS-VÅDER AVLAS ÅT AV-LAT *avlaträ* 12 APAL *avli* 17 Avliger *avlig* AV-LID *av-li* AV-LID Avliger Avligt *a-lit* Se LÄTA 1 Sida 422 AV-LITA AV-LYSNING Se LJOS sida 407

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

Avlare

17

Avla sej

avla te sej

Avla

AV-LAGD

AV-LANDS-VÅDER

AVLAS ÅT

AV-LAT

avlaträ

12

APAL

avli

17

Avliger

avlig

AV-LID

av-li

AV-LID

Avliger

Avligt

a-lit

Se LÄTA 1
Sida 422

AV-LITA

AV-LYSNING

Se LJOS
sida 407

AV-LÅNGER

AV-LÄNDT

Se AVHÄLL

av-ländt

AV-HÄLL

AV-LÄNNES

Jfr LAND
sida 391

av-lät

AV-LAT

AV-LÄTA

AV-MÄGTUGUR

avra

AV-RAD

AV-VÓRST

Se även VÖRT
sida 834

AV-RAD

Avrads-smör

AV-RASKAR

AVRENGER

AV-RÄITA

AV-RÅKEN

AV-SKAPA

Se SKAPA
sida 579

AV-SKROT

AV-SKY

AV-SKÖLOR

Se SKJÄRÅ

sida 591

AV-SLAPP

Se SLIPPA
sida 625

Uppslagsord Sida Hänvisning AV-STILLNING 17 Se fäl-goa sida 194 AV-SVÅLA Se SVÄRD sida 710 AV-SÄGA Se SIGJA sida 563 *avum-tvärs* AVUT-TVÄRT AVUNDS-KNUT AVUNDS-TÅTA Se TÅTA 3 sida 772 A-VUREN Se VARDA sida 795 AVUT-TVÄRT Jfr *agug* sida ? AV-VÅRIG Jfr VARA 1 sida 792

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

AV-STILLNING

17

Se fäl-goa
sida 194

AV-SVÅLA

Se SVÄRD
sida 710

AV-SÄGA

Se SIGJA
sida 563

avum-tvärs

AVUT-TVÄRT

AVUNDS-KNUT

AVUNDS-TÅTA

Se TÅTA 3
sida 772

A-VUREN

Se VARDA
sida 795

AVUT-TVÄRT

Jfr *agug*
sida ?

AV-VÅRIG

Jfr VARA 1
sida 792

AV-VÄJSNINGS-VÄLLING

Jfr WÄLLA
sida 828

av-vära

AV-VÄRA

AV-VÄRAS

Jfr VARA 1
sida 792

AVYS

Jfr HALM-BUSA
sida 237

a-vyss

AVYS

Av-älder

5

B

Uppslagsord Sida Hänvisning *ba-hus* 19 Bak-hus *bain* 19 BAJN Baijna 19 Bain-stärk 19 BAJ 19 *bajl* 20 BAL Bajn-vid 19 BAJN 19 Bajn-gyl 19 Bajni 19 Bajnä av 19 *bajnä å* 19 Bajnä av BAJSKMÄ 19 BAJSÄ 19 BA

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

Uppslagsord Sida Hänvisning Bake-bulle 20 Bake-kaka 20 BAKELSE-BEST 20 *baketer* 20 Bakkug Bak-fatt 19 Jfr FATTER, sida 132 Bak-fjäl 20 Jfr *fiöl* under "fela 2" *bakfjöl* 20 Bakfäl Bak-fyre 19 Bak-halig 19 Bak-hus 19 Bakka-brink 20 Bakka-häll 20 Bakka-knöl 2

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

19

Bak-lid

19

Jfr LID. sida 401

Bakk-losta

20

Bakk-lupen

20

Bakk-ländig

20

Bakk-ländt

20

Bakk-skval

20

Bakk-staur

20

Jfr *staver*, sida 670

Bakk-tulpan

20

Uppslagsord Sida Hänvisning Bakk-ål 20 Bak-lut 19 Bak-lässt 19 Bak-re'v 19 Bak-rodd 19 Baksa 19 Jfr Rygga, sida 545 *baksa sej* 19 Baksa *bak-slag* 19 Baka slag *baksnas* 19 Baksa *baksnä* 19 Baksa *baksnäs* 19 Baksa *bak' se* 19 Baksa

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

Bakk-ål

20

Bak-lut

19

Bak-lässt

19

Bak-re'v

19

Bak-rodd

19

Baksa

19

Jfr Rygga, sida 545

baksa sej

19

Baksa

bak-slag

19

Baka slag

baksnas

B

Uppslagsord Sida Hänvisning *ballerbrå* 21 *ballersbrå* 21 *ballerbrå* 21 *ballna* 22 BALNA BALLRA 21 Ballra 21 *ballra* 21 Se BALLRA *ballra på* 21 Se BALLRA Ballrare 21 *ballra å sej* 21 Se BALLRA BALL

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

Bannd-klyka

22

bannk

22

BANKA

bannäs

22

BANNAS

bannäsä

22

BANNAS

barbrå

21

bardus

18

BADDUS

barka

5

ALABARKARE

barn-buse

18

BA-BUSE

barning

22

BANING

basa sig

19

Baksa

bolk

21

bolna

22

BALNA

Uppslagsord Sida Hänvisning Bassa 20 *bassa* 19 Baksa *bassas* 19 Baksa *bata is* 18 Se BADDA 3 *batas* 7 AMBATAS *batt ud fór* 18 BA UD FÓR BA UD FÓR 18 *bavsa sej* 19 Baksa *bejn* 19 BAJN *bena å* 19 Bajnä av *bergan* 8 AN 2 *be*

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

Bassa

20

bassa

19

Baksa

bassas

B

Å

Ö

B

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

Bäddrä

18

Bädring

18

bäjge

19

BAGGE 1

bängel

22

BANKA

bärga sig

22

BANING

bäjn

19

BAJN

Bäjna

19

bækansh

19

Bakansh

bäl

20, 21

bäla

22

C

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

D **Uppslagsord Sida Hänvisning** *dan* 10 ANNORDANT *dan* 83 DANN *dagsäkka* 4 Äkka 2 D'annu 2 D'arra-far 2 D'arra-mor 2 D'arras 2 *dejspejl* 13 Arstykkla *dejspäl* 13 Arstykkla *d'erra-far* 2 D'arra-far *d'err mor*

D

E

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

F **Uppslagsord Sida Hänvisning**

F

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

G

Uppslagsord Sida Hänvisning 5 Aldur aller 5 Aldur ålder gil 7 GÄLDING gjuta 3 AGNAGJUTA alen 5 bakke 20 axli 18 gullhaug 15 AUDING gullhög bäl 21 gälda 7

G

H

H

Uppslagsord Sida Hänvisning *hager* 3 AGRE *hala* 6 ALA 3 *hallar* 6 ALLAR *halstrase* 7 'ALS-TRASA *halstrasor halä* 5 ALI *handball* 21 BALL Harke-bad 18 *harpe* 13 ARP 393 Larp *harpen* 13 Arpen *He*

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

---

hager

3

AGRE

hala

6

ALA 3

hallar

6

ALLAR

halstrase

7

'ALS-TRASA

halstrasor

halä

5

ALI

handball

21

BALL

Harke-bad

18

harpe

13

ARP

393

Larp

harpen

13

Arpen

Helsingör

16

AUR 1
(Sida 15)

Hem-alen

5

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

Hvaraan

2

hvarara

2

Hvaraan

Hvit-ag

2

Häng-ave

16

hästgula

10

ANKAR-GULA

hästguler

Hö-and

8

hö-ann

8

Hö-and

hö-mjölk

7

ALMYKK

hönse-bale

21

I **Uppslagsord Sida Hänvisning**

Uppslagsord	Sida	Hänvisning
i afse	2	Aftas
i aftes		
i går aftås		I hvarara
	2	
i hvararum	2	I hvarara
i jafse	2	Aftas
ikur	3	AJKONN
Ill-alug	5	
illa-ve	10	ANNARSVE
immla	3	AJMÄ
issi-stugu	2	Ar-stuga
iva	15	AUGE
iven		

I

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

i afse

2

Aftas

i aftes

i går aftås

I hvarara

2

i hvararum

2

I hvarara

i jafse

2

Aftas

ikur

3

AJKONN

Ill-alug

5

illa-ve

10

ANNARSVE

immla

3

AJMÄ

issi-stugu

2

Ar-stuga

iva

15

AUGE

iven

J **Uppslagsord Sida Hänvisning**

Uppslagsord	Sida	Hänvisning
je	3	AJN
jenn	3	AJN
jenögd	3	AJN-ÖGD
jett	3	AJN
jord-humle	20	Back-humle
jälas	6	ALAS

J

Uppslagsord	**Sida**	**Hänvisning**
je	3	AJN
jenn	3	AJN
jenögd	3	AJN-ÖGD
jett	3	AJN
jord-humle	20	Back-humle
*jä**l**as*	6	ALAS

K **Uppslagsord Sida Hänvisning** *kampgula* 10 ANKAR-KULA *kippa av* 17 AV-KIPPA *klo-al* 5 A**L** 1 Ko-adel 6 *kov* 4 Ais-kov *kov* 8–9 ANDKÖVR *krabba på* 22 BANKA *krake* 3 Aines-knakå *kummer* 6 ALI-KÄMB'L *Kungsör* 16 A 1 (S 15

K

Uppslagsord	**Sida**	**Hänvisning**
kampgula	10	ANKAR-KULA
kippa av	17	AV-KIPPA
klo-al	5	A**L** 1
Ko-adel	6	
kov	4	

L

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

M **Uppslagsord Sida Hänvisning** *marga lund* 7 ALLOMLUNDA Mella-anna 8 *merafta* 2 Afta-väl *mer-aftan mur-akkån* 4 AKKO *myggsläde* 4 Ake-slää *mäda* 18 BADDA 1 *mä(d)sols* 11 ANSYLES *mögäkka* 4 Äkka 2

M

N **Uppslagsord Sida Hänvisning** *natt-stuga* 2 Ar-stuga *norr-bagge* 19 BAGGE 2 *notbalk* 21

N

O

O

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

oder-villder

1

Ader-viller

og

4

AKA 1

oga

2

Age

oga

15

AUGE

ogäsam

2

Agasam

oin

3

AJN

oina

ojn

ojna

oit

ojt

ok

4

AKA 1

okompan

5

ACKOMPINGENS

ol

5

ALA 1

oldr

5

ALDR

orosta

13

ARISTER

otta

5

AKTA

P **Uppslagsord Sida Hänvisning** *pa-leit* 8 A-NAID Pels-akk 4 *pese* 7 AL-PESE *på flask* 3 AGN 2

P

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

---

pa-leit

8

A-NAID

Pels-akk

4

pese

7

AL-PESE

på flask

3

AGN 2

R **Uppslagsord Sida Hänvisning** *rann-ölj* 9 And-örja *rongen, ronger* 14 ARUNGEN (2 uppslagsord!) *rungen, runger ränna* 9 And-örja *rättleds* 11 ANSYLES *rättsjörs rättsöls*

R

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

---

rann-ölj

9

And-örja

rongen, ronger

14

ARUNGEN
(2 uppslagsord!)

S **Uppslagsord Sida Hänvisning** *sinn* 11 AN-SINN Sjelv-vext bannd 22 Själ-and 8 *skjutsäkka* 4 Äkka 2 *skóvsäkka* 4 Äkka *Skrape-kaka* 20 Bake-kaka Skur-bakke 20 *skvaling* 5 Äling Skär-ann 8 Sköl-ann 8 Slid-anndrä 9 Slätt-ann 8 *slävagn-banke* 2

S

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

U

V **Uppslagsord Sida Hänvisning** Vagg-anndrar 9 *vallbagge* 19 BAGGE 2 *vallsa* 22 BALLSA *vann-arre* 14 ARV *vare* 7 ALLVER *vass-arv* 14 ARV *verke* 11 AN-ORKJE *vestmarkan* 8 AN 2 *virke* 11 AN-ORKJE *visar* 5

V

Y **Uppslagsord Sida Hänvisning** *ysle* 4 AISA *ya* 15 AUGE *ye* Ye-lóg 15 *yen* 15 AUGE *yga* *yge* *yva* *yven* *yvvae-lands-vädar* 17 AV-LANDS-VÄDER

Y

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

---

ysle
4
AISA

ya
15
AUGE

ye
Ye-lóg
15

yen
15
AUGE

yga

yge

yva

yven

yvvae-lands-vädar
17
AV-LANDS-VÄDER

Å

Å

Uppslagsord Sida Hänvisning

å-barkring 16 Av-barkning *åbärta* 16 Av-barta *å-bó**l*** 1 *åder* 1 ADER *ådern* *åder-vais* 1 Adru-väis *åder-villdär* 1 Ader-viller *åg* 2 AG *åga* 2 Age *åga* 15 AUGE ÅGHJODHT 3 *åhällog* 17 A H

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

å-barkring

16

Av-barkning

åbärta

16

Av-barta

*å-bó**l***

1

åder

1

ADER

ådern

åder-vais

1

Adru-väis

åder-villdär

1

Ader-viller

åg

2

AG

åga

2

Age

åga

15

AUGE

ÅGHJODHT

3

åhällog

Uppslagsord Sida Hänvisning *ångla* 9 Angla *ångra ångse* 9 ANGSEN *Ånka sej* 10 ANKA, 2 *ånkning* 10 Ankning *ånnra* 9 Anndra *ånnsyls* 11 ANSYLES *åräs* 14 ARÄS *åtanåt* 3 AGENÅT ÅTFOL 84

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

Ä **Uppslagsord Sida Hänvisning**

Ä

Uppslagsord

Sida

Hänvisning

Al *ärn*	13	ARNE
ätel	4	AJTUL
ätjið	4	

Ö Uppslagsord Sida Hänvisning öa 15 AUGE öen öger AUR öja AUGE Öja-glas öjen AUGE öjr 16 AUR 1, sida 15 ö-mjök 7 ALMYKK örar 16 AUR 1, sida 15 örk 13 ARK 1 Öregrund 16 AUR 1, sida 15 Öresund ör å sör östan 8 AN 1

Ö

Uppslagsord	**Sida**	**Hänvisning**
öa	15	AUGE
öen		
öger		AUR
öja		AUGE
		Öja-glas
öjen		AUGE
öjr	16	AUR 1, sida 15
ö-mjök	7	ALMYKK
örar	16	AUR 1, sida 15
örk	13	ARK 1
Öregrund	16	AUR 1, sida 15
Öresund		
ör å sör		
östan	8	AN 1

östan

8

AN 1

öva

15

AUGE

öven